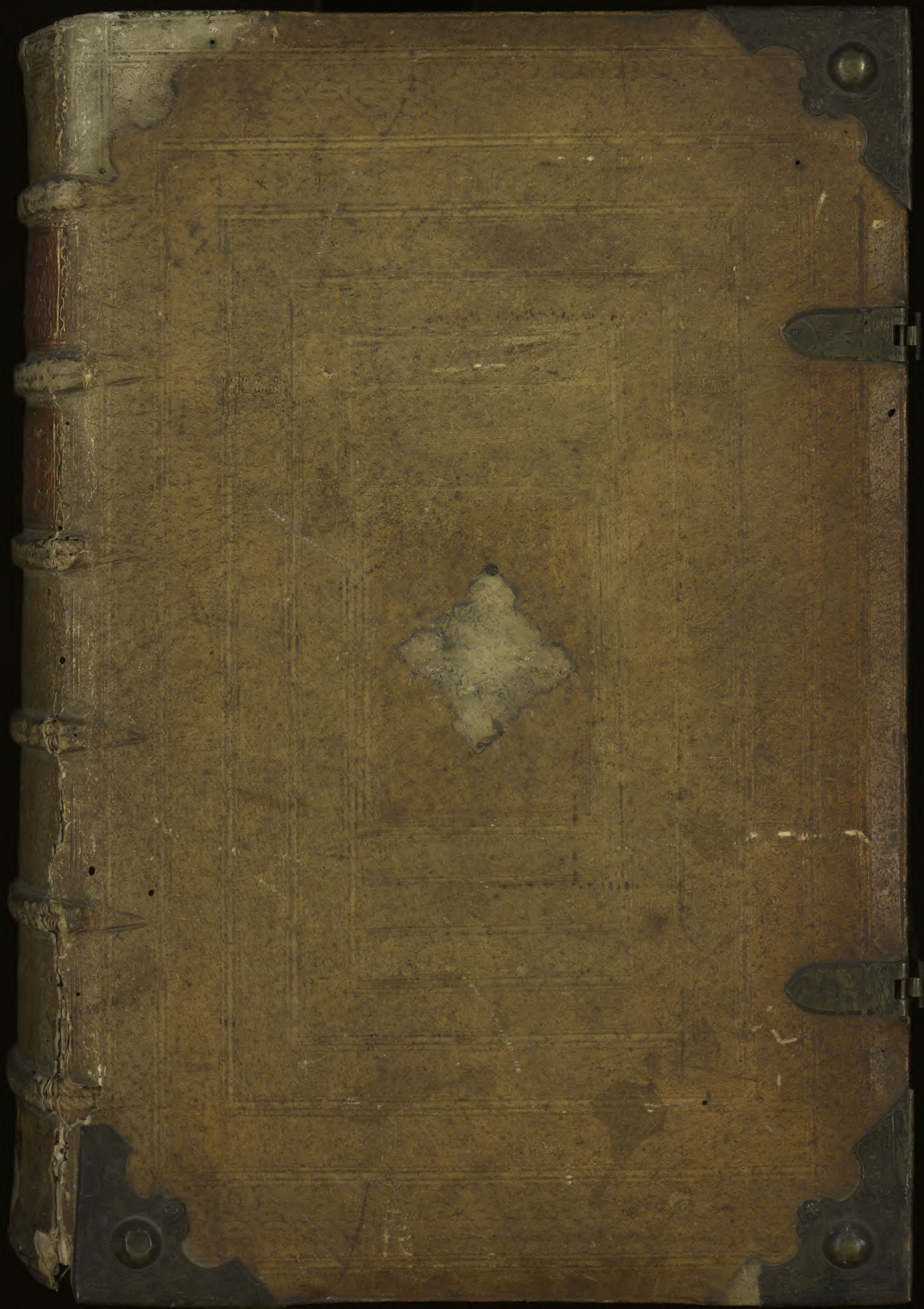

RESERVADO
1354
B. N. L.

Hic Liber est Bibliothecæ hujus Monasterii Lisbonensis Ordinis S. Pauli P. Eremitæ

De mandato N. R.^mi P. Magistri, ac Doctoris Fr. Dionysii de Deo Rectoris Generalis emptus anno 1779

COMMVNES ET FAMILIARES HEBRAICAE LINGVAE IDIOTISMI,

OMNIBVS BIBLIORVM INTERPRETATIONIBVS, ac præcipuè Latinæ Santis Pagnini versioni accommodati, atque ex variis doctorum virorum laboribus & obseruationibus selecti & explicati,

BENEDICTI ARIÆ MONTANI HISPALENSIS OPERA.

AD SACRORVM BIBLIORVM APPARATVM.

ANTVERPIÆ
Excudebat Christophorus Plantinus
Prototypographus Regius.
M. D. LXXII.

BENEDICTI ARIAE MONTANI IN LIBRVM DE HEBRAICIS IDIOTISMIS,

PRÆFATIO.

NEMINI dubium est, quin sacra Scriptura, ob rerum, quas continet, magnitudinem, eiusque, qua perpetuò vtitur, orationis dignitatem, grauitatemque singularem, atque admirabilem verborum dispositionem, difficilis sit, atque attentum, diligentemque requirat lectorem. Veruntamen omnis ea, quæcunque occurrit, difficultas, iis qui hebraicè sciunt, multò minor est, quàm ijs qui antiquissimæ illius linguæ cognitione sunt destituti. Nam, vt de certis singularum linguarum figuris, & schematis (quæ vocant) taceamus, quorum quidem parem elegãtiam, magno licet adhibito studio, in alias linguas conuertere non possis; sunt etiam in vnoquoque linguarum genere, dialectorum idiotismi, qui quidem, si è verbo in aliam linguam conuertantur, eam parient difficultatem, quæ, quominus sententia intelligi possit, efficiet: ac præterea eam, in quam transferuntur, linguam, minus politam reddent, & elegantem; cùm tamen in ea, ex qua conuersi sunt, perspicui, maximeq; proprii sint. Atque hoc quidem suo veluti, ac singulari quodam iure sibi lingua vindicat Hebraica. quacum, quænam alia ex antiquis illis linguis, quæ ad nostram vsque ætatem peruenerunt, tum singulorum verborum delectu, figuris, varioque ac multiplici idiotismorum vsu comparari possit, est omnino nulla. Adeo enim est copiosa, adeoque communi hominũ sermone culta, vt eas, quas enunciat, res non significare, sed ob oculos ponere, veràq; ac viuam earum imaginem repræsentare videatur. At verò in affectibus exprimendis, tota illa, quantumuis maxima, elegantissimorum poetarum, qui alijs linguis poëmata conscripserunt, facundia, cum huius simplicitate conferri nullo pacto potest. adeo vt, qui hebraica lingua alium loquentem audit, non illud, quod sentit is, doceri, sed ipsas animi affectiones ipsaque præcordia sibi penitus aperiri putet. Harum autem magnarum certè vtilitatum commodo omnino carent ij, qui ad eius linguæ fontes non accesserunt. Quod cùm præclarè intelligerent ij, qui in eo studij genere sunt versati, potissimùm verò vulgatæ, quam vocant, editionis interpres: bonam eorum idiotismorum partem Latinis vt traderent, omni cura, diligentiaque effecerunt: videbant quippe, non solùm quid à Spiritu Dei dictatum; verùm etiam quibusnam id modis pronuntiatum sit, obseruari, cognoscique oportere: atque adeo nullum omnino in Sacris literis apicem, aut iota otiosum esse: sed ex vnoquoque, id modò si attentè consideretur, magnum ad lectores compendium peruenire posse. Atque hæc quidem dum attentius interpretes persequi conantur, inusitatos loquendi modos in alias transferunt linguas: qua ex re non minimum nascitur obscuritatis. quam quidem obscuritatem dum Latini sermonis proprietate temperare cupiunt, ab eius, ex qua conuertunt, linguæ elegantia discedunt: adeo vt non raro à suscepto negotio desistere cogantur. Quapropter cùm nos in ijs, quæ Philippi Catholici Hispaniarum regis iussu, Biblijs edita sunt, aliquid præstare cuperemus, quo & doctis, linguarumque peritis satisfacere, atque ijs etiam qui earum linguarum cognitionem non sunt adepti, prodesse possemus, eos veteris Testamenti libros, qui quidem Hebraicè extant, sua lingua edi, atque inter Hebraici cõtextus lineas, in communem omnium studiosorum vtilitatem, Latinam interpretationem describendam curauimus: ita vt, & Hebraica integra conspiciatur, & Latina interpretatio non tam proprietati Latinorum, quàm ipsi Hebraicæ veritati, quoad eius fieri potuit, respondeat. id quod linguæ Hebraicæ cupidis neque iniocundum, neque inutile fore speramus. Vt verò & ijs qui hebraicè sciunt, & ijs qui eius linguæ nullam habent cognitionem, pariter consuleremus, hebraismique tractandi difficultatem molliremus; multorum doctorum hominum laboribus collectam, diligentia verò nostra in compendium collatam, & in ijs, in quibus oportuit, locis, explicatam hebraismi rationem hoc, quem exhibemus, libello, complexi sumus. quem quidem qui diligenter euoluet; omnium earum interpretationum, quæ quidem extant, tum verò etiam illius, quæ à nobis de verbo est reddita, intelligentiam, absque vlla difficultate assequetur. At verò vt operis breuitati etiam prospiceremus, Latina idiotismorum interpretatione contenti, exempla omisimus: quorum tamen & librum, & caput, ac versus numerum indicauimus. Cùm enim libri sacri præsto sint, quorum lectio huius operis vsum, atque adiumentum postulat; superuacaneum fuisset ea omnia exempla in hunc locum conferre. Atque hac quidem in re præposterus ordo est vitandus. neque enim ab idiotismorum & phrasium lectione ad Bibliorũ cognitionem; sed contrà à sacræ Scripturæ lectione ac studijs, ad idiotismorum congeriem, veluti ad Dictionarium, quod consulatur, recurrendum est. Superioribus annis editus fuit à Vuesthmero quodã liber, qui, Phrases sacræ Scripturæ, inscriptus est: vtilis is quidẽ, nisi auctoris veneno alicubi infectus simplici aliàs lectori, nocere potius, quàm prodesse potuisset. quem F. Laurentius Villa-Vicentius nostràs, pius ac doctus vir, meliori, tutiorique restitutum lectioni, denuo Antuerpiæ edi curauit. quem librum si quis legerit, magnos se progressus facere sentiet. est enim variis diuersorum auctorum de eadem phrasi sententiis refertus, multiplicique rerum disputatione ornatus. Nostrum autem hoc opus non tam ex interpretum & doctorum virorum placitis, quàm ex simplici hebraici sermonis obseruatione, familiarique vsu est concinnatum: atque adeo ad eam rem, quam explicandam suscepimus, hoc est, ad sermonis, & idiotismi hebraici cognitionem, in primis oportunum fore arbitramur. Nam, quod ad res, rerumq; significationes explicandas pertinet, id à nodis in eo libro, quẽ De arcano sermone inscripsimus, abundè est præstitum. Quem quidem conatum, sicut cæteros omnes nostros, non tam ex eius expectatione, reique ipsius comparatione, quàm ex animi nostri studio æstimari, probarique optamus. neque verò ii sumus, qui nostras lucubrationes solas placere, eásue cæteris præferri velimus: sed quicquid à nobis est præstitum, id eam potissimùm ob causam à nobis est elaboratum, vt communi omnium Christianorum vtilitati consuleremus; nostrisq; laboribus maiora ingenia ad aliquid maius his enitendũ, præstandumq; inuitaremus, atq; incitaremus. Nihil enim nobis potest esse optatius, quàm, vt omnes Christiani diuino spiritu afflati, vt suæ genti optabat Moyses, suis etiam hominibus prophetent.

Datum Calendis Martii, M. D. LXXII.

COMMVNES ET FAMILIARES
HEBRAICÆ LINGVÆ IDIOTISMI.

1. NTER ea quæ in singulis linguis animaduersione digna censentur, vnum illud apprime vtile est obseruare quid proprie vocabulum significet, deinde ad quas res per similitudinem transferatur. Vocamus autem similitudinem quamcunque metaphoram, siue analogiam, siue ampliationē, comparationem aut rerum ipsarum vel significationum affinitatem. Vt Dominus proprie is dicitur qui suo imperio alium domat & regit, vel qui domui praeest. aliquando verò extenditur ad significandum maritum. præterea præcipuus & summus in vnaquaque arte vel ratione Dominus dicitur. Sic etiam Pater cùm eum significet qui alium genuit, pertinet quoque ad significandum summum aliquem in aliqua arte magistrum, ac præsidem collegij, societatis, rei, vel negotij: vt Pater canentium cithara, summū in ea arte & optimum perfectissimumq́ cæterorum doctorem, aut inuentorem dexterrimum interpretamur.

2. Verba quoque figuratè vsurpantur ad maiorē significationis elegātiam: vt Volare, pro præstantē esse in aliqua re vel actione, & celeritate maxima ferri: Stillare, pro loqui: Vigilare, pro diligenter curare: Florere, pro ornatu decoreq́ magno agere.

3. Epitheti aut adiectiui loco possessiuus casus vsurpatur: vt Filius perditionis, filius perditus: Filius mortis, morte dignus aut capitis damnatus iure ipso: Mulier virtutis, pro fœmina strenua & forti.

4. Substantiuis formalibus nominibus adiectiuorum loco maioris significationis causa Scriptura vtitur. vt, Quoniā iustus Dominus iustitias dilexit: id est iustos. & Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es, id est, iniquos.

5. Interdum sub communi & indefinito verbo aliud intelligitur certum nomen, vel à verbo ipso deductum, vel ex sententiæ ipsius obseruatione manifesta explicandum: vt, Vnam petij à Domino, & hanc requiram, intelligo petitionem. Et nuntiauit illi, subaudio nuntius.

6. Aliquādo antecedens, pro cōsequenti; aut prius pro posteriori vsurpatur: vt, Sicut mercenarius expectat opus suum, id est mercedem operis, Iob 7. Et emendo emam abs te pro commutatione, id est, pro re aliqua vel pretio: 2 Reg. 24. Et quā dabit homo commutationem pro anima sua? Matth. 16.

7. Est & Appositionis figuræ vsus cum præpositionibus & sine præpositionibus, maximè cū posterior Appositionis pars nomen proprium est, exponitq́ priorem: vt, Impetum fecerunt in virum, in Lot. Gen. 19. & Obseruate in puero, in Absalom, 2 Reg. 18. Et carnem cum anima sua, sanguine suo, non comedetis: Gen. 9.

8. His affinis est Anadiplosis quæ maioris significationis emphasis & notationis causa eadem repetit verba: vt, Quoniam ecce inimici tui Deus; ecce inimici tui peribunt, Psal. 92. Et Dominus regnauit, decorem induit, induit Dominus fortitudinem, Psal. 94.

9. Est & Eclipsiū non rara obseruatio, quæ vehemētem animi angustiam dicentis indicant: vt, Sed tu Domine vsque quo? Psal. 6. Et oculus meus extractus est, & non quiescit, neque intermissiones, Thren. 3.

10. Substantiua nomina pro aduerbijs capiuntur, præsertim adiuncta præpositione. vt, Fecerunt seruire filios Israel in duritia, id est, duriter & grauiter. Exod. 1. Et, In finem dilexit eos, id est, extremè. Iohan. 13. Et absorpta est mors in victoria, id est, victoriosè. Isai. 26.

11. Infinitiuus sæpe pro nomine aut pro gerundio accipitur: vt Comedere, bibere. Hag. 2. paulum sedere, paulum quiescere Prouerb.

12. Nomē substantiuum geminatum in diuerso genere omnem illam naturam in vniuersum complectitur, quanquam specie bus & formis diuersam: vt, Auferet Dominus sustentaculum & substentationem, Isai. 3. Et, Nunquid audire potest seruus tuus cantores & cantatrices? 2 Samu. 19.

Nomen Substantiuum geminatum atque posteriori loco pluraliter pronuntiatum, excellentiam significat in suo genere, ac superlatiui latini vim indicat in priori. vt, Sancta sanctorum, id est, sanctissima: Canticum canticorum, id est, præstantissimum canticum. Vanitas vanitatum, id est, ipsissima vanitas vanissima. 13.

Duo nomina substantiua simul posita eiusdem ferè significationis, quorum posterius est in genitiuis sese ita exponunt, vt prius partem posterioris indicet: vt, Terra pulueris, Dan. 12. id est, portio pulueris, aut terra minutissima qualis puluis est. 14.

Substantiuum nomen repetitum distributionem significat: vt, Septem septem, Gen. 7. id est, ex singulis speciebus septena. Et cepit eos mittere duos duos. Mar. 6. id est, binos. Et in valle Sidim putei putei bituminis, id est, vbique putei. 15.

Verba siue nomina adiectiua geminata augent sententiam & vehementiori voce pronuntiantur: vt, Contaminatus contaminatus censebitur, Leuit. 13. Cecidit cecidit Babylon illa magna, Apoc. 22. 16.

Adiectiua cum verbis constructa Aduerbij naturā admittunt: vt, Non bonum hominem esse solum, Gen. 2. id est, non bene aget homo solus. Et leue est vt sis seruus meus ad suscitandas tribus Iacob. ponam te in lucem gentiū vt sis salus mea vsq; ad extremum terræ. Isai. 49. id est, Nō leuiter es tu seruus meus vt hoc tantum facias, sed illud etiam facturus es. Et tu Bethlehem Ephratha, parum est quod es in millibus Iudah: ex te enim egredietur qui sit dominator in Israel, id est, non de nihilo est te esse in millibus Iehuda. 17.

Collectiuum nomē per Syllepsim construitur cū verbo plurali: vt Dimitte populum meum vt colant me. Exod. 8. Et viderunt omnis Ecclesia, quod expirasset Aharon, Num. 24. 18.

Plurale nomen iunctū verbo singulari exponitur partitione sigillatim: vt, Filiæ incedit super muro, id est, vnaquæq; vna post aliam. Gen. 49. Muscæ mortis fœtere facit vnguentum, id est, quælibet musca mortua. 19.

Pronomina Hebræus sermo in altero casu quā substātiuum nomen ponunt, cùm tamen ad eandem rem vtrumque referatur: vt, Nox illa occupet eam caligo, Iob 3. id est, Illam noctem caligo occupet. Et Dominus in cœlo sedes eius, id est, Domini sedes in cœlo est, Psal. 10. 20.

Nominatiuum pronominis, quod postea in alio casu cum verbo repetitum construitur, emphasim habet, & quasi notationem personæ & officij: vt, Ego in via, deduxit me Deus, Gen. 44. id est, Dum ego iter facerem, deductus sum à Deo. &, An ieiunando ieiunauerunt me ego, Zachar. 7. &, Etiā tu, in sanguine testamenti tui, emisi vinctos tuos de lacu in quo non est aqua, Zachar. 9. 21.

Participium præteriti nonnunquam actionem finitam & præteritam atque transactam notat: vt, Qui sedent in sepulchris, & in obseruatis morantur, Isai. 65. id est, In ijs quæ iam obseruari desierunt. Et vidit quòd exspectatum esset, Ezech. 19. id est, Quod spectari desitum esset, nihilq́ iuuisset illa spectatio. 22.

Hypallage frequens est in Scripturarum lingua: vt, Et ciuitatem miserunt in ignem, Iud. 1. id est, Ignem in ciuitatem. Et, Ecce misi ad te Naaman seruum meum, vt colligas eum à lepra sua, id est, Lepram eius ab ipso. 23.

Coniugationes Verborum considerare operæpretium fuerit, magna enim significatio verbis adiungitur ex coniugatione; nam aut augetur aut minuitur, aut reciprocatur, aut etiam mutatur sententiæ vis: id quod Hebraicè scientibus est apertissimum: atque hactenus tantum cuperem Theologos omneis, imo omnes sacrarum literarum studiosos Grammaticis Hebraicis operam dare, vt vel legere & coniugare singuli possent, magnum profectò vsum adepturi: is labor vnius ferè mensis tantum erit; cætera exiguo negotio ex huius apparatus lectione accedent. 24.

Tempora Verborum non sunt perpetuò ad amussim obseruanda, nam futura apud Prophetas in Præterito referuntur tanquam rerum futurarum spectatores factos à Deo, quibus 25.

26. adeo certa erant respõsa ac si facta transactaq; res iam fuisset.

Futuri significatio perpetua. Futuro vtuntur Hebræi in significatione earum rerum, quæ vel perpetuæ sunt, vel secundum naturam, vel secundum ius, æquitatẽ & decorũ, ita esse debent. Estq; ea vis Præteriti apud illos in disciplinis quæ apud Latinos Præsentis. Absoluuntur enim verba in disciplinis à tẽporis significatione, & rei ipsius siue actionis siue passionis proprietatem certitudinemq; significant: id quod Hebræis per futurum tempus fit, multoq; quam Latinis rectius, nam futurum præteriti & præsentis rationes in se continet, quod facile probatur in negatione futuri. Qui enim à principio rerum verè negaret, hoc modo: Homo non erit iniustus; is nimirum cætera tempora negaret verissimè. Homo non fuit iniustus, & homo non est iniustus. At verò, qui à principio negaret hoc modo; Homo non fuit, vel non est iniustus; is non continuo sic dicere verè posset: Homo non erit iniustus. Complectitur ergo futurum cætera tempora quibus illud minimè continetur; atque hæc ratio ad elegantem & certam multorum locorum explicationem obseruanda diligenter est: maximo vsui futura non modò ijs qui Hebraica, sed ijs etiam qui Latina Biblia legunt; quibus sæpe futurum pro omni tempore est exponendum: vt, Os habent, & non loquentur: Oculos habent, & non videbunt: Aures habent, & non audient: Nares habent, & non odorabunt: Manus habent, & non palpabunt: Pedes habent & non ambulabunt, non clamabunt in gutture suo.

27. Temporũ conuersio. Illud præterea animaduertendum est vulgatum Hebraicè scientium præceptum, solere præteritum verbum in futurum, & contrà futurum in præteritum conuerti adiuncta vtrique coniunctione, Et: non semper, sed vbi coniunctio illa Hebraice est VAV cum vocali pathaah, quam vau conuersiuam Grammatici dicunt.

28. Verba quæ exhortationem vel dehortationem significant, completiuè exponuntur, vt: Ne timeas, id est, Ne frangaris metu, Exod. 13.

29. Quædam sunt verba quæ cùm non significent motum, tamen præpositionibus adiunctis cum motu & applicatione exponenda sunt: vt, Accipient ad te vitulam ruffam, id est, Acceptam ducent ad te, Num. 19. Et cepit populus scortari ad filios Moab, Num. 25. id est, Transire ad filios Moab scortationis studio. Et: Prophanasti in terram coronam eius, id est, Prophanando deiecisti, Psal. 89.

30. Datiuus additus. Datiuus præter verbi solennem cõstructionem orationi adiectus, vtilitatis & vsus significationem indicat. vt, Exi tibi de terra tua & de cognatione tua, Gen. 12. id est, Tu solus tibi ad tuamq; vtilitatem migrato istinc. Et ecce Rex tuus venit tibi iustus, Zachar. 9.

31. Imperatiuus. Imperatiuus aduerbij demonstrantis aliquando vim obtinet, vt: Vide, odor filij mei sicut odor agri pleni, Genes. 27. Vide, verba tua bona, 1 Sam. 15.

32. Non raro Imperatiuus aduerbij loco ponitur iunctus alij verbo: vt Festina exaudi me, Psal. 102. id est, Quàm citissimè vel festinanter.

33. Secunda persona Imperatiui præsentis Hebraici sermonis idiomate nonnunquam vsurpatur pro tertia futuri imperatiui. vt: Accipite à vobis leuandam Domino, quisque spontaneus conferat eam, id est, Accipiant. Exod. 35. Deuolue ad Dominum, liberet eum, id est, Deuoluat ad Dominum, liberet eum.

34. Imperatiui in affirmatiuis, & Futuri in negatiuis præceptis vsus est frequentissimus. vt: Honora patrem tuum & matrem tuam. & Non furtum facies, non occides, non concupisces. Negatiua enim præcepta perpetua sunt, omniq; tempore obligant, idq; futuro rectè significatur.

Infinitiuus cũ alio verbo tertiæ personæ iunctus, in eandem personam transferri potest vt melius explicetur. vt: Et patres accenderunt ignem, & mulieres ponere pastam, Iere. 7. Et, Quinetiam ceruа agri gemuit, & derelinquere, quia non erat gramen, id est, dereliquit. 35.

Idem verbum geminatum priori parte in Infinitiuo siue Gerundio posita, asseuerationem & vehementiam significat. vt Faciendo faciam misericordiam in te, propter Ionathan fratrem tuum, 2 Sam. 9. Castigare castigauit me Deus, sed morti non tradidit me, Psal. 117. Et venire veniet, & non tardabit, Habac. 2. 36.

Idem Infinitiuus repetitus in oratione negante negationem intendit. vt: Vngendo non vnctus sum, id est, Nequaquam sum vnctus, Dan. 10. Et releuando non releuabunt populum hunc, Mich. 1. 37.

Verba exhortationis, conuocationis, vel monitionis alteri verbo præponi solent studij significandi causa, & per Aduerbium exponuntur. vt: Venite faciamus lateres, Gen. 11. i. Age paremus lateres. Venite & disperdamus eos de terra: id est, Celeriter & contentè atque velociter disperdamus. 38.

Nonnunquam ex duobus verbis prius posterioris antecedens est, vt: Et tu exurgens Domine misereberis Sion, Psal. 102. id est, Surges vt miserearis. 39.

Tertia persona præteriti, & futuri etiam, aliquando impersonaliter exponitur, cũ actio ad multitudinem, siue ad perpetuitatem refertur. vt: Quoniam vocabitur remissio Domini, Deut. 15. Et, A sæculo non audita sunt, neque mandata sunt, Isai. 64. 40.

Personarum verbi mutatio in eadem oratione quanquam ad eandem personam vel rem relata, frequens est in sacris libris, maximè verò in carminibus. vt: Deus misereatur nostri, & benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos & misereatur nostri, vt cognoscamus in terra viam suam, in omnibus gentibus salutare tuum, Psal. 66. Et, Quia pudefient ab arboribus quas concupiuistis, Isai. 1. 41.

Plura verba primæ aut secundæ coniugationis actiuæ vocis neutropassiuam significationem habent, idq; ex Spiritus sancti interpretationibus docemur. vt: Credidit Abraham Deo, & imputauit illi iustitiam, Gen. 15. hoc est, (vt D. Paulus exponit) Imputatum est illi ad iustitiam, Rom. 4. Et, Vt iustus fias in sermonibus tuis, Psal. 51. Apostolus interpretatur, vt iustificeris in sermonibus tuis, Rom. 3. Et, Absorpsit mortem victoriâ, Isai. 25. id est, Absorpta est mors in victoriam, ita Paulus, 1 Corinth. 15. Et, Neq; etiam aperiet aurem tuam, pro, Aperta erit auris tua, Isai. 48. Et, Aperient portas tuas, pro, Apertæ erunt portæ tuæ. Et: Quia de mercede meretricis collegit, pro collecta est, Mich. 5. Et: Noctes laboris subtraxerunt mihi, Iob 7. id est, Subtractæ sunt. 42.

Verba quæ culpæ auctoritatem significant, & Deo attribuuntur qui culpæ auctor nequaquam est, ita exponi debent; vt Deus non actiuè, sed priuatiuè se habeat in ea re ex qua priuatione & subductione Dei, homines in tenebras profundas sese suo ipsorum impetu conijciunt horrendo cum periculo, cùm proni ad malum sint ab adolescentia sua, hoc modo exponenda sunt illa: Indurabo cor Pharaonis, Exod. 7. Et, Quare errare facis nos à vijs tuis? Isai. 63. Et, Deus autem huius sæculi excæcauit mentes incredulorum, 2 Cor. 4. 43.

A.

A Bono ad malum loqui, Gen. 31, 24 & 2. Sem. 13, 22. pro: blandum siue asperum.

A Boue vsque ad asinum, vsq; ad pecus. Exod. 22, 4. pro: siue bos fuerit, siue asinus siue pecus.

Ab acinis & vsque ad corticem non comedere. Num. 6, 4. id est: siue illud fiat de acinis vuarum, siue de cortice earum.

A faciebus sacerdotum scribere, Deut. 17, 18. pro: Ad exemplar sacerdotum, vel accepto exemplari sacerdotum, eorumque auctoritate.

A Deo vel Domino esse. 1. Par. 5, 22. & 13. 1 Reg. 2, 15. & Ier. 51, 53. id est: Deum auctorem esse & velle.

A Domino è cælis pluere, Gen. 19, 24. Emphatica repetitio, pro: Dominum è cælo pluuiam mittere.

A die in diem, & à mense in mensem. Esth. 3, 7. pro: singulis diebus & singulis mensibus.

A die vsque ad noctem consummabis me, Ies. 38, 12, pro: spacio vnius diei.

A diebus meis. Iob 27, 6. pro: Quamdiu vixero.

A die hac & supra. Hag. 2, 16, 19. pro: ab illo tempore & in futurum.

A facie Dei vel Domini. 2. Para. 34, 27. & Malach. 3, 14. id est: coram Domino. Quò à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? Psal. 139, 7. pro: Quomodo spiritum tuum & conspectum latebo? Spiritu qui est à facie mea. Ies. 57, 16. pro: à me immissus. Vide Facies & Spiritus.

A facie. Psal. 102, 11, & 18. Ier. 41. 9. id est: ob vel propter.

A filijs hominum. Psal. 21, 11. pro: ex hominum numero.

A fine quadraginta dierum. Num. 13, 26. pro, Exactis quadraginta diebus.

A longe. Ies. 25, 1. id est: A longinquo tempore vel ante multa tempora.

A masculo ad fœminam. Num. 5, 3. pro: tam masculos quàm fœminas.

A magno & vsque ad paruum. Est. 1, 20. pro: Tam maiori quàm minori. & sic 1 Sem. 30, 19. Non deesse à paruo & vsque ad magnum: id est: Neque paruum neque magnum.

A puero ad senem. Gen. 19, 4. pro: tam pueri quàm senes.

A viro & vsque ad mulierem, 2. Sem. 6, 19. pro: tam viris quàm mulieribus.

A non sicut tu. Ier. 10, 6. pro: Ex eo quòd non est tibi similis.

A tergo non recedere, Ier. 32, 40. id est: Beneficijs prosequi non desinere.

A celsitudine eius non potero erui. Iob 31, 23. Id est, propter maiestatem vel excellentiam eius.

A voce gemitus mei. Psal. 102, 6. Id est: præ gemitu meo. & sic de similibus.

A seculo. Prou. 8, 23. pro: A principio ab initijs terræ. vide Seculum.

AB.

Ab homine vsque ad animal. Num. 3, 13. pro: tam ex hominibus quàm ex animalibus.

Castrametari domui ab exercitu & à transeunte. Zach. 9, 8. est: per circuitum eius castra locare, ne lędatur ab aliquo exercitu, aut à transeuntibus.

Ab exaltatione tua dispersæ sunt gentes. Ies. 33, 3. vel ob sublimitatem tuã, seu celsitudinem.

Ab heri. Vide Heri.

Ab homine eijcere. Dan. 4, 29. pro: A commercio hominum.

Ab seu Ex ipso Iesa. 18, 2, 7. pro, Iam inde à suo exortu, vel ab ipso egressu ex Ægypto, ab eo tempore.

Ab Oriente & ab Occidente Ios. 11, 3. sub. habitans.

ABBREVIARE.

Abbreuiari anima. Num. 21, 4. & Iud. 10, 16. est, Angustijs affici & à longanimitate recedere.

Abbreuiati manu, 2 Reg. 19, 26 Iesa. 37, 27. pro: Imbelles, imbecilles siue infirmi effecti sunt.

Nunquid manus Domini abbreuiata est? Num. 11, 23. Id est: Nunquid Domini potentia est imminuta? sic Esa. 50, 2 & 59, 1.

Abbreuiari spiritu, Iob 21, 4 Mich. 2, 7 est, præ angustia animum despondere: & minorem contemptioremque fieri.

ABIRE.

Abire in via vel per viam, Gen. 32, 1 & 1 Sem. 24, 8. est, Cœptũ iter pergere.

Abire in terram, Gen. 36, 6. pro: Ad regionem aliam longiùs concedere.

Et dixit: Abi, aliàs vade Daniel, Dan. 12, 9. Quasi dicat: Sufficiat hoc tibi, ne vltra inquiras.

Vocauerunt eos, sic abierunt à facie eorum. Ose. 11, 2. pro: Vt illi vocabant, ita isti terga illis obuertebant.

Abeunt aquæ. vide Eo is.

Panem abire de vasis. 1 Sem. 9, 7. pro, cibum deficere.

Abire in consilijs. Ierem. 7, 24. pro, Pertinaciter sua sequi consilia.

Abire per viam cordis. Iesa. 57, 17. est, quicquid cordi gratum est, facere.

Abire post duritiem cordis. Ier. 9, 14 Id est: obstinatè libidini cordis obsequi.

Abire post vanitatem & idola. vide Eo, & ambulo.

Abire eundo, 2 Sem. 3, 24. pro, securum nihilque sibi metuentem redire.

ABIECTVS.

Abiecti gentium, Iesa. 45, 20. pro, Inter gentes abiectissimi.

ABIES.

Esse vt abies virens Ose. 14, 9. est, vt altus & sublimis imperium habere, & potestati non subiacere.

Ludere in omnibus lignis Abietum 2 Sem. 6, 5. pro, Omnibus instrumentis musicis, quæ fieri solebant ex lignis abiegnis.

Abietes tremere, Nach. 2, 4. per translationem significat, principes contremiscere, vel hastas abiegnas esse venenatas.

ABLACTARE.

Silere facere animam sicut ablactatum Psal. 131, 2. Id est, Compescere, quietumque animum reddere, omnia exspectando à Deo, perinde ac à matre sua nuper ablactatus puer exspectat, quum ex se nihil possit.

ABOMINARI.

Non abominabitur anima mea vos, Leuit. 26, 11. id est: Non dedignabor apud vos habitare.

Abominando abominatus est populum suum Israel Dauid, 1 Sem. 27, 12. pro: Omnino sorduit illi gens Israelitica.

Abominatio Ægyptiorum, omnis pastor pecudum, Gen. 46, 34. id est: Ægyptij omnem pastorem ouiũ detestantur. Sic Leuit. 11, 10. Abominatio erunt vobis. mox seipsum exponens, dicit, de carne eorum non comedetis.

Abominatio Domini est. Deut. 7, 25 & 17, 1. pro, Dominus detestatur & abominatur illud. & sic de alijs. vt, Septem sunt abominationes animæ eius. Prou. 6, 16. pro, Septem abominatur ipse.

Abominationem Domini quam habet odio, dijs facere. Deut. 12, 31. pro, Id quod maximè detestatur Dominus, Dijs seruiendo perpetrare.

Abominationes facere valde, 1 Reg. 21, 26. est, Facta scelerata & valde abominanda patrare.

Proijcere super aliquem abominationes. vt Nach. 3, 6. Est turpem & fœdum illum reddere.

Abominatio Ammonitarum 1 Reg. 11, 5. id est, Idola. & sic de multis alijs.

Terram ponere in abominationem, Ier. 2, 7. est, In ea idola colere.

Facere iuxta abominationes Gentium, 2 Reg. 21, 1. est, Non aliter quàm gentes abominanda facere, siue ritu Gentium idola colere.

ABSCINDI.

Abscindi ab ouili pecus, Hab. 3. 17. & Abscindi virum à throno 1 Reg. 9, 5. pro, Auferri, & è medio tolli.

ABSINTHIVM.

Comedere facere absinthium, & cibare absinthio, Ier. 9, 15 & 23, 15. pro, Affligere.

ABSCONDERE.

Abscondere à consilio malignorum, Psal. 64, 3. & à flagello linguæ Iob. 5, 21. pro Protegere & tutum reddere.

Abscondis eos in abscõdito faciei tuæ, Psal. 31, 21. pro, Statuis illos ante faciem tuam, vbi sunt tanquam in abdito, & latibulo tutissimo. & sic, Abscondet in abscondito tabernaculi sui, Psal. 27, 5. & alia eiusmodi.

Abscondi virum à socio suo Gen. 31, 49. pro, Discedere alterum ab altero.

Verbum siue rem abscondi ab aliquo. 1 Reg. 10, 3. 2 Sem. 18, 13. & quæ sunt eiusmodi. pro, Rem eum latere. & Abscondere quid ab aliquo Ios. 7, 19. 2 Sem. 14, 18. est, eum celare.

Nunquid abscõdetur à Domino quidquam? Gen. 18, 11. pro, Latebit aliquid Dominum, vel erit difficile?

Abscondere se à boue aut agno errante,

Deut. 22,1. est, Simulare se illum non videre.

Bonum abscondere, Psal. 31,20. pro, Seponere, recondere.

Cor abscondere ab intelligentia, Iob 17, 4. pro, Communi sensu priuare.

Abscondere se à facie Dei, Gen. 4, 14. est, Coram eo non apparere.

Abscondere dolorem ab oculis, Iob 3, 10. Id est, Efficere vt non videant molestias.

Abscondere oculos suos à viro dãte de semine suo Molech. Leuit. 20,4. est, Conniuere & eum occidi non curare.

Ne abscondas à me præcepta tua, Psal. 119,19. id est, Ne permittas vt ego destituar doctrina legis tuæ.

Abscondita est via mea à Domino, Ies. 40, 27. pro, Latet Deum quid agam, mores meos & consuetudines ignorat.

Viro cuius via abscondita est, Iob 3, 23. id est, Qui nescit qua via incedere debeat propter afflictiones.

Habitare in abscondito Altissimi, Psal. 91,1. id est, Sub prȩsidio Dei manere.

Abscondito tuo implebis ventrem eorum, Psal. 17,14. pro, Opibus quæ à te proficiscuntur, & in thesauro tuo sunt reconditæ, explebis desiderium eorũ.

Abscondere in abdito suo iniquitatem suam, Iob 31,33. pro, Apud se.

In absconditis impetere sagittis, Psal. 64, 5. pro, Occultè & ex insidijs iaculari.

Consiliati sunt super absconditos tuos, Psal. 83, 4. id est, Aduersus hos quos protegis, vel qui à te deserti videntur, quum tamen eos protegas, machinati sunt.

Sit super vos absconsio. s. illorum deorum, Deut. 32, 38. id est, Vos protegant.

Et ibi absconsio fortitudinis eius. s. reuelata est, Habach. 3,4. id est, Fortitudo Domini quæ antea tecta fuerat, eo loci detecta est.

ABSQVE.

Absque iniquitate in manibus meis, 1 Par. 12, 17. pro, Quũ nullam iniquitatem admiserim.

Sic, absque præuaricatione mea, & absque peccato meo, Psal. 59,4,5.

ABSTERGO.

Abstergam Ierusalem sicut abstergit quispiam scutellam, 2 Reg. 21,13. pro, Repurgabo ciuibus suis.

ABSIT.

Absit, non morieris, 1 Sem. 20, 2. pro, Prohibeatur à te. sic Ios. 22, 29. Absit nobis à nobis.

Absit mihi à Domino, 1 Sem. 26, 11 & ibid. 24, 7 & 1 Reg. 21, 3 & eiusmodi multa: pro, Auertat Dominus, prohibeat, ne permittat.

ABVNDANTIA.

Abundantia otij fuit ei, Ezech. 16,49. id est, In prosperitate rerum omnium, secura, & omnis curæ expers vixit.

ABYSSVS.

Et tenebræ (erant) in superficie abyssi, Gen. 1,2. id est, Tegebant immensam aquarum profunditatem.

Benedicet te benedictionibus abyssi cubantis subtus, Gen. 49,25. id est, Habitare faciet te in terra fertili: vocatq; benedictiones abyssi, fructus qui ex ꝓfunditatibus terræ supernè ascẽdũt.

Iudicia tua abyssus multa, Psal. 36,7. id est, Profunda valdè & inscrutabilia. Vide Vorago.

ACCEDO.

Accedere ad propinquam, Leuit. 18,6. ad vxorem, Deut. 22,14. pro, Rem habere cum ea.

ACCINCTVS.

Ne laudet se accinctus sicut discinctus, 1 Reg. 20,11. id est, Is qui iam primum ensem accinxit, initurus prælium ne glorietur perinde atque is qui adepta victoria soluit zonam in qua est ensis. q. d. ne canat triumphum ante victoriam.

Congregare se ab omni accincto cingulo, 2 Reg. 3,21. pro, Ab ea ætate in qua primùm gestare solent ensem.

Exultatione colles accinxerunt se, Psal. 65,13. pro, Superuestiti sunt lætis viridibusq; herbis.

Accinxisti me lætitia, Psal. 30,12. Vide Saccus.

Accingere fortitudine, Psal. 18.33. Prou. 31,17. Fortem & robustum reddere, & fortitudine accingi, Psal. 65, 7 fortem esse.

Debiles accincti sunt robore 1 Sem. 2, 4. pro, Viribus superiores facti sunt.

ACCIPERE.

Accipere aliquam, 1 Par. 2, 19, 21. i. ducere eam in vxorem.

ACCVMBERE.

Accumbere, dormire, euigilare, Psal. 3, 6. pro, Domino protegente summa tranquillitate & securitate frui.

Semitam meam & accubitum meum ventilasti, Psal. 139,3. id est, Iter quo gradior, & locum in quo recumbo explorasti, palamq; fecisti.

Nec rapias accubitum iusti, Prou. 24, 15. pro, Cubile eius, locum in quo solet habitare.

ACERVVS.

Congregare, sicut aceruum, aquas maris, Psal. 33,7. pro, Aquas in vnum conglobare & condensare.

Posuerunt Ierusalaim in aceruos, Psal. 79,1. id est, Redegerunt eam in aceruos ruinarum.

In maxilla asini aceruum aceruorum percussi, Iud. 15,16. id est, Homines occisos aceruatim proieci.

Ingredieris in senectute in sepulchrum sicut ascendit aceruus in aream in tẽpore suo, Iob 5, 26. q. d. Non morieris ante mortem naturalẽ, sed senex.

ACETVM.

Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, sic piger mittentibus illum, Prou. 10,26. q. d. Non secus ac acetum & fumus officiunt, illud quidem dentibus, hic verò oculis: ita piger pigritia sua ijs qui mittunt illum, est detrimento.

ACIES.

Instructores aciei 1 Par. 12, 38. pro, In acie structa pugnantes.

ACVERE.

Acuere oculos contra aliquem, Iob 16, 9. est, Terribilibus oculis eũ intueri.

Acutiores lupis vespertinis, Habach. 1,8 id est, rapaciores.

AD.

Ecce ego ad ceruicalia vestra, Ezech. 13, 20. pro, En ego de puluillis vestris hoc vobis prædico.

Ad lites & cõtentionem ieiunare, Iesa. 58,4. id est, Maius otium vacandi litibus quærere.

Ad sonitum fistularum voraginem vocare, Psal. 42,8. est, Voraginem eundem strepitum edere, quem emittunt fistulæ.

Præcepit præcepta Dominus Moseh ad filios Israel, Leuit. vltimo versu vltimo. pro, Vt exponeret illa filijs Israel.

ADAMAS.

Cor suum posuerunt adamantem, ne audirent legem, Zach. 7, 12. id est, Obstinatè in animo suo constituerũt verbis legis non velle parêre.

Vt adamantem, fortiorem silice dedi frontem tuam, Ezech. 3, 9. id est, Vt adamas durior est silice: sic constantiã tuam fortiorem reddidi, pertinacia illorum, sub. Israelitarum.

ADDERE.

Addere ad audiendum, Deut. 5,25. pro, Iterum audire.

In anno quinto comedetis fructũ eius, vt addere faciatis vobis prouentum eius. Leuit. 19,25. pro, Vt multiplicet vobis Deus, &c.

Addere adhuc ad loquendum, Iud. 9, 37. Et addere adhuc ad interrogandũ 1 Sem. 23, 4. Item non addere vltrà conspici, Iud. 13, 21. pro, Rursum loqui, Iterum interrogare, non posthac apparere: & sic de cæteris.

Addiderunt amplius odio habere eum, Gen. 37,5. pro, Maiore odio prosecuti sunt eum.

Addere centum vicibus 1 Par. 21, 3. id est, Centuplo maiorem reddere.

Sic faciat mihi Dominus & sic addat, Ruth. 1, 17. 1 Sem. 20, 13. 2 Sem. 19, 13. & plura alia. pro, Dispeream, vel hæc & talia inferat in me Dominus, si, vel nisi; semper enim aliquid subauditur.

Addite annum super annum, & agnos iugulent, Iesa. 29, 1. pro, Elapsis paucis annis.

Additum est bellum esse, 1 Sem. 19, 8. motum est rursus bellum.

Audiet sapiens, & addet doctrinam, Prou. 1, 5. pro, efficietur doctior.

Addidit Saul timere à facie Dauid amplius 1 Sem. 18, 29. magis ac magis sibi timuit à Dauide.

Addent mites in Domino lætitiam, Ies. 29, 19. pro, Magis quàm antea lætabuntur in Domino.

Addere peccatum super peccatum Ies. 30, 1.

Addere prauitatem ibid. 1, 5. & addere fornicationes, Ezec. 23, 14. & si quæ sunt eiusmodi, pro, Subinde magis ac

magis peccare, praua & nefaria opera prioribus alijs superaddere.

Addidisti sapientiam & bonum super famam quam audiui 1 Reg.10,7. pro, Sapientia & bonitas tua superant famam quam audieuram.

Addidi sapientiam super omnem qui fuit ante me in Ierusalaim, Eccle.1,16. id est, Comparaui mihi sapientiã ampliorem quàm habuerũt qui me præcesserunt. & ibid. vers. vltimo.

Qui addit scientiam, addit dolorem, q. d. qui auget scientiam, simul auget quod eum cruciet; vel qui conatur admodum sapiens fieri, id non consequitur sine graui labore & animi molestia.

Non addetis vt detis paleam, Exod. 5, 7. pro, posthac non estis daturi. & ita de similibus.

Addidit Abraham & accepit vxorem, Gen. 25,1. pro, Abraham aliam duxit vxorem.

ADDVCERE.

Adducere oblationem Domino, Gen. 4,3,4. pro, Offerre Domino.

Nunc adduxi illam alias illud, & erit ad desolandum? Ies.37,26. pro, Nunc huc vsque illam perduxi vt desolaretur? vel vt destrueret, s. ciuitates munitas.

Vox adducentium confessionem in domum Domini, Ierem.33,11. id est, Eorũ qui bene precaturi & gratias acturi Domino, ædem sacram adeunt.

Ecce adduco super te malum 1 Reg.21, 21. Ierem. 19,3. id est, En ego prędico me tibi illaturum mala.

Adducã vos in vinculo fœderis, Ezech. 20,37. pro, Feriam vobiscum fœdus.

ADEPS.

Clausit se adeps propter ferrum, Iud.3, 23. id est, Ne adeps egrederetur, ferrum adactum continuit.

Adipe suo clauserũt corpus suum: Psal. 17,10. id est, Præ pinguedine, corporis sensus & meatus sibi præclusere.

Operuit impius faciem suam adipe suo, Iob 15, 27. pro, Deditus delitijs bene curauit cutem suam.

Adducere oblationem de adipe pecudum, Gen. 4,4. est, Pinguissimas gregis oues offerre.

Eleuare de adipe cuiusque rei, Numer. 18,29. est, Optimam quamque partem offerre. nomine enim adipis, vel pinguedinis, optimum quodque intelligũt Hebræi. sic: Adeps granorum tritici, Deut.32,14. Adeps frumenti: Psal.81, vltimo & Psal.141,14. significat florem farinæ, vel optimum & præstantissimum in tritico. Vide Pinguedo.

ADHÆREO.

Non adhærere manui quidquã de anathemate, Deut.13,17. pro, non reseruare apud se quicquam.

Animam pulueri adhærere, Psal.119,25. id est, non parum abesse quin ad sepulchrum deferatur.

Animam adhærere alicui, Gen. 34, 3. Psal. 63,9. est, Eum vehementer adamare.

Adhærere mulieribus alienigenis amãdo 1 Reg. 11, 2. est, Se totum, eis seruiendo, mancipare.

Lepra Nahamã adhærebit tibi 2 Reg. 5,27. id est, Lepra incurabili, qualis fuit Nahami, laborabis.

Adhærere Bahal-peor: Psal. 106, 28. pro, Iugiter eius cultui addictum esse.

ADHVC.

Quoniam adhuc visio in dies, Dan. 10, 14. pro, Quia hæc visio adhuc pertinet ad dies (illos). vel, Nondum defecerunt visiones de ijs quæ tunc euentura sunt.

Adhuc tres dies, & reuertimini ad me 2 Paral.10,5. pro, Transactis tribus diebus adeste.

Adhuc remanent sexaginta quinq; anni, frangetur Ephraim: Iesa.7,8. id est, Sexagesimo quinto elapso. Et sic de alijs.

Adhuc modicum, & lapidabunt me: Exod. 17,4. id est, Si res paulo magis processerit, vel post breue tempus. sic Oseæ 1,4. & alibi.

Adhuc est quis tibi hîc? Gen.19,12. pro, Habes in hac ciuitate pręterea aliquot tuos?

ADIICIO.

Non adijciet vt veniat per te vltrà incircuncisus, Iesa.52,1. pro, Non veniet in te posthac.

ADIMPLEO.

Nõ adimpleuit vt iret post Dominum, sicut Dauid, &c. 1 Reg.11,6. id est, Nõ permansit in vero Dei cultu cuius studiosus Dauid fuerat.

ADIVRO.

Adiurando adiurare 1 Sem.14,28. pro, Seriò adiurare.

Det Dominus te in maledictionem & in adiurationem, Num. 5, 21. id est, Te reddat execrandam.

ADIVTORIVM.

Posui adiutorium super potẽtem, Psal. 89, 20. pro, Constitui Dauidem fortem, vt auxilium ferat populo meo.

ADOLEO.

Adolere de fermento confessionem, Hamos.4,5. id est, incendere incensum gratiarum actionis seu confessionis, in oblatione in qua offertur panis fermẽtatus.

Faciebant malũ in oculis meis ab adolescentia sua, Ierem.32,30. id est Tempore quo fuerunt in deserto.

Sustinere opprobrium adolescentiæ, Ierem. 31,19. pro, Pœnas scelerum in adolescentia admissorum, luere.

Vxor adolescentiæ alicuius, Malach. 2, 14, 15. ea est quam quis adolescens in vxorem duxit.

Quæ relinquit ducẽ adolescentiæ suæ, Prou. 2,17. id est, maritum.

Plange super maritũ adolescentiæ tuæ, Ioel. 1,8. id est, qui te adolescentulam duxit.

ADVENA.

Peregrini & aduenæ vos estis apud me, Leuit. 25,23. declaratur ex præcedentibus. Dixit enim: Terra non vendetur absolutè, quia mea est, & vos aduenæ. q. d. haudquaquam ius vobis est, apud me reputatis vt aduenæ terram quæ mihi soli competit, absolutè vendere.

ADVERSVS.

Esse aduersus aliquem vndique in die mali, Ierem.51,2. est, Eum inuadere & oppugnare.

ÆDIFICO.

Ædificare costam in mulierem, Gen.2, 22. pro, Ex costa mulierem creare.

Adhuc ędificabo te, & ædificaberis, virgo Israël, Ierem.31,2. pro, Restituam te in pristinum statum ex captiuitate.

Destruere & non ædificare, Psal. 28, 5. est, Sine spe futuræ restaurationis perdere.

Si conuersus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, Iob 22, 23. id est, Quam habuisti facultatẽ rursum assequêris.

Ædificabuntur in medio populi mei, Ierem. 12,16. pro, Feliciter agent cum populo meo.

Ædificati sant facientes impietatem, Malach.3,15. id est, In summa prospeitate vixerunt. Improborum verba.

Ædificare domum firmam 1 Reg.11, 38. pro, Longo tempore permansuram familiam.

Ædificare domum fratris, Deut. 25, 9. est, Liberos, qui nomine fratris dicantur, procreare.

In sæculum misericordiam ædificari; Psal. 89,3. pro, Instar ædificij summa arte constructi, durare.

ÆGROTO.

Ægrotare fecit, Ies.53,10. pro, Cruciatibus affecit.

Ægrotantibus ipsis, Psal.35,13. pro, Aliquod incõmodum vel tristitiam perferentibus.

Propterea non ægrotasti, Ies.57, 10. pro, Ideo via illa minimè tibi fuit molesta.

Mortibus ægrotantium mori, Ier.16,4. id est, Morte confectorum fame.

ÆNEA.

An caro mea ænea? Iob: 6,12. q. d. an æneus sum ego, vt tãta perferre queã?

ÆNIGMA.

Aperire cum cithara ænigma, Psal.49, 5. est, Cithara qua cantica decantantur, canere res arduas.

Ænigmaticè loqui ænigma, Iud. 14,12: Ezech. 17,2. pro, Ænigma proponere.

ÆQVVS.

Non est æqua via Domini, Ezech. 18, 25. 29 & 33,16. pro, Non præbet se æquum Dominus.

Æquitas non potuit ingredi, Ies.59,14. s. Congregationem nostram.

Oculi tui videant æquitates, Psal. 17,2. pro, Declara & pronuncia quæ recta sunt.

ÆS.

Terra sicut æs, Leuit.26,19. quę nullum producit fructum: & ærei cæli, Deut. 28,23. qui rorem non demittunt.

ÆSTAS.

Versus est viror meus in siccitates ęstatis, Psal. 32,4. perinde succus meus exaruit, atque vehementi æstate humor desiccatur.

ÆSTIMO.

Æstimare facere terram vt det argen-

tum, 1 Reg. 23,35. pro, Imponere terræ tributum.

ÆSTVS.

Sicut æstus in loco sicco, sonitum alienorum humiliabis: sicut æstus in vmbra nubis, propago fortium humiliabitur, Iesa.25,5. id est, alienos tumultuantes compesces, velut æstus frangit transeuntem, qui quò confugiat, in loco torrido & arenti non videt; & vti calor accessione nubis remittitur, sic ferocia superborum domabitur miserijs.

AFFERO.

Afferre Domino gloriam & fortitudinem, Psal.29,1.est, Laudem gloriæ eius tribuere, eumque fortissimum confiteri.

AFFLICTIO.

Septem diebus comedes cum eo infermentata, panem afflictionis, Deut.16 3. q. d. monimenta afflictionis quam pertulistis in Ægypto, & anxiæ noctis in qua egressi estis ex ea.

Affligetis animas vestras, Leuit. 16,29 & 23,27.pro, Ieiunabitis.

Omne iuramentum ligaminis vt affligat animam, Num.30,14.pro, Omne promissum quo se, ad affligendam seipsam, iuramento constrinxit.

Affligite eas, Iud.19,24. & concubinam meam afflixerūt cap.20,5. pro, Constuprate eas, compresserunt eam.

AFFLVENTIA.

Affluentiam marium sugere, Deut. 33, 19.pro, Mercibus marinis abundare.

AGER.

In agro Moab, Gen.36,35.pro, In regione Moabitarum.

AGGER.

Succidite ligna & effundite iuxta Ierusalaim aggerem, Ierem. 6,6. id est, Ex multa lignorum materia magno aggere constructo muros eius superate.

AGGRAVO.

Aggrauare cor, 1 Sem.6,6. est, Peruicacem & obstinatum esse.

Aggrauare iugum, 1 Reg. 12, 4, 10, 14. pro, Grauissimum iugum imponere.

Die ac nocte aggrauabitur super me percussio tua, Psal.32,4. pro, Ingrauescet, indurescet.

Aggrauetur opus super viros, Exod. 5,9. pro, Obruantur laboribus.

Aggrauatum est prælium contra Saul, 1 Sem.31,3. pro, Onus prælij versum est in Saulem.

AGNOSCO.

Agnoscere faciem in iudicio, Deut.1,17 est, Delectum personarum habere, ex vultu iudicare.

AHAH.

Ahah diei, Ioel. 1,14. pro, Heu dies infelix.

ALA.

In penetralibus cubilis tui ne vilipendas diuitem, quia auis cælorum ire faciet vocem, & habens alas annunciabit verbum, Eccl. 10,20. id est, Quoniam fama malum quo nō velocius vllum, celeriter instar auis volantis sermones tuos deferet.

Non fuit qui moueret alam, & aperiret os & garriret, Ies. 10,14. pro, Qui vel conaretur tantum prohibere, & verbis contradiceret.

In vmbra alarum tuarum abscōde me, Psal. 17,8. pro, Sub protectione tua me recipe. & sic de cæteris.

Eleuaui vos super alas aquilarū, Exod. 19,4. pro, Tuli vos in humeris meis, vt aquila portat pullos suos in alis.

Alæ Solis, Malach.4,2. pro, Radij.

O terra vmbræ alarum, Iesa. 18, 1. id est, O terra classium velis opaca.

ALBESCO.

Si fuerint peccata vestra tamquam coccinum, veluti nix, albescent, Iesa.1, 18.id est, Si pœnitentia ducti resipueritis, quamuis magis quā coccinum peccata in vobis appareant, & inhæreant, nihilominus gratiam consecuti, niue eritis cādidiores, id est, mūdi.

Non tunc facies Iahacob albescet, Ies. 29,22. id est, Cùm hoc acciderit, timore non expallescet, alij pudore.

ALIENO.

Alienare se retrorsum, Iesa. 1, 4. id est, Retrocedere.

Alienum se ostendere alicui, Gen.42,7. est, Aliam præ se ferre personam.

Ascendere facere suffimētum alienum, Exod.30,9. pro, Aliud quàm iusserit Dominus offerre.

Sicut euersio alienorum, Iesa. 1,7. pro, Quæ fit ab alijs.

Alienare locum, Ier. 19,4. est, Prophanare illum.

ALIENIGENA.

Omnis filius alienigenæ non comedet ex eo, Exod. 12,44. id est, Extraneus, alienus à Iudaica religione.

ALLEVIO.

Alleuiare manum ab aliquo, 1 Sem. 6,5.est, Desistere illum affligere, aut saltem leuius.

Ad alleuiādum aliquem ferre cum eo, Exod.18, 22. est, Partem oneris illius in se recipere.

ALLIGO.

Ipse dolere faciet, & alligabit, Iob 5,18. pro, Medebitur: q. d. fascijs more chirurgi vulnus obligabit. & sic de multis alijs locis.

Alligare principes secundum animam suam, Psal. 105,22. id est, Ad animi sui votum & sententiam tenere eos deuinctos & subditos.

ALTARE.

Replebunt se tamquam anguli altaris, Zach. 9,15. id est, Tanquam anguli altaris ad quos victimarum sanguis effunditur, inimicorum suorum sanguine replebuntur.

ALTVS.

Domus ista quæ est altissima, 1 Reg.9, 8.pro, In summo honore.

Super altitudinem agri, Iud. 5, 18. in cāpo eminente, id est, Aperto marte.

In altitudine sunt iudicia tua corā eo, Psal.10,5.id est, Longius à se remota tua iudicia putat esse, quàm vt de eo sumas supplicium.

Soliū gloriæ, altitudo à principio, Iere. 17,12. pro, Solium Dei gloriosi fuit ab æterno.

Visitabo super gloriam altitudinis oculorum eius, Iesa.10,12. id est, Puniam illum propter fastum & superciliū.

Propter eam in altitudinem reuertere, Psal.7,8.pro, Conscende tribunal vt iudices.

AMARVS.

Dimitte eam, quia anima eius amara est ei, 2 Reg. 4, 27. pro, Est mœstissima.

Ne fortè attingant vos viri amari animo, Iud. 18,25. id est, Animo concitati, aut iracundi. & sic illud 2 Sem. 17, 8.

Plangent super te in amaritudine animæ, Ezech.27,31.pro, Planctu amaro.

Scribis contra me amaritudines, Iob 13, 26. pro, Flagitia dolorem parientia.

Fletus amaritudinum, Ierem. 31,15. pro, Amarus. & sic de cæteris.

Cum amaritudinibus cōmedere agnū, Exod.12,8 & Num.9,11. id est, Cum herbis amaris.

AMATOR.

Omnes amatores tui obliti sunt tui, Ierem. 30, 14. id est, Amici qui prius præ se ferebant te amare.

ABOMINATIO.

Abominatio Domini sunt etiam ambo Prou.20, 10. pro, Vtrumque abominatur Dominus.

AMBVLO.

Ambulare sensim, 1 Reg. 21,27. more lugentium ac mœrentium.

Ambulare facere, Iesa.63,12. pro, Deducere. & ita de multis alijs.

Omnibus diebus quibus ambulauimus cum eis, 1 Sem.25,15.id est, Quandiu cum eis versati sumus. & sic: Ambulare in aliquo loco, 1 Sem.30,31 & Thren.5,18. versari in eo.

Detur pueris qui ambulant ad pedes domini mei, 1 Sem. 25,27. pro, Qui tibi famulantur.

Quinque puellæ eius ambulabant ad pedes eius, 1 Sem. 25, 42. pro, Pedisequæ eius.

Ambulabo in medio vestri, Leuit. 26, 12.id est, Adero vobis. ac si dicat, si vertatis solum, ego quoque vertam.

Ego ambulaui coram vobis ab adolescentia mea, 1 Sem.12,2.id est, à puero Remp. vestram moderaui.

Ambulauit absque desiderio, 2 Par.21, 20. pro, Vixit inglorius, nullum sui desiderium relinquens.

Ambula in conspectu meo & esto perfectus, Gen. 17,1. Et ambulauerunt coram me in veritate, 1 Reg.2,4. pro, Vitam ducito integerrimam. Et veritatem ante me coluerunt. & sic de alijs.

Vt ambulem coram Deo in lumine viuentium, Psal.56,14. pro, Vt vitam meam inter mortales ad Dei arbitrium componam.

Domus tua & domus patris tui ambulabunt coram me in seculum, 1 Sem. 2, 30. pro, Fungentur semper officio summi sacerdotis in tabernaculo meo. & ibid.vers. 35. Ambulabit coram Christo meo omnibus diebus. pro, Fungetur sacerdotali munere

nere coram rege quem constituero.
Et ambulauit Chanoch cum Deo, Genes.5,22. pro, Adhæsit & assuefecit se cultui Dei.
Vidi cunctos viuentes ambulantes sub sole cum puero secũdo qui stabit pro eo, Eccl.4,15. pro, Fauentes filio regis successuro patri.
Si ambulaui cum mendacio, Iob 31, 5. id est, Si vanitatem sectatus sum.
Beatus vir qui non ambulauit in consilium impiorum, Psal.1,1. pro, Qui non adfuit consilio eorum, vel est illud secutus. sic cætera similia.
Domine in lumine tuo ambulabunt, Psal. 89, 16. id est, Bonitatem, gratiam & virtutem tuam sentient.
Neque ambulaui in magnis neq; in mirabilibus supra me, Psal. 131,1. pro, Neque res arduas aggressus sum, nec tentaui aliquid quod esset supra vires meas.
Quia omnes populi ambulabunt vnusquisque in nomine Dei sui, & nos ambulabimus in nomine Domini Dei nostri, Mich. 4, 5. pro, Colent idola sua, sed nos Dominum Deum colemus.
Ambulare in peruersitate oris, Prou.6, 12. pro, Mentiri, & mendacio assuetum esse.
Ambulare in statutis gentis alicuius, Leuit. 20,23. pro, Viuere iuxta mores illius.
Ambula in vijs cordis tui, Eccl.11,9. pro, Fac quicquid animo tuo lubescit.
Ambulauit per viam regũ Israel, 2 Reg. 8, 18. pro, imitatus est vel sequutus mores & studia. & sic de multis alijs.
Qui ambulant post spiritum suum, Ezech. 13,3. id est, Qui sectantur suas cogitationes.
Ambulare & crescere, 1 Sem.2,26. pro, Subinde magis ac magis crescere, vel promouere annis & bonitate, famaq; bona crescere.
Iustitia ante eum ambulabit, Psal.85,14. id est, Homines colent iustitiam ita vt Deo probentur.

AMEN.

Et dixit: Amen, 1 Reg. 1, 36. pro, Ita fit, vel veritas s. fit, firmetur. & ita de alijs.

AMICIO.

Amicire amiciendo, Iesa. 22, 17. pro, Obruere confusione & opprobrio.

AMOR.

Cerua amorum, Prou. 5,19. id est, Amabilis.
Et corrupit se amore suo præ illa, Ezech. 23,11. id est, Insaniore amore capta est quàm soror sua maior.
Ecce tempus tuum, tempus amorum, Ezech.16,8. id est, Tempus aptum viro ac nuptijs, quando eras nubilis.

ANATHEMA.

Et erit ciuitas anathema, ipsa & omnia quæ sunt in ea Domino, id est, Prorsus disperdentur in gratiam Domini, Ios.6,16.& sequenti versu, Ponatis castra Israel in anathema. pro, Sitis causa perditionis castrorum Israel.
Sicut ager anathematis, Leuit. 27, 21. Sicut ager Deo deuotus ex manubijs, aut, pro redimenda culpa.
Nisi disperdatis anathema è medio vestri, Ios.7,12. id est, Hominem qui tulit de anathemate.

ANCILLA.

Quia locutus es ad cor ancillæ tuæ: Et ego non sum sicut vna ex ancillis tuis, Ruth 2, 13. pro, Cùm tamen non sim conferenda vni ex ancillis tuis.

ANGVLVS.

In circuitu attondere angulum capitis Deut. 19, 27. id est, Finẽ capillorum. & ibidem: Dissipare angulum barbæ: pro, Radere barbam.
Filiæ nostræ sicut anguli incisi palatij, Psal. 144, 12, id est, Formosæ, vt sunt angulares lapides elegãter politi quibus construuntur palatia.
Steteruntque anguli omnis populi, Iud. 20,2. pro, Primores, proceres.
Ex ipso erit angulus, Zachar.10,4. id est, Caput Ecclesiæ Christus.

ANGVSTVS.

Locus est angustus à nobis, 2 Reg. 6, 1. pro, angustior est quàm vt nos capiat.
Angustijs sum affecta in vita mea, Gen. 27, 46. pro, tædet me vitæ meæ.
Et angustijs affecta est anima eius, vt moreretur, Iud.16,16. id est, Doluit adeo vehementer, vt parum abfuerit quin moreretur.
Angustiæ cordis mei dilatatæ sunt, Psal. 25,16. id est, Tantam habeo curarum congeriem, vt omnes cordis mei partes occupent & longe lateq; obruant.
Ostendisti mihi angustias multas, Psal. 71,20. pro, Experiri fecisti.
Angustia afficior super te, 2 Reg. 1, 26. pro, Doleo vicem tuam.

ANIMA.

Onager assuetus deserto in desiderio animæ suæ attrahit ventum, Ierem.2, 24. id est, Liber & solutus sine lege & præceptis viuit.
Dedi dilectionem animæ meæ, Ierem. 12,7. pro, Populum quem vnicè, & ex animo diligebam.
Omne quod protulerat labijs suis in votis eius & in ligamine animæ eius, Num.30,13. pro, Obligatione qua seipsam deuinxerat.
Vir raptor propter sanguinẽ animæ vsq; ad sepulchrum fugiet, Prou. 28,17. id est, Propter cædem à se vel ab alio sui causa perpetratam, donec moriatur, erit instabilis & fugitiuus.
Anima arida, Num.11,6. p, Quæ esurit.
Latus animo, Prou.28,25. pro, Superbus.
Ecce viri superbi non est recta anima, Abac.2,4. id est, Peruerso animo præditus est.
Et fuit homo in animam viuentem, Genes.2,7. id est, Factus est homo animatus, & viuere cœpit vita temporali. sic Paulus 1 Cor. 15, 45.
Quia anima carnis in sanguine est, Leuit.17,11. pro, Anima carnalis seu animalis sedem habet in sanguine.
Ab anima & vsque ad carnem consumere, Esai.10,18. id est, Non solùm vita priuare, sed etiam corpora in cinerem vertere.
Qui nõ accepit in vanum animam suã, aliàs meam, Psal. 24,4. id est, Qui non iurat per Deum, siue per nomen eius.
Circundederũt me aquæ vsq; ad animã, Ionæ 2,6. vsq; ad separationẽ animę à corpore. q. d. periclitatus sum maximè de vita quũ essem in aquis maris.
Custodire animam suam valde, Deut. 4,9. est, Diligenter & solicitè sibi prospicere.
Effundere animam suam coram Domino, 1 Sem. 15. pro, Quicquid est in animo depromere.
Decipere animam suam, Num.37,9. id est, Semetipsum.
Deficere facere animam suam à bono, Eccl. 4, 8. pro, Seipsum bonis defraudare.
Nescire animam suam, Iob 9, 21. pro, Munia animæ suæ.
Animam sibi vociferari, Iesa. 15, 4. pro, Apud se.
Accipere omnes animas domus suæ, Gen.36,6. id est, Omnes personas suæ familiæ. & sic de alijs.
Ipsi institores tui in animabus hominis, Ezech.27,13. id est, Exposuerunt mancipia vænalia.
Ligare ligamen, vel ligamine animam, vel super animam suam, Num. 30,3, 4, 11, 12. id est, Obligare se.
Conculcabit anima mea robustum. Iud. 5,21. id est, Conculcabo.
Comedere animam, Ezech. 22, 25. pro, Homines perdere.
Non relinques animam meam in sepulchro. Psal.16,10. id est, Corpus meum.
Errare facere animam, Ier. 42,20. pro, Aliquem in errorem inducere.
Et animas quas fecerant in Charan, Genes.12, 5. id est, Seruos emptitios, vel potius vernaculos.
Facere malum ad animam suam, Ierem. 44,7. id est, In sui perniciem.
Morietur in adolescentia anima eorum, Iob 36, 14. pro, Adhuc adolescentes morientur.
Anima cùm obtulerit, Leuit. 2, 1. pro, Quum quispiã. & ita de multis alijs.
Ne obsecro pereamus propter animam viri istius, Ionæ 1,14. id est, Quòd eũ submergamus.
Petere cibum animæ suæ, Psal. 78, 18. pro, Cupiditati suæ.
Dare alicui animam eius in spolium, Ierem. 45,5. id est, Dare ei vitam incolumem quæ est ei tam grata, quã militibus spolia.
Firmare super animam suam, & super semen suum, Esther 9,31. id est, Pro se & pro posteris polliceri.
Non est qui quærat animã meam, Psal. 142,5. pro, Qui satagat eripere me.
Non accipiet Deus animam, 2 Sem. 14, 14. pro, Non suscipiet faciem alicuius, vt non moriatur.
Ferrum ingressum est animam eius, Psal. 105, 18. Corpus eius vinctum est catenis.
Vtinam esset anima vestra loco animæ meæ, Iob 16,4. pro, Vtinam, qualia patior, pateremini.
Qui abierunt cõtra animas suas, 2 Sem. 23, 17.

23,17. pro, Cum periculô vitæ suæ. & ita 1 Par.11, 19.
Benedicere animæ suæ in vita, Psal. 49, 19. est, Quamdiu quis viuit, animam suam beatam prædicare, vel diuitijs frui, vel, vt alij, sibi blandiri.
Propter animam circundederunt me, Psal.17,9. pro, Vt me vita spoliarent.
Erue te in anima tua, Gen. 19, 17. pro, Consule vitæ, & saluti tuæ.
Fugere pro anima sua, 2 Reg. 7, 7. pro, Saluti suæ consulere.
Animam eiaculari in medio sedis fundæ, 1 Sem. 25, 29. id est, Citissima morte perimere.
Anima mea in manu mea semper, Psal. 119,109. pro, In discrimine vitæ semper versor.
Capere laqueum animæ suæ, Prou. 22, 25. pro, Malum sibi accire.
Anima domini mei erit colligata in fasciculo vitæ cũ Domino Deo tuo, 1 Sem. 25, 29. pro, Dominus meus diutissimè viuet colendo Dominum Deum.
Qui verò percusserit animam animalis, restituet eam, animam pro anima, Leuit. 24,17. pro, Quicunque occiderit animal, reddet aliud eiusdem speciei.
Percutere aliquem in anima, Gen. 37, 21. est, Eum occidere, plaga lethali vulnerare.
Ponere animam suam in manu sua, Iudic. 12,3. id est, Vitam exponere periculis.
Erit anima tua pro anima ipsius, 1 Reg. 20, 42. pro, Morieris tu loco eius cui moriendum erat.
Proijcere animam suam, Iud. 18,17. est, Eam periculis obijcere.
Quærere animam alicuius, 1 Sem.10,1. pro, Eum interficere velle.
Stare pro anima sua, Esther 8,11. pro, Vitam suam tueri.
Viuificare animam, Gen.19,19. pro, Cõseruare in vita.
Anima Ionathan ligata est cum anima Dauid, & dilexit eum Ionatham, sicut animam suam, 1 Sem. 18,1. id est, Amore eum vnicè amplexus est.
Si est cum anima vestra, Gen.23, 7. pro, Si vobis placet.
Diligere Dominũ in tota anima, Deut. 7,5. pro, Toto affectu.
Dilatare sicut infernus animam suam, Chabb. 2, 5. id est, Inhiare & teneri inexplebili desiderio, quale est inferni qui nunquam expletur.
Dimittere aliquem animæ suæ, Deut. 21,14. Liberũ eum abire, permittere.
Ad terram eleuare animam redeundi causa Ierem.22, 27. pro, Sperare ad eam reuerti, vel in spem erigi.
Euge animæ nostræ, Psal.35,25. q.d. Vah, pro voto successit.
Anima non implebitur, Eccl. 6,7. pro, Cupiditas habendi nõ potest satiari.
Vos nostis animam peregrini, Exod. 23, 9. pro, Quales sint peregrinorum affectus.
Dimittere aliquem liberum in animam suam, Ierem.34,16. pro, Arbitrio suo.
Ne forte recedat anima mea à te, Iere. 6,8. pro, Ne cogar desinere te amare.
Emittere è castris omnem immundum super animam, Num.5,2. pro, Pollutum cadauere.
Animam hominis accipere pro pignore, Deut.24,6. id est, Victum hominis, siue id vnde sibi quærit victum.
Computruit in ira anima mea, Psal. 31, 10. id est, Vis illa animæ quæ appetit cibum.
Humiliauit se ad puluerem anima nostra, Psal.44,26. pro, Corpus nostrum, vel vt alij, Vis vitalis.

AN NON.

An non præcepi pueris? Ruth 2,9. pro, Certissimè præcepi. Interrogatiuè pronuntiant Hebræi quod maximè affirmare volunt.

ANNVLVS.

Viuo ego, dixit Dominus: Quia si esset Choniahu filius Iehoiachim regis Iehudah annulus in manu dextera mea: quia inde euellam te, Iere. 22, 24. id est, Etiamsi Choniahu eiusdem conditionis esset cuius annulus qui nunquam de manu dextera amouetur, ego tamen me inde illum euulsurum iuro.

ANNVNTIO.

Fortitudinem operum suorum annuntiauit populo suo, Psal.111. pro, Potentem suam virtutem patefecit.

ANNVS.

In fine annorum coniungentur, Dan.11, 6. id est, post aliquot annos.
Tanquam mercenarius anni in anno erit secum, Leuit.25,53. pro, Tanquam annuus mercenarius.
A fine anni ad annum tondere, 2 Sem. 14, 26. pro, Quotannis.
Annum cum anno pauere, Iesa. 32, 10. id est, Non vno anno, sed multis.
Et fuit in reuersione anni, 2 Sem. 11, 1. id est, In sequente anno, aut reuoluto anno.
Per mensem in anno intererat vniuscuiusque ex eis alere, 1 Reg. 4, 7. pro, Spacio vnius mẽsis p̱ singulos annos.
Addite annum super annum, & agnos iugulent, Iesa. 29,1. id est, Non post multos annos.
Coronare annum bono, Psal. 65,12. est, Illum omni affluentia bonorum vberem & ornatum reddere.
Multitudo annorum scire faciet sapiẽtiam, Iob 32,7. pro, Ætate prouecti sapienter loquentur.
Quia anni numerabiles venient, & per semitam vnde non reuertar ambulabo, Iob 16,22. pro, intra paucos annos moriar.

ANTE.

Et Sophach princeps exercitus Hadarhezer erat ante eos, 1 Par. 19,17. pro, Dux erat eorum.
Egredi ante aliquem, 2 Par. 19,2. est, In eius occursum procedere.
Et hoc erat ante in Israel, Ruth 4,7. pro, Hic erat mos antiquitus.

ANTIQVI.

Secundum dies antiquos, Ierem. 46,26. pro, Vt olim, vel, vt antea.
Antiquus dierũ sedit, Dan.7,9. p̱, Deus.
Et sorores tuæ, Sedom, & villæ eius reuertentur ad antiquitatem suam, Ezech. 16, 55. id est, Ad priora sua, vt sint in eo statu quo erant prius.
Torrens antiquitatum, Iud. 5,21. id est, Qui in hoc à Deo ordinatus ab initio fuerat, & à longo tempore vt in eo perirent Chananæi.

APERIO.

Aperire in parabola os suum, Psal.78,2. est, Dicere parabolas.
Aperire os suum ad Dominum, Iud. 11, 35, 36. pro, Vouere Domino.

APPENDO.

Vtinam appendendo appenderetur ira mea, Iob 6,2. pro, Exactissimè ponderaretur.

APPONO.

Timor Domini apponet dies, Prou. 10, 27. id est, Qui timet Dominum, longo tempore victurus est.

APPREHENDO.

Apprehendet apud vos tritura vindemiam, Leuit. 26,5. pro, Tempus trituræ durabit vsque ad vindemiam.
Si pauper fuerit & manus eius non apprehendens, Leuit.14,21. id est, Si nõ habeat vnde possit sibi comparare. & ibid.22. quos apprehendet manus eius, id est, quos habere poterit.
Apprehendere manum alicuius, Ies.42, 6. est, Illum tueri, conseruare, gubernare.

APPROPINQVO.

Et appropinquauerũt dies Israel vt moreretur, & vocauit, Gen.47,29. id est, Paulo antequàm moreretur vocauit.
Appropinquare facere, Exod. 29, 10. Num.8,9 & alibi. est, Admouere, adducere, offerre.
Sacerdotes qui appropinquant Domino, Ezech.42,13. id est, Qui funguntur munere sacerdotali.
Appropinquauit prælium, 1 Reg. 20,29. id est, Commissum est prælium.
Appropinquationem Dei volent, Esa. 58, 2. pro, Vt Deus sit illis propinquus, optare videbuntur.

APVD.

Furto ablatum erit apud me, Gen. 30, 33. pro, A me.
Non est opus apud te vt auxilieris cum multis ei, cui non est fortitudo, 2 Par. 14, 11. id est, Sine maximis copijs opem infirmo tutam ferre potes.

AQVA.

Aquas appendere in mensura, Iob 28, 25. pro, Aquis mensuram suam statuere.
Inundare facere aquas super faciem alicuius, Deut. 11, 4. id est, illum submergere.
Aquæ quæ non sunt fideles, Iere. 15,18. id est, Quæ non continuò fluunt, sed nonnunquam cursum intermittunt.
Semen eius in aquis multis, Num. 24,7. pro, Magnum capiet incrementum, vt faciunt semina in locis humentibus.
Quæ habitas iuxta aquas multas, Iere. 51, 13. id est, Euphratem amnem celeberrimum.

Facere

Facere opus in aquis multis, Psal. 107, 23. id est, Negotiari in mari.
Transisset super nos aqua superba, Psal. 124, 5. id est, Aqua tumida magno vt impetu inũdat & obruit, sic hostium violentus incursus nos totos deuastasset.
Ad aquas requietum deducere, Psal. 23, 2. pro, Ad aquas leniter fluentes in quibus nihil est periculi.
Vir erit sicut riui aquarum in deserto, Iesa. 32, 2. id est, Tam gratus quàm sunt riui aquarum, iter per locum aridum facientibus.
Transire facere per aquam, Num. 31, 23. id est, Eluere.
Hortus cui non est aqua, Iesa. 1, 30, id est, Sterilis propter ariditatem.
Ecce aquæ ascendunt ab aquilone, Iere. 47, 2. pro, Maximus exercitus. & sic de similibus.
In inundatione aquarum multarũ, Psal. 32, 6. pro, In maximis ærumnis & calamitatibus. Item: Traxit me de aquis multis, 2 Sam. 22, 17. pro, Eripuit me à grauissimis periculis. Ita de reliquis.
Aquæ calicis pleni exprimẽtur eis, Psal. 73, 10. id est, Haurient magnum dolorem & cruciatum ex ꝓspero illo successu in quo sibi placent, improbi.
Quis det vt caput meum sit aqua? Iere. 9, 1. pro, Vtinam caput vel cerebrum meum in lachrymas conuertatur.
Sicut aqua effusus sum, Psal. 22, 15. q. d. Propemodum caro mea versa est in aquam.
Inundabit sicut aquæ, iudicium, Hamos 5, 24. id est, Ius crebrò dicetur.

ARATOR.

Attinget arator messorem, Ham. 9, 13. vult dicere: Tanta erit frugum copia, vt in messe colligenda occupentur vsque ad tempus arationis.

ARBOR.

Est enim vt homo, arbor agri, Deut. 20, 19. Sensus est: perinde facis arborem succidendo, ac si hominem ipsum occideres, quandoquidem arbores homini victum suppeditant.
Quia pudore afficiemini ab arboribus quas concupiuistis, Iesa. 1, 29. Intelligit lucos sub quibus idola colebant, vel ligna vnde illa fiebant.

ARCVS.

Armati arcu, 1 Par. 12, 2. id est, Sagittarij.
Versi sunt vt arcus dolosus, Psal. 78, 57. pro, Sicut arcus non bene tensus reflectitur, sic populus fallax aliò quàm ad Deum suum se reflexit.
Arcus & fortes confracti sunt, 1 Sam. 2, 4. q. d. Fortibus nihil prosunt arcus.
Extendi mihi Iehudah tanquam arcum, Zach. 9, 13. id est, Cogito me in rebus bellicis non secus atque arcu, vti opera Iudæ.
Habitauit in forti loco arcus eius, Gen. 49, 24. pro, Arcus eius non languit, sed quamlibet duris ictibus restitit.
Implere manum suam arcu & percutere, 2 Reg. 9, 24. est, Manu plena arcum tenendo, altera neruum adducere & sagittam proijcere.
Arcus meus in manu mea innouabitur, Iob 29, 20. id est, Robur meum quotidie vires nouas recuperabit.
Manifestatione manifestauit se arcus tuus, Chabb. 3, 9. id est, Apertum tulisti auxilium.
Ad eum qui tendendo tendit arcum suum, Ierem. 51, 3. id est, Ad sagittarium qui vtitur arcu.

AREA.

Vnde saluam te faciam? num de area, vel de torculari? 2 Reg. 6, 27. pro, Vnde potero tibi cibum & potum subministrare, cũ frumentum & vinum desint?
Sicut quisquiliæ de Areis æstatis, Dan. 2, 35. id est, In quibus repurgari solet triticum tempore æstatis.

ARENA.

Congregabit tamquàm arenam captiuitatem, Chab. 1, 9. id est, Innumeram captiuorum multitudinem capiet. & sic multa alia.

AREO.

Aruit gaudium à filijs hominum, Ioel. 1, 12. id est, Prorsus perijt.

ARGENTVM.

Eloquia Domini, eloquia munda, argentum conflatum, Psal. 12, 7. id est, Dei promissiones numquam fallunt, vt neque argentum repurgatum.
Succisi sunt omnes ferentes argentum, Sephan. 1, 11. id est, Mercatores.
Argento pleno dare, Gen. 23, 9. id est, Iusto pretio.
Ecce dedi mille argenteos, Gen. 20, 16. Suppl. Siclos.

ARIES.

Arietes filios Basan, Deut. 32, 14. pro, Pingues. quia nutriti in Basan.

ARMA.

Deditq; Ionathan arma sua puero, 1 Samuel. 20, 40. id est, Pharetram & arcũ.
Arma iniquitatis in habitationibus suis, Gen. 49, 5. pro, Iniusta vis penes eos habitat.
Operi caput meum in die armorum, Psal. 140, 8. id est, Protege me cùm multis exponor periculis.

ARO.

Arate vobis arationem, Oseæ 10, 12. pro, Cogitate vobis cogitationem.

ARTIFEX.

Artifices parietis, & artifices lignorum, 1 Par. 14, 1. id est, Latomi & lignarij.

ASCENDO.

Sexcenti aurei ductiles ascendebant super scuto vno, 2 Par. 9, 15. id est, Insumebantur.
Ascendere fecit eum in cœnaculum, 1 Reg. 17, 18. pro, Portauit eum.
Super altero cornu quod ascendebat, Dan. 7, 20. id est, Succrescebat.
Ascendere facere iram, Ezech. 24, 8. id est, Ad iram prouocare.
Non ascendit numerus in numerũ verborum dierum regis Dauid, 1 Par. 27, 24. pro, Numerus iste non fuit relatus in numerum annalium regis Dauidis.
Adhæreat lingua mea palato meo, si nõ ascendere fecero Ierusalaim in capite lætitiæ meæ, Psal. 137, 6. id est, Si non velut in cacumine summo lætitiæ præcipuum gaudium meum in recordatione Ierusalaim posuero.
Nec ascendit super cor meum, Ierem. 19, 5. pro, Ne cogitaui quidem vnquam.
Tu ascendisti super vniuersas, Prou. 31, 19. id est, Omnes superasti.
Ascendere fecit rex Selomoh tributum ex omni Israel, 1 Reg. 5, 13. pro, Indixit tributum omni Israeli.
Vestis diuersis speciebus contexta non ascendet super te, Leuit. 19, 19. pro, Non indueris veste quæ contexta sit duobus.
Ascendit Saul de post Pelistim, 1 Sam. 14, 46. Retulit pedem à persequendis Philistæis.
Ego ascendere faciam te, etiam ascendendo, Gen. 46, 4. pro, Reducam te.
Ascendere facietis ossa mea hinc vobiscum, Exod. 13, 19. pro, Asportabitis vel efferetis.

ASPECTVS.

Aspectus plagæ, Leuit. 13, 3. id est, Superficies, quòd præ se fert speciem.
Pudore afficiẽtur ab Aethiopia aspectu suo, Ies. 20, 5. id est, Frustrabuntur spe sua quam conceperant de Æthiopibus à quibus sperabant auxilium.
Percussit virum Ægyptium, virum aspectus, 2 Sam. 23, 21. id est, Virum formosum siue spectabilem, in quem omnes conijciebant oculos.

ASPIS.

Oua aspidis ruperunt, Iesa. 59, 5. pro, Noxium sibi opus fecerunt.

ATTENVO.

Cùm attenuatus fuerit frater tuus, Leuit. 25, 25. pro, Inciderit in paupertatem.

AVDIO.

Vt quid audis verba hominis? 1 Sem. 24, 10. prò, Quare credis delatori?
Audiui de te dicere quod audias somnium ad soluendũ illud, Gen. 41, 15. id est, Quod vbi audieris somnium, interpretaris illud.
Vt audiat quod est bonum & malum, 2 Sam. 14, 17. id est, Vt ponat discrimen inter causam iustam & iniustam.
Vide audiui vocem tuam, 1 Sam. 25, 35. pro, Acquieui petitioni tuæ.
Dominus audiat inter nos, Iud. 11, 10. pro, Huiusce rei testis esto Dominus.
Quæ futura sunt facite audire nos, Iesa. 41, 22. id est, Narrate nobis. & sic de cæteris id generis.
Quis credidit auditui nostro? Iesa. 53, 1. pro, Rumori ac famæ quam sparsimus de Christo.
Auditus super auditum erit, Ezech. 7, 26. id est, Crebri rumores spargentur.
Omnes audientes auditionem tuã plauserunt, Nach. 3, 19. id est, Quicunque rumorem de tua ruina acceperunt, lętati sunt.

AVGEO.

Augete mihi valdè dotem, Gen. 34, 12. pro, Petite à me ingentem dotem.

AVGVROR.

Viri augurati sunt, 1 Reg. 20, 33. pro, More augurũ diligenter obseruarunt.

AVIS.

Sicut aues volantes, sic proteget Dominus exercituum Ierusalaim, Iesa.31,5. id est, Summa celeritate Dominus Ierusalem erit præsidio.

AVRIS.

Ad auditum auris audiui te, Iob 42, 5. pro, Accepi de te, ac tuis operibus.

Ad auditum auris congregabunt se mihi, Psal. 18,45. pro, Ad solam famam nominis mei.

Aures suas aggrauauerunt ne audirent, Zachar. 7, 11. pro, Simulauerunt surditatem.

Aures fodisti mihi, Psal.40,7. id est, Aures excauatas dedisti mihi vt apertiùs audirem.

In auribus meis sunt: dicit Dominus exercituum, Iesa.5,9. pro, Audio quæ etiam clàm dicitis.

Inclinabo ad parabolam aurem meam, Psal. 49, 5. pro, Ego hîc differam de rebus magnis, quibus ipse etiam aures præbebo.

Legit in auribus populi, Exod.24,7. pro, Audiente populo. & sic de similibus.

Qui obthurat aurem suá ne audiat sanguinem, Iesa. 33, 15. id est, Qui non vult audire eos qui loquuntur de patranda cæde.

Reuelabo aurem tuam, Ruth 4,4. id est, Admonebo te, indicabo.

AVRORA.

In aurora súccidendo succisus est rex Israel, Oseæ 10,15. hoc est, Initio regni Oseæ filij Ela.

AVXILIVM.

Cùm viderem in porta auxilium meũ, Iob 31, 21. id est, Quum in promptu homines præstò auxiliaturos mihi aspicerem.

B.

BACVLVS.

In baculo meo trâsiui Iarden hunc, Genes.32,10, id est, Solus & incomitatus cum solo scipione.

Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt, Psal. 23.4. Virga & baculus pastoris curam & studium significant. q.d. Studium tuum erga me, solatio mihi est.

Dum confregero vobis baculum panis, Leuit. 26, 26. pro, Vbi panis auxilio vos priuauero, cui tanquam scipioni innitimini, & quo confortantur vires.

Contriuit Dominus baculum impiorũ, Iesa. 14, 5. id est, Imperium.

In ore stulti est baculus superbię, Prouerb. 14,3. id est, Lingua loquens superba. vel, Ob verba superba quæ loquitur stultus cædetur magnis plagis.

BALTHEVS.

Dedit sanguines belli in baltheo qui erat in lumbis suis, 1 Reg. 2,5. pro, Ense quo facta fuit ea cædes in bello, accinxit se de industria.

BEATIFICO.

Et erunt beatificantes populum istum, errare facientes, Iesa. 9, 16. pro, Qui beatum dicunt populum istum, seducunt eum.

BENEDICO.

Benedixerunt Domino, & populo eius Israeli, 2 Par. 31, 8. pro, Gratias egerunt Domino, & omnia felicia populo precati sunt.

Benedicere sacrificio, 1 Sam. 9, 13. est, Hostię pacificæ nomine gratias agere.

Misit Tohi Ioram filiũ suum ad regem Dauid vt salutaret eũ pacificè, & benediceret ei, 2 Sam.8,10. pro, Vt congratularetur ei. vel, Vt congratulatus, ei offerret amplissima munera.

Benedixit Dominus Obed-Edom, & vniuersæ domui eius, 2 Sam.6,11. id est, Eo tempore, vt omnia prosperè cederent illis, effecit Dominus.

Benedicere sibi in corde suo, 29, 19. pro, Beatum seipsum dicere & prædicare.

Benedicet tibi benedictionibus cæli desuper, benedictionibus abyssi cubantis subtus, Gen.49,25. id est, Habitare faciet in terra fertili ob frequẽtes pluuias & rores & agros irriguos. Item ibidem. Benedictionibus vberum & vuluæ. pro, Felicem te faciet gregum & liberorum copia.

Anima quæ benedicit, impinguabitur, Prou. 11, 25. id est, Anima benefica auctior reddetur.

Pones eum benedictiones in sæculum, Psal.21,7. id est, In eum locum constitues ipsum, vt omni genere bonorum perpetuò affluat.

Benedictio perituri super me veniebat, Iob 29,13. pro, Commendabar ab ijs, qui perijssent, nisi succurrissem.

Cape, quæso, meam benedictionem, Gen. 33, 11. id est, Munus meum.

BENEFACIO.

Benefaciat Deus nomini Selomoh magis quàm nomini tuo, 1 Reg. 1, 47. pro, Illustriorem tua reddat famam Salomonis.

BENEPLACITVM.

Et erit supra frontem eius iugiter ad beneplacitum eis corã Domino, Exod. 28,38. id est, Vt conciliet ei gratiam & fauorem Dei. vel, Vt illos gratos reddat cum muneribus suis.

Holocautomata vestra non sunt ad beneplacitum, Iere. 6, 20. id est, Non sunt mihi grata.

BIBO.

Bibens sicut aquam iniquitatem, Iob 15, 16. pro, Plenus malignitate, & à puero propensus ad mala.

Ecce quorum non erat iudicium vt biberent calicem, bibendo bibent, Ier. 49, 12. id est, Affligentur, calamitate afficientur.

BIS.

Semel locutus est Deus, bis hoc audiui, Psal.62,12. pro, Bis, id est, Sæpius legi in Scripturis sacris quod semel dixit.

BONVM.

Scribite Iudæis sicut bonum est in oculis vestris. Esther 8,8. id est, Prout vobis placet.

Cui ego laboro, & deficere facio animã meam à bono? Eccl. 4,8. pro, defraudo animam meam bonis?

Si bonas faciendo bonas feceritis vias vestras, Ierem.7,5. id est, Si corrigendo correxeritis.

Iucundos corde super bono quod fecit Dominus Dauidi, 2 Par. 7, 10. id est, Propter beneficia quæ cõtulerat Dominus Dauidi.

Si fueris in bono populo huic, 2 Par. 10, 7. id est, Si comem populo te præstiteris.

Quia bonum est ei tecum, Deut.15,16. id est, Quoniam gratum illi est habitare tecum.

Vide bonum, Eccl. 2, 1. id est, Fruere bonis.

In die bono esto in bono, Eccl.7,15. pro, Tempore læto esto lætus.

Mulier bona intellectu, 1 Sam.25,3. pro, Sapiens, prudens.

Omne bonum domini sui erat in manu eius, Gen. 24, 10. pro, Pretiosa & optima quæque.

BRACHIVM.

Vnusquisque carnem brachij sui comedet. pro, Priuabit opibus fratrem & proximum suum.

Non obtinebit fortitudinem brachij, Dan.11,6. id est, Non diu valebit auctoritate.

Brachia inundatione inundabuntur à facie eius, Dan. 11, 22. id est, Magni exercitus vel potentes duces, opponent se illi, sed nihil proficient.

BVTYRVM.

Quando lauabam vias meas butyro, Iob 29, 6. id est, Dum ingens copia bonorum erat mihi.

C.

CADO.

Cadere feci deprecationem meam coram rege, Ierem. 38, 26. pro, Obnixè precatus sum regem.

Neque cadere fecit ex omnibus verbis eius in terram, 1 Sam.3,19. pro, Deus non permisit, vt vllum verbum Samuelis irritum esset.

CÆLVM.

Dare aliquid sicut dies cælorum super terram, Deut. 11, 21. id est, Quandiu cælum terræ imminet, hoc est, perpetuò.

Exaudiam cælos, & ipsi exaudient terram, Oseæ 2, 21. id est, Tamquam id petat cælum, permittam vt fundat pluuiam super terram, quæ etiam ab eo humorem expetit.

Similitudinẽ omnis auis alatæ quæ volat in cælis, Deut.4,17. id est, Per aëra.

CALAMVS.

Disperde congregationem calami, Psal. 68,31. id est, Gentem armatam longis fustibus instar arundinis, lancearios.

CALCEAMENTVM.

Dedit sanguines belli in calceamento suo, 1 Reg.2,5. pro, Occidit eos in ipso loco, ita vt corruerent ad pedes eius.

CALCATIO.

Non dabo vobis de terra eorum vsque ad calcationem plantæ pedis, Deut. 2,5. pro, Ne tantillum quidem quantum planta pedis occupat.

CALIX.

Dabo calicem sororis tuæ in manu tua, Ezech. 23,31. id est, Eodem supplicio afficiam te quo affeci sororem tuam.

Ecce ego pono Ierusalaim calicem ebrietatis omnibus populis per circuitum,

tùm, Zach. 12, 2. q. d. Malè perituri sunt qui fideles meos affligent.

CALX.

Erunt populi vt incendia calcis, Esa. 33, 12. pro, Similes lapidibus qui vt vertantur in calcem, excoquuntur in fornace.

CANIS.

Quid est seruus tuus canis, vt faciat rem magnam hanc? 2 Reg. 8, 13. pro, Non pluris faciendus quàm canis.

CANITIES.

Descendere facietis canitiem meam cū dolore ad sepulchrum, Gen. 42, 38. pro, Mori me cogetis.

CANTICVM.

Vt audire facerent instrumentis cantici Dei, 1 Par. 16, 42. id est, Concētum facerent instrumentis quibus cātica diuina personabant.

Nunc canticum eorum sum, Iob 30, 9. pro, De me nunc ridiculè cantitant.

Et noctè canticum eius mecum, Psal. 42, 9 pro, Noctu de illo canam carmina.

CAPIO.

Vt capiam domum Israel in corde suo, Ezech. 14, 5. id est, Vt reuelem cogitationes ipsorum.

Duxisti captiuam captiuitatem, Psal. 68, 19. id est, Captiuos hostes cepisti qui grassati fuerant in populum tuum.

CAPVT.

Condemnabitis caput meum regi, Dan. 1, 10. id est, efficietis vt rex curet caput meum tollendum.

Ecce viam tuá in caput dedi, Ezech. 16, 43. id est, Puniui te pro ratione scelerum tuorum.

Ad omne caput viæ ædificasti excelsum tuum, Ezech. 16, 25. id est, In initio viarum. q. d. in omnibus triuijs aut quadriuijs & compitis.

Non erit Ægypto opus quod fecerit caput & cauda, Iesa. 19, 15. pro, Neque magnates neque plebeij agent quicquam quod sit illis vtile.

Et Iehosaphat in capite eorū, 2 Par. 20. 27. id est, Primas tenebat inter eos.

Puella, duæ puellæ capiti viri, Iud. 5, 30. pro, Singulis viris dabuntur vna aut duæ puellæ.

Eleuabit Parhoh caput tuum, Gen. 40, 13. id est, Meminerit tui & restituet te in priorem statū.

Egressus est vastator è castris cum tribus capitibus, 1 Sam. 13, 17. id est, Tribus agminibus vel turmis.

CARBVNCVLVS.

Ecce ego colloco in carbunculo lapides tuos, Iesa. 54, 11. pro, Faciam vt lapides fundaméti tui sint lapides carbūculi.

CARO.

Consumetur caro eius à visu, Iob 33, 21. pro, Desinet caro eius videri, id est, Reddetur macilentus.

Præter Deos quorum habitatio cū carne nō est, Dan. 2, 11. i. Cū hominibus.

Omnis caro rotarum & dorsa earū plena erant oculis, Ezech. 10, 12. q. d. totum corpus.

CASTIGATIO.

Castigatio pro pace nostra super eum, Iesa. 53, 5. pro, Fuit castigatus vt haberemus pacem.

CAVSA.

Causa viduæ non ingredietur ad eos, Iesa. 1, 23. pro, Non admittunt viduas ad ius persequendum.

CERVA.

Ponens pedes meos sicut ceruarum, Psal. 18, 34. pro, Pedibus meis dat celeritatem ceruarum.

CERVIX.

Ceruicem & non faciem ostendam eis, Ierem. 18, 17. i. Obuertam illis dorsum & nō faciem quò minus eos liberem.

Manus tua erit in ceruice inimicorum tuorum, Gen. 49, 8. pro, Vertes inimicos in fugam, & expugnabis eos.

CESSO.

Cessare facite à facie nostra sanctum Israelis, Iesa. 30, 11. Nolite posthac nobis verba facere de sancto Israelis.

CHARITAS.

Recordatus sum charitatis desponsationis tuæ, Ierem. 2, 2. id est, Amoris quo te prosequebar quum te accepi veluti in vxorem.

CINGVLVM.

Congregauerunt se ab omni accincto cingulo, 2 Reg. 3, 21. id est, Ab ea ætate in qua primū gestare solent ensem.

CISTERNA.

Ascendere fecit me è cisterna sonitus, Psal. 40, 3. id est, In quam aquæ decidentes magno cum impetu maximū edebant strepitum.

CLAMO.

Clamare pacem ad ciuitatem, Deut. 20, 10. id est, Sublata voce compellare & inuitare eam verbis pacificis ad deditionem.

Si aduersum me terra mea clamet, Iob 31, 38. id est, Si non iure possideo terram quam habeo.

Sicut vnguentum quod est in dextera sua clamabit, Prou. 27, 16 i. Sicut aroma odore suo, velut edito clamore, se prodet.

CLAVDO.

Et hi sunt qui venerunt ad Dauid in Siclagh adhuc clausum à facie Saul, 1 Par. 12, 1. pro, Continentem se in Siclag, tamquam clausum, metu Saulis.

Clausit orationem meam, Thren. 3, 8. pro, Clausit aures ad orationem meā, id est, Noluit exaudire.

CLYPEVS.

Clypeus si cōspectus est, & lancea in XL. millibus in Israel, Iud. 5, 8. q. d. Dispeream si inter quadraginta hominum millia quispiam illorum ausus fuisset assumere arma.

Dispositi ad clypeū & lanceā, 1 Par. 12, 8. pro, In acie vtentes clypeis & lanceis.

COGITO.

Et cogitabit cogitationes, vt non expellat à se expulsum, 2 Sam. 14, 14. pro, Sanxit legem quòd expulsum & exulem non repellet à se.

Contra munitiones cogitabit cogitationibus suis, Dan. 11, 24. id est, Statuet breui se inuasurum loca munita, vel machinabitur technas & stratagemata.

Ad cogitandum omnem cogitationem, quæ dabitur ei, 2 Par. 2, 14. id est, Ad ingeniosè excogitandum omnis generis opus ingeniosum & industrium quod proponetur ei.

Non fecisti cogitationem super omnibus abominationibus tuis, Ezech. 16, 43. id est, Non recogitasti qua ratione resipisceres.

COGNOSCO.

Et Semuel antequam cognosceret Dominum, 1 Sam. 3, 7. id est, Nondū erat assuetus audire Dominum vocātem.

COLLECTA.

Fecerunt in die octauo collectam, Nechem. 8, 18. sup. populi, id est, Concionem, hoc est, Festiuitatem celeberrimam.

COLLVM.

Ne loquamini in collo pingui, Psal. 75, 6. id est, Cum fastu & superbè.

COMBVRO.

Agite laterificemus lateres, & comburamus ad combustionem, Gen. 11, 3. pro, Igni coquamus.

COMEDO.

Et Mephiboseth comedet super mensam meam veluti vnus de filijs regis, 2 Sam. 9, 11. id est, Vescetur regio apparatu vt solent filij regum.

Nunquid comedendo comedimus aliquid ex rege? 2 Sam. 19, 42. pro, Num cibos à rege propterea accepimus, vt illum reduceremus?

COMMOTIO.

Dabo eos in commotionem, in malum omnibus regnis, Ierem. 24, 9. pro, Omnes reges externarum regionum concutientur metu cùm audierint quæ illis acciderint.

COMPLACEO.

Et erit si nō complacueris in ea, Deut. 21, 14. pro, Si non ames illam.

Electus meus complacuit animæ meæ, Iesa. 42, 1. pro, Est mihi gratissimus & charissimus: siue, eum vnice & ex animo diligo.

COMPLEO.

Vidit quòd completum esset in se malū à rege, Esther. 7, 7. pro, Animaduertit certò regem statuisse eum perdere.

CONCVPISCIBILE.

Omne cōcupiscibile oculorum tuorum ponent in manibus suis, 1 Reg. 20, 7. pro, Quicquid est tibi gratum & charum, arripientes auferent.

CONFITEOR.

Matthaniah filius Micha filij Zabdi filij Asaph princeps principalis confitebatur in oratione, Nechem. 11, 17. id est, Musicorum princeps & præcentor laudare solebat Dominum tempore orationis publicæ.

CONFORTO.

Cōfortauerunt manus malorum, Ierem. 23, 14. id est, Fauent facinorosis.

CONGREGO.

Diues dormiet, & non congregabitur, Iob 27, 19. pro, Non deferetur ad sepulchrum.

CONSECRO.

Et dixit Moseh: Consecrastis manum vestram hodie Domino, Exod. 32, 29. pro, Reputatur vobis occisio filiorum & fratrum, perinde ac si obtulissetis manus vestras Deo: vel diuinę iustitiæ executores & ministros vos prębuistis.

CONSOLOR.

Heu consolabor de hostibus meis, Esa. 1,24. pro, O gentem miseram: ego sumam pœnas de vobis hostibus meis, & ita summa afficiar consolatione.

CONSPECTVS.

Non excidetur vir de Ionadab filio Rechab stans in conspectu meo, Ierem. 35, 19. pro, Posteros Ionadab fauore sum prosecuturus quamdiu vixerint. quos amamus, non sinimus à conspectu nostro abesse.

CONSVETVDO.

Desierat esse ipsi Sarah cõsuetudo vt mulierum, Gen. 18, 11. pro, Cessauerant menstrua Saræ.

CONSVMMATIO.

Videbo, an secundum clamorem eius qui venit ad me, fecerint consummationem, Gen. 18, 21. pro, Perfecerint.

CONTESTOR.

Contestando contestatus est in nos vir dicendo, Gen. 43, 3. pro, Denuntiauit nobis, adhibito iuramento.

CONVERTO.

Lex Dñi perfecta conuertens animam, Psal. 19, 8. pro, Restituens, id est, Hilaritatem animo pariens.

COR.

Dedit Deus Selomoh latitudinem cordis secundum arenam quæ est iuxta littus maris, 1 Reg. 4, 29. pro, Mentẽ multarum rerum capacem quemadmodum arena longè lateque occupat in littore maris.

Nam Leuitę erant recti corde vt sanctificarent se præ sacerdotibus, 2 Par. 29, 34. pro, Erant sacerdotibus alacriores & proniores.

Nũquid est cor tuum rectum quemadmodum cor meum cum corde tuo? 2 Reg. 10, 15. pro, Nunquid diligis me ex animo, sicut ego diligo te ex animo?

Ad disponendum in nõ corde & corde, 1 Par. 12, 33. pro, Non duplici corde, sed candido & puro.

Si pacificè venistis ad me, vt auxiliemini mihi, sit mihi super vos cor pariter, 1 Par. 12, 17. pro, Volo vobiscum esse eiusdem animi & voluntatis.

Et pro asinabus pereuntibus tibi tertio ab hinc die ne ponas cor tuũ, 1 Sam. 10, 20. pro, Ne sis sollicitus de asinis quas velut perditas requiris.

Et cogitauit cor meum in me, & increpaui optimates, Nechem. 5, 7. pro, Capto apud memetipsum consilio contendi cum optimatibus.

Et furabatur Absalom cor virorum Israel, 2 Sam. 15, 6. pro, His dolis & artibus inibat gratiam à populo Israel.

Et dilexit puellam, & locutus est ad cor puellæ, Gen. 35, 3. pro, Locutus est cũ ea grata & placentia.

Et percussit cor Dauid eum, 2 Sam. 24, 10. i. Cõfestim cœpit angi ob factum.

Cor eius cum bestijs positum est, Dan. 5, 21. id est, Fecit Deus vt ille cuperet versari cum bestijs: hoc est, Priuatus est mente, & intellectu.

Quis est hic, & qualis est hic qui repleuit cor suum vt faceret sic? Esther. 7, 5. pro, Qui sibi ꝑsuasit vt venderet vos?

CORAM.

Nonnẽ omnis terra est coram te, Gen. 13, 9. pro, Licet tibi eam terræ partem eligere quam voles.

Quãdo veniam & videbor coram Deo, Psal. 42, 3. pro, In tẽplo corã arca Dei.

Thronus Dauid sit stabilis coram Dño, 1 Reg. 2, 45. pro, Fauente & aspirante Domino.

Beati serui tui, ij, qui stant corã te semper, 1 Reg. 10, 8. pro, Qui adstant tibi, & assidui sunt apud te, familiares, domestici.

Benedicam tibi coram Domino antequam moriar, Gen. 27, 7. Domino inspectante. vel, Vt omnia felicia imprecer tibi dari à Deo.

CORNV.

Omnes isti filij Heman videntis regis in verbis Dei ad exaltandum cornu, 1 Par. 25, 5. id est, Ad exaltandam dignitatem & potentiam regiam.

CORONA.

Quoniam descendit corona gloriæ vestræ, Ierem. 13, 18. pro, Magnificentia, regiaq́; vestra dignitas.

CORPVS.

Si cum corpore suo ingressus fuerit, cum corpore suo egredietur, Exod. 21, 3. id est, Si solus sine vxore venerit in domum tuam, sine vxore exibit.

CORTINA.

Mouerunt se cortinæ terræ Midiam, Chabach. 3, 7. id est, Tabernacula quæ fiebant ex pellibus.

CVM.

Quia cum Deo fecit die hac, 1 Sam. 14, 45. pro, Adiutus à Deo, vel fretus ope Dei, fecit hanc magnam salutem.

Non dormies cum pignore eius, Deut. 24, 12. pro, Non dormies quin prius reddideris pignus eius.

CVRRO.

Et currere fecerunt ad vniuersos filios populi, 2 Par. 35, 13. id est, Perrexerunt cum celeritate.

Æthiopia currere faciet manꝰ suas Deo Psal. 68, 32. pro, Celeriter & promptè offeret munera Deo, testando obedientiam suam.

CVRRVS.

Pater mi, pater mi, currus Israël, & equites eius, 2 Reg. 2, 12. id est, Qui plus iuuabat Israëlem oratione, quàm currus falcati & equites.

CVSTODIO.

Dominum dereliquerunt vt custodirẽt, Hos. 4, 10. pro, Desierunt custodire vias Domini.

CVSTODIA.

Custodia filiorum Gherson in tabernaculo Ecclesiæ erit, Num. 3, 25. pro, Munus eorum erit custodire tabernaculum.

Seruastis custodiam præcepti Dñi Dei vestri, Ios. 3. pro, Præceptum Domini quod vobis erat obseruandum conseruastis.

Ipsa nox est Domino, custodia omnibus filijs Israel in generationes suas, Exod. 12, 42. pro, Nox in qua custodiuit Dominus Israëlitas ne læderentur à vastatore. vel, Nox quam obseruare debebãt Israëlitæ in honorem Domini.

Custodia contra custodiam, Nechem. 12, 24. pro, Vicissim, siue per vices.

D.

DECLINO.

Ne declines à lege ad dexteram & ad sinistram, Ios. 1, 7. pro, Neque addendo neque detrahendo legi.

Quia Ioab declinauerat post Adonijah, 1 Reg. 2, 28. pro, Secutus fuerat partes Adoniæ.

DECOR.

Et egressus est à filia Syon omnis decor eius, Thren. 1, 6. pro, Regnum à Ierusalem ad Chaldæos translatum est.

DECRETVM.

Antequam pariat decretum diei in quo eritis vt gluma, Sophon. 2, 2. id est, Antequam Dominus sententia sua efficiat, vt veniat dies in quo pereatis.

DELICIÆ.

Decalua teipsam & tonde temetipsam super filios deliciarum tuarum, Mich. 1, 16. q. d. Habebis iustam causam lugendi calamitatem quæ imminet ciuibus tuis delicatis & charissimis.

DELICTVM.

Si non fuerit viro propinquus vt restituat delictum ei, delictum restituitur Domino, Num. 5, 8. pro, Damnum illatum.

DEPRECOR.

Filia Tyri cum munere, vultum tuum deprecabuntur diuites populi, Psal. 45, 13. id est, Tyrij alienigenæ allatis muneribus cupient tecum inire amicitiam.

DESCENDO.

Descendit Dominus vt videret ciuitatem & turrim, Gen. 11, 5. pro, Reipsa patefecit, sibi non esse ignotum quid Babylonij tentarent.

Et descendent equi, & ascensores eorum vnusquisque gladio fratris sui, Chagg. 3, 23. sup. in sepulchrum vel in terram, id est, Concident & occidentur.

DESIDERO.

Desiderauit anima Dauid regis egredi propter Absalom, 2 Sam. 13, 39. id est, Rex cœpit teneri maximo desiderio Absalonis absentis, ac subinde suspirabat quum meminerat filij.

Et desiderium Selomoh, quod desiderauit ædificare in Ierusalaim, 1 Reg. 9, 19. pro, Omnia ædificia quæ optauerat ædificare: vel, quicquid habebat in votis ædificare.

Totus ipse desideria, Cant. 5, 16. pro, Quantus quantus est, res sunt desiderabiles, siue totus est desiderabilis.

Et cui omne desiderabile Israel, nonne tibi? 1 Sam. 9, 20. pro, Ad quem spectant optima quæque, certè ad te: quoniam futurus es rex Israelis.

Polluo sanctuarium meum desiderabile oculorum vestrorum, Ezech. 24, 21. id est, Quod lubentissimè aspicitis, tanquam rem vobis gratissimam.

DESVPER.

Si negaui Deum desuper, Iob 31, 28. id est, Qui habitat in excelsis.

DEVS.

Ascendit Moseh ad Deum, Exod. 19, 3. pro, Ad

pro, Ad montem in quo Deus se manifestauit, & legem dedit.

Princeps Dei es in medio nostri, Gen. 23, 6. id est, Te habemus pro præstanti & excellenti principe. Dei nomine vocant Hebræi quicquid excellit.

DEXTERA.

Cor sapientis ad dexteram eius, Eccl. 10, 2. id est, Præparatum habet cor ad omnia recta, vt dextera apta est rebus bene gerendis.

Qui nesciunt inter dexteram suam & sinistram suam, Ionæ 4, 11. id est, Qui nesciunt differentiam: vult dicere, Qui non creuerunt ad annos discretionis.

Redire fecit retrorsum dexteram suam à facie inimici, Thren. 2, 3. pro, Negauit & subduxit ab eis auxilium suum, quum ventum esset ad hostes.

DICO.

Non dixerunt vt ascenderent ad eos, Ios. 22, 33. pro, Nequaquam cogitauerunt vltrà ascendere.

Et ego dixi, Reuelabo aurem tuam, Ruth 4, 4. pro, Statui apud me huius te admonere: siue id tibi indicare.

Dictum præuaricationis impio est: In medio cordis mei, Psal. 36. pro, Sic cogito apud me, nempe præuaricationem suggerere & dictare impio, nihil esse timendum.

DIES.

Nunc ponite quæso cor vestrum à die hac & supra, antequam, &c. Chag. 2, 16. id est, Cogitate diligenter quæ antehac vobis acciderunt, & quæ posthac accident.

Vt darem eis terram fluentem lacte & melle, secundum diem hanc, Ierem. 11, 5. id est, Qualis adhuc hodie est, siue qualem videtis hodie.

Recordare diei Ierusalaim, Psal. 137, 7. Diei in quo vastabatur Ierusalem.

Defectionem facientes fuerunt in medio eius à diebus sæculi, Ezr. 4, 15. pro, Ab omni æuo.

Et fuit in fine dierum, adduxit Cain &c. Gen. 4, 3. id est, Post aliquot annos.

Dies loquentur, & multitudo annorum scire faciet sapientiam, Iob 32, 7. pro, Senes disserent de re proposita, & prouecti ætate notam reddent sapientiā.

Ecce dies Domini venit crudelis, Iesa. 13, 9. pro, In qua ostendet se maximè iratum esse.

DIIVDICO.

Stetit Pinechas & diiudicauit, Psal. 106, 30. id est, præbuit se vindicem, nō exspectata iudicum sententia.

DILATO.

Viam mādatorum tuorum curram, cùm dilataueris cor meum, Psal. 119, 32. id est, Vbi voluntatem dederis vt aperto corde studeam me tibi in obsequium tradere.

DILECTIO.

Dedi dilectionem animæ meæ in manu inimicorum eius, Ierem. 12, 7. i. Vrbem cum templo atque vniuerso populo, quem vnicè & ex animo diligebam.

DIMINVO.

Pauper non diminuet de dimidio siclo, Exod. 30, 15. Pro, Non minus dabit quàm dimidium siclum.

DISCOOPERIO.

Maledictus qui discooperuerit oram patris sui, Deut. 27, 20. pro, Qui rem habuerit cum nouerca.

DIVIDO

Quamuis diuiserit Achaz domum Domini, & domum regis & principum, 2 Par. 28, 20. pro, Tulerit maiorem partem, aut partem pecuniæ quę erat in domo Domini.

Statuit Iechizchiiahu diuisiones sacerdotum & Leuitarum in diuisionibus suis, 2 Par. 31, 2. pro, Ordines, classes.

DO.

Dabo te in cœtum populorum, Gen. 48, 4. id est, Faciam vt relinquas quamplurimos nepotes in terra.

Inimicorum meorum dedisti ceruicem, Psal. 18, 41. pro, Vertisti eos in fugam.

Vir cùm dederit maculam in proximū suum, Leuit. 24, 19. pro, Læserit, fregerit brachium.

Dedit nos tamquam exploratores terrę, Gen. 42, 30 id est, Habuit siue reputauit tamquam exploratores.

Dedi tibi annos iniquitatis eorum secūdum numerum dierum, Ezech. 4, 5. pro, Verti tibi annos quibus illi peccauerunt in dies. i. tot diebus decumbes, quot annis illi peccauerunt.

Quis det de carne eius vt comedamus, Iob 31, 31. pro, Vtinam liceret nobis vesci carne eius.

DOCEO.

Docuit eum Dominus lignum, Exod. 15, 25. pro, Ostendit illi, vel mōstrauit.

DOMINOR.

Dominabitur de Iahacob, Num. 24, 19. pro, Orietur de Iahacob qui rerum potietur.

DOMVS.

Ædificabo tibi domum firmam, 1 Reg. 11, 38. pro, Familiam superstitem quæ longo tēpore permaneat. hoc est, Nepotes qui sufficientur in locum tuum succedentq; tibi in regno.

Deus facit habitare vnicos in domo, Psal. 68, 7. pro, Efficit vt qui liberis carebant, habeant amplam familiam.

Interior eorum domus eorum in sæculum, Psal. 49, 12. pro, In animo cogitant quòd mansuri sint perpetuò in domibus suis.

DORMIO.

Si dormieritis inter tripodes, eritis sicut pennæ columbæ quæ tecta est argento, Psal. 68, 14. pro, Etiamsi iacueritis īter vasa plena fuliginis, hoc est, etiāsi oppressi fueritis magna calamitate, eritis cādidi veluti tecti pennis columbæ quæ ob candorem videtur operta argento, hoc est, læti & candidi reddemini ob liberationem.

Et erit cùm dormierit dominus meus rex, 1 Reg. 1, 21. id est, Cum vita functus fuerit.

DVLCESCO.

Qui simul dulcescere faciebamus secretum, Psal. 55, 15. id est, Cum summa animi voluptate de rebus nostris con silium inibamus.

DVRVS.

Si non fleui super habentem durum diem, Iob 30, 25. id est, Infelicem hominem. q. d. grauatum ęrumnis huius calamitosæ vitæ.

Et durius fuit verbum viri Iehudah verbo viri Israel, 2 Sem. 19, 43. pro, Arrogantius & insolentius loquuti sunt viri tribus Iudæ, quàm cæteri qui erant ex alijs tribubus.

E.

EBRIA.

Et benedixerit sibi in corde suo, vt addat ebriam cum sitiente, Deut. 29, 19. id est, Ita adulationibus conetur sopire synæresim & sibi imponere, vt malum putet ludicrū esse. veluti si quis vehementi siti accensus sese inebriaret vino ne amplius tangeretur sensu: quū potius sitim illam restinguere sobrietate & abstinentia deberet.

EDVCO.

Tum heri, tum nudiustertius cùm esset Saul rex super nos, educebas & introducebas Israel, 2 Sem. 5, 2. pro, Imperatorem agebas, educebas ad bellum, & reducebas à bello parta victoria.

EFFVNDO.

Sed effudi animam meam coram Domino, 1 Sam. 1, 15. pro, Deprompsi quicquid habebam in animo.

EGREDIOR.

Præficiat Dominus Deus virum super congregationem, qui egrediatur ante eos, & ingrediatur ante eos, Num. 27, 17. pro, Qui educat eos ad bellum & reducat.

Ego sum puer paruus, nec scio egredi, & ingredi, 1 Reg. 3, 7. pro, Nescio quomodo me debeam gerere in administratione tanti regni.

Et omne quod egrediebatur super domum ad muniendum, 2 Reg. 12, 12. pro, Omnia quæ insumebantur in do mum ad eam reficiendam.

Et egredietur verbum reginæ ad omnes mulieres, Esther. 1, 17. pro, Diuulgabitur facinus reginæ, peruenietq; ad aures aliarum mulierum.

Quod egreditur è labijs tuis, custodies, Deut. 23, 23. pro, Quod semel pollicitus fueris, præstabis.

ELEVO.

Nūquid eleuabis ad nubem vocē tuam, vt multitudo aquarum operiat te? Iob 38, 34. pro, Nunquid imperio tuo descendet ad te pluuia?

ELOQVIVM.

Relinquam aduersum me eloquium meum, Iob 10, 1. pro, Laxis ori meo habenis, pleno ore conquerar.

EO.

Ibat manus filiorum Israel eundo, & dura erat contra Iabin, Iud. 4 24. pro, Vsque adeo cœperunt augescere vires filiorum Israel.

EQVITO.

Equitare fecisti hominem super caput nostrum, Psal. 66, 12. pro, Fecisti vt homo potiretur imperio supra nos, & insultaret nobis vt tyrannus.

ERVO.

Rixati sunt ambo ipsi in agro, & non

erat qui erueret eos: 2 Sam. 14,6. pro, Qui litem inter eos ortam cóponeret.

EVACVO.

Euacuauerunt eos euacuantes, Nach. 2, 3. pro, Spoliauerűt & priuarunt suis bonis.

EVASIO.

Et ecce remanebit in ea euasio, Ezech. 14,22. pro, Attamen remanebunt ex ea aliquot qui euadent.

EVAGINO.

Tulit secum septingentos viros euaginantes gladium, 2 Reg. 3,26. pro, Magnanimos & bellicosos.

EXALTATIO.

Exaltationes Dei in gutture eorű, Psal. 149, 6. q. d. De magnificis factis Dei semper loquuntur, pleno gutture cantant laudes Dei.

EXCELSVS.

Ambulat super excelsa maris, Iob 9, 8. pro, Super altos fluctus marinos, vel excelsa maris: cælű & aërem intelligit.

Excelsiores stulto sunt sapientiæ, Prou. 24,7. pro, Iuxta sententiá stulti, sapientia est in loco edito ad quem pertingere non potest. q. d. desperat se posse assequi sapientiam.

EXITVS.

Venit vt sciret exitum tuum & introitű tuum, 2 Sam. 3, 25. pro, Vt exploraret quomodo te geras.

EXSPECTO.

Elihu exspectauit ipsum Iob in verbis, Iob 32,4. pro, Sustinuit loquentem. q. d. Hactenus tacuit, quòd iunior esset.

EXPVLSIO.

Si fuerit expulsio vestra in extremű cæli, Nechem. 1,9. pro, Siqui à patria vestra expulsi fuerint in regionem remotissimá.

EXVLTATIO.

Ad Deű lætitiæ exultationis meæ, Psal. 43,4. i. Ad Deű auctorem summæ meæ lætitiæ.

F.

FACIES.

Non surrexit propheta vltra in Israel sicut Moseh quem nosset Dominus facie ad faciem, Deut. 34,10, pro, Qui sic familiariter conuersaretur & loqueretur cum Domino, qui talem consuetudinem haberet cum Deo.

Derelinquetur terra quam tu detestaris à facie duorum regum, Iesa. 7,16. pro, A qua tu abhorres propter duos reges suos.

Vt verterem faciem verbi, fecit seruus tuus Ioab, 2 Sam. 14, 20. pro, Vt tibi proponerem sermonem figuratum.

Nunquid faciem eius accipietis, Iob 13, 8. pro, An debetis habere respectum personæ eius?

Et orauerint & exquisierint faciem meá 2 Par. 7,14. pro, Implorauerint opem meam.

Et super me posuerunt omnis Israel facies suas vt regnarem, 1 Reg. 2, 15. pro, In me cóiecerant oculos, sperantes me regnaturum.

Multi quærunt faciem principis, Prou. 29, 26. pro, Ambiunt familiaritatem principis.

Video faciem patris mei, quia non est erga me sicut heri, & nudiustertius, Gen. 31,5. pro, Quòd non tam hilari ac læto vultu me intuetur atque antea.

Veni videamus nos facie, 2 Reg. 14, 8. pro, Descendamus in locű certaminis.

FACIO.

Ad populum congregatum è gentibus, facientem pecudes & opes, Ezech. 38, 12. pro, Qui parat sibi peculiű & opes.

FÆX.

Visitabo viros stantes in fęcibus suis, Sophon. 1, 12. id est, Qui instar rerum coagulatarum stant immobiles super fæces suas: hoc est, Qui magna tranquillitate cóquiescunt in diuitijs suis.

FERRVM.

Ferrum ingressum est animá eius, Psal. 105, 18. id est, In corpus. q. d. corpus eius vinctum fuit catenis.

FICVS.

Veluti primitiua in ficu, in cacumine ei⁹ vidi patres vestros, Hos. 9, 10. i. Tam libenter vidi patres Israëlitarű, quàm libenter videt homo primos fructus in ficus cacumine.

FIDES.

Dominus reddat vnicuique iustitiam suam & fidem suam, 1 Sam. 26, 23. pro, Rationem habeat quàm quisq; vixerit iustè, & fidem seruauerit suam.

FIGVLVS.

Subuersio vestra verè sicut lutum figuli reputabitur, Iesa. 29,16. pro, Equidem tam facilè potest Deus mutare sortem vestram, quàm potest figulus ex vno vase facere quod vult.

FILIVS.

Acquisiui seruos & ancillas, & filij domus erant mihi, Eccl. 2,7. pro, Familia fuit mihi aut vernæ.

State in sanctuario secűdum diuisionem domus patrum fratrum vestrorum filiorum populi, 2 Par. 35,5. Filios populi vocat plebem, vel plebeios aliarum tribuum pręter tribum Leuitarum.

Et egressi sunt filij prophetarum, 2 Reg. 2,3. id est, Discipuli.

Tritura mea & filij areæ meæ, Iesa. 21, 10. id est, Frumentum vel palea quæ atteritur in area.

Isti sunt duo filij olei, &c. Zachar. 4,14. id est, Duo vncti. q. d. Hæc significant duos summos magistratus, regem Iosue, & summű sacerdotem Zorobabel.

FINIS.

Finis omnis carnis venit ad conspectum meű, Gen. 6,13. pro, Decreui perdere.

Et non est finis thesauris eius, Iesa. 2,7. pro, Non possunt numero cóprehédi.

Non finies angulum agri tui metendo, Leuit. 19, 9. pro, Non exactè metes terminos agri tui, sed illius in angulis relinques spicas pauperibus.

FLAMMA.

Vox Domini succidens flammas ignis, Psal. 28,7. Vult dicere: vnà cum tonitru emicat fulgetrum.

FLATVS.

Si poneret super eum cor suum; spiritum eius, & flatum eius ad se congregaret, Iob 34, 14. pro, Priuaret eű vita.

FOEDVS.

Arcæ in qua est fœdus Domini, 1 Reg. 8, 21. id est, Tabulæ in quibus erant præcepta & conditiones fœderis.

Fœdus pepigi cum oculis meis, Iob 31,1. pro, Fuit magna cócordia carni meæ cum spiritu meo.

FOETEO.

Turbastis me vt fœtere faceretis me habitatoribus terræ, Gen. 34, 30. pro, Adeo, vt apud terræ incolas, veluti rem putidam, abominabilem & odiosum me reddideritis.

FORMIDO.

Et vocabunt super eos formidinem vndique, Ierem. 49,30. id est, Homines terribiles & formidabiles milites qui illis vndique terrorem incutient.

FORNICOR.

Et fornicari fecit habitatores Ierusalaim 2 Par. 21,11. pro, Fuit causa idololatriæ habitatoribus Ierusalem.

FORTIS.

Tantummodo esto mihi filius fortis, & præliare bella Domini, 1 Sam. 18,17. pro, Ea lege, vt sis dux & imperator mei exercitus.

Fortitudo mea, & principium roboris mei, Gen. 49,3. pro, Quem genui in robore meo.

A fortitudine sua pudore affecti sunt, Ezech. 32,30. id est, Dum terrerent mortales, interim puduit eos virium suarum: nam in medio conatu destituti sunt viribus.

FRACTVRA.

Sicut fractura aquarum lata venerunt aduersum me, Iob 30,14. id est, Magno impetu, vt ingens flumen ruptis aggeribus, inuadunt me.

FRATER.

Perrexit Abimelech filius Ierubbahal in Sechem ad fratres matris suæ, Iud. 9, 1. pro, Vt alloqueretur omnes cognatos suos ex parte matris suæ.

Quoniam apprehendet vir fratrem suű familiæ patris sui, Iesa. 3,6. id est, De eadem familia. Fratré de eadem familia, vocant Hebræi fratrem germanum, siue qui est eiusdem gentis & sanguinis.

FVMO.

Vsquequo fumabis in oratione populi tui? Psal. 80,5. id est, Velut iratus, repudiabis orationem nostram?

FVNDARE.

Ex ore paruulorum & lactentium fundasti fortitudinem, Psal. 8,3. pro, Stabilem esse declarasti gloriam fortitudinis tuæ, & eam confirmasti contra inimicos tuos.

FVNES.

Væ ijs qui trahunt iniquitatem in funibus mendacij, & veluti funibus plaustri trahunt peccatum, Iesa. 5, 18. id est, Rationibus illicitis, prætextibus, siue illecebris addűt peccata peccatis.

Quia funem meum soluit, & afflixit me, Iob 30,11. pro, Vinculum timoris mei quo illi reuerebantur me, dissoluit, siue abstulit ex animis illorum.

FVROR.

Quia in furore meo & in ira mea fuit mihi ciuitas hæc à die qua ædificauerunt eam, Ierem. 32,31. pro, Iratus sum vehementer isti vrbi.

Proiecit & reliquit Dominus generationem

tionem furoris sui, Ierem.7,29. id est, Contra quam indignatus est.

FVRARI.

Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dominus, Qui furatur verba mea vnusquisque ab amico suo, Ierem. 23, 30. id est, Qui vtuntur aliena prophetia, quam audierunt ab alijs, cui tamen affingunt sua somnia.

G.

GENERATIO.

Istæ generationes cæli & terræ, Gen.2,4. id est, Natales, aut ortus siue origines. vel, actiuè, quæ generauerunt cælum & terram.

Intelligite annos generationis & generationis, Deut.32,7. pro, Annos multarum generationum præteritarum, hoc est, Priscos.

Noach vir iustus, perfectus fuit in generationibus suis, Gen.6,9. id est, Ætate illa qua vixit, siue inter homines sui seculi.

GERMEN.

Quia adduco seruum meum Germen, Zachar.3,8. id est, Christum, cuius aduentum prædixerunt alij prophetæ, vocaueruntq; eum Germen.

GENVA.

Genua curuata roborasti, Iob 4,4. vel labantia. pro, Deficiētes in afflictionib⁹.

GLADIVS.

Inducam super vos gladium vltorem vltionis fœderis, Leuit.26,25. pro, Immittam homines armatos, qui fractū à vobis & violatum fœdus quod pepigeratis, vlciscantur.

Gladij sunt in labijs eorum, Psal.59,8. pro, Loquuntur meras cædes: singula eorum verba totidem sunt gladij ad iugulandos homines.

GLORIA.

Et mutauerunt gloriam suam in similitudinem bouis comedentis herbam, Psal.106,20. id est, Relicto vero Deo, qui erat gloria & decus eorum, seruierunt Idolis.

Quomodo confracta est virga fortis, baculus gloriæ? Ierem.48,17. id est, Qua ratione factum est, vt regnum Moab tam potens & gloriosum, deletum sit.

Faciet illud secundum imaginem viri, secundum gloriam hominis. Iesa.44, 13. pro, Dabit illi effigiem humanam elegantissimam.

Et de his quæ erant patri nostro fecit omnem gloriam hanc, Gen.31,1. id est, Omnes istas diuitias quibus gloriam sibi comparauit.

GRANDIS.

Ecce non faciet pater meus rem grandem, vel rem paruam quam non reuelet auri meæ, 1 Sam.20,2. id est, Nihil facere solet, siue paruum sit, siue magnum, quin indicet mihi.

GRATIA.

Et suscepit gratiam in oculis omnium videntium eam, Esther.2,15. pro, Cōciliauit sibi fauorem.

Si quæso inueni gratiam in oculis tuis, 1 Sam. 27,5. pro, Si tibi gratus sum. vel, si tibi gratum fuerit.

GRESSVS.

Dilatabis gressum meū subtus me, Psal. 18,37. pro, Effecisti vt quocūque irem, lato & amplo gressu ingrederer, hoc est, liberè & sine metu. aut, pateret mihi iter expeditum & inoffensum.

GVTTVR.

Exaltationes Dei in gutture eorum, Psal. 149,6. q.d. De magnificis factis Dei semper loquuntur. Pleno gutture cantant laudes Dei.

H.

HABITATIO.

Omnis habitatio domus Siba, serui erāt Mephiboseth, 2 Sam.9,13. pro, Quotquot habitabant in domo Siba, &c.

HIRCVS.

Recedite de medio Babel, & estote tanquam hirci ante gregem, Ierem.50,8. id est, Alieni à metu tanquam hirci gregem præcedentes.

HONORIFICO.

Leuabit te cor tuum ad honorificandū, 2 Par.25,19. pro, Cœpisti magno esse animo, vt maximo honore dignum te putares.

HVMILIOR.

Humiliatus est Moab in die illa sub manu Israel, Iud.3,30. pro, Moabitæ venerunt in potestatem Israëlitarum.

I.

IGNIS.

Qui facit ministros suos ignem vrētem, Psal.104,4 id est, Qui fulmine vtitur tanquam ministris.

Laborabunt populi in igne, Chabb. 2, 13. id est, Videbuntur frustra laborare circa extructionem talium vrbiū quæ tandem incendio absumentur.

ILLVMINO.

Illuminati sunt oculi eius, 1 Sam. 14,27. pro, Clariores redditi sunt postquam comedit mel.

INCISIO.

Incisionē pro anima non dabitis in carne vestra, Leuit.19,28. pro, Non incidetis carnem vestrā propter mortuū.

INCIRCVNCISVS.

Et ego sum incircuncisus labijs, Exod.6, 13. ꝓ, In loquēdo rusticus & inelegās.

INDVLGENTIA.

Polluo sanctuarium meum, & indulgentiam animæ vestræ, Ezech.24, 21. id est, rem quam tantum amatis quantum indulgentes patres liberos suos. siue rem quam miro affectu prosequitur animus vester.

INDVO.

Et spiritus Dei induit Zechariah, 2 Par. 24,20. pro, Egit eum spiritus Dei.

INGREDIOR.

Num fratres vestri ingredientur ad bellum, & vos manebitis? Num. 32, 6. pro, Pugnabunt?

Et ingressa es in ornamento ornamentorum, Ezech.16,7. pro, Ornasti te ornamento vario, pulcherrimo & elegantissimo, vel apto, disposito. facta es studiosa mundi muliebris.

INIQVITAS.

Sed si ad decipiendum me pro aduersarijs meis absq; iniquitate in manibus meis, 1 Par. 12,17. ꝓ, Quum nihil vos læserim, quum nihil iniquum admiserim in vos.

INSVLSVS.

Nec tribuit aliquid insulsum Deo, Iob 1,22. pro, Non dixit Deum quicquam fecisse sine ratione.

INTELLIGO.

Intelligere fecit manus suas, Gen.48,14. pro, Doctè & scitè imposuit illis manus suas.

Et de filijs Issaschar scientes intelligentiam in temporibus vt scirent quid faceret Israel, 1 Par. 12,32. pro, Periti temporum & occasionū, id est, Scientes quo tempore quidque esset agendum Israeli captatis occasionibus.

INTERFECTIO.

Et super populum interfectionis meę ad iudicium, Iesa.34,5. pro, Quos interfectur⁹ sum vt iudiciū exerceā in eos.

Auxiliati sunt vnusquisque proximo suo ad interfectionem, 2 Par. 20, 23. pro, Confoderunt se mutuis vulneribus.

INVENIO.

Scitote peccatum vestrū quod inueniet vos, Num.32,23. pro, Quale sit peccatum vestrum pro quo luetis pœnas.

Quemadmodum inuenit manus mea regna idoli, Esa.10,10. pro, Quemadmodum superaui & vici alia regna in quibus colebantur idola.

INVESTIGATIO.

Num inuestigatione Deū inuenies? Psal. 11,7. pro, Nunquid peruestigandò assequêris omnia Dei consilia?

INVOCO.

Tantū inuocetur nomen tuū super nos, Iesa.4,1. pro, Dicamur vxores tuæ.

IRA.

Propterea quòd non audisti voci Domini, nec fecisti iram furoris eius contra Hamaleck, 1 Sem.28,18. i. Quod præceperat iratus valde cōtra Hamaleck.

Quoniam ira hominis cōfitebitur tibi, Psal.26,11. ꝓ, Qui prius erāt tibi irati laudabunt te, vel cedet tandē in laudē tuā hostiū furor cū illos deuiceris.

Iram Dñi ferā, quoniā peccaui ei, Mich. 7,9. i. Pœnam mihi à Dño illatam.

IVBEO.

Iubebo pro te, 2 Sem. 14, 8. i. Iubebo & præcipiam vt filio tuo nihil mali fiat.

IVDICIVM.

Iudicia tua Abyssus multa, Psal. 36,7. id est, Quocunq; vertamus oculos, sursum, ac deorsum, iusto Dei iudicio omnia disponuntur.

Et docuit eum in semita iudicium, Iesa. 40,14. id est, Quis docuit Deum hanc mirabilem dispositionem, & ordinē quem in creatione mundi seruauit.

Et apprehenderit iudicium manus mea, Deut.32,41. pro, Et cœpero facere iudicium.

Ad faciēdum in eis iudicium scriptum, Psal. 149,9. id est, Vt sumant de illis pœnas iuxta scriptum legis, in qua vt delerent gentes, mandatum erat illis.

Nesciunt iudicium Dei terræ, 2 Reg.17, 26. pro, Morem, id est, Quo cultu, & religione, velit coli Deus eius terræ.

IVDICO.

Dan iudicabit populum suum, Gen.49, 16. pro, Reget, & moderabitur.

Nunciabo regi, quòd iudicauerit eum

Dominus de manu inimicorum suorum, 2 Sem. 18, 19. pro, Eripuerit eum, siue iudicio suo liberauerit.

IVGVM.

Remouebitur ab eis iugum eius, & onus illius ab humero eius remouebitur, Iesa. 14, 25. q. d. Populus meus postea non pendet tributa Assyrijs.

IVRO.

Ad terram quam iurauit Abraham, Genes. 50, 24. pro, Quam interposito iuramento pollicitus est ipsi Abraham.

IVSIVRANDVM.

Quare non custodisti iusiurandum Domini, 1 Reg. 2, 43. pro, Quod iurasti mihi per Dominum.

IVSTIFICO.

Iustificauit animam suam rebellis Israel magis quàm præuaricatrix Iehudah, Iere. 3, 11. pro, Iustiorem præstitit sese, quá sit soror eius, si cōferatur cum ea.

IVSTITIA.

Peccauerunt Domino habitaculo iustitiæ, & exspectationi patrum eorū Domino, Ierem. 50, 7. id est, In quo erant semper tuti, vt sub tutela legum & iusto iudicio, si qui eos afflixissent, quem admodum antea fuerat spes & columen patrum suorum.

Propterea elōgauit se iudicium à nobis, & non apprehendit nos iustitia, Ies. 59, 9. id est, Deus non vlciscitur iniurias illatas nobis, nec tuetur nos. q. d. Deus abiecit curam populi sui, ac destituit auxilio & ope sua.

Non ingrediantur iustitiam tuam, Psal. 69, 28. pro, Nunquam resipiscant. vel, nunquam eos iustifices, aut absoluas.

Præcepisti nobis iustitiá, testimonia tua, & veritatem valde, Psal. 119, 138. pro, Tu studiosè admodum præcepisti obseruari leges tuas quæ sunt æquissimæ & verissimæ.

Et vobis non est iustitia in Ierusalaim, Nech. 2, 20. pro, Meritum vllum. hoc est, Nunquam estis bene meriti de Ierusalem.

L.

LABIVM.

Labium blanditiarum in corde & corde loquentur, Psal. 12, 3. pro, Sermone blādo duplici corde loquuntur.

Quia balbutientibus labijs, & in lingua altera loquetur propheta ad populum istum, Iesa. 28, 11. pro, Videbitur illis loqui lingua balbutiente & peregrina, ignotáue, adeo alienus erit à Deo populus.

Et erat omnis terra labij vnius, Gen. 11, 1. id est, Omnes homines vnico idiomate vtebantur.

Quod egreditur è labijs tuis custodies, Deut. 24, 24. pro, Quod semel pollicitus fueris, præstabis.

LABOR.

Labor Ægypti, & negotiatio Chus, super te transibant, Iesa. 45, 14. pro, Opes Ægyptiorum labore partæ, & merces Æthiopum peruenient ad te.

Laborare fecisti me propter iniquitates tuas, Iesa. 43, 24. id est, Varia tædia deuorare fecisti me, vel, molestus admodum mihi fuisti propter &c.

LAC.

Nō coques hœdum in lacte matris suæ, Exod. 23, 14. pro, Dum matris lac sugit. vel, cum matre lactante.

LAMENTVM.

Assume super Sor lamentum, Ezech. 27 2. pro, Deplora sortem ac calamitatem Tyri.

LAPIS.

Mortuū est cor eius in medio ei⁹; & fuit vt lapis. ꝑ, Versum est in lapidem: hoc est, Obstupuit instar lapidis præ metu.

Lapidem depictum nō ponetis in terra vestra, Leuit. 26, 1. i. Effigiem lapideam.

LAQVEVS.

Et capias laqueum animæ tuæ. Prou. 22 25. pro, Ne tandem malè pereas, & ab alijs interficiaris.

Neq; coles deos eorū, quia laqueus sunt tibi, Deut. 7, 16. i. Auertit te à Deo tuo cultus ille idolorum.

LAVS.

Et tu sanctus permanens laudes Israëlis, Psal. 22, 4. pro, Qui laudis materiá continuo gratiarum tenore suppeditas, & tuis assiduis beneficijs. vel, Sanctè permanēs, & laudes Israëlis. id est, Auctor vt multi laudent Israëlem.

LEO.

Fuit mihi hęreditas mea tanquam leo in sylua, Iere. 12, 8. i. Ita fugio vt fugere solent qui iter agūt, audito leonis rugitu.

LEVIS.

Leuis sicut aquæ, non habebis excellentiam, Gen. 49, 4. pro, Leui ingenio es, & procliui ad libidinem.

LEVO.

Ad terram super quam eleuaui manum meam, vt habitare facerem vos in ea, Num. 14, 30. pro, Quam iuraui me traditurum vobis habitandam.

LIBERTAS.

Ego pręedico vobis libertatem ad gladiū, ad pestem, & ad famē, Ier. 34, 17. i. Denūtiaturus sum in perniciem vestram, liberam facultatem inuadendi vos, gladio hostili, pesti & fami, vt perdāt vos.

LIGATA.

Indicatio problematum, & solutio ligatorum inuenta sit in eo, Dan. 5, 12. hoc est, Nodorum ænigmatum.

LIGNVM.

Suspendit eos in quinque lignis, Ios. 10, 26. pro, patibulis, vel crucibus.

LINEA.

Extendam super Ierusalaim lineam Someron, 2 Reg. 21, 13. pro, Designabo velut lineā quadá id quod volo perdi, & deijci. & quemadmodum curaui euertendam Samariam, ita curabo euertēdam Ierusalem.

Nam est eis præceptū post præceptum, præceptum post pręceptum, linea post lineam, linea post lineam, parum ibi, parū ibi, Iesa. 28, 10. vult dicere, Paulatim sunt docendi pueri, vt discant legere versum post versum.

LINGVA.

Posuerunt in cælos os suum, & lingua eorum graditur in terra, Psal. 73, 9. pro, Etiam de hominibus malè loquuntur, vt de Deo.

LINGO.

Inimici eius terrá lingent, Psal. 72, 9. pro, Osculabūtur terrá in signū reuerentię.

LOQVOR.

Sicut locutus est Dn̄s super filios Dauid, 2 Par. 23, 3. pro, Sicut promisit Deus nepotibus Dauidis.

Locutus est ad cor eorum, Gen. 50, 21. pro, Verbis blandis leniuit mœstitiam eorum.

LVCERNA.

Filio eius dabo tribū vnam vt sit lucerna seruo meo omnibus diebus coram me, 1 Reg. 11, 36. id est, Regnum, vt semper habeat aliquem ex nepotibus suis, qui regnet in Ierusalē me cōspiciente.

Dum splendescere faciebat lucernam suam super caput meum, Iob 29, 3. pro, Dum ipse summo fauore prosequeretur me.

LVMBVS.

Accinxit fortitudine lumbos suos, Prou. 31, 17. id est, Exactè, diligenter & accuratè se pręparat ad opus, vel agit omnia strenue & virili animo, assiduaq; est in negotijs domi & foris agendis.

LVMEN.

Ad lumen eius ambulabam in tenebris, Iob 29, 3. pro, Quādo propitium Deū sentiebā in cūctis hui⁹ vitæ incōmodis.

LVNA.

Sicut luna stabilietur in seculū, & testis in cælo fidelis, Psal. 89, 38. id est, Quæ testis est durationis illius regni. q. d. Quandiu sol & luna in cælo fulgebūt, erūt mihi testes quòd solium hoc Dauidis nunquam concidet.

LVX.

Expellent eum de luce ad tenebras, Iob 18, 18. pro, Afflictiones & morbi propellent eum à lumine felicitatis & gaudij ad tenebras intolerabilium ęrūnarum.

M.

MAGNIFICO.

Ecce sicut magnificata est anima tua die hac in oculis mèis, sic magnificetur anima mea in oculis Domini, 1 Sam. 26, 24. pro, Quemadmodū in magno pretio habui vitam tuam, ita vt te non occiderim; sic Dominus conseruet me in vita, ne me occidas.

Magnificans Deus salutes regis sui & faciens misericordiá Christo suo Dauid, Psal. 18, 51. pro, Magnam salutem afferens mihi regi suo. vel, magnificè me regem suum iuuit.

MALEDICO.

Vidi virum stultum radicantem, & maledixi habitaculo eius statim, Iob 5, 3. pro, Mox reputaui habitaculum eius esse maledictum, i. mox reputaui fore vt domui ac familiæ ei⁹ malè cederet.

MALITIA.

Ficus malas valde quæ non poterant comedi propter malitiam, Ierem. 24, 2. i. Acerbas quę præ insuauitate & inamœnitate palato & gustui erant ingratæ.

MALVM.

Iratus sum parum, & ipsi auxiliati sunt in malum, Zach. 1, 15. i. In afflictionem. hoc est, Afflixerunt eos suprà quàm volebam. q. d. grauissimè afflixerunt.

Parum abfuit quin fuerim in omni malo, Prou. 5, 14. Quin obrutus fuerim omnimoda afflictione.

MANSIO.

Manete quęso, ecce mansio est diei, Iud. 19, 9.

29,9. pro, Tempus est quo dies conuertet se ad hospitium, id est, occidet. q. d. Non procul abest occasus solis, quo tempore solent homines diuertere ad hospitium.

MANVS.

Vnusquisque secundum donum manus suæ Deut.16,17.pro, Quisque offeret iuxta quod conferre poterit.

Et dedit mihi rex iuxta manum Dei mei bonam super me, Nechem.2,8. pro, Fauore & gratia Dei mei erga me.

Et si non attigerit manus eius sufficiens pecus, Leuit.5,7. pro, Si tam pauper sit, vt non suppetat ouis quam offerat.

Confortauerunt manus malorum, vt nō conuertātur vnusquisq; à malitia sua, Ier.23,14.i. Fauent facinorosis.

Ægypto dedimus manum, Assyrio vt saturaremur pane, Thren.5,6. pro, Pepigimus fœdus cum Ægypto & Assyria. vel, Supplices illis facti sumus vt pane saturaremur.

Et defixisti alieno manum tuam, Prou. 6,1. i. Attactu manus stipulatus sis, & fide iusseris, siue manu tua stipulatus fueris pro alieno.

Et dixit, quia manus super thronum Domini, bellum Domini in Hamalec, Exod.17,16.pro, Dixit Dominum iurasse per solium suum, sibi futurum bellum cum Hamalecitis.

MARE.

Quia affluentiam marium sugent, Deu. 33,19.pro, Mercibus marinis abundabunt.

MEDIVM.

Quia nomen meū in medio eius, Exod. 23,21. pro, Legatus meus est; & quæ dicet, nomine meo dicet.

MEMORO.

In omni loco quo memorare faciā nomen meum, veniam ad te, Exod. 20, 24.pro, In quocunque loco instituero cultum nominis mei.

MENDAX.

Eris mihi velut vena mēdax, veluti aquæ quæ non fideles sunt, Ierem. 15,18. id est, Non perpetuò fluens. q. d. Cùm sperabo te mihi laturū auxilium, tunc deseres me.

MENTIOR.

Mustū mentietur eis, Hos.9,2.pro, Non respondebit votis eorum.

MERCES.

Ante dies hos merces hominis non fuit, & merces animalis non fuit, Zach. 8, 10.i. Labor tam hominum quàm iumentorum erat inutilis, irritus & inanis. hoc est, maledictus à Deo.

METIOR.

Et mensus est duos funiculos ad mortificandum, & plenum funiculum ad viuificandum, 2 Sam.8,2. pro, Duas partes interfecit, & tertiæ parti pepercit.

MINOR.

Minor sum cunctis misericordijs tuis, Gen.32,10.pro, Inferior, vel indignus sum misericordijs tuis.

MIRABILIS.

Mirabilior fuit amor tuus mihi amore mulierum, 2 Sam.1,26.pro, Te magis diligebam quàm vllam mulierem.

MISCEO.

Et quomodo misces te cum equis? Iere. 12,5.id est, Quomodo cum equis cursu certare poteris?

MISERICORDIA.

Misericordiā & veritatem præpara quæ conseruant te, Psal.61,8.pro, In seruādo rege tuo ostende te esse misericordem & veracem in tuis promissionibus. Aut, Fac vt semper sequatur rectitudinem & clementiam. quia istæ virtutes sunt fideles regni custodes.

Ista est misericordia tua ad amicū tuū? 2 Sam.16,17.pro, Hæc rependis amico tuo pro beneficijs acceptis?

Dedit Deus Danielem in misericordiā, & misericordias coram principe Eunuchorum, Dan.1,9. pro, Effecerat Deus, vt esset gratiosissimus & charissimus illi principi valde.

MONS.

Potens præ mōtibus rapacibus, Psal.76, 5.id est, Prædatoribus. Montes rapaces vocat regna violenta, per vim & multas cædes acquisita.

Contriti sunt mōtes longi temporis, incuruauerunt se colles æterni, Chabb. 3,6. id est, Reges ac principes, siue nobiles, qui multo tempore imperauerant in regione illa.

MORS.

Et Domino Deo ad mortem sunt exitus, Psal.68,21.pro, Domini est mors, & animarum exitus. vel, Dominus potest hostes suos tradere ad mortem quum vult.

Non est puellæ peccatum mortis, Deut. 22, 26. pro, Non admisit facinus dignum morte.

Percussimus fœdus cum morte, & cum sepulchro fecimus pactum, Iesa. 28, 15. pro, Non veniet super nos mors, non moriemur.

Ecce mortuus es, Gen.20,3.pro, Actum est de vita tua.

MVLTIPLICO.

Qui multiplicauit occisos nostros, Iud. 16, 24. pro, Qui plurimos ex nostris occidit.

Et cùm multiplicata esset res ista, 2 Par. 31,5.id est, Cū hoc esset diuulgatum.

MVLTITVDO.

Ego Dominus respondebo ei in multitudine idolorum suorum, Ezech. 14, 4,id est, Tametsi fuerit maximus idololatra.

MVNDO.

Mundando non mundabit, Num.14,18. pro, Non absoluere solet eum qui nō agnoscit peccatum, sed punire.

MVTO.

Surge nunc, & muta te, 1 Reg.14,2. pro, Muta vestem tuam, & ornamenta tua, ne agnoscaris.

MVTVS.

Aperi os tuum muto, Prou.31,8.pro, Patrocinare silenti in sua causa.

N.

NIDVS.

Vt aquila quæ excitat nidū suum, Deut. 32,11. pro, Ad volandum excitat pullos suos.

In nido meo moriar, Iob 29, 18. pro, In medio liberorum meorum. hoc est, Liberis meis superstitibus.

NOBILIS.

Beata tu terra, cùm rex tuus filius est nobilium, Eccl.10,17. pro, Cuius rex generosus est.

NOMEN.

Ad ædificandum domū, vt esset nomen meū ibi, 1 Reg.8,16.pro, Quæ dicaretur nomini meo, & in qua inuocarer.

Omnes populi ambulabunt vnusquisq; in nomine Dei sui: & nos ambulabimus in nomine Domini Dei nostri, Mich.4,5.i. Colent Deum suum, siue idola. nos autem colemus Deum nostrum Dominum.

Fecisti tibi nomen secundum diem hāc, Ierem. 32,20. pro, Peperisti tibi famā insignem & celebrem.

Vt non ponam viro meo nomen, 2 Sam. 14,7.pro, Vt non relinquam vllum filium qui nomen patris referat. vel, vt deleatur prorsus memoria viri mei, quæ seruabitur in pruna illa filij mei, si tibi eum seruare placuerit.

Ne fortè capiam ego ciuitatem, & vocetur nomen meum super eam, 2 Sam. 12, 28. pro, Si cepero eam, tribuatur mihi victoria.

NOVACVLA.

Sicut nouacula acuta faciens dolū, Psal. 52,4 sub. tu es. pro, Tu dolose agis mecum, velut nouacula quæ aberrans petit iugulum: vel, quā si leuiter contingas, sua acutie vulnerat grauissimè.

NOX.

Qui non fuerit mūdus ob accidens noctis, Deut.23,10. id est, Propter pollutionem quæ noctu acciderit.

NVMERVS.

Quādo erat nubes diebus numeri super tabernaculum. Num.9,20.i. Diebus paucis, qui facilè numerari possunt.

NVNTIVM.

Vir bonus est hic, & cū nuncio bono venit, 2 Sam.18,27.pro, Boni nūcij causa venire solet.

O.

OBSIDIO.

Venit ciuitas in obsidionem, Iere. 52, 5. pro, Obsidio venit in ciuitatem, id est, Obsessa est ciuitas.

OCCASIO.

Et imposuerit ei occasiones verborum, Deut.22,13. pro, Effecerit vt alij malè de illa loquantur.

OCCISIO.

Pasce pecora occisionis, Zach. 11,4. hoc est, Populū Iudaicum iam destinatū cædi & occisioni, decreto ac sententia Dei.

OCVLVS.

Terra quā Dominus Deus tuus quærit, semper sunt oculi Domini Dei tui in ea, Deut. 11,12. pro, Curam illius habet, nequid ei desit.

Vnusquisq; abominationes oculorū vestrorum proijcite, Ezech.20,7.i. Idola ad quæ oculos conuertitis. vel, quæ diligitis & colitis: quòd oculi alliciant & adducant homines.

Et malignetur oculus tuus cōtra fratrē tuū, Deut.15,9. pro, Ne parcus, inuidus, immisericors sis in fratrem. Animi habitus, oculis se maximè prodit.

Malignus oculus significat parcum, inuidentem, immisericordem, qui non libenter miseretur pauperum. Contrà, Oculus bonus pro animo liberali & benefico accipitur. Prou. 22,9.

Num honorat Dauid patrem tuum in oculis tuis, 2 Sam. 10,3. pro, Tua sententia & opinione. q. d. putas quòd vt honore afficeret Dauid patrē tuū, &c.

Et fuit sicut ludēs in oculis generorū suorū, Gen.19,14. pro, Visus est illis iocari.

Quia eripuisti oculum meum à lachryma, Psal. 116,8. pro, Sustulisti à me omnem tristitiam & mœrorem.

Sapientis oculi sunt in capite eius, Eccl. 2,14. hoc est, Circumspectus est sapiēs, diligenter videt quid agendum sit.

ODOROR.

Odoratus est Dominus odorem quietis, Gen. 8,21. pro, Suscepit cū beneplacito oblationem, siue placatus est Deus.

OLEA.

Relinquentur in eo racemi, sicut excussio oleæ duorum, vel trium granorum in summitate rami, Iesa.17,6. id est, Remanebunt habitatores Ierusalem pauci, sicut racemi vindemia facta, & vt paucæ oleæ remanent excussa olea.

OLEI.

Corrumpetur iugū à facie olei, Iesa.10, 27. id est, Propter oleum, hoc est, In gratiā Ezeciæ vncti Dei, siue potius Messiæ promissi.

OLLA.

Moab olla lotionis meæ, Psal.68,10. pro, Moabitæ mihi seruiliter subditi erunt. vel, Moab mihi subdita erit ceu lebes in quo lauem pedes.

OPERIO.

Os impiorum operiet iniquitatem, Prouerb.10,6. id est, Semper cogitat malū. celat iniuriā quā s. meditatur in corde suo.

OPVS.

Et tulit omne vas operis, Num. 31, 51. pro, Vasa opere, siue industria facta.

Mentiebatur opus oliuæ, Chabb.3,17. id est, Oleæ non producebant fructū suū, non respondebant votis agricolæ.

OPPRESSVS.

Dirigite oppressum, Ies.1,17. id est, Emēdate sententiam, vel accusationem iniquè latam contra oppressum.

ORATIO.

Clausit orationem meā, Thren.3,8. pro, Clausit aures ad orationē meā ne perueniret ante illum, i. Non exaudiuit me.

Et oratio mea ad sinum meum reuertebatur, Psal.35,13. id est, Tacitè mecum, & tanquā in sinu, remotis arbitris orabam pro ipsis.

ORIOR.

Orietur vobis timentibus nomen meū, Mala.4,2. i. Apparebit vobis Christus.

OS ORIS.

Si eduxeris preciosum à vili, tāquam os meum eris, Ierem.15,19. id est, Accidet tibi vt prædixero tibi.

Veruntamen iuxta os Domini fuit hoc contra Iehudah, 2 Reg.24,3. pro, Iuxta sententiam, id est, Lata sententia de ore Domini. q.d. Ore suo tulerat sententiam, se abducturum Iudam in captiuitatem.

Ne remoueas de ore meo verbum veritatis, Psal. 119,43. pro, Cupio mihi eam dari fortitudinem vt celebrē promissiones tuas quicquid mihi acciderit.

Ponet in puluere os suum, Thren. 3,29. pro, Submissè loquetur, de se submissè sentiet, quasi terram deosculaturus.

Quoniā in ore Absalom erat positum, 2 Sam.13,32. pro, Semper narrabat amicis se occisurum Amnonem.

OSCVLOR.

Osculamini filiū ne fortè irascatur, Psal. 2,12. pro, Osculo manuum testamini vos filium Dei habere pro rege. Osculum manuū in Palæstina, signum subiectionis erat.

OS OSSIS.

Mementote quòd os vestrum, & caro vestra sum, Iud.9,2. pro, Propinquus vester siue cognatus.

P.

PACTVM.

Et ingressus sum in pactum tecū, Ezech. 16,8. pro, Inij fœdus tecum.

PALATVM.

Et nō dedi ad peccandū palatum meū, vt expeterem maledictionem animæ illius, Iob 31,30. pro, Quum ne verbo quidem offenderim eum, vt ei dira imprecarer.

PALLIVM.

Et non induentur pallio piloso, vt mentiantur, Zach.13,4. i. Posthac non vtentur pallio quod induere solebant veri Prophetæ, vt habitu mentirentur prophetiam veram.

PANIS.

Panem pigritiæ non comedit, Prou.31, 27. id est, Non viuit sine labore.

Quia veluti panis noster sunt, Num.14, 9. pro, Deuorabimus eos tanquā panē.

PARIES.

Parietes cordis mei doleo, Ierem.4,19. id est, Præcordia quæ sunt tamquam parietes cordis.

PARTVRIO.

Propterea dabit eos vsq; ad tempus quo parturiens pepererit, Mich.5,2. id est, Tradet eos vsque in summas angustias. siue, Sinet suos affligi nō aliter quā affligi solet mulier in ipso puerperio, siue partu.

PARVVLVS.

Si non traxerint eos paruuli gregis, Iere. 49,20. id est, Raptauerint cadauera eorum per terrā vilissimi exercitus Chaldæorum.

PATER.

Omnis generatio illa congregata est ad patres suos, Iud.2,10. pro, Mortua est & cōdita cū maioribus suis in sepulchris.

PAVOR.

Incipiam dare pauorem tuum super faciem populorum, qui sunt sub omni cælo, Deut.2,25. pro, Reddam omnes populos territos audito nomine tuo.

PAX.

Num est pax tibi? num est pax viro tuo? num est pax puero? & dixit: Pax. 2 Reg. 4,26. pro, Rectène vales? saluus est vir tuus? præclarène agitur cum puero? Respondit: Omnia sunt salua.

Castigatio pro pace nostra super eū, Iesa. 53,5. pro, Fuit castigatus; vt haberemus pacem.

Quia erit pax, & veritas in diebus meis, Iesa.39,8. pro, Tantùm peto, vt viuam incolumis, & præstet Dominus quod est pollicitus.

Non quæres pacem eorum, & bonum eorum omnibus diebus tuis in seculū, Deut. 23,6. pro, Numquam consules tranquillitati eorum & vtilitati.

Succisa sunt pascua pacifica, Ierem. 25, 37. i. Vbi scilicet pacificè, & sine incursione ferarū greges antea pascebātur.

PECCATVM.

Peccatum populi mei comederūt, Hos. 4,8. pro, Sacrificium siue hostiam oblatam pro peccato.

PERCVTIO.

Nunquid iuxta plagam percutientis eū percussit eum, Iesa.27,7. id est, An afflixit Deus populum suum, vt Sennacherib & Pharao illum percusserant?

PEREGRINVS.

Quia peregrinus sum apud te, incola vt omnes patres mei, Psal. 39,13. pro, In terra patriam meam non agnosco, sed velut peregrinus in ea habito, exspectās habitationem tuā cælestē, vt & patres mei.

PEREO.

Super ipsis perijt senium, Iob 30,2. pro, Miseriores fuerunt quàm vt senectutē attingere potuerint præ fame. vel, Perijt tempus super ipsos. pro, In vanum contriuerunt ætatem suam. hoc est, vixerunt inutiles.

PERFECTIO.

Dixit Saul ad Dominum Deum Israēl: Da perfectionem, 1 Sam.14,41. id est, Decerne integritatem, hoc est, Sortem veram. fac venire sortem pro rei veritate. fac vt sors cadat super eum qui peccauit. Iudica vter peccauerit, ego, an Ionathan filius meus.

PES.

Radet Dominus in nouacula conducta mercede caput & pilos pedum, Iesa.7, 20. id est, Pubem & pudenda. Nā quicquid infra aluum est tribuitur pedibus.

Leuauit Iahacob pedes suos, & iuit, Ge. 29,1. q.d. pedes, nō eques profectus est.

Quis suscitauit ab Oriente iustitiam, vocabit eum ad pedem suum? Iesa.41, 2. id est, Vt sequatur se quocunque voluerit eum ire, vt prompti & morigeri famuli solēt, qui dominorum suorum vestigia sequuntur.

PETRA.

Et de petra melle saturaui te, Psal.81,17. Hyperbole incomparabilis felicitatis & fœcunditatis. q. d. Rem infœcundam feci potius abundare rebus omnibus ad vitam necessarijs quàm nō saturassem. dictione enim mellis id significatur.

PHARETRA.

Beatus vir qui impleuit pharetram suam ipsis, Psal.127,5. sub. filijs. Pharetram vocat domum, quòd præcedenti versu filios dixisset esse velut sagittas: Vt sagittæ in manu potentis, ita filij iuuentutum.

PLATEA.

Plateas pones tibi in Dammasec, 1 Reg. 20, 34. pro, Fora aut vicos rerū venaliū, cōstitues tibi, ex quibus vectigalia recipies: & hac re superiorē te agnoscam.

PLE-

PLENVS.

In argento pleno da eum mihi, 1 Par.21, 22. pro, Pretio integro. vel, argento quantum valet, vende eum mihi.

Lapides plenitudinum, Exod.25,7. pro, Gemmæ quæ auro & argento includi solent in palis.

PLVVIA.

Exspectabant sicut pluuiam me, Iob 29, 23.pro, Tanto desiderio exspectabant verbum meũ quanto exspectatur pluuia in Autumno, irrigandæ sementi necessaria.

POENITET.

Et pœnituit eum secundum multitudinem miserationum suarum, Psal.106, 45, id est, Quasi mutasset sententiam, cœpit eos benignè tractare iuxta abundantes suas misericordias. vel, ob multam suam bonitatem, siue sua ingenti misericordia commotus.

PONO.

Non posuerunt Deum coram se, Psal. 54,5. pro, Nullam Dei rationem habuerunt.

Et ponét fœditatem vestram super vos, Ezech. 23,49. pro, Sument pœnas de vobis propter flagitia & scelera quæ admisistis.

Ponam Ierusalaim lapidem onerosum omnibus populis, Zachar. 12,3. pro, Reddam Ierusalaim immobilem vt à nullis populis transferri possit.

Non pones sanguinem in domo tua, Deut. 22, 8. pro, Ne sis causa necis si corruerit aliquis de tecto tuo.

Pones verba in ore eius, Exod. 4,15. pro, Totum negotium ei mandabis, ac dices illi quid oporteat illum dicere.

POPVLVS.

Venient ad te secundum ingressum populi, Ezech.33,31. pro, Vt solet ingredi & irrumpere populus, confertim nempe & multi simul.

Congregatus est ad populos suos, Gen. 25,8.pro, Conditus est sepulchro cum maioribus suis.

PORTA.

Vt narrem omnes laudes tuas in portis filiæ Syon, Psal.9,15. pro, Locis in quibus conciones haberi solebant à populo Israëlitico, in conuentu frequentissimo in media Ecclesia.

PORTO.

Turpitudinem tuam & abominationes tuas tu portasti, Ezech. 16,58. pro, Afflicta fuisti pro ratione scelerum tuorum.

POST.

Non respondebis in causa, vt declines post multos ad peruertendum, Exod. 23,2. pro, In lite ne sequaris plurium sentẽtiam, vt cuiusquã peruertas ius.

POTATOR.

Neque stabunt vlni eorum in sublimitate sua, omnes potatores aquarum, Ezech.31,14.id est, Arbores quæ gaudent magno humore.

PRÆCIPIO.

Præcepit ei super Mordechai, Esther. 4, 5. pro, Dedit ei mandata de Mardechæo.

Omni exercitui eorum præcepi, Iesa. 45, 12. id est, Totum illum cælorum exercitum mandato feci, siue solo verbo & iussu.

PRETIVM.

Dedi pretium tuum Ægyptum, Iesa.43, 3. id est, pretium redemptionis tuæ. pro, Quasi permutatione facta, cladem quæ tibi impendebat à Sennacherib conuerti in Ægyptios.

Sermo Domini erat pretiosus in diebus illis, 1 Sam.3,1. pro, Tunc erant rari Prophetæ qui voluntatem Domini populo annuntiarent.

PROBRVM.

Vt non capiatis vltrà probrum famis in Gentibus, Ezech. 36, 30. id est, Ne posthac malè audiatis apud Gentes propter penuriam panis.

PROFICISCOR.

Proficisci fecerũt lapides grãdes, 1 Reg. 5,17. pro, Præcepit vt adueherent lapides.

PROFVNDVS.

Et profundas aquas biberitis, Ezech.34, 18. id est, Limpidas ac puriores; quòd aquæ profundæ sint limpidę ac puræ.

PROHIBEO.

Ecce prohibuit Dominus meus Nahaman Aramæum hunc vt non acciperet de manu eius quæ attulit, 2 Reg. 5, 20. pro, Pepercit Dominus meus rebus Naaman istius, id est, Noluit accipere de muneribus quæ attulit Naaman.

Et nunc loquere obsecro ad regem, quia non prohibebit me à te, 2 Sam. 13,13. pro, Non denegabit me tibi.

PROLONGO.

Prolongabuntur dies, & deficiet omnis visio, Ezech. 12, 22. id est, Longi ac prolixi erunt. q.d. Non euenient ante multos annos, & interim irrita erit omnis visio diuturnitate temporis.

PROPINQVVS.

Nunquid Deus de propinquo ego sum, dixit Dominus, & non Deus de longinquo? Ierem. 23,23. id est, Deus nouus & recens, & non potius æternus?

PVDOR.

In omni terra pudoris eorum, Sophon. 3,19.pro, In terra in qua probris affecti fuerunt.

PVLVIS.

In puluerem mortis me pones, Psal. 22, 16.pro, In terram sepulchri, siue in sepulchrum. q. d. Ex hac tribulatione nihil aliud exspecto quàm mortem.

Q.

QVÆRO.

Omnes reges terræ quærebant faciem Selomoh, 2 Par. 9,23. pro, Inuisebant Salomonem, vel magno desiderio tenebantur inuisendi eum.

QVIES.

Odoratus est Dominus odorem quietis, Gen. 8, 21. pro, Suscepit cum beneplacito oblationem, siue placatus est.

QVIESCO.

Viderunt populũ qui erat in medio eius habitantem cõfidenter, iuxta consuetudinem Sidoniorum, quiescentem & confidentem, Iud. 18,7. pro, Otiosum & nihil timentem.

R.

RADIX.

Radix mea aperta erit iuxta aquas, Iob 29, 19. pro, Benedictionem Domini experior in omnibus, & prosperitatem adesse sentio.

RAMVS.

Ramum eius tenerum siccabit flamma, Iob 15,30. pro, Liberos eius absumet miseria ac tribulatio.

RECTVS.

Et rectum fuit verbum in oculis Absalom, 2 Sam. 17,4. pro, Placuit consilium ipsi Absalom.

REDIMO.

Fratrem non redimendo redimet quispiam, Psal. 49,8. pro, Nemo fratrem suũ vlla ratione redimere potest quin moriatur, & impetrare vitam longiorem pecunijs.

Et si non fuerit viro redemptor, Leuit. 25,26. id est, Propinquus, cui sit ius redimendi quæ ille vendiderit.

REGNVM.

Et prosperata es in regnum, Ezech.16,13. i. Prosperè tibi cessit vsq; ad regnum. vel, facta es apta, & idonea regno suscipiendo.

RENES.

Etiã noctibus erudierunt me renes mei, Psal. 16, 7. pro, Interni mei affectus procliues alioqui ad malum, incitauerunt me ad pietatem etiam noctu.

REQVIES.

Et requiem prouincijs fecit & dedit dona secundũ potentiã regiam, Esther.2, 18. pro, Prouinciarum tributa minuit.

REQVIESCO.

Requieuit Aram cum Ephraim, Iesa.6,2. id est, Societatem inijt. vel, copiæ Syrorum iunctæ sunt copijs regis Israël ad obsidendam Ierusalem.

RETRIBVO.

Retribue seruo tuo vt viuam, Psal. 119,17 pro, Hoc beneficium cõfer, id est, hoc beneficio me dignare, vt viuendo, me totum addicam in obsequium tuum. Alij, præsta te seruo tuo beneficum siue liberalem. tunc viuam, id est, tum demum me felicem existimabo, tũc etiam custodiã sermones tuos si mihi fueris fauorabilis, vt vulgo loquuntur.

REVELO.

Turpitudinem patris tui non reuelabis, Leuit. 18, 7. pro, Non concumbes cum matre tua.

REVERTOR.

Reuertetur ad dies adolescentię suę, Iob 34,25. pro, Erit eo corporis habitu quo erat in adolescentia sua.

REX.

Obliuioni tradetur Sor septuaginta annis sicut dies regis vnius, Iesa. 23, 15. pro, Tandiu quandiu homo viuere solet. etiã rex qui delicatè viuit, & optimè alitur.

RIXA.

Vir rixæ fui ego, & populus meus, Iud. 12, 2. pro, Controuersia magna orta est inter me & populares meos.

ROBVR.

Principium roboris mei, Gen.49,3. pro, Quẽ genui quũ adhuc essem fortis & valens robore. i. Primogenitus meus,

Robur

Robur mihi erũt habitatores Ierusalaim in Domino, Zachar. 12,5. id est, Adiuuabunt nos.

ROS.

Ex vtero ab aurora fuit tibi ros natiuitatis tuæ, Psal. 110,3. pro, Gratiæ illæ quæ tibi datæ sunt à patre, contigerũt tibi iam inde ab vtero natiuitatis: quemadmodum quotidie ab aurora nascitur ros.

S.

SAGENA.

Propterea sacrificabit sagenæ suæ, & suffiet reti suo, Chabb. 1,16. id est, Omnia tribuet propriæ virtuti, industriæ ac viribus.

SAGITTA.

Ad lucem sagittarum tuarum iuerunt, Chabb. 3,11. id est, Grandinis permixtæ fulguri, quam tu è cælo demittebas in Ægyptios, nocte illa qua insecuti sunt Israëlem.

SAL.

Pactum salis sæculi est coram Domino tibi, Num. 18,19. pro, Incorruptum, firmum & perpetuum. Pactum salitũ vocat quod Deus externo symbolo sanciuit, ne vnquam euanescat, sed semper vigeat.

SALVVS.

Vnde saluam te faciam? num de area, vel de torculari: 2 Reg. 6,27. pro, Vnde tibi feram opem, dando tibi cibum aut potum? at nihil habeo.

SALVS.

Sagitta salutis Domini, 2 Reg. 13,17 pro, Sagitta quæ signum est futuræ salutis quam Dñs dabit Israëli contra Arã.

Domini est salus super populum tuum benedictio tua, Psal. 3,9. pro, Domini est ferre auxilium, & cumulare populum omnibus beneficijs.

SANO.

Parcam peccato eorum, & sanabo terrã eorum, 2 Par. 7,14. pro, Condonatis illorum peccatis dabo pluuiam tempore suo, auferam locustas, &c.

SANCTVS.

Cõtaminauit Iehudah sanctum Domini quod dilexit, Malach. 2,11. id est, Matrimoniũ quod sanctificauit Dñs.

In die illa erit super tintinnabula equorum sanctitas Domino, Zachar. 14,20. id est, Tintinnabula ipsa equorum consecrabuntur Domino: nam ex eis fient lebetes ad coquendum in domo sanctuarij.

Et intulit Selomoh sanctitates Dauid patris sui, 1 Reg. 7,51. pro, Quæ consecrauerat Dauid.

SANCTIFICO.

Quicquid tetigerit ea sanctificabitur, Exod. 30,29. id est, Erit sacrum, nec eo vti licebit in rebus priuatis, sed tantùm in sacris.

Mittebat Iob & sanctificabat eos, Iob 1,5. pro, Missis nuntijs iubebat eos ad rem diuinam præparari.

SANGVIS.

Qui obturat aurem suam, ne audiat sanguinem, Iesa. 33,15. id est, Qui non vult audire eos qui loquuntur de patranda cæde.

Et posuit sanguines belli in pace, 1 Reg. 2,5. id est, Occidit eos incautos, & dũ nihil tale suspicarentur: non minus sibi licere eos occidere existimauit, quã si occidisset in bello. vel, non minore studio mortem fratris occisi in cõflictu vindicauit, quàm si occisus fuisset tempore pacis.

Expiabuntur à sanguine, Deut. 21,8. id est, Pœna homicidij illius condonabitur eis. sequenti versu dicit: Tu auferes sanguinẽ innocentẽ è medio tui. pro, Non imputabitur tibi cædes illa.

Omnis qui egressus fuerit ex ostijs domus tuæ foras, sanguis eius erit in caput eius, & nos innoxij: & omnis qui fuerit tecum in domo, sanguis illius in caput nostrum, Ios. 2,19. pro, Cædes illius imputabitur ei. aliàs, cædes illius nobis imputabitur, si quis manum in eum iniecerit.

SCEPTRVM.

Sceptrum exactoris in eo, confregisti, Iesa. 9,4. id est, Vires eorum qui tyrannidem exercebant in eos.

SCINDO.

Ascendamus in Iehudah, & obsideamus eam, & scindamus eam nobis, Ies. 7,6. id est, Irrumpamus in eam vi armorum, ita vt hac ratione veniat in ditionem nostram.

SCRIPTVRA.

In cœtu populi mei non erũt, & in scriptura domus Israël non scribentur, Ezech. 13,9. id est, In catalogo seu in libro vitæ in quo descripti sunt omnes veri Prophetæ.

SECRETVM.

In secretum eorum non veniat anima mea, Gen. 49,6. pro, Animus meus maxime abhorreat ab eorum consilio.

SECVLVM.

A tempore quo cõstitui mihi populum seculi, Iesa. 44,7. id est, Ab eo tempore quo creaui hominem in terra. q. d. Post homines natos.

Vsque in seculum non videbũt lumen, Psal. 49,20. pro, Non sunt perpetuò victuri. Non potientur hac luce, nisi ad breue tempus.

SEDEO.

Dominus in diluuio sedit: & sedit Dominus rex in seculum, Psal. 29,10. id est, Vt Dominus fuit auctor diluuij tãquam Rex, ita penes eum semper erit summa potestas.

Et erit quando sedes extra, & fodies in eo, Deut. 23,13. id est, Leuas onus vẽtris.

SEMEN.

Seminabo domum Israël, & domum Iehudah semine hominis & semine animalis, Ierem. 31,27. pro, Implebo Iudam & Israëlem hominibus & opibus quæ olim erãt in gregibus & pecoribus.

SEMITA.

Sic semitæ omnium obliuiscẽtium Dei, Iob 8,13. i. Talia sunt instituta & rationes vitæ omniũ qui Dei obliuiscũtur.

SEPTEMPLICITER, SEPTVAGESIES SEPTIES.

Quia septempliciter vindicabitur Cain, & Lemech septuagesies septies, Ge. 4,24. Sicut septenarius numerus in Scriptura multitudinem designat, ita septuplicatio pro ingenti incremento capitur. sic Matth. 18,22. Non dico tibi vsque septies, sed vsq; septuagesies septies.

SEPVLCRVM.

Sepulcrum patens guttur eorum, Psal. 5,10. id est, Vt sepulcrum apertum exspectat cadauer quod conficiat & exedat; Ita hostes mei sua blandiloquentia eò tendunt, vt me ad se pellectum perdant & subuertant.

Qui descendunt ad lapides sepulcri, Iesa. 14,19. pro, Qui coniecti fuerunt in sepulcrũ stratum lapide, vel lapidibus factũ.

SERMO.

Quia non est sermo in lingua mea: ecce Domine tu nosti totũ ipsum, Psal. 139,4. pro, Antequam loquar, nosti quid dicturus sim. vel, Etiamsi non loquar, tu tamen nosti, &c.

SERVIO.

Non seruire feci te in oblatione, nec laborare feci te in suffimento, Iesa. 43,23. pro, Non oppressi te multitudine oblationum. vel, Non exegi à te multas oblationes. Nam à seruis multũ operis exigi solet. sequitur. Verùm seruire fecisti me propter peccata tua, laborare fecisti me propter iniquitates tuas, id est, Quin potius tuis peccatis molestũ onus subire me fecisti, cùm reuerenter te mihi subijcere debuisses.

SEX.

In sex angustijs te eruet, & in septima non tanget te malum, Iob 5,19. pro, Quum acciderit vna ex multis tribulationibus, seruabit te Deus incolumẽ: imò in plurimis non attinget te vllum malum. Numerus finit[illegible] infinito.

SIGNVM.

Fac mecum signum in bonitate, Psal. 86,17. pro, Declara signo aliquo te mihi velle fauere, & te esse mihi propitium. Quidam, Ede signum aliquod bonitatis tuæ erga me.

Posuerunt signa sua signa, Psal. 74,4. Repetitio certitudinem rei denotat. Nã certa signa habebant, quibus sibi persuadebant se capturos templum. Alij, Posuerunt sua signa pro signis, vel trophæis, in signum victoriæ. q. d. Domine triumphos suos agunt, ita vt prorsus deijciant signa maiestatis tuæ.

SILEO.

Tibi silet laus Deus in Syon, Psal. 65,2. pro, Tanta sunt beneficia tua, vt te nemo dignè laudare possit.

SIMILITVDO.

Et ecce tamquam similitudo filij hominis tangebat labia mea, Daniel. 10,16. pro, Rursum tetigit me Angelus ille qui apparuit mihi in specie humana.

SINISTRA.

Cor stulti ad sinistram ipsius, Eccl. 10,2. i. Res suas sinistrè & præposterè administrat: vt manus sinistra ad res agendas est inepta.

SOL.

Diligentes eum erũt secundum exitum solis in fortitudine sua, Iud. 5,31. pro, Sumant vires ac proficiant, veluti sol quũ exoritur, subinde lucidior euadit.

Et orietur vobis timentibus nomẽ meũ, Sol iustitiæ, Malach. 4,2. i. Christus qui est vera lux, & per quem iustificamini.

SORS.

SORS.

Quia nõ requiescet virga impietatis super sortem iustorum, Psal. 125,3. pro, Hæreditatem. q. d. Nullus tyrannus diu iustis imperabit.

Tu sustentas sortem meam, Psal. 16,5. sub. Ita vt nemo eam mihi auferat. ita te mihi in hæreditatem dedisti,vt tua sola virtute, salua mihi maneat fruitio, & tibi semper adhæream.

SPINA.

Ardebit,& deuorabit spinam eius,& veprem eius in die vna, Iesa. 10,17. Sic vocat militem gregarium, quod infinitis molestijs afficiat.

SPIRITVS.

Si spiritus iræ dominantis ascenderit cõtra te,locum tuum ne deseras,Eccl.10, 4.pro, Si ira dominantis sæuiat aduersum te, ne commouearis. vel, Si spiritus dominantis descenderit super te, id est, Si adipiscaris regiam dignitatem, statum pristinum ne deseras.

STATVTVM.

Hoc statutum Pesach,Exod. 12,43. pro, Talis esse debet ritus siue obseruantia edẽdi agni Paschalis, & hoc more celebrandus.

Et erit filijs Israël in statutum iudicij, Num.21,11. pro, In iura & leges. q.d. Secundum hanc legem,de huiusmodi iudicabunt filij Israël,eritq; inuiolabile decretum quod nemo iudicum immutare audebit.

STIPVLA.

In stipulam versi sunt ei lapides fundæ, Iob 41,19. pro, Non plus læditur lapidibus missis funda,quàm læderetur palea.

STO.

Ioseph erat vir triginta annorum quando stetit coram Parhoh rege Ægypti, Gen.41,46. pro, Cùm præesset Ægypto. vel, Cùm potentiam istam acciperet ab ipso Pharaone.

Et in quibus essent vires ad standum in palatio regis,Dan. 1,4. id est, Qui per ætatem apti essent ministerio Regis.

STYLVS.

Et de Zebulun trahentes stylo scribæ, Iud.5,14,id est,Qui scribere solebant. q.d.Etiam ipsi scribæ dediti studijs,arma sumpserunt.

SVLCVS.

Si aduersum me terra mea clamet, & pariter sulci eius defleant, Iob 31, 38. pro, Si coegi arare terram meam sine mercede agricolarum.

SVPERBIA.

Ne veniat mihi pes superbiæ,Psal.36,12. pro, Superborum. hoc est, Ne inuadant me superbi.

SVSCIPIO.

Non suscipies auditionem mendacij, Exod. 23,1. pro, Non eris auctor falsi rumoris aduersus proximum tuum.

SVSPENDO.

Et suspendetur super illum omnis gloria domus patris sui,Iesa.22,24.pro,Infertur ab illo nobilitas in domum paternam, illique acceptum referent omnem suum splendorem & claritatem.

T.

TABERNACVLVM.

Si non dixerunt viri tabernaculi mei, Iob 31,31. ꝓ, Domestici ac familiares.

TEMPVS.

A tempore vsque ad tempus comedes illum,Ezech.4,10.pro, A tempore determinato vnius diei vsque ad tempus determinatum alterius.q.d.Toto die naturali comedes tantummodo xx.siclos panis.

Reuertendo reuertar ad te secundum tempus vitæ,Gen.18,10.pro, Tempore quo fœtus vitalis erit.

Et cum bestijs agri sit pars eius donec septem tempora mutentur super eũ, Dan. 4, 20. id est, Sit cum bestijs septem annis.

TERRA.

Oculi stulti erunt in extremo terræ, Prou. 17, 24. pro, Vagi erunt,id est, Quæret sapientiam & non inueniet.

Ambulabo coram Domino in terris viuentium, Psal. 116, 9. pro, Tutus degam inter viuos sub fauore Domini.

Terra erit impia propter habitatores eiꝰ, Iesa. 24,5. id est, Impia esse videbitur erga incolas suos: nam desinet illis producere fructus necessarios. vel, Impiè aget propter habitatores suos. id est,Pœnas luet, ac si impiè egisset: nam erit desolata.

Transfixit caput super terram multam, Psal. 110,6. id est, Capita siue principes qui præsunt regionibus amplis.

TESTIFICOR.

Quid testificari faciam tibi, quid assimilabo tibi, ô filia Ierusalaim?Thren. 2,13.i.Quid testibus probabo, quemquã accepisse tantã cladẽ quantã accepisti?aut quẽ populũ adducã, qui tam duro affectus sit supplicio vt tu?

THESAVRVS.

Nunquid ingressus es in thesauros niuis, & thesauros grandinis vidisti? Iob 38, 22. pro, An ascendisti in sublime vbi hyeme nix, & æstate grando generatur & reconditur?

Et nunc si regi bonum est, quæratur in domo thesaurorum, Ezr. 5, 17. pro, In Bibliotheca in qua erant libri rationum nummariarum, non libri sapientiæ & philosophiæ. nam duplices erant Bibliothecæ.

TIMOR.

Nonne timor tuus fuit ob spem tuam, & propter exspectationem tuam perfectio viarum tuarum? Iob 4, 6. pro, Nonne sperabas, ob rectam tuam viuendi rationem,in timore Dei,te aliquid emolumẽti assecuturum a Deo ipso, & interim nihil incommodi experturũ?

TORCVLAR.

Torcular calcauit Dominus virgini filiæ Iehudah, Thren.1,15. id est, Tradidit populum suum hostibus, vt interficiant eum, torqueant & cõculcent, haud secus quàm vuæ in torculari calcantur.

TORRENS.

Torrentes impietatis terrebant me,Psal. 18, 5. Sic ipse vocat multitudinem tribulationum, quæ ab impijs infliguntur. Alij, Iniurias grauissimas & crebras interpretantur. vel potius, multitudinem hostiũ improborũ ac peruersorũ qui in eũ conspirauerant.

TRANSEO.

Fleuit & orauit eum vt transire faceret malitiam Haman Agagitæ, Esther. 8, 3.pro, Irritam faceret, depelleret,abigeret à se & à populo suo.

Stillauerũt digiti mei myrrhã trãseuntẽ, Cant. 5,5. i. Interlabentẽ, inter digitos perfluentem. vel, Probatam.

TRIBVTVM.

Ascẽdere fecit Rex Selomoh tributũ ex omni Israël, 1Reg. 5, 13. pro, Indixit tributum omni Israëli.

V.

VACVVS.

Mercede cõduxit Abimelech viros vacuos & vagos,Iud.9.4.id est,Otiosos, nihili,& inutiles.

VANESCO.

Et propter quid vanitate vanescitis? Iob 27,12. pro, Opinionẽ vanã conamini tueri?

VAS.

Requieuit Moab ab adolescentia sua,& requieuit ipse in fecibus suis, & non euacuatus fuit de vase in vas, Ierem. 48, 11. id est, Vsque ad hanc diem similis fuit vino intra dolium quieto, & nõ agitato: nunquã fuit eiectus suis sedibus.

VENENVM.

Germinabit sicut venenum iudicium super omnes sulcos agri, Hos. 10, 4. Prædicit fore vt citò iudicẽtur à Domino: imo dicit iam latam esse sententiam. Comparat autem iudicium illud herbæ venenatæ quæ citò crescit in terra culta.q.d. Breui accepturi sunt sententiam suam à Domino suo, imò iam lata est sententia.

VENOR.

Qui faciunt velamina super caput omnis staturæ ad venandũ animas. Nunquid animas venabimini populi mei, & animas quæ sunt vobis viuificabitis? Ezech.13,18. pro, Vt perdant. q.d. Nunquid animas perdetis? Nunquid permittam vt perdatis,hoc est, vt imponatis populo meo, prædicendo illi omnia aduersa & infelicia?

Non adur.t vir dolosus venationem suam,Prou. 12,27. pro, Non est habiturus quod sibi parauerit vt edat.

VENTVS.

Quia ventum seminauerunt, & turbinem metent, Hos.8,7.id est, Quia opera eorum sunt vana & inutilia,nulla erit illis merces.

VERBVM.

Et imposuerit ei occasiones verborum, Deut.22,14.pro, Effecerit vt alij malè de illa loquantur.

Sic adducet Dominus super vos omne verbum malum, Ios. 23, 15. id est, Quicquid malorum comminatus est.

Egredietur verbũ reginæ ad omnes mulieres, Esther.1,17. pro, Facinus istud reginę veniet ad aures omniũ mulierũ.

Et nõ fuit verbum meum primum mihi vt reducerem regem meũ, 2 Sam. 19, 43.id est,Quare priores de reducendo rege verba non fecimus?

VERITAS.

Dabis veritatem Iahacob, misericordiã Abraham, Mich.7,20. pro, Præstabis quod pollicitus es sanctis Patriarchis tuis. Promissiones vocat veritatem quòd certò præstentur, quãtum est ex parte Dei: Misericordiam autem, quòd ex gratia factæ sint.

VESPERA.

Immolabũt eum omnis cœtus Synagogæ Israël inter duas vesperas, Exod. 12, 6. Nempe vesperam inclinantis solis, & vesperam occasus solis.

VESTIGIA.

Quod probris affecerint vestigia Christi tui, Psal.89,52. id est, Aduentum. vel, Exprobrauerunt calcibus Christi tui, id est, Deluserunt Christi aduentum. aut, Vt Chald. paraphr. exprobrauerũt tarditatem vestigiorũ Messiæ tui, quasi nunquam venturi. Videbãt enim Iudæos magis ac magis opprimi, & non illis succurrere suum Christum & Messiam quẽ iactabant.

VIA.

Vado hodie per viam vniuersæ terræ, Iesf.23,14. pro, Moriturus sum, quemadmodum constitutum est omnibus hominibus.

Si inuenerit quispiã inimicũ suũ, num mittet eũ in via bona? 1 Sam. 24,20. pro, Sinet eũ abire saluũ & incolumẽ?

Quia oculi eius sunt super vias viri, & omnes gressus eius videt, Iob 34, 21. pro, Deus contemplatur ac discutit consilia & opera hominum.

Viam eorũ in caput eorũ dedi, Ezech. 9, 10. id est, Decreui sumere pœnas de illis pro meritis.

Iustitia ante eum ambulabit, & ponet in via pedes suos, Psal. 85, 14. pro, Cursum suum habebit, vt vulgò loquuntur. Conspicua erit, & præualebit, id est, Tempore Christi homines dabũt operam iustitiæ & æquitati.

VIDEO.

Videre fecisti populum tuũ dura, Psal. 60, 5. pro, Experiri fecisti populum tuum dura. vel, Duriter & asperè illum tractasti.

Vide vitã cũ vxore quã dilexisti omnib⁹ diebus vitæ, &c. Eccl.9,9. pro, Fruere vita siue commodis huius vitæ.

Vidisti virum velocem in opere suo? coram regibus stabit, Prou. 22, 29. pro, Certè vir velox & festinus, qui summa diligentia fungitur suo munere, euocabitur ad regium ministerium.

VINCVLVM.

Dirumpamus vincula eorum, Psal. 2, 3. pro, Leges, quibus quasi vinciri solent subditi. Metaphora ab ijs qui vincti coguntur facere opus. q. d. Legibus eorum ne pareamus. Verba sunt hostium Dei & Christi eius.

VENENVM.

Venenum draconum, vinum eorum; & venenum aspidum crudele, Deut. 32, 33. pro, Citò enecans. Peruersa eorum opera intelligit, propter quæ pereunt.

VIR.

Quia sicut vir fortitudo eius, Iud. 8, 21. pro, Iuxta ætatem respondet robur hominis: ideoque habet satis roboris vt possit nos interficere.

Et si mori feceris populũ istum tãquam virũ vnum, Num.14,15. pro, Omnes (ad vnum.

VIRGA.

Virgam fortitudinis tuæ mittet Dominus ex Syon, Psal.110.2. i. Robur quo roboraberis. aut, robur regni tui, quod est fortitudo tua. q. d. Non regnabis tantùm in Iudæa, sed extendet Deus Pater potentiam regni tui vsq; ad extremos fines terræ.

VISIO.

Melior est visio oculorũ, quàm quod eat anima, Eccl.6,9. i. Melius est esse contentũ præsenti fortuna, quàm multa desiderare.

VISITO.

Visitans iniquitatem patrum super filios super tertios & super quartos, Num. 14,18. pro, Puniens patres & filios, nepotes ac ꝓnepotes ꝓpter iniquitates.

Et visitatio tua custodiuit spiritũ meũ, Iob 10,12. pro, Lex naturæ quã cõstituisti, me hactenus seruauit in vita. vel, prouidentia tua conseruat me in vita.

VITA.

Et erit anima domini mei colligata in fasciculo vitæ cũ Domino, 1 Sam.25, 29. pro, Dominus meus diutissimè viuet, colendo Dominum Deum.

VITIS.

Quia ex vite Sedom est vitis eorum, Deut.32,32. pro, Nati sunt parentibus iniquis, quales erant Sodomitæ. vel, Sodomitarum studia imitantur.

VITVLVS.

Reddemus vitulos labiorum nostrorum, Hos.14,3. i. Offerem⁹ tibi precationes & laudes, atque gratiarum actiones.

VIVO.

Obsecro dñe mi; viuit anima tua dñe mi: ego mulier sum, &c. 1 Sam. 1,26. pro, Tam vera sunt quæ dictura sum, quàm verum est te viuere. vel, quàm verum est quòd opto vitam tuam.

VIVIFICO.

Viuificemus de patre nostro semẽ, Gen. 19,32. ꝓ, Seruem⁹ semẽ, vel suscitem⁹.

Nunquid viuificabunt lapides de aceruis pulueris? Neh.4,2. pro, Nunquid restituẽt in pristinum statum lapides illos muri iam redactos in cinerem?

VMBILICVS.

Ecce populus descendunt de vmbilico terræ, Iud.9,37. pro, De loco eminentiore terræ, i. De summis montibus.

VMBRA.

In palpebris meis apparet vmbra mortis, Iob 16,16. hoc est, Oculi mei cœperunt caligare.

VNICVS.

Deus facit habitare vnicos ĩ domo, Psal. 68,7. pro, Efficit vt qui liberis carebãt, habeãt amplam familiã. Vnicos vocat solitarios & desertos in familia.

VNVS.

Quia vno modo loquitur Deus, & duobus ei qui non videt eũ, Iob 33,14. pro, Multis modis cõsulit Deus nostræ saluti: vno modo per reuelationem nocturnam, altero verò ꝑ castigationes.

VOCO.

Vocabũt super eos formidinem vndiq;, Ierem.49,29. pro, Aduocabunt sibi in auxilium contra eos homines terribiles & formidabiles milites qui illis terrorem maximum incutient.

Vocabis salutem muros tuos, & portas tuas laudem, Iesa.60,18. pro, In muris tuis erit summa pax, & in portis tuis canentur laudes.

VOTVM.

Quid fili votorum meorum, Prou. 31,2. i. Pro quo feci vota. vel, Fili gratissime, amantissime & exoptatissime, pro quo vota mea omnia emitto.

VOX.

Transire fecerũt vocem in castris, Exod. 36,6. pro, In castris proclamauerunt.

VRBS.

Labor stultorum laborare faciet eum, qui nescit pergere ad ciuitatem, Eccl. 10, 15. Prou. Nescire viam ad vrbẽ, pro, Ignorare rem maximè notã. q.d. Cũ stulti vulgaria ignorent, torquent (se circa difficili.

VVA.

Patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt, Ierem. 31,29. Prouerbiũ: pro, Filij luũt pœnas propter peccata parentum. Sequitur, Omnis hominis qui comederit vuam acerbam, obstupescent dentes.

VVLVA.

Et vulua eius conceptio perpetua, Iere. 20,17. id est, Quæ nunquam edit fœtum. q.d. Quare non perij?

VXOR.

Ab vxore quæ dormit in sinu tuo, custodi ostia oris tui, Mich. 7,5. q.d. Caue ne secreta tua illi reueles.

Z.

ZELVS.

Requiescere faciam iram meam in te, & recedet Zelus meus à te, Ezech.16,42. id est, Desinam te prosequi amore illo quo antea te prosequebar ob zelotypiam tui.

ZELOR.

Zelando zelatus sum pro Domino Deo exercituum, 1 Reg.19,10. pro, Cruciaui meipsum veluti zelotypia pro honore Dei.

Hi Idiotismi Hebraici linguæ Latinæ ex varijs auctoribus selecti, dignissimi sunt qui imprimantur; quia sine illis cognitis difficillimè aliquis ex sacra Scriptura compendium faciet. quod attestor

Sebastianus Baer Delphius, insig. Cathed. Ecclesiæ S. Mariæ Antuerpiensis Plebanus & Canonicus.

NOVVM
TESTAMENTVM
GRAECE

Cum vulgata interpretatione Latina Græci contextus lineis inserta: Quæ quidem interpretatio, cùm à Græcarum dictionum proprietate discedit, sensum, videlicet, magis quàm verba exprimens, in margine libri est collocata: atque alia BEN. ARIÆ MONTANI HISPALENSIS operâ è verbo reddita, ac diuerso characterum genere distincta; LOVANIENSIVM verò Censorum iudicio & totius Academiæ calculis comprobata; in eius est substituta locum.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

HVIVS *operis, atque adeò eorum omnium quæ in sacro hoc* APPARATV *continentur, qui ordinem, rationemq́ue omnem cupit cognoscere, is tum eam quæ proximè sequitur, tum verò eas omnes eiusdem* MONTANI *Præfationes, quæ quidem singulis sunt annexæ libris, attentè perlegat. huius enim minimi sanè laboris neminem vnquam pænitebit.*

ANTVERPIÆ
Excudebat Christophorus Plantinus
Regius Prototypographus.
M. D. LXXII.

BENEDICTI ARIÆ MONTANI HISPALENSIS, IN NOVI TESTAMENTI GRÆCI LATINAM INTERPRETATIONEM E VERBO EXPRESSAM AD CHRISTIANVM LECTOREM PRÆFATIO.

VM nihil in nobis sit, quod Christianæ Reip. iamdiu non consecrauerimus: meritò omnem studiorum, actionumque nostrarum rationem, ad publicam vtilitatem semper referendam esse duximus. Cuius quidem rei præter officij nostri conscientiam, qua fruimur, Deum etiam ipsum testem appellamus: quem nihil omnino, quantumuis mentis humanæ tenebris obuolutum, & in deprauati hominum ingenij latebris delitescēs, vnquam latere potest; & qui, non solùm, eorum quæ aut dicta, aut facta sunt, verùm etiam eorū quæ in mentē hominibus veniunt, testis est & iudex. Cùm verò ex sacrosancta eius doctrina didicerimus, nihil lucis nobis inesse quod eius beneficio acceptū referre non debeamus: atque adeò, cùm eius etiam pręceptis moneamur, vt qua in re fratribus prodesse possumus, iisdem nostra ope & auxilio nunquam desimus: vtique elaborandum est nobis, vt quod quisq. donum à summo illo rerum omnium opifice acceperit, id & diligenter, & fideliter cum cæteris communicet. Quod quidem in primis nobis semper fuit propositum. Pro ea enim, si qua in nobis est, doctrina (quæ quidem quàm sit exigua ingenuè agnoscimus) Christianæ Reip. vtilitati, propenso animo, ac totis, quod aiunt, viribus, nostris laboribus semper consultum esse voluimus. Qua in re non propriæ existimationis & honoris, verùm communis Christianorum vtilitatis rationem habuimus. Atque hac de causa non multum laborauimus ad quot & quàm magnos viros nostri labores peruenturi essent, sed an ex iis aliquod emolumentum Christiani homines percipere possent. Hac enim in parte, neque huius neque illius gratiæ aut dignitati inseruientes, humilioribus æquè ac potentioribus, & tam iis qui indigent vt nutricum more mansum eis in os inseratur, quàm iis quibus solidior cibus præbendus est, nos deuinctos esse agnoscimus; siquidem omni hominum generi abundè à nobis satis fieri cupimus. quocunque enim tempore, aut quacunque in re aliquid Christianis vtile à nobis præstari posse intelligemus, nullis neque laboribus neque vigiliis vnquā parcemus. Cùm igitur nostram illam diligentiam (patere, Lector, & concede, vt hoc vocabulo nostram illam operā nominemus) in veteri Testamento ex Hebraica veritate in Latinam linguam conuertendo (quæ interpretatio in illo sacrorum Bibliorum regio apparatu conspicitur) omnium eruditorum suffragio probatam esse conspiceremus: doctissimorum Theologorum sententia idem à nobis in Nouo Testamento præstandum esse intelleximus, nempè vt omnia ad Græci contextus phrasim expenderentur. Hac enim ratione pariter adiuuari possunt ii qui ex Græcis thesauris noua, atq. ii qui ex Hebræis vetera proferre parant. Quamuis enim hac tempestate multò plures Theologos Græcè quàm Hebraicè doctos in Europa passim reperias: attamen nec etiam eorum exiguus est numerus qui neutram linguam tenent: qui cùm videant harum linguarum cognitionem non sine magna difficultate acquiri posse;

 ne ea-

ne earum fructu omnino careant, vtriusque idiotismis (quos vocant) id est, loquendi proprietatibus libentes assuescere, easque sibi familiares reddere percupiunt: vt hoc modo vtriusque idiomatis vim multò minori negotio consequantur. Sed vt tandem ad rem veniamus, vulgatam illam Noui Testamenti interpretationem, qua iam multis sęculis, & etiamnum vtitur Romana Ecclesia, cæteris quæ hodierno die extant omnibus semper anteponendam duximus. Hæc enim sine dubio, & grauissima & tutissima omnium est. Cùm verò interdum orationis difficultas postulabat, vt ab ea recederetur: id ita à nobis est præstitum, vt non eam corrigamus, cæterisue postponamus, sed potiùs aliarum adiumento eam explicemus. Idque cùm in veteri Testamento faciendum esse duximus, tum verò maximè in nouo, in quo Græca in Latinam linguam maiori cum proprietate, quàm è cæteris linguis, conuerti potuerunt. Nam hæc duo linguarum genera cognatione quadam & affinitate quodammodo inter se coniunguntur. Accidit tamen interdũ vt Gręca phrasis nimiùm à Latini sermonis proprietate discedat. Tunc ita sententiæ rationem habuimus, vt Græca molliori & faciliori locutione, prout res postulare videbatur, reddiderimus. Atque hac de causa multò facilius fore putauimus, vulgatam editionem in nouo Testamento ad verbum Græco contextui annectere, quàm eam Hebraico inserere. Hebraici enim sermonis proprietatem plurimùm à Latina locutione distare palàm est: Græci verò non item. Atque ideò qui in Hebraicis verbum pro verbo Latinè reddere studet, is necesse habet magnam copiam idiotismorum comparare. Alioqui Latinis qui Hebraicè nesciunt, Latina obscuriora dabit, quàm si iisdem mera Hebraica offerret. Ea verò quæ ex Græcis de verbo redduntur, quamuis parùm aut nihil cum soluta oratione Latina habent commune; cum poëtica tamen locutione non ineleganter subinde conueniunt. Cùm igitur nullo maiori studio teneamur, quàm vt studiosorum vtilitati consulamus, & eorum studia quantum per nos præstari potest, promoueamus: atque vt doctissimis viris, quorum honestissimo desiderio non potuimus non satisfacere, hac etiam in parte morem geramus: ad exemplum eius laboris quem sumpsimus in examinanda veteris Testamenti interpretatione à Sante Pagnino conscripta, in nouo etiam Testamento vulgatam editionem in studiosorum gratiam Græco contextui inseruimus, & Græcam phrasim Latinè ad verbum reddidimus. qui labor eruditis, vt opinor, non ingratus, rudioribus verò non solùm vtilis, verùm etiam necessarius erit. Qui enim ex fontibus vtriusque linguæ, Hebrææ scilicet & Grææ, tantum haurire cupit quod ei satis sit ad sacræ scripturę libros intelligendos, huc accedat. Poterit enim, si saltem mediocrem adhibeat diligentiam, intra decem menses, aut etiam citiùs vtriusque sermonis Græci & Hebraici cognitionem haud exiguam consequi. His quoque accedit multorum locorum interpretatio, quæ vulgatę editioni addita ad sententiæ explicationem plurimùm confert. Itaque nostram noui Testamenti Latinam interpretationem inter Græci contextus lineas describendam curauimus, vt quęlibet dictio Latina suæ Græcę subscriptæ responderet. Cùm verò vulgata nõ à sententia quidem (id enim nusquam ferè accidit) sed à dictionum Græcarum proprietate recedit, ea suis characteribus, hoc est, Romanis in margine collocata, nostram interpretationem ad verbum redditam, Italicis characteribus, in illius locum substituimus; ita vt integram vulgatam reliquerimus, &

mus, & Gręca de verbo expreſſerimus. Prætereà vt linguæ Græcæ tironibus adiumento eſſemus, & eos moleſto labore ſubleuaremus, difficiliora themata verborum Græcorum à nobis in margine adnotata ſunt. Cùm verò tanto oneri noſtros humeros impares eſſe cognoſcamus, atque ideò ipſi nobis de noſtra induſtria non tātum polliceamur, quin interdum minùs aptè aut concinnè quàm par fuit aliquid nos enuntiaſſe fateamur: tuum certè erit, Lector, noſtris laboribus ita fauere, vt æquum te iudicem, hac in parte præbeas. neque enim laudem, cuius nunquam fuimus cupidi, nobis tribui, ſed veniam concedi poſtulamus, ſi qua in re omnibus non ſatisfecerimus. Neque etiam dubitamus quin hic quædam fortaſſis occurrant, ex quibus aliquis primo aſpectu offenſionem accipere poſſit: atque ideò aliqua de totius noſtræ interpretationis ratione hoc loco ſubijcere non pigebit, quibus inſtitutum noſtrum aperiemus, & eorum quę à nobis, hoc potiùs modo quàm illo prolata ſunt, rationem ſimul reddemus. Ac primùm quidem nobis propoſitum non fuit vulgatam ac veterem editionem corrigere, aut emendare: eam enim, vt ſuprà diximus, cęteris omnibus ſemper pręferendam duximus, ſi modò integra illa quidem & incorrupta haberi poſſit: ſed noſtrum fuit inſtitutum Græcam phraſim quàm aptiſſimè exprimere. Præterea hoc quoque, candide Lector, te admonitum volumus, occurrere interdum verba aliqua quæ non ſolùm tempore, ac modo, verùm etiam voce ipſa in noſtra hac interpretatione mutata ſunt. Quod quidem ad alterutrum ex duabus hiſce rationibus, aut ad maiorem, ſcilicet, veteris editionis explicationem, aut ad ſupplementum ſententiæ in Græca lectione obſeruatæ referri volumus. Sæpè enim accidit, vnius Græci vocabuli vim non poſſe vna altera Latina dictione propriè explicari, ſed duas, aut etiam plures dictiones Latinas ad exprimendam Græcæ illius vocis proprietatem requiri. Id cùm occurrit, vetus illa editio vnicam vocem Latinam adhibet, quæ vnicam illam Gręcam reddat: nos verò cùm videamus id non ſatis commodè fieri, neque vnica illa dictione Latina Græcum illud vnicum vocabulum explicari, aliud apponimus, quod quidem coniunctum cum eo quod habetur ex vulgata in margine, planiorem omnino, ac faciliorem reddit ſenſum. Exempli gratia: Legitur apud Paulum ad Epheſ. 4, 19. ἀπηλγηκότες, quod vetus interpres vertit, *deſperantes*, idque rectiſſimè: nos verò adiecimus, *dedolentes*: vtrumque enim ſi attentiùs conſideretur, verbi Græci naturam & vim explicat: vt ex doctorum virorum conſcriptis in D. Paulum commentariis, apertiùs cognoſci poterit. Quædam verò Græca verba conſultò reliquimus, qualia ſunt illa: *Presbyter*, *diaconus*, atque his ſimilia; non quidem quòd ea ſint dilucidiora iis quæ leguntur in veteri editione; ſed vt doceamus indoctos, & imperitos calumniatores, huiuſmodi voces à ſacroſancta Romana Eccleſia, non temerè, vt ipſi volunt, fuiſſe vſurpatas, nimirum quæ in ſacris libris frequentes occurrant. Interdum etiam quędam mutauimus, non quòd ea meliùs à nobis reddi poſſe exiſtimaremus, ſed vt nobis ſemper ſimiles eſſemus in reddendis vbique ad verbum Gręcis dictionibus. Ex qua vertendi ſimilitudine & conſtantia, explicatio Lectoribus ex multorum locorum collatione facilior erit. Verbi gratia, licet hæc dictio προσευχαὶ *orationem* etiam ſignificet, & ideò vetus interpres, cui ſatis eſt textus Gręci ſententiam reddere, interdum *preces*, interdum *orationem* reddat: nos, noſtri inſtituti ſeruandi gratia, vbique *preces* vertimus. Quod quidem obſeruauimus

uimus etiam in verbis *Auctoritas* & *Potestas*, atque in aliis compluribus. Nonnunquam etiam, vt quædam dilucidius distinguerentur & explicarentur, nonnulla mutauimus, quæ alioqui non ita aptè & commodè explicari posse videbantur: exempli causa, δύναμις Latinè reddi solet, *virtus*: nos *efficacitatem* vertimus: non quòd *virtus* significet aliquid distinctum, aut diuersum ab *efficacitate*: sed quia dictio hæc *virtus* Latinè enunciata, respõdet duabus his vocibus Græcis δύναμις & ἀρετὴ, quarum dictionum significationes nihil habent inter se commune, sed earum altera planè quid diuersum ab altera sonat. quoties igitur δύναμιν reperimus, *efficacitatem* vel *efficientiam* vertimus. *Potentia* enim Latinè aliud est. Illud etiam quenquam latere nolumus, nos vt verbi Græci veram & germanam significationem, ac ἐνεργείαν redderemus, coactos interdum fuisse nouis & fictis vocabulis vti (quæ licentia nobis, vt opinor, concedenda est) vt illud ad Philipp. 3, 4. πεποίθησιν quod *confisibilitatem* vertimus, id est, arrogantiæ, & confidentiæ materiam, vt discrimen constitueremus inter πεποίθησιν, & confidentiam: hæc enim vitium est, & apud Latinos plerumque in malam partem sumitur: & ab hac Apostolus erat omnino alienus. Articulos Grecos Latinis pronominibus aliquando expressimus, nempe cùm aliquid significanter indicant. Atque hac etiam in parte, vt in cæteris quas commemorauimus, veterem interpretem secuti sumus. Is enim, prout res postulare videbatur, eodem modo articulos reddidit; vt 2.Petr. 2, 22. τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, habet: *Illud veri prouerbij*. In iis verò locis, in quibus sententia erat, alioqui per se clara & euidens, articuli interpretationem omisimus. Illud autem omnibus Grecæ linguæ peritis notum nos etiam constanter asserimus, nempe articulorum vsum vnam ex potissimis, & significantissimis linguæ Græcæ partibus esse: adeò vt Latinus sermo eorum proprietatem non dicam imitari; sed ne vix quidem vllis verbis assequi queat. Ac multò etiam minus illam temporum in coniugationibus verborum, vbertatem, & præsertim illum Participiorum leporem, & admirabilem quandam vim Aoristorum & Futurorum. Facti enim alicuius præteriti Participia propriè reddi nequeunt, nisi cum verborum ambage, & impropria quadam translatione, quæ plerumque Græcam phrasim labefactat. Quod cùm sæpiùs animaduerteret vetus interpres; ea tempora, si modò id per Latini sermonis rationem licebat, aliis Latinis verbis reddidit: sin minùs, omissis verbis Grecæ locutionis, eius sententiam Latinè expressit: ita vt sepius eius interpretatio, non ad verbum, sed ad sententiam accipienda sit. At verò cùm à nobis id negotij susceptum esset, vt & Latinè, & quàm aptissimè omnia ad Grecæ locutionis proprietatem expenderentur, Græca Participia Latinis expressimus, vt hac ratione verbum verbo, & modus modo responderet. Cuius verò temporis illa Participia sint, satis admonuimus, cùm vulgatæ editionis verba, quæ id demonstrant, in margine collocauimus. Pleraque sunt alia, ac penè infinita quæ ex lingua Græca minùs feliciter in Latinam conuerti possunt, siquidem pondus, ac vis Græcæ dictionis reddenda sit. Quam ob rem quod sacræ Scripturæ studiosis de discenda Hebraica lingua, saltem quod ad intelligendas temporum, ac modorum varietates, ac proprietates satis sit, consilium damus; idem in Græcis quoque capiendum, admonemus, & studiosos omnes vt id faciant, quantùm possumus, hortamur. Certò enim affirmamus nunquam fore, vt ipsos huius laboris pæniteat. Neque ad eam

rem no-

rem nostros labores inutiles fore credimus. Nec dubitamus quin piis viris, ac veræ disciplinæ cupidis, quorum consilio nos & hortatu tot & tantos in hoc opere labores consumpsimus, nostrum hoc consilium valdè probetur. Quod si ea quæ in re tam ardua & difficili præstitimus, longè inferiora sunt iis quæ Christianæ Reip. exhibere cuperemus; tuum erit, Lector, tuis studiis, & diligentia ea quæ à nobis requiri poterunt, duplici ratione compensare: quarum altera est, vt huius linguæ cognitionem ita tibi compares, vt nostra diligentia amplius non egeas. Altera, vt veterem editionem cum Græcis exemplaribus ita conferas, vt ex vtriusque diligenti & accurata collatione sacræ Scripturæ sensum, & Spiritus sancti, à quo hæc sunt profecta, mentem & sententiam tandem assequare. Speramus verò nos, si modò nostris votis annuat Deus, cuius gloriæ & honori tantùm inseruire cupimus, aliquid edituros, quod, hac potissimùm in parte omnibus studiosis, atque adeò toti Reip. Christianæ plurimum adiumenti afferre poterit: siquidem nihil nobis est antiquius, quàm vt Deo, & Ecclesiæ, in qua nati, & educati sumus, debita pietatis officia, quantum possumus, præstemus. Ea verò mente non sumus, vt nostra hæc Latina interpretatio separata à Græco contextu, in cuius gratiam à nobis elaborata est, ab aliquo vnquam excudatur: cùm hoc à multis grauissimis & doctissimis viris, qui in vertendis sacræ Scripturæ libris extremam manum imposuerunt, feliciter præstitum sit; in quorum laboribus cuiuis acquiescendum esse existimamus. id verò maximè cùm vulgatæ editionis vsum, vt suprà diximus, omni hominum generi vtilissimum & commodissimum esse iudicemus. Vale in Christo. Datum Antverpiæ. Cal. Augusti.

S. IESV CHRISTI EVANGELII LATINA INTERPRETATIO, QVAM AD GRÆCI IDIOMATIS RATIONEM EXPENDEBAT BENED. ARIAS MONTANVS HISPALENSIS.

Euangelium secundùm Matthæum.

CAPVT PRIMVM.

LIBER generationis IESV Christi, filii
1 ΒΙΒΛΟΣ γενέσεως ἰησοῦ χριστοῦ, υἱοῦ
Dauid, filij Abraham. Abraham genuit
2 δαβὶδ, υἱοῦ ἀβραάμ. ἀβραὰμ ἐγέννησε
Isaac. Isaac autem genuit Iacob.
τὸν ἰσαάκ. ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ.
Iacob autem genuit Iudam & fra-
ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰούδαν καὶ τοὺς ἀ-
tres eius. Iudas autem genuit Phares, & Zaram de
3 δελφοὺς αὐτοῦ. ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν φαρὲς, καὶ τὸν ζαρὰ ἐκ τῆς
Thamar. Phares autem genuit Esron. Esron autem genuit
θάμαρ. φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν ἐσρώμ. ἐσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν
Aram. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem ge-
4 ἀράμ. ἀρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμιναδάβ. ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέν-
nuit Naasson. Naasson autem genuit Salmon. Salmon
5 νησε τὸν ναασσών. ναασσὼν δὲ ἐγέννησε τὸν σαλμών. σαλμὼν
autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed
δὲ ἐγέννησε τὸν βοὸζ ἐκ τῆς ῥαχάβ. βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν ὠβὴδ
ex Ruth. Obed autem genuit Iesse. Iesse autem genuit
6 ἐκ τῆς ῥούθ. ὠβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεσσαί. ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησε τὸν
Dauid regem. Dauid autem rex genuit Salo-
δαβὶδ τὸν βασιλέα. δαβὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν σολο-
monem ex ‖ Vriæ. Salomon autem genuit Roboam. Ro- ‖ quæ fuit
7 μῶντα ἐκ τῆς τοῦ οὐρίου. σολομὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ῥοβοάμ. ῥο-
boam autem genuit Abiam. Abia autem genuit Asa. Asa
8 βοὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιά. ἀβιὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀσά. ἀσὰ
autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit Ioram. Io-
δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσαφάτ. ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωράμ. ἰω-
ram autem genuit Oziam. Ozias autem genuit Ioatham.
9 ρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ὀζίαν. ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωάθαμ.
Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezeciam.
ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἄχαζ. ἄχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐζεκίαν.
Ezecias autem genuit Manassen. Manasses autem genuit
10 ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν μανασσῆ. μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν
Amon. Amon autem genuit Iosiam. Iosias autem genuit
11 ἀμών. ἀμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσίαν. ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν
Iechoniam & fratres eius, in transmigratione Baby-
ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς μετοικεσίας βαβυ-
lonis. *Post autem transmigrationem Babylonis, Iechonias ge- *Et post
12 λῶνος. μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν βαβυλῶνος, ἰεχονίας ἐγέν-
nuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.
νησε τὸν σαλαθιήλ. σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησε τὸν ζοροβάβελ.
Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit
13 ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιούδ. ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν
Eliacim. Eliacim autem genuit Azor. Azor autem ge-
14 ἐλιακείμ. ἐλιακεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀζώρ. ἀζὼρ δὲ ἐγέν-
nuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem ge-
νησε τὸν σαδώκ. σαδὼκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀχείμ. ἀχεὶμ δὲ ἐγέν-
nuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem
15 νησε τὸν ἐλιούδ. ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλεάζαρ. ἐλεάζαρ δὲ
genuit Matthan. Matthan autem genuit Iacob. Iacob
16 ἐγέννησε τὸν ματθάν. ματθὰν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ
autem genuit Ioseph virum Mariæ, de qua natus est Iesus,
δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ἰησοῦς,
† dictus Christus. Omnes itaque generationes ab Abraham † qui vocatur
17 ὁ λεγόμενος χριστός. πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ ἀβραὰμ
vsque ad Dauid, generationes quatuordecim: & à Dauid vsque ad trans-
ἕως δαβίδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ δαβὶδ ἕως τῆς με-
migrationem Babylonis, generationes quatuordecim: & à trans-
τοικεσίας βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ τῆς με-
migratione Babylonis vsque ad Christum, generationes quatuordecim.
τοικεσίας βαβυλῶνος ἕως τοῦ χριστοῦ, γενεαὶ δεκατέσσαρες.
‖ At Iesu Christi generatio sic erat: † Desponsata enim ‖ Christi autem † Cùm esset desponsata mater eius Maria,
18 τοῦ δὲ ἰησοῦ χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν· μνηστευθείσης γὰρ τῆς
matre eius Maria Ioseph, † ante conuenire ipsos, in- † antequàm conuenirent,
μητρὸς αὐτοῦ μαρίας τῷ ἰωσὴφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, εὑ-
uenta est in vtero habens de Spiritu sancto. Ioseph autem vir
19 ρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ
eius, † iustus existens, & * non volens eam exemplum facere, voluit † cùm esset iustus,
αὐτῆς, δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλή- * nollet eam traducere,
occultè ‖ repudiare eam. Hæc autem eo cogitante, ‖ dimittere
20 θη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος,
ecce angelus Domini * per somnium apparuit ei, dicens, Ioseph fili * in somniis
ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ᾽ ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγων, ἰωσὴφ υἱὸς
Dauid, † ne timeas accipere Mariam coniugem tuam. ‖ † noli timere
δαβὶδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου. τὸ ‖ quod enim
nam in ea * genitum, de Spiritu est sancto. Pariet autem * natum est,
21 γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. τέξεται δὲ
filium: & vocabis nomen eius, Iesum. ipse enim † saluabit † saluum faciet
υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν
populum suum à peccatis eorum. (Hoc autē totum factum est
22 λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν
vt adimpleretur * dictum ‖ à Domino per Prophetam, dicentem: * quod ‖ est
ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος·
Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium, & vocabunt
23 ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι
nomen eius Emmanuel: quod est interpretatum, No-
τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐμμανουήλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ᾽
biscum Deus. * Excitatus autem Ioseph à somno, fecit * Exurgens
24 ἡμῶν ὁ θεός. διεγερθεὶς δὲ ὁ ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν
sicut præcepit ei angelus Domini: & accepit con-
ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου· καὶ παρέλαβε τὴν γυ-
iugem suam. Et non cognoscebat eam, donec peperit filium suum
25 ναῖκα αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς
primogenitum: & vocauit nomen eius Iesum.
τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν.

CAP. II. β'.

† At Iesu nato in Bethlehem Iudæ, in diebus † Cùm ergo natus esset Iesus
1 τοῦ δὲ ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις
Herodis regis, ecce Magi ab * Orientibus accesserunt *Oriente venerunt
ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο
in Hierosolymam, Dicentes: Vbi est * natus † rex * qui † est
2 εἰς ἱεροσόλυμα, λέγοντες, ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν
Iudæorum? vidimus enim eius stellam in Oriente, & venimus
ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν
adorare eum. Audiens autem Herodes rex, tur-
3 προσκυνῆσαι αὐτῷ. ἀκούσας δὲ ἡρώδης ὁ βασιλεὺς, ἐτα-
batus est, & omnis Hierosolyma cum illo. Et congregans
4 ράχθη, καὶ πᾶσα ἱεροσόλυμα μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ συναγαγὼν
omnes principes Sacerdotum, & Scribas populi, sciscitabatur ab
πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ᾽
eis vbi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei: In Beth-
5 αὐτῶν ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἐν βηθ-
lehem Iudæ. sic enim scriptum est per Prophetam:
λεὲμ τῆς ἰουδαίας· οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου·
Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in ‖ du- ‖ principibus
6 καὶ σὺ βηθλεὲμ γῆ ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγε-
cibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat
μόσιν ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ
populum meum Israel. Tunc Herodes clàm * vocans * vocatis Magis, diligenter didicit
7 τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ. τότε ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς
Magos, perquisiuit ab eis tempus apparentis stellæ ‖. ‖ quæ apparuit eis.
μάγους, ἠκρίβωσε παρ᾽ αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος.
Et mittens eos in Bethlehem, dixit: † Euntes diligen- † Ite, & interrogate
8 καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς βηθλεὲμ, εἶπε, πορευθέντες ἀκρι-
ter explorate de puero: * cùm autem inueneritis, renun- * &
βῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγεί-

tiate mihi, vt & ego veniens adorem eum. *Illi autem
λατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. οἱ δὲ 9
audientes regem, ‖profecti sunt. & ecce stella quam vi-
ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶ-
derant in Oriente, antecedebat eos, vsque dum veniens staret supra vbi
δον ἐν τῇ ἀνατολῇ, ᵃπροῆγεν αὐτούς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ
erat puer. Videntes autem stellam, gauisi sunt ‖gaudium
ἦν τὸ παιδίον. ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν 10
magnum valde. Et ᵖvenientes in domum, inuenerunt pue-
μεγάλην σφόδρα. καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εἶδον τὸ παι- 11
rum cum Maria matre eius. Et procidentes adorauerunt
δίον μετὰ μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ· καὶ ᵇπεσόντες προσεκύνησαν
eum: & *aperientes thesauros suos, obtulerunt
αὐτῷ· καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, ᶜπροσήνεγκαν
ei munera, aurum, & thus, & myrrham. Et ᵖrespon-
αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν, καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν. καὶ χρηματι- 12
si secundum somnium, non reflectere ad Herodem, per aliam
σθέντες κατ᾽ ὄναρ, μὴ ἀνακάμψαι πρὸς ἡρώδην, δι᾽ ἄλλης
viam *recesserunt in regionem suam. ‖Recessis autem
ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. ἀναχωρησάντων δὲ 13
ipsis, ecce angelus Domini apparuit ᵖper somnium Ioseph, dicens:
αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ᾽ ὄναρ τῷ ἰωσήφ, λέγων,
ᵘExcitatus accipe puerum & matrem eius, & fuge
ᵈἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε
in Aegyptum: & esto ibi vsque dum dicam tibi. ‖Futurus est enim *Herodes
εἰς αἴγυπτον, καὶ ᵉἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοί· μέλλει γὰρ ἡρώδης
ᵖquærere puerum ad perdendum eum. ‖Is autem excitatus, acce-
ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέ- 14
pit puerum & matrem eius nocte, & secessit in
λαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς
Ægyptum. Et erat ibi vsque ad obitum Herodis: vt adimple-
αἴγυπτον. καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς ἡρώδου· ἵνα πληρω- 15
retur ‖ dictum ᵃ à Domino per Prophetam, dicentem: Ex
θῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος, ἐξ
Aegypto vocaui Filium meum. Tunc Herodes vidēs quoniam
αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. τότε ἡρώδης ἰδὼν ὅτι 16
illusus esset à Magis, iratus est valdè: & mittens occi-
ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεῖ-
dit omnes pueros qui ᵖin Bethlehem, & in omnibus finibus
λε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν βηθλεέμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις
eius, à bimatu & infrà, secundum tempus quod *perquisiuit
αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς, καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε
à Magis. Tunc adimpletum est ‖dictum ᵃ per Ieremiam
παρὰ τῶν μάγων. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ ἱερεμίου τοῦ 17
Prophetam, dicentem: Vox in Rama audita est, ploratus, &
προφήτου, λέγοντος· φωνὴ ἐν ῥαμᾶ ἠκούσθη, θρῆνος, καὶ 18
vlulatus & eiulatus multus, Rachel plorans *nates
κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολὺς, ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα
suos, & noluit consolari, quia non sunt. ᵖDefuncto
αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί. τελευτή- 19
te autem Herode, ecce angelus Domini ‖secundum somnium apparet
σαντος δὲ τοῦ ἡρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ᾽ ὄναρ φαίνεται
Ioseph in Aegypto, dicens: ᵖExcitatus accipe
τῷ ἰωσὴφ ἐν αἰγύπτῳ, λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ 20
puerum, & matrem eius, & vade in terram Israel. *mor-
παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν ἰσραήλ· τεθνή-
tui sunt enim ‖quærentes animam pueri. ᵖIlle autem excitatus
κασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. ὁ δὲ ἐγερθεὶς 21
accepit puerum & matrem eius, & venit in terram
παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν
Israel. Audiens autem quòd Archelaus regnaret in Iu-
ἰσραήλ. ἀκούσας δὲ ὅτι ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς ἰου- 22
dæa pro Herode patre suo, timuit illò ire.
δαίας ἀντὶ ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν.
*responsus autem secundum somnium, secessit in partes Gali-
χρηματισθεὶς δὲ κατ᾽ ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς γαλι-
lææ. Et veniens ‖commigrauit in ᵖciuitatem dictam Na-
λαίας. καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην να- 23
zareth: vt *impleretur dictum ᵃ per Prophetas, ‖Quòd Naza-
ζαρέτ· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι ναζω-
ræus vocabitur.
ραῖος κληθήσεται.

CAP. III. γ.

In autem diebus illis ᵖaccedit Ioannes Baptista
Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται ἰωάννης ὁ βαπτιστής, 1
prædicans in deserto Iudææ, Et dicens: *Pœnitemini:
κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς ἰουδαίας, καὶ λέγων, μετανοεῖτε· 2
appropinquauit enim regnum cælorum. Hic enim est ‖pronuntiatus
ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς 3
ab Esaia Propheta, dicente: Vox clamantis in deserto,
ὑπὸ ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος· φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ,
ᵖExpedite viam Domini, rectas facite semitas eius.
ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.
Ipse autem Ioannes habebat *indumentum suum è pilis ᵘca-
αὐτὸς δὲ ὁ ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν κα- 4
meli, & zonam pelliceam circa *lumbum suum: esca autem
μήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφὴ
eius erat locustæ & mel siluestre. Tunc exibat ad
αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον. τότε ἐξεπορεύετο πρὸς 5

*Qui cùm audiuissent ‖abierunt. ᵃπροάγω ‖gaudio magno ᵖintrantes ᵇπίπτω *apertis thesauris suis, ᶜπροσφέρω ᵖresponso accepto in somnis, ne redirent *reuersi sunt ‖Qui cùm recessissent, ᵖin somnis ᵘSurge, & ᵈἐγείρω ‖Futurum *vt ᵉεἰμὶ ᵖquærat ‖Qui consurgens, ‖quod ᵃest ᵖerant *exquisierat ‖quod ᵃest *filios ᵖDefuncto ‖In somnis apparuit ᵖSurge, & *defuncti ‖qui quærebant ᵖQui consurgens *Et admonitus in somnis, ‖habitauit ᵖciuitate quæ vocatur *adimpleretur quod ᵃest ‖Quoniam ᵖvenit *Pœnitentiam agite: appropinquabit ‖de quo dictū est per Esaiam prophetam, dicentem: ᵖParate *vestimentum de ᵘcamelorum, *lumbos suos:

eum Hierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis *circumuicinia
αὐτὸν ἱεροσόλυμα, καὶ πᾶσα ἡ ἰουδαία, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος
Iordanis. Et baptizabantur in Iordane ab eo, con-
6 τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ ἰορδάνῃ ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἐξο-
fitentes peccata sua. Videns autem multos
7 μολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν
Pharisæorum & Sadducæorum venientes ad baptismum
φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα
suum, dixit eis: ᵖGenimina viperarum, quis demonstrauit vobis
αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ᵃὑπέδειξεν ὑμῖν
fugere à *futura ira? Facite ergo fructum
8 φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; ποιήσατε οὖν καρπὸν
dignum pœnitentiæ. Et ne ᵖarbitremini dicere ᵘin vobisipsis, Pa-
9 ἄξιον τῆς μετανοίας. καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πα-
trem habemus Abraham. dico enim vobis, quoniam *potest Deus de
τέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ
lapidibus istis suscitare ‖natos Abrahæ. Iam enim &
10 τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβραάμ. ἤδη δὲ καὶ ἡ
securis ad radicem arborum ᵖadiacet. Omnis ergo arbor ᵘnon
ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον μὴ
faciens fructum bonum, ‖exciditur, & in ignem ᵖiacitur.
ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.
Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam. qui autem post
11 ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν. ὁ δὲ ὀπί-
me *veniens, fortior me est: cuius non sum ‖idoneus
σω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστὶν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ
calciamenta portare, ipse vos baptizabit in Spiritu
ὑποδήματα βαστάσαι, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι
sancto & igni. Cuius ventilabrum in manu sua, & permun-
12 ἁγίῳ καὶ πυρί. οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακα-
dabit aream suam, & congregabit triticum suum in hor-
θαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀπο-
reum: *at paleam comburet igni inextinguibili.
θήκην· τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ᵇἀσβέστῳ.
Tunc ‖accedit Iesus à Galilæa in Iorda-
13 τότε παραγίνεται ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς γαλιλαίας εἰς τὸν ἰορδά-
nem ad Ioannem, ᵖbaptizari ab eo. ‖At Ioannes
14 νην πρὸς τὸν ἰωάννην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰωάννης
prohibebat eum, dicens: *Ego vsum habeo à te baptizari,
διεκώλυεν αὐτὸν, λέγων· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι,
& tu venis ad me? Respondens autem Iesus dixit ᵘad
15 καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς
eum, Sine *interim: sic enim ‖decens est nobis implere omnem ᵖiu-
αὐτὸν, ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δι-
stificationem. Tunc ᵘdimisit eum. Et baptizatus ‖ Iesus, ascendit
16 καιοσύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν. καὶ βαπτισθεὶς ὁ ἰησοῦς ἀνέβη
‖statim de aqua. Et ecce aperti sunt ei cæli, &
εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ
vidit spiritum Dei descendentem sicut columbam, & ve-
εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἐρχό-
nientem super ᵖeum. Et ecce vox de cælis, dicens:
17 μενον ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν, λέγουσα·
Hic est filius meus dilectus, in quo ᵘcomplacui.
οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

CAP. IIII. δ.

Tunc Iesus *actus est in desertum à Spiritu, ‖ten-
1 Τότε ὁ ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος, πει-
tari à diabolo. Et ᵖieiunans dies quadra-
2 ρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαρά-
ginta, & ᵘnoctes quadraginta, postremum esuriit.
κοντα, καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπείνασε.
Et accedens ei tentator, dixit*: Si filius es Dei,
3 καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων, εἶπεν, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
dic vt lapides isti panes fiant. *Ille autem respondens,
4 εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς,
dixit: Scriptum est, Non in pane solo viuet homo, sed
εἶπε· γέγραπται, οὐκ ἐπ᾽ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ᾽
in omni verbo ᵘexeunte per os Dei.
ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.
Tunc *assumit eum diabolus in sanctam ciuitatem,
5 τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν,
& statuit eum super pinnaculum templi: Et dixit ei: Si
6 καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ· καὶ λέγει αὐτῷ, εἰ
filius es Dei, ‖deijce teipsum deorsum. Scriptum est enim, Quia ange-
υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέ-
lis suis mandabit de te, & in manibus tollent te, ne
λοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μή
fortè ᵖimpingas ad lapidem pedem tuum. Ait illi
7 ποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. ἔφη αὐτῷ
Iesus: Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.
ὁ ἰησοῦς, πάλιν γέγραπται· οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.
Iterum *assumit eum diabolus in montem excelsum
8 πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν
valde; & ostendit ei omnia regna mundi, &
λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου, καὶ
gloriam eorum: & ‖dicit ei: Hæc omnia tibi dabo,
9 τὴν δόξαν αὐτῶν· καὶ λέγει αὐτῷ· ταῦτα πάντα σοι δώσω,
si cadens adoraueris me. Tunc dicit ei Iesus:
10 ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς,

*regio circa Iordanem. ᵖProgenies ᵃὑποδείκνυμι *ventura ᵖvelitis ᵘintra vos *potens est ‖filios ᵖposita est. ᵘquæ non facit ‖excidetur, ᵖmittetur. *venturus est, ‖dignus *paleas autem ᵇσβέννυμι. ‖venit ᵖvt baptizaretur ‖Ioānes autem *Ego à te debeo ᵘei: *modò: ‖decet nos ᵖiustitiam. ᵘdimisit *conf... ᵖse. ᵘmihi *ductus est ‖vt tentaretur ᵖcùm ieiunasset quadraginta diebus ᵘquadraginta noctib⁹, postea *ei: *Qui *quod procedit de ore *assumpsit ‖mitte te ᵖoffendas *assumpsit ‖dixit

[Vade]
Abi post me satana. scriptum est enim, Dominum Deum tuum
ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ. γέγραπται γὰρ, κύριον τὸν θεόν σου
[reliquit]
adorabis, & illi soli servies. Tunc dimittit
προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. τότε ἀφίησιν 11
eum diabolus, & ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei.
αὐτὸν ὁ διάβολος. καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ.
[*Cum audisset] [*παραδίδωμι]
*Audiens autem Iesus quod Ioannes traditus esset, secessit in
ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἰωάννης *παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς 12
[relicta ciuitate Nazareth, venit & habitauit] [quod dictū est]
Galilæam: Et *relinquens Nazaret, veniens commi-
τὴν γαλιλαίαν· καὶ καταλιπὼν τὴν ναζαρὲτ, ἐλθὼν κατῴκη- 13
grauit in Capharnaum maritimam, in finibus Zabulon &
σεν εἰς καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις ζαβουλὼν καὶ
Nephthalim: Vt adimpleretur *pronuntiatum per Esaiam Prophetam,
νεφθαλείμ· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου, 14
dicentem, Terra Zabulon & terra Nephthali, viam maris,
λέγοντος· γῆ ζαβουλὼν καὶ γῆ νεφθαλεὶμ, ὁδὸν θαλάσσης, 15
[*trans] [*qui sedebat]
*vltra Iordanem Galilæa gentium: Populus *sedens
πέραν τοῦ ἰορδάνου, γαλιλαία τῶν ἐθνῶν· ὁ λαὸς ὁ καθήμενος 16
[Ɨvmbræ]
in tenebris, vidit lucem magnam: & sedentibus in regione Ɨ& vmbra
ἐν σκότει, εἶδε φῶς μέγα· καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ
[*inde]
mortis, lux orta est eis. Ex *tunc cœpit Iesus
θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς. ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς 17
[*Pœnitentiam agite: appropinquabit]
prædicare, & dicere, *Pœnitemini: appropinquauit enim regnum
κηρύσσειν, καὶ λέγειν, μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν
cælorum. Circumambulans autem Iesus *iuxta mare
οὐρανῶν. περιπατῶν δὲ ὁ ἰησοῦς παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς 18
[*qui vocatur Petrus,]
Galilææ, vidit duos fratres, Simonem *dictum Petrum,
γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφοὺς, σίμωνα τὸν λεγόμενον πέτρον,
[*rete]
& Andream fratrem eius, mittentes *verriculum in
καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν
mare: (erant enim piscatores.) Et ait illis, Venite post
θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς. καὶ λέγει αὐτοῖς, δεῦτε ὀπίσω 19
[Ɨfieri ƗAt relictis retibus]
me, & faciam vos *piscatores hominum. Illi autem continuò *dimit-
μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. οἱ δὲ εὐθέως ἀφέν- 20
tentes retia, secuti sunt eum. Et procedens inde,
τες τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ προβὰς ἐκεῖθεν, 21
vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem
εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφοὺς, ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην
fratrem eius in naui cum Zebedæo patre eorum,
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν,
[*reficientes]
*resarcientes retia sua: & vocauit eos.
καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς.
[Ɨrelictis retibus & patre,]
Illi autem statim Ɨdimittentes nauiculam & patrem suum, se-
οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν, ἠκο- 22
[*περιάγω]
cuti sunt eum. Et circuibat totam Galilæam Iesus,
λούθησαν αὐτῷ. καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν γαλιλαίαν ὁ ἰησοῦς, 23
in synagogis eorum, & prædicans Euange-
διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέ-
[languorem,]
lium regni: & sanans omnem *morbum, & omnem
λιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν
[*opinio]
infirmitatem in populo. Et abiit *auditio eius in totam
μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην 24
Syriam. & obtulerunt ei omnes male
τὴν συρίαν. καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς
[*languoribus & tormentis comprehensos, & qui dæmonia habebant,]
habentes, variis *morbis, & torminibus comprehensos, & dæ-
ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις, καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ δαι-
moniacos, & lunaticos, & paralyticos: &
μονιζομένους, καὶ σεληνιαζομένους, καὶ παραλυτικούς· καὶ
curauit eos. Et secutæ sunt eum turbæ mul-
ἐθεράπευσεν αὐτούς. καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολ- 25
[*do.]
tæ de Galilæa, & Decapoli, & *Hierosolymis, &
λοὶ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, καὶ δεκαπόλεως, καὶ ἱεροσολύμων, καὶ
Iudæa, & *trans Iordanem.
ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου.

CAP. V. ε'

[*cum sedisset, accesserunt ad eum]
Videns autem turbas, ascendit in montem: & *sedente
Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος 2
eo, aduenerunt illi discipuli eius. Et aperiens
αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἀνοίξας τὸ 2
os suum, docebat eos, dicens: Beati pauperes
στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς, λέγων· μακάριοι οἱ πτωχοὶ 3
spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.
τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
[*qui lugent,] [*παρακαλέομαι]
Beati Ɨlugentes, quia ipsi consolabuntur.
μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. 4
[Ɨpossidebunt] [*qui esuriunt & sitiunt]
Beati mites, quoniam ipsi Ɨhereditabunt terram.
μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. 5
Beati *esurientes & sitientes iustitiam, quoniam
μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι 6
[Ɨmisericordiā consequentur.]
ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi Ɨmiseri-
αὐτοὶ χορτασθήσονται. μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεη- 7
cordia afficientur. Beati mundi corde, quoniam ipsi
θήσονται. μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν 8
Deum videbunt. Beati pacifici, quoniam ipsi filij Dei
θεὸν ὄψονται. μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοὶ, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ 9
[*qui persecutionem patiuntur] [*διώκομαι]
vocabuntur. Beati *persecutione affecti propter iustitiam,
κληθήσονται. μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, 10
quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati estis, cùm
ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοί ἐστε, ὅταν 11

maledixerint *vos, & persecuti fuerint, & dixerint omne malum verbum [*vobis, vos]
ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα
aduersum vos mentientes, propter me. Gaudete & exultate,
12 καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ. χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε,
quoniam merces vestra *multa in cælis. sic enim persecuti sunt [*copiosa est]
ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς
Prophetas Ɨillos ante vos. Vos estis sal terræ. *si [Ɨqui fuerunt] [Ɨquòd si sal euanuerit, *nisi vt mittatur foras, & conculcetur]
13 προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς. ἐὰν
autem sal infatuatum sit, in quo salietur? ad nihilum valet vltra, *si [*μωραίνομαι]
δὲ τὸ ἅλας *μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ
non eiici foras, & conculcari ab hominibus.
μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.
Vos estis lux mundi: non potest ciuitas abscondi
14 ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι
supra montem posita. Neque accendunt lucernam, & ponunt eam
15 ἐπάνω ὄρους κειμένη. οὐδὲ καίουσι λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν
sub modio, sed super candelabrum, *& lucet omnibus* in [*vt luceat] [*qui sunt]
ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν
domo. Sic luceat lux vestra coram ho-
16 τῇ οἰκίᾳ. οὕτω *λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀν- [*λάμπω]
minibus, vt videant vestra Ɨpulchra opera, & glorificent [Ɨbona]
θρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν
Patrem vestrum qui in cælis*. Ne putetis quoniam veni [*est. Nolite putare]
17 πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον
Ɨdissoluere Legem aut Prophetas. non veni Ɨdissoluere [Ɨsoluere]
καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι,
sed adimplere. Amen quippe dico vobis, Donec *prætereat [*transeat]
18 ἀλλὰ πληρῶσαι. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ
cælum & terra, iota vnum, aut vnus apex non præteribit à
ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ
Lege, donec omnia fiant. Qui ergo soluerit vnum [*λύω]
19 τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. ὃς ἐὰν οὖν *λύσῃ μίαν
*mandatorum istorum minimorum, & docuerit sic homi- [*de mandatis istis minimis,]
τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώ-
nes, minimus vocabitur in regno cælorum. qui
πους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ὃς
autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in re-
δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βα-
gno cælorum. Dico enim vobis, Ɨquòd si non abundauerit [Ɨquia nisi]
20 σιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ
iustitia vestra plus* Scribarum & Pharisæorum, [*quàm]
ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων,
non intrabitis in regnum cælorum.
οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.
Audistis quia *pronuntiatum est antiquis, Non occides. qui [*dictum]
21 ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις. ὃς
autem occiderit, Ɨobnoxius erit iudicio. Ego autem dico [Ɨreus]
22 δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. ἐγὼ δὲ λέγω
vobis, quia omnis Ɨirascens fratri suo immeritò, *obnoxius [Ɨqui irascitur] [*reus]
ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ, ἔνοχος
erit iudicio. qui autem dixerit fratri suo Raca, *obnoxius
ἔσται τῇ κρίσει. ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακὰ, ἔνοχος
erit Ɨconsessui. qui autem dixerit Fatue, *obnoxius erit Ɨin ge- [Ɨconcilio.] [*reus] [Ɨgehennæ]
ἔσται τῷ συνεδρίῳ. ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρὲ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέ-
hennam ignis. Si ergo offers munus tuum ad
23 ενναν τοῦ πυρός. ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ
altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid ad-
θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κα-
uersum te: Relinque ibi munus tuum ante alta-
24 τά σου, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστη-
re, & vade priùs reconciliare fratri tuo, &
ρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ
tunc veniens *offer munus tuum. Esto Ɨbeneſentiens ad- [*offeres] [Ɨconsentiens]
25 τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀν-
uersario tuo citò, dum es in via cum eo: ne fortè
τιδίκῳ σου ταχὺ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτέ
te tradat aduersarius iudici, & iudex te tradat
σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ
ministro, & in Ɨcustodiam coniiciaris. Amen dico tibi, [Ɨcarcerem mittaris.]
26 τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ. ἀμὴν λέγω σοι,
non exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem.
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.
Audistis quia *pronuntiatum est antiquis, Non mœchaberis. [*dictum est]
27 ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις.
Ego autem dico vobis, quia omnis Ɨconspiciens mulierem ad [Ɨqui viderit]
28 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ
concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.
ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.
*Si autem oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, [*Quòd si]
29 εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν,
& proiice abs te. Ɨconfert enim tibi vt pereat vnum membrorum [Ɨexpedit]
καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν
tuorum, *& non totum corpus tuum Ɨconiiciatur in gehennam. [*quàm] [Ɨmittatur] [*βάλλω]
σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου *βληθῇ εἰς γέενναν.
Et si dextera tua manus scandalizat te, abscinde eam, &
30 καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν, καὶ
proiice abs te: Ɨconfert enim tibi vt pereat vnum membrorum [Ɨexpedit]
βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν
tuorum, *& non totum corpus tuum Ɨconiiciatur in gehennam. [Ɨquàm] [*eat]
σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.

Pronuntiatum est autē *quòd* quicunq; *absoluerit* vxorem suam, det ei
ἐρρέθη δὲ ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ 31
repudium. Ego autem dico vobis, quia *quicunque absoluerit* vxo-
ἀποστάσιον. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖ- 32
rem suam, excepta *ratione* fornicationis, facit eam mœchari: & qui
κα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι· καὶ ὃς
absolutam duxerit, adulterat. Iterum audistis
ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται. πάλιν ἠκούσατε, 33
quia *pronuntiatum* est antiquis: Non periurabis: reddes autem Do-
ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐκ ἐπιορκήσεις· ἀποδώσεις δὲ τῷ κυ-
mino iuramenta tua. Ego autem dico vobis, non iurare omnino, neque
ρίῳ τοὺς ὅρκους σου. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὀμόσαι ὅλως, μήτε 34
in calo, quia thronus est Dei: Neque *in terra,* quia sca-
ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ· μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑπο- 35
bellum est pedum eius: neque *in Hierosolyma,* quia ciuitas
πόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις
est magni regis: Neque *in capite tuo* iuraueris,
ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως· μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, 36
quia non potes vnum capillum album aut nigrum facere.
ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι.
Sit autem sermo vester, *Etiam, etiam,* nō, non: quod autē *abundans his,*
ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ, ναί, οὔ, οὔ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων, 37
à malo est. Audistis quia *pronuntiatum* est, Oculum pro o-
ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφ- 38
culo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non *ob-*
θαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ἀν- 39
sistere malo: sed *quicunque* te percusserit in dexteram tuam
τιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου
maxillam, *verte* illi & *aliam.* Et *volenti tibi*
σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. καὶ τῷ θέλοντί σοι 40
iudicium parari, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.
κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον.
Et quicunque te angariauerit *milliare vnum,* vade cum illo duo.
καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο. 41
Petenti te, da: & volentem à te mutuare,
τῷ αἰτοῦντί σε, δίδου· καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι, 42
ne auertaris. Audistis quia *pronuntiatum* est, Diliges proximum
μὴ ἀποστραφῇς. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον 43
tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis, Diligite
σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε 44
inimicos vestros, *benedicite maledicentes vos:* bene
τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς
facite *odientibus* vos: & orate pro *infe-*
ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεα-
stantibus vos, & insectantibus vos. Vt sitis filij
ζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς· ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ 45
Patris vestri qui in cælis, *quia* solem suum *producit*
πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει
super malos & bonos, & pluit super iustos & iniustos.
ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.
Si enim *dilexeritis diligentes* vos, quam mercedem *ha-*
ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔ- 46
betis? nonne & publicani *idem* faciunt? Et si salutaueritis
χετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι; καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε 47
amicos vestros tantùm, quid *abundans* facitis? nonne & ethni-
τοὺς *φίλους ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶ-
ci *sic* faciunt? Estote ergo vos perfecti, sicut Pater
ναι οὕτω ποιοῦσιν; ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ 48
vester, *qui in calis,* perfectus est.
ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τέλειός ἐστι.

Dictum | dimiserit | libellum repudij. | omnis qui dimiserit | causa | dimissam | dictum | per cælum, | per terram, | per Hierosolymam, | per caput tuū | μέλας | Est, est, | his abundantius est, | dictum | ἀκούω | resistere | si quis | præbe | alteram. | ei qui vult tecum in iudicio contendere, | mille passus, | alia | Qui petit à te, da ei: & volenti | dictum | μισέω | his qui oderūt | persequentibus & calumniantibus | est, qui | oriri facit | diligitis eos qui diligunt | habebitis? | hoc | fratres | * ἀδελφοὺς | amplius | hoc & | cælestis

CAP. VI. ϛ'

Attendite *misericordiam vestram non facere an-*
Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπρο- 1
te homines ad spectari eis: si autem non,
σθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε,
mercedem non *habetis* apud Patrem vestrum qui in cælis.
μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·
Cùm ergo facis eleemosynam, *ne tuba clanxeris* ante
ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν 2
te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis & in
σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν
vicis, vt *glorificentur* ab hominibus. amen
ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴν
dico vobis, *excipiunt* mercedem suam. Te autem facien-
λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σοῦ δὲ ποιοῦν- 3
te eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat de-
τος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δε-
xtera tua: Vt sit tua eleemosyna in *secreto:* &
ξιά σου· ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ 4
Pater tuus *videns in secreto, ipse* reddet tibi *in*
πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ
manifesto. Et cùm *adores, non eris* sicut hypocritæ,
φανερῷ. καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, 5
quia amant in synagogis, & in angulis pla-
ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλα-
tearum stantes orare, vt *appareant* homini-
τειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώ-
bus. amen dico vobis, *quòd excipiunt* mercedem suam.
ποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin | habebitis | est. | noli tuba canere | honorificētur | receperunt | γινώσκω | abscondito: | qui videt in abscondito, | oratis, non eritis | qui | videantur ab | receperunt

Tu autem cùm *adores,* intra in cubiculum tuum: &
6 σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ
claudens ostium tuum, adora Patrem tuum *qui in*
κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν
secreto: & Pater tuus *conspiciens in secreto,* red-
τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀπο-
det tibi *in apparenti.* Orantes autem *ne ina-*
7 δώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. προσευχόμενοι δὲ μὴ βατ-
nia loquamini, sicut ethnici: *arbitrantur* enim quòd in multilo-
τολογήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλο-
quio suo exaudientur. *Ne igitur assimilemini eis:*
8 γίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς·
nouit enim Pater vester *quorum vsum habetis, ante vos petere*
οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι
eum. Sic ergo *adorate vos:* Pater noster qui in
9 αὐτόν. οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν
cælis, sanctificetur nomen tuum. Adueniat re-
10 τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. ἐλθέτω ἡ βα-
gnum tuum, Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in
σιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ
terra. Panem nostrum *supersubstantialē da nobis hodie.
11 τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον.
Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimit-
12 καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίε-
timus debitoribus nostris. Et ne *inferas* nos in ten-
13 μεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πει-
tationem, sed libera nos à malo. *Quoniam tuum est*
ρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ὅτι σοῦ ἐστιν
regnum, & potentia, & gloria, in secula, amen.
ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.
Si enim dimiseritis hominibus *lapsus* eorum,
14 ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν,
dimittet & vobis Pater vester cælestis. Si autem non
15 ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. ἐὰν δὲ μὴ
dimiseritis hominibus *lapsus ipsorum,* nec Pa-
ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πα-
ter vester dimittet *lapsus vestros.*
τὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
Cùm autem ieiunatis, *ne fiatis* sicut hypocritæ, *ob-*
16 ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, σκυ-
tristati. obscurant enim facies suas, vt appareant
θρωποί. ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι
hominibus ieiunantes. amen dico vobis, quia *recipiunt*
τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι
mercedem suam. Tu autem *ieiunans,* vnge tuum ca-
17 τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ νηστεύων, ἄλειψαί σου τὴν κε-
put, & faciem tuam laua: *Vt ne appa*
18 φαλήν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι· ὅπως μὴ φανῇς τοῖς
hominibus ieiunans, sed Patri tuo qui in *secreto:* &
ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ
Pater tuus *videns in secreto,* reddet tibi *in ma-*
ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φα-
nifesto. Ne thesaurizate vobis thesauros in terra, vbi ærugo
19 νερῷ. μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς
& tinea *exterminat,* & vbi fures *perfodiunt* & furantur.
καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι, καὶ κλέπτουσι·
Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo, vbi neque ærugo,
20 θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς,
neque tinea *exterminat,* & vbi fures non effodiunt, nec fu-
οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν, οὐδὲ κλέ-
rantur. Vbi enim est thesaurus *vester,* ibi *erit* & cor
21 πτουσιν. ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρ-
vestrum. Lucerna corporis est oculus. si igitur
22 δία ὑμῶν. ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ἐὰν οὖν
oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.
ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται.
Si autem oculus tuus *malus* fuerit, totum corpus tuum tene-
23 ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκο-
brosum erit. si ergo lumen quod in te, tenebræ sunt? tenebræ quantæ?
τεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοί, σκότος ἐστί, τὸ σκότος πόσον;
Nemo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum *oderit,*
24 οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει,
& alterum diliget: aut vnum *amplexabitur,* & alterum *despi-*
καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονή-
ciet. non potestis Deo seruire & mammonæ. *Propter hoc* dico
25 σει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ. διὰ τοῦτο λέγω
vobis, ne *anxiemini* animæ vestræ quid manducetis, *& quid bibatis:*
ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε, καὶ τί πίητε·
neque corpori vestro quid induamini. nonne anima plus
μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν, τί ἐνδύσησθε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν
est *esca,* & corpus *indumento?* *Inspicite in*
26 ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; ἐμβλέψατε εἰς
volatilia cæli, quoniam non *seminant,* neque metunt,
τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν,
neque congregant in horrea, & Pater vester cæle-
οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐρά-
stis pascit illa. nonne vos magis *excellitis* illis?
νιος τρέφει αὐτά. οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;
Quis autem *ex vobis anxiatus* potest adiicere ad
27 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν

orauetis, | clauso ostio ora | in abscōdito: | qui videt in abscondito, | nolite multum loqui, | putant | Nolite ergo assimilari eis: | scit | εἰσακούομαι | quid opus sit vobis, antequā petatis | vos orabitis: | es | *post præsentem, ad verbum vertendum censeo, non sine magno mysterio.* | inducas | *Animaduerte Lector, hanc clausulam non esse de textu, quamuis in Græcis exemplaribus reperiatur, & à Chrysostomo super Mattheum hom. 20. exponatur: Ab nonnullis enim eam textui insertam vel ex eo probatur, quòd Græci etiam hodierna die dicunt Sacerdoti tantùm licere hæc verba proferre. Ita enim, inquiunt, respondere solitus est in missa, quando chorus dixit, Sed libera nos à malo. Huc accedit quòd nullus veterum Latinorum interpretum, huius clausulæ meminit.* | peccata | delicta vestra. | vobis peccata vestra. | nolite fieri | tristes. Exterminant | receperunt | Ne videa | abscondito | qui videt | abscondito, | Nolite thesaurizare | demolitur, | effodiunt, | demolitur, | tuus, | est | tuum. | tui | tuus. | nequam | est | ipsæ | erunt? | odio habebit, | sustinebit, | contemnet. | Ideo | soliciti sitis | ἐνδύομαι | quàm esca, | plus quàm vestimentum? | Respicite | serunt, | pluris estis | vestrū cogitās | προστίθημι

staturam suam cubitum vnum? Et ‖circa vestimentum quid ᵖanxia-
ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμ- 28
mini? Obseruate lilia agri quomodo ᵃaugentur: non ‖fa-
νᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κο-
tigantur, neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni
πιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ ὁ σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ 29
gloria sua ᵖamictus est sicut vnum ᵃistorum. Si ‖autem fœnum
δόξῃ αὐτοῦ ᵇπεριεβάλετο ὡς ἓν τούτων. εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ 30
agri ᵃ hodie ‖existens, & cras in clibanum ᵖiniectum,
ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον,
Deus sic ᵃcircumornat, non multo magis vos, ᵃexiguæ fidei?
ὁ θεὸς οὕτως ᶜἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;
‖Ne igitur anxiemini, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus,
μὴ οὖν μεριμνήσητε, λέγοντες, τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, 31
aut ᵖquid circumamiciemur? Omnia enim hæc gentes inquirunt.
ἢ τί περιβαλώμεθα; πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· 32
ᵃNouit enim Pater vester ‖cælestis quòd opus habetis omnium horum.
οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων.
Quærite ᵖautem primum regnum Dei & ᵃiustificationem
ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην 33
eius, & hæc omnia ᵃadponentur vobis. ‖Ne igitur anxie-
αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. μὴ οὖν μερι- 34
mini in cras: nam cras curabit sua ipsius, suf-
μνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς· ἀρ-
ficiens diei malitia sua.
κετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

‖de vestimētis ᵖsoliciti estis? Considerate ᵃcrescent. ‖laborant ᵖcoopertus ᵃex istis. ‖enim ᵇπεριβάλλω ᵃquod ‖est, ᵖmittitur. ᵃvestit, quanto magis ᵃmodicæ ᶜἀμφιέννυμι, ‖Nolite ergo soliciti esse ᵖquo operiemur? ᵃScit ‖quia his omnibus indigetis ᵖergo ᵃiustitiam ᵃadiicientur ‖Nolite ergo soliciti esse in crastinum: crastinus enim dies solicitus erit sibiipsi: sufficit

CAP. VII. ζ.

ᵃNe iudicate vt non iudicemini.
Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. 1
In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura
ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ 2
mensi fueritis, remetietur vobis. Quid autē ‖intueris festu-
μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. τί δὲ βλέπεις τὸ κάρ- 3
cam quæ in oculo fratris tui, ᵃat in tuo
φος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ
oculo trabem non animaduertis? Aut quomodo ‖dices fratri
ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ 4
tuo: Sine eiiciam festucam de oculo tuo, & ecce
σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ
trabs ᵃ in oculo tuo? Hypocrita, eiice primùm
δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον 5
trabem de oculo tuo, & tunc ‖intueberis eiicere
τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ
festucam de oculo fratris tui. ᵖNe detis sanctum
κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. μὴ δῶτε τὸ ἅγιον 6
bus, neque mittatis margaritas vestras ante
τοῖς κυσὶ, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν
porcos, ne fortè conculcent eas in pedibus suis, &
χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ
ᵃconuersi dirumpant vos. Petite, & dabitur vobis: quæ-
στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζη- 7
rite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim
τεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ 8
‖petens, accipit: & ᵖquærens, inuenit: & pulsanti aperie-
αἰτῶν, λαμβάνει· καὶ ὁ ζητῶν, εὑρίσκει· καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγή-
tur. Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit filius suus
σεται. ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ 9
panem, nunquid lapidem ‖indet ei? Aut & si piscem petierit,
ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, 10
nunquid serpentem ᵖindet ei? Si ergo vos ᵃmali existentes, nostis
μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, οἴδατε 11
data bona dare filiis vestris, quanto magis
δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον
Pater vester qui in cælis ᵃ, dabit bona petentibus se?
ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;
Omnia ergo quæcunque vultis vt faciant vobis homines,
πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, 12
ita & vos facite illis. ᵃSic enim est Lex & Pro-
οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προ-
phetæ. Intrate per angustam portam; quia lata porta
φῆται. εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη 13
& spatiosa via‖ ducens ad perditionem, & multi
καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί
sunt ᵖingredientes per eam. Quàm angusta porta, & ᵃstri-
εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι᾽ αὐτῆς. τί στενὴ ἡ πύλη καὶ ᵃτεθλιμ- 14
cta via‖ ducens ad vitam, & pauci sunt qui ᵖinue-
μένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρί-
nientes eam. Attendite verò à falsis prophetis qui
σκοντες αὐτήν. προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵ- 15
veniunt ad vos in ᵃindumentis ouium, intrinsecus autē
τινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ
sunt lupi rapaces. A fructibus eorum ‖agnoscetis eos.
εἰσι λύκοι ἅρπαγες. ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. 16
Nunquid colligunt ᵖà spinis ᵃvuam, aut de tribulis fi-
μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλήν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦ-
cus? Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit: ‖at
κα; οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθόν, καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ 17
cariosa arbor, fructus malos facit. Non potest ᵃ arbor
σαπρὸν δένδρον, καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον 18

‖Nolite iudicare, & non iudicabimini: ‖vides ᵃ& trabem in oculo tuo non vides? ‖dicis. ᵃest ‖videbis ᵖNolite dare ᵖcanes ‖qui petit, ᵖqui quærit, ‖porriget ᵖporriget ᵃcū sitis mali, ᵃest ᵃIlæc ‖est quæ ducit ᵖqui intrant ᵃarcta ᵃθλίβομαι ‖est quæ ducit ᵖinueniunt ᵃvestimentis ‖cognoscetis ᵖde ᵃvuas, ‖mala autem ᵃautem

bona, fructus malos facere, neque arbor ᵖcariosa fructus
ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς
pulchros facere. Omnis arbor ᵃnon faciens fructum ‖pulchrum, excin-
19 καλοὺς ποιεῖν. πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλόν, ἐκκό-
ditur, & in ignem ᵖmiicitur. Itaque ex fructibus eorum
20 πτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν
ᵃagnoscetis eos. Non omnis ᵃ dicens mihi, Domine, Domine, in-
21 ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, κύριε, κύριε, εἰσε-
trabit in regnum cælorum: sed ‖faciens voluntatem
λεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ᾽ ὁ ποιῶν τὸ θέλημα
Patris mei qui in cælis ᵖ. Multi dicent mihi in illa
22 τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡ-
die: Domine, Domine, nonne tuo nomine propbetauimus, & ‖
μέρᾳ, κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ
tuo nomine dæmonia eiecimus, & ᵃ tuo nomine ᵖefficen-
σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνά-
tias multas fecimus? Et tunc confitebor illis, ᵃQuòd
23 μεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι
nunquam noui vos. ᵃabscedite à me omnes ‖operan-
οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ᾽ ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργαζό-
tes iniquitatem. Omnis ergo ᵖquicunque audit mea verba hæc, &
24 μενοι τὴν ἀνομίαν. πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ
facit ea, ᵃassimilabo illum viro ᵃprudenti, qui ædificauit
ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᵇᾠκοδόμησε τὴν
domum suam super petram: Et descendit pluuia, & venerunt
25 οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν· καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ
flumina, & flauerunt venti, & ‖procubuerunt domui
ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ ᶜπροσέπεσον τῇ οἰκίᾳ
illi, & non cecidit. fundata erat enim super petram. Et omnis
26 ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε. ᵈτεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. καὶ πᾶς
ᵖaudiens mea verba hæc, & non ᵃfaciens ea, ‖assimila-
ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς, ᵉὁμοιωθή-
bitur viro stulto, qui ædificauit domum suam super arenam:
σεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον·
Et descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt
27 καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ
venti, & ‖proruerunt domui illi, & cecidit: & fuit
ἄνεμοι, καὶ ᶠπροσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε· καὶ ἦν
ᵖcasus illius magnus. Et factum est, cùm consummasset Iesus
28 ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη. καὶ ἐγένετο, ὅτε συνετέλεσεν ὁ ἰησοῦς
ᵃsermones hos, stupebant turbæ super doctrina eius.
τοὺς λόγους τούτους, ᵍἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.
Erat enim docens eos ‖vt auctoritatem habens, & non sicut
29 ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ
Scribæ ᵃ.
γραμματεῖς.

ᵖmala, bonos fructus ᵃquæ nō facit ‖bonum, excidetur, ᵖmittetur. Igitur ᵃcognoscetis ᵃqui dicit ‖qui facit ᵖest, ipse intrabit in regnum cælorum. ‖in ᵃin ᵖvirtutes ᵃQuia ᵃdiscedite ‖qui operamini ᵃγινώσκω ᵖqui ᵃassimilabitur ᵃsapienti ᵇοἰκοδομέω ‖irruerunt in domum illam, ᶜπροσπίπτω ᵈθεμελιόω ᵖqui audit ᵃfacit ‖similis erit ᵉὁμοιόομαι ‖irruerunt in domum illam. ᶠπροσκόπτω ᵖruina eius magna. ᵃverba hæc, admirabantur ᵍἐκπλήσσομαι ‖sicut potestatē ᵃeorum & Pharisæi.

CAP. VIII. η.

ᵃDescendente autem eo de monte, secutæ sunt eum
1 Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ
turbæ multæ. Et ecce leprosus veniens adorabat eum,
2 ὄχλοι πολλοί. καὶ ἰδοὺ λεπρὸς ἐλθὼν, προσεκύνει αὐτῷ,
dicens: Domine, si ‖velis, efficaxes me mundare. Et exten-
3 λέγων, κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι. καὶ ἐκτεί-
dens manum, tetigit eum Iesus, dicens: Volo. mundare.
νας τὴν χεῖρα, ᵃἥψατο αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς, λέγων, θέλω· καθαρίσθητι.
Et confestim mundata est eius lepra Et ait illi
4 καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ
Iesus: Vide nemini dixeris: sed ᵃabi, teipsum ostende Sacerdoti,
ἰησοῦς, ὅρα μηδενὶ εἴπῃς· ἀλλ᾽ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ,
& offer munus quod ᵖattribuit Moyses in testimonium
καὶ ᵇπροσένεγκε τὸ δῶρον, ὃ προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον
illis. ᵃIntroeunti autem ipso in Capernaum, accessit
5 αὐτοῖς. εἰσελθόντι δὲ αὐτῷ εἰς καπερναοὺμ, προσῆλθεν
ad eum Centurio, ‖appellans eum, & dicens: Domine,
6 αὐτῷ ἑκατόνταρχος, παρακαλῶν αὐτόν, καὶ λέγων, κύριε,
puer meus iacet in domo paralyticus, ᵖvehementer discru-
ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανι-
ciatus. Et ait illi Iesus: Ego ᵃveniens curabo eum.
7 ζόμενος. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν.
Et respondens Centurio, ait: Domine, non sum ‖idoneus
8 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη, κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς
vt meum sub tectum intres: sed tantum dic verbo, &
ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ
sanabitur puer meus. ‖Etenim ego homo sum sub
9 ᶜἰαθήσεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ
ᵖauctoritatem habens sub me ipsum milites: & dico huic, Va-
ἐξουσίαν ἔχων ὑπ᾽ ἐμαυτὸν στρατιώτας· καὶ λέγω τούτῳ, πορεύ-
de, & vadit: & ᵃalij, Veni, & venit. & seruo meo,
θητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου,
fac hoc, & facit. Audiens autem Iesus, miratus est: & ait
10 ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς, ἐθαύμασε· καὶ εἶπε
sequentibus ᵃ: Amen dico vobis, ‖neque in Israel tantam
τοῖς ἀκολουθοῦσιν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην
fidem inueni. Dico autem vobis, quòd multi ab ᵖorientibus &
11 πίστιν ᵈεὗρον. λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ
occidentibus venient, & recumbent cum Abraam, & Isaac,
δυσμῶν ᵉἥξουσι, καὶ ᶠἀνακλιθήσονται μετὰ ἀβραὰμ, καὶ ἰσαὰκ,
& Iacob in regno cælorum.
καὶ ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

ᵃCùm autem descendisset ‖vis, potes ᵃἅπτομαι ᵃvade, ostende te ᵖpræcepit ᵇπροσφέρω ᵃCum autem introisset Capharnaum, ‖rogans ᵖ& malè torquetur. ᵃveniam, & ‖dignus ‖Nam & ᶜἰάομαι ᵖpotestate constitutus ᵃalio, ᵃse dixit: ‖non ᵖoriente & occidente ᵈεὑρίσκω ᵉἥκω, ᶠἀνακλίνομαι

Filij autem regni eiicientur in tenebras exte-
οἱ δὲ υἱοὶ τ̃ βασιλείας ἐκβληθήσον) εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώ- 12
riores: ibi erit fletus, & *fremitus dentium.
τερον· ἐκεῖ ἔςαι ὁ κλαυθμὸς, ᾗ ὁ βρυγμὸς τ̃ ὀδόντων.
Et dixit Iesus Centurioni: § Abi: & sicut cre-
ᾗ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῳ, ὕπαγε· ᾗ ὡς ἐπί- 13
didisti, fiat tibi. Et sanatus est puer eius *in hora illa.
ςευσας, γενηθήτω σοι· ᾗ ἰάθη ὁ παῖς αὐτ̃ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.
Et § ingressus Iesus in domum Petri, vidit socrum
ᾗ εἰσελθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τ̃ οἰκίαν πέτ̃ρε, εἶδε τὴν πενθερὰν 14
eius iacentem & febricitantem: Et tetigit manum
αὐτ̃ βεβλημένην ᾗ πυρέσσουσαν· ᾗ ἥψατο τ̃ χειρὸς 15
eius, & dimisit eam febris: & surrexit, & ministrabat eis.
αὐτῆς, ᾗ ἀφῆκεν αὐτ̃ ὁ πυρετός· ᾗ ἠγέρθη, ᾗ διηκόνε αὐτοῖς.
Vespere autem facto, obtulerunt ei daemoniacos mul-
ὀψίας δὲ γενομένης, προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένες πολ 16
tos, & eiiciebat spiritus verbo: & omnes male
λοὺς, ᾗ ἐξέβαλε τὰ πνεύματα λόγῳ, ᾗ πάντας τοὺς κακῶς
habentes *sanabat: Vt adimpleretur § dictum *per Isaiam
ἔχοντας ἐθεράπευσεν· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἠσαΐε 17
prophetam, dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit, &
τ̃ προφήτε, λέγοντος, αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, ᾗ
aegrotationes *portauit. Videns autem Iesus multas turbas cir-
τὰς νόσους ἐβάςασεν. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους πε- 18
cum se, iussit § abire in vlterius. Et accedens
ρὶ αὐτ̃, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν. ᾗ προσελθὼν 19
vnus Scriba, ait illi: Magister, sequar te quo-
εἷς γραμματεὺς, εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅ-
cunque ieris. Et dicit ei Iesus: Vulpes
που ἐὰν ἀπέρχῃ. ᾗ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες 20
foueas habent, & volucres caeli *vmbracula,
φωλεοὺς ἔχουσι, ᾗ τὰ πετεινὰ τ̃ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις·
Filius autem hominis non habet vbi caput *reclinet.
ὁ δὲ υἱὸς τ̃ ἀνθρώπου οὐκ ἔχῃ ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.
Alius autem *discipulorum eius ait illi: Domine, permit-
ἕτερος δὲ τ̃ μαθητῶν αὐτ̃ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, ἐπίτρε- 21
te § mihi primùm *abire & sepelire patrem meum.
ψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν, ᾗ θάψαι τὸν πατέρα μου.
*At Iesus ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos
ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει μοι, ᾗ ἄφες τοὺς νεκροὺς 22
sepelire suos mortuos. Et ascendente eo in nauiculam,
θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. ᾗ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, 23
secuti sunt eum discipuli eius. Et ecce motus ma-
ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτ̃. ᾗ ἰδοὺ σεισμὸς μέ- 24
gnus factus est in mari, ita vt *nauiculam operiri sub
γας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥςτε τὸ πλοῖον καλύπτεσθ ὑπὸ
fluctibus: ipse verò dormiebat. Et § accedentes
τ̃ κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδε. ᾗ προσελθόντες οἱ 25
discipuli eius, *suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua nos,
μαθηταὶ αὐτ̃, ἤγειραν αὐτ̃, λέγοντες, κύριε, σῶσον ἡμᾶς,
perimus. Et dicit eis §, Quid timidi estis *exiguae fidei?
ἀπολλύμεθα. ᾗ λέγει αὐτοῖς, τί δειλοί ἐςε ὀλιγόπιςοι; 26
Tunc surgens imperauit ventis & mari, & facta
τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις ᾗ τῇ θαλάσσῃ, ᾗ ἐγένε-
est tranquillitas magna. *At homines mirati sunt, dicentes:
το γαλήνη μεγάλη. οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν, λέγοντες, 27
Qualis est hic, quia & venti & mare obediunt
ποταπός ἐςιν οὗτος, ὅτι ᾗ οἱ ἄνεμοι ᾗ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν
ei? Et § venienti ipsi in vlterius in regionem *Ger-
αὐτῷ; ᾗ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν εἰς τ̃ χώραν τ̃ γερ- 28
gesenorum, occurrerunt ei duo *daemoniaci de mo-
γεσηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τ̃ μνη-
numentis exeuntes, saeui nimis, ita vt *non valere quemquā trans-
μείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥςτε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρ-
ire per viam illam. Et ecce clamauerunt, dicentes: Quid no-
ελθεῖν διὰ τ̃ ὁδοῦ ἐκείνης. ᾗ ἰδοὺ ἔκραξαν, λέγοντες, τί ἡ- 29
bis & tibi Iesu fili Dei? Venisti huc ante tempus torque-
μῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ υἱὲ τ̃ θεῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανί-
re nos? Erat autem § longè ab illis grex porcorum mul-
σαι ἡμᾶς; ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολ- 30
torum pascens. *Verùm daemones appellabant eum, dicen-
λῶν βοσκομένη. οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτ̃, λέγον- 31
tes: Si eiicis nos §, permitte nobis abire in gregem
τες, εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τ̃ ἀγέλην
porcorum. Et ait illis, *Abite. Illi autem exeuntes,
τ̃ χοίρων. ᾗ εἶπεν αὐτοῖς, ὑπάγετε· οἱ δὲ ἐξελθόντες 32
abierunt in § gregem porcorum. Et ecce *irruit totus
ἀπῆλθον εἰς τ̃ ἀγέλην τ̃ χοίρων· ᾗ ἰδοὺ ὥρμησε πᾶσα ἡ
grex porcorum per praeceps in mare, & mortui sunt
ἀγέλη τ̃ χοίρων κτ̃ τ̃ κρημνοῦ εἰς τ̃ θάλασσαν, ᾗ ἀπέθανον
in aquis. Pastores autem fugerunt, & venientes in
ἐν τοῖς ὕδασιν. οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, ᾗ ἀπελθόντες εἰς 33
ciuitatem, nuntiauerunt *omnia, & *illa quae daemoniacorum.
τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν πάντα, ᾗ τὰ τ̃ δαιμονιζομένων.
Et ecce tota ciuitas exiit § in occursum Ie-
ᾗ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ ἰη- 34
su. Et *videntes eum, appellabant vt transiret à
σοῦ. ᾗ ἰδόντες αὐτὸν, παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τ̃
finibus eorum.
ὁρίων αὐτῶν.

Marginal notes: *Stridor. § Vade. *ex illa. ἰάομαι. § cùm venisset. ἐγείρω. *daemonia habentes. *curauit. § quod *est. *nostras. § discipulos ire trans fretum. *nidos. *suum. *de discipulis. § me *ire. *Iesus autem. *nauicula operiretur. § accesserunt ad eum. *&. § Iesus: *modicae. *Porrò. § cùm venisset Iesus trās fretū. *Gerasenorum. *habentes daemonia. ἄρχομαι. *nemo posset. § non. *Daemones autem rogabant. § hinc, mitte nos. *Ite. At. § porcos. *magno impetu abiit. *haec. *de his qui daemonia habuerant. § obuiam. *viso eo, rogabant. μεταβαίνω.

CAP. IX. Θ.

Et ascendens § in nauiculam, *traiecit & venit in propriam
1 Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον, διεπέρασε, ᾗ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν
ciuitatem*. Et ecce offerebant ei paralyticum in le-
2 πόλιν. ᾗ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλί-
cto iacentem. Et videns Iesus fidem illorum, dixit Pa-
νης βεβλημένον. ᾗ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς τ̃ πίςιν αὐτῶν, εἶπε τῷ πα-
ralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.
ραλυτικῷ, θάρσει τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.
Et ecce quidam *Scribarum dixerunt § in seipsis: Hic bla-
3 ᾗ ἰδού τινες τ̃ γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτος βλα-
sphemat. Et *videns Iesus cogitationes eorum dixit: Vt quid
4 σφημεῖ. ᾗ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν, ἱνατί
vos cogitatis mala in cordibus vestris?
ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;
Quid enim est facilius dicere: Dimittuntur *tua pec-
5 τί γάρ ἐςιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρ-
cata: an dicere: *Erigere, & ambula? Vt autem sciatis § quòd au-
6 τίαι; ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι, ᾗ περιπάτει; ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξ-
ctoritatem habet Filius hominis in terra *remittere peccata
ουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τ̃ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας·
tunc ait paralytico: *Erectus tolle tuum lectum, &
τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ, ἐγερθεὶς ἆρόν σου τ̃ κλίνην, ᾗ
*abi in domum tuam. Et *erectus abiit in domum
7 ὕπαγε εἰς τ̃ οἶκόν σου. ᾗ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον
suam. Videntes autem turbae, timuerunt, & glorificauerunt
8 αὐτ̃. ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι, ἐθαύμασαν, ᾗ ἐδόξασαν τὸν
Deum, *dantem auctoritatem talem hominibus.
θεὸν, τ̃ δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.
Et § praeteriens Iesus inde, vidit hominem seden-
9 Καὶ παράγων ὁ ἰησοῦς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμε-
tem in telonio, Matthaeum *dictum: & ait illi:
νον ἐπὶ τὸ τελώνιον, ματθαῖον λεγόμενον, ᾗ λέγει αὐτῷ,
Sequere me. & surgens secutus est eum. Et factum est
10 ἀκολούθει μοι. ᾗ ἀναςὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. ᾗ ἐγένετο
eo discumbente in domo, & ecce multi publicani & pecca-
αὐτ̃ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, ᾗ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι ᾗ ἁμαρ-
tores venientes, discumbebant cum Iesu, & discipulis eius.
τωλοὶ ἐλθόντες, συνανέκειντο τῷ ἰησοῦ, ᾗ τοῖς μαθηταῖς αὐτ̃.
Et videntes Pharisaei, dicebant discipulis eius: Quare
11 ᾗ ἰδόντες οἱ φαρισαῖοι, εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτ̃, διατί
cum publicanis & peccatoribus manducat Magister vester?
μετὰ τ̃ τελωνῶν ᾗ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;
At Iesus audiens, ait illis: Non § vsum habent
12 ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκούσας, εἶπεν αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ
valentes medico, sed male *habentes. Euntes
13 ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. πορευθέντες δὲ
discite quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium. Non enim veni vo-
μάθετε τί ἐςιν, ἔλεον θέλω, ᾗ οὐ θυσίαν. οὐ γὰρ ἦλθον κα-
care iustos, sed peccatores ad poenitentiam.
λέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.
Tunc *adierunt eum discipuli Ioannis, dicentes:
14 τότε προσέρχον) αὐτῷ οἱ μαθηταὶ ἰωάννου, λέγοντες,
Quare nos & Pharisaei ieiunamus frequenter, discipuli autem
διατί ἡμεῖς ᾗ οἱ φαρισαῖοι νηςεύομεν πολλὰ, οἱ δὲ μαθηταί
tui non ieiunant? Et ait illis Iesus: Nunquid possunt
15 σου οὐ νηςεύουσι; ᾗ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μὴ δύνανται
filij sponsi lugere quamdiu cum illis est sponsus?
οἱ υἱοὶ τ̃ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐςὶν ὁ νυμφίος;
Venient autem dies, cùm auferetur ab eis sponsus, &
ἐλεύσον) δὲ ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, ᾗ
tunc ieiunabunt. Nemo autem § inijcit iniectionem panni
16 τότε νηςεύσουσιν. οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους
rudis in vestimentum vetus: *aufert enim plenitudinem eius à
ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτ̃ ἀπὸ
vestimento, & peior scissura fit. Neque mittunt vinum
17 τ̃ ἱματίου, ᾗ χεῖρον σχίσμα γίνε). οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον
nouum in vtres veteres: § si autem minus, rumpuntur vtres, & vi-
νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυν) οἱ ἀσκοὶ, ᾗ ὁ οἶ-
num *effluit, & vtres pereunt. sed mittunt vinum nouū in vtres nouos, & ambo conseruantur.
νος ἐκχεῖται, ᾗ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦν)· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον
εἰς ἀσκοὺς καινοὺς, ᾗ ἀμφότεροι συντηροῦνται.
Haec illo loquente *eis, ecce princeps vnus *veniens, adora-
18 ταῦτα αὐτ̃ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ ἄρχων εἷς ἐλθὼν, προσε-
bat eum, dicens: *Quòd filia mea modò defuncta est: sed
κύνει αὐτῷ, λέγων, ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν· ἀλλὰ
*veniens impone manum tuam super eam, & viuet.
ἐλθὼν ἐπίθες τ̃ χεῖρά σου ἐπ' αὐτὴν, ᾗ ζήσεται.
Et surgens Iesus, sequebatur eum, & discipuli eius.
19 ᾗ ἐγερθεὶς ὁ ἰησοῦς, ἠκολούθησεν αὐτῷ, ᾗ οἱ μαθηταὶ αὐτ̃.
Et ecce mulier § sanguifluus duodecim annis, *accedens re-
20 ᾗ ἰδοὺ γυνὴ αἱμοῤῥοοῦσα δώδεκα ἔτη, προσελθοῦσα ὄπι-
trò, tetigit fimbriam vestimenti eius. Dicebat enim § in seipsa:
21 σθεν, ἥψατο τ̃ κρασπέδου τ̃ ἱματίου αὐτ̃. ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ,
Si tantum tetigero vestimentum eius, *seruabor. At Iesus
22 ἐὰν μόνον ἅψωμαι τ̃ ἱματίου αὐτ̃, σωθήσομαι. ὁ δὲ ἰησοῦς
conuersus, & videns eam, dixit: Confide filia, fides tua
ἐπιςραφεὶς, ᾗ ἰδὼν αὐτ̃, εἶπε, θάρσει θύγατερ, ἡ πίςις σου

Marginal notes: § Iesus. *transfretauit. *suam. ᵃ θαρρέω. ᵇ ἀφίημι. *de Scribis. § intra se. *cùm vidisset. *tibi. *Surge. § quia. *habet potestatem. *dimittendi. *Surge. ᶜ αἴρω. *vade. *surrexit, &. *qui dedit potestatem. § cùm transiret inde. *nomine. ᵃ σύγκειμαι. § est opus valentibus. *habentes. *accesserunt ad. ᵃ ἐλεύσομαι. ᵇ ἀφαιρέομαι. § immittit commissuram. *tollit. § alioquin. *effunditur. ᵈ συντηρέομαι. *ad eos. *accessit. *Domine. *veni. § quae sanguinis fluxum patiebatur. *accessit &. § intra se. *salua ero.

*seruauit te. Et ‖seruata est mulier ?ab hora illa.
σέσωκέ σου. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.
Et "veniens Iesus in domum principis, & *videns
καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς 23
tibicines & turbam tumultuantem, Dicit illis: Rece-
αὐλητὰς, καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον, λέγει αὐτοῖς, ἀναχω- 24
dite: non enim mortua est puella, sed dormit. Et deri-
ρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ ᵃκατε-
debant eum. ‖ Cùm verò eiecta esset turba, *ingressus appre-
γέλων αὐτοῦ. ὅτε δὲ ᵇἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκρά- 25
hendit manum eius": & surrexit puella. Et exiit
τησε τῆς χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. καὶ ἐξῆλθεν 26
fama hæc in vniuersam terram illam. Et transeunte in-
ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην. καὶ παράγοντι ἐκεῖ- 27
dè Iesu, secuti sunt eum duo cæci, clamantes, &
θεν τῷ Ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ, κράζοντες, καὶ
dicentes: Miserere nostri fili Dauid. *Venienti autem in domum,
λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς υἱὲ Δαβίδ. ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, 28
accesserunt ad eum cæci. Et dicit eis Iesus: Creditis
προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί· καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, πιστεύετε
?quòd possum hoc facere "? Dicunt ei: Vtique Domine.
ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε.
Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundum fidem vestram
τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων, κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν 29
fiat vobis. Et aperti sunt eorum oculi: &
γενηθήτω ὑμῖν. καὶ ᶜἀνεῴχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί· καὶ 30
comminatus est illis Iesus, dicens: Videte ne quis sciat.
ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων· ὁρᾶτε μηδεὶς γινωσκέτω.
Illi autem exeuntes diffamauerunt eum in tota terra illa.
οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ. 31
Illis autem egressis, ecce obtulerunt ei ho-
αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄν- 32
minem mutum *dæmoniacum. Et eiecto dæ-
θρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον. καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαι- 33
monio, locutus est mutus: & miratæ sunt turbæ, dicentes:
μονίου, ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι, λέγοντες,
nunquam apparuit sic in Israel. Pharisæi autem
οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ. οἱ δὲ Φαρισαῖοι 34
dicebant: In principe dæmoniorum eiicit dæmones.
ἔλεγον, ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.
Et circumibat Iesus ‖ ciuitates omnes & castella,
καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, 35
docens in synagogis eorum, & prædicans Euange-
διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέ-
lium regni, & curans omnem languorem, & omnem
λιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν
infirmitatem in populo. Videns autem turbas, miser-
μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ᵈἐσπλαγχνί- 36
tus est de eis, quia erant vexati, & ?dispersi sicut
σθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι, καὶ ἐρριμμένοι ὡσεὶ
oues non habentes pastorem. Tunc dicit discipulis
πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς 37
suis: Messis quidem multa, operarij autem pauci.
αὐτοῦ, ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι.
*Supplicate ergo ?domino messis, vt ‖emittat
ᵉδεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλῃ 38
operarios in messem suam.
ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

*te saluã fecit, ‖salua facta est ?ex illa hora. "cùm venisset *vidisset
ᵃκαταγελάω ‖Et cùm ᵇἐκβάλλομαι *intrauit, & tenuit "& dixit, Puella surge.
*Cùm autem venisset ?quia hoc "vobis? ᶜἀνοίγω *dæmonium habentem.
ᵈσπλαγχνίζομαι ?iacentes *Rogare ?dominum ᵉδέομαι ‖mittat

CAP. X. 1.

Et *aduocans duodecim "discipulos suos, de-
Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδω-
dit illis potestatem spirituum immundorum, vt ‖eyce-
κεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλ-
re eos & ?curare omnem languorem, & omnem infirmi-
λειν αὐτὰ, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλα-
tatem. Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc:
κίαν. τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα· 2
Primus, Simon "dictus Petrus, & Andreas frater
πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος, καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς
eius; Iacobus Zebedæi, & Ioannes frater eius:
αὐτοῦ· Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ·
Philippus & Bartholomæus, Thomas & Matthæus pu-
Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος· Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος ὁ τε- 3
blicanus, *Iacobus Alphæi, & Lebbæus superuocatus Thad-
λώνης· Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου, καὶ Λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Θαδ-
dæus: Simon ‖Cananites, & Iudas Iscariotes, qui & ?tra-
δαῖος· Σίμων ὁ Κανανίτης, καὶ Ἰούδας Ἰσκαριώτης, ὁ καὶ πα- 4
didit eum. Hos duodecim "legauit Iesus,
ραδοὺς αὐτόν. τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς, 5
*denuncians eis, dicens: In viam gentium ne abieritis,
παραγγείλας αὐτοῖς, λέγων, εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε,
& in ‖ciuitatem Samaritanorum ne intraueritis. ?ite autem
καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε· πορεύεσθε δὲ 6
magis ad oues "perditas domus Israel.
μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ.
Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquauit re-
πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε, λέγοντες, ὅτι ᵃἤγγικεν ἡ βα- 7
gnum cælorum. Infirmos curate, leprosos mun-
σιλεία τῶν οὐρανῶν. ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς κα- 8

*conuocatis "discipulis suis, ‖eiicerent ?curarent "qui dicitur *& ‖Chananæus, ?tradidit *misit *præcipiens ‖ciuitates *sed potius "quæ perierunt ᵃἐγγίζω

date, mortuos suscitate, dæmones eiicite. gratis acce-
θαρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· δωρεὰν ἐλά-
pistis, gratis date. *Ne possideatis aurum, neque argentum,
9 βετε, δωρεὰν δότε. μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον,
neque ‖æs in zonis vestris. Non peram in ?viam,
10 μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν· μὴ πήραν εἰς ὁδὸν,
neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus
μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδους· ἄξιος
enim "operarius *alimento suo est. In quācunq; autē ciuitatē aut
11 γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστιν. εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ
castellum intraueritis, interrogate quis in ea dignus sit: & ibi
κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι· κἀκεῖ
manete donec exeatis. Intrantes autem in domum,
12 μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε. εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν,
salutate eam, dicentes: Pax domui huic.
ἀσπάσασθε αὐτὴν, λέγοντες, εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.
Et si quidem fuerit domus digna, ?ingrediatur pax vestra super
13 καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, εἰσελθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ'
eam: si autem non fuerit digna, pax vestra ad vos "con-
αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπι-
uertatur ‖. Et ?qui non receperit vos, neque audierit
14 στραφήτω. καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς
sermones vestros, exeuntes " domo vel ciuitate illa,
λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης,
excutite puluerem *pedum vestrorum. Amen dico
15 ᵇἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. ἀμὴν λέγω
vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die
ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ
iudicij, quàm ciuitati illi. Ecce ego mitto vos
16 κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς
sicut oues in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut ser-
ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄ-
pentes, & simplices sicut columbæ. Cauete autem ab
17 φεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν
hominibus. Tradent enim vos in *consessus, & in sy-
ἀνθρώπων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συ-
nagogis suis flagellabunt vos. Et ad præsides
18 ναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς. καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας
autem & reges ‖agemini propter me, in testimonium illis
δὲ καὶ βασιλεῖς ᶜἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς
& gentibus. Cùm autem tradent vos, ne ‖anxie-
19 καὶ τοῖς ἔθνεσιν. ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνή-
mini quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa ho-
σητε πῶς, ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥ-
ra quid *loquemini. Non enim vos estis ?loquentes, sed
20 ρᾳ τί λαλήσετε. οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ
spiritus Patris vestri ‖loquens in vobis. Tradet
21 πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. παραδώσει
autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & insur-
δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον· καὶ ᵃἐπανα-
gent *nati in parentes, & morte afficient eos.
στήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.
Et eritis ‖inuisi ab omnibus propter nomen meum.
22 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου·
?Verùm permanens in finem, hic "seruabitur. Cùm autem *inse-
23 ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ὅταν δὲ ᵇδιώ-
quentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam. Amen
κωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἀμὴν
enim dico vobis, non ‖finietis ciuitates Israel, donec
γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραήλ, ἕως ἂν
veniat Filius hominis. Non est discipulus super magi-
24 ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδά-
strum, nec seruus super dominum suum: Sufficit dis-
25 σκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. ἀρκετὸν τῷ μα-
cipulo vt sit sicut magister eius, & ?seruus sicut do-
θητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύ-
minus eius. Si patremfamiliàs Beelzebub vocauerunt, quanto
ριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺβ ἀπεκάλεσαν, πόσῳ
magis domesticos eius? Ne ergo timueritis eos. Nihil
26 μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ; μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. οὐδὲν
enim est *occultum, quod non "reuelabitur: & ‖abditum,
γάρ ἐστι ᶜκεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ κρυπτὸν,
quod non ?scietur. Quod dico vobis in tenebris, dicite in
27 ὃ οὐ γνωσθήσεται. ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ
lumine: & quod in ‖aurem auditis, prædicate super ‖domos.
φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων.
Et ?ne timeatis ab occidentibus corpus: at
28 καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ
animam" non *valentium occidere: ‖timete autem magis
ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν
potentem & animam & corpus perdere in ?gehenna.
δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.
Nonne duo passeres asse væneunt? & vnus ex illis non
29 οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ
cadet super terram sine Patre vestro. Vestri autem &
30 ᵈπεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν, ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. ὑμῶν δὲ καὶ
capilli capitis omnes numerati sunt. *Ne ergo ti-
31 αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί. μὴ οὖν φο-
meatis: multis passeribus ‖præstatis vos. Omnis ergo qui
32 βεῖσθε, πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. πᾶς οὖν ὅστις

*Nolite possidere ‖pecuniam ?via, "est *cibo ?veniet "reuertetur ‖ad vos. ?quicunque "foras de *de pedibus vestris. ᵇἐκτινάσσω *conciliis ‖ducemini ᶜἄγομαι ‖nolite cogitare *loquamini. ?qui loquimini, ‖qui loquitur ᵃἐπανίστημι *filij ‖odio omnibus hominibus ?qui autem perseuerauerit vsque "saluus erit. *persequentur ᵇδιώκω ‖cōsummabitis ?seruo *opertum. "reueletur: ‖occultum, ᶜκαλύπτομαι ?sciatur. "aure ‖tecta. ?nolite timere eos qui occidunt "autem *possunt ‖sed potius timete eum qui potest ?gehennam. ᵈπίπτω *Nolite ergo timere: ‖meliores estis.

confitebitur in me coram hominibus, confitebor
ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω
& ego in eo coram Patre meo qui in cælis.
κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.
Qui autem negauerit me coram hominibus, nega-
ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνή- 33
bo eum & ego coram Patre meo qui in cælis.
σομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.
Ne arbitremini quod veni iacere pacem in terram: non ve-
Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλ- 34
ni iacere pacem, sed gladium. Veni enim diuidere
θον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. ἦλθον γὰρ διχάσαι 35
hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem
ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς
suam, & nurum aduersus socrum suam: Et inimici homi-
αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς. καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώ- 36
nis, domestici eius. Diligens patrem aut matrem super
που, οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ 37
me, non est me dignus: & amans filium aut filiam super me,
ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ,
non est me dignus. Et qui non accipit crucem suam, & se-
οὐκ ἔστι μου ἄξιος. καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκο- 38
quitur post me, non est me dignus. Inueniens animam
λουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν 39
suam, perdet illam: & perdens animam suam propter
αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν
me, inueniet eam. Suscipiens vos, me suscipit: &
ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· καὶ 40
qui me suscipiens, suscipit mittentem me. Recipiens
ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ δεχόμενος 41
Prophetam in nomen Prophetæ, mercedem Prophetæ capiet:
προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται·
& recipiens iustum in nomen iusti, mercedem iusti ca-
καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λή-
piet. Et quicunque potauerit vnum minimorum istorum poculum
ψεται. καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον 42
frigidæ tantum, in nomen discipuli, Amen dico vobis, non per-
ψυχροῦ μόνον, εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπο-
det mercedem suam.
λέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

CAP. XI. ιά.

Et factum est cum finisset Iesus constituens duodecim
Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώδεκα 1
discipulis suis, transiit inde docere & prædicare in
μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν
ciuitatibus eorum. At Ioannes audiens in car-
ταῖς πόλεσιν αὐτῶν. ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσ- 2
cere opera Christi, mittens duos discipulorum suorum,
μωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,
Ait illi: Tu es veniens, an alium expectamus?
εἶπεν αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; 3
Et respondens Iesus, ait illis: Euntes renuntia-
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγεί- 4
te Ioanni quæ auditis & videtis: Cæci vident,
λατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε. τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, 5
& claudi circumambulant, leprosi mundantur, & surdi audiunt,
καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ κωφοὶ ἀκούουσι,
mortui resurgunt, & pauperes euangelizantur. Et beatus
νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται. καὶ μακάριός 6
est qui non fuerit scandalizatus in me. His autem eun-
ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. τούτων δὲ πορευο- 7
tibus, cœpit Iesus dicere turbis de Ioanne: Quid
μένων, ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου, τί
existis in desertum spectare? arundinem a vento agi-
ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σα-
tatam? Sed quid existis videre? hominem in molli-
λευόμενον; ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλα- 8
bus vestimentis circumamictum? Ecce mollia ferentes
κοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες,
in domibus regum sunt. Sed quid existis videre?
ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; 9
Prophetam? Vtique, dico vobis, & abundantius Propheta.
προφήτην; ναί, λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.
Hic enim est de quo scriptum est: Ecce ego mitto an-
οὗτος γάρ ἐστι περὶ οὗ γέγραπται, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγ- 10
gelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam
γελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου
ante te. Amen dico vobis, non excitatus est in natis
ἔμπροσθέν σου. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς 11
mulierum maior Ioanne Baptista. verum minor in
γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. ὁ δὲ μικρότερος ἐν
regno cælorum, maior illo est. A verò die-
τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων αὐτοῦ ἐστιν. ἀπὸ δὲ τῶν ἡμε- 12
bus Ioannis Baptistæ vsque nunc, regnum cælorum
ρῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
vim patitur, & violenti rapiunt illud. Omnes enim Pro-
βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. πάντες γὰρ οἱ προ- 13
phetæ & Lex vsque ad Ioannem prophetauerunt.
φῆται καὶ ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου προεφήτευσαν·

Et si vultis recipere, ipse est Elias futurus venire.
14 καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι.
Habens aures audire, audiat. Cui autem assimilabo
15 ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν
generationem istam? Similis est pueris in foro sedentibus, &
16 γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶ παιδίοις ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ
acclamantibus sociis suis, Et dicentibus: Tibia ceci-
17 προσφωνοῦσι τοῖς ἑταίροις αὐτῶν, καὶ λέγουσιν, ηὐλήσα-
mus vobis, & non saltastis: lamentauimus vobis, & non plan-
μεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκό-
xistis. Venit enim Ioannes neque manducans, neque bibens: & di-
18 ψασθε. ἦλθε γὰρ Ἰωάννης μήτε ἐσθίων, μήτε πίνων· καὶ λέ-
cunt, Dæmonium habet. Venit filius hominis manducans &
19 γουσι, δαιμόνιον ἔχει. ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ
bibens, & dicunt, Ecce homo edax & vinipotator, publica-
πίνων, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελω-
norum amicus & peccatorum. Et iustificata est sapientia a filiis
νῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων
ipsius. Tunc cœpit exprobrare ciuitates, in quibus factæ sunt
20 αὐτῆς. τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἐγένοντο
plurimæ efficacitates eius, quia non pœnituissent.
αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν.
Væ tibi Chorazim, Væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Si-
21 οὐαί σοι Χοραζίν, οὐαί σοι Βηθσαϊδά, ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σι-
done factæ essent efficacitates factæ in vobis, olim
δῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν
in sacco & cinere pœnituissent. Cæterùm dico vobis, Ty-
22 ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν. πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύ-
ro & Sidoni remissius erit in die iudicij, quàm vobis.
ρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν.
Et tu Capharnaum quæ vsque cælum altepósita, vsque infernū
23 καὶ σὺ Καπερναοὺμ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου
demitteris. quia si in Sodomis factæ fuissent efficacitates
καταβιβασθήσῃ· ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ
factæ in te, mansissent vsque hodie.
γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.
Cæterùm dico vobis, quòd terræ Sodomorum remissius erit in
24 πλὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι γῇ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν
die iudicij, quàm tibi. In illo tempore respondens
25 ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί. ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς
Iesus, dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cæli
ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ
& terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus & intelligentibus, & reue-
καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπε-
lasti ea imbecillis. Ita Pater, quoniam sic fuit
26 κάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο
placitum ante te. Omnia mihi tradita sunt
27 εὐδοκία ἔμπροσθέν σου. πάντα μοι παρεδόθη
a Patre meo. Et nemo agnoscit Filium, nisi Pater:
ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ·
neque Patrem quis agnoscit, nisi Filius, & cui voluerit
οὐδὲ τὸν πατέρα τίς ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται
Filius reuelare. Venite ad me omnes laborantes,
28 ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες,
& onerati, & ego recreabo vos. Tollite iu-
29 καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸν ζυ-
gum meum super vos, & discite a me, quia mitis sum & humi-
γόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾷός εἰμι καὶ ταπει-
lis corde: & inuenietis requiem animabus vestris.
νὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.
Nam iugum meum blandum, & onus meum leue est.
30 ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

CAP. XII. ιβ'.

In illo tempore abiit Iesus Sabbatis per
1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ
sata: at discipuli eius esurierunt, & cœperunt vel-
τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλ-
lere spicas, & manducare. Verùm Pharisæi videntes, dixerunt
2 λειν στάχυας, καὶ ἐσθίειν. οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες, εἶπον
ei: Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere in Sab-
αὐτῷ, ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαβ-
bato. Ille verò dixit eis: Non legistis quid fecerit Dauid
3 βάτῳ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησε Δαυΐδ,
quando esuriit ipse & qui cum eo? Quomodo intrauit in do-
4 ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶ-
mum Dei, & panes propositionis comedit, quos non licitum erat
κον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν
ei edere, neque his qui cum eo, nisi Sacerdotibus solis?
αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις;
Aut non legistis in Lege, quia Sabbatis Sacerdotes in
5 ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν
sacro Sabbatum violant, & inculpati sunt?
τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσι;
Dico autem vobis, quòd sacro maior est hic.
6 λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ἐστὶν ὧδε.
Si autem sciretis quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium, nunquã
7 εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν
condemnassetis inculpatos. Dominus enim est Sabbati
8 κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους. κύριος γάρ ἐστι τοῦ σαββάτου

Marginal notes (left column): cum est. — ἀρνέω — est. — Nolite arbitrari quia pacẽ venerim mittere — mittere, — separare — Quia amat — plus quam — quia amat — accipit — Qui inuenit — qui perdiderit — Qui recipit — recipit: — recipit, recipit eum qui misit — Qui recipit — nomine — accipiet: — qui recipit — nomine — accipiet. — λαμβάνω — potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ — nomine — consummasset — præcipiens — vt doceret & prædicaret — Ioánes autem cùm audisset in vinculis — de discipulis suis, — qui venturus es — ἀποκρίνω — auditis & videtis: — ambulant, — illis autem abeuntibus, — ad turbas — videre? — ἐξέρχομαι — vestitum? — qui mollibus vestiuntur — ἀμφιέννυμι — Etiam — plusquàm Prophetam. — surrexit inter natos — ἐγείρομαι — qui autem — est — A diebus autẽ

Marginal notes (right column): qui venturus est. — Qui habet audiendi, — similem æstimabo — qui clamãtes coæqualibus dicunt: — Cecinimus — vorax — suis. — ciuitatibus, — virtutes — egissent pœnitentiam. — Corozaim, — virtutes quæ factæ sunt — cilicio — pœnitentiam egissent. Verùm tamen — nunquid in — exaltaberis? — in — descendes. — virtutes quæ factæ sunt in te, forte — καταβιβάζω — in hanc diem. Veruntamen — quia — ἀποκρύπτω — prudentibus — paruulis. — παραδίδωμι — nouit — nouit, — qui laboratis, — estis, — reficiam — φορτίζομαι. — Iugum enim meũ suaue est, — Sabbato — discipuli autẽ eius esuriẽtes, — Pharisæi autẽ — eis — Sabbatis. At ille — ἀναγινώσκω — erant: — licebat — erant. — templo — sine crimine — βεβηλόω. — quia templo — innocentes. — etiam

Filius hominis. Et *transiens indè, venit in sy-
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς τὴν συ- 9
nagogam eorum. Et ecce homo erat manum habens
ναγωγὴν αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν τὴν χεῖρα ἔχων 10
aridam: & interrogabant eum, dicentes: Si licet Sabbatis
ξηράν· καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες, εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι
curare? vt accusarent eum. Ipse autem dixit illis:
θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, 11
Quis erit ex vobis homo qui ‖habebit ouem vnam: & si ceciderit
τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς [b]ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέ-
rit hæc Sabbatis in foueam, nonne ?apprehendet eam & eriget?
σῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;
Quanto *igitur præstat homo oue? Itaque licet Sab-
πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου; ὥστε ἔξεστι τοῖς σάβ- 12
batis benefacere. Tunc ait homini exsicca-
βασι καλῶς ποιεῖν. τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμέ- 13
tam habenti manum: Extende manum tuam. Et extendit: & resti-
νην ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. καὶ ἐξέτεινε· καὶ [d]ἀπεκα-
tuta est *sana, sicut altera. ‖At Pharisæi consilium capiebant
τεστάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. οἱ δὲ φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον 14
aduersus eum, ?exeuntes vt eum perderent. *At Iesus
κατ' αὐτοῦ ἐξελθόντες, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. ὁ δὲ ἰησοῦς 15
cognoscens, recessit inde: & ᵃsecutæ sunt eum turbæ ?mul-
γνοὺς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν· καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολ-
tæ, & curauit eos omnes. Et ‖increpauit eos
λοὶ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας· καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς 16
vt ne manifestum eum facerent. Vt adimpleretur ?pronuntiatū
ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν 17
per Esaiam prophetam, dicentem: Ecce puer meus quem
διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος· ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν 18
elegi: dilectus meus, in quo *delectata est anima mea. Po-
[a]ἡρέτισα· ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. θή-
nam Spiritum meum super eum, & iudicium gentibus ‖annun-
σω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγ-
tiabit. Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in
γελεῖ. οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν 19
plateis vocem eius. ‖Calamum contritum
ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ. κάλαμον συντετριμμένον 20
non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec eiiciat *in
οὐ [b]κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς
victoriam iudicium: Et ‖nomini eius gentes sperabunt.
νῖκος τὴν κρίσιν· καὶ † τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι. 21
Tunc ?allatus est ei dæmoniacus, cæcus & mu-
τότε [a]προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος, τυφλὸς καὶ κω- 22
tus: & curauit eum, ita vt cæcum & mutum & *loqui
φός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτὸν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλεῖν
...dere. Et stupebant omnes turbæ, & dicebant: Nūquid
καὶ βλέπειν. καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι, καὶ ἔλεγον, μήτι 23
hic est ille Christus filius Dauid? ‖At Pharisæi audientes,
οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς δαβίδ; οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες 24
dixerunt: Hic non eiicit dæmones, ?si non in Beelze-
εἶπον, οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ βεελζε-
bub principe dæmoniorum. Sciens autem Iesus co-
βοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς τὰς ἐν- 25
gitationes eorum, dixit eis: Omne regnum diuisum
θυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσα βασιλεία [b]μερισθεῖσα
contra se, desolabitur: & omnis ciuitas vel domus diuisa
καθ' ἑαυτῆς, ἐρημοῦται· καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα
contra se, non stabit. Et si satanas satanam
καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται· καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν 26
eiicit, ?in seipsum diuisus est: quomodo ergo stabit regnum
ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία
eius? Et si ego in Beelzebub eiicio dæmones,
αὐτοῦ; καὶ εἰ ἐγὼ ἐν βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ 27
filij vestri in quo eiiciunt? *Propter hoc ipsi vestri erunt iudices.
υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται κριταί.
Si autem ego in spiritu Dei eiicio dæmones, igitur
εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα 28
peruenit in vos regnum Dei. Aut quomodo potest
[c]ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἢ πῶς δύναταί 29
quisquam intrare in domum fortis, & vasa eius diri-
τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρ-
pere ‖si non primùm alligauerit fortem, & tunc domum illius
πάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρόν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
diripiet? ?Non existens mecum, contra me est: & qui non
διαρπάσει; ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ 30
congregat mecum, spargit. ‖Propter hoc dico vobis:
συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, 31
omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus:
πᾶσα ἁμαρτία, καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· ἡ
‖verùm Spiritus blasphemia, non remittetur hominibus.
δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία, οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις.
Et quicunque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur
καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται 32
ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non re-
αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφε-
mittetur ei neque in ?nunc seculo, neque in futuro.
θήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.
Aut facite arborem *pulchram, & fructum eius ‖pulchrum:
ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν· 33

*cùm indè transisset, — [a]ἐπερωτέω — ‖habeat — [b]ἔχω — ?tenebit & leuabit eam? — *magis melior est — *sanitati — ‖Exeuntes autē Pharisæi, consilium faciebāt — ?quomodo — *Iesus autem sciens, — [a]secuti ?multi, — ‖præcepit eis — ?quod dictum est — *bene complacuit animæ meæ. — [a]αἱρέω — ‖nuntiabit — ‖Arundinem quassatam — *ad — [b]κατάγω — ‖in nomine — †ἐν — ?oblatus est ei dæmonium habens, — [a]προσφέ-ρω — ...queretur & ...deret. — Pharisæi autē — ?nisi — [b]μερίζω — ?aduersus se — *Ideo — [c]φθάνω — ‖nisi prius — [a]δέω — ?Qui non est — ‖Ideo — ‖Spiritus autē — ?hoc — *bonam, ‖bonum:

aut facite arborem *cariosam, & fructum eius ‖cariosum:
ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν.
ex enim fructu arbor agnoscitur. Progenies *vi-
34 ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται. γεννήματα ἐχι-
perarum, quomodo potestis bona loqui *mali existentes? ex enim
δνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ
abundantia cordis os loquitur.
35 περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ.
Bonus homo de bono thesauro ‖eiicit
ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει
bona: & malus homo, de malo thesauro ‖e-
ἀγαθά· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκ-
iicit mala. Dico autem vobis, ?quòd omne verbum otiosum quod
36 βάλλει τὰ πονηρά. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, ὃ ἐὰν
locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in
λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡ-
die iudicij. Ex enim verbis tuis iustificaberis, & ex
37 μέρᾳ κρίσεως. ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου [a]δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν
verbis tuis condemnaberis. Tunc responderunt *quidam
38 λόγων σου [b]καταδικασθήσῃ. τότε ἀπεκρίθησάν τινες τῶν
?Scribarum & Pharisæorum, dicentes: Magister, volumus
γραμματέων καὶ φαρισαίων, λέγοντες· διδάσκαλε, θέλομεν
à te signum videre. *Ille autem respondens ait illis:
39 ἀπό σου σημεῖον ἰδεῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς,
Generatio mala & adultera signum ‖appetit: & signum non
γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον οὐ
dabitur ei, ?si non signum Ionæ Prophetæ.
δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.
Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti *tres dies &
40 ὥσπερ γὰρ ἦν ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ
tres noctes: sic erit Filius hominis in corde
τρεῖς νύκτας· οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς
terræ ‖tres dies & tres noctes. Viri Niniuitæ ?re-
41 γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. ἄνδρες νινευῖται [c]ἀνα-
surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt
στήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν
eam. quia *pœnituerunt in prædicationem Ionæ: & ecce plus ‖
αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ· καὶ ἰδοὺ πλεῖον
Iona hîc. Regina Austri ?excitabitur in iudicio cum
42 ἰωνᾶ ὧδε. βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ
generatione ista, & condemnabit eam: quia venit à fini-
τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περά-
bus terræ audire sapientiam Salomonis: & ecce plus * Sa-
των τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν σολομῶντος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον σο-
lomon hîc. Cùm autem immundus spiritus exierit
43 λομῶντος ὧδε. ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ
ab homine, ambulat per *inaquosa, loca, quærens re-
ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνά-
quiem, & non inuenit. Tunc dicit: Reuertar in do-
44 παυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει. τότε λέγει, ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶ-
mum meam vnde exiui. Et veniens inuenit * vacantem, sco-
κόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα, σε-
pis *purgatam, & ornatam. Tunc vadit, & as-
45 σαρωμένον, καὶ [d]κεκοσμημένον. τότε πορεύεται, καὶ παρα-
sumit ‖cum se septem alios spiritus nequiores se ipso,
λαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ,
& intrantes habitant ibi: & fiunt nouissima hominis
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου
illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic
ἐκείνου, χείρονα τῶν πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ
?nequam. Adhuc autem eo loquente ‖turbis, ecce mater
46 πονηρᾷ. ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ
& fratres eius stabant foris, quærentes ei lo-
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ [e]εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λα-
qui. Dixit autem quidam ei: Ecce mater tua & fratres tui
47 λῆσαι. εἶπε δέ τις αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου
foris stant, quærentes ‖tibi loqui. At ipse respondens
48 ἔξω ἑστήκασι, ζητοῦντές σοι λαλῆσαι. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
ait dicenti sibi: Quæ est mater mea, & qui sunt
εἶπε τῷ εἰπόντι αὐτῷ, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ
fratres mei? Et extendens manum suam in disci-
49 ἀδελφοί μου; καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθη-
pulos suos, dixit: Ecce mater mea & fratres mei. Quicunque enim
τὰς αὐτοῦ, εἶπεν· ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. ὅστις γὰρ ἂν
fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis *, ipse meus
ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου
frater, & soror, & mater est.
ἀδελφὸς, καὶ ἀδελφὴ, καὶ μήτηρ ἐστίν.

*malam, ‖malum: siquidem ex — *cùm sitis mali — ‖profert — ‖profert — ?quoniam — [a]δικαιόομαι, — [b]καταδικάζομαι. — *ei — ?de Scribis & Pharisæis, — *Qui — ‖quærit: — ?nisi — *tribus diebus & tribus noctibus: — ‖tribus diebus & tribus noctibus. — ?surgent — [c]ἀνίσταμαι — *pœnitentiam egerunt in prędicatione, — ‖quàm Ionas — ?surget — *quàm — *loca arida — *eam — *mundatam — [d]κοσμέω — ‖secum — ?pessimæ. — ‖ad turbas — [e]ἵστημι — ‖te alloqui. — *est.

CAP. XIII. ιγ΄.

In verò die illo exiens Iesus de domo,
1 Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας,
sedebat ‖secundum mare. Et congregatæ sunt ad eum
2 ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ [a]συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν
turbæ multæ ita vt ipsum in nauiculam ?ascendentem sedere &
ὄχλοι πολλοὶ, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι· καὶ
omnis turba in littore stabat Et locutus est eis
3 πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἱστήκει. καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς
multa in parabolis, dicens: Ecce exiit ?seminator
πολλὰ ἐν [b]παραβολαῖς, λέγων· ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ βάλλω

‖secus — [a]συνάγω — ?ascendens, sederet: — *qui seminat — [b]παραβάλλω

seminare. Et *in seminare ipsum, hæc quidem ceciderunt secus viam,
σπείρειν. καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, 4
& venerunt volucres[n], & comederunt ea. Alia autem
καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ, καὶ κατέφαγεν αὐτά. ἄλλα δὲ 5
ceciderunt in petrosa, vbi non habebant terram multam. & continuò
ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλὴν, καὶ εὐθέως
exorta sunt, ‖propter non habere altitudinem terræ. Sole autem or-
ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς. ἡλίου δὲ ἀνατεί- 6
to, æstuauerunt: & *propter non habere radicem, exaruerunt.
λαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.
Alia autem ceciderunt in spinas: & ‖insurrexerunt spinæ,
ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, 7
& suffocauerunt ea. Alia autem ceciderunt in terram
καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν 8
bonam, & dabant fructum, *hoc centum, hoc autem sexaginta, hoc autem
καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ
triginta. *Habens aures audire, audiat.
τριάκοντα. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. 9
Et accedentes discipuli, dixerunt ei: Quare in pa-
καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ, εἶπον αὐτῷ, διατί ἐν πα- 10
rabolis loqueris eis? ‖Ille autem respondens, ait illis:
ραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, 11
Quia vobis datum est nosse mysteria regni cælorum:
ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν,
illis autem non est datum. *Quisquis enim habet, dabitur ei, &
ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ 12
abundabit. qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.
περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.
‖Propter hoc in parabolis eis loquor, *quòd videntes non
διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ 13
vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt:
βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ συνιοῦσιν·
Et *readimpletur eis prophetia Esaiæ, ‖di-
καὶ ἀναπληροῦται αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἠσαΐου, ἡ λέ- 14
cens: Auditu audietis, & non intelligetis: & *intuentes intuebimini,
γουσα· ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε,
& non videbitis. Incrassatum est enim cor populi huius,
καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, 15
& auribus grauiter audierunt, & oculos suos clause-
καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμ-
runt: nequando videant oculis, & auribus audiant,
μυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι,
& corde intelligant, & conuertantur, & sanem eos.
καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.
Vestri autem beati oculi quia ‖intuentur, & aures
ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ, ὅτι βλέπουσι, καὶ τὰ ὦτα 16
vestræ, quia audiunt. Amen quippe dico vobis, quia multi Pro-
ὑμῶν, ὅτι ἀκούει. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προ- 17
phetæ & iusti cupierunt *intueri quæ intuemini, & non viderunt:
φῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον·
& audire quæ auditis, & non audierunt. Vos ergo audite
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε 18
parabolam seminantis. Omnis *audientis verbum
τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος· παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον 19
regni, & non ‖intelligentis, venit malus, & rapit
τῆς βασιλείας, καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς, καὶ ἁρπάζει
*seminatum in corde eius: hic est qui secus viam
τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν
seminatus[n]. Qui autem super petrosa seminatus[n], hic est qui ver-
σπαρείς. ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λό- 20
bum *audiens, & continuò cum gaudio ‖sumens illud.
γον ἀκούων, καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν·
Non habet autem radicem in seipso, sed temporalis est:
οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστι· 21
facta autem tribulatione *aut persecutione propter verbum, *Statim scan-
γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκαν-
dalizatur. Qui autem in spinas seminatus[n], hic est qui
δαλίζεται. ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν 22
verbum ‖audiens, & *anxietas seculi istius, & *deceptio
λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ
diuitiarum suffocat verbum, & *infructuosus fit.
πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.
Qui verò in terram *pulchram seminatus‖, hic est qui verbum
ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον 23
*audiens & intelligens: quisque fructum fert, & facit, hoc quidem *centum, hoc
ἀκούων καὶ συνιών· ὃς δὴ καρποφορεῖ, καὶ ποιεῖ, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ
autem ‖sexaginta, hoc verò *triginta. Aliam parabolam
δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα. ἄλλην παραβολὴν 24
proposuit illis, dicens: *Assimilatum est regnum cælorum
παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
homini ‖seminanti pulchrum semen in agro suo.
ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ·
*In verò dormire homines, venit eius inimicus,
ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, 25
& *seminauit zizania in medio tritici, & abiit.
καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν.
Cùm autem ‖creuit herba, & fructum *fecit, tunc apparuerũt
ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη 26
& zizania. Accedentes autem serui patrisfamiliàs,
καὶ τὰ ζιζάνια. προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, 27

*dum seminat, quædam ceciderunt
*cæli
ᵃ ἐξανατέλλω.
‖quia non habebant
*quia non habebant radicẽ, aruerunt.
ᵇ καυματίζομαι.
ᶜ ἐξαραίνομαι.
‖creuerunt
ᵈ ἀποπνίγω
*aliud cẽtesimũ aliud sexagesimum, aliud tricesimum.
*Qui habet aures audiendi,
‖Qui
*Qui
ᵉ περισσεύομαι.
‖Ideo
*quia
*adimpletur in
‖dicentis:
*videntes videbitis.
ᶠ παχύνω.
‖vident,
*videre quę videtis,
ᶠ ἐπιθυμέω
*qui audit
‖intelligit,
*quod est
*est.
*audit,
‖accipit
*&
*continuò
*est in spinis,
‖Dei audit,
*solicitudo
*fallacia
*sine fructu efficitur.
*bonam
‖est,
*audit, & intelligit, & fructũ affert:
*aliud centesimum,
‖aliud sexagesimum,
*aliud tricesimum.
*Simile factum
‖qui seminauit bonum
*cùm autẽ dormirent
*super
‖creuisset
*fecisset

dixerunt ei: Domine, nonne *pulchrum semen seminasti in tuo a-
εἶπον αὐτῷ, κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀ-
gro? Vnde ergo habet zizania? ‖Ille verò ait illis: Inimicus
28 γρῷ; πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, ἐχθρὸς
homo hoc fecit. *At serui dixerunt ei: Vis igitur
ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ· θέλεις οὖν
*abeuntes colligamus ea? *Ille verò ait: Non: ne fortè col-
29 ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; ὁ δὲ ἔφη, οὔ· μήποτε συλ-
ligentes zizania, eradicetis simul ‖cis triticum.
λέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον.
Sinite crescere vtraque vsque ad messem: &
30 ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ· καὶ
in tempore messis dicam messoribus: Colligite pri-
ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς, συλλέξατε πρῶ-
mùm zizania, & alligate ea in fasciculos, ad com-
τον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δεσμὰς, πρὸς τὸ κα-
burendum ea: *at triticum congregate in horreum meum.
τακαῦσαι αὐτά· τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.
Aliam parabolam proposuit eis, dicens: Simile est
31 ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· ὁμοία ἐστὶν
regnum cælorum grano sinapis, quod accipiens homo
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος
seminauit in agro suo. Quod ‖minus quidem est *om-
32 ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. ὃ μικρότερον μέν ἐστι πάν-
nium seminum: cùm autem creuerit, maius omnibus
των τῶν σπερμάτων· ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον πάντων τῶν
oleribus est, & fit arbor, ita vt ‖venire volucres
λαχάνων ἐστὶ, καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ
cæli, & *vmbracula facere in ramis eius.
τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.
Aliam parabolam locutus est eis: Simile est re-
33 ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· ὁμοία ἐστὶν ἡ βα-
gnum cælorum fermento, quod *accipiens mulier abscondit in fa-
σιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀ-
rinæ satis tribus, *vsque quò fermentatũ est totũ. Hæc omnia
34 λεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον. ταῦτα πάντα
locutus est Iesus in parabolis ‖turbis: & sine *pa-
ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς πα-
rabola non loquebatur eis: Vt impleretur *pronuntiatum per
35 ραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ
Prophetam, dicentem: Aperiam in parabolis os meum,
τοῦ προφήτου, λέγοντος· ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου,
eructabo abscondita à constitutione mundi.
ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.
Tunc ‖dimittens turbas, venit in domum Iesus: &
36 τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους, ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ ἰησοῦς, καὶ
accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: *Explica nobis
προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, φράσον ἡμῖν
parabolam zizaniorum agri. ‖Ille verò respondens
27 τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
ait illis: *Seminans pulchrum semen, est Filius ho-
εἶπεν αὐτοῖς, ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
minis. ‖At ager est mundus. *Verùm pulchrum semen,
38 θρώπου· ὁ δὲ ἀγρός ἐστιν ὁ κόσμος. τὸ δὲ καλὸν σπέρμα,
hi sunt filij regni. *At zizania sunt filij
οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνιά εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ
mali. ‖At inimicus seminans ea, est diabolus.
39 πονηροῦ· ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτά, ἐστιν ὁ διάβολος·
At messis, consummatio seculi est. *At messores, an-
ὁ δὲ θερισμὸς, συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν· οἱ δὲ θερισταὶ, ἄγ-
geli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni
40 γελοί εἰσιν. ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ
comburuntur: sic erit in consummatione seculi.
καίεται· οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος.
Mittet Filius hominis angelos suos, & col-
41 ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλ-
ligent de regno eius omnia scandala, &
λέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς
‖facientes iniquitatem: Et mittent eos in camimum
42 ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν· καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον
ignis. Ibi erit fletus & *fremitus dentium.
τοῦ πυρός. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
Tunc iusti fulgebunt sicut Sol in regno
43 τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
Patris eorum. *Habens aures audire, audiat.
πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.
Iterum simile est regnum cælorum thesauro ab-
44 πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κε-
scondito in agro: quem ‖inueniens homo abscondit, & præ
κρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ
gaudio illius vadit, & vniuersa quæ habet vendit, & emit
τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει, καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει
agrum illum. Iterum simile est regnum cælorum
45 τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
homini negotiatori, quærenti bonas margaritas:
ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ, ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας·
*Qui inueniens vnam pretiosam margaritam, abiens ven-
46 ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέ-
didit omnia quæ habuit, & emit eam.
πρακε πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.

*bonum
‖Et
*Serui autem
*imus, & colligimus
*Et
‖cum eis &
*triticum autẽ
‖minimum
*omnibus seminibus:
ᵃ αὐξάνομαι.
‖veniant,
*habitent
ᵇ κατασκηνόω.
*acceptum
*donec
‖ad turbas
*parabolis
*quod dictum erat
ᶜ ἐρεύγομαι
‖dimissis turbis,
*Edissere
‖Qui
*Qui seminat bonum
‖Ager autem
*Bonum verò
*Zizania autem filij sunt nequam.
‖Inimicus autẽ qui seminauit
*Messores autẽ
‖eos qui faciũt
*stridor
*Qui habet aures audiendi,
‖qui inuenit
*Inuẽta autem vna pretiosa margarita, abiit, &

Iterum simile est regnum cælorum sagenæ *ia-
47 πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βλη-
ctæ in mare, & ex omni genere ‖ cogenti.
θείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ·
Quam, cùm impleta esset, †producentes super littus, &
48 ἣν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν, καὶ
sedentes, *collegerunt pulchra in receptacula, at vitiosa
καθίσαντες, συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ
foras eiecerunt. Sic erit in consummatione seculi:
49 ἔξω ἔβαλον. οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος·
exibunt angeli, & ‖ segregabunt malos de me-
ᵃἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφοριοῦσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέ-
dio iustorum: Et *proycient eos in caminum
50 σου τῶν δικαίων, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον
ignis. ibi erit fletus & †fremitus dentium.
τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
Dicit illis Iesus: Intellexistis hæc omnia? Dicunt
51 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν
ei, ‖ Vtique Domine. Is autem dixit illis: Propter hoc omnis Scri-
52 αὐτῷ, ναὶ κύριε. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τοῦτο πᾶς γραμ-
ba doctus in regnum cælorum, similis est
ματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν
homini patrifamiliàs, qui *eijcit de thesauro suo
ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ
noua & vetera. Et factum est, cùm consummasset Iesus
53 καινὰ καὶ παλαιά. καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς
parabolas istas, transiit inde. Et veniens in
54 παραβολὰς ταύτας, ᵇμετῆρεν ἐκεῖθεν. καὶ ἐλθὼν εἰς
patriam suam, docebat eos in *synagoga eorum,
τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν,
ita vt ‖ obstupefieri ipsos, & dicere: Vnde huic sapientia
ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς, καὶ λέγειν, πόθεν τούτῳ ἡ σοφία
hæc, & †efficacitates? Nonne hic est fabri filius?
55 αὕτη, καὶ αἱ δυνάμεις; οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός;
Nonne mater eius dicitur Maria, & fratres eius Ia-
οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριὰμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰά-
cobus, & *Iosès, & Simon & Iudas? Et sorores eius,
56 κωβος, καὶ Ἰωσῆς, καὶ Σίμων, καὶ Ἰούδας; καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ
nonne omnes apud nos sunt? Vnde ergo huic ista omnia?
οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσι; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα;
Et scandalizabantur in eo. *At Iesus dixit eis:
57 καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς,
Non est Propheta ‖ inhonoratus, si non in patria sua & in
οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ
domo sua. Et non fecit ibi †efficacias multas,
58 οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς,
propter incredulitatem illorum.
διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

Margin: *missæ ‖ piscium congreganti. † educentes, & secus * elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt. ‖ separabunt ᵃ ἐξέρχομαι. * mittent † stridor ‖ Etiam. Ait illis: Ideo * profert ᵇ μεταίρω * synagogis ‖ mirarentur, & dicerent: † virtutes? * Ioseph, * Iesus autem ‖ sine honore, nisi † virtutes

CAP. XIIII. ιδ.

In illo tempore audiuit Herodes Tetrarcha fa-
1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ τετράρχης τὴν ἀ-
mam Iesu: Et ait pueris suis: Hic est Ioannes
2 κοὴν Ἰησοῦ· καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ, οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ
Baptista: ipse surrexit à mortuis, & ‖ propter hoc effica-
βαπτιστής· αὐτὸς ᵃἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνά-
cia operantur in eo. †Nam Herodes apprehendens Ioan-
3 μεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ. ὁ γὰρ Ἡρώδης κρατήσας τὸν Ἰωάν-
nem, vinxit eum, & posuit in *custodia, propter Herodiadem vxo-
νην, ᵇἔδησεν αὐτὸν, καὶ ᶜἔθετο ἐν φυλακῇ, διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖ-
rem Philippi fratris sui. Dicebat enim illi Ioan-
4 κα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάν-
nes: Non licet tibi habere eam. Et volens illum oc-
5 νης, οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν. καὶ θέλων αὐτὸν ἀπο-
cidere, timuit *turbam: quia sicut Prophetam eum habebant.
κτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.
‖ Natalitiis autem agendis Herodis, saltauit filia
6 γενεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ Ἡρώδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ
Herodiadis in medio: & placuit Herodi.
τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ᵈἤρεσε τῷ Ἡρώδῃ.
Vnde cum iuramento ‖ spopondit ei dare quodcúque postulasset†.
7 ὅθεν μεθ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται.
*Illa verò *præinstructa à matre sua: Da mihi, inquit,
8 ἡ δὲ ᵉπροβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς· δός μοι, φησὶν,
hîc in disco caput Ioannis Baptistæ.
ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.
Et contristatus est rex: propter verò *iuramenta, &
9 καὶ ᶠἐλυπήθη ὁ βασιλεύς· διὰ δὲ τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς
simul accumbentes, iussit dari. ‖ Et mittens
10 συνανακειμένους ἐκέλευσε δοθῆναι. καὶ πέμψας
decapitauit Ioannem in †custodia. Et allatum est
11 ἀπεκεφάλισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. καὶ ᵍἠνέχθη
caput eius in disco, & datum est puellæ: & *attulit
ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκε
matri suæ. Et accedentes discipuli eius,
12 τῇ μητρὶ αὐτῆς. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
tulerunt corpus*, & sepelierunt illud. & venientes nuntiauerunt
ʰἦραν τὸ σῶμα, καὶ ἔθαψαν αὐτό· καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν
Iesu. *Et audiens Iesus, secessit inde in
13 τῷ Ἰησοῦ, καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν

Margin: ‖ ideo virtutes ᵃ ἐγείρομαι. † Herodes enim tenuit Ioannē, & alligauit * carcerem ᵇ δέω. ᶜ τίθημι. * populum. ‖ Die autem natalis ᵈ ἀρέσκω. ‖ pollicitus est † ab eo. * At * præmonita ᵉ προβιβάζω. * iuramentum autem, & eos qui pariter recumbebant, ᶠ λυπέομαι ‖ Misitque & decollauit † carcere. ᵍ φέρω. * illa * eius, ʰ αἴρω * Quod cùm audisset Iesus,

nauicula in desertum locum *priuatim. & audientes turbæ,
πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν. καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι,
secutæ sunt eum ‖ pedibus de ciuitatibus.
ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων.
Et exiens Iesus vidit multam turbam, & †visceribus affectus est
14 καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη
erga eos: & curauit *ægrotos eorum.
ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀῤῥώστους αὐτῶν.
Vespere autem facto, accesserunt ad eum discipuli eius,
15 ὀψίας δὲ γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
dicentes: ‖ Solitarius est locus, & hora iam præteriit: †ab-
λέγοντες, ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν· ἀπό-
solue turbas, vt abeuntes in *vicos, mercen-
λυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας, ἀγορά-
tur sibi escas. ‖ At Iesus dixit eis: Non
16 σωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ
†vsum habent abire: date illis vos manducare.
χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.
*Illi autem dicunt ei: Non habemus hîc ‖ si non quinque panes,
17 οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ, οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους,
& duos pisces. †Ille autem ait: Afferte mihi illos huc.
18 καὶ δύο ἰχθύας. ὁ δὲ εἶπε, φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε.
Et *iubens turbas discumbere super *fœna,
19 καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ᵃἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους,
accipiens quinque panes, & duos pisces, suspiciens in
λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς
cælum, benedixit: & ‖ frangens dedit discipulis pa-
τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρ-
nes: †at discipuli turbis. Et manducauerunt omnes: &
20 τους· οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ
saturati sunt. & tulerunt *redundans fragmentorum duodecim
ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα
cophinos plenos. ‖ At edentes fuerunt viri ferè quin-
21 κοφίνους πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεν-
que millia. præter mulieres & pueros.
τακισχίλιοι, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.
Et statim compulit Iesus discipulos suos a-
22 καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμ-
scendere in nauiculam, & præcedere eum †in vlteriora, vsquequo
βῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ
absolueret turbas. Et *absoluens turbas, ascendit
23 ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη
in montem ‖ priuatim orare. Vespere autem facto,
εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. ὀψίας δὲ γενομένης,
solus erat ibi: †Verùm nauicula iam medium maris
24 μόνος ἦν ἐκεῖ· τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης
erat, vexata à fluctibus: erat enim contrarius ventus.
ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.
Quarta autem vigilia noctis, *abijt ad eos
25 τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς, ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ
Iesus, ‖ circumambulans super mare. Et videntes eum
26 Ἰησοῦς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ
discipuli super mare †circumambulantem, turbati sunt,
μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα, ᵇἐταράχθησαν,
dicentes: *Quòd phantasma est. & præ timore clamauerunt.
λέγοντες, ὅτι φάντασμά ἐστι· καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.
‖ Statim autem locutus est eis Iesus, dicens: †Confidite:
27 εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, θαρσεῖτε·
ego sum: *ne metuatis. Respondens autem ei Petrus,
28 ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος,
dixit: Domine, si tu es, iube me ad te venire super
εἶπε, κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ
aquas. *Ipse verò ait: Veni. Et descendens de nauicula Pe-
29 ὕδατα. ὁ δὲ εἶπεν, ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέ-
trus, ambulabat super aquam, ‖ venire ad Iesum.
τρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν.
†Intuitus verò ventum validum, timuit: & incipiens
30 βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν, ἐφοβήθη· καὶ ἀρξάμενος
demergi, clamauit, dicens: Domine, ‖ serua me.
καταποντίζεσθαι, ἔκραξε, λέγων, κύριε, σῶσόν με.
†Et cōtinuò Iesus extendens manum, *excepit
31 καὶ εὐθέως ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο
eum, & ait illi: *Exigua fidei, ad quid dubitasti?
αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὀλιγόπιστε, εἰς τί ᶜἐδίστασας;
Et ‖ ascendentibus illis in nauigium, quieuit ventus.
32 καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.
Qui autem in †nauigio, venientes adorauerunt eum, di-
33 οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ, ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέ-
centes: Verè Dei filius es. Et *transfretantes venerunt
34 γοντες, ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ. καὶ διαπεράσαντες ἦλθον
in terram ‖ Gennesareth. Et †cognoscentes eum viri
35 εἰς τὴν γῆν Γεννησαρέτ. καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ
loci illius, miserunt in vniuersam *circumviciniam illam: &
τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην· καὶ
‖ attulerunt ei omnes malè habentes.
προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας·
Et †adpellabant eum, vt vel solum tangerent fimbriam
36 καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν μόνου ἅψωνται τοῦ κρασπέδου
vestimenti eius. Et quicunque tetigerunt, ‖ perseruati sunt.
τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. καὶ ὅσοι ἥψαντο, διεσώθησαν.

Margin: * seorsum: & cùm audissent ‖ pedestres. † misertus est eis: * languidos ‖ Desertus † dimitte * castella, emāt ‖ Iesus autem † habent necesse ire: * Responderūt ‖ nisi † Qui ait eis: * cùm iussisset turbam * fœnum, accepris quinque panib⁹ & duobus piscibus, aspiciens ᵃ ἀνακλίνομαι. ‖ fregit & † discipuli autē * reliquias ‖ Manducantiū autem fuit numerus quinque millia virorū, exceptis mulieribus & paruulis: † trans fretum, donec dimitteret * dimissā turba, ‖ solus † Nauicula autem in medio mari iactabatur * venit ‖ ambulans † ambulantem, ᵇ ταράττω * Quia ‖ Statimque † Habete fiduciam: * nolite timere: * At ipse ‖ vt veniret † Videns * & cùm cœpisset mergi, ‖ saluum me fac. * apprehendit * Modicæ fidei, quare ᶜ διστάζω ‖ cùm ascendissent in nauiculam, cessauit † nauicula erāt, venerunt & * cùm transfretassent, ‖ Genesar. † cùm cognouissent * regionem ‖ obtulerunt † rogabant ‖ salui facti sunt.

CAP. XV. ιε´.

Tunc *accedunt Iesu ab Hierosolymis Scri-
Τότε προσέρχονται τῷ ἰησοῦ οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων γραμ- 1
bæ & Pharisæi, dicentes: Quare discipuli tui
ματεῖς καὶ φαρισαῖοι, λέγοντες· διατί οἱ μαθηταί σου 2
transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lauant
παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται
manus suas, cùm panem manducant. Ipse autem respondens
τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς 3
ait illis: Quare & vos transgredimini mandatum Dei,
εἶπεν αὐτοῖς, διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ,
propter traditionem vestram? Nam Deus *mandauit, dicens:
διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο, λέγων· 4
Honora patrem & matrem: &, ‖Maledicens patri vel ma-
τίμα τὴν πατέρα καὶ τὴν μητέρα· καὶ, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μη-
tri, morte †finiatur. Vos autem dicitis: Quicunq; dixerit
τέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέγετε, ὃς ἂν εἴπῃ 5
patri vel matri, Munus, ‖quod si ex me, †iuueris:
τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς·
Et non honorificabit patrem suum aut matrem suam: &
καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ· καὶ 6
irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.
*ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.
Hypocritæ, *pulchrè prophetauit de vobis Esaias,
ὑποκριταὶ, καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν ἡσαΐας, 7
dicens: Appropinquat mihi populus hic ore suo, & la-
λέγων· ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χεί- 8
biis me honorat: at cor† eorum longè abest à me.
λεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόῤῥω ἀπέχει ἀπ᾽ ἐμοῦ.
ᵃFrustrà autem colunt me, docentes doctrinas‖, man-
μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐν- 9
data hominum. Et †aduocans turbam,
τάλματα ἀνθρώπων. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον, 10
dixit eis: Audite & intelligite: Non *intrans
εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούετε καὶ συνίετε· οὐ τὸ εἰσερχόμενον 11
in os communem facit hominem: sed ‖egrediens ex
εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον· ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ
ore, hoc †communem facit hominem Tunc accedentes
τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. τότε προσελθόντες 12
discipuli eius, dixerunt ei: Scis *quòd Pharisæi ‖au-
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπον αὐτῷ, οἶδας ὅτι οἱ φαρισαῖοι ἀκού-
dientes sermonem, scandalizati sunt? †Ille autem respondens,
σαντες τὸν λόγον, ἐσκανδαλίσθησαν; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, 13
ait: Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus cælestis,
εἶπε, πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος,
eradicabitur. Sinite illos: ᵃduces sunt cæci cæ-
ᵇἐκριζωθήσεται. ἄφετε αὐτούς. ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυ- 14
corum. cæcus autem *cæcum si per viam ducat, ambo in foueam
φλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
ᵃincident. Respondens autem Petrus, dixit ei: ‖Explica
ᶜἐμπεσοῦνται. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος, εἶπεν αὐτῷ, ᵈφράσον 15
nobis parabolam istam. At †Iesus dixit: Adhuc &
ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἀκμὴν καὶ 16
vos ᵃintelligentes estis? Nondū *consideratis quòd omne ‖ingre-
ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὔπω νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευό- 17
diens in os, in ventrem †cedit, & in secessum
μενον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα
*eijcitur? At exeuntia de ore, de
ἐκβάλλεται; τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς 18
corde ᵃprodeunt, & illa communem faciunt hominem.
καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.
De enim corde exeunt ‖ratiocinationes malæ, homicidia,
ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροὶ, φόνοι, 19
adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ.
μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαὶ, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι·
Hæc sunt ‖communem facientia hominem. †Verùm illotis ma-
ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. τὸ δὲ ἀνίπτοις χερ- 20
nibus mäducare, ᵃnon communem facit hominem. Et egressus in-
σὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖ- 21
de Iesus, secessit in partes Tyri & Sidonis.
θεν ὁ ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τύρου καὶ σιδῶνος.
Et ecce mulier quadā Chananæa à finibus illis egressa,
καὶ ἰδοὺ γυνή τις χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα, 22
clamauit ei, dicens: Miserere mei Domine fili Dauid:
ἐκραύγασεν αὐτῷ λέγουσα, ἐλέησόν με κύριε υἱὲ δαβίδ,
filia mea malè *dæmonizatur. Ille autem non respondit
ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη 23
ei verbum. Et accedentes discipuli eius, rogabant
αὐτῇ λόγον. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ᵒἠρώτων
eum, dicentes: ‖Absolue eam, quia clamat post nos.
αὐτὸν, λέγοντες, ἀπόλυσον αὐτὴν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν.
Ipse autem respondens, ait: Non ‖legatus sum si non ad o-
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρό- 24
ues †perditas domus Israel. ᵃIlla autem veniens
βατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου ἰσραήλ. ἡ δὲ ἐλθοῦσα 25
adorabat eum, dicens: Domine, ‖succurre mihi.
προσεκύνει αὐτῷ, λέγουσα, κύριε, βοήθει μοι.
Qui verò respondens, ait: Non est †pulchrum sumere panem
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον 26

*accesserūt ad Iesum
* dixit:
‖Qui maledixerit
† moriatur.
‖quodcunque est
† ubi proderit:
* ἀκυρόω
* bene
† autem
ᵃ Sine causa ‖&
† conuocatis ad se turbis,
* quod intrat in os, coinquinat
‖ quod procedit
† coinquinat
* quia
‖ audito verbo hoc
† At
ᵃ cæci sunt, &
ᵇ ἐκριζόω
* si cæco ducatum præstet,
ᵃ cadunt.
‖ Edissere
ᶜ πίπτω.
ᵈ φράζω.
† ille
ᵃ sine intellectu
* intelligitis quia quod
‖ intrat
† vadit,
* emittitur? Quę autē procedūt
ᵃ exeunt, & ea coinquinant
‖ cogitationes
‖ quæ coinquinant
† Non lotis autē
ᵃ nō coinquinat
* à dæmonio vexatur. Qui
ᵒ ἐρωτάω.
‖ Dimitte
‖ sum missus, nisi
† quæ perierūt
ᵃ At illa venit, & adorauit
‖ adiuua me.
† bonum

filiorum, & ‖iacere catellis. Illa autem ait: Vtique Do-
27 τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. ἡ δὲ εἶπε, ναὶ κύ-
mine: †etenim catelli edunt de micis *cadentibus
ριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων
de mensa dominorum suorum. Tunc respondens
28 ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. τότε ἀποκριθεὶς
Iesus, ait illi: O mulier, magna ᵃ tua fides: fiat
ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῇ, ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω
tibi sicut vis. & sanata est filia eius *ab hora illa.
σοι ὡς θέλεις. καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.
Et ‖transiens inde Iesus, venit †iuxta ma-
29 καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλασ-
re Galilææ. & ascendens in montem, sedebat ibi.
σαν τῆς γαλιλαίας. καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος, ἐκάθητο ἐκεῖ.
Et *adierunt eum turbæ multæ, habentes ‖cum seipsis
30 καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ, ἔχοντες μεθ᾽ ἑαυτῶν
mutos, cæcos, claudos, †mancos, & alios multos: & proie-
χωλοὺς, τυφλοὺς, κωφοὺς, κυλλοὺς, καὶ ἑτέρους πολλοὺς, καὶ ἔῤῥι-
cerunt eos ad pedes ᵃIesu, & curauit eos.
ψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς·
ita vt *turbas mirari aspicientes mutos loquen-
31 ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι βλέποντας, κωφοὺς λαλοῦν-
tes, debiles sanos, claudos ambulantes, & cæcos ‖aspi-
τας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέ-
cientes. & glorificabant Deum Israel.
ποντας· καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν ἰσραήλ.
†At Iesus aduocans discipulos suos,
32 ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,
ait: Visceribus commoueor super turbam: quia iam dies tres
εἶπε· σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς
admanent mihi, & non habent quid manducent: *& absoluere
προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι· καὶ ἀπολῦσαι
eos ieiunos ‖non volo, nequando deficiant in via.
αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.
Et dicunt ei discipuli eius: Vnde ᵃ nobis in de-
33 καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρη-
serto panes †tot, vt saturare turbam tantam?
μίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον;
Et ait illis Iesus: Quot panes habetis? Illi autē dixerūt:
34 καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον,
Septem, & paucos pisciculos. Et præcepit ‖turbis recum-
35 ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις ἀναπε-
bere super terram. Et accipiens septem panes & pisces,
36 σεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας,
*gratias agens fregit, & dedit discipulis suis, *at
εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· οἱ
discipuli turbæ. Et comederunt omnes, & saturati
37 μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ· καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθη-
sunt. Et ‖tulerunt redundantiam fragmentorum, septem sportas
σαν. καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, ἑπτὰ σπυρίδας
plenas. †At vescentes erant quatuor mille homines, præ-
38 πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χω-
ter mulieres & pueros. Et *absoluens turbas,
39 ρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους,
ascendit in ‖nauigium, & venit in fines †Magdala.
ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια μαγδαλά.

‖ mittere canibus. At illa dixit: Etiam
† nam &
* quæ cadunt
ᵃ est
* ex
‖ cùm transisset
† secus
* accesserunt ad
‖ secum
† debiles,
ᵃ eius,
* turbæ mirarentur videntes
‖ videntes: &
magnificabant
† Iesus autem cōuocatis discipulis suis, dixit:
Misereor turbę quia triduo iā perseuerant mecum,
* & dimittere
‖ nolo,
ᵃ ergo
† tantos, vt saturemus
* At illi
‖ turbæ, vt discumberent
* &
dederunt populo.
‖ quod superfuit de fragmentis, tulerunt
† Erant autem qui manducauerūt, quatuor millia hominū, extra paruulos & mulieres.
* dimissa turba,
‖ nauiculam:
† Magedan.

CAP. XVI. ιϛ´.

Et *accedentes Pharisæi & Sadducæi ten-
1 Καὶ προσελθόντες οἱ φαρισαῖοι καὶ σαδδουκαῖοι πει-
tantes, ‖ rogauerunt eum† signum de cælo ᵃosten-
ράζοντες, ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπι-
dere eis. *Is autem respondens, ait illis: Vespere fa-
2 δεῖξαι αὐτοῖς. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὀψίας γε-
cto, dicitis: ‖Serenitas: rubet enim cælum.
νομένης, λέγετε, εὐδία· πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐρανός.
Et manè, Hodie tempestas: †rubet enim triste cæ-
3 καὶ πρωΐ, σήμερον χειμών· πυῤῥάζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐ-
lum. Hypocritæ, illam ᵃquidem faciem cæli nostis
ρανός. ὑποκριταὶ, τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε
diiudicare: *at signa temporum non potestis?
διακρίνειν· τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε;
Generatio mala & adultera signum ‖inquirit: & signum
4 γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον
non dabitur ei, †si non signum Ionæ Prophetæ. &
οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. καὶ
*relinquens eos, abiit. Et ‖venientes discipuli
5 καταλιπὼν αὐτοὺς, ἀπῆλθε. καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ
eius †in vlterius littus, obliti sunt panes ᵃsumere.
αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν.
*At Iesus dixit illis: Intuemini & ‖attendite à fer-
6 ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύ-
mento Pharisæorum & Sadducæorum. †Illi verò ratiocinabantur
7 μης τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. οἱ δὲ διελογίζοντο
in seipsis, dicentes: Quia panes non accepimus.
ἐν ἑαυτοῖς, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν·
Sciens autem Iesus, dixit illis: Quid *ratiocinamini in vobisipsis,
8 γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς,
exiguæ fidei, quia panes non ‖sumpsistis? Nondum intelligitis neque re-
9 ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε; οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνη-

‖ accesserunt ad eum
‖ & † vt
ᵃ ostenderet
* At ille
‖ Serenum erit, rubicūdum est
† rutilat
ᵃ ergo
* signa autem
‖ quærit:
† nisi
* relictis illis,
‖ cùm venissent
† trans fretum,
ᵃ accipere.
* Qui
‖ cauete
† At illi cogitabant inter se,
* cogitatis inter vos modicæ
habetis?

cordamini quinque * panes quinque millium ‖, & quot
μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους
cophinos sumpsistis? Neque septem † panes qua-
κοφίνους ἐλάβετε; οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τε- 10
tuor millium ᵃ, & quot sportas sumpsistis?
τρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε;
* Quomodo nō intelligitis quia non de pane dixi vobis ‖ attendere
πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν προσέχειν 11
à fermento Pharisæorum & Sadducæorum?
ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων;
Tunc intellexerunt, quia non dixerit † attendere à fermento
τότε ᵃ συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ 12
* panis, sed à doctrina Pharisæorum & Sadducæorum.
ἄρτου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων.
‖ Veniens autem Iesus in partes Cæsareæ Philip-
ἐλθὼν δὲ ὁ ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη καισαρείας τῆς φιλίπ- 13
pi, † interrogabat discipulos suos, dicens: Quem me dicunt
που, ᵇ ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων, τίνα με λέγουσιν
homines esse, filium hominis?
οἱ ἄνθρωποι εἶναι, τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;
† Illi vero dixerunt: ᵃ Hi quidem Ioannem Baptistam, alij autem
οἱ δὲ εἶπον, οἱ μὲν ἰωάννην τὸν βαπτιστήν· ἄλλοι δέ, 14
Eliam, alij verò Hieremiam, aut vnum * Prophetarum.
ἠλίαν· ἕτεροι δὲ ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφητῶν.
Dicit illis ‖: Vos autem quem me dicitis esse?
λέγει αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; 15
Respondens autem Simon Petrus, dixit: Tu es Christus filius
ἀποκριθεὶς δὲ σίμων πέτρος, εἶπε, σὺ εἶ ὁ χριστός, ὁ υἱὸς 16
Dei viui. Et respondens † Iesus, dixit
τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν 17
* ei: Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & sanguis non
αὐτῷ, μακάριος εἶ σίμων βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ
reuelauit tibi, sed Pater meus qui in cælis ᵃ
ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
Et ego autem tibi dico, quia tu es Petrus, & super hanc
κἀγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ 18
petram ædificabo meam ecclesiam: & portæ inferi non
πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ
præualebunt * ei. Et dabo tibi claues
κατισχύσουσιν αὐτῆς. καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς 19
regni cælorum. Et quodcunq; ligaueris super terram, erit
βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ ὃ ἐὰν ᶜ δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται
ligatum ‖ in cælis: & quodcunq; solueris super terram,
δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς,
erit solutum ‖ in cælis.
ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
Tunc præcepit discipulis suis, vt nemini dicerent
τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν 20
quia ipse esset Iesus Christus.
ὅτι αὐτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ χριστός.
* Ex tunc cœpit Iesus ostendere discipulis suis,
ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 21
quia oporteret eum abire in Hierosolymam, & multa pati
ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν
à senioribus, & principibus Sacerdotū, & Scribis, &
ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων, καὶ
occidi, & tertia die ‖ excitari.
ᵈ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.
Et assumens eum Petrus, cœpit increpare
καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν 22
illum, dicens: † Clemens tibi Domine: non erit tibi hoc.
αὐτῷ, λέγων, ἵλεώς σοι κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.
* Is verò conuersus, dixit Petro: Vade post me Sa-
ὁ δὲ στραφεὶς εἶπε τῷ πέτρῳ, ὕπαγε ὀπίσω μου σα- 23
tana, scandalum mihi es: quia non sapis ea quæ Dei ‖, sed ea quæ
τανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ
hominum. Tunc Iesus dixit discipulis suis:
τῶν ἀνθρώπων. τότε ὁ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 24
Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat
εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν
crucem suam, & sequatur me. Qui enim voluerit animam
σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν 25
suam † seruare, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam
αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
propter me, inueniet eam. Quid enim ‖ iuuatur ho-
ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρω- 26
mo, si mundum vniuersum lucretur, † at animam suam mulctetur?
πος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ;
Aut quam dabit homo * permutationem animæ suæ?
ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;
Futurus est enim filius hominis ‖ venire in gloria Pa-
μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πα- 27
tris sui cum angelis suis: & tunc reddet vnicuique
τρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ· καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ
secundùm actionem eius. Amen dico vobis, sunt quidam † hic stan-
κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστη- 28
tium, qui non gustabunt mortem, donec videant filium
κότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ
hominis venientem in regno suo.
ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

[Margin: † panum, & ‖ hominum, | † panum, & | ᵃ hominum, | * Quare ‖ Cauete | † cauendum | ᵃ συνίημι | * panum, | ‖ Venit | † & | ᵇ ἐρωτάω | † At ᵃ Alij | * ex Prophetis. | ‖ Iesus | † autem | ᵃ est. | * aduersus eam. | ᶜ δέω | ‖ & | * Exinde | ᵈ ἀποκτείνομαι. | ‖ resurgere. | † Absit à te, | * Qui | ‖ sunt, | † saluam facere | ‖ prodest homini | † animæ verò suæ detrimentum patiatur? | * commutationem pro anima sua? | ‖ venturus est | ‖ opera | † de hic stantibus,]

CAP. XVII.

Et post dies sex assumit Iesus Petrum,
1 Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρον,
& Iacobum, & Ioannem fratrem eius: & ducit illos
καὶ ἰάκωβον, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς
in montem excelsum * priuatè: Et transfiguratus est an-
2 εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν. καὶ μετεμορφώθη ἔμ-
te eos: Et resplenduit facies eius sicut Sol:
προσθεν αὐτῶν· καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος,
at vestimenta ‖ eius facta sunt † candida vt lux.
τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς.
Et ecce apparuerunt illis Moyses & Elias, cum eo
3 καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς μωσῆς καὶ ἠλίας, μετ' αὐτοῦ
colloquentes. Respondens autem Petrus, dixit * Iesu:
4 συλλαλοῦντες. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος, εἶπε τῷ ἰησοῦ,
Domine, ‖ pulchrum est nos hic esse: si vis, faciamus hic
κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε
tria † vmbracula, tibi vnum, & Moysi vnum, & vnum Eliæ.
τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ μωσῇ μίαν, καὶ μίαν ἠλίᾳ.
Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos.
5 ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς.
Et ecce vox de nube, dicens: Hic est filius meus
καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου
dilectus, in quo * bene acquieui: ipsum audite.
ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε.
Et audientes discipuli, ceciderunt in faciem suam,
6 καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ, ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν,
& timuerunt valde. Et ‖ accedens Iesus,
7 καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς
† tetigit eos, ᵃ & ait: Surgite, & * ne metuite.
ἥψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν, ἐγέρθητε, καὶ μὴ φοβεῖσθε.
Leuantes autem oculos suos, neminem viderunt, ‖ si non
8 ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ
Iesum solum. Et descendentibus illis de
9 τὸν ἰησοῦν μόνον. καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ
monte, præcepit illis Iesus, dicens: Nemini dixeritis vi-
ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγων, μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅ-
sionem, donec filius hominis à mortuis resurgat.
ραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.
Et interrogauerunt eum discipuli eius, dicentes: Quid ergo
10 καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, τί οὖν
Scribæ dicunt, quòd Eliam oporteat venire primum?
οἱ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;
At * Iesus respondens, ait eis: Elias quidem ‖ venit
11 ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς, ἠλίας μὲν ἔρχεται
primum, & instaurabit omnia. Dico autem vobis,
12 πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα. λέγω δὲ ὑμῖν,
quia Elias iam venit, & non cognouerunt eum, sed fecerunt
ὅτι ἠλίας ἤδη ἦλθε, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐποίησαν
in eo quæcunque voluerunt. Sic & filius hominis † futurus est
ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν· οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει
pati ab eis. Tunc intellexerunt discipuli, quia
13 πάσχειν ὑπ' αὐτῶν. τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ, ὅτι
de Ioanne Baptista * dixit eis.
περὶ ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.
Et ‖ venientibus eis ad turbam, accessit ad eum
14 καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ
homo † genupetens ipsum, Et dicens: Domine, miserere
15 ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτὸν, καὶ λέγων, κύριε, ἐλέησόν
meo filio, quia lunaticus est, & malè patitur. * sæpe enim ca-
μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει. πολλάκις γὰρ πί-
dit in ignem, & crebrò in aquam: Et ‖ attuli
16 πτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ. καὶ προσήνεγκα
eum discipulis tuis, & non potuerunt eum curare.
αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ᵃ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι.
Respondens autem Iesus, ait: O generatio incredula & peruer-
17 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμ-
sa, † vsque quando ero cum vobis? vsque quando tolerabo vos?
μένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν;
* Ferte mihi illum huc. Et increpauit illum Iesus: & ex-
18 φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐξ-
iit ab eo dæmonium, & curatus est puer ex ho-
ῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ ᵇ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥ-
ra illa. Tunc ‖ accedentes discipuli † Iesu
19 ρας ἐκείνης. τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ κατ'
priuatim, dixerūt: * Propter quid nos non potuimus eiicere illum?
ἰδίαν, εἶπον, διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;
At Iesus dixit illis: Propter incredulitatem vestrā. Amen quippe dico
20 ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. ἀμὴν γὰρ λέγω
vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, † denuntiabitis monti
ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει
huic, transi hinc illuc, & transibit: & nihil
τούτῳ, μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν
impossibile erit vobis. Hoc autem genus non eiicitur, * si
21 ἀδυνατήσει ὑμῖν. τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ
non in oratione & ieiunio. Versantibus autem eis
22 μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν
in Galilæa, dixit illis Iesus: Futurus est Filius homi-
ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
nis ‖ tradi in manus hominum.
που παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων·

[Margin: * seorsum; | ‖ autem | † alba sicut nix, | * ad Iesum; | ‖ bonum | † tabernacula, | * mihi bene complacui; | ‖ accessit | † & | ᵃ dixitque eis; | * nolite timere; | ‖ nisi | * Ille | ‖ venturus est, & restituet | † passurus est | * dixisset | ‖ cùm venisset | † genibus prouolutus ante eum; | * Nam | ‖ obtuli | ᵃ δύναμαι | † quousque ero vobiscum? vsquequo patiar | * Afferte huc illum ad me. | ᵇ θεραπεύομαι | ‖ accesserunt | † ad Iesum secretò, & | * Quare | † dicetis | * nisi per orationem & ieiunium. Conuersantibus | ‖ tradendus est]

*resurget. ‖ Et cùm venisset Capernaum, *qui *accipiebant ad Petrum, *ei: *φθάνω ‖ tributum *Et ille dixit: ‖ vade *& *eum piscem qui primus ascenderit, *aperto ore

Et occident eum, & tertia die *excitabitur. Et
καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται. καὶ 23
contristati sunt vehementer. ‖ Venientibus autem illis in Ca-
ἐλυπήθησαν σφόδρα. ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Κα- 24
pernaum, accesserunt* didrachma *sumentes
περναοὺμ, προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ
Petro, & dixerunt*: Magister vester non soluit didrachma?
Πέτρῳ, καὶ εἶπον, ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα;
Ait, Etiam. Et cùm intrasset in domum, præuenit
λέγει, ναί. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν 25
eum Iesus, dicens: Quid tibi videtur Simon? reges terræ
αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων, τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς
à quibus accipiunt ‖ tributa vel censum? à filiis suis,
ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη, ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν,
an ab alienis? *Dicit ei Petrus: Ab
ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος, ἀπὸ 26
alienis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi sunt
τῶν ἀλλοτρίων. ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν
filij. Vt autem non scandalizemus eos, ‖ vadens
οἱ υἱοί. ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεὶς 27
ad mare,* mitte hamum: & *ascendentem pri-
εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβαίνοντα πρῶ-
mum piscem, tolle: & *aperiens os eius, inuenies state-
τον ἰχθὺν ἆρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆ-
re: illum sumens, da eis pro me & te.
ρα. ἐκεῖνον λαβὼν, δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

CAP. XVIII. ιη.

*ad Iesum, *putas, ‖ paruulum, *nisi *paruuli, non ‖ sicut paruulus *paruulum *de pusillis istis qui in me credunt, expedit ‖ profundum *vt veniant *eum, & proiice ‖ bonum *debilem, *mitti *proiice ‖ bonum *vnum oculum habentem *mitti ‖ Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis: *semper vident *est. *quod perierat ‖ Relinquit *& vadit quærere eam quæ errauit? ‖ contigerit vt inueniat *quæ non errauerunt.

In illa hora accesserunt discipuli *Iesu, di-
Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ, λέ- 1
centes: Quis *nam maior est in regno cælorum?
γοντες, τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;
Et aduocans Iesus ‖ puerulum, statuit eum in
καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν 2
medio eorum. Et dixit: Amen dico vobis, *si non
μέσῳ αὐτῶν· καὶ εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ 3
conuersi fueritis, & efficiamini sicut *pueruli, nequaquam intrabitis in
στραφῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν
regnum cælorum. Quicunque ergo humiliauerit seipsum
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὅστις οὖν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν 4
vt puerulus iste, hic est maior in *regno
ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν
cælorum. Et qui susceperit *puerulum talem vnum in
οὐρανῶν· καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἓν ἐπὶ τῷ 5
nomine meo, me suscipit: Qui autem scandalizauerit
ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· ὃς δ᾽ ἂν σκανδαλίσῃ 6
vnum *paruorum horum credentium in me, confert ei
ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, συμφέρει αὐτῷ
vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & de-
ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατα-
mergatur in ‖ pelago maris. Væ mundo
ποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. οὐαὶ τῷ κόσμῳ 7
à scandalis. Necesse enim est *venire scandala:
ἀπὸ τῶν σκανδάλων. ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα.
veruntamen væ homini illi per quem scandalum venit.
πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι᾽ οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.
Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde
εἰ δὲ ἡ χείρ σου, ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον 8
*ea, & iace abs te: ‖ pulchrum tibi est ingredi ad vitam
αὐτὰ, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν
claudum vel *mancum, quàm duas manus vel duos pedes habentem, *ia-
χωλὸν ἢ κυλλὸν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα, βληθῆ-
ci in ignem æternum. Et si oculus tuus
ναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου 9
scandalizat te, erue eum, & *iace abs te: ‖ pulchrum tibi
σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοι
est *vnoculum in vitam intrare, quàm duos oculos
ἐστὶ μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς
habentem *iaci in gehennam ignis.
ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.
‖ Attendite ne despiciatis vnum paruulorum horum: dico
ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω 10
enim vobis, quia angeli eorum in cælis *per omne aspi-
γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέ-
ciunt faciem Patris mei qui in cælis*.
πουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.
Venit enim Filius hominis saluare *perditum.
ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός. 11
Quid vobis videtur? si fuerint alicui homini centum o-
τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρό- 12
ues, & errauerit vna ex eis, nonne ‖ relinquens nonaginta-
βατα, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐννενηκοντα-
nouem in montibus, *vadens quærit errantem?
εννέα ἐπὶ τὰ ὄρη, πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον;
Et si ‖ fiat inuenire eam, amen dico vobis, quia gaudet
καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτὸ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει 13
super eam magis, quàm super nonaginta nouem *non ab-
ἐπ᾽ αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐννενηκονταεννέα τοῖς μὴ πε-

*est, *de pusillis istis. ‖ te *adhibe tecum *Quòd si non audierit ‖ non audierit, *& *ex vobis ‖ est. *congregati *septies. Ideo ‖ ponere *Et cùm cœpisset rationem ponere *qui debebat ei decem millia talenta. ‖ Cùm autem non haberet vnde redderet, *ille, *Patientiam habe in ‖ Misertus *dimisit *debitum *de conseruis suis, ‖ tenens *quod ‖ Et *Patientiam habe, ‖ abiit, & misit *carcerem, *quæ fiebant, ‖ & venerunt, & narrauerunt *quæ facta fuerant. *vocauit ‖ & ait *rogasti *ergo

errantibus.* Sic non est voluntas ante Pa-
14 πλανημένοις. οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πα-
trem vestrũ qui in cælis*, vt pereat vnus *paruulorum horum.
τρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων.
Si autem peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe
15 ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε, καὶ ἔλεγξον
eum inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris
αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου· ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας
fratrem tuum. Si autem ‖ non audierit, *assume
16 τὸν ἀδελφόν σου. ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε
cum te adhuc vnum vel duos, vt in ore duorum testium vel
μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ
trium stet omne verbum. *Si autem neglexerit eos,
17 τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν,
dic ecclesiæ: si autem & ecclesiam ‖ neglexerit, sit
εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω
tibi sicut ethnicus & publicanus. Amen dico vobis,
18 σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης. ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata* in cælo: &
ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ
quæcunque solueritis super terram, erunt soluta* in cælo.
ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ.
Iterum dico vobis, quia si duo *vestrum consenserint super
19 πάλιν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς
terram de omni re quamcunque petierint, fiet illis
γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς
à Patre meo qui in cælis ‖. Vbi enim sunt duo vel
20 παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ
tres *coacti in meo nomine, ibi sum in medio eorum.
τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.
Tunc accedens ad eum Petrus, dixit: Domine, quoties
21 τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος, εἶπε, κύριε, ποσάκις
peccabit in me frater meus, & dimittam ei? vsque
ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως
septies? Dixit illi Iesus: Non dico tibi, vsque septies:
22 ἑπτάκις; λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, οὐ λέγω σοι, ἕως ἑπτάκις,
sed vsque septuagies *septem. Propter hoc assimilatum est
23 ἀλλ᾽ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. διὰ τοῦτο ὡμοιώθη
regnum cælorum homini regi, qui voluit ‖ con-
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συν-
ferre rationem cum seruis suis. *Incipiente verò ipso
24 ἆραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ
conferre, oblatus est ei vnus *debitor decies mille talentorum.
συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων.
‖ Non habente autem illo reddere, iussit eum dominus
25 μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος
eius vænundari, & vxorem eius, & filios, &
αὐτοῦ πραθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα
quæ habebat, & reddi. Procidens autem seruus*,
26 ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδοθῆναι. πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος,
adorabat eum, dicens: Domine, *longanimis esto erga me,
προσεκύνει αὐτῷ, λέγων, κύριε, μακροθύμησον ἐπ᾽ ἐμοὶ,
& omnia tibi reddam. ‖ Commotus visceribus autem dominus
27 καὶ πάντα σοι ἀποδώσω. σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ
serui illius, *absoluit eum, & *mutuum dimisit ei.
δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ.
Egressus autem seruus ille, inuenit vnum *conseruorum
28 ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων
suorum, qui debebat ei centum denarios: & ‖ apprehendens eum
αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν
suffocabat, dicens: Redde mihi *siquid debes. *Procidens ergo
29 ἔπνιγε, λέγων, ἀπόδος μοι εἴ τι ὀφείλεις. πεσὼν οὖν ὁ
conseruus eius ad pedes eius, rogabat eum, di-
σύνδουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, παρεκάλει αὐτὸν, λέ-
cens: *Longanimis esto in me, & omnia reddam tibi.
γων, μακροθύμησον ἐπ᾽ ἐμοὶ, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι.
Ille autem noluit: sed ‖ abiens coniecit eum in *custo-
30 ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλα-
diam, donec redderet debitum. Videntes autem con-
31 κὴν, ἕως οὗ ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον. ἰδόντες δὲ οἱ σύν-
serui eius *facta, contristati sunt valdè: & ‖ venientes
δουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες
declarauerunt domino suo omnia *facta.
διεσάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ γενόμενα.
Tunc *aduocans illum dominus suus, dicit illi:
32 τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ,
Serue nequam, omne debitum illud dimisi tibi, quoniã
δοῦλε πονηρὲ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ
*aduorasti me: Nonne *oportuit & te misereri
33 παρεκάλεσάς με· οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν
conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Et iratus do-
34 σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγώ σε ἠλέησα; καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύ-
minus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet
ριος αὐτοῦ, παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ
vniuersum debitum ei. Sic & Pater meus cæ-
35 πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ. οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπου-
lestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo
ράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
de cordibus vestris lapsus eorum.
ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν.

CAP. XIX. ιθ'.

Et factum est cum consummasset Iesus sermones istos, *transtulit se a Galilæa, & venit in fines Iudææ

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας 1

trans Iordanem. Et secutæ sunt eum turbæ multæ: & curauit eos ibi.

πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ. 2

Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes eum, & dicentes ei: Si licet homini ‖absoluere vxorem suam *iuxta omnem causam?

καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτόν, καὶ λέγοντες αὐτῷ, εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν; 3

Qui vero respondens, ait eis: Non legistis, quia *faciens ab initio, masculum & feminam fecit eos?

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς; 4

Et dixit: Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ: & *erunt duo in ‖carnem vnam:

καὶ εἶπεν, ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· 5

Itaque *non amplius sunt duo, sed caro vna. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.

ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. 6

Dicunt illi: Quid ergo Moyses mandauit dare libellum *discessionis, & absoluere eam?

λέγουσιν αὐτῷ, τί οὖν Μωσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν; 7

Ait illis: ‖Quod Moyses ad duritiam cordis vestri, permisit vobis *absoluere vxores vestras: ab initio autem non *factum est ita.

λέγει αὐτοῖς, ὅτι Μωσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν· ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτω. 8

Dico autem vobis: Quia quicunque ‖absoluerit vxorem suam, *non super fornicatione, & duxerit aliam, mœchatur: & *qui dimissam *ducens, mœchatur.

λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μὴ ἐπὶ πορνείᾳ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας, μοιχᾶται. 9

Dicunt ei discipuli eius: Si ita est causa hominis cum vxore, non *confert nubere.

λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι. 10

‖Ille vero dixit illis: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est.

ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται. 11

Sunt enim eunuchi, qui de vtero matris nati sunt sic: & sunt eunuchi, qui *castrati sunt ab hominibus: & sunt eunuchi, qui castrauerunt seipsos propter regnum cælorum. ‖Potens capere, capiat.

εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω. 12

Tunc oblati sunt ei ‖pueruli, vt manus imponeret eis, & oraret. At discipuli *increpabant eos.

τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς, καὶ προσεύξηται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. 13

*At Iesus ait: Sinite ‖puerulos, & ne prohibete eos venire ad me: nam talium est *regnum cælorum.

ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε τὰ παιδία, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 14

Et *imponens eis manus, abiit inde.

καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν. 15

Et ecce vnus accedens, ait illi: Magister bone, quid boni faciam, vt habeam vitam æternam?

καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν, εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον; 16

‖Ipse vero dixit ei: Quid me *dicis bonum? nemo bonus, si non vnus, Deus. Si autem vis ingredi ad vitam, serua mandata.

ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός. εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωήν, τήρησον τὰς ἐντολάς. 17

Dicit illi: Quæ? *At Iesus dixit: *hoc, Non ‖occides, Non adulterabis, Non *furaberis, Non *falso testaberis:

λέγει αὐτῷ, ποίας; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε, τὸ, οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις· 18

Honora patrem tuum & matrem tuam: & Diliges proximum tuum sicut teipsum.

τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, καὶ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. 19

Dicit illi adolescens: Omnia hæc custodiui a iuuentute mea: quid adhuc ‖deficio?

λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος, πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ; 20

Ait illi Iesus: Si vis perfectus esse, vade, vende *tuam substantiam, & da pauperibus: & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me.

ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. 21

*migrauit | ‖dimittere | *quacunque ex causa? | *qui fecit hominem | ‖carne vna: | *iam | * συνζεύγνυμι. | *repudij, & dimittere? | ‖Quoniam | *dimittere | *fuit sic. | ‖dimiserit | *nisi ob fornicationem, | *qui | *duxerit, | *expedit | ‖Qui | facti | ‖Qui potest | ‖paruuli, | *autem | *Iesus verò ait eis: | ‖paruulos, & nolite eos prohibere | *enim | *cùm imposuisset | ‖Qui | *interrogas de bono? vnus est bonus, | *autem | ‖homicidium facies, | *facies furtum, | *falsum testimonium dices: | ‖mihi deest? | *quæ habes,

*Audiens autem adolescens verbum, abiit tristis: erat enim habens possessiones multas.

22 ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

*At Iesus dixit discipulis suis: Amen dico vobis, quia difficile diues intrabit in regnum cælorum.

23 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

*Iterum autem dico vobis, facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem in regnum *Dei intrare.

24 πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν.

*Audientes autem ‖ discipuli *eius, mirabantur valde, dicentes: Quis ergo poterit *seruari?

25 ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐξεπλήσσοντο σφόδρα, λέγοντες, τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;

Aspiciens autem Iesus, dixit illis: Apud homines hoc impossibile est: apud autem Deum omnia possibilia sunt.

26 ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι, παρὰ δὲ Θεῷ πάντα δυνατά ἐστι.

Tunc respondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis?

27 τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;

*At Iesus *dixit illis: Amen dico vobis, quod vos *secuti* me in regeneratione, cùm sederit filius hominis in ‖throno gloriæ suæ, sedebitis & vos super duodecim *thronos, iudicantes duodecim tribus Israel.

28 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνων, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.

Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut *natos, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam *hæreditabit.

29 καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.

Multi autem erunt primi, nouissimi: & nouissimi, primi.

30 πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι, ἔσχατοι· καὶ ἔσχατοι, πρῶτοι.

CAP. XX. κ'.

Simile enim est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit *cum diluculo conducere operarios in vineam suam.

1 Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.

‖Conueniens autem *cum operariis ex denario *diem, misit eos in vineam suam.

2 συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.

Et egressus circa tertiam horam, vidit alios stantes in foro otiosos:

3 καὶ ἐξελθὼν περὶ τὴν τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς·

Et illis dixit: Abite & vos in vineam*: & quod fuerit iustum, dabo vobis.

4 κἀκείνοις εἶπεν, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον, δώσω ὑμῖν.

Illi autem abierunt. Iterum *exiens circa sextam & nonam horam, ‖ fecit similiter.

5 οἱ δὲ ἀπῆλθον. πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐννάτην ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως.

Circa verò vndecimam horam *exiens, inuenit alios stantes *otiosos, & dicit illis: Quid hîc statis *totam diem otiosi?

6 περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν, εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργούς, καὶ λέγει αὐτοῖς, τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;

Dicunt ei: Quia nemo nos mercede conduxit. Dicit eis: Ite & vos in vineam‖: & quod fuerit iustum sumetis.

7 λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἂν ᾖ δίκαιον λήψεσθε.

*Vespere autem facto, dicit dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens a nouissimis vsque ad primos.

8 ὀψίας δὲ γενομένης, λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ, κάλεσον τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.

Et venientes qui circa vndecimam horam, acceperunt *singuli denarium.

9 καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον.

Venientes autem ‖ primi, arbitrati sunt quòd plus essent accepturi: & acceperunt* & ipsi *singuli denarium.

10 ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι, ἐνόμισαν ὅτι πλείονα λήψονται· καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον.

*Accipientes autem murmurabant aduersus patremfamilias,

11 λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου,

*Cùm audissent | *autem | *Et | *cælorum | *Auditis ‖ his | *saluus esse? | *autem ‖ qui | *estis | ‖sede maiestatis | *sedes | *filios, | *possidebitis | *primo manè | ‖Conuentione facta, | *diurno, | *meam. | *autem exiit | ‖& | *exiit, & | *tota die | ‖meam | *Cùm sero autem factū esset, | *Cùm venissent ergo | *venerant, | *singulos denarios. | ‖& | *autem | *singulos denarios. | *Et

* vna hora — Dicentes: Quòd hi nouissimi *vnam horam fecerunt: & pares
λέγοντες, ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους 12
* qui portaui mus — nobis illos fecisti, *portauimus pondus diei &
ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ
* æstus. * At ille — *æstum. *Ille verò respondens dixit vni eorum: Amice, non
τὸν καύσωνα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ αὐτῶν, ἑταῖρε, οὐκ 13
‖ ex *est, — facio iniuriã tibi: nonne ‖ denario conuenisti mecum? Tolle quod tuũ*,
ἀδικῶ σε. οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; ἆρον τὸ σόν, 14
* vade. ‖ & — & *abi. volo autem ‖ huic nouissimo dare sicut & tibi.
καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί.
Aut non licet mihi facere quod volo in meis? an ocu-
ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; εἰ ὁ ὀφθαλ- 15
* nequam — lus tuus *malus est, quia ego bonus sum?
μός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;
Sic erunt nouissimi, primi: & primi, nouissimi.
οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι, πρῶτοι· καὶ οἱ πρῶτοι, ἔσχατοι. 16
multi enim sunt vocati, pauci verò electi.
πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.
Et ascendens Iesus in Hierosolymam, assumpsit
καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, παρέλαβε τοὺς 17
* secretò, — duodecim discipulos *priuatim in via, & ait illis:
δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς·
Ecce ascendimus in Hierosolymam, & Filius hominis
ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου 18
tradetur principibus Sacerdotum & Scribis, & condemna-
παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι· καὶ κατακρι-
bunt eum morte: Et tradent eum Gentibus
νοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ· καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν 19
ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum: & tertia
εἰς τὸ ἐμπαῖξαι, καὶ μαστιγῶσαι, καὶ σταυρῶσαι· καὶ τῇ τρίτῃ
die resurget. Tunc accessit ad eum mater
ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν 20
filiorum Zebedæi cum filiis suis adorans & petens aliquid
υἱῶν Ζεβεδαίου, μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι
* Qui — ab eo. *Ille verò dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic
παρ' αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, τί θέλεις; λέγει αὐτῷ, εἰπὲ 21
‖ ad dexteram tuam, * ad sinistram — vt sedeant hi duo filii mei, vnus ‖ à dextris tuis, & vnus *à
ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ
sinistris in regno tuo. Respondens autem Ie-
εὐωνύμων ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰη- 22
sus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere cali-
σοῦς, εἶπεν, οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτή-
‖ bibitur * fum? — cem, quem ego *futurus sum bibere? & baptisma quo ego bapti-
ριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν; καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζο-
zor baptizari? Dicunt ei: Possumus.
μαι, βαπτισθῆναι; λέγουσιν αὐτῷ, δυνάμεθα.
Et ait illis: Quidem calicem meum bibetis, & baptis-
καὶ λέγει αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτι- 23
‖ sedere autem ad dexteram meam & finistram, * vobis, — ma quo ego baptizor, baptizabimini: ‖ at sedere à de-
σμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δε-
xtris meis & à sinistris meis, non est meum dare*, sed quibus
ξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς
paratum est à Patre meo. Et audientes decem,
ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα, 24
* Iesus autem vocauit eos ad se, — indignati sunt de duobus fratribus. *Verùm Iesus ad-
ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. ὁ δὲ Ἰησοῦς προσ- 25
* ἀγανα-κτέω. — uocans eos, ait: Scitis quia principes Gentium
καλεσάμενος αὐτούς, εἶπεν, οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν,
‖ qui maiores sunt, * in eos. — dominantur eorum: & ‖ magni potestatem exercent *eorum.
κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.
* inter vos: * inter vos maior — Non ita verò erit *in vobis: sed quicunque voluerit *in vobis ma-
οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν με- 26
* inter vos ‖ erit — gnus fieri, sit vester minister: Et qui voluerit *in
γας γενέσθαι, ἔστω ὑμῶν διάκονος· καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν 27
vobis esse primus, ‖ sit vester seruus. Sicut filius
ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος. ὥσπερ ὁ υἱὸς 28
hominis non venit ministrari, sed ministrare, &
τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ
* redemptionem — dare animam suam *precium redemptionis pro multis.
δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.
Et egredientibus illis ab Iericho, secuta est
καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἱεριχώ, ἠκολούθησεν 29
eum turba multa. Et ecce duo cæci se-
αὐτῷ ὄχλος πολύς. καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθή- 30
‖ audierunt quia Iesus transiret: & — dentes secus viam, ‖ audientes quòd Iesus præteriret, clama-
μενοι παρὰ τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκρα-
uerunt, dicentes: Miserere nostri Domine fili Dauid.
ξαν, λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς Δαβίδ.
* autem * At — *At turba increpabat eos vt tacerent. *Illi verò ma-
ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν. οἱ δὲ μεῖ- 31
gis clamabant, dicentes: Miserere nostri Domine fili Dauid.
ζον ἔκραζον, λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς Δαβίδ.
‖ stetit ‖ & *vt — Et ‖ stans Iesus* vocauit eos, & ait: Quid vultis* faciam
καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτούς, καὶ εἶπε, τί θέλετε ποιήσω 32
vobis? Dicunt illi: Domine, vt aperiantur nostri oculi.
ὑμῖν; λέγουσιν αὐτῷ, κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί. 33
* Misertus eorum — *Visceribus commotus autem Iesus, tetigit oculos eorum. & con-
σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν· καὶ εὐ- 34
‖ viderunt — festim ‖ reslexerunt eorum oculi: & secuti sunt eum.
θέως ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

CAP. XXI. κα'.

Et cùm appropinquassent *in Hierosolymam, & venissent* in Bethphage — * Hierosolymis
1 Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγῆ
ad montem ‖ Oliuarum, tunc Iesus misit duos discipulos, — ‖ Olivetí,
πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ Ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητάς,
Dicens eis: Ite in *vicum qui aduersum — * castellũ quod contra vos est
2 λέγων αὐτοῖς, πορεύθητε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι
vos: & statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum
ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ'
ea, *soluentes adducite mihi. Et si quis vobis dixerit — * soluite &
3 αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι. καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ
aliquid, dicite quia Dominus *eorum *vsum habet: statim autem di- — * his opus habet, & confestim
τι, ἐρεῖτε, ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει· εὐθέως δὲ ἀπο-
mittet eos. Hoc autem totum factum est, ‖ vt adimpleretur — ‖ quod dictũ est
4 στελεῖ αὐτούς. τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ
‖ dictum per Prophetam, dicentem: Dicite filiæ
5 τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος, εἴπατε τῇ θυ-
liæ Sion: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, *& in- — * sedens
γατρὶ Σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραΰς, καὶ ἐπι-
sidens super asinam, & pullum filium subiugalis.
βεβηκὼς ἐπὶ ὄνον, καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.
Euntes autem discipuli, *& facientes sicut præ- — * fecerunt sicut præcepit
6 πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταί, καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέ-
ordinauit illis Iesus, Adduxerunt asinam, & pullum:
7 ταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἤγαγον τὴν ὄνον, καὶ τὸν πῶλον,
& imposuerunt super eos vestimenta sua, & ‖ insidit — ‖ eum sedere fecerunt
καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισεν
desuper eos. At plurima* turba strauerunt sua — * autem
8 ἐπάνω αὐτῶν. ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν
vestimenta in via: alii autem cædebant ramos de
9 τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ· ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν
arboribus, & sternebant in via.
δένδρων, καὶ ἐστρώννυον ἐν τῇ ὁδῷ.
*At turba præcedentes & sequentes clamabant, — * Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ sequebantur,
10 οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον,
dicentes: Hosanna filio Dauid: benedictus ‖ veniens — ‖ qui venit
λέγοντες, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
in nomine Domini, Hosanna in altissimis.
ἐν ὀνόματι κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.
Et *intrante eo in Hierosolymam, commota est vniuersa — * cùm intrasset
10 καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐσείσθη πᾶσα ἡ — * σείομαι
ciuitas, dicens: Quis est hic? *At turba dicebant: — * Populi autem
πόλις, λέγουσα, τίς ἐστιν οὗτος; οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον,
Hic est Iesus propheta, qui à Nazareth Galilææ.
οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ προφήτης ὁ ἀπὸ Ναζαρὲτ τῆς Γαλιλαίας.
Et intrauit Iesus in templum Dei: & eiecit
12 καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε
omnes vendentes & ‖ mercantes in templo, & — ‖ ementes
πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ
mensas numulariorum euertit, & cathedras
τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέδρας
vendentium columbas.
τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς·
Et dicit eis: Scriptum est: Domus mea, domus oratio-
13 καὶ λέγει αὐτοῖς, γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευ-
nis vocabitur: vos autem illam fecistis speluncam latronum.
χῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.
Et accesserunt ad eum cæci & claudi in templo, &
14 καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ
sanauit eos. Videntes autem principes Sacerdotũ &
15 ἐθεράπευσεν αὐτούς. ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
Scribæ mirabilia quæ fecit, & pueros cla-
γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖδας κρά-
mantes in templo, & dicentes: Hosanna filio Dauid:
ζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ λέγοντας, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ,
indignati sunt: Et dixerunt ei: Audis quid isti di-
16 ἠγανάκτησαν, καὶ εἶπον αὐτῷ, ἀκούεις τί οὗτοι λέ- — * ἀγανα-κτέω
cunt? At Iesus ‖ dicit eis: Vtique. nunquam legistis, Quia — ‖ autem dixit
γουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, ναί. οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι
ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem?
ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;
Et *relinquens ipsos abiit ‖ extra ciuitatem in — * relictis illis, ‖ foras
17 καὶ καταλιπὼν αὐτούς, ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς
Bethaniam, *& diuersatus est ibi. Manè autem reuertens — * ibique mansit.
18 Βηθανίαν, καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ. πρωΐας δὲ ἐπανάγων
in ciuitatem, esuriit. Et videns *ficum vnam secus — * ficarborem
19 εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασε. καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ
viam, venit ad eam: & nihil inuenit in ea, ‖ si non fo- — ‖ nisi
τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ φύλ- — * ἀείζωνσ
lia tantùm: & ait illi: Nunquam ex te fructus *fiat in — * nascatur in sempiternum.
λα μόνον. καὶ λέγει αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν
seculum. & arefacta est continuò ficulnea. Et videntes dis-
20 αἰῶνα· καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ. καὶ ἰδόντες οἱ μα-
cipuli, mirati sunt, dicentes: Quomodo continuò aruit — * ξηραίνο-μαι.
θηταί, ἐθαύμασαν, λέγοντες, πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ
ficus? Respondens autem Iesus, ait eis: Amen dico
21 συκῆ; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω
vobis, si habueritis fidem, & non hæsitaueritis, non solùm * quod ficus — * de ficulnea
ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν, καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς

*Tolle, & iacta te facietis, sed & si monti huic dixeritis: *Tollere, & ia-
ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, ἄρθητι, καὶ βλή-
ctare in mare, fiet. Et omnia quæcunque
θητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται. καὶ πάντα ὅσα ἂν 22
petieritis in oratione, credentes accipietis.
αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες, λήψεσθε.
† cùm venisset Et †venienti ipsi in templum, accesserunt "ei do-
" ad eum docentem καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερὸν, προσῆλθον αὐτῷ διδά- 23
centi principes Sacerdotũ, & seniores populi, dicentes: In qua
σκοντι οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, λέγοντες, ἐν ποίᾳ
* potestate *auctoritate hæc facis? & quis tibi dedit ‖auctoritatem hanc?
‖ potestatem ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην;
Respondens autem Iesus, dixit eis: Interrogabo vos &
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ἐρωτήσω ὑμᾶς κ- 24
ego sermonem vnũ: quem si dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua
ἀγὼ λόγον ἕνα· ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ
‖ potestate ‖auctoritate hæc facio. Baptismus Ioannis vnde erat?
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἦν; 25
† At illi cogitabãt inter se, è cælo, an ex hominibus? †Illi autem ratiocinabantur apud seipsos,
ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς,
dicentes: Si dixerimus, è cælo: dicet nobis, Quare ergo non cre-
λέγοντες, ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν, διατί οὖν οὐκ ἐπι-
didistis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus, time-
στεύσατε αὐτῷ; ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, φοβού- 26
mus turbam. omnes enim habent Ioannem sicut Prophetam.
μεθα τὸν ὄχλον. πάντες γὰρ ἔχουσι τὸν Ἰωάννην ὡς προφήτην.
Et respondentes Iesu, dixerunt: Nescimus. Ait il-
καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ, εἶπον, οὐκ οἴδαμεν. ἔφη αὐ- 27
* potestate lis & ipse: Nec ego dico vobis in qua *auctoritate hæc facio.
τοῖς καὶ αὐτὸς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.
† filios Quid auté vobis videtur? Homo quidam habebat †natos duos: & ac
τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπός τις εἶχε τέκνα δύο· καὶ προσ- 28
ª ad primum, cedens ªprimo dixit: Fili, vade, hodie operare
ελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπε, τέκνον, ὕπαγε, σήμερον ἐργάζου
in vinea mea. Ille autem respondens, ait: Nolo.
ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐ θέλω. 29
ª motus, Postea autem pœnitentia ªaffectus, abiit. Et accedens
ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς, ἀπῆλθε. καὶ προσελθὼν τῷ 30
‖ autem ad alterum, ‖alteri, dixit similiter. †Ille verò respondens, ait: ªEgo Domine.
† At ille δευτέρῳ, εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἐγὼ κύριε.
ª Eo & non *abiit. Quis ex duobus fecit voluntatem pa-
* iuit. καὶ οὐκ ἀπῆλθε. τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πα- 31
tris? Dicunt ei, Primus. Dicit illis Iesus: Amen
τρός; λέγουσιν αὐτῷ, ὁ πρῶτος. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν
‖ quia dico vobis, ‖quòd publicani & meretrices †præeunt vos in
† præcedunt vos λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς
regno Dei. Venit enim ad vos Ioannes in via
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης ἐν ὁδῷ 32
‖ autem iustitiæ, & non credidistis ei: At publicani‖ &
† nec pœnitentiam habuistis δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ
meretrices crediderunt ei. vos autem videntes †non pœnituistis
ª vt crederetis πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ. ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε
postea, ªad credendum ei. Aliam parabolam au-
ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ. ἄλλην παραβολὴν ἀκού- 33
dite: Homo quidam erat paterfamiliàs, qui plantauit vi-
σατε. ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπε-
* circundedit ei, neam, & sepem *ei circumposuit, & fodit in ea torcular,
λῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκε, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν,
& ædificauit turrim, & locauit eam agricolis: & peregrè
καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπε-
† misit profectus est. Cùm autem appropinquasset tempus fructuum, †lega-
δήμησεν. ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέ- 34
ª vt acciperent uit seruos suos ad agricolas ªaccipere
στειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς, λαβεῖν τοὺς
† apprehensis seruis fructus eius. Et accipientes agricolæ †seruos eius,
ª alium καρποὺς αὐτοῦ. καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, 35
ªhunc quidẽ ceciderũt, ªhunc verò occiderunt, ªillum verò lapidauerunt.
ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν.
† Iterum misit †Rursum legauit alios seruos plures prioribus:
πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων· 36
† Nouissimè & fecerunt illis similiter. †Posterius autem misit
καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως. ὕστερον δὲ ἀπέστειλε 37
ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum.
ᵇ ἐντρέπω πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων, ᵇἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.
‖ autem At agricolæ‖ videntes filium, dixerunt †in seipsis: Hic est
† intra se: οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτός ἐστιν 38
ª habebimus hæres: venite, occidamus eum, & ªobtineamus
ὁ κληρονόμος, δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ κατάσχωμεν
† apprehensum hæreditatem eius. Et †sumentes eiece-
τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. καὶ λαβόντες ἐξέβα- 39
runt eum extra vineam, & occiderunt.
λον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν.
Cùm ergo venerit dominus vineæ, quid faciet
ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς 40
agricolis illis? Aiunt illi: Malos malè
γεωργοῖς ἐκείνοις; λέγουσιν αὐτῷ, κακοὺς κακῶς 41
ª suam, perdet ipsos, & vineamª locabit aliis agri-
ἀπολέσει αὐτοὺς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδόσεται ἄλλοις γεωρ-
† fructum colis, qui reddent ei †fructus in tem-
γοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς και-

poribus suis. Dicit illis Iesus: Nunquam legistis
42 ροῖς αὐτῶν. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε
in Scripturis: Lapidem quem reprobauerunt ædificantes,
ἐν ταῖς γραφαῖς, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες,
hic factus est in caput anguli? A Domino factum est
οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. παρὰ κυρίου ἐγένετο
istud: & est mirabile in oculis nostris.
αὕτη· καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν.
*Propter hoc dico vobis, ‖quòd tolletur à vobis regnum * Ideo
43 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία ‖ quia auferetur
Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.
τοῦ θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς.
Et ‖cadens super lapidem istum, †conquassabitur: super ‖ qui ceciderit
44 καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον, συνθλασθήσεται· ἐφ' † confringetur:
quem verò ceciderit, *comminuet eum. * conteret.
ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.
Et ‖audientes principes Sacerdotum & Pharisæi pa- ‖ cùm audissent
45 καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς πα-
rabolas eius, cognouerunt quòd de ipsis diceret.
ραβολὰς αὐτοῦ, ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει.
Et quærentes eum †prehendere, timuerunt turbas: † tenere,
46 καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους,
quoniam sicut Prophetam eum habebant.
ἐπειδὴ ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

CAP. XXII. κβ'.

Et respondens Iesus, iterum dixit eis in para-
1 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν παρα-
bolis, dicens: Simile factum est regnum cælorum ho-
2 βολαῖς, λέγων· ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀν-
mini regi, qui fecit nuptias filio suo:
θρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ·
Et misit seruos suos vocare *voca- * inuitatos
3 καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημέ-
tos ad nuptias: & nolebant venire.
νους εἰς τοὺς γάμους· καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν.
Iterum misit alios seruos, dicens: Dicite ‖vo- ‖ inuitatis:
4 πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων, εἴπατε τοῖς κε-
catis: Ecce prandium meum paraui, tauri mei &
κλημένοις, ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ
altilia occisaª, & omnia *expedita. venite ad nuptias. ª sunt,
τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. * parata:
Illi autem *negligentes abierunt, ª ille quidem in ‖ proprium agrum, ª alius
5 οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, *neglexerũt: & ‖ villam suam, alius
ille verò ad †mercaturam suam: *At reliqui prehendentes † negotiationẽ
6 ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες * Reliqui verò tenuerunt
seruos eius,ª cõtumeliis‖affecerunt, & occiderunt. *Au- ª &
τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὕβρισαν, καὶ ἀπέκτειναν. ἀκού- ‖ affectos
diens autem rex ille, iratus est: & †mittens exer- * Rex autem cùm audisset,
7 σας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος, ὠργίσθη· καὶ πέμψας τὰ στρα- † missis exerci-
citus suos, perdidit homicidas illos, & ciuitatem tibus suis,
τεύματα αὐτοῦ, ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν
illorum ‖incendit. Tunc ait seruis suis: Quidem ‖ succendit.
8 αὐτῶν ἐνέπρησε. τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ὁ μὲν
nuptiæ ‖expeditæ sunt: †qui autem vocati, non fuerunt digni. ‖ paratæ
γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. † sed qui inuitati erant,
Ite ergo ad *compita viarum, & quoscunque * exitus
9 πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν
inueneritis, vocate ad nuptias. Et egressi
10 εὕρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. καὶ ἐξελθόντες
serui ‖illi in vias, congregauerunt omnes quos in- ‖ eius
οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς, συνήγαγον πάντας ὅσους εὗ-
uenerunt, malosque & bonos: & impletæ sunt nuptiæ discumbentium.
ρον, πονηρούς τε καὶ ἀγαθούς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων.
†Ingressus autem rex *spectare discumbentes,ª † Intrauit
11 εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, * vt videret ª &
vidit ibi hominem non vestitum †indumentum nuptiarum: † veste nuptiali:
εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου·
Et ait illi: Amice, quomodo intrasti huc, non habens ve-
12 καὶ λέγει αὐτῷ, ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔν-
stem nuptialem? ‖Ille verò ore occlusus est. Tunc dixit rex ‖ At ille obmutuit.
13 δυμα γάμου; ὁ δὲ ᵃἐφιμώθη. τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς ᵃ φιμόω
ministris: †Ligantes eius manus & pedes, tollite eum, & e- † Ligatis manibus & pedibus
διακόνοις, δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, ἄρατε αὐτὸν, καὶ ἐκ- eius, mittite eũ
iicite in tenebras exteriores: ibi erit fletus &
βάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ
*fremitus dentium. Multi enim sunt vocati, pauci verò e- * stridor
14 ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκ-
lecti. Tunc abeuntes Pharisæi, consilium ‖sumpserunt, ‖ inierunt, vt caperent eum
15 λεκτοί. τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον,
vt eum illaquearent in sermone. Et mittunt ei
16 ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ
discipulos suos cum Herodianis, dicentes: Magister, sci-
τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν, λέγοντες, διδάσκαλε, οἴ-
mus quia verax es, & viam Dei in veritate doces: &
δαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ
nõ est cura tibi de aliquo: non enim respicis ªin faciem hominum:
οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων· ª personam
Dic ergo nobis, quid tibi videtur, Licet dare censum Cæsari, an non?
17 εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὔ;

*Cognita — *Cognoscens autem Iesus *nequitiam eorum, ait: Quid me tentatis
*nequitia — γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν, εἶπε, τί με πειράζετε 18
hypocritæ? Ostendite mihi numisma census.
ὑποκριταί; ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. 19
‖At illi — Illi verò obtulerunt ei denarium. Et ait illis*
*Iesus: — οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον. καὶ λέγει αὐτοῖς, 20
Cuius* imago hæc, & superscriptio? Dicunt ei,
*est — τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη, καὶ ἡ ἐπιγραφή; λέγουσιν αὐτῷ, 21
*sunt — Cæsaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ *Cæsaris, Cæ-
καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς, ἀπόδοτε οὖν τὰ καίσαρος, καί-
‖sunt — sari: & quæ ‖ Dei, Deo. Et audientes mi-
σαρι· καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ. καὶ ἀκούσαντες ἐθαύ- 22
*relicto eo, — rati sunt: & *relinquentes eum, abierunt. In illo die
μασαν· καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ 23
*qui dicunt — accesserunt ad eum Sadducæi, *dicentes non esse resurrectio-
προσῆλθον αὐτῷ σαδδουκαῖοι, οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστα-
nem: & interrogauerunt eum, Dicentes: Magister, Moyses
σιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες, διδάσκαλε, μωσῆς 24
*filiū, vt ducat — dixit: Si quis mortuus fuerit non habens *genitos, ob affinitatem ducet fra-
εἶπεν, ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελ-
‖suscitet — ter eius vxorem illius, & ‖suscitabit semen fra-
φὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελ-
tri suo. Erant autem apud nos septem fratres: & primus
φῷ αὐτοῦ. ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος, 25
*defunctus est: — vxore ducta, *obijt: & non habens semen, reliquit vxorem
γαμήσας ἐτελεύτησε· καὶ μὴ ἔχων σπέρμα, ἀφῆκε τὴν γυναῖκα
suam fratri suo. Similiter & secundus, & ter-
*septimum. — αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρί- 26
Nouissimè — tius, vsque ad *septem. Postremùm autem omnium defuncta est & mulier.
τος, ἕως τῶν ἑπτά. ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. 27
*de — In ergo resurrectione, cuius *septem erit vxor? omnes enim
ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ 28
habuerunt eam. Respondens autem Iesus, ait illis:
ἔσχον αὐτήν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, 29
‖virtutem — Erratis, nescientes Scripturas, neque ‖efficaciam Dei.
πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφάς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.
*nubentur: — In enim resurrectione neque nubent, neque *dantur nuptui:
ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται, 30
sed sicut angeli Dei in cælo sunt. De autem resurre-
ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσιν. περὶ δὲ τῆς ἀναστά- 31
‖quod dictum est — ctione mortuorum, non legistis ‖effatum vobis à Deo,
*vobis. — σεως τῶν νεκρῶν, οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ,
dicentis*: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, &
λέγοντος, ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ, καὶ 32
Deus Iacob? Non est Deus, Deus mortuorum, sed viuentium.
ὁ θεὸς ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς, θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων.
*mirabantur — Et audientes turbæ, *percellebantur in doctrina
*ἐκπλήσσομαι. — καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, *ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ 33
eius. At Pharisæi* audientes quòd ‖occlusit os Sad-
*autem — αὐτοῦ. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσε τοὺς σαδ- 34
‖silentium imposuisset — ducæis, *coacti sunt in idipsum. Et interrogauit*
*conuenerunt in vnum: — δουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό. καὶ ἐπηρώτησεν 35
*eum — vnus ex eis Legis doctor, tentans eum, & dicens:
*est — εἷς ἐξ αὐτῶν νομικὸς, πειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων·
Magister, quod *mandatum magnum in Lege?
διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ; 36
*ex — At Iesus ait illi: Diliges Dominum Deum tuum in
ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν 37
‖mente — toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota ‖cogi-
ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ δια-
*maximum — tatione tua. Hoc est primum & *magnum mandatum.
*est — νοίᾳ σου. αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή. 38
Secundum autem simile* huic: Diliges proximum tuum sicut
δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς 39
teipsum. In his duobus mandatis vniuersa Lex ‖ &
σεαυτόν. ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ 40
‖pendet. — Prophetæ pendent. Coactis autem Pharisæis,
Congregatis — οἱ προφῆται κρέμανται. συνηγμένων δὲ τῶν φαρισαίων, 41
interrogauit eos Iesus, Dicens: Quid vobis videtur de
ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ 42
Christo? cuius filius est? dicunt ei, Dauid.
τοῦ χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστι; λέγουσιν αὐτῷ, τοῦ δαβίδ.
Ait illis: Quomodo ergo Dauid in spiritu Dominum eum
λέγει αὐτοῖς, πῶς οὖν δαβὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν 43
vocat, dicens: Dixit Dominus Domino meo: Sede
καλεῖ, λέγων· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου 44
à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum
*τίθημι. — ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν *θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν
pedum tuorum? Si ergo Dauid vocat eum Dn̄m, quomodo filius
ποδῶν σου; εἰ οὖν δαβὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς 45
eius est? Et nemo poterat ei respondere ver-
αὐτοῦ ἐστι; καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτῷ ἀποκριθῆναι λό- 46
bum: neque ausus fuit quisquam ex illa die interrogare
γον· οὐδὲ ἐτόλμησέ τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτᾶν
eum amplius.
αὐτὸν οὐκέτι.

CAP. XXIII. κγ´.

*ad turbas, & ad discipulos suos, — Tunc Iesus locutus est *turbis, & discipulis suis,
Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 1

Dicens: Super Moysi cathedram sederunt Scri-
2 λέγων, ἐπὶ τῆς μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμμα-
bæ & Pharisæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis
3 τεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι. πάντα οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν
seruare, seruate & facite: secundùm verò opera eorum *ne facite: — *nolite facere:
τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε·
dicunt enim, & non faciunt. Alligant enim onera grauia
4 λέγουσι γὰρ, καὶ οὐ ποιοῦσι. δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα
& importabilia, & imponunt in humeros homi-
καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώ-
num: *at digito ipsorum non volunt mouere ea. — *digito autem suo nolunt
πων· τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά.
Omnia verò opera sua faciunt *ad spectari — *vt videantur
5 πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι
hominibus. dilatant ‖verò phylacteria sua, & — ‖enim
τοῖς ἀνθρώποις. πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, καὶ
magnificant fimbrias vestimentorum suorum.
μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν.
Amantque primos recubitus in cœnis, & — autem
6 φιλοῦσί τε τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς
primas cathedras in synagogis, & salutationes
7 πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς
in *foris, & vocari ab hominibus, Rabbi, Rabbi. — *foro,
ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ῥαββὶ ῥαββί.
Vos autem *ne vocemini Rabbi: vnus enim est vester *do- — *nolite vocari
8 ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθη- — *magister,
ctor Christus. omnes autem vos fratres estis.
γητὴς ὁ χριστός. πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε.
Et patrem *ne vocetis vestrum super terram: vnus enim est — *nolite vocare vobis
9 καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν — *est.
Pater vester qui in cælis*. Nec vocemini *do- — *magistri: quia magister vester vnus est
10 ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μηδὲ κληθῆτε κα-
ctores: vnus enim vester est doctor, Christus.
θηγηταί· εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητὴς, ὁ χριστός.
Qui verò maior‖ vestrûm, erit vester minister. — ‖est
11 ὁ δὲ μείζων ὑμῶν, ἔσται ὑμῶν διάκονος.
Qui autem exaltauerit seipsum, humiliabitur: & qui humiliauerit
12 ὅστις δὲ ὑψώσῃ ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται· καὶ ὅστις ταπεινώσῃ
seipsum, exaltabitur. Væ autem vobis Scribæ & Pha-
13 ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται. οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φα-
risæi hypocritæ: quia comeditis domos viduarum, &
ρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ
‖prætextu prolixa orantes: propter hoc accipietis — ‖orationes longas
προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψεσθε πε-
*abundantius iudicium. Væ vobis Scribæ & Phari- — *amplius
14 ρισσότερον κρίμα. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρι-
sæi hypocritæ: quia clauditis regnum cælorum an-
σαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμ-
te homines. vos enim non intratis, nec intro-
προσθεν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερ-
euntes finitis intrare. Væ vobis Scribæ & Pha-
15 χομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φα-
risæi hypocritæ: quia circuitis mare & aridam,
ρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν,
*facere vnum proselytum: & cùm fuerit factus, facitis eum filium — *vt faciatis
ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον· καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν
gehennæ, ‖dupliciorem vobis. Væ vobis duces cæci, — ‖duplo quàm vos.
16 γεέννης, διπλότερον ὑμῶν. οὐαὶ ὑμῖν ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ
*dicentes: Quicunq; iurauerit *in templo, nihil est: qui autem iurauerit — *qui dicitis: *per templum
λέγοντες, ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ — *debitor est.
in auro templi, *debet. Stulti & cæci: quid enim
17 ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει. μωροὶ καὶ τυφλοί· τίς γὰρ
maius est, aurum, aut templum ‖sanctificans aurum? — ‖quod sanctificat
μείζων ἐστὶν, ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν;
Et, quicunque iurauerit in altari, nihil est: quicūq; autē
18 καὶ, ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν
iurauerit in dono quod* super illud, debet.
ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει. — *est
Stulti & cæci: quid enim maius*, donum, an alta- — *est,
19 μωροὶ καὶ τυφλοί· τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσιαστή-
re *sanctificans donum? ‖ergo iurans in alta- — *quod sanctificat
20 ριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον; ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσια- — ‖Qui ergo iurat
ri, iurat in eo, & in omnibus quæ super illud*.
στηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ. — *sunt.
Et *iurans in templo, iurat in illo, & in ‖ha- — *quicunque iurauerit
21 καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν τῷ κα- — ‖eo qui habitat in ipso.
bitante illud. Et *iurans in cælo, iurat in — *qui iurat
22 τοικήσαντι αὐτόν· καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν
throno Dei, & in *sedente super eum. — *eo qui sedet
τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.
Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia de-
23 οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι ἀπο-
cimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reli-
δεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ τὸ κύμινον· καὶ ἀφή-
quistis* grauiora* Legis, iudicium, & misericordiā, & fi- — *quæ *sunt
κατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν, καὶ τὸν ἔλεον, καὶ τὴν πί-
dem. hæc oportuit facere, & illa non omittere.
στιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.
Duces cæci, excolantes culicem, *at camelum — *autem
24 ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον

glutientes. Væ vobis Scribæ & Pharisæi
καταπίνοντες. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι 25
hypocritæ: quia mundatis quod deforis ‖poculi & pa-
ὑποκριταὶ, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς πα-
tinæ, intus autem ᵖplena sunt ex rapina & *iniustitia.
ροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀδικίας.
Pharisæe cæce, munda priùs quod intus ‖poculi,
φαρισαῖε τυφλὲ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου 26
& patinæ, vt fiat, & ᵃquod deforis ˈipsorum mundum.
καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν.
Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia ‖ad-
οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι πα- 27
similamini sepulchris dealbatis, quæ à foris quidem appa-
ρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαί-
rent ᵃ speciosa: intus verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni
νονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν, καὶ πάσης
‖immunditia: Sic & vos àforis quidem paretis ho-
ἀκαθαρσίας· οὕτω καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀν- 28
minibus iusti: intus autem pleni estis hypocrisi & iniquitate.
θρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.
Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia ædi-
οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι οἰ- 29
ficatis sepulchra Prophetarum, & ornatis mo-
κοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖτε τὰ μνη-
numenta iustorum: Et dicitis: quòd Si fuissemus in diebus
μεῖα τῶν δικαίων· καὶ λέγετε, ὅτι εἰ ἦμεν ἐν ταῖς ἡμέραις 30
patrum nostrorum, non essemus ‖communicatores eorum in sanguine
τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι
Prophetarum. Itaque ᵖtestamini vobismetipsis, quia filij estis
τῶν προφητῶν. ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν 31
*occidentium Prophetas. Et vos implete
φονευσάντων τοὺς προφήτας. καὶ ὑμεῖς πληρώσατε 32
mensuram patrum vestrorum. Serpentes, genimina viperarum,
τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, 33
quomodo fugietis à iudicio gehennæ? *Propter hoc ecce
πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης; διὰ τοῦτο ἰδοὺ 34
ego mitto ad vos Prophetas, & sapientes, & Scri-
ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς, προφήτας, καὶ σοφοὺς, καὶ γραμ-
bas: & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex illis
ματεῖς· καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε, καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν
flagellabitis in synagogis vestris, & persequemini de ci-
μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πό-
uitate in ciuitatem: Vt veniat super vos omnis sanguis iustus,
λεως εἰς πόλιν· ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον, 35
ᵖ effusus ᵃ super terram, à sanguine Abel iusti,
ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος ἄβελ τοῦ δικαίου,
[...] sanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidistis in-
ἕως τοῦ αἵματος ζαχαρίου υἱοῦ βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε με-
ter templum & altare. Amen dico vobis, quòd
ταξὺ τοῦ ναοῦ, καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι 36
venient hæc omnia super generationem istam.
ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.
Hierusalem, Hierusalem ‖occidens Prophetas,
ἱερουσαλὴμ, ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, 37
& ᵖ lapidans legatos ad ipsam, quoties
καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις
volui supercongregare filios tuos, quẽadmodum congregat
ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυνάγει
gallina pullos suos sub alas, & ‖non voluistis?
ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;
Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.
ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. 38
Dico enim vobis, Non me videbitis *à nunc, donec dicatis:
λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε ἀπ' ἄρτι, ἕως ἂν εἴπητε, 39
Benedictus ‖veniens in nomine Domini.
εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

‖est calicis & paropsidis, ᵖpleni estis *immunditia. ‖est calicis & paropsidis, ᵃid *est ‖similes estis ᵃhominibus ‖spurcitia: ‖socij ᵖtestimonio estis *eorum qui occiderunt *Ideo dico vobis: ᵖqui ᵃest ‖quæ occidis ᵖlapidas eos qui ad te missi sunt, ‖noluisti? *amodo, ‖qui venit

CAP. XXIIII. κδ'.

Et egressus Iesus ibat de templo: & acces-
Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ· καὶ προσ- 1
serunt discipuli eius *ostendere ei ædificationes
ῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς
templi. ‖At Iesus dixit illis: ᵖNon intuemini hæc
τοῦ ἱεροῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ βλέπετε ταῦτα 2
omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hîc lapis super lapidem,
πάντα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ᵃἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον,
qui non ‖dissoluetur. Sedente autem eo super montem
ὃς οὐ καταλυθήσεται. καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους 3
ᵖOliuarum, accesserunt ad eum discipuli ᵃpriuatim, dicentes:
τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν, λέγοντες,
Dic nobis, quando hæc erunt? & quod signum *tuæ præsentiæ
εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας,
& consummationis seculi? Et respondens Iesus,
καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, 4
dixit eis: Videte ne quis vos seducat:
εἶπεν αὐτοῖς, βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ·
Multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego
πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ἐγώ 5
sum Christus: & multos seducent.
εἰμι ὁ χριστός· καὶ πολλοὺς πλανήσουσι.

*vt ostenderẽt ‖Ipse autem respondens ᵖVideris ᵃἀφίημι ‖destruatur. ᵖOliueti, ᵃsecretò, *aduentus tui,

*Futuri estis autem audire bella, & auditiones bellorum
6 μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων·
Videte ne turbemini: oportet enim ‖omnia fieri. sed nondum est
ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι. ἀλλ' οὔπω ἐστὶ
finis. ᵖExcitabitur enim gens in gentem, & regnum
7 τὸ τέλος. ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία
in regnum: & erunt fames, & pestilentiæ, & terræ motus *secundũ loca.
ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ, καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους.
Omnia autem hæc ‖initium dolorum.
8 πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων.
Tunc tradent vos in tribulationem, & occident
9 τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν
vos: & eritis odio habiti ab omnibus gentibus, propter
ὑμᾶς· καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν, διὰ τὸ
nomen meum. Et tunc ᵖoffendentur multi: & in-
10 ὄνομά μου. καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ, καὶ ἀλ-
uicem tradent, & odio habebunt inuicem.
λήλους παραδώσουσι, καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους·
Et multi pseudoprophetæ *excitabuntur, & sedu-
11 καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται, καὶ πλανή-
cent multos. Et ‖propter multiplicari iniquitatem, re-
12 σουσι πολλούς. καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυ-
frigescet charitas multorum. Qui autem ᵖpermanens in finem,
13 γήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος,
hic ᵃseruabitur. Et prædicabitur hoc Euangelium
14 οὗτος σωθήσεται. καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς
regni in *vniuersa habitata, in testimonium omnibus
βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ, εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς
gentibus: & tunc veniet ‖finis. Cùm ergo videritis abo-
15 ἔθνεσι· καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος. ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέ-
minationem desolationis, ᵖ effatam à Daniele propheta,
λυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ δανιὴλ τοῦ προφήτου,
stantem in loco sancto (*legens intelligat)
ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ· ὁ ἀναγινώσκων νοείτω·
Tunc qui in Iudæa ᵃ fugiant ad montes.
16 τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη·
*Qui super domum, non descendat tollere ‖quæ de a-
17 ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβαινέτω ᵃἆραι τὰ ἐκ τῆς οἰ-
de sua: Et qui in agro, non reuertatur retrò
18 κίας αὐτοῦ· καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω
tollere ᵖ vestem suam. Væ autem *in vtero habentibus,
19 ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις,
& lactantibus in illis diebus.
καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
Orate autem vt non fiat fuga vestra ‖hyeme,
20 προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος,
neque in Sabbato: Erit enim tunc tribulatio magna, qualis
21 μηδὲ ἐν σαββάτῳ· ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη, οἵα
non fuit ab initio mundi vsque modò, neque non fiet.
οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου, ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ γένηται.
Et *si non contracti fuissent dies illi, non fuisset ‖ser-
22 καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώ-
uata omnis caro: ᵖpropter autem electos ᵃ contrahentur
θη πᾶσα σάρξ· διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ
dies illi. Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hîc * Chri-
23 ἡμέραι ἐκεῖναι. τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ χρι-
stus, aut illic ‖ne credatis. Excitabuntur enim pseudo-
24 στὸς, ἢ ὧδε· μὴ πιστεύσητε. ἐγερθήσονται γὰρ ψευδό-
christi & pseudoprophetæ: & dabunt signa magna &
χριστοι καὶ ψευδοπροφῆται· καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ
prodigia, ita vt ᵖ seducere, si possibile, & electos.
τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.
Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis: Ecce
25 ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν. ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ
26 in deserto est, *ne exeatis: ecce in ‖conclauibus, ne
ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστὶ, μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ
credatis. Sicut enim fulgur exit ab ᵖOrientibus,
27 πιστεύσητε. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν,
& apparet vsque Occidentes: ita erit & ᵃ præsentia filij
καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ
hominis. Vbicunque enim fuerit *cadauer, illuc congrega-
28 ἀνθρώπου. ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθή-
buntur ‖ aquilæ. Statim autem post tribulationem dierum
29 σονται οἱ ἀετοί. εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν
illorum, Sol obscurabitur, & Luna non dabit lu-
ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγ-
men suum, & stellæ cadent de cælo, & ᵖeffica-
γος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνά-
ciæ cælorum ᵃconcutientur. Et tunc parebit sig-
30 μεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. καὶ τότε φανήσεται τὸ ση-
num filij hominis in cælo: & tunc plangent om-
μεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ τότε κόψονται πᾶ-
nes tribus terræ, & videbunt Filium hominis venien-
σαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμε-
tem in nubibus cæli cum *efficacia & gloria multa.
νον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.
Et ‖legabit angelos suos cum tuba & voce
31 καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος καὶ φωνῆς
magna: & congregabunt electos eius à qua-
μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσ-

*Audituri estis prælia, & opiniones præliorum. ‖hæc ᵖConsurget *per ‖initia sunt ᵖscandalizabuntur *surgent, ‖quoniam abundabit iniquitas, ᵖperseuerauerit vsque ᵃsaluus erit. *vniuerso orbe ‖consummatio ᵖquæ dicta est *qui legit ᵃsunt, *& qui in tecto, ‖aliquid de domo ᵃαἴρω καὶ αἴρομαι. ᵖtunicam suã. *prægnantibus, & nutrientibus ‖in hyeme vel *nisi breuiati ‖salua ᵖsed propter ᵃbreuiabuntur *est ‖nolite credere: Surgent ᵖin errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi, *nolite exire: ‖penetralibus, nolite credere, ᵖOriente, & paret vsque in Occidentem: ᵃaduentus *corpus, ‖& ᵖvirtutes ᵃcommouebuntur: *virtute multa & maiestate ‖mittet

tuor ventis, à summis cælorum vsque extrema eorum.
σσάρων ἀνέμων, ἀπ᾽ ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν.
A verò ficu discite parabolam: cùm iam ra-
ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλά- 32
mus eius fuerit tener, & folia germinauerint, scitis quia
δος αὐτῆς γένηται ἁπαλὸς, καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι
prope æstas: Ita & vos, cùm videritis hæc
ἐγγὺς τὸ θέρος· οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα 33
omnia, scitote quia prope est in ianuis.
πάντα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.
Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν 34
omnia ista fiant. Cælum & terra præteribunt:
πάντα ταῦτα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· 35
verùm verba mea non præteribunt. De autem die illa
οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης 36
& hora nemo scit, neque angeli cælorum, si non Pa-
καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πα-
ter meus solus. Sicut autem dies Noe, ita erit &
τήρ μου μόνος. ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ 37
aduentus Filij hominis. Sicut enim erant in
ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν 38
diebus ante diluuium, comedentes & biben-
ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, τρώγοντες καὶ πίνον-
tes, nubentes & nuptui tradentes, vsque quo die intrauit
τες, γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε
Noe in arcam: Et non cognouerunt donec venit di-
Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν· καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἦλθεν ὁ κατα- 39
luuium, & tulit omnes: ita erit & præsentia filij
κλυσμὸς, καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ
hominis. Tunc duo erunt in agro: vnus as-
τοῦ ἀνθρώπου. τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παρα- 40
sumitur, & vnus relinquitur. Duæ molentes in
λαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται. δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ 41
mola: vna assumetur, & vna relinquetur.
μύλωνι· μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται.
Vigilate ergo: quia nescitis qua hora Dominus vester
γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν 42
venit. Illud autem scitote, quoniã si sciret paterfamilias
ἔρχεται. ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης 43
qua custodia fur venit, vigilaret vtique, & non
ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν
sineret perfodi domum suam. Propter hoc & vos estote
εἴασε διορυγῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε 44
parati, quia qua hora non putatis, Filius hominis venturus est.
ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.
Quis putas est fidelis seruus & prudens, quem constituit
τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν 45
dominus suus super familiam suam, ad dandum illis
ὁ κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν
cibum in tempore? Beatus seruus ille, quem veniens
τροφὴν ἐν καιρῷ; μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν 46
dominus eius, inuenerit facientem sic. Amen dico
ὁ κύριος αὐτοῦ, εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. ἀμὴν λέγω 47
vobis, quoniam super omnibus substantiis suis constituet eum.
ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.
Si autem dixerit malus seruus ille in corde suo:
ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, 48
Tardat dominus meus venire. Et cœperit percutere
χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν· καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς 49
conseruos edere autem & bibere cum ebriosis:
συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων·
Veniet dominus serui illius in die qua non expectat,
ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, 50
& in hora qua non scit: Et diuidet eum, & par-
καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει· καὶ διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέ- 51
tem eius cum hypocritis ponet: illic erit fletus,
ρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς,
& stridor dentium.
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Margin: ad terminos · Ab arbore autem fici, · nata, scitote · est · quia · transibunt: · παρέρχομαι. · autem · nisi · in diebus · ad eum diem quo · aduentus · assumetur, · relinquetur. · Duo in lecto: vnus assumetur, & vnus relinquetur. · venturus est. · hora · venturus esset, · Ideo · nescitis, · vt det · cùm venerit · omnia bona sua · Moram facit · suos, manducet · bibat · sperat, · ignorat: · partemque

CAP. XXV. κε΄.

Tunc similabitur regnum cælorum decem virgini-
Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθέ- 1
bus: quæ accipientes lampadas suas, exierunt in
νοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς
occursum sponsi. Quinque autem erant ex eis prudentes,
ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι, 2
& quinque fatuæ. Quæ fatuæ sumentes lam-
καὶ αἱ πέντε μωραί. αἵτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμ- 3
padas suas, non sumpserunt secum oleum.
πάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ᾽ ἑαυτῶν ἔλαιον.
Verùm prudentes acceperunt oleum in vasis suis cum
αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν, μετὰ 4
lampadibus suis. Tardante autem sponso, dor-
τῶν λαμπάδων αὐτῶν. χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύ- 5
mitauerunt omnes, & dormierunt. Media autem nocte, cla-
σταξαν πᾶσαι, καὶ ἐκάθευδον. μέσης δὲ νυκτὸς, κραυ- 6
mor factus est: Ecce sponsus venit: exite in occursum eius.
γὴ γέγονεν, ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται· ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ.

Margin: simile erit · obuiam sponso & sponsæ. · Sed quinque · acceptis lampadibus, · verò · Moram autem faciente sponso, · obuiam ei.

Tunc surrexerunt omnes virgines illæ: & orna-
7 τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσ-
uerunt lampadas suas. At fatuæ sa-
8 μησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν. αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρο-
pientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro: quia lampades
νίμοις εἶπον, δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες
nostræ extinguuntur. Responderunt autem prudentes, di-
9 ἡμῶν σβέννυνται. ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι, λέ-
centes: Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite autem potiùs
γουσαι, μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον
ad vendentes, & emite vobis ipsis.
πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς.
Abeuntibus autem illis mercari, venit sponsus: &
10 ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ
expeditæ intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est
αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ᾽ αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη
ianua. Posterius verò veniunt & reliquæ virgines, di-
11 ἡ θύρα. ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέ-
centes: Domine, Domine, aperi nobis. Ille verò respondens, ait:
12 γουσαι, κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν,
Amen dico vobis, non noui vos. Vigilate itaque: quia ne-
13 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ
scitis diem neque horam, in qua Filius hominis venit.
οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.
Sicut enim homo peregrè proficiscens, vocauit proprios
14 ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν, ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους
seruos, & tradidit illis substantias suas:
δούλους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ·
Et huic quidem dedit quinque talenta, illi autem duo, illi verò vnũ:
15 καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν·
vnicuique secundũ propriã facultatem: & peregrè profectus est statim.
ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως.
Profectus autem quinque talenta accipiens, operatus est in
16 πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, εἰργάσατο ἐν
eis, & fecit alia quinque talenta.
αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα.
Similiter & qui duo, lucratus est & ipse alia duo.
17 ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο.
Verùm vnum accipiens, abiens fodit in terra, & ab-
18 ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέ-
scondit pecuniam domini sui. Post verò tempus
19 κρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. μετὰ δὲ χρόνον
multum venit dominus seruorum illorum, & confert rationem
πολὺν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ συναίρει λόγον
cum eis. Et accedens quinque talenta
20 μετ᾽ αὐτῶν. καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα
accipiens, attulit alia quinque talenta, dicens: [illegible]
λαβὼν, προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα, λέγων, κύριε,
quinque talenta mihi tradidisti ecce alia quinque talenta
πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα
lucratus sum super illis. Ait verò illi dominus eius:
21 ἐκέρδησα ἐπ᾽ αὐτοῖς. ἔφη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ,
Bene, serue bone & fidelis, super pauca fuisti fidelis, super multa te
εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε
constituam: ingredere in gaudium domini tui.
καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.
Accedens autem & qui duo talenta accipiens, dixit: Do-
22 προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπε, κύ-
mine, duo talenta mihi tradidisti: ecce alia duo talenta
ριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα
lucratus sum super illis. Ait illi dominus eius: Bene
23 ἐκέρδησα ἐπ᾽ αὐτοῖς. ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εὖ
serue bone & fidelis, super pauca fuisti fidelis, super multa te con-
δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε κα-
stituam: ingredere in gaudium domini tui.
ταστήσω. εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.
Accedens autem & vnum talentum sumens, ait: Do-
24 προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰληφὼς, εἶπε, κύ-
mine, scio te quia durus es homo, metens vbi non se-
ριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔ-
minasti, & congregans vnde non sparsisti: Et timore perculsus
25 σπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας· καὶ φοβηθεὶς
abiens, abscondi talentum tuum in terra: ecce habes tuum.
ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε ἔχεις τὸ σόν.
Respondens autem dominus eius, dixit ei: Male ser-
26 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ, πονηρὲ δοῦ-
ue & piger, sciebas quia meto vbi non seminaui, & congrego
λε καὶ ὀκνηρὲ, ᾔδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω
vnde non sparsi. Oportuit ergo te iacere argentum meum
27 ὅθεν οὐ διεσκόρπισα· ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου
mensariis, & veniens ego recepissem vtique meum
τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν
cum vsura. Tollite itaque ab eo talentum, & date
28 σὺν τόκῳ. ἄρατε οὖν ἀπ᾽ αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε
habenti decem talenta. Nam habenti omni da-
29 τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα. τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δο-
bitur, & augebitur: à verò non habente, & quod vi-
θήσεται, καὶ περισσευθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ δο-
detur habere, auferetur ab eo. Et inutilem seruum
30 κεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ. καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον

Margin: autem · Dum autem irent emere, · quæ paratæ erant · κλείω. · Nouissimè · At ille · nescio · suos · bona sua · vni · alij · virtutem: · Abiit · qui acceperat, · lucratus est · acceperat, · Qui autem vnũ acceperat, · terram, · temporis · posuit · qui · acceperat, obtulit · Euge, · quia · intra · Accessit · acceperat, & · Euge · quia · intra · qui · acceperat, · metis · cógregas vbi · timés abij, & · quod · est · vbi · committere pecuniã meam numulariis, · quod · est. · ei qui habet enim · abundabit: ei autem qui non habet,

eiicite in tenebras exteriores: illic erit fletus
ἐκβάλλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσαι ὁ κλαυθμὸς
* stridor & *fremitus dentium. Cùm autem venerit Filius ho-
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν- 31
‖ maiestate minis in ‖gloria sua, & omnes sancti angeli cum
θρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ'
‖ sedem maiestatis eo, tunc sedebit super ‖throno gloriæ suæ:
αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ·
* congregabuntur Et *cogentur ante eum omnes gentes, &
καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ 32
separabit eos abinuicem, sicut pastor segregat
ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ
oues ab hœdis: Et statuet quidem oues
πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων· καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα 33
‖ autem à dextris suis, at hœdos ‖ à sinistris.
ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων.
* erunt Tunc dicet rex his qui à dextris eius*: Venite bene-
τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, δεῦτε οἱ εὐλο- 34
dicti Patris mei, possidete paratum vobis
γημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν
* constitutione regnum à *fundamento mundi. Esuriui enim, &
βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἐπείνασα γάρ, καὶ 35
‖ dedistis mihi bibere: dedistis mihi manducare: sitiui, & ‖potastis me: hospes eram,
ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην,
* operuistis & collegistis me: nudus, & *amicuistis me:
καὶ συνηγάγετέ με· γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με· 36
‖ infirmus, * ἀσθενέω ‖ ægrotaui, & visitastis me: in carcere eram, & venistis
ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε
ad me. Tunc respondebunt ei iusti, di-
πρός με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέ- 37
* panimus? * τρέφω centes: Domine, quando te vidimus esurientem, & *aluimus? vel
γοντες, κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ
* dedimus tibi potum? ‖ te: sitientem, & *potauimus? Quando autem te vidimus hospitem, &
διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν; πότε δέ σε εἴδομεν ξένον, καὶ 38
* cooperuimus te? * Aut collegimus ‖? aut nudum, & *amiciuimus?
συνηγάγομεν; ἢ γυμνόν, καὶ περιεβάλομεν;
*Quando verò te vidimus infirmum, aut in carcere, & venimus
πότε δέ σε εἴδομεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν 39
ad te? Et respondens rex dicet illis: Amen
πρός σε; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς, ἀμὴν 40
‖ quamdiu * de his fratribus meis minimis, * erunt: dico vobis, ‖quatenus fecistis vni *horum fratrum meorum mini-
λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλα-
morum, mihi fecistis. Tunc dicet & his qui à sinistris *:
χίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων, 41
* Discedite *Ite à me maledicti in ignem æternum,
πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ
* qui [illegible] *præparatum diabolo & angelis eius:
ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.
Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare: sitiui, & non
ἐπείνασα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ 42
‖ dedistis mihi potum: ‖potastis me: Hospes eram, & non collegistis me:
ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με· 43
* operuistis nudus, & non *amicuistis me: infirmus, & in carcere, & non
γυμνός, καὶ οὐ περιεβάλετέ με· ἀσθενής, καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ
visitastis me. Tunc respondebunt ei & ipsi,
ἐπεσκέψασθέ με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ αὐτοί, 44
dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut
λέγοντες, κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ
hospitem, aut nudum, aut infirmũ, aut in carcere, & non ministrauimus tibi?
ξένον, ἢ γυμνόν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι;
* quamdiu Tunc respondebit illis, dicens: Amen dico vobis: *qua-
τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, λέγων, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' 45
‖ de minoribus his. tenus non fecistis vni ‖horum minimorum, nec mihi fecistis.
ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε.
* autem Et ibunt hi in supplicium æternum: at iusti*
καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι 46
in vitam æternam.
εἰς ζωὴν αἰώνιον.

CAP. XXVI. κϛʹ.

Et factum est, cùm consummasset Iesus omnes sermones
Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους 1
* biduum hos, dixit discipulis suis: Scitis quia post *duos
τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, οἴδατε ὅτι μετὰ δύο 2
‖ fiet, * traditur vt crucifigatur. dies Pascha ‖fit, & filius hominis *traditur
ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται
ad crucifigi. Tunc congregati sunt principes Sacerdotũ &
εἰς τὸ σταυρωθῆναι. τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ 3
Scribæ, & seniores populi in atrium prin-
οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρ-
‖ qui dicebatur * consilium fecerunt ‖ tenerent cipis Sacerdotum, ‖ dicti Caiphas: Et *consultauerunt
χιερέως, τοῦ λεγομένου Καϊάφα· καὶ συνεβουλεύσαντο 4
vt Iesum dolo ‖ apprehenderent, & occiderent.
ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλῳ κρατήσωσι, καὶ ἀποκτείνωσιν.
* die * ne forte * fieret ‖ Cùm autem Iesus esset Dicebant autem: Non in* festo, *vt ne tumultus *fiat in
ἔλεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ 5
populo. ‖ At Iesu existente in Bethania, in domo Simo-
λαῷ. τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ, ἐν οἰκίᾳ Σίμω- 6
nis leprosi, Accessit ad eum mulier alabastrum
νος τοῦ λεπροῦ, προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον 7

vnguenti habens pretiosi, & effudit super caput ipsius
μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ
recumbentis. Videntes autem discipuli eius, indignati sunt,
8 ἀνακειμένου. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν,
dicentes: *Ad quid perditio hæc? Potuit enim illud vnguen- * Vt
9 λέγοντες, εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη; ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύ-
tum venundari multo, & dari pauperibus. Sciens autem Ie-
10 ρον πραθῆναι πολλοῦ, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς. γνοὺς δὲ ὁ Ἰη- * πραθῆναι
sus, ait illis: Quid ‖molestias exhibetis mulieri? opus enim ‖ molesti estis huic
σοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ
bonum operata est in me. *Semper enim pauperes habe- * Nam
11 καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ. πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχε-
tis *cum vobis, me autem non semper habetis. ‖ faciens enim * vobiscum, ‖ Mittens
12 τε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. βαλοῦσα γὰρ
hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum
αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι
me fecit. Amen dico vobis, vbicunque prædicatũ fuerit
13 με ἐποίησεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ
euangelium hoc in toto mundo, dicetur & quod fe-
εὐαγγέλιον τοῦτο, ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίη-
cit hæc in memoriam eius. Tunc ‖vadens vnus ‖ abiit
14 σεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. τότε πορευθεὶς εἷς
* duodecim, *dictus Iudas Iscariotes, ad princi- * de * qui dicebatur
τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρ-
pes Sacerdotum, *Ait: Quid vultis mihi dare, & ego vobis tra- * & ‖ illis:
15 χιερεῖς, εἶπε, τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παρα-
dam eum? ‖ Illi verò constituerunt ei triginta argenteos. ‖ At illi
δώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια.
Et ex inde quærebat opportunitatem vt eum traderet.
16 καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ.
At prima* Azymorum accesserunt discipuli * autem die
17 τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ
*Iesu, dicentes ei: Vbi vis paremus tibi comedere * ad Iesum,
Ἰησοῦ, λέγοντες αὐτῷ, ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν
Pascha? ‖ Ille autem dixit: Ite in ciuitatem ad ‖ At Iesus
18 τὸ πάσχα; ὁ δὲ εἶπεν, ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν
quendam, & dicite ei: Magister dicit: Tempus meum pro-
δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ, ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγ-
pè est, apud te facio Pascha cum discipulis meis.
γύς ἐστι, πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.
Et fecerunt discipuli sicut *coordinauerat illis Iesus: & * constituit
19 καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ
parauerunt Pascha. Vespere autem facto, discumbebat cum
20 ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ
duodecim*. Et edentibus illis, dixit: Amen dico * discipulis suis,
21 τῶν δώδεκα. καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἶπεν, ἀμὴν λέγω
vobis, quia vnus *ex vobis traditurus est me. Et contristati * vestrum
22 ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. καὶ λυπούμενοι
valde, cœperunt dicere ei ‖ vnusquisque eorum, Nunquid ego sum, Domine? ‖ singuli
σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν, μήτι ἐγώ εἰμι, κύριε;
‖ Is verò respondens, ait: *Intingens cum me in ca- ‖ At ipse * Qui intingit mecũ manum in paropside,
23 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυ-
tino manum, hic me tradet. Quidem filius homi-
24 βλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
nis vadit, sicut scriptum est de illo. Væ autem homi-
που ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώ-
ni illi per quem filius hominis traditur: bonum erat
πῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν
ei, si non natus fuisset homo ille. Respondens autem
25 αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. ἀποκριθεὶς δὲ
Iudas qui ‖tradens eum, dixit: Nunquid ego sum, rabbi? Ait ‖ tradidit
Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτόν, εἶπε, μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββί; λέγει
illi: Tu dixisti. *Edentibus autem eis, *accipiens Iesus * Cœnantibus * accepit
26 αὐτῷ, σὺ εἶπας. ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς
panem, & *benedicens, fregit, & ‖ dedit discipulis* * benedixit, & ‖ deditque * suis,
τὸν ἄρτον, καὶ εὐλογήσας, ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς,
& ait: Accipite, *comedite: Hoc est corpus meum. * &
καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.
Et accipiens calicem, & *gratias actis, dedit illis, * gratias egit &
27 καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς,
dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic enim est sanguis meus
28 λέγων, πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου
qui noui testamenti, qui pro multis *effusus in remissio- * effundetur
τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφε-
nem peccatorum. Dico autem vobis, quòd non bibam à modò
29 σιν ἁμαρτιῶν. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι
de hoc genimine vitis, vsque in diem illum
ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης,
cùm illud bibam ‖cum vobis nouum in regno Patris mei. ‖ vobiscum
ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.
Et hymno dicto, exierunt in montem *Oliuarum. * Oliueti.
30 καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.
Tunc dicit illis Iesus: Omnes vos *offendemi- * scandalum patiemini
31 τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσε-
ni in me in nocte ista. Scriptum est enim: Percutiam Pa-
σθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. γέγραπται γάρ, πατάξω τὸν ποι-
storem, & dispergentur oues gregis.
μένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης.
‖ Post autem excitari me, præcedam vos in Galilæam. ‖ Postquam autem resurrexero,
32 μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

*Et si
Respondens autem Petrus, ait illi: *Si & omnes scanda-
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος, εἶπεν αὐτῷ, εἰ καὶ πάντες σκανδα- 33
lizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.
λισθήσονται ἐν σοὶ, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι.
Ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia in hac nocte,
ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ, 34
‖antequam gallus cantet,
‖ante gallum vociferari, ter abnegabis me.
πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.
*tecum
Ait illi Petrus: Etiã si oportuerit me *cum te mori, non
λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος, κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ 35
te negabo. Similiter verò & omnes discipuli dixerunt.
μή σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.
*quæ dicitur
Tunc venit cum illis Iesus in villam *dictam Geth
τότε ἔρχεται μετ᾽ αὐτῶν ὁ ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον γεθ- 36
‖suis:
semani, & dicit discipulis‖: Sedete hîc, *vsquequo va-
*donec vadam illuc, & orem.
σημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς, καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελ-
*assumpto Petro, & duobus filiis
dens orem illic. Et *assumens Petrum, &
θὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ. καὶ παραλαβὼν τὸν πέτρον, καὶ 37
‖mœstus esse.
duos filios Zebedæi, cœpit contristari & ‖grauissimè angi.
τοὺς δύο υἱοὺς ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.
Tunc ait illis: Vndique tristis est anima mea vsque ad mortem.
τότε λέγει αὐτοῖς, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. 38
‖Sustinete
*mecum.
‖Manete hîc, & vigilate *cum me. Et progressus
μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖτε μετ᾽ ἐμοῦ. καὶ προελθὼν 39
pusillum, procidit in faciem suam, orans, & di-
μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος, καὶ λέ-
cens: Pater mi, si possibile est, transeat à me ca-
γων, πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ᾽ ἐμοῦ τὸ πο-
lix iste. verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.
τήριον τοῦτο. πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ᾽ ὡς σύ.
*suos,
Et venit ad discipulos*, & inuenit eos dormien-
καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύ- 40
tes: & dicit Petro: Sic non potuistis vna hora vi-
δοντας· καὶ λέγει τῷ πέτρῳ, οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρη-
*mecum?
gilare *cum me? Vigilate, & orate vt
γορῆσαι μετ᾽ ἐμοῦ; γρηγορεῖτε, καὶ προσεύχεσθε, ἵνα 41
‖est,
non intretis in tentationem. Quidem spiritus promptus‖, verùm
μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ
*autem.
‖abiit: &
caro *infirma. Iterum ex secundo ‖abiens, o-
σὰρξ ἀσθενής. πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν, προσ- 42
rauit, dicens: Pater mi, si non potest hic calix
ηύξατο λέγων, πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον
‖nisi
transire à me, ‖si non illum bibam, fiat voluntas tua.
παρελθεῖν ἀπ᾽ ἐμοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.
*venit iterum, &
Et *veniens inuenit eos rursus dormientes: erant enim
καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ 43
*relictis illis,
eorum oculi grauati. Et *relinquens illos,
αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι. καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, 44
*&
abiit iterum,* orauit ex tertio, eundem sermonem dicens.
ἀπελθὼν πάλιν, προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.
Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis: Dor-
τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, κα- 45
*iam,
mite *cæterum, & requiescite: ecce, appropinquauit hora, &
θεύδετε τὸ λοιπὸν, καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ, ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ
filius hominis traditur in manus peccatorum.
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν.
‖Surgite,
*qui me tradet
‖Excitamini, eamus: ecce appropinquauit *tradens me.
ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με. 46
*de
Et adhuc eo loquente, ecce Iudas vnus* duodecim venit, &
καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε, καὶ 47
*fustibus, missi
cum eo turba multa cum gladiis & *lignis, à princi-
μετ᾽ αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρ-
‖Qui autem tradidit
pibus Sacerdotum & senioribus populi. ‖At tradens
χιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. ὁ δὲ παραδιδοὺς 48
eum, dedit illis signum, dicens; Quemcunq; osculatus fuero, ipse est:
αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι·
*tenete
*prehendite eum. Et confestim accedens ad Iesum,
κρατήσατε αὐτόν. καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ ἰησοῦ, 49
*Aue
dixit: *Gaude rabbi. Et osculatus est eum. ‖At Iesus
‖Dixitque illi Iesus:
εἶπε, χαῖρε ῥαββί. καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. ὁ δὲ ἰησοῦς 50
*ad quid venisti?
ait illi: Amice, *in quo ades? Tunc *accedentes inie-
*accesserunt, &
εἶπεν αὐτῷ, ἑταῖρε, ἐφ᾽ ᾧ πάρει; τότε προσελθόντες ἐπέ-
*tenuerunt
cerunt manus in Iesum, & *prehenderunt eum.
βαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.
‖ex his qui erant
Et ecce vnus ‖eorum cum Iesu, extendens manum, exemit
καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ ἰησοῦ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν 51
gladium suum: & percutiens seruum principis Sacerdotũ, amputauit
μάχαιραν αὐτοῦ· καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, ἀφεῖλεν
eius auriculam. Tunc ait illi Iesus: Conuerte
αὐτοῦ τὸ ὠτίον. τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀπόστρεψόν 52
*qui acceperint
tuum gladium in locum suum: omnes enim *accipientes gla-
σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μά-
‖peribunt.
*ἀποθνήσκω
dium, in gladio ‖morientur. An putas quia non possum
χαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται. ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι 53
*rogare
‖modò
nunc *aduocare Patrem meum, & exhibebit mihi ‖plus
ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους
quàm duodecim legiones angelorum? Quomodo ergo implebuntur
ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; πῶς οὖν πληρωθῶσιν 54
Scripturæ, quia sic oportet fieri? In illa hora dixit
αἱ γραφαὶ, ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι; ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν 55

Iesus turbis: Tanquam ad latronem existis cum gladiis
ὁ ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν
& ‖lignis, comprehendere me. quotidie apud vos sede- ‖fustibus
καὶ ξύλων, συλλαβεῖν με. καθ᾽ ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζό- καθέζομαι
bam docens in templo: & non *prehendistis me. *me tenuistis.
μην διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.
Hoc autem totum factum est, vt adimplerentur Scripturæ Pro-
56 τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προ-
phetarum. Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt.
φητῶν. τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.
‖Illi verò tenentes Iesum, abduxerunt ad Caipham ‖At illi
57 οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν ἰησοῦν, ἀπήγαγον πρὸς καϊάφαν
principem Sacerdotum, vbi Scribæ & seniores con-
τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι συν-
uenerant. At Petrus* sequebatur eum à longè, *autem
58 ήχθησαν. ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν,
vsque *aulã principis Sacerdotum. & ingressus intrò, sedebat cum *in atrium
ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως. καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν
ministris, ‖videre finem. At principes Sacerdotũ*, & se- ‖vt videret
*autem
59 ὑπηρετῶν, ἰδεῖν τὸ τέλος. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσ- *omne concilium
niores, & *consessus omnis quærebant falsum testimonium cõtra
βύτεροι, καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ
Iesum, vt eum ‖morte afficerent: Et non inueneruñt.*& mul- ‖morti traderent:
60 τοῦ ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν θανατώσωσι· καὶ οὐχ εὗρον. καὶ πολ- *cùm multi
tis falsis testibus accedentibus, non inuenerũt. Postremò autẽ falsi testes accessissent. Nouissimè autem venerunt
λῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων, οὐχ εὗρον. ὕστερον δὲ
aduenientes duo falsi testes, *Dixerunt: Hic *effatus est: *Et *dixit
61 προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες, εἶπον, οὗτος ἔφη,
Possum ‖dissoluere templum Dei, & *per tres dies reæ- ‖destruere
*post triduum
δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκο-
dificare illud. Et surgens princeps Sacerdotum, ait illi:
62 δομῆσαι αὐτόν. καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς, εἶπεν αὐτῷ,
Nihil respondes? *quid isti te contra testificantur? *ad ea quæ isti aduersum te
οὐδὲν ἀποκρίνῃ; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;
At Iesus ‖ tacebat. Et respondens princeps Sacerdotum, ait ‖autem
63 ὁ δὲ ἰησοῦς ἐσιώπα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς, εἶπεν
illi: Adiuro te per Deum viuum, vt nobis dicas si
αὐτῷ, ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ
tu es Christus filius Dei. Dicit illi Iesus: Tu
64 σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, σὺ
dixisti. verumtamen dico vobis, à modò videbitis filium hominis
εἶπας. πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ᾽ ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
sedentem à dextris *efficacitatis, & venientem in nu- *virtutis Dei,
καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νε-
bibus cæli. Tunc princeps Sacerdotũ *disrupit vesti- *scidit
65 φελῶν τοῦ οὐρανοῦ. τότε ὁ ἀρχιερεὺς [b] διέρρηξε τὰ ἱμά- [b] διαῤῥήγνυμι
menta sua, dicens, quòd blasphemauit: quid adhuc ‖vsum habemus te- ‖egemus testibus?
τια αὐτοῦ, λέγων, ὅτι ἐβλασφήμησε. τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρ-
stium? Ecce nunc audistis blasphemiam eius.
τύρων; ἴδε νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ.
Quid vobis videtur? *Illi verò respondentes, dixerunt: Reus mortis *At illi
66 τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, ἔνοχος θανάτου
est. Tunc *inspuerunt in faciem eius, & ‖cola- *expuerunt
67 ἐστί. τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐκολά- ‖colaphis eum ceciderunt:
phizauerunt eum: alij autem *percusserunt, Dicentes: Propheteiza *palmas in faciem eius dederunt,
68 φισαν αὐτόν. οἱ δὲ ἐρράπισαν, λέγοντες, προφήτευσον
nobis Christe, quis est *percutiens te? At Petrus* foris *qui te percussit?
69 ἡμῖν χριστὲ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε; ὁ δὲ πέτρος ἔξω *verò
sedebat in atrio: & accessit ad eum vna ancilla di-
ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη, λέ-
cens: Et tu eras cum Iesu Galilæo.
γουσα, καὶ σὺ ἦσθα μετὰ ἰησοῦ τοῦ γαλιλαίου.
‖Ille verò negauit coram omnibus, dicens Nescio quid dicis. ‖At ille
70 ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων, λέγων, οὐκ οἶδα τί λέγεις.
Exeuntem autem illum in vestibulum, vidit eum alia: & *Exeunte autẽ illo ianuam,
71 ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα, εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ *ancilla:
ait his qui *ibi: Et hic erat cum Iesu Nazareno. *erant
λέγει τοῖς ἐκεῖ, καὶ οὗτος ἦν μετὰ ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου.
Et iterum negauit cum iuramento, quia non noui hominem.
72 καὶ πάλιν ἠρνήσατο μεθ᾽ ὅρκου, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.
‖Post paulum autem accedentes stantes, dixerunt Petro: ‖Et post pusillum, accesserũt qui stabant, &
73 μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες, εἶπον τῷ πέτρῳ,
Verè & tu ex illis es: *etenim locutio tua manifestum te facit. *nam & loquela
ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ.
Tunc cœpit *deuouere & iurare, quia non *noui *detestari
74 τότε ἤρξατο καταναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα *nouisset
hominem. Et continuò gallus ‖vociferatus est. ‖cantauit.
τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε·
Et recordatus est Petrus verbi Iesu *dicentis ei: Quòd *quod dixerat: Priùs quàm gallus cantet,
75 καὶ ἐμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ ῥήματος τοῦ ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ, ὅτι
ante gallum vociferari, ter abnegabis me. Et egressus
πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. καὶ ἐξελθὼν
foras, fleuit amarè.
ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς.

CAP. XXVII. κζ'.

Manè autem facto, consilium *sumpserunt omnes principes *inierunt
1 Πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρ-
Sacerdotum & seniores populi aduersus Iesum, vt eum
χιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν

* vinctum adduxerunt eum
morti traderent. Et * ligantes eum abduxerunt, &
θανατώσωσι. καὶ δήσαντες αὐτὸν, ἀπήγαγον, καὶ 2
tradiderunt eum Pontio Pilato præsidi.
παρέδωκαν αὐτὸν ποντίῳ πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.

‖ qui eum tradidit,
† pœnitentia ductus,
Tunc videns Iudas ‖ qui tradens [fuit] eum, quòd damnatus esset,
τότε ἰδὼν ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, ὅτι κατεκρίθη, 3
† pœnitens, retulit triginta argenteos principibus Sa-
μεταμεληθεὶς, ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχι-
cerdotum & senioribus, Dicens, Peccaui, † tra-
ερεῦσι, καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, λέγων, ἥμαρτον παρα- 4

* iustum. At illi
dens sanguinē * innoxium. Illi * verò dixerunt: Quid ad nos? tu videris.
δοὺς αἷμα ἀθῷον. οἱ δὲ εἶπον, τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει.

‖ proiectis argenteis
† laqueo se suspendit.
* autem
* acceptis argenteis,
‖ mittere
† Consilio autem inito,
emerunt
‖ peregrinorum.
Et ‖ proijciens argenteos in templo, recessit: & ab-
καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ, ἀνεχώρησε· καὶ ἀπελ- 5
iens † se strangulauit. At principes * Sacerdotū * accipientes argen-
θὼν ἀπήγξατο. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύ- 6
teos, dixerunt: Non licet ‖ inijcere eos in corbanam: quia pretium
ρια, εἶπον, οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν· ἐπεὶ τιμὴ
sanguinis est. † Consilium autem sumentes, mercati sunt ex
αἵματός ἐστι. συμβούλιον δὲ λαβόντες, ἠγόρασαν ἐξ 7
illis agrum figuli, in sepulturam ‖ peregrinis.
αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις.

* Propter hoc
‖ Hacel-dama, hoc est,
† in hodiernum diem.
* quod dictum est
* Quapropter vocatus est ager ille, ‖ Ager sanguinis, vsque
διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος, ἀγρὸς αἵματος, ἕως τῆς 8
† hodie. Tunc impletum est * effatum per Ieremiam pro-
σήμερον. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ ἱερεμίου τοῦ προ- 9
pheram, dicentem: Et acceperunt triginta argenteos pretium
φήτου, λέγοντος, καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν
appretiati, quem appretiauerunt à filijs Israel:

[a] τιμάομαι
τοῦ [a] τετιμημένου, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν ἰσραήλ·
Et dederunt eos in agrum figuli, sicut con-
καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συν- 10

‖ autem
stituit mihi Dominus. At Iesus ‖ stetit ante præ-
έταξέ μοι κύριος. ὁ δὲ ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγε- 11
sidem: & interrogauit eum præses, dicens: Tu es rex
μόνος, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς
Iudæorum? At Iesus dixit illi: Tu dicis.
τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ, σὺ λέγεις.

* cùm accusaretur
Et * in accusari ipsum à principibus Sacerdotū & se-
καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσ- 12
nioribus, nihil respondit. Tunc dicit illi Pila-
βυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο. τότε λέγει αὐτῷ ὁ πιλά- 13

‖ aduersum te dicunt testimonia?
* miraretur præses
tus: Non audis quanta ‖ te contra testantur?
τος, οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσι;
Et non respondit ei ad vllum verbum, ita vt * mira-
καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε θαυμά- 14
ri præsidem vehementer. Per autē diē solennē consueuerat præ-
ζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν. κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγε- 15

* populo dimittere vnum
* qui dicebatur Barabbas.
ses † absoluere vnum vinctum turba, quem voluissent.
μὼν ἀπολύειν ἕνα δέσμιον τῷ ὄχλῳ, ὃν ἤθελον.
Habebāt autē tunc vinctum insignem, * dictum Barabbam.
εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον, λεγόμενον βαραββᾶν. 16

‖ Congregatis
‖ Coactis ergo illis, dixit illis Pilatus, Quem vul-
συνηγμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τίνα θέ- 17

† dimittam
* qui dicitur Christus?
tis † Absoluam vobis? Barabbam, an Iesum * dictum Christum?
λετε ἀπολύσω ὑμῖν; βαραββᾶν, ἢ ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν;
Sciebat enim quòd per inuidiam tradidissent eum.
ᾔδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν. 18

* pro
Sedente autem illo * super tribunali, misit ad
καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς 19
eum vxor eius, dicens: Nihil tibi & iusto illi:
αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λέγουσα, μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ·

‖ visum
multa enim passa sum hodie per ‖ somnium propter eum.
πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ᾽ ὄναρ δι᾽ αὐτόν.

† autem
* populis
[b] πείθω
* verò
At principes † Sacerdotum & seniores persuaserunt * turbis,
οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι [b] ἔπεισαν τοὺς ὄχλους, 20
vt peterent Barabbam, at Iesum * perderent.
ἵνα αἰτήσωνται τὸν βαραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν ἀπολέσωσιν.
Respondens autem præses, ait illis: Quem vultis de
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν, εἶπεν αὐτοῖς, τίνα θέλετε ἀπὸ 21

‖ dimitti
† At illi
duobus ‖ absoluam vobis? † Illi verò dixerunt: Barabbam.
τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον, βαραββᾶν.

* de Iesu, qui dicitur Christus?
Dicit ergo illis Pilatus: Quid igitur faciam * Iesum di-
λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τί οὖν ποιήσω ἰησοῦν τὸν λεγό- 22
ctum Christum? Dicunt ei omnes: Crucifigatur.
μενον χριστόν; λέγουσιν αὐτῷ πάντες, σταυρωθήτω.

‖ Ait illis præses:
† At illi magis
‖ At præses ait: Quid enim mali fecit? † Illi autem abunde
ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσῶς 23
clamabant, dicentes: Crucifigatur. Videns autem Pilatus
ἔκραζον, λέγοντες, σταυρωθήτω. ἰδὼν δὲ ὁ πιλάτος 24

* accepta aqua,
quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret, * sumens aquam
ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ

‖ populo,
lauit manus coram ‖ turba dicens: Innocens sum
ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, λέγων, ἀθῷός εἰμι
à sanguine iusti huius: vos videritis.
ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε.
Et respondens vniuersus populus, dixit: Sanguis eius super nos,
καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς, εἶπε, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ᾽ ἡμᾶς, 25

† Filios
* dimisit
& super † natos nostros. Tunc * absoluit illis Ba-
καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βα- 26

* Iesum autem flagellatum
‖ eis
† suscipientes
rabbam: * At Iesum flagellans, tradidit ‖ vt crucifigeretur.
ραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν φραγελλώσας, παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.
Tunc milites præsidis † assumentes Iesum
27 τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν ἰησοῦν

* congregauerunt
in prætorium, * coegerunt ad eum vniuersam cohortem.
εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ᾽ αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν.
Et exuentes eum, circundederunt ei chlamydem coc-
28 καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκ-
cineam: Et plectentes coronam de spinis, imposuerunt
29 κίνην· καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν
super caput eius, & arundinem in dextera eius: & ge-
ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ· καὶ γο-

‖ flexo
nu ‖ flectentes ante eum, illudebant ei, dicentes:
νυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἐνέπαιζον αὐτῷ, λέγοντες,

* Aue
† expuentes
* Gaude rex Iudæorum. Et † insputentes in
30 χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἐμπτύσαντες εἰς
eum, acceperunt arundinem, & percutiebant in caput eius.
αὐτὸν, ἔλαβον τὸν κάλαμον, καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.
Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum chlamydem:
31 καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα,

‖ vt crucifigerent.
& induerunt eum vestimentis eius, & abduxerunt eum ‖ ad
καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ· καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς
crucifigendum. Exeuntes autem, inuenerunt hominem Cy-
32 τὸ σταυρῶσαι. ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον κυ-
renæum, nomine Simonem: hunc angariauerunt, vt tolleret cru-
ρηναῖον, ὀνόματι σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυ-

† venerunt
* qui dicitur
‖ quod est
† Et
* vinum
* cùm gustasset
[a] μίγνυμι
cem eius. Et † venientes in locum * dictum Golgo-
33 ρὸν αὐτοῦ. καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον γολγο-
tha, ‖ qui est dictus Caluariæ locus. † Dederunt ei
34 θᾶ, ὅς ἐστι λεγόμενος κρανίου τόπος· ἔδωκαν αὐτῷ
bibere * acetum cum felle mixtum. Et * gustans noluit
πιεῖν ὄξος μετὰ χολῆς [a] μεμιγμένον. καὶ γευσάμενος οὐκ ἤθελε

‖ Postquam autem crucifixerunt
† mittentes
* quod dictum est per Prophetam, dicētem:
Diuiserunt sibi
‖ miserunt
bibere. ‖ Crucifigentes verò eum, diuiserunt vestimenta
35 πιεῖν. σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια
eius, † iacientes sortem: vt impleretur * effatum à Pro-
αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ προ-
pheta: Dispertiti sunt vestimenta mea sibiipsis, & super ve-
φήτου, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱμα-
stem meam ‖ iecerunt sortem. Et sedentes seruabant
36 τισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. καὶ καθήμενοι ἐτήρουν
eum illic. Et imposuerunt super caput eius
37 αὐτὸν ἐκεῖ. καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ
causam ipsius scriptam: HIC EST
τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην, ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ
IESVS REX
ΙΗΣΟΥΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ
IVDÆORVM. Tunc crucifixi sunt cum eo
38 ΙΟΥΔΑΙΩΝ. τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ
duo latrones, vnus à dextris, & vnus à sinistris.
δύο λῃσταὶ, εἷς ἐκ δεξιῶν, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων.

* autem
At prætereuntes * blasphemabant eum, mouentes
39 οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες

* Vah qui destruis
‖ Dei,
† triduo illud reædificas: salua temetipsum
capita sua: Et dicentes: * Dissoluens
40 τὰς κεφαλὰς αὐτῶν· καὶ λέγοντες, ὁ καταλύων τὸν
tēplum ‖, & in † tribus diebus ædificans, serua teipsum. Si filius
ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν. εἰ υἱὸς
es Dei, descende de cruce. Similiter verò & princi-
41 εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρ-
pes Sacerdotum illudentes cum Scribis, & senioribus,
χιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων, καὶ πρεσβυτέρων,

* saluos fecit,
‖ saluum facere
& Pharisæis, dicebant: Alios * seruauit, seipsum non potest
42 καὶ φαρισαίων, ἔλεγον, ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται
‖ seruare. Si rex Israel est, descendat nunc de cru-
σῶσαι. εἰ βασιλεὺς ἰσραήλ ἐστι, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυ-

† credimus ei,
ce, & † credemus in eo. Confidit in Deo:
43 ροῦ, καὶ πιστεύσομεν ἐπ᾽ αὐτῷ. πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεὸν,
liberet nunc eum, si vult eum. dixit enim, Quia Dei sum filius.
ῥυσάσθω νῦν αὐτὸν, εἰ θέλει αὐτόν. εἶπε γὰρ, ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός.

* Idipsum autē
‖ qui crucifixi erant cum eo,
improperabāt
* Id verò ipsum & latrones ‖ concrucifixi ipsi exprobra-
44 τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ οἱ λῃσταὶ οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ, ὠνείδι-
bant ei. A autem sexta hora tenebræ factæ sunt super vni-
45 ζον αὐτῷ. ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶ-

* ad
* Et
uersam terram, vsque * horam nonam. * Circa verò nonam
46 σαν τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης. περὶ δὲ τὴν ἐννάτην
horam clamauit Iesus voce magna, dicens: Eli, Eli, lam-
ὥραν ἀνεβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, ἠλὶ, ἠλὶ, λα-
ma sabachthani? hoc est: Deus meus, Deus meus, vt quid me dere-
μὰ σαβαχθανί; τοῦτ᾽ ἔστι, θεέ μου, θεέ μου, ἱνατί με ἐγκα-

† stantes, &
liquisti? Quidam autem eorū illic † stantium audientes, dicebant:
47 τέλιπες; τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώτων ἀκούσαντες, ἔλεγον,
Quòd Eliam vocat iste. Et continuò currens vnus ex eis,
48 ὅτι ἠλίαν φωνεῖ οὗτος. καὶ εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ αὐτῶν,

* acceptam
‖ impleuit aceto & imposuit
† & dabat ei bibere.
* verò
‖ liberans
* autem
† & accipiens spongiam, ‖ implensque aceti, & circumponens arundini,
καὶ λαβὼν σπόγγον, πλήσας τε ὄξους, καὶ περιθεὶς καλάμῳ,
† potabat eum. Verùm cæteri * dicebant: Sine, videamus
49 ἐπότιζεν αὐτόν. οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον, ἄφες, ἴδωμεν
an veniat Elias ‖ liberaturus eum. At Iesus * iterum clamans
50 εἰ ἔρχεται ἠλίας σώσων αὐτόν. ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν κράξας
voce magna, emisit spiritum.
φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα.

Et ecce *interexpansum templi †fissum est in duo, à
καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀπὸ 51
sursum vsque deorsum: & terra mota est, & petræ †fissæ sunt:
ἄνωθεν ἕως κάτω· καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν·
Et monumenta aperta sunt, & multa corpora dor-
καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κε- 52
mientium sanctorum *excitata sunt. Et exeuntes de mo-
κοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη. καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνη- 53
numentis post *excitationem eius, venerunt in sanctam ciuitatem: &
μείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ
apparuerunt multis. At Centurio ‖, & qui cum
ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. ὁ δὲ ἑκατόνταρχος, καὶ οἱ μετ' 54
eo †seruantes Iesum, *videntes terræmotum, & fa-
αὐτοῦ, τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμὸν, καὶ τὰ γενό-
cta, timuerunt valde, dicentes: Verè Dei filius erat iste.
μενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες, ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος.
Erant autem ibi mulieres multæ à longè spectan-
ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦ- 55
tes, quæ secutæ erant Iesum à Galilæa, mini-
σαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, διακο-
strantes ei: *In quibus erat Maria Magdalene, &
νοῦσαι αὐτῷ· ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ 56
Maria Iacobi & ‖Iose mater, & mater filiorum Ze-
Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζε-
bedæi. †Sero autem facto, venit * homo di-
βεδαίου. ὀψίας δὲ γενομένης, ἦλθεν ἄνθρωπος πλού- 57
ues ab Arimathæa, nomine Ioseph, qui & ipse dis-
σιος ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τοὔνομα Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμα-
cipulus erat Iesu: Hic ‖accedens Pilato,
θήτευσε τῷ Ἰησοῦ. οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ, 58
petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit red-
ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. τότε ὁ Πιλάτος ἐκέλευσεν ἀπο-
di corpus. Et †accipiens corpus Ioseph
δοθῆναι τὸ σῶμα. καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσὴφ 59
inuoluit illud *sindone munda: Et posuit illud in
ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ· καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν 60
nouo suo monumento, quod exciderat in petra. & *ad-
τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ· καὶ προσ-
uoluens lapidem magnum ‖ostio monumenti, † abiit.
κυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου, ἀπῆλθεν.
Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, se-
ἦν δὲ ἐκεῖ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, κα- 61
dentes contra sepulchrum. *Verùm postera die, quæ
θήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου. τῇ δὲ ἐπαύριον, ἥτις 62
est post Parasceuen, ‖coacti sunt principes Sacerdotum & Pha-
ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευὴν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φα-
risæi ad Pilatum, Dicentes: Domine, *meminimus
ρισαῖοι πρὸς Πιλάτον, λέγοντες, κύριε, ἐμνήσθημεν 63
quia ille seductor dixit adhuc viuēs: Post tres dies *excitor.
ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι·
Iube ergo ‖muniri sepulchrum vsque in tertium
κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης 64
diem, ne †quando venientes discipuli eius nocte, * furentur
ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς, κλέψωσιν
eum, & dicant plebi: *Excitatus est à mortuis: & erit
αὐτὸν, καὶ εἴπωσι τῷ λαῷ, ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ ἔσται
nouissimus error peior priore.
ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης.
Ait verò illis Pilatus: Habetis custodiam: ‖abite, muni-
ἔφη δὲ αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, ἔχετε κουστωδίαν, ὑπάγετε, ἀσφα- 65
te sicut scitis. Illi autem abeuntes, munierunt
λίσασθε ὡς οἴδατε. οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο 66
sepulchrum, signantes lapidem cum †custodia.
τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας.

* velum ‖scissum est in duas partes, à summo; † scissæ; a σχίζω; b σείομαι; c ἀνοίγω; * qui dormierant, surrexerunt. * resurrectioné; ‖autem; * erant custodientes; * viso terræ motu, & his quæ fiebant; * Inter quas; ‖Ioseph; * Cùm autem sero factum esset, * quidam; ‖accessit ad Pilatum, &; † accepto corpore; * in; d ἐντυλίττω; * aduoluit saxum; ‖ad ostium; † &; * Altera autem; ‖conuenerunt; * recordati sumus; * resurgam.; ‖custodiri; † fortè veniant; * &; * Surrexit; ‖ite, custodite; * custodibus.

CAP. XXVIII. κη'.

Vespere autem *Sabbatorum lucescenti in vnam Sabbatorum,
Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, 1
venit Maria Magdalene, & altera Maria ‖spectatum
ἦλθε Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, θεωρῆσαι τὸν
sepulchrum. Et ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim
τάφον. καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ 2
Domini †descendens de cælo, * accedens reuoluit la-
κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν ᵉἀπεκύλισε τὸν λί-
pidem ab ostio, & sedebat super eum.
θον ἀπὸ τῆς θύρας, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ.
Erat autem aspectus eius sicut fulgur, & vestimentum eius can-
3 ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευ-
didum sicut nix. Præ autem timore eius *concussi sunt ser-
4 κὸν ὡσεὶ χιών. ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τη-
uantes, & facti sunt velut mortui. Respondens autem an-
5 ροῦντες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγ-
gelus, dixit mulieribus: ‖Ne metuite vos: scio enim quòd Iesum
γελος εἶπε ταῖς γυναιξὶ, μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν
†crucifixum quæritis: Non est hîc. *Excitatus est enim, sicut
6 τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε. οὐκ ἔστιν ὧδε. ἠγέρθη γὰρ, καθὼς
dixit. venite,‖ videte locum vbi †iacebat Dominus.
εἶπε. δεῦτε, ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος.
Et citò euntes dicite discipulis eius quia
7 καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι
surrexit à mortuis: & ecce *præit vos in Ga-
ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γα-
lilæam: ibi eum videbitis. ecce ‖dixi vobis.
λιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε. ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν.
Et †exeuntes citò de monumento cum timore &
8 καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ
gaudio magno, *cucurrerunt nuntiare discipulis eius.
χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.
Cum autem irent renuntiare discipulis eius,
ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
Et ecce Iesus occurrit illis, dicens: ‖Gaudete. Illæ
9 καὶ ἰδοὺ ὁ Ἰησοῦς ᵃἀπήντησεν αὐταῖς, λέγων, χαίρετε. αἱ
autem †accedentes, prehenderunt eius pedes, & ado-
δὲ προσελθοῦσαι, ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσε-
rauerunt eum. Tunc ait illis Iesus: *Ne time-
10 κύνησαν αὐτῷ. τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς, μὴ φοβεῖ-
te: ite, nuntiate fratribus meis, vt abeant
σθε· ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλ-
in Galilæam, & ibi me videbunt.
θωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κἀκεῖ με ὄψονται.
‖Euntibus autem illis, ecce quidam †custodiæ venien-
11 πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόν-
tes in vrbem, nuntiauerunt principibus Sacerdotum omnia
τες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ
*facta. Et congregati cum senioribus,
12 γενόμενα. καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων,
*consiliumque accipientes, argenteos sufficientes dederunt mi-
συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρα-
litibus, Dicentes: Dicite quia discipuli eius
13 τιώταις, λέγοντες, εἴπατε ὅτι, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
nocte ‖venientes, furati sunt eum nobis dormientibus.
νυκτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων.
Et si auditum fuerit hoc à præside, nos suadebimus ei,
14 καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν,
& vos securos faciemus, †Illi autem accipientes ar-
15 καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν. οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀρ-
genteos, fecerunt sicut erant edocti. Et diuulgatum est verbum
γύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος
istud apud Iudæos, vsque *hodie.
οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις, μέχρι τῆς σήμερον.
At vndecim ‖ discipuli †profecti sunt in Galilæam, in
16 οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς
montem vbi constituerat illis Iesus.
τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς.
Et videntes eum, adorauerunt eum: quidā autē dubitauerunt.
17 καὶ ἰδόντες αὐτὸν, προσεκύνησαν αὐτῷ· οἱ δὲ ἐδίστασαν.
Et accedens Iesus, locutus est eis, dicens: Da-
18 καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς, λέγων, ἐδό-
ta est mihi omnis *auctoritas in cælo, & in terra.
θη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς.
Euntes ergo docete omnes gentes: bapti-
19 πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτί-
zantes eos in ‖nomen Patris, & Filij, & sancti
ζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου
Spiritus, Docentes eos seruare omnia quæcūq;
20 πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα
mandaui vobis. & ecce ego ‖cum vobis sum omnes
ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς
dies, vsque ad consummationem seculi. Amen.
ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ἀμήν.

* Sabbati quæ lucescit in prima Sabbati, ‖videre; † descendit; * &; e ἀποκυλίω; * exterriti sunt custodes,; ‖Nolite timere; † qui crucifixus est,; * surrexit; ‖&; † positus erat; * præcedet; ‖prædixi; † exierunt; * currentes; ‖Auete; a ἀπαντάω; † accesserunt, & tenuerunt; * Nolite timere:; ‖Quæ cùm abiissent,; † de custodibus venerunt in ciuitatem, &; * quæ facta fuerant.; * consilio accepto, pecuniā copiosam; [illegible] venerunt &; * At illi accepta pecunia; * in hodiernum diem.; ‖autem; † abierunt; * potestas; ‖nomine; ‖vobiscum sum omnibus diebus,

Sancti Euangelij secundum Matthæum,

FINIS.

SECVNDVM MARCVM SANCTVM

ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΑΓΙΟΝ

EVANGELIVM.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

CAPVT PRIMVM.

INITIVM Euangelij Iesu Christi
ΑΡΧΗ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ χριστοῦ 1
filij Dei. Sicut scriptum est in
υἱοῦ τοῦ θεοῦ. ὡς γέγραπται ἐν τοῖς 2
* Prophetis: Ecce ego mitto an-
* Esaia propheta: προφήταις, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγ-
gelum meum ante faciem tuam, qui præ-
γελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κα-
parabit viam tuam ante te. Vox clamantis
τασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. φωνὴ βοῶντος 3
in deserto: Parate viam Domini, rectas facite
ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε
semitas eius. Fuit Ioannes baptizans in deser-
τὰς τρίβους αὐτοῦ. ἐγένετο ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρή- 4
to, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.
μῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
Et egrediebatur ad eum omnis Iudæa regio, &
καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ ἰουδαία χώρα, καὶ 5
* vniuersi: Hierosolymitæ*: & baptizabantur omnes in Iordane flumi-
οἱ ἱεροσολυμῖται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ ἰορδάνῃ ποτα-
ne ab illo, confitentes peccata sua.
μῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.
* Et ‖ zona pellicea: * Erat autem Ioannes vestitus pilis cameli, & ‖ zonam
ἦν δὲ ὁ ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην 6
coriaceam circa lumbos eius: & edens locustas &
δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ. καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ
* edebat. mel siluestre*. Et prædicabat, dicens: Venit fortior
μέλι ἄγριον. καὶ ἐκήρυσσε λέγων, ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός 7
* procumbens me post me, cuius non sum dignus * curuatus soluere corrigiam
μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα
calceamentorum eius. Ego quidem baptizaui vos in aqua:
τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι· 8
ille vero baptizabit vos in spiritu sancto. Et factum est
αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ. καὶ ἐγένετο 9
in illis diebus venit Iesus à Nazareth Galilææ:
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν ἰησοῦς ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας,
& baptizatus est à Ioanne in Iordanem. Et statim ascen-
καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ ἰωάννου εἰς τὸν ἰορδάνην. καὶ εὐθέως ἀνα- 10
* apertos, dens de aqua, vidit scissos cælos*, &
* σχιζομαι βαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανούς, καὶ τὸ
* & manentem in ipso. ‖ te: Spiritum tanquam columbam descendentem * super eum. Et vox
πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν· καὶ φωνὴ 11
facta est de cælis: Tu es filius meus dilectus, in quo com-
ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν, σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδό-
* expullit placui. Et statim spiritus eum * eiicit in desertum.
κησα. καὶ εὐθέως τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον. 12
* diebus, & quadraginta noctibus: & tentabatur ‖ eratque * bestiis: Et erat illic in deserto dies quadraginta*, tenta-
καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα, πειραζό- 13
tus à satana. ‖ Et erat cum * feris: & angeli mi-
μενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων· καὶ οἱ ἄγγελοι δι-
* Postquam autem traditus est Ioannes, nistrabant illi. * Post autem traditum esse Ioannem, venit
ηκόνουν αὐτῷ. μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν ἰωάννην, ἦλθεν 14
ᵇ παραδί- Iesus in Galilæam, prædicans Euangelium regni
δωμι ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν γαλιλαίαν, κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας
Dei: Et dicens: Quoniã impletum est tempus, & appropinquauit
τοῦ θεοῦ. καὶ λέγων, ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρός, καὶ ἤγγικεν ἡ 15
regnum Dei: pœnitemini, & credite in Euangelio.
βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.
* Et prætericns fecus ‖ retia in mare, * Deambulans autem iuxta mare Galilææ, vidit Simo-
περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδε σίμω- 16
nem & Andream fratrem eius Simonis, mittentes ‖ verri-
να καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τοῦ σίμωνος, βάλλοντας ἀμφί-
culum in mari (erant enim piscatores.) Et dixit eis
βληστρον ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς. καὶ εἶπεν αὐτοῖς 17
Iesus: Venite post me, & faciam vos fieri piscatores ho-
ὁ ἰησοῦς, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς ἀν-
* relictis retibus, minum. Et protinus * relinquentes retia sua, secutisunt
θρώπων. καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν 18
eum. Et progressus inde pusillum, vidit Iacobum Ze-
ᵇ προβαίνω αὐτῷ. καὶ προβὰς ἐκεῖθεν ὀλίγον, εἶδεν ἰάκωβον τὸν τοῦ ζε- 19
bedæi, & Ioannem fratrem eius, & ipsos in nauigio
βεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ
* in naui: componentes retia*: Et statim vocauit illos: Et
καταρτίζοντας τὰ δίκτυα· καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς· καὶ 20
‖ relicto patre suo Zebedæo in naui, * secuti sunt ‖ relinquentes patrem suum Zebedæum in nauigio cum mercenariis,
ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν,
* abierunt post eum. Et ingrediuntur in Capharnaum: &
ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ εἰσπορεύονται εἰς καπερναούμ. καὶ 21
statim Sabbatis ingressus in synagogam, docebat‖. ‖ eos.
εὐθέως τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐδίδασκε.
Et * percellebantur super doctrina eius. Erat enim docens * stupebant
22 καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ διδάσκων
eos quasi auctoritatem habens, & non sicut Scribæ. Et erat in * potestatem
23 αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. καὶ ἦν ἐν
synagoga eorum homo in spiritu immundo: & excla-
τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέ-
mauit, Dicẽs: Ah Quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti per-
24 κραξε, λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπο-
dere nos? ‖ noui te quis es, sanctus Dei. Et comminatus est ‖ scio qui sis,
25 λέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπετίμησεν
ei Iesus, dicens: Obmutesce: & exi * ex eo. Et discer- * de homine.
26 αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, λέγων, φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ σπαρά-
pens eum spiritus immundus, & exclamans voce magna,
ξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον καὶ κράξαν φωνῇ μεγάλῃ,
exiit ab eo. Et ‖ expauerunt omnes: ita vt * conquirere ‖ mirati sunt * conquirerent inter se, * natu
27 ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ. καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥστε συζητεῖν
ad ipsos, dicentes: Quid* est hoc? quæ* doctrina noua hæc,
πρὸς αὐτοὺς, λέγοντας, τί ἐστι τοῦτο; τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη, * in potestate
quia * per auctoritatem & spiritibus immundis imperat, etiam
ὅτι κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, ‖ Et processit rumor
& obediunt ei? ‖ Exiit autem fama eius statim in omnem
28 καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ; ἐξῆλθε δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην
regionem Galilææ. Et protinus * ex synagoga * de
29 τὴν περίχωρον τῆς γαλιλαίας. καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς
egredientes, venerunt in domum Simonis & Andreæ, cum Iacobo
ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος καὶ ἀνδρέου, μετὰ ἰακώβου
& Ioanne. At socrus * Simonis decumbebat febricitans: & * autem
30 καὶ ἰωάννου. ἡ δὲ πενθερὰ σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα. καὶ
statim dicunt ei de illa. Et accedens ‖ excitauit ‖ eleuauit
31 εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. καὶ προσελθὼν ἤγειρεν
eam, * apprehendens manum eius: & dimisit eam febris continuò, * apprehensa
αὐτὴν, κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως, ᵇ δύω
& ministrabat eis. Vespere autem facto, cùm occidisset sol,
32 καὶ διηκόνει αὐτοῖς. ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, * dæmonia habentes.
afferebant ad eum omnes malè habentes, & * dæmo- ‖ omnis congregata
ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ τοὺς δαιμο- ᵈ ἐπισυνά-
niacos. Et ciuitas ‖ tota concita erat ad ianuam. γω μαι
33 νιζομένους. καὶ ἡ πόλις ὅλη ἐπισυνηγμένη ἦν πρὸς τὴν θύραν.
Et curauit multos * male habentes variis * morbis: & * qui vexabantur * languoribus:
34 καὶ ἐθεράπευσε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις· καὶ
dæmonia multa eiiciebat: & non sinebat * loqui dæmonia, * quo * ea
δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε· καὶ οὐκ ἤφιε λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ᵃ ἀφίημι
nossent eum. Et ‖ manè noctu valde surgens egressus est, & * quoniam sciebant ‖ diluculo
35 ᾔδεισαν αὐτόν. καὶ πρωῒ ἔννυχον λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθε, καὶ
abiit Iesus in desertum locum, ibique orabat.
ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς ἔρημον τόπον, κἀκεῖ προσηύχετο.
Et * prosecuti sunt eum Simon & qui cum illo*. * prosecut* est * erant.
36 καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν ὁ σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ·
Et * inuenientes eum, ‖ dicunt ei: Quia omnes quærunt te. * cùm inuenissent ‖ dixerunt
37 καὶ εὑρόντες αὐτὸν, λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι πάντες ζητοῦσί σε.
Et ait illis: Eamus in * continua oppidula, * proximos vicos & ciuitates
38 καὶ λέγει αὐτοῖς, ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις,
vt & ibi prædicem: ad hoc enim * egressus sum. Et erat prædi- * veni.
39 ἵνα κἀκεῖ κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξελήλυθα. καὶ ἦν κηρύσ-
cans in synagogis eorum, ‖ in omnem Galilæam, & dæ- ‖ & in omni Galilæa,
σων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, εἰς ὅλην τὴν γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαι-
monia eiiciens. Et venit ad eum leprosus depre-
40 μόνια ἐκβάλλων. καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακα-
cans eum, & * genuperens eum, & dicens ei: Quòd si velis, po- * genu flexo, dicit ei: Si vis,
λῶν αὐτὸν, καὶ γονυπετῶν αὐτὸν, καὶ λέγων αὐτῷ, ὅτι ἐὰν θέλῃς δύνα- * Iesus autẽ misertus eius, extendit
tes me mundare. * At Iesus visceribus commotus, extendens ‖ suam: & tangens
41 σαί με καθαρίσαι. ὁ δὲ ἰησοῦς σπλαγχνισθεὶς, ἐκτείνας * cùm dixisset
manum, tetigit eum: & ait illi: Volo: mundare.
τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, θέλω, καθαρίσθητι.
Et * dicente eo, statim discessit ab eo lepra, &
42 καὶ εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ
mundatus est. Et comminatus ‖ ei, statim* eie- ‖ est * que
43 ἐκαθαρίσθη. καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ, εὐθέως ἐξέ-
cit illum: Et dicit ei: Vide nemini dixeris:
44 βαλεν αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ, ὅρα μηδενὶ εἴπῃς·
sed vade teipsum ostende * Sacerdoti, & offer pro * principi Sacerdotum,
ἀλλ' ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ
emundatione tua quæ præcepit Moyses in testimonium illis.
καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
* Ille verò egressus cœpit prædicare multa, & diffamare * At
45 ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ, καὶ διαφημίζειν

*iam non posset ‖ esset:

sermonem, ita vt *non amplius ipsum posse manifestè in ciuitatem in-
τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσ-
troire, sed foris in desertis locis ‖ erat: & conueniebant ad
ελθεῖν· ἀλλ' ἔξωθεν ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν, καὶ ἤρχοντο πρὸς
eum vndique.
αὐτὸν πανταχόθεν.

CAP. II. β'.

*post ‖ domo *conuenerunt *συνάγω *ita vt non caperet neque ‖ venerunt

Et iterum intrauit in Caphernaum *per dies: & audi-
1 Καὶ πάλιν εἰσῆλθεν εἰς καπερναοὺμ δι' ἡμερῶν· καὶ ἠκού-
tũ est quòd in ‖ domum esset: Et confestim *coacti sunt multi,
σθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι· καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοί, 2
*vt non amplius capere neque qua ad ianuam: & loquebatur eis
ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ ἐλάλει αὐτοῖς
verbum. Et ‖ veniunt ad eum paralyticum ferentes,
τὸν λόγον. καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν, παραλυτικὸν φέροντες, 3

*qui portabatur *cùm nó possent offerre eũ illi præ turba, nudauerunt b αἴρω ‖ patefacientes, *Cùm autem vidisset

*sublatum à quatuor. Et *non valentes appropin-
b αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων. καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγ- 4
quare ei propter turbam, detexerunt tectum vbi erat: &
γίσαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ
‖ perfodientes submiserunt grabatum in quo paralyticus
ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράββατον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς
iacebat. *Videns autem Iesus fidem illorum, ait
κατέκειτο. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, λέγει τῷ 5
paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.
παραλυτικῷ, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

*de Scribis ‖ cogitantes

Erant autem quidam *Scribarum illic sedentes, & ‖ ra-
ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι, καὶ δια- 6
tiocinantes in cordibus suis: Quid hic sic loquitur?
λογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, τί οὗτος οὕτω λαλεῖ 7

*blasphemat. *nisi solus *Quo statim cognito ‖ cogitarent intra se, *cogitatis

*blasphemias? Quis potest dimittere peccata, *si non vnus Deus?
βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός;
*Et statim agnoscens Iesus spiritu suo, quia
καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ, ὅτι 8
sic ‖ ratiocinantur in seipsis, dixit illis: Quid ista *ratio-
οὕτως διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς, τί ταῦτα διαλο-
cinamini in cordibus vestris? Quid est facilius,
γίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί ἐστιν εὐκοπώτερον, 9
dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata: an dicere:
εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν,
Surge, & tolle tuum grabatum, & deambula?
ἔγειραι, καὶ ἆρόν σου τὸν κράββατον, καὶ περιπάτει.

*potestatem

Vt autem sciatis quia *auctoritatem habet filius hominis dimit-
ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφι- 10
tendi in terra peccata, ait paralytico: Tibi dico,
έναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας, λέγει τῷ παραλυτικῷ, σοὶ λέγω, 11
Surge, & tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.
ἔγειραι, καὶ ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

‖ ille: & sublato grabato, abiit inde *mirarentur *honorificarẽt

Et statim surrexit ‖, & tollens grabatum, egressus est
καὶ εὐθέως ἠγέρθη, καὶ ἄρας τὸν κράββατον, ἐξῆλθεν 12
coram omnibus: ita vt *obstupescere omnes, & *glorificare Deum,
ἐναντίον πάντων· ὥστε ἐξίστασθαι πάντας, καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν,
dicentes: Quia nunquam sic vidimus. Et egressus est rursus
λέγοντας, ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν. καὶ ἐξῆλθε πάλιν 13

‖ ad *omnisque *Cùm præteriret

‖ secus mare: *& omnis turba veniebat ad eum, &
παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ
docebat eos. Et *prætergrediens vidit Leui Al-
ἐδίδασκεν αὐτούς. καὶ παράγων εἶδε λευὶν τὸν τοῦ ἀλ- 14
phæi sedentem ad telonium: & ait illi: Seque-
φαίου, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον· καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολού-
re me. Et surgens secutus est eum. Et factum est ‖ in
θει μοι· καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. καὶ ἐγένετο ἐν 15

‖ cùm accumberet ‖ eum *qui

accumbere ipsum in domo illius, & multi publicani &
τῷ κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ
peccatores simul discumbebant ‖ Iesu, & discipulis eius:
ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·
erant enim multi, *& sequebantur eum. Et Scribæ
ἦσαν γὰρ πολλοὶ, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ οἱ γραμματεῖς 16

*quia manducaret ‖ Quare *magister vester? Hoc audito ‖ necesse *sani *qui malè habent: *enim

& Pharisæi videntes *eum edentem cum publicanis &
καὶ οἱ φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ
peccatoribus, dicebant discipulis eius: ‖ Quid, quòd cum publi-
ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, τί ὅτι μετὰ τῶν τελω-
canis & peccatoribus manducat & bibit*? Et audiens Iesus,
νῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει; καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς, 17
ait illis: Non ‖ vsum habent *valentes medico, sed *ma-
λέγει αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κα-
lè habentes: non *veni vocare iustos, sed peccatores
κῶς ἔχοντες. οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς
ad pœnitentiam. Et erant discipuli Ioannis & illi
εἰς μετάνοιαν. καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ ἰωάννου, καὶ οἱ 18

*Pharisæi ‖ tui autem

*Pharisæorum ieiunantes: & veniunt, & dicunt illi:
τῶν φαρισαίων νηστεύοντες· καὶ ἔρχονται, καὶ λέγουσιν αὐτῷ,
Quare discipuli Ioannis, & illi Pharisæorum ieiunant:
διατί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν φαρισαίων νηστεύουσιν,
‖ at tibi discipuli non ieiunant? Et ait illis Ie-
οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσι; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰη- 19

*Nunquid *nuptiarum quamdiu *Quanto tempore secum

sus: *Num possunt filij *thalami, in quo sponsus cum
σοῦς, μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ'
illis est, ieiunare? *Quantum tempus cum seipsis habent sponsum,
αὐτῶν ἐστι, νηστεύειν; ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφίον,

non possunt ieiunare. Venient autem dies, cùm
20 οὐ δύνανται νηστεύειν. ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν
auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt in il-
b ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκεί-
lis diebus. Et nemo *additamentum panni ‖ impo-
21 ναις ταῖς ἡμέραις. καὶ οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνά-
liti assuit in vestimento veteri: *si verò non, aufert supplemen-
φου ἐπιρράπτει ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· εἰ δὲ μὴ, αἴρει τὸ πλήρω-
tum ipsius nouum *veteris, & peior scissura fit.
μα αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

b ἀφαιρέομαι. *assumentum ‖ rudis *alioquin *à veteri, & maior

Et nemo ‖ iniicit vinum nouum in vtres veteres: *si verò
22 καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ
non, dirumpit vinum nouum vtres, & vinum *effunditur, &
μὴ, c ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ
vtres *pereunt: sed vinum nouũ in vtres nouos *iniiciendum.
ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς d βλητέον.

‖ mittit *alioquin dirumpet *effundetur, c ῥήσσω *peribunt: *mitti debet. d βάλλω

Et factum est ‖ præteruadere eum in Sabbatis per
23 καὶ ἐγένετο παραπορεύεσθαι αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασι διὰ τῶν
sata: & cœperunt discipuli eius *iter facere vellen-
σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν τίλλον-
tes spicas. Et Pharisæi * dicebant ei: Ecce,
24 τες τοὺς στάχυας. καὶ οἱ φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, ἴδε
quid faciunt ‖ in Sabbatis quod non licet? Et ipse ait
25 τί ποιοῦσιν ἐν τοῖς σάββασιν, ὃ οὐκ ἔξεστι; καὶ αὐτὸς ἔλεγεν
illis: Nunquam legistis quid fecerit Dauid, quando *vsum habuit,
αὐτοῖς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησε δαβὶδ, ὅτε χρείαν ἔσχε,
& esuriit ipse, & qui cum eo*? Quomodo introiuit
26 καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθεν

‖ iterum cùm ambularet *progredi & vellere *autem ‖ discipuli tui *necessitatem *erant?

in domum Dei sub Abiathar principe Sacerdotum, & pa-
εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τοὺς ἄρ-
nes propositionis manducauit, quos non *licet mãducare *si non
τους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς
Sacerdotibus, & dedit ‖ & iis cum eo *existentibus?
27 ἱερεῦσι, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσι; Et dicebat καὶ ἔλεγεν
eis: Sabbatum propter hominem factum est, *non ho-
αὐτοῖς, τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρω-
mo propter Sabbatum. Itaque dominus est filius ho-
28 πος διὰ τὸ σάββατον· ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
minis ‖ & Sabbati.
θρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

*licebat *nisi ‖ eis & qui *erant? *& ‖ etiam

CAP. III. γ'.

Et introiuit iterum in synagogam: & erat ibi ho-
1 Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄν-
mo *arefactam habens manum: Et obseruabant
2 θρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα· καὶ παρετήρουν
eum si Sabbatis curaret eum: vt accusa-
αὐτὸν εἰ τοῖς σάββασι θεραπεύσει αὐτὸν, ἵνα κατηγορήσω-
rent illum. Et ait homini ‖ arefactam
3 σιν αὐτοῦ. καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην
habenti manum: Surge in medium. Et dicit eis:
4 ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι εἰς τὸ μέσον. καὶ λέγει αὐτοῖς,
Licet Sabbatis benefacere, an malefacere? animam
ἔξεστι τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν
*seruare, an perdere? *Illi verò tacebant. Et circunspi-
5 σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων. καὶ περιβλεψά-
ciens eos cum ira, contristatus super *callo
μενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς
cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuã.
καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου.
Et extendit: & restituta est manus ‖ illius sana vt altera.
καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

*aridam *ξηραίνομαι ‖ aridam *saluam facere *At *cæcitate ‖ illi. *ἀποκαθίστημι

Et exeuntes * Pharisæi, statim cum Herodia-
6 καὶ ἐξελθόντες οἱ φαρισαῖοι, εὐθέως μετὰ τῶν ἡρωδια-
nis consilium faciebant aduersus eum, *vt eum perderent.
νῶν συμβούλιον ἐποίουν κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι.
Et Iesus ‖ secessit cum discipulis suis ad
7 καὶ ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν
mare: & multa turba à Galilæa secuta
θάλασσαν· καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἠκολούθη-
est eum, & à Iudæa, Et ab Hierosolymis, &
8 σεν αὐτῷ, καὶ ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, καὶ ἀπὸ ἱεροσολύμων, καὶ
ab Idumæa, & trans Iordanem, & qui circa Tyrum & Si-
ἀπὸ τῆς ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου· καὶ οἱ περὶ τύρον καὶ σι-
donem, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad
δῶνα, πλῆθος πολὺ, ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς
eum. Et dixit discipulis suis, vt nauicula ‖ ad-
9 αὐτόν. καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσ-
sisteret sibi, propter turbam, vt ne comprimerent eum.
καρτερῇ αὐτῷ, διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν·

*autem *quomodo ‖ autem ‖ deseruiret

Multos enim *sanauerat, ita vt *irruere ei, vt illum
10 πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ
tangerent, quotquot habebant *flagella. Et spiritus
11 ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας. καὶ τὰ πνεύματα
immundi cùm illum ‖ spectabant, accidebant ei: &
τὰ ἀκάθαρτα ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπιπτεν αὐτῷ, καὶ
clamabant, dicentes: Quòd tu es filius Dei. Et *multa
12 ἔκραζε λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ πολλὰ
comminabatur eis, vt ne ‖ manifestum illum facerent.
ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσι.

*sanabat, *irruerent in eum, *plagas. ‖ videbant, procidebant *vehementer ‖ manifestarent

Et *ascendit in montem, & ‖aduocat quos voluit
καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν 13
ipse: & venerunt ad eum. Et fecit duo-
αὐτός· καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. καὶ ἐποίησε δώ- 14
decim vt essent cum illo: & vt mitteret eos prædicare.
δεκα, ἵνα ὦσι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν·
Et ?habere auctoritatem curare infirmitates, & *eijcere
καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν 15
dæmonia. Et imposuit Simoni nomen *Petrum:
τὰ δαιμόνια. καὶ ἐπέθηκε τῷ σίμωνι ὄνομα πέτρον· 16
Et Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem
καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ 17
Iacobi: & imposuit eis nomina Boanerges, quod est,
ἰακώβου· καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα βοανεργὲς, ὅ ἐστιν,
Filij tonitrui: Et Andream, & Philippum, & Bartho-
υἱοὶ βροντῆς· καὶ ἀνδρέαν, καὶ φίλιππον, καὶ βαρθο- 18
lomæum, & Matthæum, & Thomam, & Iacobum Al-
λομαῖον, καὶ ματθαῖον, καὶ θωμᾶν, καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλ-
phæi, & Thaddæum, & Simonem ‖Cananitem.
φαίου, καὶ θαδδαῖον, καὶ σίμωνα τὸν κανανίτην·
Et Iudam Iscariotem, qui & tradidit illum.
καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. 19
Et veniunt ad domum: & conuenit iterum turba, ita vt
καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον· καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος, ὥστε 20
non ?posse ipsos neque panem manducare. Et *audientes
μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν. καὶ ἀκούσαντες 21
qui ad ipsum, exierunt ‖prehendere eum: dicebant enim, ?Quod extra se esset.
οἱ παρ' αὐτοῦ, ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γὰρ, ὅτι ἐξέστη.
Et Scribæ qui ab Hierosolymis *descendentes, dice-
καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων καταβάντες, ἔλε- 22
bant: Quoniam Beelzebub habet, & quia in principe dæmoniorum
γον, ὅτι βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ, ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων
eiicit dæmonia. Et ‖aduocans eos,
ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, 23
in parabolis dicebat illis: Quomodo potest satanas sata-
ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς δύναται σατανᾶς σατα-
nam eiicere? Et si regnum in seipsum diuidatur,
νᾶν ἐκβάλλειν; καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, 24
non potest stare regnum illud. Et si domus
οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη· καὶ ἐὰν οἰκία 25
super semetipsā dispertiatur, non potest stare domus illa.
ἐφ' αὑτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη·
Et si satanas cōsurrexerit in semetipsum, dispertitus est, *non *potest
καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν μεμέρισται, οὐ δύναται 26
stare, sed finem habet. Nemo potest vasa
σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει. οὐδεὶς δύναται τὰ σκεύη 27
fortis, ingressus in domum eius, diripere, ‖si non
τοῦ ἰσχυροῦ, εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, διαρπάσαι, ἐὰν μὴ
prius fortem alliget: & tunc domum eius diripiet.
πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ· καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.
Amen dico vobis: Quoniā omnia dimittentur peccata
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ᵃἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα 28
filiis hominum, & blasphemiæ ?quascunque blasphe-
τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλασφημίαι ὅσας ἂν βλασφη-
mauerint: Qui autem blasphemauerit in Spiritum sanctum,
μήσωσιν· ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, 29
nō *habet remissionē in æternum, sed ‖obnoxius est æterni ?iudicij.
οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως·
Quoniam dicebant: Spiritum immundum habet.
ὅτι ἔλεγον, πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει. 30
*Veniunt igitur fratres &, mater eius: & foris stantes,
ἔρχονται οὖν οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ· καὶ ἔξω ἑστῶτες, 31
miserunt ad eum vocantes eum. Et sedebat
ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν· καὶ ἐκάθητο 32
turba circa eum: *dicebant verò ei: Ecce mater tua, &
ὄχλος περὶ αὐτόν· εἶπον δὲ αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου, καὶ οἱ
fratres tui, & sorores tuæ foris quærunt te.
ἀδελφοί σου, καὶ αἱ ἀδελφαί σου ἔξω ζητοῦσί σε.
Et *respondit eis, dicens: Quæ est mater mea, ‖aut
καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, ἢ οἱ 33
fratres mei? Et circunspiciens ?circulo circa
ἀδελφοί μου; καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ 34
se sedentes, ait: Ecce mater mea, & fratres mei.
αὐτὸν καθημένους, λέγει, ἴδε ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου·
Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus,
ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου, 35
& soror mea, & mater est.
καὶ ἀδελφή μου, καὶ μήτηρ ἐστί.

[Margin: *ascendens ‖vocauit ad se — ?dedit illis potestatē curandi *eiiciendi *Petrus: — ‖Cananæum, — ?possent *cùm audissent sui, ‖tenere ?Quoniam in furorem versus est. *descenderant, — ‖conuocatis eis, — ‖& *poterit — ‖nisi — ᵃἀφίημι ?quibus — *habebit ‖reus erit ?delicti. — ?Et — *& dicunt — *respondens eis, ait: ‖& ?eos qui in circuitu eius sedebant,]

CAP. IIII. δ'.

Et iterum cœpit docere *iuxta mare: & ‖co-
Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ συν- 1
acta est ad eum turba multa, ita vt ?ipsum ascendentem in
ήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολὺς, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ
nauigium, sedere in mari: & omnis turba *ad
πλοῖον, καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν
mare super terram erat. Et docebat eos in para-
θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν. καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παρα- 2
bolis multa, & dicebat illis in doctrina sua:
βολαῖς πολλὰ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ·

[Margin: *ad ‖congregata ?nauim ascendens sederet *circa]

Audite: Ecce exiit seminans *seminare.
3 ἀκούετε· ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι·
Et ‖factum est in seminando, hoc quidē cecidit circa viam: & vene-
4 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλ-
runt volucres cæli, & ?deuorauerunt illud. Aliud verò ceci-
5 θε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτό. ἄλλο δὲ ἔπε-
dit super petrosa, vbi non habuit terram multam: & statim
σεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλὴν, καὶ εὐθέως
exortum est, *propter non habere profunditatē terræ: ‖Sole autem exo-
6 ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· ἡλίου δὲ ἀνα-
riente, æstuauit: & ?ob non habere radicem, exaruit.
τείλαντος, ᵃἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ᵇἐξηράνθη.
Et aliud cecidit in spinas: & ascenderunt spi-
7 καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκαν-
næ, & suffocauerunt illud, & fructum non dedit. Et aliud
8 θαι, καὶ ᶜσυνέπνιξαν αὐτὸ, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκε. καὶ ἄλλο
cecidit in terram *pulchram: & dabat fructum ascendentem &
ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ
crescentem: & afferebat vnū triginta, & vnū sexaginta, & vnū centum.
αὐξάνοντα, καὶ ἔφερεν ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν.
Et dicebat: ‖Habens aures ?audire, audiat.
9 καὶ ἔλεγεν, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.
*Cum autē factus esset solus, interrogauerunt eum ‖qui circa eum
10 ὅτε δὲ ἐγένετο καταμόνας, ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν
cum duodecim, parabolam. Et dicebat eis: Vobis
11 σὺν τοῖς δώδεκα τὴν παραβολήν. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὑμῖν
datum est nosse mysterium regni Dei: illis
δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις
autem* foris‖, in parabolis omnia fiunt:
δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται,
Vt ?aspicientes aspiciant, & non videant: & audientes audiant,
12 ἵνα βλέποντες βλέπωσι, καὶ μὴ ἴδωσι· καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι,
& non intelligant: nequando conuertantur, & dimittantur eis
καὶ μὴ συνιῶσι· μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ
peccata. Et ait illis: Nescitis para-
13 ἁμαρτήματα. καὶ λέγει αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τὴν παρα-
bolam hanc? & quomodo omnes parabolas cognoscetis?
βολὴν ταύτην; καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε;
*Seminans, verbum seminat: Hi autem sunt qui circa
14 ὁ σπείρων, τὸν λόγον σπείρει· οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ
viam, vbi seminatur verbum, & cùm audierint, confestim
15 τὴν ὁδὸν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως
venit satanas, & aufert verbum ‖seminatum ? in cor-
ἔρχεται ὁ σατανᾶς, καὶ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρ-
dibus eorum. Et hi sunt similiter *in petrosa
16 δίαις αὐτῶν. καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη
‖seminati, qui cùm audierint verbum, statim cum gau-
σπειρόμενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσι τὸν λόγον, εὐθέως μετὰ χα-
dio accipiunt illud: Et non habent radicem in seipsis,
17 ρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν· καὶ οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς,
sed temporales sunt: deinde orta tribulatione, ?aut perse-
ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν· εἶτα γενομένης θλίψεως, ἢ διω-
cutione propter verbum, confestim scandalizantur.
γμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζονται.
Et *hi sunt qui in ‖spinas seminati, hi sunt
18 καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι, οὗτοί εἰσιν,
qui verbum ?audientes, Et ᵇcura seculi huius,
19 οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες, καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου,
& deceptio diuitiarum, & circa reliqua *cupiditates intro-
καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπο-
euntes suffocant verbum, & ‖infructuosus efficitur.
ρευόμεναι συμπνίγουσι τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.
Et hi sunt ?in terram *pulchram seminati*, qui au-
20 καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκού-
diunt verbum, & suscipiunt, & ‖fructum ferunt, vnum triginta,
ουσι τὸν λόγον, καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν, ἓν τριάκοντα,
& vnum sexaginta, & vnū centum. Et dicebat illis: Nunquid
21 καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, μήτι ὁ
lucerna venit vt sub modio ponatur, aut sub lecto? nōne
λύχνος ἔρχεται, ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον ᵇτεθῇ, ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ
vt super candelabrum imponatur? Non enim est aliquid abscōditū, quod
22 ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπιτεθῇ; οὐ γάρ ἐστί τι κρυπτὸν, ὃ
non manifestetur: nec factum est occultum, sed vt in pa-
ἐὰν μὴ φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα εἰς φα-
lam veniat. Si quis habet aures ‖audire, audiat.
23 νερὸν ἔλθῃ. εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.
Et dicebat illis: Videte quid audiatis. In qua mensura mēsi fue-
24 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖ-
ritis, remetietur vobis, & adiicietur vobis audientibus.
τε, μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται ὑμῖν τοῖς ἀκούουσιν.
Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, ?& quod habet
25 ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει
auferetur ab eo. Et dicebat: Sic est regnum
26 ᶜἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἔλεγεν, οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία
Dei, quēadmodū si homo iaciat sementem in terram,
τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς,
Et dormiat, & ‖excitetur nocte & die: & se-
27 καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπό-
men germinet & ?augeatur vt nescit ille.
ρος βλαστάνῃ, καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός·

[Margin: *ad seminandum: ‖dum seminat — ?comederunt aliud — *quoniam non habebat altitudinem ‖Et quando exortus est sol, ?eo quòd non habebat — ᵃκαυματίζομαι. ᵇξηραίνομαι. ᶜσυμπνίγω — *bonam: — ‖Qui habet ?audiendi, *Et cùm esset singularis, ‖hi qui cum eo erant — *qui ‖sunt, — ?videntes videant, — *Qui seminat, — ‖quod ?est — *qui super — ‖seminantur — ?& — *alij ‖spinis seminantur: ?audiunt, ᵇærumnæ *concupiscentiæ — ‖sine fructu — ?qui super *bonam *sunt, ‖fructificant, — ᵇτίθημι — ‖audiendi, — ?etiam — ᶜαἴρομαι. — ‖exurgat — ?increscat dum]

* Vltro ‖ fructificat, * Et cùm ex se produxerit
* cui parabolæ cõparabimus
‖ granum * est
* sunt ‖ natum
* in arborem,
* possint * aues ‖ habitare.
* verbum,
* seorsum
‖ disserebat
* cùm sero esset factum: * contiâ.
‖ ita * naui, & aliæ naues * &
* mittebat in nauim, ita vt impleretur nauis.
‖ ad te pertinet * exurgens, cõminatus est vento, * διεγείρομαι
* Tace, ‖ cessauit * necdum * timore magno ‖ alterutrum; Quisputas

* Spontanea enim terra ‖ fructum fert, primum herbam, deinde spi-
αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στά- 28
cam, deinde plenum frumentũ in spica. * Cum vero ediderit
χυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. ὅταν δὲ παραδῷ 29
fructus, statim mittit falcem, quoniam adest
ὁ καρπὸς, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ
messis. Et dicebat: Cui assimilabimus regnum
θερισμός. καὶ ἔλεγε, τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν 30
Dei: aut in qua parabola conijciemus illud?
τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ παραβολῇ παραβάλωμεν αὐτήν;
Sicut ‖ grano sinapis, quod cùm seminatũ fuerit in terra, minus *
ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερος 31
omnibus seminibus est quæ * in terra; Et cùm ‖ seminatũ fuerit,
πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ὅταν σπαρῇ, 32
ascendit *, & fit omnibus oleribus maius: & facit
ἀναβαίνει, καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μείζων, καὶ ποιεῖ
ramos magnos, ita vt * posse sub vmbra eius * vo-
κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πε-
latilia cæli ‖ nidulari. Et talibus para-
τεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν. καὶ τοιαύταις παρα- 33
bolis multis loquebatur eis * sermonem, prout poterant
βολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύναντο
audire. Sine autem parabola non loquebatur eis: * pri-
ἀκούειν. χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς· κατ' 34
uatim autem discipulis suis ‖ dissoluebat omnia.
ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα.
Et ait illis in illa die, * sero facto,
καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὀψίας γενομένης, 35
Transeamus * in vlterius. Et dimittentes turbam, as-
διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν. καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον, παρα- 36
sumunt eum ‖ vt erat in * nauigio: & alia vero nauigiola
λαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ· καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια
erant cum illo. Et facta est procella venti magna: * at
ἦν μετ' αὐτοῦ. καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου μεγάλη· τὰ δὲ 37
fluctus inijciebat in nauigium, vt ipsum iam impleri.
κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζεσθαι.
Et erat ipse in puppi super ceruical dor-
καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ, ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον κα- 38
miens: & excitant eum, & dicunt illi: Magi-
θεύδων· καὶ διεγείρουσιν αὐτὸν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκα-
ster, non ‖ cura est tibi quia perimus? Et * excitatus obiur-
λε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα; καὶ διεγερθεὶς ἐπετί- 39
gauit ventum, & dixit mari: * Sile, obmutesce.
μησε τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπε τῇ θαλάσσῃ, σιώπα, πεφίμωσο.
Et ‖ quieuit ventus: & facta est tranquillitas magna.
καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.
Et ait illis: Quid timidi estis ita? * quomodo non habetis fidem?
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί δειλοί ἐστε οὕτω; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν; 40
Et timuerunt * timorem magnum: & dicebant ad ‖ inuicem:
καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, 41
‖ Quisnam iste est, quia & ventus & mare obe-
τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακού-
diunt ei?
ουσιν αὐτῷ;

CAP. V. ε.

* trans fretum ‖ Gerasenorũ. * de naui, * ἀπαντάω ‖ de
* iam quisquã ‖ Quoniam * vinctus dirupisset catenas, & compedes comminuisset: * συντρίβομαι.
* semper die ac nocte
‖ per
* isto.
* est * dicit ei:
* deprecabatur eum multum, ne se expelleret ‖ circa

Et venerunt * in vlterius maris in regionem ‖ Ga-
Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης, εἰς τὴν χώραν τῶν Γα- 1
darenorum. Et exeunti ei * ex nauigio, statim oc-
δαρηνῶν. καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἀ- 2
currit ei ‖ ex monumentis homo in spiritu
πήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι
immundo: Qui domicilium habebat in monumentis. &
ἀκαθάρτῳ, ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασι. καὶ 3
neque catenis * nemo poterat eum ligare: * Propter eum
οὔτε ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι, διὰ τὸ αὐτὸν 4
sæpe compedibus & catenis * ligatum esse, & disruptas esse ab eo
πολλάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσι δεδέσθαι, καὶ διεσπᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ
catenas, & pedicas contritas esse: & nemo eum poterat
τὰς ἁλύσεις, καὶ τὰς πέδας συντετρῖφθαι, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἴσχυε
domare. Et * per omnem noctem & diem in monumentis
δαμάσαι. καὶ διαπαντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασιν 5
& in montibus erat clamans, & concidens seipsum lapidibus.
καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦν κράζων, καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις.
Videns autem Iesum à longe, cucurrit, & adora-
ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμε, καὶ προσεκύ- 6
uit eum: Et clamans voce magna, dixit, Quid mihi
νησεν αὐτῷ, καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ, εἶπε, τί ἐμοὶ 7
& tibi, Iesu fili Dei altissimi? adiuro te ‖ Deum ne me
καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν θεὸν μή με
torqueas. Dicebat enim illi: Exi spiritus im-
βασανίσῃς. ἔλεγε γὰρ αὐτῷ, ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκά- 8
munde ab homine. Et interrogabat eum: Quod tibi
θαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ ἐπηρώτα αὐτόν, τί σοι 9
nomen *? Et * respondit dicens: Legio nomen mihi *: quia multi
ὄνομα; καὶ ἀπεκρίθη λέγων, λεγεὼν ὄνομά μοι, ὅτι πολλοί
sumus. Et * adpellabat eum multa, vt ne se
ἐσμεν. καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλά, ἵνα μὴ αὐτοὺς 10
mittat extra regionem. Erat autem ibi ‖ ad montem
ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας. ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει 11

grex porcorum magnus, pascens *. Et * adpellabant
12 ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη. καὶ παρεκάλεσαν
eum omnes dæmones, dicentes: Mitte nos in
αὐτὸν πάντες οἱ δαίμονες, λέγοντες, πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς
porcos, vt in eos introeamus. Et concessit
13 χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. καὶ ἐπέτρεψεν
eis statim Iesus. Et exeuntes spiritus
αὐτοῖς εὐθέως ὁ Ἰησοῦς. καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ
immundi, introierunt in porcos: & ‖ ruit grex per
ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ
præcipitium in mare: * erant enim vt duo millia, & suffoca-
τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν δὲ ὡς δισχίλιοι· καὶ ἐπνί-
ti sunt in mari. * At pascentes porcos
14 γοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ. οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους
fugerunt, & nuntiauerunt in ciuitatem, & in agros.
ἔφυγον, καὶ ἀνήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. καὶ
egressi sunt videre quid esset ‖ factum. Et veniunt ad
15 ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἐστι τὸ γεγονός. καὶ ἔρχονται πρὸς
Iesum, & * spectant dæmoniacum sedentem &
τὸν Ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ
vestitum, & sanæ mentis eum qui habuerat legionem: &
ἱματισμένον, καὶ σωφρονοῦντα τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα, καὶ
timuerunt. * Narrauerunt autem illis * videntes, quomodo
16 ἐφοβήθησαν. διηγήσαντο δὲ αὐτοῖς οἱ ἰδόντες, πῶς
factum esset * dæmoniaco, & de porcis.
ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων.
Et * cœperunt aduocare eum, * abire de finibus
17 καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων
eorum. ‖ Et ascendente ipso in nauigium, aduocabat
18 αὐτῶν. καὶ ἐμβάντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει
illum * dæmoniacus, vt esset cum illo. * At Iesus non
19 αὐτὸν ὁ δαιμονισθείς, ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκ
admisit eum: sed ait illi: Vade in domum tuam
ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου
ad tuos, & annuntia illis quanta ubi Dominus * fecit,
πρὸς τοὺς σοὺς, καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ κύριος ἐποίησε,
& misertus * est tui. Et abiit, & cœpit prædicare in
20 καὶ ἠλέησέ σε. καὶ ἀπῆλθε, καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν
Decapoli, quanta fecisset * ei Iesus: & omnes mira-
τῇ Δεκαπόλει, ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· καὶ πάντες ἐθαύ-
bantur. Et ‖ traijciente Iesu in nauigio rur-
21 μαζον. καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πά-
sum * in vlterius, coacta est turba multa ad eum, & erat
λιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν
* iuxta mare. Et ecce venit * vnus Archi-
22 παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχι-
synagogorum nomine Iairus: & videns eum, procidit ad
συναγώγων, ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, πίπτει πρὸς
pedes eius: Et ‖ aduocabat eum multum, dicens:
23 τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλά, λέγων,
Quoniam * filiola mea extremè habet, vt veniens impones
ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει· ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ
manus, vt seruetur, & viuet. Et abiit cum
24 τὰς χεῖρας, ὅπως σωθῇ, καὶ ζήσεται. καὶ ἀπῆλθε μετ'
illo: & sequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.
αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν.
Et ‖ mulier quædã existens in fluxione sanguinis * annos duodecim:
25 καὶ γυνή τις οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα,
Et ‖ multa perpessa à * multis medicis, & * insumptis
26 καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσα-
quæ apud se omnibus, & nihil adiuta, sed ma-
σα τὰ παρ' ἑαυτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα, ἀλλὰ μᾶλ-
gis in deterius * veniens. Audiens de Iesu,
27 λον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα· ἀκούσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ,
‖ veniens in turba retrò, * tetigit vestimentum eius.
ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.
Dicebat enim: Quia si vel * vestimenta eius tetigero, * seruabor.
28 ἔλεγε γὰρ, ὅτι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι.
Et confestim siccatus est fons sanguinis eius: & sensit
29 καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω
corpore, quia sanata est à ‖ flagello. Et statim
30 τῷ σώματι, ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος. καὶ εὐθέως ὁ
Iesus cognoscens in semetipso * ex se efficacitatem profectam,
Ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν,
conuersus * in turba, aiebat: Quis mea tetigit vestimenta?
ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ, ἔλεγε, τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων;
Et dicebant ei discipuli sui: * Aspicis turbam
31 καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, βλέπεις τὸν ὄχλον
comprimentem te, & dicis: Quis me tetigit?
συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις, τίς μου ἥψατο;
Et circumspiciebat videre ‖ hoc facientem.
32 καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν.
* At mulier * timens & tremens, sciens quod factũ esset in
33 ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ'
se, venit & procidit * ei, & dixit ei omnem
αὐτῇ, ἦλθε καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν
veritatem. Ille autem dixit ei: Filia, fides tua * seruauit
34 ἀλήθειαν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ
te: vade in pace, & esto sana à ‖ flagello tuo.
σε· ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.

* in agris. * deprecabantur eum spiritus,
‖ magno impetu grex præcipitatus est * ad
* Qui autem pascebant eos,
‖ facti:
* vident illum qui à dæmonio vexabatur,
* Et ‖ qui viderant, qualiter * ei qui dæmonium habuerat,
* rogare * vt discederet ‖ Cũque ascenderet nauim, cœpit * deprecari qui à dæmonio vexatus fuerat, * &
* fecerit
* sit
* sibi
‖ cùm transfretasset Iesus in naui * trans fretum, conuenit * circa * quidã de Archisynagogis
‖ deprecabatur
* filia mea in extremis est. Veni, impone manum tuam super eam, vt salua sit, * & viuat.
* quæ erat in profluuio * annis ‖ fuerat * complutibus * erogauerat omnia sua, nec quicquam profecerat, * habebat. Cùm audisset ‖ venit * & * vestimentum * salua ero.
‖ plaga.
* virtutem quæ exierat de illo, * ad turbam,
* Vides
‖ eam quæ hoc fecerat.
* verò
* ante eum,
* saluam fecit.
‖ plaga tua.

Adhuc eo loquente, veniunt ab Archisynagogo,
ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου, 35
dicentes: Quia filia tua mortua est, quid adhuc vexas ma-
λέγοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε, τί ἔτι σκύλλεις τὸν δι-
gistrum? At Iesus statim audiens sermonem
δάσκαλον; ὁ δὲ ἰησοῦς εὐθέως ἀκούσας τὸν λόγον 36
dictum, ait Archisynagogo: Ne metue: solum crede.
λαλούμενον, λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ, μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε.
Et non admisit quenquam se consequi, si non Pe-
καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι, εἰ μὴ πέ- 37
trum, & Iacobum, & Ioannem fratrem Iacobi.
τρον, καὶ ἰάκωβον, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν ἰακώβου.
Et venit in domum Archisynagogi. & videt
καὶ ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ 38
tumultum, flentes & eiulantes multum.
θόρυβον, κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά.
Et ingressus, ait illis: Quid tumultuamini & ploratis?
καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς, τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; 39
puella non mortua est, sed dormit.
τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.
Et irridebant eum. Ipse verò eiectis omnibus, assu-
καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. ὁ δὲ ἐκβαλὼν ἅπαντας, παραλαμ- 40
mit patrem puellæ, & matrem, & qui cum se,
βάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ,
& ingreditur vbi erat puella iacens.
καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον ἀνακείμενον.
Et prehendens manum puellæ, ait illi: Talitha
καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου, λέγει αὐτῇ, ταλιθὰ 41
cumi, quod est interpretatum, Puella, tibi dico, excitare.
κοῦμι, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειραι.
Et confestim surrexit puella, & deambulabat. erat enim annorū
καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον, καὶ περιεπάτει. ἦν γὰρ ἐτῶν 42
duodecim. Et obstupuerunt stupore magno.
δώδεκα· καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλῃ.
Et præcepit illis multa, vt nemo sciret id: & dixit
καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλά, ἵνα μηδεὶς γνῷ τοῦτο· καὶ εἶπε 43
dari illi manducare.
δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

CAP. VI. ϛ'.

Et egressus est inde, & venit in patriam suam, &
Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ· καὶ 1
sequuntur eum discipuli sui. Et facto
ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ γενομένου 2
Sabbatho, cœpit in synagoga docere: & multi
σαββάτου, ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν· καὶ πολλοὶ
audientes, percellebantur, dicentes: Vnde huic hæc? &
ἀκούοντες, ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, πόθεν τούτῳ ταῦτα; καὶ
quæ sapientia data illi, & efficacitates tales per ma-
τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ, καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χει-
nus eius efficiuntur? Nonne hic est faber filius Ma-
ρῶν αὐτοῦ γίνονται; οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς μα- 3
riæ, frater verò Iacobi, & Iose, & Iudæ, & Simonis? Et
ρίας, ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου καὶ ἰωσῆ, καὶ ἰούδα, καὶ σίμωνος; καὶ
non sunt sorores eius hîc apud nos? Et scandaliza-
οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; καὶ ἐσκανδαλί-
bantur in illo. Dicebat autem illis Iesus: Quia non est Pro-
ζοντο ἐν αὐτῷ. ἔλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἔστι προ- 4
pheta inhonoratus, si non in patria sua, & in cognatis,
φήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι,
& in domo sua. Et non poterat ibi vllam
καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν 5
efficacitatem facere, si non paucis infirmis imponens manus,
δύναμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας,
curauit. Et mirabatur propter incredulitatē eorum: &
ἐθεράπευσε. καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. καὶ 6
circuibat vicos in orbem docens. Et aduocat
περιῆγε τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων. καὶ προσκαλεῖται 7
duodecim: & cœpit eos mittere duos duos, & dabat
τοὺς δώδεκα· καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου
illis auctoritatem spirituum immundorum.
αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων.
Et præcepit eis vt nihil tollerent ad viam, si non
καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδόν, εἰ μὴ 8
virgam tantùm: non peram, non panem, non in zona æs:
ῥάβδον μόνον· μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν·
Sed calceatos sandaliis. & ne induamini duas
ἀλλ' ὑποδεδεμένους σανδάλια· καὶ μὴ ἐνδύσησθε δύο 9
tunicas. Et dicebat eis: Quocunque introieritis in domum,
χιτῶνας. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, 10
illic manete, donec exeatis inde. Et quicunque non
ἐκεῖ μένετε, ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν. καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ 11
receperint vos, nec audierint vos, exeuntes in-
δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖ-
de, excutite puluerem infernè pedum vestrorum, in te-
θεν, ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν, εἰς μαρ-
stimonium illis. Amen dico vobis, tolerabilius erit Sodomis
τύριον αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται σοδόμοις
aut Gomorris in die iudicij, quàm ciuitati illi.
ἢ γομόρροις, ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

nuntij ad Archisynagogū, vltra · Iesus autem audito verbo quod dicebatur, · Noli timere: tantummodo · nisi · veniunt · & · turbamini · seciū erant, · ingrediuntur · tenens · surge. · μεθερμηνεύομαι. · autem · ἐξίσταμαι · vehementer, · iussit · γινώσκω · abijt · sequebantur · admirabantur in doctrina eius, · [illegible] · quæ · virtutes · Ioseph, · Nonne & · nobiscū sunt? · Et · sine honore, nisi · cognatione sua, · virtutem · nisi paucos infirmos impositis manibus, · castella in circuitu · vocauit · binos, · potestatem · ne quid · in via, nisi · neque · induerentur duabus tunicis · ἐνδύω · de pedibus vestris,

Et exeuntes prædicabant vt pœniterent.
12 καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσι·
Et dæmonia multa eiiciebant: & vngebant oleo multos
13 καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον, καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς
ægros, & sanabant. Et audiuit rex Hero-
14 ἀρρώστους, καὶ ἐθεράπευον. καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἡρώ-
des (manifestum enim factū erat nomen eius) & dicebat: Quia Ioannes
δης· φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἔλεγεν, ὅτι ἰωάννης
baptizans à mortuis excitatus est: & propter hoc operantur efficaci-
ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνά-
tates in illo. Alij dicebant: Quia Elias est. Alij verò
15 μεις ἐν αὐτῷ. ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι ἠλίας ἐστίν· ἄλλοι δὲ
dicebant: Quia Propheta est, quasi vnus Prophetarum.
ἔλεγον, ὅτι προφήτης ἐστίν, ὡς εἷς τῶν προφητῶν.
Audiens autem Herodes, ait: Quia quē ego decollaui Io-
16 ἀκούσας δὲ ὁ ἡρώδης, εἶπεν, ὅτι ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα ἰω-
annem, hic est; ipse excitatus est ex mortuis. Ipse enim
17 άννην, οὗτός ἐστιν· αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. αὐτὸς γὰρ ὁ
Herodes delegans, prehendit Iohannem; & vinxit eum in
ἡρώδης ἀποστείλας, ἐκράτησε τὸν ἰωάννην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν τῇ
custodia propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui,
φυλακῇ διὰ ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,
quia eām duxerat. Dicebat enim Ioannes Herodi: Quòd
18 ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν. ἔλεγε γὰρ ὁ ἰωάννης τῷ ἡρώδῃ, ὅτι
non licet tibi habere vxorem fratris tui.
οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.
At Herodias insidiabatur illi: & volebat eum occidere, &
19 ἡ δὲ ἡρωδιὰς ἐνεῖχεν αὐτῷ, καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ
non poterat. Nam Herodes metuebat Ioannem, sciens
20 οὐκ ἠδύνατο. ὁ γὰρ ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν ἰωάννην, εἰδὼς
eum virum Iustum & sanctum: & conseruabat eum, & audiens
αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον· καὶ συνετήρει αὐτόν, καὶ ἀκούσας
eum, multa faciebat: & suauiter eum audiebat. Et facta
21 αὐτοῦ, πολλὰ ἐποίει, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουε. καὶ γενομένης
die opportuna, cùm Herodes natalitiis suis cœnam faciebat
ἡμέρας εὐκαίρου, ὅτε ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει
principibus suis, & tribunis, & primis
τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, καὶ τοῖς χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς
Galilææ. Et ingressa filia ipsius Hero-
22 γαλιλαίας. καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς ἡρω-
diadis, & saltante, & placente Herodi, & vnà
διάδος, καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ ἡρώδῃ καὶ τοῖς συν-
recumbentibus, ait rex puellæ: Pete à me quod
ανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ, αἴτησόν με ὃ
velis, & dabo tibi. Et iurauit illi, Quia quicquid
23 ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοί. καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὃ ἐάν
petieris, dabo tibi, vsque dimidium regni mei.
αἰτήσῃς, δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου.
Illa verò egressa, dixit matri suæ: Quid petam?
24 ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτῆς, τί αἰτήσομαι;
Illa verò ait: Caput Ioannis Baptistæ.
ἡ δὲ εἶπε, τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.
Et ingressa statim cum studio ad regem,
25 καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα,
petiuit, dicens: Volo vt mihi des ex ipsa in disco
ᾐτήσατο, λέγουσα, θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξ αὐτῆς ἐπὶ πίνακι
caput Ioannis Baptistæ. Et contristatus
26 τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ περίλυπος
factus rex, propter iuramenta, & simul discumben-
γενόμενος ὁ βασιλεύς, διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμέ-
tes, non voluit eam reijcere. Et statim legans
27 νους, οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι. καὶ εὐθέως ἀποστείλας
rex speculatorem, iniunxit afferri caput
ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτωρα, ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν
eius. Ille autem abiens decollauit eum in carcere.
αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ·
Et attulit caput eius in disco, & dedit illud
28 καὶ ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν
puellæ, & puella dedit illud matri suæ.
τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς.
Et audientes discipuli eius venerunt, & tulerunt cadauer
29 καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθον, καὶ ἦραν τὸ πτῶμα
eius, & posuerunt illud in monumento. Et coguntur
30 αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν τῷ μνημείῳ. καὶ συνάγονται οἱ
Apostoli ad Iesum, & renuntiauerunt ei omnia, & quanta
ἀπόστολοι πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅσα
egerant, & quanta docuerant. Et ait illis: Venite vos
31 ἐποίησαν, καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, δεῦτε ὑμεῖς
ipsi priuatim in desertum locum, & requiescite pusillum. Erant
αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον· ἦσαν
enim venientes & redeuntes multi: & nec edere opportunitatē
γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν ηὐκαί-
habebant. Et abierunt in desertum locum nauigio seorsum.
32 ρουν. καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαν.
Et viderunt eos abeuntes, & cognouerunt eum multi:
33 καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτὸν πολλοί,
& pedestres de omnibus ciuitatibus concurrerunt illuc, & præ-
καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ, καὶ προ-
uenerunt eos, & venerunt ad eum.
ῆλθον αὐτούς, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν.

pœnitentiam agerent: · ἀλείφω · sanabantur: · est · Baptista resurrexit · ea virtutes · autem · ex Prophetis. · Quo audito · à mortuis resurrexit. · misit ac tenuit · carcerem · autem · nec · ἐνέχω · enim · custodiebat · audito eo, · libenter · cùm dies opportunus accidisset, · natalis sui · fecit · Cumque introisset · saltasset, & placuisset · simulque · αἰτέω · vis, · licet · Quæ cùm exisset, · At illa dixit · Cumque introisset · festinatione · protinus · est · iusiurandum, · propter · noluit · contristare. sed misso spiculatore præcepit · ἀθετέω · φέρομαι · in disco: & · Quo audito · corpus · conuenientes · quæ · seorsum · qui veniebāt & redibant · spatium manducandi · εὐκαιρέω. · ascendentes in nauim, · ἐπιγινώσκω.

Et exiens vidit Iesus multam turbam: & * visceribus com-
καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ Ἰησοῦς πολλὴν ὄχλον· καὶ ἐσπλαγ- 34
motus est super eos: quia erant sicut oues non habentes pastorem.
χνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.
& cœpit docere illos multa. Et ‖ iam hora mul-
καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά. Καὶ ἤδη ὥρας πολ- 35
ta ? facta, aduenientes ei discipuli eius, " di-
λῆς γενομένης, προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέ-
cunt: Quòd desertus est locus *, & iam hora ‖ multa,
γουσιν, ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή,
Absolue eos, vt abeuntes in ? per gyrum agros
ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς 36
& vicos, " mercentur sibi panes. quid enim edant non
καὶ κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους· τί γὰρ φάγωσιν οὐκ
habent. Ille verò respondens, ait illis: Date illis vos
ἔχουσιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς 37
manducare. Et * dicunt ei: Euntes ‖ mercabimur du-
φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν δια-
centorum denariorum panes, & dabimus illis manducare.
κοσίων δηναρίων ἄρτους, καὶ δῶμεν αὐτοῖς φαγεῖν.
? Ille autē dicit eis: Quot panes habetis? abite & videte.
ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε καὶ ἴδετε. 38
Et " cognoscentes, dicunt: Quinque, & duos pisces.
καὶ γνόντες λέγουσι, πέντε, καὶ δύο ἰχθύας.
Et * adordinauit eis recumbere omnes conuiuia con-
καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας συμπόσια συμ- 39
uiuia super viridi fœno. Et discubuerunt ‖ areæ
πόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ. καὶ ἀνέπεσον πρασιαὶ 40
areæ per centum & per quinquaginta. Et ? accipiens
πρασιαί, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα. καὶ λαβὼν 41
quinque " panes & duos pisces, respiciens in cæ-
τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐ-
lum, benedixit, & fregit panes, & dedit
ρανόν, εὐλόγησε, καὶ κατέκλασε τοὺς ἄρτους, καὶ ἐδίδου τοῖς
discipulis suis, vt adponerent * eis: & duos pisces
μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσιν αὐτοῖς· καὶ τοὺς δύο ἰχθύας
diuisit omnibus. Et mãducauerunt omnes, & saturati sunt.
ἐμέρισε πᾶσι. καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν. 42
Et sustulerunt ‖ fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de
καὶ ἦραν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ 43
piscibus. Et erant ? edentes panes,
τῶν ἰχθύων. καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους, 44
quinques mille viri. Et statim coegit
πεντακισχίλιοι ἄνδρες. καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς 45
discipulos suos ascendere " in nauigium, & præcedere in
μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν εἰς τὸ
vlterius ad Bethsaidam, * donec ipse absolueret turbam.
πέραν πρὸς Βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον.
Et ‖ dimittens eos, abiit in montem ora-
καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύ- 46
re. Et ? sero facto, erat nauigium in medio
ξασθαι. καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς 47
mari, & ipse solus in terra. Et " vidit eos
θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδεν αὐτοὺς 48
laborantes in remigando: (erat enim ventus contrarius
βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν· ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος
eis) & circa quartam * custodiam noctis venit ad
αὐτοῖς· καὶ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς
eos circumambulans super mare: & volebat præterire eos.
αὐτούς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς.
‖ Illi verò videntes eum circumambulantem super mare, puta-
οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδο- 49
uerunt phantasma esse: & exclamauerunt. Omnes enim eum
ξαν φάντασμα εἶναι, καὶ ᵃ ἀνέκραξαν. πάντες γὰρ αὐτὸν 50
viderunt, & conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis,
εἶδον, καὶ ᵇ ἐταράχθησαν. καὶ εὐθέως ἐλάλησε μετ' αὐτῶν,
& dixit eis: Confidite: ego sum, ? ne metuite.
καὶ λέγει αὐτοῖς, θαρσεῖτε· ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.
Et ascendit ad illos in * nauigium: & quieuit ven-
καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον· καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνε- 51
tus. Et ‖ valde ex abundanti in seipsis stupebant, & mirabantur.
μος· καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, καὶ ἐθαύμαζον.
Non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum
οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις· ἦν γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν 52
? obcallitum. Et " pertranseuntes venerunt in terram
ᵃ πεπωρωμένη. καὶ διαπεράσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν 53
Genesareth, & applicuerunt. * Et exeuntibus
Γεννησαρέτ, καὶ προσωρμίσθησαν. καὶ ἐξελθόντων 54
illis è nauigio, continuò ‖ cognoscentes eum,
αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτόν,
Circumcurrentes omnem circumuiciniam illam, cœperunt
περιδραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, ἤρξαντο 55
in grabatis ? malè habentes circunferre, vbi
ἐπὶ τοῖς κραββάτοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν, ὅπου
audiebãt " quòd illic esset. Et quocunque introibat in vi-
ἤκουον ὅτι ἐκεῖ ἐστι· καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώ- 56
cos, vel * vrbes, vel agros, in plateis ponebant in-
μας, ἢ πόλεις, ἢ ἀγρούς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἀσθε-
firmos, & ‖ aduocabant eum, vt vel fimbriam
νοῦντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου

* misertus est.
‖ cùm
? fieret, accesserunt
" dicentes:
* hic
‖ præteriit: Dimitte illos,
? proximas villas
" emant sibi cibos quos manducent. Et
* dixerunt
‖ emamus ducentis denariis
? Et
" cùm cognouissent,
* præcepit illis vt accumbere facerēt omnes secundum contubernia super viride fœnum.
‖ in partes per centenos & quinquagenos.
? acceptis
" panibus, & duobus piscibus, intuens
* ante eos:
‖ reliquias
? autē qui manducauerant, quinque millia virorum.
" nauim, vt præcederent eum trans fretum
* dum ipse dimitteret populum.
‖ cùm dimisisset
? cùm serò esset, erat nauis
" videns
* vigiliam
‖ At illi vt viderunt
ᵃ κράζω
ᵇ ταράττω
? nolite timere.
* nauim: & cessauit
‖ plus magis intra se
? obcæcatum.
" cùm transfretassent,
ᵃ πωρόω
* Cumque egressi essent de naui,
‖ cognouerunt eum: Et percurrentes vniuersam regionem
? eos qui se malè habebant
" eum esse.
* in villas, aut ciuitates,
‖ deprecabãtur

vestimenti eius tangerent: & quotquot tangebant eum,
τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ,
* seruabantur.
ἐσώζοντο.

CAP. VII. ζ'.

Et conueniunt ad eum Pharisæi, & quidam
1 Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι, καί τινες τῶν
‖ Scribarum venientes ab Hierosolymis. Et ? videntes quosdā
2 γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων· καὶ ἰδόντες τινὰς
* discipulorum eius communibus manibus, hoc est, ‖ illotis, eden-
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς χερσί, τοῦτ' ἔστιν, ἀνίπτοις, ἐσθίον-
tes panes, ? incusarunt. Nam Pharisæi " & omnes
3 τας ἄρτους, ἐμέμψαντο. οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες
Iudæi, * si non pugillatim lauerint manus, non manducant, te-
οἱ Ἰουδαῖοι, ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσι, κρα-
nentes traditionem seniorum: Et à foro,
4 τοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων· καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς,
‖ si non baptizentur, non comedunt: & alia multa sunt, quæ
ἐὰν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσι· καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν, ἃ
? assumpserunt prehendere, lotiones poculorum & sextariorum, &
παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν, καὶ
æramentorum, & lectorum. * Deinde interrogant eum
5 χαλκίων, καὶ κλινῶν. ἔπειτα ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ
Pharisæi & Scribę: Quare discipuli tui non am-
Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, διατί οἱ μαθηταί σου οὐ περι-
bulant iuxta traditionem seniorum, sed ‖ illotis
πατοῦσι κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ ἀνίπτοις
manibus manducant panem? ? Ille verò respondens, dixit eis:
6 χερσὶν ἐσθίουσι τὸν ἄρτον; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς,
Quòd * pulchrè prophetauit Esaias de vobis hypocritis,
ὅτι καλῶς προεφήτευσεν Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν,
sicut scriptum est: Hic populus labiis me honorat, at cor ‖
ὡς γέγραπται, οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία
eorum longè abest à me. ? Frustrà autem colunt me,
7 αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. μάτην δὲ σέβονταί με,
docentes doctrinas, " præcepta hominum.
διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.
Relinquentes enim mandatum Dei, * prehenditis traditionem
8 ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν
hominum, ‖ lotiones sextariorum & poculorum, & alia simi-
ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων, καὶ ἄλλα παρό-
lia " eiusmodi multa facitis. Et dicebat illis: ? Pul-
9 μοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, κα-
chrè abrogatis mandatum Dei, vt traditionem ve-
λῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑ-
stram seruetis. Moyses enim dixit: Honora patrem tuum
10 μῶν τηρήσητε. Μωσῆς γὰρ εἶπε, τίμα τὸν πατέρα σου,
& matrem tuam: &, * maledicens patri vel matri,
καὶ τὴν μητέρα σου· καί, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα,
morte ‖ finiatur: Vos autem dicitis: Si dixerit ho-
11 θανάτῳ τελευτάτω· ὑμεῖς δὲ λέγετε, ἐὰν εἴπῃ ἄν-
mo patri vel matri, Corban, (quod est donum) ? quod si
θρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, κορβᾶν, ὅ ἐστι, δῶρον ὃ ἐὰν
ex me iuuaberis. Et non amplius finitis eum quicquam
12 ἐξ ἐμοῦ, ὠφεληθῇς. καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν
facere patri suo, aut matri suæ, * irritum facientes
13 ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ἀκυροῦντες
verbum Dei ‖ traditione vestra quam tradidistis: Et si-
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ᾗ παρεδώκατε· καὶ πα-
milia huiusmodi multa facitis. Et aduocans
14 ρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. καὶ προσκαλεσάμενος
? omnem turbam, dicebat illis: Audite me omnes, &
πάντα τὸν ὄχλον, ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀκούετέ μου πάντες, καὶ
intelligite. Nihil est extra hominem intro-
15 συνίετε· οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευό-
iens in eum, quod * potest eum communicare: sed ‖ ex-
μενον εἰς αὐτόν, ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι· ἀλλὰ τὰ ἐκπο-
euntia ab eo, illa sunt ? communicantia hominem.
ρευόμενα ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον.
Si quis habet aures audiendi, audiat.
16 εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.
Et cùm introisset in domum à turba, interrogabant eum
17 καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν
discipuli eius * de parabola: Et ait illis:
18 οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς, καὶ λέγει αὐτοῖς,
Sic & vos imprudentes estis? Non ‖ consideratis, quia omne extrinsecus
οὕτω καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν
introiens in hominem, non potest eum communicare:
εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι·
Quia non intrat eius in cor, sed in ven-
19 ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοι-
trem ?, & in secessum exit, purgans omnes
λίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζον πάντα τὰ
escas? Dicebat autē " quòd ex homine egres-
20 βρώματα; ἔλεγε δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπο-
sum, illud communicat hominem. * Intus enim, de
21 ρευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ἔσωθεν γάρ, ἐκ
corde hominum ‖ ratiocinationes malæ egrediuntur,
τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται,

* salui fiebant.
‖ de Scribis
? cùm vidissent
* ex discipulis
‖ i. non lotis, manducare
? vituperauerunt.
" enim
* nisi crebrò
‖ nisi
? tradita sunt illis seruare, baptismata calicum & vrceorum,
* Et interrogabant
‖ communibus
? At
* Bene
‖ autem
? In vanum
" &
* tenetis traditiones
‖ baptismata vrceorum & calicum:
" his
? Bene irritum fecistis præceptum
* qui maledixerit
‖ moriatur.
? quodcunque ex me, tibi profuerit: Et vltrà non dimittitis
* rescindentes
‖ per traditionē vestram
? iterum
* possit eum coinquinare:
‖ quæ de homine procedūt
? quæ communicant
* parabolam
‖ intelligitis,
? vadit,
" quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant
* Ab
‖ malæ cogitationes procedunt.

* homicidia, ‖ nequitiæ, ‖ impudicitiæ, * stultitia, * procedunt,

adulteria, fornicationes, * cædes, Furta, auaritiæ, ‖ ma-
μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι, κλοπαὶ, πλεονεξίαι, πονη- 22
litia, dolus, ‖ lasciuia, oculus malus, blasphemia,
ρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρὸς, βλασφημία,
superbia, * amentia. Omnia hæc mala
ὑπερηφανία, ἀφροσύνη. πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ 23
abintus * egrediuntur, & communicant hominem.
ἔσωθεν ἐκπορεύεται, καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

‖ fines

Et inde surgens, abiit in ‖ confinia Tyri &
καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια τύρου καὶ 24
Sidonis: & ingressus in domum, neminem voluit scire, &
σιδῶνος· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν, οὐδένα ἤθελε γνῶναι, καὶ
non potuit latere.

‖ Mulier enim statim vt audiuit * filia * intrauit, & ‖ enim

* Audiens enim mulier de
οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ 25
eo, * cuius * habebat filiola spiritum immundum, * intrans
αὐτοῦ, ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθοῦσα
procidit ad pedes eius. Erat ‖ autem mulier
προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ γυνὴ 26

‖ gentilis,

* Græca, Syrophœnissa genere. Et rogabat eum vt dæ-
ἑλληνὶς, συροφοινίκισσα τῷ γένει· καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαι-
monium eiiceret de filia eius.
μόνιον ἐκβάλλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.

* Qui dixit illi: * χορτάζομαι ‖ bonum * canibus. At

* At Iesus ait ei: Sine prius saturari fi-
ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, ἄφες πρῶτον * χορτασθῆναι τὰ τέ- 27
lios: non enim ‖ pulchrum est sumere panem filiorum, & mittere
κνα· οὐ γὰρ καλόν ἐστι λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν
* catellis. Illa verò respondit, & dicit illi: Vtique
τοῖς κυναρίοις. ἡ δὲ ἀπεκρίθη, καὶ λέγει αὐτῷ, ναὶ 28

* nam &

Domine: * etenim catelli sub mensa comedunt de
κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ
micis puerorum. Et ait illi: Propter hunc
τῶν ψιχίων τῶν παιδίων. καὶ εἶπεν αὐτῇ, διὰ τοῦτον τὸν 29
sermonem, vade: exiit dæmonium à filia tua.
λόγον, ὕπαγε. ἐξελήλυθε τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου.

‖ cùm abiisset * puellam iacentem supra lectum, & dæmoniū exiisse.

Et ‖ abiens domum suam, inuenit * dæmonium egres-
καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εὗρε τὸ δαιμόνιον ἐξελη- 30
sum, & filiam coniectam super lectum.
λυθὸς, καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης.

* venit per Sidonem * inter medios fines

Et iterum exiens de finibus Tyri * & Sidonis, ve-
καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων τύρου καὶ σιδῶνος, ἦλ- 31
nit ad mare Galilææ, * per medium finium
θε πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων

‖ adducunt * & mutum, & deprecabantur

Decapoleos. Et ‖ ferunt ei surdum * ægreloquentem, &
δεκαπόλεως. καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν μογιλάλον, καὶ 32
inuocant eum vt imponat illi manum.
παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα.

* apprehendēs ‖ seorsum, misit

Et * assumens eum de turba ‖ priuatim, iecit
καὶ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν, ἔβαλε 33
digitos suos in auriculas eius: & expuens, tetigit
τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ πτύσας, ἥψατο τῆς
linguam eius: Et suspiciens in cælum, inge-
γλώσσης αὐτοῦ· καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐστέ- 34
muit, & ait illi: Ephphatha, quod est, Adaperire.

b διανοίγω

ναξε, καὶ λέγει αὐτῷ, ἐφφαθὰ, ὅ ἐστι, b διανοίχθητι.
Et statim adapertæ sunt eius aures: & solutum est
καὶ εὐθέως διηνοίχθησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαὶ, καὶ ἐλύθη ὁ 35
vinculum linguæ eius: & loquebatur rectè.
δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς.

* ne cui

Et præcepit illis * vt nemini dicerent. Quantò autem ille
καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. ὅσον δὲ αὐτὸς 36

* tantò * plus

eis præcipiebat, * magis * amplius prædicabant.
αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον·

‖ eò amplius admirabantur, * Bene * fecit

Et ‖ supramodum percellebantur, dicentes: * Pulchrè omnia
καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, καλῶς πάντα 37
fecit: & surdos * facit audire, & mutos loqui.
πεποίηκε· καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν.

CAP. VIII. η.

* iterum cùm turba multa esset, nec haberēt quod manducarent, conuocatis discipulis, ait illis: Misereor ‖ ecce iam triduo sustinent me, nec habēt quod * dimisero

In illis diebus * omnino multa turba existente, &
Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις παμπόλλου ὄχλου ὄντος, καὶ 1
non habentibus quid comederent, aduocans Iesus disci-
μὴ ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλεσάμενος ὁ ἰησοῦς τοὺς μα-
pulos suos, dicit illis: Visceribus commoueor super turbam:
θητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς, σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, 2
quia ‖ iam dies tres manent apud me, & non habent quid
ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί
manducent. Et si * absoluam eos ieiunos in domum suam,
φάγωσι. καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, 3

* deficient ‖ ex eis b ἥκω

* exoluentur in via: quidam enim ‖ eorum de longe venerunt.
ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ· τινὲς γὰρ αὐτῶν μακρόθεν b ἥκασι.
Et responderunt ei discipuli sui: Vnde illos
καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν τούτους 4
poterit quis hîc saturare panibus in solitudine?
δυνήσεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας;

* Qui

Et interrogauit eos: Quot habetis panes? * Illi verò dixerūt: Septem.
καὶ ἐπηρώτα αὐτοὺς, πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά. 5
Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens
καὶ παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν 6
septem panes, gratias agens, fregit: & dabat disci-
τοὺς ἑπτὰ ἄρτους, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μα-
pulis suis, vt apponerent: & apposuerunt turbæ.
θηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι· καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.

* ipsos benedixit, & iussit apponi. Et mãducauerūt

Et habebant pisciculos paucos: & * benedicens, ait appo-
7 καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα, καὶ εὐλογήσας, εἶπε παραθεῖ-
ni & ipsos. Comederunt autem, & saturati sunt: & sustulerūt
8 ναι καὶ αὐτά. ἔφαγον δὲ, καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦραν

‖ quod superauerat de fragmentis, * qui manducauerant * dimisit ‖ nauim

‖ redundantia fragmentorum septem sportas.
περισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας.
Erant autem * comedentes quasi quatuor millia: & * absoluit
9 ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες ὡς τετρακισχίλιοι· καὶ ἀπέλυσεν
eos. Et statim ascendens ‖ in nauigium cum disci-
10 αὐτούς. καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθη-
pulis suis, venit in partes Dalmanutha.
τῶν αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη δαλμανουθά.

* cum

Et exierunt Pharisæi, & cœperunt conquirere * eo,
11 καὶ ἐξῆλθον οἱ φαρισαῖοι, καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ,
quærentes ab illo signum de cælo, tentantes eum.
ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν.
Et ingemiscens spiritu suo, ait: Quid generatio
12 καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ, λέγει, τί ἡ γενεὰ
ista signum quærit? Amen dico vobis, si dabitur ge-
αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γε-

‖ ascendit iterū nauim, & abiit trans fretum.

nerationi isti signum. Et dimittens eos, ‖ ascendens rursum
13 νεᾷ ταύτῃ σημεῖον. καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἐμβὰς πάλιν
in nauigium, abiit in vlterius. Et obliti sunt
14 εἰς τὸ πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν. καὶ ἐπελάθοντο

* nisi * secū in naui.

sumere panes: & * si, non vnum panem non habebant * cum se in
λαβεῖν ἄρτους· καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν

* & cauete

nauigio. Et præcipiebat eis, dicens: Videte, * aspi-
15 τῷ πλοίῳ. καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς, λέγων, ὁρᾶτε, βλέ-
cite à fermento Pharisæorum, & fermento Herodis.
πετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων, καὶ τῆς ζύμης ἡρῴδου.

‖ cogitabant ad alterutrum, * Quo cognito,

Et ‖ ratiocinabantur ad inuicem dicentes: Quia panes non
16 καὶ διελογίζοντο, πρὸς ἀλλήλους λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ
habemus. * Et cognoscens Iesus, ait illis: Quid cogitatis,
17 ἔχομεν. καὶ γνοὺς ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε,
quia panes non habetis? Nondum cognoscitis, nec intelligitis?
ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ συνίετε;

* cæcatum ‖ videtis?

adhuc * callosum habetis, cor vestrum?
ἔτι πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν;
Oculos habentes non ‖ aspicitis, & aures habentes non audi-
18 ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκού-

* Nec

tis? * Et non recordamini, Quando quinque panes fregi
19 ετε; καὶ οὐ μνημονεύετε, ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα

* quinque millia, & ‖ & * panes

in * quinquies mille, quot cophinos fragmentorum plenos
εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους κλασμάτων πλήρεις
sustulistis? Dicunt ei: Duodecim. Quando ‖ autem septem * in
20 ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ, δώδεκα. ὅτε δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς

* quatuor millia, ‖ sportas * Et dicunt ei:

* quater mille, quot ‖ sportarum complementa frag-
τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πληρώματα κλασ-
mentorum tulistis? * Illi verò dixerunt: Septem. Et dicebat eis:
21 μάτων ἤρατε; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς,

* nondum ‖ veniunt * adducunt * rogabant

Quomodo * non intelligitis? Et ‖ venit in Bethsaidam: &
22 πῶς οὐ συνίετε; καὶ ἔρχεται εἰς βηθσαϊδάν, καὶ
* ferunt ei cæcum, & * inuocabant eum vt illum tangeret.
φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἅψηται.

* apprehensa manu ‖ impositis manibus suis, * aspiciens,

Et * adsumens manum cæci eduxit eum extra
23 καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω
vicum: & expuens in oculos eius, ‖ imponens manus
τῆς κώμης· καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας
ei, interrogauit eum si quid videret. Et * suspiciens, ait:
24 αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτὸν εἴ τι βλέπει. καὶ ἀναβλέψας ἔλε-
Video homines velut arbores ambulantes.
γε, βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ὡς δένδρα περιπατοῦντας.

* cœpit ‖ ita vt clarè videret omnia.

Deinde iterum imposuit manus super oculos eius,
25 εἶτα πάλιν ἐπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ,
& * fecit ipsum videre: & restitutus est, ‖ & aspexit
καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι· καὶ ἀποκατεστάθη, καὶ ἀνέβλεψε
perlucidè omnes. Et misit illum in domum
26 τηλαυγῶς ἅπαντας. καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον

* Vade in domum tuam: & si in vicum introieris, nemini dixeris. * castella

suam, dicens: * Neque in vicum ingrediaris, neque dixeris
αὐτοῦ, λέγων, μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς
cuipiã in vico. Et egressus est Iesus & discipuli
27 τινὶ ἐν τῇ κώμῃ. καὶ ἐξῆλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ
eius in * vicos Cæsareæ Philippi: & in via
αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας καισαρείας τῆς φιλίππου· καὶ ἐν τῇ ὁδῷ
interrogabat discipulos suos, dicens eis: Quem me dicunt
ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς, τίνα με λέγουσιν

‖ Qui * illi, dicentes: alij * quasi vnum de Prophetis.

homines esse? ‖ Illi verò responderunt *: Ioannem
28 οἱ ἄνθρωποι εἶναι; οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, ἰωάννην τὸν
Baptistam, & alij Eliam, alij verò * vnum Prophetarum.
βαπτιστὴν, καὶ ἄλλοι ἠλίαν, ἄλλοι δὲ ἕνα τῶν προφητῶν.

* Tunc

* Et ipse dicit illis: Vos verò quem me dicitis esse? Re-
29 καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀπο-
spondens autem Petrus, ait ei: Tu es Christus.
κριθεὶς δὲ ὁ πέτρος, λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ χριστός.

‖ ne cui

Et comminatus est eis ‖ vt nemini dicerent de eo.
30 καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσι περὶ αὐτοῦ.
Et cæpit docere eos, quoniã oportet filium hominis
31 καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου

multa pati, & reprobari à senioribus,
πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων,
& summis Sacerdotibus & Scribis, & occidi, &
καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ
post tres dies resurgere. Et libertate verbum
μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι· καὶ παρρησίᾳ τὸν λόγον 32
loquebatur. Et assumens eum Petrus, cœpit incre-
ἐλάλει. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ πέτρος, ἤρξατο ἐπιτι-
pare eum. Ille verò conuersus, & videns discipulos
μᾶν αὐτῷ. ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς, καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς 33
suos, increpauit Petrum, dicens: Vade post me sata-
αὐτοῦ, ἐπετίμησε τῷ πέτρῳ, λέγων, ὕπαγε ὀπίσω μου σατα-
na, quoniā non sapis quæ Dei, sed quæ hominum.
νᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.
Et aduocans turbam cum discipulis suis,
καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 34
dixit eis: Quicunque vult post me sequi, abneget
εἶπεν αὐτοῖς, ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω
semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.
ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.
Qui enim voluerit animam suam seruare, perdet eam:
ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· 35
qui autem perdiderit animam suam causa mei & Euange-
ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγε-
lij, hic seruabit eam. Quid enim proderit homini,
λίου, οὗτος σώσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, 36
si lucretur mundum totum, & multetur animam suam?
ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ;
Aut quid dabit homo compensationem animæ suæ?
ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; 37
Qui enim erubuerit me, & meos sermones in generatione
ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ 38
ista adultera & peccatrice, & filius hominis
ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
erubescet eum, cùm venerit in gloria Patris sui
ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
cum angelis sanctis.
μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

Margin: à · palàm · apprehendēs · Qui · comminatus est Petro, · retro · sunt · conuocata turba · Si quis vult me sequi, deneget · saluam facere · propter me & euangelium, saluam faciet · detrimentum faciat animæ suæ? · commutationis pro anima sua? · me confusus fuerit, & verba mea · ἐπαισχύνομαι · confundetur

CAP. IX. Θ'.

Et dicebat illis: Amen dico vobis, quia sunt quidam hîc
Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσί τινες τῶν ὧδε 1
stantium, qui non gustabunt mortem, donec videant
ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν
regnum Dei veniens in efficacia.
βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.
Et post dies sex assumit Iesus Petrum, &
καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ, παραλαμβάνει ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρον καὶ 2
Iacobum, & Ioannem: & ducit illos in montem excel-
τὸν ἰάκωβον, καὶ τὸν ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψη-
sum priuatim solos: & transfiguratus est coram ipsis.
λὸν κατ' ἰδίαν μόνους· καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν·
Et vestimenta eius facta sunt coruscantia, candida valdè velut
καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς 3
nix: qualia fullo super terram non potest dealbare.
χιὼν, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι.
Et apparuit illis Elias cum Moyse: & erant colloquen-
καὶ ὤφθη αὐτοῖς ἠλίας σὺν μωσεῖ, καὶ ἦσαν συλλαλοῦν- 4
tes Iesu. Et respondens Petrus, ait Iesu:
τες τῷ ἰησοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος λέγει τῷ ἰησοῦ, 5
Rabbi, pulchrum est nos hîc esse: & faciamus umbracula tria,
ῥαββὶ, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς,
tibi vnum, & Moysi vnum, & Eliæ vnum.
σοὶ μίαν, καὶ μωσεῖ μίαν, καὶ ἠλίᾳ μίαν.
Non enim sciebat quid diceret: erant enim exterriti.
οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλήσῃ· ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι. 6
Et facta est nubes obumbrans eos. & venit vox
καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς. καὶ ἦλθε φωνὴ 7
de nube, dicens: Hic est filius meus dilectus
ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς,
illum audite. Et statim circumspicientes amplius
αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκέτι 8
neminem viderunt, si non Iesum tantùm cum se.
οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν.
Descendentibus autem illis de monte, cauit illis
καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς 9
vt nemini narrarent quæ viderunt, si non cùm filius hominis
ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ex mortuis resurrexerit. Et verbum continuerunt apud se,
ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς 10
conquirentes, quid est, ex mortuis resurgere?
συζητοῦντες, τί ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι;
Et interrogabant eum, dicentes: Quòd dicunt Scribæ,
καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, 11
quia Eliam oporteat venire primùm. Ille verò respondens, ait
ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν 12
illis: Elias quidem veniens primùm, restituet omnia, &
αὐτοῖς, ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον, ἀποκαθιστᾷ πάντα, καὶ
quomodo scriptum est in filium hominis, vt multa pa-
πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πά-

Margin: de hîc stantibus, · virtute. · assumpsit · seorsum · splendentia, · nimis · cādida facere. · ὀπτομαι · cum · bonum · tria tabernacula, · timore · charissimus, · nisi · secum. · Et · præcepit illis ne cuiquam quæ vidissent, narrarent, nisi · esset: Cùm à mortuis resurrexerit. · Quid ergo · Pharisæi & · Qui · cùm venerit primò,

tiatur, & nihili fiat. Sed dico vobis, quia & Elias
13 θῃ, καὶ ἐξουδενωθῇ. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι καὶ ἠλίας
venit, & fecerunt illi quæcunque voluerunt, sicut scriptum est
ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, καθὼς γέγραπται
de eo. Et veniens ad discipulos, vidit turbam
14 ἐπ' αὐτόν. καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εἶδεν ὄχλον
magnam circa eos, & Scribas, conquirentes illis.
πολὺν περὶ αὐτοὺς, καὶ γραμματεῖς, συζητοῦντας αὐτοῖς·
Et confestim omnis turba videns eum, expauit: &
15 καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν, ἐξεθαμβήθη, καὶ
accurrentes salutabant eum. Et interrogauit
16 προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν. καὶ ἐπηρώτησε τοὺς
Scribas: Quid conquiritis apud vosipsos?
γραμματεῖς, τί συζητεῖτε πρὸς ἑαυτούς;
Et respondens vnus de turba, dixit: Magister, attuli
17 καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπε, διδάσκαλε, ἤνεγκα
filium meum ad te habentem spiritum sine locutione:
τὸν υἱόν μου πρός σε ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον·
Et vbicunque eum apprehenderit, lacerat illum, & spumat, &
18 καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτὸν, καὶ ἀφρίζει, καὶ
stridet dentes suos, & arescit: & dixi discipulis
τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηραίνεται· καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς
tuis, vt illum eiicerent, & non valuerunt. Ille autem respondens
19 σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
ei, dixit: O generatio incredula, quousque apud vos ero?
αὐτῷ, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι;
quousque tolerabo vos? ferte ipsum ad me.
ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με.
Et attulerunt eum ad ipsum. Et videns eum, statim
20 καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτὸν, εὐθέως τὸ
spiritus conuulsit illum: & cadens in terram, volutabatur
πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν. καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκυλίετο
spumans. Et interrogauit patrem eius, quantum temporis
21 ἀφρίζων. καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ, πόσος χρόνος
est, vt hoc factum est ei? Ille verò ait: Ab infantia.
ἐστὶν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπε, παιδιόθεν·
Et frequenter eum & in ignem iecit, & in aquam
22 καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς τὸ πῦρ ἔβαλε, καὶ εἰς τὸ ὕδωρ,
vt perderet eum: sed siquid potes, succurre nobis visceribus
ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν· ἀλλ' εἴ τι δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν σπλαγ-
commotus super nos. At Iesus ait illi: Illud, si po-
23 χνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τὸ, εἰ δύ-
tes credere, omnia possibilia credenti.
νασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.
Et continuò exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat:
24 καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου μετὰ δακρύων ἔλεγε,
Credo Domine: succurre meæ incredulitati. Videns autem Iesus
25 πιστεύω κύριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς
quòd concurreret turba, increpauit spiritum immun-
ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρ-
dum, dicens illi: Spiritus sine locutione & surde, ego tibi
τῳ, λέγων αὐτῷ, τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν, ἐγώ σοι
impero, exi ex eo, & ne amplius introeas in eum.
ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν.
Et exclamans, & multùm discerpens eum, exiit: &
26 καὶ κράξαν, καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτὸν, ἐξῆλθε. καὶ
factus est sicut mortuus, vt multos dicere: Quia mortuus est.
ἐγένετο ὡσεὶ νεκρὸς, ὥστε πολλοὺς λέγειν, ὅτι ἀπέθανεν.
At Iesus prehendens manum eius, excitauit eum: &
27 ὁ δὲ ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἤγειρεν αὐτὸν, καὶ
surrexit. Et introeuntem eum in domum, discipuli eius
28 ἀνέστη. καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
interrogabant eum priuatim: Quia nos non potuimus e-
ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκ-
iicere eum? Et dixit illis: Hoc genus in nullo
29 βαλεῖν αὐτό; καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ
potest exire, si non in oratione & ieiunio.
δύναται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.
Et inde exeuntes, prætergrediebantur per Galilæam:
30 καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς γαλιλαίας,
& non volebat vt quis sciret. Docebat enim disci-
31 καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τὶς γνῷ. ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθη-
pulos suos, & dicebat illis: Quoniam filius hominis trade-
τὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδί-
tur in manus hominum, & occident eum: & oc-
δοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ ἀπο-
cisus tertia die resurget. Illi verò ignorabāt
32 κτανθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. οἱ δὲ ἠγνόουν
verbum, & timebant eum interrogare.
τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.
Et venit ad Capharnaum. & in domo factus, interro-
33 καὶ ἦλθεν εἰς καπερναούμ. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπη-
gabat eos: Quid in via ad vosipsos ratiocinabamini?
ρώτα αὐτοὺς, τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε;
Illi autem tacebant: ad inuicem enim ratiocinati erant in via,
34 οἱ δὲ ἐσιώπων· πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ,
quis maior. Et sedens vocauit duodecim, & ait
35 τίς μείζων. καὶ καθίσας ἐφώνησε τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει
illis: Si quis vult primus esse, erit omnium nouissimus, &
αὐτοῖς, εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος, καὶ

Margin: contemnatur, · ἐξουδενέω · suos, · cum · populus · Iesum, stupefactus est, & expauerunt: · ἐκθαμβέω · eos: · inter vos? · mutum: Qui · illidit · dentibus, · potuerunt. Qui · eis: · quamdiu · quamdiu vos patiar? afferte illum · ἀνέχομαι. · cùm vidisset · conturbauit · elisus · σπαράττω · ex quo ei hoc accidit? At · misit · adiuua nos, misertus nostri · autem · sunt · adiuua incredulitatem meā. Et cùm vidisset Iesus concurrentem turbā, comminatus est spiritui immundo, · Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab · ab eo: · ita vt multi dicerent · autem tenens eleuauit · cùm introisset · secretò · Quare · nisi · profecti, · nec volebat quenquam scire. · autem · At illi · venerunt · Qui cùm domi esset, · tractabatis? At illi · siquidem in via inter se disputauerant, · διαλογίζομαι · eorum · esset. · residens

omnium minister. Et accipiens puerum, statuit eum in
πάντων διάκονος. καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν 36
medio eorum: & *ulnis continens eum, ait illis:
μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτό, εἶπεν αὐτοῖς,
Quisquis vnum ‖ huiusmodi *puerulorum exceperit in nomine
ὃς ἐὰν ἓν τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί 37
meo, me *excipit: & quicunque me ‖ exceperit, non me *excipit, sed
μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ
*legantem me. Respondit vero illi Ioannes, dicens:
τὸν ἀποστείλαντά με. ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ ἰωάννης, λέγων, 38
Magister, vidimus quendam ‖ nomine tuo eiicientem dæ-
διδάσκαλε, εἴδομέν τινα τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαι-
monia, qui non sequitur nos: & prohibuimus eum, quia non
μόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν· καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ
sequitur nos. At Iesus *ait: *Ne prohibete eum.
ἀκολουθεῖ ἡμῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε, μὴ κωλύετε αὐτόν. 39
Nemo enim est qui faciat ‖ efficaciam in nomine meo,
οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
& possit cito *maledicere mihi. Qui enim non est
καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με. ὃς γὰρ οὐκ ἔστι 40
aduersum vos, pro vobis est. ‖ Quis enim potauerit vos po-
καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν. ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς πο- 41
culum aquæ in nomine meo, quia Christi estis: amen
τήριον ὕδατος ἐν τῷ ὀνόματί μου, ὅτι χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν
dico vobis, non *perdiderit mercedem suam.
λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.
Et quisquis scandalizauerit vnum ‖ pusillorum credentium in
καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς 42
me, *pulchrum est ei magis si circumponeretur lapis molaris
ἐμέ, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον, εἰ περίκειται λίθος μυλικὸς
circa collum eius, & iaceretur in mare.
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.
Et si scandalizauerit te manus tua, abscinde illam: *pul-
καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν. κα- 43
chrum tibi est ‖ mancum in vitam introire, quam duas ma-
λόν σοι ἐστὶ κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖ-
nus habentem abire in gehennam in ignem inextinguibilem:
ρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·
Vbi vermis eorum non *finitur, & ignis non extinguitur.
ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. 44
Et si pes tuus scandalizat te, amputa illum: *pulchrum
καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν· καλόν 45
est tibi introire in vitam claudum, quam duos pedes ha-
ἐστί σοι εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχον-
bentem *iaci in gehennam, *in ignem inextinguibilem:
τα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·
Vbi vermis eorum non ‖ finitur, & ignis non extinguitur.
ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. 46
*Et si oculus tuus scandalizat te, eiice eum: *pul-
καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· κα- 47
chrum tibi est ‖ vnoculum introire in regnum
λόν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
Dei, quam duos oculos habentem *iaci in gehennam ignis.
θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός,
Vbi vermis eorum non *finitur, & ignis non extinguitur.
ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. 48
Omnis enim igne salietur: & omnis victima sale sa-
πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλι- 49
lietur. ‖ Pulchrum sal: *si vero sal insulsum
σθήσεται. καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον 50
*fiat, in quo illud condietis? Habete in vobis sal, &
γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ
pacem habete in *inuicem.
εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

*quem cùm cōplexus esset, ‖ ex *pueris receperit *recipit: ‖ susceperit, *suscipit, *eum qui misit ‖ in *autem *Nolite prohibere ‖ virtutem *maleloqui de me. ‖ Quisquis enim potum dederit vobis calicem *perdet ‖ ex his pusillis credentibus *bonum *circundaretur mola asinaria collo eius, & in mare mitteretur. *bonum ‖ debilem *moritur, *bonum ‖ æternam *mitti *in ignis inextinguibilis, *moritur, *Quod bonum ‖ luscum *mitti *moritur, ‖ Bonum est *quod *fuerit, *inter vos.

CAP. X.

Et inde exurgens, venit in fines Iudææ, *per
Κἀκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας, διὰ τοῦ 1
vlterius Iordanis: & conueniunt iterum turbæ ad
πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς
eum: &, sicut cōsueuerat, iterum docebat illos.
αὐτόν, καί, ὡς εἰώθει, πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς.
Et accedentes Pharisæi, interrogabant eum: Si li-
καὶ προσελθόντες οἱ φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτόν, εἰ ἔξ- 2
cet viro vxorem ‖ absoluere? tentantes eum.
εστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι; πειράζοντες αὐτόν.
*Ille autem respondens, dixit eis: Quid vobis præcepit Moyses?
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, τί ὑμῖν ἐνετείλατο μωσῆς; 3
*Illi vero dixerunt: Moyses permisit libellum ‖ absceßionis scribere,
οἱ δὲ εἶπον, μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον ἀποστασίου γράψαι, 4
& *absoluere. Et respondens Iesus, ait eis:
καὶ ἀπολῦσαι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, 5
Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis præceptum
πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν
istud. Ab autem initio *creationis, masculum & feminam fecit
ταύτην. ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν 6
eos Deus. Et dixit: ‖ Causa huius relinquet ho-
αὐτοὺς ὁ θεός. καὶ εἶπεν, ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρω- 7
mo patrem suum & matrem, & *adglutinabi-
πος τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθή-

*vltra Iordanē ‖ dimitteret *At *Qui ‖ repudij *dimittere. Quibus *creaturæ, ‖ Propter hoc *adhærebit *προσκολλάομαι.

tur ad vxorem suam, Et erunt duo in
8 σεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς
*carnem vnam. Itaque iā amplius sunt duo, sed vna caro.
σάρκα μίαν· ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ.
Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.
9 ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.
Et in domo iterum discipuli eius de eodem
10 καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ
interrogauerunt eum. Et ait illis: Quicunque *absoluerit
11 ἐπηρώτησαν αὐτόν. καὶ λέγει αὐτοῖς, ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ
vxorem suam, & duxerit aliam, ‖ adulterat in eam.
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν.
Et si vxor *absoluerit virum suum, & nupserit alij,
12 καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ,
mœchatur. Et offerebant illi *puerulos, vt tangeret
13 μοιχᾶται. καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψηται
illos. Verùm discipuli ‖ increpabant offerentes.
αὐτῶν· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν.
Videns vero Iesus, *indignatus est, & ait illis: Sinite
14 ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς, ἠγανάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἄφετε τὰ
*puerulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: nam talium ‖
παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων
est regnum Dei. Amen dico vobis, quisquis non
15 ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ
receperit regnum Dei velut *puerulus, non intrabit in illud.
δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.
Et ‖ vlnis complexus eos, imponens manus super illos,
16 καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτά, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά,
benedicebat eos. Et *egrediente eo in viam,
17 ηὐλόγει αὐτά. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδόν,
*adcurrens quidā, & genuflectens eum, rogabat eum, ‖ Ma-
προσδραμὼν εἷς, καὶ γονυπετήσας αὐτόν, ἐπηρώτα αὐτόν, δι-
gister bone, quid faciam vt vitam æternam *hæreditem?
δάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;
At Iesus *dixit ei: Quid me dicis bonum? Nemo bo-
18 ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγα-
nus, *si non vnus, Deus. Præcepta nosti, Ne adul-
19 θός, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός. τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοι-
teres, ne occidas, ne fureris, ne *falsò testeris, ne
χεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ
‖ damnum dederis: honora patrem tuum & matrem.
ἀποστερήσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα.
*Ille autem respondens, ait illi: Magister, hæc omnia
20 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦτα πάντα
obseruaui à iuuentute mea. At Iesus intuitus
21 ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐμβλέψας
eum, dilexit eum, & dixit ei: Vnum tibi deest: vade,
αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτόν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἕν σοι ὑστερεῖ· ὕπαγε,
quæcūque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum
ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν
in cælo: & veni sequere me tollens crucem.
ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι ἄρας τὸν σταυρόν.
‖ Ille vero mæstus in verbo, abiit *contristatus: erat
22 ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν
enim habens *facultates multas. Et circumspiciens Iesus,
23 γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. καὶ περιβλεψάμενος ὁ ἰησοῦς,
ait discipulis suis: Quàm difficile ‖ opes
λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα
habentes in regnum Dei introibunt.
ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται.
At discipuli *expauescebant in verbis eius. At
24 οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ
Iesus rursus respondens, ait illis: *Nati, quomodo difficile
ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς, τέκνα, πῶς δύσκολόν
est confidentes in ‖ opibus, in regnum
ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν, εἰς τὴν βασιλείαν
Dei introire. Facilius enim est camelum per
25 τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. εὐκοπώτερόν γάρ ἐστι κάμηλον διὰ
foramen acus transire, quàm diuitem in regnum
τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν
Dei intrare. *Illi vero abundanter percellebantur, di-
26 τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέ-
centes ad semetipsos: Et quis potest *seruari?
γοντες πρὸς ἑαυτούς, καὶ τίς δύναται σωθῆναι;
Intuens autem illos Iesus, ait: Apud homines
27 ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγει, παρὰ ἀνθρώποις
impossibile, sed non apud Deum. Omnia enim possibilia sunt
ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ τῷ θεῷ. πάντα γὰρ δυνατά ἐστι
apud Deum. *Cœpit autem Petrus dicere ei: Ecce,
28 παρὰ τῷ θεῷ. ἤρξατο δὲ ὁ πέτρος λέγειν αὐτῷ, ἰδοὺ
nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.
ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.
Et respondens Iesus, ait: Amen dico vobis, nemo
29 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς
est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut
ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ
matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros, *causa mei & causa
μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ
Euangelij, Si non accipiet *centuplicia nunc in
30 εὐαγγελίου· ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν

*carne vna ‖ *dimiserit ‖ adulterium committit super *dimiserit *paruulos ‖ autem comminabantur offerentibus. Quos cùm videret ‖ indignè tulit *paruulos ‖ enim ἀγαπάω *paruulus, ‖ complexans eos, & τίθημι *cùm egressus esset εὐλογέω *procurrens quidam genu flexo ante *dicens: *percipiam? *autem *nisi *falsum testimonium dixeris, ‖ fraudem feceris, *At *autem αἴρω ‖ Qui contristatus *mœrens: *possessiones ‖ qui pecunias habent *autem obstupescebant *Filioli, quàm *θαμβέω ‖ pecuniis, πείθω *Qui magis admirabantur, *saluus fieri? Et *est *Et *propter me & propter Euangelium: Qui non *centies tantū

tempore hoc, domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros cum persecutionibus,& in seculo
τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ ἀδελφὰς, καὶ μητέρας, καὶ τέκνα, καὶ ἀγροὺς, μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ
*futuro — *venturo vitam æternam. Multi autem erunt primi
ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον. πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι 31
nouissimi, & nouissimi primi. Erant autem in via
ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι. ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ 32
‖ præcedebat illos — ascendentes in Hierosolymam, & ‖erat præcedens eos le-
*stupebant. *timebant. — ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰη-
sus, & *mirabantur: & sequentes *expauescebant. Et as-
σοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ πα-
‖ quæ essent ei euentura. — sumens iterum duodecim, cœpit eis dicere ‖fu-
ραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλ-
tura ipsi euenire. Quia ecce ascendimus in Hiero-
λοντα αὐτῷ συμβαίνειν. ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερο- 33
solymam: & filius hominis tradetur principibus
‖& Senioribus, — σόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχι-
Sacerdotum,& Scribis, & damnabunt eum mor-
ρεῦσι, καὶ τοῖς γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανά-
te, & tradent eum gentibus, Et illudent
*ἐμπαίζω. *conspuent eū, & interficient — τῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαίξουσιν 34
ei, & flagellabunt eum, & *inspuent ei, &
αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ
occident eum, & tertia die resurget.
ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.
Et accedunt ad eum Iacobus & Ioannes filij Ze-
καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, οἱ υἱοὶ Ζε- 35
bedæi, dicentes: Magister, volumus vt quodcunque petierimus
βεδαίου, λέγοντες, διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν,
*At ‖vt facias *Et — facias nobis. *Ille verò dixit ei: Quid vultis ‖facere me
ποιήσῃς ἡμῖν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, τί θέλετε ποιῆσαί με 36
*ad dexteram tuam, & alius ad sinistram tuam — vobis? *Illi autem dixerunt ei: Da nobis vt vnus *ex dextris tuis,
ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δὸς ἡμῖν, ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου, 37
& vnus ex sinistris tuis sedeamus in gloria tua.
καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου.
*autem — At Iesus ait eis: Nescitis quid petatis: potestis
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε 38
*calicem quem ‖aut — bibere *poculum quod ego bibo, ‖& baptismo quo ego bapti-
πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτί-
*At — zor, baptizari? *Illi autē dixerunt ei: Possumus.
ζομαι, βαπτισθῆναι; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δυνάμεθα. 39
*autem — At Iesus ait eis: Quidem calicem quem ego bibo, bibetis,
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, πίεσθε,
& baptismo quo ego baptizor, baptizabimini:
καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε.
‖autem ad dexteram meam vel ad sinistrā, *vobis, — At sedere ‖ex dextris meis, & ex sinistris meis, non
τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου, καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ 40
est meum dare*, sed quibus paratum est. Et audientes
ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται. καὶ ἀκούσαντες 41
decem, cœperunt indignari de Iacobo & Ioanne.
οἱ δέκα, ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου.
‖autem — At Iesus ‖advocans eos, ait illis: Scitis
ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, λέγει αὐτοῖς, οἴδατε 42
*hi qui videntur *eis, & principes *potestatem habent ‖est *maior — quia *existimantes principari gentibus dominantur *eorum,
ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν,
& magni eorum *licentia vtuntur eorum.
καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.
Non ita ‖autem erit in vobis: sed quicunque voluerit fieri *ma-
οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν. ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέ- 43
‖in vobis — gnus in vobis, erit vester minister. Et quicūque voluerit *vestrū
γας ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος. καὶ ὃς ἂν θέλῃ ὑμῶν 44
*esse, ‖Nam & *vt ministretur ei, *vt ministraret, & daret *redemptionē — fieri primus, erit omnium seruus. ‖Etenim filius
γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος. καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ 45
hominis non venit *ministrari, sed *ministrare, &
ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ
dare animam suam *solutionem pro multis.
δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.
Et veniunt in Hiericho. & proficiscente eo de
καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεριχώ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ 46
‖plurima multitudine — Hiericho, & discipulis eius, & ‖turba copiosa, filius Timæi
Ἱεριχὼ, καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, υἱὸς Τιμαίου
Bartimæus cæcus, sedebat iuxta viam mendicans.
Βαρτίμαιος ὁ τυφλὸς ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.
*Qui cùm audisset — *Et audiens quia Iesus Nazarenus est, cœpit clamare
καὶ ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν 47
*comminabantur illi ‖At — & dicere: Fili Dauid Iesu, miserere mei. Et *obiurgabant
καὶ λέγειν, ὁ υἱὸς Δαβὶδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με. καὶ ἐπετίμων 48
eum multi vt taceret. ‖Ille autem multò magis clamabat: Fili
αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ. ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ
*præcepit — Dauid, miserere mei. Et stans Iesus, *ait illum
Δαβὶδ, ἐλέησόν με. καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτὸν 49
*Animæquior esto, surge: ‖Qui proiecto vestimēto suo, exiliens *eum. — vocari. Et vocant cæcum, dicentes ei: *Confide,
φωνηθῆναι. καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν, λέγοντες αὐτῷ, θάρσει,
excitare: vocat te. ‖Ille autem abijciens pallium suum,
ἔγειραι· φωνεῖ σε. ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, 50
resurgens venit ad *Iesum. Et respondens dicit
ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν. καὶ ἀποκριθεὶς λέγει 51
*autem — ei Iesus: Quid vis faciam tibi? At cæcus dixit ei:
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, τί θέλεις ποιήσω σοι; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ,

Rabboni, vt videam. At Iesus ait illi: — *autem
ῥαββουνὶ, ἵνα ἀναβλέψω. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, 52
Vade: fides tua ‖seruauit te: & confestim vidit: & se- — ‖saluum fecit
ὕπαγε· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ εὐθέως ἀνέβλεψε, καὶ ἠκο-
quebatur *Iesum in via. — *eum
λούθησε τῷ Ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ.

CAP. XI. ια.

Et cùm appropinquaret ‖ad Hierosolymam, ad Bethphage &
1 Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς Ἱερουσαλὴμ, εἰς Βηθφαγὴ καὶ — ‖Hierosolymæ *Bethaniæ *ex discipulis suis,
*Bethaniam ad montem Oliuarum, mittit duos *discipulorum suorum,
Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μα-
Et dicit illis: Abite in ‖vicum — ‖castellū quod
2 θητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην
contra vos*, & statim introeuntes ‖in eum, inue- — *est, ‖illuc
τὴν κατέναντι ὑμῶν· καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν, εὑρή-
nietis pullum ligatum, super quē nullus* hominum sedit: — *adhuc
σετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικε·
‖soluentes illum,* adducite. Et si quis vobis dixerit: Quid — ‖soluite *&
3 λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, τί
facitis hoc? dicite: Quia *Dominus eo opus habet: & continuò — *Domino necessarius est,
ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· καὶ εὐθέως
illum dimittet huc. *Abierunt autem & inuenerunt pullum — *Et abeuntes,
4 αὐτὸν ἀποστελεῖ ὧδε. ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον τὸν πῶλον
ligatum ‖ad ianuam foris in biuio: & sol- — ‖ante
δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύου-
uunt eum. Et quidam ‖illic stantium, dicebant illis: — ‖de illic stantibus,
5 σιν αὐτόν. καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων, ἔλεγον αὐτοῖς,
Quid facitis, soluentes pullum? *Illi verò dixerunt eis sicut — *Qui
6 τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον; οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς
præceperat ‖Iesus: & dimiserunt eis. Et duxerunt — ‖illis
7 ἐνετείλατο ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. καὶ ἤγαγον τὸν
pullum ad Iesum: & ‖superiniecerunt illi vestimenta sua, — ‖imponunt
πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν·
& sedit super eum. Multi autem vestimenta sua
8 καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῷ. πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν
strauerunt in viam: alij autem frondes cædebant *ex arbo- — *de
ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν· ἄλλοι δὲ στοιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν δέν-
ribus, & sternebant in via. Et ‖præeuntes & — ‖qui præibant & qui sequebantur
9 δρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν. καὶ οἱ προάγοντες καὶ
sequentes clamabant, dicentes: Hosanna, benedictus
οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες, ὡσαννά· εὐλογημένος
*veniens in nomine Domini: Benedictum *veniens — *qui venit *quod venit
10 ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου· εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη
regnum in nomine Domini, patris nostri Dauid: Hosanna in *altissimis.
βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου, τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαβίδ· ὡσαννὰ
11 ἐν τοῖς ὑψίστοις. Et introiuit in Hierosolymam — *excelsis
καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰη-
sus, in templum: & ‖circumspiciens omnia, vespere iam — ‖circunspectis omnibus, cùm iam vespera esset
σοῦς, εἰς τὸ ἱερόν. καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη
existente horâ, exiit in Bethaniam cum duodecim.
οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.
Et *postera die exeuntibus illis de Bethania, — *alia die cùm exirent à
12 καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας,
esuriit. *Et videns ficum à longe, habentem folia, — *Cumque vidisset
13 ἐπείνασε. καὶ ἰδὼν συκῆν μακρόθεν, ἔχουσαν φύλλα,
venit, si fortè inueniret quid in ea. Et ‖veniens ad eam, nihil — ‖cùm venisset
ἦλθεν εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ. καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτὴν, οὐδὲν
inuenit *si non folia. non enim erat tempus ficorum. — *nisi
εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων.
Et respondens Iesus, dixit ei: *Nō amplius ex te in — *Iam
14 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς
æternum ‖nemo fructum manducet. Et audiebant discipuli eius. — ‖quisquam
τὸν αἰῶνα μηδεὶς καρπὸν φάγοι. καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.
Et veniunt in Hierosolymam: & *ingressus Iesus in — *cùm introisset
15 καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ εἰσελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ
templum, cœpit eiicere vendentes & ementes
ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας
in templo: & mensas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit.
ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν, καὶ τὰς καθέ-
δρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς, κατέστρεψε.
Et non sinebat vt quisquā transferret vas per templum.
16 καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ. — *ἀφίεω.
Et docebat, dicens eis: Nonne scriptum est, Quia domus mea
17 καὶ ἐδίδασκε, λέγων αὐτοῖς, οὐ γέγραπται, ὅτι ὁ οἶκός μου,
domus orationis vocabitur omnibus gentibus? vos autem
οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ
fecistis eam speluncam latronum. ‖Et audierunt Scri-
18 ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν. καὶ ἤκουσαν οἱ γραμ- — ‖Quo audito
bæ, & principes Sacerdotū,& quærebant quomodo eum perderent:
ματεῖς, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσωσιν·
timebant enim eum, *quia omnis turba admirabatur super — *quoniam vniuersa
ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτὸν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ
doctrina eius. Et cùm vespera facta esset, egrediebatur ‖ex — ‖de
19 διδαχῇ αὐτοῦ. καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω
ciuitate. Et *manè adambulantes, viderunt ficum — *cùm manè transirent,
20 τῆς πόλεως. καὶ πρωῒ παραπορευόμενοι, εἶδον τὴν συκῆν
‖arefactam à radicibus. Et recordatus Petrus, — ‖aridam factā
21 ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν. καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος, — ἀναμιμνήσκομαι

ᵃ καταρέομαι

dicit ei: Rabbi, ecce ficus cui maledixisti, aruit.
λέγει αὐτῷ, ῥαββὶ, ἴδε ἡ συκῆ ἣν ᵃ κατηράσω, ἐξήρανται.
Et respondens Iesus, ait illis: Habete fidem Dei.
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς, ἔχετε πίστιν θεοῦ. 22
Amen *enim* dico vobis, quia quicúque dixerit monti huic: Tol-
ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, ἄρ- 23
lere, & mittere in mare: & non hæsitauerit in cor-
θητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρ-
ᵃ quodcunque dixerit,
de suo, sed crediderit quia ᵃ *quæ dicit* fiat, fiet ei *quod*
δίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν
ǁ ea
dixerit. Propter ǁ *hoc* dico vobis, omnia quæcunque oran-
εἴπῃ. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα ἂν προσευχό- 24
ᵃ accipietis, ᵍ euenient
tes petitis, credite quia ᵃ *accipitis* & ᵍ *erunt* vobis.
μενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν.
ᵃ ad orandum,
Et cùm stabitis ᵃ *orantes,* dimittite siquid habetis aduer-
καὶ ὅταν στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κα- 25
ǁ est,
sus aliquem, vt & Pater vester qui in cælis ǁ, dimittat vobis
τά τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν
ᵍ peccata vestra.
ᵍ *lapsus vestros.* ᵃ Si *vero* vos non dimiseritis, nec
τὰ παραπτώματα ὑμῶν. εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ 26
ᵃ Quòd ǁ est,
Pater vester qui in cælis ǁ, dimittet ᵍ *lapsus*
ᵍ vobis peccata vestra.
ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφήσει τὰ παραπτώματα
ᵃ cùm ambularet in téplo,
vestros. Et veniunt rursus in Hierosolymam. Et ᵃ *in tem-*
ὑμῶν. καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς ἱεροσόλυμα· καὶ ἐν τῷ ἱε- 27
plo deambulante ipso, accedunt ad eum summi Sacerdotes, &
ρῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ
Scribæ, & seniores, Et dicunt ei:
οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, 28
ǁ potestate
ᵍ potestatem
In qua ǁ *auctoritate* hæc facis? & quis tibi ᵍ *auctoritatem* hanc
ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην
ᵃ autem
dedit, vt ista facias? *At* Iesus ᵃ respondens, ait
ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποιῇς; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν 29
illis: Interrogabo vos & ego vnum verbum, & respondete
αὐτοῖς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ
ᵃ potestate
mihi, & dicam vobis in qua ᵃ *auctoritate* hæc faciam.
μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.
Baptismus Ioannis de cælo erat, an ex hominibus?
τὸ βάπτισμα ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; 30
ǁ At illi cogitabant secum,
Respondete mihi. Et ǁ *ratiocinabantur apud seipsos,* di-
ἀποκρίθητέ μοι. καὶ ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέ- 31
ᵍ nobis, Quare
centes: Si dixerimus, de cælo, dicet ᵍ, *Propter quid* ergo non cre-
γοντες, ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διατί οὖν οὐκ ἐπι-
ᵃ Si dixerimus
ᵃ timemus
didistis ei? ᵃ *Sed dicamus* ex hominibus, ᵃ *ti-*
στεύσατε αὐτῷ; ἀλλ' εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, ἐφο- 32
mebant populum. Omnes enim habebant Ioannem, quia verè
βοῦντο τὸν λαόν. ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν ἰωάννην, ὅτι ὄντως
ǁ esset.
Propheta ǁ *erat.* Et respondentes, dicunt Iesu:
προφήτης ἦν. καὶ ἀποκριθέντες λέγουσι τῷ ἰησοῦ, 33
Nescimus. Et Iesus respondens, ait illis: Neque ego
οὐκ οἴδαμεν· καὶ ὁ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτοῖς, οὐδὲ ἐγὼ
ᵃ potestate
dico vobis in qua ᵃ *auctoritate* hæc faciam.
λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

CAP. XII. ιβ'.

ᵃ loqui:
ǁ pastinauit
ᵍ circundedit
Et cœpit illis in parabolis ᵃ *dicere:* Vineam ǁ *plan-*
Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν, ἀμπελῶνα ἐφύ- 1
tauit homo, & ᵍ *circumposuit* sepem, & fodit la-
τευσεν ἄνθρωπος, καὶ περιέθηκε φραγμὸν, καὶ ὤρυξεν ὑπολή-
cum, & ædificauit turrim, & elocauit eam agricolis: &
νιον, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ
ᵃ in ἀποδημέω
peregre profectus est. Et misit ad agricolas ᵃ tem-
ᵇ ἀπεδήμησε. καὶ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ και- 2
pore seruum, vt ab agricolis acciperet de fructu
ρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ
ᵃ Qui apprehensum
vineæ: ᵃ *Illi autem sumentes* eum ceciderunt: & dimi-
ἀμπελῶνος· οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν, καὶ ἀπέ- 3
serunt vacuum. Et iterum misit ad illos alium
στειλαν κενόν. καὶ πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς ἄλλον 4
ǁ contumeliis affecerunt.
seruum: & illum *lapidantes,* in capite vulnerauerunt, & ǁ *ablega-*
δοῦλον· κἀκεῖνον λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν, καὶ ἀπέ-
uerunt inhonoratum. Et rursum alium misit: &
στειλαν ἠτιμωμένον. καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστειλε· κά- 5
ᵍ quosdam
ᵃ alios
illum occiderunt, & plures alios: ᵍ *hos quidem* cædentes, ᵃ *hos*
κεῖνον ἀπέκτειναν, καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς
ᵃ charissimum
verò occidentes. Adhuc ergo vnũ filium habens ᵃ *dilectum suum,*
δὲ ἀποκτείνοντες. ἔτι οὖν ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐτοῦ, 6
misit & illum ad eos nouissimum, dicens: Quia reuere-
ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων, ὅτι ἐντραπή-
ǁ Coloni autem
ᵍ adinuicem:
buntur filium meum. ǁ *Illi verò agricolæ* dixerunt ᵍ *apud*
σονται τὸν υἱόν μου. ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς 7
seipsos: *Quòd* hic est hæres; venite occidamus
αὐτοὺς, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν
eum, & nostra erit hæreditas. Et apprehendētes eum,
αὐτὸν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. καὶ λαβόντες αὐτὸν 8
occiderunt, & eiecerunt extra vineam.
ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.
Quid ergò faciet dominus vineæ? Veniet, & per-
τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται, καὶ ἀπο- 9
det colonos, & dabit vineam aliis.
λέσει τοὺς γεωργοὺς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.

Nec scripturam hanc legistis? Lapidem quem repro-
10 οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε; λίθον ὃν ἀπεδοκί-
bauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.
μασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας·
A Domino factum est istud, & est mirabile in ocu-
11 παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλ-
ᵃ tenere,
lis nostris. Et quærebant eum ᵃ *prehendere,* & timuerunt
12 μοῖς ἡμῶν. καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν
ǁ hanc
turbam: cognouerũt enim quoniã ad eos parabolam ǁ dixerit. Et
ὄχλον. ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπε. καὶ
ᵍ relicto eo
ᵍ *sinentes eum* abierunt. Et mittunt ad eum
13 ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον. καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτόν
ᵃ ex Pharisæis & Herodianis,
ǁ caperent in verbo. Qui
quosdam ᵃ *Pharisæorum & Herodianorum,* vt eum ǁ *captarent sermone.*
τινας τῶν φαρισαίων καὶ τῶν ἡρῳδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσι λόγῳ.
Illi autem venientes dicunt ei: Magister, scimus quia
14 οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι
ᵍ curas quenquã: nec enim vides
verax es, & non ᵍ *cura est tibi de nullo: non enim aspicis* in
ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς
faciem hominum, sed in veritate viam Dei
πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ
ᵃ tributum
ᵃ Qui
ǁ versutiam illorum,
doces. Licet ᵃ *censum* Cæsari dare, an non? dabimus, *an*
διδάσκεις· ἔξεστι κῆνσον καίσαρι δοῦναι, ἢ οὔ; δῶμεν, ἢ
non demus? ᵃ *Ille verò* sciens ǁ *eorum hypocrisim,* ait illis:
15 μὴ δῶμεν; ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν, εἶπεν αὐτοῖς,
Quid me tentatis? Afferte mihi denarium, vt videam.
τί με πειράζετε; φέρετέ μοι δηνάριον, ἵνα ἴδω.
ᵍ At ᵃ ei ᵃ est
ᵍ Illi *autẽ* attulerunt ᵃ. Et ait illis: Cuius ᵃ imago hæc, &
16 οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐτοῖς, τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ
ǁ autem dicunt
inscriptio? *Illi autem dixerunt* ei: Cæsaris. *Et* respondens ǁ
17 ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, καίσαρος. καὶ ἀποκριθεὶς
ᵍ igitur
ᵃ sunt
Iesus, dixit illis: Reddite ᵍ quæ ᵃ Cæsaris, Cæsari: &
ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ
ᵃ sunt
quæ ᵃ Dei, Deo. Et mirabantur super eo.
τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ.
ǁ venerunt
Et ǁ *veniunt* Sadducæi ad eum, qui dicunt
18 καὶ ἔρχονται σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτὸν, οἵτινες λέγουσιν
ᵃ ἐπερωτάω
resurrectioné non esse: & interrogabant eum, dicentes:
ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ᵃ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες,
ǁ vt
ᵍ filios
Magister, Moyses scripsit nobis, ǁ *quòd* si cuius frater
19 διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς
mortuus fuerit, & dimiserit vxorem, & ᵍ *natos* non reliquerit, vt
ἀποθάνῃ, καὶ καταλίπῃ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα
accipiat frater eius vxorem ipsius, & resuscitet se-
λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρ-
ᵃ ergo
men fratri suo. Septem ᵃ fratres erant: & primus
20 μα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος
ᵃ mortuus est
ᵍ relicto semine.
accepit vxorem, & ᵃ *moriens* non ᵍ *reliquit semen.*
ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκε σπέρμα.
Et secundus accepit eam, & mortuus est: & nec iste
21 καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτὴν, καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ αὐτὸς
reliquit semen. & tertius similiter. Et acceperunt eam
22 ἀφῆκε σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως. καὶ ἔλαβον αὐτὴν
ǁ similiter
ǁ septem: & non reliquerunt semen. Nouissima omnium defuncta est
οἱ ἑπτὰ, καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα· ἐσχάτη πάντων ἀπέθανε
& mulier. In ergo resurrectione cùm resurrexerint, cuius
23 καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσι, τίνος
ᵍ de his
ᵃ enim
ᵍ *eorum* erit vxor? *nam* septem ᵃ habuerunt eam vxorem.
αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.
ᵃ Nonne ideo
Et respondens Iesus, ait illis: ᵃ *Non propter hoc* er-
24 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, οὐ διὰ τοῦτο πλα-
ǁ virtutem
ratis, non scientes scripturas, neque ǁ *efficaciam* Dei?
νᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ;
ᵃ nubentur,
ᵍ Dei
Cùm enim à mortuis resurrexerint, neque nubent, neque ᵃ *nu-*
25 ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμί-
buntur, sed sunt sicut angeli ᵍ *qui* in cælis.
σκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
ᵃ resurgant,
De autem mortuis, quòd *excitantur,* non legistis in li-
26 περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βί-
bro Moysi, super rubum quomodo dixerit illi Deus, inquiens:
βλῳ μωσέως, ἐπὶ τῆς βάτου ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς, λέγων,
ǁ sum
Ego ǁ Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob?
ἐγὼ ὁ θεὸς ἀβραὰμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ;
Non est Deus *Deus* mortuorum, sed *Deus* viuorum. Vos
27 οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ θεὸς ζώντων. ὑμεῖς
ᵍ accessit vnus de Scribis qui audierat
ᵃ &
ᵃ quoniã benè
ergo multùm erratis. Et ᵍ *accedens vnus Scri-*
28 οὖν πολὺ πλανᾶσθε. καὶ προσελθὼν εἷς τῶν γραμ-
barum audiens illos conquirentes, ᵃ videns ᵃ *quòd pulchrè* illis
ματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς
responderit, interrogauit eum, quod esset primum omnium mãdatum.
ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτὸν, ποία ἐστὶ πρώτη πασῶν ἐντολή;
ǁ autem
ᵍ mandatũ est
At Iesus ǁ respondit ei, quia primum omnium ᵍ *manda-*
29 ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐντο-
ᵃ tuus, Deus
torum: Audi Israel: Dominus Deus ᵃ *noster, Dominus* vnus est.
λῶν, ἄκουε ἰσραὴλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστι.
Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo,
30 καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου,
ǁ mente
& ex tota anima tua, & ex tota ǁ *cogitatione* tua, &
καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ
ᵃ est
ex tota virtute tua. Hoc ᵃ primum mandatum.
ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. αὕτη πρώτη ἐντολή.

Et secundum* simile ‖hoc: Diliges proximum tuum: ?vt
καὶ δευτέρα ὁμοία αὕτη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς 31
teipsum. Maius horum aliud mandatum non est.
σεαυτόν. μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι.
Et ait illi Scriba: *Pulchrè magister in
καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς, καλῶς διδάσκαλε ἐπ' 32
veritate dixisti, quia vnus est Deus, & non est alius præter eum.
ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστι θεὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ.
Et ‖diligere eum ex toto corde, & ex toto
καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς 33
intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: &
συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ
diligere proximum ?vt seipsum, *plus est omnibus holo-
ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν, πλεῖόν ἐστι πάντων τῶν ὁλο-
cautomatibus & sacrificiis. Et Iesus * videns eum quòd
καυτωμάτων, καὶ τῶν θυσιῶν. καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι 34
‖cordatè respondisset, dixit illi: Non longè es à re-
νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ, οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βα-
gno Dei. Et nemo ?nō amplius audebat eum interrogare.
σιλείας τοῦ θεοῦ. καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.
Et respondens Iesus, dicebat, docens in templo:
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, 35
Quomodo dicunt Scribæ, *quòd Christus filius est Dauid?
πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ὁ χριστὸς υἱός ἐστι Δαβίδ;
Ipse enim Dauid ‖dixit in spiritu sancto: ?Dicit Dominus
αὐτὸς γὰρ Δαβὶδ εἶπεν ἐν πνεύματι ἁγίῳ, λέγει ὁ κύριος 36
domino meo: Sede à dextris meis, donec ponam inimicos
τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς
tuos scabellum pedum tuorum. Ipse ergo Dauid
σου, ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. αὐτὸς οὖν Δαβὶδ 37
dicit eum Dominum: & vnde filius eius *est? Et multa turba
λέγει αὐτὸν κύριον· καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστί; καὶ ὁ πολὺς ὄχλος
?audiebat eum libenter. Et dicebat eis in doctrina
ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ 38
sua: *Respicite à Scribis, *volentibus in stolis
αὐτοῦ, βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς
deambulare, & ‖salutationes in foro, Et præsessio-
περιπατεῖν, καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς· καὶ πρωτοκαθε- 39
nes in synagogis, & *præcubitus in cœnis:
δρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις·
?deuorantes domos viduarum,*& specie longa
οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ 40
orantes: hi accipient ‖abundantius iudicium.
προσευχόμενοι· οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.
Et sedens Iesus contra gazophylacium, aspiciebat
καὶ καθίσας ὁ Ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου, ἐθεώρει 41
quomodo turba iactaret æs in gazophylacium: & mul-
πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· καὶ πολ-
ti diuites iactabant multa. *Et veniens vna vidua
λοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά· καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα 42
pauper, ‖iniecit minuta duo, quod est quadrans.
πτωχὴ, ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράντης.
Et ?aduocans discipulos suos, ait illis:
καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, 43
Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper, plus omnibus
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων
*iniecit iniicientibus in gazophylacium.
βέβληκε τῶν βαλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον.
Omnes enim ex ‖redundante sibi iniecerunt: hæc verò
πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον· αὕτη δὲ 44
?ex penuria sua, omnia quæ habuit *iecit, totum
ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν
victum suum.
βίον αὐτῆς.

*autem ‖est illi: ?tanquam *Bene ‖vt diligatur ?tanquam *maius *autem ‖sapienter ?iam *Christum filium esse ‖dicit ?Dixit ?audiuit ‖Cauete *qui volunt ‖salutari in foro, Et in primis cathedris sedere *primos discubitus ?qui deuorant *sub obtentu prolixæ orationis: ‖prolixius *Cùm venisset autem ‖misit ?conuocans *misit qui miserunt ‖eo quod abūdabat illis, miserunt: ?de *misit,

CAP. XIII. ιγ'.

Et *egrediente illo ex templo, ait illi vnus ex
Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ 1
discipulis suis: Magister, aspice quales lapides, & ?qualia
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι, καὶ ποταπαὶ
ædificia. Et Iesus respondens, ait illi: Vides
οἰκοδομαί. καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, βλέπεις 2
*hæc magna ædificia? Non relinquetur lapis super
ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ
lapidem, qui non ‖dissoluatur. Et ?sedente ipso in
λίθῳ, ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ. καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς 3
monte Oliuarum, contra templum, interrogabant eum *pri-
τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ'
uatim Petrus & Iacobus, & Ioannes, & Andreas:
ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος, καὶ Ἰωάννης, καὶ Ἀνδρέας·
Dic nobis, quando ista ‖erunt, & quod signum ?quando *futurū est
εἰπὲ ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ 4
hæc omnia consummari? *At Iesus respondens
ταῦτα πάντα συντελεῖσθαι; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς 5
illis cœpit dicere: ‖Aspicite ne quis vos seducat.
αὐτοῖς, ἤρξατο λέγειν, βλέπετε μήτις ὑμᾶς πλανήσῃ.
Multi enim venient in nomine meo, dicentes: Quia
πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι 6
ego sum: & multos seducent. Cùm autem audieritis
ἐγώ εἰμι· καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. ὅταν δὲ ἀκούσητε 7

*cùm egrederetur de ?quales structuræ. *has omnes magnas ædificationes? ᵃἀφαιρέομαι ᵇκαταλύω ‖destruatur. ?cùm sederet *separatim ‖fient? ?erit, *incipient *Et ‖Videte

bella, &*auditiones bellorum, ne ‖turbemini: oportet enim *fieri:
πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι·
sed nondum finis. *Excitabitur enim gens ‖in gentem,
8 ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος. ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπ' ἔθνος,
& regnum super regnum: & erunt terræmotus per loca,
καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν. καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους,
& erunt fames & turbæ. ?Initia dolorum hæc.
καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί. ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα.
*Aspicite autem vosmetipsos. Tradent enim vos ‖ad con-
9 βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συν-
sessus, & in ?synagogas cædemini, & ad duces &
έδρια, καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ
reges *sistemini causa mei in testimonium illis.
βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
Et in omnes gentes oportet primùm prædicari Euan-
10 καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ εὐαγ-
gelium. *Cùm autem duxerint vos tradentes, ‖ne
11 γέλιον. ὅταν δὲ ἀγάγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ
praanxiemini quid loquamini, nec præmeditemini, sed quod
προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, μηδὲ μελετᾶτε, ἀλλ' ὃ ἐὰν
datū fuerit vobis in illa hora, id loquimini. non enim estis vos
δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε· οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς
loquentes, sed spiritus sanctus. Tradet
12 οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. παραδώσει
autem frater fratrem in mortem, & pater ?natum, & in-
δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπα-
surgent nati in parentes, & morte afficient eos.
ναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.
Et eritis ‖exosi ab omnibus propter *nomen meum.
13 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ
autem ?permanens in finem, hic saluus erit. Cùm autē videritis
14 δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ὅταν δὲ ἴδητε
abominationem desolationis, prolatam à Daniele Prophe-
τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ προφή-
ta, stantem vbi non*oportet: (legens intelligat) tunc qui in
του, ἑστὼς ὅπου οὐ δεῖ· ὁ ἀναγινώσκων νοείτω, τότε οἱ ἐν τῇ
Iudæa ‖ fugiant in montes. ?Qui autē super *do-
15 Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη. ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώμα-
mum, ne descendat in domum, nec introeat *tollere quid de
τος, μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲ εἰσελθέτω ᵈἆραί τι ἐκ
domo sua: Et qui in ‖agrum existens, non reuertatur
16 τῆς οἰκίας αὐτοῦ· καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὢν, μὴ ἐπιστρεψάτω
*in qua post tollere vestimentum suum. Væ autem *in
17 εἰς τὰ ὀπίσω, ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν
vtero habentibus & nutrientibus in illis diebus.
γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
Orate verò vt *non fiat fuga vestra hyeme.
18 προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος.
Erunt enim dies illi ‖tribulatio, qualis nō facta est talis
19 ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλῖψις, οἵα οὐ γέγονε τοιαύτη
ab initio ?conditionis, quam condidit Deus vsque nunc, *& non
ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, ἣς ἔκτισεν ὁ θεὸς, ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ
fiet. Et si non Dominus contraxisset dies, non
20 γένηται. καὶ εἰ μὴ κύριος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας, οὐκ
‖seruaretur omnis caro: sed propter electos quos ele-
ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, οὓς ἐξελέ-
git, ?contraxit dies. Et tunc si quis vobis
21 ξατο, ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας. καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν
dixerit: Ecce hîc* Christus, aut ecce illic, ne credideritis.
εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστὸς, ἢ, ἰδοὺ ἐκεῖ, μὴ πιστεύσητε.
*Excitabuntur enim pseudochristi & pseudoprophetæ, & da-
22 ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώ-
bunt signa & portenta ad seducendos, si ‖possibile, &
σουσι σημεῖα καὶ τέρατα, πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατὸν, καὶ
electos. Vos ?autem aspicite: ecce prædixi
23 τοὺς ἐκλεκτούς. ὑμεῖς δὲ βλέπετε· ἰδοὺ προείρηκα
vobis omnia. Sed in illis diebus post tribula-
24 ὑμῖν πάντα. ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, μετὰ τὴν θλί-
tionem illam sol contenebrabitur, & luna non dabit
ψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος ᵉσκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ
splendorem suum: Et stellæ cæli erunt de-
25 φέγγος αὐτῆς· καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκ-
cidentes, & *efficacia quæ in cælis ‖ concutientur.
πίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται.
Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubi-
26 καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέ-
bus cum ?efficacia multa & gloria. Et tunc mittet
27 λαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης. καὶ τότε ἀποστελεῖ
angelos suos, & congregabit electos suos à
τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ
quatuor ventis, *ab extremo terræ vsque ‖extremum cæli.
τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.
A autem ficu discite parabolam. Cùm iam
28 ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ
ramus eius tener fuerit, &?germinet folia, cognoscitis
κλάδος αὐτῆς ἁπαλὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε
quia *propè æstas est: Sic & vos cùm hæc
29 ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν· οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ταῦτα
videritis ‖facta, cognoscite quòd propè est ad fores.
ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

*opiniones ‖timueritis, *hæc *Exurget ‖contra ?Initium *Videte ‖in conciliis, ?synagogis vapulabitis, & ante præsides *stabitis propter me ᶜκηρύττω *Et ‖nolite præcogitare ?filium: & consurgent filij ‖odio ?Qui sustinuerit *debet (qui legit ‖sunt,) ?& *tectum, *vt tollat ᵈἀείρω καὶ αἴρω ‖agro est, ?retrò *prægnantibus *non fiant. ‖tribulationes tales, quales nō fuerunt ?creaturæ *neque fient. Et nisi breuiasset ‖fuisset salua ?breuiauit *est *Exurgent ‖fieri potest, etiam ?ergo videte ᵉσκοτῶμαι *virtutes ‖sunt, mouebuntur. ?virtute *à summo ‖ad summum ?nata fuerint *in proximo sit ‖fieri, scitote quod in proximo sit in ostiis

Amen dico vobis, quoniã non *præteribit generatio hæc, ^us-
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέ- 30
que quo omnia ista fiant. Cælum & terra
χρις οὗ πάντα ταῦτα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ 31
præteribunt, at verba mea non præteribunt.
παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.
De autem die illo & hora, nemo scit, neque
περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ 32
angeli qui in cælo, neque filius, si non Pater.
οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πατήρ.
Aspicite, vigilate, & orate: nescitis enim
βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε· οὐκ οἴδατε γὰρ 33
quando tempus est. Sicut homo peregre profectus relinquẽs
πότε ὁ καιρός ἐστιν. ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφεὶς 34
domum suam, & dans seruis suis auctoritatem, & cui-
τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἑκά-
que opus suum, & ianitori præcepit vt vigilet.
στῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ.
Vigilate ergo (nescitis enim quando dominus domus
γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας 35
veniat: vesperè, an media nocte, an galli cantu, an manè)
ἔρχεται, ὀψὲ, ἢ μεσονυκτίου, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ.
Ne veniens repentè, inueniat vos dormientes.
μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας. 36
Quæ autẽ vobis dico, omnibus dico: Vigilate.
ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω, γρηγορεῖτε.

*transibit, *donec, transibunt, autem, vel, nisi, Videte, sit. qui, reliquit, dedit, potestatem cuiusq; operis, ἐντέλλω., serò, cùm venerit, Quod

CAP. XIIII. ιδ'.

Erat autem Pascha, & Azyma post duos dies: & quæ-
Ἦν δὲ τὸ πάσχα, καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας· καὶ ἐζή- 1
rebãt summi Sacerdotes & Scribæ quomodo eum in dolo prehen-
τουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατή-
dentes occiderent. Dicebant autem, Non in festo, ne quãdo
σαντες, ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον δὲ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε 2
tumultus sit populi. Et existente eo in Bethania, in
θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ. καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ, ἐν τῇ 3
domo Simonis leprosi, accumbente eo venit mulier
οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ, ἦλθε γυνὴ
habens alabastrum vnguenti nardi probati multi pretij, & con-
ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου, νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς· καὶ συν-
fringens alabastrum, effudit ei iuxta caput.
τρίψασα τὸ ἀλάβαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς.
Erant autẽ quidam indignati apud semetipsos, & dicentes:
ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ λέγοντες, 4
Ad quid perditio ista vnguenti facta est?
εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν;
Poterat enim istud vænundari super trecentis denariis,
ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων, 5
& dari pauperibus. Et fremebant ei.
καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ.
At Iesus dixit: Sinite eam: quid illi molestias exhibetis?
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; 6
pulchrum opus operata est in me. Semper enim paupe-
καλὸν ἔργον εἰργάσατο ἐν ἐμοί. πάντοτε γὰρ τοὺς πτω- 7
res habetis cum vobis, & cùm volueritis potestis illis bene-
χοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοὺς εὖ
facere: me autẽ non semper habetis. Quod habuit hæc, fecit:
ποιῆσαι· ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. ὃ εἶχεν αὕτη, ἐποίησε· 8
præoccupauit vngere meum corpus in sepulturam.
προέλαβε μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν.
Amen dico vobis, vbicunque prædicatum fuerit Euangelium istud in
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς 9
totum mundum, & quod fecit hæc, narrabitur in memo-
ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, λαληθήσεται εἰς μνημό-
riam eius. Et Iudas Iscariotes, vnus duodecim
συνον αὐτῆς. καὶ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα, 10
abiit ad principes Sacerdotum, vt proderet eum illis.
ἀπῆλθε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα παραδῷ αὐτὸν αὐτοῖς.
Hi verò audientes gauisi sunt: & polliciti sunt ei ar-
οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀρ- 11
gentum dare. Et quærebat quomodo opportunè illum traderet.
γύριον δοῦναι· καὶ ἐζήτει πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παραδῷ.
Et primo die Azymorum, quando Pascha mactabant,
καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον, 12
dicunt ei discipuli eius: Quò vis abeuntes
λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ποῦ θέλεις ἀπελθόντες
paremus vt manduces Pascha? Et mittit duos
ἑτοιμάσωμεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα; καὶ ἀποστέλλει δύο 13
discipulorum suorum, & dicit eis: Ite in ciuitatem, &
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ
occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans: se-
ἀπαντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκο-
quimini eum: Et quocunque introierit, dicite
λουθήσατε αὐτῷ. καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἴπατε τῷ 14
domus domino, quia magister dicit: Vbi est diuersorium
οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει, ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα
vbi Pascha cum discipulis meis manducem?
ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;
Et ipse vobis demõstrabit cœnaculũ grande stratum, paratum:
καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγαιον μέγα ἐστρωμένον, ἕτοιμον· 15

biduum:, tenerent, &, enim: forte, die, fieret in populo., cùm esset Bethaniæ, & recũberet, spicati pretiosi: & fracto alabastro, super caput eius., indignè ferẽtes intra, Vt, vnguentum, plusquàm, in eam., autem, molesti estis? Bonum, vobiscum, habebitis., præuenit, κηρύττω, vniuerso mundo, de, summos Sacerdotes, Qui, promiserunt ei pecuniam se daturos., χαίρω, immolabant, θύω, eamus, &, tibi, ex discipulis suis, refectio mea,

illic parate nobis. Et exierunt discipuli eius,
16 ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν. καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
& venerunt in ciuitatem: & inuenerunt sicut dixerat illis, &
καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν· καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ
parauerunt Pascha. Et vespere facto, venit
17 ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται
cum duodecim. Et discumbentibus illis & manducã-
18 μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόν-
tibus, ait Iesus: Amen dico vobis, quia vnus ex vobis tra-
των, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παρα-
det me, manducans cum me. Illi autem cœperunt contristari,
19 δώσει με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ. οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι,
& dicere ei vnus ad vnum: Nunquid ego? & alius, Nunquid ego?
καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ' εἷς, μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος, μήτι ἐγώ;
Ipse autem respondens, ait illis: Vnus ex duodecim, in-
20 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ ἐμ-
tingens cum me in catinum. Ipse quidẽ filius ho-
21 βαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀν-
minis vadit, sicut scriptum est de eo: Væ autem ho-
θρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀν-
mini illi per quem filius hominis proditur.
θρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται·
Pulchrũ erat ei, si non esset natus homo ille.
καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.
Et manducantibus illis, sumens Iesus panem, & benedicens
22 καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον, καὶ εὐλογήσας
fregit, & dedit eis: & ait: Sumite, comedite: hoc est
ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι
corpus meum. Et accipiens calicem, gratias agens
23 τὸ σῶμά μου. καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐχαριστήσας
dedit eis: & biberunt ex illo omnes.
ἔδωκεν αὐτοῖς· καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες.
Et ait illis: Hic est sanguis meus noui te-
24 καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς δια-
stamenti, qui pro multis effusus. Amen dico vobis,
25 θήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον. ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
quia nõ amplius non bibam de genimine vitis vsque in
ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς
diem illum, cùm illud bibam nouum in regno
ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
Dei. Et hymno dicto, exierunt in montem oliuarum.
26 θεοῦ. καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.
Et ait eis Iesus: Quòd omnes scandalizabimini
27 καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε
in me in nocte ista, quia scriptum est: Percutiam pastorem,
ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι γέγραπται, πατάξω τὸν ποιμένα,
& dispergentur oues. Sed post resurre-
28 καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα. ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆ-
xisse me, præcedam vos in Galilæam. At Petrus
29 ναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. ὁ δὲ Πέτρος
ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te, sed non ego.
ἔφη αὐτῷ, καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοὶ, ἀλλ' οὐκ ἐγώ.
Et ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia tu hodie
30 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι σὺ σήμερον
in nocte hac, prius quàm bis gallum vociferari, ter ne-
ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀ-
gabis me. Ille autem ex abundanti dicebat magis: Si me
31 παρνήσῃ με. ὁ δὲ ἐκ περισσοῦ ἔλεγε μᾶλλον, ἐάν με
oportuerit commori tibi, non te negabo. Similiter autem &
δέῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι· ὡσαύτως δὲ καὶ
omnes dicebant. Et veniunt in locum cui nomen
32 πάντες ἔλεγον. καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα
Gethsemani: & ait discipulis suis: Sedete hîc, donec
γεθσημανῆ· καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καθίσατε ὧδε ἕως
orem. Et assumit Petrum &
33 προσεύξωμαι. καὶ παραλαμβάνει τὸν Πέτρον καὶ
Iacobum & Ioannem cum se: & cœpit expauescere & an-
Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδη-
gi. Et ait illis: Vndiquaque tristis est anima mea
34 μονεῖν. καὶ λέγει αὐτοῖς, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου
vsque ad mortem: manete hîc, & vigilate cum me.
ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.
Et progressus paululum, procidit super terram, & ora-
35 καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσηύ-
bat, vt si possibile est, transiret ab eo hora:
χετο ἵνα εἰ δυνατόν ἐστι, παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα.
Et dixit: Abba Pater, omnia possibilia tibi: trans-
36 καὶ ἔλεγεν, ἀββᾶ ὁ πατὴρ, πάντα δυνατά σοι· παρέ-
fer calicem à me hunc. sed non quid ego volo, sed
νεγκε τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο· ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ
quid tu. Et venit, & inuenit eos dormientes.
37 τί σύ. καὶ ἔρχεται, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας,
Et ait Petro: Simon, dormis? non potuisti vnam
καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ, Σίμων καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν
horam vigilare? Vigilate, & orate, vt
38 ὥραν γρηγορῆσαι; γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε ἵνα
non intretis in tentationem. ipse quidem spiritus promptus,
μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ
at caro infirma. Et iterum abiens orauit,
39 δὲ σὰρξ ἀσθενής. καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο,

abierunt, autem, qui manducat mecum. At, singulatim:, Qui, qui intingit mecum manũ in catino. Et, traditur., Bonum, accepit, accepto calice, effundetur., ἐκχέομαι, iam, posteaquã te surrexero, autem, gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus. At amplius loquebatur: Et simul, prædium, secum:, pauere & tædere., sustinete, cùm processisset, fieri posset, sunt:, quod, vna hora, est, verò

sermonem eundem, dicens: Et reuersus inuenit eos
τὸν λόγον αὐτὸν εἰπών. καὶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐτοὺς 40
denuo dormientes (erant enim oculi eorum graua-
πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν βεβαρη-
ti) & *non sciebant quid ei responderent.
μένοι· καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί αὐτῷ ἀποκριθῶσι.
Et venit tertiò, & ait illis: ‖ Dormitis reli-
καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον, καὶ λέγει αὐτοῖς, καθεύδετε τὸ λοι- 41
quum & requiescitis. Sufficit: venit hora: ecce *traditur
πὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα· ἰδοὺ παραδίδοται
filius hominis in manus peccatorum.
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν.
Surgite, eamus: ecce *tradens me appropinquauit.
ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγικε. 42
Et statim adhuc eo loquente, *adest Iudas *vnus existēs
καὶ εὐθέως ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται Ἰούδας εἷς ὢν 43
duodecim, & cum eo turba multa cum gladiis &
τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ
lignis, à summis Sacerdotibus & Scribis & se-
ξύλων, παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσ-
niorib9. Dederat autem ‖ tradens *eum consignum
βυτέρων. δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, σύσσημον 44
eis, dicens: Quēcūq; osculatus fuero, ipse est: *prehendite eum,
αὐτοῖς, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτὸν,
& abducite *tutò. Et *veniens, statim ac-
καὶ ἀπαγάγετε ἀσφαλῶς. καὶ ἐλθὼν, εὐθέως προσ- 45
cedens ad eum, ait: *Gaude Rabbi: & osculatus est eum.
ελθὼν αὐτῷ λέγει, χαῖρε ῥαββί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.
‖ Illi verò iniecerunt in eum manus suas, & *prehende-
οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἐκράτη- 46
runt eum. Vnus autē quidam *astantium exerens
σαν αὐτόν. εἷς δέ τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν 47
gladium, percussit seruum summi Sacerdotis, & *abstulit
μάχαιραν, ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν
illius auriculam. Et respondens Iesus, ait illis:
αὐτοῦ τὸ ὠτίον. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, 48
Tāquā ad latronem existis cum gladiis & lignis comprehen-
ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλα-
dere me? Quotidie eram apud vos in templo
βεῖν με; καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ 49
docens, & non *prehendistis me. sed vt impleantur
διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με· ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ
Scripturæ. ‖ Et relinquentes eum, omnes fugerunt.
γραφαί. καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυγον. 50
*Et vnus quidam iuuenis sequebatur eum amictus
καὶ εἷς τις νεανίσκος ἠκολούθησεν αὐτῷ, περιβεβλημένος 51
sindone super nudo: & *tenent eum iuuenes.
σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ. καὶ κρατοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι.
*Ille autem relinquens sindonem, nudus profugit ab eis.
ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα, γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν. 52
Et abduxerunt Iesum ad summū Sacerdotē, & *conueniunt
καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα· καὶ συνέρχονται 53
eo omnes summi Sacerdotes, & seniores, & Scri-
αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ γραμ-
bæ. Et Petrus ‖ à longe secutus est eum
ματεῖς. καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ 54
vsque intrò in atrium summi Sacerdotis: & *erat consīdens cum
ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ
ministris *& calefaciens se ad lumen.
τῶν ὑπηρετῶν, καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς.
At summi Sacerdotes, & ‖ omnis consessus quærebant aduersus Iesum
οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ 55
testimonium, *ad morte afficiendum eum, & non inueniebant.
μαρτυρίαν, εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ εὕρισκον.
Multi enim testimoniū falsum dicebāt aduersus eum: & *paria te-
πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρ- 56
stimonia non erant. Et quidam surgentes, falsum testimoniū ferebant
τυρίαι οὐκ ἦσαν. καί τινες ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν 57
aduersus eum, dicentes: Quoniam nos audiuimus eum dicen-
κατ' αὐτοῦ, λέγοντες· ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγον- 58
tem: Quòd ego dissoluam templum hoc manufactum, &
τος, ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, καὶ
per *tres dies aliud non manufactum ædificabo.
διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω.
Et ‖ nec sic par erat testimonium illorum.
καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. 59
Et exurgens summus Sacerdos in medium, interrogauit Iesum,
καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέσον, ἐπηρώτησε τὸν Ἰησοῦν, 60
dicens: Non respondes quicquā, *quid hi te aduersum testantur?
λέγων, οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;
Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rursum summus Sacerdos in-
ὁ δὲ ἐσιώπα, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπη- 61
terrogabat eū, & *dicit ei: Tu es Christus filius *benedicti?
ρώτα αὐτὸν, καὶ λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ;
At Iesus *dixit: Ego sum: & videbitis filium hominis
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἐγώ εἰμι· καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου 62
sedentem à dextris virtutis: & venientem cum nu-
καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νε-
bibus cæli. At summus *Sacerdos discindens vestes
φελῶν τοῦ οὐρανοῦ. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶνας 63

Marginal notes (left): *ignorabant — ‖ Dormite iam, & requiescite. — *traditur — *qui me tradet propè est. — *venit — *Iscariotes vnus de — ‖ traditor eius — *tenete — *cautè. — *cùm venisset, — *Aue — ‖ At — *tenuerunt — *de circūstantibus educens — ‖ amputauit illi — *ἀφαιρέω — *tenuistis — ‖ Tunc discipuli eius — *Adolescens autem quidam — *tenuerunt — *At ille reiecta sindone, — *conuenerunt — ‖ autem — *sedebat — *ad ignem, & calefaciebat se. — *verò — ‖ omne concilium — *vt eum morti traderēt, nec — *conuenientia — *triduum — ‖ non erat conueniens — *ad ea quæ tibi obiciuntur ab his? — *dixit *Dei — *autem illi — *autem scindens vestimenta

*suas, ait: Quid adhuc ‖ vsum habemus testium?
αὐτοῦ, λέγει, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων;
Audistis blasphemiam. quid vobis videtur? *Ii autem omnes
ἠκούσατε τῆς βλασφημίας. τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες 64
condemnauerunt eum *obnoxium esse mortis. Et cœperunt quidā
κατέκριναν αὐτὸν ἔνοχον εἶναι θανάτου. καὶ ἤρξαντό τινες 65
conspuere eum, & velare faciem eius, & ‖ co-
ἐμπτύειν αὐτῷ, καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ κο-
laphizare eum, & dicere ei: Propheciza & ministri
λαφίζειν αὐτὸν, καὶ λέγειν αὐτῷ, προφήτευσον· καὶ οἱ ὑπηρέ-
alapis eum *impetebant. Et *existente Petro in
ται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον. καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου ἐν 66
aula inferius, venit vna *ancillarum summi Sacerdotis.
τῇ αὐλῇ κάτω, ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως·
Et *videns Petrum calefacientem se, ‖ intuita illum ait:
καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα αὐτῷ, λέ- 67
Et tu cum Nazareno Iesu eras. *Ille autem negauit,
γει, καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ Ἰησοῦ ἦσθα. ὁ δὲ ἠρνήσατο, 68
dicens: *Non noui, neque *scio quid tu dicis. Et exiit
λέγων, οὐκ οἶδα, οὐδὲ ἐπίσταμαι τί σὺ λέγεις. καὶ ἐξῆλθεν
foras ‖ in vestibulum: & gallus cantauit.
ἔξω εἰς τὸ προαύλιον· καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε.
*Et ancilla videns eum rursum cœpit dicere
καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν, ἤρξατο λέγειν τοῖς 69
*astantibus: *Quia hic ex illis est. *Ille autem iterum ne-
παρεστηκόσιν, ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν. ὁ δὲ πάλιν ἠρ- 70
gauit. Et post pusillum rursus ‖ adstantes dicebant Petro:
νεῖτο. καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ,
Verè ex illis es. *Etenim Galilæus es, & locutio tua
ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ. καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου
similat. Ille autē cœpit anathematizare & iurare: Quia
ὁμοιάζει. ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι 71
*non noui hominem istum quem dicitis. Et *ex secundo
οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε. καὶ ἐκ δευτέρου 72
gallus cantauit. Et recordatus est Petrus verbi quod di-
ἀλέκτωρ ἐφώνησε· καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος οὗ εἶ-
xerat ei Iesus: Quòd ‖ ante gallum vociferari bis, nega-
πεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δὶς, ἀπαρνή-
bis me ter. Et *superans [se] fleuit.
σῃ με τρίς. καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιε.

CAP. XV. ιε.

Et confestim in manè consilium facientes summi
1 Καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωῒ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρ-
Sacerdotes cum senioribus & Scribis, & *vniuersus
χιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ
consessus, vincientes Iesum, abduxerunt, & tradide-
συνέδριον, δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν, καὶ παρέδω-
runt Pilato. Et interrogauit eum Pilatus: Tu
2 καν τῷ Πιλάτῳ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πιλάτος, σὺ
es rex Iudæorum? *Ille autem respondens ait illi:
εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ,
Tu dicis. Et accusabant eum summi Sacerdotes ‖ multa.
3 σὺ λέγεις. καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά·
ipse autem nihil respondebat. At Pilatus *rursum inter-
4 αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. ὁ δὲ Πιλάτος πάλιν ἐπη-
rogauit eum, dicens: Non respondes quicquam? vide *quanta te
ρώτησεν αὐτὸν, λέγων, οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; ἴδε πόσα σου
aduersum testantur. At Iesus *amplius nihil respon-
5 καταμαρτυροῦσιν. ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρί-
dit: ita vt *mirari Pilatum.
θη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πιλάτον.
‖ Iuxta verò festum soluebat illis vnum *vinctum, quemcunque petissent.
6 κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον, ὅνπερ ᾐτοῦντο.
Erat autem *dictus Barabbas *cum seditiosis vin-
7 ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς μετὰ τῶν συστασιαστῶν δε-
ctus, qui in seditione homicidium fecerant.
δεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν.
Et ‖ vociferata turba, cœpit *postulare, sicut semper
8 καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος, ἤρξατο αἰτεῖσθαι, καθὼς ἀεὶ
faciebat illis. At Pilatus *respondit eis, ‖ dicens:
9 ἐποίει αὐτοῖς. ὁ δὲ Πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων,
Vultis *absoluam vobis regem Iudæorum?
θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;
Sciebat enim quod per inuidiam tradidissent eum
10 ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ
summi Sacerdotes. *At summi Sacerdotes cōcitauerunt turbam, vt ma-
11 ἀρχιερεῖς. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα μᾶλ-
gis Barabbam *absolueret eis. At Pilatus *re-
12 λον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς. ὁ δὲ Πιλάτος ἀπο-
spondens iterum ait illis: Quid ergo vultis faciam ‖ quem dicitis
κριθεὶς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς, τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε
regem Iudæorum? *Illi autē iterum clamauerunt: Crucifige
13 βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν, σταύρωσον
eum. At Pilatus *dicebat illis: Quid enim ‖ malum fe-
14 αὐτόν. ὁ δὲ Πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς, τί γὰρ κακὸν ἐποίη-
cit? Illi *autem abundantius clamabant: Crucifige eum.
σεν; οἱ δὲ περισσοτέρως ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν.
At Pilatus *volens populo *sufficiens facere,
15 ὁ δὲ Πιλάτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι,

Marginal notes (right): *suā, ‖ desideramus testes? *Qui — *reum — *colaphis cædere — *cædebant. *cùm esset Petrus in atrio deorsum, *ex ancillis *cùm vidisset ‖ aspiciens *At *ἀρνέω *Neque scio, *noui quid dicas. — ‖ ante atrium: *Rursus autem cùm vidisset illum ancilla, *circūstātibus *At — ‖ qui astabant — *nam & — *nescio *statim iterum *ἀναμιμνήσκω ‖ Priùs quàm gallus cantet *cœpit flere. — *vniuerso concilio, — *At — ‖ in multis. — *autem — *in quantis te accusant. — *autem — *miraretur Pilatus. — ‖ Per diem autem festum solebat dimittere *ex vinctis *αἰτέω *qui dicebatur *qui erat — ‖ cùm ascendisset *rogare *autem ‖ & dixit: — *dimittam — *Pontifices autem *dimitteret *autem ‖ regi — *At *autem ‖ mali *At magis — *autem *satis

*dimisit · *absoluit illis Barabbam: & tradidit Iesum
ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βαραββᾶν· καὶ παρέδωκε τὸν ἰησοῦν
ıflagellis cæsũ, ıflagellans, vt crucifigeretur. At milites
φραγελλώσας, ἵνα σταυρωθῇ. οἱ δὲ στρατιῶται 16
*autem duxerunt eum in atrium prætorij, *abduxerunt eum intra aulam, quod est prætorium: & conuo-
ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστι πραιτώριον, καὶ συγκα-
*purpura, & imponunt · cant totam cohortem: Et induunt eum *pur-
λοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν. καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορ- 17
puram, & circumponunt ei plectentes spineam coronam.
φύραν, καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον.
Et cœperunt salutare eum, & dicere *Gaude
*Aue · καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν, καὶ λέγειν, χαῖρε ὁ 18
rex Iudæorum. Et percutiebant eius ca-
βασιλεῦ τῶν ἰουδαίων. καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κε- 19
put arundine: & conspuebant eum, & ponentes genua
φαλὴν καλάμῳ, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα
adorabant eum. Et postquam illuserunt ei,
προσεκύνουν αὐτῷ. καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, 20
ıpurpura, *vestimentis suis: · exuerunt illum ıpurpuram, & induerunt eum *vestimenta
ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια
propria: & educunt illum vt crucifigerent eum.
τὰ ἴδια· καὶ ἐξάγουσιν αὐτόν, ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν.
*angariauerunt · Et *angariant prætereuntem quempiã, Simonem Cyrenæum,
καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα σίμωνα κυρηναῖον, 21
*de villa, · venientem *ex agro, patrem Alexandri & Rufi,
ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα ἀλεξάνδρου καὶ ῥούφου,
vt tolleret crucem eius. Et perducunt illum in Gol-
*αἴρῃ καὶ · ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ γολ- 22
αἴρω · gotha locum: quod est interpretatum, Caluariæ locus.
γοθᾶ τόπον, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, κρανίου τόπος.
*& · Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: *is verò non
*σμυρνίζω · καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον· ὁ δὲ οὐκ 23
accepit. Et crucifigentes eum, diuiserunt vestimen-
ἔλαβε. καὶ σταυρώσαντες αὐτόν, διεμέριζον τὰ ἱμά- 24
ta eius, mittentes sortem super eis, quis quid tolleret.
τια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτά, τίς τί ἄρῃ.
Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum.
ἦν δὲ ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. 25
*titulus ıinscriptus · Et erat *inscriptio causæ eius ıinscripta:
καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη, Ο 26
REX IVDÆORVM.
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.
Et cum eo crucifigunt duos latrones: vnum à dextris, &
καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο λῃστάς, ἕνα ἐκ δεξιῶν, καὶ 27
*vnum à finistris eius. Et impleta est scriptura
ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ. καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ 28
*quæ dicit · *dicens: Et cum iniquis reputatus est. Et prætereuntes
λέγουσα, καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. καὶ οἱ παραπορευόμενοι 29
blasphemabant eum, mouentes capita sua, & di-
ἐβλασφήμουν αὐτόν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέ-
*qui destruis *Dei, ıreædificas. Saluum fac *descendens · centes: Vah *destruens templum, & in tribus diebus ıa-
γοντες, οὐὰ ὁ καταλύων τὸν ναόν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰ-
*καταβαίνω · dificans: Serua temetipsum, & descende de cruce.
κοδομῶν· σῶσον σεαυτόν, καὶ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. 30
Similiter & summi Sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum
ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες, πρὸς ἀλλήλους μετὰ 31
ısaluos fecit, · Scribis dicebant: Alios ıseruauit, seipsum non potest
τῶν γραμματέων ἔλεγον, ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται
ısaluũ facere. · ıseruare. Christus rex Israel descendat
σῶσαι. ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραὴλ καταβάτω 32
*qui cum eo crucifixi erant, conuitiabantur ei. Et · nunc de cruce, vt videamus & credamus. Et *con-
νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. καὶ οἱ συνε-
crucifixi ei exprobrabant ei. Facta autem hora
σταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. γενομένης δὲ ὥρας 33
sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram vsque in horã nonam.
ἕκτης, σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης.
Et hora nona exclamauit Iesus voce magna,
καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐννάτῃ ἐβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, 34
dicens: Eloi, eloi, lamma sabachthani? quod est interpreta-
λέγων, ἐλωΐ, ἐλωΐ, λαμμᾶ σαβαχθανί; ὅ ἐστι μεθερμηνευό-
ıvt · tum: Deus meus, Deus meus, ıin quid me dereliquisti?
μενον, ὁ θεός μου, ὁ θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες;
*de circunstantibus · Et quidam *adstantium audientes dicebant: Ecce E-
καί τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες, ἔλεγον, ἰδοὺ ἠ- 35
liam vocat. Currens autẽ vnus, & implens spongiam
λίαν φωνεῖ. δραμὼν δὲ εἷς, καὶ γεμίσας σπόγγον 36
aceto, circumponensque calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite,
ὄξους, περιθείς τε καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτόν, λέγων, ἄφετε,
ıad deponendum *autem emissa voce magna, · videamus si veniat Elias ıdetrahere eum.
ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας καθελεῖν αὐτόν.
At Iesus *emittens vocem magnam, expirauit.
ὁ δὲ ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην, ἐξέπνευσε. 37
*velum *summo · Et *interexpansum templi scissum est in duo, à *sur-
καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνω- 38
χίζω ıqui adstabat, · sum vsque deorsum. Videns autem Centurio ıastans
θεν ἕως κάτω. ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς 39
ex aduerso eius, quia sic clamans expirasset, ait: Ve-
ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτω κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν, ἀλη-
rè homo hic filius erat Dei.
θῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ.

Erant autẽ & mulieres de longè *spectantes, in quibus · *aspicientes: inter quas ıminoris,
40 ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς
erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi ıparui, &
ἦν μαρία ἡ μαγδαληνή, καὶ μαρία ἡ τοῦ ἰακώβου τοῦ μικροῦ, καὶ · *Ioseph
*Iose mater, & Salome. Quæ & cùm esset in Ga-
41 ἰωσῆ μήτηρ, καὶ σαλώμη. αἳ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ γα-
lilæa, sequebantur eum, & ministrabant ei, & aliæ
λιλαίᾳ, ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι · *quæ simul cũ eo ascenderant
multæ *illa simul conscensa ei in Hierosolymam.
πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς ἱεροσόλυμα.
Et ı iam sero *facto, (quia erat Parasceue, quod est · ıcũm *esset factum,
42 καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευή, ὅ ἐστι
ante Sabbatum, Venit Ioseph ab Arimathæa
43 προσάββατον, ἦλθεν ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας, · *nobilis decurio,
*honestus consul, qui & ipse erat expectans re-
εὐσχήμων βουλευτής, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βα- · ıaudacter
num Dei, & ıausus introiuit ad Pilatum, & petiit
σιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς πιλάτον, καὶ ᾐτήσατο · *autem
corpus Iesu. At Pilatus *mirabatur si iam
44 τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. ὁ δὲ πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη · *obiisset. Et accersito Centurione,
*mortuus fuisset. Et aduocans Centurionem, interrogauit
τέθνηκε· καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπηρώτησεν · *iam
eum si *dudum mortuus esset. Et cognoscens à Centurio- · ıcũm cognouisset
45 αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε. καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίω- · *Ioseph autem
ne, donauit corpus Ioseph. *Et mercatus
46 νος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ ἰωσήφ. καὶ ἀγοράσας · *deponens
sindonem, & *detrahens eum, inuoluit sindone: & posuit
σινδόνα, καὶ καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησε τῇ σινδόνι, καὶ κατέθηκεν · *καθαιρέω
eum in monuméto quod erat excisum de petra: & ad- · *ἐνειλέω
αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσε- · *λατομέω
uoluit lapidem ad ostium monumenti. At Maria *autem
47 κύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. ἡ δὲ μαρία ἡ
Magdalene, & Maria ıIose spectabant vbi poneretur. · ıIoseph, aspiciebant
μαγδαληνή, καὶ μαρία ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται.

CAP. XVI. ις΄.

Et *peracto Sabbato, Maria Magdalene, · *cũm transisset sabbatum,
1 Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, μαρία ἡ μαγδαληνή,
& Maria Iacobi, & Salome, emerunt aromata, vt
καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα
venientes vngerent Iesum. Et valde manè vna
2 ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν τὸν ἰησοῦν. καὶ λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς · *orto iam
Sabbatorum veniunt ad monumentum, *exorto Sole.
σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου.
Et dicebant ad *se ıso: Quis reuoluet nobis lapidem · *inuicem
3 καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς, τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον
ab ostio monumenti? Et respicientes *spe-
4 ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου; καὶ ἀναβλέψασαι θεω- · *vident reuolutum lapidem.
ctant quòd deuolutus esset lapis. Erat quippe magnus valde.
ροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος. ἦν γὰρ μέγας σφόδρα.
Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem se-
5 καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθή- · *coopertum stola candida:
dentem in dextris, *circumamictum stolam candidam: & ob-
μενον ἐν τοῖς δεξιοῖς, περιβεβλημένον στολὴν λευκήν, καὶ ἐξ- · *ἐκθαμβέω
stupuerunt ıIlle verò dicit illis: *Ne expauescite:
*ἐθαμβήθησαν. ὁ δὲ λέγει αὐταῖς, μὴ ἐκθαμβεῖσθε· · ıQui *Nolite expauescere:
Iesum quæritis Nazarenum crucifixum: surrexit, non
ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη, οὐκ
est hic: ecce locus vbi posuerunt eum. Sed ite,
7 ἔστιν ὧδε. ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν. ἀλλ' ὑπάγετε,
dicite discipulis eius, & Petro, quia præcedit vos
εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ τῷ πέτρῳ, ὅτι προάγει ὑμᾶς
in Galilæam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis.
εἰς τὴν γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν.
*Et exeuntes fugerunt ıà monumento: *tenebat autem eas · *At illæ ıde monumento *pauor: *quicquam
8 καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου. εἶχε δὲ αὐτὰς
tremor & *stupor: & nemini *nihil dixerunt: timebant enim.
τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ.
Resurgens autem Iesus manè prima Sabbati, apparuit ıpri- · ıprimò
9 ἀναστὰς δὲ ὁ ἰησοῦς πρωῒ πρώτῃ σαββάτου, ἐφάνη πρῶ- · ᵇφαίνομαι.
mum Mariæ Magdalenæ, *ex qua eiecerat septem dæmonia. · *de
τον μαρίᾳ τῇ μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια. · *ἐκβάλλω
Illa *profecta nuntiauit his *cum eo existentibus, · *vadens *qui fuerant
10 ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλε τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις,
lugentibus & flentibus. Et illi audientes quia viueret, &
11 πενθοῦσι καὶ κλαίουσι. κἀκεῖνοι ἀκούσαντες ὅτι ζῇ, καὶ
visus esset ab ea, non crediderunt. Post autem hæc duobus ex
12 ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν. μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ · ᵃθεάομαι.
*ipsis deambulantibus ıapparuit in alia forma, euntibus in · *his
αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, πορευομένοις εἰς · ıostensus est in alia effigie,
*agrum. Et illi abeuntes nuntiauerunt *reliquis: · *villam. *cæteris:
13 ἀγρόν. κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· · *Nouissimè
nec illis crediderunt. *Postremo recumbentibus illis
14 οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν. ὕστερον, ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς
vndecim apparuit, & exprobrauit incredulitatẽ eorum & duritiam cor-
ἕνδεκα ἐφανερώθη, καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, καὶ σκληροκαρ-
dis, quia ııis videntibus eum exsuscitatum, non crediderunt. · ııis qui viderant eum resurrexisse,
δίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον οὐκ ἐπίστευσαν. · ᵇἐγείρομαι
Et dixit eis: Euntes in mundum vniuersum,
15 καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα,

prædicate euangelium omni creaturæ.
κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.
* Credens & baptizatus ‖ saluabitur: at non credens
ὁ πιστεύσας καὶ ὁ βαπτισθεὶς σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας 16
condemnabitur. Signa autem ᵞ credentibus
κατακριθήσεται. σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι 17
hæc sequentur: In nomine meo dæmonia e-
ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκ-
iicient: Linguis loquentur nouis:
βαλοῦσι· γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς·
Serpentes tollent: Et si mortiferum quid biberint, non eis no-
ὄφεις ἀροῦσι· κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλά- 18

* Qui crediderit
‖ fuerit, saluus erit: qui verò noncrediderit,
ᵞ eos qui crediderint,

cebit: Super ægros manus imponent, & * pulchrè habebunt.
ψει· ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι, καὶ καλῶς ἕξουσι.
‖ Quidem igitur Dominus post loqui eis, assumptus est in
19 ὁ μὲν οὖν κύριος, μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ᵃ ἀνελήφθη εἰς
cælum, & sedit à dextris Dei.
τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ.
Illi autem ᵞ egressi, prædicauerunt vbique: Domino
20 ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες, ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου
cooperante, & sermonem confirmante ᵘ per sub-
συνεργοῦντος, καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακο-
sequentia signa. Amen.
λουθούντων σημείων. ἀμήν.

* bene
‖ Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est
ᵃ ἀναλαμβάνω
ᵞ profecti,
ᵘ sequentibus signis.

Sancti Euangelij secundum Marcum,

FINIS.

SECVNDVM LVCAM SANCTVM

ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΑΓΙΟΝ

EVANGELIVM.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

CAPVT PRIMVM.

Quoniam * multi conati sunt ᵞ ordinare
Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι 1
narrationem ‖ de impletis in nobis
διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν
rebus,
πραγμάτων,
Sicut tradiderunt nobis ᵞ ab initio ipsi ᵃ oculati, & mi-
καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ᾽ ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπη- 2

* quidem
‖ quæ in nobis completæ sunt rerum,
ᵞ qui
ᵃ viderunt,

nistri ᵞ existentes sermonis,
ρέται γενόμενοι τοῦ λόγου,
Visum est & mihi assecuto ᵃ altius omnia * diligenter,
3 ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς,
‖ secundũ ordinẽ tibi scribere, optime Theophile,
καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε θεόφιλε,
Vt ᵞ agnoscas de quibus ᵘ instructus es sermonum firmitudinem.
4 ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

ᵞ fuerunt
ᵃ à principio
‖ ex ordine
ᵞ cognoscas eorum verbo[rum ... e]ruditus es, [v]eritatem.

FACTVM est in diebus Herodis
ΕΓΕΝΕΤΟ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡρώδου 5
regis Iudææ, Sacerdos quidã no-
τοῦ βασιλέως τῆς ἰουδαίας, ἱερεύς τις ὀνό-
mine Zacharias, ‖ ex vice Abia:
ματι ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας ἀβιά·
& vxor illius ‖ ex filiabus
καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων
Aaron, & nomen eius Elisabeth. Erant autem iusti
ἀαρὼν, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐλισάβετ. ἦσαν δὲ δίκαιοι 6
ambo ante Deum, incedentes in omnibus manda-
ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντο-
tis & iustificationibus Domini ᵞ irreprehensibiles.
λαῖς, καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι·
Et non erat illis * natus, eo quòd ‖ Elisabeth erat sterilis,
καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἡ ἐλισάβετ ἦν στεῖρα, 7
& ambo ᵞ prouecti in diebus suis erant.
καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.
Factum est autem sacerdotio fungendo ipsum in ordine vi-
ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημε- 8
cis suæ ante Deum, Secundum consuetudinẽ Sacerdotij,
ρίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, 9
‖ sortitus est suffire ingressus in templum Domini.
ᵃ ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου·
Et omnis multitudo populi erat orans foris
καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω τῇ 10
hora incensi. ᵞ Visus est autem illi angelus Domini,
ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, 11
stans à dextris altaris incensi.
ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος·
Et turbatus est Zacharias videns: & timor * incidit in
καὶ ᵃ ἐταράχθη ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ᾽ 12
eum. Ait autem ad illum angelus: Ne timeas Za-
αὐτόν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, μὴ φοβοῦ ζα- 13
charia: quoniam exaudita est ‖ petitio tua: & vxor tua Elisabeth
χαρία· διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου· καὶ ἡ γυνή σου ἐλισάβετ
ᵞ gignet filium tibi, & vocabis nomen eius Ioannem.
γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰωάννην.

* Fuit
‖ de
ᵞ sine querela:
* filius:
‖ esset
ᵞ processissent
* cùm Sacerdotio fungeretur
‖ forte exiit vt incensum poneret
ᵃ λαγχάνω
ᵞ Apparuit
* irruit super
ᵃ ταράττομαι
‖ deprecatio
ᵞ pariet

Et erit gaudium tibi & exultatio, & multi in na-
14 καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεν-
tiuitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram Domino:
15 νήσει αὐτοῦ χαρήσονται· ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου,
& vinum & siceram non bibet: & spiritu sancto reple-
καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθή-
bitur adhuc ex vtero matris suæ: Et multos filiorum
16 σεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ· καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν
Israel conuertet ad Dominum Deum ipsorum.
ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν·
Et ipse præcedet ante illum in spiritu &
17 καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ
virtute Eliæ, ‖ conuertere corda patrum in ᵞ natos, &
δυνάμει ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ
* insuasibiles in prudentiam iustorum, parare Domino plebem ‖ ex-
ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατε-
peditam. Et dixit Zacharias ad angelum:
18 σκευασμένον. καὶ εἶπε ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον,
ᵞ Iuxta quid sciam hoc? ego enim sum senex, & vxor
κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή
mea * prouecta in diebus suis. Et respondens
19 μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. καὶ ἀποκριθεὶς
angelus, dixit ei: Ego sum Gabriel ‖ astans an-
ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ, ἐγώ εἰμι γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώ-
te Deum: & missus sum loqui ad te, & euange-
πιον τοῦ θεοῦ· καὶ ᵈ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρός σε, καὶ εὐαγγε-
lizare tibi hæc. Et ecce eris tacens, & non
20 λίσασθαί σοι ταῦτα. καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ
ᵞ potens loqui vsque ᵘ quo die fiant hæc: pro quibus
δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ᾽ ὧν
non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in
οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν
‖ tempus ipsorum. Et erat plebs expectans Zacha-
21 καιρὸν αὐτῶν. καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν ζαχα-
riam: & mirabantur ᵞ in tardare ipsum in templo.
ρίαν· καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ.
Egressus autem non poterat loqui ᵃ illis: & cognouerunt
22 ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς· καὶ ἐπέγνωσαν

‖ vt conuertat
ᵞ filios,
* incredulos ad
‖ perfectam.
ᵞ Vnde
* processit
‖ qui asto
ᵈ ἀποστέλλομαι
ᵞ poteris
ᵘ in diem
* eo quòd
‖ tempore suo
ᵞ quòd tardaret ipse
ᵃ ad illos

quòd visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis:
ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ. καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς,
& permansit mutus. Et factum est, vt impleti sunt dies
καὶ διέμεινε κωφός. καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι 23
*ministrationis eius, abiit in domum suam.
τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.
Post autem hos dies concepit Elisabeth vxor
μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν ἐλισάβετ ἡ γυνὴ 24
eius: & occultabat seipsam ‖ menses quinque, dicens:
αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα·
Quia sic mihi fecit Dominus in diebus quibus *inspexit
ὅτι οὕτω μοὶ πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις, αἷς ἐπεῖδεν 25
auferre opprobrium meū *in hominibus. In autem mense
ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις. ἐν δὲ τῷ μηνὶ 26
sexto missus est angelus Gabriel à Deo in ciuitatem
τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν
Galilææ, cui nomen Nazareth, Ad virginem de-
τῆς γαλιλαίας, ᾗ ὄνομα ναζαρὲτ, πρὸς παρθένον με- 27
sponsatam viro, cui nomen * Ioseph, de domo Dauid: &
μνηστευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα ἰωσὴφ, ἐξ οἴκου δαβίδ· καὶ
nomen virginis Maria. Et ingressus ange-
τὸ ὄνομα τῆς παρθένου, μαριάμ. καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγε- 28
lus ad eam, dixit: *Gaude gratia plena, Dominus ‖ cum
λος πρὸς αὐτὴν, εἶπε, χαῖρε [a]κεχαριτωμένη· ὁ κύριος μετά
te: benedicta tu in mulieribus. *Illa verò videns pertur-
σου, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. ἡ δὲ ἰδοῦσα διετα- 29
bata est in sermone eius: & *ratiocinabatur qualis esset
ράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ
salutatio ista. Et ait angelus ei: Ne ‖ paue
ἀσπασμὸς οὗτος. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ, μὴ φοβοῦ 30
Maria: inuenisti enim gratiam apud Deum. Et ecce con-
μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. καὶ ἰδοὺ συλ- 31
cipies in vtero, & paries filium: & vocabis nomen eius Iesum.
λήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ [a]τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν.
Hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur: & dabit illi
οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου [b]κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ 32
Dominus Deus sedem Dauid Patris eius:
κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ·
Et regnabit in domo Iacob in æternum, &
καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς 33
regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad
βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. εἶπε δὲ μαριὰμ πρὸς 34
angelum: Quomodo *erit istud: quoniam virum non cognosco?
τὸν ἄγγελον, πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;
Et respondens angelus dixit ei: Spiritus sanctus
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ, πνεῦμα ἅγιον 35
superueniet in te, & *efficientia Altissimi obumbrabit tibi: Ideoque
ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ
‖ natum ex te Sanctum, vocabitur filius Dei. Et ecce Eli-
τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. καὶ ἰδοὺ ἐλι- 36
sabeth cognata tua, & ipsa *concipiens [fuit] filium in senectute
σάβετ ἡ συγγενής σου, καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρει
sua: & hic mensis sextus est illi *vocatæ sterili:
αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρᾳ·
Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.
ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα. 37
Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini: fiat mihi secūdū
εἶπε δὲ μαριὰμ, ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ 38
verbum tuum. Et discessit ab illa angelus.
τὸ ῥῆμά σου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.
Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit
ἀναστᾶσα δὲ μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐπορεύθη 39
in *montanam cum festinatione in ciuitatem Iuda:
εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς, εἰς πόλιν ἰούδα·
Et intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Eli-
καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ζαχαρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν ἐλι- 40
sabeth. Et factum est, vt audiuit Elisabeth salutationem
σάβετ. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν 41
Mariæ, exultauit infans in vtero eius. & reple-
τῆς μαρίας, [c]ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλή-
ta est Spiritu sancto Elisabeth: Et exclamauit voce
σθη πνεύματος ἁγίου ἡ ἐλισάβετ. καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ 42
magna, & dixit: Benedicta tu *in mulieribus, & benedictus
μεγάλῃ, καὶ εἶπεν, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, καὶ εὐλογημένος
fructus *vteri tui. Et vnde mihi hoc, vt veniat
ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ 43
mater Domini mei ad me? Ecce enim vt facta est vox
ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρός με; ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ 44
salutationis tuæ in *aures meas, exultauit infans in
τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος ἐν
gaudio in vtero meo. Et beata *credens:
ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα· 45
quod erit perfectio effatis ei à Domino.
ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου.
Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum.
καὶ εἶπε μαριὰμ, μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον. 46
Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.
καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου· 47
Quia respexit in humilitatem ancillæ suæ. ecce enim
ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ 48

Margin: * officij · ‖ mensibus · * respexit · * inter homines. · * erat · * Aue ‖ tecum: · a χαριτόω · * Quæ cùm audisset, · * cogitabat · ‖ timeas · a τίκτω · b καλέομαι · * fiet · * virtus · ‖ quod nascetur · * concepit · * quæ vocatur sterilis · * montana · c σκιρτάω · * inter mulieres, · * ventris · * auribus meis, · * quæ credidit, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt

ex hoc nunc beatam dicent me omnes generationes. Quia fecit
49 ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί. ὅτι ἐποίησέ
mihi magna *potens, & sanctum nomen eius.
μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ.
Et misericordia eius ‖ in generatione generationum timentibus eum.
50 καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.
Fecit *robur in brachio suo: *dissipauit su-
51 ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ· διεσκόρπισεν ὑπερη-
perbos *cogitatione cordis ‖ eorum. Detraxit potentes de
52 φάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν. καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ
*thronis, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bo-
53 θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς. πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγα-
nis, & diuites dimisit inanes. Suscepit
54 θῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς· ἀντελάβετο
Israel puerum suum, *memorari misericordiæ *. (Sicut locutus est
55 ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους, καθὼς ἐλάλησε
ad patres nostros, Abraham & semini eius)
πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ
in ‖ seculum. Mansit autem Maria cum illa quasi *menses
56 εἰς τὸν αἰῶνα. ἔμεινε δὲ μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας
tres: & reuersa est in domum suam. Verùm Elisabeth *
57 τρεῖς· καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. τῇ δὲ ἐλισάβετ
impletum est tempus *parere ipsam: & genuit filium.
ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτὴν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν.
Et audierunt vicini & cognati eius quia magnifi-
58 καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγά-
cauit Dominus misericordiā suam cum illa: & congratulabantur ei.
λυνε κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ.
Et factum est, in octauo die venerunt circuncidere pue-
59 καὶ ἐγένετο, ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παι-
rum, & vocabant eum in nomine patris sui, Za-
δίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ζα-
chariam. Et respondens mater eius, dixit: Nequaquā:
60 χαρίαν. καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἶπεν, οὐχὶ,
sed vocabitur Ioannes. Et dixerunt ad illam: Quia nemo
61 ἀλλὰ κληθήσεται ἰωάννης. καὶ εἶπον πρὸς αὐτὴν, ὅτι οὐδείς
est in cognatione tua qui vocetur nomine hoc.
ἐστιν ἐν τῇ συγγενείᾳ σου, ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ.
Innuebant autem patri eius, hoc *quid vellet vocari eum:
62 ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τὸ, τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν.
Et postulans *tabellam, scripsit, dicens: Ioannes est no-
63 καὶ αἰτήσας πινακίδιον, ἔγραψε, λέγων, ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνο-
men eius. Et mirati sunt vniuersi. Apertum est autem os
64 μα αὐτοῦ· καὶ ἐθαύμασαν πάντες. [a]ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα
eius ilico, & lingua eius afformata est, & loquebatur be-
αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ [b]διηρθρώθη, καὶ ἐλάλει εὐ-
nedicens Deum. Et factus est super omnes timor vici-
65 λογῶν τὸν θεόν. καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοι-
nos eorum: & *in omni montana Iudææ diuulgabantur
κοῦντας αὐτούς· καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς ἰουδαίας διελαλεῖτο
omnia verba hæc. Et posuerunt omnes *audien-
66 πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα· καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκού-
tes in corde suo, dicentes: ‖ Quisnam puerulus iste
σαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες, τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο
erit? Et *manus Domini erat cum illo. Et Zacharias
67 ἔσται; καὶ χεὶρ κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ. καὶ ζαχαρίας
pater eius repletus est Spiritu sancto: & prophetauit,
ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφήτευσε,
dicens: Benedictus Dominus Deus Israel: quia visi-
68 λέγων, εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ ἰσραήλ· ὅτι ἐπεσκέ-
tauit & fecit redemptionem plebi suæ. Et erexit cornu
69 ψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ· καὶ ἤγειρε κέρας
salutis nobis in domo Dauid pueri sui:
σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ δαβὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ·
Sicut locutus est per os sanctorum qui à seculo *
70 καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος
Prophetarum eius, Salutem ex inimicis nostris, & de ma-
71 προφητῶν αὐτοῦ, σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ χει-
nu omnium *odio habentium nos, ‖ Facere misericordiā cum
72 ρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς· ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν
patribus nostris, & memorari testamenti sancti sui.
πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ.
Iusiurandū quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, *dare
73 ὅρκον ὃν ὤμοσε πρὸς ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι
nobis, *Impauidè ex manu inimicorum nostrorum *liberatos, ser-
74 ἡμῖν, ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν [c]ῥυσθέντας, λα-
uire illi In sanctitate & iustitia coram ipso,
75 τρεύειν αὐτῷ, ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ,
‖ omnes dies vitæ nostræ. Et tu puer, Prophe-
76 πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. καὶ σὺ παιδίον προφή-
ta Altissimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini
της ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου,
parare vias eius: Ad dandam scientiam salutis
77 ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ· τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ
plebi eius, in remissionem peccatorum eorum: Per viscera misericordiæ
78 λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν· διὰ σπλάγχνα ἐλέους
Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto,
θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους·
*Apparere ijs qui in tenebris, & *vmbra mortis ‖ sedentibus:
79 ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις,

Margin: * qui est · ‖ à progenie in progenies, · * potentiam · * dispersit · * mente · ‖ sui. Deposuit · * sede, · * recordatus · * suæ. · ‖ secula. · * mensibus tribus: · * autem · ‖ pariendi: & peperit · * quem · * pugillarem · a ἀνοίγω · b διαρθρόω · * super omnia · * qui audierant · ‖ Quis putas puer · * enim · * sunt · * qui oderunt · ‖ Ad faciendā · * daturum se · * Vt sine timore de · * liberati, seruiamus · c ῥύομαι · ‖ omnibus diebus nostris · * Illuminare his * in ‖ sedent.

*Ad dirigendos
‖Puer autem
†confortabatur

* Dirigere pedes nostros in viam pacis. ‖ At
τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης. τὸ δὲ 80
puerulus crescebat, & †corroborabatur spiritu: & erat in desertis
παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι· καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις
vsque in diem ostensionis suæ ad Israel.
ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν ἰσραήλ.

CAP. II. β´.

*vt describeretur vniuersus orbis.
‖a
†Cyrino.
*vt profiterentur singuli in suam
* de
‖eo quòd esset de
*vt profiteretur
μνηστευομένῃ
* cùm essent
‖ vt pareret.
† pannis inuoluit
b ἐσπαργάνωσε
*præsepio:

Factum est autem in diebus illis, exiit edictum à
Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ 1
Cæsare Augusto, *describi omnem habitatam.
καίσαρος αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.
Hæc descriptio prima facta est ‖ præside Syriæ
αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς συρίας 2
† Cyrenio. Et ibant omnes *describi, vnusquisque
κυρηνίου. καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος 3
in propriam ciuitatem. Ascendit autẽ & Ioseph a Galilæa
εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, 4
* ex ciuitate Nazareth, in Iudæam, in ciuitatem Dauid quæ
ἐκ πόλεως ναζαρὲτ, εἰς τὴν ἰουδαίαν, εἰς πόλιν δαβὶδ, ἥτις
vocatur Bethleem, ‖ propter esse ipsum ex domo & familia Dauid:
καλεῖται βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς δαβὶδ,
† Describi cum Maria desponsata sibi
ἀπογράψασθαι σὺν μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ 5
vxore, existente prægnante. Factum est autẽ *in esse eos ibi,
γυναικὶ, οὔσῃ ἐγκύῳ. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, 6
impleti sunt dies ‖ parere ipsam. Et peperit filium
ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν. καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν 7
suum primogenitum: & †fasciauit eum, & reclinauit
αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ᵇἐσπαργάνωσεν αὐτὸν, καὶ ἀνέκλινεν
eum in *præsepi: quia non erat eis locus in diuersorio.
αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

*vigilantes,
‖ vigilias
†stetit iuxta illos,& claritas Dei
*Nolite timere

Et pastores erant in regione eadem * in agro agentes, &
καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες, καὶ 8
custodientes ‖ custodias noctis super gregem suum.
φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν.
Et ecce angelus Domini † adstitit eis, & gloria Domini
καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου 9
circumfulsit illos: & timuerunt timore magno.
περιέλαμψεν αὐτούς· καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν.
Et dixit illis angelus: *Ne pauete. Ecce enim euan-
καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγ- 10
gelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.
γελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ,
Quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus, in
ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι χριστὸς κύριος, ἐν 11
ciuitate Dauid. Et hoc vobis signum, Inuenietis infan-
πόλει δαβίδ. καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὑρήσετε βρέ- 12

‖ pannis inuolutum,& positum
† militiæ
* bonæ voluntatis.
‖loquebantur
‖ quod factum est.
† positum

tem ‖ fasciatum iacentem in præsepio.
φος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.
Et subitò facta est cum angelo multitudo † exercitus
καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς 13
cœlestis, laudantium Deum, & dicentium: Gloria in altissimis
οὐρανίου, αἰνούντων τὸν θεὸν, καὶ λεγόντων· δόξα ἐν ὑψίστοις 14
Deo: & in terra pax, in hominibus *beneplacitum.
θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.
Et factum est vt discesserunt ab eis in cœlum ange-
καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ᾽ αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγε- 15
li, & homines pastores †dicebant ad inuicem: Trans-
λοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους, διέλ-
eamus iam vsque in Bethlehem, & videamus verbum hoc ‖ factum,quod Dominus ostendit nobis. Et venerunt festinantes,
θωμεν δὴ ἕως εἰς βηθλεέμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγο-
νὸς, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. καὶ ἦλθον σπεύσαντες, 16
& inuenerunt & Mariam & Ioseph, & infantem † iacen-
καὶ ἀνεῦρον τήν τε μαριὰμ καὶ τὸν ἰωσὴφ, καὶ τὸ βρέφος κείμε-
tem in præsepio. Videntes autem cognouerunt de verbo
νον ἐν τῇ φάτνῃ. ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος 17

* quod dictum erat
‖ puero
* qui audierũt
* & de his quæ dicta erant
* autem

* dicto illis de ‖ puerulo hoc. Et omnes
τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. καὶ πάντες οἱ 18
† audientes mirati sunt * de dictis a pa-
ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποι-
storibus ad ipsos. At Maria omnia conseruabat
μένων πρὸς αὐτούς. ἡ δὲ μαριὰμ πάντα συνετήρει 19
verba hæc, conferens in corde suo.
τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.
Et reuersi sunt pastores, glorificantes & laudantes
καὶ ἐπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες 20
Deum in omnibus quæ audierant & viderant, sicut dictum est ad
τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς
illos. Et ‖ quando impleti sunt dies octo † circumcidendi
αὐτούς. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν 21
eum, & vocatum est nomen eius IESVS, * vocatum ab
αὐτὸ, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ΙΗΣΟΥΣ, τὸ κληθὲν ὑπὸ
angelo *ante concipi eum in vtero.
τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ ᵃσυλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.
Et ‖ cùm impleti sunt dies purgationis eius secun-
καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῆς, κα- 22
dum legem Moysi, tulerunt illum in Hierusalem, † si-
τὰ τὸν νόμον μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς ἱεροσόλυμα, πα-

‖ postquã consummati
* vt circumcideretur puer,
* quod est
* prius quàm in vtero conciperetur.
ᵃ συλλαμβάνω
‖ postquam
† vt sisterent eum

stere Domino, (Sicut scriptum est in Lege
23 ραστῆσαι τῷ κυρίῳ· καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ
Domini: Quia omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino
κυρίου, ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ
vocabitur.) Et * dare hostiam secundum ‖ dictum
24 κληθήσεται. καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν, κατὰ τὸ εἰρημένον
in Lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.
ἐν νόμῳ κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν.
Et ecce erat homo in Hierusalem, cui nomen Sy-
25 καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα συ-
meon: & homo iste iustus & * religiosus, expe-
μεὼν, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς, προσδεχό-
ctans consolationem Israel: & Spiritus sanctus erat in eo.
μενος παράκλησιν τοῦ ἰσραήλ· καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ᾽ αὐτόν.
Et * erat ei responsum à Spiritu sancto,
26 καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου,
non ‖ videre mortem, † prius quàm videret Christum Domini.
μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου.
Et venit in spiritu in templum. Et * in infer-
27 καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγα-
re parentes puerum Iesum, ‖ad facere ipsos secundum
γεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ
* consuetum Legis † circa eum, Et ipse accepit
28 ᵃεἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς ἐδέξατο
eum in vlnas suas, & benedixit Deum, & dixit:
αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν θεὸν, καὶ εἶπε,
Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum, in
29 νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν
pace: Quia viderunt oculi mei Salutare tuum,
30 εἰρήνῃ. ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου·
Quod parasti ante faciem omnium populorum.
31 ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν.
Lumen ad reuelationem Gentium, & gloriam plebis tuæ Israel.
32 φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου ἰσραήλ.
Et erat Ioseph & mater eius mirantes super ‖ di-
33 καὶ ἦν ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λα-
ctis de illo. Et benedixit illis Symeon:
34 λουμένοις περὶ αὐτοῦ. καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς συμεὼν,
& dixit ad Mariam matrem eius: Ecce hic * iacet in
καὶ εἶπε πρὸς μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς
† casum, & resurrectionem multorum in Israel, & in signum
πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον
* contradictum. Et tuam verò ipsius animam pertransi-
35 ἀντιλεγόμενον. καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύ-
bit gladius: vt reuelentur ex multis cor-
σεται ῥομφαία· ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρ-
dibus ‖ ratiocinationes. Et erat Anna Prophetissa, filia
36 διῶν διαλογισμοί. καὶ ἦν ἄννα προφῆτις θυγάτηρ
Phanuel, * ex tribu Aser: hæc * progressa in diebus mul-
φανουὴλ ἐκ φυλῆς ἀσήρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολ-
tis, * viuens annos cum viro septem à virginitate sua.
λαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς·
Et hæc vidua ‖ quasi annorum octoginta quatuor: quæ non disce-
37 καὶ αὐτὴ χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφί-
debat à templo, ieiuniis & obsecrationibus seruiens nocte ac
στατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ
die. Et hæc, ipsa hora superueniens, vicissim confite-
38 ἡμέραν. καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολο-
batur Domino: & loquebatur de illo omnibus * expectantibus redemptionem in Hierusalem. Et vt perfecerunt om-
γεῖτο τῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχο-
39 μένοις λύτρωσιν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαν-
nia quæ secundum Legem Domini, reuersi sunt in Galilæam in
τα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν γαλιλαίαν εἰς
ciuitatem suam Nazareth. At puer crescebat, &
40 τὴν πόλιν αὐτῶν ναζαρέτ. τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ
* corroborabatur spiritu, plenus sapientia: & gratia
ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις
Dei erat in illo. Et ibant parentes eius
41 θεοῦ ἦν ἐπ᾽ αὐτό. καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ
per ‖ annum in Hierusalem † festo Paschæ.
κατ᾽ ἔτος εἰς ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα.
Et cùm factus esset annorũ duodecim, ascendentibus illis in Hiero-
42 καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς ἱερο-
solymam secundũ consuetudinẽ festi, * Et consummantibus
43 σόλυμα, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς, καὶ τελειωσάντων
dies, in reuerti ipsos, remansit Iesus
τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς, ὑπέμεινεν ἰησοῦς
puer in Hierusalem: & non † cognouit Ioseph & mater eius.
ὁ παῖς ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνω ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ.
Existimantes autem illum in comitatu esse, venerunt diei
44 νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας
iter: & requirebant eum * in cognatis & in notis.
ὁδόν· καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς·
Et non inuenientes eum, regressi sunt in Hierusalem, ‖ quæ-
45 καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ, ζη-
rentes eum. Et factum est post * dies tres inuenerũt
46 τοῦντες αὐτόν. καὶ ἐγένετο, μεθ᾽ ἡμέρας τρεῖς εὗρον
illum in templo sedentem in medio doctorum,
αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων,

* vt darent
‖ quod dictum est
* timoratus,
* acceperat
‖ visurum se
† nisi prius
* cùm inducerent
‖ parentes eius, vt facerent
† pro eo,
* cõsuetudinem
ᵃ ἐθίζω
‖ his qui dicebantur
* positus est
† ruinam, & in
* cui contradicetur.
‖ cogitationes
* de
ᵇ processerat
ᵇ προβαίνω
* & vixerat cũ viro suo annis
‖ erat vsque ad annos
* de
ἐπίσημι
* qui expectabant
‖ Israel.
* autem
ᵃ αὐξάνω
* cõfortabatur
‖ omnes annos
* in die solẽni
* diei
* Consummatisque diebus,
‖ cùm redirent
* cognouerunt parentes eius.
* inter cognatos & notos.
‖ requirentes
* triduum

& audientem illos, & interrogantem eos.
καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς.
Stupebant autem omnes *audientes eum, super ‖intelligentia
ἐξίσαντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ συνέσει 47
& responsis eius. Et videntes ipsum, *at-
καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. καὶ ἰδόντες αὐτὸν, ἐξε- 48
toniti fuerunt. Et ad illum mater eius dixit: Fili, quid fecisti
πλάγησαν· καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε, τέκνον, τί ἐποίησας
nobis sic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te.
ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε.
Et ait ad illos: Quid quòd quærebatis me? nesciebatis quia
καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι 49
in his *Patris mei oportet esse me? Et ipsi non in-
ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με; καὶ αὐτοὶ οὐ συν- 50
tellexerunt verbũ quod locutus est ad eos. Et descendit cum
ῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. καὶ κατέβη μετ' 51
eis, & venit in Nazareth: & erat subditus illis.
αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς ναζαρέτ· καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς·
Et mater eius conseruabat omnia verba hæc ‖in
καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ
corde suo. Et Iesus proficiebat sapientia, & ætate,
καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ, 52
& gratia apud Deum & homines.
καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

*qui audiebant ‖prudentia *admirati sunt. ‖est *quæ sunt διατηρέω

CAP. III. γ'.

In anno autem quintodecimo imperij Tiberij Cæ-
Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας τιβερίου καί- 1
saris, *præsidente Pontio Pilato ‖Iudææ, & tetrar-
σαρος, ἡγεμονεύοντος ποντίου πιλάτου τῆς ἰουδαίας, καὶ τετραρ-
cha* Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius
χοῦντος τῆς γαλιλαίας ἡρώδου, φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ
tetrarcha Ituræ, & Trachonitidis regionis, & Ly-
τετραρχοῦντος τῆς ἰτουραίας καὶ τραχωνίτιδος χώρας, καὶ λυ-
sania Abilinæ tetrarcha, Sub principibus Sacerdotũ Anna
σανίου τῆς ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος, ἐπ' ἀρχιερέων ἄννα 2
& Caipha: factum est verbum *Dei ad Ioannem Zachariæ
καὶ καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ ἰωάννην τὸν τοῦ ζαχαρίου
filium in deserto. Et venit in omnem circaregionem
υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ 3
Iordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem pecca-
ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρ-
torum: Sicut scriptum est in libro sermonum Esaiæ prophe-
τιῶν, ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων ἡσαΐου τοῦ προφή- 4
tæ, dicentis: Vox clamantis in deserto, Parate viam
του, λέγοντος, φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν
Domini: rectas facite semitas eius.
κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.
Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis
πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς 5
humiliabitur. & erunt praua in *directam, & *a-
ταπεινωθήσεται· καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν, καὶ αἱ τρα-
spera in vias planas: Et videbit omnis caro Sa-
χεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας. καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σω- 6
lutare Dei. Dicebat ergo ‖exeuntibus
τήριον τοῦ θεοῦ. ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις 7
turbis baptizari ab ipso: Genimina viperarum, quis osten-
ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέ-
dit vobis fugere à ventura ira?
δειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;
Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ: & ne cœperitis
ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξη- 8
tis dicere in vobisipsis: Patrem habemus Abraham. Dico enim vo-
σθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑ-
bis, quia *potest Deus de lapidibus istis suscitare filios
μῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα
Abrahæ. Iam *vero & securis ad radicem ar-
τῷ ἀβραάμ. ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δέν- 9
borum posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum ‖pulchrum, ex-
δρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκ-
ciditur, & in ignem *mittitur. Et interrogabant eum
κόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν 10
turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus? Respondens
οἱ ὄχλοι, λέγοντες, τί οὖν ποιήσομεν; ἀποκριθεὶς 11
autẽ, dicebat illis: *Habens duas tunicas, *tradat non habenti:
δὲ λέγει αὐτοῖς, ὁ ἔχων δύο χιτῶνας, μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι·
& ‖habens escas, similiter faciat. Venerunt autem & pu-
καὶ ὁ ἔχων βρώματα, ὁμοίως ποιείτω. ἦλθον δὲ καὶ τε- 12
blicani *baptizari: & dixerunt ad illum: Magister, quid
λῶναι βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν, διδάσκαλε, τί
faciemus? *Ille autẽ dixit ad eos: Nihil amplius *præter
ποιήσομεν; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, μηδὲν πλέον παρὰ 13
constitutum vobis ‖exigite. Interrogabant autẽ eum
τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε. ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν 14
& milites, dicentes: Et nos quid faciemus? Et ait
καὶ στρατευόμενοι, λέγοντες, καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; καὶ εἶπε
*ad eos: Neminem concutiatis, neque *calumniamini: &
πρὸς αὐτοὺς, μηδένα διασείσητε, μηδὲ συκοφαντήσητε, καὶ
contenti estote stipendiis vestris. *Expectante autem populo,
ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν. προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ, 15

*procurante ‖Iudæam, *autem *Domini super *directa, & aspera ‖ad turbas quę exibant vt baptizarentur *potens est *enim ‖bonum, excidetur, *mittetur. *Qui habet *det ‖qui habet *vt baptizarentur: *At *quàm quod ‖est faciatis. *illis: *calumniam faciatis: διασείω *Existimante

& *ratiocinantibus omnibus in cordibus suis de
καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ
Ioanne, ne fortè ipse esset Christus:
ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ χριστός·
Respondit Ioannes omnibus, dicens: Ego quidem aqua
16 ἀπεκρίνατο ὁ ἰωάννης ἅπασι λέγων, ἐγὼ μὲν ὕδατι
baptizo vos: ‖venit autem fortior me, cuius non sum
βαπτίζω ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ
dignus soluere corrigiam calceamentorum eius: ipse vos
ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς
baptizabit in Spiritu sancto & igni.
βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί.
Cuius ventilabrum in manu eius, & perpurgabit aream
17 οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα
suam: & congregabit triticum in horreum suum: at
αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ· τὸ δὲ
*paleam comburet igni inextinguibili. Multa quidem igitur &
18 ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. πολλὰ μὲν οὖν καὶ
alia exhortans, euangelizabat ‖populum. At Hero-
19 ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν. ὁ δὲ ἡρώ-
des* tetrarcha, *correptus ab illo de Herodiade
δης ὁ τετράρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ ἡρωδιάδος τῆς
vxore fratris sui Philippi, & de omnibus quæ
γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ φιλίππου, καὶ περὶ πάντων ὧν
fecit malis Herodes, Adiecit & hoc super
20 ἐποίησε πονηρῶν ὁ ἡρώδης, προσέθηκε καὶ τοῦτο ἐπὶ
omnia, & inclusit Ioannem in carcerem.
πᾶσι, καὶ κατέκλεισε τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.
Factum est autẽ in baptizari omnem populum, & Iesu
21 ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαὸν, καὶ ἰησοῦ
baptizato & orante, apertum *esse cælum,
βαπτισθέντος, καὶ προσευχομένου, ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανὸν,
Et *descendisse Spiritum sanctum corporali specie sicut
22 καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴδει ὡσεὶ
*columbam in ipsum: & *vocem de cælo ‖fieri, dicentem:
περιστερὰν ἐπ' αὐτόν· καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι, λέγουσαν,
Tu es filius meus dilectus: in te complacuit mihi.
σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν σοὶ ηὐδόκησα.
Et ipse erat Iesus quasi annorum triginta incipiens existens,
23 καὶ αὐτὸς ἦν ὁ ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος ὤν,
(vt existimabatur) filius Ioseph ‖ Heli, ‖ Matthat, ‖ Leui,
24 ὡς ἐνομίζετο υἱὸς ἰωσὴφ τοῦ ἠλί, τοῦ ματθὰτ, τοῦ λευΐ,
‖Melchi, ‖Ianne, ‖Ioseph, ‖Matthathiæ, ‖Amos,
25 τοῦ μελχὶ, τοῦ ἰαννὰ, τοῦ ἰωσὴφ, τοῦ ματταθίου, τοῦ ἀμὼς,
‖Naum, ‖Hesli, ‖Nagge, ‖Mahath, ‖Matthathiæ,
26 τοῦ ναοὺμ, τοῦ ἐσλὶ, τοῦ ναγγαὶ, τοῦ μαὰθ, τοῦ ματταθίου, τοῦ
‖Semei, ‖Ioseph, ‖Iuda, ‖Ioanna, ‖Resa ‖Zoroba-
27 σεμεΐ, τοῦ ἰωσὴφ, τοῦ ἰούδα· τοῦ ἰωαννᾶ, τοῦ ῥησὰ, τοῦ ζοροβά-
bel, ‖Salathiel, ‖Neri, ‖Melchi, ‖Addi, ‖Cosam,
28 βελ, τοῦ σαλαθιὴλ, τοῦ νηρὶ, τοῦ μελχὶ, τοῦ ἀδδὶ, τοῦ κωσὰμ,
‖Elmadan, ‖Her, ‖Iesu, ‖Eliezer, ‖Iorim,
29 τοῦ ἐλμωδὰμ, τοῦ ἤρ, τοῦ ἰωσῆ, τοῦ ἐλιέζερ, τοῦ ἰωρεὶμ, τοῦ
‖Matthat, ‖Leui, ‖Simeon, ‖Iuda, ‖Ioseph,
30 ματθὰτ, τοῦ λευΐ, τοῦ συμεὼν, τοῦ ἰούδα, τοῦ ἰωσὴφ,
‖Iona, ‖Eliacim, ‖Melcha, ‖Menna, ‖Mattha-
31 τοῦ ἰωνὰν, τοῦ ἐλιακεὶμ, τοῦ μελεᾶ, τοῦ μαϊνὰν, τοῦ ματτα-
tha, ‖Nathan, ‖Dauid, ‖Iesse, ‖Obed, ‖Booz,
32 θὰ, τοῦ ναθὰν, τοῦ δαβὶδ, τοῦ ἰεσσαὶ, τοῦ ὠβὴδ, τοῦ βοὸζ,
‖Salmon, ‖Naasson, ‖Aminadab, ‖Aram, ‖Es-
33 τοῦ σαλμὼν, τοῦ ναασσὼν, τοῦ ἀμιναδὰβ, τοῦ ἀρὰμ, τοῦ ἐσ-
ron, ‖Phares, ‖Iudæ, ‖Iacob, ‖Isaac, ‖Abrahæ,
34 ρὼμ, τοῦ φαρὲς, τοῦ ἰούδα, τοῦ ἰακὼβ, τοῦ ἰσαὰκ, τοῦ ἀβραὰμ,
‖Thare, ‖Nachor, ‖Sarug, ‖Ragau, ‖Phaleg,
35 τοῦ θάρα, τοῦ ναχὼρ, τοῦ σαροὺχ, τοῦ ῥαγαῦ, τοῦ φαλὲκ, τοῦ
‖Heber, ‖Sale, ‖Cainan, ‖Arphaxad, ‖Sem, ‖Noe,
36 ἔβερ, τοῦ σαλὰ, τοῦ καϊνὰν, τοῦ ἀρφαξὰδ, τοῦ σὴμ, τοῦ νῶε, τοῦ
‖Lamech, ‖Mathusale, ‖Henoch, ‖Iared, ‖Malaleel,
37 λάμεχ, τοῦ μαθουσάλα, τοῦ ἐνὼχ, τοῦ ἰαρὲδ, τοῦ μαλελεὴλ,
‖Cainan, ‖Henos, ‖Seth, ‖Adam, ‖Dei.
38 τοῦ καϊνὰν, τοῦ ἐνὼς, τοῦ σὴθ, τοῦ ἀδὰμ, τοῦ θεοῦ.

*cogitantibus ‖veniet *paleas autem ‖populo. *autem *cùm corriperetur ‖cùm baptizaretur omnis populus. *est *ἀνοίγω *descendit Spiritus sanctus *columba *vox ‖facta est: *εὐδοκέω *vt putabatur, ‖qui fuit ‖qui fuit ‖qui fuit ‖qui fuit

CAP. IIII. δ'.

Iesus autem plenus Spiritu sancto regressus est à Ior-
1 Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ ἰορ-
dane: & agebatur in Spiritu in *desertum, Diebus
2 δάνου· καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον, ἡμέρας
quadraginta ‖tentatus à diabolo. Et *non manducauit quicquã in diebus illis: & consummatis illis,
τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου· καὶ οὐκ ἔφα-
γεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν,
postea esuriit. Et dixit *illi diabolus: Si filius es
3 ὕστερον ἐπείνασεν. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, εἰ υἱὸς εἶ
Dei, dic lapidi huic vt fiat panis.
τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος.
Et respondit Iesus ad illum, dicens: Scriptum est, Quia nõ
4 καὶ ἀπεκρίθη ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, λέγων, γέγραπται, ὅτι οὐκ
in pane solo viuet homo, sed in omni verbo
ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι
Dei. Et *subducens illum diabolus in montem excelsum,
5 θεοῦ. καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν,

*deserto ‖& tentabatur *nihil *autem *duxit

* & ‖ orbis terræ in momento
* ostendit illi omnia regna ‖habitatæ in pun-
ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγ-
* potestatem
cto temporis: Et ait illi diabolus: Tibi dabo *au-
μῇ χρόνου· καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, σοὶ δώσω τὴν ἐξ- 6
ctoritatem hanc vniuersam, & gloriam illorum: quia mihi tra-
ουσίαν ταύτην ἅπασαν, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παρα-
* sunt, * illa.
dita *est, & cui volo do *eam. Tu ergo si
δέδοται, καὶ ᾧ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν. σὺ οὖν ἐὰν 7
‖ procidens
‖adoraueris coram me, erunt tua omnia.
προσκυνήσῃς ἐνώπιόν μου, ἔσται σου πάντα.
Et respondens illi dixit Iesus: *Abscede retro me*
καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ὕπαγε ὀπίσω μου 8
satana: Scriptum est: Adorabis Dominum Deum tuum, &
σατανᾶ· γέγραπται, προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ
illi soli seruies. Et duxit illum in Ierusa-
αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσα- 9
lem, & statuit eum super pinnam templi: & dixit illi:
λήμ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ,
‖ mitte
Si filius es Dei, ‖*iace teipsum* hinc deorsum:
εἰ ὁ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω·
* mandauit
Scriptum est enim, quòd angelis suis **mandabit* de te
γέγραπται γάρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ 10
* vt conseruent
**custodire* te: Et quia in manibus tollent te,
τοῦ διαφυλάξαι σε· καὶ ὅτι ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, 11
ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.
μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.
Et respondens ait illi Iesus: *Quòd* dictū est: Non ten-
‖ consummata omni tentatione,
καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι εἴρηται, οὐκ ἐκ- 12
tabis Dominum Deum tuum. Et ‖*finiens omnem*
πειράσεις κύριον τὸν θεόν σου. καὶ συντελέσας πάντα 13
tentationem, diabolus recessit ab illo vsque ad tempus.
πειρασμὸν ὁ διάβολος, ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.
Et regressus est Iesus in virtute Spiritus in
καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς 14
Galilæam: & fama exiit per vniuersam *circa* regionem de
τὴν Γαλιλαίαν, καὶ φήμη ἐξῆλθε καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ
illo: Et ipse docebat in synagogis eorum,
αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, 15
* & magnificabatur
**glorificatus* ab omnibus. Et venit *in* Nazareth,
‖ consuetudinē suam,
δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων. καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ναζαρέτ, 16
vbi erat nutritus: & intrauit secundum ‖*consuetum sibi*, *in*
* τρέφομαι
οὗ ἦν τεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθε κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ, ἐν τῇ
die Sabbati in synagogam: & surrexit legere.
ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.
Et traditus est illi liber Esaiæ prophetæ. Et
καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον Ἠσαΐου τοῦ προφήτου· καὶ 17
‖ vt reuoluit
‖*explicans* librum, inuenit locum vbi erat scriptum:
ἀναπτύξας τὸ βιβλίον, εὗρε τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον·
* propter quod
Spiritus Domini super me, **cuius gratia* vnxit me, euange-
πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγε- 18
lizare pauperibus misit me, sanare contritos
λίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους
corde, Prædicare captiuis remissionem, & cæcis
τὴν καρδίαν, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς 19
* visum, dimittere
**restitutionē visus*, *legare* confractos in remissionem, prædicare
* θραύομαι
ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι *τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρύξαι
* & diem retributionis.
annum Domini acceptum,* Et ‖*plicans* librum, **red-*
‖ cùm plicuisset
ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν. καὶ πτύξας τὸ βιβλίον, ἀπο- 20
* reddidit
dens ministro,* sedit. Et omnium in synagoga
* &
δοὺς τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισε· καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ
oculi erant intendentes ‖*ei*. Cœpit autem dicere
‖ in eum,
ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ. ἤρξατο δὲ λέγειν 21
ad illos: Quia hodie impleta est scriptura hæc in
* testimonium illi dabant:
πρὸς αὐτούς, ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς
auribus vestris. Et omnes **testificabantur ei*, & mira-
ὠσὶν ὑμῶν. καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύ- 22
‖ quæ procedebant de
bantur in verbis gratiæ, ‖*exeuntibus ex*
μαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος, τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ
ore ipsius, & dicebant: Nonne hic est filius Ioseph?
στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ;
* illis: Vtique
Et ait **ad illos*: *Omnino* dicetis mihi similitudinem
καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν 23
hanc, Medice, cura teipsum: quanta audiuimus fa-
ταύτην, ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτόν· ὅσα ἠκούσαμεν γενό-
cta in Capharnaum, fac & hîc in patria tua.
μενα ἐν τῇ Καπερναούμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.
Ait autem, Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus
εἶπε δέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός 24
est in patria sua. In veritate dico vobis,
ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. ἐπ' ἀληθείας λέγω ὑμῖν, 25
Multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israel, quando
πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἠλίου ἐν τῷ Ἰσραήλ, ὅτε
* annis tribus & mēsibus sex, cùm
clausum est cælum **ad annos tres & menses sex, vt* facta esset fa-
* κλείω
*ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λι-
* omni terra:
mes magna in **omnem terram*: Et ad nullam
μὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· καὶ πρὸς οὐδεμίαν 26
‖ nisi
illarum missus est Elias, ‖*si non* in Sarepta **Sidonis*, ad
* Sidoniæ,
αὐτῶν ἐπέμφθη Ἠλίας, εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδῶνος, πρὸς
mulierem viduam. Et multi leprosi erant sub Elisæo
γυναῖκα χήραν. καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ Ἐλισσαίου 27

Propheta in Israel: & nemo **ex iis* mundatus est, ‖*si* — * eorum
τοῦ προφήτου ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐκαθαρίσθη εἰ — ‖ nisi Naaman
non Neeman Syrus. Et repleti sunt omnes ira in
28 μὴ Νεεμὰν ὁ Σύρος. καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν
synagoga, audientes hæc. Et **surgentes* eie- — * surrexerūt, &
29 τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα. καὶ ἀναστάντες ἐξέ-
cerunt illum extra ciuitatem: & duxerunt illum vsque ad superciliū
βαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως τῆς ὀφρύος τοῦ
montis, super quem ciuitas illorum erat ædificata, **ad præcipitan-* — * vt præcipitarent
ὄρους, ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο, εἰς τὸ κατακρημνί-
dum eum. Ipse autem transiens per medium illorum ‖*profectus est*. — ‖ ibat.
30 σαι αὐτόν. αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, ἐπορεύετο.
Et descendit in Caphernaum ciuitatem Galilææ: **& erat* — * ibiq; docebat
31 καὶ κατῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἦν
docens illos *in* Sabbatis. Et **percellebantur* — * stupebant
32 διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι. καὶ ἐξεπλήσσοντο
in doctrina eius: quia in **authoritate* erat sermo ipsius. — * potestate
ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.
Et in synagoga erat homo habens *Spiritum* ‖*dæ-* — ‖ dæmonium immundum:
33 καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαι-
monij immundi: & exclamauit voce magna,
μονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ,
Dicens, Sine, quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti per-
34 λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπο-
dere nos? scio te quis sis, sanctus Dei.
λέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.
Et **obiurgauit* illum Iesus, dicens: Obmutesce, & exi — * increpauit
35 καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, λέγων, φιμώθητι, καὶ ἔξ-
ab eo. Et ‖*proijciens* illum dæmonium in medium, exiit — ‖ cùm proiecisset
ελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον, ἐξῆλθεν
ab illo, **nihil nocens ei*. Et factus est pauor — * nihilq́ue illū nocuit.
36 ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν. καὶ ἐγένετο θάμβος — * omnibus:
in **omnes*: & colloquebantur ad inuicem, dicentes: Quod *ver- — * est
ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, τίς ὁ λό-
bum hoc, quia in ‖*authoritate & efficacia* imperat immun- — ‖ potestate & virtute
γος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρ-
dis spiritibus, & exeunt? Et **exiit resonantia* de — * diuulgabatur fama
37 τοις πνεύμασι, καὶ ἐξέρχονται; καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ
illo in omnem locum *circum* regionis. Surgens autem **ex* — * Iesus de
38 αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου. ἀναστὰς δὲ ἐκ
synagoga, introiuit in domum Simonis. Socrus autem
τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος· ἡ πενθερὰ δὲ τοῦ
Simonis **erat detenta febri magna*: & rogauerunt illum — * tenebatur magnis febribus:
Σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν — ‖ pro
‖*de* ea. Et *adstans* super illam, imperauit
39 περὶ αὐτῆς. καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς, ἐπετίμησε τῷ
febri: & dimisit illam. *Continuò *autem* surgens, mi- — * Et
πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν· παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διη-
nistrabat illis. **Occidente autem Sole*, omnes ‖*quotquot* habebāt — * Cùm autem Sol occidisset, ‖ qui
40 κόνει αὐτοῖς. δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες ὅσοι εἶχον
infirmos **morbis* variis, ducebant illos ad eum. — * languoribus
ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν. — * At ille singulis
**Verùm vni singulo ipsorum* manus imponens, curabat eos.
ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθείς, ἐθεράπευσεν αὐτούς.
Exibant autem *&* dæmonia à multis, clamantia & di-
41 ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ λέ-
centia: Quia tu es *Christus* filius Dei. Et increpans, nē sinebat
γοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ *εἴα — * ἐάω
ea loqui, quia sciebant Christum ipsum esse.
αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.
Facta autem die, egressus ibat in desertum lo-
42 γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τό-
cum: & turbæ requirebant eum, & venerunt vsq; ad ipsum: & detine-
πον· καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν αὐτόν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖ-
bant illum, **non proficisci* ab eis. **Ille verò ait ad* — * ne discederet
43 χον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπε πρὸς — * Quibus ille ait:
eos: Quia & aliis ciuitatibus euangelizare me oportet
αὐτούς, ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με δεῖ
regnum Dei: quia **ad hoc* missus sum.
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· ὅτι εἰς τοῦτο *ἀπέσταλμαι. — * ideo; * ἀποστέλλομαι
Et erat prædicans in synagogis Galilææ.
44 καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς Γαλιλαίας.

CAP. V. ε.

Factū est autem **in eo turbam superiacere ei ad audiendum* — * cùm turbæ irruerent in eum, vt audirent
1 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ τοῦ ἀκούειν
verbum Dei, & ipse ‖*erat stans iuxta* stagnum Genesareth. — ‖ stabat secus
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ.
Et vidit **duo nauigia stantia* secus stagnum: *at* — * duas naues stantes
2 καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην· οἱ δὲ
piscatores ‖*descendentes ex eis, abluebant* retia. — ‖ autem descēderant, & lauabant
ἁλιεῖς ἀποβάντες ἀπ' αὐτῶν, ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα.
Ascendens autem in vnam **nauium*, quæ erat Simonis, roga- — * nauim
3 ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ Σίμωνος, ἠρώ-
uit eum à terra reducere pusillum. Et sedens
τησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον. καὶ καθίσας
docebat **ex nauigio* turbas.
ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους. — * de nauicula
Vt autem cessauit ‖*loquens*, dixit ad Simonem: — ‖ loqui,
4 ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν Σίμωνα,

Deduc in altum, & laxate retia vestra in
ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς
capturam. Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor,
ἄγραν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σίμων εἶπεν αὐτῷ, ἐπιστάτα, 5
per totam noctem laborantes nihil cepimus: in autem
δι᾽ ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες, οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ
verbo tuo laxabo rete. Et hoc facientes
ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυον. καὶ τοῦτο ποιήσαντες 6
concluserunt multitudinem piscium multam. dirumpebatur autem rete
συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολύ. διερρήγνυτο δὲ τὸ δίκτυον
eorum. Et annuerunt sociis qui in alio
αὐτῶν. καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ 7
nauigio, vt venientes simulcaperent ipsis. Et venerunt, & impleuerunt
πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς. καὶ ἦλθον, καὶ ἔπλησαν
ambo nauigia, ita vt mergi ipsa. Videns autem Si-
ἀμφότερα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. ἰδὼν δὲ σί- 8
mon Petrus, accidit genibus Iesu, dicens: Exi
μων πέτρος, προσέπεσε τοῖς γόνασι τοῦ ἰησοῦ, λέγων, ἔξελθε
à me, quia homo peccator sum, Domine.
ἀπ᾽ ἐμοῦ· ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, κύριε.
Stupor enim occupauerat eum, & omnes qui cum illo,
θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν, καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ, 9
in captura piscium, quā simul ceperant. Similiter autem &
ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων, ᾗ συνέλαβον. ὁμοίως δὲ καὶ 10
Iacobum & Ioannem filios Zebedæi, qui erant socij Si-
ἰάκωβον καὶ ἰωάννην υἱοὺς ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ σί-
monis. Et ait ad Simonem Iesus: Ne time: ab hoc
μωνι. καὶ εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα ὁ ἰησοῦς, μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ
iam homines eris capiens. Et subducentes
νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. καὶ καταγαγόντες τὰ 11
nauigia super terram, relinquentes omnia secuti sunt eum.
πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα ἠκολούθησαν αὐτῷ.
Et factum est in esse ipsum in vna ciuitatum, & ecce
καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ 12
vir plenus lepra: & videns Iesum, procidens in fa-
ἀνὴρ πλήρης λέπρας, καὶ ἰδὼν τὸν ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσω-
ciem, rogauit eum, dicens: Domine, si vis, potes me
πον, ἐδεήθη αὐτοῦ, λέγων, κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με
mundare. Et extendens manum, tetigit eum, dicens:
καθαρίσαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, εἰπών, 13
Volo. mundare. Et confestim lepra discessit ab illo.
θέλω· καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ.
Et ipse præcepit illi nemini dicere: sed ab-
καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελ- 14
iens ostende teipsum Sacerdoti, & offer pro emun-
θὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθα-
datione tua, sicut præcepit Moyses, in testimonium illis.
ρισμοῦ σου, καθὼς προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
Perambulabat autem magis sermo de illo: & conueniebant
διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο 15
turbæ multæ audire, & curari ab ipso ab
ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν, καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν
infirmitatibus suis. Ipse autem erat secedens in
ἀσθενειῶν αὐτῶν. αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς 16
desertis, & orans. Et factum est in vna
ἐρήμοις, καὶ προσευχόμενος. καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν 17
dierum, & ipse erat docens. Et erant sedentes Phari-
ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων· καὶ ἦσαν καθήμενοι φαρι-
sæi & Legis doctores, qui erant venientes ex omni vi-
σαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἳ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώ-
co Galilææ, & Iudææ, & Hierusalem: & efficacia
μης τῆς γαλιλαίας, καὶ ἰουδαίας, καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ δύναμις
Domini erat in sanare eos. Et ecce viri ferentes
κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς. καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες 18
in lecto hominem qui erat paralyticus: & quærebant
ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν
eum inferre, & ponere ante eum. Et non inuenientes
αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ μὴ εὑρόντες 19
qua parte inferrent illum propter turbam, ascendentes super
ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν, διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ
tectum, per tegulas summiserunt eum cum lectulo
δῶμα, διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ,
in medium, ante Iesum. Et videns fidem
εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ ἰησοῦ. καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν 20
eorum, dixit ei: Homo, remittuntur tibi peccata tua.
αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.
Et cœperunt ratiocinari Scribæ & Pharisæi,
καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι, 21
dicentes: Quis est hic qui loquitur blasphemias? Quis potest
λέγοντες, τίς ἐστιν οὗτος, ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται
dimittere peccata, si non solus Deus? Cognoscens autem Ie-
ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός; ἐπιγνοὺς δὲ ὁ ἰη- 22
sus ratiocinationes eorum, respondens dixit ad illos:
σοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς,
Quid ratiocinamini in cordibus vestris? Quid est faci-
τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί ἐστιν εὐκοπώ- 23
lius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua: an dicere, Surge,
τερον εἰπεῖν, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι
& deambula? Vt autem sciatis quia auctoritatem habet filius
καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς 24

cùm hoc fecissent, | copiosam. | διαρρήγνυμι | erant in alia naui, vt venirent & adiuuarent eos. | ambas nauiculas, | penè mergerentur. | Quod cùm videret | procidit ad genua | circundederat | erant | Noli timere: ex | subductis ad terrā nauibus, relictis omnibus | cùm esset | & | suam, | ἅπτομαι | vt | diceret: | vade, | διέρχομαι | vt audirent, & curarentur | secedebat in desertum, & orabat. | sedebat | ἔρχομαι | venerant | castello | virtus | ad sanandum | portantes | præ turba, ascenderunt | & | lecto | Quorum | vt vidit, | cogitare | nisi | Vt cognouit | cogitationes | cogitatis | potestatem

hominis in terra dimittendi peccata, ait para-
τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· εἶπε τῷ παρα-
lytico: Tibi dico, surge: & tollens lectulum tuum, vade
λελυμένῳ, σοὶ λέγω, ἔγειραι· καὶ ἄρας τὸ κλινίδιόν σου, πορεύου
in domum tuam. Et confestim resurgens coram
25 εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον
illis, tollens in quo iacebat, abiit in domum suam,
αὐτῶν, ἄρας ἐφ᾽ ᾧ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ,
glorificans Deum. Et stupor cepit omnes:
26 δοξάζων τὸν θεόν. καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας,
& glorificabant Deum: Et repleti sunt timore, dicentes: Quia
καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, καὶ ἐπλήσθησαν φόβου, λέγοντες, ὅτι
vidimus inopinata hodie. Et post hæc exiit,
27 εἴδομεν παράδοξα σήμερον. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε,
& conspexit publicanum nomine Leui, sedentem ad te-
καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι λευΐν, καθήμενον ἐπὶ τὸ τε-
lonium, & ait illi: Sequere me. Et relinquens
28 λώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει μοι. καὶ καταλιπὼν
omnia, surgens secutus est eum: Et fecit conuiuiū
29 ἅπαντα, ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ· καὶ ἐποίησε δοχὴν
magnum Leui ei in domo sua: & erat turba publi-
μεγάλην ὁ λευῒς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ ἦν ὄχλος τελω-
canorū multa, & aliorum qui erant cum illis discumbentes.
νῶν πολύς, καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ᾽ αὐτῶν κατακείμενοι.
Et murmurabant Scribæ eorum & Pharisæi ad
30 καὶ ἐγόγγυζον οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς
discipulos eius, dicentes: Quare cum publicanis & pecca-
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες, διατί μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρ-
toribus manducatis & bibitis? Et respondens Iesus, dixit
31 τωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπε
ad illos: Non vsum habent sani medico, sed
πρὸς αὐτούς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ᾽ οἱ
malè habentes. Non veni vocare iustos, sed
32 κακῶς ἔχοντες. οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ
peccatores ad pœnitentiam. Illi autē dixerunt ad eum:
33 ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν,
Quare discipuli Ioannis ieiunant frequenter, & obsecrationes fa-
διατί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου νηστεύουσι πυκνὰ, καὶ δεήσεις ποι-
ciunt, similiter & ij Pharisæorum: at tui edunt &
οῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν φαρισαίων· οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσι καὶ
bibunt? Is verò ait ad ipsos: Non potestis filios
34 πίνουσιν; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς
thalami, in quo sponsus cum illis est, facere ieiunare?
τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ᾽ αὐτῶν ἐστι, ποιῆσαι νηστεύειν;
Venient autem dies, & cùm ablatus fuerit ab illis spon-
35 ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ᾽ αὐτῶν ὁ νυμ-
sus, tunc ieiunabunt in illis diebus.
φίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
Dicebat autē & similitudinem ad illos: Quia nemo adiectio-
36 ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, ὅτι οὐδεὶς ἐπίβλη-
nem vestimenti noui adiicit in vestimentum vetus: si verò non,
μα ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μήγε,
& nouum scindit, & veteri non conuenit commissura
καὶ τὸ καινὸν σχίζει, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνεῖ ἐπίβλημα τὸ
à nouo. Et nemo conijcit vinum nouū in vtres ve-
37 ἀπὸ τοῦ καινοῦ. καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς πα-
teres: si autem non, rumpet nouum vinum vtres, & ipsum ef-
λαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκούς, καὶ αὐτὸς ἐκ-
fundetur, & vtres peribunt. Sed vinum nouum in
38 χυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς
vtres nouos inijciendum, & vtraque conseruantur.
ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται.
Et nemo bibens vetus, statim vult nouum: dicit enim,
39 καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν, εὐθέως θέλει νέον· λέγει γάρ,
Vetus vtilius est.
ὁ παλαιὸς χρηστότερός ἐστιν.

CAP. VI. ϛ´.

Factum est autē in Sabbato secundo primo, transire
1 Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ διαπορεύεσθαι
ipsum per sata: & vellebant discipuli eius
αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων· καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς
spicas, & mādūcabant, confricantes manibus. Quidam autem
2 στάχυας, καὶ ἤσθιον, ψώχοντες ταῖς χερσί. τινὲς δὲ τῶν
Pharisæorum dicebant illis: Quid facitis quod non licet facere in
φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς, τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν τοῖς
Sabbatis? Et respondens ad eos, dixit Iesus:
3 σάββασι; καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ ἰησοῦς,
Nec hoc legistis quod fecit Dauid, cùm esurisset ipse,
οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησε δαβὶδ, ὁπότε ἐπείνασεν αὐτὸς,
& cum ipso existentes: Quomodo intrauit in domum Dei,
4 καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ ὄντες· ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ,
& panes propositionis sumpsit, & manducauit, & dedit &
καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβε καὶ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ
his cum ipso, quos non licet manducare si non solos Sacerdotes?
τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς;
Et dicebat illis: Quia dominus est filius hominis &
5 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ
Sabbati. Factum est autem in alio Sabbato, intrare
6 τοῦ σαββάτου. Ἐγένετο δὲ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν

tolle lectum | & | consurgens | tulit lectum | & | magnificans | apprehendit | magnificabāt | mirabilia | vidit | relictis omnibus, | egent qui sani sunt, | qui | habent. | At | autem | Quibus ipse ait: Numquid | sponsi, dum | commissurā à nouo vestimēto immittit | alioquin | rumpit, | mittit | alioquin | mittendum est: | melius | cùm transiret | qui cum illo erant: | qui erant, | nisi tantùm Sacerdotibus? | etiam | est | vt intraret

*docceret. ipsum in synagogam, & *docere. Et erat ibi homo,
αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ διδάσκειν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος,
& manus eius dextera erat arida. Obseruabant autem
καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά. παρετήρουν δὲ οἱ 7
Scribæ & Pharisæi si in Sabbato curaret
γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει
‖ vnde accusarent eum. eum: vt inuenirent ‖ accusationem ipsius. Ipse verò sciebat
ᵃ εἴδω αὐτὸν, ἵνα εὕρωσι κατηγορίαν αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ ᵃ ᾔδει 8
ᵞ ratiocinationes eorum: & ait homini aridam
ᵞ cogitationes τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν· καὶ εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ξηρὰν
ⁿ qui habebat ⁿ habenti manum: Surge, & sta in medium. ᵗ Is autem surgens, stetit.
ᵗ Et ᵞ autem ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι, καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον. ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη.
‖ Interrogo vos, si Ait ᵞ ergo Iesus ad illos: ‖ Interrogabo vos, quid
εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς, τί 9
licet Sabbatis benefacere, an malefacere? animam
ἔξεστι τοῖς σάββασιν, ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν
ᵞ saluam facere, ᵞ seruare, an ‖ occidere? Et ⁿ circumspiciens omnes
‖ perdere? ⁿ circunspectis omnibus, σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι; καὶ περιβλεψάμενος πάντας 10
eos, dixit homini: Extende manum tuā. ᵗ Is autem fecit
ᵗ Et extendit: αὐτοὺς, εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίησεν
ᵇ ἀποκαθίστημι ita. & restituta est manus eius sana vt altera.
οὕτω. καὶ ᵇ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.
‖ insipientia: Ipsi autem repleti sunt ‖ amentia: & colloquebantur ad in-
αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς ἀλ- 11
ᵞ de uicem, quidnam facerent ᵞ Iesu. Factum est autē in
λήλους, τί ἂν ποιήσειαν τῷ Ἰησοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς 12
diebus illis, exiit in montem orare: & erat
ἡμέραις ταύταις, ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν
pernoctans in oratione Dei. Et cùm factus esset
διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ. καὶ ὅτε ἐγένετο 13
ᵗ elegit dies, aduocauit discipulos suos: & ᵗ eligens
ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· καὶ ἐκλεξάμενος
ex ipsis duodecim, quos & Apostolos nominauit.
ἀπ᾽ αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε·
ᵞ cognominauit Simonem, quem ᵞ & nominauit Petrum, & Andream fratrem
σίμωνα, ὃν καὶ ὠνόμασε πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν 14
eius, Iacobum & Ioannem, Philippum & Bartholomæum,
αὐτοῦ, ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, φίλιππον καὶ βαρθολομαῖον,
Matthæum & Thomam, Iacobum Alphæi, & Simonem
ματθαῖον καὶ θωμᾶν, ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλφαίου, καὶ σίμωνα 15
ᵗ qui vocatur Zelotes, & ᵗ vocatum Zeloten, Iudam Iacobi, & Iu-
τὸν καλούμενον ζηλωτὴν, ἰούδαν ἰακώβου, καὶ ἰού- 16
dam Iscariotem, qui & fuit proditor. Et descendens
δαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ ἐγένετο προδότης. καὶ καταβὰς 17
cum illis, stetit in loco campestri, & turba discipulorum eius,
μετ᾽ αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ,
& multitudo copiosa plebis ab omni Iudæa, & Ieru-
καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς ἰουδαίας, καὶ ἱερου-
ᵞ vt audirent salem, & maritima Tyri & Sidonis, Qui venerant ᵞ au-
σαλὴμ, καὶ τῆς παραλίου τύρου καὶ σιδῶνος· οἳ ἦλθον ἀκοῦ- 18
ⁿ sanarentur ᵗ qui vexabātur dire eum, & ⁿ sanari à languoribus suis. Et ᵗ vexati
σαι αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν· καὶ οἱ ὀχλούμενοι
à spiritibus immundis, & curabantur.
ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων· καὶ ἐθεραπεύοντο.
Et omnis turba quærebat tangere eum: quia virtus de
καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ᾽ 19
‖ eleuatis oculis illo exibat, & sanabat omnes. Et ipse ‖ eleuans
ᶜ ἰάομαι αὐτοῦ ἐξήρχετο, καὶ ᶜ ἰᾶτο πάντας. καὶ αὐτὸς ἐπάρας 20
oculos suos in discipulos suos, dicebat: Bea-
τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἔλεγε, μακά-
ti pauperes: quia vestrum est regnum Dei.
ριοι οἱ πτωχοί· ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
ᵞ qui esuritis Beati ᵞ esurientes nunc: quia saturabimini. Beati
μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν· ὅτι χορτασθήσεσθε. μακάριοι 21
ⁿ qui fletis ⁿ flentes nunc: quia ridebitis. Beati eritis cùm
οἱ κλαίοντες νῦν· ὅτι γελάσετε. μακάριοί ἐστε, ὅταν 22
oderint vos homines, & cùm separauerint vos, &
μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ
exprobrauerint: & eiecerint nomen vestrū tanquā malum, propter
ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, ἕνεκα
filium hominis. Gaudete in illa die, &
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. χαίρετε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ 23
ᵗ est exultate: ecce enim merces vestra multa ᵗ in cælo. secundū
σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ. κατὰ
hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.
ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.
Veruntamē væ vobis diuitibus: quia habetis consolationem
πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις· ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν 24
‖ qui saturati estis: vestram. Væ vobis ‖ impletis: quia esurietis. Væ
ᵞ qui ridetis ὑμῶν. οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι· ὅτι πεινάσετε. οὐαὶ 25
vobis ᵞ ridentes nunc: quia lugebitis & flebitis.
ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν· ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.
ⁿ omnes Væ cùm benedixerint vobis ⁿ homines. secundum hæc
οὐαὶ ὅταν καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι· κατὰ ταῦτα 26
enim faciebant pseudoprophetis patres eorum.
γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.
ᵗ qui auditis, Sed vobis dico ᵗ audientibus: Diligite inimicos vestros:
ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, 27
‖ his qui vos oderunt. benefacite ‖ odio habentibus vos: Benedicite
καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς. εὐλογεῖτε τοὺς 28

maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus
καταρωμένοις ὑμῖν, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων
vos. ‖ Percutienti te in maxillam, præbe ᵞ & al- ‖ qui te percutit ᵞ ei
29 ὑμᾶς. τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα, πάρεχε καὶ τὴν ἄλ-
teram. Et ab ⁿ auferente tuum vestimentum, ‖ & tunicam, ᵞ ne ⁿ eo qui aufert tibi ‖ etiam
λην· καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ ᵞ noli prohibere.
prohibueris. Omni autem petenti te, ⁿ da: & ab ⁿ tribue: & qui
30 κωλύσῃς· παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε, δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ aufert quæ tua sunt,
auferente tua, ne repetas. Et prout vultis vt
31 αἴροντος τὰ σὰ, μὴ ἀπαίτει· καὶ καθὼς θέλετε ἵνα
faciant vobis homines, & vos facite illis similiter.
ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.
Et si diligitis ᵗ diligentes vos, quæ vobis gra- ᵗ eos qui vos diligunt,
32 καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χά-
tia est? ‖ etenim peccatores diligentes se diligunt. ‖ nam &
ρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι.
Et si benefeceritis ᵞ benefacientibus vobis, quæ ᵞ his qui vobis benefaciunt,
33 καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία
vobis gratia est? ⁿ Etenim peccatores hoc ipsum faciunt.
ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι. ⁿ siquidem &
Et si mutuum dederitis ᵗ à quibus speratis recipere, quæ vobis ᵗ his
34 καὶ ἐὰν δανείζητε παρ᾽ ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν
gratia est? ‖ Etenim peccatores peccatoribus fœnerantur, vt
χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα ‖ Nam &
recipiant æqualia. Veruntamen diligite inimicos
35 ἀπολάβωσι τὰ ἴσα. πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς
vestros, & benefacite, & mutuum date nihil ᵞ sperantes.
ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες· ᵞ inde
& erit merces vestra multa, & eritis filij Altissimi: quia
καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε οἱ υἱοὶ τοῦ ὑψίστου· ὅτι
ipse benignus est super ingratos & malos.
αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς.
Estote ergo misericordes, sicut & Pater vester mi-
36 γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκ-
sericors est. ⁿ Et ne iudicate, & non iudicabimini. ‖ Ne ⁿ Nolite iudicare,
37 τίρμων ἐστί. καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ ‖ Nolite condemnare,
condemnate, & non condemnabimini. ᵞ Absoluite, & ab- ᵞ Dimittite, & dimittemini.
καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε· ἀπολύετε, καὶ ἀπο-
soluemini: Date, & dabitur vobis. Mensuram bonam
38 λυθήσεσθε. δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν
ᵗ confertam, & coagitatam, & supereffluentem da- ᵗ &
ᵈ πεπιεσμένον, καὶ σεσαλευμένον, καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώ- ᵈ πιέζω
bunt in sinum vestrum. ‖ Quippe ea mensura qua mēsi fueritis, ‖ Eadem
σουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε,
remetietur vobis. Dicebat autem ᵞ similitudinem ipsis: ᵞ illis &
39 ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. εἶπε δὲ παραβολὴν αὐτοῖς,
Nunquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo in
μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς
foueam cadent? Non est discipulus super magi-
40 βόθυνον ᵉ πεσοῦνται; οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδά- ᵉ πίπτω
strum suum: perfectus autē omnis erit, ‖ sicut magister ‖ si sit
σκαλον αὐτοῦ· ᶠ κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος ᶠ καταρτίζομαι
eius. Quid autem vides festucam quæ in oculo
41 αὐτοῦ. τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
fratris tui: at trabem ᵞ quæ in proprio oculo ⁿ non a- ᵞ autem ⁿ tuo est, non consideras
τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κα-
nimaduertis? Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Fra-
42 τανοεῖς; ἢ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελ-
ter, sine eiiciam festucam ᵗ quæ in oculo tuo, ipse ᵗ de
φὲ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς
in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita, eiice
τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑποκριτὰ, ἔκβαλε
primùm trabem de oculo tuo, & tunc perspicies
πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις
‖ eiicere festucam ᵞ in oculo fratris tui. ‖ vt educas ᵞ de
ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου.
Non enim est arbor ⁿ pulchra faciens fructum putrem: neque ⁿ bona, quæ facit fructus malos:
43 οὐ γάρ ἐστι δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν· οὐδὲ
arbor ᵗ putris faciens fructum ‖ pulchrum. Vnaquæq; enim ᵗ mala, ‖ bonum.
44 δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν· ἕκαστον γὰρ
arbor de proprio fructu ᵞ cognoscitur. ⁿ Non enim de spinis ᵞ suo ⁿ neque
δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν
colligunt ficus, neque de rubo vindemiant vuam.
συλλέγουσι σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυλήν.
Bonus homo de bono thesauro cor-
45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρ-
dis sui profert bonum: & malus homo
δίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος
de malo thesauro cordis sui profert ma-
ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πο-
lum. Ex enim abundantia cordis loquitur os
νηρόν. ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα
eius. Quid autem me vocatis, Domine, Domine: & non facitis
46 αὐτοῦ. τί δέ με καλεῖτε, κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε
quæ dico? Omnis ᵗ veniens ad me, & ‖ audiens meos ᵗ qui venit ‖ audit
47 ἃ λέγω; πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με, καὶ ἀκούων μου τῶν
sermones, & ᵞ faciens eos, ostendam vobis cui sit similis. ᵞ facit
λόγων, καὶ ποιῶν αὐτοὺς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος.
Similis est homini ædificanti domum, qui fodit
48 ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψε

& profundum fecit, & posuit fundamentum supra petram. inundatione
καὶ ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρας
autem facta, illisum est flumen domui illi, & non
δὲ γενομένης, προσέρρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ
potuit mouere eam: fundata erat enim supra petram.
ἴσχυσε σαλεῦσαι αὐτήν· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.
At audiens & non faciens, similis est homini ædi-
ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκο- 49
ficanti domum super terram sine fundamento: cui illisus est
δομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ᾗ προσέρρηξεν
fluuius, & continuò cecidit: & facta est ruina domus
ὁ ποταμός, καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας
illius magna.
ἐκείνης μέγα.

CAP. VII. ζ΄.

Postquàm autem impleuit omnia verba sua in aures
Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς 1
plebis, intrauit in Capharnaum. Centurionis autem cu-
τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καπερναούμ. ἑκατοντάρχου δέ τι- 2
iusdam seruus malè habens *futurus erat interire,* qui erat illi pretiosus.
νος δοῦλος κακῶς ἔχων ἤμελλε τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος.
Audiens autem de Iesu, misit ad eum senio-
ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυ- 3
res Iudæorum, rogans eum vt *veniens seruaret*
τέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν
seruum eius. *Illi verò aduenientes* ad Iesum,
δοῦλον αὐτοῦ. οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, 4
precabantur eum studiosè, dicentes: Quia dignus est *cui præ-*
παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως, λέγοντες, ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ πα-
beret hoc. Diligit enim gentem nostram, & synagogam
ρέξει τοῦτο· ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν 5
ipse ædificauit nobis. *At Iesus* ibat cum
αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν 6
illis. *Iam verò eo non longè absente* à domo,
αὐτοῖς. ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας,
misit ad eum Centurio amicos, dicens ei: Do-
ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος φίλους, λέγων αὐτῷ, κύ-
mine, *ne vexeris:* non enim sum dignus vt meum sub tectum in-
ριε, μὴ σκύλλου· οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσ-
tres. *Ideo neque* meipsum ipsum dignū arbitratus ad te *venire:* sed
έλθῃς. διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρὸς σὲ ἐλθεῖν· ἀλλὰ 7
dic verbo, & sanabitur puer meus. *Etenim ego* ho-
εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρω- 8
mo sum sub potestate constitutus, habens sub me mi-
πός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρα-
lites: & dico huic, Vade, & vadit: & alio,
τιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ,
veni, & venit: & seruo meo, Fac hoc, & facit.
ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.
Audiens autem hæc Iesus, miratus est *eum:* & con-
ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, ἐθαύμασεν αὐτόν· καὶ στρα- 9
uersus, *sequenti se turbæ* dixit: Dico vobis, nec in
φεὶς, τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε, λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν
Israel tantam fidem inueni. Et reuersi
τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. καὶ ὑποστρέψαντες 10
missi in domum, inuenerunt *languentem* seruum sanum.
οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον, εὗρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα.
Et factum est in deinceps ibat in ciuitatem *vocatam*
καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην 11
Naim: & *simul ibant* ipsi discipuli eius *multi,* & turba
Ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοί, καὶ ὄχλος
copiosa. *Vt verò appropinquauit* portæ ciuitatis, & ecce effe-
πολύς. ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξε- 12
rebatur defunctus filius *vnigenitus* matri suæ. Et hæc
κομίζετο τεθνηκώς, υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ
vidua: & turba ciuitatis multa cum illa.
χήρα· καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ.
Et videns eam Dominus, *visceribus motus est* super eam, &
καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος, ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ, καὶ 13
dixit illi: *Ne fle.* Et *accedens* tetigit
εἶπεν αὐτῇ, μὴ κλαῖε. καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς 14
loculum. *At portantes* steterunt. Et ait: Adolescens, tibi dico,
σοροῦ· οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν. καὶ εἶπε, νεανίσκε, σοὶ λέγω,
surge. Et resedit mortuus, & cœpit loqui.
ἐγέρθητι. καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς, καὶ ἤρξατο λαλεῖν. 15
Et dedit illum matri suæ. Accepit autem timor
καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ἔλαβε δὲ φόβος 16
omnes, & *glorificabant* Deum, dicentes: Quia Propheta mag-
πάντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, λέγοντες, ὅτι προφήτης μέ-
nus surrexit in nobis: & quia visitauit Deus plebem
γας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν
suam. Et exiit sermo hic *in vniuersa Iudæa* de
αὐτοῦ. καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ 17
eo, & in *omni circa regione.* Et nuntiauerunt
αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. καὶ ἀπήγγειλαν 18
Ioanni discipuli eius de omnibus his.
Ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων.
Et *aduocans* duos *quosdam discipulorum suorum*
καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ 19

* in altum,
* θεμελίῳ
Qui autem audit, & non
* suam
* in quam
* Cùm autem impleffet
erat moriturus:
* Et cùm audiffet
* veniret, & saluaret
* At illi cùm venissent
rogabant eum folicitè, * ei:
* vt hoc illi præstes.
* autem
Et cùm iam non longè esset
* noli vexari:
* Propter quod & non
* vt venirem
ἀξιόω
* Nam &
Quo audito,
* sequentibus se turbis
* Amen
* qui fuerant
qui languerat
* Iesus
* quæ vocatur
cum eo
* Cùm autem appropinquaret
* vnicus matris
* erat:
Quam cùm vidisset
* misericordia
σπλαγχνίζομαι
* Noli flere.
* accessit, &
* Hi autem qui portabant,
* qui erat
* magnificabāt
in vniuersam Iudæam
* omnem circa regionem.
* conuocauit
* de discipulis suis,

Ioannes, misit ad Iesum, dicens: Tu es *veniens,*
ὁ Ἰωάννης, ἔπεμψε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος,
aut alium expectamus? *Accedentes autem* ad eum
20 ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν
viri, dixerunt: Ioannes Baptista misit nos ad
οἱ ἄνδρες, εἶπον, Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς
te, dicens: Tu es *veniens,* an alium expectamus?
σὲ, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;
In ipsa autem hora curauit multos à *morbis &*
21 ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ
flagellis, & spiritibus malis: & cæcis multis do-
μαστίγων, καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχα-
nauit *videre.* Et respondens *Iesus,* dixit
22 ρίσατο τὸ βλέπειν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν
illis: Euntes renuntiate Ioanni quæ vidistis & audi-
αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ εἴδετε καὶ ἠκού-
stis: Quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi
σατε· ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ
mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes
καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ
euangelizantur: Et beatus est quicunque non scanda-
23 εὐαγγελίζονται· καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκαν-
lizatus fuerit in me. *Abeuntibus autem nuntiis* Ioan-
24 δαλισθῇ ἐν ἐμοί. ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάν-
nis, cœpit dicere *turbis* de Ioanne: Quid exi-
νου, ἤρξατο λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου, τί ἐξελη-
stis in desertum *spectare?* arundinem à vento *quas-*
λύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σα-
satam? Sed quid existis videre? hominem
25 λευόμενον; ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον
in mollibus vestimentis *amictum?* Ecce qui in veste *glo-*
ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐν-
riosa & luxu existentes, in domibus regum sunt.
δόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν.
Sed quid existis videre? Prophetam? Vtique dico vobis:
26 ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν,
& *abundantius Propheta.* Hic est de quo scriptum est:
27 καὶ περισσότερον προφήτου. οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται,
Ecce *ego* mitto angelum meum ante faciem tuam, qui
ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς
præparabit viam tuam ante te.
κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.
Dico enim vobis, maior *in genitis* mulierum Propheta
28 λέγω γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης
Ioanne Baptista nemo est. Qui autem minor in reg-
Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ οὐδείς ἐστιν. ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασι-
no Dei, maior illo est. Et omnis populus audiens
29 λείᾳ τοῦ θεοῦ, μείζων αὐτοῦ ἐστι. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας
& publicani iustificauerunt Deum, baptizati *baptismum*
καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεὸν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα
Ioannis. *At* Pharisæi & legis periti consilium
30 Ἰωάννου. οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν
Dei spreuerunt in semetipsos, non baptizati ab eo.
τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτοὺς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.
Ait autem Dominus: Cui ergo *assimilabo* homines
31 εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς
generationis huius? & cui sunt similes? Similes sunt pueris
32 γενεᾶς ταύτης; καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι; ὅμοιοί εἰσι παιδίοις
in foro sedentibus, & loquentibus adinuicem, &
τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις, καὶ
dicentibus: Cantauimus tibiis vobis & non saltastis: lamentauimus
λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν
vobis, & non plorastis. Venit *enim* Ioannes Bapti-
33 ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. ἐλήλυθε γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτι-
sta neque panem manducās, neque vinum bibens: & dicitis, Dæmonium
στὴς μήτε ἄρτον ἐσθίων, μήτε οἶνον πίνων, καὶ λέγετε, δαιμόνιον
habet. Venit filius hominis manducans & bibens, &
34 ἔχει. ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ
dicitis: Ecce homo *edax* & vinum bibens, amicus publicanorum
λέγετε, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν
& peccatorum. Et iustificata est sapientia ab filiis
35 καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων
suis omnibus. Rogabat autē quidā illum *Pharisæorum,* vt
36 αὐτῆς πάντων. ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων, ἵνα
mãducaret cum illo. Et ingressus in domum Pharisæi,
φάγῃ μετ' αὐτοῦ. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου
discubuit. Et ecce mulier in ciuitate, quæ erat pecca-
37 ἀνεκλίθη. καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρ-
trix, *cognoscens* quòd accubuit in domo Pharisæi,
τωλὸς, ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου,
afferens alabastrum vnguenti: Et stans secus
38 κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου· καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς
pedes eius retro *flens,* cœpit rigare pedes
πόδας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας
eius lachrymis, & capillis capitis sui ex-
αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέ-
tergebat: & osculabatur pedes eius. & vngebat vnguento.
μασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ.
Videns autem Pharisæus *vocans* eum, ait *in seipso.*
39 ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ,

* & qui es venturus,
* Cùm autem venissent
* qui es venturus,
* languoribus & plagis,
* visum.
* Et cùm discessissent nūtij
ad turbas:
* videre?
* agitatam?
* indutum?
pretiosa sunt, & deliciis,
ἀμφιέννυμι.
* plus quàm Prophetam.
* inter natos
est
* baptismo
* autem
ἀθετέω
* similes dicam
ὀρχέομαι
autem
* deuorator
* de Pharisæis
* vt cognouit
* Iesus
* attulit
ἀλείφω
qui vocauerat
* intra se:

dicens: Hic si esset Propheta, sciret vtique quæ & qualis
λέγων, Οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ
mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est.
γυνὴ, ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι.
Et respondens Iesus, dixit ad illum: Simon, habeo
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτὸν, Σίμων, ἔχω 40
tibi aliquid dicere. *Is verò ait: Magister, dic. Duo debito-
σοί τι εἰπεῖν. ὁ δέ φησι, Διδάσκαλε, εἰπέ. δύο χρεωφειλέ- 41
res erant fœneratori cuidam: vnus debebat denarios quingentos,
ται ἦσαν δανειστῇ τινι· ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια,
*at alter quinquaginta. Non habentibus autem illis *redde-
ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα. μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦ- 42
re, ambobus gratis donauit. Quis ergo eorum, dic, plus
ναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν, εἰπὲ, πλεῖον
eum diliget? Respondens autem Simon, dixit: *Sub-
αὐτὸν ἀγαπήσει; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν, Ὑπο- 43
sumo quòd cui plus donauit. Ille autem dixit ei: Re-
λαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ὀρ-
ctè iudicasti. Et conuersus ad mulierem, Si-
θῶς ἔκρινας. καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ Σί- 44
moni dixit: Vides hanc mulierem? Intraui tuam in
μωνι ἔφη, Βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν
domum, aquam *ad pedes meos non dedisti: hæc autem
οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς
lachrymis rigauit meos pedes: & capillis *capitis
δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς
sui extersit. Osculum mihi non dedisti: hæc autè
αὐτῆς ἐξέμαξε. φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ 45
ex quo intraui, non cessauit *osculans meos pedes.
ἀφ' ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλιπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας.
Oleo caput meum non vnxisti: hæc autem vnguēto vn-
ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἤλει- 46
xit meos pedes. *Cuius gratia, dico tibi, Remittuntur
ψέ μου τοὺς πόδας. οὗ χάριν, λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ 47
peccata eius multa: quoniam dilexit multum. Cui autè *paululū
ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαὶ, ὅτι ἠγάπησε πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον
dimittitur, *paululum diligit. Dixit autè ad illam: Remittuntur *tua
ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. εἶπε δὲ αὐτῇ, Ἀφέωνταί σου 48
peccata. Et cœperunt *simul accumbentes dicere *in
αἱ ἁμαρτίαι. καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν 49
sèipsis: Quis hic est, qui & peccata dimittit?
ἑαυτοῖς, Τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν;
Dixit autem ad mulierem: Fides tua *seruauit te: va-
εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πο- 50
de in *pacem.
ρεύου εἰς εἰρήνην.

*est
*At ille
*& alius
*vnde redderent, donauit vtrisque.
*χαρίζομαι
*Aestimo quia is
*At
*pedibus meis
*suis
*ἐκμάσσω
*osculari
*Propter quod
*ei
*minus
*tibi
*qui simul accumbebant,
*intra se:
*etiam
*saluam fecit
*pace.

CAP. VIII. η.

Et factum est in deinceps, & ipse iter faciebat per *ciuitatem
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς διώδευε κατὰ πόλιν 1
& castella, prædicans & euangelizans regnum
καὶ κώμην, κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ
Dei, & duodecim cum illo, Et mulieres aliquæ quę
θεοῦ. καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, καὶ γυναῖκές τινες αἳ 2
erant curatæ à spiritibus malignis & infirmitatibus,
ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν,
Maria *vocata Magdalene, de qua dæmonia septem ex-
Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνὴ, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξ-
ierant: Et Iohanna vxor Chusæ procuratoris Herodis
εληλύθει· καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρώδου, 3
& Susanna, & aliæ multæ, quæ ministrabant ei de
καὶ Σουσάννα, καὶ ἕτεραι πολλαὶ, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ
facultatibus suis. *Conueniente autem turba plurima,
τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς. συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, 4
& *secundum ciuitatem aduenientibus ad eum, dixit per si-
καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτὸν, εἶπε διὰ πα-
militudinem: Exiit *seminans seminare semen
ραβολῆς, Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον 5
suum: & *in seminando eum, hoc quidem cecidit secus viam, &
αὐτοῦ· καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ
conculcatum est: & volucres cæli comederunt illud.
κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό.
Et aliud cecidit supra petram: & natum exaruit, *propter
καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη, διὰ 6
non habere humorem. Et aliud cecidit *in medio
τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα. καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν 7
*spinarum, & simul *enatæ spinæ suffocauerunt illud.
ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό.
Et aliud cecidit in terram bonam: & *enatum fecit
καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ φυὲν ἐποίησε 8
fructum centuplum. Hæc dicens, clamabat: *Habens aures
καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. ταῦτα λέγων ἐφώνει, Ὁ ἔχων ὦτα
*audire, audiat. Interrogabant autē eum discipuli eius,
ἀκούειν, ἀκουέτω. ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, 9
*dicentes, quæ esset parabola hæc. *Is verò dixit: Vobis da-
λέγοντες, Τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη. ὁ δὲ εἶπεν, Ὑμῖν δέ- 10
tum est nosse *mysteria regni Dei, at cæteris
δοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· τοῖς δὲ λοιποῖς
in parabolis: vt videntes non videant, & audientes non
ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούοντες μὴ

*ciuitates
*quæ vocatur
*ἐξέρχομαι
*Cùm conueniret
*de ciuitatibus properarent
*qui seminat,
*dum seminat, aliud
*καταπατέω
*quia non habebat
*inter spinas:
*exortæ
*συμφύω
*ortum
*Qui habet
*audiendi,
*Quibus
*mysterium
*autem

intelligant. Est autem hæc parabola: Semen est ver-
11 συνιῶσιν. ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή· ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λό-
bum Dei. Qui autem secus viam, *sunt audientes: deinde
12 γος τοῦ θεοῦ. οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν, εἰσὶν οἱ ἀκούοντες, εἶτα
venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum,
ἔρχεται ὁ διάβολος, καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν,
vt ne credentes *saluentur. Qui verò supra petram, qui cùm
13 ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἳ ὅταν
audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi *radicem non
ἀκούσωσι, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ
habent: *qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis
ἔχουσιν, οἳ πρὸς καιρὸν πιστεύουσι, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ
*absistunt. Quod autē in *spinas *cadens, hi sunt qui
14 ἀφίστανται. τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσὸν, οὗτοί εἰσιν οἱ
*audientes, & à solicitudinibus & diuitiis, & voluptatibus vitæ,
ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου
*profecti suffocantur, & non referunt fructum.
πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελεσφοροῦσι.
Quod autē in *pulchram terrā, hi sunt qui in corde *pulchro &
15 τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ
*bono audientes verbum retinent, & fructum afferunt in
ἀγαθῇ, ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσι, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν
patientia. Nemo autem lucernā accendens, operit eam vase,
16 ὑπομονῇ. οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας, καλύπτει αὐτὸν σκεύει,
aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrum ponit,
ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν· ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας ἐπιτίθησιν,
vt intrantes *aspiciant lumen. Non enim est occultum
17 ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσι τὸ φῶς. οὐ γάρ ἐστι κρυπτὸν
quod nō *manifestum fiet: nec absconditum, quod non *cognoscetur, &
ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον, ὃ οὐ γνωσθήσεται, καὶ
in palam veniat. *Aspicite ergo quomodo *auditis. Qui enim
18 εἰς φανερὸν ἔλθῃ. βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε. ὃς γὰρ
*habeat, dabitur illi: & *qui non habeat, & quod videtur habere,
ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς ἐὰν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν,
auferetur ab illo. Venerunt autem ad illum mater
19 ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ
& fratres eius: & non poterant *contingere eum *propter
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν
turbam. Et nuntiatum est illi, dicentibus: Mater tua &
20 ὄχλον. καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ λεγόντων, Ἡ μήτηρ σου καὶ
fratres tui stant foris, videre te volentes.
οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες.
Qui autem respondens, dixit ad eos: Mater mea & fra-
21 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτοὺς, Μήτηρ μου καὶ ἀδελ-
tres mei hi sunt verbum Dei *audientes, & facientes ipsum.
φοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες, καὶ ποιοῦντες αὐτόν.
Et factum est in vna dierum, & ipse ascendit in nauiculam, &
22 καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον, καὶ
discipuli eius: & ait ad illos: *Transeamus in vl-
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, Διέλθωμεν εἰς τὸ πέ-
terius stagni. Et prouecti sunt. Nauigantibus autē illis, *sopi-
23 ραν τῆς λίμνης. καὶ ἀνήχθησαν. πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύ-
tus est. & descendit procella venti in stagnum, & comple-
πνωσε, καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπλη-
bantur, & periclitabantur. Accedentes autem suscitaue-
24 ροῦντο, καὶ ἐκινδύνευον. προσελθόντες δὲ διήγ-
runt eum, dicentes: Præceptor, perimus. *Ille autem excitatus
ειραν αὐτὸν, λέγοντες, Ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ ἐγερθεὶς
obiurgauit ventum, & *fluctuationem aquæ: & *cessauerunt,
ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο,
& facta est tranquillitas. Dixit autem illis: Vbi est fides ve-
25 καὶ ἐγένετο γαλήνη. εἶπε δὲ αὐτοῖς, Ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑ-
stra? *Timentes autem mirati sunt, dicentes ad inuicem: Quis-
μῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, Τίς
*nam hic est, quia & ventis imperat & mari, &
ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ
obediunt ei? Et nauigauerunt ad regionem
26 ὑπακούουσιν αὐτῷ; καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν
*Gadarenorum, quæ est contra Galilæam.
Γαδαρηνῶν, ἥτις ἐστὶν ἀντιπέραν τῆς Γαλιλαίας.
*Exeunti autem ipsi ad terram, occurrit illi vir
27 ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ
quidā ex vrbe, qui habebat *dæmonia ex temporibus multis: & vesti-
τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμά-
mento non induebatur, *& in domo non manebat, sed in
τιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς
monumentis. *Videns verò Iesum, & exclamans, proci-
28 μνήμασιν. ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀνακράξας προσέπε-
dit illi: & voce magna dixit: Quid mihi & tibi? Iesu fili
σεν αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, Τί ἐμοὶ καὶ σοὶ Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ
Dei altissimi? obsecro te, ne me torqueas.
θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μή με βασανίσῃς.
Præcipiebat enim spiritui immundo *exire
29 παρήγγελλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, ἐξελθεῖν
ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum: &
ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ
vinciebatur catenis, & compedibus custoditus: & *perrumpens
ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαρρήσσων
vincula agitabatur à dæmonio in deserta.
τὰ δεσμὰ, ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους.

*hi sunt qui audiunt:
*salui fiant. Nam qui
*radices
*quia
*recedunt.
*cecidit,
*ἀφίσταμαι
*audierunt,
*euntes,
*bonam
*bono & optimo
*videant
*manifestetur
*cognoscatur,
*Videte
*audiatis.
*habet,
*quicunque non habet, etiā quod putat se
*adire
*præ turba.
*qui audiunt
*faciunt.
*autem
*Transfretemus trans stagnū.
Et ascēderunt.
*obdormiuit.
*ἀνάγω
*At ille surgēs increpauit
*tempestatem
*cessauit,
*Qui
*putas
*Gerasenorum
*Et cùm de naui egressus esset
*dæmoniū iam
*neque
*Is vt vidit
*ante illum
*est
*vt exiret
*rupta vincula agebatur
*ἐλαύνω

Interrogauit autem illum Iesus, dicens, Quod tibi est nomen? *is
ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων, τί σοί ἐστιν ὄνομα; ὁ 30
autem dixit, Legio: quia dæmonia multa intrauerunt in eum.
δὲ εἶπε, λεγεών· ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν.
Et rogauerunt illum ‡vt non imperaret illis ‖in a-
καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄ- 31
byssum ‖abire. Erat autem ibi grex porcorum multorum
βυσσον ἀπελθεῖν. ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν 32
pascentium in monte: & rogabant eum vt permitteret
βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ
eis in illos ingredi: & permisit illis.
αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.
*Exeuntia autem dæmonia ab homine, ‡intrauerunt
ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν 33
in porcos: & impetu abiit grex per præceps in
εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν
stagnum, & suffocatus est. ‡Videntes autem pascentes fa-
λίμνην, καὶ ἀπεπνίγη. ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γε- 34
ctum, fugerunt: & abeuntes nuntiauerunt in ciui-
νόμενον, ἔφυγον· καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πό-
tatem, & in ‖agros. Exierunt autem videre *factum‡, &
λιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός, καὶ 35
venerunt ad Iesum: & inuenerunt sedentem hominem
ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον
à quo dæmonia exierant, vestitum, ac sana
ἀφ᾽ οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον, καὶ σωφρο-
mente, ad pedes ‖Iesu: & timuerunt.
νοῦντα, παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν.
Nuntiauerunt autem illis & ‡videntes, quomodo ‖seruatus esset ‖dæ-
ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμο- 36
moniacus. Et rogauerunt illum omnis multitudo circumregionis
νισθείς· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου 37
*Gadarenorum abire ab ipsis: quia timore magno
τῶν Γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ᾽ αὐτῶν· ὅτι φόβῳ μεγάλῳ
simul tenebantur ipse autem ascendens in nauim, reuersus est.
συνείχοντο. αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον, ὑπέστρεψεν.
‖Rogauit autem illum vir à quo exierant dæmonia,
ἐδέετο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνήρ, ἀφ᾽ οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, 38
*esse cum eo: dimisit autem eum Iesus, dicens,
εἶναι σὺν αὐτῷ· ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων,
Redi in domum tuam, & narra quanta fecit tibi Deus.
ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ Θεός. 39
& abiit per vniuersam ciuitatem prædicans, quanta fecisset
καὶ ἀπῆλθε καθ᾽ ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν
illi Iesus. Factum est autem *in redire Iesum,
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν Ἰησοῦν, 40
‖excepit illum turba: erant ‖enim omnes expectantes
ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος. ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες
eum. Et ecce venit vir, cui nomen Iairus, & ipse
αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνήρ, ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ αὐτὸς 41
princeps synagogæ erat: & *cadens ad pedes
ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε· καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας
Iesu, ‡rogabat eum ‖intrare in domum ‖suam.
τοῦ Ἰησοῦ, παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ·
Quia filia ‖vnigenita erat ei *vt annorum duodecim, &
ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ 42
hæc moriebatur. ‡in verò ire ipsum, turba com-
αὕτη ἀπέθνησκεν. ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν, οἱ ὄχλοι συνέ-
primebant eum. Et mulier ‖existens in fluxu sanguinis ab
πνιγον αὐτόν. καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ 43
annis duodecim, quæ ‖medicis impendens omnem ‡vitam,
ἐτῶν δώδεκα, ἥτις ἰατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον,
non potuit ab vllo curari. ‖Accedens
οὐκ ἴσχυσεν ὑπ᾽ οὐδενὸς θεραπευθῆναι· προσελθοῦσα 44
retrò, ‖tetigit fimbriam vestimenti eius, & con-
ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ παρα-
festim stetit fluxus sanguinis eius. Et ait Iesus,
χρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς. καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, 45
Quis ‖tangens me? negantibus autem omnibus, dixit Petrus
τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος
& qui cum illo‖. Præceptor, turbæ comprimunt te, & af-
καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ, ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσί σε, καὶ ἀπο-
fligunt, & dicis, Quis ‡tangens me? ‖At Iesus
θλίβουσι, καὶ λέγεις, τίς ὁ ἁψάμενός μου; ὁ δὲ Ἰησοῦς 46
dixit, Tetigit me aliquis: ‖ego enim noui virtutem ‡exeuntem
εἶπεν, ἥψατό μού τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν
de me. Videns autem mulier quia non latuit, tremens ve-
ἀπ᾽ ἐμοῦ. ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἦλ- 47
nit, & ‖adlabens ei, ob quam causam tetigerit eum, indi-
θε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι᾽ ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγ-
cauit illi coram omni populo, & quéadmodũ sanata sit con-
γειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παρα-
festim. ‡Ipse autem dixit ei, Confide filia: fides tua
χρῆμα. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θάρσει θύγατερ· ἡ πίστις σου 48
‡seruauit te: vade in pace. Adhuc autem illo loquente, ve-
σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην. ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρ- 49
nit quidam ‖à principe synagogæ, dicens ei, Quia mor-
χεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ, ὅτι τέθνη-
tua est filia tua, ‖ne vexa magistrum.
κεν ἡ θυγάτηρ σου. μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον.

*At ille ‡ne ‖vt ‖irent. *Exierunt ergo ‡& ὁρμάω ‡Quod vt viderunt factum qui pascebant, ‖villas. *quod ‡est, ‖eius: ‡qui viderant, ‖sanus factus ‖à legione. *Garazenorum vt discederet ‖Et *vt esset *cùm rediisset Iesus, ‖autem *cecidit ‡rogans ‖vt intraret ‖eius. ‖vnica *ferè ‡Et contigit dum iret, à turbis comprimebatur. *quædam erat ‖in medicos erogauerat *substantiam suam, nec *Accessit ‖& ‖est qui tetigit ‖erant, ‡tetigit ‖Et ‖nam *exiisse *λανθάνω ‖procidit ante pedes eius, & *At ‡saluam fecit ‖ad principem ‖... vexare illum.

At Iesus *audiens, respondit ‖illi, dicens, Ne time:
50 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας, ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, μὴ φοβοῦ·
tantùm crede, & ‡seruabitur. Ingressus autem in
51 μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται. εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν
domum, non permisit intrare ‖neminem si non Petrum & Ioannem
οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην
& Iacobum, & patrem puellæ, & matrem.
καὶ Ἰάκωβον, καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς, καὶ τὴν μητέρα.
Flebant autem omnes, & plangebant illam. ‖ille autem dixit, *Ne
52 ἔκλαιον δὲ πάντες, καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπε, μὴ
flete: non est mortua*, sed dormit. Et deridebant
53 κλαίετε. οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων
eum, scientes quòd mortua esset. Ipse autem eiiciens foras
54 αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω
omnes, & tenens manum eius, clamauit, dicens,
πάντας, καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησε, λέγων, ἡ
Puella, surge. Et reuersus est spiritus eius, & surrexit
55 παῖς ἐγείρου. καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη
continuò: & ‡ordinauit illi dari manducare.
παραχρῆμα· καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν.
Et stupuerunt parentes eius: *ille autem præcepit illis
56 καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς
‡nemini dicere factum‖.
μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

CAP. IX. θ΄

*Conuocans autem duodecim ‡discipulos suos, de-
1 Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδω-
dit illis virtutem & potestatem super omnia dæmonia,
κεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια,
& ‡languores ‖curare. Et misit illos prædicare
2 καὶ νόσους θεραπεύειν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν
regnum Dei, & sanare infirmos.
τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας.
Et ait ad illos, Nihil tuleritis in via, neque
3 καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδὸν, μήτε
virgam, neque peram, neque panem, neque ‖argentum, neque singuli
ῥάβδους, μήτε πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνὰ
duas tunicas ‖habere. Et in quamcunque domum intraueritis, ibi
4 δύο χιτῶνας ἔχειν. καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ
manete, & inde ‖exite. Et quicunque non receperint
5 μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται
vos, exeuntes de ciuitate illa, etiam pulue-
ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν κονιορ-
rem ‡à pedibus vestris excutite in testimonium supra
τὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ᾽
illos. Egressi autem *perambulabant per vicos,
6 αὐτούς. ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας,
euangelizantes & curantes vbique.
εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.
Audiuit autem Herodes tetrarcha ‡facta ab eo
7 ἤκουσε δὲ Ἡρώδης ὁ τετράρχης τὰ γινόμενα ὑπ᾽ αὐτοῦ
omnia, & hæsitabar, ‖propter dici à quibusdam, quia Ioannes
πάντα, καὶ διηπόρει, διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων, ὅτι Ἰωάννης
surrexit à mortuis. A quibusdã verò, quia Elias apparuit: *aliis
8 ἐγήγερται ἀπὸ τῶν νεκρῶν· ὑπό τινων δὲ, ὅτι Ἠλίας ἐφάνη· ἄλλων
autem, quia propheta vnus *antiquorum resurrexit. Et ait Hero-
9 δὲ, ὅτι προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. καὶ εἶπεν ὁ Ἡρώ-
des, Ioannem ego ‖decapitaui, quis autem est iste, de quo ego
δης, Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ
audio talia? & quærebat videre eum. Et reuersi
10 ἀκούω τοιαῦτα; καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν. καὶ ὑποστρέψαντες
apostoli narrauerunt illi quæcunque fecerunt: & ‖assumens
οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν· καὶ παραλαβὼν
illos, secessit seorsum in locum desertum *vrbis vo-
αὐτοὺς, ὑπεχώρησε κατ᾽ ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως κα-
catæ Bethsaidæ. At turbæ cognoscentes secutæ sunt
11 λουμένης Βηθσαϊδά. οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες, ἠκολούθησαν
illum: & ‖excipiens eos, ‡loquebatur illis de re-
αὐτῷ. καὶ δεξάμενος αὐτοὺς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασι-
gno Dei. & ‡opus habentes cura, sanabat.
λείας τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο.
At dies* cœperat declinare. ‖accedentes autem duo-
12 ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν. προσελθόντες δὲ οἱ δώδε-
decim, dixerunt illi, Dimitte turbam, vt abeuntes in
κα, εἶπον αὐτῷ, ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς
‖qui in circuitu vicos & agros, diuertant, & inueniant
τὰς κύκλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγροὺς, καταλύσωσι, καὶ εὕρωσιν
‖cibarium: quia hîc in deserto loco sumus.
ἐπισιτισμόν· ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.
Ait autem ad illos, Date illis vos manducare. *illi
13 εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ
autem dixerũt, Non sunt nobis plus quàm quinque panes, & duo pisces,
δὲ εἶπον, οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ δύο ἰχθύες,
‡si ‖non quid euntes nos ‖emamus in omnem ‖populum
εἰ μή τι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν
hunc escas. Erant *enim ferè viri quinque millia.
14 τοῦτον βρώματα. ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι.
ait autem ad discipulos suos, Facite discumbere illos
εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, κατακλίνατε αὐτοὺς

*autem audito hoc verbo. ‖patri puellæ, Noli timere: ‡salua erit. Et cùm venisset ‖secum quenquam nisi ‖At *Nolite flere *puella, ‡iussit *quibus ‡ne alicui dicerent quod ‖erat. *Conuocatis ‡apostolis, ‡vt ‖curarent, ‖pecuniam, ‖habeatis. ‖ne exeatis. ‡pedum vestrorum *circuibant per castella, ‡quæ fiebant ‖eo quòd diceretur *ab *de antiquis ‖decollaui, ‖assumptis illis *qui est Quod cùm cognouissent turbæ, ‖excepit ‡& ‡eos qui indigebant *autem ‖& ‖turbas, ‖quæ sunt circa castella villasque, ‖escas. *at *nisi forte eamus ‖& ‖hanc turbam *autem

per conuiuia — discubitus per quinquagenos. Et fecerunt ita: & discum-
κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα. καὶ ἐποίησαν οὕτω, καὶ ἀνέ- 15
Acceptis panibus, & duobus piscibus, respexit — bere fecerunt omnes. Accipiens autem quinque panes, & duos
κλιναν ἅπαντας. λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο 16
& — pisces, respiciens in cælum, benedixit illis, & fre-
ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησεν αὐτοὺς, καὶ κα-
distribuit suis vt ponerét ante turbas. — git, & dedit discipulis apponere turbæ.
τέκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ.
quod superfuit — Et manducauerunt, & saturati sunt omnes: & sublatum est abun-
χορτάζω — καὶ ἔφαγον, καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες. καὶ ἤρθη τὸ πε- 17
αἴρω — dans illis fragmentorum cophini duodecim.
ρισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι δώδεκα.
cùm solus esset orans, — Et factum est in esse ipsum orantem soli-
καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον καταμό- 18
cum illo & — tariè, simul erant ei discipuli, & interrogauit illos, di-
νας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέ-
cens, Quem me dicunt turbæ esse?
γων, τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι;
At respóderũt & — Illi autem respondentes dixerunt, Ioannem Baptistam: alii
οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν· ἄλλοι 19
vnus de prioribus — autem Eliam, alii verò quia propheta quidam antiquorum resurrexit.
δὲ Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ, ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.
Dixit autem illis, Vos autem quem me dicitis esse? respon-
εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκρι- 20
Simon At — dens autem Petrus, dixit, Christum Dei. Ille autem incre-
θεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπε, τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ. ὁ δὲ ἐπιτι- 21
ne cui dicerent — pans illos, præcepit nemini dicere hoc, Dicens,
μήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο, εἰπὼν, 22
Quia oportet filium hominis multa pati, & repro-
ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκι-
bari à senioribus & principibus sacerdotũ, & scri-
μασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμμα-
bis, & occidi, & tertia die resurgere.
τέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.
Dicebat autem ad omnes. Si quis vult post me venire,
ἔλεγε δὲ πρὸς πάντας, εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, 23
abneget semetipsum, & tollat crucem suam quo-
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ'
tidie, & sequatur me. Qui enim voluerit
ἡμέραν, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν 24
saluam facere, nam qui — animam suam seruare, perdet illam: qui autem perdiderit
ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν
saluam faciet — animam suam propter me, hic seruabit illam.
ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.
si lucretur — Quid enim proficit homo lucratus mundũ vniuersum,
τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, 25
perdat, & detrimentum sui faciat? — seipsum autem perdens, aut damno affectus?
ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας, ἢ ζημιωθείς;
Nam — Qui enim erubuerit me & meos sermones, hunc
ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ 26
maiestate — filius hominis erubescet, cùm venerit in glo-
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δό-
ria sua, & patris, & sanctorum angelorum.
ξῃ αὐτοῦ, καὶ τοῦ πατρὸς, καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.
stantes, — Dico autem vobis verè, Sunt aliqui hîc stantium, qui non
λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστώτων, οἳ οὐ 27
gustabunt mortem, donec videant regnum Dei.
μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.
Factum est autem post verba hæc ferè dies octo,
ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτὼ, 28
assumpsit & — & assumens Petrum, & Ioannem, & Iacobum, ascendit
καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον, καὶ Ἰωάννην, καὶ Ἰάκωβον ἀνέβη
vt oraret. dum oraret — in montem orare. Et facta est in oran-
εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ προσεύ- 29
do ipsum, species vultus eius altera, &
& — χεσθαι αὐτὸν, τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ
vestitus eius albus refulgens.
ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων.
cum eo, autem — Et ecce viri duo colloquebantur illi, qui erant Moy-
καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μω- 30
maiestate, excessum — ses & Elias. Qui visi in gloria, dicebant exo-
σῆς καὶ Ἠλίας· οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ, ἔλεγον τὴν ἔξο- 31
completurus erat — dum eius, quem futurus erat implere in Hierusalem. At Pe-
δον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ. ὁ δὲ Πέ- 32
verò, erant & — trus & qui cum illo erant, grauati somno. euigilan-
τρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. διαγρηγορήσαν-
maiestatem, qui stabant cum illo. — tes autem viderunt gloriam eius, & duos viros simul
τες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνε-
cùm discederent — stantes illi. Et factum est in discedere ipsos
στῶτας αὐτῷ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς 33
bonum — ab illo, ait Petrus ad Iesum, Præceptor, pulchrum
ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν· ἐπιστάτα, καλόν
est nos hîc esse: & faciamus tabernacula tria, vnum tibi, &
ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοι, καὶ
nesciens — vnum Moysi, & vnum Eliæ, non sciens quid diceret.
μίαν Μωσεῖ, καὶ μίαν Ἠλίᾳ, μὴ εἰδὼς ὃ λέγει.
loquente, — Hæc autem illo dicente, facta est nubes, & obumbrauit
& intrantibus illis — ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος, ἐγένετο νεφέλη, καὶ ἐπεσκίασεν 34
eos: timuerunt autem in illos intrare in nu-
αὐτούς. ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νε-

bem. Et vox facta est de nube, dicens, Hic
35 φέλην. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός
est filius meus dilectus, ipsum audite. Et in fie- — dum fieret vox,
36 ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐν τῷ γε-
ri vocem, inuentus est Iesus solus: & ipsi tacuerunt,
νέσθαι τὴν φωνὴν, εὑρέθη ὁ Ἰησοῦς μόνος. καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν, — dixerunt
& nemini enuntiauerunt in illis diebus nihil eorum quæ vi- — quicquam ex his
καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑω-
derant. Factum est autem in sequenti die, descendentibus
37 ράκασιν. ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, κατελθόντων
illis de monte, occurrit illi turba multa.
αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.
Et ecce vir de turba exclamauit, dicens, Magister,
38 καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησε, λέγων, διδάσκαλε,
obsecro te, respice in filium meum, quia vnigenitus est — vnicus
δέομαί σου, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν υἱόν μου· ὅτι μονογενής ἐστί
mihi. Et ecce spiritus apprehendit eum, & subitò
39 μοι· καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτὸν, καὶ ἐξαίφνης
clamat, & discerpit eum cum spuma, & vix disce- — elidit, & dissipat
κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχω-
dit ab ipso, conterens eum. Et rogaui disci- — dilanians
40 ρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, συντρῖβον αὐτόν. καὶ ἐδεήθην τῶν μα-
pulos tuos vt eiicerent illum, & non potuerunt.
θητῶν σου ἵνα ἐκβάλλωσιν αὐτὸ, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.
Respondens autem Iesus, dixit, O generatio infidelis & per-
41 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διε-
uersa, vsquequo ero apud vos, & patiar vos?
στραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν;
adduc huc filium tuum. Adhuc autem accedente — Et cùm accederet, elisit
42 προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου. ἔτι δὲ προσερχομένου
eo, lacerauit illum dæmonium, & dissipauit. increpauit — &
αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον, καὶ συνεσπάραξεν. ἐπετί-
pauit autem Iesus spiritum immundum, & sanauit
μησε δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο
puerum, & reddidit illum patri eius. Stupe-
43 τὸν παῖδα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. ἐξεπλήσ-
bant autem omnes in magnitudine Dei: omnibus autem — que
σοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ Θεοῦ· πάντων δὲ
mirantibus in omnibus quæ faciebat Iesus, dixit ad
θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, εἶπε πρὸς — cordibus vestris
discipulos suos: Ponite vos in aures vestras
44 τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν — τίθημι
sermones istos: nam filius hominis futurus est tra- — enim
τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδί- — Futurum est vt tradatur
di in manus hominum. Illi autem ignorabant verbum — At.
45 δοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα
istud, & erat occultum ab ipsis, vt non sentiren[t] — velatum ab eos,
τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθων[ται] — παρακα-
illud: & timebant interrogare eum de verbo hoc.
αὐτό· καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου. — λύπτομαι
Intrauit autem ratiocinatio in eos, hæc, quis esset ma- — cogitatio
46 εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς ἂν εἴη μεί-
ior eorum. At Iesus videns ratiocinationem cor- — cogitationes
47 ζων αὐτῶν. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρ-
dis illorum, assumens puerum, statuit illum secus se: — apprehendit &
δίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίου, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ·
Et ait illis, Quicunque susceperit istum puerum in
48 καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ
nomine meo, me recipit: & quicunque me receperit, re-
τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέ-
cipit mittentem me. qui enim minor in omnibus vo- — eum qui misit
χεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑ- — Nam est inter vos omnes,
bis existens, hic erit magnus. — maior est.
μῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας.
Respondens autem Ioannes, dixit, Præceptor, vidimus quendam
49 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν, ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα
in nomine tuo eiicientem dæmonia, & prohi-
ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα τὰ δαιμόνια, καὶ ἐκωλύ-
buimus eum, quia non sequitur nobiscum. Et ait ad
50 σαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. καὶ εἶπε πρὸς
illum Iesus, Ne prohibete: qui enim non est aduersus nos, pro nobis — Nolite prohibere,
αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, μὴ κωλύετε· ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν — vos vobis
est. Factum est autem in compleri dies — dum complerentur
51 ἐστι. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς
assumptionis eius, & ipse faciem suam firmauit
ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξε
ad ire in Hierusalem. Et misit nun- — vt iret
52 τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέ-
tios ante conspectum suum: & euntes intrauerunt in
λους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς
vicum Samaritanorum, vt pararent illi. Et non rece- — ciuitatem
53 κώμην Σαμαρειτῶν, ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ. καὶ οὐκ ἐδέ-
perunt eum, quia facies eius erat iens in — euntis
ξαντο αὐτὸν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς
Hierusalem. Videntes autem discipuli eius Iacobus — Cùm vidissent
54 Ἱερουσαλήμ. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος
& Ioannes, dixerunt, Domine, vis dicamus ignem descendere — dicimus vt ignis descender[et]
καὶ Ἰωάννης, εἶπον, κύριε, θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι
de cælo, & consumere illos, vt & Elias fecit? — consumat
ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι αὐτοὺς, ὡς καὶ Ἠλίας ἐποίησε;

* Conuersus autem increpauit illos, & dixit, Non scitis cuius

στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, οὐκ οἴδατε οἵου 55

spiritus estis vos. Nam filius hominis non venit

πνεύματός ἐστε ὑμεῖς. ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε 56

animas hominum perdere, sed saluare. & abierunt

ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι. καὶ ἐπορεύθησαν

in aliam vicum. Factum est autem ambulantibus illis in

εἰς ἑτέραν κώμην. ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν 57

via, dixit quidam ad illum, Sequar te quocunque ab-

τῇ ὁδῷ, εἶπέ τις πρὸς αὐτόν, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀ-

ieris, Domine. Et dixit illi Iesus, Vulpes

πέρχῃ, κύριε. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες 58

foueas habent, & volucres cæli nidos:

φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις·

verùm filius hominis non habet vbi caput reclinet.

ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

Ait autem ad alterum, Sequere me. ille autem dixit, Domine,

εἶπε δὲ πρὸς ἕτερον, ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπε, κύριε, 59

permitte mihi abeunti primùm sepelire patrem meum.

ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα μου.

Dixit autem ei Iesus, Sine mortuos sepelire suos

εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν 60

mortuos: tu autem abiens annuncia regnum Dei.

νεκρούς· σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

* Ait autem & alter, Sequar te Domine, primùm autem

εἶπε δὲ καὶ ἕτερος, ἀκολουθήσω σοι κύριε, πρῶτον δὲ 61

permitte mihi renunciare his qui ad domum meam.

ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου.

Ait autem ad illum Iesus, Nemo immittens manum

εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα 62

suam ad aratrum, & respiciens in quæ retrò, aptus est

αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν

ad regnum Dei.

εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Margin notes: Et; dicens, Nescitis; aliud castellum; autem; ire &; sque; vt mortui sepeliant; vade &; Et Ised; domi sunt; regno

CAP. X. ι.

Post autem hæc designauit Dominus & alios septua-

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος, καὶ ἑτέρους ἑβδομή- 1

ginta, & misit illos per binos ante faciem suam

κοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ,

in omnem ciuitatem & locum quò ipse futurus erat ipse venire.

εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.

* Dicebat igitur ad illos, Ipsa quidem messis multa, at

ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς, ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ 2

operarij pauci: rogate ergo dominum messis vt

ἐργάται ὀλίγοι. δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως

emittat operarios in messem suam.

ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

Ite: ecce ego mitto vos, sicut agnos in medio

ὑπάγετε· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς, ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ 3

luporum. Ne portate marsupium, non peram, neque cal-

λύκων. μὴ βαστάζετε βαλάντιον, μὴ πήραν, μηδὲ ὑπο- 4

ceamenta: & neminem per viam salutaueritis.

δήματα. καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε.

In quamcumque domum intraueritis, primùm dicite, Pax

εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, εἰρήνη 5

domui huic. Et si quidem fuerit ibi filius pacis, requies-

τῷ οἴκῳ τούτῳ. καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύ- 6

cet super illum pax vestra: si verò non, ad vos reuer-

σεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνα-

tetur. In eadem autem domo manete, edentes & bi-

κάμψει. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες καὶ πί- 7

bentes quæ apud illos. dignus enim operarius mercede sua est.

νοντες τὰ παρ' αὐτῶν. ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι.

Ne transite de domo in domum. Et in quamcunque ci-

μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. καὶ εἰς ἣν δ' ἂν πό- 8

uitatem intraueritis, & susceperint vos, manducate apposita

λιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα

vobis. Et curate qui in illa infirmos, & dicite

ὑμῖν. καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε 9

illis, Appropinquauit in vos regnum Dei. In quamcunque autem

αὐτοῖς, ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. εἰς ἣν δ' ἂν 10

ciuitatem intraueritis, & non susceperint vos, exeuntes in

πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς

plateas eius, dicite, Etiam puluerem adhærentem

πλατείας αὐτῆς, εἴπατε, καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν κολληθέντα 11

nobis de ciuitate vestra, abstergimus vobis. tamen hoc

ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν ἀπομασσόμεθα ὑμῖν. πλὴν τοῦτο

scitote, quia appropinquauit super vos regnum Dei.

γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Dico autem vobis, quia Sodomis in die illa remissius

λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον 12

erit, quàm ciuitati illi. Væ tibi Chorosaim, væ tibi Beth-

ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. οὐαί σοι Χοραζίν, οὐαί σοι Βηθ- 13

saida, quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes quæ fa-

σαϊδά, ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γε-

ctæ in vobis, olim vtique in cilicio & cinere sedentes

νόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι

pœnituissent. Veruntamen Tyro & Sidoni remissius erit in

μετενόησαν. πλὴν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν 14

Margin notes: ἀναδείκνυμι; duos; erat ipse venturus; Et illis; autem; inter lupos. Nolite portare sacculum, neq;; In autem; sunt; nolite transire; quæ apponuntur; sunt; qui adhæsit; extergimus in vos.; sunt; pœniterent.

iudicio, quàm vobis. Et tu Capharnaum vsque ad cælum

τῇ κρίσει, ἢ ὑμῖν. καὶ σὺ Καπερναοὺμ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ 15

exaltata, vsque ad infernum demergeris. Audiens vos,

ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ. ὁ ἀκούων ὑμῶν, 16

me audit: & spernens vos, me spernit: at me spernens,

ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν,

spernit mittentem me. Reuersi sunt autem septua-

ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με. ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδο- 17

ginta cum gaudio, dicentes, Domine, etiam dæmonia subii-

μήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες, κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑπο-

ciuntur nobis in nomine tuo. Ait autem illis, Videbam

τάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου. εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐθεώρουν 18

Satanam sicut fulgur de cælo cadentem.

τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα.

Ecce do vobis potestatem calcandi supra serpentes & scor-

ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορ- 19

piones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis non noce-

πίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδι-

bit. Veruntamen in hoc ne gaudete, quia spiritus vobis subii-

κήσῃ. πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑπο- 20

ciuntur: gaudete autem quòd nomina vestra scripta sunt in

τάσσεται· χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς

cælis. In ipsa hora exultauit spi-

οὐρανοῖς. ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύ- 21

ritu Iesus, & dixit, Confiteor tibi Pater, Domine

ματι ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ, κύριε

cæli & terræ, quòd abscondisti hæc à sapientibus &

τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ

prudentibus, & reuelasti ea paruulis. etiam Pater, quoniam

συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατήρ· ὅτι

sic factum est beneplacitum ante te.

οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.

Omnia mihi tradita sunt à Patre meo: & nemo

πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου· καὶ οὐδεὶς 22

scit quis sit filius, si non pater: & quis sit pater,

γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ· καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ,

si non filius, & cui voluerit filius reuelare.

εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

Et conuersus ad discipulos, priuatim dixit,

καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητάς, κατ' ἰδίαν εἶπε, 23

Beati oculi videntes quæ videtis.

μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε.

Dico enim vobis, quòd multi prophetæ & reges volue-

λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέ- 24

runt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ

λησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ

auditis, & non audierunt. Et ecce legisperitus quidam surrexit

ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη, 25

tentans illum, & dicens, Magister, quid faciens vitam

ἐκπειράζων αὐτόν, καὶ λέγων, διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν

æternam possidebo? Ille autem dixit ad eum, In

αἰώνιον κληρονομήσω; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν, ἐν τῷ 26

lege quid scriptum est? quomodo legis?

νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;

Ille autem respondens dixit, Diliges Dominum Deum tuum

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου 27

ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex

ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ

tota fortitudine tua, & ex omni cogitatione tua, & pro-

ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλη-

ximum tuum sicut teipsum. Dixit autem illi, Rectè respondisti:

σίον σου ὡς σεαυτόν. εἶπε δὲ αὐτῷ, ὀρθῶς ἀπεκρίθης· 28

hoc fac, & viues. Ille autem volens iustificare seipsum,

τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ. ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτόν, 29

dixit ad Iesum, Et quis est meus proximus?

εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ τίς ἐστί μου πλησίον;

Suscipiens autem Iesus, dixit, Homo quidam descendebat

ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄνθρωπός τις κατέβαινεν 30

ab Hierusalem in Iericho, & latronibus incidit: qui etiam

ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχώ, καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν. οἳ καὶ

exuentes eum, & plagas imponentes, abierunt, relinquentes

ἐκδύσαντες αὐτόν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες

semiuiuum existentem. Secundum fortem autem sacerdos quidam de-

ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέ- 31

scendit in via illa, & videns illum, præteriuit.

βαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτόν, ἀντιπαρῆλθεν.

Similiter autem & Leuita, factus secundum locum, veniens & videns,

ὁμοίως δὲ καὶ Λευΐτης, γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν 32

pertransiit. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus

ἀντιπαρῆλθεν. Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων, ἦλθε κατ' 33

eum, & videns eum, visceribus commotus est. Et accedens

αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτόν, ἐσπλαγχνίσθη· καὶ προσελθὼν 34

alligauit vulnera eius, infundens oleum & vinum:

κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον·

ascendere faciens autem illum in proprium iumentum, duxit in

ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν εἰς

diuersorium. & curam egit eius. Et in crastinum

πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον 35

exiens, eiiciens duos denarios dedit tabernario, &

ἐξελθών, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ

Margin notes: Qui audit; qui spernit; qui autem me spernit, spernit eum qui misit; duo; Et; dedi; nolite gaudere; in; sancto; placuit; nisi; suos; qui videns vos; faciendo; Ac; omnibus viribus tuis, mente que; in latrones; despoliauerūt plagis imposi-; semiuiuo relicto. Accidit vt descenderet eadem via; viso illo; ἀντιπαρέρχομαι; cum esset secus & videret eũ, misericordia appropians; & imponens suum; stabulum; altera die profectus; &; stabulario.

ait illi, Curam habe illius, & quodcunque adinsum-
εἶπεν αὐτῷ, ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ, τι ἂν προσδαπα-
pseris, ego in redire me, reddam tibi.
νήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με, ἀποδώσω σοι.
Quis igitur horum trium videtur tibi proximus fuisse
τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ 36
incidentis in latrones? Ille autem dixit, Faciens
ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς; ὁ δὲ εἶπεν, ὁ ποιήσας τὸ 37
misericordiā cum illo. ait ergo illi Iesus, Vade, & tu fac
ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, πορεύου, καὶ σὺ ποίει
similiter. Factum est autem in ire eos, & ipse
ὁμοίως. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτούς, καὶ αὐ- 38
intrauit in vicum quendam: mulier autem quædā nomine Martha,
τὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα,
excepit illum in domum suam.
ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.
Et huic erat soror vocata Maria, quæ etiam se-
καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαρία, ἣ καὶ παρακα- 39
dens secus pedes Iesu audiebat verbum illius.
θίσασα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ.
At Martha distrahebatur circa multum ministerium. stans
ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν. ἐπιστᾶ- 40
autem ait, Domine, non curæ est tibi quòd soror mea solam me
σα δὲ εἶπε, κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με
reliquit ministrare? dic ergo illi vt mihi simul suscipiat.
κατέλιπε διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται.
Respondens autem dixit illi Iesus, Martha, Martha, solli-
ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μάρθα, Μάρθα, με- 41
citaes, & turbaris circa multa. Vnius verò est vsus.
ριμνᾷς, καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά· ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. 42
Maria autem bonam partem elegit, quæ non aufere-
Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθή-
tur ab ea.
σεται ἀπ' αὐτῆς.

superërogaueris, cùm rediero, illi qui incidit, At, Qui fecit, in illum. &, dum irent, quoddam castellum: &, nomine, Domini, autem satagebat, frequens, quæ stetit &, me adiuuet. συναντιλαμβάνω, Et, Dominus, erga plurima., Vnum porrò, necessarium., optimam

CAP. XI. ια'

Et factum est in esse ipsum in loco quodam oran-
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμε- 1
tem, vt cessauit, dixit quidam discipulorum eius ad eum,
νον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν,
Domine, doce nos orare, sicut & Ioannes do-
κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδί-
cuit discipulos suos. Ait autem illis, Cùm ora-
δαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὅταν προσ- 2
tis, dicite, Pater noster qui in cælis, sanctificetur
εύχησθε, λέγετε, πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω
nomen tuum: adueniat regnum tuum: fiat voluntas
τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά
tua sicut in cælo, & in terra. Panem nostrum
σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν 3
quotidianum da nobis iuxta diem. Et dimitte nobis
ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς 4
peccata nostra, & enim ipsi dimittimus omni debenti nobis:
ἁμαρτίας ἡμῶν· καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν.
& ne inducas nos in tentationem, sed libera nos à
καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν· ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ
malo. Et ait ad illos, Quis ex vobis habebit a-
τοῦ πονηροῦ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φί- 5
micum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi,
λον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου, καὶ εἴπῃ αὐτῷ,
Amice, commoda mihi tres panes: Quoniam amicus meus ve-
φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους· ἐπειδὴ φίλος μου παρεγέ- 6
nit de via ad me, & non habeo quod apponam ei.
νετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ.
Et ille deintus respondens, dicat, Ne mihi molestias exhi-
κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ, μή μοι κόπους πάρε- 7
be: iam ostium clausum est, & pueri mei mecum in
χε· ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ εἰς
cubili sunt: non possum surgens dare tibi.
τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι.
Dico vobis, si & non dederit ei surgens propter esse
λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστάς, διὰ τὸ εἶναι 8
illius amicum, propter improbitatem eius excitatus dabit illi
αὐτοῦ φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ
quotquot habet opus. Et ego vobis dico, Petite, & dabitur
ὅσων χρῄζει. κἀγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται 9
vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.
ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.
Omnis enim petens accipit, & quærens inuenit, &
πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ 10
pulsanti aperietur. Quem autem vestrum patrem petet
κρούοντι ἀνοιγήσεται. τίνα δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει 11
filius panem, non lapidem dabit illi? si & piscem, non pro
ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον δώσει αὐτῷ; εἰ καὶ ἰχθύν, μὴ ἀντὶ
pisce serpentem dabit illi? Aut & si petierit ouum, non
ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ᾠόν, μὴ 12
dabit illi scorpionem? Si ergo vos mali subsi-
ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρ- 13
stentes, nostis bona dona dare filiis vestris,
χοντες, οἴδατε ἀγαθὰ δόματα διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν,

cùm esset, orans, vnus ex discipulis, Et, tes, adpræsentem, hodie., siquidem, vestrûm, ante illum., Noli mihi molestus esse:, surgere &, Et si ille perseuerauerit pulsans, dico vobis, etsi non dabit illi surgens eo quòd amicus eius sit, tamen, surget, &, necessarios., qui petit, qui quærit, Quis autem ex vobis, petit, nunquid, Aut, nunquid porriget, cùm sitis, data

quantò magis pater de cælo dabit spiritum sanctum
πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον
petentibus se? Et erat eiiciens dæmonium,
14 τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον,
& illud erat mutum. factum est autem dæmonio egresso, lo-
καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν. ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος, ἐ-
cutus est mutus: & admiratæ sunt turbæ.
λάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι.
Quidam autem ex eis dixerunt, In Beelzebub principe dæ-
15 τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαι-
moniorum eiicit dæmonia. Alii autem tentantes
16 μονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. ἕτεροι δὲ πειράζοντες
signum ab eo quærebant de cælo. Ipse autem videns
17 σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ. αὐτὸς δὲ εἰδὼς
cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum in
τὰ διανοήματα αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσα βασιλεία ἐφ'
seipsum diuisum desolatur, & domus supra domum cadit.
ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει.
Si autem & Satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit
18 εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται
regnum eius? quia dicitis in Beelzebub eiicere me
ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε, ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με
dæmonia. Si autem ego in Beelzebub eiicio
19 τὰ δαιμόνια. εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ
dæmonia, filii vestri in quo eiiciunt? propter hoc iudices vestri
δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο κριταὶ ὑμῶν
ipsi erunt. Si autem in digito Dei eiicio
20 αὐτοὶ ἔσονται. εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ
dæmonia, profectò præuenit in vos regnum Dei.
δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
Cùm fortis armatus custodit suum
21 ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ
atrium, in pace sunt obtingentia ipsius.
αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.
Postquam autem fortior eo superueniens vicerit eum,
22 ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν
omnem armaturam eius tollit, in qua confidebat, & spolia eius
πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει, ἐφ' ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ
distribuit. Non existens mecum, contra me est: &
23 διαδίδωσιν. ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ
non colligens mecum, dispergit. Cùm immundus
24 μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει. ὅταν τὸ ἀκάθαρτον
spiritus exierit ab homine, perambulat per inaquosa
πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων
loca, quærens requiem: & non inueniens, dicit, Reuer-
τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν· καὶ μὴ εὑρίσκον, λέγει, ὑπο-
tar in domum meam, vnde exiui.
στρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον·
Et veniens inuenit scopis versam & ornatam.
25 καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον.
Tunc vadit & assumit septem alios spiritus
26 τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα
nequiores seipso, & ingressi habitant ibi: & fiunt
πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ
nouissima hominis illius peiora prioribus.
ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.
Factum est autē in dicere ipsum hæc, extollens quædā mulier
27 ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ
vocem ex turba, dixit illi, Beatus uterus por-
φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ, μακαρία ἡ κοιλία ἡ βα-
tauit te, & vbera quæ suxisti. Ille autem dixit,
28 στάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας. αὐτὸς δὲ εἶπε,
Quinimò beati audientes verbum Dei, & custodien-
μενοῦνγε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ φυλάσσον-
tes illud. At turbis congregatis, cœpit
29 τες αὐτόν. τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων ἤρξατο
dicere, Generatio hæc mala est: signum quærit, & si-
λέγειν, ἡ γενεὰ αὕτη πονηρά ἐστι· σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ ση-
gnum non dabitur ei, si non signum Ionæ prophetæ.
μεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου·
Sicut enim factus est Ionas signum Niniuitis, ita erit
30 καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς Νινευΐταις, οὕτως ἔσται
& filius hominis generationi isti. Regina Austri
31 καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ. βασίλισσα νότου
excitabitur in iudicio cum viris generationis huius, & con-
ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κα-
demnabit illos: quia venit à terminis terræ audire sa-
τακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σο-
pientiam Salomonis: & ecce plus Salomone hic. Viri Ni-
32 φίαν Σολομῶνος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. ἄνδρες Νι-
niuitæ resurgent in iudicio cum generatione hac, & con-
νευῗ ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατα-
demnabunt illam: quia pœnitentiā egerunt ad proclamationem Ionæ, & ecce
κρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ
plus Iona hic. Nemo autem lucernam accendens in abscondito
33 πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας, εἰς κρυπτὴν
ponit, neque sub modio, sed supra candelabrum, vt
τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα
ingredientes lumen videant.
οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν.

vester, bonum, & cùm eiecisset dæmoniū, Et, vidit, desolabitur, cadet., διαμερίζω, ideo, Porrò si, peruenit, ea quæ possidet., Si, vniuersa arma, aufert, quibus, distribuet., Qui non est, qui non colligit, de, cùm venerit, eam scopis mundatam, secum, cùm diceret, de, venter qui portauit, At, qui audiunt, custodiunt, autem concurrentibus, generatio nequam:, nisi, fuit, surget, finibus, quàm Salomon, prædicationē, quàm Ionas, accendit, &, qui ingrediuntur

Lucerna corporis* est oculus*: cum ergo ocu-
ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ὅταν οὖν ὁ ὀφ- 34
lus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum est:
θαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν·
si autem *sceleratus fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum*.
ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.
*Aduerte ergo ne lumen quod in te, tenebræ sint.
σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ, σκότος ἐστίν. 35
Si ergo corpus tuum totum lucidum, non habens aliquã partem *tene-
εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινὸν, μὴ ἔχον τι μέρος σκο- 36
brosam, erit lucidum totum, *vt cum lucerna *fulgore il-
τεινὸν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φω-
luminat te. *In autem loqui, rogauit illum Pharisæus quidã
τίζῃ σε. ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἠρώτα αὐτὸν Φαρισαῖός τις 37
vt pranderet apud se: ingressus autem recubuit.
ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῷ. εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν.
At Pharisæus* videns admiratus est, quod non *prius ablutus esset
ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν, ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη 38
ante prandium. Ait autem Dominus ad illum, Nunc
πρὸ τοῦ ἀρίστου. εἶπε δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτὸν, νῦν 39
vos Pharisæi quod deforis* calicis & catini
ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος
mundatis: quod autem intus vestrum, plenum est rapina & iniquitate.
καθαρίζετε· τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας.
Stulti, nonne *faciens quod deforis*, & quod deintus* fe-
ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν, καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίη- 40
cit? Veruntamen *inexistentia, date eleemosynam, & ecce omnia
σε; πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα 41
munda vobis sunt. Sed væ vobis Pharisæis, quia
καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν. ἀλλ' οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι 42
decimatis mentham, & rutam, & omne o-
ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, καὶ τὸ πήγανον, καὶ πᾶν λάχα-
lus, & præteritis iudicium & charitatem Dei. hæc*
νον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. ταῦτα
oportuit facere, & illa non omittere.
ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.
Væ vobis Pharisæis, quia diligitis* *primam
οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτο- 43
sessionem in synagogis, & salutationes in
καθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς
*foris. Væ vobis scribæ & Pharisæi hypo-
ἀγοραῖς. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑπο- 44
critæ, quia estis vt monumenta *non apparentia, & homines
κριταί· ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι
deambulantes supra *non sciunt.
οἱ περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν.
Respondens autẽ quidam *legisperitorum, ait illi, Magister,
ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν, λέγει αὐτῷ, διδάσκαλε, 45
hæc dicens *& nos notas. Ille autem ait, Et vobis
ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις. ὁ δὲ εἶπε, καὶ ὑμῖν 46
legisperitis væ: quia oneratis homines oneribus *difficili.
τοῖς νομικοῖς οὐαί· ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσ-
ter portabilibus, & ipsi vno *digitorum vestrorum non *attingitis
βάστακτα· καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε
onera. Væ vobis, *quia ædificatis monumenta
τοῖς φορτίοις. οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα 47
prophetarum, at patres vestri occiderunt illos.
τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς.
Profectò testificamini *& consentitis operibus pa-
ἄρα μαρτυρεῖτε, καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέ- 48
trum vestrorũ, quonia ipsi quidem occiderunt eos, vos autem ædi-
ρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτοὺς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδο-
ficatis eorum sepulchra. *Propter hoc & sapientia Dei
μεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα. διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ 49
dixit: Mittam ad illos prophetas & apostolos: & ex
εἶπεν, ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους· καὶ ἐξ
illis occident, & persequentur: Vt inquiratur
αὐτῶν ἀποκτενοῦσι, καὶ ἐκδιώξουσιν· ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ 50
sanguis omnium prophetarum, *effusus à consti-
αἷμα πάντων τῶν προφητῶν, τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ κατα-
tutione mundi à generatione ista; A sanguine
βολῆς κόσμου, ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης· ἀπὸ τοῦ αἵματος 51
Abel, vsque ad sanguinem Zachariæ *perditi inter
Ἄβελ, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ
altare & ædem. *etiam dico vobis, require-
τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου. ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσε-
tur à generatione hac. Væ vobis legisperitis,
ται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς· 52
quia tulistis clauem scientiæ: ipsi non introistis, &
ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε, καὶ
*introeuntes prohibuistis. *Dicente autem illo hæc
τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε. λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα 53
ad illos, cœperunt *scribæ & Pharisæi grauiter
πρὸς αὐτοὺς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς
insistere, & *obtundere ipsum de multis.
ἐνέχειν, καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων,
Insidiantes ei, & quærentes *venari aliquid de o-
ἐνεδρεύοντες αὐτὸν, καὶ ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στό- 54
re eius, vt accusarent eum.
ματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

*tui · *tuus: Si · *est: · *nequam fuerit. · *Vide ergo · *fuerit, *tenebrarum, *& sicut *fulgoris *illuminabit · *Et cum loqueretur, · *Iesus autem · *autem cœpit intra se reputãs dicere, quare *baptizatus esset · *est · *qui fecit *est, etiam id *quod superest, · *autem · *primas cathedras · *foro. · *quæ non apparent, *nesciunt. · *ex legisperitis · *etiam contumeliam nobis facis. *quæ portare non possunt: *tangitis sarcinas. *digito vestro · *qui · *quod · *Propterea · *ἐκζητεῖται · *qui est · *qui periit · *Ita · *eos qui introibant *Cum autem diceret *legisperiti *os eius opprimere · *capere

CAP. XII. ιβ'.

*In quibus adcongregatis myriadibus turba, vt
1 Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε
conculcare alij alios, cœpit dicere ad discipulos
καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς
suos primum, Attendite vobis ipsis à fermento Pha-
αὐτοῦ πρῶτον, προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φα-
risæorum, quod est hypocrisis. Nihil *enim cooper-
2 ρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις. οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμ-
tum est, quod non reueletur: *& absconditũ quod nõ scia-
μένον ἐστὶν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθή-
tur. *Propter quæ quæ in tenebris dixistis, in lumine
3 σεται. ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ
*audientur: & quod *ad autem locuti estis in cubiculis,
ἀκουσθήσεται· καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις,
prædicabitur *supra domos. Dico autem vobis
4 κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων. λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς
amicis meis, Ne *timeatis ab *occidentibus corpus,
φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα,
& post hæc non *habentibus abundantius quid *facere.
καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν τι ποιῆσαι.
Ostendam autem vobis quem timeatis: timete *illum post
5 ὑποδείξω δὲ ὑμῖν, τίνα φοβηθῆτε. φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ
occidere potestatem *habentem inmicere in gehennam. ita
ἀποκτεῖναι, ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν. ναὶ
dico vobis, hunc timete. Nonne quinque passeres væ-
6 λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε. οὐχὶ πέντε στρουθία πω-
neunt *assariis duobus? & vnus ex illis non est in obli-
λεῖται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησ-
uione coram Deo. Sed & capilli capitis
7 μένον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς
vestri omnes numerati sunt. *ne ergo *timete: multis passe-
ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται. μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρου-
ribus *præstatis vos. Dico autem vobis, Omnis quicunq; cõfessus fuerit
8 θίων διαφέρετε ὑμεῖς. λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ
in me coram hominibus, & filius hominis con-
ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμο-
fitebitur *in illo coram angelis Dei.
λογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ.
*At negans me coram hominibus, negabi-
9 ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνηθή-
tur coram angelis Dei. Et omnis qui dicit verbum
10 σεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ. καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον
in filium hominis, remittetur illi: *at in
εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ
sanctum spiritum *blasphemanti, non remittetur. Cùm autem
11 ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι, οὐκ ἀφεθήσεται. ὅταν δὲ
*adduxerint vos in synagogas & *principatus, &
προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς
potestates, *ne curate qualiter aut quid *excusetis, aut quid dicatis.
ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε, ἢ τί εἴπητε.
Nam sanctus Spiritus docebit vos in ipsa hora *qua
12 τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ
oporteat dicere. Ait autem quidam ei de turba, Magister,
13 δεῖ εἰπεῖν. εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, διδάσκαλε,
dic fratri meo *partiri mecum hæreditatem.
εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.
*Ille autem dixit ei, Homo, Quis me constituit iudicem aut
14 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν ἢ
diuisorem super vos? Dixit *autem ad illos, Videte & ca-
15 μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς, ὁρᾶτε καὶ φυ-
uete ab *auaritia: quia non in *redundare cuiquam
λάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ
vita eius, est ex *substantiis ipsius. Dixit autem simi-
16 ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. εἶπε δὲ παρα-
litudinem ad illos, dicens, Hominis cuiusdam diuitis *bene
βολὴν πρὸς αὐτοὺς, λέγων, ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφό-
tulit regio. Et *ratiocinabatur in seipso, dicens, Quid fa-
17 ρησεν ἡ χώρα· καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων, τί ποιή-
ciam, quia non habeo quò congregem fructus meos? Et dixit, Hoc
18 σω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου; καὶ εἶπε, τοῦτο
faciam, destruam mea horrea, & maiora *ædifi-
ποιήσω, καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομή-
cabo, & congregabo illuc omnia *nata *mea, & bona
σω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου, καὶ τὰ ἀγαθά
mea. Et dicam animæ meæ, Anima, habes multa bona
19 μου. καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου, ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ
posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, *oblectare.
κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου.
Dixit autem illi Deus, Stulte, hac nocte animam tuam
20 εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Θεὸς, ἄφρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου
repetunt à te: quæ autem parasti, *cui erunt? Sic
21 ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται; οὕτως ὁ
*thesaurizans sibi ipsi, & non *in Deum *ditescens. Dixit *autem ad
22 θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν. εἶπε δὲ πρὸς
discipulos suos, Ideo vobis dico, *Ne soliciti *sitis
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ
animæ vestræ quid manducetis, neque corpori quid induamini.
ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε· μηδὲ τῷ σώματι, τί ἐνδύσησθε.

*Multis autem turbis concurrentibus, ita vt se inuicem conculcarent, *ἐπισυναχθεισῶν *autem · *neque · *Quoniam · *dicentur: ita · *in tectis. · *terreamini. *his qui occidunt *faciant. *habẽt amplius · *eum qui postquã occiderit *habet mittere · *dipondio? *ἐπιλελησμένον · *Nolite *timere: *pluris estis. · *illum · *Qui autem negauerit · *ei autem qui *blasphemauerit, *inducent *ad magistratus, *nolite soliciti esse *respondeatis, · *quid vos · *vt diuidat · *At ille · *que · *omni *abundantia cuiusquam *his quæ possidet. *vberes fructus ager attulit. *cogitabat intra se, · *faciam, · *quæ *sunt mihi, · *epulare, · *eum. · *est qui sibi thesaurizat, *est *diues. *que *Nolite *esse

Anima plus est *aliment*o, & corpus *vestimento*.
ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. 23
Considerate coruos, quia non seminant, neque me-
κατανοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζου- 24
tunt, quibus nō est cellarium, neque horreum, & Deus *alit* illos.
σιν, οἷς οὐκ ἔστι ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη· καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς.
quantò magis vos *præstatis volucribus*?
πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν;
Quis autem *ex vobis cogitans solicitè* potest *apponere* ad
τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν 25
staturam suam cubitum vnum? Si ergo neque *minimum* pote-
ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; εἰ οὖν οὔτε ἐλάχιστον δύνα- 26
stis, quid de cæteris soliciti estis? Considerate
σθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε; κατανοήσατε τὰ 27
lilia, quomodo crescunt: non laborant, neque nent. dico autem vobis,
κρίνα, πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν,
Neque Salomon in omni gloria sua *circumamiciebatur* sicut vnum
οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν
istorum. Si autem fœnum * in agro *hodie existens*, &
τούτων. εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ σήμερον ὄντα, καὶ 28
cras in clibanum *missum*, Deus sic *circumamicit*,
αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι,
quantò magis vos *exiguæ fidei*? Et vos *ne quærite*
πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε 29
quid manduceti*s* aut quid bibatis, & *ne suspendamini ex sublimi*.
τί φάγητε, ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε·
Hæc enim omnia gentes mundi quærunt. vester autem
ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ. ὑμῶν δὲ ὁ 30
pater scit quoniam indigetis his. Verumtamen quærite re-
πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων. πλὴν ζητεῖτε τὴν βα- 31
gnum Dei *, & hæc omnia adiicientur vobis.
σιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.
Ne time pusillus grex; quia *bene visum est* patri ve-
μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον· ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑ- 32
stro dare vobis regnum. Vendite *sub-*
μῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. πωλήσατε τὰ ὑπάρ- 33
stantias vestras, & date eleemosynam. Facite vobis *cru-*
χοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. ποιήσατε ἑαυτοῖς βα-
menas non veterascentes, thesaurum non deficientem in cæ-
λάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρα-
lis, quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit.
νοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς διαφθείρει.
Vbi enim est thesaurus vester, ibi & cor vestrum
ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν 34
erit. Sint vestri lumbi præcincti, &
ἔσται. ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες [a] περιεζωσμέναι, καὶ οἱ 35
lucernæ *accensæ*. Et vos similes hominibus ex-
λύχνοι καιόμενοι· καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσ- 36
pectantibus dominum suum, quando *reuertetur* à nuptiis,
δεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων,
vt *veniente & pulsante*, confestim aperiant ei.
ἵνα ἐλθόντος καὶ [b] κρούσαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ.
Beati serui illi, quos *veniens* dominus inuenerit
μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει 37
vigilantes. amen dico vobis, quòd *circumcingetur*, & faciet discūbere
γρηγοροῦντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ
illos, & *prodiens* ministrabit illis. Et si venerit in
αὐτούς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν 38
secunda vigilia, & * in tertia vigilia venerit, & inuenerit
τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὕρῃ
ita, beati sunt serui illi. Hoc autem scitote,
οὕτω, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι. τοῦτο δὲ γινώσκετε, 39
quoniā si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigi-
ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρη-
laret vtique, & nō *vtique* sineret perfodi domum suam.
γόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διορυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.
Et vos *igitur* estote parati; quia qua hora non putatis, filius
καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς 40
hominis *venit*. Ait autem ei Petrus, Domine,
τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, κύριε, 41
ad nos parabolam hanc dicis, an & ad omnes?
πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας;
Dixit autem Dominus, Quis *nam* est fidelis dispensator, & pru-
εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρό- 42
dens, quem constituet dominus *super famulitio suo, ad dan-*
νιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδό-
dum in tempore tritici mensuram? Beatus seruus ille,
ναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον; μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, 43
quem *veniens* dominus eius inuenerit facientem ita.
ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.
Verè dico vobis, quoniā *super omnibus substantiis ipsius*
ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ 44
constituet illum. Si autem dixerit seruus ille in
καταστήσει αὐτόν. ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ 45
corde suo, *Tardat* dominus meus venire, & cœperit percutere
καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξηται τύπτειν
pueros, & ancillas, edereque & bibere, & ine-
τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύ-
briari. Veniet dominus serui illius in die qua non *ex-*
σκεσθαι, ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσ- 46
spectat, & in hora qua *non cognoscit*, & *dissecabit* eum, & par-
δοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέ-
tem eius cum infidelibus ponet. Ille autem seruus qui
47 ρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει. ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ
noscens voluntatem domini sui, & non *apparans, neque fa-*
γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἑτοιμάσας μηδὲ ποιή-
ciens ad voluntatem eius, *cadetur* multis.
σας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς.
Qui autē nōn *noscens, faciens autem* digna plagis, *cadetur* pau-
48 ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλί-
cis. omni autem cui datum est multū, multum quæretur ab eo: &
γας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολύ, πολὺ ζητηθήσεται παρ᾽ αὐτοῦ· καὶ
cui *deposuerunt* multum, *abundantius reposcent eum*.
ᾧ παρέθεντο πολύ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν.
Ignem veni *iacere* in terram, & quid volo *si iam* accendatur?
49 πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη [a] ἀνήφθη;
Baptisma autem habeo baptizari, & quomodo coarctor, vsque
50 βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως
quò perficiatur? Putatis quia pacem veni dare * in
51 οὗ τελεσθῇ; δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν
terra? non, dico vobis, sed *dissidium*.
τῇ γῇ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἢ διαμερισμόν.
Erunt enim ex *nunc* quinque in domo vna *dispartiti*,
52 ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι,
tres in duos, & duo in tres. *Dispartietur* pater
53 τρεῖς ἐπὶ δυσί, καὶ δύο ἐπὶ τρισί. διαμερισθήσεται πατὴρ
in filium, & filius in patrem: mater in filiam & filia in
ἐφ᾽ υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί· μήτηρ ἐπὶ θυγατρί, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ
matrem: socrus in nurum suam, & nurus in
μητρί· πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν
socrum suam. Dicebat autem *&* *turbis*, Cùm videritis
54 πενθερὰν αὐτῆς. ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις, ὅταν ἴδητε τὴν
nubem orientem ab *occasibus*, statim dicitis, *Imber*
νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε, ὄμβρος
venit; & fit ita. Et cùm Austrum flantem, dicitis,
55 ἔρχεται· καὶ γίνεται οὕτω. καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε,
quia æstus erit; & fit. Hypocritæ, faciem
56 ὅτι καύσων ἔσται· καὶ γίνεται. ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον
cæli & terræ nostis probare, *at* tempus *hoc* quomodo
τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς
non probatis? Quid autē & à vobisipsis non iudicatis quod iustum *est*,
57 οὐ δοκιμάζετε; τί δὲ καὶ ἀφ᾽ ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον;
Cùm *enim* vadis cum aduersario tuo ad principem, in
58 ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ᾽ ἄρχοντα, ἐν τῇ
via da operam liberari ab illo, ne forte trahat
ὁδῷ δὸς ἐργασίαν [b] ἀπηλλάχθαι ἀπ᾽ αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ
te ad iudicem, & iudex te tradat exactori, &
σε πρὸς τὸν κριτήν, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ πράκτορι, καὶ
exactor *iaciat* te in carcerem. Dico tibi, Non *egre-*
59 ὁ πράκτωρ βάλλῃ σε εἰς φυλακήν. λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλ-
dieris illinc, vsque quo etiam nouissimum minutum reddas.
θῃς ἐκεῖθεν, ἕως οὗ καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

CAP. XIII. ιγ´

Aderant autem quidam in ipso tempore, nuntiantes il-
1 Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐ-
li de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sa-
τῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα Πιλάτος ἔμιξε μετὰ τῶν θυ-
crificiis eorum. Et respondens Iesus, dixit illis, Putatis
2 σιῶν αὐτῶν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, δοκεῖτε
quòd Galilæi hi peccatores præ omnibus Gali-
ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλι-
læis fuerint, quia talia passi sunt? Non, dico vobis,
3 λαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα [a] πεπόνθασιν; οὐχί, λέγω ὑμῖν,
sed *si non pœniteamini*, omnes similiter peribitis.
ἀλλ᾽ ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε.
Vel illi decem & octo, supra quos cecidit turris in Si-
4 ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτώ, ἐφ᾽ οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σι-
loam, & occidit eos: putatis quia ipsi debitores fuerint
λωάμ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς· δοκεῖτε ὅτι οὗτοι ὀφειλέται ἐγένοντο
præter omnes homines habitantes in Hierusalem?
παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Ἱερουσαλήμ;
Non, dico vobis, sed si non *pœnitueritis*, omnes similiter
5 οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὁμοίως
peribitis. Dicebat autem hanc similitudinem, *Ficum* habebat
6 ἀπολεῖσθε. ἔλεγε δὲ ταύτην τὴν παραβολήν, συκῆν εἶχέ
quidā in vinea sua plantatam, & venit fructum
τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ [d] πεφυτευμένην, καὶ ἦλθε καρπὸν
quærens in illa, & non inuenit. Dixit autem ad *vinitor*-
7 ζητῶν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὗρεν. εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουρ-
em, Ecce *tres annos* venio quærens fructum in ficulnea hac,
γόν, ἰδοὺ τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ,
& non inuenio. *Exinde* illam: vt quid etiam terram occupat?
καὶ οὐχ εὑρίσκω· ἔκκοψον αὐτήν· ἱνατί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ;
Is autem respondens, dicit illi, Domine, *relinque eam & hunc*
8 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτῷ, κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ
annum, vsque dum fodiam circa illam, & mittam *stercora*, Et si quidem
9 ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτήν, καὶ βάλω κόπρια· κἂν μὲν
fecerit fructum: *si verò non*, in futurum *excindes* eam.
ποιήσῃ καρπόν· εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν.

Marginalia (left): quàm esca, Plus quàm vestimentum. — pascit — plures estis illis? — vestrûm cogitando — adiicere — quod best — vestiebatur — ex istis. — quod hodie est — mittitur, — vestit, — pusille — nolite quærere — nolite in sublime tolli. — primùm — & iustitiam eius, — Nolite timere — complacuit — quæ possidetis, — sacculos qui non veterascūt — [a] περιζώννυμι & περιζωννύω — ardentes in manibus vestris. — reuertatur — cùm venerit & pulsauerit, — [b] κρούω — cùm venerit — præcinget se, — transiens — si — veniet. — putas — supra familiā suā, vt det illis — cùm venerit — supra omnia quæ possidet — Moram facit — seruos, — sperat,

Marginalia (right): Nescit, — diuidet — qui cognouit — se præparauit, & non fecit secundum — vapulabit — cognouit, & fecit — vapulabit — plus commendauerunt — petent ab eo. — mittere — nisi vt — [a] ἅπτομαι — dum — separationem. — hoc — diuisi, — Diuidentur — suum: — ad turbas, — Nimbus — occasu, — autem — est? — autem — [b] ἀπαλλάττομαι — mittat — exies inde, donec — [a] πάσχω, & πάθω — nisi pœnitentiam habueritis, — Sicut — & — pœnitentiam habueritis, — Arborem fici — [d] φυτεύομαι — cultorē vineæ. — anni tres sunt ex quo — Succide ergo — At ille — dimitte illam & hoc anno, — stercus — sin autem, — succides

Erat autem docens in *una synagogarum in sabbathis.
Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασι. 10
Et ecce mulier *erat spiritum habens infirmitatis *annos decem & octo,
καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ, 11
& erat ‖concuruata, & non potens recuruare in om-
καὶ ἦν συγκύπτουσα, καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντε-
nino. Videns autem eam Iesus, *aduocauit. & ait illi,
λές. ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ ἰησοῦς προσεφώνησε, καὶ εἶπεν αὐτῇ, 12
Mulier, *absoluta es *infirmitate tua. Et imposuit illi
γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου. καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ 13
manus, & confestim erecta est, & glorificabat Deum.
τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα [a]ἀνωρθώθη, καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν.
Respondens autem archisynagogus, indignans quia
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ 14
sabbato curasset Iesus, dicebat turbæ, Sex dies
σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ, ἓξ ἡμέραι
sunt, in quibus oportet operari: in his ergo *venientes cura-
εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θερα-
mini, & non *die sabbati. ‖Respondit ergo
πεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. ἀπεκρίθη οὖν 15
ei Dominus, & dixit, Hypocritæ, vnusquisque vestrûm sab-
αὐτῷ ὁ κύριος, καὶ εἶπεν, ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαβ-
bato non soluit bouem suum, aut asinum à præsepio, &
βάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ, ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ
*abducens potum dat? Hanc autem filiam Abrahæ
ἀπαγαγὼν ποτίζει; ταύτην δὲ θυγατέρα ἀβραὰμ 16
existentem, quã *ligauit Satanas, ecce decem & octo *annos, nõ oportuit
οὖσαν, ἣν [b]ἔδησεν ὁ σατανᾶς, ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει
solui à vinculo isto die sabbathi?
λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;
Et ‖hæc dicente eo, erubescebant omnes *oppo-
καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀντικεί- 17
siti ei: & omnis *turba gaudebat in vniuersis *gloriosis
μενοι αὐτῷ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις
factis ab eo. Dicebat ‖autem, Cui simile est
τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ. ἔλεγε δέ, τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ 18
regnum Dei; & cui *similabo illud?
βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν;
Simile est grano sinapis, quod *accipiens homo misit
ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν 19
in hortum suum, & creuit, & factum est in arborem magnam, &
εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ηὔξησε, καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, καὶ
volucres cæli *nidulati sunt in ramis eius.
τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.
Et iterum dixit, Cui ‖similabo regnum Dei?
καὶ πάλιν εἶπε, τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; 20
Simile est fermento, quod *accipiens mulier abscondit in farinæ
ὁμοία ἐστὶ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου 21
sata tria, donec *fermentatum est totum. Et *transibat per ci-
σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον. καὶ διεπορεύετο κατὰ πό- 22
uitates & ‖vicos docens, & iter faciens in Hieru-
λεις καὶ κώμας διδάσκων, καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς ἱερου-
salem. Ait autem quidã illi, Domine, si pauci *serua-
σαλήμ. εἶπε δέ τις αὐτῷ, κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμε- 23
ti? ipse autẽ dixit ad illos, Contendite intrare per
νοι; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς 24
angustam portam: quia multi, dico vobis, quærent intrare, &
στενῆς πύλης· ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ
non poterunt. ‖Ex quo autem *surrexerit paterfamilias, &
οὐκ ἰσχύσουσιν. ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ 25
clauserit ostium, & *cœperitis foris stare, & pulsare
ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι, καὶ κρούειν
ostium, dicentes, Domine Domine aperi nobis: & re-
τὴν θύραν, λέγοντες, κύριε κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν· καὶ ἀπο-
spondens dicet vobis, ‖Non noui vos vnde sitis.
κριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.
Tunc incipietis dicere, Manducauimus coram te, & bibimus, &
τότε ἄρξεσθε λέγειν, ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ 26
in plateis *nostris docuisti. Et dicet, Dico vobis, *Non
ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας· καὶ ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν, οὐκ 27
noui vos vnde sitis. *Abscedite à me omnes operarij
οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται
iniquitatis. Ibi erit fletus & stridor den-
τῆς ἀδικίας. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόν- 28
tium, cùm videritis Abraham & Isaac & Iacob, & omnes
των, ὅταν ὄψησθε ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ, καὶ πάντας
prophetas in regno Dei, vos autem ‖expul-
τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομέ-
sos foras. Et venient ab *Orientibus & Occidentibus, & Aqui-
νους ἔξω. καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ βοῤ- 29
lone & Austro, & *recumbent in regno Dei.
ῥᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.
Et ecce sunt nouissimi qui erunt primi, & sunt primi qui e-
καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι· καί εἰσι πρῶτοι οἳ ἔ- 30
runt nouissimi. In ipsa die accesserunt quidam Pha-
σονται ἔσχατοι. ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθόν τινες φα- 31
risæi, dicentes illi, Exi & vade hinc, quia Hero-
ρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ, ἔξελθε, καὶ πορεύου ἐντεῦθεν· ὅτι ἡρώ-
des vult te occidere. Et ait illis, *Euntes
δης θέλει σε ἀποκτεῖναι. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες 32

*synagoga eorum
*quæ habebat
*annis
‖inclinata, nec omnino poterat sursum respicere. Quam cùm videret
*vocauit eam ad se,
*dimissa
*ab infirmitate tua.
[a] ἀνορθόω
*venite &
*in
‖Respondens autẽ ad illum
*ducit adaquare?
*alligauit
*annis,
[b] δέω
‖cùm hæc diceret,
*aduersarij eius:
*populus
*quæ gloriose fiebant
‖ergo,
*simile æstimabo
*acceptum
[a] αὐξάνω
*requieuerunt
‖simile æstimabo
*acceptum
*fermentaretur
*ibat
‖castella
*sunt qui saluantur?
‖Cùm
*intrauerit
*incipietis
‖Nescio
*Nescio
*discedite
‖expelli
*Oriente & Occidente,
*accumbent
Pharisæorum
*Ite

dicite vulpi illi, Ecce eiicio dæmonia, & sanitates
εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ, ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια, καὶ ἰάσεις
perficio hodie & cras, & tertia* consummor.
ἐπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.
Veruntamẽ oportet me hodie & cras & *perendie ambulare:
33 πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι·
quia non capit prophetam perire extra Hierusalem.
ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω ἱερουσαλήμ.
Hierusalem Hierusalem *occidens prophetas,
34 ἱερουσαλὴμ ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας,
& ‖lapidans missos ad te, quoties
καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις
volui congregare filios tuos, quemadmodum auis congre-
ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνά-
gat ‖suam pulliciem sub *alas, & *non voluistis?
γει τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;
Ecce *relinquitur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quia non
35 ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ
me videbitis, donec veniat cùm dicetis, Benedictus ‖ve-
μή με ἴδητε, ἕως ἂν ἥξῃ ὅτε εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμε-
niens in nomine Domini.
νος ἐν ὀνόματι κυρίου.

*die
*sequenti die
*quæ occidis
‖lapidas eos qui mittuntur
‖nidum suum
*pennis
*noluistis
*relinquetur
‖qui venit

CAP. XIIII. ιδ´

Et factum est *in venire eum in domum cuiusdam *principum
1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων
Pharisæorum sabbato manducare panem, & ipsi *erant ob-
τῶν φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρα-
seruantes eum. Et ecce homo quidã erat hydropicus
2 τηρούμενοι αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς
ante illum. Et respondens Iesus dixit ad
3 ἔμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς
legisperitos & Pharisæos, dicens, Si licet sabbato cu-
τοὺς νομικοὺς καὶ φαρισαίους, λέγων, εἰ ἔξεστι τῷ σαββάτῳ θε-
rare? Illi autem tacuerunt. *& apprehendens sanauit
4 ραπεύειν; οἱ δὲ ἡσύχασαν. καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο
eum, & dimisit. Et respondens ad illos dixit,
5 αὐτόν, καὶ ἀπέλυσε. καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε,
Cuius vestrûm asinus aut bos in puteum cadet, Et non continuò
6 τίνος ὑμῶν ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως
extrahet illum in die sabbati? & non poterant re-
ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; καὶ οὐκ ἴσχυσαν [a]ἀν-
spondere illi ad hæc. Dicebat autem *ad
7 ταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα. ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς
*vocatos parabolam, ‖attendens quomodo primos accubitus
[b]κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας
eligerent, dicens ad illos, Cùm *vocatus fueris ab aliquo
8 ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς, ὅταν κληθῇς ὑπό τινος
ad nuptias, ne discumbas in primo *accubitu, ne *quando ho-
εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐν-
noratior te sit *vocatus ab illo. Et veniens *te & ‖
9 τιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ· καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ
illum ‖vocans, dicat tibi, Da huic locum, & tunc incipias cum
αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι, δὸς τούτῳ τόπον· καὶ τότε ἄρξῃ μετ'
*pudore vltimum locum *obtinere. Sed cùm vocatus fueris,
10 αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. ἀλλ' ὅταν κληθῇς,
*vadens recumbe in ‖nouissimum locum, vt cùm venerit
πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ
*inuitans te, dicat tibi, Amice, ascende superius: tunc
κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι, φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε
erit tibi gloria coram simul discumbentibus tibi. Quia omnis
11 ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοί. ὅτι πᾶς
*extollens seipsum humiliabitur, & *humilians seipsum exal-
ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψω-
tabitur. Dicebat autem & ‖vocanti ipsum, Cùm facis
12 θήσεται. ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν, ὅταν ποιῇς
prandium aut cœnam, *ne voca amicos tuos, neque fratres
ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς
tuos, neque cognatos tuos, neque vicinos diuites, ne *quando
σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε
& ipsi te reinuitent, & fiat tibi retributio.
καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι, καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα.
Sed cùm facis ‖epulum, voca pauperes, *mancos, clau-
13 ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχήν, κάλει πτωχούς, ἀναπήρους, χω-
dos, *cæcos. Et beatus eris, quia non habent retri-
14 λούς, τυφλούς. καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταπο-
buere tibi, retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.
δοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.
*Audiens autem quidam simul recumbentium hæc, dixit illi, Bea-
15 ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ, μα-
tus qui manducabit *prandium in regno Dei.
κάριος ὃς φάγεται ἄριστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.
Ipse autem dixit ei, Homo quidam fecit cœnam magnam,
16 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα,
& vocauit multos. Et misit seruum suum hora
17 καὶ ἐκάλεσε πολλούς. καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ
cœnæ dicere inuitatis *venite, quia iam parata
τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις, ἔρχεσθε· ὅτι ἤδη ἕτοιμά
sunt omnia. Et cœperunt *ab vna excusare omnes:
18 ἐστι πάντα. καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες·

*cùm intrasset Iesus
*principis
*obseruabant
*ipse verò apprehensum
[a] ἀνταποκρίνομαι
*&
*inuitatos,
‖intendens
[b] καλέομαι
*inuitatus
*loco,
*forte
*inuitatus
*is qui
‖vocauit,
*rubore nouissimum
*tenere.
*vade,
‖vltimo loco,
*qui inuitauit
*qui se exaltat
*qui se humiliat
‖ei qui se inuitauerat,
*noli vocare
*forte
‖conuiuium,
*debiles,
*&
*Hæc cùm audisset quidã de simul discumbentibus,
*panem
*vt venirent,
*simul omnes

primus dixit ei, *Agrum emi, & habeo necesse exi-
ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ, ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελ-
re & videre *illum: rogo te, habe me excusatum.
θεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.
Et alter dixit, Iuga boum emi quinque, & eo
καὶ ἕτερος εἶπε, ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι 19
probare illa: rogo te, habe me excusatum.
δοκιμάσαι αὐτά, ἐρωτῶ σε, ἔχε με *παρῃτημένον.
Et alius dixit, Vxorem duxi, & *propter hoc non possum
καὶ ἕτερος εἶπε, γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι 20
venire. Et *aduenien: seruus ille nuntiauit
ἐλθεῖν. καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἀπήγγειλε 21
domino suo hæc. tunc iratus paterfamilias dixit
τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπε
seruo suo, Exi citò in plateas & vicos
τῷ δούλῳ αὐτοῦ, ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας
ciuitatis, & pauperes & *mancos & cæcos & claudos
τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς
introduc huc. Et ait seruus, Domine, factum est vt im-
εἰσάγαγε ὧδε. καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος, κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέ- 22
perasti, & adhuc locus est. Et ait dominus *ad
ταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί. καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν 23
seruum, Exi in vias & sepes, & *coge intra-
δοῦλον, ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμούς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελ-
re, vt impleatur domus mea. Dico *enim vobis, quia nemo
θεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν 24
virorum illorum *vocatorum gustabit meam cœnam.
ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.
Ibant autem cum eo turbæ multæ: & conuersus dixit
συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· καὶ στραφεὶς εἶπε 25
ad illos, Si quis venit ad me, & non odit pa-
πρὸς αὐτούς· εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πα- 26
trem suum, & matrem, & vxorem, & filios, &
τέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς
fratres, & sorores, adhuc autē & suam animam, non
ἀδελφούς, καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ
potest meus esse discipulus. Et qui non baiulat cru-
δύναταί μου εἶναι μαθητής. καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυ- 27
cem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus.
ρὸν αὐτοῦ, καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.
Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, nonne priùs
τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶ- 28
sedens computat *sumptum, si habeat ea quæ ad *perfe-
τον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρ-
ctionem: *Vt ne quando ponente ipso fundamentum, & non *potente
τισμόν, ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύοντος 29
perficere, omnes *videntes incipiant illudere ei,
ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ,
Dicentes, Quia hic homo cœpit ædificare, & non
λέγοντες, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ 30
potuit consummare. Aut quis rex iturus commit-
ἴσχυσεν ἐκτελέσαι. ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβα- 31
tere *alteri regi in bellum, non sedens priùs *con-
λεῖν ἑτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον βου-
sultat si *potens est in decem millibus occurrere * cum
λεύεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ
viginti millibus *venienti ad se? *Si autem non, adhuc
εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ᾽ αὐτόν; εἰ δὲ μήγε, ἔτι 32
longè illo *existente, legationem mittens rogat *quæ *ad
πόρρω αὐτοῦ ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς
pacem. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat
εἰρήνην. οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται 33
omnibus *suis substantiis, non potest meus esse discipulus.
πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.
Bonum * sal: si autem sal *infatuetur, in quo con-
καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυ- 34
dietur? Neque in terram, neque in sterquilinium *appositum est: *foras
θήσεται; οὔτε εἰς γῆν, οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν· ἔξω 35
*mittunt illud. habens aures audiendi, audiat.
βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

*Villam · *eam: · *παραιτέομαι · *ideo · *reuersus · *debiles · *seruo, · *compelle · *autem · *qui vocati sunt · *sumptus qui necessarij sunt, · *perficiendū? · *Ne post aquā posuerit · *potuerit · *qui vident · *aduersus aliū regem · *cogitat · *possit cum · *ei qui · *venit · *Alioquin · *agente, · *ea · *pacis sunt. · *quæ possidet, · *est · *euanuerit, · *vtile · *sed · *mittetur. qui habet

CAP. XV. ιε´

Erant autem appropinquantes ei omnes publicani & pecca-
Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ ἁμαρ- 1
tores, *audire illum. Et murmurabant Pharisæi &
τωλοί, ἀκούειν αὐτοῦ. καὶ διεγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ 2
scribæ, dicentes, Quia hic peccatores recipit,
οἱ γραμματεῖς, λέγοντες, ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται
& manducat cum illis. Ait autem ad illos para-
καὶ συνεσθίει αὐτοῖς. εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παρα- 3
bolam istam, dicens, Quis homo ex vobis *habens cen-
βολὴν ταύτην, λέγων, τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκα- 4
tum oues, & *perdens vnam ex illis, nonne dimittit
τὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ
nonaginta nouem in deserto, & vadit ad *perdi-
ἐνενηκονταεννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολω-
tam, donec inueniat eam? Et *inueniens imponit in humeros
λὸς ἕως εὕρῃ αὐτό. καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους 5
suos gaudens. Et veniens in domum, conuocat
ἑαυτοῦ χαίρων· καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον, συγκαλεῖ τοὺς 6
amicos & vicinos, dicens illis, Congratulamini mihi, quia inue-
φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς, συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗ-
ni ouem meam *perditam. Dico vobis, quòd ita
7 ρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. λέγω ὑμῖν, ὅτι οὕτω
gaudium erit in cælo super vno peccatore *pænitenti, quàm
χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ
super nonaginta nouem iustis, qui non *opus habent pæ-
ἐπὶ ἐνενηκονταεννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετα-
nitentia. Aut quæ mulier drachmas habens decem, si perdiderit
8 νοίας. ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ
drachmam vnam, nonne accendit lucernam, & euerrit domum, & quæ-
δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον, καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζη-
rit diligenter, *vsque quò inueniat? Et *inueniens conuocat
9 τεῖ ἐπιμελῶς, ἕως ὅτου εὕρῃ. καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται
amicas & vicinas, dicens, Congratulamini mihi, quia inueni
τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας, λέγουσα, συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον
drachmam quam perdideram. Ita, dico vobis, gaudium
10 τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα. οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ
*fit coram angelis Dei super vno peccatore *pæ-
γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετα-
nitenti. Ait autem, Homo quidam habuit duos filios.
11 νοοῦντι. εἶπε δέ, ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς·
Et dixit *iunior eorum patri, Pater, da mihi
12 καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί, πάτερ, δός μοι τὸ
adiectam partem substantiæ. & diuisit illis *vitam.
ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον.
Et post non multos dies *congregans omnia iu-
13 καὶ μετ᾽ οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτε-
nior filius peregrè profectus est in regionem longinquam, & ibi dissi-
ρος υἱός, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρ-
pauit substantiam suam, *viuens profusè. Consumente autem ipso
14 πισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως. δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ
omnia, facta est fames valida *per regionem illam, & ipse
πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς
cœpit *defici. Et *abiens adhæsit vni ci-
15 ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πο-
uium regionis illius: & misit illum in *agros suos
λιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης· καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ
pascere porcos. Et *desiderabat implere ventrem suum
16 βόσκειν χοίρους. καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ
de siliquis quas manducabant porci; & nemo dabat illi.
ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι· καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ.
In se autem *veniens, dixit, *Quot mercenarij patris mei
17 εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθών, εἶπε, πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου
abundant panibus, ego autem *fame pereo.
περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι.
*Surgens ibo ad patrem meum, & dicam ei,
18 ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ,
Pater, peccaui in cælum, & coram te.
πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐνώπιόν σου.
Et *non amplius sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut vnū
19 καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα
*mercenariorum tuorum. Et surgens venit ad patrem suum:
20 τῶν μισθίων σου. καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ.
*adhuc autem eo *longè absente, vidit illum pater ipsius,
ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ,
& misericordia motus est: & *currens cecidit super collum
καὶ ἐσπλαγχνίσθη· καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον
eius, & osculatus est eum. Dixit *autem ei filius, Pa-
21 αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός, πά-
ter, peccaui in cælum, & coram te, *& non amplius sum
τερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ
dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad ser-
22 ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δού-
uos suos, *Efferte stolam primam, & induite
λους αὐτοῦ, ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε
illum, & date annulum in manum eius, & calceamenta
αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα
in pedes*. Et *afferentes vitulum saginatum
23 εἰς τοὺς πόδας. καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν
*occidite, & *comedentes oblectemur. Quia hic filius meus
24 θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν. ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου
mortuus erat, & reuixit, *& perditus fuerat, & inuentus est. &
νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη. καὶ
cœperunt *oblectari. Erat autem filius eius senior
25 ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος
in agro: & *vt veniens appropinquauit domui, audiuit symphoniam
ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας
& *choros. Et *aduocans vnum *puerorum, inter-
26 καὶ χορῶν. καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων, ἐπυν-
rogauit quid essent hæc. Is *autem dixit illi, Quia frater tuus
27 θάνετο τί εἴη ταῦτα. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου
venit: & occidit pater tuus vitulum saginatum: quia *valen-
ἥκει· καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν· ὅτι ὑγιαί-
tem illum recepit. Indignatus est autem, & *non volebat in-
28 νοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν. ὠργίσθη δέ, καὶ οὐκ ἤθελεν εἰ-
troire. ergo pater illius egressus *aduocabat illum.
σελθεῖν. ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν.
Is autem respondens dixit patri, Ecce tot *annos seruio
29 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω

*vt audirent · *qui habet · *si perdiderit · *illam quæ perierat, · *cùm inuenerit eam · *quæ perierat, · *pænitentiam agente, · *indigent · *donec *eam? · *cùm inuenerit · *erit · *pænitentiam agente. · *adolescentior ex illis · *portionem · *quæ me contingit. · *substantiam. · *congregatis omnibus, adolescentior · *viuendo luxuriosè. Et postquam con summasset · *in regione illa, · *egere. · *abiit, & · *villam suam, vt pasceret · *cupiebat · *reuersus, · *Quanti · *hic · *Surgam, & · *iam · *de mercenariis tuis, · *cùm autem adhuc longè esset, · *accurrens · *que · *iam · *Citò proferte · *eius. · *adducite · *& · *manducemus, & epulemur. · *perierat, · *epulari · *cùm venisset & appropinquaret · *chorum. · *vocauit · *de seruis · *que · *saluum · *nolebat · *cœpit rogare · *At ille · *suo, · *annis

tibi, & nunquam mandatum tuum præterii, & mihi nunquam
σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον· καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε
dedisti hœdum, vt cum amicis meis oblectarer.
ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ.
Cum autem filius tuus hic deuorans tuam vitam cum mere-
ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορ- 30
tricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.
νῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν.
Is autem dixit illi, Fili, tu semper cum me es, &
ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, τέκνον, σὺ πάντοτε μετ᾽ ἐμοῦ εἶ, καὶ 31
omnia mea tua sunt. Oblectari autem & gaudere
πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν· εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι 32
oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & reuixit: & pe-
ἔδει· ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπο-
riens erat, & inuentus est.
λωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη.

epularer. — Sed postquam — qui deuorauit substantiã suã — At ipse — Epulari — perierat,

CAP. XVI. ιϛ'

Dicebat autem & ad discipulos suos, Homo quidam
Ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἄνθρωπός τις 1
erat diues, qui habebat dispensatorem, & hic delatus est ei,
ἦν πλούσιος, ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ,
vt dissipans substantias illius. Et vocans illum,
ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. καὶ φωνήσας αὐτὸν, 2
ait illi, Quid hoc audio de te? redde rationem
εἶπεν αὐτῷ, τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς
dispensationis tuæ, non enim poteris adhuc dispensare.
οἰκονομίας σου· οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν.
Ait autem in seipso dispensator, Quid faciam, quia dominus meus
εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος, τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου 3
aufert dispensationem à me? fodere non valeo, mendi-
ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ᾽ ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαι-
care erubesco. Scio quid faciam, vt cùm amotus fuero
τεῖν αἰσχύνομαι. ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ 4
dispensatione, recipiant me in domos suas.
τῆς οἰκονομίας, δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.
Et conuocans vnumquemque debitorum
καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν τοῦ 5
domini sui, dicebat primo, Quantum debes domino
κυρίου ἑαυτοῦ, ἔλεγε τῷ πρώτῳ, πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ
meo? Is autem dixit, Centum batos olei. & dixit illi,
μου; ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ, 6
Accipe tuum scriptum, & sedens citò scribe quinqua-
δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντή-
ginta. Deinde alij dixit, Tu verò quantum debes? Is autem a-
κοντα. ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπε, σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶ- 7
it, Centum coros tritici. & ait illi, Accipe tuas lite-
πεν, ἑκατὸν κόρους σίτου. καὶ λέγει αὐτῷ, δέξαι σου τὸ γράμ-
ras, & scribe octoginta. Et laudauit dominus
μα, καὶ γράψον ὀγδοήκοντα. καὶ ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν 8
dispensatorem iniustitiæ, quia prudenter fecisset: quia filij
οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ
seculi huius prudentiores super filios lucis in
αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν
generationem suam sunt. Et ego vobis dico, Facite vo-
γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσιν. κἀγὼ ὑμῖν λέγω, ποιήσατε ἑαυ- 9
bis ipsis amicos de mammona iniustitiæ, vt cùm defeceritis,
τοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε,
recipiant vos in æterna tabernacula. Fidelis in mi-
δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. ὁ πιστὸς ἐν ἐλα- 10
nimo, & in multo fidelis est: & in modico iniustus, &
χίστῳ, καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι· καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος, καὶ
in multo iniustus est. Si ergo in iniusto mammona
ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν. εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ 11
fideles non fuistis, verum quis vobis credet?
πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει;
Et si in alieno fideles non fuistis, vestrum quis
καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς 12
vobis dabit? Nemo seruus potest duobus dominis seruire.
ὑμῖν δώσει; οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. 13
aut enim vnum odiet, & alterum diliget: aut vni adhærebit,
ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται,
& alterum contemnet. non potestis Deo seruire &
καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει· οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ
mammonæ. Audiebant autem hæc omnia & Pharisæi aua-
μαμωνᾷ. ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ Φαρισαῖοι φι- 14
ri subsistentes, & deridebant illum.
λάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν.
Et ait illis, Vos estis iustificantes vos ipsos coram
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον 15
hominibus, at Deus nouit corda vestra, quia quod
τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι τὸ
in hominibus altum, abominatio ante Deum erat.
ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν, βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστιν.
Lex & prophetæ vsque ad Iohannem: à tunc regnum
ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία 16
Dei euangelizatur, & omnis in illud vim facit.
τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.
Facilius autem est cælum & terram præterire,
εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, 17

villicum, — diffamatus est apud illũ, quasi dissipasset bona — vocauit — & — villicationis — iam villicare. — intra se, villicus — villicationem — μεθίστημι — à villicatione, — Conuocatis itaque singulis debitoribus — At ille — cados — sede, & — cautionem tuam — Qu[i] — villicum iniquitatis, — filiis — generatione sua — iniquitatis; — Qui est — maiori — qui — iniquus est, — maiori iniquus — iniquo — quod est — quod est — qui erant — ἐκμυκτηρίζω — qui iustificatis — autem — est. — ex eo

quàm legis vnum apicem cadere. Omnis absoluens
18 ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν. πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν
vxorem suam, & ducens alteram, mœchatur: & omnis dimis-
γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμῶν ἑτέραν, μοιχεύει· καὶ πᾶς ὁ ἀπο-
sam à viro ducens, mœchatur.
λελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν, μοιχεύει.
Homo autem quidã erat diues, & induebatur purpu-
19 ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύ-
ram & byssum, oblectatus quotidie splendidè.
ραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος καθ᾽ ἡμέραν λαμπρῶς.
Pauper autem quidã erat nomine Lazarus, qui eiectus erat ad
20 πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν
ianuam eius vlcerosus. Et cupiens saturari
21 πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκωμένος. καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι
de micis cadentibus de mensa diuitis,
ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου·
sed & canes venientes lingebant vlcera eius.
ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ.
Factum est autem mori pauperem, & asportari eum
22 ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν, καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν
ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem &
ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ
diues, & sepultus est. Et in inferno, eleuans ocu-
23 πλούσιος, καὶ ἐτάφη. καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλ-
los suos existens in tormentis, videt Abraham à lon-
μοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν Ἀβραὰμ ἀπὸ μα-
24 ge, & Lazarum in gremiis eius. Et ipse cla-
κρόθεν, καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς φω-
mans, dixit, Pater Abraham miserere mei, & mitte Laza-
νήσας εἶπε, πάτερ Ἀβραὰμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον Λάζα-
rum, vt intingat extremum digiti sui aqua, & refri-
ρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ κατα-
geret linguam meam, quia crucior in flamma hac.
ψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ.
Dixit autem Abraham, Fili, recordare quia recepisti tu
25 εἶπε δὲ Ἀβραὰμ, τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ
bona tua in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc
ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν
autem hic consolatur, tu verò cruciaris. Et in omnibus his,
26 δὲ ὅδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις,
inter nos & vos hiatus magnus confirmatus est, vt vo-
μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέ-
lentes transire hinc ad vos, non possint: neque qui
λοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς, μὴ δύνωνται· μηδὲ οἱ
inde ad nos transmeent. Ait autem, Rogo ergo te,
27 ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. εἶπε δὲ, ἐρωτῶ οὖν σε,
pater, vt mittas eum in domum patris mei.
πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου.
Habeo enim quinque fratres: vt testetur illis, vt
28 ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφοὺς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα
non & ipsi veniant in locum hunc tormenti.
μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου.
Ait illi Abraham, Habent Moysen, & prophetas:
29 λέγει αὐτῷ Ἀβραὰμ, ἔχουσι Μωσέα, καὶ τοὺς προφήτας·
audiant illos. Is autem dixit, Non pater Abraham:
30 ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπεν, οὐχὶ πάτερ Ἀβραάμ·
sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitebunt.
ἀλλ᾽ ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτοὺς, μετανοήσουσιν.
Ait autem illi, Si Moysen & prophetas non audiunt,
31 εἶπε δὲ αὐτῷ, εἰ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν,
neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.
οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται.

CAP. XVII. ιζ'

Ait autem ad discipulos, Impossibile est non venire
1 Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς, ἀνένδεκτόν ἐστι τοῦ μὴ ἐλθεῖν
scandala, væ autem per quem veniunt. Expedit illi, si
2 τὰ σκάνδαλα, οὐαὶ δὲ δι᾽ οὗ ἔρχεται. λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ
mola asinaria circumponatur circa collum eius, & proiiciatur
μύλος ὀνικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται
in mare, quàm vt scandalizet vnum paruorum istorum.
εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων.
Attendite vobis ipsis: si verò peccauerit in te frater tuus,
3 προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐὰν δὲ ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου,
increpa illum. Et si pœnituerit, dimitte illi: & si
4 ἐπιτίμησον αὐτῷ. καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ. καὶ ἐὰν
septies die peccauerit in te, & septies die
ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμάρτῃ εἰς σέ, καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας
conuersus fuerit ad te, dicens, Pœniteo, dimittes illi.
ἐπιστρέψῃ ἐπὶ σὲ, λέγων, μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ.
Et dixerunt Apostoli Domino, Appone nobis fidem.
5 καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ, πρόσθες ἡμῖν πίστιν.
Dixit autem Dominus, Si haberetis fidem, sicut granum sinapis, dice-
6 εἶπε δὲ ὁ κύριος, εἰ εἴχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέ-
retis vtique sycamino huic, Eradicare, & plantator in
γετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ, ἐκριζώθητι, καὶ φυτεύθητι ἐν
mare; & obediret vtique vobis. Quis autem ex vobis seruum
7 τῇ θαλάσσῃ· καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον
habens arantem aut pascentem, qui regresso de agro
ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ

de lege — qui dimittit — qui ducit — qui — ducit, — qui — purpura & bysso, & epulabatur — Et erat mendicus — iacebat — vlceribus plenus. — χορτάζομαι — quæ cadebant — & nemo illi dabat, — veniebant, & — vt moreretur mendicus, & portaretur — autem — cùm esset — vidit — sinu — in aquam, vt — Et — chaos magnũ firmatum — hi qui volunt — huc transmeare. Et — ne — tormentorũ. — At ille — pœnitentiam agent. — Et suos; — vt non veniat — illi — Vtilius est — lapis molaris imponatur — de pusillis istis. — pœnitentiam egerit, — in die — Pœnitet me, dimitte — Adauge — arbori moro — transplantare — vestrûm — boues,

illi dicat statim, ?Aduenieus recumbe. ¤Imò nonne §dicet ei,
?Transi & ἐρεῖ εὐθέως, παρελθὼν ἀνάπεσαι. ἀλλ᾽ οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, 8
¶& §dicat Para quod cœnem, & *circumcinctus ministra mihi,
*præcinge te, & ἑτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι,
donec manducē & bibam, & post hæc manducabis & bibes tu?
ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ;
?Nunquid ?Non gratiam habet seruo illi, quia fecit ¤præ-
¤quæ imperauerat μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ διατα- 9
cepta ei? non puto. Sic & vos cùm feceritis omnia
χθέντα αὐτῷ; οὐ δοκῶ. οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα 10
§quæ *sunt §præcepta* vobis, dicite, quòd serui inutiles sumus, quia
τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε, ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὅτι
quod debuimus facere, fecimus.
ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν.
*dum iret Et factum est *in proficisci ipsum in Hierusalem, &
καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ 11
?mediam Samariam & Galilæam. is transibat per ?medium Samariæ & Galilææ.
αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας.
¤cùm ingrederetur quoddā castellum, Et ¤ingrediente eo in quendam vicum, occurrerunt ei
καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς τινα κώμην, [d]ἀπήντησαν αὐτῷ 12
[d] ἀπαντάω decem leprosi viri, qui steterunt alongè. Et ipsi leuauerunt
δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόρρωθεν. καὶ αὐτοὶ ἦραν 13
vocem, dicentes, Iesu præceptor, miserere nostri.
φωνήν, λέγοντες, Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς.
¤Quos vt vidit §Ite, ¤Et videns dixit eis, §Euntes ostendite vos
καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς 14
*dum irent, sacerdotibus. & factum est *in abeundo illos, mundati sunt.
ἱερεῦσι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτούς, ἐκαθαρίσθησαν.
§vt vidit quia mundatus est, regressus est Vnus autē ex illis §videns quòd sanatus esset, reuersus est cum voce ma-
εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς με- 15
*magnificans gna *glorificans Deum. Et cecidit in faciem ante
γάλης δοξάζων τὸν Θεόν. καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ 16
pedes eius, gratias agens ei: & hic erat Samaritanus.
τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρείτης.
Respondens autem Iesus dixit, Nonne decem mundati
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθη- 17
*& ?sunt? sunt? *at nouem vbi?? Non ¤sunt inuenti redeuntes
¤est inuentus qui rediret & daret σαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ; οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες 18
?nisi dare gloriam Deo, ?si non alienigena hic.
δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος.
¤Surge, §quia Et ait illi, ¤Surgens vade: §fides tua ?seruauit te.
*saluum fecit καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. 19
[e] ἐπερωτάω Interrogatus autem à Pharisæis, quando venit re-
[e]ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βα- 20
gnum Dei, respondit eis, & dixit, Non venit re-
σιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, οὐκ ἔρχεται ἡ βα-
gnum Dei cum obseruatione. Neque dicent, Ecce hîc,
σιλεία τοῦ Θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως· οὐδὲ ἐροῦσιν, ἰδοὺ ὧδε, 21
aut ecce illic. ecce enim regnum Dei intra vos est.
ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν.
*Et ?suos, *Ait autem & ad discipulos?, Venient dies quando de-
εἶπε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς, ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπι- 22
?diem sideretis vnum ?dierum filii hominis videre, &
θυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ
¶& non videbitis. Et dicent vobis, Ecce hîc, ¶aut ecce illic. §ne
§nolite ire, οὐκ ὄψεσθε. καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ὧδε, ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ· μὴ 23
abeatis, neque sectemini. Sicut enim fulgur co-
ἀπέλθητε, μηδὲ διώξητε. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστρά- 24
¤ea quæ sunt, ruscans ¤ex ipsa quæ sub cælo, in ¤eam quæ sub cælo? fulget, ita erit
πτουσα ἐκ τῆς ὑπ᾽ οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ᾽ οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται
filius hominis in die sua. Primùm autem
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. πρῶτον δὲ 25
oportet illum multa pati, & reprobari à ge-
δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γε-
neratione hac. Et sicut factum est in diebus Noe,
νεᾶς ταύτης. καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Νῶε, 26
ita erit & in diebus filii hominis.
οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.
*& Edebant, *bibebant, vxores ducebant, ?nubebant, vsque ¤qua die
?& dabantur ad nuptias, ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας 27
¤In diem qua intrauit Noe in arcam, & venit diluuium, &
εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμός, καὶ
perdidit omnes. Similiter & sicut factum est in die-
ἀπώλεσεν ἅπαντας. ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέ- 28
¤& bus Lot: edebant, ¤bibebant, emebant, vendebant, plantabant, ¤ædifi-
ραις Λώτ· ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ᾠκο-
cabant. Qua autem die exiit Lot à Sodomis, pluit
δόμουν. ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθε Λὼτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξε 29
ignem & sulphur de cælo, & perdidit omnes.
πῦρ καὶ θεῖον ἀπ᾽ οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.
Secundum hæc erit qua die filius hominis §reuela-
§reuelabitur. κατὰ ταῦτα ἔσται ᾗ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύ- 30
tur. In illa die, qui fuerit ?super domum,
?in tecto, πτεται. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος, 31
& vasa eius in domo, ne descendat tollere illa: &
καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά. καὶ
qui in agro, similiter non redeat in quæ retrò.
ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.
Memores estote vxoris Lot.
μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ. 32

Quicunque quæsierit animam suam seruare, perdet illam: saluā facere,
33 ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν·
& quicunque perdiderit illam, viuificabit eam.
καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτήν, ζωογονήσει αὐτήν.
Dico vobis ¤ illa nocte erunt duo in lecto ¤in
34 λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης
vno: vnus assumetur, & alter relinquetur.
μιᾶς· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.
Duæ erunt molentes in *idem: vna assumetur, *vnum:
35 δύο ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό· μία παραληφθήσεται,
& altera relinquetur. Duo erunt in agro, vnus
36 καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται. δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁ εἷς
assumetur, & alter relinquetur.
παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.
Et respondentes dicunt illi, Vbi Domine? *is autem dixit *Qui
37 καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, ποῦ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν
illis, §Vbi corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. §Vbicunque fuerit
αὐτοῖς, ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί.

CAP. XVIII. ιη´

Dicebat autem & parabolam *illis, ad oportere semper *ad illos, quoniam oportet deficere,
1 Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε
orare, & non segnescere, Dicens, Iudex quidam erat
2 προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν, λέγων, κριτής τις ἦν ?qui
in quadam ciuitate, ?Deum non ¤timens, & hominem non §re- ¤timebat,
ἔν τινι πόλει, τὸν Θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐν- §reuerebatur, *quædam
ueritus. Vidua autem *erat in ciuitate illa, & veniebat
3 τρεπόμενος. χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο
ad eum, dicens, Vindica me de aduersario meo.
πρὸς αὐτόν, λέγουσα, ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου.
Et ¤non volebat ad tempus. post autem hæc dixit *in seipso, ¤nolebat per multum
4 καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ χρόνον. μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, *intra se:
?Si & Deum non timeo, ¤& hominem non reuereor: ?Et si ¤nec
εἰ καὶ τὸν Θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι· *Tamen quia
*Propter præbere mihi molestiam viduam hanc, vindi- molesta est mihi hæc vidua,
5 διά γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδι-
cabo illam, ne in §finem veniens suggillet me. §nouissimo
κήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ με.
Ait autem Dominus, Audite quid iudex ?iniustitiæ dicit. ?iniquitatis
6 εἶπε δὲ ὁ κύριος, ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει. *autem
.At Deus *non faciet vindictam electorum suorum
7 ὁ δὲ Θεὸς οὐ μὴ ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ *patientiam habebit in illis?
clamantium ad se die & nocte, & *longanimus
τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ μακροθυμῶν
super illos? Etiam dico vobis, quia faciet vindictam
8 ἐπ᾽ αὐτοῖς; ναὶ λέγω ὑμῖν, ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν *citò.
illorum ¤in celeritate. veruntamen filius hominis veniens, §num inueniet §putas
αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἆρα εὑρήσει *qui confidebāt
fidem in terra? Dixit autem ad quosdam *per-
9 τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς; εἶπε δὲ πρός τινας τοὺς πεποι- ?tanquam
suasos in seipsis, ?quòd essent iusti, & ¤nihili facientes ¤aspernabantur
θότας ἐφ᾽ ἑαυτοῖς, ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς
cæteros, parabolam istam: Homines duo ascen-
10 λοιπούς, τὴν παραβολὴν ταύτην· ἄνθρωποι δύο ἀνέβη- *vt orarent,
debant in templum *orare, vnus Pharisæus, & alter
σαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος
publicanus. Pharisæus stans apud se hæc
11 τελώνης. ὁ Φαρισαῖος [a]σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα [a]ἵστημι
orabat, Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut
προσηύχετο, ὁ Θεὸς εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ
cæteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, ?aut & vt hic ?velut etiam
λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος
publicanus. Ieiuno bis ¤sabbato, §decimo omnia ¤in
12 ὁ τελώνης. νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα §decimas do omnium
quæ possideo. Et publicanus alongè stans §non volebat §nolebat
13 ὅσα κτῶμαι. καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς οὐκ ἤθελεν
nec oculos ad cælum leuare, sed percutiebat in
οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι, ἀλλ᾽ ἔτυπτεν εἰς
pectus suum, dicens, Deus propitius esto mihi peccatori. [b] ἱλάσκομαι
τὸ στῆθος αὐτοῦ, λέγων, ὁ Θεὸς [b]ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.
Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam,
14 λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ab illo:
quàm enim ille: quia omnis *exaltans seipsum, humiliabitur: ?at hu- *qui exaltat
ἢ γὰρ ἐκεῖνος. ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται· ὁ δὲ τα- ?& qui humiliat
milians seipsum exaltabitur. Afferebant autem *ei & *ad illum
15 πεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ
infantes, vt eos tangeret. *videntes autem discipuli incre- *quod cùm viderent
τὰ βρέφη, ἵνα αὐτῶν ἅπτηται. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετί-
pabant illos. At Iesus §aduocans illos, §autem conuocans
16 μησαν αὐτοῖς. ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτά,
dixit, Sinite pueros venire ad me, & §ne prohibete §nolite vetare
εἶπεν, ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε
eos: nam talium est regnum Dei.
αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.
Amen dico vobis, quicunque non acceperit regnum Dei
17 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ
sicut puer, non intrabit in illud.
ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.
Et interrogauit quidam eum princeps, dicens, Magister bone,
18 καὶ ἐπηρώτησέ τις αὐτὸν ἄρχων, λέγων, διδάσκαλε ἀγαθέ,

quid faciens vitam æternam possidebo? Dixitautem ei
τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ 19
Iesus, Quid me dicis bonum? nemo bonus *si non vnus Deus.
Ἰησοῦς, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός.
Mandata nosti, ‖Ne mœcheris, ne occidas, ne fu-
τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέ- 20
reris, ne falsò testeris: honora patrem tuum, & ma-
ψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μη-
trem tuam. ‖Is autem ait, Hæc omnia custodiui à iu-
τέρα σου. ὁ δὲ εἶπε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεό- 21
uentute mea. *Audiens autem hæc Iesus, ait ei, Adhuc vnũ
τητός μου. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῷ, ἔτι ἕν 22
tibi deest: omnia quæcunque habes vende, & da pauperibus,
σοι λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ διάδος πτωχοῖς,
& habebis thesaurum in cælo, & veni sequere me.
καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.
‖Ille autem audiens hæc, pertristis factus est; erat enim diues
ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, περίλυπος ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος 23
valde. Videns autem illum Iesus pertristem factum,
σφόδρα. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον, 24
dixit, Quàm difficile *pecunias *habentes intrabunt
εἶπε, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται
in regnum Dei! Facilius enim est ca-
εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. εὐκοπώτερον γάρ ἐστι κά- 25
melum per foramen acus transire, quàm diuitem in
μηλον διὰ τρυμαλιᾶς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν
regnum Dei intrare. ‖Dixerunt autem *audientes, Et
βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν. εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες, καὶ 26
quis potest *seruari? Is autem ait, Impossibilia apud
τίς δύναται σωθῆναι; ὁ δὲ εἶπε, τὰ ἀδύνατα παρὰ 27
homines, possibilia sunt apud Deum. Ait autem Pe-
ἀνθρώποις, δυνατά ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ. εἶπε δὲ ὁ Πέ- 28
trus, Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.
τρος, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.
*Is autem dixit eis, Amen dico vobis, quòd nemo est qui reli-
ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆ- 29
quit domum, aut parentes, aut fratres, aut vxorem, aut filios, propter
κεν οἰκίαν, ἢ γονεῖς, ἢ ἀδελφούς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἕνεκεν
regnum Dei: *Qui non recipiat multò plura
τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα 30
in tempore hoc, & in seculo *veniente vitam æter-
ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώ-
nam. *Assumens autem *duodecim, ait ad illos,
νιον. παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα, εἶπε πρὸς αὐτούς, 31
Ecce ascendimus in Hierosolymam, & consummabuntur omnia
ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τελεσθήσεται πάντα
*scripta per prophetas *filio hominis.
τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου.
Tradetur enim gentibus, & illudetur, & *contu-
παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαιχθήσεται, καὶ ὑβρι- 32
melia afficietur, & conspuetur. Et *flagellantes oc-
σθήσεται, καὶ ἐμπτυσθήσεται· καὶ μαστιγώσαντες ἀπο- 33
cident eum, & tertia die resurget.
κτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται.
Et ipsi nihil horum intellexerunt, & erat verbum istud ab-
καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κε- 34
sconditum ab eis, & non *cognouerunt dicta.
κρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.
Factum est autē *in appropinquare ipsum in Iericho, cæcus quidam
ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς Ἱεριχώ, τυφλός τις 35
sedebat secus viam mendicans. *Audiens autem turbam
ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν. ἀκούσας δὲ ὄχλου 36
prætereuntem, interrogabat quid esset hoc. *Nuntiauerunt autem
διαπορευομένου, ἐπυνθάνετο τί εἴη τοῦτο. ἀπήγγειλαν δὲ 37
ei, quòd Iesus Nazarenus transiret. Et clamauit, di-
αὐτῷ, ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται. καὶ ἐβόησε λέ- 38
cens, Iesu fili Dauid, miserere mei. Et *præeuntes incre-
γων, Ἰησοῦ υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με. καὶ οἱ προάγοντες ἐπε- 39
pabant eum vt taceret: ipse verò multò magis clamabat,
τίμων αὐτῷ ἵνα σιωπήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν,
Fili Dauid, miserere mei. Stans autem Iesus iussit
υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με. σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν 40
illum adduci ad se. *appropinquante autem eo, interrogauit
αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν· ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν
illum, Dicens, Quid vis faciam? *ille autem dixit, Domine, vt
αὐτόν, λέγων, τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἵνα 41
*respiciam. Et Iesus dixit illi: Respice: fides
ἀναβλέψω. καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀνάβλεψον· ἡ πίστις 42
tua *seruauit te. Et confestim ‖respexit, & seque-
σου σέσωκέ σε. καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολού- 43
batur illum *glorificans Deum. & omnis *populus videns dedit
θει αὐτῷ δοξάζων τὸν Θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν
laudem Deo.
αἶνον τῷ Θεῷ.

CAP. XIX. ιθ'

Et ingressus *perambulabat Iericho.
Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱεριχώ. 1
Et ecce vir nomine vocatus Zacchæus, & hic erat
καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν 2
princeps publicanorū, & ipse erat diues. Et quærebat videre Ie-
ἀρχιτελώνης, καὶ οὗτος ἦν πλούσιος. καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Ἰη- 3
sum quis esset, & non poterat præ turba: quia statura pu-
σοῦν τίς ἐστι, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μι-
sillus erat. Et præcurrens coram, ascendit in *syco-
4 κρὸς ἦν. καὶ προδραμὼν ἔμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ συκο-
morum, vt videret eum: quia *illa futurus erat transire.
μωραίαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν· ὅτι ἐκείνης ἤμελλε διέρχεσθαι.
Et *vt venit ad locum, suspiciens Iesus vidit illum,
5 καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτόν,
& dixit ad eum, Zacchæe, festinans descende; hodie
καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, Ζακχαῖε, σπεύσας κατάβηθι· σήμερον
enim in domo tua oportet me manere. Et festinans de-
6 γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι. καὶ σπεύσας κα-
scendit, & excepit illum gaudens. Et *videntes omnes
7 τέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων. καὶ ἰδόντες ἅπαντες
murmurabant, dicentes quòd ad peccatorem hominem *introiuit
διεγόγγυζον, λέγοντες, ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθε
diuersari. Stans autem Zacchæus dixit ad Dominum,
8 καταλῦσαι. σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπε πρὸς τὸν κύριον,
Ecce dimidia substantiarum mearum, Domine, do pau-
ἰδοὺ τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου, κύριε, δίδωμι τοῖς πτω-
peribus, & si aliquē quid defraudaui, reddo quadruplum.
χοῖς, καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν.
Ait autem ad eum Iesus, Quia hodie salus
9 εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ
domui huic facta est, eo quòd & ipse filius Abrahæ sit.
οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν.
Venit enim filius hominis quærere & *seruare per-
10 ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπο-
ditum. Audientibus autem illis hæc, adiiciens dixit
11 λωλός. ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς εἶπε
parabolam, *propter prope eum esse Hierusalem, & *videri
παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι Ἱερουσαλήμ, καὶ δοκεῖν
eis quòd confestim futurum esset regnum Dei *appa-
αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀναφαί-
rere. Dixit ergo, Homo quidam nobilis abiit in
12 νεσθαι. εἶπεν οὖν, ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς
regionem longinquam accipere sibipsi regnum, & reuerti.
χώραν μακράν, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑποστρέψαι.
*Vocans autem decem *seruos suos, dedit eis decem mnas,
13 καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς,
& ait ad illos, Negotiamini dum venio.
καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, πραγματεύσασθε ἕως ἔρχομαι.
At ciues eius oderant eum, & miserunt lega-
14 οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσ-
tionem post illum, dicentes, *Non volumus hunc regnare
βείαν ὀπίσω αὐτοῦ, λέγοντες, οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι
super nos. Et factum est *in redire ipsum accipientem
15 ἐφ' ἡμᾶς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα
regnum, ait vocari sibi seruos hos,
τὴν βασιλείαν, εἶπε φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους,
quibus dedit *argentum, vt sciret *quis quid negotiatus esset.
οἷς ἔδωκε τὸ ἀργύριον, ἵνα γνῷ τίς τί διεπραγματεύσατο.
*Adfuit autem primus, dicens, Domine, mna tua acqui-
16 παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος, λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου προσειρ-
siuit decem mnas. Et ait illi, Euge bone serue,
17 γάσατο δέκα μνᾶς. καὶ εἶπεν αὐτῷ, εὖ ἀγαθὲ δοῦλε·
quia in modico fidelis fuisti, ‖esto potestatem habens super decem
ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα
ciuitates. Et venit *secundus, dicens, Domine, Mna tua
18 πόλεων. καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου
fecit quinque mnas. Ait autem & huic, Et tu esto
19 ἐποίησε πέντε μνᾶς. εἶπε δὲ καὶ τούτῳ, καὶ σὺ γίνου
super quinque ciuitates. Et alter venit, dicens, Domine, ecce
20 ἐπάνω πέντε πόλεων. καὶ ἕτερος ἦλθε, λέγων, κύριε, ἰδοὺ ἡ
mna tua, quam habui repositam in sudario. Timui
21 μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ. ἐφοβούμην
enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, &
γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ· αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ
metis quod non seminasti. Dicit autem ei, De ore
22 θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας. λέγει δὲ αὐτῷ, ἐκ τοῦ στόματός
tuo iudico te, ‖scelerate serue: sciebas quòd ego homo austerus
σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε. ᾔδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός
sum, tollens quod non posui, & metens quod non seminaui.
εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα.
Et quare non dedisti *argentum meum mensariis,
23 καὶ διατί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις,
& veniens ego cum *vsura vtique exegissem *illud? Et astan-
24 καὶ ἐλθὼν ἐγὼ σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό; καὶ τοῖς παρε-
tibus dixit, Auferte ab illo mnam, & date *decem
στῶσιν εἶπεν, ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν, καὶ δότε τῷ τὰς δέκα
mnas *habenti. Et dixerunt ei, Domine, habet decem mnas.
25 μνᾶς ἔχοντι. καὶ εἶπον αὐτῷ, κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς.
Dico autem vobis, Quia omni habenti dabitur *: ab *autem
26 λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ
*non *habente, & quod habet, auferetur ab eo. Veruntamen
27 μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. πλὴν τοὺς
inimicos meos illos, *non volentes me regnare super
ἐχθρούς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ'

*nisi solus
‖Non occides, non furtū facies, non falsum testimonium dices.
*Qui
*Quo audito
‖His ille auditis contristatus est.
*qui
*habent
*Et
*qui audiebāt, *saluus fieri?
At illis, Quæ *sunt
*Qui
*Et
*futuro
*Assumpsit *Iesus *&
*quæ sunt *de
*flagellabitur, *ἐμπαίζω
*postquam flagellauerint,
*Intelligebant quæ dicebātur.
*cùm appropinquaret
*Et cùm audiret
*Dixerunt
*qui præibant
*Et cùm appropinquasset,
*At
*videam,
*Saluum fecit *vidit,
*magnificans *plebs vt vidit
*perambulabat

*arborem
*inde erat transiturus.
*cùm venisset
*cùm viderent
*diuertisset.
dimidiū bonorū meorum,
*saluum facere quod perierat.
léo quòd esset prope
*quia existimarent
*manifestatum.
*Vocatis *seruis suis,
*autem
*Nolumus
*vt rediret accepto regno, & iussit
*pecuniam,
*quantū quisq;
*Venit
*eris
*alter,
*Inequam
*pecunia mea ad mensam,
*vsuris illam.
*illi qui
*habet.
*& abundabit
*eo
*qui *habet,
*qui noluerunt

se, adducite huc, & *iugulate ante me.
αὐτοὺς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου.
Et *dicens hæc, ibat ante ascendens in Hie-
καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἱε- 28
rosolymam, Et factum est, cùm appropinquasset ad Bethphage &
ροσόλυμα. καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ 29
Bethaniam, ad montem *vocatum oliuarum, misit
Βηθανίαν, πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε
duos ‖discipulorum suorum, Dicens, Ite in *contra
δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἰπών, ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι 30
vicum: in *quo, introeuntes, inuenietis pullum* alligatum *super
κώμην· ἐν ᾗ, εἰσπορευόμενοι, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ'
quem nemo vnquam hominum sedit: ‖soluentes illum * adducite.
ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισε· λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.
Et si quis vos interrogauerit, Quare soluitis? sic dicetis ei,
καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ, διατί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ, 31
Quia Dominus eius *opus habet. Abeuntes autem *mis-
ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει. ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπε- 32
si, inuenerunt sicut dixit illis*. Soluentibus autem illis
σταλμένοι, εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς. λυόντων δὲ αὐτῶν 33
pullum, dixerunt domini eius ad illos, Quid soluitis
τὸν πῶλον, εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτοὺς, τί λύετε τὸν
pullum? *Illi autem dixerunt, *Dominus ‖eius opus habet.
πῶλον; οἱ δὲ εἶπον, ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει. 34
Et duxerunt illum ad Iesum: & *inijcientes suipsorum
καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ ἐπιρρίψαντες ἑαυτῶν 35
vestimenta supra pullum, imposuerunt Iesum.
τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον, ἐπεβίβασαν τὸν Ἰησοῦν.
Eunte autem illo, substernebant vestimenta sua in
πορευομένου δὲ αὐτοῦ, ᵃὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν 36
via. *Appropinquante autem eo iam ad descensum
τῇ ὁδῷ. ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ 37
montis ‖olearum, cœperunt *omnis turba discipulorum gau-
ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαί-
dentes laudare Deum voce magna, *de omnibus quas viderant
ροντες αἰνεῖν τὸν Θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον
virtutibus, Dicentes, Benedictus *veniens rex
δυνάμεων, λέγοντες, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βασι- 38
in nomine Domini: pax in cælo, & gloria in excelsis.
λεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου· εἰρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.
Et quidam Pharisæorum de *turba dixerunt ad illum,
καί τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτὸν, 39
Magister, increpa discipulos tuos.
διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου.
*Et respondens ait illis, Dico vobis, quia si hi ta-
καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι σιω- 40
cuerint, lapides clamabunt. Et vt appropinquauit, videns
πήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράξονται. καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν 41
ciuitatem, fleuit super illam, Dicens, Quia si cognouisses & tu,
πόλιν, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ, λέγων, ὅτι εἰ ἔγνως καὶ σὺ, 42
& quidem in die tua hac, quæ ad pacem ‖tuam: nunc
καί γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν
autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te,
δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σὲ, 43
& circundabunt inimici tui *vallum tibi, & *circumcingent
καὶ περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ περικυκλώσουσί
te, & coangustabunt te vndique. Et *solo æquabunt te, & fi-
σε, καὶ συνέξουσί σε πάντοθεν· καὶ ᵇἐδαφιοῦσί σε, καὶ τὰ τέ- 44
lios tuos *in te: & non relinquent in te lapidem super lapidem; eo
κνα σου ἐν σοί· καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθῳ· ἀνθ'
quod non cognoueris tempus visitationis tuæ.
ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.
Et ingressus in templum, cœpit eiicere venden-
καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦν- 45
tes in illo, & ementes, Dicens illis, Scriptum est,
τας ἐν αὐτῷ, καὶ ἀγοράζοντας, λέγων αὐτοῖς, γέγραπται, 46
*Domus mea domus orationis est: vos autem illam fecistis
ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς ἐστίν· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε
speluncam latronum. Et erat docens ‖per diem
σπήλαιον λῃστῶν. καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν 47
in templo: at principes *sacerdotū & scribæ quærebant illum
ἐν τῷ ἱερῷ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν
perdere, & *primi plebis: Et non inueniebant quid
ἀπολέσαι, καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ· καὶ οὐχ εὕρισκον τὸ, τί 48
facerent: populus enim omnis suspensus erat, illum audiens.
ποιήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ᵇἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων.

*interficite
*his dictis, præcedebat
*qui vocatur Oliueti,
‖discipulos suos,
*castellū quod contra est:
*quod
*asinæ *cui
‖soluite *&
*operam desiderat. Abierūt
*qui missi erant &
*stantem pullum.
*At *Quia eum necessariū
*iactantes
ᵃὑποστρώννυμι
*Et cùm appropinquaret
‖Oliueti,
*omnes turbæ descendentiū
*super
*qui venit
*turbis
*Quibus ipse
‖tibi:
*vallo te,
*circundabunt
*ad terram prosternent
ᵇἐδαφίζω
*qui sunt
*Quia
‖quotidie
*autem
*principes
‖illi:
ᵇκρέμαμαι

CAP. XX. κ'

Et factum est in vna dierum illorum, docente illo
Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων διδάσκοντος αὐτοῦ 1
populum in templo, & euangelizante, *superstiterunt principes sacerdotū
τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς
& scribæ cum senioribus: Et aiunt ad
καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ εἶπον πρὸς 2
illum, dicentes, Dic nobis in qua potestate hæc facis, aut
αὐτὸν, λέγοντες, εἰπὲ ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ
quis est *dans tibi potestatem hanc.
τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην.
Respondens autem *dixit ad illos, Interrogabo vos & ego
ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ 3

*conuenerunt
*qui dedit
*Iesus,

Vnum verbum, *& dicite mihi. Baptismus Ioannis de ex
4 ἕνα λόγον, καὶ εἴπατέ μοι· τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐ-
lo erat, an ex hominibus? *Illi autem *contratiocinabantur apud se-
5 ρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυ-
ipsos, dicentes, Quia si dixerimus, de cælo, dicet, Quare * non
τοὺς λέγοντες, ὅτι ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διατί οὐκ
credidistis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus, * omnis
6 ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς
populus lapidabit nos: *persuasus enim est Ioannem
ὁ λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς. πεπεισμένος γάρ ἐστιν Ἰωάννην
propheram esse. Et responderunt *non scire vnde*.
7 προφήτην εἶναι. καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν.
Et Iesus ait illis, Neque ego dico vobis in qua
8 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ
potestate hæc facio. Cœpit autem ad ‖populum dicere
9 ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν
parabolam hanc: Homo plantauit vi-
τὴν παραβολὴν ταύτην· ἄνθρωπος ἐφύτευσεν ἀμπελῶ-
neam, & elocauit eam colonis, & * peregre fuit *tempora suf-
να, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε χρόνους ἱκα-
ficientia. Et in tempore misit ad cultores seruum,
10 νούς. καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον,
vt de fructu vineæ darent illi: ‖at co-
ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωρ-
loni cadentes eum dimiserunt inanem. Et ad-
11 γοὶ δείραντες αὐτὸν, ἐξαπέστειλαν κενόν. καὶ προσέ-
didit mittere alterum seruum. illi autem *& illum * cædentes & ‖inho-
θετο πέμψαι ἕτερον δοῦλον. οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες καὶ ἀτι-
norantes, dimiserunt inanem. Et addidit mittere
12 μάσαντες, ἐξαπέστειλαν κενόν. καὶ προσέθετο πέμψαι
tertium: *illi autem & hunc vulnerantes eiecerunt.
τρίτον· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον.
Dixit autem dominus vineæ, Quid faciam? mittam
13 εἶπε δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσω; πέμψω τὸν
filium meum dilectum: forsitan *hunc *videntes verebuntur.
υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἴσως τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται.
‖Videntes autem illum coloni, *ratiocinabantur ad seipsos,
14 ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ, διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς,
dicentes, Hic est hæres: venite occidamus illum,
λέγοντες, οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν,
vt nostra fiat hæreditas. Et ‖eiicientes illum
15 ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία. καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν
extra vineam, occiderunt. quid ergo faciet illis do-
ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, ἀπέκτειναν. τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύ-
minus vineæ? Veniet & perdet co-
16 ριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωρ-
lonos istos, & dabit vineam aliis. *audientes *em
γοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες δὲ
dixerunt*, Ne fiat. Ille autem aspiciens eos, ait, Quid ergo
17 εἶπον, μὴ γένοιτο. ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς, εἶπε, τί οὖν
est ‖scriptum *hoc, Lapidem quem reprobauerunt ædifi-
ἐστὶ τὸ γεγραμμένον τοῦτο, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδο-
cantes, hic factus est in caput anguli? Omnis *cadens
18 μοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας; πᾶς ὁ πεσὼν
super illum lapidem, conquassabitur: super quē autem ceciderit, com-
ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον, συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικ-
minuet illum. Et quærebant principes sacerdotū & scri-
19 μήσει αὐτόν. καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ-
bæ mittere in illum manus in illa hora, &
ματεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ
timuerunt populum: cognouerunt enim quòd ad ipsos si-
ἐφοβήθησαν τὸν λαόν· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν πα-
militudinem hanc dixerit. Et obseruantes miserunt
20 ραβολὴν ταύτην εἶπε. καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν
insidiatores, *simulantes seipsos iustos esse, vt ca-
ἐγκαθέτους, ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπι-
perent *eius sermonem, ad tradendum illum principatui &
λάβωνται αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ
potestati præsidis. Et interrogauerunt eum, dicen-
21 τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγον-
tes, Magister, scimus quia rectè dicis & doces, &
τες, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ
non accipis ‖faciem, sed in veritate viam
οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ
Dei doces. Licet nobis Cæsari tributum dare, an non?
22 Θεοῦ διδάσκεις· ἔξεστιν ἡμῖν καίσαρι φόρον δοῦναι, ἢ οὔ;
Considerans autem illorum dolum, dixit ad eos.
23 κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν, εἶπε πρὸς αὐτοὺς,
Quid me tentatis? Ostendite mihi denarium: cuius habet
24 τί με πειράζετε; ἐπιδείξατέ μοι δηνάριον· τίνος ἔχει
imaginem & inscriptionem? respondentes autem dixerunt, Cæsaris.
εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν; ἀποκριθέντες δὲ εἶπον, καίσαρος.
*Is autem ait illis, Reddite ergo quæ * Cæsaris, Cæsari;
25 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τοίνυν τὰ καίσαρος καίσαρι,
& quæ* Dei, Deo. Et non potuerunt reprehendere
26 καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ, τῷ Θεῷ. καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι
eius verbum coram *populo: & mirati in respon-
αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ. καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀπο-
so eius, tacuerunt.
κρίσει αὐτοῦ, ἐσίγησαν.

*respondete
*At *cogitabant intra
*ergo
*plebs vniuersa
*certi sunt
*se nescire *esset.
‖plebem
*ipse
*multis temporibus.
*qui cæsum
*hunc quoque
‖afficientes contumelia,
*qui & illum
*cùm *viderint,
‖Quem cùm vidissent
* cogitauerunt intra
*eiectum
*Quo audito
*illi, Absit.
‖hocquod *est,
*qui ceciderit
*qui simularet
*eum in sermone, & traderent
‖personam,
*Et *sunt
*plebe:

Accedentes autem quidam Sadducæorum, *contradicentes
27 προσελθόντες δέ τινες τῶν σαδδουκαίων, οἱ ἀντιλέγοντες
resurrectionem non esse, *interrogauerunt eum, Dicentes, Ma-
ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτόν, 28 λέγοντες, διδά-
gister, Moyses *scripsit nobis, Si alicuius frater mortuus fuerit ha-
σκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔ-
bens vxorem, & hic sine liberis *moriatur, vt accipiat frater
χων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελ-
ter eius vxorem, & suscitet semen fratri
φὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ
suo. Septem ergo fratres erant, & primus *accipiens
αὐτοῦ. 29 ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν
vxorem *mortuus est sine filiis. Et accepit secundus
γυναῖκα ἀπέθανεν ἄτεκνος. 30 καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν
vxorem, & ipse mortuus est sine filio. Et tertius ac-
γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος. 31 καὶ ὁ τρίτος ἔλα-
cepit illam. similiter autem & * septem *non reliquerunt natos, &
βεν αὐτήν· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ οὐ κατέλιπον τέκνα, καὶ
mortui sunt. Nouissimè autem omnium mortua est & mulier.
ἀπέθανον. 32 ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.
In ergo resurrectione cuius eorum *fit vxor? *nam septem
33 ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ
habuerunt eam vxorem. Et respondens ait illis
ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. 34 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ
Iesus, Filii seculi huius nubunt & traduntur ad nuptias.
ἰησοῦς, οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσι καὶ ἐκγαμίσκονται·
At digni habiti seculum illud contingere &
35 οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς
resurrectionem ex mortuis, neque nubent, neque ducent vxores.
ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίσκονται.
Neque enim mori vltrà possunt: æquales angelis enim sunt, &
36 οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται· ἰσάγγελοι γάρ εἰσι· καὶ
filii sunt Dei, *resurrectionis filii existentes. Quia verò re-
υἱοί εἰσι τοῦ θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. 37 ὅτι δὲ ἐγεί-
surgant mortui, & Moyses ostendit secus rubum, sicut dicit
ρονται οἱ νεκροὶ, καὶ μωσῆς *ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει
Dominum Deum Abraham, & Deum Isaac, & Deum
κύριον τὸν θεὸν ἀβραὰμ, καὶ τὸν θεὸν ἰσαὰκ, καὶ τὸν θεὸν
Iacob. Deus autem non est mortuorum, sed viuorum: omnes
ἰακώβ. 38 θεὸς δὲ οὐκ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. πάντες
enim ei viuunt. Respondentes autem quidam scriba-
γὰρ αὐτῷ ζῶσιν. 39 ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν γραμμα-
rum, dixerunt, Magister, *pulchrè dixisti. *Non amplius autem au-
τέων, εἶπον, διδάσκαλε, καλῶς εἶπας. 40 οὐκέτι δὲ ἐτόλ-
debant interrogare eum quicquam. Dixit autem ad illos,
μων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν. 41 εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς,
Quomodo dicunt Christum filium Dauid esse? Et ipse Da-
πῶς λέγουσι τὸν χριστὸν υἱὸν δαβὶδ εἶναι; 42 καὶ αὐτὸς δα-
uid dicit in libro Psalmorum, Dixit Dominus Domino meo,
βὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν, εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου,
Sede à dextris meis: Donec ponam inimicos tuos
κάθου ἐκ δεξιῶν μου· 43 ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου
scabellum pedum tuorum? Dauid ergo Dominum illum
ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; 44 δαβὶδ οὖν κύριον αὐτὸν
vocat: & quomodo filius eius est? Audiente autem omni
καλεῖ· καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι; 45 ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ
populo, dixit discipulis suis, Attendite à
λαοῦ, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 46 προσέχετε ἀπὸ τῶν
scribis *volentibus ambulare in stolis, & *aman-
γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς, καὶ φιλούν-
tibus salutationes in foris, & primas cathedras in
των ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν
synagogis, & primos discubitus in *cœnis.
ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.
Qui deuorant domos viduarum, & specie longa
47 οἳ κατεσθίουσι τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ
precantur: hi accipient maiorem damnationem.
προσεύχονται· οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.

CAP. XXI. κα΄

Respiciens autem vidit *mittentes munera sua in
1 Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ
gazophylacium, diuites. Vidit autem & quandam viduam pau-
γαζοφυλάκιον πλουσίους. 2 εἶδε δέ καί τινα χήραν πενι-
perculam mittentem illuc duo minuta. Et dixit, Verè
χρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά. 3 καὶ εἶπεν, ἀληθῶς
dico vobis, quia vidua pauper hæc plus *omnibus misit.
λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλεν·
Omnes enim hi ex abundanti sibi miserunt in
4 ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς
munera Dei: hæc autem ex *postremitate sua omnem
τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ· αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα
victum quem habuit, misit. Et quibusdam dicentibus de templo,
τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλε. 5 καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ,
quod lapidibus *pulchris & donis ornatum esset, dixit, Hæc
ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, εἶπε, 6 ταῦτα
quæ videtis, venient dies, in quibus non relinquetur lapis
ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος
supra lapidem, qui non destruatur.
ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται.

Interrogauerunt autem illum, dicentes, Præceptor, quando igitur
7 ἐπηρώτησαν δὲ αὐτόν, λέγοντες, διδάσκαλε, πότε οὖν
hæc erunt? & quod signum cùm futurum est hæc fieri?
ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι;
Ille autem dixit, Videte ne seducamini: multi enim venient
8 ὁ δὲ εἶπε, βλέπετε μὴ πλανηθῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται
in nomine meo, dicentes, Quia ego sum: & tempus
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι· καὶ ὁ καιρὸς
appropinquauit: ne ergo eatis post eos.
ἤγγικε· μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν.
Cùm autem audieritis prælia & seditiones, *ne ter-
9 ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοη-
reamini: oportet enim hæc fieri primùm, sed *non statim
θῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ
finis. Tunc dicebat illis, *Excitabitur gens contra gen-
10 τέλος. τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθ-
tem, & regnum aduersus regnum. *Terræmotusque magni
11 νος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν. σεισμοί τε μεγάλοι
per loca, & fames, & pestilentiæ erunt: terroresque &
κατὰ τόπους, καὶ λιμοὶ, καὶ λοιμοὶ ἔσονται· φόβητρά τε καὶ
signa de cælo magna erunt. *Ante autem hæc
σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται. 12 πρὸ δὲ τούτων ἁ-
omnia inijcient *in vos manus suas, & per-
πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώ-
sequentur, tradentes in synagogas & custodias, *agentes
ξουσι, παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀγομένους
ad reges & præsides propter nomen meum.
ἐπὶ βασιλεῖς, καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου.
Continget autem vobis in testimonium.
13 ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον.
Ponite ergo in *corda vestra non præmeditari *defen-
14 θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπο-
di. Ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non
15 λογηθῆναι. ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ
poterunt contradicere *neque resistere, omnes *aduersantes
δυνήσονται ἀντειπεῖν οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι
vobis. Trademini autem & à parentibus, & fratribus,
16 ὑμῖν. παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων, καὶ ἀδελφῶν,
& cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis.
καὶ συγγενῶν, καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν.
Et eritis *exosi ab omnibus *propter nomen meum.
17 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.
Et capillus de capite vestro non peribit.
18 καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.
In patientia vestra possidebitis animas vestras.
19 ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.
Cùm autem videritis *circundatam ab *exercitibus Hieru-
20 ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν ἱερου-
salem, tunc scitote quia appropinquauit desolatio eius. Tunc qui
21 σαλὴμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. τότε οἱ
in Iudæa, fugiant ad montes: & qui in medio eius,
ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη· καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς,
discedant: & qui in regionibus, non intrent in
ἐκχωρείτωσαν· καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις, μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς
eam. Quia dies vltionis hi sunt, *im-
22 αὐτήν. ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσι, τοῦ πλησθῆ-
pleri omnia *scripta. Væ autem *in vtero
23 ναι πάντα τὰ γεγραμμένα. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ
habentibus, & *lactantibus in illis diebus:
ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις·
erit enim *necessitas magna super terram, & ira in populo
ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ
hoc. Et cadent *ori gladii, & captiui
24 τούτῳ. καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ αἰχμα-
ducentur in omnes gentes: & Hierusalem *erit cal-
λωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἱερουσαλὴμ ἔσται πα-
cata à gentibus, donec impleantur tempora *gentium.
τουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν.
Et erunt signa in sole, & luna, & stellis, & in
25 καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ, καὶ σελήνῃ, καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ
*terra pressura gentium *in determinatione, resonante mari, &
τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ, ἠχούσης θαλάσσης, καὶ
salo. Exanimatis hominibus præ timore & expe-
26 σάλου· ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσ-
ctatione *inuadentium in habitata: nam virtutes
δοκίας τῶν ἐπερχομένων ἐν τῇ οἰκουμένῃ· αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν
cælorum mouebuntur. Et tunc videbunt filium
27 οὐρανῶν σαλευθήσονται. καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ
hominis venientem in nube cum potestate & *gloria
ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης
multa. Incipientibus autem his fieri, respicite &
28 πολλῆς. ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ
leuate capita vestra: quoniam appropinquat redemptio ve-
ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν· διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑ-
stra. Et dixit similitudinem illis: Videte *ficum, &
29 μῶν. καὶ εἶπε παραβολὴν αὐτοῖς· ἴδετε τὴν συκῆν, καὶ
omnes arbores. Cùm *produxerint iam, videntes
30 πάντα τὰ δένδρα· ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες
à vobis ipsis agnoscitis quoniam iam prope æstas est.
ἀφ' ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν.

Margin (left): Accesserunt qui negant; & ; fuerit, eam; accepit; & sequens illam,; omnes & semen,; siquidem erit; Illi verò qui digni habebuntur seculo illo & resurrectione; potuerunt; cùm sint; μηνύω; bei bene; Et; qui volunt; amant; foro,; conuiuiis.; simulantes longam orationem:; eos qui mittebant; gaza; quàm omnes; eo quod deest illi,; victum; bonis

Margin (right): fieri incipient; Qui; nolite ergo ire; nolite terreri; nondum; Surget; Et; Sed; vobis; trahentes; cordibus vestris; quemadmodum respondeatis.; aduersarii vestri.; odio; hominibus; circundari; exercitu; sunt,; vt impleantur; quæ sunt.; prægnantibus,; nutrientibus; pressura; in ore; στόμα; calcabitur; nationum.; terris; præ confusione sonitus maris & fluctuum. Arescentibus; quæ superuenient vniuerso orbi:; maiestate magna.; ficulneam,; producunt ex se fructum,

°fieri, Ita & vos cùm videritis hæc °facta, scitote quoniã
οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι 31
prope est regnum Dei. Amen dico vobis, quia non
ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ 32
præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.
μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γένηται.
°autem Cælum & terra transibunt, at verba ° mea non
ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ 33
transibunt. Attendite autem vobisipsis, ne forte grauentur
παρέλθωσι. προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν 34
‖huius vitæ, vestra corda in crapula, & ebrietate, & curis ‖vita-
ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιω-
libus, & repentina in vos superueniat dies illa.
τικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη.
°qui sedent Tanquam laqueus enim superueniet in omnes °sedentes
ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους 35
super faciem omnis terræ. Vigilate itaque in omni
ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ 36
°orantes, tempore ° rogantes, vt digni habeamini effugere ista omnia
καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα
°quæ ‖sunt, °futura ‖fieri, & stare ante filium ho-
τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀν-
minis. Erat autem diebus in templo docens,
θρώπου. ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς 37
°verò °qui vocatur Oliueti. at noctibus ° exiens morabatur in monte °vocato
δὲ νύκτας ἐξερχόμενος °ηὐλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον
°αὐλίζομαι oliuarum. Et omnis populus manicabat ad eum in
ἐλαιῶν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ 38
templo audire eum.
ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

CAP. XXII. κβ'

°dies festus Appropinquabat autẽ °festum Azymorum, °dictum Pascha.
°qui dicitur Ἤγγιζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων, ἡ λεγομένη πάσχα· 1
°interficerent Et quærebant principes sacerdotũ & scribæ hoc, quomodo °tol-
καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τό, πῶς ἀνέ- 2
°verò lerent eum: timebant °enim plebem. Intrauit autem Sa-
λωσιν αὐτόν· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν. εἰσῆλθε δὲ ὁ σα- 3
°qui cognominabatur Iscariotes, vnum de tanas in Iudam °cognominatum Iscarioten, existentem ex
τανᾶς εἰς ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ
°abiit, & numero duodecim. Et °abiens collocutus est
ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα. καὶ ἀπελθὼν συνελάλησε τοῖς 4
°cum °principib⁹ sacerdotũ, & magistratibus hoc, ‖quomodo illum traderet
‖quemadmodum ἀρχιερεῦσι, καὶ τοῖς στρατηγοῖς τό, πῶς αὐτὸν παραδῷ αὐ-
°pecuniam eis. Et gauisi sunt, & pacti sunt illi °argentum dare.
τοῖς. καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. 5
°vt traderet Et spopondit, & quærebat opportunitatem °ad tradendum
καὶ ἐξωμολόγησε, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι 6
°turbis. illum eis sine °turba. Venit autem dies Azy-
αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου. ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύ- 7
‖necesse erat morum, in qua ‖oportebat occidi Pascha. Et misit Pe-
μων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα. καὶ ἀπέστειλε πέ- 8
trum & Ioannem, dicens, Euntes parate nobis
τρον καὶ ἰωάννην, εἰπών, πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ
°At Pascha, vt manducemus. °Illi autem dixerunt ei, Vbi vis pare-
πάσχα, ἵνα φάγωμεν. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ποῦ θέλεις ἑτοι- 9
°Et °ad eos, mus? °Is autem dixit °eis, Ecce introeuntibus vobis in
μάσωμεν; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς 10
ciuitatem, occurret vobis homo amphoram aquæ por-
τὴν πόλιν, συναντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βα-
°in quam tans: sequimini eum in domum °quò intrat.
στάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν οὗ εἰσπορεύεται.
Et dicetis patrifamilias domus, Dicit tibi Ma-
καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας, λέγει σοι ὁ διδά- 11
gister, Vbi est diuersorium, vbi Pascha cum dis-
σκαλος, ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μα-
cipulis meis manducem? Et ipse vobis ostendet cœnaculum magnum
θητῶν μου φάγω; κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνώγεον μέγα 12
°& stratum: ° ibi parate. Euntes autem inuenerũt si-
°στρώννυμι °ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε. ἀπελθόντες δὲ εὗρον κα- 13
cut dixit illis, & parauerunt Pascha. Et cùm
θὼς εἴρηκεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. καὶ ὅτε 14
facta esset hora, discubuit, & duodecim apostoli cum eo.
ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσε, καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ.
°illis, Et ait °ad eos, Desiderio desideraui hoc
καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ 15
°antequam patiar. Pascha manducare vobiscum, °ante me pati. Dico enim
πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν, πρὸ τοῦ με παθεῖν. λέγω γὰρ 16
‖ex hoc °illud, vobis, quia ‖non amplius non manducabo °ex eo, donec impleatur in
ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν
°accepto calice, regno Dei. Et °accipiens calicem, gratias
‖egit, & τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. καὶ δεξάμενος ποτήριον, εὐχα- 17
°inter vos: ‖agens dixit, Accipite hoc, & diuidite °vobis ipsis:
ριστήσας εἶπε, λάβετε τοῦτο, καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς·
Dico enim vobis, quòd non bibam de generatione vi-
λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμ- 18
°accepto pane, tis, donec regnum Dei veniat. Et °accipiens pa-
πέλου, ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ. καὶ λαβὼν ἄρ- 19
°egit, & nem, gratias °agens fregit, & dedit eis, dicens, Hoc est
τον, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, τοῦτό ἐστι

corpus meum, quod pro vobis ‖datum: hoc facite in ‖datur:
τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν
meam commemorationem. Similiter & calicem °post cœ- °postquam cœnauit,
20 ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δει-
nasse, dicens, Hic ° calix, nouum testamentum in °est
πνῆσαι, λέγων, τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ
sanguine meo, qui pro vobis ‖effusus. Veruntamen ecce ‖funditur.
21 αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν [b]ἐκχυνόμενον. πλὴν ἰδοὺ ἡ [b]ἐκχέω
manus tradentis me mecum ° in mensa. °est
χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης.
Et quidem filius hominis vadit secundum ‖definitum °: ‖quod °est:
22 καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ ὡρισμένον·
veruntamen væ homini illi per quem °traditur. °tradetur.
πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται.
Et ipsi cœperunt °conquirere ad seipsos hoc, quisnam esset °quærere inter
23 καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τό, τίς ἄρα εἴη
ex eis hoc ‖futurus facere. Facta est autem & con- ‖qui facturus esset.
24 ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν. ἐγένετο δὲ καὶ φιλο- °inter eos,
tentio °in eis, hoc, quis eorum videretur esse maior.
νεικία ἐν αὐτοῖς, τό, τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων.
Is autem dixit° eis, Reges gentium dominantur eorum, °autem
25 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν,
& ‖potestatem habentes ipsorum, benefici vocantur. ‖qui habent super eos,
καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν, εὐεργέται καλοῦνται.
Vos autem non sic: sed qui maior ° in vobis, fiat sicut °est
26 ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, γενέσθω ὡς ὁ
‖iunior: & qui præcessor°, sicut ministrator. °Quis enim maior°, ‖minor:
27 νεώτερος· καὶ ὁ ἡγούμενος, ὡς ὁ διακονῶν. τίς γὰρ μείζων, °est, °Nam
°recumbens, an °ministrans? nonne °recumbens? ego autem sum °qui recumbit, °qui ministrat?
ὁ ἀνακείμενος, ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δέ εἰμι
in medio vestrûm sicut ‖ministrans. Vos autem estis °perma- ‖qui ministrat. °qui permansistis
28 ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν. ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμε-
nentes mecum in tentationibus meis. Et ego dispo-
29 νηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου· κἀγὼ διατίθε-
no vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum:
μαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν·
Vt edatis, & bibatis super mensam meam, in re-
30 ἵνα ἐσθίητε, καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου, ἐν τῇ βασι-
gno meo: & sedeatis super thronos iudicantes duodecim
λείᾳ μου· καὶ καθίσεσθε ἐπὶ θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα
tribus Israel. Ait autem Dominus, Simon, Simon,
31 φυλὰς τοῦ ἰσραήλ. εἶπε δὲ ὁ κύριος, σίμων, σίμων,
ecce Satanas expetiuit vos, ad cribrandum sicut triticum.
ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον. vt cribraret
Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: &
32 ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. καὶ
tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.
σύ ποτε ἐπιστρέψας, στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου.
°Is autem dixit ei, Domine, tecum paratus sum & in car- °Qui
33 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, μετά σου ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυ-
cerem, & in mortem ire. °Ille autem dixit, Dico tibi °Et
34 λακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι. ὁ δὲ εἶπε, λέγω σοι
Petre, non cantabit hodie gallus, °prius quàm ter abneges °donec
πέτρε, οὐ μὴ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ, πρὶν ἢ τρὶς ἀπαρνήσῃ
non nosse me. Et dixit eis, Quando misi vos
35 μὴ εἰδέναι με. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς
sine sacculo, & pera, & calceamentis, nunquid °aliquo defecti °aliquid defuit vobis? At
ἄτερ βαλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερή-
estis? illi autem dixerunt, Nihil. Dixit ergo eis, Sed nunc
36 σατε; οἱ δὲ εἶπον, οὐδενός. εἶπεν οὖν αὐτοῖς, ἀλλὰ νῦν
°habens sacculum, tollat, similiter & peram: & ° non °habens, °qui habet °qui °habet,
ὁ ἔχων βαλάντιον ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων, vendat
vendet tunicam suam, & ‖emet gladium. ‖emat
πωλήσει τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγοράσει μάχαιραν.
Dico enim vobis, quoniã adhuc hoc °scriptum° oportet im- °quod °est
37 λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆ-
pleri in me, hoc, Et cum °ex legibus reputatus est: etenim °quæ‖ de me, °iniquis °ea ‖sunt
ναι ἐν ἐμοί, τό, καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη· καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ
finem habent. °Illi autem dixerũt, Domine, ecce gladij hîc duo. °At
38 τέλος ἔχει. οἱ δὲ εἶπον, κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο.
°ille autem dixit eis, Satis est. Et egressus ibat secundũ °at
39 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἱκανόν ἐστι. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ
consuetudinẽ in montem Oliuarum: secuti sunt autem illum &
τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν· ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ
discipuli eius. ‖Factus autem ad locum, dixit il- ‖Et cùm peruenisset
40 μαθηταὶ αὐτοῦ. γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου, εἶπεν αὐ-
lis, Orate °non intrare in tentationem. Et ipse °ne intretis
41 τοῖς, προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. καὶ αὐτὸς
auulsus est ab eis quantum lapidis °iactum, & °ponens genua °iactus, °positis genibus
ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολήν, καὶ θεὶς τὰ γόνατα
orabat, Dicens, Pater, si vis transferre
42 προσηύχετο, λέγων, πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν τὸ
calicem istum à me: veruntamen non voluntas mea, sed
ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ
tua fiat. Apparuit autem illi angelus de cælo confortans
43 σὸν γενέσθω. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων
eum. Et factus in agonia, ° intentius ora- °prolixius
44 αὐτόν. καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ, ἐκτενέστερον προσηύ-
bat: °Factus est autem sudor eius sicut guttæ sanguinis decur- °Et
χετο. ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος κατα-

rentes in terram. Et ¹ resurgens ab ora-
εἰλαίοντες ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευ- 45
tione, ᵛ veniens ad discipulos ¹, inuenit eos dormientes
χῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους
præ tristitia. Et ait illis, Quid dormitis? ᵛ resur-
ἀπὸ τῆς λύπης. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί καθεύδετε; ἀνα- 46
gentes orate ᵛ vt non intretis in tentationem.
στάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.
Adhuc autem eo loquente, ecce turba, & ᵛ dictus Iu-
ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ὄχλος, καὶ ὁ λεγόμενος ἰού- 47
das, vnus ¹ duodecim, antecedebat eos, & appropinquauit Iesu,
δας, εἷς τῶν δώδεκα, προήρχετο αὐτοὺς, καὶ ἤγγισε τῷ ἰησοῦ
¹ oscuları eum: hoc enim signum dederat ipsis, Quemcunq; osculatus
φιλῆσαι αὐτόν. τοῦτο γὰρ σημεῖον δεδώκει αὐτοῖς, ὃν ἂν φιλή-
fuero, ipse est. At Iesus dixit illi, Iuda, osculo
σω, αὐτός ἐστιν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἰούδα, φιλήματι 48
filium hominis tradis? Videntes autem qui circa
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως; ἰδόντες δὲ οἱ περὶ 49
ipsum ¹ futurum, dixerunt ei, Domine, si percutiemus in gla-
αὐτὸν τὸ ἐσόμενον, εἶπον αὐτῷ, κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μα-
dio? Et percussit vnus quidam ex illis seruum
χαίρᾳ; καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ 50
principis sacerdotū, & amputauit eius auriculam dexteram. Respon-
ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν. ἀποκρι- 51
dens autem Iesus, ait, Sinite vsque huc. & ¹ tangens auriculam
θεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν, ἐᾶτε ἕως τούτου. καὶ ἁψάμενος τοῦ ὠτίου
eius, sanauit eum. Dixit autem Iesus ad ᵛ ac-
αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόν. εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς πρὸς τοὺς παρα- 52
cedentes ad se, principes sacerdotū, & magistratus templi, & senio-
γενομένους πρὸς αὐτὸν ἀρχιερεῖς, καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ, καὶ πρεσ-
res, Quasi ad latronem exiistis cum gladiis & ᵛ li-
βυτέρους, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύ-
gnis? Quotidie existente me vobiscum in templo, non exten-
λων; καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξε- 53
distis manus in me: sed hæc vestra est hora, &
τείνατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ. ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστιν ἡ ὥρα, καὶ ἡ
potestas tenebrarum. Comprehendentes autem eum, duxerunt,
ἐξουσία τοῦ σκότους. συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον, 54
& induxerunt ad domum principis sacerdotum. at Petrus ¹ seque-
καὶ εἰσήγαγον εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως. ὁ δὲ πέτρος ἠκο-
batur alonge. ¹ Accendentibus autem ignem in medio ᵛ au-
λούθει μακρόθεν. ἁψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐ- 55
læ, & circumsedentibus illis, ᵛ sedebat Petrus in medio
λῆς, καὶ συγκαθισάντων αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ πέτρος ἐν μέσῳ
eorum. ᵛ Videns autem eum ancilla quædam sedentem
αὐτῶν. ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον 56
ad lumen, & ᵛ attentè intuita eum, dixit, Et hic cum illo
πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ, εἶπε, καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ
erat. ¹ Is autem negauit eum, dicens, Mulier, non noui illum.
ἦν. ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν, λέγων, γύναι, οὐκ οἶδα αὐτόν. 57
Et post pusillum, alius videns eum, dixit, Et tu de illis
καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν, ἔφη, καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν 58
es. at Petrus ait, ᵛ Homo, non sum.
εἶ. ὁ δὲ πέτρος εἶπεν, ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί.
Et ¹ interstante quasi ᵛ hora vna, alius quidam affirmabat,
καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς, ἄλλος τις διϊσχυρίζετο, 59
dicens, ᵛ In veritate & hic cum illo erat: etenim Galilæus
λέγων, ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν· καὶ γὰρ γαλιλαῖός
est. ᵛ Ait autem Petrus, Homo, ᵛ non noui quid dicis.
ἐστιν. εἶπε δὲ ὁ πέτρος, ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. 60
& continuò adhuc loquente illo, cantauit gallus.
καὶ παραχρῆμα, ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ὁ ἀλέκτωρ.
Et conuersus Dominus, respexit Petrum: & recordatus
καὶ στραφεὶς ὁ κύριος, ἐνέβλεψε τῷ πέτρῳ· καὶ ὑπεμνή- 61
est Petrus verbi Domini, sicut dixerat ei, Quia priùs
σθη ὁ πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι πρὶν
¹ gallum cantare, negabis me ter. Et egressus
ἀλέκτορα φωνῆσαι, ἀπαρνήσῃ με τρίς. καὶ ἐξελθὼν 62
foras Petrus, fleuit amarè. Et viri ᵛ tenen-
ἔξω ὁ πέτρος ἔκλαυσε πικρῶς. καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχον- 63
tes Iesum, illudebant ei, cædentes. Et ᵛ obuel-
τες τὸν ἰησοῦν, ἐνέπαιζον αὐτῷ, δέροντες. καὶ περικα- 64
uentes eum, ¹ percutiebant eius faciem, & interrogabant
λύψαντες αὐτὸν, ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπηρώτων
eum, dicentes, Prophetiza, quis est ᵛ percutiens te?
αὐτὸν, λέγοντες, προφήτευσον, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε;
Et alia multa blasphemantes dicebant in eum.
καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν. 65
Et vt factus est dies, ᵛ coactus est senatus plebis,
καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, 66
ᵛ principes sacerdotúmque & scribæ: & duxerunt illum in con-
ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέ-
cilium suum, Dicentes, Si tu es Christus, dic nobis. ᵛ Ait
δριον αὐτῶν, λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, εἰπὲ ἡμῖν. εἶπε 67
autem illis, Si vobis dixero, non credetis. Si autem & inter-
δὲ αὐτοῖς, ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε. ἐὰν δὲ καὶ ἐρω- 68
rogauero, non respondebitis mihi, aut dimittetis. Ex ¹ nunc
τήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι, ἢ ἀπολύσητε. ἀπὸ τοῦ νῦν 69
erit filius hominis sedens à dextris virtutis
ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως

tentis | ᵛ cùm surrexisset | ᵛ & venisset | ᵛ suos, | ᵛ surgite, | ᵛ ne | ᵛ qui vocabatur | ¹ de | ¹ vt oscularetur | ᵛ autem | ᵛ hi | ¹ erant quod erat | ¹ eum tetigisset | ᵛ eos qui venerant | ᵛ fustibus? Cùm | ᵛ fuerim | ¹ verò | ᵛ eum ¹ Accenso | ᵛ igne | ᵛ atrij, | ᵛ erat | ᵛ Quem cùm vidisset | ᵛ fuisse | ᵛ At ille | ᵛ autem | ᵛ O | ¹ Interuallo facto | ᵛ horæ vnius, | ᵛ Verè | ᵛ nam & | ᵛ Et ᵛ nescio | ¹ quàm gallus cantet | ᵛ qui tenebant illum, | ᵛ velauerunt | ¹ & | ᵛ qui percussit | ᵛ conuenerunt seniores | ᵛ & | ᵛ Et | ᵛ mihi, | ᵛ neque | ¹ hoc autem

Dei. Dixerunt autem omnes, Tu ergo es filius Dei? ¹ is autem ᵛ Qui
70 τοῦ θεοῦ. εἶπον δὲ πάντες, σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ
ad eos ait, Vos dicitis, quia ego sum. Illi autem dixerūt, ¹ At
71 πρὸς αὐτοὺς ἔφη, ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐγώ εἰμι. οἱ δὲ εἶπον,
Quid adhuc ᵛ opus habemus testimonio? ipsi enim audiuimus de
τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ
ore eius.
τοῦ στόματος αὐτοῦ.

CAP. XXIII. κγ'

Et surgens omnis multitudo eorum, duxit illum ad
1 Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἤγαγεν αὐτὸν ἐπὶ
Pilatum. Cœperunt autem accusare illum, dicentes,
2 τὸν πιλάτον. ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ, λέγοντες,
Hunc inuenimus subuertentem gentem ¹, & prohibentem Cæsari
τοῦτον εὕρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα καίσαρι
tributa dare, ᵛ dicentem se Christum regem esse.
φόρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι.
At Pilatus interrogauit eum, dicens, Tu es rex
3 ὁ δὲ πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς
Iudæorum? ᵛ ille autem respondens ei, ait, Tu dicis.
τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ, ἔφη, σὺ λέγεις.
At Pilatus dixit ad principes sacerdotum, & turbas,
4 ὁ δὲ πιλάτος εἶπε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ τοὺς ὄχλους,
ᵛ Nullam inuenio causam in homine hoc. Illi autem inualescebát,
5 οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. οἱ δὲ ἐπίσχυον,
dicentes, Quia commouet populum, docens per vniuersam Iudæam,
λέγοντες, ὅτι ἀνασείει τὸν λαὸν, διδάσκων καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας,
incipiens à Galilæa vsque huc. Pilatus autem au-
6 ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἕως ὧδε. πιλάτος δὲ ἀ-
diens Galilæam, interrogauit si homo Galilæus esset.
κούσας γαλιλαίαν, ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος γαλιλαῖός ἐστι.
Et ᵛ cognoscens quòd de potestate Herodis esset, remisit
7 καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας ἡρώδου ἐστὶν, ἀνέπεμψεν
eum ad Herodem, ᵛ existentem & ipsum in Hierosolymis in il-
αὐτὸν πρὸς ἡρώδην, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν ταύ-
lis diebus. At Herodes ᵛ videns Iesum, gauisus est
8 ταις ταῖς ἡμέραις. ὁ δὲ ἡρώδης ἰδὼν τὸν ἰησοῦν ἐχάρη
valde: erat enim ᵛ volens ex multo ᵛ videre eum, ¹ propter audire
λίαν. ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, διὰ τὸ ἀκούειν
multa de eo: & sperabat aliquod signum videre ab eo ᵛ fa-
πολλὰ περὶ αὐτοῦ· καὶ ἤλπιζέ τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινό-
ctum. Interrogabat autem eum in sermonibus multis: ᵛ ipse autem
9 μενον. ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ
nihil respondebat illi. Stabant autem principes sacerdotū, &
10 οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ. εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ
scribæ constanter accusantes eum. ᵛ Nihil faciens
11 οἱ γραμματεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ. ἐξουθενήσας
autem illum Herodes cum exercitu suo, & ¹ illu-
δὲ αὐτὸν ὁ ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ, καὶ ἐμπαί-
dens, amiciens eum veste splendidam, remisit ᵛ eum
ξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπρὰν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν
Pilato. Facti sunt autem amici hicque Pilatus & Hero-
12 τῷ πιλάτῳ. ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ, τε πιλάτος καὶ ὁ ἡρώ-
des in ipsa die cum inuicem: ᵛ præextiterant enim in
δης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων· προϋπῆρχον γὰρ ἐν
inimicitia existentes ad seipsos. Pilatus autem ᵛ conuocans
13 ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς. πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος
principes sacerdotum, & ᵛ magistratus, & populum, Dixit ad
14 τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ τὸν λαὸν, εἶπε πρὸς
illos, Obtulistis mihi hominem hunc quasi auer-
αὐτοὺς, προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὡς ἀποστρέ-
tentem populum, & ecce ego coram vobis interrogans, nullam
φοντα τὸν λαόν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας, οὐδὲν
inueni in homine isto causam, ¹ quorum accusatis aduersus
εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον, ὧν κατηγορεῖτε κατ'
eum. Sed neque Herodes: ᵛ remisi enim vos ad il-
15 αὐτοῦ. ἀλλ' οὐδὲ ἡρώδης· ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐ-
lum, & ecce nihil dignum morte est actum ei.
τὸν, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶ πεπραγμένον αὐτῷ.
ᵛ Castigans ergo illum dimittam.
16 παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.
Necesse autem habebat dimittere eis per ᵛ festum, vnum.
17 ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα.
Exclamarunt autem ᵛ vniuersa turba, ¹ dicentes, Tolle hunc, ᵛ di-
18 ἀνέκραξαν δὲ παμπληθεὶ, λέγοντες, αἶρε τοῦτον, ἀπό-
mitte autem nobis Barabbam: Qui erat propter seditioné quandā
19 λυσον δὲ ἡμῖν τὸν βαραββᾶν. ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ
factam in ciuitate, & homicidium, missus in carcerem.
γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον, βεβλημένος εἰς φυλακήν.
Iterum ¹ ergo Pilatus allocutus est ᵛ, volens dimittere
20 πάλιν οὖν ὁ πιλάτος προσεφώνησε θέλων ἀπολῦσαι
Iesum. ᵛ Illi autem succlamabant, dicentes, Crucifige, cru-
21 τὸν ἰησοῦν. οἱ δὲ ἐπεφώνουν, λέγοντες, σταύρωσον, σταύ-
cifige eum. Ille autem tertiò dixit ad illos, Quid enim ᵛ malum
22 ρωσον αὐτόν. ὁ δὲ τρίτον εἶπε πρὸς αὐτοὺς, τί γὰρ κακὸν
fecit iste? nullam causam mortis ¹ inueni in eo. ᵛ casti-
ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ. παιδεύ-
gans ergo illum ᵛ dimittam. ᵛ Illi autem instabant vocibus ma-
23 σας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγά-

ᵛ Qui | ¹ At | ᵛ desideramus testimonium? | duxerunt | ¹ nostram, | ᵛ & | ᵛ autem | ᵛ at | Ait autem | ᵛ Nihil causæ | ᵛ vt cognouit | ᵛ qui & ipse erat | ¹ autem viso Iesu, | ᵛ cupiens | ᵛ tempore | ¹ eo quòd audiret | ᵛ fieri. | ᵛ at | ᵛ Spreuit | ¹ illusit indutū | ᵛ veste alba, & | ᵛ ad Pilatū. Et | ᵛ nam antea inimici erant ad inuicem. | ᵛ προϋπάρχω | ᵛ conuocatis principibus | ᵛ magistratibus, | & plebe, | ¹ ex his in quibus | ᵛ nam | ᵛ Emendatum | ᵛ diem | Exclamauit | ᵛ simul | ¹ dicens, ᵛ & | ᵛ autem | ᵛ ad eos, | ᵛ At | ᵛ mali | ¹ inuenio | ᵛ corripiam | ᵛ & ᵛ At

vt crucifigeretur, gnis, postulantes eum crucifigi, & inualescebant voces
λαις, αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ
Et eorum, & principum sacerdotum. At Pilatus adiudicauit fieri
αὐτῶν, καὶ τῶν ἀρχιερέων. ὁ δὲ Πιλάτος ἐπέκρινε γενέσθαι τὸ 24
eum qui petitionem eorum. Dimisit autem illis propter seditionē & homicidiū
αἴτημα αὐτῶν. ἀπέλυσε δὲ αὐτοῖς τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον 25
missus fuerat verò missum in carcerem, quem petebant: at Iesum tra-
βεβλημένον εἰς τὴν φυλακήν, ὃν ᾐτοῦντο· τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέ-
apprehenderunt didit voluntati eorum. Et cùm abducerent eum, appre-
δωκε τῷ θελήματι αὐτῶν. καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπι- 26
Cyrenensem de villa, & hendentes Simonem quendam Cyrenæum venientem ab agro, impo-
λαβόμενοι Σίμωνός τινος Κυρηναίου ἐρχομένου ἀπ' ἀγροῦ, ἐπέ-
suerunt illi crucem portare post Iesum.
post θηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὄπισθεν τοῦ Ἰησοῦ.
Sequebatur autem illum multa turba populi, & mulierum,
Ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ γυναικῶν, 27
quæ & plangebant, & lamentabantur eum. Conuersus autem ad il-
αἳ καὶ ἐκόπτοντο, καὶ ἐθρήνουν αὐτόν. στραφεὶς δὲ πρὸς αὐ- 28
nolite flere las Iesus, dixit, Filiæ Hierusalem, ne flete super me,
τὰς ὁ Ἰησοῦς, εἶπε, Θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ,
sed super vosipsas flete, & super filios vestros. Quoniam ecce ve-
πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν. ὅτι ἰδοὺ ἔρ- 29
nient dies, in quibus dicent, Beatæ steriles, & ventres qui
χονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσι, μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ κοιλίαι αἳ
non genuerunt, & vbera quæ non lactauerunt. Tunc incipient
οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἐθήλασαν. τότε ἄρξονται 30
dicere montibus, Cadite super nos: & collibus, Operite
πίπτω λέγειν τοῖς ὄρεσι, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς· καὶ τοῖς βουνοῖς, καλύψατε
nos. Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in ari-
ἡμᾶς. ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξη- 31
nequam do quid fiet? Ducebantur autem & alij duo malefici
ρῷ τί γένηται; ἤγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι 32
vt interficerentur. cum eo tolli. Et postquam abierunt in locum
venerunt σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι. καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον 33
qui vocatur Caluariæ, vocatum Caluariam, ibi crucifixerunt eum, & ma-
latrones vnū τὸν καλούμενον κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτόν, καὶ τοὺς κα-
& alterū autē leficos, hunc quidem à dextris, hunc autem à sinistris. At Iesus
κούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. ὁ δὲ Ἰησοῦς 34
dicebat, Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt. diui-
sortes. ἔλεγε, πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι. διαμερι-
dentes verò vestimenta eius, miserunt sortem. Et stabat
& eum ζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἔβαλον κλῆρον. καὶ εἱστήκει 35
populus spectans: deridebant autem & principes cum eis,
saluos fecit, saluum faciat ὁ λαὸς θεωρῶν. ἐξεμυκτήριζον δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐ-
dicentes, Alios seruauit, seruet seipsum, si hic est
τοῖς, λέγοντες, ἄλλους ἔσωσε, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ
Christus Dei electus. Illudebant autem ei & mi-
χριστὸς ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός. ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρα- 36
lites accedentes, & acetum offerentes ei:
saluum fac τιῶται προσερχόμενοι, καὶ ὄξος προσφέροντες αὐτῷ,
Et dicentes, Si tu es rex Iudæorum, serua teipsum.
καὶ λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν. 37
Erat autem & superscriptio scripta super eum literis
Latinis, ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν 38
Græcis, & Romanis, & Hebraicis, HIC
ἑλληνικοῖς, καὶ ῥωμαϊκοῖς, καὶ ἑβραϊκοῖς· ΟΥΤΟΣ
EST REX IVDAEORVM.
ΕΣΤΙΝ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.
de his qui pēdebant latronibus, Vnus autem pendentium maleficorum blasphemabat eum,
saluum fac Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτόν, 39
dicens, Si tu es Christus, serua temetipsum & nos. Respon-
λέγων, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. ἀποκρι- 40
dens autem alter increpabat eum, dicens, Neque times tu Deum,
nam θεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπετίμα αὐτῷ, λέγων, οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν θεόν,
quòd in eadem damnatione es? Et nos quidem iustè: digna
ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια 41
factis mali gessit. enim eorum quæ fecimus recipimus: hic verò nihil insolens
ad Iesum, γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔ-
egit. Et dicebat Iesu, Memento mei Domine, cùm veneris
πραξε. καὶ ἔλεγε τῷ Ἰησοῦ, μνήσθητί μου κύριε, ὅταν ἔλθῃς 42
in regnum tuum. Et dixit illi Iesus, Amen dico
ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω 43
tibi, Hodie mecum eris in paradiso.
σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.
Erat autem ferè hora sexta, & tenebræ factæ sunt in vniuersam terram,
Ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, 44
vsque in horā nonam. Et obscuratus est Sol, & scissum est ve-
ἕως ὥρας ἐννάτης. καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ἐσχίσθη τὸ κα- 45
lum templi medium. Et clamans voce magna
ταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον. καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ 46
Iesus, ait, Pater, in manus tuas commendabo spiritum
Ἰησοῦς, εἶπε, πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά
meum.& hæc dicens expirauit. Videns autem Centu-
μου. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν. ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρ- 47
quod fuerat rio factum, glorificauit Deum, dicens, Verè homo
χος τὸ γενόμενον, ἐδόξασε τὸν θεόν, λέγων, ὄντως ὁ ἄνθρωπος
omnis turba eorum qui simul aderant hic iustus erat. Et omnes simulaccedentes turbæ
οὗτος δίκαιος ἦν. καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι 48
& videbant quæ fiebant, ad spectaculum istud, spectantes facta, percutientes
ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες

suaipsorum pectora, reuertebantur. Stabant autem omnes
49 ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον. εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ
noti eius alonge, & mulieres quæ consecutæ
γνωστοὶ αὐτοῦ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι erant
eum à Galilæa videntes hæc. Et ecce vir
50 αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ qui erat decurio,
nomine Ioseph, consiliarius existens, vir bonus, & iu-
ὀνόματι Ἰωσήφ, βουλευτὴς ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς, καὶ δί- consenserat
stus: Hic non erat suffragatus consilio &
51 καιος· οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ actibus
actioni eorum, ab Arimathæa ciuitate Iudæorum, qui Iudææ,
πράξει αὐτῶν, ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως τῶν Ἰουδαίων, ὃς accessit ad Pilatum, &
expectabat & ipse regnum Dei. Hic ac-
52 προσεδέχετο καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. οὗτος προσ- depositum
cedens Pilato, petiit corpus Iesu. Et de-
53 ελθὼν τῷ Πιλάτῳ, ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. καὶ καθ- in ſeum
trahens ipsum, inuoluit id sindone, & posuit id in mo-
ελὼν αὐτό, ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνή- in quo
numento exciso, vbi non erat nondum nemo positus. dum quisquā fuerat.
ματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος.
Et dies erat parasceues, & sabbatum illucescebat.
54 καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευή, καὶ σάββατον ἐπέφωσκε.
Subsecutæ autem mulieres, quæ fuerant venien- & venerant
55 κατακολουθήσασαι δὲ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνελη-
tes cum eo de Galilæa, viderunt monumentum, &
λυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς Γαλιλαίας, ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον, καὶ quemadmodū
vt positum erat corpus eius. Reuersæ autem parauerunt Et reuertentes
56 ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ. ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν
aromata & vnguenta: & quidem sabbato quieuerunt secundum siluerunt
ἀρώματα καὶ μύρα. καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν κατὰ
mandatum.
τὴν ἐντολήν.

CAP. XXIIII. κδ

At vna sabbatorum diluculo profundo venerunt ad autē sabbati valde
1 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βαθέος ἦλθον ἐπὶ τὸ
monumentū, portantes quæ parauerant aromata, & quædam cum eis.
μνῆμα, φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα, καί τινες σὺν αὐταῖς. Et
Inuenerunt autem lapidem reuolutum à monumento.
2 εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου. b ἀποκυλίω
Et ingressæ non inuenerunt corpus Domini Iesu.
3 καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.
Et factum est, in dubitare eas de isto, & ecce dū mente consternatæ essent
4 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ
duo viri adstiterunt eis in vestibus fulgentibus. Steterunt secus illas
δύο ἄνδρες ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτούσαις. veste fulgenti.
Trementibus autem factis illis, & inclinantibus vultum Cū timerent autem, & declinarent
5 ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν, καὶ κλινουσῶν τὸ πρόσωπον
in terram, dixerunt ad illas, Quid quæritis viuentem cum mor-
εἰς τὴν γῆν, εἶπον πρὸς αὐτάς, τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νε-
tuis? Non est hic, sed surrexit: recordamini vt locutus qualiter
6 κρῶν; οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἠγέρθη. μνήσθητε ὡς ἐλάλη-
est vobis, adhuc existens in Galilæa, Dicens, Quia oportet filium cùm adhuc esset
7 σεν ὑμῖν, ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, λέγων, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν
hominis tradi in manus hominum pecca-
τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτω-
torum, & crucifigi, & tertia die resurgere. Et recor-
8 λῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. καὶ ἐμνή- regressæ
datæ sunt verborum eius. Et reuersæ à
9 σθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ. καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ illis
monumento, nuntiauerunt hæc omnia vndecim, & omnibus
μνημείου, ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἕνδεκα, καὶ πᾶσι τοῖς
cæteris. Erant autem Magdalene Maria, & Ioanna, &
10 λοιποῖς. ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία, καὶ Ἰωάννα, καὶ quæ erant
Maria Iacobi, & cæteræ cum eis, quæ dicebant ad
Μαρία Ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἳ ἔλεγον πρὸς τοὺς
Apostolos hæc. Et visa sunt ante illos sicut delira-
11 ἀποστόλους ταῦτα. καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆ-
mentum verba ipsorum, & non crediderunt illis. At Petrus ista. autem
12 ρος τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς. ὁ δὲ Πέτρος
surgens cucurrit ad monumentum, & procumbens videt vidit
ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας βλέπει τὰ
lenteamina posita sola: & abiit apud se mirans secum
ὀθόνια κείμενα μόνα· καὶ ἀπῆλθε, πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων
factum. Et ecce duo ex illis erant euntes quòd fuerat ibant
13 τὸ γεγονός. καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι
in ipsa die in vicum distantem stadia sexaginta castellū, quod erat in spatio stadiorum nomine
ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἑξήκοντα
ab Hierusalem, cui nomen Emmaus. Et ipsi loquebantur ad
14 ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, ᾗ ὄνομα Ἐμμαούς. καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς
inuicem de omnibus euentis his. his quæ acciderant.
ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων.
Et factum est in colloqui ipsos & conquirere, & ipse dum fabularentur, & secū quærerent, autem
15 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτούς, καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ
Iesus appropinquans ibat cum illis. At oculi illorum
16 Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ne agnoscerēt
tenebantur non agnoscere eum. Ait autem ad illos, Et
17 ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς,
Qui sermones hi quos confertis ad inuicem ambu- ssent
τίνες οἱ λόγοι οὗτοι, οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπα-

bulantes, & estis tristes? Respondens autem vnus cui nomen
τοῦντες, καὶ ἐστὲ σκυθρωποί; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εἷς ᾧ ὄνομα 18
Cleopas, dixit ad eum, Tu solus peregrinaris Hierusalem,
κλεόπας, εἶπε πρὸς αὐτόν, σὺ μόνος παροικεῖς ἱερουσαλήμ,
& non cognouisti facta in illa in diebus his?
καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις;
Et dixit eis, Quæ? illi autem dixerunt ei, Quæ de Iesu
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ποῖα; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ 19
Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere &
ναζωραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης, δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ
sermone coram Deo & omni populo. Quomodoque tra-
λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ· ὅπως τε πα- 20
diderunt eum summi sacerdotes, & principes nostri in damnationé
ρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα
mortis, & crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus, quia
θανάτου, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν, ὅτι 21
ipse esset futurus redimere Israel. sed & cum omnibus
αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν ἰσραήλ. ἀλλά γε σὺν πᾶσι
his, tertiam hanc diem agit hodie, ex quo hæc
τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον, ἀφ᾽ οὗ ταῦτα
facta sunt. Sed & mulieres quædam ex nobis terruerunt
ἐγένετο. ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡ- 22
nos, factæ antelucanæ ad monumentum. Et non inue-
μᾶς, γενόμεναι ὄρθριαι ἐπὶ τὸ μνημεῖον· καὶ μὴ εὑροῦ- 23
nientes corpus eius, venerunt, dicentes & visionem angelorum
σαι τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἦλθον, λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων
vidisse, qui dicunt eum viuere Et abierunt quidā eorū qui
ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν. καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν 24
cum nobis, ad monumentum, & inuenerunt ita sicut & mu-
σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτω καθὼς καὶ αἱ γυ-
lieres dixerunt: ipsum verò non viderunt. Et ipse dixit ad
ναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον. καὶ αὐτὸς εἶπε πρὸς 25
eos, O stulti & tardi corde ad credendum in omni-
αὐτούς, ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶ-
bus quæ locuti sunt Prophetæ! Nonne hæc oportuit pati
σιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται· οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν 26
Christum, & intrare in gloriam suam? Et inci-
τὸν χριστόν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; καὶ ἀρξά- 27
piens à Moyse, & ab omnibus Prophetis, interpre-
μενος ἀπὸ μωσέως, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν, διηρμή-
tabatur illis in omnibus scripturis quæ de seipso.
νευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ.
Et appropinquauerūt ad vicum quò ibant, & ipse fin-
καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο, καὶ αὐτὸς προσε- 28
xit longiùs ire. Et coegerunt illum,
ποιεῖτο πορρωτέρω πορεύεσθαι. καὶ παρεβιάσαντο αὐτόν, 29
dicentes, Mane nobiscum, quoniam ad vesperam est, & inclinauit
λέγοντες, μεῖνον μεθ᾽ ἡμῶν· ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστί, καὶ κέκλικεν
dies. & intrauit ad manendum cum illis. Et factum est,
ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθε τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς. καὶ ἐγένετο 30
in discumbere ipsum cum eis, accipiens panem be-
ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ᾽ αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐ-
nedixit, & frangens porrigebat illis. Eorum autem aperti
λόγησε, καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς. αὐτῶν δὲ διηνοί- 31
sunt oculi, & cognouerunt eum: & ipse non appa-
χθησαν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαν-
rens factus est ab eis. Et dixerunt ad inuicem, Nonne
τος ἐγένετο ἀπ᾽ αὐτῶν. καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, οὐχὶ 32
cor nostrum ardens erat in nobis, vt loqueretur nobis in
ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ
via, & vt aperiret nobis scripturas? Et surgentes
ὁδῷ, καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς; καὶ ἀναστάντες 33
eadem hora, regressi sunt in Hierusalem, & inuenerunt congre-
αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ εὗρον συνηθροι-
gatos vndecim, & eos qui cum illis, Dicentes, Quòd
σμένους τοὺς ἕνδεκα, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, λέγοντας, ὅτι 34

Et · ei, · peregrinus es in · quæ sunt · Quibus ille · Et · Et · redempturus · & nunc super hæc omnia, tertia dies est · quòd · nostris · quæ ante lucē fuerunt · inuento corpore · se etiam · ex nostris · inuenerunt. · διερμήνευεν · erant. · castello · se · aduesperascit, · inclinata est · dum recumberet · accepit · & · ac fregit, & · Et · euanuit ex oculis eorum. · dum · erant,

surrexit Dominus verè, & visus est Simoni. Et ipsi enar-
35 ἠγέρθη ὁ κύριος ὄντως, καὶ ὤφθη σίμωνι. καὶ αὐτοὶ ἐξη-
rabant quæ in via, & quomodo agnitus est eis in fractione
γοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ
panis. Hæc autem ipsis loquentibus, & ipse Iesus stetit
36 ἄρτου. ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἔστη
in medio eorum, & dicit eis, Pax vobis: Conturbati
37 ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἰρήνη ὑμῖν. πτοηθέντες
verò & conterriti facti, existimabant spiritum videre.
δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν.
Et dixit eis, Quid turbati estis, & quare cogi-
38 καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί τεταραγμένοι ἐστέ, καὶ διατί διαλο-
tationes ascendunt in corda vestra? Videte
39 γισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ἴδετε τὰς
manus meas, & pedes meos: quia ipse ego sum. pal-
χεῖράς μου, καὶ τοὺς πόδας μου· ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι. ψηλαφή-
pate me, & videte: quia spiritus carnem & ossa non habet, si-
σατέ με, καὶ ἴδετε· ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, κα-
cut me videtis habentem. Et hoc dicens ostendit
40 θὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν
eis manus & pedes. Adhuc autem nō credentibus illis
41 αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν
præ gaudio, & mirantibus, dixit eis, Habetis aliquid
ἀπὸ τῆς χαρᾶς, καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς, ἔχετέ τι
esculentum hîc? Illi autem obtulerunt ei piscis assi
42 βρώσιμον ἐνθάδε; οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ
partem, & de apiario fauo. Et sumens coram
43 μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου. καὶ λαβὼν ἐνώπιον
eis edit. Dixit autem eis, Hæc verba quæ locutus sum
44 αὐτῶν ἔφαγεν. εἶπε δὲ αὐτοῖς, οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα
ad vos adhuc existens vobiscum, quoniā oportet impleri omnia
πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ
scripta in lege Moysi, & Prophetis, & Psal-
γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ μωσέως καὶ προφήταις καὶ ψαλ-
mis de me. Tunc aperuit ipsorum sensum, ad
45 μοῖς περὶ ἐμοῦ. τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν, τοῦ
intelligendum scripturas. Et dixit eis, Quoniam sic scriptum
46 συνιέναι τὰς γραφάς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι οὕτω γέγρα-
est, & sic oportebat pati Christum, & resurgere à mor-
πται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν χριστόν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νε-
tuis tertia die; Et prædicari in nomine eius
47 κρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ
pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, inci-
μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξά-
pientem ab Hierosolyma. Vos autem estis testes horum.
48 μενον ἀπὸ ἱερουσαλήμ. ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες τούτων.
Et ecce ego mitto promissum Patris mei in
49 καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ᾽
vos. vos autem sedete in ciuitate Hierusalem, quoadvsque
ὑμᾶς. ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἱερουσαλήμ, ἕως οὗ
induamini virtutem ex alto. Eduxit autem eos foras
50 ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους. ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω
vsque in Bethaniam, & sustollens manus suas, benedixit
ἕως εἰς βηθανίαν· καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, εὐλόγησεν
eis. Et factum est in benedicere eum illis, disiunctus est
51 αὐτούς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτούς, διέστη
ab eis, & sursum ferebatur in cælum. Et ipsi ado-
52 ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ αὐτοὶ προσ-
rantes eum, regressi sunt in Hierusalem cum gaudio ma-
κυνήσαντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλήμ μετὰ χαρᾶς με-
gno. Et erant semper in templo, laudantes &
53 γάλης. καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ
benedicentes Deum. Amen.
εὐλογοῦντες τὸν θεόν. ἀμήν.

apparuit · ὀπτῶ vel ὁράω · gesta erant · cognouerunt eum · Dum autem hęc loquuntur, · ἵστημι · ego sum, nolite timere. · se · habere. · cùm dixisset, · quod manducetur · At · fauū mellis. · cùm manducasset · sumens reliquias dedit eis, · Et · ad eos, · sunt · cùm essem · necesse est · quæ sunt · illis · vt intelligerēt · incipientibus · eleuatis manibus suis · dum benediceret · recessit

Sancti Euangelij secundum Lucam

FINIS.

ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΓΙΟΝ

EVANGELIVM.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

CAPVT PRIMVM.

In principio erat Verbum, & Verbum erat apud
ΕΝ ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς 1
Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat
τὸν θεὸν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. οὗτος ἦν 2
in principio apud Deum. Omnia per ip-
ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. πάντα δι' αὐ- 3
sum facta sunt, & sine ipso factū est *neq. vnum*, nihil,
τοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν,
quod factū est. In ipso vita erat, & vita
ὃ γέγονεν. ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ 4
erat lux hominum. Et lux in tenebris lucet, &
ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων· καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ 5
tenebræ eam non comprehenderunt. Fuit homo mis-
ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμέ- 6
cui erat — sus à Deo, *nomen ei* Ioannes. Hic venit in te-
νος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ ἰωάννης. οὗτος ἦλθεν εἰς μαρ- 7
stimonium, vt *testaretur* de lumine, vt omnes crederent
testimonium perhiberet — τυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτὸς, ἵνα πάντες πιστεύσωσι
per illum. Non erat ille lux, sed vt *testaretur* de
δι' αὐτοῦ. οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ 8
lumine. Erat lux vera, quæ illuminat omnem ho-
τοῦ φωτός. ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄν- 9
hunc — minem venientem in *mundum*. In mundo erat, &
θρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ 10
mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit.
κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω.
sui — In propria venit, & *proprij* eum non receperunt.
εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. 11
Quotquot autē receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fie-
ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γε- 12
his qui credūt — ri, *credentibus* in nomine eius. Qui non ex sanguinibus,
νέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ· οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, 13
neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed
οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ'
ex Deo nati sunt. Et Verbum caro factum est, & habi-
ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν. καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνω- 14
tauit in nobis, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnige-
σεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογε-
niti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Ioannes
νοῦς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. ἰωάννης 15
testimonium perhibet — *testatur* de ipso: & clamauit, dicens, Hic erat quem dixi,
μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγε, λέγων, οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀ-
Qui post venturus est, — *Post* me *veniens*, ante me factus est: quia prior me
ante — πίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου
erat. Et *ex* plenitudine eius nos omnes accepimus, &
ἦν. καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ 16
gratiam pro gratia. Quia lex per Moysen data est, gra-
χάριν ἀντὶ χάριτος· ὅτι ὁ νόμος διὰ μωσέως ἐδόθη, ἡ χά- 17
tia & veritas per Iesum Christum facta est. Deum nemo vi-
ρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ ἰησοῦ χριστοῦ ἐγένετο. θεὸν οὐδεὶς ἑώρα- 18
qui est — dit vnquam: vnigenitus filius *existens* in sinum Patris, ipse
κε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖ-
enarrauit. Et hoc est testimonium Ioannis, quando
νος ἐξηγήσατο. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ ἰωάννου, ὅτε ἀ- 19
ab Iudeum, — miserunt Iudæi *ex* Hierosolymis sacerdotes & Leuitas, vt
πέστειλαν οἱ ἰουδαῖοι ἐξ ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ λευΐτας, ἵνα
interrogarent eum, Tu quis es? Et confessus est, & non ne-
ἐρωτήσωσιν αὐτὸν, σὺ τίς εἶ; καὶ ὡμολόγησε, καὶ οὐκ ἠρνή- 20
dixit, — gauit. & confessus est, Quia non sum ego Christus.
σατο· καὶ ὡμολόγησεν, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός.
Et interrogauerunt eum, Quid ergo? Elias es tu? & *dicit*, Non sum.
καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, τί οὖν; ἠλίας εἶ σύ; καὶ λέγει, οὐκ εἰμί. ὁ 21
Propheta es tu? & respondit, Non. Dixerunt ergo ei, Quis es,
προφήτης εἶ σύ; καὶ ἀπεκρίθη, οὔ. εἶπον οὖν αὐτῷ, τίς εἶ, 22
his qui miserunt — vt responsum demus *mittentibus* nos? quid dicis de
ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς; τί λέγεις περὶ
teipso? Ait, Ego vox clamantis in deserto, Dirigite
σεαυτοῦ; ἔφη, ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε 23
qui fuerant — viam Domini, sicut dixit Esaias propheta. Et *mis-*
τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν ἠσαΐας ὁ προφήτης. καὶ οἱ ἀπε- 24
si, erant ex Pharisæis. Et interrogauerunt eum, & di-
σταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν φαρισαίων· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, καὶ εἶ- 25
xerunt ei, Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias,
πον αὐτῷ, τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ χριστὸς, οὔτε ἠλίας,
neque propheta? Respondit eis Ioannes, dicens, Ego
οὔτε ὁ προφήτης; ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰωάννης, λέγων, ἐγὼ 26
nescitis — baptizo in aqua: medius autem vestrûm stetit quem vos *non nostis*:
βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε·

qui est — Ipse est *ille* post me venturus, qui ante me fa-
27 αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέ-
ctus est, cuius ego non sum dignus vt soluam eius corrigiam cal-
γονεν, οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑπο-
ceamenti. Hæc in Bethania facta sunt trans Iordanem,
28 δήματος. ταῦτα ἐν βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ ἰορδάνου, — Altera die vidit
vbi erat Ioannes baptizans. *Postridie conspicit* Ioan-
29 ὅπου ἦν ἰωάννης βαπτίζων. τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ ἰωάν-
nes Iesum venientem ad se, & ait, Ecce agnus Dei,
νης τὸν ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ — ecce qui tollit peccata
tollens peccatum mundi. Hic est de quo ego di-
30 ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶ-
xi, Post me venit vir, qui ante me factus est: quia
πον, ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι
prior me erat. Et ego *non sciebam* eum: sed vt manifestetur — nesciebam
31 πρῶτός μου ἦν. κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ
Israel, propter *hoc* veni ego in aqua baptizans. — in Ica
τῷ ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων.
Et *testatus est* Ioannes, dicens, Quia vidi Spiritum — testimonium perhibuit
32 καὶ ἐμαρτύρησεν ἰωάννης, λέγων, ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα — ἰδόμαι
descendentem quasi columbam de cælo; & mansit super eum.
καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν.
Et ego *non sciebam* eum, sed *mittens* me baptizare in a- — nesciebam
33 κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτὸν, ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδα- — qui misit
qua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum descendentem, &
τι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ
manentem super eum, hic est *baptizans* in Spiritu sancto.
μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ. — qui baptizat
Et ego vidi, & *testatus sum* quia hic est filius — testimonium perhibui
34 κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ
Dei. *Postridie* iterum stabat Ioannes, & ex disci- — Altera die
35 θεοῦ. τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ ἰωάννης, καὶ ἐκ τῶν μα-
pulis eius duo. Et respiciens Iesum ambulantem,
36 θητῶν αὐτοῦ δύο. καὶ ἐμβλέψας τῷ ἰησοῦ περιπατοῦντι,
dicit, Ecce agnus Dei. Et audierunt eum duo discipuli
37 λέγει, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ
loquentem, & secuti sunt Iesum. Conuersus autem Iesus,
38 λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ. στραφεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς,
& videns eos sequentes, dicit eis, Quid quæri- — se,
καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς, τί ζητεῖ-
tis? *illi autem* dixerunt ei, Rabbi, (quod dicitur interpretatum, magi- — Qui
τε; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ῥαββί, (ὃ λέγεται ἑρμηνευόμενον, διδά-
ster) vbi *maneis*? Dicit eis, Venite & videte. venerunt & — habitas
39 σκαλε,) ποῦ μένεις; λέγει αὐτοῖς, ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. ἦλθον καὶ
viderunt vbi maneret, & apud eum manserunt die illo: hora
εἶδον ποῦ μένει, καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ὥρα — autem
erat quasi decima. Erat Andreas frater Simonis Petri, vnus
40 ἦν ὡς δεκάτη. ἦν ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου, εἷς
ex duobus *audientibus* à Ioanne, & *secutis* — qui audierant, secuti fuerant
ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ ἰωάννου, καὶ ἀκολουθησάντων
eum. Inuenit hic *primus* fratrem *proprium* Simonem, — primum, suum
41 αὐτῷ. εὑρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον σίμωνα,
& dicit ei, Inuenimus Messiam, quod est interpreta-
καὶ λέγει αὐτῷ, εὑρήκαμεν τὸν μεσσίαν, ὅ ἐστι μεθερμηνευό-
tum, Christus. Et adduxit eum ad Iesum. intuitus
42 μενον ὁ χριστός. καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐμβλέψας
autem eum Iesus, dixit, Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis
δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἶπε, σὺ εἶ σίμων ὁ υἱὸς ἰωνᾶ. σὺ κληθήσῃ
Cephas, quod interpretatur, Petrus. *Postridie* voluit — In crastinum
43 κηφᾶς, ὃ ἑρμηνεύεται πέτρος. τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν
exire in Galilæam, & inuenit Philippum, & dicit
ἐξελθεῖν εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ εὑρίσκει φίλιππον, καὶ λέγει
ei Iesus, Sequere me. Erat autem Philippus à Beth-
44 αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀκολούθει μοι. ἦν δὲ ὁ φίλιππος ἀπὸ βηθ-
saida, ex ciuitate Andreæ & Petri. Inuenit Philip-
45 σαϊδὰ, ἐκ τῆς πόλεως ἀνδρέου καὶ πέτρου. εὑρίσκει φίλιππος
pus Nathanael, & dicit ei, Quem scripsit Moyses in lege,
τὸν ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὃν ἔγραψε μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ,
& prophetæ, inuenimus Iesum filium Ioseph *illum* à Na-
καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ να-
zareth. Et dixit ei Nathanael, *Ex* Nazareth potest — A
46 ζαρέτ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ναθαναὴλ, ἐκ ναζαρὲτ δύναταί
aliquid *bonum* esse? dicit ei Philippus, Veni, & vide. — boni
τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῷ φίλιππος, ἔρχου, καὶ ἴδε.
Vidit Iesus Nathanael venientem ad se, & dicit
47 εἶδεν ὁ ἰησοῦς τὸν ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει
de eo, Ecce verè Israelita, in quo dolus non est.
περὶ αὐτοῦ, ἴδε ἀληθῶς ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι.

Dicit ei Nathanael, Vnde me nosti? respondit
λέγει αὐτῷ ναθαναὴλ, πόθεν με γινώσκεις; ἀπεκρίθη ὁ 48
‖dicit *Prius quàm te Philippus vocaret, cum esses
Iesus, & ‖dixit ei, *Ante te Philippum vocare existentem
ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, πρὸ τοῦ σε φίλιππον φωνῆσαι ὄντα
sub ficu, vidi te. Respondit Nathanael, &
ὑπὸ τὴν συκῆν, εἶδόν σε. ἀπεκρίθη ναθαναὴλ, καὶ 49
ait ei, Rabbi, tu es filius Dei: tu es rex
λέγει αὐτῷ, ῥαββὶ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ
Israel. Respondit Iesus, & dixit ei, Quia dixi tibi:
ἰσραήλ. ἀπεκρίθη ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι εἶπόν σοι, 50
Vidi te sub ficu, credis? *maiora his videbis.
*maius εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; μείζω τούτων ὄψει.
Et dicit ei, Amen, amen dico vobis, Amodo videbitis
καὶ λέγει αὐτῷ, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε 51
cælum apertum, & angelos Dei ascendentes
τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας
& descendentes supra filium hominis.
καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

CAP. II. β′

Et die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Gali-
Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν κανᾶ τῆς γαλι- 1
lææ: & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem &
λαίας· καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ ἐκεῖ. ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ 2
Iesus & discipuli eius ad nuptias. Et defi-
ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. καὶ ὑστερήσαν- 3
ciente vino, dicit mater Iesu ad eum, Vinum non habent.
τος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ πρὸς αὐτὸν, οἶνον οὐκ ἔχουσι.
*Et *est *Dicit ei Iesus, Quid mihi & tibi? mulier? nondum venit
λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, τί ἐμοὶ καὶ σοι γύναι; οὔπω ἥκει ἡ 4
hora mea. Dicit mater eius ministris, Quodcunque di-
ὥρα μου. λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, ὅ, τι ἂν λέ- 5
xerit vobis facite. Erant autem ibi hydriæ ‖lapideæ sex po-
γῃ ὑμῖν ποιήσατε. ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κεί- 6
sitæ secundum purificationem Iudæorum, capientes singulæ me-
μεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ με-
*binas ‖ternas, tretas *duas vel ‖tres. Dicit eis Iesus, Implete
τρητὰς δύο ἢ τρεῖς. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, γεμίσατε 7
hydrias aqua: & impleuerunt eas vsque ad summum.
τὰς ὑδρίας ὕδατος· καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω.
Iesus, Et dicit eis, Haurite nunc, & ferte archi-
καὶ λέγει αὐτοῖς, ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχι- 8
triclino: & tulerunt. Vt autem gustauit architriclinus
τρικλίνῳ. καὶ ἤνεγκαν. ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος 9
aquam vinum factam, & non sciebat vnde esset: at
τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον, καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν, οἱ δὲ
autem ministri sciebant ‖haurientes aquam: vocat sponsum
‖qui hauserant ἀντλάω διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ· φωνεῖ τὸν νυμφίον
architriclinus, Et dicit ei, Omnis homo
ὁ ἀρχιτρίκλινος, καὶ λέγει αὐτῷ, πᾶς ἄνθρωπος 10
primùm bonum vinum ponit: & cùm inebriati fuerint, tunc
μεθύω πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε
*id quod deterius est: *minus: tu* seruasti bonum vinum vsque *iam.
*autem *adhuc. τὸν ἐλάσσω. σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι.
Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana
ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ ἰησοῦς ἐν κανᾷ 11
Galilææ, & manifestauit gloriam suam: & credi-
τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἐπίστευ-
derunt in eum discipuli eius. Post hoc descendit in
σαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς 12
Capharnaum, ipse & mater eius, & fratres eius, &
καπερναοὺμ, αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ
discipuli eius, & ibi manserunt non multis diebus.
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.
Et propè erat Pascha Iudæorum, & ascendit in Hiero-
καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς ἱερο- 13
solymam Iesus. Et inuenit in templo vendentes
σόλυμα ὁ ἰησοῦς. καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας 14
boues, & oues, & columbas, & numularios ‖ se-
βόας, καὶ πρόβατα, καὶ περιστερὰς, καὶ τοὺς κερματιστὰς κα-
‖dum fecisset quasi dentes. Et ‖faciens flagellum *ex funiculis, omnes
*de *quoque θημένους. καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων, πάντας 15
eiecit *ex templo, & oues* & boues, &
*ex, ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τά τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας, καὶ τῶν
numulariorum effudit *monetam, & mensas subuertit.
κολλυβιστῶν ἐξέχεε τὸ κέρμα, καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεψε.
*his qui *vendebant Et* columbas *vendentibus dixit, Auferte ista
καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν εἶπεν, ἄρατε ταῦτα ἐν- 16
*Et nolite facere hinc: *ne facite domum Patris mei domum *mercatus.
*negotiationis. τεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου οἶκον ἐμπορίου.
Recordati sunt verò discipuli eius quia scriptum est,
ἐμνήσθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν, ὁ 17
Zelus domus tuæ comedit me. Responderunt ergo
ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με. ἀπεκρίθησαν οὖν 18
Iudæi, & dixerunt ei, Quod signum ostendis nobis, quia hæc
οἱ ἰουδαῖοι, καὶ εἶπον αὐτῷ, τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα
facis? Respondit Iesus, & dixit eis, Soluite
ποιεῖς; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, λύσατε τὸν 19
templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.
ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.

Dixerunt ergo Iudæi, Quadraginta & sex annis ædifi-
20 εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδο-
catum est templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?
μήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν;
Ille autem dicebat de templo corporis sui.
21 ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ.
Cùm ergo resurrexisset à mortuis, recordati sunt discipuli eius
22 ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
quia hoc dicebat eis: & crediderunt scripturæ, & sermoni quē
ὅτι τοῦτο ἔλεγεν αὐτοῖς· καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ, καὶ τῷ λόγῳ ᾧ
dixit Iesus. Cùm autē esset in Hierosolymis in Pascha
23 εἶπεν ὁ ἰησοῦς. ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ‖die
in ‖festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes
ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες
eius signa quæ faciebat. Ipse autem Iesus non credebat
24 αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. αὐτὸς δὲ ὁ ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν
semetipsum eis, ‖propter ipsum nosse omnes: Et quia non ‖eo quòd ipse nosset
25 ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας· καὶ ὅτι οὐ *erat ei,
opus *haberet, vt quis *testaretur de homine: ipse *testimonium perhiberet
χρείαν εἶχεν, ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς
enim sciebat quid esset in homine.
γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

CAP. III. γ′

Erat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus ‖nomen ‖nomine.
1 Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν φαρισαίων, νικόδημος ὄνομα
ei, princeps Iudæorum. Hic venit ad Iesum
2 αὐτῷ, ἄρχων τῶν ἰουδαίων. οὗτος ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν
nocte, & dixit ei: Rabbi, scimus quia à Deo veni-
νυκτὸς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ῥαββὶ, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυ-
sti magister: nemo enim hæc signa potest facere
θας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν
quæ tu facis, *si non fuerit Deus cum eo. Respondit
3 ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ. ἀπεκρίθη ὁ *nisi
Iesus, & dixit ei, Amen amen dico tibi, *si non quis na-
ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεν-
tus fuerit *desursum, non potest videre regnum Dei. ‖denuo,
νηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.
Dicit ad eum Nicodemus, Quomodo potest homo
4 λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νικόδημος, πῶς δύναται ἄνθρωπος
renasci ‖senex existens? *num potest in ventrem ma- ‖cùm sit *nunquid
γεννηθῆναι γέρων ὤν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μη-
tris suæ *secundò introire, & renasci? *iteratò
τρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν, καὶ γεννηθῆναι;
Respondit Iesus, Amen, amen dico tibi, *si non quis *na- *nisi *renatus
5 ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεν-
tus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in
νηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς
regnum Dei. *Natum ex carne, *Quod est
6 τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς,
caro est: & *natum ex spiritu, spiritus est. *quod est
σάρξ ἐστι· καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι.
Non mireris quia dixi tibi, Oportet vos nasci *desuper. *denuo.
7 μὴ θαυμάσῃς ὅτι εἶπόν σοι, δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν.
Spiritus vbi vult spirat, & vocem eius audis,
8 τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις,
sed *non nosti vnde veniat, ‖& quò vadat: sic est omnis *nescis ‖aut
ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ πᾶς
*natus ex spiritu. Respondit Nicodemus, *qui est
9 ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος. ἀπεκρίθη νικόδημος,
& dixit ei, Quomodo possunt hæc fieri?
καὶ εἶπεν αὐτῷ, πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι;
Respondit Iesus, & dixit ei, Tu es magister
10 ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ
*Israel, & hæc *non noscis? Amen amen dico tibi, quia quod *in *ignoras?
11 ἰσραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ὃ
scimus loquimur, & quod vidimus testamur, & te-
οἴδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρ-
stimonium nostrū non accipitis. Si terrena dixi vobis, &
12 τυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ
non creditis, quomodo si dixero vobis cælestia, credetis?
οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε;
Et nemo ascendit in cælum, *si non ille ex cælo *nisi qui descendit de
13 καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
descendens, filius hominis *existens in cælo. Et sicut *qui est
14 καταβὰς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ καθὼς
Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium
μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν
hominis: Vt omnis ‖credens in ipsum non pereat, ‖qui credit
15 τοῦ ἀνθρώπου· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται,
sed habeat vitam æternam. Sic enim dilexit Deus
16 ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν
mundum, vt filium suum illum vnigenitum daret, vt omnis *cre- *qui credit
κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πι-
dens in eum non pereat, sed habeat vitam æternam.
στεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.
Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet
17 οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν
mundum: sed vt saluetur mundus per ipsum. *Credens in *Qui credit
18 κόσμον· ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς

*credit, eum, non iudicatur: qui autem non *credens, iam iudicatus est, quia non credi-
αὐτὸν, οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται· ὅτι μὴ πεπί-
dit in nomine vnigeniti filij Dei. Hoc autem
στευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ. αὕτη δέ 19
est iudicium: quia lux venit in mundum, & dilexe-
ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπη-
runt homines magis tenebras quàm lucem: erant enim mala
σαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος, ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ πονηρὰ
*qui male agit, eorum opera. Omnis enim *mala agens, odit
αὐτῶν τὰ ἔργα. πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ 20
lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.
φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ.
*Qui autem facit *At faciens veritatem, venit ad lucem, vt ma-
ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανε- 21
nifestentur eius opera, quia in Deo sunt facta.
ρωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα· ὅτι ἐν θεῷ ἐστιν εἰργασμένα.
Post hæc venit Iesus & discipuli eius in Iu-
μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν ἰου- 22
dæam terram, & illic morabatur cum eis, & baptizabat.
δαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶν, καὶ ἐβάπτιζεν.
Erat autem & Ioannes baptizans in Aenon iuxta Salim, quia
ἦν δὲ καὶ ἰωάννης βαπτίζων ἐν αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ σαλείμ, ὅτι 23
aquæ multæ erant illic: & veniebant, & baptizabantur.
ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ· καὶ παρεγίνοντο, καὶ ἐβαπτίζοντο.
*fuerat Nondum enim *erat missus in carcerem Ioannes.
οὔπω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ ἰωάννης. 24
*autem Facta est *ergo quæstio ex discipulis Ioannis cum Iudæis de
ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν ἰωάννου μετὰ ἰουδαίων περὶ 25
purificatione. Et venerunt ad Ioannem, & dixerunt ei,
καθαρισμοῦ. καὶ ἦλθον πρὸς τὸν ἰωάννην, καὶ εἶπον αὐτῷ, 26
*testimonium perhibuisti, Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu *testatus es,
ῥαββί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας,
ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.
ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.
Respondit Ioannes, & dixit, Non potest homo ac-
ἀπεκρίθη ἰωάννης, καὶ εἶπεν, οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβά- 27
*quicquam, nisi cipere *nihil, si non fuerit datum ei de cælo. Ipsi vos
νειν οὐδὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. αὐτοὶ ὑμεῖς 28
*testimonium perhibetis, mihi *testamini, quòd dixerim, Non sum ego Christus, sed quia mis-
μοι μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον, οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός, ἀλλ' ὅτι ἀπε-
*Qui habet sus sum ante illum. *Habens sponsam, spon-
σταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. ὁ ἔχων τὴν νύμφην, νυμ- 29
*autem *qui stat, & audit sus est: at amicus* sponsi *stans & audiens eum, gau-
φίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χα-
dio gaudet propter vocem sponsi. hoc ergo gaudium meum im-
ρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πε-
pletum est. Illum oportet crescere, me autem minui.
πλήρωται. ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. 30
*Qui desursum venit, *qui est *qui venit, *Supernè veniens, super omnes est: *existens de
ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν. ὁ ὢν ἐκ τῆς 31
terra, de terra est, & de terra loquitur: *de cælo ve-
γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ. ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμε-
niens, super omnes est. Et quod vidit & audiuit, hoc testa-
νος, ἐπάνω πάντων ἐστί. καὶ ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε, τοῦτο μαρτυ- 32
*Qui accepit tur, & testimonium eius nemo accipit. *Accipiens eius
ρεῖ, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν 33
testimonium, signauit quia Deus verax est. Quem enim mi-
μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀληθής ἐστιν. ὃν γὰρ ἀπέ- 34
*ad mensuram sit Deus, verba Dei loquitur: non enim *ex mensura dat
στειλεν ὁ θεὸς, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ· οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδω-
Deus Spiritum. Pater diligit filium, & omnia de-
σιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα. ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δέ- 35
*Qui credit dit in manu eius. *Credens in filium, habet vitam
δωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱόν, ἔχει ζωὴν 36
*qui autem incredulus est æternam: *at non persuasibilis filio, non videbit vitam, sed ira
αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται τὴν ζωήν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ
Dei manet super ipsum.
τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

CAP. IIII.

*Iesus, Vt ergo cognouit *Dominus, quia audierunt Pharisæi quòd Iesus
Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος ὅτι ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι ὅτι ἰησοῦς 1
plures discipulos facit & baptizat quàm Ioannes: (Quanquam
πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ ἰωάννης. καίτοιγε 2
Iesus ipse non baptizaret, sed discipuli eius.) Reliquit
ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ἀφῆκε 3
Iudæam, & abiit iterum in Galilæam. Oportebat autē
τὴν ἰουδαίαν, καὶ ἀπῆλθε πάλιν εἰς τὴν γαλιλαίαν. ἔδει δὲ 4
eum transire per Samariam. Venit ergo in ciuitatem
*quæ dicitur αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς σαμαρείας. ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν 5
Samariæ, *dictam Sichar, iuxta prædium quod dedit
τῆς σαμαρείας, λεγομένην συχάρ, πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν
Iacob Ioseph filio suo. Erat autem ibi fons Iacob.
ἰακὼβ ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ ἰακώβ. ὁ 6
ergo Iesus fatigatus ex itinere, sedebat sic supra
οὖν ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ
*autem fontem: hora *erat quasi sexta. Venit mulier de Sama-
τῇ πηγῇ· ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη. ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς σαμα- 7
*enim ria haurire aquam. dicit ei Iesus, Da mihi bibere.
*ἀπέρχομαι ρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, δός μοι πιεῖν.
Nam discipuli eius abierant in ciuitatem, vt ci-
οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τρο- 8
bos emerent. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana,
9 φὰς ἀγοράσωσι. λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ σαμαρεῖτις,
Quomodo tu Iudæus *existens à me bibere poscis *existente muliere Sa- *cùm sis *quæ sum mulier
πῶς σὺ ἰουδαῖος ὢν παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς οὔσης γυναικὸς σα-
maritana? non enim coütuntur Iudæi Samaritanis.
μαρείτιδος; οὐ γὰρ συγχρῶνται ἰουδαῖοι σαμαρείταις.
Respondit Iesus, & dixit ei, Si scires donum
10 ἀπεκρίθη ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῇ, εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ
Dei, & quis est *dicens tibi, Da mihi bibere, tu *vtique petisses *illum, *qui dicit *forsitan *ab eo,
θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐ-
& dedisset vtique tibi aquam viuam. Dicit ei mulier, Do-
11 τόν, καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, κύ-
mine, neque *haustorium habes, & puteus est *profundus: vnde ergo *in quo haurias *altus: *Nunquid
ριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν
habes aquam viuam? *Num tu maior es patre nostro
12 ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν
Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit, &
ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε, καὶ οἱ
filij eius, & pecora eius? Respondit Iesus, &
13 υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ
dixit ei, Omnis *bibens ex aqua hac, sitiet iterum. *qui bibit
εἶπεν αὐτῇ, πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν.
Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non si-
14 ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ δι- *ego
tiet in æternum, sed aqua quam *dabo ei, fiet
ψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται
in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.
ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.
Dicit ad eum mulier, Domine, da mihi hanc aquam, vt
15 λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή, κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα
non sitiam, neque veniam huc haurire. Dicit ei
16 μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν. λέγει αὐτῇ ὁ
Iesus, Vade, voca virum tuum, & veni huc.
ἰησοῦς, ὕπαγε, φώνησον τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε.
Respondit mulier, & dixit, Non habeo virum. dicit ei
17 ἀπεκρίθη ἡ γυνή, καὶ εἶπεν, οὐκ ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ
Iesus, *Pulchrè dixisti, Quia virum non habeo. Quinque enim viros *Bene
18 ἰησοῦς, καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω· πέντε γὰρ ἄνδρας
habuisti. & nunc quem habes, non est tuus vir: hoc verè dixisti.
ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ἀνήρ· τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας.
Dicit ei mulier, Domine, video quia propheta es tu.
19 λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ.
Patres nostri in monte hoc adorauerunt, &
20 οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν, καὶ
vos dicitis quia in Hierosolymis est locus, vbi oportet
ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ὅπου δεῖ
adorare. Dicit ei Iesus, Mulier, crede mihi,
21 προσκυνεῖν. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, γύναι, πίστευσόν μοι,
quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Hierosoly-
ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν ἱεροσολύ-
mis adorabitis Patrem. Vos adoratis quod
22 μοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ
*non nostis: nos adoramus quod scimus: quia salus *nescitis:
οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία
ex Iudæis est. Sed venit hora & nunc est, quando
23 ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐστίν. ἀλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε
veri adoratores adorabunt Patrem in spi-
οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύ- *Nam & *qui adorent
ritu & veritate: *etenim Pater tales quærit *adoran- *est
ματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσ- *eos qui adorant
rantes eum. Spiritus *Deus, & *adoran-
24 κυνοῦντας αὐτόν. πνεῦμα ὁ θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦν-
tes eum, in spiritu & veritate oportet adorare.
τας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν.
Dicit ei mulier, Scio quia Messias venit, *di- *qui dicitur
25 λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, οἶδα ὅτι μεσσίας ἔρχεται ὁ λεγόμε-
ctus Christus: cum venerit ille, annuntiabit nobis omnia. *ergo
νος χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα.
Dicit ei Iesus, Ego sum, *loquens tibi. *qui loquor tecum.
26 λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι.
Et *super hoc venerunt discipuli eius, & mirabantur quia cum *continuò
27 καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτι μετὰ
muliere loquebatur: nemo tamen dixit, Quid quæris? aut quid loqueris
γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπε, τί ζητεῖς; ἤ, τί λαλεῖς
cum ea? Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abiit
28 μετ' αὐτῆς; ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνή, καὶ ἀπῆλθεν
in ciuitatem, & dicit *hominibus. Venite, *videte hominem *illis *&
29 εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις, δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον
qui dixit mihi omnia quæcunque feci: nunquid ipse est Christus?
ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός;
Exierunt ergo de ciuitate, & veniebant ad eum.
30 ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν.
*In verò inter rogabant eum discipuli eius, dicen- *Interea
31 ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγον-
tes, Rabbi, manduca. Ille autem dixit eis, Ego cibum habeo man-
32 τες, ῥαββί, φάγε. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φα-
ducare, quem vos *non nostis. Dicebant ergo discipuli ad *nescitis.
33 γεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς
inuicem, *Num aliquis attulit ei manducare? *Nunquid
ἀλλήλους, μήτις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν;

Dicit eis Iesus, Meus cibus est, vt faciam volun-
λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλη- 34
tatem *mittentis me, & perficiam eius opus.
μα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον.
Nonne vos dicitis, Quod adhuc *quadrimestre est, & messis
οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστι, καὶ ὁ θερισμὸς 35
venit? ecce dico vobis, Leuate oculos vestros, & vi-
ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεά-
dete regiones, quia albæ sunt ad messem iam.
σασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη.
Et *metens mercedem accipit, & congregat fructum in
καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς 36
vitam æternam, vt & *seminans simul gaudeat, & *metens.
ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων.
In enim hoc verbum est verum, Quia alius est *semi-
ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπεί- 37
nans, & alius *metens. Ego misi vos metere
ρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων. ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν 38
quod non vos laborastis: alij laborauerunt, & vos in
ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς
*laborem eorum introistis. Ex autem ciuitate illa
τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης 39
multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum
πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν, διὰ τὸν λόγον τῆς
mulieris *testantis, Quia dixit mihi omnia quæcunque feci.
γυναικὸς μαρτυρούσης, ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα.
Cùm ergo venissent ad illum Samaritani, rogauerunt eum
ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν 40
*manere apud eos: & mansit ibi duos dies. Et multò
μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. καὶ πολλῷ 41
plures crediderunt in eum propter sermonem eius. Et mulieri
πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ· τῇ τε γυναικὶ 42
dicebant, Quia non *amplius propter tuam loquelam credimus: ipsi enim au-
ἔλεγον, ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀ-
diuimus, & scimus quia hic est verè saluator mun-
κηκόαμεν, καὶ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσ-
di Christus. Post autem duos dies exiit inde, &
μου ὁ χριστός. μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ 43
abiit in Galilæam. Ipse enim Iesus *testatus
ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. αὐτὸς γὰρ ὁ Ἰησοῦς ἐμαρτύ- 44
est, quia propheta in *propria patria honorem non habet.
ρησεν, ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει.
Cùm ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Gali-
ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλι- 45
læi, *omnia intuiti quæ fecerat in Hierosolymis in
λαῖοι, πάντα ἑωρακότες, ἃ ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ
*festo: & ipsi enim venerant ad *festum.
ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.
Venit ergo Iesus iterum in Cana Galilææ, vbi
ἦλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἰς τὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου 46
fecit aquam vinum. & erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur in
ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. καὶ ἦν τις βασιλικός, οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν
Capharnaum. Hic *audiens quia Iesus aduenit *ex Iudæa
Καπερναούμ. οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας 47
in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum vt
εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτόν, καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα
descenderet, & sanaret *ipsum filium, *futurus erat enim mori.
καταβῇ, καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἤμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν.
Dixit ergo Iesus ad eum, *Si non signa & prodigia
εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα 48
videritis, non *creditis. Dicit ad eum regulus,
ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικός, 49
Domine, descende *ante mori puerum meum.
κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου.
Dicit ei Iesus, Vade, filius tuus viuit. & credidit
λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, πορεύου· ὁ υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν ὁ 50
homo sermoni quẽ dixit ei Iesus, & ibat.
ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο.
Iam autem eo descendente, serui eius occurrerunt
ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν αὐ- 51
ei, & nuntiauerunt, dicentes, Quia *puer tuus viuit. Interrogabat
τῷ, καὶ ἀπήγγειλαν, λέγοντες, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ. ἐπύθετο 52
ergo ab eis horam in qua melius habuerit: & dixerunt ei,
οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχε· καὶ εἶπον αὐτῷ,
Quia heri horam septimam reliquit eum febris. Cognouit ergo
ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός. ἔγνω οὖν 53
pater quia in illa hora*, in qua dixit ei Iesus, Quia
ὁ πατὴρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ὁ
filius tuus viuit. & credidit ipse, & domus eius tota.
υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη.
Hoc iterum secundum signum fecit Iesus *veniens ex
τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ 54
Iudæa in Galilæam.
τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

CAP. V. ε´.

Post hæc erat *festum Iudæorum, & ascendit Iesus in Hie-
Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱε- 1
rosolymam. Est autem in Hierosolymis super Probatica
ροσόλυμα. ἔστι δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ 2

Marginal notes (left): *eius qui misit *vt *quatuor menses sunt, *qui metit *qui seminat *qui metit *qui seminat, *qui metit. *labores *testimonium perhibentis, *vt ibi manerent. *iam *testimonium perhibuit, *sua *cùm vidissent *die festo *cùm audisset *à *eius *incipiebat *Nisi *creditis. *prius quàm moriatur filius meus. *filius eius viueret. *erat, *cùm venisset à *dies festus

piscina *cognominata Hebraicè *Bethesda, quinque porticus ha-
κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη ἑβραϊστὶ Βηθεσδά, πέντε στοὰς ἔ-
bens: In his iacebat multitudo *multa languentium,
χουσα· ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, 3
cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.
τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν.
Angelus *enim secundũ tempus descendebat in piscinam, &
ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ, καὶ 4
*turbabat aquam: *igitur primus descendens post motionem
ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ
aquæ, sanus fiebat *quo tandem detinebatur *morbo.
ὕδατος, ὑγιὴς ἐγίνετο, ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι.
Erat autem quidam homo ibi triginta & octo annos habens in
ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ 5
infirmitate. Hunc *videns Iesus iacentem, & *cognoscens quia
ἀσθενείᾳ. τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι 6
multum iam tempus haberet, dicit ei, Vis sanus fieri?
πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι;
Respondit ei languidus, Domine, hominem non habeo, vt
ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν, κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα 7
cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: *in quo
ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ
autem venio ego, alius ante me descendit. Dicit ei
δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. λέγει αὐτῷ ὁ 8
Iesus, *Excitare, tolle grabatum tuum, & ambula.
Ἰησοῦς, ἔγειραι, ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει.
Et statim factus est sanus ille homo: & sustulit grabatum
καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράββατον 9
suum, & ambulabat. erat autem sabbatum in illo die.
αὐτοῦ, καὶ περιεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.
Dicebant ergo Iudæi *curato, Sabbatum est,
ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ, σάββατόν ἐστιν. 10
non licet tibi tollere grabatum*. Respondit eis, *Fa-
οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράββατον. ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ὁ ποιή- 11
ciens me sanum, ille mihi dixit, Tolle grabatum tuum, & am-
σας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ πε-
bula. Interrogauerunt ergo eum, Quis est ille homo *dicens
ριπάτει. ἠρώτησαν οὖν αὐτόν, τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών 12
tibi, Tolle grabatum tuum, & ambula? *At sanatus non
σοι, ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει; ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ 13
sciebat quis esset: nam Iesus declinauit *turba *existente in loco.
ᾔδει τίς ἐστιν· ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ.
Postea inuenit eum Iesus in templo, & dixit il-
μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐ- 14
li, Ecce sanus factus es: *ne amplius pecca, vt non deterius aliquid tibi
τῷ, ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι
*fiat. Abiit ille homo, & nuntiauit Iudæis,
γένηται. ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀνήγγειλε τοῖς Ἰουδαίοις, 15
Quia Iesus esset *faciens eum sanum. Et propter *hoc persequebantur
ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ. καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν 16
Iesum Iudæi, & quærebant eum occidere, quia hæc faciebat
Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει
in sabbato. At Iesus respondit eis, Pater meus
ἐν σαββάτῳ. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, ὁ πατήρ μου 17
vsque modò operatur, & ego operor. Propter *hoc ergo magis
ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον 18
quærebant eum Iudæi interficere, quia non solum soluebat sabba-
ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββα-
tum, sed & patrem *proprium dicebat Deum, æqualem seipsum faciens
τον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν
Deo. Respondit itaque Iesus, & dixit illis, Amen
τῷ θεῷ. ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν 19
amen dico vobis, Non potest filius facere à seipso *nihil,
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν,
si non quod viderit patrem facientem: quæcunque enim ille fecerit,
ἐὰν μή τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ,
hæc & filius similiter facit. Nam pater* diligit
ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν 20
filium, & omnia demonstrat ei quæ ipse facit, & maiora
υἱόν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα
his demonstrabit ei opera, vt vos miremini. Sicut
τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. ὥσπερ 21
enim pater suscitat mortuos, & viuificat, sic & filius
γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκρούς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς
quos vult viuificat. Neque enim Pater iudicat *neminem, sed
οὓς θέλει ζωοποιεῖ. οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ 22
iudicium omne dedit filio. Vt omnes honorificent
τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ· ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν 23
filium sicut honorificant patrem: *non *honorificans filium, non honorificat
υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱόν, οὐ τιμᾷ τὸν
patrem *mittentem illum. Amen amen dico vobis,
πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, 24
quia* verbum meum *audiens, & credens mittenti me,
ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με,
habet vitam æternam, & in iudicium non venit, sed *tran-
ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβη-
siuit ex morte in vitam. Amen amen dico vobis,
κεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, 25
quia venit hora, & nunc est, quando mortui audient
ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται

Marginal notes (right): *quæ cognominatur *Bethsaida, magna *autẽ Domini *mouebatur *& qui prior descendisset in piscinam *à quacunque *infirmitate. *& sua. *cùm vidisset *cognouisset *dum venio *enim *Surge, *illi qui sanatus fuerat, *tuum. *Qui fecit *qui dixit *Is autem qui sanus fuerat effectus, nesciebat *enim *à *constituta *ἐκνεύω *iam noli peccare, ne *contingat. *qui fecit *ea *autem *ea *λύω *suum *quicquam, nisi *enim *quenquam, *Qui *honorificat *qui misit *qui *audit, & credit ei qui misit *transiit à

qui audierint vocem filii Dei, & audientes viuent.
τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται.
Sicut enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit &
ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ 26
filio vitam habere in semetipso. Et potestatem dedit ei
Nolite mirari τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ· καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ 27
etiam iudicium facere, quia filius hominis est. Ne mira-
sunt, καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί. μὴ θαυμά- 28
mini hoc, quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis
ζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις
audient vocem eius. Et procedent qui
ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ· καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ 29
fecerunt, bona facientes, in resurrectionem vitæ: qui verò mala
ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα
egerunt, agentes, in resurrectionem iudicii. Non possum ego
πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. οὐ δύναμαι ἐγὼ 30
quicquam: facere à meipso nihil: sicut audio, iudico, & iu-
ποιεῖν ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ οὐδέν· καθὼς ἀκούω, κρίνω, καὶ ἡ κρί-
dicium meum iustum est: quia non quæro voluntatem meam, sed
σις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ
eius qui misit voluntatem mittentis me Patris. Si ego te-
testimonium perhibeo τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός. ἐὰν ἐγὼ μαρτυ- 31
stor de meipso, testimonium meum non est verum.
ρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής.
qui testimonium perhibet Alius est testans de me, & scio quia verum
ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής 32
perhibet est testimonium quod testatur de me.
ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.
testimonium perhibuit Vos misistis ad Ioannem, & testatus est
ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ 33
veritati. Ego autem non ab homine testimonium
ἀληθείᾳ. ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν 34
salui sitis. accipio: sed hæc dico, vt vos seruemini.
λαμβάνω· ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε.
Ille erat lucerna ardens, & lucens: vos autem vo-
ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος, καὶ φαίνων· ὑμεῖς δὲ ἠθε- 35
luistis exultare ad horam in luce eius.
λήσατε ἀγαλλιασθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ.
enim Ego autem habeo testimonium maius Ioanne: nam opera quæ
ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου· τὰ γὰρ ἔργα ἃ 36
dedit mihi Pater vt perficiam ea, ipsa opera quæ ego
testimonium perhibent ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ
facio, testantur de me quia Pater me misit.
qui misit ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκε.
testimonium perhibuit Et mittens me Pater, ipse testatus est de me:
καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. 37
neque vocem eius audistis vnquam, neque speciem eius vidistis:
οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε·
Et verbum eius non habetis manens in vobis: quia quem mi-
καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν· ὅτι ὃν ἀπέστει- 38
sit ille, huic vos non creditis. Scrutamini scri-
λεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. ἐρευνᾶτε τὰς γρα- 39
pturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere, & illæ
φάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί
quæ testimonium perhibent sunt testantes de me. Et non vultis venire ad
εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ. καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός 40
Claritatem me, vt vitam habeatis. Gloriam ab hominibus non accipio.
με, ἵνα ζωὴν ἔχητε. δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω. 41
Sed cognoui vos, quia dilectionem Dei non habetis in vo-
ἀλλ᾽ ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυ- 42
bisipsis. Ego veni in nomine Patris mei, & non
accepistis τοῖς. ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ 43
suo, accipitis me: si alius venerit in nomine proprio, il-
λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖ-
qui lum accipietis. Quomodo potestis vos credere, gloriam ab
νον λήψεσθε. πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ 44
accipitis, sed, inuicem accipientes, & gloriam quæ à solo Deo non
Nolite putare ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ
accusaturus sim quæritis? Ne putate quia ego accusabo vos apud
ζητεῖτε; μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν 45
qui accusat Patrem: est accusans vos Moyses, in quo vos spera-
πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκα-
forsitan & tis. Si enim crederetis Moysi, crederetis vtique mihi: de enim me
τε. εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ 46
ille scripsit. Si autem illius literis non credi-
ἐκεῖνος ἔγραψεν. εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύε- 47
tis, quomodo meis verbis credetis?
τε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;

CAP. VI. ϛ'

Post hæc abiit Iesus trans mare
quod est Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν τῆς θαλάσσης τῆς 1
multitudo magna: Galilææ Tiberiadis: Et sequebatur eum turba mul-
his qui infirmabantur. Γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος· καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πο- 2
ta: quia videbant eius signa quæ faciebat super infirmantibus.
λύς, ὅτι ἑώρων αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων.
ergo Subiit autem in montem Iesus, & ibi sedebat cum
ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν 3
dies festus discipulis suis. Erat autem proximum Pascha festum Iudæorum.
μαθητῶν αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. 4

Attollens ergo Iesus oculos, & intuitus *Cùm subleuasset vidisset*
5 ἐπάρας οὖν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ θεασάμενος
quia multa turba venit ad eum, dicit ad Philip- *multitudo maxima*
ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς τὸν Φίλιπ-
pum, Vnde ememus panes, vt manducent hi?
πον, Πόθεν ἀγοράσομεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι;
Hoc autem dicebat tentans eum: ipse enim sciebat quid futurus esset
6 τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἔμελλε
facere. Respondit ei Philippus, Ducentorum dena- *facturus.*
7 ποιεῖν. ἀπεκρίθη αὐτῷ Φίλιππος, Διακοσίων δηνα-
riorum panes non sufficiunt eis, vt vnusquisque eorum modicum quid
ρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ τι
accipiat. Dicit ei vnus ex discipulis eius, Andreas,
8 λάβῃ. λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἀνδρέας
frater Simonis Petri: Est puerulus vnus hic, qui habet
9 ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου· ἔστι παιδάριον ἓν ὧδε ὃ ἔχει
quinque panes hordeaceos, & duos pisciculos: sed hæc quid sunt *pisces:*
πέντε ἄρτους κριθίνους, καὶ δύο ὀψάρια· ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν
inter tot? Dicit autem Iesus, Facite homines *tantos? ergo*
10 εἰς τοσούτους; εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς, Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους
discumbere: erat autem fœnum multum in loco: discubuerunt ergo
ἀναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ· ἀνέπεσον οὖν
viri numerum quasi quinque millia. *numero*
οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι.
Accepit autem panes Iesus, & gratias agens distribuit *ergo*
11 ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκε *cùm egisset, διέδω-*
discipulis, at discipuli discumbentibus: similiter &
τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις· ὁμοίως καὶ *μι*
ex pisciculis quantum volebant. Vt autem impleti sunt, *piscibus*
12 ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελον. ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, *dixit*
dicit discipulis suis, Colligite superabundantia *quæ superauerunt*
λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα
fragmenta, vt non quid pereat. Collegerunt ergo, & *ne pereant.*
13 κλάσματα, ἵνα μή τι ἀπόληται. συνήγαγον οὖν, καὶ
impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum, ex quinque panibus
ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων, ἐκ τῶν πέντε ἄρτων
hordeaceis, quæ superfuerunt comedentibus. *his qui manducauerant.*
τῶν κριθίνων, ἃ ἐπερίσσευσε τοῖς βεβρωκόσιν.
Illi ergo homines videntes quod fecerat signum Iesus, dice- *cùm vidissent*
14 οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησε σημεῖον ὁ Ἰησοῦς, ἔλε-
bant, Quia hic est verè propheta venturus in *qui est*
γον, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν
mundum. Iesus ergo cognoscens quòd futuri essent venire & ra- *cùm cognouisset quia venturi essent vt raperent*
15 κόσμον. Ἰησοῦς οὖν γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἁρ-
pere eum, vt facerent eum regem, recessit ite- *& fugit*
πάζειν αὐτόν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησε πά-
rum in montem ipse solus. Vt autem serum factum est, de- *sera*
16 λιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κα-
scenderunt discipuli eius ad mare. Et ascen- *cùm ascendissent*
17 τέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν· καὶ ἐμ-
dentes in nauim, veniebant trans mare in Ca-
βάντες εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς Κα-
pharnaum: & tenebræ iam factæ erant, & non venerat ad
περναούμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς
eos Iesus. Et mare vento magno flante, *lauteum*
18 αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς· ἥ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος
exurgebat. Prouecti ergo quasi stadia vigintiquinque aut *Cùm remigassent*
19 διηγείρετο. ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἰκοσιπέντε ἢ *ἐλαύνω*
triginta, vident Iesum ambulantem supra ma-
τριάκοντα, θεωροῦσι τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσ- *proximum naui fieri:*
re, & prope nauem factum, & timuerunt.
σης, καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν.
Ille autem dicit eis, Ego sum, ne timete. *nolite timere*
20 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, Ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.
Voluerunt ergo accipere eum in nauim, & statim nauis fa- *fuit*
21 ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐ-
cta est ad terram in quam ibant. Postridie turba *Altera*
22 γένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον. τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ
constituta trans mare, videns quia nauicula alia non *quæ stabat vidit*
ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ
erat ibi, nisi non vna illa in quam intrarant discipuli eius, & *Iniit*
ἦν ἐκεῖ, εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ
quia non simul introisset discipulis suis Iesus in naui- *cum nauim,*
ὅτι οὐ συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιά-
culam, sed soli discipuli eius abiissent. Aliæ verò super-
23 ριον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον. ἄλλα δὲ ἦλ-
uenerunt naues à Tiberiade iuxta locum vbi manducauerant
θε πλοιάρια ἐκ Τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν
panem, gratias agente Domino. Cùm ergo vidisset turba *agentes*
24 ἄρτον, εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου. ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος
quia Iesus non esset ibi, neque discipuli eius, ascenderunt ipsi
ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ, οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ
in nauiculas, & venerunt in Capharnaum, quærentes Iesum.
εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς Καπερναοὺμ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν.
Et inuenientes eum trans mare, dixerunt ei, Rabbi, *cùm inuenissent*
25 καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί,
quando huc factus es? Respondit eis Iesus, & *venisti?*
26 πότε ὧδε γέγονας; ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ
dixit, Amen amen dico vobis, Quæritis me non quia vidistis
εἶπεν, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἴδετε

signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.
σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων, καὶ ἐχορτάσθητε.
Operamini non cibum *pereuntem, sed
*qui perit, ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν 27
*qui permanet *cibum *manentem in vitam æternam, quem filius homi-
βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
nis vobis dabit: hunc enim Pater signauit Deus.
που ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός.
Dixerunt ergo ad eum, Quid faciemus, vt operemur
εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, τί ποιοῦμεν, ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ 28
opera Dei? Respondit Iesus & dixit eis, Hoc est
ἔργα τοῦ θεοῦ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι 29
*eum opus Dei, vt credatis in *quem misit ille.
τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.
Dixerunt ergo ei, Quod ergo facis tu signum, vt videamus
εἶπον οὖν αὐτῷ, τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν 30
& credamus tibi? quid operaris? Patres nostri
καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ; οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ 31
manna manducauerũt in deserto, sicut est scriptum, Pa-
μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστι γεγραμμένον· ἄρ-
nem de cælo dedit eis manducare.
τον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν.
Dixit ergo eis Iesus, Amen, amen dico vobis, Non Moy-
εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μω- 32
ses dedit vobis panem de cælo, sed pater meus
σῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου
dat vobis panem de cælo verum.
δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν.
enim Nam panis Dei est *ille descendens de cælo, &
*qui descendit ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ 33
*dat vitam *dans mundo. Dixerunt ergo ad eum, Domine,
ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, κύριε, 34
semper da nobis panem hunc. Dixit autem eis Ie-
πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰη- 35
*qui venit sus, Ego sum panis vitæ: *veniens ad me, non
σοῦς, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. ὁ ἐρχόμενος πρός με, οὐ
*qui credit esuriet: & *credens in me, non sitiet vnquam.
μὴ πεινάσῃ· καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε.
*credidistis. Sed dixi vobis, quia & vidistis me, & non *creditis.
ἀλλ' εἶπον ὑμῖν, ὅτι καὶ ἑωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε. 36
*eum qui venit Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet: & *venien-
πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ πατήρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει· καὶ τὸν ἐρχό- 37
tem ad me non eiiciam foras. Quia descendi de
μενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω. ὅτι καταβέβηκα ἐκ 38
cælo, non vt faciam voluntatem meam, sed volun-
τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλη-
*eius qui misit *enim tatem *mittentis me. Hæc *autem est voluntas *mit-
μα τοῦ πέμψαντός με. τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμ- 39
tentis me Patris, vt omne quod dedit mihi, non perdam ex
ψαντός με πατρός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐ-
*resuscitem eo: sed *resuscitabo illud in nouissimo die. Hæc autem est
τοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. τοῦτο δέ ἐστι 40
*Patris mei qui misit voluntas *mittentis me, vt omnis *videns filium, &
*qui videt τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱόν, καὶ
*credit *credens in eum, habeat vitam æternam: & resuscitabo eum ego
πιστεύων εἰς αὐτόν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον· καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ
*in * nouissimo die. Murmurabant ergo Iudæi de illo,
*γογγύζω τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. *ἐγόγγυζον οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, 41
*viuus qui descendi quia dixisset, Ego sum panis *descendens de cælo.
ὅτι εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.
Et dicebant, Nonne hic est Iesus filius Ioseph, cuius nos no-
καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ υἱὸς ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἴ- 42
uimus patrem & matrem? quomodo ergo dicit hic, Quia
δαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει οὗτος, ὅτι
de cælo descendi? Respondit ergo Iesus, &
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα; ἀπεκρίθη οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ 43
*Nolite murmurare inuicem. dixit eis, *Ne murmurate cum alij aliis. Nemo potest
εἶπεν αὐτοῖς, μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων. οὐδεὶς δύναται 44
*nisi *qui misit venire ad me, *si non Pater *mittens me traxerit
ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με, ἑλκύσῃ αὐ-
*in eum: & ego resuscitabo eum * nouissimo die. Est scri-
τόν· καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἔστι γε- 45
ptum in prophetis, Et erunt omnes docibiles
γραμμένον ἐν τοῖς προφήταις, καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ
*qui audiuit *didicit, Dei: omnis *igitur audiens à Patre, & *discens, ve-
τοῦ θεοῦ. πᾶς οὖν ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθών, ἔρχε-
*nisi is qui est nit ad me. Non quia Patrem quisquam vidit, *si non existens
ται πρός με· οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν 46
à Deo: hic vidit Patrem. Amen, amen dico
παρὰ τοῦ θεοῦ· οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα. ἀμὴν ἀμὴν λέγω 47
*Qui credit vobis, *Credens in me, habet vitam æternam. Ego sum
ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ἐγώ εἰμι ὁ 48
panis vitæ. Patres vestri manducauerunt manna in
ἄρτος τῆς ζωῆς. οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ 49
deserto, & mortui sunt. Hic est panis de cælo
ἐρήμῳ, καὶ ἀπέθανον. οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ 50
*si descendens, vt *quis ex ipso manducauerit, & non moriatur.
καταβαίνων, ἵνα τὶς ἐξ αὐτοῦ φάγῃ, καὶ μὴ ἀποθάνῃ.
*qui descendi Ego sum panis viuus, *ille de cælo *descendens: si quis
ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. ἐάν τις 51

mãducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: & panis
φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος
autem quem ego dabo, caro mea est, *quam ego dabo* pro
δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς
mundi vita. Litigabant ergo ad inuicem Iudæi,
52 τοῦ κόσμου ζωῆς. ἐμάχοντο οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ ἰουδαῖοι,
dicentes, Quomodo potest hic nobis dare carnem *manducare? *suam ad manducandum?
λέγοντες, πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν;
Dixit ergo eis Iesus, Amen, amen dico vobis, *Si non *Nisi
53 εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ
manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius
φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ
sanguinem, non *habetis vitam in vobis ipsis. *Manducans meam *Qui manducat
54 αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. ὁ τρώγων μου τὴν *habebitis
carnem, & *bibens meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego *bibit
σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ
resuscitabo eum *nouissimo die. *Nam* caro* mea ve- *in *enim
55 ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἡ γὰρ σάρξ μου ἀλη-
rè est cibus, & sanguis meus verè est potus.
θῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις.
*Manducans meam carnem, & *bibens meum sanguinem, in me *Qui mãducat
56 ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ *bibit
manet, & ego in illo. Sicut misit me viuens Pa-
57 μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πα- *qui manducat
ter, & ego viuo propter Patrem: & *manducans me, & ipse vi-
τήρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα· καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος ζή- *descendit,
uet propter me. Hic est panis qui de cælo *descendens, non
58 σεται δι' ἐμέ. οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, οὐ *Qui manducat
sicut manducauerunt patres vestri manna, & mortui sunt. *Man-
καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα, καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώ-
ducans hunc panem, viuet in æternum.
γων τοῦτον τὸν ἄρτον, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.
Hæc dixit in synagoga docens in Capharnaum.
59 ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν καπερναούμ.
Multi ergo audientes ex discipulis eius, dixerunt, Durus
60 πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον, σκληρός *&
est hic sermo: *quis potest eum audire? Sciens autem Ie-
61 ἐστιν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; εἰδὼς δὲ ὁ ἰη- *apud semet ipsum
sus *in seipso, quia murmurarent de hoc discipuli eius,
σοῦς ἐν ἑαυτῷ, ὅτι γογγύζουσι περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
dixit eis, Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis
62 εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει; ἐὰν οὖν θεωρῆτε
filium hominis ascendentem vbi erat prius?
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;
Spiritus est *viuificans, caro non prodest quicquam. *qui viuificat,
63 τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. τὰ
verba quæ ego *loquor vobis, spiritus *sunt*, & vita sunt. *locutus sum
ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι, καὶ ζωή ἐστιν.
Sed sunt ex vobis quidam qui non credunt: sciebat enim ab initio
64 ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἳ οὐ πιστεύουσιν· ᾔδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς
Iesus qui essent non credentes, & quis esset traditurus
ὁ ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων
eum. Et dicebat, Propter *hoc dixi vobis, quia nemo potest *ea
65 αὐτόν. καὶ ἔλεγε, διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς δύναται
venire ad me, *si non fuerit datum ei à Patre meo. *nisi
ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου.
Ex hoc multi abierunt discipulorum eius *in* re-
66 ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπί-
trò, & non *amplius cũ illo ambulabant. Dixit ergo Ie- *iam
67 σω, καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν. εἶπεν οὖν ὁ ἰη-
sus *duodecim, Nũquid & vos vultis abire? Respondit *ad
68 σοῦς τοῖς δώδεκα, μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; ἀπεκρίθη
ergo ei Simon Petrus, Domine, ad quem ibimus? ver-
οὖν αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥή-
ba vitæ æternæ habes. Et nos credidimus & co-
69 ματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις. καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώ-
gnouimus quia tu es Christus filius Dei *viuentis*. Respondit
70 καμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. ἀπεκρίθη
eis Iesus, Nonne ego vos duodecim elegi, & ex
αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ ἐξ
vobis vnus diabolus est? dicebat autem *Iudam Simonis Iscariotem: *de Iuda
71 ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν; ἔλεγε δὲ τὸν ἰούδαν σίμωνος ἰσκαριώτην·
hic enim *futurus* erat eum *tradere, vnus *existens* ex duodecim. *traditurus cùm esset
οὗτος γὰρ ἤμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.

CAP. VII. ζ'.

Et ambulabat *Iesus post hæc in Galilæam: non *autem
1 Καὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ γαλιλαίᾳ· οὐ
enim volebat in Iudæa ambulare: quia quærebant eum Iu-
γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ περιπατεῖν· ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰου-
dæi interficere. Erat autem *propè festus Iu- *in proximo dies
2 δαῖοι ἀποκτεῖναι. ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν ἰου-
dæorum, Scenopegia. Dixerunt *igitur ad eum fra- *autem
3 δαίων ἡ σκηνοπηγία. εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελ-
tres eius, Transi hinc, & vade in Iudæam,
φοὶ αὐτοῦ, μετάβηθι ἐντεῦθεν, καὶ ὕπαγε εἰς τὴν ἰουδαίαν,
vt & discipuli tui videant opera tua quæ facis.
ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς.
Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse in *manifesto *palàm
4 οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τὶ ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ

esse. si hæc facis, manifesta teipsum mundo.
εἶναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ.
Neque enim fratres eius credebant in eum.
οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. 5
Dicit ergo eis Iesus, Tempus meum nondum *adest,
λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν· ὁ 6
et tempus vestrum semper est paratum. Non potest
δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος. οὐ δύναται 7
mundus odisse vos, me autem odit, quia ego *testor de
ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ
illo, quia opera eius mala sunt. Vos ascendite ad
αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν. ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς 8
‖ festum hunc: ego nondum ascendo ad ‖ festum
τὴν ἑορτὴν ταύτην· ἐγὼ οὔπω ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν
istum: quia tempus meum nondum impletum est.
ταύτην· ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται.
Hæc *autem dicens eis, mansit in Galilæa.
ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ. 9
Vt autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad
ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς 10
‖ festum, non manifeste, sed quasi in occulto.
τὴν ἑορτήν, οὐ φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ.
Ipsi ergo Iudæi quærebant eum in ‖ festo, & dicebant, Vbi
οἱ οὖν ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ἔλεγον, ποῦ 11
est ille? Et murmur multus de eo erat in
ἐστιν ἐκεῖνος; καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν ταῖς 12
*turbis: hi quidem dicebant, Quia bonus est: alij dicebant, Non,
ὄχλοις· οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθός ἐστιν· ἄλλοι ἔλεγον, οὔ·
sed seducit *turbam. Nemo tamen palam loquebatur
ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. οὐδεὶς μέντοι παρρησίᾳ ἐλάλει 13
de illo, propter metum Iudeorum. Iam autem *fe-
περὶ αὐτοῦ, διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων. ἤδη δὲ τῆς ἑορ- 14
sto mediante, ascendit Iesus in templum, & docebat.
τῆς μεσούσης ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐδίδασκε.
Et mirabantur Iudæi, dicentes, Quomodo hic literas
καὶ ἐθαύμαζον οἱ ἰουδαῖοι, λέγοντες, πῶς οὗτος γράμματα 15
scit *non *doctus? Respondit ergo eis Iesus, & di-
οἶδε μὴ μεμαθηκώς; ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶ- 16
xit, Mea doctrina non est mea, sed *mittentis me.
πεν, ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με.
Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscet de
ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς 17
doctrina, vtrùm ex Deo sit, an ego à meipso
διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ
loquar. Qui à semetipso *loquens, gloriam propriam quæ-
λαλῶ. ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζη- 18
rit: *at quærens gloriam *mittentis eum, hic ve-
τεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν, οὗτος ἀλη-
rax est, & iniustitia in illo non est. *Non Moyses de-
θής ἐστι, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. οὐ μωσῆς δέδω- 19
dit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem?
κεν ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον;
Quid me quæritis interficere? Respondit turba, & dixit, De-
τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος, καὶ εἶπε, δαι- 20
monium habes: quis te quærit interficere? Respondit Iesus,
μόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, 21
& dixit eis, Vnum opus feci, & omnes miramini.
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἓν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε.
Propter *hoc Moyses dedit vobis circuncisionem, (non quia ex
διὰ τοῦτο μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομήν, οὐχ ὅτι ἐκ 22
Moyse est, sed ex patribus:) & in sabbato circun-
τοῦ μωσέως ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων· καὶ ἐν σαββάτῳ περι-
ciditis hominem. Si circuncisionem accipit ho-
τέμνετε ἄνθρωπον. εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρω- 23
mo in sabbato, vt non soluatur lex Moysi: mihi indignamini
πος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος μωσέως, ἐμοὶ χολᾶτε
quia totum hominem sanum feci in sabbato?
ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ;
*Ne iudicate secundum *speciem, sed iustum iudicium iudicate.
μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε. 24
Dicebant ergo quidam ex *Hierosolymitis, Nonne hic est quem quærunt
ἔλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν ἱεροσολυμιτῶν, οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν 25
interficere? Et ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt.
ἀποκτεῖναι; καὶ ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι. 26
nunquid verè cognouerunt principes, quia hic est Christus?
μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός;
Sed hunc scimus vnde sit: at Christus ‖ cùm ve-
ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρ- 27
nerit, nemo scit vnde sit. Clamabat ergo in
χηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν. ἔκραξεν οὖν ἐν τῷ 28
templo docens Iesus, & dicens, Et me scitis, & scitis
ἱερῷ διδάσκων ὁ ἰησοῦς, καὶ λέγων, κἀμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε
vnde sim, & à meipso non veni: sed est verus
πόθεν εἰμί, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα· ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς
*mittens me, quem vos ‖ non nostis. Ego scio eum, quia
ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι 29
ab ipso sum, & ipse me misit. Quærebant ergo eum
παρ' αὐτοῦ εἰμι, κἀκεῖνός με ἀπέστειλεν. ἐζήτουν οὖν αὐτὸν 30
apprehēdere, & nemo immisit in illum *manum, quia nondum ve-
πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὔπω ἐληλύ-

*aduenit, *autem *testimonium perhibeo ‖ diem *cùm dixisset, ipse ‖ diem ‖ die *turba. quidā enim ‖ autem *turbas. *die *cùm *didicerit *eius qui misit *loquitur, *qui autem quærit *eius qui misit *Nonne *ea *λύω *Nolite iudicare *faciem: *Hierosolymis, ‖ autem *qui misit ‖ nescitis. *& si dixero quia nescio eū, ero similis vobis mendax: sed scio eum, *manus,

nerat hora eius. Multi autem de turba crediderunt in
θει ἡ ὥρα αὐτοῦ. πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς 31
eum, & dicebant, Quia Christus cùm venerit, nunquid plura si-
αὐτόν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ὁ χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μήτι πλείονα ση-
gna faciet *his quæ hic *fecit? Audierunt Pharisæi
μεῖα ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησεν; ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι 32
turbam murmurantem de illo hæc, & miserunt
τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα, καὶ ἀπέστειλαν οἱ
Pharisæi & principes ministros, vt apprehenderent eum.
φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπηρέτας, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν.
Dixit ergo Iesus, Adhuc modicum tempus vobiscum sum, &
εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ 33
vado ad *mittentem me: quæretis me, & non inue-
ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρή- 34
nietis: & vbi sum ego, vos non potestis venire.
σετε. καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.
Dixerunt ergo Iudæi ad semetipsos, Quò hic *futurus est i-
εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, ποῦ οὗτος μέλλει πο- 35
re, quia nos non inueniemus eum? nunquid in dispersionem
ρεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασπορὰν
*Græcorum futurus est ire, & docere Græcos?
τῶν ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδάσκειν τοὺς ἕλληνας;
Quis est hic sermo quem dixit, Quæretis me, & non inue-
τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπε, ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρή- 36
nietis: & vbi sum ego, vos non potestis venire?
σετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;
In autem nouissimo die magno festiuitatis stabat Ie-
ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἱστήκει ὁ ἰη- 37
sus, & clamabat, dicens, Si quis sitit, veniat ad me, & bi-
σοῦς, καὶ ἔκραξε, λέγων, ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πι-
bat. ‖ Credens in me, sicut *dixit scriptura, flumina
νέτω. ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ 38
de ventre eius fluent aquæ viuæ. Hoc autem dixit
ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. τοῦτο δὲ εἶπε 39
de spiritu, quem futuri erant accipere credentes in
περὶ τοῦ πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς
eum: nondum enim erat spiritus ‖ sanctus: quia Iesus nondum erat glorificatus.
αὐτόν· οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον, ὅτι ὁ ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη.
*Multi ergo ex turba *audientes sermonem, dicebant, Hic
πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἔλεγον, οὗτός 40
est verè propheta. Alij dicebant, Hic est Chri-
ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης. ἄλλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ὁ χρι- 41
stus: ‖ alij dicebant, *Non enim ex Galilæa Christus ve-
στός· ἄλλοι ἔλεγον, μὴ γὰρ ἐκ τῆς γαλιλαίας ὁ χριστὸς ἔρ-
nit? Nonne scriptura dicit, quia ex semine Dauid,
χεται; οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν, ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος δαβίδ, 42
& de Bethleem *vico vbi erat Dauid, Christus venit?
καὶ ἀπὸ βηθλεὲμ τῆς κώμης ὅπου ἦν δαβίδ, ὁ χριστὸς ἔρχεται;
Dissensio itaque in turba facta est propter eum.
σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν. 43
Quidam autem volebant ex ipsis apprehendere eum: sed nemo im-
τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν· ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέ- 44
misit super eum manus. Venerunt ergo ministri ad
βαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας. ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς 45
pontifices & Pharisæos, & dixerunt eis illi, Quare non
τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι, διατί οὐκ
adduxistis illum? Responderunt ministri, Nunquam sic
ἠγάγετε αὐτόν; ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται, οὐδέποτε οὕτως 46
locutus est homo, sicut hic homo. Responde-
ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. ἀπεκρίθη- 47
runt ergo eis Pharisæi, Nunquid & vos seducti estis?
σαν οὖν αὐτοῖς οἱ φαρισαῖοι, μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε;
Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum, aut ex Phari-
μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτ, ἢ ἐκ τῶν φαρι- 48
sæis? Sed turba hæc *non noscens legem, male-
σαίων; ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικα- 49
dicti sunt. ‖ Dicit Nicodemus ad eos, ille *profectus
τάρατοί εἰσι. λέγει νικόδημος πρὸς αὐτούς, ὁ ἐλθὼν 50
nocte ad eum, ‖ vnus *existens ex ipsis: Nunquid lex nostra iudicat
νυκτὸς πρὸς αὐτ, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν· μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει 51
hominem, ‖ si non audierit ab ipso prius, & cognouerit
τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον, καὶ γνῷ
quid faciat? Responderunt, & dixerunt ei, Nunquid & tu *ex Ga-
τί ποιεῖ; ἀπεκρίθησαν, καὶ εἶπον αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς γα- 52
lilæa *es? scrutare, & vide, quia propheta ex Galilæa non
λιλαίας εἶ; ἐρεύνησον, καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς γαλιλαίας οὐκ
surrexit. Et *reuersus est vnusquisque in domum suam.
ἐγήγερται. καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. 53

CAP. VIII. η'

Iesus autem perrexit in montem *oliuarum.
ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. 1
*Diluculo autem iterum *accessit in templum: & omnis populus
ὄρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς 2
venit ad eum, & sedens docebat eos. Adducunt autē
ἤρχετο πρὸς αὐτ, καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς. ἄγουσι δὲ 3
scribæ & Pharisæi ad eum mulierem in adul-
οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν γυναῖκα ἐπὶ μοι-
terio deprehensam, & *statuentes eam in medio,
χείᾳ κατειλημμένην, καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ,

*quàm *eum qui misit *iturus est, *gentium iturus est, & docturus gentes ‖ Qui credit *dicit *accepturi erant ‖ datus: *Ex illa ergo *cùm audissent hos sermones eius, ‖ quidam autē *Nunquid à *castello, *quæ non nouit ‖ Dixit *qui venit ‖ qui *erat ‖ nisi *Galilæus es *scripturas, *reuersi sunt *Oliueti. *Et *venit *statuerunt

Dicunt ei: Magister, hanc inuenimus in ipso
λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, ταύτην εὕρομεν ἐπαυτο- 4
furto adulterantem. In autem Lege nostra Moyses man-
φώρῳ μοιχευομένην. ἐν δὲ τῷ νόμῳ ἡμῶν μωσῆς ἐνε- 5
dauit huiusmodi lapidari. Tu ergo quid dicis?
τείλατο τὰς τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι. σὺ οὖν τί λέγεις;
Hoc autem dicebant tentantes eum, vt haberent accusationem
τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτὸν, ἵνα ἔχωσι κατηγορίαν 6
aduersus eum. At Iesus deorsum inclinans, digito scribebat
κατ᾽ αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς κάτω κύψας, τῷ δακτύλῳ ἔγραφεν
in terram, non simulans. Vt autem perseuerarent inter-
εἰς τὴν γῆν, μὴ προσποιούμενος. ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρω- 7
rogantes eum, erectus ait ad eos: Qui sine peccato est
τῶντες αὐτὸν, ἀνακύψας εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ὁ ἀναμάρτητος
vestrûm, primus lapidem in illam iaciat.
ὑμῶν, πρῶτος τὸν λίθον ἐπ᾽ αὐτῇ βαλέτω.
Et iterum deorsum inclinans, scribebat in terram.
καὶ πάλιν κάτω κύψας ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. 8
Is autem audientes, & à conscientia redarguti,
οἱ δὲ ἀκούσαντες καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι 9
exibant vnus post vnum, incipientes à senioribus vsque
ἐξήρχοντο εἷς καθεῖς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἕως
extremos: & relictus est solus Iesus, & mulier in me-
τῶν ἐσχάτων· καὶ κατελείφθη μόνος ὁ ἰησοῦς, καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέ-
dio existens. Erectus autem Iesus, & neminem spectans
σῳ οὖσα. ἀνακύψας δὲ ὁ ἰησοῦς, καὶ μηδένα θεασάμενος 10
præter mulierem, dixit ei: Vbi sunt illi accusato-
πλὴν τῆς γυναικὸς, εἶπεν αὐτῇ, ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγο-
res tui? nemo te condemnauit? Illa autē dixit: Nemo, Domine.
ροί σου; οὐδείς σε κατέκρινεν; ἡ δὲ εἶπεν, οὐδείς, κύριε. 11
Dixit autem ei Iesus: Nec ego te condemno. Vade, &
εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, οὐδὲ ἐγώ σε κατακρίνω. πορεύου, καὶ
ab hoc nunc non amplius pecca. Iterum ergo eis Ie-
ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἁμάρτανε. πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰη- 12
sus locutus est, dicens: Ego sum lux mundi. se-
σοῦς ἐλάλησε, λέγων, ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολου-
quens me, non ambulabit in tenebris: sed habebit lumen
θῶν ἐμοὶ, οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ᾽ ἕξει τὸ φῶς τῆς
vitæ. Dixerunt ergo ei Pharisæi: Tu de temetipso te-
ζωῆς. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι, σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρ- 13
staris: testimonium tuum non est verum. Respondit
τυρεῖς; ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. ἀπεκρίθη 14
Iesus, & dixit eis: Et si ego testor de meipso, ve-
ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀλη-
rum est testimonium meum: quia scio vnde veni, & quò va-
θής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου· ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον, καὶ ποῦ ὑπά-
do: vos autem nescitis vnde venio, & quò vado.
γω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω.
Vos secundum carnem iudicatis: ego non iudico quenquam.
ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. 15
Et si iudico autem ego, iudicium meum verum est: quia so-
καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγὼ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν· ὅτι μό- 16
lus non sum, sed ego & mittens me Pater.
νος οὐκ εἰμὶ, ἀλλ᾽ ἐγὼ, καὶ ὁ πέμψας με πατήρ.
Et in Lege verò vestra scriptum est: Quia duorū ho-
καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀν- 17
minum testimonium verum est. Ego sum testifi-
θρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν. ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυ- 18
cans de meipso: & testatur de me mittens me,
ρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με
Pater. Dicebant ergo ei: Vbi est Pater tuus? Respon-
πατήρ. ἔλεγον οὖν αὐτῷ, ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρί- 19
dit Iesus: Neque me scitis, neque Patrem meum. si me sciretis,
θη ὁ ἰησοῦς, οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου. εἰ ἐμὲ ᾔδειτε,
& Patrem meum sciretis nimirum. Hæc verba
καὶ τὸν πατέρα μου ᾔδειτε ἄν. ταῦτα τὰ ῥήματα 20
locutus est Iesus in gazophylacio, docens in tem-
ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱε-
plo: & nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius.
ρῷ, καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν· ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.
Dixit ergo iterum eis Iesus: Ego vado: & quære-
εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσε- 21
tis me, & in peccato vestro moriemini. Quò ego va-
τέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. ὅπου ἐγὼ ὑπά-
do, vos non potestis venire. Dicebant ergo Iudæi:
γω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, 22
Nunquid interficiet semetipsum, quia dicit: Quò ego vado, vos non
μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτὸν, ὅτι λέγει, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ
potestis venire? Et dicebat eis: Vos de deorsum
δύνασθε ἐλθεῖν; καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω 23
estis, ego ex sursum sum. vos de mundo hoc estis, ego
ἐστὲ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστὲ, ἐγὼ
non sum de mundo hoc. Dixi ergo vobis quia mo-
οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀπο- 24
riemini in peccatis vestris. si enim non credideritis quia
θανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι
ego sum, moriemini in peccatis vestris.
ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.
Dicebant ergo ei: Tu quis es? Et dixit illis Iesus:
ἔλεγον οὖν αὐτῷ, σὺ τίς εἶ; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, τὴν 25

Et dixerunt / hæc mulier modò deprehensa est in adulterio. / nobis / lapidare. / possent accusare / autem se / terra. Cùm ergo / erexit se, & dixit eis: / mittat. / se / hæc / remansit / stans. Erigēs se / Mulier, / qui te accusabant? / Quæ / condemnabo. / iam amplius noli peccare. / qui sequitur / ambulat / testimonium perhibes? / testimonium perhibeo / aut / qui misit / qui testimonium perhibeo / testimonium perhibet / qui misit / forsitan / de supernis / peccato vestro.

Principiū, quòd & loquor vobis. Multa habeo de vobis loqui
26 ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν. πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν
& iudicare. sed mittens me verax est: & ego quæ audiui
καὶ κρίνειν, ἀλλ᾽ ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστι. κἀγὼ ἃ ἤκουσα
ab eo, hæc loquor in mundum. Non cognouerūt quia
27 παρ᾽ αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον. οὐκ ἔγνωσαν ὅτι
Patrem eis dicebat. Dixit ergo eis Iesus: Cùm
28 τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅταν
exaltaueritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, &
ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ
à meipso facio nihil: sed sicut docuit me Pater
ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδὲν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ
meus, hæc loquor. Et mittens me cum me est:
29 μου, ταῦτα λαλῶ· καὶ ὁ πέμψας με, μετ᾽ ἐμοῦ ἐστιν·
non reliquit me solum Pater, quia ego placita ei, facio
οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ· ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ
semper. Hæc illo loquente, multi crediderunt in
30 πάντοτε. ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς
eum. Dicebat ergo Iesus ad credentes
31 αὐτόν. ἔλεγεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας
ei, Iudæos: Si vos manseritis in sermone meo, ve-
αὐτῷ ἰουδαίους, ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀλη-
rè discipuli mei eritis: Et cognoscetis veritatem: & veri-
32 θῶς μαθηταί μου ἐστέ· καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλή-
tas liberos faciet vos. Responderunt ei: Semen
33 θεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, σπέρμα
Abrahæ sumus, & nemini seruiuimus vnquam: quomodo tu
ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· πῶς σὺ
dicis, Quòd liberi eritis? Respondit eis Ie-
34 λέγεις, ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε; ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰη-
sus: Amen, amen dico vobis, quia omnis faciens peccatum,
σοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν,
seruus est peccati. At seruus non manet in domo
35 δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας. ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ
in æternum: filius manet in æternum. Si ergo filius vos
36 εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς
liberauerit, verè liberi eritis. Scio quia semen
37 ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε. οἶδα ὅτι σπέρμα
Abrahæ estis: sed quæritis me interficere, quia sermo meus
ἀβραάμ ἐστε, ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς
non capit in vobis. Ego quod vidi apud Patrem meū,
38 οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν. ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί μου,
loquor: & vos igitur quod vidistis apud patrem vestrum,
λαλῶ· καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωράκατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν,
facitis. Responderunt & dixerunt ei: Pater noster A-
39 ποιεῖτε. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ὁ πατὴρ ἡμῶν ἀ-
braham est. Dicit eis Iesus: Si filij Abrahæ essetis,
βραάμ ἐστι. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ τέκνα τοῦ ἀβραὰμ ἦτε, τὰ
opera Abrahæ faceretis. Nunc autē, quæritis me interficere,
40 ἔργα τοῦ ἀβραὰμ ἐποιεῖτε. νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι,
hominem, qui veritatem vobis locutus sum, quam audiui à
ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ
Deo. hoc Abraham non fecit. Vos facitis
41 τοῦ θεοῦ· τοῦτο ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν. ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ
opera patris vestri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione nō
ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπον οὖν αὐτῷ, ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ
sumus facti. vnum patrem habemus Deum. Dixit eis
42 γεγεννήμεθα. ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν. εἶπεν αὐτοῖς
Iesus: Si Deus Pater vester esset, diligeretis vtique me: ego enim
ὁ ἰησοῦς, εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ
ex Deo profectus sum, & veni: neque enim à meipso veni,
ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἥκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα,
sed ille me misit. Propter quid loquelam meam
43 ἀλλ᾽ ἐκεῖνός με ἀπέστειλε. διατί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν
non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum.
οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν.
Vos ex patre diabolo estis, & desideria
44 ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας
patris vestri vultis facere. ille homicida erat
τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν
ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veri-
ἀπ᾽ ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἕστηκεν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλή-
tas in eo. cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur: quia
θεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ· ὅτι
mendax est, & pater eius.
ψεύστης ἐστὶ, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ.
Ego autē quia veritatem dico, non creditis mihi.
45 ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι.
Quis ex vobis arguit me de peccato? Si autem veritatem
46 τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ δὲ ἀλήθειαν
dico, propter quid vos non creditis mihi?
λέγω, διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι;
Existens ex Deo, verba Dei audit. Propter hoc
47 ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει. διὰ τοῦτο
vos non auditis, quia ex Deo non estis.
ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ.
Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Non pulchrè
48 ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ εἶπον αὐτῷ, οὐ καλῶς
dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?
λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις;

qui / qui misit / mundo. Et / Deum. / qui me misit, mecum / & / quæ sunt / eos qui crediderunt / liberabit / δουλεύω / qui facit / autem / filij / quæ / estis, / facite. / nati. / ergo / processi, / Quare / arguet / quare / Qui est / Propterea / Nonne benè

Respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo: sed honorifico
ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν 49
Patrem meum, & vos inhonoratis me. Ego autē non quæro
πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με. ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ 50
* qui quærat, iudicet.
gloriam meam. est *quærens & iudicans. Amen, amen dico
τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. ἀμὴν ἀμὴν λέγω 51
vobis, si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit
ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ
in æternum. Dixerunt ergo ei Iudæi: Nunc cogno-
εἰς τὸν αἰῶνα. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, νῦν ἐγνώ- 52
uimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est & Prophetæ:
καμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις· ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται·
& tu dicis, Si quis sermonem meum seruauerit, non gustabit
καὶ σὺ λέγεις, ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσεται
‖ Nunquid
mortem in æternum? ‖ Non tu maior es patre nostro
θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα; μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν 53
Abraham, qui mortuus est? & Prophetæ mortui sunt. Quem te-
ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανε; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον. τίνα σε-
ipsum tu facis? Respondit Iesus: Si ego glorifico
αυτὸν σὺ ποιεῖς; ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐὰν ἐγὼ δοξάζω 54
? qui glorificat
meipsum, gloria mea nihil est. est Pater meus ?glorificans
ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν· ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων
me, quem vos dicitis quia Deus vester est: Et non cognouistis
με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστι· καὶ οὐκ ἐγνώκατε 55
eum, ego autē noui eum. Et si dixero quia non scio eum, ero
αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν· καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι
similis vobis, mendax. Sed scio eum, & sermonem eius seruo.
ὅμοιος ὑμῶν, ψεύστης· ἀλλ᾽ οἶδα αὐτόν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ.
Abraham pater vester exultauit vt videret diem
ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν 56
meum: & vidit, & gauisus est. Dixerunt ergo Iudæi ad
τὴν ἐμήν· καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη. εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς 57
eum: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?
αὐτόν, πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ ἀβραὰμ ἑώρακας;
* antequàm
Dixit eis Iesus: Amen, amen dico vobis, *prius Abra-
εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν ἀβρα- 58
‖ fieret,
ham ‖ fieri, ego sum. Tulerunt ergo lapides vt iacerent in
ᵃ αἴρω καὶ αἴρομαι
ᵇ κρύπτω
ὰμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι. ᵃ ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ᾽ 59
eum. Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo, transiens
αὐτόν. ἰησοῦς δὲ ᵇ ἐκρύβη, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, διελθὼν
per medium eorum, & præteriit sic.
διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ παρῆγεν οὕτως.

CAP. IX. θ′.

* Iesus,
‖ à
Et præteriens*, vidit hominem cæcum ‖ ex natiuitate.
Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. 1
Et interrogauerunt eum discipuli eius, dicentes: Rabbi,
καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ῥαββί, 2
quis peccauit, hic aut parentes eius, vt cæcus nasceretur?
τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ;
Respondit Iesus: Neque hic peccauit, neque parentes eius:
ἀπεκρίθη ἰησοῦς, οὔτε οὗτος ἥμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ· 3
sed vt manifestentur opera Dei in illo.
ἀλλ᾽ ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ.
* eius qui misit
Me oportet operari opera *mittentis me, donec dies
ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα 4
est. Venit nox, quando nemo potest operari. Quamdiu in
ἐστιν. ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. ὅταν ἐν τῷ 5
‖ cùm dixisset,
? in terram,
mundo sum, lux sum mundi. Hæc ‖ dicens, expuit ?hu-
κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. ταῦτα εἰπών, ἔπτυσε χα- 6
mi, & fecit lutum ex sputo, & liniuit lutum
μαί, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν
* eius.
super oculos *cæci: Et dixit ei: Vade
ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε, 7
‖ natatoria Siloe,
laua in ‖ natatoriam Siloam, quod interpretatur, Mis-
νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ σιλωάμ, ὃ ἑρμηνεύεται ἀπεσταλ-
sus. Abiit ergo & lauit: & venit videns.
μένος. ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων.
? qui viderant
Itaque vicini & ?spectantes eum priùs quia
ⁿ mendicus
οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι 8
* qui sedebar, & mēdicabat?
‖ Nequaquam, sed
ⁿ cæcus erat, dicebant: Nonne hic est *sedens & mendicans?
τυφλὸς ἦν, ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν;
Alij dicebant: Quia hic est. Alij autem, ‖ quòd similis ei
ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν· ἄλλοι δέ, ὅτι ὅμοιος αὐτῷ 9
? verò
est. Ille ? dicebat: Quia ego sum. Dicebant ergo ei: Quomodo
ἐστιν· ἐκεῖνος ἔλεγεν, ὅτι ἐγώ εἰμι. ἔλεγον οὖν αὐτῷ, πῶς 10
aperti sunt tibi oculi? Respondit ille
ἀνεῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; ἀπεκρίθη ἐκεῖνος 11
* qui dicitur
& ait: Homo *dictus Iesus, lutum fecit, &
καὶ εἶπεν, ἄνθρωπος λεγόμενος ἰησοῦς πηλὸν ἐποίησε, καὶ
vnxit meos oculos, & dixit mihi: Vade ad
‖ Siloe,
? Et abij, & laui, &
* Et
ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἶπέ μοι, ὕπαγε εἰς τὴν
natatoriam ‖ Siloam, & laua. ? Abiens autem & lo-
κολυμβήθραν τοῦ σιλωάμ, καὶ νίψαι· ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψά-
tus vidi. * Dixerunt ergo ei: Vbi est ille?
μενος ἀνέβλεψα. εἶπον οὖν αὐτῷ, ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; 12
Ait: Nescio. Adducunt eum ad Pharisæos
λέγει, οὐκ οἶδα. ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς φαρισαίους 13
* qui cæcus fuerat.
*illum nuper cæcum. Erat autem Sabbatum, quando lutum
τόν ποτε τυφλόν. ἦν δὲ σάββατον, ὅτε τὸν πηλὸν 14

fecit Iesus, & aperuit eius oculos.
ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς.
Iterum ergo interrogabant eum & Pharisæi quomodo vidis-
15 πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλε-
fet. *At dixit eis: Lutum imposuit mihi super ocu-
ψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, πηλὸν ἐπέθηκέ μοι ἐπὶ τοὺς ὀφθαλ- * Ille autem
los, & laui: & video. Dicebant ergo ex Pha-
16 μούς, καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέπω. ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν φα-
risæis quidam, Hic homo non est à Deo, ‖ quòd ‖ qui
ρισαίων τινές, οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ θεοῦ· ὅτι τὸ
Sabbatum non custodit. Alij ? dicebant: Quomodo potest homo ? autem
σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι ἔλεγον, πῶς δύναται ἄνθρωπος
peccator ⁿ talia signa facere? Et schisma erat *in ipsis. ⁿ hæc
ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς. * inter eos,
Dicunt ergo cæco iterum: Tu, quid dicis de illo, ‖ quòd ‖ qui
17 λέγουσιν οὖν τῷ τυφλῷ πάλιν, σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι
aperuit tuos oculos? Ille autē dixit: Quia Propheta est.
ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι προφήτης ἐστίν.
Non crediderunt ergo Iudæi de illo quia cæcus ? erat ? fuisset & vidisset: donec
18 οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν,
& vidit, vsque quo vocauerunt parentes eius ⁿ illius vi- ⁿ qui viderat.
καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀνα-
dentis: Et interrogauerunt eos, dicentes: Hic est
19 βλέψαντος· καὶ ἠρώτησαν αὐτούς, λέγοντες, οὗτός ἐστιν
filius vester, quem vos dicitis quia cæcus natus est? Quomodo ergo
ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν
nunc videt? Responderunt autem eis parentes eius,
20 ἄρτι βλέπει; ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ
& dixerunt: Scimus quia hic est filius noster, & quia cæcus
καὶ εἶπον, οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς
natus est: Quomodo autē nunc * videt, nescimus, aut quis * videat,
21 ἐγεννήθη· πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἴδαμεν, ἢ τίς
aperuit eius oculos, nos nescimus. ipse
ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν. αὐτὸς
ætatem habet, ipsum interrogate. ipse de seipso loquatur.
ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε· αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει.
Hæc dixerunt parentes eius, quoniam timebant Iudæos.
22 ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς ἰουδαίους·
iam enim ‖ constituerant Iudæi, vt si quis eum confiteretur ? ‖ conspirauerāt
ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ ? esse
Christum, extra synagogam fieret. * Propter hoc parentes * Propterea
23 χριστόν, ἀποσυνάγωγος γένηται. διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς
eius dixerunt: Quia ætatem habet, ipsum interrogate.
αὐτοῦ εἶπον, ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε.
Vocauerunt ergo ‖ ex secundo hominem qui fuerat cæcus, ‖ rursum
24 ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλός,
& dixerunt ei: Da gloriam Deo. nos scimus quia ho-
καὶ εἶπον αὐτῷ, δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄν-
mo hic peccator est. ? Respondit ergo ille, ? Dixit ergo eis ille:
25 θρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν. ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος
& ait: Si peccator est, nescio: vnum scio, quia cæcus
καὶ εἶπεν, εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν, οὐκ οἶδα· ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς
ⁿ existens, modò video. Dixerunt *autem illi rursum: Quid fecit ⁿ cùm essem,
26 ὤν, ἄρτι βλέπω. εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν, τί ἐποίησέ * ergo
tibi? quomodo aperuit ‖ tuos oculos? Respondit eis: ‖ tibi
27 σοι; πῶς ἀνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ἀπεκρίθη αὐτοῖς,
Dixi vobis iam, & non audistis: quid iterum vultis audire?
εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκούειν;
‖ num & vos vultis eius discipuli fieri? ‖ nunquid
μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι;
? Conuitiati sunt ergo ei, & dixerunt: Tu sis discipulus illius: ? Maledixerunt
28 ᵃ ἐλοιδόρησαν οὖν αὐτόν, καὶ εἶπον, σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου, ᵃ λοιδορέω
nos autem Moysi sumus discipuli. Nos scimus quia
29 ἡμεῖς δὲ τοῦ μωσέως ἐσμὲν μαθηταί. ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι
Moysi locutus est Deus: hunc autem nescimus vnde ⁿ est. ⁿ sit.
μωσῇ λελάληκεν ὁ θεός· τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν.
Respondit ille homo, & dixit eis: In enim hoc
30 ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐν γὰρ τούτῳ
mirabile est, quia vos nescitis vnde sit, & ape-
θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστί, καὶ ἀνέῳ-
ruit meos oculos.
ξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς·
Scimus autem quia peccatores Deus non audit: sed si quis
31 οἴδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ᾽ ἐάν τις
Dei cultor ? sit, & voluntatem eius ‖ faciat, hunc ⁿ audit. ? est, ‖ facit,
θεοσεβὴς ᾖ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει. ⁿ exaudit.
? Ex seculo non auditum est quia aperuit quis oculos cæ- ? A
32 ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυ-
ci nati.
φλοῦ γεγεννημένου.
‖ Si non esset hic à Deo, non poterat facere quicquam. ‖ Nisi
33 εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν.
Responderunt & dixerunt ei: In peccatis tu natus es
34 ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης
totus: & tu doces nos? Et eiecerunt eum foras.
ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.
Audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras: & ? inueniens eum, ? cùm inuenisset
35 ἤκουσεν ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐτόν,
dixit ei: Tu credis in filium Dei?
εἶπεν αὐτῷ, σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ;

Respondit ille, & dixit: Et quis est Domine, vt cre-
ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε, καὶ τίς ἐστι κύριε, ἵνα πιστεύ- 36
dam in eum? Dixit autem ei Iesus: Et vidisti eum:
σω εἰς αὐτόν; εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἑώρακας αὐτ, 37
& loquens cum te, ille est. At ait: Credo
καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν. ὁ δὲ ἔφη, πιστεύω 38
Domine. Et adorauit eum. Et dixit Iesus: In
κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς, εἰς 39
iudicium ego in mundum hunc veni: vt non videntes
κρῖμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες
videant, & videntes cæci fiant. Et audierunt
βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. καὶ ἤκουσαν 40
ex Pharisæis hæc existentes cum eo, & dixerunt ei:
ἐκ τῶν φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ,
Num & nos cæci sumus? Dixit eis Iesus: Si
μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν; εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ 41
cæci essetis, non haberetis peccatum. nunc verò dicitis: Quia vi-
τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε, ὅτι βλέ-
demus. igitur peccatum vestrum manet.
πομεν. ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

Margin: qui loquitur tecum, ipse — At ille — procidens — ei — qui non vident, — qui vident, — quidam — qui cum ipso erant: — Nunquid

CAP. X. ί.

Amen, amen dico vobis, non intrans per ostium
Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας 1
in ouile ouium, sed ascendens aliunde,
εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν,
ille fur est & latro. Ille verò intrans per
ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής· ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ 2
ostium, pastor est ouium. Huic ostiarius
τῆς θύρας, ποιμήν ἐστι τῶν προβάτων. τούτῳ ὁ θυρωρὸς 3
aperit: & oues vocem eius audiunt: & proprias
ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια
oues vocat iuxta nomen, & educit eas.
πρόβατα καλεῖ κατ᾽ ὄνομα, καὶ ἐξάγει αὐτά.
Et cùm proprias oues emiserit, ante eas
καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν 4
vadit: & oues illum sequuntur, quia sciunt vo-
πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ· ὅτι οἴδασι τὴν φω-
cem eius. Alienum autem non sequentur sed
νὴν αὐτοῦ. ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ 5
fugient ab eo: quia non nouerunt alienorum vocem.
φεύξονται ἀπ᾽ αὐτοῦ· ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν.
Hoc prouerbium dixit eis Iesus. Illi autē non
ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐκεῖνοι δὲ οὐκ 6
cognouerūt quænā essent quæ loquebatur eis. Dixit ergo iterum
ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς. εἶπεν οὖν πάλιν 7
eis Iesus: Amen, amen dico vobis, quia ego sum ostium
αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα
ouium. Omnes quotquot venerunt, fures sunt & la-
τῶν προβάτων. πάντες ὅσοι ἦλθον, κλέπται εἰσὶ καὶ λῃ- 8
trones: sed non audierunt eos oues.
σταί. ἀλλ᾽ οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα.
Ego sum ostium. per me si quis introierit, saluabitur: &
ἐγώ εἰμι ἡ θύρα· δι᾽ ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ 9
ingredietur & egredietur, & pastum inueniet.
εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὑρήσει.
Fur non venit si non vt furetur & mactet, & per-
ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ, καὶ ἀπολέ- 10
dat. Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant.
σῃ· ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσιν.
Ego sum pastor pulcher. Pastor pulcher animam
ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός· ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν 11
suam ponit pro ouibus. Mercenarius autem & non
αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων. ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ 12
existens pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum
ὢν ποιμήν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον
venientem, & dimittit oues, & fugit: & lupus ra-
ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα, καὶ φεύγει· καὶ ὁ λύκος ἁρ-
pit eas, & dispergit oues. At mercenarius
πάζει αὐτά, καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα. ὁ δὲ μισθωτὸς 13
fugit, quia mercenarius est: & non cura est ei de oui-
φεύγει, ὅτι μισθωτός ἐστι, καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προ-
bus. Ego sum pastor pulcher, & cognosco
βάτων. ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ 14
meas, & cognoscor à meis. Sicut nouit me
ἐμά, καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν. καθὼς γινώσκει με 15
Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono
ὁ πατήρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα· καὶ τὴν ψυχήν μου τίθημι
pro ouibus. Et alias oues habeo quæ non sunt
ὑπὲρ τῶν προβάτων. καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω ἃ οὐκ ἔστιν 16
ex caula hac: & illas me oportet adducere: & vocem
ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς
meam audient: & fiet vnum ouile, vnus pastor.
μου ἀκούσουσι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν.
Propter hoc Pater me diligit, quia ego pono animam
διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν 17
meam, vt iterum sumam eam. Nemo tollit eam à me:
μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ᾽ ἐμοῦ, 18
sed ego pono eam à meipso. potestatem habeo ponendi eam, &
ἀλλ᾽ ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ

Margin: qui non intrat — ascendit — Qui autem intrat — nominatim, — sequuntur, — fugiunt — quid loqueretur eis. — pascua — nisi — bonus — suis. — qui non est — autem — pertinet ad eum — bonus, — cognoscunt me meæ. — meis. — hoc ouili: — & — Propterea

potestatem habeo iterum sumendi eam Hoc mandatum acce-
ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλα-
pi à Patre meo. Dissensio igitur iterum facta est in
19 βον παρὰ τοῦ πατρός μου. σχίσμα οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν
Iudæis propter sermones hos. Dicebant autem multi
20 τοῖς ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους. ἔλεγον δὲ πολλοὶ
ex ipsis: Dæmonium habet & insanit: quid eum auditis?
ἐξ αὐτῶν, δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε;
Alij dicebant: Hæc verba non sunt dæmoniaci:
21 ἄλλοι ἔλεγον, ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου·
Num dæmonium potest cæcorum oculos aperire?
μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν;
Facta sunt autem Encænia in Hierosolymis: & hyems erat.
22 ἐγένετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν ἱεροσολύμοις, καὶ χειμὼν ἦν·
Et ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomonis.
23 καὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ σολομῶντος.
Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei: Quo-
24 ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ, ἕως
vsque animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis
πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, εἰπὲ ἡμῖν
palàm. Respondit eis Iesus: Dixi vobis: &
25 παῤῥησίᾳ. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἶπον ὑμῖν, καὶ
non creditis. opera quæ ego facio in nomine Patris
οὐ πιστεύετε. τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός
mei, hæc testantur de me: Sed vos non creditis,
26 μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ· ἀλλ᾽ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε·
non enim estis ex ouibus meis, sicut dixi vobis.
οὐ γάρ ἐστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν.
Oues meæ vocem meam audiunt: & ego cognosco
27 τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, κἀγὼ γινώσκω
eas, & sequuntur me. Et ego vitam æternam
28 αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦσί μοι· κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον
do eis: & non peribunt in æternum: & non ra-
δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἁρ-
piet quisquam eas de manu mea. Pater meus qui de-
29 πάσει τὶς αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου. ὁ πατήρ μου ὃς δέδω-
dit mihi, maior omnibus est: & nemo potest rapere de
κέ μοι, μείζων πάντων ἐστί, καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν ἐκ
manu Patris mei. Ego & Pater vnum sumus.
30 τῆς χειρὸς τοῦ πατρός μου. ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν.
Sustulerunt ergo iterum lapides Iudæi, vt lapidarent
31 ἐβάστασαν οὖν πάλιν λίθους οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα λιθάσωσιν
eum. Respondit eis Iesus: Multa pulchra opera
32 αὐτόν. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πολλὰ καλὰ ἔργα
ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus lapi-
ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρός μου· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθά-
datis me? Responderunt ei Iudæi, dicentes: De
33 ζετέ με; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι λέγοντες, περὶ
pulchro opere non lapidamus te, sed de blasphemia: &
καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ
quia tu homo existens, facis teipsum Deum. Respondit eis
34 ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὤν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. ἀπεκρίθη αὐτοῖς
Iesus: Non est scriptum in lege vestra: Ego dixi,
ὁ ἰησοῦς, οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν, ἐγὼ εἶπα,
dij estis? Si illos dixit deos ad quos sermo Dei
35 θεοί ἐστε; εἰ ἐκείνους εἶπε θεούς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ
factus est, & non potest solui scriptura: Quem Pater
36 ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή· ὃν ὁ πατὴρ
sanctificauit & misit in mundum, vos dicitis, Quia blas-
ἡγίασε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι βλασ-
phemas: quia dixi, filius Dei sum? Si non facio opera
37 φημεῖς, ὅτι εἶπον, υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι; εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ
Patris mei, ne credite mihi: Si autem facio, & si mihi non
38 πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι· εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ
credatis, operibus credite: vt cognoscatis & credatis quia in
πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε, ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν
me Pater, & ego in eo. Quærebāt ergo rursum eum appre-
39 ἐμοὶ ὁ πατήρ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν πιά-
hēdere: & exiuit ex manu eorum. Et abiit iterum
40 σαι· καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν. καὶ ἀπῆλθε πάλιν
trans Iordanem in locum vbi erat Ioannes primùm ba-
πέραν τοῦ ἰορδάνου, εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν ἰωάννης τὸ πρῶτον βα-
ptizans: & mansit illic. Et multi venerunt ad eum, &
41 πτίζων, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ. καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν, καὶ
dicebant: Quia Ioannes quidem signum fecit nullum. Omnia autē
ἔλεγον, ὅτι ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν· πάντα δὲ
quæcunque dixit Ioannes de hoc, vera erant.
ὅσα εἶπεν ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ ἦν.
Et crediderunt multi illic in eum.
42 καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.

CAP. XI. ια.

Erat autem quidā languens Lazarus à Bethania; ex vi-
1 Ἦν δέ τις ἀσθενῶν λάζαρος ἀπὸ βηθανίας, ἐκ τῆς κώ-
co Mariæ & Marthæ sororis eius. Erat autē Ma-
2 μης μαρίας καὶ μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. ἦν δὲ μα-
ria vngens Dominum vnguento, & extergens pedes
ρία ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας
eius capillis suis: cuius frater Lazarus infirmabatur.
αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς λάζαρος ἠσθένει.

Margin: inter Iudæos — dæmonium habentis. Nunquid — Loquor — testimonium perhibent — quia — bona — δείκνυμι — bono — cùm sit; — Nonne — quia — nolite credere — vultis credere — est, — Patre. — de manibus — eum — de castello — sororum — quæ vnxit — extersit — ἐκμάξασα

* eius — Miserunt ergo sorores* ad eum, dicentes: Domine,
ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι, κύριε, 3
‖ eis: — ecce quem amas infirmatur. Audiens autem Iesus, dixit ‖, hæc
ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, αὕτη 4
infirmitas non est ad mortem, sed pro gloria Dei:
ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ,
vt glorificetur filius Dei per eam. Diligebat autem Ie-
ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς. ἠγάπα δὲ ὁ ἰη- 5
ᵃ Mariam, — sus Martham, & sororem eius ᵃ & Lazarum.
σοῦς τὴν μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν λάζαρον.
ᵇ eodem loco duobus diebus: — Vt ergo audiuit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in ᵇ quo erat lo-
ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τό- 6
* hæc — co duos dies: Deinde post * hoc dicit discipulis
πῳ δύο ἡμέρας· ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς 7
suis: Eamus in Iudæam iterum. Dicunt ei
αὐτοῦ, ἄγωμεν εἰς τὴν ἰουδαίαν πάλιν. λέγουσιν αὐτῷ 8
discipuli: Rabbi, nunc quærebant te lapidare Iudæi: &
οἱ μαθηταί, ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ ἰουδαῖοι, καὶ
iterum vadis illuc? Respondit Iesus: Nonne duodecim
πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, οὐχὶ δώδεκα 9
horæ sunt diei? Si quis ambulauerit in die, non of-
ὧραί εἰσι τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσ-
fendit: quia lucem mundi huius videt. Si autē quis am-
κόπτει· ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει· ἐὰν δέ τις περι- 10
bulauerit in nocte, offendit: quia lux non est in eo.
πατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ.
* hæc — Hæc ait, & post * hec dicit eis, Lazarus amicus
ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, λάζαρος ὁ φίλος 11
noster dormit: sed vado vt à somno excitem eum.
κοιμάομαι — ἡμῶν ᵃ κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν.
‖ saluus erit. — Dixerunt ergo discipuli eius: Domine, si dormit, ‖ seruabitur.
εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται. 12
Dixerat autem Iesus de morte eius: illi autem puta-
εἰρήκει δὲ ὁ ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐκεῖνοι δὲ ἔδο- 13
uerunt quia de dormitione somni diceret.
ξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει.
Tunc ergo dixit eis Iesus manifestè, Lazarus mortuus est.
τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς παρρησίᾳ, λάζαρος ἀπέθανε. 14
Et gaudeo propter vos, vt credatis, quoniā non eram ibi: sed
καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλ' 15
* qui dicitur — eamus ad eum. Dixit ergo Thomas * ille dictus
ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. εἶπεν οὖν θωμᾶς ὁ λεγόμενος 16
‖ ad condiscipulos: — Didymus, ‖ condiscipulis: Eamus & nos, vt moria-
ᵃ Venit itaque — δίδυμος τοῖς συμμαθηταῖς, ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνω-
ᵇ & — mur cum eo. ᵃ Veniens igitur Iesus, ᵇ inuenit eum qua-
μεν μετ' αὐτοῦ. ἐλθὼν οὖν ὁ ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσα- 17
tuor dies iam habentem in monumento. Erat autem Betha-
ρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ. ἦν δὲ ἡ βηθα- 18
nia iuxta Hierosolymam quasi à stadiis quindecim.
νία ἐγγὺς τῶν ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε·
ᵃ autem — Et multi* ex Iudæis venerant ad eas quæ circa
καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ 19
ᵇ παραμυθέομαι — Martham & Mariam, vt consolarentur eas de
τὴν μάρθαν καὶ μαρίαν, ἵνα ᵇ παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ
fratre suo. Ergo Martha vt audiuit quia Iesus ve-
ἀδελφοῦ αὐτῶν. ἡ οὖν μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι ὁ ἰησοῦς ἔρ- 20
‖ domi — nit, occurrit illi: Maria autem ‖ in domo sedebat.
ᶜ ὑπαντάω — χεται, ᶜ ὑπήντησεν αὐτῷ· μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο.
Dixit ergo Martha ad Iesum: Domine, si fuisses hîc, fra-
εἶπεν οὖν ἡ μάρθα πρὸς τὸν ἰησοῦν, κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελ- 21
ter meus non fuisset mortuus. Sed & nunc scio quia quæcū-
ᵈ θνήσκω — φός μου οὐκ ἂν ᵈ ἐτεθνήκει. ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα 22
ᵃ à Deo, — que poposceris ᵃ Deum, dabit tibi Deus. Dicit illi Ie-
ἂν αἰτήσῃ τὸν θεόν, δώσει σοι ὁ θεός. λέγει αὐτῇ ὁ ἰη- 23
sus: Resurget frater tuus. Dicit ei Martha: Scio
σοῦς, ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. λέγει αὐτῷ ἡ μάρθα, οἶδα 24
quia resurget in resurrectione in nouissimo die.
ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.
ᵃ qui credit — Dixit ei Iesus: Ego sum resurrectio & vita: ᵃ cre-
εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· ὁ πι- 25
ᵇ qui viuit, & credit — dens in me, etiam si mortuus fuerit, viuet: Et omnis ᵇ viuens,
στεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται· καὶ πᾶς ὁ ζῶν 26
& credens in me, non morietur in æternum. Credis
καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις
hoc? Ait illi: Vtique Domine: ego credidi quia tu es
τοῦτο; λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε. ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ 27
‖ qui venisti — Christus filius Dei in hunc mundum ‖ veniens.
ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος.
* cùm dixisset — Et hæc * locuta, abiit: & vocauit Mariam soro-
καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε, καὶ ἐφώνησε μαρίαν τὴν ἀδελ- 28
rem suam silentio, dicens: Magister adest, & vocat te.
φὴν αὐτῆς λάθρᾳ, εἰποῦσα, ὁ διδάσκαλος πάρεστι καὶ φωνεῖ σε.
Illa vt audiuit, surgit citò, & venit ad eum.
ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχύ, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν. 29
ᵃ enim — Nondum ᵃ autē venerat Iesus in ᵇ vicum, sed erat ‖ in
ᵇ castellum —
‖ adhuc illo — οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν 30
loco vbi occurrerat ei Martha.
τῷ τόπῳ, ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ μάρθα.
* qui erant — Ergo Iudæi * existentes cum ea in domo, & ᵃ con-
ᵃ consolabātur — οἱ οὖν ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ παρα- 31

solantes eam, ᵃ videntes Mariam quia citò surre- — ᵃ cùm vidissent
μυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες τὴν μαρίαν, ὅτι ταχέως ἀνέ-
xit & exiit, secuti sunt eam, dicentes: Quia vadit
στη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες, ὅτι ὑπάγει
ad monumentum, vt ploret ibi. Ergo Maria cùm
32 εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. ἡ οὖν μαρία ὡς
venisset vbi erat Iesus, videns eum, cecidit eius ad
ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτόν, ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς
pedes, ‖ dicens ei: Domine, si fuisses hîc, non esset mortuus — ‖ & dicit
πόδας, λέγουσα αὐτῷ, κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ
meus frater. Iesus ergo vt vidit eam plorantem,
33 μου ὁ ἀδελφός. ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν,
& ᵃ simul venientes ipsi Iudæos plorantes, infre- — ᵃ qui venerant cum ea,
καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ ἰουδαίους κλαίοντας, ᵃ ἐνεβριμή- — ᵃ ἐμβριμάω
muit spiritu, & turbauit seipsum: Et dixit:
34 σατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν· καὶ εἶπε,
Vbi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni & vide.
ποῦ ᵇ τεθείκατε αὐτόν; λέγουσιν αὐτῷ, κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. — ᵇ τίθημι
ᵃ Lachrymatus est Iesus. — ᵃ Et
35 ἐδάκρυσεν ὁ ἰησοῦς.
Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum.
36 ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν·
Quidā autē ex ipsis dixerunt: Non poterat hic * aperiens
37 τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς — * qui aperuit
oculos cæci, facere vt & hic non moreretur?
ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;
Iesus ergo rursum infremens in semetipso, venit ad
38 ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς
monumentum. erat autem spelunca: & lapis superpositus erat ‖ super ea: — ‖ ei.
τὸ μνημεῖον. ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ·
Ait Iesus: Tollite lapidem: dicit ei soror
39 λέγει ὁ ἰησοῦς, ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ
ᵃ mortui Martha: Domine, iam fœtet: quatriduanus enim est. — ᵃ eius qui mortuus fuerat,
τεθνηκότος μάρθα, κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστι.
Dicit ei Iesus: * Non dixi tibi, quoniā si credideris, videbis — * Nonne
40 λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν
gloriam Dei? Tulerunt ergo lapidem vbi erat mor-
41 δόξαν τοῦ θεοῦ; ἦραν οὖν τὸν λίθον, οὗ ἦν ὁ τεθνη-
tuus positus. At Iesus ‖ extulit oculos sursum, & dixit: — ‖ autem eleuatis oculis
κὼς κείμενος. ὁ δὲ ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε,
Pater, gratias ago tibi quoniam audisti me. Ego autē sciebā quia
42 πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου. ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι
semper me audis: sed propter ᵃ turbam circunstantem — ᵃ populum qui circunstat,
πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα
dixi: vt credant quia tu me misisti.
εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.
Et hæc ᵃ dic[illegible], voce magna clamauit, Lazare ve- — ᵃ cùm dixisset
43 καὶ ταῦτα εἰπών, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε, λάζαρε, δεῦ-
ni foras. Et * exiit mortuus, ligatus — * statim prodiit qui fuerat
44 ρο ἔξω. καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκώς, δεδεμένος τοὺς
pedes & manus ‖ fasciis: & facies illius sudario — ‖ institis:
πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ
ᵃ obuincta erat. Dicit eis Iesus: Soluite eum, & sinite — ᵃ ligata.
περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λύσατε αὐτόν, καὶ ἄφετε
abire. Multi ergo ex Iudæis ᵃ venientes — ᵃ qui venerant
45 ὑπάγειν. πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν ἰουδαίων οἱ ἐλθόντες
ad Mariam *, & ‖ spectantes quæcunque fecit Iesus: — * & Martham, ‖ viderant
πρὸς τὴν μαρίαν, καὶ θεασάμενοι ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς,
crediderunt in eum. Quidam autē ex ipsis abierunt ad
46 ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς
Pharisæos, & dixerunt eis quæ fecit Iesus.
τοὺς φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς.
Collegerunt ergo ᵃ principes Sacerdotum & Pharisæi concilium, — ᵃ Pontifices
47 συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι συνέδριον,
& dicebant: Quid facimus? quia hic homo multa signa
καὶ ἔλεγον, τί ποιοῦμεν; ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα
facit. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum:
48 ποιεῖ. ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτω, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν,
& venient Romani, & tollent nostrum & locum & gentem:
καὶ ἐλεύσονται οἱ ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος.
Vnus autē quidā ex ipsis Caiphas ᵃ princeps Sacerdotum existens anni — ᵃ nomine, cùm esset Pontifex
49 εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ
illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam, Nec cogi-
50 ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν· οὐδὲ διαλο-
tatis quia expedit nobis vt vnus homo moriatur pro
γίζεσθε ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ
populo, & non tota gens pereat. Hoc autem à semetipso
51 λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ
non dixit: sed * princeps Sacerdotū existens anni illius, prophe- — * cùm esset Pontifex
οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, προεφή-
tauit quia ‖ futurus esset Iesus mori pro gente: — ‖ Iesus moriturus erat
τευσεν ὅτι ἔμελλεν ὁ ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους·
Et non pro gente tantùm, sed vt & ᵃ natos Dei — ᵃ filios
52 καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ
ᵃ dispersos cogeret in vnum. Ab illo ergo — ᵃ qui erant dispersi, congregaret
53 τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἕν. ἀπ' ἐκείνης οὖν
die * consultabant vt interficerent eum. — * cogitauerunt
τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.
Iesus ergo non ‖ amplius palàm ambulabat ᵃ in Iudæis: — ‖ iam ᵃ apud Iudæos
54 ἰησοῦς οὖν οὐκ ἔτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς ἰουδαίοις,

ſed abiit *illinc* in regionem, *prope* deſertum, in
ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν, ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς
Ephraim dictam vrbem. & ibi morabatur cum diſcipulis
ἐφραὶμ λεγομένην πόλιν· κἀκεῖ διέτριβε μετὰ τῶν μαθητῶν
ſuis. Erat autē *propè* Paſcha Iudæorum, & aſcenderunt
αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἀνέβησαν 55
multi *in* Hieroſolymam *ex illa* regione ante Paſcha, vt *purifi-*
πολλοὶ εἰς ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἁγνί-
carent ſeipſos. Quærebant ergo Ieſum: & *loquebantur cum*
σωσιν ἑαυτούς. ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετ' 56
alij alijs in templo ſtantes: Quid *videtur vobis*, quia non venit
ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἑστηκότες, τί δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ
in feſtum? Dederant autem *& principes Sacerdotū* & Phari-
εἰς τὴν ἑορτήν; δεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρι- 57
ſæi mandatum, vt ſi quis cognouerit vbi ſit, indicet, vt appre-
σαῖοι ἐντολήν, ἵνα ἐάν τις γνῷ ποῦ ἐστι, μηνύσῃ, ὅπως πιά-
hendant eum.
σωσιν αὐτόν.

Marginal notes: juxta; ciuitatem quę dicitur Ephrē: proximum; de; ſanctificarent; colloquebātur adinuicem; putatis; ad diem; Pontifices; γινώσκω

CAP. XII. ιβ'.

Ergo Ieſus ante ſex dies Paſchæ venit *in* Betha-
Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθα- 1
niam, vbi *erat* Lazarus mortuus, quē *ſuſcitauerat ex mortuis.*
νίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος ὁ τεθνηκώς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.
Fecerunt *ergo* ei cœnam ibi: & Martha miniſtrabat:
ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει. ὁ 2
at Lazarus *vnus erat* *recumbentium* cum eo.
δὲ Λάζαρος εἷς ἦν τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ.
Igitur Maria *accipiens* libram vnguenti nardi *fidelis mul-*
ἡ οὖν Μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πο- 3
tipretij, vnxit pedes Ieſu: & extersit capillis ſuis
λυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξε ταῖς θριξὶν αὐτῆς
pedes eius: *at* domus impleta eſt ex odore vnguēti.
τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου.
Dixit ergo vnus ex diſcipulis eius Iudas *Simonis* Iſca-
λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκα- 4
riotes, *ille futurus eum tradere*: Quare hoc vnguen-
ριώτης, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι, διατί τοῦτο τὸ μύ- 5
tum non veniit trecentis denariis, & datum eſt egenis?
ρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς;
Dixit autem hoc, non quia de egenis *cura eſſet ei*: ſed
εἶπε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' 6
quia fur erat, & *marſupium habebat, & iniecta*
ὅτι κλέπτης ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε, καὶ τὰ βαλλόμενα
portabat. Dixit ergo Ieſus: Sine illam. *in* diem
ἐβάσταζεν. εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, ἄφες αὐτήν. εἰς τὴν ἡμέραν 7
ſepulturæ meæ *conſeruauit* illud. Pauperes enim
τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό. τοὺς πτωχοὺς γὰρ 8
ſemper habetis *cum vobiſipſis*, me autē non ſemper *habetis.*
πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.
Cognouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic eſt: & vene-
ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστι· καὶ ἦλ- 9
runt non propter Ieſum tantùm, ſed vt *&* Lazarum viderent, quem
θον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν
ſuſcitauit *ex* mortuis. *Conſultarunt* autē principes Sacerdotū vt &
ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ 10
Lazarum interficerent. Quia multi propter illum *ſubibant*
τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν· ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον 11
Iudæorum, & credebant in Ieſum. *Poſtridie* turba
τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν. τῇ ἐπαύριον ὄχλος 12
multa *veniens* ad diem feſtum, *audientes* quia venit Ieſus
πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς
in Hieroſolymam, Acceperunt ramos palmarum, & *exie-*
εἰς ἱεροσόλυμα, ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλ- 13
runt in occurſum ei: & clamabant, Hoſanna, benedictus
θον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζον, ὡσαννά, εὐλογημένος
veniens in nomine Domini, rex Iſrael.
ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ.
Inueniens autem Ieſus aſellum, ſedit ſuper eum, ſicut eſt
εὑρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον, ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθώς ἐστι 14
ſcriptum: *Ne time* filia Sion: ecce rex
γεγραμμένον, μὴ φοβοῦ θύγατερ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς 15
tuus venit ſedens ſuper pullum aſinæ. Hæc *autem* non
σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. ταῦτα δὲ οὐκ 16
cognouerunt diſcipuli eius primùm: ſed quādo glorificatus eſt
ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ὁ
Ieſus, tunc recordati ſunt quia hæc erant de eo ſcripta,
Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα,
& hæc fecerunt ei. *Teſtabatur* ergo turba, *exiſtens*
καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν 17
cum eo, quando Lazarum vocauit *ex* monumento, &
μετ' αὐτοῦ, ὅτε τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ
ſuſcitauit eum *ex* mortuis. *Propter hoc* & obuiam venit ei
ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ 18
turba, quia *audiuit* hoc eum feciſſe ſignum.
ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσε τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον.
Ergo Phariſæi dixerunt ad ſemetipſos: Videtis quia *non*
οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς, θεωρεῖτε ὅτι οὐκ 19
proficitis nihil? ecce mundus *poſt* eum abiit.
ὠφελεῖτε οὐδέν; ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

Marginal notes: fuerat; ſuſcitauit Ieſus: autem; verò; ex diſcumbentibus; ergo accepit; piſtici, pretioſi, &; &; qui erat eum traditurus; b πιπράσκω; pertinebat ad eum: loculos habēs, ea quæ mittebantur; vt; ſerua; c τηρέω; vobiſcum: habebitis; Ιά; Cogitauerūt; abibant ex Iudæis; In craſtinum autem; quæ venerat; cùm audiſſent; proceſſerunt obuiam; qui venit; Et inuenit; &; Noli timere; Teſtimonium perhibebat; quæ erat; de; Propterea; audierunt; proficimus; totus

Erant autē quidam *Græci* ex *aſcendentibus*, vt ado-
20 ἦσαν δέ τινες Ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων, ἵνα προσκυ-
rarent in die feſto. Hi ergo acceſſerunt *Philip-*
21 νήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ· οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίπ-
po illi à Bethſaida Galilææ: & rogabant eum, di-
πῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτόν, λέ-
centes: Domine, volumus Ieſum videre. Venit Philippus,
22 γοντες, κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν. ἔρχεται Φίλιππος
& dicit Andreæ: *&* rurſum Andreas & Philippus *di-*
καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ· καὶ πάλιν Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος λέ-
cunt Ieſu. *At* Ieſus reſpondit eis, di-
23 γουσι τῷ Ἰησοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, λέ-
cens: Venit hora vt *glorificetur* filius hominis.
γων, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.
Amen, amen dico vobis, *ſi non* granum frumenti cadens
24 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν
in terram, mortuū fuerit, ipſum ſolum manet. ſi autē mortuū fuerit, mul-
εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πο-
tum fructum affert. *Amans* animam ſuam, per-
25 λὺν καρπὸν φέρει. ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπο-
det eam: & *odio habens* animam ſuam in mundo hoc,
λέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ,
in vitam æternam cuſtodiet eam. Si mihi miniſtrat quis,
26 εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις,
me ſequatur: & vbi ſum ego, illic & miniſter
ἐμοὶ ἀκολουθείτω· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ
meus erit. *Et* ſi quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eum Pater.
ἐμὸς ἔσται· καὶ ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ.
Nunc anima mea turbata eſt. Et quid dicam? Pater, ſal
27 νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται· καὶ τί εἴπω; πάτερ σῶ-
uifica me ex hora hac. Sed *propter hoc* veni in horam
σόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν
hanc. Pater *glorifica* tuum nomen. Venit ergo vox
28 ταύτην. πάτερ δόξασόν σου τὸ ὄνομα. ἦλθεν οὖν φωνὴ
de cælo, Et *glorificaui*, & iterum *glorificabo.*
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω.
Ergo turba *ſtans & audiens*, dicebat tonitruum eſſe factum.
29 ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκούσας, ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι·
Alij dicebant: Angelus ei locutus eſt. Reſpondit
30 ἄλλοι ἔλεγον, ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν. ἀπεκρίθη
Ieſus, & dixit: Nō propter me hæc vox *facta eſt*, ſed propter vos.
ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς.
Nunc iudicium eſt mundi: nunc princeps mundi huius
31 νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου
eiicietur foras: Et ego ſi exaltatus fuero à terra,
32 ἐκβληθήσεται ἔξω. κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς,
omnes traham ad meipſum. Hoc autem dicebat, ſig-
33 πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. τοῦτο δὲ ἔλεγε, ση-
nificans qua morte *futurus eſſet mori.*
μαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.
Reſpondit ei turba: Nos audiuimus ex Lege
34 ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος, ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου
quia Chriſtus manet in æternum: & quomodo tu dicis: Oportet exal-
ὅτι ὁ χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖ ὑψω-
tari filium hominis? Quis eſt iſte filius hominis?
θῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;
Dixit ergo eis Ieſus: Adhuc modicum *tempus*, lumen *cum*
35 εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ'
vobis eſt. Ambulate dum lucem habetis, vt non tenebræ vos
ὑμῶν ἐστι· περιπατεῖτε, ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς
comprehendant, & *ambulans* in tenebris, neſcit quò vadat.
καταλάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει.
Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis *fia-*
36 ἕως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένη-
tis. Hæc locutus eſt Ieſus: & *abiens* abſcondit ſe ab eis.
σθε. ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν.
Tot autem eo ſigna faciente coram eis, non
37 τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ
credebant in eum: Vt ſermo Eſaiæ prophetæ
38 ἐπίστευον εἰς αὐτόν, ἵνα ὁ λόγος Ἠσαΐου τοῦ προφήτου
impleretur, quem dixit: Domine, quis credidit auditui noſtro? &
πληρωθῇ, ὃν εἶπε, κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ
brachium Domini cui reuelatum eſt? *Propter hoc* non
39 βραχίων κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; διὰ τοῦτο οὐκ
poterant credere, quia iterum dixit Eſaias:
ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἠσαΐας·
Excæcauit eorum oculos, & indurauit
40 τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ πεπώρωκεν
eorum cor: vt non videant oculis, & *intelligant*
αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ νοήσωσι
corde: & conuertantur, & ſanem eos.
τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστραφῶσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.
Hæc dixit Eſaias quando vidit gloriam eius, & locutus eſt
41 ταῦτα εἶπεν Ἠσαΐας ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε
de eo. Veruntamen & ex principibus multi
42 περὶ αὐτοῦ. ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ
crediderunt in eum: ſed propter Phariſæos non confi-
ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμο-
tebantur, vt *non extra ſynagogam fierent.*
λόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται.

Marginal notes: Gentiles; his qui aſcenderant; ad Philippū, qui erat; dixerunt; autem; clarificetur; niſi; Qui amat; qui odit; meus.; propterea; clarifica; clarificaui; clarificabo.; quæ ſtabat & audierat; venit; omnia; eſſet moriturus.; in; qui ambulat; ſitis.; abiit, &; Cùm autem tanta ſigna feciſſet; Propterea; non; de ſynagoga nō eiicerentur.

Dilexerunt enim gloriam hominum magis quàm
ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν 43
‖ Qui credit — gloriam Dei. Iesus autem clamauit, & dixit: ‖ Credens in
δόξαν τοῦ θεοῦ. Ἰησοῦς δὲ ἔκραξε, καὶ εἶπεν, ὁ πιστεύων εἰς 44
* eum qui misit — me, non credit in me, sed in * mittentem me.
* qui videt ‖ videt eũ qui misit * qui credit
ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με.
Et * spectans me, ‖ spectat mittentem me.
* καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. 45
Ego lux in mundum veni: vt omnis * credens in
ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς 46
me, in tenebris non maneat. Et si quis mea audierit
ἐμὲ, ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ. καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν 47
* custodierit, — verba, & non *crediderit, ego non iudico eum. non enim veni
ῥημάτων, καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ ἦλθον
* Qui spernit — vt iudicem mundum, sed vt saluificem mundum. *Reijciens
ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. ὁ ἀθετῶν 48
‖ accipit * qui iudicet — me, & non ‖ accipiens verba mea, habet * iudicantem eum.
ἐμὲ, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν.
sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die.
ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.
* qui misit — Quia ego ex meipso non sum locutus, sed ille * mittens me Pa-
ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πα- 49
ter, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam & quid loquar.
τὴρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε, τί εἴπω καὶ τί λαλήσω.
Et scio quia mandatum eius vita æterna est. Quæ ergo loquor
καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν λαλῶ 50
ego, sicut dixit mihi Pater, sic loquor.
ἐγὼ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατὴρ, οὕτω λαλῶ.

CAP. XIII. ιγ΄.

Ante autem diem festum Paschæ, sciens Iesus quia venit
Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν 1
eius hora, vt transeat ex mundo hoc ad Patrem:
αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα,
*cùm dilexisset suos qui erant — * diligens proprios qui in mundo, in finem dilexit
ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν
‖ cùm diabolus iam misisset in cor — eos. Et cœna facta, ‖ diabolo iam iacula-
αὐτούς. καὶ δείπνου γενομένου, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκό- 2
* Iudas Simonis Iscariotes, — to in cor Iudæ Simonis Iscariotæ, vt eum traderet*:
τος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου, ἵνα αὐτὸν παραδῷ·
Sciens Iesus quia omnia dedit ei Pater in
εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς 3
manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit:
χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει·
* sua, — Surgit à cœna, & ponit vestimenta*, & * accipiens
* cũ accepisset * misit — ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου, καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν 4
* διαζωννύω καὶ διαζώννυμι. — linteum, præcinxit seipsum. Deinde * mittit aquam in pel-
λέντιον, *διέζωσεν ἑαυτόν. εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νι- 5
uim: & cœpit lauare pedes discipulorum, & extergere
πτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν
linteo quo erat præcinctus. Venit ergo ad
* Petrus: * mihi — τῷ λεντίῳ, ᾧ ἦν διεζωσμένος· ἔρχεται οὖν πρὸς 6
Simonem Petrum: & dicit ei * ille: Domine, Tu *meos lauas
σίμωνα πέτρον, καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος, κύριε, σύ μου νίπτεις
pedes? Respondit Iesus, & dixit ei: Quod ego facio,
τοὺς πόδας; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὃ ἐγὼ ποιῶ 7
* postea. — tu nescis modò: scies autem *post hac. Dicit ei Pe-
σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα. λέγει αὐτῷ πέ- 8
* mihi — trus: Non lauabis* pedes meos in æternum. Respondit ei
τρος, οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα· ἀπεκρίθη αὐτῷ
‖ habebis * mecum. — Iesus: Si non lauero te, non ‖ habes partem *cum me.
ὁ Ἰησοῦς, ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ.
Dicit ei Simon Petrus: Domine, non pedes meos *tan-
λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μό- 9
tùm, sed & manus & caput. Dicit ei Ie-
* Qui est ‖ indiget nisi vt lauet — νον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν. λέγει αὐτῷ ὁ Ἰη- 10
sus: * Lotus non ‖ opus habet quam pedes lauare, sed
ᵇ λούω — σοῦς, ὁ ᵇλελουμένος οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ'
est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes.
ἔστι καθαρὸς ὅλος. καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες.
* quisnam esset qui traderet eũ. propterea — Sciebat enim * tradentem se, propter hoc dixit: Non om-
ᾔδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν, διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐχὶ πάν- 11
nes mundi estis. Postquã ergo lauit pedes eorum, &
τες καθαροί ἐστε. ὅτε οὖν ἔνιψε τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ 12
* cùm recubuisset — accepit vestimenta sua, *recumbens iterum, dixit eis: Sci-
ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς, γινώ-
tis quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magi-
σκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; ὑμεῖς φωνεῖτέ με, ὁ διδάσκα- 13
‖ Domine: & bene — ster, & ‖ Dominus: & pulchrè dicitis: sum etenim. Si ergo ego
λος, καὶ ὁ κύριος· καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ. εἰ οὖν ἐγὼ 14
laui vestros pedes, dominus & magister: & vos
ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς
* alter alterius — debetis *alij aliorum lauare pedes. Exemplum enim
ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας. ὑπόδειγμα γὰρ 15
* ita — dedi vobis, vt quẽadmodũ ego feci vobis, *& vos faciatis.
δέδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε.
Amen amen dico vobis, non est seruus maior domino
ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου 16
* est eo qui misit — suo, neque apostolus maior * mittente illum.
αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν.

Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea.
17 εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε, ἐὰν ποιῆτε αὐτά.
Non de omnibus vobis dico: ego scio quos elegerim.
18 οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην.
Sed vt Scriptura adimpleatur: *Manducans cum me panem, — * Qui manducat mecum
ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον,
leuauit contra me calcaneum suum. A modo dico vobis,
19 ᶜἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ. ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν — ᶜ ἐπαίρω
‖ ante fieri, vt cùm factum fuerit, credatis quia ego sum. — ‖ priùs quàm fiat,
πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι.
Amen, amen dico vobis, * accipiens si quem misero, — * qui accipit
20 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω,
me accipit: * at me accipiens, accipit * mittentem — * qui autem me accipit, * eum qui me misit.
ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά
me. Hæc dicens Iesus, turbatus est spiritu: & — Cùm hæc dixisset
21 με. ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ᵈἐταράχθη τῷ πνεύματι, καὶ — ᵈ ταράττω
protestatus est, & dixit: Amen, amen dico vobis, quia vnus ex vobis
ἐμαρτύρησε καὶ εἶπεν, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν
tradet me. Aspiciebant ergo ad inuicem discipuli,
22 παραδώσει με. ἔβλεπον οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταὶ, — * ergo
hæsitantes de quo diceret. Erat *autem recumbens vnus ‖ dis- — ‖ ex discipulis
23 ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει. ἦν δὲ ἀνακείμενος εἷς τῶν μα-
cipulorum eius in sinu Iesu, quem diligebat Iesus.
θητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς·
Innuit ergo huic Simon Petrus * percontari, Quis ‖ esset de quo — ‖ est * & dixit ei:
24 νεύει οὖν τούτῳ σίμων πέτρος πυθέσθαι τίς ἂν εἴη περὶ οὗ
dicit? * Incumbens autem ille supra pectus Iesu, dicit — * Itaque cùm recubuisset
25 λέγει. ἐπιπεσὼν δὲ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ, λέγει
ei: Domine, quis est? Respondit Iesus: Ille est
26 αὐτῷ, κύριε, τίς ἐστιν; ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς, ἐκεῖνός ἐστιν
cui ego * intingens buccellam dedero. Et ‖ intingens buccellam, — *intinctum panem porrexero ‖ cùm intinxisset panem,
ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω. καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον,
* dat Iudæ Simonis Iscariotæ. Et post buccellam — * dedit * Et
27 δίδωσιν Ἰούδᾳ σίμωνος Ἰσκαριώτῃ· καὶ μετὰ τὸ ψωμίον
tunc introiuit in eum satanas. *Dicit ergo ei Iesus:
τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,
Quod facis, fac citius: Hoc autem nemo sciuit *recumben- — * discumbentium
28 ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον. τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακει-
tium ad quid dixerit ei. Quidã enim putabant, *quandoquidẽ — * quia loculos
29 μένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ. τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ
marsupium habebat Iudas, quòd ‖ dicit ei Iesus: E- — ‖ dixisset
γλωσσόκομον εἶχεν ὁ Ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀγόρα-
me * quorum opus habemus ad festum: aut egenis vt aliquid daret. — * ea quæ opus sunt nobis ad diem
σον ὧν χρείαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῷ.
*Accipiens ergo buccellam ille, continuò exiuit. Erat autem nox. — * Cùm accepisset ‖ ergo
30 λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος, εὐθέως ἐξῆλθεν. ἦν δὲ νύξ.
Cùm ‖ exisset, dixit Iesus: Nunc * glorificatus est filius homi- — * clarificatus
31 ὅτε ἐξῆλθε, λέγει ὁ Ἰησοῦς, νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
nis: & Deus *glorificatus est in eo. Si Deus *glorificatus est in
32 που, καὶ ὁ θεὸς ᵇἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ· εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν — ᵇ δοξάζω
eo, & Deus *glorificabit eum in semetipso: & continuò *glorificabit eum. — * clarificabit
αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν.
Filioli, adhuc modicum *cum vobis sum. Quæretis me: & sicut — * vobiscum
33 τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι· ζητήσετέ με, καὶ καθὼς
dixi Iudæis, Quòd quò vado ego, vos non potestis ve-
εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλ-
nire: & vobis dico modò. Mandatum nouum do vobis,
34 θεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν,
Vt diligatis inuicem: sicut dilexi vos, vt & vos
ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς
diligatis inuicem. In hoc cognoscent omnes quia
35 ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. ἐν τούτῳ ᶜγνώσονται πάντες ὅτι — ᶜ γνώσκω
mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.
ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.
Dicit ei Simon Petrus: Domine, quò vadis? Respondit
36 λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, ποῦ ὑπάγεις; ἀπεκρίθη
ei Iesus: Quò ego vado, non potes me modò se-
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολου-
qui, postea autem sequeris me. Dicit ei Petrus:
37 θῆσαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι. λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος,
*Domine, propter quid non possum te sequi modò? animam meam — * Quare
κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν ψυχήν μου
pro te ponam. Respondit ei Iesus: Animam tuam
38 ὑπὲρ σοῦ ᵈθήσω. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, τὴν ψυχήν σου — ᵈ τίθημι
pro me pones? Amen, amen dico tibi, non gallus can-
ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φω-
tabit, donec neges me ter.
νήσει, ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς.

CAP. XIIII. ιδ΄.

*Non turbetur vestrum cor. ‖ Creditis in Deum, & — * Et ait discipulis suis: ‖ neque formidet.
1 Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. πιστεύετε εἰς τὸν θεὸν, καὶ
* in me credite. In domo Patris mei mansiones multæ
2 εἰς ἐμὲ πιστεύετε. ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί
sunt. Si ‖ autem non, dixissem vobis, * Vado parare locum — ‖ quò minus * Quia
εἰσιν. εἰ δὲ μὴ, εἶπον ἂν ὑμῖν, πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον
vobis. Et si abiero, & præparauero vobis locum, iterum
3 ὑμῖν. καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν
venio, & accipiam vos ad meipsum: vt vbi — * παραλαμβάνω
ἔρχομαι, καὶ *παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτὸν, ἵνα ὅπου

sum ego, & vos sitis. Et quò ego vado scitis, &
εἰμὶ ἐγώ, κὴ ὑμεῖς ἦτε. καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ 4
viam scitis. Dicit ei Thomas: Domine, nescimus
τ̀ ὁδὸν οἴδατε. λέγει αὐτῷ θωμᾶς, κύριε, οὐκ οἴδαμεν 5
quò vadis: & quomodo possumus viam scire?
ποῦ ὑπάγεις· καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;
Dicit ei Iesus: Ego sum via, & veritas, &
λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός, κὴ ἡ ἀλήθεια, καὶ ἡ 6
vita. nemo venit ad Patrem, * si non per me. | * nisi
ζωή. οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τ̀ πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ.
Si cognouissetis me, & Patrem meum cognouissetis vtiq;:& à modo
εἰ ἐγνώκειτέ με, κὴ τ̀ πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν, καὶ ἀπ' ἄρτι 7
‖ cognoscitis eum, & vidistis eum. Dicit ei Philip- | ‖ cognoscetis
γινώσκετε αὐτ, καὶ ἑωράκατε αὐτόν. λέγει αὐτῷ φίλιπ- 8
pus: Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.
πος, κύριε, * δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. | * δείκνυμι
Dicit ei Iesus: * Tantum tempus cum vobis sum, & non | * Tanto tempore vobiscum
λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, κὴ οὐκ 9
cognouisti me, Philippe? ‖ Videns me, vidit Patrem. & | ‖ Qui vidit
ἔγνωκάς με φίλιππε; ὁ ἑωρακὼς ἐμέ, ἑώρακε τ̀ πατέρα· κὴ
quomodo tu dicis, Ostende nobis Patrem? Non credis quia
πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τ̀ πατέρα; οὐ πιστεύεις ὅτι 10
ego in Patre, & Pater in me est? Verba quæ ego
ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, κὴ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ
loquor vobis, à meipso non loquor. At Pater * in me | * autem
λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ. ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ
manens, ipse facit opera. * Credite mihi quia ego in Pa- | * Non creditis
μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. πιστεύετέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πα- 11
tre, & Pater in me est: ‖ Si autem non, propter opera ipsa credi- | ‖ Alioquin
τρί, κὴ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν· εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύ-
te mihi. Amen, amen dico vobis, * credens in me, opera | * qui credit
ετέ μοι. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα 12
quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet: quia
ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει, κὴ μείζονα τούτων ποιήσει· ὅτι
ego ad Patrem meum vado. Et quodcunque petieritis
ἐγὼ πρὸς τ̀ πατέρα μου πορεύομαι. κὴ ὅ,τι ἂν αἰτήσητε 13
in nomine meo, hoc faciam: vt glorificetur Pater in
ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ
filio. Si quid petieritis * in nomine meo, ‖ ego faciam. | * me ‖ hoc
υἱῷ. ἐάν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω. 14
Si diligitis me, mandata mea seruate.
ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε· 15
Et ego rogabo Patrem: & alium paracletum dabit
καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τ̀ πατέρα, κὴ ἄλλον παράκλητον δώσει 16
vobis, vt maneat * cum vobis in æternum, Spiritum veri- | * vobiscum
ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τ̀ αἰῶνα, τὸ πνεῦμα τ̀ ἀλη- 17
tatis: quē mundus non potest accipere: quia non videt eum, nec
θείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν· ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ
scit eum. Vos autem cognoscitis eum: quia apud vos manet,
γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει,
& in vobis erit. Non relinquam vos orphanos: * venio | * veniam
κὴ ἐν ὑμῖν ἔσται. οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχομαι 18
ad vos. Adhuc modicū, & mundus me non iam videt.
πρὸς ὑμᾶς. ἔτι μικρὸν κὴ ὁ κόσμος με οὐκ ἔτι θεωρεῖ, 19
Vos autem videtis me, quia ego viuo, & vos viuetis.
ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με· ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε.
In illo die cognoscetis vos quia ego * in Patre | * sum
ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί 20
meo, & vos in me, & ego in vobis. ‖ Habens mandata | ‖ Qui habet
μου, κὴ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς 21
mea, & * seruans ea, ille est * diligens me. * at dili- | * seruat * qui diligit * qui autem diligit
μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με. ὁ δὲ ἀγα-
gens me, diligetur à Patre meo: & ego diligam
πῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω
eum: & manifestabo ei meipsum. Dicit ei Iudas, | * ille ‖ manifestaturus es
αὐτ, κὴ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν. λέγει αὐτῷ ἰούδας, 22
non * Iscariotes: Domine, quid factū est quia nobis ‖ futurus es manife-
οὐχ ὁ ἰσκαριώτης, κύριε, τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανί-
stare teipsum, & non mundo? Respondit Iesus, &
ζειν σεαυτόν, κὴ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ 23
dixit ei: Si quis diligit me, sermonē meum seruabit: & Pa-
εἶπεν αὐτῷ, ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τ̀ λόγον μου τηρήσει, κὴ ὁ πα-
ter meus diliget eum: & ad eum veniemus, & mansionē | ἔρχομαι
τήρ μου ἀγαπήσει αὐτ, κὴ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, κὴ μονὴν
apud eum faciemus. * Non diligens me, sermones meos | * Qui non diligit
παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου 24
non seruat. Et * sermo quem audistis, non est meus, sed ‖ mit- | * sermonem ‖ eius qui misit
οὐ τηρεῖ. καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε, οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμ-
tentis me Patris. Hæc locutus sum vobis, apud vos
ψαντός με πατρός. ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν 25
manens. At paracletus * Spiritus sanctus, quem mittet | * autem
μένων. ὁ δὲ παράκλητος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει 26
Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia: &
ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ
suggeret vobis omnia quæcūq; ‖ dixi vobis. Pacem relinquo | ‖ dixero
ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν. εἰρήνην ἀφίημι 27
vobis: pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat
ὑμῖν, εἰρήνην τ̀ ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδω-
ego do vobis. Non turbetur vestrum cor, neque
σιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ

formidet. Audistis quia ego dixi vobis: Vado & venio
28 δειλιάτω. ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὑπάγω κὴ ἔρχομαι | δειλιάω
ad vos. Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia dixi, Vado
πρὸς ὑμᾶς. εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἄν, ὅτι εἶπον, πορεύομαι
ad Patrem: quia Pater meus maior me est.
πρὸς τὸν πατέρα· ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστι.
Et nunc dixi vobis * ante fieri, vt cùm factum fuerit, cre- | * priùs quàm fiat
29 καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πι-
datis. Non iam multa loquar ‖ cum vobis. venit enim | ‖ vobiscum.
30 στεύσητε. οὐκ ἔτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ
huius mundi princeps, & in me non habet quicquam.
ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν.
Sed vt cognoscat mundus quia diligo Patrem: & sicut
31 ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τ̀ πατέρα, καὶ καθὼς | * mandatum dedit
* mandauit mihi Pater, sic facio: surgite, eamus hinc.
ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ, οὕτω ποιῶ· ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

CAP. XV. ιε.

Ego sum vitis illa vera: & Pater meus agri-
1 Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, κὴ ὁ πατήρ μου ὁ γεωρ-
cola est. Omnem palmitē in me non ferentem fructum, tollet eum:
2 γός ἐστι. πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπόν, αἴρει αὐτό· | * qui fert ‖ purgabit ‖ plus
& omnem fructum * ferentem, purgat eum, vt ‖ plurem fructum
κὴ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν
afferat. Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum
3 φέρῃ. ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα
vobis. Manete in me, & ego in vobis. Sicut palmes nō
4 ὑμῖν. μείνατε ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ
potest fructum ferre à semetipso, ‖ si non manserit in vite: | ‖ nisi
δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ,
sic nec vos, ‖ si non in me manseritis. Ego sum vi-
5 οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. ἐγώ εἰμι ἡ ἄμ-
tis, vos palmites. * manens in me, & ego in eo, | * qui manet
πελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν αὐτῷ,
hic fert fructum multum: quia sine me non potestis facere
οὗτος φέρει καρπὸν πολύν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν
nihil. Si non quis māserit in me, * eiectus est foras sicut pal- | * mittetur * arescet: ‖ colligēt eum, * mittent: & ardet.
6 οὐδέν. ἐὰν μή τις μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆ-
mes: & * exaruit: & ‖ colligunt eos, & in ignem * mit-
μα, κὴ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτά, κὴ εἰς τὸ πῦρ βάλ- | ξηραίνω
tunt, & ardent. Si manseritis in me, & verba mea
7 λουσι, κὴ καίεται. ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοί, κὴ τὰ ῥήματά μου
in vobis māserint: quodcūq; volueritis petetis, & fiet vobis.
ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε, κὴ γενήσεται ὑμῖν.
In hoc * glorificatus est Pater meus, vt fructum plurimum affe- | * clarificatus ‖ efficiamini
8 ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέ-
ratis: & ‖ efficiemini mei discipuli. Sicut dilexit me
9 ρητε, καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί. καθὼς ἠγάπησέ με ὁ
Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.
πατήρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.
Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea:
10 ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου,
sicut * ego præcepta Patris mei seruaui, & maneo eius | * &
καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου τετήρηκα, κὴ μένω αὐτ
in dilectione. Hæc locutus sum vobis, vt gaudium meum
11 ἐν τῇ ἀγάπῃ. ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ
in vobis * maneat, & gaudium vestrum impleatur. Hoc est præ- | * sit,
12 ἐν ὑμῖν μείνῃ, κὴ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐν-
ceptum meum, Vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.
τολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.
Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt quis animam suam
13 μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τ̀ ψυχὴν αὐτ
ponat pro amicis suis. Vos amici mei estis, si fece-
14 θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ, ἐὰν ποι-
ritis quæ ego præcipio vobis. Non * amplius vos dico seruos, | * iam
15 ῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους,
quia seruus nescit quid faciat eius dominus. Vos autem dixi
ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα
amicos: quia omnia quæcūq; audiui à Patre meo, nota feci vobis.
φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τ̀ πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν.
Non vos me elegistis, sed ego elegi vos: &
16 οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, κὴ
posui vos, vt vos abeatis, & fructum afferatis, & fru-
ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε, κὴ καρπὸν φέρητε, κὴ ὁ καρ-
ctus vester maneat: vt quodcunque petieritis Patrem in nomi-
πὸς ὑμῶν μένῃ· ἵνα ὅ,τι ἂν αἰτήσητε τ̀ πατέρα ἐν τῷ ὀνόμα-
ne meo, det vobis. Hæc mando vobis, vt diligatis
17 τί μου, δῷ ὑμῖν. ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε
inuicem. Si mundus vos odit, scitote quia me
18 ἀλλήλους. εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ
priorem vobis * odit. Si de mundo fuissetis, mundus | * odio habuit ‖ quod suum erat diligeret. * propterea
19 πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος | μισέω
‖ proprium amaret: quia verò de mundo non estis, sed ego e-
ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξε-
legi vos de mundo: * propter hoc odit vos mundus.
λεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος.
Mementote sermonis * quē ego dixi vobis: Non est seruus | * mei,
20 μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος
maior domino suo. Si me persecuti sunt, & vos persequentur.
μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, κὴ ὑμᾶς διώξουσιν.

si sermonem meũ seruauerunt: & vestrum seruabunt.
εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν.
Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum:
ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, 21
*eum qui misit
quia nesciunt *mittentem me. Si non venissem,& locutus fuissẽ
ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με. εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα 22
eis, peccatum non haberẽt. nunc autẽ excusationem non habent de
αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ
‖ Qui me odit,
peccato suo. ‖ Me odio habens, & Patrem meum odit.
τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. 23
Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit,
εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, 24
peccatum non haberẽt. Nunc autẽ & viderunt, & oderunt &
ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ καὶ ἑωράκασι, καὶ μεμισήκασι καὶ
°qui est
me, & Patrem meum. Sed vt adimpleatur sermo °scri-
ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γε- 25
*odio habuerunt
ptus in Lege eorum: Quia *oderunt me gratis.
γραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν, ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν.
Cùm autẽ venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à
ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ 26
Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre pro-
τοῦ πατρὸς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπο-
‖ testimonium perhibebit
°testimonium perhibebitis:
ⁿ mecum
cedit: ille ‖ testabitur de me. Et vos autem °testa-
ρεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ. καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυ- 27
bimini, quia ab initio ⁿcum me estis.
ρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε.

CAP. XVI. ις'.

Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini.
Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε· 1
Absque synagogis facient vos: sed venit hora, vt
*qui interficit
‖ arbitretur obsequiũ se præstare
ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς, ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ἵνα 2
omnis *interficiens vos, ‖ existimet cultum adferre Deo.
[a] δοκέω
πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς, [a] δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ.
Et hæc facient vobis, quia non nouerunt Patrem,
καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα, 3
neque me. Sed hæc locutus sum vobis, vt cùm venerit
οὐδὲ ἐμέ. ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ 4
hora, reminiscamini eorum, quia ego dixi vobis. Hæc autem vobis
°ab
ⁿ vobiscum
* Et
‖ eum qui misit
ἡ ὥρα, μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. ταῦτα δὲ ὑμῖν
°ex initio non dixi, quia ⁿcum vobis eram. *Nunc autem vado
ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. νῦν δὲ ὑπάγω 5
ad ‖ mittentem me: & nemo ex vobis interrogat me, Quò
πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ
[b] πληρόω
vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia imple-
ὑπάγεις; ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη [b] πεπλή- 6
uit vestrum cor. Sed ego veritatem dico
ρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω 7
vobis, expedit vobis vt ego vadam. Si enim ego non abie-
ὑμῖν, συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλ-
ro, paracletus non veniet ad vos: si autem abiero,
θω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ,
* cùm venerit
mittam eum ad vos. Et *veniens ille arguet
πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς· καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν 8
mundum de peccato, & de iustitia, & de iu-
κόσμον περὶ ἁμαρτίας, καὶ περὶ δικαιοσύνης, καὶ περὶ κρί-
dicio. De peccato quidem, quia non credunt in me.
σεως. περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ. 9
De iustitia verò, quia ad Patrem meum vado, &
περὶ δικαιοσύνης δὲ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου ὑπάγω, καὶ 10
‖ iam
nõ ‖ amplius videbitis me. De autem iudicio, quia princeps
οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με. περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ 11
ⁿ iam
mundi huius ⁿ iudicatus est. Adhuc multa habeo dicere vobis, sed
κόσμου τούτου κέκριται. ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' 12
non potestis portare modò. Cùm autẽ venerit ille
οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ 13
* docebit
Spiritus veritatis, *deducet vos in omnem veritatem.
πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν·
non enim loquetur à semetipso, sed quæcunque audiet loquetur: &
ⁿ quæ sunt
‖ clarificabit:
οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ
ⁿ ventura annuntiabit vobis. Ille me ‖ glorificabit: quia
τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι 14
de meo accipiet, & annuntiabit vobis. Omnia quæcũque habet
°Propterea
‖ accipiet,
ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. πάντα ὅσα ἔχει 15
Pater, mea sunt. °propter hoc dixi: Quia de meo ‖ accipit &
ὁ πατὴρ, ἐμά ἐστι· διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ
ⁿ iam
annuntiabit vobis. Modicùm, & ⁿnon videbitis me: & iterum
ἀναγγελεῖ ὑμῖν. μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν 16
modicùm, & videbitis me: quia vado ad Patrem:
μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα.
Dixerunt ergo ex discipulis eius ad inuicem: Quid est
εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, τί ἐστι 17
hoc quod dicit nobis: Modicùm, & non videbitis me: & iterum modicum,
τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν
& videbitis me? &, quia ego vado ad Patrem?
καὶ ὄψεσθέ με; καὶ, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα;
Dicebant ergo: Hoc quid est quod dicit, Modicum? nescimus
ἔλεγον οὖν, τοῦτο τί ἐστιν ὃ λέγει, τὸ μικρόν; οὐκ οἴδαμεν 18
quid loquitur. Cognouit autem Iesus quia volebant eum interrogare: &
τί λαλεῖ. ἔγνω οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ 19

dixit eis: De hoc quæritis *cum alij aliis, quia dixi:
* inter vos
εἶπεν αὐτοῖς, περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων, ὅτι εἶπον,
Modicùm, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me.
μικρὸν, καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με;
Amen, amen dico vobis, quia flebitis & plorabitis
20 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε
vos, at mundus ‖ gaudebit: vos autem contristabimini: sed
‖ autem
ὑμεῖς· ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ [c] λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ
[c] λυπέομαι
tristitia vestra in gaudium °fiet. Mulier cùm parit, tristi-
°vertetur
21 λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ λύ-
tiam habet, quia venit hora eius: cùm autem *genuerit puerum, non
*peperit
πην ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκ
‖ amplius meminit ⁿ tribulationis propter gaudium, quia °genitus est ho-
‖ iam
ⁿ pressuræ
°natus
ἔτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν, ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρω-
mo in mundum. Et vos igitur tristitiam quidem nunc habetis,
22 πος εἰς τὸν κόσμον. καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχετε,
iterum autem videbo vos: & gaudebit vestrum cor, &
πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν
gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Et in illo die
23 χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
me non interrogabitis quicquam. Amen, amen dico vobis, ⁿquòd quæcunque
ⁿ si quid
ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν
petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.
αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν.
Vsque modò non petiistis quicquam in nomine meo. Petite, &
24 ἕως ἄρτι οὐκ ᾐτήσατε οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου· αἰτεῖτε, καὶ
accipietis: vt gaudium vestrũ sit plenum. Hæc in
25 λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη. ταῦτα ἐν
prouerbiis locutus sum vobis. sed venit hora cùm non *amplius in
* iam
παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκ ἔτι ἐν
prouerbiis loquar vobis, sed palàm de Patre
παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς
annuntiabo vobis. In illo die in nomine meo
26 ἀναγγελῶ ὑμῖν. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου
petetis: & non dico vobis quia ego rogabo Patrem de
αἰτήσεσθε. καὶ οὐ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ
vobis. Ipse enim Pater amat vos, quia vos me a-
27 ὑμῶν. αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πε-
mastis, & credidistis quia ego à Deo exiui.
φιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον.
Exiui à Patre, & veni in mundum:
28 ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον·
iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.
πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα.
Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc palàm lo-
29 λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἴδε νῦν παρρησίᾳ λα-
queris, & prouerbium nullum dicis. Nunc scimus quia
30 λεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις· νῦν οἴδαμεν ὅτι
scis omnia, & non *vsum habes vt quis te interroget. in hoc
* opus est tibi
οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ
credimus quia à Deo existi. Respondit eis Ie-
31 πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰη-
sus: Modò creditis? Ecce, venit hora, & iam venit,
32 σοῦς, ἄρτι πιστεύετε; ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐλήλυθεν,
vt dispergamini vnusquisque in propria, & me solum relinquatis: & non
ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ
sum solus, quia Pater ‖ cum me est. Hæc locutus sum
‖ mecum
33 εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστι. ταῦτα λελάληκα
vobis, vt in me pacem habeatis. In mundo °tribulationem habe-
°pressuram habebitis:
ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχε-
tis: sed confidite, ego vici mundum.
τε, ἀλλὰ θαρσεῖτε· ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

CAP. XVII. ιζ'.

Hæc locutus est Iesus: & *sustulit oculos suos
* subleuatis oculis
1 Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ
in cælum, & dixit: Pater, venit hora, ‖ glorifica tuum
‖ clarifica
εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ εἶπε, πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν
filium, vt & filius tuus °glorificet te. Sicut dedisti ei
°clarificet
2 υἱὸν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε. καθὼς ἔδωκας αὐτῷ
*authoritatem omnis carnis, vt omne quod dedisti ei, det
* potestatem
ἐξουσίαν πάσης σαρκὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ
eis vitam æternam. Hæc autem est æterna vita, Vt
3 αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα
cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum
γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν
Christum. Ego te ‖ glorificaui super terram: opus consummaui
‖ clarificaui
4 χριστόν. ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ ἔργον ἐτελείωσα
quod dedisti mihi vt faciam: Et nunc °glorifica me tu Pa-
°clarifica
5 ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω· καὶ νῦν δόξασόν με σὺ πά-
ter apud temetipsum, *gloria quã habui ‖ ante mundum esse,
* claritate
‖ priùs quàm mundus fieret
τερ παρὰ σεαυτῷ, τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι
apud te. Manifestaui tuum nomen hominibus quos
6 παρὰ σοί. ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς
dedisti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dedisti:
δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας,
& sermonem tuum seruauerunt. Nunc cognouerũt quia omnia quæ
7 καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι. νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα
dedisti mihi, abs te sunt. Quia verba quæ dedisti
8 δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ ἐστιν. ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς

mihi, dedi eis: & ipsi acceperunt: & cognouerunt verè
μοι, δέδωκα αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς
quia à te exiui, & crediderunt quia tu me misisti.
ὅτι παρά σου ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.
Ego pro eis rogo. Non pro mundo rogo, sed
ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ 9
pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt. Et mea omnia
περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι· καὶ τὰ ἐμὰ πάντα 10
sunt: tua sunt, & tua mea: & clarificatus sum in eis.
*δοξάζω σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά, καὶ *δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς.
*iam Et nō *amplius sum in mundo: & hi in mundo sunt,
καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσί, 11
& ego ad te venio. Pater sancte, serua eos in
καὶ ἐγὼ πρός σε ἔρχομαι. πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ
‖ & nomine tuo quos dedisti mihi, vt sint vnum sicut‖ nos.
ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς.
Cùm essem cum eis *in mundo*, ego seruabam eos
ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς 12
in nomine tuo. Quos dedisti mihi custodiui: & nemo ex
ἐν τῷ ὀνόματί σου· οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ
*nisi eis periit, **si non* filius perditionis, vt Scriptura im-
αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πλη-
pleatur. Nunc autem ad te venio: & hæc loquor in
ρωθῇ. νῦν δὲ πρός σε ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ 13
mundo, vt habeant gaudium meum impletum in semetipsis.
κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς.
Ego dedi eis sermonem tuum: & mundus odio habuit
ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν 14
& eos, quia non sunt de mundo, sicut ego non sum de
αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ
mundo. Non rogo vt tollas eos de mundo, sed
κόσμου. οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' 15
vt serues eos à malo. De mundo non sunt:
ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσί, 16
& sicut ego de mundo non sum. Sanctifica eos in
καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί. ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ 17
‖ tua veritate *tua*. Sermo tuus veritas est. Sicut‖ me
ἀληθείᾳ σου. ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι. καθὼς ἐμὲ 18
ita misisti in mundum, & ego misi eos in mundum.
ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον·
Et pro eis ego sanctifico meipsum, vt & ipsi sint
καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν 19
sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantùm,
ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ. οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, 20
*eis qui credituri sunt sed & pro **credentibus* per verbum eorum in me:
ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ·
Vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in
ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν 21
te, vt & ipsi in nobis vnum sint: vt mundus credat quia tu
σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν· ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ
‖ claritatem me misisti. Et ego **gloriam* quam dedisti mihi, de-
με ἀπέστειλας. καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, δέδω- 22
‖ & di eis: vt sint vnum, sicut‖ nos vnum sumus.
κα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς ἕν ἐσμεν.
Ego in eis, & tu in me: vt sint consummati in
ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς 23
vnum: & vt cognoscat mundus quia tu me misisti, & dile-
ἕν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγά-
& xisti eos, sicut me dilexisti. Pater, quos dedi-
πησας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. πάτερ, οὓς δέδω- 24
*mecum: sti mihi, volo vt vbi sum ego, & illi sint **cum me*:
κάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ,
‖ claritatem vt videant ‖*gloriam* meam quam dedisti mihi: quia dilexisti
ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν ἔδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς
me ante constitutionem mundi. Pater iuste, & mundus
με πρὸ καταβολῆς κόσμου. πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος 25
te non cognouit, ego autē te cognoui: & hi cognouerunt quia tu me mi-
σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνων· καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέ-
sisti. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam:
στειλας· καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω, 26
vt dilectio qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.
ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

CAP. XVIII. ιη.

*cùm dixisset Hæc **dicens* Iesus, egressus est cum discipulis suis
Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς, ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ 1
trans torrentem Cedron, vbi erat hortus, in quem introiuit
πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν
‖ qui tradebat ipse, & discipuli eius. Sciebat autē & Iudas ‖*tra-*
αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ᾔδει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παρα- 2
dens eum, locum: quia frequenter conuenerat Iesus illuc
διδοὺς αὐτόν, τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ
*cùm accepisset cum discipulis suis. Ergo Iudas **accipiens* cohortem,
*à Pontificibus μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ὁ οὖν Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν, 3
& **ex principibus Sacerdotū* & Pharisæis ministros: venit illuc cum
καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ
laternis, & facibus, & armis. Iesus itaque sciens omnia
*quæ erant φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων. Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα 4
*processit, & **ventura* super se, **exiens* dixit eis: Quem quæritis?
τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτόν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς, τίνα ζητεῖτε;

Responderunt ei: Iesum Nazarenum. Dicit eis Ie-
5 ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰη-
sus: Ego sum. Stabat autem & Iudas **ille tradens* eum, cum * qui tradebat
σοῦς, ἐγώ εἰμι. εἱστήκει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτόν, μετ'
ipsis. Vt ergo dixit eis, *Quòd* ego sum, abierunt ‖*in* ‖ retrorsum,
6 αὐτῶν. ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς
ea quæ post, & ceciderunt **humi*. Iterum ergo eos interro- * in terram
7 τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χαμαί. πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώ-
gauit: Quem quæritis? **At* dixerunt: Iesum Nazarenum. * Illi autem
τησε, τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον.
Respondit Iesus: Dixi vobis, quia ego sum. si ergo me quæ-
8 ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι. εἰ οὖν ἐμὲ ζη-
ritis, sinite hos abire. Vt impleretur sermo quem
9 τεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν. ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν
dixit: Quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quenquam.
εἶπεν, ὅτι οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.
Simon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum, & percus-
10 Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων μάχαιραν, εἵλκυσεν αὐτήν, καὶ ἔπαι-
sit **principis Sacerdotum* seruum, & abscidit eius auriculam * pontificis
σε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ
dexteram. Erat autē nomen seruo Malchus. Dixit ergo Ie-
11 δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος. εἶπεν οὖν ὁ Ἰη-
sus Petro: ‖*Inijce* gladium tuum in vaginam. Ca- ‖ Mitte
σοῦς τῷ Πέτρῳ, βάλε τὴν μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκην· τὸ πο-
licem quem dedit mihi Pater, non bibam illum?
τήριον ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατήρ, οὐ μὴ πίω αὐτό;
Ergo cohors, & tribunus, & ministri Iudæorum
12 ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν Ἰουδαίων
comprehenderunt Iesum, & ligauerunt eum: Et adduxerunt eum
13 συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτόν· καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν
ad Annam primum. erat enim socer Caiphæ, qui erat **prin-* * Pontifex
πρὸς Ἄνναν πρῶτον· ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ Καϊάφα, ὃς ἦν ἀρ-
ceps Sacerdotum anni illius. Erat autē Caiphas **ille consu-* * qui consilium dederat
14 χιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου· ἦν δὲ Καϊάφας ὁ συμβου-
lens Iudæis, Quia expedit vnum hominem ‖*perire* ‖ mori
λεύσας τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι
pro populo. Sequebatur autem Iesum Simon Petrus, &
15 ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. ἠκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος, καὶ
alius discipulus. *At* discipulus* ille erat notus ‖*principi* * autem ‖ Pontifici: * cum
ὁ ἄλλος μαθητής. ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρ-
Sacerdotū: & *simul* introiuit* Iesu in atrium **principis Sacerdotū*. * Pontificis.
χιερεῖ, καὶ συνεισῆλθε τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως·
At Petrus* stabat ad ostium foris. Exiuit ergo disci- * autem
16 ὁ δὲ Πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μα-
pulus alius qui erat notus ‖*principi Sacerdotum*: & dixit o- ‖ Pontificis
θητὴς ὁ ἄλλος, ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε τῇ θυ-
stiariæ, & introduxit Petrum. Dicit ergo ancilla o-
17 ρωρῷ, καὶ εἰσήγαγε τὸν Πέτρον. λέγει οὖν ἡ παιδίσκη ἡ θυ-
stiaria Petro: Nunquid & tu ex discipulis es hominis
ρωρὸς τῷ Πέτρῳ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου
istius? Dicit ille: Non sum. Stabant autem serui
18 τούτου; λέγει ἐκεῖνος, οὐκ εἰμί. εἱστήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι
& ministri **prunam facientes*, quia frigus erat: & cale- * ad prunas,
καὶ οἱ ὑπηρέται, ἀνθρακιὰν πεποιηκότες, ὅτι ψύχος ἦν, καὶ ἐθερ-
faciebant se. erat autē cum eis‖ Petrus, stans, & calefaciens se. ‖ &
μαίνοντο. ἦν δὲ μετ' αὐτῶν ὁ Πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος.
Ergo **princeps Sacerdotū* interrogauit Iesum de discipulis suis, * Pontifex
19 ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,
& de doctrina eius. Respondit ei Iesus: Ego
20 καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἐγὼ
palàm locutus sum mundo: ego semper docui in
παρρησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ
synagoga & in templo, quò **vndique* Iudæi conueniunt: * omnes
συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντοτε οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται,
& in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? in-
21 καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν· τί με ἐπερωτᾷς; ἐπε-
terroga ‖*audientes*, quid locutus sim ipsis: ecce, hi sciunt ‖ eos qui audierunt
ρώτησον τοὺς ἀκηκοότας, τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε οὗτοι οἴδασιν
quæ dixerim ego. Hæc autem **eo dicente*, vnus ministrorum * cùm dixisset,
22 ἃ εἶπον ἐγώ. ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν
assistens dedit alapam Iesu, dicens: Sic respondes
παρεστηκὼς ἔδωκε ῥάπισμα τῷ Ἰησοῦ, εἰπών, οὕτως ἀποκρίνῃ
**principi Sacerdotum*? Respondit ei Iesus: Si malè locu- * Pontifici?
23 τῷ ἀρχιερεῖ; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, εἰ κακῶς ἐλά-
tus sum, **testare* de malo: si autem ‖*pulchrè*, quid me cædis? * testimonium perhibe ‖ bene,
λησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;
*Misit eum Annas ligatum ad Caipham * Et
24 ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ Ἄννας δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν τὸν
**principē Sacerdotum*. Erat autē Simon Petrus stans, & calefaciens se. * Pontificem.
25 ἀρχιερέα. ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος·
Dixerūt ergo ei: **Num* & tu ex discipulis eius es? Negauit * Nunquid
εἶπον οὖν αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσατο
igitur ille, & dixit: Non sum. Dicit‖ vnus ex seruis **principis* ‖ ei * Pontificis
26 οὖν ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν, οὐκ εἰμί. λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχι-
Sacerdotū, cognatus **existens cuius absciderat* Petrus auriculam: **Non* ego te * eius cuius abscidit * Nonne
ερέως, συγγενὴς ὢν οὗ ἀπέκοψε Πέτρος τὸ ὠτίον, οὐκ ἐγώ σε
vidi in horto cum illo? Iterum ergo negauit Pe-
27 εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ; πάλιν οὖν ἠρνήσατο ὁ Πέ-
trus: & statim gallus cantauit.
τρος, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.

Adducunt ergo Iesum à Caipha in prætorium.
ἄγουσιν οὖν τὸν ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον· 28
erat autem manè: & ipsi non introierunt in prætorium,
ἦν δὲ πρωΐ. καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον,
vt non contaminarentur, sed vt manducarent Pascha.
ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα.
foras, Exiuit ergo Pilatus ad eos, & dixit: Quam accu-
ἐξῆλθεν οὖν ὁ πιλάτος πρὸς αὐτοὺς, καὶ εἶπε, τίνα κατη- 29
sationem affertis aduersus hominem hunc? Responderunt &
γορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; ἀπεκρίθησαν καὶ 30
dixerunt ei: Si non esset hic malefactor, non vtique tibi tradidisse-
εἶπον αὐτῷ, εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιὸς, οὐκ ἄν σοι παρεδώκα-
mus eum. Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos,
μεν αὐτόν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ πιλάτος, λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, 31
& secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iu-
καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰου-
dæi: Nobis non licet interficere quenquam. Vt sermo
δαῖοι, ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα. ἵνα ὁ λόγος τοῦ 32
‖esset moriturus. Iesu impleretur quem dixit, significans qua morte ‖futurus esset mo-
ἰησοῦ πληρωθῇ ὃν εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀπο-
ri. Introiuit ergo in prætorium iterum Pi-
θνήσκειν. εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν ὁ πι- 33
latus: & vocauit Iesum, & dixit ei: Tu es rex
λάτος, καὶ ἐφώνησε τὸν ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς
Iudæorum? Respondit ei Iesus: A temetipso tu hoc
τῶν ἰουδαίων; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο 34
dicis, an alij *tibi dixerunt de me? Respondit Pila-
λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ; ἀπεκρίθη ὁ πιλά- 35
†Pontifices tus: Nunquid ego Iudæus sum? Gens tua & †principes Sacerdotum tra-
τος, μήτι ἐγὼ ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς πα-
diderunt te mihi. quid fecisti? Respondit Iesus: Reg-
ρέδωκάν σε ἐμοί. τί ἐποίησας; ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἡ βα- 36
num meum non est de mundo hoc. si ex mundo hoc
σιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου
esset regnum meum, ministri vtique mei decertarent vt non
*ἀγωνίζω ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ *ἠγωνίζοντο ἵνα μὴ
traderer Iudæis. nunc autem regnum meum non est
παραδοθῶ τοῖς ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν
hinc. Dixit itaque ei Pilatus: Num ergo rex
ἐντεῦθεν. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος, οὐκοῦν βασιλεὺς 37
es tu? Respondit Iesus: Tu dicis, quia rex ego sum.
εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ.
Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt
*testimonium perhibeam ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα
‖qui est *tester veritati: omnis ‖existens ex veritate, audit
μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει
meam vocem. Dicit ei Pilatus: Quid est veritas?
μου τῆς φωνῆς. λέγει αὐτῷ ὁ πιλάτος, τί ἐστιν ἀλήθεια; 38
‖cùm dixisset, Et hoc ‖dicens, iterum exiuit ad Iudæos, & dicit
καὶ τοῦτο εἰπὼν, πάλιν ἐξῆλθε πρὸς τοὺς ἰουδαίους, καὶ λέγει
eis: Ego nullam causam inuenio in eo.
αὐτοῖς, ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ.
Est autem consuetudo vobis, vt vnum vobis †absoluam in Pascha.
†dimittam ἔστι δὲ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ πάσχα· 39
vultis ergo vobis †absoluam regem Iudæorum?
βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων;
Clamauerunt ergo rursum omnes, dicentes: Non hunc, sed
ἐκραύγασαν οὖν πάλιν πάντες, λέγοντες, μὴ τοῦτον, ἀλλὰ 40
Barabbam. Erat autem Barabbas latro.
τὸν βαραββᾶν· ἦν δὲ ὁ βαραββᾶς λῃστής.

CAP. XIX. ιθ'.

*apprehendit Tunc ergo *accepit Pilatus Iesum, & flagellauit.
Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ πιλάτος τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐμαστίγωσε. 1
Et milites plectentes coronam de spinis, imposue-
καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθη- 2
‖circundederūt runt eius capiti: & veste purpurea ‖amicierunt eum.
καν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτὸν,
†Et veniebant ad eum, *Aue †Et dicebant: *Gaude rex Iudæorum: & dabant ei
καὶ ἔλεγον, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἐδίδουν αὐτῷ 3
alapas. Exiuit ergo iterum foras Pilatus, & di-
ῥαπίσματα. ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ πιλάτος, καὶ λέ- 4
cit eis: Ecce adduco vobis eum foras, vt cognoscatis quia in eo nul-
γει αὐτοῖς, ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐ-
lam causam inuenio. Exiuit ergo Iesus foras,
δεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς ἔξω, 5
portans spineam coronam, & purpureum vestimentū. Et dicit
φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον. καὶ λέγει
*Pontifices eis: Ecce homo. Cùm ergo vidissent eū *principes Sacerdotū
αὐτοῖς, ἴδε ὁ ἄνθρωπος. ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς 6
& ministri, clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige
καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν, λέγοντες, σταύρωσον, σταύρωσον
eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, & crucifi-
αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος, λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ σταυρώ-
gite. ego enim non inuenio in eo causam. Responderunt
σατε. ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. ἀπεκρίθησαν 7
ei Iudæi: Nos legem habemus, & secundum legem nostram
αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν
debet mori: quia seipsum filium Dei fecit.
ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεν.

Cùm ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis ti-
8 ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφο-
muit. Et ingressus est in prætorium iterum: & dicit
9 βήθη· καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν, καὶ λέγει *ad Iesum
*Iesu: Vnde es tu? At Iesus ‖ responsum non dedit ei. ‖autem
τῷ ἰησοῦ, πόθεν εἶ σύ; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ.
Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? nescis quia
10 λέγει οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος, ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι
†auctoritatem habeo crucifigere te, & †auctoritatem habeo *absoluere te?
ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε; †potestatem *dimittere
Respondit Iesus: Non haberes †auctoritatem vllam aduersum me,
11 ἀπεκρίθη ἰησοῦς, οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, *nisi
*si non esset tibi datum desuper. ‖Propter hoc tradens me ‖Propterea qui me tradidit
εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν. διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς με †Exinde
tibi, maius peccatum habet. †Ex hoc quærebat Pilatus
12 σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει. ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ πιλάτος *dimittere
absoluere eum. At Iudæi clamabant, dicentes: Si hunc *autem
ἀπολῦσαι αὐτόν. οἱ δὲ ἰουδαῖοι ἔκραζον, λέγοντες, ἐὰν τοῦτον
‖absolueris, non es amicus Cæsaris. omnis regem †seipsum ‖dimittis,
ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν †qui facit se
faciens, contradicit Cæsari. Ergo Pilatus* audiens *autem cùm audisset hos sermones,
13 ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ καίσαρι. ὁ οὖν πιλάτος ἀκούσας
hunc sermonem, adduxit foras Iesum: & sedit pro tri-
τοῦτον τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βή-
bunali, in *locum dictum Lithostrotum, Hebraicè autem Gab- *loco qui dicitur Lithostrotos,
ματος εἰς τόπον λεγόμενον λιθόστρωτον, ἑβραϊστὶ δὲ γαβ-
batha. Erat autem parasceue Paschæ, hora autem quasi sexta.
14 βαθᾶ. ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα δὲ ὡσεὶ ἕκτη.
& dicit Iudæis: Ecce rex vester.
καὶ λέγει τοῖς ἰουδαίοις, ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν.
Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit
15 οἱ δὲ ἐκραύγασαν, ἆρον, ἆρον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει
eis Pilatus: Regem vestrum crucifigam? Responderunt
αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀπεκρίθησαν
‖principes Sacerdotū: Non habemus regem, †si non Cæsarem. ‖Pontifices
οἱ ἀρχιερεῖς, οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ καίσαρα. †nisi
Tunc ergo tradidit illum eis, vt crucifigeretur. *Accepe- *Susceperunt
16 τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ. παρέλα-
runt autem Iesum, & eduxerunt. Et *portans crucem *baiulans sibi
17 βον δὲ τὸν ἰησοῦν καὶ ἀπήγαγον. καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν
suam, exiuit in ‖dictum Caluariæ locum, qui dicitur ‖eum qui dicitur
αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον, ὃς λέγεται
Hebraicè Golgotha: Vbi eum crucifixerunt, & cum eo
18 ἑβραϊστὶ γολγοθᾶ, ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ
alios duos hinc & hinc, medium autem Iesum.
ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν ἰησοῦν.
Scripsit autē & titulum Pilatus: & posuit super crucem:
19 ἔγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ πιλάτος· καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ·
Erat autem scriptum: IESVS NAZA-
ἦν δὲ γεγραμμένον, ΙΗΣΟΥΣ Ο ΝΑΖΩ-
RENVS REX IV-
ΡΑΙΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥ-
DÆORVM. Hunc ergo titulum multi legerunt
20 ΔΑΙΩΝ. τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν
Iudæorum: quia prope erat locus ciuitatem vbi crucifixus est
ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ
Iesus. Et erat scriptum Hebraicè, Græcè, †Romanè. †& Latinè.
ἰησοῦς. καὶ ἦν γεγραμμένον ἑβραϊστὶ, ἑλληνιστὶ, ῥωμαϊστί.
Dicebant ergo Pilato *principes Sacerdotum Iudæorum *Ne scri- *Pontifices *Noli scribere
21 ἔλεγον οὖν τῷ πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν ἰουδαίων, μὴ γρά-
be, Rex Iudæorum: sed quia ipse dixit, Rex
φε, ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπε, βασιλεύς
sum Iudæorum. Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi.
22 εἰμι τῶν ἰουδαίων. ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος, ὃ γέγραφα, γέγραφα.
Ergo milites cùm crucifixissent ‖Iesum, acceperunt vestimen- ‖eum,
23 οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμά-
ta eius (& fecerunt quatuor partes, vnicuique militi partem,)
τια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἑκάστῳ στρατιώτῃ μέρος,
& tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, ex iu quæ desuper conte-
καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄρραφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαν-
xta per totum. Dixerūt ergo ad inuicem: Non scindamus eam:
24 τὸς δι' ὅλου· εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους, μὴ σχίσωμεν αὐτὸν,
sed sortiamur de illa cuius †erit. Vt Scriptura implere- †sit.
ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται· ἵνα ἡ γραφὴ πληρω-
tur, dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibiipsis, & *super *in
θῇ ἡ λέγουσα, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν
vestem meam miserunt sortem. *Illi Quidē igitur milites hæc *Et
ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα
fecerunt. Stabant autem iuxta crucem Iesu, ma-
25 ἐποίησαν. εἱστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ ἰησοῦ ἡ μή-
ter eius, & soror matris eius Maria illa Cleopæ, &
τηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρία ἡ τοῦ κλωπᾶ, καὶ ‖cùm vidisset
Maria Magdalene. Iesus ergo ‖videns matrem &
26 μαρία ἡ μαγδαληνή. ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν
discipulum adstantem quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier,
μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ, γύναι,
ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua.
27 ἰδοὺ ὁ υἱός σου. εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου.
Et ex illa hora accepit eam discipulus ille
καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος

*suam. Postea in *propria. Post hæc sciens Iesus quia omnia iam con-
εἰς τὰ ἴδια. μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τε- 28
summata sunt, vt cōsummaretur Scriptura, dicit: Sitio. Vas ergo
ᵃτελειόω τέλεσται, ἵνα ᵃτελειωθῇ ἡ γραφὴ, λέγει, διψῶ. σκεῦος οὖν 29
‖plenam erat positū aceto plenum. Illi verò implentes spongiam ‖aceto & hysso-
ἔκειτο ὄξους μεστόν. οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσσώ-
po circumponentes, obtulerunt eius ori.
πῳ περιθέντες, προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι.
*inclinato caput, Cùm ergo accepisset acetum Iesus, dixit: Cōsummatū est. Et *incli-
ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ Ἰησοῦς, εἶπε, τετέλεσται. καὶ κλί- 30
nans caput, tradidit spiritum.
νας τὴν κεφαλὴν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα.
Ergo Iudæi, vt nō remanerēt in cruce corpora
οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα 31
in Sabbato, (quoniam Parasceue erat: erat enim magnus dies
ἐν τῷ σαββάτῳ· ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν· ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα
ille Sabbati) rogauerunt Pilatum vt frangerentur
ἐκείνη τοῦ σαββάτου· ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον ἵνα κατεαγῶσιν
eorum crura, & tollerentur. Venerunt ergo milites:
ᵇαἴρω αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ ᵇἀρθῶσιν. ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, 32
*qui crucifixus est cum eo. & quidem primi fregerunt crura, & alterius *concruci-
καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη, καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρω-
‖cùm venissent fixi ei. Ad autem Iesum ‖venientes, vt viderunt eum iam
θέντος αὐτῷ· ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη 33
mortuum, non fregerunt eius crura: Sed vnus mi-
τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη· ἀλλ' εἷς τῶν στρα- 34
*aperuit: litum lancea eius latus *fodit: & continuò exiuit san-
ᶜνύττω τιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ᶜἔνυξε, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷ-
*qui vidit, testimonium perhibuit: guis & aqua. Et *videns testificauit, & verum
μα καὶ ὕδωρ. καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ 35
est testimonium eius. Et ille scit quia vera dicit: vt
ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ· κἀκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα
‖& ‖vos credatis. Facta sunt enim hæc vt Scriptura imple-
ὑμεῖς πιστεύσητε. ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πλη- 36
*ex retur: Os non comminuetur *ab eo. Et iterum alia Scri.
ρωθῇ, ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται ἀπ' αὐτοῦ. καὶ πάλιν ἑτέρα γρα- 37
autem ptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt. Post hæc rogauit
φὴ λέγει, ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. μετὰ ταῦτα ἠρώτησε 38
*eo quod esset Pilatum Ioseph ab Arimathæa, *existens discipulus Ie-
τὸν Πιλάτον ὁ Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰη-
su, occultus autem propter metum Iudæorum, vt tolleret cor-
ᵈκρύπτομαι σοῦ, ᵈκεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶ-
pus Iesu. & permisit Pilatus. Venit ergo & tulit cor-
μα τοῦ Ἰησοῦ. καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πιλάτος. ἦλθεν οὖν καὶ ἦρε τὸ σῶ-
‖qui venerat pus Iesu. Venit autē & Nicodemus ille ‖veniens ad
μα τοῦ Ἰησοῦ. ἦλθε δὲ καὶ Νικόδημος ὁ ἐλθὼν πρὸς 39
Iesum nocte primum, ferens mixturam myrrhæ & aloes,
τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης
quasi libras centum. Acceperunt ergo corpus Iesu, & ligaue-
ὡς λίτρας ἑκατόν. ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔδη- 40
runt illud in linteis cum aromatibus, sicut mos est
σαν αὐτὸ ἐν ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς
Iudæis sepelire. Erat autē in loco vbi crucifixus
Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώ- 41
est, hortus: & in horto monumentum nouum, in quo nondū quis-
θη, κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινὸν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐ-
quam positus erat. Ibi ergo propter Parasceuen Iudæorum,
δεὶς ἐτέθη· ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, 42
quia iuxta erat monumentum, posuerunt Iesum.
ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.

CAP. XX. κ'.

autē Sabbati, At vna Sabbatorum Maria Magdalene venit
‖cùm adhuc tenebræ essent, Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται 1
*vidit mane ‖tenebris adhuc existētibus, ad monumentum: & *videt lapidem
ᵃà *Cucurrit πρωῒ σκοτίας ἔτι οὔσης, εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον
ᵃαἴρομαι sublatum *ex monumento. *Currit ergo, & venit ad Si-
ᵃἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου. τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς Σί- 2
monem Petrum, & ad alium discipulum quem diligebat Iesus:
μωνα Πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς,
& dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento: & nescimus
καὶ λέγει αὐτοῖς, ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν
*ille vbi posuerunt eum. Exiit ergo Petrus & *alius disci-
ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μα- 3
pulus, & venerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul:
θητὴς, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον. ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ, 4
*ille & * alius discipulus præcucurrit citius Petro: & venit
‖cùm se inclinasset, καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμε τάχιον τοῦ Πέτρου, καὶ ἦλθε
primus ad monumentum. Et ‖inclinatus, vidit
πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον. καὶ παρακύψας βλέπει 5
posita linteamina: non tamen introiuit. Venit ergo Simon
κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν. ἔρχεται οὖν Σίμων 6
Petrus sequens eum, & introiuit in monumentum: &
Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ
vidit conspicit linteamina posita, Et sudarium quod fuerat super
θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα, καὶ τὸ σουδάριον ὃ ἦν ἐπὶ 7
*separatim caput eius, non cum linteaminibus positum, sed *seorsum in-
ᵇἐντυλίττω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ᵇἐν-
uolutum in vnum locum. Tunc ergo introiuit & ille alius
τετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον. τότε οὖν εἰσῆλθε καὶ ὁ ἄλλος 8

discipulus *veniens primus ad monumentum: & vidit, & cre- *qui venerat
μαθητὴς ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδε, καὶ ἐπί-
didit. Nondum enim sciebant Scripturam, quia ‖oportet eum ex ‖oportuit eum à
9 στευσεν. οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφὴν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ
mortuis resurgere. Abierunt ergo iterum ad semetipsos
10 νεκρῶν ἀναστῆναι. ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς
discipuli. Maria autem stabat ad monumentū
11 οἱ μαθηταί. Μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον
plorans foris. Dum ergo fleret, inclinauit se* in monumentum: *& prospexit
κλαίουσα ἔξω. ὡς οὖν ἔκλαιε, παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον·
Et vidit duos angelos in albis, sedentes, vnum
12 καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς καθεζομένους, ἕνα
ad caput, & vnum ad pedes, vbi positum fuerat cor-
πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσὶν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶ-
pus Iesu: Et dicunt ei illi: Mulier, quid ploras?
13 μα τοῦ Ἰησοῦ. καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι, γύναι, τί κλαίεις;
Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum: & nescio vbi posuerunt
λέγει αὐτοῖς, ὅτι ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν *cùm dixisset,
eum. Et hæc *locuta, conuersa est ‖in ea quæ post, & vi- ‖retrorsum,
14 αὐτόν. καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεω-
dit Iesum stantem: & non sciebat quia Iesus est.
ρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἑστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστι.
Dicit ei Iesus: Mulier, quid ploras? quem quæris? Il-
15 λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκεί-
la existimans quia hortulanus *est, dicit ei: Domine, si tu sustu- *esset,
νη δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστι, λέγει αὐτῷ, κύριε, εἰ σὺ ἐβά-
listi eum, dicito mihi vbi posuisti eum: & ego eum tollam.
στασας αὐτὸν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας αὐτὸν, κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ.
Dicit ei Iesus: Maria. Conuersa illa dicit ei:
16 λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μαρία. στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ,
Rabboni (quod dicitur, Magister.) Dicit ei Iesus: *Ne *Noli me tangere.
17 ῥαββουνὶ, ὃ λέγεται, διδάσκαλε. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, μή
me tange. (nondū enim ascendi ad Patrem meum.) vade
μου ἅπτου· οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου. πορεύου
autem ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad
δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς, ἀναβαίνω πρὸς
Patrem meum & Patrem vestrum, & Deum meū & Deum vestrum.
τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεόν μου καὶ θεὸν ὑμῶν.
Venit Maria Magdalene annuntians discipu-
18 ἔρχεται Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθη-
lis, Quia *vidit Dominum, & hæc dixit ‖ei. *vidi ‖mihi.
ταῖς ὅτι ἑώρακε τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ. *Cùm ergo serò esset
*Existente ergo vespere die illo, vna Sabbatorum, &
19 οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ
*foribus clausis vbi *erant discipuli congregati propter *fores essent clausæ, ‖medio,
τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ
metum Iudæorum, venit Iesus, & stetit in ‖medium, &
τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ
dicit eis: Pax vobis. Et hoc *dicens, ostendit eis *cùm dixisset,
20 λέγει αὐτοῖς, εἰρήνη ὑμῖν. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς
manus & latus suum. Gauisi sunt ergo discipuli *viden- *viso Domino
τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόν-
tes Dominum. Dixit ergo eis Iesus iterum: Pax
21 τες τὸν κύριον. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς πάλιν, εἰρήνη
vobis. sicut misit me Pater, & ego mitto vos.
ὑμῖν. καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς.
Et hoc *dicens, insufflauit: & dicit eis: Accipite Spiri- *cùm dixisset,
22 καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐνεφύσησε, καὶ λέγει αὐτοῖς, λάβετε πνεῦ-
tum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.
μα ἅγιον. ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς·
‖Quorum retinueritis, retenta sunt. ‖Et
23 ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.
Thomas autē vnus ex duodecim, *dictus Didymus, non *qui dicitur
24 Θωμᾶς δὲ, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος, οὐκ
erat cum eis quando venit Iesus. Dixerunt ergo ei
25 ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς· ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ
alij discipuli: Vidimus Dominum. Ille autē dixit eis: *Si *Nisi
ἄλλοι μαθηταὶ, ἑωράκαμεν τὸν κύριον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐὰν
non videro in manibus eius ‖vestigium clauorum, & mittam ‖fixuram
μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν
digitum meum in ‖vestigium clauorum, & mittam manum meā in ‖locum
δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς
latus eius, non credam. Et post dies octo
26 τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω. καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ
iterum erant intus discipuli eius, & Thomas cum eis. Ve-
πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ Θωμᾶς μετ' αὐτῶν. ἔρ-
nit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, &
χεται ὁ Ἰησοῦς τῶν θυρῶν ᵃκεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ ᵃκλείω
dixit: Pax vobis. Deinde dicit Thomæ: Infer digi-
27 εἶπεν, εἰρήνη ὑμῖν. εἶτα λέγει τῷ Θωμᾷ, φέρε τὸν δάκτυ-
tum tuum huc, & vide manus meas: & affer manum tuam, &
λόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ *noli esse
mitte in latus meum: & *ne fias incredulus, sed ‖credens. ‖fidelis.
βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός.
Et respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, &
28 καὶ ἀπεκρίθη Θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὁ κύριός μου καὶ ὁ
Deus meus. Dicit ei Iesus: Quia vidisti me* credi- *Thoma,
29 θεός μου. λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἑώρακάς με, πεπί-
disti: beati *non videntes, & credentes. *qui non viderunt, & crediderunt.
στευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.

Multa quidem *igitur* & alia signa fecit Iesus in cõspectu
πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐνώπιον 30
discipulorum suorũ, quæ non sunt scripta in libro hoc.
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.
Hæc autem scripta sunt vt credatis quia Iesus est Chri-
ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε ὅτι ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χρι- 31
stus filius Dei: & vt credentes, vitam habeatis in no-
στὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνό-
mine eius.
ματι αὐτοῦ.

CAP. XXI. κά.

* Postea · *Post *hæc* manifestauit *seipsum* iterum Iesus dis-
Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ ἰησοῦς τοῖς μα- 1
† suis cipulis† ad mare Tiberiadis. Manifestauit autem sic:
‖ qui dicitur θηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς τιβεριάδος· ἐφανέρωσε δὲ οὕτως·
Erant simul Simon Petrus, & Thomas‖*ille dictus* Didymus,
ἦσαν ὁμοῦ σίμων πέτρος καὶ θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος, 2
† qui erat & Nathanael † *ille* à Cana Galilææ, & * *illi* Zebedæi,
* alij καὶ ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ ζεβεδαίου,
& alij ex discipulis eius duo. Dicit eis Simon
καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο· λέγει αὐτοῖς σίμων 3
Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus & nos
πέτρος, ὑπάγω ἁλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ, ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς
* tecum. Et **cum te.* Exierunt, & ascenderunt in ‖*nauigium statim:* & *in* illa
‖ nauim: σὺν σοί. ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθὺς, καὶ ἐν ἐκείνῃ
nocte prendiderunt nihil. Manè autem iam facto, stetit
τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν. πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης ἔστη 4
Iesus in litore: non tamen cognouerunt discipuli quia Ie-
ὁ ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλὸν, οὐ μέντοι ᾔδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι ἰη-
sus est. Dicit ergo eis Iesus, Pueri, nunquid pulmen-
σοῦς ἐστι. λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, παιδία, μή τι προσ- 5
tarium habetis? Responderunt ei, Non. *Ille autẽ* dicit eis:
φάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, οὔ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, 6
† Mittite in dexteram † *Iacite in dexteras partes* nauigij rete: & inuenietis.
* Miserunt βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὑρήσετε.
‖ præ **Iecerunt* ergo: & non iam illud trahere valebant ‖ *à* multitudine
ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκ ἔτι αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους
piscium. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Iesus,
τῶν ἰχθύων. λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος, ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς, 7
† cùm audisset Petro: Dominus est. Simon *ergo* Petrus † *audiens* quia Do-
τῷ πέτρῳ, ὁ κύριός ἐστι. σίμων οὖν πέτρος ἀκούσας ὅτι ὁ κύ-
* tunica se minus est, * *amiculum* succinxit (erat enim nudus) & misit
ριός ἐστι, τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο· ἦν γὰρ γυμνός· καὶ ἔβαλεν
‖ autem *seipsum* in mare. *At* alij ‖ discipuli naui-
ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν· οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοια- 8
gio venerunt (nõ enim erant longè à terra, sed quasi à cu-
ρίῳ ἦλθον· οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πη-
bitis ducentis) trahentes rete piscium.
χῶν διακοσίων, σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων.
Vt ergo descenderunt in terram, † *conspiciunt* prunas po-
† viderunt ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κει- 9
sitas, & piscem superpositum, & panem.
μένην, καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον καὶ ἄρτον.
* de Dicit eis Iesus: Afferte **à* piscibus quos prendi- 10
λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιά-
distis nunc. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete
σατε νῦν. ἀνέβη σίμων πέτρος, καὶ εἵλκυσε τὸ δίκτυον 11
in terram, plenum piscibus magnis, centum quinquaginta tribus.
ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πεντηκοντατριῶν·
‖ cùm tanti essent, Et ‖ *tot existentibus*, nõ scissum est rete. Dicit eis
† Et καὶ τοσούτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον. λέγει αὐτοῖς 12
ⁿ discumbentium Iesus: Venite, prandete. † Nemo *autem* audebat ⁿ *discipulorum*
ὁ ἰησοῦς, δεῦτε, ἀριστήσατε. οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν

interrogare eum, Tu quis es? scientes quia Dominus est.
ἐξετάσαι αὐτὸν, σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν.
*Venit *ergo* Iesus & accipit panem, & dat * Et
13 ἔρχεται οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν
eis, & piscem similiter. Hoc iam tertiò mani-
14 αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως. τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφα-
festatus est Iesus discipulis suis ‖ *excitatus ex* mortuis. ‖ cùm resurrexisset à
νερώθη ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.
Cùm ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Si-
15 ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ ἰησοῦς, σί- ª ἀριστάω
mon †*Iona*, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Domine: † Ioannis,
μων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε,
tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.
σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ, βόσκε τὰ ἀρνία μου.
Dicit ei iterum *secundò*: Simon **Iona*, diligis me? * Ioannis,
16 λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον, σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με;
Ait illi: Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pas-
λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ, ποί-
ce ‖ *oues meas.* Dicit ei tertiò: Simon ‖ agnos meos.
17 μαινε τὰ πρόβατά μου. λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον, σίμων
†*Iona*, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei ter- † Ioannis,
ἰωνᾶ, φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ πέτρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρί-
tiò, Amas me? & dixit ei: Domine, tu omnia scis: tu
τον, φιλεῖς με; καὶ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, σὺ πάντα οἶδας· σὺ
cognoscis quia amo te. Dicit ei Iesus: Pasce o-
γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, βόσκε τὰ πρό-
ues meas. Amen, amen dico tibi, cùm esses iunior
18 βατά μου. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς νεώτερος,
cingebas *teipsum*, & ambulabas vbi volebas: cùm autem se-
ἐζώννυες σεαυτὸν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γη-
nueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ⁿ*feret* ⁿ ducet
ράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει, καὶ ª οἴσει ª φέρω
quò non vis. Hoc autem dixit, significans qua morte
19 ὅπου οὐ θέλεις. τοῦτο δὲ εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ
**glorificaturus esset* Deum. Et hoc ‖ *effatus*, dicit ei: Sequere me. * clarificaturus esset
δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν, λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι. ‖ cùm hoc dixisset,
Conuersus *autem* Petrus, † *conspicit* discipulum quẽ diligebat † vidit illum
20 ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα
Iesus, sequentem: qui & * *recubuerat* in cœna super * recubuit
ὁ ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ
pectus eius, & ‖ *dixerat*: Domine, quis est † *tradens* te? ‖ dixit:
στῆθος αὐτοῦ, καὶ εἶπε, κύριε, τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς σε; † qui tradet
Hunc ⁿ *videns* Petrus, dicit Iesu: Domine, hic autem quid? ⁿ ergo cùm vidisset
21 τοῦτον ἰδὼν ὁ πέτρος λέγει τῷ ἰησοῦ, κύριε, οὗτος δὲ τί;
Dicit ei Iesus: Si eum volo manere donec veniam,
22 λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι,
quid ad te? tu sequere me. Exiuit ergo sermo
23 τί πρός σε; σὺ ἀκολούθει μοι. ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος
iste * *ad* fratres, quia discipulus ille non moritur. * inter
οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει·
Et non dixit ei Iesus: *Quòd* non moritur: sed, Si eum
καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει· ἀλλ' ἐὰν αὐτὸν
volo manere donec veniam, quid ad te?
θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε;
Hic est discipulus ‖ ‖ *testificans* de his, & † *scri-* ‖ ille qui perhibet testimoniũ
24 οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γρά- † scripsit
bens hæc: & scimus quia verum est testimonium eius.
ψας ταῦτα· καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.
Sunt autẽ & alia multa quæ*cunque* fecit Iesus: quæ si
25 ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν
scribantur * *ad vnum*, nec ipsum arbitror mundum capere * per singula,
γράφηται καθ' ἓν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι
‖ *scriptos* libros. *Amen.* ‖ posse eos qui scribendi sunt
τὰ γραφόμενα βιβλία. ἀμήν.

Sancti Euangelij secundum Ioannem

FINIS.

ACTA APOSTOLORVM,

ΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

SANCTI LVCÆ EVANGELISTÆ.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΛΟΥΚΑ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ.

CAPVT PRIMVM. κεφάλ. α´.

Illum QVIDEM primũ sermonem feci
ΤΟΝ μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην 1
de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit
περὶ πάντων, ὦ θεόφιλε, ὧν ª ἤρξατο ὁ
ª ἄρχομαι
Iesus facere que & docere,
ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν,
Vsque *qua die præcipiens
* in diem
ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς 2
Apostolis per Spiritum sanctum, quos
ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου, οὓς
‖ elegit, assumptus est:
‖ elegerat, receptus est: Quibus & præbuit seipsum viuum
ἐξελέξατο, ᵇ ἀνελήφθη· οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα 3
ᵖ passionem suam
post ᵖ pati ipsum, in multis argumentis, per dies quadra-
μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν, ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις δι᾽ ἡμερῶν τεσσα-
* apparens
‖ loquens
ᵖ conuescens, præcepit
ginta * conspectus eis, & ‖ dicens quæ de regno
ράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας
Dei. Et ᵖ congregans denuntiauit eis,
τοῦ θεοῦ· καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς, 4
* ne discederẽt:
‖ expectarent
ᵖ inquit, per os meum:
ab Hierosolymis * non discedere: sed ‖ expectare promis-
ἀπὸ ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγε-
sionem Patris, quam audistis ᵖ me. Quia Ioannes quidem
λίαν τοῦ πατρὸς, ἣν ἠκούσατέ μου· ὅτι ἰωάννης μὲν 5
baptizauit aqua: vos autem baptizabimini in Spiritu sancto
ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ
* qui conuenerant
non post multos hos dies. Qui autem igitur * conuenientes
οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. οἱ μὲν οὖν συνελθόντες 6
interrogabant eum, dicentes: Domine, si in tempore hoc
ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ
‖ restitues
* Israel?
‖ restituis regnum * Israeli?
ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ ἰσραήλ;
‖ eis:
ᵖ momenta
* sua potestate.
Dixit autem ‖ ad eos: Non vestrum est nosse tempora vel ᵖ oppor-
εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς, οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ και-
tunitates, quæ Pater posuit in * propria auctoritate:
ροὺς, οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ·
Sed accipietis virtutem superuenientis sancti Spiritus
ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος 8
in vos: & eritis mihi testes inque Hierusalem, & in omni
ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ
Iudæa & Samaria, & vsque ad vltimum terræ.
τῇ ἰουδαίᾳ καὶ σαμαρείᾳ, καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.
‖ cùm dixisset,
Et hæc ‖ dicens, videntibus illis eleuatus est: & nubes
ᵇ ἐπαίρομαι
καὶ ταῦτα εἰπὼν, βλεπόντων αὐτῶν ᵇ ἐπήρθη, καὶ νεφέλη 9
καὶ ἐπαίρω
suscepit eum ab oculis eorum.
ᵖ Cumque intuerentur
* euntem illũ,
ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.
ᵖ Et vt attendentes erant in cælum * eunte eo,
καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, 10
* iuxta illos in vestibus albis:
& ecce viri duo astiterunt * eis in vestitu albo.
καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ.
Qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes
οἳ καὶ εἶπον, ἄνδρες γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες 11
‖ qui assumptus est
in cælum? Hic Iesus ‖ receptus à vobis in
εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ᾽ ὑμῶν εἰς τὸν
cælum, sic veniet quemadmodum vidistis eum eun-
ᶜ ἔρχομαι
ᵖ Hierosolymã
οὐρανὸν, οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευό-
tem in cælum. Tunc reuersi sunt in ᵖ Hierusalem
* qui vocatur
‖ iuxta
μενον εἰς τὸν οὐρανόν. τότε ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ 12
à monte * vocato Oliueti: qui est ‖ prope Hierusalem,
ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς ἱερουσαλὴμ
Sabbati habens iter. Et cùm introissent, ascenderunt in
σαββάτου ἔχον ὁδόν. καὶ ὅτε εἰσῆλθον, ἀνέβησαν εἰς 13
ᵖ manebant
cœnaculum, vbi ᵖ erant manentes Petrus & Iacobus,
τὸ ὑπερῷον, οὗ ἦσαν καταμένοντες ὅ, τε πέτρος καὶ ἰάκωβος,
& Ioannes, & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus,
καὶ ἰωάννης, καὶ ἀνδρέας, φίλιππος καὶ θωμᾶς, βαρθολομαῖος
& Matthæus, Iacobus Alphæi & Simon Zelotes, &
καὶ ματθαῖος, ἰάκωβος ἀλφαίου καὶ σίμων ὁ ζηλωτὴς, καὶ
Iudas Iacobi: Hi omnes erant perseuerantes
ἰούδας ἰακώβου· οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες 14
* vnanimiter in
* concorditer oratione & deprecatione cum mulieribus, &
ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει, σὺν γυναιξὶ καὶ
Maria matre Iesu, & cum fratribus eius.
μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ ἰησοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ.
Et in diebus illis exurgens Petrus in medio
‖ fratrum,
* autem
ᵖ hominum,
‖ simul ferè
καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς πέτρος ἐν μέσῳ τῶν 15
‖ discipulorum, dixit: (eratque * turba ᵖ nominum in idipsum, quasi centum
μαθητῶν εἶπεν· ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ὡς ἑκατὸν

viginti:) Viri fratres, oportet impleri Scripturam
16 εἴκοσιν· ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν
hanc, quam prædixit Spiritus sanctus per os Da-
* qui fuit dux eorum qui cõprehenderunt
ταύτην, ἣν προεῖπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος δα-
uid, de Iuda * illo facto duce via comprehendentibus Iesum:
‖ Qui connumeratus ᵖ in
βὶδ, περὶ ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσι τὸν ἰησοῦν,
‖ Quia adnumeratus erat ᵖ cum nobis, & sortitus est sortem
ª λαγχάνω
17 ὅτι κατηριθμημένος ἦν σὺν ἡμῖν, καὶ ª ἔλαχε τὸν κλῆρον
* Et
* possedit
ministerij huius. * Hic quidem igitur * acquisiuit a-
18 τῆς διακονίας ταύτης. οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χω-
‖ iniquitatis: & suspensus,
grum de mercede ‖ iniustitiæ: & præceps factus, cre-
ρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκη-
ᵖ diffusa
puit medius: & ᵖ effusa sunt omnia viscera eius.
ª ἐκχέω
σε μέσος, καὶ ª ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ·
Et notum factum est omnibus habitantibus Hierusalem: ita vt
19 καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλὴμ, ὥστε
* appellaretur ager ille lingua
* vocari agrum illum proprio idiomate eorum, Hacel-
κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν, ἀκελ-
dama, hoc est, Ager sanguinis. Scriptum est enim in li-
20 δαμὰ, τουτέστι, χωρίον αἵματος. γέγραπται γὰρ ἐν βί-
‖ eorum
bro Psalmorum: Fiat commoratio ‖ eius deserta: & non sit
βλῳ ψαλμῶν, γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος, καὶ μὴ ἔστω
* qui inhabitet
* habitans in ea. Et episcopatum eius accipiat alter.
ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ· καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος.
Oportet ergo * conuenientium nobis virorum in omni tempore in
* ex his viris, qui nobiscum sunt cõgregati
‖ inter
21 δεῖ οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ, ἐν
quo intrauit & exiuit ‖ ad nos Dominus Iesus,
ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ᾽ ἡμᾶς ὁ κύριος ἰησοῦς,
Incipiens à baptismate Ioannis, vsque in diem
22 ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας
* assumptus
qua * receptus est à nobis, testem resurrectionis eius fieri
* nobiscum
ἧς ἀνελήφθη ἀφ᾽ ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ γενέσθαι
‖ ex istis.
* cum nobis vnum ‖ horum. Et statuerunt duos, Ioseph ᵖ voca-
ᵖ qui vocabatur Barsabas,
23 σὺν ἡμῖν ἕνα τούτων. καὶ ἔστησαν δύο, ἰωσὴφ τὸν καλού-
tum Barsabam, qui cognominatus est Iustus, & Matthiam.
μενον βαρσαβᾶν, ὃς ἐπεκλήθη ἰοῦστος, καὶ ματθίαν.
Et orantes dixerunt: Tu Domine * cordium cognitor om-
* qui corda nosti
24 καὶ προσευξάμενοι εἶπον, σὺ κύριε καρδιογνῶστα πάν-
nium, ostende quem elegeris ex his duobus vnum,
ᵇ ἀναδείκνυμι
των, ᵇ ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα,
Accipere ‖ sortem ministerij huius & apostolatus de quo
‖ locum
ᵖ præuaricatus est
25 λαβεῖν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἐξ ἧς
ᵖ aberrauit Iudas, * abire in locum * proprium.
* vt abiret
* suum.
παρέβη ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον.
‖ eis:
Et dederunt sortes ‖ eorum: & cecidit sors super Mat-
ᵖ annumeratus
26 καὶ ἔδωκαν κλήρους αὐτῶν, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ ματ-
thiam: & ᵖ simul suffragiis electus est cum vndecim Apostolis.
ᶜ συγκαταψηφίζομαι
θίαν, καὶ ᶜ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων.

CAP. II. β´.

* cùm complerentur dies
‖ pariter
ᵖ loco:
Et * in compleri diem Pentecostes, erant
1 Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς, ἦσαν
omnes ‖ vnanimiter in eodem ᵖ: Et factus est repente de
2 ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό· καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ
ᵖ aduenientis spiritus vehementis:
cælo sonus, tanquam ᵖ ruentis flatus violenti: & reple-
τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρω-
* apparuerunt
uit totam domũ vbi erant sedentes. Et * visi sunt illis
ª ὄπτομαι
3 σεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι· καὶ ª ὤφθησαν αὐτοῖς
* singulos
dispertitæ linguæ tanquam ignis: seditque supra * vnũ-
διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρὸς, ἐκάθισέ τε ἐφ᾽ ἕνα
quemque eorum: Et repleti sunt omnes Spiritu
ᵇ πληρόω
4 ἕκαστον αὐτῶν· καὶ ᵇ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος
‖ variis
sancto: & cœperunt loqui ‖ aliis linguis, prout Spiri-
ᵖ sanctus
ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ πνεῦ-
tus ᵖ dabat illis eloqui. Erant autẽ in Hierusa-
* ex
5 μα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι. ἦσαν δὲ ἐν ἱερουσα-
‖ natione quæ est
lem habitantes Iudæi, viri religiosi * ab omni ‖ gente
λὴμ κατοικοῦντες ἰουδαῖοι ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους
eorũ qui sub cælo. Facta autem voce hac,
6 τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν· γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης,
ᵖ mente
conuenit multitudo, & ᵖ confusa est, quoniam audiebat vnusquisque
ᶜ συγχύνω καὶ συγχύω
συνῆλθε τὸ πλῆθος, καὶ ᶜ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος
* lingua sua
* proprio idiomate loquentes illos.
τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν.
Stupebant autem omnes & mirabantur, dicentes ad
ᵈ ἐξίσταμαι
7 ᵈ ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ ἐθαύμαζον, λέγοντες πρὸς

* qui loquutur — inuicem: Nonne, ecce, omnes isti sunt * loquentes Galilæi?
ἀλλήλους, οὐκ ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες Γαλιλαῖοι;
‖ linguam nostram; — Et quomodo nos audimus vnusquisque ‖ proprio idiomate nostro
ⁿ qua — καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν 8
inⁿ quo nati sumus? Parthi, & Medi, & Elamitæ,
ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν; Πάρθοι καὶ Μῆδοι, καὶ Ἐλαμῖται, 9
† qui habitant — & † habitantes Mesopotamiam, Iudæámque & Cap-
καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καπ-
padociam, Pontum, & Asiam, Phrygiámque & Pam-
παδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, Φρυγίαν τε καὶ Παμ- 10
* est circa — phyliam, Aegyptum, & partes Libyæ quæ * secundum Cyrenen,
φυλίαν, Αἴγυπτον, καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην,
ⁿ quoque — & aduenæ Romani, Iudæique * & prose-
καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε καὶ προσή- 11
lyti, Cretes, & Arabes, audimus loquentes eos
λυτοι, Κρῆτες καὶ Ἄραβες, ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς
nostris linguis magnalia Dei.
ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ.
† mirabantur, adinuicem — Stupebant autem omnes & † hæsitabant, alius ad alium
ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον 12
ⁿ irridentes — dicentes: Quidnam vult hoc esse? Alij autem ⁿ cauil-
λέγοντες, τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι; ἕτεροι δὲ χλευά- 13
* isti. — lantes dicebant: Quia musto pleni sunt *.
ᵃ μεσόω — ζοντες ἔλεγον, ὅτι γλεύκους ᵃ μεμεστωμένοι εἰσί.
‖ leuauit — Stans autem Petrus cum vndecim, ‖ sustulit vocem suam,
σταθεὶς δὲ Πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα, ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ, 14
† qui habitatis — & locutus est eis: Viri Iudæi, & † habitan-
ᵇ ἀποφθέγγω — καὶ ᵇ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς, Ἄνδρες Ἰουδαῖοι, καὶ οἱ κατοικοῦν-
tes Hierusalem vniuersi, hoc vobis notum sit: & auribus
τες Ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, καὶ ἐνωτί-
percipite verba mea. Non enim, sicut vos æstimatis,
σασθε τὰ ῥήματά μου. οὐ γὰρ, ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, 15
* cùm sit — hi ebrij sunt: * est enim hora tertia diei: Sed hoc est
οὗτοι μεθύουσιν· ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας· ἀλλὰ τοῦτό ἐστι 16
‖ quod est — ‖ dictum per Prophetam Ioel: Et erit in
τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ, καὶ ἔσται ἐν ταῖς 17
† Dominus; — nouissimis diebus, dicit † Deus, effundam de Spiritu meo
ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ θεὸς, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου
super omnem carnem: & prophetabunt filij vestri & fi-
ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυ-
liæ vestræ: & iuuenes vestri visiones videbunt, &
γατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ
seniores vestri somnia somniabunt.
πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνυπνίοις ἐνυπνιασθήσονται.
‖ Et quidem — ‖ Atqui super seruos meos, & super ancillas meas in
καί γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς 18
diebus illis effundam de Spiritu meo, & pro-
ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προ-
phetabunt: Et dabo prodigia in cælo sursum, &
φητεύσουσι. καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ 19
signa in terra deorsum, sanguinē, & ignem, & vaporem fumi.
σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ.
Sol conuertetur in tenebras, & Luna in
ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς 20
‖ veniat dies — sanguinem, antequàm ‖ venire diem Domini † illam magnam &
† magnus & manifestus. — αἷμα, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ
illustrem. Et erit, omnis quicunque inuocauerit nomen
ἐπιφανῆ. καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα 21
Domini, saluus erit. Viri Israelitæ, audite
κυρίου, σωθήσεται. Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε 22
verba hæc: Iesum Nazarenum, virum à Deo
τοὺς λόγους τούτους· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ θεοῦ
approbatum in vobis virtutibus & prodigiis & signis,
ᵃ ἀποδείκνυμι — ᵃ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις,
quæ fecit per illum Deus in medio vestri, sicut & * ipsi
* vos — οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ
scitis: Hunc definito consilio & præscientia
ᵇ ὁρίζω — οἴδατε· τοῦτον τῇ ᵇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ 23
§ traditum, † iniquorum, * solutis doloribus inferni, — Dei § expositum accipientes, per manus † exlegum, affigentes
θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες διὰ χειρῶν ἀνόμων, προσπήξαντες
ᶜ ἀναιρέω — interemistis: Quem Deus resuscitauit, * soluens dolores mor-
ᶜ ἀνείλετε· ὃν ὁ θεὸς ἀνέστησε, λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θα- 24
‖ impossibile — tis, iuxta quod ‖ non erat possibile teneri illum ab eo.
νάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ.
David enim dicit in eum: Prouidebam Dominum in con-
Δαβὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτὸν, προωρώμην τὸν κύριον ἐνώ- 25
ⁿ à ⁿ mihi ne commouear. — spectu meo semper: quoniā ⁿ ex dextris meis est, ⁿ vt ne concutiar.
πιόν μου διαπαντὸς, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστὶν, ἵνα μὴ σαλευθῶ.
ᵈ εὐφραίνομαι — Propter hoc lætatum est cor meum, & exultauit
διὰ τοῦτο ᵈ εὐφράνθη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ 26
lingua mea: insuper verò & caro mea requiescet in spe.
γλῶσσά μου. ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι.
Quoniā non derelinques animam meam in inferno: nec
ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, οὐδὲ 27
dabis sanctum tuum videre corruptionem.
δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.
Notas fecisti mihi vias vitæ: replebis me iucunditate
ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με εὐφροσύνης 28
cum facie tua. Viri fratres, liceat dicere
μετὰ τοῦ προσώπου σου. Ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἐξὸν εἰπεῖν 29

* cum libertate ad vos de patriarcha Dauid, quoniā — * audenter
μετὰ παρρησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου Δαβὶδ, ὅτι
& defunctus est, & sepultus est: & sepulchrum eius est ‖ in nobis — ‖ apud nos
καὶ ᵉ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἐστιν ἐν ἡμῖν — ᵉ τελευτάω
vsque diem † hanc. Propheta igitur * existens, & — † in hodiernū.
30 ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης. προφήτης οὖν ὑπάρχων, καὶ — * cùm esset, & sciret
sciens quia iureiurando iurasset illi Deus, de fructu lumbi
εἰδὼς ὅτι ὅρκῳ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος
eius secundum carnem resuscitaturum Christum, ‖ collocaturum super — ‖ sedere
αὐτοῦ τὸ κατὰ σάρκα ἀναστήσειν τὸν Χριστὸν, καθίσαι ἐπὶ τοῦ
* throno eius: Prouidens locutus est de resurrectione — * sedem
31 θρόνου αὐτοῦ, προϊδὼν ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ
Christi, quia ‖ non derelicta est anima eius in inferno, neque — ‖ neque derelictus est
Χριστοῦ, ὅτι οὐ ᶠ κατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ᾅδου, οὐδὲ ἡ — ᶠ καταλείπω
caro eius vidit corruptionem. Hunc Iesum resuscitauit
32 σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν. τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν
Deus: cuius omnes nos sumus testes.
ὁ θεὸς, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες.
Dextera igitur Dei exaltatus, & promissionem
33 τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθεὶς, τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ
sancti Spiritus ⁿ accipiens à Patre, effudit hunc quem — ⁿ accepto
ἁγίου πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο ὃ
nunc vos videtis & auditis. Non enim Dauid ascendit in
34 νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε. οὐ γὰρ Δαβὶδ ἀνέβη εἰς
cælum: dicit autem ipse: Dixit Dominus Domino meo:
τοὺς οὐρανοὺς, λέγει δὲ αὐτὸς, εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου,
Sede ‖ ex dextris meis, Donec ponam inimicos tuos — ‖ à
35 κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν ᵍ θῶ τοὺς ἐχθρούς σου — ᵍ τίθημι
scabellum pedum tuorum. * Certò ergo cognoscat — * Certissimè sciat
36 ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω
omnis domus Israel, quia & Dominum & Christum eum Deus
πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ, ὅτι καὶ κύριον καὶ Χριστὸν αὐτὸν ὁ θεὸς
fecit, hunc Iesum, quem vos crucifixistis.
ἐποίησε, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε.
* Audientes autem compuncti sunt corde: ‖ dixeruntque ad — * His autem auditis, ‖ &
37 ἀκούσαντες δὲ ʰ κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ, εἶπόντε πρὸς — ʰ κατανύττω
Petrum & † reliquos Apostolos, Quid faciemus, viri — † ad
τὸν Πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους, τί ποιήσομεν, ἄνδρες
fratres? Petrus verò ait ad illos: * Pœnitemini, — * Pœnitentiam, inquit, agite
38 ἀδελφοί; Πέτρος δὲ ἔφη πρὸς αὐτοὺς, μετανοήσατε,
& baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi
καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ
in remissionem peccatorum ‖, & accipietis donum sancti Spiritus. — ‖ vestrorum
εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος·
Vobis enim est repromissio & filiis vestris, & omnib*
39 ὑμῖν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι
qui † in longè, quoscunque aduocauerit Dominus Deus noster. — † sunt
τοῖς εἰς μακρὰν, ὅσους ἂν προσκαλέσηται κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν.
Alijsque ⁿ verbis plurimis * obtestabatur & exhortabatur ‖, — ⁿ etiam * testificatus est ‖ eos
40 ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι διεμαρτύρετο καὶ παρεκάλει,
dicens: Saluamini à generatione praua ista.
λέγων, σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης.
Qui quidē ergo libenter ‖ recipientes sermonem eius, ba- — ‖ receperunt
41 οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐβα-
ptizati sunt: & appositæ sunt † die illa animæ circiter
πτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ — † in
tria millia. Erant autem perseuerantes † doctri-
42 τρισχίλιαι. ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδα-
na Apostolorum, & communicatione * & fractione panis, & — * fractionis
χῇ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ
orationibus. Fiebat autē omni animæ timor:
43 ταῖς προσευχαῖς. ἐγένετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος· — † quoque
multaque † prodigia & signa per Apostolos fiebant ⁿ. — ⁿ in Hierusalē & metus erat magnus in vniuersis.
πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο.
Omnes * autem credentes erant ‖ in idem: & habebant om- — * etiam qui credebant,
44 πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ εἶχον ἅπαν-
nia communia. Et possessiones & † facultates ven- — ‖ pariter: † substantias
45 τα κοινὰ, καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπί-
debant: & diuidebant illa omnibus, prout ⁿ quis opus habebat. — ⁿ cuique opus erat. Quotidiè
πρασκον, καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι, καθότι ἄν τις χρείαν εἶχε.
Per diem quoque perdurantes vnanimiter in
46 καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ
templo, * frangentésque per domum panem, sumebant ‖ alimentum in — * & circa domos ‖ cibum cum
ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν
exultatione, & simplicitate cordis, † Laudantes Deum, & — † Collaudantes
47 ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας, αἰνοῦντες τὸν θεὸν, καὶ
habentes gratiam ad omnem plebem. At Dominus ⁿ apponebat — ⁿ autem augebat qui salui fiebant quotidie in idipsum.
ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει
eos qui salui fiebant per diem ecclesiæ.
τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ.

CAP. III. γ'

In idipsum autem Petrus & Ioannes ascendebant in templum,
1 Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν,
ad horam orationis nonam. Et quidam vir
2 ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐνάτην. καί τις ἀνὴρ
‖ claudus ex vtero matris suæ existens, baiulabatur: quem po- — ‖ qui erat
χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐβαστάζετο, ὃν ἐτί-
nebant † per diem ad portam templi, ⁿ dictam — † quotidie ⁿ quæ dicitur
θουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ, τὴν λεγομένην

*Speciosa, vt peteret ‖ à cùm vidisset ‡ incipientes

*Speciosam, petere eleemosynam ab introeuntibus in
ὡραίαν, τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς
templum. ‖ Qui videns Petrum & Ioannem ‡ futuros introi-
τὸ ἱερόν. ὃς ἰδὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέ- 3
*vt acciperet re in templum, rogabat *eleemosynam. *Intendens autem Pe-
*Intuens ᵃἐρωτάω ναι εἰς τὸ ἱερόν, ᵃἠρώτα ἐλεημοσύνην. ἀτενίσας δὲ Πέ- 4
trus in eum cum Ioanne, dixit: Respice in nos.
τρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ Ἰωάννῃ, εἶπε, Βλέψον εἰς ἡμᾶς.
‖ At ille intendebat in eos, sperans ‡ se accepturū ‖ Ille autem attendebat eis, expectans aliquid ab eis ‡ accipere.
ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ᾽ αὐτῶν λαβεῖν. 5
Dixit autem Petrus: Argentum & aurum non est mihi:
εἶπε δὲ Πέτρος, ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι· 6
quod autē habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Christi
ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι· ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ
*apprehensa eius Nazareni surge, & ambula. Et *apprehendens ipsum
‖ eum: & ναζωραίου ἔγειραι καὶ περιπάτει. καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς 7
‡ consolidatæ dextra manu, alleuauit. protinus autem ‡ confirmatæ sunt eius
δεξιᾶς χειρὸς ἤγειρε. παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ
bases & plantæ. Et exiliens stetit, & am-
βάσεις καὶ τὰ σφυρά. καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη, καὶ περι- 8
bulabat: & intrauit cum illis in templum ambulans, & exi-
επάτει, καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν καὶ ἁλ-
liens, & laudans Deum. Et vidit eum omnis populus
λόμενος καὶ αἰνῶν τὸν Θεόν. καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς 9
ambulantem, & laudantem Deum. Cognoscebantque ⁿ
ⁿ autem περιπατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν Θεόν. ἐπεγίνωσκόν τε 10
* qui sedebat illum quòd ipse erat ad eleemosynam *sedens ad
αὐτὸν ὅτι οὗτος ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ
Speciosam portam templi: & impleti sunt stupore & extasi
ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως
‖ in eo quod ‖ super contingente ei. Tenente autem sana-
contigerat illi. Cùm teneret ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ. κρατοῦντος δὲ τοῦ ἰαθέν- 11
to claudo Petrum & Ioannem, cucurrit ad eos
τος χωλοῦ τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην, συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς
‡ quæ appellatur omnis populus ad porticum ‡ vocatam Salomonis, stupentes.
πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ Σολομῶντος, ἔκθαμβοι.
Videns autem Petrus, respondit ad populum: Viri Is-
ἰδὼν δὲ Πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν, ἄνδρες Ἰσ- 12
ⁿ nos raelitæ, quid miramini in hoc: aut ⁿ nobis quid *attenditis, quasi
*intuemini, ραηλῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε ὡς
‖ nostra ⁿ fecerimus ‖ propria virtute aut pietate ⁿ iis qui fecimus ambulare ‡ eum?
‡ hunc ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν;
*Deus Deus Abraham, & * Isaac, & * Iacob, Deus patrum
ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων 13
*filium nostrorum glorificauit *puerum suum Iesum: quem vos ‖ tradidistis,
‖ quidem ἡμῶν ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς παρεδώκατε,
& negastis eum ante faciem Pilati, iudicante illo
* ἀρνέω καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν κατὰ πρόσωπον Πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου
dimitti. Vos autem sanctum & iustum negastis:
ἀπολύειν. ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, 14
& petistis virum homicidam donari vobis.
καὶ ἠτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν·
*Auctorē verò *At principem vitæ interfecistis, quem Deus suscitauit
τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε, ὃν ὁ Θεὸς ἤγειρεν 15
‖ à ‖ ex mortuis: cuius nos testes sumus. Et in fide
ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν· καὶ ἐπὶ τῇ πίστει 16
‡ vos nominis eius, hunc quem ‡ videtis & nostis, confirmauit no-
ᵇ στερεόω τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τοῦτον ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ᵇἐστερέωσε τὸ ὄνο-
*est, men eius: & fides quæ per eum ⁿ, dedit * illi integritatem
*integram sanitatem istam μα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ δι᾽ αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν
hanc in conspectu omnium vestrum. Et nunc fratres
ταύτην ἀπέναντι πάντων ὑμῶν. καὶ νῦν ἀδελφοί, 17
scio quia per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri.
οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν.
‖ autem At Deus ‖ quæ prænuntiauit per os omnium Pro-
ὁ δὲ Θεὸς ἃ προκατήγγειλε διὰ στόματος πάντων τῶν προ- 18
‡ suum, phetarum suorum, pati Christum ‡ impleuit sic.
φητῶν αὐτοῦ, παθεῖν τὸν Χριστόν, ἐπλήρωσεν οὕτω.
ⁿ vt deleantur Pœnitemini igitur, & conuertimini ⁿ ad deleri
ᶜ ἐξαλείφω μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε εἰς τὸ ᶜἐξαλειφθῆναι 19
vestra peccata: Vt cùm venerint tempora refri-
ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας, ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀνα- 20
* eum qui prædicatus est gerij à conspectu Domini, & miserit * pro-
ψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ Κυρίου, καὶ ἀποστείλῃ τὸν ᵈπροκε-
ᵇ προχειρίζω positum vobis Iesum Christum, Quem oportet cælum
χειρισμένον ὑμῖν Ἰησοῦν Χριστόν, ὃν δεῖ οὐρανὸν 21
quidem suscipere vsque in tempora restitutionis omnium, quæ
μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων ὧν
locutus est Deus per os omnium sanctorum suorum Prophe-
ἐλάλησεν ὁ Θεὸς διὰ στόματος πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ προφη-
tarum à seculo. Moyses quidē enim ad patres
τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος. Μωσῆς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς πατέρας 22
dixit: Quoniam Prophetam vobis resuscitabit Dominus Deus vester de
εἶπεν, ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν
fratribus vestris, tanquā me: ipsum audietis iuxta omnia quæcunque
* vobis. ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν
locutus fuerit * ad vos. Erit autem, omnis anima quæ
ᵉ ἐξολο- λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς· ἔσται δέ, πᾶσα ψυχὴ ἥτις ἐὰν 23
θρεύω non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe.
μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ᵉἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ.

Et omnes autem Prophetæ à Samuel & de-
24 καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ Σαμουὴλ καὶ τῶν κα-
inceps, ‡ quotcunque locuti sunt, & annuntiauerunt dies istos. ‡ qui
θεξῆς, ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας.
Vos estis filij Prophetarum, & testamenti quod disposuit
25 ὑμεῖς ἐστε υἱοὶ τῶν προφητῶν, καὶ τῆς διαθήκης ἧς ᵃδιέθετο ᵃ διατίθημι
Deus ad patres nostros, dicens ad Abraham: Et in
ὁ Θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς Ἀβραάμ, καὶ ἐν
semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ.
τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσονται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς.
Vobis primùm Deus resuscitans ‖ puerum suum Iesum, ‖ filium
26 ὑμῖν πρῶτον ὁ Θεὸς ἀναστήσας τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν,
misit eum benedicentem vobis: ‡ in auerti vnum- ‡ vt conuertat se vnusquisque
ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογοῦντα ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκα- ⁿ nequitia sua.
quemque à ⁿ nequitiis vestris.
στον ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

CAP. IIII. δ′.

Loquentibus autem illis ad populum, superuenerunt eis
1 Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαόν, ᵃἐπέστησαν αὐτοῖς ᵃ ἐφίστημι
Sacerdotes, & magistratus templi, & Sadducæi,
οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ, καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι,
* Labore affecti propter docere eos populum, & ‖ an- * dolētes quòd docerent
2 διαπονούμενοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαόν, καὶ κα- ‖ annuntiarent in Iesum
nuntiare in Iesu resurrectionem ‡ mortuorum: ‡ ex mortuis:
ταγγέλλειν ἐν τῷ Ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν· ⁿ in eos
Et iniecerunt ⁿ eis manus: & posuerunt ‖ in custodiam ‖ eos
3 καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ ᵇἔθεντο εἰς τήρησιν ᵇ τίθημι
in crastinum. erat enim vespera iam.
εἰς τὴν αὔριον· ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη.
Multi autem ‡ audientium verbum, crediderunt: & fa- ‡ eorum qui audierant
4 πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ ἐγε-
ctus est numerus virorum quasi millia quinque.
νήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ὡσεὶ χιλιάδες πέντε.
Factum est autem in crastinum, * congregari eorum prin- * vt congregarentur
5 ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρ- ᶜ συνάγο-
cipes, & Seniores, & ⁿ Scribas in Hierusalem,
χοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς εἰς Ἱερουσαλήμ· μαι
Et ‖ Annam principem Sacerdotum, & ‡ Caipham, & Ioannem, & ⁿ Scribæ ‖ Annas princeps
6 καὶ Ἄνναν τὸν ἀρχιερέα, καὶ Καϊάφαν, καὶ Ἰωάννην, καὶ ‡ Caiphas, & Ioannes, &
Alexandrum, & quotquot erant de genere ⁿ Pontificali. Alexander,
Ἀλέξανδρον, καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ. ⁿ Sacerdotali.
Et statuentes eos in medio, * percontati sunt, In qua * interrogabāt,
7 καὶ ᵈστήσαντες αὐτοὺς ἐν μέσῳ, ἐπυνθάνοντο, ἐν ποίᾳ ᵈ ἵστημι
virtute aut in quo nomine fecistis hoc vos?
δυνάμει ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὑμεῖς;
Tunc Petrus repletus Spiritu sancto, dixit ad eos:
8 τότε Πέτρος πλησθεὶς Πνεύματος ἁγίου εἶπε πρὸς αὐτούς,
Principes populi & seniores Israel,
ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ Ἰσραήλ,
Si nos hodie diiudicamur in benefacto homi-
9 εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώ-
nis infirmi, in quo iste * seruatus est, Notum sit * saluus factus
10 που ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος ᵉσέσωσται, γνωστὸν ἔστω ᵉ σώζομαι.
omnibus vobis & omni plebi Israel, quia in nomine Ie-
πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραήλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰη-
su Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus
σοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ Θεὸς
suscitauit ‖ ex mortuis, in hoc iste astat coram vobis ‖ à
ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν
sanus. Hic est lapis ‡ nihili habitus à vobis ‡ qui reprobatus est
11 ὑγιής. οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ᾽ ὑμῶν τῶν
ædificantibus: ⁿ ille factus in caput anguli: ⁿ qui est
οἰκοδομούντων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας·
Et non est in alio * in nemine salus. ‖ Nullum enim nomen * aliquo
12 καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ ἐν οὐδενὶ ἡ σωτηρία. οὐδὲν γὰρ ὄνομά ‖ Nec
est aliud sub cælo datum in hominibus, in
ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ ᶠδεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᶠ δίδωμι
quo oporteat ‡ seruari nos. Videntes autem Pe- ‡ saluos fieri
13 ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς. θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ Πέ-
tri * libertatem & Ioannis, & ⁿ deprehendentes quòd homi- * constantiam ⁿ comperto
τρου παρρησίαν καὶ Ἰωάννου, καὶ καταλαβόμενοι ὅτι ἄνθρω-
nes ‖ illiterati sunt & idiotæ, admirabantur: ‡ cognoscebant- ‖ essent sine literis
ποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον, ἐπεγίνωσκόν ‡ &
que eos quoniam cum Iesu fuerant. At hominem
14 τε αὐτοὺς ὅτι σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν· τὸν δὲ ἄνθρωπον
ⁿ videntes cum eis stantem * illum curatum, nihil ‖ habebant ⁿ quoque * qui curatus fuerat,
βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἑστῶτα τὸν τεθεραπευμένον, οὐδὲν εἶχον ‖ poterant
contradicere. ‡ Iussis autem ⁿ ipsis extra concilium ‡ Iusserunt ⁿ eos foras
15 ἀντειπεῖν. κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου
* abire, conferebant ad inuicem, Dicentes: Quid * secedere: &
16 ἀπελθεῖν, συνέβαλον πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, τί
faciemus hominibus istis? quoniā quidē enim notum signum
ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον
factum est per eos omnibus habitantibus Hierusalem manifestum ‖, ‖ est,
γέγονε δι᾽ αὐτῶν, πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλὴμ φανερόν,
& non possumus negare. Sed vt ne ‡ super plus ‡ amplius diuulgetur
17 καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι· ἀλλ᾽ ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον
perserpat in populum, minaciter comminemur eis,
διανεμηθῇ εἰς τὸν λαόν, ἀπειλῇ ᵍἀπειλησώμεθα αὐτοῖς ᵍ ἀπειλέω

ne vltrà *loqui in nomine hoc vlli ‖homini.
μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώπῳ.
Et vocantes eos, denuntiauerunt eis omnino
καὶ καλέσαντες αὐτούς, παρήγγειλαν αὐτοῖς τὸ καθόλου 18
‖non loqui, neque ¶docere in nomine Iesu.
μὴ φθέγγεσθαι, μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ.
At Petrus ª & Ioannes respondentes ad eos dixerunt:
ὁ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀποκριθέντες πρὸς αὐτοὺς εἶπον, 19
Si iustum est in conspectu Dei, vos audire potius quàm
εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ
Deum, iudicate. Non possumus enim nos quæ vidimus &
θεοῦ, κρίνατε. οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἴδομεν καὶ 20
audiuimus, non loqui. *Illi vero comminantes,
ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν. οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι 21
dimiserunt eos: ‖nihil inuenientes quomodo punirent
ἀπέλυσαν αὐτούς, μηδὲν εὑρίσκοντες τό, πῶς κολάσωνται
eos propter populum: quia omnes ¶glorificabant Deum super fa-
αὐτούς, διὰ τὸν λαόν, ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γε-
cto. Annorũ enim erat *plurium quadraginta homo
γονότι. ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων τεσσαράκοντα ὁ ἄνθρωπος 22
in quo factũ fuerat signum istud sanitatis. Dimissi
ἐφ' ὃν ἐγεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως. ἀπολυθέντες 23
autẽ venerunt ad *proprios: & annuntiauerunt ‖quanta ad eos
δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους, καὶ ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς
principes Sacerdotũ & seniores dixissent. ¶Ii autem audientes,
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον. οἱ δὲ ἀκούσαντες 24
vnanimiter leuauerunt vocem ad Deum, & dixerunt: Domine, tu
ὁμοθυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν θεόν, καὶ εἶπον, δέσποτα σὺ
Deus qui fecisti cælum, & terram, & mare, & omnia
ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα
quæ in eis ª: Qui *per os ‖ Dauid pueri tui ª dicẽs [fuisti]
τὰ ἐν αὐτοῖς· ὁ διὰ στόματος Δαβὶδ τοῦ παιδός σου εἰπών, 25
¶Vt quid fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania?
ἱνατί ª ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ᵇ ἐμελέτησαν κενά;
Astiterunt reges terræ, & principes *coacti
παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθη- 26
sunt in idem aduersus Dominum & aduersus Christum eius.
σαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ.
‖Coacti sunt enim in veritate in sanctum puerum tuum Iesum,
συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου Ἰησοῦν, 27
quem vnxisti, Herodésque, & Pontius Pilatus, cum gentibus &
ὃν ἔχρισας, Ἡρώδης τε καὶ Πόντιος Πιλάτος, σὺν ἔθνεσι καὶ
populis Israel, Facere quæcunque manus tua & consilium tuum
λαοῖς Ἰσραήλ, ποιῆσαι ὅσα ἡ χείρ σου καὶ ἡ βουλή σου 28
*præfiniuit fieri. Et nunc Domine respice in
προώρισε γενέσθαι. καὶ τὰ νῦν κύριε ἔπιδε ἐπὶ τὰς 29
minas eorum: & da seruis tuis cum fiducia omni
ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρησίας πάσης
loqui verbum tuum, In ¶ manum tuam *extendere
λαλεῖν τὸν λόγον σου, ἐν τῷ τὴν χεῖρά σου ἐκτείνειν 30
in sanitatem, & signa & prodigia fieri per nomen
εἰς ἴασιν, καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ
sancti *pueri tui Iesu. Et ‖precatis eis, mo-
ἁγίου παιδός σου Ἰησοῦ. καὶ δεηθέντων αὐτῶν ᶜ ἐσα- 31
tus est locus in quo erant congregati: & repleti sunt om-
λεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαν-
nes Spiritu sancto: & loquebantur verbum Dei cum
τες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ μετὰ
fiducia. At multitudinis ¶ credentium erat cor
παρρησίας. τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρ- 32
ª & anima vna: * & neque vnus quicquam existentium ei, dicebat
δία καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ, ἔλεγεν
proprium esse: sed erant illis omnia communia.
ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά.
Et magna virtute reddebant testimonium Apo-
καὶ μεγάλῃ δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπό- 33
stoli resurrectionis Domini * Iesu Christi: ‖ gratiaque magna
στολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ, χάρις τε μεγάλη
erat in *omnes eos. Neque enim egens quisquam erat ¶in
ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς. οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν 34
ipsis. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, ven-
αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πω-
dentes afferebant pretia ª venditorum,
λοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν ᵈ πιπρασκομένων,
Et ponebant ante pedes Apostolorum. Diuidebatur
καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων· διεδίδοτο 35
autem singulis, prout *quis opus habebat. Iosis autem ‖cog-
δὲ ἑκάστῳ καθότι ἄν τις χρείαν εἶχεν. Ἰωσῆς δὲ ὁ ἐπι- 36
nominatus Barnabas ab Apostolis, (quod est interpreta-
κληθεὶς Βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ὅ ἐστι μεθερμηνευό-
tum, Filius consolationis) Leuites, Cyprius genere,
μενον, υἱὸς παρακλήσεως, Λευΐτης, Κύπριος τῷ γένει,
¶Existente ei agro, vendito attulit ª pecuniam, &
ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα, καὶ 37
posuit ante pedes Apostolorum.
ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

Marginal glosses: *loquantur ‖hominum. ‖ne loquerẽtur ¶docerent ª verò *At ‖non ¶clarificabant id quod factũ fuerat, in eo quod acciderat *amplius *suos: ‖eis ¶Qui cùm audissent, ª sunt: *Spiritu sancto ‖patris nostri ª dixisti: ¶Quare ª φρυάττω ᵇ μελετάω *conuenerunt in vnum ‖Conuenerunt verè in ciuitate ista aduersus *decreuerunt ¶eo quòd ª extendas ad sanitates, *filij ‖cùm orassent, ᶜ σαλεύω ¶autem ª vnum *nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat: *nostri ‖& *omnibus illis. ¶inter illos. ª eorum quæ vendebant, ᵈ πιπράσκω *cuique erat Ioseph ‖qui est ¶Cùm haberet agrum, vendidit eum: & ª pretium,

CAP. V. ε.

Vir autem quidã Ananias nomine, cum Sapphira vxore
Ἀνὴρ δέ τις Ἀνανίας ὀνόματι, σὺν Σαπφείρῃ τῇ γυναικὶ 1
sua vendidit *possessionem: Et ¶interuertit de pretio ‖,
2 αὐτοῦ ἐπώλησε κτῆμα· καὶ ª ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς,
conscia etiam vxore sua: & afferens partem quandã ad
συνειδυίας καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐνέγκας μέρος τι παρὰ
pedes Apostolorum posuit. Dixit autem Petrus:
3 τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν. εἶπε δὲ Πέτρος,
Anania, ¶propter quid impleuit satanas cor tuum, men-
Ἀνανία, διατί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύ-
tiri te ª Spiritum sanctum, & interuertere de pretio
σασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς τιμῆς
*prædij? Nonne manens tibi manebat: & venundatum in tua
4 τοῦ χωρίου; οὐχὶ μένον σοὶ ἔμενε, καὶ ᵇ πραθὲν ἐν τῇ σῇ
potestate erat? ‖Quid quod posuisti in corde tuo rem
ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε; τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα
hanc? Non es mentitus hominibus, sed Deo.
τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ.
Audiens autem Ananias verba hæc, ¶cadens expirauit.
5 ἀκούων δὲ Ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους, πεσὼν ᵇ ἐξέψυξε.
Et factus est timor magnus super omnes *audientes ‖ hæc.
καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.
Surgentes autem iuuenes ‖corripuerunt eum, & efferen-
6 ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτόν, καὶ ἐξενέγκαν-
tes sepelierunt. Factũ est autẽ quasi horarum trium spatium, &
7 τες ἔθαψαν. ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τριῶν διάστημα, καὶ
vxor ipsius, nesciens ¶ factum, introiuit.
ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς, εἰσῆλθεν.
Respondit autem ei Petrus: Dic mihi ª, si tanti a-
8 ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ Πέτρος, εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χω-
grum vendidistis? * Illa autẽ dixit: Etiam tanti.
ρίον ἀπέδοσθε; ἡ δὲ εἶπε, ναί, τοσούτου.
At Petrus ‖ ait ad eam: Quid ¶ quòd conuenit vobis
9 ὁ δὲ Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτήν, τί ὅτι ᶜ συνεφωνήθη ὑμῖν
tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum qui sepelierunt
πειράσαι τὸ πνεῦμα κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων
virum tuum, ad ostium, & efferent te.
τὸν ἄνδρα σου, ἐπὶ τῇ θύρᾳ· ᵈ καὶ ἐξοίσουσί σε.
Cecidit autem confestim ante pedes eius, * & ex-
10 ἔπεσε δὲ παραχρῆμα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐξέ-
pirauit. Intrantes autem iuuenes, inuenerunt illam mortuam: &
ψυξεν. εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι, εὗρον αὐτὴν νεκράν, καὶ
*efferentes sepelierunt ad virum suum.
ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς·
Et factus est timor magnus in vniuersa ecclesia, &
11 καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, καὶ
in omnes ‖ audientes hæc.
ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.
Per autem manus Apostolorum fiebant signa & pro-
12 διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγένετο σημεῖα καὶ τέ-
digia in plebe multa. Et erant vnanimiter omnes in
ρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά. καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν
porticu Salomonis. At cæterorum ¶ nemo audebat
13 τῇ στοᾷ Σολομῶντος· τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα
ª coniungi illis: sed magnificabat eos populus.
κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός.
Magis autem * apponebantur credentes Domino ‖multitudines
14 μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ πλήθη
virorum que ac mulierum: ¶ Vt & secundum plateas
15 ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὥστε κατὰ τὰς πλατείας
ª efferre infirmos, & * ponere in lectulis ac grabbatis,
ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραβάτων,
vt ¶ venientis Petri, etsi vmbra ª obumbraret quenquam illorum: *
ἵνα ἐρχομένου Πέτρου κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν.
‖Conueniebat autem & multitudo earũ quæ ¶circa ciuitatum in Hieru-
16 συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων εἰς Ἱερου-
salem, afferentes ægros & vexatos à spiritibus
σαλήμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων
immundis: qui curabantur omnes.
ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες.
Exurgens autẽ princeps Sacerdotũ & omnes qui cum illo ª (illa existens
17 ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἡ οὖσα
hæresis Sadducæorum) repleti sunt zelo:
αἵρεσις τῶν Σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου,
Et iniecerunt manus suas in Apostolos: &
18 καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους, καὶ
posuerunt eos in custodia publica.
ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ.
Angelus autem Domini per noctem * aperuit ianuas
19 ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς
‖custodiæ, educensque eos, dixit:
φυλακῆς, ἐξαγαγών τε αὐτοὺς, εἶπε,
Ite: & stantes loquimini in templo plebi
20 πορεύεσθε, καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ
omnia verba vitæ huius.
πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης.
¶ Audientes autem intrauerunt ª sub diluculum in templum, &
21 ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερόν, καὶ
docebant. Aduenniens autẽ princeps Sacerdotũ & qui cum eo *,
ἐδίδασκον. παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ,
conuocauerunt concilium & ‖omnem senatum filiorum
συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν

Marginal glosses: *agrum: ¶fraudauit ‖agri, ª νοσφίζω ¶cur tentauit ª Spiritui sancto, & fraudare *agri? ᵇ πράττω ‖Quare ¶cecidit, & ᵇ ἐκπνέω *qui audierũt. ‖amouerunt ¶quod fuerat ª mulier, *At ‖autem ¶vtique ᶜ συμφωνέω ᵈ ἐκφέρω *extulerunt, & ‖qui audierunt ¶autem ª se iungere * augebatur credentium in ‖multitudo ¶Ita vt in ª eiicerent * ponerent ¶venientè Petro saltem ª illius * & liberarẽtur omnes ab infirmitatibus suis. ‖Concurrebat ¶vicinarum * erant, quæ est * aperiens ‖carceris, & ¶Qui cùm audissent, ª diluculò * erant, ‖omnes seniores

Israel: Et miserunt ad carcerem *adduci eos.
ἰσραήλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθῆναι αὐτούς.
‖ At ministri accedentes non inuenerunt eos in cu-
οἱ δὲ ὑπηρέται παραγενόμενοι οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυ- 22
stodia. reuersi autem nuntiauerunt, Dicentes: *Quod
λακῇ. ἀναστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν, λέγοντες, ὅτι τὸ 23
quidem carcerem inuenimus clausum, †in omni securi-
μὲν δεσμωτήριον εὕρομεν κεκλεισμένον ἐν πάσῃ ἀσφα-
tate, & custodes stantes ante ianuas: aperientes autem
λείᾳ, καὶ τοὺς φύλακας ἑστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν, ἀνοίξαντες δὲ,
intus neminem inuenimus. Vt autē audierunt sermones hos
ἔσω οὐδένα εὕρομεν. ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους 24
*& Pontifex & præfectus templi & principes Sacerdotū, ambigebāt
ὅ,τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν
de illis quidnam fieret hoc. Adueniens autem
περὶ αὐτῶν, τί ἂν γένοιτο τοῦτο. παραγενόμενος δέ 25
quidam nuntiauit eis, dicens: Quia ecce viri quos posuistis in
τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς λέγων, ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς ἔθεσθε ἐν
‖ custodia, sunt in templo stantes, & docentes populum.
τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν.
Tunc †abiens præfectus cum ministris, *adduxit
τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἤγαγεν 26
illos †non cum vi. timebant enim populum vt ne lapidarentur.
αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαὸν ἵνα μὴ λιθασθῶσιν.
‖ Adducentes autem illos, statuerunt in concilio. Et interro-
ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ. καὶ ἐπηρώ- 27
gauit eos princeps Sacerdotum, Dicens: †Nonne denuntiatione
τησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς, λέγων, οὐ παραγγελίᾳ 28
denuntiauimus vobis non docere in nomine isto: &
παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ; καὶ
ecce repleſtis Hierusalem doctrina vestra: & vul-
ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ βούλε-
tis superinducere super nos sanguinem hominis istius.
σθε ἐπαγαγεῖν ἐφ᾽ ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου.
Respondens autem Petrus & Apostoli dixerunt: Obedire
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπον, πειθαρχεῖν 29
oportet Deo magis, quàm hominibus. Deus patrum
δεῖ θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις. ὁ θεὸς τῶν πατέρων 30
nostrorū suscitauit Iesum, quem vos interemistis suspendentes
ἡμῶν ἤγειρεν ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες
in ligno. Hunc Deus principem & saluatorem exaltauit
ἐπὶ ξύλου· τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσε τῇ 31
dextera sua, *dare pœnitentiam Israeli, & remissionē peccato-
δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι μετάνοιαν τῷ ἰσραὴλ, καὶ ἄφεσιν ἁμαρ-
rum. Et nos sumus eius testes verborum horum,
τιῶν. καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων, 32
& Spiritus verò sanctus, quē dedit Deus ‖ obedientibus
καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν
sibi. †Illi autem audientes, furebant: & consulebant
αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο, καὶ ἐβουλεύοντο 33
tollere illos. Surgens autē quidā in concilio Pha-
ἀνελεῖν αὐτούς. ἀναστὰς δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ φα- 34
risæus nomine Gamaliel, legisdoctor, *honoratus om-
ρισαῖος, ὀνόματι γαμαλιὴλ, νομοδιδάσκαλος τίμιος παν-
ni populo, iussit foras ‖ breue quid apostolos fieri.
τὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσεν ἔξω βραχύ τι τοὺς ἀποστόλους ποιῆσαι.
Dixitque ad illos: Viri Israelitæ, attendite
εἶπέ τε πρὸς αὐτοὺς, ἄνδρες ἰσραηλῖται, προσέχετε 35
vobis ipsis super hominibus istis quid †estis futuri agere.
ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, τί μέλλετε πράσσειν.
Ante enim hos dies extitit Theudas, dicens esse aliquē
πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη θευδᾶς, λέγων εἶναί τινα 36
seipsum magnum: cui *aduocatus est numerus virorum circiter qua-
ἑαυτὸν μέγαν, ᾧ προσεκλήθη ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὡσεὶ τε-
dringentorum: qui ‖ sublatus est: & omnes quicunque †assensi sunt ei, dis-
τρακοσίων· ὃς ἀνῃρέθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διε-
soluti sunt, & facti sunt ad nihilum, Post hunc extitit Iu-
λύθησαν, καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν. μετὰ τοῦτον ἀνέστη ἰού- 37
das Galilæus in diebus *descriptionis, & auer-
δας ὁ γαλιλαῖος, ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέ-
tit populum multum post se: & ipse periit, & om-
στησε λαὸν ἱκανὸν ὀπίσω αὐτοῦ· κἀκεῖνος ἀπώλετο, καὶ πάν-
nes quotquot ‖ assensi sunt ei, dispersi sunt.
τες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν.
Et nunc †dico vobis, *absistite ab hominibus istis,
καὶ τὰ νῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τού- 38
& finite illos: quoniam si *sit ex hominibus consilium
των, καὶ ἐάσατε αὐτούς, ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ
hoc aut opus hoc, dissoluetur.
αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται·
Si verò ex Deo est, non ‖ potestis dissoluere id: ne forte
εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστιν, οὐ δύνασθε καταλῦσαι αὐτό, μήποτε 39
& Deo †pugnantes inueniamini. Consenserunt autem illi.
καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. ἐπείσθησαν δὲ αὐτῷ·
Et conuocantes Apostolos, *cædentes denuntia-
καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους, δείραντες παρήγ- 40
uerunt ‖ non loqui in nomine Iesu: & dimiserunt
γειλαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ· καὶ ἀπέλυσαν
eos. †Illi quidem igitur ibant gaudentes à conspectu
αὐτούς. οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου 41

*vt adducerentur. ‖ Cùm autem venissent ministri, & aperto carcere non inuenissent illos, †cum omni diligentia, *magistratus *τίθημι ‖ carcerem, b ἵστημι †abiit magistratus *& *sine c λιθάζω ‖ Et cùm adduxissent †Præcipiendo præcepimus vobis ne doceretis d διαχειρίζω *ad dandam ‖ omnibus †Hæc cùm audissent, dissecabantur: & cogitabant interficere e διαπρίω *honorabilis vniuersę plebi, ‖ ad breue homines †acturi sitis *consensit f προσκαλέω ‖ occisus †credebant ei, dissipati sunt, & redacti *professionis, ‖ consenserunt †itaque *discedite *est †poteritis eos †repugnare *cæsis ‖ ne loquerētur †Et

concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu
τοῦ συνεδρίου, ὅτι κατηξιώθησαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἰησοῦ
‖ contumelia affici. Totúmque diem in templo & circa
42 ἀτιμασθῆναι· πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ κατ᾽
†domum non cessabant docentes, & euangelizantes Iesum
οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι ἰησοῦν
Christum.
τὸν χριστόν.

CAP. VI. ϛʹ.

In autem diebus illis, *multiplicantibus discipulis,
1 Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν,
factum est murmur Græcorum aduersus Hebræos: ‖ quòd
ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς ἑβραίους, ὅτι
despicerentur in ministerio quotidiano viduæ
παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι
eorum. †Aduocantes autem duodecim multitudinē
2 αὐτῶν. προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος
discipulorum, dixerunt: Non *placitum est nos *derelinquentes
τῶν μαθητῶν, εἶπον, οὐκ ἀρεστόν ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας
sermonem Dei, ‖ ministrare mensis.
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, διακονεῖν τραπέζαις.
Considerate ergo, fratres, viros ex vobis †testimonio
3 ἐπισκέψασθε οὖν ἀδελφοὶ, ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρου-
probatos septem, plenos Spiritu sancto & sapientia: quos con-
μένους ἑπτὰ, πλήρεις πνεύματος ἁγίου καὶ σοφίας, οὓς κατα-
stituamus super *vsu hoc. Nos verò orationi
4 στήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης. ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ
& ministerio verbi *perdurabimus.
καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν.
Et placuit sermo coram omni multitudine. Et ele-
5 καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους· καὶ ἐξε-
gerunt Stephanum virum plenum fide & Spiritu sancto,
λέξαντο στέφανον, ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου,
& Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, &
καὶ φίλιππον, καὶ πρόχορον, καὶ νικάνορα, καὶ τίμωνα, καὶ
Parmenam, & Nicolaum aduenam Antiochenum.
παρμενᾶν, καὶ νικόλαον προσήλυτον ἀντιοχέα·
*Quos statuerunt ‖ coram Apostolis: & †precati
6 οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων· καὶ προσευξάμενοι
imposuerunt eis manus. Et verbum Dei
7 ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας. καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ
crescebat: & multiplicabatur numerus discipulorum in Hieru-
ηὔξανε, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν ἱερου-
salem valde: multaque *turba Sacerdotum obediebat fidei.
σαλὴμ σφόδρα, πολύς τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει.
Stephanus autem plenus *fide & fortitudine faciebat prodigia
8 στέφανος δὲ πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα
& signa magna in populo. Surrexerunt autem quidā
9 καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. ἀνέστησαν δέ τινες
eorū qui de synagoga ‖ dicta Libertinorum, & Cyre-
τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης λιβερτίνων, καὶ κυρη-
nensium, & Alexandrinorum, & eorū qui †à Cilicia & Asia, *simul al-
ναίων καὶ ἀλεξανδρέων, καὶ τῶν ἀπὸ κιλικίας καὶ ἀσίας, συζη-
tercantes Stephano: Et non poterant resistere
10 τοῦντες τῷ στεφάνῳ· καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ
sapientiæ & Spiritui *quo loquebatur. Tunc summiserunt
11 σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει. τότε ὑπέβαλον
viros, ‖ dicentes: Quòd audiuimus eum dicentem verba
ἄνδρας λέγοντας, ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα
†blasphema in Moysen & Deum. Commoueruntque
12 βλάσφημα εἰς μωσῆν καὶ τὸν θεόν. συνεκίνησάν τε τὸν
plebem, & Seniores, & Scribas, & *in-
λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπι-
stantes corripuerunt eum: & adduxerunt in concilium:
στάντες συνήρπασαν αὐτὸν, καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον·
‖ Statueruntque testes falsos †dicentes: Homo iste
13 ἔστησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς λέγοντας, ὁ ἄνθρωπος οὗτος
non cessat verba blasphema *loquens aduersus locum sanctum
οὐ παύεται ῥήματα βλάσφημα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου
& Legem. Audiuimus enim eum dicentem:
14 καὶ τοῦ νόμου· ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος,
quoniā Iesus Nazarenus hic *dissoluet locum istum: &
ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον, καὶ
mutabit *mores quos tradidit nobis Moyses.
ἀλλάξει τὰ ἔθη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν μωυσῆς.
Et ‖ attendentes in eum omnes †sedentes in
15 καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν ἅπαντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ
concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem angeli.
συνεδρίῳ, εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου.

CAP. VII. ζʹ.

Dixit autē princeps Sacerdotū: Si hæc ita *habent?
1 Εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεύς, εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει;
‖ Is verò ait: Viri fratres & patres, audite: Deus
2 ὁ δὲ ἔφη, ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε· ὁ θεὸς
gloriæ apparuit patri nostro Abrahæ †existenti in Mesopo-
τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν ἀβραὰμ ὄντι ἐν τῇ μεσοπο-
tamia, priùs quàm *habitare eum in Charran:
ταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν χαῤῥάν,

‖ contumeliam pati. Omni autem die †domos *crescente numero discipulorum, ‖ eo †Conuocantes *æquum *derelinquere verbum ‖ & †boni testimonij *opus *instantes erimus. a προσκαρτερέω b ἀρέσκω *Hos ‖ ante cōspectū Apostolorum: †orantes c αὐξάνω *etiam *gratia ‖ quæ appellatur †erant *disputantes cum *qui *propter quod redarguebātur ab eo cū omni fiducia. ‖ qui dicerent se audiuisse †blasphemiæ *itaque d συγκινέω *concurrentes rapuerunt ‖ Et †qui dicerent *loqui *destruet *traditiones quas ‖ intuentes †qui sedebant *se ‖ Qui †cùm esset a ὀπτομαι *moraretur

Et dixit ad illum: Exi de terra tua & de cogna-
καὶ εἶπε πρὸς αὐτ, ἔξελθε ἐκ τ γῆς σου καὶ ἐκ τ συγγε- 3
tione tua, & veni in terram quam tibi mōnstrauero.
δείκνυμι νείας σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἄν σοι δείξω.
*exit Tunc *exiens de terra Chaldæorum, habitauit in Charran.
&
κατοικέω τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς χαλδαίων, κατῴκησεν ἐν χαῤῥάν. 4
*quā mortuus est pater Et inde, post *mori patrem eius, transtulit illum
κἀκεῖθεν, μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τ πατέρα αὐτ, μετῴκισεν αὐτ
in terram istam, in quam vos nunc habitatis.
εἰς τ γῆν ταύτην εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε·
Et non dedit illi hæreditatem in ea, nec passum
καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ, οὐδὲ βῆμα 5
pedis: & repromisit dare illi in possessionem eam, &
ποδός· καὶ ἐπηγγείλατο δοῦναι αὐτ εἰς κατάσχεσιν αὐτ, καὶ
*cùm non haberet filium. ‖ei semini eius post ipsum, *non existente ei nato.
τ σπέρματι αὐτ μετ᾽ αὐτ, οὐκ ὄντος αὐτ τέκνου.
Locutus est autem sic Deus, quia erit semen eius acco-
ἐλάλησε δὲ οὕτως ὁ θεός, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτ πάροι- 6
*eos *eos annis quadringentis: la in terra aliena: & seruituti subiicient *id, & male tractabūt *annis
κον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη
quadringentos: Et gentem cui seruierint, iudicabo ego,
τετρακόσια· καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγώ, 7
dixit Deus. & post hæc exibunt: & seruient
εἶπεν ὁ θεός. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται, καὶ λατρεύσουσί
*testamentum mihi in loco isto. Et dedit illi *pactum
μοι ἐν τ τόπῳ τούτῳ. καὶ ἔδωκεν αὐτ διαθήκην 8
circuncisionis: & sic genuit Isaac, & circuncidit eum
περιτέμνω περιτομῆς, καὶ οὕτως ἐγέννησε τ ἰσαάκ, καὶ περιέτεμεν αὐτὸν
die octauo: & Isaac, Iacob: & Iacob,
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ· καὶ ὁ ἰσαὰκ τὸν ἰακώβ, καὶ ὁ ἰακὼβ τοὺς
duodecim patriarchas. Et Patriarchæ æmulantes
δώδεκα πατριάρχας. καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες 9
ἀποδί- Ioseph vendiderunt in Aegyptum: & erat Deus cum eo:
δωμι τ ἰωσὴφ ἀπέδοντο εἰς αἴγυπτον· καὶ ἦν ὁ θεὸς μετ᾽ αὐτ·
Et eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius: & de-
ἐξαιρέω καὶ ἐξείλετο αὐτ ἐκ πασῶν τ θλίψεων αὐτ, καὶ ἔδω- 10
*super dit ei gratiam & sapientiam in cōspectu Pharaonis regis Aegy-
κεν αὐτ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον φαραὼ βασιλέως αἰγύ-
pti, & constituit eum præpositum super Aegyptum, & *omnē
*Aegyptum πτου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ᾽ αἴγυπτον, καὶ ὅλον
domum suam. Venit autem fames in vniuersam *terram Aegypti
τ οἶκον αὐτ. ἦλθε δὲ λιμὸς ἐφ᾽ ὅλην τ γῆν αἰγύπτου 11
& Chanaan, & tribulatio magna: & non inueniebant ci-
‖Cùm audisset esse frumentū καὶ χαναάν, καὶ θλίψις μεγάλη, καὶ οὐχ εὕρισκον χορτάσ-
bos patres nostri. ‖Audiens autem Iacob *existentia fru-
ματα οἱ πατέρες ἡμ. ἀκούσας δὲ ἰακὼβ ὄντα σῖ- 12
menta in Aegypto, misit patres nostros primum:
τα ἐν αἰγύπτῳ, ἐξαπέστειλε τοὺς πατέρας ἡμ πρῶτον·
‖ā Et in secundo cognitus est Ioseph *fratribus suis:
ἀναγνω- καὶ ἐν τ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτ, 13
ρίζω &*manifestum illum est Pharaoni genus ‖Ioseph,
*manifestatū ‖eius. καὶ φανερὸν ἐγένετο τ φαραὼ τὸ γένος τ ἰωσήφ.
Mittens autem Ioseph, accersiuit patrem suum Ia-
ἀποστείλας δὲ ἰωσὴφ μετεκαλέσατο τ πατέρα αὐτ ἰα- 14
cob, & omnem cognationem suam in septuaginta quinque
κώβ, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν αὐτ ἐν ἑβδομήκοντα πέντε
*Et animabus. *Descendit autem Iacob in Aegyptum: & defun-
τελευτάω ψυχαῖς. κατέβη δὲ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον, καὶ ἐτελεύ- 15
μετατί- ctus est ipse & patres nostri. Et translati sunt in
θημι τησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμ. καὶ μετετέθησαν εἰς 16
Sichem, & positi sunt in sepulchro quod emit Abraham pretio
συχέμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τ μνήματι ὃ ὠνήσατο ἀβραὰμ τιμῆς
*Hemor filij argenti à filiis *Emmor Sichem.
ἀργυρίου παρὰ τ υἱῶν ἐμμὸρ τ συχέμ.
Cùm autem appropinquaret tempus promissionis quam *iurauerat
*professus erat καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὤμοσεν 17
Deus Abrahæ, creuit populus, & multiplicatus est in Aegypto:
ὁ θεὸς τ ἀβραάμ, ηὔξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν αἰγύπτῳ,
‖in Aegypto, Quoadusque surrexit rex alius ‖, qui non sciebat Ioseph.
ἄχρις οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος, ὃς οὐκ ᾔδει τ ἰωσήφ. 18
*afflixit Hic circumueniens genus nostrum, *male affecit pa-
κακόω οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμ, ἐκάκωσε τοὺς πα- 19
*vt exponerēt ‖ne viuificarentur. tres nostros *ad faciendum expositos infantes suos, ‖ad non subo-
τέρας ἡμ, τ ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτ, εἰς τὸ μὴ ζωο-
Eodem ‖gratus lescere: In quo tempore natus est Moyses: & fuit *venustus
γονεῖσθαι. ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη μωσῆς, καὶ ἦν ἀστεῖος 20
*tribus mensibus Deo: qui nutritus est *menses tres in domo patris sui.
τ θεῷ, ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τ οἴκῳ τ πατρὸς αὐτ·
‖Exposito illo ‖Expositum autem illum sustulit eum filia Pharaonis,
ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν ἀνείλετο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ φαραώ, 21
& nutriuit eum sibiipsi in filium.
*& καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν·
Et eruditus est Moyses omni sapientia Aegyptiorum: *erat autem
καὶ ἐπαιδεύθη μωσῆς πάσῃ σοφίᾳ αἰγυπτίων· ἦν δὲ 22
*verbis & in operibus suis. potens in *dictis & factis ipsius. Cùm autem impleretur
δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις αὐτ. ὡς δὲ ἐπληροῦτο 23
ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor eius
αὐτ τεσσαρακονταετὴς χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τ καρδίαν αὐτ,
*vt visitaret *inuisere fratres suos filios Israel.
ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτ τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ.

Et *videns quendā ‖iniuria affectum, vltus est: & fecit vl-
24 καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον, ἠμύνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκ- *cùm vidisset ‖iniuriam patientem, vindicauit illum, ‖ei qui iniuriā sustinebat, percusso Aegyptio.
tionem *oppresso, percutiens Aegyptium.
δίκησιν τ καταπονουμένῳ, πατάξας τ αἰγύπτιον·
Existimabat autē intelligere fratres suos, quoniam Deus per
25 ἐνόμιζε δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτ, ὅτι ὁ θεὸς διὰ *at illi
manum ipsius daret illis salutem: ‖ij autē non intellexerunt.
χειρὸς αὐτ δίδωσιν αὐτοῖς σωτηρίαν· οἱ δὲ οὐ συνῆκαν.
At sequenti *die ‖visus est eis pugnantibus, & com-
26 τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνή- *verò ‖apparuit illis litigantibus: & reconciliabat
pulit eos in pacem, dicens: Viri, fratres estis vos:
λασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην, εἰπών, ἄνδρες, ἀδελφοί ἐστε ὑμεῖς· ὅπλομαι
vt quid *iniuria afficitis alij alios? At iniuria afficiens proximum,
27 ἱνατί ἀδικεῖτε ἀλλήλους; ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον, *nocens alter, vtrū? Qui autē iniuriam faciebat proximo
repulit eum, dicens: Quis te constituit principem & iudi-
ἀπώσατο αὐτόν, εἰπών, τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικα-
cem super nos? *Num interficere me tu vis, quemadmodum *Nunquid
28 στὴν ἐφ᾽ ἡμᾶς; μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον
interfecisti heri Aegyptium? Fugit autem Moyses in
29 ἀνεῖλες χθὲς τὸν αἰγύπτιον; ἔφυγε δὲ μωσῆς ἐν τ
verbo isto: & factus est aduena in terra Madian: vbi gene-
λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ μαδιάμ, οὗ ἐγέν-
rauit filios duos. Et expletis annis quadra-
30 νησεν υἱοὺς δύο. καὶ πληρωθέντων ἐτ τεσσαρά-
ginta, apparuit illi in deserto montis Sina angelus Do-
κοντα, ὤφθη αὐτ ἐν τῇ ἐρήμῳ τ ὄρους σινᾶ ἄγγελος κυ-
mini in *flamma ignis rubi. At Moyses ‖videns, admira- *igne flammæ
31 ρίου ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου. ὁ δὲ μωσῆς ἰδὼν ἐθαύ- ‖Et
tus est visum. *Accedente autem illo *considerare, facta *vt cōsideraret
μασε τὸ ὅραμα. προσερχομένου δὲ αὐτ κατανοῆσαι, ἐγέ-
est vox Domini ad eum: Ego * Deus pa- *sum
32 νετο φωνὴ κυρίου πρὸς αὐτόν· ἐγὼ ὁ θεὸς τ πατέ-
trum tuorum, Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob.
ρων σου, ὁ θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ.
Tremens autem factus Moyses, non audebat considerare.
ἔντρομος δὲ γενόμενος μωσῆς οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι.
Dixit autem illi Dominus: Solue calceamentum pedum
33 εἶπε δὲ αὐτ ὁ κύριος, λῦσον τὸ ὑπόδημα τ ποδῶν λύω
tuorum: enim locus in quo stas, terra sancta est.
σου· ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν.
Videns vidi afflictionem populi mei qui *in Aegypto, & *est
34 ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τ λαοῦ μου τ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ
gemitum eorum audiui: & descendi *eruere eos. ‖liberatē
τ στεναγμοῦ αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς. ‖ἐξαιρέω
Et nunc veni, mittam te in Aegyptum. ‖&
καὶ νῦν δεῦρο, ἀποστελῶ σε εἰς αἴγυπτον.
Hunc Moysen quem negauerunt, dicentes: Quis te consti-
35 τοῦτον τ μωσῆν ὃν ἠρνήσαντο, εἰπόντες, τίς σε κατέστη-
tuit principem & iudicem? hunc Deus principem & redēptorem
σεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν; τοῦτον ὁ θεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν
misit ‖in manu angeli *visi illi in rubo. ‖cum *qui apparuit
ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ ἀγγέλου τ ὀφθέντος αὐτ ἐν τῇ βάτῳ.
Hic eduxit illos, faciens prodigia & signa in terra
36 οὗτος ἐξήγαγεν αὐτούς, ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ
Aegypti, & in rubro mari, & in deserto *annos qua- *annis
αἰγύπτῳ καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσ-
draginta. Hic est Moyses *dicens filiis *qui dixit
37 σαράκοντα. οὗτός ἐστιν ὁ μωσῆς ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς
Israel: Prophetam vobis resuscitabit Dominus Deus vester de
ἰσραήλ, προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμ ἐκ τ *ipsum audietis
fratribus vestris tanquam me.
ἀδελφῶν ὑμ ὡς ἐμέ·
Hic est *ille factus in ecclesia in solitudine, cum *qui fuit
38 οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μετὰ ‖qui loquebatur
angelo ‖loquente ei in monte Sina, & *patri- *cum
τ ἀγγέλου τ λαλοῦντος αὐτ ἐν τ ὄρει σινᾶ, καὶ τ πατέ- *vitæ
bus nostris: qui accepit verba *viuentia dare nobis.
ρων ἡμ, ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν·
Cui noluerunt *auscultantes fieri patres nostri: sed *obedire
39 ᾧ οὐκ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμ, ἀλλ᾽
repulerunt, & aversi sunt cordibus suis in Aegyptum,
ἀπώσαντο, καὶ ἐστράφησαν ταῖς καρδίαις αὐτ εἰς αἴγυπτον, *ἀπωθέω
Dicentes ad Aaron: Fac nobis Deos qui præce-
40 εἰπόντες τ ἀαρών, ποίησον ἡμῖν θεούς, οἳ προπορεύ- ‖enim
dant nos: Nam Moyses ‖hic qui eduxit nos de terra Aegy-
σονται ἡμ· ὁ γὰρ μωσῆς οὗτος ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς αἰγύ-
pti, nescimus quid factum sit ei. Et vitulum fecerunt
41 πτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτ. καὶ ἐμοσχοποίησαν
in diebus illis: & obtulerunt hostiam simulachro:
ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τ εἰδώλῳ,
& *oblectati sunt in operibus manuum suarum. *lætabantur
καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τ χειρῶν αὐτ.
Conuertit autem Deus, & tradidit eos seruire mili-
42 ἔστρεψε δὲ ὁ θεός, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρα-
tiæ cæli, sicut scriptum est in libro Prophetarum,
τιᾷ τ οὐρανοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τ προφητ.
*Non victimas & ‖sacrificia obtulistis mihi *annos quadragin- *Nunquid hostias
μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἔτη τεσσαράκον- *annis
ta in deserto, domus Israel?
τα ἐν τῇ ἐρήμῳ οἶκος ἰσραήλ;

Et suscepistis tabernaculum Molech; & sydus Dei
καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ μολόχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ 43
vestri Rephan; figuras quas fecistis adorare eas.
ὑμῶν ῥεφάν, τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς·
Et transferam vos trans Babylonem. Tabernaculum
καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα βαβυλῶνος. ἡ σκηνὴ τοῦ 44
testimonij * erat in patribus nostris in deserto, sicut dis-
μαρτυρίου ἦν ἐν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διε-
posuit ‖ ille loquens * Moysi facere illud secundum * exemplar quod
τάξατο ὁ λαλῶν τῷ μωυσῇ, ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν
viderat. Quod & induxerunt, suscipientes patres
ἑωράκει· ἣν καὶ εἰσήγαγον διαδεξάμενοι οἱ πατέρες 45
nostri cum Iesu in possessionem Gentium, quas expulit Deus
ἡμῶν μετὰ ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν, ὧν ἐξῶσεν ὁ θεὸς
a facie patrum nostrorum vsque ‖ dies Dauid:
ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν, ἕως τῶν ἡμερῶν δαβίδ·
Qui inuenit gratiam ante Deum: & petijt * inuenire tabernacu-
ὃς εὗρε χάριν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ᾐτήσατο εὑρεῖν σκήνω- 46
lum Deo Iacob. Salomon autem ædificauit illi domum.
μα τῷ θεῷ ἰακώβ. σολομῶν δὲ ᾠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον· 47
Sed non excelsus in manufactis templis habitat, sicut
ἀλλ' οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, καθὼς 48
Propheta dicit: Cælum mihi * thronus, at
ὁ προφήτης λέγει· ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ 49
terra ‖ scabellum pedum meorũ. Quam domum ædificabitis mihi,
γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι;
dicit Dominus? aut quis locus requietionis meæ *?
λέγει κύριος· ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου;
Nonne manus mea fecit hæc omnia?
οὐχὶ ἡ χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα; 50
* Duri ceruice, & incircuncisi ‖ corde & au-
σκληροτράχηλοι, καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠ- 51
ribus, vos semper Spiritui sancto resistitis: sicut pa-
σὶν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πα-
tres vestri, * & vos. Quem Prophetarum non sunt per-
τέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίω- 52
secuti patres vestri? Et occiderunt * prænuntian-
ξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαν-
tes de aduentu iusti: cuius nunc vos proditores &
τας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ
homicidæ fuistis: Qui accepistis Legem in disposi-
φονεῖς γεγένησθε· οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διατα- 53
tiones angelorum, & non custodistis. Audientes autem hæc,
γὰς ἀγγέλων, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε. ἀκούοντες δὲ ταῦτα, 54
dissecabantur cordibus suis, & stridebant * dentes
διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας
in eum. ‖ Existens autem plenus Spiritu sancto,
ἐπ' αὐτόν. ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου, 55
intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem * ex
ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν, εἶδε δόξαν θεοῦ, καὶ ἰησοῦν ἑστῶτα ἐκ
dextris Dei. Et ait: Ecce video cælos
δεξιῶν τοῦ θεοῦ· καὶ εἶπεν, ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς 56
apertos, & filium hominis * ex dextris stantem Dei.
ἀνεῳγμένους, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ θεοῦ.
* clamantes autem voce magna, continuerunt aures suas, &
κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ, συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ 57
‖ irruerunt vnanimiter in eum. Et eijcientes * extra
ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν· καὶ ἐκβαλόντες ἔξω 58
ciuitatem, lapidabant: & testes deposuerunt vestimen-
τῆς πόλεως, ἐλιθοβόλουν. καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμά-
ta sua secus pedes adolescentis * vocati Sauli.
τια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου σαύλου·
Et lapidabant Stephanum, inuocantem, & dicentem:
καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν στέφανον, ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα, 59
Domine Iesu, suscipe spiritum meum. Positis autem genibus,
κύριε ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. θεὶς δὲ τὰ γόνατα, 60
clamauit voce magna, * Domine, ne statuas illis peccatum
ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν
hoc. Et ‖ hoc dicto obdormiuit *.
ταύτην. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη.

Margin: * Fuit cum ‖ Deus * ad Moysen vt faceret * formã quam * ἐξώθω ‖ in diebus * vt inueniret οἰκοδομέω * sedes est, ‖ autem * est? * Dura cordibus * ita * διώκω * eos qui prænuntiabant * dentibus ‖ Cùm esset * ex ‖ impetum fecerunt * eum * qui vocabatur Saulus. * dicens: ἵστημι ‖ cùm dixisset * in Domino.

CAP. VIII. η.

Saulus autem erat consentiens neci eius. Facta est
Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ. ἐγένετο 1
autẽ in illa die persecutio magna in ecclesiam * in
δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν
Hierosolymis: ‖ omnesque dispersi sunt per regiones Iu-
ἱεροσολύμοις, πάντες τε διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς ἰου-
deæ & Samariæ, præter Apostolos.
δαίας καὶ σαμαρείας, πλὴν τῶν ἀποστόλων.
* Extulerunt autem Stephanum viri * religiosi: & fece-
συνεκόμισαν δὲ τὸν στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς, καὶ ἐποιή- 2
runt planctum magnum super ‖ eo. Saulus verò deuastabat
σαντο κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ. σαῦλος δὲ ἐλυμαίνετο 3
ecclesiam, per domos intrans, * trahensque vi-
τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄν-
ros ac mulieres, tradebat in custodiam. Illi quidẽ igitur
δρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου εἰς φυλακήν. οἱ μὲν οὖν 4
‖ dispersi, pertransibant euangelizantes verbum.
διασπαρέντες διῆλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον·

Margin: * quæ erat ‖ & * Curauerunt timorati ‖ eum. * & ‖ qui ierant

Philippus autem descendens in ciuitatem Samariæ, prædica-
5 φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς σαμαρείας, ἐκήρυσ-
bat illis Christum. Intendebant autem turbæ * di-
6 σεν αὐτοῖς τὸν χριστόν. προσεῖχόν τε οἱ ὄχλοι τοῖς λεγο-
ctis a Philippo vnanimiter, ‖ in audire eos
μένοις ὑπὸ τοῦ φιλίππου ὁμοθυμαδὸν, ἐν τῷ ἀκούειν αὐτοὺς
& videre signa quæ faciebat. * Multorum enim haben-
7 καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει· πολλῶν γὰρ τῶν ἐχόν-
tium spiritus immundos clamantes voce magna, exi-
των πνεύματα ἀκάθαρτα, βοῶντα φωνῇ μεγάλῃ, ἐξήρχε-
bant. Multi autem paralytici & claudi curati sunt.
το. πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν.
Et factum est * gaudium magnum in ciuitate illa.
8 καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ.
Vir autẽ quidã nomine Simon * antefuerat in ciuitate ‖ ma-
9 ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι σίμων προϋπῆρχεν ἐν τῇ πόλει μα-
gicam exercẽs, & seducens gentem Samariæ, dicens esse aliquem
γεύων, καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς σαμαρείας, λέγων εἶναί τινα
seipsum magnum: Cui auscultabant omnes a minimo vsq; ad
10 ἑαυτὸν μέγαν· ᾧ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως
maximum, dicentes: Hic est virtus Dei * illa magna.
μεγάλου, λέγοντες, οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἡ μεγάλη.
Attendebant autem * ei, propter * multo tempore magicis
11 προσεῖχον δὲ αὐτῷ, διὰ τὸ ἱκανῷ χρόνῳ ταῖς μαγείαις
‖ dementasse eos. Cùm verò credidissent Philippo
12 ᵃἐξεστακέναι αὐτούς. ὅτε δὲ ἐπίστευσαν τῷ φιλίππῳ
euangelizanti quæ de regno Dei, & nomine
εὐαγγελιζομένῳ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος
Iesu Christi, baptizabantur virique ac mulieres.
τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες.
* At Simon & ipse credidit: & * baptizatus, * erat per-
13 ὁ δὲ σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς, ἦν προσ-
durans Philippo. Vidensque ‖ virtutes & signa
καρτερῶν τῷ φιλίππῳ, θεωρῶν τε δυνάμεις καὶ σημεῖα
* maxima facta, obstupefiebat. Audientes autẽ qui * in
14 μεγάλα γινόμενα, ἐξίστατο. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν
Hierosolymis Apostoli, quia recepisset Samaria verbum
ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι ὅτι δέδεκται ἡ σαμάρεια τὸν λόγον τοῦ
Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem.
θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην·
Qui * descendentes orauerunt pro ipsis, vt ac-
15 οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν, ὅπως λά-
ciperent Spiritum sanctum. Nondum enim erat in quenquam illorum
16 βωσι πνεῦμα ἅγιον· οὔπω γὰρ ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν
‖ illapsus: tantùm autem baptizati erant in * nomen
ᵇἐπιπεπτωκὸς, μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα
Domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos,
17 τοῦ κυρίου ἰησοῦ. τότε ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς,
& accipiebant Spiritum sanctum. * Conspiciens autem Si-
18 καὶ ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγιον. θεασάμενος δὲ ὁ σί-
mon quia per impositionem ‖ manuum Apostolorum daretur
μων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται τὸ
Spiritus sanctus, obtulit eis * pecunias,
πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα,
Dicens: Date & mihi potestatem hanc, vt cuicunque im-
19 λέγων, δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπι-
posuero manus, accipiat Spiritum sanctum.
θῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον.
Petrus autem dixit ad eum: * Argentum tuum cum te
20 πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτὸν, τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ
sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti per ‖ pe-
εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρη-
cunias possideri. Non est tibi pars neque sors
21 μάτων κτᾶσθαι. οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος
in sermone isto: nam cor ‖ tuum non est rectum co-
ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώ-
ram Deo. * Pœnitere igitur ab nequitia
22 πιον τοῦ θεοῦ. μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας
tua hac: & roga Deum, si fortè remittatur tibi
σου ταύτης, καὶ ᶜδεήθητι τοῦ θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ
* cogitatio cordis tui. In enim felle amaritudinis,
23 ἐπίνοια τῆς καρδίας σου· εἰς γὰρ χολὴν πικρίας
& obligatione iniquitatis video te ‖ existentem.
καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα.
Respondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me
24 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων εἶπε, δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ
ad Dominum, vt nihil veniat super me horũ quæ dixistis.
πρὸς τὸν κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧν εἰρήκατε.
* Illi quidem itaque testificati & locuti verbum
25 οἱ μὲν οὖν διαμαρτυράμενοι καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον
Domini, redibant in ‖ Hierusalem: multosque vicos
τοῦ κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ, πολλάς τε κώμας
Samaritanorum * euangelizarunt. Angelus autem Do-
26 τῶν σαμαρειτῶν εὐηγγελίσαντο. ἄγγελος δὲ κυ-
mini locutus est ad Philippum, dicens: Surge, & vade
ρίου ἐλάλησε πρὸς φίλιππον, λέγων, ἀνάστηθι καὶ πορεύου
contra meridianum, ad viam * descendentem ab
κατὰ μεσημβρίαν, ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ
Hierusalem in Gazam: hæc est deserta.
ἱερουσαλὴμ εἰς γάζαν· αὕτη ἐστὶν ἔρημος·

Margin: * his quæ dicebantur ‖ audientes, & videntes * Multi enim eorum qui habebant * ergo * qui ‖ magus, * quæ vocatur * cum, * quod ‖ dementasset ᵃ ἐξίστημι * Tunc * cùm esset * adhærebat ‖ etiam * maxima fieri, stupens admirabatur. Cùm audissent * erant * cùm venissent ‖ superuenerat sed * nomine ᵇ ἐπιπίπτω * Cùm vidisset ‖ manus * pecuniam, * Pecunia tua tecum ‖ pecunia ‖ enim * Pœnitentiam itaque age ᶜ δέομαι * hæc ‖ esse. * Et ‖ Hierosolymã: & multis regionibus * euãgelizabãt. * quæ descẽdit

Et surgens abiit. Et ecce vir Aethiops, eunuchus, po-
καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη· καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ αἰθίοψ, εὐνοῦχος, δυ- 27
omnes gazas tens, Candaces reginæ Aethiopum, qui erat super omnem
νάστης κανδάκης τῆς βασιλίσσης αἰθιόπων, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς
adorare gazam eius: qui venerat adoraturus in Hierusalem:
γάζης αὐτῆς, ὃς ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς ἱερουσαλήμ·
Et reuertebatur Eratque reuertens & sedens super currum suum,
ἦν τε ὑποστρέφων, καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, 28
legénsque legebat prophetam Esaiam. Dixit autem Spiritus
ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην ἠσαΐαν. εἶπε δὲ τὸ πνεῦμα 29
adiunge te ad currũ istũ. Philippo: Accede, & agglutinare currui huic.
κολλάω τῷ φιλίππῳ, πρόσελθε, καὶ κολλήθητι τῷ ἅρματι τούτῳ.
Accurrens Præcurrens autem Philippus, audiuit eum legen-
προσδραμὼν δὲ ὁ φίλιππος ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκον- 30
Putasne tem prophetam Esaiam: & dixit: Nempe intelligis quæ le-
τος τὸν προφήτην ἠσαΐαν, καὶ εἶπεν, ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀνα-
Qui Et gis? Is autem ait: Quomodo enim possem, si
possum, ostenderit γινώσκεις; ὁ δὲ εἶπε, πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐὰν 31
vt ascenderet, non aliquis dux viæ fuerit mihi? Rogauitque Philippum ascendentem
& sederet secũ. μή τις ὁδηγήσῃ με; παρεκάλεσέ τε τὸν φίλιππον, ἀναβάντα
autem sedere cum eo. At locus scripturæ quã
καθίσαι σὺν αὐτῷ. ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς ἣν 32
legebat, erat hic: Tanquam ouis ad occisionem ductus est: &
ἄγομαι ἀνεγίνωσκεν, ἦν αὕτη, ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ
sine voce, sicut agnus coram tondente se mutus, sic non
ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ
aperuit aperit os suum. In humilitate eius iudicium
ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις 33
tolletur de eius sublatum est. At generationem eius quis enarrabit? quoniã tollitur à
αὐτοῦ ἤρθη. τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ
terra vita eius. Respondens autem eunuchus Phi-
τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ φι- 34
lippo, dixit: Obsecro te, de quo Propheta dicit hoc?
λίππῳ, εἶπε, δέομαί σου, περὶ τίνος ὁ προφήτης λέγει τοῦτο;
de seipso, an de alio aliquo? Aperiens autem Philip-
περὶ ἑαυτοῦ, ἢ περὶ ἑτέρου τινός; ἀνοίξας δὲ ὁ φίλιπ- 35
pus os suum, & incipiens à scriptura ista,
πος τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης,
Et dum irent euangelizauit illi Iesum. Vt verò ibant per
εὐηγγελίσατο αὐτῷ τὸν ἰησοῦν. ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατὰ τὴν 36
quis viam, venerunt ad quandã aquã: & ait eunuchus: Ecce aqua: quid
ὁδὸν, ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ· καί φησιν ὁ εὐνοῦχος, ἰδοὺ ὕδωρ· τί
prohibet me baptizari? Dixit autem Philippus: Si cre-
κωλύει με βαπτισθῆναι; εἶπε δὲ ὁ φίλιππος, εἰ πι- 37
Et dis ex toto corde, licet. Respondens autem ait: Credo
στεύεις ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἔξεστιν. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε, πιστεύω
filium Dei esse Iesum Christum. Et iussit stare
τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ εἶναι τὸν ἰησοῦν χριστόν. καὶ ἐκέλευσε στῆναι 38
currum: & descenderunt vterque in aquam, & Philip-
τὸ ἅρμα. καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὅ,τε φίλιπ-
pus & eunuchus: & baptizauit eum.
πος καὶ ὁ εὐνοῦχος· καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν.
Cùm autẽ ascendissent de aqua, Spiritus Domini rapuit
ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, πνεῦμα κυρίου ἥρπασε τὸν 39
Ibat per Philippum: & non vidit eum amplius eunuchus. Pergebat enim
φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι ὁ εὐνοῦχος· ἐπορεύετο γὰρ
Azoto: & pertransiens viam suam gaudens. Philippus autem inuẽtus est in Azo-
τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων· φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς ἄζω- 40
ciuitatibus cunctis num. & præteriens euangelizabat ciuitates omnes donec
τον. καὶ διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας ἕως
veniret venire eum in Cæsaream.
τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς καισάρειαν.

CAP. IX. Θ'.

autem At Saulus adhuc spirans minarum & cædis in disci-
Ὁ δὲ σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μα- 1
accessit ad principem & pulos Domini, accedens principi Sacerdotum, Petiit ab
θητὰς τοῦ κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ· ᾐτήσατο παρ' 2
eo epistolas in Damascum ad synagogas: vt
αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγὰς, ὅπως
si quos inuenisset huius viæ existentes virosque ac mulieres, vin-
ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δε-
Et cùm iter faceret, cõtigit vt appropinquaret ctos perduceret in Hierusalem. In autem proficisci
δεμένους ἀγάγῃ εἰς ἱερουσαλήμ. ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι, 3
factum est eum appropinquare Damasco: & subitò circumful-
ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ δαμασκῷ, καὶ ἐξαίφνης περιήστρα-
sit eum lux de cælo. Et cadens in terram,
περιίπτω ψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ· καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν, 4
audiuit vocem dicentem sibi: Saule Saule, quid me persequeris?
ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ, σαοὺλ σαοὺλ, τί με διώκεις;
Qui dixit: Et ille: est Ait autem: Quis es Domine? At Dominus dixit: Ego sum Iesus,
εἶπε δὲ, τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπεν, ἐγώ εἰμι ἰησοῦς 5
cõtra stimulũ quem tu persequeris. durum est tibi ad stimulos calcitrare.
ὃν σὺ διώκεις· σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.
Et ac stupens Tremensque & pauens dixit: Domine, quid me vis facere?
τρέμων τε καὶ θαμβῶν εἶπε, κύριε, τί με θέλεις ποιῆσαι; 6
Et Dominus ad eum: Sed surge, & ingredere in
καὶ ὁ κύριος πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν
ibi ciuitatem: & dicetur tibi quid te oporteat facere.
πόλιν, καὶ λαληθήσεταί σοι τί σε δεῖ ποιεῖν.

At viri simuliter facientes ipsi, steterunt attoniti, autẽ illi qui comitabantur cum eo, stabãt stupefacti,
7 οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἱστήκεισαν ἐννεοὶ,
audientes quidem vocem, neminem autem videntes.
ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες.
Surrexit autem Saulus de terra: apertis autem ocu- que
8 ἠγέρθη δὲ ὁ σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς· ἀνεῳγμένων δὲ τῶν ὀφ- ἐγείρω
lis suis, neminem videbat. Manuducentes verò eum, nihil
θαλμῶν αὐτοῦ, οὐδένα ἔβλεπε. χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν Ad manus autem illum
introduxerunt in Damascum. Et erat dies tres non trahentes,
9 εἰσήγαγον εἰς δαμασκόν. καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ diebus tribus
videns: & non mãducauit neque bibit. Erat autẽ quidã discipulus
10 βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ ἔπιεν. ἦν δέ τις μαθητὴς πίνω
in Damasco, nomine Ananias: & dixit ad illum Dominus Damasci,
ἐν δαμασκῷ ὀνόματι ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος
in visu: Anania. Is autem ait: Ecce ego Domine. At ille
ἐν ὁράματι, ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγὼ κύριε.
At Dominus ad eum: Surgens vade in vi- Et
11 ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτὸν, ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύ- Surge, &
cum vocatum Rectum: & quære in domo Iudæ qui vocatur Rectus
μην τὴν καλουμένην εὐθεῖαν, καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ ἰούδα
Saulum nomine, Tarsensem. ecce enim orat.
σαῦλον ὀνόματι ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται·
Et vidit in visione virum nomine Ananiam, introeuntem,
12 καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνδρα ὀνόματι ἀνανίαν, εἰσελθόντα,
& imponentem sibi manum, vt visum recipiat. manus,
καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ.
Respondit autem Ananias: Domine, audiui à multis de
13 ἀπεκρίθη δὲ ὁ ἀνανίας, κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ
viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Hieru-
τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν ἱερου-
salem. Et hic habet potestatem à principibus Sacerdotũ,
14 σαλήμ· καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων,
alligare omnes inuocantes nomen tuum. alligandi qui inuocant
δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου.
Dixit autem ad eum Dominus: Vade: quoniam vas electio-
15 εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος, πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλο-
nis mihi est iste: ad portandum nomen meum coram Gentibus, vt portet
γῆς μοί ἐστιν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν
& regibus, filiisque Israel. Ego enim ostendam illi &
16 καὶ βασιλέων, υἱῶν τε ἰσραήλ. ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ
quanta oportet eum pro nomine meo pati. oportet
ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν.
Abiit autem Ananias, & introiuit in domum: & im- Et
17 ἀπῆλθε δὲ ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπι-
ponens in eum manus, dixit: Saule frater, Dominus ei
θεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπε, σαοὺλ ἀδελφὲ, ὁ κύριος
misit me Iesus visus tibi in via qua veniebas: vt qui apparuit
ἀπέσταλκέ με ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἤρχου, ὅπως
videas, & implearis Spiritu sancto.
ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου.
Et confestim ceciderunt ab oculis eius tãquam squa-
18 καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λε-
mæ: visum recepitque statim: & surgens baptizatus est. &
πίδες· ἀνέβλεψέ τε παραχρῆμα, καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη·
Et accepto cibo, confortatus est. Fuit autem Saulus cum cùm accepisset cibum,
19 καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν. ἐγένετο δὲ ὁ σαῦλος μετὰ qui erant Damasci,
illis qui in Damasco discipulis dies aliquot. per
τῶν ἐν δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς.
Et continuò in synagogis prædicabat Christum, ingressus in synagogas,
20 καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν χριστὸν, Iesum
quoniã hic est filius Dei. Stupebant autem omnes
21 ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. ἐξίσταντο δὲ πάντες
audientes, & dicebant: Nonne hic est ille populatus in Hie- qui audiebãt,
οἱ ἀκούοντες, καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν ἱε- qui expugnabat
rusalem inuocantes nomen istud: & huc ad hoc πορθέω
ρουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο eos qui inuocabant
venit, vt vinctos illos duceret ad principes Sacerdotũ?
ἐληλύθει ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς;
Saulus autem magis conualescebat: & confundebat Iu- multò
22 σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο, καὶ συνέχεε τοὺς ἰου-
dæos habitantes in Damasco, conferens quoniã qui habitabãt Damasci, affirmans
δαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι
hic est Christus. Cùm autem implerentur dies mul-
23 οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκα- in vnum
ti, simul consilium fecerunt Iudæi interimere eum. vt interficerent
ναὶ, συνεβουλεύσαντο οἱ ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν.
Notæ factæ sunt autem Saulo insidiæ eorũm. Adseruabantque Custodiebant
24 ἐγνώσθη δὲ τῷ σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν· παρετήρουν τε autem &
portas diéque ac nocte, vt eum interficerent.
τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, ὅπως αὐτὸν ἀνέλωσι.
Accipientes autem eum discipuli nocte, demiserunt per
25 λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτὸς, καθῆκαν διὰ τοῦ
murum, submittentes in sporta. eum,
τείχους, χαλάσαντες ἐν σπυρίδι.
Adueniens autem Saulus in Hierusalem, tentabat Cùm autem venisset
26 παραγενόμενος δὲ ὁ σαῦλος εἰς ἱερουσαλὴμ, ἐπειρᾶτο
iungi discipulis: & omnes timebant eum, se iungere
κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς· καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐτὸν,
non credentes quòd esset discipulus.
μὴ πιστεύοντες ὅτι ἐστὶ μαθητής.

Barnabas autem *apprehendens illum, duxit ad Apo-
Βαρνάβας δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν, ἤγαγε πρὸς τοὺς ἀπο- 27
stolos, & narrauit illis quomodo in via vidisset Dominum,
στόλους, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδε τὸν κύριον,
& quia locutus est ei: & quomodo in Damasco fiducialiter
καὶ ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν Δαμασκῷ ἐπαῤῥησιά-
egerit in nomine Iesu.
σατο ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ.
Et erat cum illis intrans* in Hierusalem, & fidu-
καὶ ἦν μετ' αὐτῶν εἰσπορευόμενος εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ παῤ- 28
cialiter agens in nomine Domini Iesu: Loquebaturque
ῥησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. ἐλάλει τε 29
& disputabat *aduersus Græcos. Illi autem quærebant eum
καὶ συνεζήτει πρὸς τοὺς Ἑλληνιστάς. οἱ δὲ ἐπεχείρουν αὐτὸν
occidere. *Cognoscentes autem fratres, deduxerunt eum in
ἀνελεῖν. ἐπιγνόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ κατήγαγον αὐτὸν εἰς 30
Cæsaream, & dimiserunt eum in Tarsum.
Καισάρειαν, καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν εἰς Ταρσόν.
Illa quidem igitur ecclesia per totam Iudæam, & Galilæam,
αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας 31
& Samariam *habebant pacem: *ædificatæ & pergen-
καὶ Σαμαρείας εἶχον εἰρήνην, οἰκοδομούμεναι καὶ πορευό-
tes timore Domini, & consolatione sancti Spiri-
μεναι τῷ φόβῳ τοῦ κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύ-
tus *replebantur. Factum est autem *Petrum transeuntem
ματος ἐπληθύνοντο. ἐγένετο δὲ Πέτρον διερχόμενον 32
per omnes, deuenire & ad sanctos *habitan-
διὰ πάντων, κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς κατοικοῦν-
tes Lyddæ. Inuenit autem ibi hominem quendam Aeneam nomine,
τας Λύδδαν. εὗρε δὲ ἐκεῖ ἄνθρωπόν τινα Αἰνέαν ὀνόματι, 33
ab annis octo iacentem in grabbato, qui erat para-
ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον ἐπὶ κραββάτῳ, ὃς ἦν παραλε-
lyticus. Et ait illi Petrus: Aenea, sanet te
λυμένος. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Πέτρος, Αἰνέα, ἰᾶταί σε 34
*Iesus Christus: surge, & sterne tibiipsi. Et continuo surrexit.
Ἰησοῦς ὁ Χριστός· ἀνάστηθι, καὶ στρῶσον σεαυτῷ. καὶ εὐθέως ἀνέστη.
Et viderunt eum omnes *habitantes Lyddæ & Sa-
καὶ εἶδον αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες Λύδδαν καὶ τὸν Σα- 35
ronæ: qui conuersi sunt ad Dominum. In Ioppe
ρωνᾶν, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον. ἐν Ἰόππῃ 36
autem quædam *erat discipula nomine Tabitha. quæ interpretata
δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι Ταβιθὰ, ἣ διερμηνευομένη
dicitur Dorcas. Hæc erat plena bonis operibus & eleemosy-
λέγεται Δορκάς· αὕτη ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυ-
nis quas faciebat. Factum est autem in diebus illis, *infir-
νῶν ὧν ἐποίει. ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσθε- 37
matam eam mori. Lauantes autem eam, posuerunt *in cœnaculo.
νήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν. λούσαντες δὲ αὐτὴν ἔθηκαν ἐν ὑπερῴῳ.
Prope autem *existente Lydda *Ioppe, discipuli audien-
ἐγγὺς δὲ οὔσης Λύδδης τῇ Ἰόππῃ, οἱ μαθηταὶ ἀκούσαν- 38
tes quia Petrus *est in ea, miserunt duos viros ad
τες ὅτι Πέτρος ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν δύο ἄνδρας πρὸς
eum rogantes, *non pigritari venire vsque ad *ipsos.
αὐτὸν, παρακαλοῦντες μὴ ὀκνῆσαι διελθεῖν ἕως αὐτῶν.
Surgens autem Petrus, *simul venit illis. *Quem aduenientem,
ἀναστὰς δὲ Πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς· ὃν παραγενόμενον 39
duxerunt *in cœnaculum: & *adstiterunt ei omnes vi-
ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑπερῷον, καὶ παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆ-
duæ flentes, & ostendentes* tunicas & vestes quas
ραι κλαίουσαι, καὶ ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας, καὶ ἱμάτια ὅσα
faciebat cum illis existens Dorcas. *Eiiciens autem foras
ἐποίει μετ' αὐτῶν οὖσα ἡ Δορκάς. ἐκβαλὼν δὲ ἔξω 40
*omnes Petrus, ponens genua orauit. & conuer-
πάντας ὁ Πέτρος, θεὶς τὰ γόνατα προσηύξατο· καὶ ἐπιστρέ-
sus ad corpus, dixit: Tabitha, resurge. *Illa vero aperuit
ψας πρὸς τὸ σῶμα, εἶπε, Ταβιθὰ, ἀνάστηθι. ἡ δὲ ἤνοιξε τοὺς
oculos suos: & *videns *Petrum resedit.
ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον ἀνεκάθισε.
Dans autem illi manum, erexit eam. *Vocans autem
δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα, ἀνέστησεν αὐτήν. φωνήσας δὲ τοὺς 41
sanctos & viduas, *statit eam viuam.
ἁγίους καὶ τὰς χήρας, παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν.
Notum autem factum est per vniuersam Ioppen: & multi cre-
γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς Ἰόππης, καὶ πολλοὶ ἐπί- 42
diderunt in *Dominum. Factum est autem *dies multos manere
στευσαν ἐπὶ τὸν κύριον. ἐγένετο δὲ ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι 43
eum in Ioppe, apud quendam Simonem coriarium.
αὐτὸν ἐν Ἰόππῃ παρά τινι Σίμωνι βυρσεῖ.

Marginalia: *apprehensum — *& exiens — *Loquebaturque Gentibus: *cum Græcis: *ἐπιχειρέω — *Quod cum cognouissent — *ἐπιγνώσκω — *habebat — *& ædificabatur ambulans in — *replebatur. *vt Petrus dum transiret vniuersos, deueniret — *πληθύνω — *qui habitabant — *Dominus — *στρωννύω καὶ στρώννυμι — *qui habitabant — *fuit — *vt infirmata moreretur. Quam cum lauissent, *eam — *Cum esset *ab — *esset — *Ne pigriteris *nos. *cum — *Et cum aduenisset, *illum — *circumsteterunt illum *ei — *Eiectis *omnibus — *τίθημι — *προσεύχομαι — *At *viso Petro, — *Et cum vocasset — *assignauit — *Domino. *vt moraretur

CAP. X. ι'.

Vir autem quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, cen-
Ἀνὴρ δέ τις ἦν ἐν Καισαρείᾳ ὀνόματι Κορνήλιος, ἑκατον- 1
turio *ex cohorte vocata Italica, *Pius &
τάρχης ἐκ σπείρης τῆς καλουμένης Ἰταλικῆς· εὐσεβὴς καὶ 2
timens Deum, cum omni domo sua, faciensque elee-
φοβούμενος τὸν θεὸν, σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε ἐλεη-
mosynas multas plebi, & deprecans Deum *per omne.
μοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ διὰ παντός·
Vidit in visu manifeste, quasi *horam nonam diei,
εἶδεν ἐν ὁράματι φανερῶς, ὡσεὶ ὥραν ἐννάτην τῆς ἡμέρας, 3

Marginalia: *cohortis quæ dicitur *Religiosus ac — *semper. Is — *hora nona

angelum Dei introeuntem ad se, & dicentem *ei: Cor-
ἄγγελον τοῦ θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰπόντα αὐτῷ, Κορ-
neli. *Ille autem attendens ei, & pauefactus dixit:
4 νήλιε. ὁ δὲ ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἔμφοβος γενόμενος εἶπε,
*Quid est Domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ & eleemo-
τί ἐστι κύριε; εἶπε δὲ αὐτῷ, αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημο-
synæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.
σύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.
Et nunc mitte in Ioppen viros, & accerse
5 καὶ νῦν πέμψον εἰς Ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι
Simonem quendam, qui cognominatur Petrus. Hic hospitatur apud
6 Σίμωνά τινα ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος· οὗτος ξενίζεται παρά
quendam Simonem coriarium, *cui est domus iuxta mare. hic di-
τινι Σίμωνι βυρσεῖ, ᾧ ἐστιν οἰκία παρὰ θάλασσαν. οὗτος λα-
cet tibi quid te oporteat facere. *Vt autem discessit angelus
7 λήσει σοι τί σε δεῖ ποιεῖν. ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος
*ille loquens Cornelio, vocatis duobus famulis suis, & mi-
ὁ λαλῶν τῷ Κορνηλίῳ, φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ στρα-
lite pio assistentium ei:
τιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ·
Et expositis illis omnibus, misit illos in
8 καὶ ἐξηγησάμενος αὐτοῖς ἅπαντα, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς
Ioppen. *At postridie iter facientibus illis, &
9 τὴν Ἰόππην. τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων ἐκείνων καὶ
ciuitati appropinquantibus, ascendit Petrus *supra domum preca-
τῇ πόλει ἐγγιζόντων, ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύ-
ri, circa horam sextam. *Factus est autem esuriens, & vo-
10 ξασθαι, περὶ ὥραν ἕκτην. ἐγένετο δὲ πρόσπεινος, καὶ ἤθε-
luit gustare. Parantibus autem illis, cecidit super
λε γεύσασθαι. παρασκευαζόντων δὲ ἐκείνων, ἐπέπεσεν ἐπ'
eum mentis excessus: Et *spectat cælum apertum, & de-
11 αὐτὸν ἔκστασις· καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ κα-
scendens super se vas quoddam velut linteum magnum, quatuor
ταβαῖνον ἐπ' αὐτὸν σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν
initiis *vinctum, & demissum in terram: In quo erant
12 ἀρχαῖς δεδεμένον, καὶ καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς· ἐν ᾧ ὑπῆρχε
omnia quadrupedia terræ, & *feræ, & reptilia, &
πάντα τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ
volatilia cæli. Et facta est vox ad eum:
13 τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτὸν,
*Surgens Petre, occide & manduca. *At Petrus* ait: *Ne-
14 ἀναστὰς Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. ὁ δὲ Πέτρος εἶπε, μη-
quaquam Domine: quia nunquam manducaui omne commune aut immundum.
δαμῶς κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον.
Et vox iterum ex secundo ad eum: Quæ Deus puri-
15 καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτὸν, ἃ ὁ θεὸς ἐκα-
ficauit, tu ne commune *dic. Hoc autem factum est per ter. Et *rur-
16 θάρισε, σὺ μὴ κοίνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς, καὶ πά-
sum receptum est vas in cælum. *Vt autem in seipso
17 λιν ἀνελήφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν. ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ
hæsitaret Petrus quidnam esset visio quam vidisset, & ecce viri
διηπόρει ὁ Πέτρος τί ἂν εἴη τὸ ὅραμα ὃ εἶδε, καὶ ἰδοὺ οἱ ἄνδρες
*missi a Cornelio, inquirentes & discentes
οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τοῦ Κορνηλίου, διερωτήσαντες καὶ μαθόντες
domum Simonis, astiterunt ad *vestibulum. Et *vocantes
18 τὴν οἰκίαν Σίμωνος, ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα· καὶ φωνήσαντες
interrogabant si Simon *cognominatus Petrus, illic
ἐπυνθάνοντο εἰ Σίμων ὁ ἐπικαλούμενος Πέτρος ἐνθάδε
*hospitatur. *At Petro* cogitante de
19 ξενίζεται. τοῦ δὲ Πέτρου διενθυμουμένου περὶ τοῦ
visione, dixit ei Spiritus: Ecce viri tres quæ-
ὁράματος, εἶπεν αὐτῷ τὸ πνεῦμα, ἰδοὺ ἄνδρες τρεῖς ζητοῦ-
runt te. *Sed surgens descende, & vade cum eis,
20 σί σε. ἀλλὰ ἀναστὰς κατάβηθι, καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς
nihil *ambigens, quia ego misi illos.
μηδὲν διακρινόμενος, διότι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς.
Descendens autem Petrus ad viros mis-
21 καταβὰς δὲ Πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀπεσταλμέ-
sos a Cornelio, dixit ad ipsos: Ecce ego sum quem
νους ἀπὸ τοῦ Κορνηλίου, εἶπεν πρὸς αὐτοὺς, ἰδοὺ ἐγώ εἰμι ὃν
quæritis. quæ *causa propter quam *adestis?
ζητεῖτε· τίς ἡ αἰτία δι' ἣν πάρεστε;
*Is vero dixerunt: Cornelius centurio, vir iustus &
22 οἱ δὲ εἶπον, Κορνήλιος ἑκατοντάρχης, ἀνὴρ δίκαιος καὶ
timens Deum, *testimonio ornatusque ab *turba gentis
φοβούμενος τὸν θεὸν, μαρτυρούμενός τε ὑπὸ ὅλου τοῦ ἔθνους
Iudæorum, *diuinitus admonitus est ab angelo sancto accer-
τῶν Ἰουδαίων, ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου μεταπέμ-
siri te in domum suam, & audire verba abs te.
ψασθαί σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ σοῦ.
*Introuocans ergo eos, recepit hospitio. *At sequen-
23 εἰσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς ἐξένισε. τῇ δὲ ἐπαύ-
ti die* Petrus exiit cum illis: & quidam *fra-
ριον ὁ Πέτρος ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς, καί τινες τῶν ἀδελ-
trum ab Ioppe comitati sunt eum.
φῶν τῶν ἀπὸ τῆς Ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ.
Et altera die introierunt in Cæsaream. *At Cornelius*
24 καὶ τῇ ἐπαύριον εἰσῆλθον εἰς τὴν Καισάρειαν. ὁ δὲ Κορνήλιος
erat expectans eos, conuocans cognatos suos,
ἦν προσδοκῶν αὐτοὺς, συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ,

Marginalia: *sibi: — *At ille intuens eum, timore correptus, — *Quis es — *cuius — *Et cum discessisset — *qui loquebatur illi, vocauit duos domesticos suos, & militem metuentem Dominum ex his qui illi parebant. Quibus cum narrasset omnia, — *Postera autem die — *in superiora, vt oraret, — *Et cum esuriret, — *vidit — *submitti de cælo — *serpentia — *Surge *autem *Absit — *dixeris. *statim *Et dum intra se — *qui erant — *ianuam. *cum vocassent *qui cognominatur — *haberet hospitium. *autem — *Surge itaque, & καταβαίνω *dubitans: — *est *venistis? — *Qui *& testimonium habens *vniuersa gente *responsum accepit — *Introducens — *autem surgens, profectus est *ex fratribus — *autem *vero expectabat illos, conuocatis cognatis suis,

& necessarios amicos. Vt autē factum est ingredi
καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους. ὡς δὲ ἐγένετο ἐλθεῖν τὸν 25
Petrum, occurrens ei Cornelius: procidens ad pe-
πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ κορνήλιος, πεσὼν ἐπὶ τοὺς πό-
des adorauit. At Petrus eleuauit eum, dicens:
δας προσεκύνησεν. ὁ δὲ πέτρος ἤγειρεν αὐτὸν, λέγων, 26
Surge: & ego ipse homo sum. Et colloquens
ἀνάστηθι· κἀγὼ αὐτὸς ἄνθρωπός εἰμι. καὶ συνομιλῶν 27
ei intrauit: & inuenit conuentos multos:
αὐτῷ, εἰσῆλθε, καὶ εὑρίσκει συνεληλυθότας πολλοὺς,
Dixitque ad illos: Vos scitis vt nefas est
ἔφη τε πρὸς αὐτοὺς, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν 28
viro Iudæo coniungi, aut accedere alienigenæ. Et mihi
ἀνδρὶ ἰουδαίῳ, κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ· καὶ ἐμοὶ
Deus ostendit neminē cōmunem aut immundum dicere hominem.
ὁ θεὸς ἔδειξε μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον·
Ideo & incontradicenter veni accersitus. Interrogo
διὸ καὶ ἀναντιῤῥήτως ἦλθον μεταπεμφθείς. πυνθάνομαι 29
ergo, cui causa accersistis me? Et Cornelius ait:
οὖν, τίνι λόγῳ μετεπέμψασθέ με; καὶ ὁ κορνήλιος ἔφη, 30
A nudiusquarta die, vsque ad hanc horam eram ieiunans,
ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην νηστεύων,
& nona hora orans in domo mea: & ecce
καὶ τὴν ἐννάτην ὥραν προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ
vir stetit ante me in veste splendida: Et ait: Cor-
ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, καί φησι, κορ- 31
neli, exaudita est tua oratio: & eleemosynæ tuæ
νήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχὴ, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου
cōmemoratæ sunt in cōspectu Dei. Mitte ergo in Ioppen,
ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. πέμψον οὖν εἰς ἰόππην, 32
& accerse Simonem, qui cognominatur Petrus: hic hospi-
καὶ μετακάλεσαι σίμωνα ὃς ἐπικαλεῖται πέτρος· οὗτος ξενί-
tatur in domo Simonis coriarij iuxta mare, qui ad-
ζεται ἐν οἰκίᾳ σίμωνος βυρσέως παρὰ θάλασσαν, ὃς παρα-
ueniens loquetur tibi. Ex eadem ergo misi ad te:
γενόμενος λαλήσει σοι. ἐξ αὐτῆς οὖν ἔπεμψα πρός σε, 33
tuque bene fecisti adueniens. Nunc ergo omnes nos
σύ τε καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος. νῦν οὖν πάντες ἡμεῖς
coram Deo adsumus, audire omnia præcepta
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πάρεσμεν, ἀκοῦσαι πάντα τὰ προστεταγμένα
tibi à Deo. Aperiens autem Petrus os, dixit: In veri-
σοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ἀνοίξας δὲ πέτρος τὸ στόμα, εἶπεν, ἐπ᾽ ἀλη- 34
tate deprehendo quia non est personarum acceptor Deus:
θείας καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ θεὸς,
Sed in omni gente timens eum, & operans iu-
ἀλλ᾽ ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δι- 35
stitiam, acceptus illi est. Verbum quod misit
καιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἐστι. τὸν λόγον ὃν ἀπέστειλε 36
filiis Israel, annuntians pacem per Iesum Christum:
τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ, εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ ἰησοῦ χριστοῦ,
(hic est omnium Dominus) Vos scitis factum
οὗτός ἐστι πάντων κύριος. ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον 37
verbum per vniuersam Iudæam, inceptum à Galilæa,
ῥῆμα καθ᾽ ὅλης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς γαλιλαίας,
post baptismum quod prædicauit Ioannes: Iesum illum à
μετὰ τὸ βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν ἰωάννης, ἰησοῦν τὸν ἀπὸ 38
Nazareth, vt vnxit eum Deus Spiritu sancto & efficacia,
ναζαρὲτ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει,
qui pertransiit beneficiens & sanans omnes potestate
ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυνα-
oppressos à diabolo: quoniam Deus erat cum illo.
στευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ᾽ αὐτοῦ.
Et nos sumus testes omnium quæ fecit inque
καὶ ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἔν τε τῇ 39
regione Iudæorum & Hierusalem: quem & occiderunt suspen-
χώρᾳ τῶν ἰουδαίων καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ, ὃν καὶ ἀνεῖλον κρεμά-
dentes in ligno. Hunc Deus suscitauit tertia die:
σαντες ἐπὶ ξύλου· τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, 40
& dedit eum manifestum fieri, Non omni populo,
καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι, οὐ παντὶ τῷ λαῷ, 41
sed testibus præordinatis à Deo, nobis,
ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἡμῖν,
qui commanducauimus & combibimus ei, post resurrexisse
οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ, μετὰ τὸ ἀναστῆναι
eum ex mortuis. Et præcepit nobis prædicare populo, &
αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ λαῷ, καὶ 42
testificari quia ipse est ille definitus à Deo iu-
διαμαρτύρασθαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὡρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κρι-
dex viuorum & mortuorum. Huic omnes Prophetæ
τὴς ζώντων καὶ νεκρῶν· τούτῳ πάντες οἱ προφῆται 43
testantur, remissionem peccatorum accipere per nomen eius
μαρτυροῦσιν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ
omnem credentem in eum. Adhuc loquente Petro
πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν. ἔτι λαλοῦντος τοῦ πέτρου 44
verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super om-
τὰ ῥήματα ταῦτα, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάν-
nes audientes verbum. Et obstupuerunt qui ex
τας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον· καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ 45
circuncisione fideles quotquot comitati fuerant Petrum, quia & in gentes
περιτομῆς πιστοὶ ὅσοι συνῆλθον τῷ πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη

necessariis amicis. Et | cùm intrœisset Petrus, obuius venit | & | eius, | verò | ἀνίσταμαι | cum illo, | qui conuenerant, | quomodo abominatum sit | ad alienigenam: Sed | Propter quod sine dubitatione | quam ob causam | εἰμι | candida: | εἰσακούομαι | Confestim | & | veniendo. | in conspectu tuo | quæcunq; sunt | προστάττω | Domino. | suum, | comperi | qui timet | operatur | Deus | quod est | incipiēs enim | quomodo | virtute: | benefaciendo & sanando | ἰάομαι | ἀναιρέω | προχειροτονέω | cū illo, postquam resurrexit à | qui constitutus est | testimonium perhibent, | omnes qui credunt | qui audiebāt | ἐξίσταμαι | qui venerant cum Petro, | nationes

donum sancti Spiritus effusum est. Audiebant enim illos
46 ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκέχυται. ἤκουον γὰρ αὐτῶν
loquentes linguis, & magnificantes Deum. Tunc re-
λαλούντων γλώσσαις, καὶ μεγαλυνόντων τὸν θεόν. τότε ἀπε-
spondit Petrus: Nunquid aquam prohibere potest quis,
47 κρίθη ὁ πέτρος, μήτι τὸ ὕδωρ κωλῦσαι δύναταί τις,
ad non baptizari hos, qui Spiritum sanctum acce-
τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλα-
perunt sicut & nos? Iussitque eos bapti-
48 βον, καθὼς καὶ ἡμεῖς; προσέταξέ τε αὐτοὺς βαπτι-
zari in nomine Domini Iesu. Tunc rogauerunt eum
σθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ. τότε ἠρώτησαν αὐτὸν
manere dies aliquot.
ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς.

CAP. XI. ια.

Audierunt autem Apostoli & fratres existentes apud
1 Ἤκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν
Iudæam, quoniā & Gentes receperunt verbum Dei.
ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.
Et cum ascendisset Petrus in Hierosolymam, disceptabant aduersus
2 καὶ ὅτε ἀνέβη πέτρος εἰς ἱεροσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς
illum qui ex circuncisione, Dicentes: Quod ad viros præ-
3 αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς, λέγοντες, ὅτι πρὸς ἄνδρας ἀκρο-
putium habentes ingressus es, & commanducasti eis.
βυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθες, καὶ συνέφαγες αὐτοῖς.
Incipiens autem Petrus, exponebat illis secundum ordinē, dicens:
4 ἀρξάμενος δὲ ὁ πέτρος, ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς λέγων,
Ego eram in ciuitate Ioppe orans: & vidi in
5 ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει ἰόππῃ προσευχόμενος, καὶ εἶδον ἐν
excessu mentis visionem: descendens vas quoddā velut linteum magnum,
ἐκστάσει ὅραμα, καταβαῖνον σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην,
quatuor initiis demissum ex cælo: & venit vsque ad
τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρις
me: In quod attendens considerabam, & vidi quadru-
6 ἐμοῦ· εἰς ἣν ἀτενίσας κατενόουν, καὶ εἶδον τὰ τετρά-
pedia terræ, & bestias, & reptilia, & volatilia
ποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ
cæli. Audiui autē vocem dicentem mihi: Surgens Pe-
7 οὐρανοῦ. ἤκουσα δὲ φωνῆς λεγούσης μοι, ἀναστὰς πέ-
tre, occide, & manduca. Dixi autem: Nequaquam Domine: quia
8 τρε, θῦσον καὶ φάγε. εἶπον δὲ, μηδαμῶς κύριε, ὅτι
omne commune aut immundum nunquam introiuit in os meum.
πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου.
Respondit autem mihi vox ex secundo de cælo: Quæ Deus
9 ἀπεκρίθη δέ μοι φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἃ ὁ θεὸς
mundauit, tu ne cōmune dixeris. Hoc autē factum est per ter:
10 ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρὶς,
& rursum recepta sunt omnia in cælum.
καὶ πάλιν ἀνεσπάσθη ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν.
Et ecce ex eadem tres viri astiterunt in domo
11 καὶ ἰδοὺ ἐξ αὐτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν
in qua eram, missi à Cæsarea ad me.
ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ καισαρείας πρός με.
Dixit autē mihi Spiritus, simul ire illis, nihil am-
12 εἶπε δέ μοι τὸ πνεῦμα, συνελθεῖν αὐτοῖς, μηδὲν δια-
bigentem. Venerunt autem cum me & sex fratres isti: &
κρινόμενον. ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ
ingressi sumus in domum viri.
εἰσήλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρὸς,
Annuntiauitque nobis quomodo vidisset angelum in domo
13 ἀπήγγειλέ τε ἡμῖν πῶς εἶδε τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ
sua stantem & dicentem sibi: Mitte in Ioppen vi-
αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ, ἀπόστειλον εἰς ἰόππην ἄν-
ros, & accerse Simonem cognominatum Petrum:
δρας, καὶ μετάπεμψαι σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον πέτρον,
Qui loquetur verba ad te, in quibus saluus eris tu, & vniuersa
14 ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς
domus tua. In verò incipere me loqui, cecidit
15 ὁ οἶκός σου. ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν, ἐπέπεσε
Spiritus sanctus super eos, sicut & in nos in initio.
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ᾽ αὐτοὺς, ὥσπερ καὶ ἐφ᾽ ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ.
Recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat: Ioannes quidē
16 ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος κυρίου, ὡς ἔλεγεν, ἰωάννης μὲν
baptizauit aqua, vos autem baptizabimini in Spiritu sancto.
ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ.
Si ergo par donum dedit illis Deus, sicut & nobis
17 εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς, ὡς καὶ ἡμῖν
credentibus in Dominum Iesum Christum, ego autem quis eram
πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, ἐγὼ δὲ τίς ἤμην
potens prohibere Deum? Audientes autem hæc,
18 δυνατὸς κωλῦσαι τὸν θεόν; ἀκούσαντες δὲ ταῦτα,
tacuerunt: & glorificauerunt Deum, dicentes: Nempe &
ἡσύχασαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, λέγοντες, ἄραγε καὶ τοῖς
gentibus Deus pœnitentiam dedit ad vitam.
ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωήν.
Illi quidē igitur dispersi à tribulatione facta
19 οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης
in Stephano, perābulauerūt vsq; ad Phœnicē, & Cyprum, & Antiochiam,
ἐπὶ στεφάνῳ, διῆλθον ἕως φοινίκης, καὶ κύπρου, καὶ ἀντιοχείας,

gratia | effusa | ἐκχέω | vt non baptizentur hi | Et | Christi. | vt maneret apud eos aliquot diebus. | qui erant in Iudæa, | Cùm autem | erant | Quare introisti & manducasti cum illis? | per | ἐκτίθημι | summitti de | καθίημι | linteum, | & | Surge | confestim | vt irem cum | hæsitans. | Narrauit autē | qui cognominatur Petrus | tibi | Cùm autem cœpissem | eandem gratiam | qui credidimus | qui possem | His auditis | Ergo | ἡσυχάζω | Et | qui fuerant | quæ facta | sub

nemini loquentes verbum, nisi non solum Iudæis.
μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον, εἰ μὴ μόνον Ἰουδαίοις.
Erant autem quidā ex eis viri Cyprij & Cyrenæi:
ἦσαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες κύπριοι καὶ κυρηναῖοι, 20
qui introeuntes in Antiochiam, loquebantur ad Græ-
οἵτινες εἰσελθόντες εἰς ἀντιόχειαν, ἐλάλουν πρὸς τοὺς ἑλλη-
cos, euangelizantes Dominum Iesum.
νιστάς, εὐαγγελιζόμενοι τὸν κύριον Ἰησοῦν.
Et erat manus Domini cum eis ad sanandum eos: multusque
καὶ ἦν χεὶρ κυρίου μετ᾽ αὐτῶν τοῦ ἰᾶσθαι αὐτούς· πολύς τε 21
numerus credens conuersus est ad Dominum.
ἀριθμὸς πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον.
Auditus est autem sermo ad aures ecclesiæ quæ in Hieroso-
ἠκούσθη δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν ἱεροσο- 22
lymis, super istis: & miserunt Barnabam venire
λύμοις περὶ αὐτῶν, καὶ ἐξαπέστειλαν βαρνάβαν διελθεῖν
in Antiochiam. Qui adueniens, & videns gratiam
εἰς ἀντιόχειαν· ὃς παραγενόμενος καὶ ἰδὼν τὴν χάριν 23
Dei, gauisus est: & hortabatur omnes proposito cor-
τοῦ θεοῦ, ἐχάρη, καὶ παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρ-
dis permanere Domino: Quia erat vir bonus, &
δίας προσμένειν τῷ κυρίῳ, ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθός, καὶ 24
plenus Spiritu sancto & fide. Et apposita est turba
πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. καὶ προσετέθη ὄχλος
multa Domino. Profectus est autē in Tarsum Barna-
ἱκανὸς τῷ κυρίῳ. ἐξῆλθε δὲ εἰς ταρσὸν ὁ βαρνά- 25
bas requirere Saulum: Et inueniens eum, duxit eum
βας ἀναζητῆσαι σαῦλον· καὶ εὑρὼν αὐτὸν ἤγαγεν αὐτὸν 26
in Antiochiam. Factum est autem eos annum totum conuenire
εἰς ἀντιόχειαν. ἐγένετο δὲ αὐτοὺς ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι
in ecclesia: & docere turbam multam: appellarique
ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανόν, χρηματίσαι τε
primum in Antiochia discipulos, Christianos.
πρῶτον ἐν ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητάς, χριστιανούς.
In his autem diebus descenderunt ab Hierosolymis
ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλθον ἀπὸ ἱεροσολύμων 27
Prophetæ in Antiochiam. Surgens autem vnus ex eis
προφῆται εἰς ἀντιόχειαν. ἀναστὰς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν 28
nomine Agabus, significabat per Spiritum famem magnam
ὀνόματι ἄγαβος, ἐσήμαινε διὰ τοῦ πνεύματος, λιμὸν μέγαν
futuram in vniuersam habitatam: quæ & facta est sub
μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ᾽ ὅλην τὴν οἰκουμένην· ὅστις καὶ ἐγένετο ἐπὶ
Claudio Cæsare. At discipulorum prout beneage-
κλαυδίου καίσαρος. τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς ηὐπορεῖ- 29
bat quis, decreuerunt singuli eorum in ministerium mittere ha-
τό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κα-
bitantibus in Iudæa fratribus: quod & fecerunt, mitten-
τοικοῦσιν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς· ὃ καὶ ἐποίησαν, ἀποστείλαν-
tes ad seniores per manum Barnabæ & Sauli.
τες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς βαρνάβα καὶ σαύλου.

CAP. XII. ιβ´.

Per illud autem tempus iniecit Herodes rex
Κατ᾽ ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν ἡρώδης ὁ βασιλεὺς 1
manus male tractare quosdam de ecclesia.
τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας.
Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio.
ἀνεῖλε δὲ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν ἰωάννου μαχαίρᾳ. 2
Et videns quod gratum est Iudæis, apposuit ap-
καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς ἰουδαίοις, προσέθετο συλ- 3
prehēdere & Petrum. Erant autem dies Azymorum.
λαβεῖν καὶ πέτρον· ἦσαν δὲ ἡμέραι τῶν ἀζύμων·
Quem & prehendens misit in custodiam, tradens quatuor
ὃν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυλακήν, παραδοὺς τέσσαρσι 4
quaternionibus militum custodire eum: volens post
τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτόν, βουλόμενος μετὰ τὸ
Pascha producere eum populo. Ille Quidē igitur Petrus
πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ. ὁ μὲν οὖν πέτρος 5
seruabatur in custodia. Oratio autem erat assidua facta
ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ. προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη
ab ecclesia ad Deum de eo.
ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν περὶ αὐτοῦ.
Cùm autē futurus esset producere eum Herodes, nocte ipsa
ὅτε δὲ ἔμελλεν προάγειν αὐτὸν ὁ ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ 6
erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus
ἦν ὁ πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος
catenis duabus: custodésque ante ostium obseruabant custodiam.
ἁλύσεσι δυσί, φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακήν.
Et ecce angelus Domini astitit: & lumen refulsit in
καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ 7
habitaculo: pulsans autem latus Petri, excitauit eum,
οἰκήματι. πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ πέτρου, ἤγειρεν αὐτόν,
dicens: Surge in celeritate. Et ceciderunt eius catenæ de
λέγων, ἀνάστα ἐν τάχει. καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν
manibus. Dixitque angelus ad eum: Præcingere,
χειρῶν. εἶπέ τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν, περίζωσαι, 8
& subliga sandalia tua. Fecit autem sic. Et dixit
καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. ἐποίησε δὲ οὕτω. καὶ λέγει
illi: Circunda vestimentū tuum, & sequere me.
αὐτῷ, περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου, καὶ ἀκολούθει μοι.

nisi solis; cùm introissent; annunciantes; credentium; Peruenit; erat; vsque ad; cùm peruenisset, & vidisset; in; vt quæreret; Quem cùm inuenisset, perduxit; Et; conuersati sunt ibi; docuerunt; ita vt cognominarentur; Antiochiæ discipuli, Christiani.; superuenerūt; Et; In vniuerso orbe terrarum:; Discipuli autē, prout quis habebat, proposuerant; manus; Eodem autē tempore misit; vt affligeret; ἀναιρέω; autem quia placeret; cùm apprehēdisset,; carcerem,; ad custodiendum:; Et; carcere.; fiebat sine intermissione; pro; producturus esset; in; &; custodiebant carcerem.; percussóque latere; velociter.; autem; calcea te caligas tuas. Et; tibi

Et exiens sequebatur eum: & nesciebat quia verum
9 καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ἀληθές
est factum per angelum: existimabat autē visum videre.
ἐστι τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου, ἐδόκει δὲ ὅραμα βλέπειν.
Transeuntes autem primam custodiam & secundam, venerunt
10 διελθόντες δὲ πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἦλθον
ad portam ferream, ducentem ad ciuitatem:
ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν, τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν,
quæ spontanea aperta est eis. Et exeuntes processerunt vi-
ἥτις αὐτομάτη ἠνοίχθη αὐτοῖς. καὶ ἐξελθόντες προῆλθον ῥύ-
cum vnum: & continuò discessit angelus ab eo.
μην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ᾽ αὐτοῦ.
Et Petrus factus in seipso, dixit: Nunc scio verè
11 καὶ ὁ πέτρος γενόμενος ἐν ἑαυτῷ, εἶπε, νῦν οἶδα ἀληθῶς
quia emisit Dominus angelum suum, & eripuit me de
ὅτι ἐξαπέστειλε κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετό με ἐκ
manu Herodis, & omni expectatione plebis Iudæorum.
χειρὸς ἡρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν ἰουδαίων.
Considerans que, venit ad domum Mariæ matris Io-
12 συνιδών τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν μαρίας τῆς μητρὸς ἰω-
annis, cognominati Marci, vbi erant multi congre-
άννου τοῦ ἐπικαλουμένου μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισ-
gati fratres, & orantes. Pulsante autem
13 μένοι ἀδελφοὶ καὶ προσευχόμενοι. κρούσαντος δὲ
Petro ostium vestibuli, processit puella
τοῦ πέτρου τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος, προσῆλθε παιδίσκη
subauscultare nomine Rhode. Et agnoscens vocem
14 ὑπακοῦσαι, ὀνόματι ῥόδη· καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν
Petri, præ gaudio non aperuit vestibulum, introcur-
τοῦ πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦ-
rens autem nuntiauit stare Petrum ante vestibulum.
σα δὲ ἀπήγγειλεν ἑστάναι τὸν πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος.
Illi autem ad eam dixerunt: Insanis. Illa autem affirmabat sic
15 οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον, μαίνῃ. ἡ δὲ διϊσχυρίζετο οὕτως
habere. Illi autem dicebant: Angelus eius est.
ἔχειν. οἱ δ᾽ ἔλεγον, ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστιν.
At Petrus perseuerabat pulsans. Aperientes autē, viderunt eum:
16 ὁ δὲ πέτρος ἐπέμενε κρούων· ἀνοίξαντες δὲ εἶδον αὐτόν,
& obstupuerunt. Annuens autem eis manu tacere,
17 καὶ ἐξέστησαν. κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν,
narrauit, quomodo Dominus eum eduxisset de cu-
διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ὁ κύριος αὐτὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυ-
stodia: dixit autem: Annuntiate Iacobo & fratribus
λακῆς. εἶπε δέ, ἀπαγγείλατε ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς
hæc. Et egressus abiit in alium locum.
ταῦτα. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον.
Facta autem die, erat turbatio non parua in mi-
18 γενομένης δὲ ἡμέρας, ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρα-
litibus, quidnam Petrus factus esset.
τιώταις, τί ἄρα ὁ πέτρος ἐγένετο.
Herodes autem requirens eum, & non inueniens, inquirens
19 ἡρώδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὑρών, ἀνακρίνας
custodes, iussit ad supplicium trahi: & descendens à
τοὺς φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι· καὶ κατελθὼν ἀπὸ
Iudæa in Cæsaream commoratus est.
τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν καισάρειαν διέτριβεν.
Erat autem Herodes iratus Tyriis & Sidoniis. Vno
20 ἦν δὲ ὁ ἡρώδης θυμομαχῶν τυρίοις καὶ σιδωνίοις· ὁμο-
animo autem aduenerunt ad eum: & persuadentes Blastum,
θυμαδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτόν, καὶ πείσαντες βλάστον,
qui super cubiculum regis, postulabant pacem, propter a-
τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως, ᾐτοῦντο εἰρήνην, διὰ τὸ τρέφε-
li ipsorum regionem à regia.
σθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς.
Statuto autem die Herodes vestitus vestem re-
21 τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ ἡρώδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλι-
giam, & sedens pro tribunali: concionabatur ad eos.
κήν, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς.
At populus acclamabat: Vox Dei, & non hominis.
22 ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει, φωνὴ θεοῦ καὶ οὐκ ἀνθρώπου.
Confestim autem percussit eum angelus Domini, pro quibus
23 παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου, ἀνθ᾽ ὧν
non dedisset gloriam Deo: & factus vermibus corrosus,
οὐκ ἔδωκε τὴν δόξαν τῷ θεῷ· καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος,
expirauit. At verbum Dei crescebat & multiplicabatur.
24 ἐξέψυξεν. ὁ δὲ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε καὶ ἐπληθύνετο.
Barnabas autem & Saulus reuersi sunt ex Hierusalem in
25 βαρνάβας δὲ καὶ σαῦλος ὑπέστρεψαν ἐξ ἱερουσαλὴμ εἰς
Antiochiam, implentes ministerium, simul assumentes
ἀντιόχειαν, πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαραλαβόντες
& Ioannem cognominatum Marcum.
καὶ ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα μάρκον.

CAP. XIII. ιγ´.

Erant autē quidam in Antiochia apud existentem ecclesiam,
1 Ἦσαν δέ τινες ἐν ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν,
prophetæ & doctores: Barnabas & Simon voca-
προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ, τε βαρνάβας καὶ συμεὼν ὁ κα-
tus Niger, & Lucius Cyrenæus, Manahénque Herodis
λούμενος νίγερ, καὶ λούκιος ὁ κυρηναῖος, μαναήν τε ἡρώδου τοῦ

quod fiebat; se; quæ ducit; vltro; ἀνοίγω; ad se reuersus,; ἐξαιρέω; de; qui cognominatus est Marcus:; eo; ianuæ,; ad videndum; vt cognouit; ianuam: sed; ianuam. At; se; autem; Cùm aperuissent; vt tacerent,; carcere:; que; inter milites,; factum esset de Petro.; cùm requisisset; inuenisset, inquisitione facta de custodibus, eos duci.; que ibi; At illi vnanimes; persuaso Blasto,; πείθω; erat; eo quòd alerentur regiones eorum ab illo.; veste regia, sedit; &; autem; Voces; eo quòd; honorem; consumptus à vermibus,; autē Domini; ἐκψύχω; ab Hierosolymis expleto ministerio, assumpto Ioāne, qui cognominatus est Marcus.; in ecclesia quæ erat Antiochiæ,; in quibus; qui vocabatur; Cyrenensis, &; qui erat

collactaneus,
tetrarchæ *coeducatus, & Saulus. Ministrantibus autem
τετράρχου σύντροφος, καὶ σαῦλος. λειτουργούντων δὲ 2
illis Domino, & ieiunantibus, dixit Spiritus sanctus:
αὐτῶν τῷ κυρίῳ, καὶ νηστευόντων, εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
Segregate mihi & Barnabam, & Saulum in opus
ἀφορίσατε δή μοι τόν τε βαρνάβαν, καὶ τὸν σαῦλον εἰς τὸ ἔργον
ad / assumpsi
quod *aduocaui eos. Tunc ieiunantes & *pre-
ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. τότε νηστεύσαντες καὶ προσ- 3
orantes, imponentesque
cati, & imponentes manus eis, dimiserunt.
εὐξάμενοι, καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς, ἀπέλυσαν.
a προσκαλέω
Hi quidem emissi à Spiritu sancto, descen-
οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, κατ- 4
illos. Et ipsi / abierunt / & inde
derunt in Seleuciam: illincque abnauigauerunt in Cyprum.
ῆλθον εἰς τὴν σελεύκειαν, ἐκεῖθέν τε ἀπέπλευσαν εἰς τὴν κύπρον.
cùm venissent Salaminam, prædicabant
Et *facti in Salamina, annuntiabant verbum Dei
καὶ γενόμενοι ἐν σαλαμῖνι, κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ 5
in ministerio. Et cùm perambulassent vniuersam
in synagogis Iudæorum. Habebant autē & Ioannem mi-
ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν ἰουδαίων. εἶχον δὲ καὶ ἰωάννην ὑπη-
virum / erat
nistrum. Peragrantes autem insulam vsq; ad Paphum, inuenerūt
ρέτην. διελθόντες δὲ τὴν νῆσον ἄχρι πάφου, εὗρόν 6
quendā *magum pseudoprophetam, Iudæum, cui nomen *Bar-Iesu:
τινα μάγον ψευδοπροφήτην ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα βαριησοῦς·
Qui erat cum proconsule Sergio Paulo viro prudente.
ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ σεργίῳ παύλῳ, ἀνδρὶ συνετῷ· 7
accersitis Barnaba & Saulo, desiderabat
Hic aduocans Barnabam & Saulum, expetebat
οὗτος προσκαλεσάμενος βαρνάβαν καὶ σαῦλον, ἐπεζήτησεν
audire verbum Dei. Resistebat autem illis Ely-
ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἀνθίστατο δὲ αὐτοῖς ἐλύ- 8
mas magus, (sic enim interpretatur nomen eius) quæ-
μας ὁ μάγος· οὕτω γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ζη-
rens auertere proconsulem à fide.
τῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως.
Saulus autē, qui & Paulus, repletus Spiritu sancto, &
σαῦλος δὲ, ὁ καὶ παῦλος, πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου, καὶ 9
intuens
*intendens in eum, Dixit: O plene omni dolo &
ἀτενίσας εἰς αὐτὸν, εἶπεν, ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ 10
fallacia,
omni maleficentia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ,
πάσης ῥᾳδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης,
desinis subuertere
non *cessabis peruertens vias Domini rectas?
οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας;
Et nunc ecce manus Domini super te: & eris cæcus, non vi-
καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ κυρίου ἐπί σε, καὶ ἔσῃ τυφλὸς, μὴ βλέ- 11
Et
dens solem vsque ad tempus. *Confestim autem cecidit in
πων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. παραχρῆμα δὲ ἐπέπεσεν ἐπ'
qui ei manum daret.
eum caligo & tenebræ: & circumiens quærebat manu ductores.
αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος, καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς.
cùm vidisset / admirans
Tunc *videns proconsul factum, credidit, *percul-
τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς, ἐπίστευσεν, ἐκπλησ- 12
Et cùm
sus super doctrina Domini. *Prouecti autem
σόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου. ἀναχθέντες δὲ 13
nauigassent Paulus & qui cum eo erant,
à Papho qui circa Paulum, venerunt in Pergen Pam-
ἀπὸ τῆς πάφου οἱ περὶ τὸν παῦλον, ἦλθον εἰς πέργην τῆς παμ-
phyliæ. Ioannes autem discedens ab eis, reuersus est in
φυλίας· ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν, ὑπέστρεψεν εἰς
Hierosolymā. / Pergen,
Hierusalem. Illi verò pertranseuntes *à Perge, ve-
ἱεροσολυμα. αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς πέργης, παρε- 14
nerunt in Antiochiam Pisidiæ: & ingressi in syna-
γένοντο εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας· καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συνα-
gogam die Sabbatorum, sederunt.
γωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, ἐκάθισαν.
Post autem lectionem Legis & Prophetarum, mise-
μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, ἀπέστει- 15
runt principes synagogæ ad eos, dicentes: Viri fra-
λαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτοὺς, λέγοντες, ἄνδρες ἀδελ-
quis
tres, si *est sermo in vobis exhortationis ad plebem, dicite.
φοὶ, εἰ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαὸν, λέγετε.
Surgens autem Paulus, & silentium indicens manu, ait: Vi-
ἀναστὰς δὲ παῦλος, καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ, εἶπεν, ἄν- 16
qui timetis
ri Israelitæ, & timentes Deum, audite.
δρες ἰσραηλῖται, καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν θεὸν, ἀκούσατε·
Deus plebis huius Israel elegit patres
ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου ἰσραὴλ ἐξελέξατο τοὺς πατέρας 17
cùm essent incolæ / in
nostros, & plebem exaltauit *in terra Aegypti: & *cum bra-
ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν γῇ αἰγύπτῳ· καὶ μετὰ βρα-
chio excelso eduxit eos ex ea:
χίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς·
per
Et *quasi quadraginta annorum tempus mores sustinuit eorum
καὶ ὡς τεσσαρακονταετῆ χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς 18
destruens
in deserto: Et delens gentes septem in terra Chanaan,
ἐν τῇ ἐρήμῳ· καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ χαναὰν, 19
sorte distribuit eis terram eorum.
κατεκληροδότησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν·
Post quadringentos annos
Et post hæc quasi *annis quadringentis & quinquaginta de-
καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα ἔδω- 20
dit Iudices, vsq; ad Samuel Prophetam. Et exinde
κε κριτὰς ἕως σαμουὴλ τοῦ προφήτου. κἀκεῖθεν 21
postulauerunt regem: & dedit illis Deus Saul filium
ᾐτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν σαοὺλ υἱὸν
annis
Cis, virum de tribu Beniamin *annos quadraginta.
κὶς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς βενιαμὶν, ἔτη τεσσαράκοντα·

Et *amouens eum, excitauit illis Dauid in re- *amoto illo, suscitauit
22 καὶ μεταστήσας αὐτὸν, ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν δαβὶδ εἰς βασι-
gem: cui & dixit testatus: Inueni Dauid *ipsum Iesse, virum testimonium perhibens / filium
λέα, ᾧ καὶ εἶπε μαρτυρήσας, εὗρον δαβὶδ τὸν τοῦ ἰεσσαὶ, ἄνδρα
secundum cor meum: qui faciet omnes voluntates meas.
κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου. ex
Huius Deus *à semine secundum promissionem *excitauit eduxit
23 τούτου ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγειρε
Israel Saluatorem Iesum: Prædicante Ioanne
24 τῷ ἰσραὴλ σωτῆρα ἰησοῦν· προκηρύξαντος ἰωάννου
ante faciem aduentus eius baptismum pœnitentiæ om-
πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας παν-
ni populo Israel. Cùm autē impleret Ioannes
25 τὶ τῷ λαῷ τοῦ ἰσραήλ. ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ ἰωάννης τὸν
cursum, dicebat: Quem me arbitramini esse? non sum ego: sed suum,
δρόμον, ἔλεγε, τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι; οὐκ εἰμὶ ἐγὼ, ἀλλ'
ecce venit post me, cuius non sum dignus calceamenta pe-
ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμὲ, οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν πο-
dum soluere. Viri fratres, filij generis Abraham, &
26 δῶν λῦσαι. ἄνδρες ἀδελφοὶ, υἱοὶ γένους ἀβραὰμ, καὶ
qui in vobis timentes Deum, vobis verbum salutis hu-
οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν θεὸν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύ-
ius missum est. *Nam habitantes Hierusalem, & Qui enim habitabant
27 της ἀπεστάλη. οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ, καὶ
principes *eorum hunc ignorantes, & voces Pro- eius
οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τοῦτον ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προ-
pheratum * per omne Sabbatum lectas, iudicantes quæ leguntur
φητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας, κρίναντες
impleuerunt: Et nullam causam mortis inuenientes *, in eo,
28 ἐπλήρωσαν· καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες,
petierunt Pilatum interfici eum. à Pilato vt interficerent
ᾐτήσαντο πιλάτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν.
*Vt autem cōsummassent omnia *de eo scripta, *de- Cumque / quæ erant / deponēntes eū de
29 ὡς δὲ ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, κα-
trahentes à ligno, posuerunt *in monumento. eum
θελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔθηκαν εἰς μνημεῖον·
At Deus excitauit eum ex mortuis *: autem suscitauit eum à
30 ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν,
Qui visus est per dies multos *simul ascendentibus eo de tertia die:
31 ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ his qui simul ascenderant cū
Galilæa in Hierusalem: qui *sunt testes eius ad vsque nunc
τῆς γαλιλαίας εἰς ἱερουσαλὴμ, οἵτινές εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς
plebem. Et nos vobis annuntiamus illam ad eam quæ
32 τὸν λαόν. καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς nostros repromissio facta est.
patres * repromissionem factam: Quoniam hanc Deus
33 τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην· ὅτι ταύτην ὁ θεὸς
adimpleuit *natis eorum, nobis resuscitans Iesum, sicut filiis nostris,
ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἡμῖν, ἀναστήσας ἰησοῦν, ὡς
& in Psalmo secundo scriptum est: Filius meus es tu: ego
καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται, υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ
hodie genui te. Quòd autē *resuscitauerit eum ex suscitauit eū à
34 σήμερον γεγέννηκά σε. ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ
mortuis, non amplius futurum reuerti eum in corruptionem, iam non reuersurum
νεκρῶν, μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθορὰν,
ita dixit: Quia dabo vobis sancta Dauid fidelia.
οὕτως εἴρηκεν, ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια δαβὶδ τὰ πιστά.
Ideoque *in alio dicit: Non dabis sanctum tuum videre cor- & aliàs
35 διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει, οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν δια-
ruptionem. Dauid quidē enim *propria gñatione *administrans, in sua / cùm administrasset,
36 φθοράν. δαβὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας, τῇ
Dei voluntati dormiuit: & appositus est ad pa-
τοῦ θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη, καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πα-
tres suos: & vidit corruptionem.
τέρας αὐτοῦ, καὶ εἶδε διαφθοράν.
Quē verò Deus suscitauit, non vidit corruptionem.
37 ὃν δὲ ὁ θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε διαφθοράν.
Notum igitur sit vobis, viri fratres, quia per hunc vo-
38 γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ἄνδρες ἀδελφοὶ, ὅτι διὰ τούτου ὑ-
bis remissio peccatorum annuntiatur, & ab omnibus quibus non
μῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται, καὶ ἀπὸ πάντων ὧν οὐκ
potuistis in Lege Moysi iustificari.
ἠδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ μωσέως δικαιωθῆναι·
In hoc omnis *credens iustificatur. qui credit
39 ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιοῦται.
Videte ergo ne superueniat in vos dictum in vobis quod est
40 βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθοι ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς
Prophetis: Videte contemptores, & admiramini, &
41 προφήταις· ἴδετε οἱ καταφρονηταὶ, καὶ θαυμάσατε καὶ
aspicite, & *euanescite: quia opus ego operor in disperdimini:
ἐπιβλέψατε, καὶ ἀφανίσθητε, ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς
diebus vestris, *cui non credetis si quis enarrauerit vobis. opus quod
ἡμέραις ὑμῶν, ᾧ οὐ μὴ πιστεύσητε, ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν.
Exeuntibus autē illis, *ex synagoga Iudæorum, rogarunt rogabant vt sequenti Sabbato loquerentur.
42 ἐξιόντων δὲ αὐτῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν ἰουδαίων, παρεκάλουν
gentes in sequens Sabbatum narrari sibi eadem
τὰ ἔθνη εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ αὐτὰ
verba. Soluta autem synagoga, secuti sunt mul- hæc. Cumq; dimissa esset
43 ῥήματα. λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς, ἠκολούθησαν πολ-
ti Iudæorum & colentium Deum *proselytarum Paulum & aduenarum
λοὶ τῶν ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ παύλῳ καὶ

Barnabam, qui adloquentes eos, suadebant eis
τῷ βαρνάβᾳ, οἵτινες προσλαλοῦντες αὐτοῖς, ἔπειθον αὐτοὺς
permanere gratia Dei. Ipsoque veniente sab-
ἐπιμένειν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ. τῷ τε ἐρχομένῳ σαβ- 44
bato, pene vniuersa ciuitas conuenit audire verbum
βάτῳ, σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ
Dei. Videntes autem Iudæi turbas, repleti sunt
θεοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους, ἐπλήσθησαν 45
zelo, & contradicebant illis à Paulo dictis, con-
ζήλου, καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις, ἀν-
tradicentes & blasphemantes. Libertate vsi
τιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες. παῤῥησιασάμενοι 46
verò Paulus & Barnabas, dixerunt, Vobis erat necessarium pri-
δὲ ὁ παῦλος καὶ ὁ βαρνάβας, εἶπον, ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶ-
mùm loqui verbum Dei: quandoquidem verò repellitis il-
τον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐ-
lud, & non dignos iudicatis vosipsos æternæ vitæ, ecce
τὸν, καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ
conuertimur ad Gentes. Sic enim præcepit nobis
στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. οὕτω γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ 47
Dominus, Posui te in lucem Gentium, ad existendum te in salutem
κύριος, τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν
vsque ad extremum terræ.] Audientes autem Gentes, gauisæ sunt,
ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη, ἔχαιρον, 48
& glorificabant verbum Domini, & crediderunt quotquot erant
καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν
præordinati ad vitam æternam. Perferebatur autem verbum
τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. διεφέρετο δὲ ὁ λόγος 49
Domini per vniuersam regionem. At Iudæi conci-
τοῦ κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας. οἱ δὲ ἰουδαῖοι παρώ- 50
tauerunt religiosas mulieres, & honestas, &
τρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας, καὶ τὰς εὐσχήμονας, καὶ
primos ciuitatis, & excitauerunt persecutionem in
τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν
Paulum & Barnabam, & eiecerunt eos de finibus
παῦλον καὶ τὸν βαρνάβαν, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων
suis. Illi verò excutientes puluerem pedum
αὐτῶν. οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν 51
suorum in eos, venerunt in Iconium. At discipuli reple-
αὐτῶν ἐπ' αὐτοὺς, ἦλθον εἰς ἰκόνιον. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπλη- 52
bantur gaudio, & Spiritu sancto.
ροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου.

vt permanerēt in gratia · Sequenti verò · πλήθομαι · his quæ dicebantur, · Tunc constanter · oportebat · sed quoniam · indignos · vt sis · Disseminabatur · τάττω · autem · παροξύνω · At · excusso puluere · quoque

CAP. XIIII. ιδ´

Factum est autem in Iconio iuxta illud ipsum introire eos in
Ἐγένετο δὲ ἐν ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς 1
synagogam Iudæorum, & loqui ita, vt cre-
τὴν συναγωγὴν τῶν ἰουδαίων, καὶ λαλῆσαι οὕτως, ὥστε πι-
deret Iudæorumque & Græcorum multa multitudo.
στεῦσαι ἰουδαίων τε καὶ ἑλλήνων πολὺ πλῆθος.
At increduli Iudæi suscitauerunt, & malè affectas reddiderunt
οἱ δὲ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς 2
animas Gentium aduersus fratres. Multo quidem igitur
ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν. ἱκανὸν μὲν οὖν 3
tempore demorati sunt, liberè loquentes in Domino te-
χρόνον διέτριψαν, παῤῥησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ τῷ μαρ-
stante verbo gratiæ suæ, dante signa & pro-
τυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ τέ-
digia fieri per manus eorum. Diuisa est autem multitudo
ρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν. ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος 4
ciuitatis: & hi quidem erant cum Iudæis, hi verò cum
τῆς πόλεως· καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς
Apostolis. Vt autem factus esset impetus Gentiliumque & Iu-
ἀποστόλοις. ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ ἰου- 5
dæorum cum principibus suis, iniuriari & lapidare
δαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν, ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι
eos. Intelligentes confugerunt ad ciuitates Ly-
αὐτοὺς, συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς λυ- 6
caoniæ, Lystram & Derben, & circum regionem, & ibi
καονίας, λύστραν καὶ δέρβην, καὶ τὴν περίχωρον, κἀκεῖ ἦ-
erant euangelizantes. Et quidam vir in Lystris impo-
σαν εὐαγγελιζόμενοι. καί τις ἀνὴρ ἐν λύστροις ἀδύ- 7
tens pedibus sedebat, claudus ex vtero matris suæ
νατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑ-
subsistens, qui nunquam ambulauerat. Hic audiuit
πάρχων, ὃς οὐδέποτε περιπεπατήκει. οὗτος ἤκουε τοῦ 8
Paulum loquentem: qui intuitus eum, & videns quia fidem
παύλου λαλοῦντος· ὃς ἀτενίσας αὐτῷ, καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν
haberet ad saluum fieri, Dixit magna voce, Tibi dico,
ἔχει τοῦ σωθῆναι, εἶπε μεγάλῃ τῇ φωνῇ, σοὶ λέγω, 9
in nomine Domini Iesu Christi, surge super pe-
ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πό-
des tuos rectus. & exiluit, & ambulabat.
δας σου ὀρθός. καὶ ἥλλετο, καὶ περιεπάτει.
At turbæ videntes quod fecerat Paulus, leuauerunt
οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν ὁ παῦλος, ἐπῆραν τὴν 10
vocem suam, Lycaonicè dicentes, Dii similati ho-
φωνὴν αὐτῶν λυκαονιστὶ λέγοντες, οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀν-

Iconij, vt simul introirēt · loquerentur · copiosa · Qui verò · fuerunt · ad iracundiā concitauerunt · fiducialiter agentes · testimonium perhibente · σχίζομαι · quidam · Cùm · vt cōtumeliis afficerent, & lapidarent · vniuersam in circuitu · Et commota est omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus autē & Barnabas morabātur Lystris. · Infirmus · vt saluus fieret, · ἅλλομαι · autem cùm vidissent · similes facti

minibus, descenderunt ad nos. Vocabantque
11 θρώποις, κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς. ἐκάλουν τε τὸν
quidem Barnabam, Iouem: at Paulum, Mercurium, quoniam ipse
μὲν βαρνάβαν, δία· τὸν δὲ παῦλον, ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς
erat dux verbi. At sacerdos Iouis
12 ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου. ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ διὸς τοῦ
existentis ante ciuitatem eorum, tauros & coronas ante
ὄντος πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν, ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ
ianuas adferens, cum turbis volebat sacrificare.
τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν.
Audientes autem Apostoli, Barnabas & Paulus, dirum-
13 ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι βαρνάβας καὶ παῦλος, διαῤ-
pentes pallia sua, insilierunt in turbam, cla-
ῥήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν, εἰσεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον, κρά-
mantes, Et dicentes, Viri, quid hæc facitis? &
14 ζοντες, καὶ λέγοντες, ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; καὶ ἡ-
nos similiter patibiles sumus vobis homines, annuntiantes
μεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμεν ὑμῖν ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι
vobis ab his vanis conuerti ad Deum
ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν τὸν
viuum, qui fecit cælum, & terram, & ma-
ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θά-
re, & omnia quæ in eis. Qui in præ-
15 λασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς· ὃς ἐν ταῖς πα-
teritis generationibus dimisit omnes Gentes ingredi
ρῳχημέναις γενεαῖς εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς
vias suas. Quanquam non intestatum semetipsum reli-
16 ὁδοῖς αὐτῶν. καίτοιγε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆ-
quit, benefaciens, cælitus nobis pluuias dans, & tempora
κεν, ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ἡμῖν ὑετοὺς διδοὺς, καὶ καιροὺς
fructifera, implens cibo & lætitia cor-
καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρ-
da nostra. Et hæc dicentes, vix sedauerunt
17 δίας ἡμῶν. καὶ ταῦτα λέγοντες, μόλις κατέπαυσαν
turbas ad non sacrificandum sibi. Cunctantibus verò
18 τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς. διατριβόντων δὲ αὐ-
ipsis, & docentibus, superuenerunt ab Antiochia & Ico-
τῶν, καὶ διδασκόντων, ἐπῆλθον ἀπὸ ἀντιοχείας καὶ ἰκο-
nio Iudæi, & suadentes turbis, & lapidantes
νίου ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους, καὶ λιθάσαντες
Paulum, traxerunt extra ciuitatem, æstimantes eum
τὸν παῦλον, ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τε-
mortuum esse, Circundantibus autem eum discipulis, sur-
19 θνάναι. κυκλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν, ἀνα-
gens intrauit in ciuitatem, & postridie exiit cum
στὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε σὺν
Barnaba in Derben. Euangelizantesque
20 τῷ βαρνάβᾳ εἰς δέρβην. εὐαγγελισάμενοί τε τὴν
ciuitati illi, & docentes multos, reuersi sunt in
πόλιν ἐκείνην, καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὺς, ὑπέστρεψαν εἰς
Lystram, & Iconium, & Antiochiam, Confirman-
21 τὴν λύστραν, καὶ ἰκόνιον, καὶ ἀντιόχειαν, ἐπιστηρίζον-
tes animas discipulorum, exhortantes permanere
τες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, παρακαλοῦντες ἐμμένειν
fide, & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare
τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν
in regnum Dei. Ordinantes autem
22 εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. χειροτονήσαντες δὲ
illis presbyteros per ecclesiam, precati cum
αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι με-
ieiunationibus, commendauerunt eos Domino in quem credi-
τὰ νηστειῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκει-
derunt. Et transeuntes Pisidiam, venerunt in Pamphyliam.
23 σαν. καὶ διελθόντες τὴν πισιδίαν, ἦλθον εἰς παμφυλίαν.
Et loquentes in Perge verbum, descenderunt in At-
24 καὶ λαλήσαντες ἐν πέργῃ τὸν λόγον, κατέβησαν εἰς ἀτ-
taliam. Et inde abnauigauerunt in Antiochiam, vnde
25 τάλειαν. κἀκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς ἀντιόχειαν, ὅθεν
erant traditi gratiæ Dei in opus quod com-
ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλή-
pleuerunt. Aduenientes autem & congregantes ec-
26 ρωσαν. παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκ-
clesiam, annuntiauerunt quanta fecisset Deus cum illis, &
κλησίαν, ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν, καὶ
quia aperuisset Gentibus ostium fidei. Morati sunt autem illic
27 ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως. διέτριβον δὲ ἐκεῖ
tempus non modicum cum discipulis.
χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

CAP. XV. ιε´

Et quidam descendentes de Iudæa, docebant
1 Καί τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, ἐδίδασκον τοὺς
fratres, Quia si non circuncidamini more Moysi, non po-
ἀδελφοὺς, ὅτι ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει μωϋσέως, οὐ δύνα-
testis saluari. Facta ergo seditione & disceptatione
2 σθε σωθῆναι. γενομένης οὖν στάσεως καὶ συζητήσεως
non exigua Paulo & Barnabæ aduersus illos, statuerunt
οὐκ ὀλίγης τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβᾳ πρὸς αὐτοὺς, ἔταξαν
ascendere Paulum & Barnabam, & quosdam alios ex illis
ἀναβαίνειν παῦλον καὶ βαρνάβαν, καί τινας ἄλλους ἐξ αὐτῶν

Et · verò · quoque · qui erat · populis · Quod vbi audierunt · conscissis tunicis suis, exilierūt in turbas · εἰσπηδάω · mortales similes · sunt · παροίχομαι · Et quidem · sine testimonio · de cælo · ne immolarēt · autē quidam · persuasis · que · postera diē profectus est · Cumque euangelizassent · docuissent] · que vt permanerent in · Et cùm constituissent · singulas ecclesias, & orassent · que · Domini, · Cùm venissent · congregassent · retulerunt · In · secundū morē · minima · vt ascenderēt Paulus & Barnabas, & quidā alij ex illis

ad Apostolos & presbyteros in Hierusalem,
super — πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς Ἱερουσαλὴμ,
de quæstione hac.
περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.
deducti — Illi quidem ergo præmissi ab Ecclesia, pertransi-
οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, διήρχον- 3
bant Phœnicen, & Samariam, narrantes conuersionem
το τὴν φοινίκην, καὶ σαμάρειαν, ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν
gentium, & faciebant gaudium magnum omnibus fratri-
τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελ-
Cùm venissent — bus. Aduenientes autem in Hierosolymam, suscepti
ab — φοῖς. παραγενόμενοι δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἀπεδέχθη- 4
sunt ab Ecclesia, & Apostolis, & senio-
σαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν πρεσβυ-
annuntiantes — ribus, annuntiaueruntque quanta Deus fecisset cum illis.
τέρων, ἀνήγγειλάν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησε μετ' αὐτῶν.
Exsurrexerunt autem quidam de hæresi Pharisæorum,
qui crediderunt. — ἐξανέστησαν δέ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν φαρισαίων, 5
circumcidi — credentes, dicentes, Quia oportet circumcidere eos, præci-
quoque — πεπιστευκότες, λέγοντες, ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς, παραγ-
pere que seruare legem Moysi.
γέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον μωϋσέως.
Conuenerũtq; — Congregati sunt autem Apostoli & seniores videre
συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν 6
Cùm magna conquisitio fieret, — de verbo hoc. Multa autem conquisitione fa-
περὶ τοῦ λόγου τούτου. πολλῆς δὲ συζητήσεως γενο- 7
cta, surgens Petrus dixit ad eos, Viri fratres,
μένης, ἀναστὰς πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς, ἄνδρες ἀδελφοί,
vos scitis quoniam a diebus antiquis Deus in nobis ele-
ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξε-
git, per os meum audire Gentes verbum
λέξατο, διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ
qui nouit corda — Euangelij, & credere. Et corda noscens Deus
εὐαγγελίου, καὶ πιστεῦσαι. καὶ ὁ καρδιογνώστης θεὸς 8
testimonium perhibuit, — testatus est eis, dans illis spiritum sanctum, sicut
ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς, δοὺς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθὼς
& nobis: Et nihil discreuit inter nosque & il-
καὶ ἡμῖν· καὶ οὐδὲν διέκρινε μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐ- 9
los, fide purificans corda eorum.
τῶν, τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν.
Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere iugum super
νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν θεὸν, ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν 10
ceruices — ceruicem discipulorum, quod neque patres nostri neque nos
τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς
ἰσχύω — potuimus portare? Sed per gratiam Domini
ἰσχύσαμεν βαστάσαι; ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος κυρίου 11
Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum & illi.
ἰησοῦ χριστοῦ πιστεύομεν σωθῆναι, καθ' ὃν τρόπον κἀκεῖνοι.
σιγάω — Tacuit autem omnis multitudo, & audiebant Barnabam & Pau-
ἐσίγησε δὲ πᾶν τὸ πλῆθος, καὶ ἤκουον βαρνάβα καὶ παύ- 12
lum narrantes quanta fecisset Deus signa & prodigia in
λου ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν
Et postquam tacuerunt, — Gentibus per eos. Post autem tacere eos,
τοῖς ἔθνεσι δι' αὐτῶν. μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς, 13
respondit Iacobus, dicens, Viri fratres, audite me.
ἀπεκρίθη ἰάκωβος, λέγων, ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου.
visitauit — Simeon narrauit quemadmodum primum Deus respexit
συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο 14
nomini — sumere ex Gentibus populum in nomine suo:
λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.
Et huic concordant verba Prophetarum, sicut
καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς 15
scriptum est, Post hæc reuertar, & reædi-
γέγραπται, μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω, καὶ ἀνοικο- 16
quod decidit, — ficabo tabernaculum Dauid collapsum, & di-
κατασκάπτω — δομήσω τὴν σκηνὴν δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατε-
ruta eius reædificabo, & erigam illud:
σκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀνορθώσω αὐτήν·
Vt requirant cæteri hominum
ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν 17
Dominum, & omnes Gentes super quas inuocatum est nomen
κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά
meum super eos, dicit Dominus faciens hæc omnia:
μου ἐπ' αὐτούς, λέγει κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα.
Notum est Domino opus suum. — Quæ sunt nota à seculo ei.
ἅ ἐστι γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος αὐτῷ. 18
Propter quod inquietari — Ideo ego iudico non obturbari eos qui ex Gentibus con-
conuertuntur — διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπι- 19
scribere ad eos vt abstineant se — uersis ad Deum: Sed mittere eis ad
στρέφουσιν ἐπὶ τὸν θεόν· ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ 20
fornicatione, & suffocatis, & sanguine. — abstinendum à contaminationibus simulachrorum & for-
ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πορ-
nicationis, & suffocati, & sanguinis.
νείας, καὶ τοῦ πνικτοῦ, καὶ τοῦ αἵματος.
à temporibus in singulis ciuitatibus qui prædicent — Moyses enim ex generationibus antiquis per ciuitatem prædi-
μωσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσ- 21
vbi — cantes eum habet, in synagogis per omne sabba-
legitur. — σοντας αὐτὸν ἔχει, ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββα-
placuit — tum lectus. Tunc visum est Apostolis,
τον ἀναγινωσκόμενος. τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις, 22

& senioribus cum omni Ecclesia, electos — eligere
καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκλεξαμένους
viros ex eis mittere in Antiochiam cum Paulo & — &
ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς ἀντιόχειαν σὺν τῷ παύλῳ καὶ
Barnaba, Iudam cognominatum Barsabam, & Silam, — qui cognominabatur Barsabas,
βαρνάβᾳ, ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον βαρσαβᾶν, καὶ σίλαν,
viros ductores in fratribus: Scribentes per — primos
23 ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς· γράψαντες διὰ
manus eorum hæc: Apostoli, & seniores, &
χειρὸς αὐτῶν τάδε· οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ
fratres, his qui apud Antiochiam, & Syriam, & Cili- — sunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ
ἀδελφοὶ, τοῖς κατὰ τὴν ἀντιόχειαν, καὶ συρίαν, καὶ κιλι- — salutem.
ciam fratribus, qui ex Gentibus, gaudere.
κίαν ἀδελφοῖς, τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν.
Quandoquidem audiuimus quia quidam exeuntes, turbauerunt vos — Quoniam ex nobis
24 ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς
verbis, labefactantes animas vestras, dicentes cir- — euertentes
λόγοις, ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περι-
cumcidi, & seruare legem, quibus non mandauimus: — διαστέλλομαι
τέμνεσθαι, καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διεστειλάμεθα·
Visum est nobis factis concorditer, electos vi- — Placuit collectis in vnum, eligere
25 ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδὸν, ἐκλεξαμένους ἄν-
ros mittere ad vos, cum dilectis nostris Barna- — &
δρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν βαρνά- — charissimis
ba & Paulo, Hominibus tradentibus animas — qui tradiderũt
26 βᾳ καὶ παύλῳ, ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς
suas pro nomine Domini nostri Iesu Christi.
αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.
Misimus ergo Iudam & Silam, & eos per sermonem — qui & ipsi vobis verbis referent
27 ἀπεστάλκαμεν οὖν ἰούδαν καὶ σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου
annuntiantes eadem. Visum est enim sancto Spiri-
28 ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ πνεύ-
tui & nobis, nihil amplius imponere vobis onus, quam — vltra
ματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος, πλὴν — oneris,
necessarium horum: Abstinere immolatis simulachrorũ, & — hæc necessaria: Vt abstineatis vos ab
29 τῶν ἐπάναγκες τούτων, ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων, καὶ
sanguine, & suffocato, & fornicatione: & quæcunque non vultis vobis
αἵματος, καὶ πνικτοῦ, καὶ πορνείας· καὶ ὅσα μὴ θέλετε ἑαυ-
ipsis fieri, aliis ne facite: ex quibus custodientes vos — à
τοῖς γίνεσθαι, ἑτέροις μὴ ποιεῖτε· ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυ-
ipsos, bene agetis. Valete.
τοὺς, εὖ πράξετε. ἔρρωσθε.
Illi quidem ergo dimissi, venerunt in Antiochiam, & con- — descenderunt
30 οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες, ἦλθον εἰς ἀντιόχειαν, καὶ συν- — congregata multitudine,
gregantes multitudinem, tradiderunt epistolam.
αγαγόντες τὸ πλῆθος, ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν.
Legentes autem gauisi sunt super exhortatione. — Quam cum legissent, consolatione
31 ἀναγνόντες δὲ ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει.
Iudas que & Silas, & ipsi prophetæ existentes, per sermonem — autem cùm essent, verbo plurimo
32 ἰούδας τε καὶ σίλας, καὶ αὐτοὶ προφῆται ὄντες, διὰ λόγου — consolati
multum exhortati sunt fratres, & confirmauerunt.
πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἐπεστήριξαν.
Facientes autem tempus, dimissi sunt cum pace à — Facto ibi aliquanto tempore,
33 ποιήσαντες δὲ χρόνον, ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ τῶν — eos qui miserant illos.
fratribus ad Apostolos. Visum est autem Silæ
34 ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους. ἔδοξε δὲ τῷ σίλᾳ — Iudas autem solus abiit Hierusalem.
remanere ibi. Paulus autem & Barnabas demorabãtur
35 ἐπιμεῖναι αὐτοῦ. παῦλος δὲ καὶ βαρνάβας διέτριβον — Antiochiæ,
in Antiochia, docentes & euangelizantes cum &
ἐν ἀντιοχείᾳ, διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι μετὰ καὶ ἑ-
aliis pluribus verbum Domini. Post autem aliquot
36 τέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου. μετὰ δέ τινας ἡ-
dies dixit Paulus ad Barnabam, Reuertentes iam visi-
μέρας εἶπε παῦλος πρὸς βαρνάβαν, ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπι-
temus fratres nostros per omnem ciuitatem, in quibus — vniuersas ciuitates,
σκεψώμεθα τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν, ἐν αἷς — prædicauimus
annuntiauimus verbum Domini, quomodo habeant. — se
κατηγγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου, πῶς ἔχουσι. — volebat
Barnabas autem consuluit consumere Ioannem — secum &
37 βαρνάβας δὲ ἐβουλεύσατο συμπαραλαβεῖν τὸν ἰωάννην
vocatum Marcum: Paulus autem ducebat illum absi- — qui cognominabatur Marcus.
38 τὸν καλούμενον μάρκον· παῦλος δὲ ἠξίου τὸν ἀπο- — rogabat eum, vt qui discessisset
stentem ab eis de Pamphylia, & non coeuntem
στάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ παμφυλίας, καὶ μὴ συνελθόντα αὐ- — venisset cum
eis in opus, non consumere hunc. — debere recipi
τοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συμπαραλαβεῖν τοῦτον. — Facta autẽ dissensio,
Facta est ergo irritatio, ita vt abscederent eos — discederent
39 ἐγένετο οὖν παροξυσμὸς, ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς — & Barnabas quidem assumpto
ab inuicem, ipsumque Barnabam assumentem Marcum, — Marco,
ἀπ' ἀλλήλων, τόν τε βαρνάβαν παραλαβόντα τὸν μάρκον, — nauigaret
enauigare in Cyprum. Paulus verò eligens Si- — electo Sila, profectus est,
40 ἐκπλεῦσαι εἰς κύπρον. παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος σί-
lam, abiit, traditus gratiæ Dei à fra-
λαν, ἐξῆλθε, παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελ-
tribus. Perambulabat autem Syriam & Ciliciam, confir-
41 φῶν. διήρχετο δὲ τὴν συρίαν καὶ κιλικίαν, ἐπιστηρί-
mans ecclesias, præcipiens custodire præcepta Apostolorum & seniorum.
ζων τὰς ἐκκλησίας.

CAP. XVI. ις´

Peruenit autem in Derben & Lystram. & ecce discipulus
[a]Κατήντησε δὲ εἰς δέρβην καὶ λύστραν· καὶ ἰδοὺ μαθητής 1
quidā erat[r], nomine Timotheus, filius mulieris cuiusdam Iudææ
τις ἦν, ὀνόματι τιμόθεος, υἱὸς γυναικός τινος ἰουδαίας
fidelis, patre autem Græco. Qui testimonio probabatur ab his qui in
πιστῆς, πατρὸς δὲ ἕλληνος· ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν 2
Lystris & Iconio fratribus. Hunc voluit Pau-
λύστροις καὶ ἰκονίῳ ἀδελφῶν. τοῦτον ἠθέλησεν ὁ παῦ- 3
lus secum proficisci: & assumens circuncidit eum propter
λος σὺν αὐτῷ ἐξελθεῖν· καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν διὰ
Iudæos existentes in locis illis: sciebant enim
τοὺς ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις· ᾔδεισαν γὰρ
omnes patrem eius, quòd Græcus erat.
ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὅτι ἕλλην ὑπῆρχεν.
Cùm autem pertransirent ciuitates, tradebant eis cu-
ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδουν αὐτοῖς φυ- 4
stodire dogmata iudicata ab Apostolis
λάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων
& senioribus qui in Hierusalem. Ipsæ quidē ergo
καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ. αἱ μὲν οὖν 5
ecclesiæ confirmabantur fide, & abundabant numero
ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει, καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ
per diem. Transeuntes autem Phrygiam &
καθ᾽ ἡμέραν. διελθόντες δὲ τὴν φρυγίαν καὶ τὴν 6
Galaticam regionem, vetati sunt à sancto Spiritu
γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος
loqui verbum in Asia. Venientes versus
λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ ἀσίᾳ· ἐλθόντες κατὰ τὴν 7
Mysiam, tentabant versus Bithyniam ire: & non
μυσίαν, ἐπείραζον κατὰ τὴν βιθυνίαν πορεύεσθαι· καὶ οὐκ
permisit eos Spiritus.
εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα.
Prætereuntes autem Mysiam, descenderunt in Troadem.
παρελθόντες δὲ τὴν μυσίαν, κατέβησαν εἰς τρῳάδα. 8
Et visio per noctem conspecta est Paulo: Vir quidā erat
καὶ ὅραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ παύλῳ· ἀνήρ τις ἦν 9
Macedo, stans deprecans eum, & dicens, Transiens in
μακεδὼν, ἑστὼς παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ λέγων, διαβὰς εἰς
Macedoniam adiuua nos. Vt autem visum vidit,
μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν. ὡς δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν, 10
statim quæsiuimus proficisci in Macedoniam, coin-
εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν μακεδονίαν, συμβι-
structi quòd vocasset nos Dominus euangelizare
βάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ κύριος εὐαγγελίσασθαι
eis. Prouecti ergo à Troade, recta
αὐτούς. ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ τῆς τρῳάδος, εὐθυδρο- 11
cucurrimus in Samothraciam: ipsaque adexistenti in Neapolim.
μήσαμεν εἰς σαμοθράκην· τῇ τε ἐπιούσῃ εἰς νεάπολιν.
Indeque in Philippos, quæ est prima partis
ἐκεῖθέν τε εἰς φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος 12
Macedoniæ ciuitas, Colonia. eramus autē in hac vrbe
τῆς μακεδονίας πόλις κολωνία. ἦμεν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει
versantes dies aliquot. Ipsaque die sabbatorum
διατρίβοντες ἡμέρας τινάς. τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων 13
egressi sumus extra vrbem iuxta flumen, vbi solebat
ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμὸν, οὗ ἐνομίζετο
oratio esse: & sedentes loquebamur conue-
προσευχὴ εἶναι· καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελ-
nientibus mulieribus. Et quædam mulier nomine Lydia, purpu-
θούσαις γυναιξί. καί τις γυνὴ ὀνόματι λυδία πορ- 14
ra venditrix, ciuitatis Thyatirenorum, colens Deum, audiuit:
φυρόπωλις, πόλεως θυατείρων, σεβομένη τὸν θεὸν, ἤκουεν·
cuius Dominus aperuit cor, intendere effa-
ἧς ὁ κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν, προσέχειν τοῖς λαλουμέ-
tis à Paulo. Vt autem baptizata est & domus eius,
νοις ὑπὸ τοῦ παύλου. ὡς δὲ ἐβαπτίσθη, καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, 15
deprecata est, dicens, Si iudicastis me fidelem Domino
παρεκάλεσε λέγουσα, εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ κυρίῳ
esse, ingredientes in domum meam manere: & coegit
εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου, μείνατε. καὶ παρεβιάσατο
nos. Factum est autem euntibus nobis ad orationem,
ἡμᾶς. ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς προσευχὴν, 16
puellam quandam habentem spiritum pythonis occurrere
παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνος ἀπαντῆσαι ἡ-
nobis: quæ quæstum multum præstabat dominis suis va-
μῖν· ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαν-
ticinans. Hæc subsecuta Paulum &
τευομένη. αὕτη κατακολουθήσασα τῷ παύλῳ καὶ 17
nos, clamabat dicens, Isti homines serui Dei
ἡμῖν, ἔκραζε λέγουσα, οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ
excelsi sunt, qui annuntiant nobis viam salutis.
τοῦ ὑψίστου εἰσὶν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας.
Hoc autem faciebat ad multos dies. dolens autem Pau-
τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. [b]διαπονηθεὶς δὲ ὁ παῦ- 18
lus, & conuersus, spiritui dixit, Præcipio tibi
λος, καὶ ἐπιστρέψας, τῷ πνεύματι εἶπε, παραγγέλλω σοι
in nomine Iesu Christi exire ab ea. & exiit
ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ᾽ αὐτῆς. καὶ ἐξῆλθεν

[a] καταντάω · ibi, Iuidæ · Gentili. Huic testimoniū bonum reddebāt · erant fratres. · qui erant · quòd pater eius Gentilis · quæ erant decreta · Hierosolymis erant. Et · quotidie. · Galatiæ · Cùm venissent autem in · in · Iesu. · Cùm pertransissent · ostensa · & · certi facti · Deus · Nauigantes autem · recto cursu venimus · & sequēti die · Et · consistentes · autem · foras portam · videbatur · quæ conuenerant · purpuraria, · his quæ dicebantur · Cùm esset · introite · & · pythonem obuiare · magnum · diuinando. · vobis · multis diebus. · [b] διαπονοῦμαι

eadem hora. Videntes autem domini eius quia exiuit
19 αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν
spes quæstus eorum, apprehendentes Paulum &
ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν παῦλον καὶ
Silam, traxerunt in forum ad principes.
τὸν σίλαν, εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας.
Et offerentes eos præfectis, dixerunt, Hi
20 καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς, εἶπον, οὗτοι
homines conturbant nostram ciuitatem, Iudæi subsi-
οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν ἰουδαῖοι ὑπάρ-
stentes: Et annuntiant mores quos non licet nobis
21 χοντες· καὶ καταγγέλλουσιν ἔθη, ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν
suscipere, neque facere, Romanis existentibus.
παραδέχεσθαι, οὐδὲ ποιεῖν, ῥωμαίοις οὖσι.
Et consurrexit turba aduersus eos: & præfecti di-
22 καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ᾽ αὐτῶν· καὶ οἱ στρατηγοὶ πε-
rumpentes eorum vestes, iusserunt flagellare.
ριρρήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια, ἐκέλευον ῥαβδίζειν.
Multasque imponentes eis plagas, immiserunt in cu-
23 πολλάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς, ἔβαλον εἰς φυλα-
stodiam, mandantes vinctorum custodi tutò custodire
κὴν, παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν
eos. Qui mandatum tale accipiens, misit
24 αὐτούς· ὃς παραγγελίαν τοιαύτην εἰληφὼς, ἔβαλεν
eos in interiorem carcerem, & pedes eorum
αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν
strinxit in lignum. Secundum autem medium noctem,
25 ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον. κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον,
Paulus & Silas orantes laudabant Deum: au-
παῦλος καὶ σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν θεόν· ἐπη-
diebant autem eos vincti.
κροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι.
Subitò verò terræ motus factus est magnus, ita vt moueri
26 ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ
fundamenta carceris: apertaque sunt statim
θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου· [b]ἀνεῴχθησάν τε παραχρῆμα αἱ
ostia omnia, & vniuersorum vincula remissa sunt.
θύραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη.
Esomnis autem factus vinctorum custos, & videns aper-
27 ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεῳγ-
tas ianuas carceris, educens gladium futu-
μένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν ἔ-
rus erat seipsum interficere, æstimans effugisse vinctos.
μελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους.
Clamauit autem voce magna Paulus, dicens, Nihil fe-
28 ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ παῦλος, λέγων, μηδὲν πρά-
ceris tibiipsi malum: vniuersi enim sumus hîc.
ξῃς σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε.
Petens verò lumen, irrupit, & tremefactus factus
29 αἰτήσας δὲ φῶτα, εἰσεπήδησε, καὶ ἔντρομος γενόμενος,
procidit Paulo & Silæ. Et producens
30 προσέπεσε τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ. καὶ προαγαγὼν
eos foras, ait, Domini, quid me oportet facere vt seruer?
αὐτοὺς ἔξω, ἔφη, κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ;
Illi autem dixerunt, Crede in Dominum Iesum Christum, &
31 οἱ δὲ εἶπον, πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, καὶ
seruaberis tu & domus tua. Et locuti sunt ei
32 σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν
verbum Domini, & omnibus qui erant in domo eius.
λόγον τοῦ κυρίου, καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.
Et tollens eos in illa hora noctis,
33 καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς, ἔ-
lauit à plagis, & baptizatus est ipse & eius
λουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ
continuò. Perducensque eos in domum
34 παραχρῆμα. ἀναγαγών τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐ-
suam, apposuit mensam, & lætatus est cum omni domo cre-
τοῦ, παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἠγαλλιάσατο πανοικὶ πεπιστευ-
dens Deo. Die autem facto, miserunt magi-
35 κὼς τῷ θεῷ. ἡμέρας δὲ γενομένης, ἀπέστειλαν οἱ στρα-
stratus lictores, dicentes, Dimitte homines
τηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους, λέγοντες, ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους
illos. Annuntiauit autem carceris custos verba
36 ἐκείνους. ἀπήγγειλε δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους
hæc ad Paulum, Quia miserunt magistratus, vt
τούτους πρὸς τὸν παῦλον, ὅτι ἀπεστάλκασιν οἱ στρατηγοὶ, ἵνα
dimittamini. nunc igitur exeuntes ite in pace.
ἀπολυθῆτε. νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ.
At Paulus dixit ad eos, Cædentes nos pu-
37 ὁ δὲ παῦλος ἔφη πρὸς αὐτοὺς, δείραντες ἡμᾶς δημο-
blicè indemnatos, homines Romanos subsistentes mi-
σίᾳ ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους ῥωμαίους ὑπάρχοντας ἔβα-
serunt in carcerem, & nunc occultè nos eiiciunt? non enim:
λον εἰς φυλακὴν, καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν; οὐ γάρ·
sed venientes ipsi nos educant,
ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν.
Renuntiauerunt autem magistratibus lictores verba
38 ἀνήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα
hæc, & timuerunt audientes quòd Romani essent.
ταῦτα· καὶ ἐφοβήθησαν ἀκούσαντες ὅτι ῥωμαῖοί εἰσι.

perduxerunt · magistratibus, · cùm sint · morem quem · cùm simus Romani. · cucurrit plebs · magistratus scissis tunicis, · eos virgis cædi. · Et cùm imposuissent · carcerem. præcipientes custodi vt diligenter custodiret · cùm præceptū accepisset, · ligno. Media nocte · & · qui in custodia erant. · mouerentur · & · [b] ἀνοίγω · soluta · Expergefactus · carceris · euaginato gladio volebat · mali: · Petitoque lumine, introgressus est, · ad pedes. · saluus fiam? · At · saluus eris · cum · Cumque perduxisset · eis · sua · Et cùm dies factus esset, · Paulo, · autem · cis, Cæsos · ita: · veniant, & eiiciant. · que audito

Et venientes deprecati sunt eos: & educentes ro-
vt egrederetur de 'carcere, καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτούς· καὶ ἐξαγαγόντες ἠρώ- 39
gabant egredi vrbe. Exeuntes autem de 'cu-
visis fratribus, των ἐξελθεῖν τῆς πόλεως. ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυ- 40
stodia, introierunt ad Lydiam: & videntes fratres,
λακῆς, εἰσῆλθον πρὸς τὴν Λυδίαν· καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφούς,
profecti sunt. consolati sunt eos, & egressi sunt.
παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξῆλθον.

CAP. XVII. ιζ´

Cùm perambulassent Iter facientes autem Amphipolim & Apolloniam, venerunt
Διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ Ἀπολλωνίαν, ἦλθον 1
in Thessalonicam, vbi erat synagoga Iudæorum.
'consuetudine Paulus εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων.
Secundùm autē 'consuetum Paulo introiuit ad eos, &
κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ Παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτούς, καὶ 2
per sabbata tria disserebat eis de scripturis.
ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν·
insinuans, Adaperiens & proponens, quia Christum oportuit pati,
διανοίγων καὶ παρατιθέμενος, ὅτι τὸν Χριστὸν ἔδει παθεῖν 3
& resurgere à mortuis: & quia hic est Christus Iesus, quem
crediderunt, 'de colentibus Gentilibus magna καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν· καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς, ὃν
ego annuntio vobis. Et quidam ex eis persuasi sunt,
ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. καί τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν, 4
'προσεκλήρωσαν & adiuncti sunt Paulo & Silæ: & 'reli-
καὶ προσεκληρώθησαν τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ· τῶν τε σεβο-
'& mulieres nobiles giosorum Græcorum multitudo, & mulierumque primariarum non
μένων Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀ-
'Zelantes 'assumentesq; de vulgo paucæ. 'Assumentes autem Iudæi 'impersuasi
λίγαι. προσλαβόμενοι δὲ οἱ Ἰουδαῖοι οἱ ἀπειθοῦντες 5
'turba facta, circumforaneorum quosdam viros malos, & 'turbam facientes,
τῶν ἀγοραίων τινὰς ἄνδρας πονηρούς, καὶ ὀχλοποιήσαν-
'& concitauerunt ciuitatem: 'assistentesque domui Iasonis,
τες, ἐθορύβουν τὴν πόλιν· ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ Ἰάσονος,
quærebant eos producere in populum.
ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον.
Et cùm non inuenissent Non inuenientes autem eos, trahebant Iasonem, & quosdam fra-
μὴ εὑρόντες δὲ αὐτούς, ἔσυρον τὸν Ἰάσονα, καί τινας ἀδελ- 6
Hi qui orbem concitant, & huc venerunt: tres ad principes ciuitatis, clamantes, Quoniam 'habitatam sub-
φοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες, ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀνα-
uertentes hi, & hic adsunt: Quos susce-
στατώσαντες οὗτοι, καὶ ἐνθάδε πάρεισιν· οὓς ὑποδέδε- 7
'esse, pit Iason: & hi omnes contra decreta Cæsa-
κται Ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων Καίσα-
ris faciunt, regem dicentes alium', Iesum.
plebem, ρος πράττουσι, βασιλέα λέγοντες ἕτερον εἶναι, Ἰησοῦν.
Conturbauerunt autem turbam, & principes ciuitatis audientes
accepta satisfactione ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον, καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας 8
hæc. Et accipientes satisfactionem à Iasone &
'à 'verò ταῦτα. καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν 9
'cæteris, dimiserunt eos. At fratres' confestim per
dimiserunt λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐτούς. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ 10
noctem 'emiserunt Paulum & Silam in Ber-
'cùm venissent τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τόν τε Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέρ-
rœam. qui 'aduenientes in synagogam Iudæorum
introierunt. ροιαν. οἵτινες παραγενόμενοι, εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων
'nobiliores eorum qui sunt Thessalonicæ, abierunt. Hi autem erant 'generosiores aliis qui sunt in Thessa-
ἀπῄεσαν. οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσα- 11
'auiditate, quotidie lonica, qui susceperunt verbum cum omni 'alacritate,
λονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ
'se per diem scrutantes scripturas, si haberent' hæc ita.
καθ᾽ ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφάς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτω.
'Et Gentilium Multi quidem ergo ex eis crediderunt, & Græcarum
πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν Ἑλληνίδων 12
viri mulierum honestarum, & virorum non pauci.
γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι.
'in Cùm autem cognouissent 'ex Thessalonica Iudæi, quia &
ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι, ὅτι καὶ 13
'Berœæ prædicatum 'in Berœa annuntiatum est à Paulo verbum Dei, ve-
'commouentes & turbantes multitudinē. ἐν τῇ Βεροίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ Παύλου ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἦλ-
nerunt & illuc, 'concitantes turbas. Statim autem tunc
'que vt iret θον κἀκεῖ, σαλεύοντες τοὺς ὄχλους. εὐθέως δὲ τότε τὸν 14
Paulum dimiserunt fratres ire vsque ad ma-
Παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι ὡς ἐπὶ τὴν θά-
re: remanserunt autem hicque Silas & Timotheus ibi.
λασσαν· ὑπέμενον δὲ ὅ, τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος ἐκεῖ.
'Qui autem deducebant 'At tutò collocantes Paulum, perduxerunt eum vsque ad Athe-
οἱ δὲ καθιστῶντες τὸν Παῦλον, ἤγαγον αὐτὸν ἕως Ἀθη- 15
accepto mandato ab eo nas: & accipientes mandatum ad Silam & Timotheum, vt
'celeriter νῶν· καὶ λαβόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν Σίλαν καὶ Τιμόθεον, ἵνα
'profecti sunt. quàm 'citissimè venirent ad illum, 'abierunt. In autem Athe-
Paulus autem cùm ὡς τάχιστα ἔλθωσι πρὸς αὐτόν, ἐξῄεσαν. ἐν δὲ ταῖς Ἀθή- 16
ἐξίμη nis 'expectante eos Paulo, incitabatur spiritus
'expectaret 'videns idololatriæ deditam 'cum ναις ἐκδεχομένου αὐτοὺς τοῦ Παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα
eius in ipso, 'vidente idololatram existentem ciuitatem.
αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν.
omnes dies Disputabat quidem igitur in synagoga 'Iudæis, & co-
διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ τοῖς σε- 17
lentibus, & in foro, per omnem diem ad
βομένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ, κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρα-

'contingentes. Quidam autem 'Epicureorum & 'Stoicorum phi-
18 τυγχάνοντας. τινὲς δὲ τῶν Ἐπικουρείων καὶ τῶν Στωϊκῶν φι- 'eos qui aderant. 'Epicurei 'Stoici philosophi disserebant cum illi
losophorum conciebant eos. & quidam dicebant, Quid vtique vult
λοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ· καί τινες ἔλεγον, Τί ἂν θέλοι ὁ 'Nouorum
seminator verborum hic dicere? Ibi autē, 'Peregrinorum dæmoniorū videtur an-
σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δέ, Ξένων δαιμονίων δοκεῖ κα- leis
nuntiator esse: quia Iesum & resurrectionem annun-
ταγγελεὺς εἶναι· ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν εὐηγγελί- 'Et apprehensum
tiabat. 'Apprehendentesque eum, ad Areopagum du-
19 ζετο. ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ, ἐπὶ τὸν Ἄρειον πάγον ἤ- 'est 'qua
xerunt, dicentes, Possumus scire quæ' noua hæc 'à
γαγον, λέγοντες, Δυνάμεθα γνῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη ἡ ὑπὸ 'dicitur, 'Noua
te 'essata doctrina? 'Peregrina enim quædam infers
20 σοῦ λαλουμένη διδαχή; ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις auribus nostris. 'nam
in aures nostras. volumus ergo scire quid' vtique velint
εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν. βουλόμεθα οὖν γνῶναι τί ἂν θέλοι
hæc esse. Athenienses autem omnes, & aduenæ
21 ταῦτα εἶναι. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες 'nisi aut 'aut
hospites, ad nihil aliud vacabant, 'quàm dicere aliquid,' & audire 'no-
ξένοι, εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν και- aliquid noui.
uum. Stans autem Paulus in medio Areo-
22 νότερον. σταθεὶς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου 'superstitiosiores
pagi, ait, Viri Athenienses, per omnia quasi 'superstiti-
πάγου, ἔφη, Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονε- 'video. 'videns simulachra
tiosiores vos 'aspicio Præteriens enim & 'contemplans
23 στέρους ὑμᾶς θεωρῶ. διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν
sacra vestra, inueni & aram in qua scriptum erat,
τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο,
Ignoto Deo. 'quem ergo ignorantes colitis, 'hunc ego an- 'quod
Ἀγνώστῳ Θεῷ. ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ κα-
nuntio vobis. Deus faciens mundum, & omnia qui fecit
24 ταγγέλλω ὑμῖν. ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα
quæ in eo: hic cæli & terræ Dominus 'existens, non in 'sit 'cùm sit
τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς Κύριος ὑπάρχων, οὐκ ἐν
manufactis templis habitat. Nec à manibus 'ho- 'humanis
25 χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ. οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀν- 'cùm 'det
minum colitur, indigens aliquo: 'ipse 'dans
θρώπων θεραπεύεται, προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδοὺς 'e
omnibus vitam & inspirationem 'per omnia: Fecitque ex
26 πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν κατὰ πάντα. ἐποίησέ τε ἐξ
vno sanguine omne genus hominum inhabitare super vniuersam
ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ
faciem terræ: definiens statuta tempora, &
πρόσωπον τῆς γῆς· ὁρίσας προτεταγμένους καιρούς, καὶ
terminos habitationis eorum: Quærere 'Dominum, 'Deum,
27 τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν· ζητεῖν τὸν Κύριον, 'aut
si forte attrectent eum, '& inueniant, quamuis non longè 'ψηλαφήσωσιν
εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν· καίτοιγε οὐ μακρὰν
ab vnoquoque nostrûm 'subsistentem. In ipso enim viuimus φάω καὶ ψηλαφήσω
28 ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν
& mouemur & sumus: sicut & quidam 'apud vos poetarum 'vestrorum 'cùm simus
καὶ κινούμεθα καί ἐσμεν· ὥς καί τινες τῶν καθ᾽ ὑμᾶς ποιητῶν
dixerunt, Ipsius enim & genus sumus. Genus ergo 'subsistentes
29 εἰρήκασι, Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. γένος οὖν ὑπάρχοντες
Dei, non debemus æstimare, auro aut argento aut lapidi, scul-
τοῦ Θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν, χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χα-
pturæ artis & cogitationis hominis, Diuinum esse
ράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι
simile. 'Ipsa quidem ergo tempora huius ignorantiæ despiciens 'Et
30 ὅμοιον. τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ 'vt omnes
Deus, nunc annuntiat hominibus 'omnibus, vbique
Θεός, τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ 'pœnitentiam agant. Eo quod
'pœnitere: 'Propterquod statuit diem in quo futurum est iudicare iudicaturus est orbem
31 μετανοεῖν· διότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν in æquitate, 'in
habitatam in iustitia, in viro 'quo statuit, fidem præ-
οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίστιν παρα- Cùm audissent
bens omnibus, suscitans eum à mortuis. Audientes autem
32 σχὼν πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. ἀκούσαντες δὲ 'quidam
resurrectionē mortuorū, 'hi quidem irridebant, 'hi verò dixerunt, Audiemus
ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον, Ἀκουσόμεθά
te iterum de hoc. Et sic Paulus exiuit de
33 σου πάλιν περὶ τούτου. καὶ οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ
medio eorum. Quidam verò viri adhærentes ei, cre-
34 μέσου αὐτῶν. τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ, ἐπί-
diderunt: in quibus & Dionysius Areopagita, & mulier nomine
στευσαν· ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, καὶ γυνὴ ὀνόματι
Damaris, & alii cum eis.
Δάμαρις, καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

CAP. XVIII. ιη´

Post autem hæc egressus Paulus ab Athenis, ve-
1 Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ Παῦλος ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, ἦλ-
nit in Corinthum. Et inueniens quendam Iudæum nomine Aqui-
2 θεν εἰς Κόρινθον. καὶ εὑρών τινα Ἰουδαῖον ὀνόματι Ἀκύ- qui 'venerat
lam, Ponticum genere, 'nuper 'venientem ab
λαν, Ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς
Italia, & Priscillam mulierem eius, 'propter ordi- 'eo quòd præcepisset Claudius
Ἰταλίας, καὶ Πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, διὰ τὸ διατεταχέ-
nasse Claudium discedere omnes Iudæos à Roma:
ναι Κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τοὺς Ἰουδαίους ἐκ τῆς Ῥώμης·

^ad accessit ‖ eos. Et ^propter eiusdem artis ^esse, manebat
^quia ^erat, προσῆλθεν αὐτοῖς. καὶ διὰ τὸ ὁμότεχνον εἶναι, ἔμενε 3
^scenofactoriæ artis. apud eos, & operabatur: erant autem ^tabernaculi factores artem.
παρ' αὐτοῖς, καὶ εἰργάζετο· ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην.
^Et interponens nomen Domini Iesu, ^Disputabat autem in synagoga per omne sabbatum,‖ suadebat
διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθέ 4
‖Cùm que Iudæis & Græcis. ‖Vt autem venissent de Ma-
^instabat verbo τε ἰουδαίους καὶ ἕλληνας. ὡς δὲ κατῆλθον ἀπὸ τῆς μα- 5
cedonia, hicque Silas & Timotheus, ^constringebatur spiritu
κεδονίας ὅ, τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος, συνείχετο τῷ πνεύματι
^esse Paulus, testificans Iudæis ^Christum, Iesum.
ὁ παῦλος, διαμαρτυρόμενος τοῖς ἰουδαίοις τὸν χριστὸν, ἰησοῦν.
^Contradicentibus Oppositis autem eis, & blasphemantibus, excu-
ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν, καὶ βλασφημούντων, ἐκτι- 6
^sua, tiens vestimenta^, dixit ad eos, Sanguis vester super
ναξάμενος τὰ ἱμάτια, εἶπε πρὸς αὐτοὺς, τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ
^ex hoc caput vestrum, mundus ego: ^à nunc ad gentes
τὴν κεφαλὴν ὑμῶν, καθαρὸς ἐγώ· ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη
vadam. Et migrans inde, intrauit in do-
πορεύσομαι. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς οἰ- 7
^Titi mum cuiusdam nomine ^Iusti, colentis Deum, cuius domus erat
κίαν τινὸς ὀνόματι ἰούστου, σεβομένου τὸν θεὸν, οὗ ἡ οἰκία ἦν
coniuncta synagogæ. Crispus autem archi-
συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. κρίσπος δὲ ὁ ἀρχι- 8
synagogus credidit Domino cum omni domo sua: &
συνάγωγος ἐπίστευσε τῷ κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ· καὶ
multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur.
πολλοὶ τῶν κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον, καὶ ἐβαπτίζοντο.
^Noli timere, Dixit autem Dominus per visionem in nocte Paulo, ^Ne
εἶπε δὲ ὁ κύριος δι' ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ παύλῳ, μὴ 9
time, sed loquere, & ne taceas. Propter quod ego sum
φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει, καὶ μὴ σιωπήσῃς· διότι ἐγώ εἰμι 10
^vt noceat te, quoniam tecum, & nemo apponetur tibi ad malefaciendū tibi, propter quod
μετὰ σοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε, διότι
populus est mihi multus in ciuitate hac. Seditque
λαός ἐστί μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. ἐκάθισέ τε 11
^apud eos annum & menses sex docens in eis verbum Dei.
ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ, διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.
Gallione autem proconsule Achaiæ, insurrexe-
γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς ἀχαΐας, κατεπέστη- 12
^uno animo ^in Paulum, runt concorditer Iudæi ^Paulo, & adduxerunt eum
σαν ὁμοθυμαδὸν οἱ ἰουδαῖοι τῷ παύλῳ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν
ad tribunal, Dicentes, Quia contra legem hic per-
ἐπὶ τὸ βῆμα, λέγοντες, ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀνα- 13
suadet hominibus colere Deum.
πείθει τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν θεόν.
^Incipiente Futuro autem Paulo aperire os, dixit Gallio
μέλλοντος δὲ τοῦ παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα, εἶπεν ὁ γαλλίων 14
^iniquū aliquid, ad Iudæos, Si quidem ergo esset iniuria aliqua, aut faci-
πρὸς τοὺς ἰουδαίους, εἰ μὲν οὖν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ῥᾳδιούργη-
^pessimum, ^ô ^rectè nus ^malum, ô Iudæi, ^iuxta rationem vtique sustinerem vos.
ἀνέχομαι μα πονηρὸν, ὦ ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἠνεσχόμην ὑμῶν.
^quæstiones sunt Si verò quæstio est de verbo, & nominibus, & ^lege qua
^legis vestræ, εἰ δὲ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου, καὶ ὀνομάτων, καὶ νόμου τοῦ 15
^vosipsi secundum vos, videritis ipsi: iudex enim ego horum ‖non volo
‖nolo καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί· κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι
^minauit esse. Et abegit eos à tribunali.
^ἀπελαύνω εἶναι. καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος. 16
Apprehendentes autem omnes Græci Sosthenem principem
^eum ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ ἕλληνες σωσθένην τὸν ἀρχι- 17
synagogæ, percutiebant‖ ante tribunal: & nihil eo-
^verò cùm ‖sustinuisset συνάγωγον ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος, καὶ οὐδὲν τού-
rum Gallioni curæ erat. At Paulus^ adhuc ^adma-
των τῷ γαλλίωνι ἔμελεν. ὁ δὲ παῦλος ἔτι προσμεί- 18
nens dies multos, fratribus valefaciens,‖ enauigauit in
‖qui sibi totonderat νας ἡμέρας ἱκανὰς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος ἐξέπλει εἰς
Syriam, & cum eo Priscilla & Aquila, ‖ton-
τὴν συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ πρίσκιλλα καὶ ἀκύλας, κειρά-
sus caput in Cenchreis: habebat enim votum.
^que μενος τὴν κεφαλὴν ἐν κεγχρεαῖς· εἶχε γὰρ εὐχήν.
Deuenit ^autem in Ephesum, & illos reliquit ibi. ipse
^cum κατήντησε δὲ εἰς ἔφεσον, κἀκείνους κατέλιπεν αὐτοῦ· αὐ- 19
verò ingressus in synagogam, disputabat^ Iudæis.
^vt ampliori tempore maneret τὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, διελέχθη τοῖς ἰουδαίοις.
Interrogantibus autem eis ^super plus tempus manere apud
ἐρωτώντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι παρ' αὐ- 20
^valefaciens, & eos, non consensit: Sed ^valedixit eis, dicens, Oportet
τοῖς, οὐκ ἐπένευσεν· ἀλλ' ἀπετάξατο αὐτοῖς, εἰπών, δεῖ 21
me omninò festum veniens facere in Hiero-
με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς ἱεροσό-
solyma: iterum autem reuertar ad vos, Deo volente.
λυμα· πάλιν δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς, τοῦ θεοῦ θέλοντος.
^ascendit & salutauit ^& & profectus est ab Epheso. Et descendens in Cæsa-
καὶ ἀνήχθη ἀπὸ τῆς ἐφέσου. καὶ κατελθὼν εἰς καισά- 22
ream, ascendens, & salutans ecclesiam, descendit in
^facto ibi aliquanto tempore, ρειαν, ἀναβὰς, καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν, κατέβη εἰς
Antiochiam. Et faciens tempus aliquod, profectus est, perambu-
ἀντιόχειαν. καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ, ἐξῆλθε, διερχόμε- 23
lans ex ordine Galaticam regionem & Phrygiam, confirmans
νος καθεξῆς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ φρυγίαν, ἐπιστηρίζων

omnes discipulos. Iudæus autem quidam Apollos no-
24 πάντας τοὺς μαθητάς. ἰουδαῖος δέ τις ἀπολλὼς ὀνό-
mine, Alexandrinus genere, vir eloquens, deuenit in
ματι, ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει, ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς
Ephesum, potens existens in scripturis. Hic erat edo-
25 ἔφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς. οὗτος ἦν κατηχη-
ctus viam Domini, & feruens spiritu loquebatur, &
μένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ ζέων τῷ πνεύματι, ἐλάλει καὶ
docebat diligenter ea quæ ^de Domino, sciens tantùm ^sunt de Iesu,
ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ κυρίου, ἐπιστάμενος μόνον τὸ
Baptisma Ioannis. Hic^que cœpit fiducialiter agere in ^ergo
26 βάπτισμα ἰωάννου. οὗτός τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν
synagoga. audientes autem eum Aquila & Priscilla, quem cùm audissent
τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα,
assumpserunt eum, & diligentiùs ei exposuerunt
προσελάβοντο αὐτὸν, καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν
viam Dei. Volente autem eo ire in Domini. Cùm vellet
27 ὁδὸν τοῦ θεοῦ. βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν
Achaiam, exhortati fratres, scripserunt disci-
ἀχαΐαν, προτρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθη-
pulis ^excipere eum. qui ‖adueniens contulit mul- ^vt susciperent ‖cùm venisset,
ταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν. ὃς παραγενόμενος συνεβάλετο πο-
tum credentibus per gratiam. Vehementer enim his qui crediderant.
28 λὺ τοῖς πεπιστευκόσι διὰ τῆς χάριτος. εὐτόνως γὰρ τοῖς reuincebat
Iudæos redarguebat publicè, ostendens per scri-
ἰουδαίοις διακατηλέγχετο δημοσίᾳ, ἐπιδεικνὺς διὰ τῶν γρα-
pturas esse Christum, Iesum.
φῶν εἶναι τὸν χριστὸν, ἰησοῦν.

CAP. XIX. ιθʹ

Factum est autē ^in Apollo ^esse in Corintho, Paulum ^cùm esset Corinthi, vt Paulus, peragratis superioribus partibus, veniret ^inueniret
1 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ἀπολλὼ εἶναι ἐν κορίνθῳ, παῦλον
peragrantem superiores partes, venire in Ephesum: & ^inuenient
διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη, ἐλθεῖν εἰς ἔφεσον· καὶ εὑρών
quosdam discipulos, Dixit‖ ad eos, Si Spiritum sanctum ac-
2 τινας μαθητὰς, εἶπε πρὸς αὐτοὺς, εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐ- ‖que ^At
cepistis credentes? ^illi autem dixerunt ad eum, Sed neque si
λάβετε πιστεύσαντες; οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' οὐδὲ εἰ
Spiritus sanctus est, audiuimus. Dixitque ad eos, In Ille verò ait,
3 πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν, ἠκούσαμεν. εἶπέ τε πρὸς αὐτοὺς, εἰς
quo ergo baptizati estis? illi autem dixerunt, In Ioannis baptismate.^ qui
τί οὖν ἐβαπτίσθητε; οἱ δὲ εἶπον, εἰς τὸ ἰωάννου βάπτισμα.
Dixit autem Paulus, Ioannes quidem baptizauit ^baptisma pœni- ^baptismate
4 εἶπε δὲ παῦλος, ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε βάπτισμα μετα-
tentiæ ^populo dicens, In ^venientem post ipsum vt crederent, ^populum, ^eum qui venturus esset
νοίας τῷ λαῷ λέγων, εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσω-
hoc est, in Christum Iesum. ^Audientes autem baptizati ^His auditis,
5 σι, τουτέστιν, εἰς τὸν χριστὸν ἰησοῦν. ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθη-
sunt in nomine Domini Iesu. Et imponente illis cùm imposuisset
6 σαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ. καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ
Paulo manus, venit Spiritus sanctus super eos, ^lo- Paulus ^&
παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτοὺς, ἐλά-
quebanturque linguis, & prophetabant. Erant autem omnes
7 λουν τε γλώσσαις, καὶ προεφήτευον. ἦσαν δὲ οἱ πάντες
viri ferè duodecim. Introgressus autem in synagogam, ^li- ^cum fiducia
8 ἄνδρες ὡσεὶ δεκαδύο. εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐ-
berè loquebatur per menses tres disputans & suadens quæ
παρρησιάζετο, ἐπὶ μῆνας τρεῖς διαλεγόμενος καὶ πείθων τὰ
de regno Dei. Cùm autē quidam indurarentur, &
9 περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. ὡς δέ τινες ἐσκληρύνοντο, καὶ
nō crederent, maledicentes viam^ coram multitudine, discedens ^Domini
ἠπείθουν, κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς ‡ἀπειθέω
ab eis, segregauit discipulos, quotidie disputans
ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισε τοὺς μαθητάς, καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος
in schola Tyranni cuiusdam. Hoc autē factum est per annos duos, ita vt biennium,
10 ἐν τῇ σχολῇ τυράννου τινός. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε
omnes habitantes ^Asiam audire verbum Domini qui habitabant in Asia, audirēt ‖Iudæi atque Gentiles.
πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου
Iesu, ‖Iudæosque & Græcos. Virtutesque non ^vulgares ^medicas quaslibet
11 ἰησοῦ, ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας. δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας
faciebat Deus per manus Pauli. Ita vt etiā super lan- manum
12 ἐποίει ὁ θεὸς διὰ τῶν χειρῶν παύλου· ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθε-
guidos afferri à corpore eius sudaria vel semicin- deferrentur
νοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίν-
ctia, & abscedere ab eis languores, & spiritus recedebant
θια, καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τά τε πνεύματα
malignos exire ab eis. Tentauerunt autem quidam nequam egrediebantur.
13 τὰ πονηρὰ ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐτῶν. ἐπεχείρησαν δέ τινες
^de circumeuntibus Iudæis exorcistis, inuocare super ^&
ἀπὸ τῶν περιερχομένων ἰουδαίων ἐξορκιστῶν, ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς
habentes spiritus malos, nomen Domini Iesu, di- eos qui habebant
ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ, λέ-
centes, Adiuramus vos^ Iesum, quem Paulus prædicat. Adiuro ^per
γοντες, ὁρκίζομεν ὑμᾶς τὸν ἰησοῦν, ὃν ὁ παῦλος κηρύσσει.
Erant autem quidā filij Sceuæ Iudæi principis sacerdotū septem, hoc
14 ἦσαν δέ τινες υἱοὶ σκευᾶ ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτὰ, οἱ τοῦτο
facientes. Respondens autem spiritus ^malignus, dixit, qui faciebant, ^nequam ^eis,
15 ποιοῦντες. ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, εἶπε, τὸν
Iesum noui, & Paulum scio: vos autem qui estis?
ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν παῦλον ἐπίσταμαι· ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ;

Et insiliens in eos homo in quo erat spi-
καὶ ἐφαλλόμϑυος ἐπ᾽ αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦ- 16
ritus malignus, & prædominatus eis, inualuit contra eos,
μα τὸ πονηρὸν, καὶ κατακυριεύσαν αὐτῶν, ἴσχυσε κατ᾽ αὐτῶν,
ita vt nudos & vulneratos effugere ex domo
ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου
illa. Hoc autem factum est notum omnibus Iudæis que
ἐκείνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν Ἰουδαίοις τε 17
& Græcis habitantibus Ephesum, & cecidit timor
καὶ Ἕλλησι τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἔφεσον, καὶ ἐπέπεσε φόβος
super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini
ἐπὶ πάντας αὐτοὺς, καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου
Iesu. Multique credentium veniebant con-
Ἰησοῦ. πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομο- 18
fitentes, & annuntiantes actus suos.
λογούμενοι, καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν.
Multi autem curiosa agentium conferentes
ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων συνενέγκαντες τὰς 19
libros combusserunt coram omnibus, & computauerunt
βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον πάντων, καὶ συνεψήφισαν τὰς
pretia illorum, & inuenerunt argenti myriades quinque.
τιμὰς αὐτῶν, καὶ εὗρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε.
Ita per potentiam verbum Domini crescebat, & inualescebat.
οὕτω κατὰ κράτος ὁ λόγος τοῦ κυρίου ηὔξανε, καὶ ἴσχυεν.
Vt autem impleta sunt hæc, proposuit Paulus in spiritu, 20
ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ Παῦλος ἐν τῷ πνεύμα- 21
peruadens Macedoniam, & Achaiam, ire in Hie-
τι, διελθὼν τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἀχαΐαν, πορεύεσθαι εἰς Ἱε-
rusalem, dicens, Quòd post fieri me ibi, oportet me & Ro-
ρουσαλὴμ, εἰπὼν, ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ, δεῖ με καὶ Ῥώ-
mam videre. Mittens autem in Macedoniam duos
μην ἰδεῖν. ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν Μακεδονίαν δύο τῶν 22
ministrantium sibi, Timotheum & Erastum, ipse remansit tem-
διακονούντων αὐτῷ, Τιμόθεον καὶ Ἔραστον, αὐτὸς ἐπέσχε χρό-
pus in Asiam. Factaest autem secundum tempus illud
νον εἰς τὴν Ἀσίαν. ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον 23
turbatio non parua de via. Demetrius enim quidã
τάραχος οὐκ ὀλίγος περὶ τῆς ὁδοῦ. Δημήτριος γάρ τις 24
nomine, argentifabricator, faciens ædes argenteas Dianæ, præ-
ὀνόματι, ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς Ἀρτέμιδος, πα-
stabat artificibus quæstum non modicum. Quos con-
ρείχετο τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν οὐκ ὀλίγην· οὓς συνα- 25
gregans, & eos qui circa talia opifices, dixit, Viri,
θροίσας, καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας, εἶπεν, Ἄνδρες,
scitis quia de hoc opificio acquisitio nobis est.
ἐπίστασθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῶν ἐστι.
Et spectatis, & auditis, quia non solùm Ephesi, sed pe-
καὶ θεωρεῖτε, καὶ ἀκούετε, ὅτι οὐ μόνον Ἐφέσου, ἀλλὰ σχε- 26
nè totius Asiæ, Paulus hic suadens auertit mul-
δὸν πάσης τῆς Ἀσίας ὁ Παῦλος οὗτος πείσας μετέστησεν ἱκα-
tam turbam, dicens, Quoniã non sunt Dij per manus facti.
νὸν ὄχλον, λέγων, ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι.
Non solùm autem hæc periclitatur nobis pars in redargutionem
οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν 27
venire, sed & magnæ Deæ Dianæ templum in
ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς
nihilum reputari, futurum autem & destrui maie-
οὐθὲν λογισθῆναι, μέλλειν δὲ καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγα-
statem eius, quam tota Asia & habitata colit.
λειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ Ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται.
Audientes autem & facti pleni excandescentia, exclamauerũt di-
ἀκούσαντες δὲ καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ, ἔκραζον λέ- 28
centes, Magna Diana Ephesiorum. Et impleta est ci-
γοντες, μεγάλη ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων. καὶ ἐπλήσθη ἡ πό- 29
uitas tota confusione, irrueruntque vnanimiter in thea-
λις ὅλη συγχύσεως, ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέα-
trum, corripientes Caium & Aristarchum Macedonas, comi-
τρον, συναρπάσαντες Γάϊον καὶ Ἀρίσταρχον Μακεδόνας, συν-
tes Pauli. At Paulo volente intra-
εκδήμους τοῦ Παύλου. τοῦ δὲ Παύλου βουλομένου εἰσελ- 30
re in populum, non sinuerunt eum discipuli.
θεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἴων αὐτὸν οἱ μαθηταί.
Quidã autem & Asiæ principum existentes ei amici, mittentes
τινὲς δὲ καὶ τῶν Ἀσιαρχῶν ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες 31
ad eum rogarunt non dare seipsum in theatrum.
πρὸς αὐτὸν, παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον.
Alii quidem ergo aliud quid clamabant. erat enim ecclesia confu-
ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον. ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκε- 32
sa, & plures nesciebant cuius causa conuenis-
χυμένη, καὶ οἱ πλείους οὐκ ᾔδεισαν τίνος ἕνεκεν συνεληλύ-
sent. De autem turba produxerunt Alexandrum,
θεισαν. ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν Ἀλέξανδρον, 33
propellentibus eum Iudæis. at Alexander con-
προβαλόντων αὐτὸν τῶν Ἰουδαίων. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος κατα-
cutiens manum, volebat rationari populo.
σείσας τὴν χεῖρα ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ.
Agnoscentes autem quòd Iudæus esset, vox facta est vna ex omni-
ἐπιγνόντες δὲ ὅτι Ἰουδαῖός ἐστι, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάν- 34
bus quasi per horas duas clamantibus, Magna Diana Ephesiorum.
των ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων, μεγάλη ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων.

Reprimens autem scriba turbam, dixit, Viri
35 καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησίν, Ἄνδρες
Ephesii, quis enim est homo qui non cognoscit Ephesiorum
Ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ὃς οὐ γινώσκει τὴν Ἐφεσίων
ciuitatem adituam existentem magnæ deæ Dianæ, &
πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος, καὶ τοῦ
Iouis prolis? Incontradicibilibus ergo existentibus his, necesse est
36 διοπετοῦς; ἀναντιρρήτων οὖν ὄντων τούτων, δέον ἐστὶν
vos sedatos subsistere, & nihil praeceps age-
ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράσ-
re. Adduxistis enim homines istos neque sacrilegos,
37 σειν. ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους οὔτε ἱεροσύλους,
neque blasphemantes Deam vestram. Si quidem ergo Deme-
38 οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ὑμῶν. εἰ μὲν οὖν Δημή-
trius & qui cum eo artifices, aduersus aliquem sermonem habent, fo-
τριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται, πρός τινα λόγον ἔχουσιν, ἀ-
ra aguntur, & proconsules sunt: postulent alij
γοραῖοι ἄγονται, καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν· ἐγκαλείτωσαν ἀλλή-
alios. Si autem quid de aliis requiritis, in legitima ec-
39 λοις. εἰ δέ τι περὶ ἑτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκ-
clesia absoluetur. Etenim periclitamur postu-
40 κλησίᾳ ἐπιλυθήσεται. καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκα-
lari seditionis circa hodiernum, nulla causa subsi-
λεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρ-
stente, de qua possimus dare rationem concursus
χοντος, περὶ οὗ δυνησόμεθα δοῦναι λόγον τῆς συστροφῆς
istius. & hæc dicens dimisit ecclesiam.
ταύτης. καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.

CAP. XX. κ΄

Post autem cessasse tumultum, aduocans
1 Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον, προσκαλεσάμε-
Paulus discipulos, & salutans exit pro-
νος ὁ Παῦλος τοὺς μαθητὰς, καὶ ἀσπασάμενος ἐξῆλθε πο-
ficisci in Macedoniam. Perambulans autem partes il-
2 ρευθῆναι εἰς τὴν Μακεδονίαν. διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖ-
las, & exhortatus eos sermone multo, venit ad
να, καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν
Græciam. Faciensque menses tres, factu et in-
3 Ἑλλάδα. ποιήσας τε μῆνας τρεῖς, γενομένης αὐτῷ ἐπι-
sidiis à Iudæis futuro prouehi in Syriam,
βουλῆς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων μέλλοντι ἀνάγεσθαι εἰς τὴν Συρίαν,
facta fuit sententia ad reuertendum per Macedoniam.
ἐγένετο γνώμη τοῦ ὑποστρέφειν διὰ Μακεδονίας.
Comitatus est autem eum vsque in Asiam Sopater Berœensis:
4 συνείπετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς Ἀσίας Σώπατρος Βεροιαῖος·
Thessalonicensium verò Aristarchus, & Secundus, & Caius Der-
Θεσσαλονικέων δὲ Ἀρίσταρχος, καὶ Σεκοῦνδος, καὶ Γάϊος Δερ-
bæus, & Timotheus: Asiani verò Tychicus & Trophimus.
βαῖος, καὶ Τιμόθεος· Ἀσιανοὶ δὲ, Τυχικὸς καὶ Τρόφιμος.
Hi accedentes manserunt nos in Troade.
5 οὗτοι προσελθόντες ἔμενον ἡμᾶς ἐν Τρωάδι.
Nos verò enauigauimus post dies azymorum
6 ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀζύμων
à Philippis, & venimus ad eos in Troadem in-
ἀπὸ Φιλίππων, καὶ ἤλθομεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν Τρωάδα ἄ-
tra dies quinque, vbi demorati sumus diebus septem.
χρις ἡμερῶν πέντε, οὗ διετρίψαμεν ἡμέρας ἑπτά.
In autem vna sabbatorum, congregatis discipulis ad
7 ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, συνηγμένων τῶν μαθητῶν τοῦ
frangendũ panem, Paulus disputabat eis, futurus exire
κλάσαι ἄρτον, ὁ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς, μέλλων ἐξιέναι τῇ
postridie, protraxitque sermonem vsque in mediam noctem.
ἐπαύριον, παρέτεινέ τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου.
Erant autem lampades multæ in cænaculo vbi eramus congre-
8 ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ οὗ ἦμεν συνηγ-
gati. Sedens autem quidã adolescens nomine Eutychus super
9 μένοι. καθήμενος δέ τις νεανίας ὀνόματι Εὔτυχος ἐπὶ
fenestram, delectus somno profundo, disputante
τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγομένου τοῦ
Paulo diutius, ruens præ somno, cecidit de
Παύλου ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ
tertio cænaculo deorsum, & sublatus est mortuus. Descendens autem Paulus,
10 τριστέγου κάτω, καὶ ἤρθη νεκρός. καταβὰς δὲ ὁ Παῦλος
irruit ei, & complexus dixit, Ne tumultuemini:
ἐπέπεσεν αὐτῷ, καὶ συμπεριλαβὼν εἶπε, μὴ θορυβεῖσθε·
nam anima ipsius in ipso est. Ascendens autem & frangens
11 ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστιν. ἀναβὰς δὲ καὶ κλάσας
panem, & gustans, ad multumque alloquutus vsque in dilucalum,
ἄρτον, καὶ γευσάμενος, ἐφ᾽ ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρις αὐγῆς,
sic exiit. Adduxerunt autem puerum viuentem, & conso-
12 οὕτως ἐξῆλθεν. ἤγαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα, καὶ παρε-
lati sunt non mediocriter. Nos autem progressi ad
13 κλήθησαν οὐ μετρίως. ἡμεῖς δὲ προελθόντες ἐπὶ τὸ
nauem, deuecti sumus in Asson, inde futuri reci-
πλοῖον, ἀνήχθημεν εἰς τὴν Ἄσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀνα-
pere Paulum: sic enim erat constitutus, futurus
λαμβάνειν τὸν Παῦλον· οὕτω γὰρ ἦν διατεταγμένος, μέλλων
ipse pedibus ire. Vt autem congressus est nobis in Asson,
14 αὐτὸς πεζεύειν. ὡς δὲ συνέβαλεν ἡμῖν εἰς τὴν Ἄσσον,

dæmonium pessimum, & dominatus amborum, laudi & vulnerati effugerent de
τραυμα-τίζομαι
atque Gentilibus, qui habitabant Ephesi,
ex eis qui fuerant
sectati, contulerunt & computatis
pretiis
pecuniam denariorũ quinquaginta millium.
fortiter
Dei
cõfirmabatur.
His
impletis,
transita
Hierosolymã,
Quoniã postquam fuero
ex ministrantibus
ad
illo tempore
minima
Domini.
argentarius,
conuocans,
huiusmodi erant
artificio
videtis,
πείθω
qui manibus fiunt.
periclitabitur
reputabitur, sed &
incipiet maiestas
orbis
His auditis, repleti sunt ira, &
& impetum fecerunt vno animo
rapto Caio, & Aristarcho Macedonibus, comitibus
autem
permiserunt
de
principibus, qui erant eius
miserunt
rogantes ne daret
autem
συγχέω
qua ex causa
detraxerunt
autem silentio postulato
reddere rationem
Quem vt cognouerunt Iudæum esse,
omnium,
clamantium,

Et cum sedasset turbas, Hominum,
nescit
cultricem esse
que
Cùm
contradici non possit
oportet esse
temere
Quòd si
sunt
causam
conuentus forenses
accusent
inuicem.
alterius rei
quæritis,
poterit absolui, Nam &
argui
hodiernæ, cùm nullus obnoxius sit quo
reddere
cùm dixisset
quam
cessauit tumultus, vocatis
discipulis, & exhortatis
eos, valedixit, &
profectus est vt
iret
Cùm autem perambulasset
fuisset
Vbi cùm fecisset
facta sunt illi
nauigaturo
habuitque consilium vt reuerteretur
Sosipater
Pyrrhi
cùm præcessissent, sustinuerunt
in diebus
sabbati, cùm conuenissemus
cum
in crastinum,
copiosæ
cùm mergeretur
graui,
ductus
Ad quẽ cùm descendisset
incubuit super
Nolite turbari, enim
que
satis
lucem,
profectus est.
minimè.
ascendimus
nauigauimus
susceptum
dispositerat
ipse per terram iter facturus.
Cùm
inuenisset nos

recipientes eum venimus *in* Mitylenen. Et inde
ἀναλαβόντες αὐτὸν ἤλθομεν εἰς μιτυλήνην. κἀκεῖθεν 15
abnauigantes, sequenti* deuenimus contra Chium:
ἀποπλεύσαντες, τῇ ἐπιούσῃ κατηντήσαμεν ἀντικρὺ χίου. τῇ
at alia *adiecimus* *in* Samon, & *manentes in* Trogyl-
δὲ ἑτέρᾳ παρεβάλομεν εἰς σάμον, καὶ μείναντες ἐν τρωγυλ-
lio, sequenti‖ venimus *in* Miletum. Proposuerat enim Pau-
λίῳ, τῇ ἐχομένῃ ἤλθομεν εἰς μίλητον. ἔκρινε γὰρ ὁ παῦ- 16
lus transnauigare Ephesum, ‖*vt non fieret ei tem-*
λος παραπλεῦσαι τὴν ἔφεσον, ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ χρο-
pus terere in Asia. festinabat enim, si possibile esset sibi,
νοτριβῆσαι ἐν τῇ ἀσίᾳ· ἔσπευδε γὰρ, εἰ δυνατὸν ἦν αὐτῷ, τὴν
diem ‖Pentecostes fieri in Hierosolymis.
ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς ἱεροσόλυμα.
A autem Mileto mittens *in* Ephesum, vocauit
ἀπὸ δὲ τῆς μιλήτου πέμψας εἰς ἔφεσον, μετεκαλέσατο 17
maiores natu ecclesiæ ‖*Vt autem* aduenissent
τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. ὡς δὲ παρεγένοντο 18
ad eum,* dixit eis, Vos scitis à prima die
πρὸς αὐτὸν, εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐπίστασθε ἀπὸ πρώτης ἡμέ-
à qua ingressus sum in Asiam, *quomodo* vobiscum *omne
ρας ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν ἀσίαν, πῶς μεθ' ὑμῶν τὸν πάντα
tempus fuerim, Seruiens Domino cum omni hu-
χρόνον ἐγενόμην, δουλεύων τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης τα- 19
militate, & *multis* lachrymis, & tentationibus,
πεινοφροσύνης, καὶ πολλῶν δακρύων, καὶ πειρασμῶν, τῶν
‖*euenientibus mihi in* insidiis Iudæorum.
συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν ἰουδαίων·
‖*Vt* nihil *remiserim conferentium, ad non annun-*
ὡς οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων, τοῦ μὴ ἀναγγεῖ- 20
tiandum vobis, & *docendum* vos publicè & per domos:
λαι ὑμῖν, καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους·
Testificans Iudæis*que & Græcis* in Deum
διαμαρτυρόμενος ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι τὴν εἰς τὸν θεὸν 21
pœnitentiam, & fidem in Dominum nostrum Iesum Christum.
μετάνοιαν, καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν.
Et nunc ecce ego *vinctus* spiritu vado in
καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος τῷ πνεύματι, πορεύομαι εἰς 22
Hierusalem, quæ in ea *concursura* mihi *non nosciens.*
ἱερουσαλὴμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς·
Nisi quòd Spiritus sanctus per *ciuitatem* protestatur
πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεταί 23
mihi, dicens, quoniã vincula me & tribulationes* manent.
μοι, λέγον ὅτι δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσιν.
Sed *nullius rationem facio,* nec *habeo* animam meam
ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου 24
‖*pretiosam mihiipsi, vt finire* cursum meum *cum gaudio,* &
τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ
ministerium quod accepi à Domino Iesu, *protesti-*
τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου ἰησοῦ, διαμαρτύ-
ficari Euangelium gratiæ Dei.
ρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ.
Et nunc ecce ego scio, quia nõ amplius videbitis faciem meam
καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκ ἔτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου 25
vos omnes, ‖*in quibus* transiui prædicans regnum
ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ
Dei. *Ideo & testor vobis in* hodierna die,
θεοῦ. διὸ καὶ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, 26
quia mundus *ego* a sanguine omnium. Non enim sub-
ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων. οὐ γὰρ ὑπε- 27
terfugi, ‖*ad non annuntiandum* vobis omne consilium Dei.
στειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ.
Attendite *ergo* vobis*ipsis* & vniuerso gregi, in quo vos
προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς 28
Spiritus sanctus posuit episcopos, *pascere* eccle-
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλη-
siam Dei, quam acquisiuit *per proprium sanguinem.*
σίαν τοῦ θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος.
Ego *enim* scio *hoc*, quoniam intrabunt post discessionem meam
ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου 29
lupi *graues* in vos, non parcentes gregi.
λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου.
Et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes per-
καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διε- 30
uersa, *ad abstrahendum* discipulos post se.
στραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν.
‖*Ideo* vigilate, *memores* quoniam triennium noctem & diem
διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέ- 31
non cessaui cum lachrymis monens vnumquenque*.
ραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον·
Et nunc commendo vos, *fratres*, Deo &
καὶ τανῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, τῷ θεῷ καὶ τῷ 32
verbo gratiæ ipsius, ‖*potenti superædificare* &
λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι καὶ
dare *vobis* hæreditatem in sanctificatis omnibus.
δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν.
Argentum *aut* aurum, aut vestem nullius concupiui.
ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα. 33
Ipsi *noscitis*, quoniam ‖*vsibus meis*, & *existentibus* mecum,
αὐτοὶ γινώσκετε, ὅτι ταῖς χρείαις μου, καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ 34

assumpto eo · die · & · applicuimus · die · ne qua mora illi fieret · vt Pentecosten faceret · Qui cùm · & simul essent, · qualiter · per · qui mihi acciderunt ex · Quomodo · subtraxerim vtilium, quò minus annuntiarem · docerem · atque Gentilibus · alligatus · ventura sint · ignorans. · omnes ciuitates · Hierosolymis · nihil horum vereor, · facio · pretiosiorem quàm me, dúmodo consumem · per quos · Quapropter contestor vos · sum · quò minus annuntiarem · regere · sanguine suo. · rapaces · vt abducant · Propter quod · memoria retinentes · per · vestrûm. · παύομαι · qui potens est · & · scitis, · ad ea quæ mihi opus erant, · his qui sunt

ministrauerunt manus istæ. Omnia ostendi vobis, quoniã
35 ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι
sic laborantes oportet suscipere infirmos, *me-
οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνη-
mini*sque* *verborum* Domini Iesu, (quoniam ipse dixit,) Bea-
μονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ κυρίου ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε, μακά-
tius est dare magis quàm accipere. Et hæc *di-
36 ριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν. καὶ ταῦτα εἰ-
cens, ponens genua sua cum omnibus illis orauit.
πὼν, θεὶς τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο.
Magnus autem factus est fletus omnium, & procumbentes super
37 ἱκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων, καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ
collum Pauli, *exosculabantur* eum: Dolentes
38 τὸν τράχηλον τοῦ παύλου, κατεφίλουν αὐτὸν, ὀδυνώμενοι
maximè in verbo quod dixerat, quoniã nõ amplius *futuri essent* fa-
μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκ ἔτι μέλλουσι τὸ πρό-
ciem eius *spectare. præmittebant autem* eum ad nauem.
σωπον αὐτοῦ θεωρεῖν· προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον.

ac · verbi · cùm dixisset, positis genibus suis · essent visuri. · & deducebant

CAP. XXI. κα΄

Vt autem factum ‖*est prouehi nos auulsos* ab
1 Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέντας ἀπ' αὐ-
eis, *recta currentes* venimus *in* Coum: ‖*at sequenti in*
τῶν, εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν εἰς τὴν κῶ, τῇ δὲ ἑξῆς εἰς
Rhodum, & inde *in* Pataram. Et ‖*inuenientes* nauem
2 τὴν ῥόδον, κἀκεῖθεν εἰς πάταρα. καὶ εὑρόντες πλοῖον
transfretantem in Phœnicen, ascendentes *prouecti sumus.*
διαπερῶν εἰς φοινίκην, ἐπιβάντες ἀνήχθημεν.
Apparentes autem Cypro, & relinquentes eam
3 ἀναφανέντες δὲ τὴν κύπρον, καὶ καταλιπόντες αὐτὴν
ad sinistram, nauigauimus in Syriam, & *deuecti sumus* in Tyrum:
εὐώνυμον, ἐπλέομεν εἰς συρίαν, καὶ κατήχθημεν εἰς τύρον·
ibi enim erat nauis expositura onus.
ἐκεῖσε γὰρ ἦν τὸ πλοῖον ἀποφορτιζόμενον τὸν γόμον.
Et inuenientes discipulos, admansimus *ei* diebus septem,
4 καὶ ἀνευρόντες τοὺς μαθητὰς, ἐπεμείναμεν αὐτοῦ ἡμέρας ἑπτὰ,
qui Paulo dicebant per Spiritum, *non ascendere*
οἵτινες τῷ παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος, μὴ ἀναβαίνειν
in Hierusalem. Quando autem factum est nos peragere
5 εἰς ἱερουσαλήμ. ὅτε δὲ ἐγένετο ἡμᾶς ἐξαρτίσαι τὰς
dies, exeuntes ibamus, *præmittentibus* nos
ἡμέρας, ἐξελθόντες ἐπορευόμεθα, προπεμπόντων ἡμᾶς
omnibus cum vxoribus & filiis vsque foras ciuitatem: &
πάντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἕως ἔξω τῆς πόλεως· καὶ
‖*ponentes genua* in littore, orauimus.
θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν, προσηυξάμεθα·
Et *salutantes* inuicem, ascendimus in nauem: il-
6 καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖον. ἐκεῖ-
li autem redierunt in ‖*propria.* Nos verò *nauigationem per-*
7 νοι δὲ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν δια-
ficientes, à Tyro descendimus *in* Ptolemaidam, & *sa-*
νύσαντες, ἀπὸ τύρου κατηντήσαμεν εἰς πτολεμαΐδα, καὶ ἀσπα-
lutantes fratres, mansimus die vna apud illos
σάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς, ἐμείναμεν ἡμέραν μίαν παρ' αὐτοῖς.
At postridie egressi venimus *in* Cæsaream. &
8 τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξελθόντες, ἤλθομεν εἰς καισάρειαν. καὶ
intrantes *in* domum Philippi Euangelistæ *existentis*
εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ὄντος
ex septem, mansimus apud eum.
ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἐμείναμεν παρ' αὐτῷ.
Huic autem erant filiæ virgines quatuor prophe-
9 τούτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες παρθένοι τέσσαρες προφη-
tantes. *Admanentibus autem nobis* dies *plures, descen-*
10 τεύουσαι. ἐπιμενόντων δὲ ἡμῶν ἡμέρας πλείους, κατῆλ-
dit quidam à Iudæa propheta, nomine Agabus.
θέ τις ἀπὸ τῆς ἰουδαίας προφήτης, ὀνόματι ἄγαβος·
Et veniens ad nos, & ‖*tollens* zonam Pauli,
11 καὶ ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ παύλου,
alligansque sibi manus & pedes, dixit, Hæc dicit
δήσας τε αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, εἶπε, τάδε λέγει
Spiritus sanctus, Virum cuius est zona hæc, sic ‖*vin-*
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸν ἄνδρα οὗ ἐστιν ἡ ζώνη αὕτη, οὕτω δή-
cient in Hierusalem Iudæi, & tradent in ma-
σουσιν ἐν ἱερουσαλὴμ οἱ ἰουδαῖοι, καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖ-
nus Gentium. *Vt autem audiuimus hæc,* rogabamus
12 ρας ἐθνῶν. ὡς δὲ ἠκούσαμεν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν
nos*que* & qui loci illius*, *ad non ascendendum eum in Hierusa-*
ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐντόπιοι τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς ἱερουσα-
lem. *Respondit*que* Paulus,‖ Quid facitis flentes, &
13 λήμ. ἀπεκρίθη τε ὁ παῦλος, τί ποιεῖτε κλαίοντες, καὶ
comminuentes meum cor? ego enim non solùm *vinciri,*
συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι,
sed & mori in Hierusalem ‖*paratè habeo pro no-*
ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν εἰς ἱερουσαλὴμ ἑτοίμως ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνό-
mine Domini Iesu. *Non suaso autem eo,* quieui-
14 ματος τοῦ κυρίου ἰησοῦ. μὴ πειθομένου δὲ αὐτοῦ, ἡσυχά-
mus, dicentes, Voluntas Domini fiat.
σαμεν, εἰπόντες, τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γενέσθω.
Post autem dies istos præparati ascendebamus
15 μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπισκευασάμενοι ἀνεβαίνομεν

Cùm esset vt nauigaremus, abstracti · recto cursu · & die · cùm inuenissemus · nauigauimus. · Cùm apparuissemus · venimus · κατάγω · Inuentis autẽ discipulis, · ibi · ne ascenderet Hierosolymã. · Et expletis diebus, profecti · deducentibus · positis genibus · cùm valefecissemus · sua · nauigatione explicita, · salutatis fratribus, · Alia autẽ die profecti · qui erat vnus de · Et cùm moraremur per aliquot, superuenit · Is cùm venisset · tulit · & · alligabunt · Quod cùm audissemus, · erant, ne ascẽderet Hierosolymam. · Tunc · & dixit, · affligentes · alligari, · paratus sum propter nomẽ · Et cùm ei suadere non possemus,

in Hierusalem. Simul venerunt autē & discipulorum à Cæ-
εἰς ἱερουσαλήμ. συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ και- 16
sarea nobiscum, adducentes (apud quem hospitaremur) Mnasonem quendā
σαρείας σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ᾽ ᾧ ξενισθῶμεν, μνάσωνί τινι
Cyprium, antiquum discipulum. Factis autem nobis in Hie-
κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ. γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς ἱε- 17
rosolymam, libenter exceperunt nos fratres.
ροσόλυμα, ἀσμένως ἐδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί.
At sequenti introibat Paulus nobiscum ad Iacobum,
τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσῄει ὁ παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς ἰάκωβον, 18
omnesque adfuerunt seniores. Et salu-
πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι. καὶ ἀσπασά- 19
tans eos, exposuit per unum singulum quæ fecisset Deus in
μενος αὐτούς, ἐξηγεῖτο καθ᾽ ἓν ἕκαστον ὧν ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐν
Gentibus per ministerium illius. At audientes
τοῖς ἔθνεσι διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ. οἱ δὲ ἀκούσαντες 20
glorificabant Deum, dixeruntque ei, Conspicis frater, quot
ἐδόξαζον τὸν θεόν, εἶπόν τε αὐτῷ, θεωρεῖς ἀδελφέ, πό-
decem millia sunt Iudæorum credentium? & omnes
σαι μυριάδες εἰσὶν ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων; καὶ πάντες
zelatores legis subsistunt. Edocti erant autem de
ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσι. κατηχήθησαν δὲ περὶ 21
te, quia discessionem doceas à Moyse eos qui per Gentes
σοῦ, ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ μωσέως τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη
omnes Iudæos, dicens non circuncidere ipsos filios, ne-
πάντας ἰουδαίους, λέγων μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, μη-
que ritibus ambulare. Quid ergo est? omnino oportet mul-
δὲ τοῖς ἔθεσι περιπατεῖν. τί οὖν ἐστι; πάντως δεῖ πλῆ- 22
titudinem conuenire: audient enim quòd superuenisti.
θος συνελθεῖν· ἀκούσονται γὰρ ὅτι ἐλήλυθας.
Hoc ergo fac quod tibi dicimus: Sunt nobis viri qua-
τοῦτο οὖν ποίησον ὅ σοι λέγομεν· εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσα- 23
tuor, votum habentes super seipsos. Hos assumens puri-
ρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ᾽ ἑαυτῶν· τούτους παραλαβὼν ἁγνί- 24
ficator cum illis: & impende in illis, vt radant
σθητι σὺν αὐτοῖς· καὶ δαπάνησον ἐπ᾽ αὐτοῖς, ἵνα ξυρήσωνται
caput, & scient omnes, quia ea quæ audierunt de
τὴν κεφαλήν, καὶ γνῶσι πάντες ὅτι ὧν κατήχηνται περὶ
te, nihil est, sed incedis & ipse legem custodiens.
σοῦ, οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον φυλάσσων.
De autem credentibus Gentibus nos scripsimus, iudi-
περὶ δὲ τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν, κρί- 25
cantes nihil huiusmodi obseruare eos, si non cauere eos
ναντες μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτούς, εἰ μὴ φυλάσσεσθαι αὐτοὺς
hoc, & idolis immolatum, & sanguinem, & suffocatum, & fornicationem.
τό, τε εἰδωλόθυτον, καὶ τὸ αἷμα, καὶ πνικτόν, καὶ πορνείαν.
Tunc Paulus assumens viros, sequenti die
τότε ὁ παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἄνδρας, τῇ ἐχομένῃ ἡμέ- 26
cum illis purificatus intrauit in templum annuntians
ρᾳ σὺν αὐτοῖς ἁγνισθεὶς εἰσῄει εἰς τὸ ἱερὸν διαγγέλλων τὴν
expletionem dierum purificationis, donec offerretur
ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προσηνέχθη
pro vnoquoque eorum oblatio.
ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά.
Vt autem futuri erant septem dies consummari, hi qui de
ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ τῆς 27
Asia Iudæi, conspicientes eum in templo, confuderunt om-
ἀσίας ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, συνέχεον πάν-
nem turbam, & iniecerunt manus in eum,
τα τὸν ὄχλον, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπ᾽ αὐτόν·
Clamantes, Viri Israelitæ, adiuuate: hic est ho-
κράζοντες, ἄνδρες ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε· οὗτός ἐστιν ὁ ἄν- 28
mo qui aduersus populum & legem, & locum hunc, om-
θρωπος ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου, καὶ τοῦ τόπου τούτου πάν-
nes vbique docens: insuperque & Græcos induxit in
τας πανταχοῦ διδάσκων· ἔτι τε καὶ ἕλληνας εἰσήγαγεν εἰς
templum, & polluit sanctum locum istum.
τὸ ἱερόν, καὶ κεκοίνωκε τὸν ἅγιον τόπον τοῦτον.
Fuerant enim videntes Trophimum Ephesium in ciuitate
ἦσαν γὰρ ἑωρακότες τρόφιμον τὸν ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει 29
cum ipso, quem existimauerūt quoniā in templum introduxisset Paulus.
σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήγαγεν ὁ παῦλος.
Commotaque est ciuitas tota, & facta est concursio populi: &
ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη, καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ· καὶ 30
apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templum, & sta-
ἐπιλαβόμενοι τοῦ παύλου εἷλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ εὐ-
tim clausæ sunt ianuæ. Quærentibus autem eum oc-
θέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι. ζητούντων δὲ αὐτὸν ἀπο- 31
cidere, ascendit fama tribuno cohortis, Quia tota con-
κτεῖναι, ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπείρης, ὅτι ὅλη συγ-
funditur Hierusalem. Qui ex ipsa assumens mi-
κέχυται ἱερουσαλήμ· ὃς ἐξαυτῆς παραλαβὼν στρα- 32
lites & centuriones, decurrit ad illos. illi autem vi-
τιώτας καὶ ἑκατοντάρχους, κατέδραμεν ἐπ᾽ αὐτούς. οἱ δὲ ἰδόν-
dentes tribunum & milites, cessauerunt percutientes
τες τὸν χιλίαρχον καὶ τοὺς στρατιώτας, ἐπαύσαντο τύπτοντες
Paulum. Appropinquans autem tribunus apprehendit eum,
τὸν παῦλον. ἐγγίσας δὲ ὁ χιλίαρχος ἐπελάβετο αὐτοῦ, 33
& iussit vinciri catenis duabus: & interrogabat quis
καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἁλύσεσι δυσί· καὶ ἐπυνθάνετο τίς

ex discipulis; secum; Iasonem; ξενίζω; Et cùm venissemus; autem die; εἴσειμι; collecti sunt; Quos cùm salutasset, narrauit; singula; At illi cùm audissent, magnificabāt; Vides; in Iudæis qui crediderunt?; æmulatores sunt; Audierūt; eorum qui; sunt Iudæorū; debere eos; suos; secundū consuetudinem ingredi.; Vtique; te superuenisse.; His assumptis, sanctifica te; capita; falsa sunt; ambulas; his qui crediderunt ex; vt abstineant se ab idolis immolato, & sanguine, & suffocato, & fornicatione.; assumptis viris, postera; Dum; consummarētur; erāt; cùm vidissent; concitauerunt; populum; ei; Gentiles; violauit; κοινόω; Viderant; ἕλκω; nuntiatum est; statim, assumptis militibus & centurionibus; Qui cùm vidissent; percutere; Tunc accedens; eum alligari

nam esset, & quid est perpetrans. Alii autem aliud quid clamabāt in
34 ἂν εἴη, καὶ τί ἐστι πεποιηκώς. ἄλλοι δὲ ἄλλο τι ἐβόων ἐν
turba. non potens autem cognoscere certum propter tu-
τῷ ὄχλῳ. μὴ δυνάμενος δὲ γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς διὰ τὸν θό-
multum, iussit duci eum in castra.
ρυβον, ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν.
Cùm autem factus est ad gradus, contigit portari
35 ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμούς, συνέβη βαστάζεσθαι
eum à militibus propter violentiam turbæ.
αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου.
Sequebatur enim multitudo populi clamans, Tolle eum.
36 ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ κρᾶζον, αἶρε αὐτόν.
Futurusque induci in castra Paulus, di-
37 μέλλων τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν ὁ παῦλος, λέ-
cit tribuno, Si licet mihi dicere aliquid ad te? ille verò dixit, Græ-
γει τῷ χιλιάρχῳ, εἰ ἔξεστί μοι εἰπεῖν τι πρός σε; ὁ δὲ ἔφη, ἑλ-
cè nosti? Nonne tu es Aegyptius ille ante
38 ληνιστὶ γινώσκεις; οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ αἰγύπτιος ὁ πρὸ
hos dies tumultum mouens, & educens in deser-
τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας, καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρη-
tum quatuor mille viros sicariorum?
μον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων;
Dixit autem Paulus, Ego homo quidem sum Iudæus Tar-
39 εἶπε δὲ ὁ παῦλος, ἐγὼ ἄνθρωπος μέν εἰμι ἰουδαῖος ταρ-
sensis, Ciliciæ non obscuræ ciuitatis ciuis. rogo autem
σεύς, τῆς κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης. δέομαι δέ
te, permitte mihi loqui ad populum.
σου, ἐπίτρεψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν.
Permittente autem eo, Paulus stans in gradi-
40 ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ, ὁ παῦλος ἑστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθ-
bus, annuit manu populo. multo verò silentio facto,
μῶν, κατέσεισε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ. πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης,
allocutus est Hebræa lingua, dicens:
προσεφώνησε τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ, λέγων·

CAP. XXII. κβ´

Viri fratres & patres, audite meam ad
1 Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς
vos nunc excusationem. Audientes autem quia Hebræa
2 ὑμᾶς νῦν ἀπολογίας. ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ ἑβραΐδι
lingua alloqueretur illos, magis præstiterunt silentium. &
διαλέκτῳ προσεφώνει αὐτοῖς, μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν· καὶ
dicit: Ego quidem sum vir Iudæus, natus in
3 φησίν· ἐγὼ μέν εἰμι ἀνὴρ ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν
Tarso Ciliciæ, nutritus autem in ciuitate ista
ταρσῷ τῆς κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ
secus pedes Gamalielis, eruditus iuxta exquisitionem
παρὰ τοὺς πόδας γαμαλιήλ, πεπαιδευμένος κατὰ ἀκρίβειαν
paternæ legis, zelotes existens Dei, sicut om-
τοῦ πατρῴου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ θεοῦ, καθὼς πάν-
nes vos estis hodie. Qui hanc viam persecutus sum
4 τες ὑμεῖς ἐστε σήμερον· ὃς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄ-
vsque ad mortem: vinciens & tradens in custodias viros
χρι θανάτου· δεσμεύων καὶ παραδιδοὺς εἰς φυλακὰς ἄνδρας
que & mulieres: Sicut princeps sacerdotum testatur mihi, &
5 τε καὶ γυναῖκας· ὡς ὁ ἀρχιερεὺς μαρτυρεῖ μοι, καὶ
omnis senatus: à quibus & epistolas accipiens,
πᾶν τὸ πρεσβυτέριον· παρ᾽ ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος,
ad fratres in Damascum pergebam, adducturus &
πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εἰς δαμασκὸν ἐπορευόμην, ἄξων καὶ τοὺς
illic existentes vinctos in Hierusalem, vt punirentur.
ἐκεῖσε ὄντας, δεδεμένους εἰς ἱερουσαλήμ, ἵνα τιμωρηθῶσιν.
Factum est autē mihi profecto & appropinquanti Damasco, circa
6 ἐγένετο δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγίζοντι τῇ δαμασκῷ, περὶ
meridiem subitò de cælo circumfulgere lucem copio-
μεσημβρίαν, ἐξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιαστράψαι φῶς ἱκα-
sam circa me. Cecidique in solum, & audiui vocem
7 νὸν περὶ ἐμέ, ἔπεσόν τε εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἤκουσα φωνῆς
dicentem mihi, Saule, Saule, quid me persequeris?
λεγούσης μοι, σαούλ, σαούλ, τί με διώκεις;
Ego autem respondi, Quis es Domine? dixitque ad me, Ego
8 ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην, τίς εἶ κύριε; εἶπέ τε πρός με, ἐγώ
sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris.
εἰμι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις.
Qui verò mecum existentes quidē lumen spectabant, & expauefacti
9 οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο, καὶ ἔμφοβοι
sunt, at vocem non audierunt loquentis mihi.
ἐγένοντο, τὴν δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι.
Dixi autem, Quid faciam Domine? at Dominus dixit ad me, Sur-
10 εἶπον δέ, τί ποιήσω κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπε πρός με, ἀνα-
gens vade in Damascum, & illic tibi dicetur de om-
στὰς πορεύου εἰς δαμασκόν, κἀκεῖ σοι λαληθήσεται περὶ πάν-
nibus quæ constituta sunt tibi facere. Cùm autem non viderem præ
11 των ὧν τέτακταί σοι ποιῆσαι. ὡς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς
gloria luminis illius, manuductus à simul existentibus
δόξης τοῦ φωτὸς ἐκείνου, χειραγωγούμενος ὑπὸ τῶν συνόντων
mihi veni in Damascum. Ananias autem quidā vir pius
12 μοι, ἦλθον εἰς δαμασκόν. ἀνανίας δέ τις ἀνὴρ εὐσεβὴς
secundum legem, testimonio ornatus ab omnibus habitantibus
κατὰ τὸν νόμον, μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων

fecisset; & cùm non posset; præ tumultu; Et cū venisset; vt portaretur; vim populi; Et cùm cœpisset; loqui; qui; qui; concitasti, & eduxisti; millia virorū; Et ad eum; à Tarso; ignotæ; municeps; Et cùm ille permisisset; ad plebem, &; magno; quam; reddo rationem. Cùm audissent; ad; ἀνατρέφω; veritatem; æmulator legis; &; alligans; ac; testimonium reddit omnes maiores natu:; vt adducerem inde; eunte me, & appropinquāte; media die; fulsit me lux copiosa; Et decidens; terram; Et erant; viderunt; autem; eius qui loquebatur mecum; Et autem; te oporteat; Et; claritate; ad manum deductus; comitibus; timoratus; testimonium habens

in Damasco Iudæis: Veniens ad me, & astans dixit
ἐν δαμασκῷ ἰουδαίων· ἐλθὼν πρός με, καὶ ἐπιστὰς εἶπέ 13
mihi, Saule frater, respice: & ego eadem hora respexi
μοι, σαοὺλ ἀδελφὲ, ἀνάβλεψον· κἀγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα
in eum. *Ille autem dixit, Deus patrum nostrorum præor-
εἰς αὐτόν. ὁ δὲ εἶπεν, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχει- 14
dinauit te *cognoscere voluntatem eius, & *videre iustum, &
ρίσατό σε γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον, καὶ
*audire vocem ex ore eius. Quia eris testis
ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ· ὅτι ἔσῃ μάρτυς 15
*ei ad omnes homines, eorum quæ vidisti & audisti.
αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὧν ἑώρακας καὶ ἤκουσας.
Et nunc quid moraris? *surgens baptizare, & ablue
καὶ νῦν τί μέλλεις; ἀναστὰς βάπτισαι, καὶ ἀπόλουσαι 16
peccata tua, *inuocans *nomen Domini.
τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου.
Factum est autem mihi reuerte̲nti in Hierusalem, & *oran-
ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ προσ- 17
te me in templo, fieri me in *exstasi,
ευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ, γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει,
Et videre illum dicentem mihi, Festina & exi *in ce-
καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά μοι, σπεῦσον καὶ ἔξελθε ἐν τά- 18
leritate ex Hierusalem, quoniam non recipient tuum testi-
χει ἐξ ἱερουσαλὴμ, διότι οὐ παραδέξονταί σου τὴν μαρτυ-
monium de me. Et ego dixi, Domine, ipsi sciunt
ρίαν περὶ ἐμοῦ. κἀγὼ εἶπον, κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται 19
quia ego eram *carcerans & cædens per synagogas
ὅτι ἐγὼ ἤμην φυλακίζων καὶ δέρων κατὰ τὰς συναγωγὰς
*credentes in te. Et cùm *effunderetur sanguis Ste-
τοὺς πιστεύοντας ἐπί σε· καὶ ὅτε ἐξεχεῖτο τὸ αἷμα στε- 20
phani *primi testis tui, & *ipse eram astans & consen-
φάνου τοῦ πρωτομάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφεστὼς καὶ συνευ-
tiens *interemptioni eius, & *custodiens vestimenta interfi-
δοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ, καὶ φυλάσσων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναιρούν-
cientium illum. Et dixit ad me, Vade, quoniam ego in *gentes
των αὐτόν. καὶ εἶπε πρός με, πορεύου, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη 21
longè emittam te. Audiebant autem eum vsque ad hoc
μακρὰν ἐξαποστελῶ σε. ἤκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τούτου 22
verbum, & leuauerunt vocem suam, dicentes, Tolle de
τοῦ λόγου, καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν, λέγοντες, αἶρε ἀπὸ
terra huiuscemodi: non enim *conuenit eum viuere.
τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον· οὐ γὰρ καθῆκον αὐτὸν ζῆν.
Vociferantibus autem eis, & proiicientibus vestimenta, & pulue-
κραζόντων δὲ αὐτῶν, καὶ ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια, καὶ κο- 23
rem iactantibus in aërem, Iussit eum tri-
νιορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν ἀέρα, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ χι- 24
bunus induci in castra, *dicens flagellis *in-
λίαρχος ἄγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν, εἰπὼν μάστιξιν ἀνε-
*quiri eum, vt sciret propter quam causam sic acclamarent
τάζεσθαι αὐτὸν, ἵνα ἐπιγνῷ δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν
ei. *Cùm *autem astrinxisset eum loris, dixit *ad
αὐτῷ. ὡς δὲ προέτεινεν αὐτὸν τοῖς ἱμᾶσιν, εἶπε πρὸς 25
*adstantem *centurionem Paulus, Si hominem Romanum
τὸν ἑστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ παῦλος, εἰ ἄνθρωπον ῥωμαῖον
& indemnatum licet vobis flagellare?
καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν;
*Audiens autem *centurio, *accedens nuntiauit
ἀκούσας δὲ ὁ ἑκατόνταρχος, προσελθὼν ἀπήγγειλε τῷ 26
*tribuno, dicens, *Vide quid futurus es facere: *nam homo* hic
χιλιάρχῳ, λέγων, ὅρα τί μέλλεις ποιεῖν· ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗ-
*Romanus est. Accedens autem tribunus dixit
τος ῥωμαῖός ἐστι. προσελθὼν δὲ ὁ χιλίαρχος εἶπεν 27
illi, Dic mihi si tu Romanus es? *ille autem dixit, Etiam.
αὐτῷ, λέγε μοι εἰ σὺ ῥωμαῖος εἶ; ὁ δὲ ἔφη, ναί.
*Responditque tribunus, Ego *multo *capitali
ἀπεκρίθη τε ὁ χιλίαρχος, ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν 28
ciuilitatem hanc consecutus sum. *at Paulus ait, Ego autem &
πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. ὁ δὲ παῦλος ἔφη, ἐγὼ δὲ καὶ
natus sum. Protinus ergo discesserunt ab illo
γεγέννημαι. εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ 29
*futuri eum *inquirere. *& tribunus *verò timuit *co-
μέλλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν. καὶ ὁ χιλίαρχος δὲ ἐφοβήθη, ἐπι-
*gnoscens quia *Romanus esset, & quia *erat eum *vinciens.
γνοὺς ὅτι ῥωμαῖός ἐστι, καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν δεδεκώς.
*At *postridie volens scire *certum, *hoc, quid
τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς, τὸ, τί 30
accusaretur à Iudæis, soluit eum à *vin-
κατηγορεῖται παρὰ τῶν ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν δεσ-
*culis, & iussit *venire *principes sacerdotum & *omnem *consessum
μῶν, καὶ ἐκέλευσεν ἐλθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον
*eorum: & producens Paulum, statuit inter illos.
αὐτῶν. καὶ καταγαγὼν τὸν παῦλον, ἔστησεν εἰς αὐτούς.

*At ille · ut cognosceres · *videres · audires · *illius · exurge & · innocato nomine ipsius. · *oranti · *stupore mētis, · velociter · *concludens in carcerem, · eos qui credebant · *ego astabā & consentiebam, & custodiebā · *nationes · fas est · *sua, · *& · cædi & torqueri · *Et *astanti sibi centurioni · *Quo audito, centurio accessit ad tribunū, & · *Quid acturus es? · *enim · huius · *at ille · *Et · *multa summa · *& · κτάομαι · *qui torturi erāt. & · *quoque · *postquam resciuit · *ciuis · *alligasset · *Postera autem die · *diligentius, · *qua ex causa · *accusatores conueniret, · *omne concilium,

CAP. XXIII. κγ´

Intendens autem Paulus *consessui, ait, Viri* fra-
Ἀτενίσας δὲ ὁ παῦλος τῷ συνεδρίῳ εἶπεν, ἄνδρες ἀδελ- 1
tres, ego omni conscientia bona *ministraui *Deo,
φοὶ, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ θεῷ,
vsque in *hunc diem.
ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας.

in concilium, · conuersatus sum ante Deū, · hodiernum

*At princeps *sacerdotū Ananias, præcepit astantibus sibi
2 ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἀνανίας ἐπέταξε τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ,
percutere eius os. Tunc Paulus ad eum di-
3 τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα. τότε ὁ παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶ-
xit, *Percutere te *futurus est Deus, paries dealbate. & tu sedes*
πε, τύπτειν σε μέλλει ὁ θεὸς, τοῖχε κεκονιαμένε. καὶ σὺ κάθῃ
iudicans me secundum legem, & contra legem iubes me per-
κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύ-
cuti? *At *astantes dixerunt, Summum sacerdotem Dei
4 πτεσθαι; οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπον, τὸν ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ
*conuiciaris? Dixit *que Paulus, Nesciebam fratres quia est
5 λοιδορεῖς; ἔφη τε ὁ παῦλος, οὐκ ᾔδειν ἀδελφοὶ, ὅτι ἐστὶν
princeps sacerdotū. scriptum est enim, Principem populi tui non dices malè,
ἀρχιερεύς. γέγραπται γὰρ, ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.
Sciens autem Paulus quia vna pars esset Sadducæorum,
6 γνοὺς δὲ ὁ παῦλος ὅτι τὸ ἓν μέρος ἐστὶ σαδδουκαίων, τὸ
*at altera Pharisæorum, exclamauit in *consessu, Viri fra-
δὲ ἕτερον φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῷ συνεδρίῳ, ἄνδρες ἀδελ-
tres, ego Pharisæus sum, filius *Pharisæi: de spe &
φοὶ, ἐγὼ φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς φαρισαίου· περὶ ἐλπίδος καὶ
resurrectione mortuorum ego iudicor.
ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι.
*Hoc autem ipso *locuto, facta est *seditio *Pharisæorum
7 τοῦτο δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος, ἐγένετο στάσις τῶν φαρισαίων
& *Sadducæorum, & *diuisa est *multitudo. Saddu-
8 καὶ τῶν σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος. σαδδου-
cæi *quidem enim dicunt non esse resurrectionem, neque angelum, neque
καῖοι μὲν γὰρ λέγουσι μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μηδὲ ἄγγελον, μήτε
spiritum: Pharisæi autem confitentur vtraque.
πνεῦμα· φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα.
Factus est autem clamor magnus. & exsurgentes *scribæ
9 ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη. καὶ ἀναστάντες οἱ γραμματεῖς
*partis Pharisæorum *depugnabant, dicentes, Nihil *malum
τοῦ μέρους τῶν φαρισαίων διεμάχοντο, λέγοντες, οὐδὲν κακὸν
inuenimus in homine isto: *si *autem spiritus locutus
εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ· εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλη-
est ei aut angelus, *ne *repugnemus Deo.
σεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος, μὴ θεομαχῶμεν.
*Multa autem *facta *seditione, *veritus tribunus
10 πολλῆς δὲ γενομένης στάσεως, εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος
ne discerperetur Paulus ab ipsis, iussit milites
μὴ διασπασθῇ ὁ παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στράτευμα
descendere, & rapere eum de medio eorum, *deducereque in
καταβῆναι, καὶ ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς τὴν
castra. *At *adexistenti nocte adsistens ei
11 παρεμβολήν. τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ
Dominus, ait, *Confide *Paule: sicut enim testificatus es *quæ de me
κύριος, εἶπε, θάρσει παῦλε· ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ
in Hierusalem, sic te oportet & *in *Romam testificari.
εἰς ἱερουσαλὴμ, οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς ῥώμην μαρτυρῆσαι.
Facta autem die, *facientes *quidam *Iudæorum *coi-
12 γενομένης δὲ ἡμέρας, ποιήσαντές τινες τῶν ἰουδαίων συ-
*tionem deuouerunt *sese, dicentes neque *edere, neque
στροφὴν, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς, λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε
*bibere, *vsque quo occiderent Paulum. Erant autem plus
13 πιεῖν, ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν παῦλον. ἦσαν δὲ πλείους
*quadraginta * hanc coniurationem *facientes.
τεσσαράκοντα οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν πεποιηκότες·
Qui *accedentes principes sacerdotum & senio-
14 οἵτινες προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέ-
res, *dixerunt, Deuotione deuouimus nos*ipsos, nihil
ροις, εἶπον, ἀναθέματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς, μηδενὸς
*gustare *vsque quo occidamus Paulum.
γεύσασθαι ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν παῦλον.
Nunc ergo vos *indicate tribuno cum *con-
15 νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνε-
*sessu, vt *cras illum producat ad vos, *vt *fu-
δρίῳ, ὅπως αὔριον αὐτὸν καταγάγῃ πρὸς ὑμᾶς, ὡς μέλλον-
*turos *cognoscere *exquisitius *quæ de eo. nos verò *ante
τας διαγινώσκειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ. ἡμεῖς δὲ, πρὸ
*appropinquare *eum, parati sumus interficere illum.
τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν, ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν.
*Audiens *autem filius sororis Pauli insidias, *adue-
16 ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς παύλου τὸ ἔνεδρον, παρα-
*niens & *intrans in castra, nuntiauit*
γενόμενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν, ἀπήγγειλε τῷ
Paulo. *Aduocans autem Paulus* vnum *cen-
17 παύλῳ. προσκαλεσάμενος δὲ ὁ παῦλος ἕνα τῶν ἑκα-
*turionum, ait, Adolescentem hunc adduc ad tri-
τοντάρχων, ἔφη, τὸν νεανίσκον τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χι-
bunum: habet enim aliquid indicare illi.
λίαρχον· ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ.
*Ille quidē *ergo assumens eum, duxit ad tribu-
18 ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν, ἤγαγε πρὸς τὸν χιλίαρ-
num, & ait, Vinctus Paulus *aduocans me ro-
χον, καί φησιν, ὁ δέσμιος παῦλος προσκαλεσάμενός με ἠ-
gauit hunc adolescentem perducere ad te, habentem aliquid lo-
ρώτησε τοῦτον τὸν νεανίαν ἀγαγεῖν πρός σε, ἔχοντά τι λα-
qui tibi. Apprehendens autem manum illius tribunus,
19 λῆσαί σοι. ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλίαρχος,

*autem · *Percutiet · Et qui astabant · *maledicis? · *autem · *& · *concilio, · *Pharisæorum: · *Et cùm hæc dixisset, *dissensio inter Pharisæos, & Sadducæos, & soluta turba · *quidam · *mali · *quid · *Et cùm magna dissensio facta esset, timens · *ac eum · *Sequēti autem · Constans esto: · Romæ · collegerunt se quidam ex Iudæis, & *māducaturos · *bibituros, donec · *quàm · *viri qui · *fecerant. accesserunt · *& · *gustaturos, donec · *notum facite · *concilio, · *tanquam aliquid certius cogniturus · *prius quàm appropiet, · Quod cùm audisset · *venit & intrauit · *que · *ad se · *ex centurionibus, · *Et

secessit cum eo & secedens seorsum, interrogauit, Quid est quod habes
καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν, ἐπυνθάνετο, τί ἐστιν ὃ ἔχεις ἀ-
indicare mihi? Dixit autem, Quia Iudaei constituerunt
παγγεῖλαί μοι; εἶπε δὲ, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ 20
rogare te, vt cras in concilium producas
ἐρωτῆσαί σε ὅπως αὔριον εἰς τὸ συνέδριον καταγάγῃς τὸν
Paulum, vt futuri aliquid exquisitius percunctari de
Παῦλον, ὡς μέλλοντες τι ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ
illo. Tu ergo ne credideris illis: insidiantur enim ei
αὐτοῦ. σὺ οὖν μὴ πεισθῇς αὐτοῖς· ἐνεδρεύουσι γὰρ αὐτὸν 21
ex eis viri plures quadraginta, qui deuoue-
ἐξ αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαράκοντα, οἵτινες ἀνεθεμάτι-
runt sese neque manducare neque bibere vsque quo interficiant eum: &
σαν ἑαυτοὺς, μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν. καὶ
nunc parati sunt expectantes a te renuntiationem.
νῦν ἕτοιμοί εἰσι προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν.
Ipse quidem igitur tribunus dimisit adolescentem, praecipiens
ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἀπέλυσε τὸν νεανίαν, παραγγείλας 22
nemini eloqui, quoniam haec indicaueris ad me.
μηδενὶ ἐκλαλῆσαι, ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με.
Et aduocans duos quosdam centurionum, di-
καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατονταρχῶν, εἶ- 23
xit, Parate milites ducentos, vt eant
πεν, ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους, ὅπως πορευθῶσιν
vsque Caesaream, & equites septuaginta, & hastipatores
ἕως Καισαρείας, καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα, καὶ δεξιολάβους
ducentos a tertia hora noctis. Iumentaque ad-
διακοσίους ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτός· κτήνη τε πα- 24
parare, vt imponentes Paulum, saluum perducerent ad
ραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν Παῦλον, διασώσωσι πρὸς
Felicem praesidem. Scribens epistolam continentem
Φήλικα τὸν ἡγεμόνα· γράψας ἐπιστολὴν περιέχουσαν 25
formam hanc: Claudius Lysias praestantissimo prae-
τὸν τύπον τοῦτον: Κλαύδιος Λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγε- 26
sidi Felici gaudere. Virum hunc comprehensum
μόνι Φήλικι χαίρειν. τὸν ἄνδρα τοῦτον συλληφθέντα 27
a Iudaeis, & futurum interfici ab eis, super-
ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἐπι-
ueniens cum exercitu, eripui eum, discens quia
στὰς σὺν τῷ στρατεύματι, ἐξειλόμην αὐτὸν, μαθὼν ὅτι
Romanus est. Volens autem scire causam ob quam
Ῥωμαῖός ἐστι. βουλόμενος δὲ γνῶναι τὴν αἰτίαν δι' ἣν 28
incusarent eum, deduxi eum in concilium eorum.
ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν·
Quem inueni appellatum de quaestionibus legis ipsorum,
ὃν εὗρον ἐγκαλούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, 29
nihil vero dignum morte aut vinculis crimen habentem.
μηδὲν δὲ ἄξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἔγκλημα ἔχοντα.
Indicatis autem mihi insidiis in virum futuris
μηνυθείσης δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν 30
esse a Iudaeis, statim misi ad te, de-
ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ἐξαυτῆς ἔπεμψα πρὸς σὲ, πα-
nuntians & accusatoribus dicere quae ad eum apud
ραγγείλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ
te. Vale.
σοῦ. ἔρρωσο.
Ipsi quidem ergo milites secundum constitutum sibi,
οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς, ἀ- 31
assumentes Paulum, duxerunt per noctem in Anti-
ναλαβόντες τὸν Παῦλον, ἤγαγον διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τὴν Ἀντι-
patridem. At postridie dimittentes equites, ire
πατρίδα. τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἱππεῖς, πορεύε- 32
cum eo, reuersi sunt in castra.
σθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν.
Qui ingressi in Caesaream, & reddentes
οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν Καισάρειαν, καὶ ἀναδόντες 33
epistolam praesidi, statuerunt & Paulum ei.
τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν Παῦλον αὐτῷ.
Legens autem praeses, & interrogans ex quali prouin-
ἀναγνοὺς δὲ ὁ ἡγεμὼν, καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπαρ- 34
cia esset, & cognoscens quia de Cilicia, Audiam
χίας ἐστὶ, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ Κιλικίας, διακούσομαί 35
te, inquit, cum & accusatores tui adfuerint. iussit-
σου, ἔφη, ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί σου παραγένωνται. ἐκέλευσέ
que eum in praetorio Herodis custodiri.
τε αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοῦ Ἡρώδου φυλάσσεσθαι.

CAP. XXIIII. κδ´

Post autem quinque dies descendit princeps sacerdotum Ananias cum
Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς Ἀνανίας μετὰ 1
senioribus & oratore Tertullo quodam, qui compa-
τῶν πρεσβυτέρων καὶ ῥήτορος Τερτύλλου τινὸς, οἵτινες ἐνεφά-
ruerunt praesidi aduersus Paulum. Citato autem
νισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ Παύλου. κληθέντος δὲ 2
eo, coepit accusare Tertullus, dicens,
αὐτοῦ, ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ Τέρτυλλος, λέγων,
Multae pacis compotes per te, & directionum
πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ σοῦ, καὶ κατορθωμάτων 3
factarum genti huic per tuam prudentiam, prorsusque &
γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας, πάντη τε καὶ
vbique suscipimus, praestantissime Felix, cum omni gratiarum
πανταχοῦ ἀποδεχόμεθα, κράτιστε Φῆλιξ, μετὰ πάσης εὐχα-
actione. Vt autem non super plus te interpellem, oro
4 ριστίας. ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ
audire te nos concise tua aequitate.
ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συντόμως τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ.
Inuenientes enim hominem hunc pestiferum, & mouentem seditionem
5 εὑρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν, καὶ κινοῦντα στάσιν
omnibus Iudaeis qui per habitatam, antistitem
πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην
que Nazarenorum sectae. Qui etiam templum ten-
6 τε τῆς τῶν Ναζωραίων αἱρέσεως· ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπεί-
tauit prophanare: quem & apprehendimus, & secundum no-
ρασε βεβηλῶσαι· ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, καὶ κατὰ τὸν ἡμέτε-
stram legem voluimus iudicare. Adueniens autem Lysias
7 ρον νόμον ἠθελήσαμεν κρίνειν. παρελθὼν δὲ Λυσίας
tribunus, vi multa ex manibus nostris eripuit, & ad
ὁ χιλίαρχος, βίᾳ πολλῇ ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀφείλετο, καὶ πρὸς
te misit: Iubens & accusatores eius ve-
8 σὲ ἀπέστειλε· κελεύσας καὶ τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ ἔρ-
nire, a quo poteris ipse iudicans de omnibus
χεσθαι, παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας περὶ πάντων τού-
istis cognoscere, quorum nos accusamus eum.
των ἐπιγνῶναι, ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ.
Consenserunt autem & Iudaei, dicentes haec ita
9 συνέθεντο δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, φάσκοντες ταῦτα οὕτως
habere. Respondit autem Paulus, annuente sibi
10 ἔχειν. ἀπεκρίθη δὲ ὁ Παῦλος, νεύσαντος αὐτῷ τοῦ
praeside dicere, Ex multis annis existentem te iudicem genti
ἡγεμόνος λέγειν, ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθνει
huic sciens, meliore animo quae de meipso defen-
τούτῳ ἐπιστάμενος, εὐθυμότερον τὰ περὶ ἐμαυτοῦ ἀπολογοῦ-
dar. Potente te cognoscere quia non plures sunt mihi dies
11 μαι· δυναμένου σου γνῶναι ὅτι οὐ πλείους εἰσί μοι ἡμέραι
quam duodecim, ex quo ascendi adoraturus in Hierusalem.
ἢ δεκαδύο, ἀφ' ἧς ἀνέβην προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλήμ.
Et neque in templo inuenerunt me apud aliquem disputantem, aut
12 καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με πρός τινα διαλεγόμενον, ἢ
seditionem facientem turbae, neque in synagogis, neque
ἐπισύστασιν ποιοῦντα ὄχλου, οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς, οὔτε
per vrbem. Neque probare possunt de quibus
13 κατὰ τὴν πόλιν· οὔτε παραστῆσαι δύνανταί περὶ ὧν
nunc accusant me. Confiteor autem hoc tibi, quod secundum
14 νῦν κατηγοροῦσί μου. ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι, ὅτι κατὰ
viam quam dicunt haeresim, sic deseruio patrio
τὴν ὁδὸν ἣν λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτω λατρεύω τῷ πατρῴῳ
Deo, credens omnibus quae secundum legem, & prophetis
θεῷ, πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον, καὶ τοῖς προφήταις
scriptis: Spem habens in Deum, quam & hi
15 γεγραμμένοις, ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν θεὸν, ἣν καὶ αὐτοὶ
ipsi expectant, resurrectionem futuram esse mortuorum, iu-
οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι νεκρῶν, δι-
storumque & iniustorum. In hoc autem ipse exerceo inof-
16 καίων τε καὶ ἀδίκων. ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ ἀπρό-
fensam conscientiam habens ad Deum, & homines
σκοπον συνείδησιν ἔχων πρὸς τὸν θεὸν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους
semper. Per annos autem plures accessi eleemo-
17 διαπαντός. δι' ἐτῶν δὲ πλειόνων παρεγενόμην ἐλεημο-
synas facturus in gentem meam, & oblationes.
σύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου, καὶ προσφοράς.
In quibus inuenerunt me purificatum in templo, non cum turba, neque
18 ἐν οἷς εὗρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ ἱερῷ, οὐ μετὰ ὄχλου, οὐδὲ
cum tumultu. Quidam autem ex Asia Iudaei, quos
19 μετὰ θορύβου. τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι, οὓς
oportebat apud te praesto esse, & accusare, si quid haberent aduersus me:
δεῖ ἐπὶ σοῦ παρεῖναι, καὶ κατηγορεῖν, εἴ τι ἔχοιεν πρός με·
Aut ipsi hi dicant, si quid inuenerunt in me iniquum, stan-
20 ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν, εἴ τι εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα, στάν-
te me in consessu, Aut de vna hac voce,
21 τος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου, ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς,
qua clamaui stans in eis, quoniam de resurrectione mortuorum ego
ἧς ἔκραξα ἑστὼς ἐν αὐτοῖς, ὅτι περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ
iudicor hodie a vobis.
κρίνομαι σήμερον ὑφ' ὑμῶν.
Audiens autem haec Felix, distulit illos, exqui-
22 ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φῆλιξ, ἀνεβάλετο αὐτοὺς, ἀκριβέ-
sitius cognoscens quae de via, dicens, Cum Lysias tri-
στερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, εἰπών, ὅταν Λυσίας ὁ χι-
bunus descenderit, pernoscam quae per vos.
λίαρχος καταβῇ, διαγνώσομαι τὰ καθ' ὑμᾶς·
Constituensque centurioni custodire Paulum,
23 διαταξάμενός τε τῷ ἑκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον,
habereque laxationem, & neminem prohibere propriorum ei mini-
ἔχειν τε ἄνεσιν, καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρε-
strare, aut audire eum. Post autem dies aliquot ad-
24 τεῖν, ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ. μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς πα-
ueniens Felix cum Drusilla vxore propria existente
ραγενόμενος ὁ Φῆλιξ σὺν Δρουσίλλῃ τῇ γυναικὶ ἰδίᾳ οὔσῃ
Iudaea, accersiuit Paulum, & audiuit eum de
Ἰουδαίᾳ, μετεπέμψατο τὸν Παῦλον, καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ

secessit cum eo. & illum. Illi. Iudaeis conuenit. crastina die. concilium. quasi. certius inquisituri sint. vero. amplius quam. non donec. promissum tuum. ne cui loqueretur, nota sibi fecisset. vocatis duobus centurionibus illis. lancearios. Et. praeparate, iumenta enim ne forte raperent eum Iudaei, & occiderent, & ipse postea calumniam sustineret tanquam acceptyrus pecuniam. haec: optimo salutem. incipientem. cognito. que subiiciebat illi. concilium. accusari. Et cum perlatum esset de quas parauerant illi. eum. vt dicant. vero. praeceptum. Et postera die dimissis equitibus, vt irent. cum venissent. tradidissent. ante illum. Cum legisset, interrogasset de. venerint. quibusdam. adierunt praesidem. Et. Paulo. Cum in multa pace agamus. multa corriguntur. prouidentia, semper.

optime. Ne diutius protraham. vt audias breuiter pro clementia. Inuenimus concitantem. in vniuerso orbe, & auctorem. violare conatus est. apprehensum. Superueniens. cum magna donum. ad te. de quibus. Adiecerunt. se. esse. bono animo satisfaciam. Potes enim. plus. adorare. cum aliquo. concursum. in ciuitate. tibi. sectam. meo, his lege. scripta sunt. iniquorum. & studeo sine offensione. habere. ad. Post. veni. & vota. Et apprehenderunt me, clamantes & dicentes, Tolle inimicum nostrum. iniquitatis, cum stem in concilio. Nisi solummodo. inter eos. autem. Felix, certissime sciens. hac. laudire. Iussit. eum. requiem, nec quenquam. de suis. suaque erat. vocauit. ab eo fidem.

quæ in Christum Iesum fide. Disserente autem illo de iu-
τῆς εἰς χριστὸν ἰησοῦν πίστεως. διαλεγομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δι- 25
stitia & castitate, & iudicio futuro esse,
καιοσύνης καὶ ἐγκρατείας, καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι,
tremefactus factus Felix, respondit, Quod nunc habens, vade:
ἔμφοβος γενόμενος ὁ φῆλιξ, ἀπεκρίθη, τὸ νῦν ἔχον. πορεύου·
opportunitatem autē nactus accersam te: Simul &
καιρὸν δὲ λαβὼν μετακαλέσομαί σε· ἅμα καὶ ἐλ- 26
sperans quòd pecunia daretur ei à Paulo, vt
πίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ παύλου, ὅπως
solueret eum: ideo & frequenter eum accersens, loque-
λύσῃ αὐτόν· διὸ καὶ πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὡμί-
batur ei. Biennio autem expleto, accepit successorem
λει αὐτῷ. διετίας δὲ πληρωθείσης, ἔλαβε διάδοχον 27
Felix, Porcium Festum. Volens'que gratias præstare
ὁ φῆλιξ, πόρκιον φῆστον. θέλων τε χάριτας καταθέσθαι τοῖς
Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum.
ἰουδαίοις ὁ φῆλιξ, κατέλιπε τὸν παῦλον δεδεμένον.

CAP. XXV. κε´

Festus ergo ingressus prouinciam, post tres dies ascendit
Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη 1
in Hierosolymam à Cæsarea. Indicauerunt autem ei
εἰς ἱεροσόλυμα ἀπὸ καισαρείας. ἐνεφάνισαν δὲ αὐτῷ 2
& princeps sacerdotū, & primi Iudæorum aduersus Paulum,
ὅ, τε ἀρχιερεὺς, καὶ οἱ πρῶτοι τῶν ἰουδαίων κατὰ τοῦ παύλου,
& rogabant eum: Postulantes gratiam aduersus eum,
καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, αἰτούμενοι χάριν κατ' αὐτοῦ, 3
vt accerseret eum in Hierusalem: insidias facientes
ὅπως μεταπέμψηται αὐτὸν εἰς ἱερουσαλὴμ, ἐνέδραν ποιοῦντες
interficere eum per viam. Ipse quidem ergo Festus re-
ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν. ὁ μὲν οὖν φῆστος ἀπε- 4
spondit, seruari Paulum in Cæsarea, seipsum autem futurum
κρίθη, τηρεῖσθαι τὸν παῦλον ἐν καισαρείᾳ, ἑαυτὸν δὲ μέλλειν
in festinatione proficisci Qui ergo potentes in vobis, ait,
ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι. οἱ οὖν δυνατοὶ ἐν ὑμῖν, φησὶ, 5
simul descendentes, si quod est in viro hoc, accusent
συγκαταβάντες, εἴ τι ἐστὶν ἐν τῷ ἀνδρὶ τούτῳ, κατηγορείτω-
eum. Demoratus autem in illis dies plures quàm
σαν αὐτοῦ. διατρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας πλείους ἢ 6
octo, descendens in Cæsaream, postridie sedens pro
ὀκτὼ, καταβὰς εἰς καισάρειαν, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ
tribunali, iussit Paulum adduci.
τοῦ βήματος, ἐκέλευσε τὸν παῦλον ἀχθῆναι.
Adueniente autem eo, circumsteterunt qui ab Hierosolymis
παραγενομένου δὲ αὐτοῦ, περιέστησαν οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων 7
descensi Iudæi, multas & graues causationes fe-
καταβεβηκότες ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιώματα φέ-
rentes aduersus Paulum, quas non poterant probare;
ροντες κατὰ τοῦ παύλου, ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδεῖξαι·
Ratiocinante eo, Quoniam neque in legem Iudæorum,
ἀπολογουμένου αὐτοῦ, ὅτι οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν ἰουδαίων, 8
neque in templum, neque in Cæsarem peccaui.
οὔτε εἰς τὸ ἱερὸν, οὔτε εἰς καίσαρα ἥμαρτον.
Festus autem Iudæis volens gratiam præstare, re-
ὁ φῆστος δὲ τοῖς ἰουδαίοις θέλων χάριν καταθέσθαι, ἀπο- 9
spondens Paulo, dixit, Vis in Hierosolymam ascendens
κριθεὶς τῷ παύλῳ, εἶπε, θέλεις εἰς ἱεροσόλυμα ἀναβὰς,
ibi de his iudicari apud me? Dixit autem Paulus,
ἐκεῖ περὶ τούτων κρίνεσθαι ἐπ' ἐμοῦ; εἶπε δὲ ὁ παῦλος, 10
Ad tribunal Cæsaris stans sum, vbi me oportet iudicari,
ἐπὶ τοῦ βήματος καίσαρος ἑστώς εἰμι, οὗ με δεῖ κρίνεσθαι.
Iudæis nihil nocui, sicut & tu pulchrius nosti.
ἰουδαίους οὐδὲν ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ κάλλιον ἐπιγινώσκεις.
Si quidem enim nocui, & dignum morte feci aliquid, non re-
εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶ, καὶ ἄξιον θανάτου πέπραχά τι, οὐ πα- 11
cuso mori: si verò nihil est quorum hi accu-
ραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν· εἰ δὲ οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι κατηγο-
sant me, nemo me potest illis gratificare. Cæsarem
ροῦσί μου, οὐδείς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι. καίσαρα
appello. Tunc Festus collocutus cum con-
ἐπικαλοῦμαι. τότε ὁ φῆστος συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβου- 12
cilio, respondit, Cæsarem appellasti? ad Cæsarem ibis.
λίου, ἀπεκρίθη, καίσαρα ἐπικέκλησαι; ἐπὶ καίσαρα πορεύσῃ.
Diebus autem peractis quibusdam, Agrippa rex &
ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν, ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ 13
Bernice descenderunt in Cæsaream salutaturi Festum.
βερνίκη κατήντησαν εἰς καισάρειαν ἀσπασόμενοι τὸν φῆστον.
Vt autem plures dies demorarentur ibi, Festus regi
ὡς δὲ πλείους ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ φῆστος τῷ βασιλεῖ 14
indicauit quæ ad Paulum, dicens, Vir quidam est dere-
ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν παῦλον, λέγων, ἀνήρ τίς ἐστι καταλε-
lictus à Felice vinctus: De quo, facto me
λειμμένος ὑπὸ φήλικος δέσμιος· περὶ οὗ, γενομένου μου 15
in Hierosolyma, indicauerunt principes sacerdotum & seniores
εἰς ἱεροσόλυμα, ἐνεφάνισαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι
Iudæorum, postulantes aduersus illum damnationem. Ad quos re-
τῶν ἰουδαίων, αἰτούμενοι κατ' αὐτοῦ δίκην. πρὸς οὓς ἀπε- 16
spondi, Quia non est consuetudo Romanis donare aliquem hominem
κρίθην, ὅτι οὐκ ἔστιν ἔθος ῥωμαίοις χαρίζεσθαί τινα ἄνθρωπον

Disputante
de
pertinet,
tempore opor-tuno
propter quod
cum eo.
autem gratiam
cùm venisset in
triduum
Adieruntq; eū
principes
Iuberet perduci
tendentes vt interficerent.
in via. autem
maturius pro-fecturum.
sunt
crimen,
inter eos
non amplius
aut decem,
descendit
& altera die
sedit &
ἄγομαι
Qui cùm perductus esset,
eum
Hierosolyma descenderant
causas obiicientes,
Paulo rationē reddente,
quicquam
ascendere, &
sto,
non melius
aut
eorum quæ
donare.
Et cùm dies aliquot transacti essent,
ad salutandum
Et cùm
de Paulo,
cùm essem Hierosolymis, adierunt me
ἐμφανίζω

ad perditionem, priusquàm accusatus ad conspectum
εἰς ἀπώλειαν, πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον
habeat accusatores, locumque defensionis accipiat de
ἔχοι τοὺς κατηγόρους, τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγ-
criminatione. Conuenientibus ergo illis huc, dila-
17 κλήματος. συνελθόντων οὖν αὐτῶν ἐνθάδε, ἀναβο-
tionem nullam faciens, sequenti sedens pro tribu-
λὴν μηδεμίαν ποιησάμενος, τῇ ἑξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήμα-
nali, iussi adduci virum. De quo stantes
18 τος, ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα· περὶ οὗ σταθέντες οἱ
accusatores, nullam causam deferebant quorum suspicabar ego.
κατήγοροι, οὐδεμίαν αἰτίαν ἐπέφερον ὧν ὑπενόουν ἐγώ.
Quæstiones verò quasdam de propria superstitione habebant
19 ζητήματα δέ τινα περὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον
aduersus eum, & de quodam Iesu defuncto, quem affirmabat
πρὸς αὐτὸν, καὶ περί τινος ἰησοῦ τεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν ὁ
Paulus viuere. Hæsitans autem ego in eam quæ de
20 παῦλος ζῆν. ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ εἰς τὴν περὶ τού-
hoc quæstionem, dicebam, si vellet ire in Hierusalem,
του ζήτησιν, ἔλεγον, εἰ βούλοιτο πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλὴμ,
& ibi iudicari de istis. At Paulo ap-
21 κἀκεῖ κρίνεσθαι περὶ τούτων. τοῦ δὲ παύλου ἐπικα-
pellante seruari se ad Augusti cognitionem,
λεσαμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ σεβαστοῦ διάγνωσιν,
iussi seruari eum, vsque quo mittam eum ad Cæ-
ἐκέλευσα τηρεῖσθαι αὐτὸν, ἕως οὗ πέμψω αὐτὸν πρὸς καί-
sarem. Agrippa autem ad Festum dixit, Volebam
22 σαρα. ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν φῆστον ἔφη, ἐβουλόμην
& ipse hominem audire. ille autem Cras, inquit, audies
καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀκοῦσαι. ὁ δὲ, αὔριον, φησὶν, ἀκούσῃ
eum. Ergo postridie veniente Agrippa &
23 αὐτοῦ. τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ ἀγρίππα καὶ τῆς
Bernice cum multa ambitione, & introeuntibus in
βερνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας, καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀ-
auditorium cumque tribunis & viris secundum emi-
κροατήριον σύν τε τοῖς χιλιάρχοις καὶ ἀνδράσι τοῖς κατ' ἐξο-
nentiam existentibus ciuitatis, & iubente Festo, adductus est
χὴν οὖσι τῆς πόλεως, καὶ κελεύσαντος τοῦ φήστου, ἤχθη ὁ
Paulus. Et dicit Festus, Agrippa rex, &
24 παῦλος. καί φησιν ὁ φῆστος, ἀγρίππα βασιλεῦ, καὶ
omnes qui simul adstantes nobis viri, spectatis hunc, de quo
πάντες οἱ συμπαρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον περὶ οὗ
omnis multitudo Iudæorum interpellauit me inque Hierosolymis
πᾶν τὸ πλῆθος τῶν ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι ἔν τε ἱεροσολύμοις
& hic, acclamantes non oportere viuere eum amplius.
καὶ ἐνθάδε, ἐπιβοῶντες μὴ δεῖν ζῆν αὐτὸν μηκέτι.
Ego verò comperiens, nihil dignum morte eum ad-
25 ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος, μηδὲν ἄξιον θανάτου αὐτὸν πε-
misisse, & ipso autem hoc appellante Augustum,
πραχέναι, καὶ αὐτοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν σεβαστὸν,
iudicaui mittere eum. De quo certum quid scribere
26 ἔκρινα πέμπειν αὐτόν. περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ
domino, non habeo. ideo produxi eum ad vos, & maximè
κυρίῳ, οὐκ ἔχω· διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐφ' ὑμῶν, καὶ μάλιστα
ad te, rex Agrippa, vt interrogatione fa-
ἐπὶ σοῦ, βασιλεῦ ἀγρίππα, ὅπως τῆς ἀνακρίσεως γενομέ-
cta, habeam quid scribere. Irrationabile enim mihi videtur, mittentem
27 νης, σχῶ τι γράψαι· ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ, πέμποντα
vinctum, nec & eas quæ contra eum causas significare.
δέσμιον, μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ αἰτίας σημᾶναι.

CAP. XXVI. κϛ´

Agrippa verò ad Paulum ait, Permittitur tibi pro
1 Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν παῦλον ἔφη, ἐπιτρέπεταί σοι ὑπὲρ
temetipso dicere. tunc Paulus ratiocinabatur extendens manum:
σεαυτοῦ λέγειν. τότε ὁ παῦλος ἀπελογεῖτο ἐκτείνας τὴν χεῖρα·
De omnibus quibus accusor à Iudæis, rex
2 περὶ πάντων ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ ἰουδαίων, βασιλεῦ
Agrippa, æstimo meipsum beatum, futurus defendi
ἀγρίππα, ἥγημαι ἐμαυτὸν μακάριον, μέλλων ἀπολογεῖσθαι
apud te hodie. Maximè cognitorem existentem te omnium illorū
3 ἐπὶ σοῦ σήμερον· μάλιστα γνώστην ὄντα σε πάντων τῶν
apud Iudæos morumque & quæstionum. ideo obsecro te pa-
κατὰ ἰουδαίους ἐθῶν τε καὶ ζητημάτων· διὸ δέομαί σου μα-
tienter audire me. Illam quidem ergo vitam meam
4 κροθύμως ἀκοῦσαί μου. τὴν μὲν οὖν βίωσίν μου
illam à iuuentute, illam ab initio factam in gente mea
τὴν ἐκ νεότητος, τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει μου
in Hierosolymis, nouerunt omnes Iudæi.
ἐν ἱεροσολύμοις, ἴσασι πάντες οἱ ἰουδαῖοι·
Præscientes me antea, (si velint testari) quoniam
5 προγινώσκοντές με ἄνωθεν, ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι
secundum diligentissimam sectam nostræ religionis
κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας
vixi Pharisæus. Et nunc in spe quæ ad
6 ἔζησα φαρισαῖος· καὶ νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς πρὸς τοὺς
patres repromissionis factæ à Deo, sto iudicio
πατέρας ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἕστηκα κρινό-
subiectus. In quam duodecim tribus nostræ in assiduitate nocte
7 μενος· εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα

is qui accusatur præsentes
defendendi
ad abluenda crimina Cùm conuenissent
sine vlla dilatione,
die
cùm stetissent
ὑπονοέω
de quibus malum
sua
de huiusmodi quæstione,
Hierosolymā,
autem
vt seruaretur
donec
Altera autem die, cùm venisset
introissent
principalibus
adestis nobiscum
videtis
petentes &
comperi,
ad
scribam
propter quod
scribam. Sine ratione
mittere
non eius
σημαίνω
loqui.
extenta manu, cœpit rationē reddere:
cùm sim me defensurus
sciente
omnes quæ
sunt consuetudines, & quæstiones. propter quod
audias
Et
quæ fuit
ab initio,
testimonium perhibere)
certissimam
nostros
facta est

& die deseruientes, sperant deuenire: de qua spe
καὶ ἡμέραν λατρεῦον ἐλπίζει καταντῆσαι· περὶ ἧς ἐλπίδος
accusor, rex Agrippa, à Iudæis.
ἐγκαλοῦμαι, βασιλεῦ ἀγρίππα, ὑπὸ τῶν ἰουδαίων.
Quid incredibile iudicatur apud vos, si Deus mortuos suscitat?
τί ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν, εἰ ὁ θεὸς νεκροὺς ἐγείρει; 8
Ego quidé ergo videbar mihiipsi aduersus nomen Iesu Na-
ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα ἰησοῦ τοῦ να- 9
zareni debere multa contraria agere: Quod & feci
ζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι· ὃ καὶ ἐποίησα 10
in Hierosolymis, & multos sanctorum ego carceribus in-
ἐν ἱεροσολύμοις, καὶ πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ φυλακαῖς κα-
clusi, à principibus sacerdotum potestatem accipiens: in-
τέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβών· ἀναι-
teremptisque illis, detuli suffragium. Et per omnes
ρουμένων τε αὐτῶν κατήνεγκα ψῆφον· καὶ κατὰ πάσας 11
synagogas frequenter puniens eos, compellebam bla-
τὰς συναγωγὰς πολλάκις τιμωρῶν αὐτούς, ἠνάγκαζον βλα-
sphemare, immoderatéque insaniens eis, persequebar vsque &
σφημεῖν, περισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς, ἐδίωκον ἕως καὶ
in exteras ciuitates: In quibus & profectus in
εἰς τὰς ἔξω πόλεις· ἐν οἷς καὶ πορευόμενος εἰς τὴν 12
Damascum cum potestate & procuratione à principibus sacerdotũ;
δαμασκὸν μετ' ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς παρὰ τῶν ἀρχιερέων·
Die media, per viam vidi, rex, cælitus
ἡμέρας μέσης, κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον, βασιλεῦ, οὐρανόθεν 13
supra splendorem Solis, circumfulgens me lumen, &
ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου, περιλάμψαν με φῶς, καὶ
eos qui mecum proficiscentes. Omnibusque decidentibus
τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομένους. πάντων δὲ καταπεσόντων 14
nobis in terram, audiui vocem loquentem ad me, &
ἡμῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσα φωνὴν λαλοῦσαν πρός με, καὶ
dicentem Hebraica lingua, Saule, Saule, quid me persequeris?
λέγουσαν τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ, σαοὺλ σαούλ, τί με διώκεις;
durum tibi ad stimulos calcitrare. Ego autem dixi,
σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. ἐγὼ δὲ εἶπον, 15
Quis es Domine? ille autẽ dixit, Ego sum Iesus, quem tu persequeris.
τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν, ἐγώ εἰμι ἰησοῦς, ὃν σὺ διώκεις.
Sed exurge, & sta supra pedes tuos: ad hoc enim
ἀλλὰ ἀνάστηθι, καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου· εἰς τοῦτο γὰρ 16
apparui tibi, designare te ministrum & testem quorum
ὤφθην σοι, προχειρίσασθαί σε ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα ὧν
que vidisti, quorumque apparebo tibi. Eripiens te de
τε εἶδες, ὧν τε ὀφθήσομαί σοι· ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ 17
populo, & Gentibus, in quas ego te mitto, Aperire
λαοῦ, καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς ἐγώ σε ἀποστέλλω· ἀνοῖξαι 18
oculos eorum, ad conuertendum à tenebris ad lucem, &
ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τῆς
potestate Satanæ ad Deum, ad accipiendum eos remissionem
ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεόν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁ-
peccatorum, & sortem in sanctificatis fide qua in me.
μαρτιῶν, καὶ κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις, πίστει τῇ εἰς ἐμέ.
Vnde, rex Agrippa, non fui incredulus cæ-
ὅθεν, βασιλεῦ ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρα- 19
lesti visioni: Sed his qui in Damasco primùm, & Hie-
νίῳ ὀπτασίᾳ· ἀλλὰ τοῖς ἐν δαμασκῷ πρῶτον, καὶ ἱε- 20
rosolymis, in omnemque regionem Iudææ, &
ροσολύμοις, εἰς πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς ἰουδαίας, καὶ τοῖς
Gentibus annuntiabam pœnitere, & conuerti ad Deum,
ἔθνεσιν ἀπήγγελλον μετανοεῖν, καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεόν,
digna pœnitentiæ opera facientes. Causa horum
ἄξια τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας. ἕνεκα τούτων 21
me Iudæi comprehendentes in templo, tentabant inter-
με οἱ ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ, ἐπειρῶντο διαχειρί-
ficere. Auxilium igitur nactus à Deo,
σασθαι. ἐπικουρίας οὖν τυχὼν τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ, ἄ- 22
vsque in diem hanc sto, testificans paruoque &
χρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστηκα, μαρτυρούμενος μικρῷ τε καὶ
magno, nihil extrà dicens eorum quæ Prophetæ locuti sunt
μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτὸς λέγων ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν
futurorum esse, & Moyses: Si passibilis Christus,
μελλόντων γίνεσθαι, καὶ μωσῆς· εἰ παθητὸς ὁ χριστός, 23
si primus ex resurrectione mortuorum, lumen futurus est annuntiare
εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν
populo & Gentibus. Hæc autem eo defen-
τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσι. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογου- 24
dente, Festus magna voce dixit, Insanis Paule: mul-
μένου, ὁ φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη, μαίνῃ παῦλε· τὰ πολ-
tæ te literæ ad insaniam conuertunt. Ille verò, Non in-
λά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει. ὁ δέ, οὐ μαί- 25
sanio, inquit, optime Feste, sed veritatis & sobrietatis
νομαι, φησί, κράτιστε φῆστε, ἀλλ' ἀληθείας καὶ σωφροσύνης
verba eloquor. Scit enim de his
ῥήματα ἀποφθέγγομαι. ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων 26
rex, ad quem & libertate vsus eloquor: la-
ὁ βασιλεύς, πρὸς ὃν καὶ παρρησιαζόμενος λαλῶ· λανθά-
tere enim eum quicquam horũ non arbitror: neque enim in angulo
νειν γὰρ αὐτόν τι τούτων οὐ πείθομαι· οὐδὲ γὰρ ἐν γωνίᾳ πε-
gestum hoc est. Credis rex Agrippa
πραγμένον τοῦτο ἐστί. πιστεύεις βασιλεῦ ἀγρίππα 27

Et / existimaueram me / in / potestate accepta: & cùm occiderentur, / sententiam. / & amplius / in eos, / dum irem / permissu principum / in via / de cælo / circumfulsisse / simul erant. / Omnesque nos cùm decidissemus / mihi, / est contra stimulum / Dominus / vt constituam / eorum quæ / ὄπτομαι / & eorum quibus / populis, / nunc / vt conuertátur / de / vt accipiant / inter sanctos per fidé quæ est / sunt Damasci / & / vt pœnitentiá agerent, & con uerterentur / Hac ex / cùm essem / comprehésum / volentes me / Auxilio autem adiutus Dei, / τυγχάνω / hodiernum / minori atque maiori, / quàm ea quæ / futura / annuntiaturus est / loquente, & rationem reddente, / Et Paulus, / constanter / nihil / quicquã horũ

Prophetis? scio quia credis. Ipse autem Agrippa
28 τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις. ὁ δὲ ἀγρίππας
ad Paulum ait, In paruo me suades Christianum fieri.
πρὸς τὸν παῦλον ἔφη, ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι.
At Paulus ait, Optarim vtique Deo, & in paruo,
29 ὁ δὲ παῦλος εἶπεν, εὐξαίμην ἂν τῷ θεῷ, καὶ ἐν ὀλίγῳ
& in multo, non solum te, sed & omnes audientes me
καὶ ἐν πολλῷ οὐ μόνον σέ, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου
hodie, fieri tales, qualis & ego sum, exceptis
σήμερον, γενέσθαι τοιούτους, ὁποῖος κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν
vinculis his. Et hæc dicente eo, exsurrexit
30 δεσμῶν τούτων. καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ἀνέστη ὁ
rex, & præses, & Bernice, & considentes
βασιλεύς, καὶ ὁ ἡγεμών, ἥ τε βερνίκη, καὶ οἱ συγκαθήμενοι
eis. Et secedentes loquebantur ad inuicem,
31 αὐτοῖς· καὶ ἀναχωρήσαντες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους,
dicentes, Quia nihil morte dignum aut vinculis facit ho-
λέγοντες, ὅτι οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσμῶν πράσσει ὁ ἄνθρω-
mo iste. Agrippa autem Festo dixit, Dimitti po-
32 πος οὗτος. ἀγρίππας δὲ τῷ φήστῳ ἔφη, ἀπολελύσθαι ἐδύ-
terat homo hic, si non appellasset Cæsarem.
νατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπεκέκλητο καίσαρα.

modico / Et Opto apud Deum, / modico, / εὔχομαι / in magno, / tantùm / qui audiunt / qui assidebant / cùm secessissent, / quid fecit

CAP. XXVII. κζ´

Vt autem iudicatum est nauigare nos in Italiam, tra-
1 Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν ἰταλίαν, παρε-
diderunt & Paulum, & quosdam alios vinctos centu-
δίδουν τόν τε παῦλον καί τινας ἑτέρους δεσμώτας ἑκατον-
rioni, nomine Iulio, cohortis Augustæ. Ascendentes
2 τάρχῃ, ὀνόματι ἰουλίῳ, σπείρης σεβαστῆς. ἐπιβάντες
autem nauem Adramytenam, futuri nauigare quæ circa Asiam
δὲ πλοίῳ ἀδραμυττηνῷ, μέλλοντες πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν
loca, aucti sumus, existente nobiscum Aristarcho Macedone
τόπους, ἀνήχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν ἀριστάρχου μακεδόνος
Thessalonicensi. Ipsaque altera deuenimus in Sidonem.
3 θεσσαλονικέως. τῇ τε ἑτέρᾳ κατήχθημεν εἰς σιδῶνα.
humaneque Iulius Paulo vsus, per-
φιλανθρώπως τε ὁ ἰούλιος τῷ παύλῳ χρησάμενος, ἐπέτρε-
misit ad amicos euntem curam sui nancisci.
ψε πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντα, ἐπιμελείας τυχεῖν.
Et inde aucti, subnauigauimus Cyprum, propter
4 κἀκεῖθεν ἀναχθέντες, ὑπεπλεύσαμεν τὴν κύπρον, διὰ
hoc. ventos esse contrarios. Hocque pelagus quod iuxta
5 τό, τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους· τό, τε πέλαγος τὸ κατὰ
Ciliciam & Pamphyliam pernauigantes, delati sumus
τὴν κιλικίαν καὶ παμφυλίαν διαπλεύσαντες, κατήχθημεν
in Myra, ipsius Lyciæ. Et ibi inueniens centurio
6 εἰς μύρα τῆς λυκίας. κἀκεῖ εὑρὼν ὁ ἑκατόνταρχος
nauem Alexandrinam nauigantem in Italiam, imposuit nos
πλοῖον ἀλεξανδρῖνον πλέον εἰς τὴν ἰταλίαν, ἐνεβίβασεν ἡμᾶς
in eam. In multis autem diebus tardè nauigantes, &
7 εἰς αὐτό. ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες, καὶ
vix deuenientes secundum Cnidum, non permittente nos
μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν κνίδον, μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ
vento, subnauigauimus Cretam secundum Salmonem.
ἀνέμου, ὑπεπλεύσαμεν τὴν κρήτην κατὰ σαλμώνην.
Vixque præterlegentes eam, venimus in locum quendã
8 μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτήν, ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ
vocatum Pulchros portus, cui iuxta erat ciuitas Lasæa.
καλούμενον καλοὺς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις λασαία.
Multo autem tempore peracto, & existente iam periculosa
9 ἱκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου, καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς
nauigatione, propter quod & ieiunium iam præteriisse, admo-
τοῦ πλοός, διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι, παρῄ-
nebat Paulus, Dicens eis, Viri, Conspicio quoniam cum
10 νει ὁ παῦλος, λέγων αὐτοῖς, ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ
iniuria & multo damno, non solùm oneris & nauis, sed
ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας, οὐ μόνον τοῦ φορτίου καὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ
etiam animarũ nostrarum futuram esse nauigationem.
καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν.
At centurio gubernatori & nauclero
11 ὁ δὲ ἑκατοντάρχης τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐ-
credebat magis, quàm illis à Paulo dictis.
πείθετο μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις.
Inapposito autem portu subsistente ad hyema-
12 ἀνευθέτου δὲ τοῦ λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς παραχειμα-
tionem, plerique posuerunt consilium subduci inde, si quo modo
σίαν, οἱ πλείους ἔθεντο βουλὴν ἀναχθῆναι κἀκεῖθεν, εἴ πως
possent deuecti in Phœnicem, hyemare, portum
δύναιντο καταντήσαντες εἰς φοίνικα, παραχειμάσαι, λιμένα
Cretæ respicientem ad Africum & ad Chorum.
τῆς κρήτης βλέποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ χῶρον.
Adspirante autem Noto, æstimantes propositum
13 ὑποπνεύσαντος δὲ νότου, δόξαντες τῆς προθέσεως κε-
tenere, soluentes Asson, legebant Cretam.
κρατηκέναι, ἄραντες ἆσσον, παρελέγοντο τὴν κρήτην.
Post non multũ autẽ misit contra ipsam ventus Typhonicus,
14 μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικός, ὁ
vocatus Euroclydon. Correpta autem naui,
15 καλούμενος εὐροκλύδων· συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου,

& tradi / κρίνομαι / cum reliquis custodiæ / incipientes / Asiæ / sustulimus, perseuerante / Sequẽti autem die / autem / Paulũ tractãs, / ire, & / agere. / cùm sustulissemus, / propterea quòd venti essent cõtrarij. Et / Ciliciæ & Pamphyliæ / venimus Lystram, / quæ est / transposuit / Et cùm / nauigaremus, / deuenissemus contra Gnidũ, prohibente / adnauigauimus Cretæ iuxta / Et iuxta nauigantes, / qui vocatur Boni / Thalassa. / cùm non esset / tuta nauigatio eo quòd / præteriisset, consolabatur / Video / incipit / nauigatio, / autem / his quæ / dicebantur. / Et cùm aptus portus nõ esset ad hyemandũ, plurimi statuerunt nauigare / deuenientes / Austro, / se / cùm sustulissent de / se / qui vocatur Euroaquilo. / Cumq; arrepta esset nauis,

& non potente obtueri vento, concedentes fe-
καὶ μὴ δυναμένου ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδόντες ἐφε-
rebamur. Insulam autē quandam *succurrentes, *vocatam
ρόμεθα. νησίον δέ τι ὑποδραμόντες, καλούμενον 16
Claudam, vix potuimus *compotes fieri scaphæ.
κλαύδην, μόλις ἰσχύσαμεν περικρατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης·
Quam subducentes, adiutoriis vtebantur, accingentes nauem,
ἣν ἄραντες, βοηθείαις ἐχρῶντο, ᵃὑποζωννύντες τὸ πλοῖον, 17
timentesque ne in Syrtim inciderent, *submittentes
φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν σύρτιν ἐκπέσωσι, χαλάσαντες τὸ
vas, sic ferebantur. ‖Vehementer autem tempestate iactatis
σκεῦος, οὕτως ἐφέροντο. σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων 18
nobis, sequenti *iactum fecerunt. Et tertia *nostris
ἡμῶν, τῇ ἑξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο. καὶ τῇ τρίτῃ αὐτό- 19
manibus armamenta nauis ‖eiecimus. Neque autem Sole,
χειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρίψαμεν. μήτε δὲ ἡλίου, 20
neque syderibus apparentibus per plures dies, *tempestate
μήτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός
que non exigua imminente, *reliquum ablata erat omnis spes
τε οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν ᵇπεριῃρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς
*ad seruari nos. Multa autem inedia existente,
τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς. πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης, 21
tunc stans Paulus in medio eorum, dixit, Oportebat quidē, ô
τότε σταθεὶς ὁ παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν, εἶπεν, ἔδει μὲν, ὦ
viri, *obedientes mihi, non *auehi à Creta,
ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι, μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς κρήτης,
*lucrarique iniuriam hanc, & iacturam.
κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην, καὶ τὴν ζημίαν.
Et nunc suadeo vobis bono animo esse: *iactura enim ani-
καὶ τανῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ γὰρ ψυ- 22
mæ *nulla erit ex vobis, præterquam nauis. Adstitit enim
χῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν, πλὴν τοῦ πλοίου. παρέστη γάρ 23
mihi nocte hac angelus Dei, cuius sum*, cui & deseruio,
μοι τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἄγγελος τοῦ θεοῦ οὗ εἰμι, ᾧ καὶ λατρεύω,
Dicens, Ne timeas Paule, Cæsari te oportet assistere: &
λέγων, μὴ φοβοῦ παῦλε· καίσαρί σε δεῖ παραστῆναι· καὶ 24
ecce donauit tibi Deus omnes *nauigantes tecum.
ἰδοὺ κεχάρισταί σοι ὁ θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετὰ σοῦ.
*Ideo bono animo estote viri: credo enim Deo, quia sic erit
διὸ εὐθυμεῖτε ἄνδρες· πιστεύω γὰρ τῷ θεῷ, ὅτι οὕτως ἔσται 25
quemadmodum dictum est mihi. In insulam autē quandā oportet nos
καθ' ὃν τρόπον λελάληταί μοι. εἰς νῆσον δέ τινα δεῖ ἡμᾶς 26
*incidere. Vt verò quarta decima nox *facta est, per-
ἐκπεσεῖν. ὡς δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτη νὺξ ἐγένετο, δια- 27
latis nobis in Adria circa *medium noctis, suspi-
φερομένων ἡμῶν ἐν τῷ ἀδρίᾳ κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς, ὑπε-
cabantur nautæ ‖afferri aliquam sibi regionem. *Et bo-
νόουν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ αὐτοῖς χώραν. καὶ βο- 28
lisantes inuenerunt passus viginti: *breui autem distantes, &
λίσαντες εὗρον ὀργυιὰς εἴκοσι· βραχὺ δὲ διαστήσαντες, καὶ
rursum bolisantes, inuenerunt passus quindecim. Timentes
πάλιν βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς δεκαπέντε· φοβούμενοί 29
*que ne quomodo in aspera loca incideremus, de puppi ‖proii-
τε μήπως εἰς τραχεῖς τόπους ἐκπέσωμεν, ἐκ πρύμνης ῥίψαν-
cientes ancoras quatuor, optabant diem fieri.
τες ἀγκύρας τέσσαρας, ηὔχοντο ἡμέραν γενέσθαι.
Ipsis verò nautis quærentibus fugere *ex naui, *& la-
τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου, καὶ χα- 30
xantibus scapham in mare, *obtentu quasi ‖de
λασάντων τὴν σκάφην εἰς τὴν θάλασσαν προφάσει ὡς ἐκ
prora *futurorum ancoras extendere, Dixit Pau-
πρῴρας μελλόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν· εἶπεν ὁ παῦ- 31
lus centurioni, & militibus, ‖Si non hi man-
λος τῷ ἑκατοντάρχῃ, καὶ τοῖς στρατιώταις, ἐὰν μὴ οὗτοι μεί-
serint in naui, vos ‖seruari non potestis.
νωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε.
Tunc milites absciderunt funes scaphæ, &
τότε οἱ στρατιῶται ᵇἀπέκοψαν τὰ σχοινία τῆς σκάφης, καὶ 32
*siuerunt eam excidere. *Vsque autem quo futurus erat dies fie-
ᶜεἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν. ἄχρι δὲ οὗ ἔμελλεν ἡμέρα γί- 33
ri, ‖hortabatur Paulus omnes sumere cibum, di-
νεσθαι, παρεκάλει ὁ παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέ-
cens, Quattamdecimam hodie diem expectantes
γων, τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες
ieiuni permanetis, nihil accipientes. Ideo hor-
ἄσιτοι διατελεῖτε, μηδὲν προσλαβόμενοι. διὸ παρα- 34
tor vos accipere cibum: *hoc enim ad ve-
καλῶ ὑμᾶς προσλαβεῖν τροφῆς· τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέ-
stram salutem est: nullius enim vestrum capillus ‖ex ca-
ρας σωτηρίας ὑπάρχει· οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἐκ τῆς κε-
pite *cadet. Dicens autem hæc, & sumens panem,
φαλῆς ᵈπεσεῖται. εἰπὼν δὲ ταῦτα, καὶ λαβὼν ἄρτον, 35
gratias egit Deo in conspectu omnium: & *frangens cœpit
εὐχαρίστησε τῷ θεῷ ἐνώπιον πάντων· καὶ κλάσας ἤρξατο
manducare. *Bono animo autem facti omnes, & ipsi ad-
ἐσθίειν. εὔθυμοι δὲ γενόμενοι πάντες, καὶ αὐτοὶ προσ- 36
sumpserunt cibum: Eramus verò in naui vniuersæ ani-
ελάβοντο τροφῆς. ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυ- 37
mæ ducentæ septuaginta sex. *Satiati autem cibo,
χαὶ διακόσιαι ἑβδομηκονταέξ. κορεσθέντες δὲ τροφῆς, 38

posset conari in ventum, data naue flatibus, ‖In ‖de *quæ vocatur Clauda, *obtinere scapham. Qua sublata, ᵃὑποζώννυω *summisso vase ‖Valde *die *die sub ‖proiecerunt. *& *iam ᵇπεριαιρέομαι *salutis nostræ. Et cùm multa ieiunatio fuisset, *audito me, ‖tollere *lucriq; facere *amissio *nullius *ego, & *qui nauigant *Propter quod *deuenire. Sed postea quam *superuenit, nauigantibus *mediam noctem, ‖apparere *Qui & summittentes bolidem, *& pusillū inde separati, *autem ‖mittentes *de *cū misissent *sub ‖ *inciperent ‖Nisi ‖salui fieri ᵇἀποκόπτω *passi sunt *Et cùm lux inciperet ᶜἐάω ‖rogabat Propter quod rogo *pro salute vestra: quia *de *peribit. Et cū dixisset ᵈπίπτω *cùm fregisset *Animæquiores *Et

alleuiabant nauem, eiactantes triticum in ma-
ἐκούφιζον τὸ πλοῖον, ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θά-
re. Cùm autem dies factus esset, terram non agno-
39 λασσαν. ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνω-
scebant: sinum verò quendam considerabāt habentem litus, in quem cogi-
σκον· κόλπον δέ τινα ᵃκατενόουν ἔχοντα αἰγιαλὸν, εἰς ὃν ἐβου-
tabant, si possent, expellere nauem. Et *an-
40 λεύσαντο, εἰ δύναιντο, ᵉἐξῶσαι τὸ πλοῖον, καὶ τὰς ἀγ-
coras *sustollentes, permiserunt in mari, simul laxantes
κύρας περιελόντες, εἴων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνέντες
iuncturas gubernaculorum: & *sustollentes artemonem
τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων· καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμονα
flanti, tendebant ad litus.
τῇ πνεούσῃ, κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν.
*Incidentes autem in locum *bimarem, illiserunt
41 περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον, ἐπώκειλαν τὴν
nauem: & quidem prora fixa manebat immobilis, at
ναῦν· καὶ ἡ μὲν πρῷρα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσάλευτος, ἡ δὲ
puppis* soluebatur à vi ‖fluctuum.
πρύμνα ἐλύετο ἀπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων.
At militum* consilium fuit, vt *vinctos oc-
42 τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο, ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀπο-
ciderent, ne quis *enatans effugeret. At cen-
43 κτείνωσι, μή τις ἐκκολυμβήσας διαφύγοι. ὁ δὲ ἑκατόν-
turio* volens seruare Paulum, prohibuit ‖eos
ταρχος βουλόμενος διασῶσαι τὸν παῦλον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς
consilio, iussitque *potentes natare
τοῦ βουλεύματος, ἐκέλευσέ τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾶν, ἀ-
abiicientes primos, ad terram exire: Et
44 πορρίψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι· καὶ τοὺς
‖reliquos, hos quidem in tabulis*, hos autem super *quædam eorum quæ de naui*.
λοιποὺς οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπί τινων τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου·
& sic factum est, *omnes ‖perseruari ad terram.
καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν.

CAP. XXVIII. κη'

Et salui euasi, tunc *cognouerunt quia Melita insula vo-
1 καὶ διασωθέντες, τότε ἐπέγνωσαν ὅτι μελίτη ἡ νῆσος κα-
cabatur. at Barbari* præstabant non ‖vulgarem hu-
λεῖται. οἱ δὲ βάρβαροι παρεῖχον οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλαν-
manitatem nobis. *Accendentes enim *pyram, acceperunt
2 θρωπίαν ἡμῖν. ἀνάψαντες γὰρ πυρὰν, προσελάβοντο
omnes nos propter imbrem *instantem, & propter frigus.
πάντας ἡμᾶς διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεστῶτα, καὶ διὰ τὸ ψῦχος.
*Congregante autem ‖Paulo sarmentorum *multitudinem, & *im-
3 συστρέψαντος δὲ τοῦ παύλου φρυγάνων πλῆθος, καὶ ἐπι-
ponente super *pyram, vipera à calore ‖exiens
θέντος ἐπὶ τὴν πυρὰν, ἔχιδνα ἐκ τῆς θέρμης ἐξελθοῦσα
inuasit manum eius. Vt verò viderunt Barbari
4 καθῆψε τῆς χειρὸς αὐτοῦ. ὡς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι
pendentem bestiam de manu eius, dicebant ad inui-
κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλ-
cem, *Omnino, homicida est homo hic, ‖quem saluum euasum
λήλους, πάντως φονεύς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα
de mari, vltio viuere *non sinit. *Ille quidē ergo
5 ἐκ τῆς θαλάσσης, ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασεν. ὁ μὲν οὖν
excutiens bestiam in ignem, passus est *nullum malum.
ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ, ἔπαθεν οὐδὲν κακόν.
*Illi autem ‖expectabant eum *futurum intumescere, aut deci-
6 οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι, ἢ κατα-
dere repente mortuum. in multo autem illis expectantibus, &
πίπτειν ἄφνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προσδοκώντων, καὶ
videntibus nihil *incommodum in illum factum, mutati
θεωρούντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλό-
dicebant Deum eum esse. In autem illis ‖quæ circa lo-
7 μενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι. ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τό-
cum illum erant prædia *primario insulæ, nomine
πον ἐκεῖνον ὑπῆρχε χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου, ὀνόματι
*Publio, qui suscipiens nos, *tres dies amicè
ποπλίῳ, ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς, τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως
hospitio excepit. Factum est autem patrem Publij febribus &
8 ἐξένισεν. ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ ποπλίου πυρετοῖς καὶ
dysenteria ‖detentum decumbere: ad quem Paulus
δυσεντερίᾳ συνεχόμενον κατακεῖσθαι· πρὸς ὃν ὁ παῦλος
*ingressus, & precatus, imponens manus ei,
εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ,
*sanauit eum. *Hoc ergo facto, & ‖reliqui
9 ἰάσατο αὐτόν. τούτου οὖν γενομένου, καὶ οἱ λοιποὶ
habentes infirmitates in insula, accedebant, & cura-
οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐν τῇ νήσῳ, προσήρχοντο, καὶ ἐθερα-
bantur. Qui etiam multis honoribus honorauerunt nos, &
10 πεύοντο· οἳ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς, καὶ
nauigantibus imposuerunt quæ *ad vsum.
ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρείαν.
Post autem tres menses nauigauimus in naui quæ hyemauerat
11 μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἤχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμα-
in insula Alexandrina, *adsignata Castori & Polluci.
κότι ἐν τῇ νήσῳ, ἀλεξανδρίνῳ, παρασήμῳ διοσκούροις.
Et *deuecti in Syracusas, mansimus *tres dies.
12 καὶ καταχθέντες εἰς συρακούσας, ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς.

ᵃκατανοέω eiicere *cùm ᵉἐξωθέω *sustulissent, committebant se *leuato artemone secundum auræ flatum, *Et cùm incidissemus *dithalassum, impegerunt ᶠἐποκέλλω *verò ‖maris. *autem *custodias *cùm enatasset *autem ‖fieri, *eos qui possēt *emittere se *& euadere, & ‖cæteros, alios *ferebāt, quosdam *ea quæ *erant. *vt ‖animæ euaderent cū euasissemus *cognouimus *verò ‖modicam *Accensa *pyra, reficiebant *qui imminebat, *Cùm congregasset ‖Paulus *aliquantam *imposuisset *ignem, ‖cùm processisset, *Vtique ‖qui cùm euaserit *eum *Et *nihil mali *At ‖existimabant *in tumorem conuertēdum, aut subitò casurum, & mori. diu *mali in eo fieri, conuertētes se, ‖locis *principis *Publij, *triduo benignè exhibuit. Contigit ‖vexatū iacere: *intrauit, & cū orasset, & imposuisset *saluauit *Quo ‖omnes qui habebant *necessaria erāt *cui erat Insigne Castorū. *cùm venissemus Syracusam, *ibi triduo.

Vnde circumuenientes deuenimus in Rhegium: & post
ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς ῥήγιον· καὶ μετὰ 13
vnum diem aduenientе Austro, secundantes venimus in Pu-
μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου, δευτεραῖοι ἤλθομεν εἰς πο-
teolos. Vbi inuenientes fratres, rogati sumus apud
τιόλους· οὗ εὑρόντες ἀδελφοὺς, παρεκλήθημεν ἐπ' 14
eos manere dies septem: & sic in Romam ve-
αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτὰ, καὶ οὕτως εἰς τὴν ῥώμην ἤλ-
nimus. Et inde fratres audientes ea quæ de
θομεν. κἀκεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡ- 15
nobis, exierunt in occursum nobis vsque ad Appii forum, &
μῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρις ἀππίου φόρου, καὶ
Tres tabernas. quos videns Paulus, gratias agens Deo,
τριῶν ταβερνῶν. οὓς ἰδὼν ὁ παῦλος, εὐχαριστήσας τῷ θεῷ,
accepit fiduciam. Cùm autem venissemus in Romam, cen-
ἔλαβε θάρσος. ὅτε δὲ ἤλθομεν εἰς ῥώμην, ὁ ἑκατόν- 16
turio tradidit vinctos præfecto castrorum: at
ταρχος παρέδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ· τῷ δὲ
Paulo permissum est manere per seipsum cum custodiente
παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν σὺν τῷ φυλάσσοντι
se milite. Factum est autem post dies tres conuo-
αὐτὸν στρατιώτῃ. ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγ- 17
cari Paulum existentes Iudæorum primos.
καλέσασθαι τὸν παῦλον τοὺς ὄντας τῶν ἰουδαίων πρώτους.
Conuenientibus autem eis, dicebat ad eos, Viri fratres,
συνελθόντων δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς, ἄνδρες ἀδελφοὶ,
ego nihil contrarium faciens populo, aut moribus pa-
ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ, ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πα-
triis, vinctus ex Hierosolymis traditus sum in ma-
τρῴοις, δέσμιος ἐξ ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖ-
nus Romanorum. Qui examinantes me, voluerunt
ρας τῶν ῥωμαίων· οἵτινες ἀνακρίναντές με, ἐβούλοντο 18
dimittere, propter nullam causam mortis esse in
ἀπολῦσαι, διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν
me. Contradicentibus autem Iudæis, coactus sum ap-
ἐμοί. ἀντιλεγόντων δὲ τῶν ἰουδαίων, ἠναγκάσθην ἐπι- 19
pellare Cæsarem, non quasi gentem meam habés aliquid accu-
καλέσασθαι καίσαρα, οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγο-
sare. Propter hanc igitur causam rogaui vos
ρῆσαι. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς 20
videre, & alloqui. propter enim spem Israel
ἰδεῖν, καὶ προσλαλῆσαι. ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ ἰσραὴλ
catenam hanc circundatus sum.
τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι.
Illi autem ad eum dixerunt, Nos neque literas de te
οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον, ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ 21
accepimus à Iudæa, neque aduenіens aliquis
ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν
fratrum nuntiauit, aut locutus est quid de te malum.
ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν, ἢ ἐλάλησέ τι περὶ σοῦ πονηρόν.

Inde circumlegentes
aflante
secunda die
inuentis fratribus,
cùm audissent,
occurrerunt
cùm vidisset
sibimet
ἐπιτρέπω
Post tertiũ autem diem conuocauit
cùmque conuenissent,
eis,
aduersus plebé
morem paternum,
ab
cùm interrogationem habuissent de me
eò quòd nulla esset causa
ἀναγκάζω
At

Digni sumus autem à te audire quæ sentis: de quidem enim
22 ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ἃ φρονεῖς· περὶ μὲν γὰρ
secta hac notum est nobis, quia vbique con-
τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστόν ἐστιν ἡμῖν, ὅτι πανταχοῦ ἀντι-
tradicitur. Constituentes autem illi diem, venerunt ad
23 λέγεται. ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν, ἧκον πρὸς
eum in hospitium plures; quibus exponebat, testifi-
αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες· οἷς ἐξετίθετο, διαμαρτυρό-
cans regnum Dei, suadensque eis ea quæ de
μενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ
Iesu exque lege Moysi & prophetis, à manè
ἰησοῦ ἀπό τε τοῦ νόμου μωσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρωῒ
vsque ad vesperam. Et hi quidem persuadebantur dictis, hi
24 ἕως ἑσπέρας. καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ
verò non credebant. Discordes autem existentes ad inuicem,
25 δὲ ἠπίστουν. ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους,
discedebant, dicente Paulo verbum vnum, Quia pulchrè Spi-
ἀπελύοντο, εἰπόντος τοῦ παύλου ῥῆμα ἓν, ὅτι καλῶς τὸ πνεῦ-
ritus sanctus locutus est per Esaiam prophetam ad pa-
μα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πα-
tres nostros, Dicens, Vade ad populum istum,
26 τέρας ἡμῶν, λέγον, πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον,
& dic, Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes vi-
καὶ εἰπὸν, ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέ-
debitis, & non cernetis. Incrassatum est enim cor
27 ψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ
populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos
λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς
suos compresserunt, ne quando videant oculis, &
αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς
auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, &
ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ
sanem eos. Notum ergo sit vobis, quoniam Gen-
28 ἰάσωμαι αὐτούς. γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ὅτι τοῖς ἔθνε-
tibus missum est salutare Dei, ipsi & audient.
σιν ἀπεστάλη τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται.
Et hæc eo dicente, abierunt Iudæi, multam
29 καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ἀπῆλθον οἱ ἰουδαῖοι, πολλὴν
habentes in seipsis quæstionem. Mansit autem Paulus bien-
30 ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζήτησιν. ἔμεινε δὲ ὁ παῦλος διε-
nio toto in proprio conducto, & suscipiebat omnes
τίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι, καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς
ingredientes ad eum: Prædicans regnum
31 εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν· κηρύσσων τὴν βασιλείαν
Dei, & docens ea quæ de Domino Iesu Christo, cum
τοῦ θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, μετὰ
omni libertate, improhibitè.
πάσης παρρησίας ἀκωλύτως.

Rogamus
nam
ei
Cùm constituissent
ἧκω
quidam credebant his quæ dicebantur, quidam
Cumque inter se non essent consentientes,
bene
Aure
perspicietis.
παχύνω
fortè
cùm dixisset, exierunt ab eo
inter se
suo
qui ingrediebantur
sunt
fiducia, sine prohibitione

Finis Actorum sanctorum Apostolorum.

Τέλος τῶν πράξεων τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

SANCTI PAVLI APO-
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟ-
STOLI AD ROMANOS EPISTOLA.
ΣΤΟΛΟΥ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. ΚΕΦ. Α.

Paulus seruus Iesu Christi, vocatus
ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος ἰησοῦ χριστοῦ, κλητὸς 1
Apostolus, discretus in Euange-
ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέ-
lium Dei, Quod ante promiserat per
λιον θεοῦ, ὃ προεπηγγείλατο διὰ 2
Prophetas suos in scripturis sanctis:
τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις,
De filio suo, facto ex
περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ 3
semine Dauid secundum carnem. Illo definito filio Dei
σπέρματος δαβὶδ κατὰ σάρκα, τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ 4
in virtute, secundum spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum
ἐν δυνάμει, κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν
Iesu Christi Domini nostri: Per quem accepimus gratiam &
ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, δι᾽ οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ 5
apostolatum ad obedientiam fidei in omnibus Gentibus, pro
ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ὑπὲρ
nomine eius: In quibus estis & vos vocati Iesu
τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐστε καὶ ὑμεῖς κλητοὶ ἰησοῦ 6
Christi. Omnibus existentibus in Roma, dilectis Dei, vo-
χριστοῦ, πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ῥώμῃ, ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλη- 7
catis sanctis, gratia vobis & pax a Deo patre nostro, &
τοῖς ἁγίοις, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ
Domino Iesu Christo. Primum quidem gratias ago Deo
κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ 8
meo per Iesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra
μου διὰ ἰησοῦ χριστοῦ ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν
annuntiatur in vniuerso mundo. Testis enim meus est
καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. μάρτυς γάρ μου ἐστὶν 9
Deus, cui seruio in spiritu meo, in Euangelio
ὁ θεὸς, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ
filii eius, vt indesinenter memoriam vestri facio, Sem-
υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι πάν- 10
per in orationibus meis, obsecrans si quomodo tandem aliquando
τοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος εἴ πως ἤδη ποτὲ εὐο-
prosperū iter habeā in voluntate Dei, venire ad vos.
δωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ, ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.
Desidero enim videre vos, vt aliquid impertiar donum vobis
ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν 11
spirituale, ad stabiliri vos: Hoc autem est, simul
πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς, τοῦτο δέ ἐστι, συμ- 12
exhortari in vobis per eam quæ in inuicem fidem vestram
παρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν
atque meam. Non volo autem vos ignorare fratres, quia sæ-
τε καὶ ἐμοῦ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ, ὅτι πολ- 13
pe proposui venire ad vos, & prohibitus sum vsque
λάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι
adhuc, vt fructum aliquem habeam in vobis, sicut & in
τοῦ δεῦρο, ἵνα καρπόν τινα σχῶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν
cæteris Gentibus: Græcisque ac Barbaris, sapientibus
τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν. ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς 14
que & insipientibus debitor sum. Ita quod in me prom-
τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί. οὕτως τὸ κατ᾽ ἐμὲ πρό- 15
ptum, & vobis qui in Roma euangelizare.
θυμον, καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι.
Non enim erubesco Euangelium Christi: virtus
οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, δύναμις 16
enim Dei est, in salutem omni credenti, Iudæoque
γὰρ θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, ἰουδαίῳ τε
primum & Græco. Iustitia enim Dei in eo reue-
πρῶτον καὶ ἕλληνι. δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀπο- 17
latur ex fide in fidem, sicut scriptum est, At iu-
καλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται, ὁ δὲ δί-
stus ex fide viuet. Reuelatur enim ira
καιος ἐκ πίστεως ζήσεται. ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ 18
Dei de cælo, super omnem impietatem & iniustitiam hominum
θεοῦ ἀπ᾽ οὐρανοῦ, ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων
eorum veritatem in iniustitia detinentium. Propter quod no-
τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων. διότι τὸ γνω- 19
tum Dei, manifestum est in illis: nam Deus illis mani-
στὸν τοῦ θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς, ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέ-
festauit. nam inuisibilia ipsius a creatura mundi
ρωσε. τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς 20
factis intellecta, conspiciuntur, ipsaque sempiterna eius virtus &
ποιήμασι νοούμενα, καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ

Segregatus, ἀφορίζω. Qui factus est ei. Qui prædestinatus est filius, ὁρίζομαι. obediendum. Qui sunt Romæ. mihi. quod sine intermissione. εὐοδόομαι, veniendi. Ignatiæ, μεταδίδωμι. Spiritalis, confirmandos. Id. στηρίζω. consolari. est. Nolo. συμπαρακαλέω. προτίθημι. κωλύω. ἔχω. Est. Romæ estis. Viuam. ζάω. qui Dei detinent. Quia, enim. φανερόω. enim. per ea quæ facta sunt. quoque.

diuinitas, ad esse eos inexcusabiles. Quoniam cognoscentes Ita vt sint
θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους, διότι γνόντες 21
Deum, non sicut Deum glorificauerunt aut gratias egerunt, sed eua-
τὸν θεὸν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ εὐχαρίστησαν, ἀλλ᾽ ἐμα-
nuerunt in ratiocinationibus suis, & obscuratum est
ταιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀ-
insipiens eorum cor. Dicentes esse sapientes, stulti
σύνετος αὐτῶν καρδία. φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράν- 22
facti sunt. Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in
θησαν, καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν 23
similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & qua-
ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν καὶ τε-
drupedum, & reptilium. Quapropter & tradidit illos
τραπόδων, καὶ ἑρπετῶν. διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ 24
Deus in desideria cordium eorum in immunditiam,
θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν,
ad dedecore afficiendum corpora sua in semetipsis: Qui
τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς. οἵτινες 25
commutauerunt veritatem Dei in mendacium, & co-
μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσε-
luerunt & seruierunt creaturæ præter creatorem, qui
βάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς
est benedictus in secula. Amen.
ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.
Propter hoc tradidit illos Deus in passiones ignominiæ: ipsæque
διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας, αἵ τε 26
enim fœminæ eorum immutarunt naturalem vsum in eū qui
γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν
contra naturam. Similiter & masculi, relinquentes na-
παρὰ φύσιν. ὁμοίως καὶ οἱ ἄρρενες ἀφέντες τὴν φυ- 27
turalem vsum fœminæ, exarserunt in libidine sua
σικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας, ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν
in inuicem, masculi in masculos turpitudinem ope-
εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργα-
rantes, & mercedem, quam oportuit, erroris sui in
ζόμενοι, καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν
semetipsis recipientes. Et sicut non probauerunt
ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν 28
Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in repro-
τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδό-
bum sensum, facere ea quæ non conuenientia: Repletos
κιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, πεπληρωμένους 29
omni iniustitia, fornicatione, nequitia, auaritia, malitia, plenos
πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ, μεστοὺς
inuidia, cæde, contentione, dolo, malignitate, susurrones:
φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας, ψιθυριστάς,
Detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, ar-
καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστὰς, ὑπερηφάνους, ἀλα- 30
rogantes, inuentores malorum, parentibus inobedientes. Insipientes,
ζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέτους, 31
incompositos, inaffectibiles, infœderabiles, immisericordes.
ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας.
Qui iustitiam Dei cognoscentes, quoniam talia
οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα 32
agentes digni morte sunt, non solum ea faciunt,
πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσὶν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν,
sed etiam consentiunt facientibus.
ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.

Quia cum cognouissent, ματαιόομαι. cogitationibus. enim se. μωραίνω. ἀλλάττομαι. serpentum. Propter quod. cordis. vt contumeliis afficiant. σέβομαι. potius quam creatori. ea suam. vsum. est. autem. relicto naturali vsu. desideriis suis. δοκιμάζω. vt faciant. conueniunt. iniquitate. homicidio. elatos. non. sine affectione, absque fœdere, sine misericordia. cum iustitiam. cognouissent, non intellexerunt. qui agunt. qui faciunt. qui consentiūt.

CAP. II. Β.

Ideo inexcusabilis es, o homo omnis iudicans. in quo
Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων. ἐν ᾧ 1
enim iudicas alterum, teipsum condemnas: nam eadem
γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις. τὰ γὰρ αὐτὰ
agis iudicans. Scimus autem quoniam iudicium Dei
πράσσεις ὁ κρίνων. οἴδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ 2
est secundum veritatem in eos qui talia agentes.
ἐστὶ κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας.
Existimas autem hoc, o homo iudicans eos qui talia
λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα 3
agentes, & faciens ea, quia tu effugies iudicium
πράσσοντας, καὶ ποιῶν αὐτὰ, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ
Dei? An diuitias bonitatis eius, & pa-
θεοῦ; ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀνο- 4
tientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans quoniam benignitas
χῆς, καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν

Propter quod. qui iudicas. enim. quæ iudicas. enim. agunt. qui iudicas. agunt, facis. ἐκφεύγω.

Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundū autem duritiam
τοῦ θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει; κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά 5
tuam, & impœnitens cor, theſaurizas tibiipſi iram
σου, καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν
in die iræ, & reuelationis, & iuſti iudicij Dei.
ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀποκαλύψεως, καὶ δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ·
Qui reddet vnicuique ſecundum opera eius.
ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· 6

ᵃqui ᵖpatientiam ᶜquærunt, ᵍqui ſunt ᵃἐπιζητέω ᵉqui non acquieſcunt ᶠcredunt ᵍiniquitati,

Iis quidemᵃſecundumᵖpermanentiam operis boni, gloriam, & honorem,
τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ, δόξαν, καὶ τιμὴν, 7
& incorruptionem ᶜinquirentibus, vitam æternam. Iis autemᵍex
καὶ ἀφθαρσίαν ᵃἐπιζητοῦσι, ζωὴν αἰώνιον. τοῖς δὲ ἐξ 8
contentione, & ᵉincredulis quidem veritati, ᶠcredentibus autem
ἐριθείας, καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ
ᵍiniuſtitiæ, indignatio & ira. Tribulatio & anguſtia in
ἀδικίᾳ, θυμὸς καὶ ὀργή. θλίψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ 9
omnem animam hominis operantis malum,
πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακὸν,
Iudæique primùm & Græci. Gloria autem & honor,
ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ ἕλληνος. δόξα δὲ καὶ τιμὴ, 10
& pax omni operanti bonum, Iudæoque
καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν, ἰουδαίῳ τε
primùm & Græco. Non enim eſt acceptio perſonarum apud
πρῶτον καὶ ἕλληνι. οὐ γάρ ἐστι προσωποληψία παρὰ 11

ᵇἀπολέω

Deum. Quicunque enim ſine lege peccauerunt, ſine lege & peri-
τῷ θεῷ· ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ᵇἀπο- 12
bunt. & quicunque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur.
λοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται.

ᶠſunt

Non enim auditores legis iuſtiᶠ apud Deum, ſed
οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' 13
factores legis iuſtificabuntur.
οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται.

ᵖhabent, naturaliter ᵍſunt

Cùm enim Gentes quæ non legem ᵖhabentes, natura ea quæᵍ legis
ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου 14
faciunt, eiuſmodi legem non habentes, ſibiipſi ſunt lex.
ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος·

ᵉἐνδείκνυμι ᵖteſtimonium reddente illis

Qui oſtendunt opus legis ſcriptum in
οἵτινες ᵉἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς 15
cordibus ſuis, ᵖconteſtante ipſorum conſcientia,
καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως,
& inter ſe inuicem cogitationum accuſantium, aut etiam
καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ καὶ
defendentium: In die cùm iudicabit Deus oc-
ἀπολογουμένων· ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυ- 16
culta hominum, ſecundum euangelium meum, per Ieſum Chriſtum.
πτὰ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.

ᵃSi autēᵖin lege ᵉeius, ᵈκαυχάω ᵍvtiliora ʰper legem. ᶠſunt

ᵃEcce tu Iudæus cognominaris, & requieſcis ᵖlegi, &
ἴδε σὺ ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ, καὶ 17
gloriaris in Deo. Et noſti voluntatemᵉ, & pro
ᵈκαυχᾶσαι ἐν θεῷ· καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ δο- 18
bas ᵍdifferentia, inſtructus ʰex lege.
κιμάζεις τὰ διαφέροντα κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου·
Confidisque teipſum ducem eſſe cæcorum, lumē eorum qui in
πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν 19
tenebris: Eruditorem inſipientium, magiſtrum infantium,
σκότει· παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, 20
habentem formam ſcientiæ & veritatis in lege.
ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ.

ᵃqui doces ʰqui prædicas ᵍfurandum, ᶠdicis ᵖmœchandum, ᵍqui abominaris ᵉβδελύττομαι ᵖpræuaricationem ʰinter Gentes, ᵍpræuaricator

Ergo ᵃdocens alium, teipſum non doces? ʰprædicans
ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων 21
non ᵍfurari, furaris? Qui ᶠdicens non ᵖmœchari, mœcharis?
μὴ κλέπτειν, κλέπτεις; ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις; 22
ᵍabominatus idola, ſacrilegium facis?
ὁ ᵉβδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς;
Qui in lege gloriaris, per ᵖtranſgreſſionem legis
ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν 23
Deum inhonoras? Ipſum enim nomen Dei per vos bla-
θεὸν ἀτιμάζεις; τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι' ὑμᾶς βλα- 24
phematur ʰin Gentibus, ſicut ſcriptum eſt. Circunciſio
σφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καθὼς γέγραπται. περιτομὴ 25
quidē enim prodeſt, ſi legem obſerues: ſi autem ᵍtranſgreſſor legis
μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πράσσῃς· ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου
ſis, circunciſio tua præputium facta eſt. Si igitur
ᾖς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν. ἐὰν οὖν ἡ 26
præputium iuſtitias legis cuſtodiat, nonne præ-
ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ ἀκρο-
putium illius in circunciſionem reputabitur? Et iudicabit
βυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται; καὶ κρινεῖ 27

ᵉeſt, ᵍqui ᶠτελέω καὶ τελεόω ᵖpræuaricator ʰes? ᵍeſt:

id quod ex natura præputiumᵉ, legem conſummans, te,ᵍ per li-
ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία, τὸν νόμον ᶠτελοῦσα, σὲ τὸν διὰ γράμ-
teram & circunciſionem ᵖtranſgreſſorem legisʰ? Non enim qui in
ματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου; οὐ γὰρ ὁ ἐν 28
manifeſto, Iudæus eſt: neque quæ in manifeſto, in carne,
τῷ φανερῷ, ἰουδαῖός ἐστιν· οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ, ἐν σαρκὶ,
circunciſioᵍ: Sed qui in abſcondito, Iudæusᵍ: & cir-
περιτομή· ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ, ἰουδαῖος· καὶ περι- 29

ᵉeſt.

cunciſio cordis in ſpiritu, non litera: cuius laus non
τομὴ καρδίας ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι· οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ
ex hominibus, ſed ex Deoᵉ.
ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ.

CAP. III. γ'

ᵃamplius ᵉeſt ᵉillis ᵃπιστεύομαι ᵇἀπιστέω ᵈillorū, nūquid ᵉeuacuabit ᶠAbſit, eſt

Quid ergo præſtans Iudæoᵃ? aut quæ vtilitas cir-
1 Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ ἰουδαίου; ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περι-
cunciſionis? Multum per omnem modum. primum quidem enim,
2 τομῆς; πολὺ κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν γὰρ,
quia credita ſuntᵉ eloquia Dei. Quid enim, ſi non cre-
3 ὅτι ᵃἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ. τί γὰρ, εἰ ᵇἠπί-
diderunt quidāᵈ, num incredulitas illorum fidem Dei ᵉinutilem reddet?
στησάν τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει;
ᶠNe fiat. ſit autem Deus verax, omnis autem ho-
4 μὴ γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθὴς, πᾶς δὲ ἄνθρω-
mo mendax, ſicut ſcriptum eſt, Vt vtique iuſtificeris in
πος ψεύστης, καθὼς γέγραπται, ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς
ſermonibus tuis, & vincas in iudicari te.

cùm iudicaris

λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.

ᵍNunquid iniquus eſt ʰqui infert ᵍAbſit. ʰVnde

Si autem iniquitas noſtra Dei iuſtitiam commendat, quid dice-
5 εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν, θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦ-
mus?ᵍNum iniuſtus Deus, ʰinferens iram? (ſecundum hominem
μεν; μὴ ἄδικος ὁ θεὸς, ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν; κατὰ ἄνθρωπον
dico.) ᵍNe ſit. alioquin quomodo iudicabit Deus ʰmundum?
6 λέγω. μὴ γένοιτο. ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον;

ᵇπερισσεύω

Si enim veritas Dei in meo mendacio abun-
7 εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ᵇἐπερίσ-
dauit, in gloriam ipſius, quid adhuc & ego tanquam peccator iudi-
σευσεν, εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρί-
cor? Et non (ſicut blaſphemamur, & ſicut
8 νομαι; καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμεθα, καὶ καθώς
aiunt quidam nos dicere) quia faciamus mala, vt veniant
φασί τινες ἡμᾶς λέγειν, ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ἔλθῃ τὰ
bona: quorum damnatio iuſta eſt. Quid ergo, præ-
9 ἀγαθά· ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστι. τί οὖν; προεχό-

ᵍeos? nequaquā. ᵉπροαιτιάομαι ᵖquiſquā. ᵍquis

cellimus?ᵍnon omnino. præcauſati ſumus enim Iudæosque & Græ-
μεθα; οὐ πάντως· ᵉπροῃτιασάμεθα γὰρ ἰουδαίους τε καὶ ἕλ-
cos, omnes ſub peccato eſſe: Sicut ſcriptum
10 ληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι· καθὼς γέγρα-
eſt, ᵖ non eſt iuſtus, ᵍneque vnus: Non eſt intelligens,
11 πται, οὐκ ἔστι δίκαιος, οὐδὲ εἷς· οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν,
non eſt requirens Deum: Omnes declinauerunt, ſimul

qui faciat bonum, ᵉἀχρειόομαι ʰeſt ᵈδολιόω

12 οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν· πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα
inutiles facti ſunt: non eſt faciens bonitatem, non eſt vſque ad vnum.
ᵉἠχρειώθησαν· οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός.
Sepulchrum patensʰ guttur eorum: linguis
13 τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν· ταῖς γλώσσαις αὐ-
ſuis doloſe agebant: venenum aſpidum ſub labiis eorum:
τῶν ᵈἐδολιοῦσαν· ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν·
Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt:
14 ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει·

ad effundendū

Veloces pedes eorum effundere ſanguinem:
15 ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα·

infelicitas

Contritio & calamitas in viis eorum:
16 σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν·
Et viam pacis non cognouerunt:
17 καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν·
Non eſt timor Dei ante oculos eorum.
18 οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

loquitur ᵉſunt

Scimus autem, quoniā quæcūque lex dicit, iis qui in legeᵉ lo-
19 οἴδαμεν δὲ, ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λα-
quitur, vt omne os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis mundus
λεῖ, ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος

Quia ᵉδικαιόομαι

Deo. Propterea ex operibus legis non iuſtificabitur omnis
20 τῷ θεῷ· διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ ᵉδικαιωθήσεται πᾶσα
caro coram illo. per enim legem cognitio peccati.
σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ· διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.

ᶠφανερόομαι

Nunc autem ſine lege iuſtitia Dei manifeſtata eſt, te-
21 νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ ᶠπεφανέρωται, μαρ-
ſtificata à lege, & Prophetis. Iuſti-
22 τυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου, καὶ τῶν προφητῶν. δικαιο-
tia autem Dei per fidem Ieſu Chriſti, in omnes, & ſuper
σύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς πάντας, καὶ ἐπὶ

qui credunt in eum:

omnes credentes: non enim eſt diſtinctio. Omnes enim
23 πάντας τοὺς πιστεύοντας· οὐ γάρ ἐστι διαστολή· πάντες γὰρ

egent ᵃὑστερέομαι ᵍper gratiam ᵉeſt

peccauerunt, & deficiuntur gloria Dei: Iuſtificati
24 ἥμαρτον, καὶ ᵃὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ· δικαιούμενοι
gratis ᵍipſius gratia, per redemptionem quæᵉ in Chriſto
δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν χριστῷ
Ieſu: Quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in
25 ἰησοῦ· ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν

ᵖpropter ᵍpræcedentium

ipſius ſanguine, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ, ᵖper
τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν
remiſſionem ᵍpræfactorum delictorum: In ſuſtentatione
26 πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων· ἐν τῇ ἀνοχῇ

ᵍhoc ᵃvt ſit ipſe iuſtus, & iuſtificans ʰeſt ᶦChriſti. ᵖeſt ʰtua? ᵇἐκκλείομαι ᵉfactorum?

Dei, ad oſtenſionem iuſtitiæ eius in ᵍnunc tem-
τοῦ θεοῦ, πρὸς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν και-
pore, ᵃad eſſe ipſum iuſtum, & iuſtificantem eum quiʰex fide
ρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως
Ieſuᶦ. Vbi ᵖergo gloriatioʰ? excluſa eſt. per quam le-
27 ἰησοῦ. ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ᵇἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νό-
gem? ᵉoperum? non, ſed per legem fidei.
μου; τῶν ἔργων; οὐχὶ, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως.

Arbitramur enim per fidē
Ratione colligimus ergo fide iustificari hominem sine ope-
λογιζόμεθα οὖν πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἔρ- 28
ᵃ δικαιοῦ- tibus legis. An Iudæorum Deus tantùm? nonne vero & Gentium?
γων νόμου. ἢ Ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον; οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; 29
μαι
ᵇ Quoniam Iudæ Nimirum & Gentium. ᵇSi quidem vnus Deus, qui iustificabit circun-
ναὶ καὶ ἐθνῶν. ἐπείπερ εἷς ὁ θεὸς, ὃς δικαιώσει περιτο- 30
cisioné ex fide, & præputium per fidem.
μὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως.
abfit Legem ergo destruimus per fidem? ne fiat: sed
νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ 31
ᵃ statuimus. legem ᵃstabilimus.
ᵇ ἱστῶ νόμον ἱστῶμεν.

CAP. IIII. δ´

Quid ergo dicemus Abraham patrem nostrum inuenisse secundū
Τί οὖν ἐροῦμεν ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν εὑρηκέναι κατὰ 1
gloriam, carnem? Si enim Abraham ex operibus iustificatus est, habet glo-
σάρκα; εἰ γὰρ ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύ- 2
riationem, sed non apud Deum. Quid enim scriptura dicit?
χημα, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν θεόν. τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; 3
Credidit autem Abraham Deo, & reputatum est illi ad iu-
ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιο-
Ei autem qui operatur, stitiam. At operanti merces non imputatur secundū
σύνην. τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ 4
Ei verò qui nō operatur, gratiam, sed secundum debitum. At non operanti,
χάριν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὀφείλημα. τῷ δὲ μὴ ἐργαζομέ- 5
eum qui iustificat credenti autem in iustificantem impium, reputatur fi-
νῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πί-
secundum propositum gratiæ Dei. des eius ad iustitiam. Sicut & Dauid dicit
στις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην. καθάπερ καὶ δαβὶδ λέγει 6
acceptofert beatitudinem hominis, cui Deus imputat iusti-
τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ ὁ θεὸς λογίζεται δικαιοσύ-
tiam sine operibus: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, &
ᵃ ἀφίημι, καὶ ἀφίημι νην χωρὶς ἔργων· μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ 7
quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non
ᵇ ἐπικαλύπτω ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι. μακάριος ἀνὴρ ᾧ οὐ 8
imputabit Dominus peccatum. Beatitudo ergo
μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν. ὁ μακαρισμὸς οὖν 9
ᵃ manet, hæc in circuncisione, an etiam in præputio? dicimus
οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν
enim, quia reputata est Abrahæ fides ad iustitiam.
γὰρ, ὅτι ἐλογίσθη τῷ ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην.
Quomodo ergo reputata est? in circuncisione existenti, an in præputio? non
πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ 10
in circuncisione, sed in præputio. Et signum accepit
ἐν περιτομῇ, ἀλλ' ἐν ἀκροβυστίᾳ. καὶ σημεῖον ἔλαβε 11
ᵇ fert circuncisionis, signaculum iustitiæ fidei quæ in
περιτομῆς, σφραγῖδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν
vt sit pater præputio, ad esse eum patrem omnium creden-
τῇ ἀκροβυστίᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευ-
vt reputetur & ad tium per præputium, ad reputari & illis iu-
όντων δι' ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δι-
ᵃ sit pater ᵇ tantùm qui sunt stitiam. Et ᵃpatrem circuncisionis, iis nonᵇ ex circun-
καιοσύνην· καὶ πατέρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περι- 12
his qui ambulant vestigia fidei cisione solùm, sed & ᶜincedentibus vestigiis eius quæ in
τομῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς ἐν τῇ ἀ-
præputio fidei patris nostri Abrahæ. Non enim per
κροβυστίᾳ πίστεως τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ. οὐ γὰρ διὰ 13
legem promissio Abrahæ, aut semini eius,
νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ ἀβραὰμ, ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ
vt hæres esset ᵃ sunt, heredem eum esse mundi, sed per iustitiam fi-
κληρονόμον αὐτὸν εἶναι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πί-
ᵇ κενόω abolita enim dei. Si enim qui ex lege, hæredesᵃ, exinanita est
στεως. εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου, κληρονόμοι, κεκένωται ἡ 14
καταργέω fides, & inutilis reddita est promissio. Nam lexᵃ iram ad-
πίστις, καὶ κατήργηται ἡ ἐπαγγελία. ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κα- 15
prævaricatio. operatur. vbi enim non est lex, nec transgressio.
τεργάζεται· οὗ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις.
Ideo vt firma sit promissio ᵃ est Propter hoc ex fide, vt secundum gratiā, ad esse firmam
διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν 16
promissionem omni semini, non ei qui ex legeᵃ so-
τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μό-
lùm, sed & ei qui ex fideᵃ Abrahæ, qui est pater om-
νον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως ἀβραάμ, ὅς ἐστι πατὴρ πάν-
nium nostrûm: (Sicut scriptum est, Quia patrem multarum Gentium
των ἡμῶν· καθὼς γέγραπται, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν 17
ᵃ credidit ᵇ qui viuificat posui te,) ante cui credidit Deum, ᵇ viuificantem
ᶜ τίθημι ᶜτέθεικά σε· κατέναντι οὗ ἐπίστευσε θεοῦ, τοῦ ζωοποιοῦντος
ᵇ vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. mortuos, & ᵇvocantem non existentia vt existentia.
τοὺς νεκροὺς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα.
ᵃ vt fieret pater Qui contra spem in spem credidit, ᵃad fieri
ὃς παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι 18
ᵇ quod est ei ᶜ sicut stellæ cœli & arena maris ᵈ est ᵉ nec eum patrem multarum Gentium, secundū ᵇdictum, Sic erit
αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον, οὕτως ἔσται τὸ
semen tuumᶜ. Et non infirmatusᵈ fide, ᵉnon considera-
σπέρμα σου. καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει, οὐ κατενόη- 19
ᶠ cùm esset uit suum ipsius corpus iam emortuum, ᶠcentum annorum ferè subsi-
σε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον, ἑκατονταέτης που ὑπάρ-
ᵍ mortuā vuluā stens, & ᵍmortificationem vuluæ Saræ.
νεκρόω χων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας σάρρας.

In autem repromissionem Dei non disceptauit diffidentia, ᵃ etiam ᵇ hæsitauit
εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, 20
ᵃ διακρίνομαι sed confortatus est fide, dans gloriam Deo.
ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ·
Et plenissimè sciens quiaᵃ quod promisit, potens est & fa- ᵃ quæcunque ᵇ πληροφορέομαι
καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὃ ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆ- 21
cere: Ideo & reputatum est illi ad iustitiam. ᵃ tantùm ᵇ ad iustitiam.
σαι. διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. 22
Non scriptū est autē propter ipsumᵃ solum, quia reputatum est illiᵇ;
οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ· 23
Sed & propter nos, quibusᵃ futurum est imputari, credentibus ᵃ reputabitur
ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν 24
in excitantem Iesum Dominum nostrum à mortuis. eū qui suscitauit ᵃ Christum
ἐπὶ τὸν ἐγείραντα ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν·
Qui traditus est propter delicta nostra, & excitatus est ᵃ resurrexit ᵇ ἐγείρω
ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη 25
propter iustificationem nostram.
διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

CAP. V. ε´

Iustificati ergo ex fide, pacem habemus ad Deum habeamus
Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν 1
per Dominum nostrum Iesum Christum. Per quem & accessum
διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ· δι' οὗ καὶ τὴν προσαγω- 2
habuimus fide in gratiam istam in qua ᵃ stetimus, & gloriamur in spe gloriæᵇ Dei. habemus per fidem ᵃ stamus ᵇ ἔχω ἵστημι ᵇ filiorum
γὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ᾗ ἑστήκα-
μεν· καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ.
Non solùm autem, sed & gloriamur in tribulationibus, scientes
οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες 3
quòd tribulatio patientiam operatur. At patientiaᵃ pro- ᵃ autem
ὅτι ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται· ἡ δὲ ὑπομονὴ δο- 4
bationem, at probatioᵇ spem. At spesᵃ non confundit. ᵇ verò ᵃ autem
κιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα· ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει, 5
quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per
ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ
Spiritum sanctum datum nobis. ᵃ Adhuc enim Christus, ᵇ existentibus qui datus est ᵃ Vtquid ᵇ cùm adhuc infirmi essemus,
πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν. ἔτι γὰρ χριστὸς, ὄντων 6
nobis infirmis, secundum tempus pro impiis mortuus est? Vix enim
ἡμῶν ἀσθενῶν, κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε. μόλις γὰρ 7
pro iusto quis moritur: ᵃ pro enim bono forsitan quis ᵃ nam
ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται· ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις
& audeat mori. Commendat autem suam ipsius charitatem in
καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς 8
nobis Deus: quoniā adhuc peccatoribus existentibus nobis, Christus pro cùm peccatores essemus,
ἡμᾶς ὁ θεὸς, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, χριστὸς ὑπὲρ ἡ-
nobis mortuus est. Multò igitur magis iustificati nunc ᵃ ἀποθνήσκω
μῶν ἀπέθανε. πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν 9
in sanguine ipsius, ᵃ seruabimur per ipsum ab ira. ᵃ salui erimus
ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς.
Si enim inimici ᵃ existentes reconciliati sumus Deo per mortem ᵃ cùm essemus ᵇ καταλλάττω
εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου 10
filii eius, multò magis reconciliati seruabimur salui erimus
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα
in vita ipsius. Non solùm autem, sed & gloriantes in gloriamur
ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν 11
Deo per Dominum nostrum Iesum Christum, per quē nunc re-
τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν κα-
conciliationem accepimus. Propter hoc sicut per vnum hominem ᵃ ea
ταλλαγὴν ἐλάβομεν. διὰ τοῦτο ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου 12
peccatum in mundum intrauit, & per peccatum ᵃ hunc
ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ
mors, & ita in omnes homines mors pertran- ᵃ διέρχομαι
θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλ-
siit, in quo omnes peccauerunt. Vsque ad enim legem peccatum
θεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον. ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία 13
erat in mundo: peccatum autem non ᵃ imputatur, non ᵇ existente lege. ᵃ imputabatur, cùm lex ᵇ esset.
ἦν ἐν τῷ κόσμῳ· ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται, μὴ ὄντος νόμου.
Sed regnauit mors ab Adam vsque ad Moy-
ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ ἀδὰμ μέχρι μω- 14
sem, & in non peccantes in similitudinem etiā in eos qui non peccauerunt
σέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι
ᵃ transgressionis Adæ, qui est ᵇ typus illius futuri. ᵃ præuaricationis ᵇ forma
τῆς παραβάσεως ἀδὰμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος.
Sed non sicut delictum, ita & donum. si
ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτω καὶ τὸ χάρισμα. εἰ 15
enim vnius delicto multi mortui sunt, multò
γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ
magis gratia Dei & donum, in gratia vnius
μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ, ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἑνὸς
hominis Iesu Christi in multos abundauit. plures ᵃ περισσεύω
ἀνθρώπου ἰησοῦ χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσε.
Et non sicut per vnum ᵃ peccantem, donum. ipsum quidē ᵃ peccatū, ita & ᵇ gratia autem
καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσαντος, τὸ δώρημα· τὸ μὲν 16
nam iudicium ex vno, in condemnationem: ᵇ at donatio ex mul-
γὰρ κρίμα ἐξ ἑνὸς, εἰς κατάκριμα· τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολ-
tis delictis, in iustificationem. Si enim vnius
λῶν παραπτωμάτων, εἰς δικαίωμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς 17
delicto mors regnauit per vnum, multò
παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνὸς, πολλῷ

magis abundantiam gratiæ & donationis
μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς
&c iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per vnum
δικαιοσύνης λαμβάνοντες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς
vnius delictum Iesum Christum. Igitur sicut per *vnam offensam* in
Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἄρα οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος εἰς 18
vnius iustitiā omnes homines in condemnationem, sic & per *vnam iusti-*
πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτω καὶ δι' ἑνὸς δι-
ficationem in omnes homines in iustificationem vitæ.
καιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς.
Sicut enim per inobedientiam vnius hominis pecca-
ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρ- 19
ᵍκατίστημι tores constituti sunt multi, ita & per obeditionem
τωλοὶ ᵍκατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ
vnius, iusti constituentur multi.
ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί.
Lex autem subintrauit, vt abundaret delictum. vbi
ᵃπλεονάζω νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα ᵃπλεονάσῃ τὸ παράπτωμα· οὗ 20
delictum, autem abundauit *peccatum*, superabundauit gratia.
δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις·
Vt sicut regnauit peccatum in mortem, ita
ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτω 21
& gratia regnet per iustitiam in vitam æternam,
καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον,
per Iesum Christum Dominum nostrum.
διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

CAP. VI. ϛ'

ᵉin Quid ergo dicemus? Permanebimus ᵉ peccato, vt gratia
Absit. ᶠenim Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις 1
abundet? *Ne fiat.* quiᶠ mortui sumus pec-
πλεονάσῃ; μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρ- 2
cato, quomodo adhuc viuemus in illo? An ignoratis, quia quicunque
Christo Iesu, τία, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ; ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐ- 3
ᵐmorte baptizati sumus in *Christum Iesum*, in ᵐ*mortem* ipsius bapti-
ⁿenim cum illo βαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβα-
zati sumus? Consepulti sumus ⁿ*ergo illi* per baptis-
surrexit πτίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσ- 4
mum in mortem, vt quomodo *excitatus est* Christus à mortuis
ματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν
per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ
διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς
ambulemus. Si enim complantati facti sumus
ᵃsimul περιπατήσωμεν. εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁ- 5
similitudini mortis eius, ᵃ*sed* & resurrectionis eri-
μοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσό-
mus. Hoc scientes, quia vetus noster homo
ᵇκαταργέω μεθα· τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρω- 6
simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati,
ᶜvt ᵈseruiamus πος συνεσταυρώθη, ἵνα ᵇκαταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας,
ᵉ Qui enim mortuus est, ᶜ*ad* non vltrà ᵈ*seruiendum nos* peccato. ᵉNam *mo-*
τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ. ὁ γὰρ ἀποθα- 7
riens iustificatus est à peccato. Si autem mortui
νὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. εἰ δὲ ἀπεθάνο- 8
ᶠcum illo: sumus cum Christo, credimus quia etiam simul viuemus ᶠ*ei*:
μεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ·
ᵍiam Scientes quòd Christus resurgens ex mortuis, nonᵍ*amplius* moritur,
εἰδότες ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει, 9
dominabitur. mors illi non vltrà *dominatur*. Quod enim mortuus est,
θάνατος αὐτοῦ οὐκ ἔτι κυριεύει. ὃ γὰρ ἀπέθανε, τῇ 10
peccato mortuus est semel: quod autē viuit, viuit Deo
ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ· ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ·
Ita & vos existimate *vosipsos* mortuos quidem esse
οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁ- 11
peccato, viuentes autem Deo in Christo Iesu Domino nostro.
μαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.
Non ergo regnet peccatum in mortali vestro cor-
vt obediatis μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώ- 12
pore, *ad obediendum ei in* concupiscentiis eius.
ʰSed ⁱexhibeatis ˡiniquitatis ματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ.
ʰNeque ⁱ*sistite* membra vestra arma ˡ*iniustitiæ* pec-
μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρ- 13
cato, sed exhibete *vosipsos* Deo, tanquā ex mortuis viuen-
τίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶν-
tes, & membra vestra arma iustitiæ Deo.
τας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ.
Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim estis sub lege,
ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, 14
sed sub gratia. Quid ergo? peccabimus, quoniam non sumus
ἀλλ' ὑπὸ χάριν. τί οὖν; ἁμαρτήσομεν, ὅτι οὐκ ἐσμὲν 15
absit. An sub lege, sed sub gratia? *ne fiat.* Nescitis
ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο. οὐκ οἴδατε 16
obediendum, quoniā cui exhibetis *vosipsos* seruos ad *obedientiam*, serui estis
ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε
ᵃeius ᵃcui obeditis, siue peccati ad mortem, siue obeditionis ad iu-
ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δι-
ᵇeam in qua stitiam? Gratia autem Deo, quòd fuistis serui
ᶜπαραδίδωμι καιοσύνην; χάρις δὲ τῷ θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁ- 17
peccati, obedistis autem ex corde in ᵇ*quam* traditi estis for-
μαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν ᶜπαρεδόθητε τύ-

mam doctrinæ. Liberati autem à peccato,
18 πον διδαχῆς. ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας,
serui facti estis iustitiæ. Humanum dico, propter
19 ᵈἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ. ἀνθρώπινον λέγω, διὰ ᵈδουλόω
infirmitatem carnis vestræ. sicut enim exhibuistis
τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ παρεστήσατε τὰ
membra vestra *serua* immunditiæ & iniquitati, ad ini- seruire
μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ, εἰς τὴν ἀνο-
quitatem: ita nunc exhibete membra vestra ᵃ*serua* iu- ᵃseruire
μίαν· οὕτω νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δι-
stitiæ in sanctificationem. Cùm enim serui essetis pec-
20 καιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν. ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρ-
cati, liberi fuistis iustitiæ. Quem ergo fructum habuistis
21 τίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε
tuncᵇ in quibus nunc erubescitis? nam finis illorum morsᶜ. ᵇin illis, ᶜest
τότε ἐφ' οἷς νῦν ᵉἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος. ᵉἐπαισχύνομαι
Nunc verò liberati à peccato, serui facti
22 νυνὶ δὲ ᶠἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες ᶠἐλευθερόω
autem Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, *at* fi-
δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέ-
nemˡ, vitam æternam. *Nam* stipendiaⁿ peccati, ˡverò ⁿenim
23 λος, ζωὴν αἰώνιον. τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας, θά-
mors: *at donatio* Dei, vita æterna in Christo Iesu gratia autem
νατος· τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ζωὴ αἰώνιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
Domino nostro.
τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

CAP. VII. ζ'

An ignoratis fratres, (scientibus enim legem loquor) quia
1 Ἢ ἀγνοεῖτε ἀδελφοί· γινώσκουσι γὰρ νόμον λαλῶ· ὅτι ὁ in homine
lex dominatur *homini ad quantum tempus* viuet? Nam quanto tēpore
2 νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ; ἡ γὰρ ᵃviuente legi
quæ sub viro est mulier, ᵃ*viuenti* viro alligata est ˡ*lege*: si autē mortuus
ὕπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀπο- ˡeius,
fuerit virˡ, soluta est à lege viri.
θάνῃ ὁ ἀνήρ, ᵍκατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός. ᵍκαταργέω
Igitur viuente viro, adultera ˡ*decernetur*, si ˡvocabitur,
3 ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρός, μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν ᵃcum alio cius,
fuerit ᵃviro *alteri.* si autem mortuus fuerit virᵃ, liberata est
γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ᵃviri, vt non sit
à legeᵃ, *ad non esse eam adulteram, factam* adultera, si fue-
ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα, γενομένην rit cum alio
viro *alteri*. Itaque, fratres mei, & vos morti-
4 ἀνδρὶ ἑτέρῳ. ὥστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ἐθανα- ᵃvt sitis alterius
ficati estis legi per corpus Christi, ᵃ*ad esse* qui
τώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι
vos viro alteri ex mortuis ᵇ*excitato*, vt fructificemus ᵇresurrexit,
ὑμᾶς ἀνδρὶ ἑτέρῳ τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσω-
Deo. Cùm enim essemus in carne, passiones
5 μεν τῷ θεῷ. ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκί, τὰ παθήματα
peccatorum ᶠ*illa* per legemˡ, operabantur in membris ᶠquæ erant,
τῶν ἁμαρτιῶν τὰ διὰ τοῦ νόμου, ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡ-
nostris, ᵃ*ad fructificandum* morti. Nunc autem soluti ᵃvt fructificarent
6 μῶν, εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ. νυνὶ δὲ κατηρ-
sumus à legeᵃ, *mortui* in qua detinebamur, ita vt ᵃmortis,
γήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε ᵃseruiamus in
ᵃ*seruire nos* in nouitate spiritus, & non ᵉvetustate
δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι ᵉest? absit
literæ. Quid ergo dicemus? *quia* lex peccatumᵉ? *ne*
7 γράμματος. τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γέ- ᶠnisi
fiat: sed peccatum non cognoui, ᶠ*si non* per legem: *ipsamque*
νοιτο· ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων, εἰ μὴ διὰ νόμου· τήν τε ˡnisi
nam concupiscentiam nesciebam, ˡ*si non* lex diceret, Non con-
γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ᾔδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, οὐκ ἐπιθυ- ˡOccasione
cupisces. ˡ*Occasionem* autem ᵃ*accipiens*, peccatum per manda- ᵃaccepta,
8 μήσεις. ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα, ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντο-
tum *adoperatum* est in me omnem concupiscentiam: sine enim le-
λῆς κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν· χωρὶς γὰρ νό-
ge peccatum mortuumᵃ. Ego autem viuebam sine lege aliquando. ᵃerat,
9 μου ἁμαρτία νεκρά. ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ. ˡreuixit.
ᶠ*veniente autem mandato*, peccatum ˡ*vixit*. ᶠsed cùm venisset mandatum,
ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς, ἡ ἁμαρτία ἔζησεν.
Ego autem mortuus sum: & inuentum est mihi mandatū, quodᵃad vitam, ᵃerat
10 ἐγὼ δὲ ἀπέθανον· καὶ ᶜεὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωήν, ᶜεὑρίσκω
hocᵉ ad mortem. Nam peccatum, ˡ*occasionem accipiens* ᵉesse
11 αὕτη εἰς θάνατον. ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα ˡoccasione accepta
per mandatum, seduxit me, & per illud occidit.
διὰ τῆς ἐντολῆς, ᵈἐξηπάτησέ με, καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν. ᵈἐξαπατάω
Itaque quidem lex sancta, & mandatum sanctum, & iustum, &
12 ὥστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία, καὶ δικαία, καὶ
bonum. ˡErgo bonumᵃ mihi factum est mors? ᵃ*ne* ˡQuod ᵃest, ᵃabsit:
13 ἀγαθή. τὸ οὖν ἀγαθὸν ἐμοὶ γέγονε θάνατος; μὴ γέ-
fiat: sed peccatum, vt appareat peccatum, per bonum
νοιτο· ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία· ἵνα φανῇ ἁμαρτία διὰ τοῦ ἀγαθοῦ ᵉest
mihi *adoperatum*ᵉ mortem, vt fiat ᵃ*secundum hyperbolen* ᵃsupra modum
μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται καθ' ὑπερβολὴν
peccans peccatum per mandatum.
ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς.
Scimus enim quia lex spiritalis est, ego autem car-
14 οἴδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν, ἐγὼ δὲ σαρ-

nalis sum, venundatus sub peccato. Quod enim
* πράττο- κικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν. ὃ γὰρ 15
adoperor, non *cognosco*: non enim quod volo, hoc ago;
μαι κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο πράσσω·
intelligo: nolo, malum sed quod odi, illud facio. Si auté quod *non volo*, illud facio,
ἀλλ᾽ ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, 16
est. iam consentio legi quoniam bona: Nunc autem non *amplius* ego ad-
σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός. νυνὶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγὼ κα- 17
quod habitat operor illud, sed *habitans* in me peccatum.
τεργάζομαι αὐτό, ἀλλ᾽ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.
Scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea,
οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τουτέστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀ- 18
autem bonum. nam velle adiacet mihi, *at* perficere
γαθόν. τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι
hoc bonum, non inuenio. Nó enim quod volo facio bonum, sed
τὸ καλὸν, οὐχ εὑρίσκω. οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ᾽ 19
nolo quod *non volo* malum, hoc ago. Si auté quod *non volo*, *ego*
ὃ οὐ θέλω κακόν, τοῦτο πράσσω. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, ἐγὼ 20
quod habitat illud facio, non iam ego *adoperor* illud, sed *habitans*
τοῦτο ποιῶ, οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ᾽ ἡ οἰκοῦσα
in me peccatum. Inuenio igitur legem, volenti
ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. εὑρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι 21
mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet.
ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται.
Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem.
συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον. 22
Video autem aliam legem in membris meis, repu-
βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου, ἀντιστρατευό- 23
gnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in
μενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ
quæ est lege peccati *existente* in membris meis.
νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου.
(Infelix (*Miser* ego homo, quis me liberabit de cor-
ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώ- 24
Gratia Dei pore mortis huius? *Gratias habeo* *Deo* per Iesum
ματος τοῦ θανάτου τούτου; εὐχαριστῶ τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ 25
Christum Dominum nostrum.) *nempe* igitur ipse ego *quidem* mente ser-
Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῒ δου-
autem uio legi Dei, *at* carne legi peccati.
λεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ, νόμῳ ἁμαρτίας.

CAP. VIII. η

Nihil ergo damnationis est iis sunt, qui ambulant. enim *Nulla nempe* nunc *condemnatio* *his* qui in Christo Iesu, non secúdú
Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μὴ κατὰ 1
carnem *ambulantibus*, *sed secundum spiritum*. *Nam* lex
σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. ὁ γὰρ νόμος τοῦ 2
spiritus vitæ in Christo Iesu, liberauit me á
πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ
quod lege peccati, & mortis. Nam impossi-
νόμου τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοῦ θανάτου. τὸ γὰρ ἀδύνα- 3
erat legi, ἀσθενέω bile *legis*, in quo infirmabatur per carnem, Deus *suum ipsius*
τον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκός, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ
filium mittens in similitudinem carnis peccati, & de
υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁ-
peccato damnauit peccatum in carne: Vt
μαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί· ἵνα τὸ 4
qui iustificatio legis impleretur in nobis, non secundum carnem
δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα
ambulamus, Qui enim *ambulantibus*, sed secundum spiritum. *Nam* secundum carnem
περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. οἱ γὰρ κατὰ σάρκα 5
sunt *existentes, ea* quæ carnis, sapiunt: qui veró secundum spiritum, *ea* quæ
ὄντες, τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν· οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα, τὰ τοῦ
sentiunt. est: spiritus. Nam prudentia carnis, mors:
πνεύματος. τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς, θάνατος· 6
autem *at* prudentia spiritus, vita & pax.
τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ζωὴ καὶ εἰρήνη.
Quoniam sapientia est Deo: enim est subiecta: *Propter quod prudentia* carnis, inimica *in Deum*; *nam* le-
διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, ἔχθρα εἰς θεόν· τῷ γὰρ νό- 7
gi Dei non *subiicitur*: nec enim potest.
μῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται· οὐδὲ γὰρ δύναται.
Qui autem sunt, ἀρέσκω tamen *At* in carne *existentes*, Deo placere non possunt.
οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. 8
Vos autem non estis in carne, sed in spiritu, si *quidem* spi-
ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ᾽ ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦ- 9
ritus Dei habitat in vobis. Si autem quis spiritum Christi non habet,
est, μα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, 10
hic non est eius. si autem Christus in vobis, *ipsum* quidé corpus mortuú
verò viuit οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν
iustificationé. propter peccatum; *at* spiritus *vita* propter *iustitiam*.
Quód διὰ ἁμαρτίαν· τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην.
eius qui suscitauit, á qui suscitauit Iesum á *Si autem* spiritus *excitantis* Iesum *ex* mortuis, habitat in
εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑ- 11
vobis; *suscitans* Christum *ex* mortuis, viuificabit & mor-
μῖν, ὁ ἐγείρας τὸν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν, ζωοποιήσει καὶ τὰ θνη-
talia corpora vestra propter inhabitantem eius spiritum in vobis.
vt τὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν.
Vtique ergo, fratres, debitores sumus, non carni, *ad* secundú carné
viuamus. ἄρα οὖν, ἀδελφοί, ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ τῇ σαρκὶ, τοῦ κατὰ σάρκα 12
moriemini: *viuere*. Si enim secundú carné vixeritis, *futuri estis mori*: si auté
ζῆν· εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ 13

spiritu *actiones corporis* mortificaueritis, viuetis. Facta carnis
πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε.
Quicunque enim spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei.
14 ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ.
Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timorem, sed
15 οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ᾽
accepistis spiritum adoptionis filiorú, in quo clamamus, Abba, (Pater.)
ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν, ἀββᾶ, ὁ πατήρ.
Ipse spiritus *contestatur* spiritui nostro, quód enim testimonium reddit
16 αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι
sumus filij Dei. Si autem filii, & hæredes: hære-
17 ἐσμὲν τέκνα θεοῦ. εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι· κληρονό-
des quidem Dei, cohæredes autem Christi; *si modò* compatimur, tamen
μοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ· εἴπερ συμπάσχομεν, sunt cõdignæ
vt & conglorificemur. Existimo enim, quòd non *digna* συνδοξά-
18 ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν. λογίζομαι γὰρ, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ ζω
passiones *nunc* temporis, ad futuram gloriam *reue-* huius
παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυ- quæ reuelabitur
lari in nobis. Nam *anxia* expectatio creaturæ,
19 φθῆναι εἰς ἡμᾶς. ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν
reuelationem filiorum Dei expectat. *Nam* vani-
20 ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται. τῇ γὰρ ματαιό-
tati creatura subiecta est, non volens, sed propter *subiicientem* enim
τητι ἡ κτίσις ὑπετάγη οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα eum qui subiecit eam
in spe. Quia & ipsa creatura liberabitur á ὑποτάτ-
21 ἐπ᾽ ἐλπίδι· ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς τομαι
seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum
δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ
Dei. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiscit, &
22 θεοῦ. οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει, καὶ
*com*parturit vsque *nunc*. Non solùm autem, sed & ipsi adhuc. illa,
23 συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν
primitias spiritus habentes, & nos ipsi *in nobis ipsis* intra nos
ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς
gemimus, adoptioné filiorum expectantes, redemptionem Dei
στενάζομεν, υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ
corporis nostri. *Nam* spe *seruati* sumus: spes auté enim salui facti
24 σώματος ἡμῶν. τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. ἐλπὶς δὲ
visa, non est spes: quod *enim* videt quis, quid *&* sperat? quæ videtur, nam
βλεπομένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὃ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει;
Si auté quod non videmus, speramus, per patientiam expe-
25 εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν, ἐλπίζομεν, δι᾽ ὑπομονῆς ἀπεκδε-
ctamus. Similiter autem & spiritus *simul recipit* adiuuat infirmitaté nostrá.
26 χόμεθα. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται
infirmitates nostras. nam quid oremus sicut oportet,
ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν· τὸ γὰρ τί προσευξώμεθα καθὸ δεῖ,
nescimus: sed ipse spiritus *interpellat* pro postulat
οὐκ οἴδαμεν· ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡ-
nobis gemitibus inenarrabilibus. *At scrutans* corda Qui autem scrutatur
27 μῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας desideret
scit quid *prudentia* spiritus: quia secundú Deum *inter-* postulat
οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος· ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχά-
pellat pro sanctis. Scimus autem, quoniam diligentibus Deum,
28 νει ὑπὲρ ἁγίων. οἴδαμεν δὲ, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν iis qui
omnia cooperantur in bonum, secundum propositum *vocatis* vocati sunt sancti.
πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθὸν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς συνεργέω
existentibus. Nam quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri
29 οὖσιν. ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους
imaginis filij sui, *ad esse eum primogenitum* in vt sit ipse primogenitus
τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν
multis fratribus. Quos autem prædestinauit, hos & vo-
30 πολλοῖς ἀδελφοῖς. οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκά- προορίζω
cauit: & quos vocauit, hos & iustificauit: quos autem iusti-
λεσε· καὶ οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὓς δὲ ἐδικαί-
ficauit, illos & glorificauit. Quid ergo dicemus ad hæc? magnificauit.
31 ωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε. τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦ-
si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio
32 τα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ᾽ ἡμῶν; ὅς γε τοῦ ἰδίου
filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum,
υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ᾽ ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, φείδομαι
quomodo non etiam cum illo omnia nobis *gratificabit*? donauit?
πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται;
Quis accusabit aduersus electos Dei? Deus *iustificans*. qui iustificat.
33 τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ; θεὸς ὁ δικαιῶν.
Quis *condemnans*? Christus mortuus, *magis verò &* est qui condemnet? Iesus qui est
34 τίς ὁ κατακρίνων; Χριστὸς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ καὶ imó qui & resurrexit:
excitatus: qui *&* est *in dextera* Dei, qui etiam interpellat ad dexteram
ἐγερθεὶς, ὃς καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ergo
pro nobis. Quis nos separabit á charitate Chri-
35 ὑπὲρ ἡμῶν. τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χρι-
sti? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nudi-
στοῦ; θλίψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμὸς, ἢ λιμὸς, ἢ γυμνό-
tas? an periculum, an gladius? Sicut scriptum est, Quia
36 της, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα; καθὼς γέγραπται, ὅτι
propter te mortificamur totam diem: æstimati sumus sicut
ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν ὡς
oues occisionis. Sed in his omnibus supera-
37 πρόβατα σφαγῆς. ἀλλ᾽ ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶ- ὑπερνικάω
mus propter *diligentem* nos.
μεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. eius qui dilexit

Certus
Persuasus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli,
πέπεισμαι γὰρ, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, 38
virtutes,
neque principatus, neque potestates, neque instantia, neque futura,
οὔτε ἀρχαὶ, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα,
fortitudo, neque
Neque altitudo, neque profundum, neque aliqua creatura alia po-
οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνή- 39
terit nos separare a charitate Dei, quæ in Christo
σεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τῆς ἐν χριστῷ
Iesu Domino nostro
ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

CAP. IX. θ'

testimonium perhibente
Veritatem dico in Christo, non mentior, contestante
Ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρού- 1
mihi conscientia mea in Spiritu sancto.
σης μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν πνεύματι ἁγίῳ,
Quoniam tristitia mihi est magna, & continuus dolor cor-
ὅτι λύπη μοι ἐστὶ μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρ- 2
εὔχομαι
di meo. Optabam enim ipse ego anathema esse a
δίᾳ μου. ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ 3
qui sunt cognati mei
Christo pro fratribus meis, cognatis meis secundum carnem:
χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα·
est
Qui sunt Israelitæ, quorum adoptio filiorum, & gloria, &
οἵτινές εἰσιν ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱοθεσία, καὶ ἡ δόξα, καὶ αἱ 4
testamentum, obsequium,
testamenta, & legislatio, & cultus, & promissa.
διαθῆκαι, καὶ ἡ νομοθεσία, καὶ ἡ λατρεία, καὶ αἱ ἐπαγγελίαι·
est qui est
Quorum patres, & ex quibus Christus quod secundum carnem: existens
ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ χριστὸς, τὸ κατὰ σάρκα· ὁ ὢν 5
super omnia Deus benedictus in secula. amen
ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.
Non fieri potest autem, quod exciderit verbum Dei: non enim om-
ἐκπίπτω
οὐχ οἷον δὲ, ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ· οὐ γὰρ πάν- 6
sunt Israelitæ.
nes qui ex Israel, ij Israel. Neque quia sunt semen
qui
τες οἱ ἐξ ἰσραὴλ, οὗτοι ἰσραήλ. οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα ἀ- 7
Abrahæ, omnes filij; sed in Isaac vocabitur tibi se-
βραάμ, πάντες τέκνα· ἀλλ' ἐν ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρ-
qui
men: Id est, Non filii carnis, hi filii
μα· τουτέστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, ταῦτα τέκνα τοῦ 8
qui sunt
Dei, sed filii promissionis, æstimantur in semine.
θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας, λογίζεται εἰς σπέρμα.
est,
Promissionis enim verbum hoc, Secundum tempus hoc
ἔρχομαι
ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐ- 9
illa,
veniam, & erit Saræ filius. Non solum autem, sed
λεύσομαι, καὶ ἔσται τῇ σάρρᾳ υἱός. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ 10
& Rebecca ex vno concubitum habens, Isaac patris nostri.
καὶ ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα, ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν.
Cum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali,
Nondum enim natis, neque agentibus quid bonum aut ma-
μήπω γὰρ γεννηθέντων, μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κα- 11
lum, (vt secundum electionem Dei propositum maneret,)
κὸν, ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν τοῦ θεοῦ πρόθεσις μένῃ·
ἀῤῥεύω
Non ex operibus, sed ex vocante, dictum est ei, Quia
οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος, ἐῤῥήθη αὐτῇ, ὅτι 12
maior seruiet minori: Sicut scriptum est,
ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι· καθὼς γέγραπται, 13
autem
Iacob dilexi, at Esau odio habui.
μισέω
τὸν ἰακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ ἠσαῦ ἐμίσησα.
absit.
Quid ergo dicemus? nunquid iniquitas apud Deum? ne fiat.
τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο. 14
enim misericordiã præstabo cui miserebor.
Nam Moysi dicit, Miserebor cuius misereor, & miserabor quemcunque
τῷ γὰρ μωσῇ λέγει, ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν 15
miseratus sum. Nempe igitur non volentis, neque currentis, sed,
οἰκτείρω. ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ 16
est
miserentis Dei. Dicit enim scriptura Pharaoni, Quia in ipsum
τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ. λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ φαραὼ, ὅτι εἰς αὐτὸ 17
hoc excitaui te, vt ostendam in te virtutem meam,
τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου,
& vt annuntietur nomen meum in vniuersa terra.
καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.
&
Nempe ergo cuius vult miseretur, quẽ autem vult indurat.
ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει. 18
enim
Dices itaque mihi, Quid adhuc queritur? nam voluntati eius quis
ἐρεῖς οὖν μοι, τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς 19
qui respondeas
restitit? Imo verò ô homo, tu quis es respondens
ἀνθέστηκε; μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταπο- 20
ei qui se finxit,
dens Deo? nunquid dicit figmentum fictori, Quid me
κρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με
fecisti sic? An non habet potestatem figulus
ἐποίησας οὕτως; ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ 21
aliud
luti, ex eadem massa facere hoc quidem in honorem
Quod
πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ μὲν εἰς τιμὴν
vas, hoc verò in contumeliam? Si autem volens Deus ostendere
σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν; εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι 22
φέρω patientia
iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa
καταρτίζω
τὴν ὀργὴν, καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολ-
longanimitate vasa iræ aptata in interitum:
λῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν·
ostenderet
Et vt notas faceret diuitias gloriæ suæ in vasa
προετοιμάζω
καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη 23
misericordiæ, quæ præparauit in gloriam; Quos & vocauit, nos,
ἐλέους, ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν; οὓς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, 24

non solum ex Iudæis, sed etiam ex Gentibus: Sicut & in
25 οὐ μόνον ἐξ ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν· ὡς καὶ ἐν
plebem meã, plebem meam, & non assecutam misericordiam consecutam.
Osee dicit, Vocabo non populum meũ, populum meum: &
τῷ ὠσηὲ λέγει, καλέσω τὸν οὐ λαόν μου, λαόν μου· καὶ
non dilectam, dilectam. Et erit, in
26 τὴν οὐκ ἠγαπημένην, ἠγαπημένην. καὶ ἔσται, ἐν τῷ
plebs mea,
loco vbi dictum est eis, Non populus meus vos, ibi voca-
τόπῳ οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς, οὐ λαός μου ὑμεῖς, ἐκεῖ κληθή-
ἀγαπάω
buntur filii Dei viui. Esaias autem clamat pro
27 σονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος. ἠσαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ
Israel, Si fuerit numerus filiorum Israel tanquam arena
ἰσραήλ, ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς
maris, reliquiæ seruabuntur. Verbum enim
salus fient.
28 θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται. λόγον γὰρ
consummans, & abbreuians in iustitia, quia verbum con-
æquitate, breuiatum Et
συντελῶν, καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ, ὅτι λόγον συντε-
συντέμνω
cisum faciet Dominus super terram. Sicut præ-
29 τμημένον ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς γῆς. καθὼς προεί-
προερέω
Nisi
dixit Esaias, Si non Dominus Sabaoth reliquisset nobis
ρηκεν ἠσαΐας, εἰ μὴ κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν
semen, sicut Sodoma vtique facti essemus, & sicut Gomorrha vtique
σπέρμα, ὡς σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς γόμοῤῥα ἂν ὡ-
quæ sectabantur
similes fuissemus. Quid ergo dicemus? Quod Gentes non sectantes
30 μοιώθημεν. τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα
διώκω
iustitiam, apprehenderunt iustitiam: iustitiam autem quæ
est
δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν
ex fide: Israel verò sectans legem iustitiæ, in
sectando
31 ἐκ πίστεως· ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς
legem iustitiæ non peruenit. Propter quid? quia non ex fi-
Quare?
32 νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. διατί; ὅτι οὐκ ἐκ πί-
φθάνω in lapidem
de, sed quasi ex operibus legis. offenderunt enim lapidi
στεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων νόμου. προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ
προσκόπτω
offensionis: Sicut scriptum est: Ecce ego pono in Sion
33 προσκόμματος, καθὼς γέγραπται, ἰδοὺ τίθημι ἐν σιὼν
qui credit
lapidem offensionis, & petram scandali: & omnis cre-
λίθον προσκόμματος, καὶ πέτραν σκανδάλου· καὶ πᾶς ὁ πι-
καταισχύνομαι
dens in eum, non confundetur.
στεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.

CAP. X. ι'

Fratres, ipsa quidẽ bona voluntas mei cordis, & obsecratio
1 Ἀδελφοὶ, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ δέησις
sit illis
ad Deum, pro Israel est in salutem.
ἡ πρὸς τὸν θεὸν, ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ ἐστιν εἰς σωτηρίαν.
Testimonium perhibeo æmulationem
Testor enim illis, quòd zelum Dei habent, sed nõ secundũ
2 μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς, ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ'
scientiam. Ignorantes enim Dei iusti-
3 ἐπίγνωσιν. ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύ-
suam
tiam, & propriam iustitiam quærentes statuere,
νην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δι-
iustitiæ Dei non sunt subiecti. Finis enim legis
4 καιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. τέλος γὰρ νόμου
Christus, ad iustitiam omni credenti.
χριστὸς, εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.
Scripsit, quoniam fecit qui fecerit ea.
Moyses enim scribit, iustitiam quæ ex lege,
5 μωσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου,
quod faciens ea homo, viuet in eis.
ὅτι ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς.
est
Quæ autẽ ex fide iustitia sic dicit, Ne dixeris in
6 ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει, μὴ εἴπῃς ἐν τῇ
corde tuo, Quis ascendet in cælum? id est Christum
καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστι χριστὸν
deducere. Aut, quis descendet in abyssum? hoc,
7 καταγαγεῖν. ἢ, τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τουτ-
καταβαίνω
est Christum à mortuis reducere. Sed quid dicit? Prope
reuocare. inscriptura
8 έστι χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς
te verbum est in ore tuo, & in corde tuo. hoc
σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τοῦ-
est verbum fidei, quod prædicamus. Quia si con-
κηρύττω
9 τέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως, ὃ κηρύσσομεν· ὅτι ἐὰν ὁμο-
fitearis in ore tuo Dominum Iesum, & credideris in
λογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν
saluus eris.
corde tuo, quòd Deus illum suscitauit à mortuis, saluaberis.
σώζω
τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ.
Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem con-
10 καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμο-
qui credit
fessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura, Quia omnis credens
11 λογεῖται εἰς σωτηρίαν. λέγει γὰρ ἡ γραφὴ, πᾶς ὁ πιστεύων
in illum, non confundetur. Non enim est distinctio
καταισχύνομαι
12 ἐπ' αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται. οὐ γάρ ἐστι διαστολὴ
Iudæique & Græci: nam idem Dominus omnium, diues
ἰουδαίου τε καὶ ἕλληνος· ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν
qui inuocant
in omnes inuocantes illum. Omnis enim quicunque
13 εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν. πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπι-
saluus erit.
inuocauerit nomen Domini, saluabitur. Quomodo ergo inuo-
14 καλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται. πῶς οὖν ἐπικα-
aut lei
cabunt in quem non crediderunt? quomodo autem credent in quem non
λέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσουσιν οὗ οὐκ
audierunt? quomodo autem audient sine prædicante?
ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος;

Quomodo verò prædicabunt, *si non* mittantur? sicut scriptum
πῶς δὲ κηρύξουσιν, ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσι; καθὼς γέγρα- 15
est, Quam speciosi pedes euangelizantium pacem,
πται, ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην,
euangelizantium bona! Sed non omnes
τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά. ἀλλ᾽ οὐ πάντες 16
auscultarunt Euangelio. Esaias enim dicit, Domine, quis cre-
ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. ἠσαΐας γὰρ λέγει, κύριε, τίς ἐπί-
didit auditui nostro? Ergo fides ex auditu: *at* auditus
στευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς· ἡ δὲ ἀκοὴ 17
per verbum Dei. Sed dico, Nûquid non audierunt? *Imò*
διὰ ῥήματος θεοῦ. ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; με- 18
verò in omnem terram exiuit sonus eorum, &
νοῦνγε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ
in fines *habitatæ* verba eorum.
εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν.
Sed dico, Nunquid nô cognouit Israel? primus Moyses dicit,
ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἔγνω ἰσραήλ; πρῶτος μωϋσῆς λέγει, 19
Ego ad æmulationê adducam vos in non gentem, in gentem insipientem
ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ᾽ οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ
in iram mittam vos. Esaias autem audet, & dicit,
παροργιῶ ὑμᾶς. ἠσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ, καὶ λέγει, 20
Inuentus sum me non quærentibus: *conspicuus factus sum* me non
εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν· ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ
interrogantibus. Ad autem Israel dicit, Totam
ἐπερωτῶσι. πρὸς δὲ τὸν ἰσραὴλ λέγει, ὅλην τὴν ἡ- 21
diem expandi manus meas ad populum *impersuasum,*
μέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα,
& contradicentem.
καὶ ἀντιλέγοντα.

(Margin: nisi; obediunt; autem; Christi.; Et quidem; orbis terræ; palam apparui iis qui; εὑρίσκω; interrogabât; non credentē; ἐκπετάννυμι)

CAP. XI. ια´

Dico ergo, Nunquid repulit Deus populum suum? *ne fiat:*
Λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ γένοι- 1
etenim ego Israelita sum, ex semine Abraham, *tri-*
το· καὶ γὰρ ἐγὼ ἰσραηλίτης εἰμί, ἐκ σπέρματος ἀβραάμ, φυ-
bus Beniamin. Non repulit Deus plebem suam,
λῆς βενιαμίν. οὐκ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, 2
quam præsciuit. an nescitis in Elia quid dicit scriptura? *vt* inter-
ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἴδατε ἐν ἠλίᾳ τί λέγει ἡ γραφή; ὡς ἐντυγ-
pellat Deum aduersum Israel? *dicens,* Domine, pro-
χάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ ἰσραήλ, λέγων, κύριε, τοὺς προ- 3
phetas tuos occiderunt, *&* altaria tua suffoderunt:
φήτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν·
& ego relictus sum solus, & quærunt animam meam.
κἀγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου.
Sed quid dicit illi diuinum responsum? Reliqui mihiipsi
ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; κατέλιπον ἐμαυτῷ 4
septem *mille* *viros,* qui non curuauerunt genua Baal.
ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ βάαλ.
Sic ergo *&* in *nunc* tempore, *relictio* secundum electionem
οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, λεῖμμα κατ᾽ ἐκλογὴν 5
gratiæ *facta est.* Si autem gratia, non iam ex operibus, alioquin
χάριτος γέγονεν. εἰ δὲ χάριτι, οὐκ ἔτι ἐξ ἔργων· ἐπεὶ ἡ 6
gratia non iam est gratia. *si autem ex operibus, non amplius est gra-*
χάρις οὐκ ἔτι γίνεται χάρις. εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκ ἔτι ἐστὶ χά-
tia: alioqui opus non amplius est opus. Quid ergo? quod in-
ρις· ἐπεὶ τὸ ἔργον οὐκ ἔτι ἐστὶν ἔργον. τί οὖν; ὃ ἐπι- 7
quirit Israel, hoc non est consecutus: *at* electio consecuta est:
ζητεῖ ἰσραήλ, τούτου οὐκ ἐπέτυχεν· ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν· οἱ
at cæteri *obduruerunt:* Sicut scriptum est, Dedit
δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν· καθὼς γέγραπται, ἔδωκεν 8
illis Deus spiritum compunctionis: oculos, *ad non vi-*
αὐτοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα κατανύξεως· ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέ-
dendum, & aures *ad non audiendum,* vsque in hodiernum diem.
πειν, καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν, ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.
Et Dauid dicit, Fiat mensa eorum in laqueum,
καὶ δαβὶδ λέγει, γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, 9
& in captionem, & in scandalum, & in retributionem illis.
καὶ εἰς θήραν, καὶ εἰς σκάνδαλον, καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς.
Obscurentur oculi eorum *ad non videndum,* &
σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν 10
dorsum eorum semper incurua. Dico ergo, Nûquid
νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον. λέγω οὖν, μὴ 11
offenderunt, vt caderent? *ne fiat.* sed illorum *ruina,*
ἔπταισαν, ἵνα πέσωσι; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώ-
salus Gentibus, *ad æmulatione extirpandum* illos.
ματι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς.
Si verò *ruina* illorum diuitiæ mundi, & di-
εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου, καὶ τὸ ἥτ- 12
minutio eorum diuitiæ Gentium, quanto magis plenitudo
τημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ πλήρωμα
eorum? Vobis enim dico Gentibus, *ad quantum* quidem sum
αὐτῶν; ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς ἔθνεσιν, ἐφ᾽ ὅσον μὲν εἰμι 13
ego Gentium Apostolus, ministerium meum *glorificabo.*
ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω·
Si quomodo ad æmulandû prouocē meam carnem, & *saluem* aliquos
εἴπως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα, καὶ σώσω τινὰς 14
ex illis. Si enim *abiectio* eorum, reconciliatio
ἐξ αὐτῶν. εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν, καταλλαγὴ 15

(Margin: absit; ἀπωθῶ; tuam &; de tribu; quemadmodum; ὑπολείπομαι; millia virorum; ante; hoc; reliquiæ; saluæ factæ sunt.; quærebat; autem; ἐπιτυγχάνω; verò excæcati sunt:; πωρόω; vt nô videant,; vt nô audiant,; ne videant,; συγκάμπτω; sic absit:; delicto, est; vt æmulentur; παραζηλόω; Quòd si delictum sunt; quamdiu; honorificabo.; saluos faciam; mundatio fest)

mundi, quæ assumptio, *si non* vita ex mortuis? *Si verò*
16 κόσμου, τίς ἡ πρόσληψις, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν; εἰ δὲ ἡ
primitiæ sancta, & massa: & si radix sancta, &
ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ
rami. *Si verò* aliqui *ramorum* defracti sunt, tu
17 κλάδοι. εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ
autem oleaster *existens* insertus es in illis, & *particeps*
δὲ ἀγριέλαιος ὢν ἐνεκεντρίσθης ἐν αὐτοῖς, καὶ συγκοινωνὸς
radicis, & pinguedinis oliuæ factus es;
τῆς ῥίζης, καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας ἐγένου·
Ne glorieris *ramis.* *si verò* gloriaris, non
18 μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων. εἰ δὲ κατακαυχᾶσαι, οὐ
tu radicem portas, sed radix te. Dices ergo,
19 σὺ τὴν ῥίζαν βαστάζεις, ἀλλ᾽ ἡ ῥίζα σέ. ἐρεῖς οὖν,
Defracti sunt rami, vt ego inserar.
ἐξεκλάσθησαν οἱ κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ.
Pulchrè. *incredulitate* defracti sunt, tu autem fide stas:
20 καλῶς· τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ τῇ πίστει ἕστηκας·
ne efferaris animo, sed time. Si enim Deus *ipsis secundum*
21 μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ. εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ
naturam ramis non pepercit, ne fortè nec tibi parcat.
φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, μήπως οὐδὲ σοῦ φείσεται.
Vide ergo *benignitatem,* & seueritatem Dei: in quidem
22 ἴδε οὖν χρηστότητα, καὶ ἀποτομίαν θεοῦ· ἐπὶ μὲν τοὺς
lapsos, seueritatem: in autem te *benignitatem,* si permanseris
πεσόντας, ἀποτομίαν· ἐπὶ δὲ σὲ χρηστότητα, ἐὰν ἐπιμείνῃς τῇ
benignitati. alioquin & tu exciderîs. *Et* illi *autem,* si
23 χρηστότητι. ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ· καὶ ἐκεῖνοι δέ, ἐὰν
non permanserint *incredulitati,* inserentur. potens enim
μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται· δυνατὸς γάρ
est Deus iterum inserere illos.
ἐστιν ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς.
Si enim tu ex *illo secundum naturam* excisus es oleastro, &
24 εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου, καὶ
contra naturam insertus es in bonam oliuam, quanto magis
παρὰ φύσιν ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον
ij qui secundum naturam inserentur *propriæ* oliuæ?
οὗτοι οἱ κατὰ φύσιν ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ;
Non enim volo vos ignorare, fratres, mysterium hoc,
25 οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, τὸ μυστήριον τοῦτο,
(vt non sitis *apud vosipsos arrogantes*) quia *obduratio* ex parte
ἵνα μὴ ἦτε παρ᾽ ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους
Israel *facta est, vsque quo* plenitudo Gentium intraret.
τῷ ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ·
Et sic omnis Israel *seruabitur,* sicut scriptum est,
26 καὶ οὕτω πᾶς ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς γέγραπται,
Veniet ex Sion *liberator,* & *auertet impietates* à Iacob.
ἥξει ἐκ σιὼν ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ ἰακώβ.
Et hoc illis à me *fædus,* cùm abstulero
27 καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ᾽ ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι
peccata eorum. Secundum quidem Euangelium, inimici
28 τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον, ἐχθροὶ
propter vos: secundû autem electionem, *dilecti* propter patres.
δι᾽ ὑμᾶς· κατὰ δὲ τὴν ἐκλογήν, ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας.
Impœnitibilia enim dona, & vocatio Dei.
29 ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα, καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ.
Sicut enim aliquando & vos non credidistis Deo, nunc autê mise-
30 ὥσπερ γὰρ ποτὲ καὶ ὑμεῖς ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, νῦν δὲ ἠ-
ricordiâ côsecuti estis illorum *incredulitate:* Ita & isti nunc nô cre-
31 λεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ· οὕτω καὶ οὗτοι νῦν ἠπεί-
diderunt *vestræ misericordia,* vt & ipsi misericordiam consequantur.
θησαν τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι.
Conclusit enim Deus *omnes* in incredulitatem, vt
32 συνέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν, ἵνα τοὺς
omnium misereatur. O *profundum* diuitiarum, & sapientiæ, & scien-
33 πάντας ἐλεήσῃ. ὦ βάθος πλούτου, καὶ σοφίας, καὶ γνώ-
tiæ Dei: quàm incomprehensibilia iudicia eius, & inperuestiga-
σεως θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνία-
biles viæ eius! Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis con-
34 στοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ἢ τίς σύμ-
siliarius eius fuit? Aut quis prior dedit illi, & retri-
35 βουλος αὐτοῦ ἐγένετο; ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀνταπ-
buetur ei? Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in
36 οδοθήσεται αὐτῷ; ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰς
ipso omnia; ipsi gloria in secula. Amen.
αὐτὸν τὰ πάντα· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

CAP. XII. ιβ´

Hortor itaque vos, fratres, per *miserationes*
1 Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ
Dei, *sistere* corpora vestra hostiam viuentem, sanctam,
θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν,
bene placentem Deo, *rationalem cultum* vestrum.
εὐάρεστον τῷ θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν.
Et *ne configuramini* seculo huic: sed refor-
2 καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ· ἀλλὰ μεταμορ-
mamini *renouitate* sensus vestri, *ad probandum vos* quæ
φοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί
voluntas Dei bona, & bene placens, & perfecta.
τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ τὸ ἀγαθόν, καὶ εὐάρεστον, καὶ τέλειον.

(Margin: nisi; Quòd si delibatio est; Quòd si; ex ramis; cum esses,; socius; ἐγκεντρίζω; Noli gloriari aduersus ramos. quòd si; Bene. propter incredulitatem; ἐκκλάζω; noli altum sapere,; naturalibus; φείδομαι; bonitatem,; eos qui ceciderunt,; bonitatē Dei,; in bonitate.; Sed; in incredulitate,; Nam naturali; suæ; Nolo; vobisipsis sapientes); cæcitas; in contigit, donec; saluus fieret,; qui eripiat,; auertat impietatem; testamentum,; charissimi; Sine pœnitentia sunt; ἀπειθέω; propter incredulitatem.; in vestram misericordiā,; omnia; altitudo; sunt; sunt; Obsecro; misericordiā; vt exhibeatis; rationabile obsequium; nolite conformari; in; vt probetis)

quae data est · omnibus qui sunt inter vos, · plus quam · sobrietatem, · diuisit · μερίζω · autem · singuli autem alter alterius · quae data est · ministrando: · qui docet, · Qui exhortatur · exhortando: · qui tribuit · qui praeest · qui miseretur · Charitatem fraternitatis inuicem diligentes: · inuicem · in · προσκαρτερέω · Necessitatibus · nolite maledicere · καταράομαι · Nolite esse · prouidentes bona, non tantum coram Deo, sed etiam · Si fieri potest, · est, · defendentes, charissimi, · Sed si · Noli vinci · sublimioribus · nisi · sunt · ordinata · qui resistit · qui autem resistunt, ipsi · acquirunt. · Si non boni operis, · mali. · sine causa · ei qui agit. · necessitate sub diti estote, · ὑποτάσσω · Ideo

Dico enim per gratiam datam mihi, omni
λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι, παντὶ τῷ 3
existenti in vobis, non supersapere praeter quod oportet sapere: sed sa-
ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρο-
pere ad sobrium esse, vnicuique sicut Deus partitus est mensuram fidei.
νεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἑκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως.
Sicut enim in vno corpore membra multa habemus, at
καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ 4
membra omnia non eundem habent actum: ita mul-
μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν· οὕτως οἱ πολ- 5
ti vnum corpus sumus in Christo, at singulum alia aliorum membra.
λοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθεῖς ἀλλήλων μέλη.
Habentes autem donationes secundum gratiam datam
ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν 6
nobis, differentes, siue prophetiam, secundum rationem
ἡμῖν, διάφορα, εἴτε προφητείαν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς
fidei: Siue ministerium, in ministerio: siue do-
πίστεως· εἴτε διακονίαν, ἐν τῇ διακονίᾳ· εἴτε ὁ διδά- 7
cens, in doctrina: Siue exhortans, in
σκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ· εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ 8
exhortatione: distribuens, in simplicitate: praefectus in
παρακλήσει· ὁ μεταδιδοὺς, ἐν ἁπλότητι· ὁ προϊστάμενος, ἐν
solicitudine: miserescens in hilaritate. Dilectio sine simulatione:
σπουδῇ· ὁ ἐλεῶν ἐν ἱλαρότητι· ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος· 9
odientes malum, adhaerentes bono.
ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρόν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ·
Fraterna charitate in sese mutuo amore propensi: honore alij
τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι· τῇ τιμῇ ἀλλή- 10
alios praeuenientes: Solicitudine non pigri, spi-
λους προηγούμενοι· τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύ- 11
ritu feruentes, Domino seruientes. Spe gau-
ματι ζέοντες, τῷ κυρίῳ δουλεύοντες· τῇ ἐλπίδι χαί- 12
dentes, tribulatione patientes, orationi instan-
ροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτε-
tes. Vsibus sanctorum communicantes,
ροῦντες· ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες, τὴν 13
hospitalitatem sectantes. Benedicite persequentibus
φιλοξενίαν διώκοντες. εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑ- 14
vos: benedicite, & ne imprecamini. Gaudere cum gau-
μᾶς· εὐλογεῖτε, καὶ μὴ καταρᾶσθε. χαίρειν μετὰ χαι- 15
dentibus, & flere cum flentibus. Idipsum in
ρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων. τὸ αὐτὸ εἰς 16
inuicem sentientes: non alta sapientes, sed
ἀλλήλους φρονοῦντες· μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς
humilibus consentientes. Ne este prudentes apud vosmetipsos.
ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς.
Nulli malum pro malo reddentes, procurantes bo-
μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες· προνοούμενοι κα- 17
na coram omnibus hominibus. Si possibile, quod ex
λὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων. εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ 18
vobis, cum omnibus hominibus pacem habentes: Non vosmetipsos
ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες· μὴ ἑαυτοὺς 19
vlciscentes, dilecti, sed date locum irae: scriptum
ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ· γέγρα-
est enim, Mihi vindicta, ego retribuam, dicit Dominus.
πται γάρ, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος.
Si ergo esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, po-
ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὰν διψᾷ, πό- 20
tum da illi. hoc enim faciens, carbones ignis congeres super
τιζε αὐτόν· τοῦτο γὰρ ποιῶν, ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν
caput eius. Ne vincitor a malo, sed vince
κεφαλὴν αὐτοῦ. μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα 21
in bono malum.
ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

CAP. XIII. ιγ'

Omnis anima potestatibus superhabentibus subdita sit: non enim
1 Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω· οὐ γάρ
est potestas si non a Deo: quae autem existentes potestates a Deo
ἐστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ θεοῦ· αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ
ordinata sunt. Itaque resistens potestati,
τεταγμέναι εἰσίν. ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, 2
ipsi Dei ordinationi resistit. at resistentes, sibipsis
τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς
damnationem accipient. Nam principes non sunt pauor
κρίμα λήψονται. οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν 3
bonorum operum, sed malorum. vis autem non timere
ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν
potestatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa.
ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς.
Dei enim minister est tibi in bonum. si autem malum
θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν 4
feceris, time: non enim frustra gladium portat: Dei enim mi-
ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ· θεοῦ γὰρ διά-
nister est, vindex in iram ipsi malum agenti.
κονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι.
Idcirco necessitas subijci, non solum propter iram, sed
διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλ- 5
etiam propter conscientiam. Propter hoc enim & tributa
λὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους 6

praestatis: · incumbentes, · nisi vt diligatis inuicem: · qui enim diligit proximum, · Nam, · adulterabis, · falsum testimonium dices, · est · instauratur, · est · surgere · etenim · autem · honeste · in impudicitiis, · in contentione · ἐνδύω · in · cogitationum. · Alius enim · qui autem est · manducet. · Is qui manducat · & qui manducat, · qui iudicat · suo · ἵστημι · Nam alius · suo · πληροφορέω · Qui sapit · qui manducat, · qui · manducat · quare · ante tribunal · flectetur

soluitis: ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum fortiter incum-
τελεῖτε· λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσιν, εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτε-
bentes. Reddite ergo omnibus debita: cui tri-
7 ροῦντες. ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς· τῷ τὸν φό-
butum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, ti-
ρον, τὸν φόρον· τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος· τῷ τὸν φόβον, τὸν φό-
morem: cui honorem, honorem. Nemini quicquam de-
8 βον· τῷ τὴν τιμήν, τὴν τιμήν. μηδενὶ μηδὲν ὀφεί-
beatis, si non diligere alij alios: nam diligens alterum,
λετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾷν ἀλλήλους· ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον,
legem impleuit. Hoc enim, Non moechaberis, Non occides,
9 νόμον πεπλήρωκε. τὸ γάρ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις,
Non furaberis, Non falsum testaberis, non concupisces, & si
οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ
quod aliud mandatum, in hoc verbo recapitulatur, in
τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν
hoc, Diliges proximum tuum sicut teipsum.
τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν.
Dilectio proximi malum non operatur. plenitudo ergo
10 ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται. πλήρωμα οὖν
legis dilectio. Et hoc, scientes tempus, quia hora
11 νόμου ἡ ἀγάπη. καὶ τοῦτο, εἰδότες τὸν καιρόν, ὅτι ὥρα
nos iam de somno excitari: nunc propior nostra sa-
ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι· νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σω-
lus, quam cum credidimus. Nox praecessit, at dies
12 τηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέ-
appropinquauit. abijciamus ergo opera tenebrarum, & in-
ρα ἤγγικεν. ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυ-
duamur arma lucis. Sicut in die, decenter
13 σώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός. ὡς ἐν ἡμέρᾳ, εὐσχημόνως
ambulemus, non comessationibus & ebrietatibus, non cubilibus & lasc-
περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελ-
iuiis, non lite & aemulatione. Sed induimini Do-
14 γείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ· ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν κύ-
minum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis
ριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε
in desideriis.
εἰς ἐπιθυμίας.

CAP. XIIII. ιδ'

Ipsum autem infirmum fide assumite, non in
1 Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει, προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς
disceptationibus disputationum. Hic quidem credit manducare omnia,
2 διακρίσεις διαλογισμῶν. ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα,
at infirmus olus edit. Manducans non manducantem
3 ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει. ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα
non spernat, & non manducans manducantem non iudicet:
μὴ ἐξουθενείτω, καὶ ὁ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω· ὁ
Deus enim illum assumpsit. Tu quis es iudicans alie-
4 θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο. σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλ-
num seruum? proprio Domino stat aut cadit. stabit
λότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει. σταθήσεται
autem: potens enim est Deus statuere illum.
δέ· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόν.
Hic quidem iudicat diem inter diem, hic autem iudicat omnem
5 ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν
diem: vnusquisque in proprio sensu abundet.
ἡμέραν· ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῒ πληροφορείσθω.
Sapiens diem, Domino sapit: & non sapiens
6 ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ φρονεῖ· καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν
diem, Domino non sapit. & manducans, Domino manducat, gratias
ἡμέραν, κυρίῳ οὐ φρονεῖ. καὶ ὁ ἐσθίων, κυρίῳ ἐσθίει· εὐχαρι-
agit enim Deo: & non manducans, Domino non manducat, & gratias
στεῖ γὰρ τῷ θεῷ· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχα-
agit Deo. Nemo enim nostrum sibipsi viuit, & nemo
7 ριστεῖ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς
sibipsi moritur. Siue enim viuimus, Domino viui-
8 ἑαυτῷ ἀποθνήσκει. ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶ-
mus: siue morimur, Domino morimur. siue
μεν· ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε
ergo viuimus, siue morimur, Domini sumus.
οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν.
In hoc enim Christus & mortuus est, & resurrexit, & reuixit,
9 εἰς τοῦτο γὰρ Χριστὸς καὶ ἀπέθανε, καὶ ἀνέστη, καὶ ἀνέζησεν,
vt & mortuorum & viuorum dominetur. Tu autem quid iudi-
10 ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. σὺ δὲ τί κρί-
cas fratrem tuum? & tu quid spernis fratrem tuum?
νεις τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου;
omnes enim adstabimus tribunali Christi.
πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ.
Scriptum est enim, Viuo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectet
11 γέγραπται γάρ, ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει
omne genu, caelestium, & terrestrium, & infernorum, &
πᾶν γόνυ, ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων, καὶ
omnis lingua confitebitur Deo.
πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ.
Itaque vnusquisque nostrum pro seipso rationem reddet Deo.
12 ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ.
Non amplius ergo inuicem iudicemus, sed hoc iudicate ma-
13 μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν, ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλ-

gis, hoc, non ponere offendiculum fratri, vel scandalum.
λον, τὸ, μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ, ἢ σκάνδαλον.
Scio & persuasus sum in Christo Iesu, quia nihil commune per
οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' 14
ipsum, si non existimanti aliquid commune esse, illi commune.
αὐτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν.
Si vero propter cibum frater tuus contristatur, non amplius secundū
εἰ δὲ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκ ἔτι κατὰ 15
charitatem ambulas. ne cibo tuo illum perde,
ἀγάπην περιπατεῖς· μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε,
pro quo Christus mortuus est. Non blasphemetur ergo vestrum
ὑπὲρ οὗ χριστὸς ἀπέθανε. μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν 16
bonum. Non enim est regnum Dei esca
τὸ ἀγαθόν· οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις 17
& potus, sed iustitia, & pax, & gaudium in Spi-
καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη, καὶ εἰρήνη, καὶ χαρὰ ἐν πνεύ-
ritu sancto. Nam in his seruiens Christo, bene pla-
ματι ἁγίῳ· ὁ γὰρ ἐν τούτοις δουλεύων τῷ χριστῷ, εὐά- 18
cens Deo, & probatus hominibus.
ρεστος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.
Nempe igitur quæ pacis sectemur, & quæ ædifica-
ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν, καὶ τὰ τῆς οἰκοδο- 19
tionis ad inuicem. Ne propter escam destruito
μῆς τῆς εἰς ἀλλήλους. μὴ ἕνεκεν βρώματος κατάλυε 20
opus Dei. omnia quidem munda, sed malum ho-
τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρὰ, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀν-
mini per offendiculum edenti. Honestum hoc non
θρώπῳ τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι. καλὸν τὸ μὴ 21
manducare carnem, neque bibere vinum, neque in quo frater tuus offen-
φαγεῖν κρέα, μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσ-
ditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. Tu fidem habes?
κόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ. σὺ πίστιν ἔχεις; 22
penes temetipsum habe coram Deo. beatus non iudicans
κατὰ σεαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων
semetipsum in eo quod probat. At ambigens, si māducauerit,
ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει. ὁ δὲ διακρινόμενος, ἐὰν φάγῃ, 23
damnatus est, quia non ex fide. omne autē quod non ex fide,
κατακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως· πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως,
peccatum est.
ἁμαρτία ἐστίν.

CAP. XV. ιε'

Debemus autem nos potentes, imbecillitates impo-
Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ, τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυ- 1
tentum portare, & non nobis ipsis placere. Vnusquisque enim
νάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν. ἕκαστος γὰρ 2
vestrûm proximo placeat in bonum ad ædificationem.
ὑμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν.
Etenim Christus non sibi ipsi placuit, sed, sicut scriptum
καὶ γὰρ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλὰ, καθὼς γέγρα- 3
est, Improperia improperantium tibi ceciderunt super me.
πται, οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε, ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ.
Quæcunque enim ante scripta sunt, ad nostram doctrinam ante scri-
ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προε- 4
pta sunt, vt per patientiam, & per consolationem scri-
γράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς, καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν γρα-
pturarum, spem habeamus. At Deus patientiæ
φῶν, τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς 5
& solatij, det vobis id ipsum sapere in se inuicem,
καὶ τῆς παρακλήσεως, δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις,
secundum Christum Iesum. Vt vnanimiter in vno ore
κατὰ χριστὸν ἰησοῦν· ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι 6
glorificetis Deum, & patrem Domini nostri Iesu Christi.
δοξάζητε τὸν θεὸν, καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.
Ideo suscipite alij alios, sicut & Christus
διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς 7
suscepit vos in honorem Dei. Dico autem Iesum
προσελάβετο ὑμᾶς εἰς δόξαν θεοῦ. λέγω δὲ ἰησοῦν 8
Christum ministrum fuisse circuncisionis propter veritatem Dei,
χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ,
ad confirmandum promissiones patrum.
εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων.
At gentes super misericordia glorificare Deum, sicut scri-
τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεὸν, καθὼς γέ- 9
ptum est, Propter hoc confitebor tibi in Gentibus Domine, &
γραπται, διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι κύριε, καὶ τῷ
nomini tuo psallam. Et iterum dicit, Lætamini Gentes
ὀνόματί σου ψαλῶ. καὶ πάλιν λέγει, εὐφράνθητε ἔθνη 10
cum plebe eius. Et iterum, Laudate Dominum omnes
μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν, αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα 11
Gentes, & magnificate eum omnes populi.
τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί.
Et rursus Esaias ait, Erit radix Iesse, & exur-
καὶ πάλιν ἡσαΐας λέγει, ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ ἰεσσαὶ, καὶ ὁ ἀνι- 12
gens regere Gentes, in eum Gentes sperabunt.
στάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν.
At Deus spei repleat vos omni gaudio &
ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ 13
pace in credere, ad abundandum vos in spe,
εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν, εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι,

in virtute Spiritus sancti. Persuasus sum autem, fratres
14 ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου. πέπεισμαι δὲ, ἀδελφοί
mei, & ipse ego de vobis, quoniam & ipsi pleni estis boni-
μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθω-
tate, repleti omni scientia, potentes &
15 σύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ ἀλ-
alios monere. Audacius autem scripsi vobis, fra-
λήλους νουθετεῖν. τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν, ἀ-
tres, ex parte, tāquam in memoriam reducens vos, per
δελφοί, ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς, διὰ τὴν
gratiam datam mihi à Deo: Ad esse me
16 χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ· εἰς τὸ εἶναί με
ministrum Iesu Christi in Gentibus, sanctificantem Euan-
λειτουργὸν ἰησοῦ χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγ-
gelium Dei, vt fiat oblatio Gentium ac-
γέλιον τοῦ θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσ-
cepta, sanctificata in Spiritu sancto. Habeo igitur gloria-
17 δεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἔχω οὖν καύ-
tionem in Christo Iesu quæ ad Deum. Non enim audebo
18 χησιν ἐν χριστῷ ἰησοῦ τὰ πρὸς θεόν. οὐ γὰρ τολμήσω
loqui aliquid eorū quæ non effecit Christus per me, in obedientiam
λαλεῖν τι ὧν οὐ κατειργάσατο χριστὸς δι' ἐμοῦ, εἰς ὑπακοὴν
Gentium, & verbo & opere. In virtute signorum & pro-
19 ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἐν δυνάμει σημείων καὶ τε-
digiorum, in virtute Spiritus Dei, ita vt me ab Hierusalem
ράτων, ἐν δυνάμει πνεύματος θεοῦ, ὥστε με ἀπὸ ἱερουσαλὴμ
& circum vsque ad Illyricum impleuisse Euangelium
καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον
Christi. Sic autem amanter contendentem euangelizare, non
20 τοῦ χριστοῦ. οὕτω δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ
vbi nominatus est Christus, vt non super alienum fundamentum ædi-
ὅπου ὠνομάσθη χριστὸς, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκο-
ficarem. Sed, sicut scriptum est, Quibus non annuntiatū est de
21 δομῶ. ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ
eo, videbunt: & qui non audierunt, intelligent.
αὐτοῦ, ὄψονται· καὶ οἳ οὐκ ἀκηκόασι, συνήσουσι.
Ideo & impediebar plurimùm venire ad vos.
22 διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.
Nunc verò nō vlterius locum habens in regionibus his, cupi-
23 νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπι-
ditatem autem habens veniendi ad vos à multis annis:
ποθίαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν·
Vt si proficiscar in Hispaniam, veniam ad
24 ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν σπανίαν, ἐλεύσομαι πρὸς ὑ-
vos: spero enim præteriens conspicere vos, & à
μᾶς· ἐλπίζω γὰρ διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς, καὶ ὑφ'
vobis præmitti illuc, si vobis primùm ex parte
ὑμῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους
impletus fuero. Nunc autem proficiscor in Hierusalem mini-
25 ἐμπλησθῶ. νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς ἱερουσαλὴμ διακο-
strans sanctis. Probauerunt enim Macedonia & Achaia
26 νῶν τοῖς ἁγίοις. εὐδόκησαν γὰρ μακεδονία καὶ ἀχαΐα
collationem aliquam facere in pauperes sanctorum qui sunt Hie-
κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν ἱε-
rusalem. Placuit eis enim, & debitores eorum sunt.
27 ρουσαλήμ. εὐδόκησαν γὰρ, καὶ ὀφειλέται αὐτῶν εἰσιν·
si enim spiritalibus eorum participarunt Gentes, debent
εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι
& in carnalibus ministrare eis. Hoc igitur
28 καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς. τοῦτο οὖν
perficiens, & assignans eis fructum hunc,
ἐπιτελέσας, καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον, ἀ-
proficiscar per vos in Hispaniam. Scio autem quoniam
29 πελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς τὴν σπανίαν. οἶδα δὲ ὅτι ἐρ-
veniens ad vos, in plenitudine benedictionis Euangelij
χόμενος πρὸς ὑμᾶς, ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγελίου
Christi veniam. Obsecro autem vos, fratres,
30 τοῦ χριστοῦ ἐλεύσομαι. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί,
per Dominum nostrum Iesum Christum, & per charitatem Spi-
διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύ-
ritus simul contendere mihi in orationibus pro me
ματος, συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ
ad Deum: Vt liberer ab infidelibus in
31 πρὸς τὸν θεόν, ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ
Iudæa, & vt ministerium meum in Hierusalem acceptum
ἰουδαίᾳ, καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἡ εἰς ἱερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος
fiat sanctis. Vt in gaudio veniam ad vos
32 γένηται τοῖς ἁγίοις· ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς
per voluntatem Dei, & simul recreer vobis.
διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν.
At Deus pacis cum omnibus vobis. amen.
33 ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

CAP. XVI. ις'

Commendo autem vobis Phœben sororem nostram, existentem mi-
1 συνίστημι δὲ ὑμῖν φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὖσαν δια-
nistram ecclesiæ quæ in Cenchris: Vt eam susci-
2 κονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν κεγχρεαῖς· ἵνα αὐτὴν προσ-
piatis in Domino dignè sanctis, & assistatis ei in quocūque
δέξησθε ἐν κυρίῳ ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν

vestri *usus fuerit negotio: etenim ipsa "adsistrix multis fa-
ὑμῶν χρήζῃ πράγματι· καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν ἐγε-
cta est, & ipsi mihi. Salutate *Priscillam & Aqui-
νήθη, καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε πρίσκιλλαν καὶ ἀκύ- 3
lam ‖simul operantes meos in Christo Iesu: (Qui pro
λαν τοὺς συνεργούς μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ· οἵτινες ὑπὲρ τῆς 4
anima mea *suam ipsorum ceruicem supposuerunt: quibus non ego solus
ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν· οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος
gratias ago, sed & cunctæ ecclesiæ Gentium.)
εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν.
Et domesticam eorum ecclesiam. salutate Epæne-
καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε ἐπαινε- 5
tum dilectum mihi, qui est ‖primitiæ Achaiæ in Christo.
τὸν τὸν ἀγαπητόν μου, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας εἰς χριστόν.
Salutate Mariam, quæ multùm laborauit in nobis.
ἀσπάσασθε μαριάμ, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς. 6
Salutate Andronicum & Iuniam cognatos meos, & con-
ἀσπάσασθε ἀνδρόνικον καὶ ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς μου, καὶ συν- 7
captiuos meos, qui sunt ‖insignes in Apostolis, qui
αἰχμαλώτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ
& ante me fuerunt in Christo. Salutate *Ampliam
καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε ἀμπλίαν 8
dilectum meum in Domino. Salutate Vrbanum ‖simul
τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε οὐρβανὸν τὸν συν- 9
operantem nostrum in Christo, & Stachyn dilectum meum.
εργὸν ἡμῶν ἐν χριστῷ, καὶ στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου.
Salutate Apellen probum in Christo. salutate
ἀσπάσασθε ἀπελλῆν τὸν δόκιμον ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε 10
eos qui ex Aristobuli. Salutate Herodionem cognatum
τοὺς ἐκ τῶν ἀριστοβούλου. ἀσπάσασθε ἡρωδίωνα τὸν συγγενῆ 11
meum. salutate eos qui *ex Narcissi, existentes in Domino.
μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ναρκίσσου, τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ.
Salutate Tryphænam & Tryphosam, ‖laborantes in Do-
ἀσπάσασθε τρύφαιναν καὶ τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυ- 12
mino. salutate Persidem *dilectam, quæ multùm labo-
ρίῳ. ἀσπάσασθε περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ ἐκοπία-
rauit in Domino. Salutate Rufum electum in Domino,
σεν ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ, 13
& matrem eius & meam. Salutate Asyncritum,
καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε ἀσύγκριτον, 14
Phlegontem, Herman, Patrobam, Hermen, & qui cum eis* fra-
φλέγοντα, ἑρμᾶν, πατρόβαν, ἑρμῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελ-
tres. Salutate Philologum & Iuliam, Nereum &
φούς. ἀσπάσασθε φιλόλογον καὶ ἰουλίαν, νηρέα καὶ τὴν 15
sororem eius, & *Olympan, & qui cum eis* omnes
ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας
sanctos. Salutate *alij alios in osculo sancto. salu-
ἁγίους. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπά- 16

*indiguerit
*quoque astitit
*Priscam
‖adiutores
*suas ceruices
*ὑποτίθημι
‖primitiuus Asiæ
*κοπιάζω
*nobiles
*Ampliatum dilectissimum mihi
‖adiutorem
*Iesu,
sunt
*sunt
*domo, qui sunt
‖quæ laborant
*charissimam,
*sunt
*Olympiadem,
*sunt
*inuicem

tant vos ‖ecclesiæ Christi. Rogo autem
17 ζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ χριστοῦ. παρακαλῶ δὲ
vos, fratres, ‖speculari ipsos dissensiones & offen-
ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάν-
dicula præter doctrinam quam vos didicistis, *facientes, &
δαλα παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιοῦντας, καὶ
declinate ab illis. Nam huiuscemodi* Domino nostro Ie-
18 ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν ἰη-
su Christo non seruiunt, sed suo ipsorum ventri: & per
σοῦ χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ· καὶ διὰ
"blandiloquentiam & benedicentiam seducunt corda
τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν
innocentium. Nam vestra *obedientia in ‖omnes deuenit. gaudeo
19 ἀκάκων. ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο. χαίρω
igitur hoc in vobis: *volo autem vos sapientes quidem esse in bono,
οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν· θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν,
*simplices autem in malo. At Deus pacis con-
20 ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συν-
terat Satanam sub pedibus vestris in celeritate. gratia
τρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει. ἡ χάρις τοῦ
Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Salutant vos Ti-
21 κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἀσπάζονται ὑμᾶς τι-
motheus "simul operans meus, & Lucius, & Iason, & Sosipater
μόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ λούκιος, καὶ ἰάσων, καὶ σωσίπατρος
cognati mei. Saluto vos ego Tertius, *scribens
22 οἱ συγγενεῖς μου. ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ τέρτιος, ὁ γράψας
epistolam, in Domino. Salutat vos Caius hospes
23 τὴν ἐπιστολήν, ἐν κυρίῳ. ἀσπάζεται ὑμᾶς γάϊος ὁ ξένος
meus, & *ecclesia vniuersa. salutat vos Erastus *procu-
μου, καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἔραστος ὁ οἰκονό-
rator ciuitatis, & Quartus frater. Gratia Domini
24 μος τῆς πόλεως, καὶ κούαρτος ὁ ἀδελφός. ἡ χάρις τοῦ κυρίου
nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. amen.
ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.
At potenti vos ‖stabilire iuxta euangelium meum,
25 τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου,
& prædicationem Iesu Christi, secundum reuelationem mysterij tem-
καὶ τὸ κήρυγμα ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρό-
poribus æternis taciti: (Manifestati autem nunc perque
26 νοις αἰωνίοις σεσιγημένου· φανερωθέντος δὲ νῦν διά τε
scripturas propheticas, secundum *adordinationem æterni Dei, ad obe-
γραφῶν προφητικῶν, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς ὑπα-
ditionem fidei) in cunctis Gentibus cogniti: Soli sapienti
27 κοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος· μόνῳ σοφῷ
Deo per Iesum Christum,* gloria in secula‖. amen.
θεῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

‖omnes
‖ut obseruetis eos qui
*faciunt,
*enim
"dulces sermones & benedictiones
ἐξαπατάω
"enim
‖omnem locum diuulgata est.
*Sed
*& autem
συντρίβω
velociter.
Salutat
"adiutor
*qui scripsi
*vniuersa ecclesia.
*arcarius
Ei autem qui potens est ‖confirmare
(Quod patefactum est
*σιγάω
prophetarum,
*præceptum
*honor &
‖seculorum.

Finis ad Romanos epistolæ, quæ scripta est à Corintho per Phœben

Τέλος τῆς πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολῆς, ἣ ἐγράφη ἀπὸ κορίνθου διὰ φοίβης

ministram eius quæ in Cenchreensibus ecclesia.

τῆς διακόνου τῆς ἐν κεγχρεαῖς ἐκκλησίας.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ

CORINTHIOS PRIOR EPISTOLA.
ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. κεφάλ. α´.

PAVLVS vocatus Apostolus
ΠΑΥΛΟΣ κλητὸς ἀπόστολος 1
Iesu Christi, per voluntatem Dei,
ἰησοῦ χριστοῦ, διὰ θελήματος θεοῦ,
& Sosthenes frater,
καὶ σωσθένης ὁ ἀδελφὸς,
Ecclesiæ Dei *existenti in Co-
τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κο- 2
rintho, sanctificatis in Christo Iesu,
ρίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ,
vocatis sanctis, cum omnibus ‖inuocantibus nomen
κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα
Domini nostri Iesu Christi, in omni loco ipsorumque &
τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ αὐτῶν τε καὶ
nostro: Gratia vobis & pax à Deo Patre
ἡμῶν· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς 3
nostro, & Domino Iesu Christo. Gratias ago Deo
ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ 4
meo semper pro vobis, in gratia Dei † data
μου πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ τῇ δοθεί-
vobis in Christo Iesu, Quia in omnibus *dita-
σῃ ὑμῖν ἐν χριστῷ ἰησοῦ· ὅτι ἐν παντὶ ᵃἐπλουτί- 5
ti estis in illo, in omni verbo, & ‖omni scientia,
σθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει,
(Sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis)
καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ χριστοῦ ᵇἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, 6
Ita vt † vos non defici in vllo gratuito dono, expectan-
ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδε- 7
tes reuelationem Domini nostri Iesu Christi:
χομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ·
Qui & confirmabit vos vsque in finem ‖inculpatos, in
ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους, ἐν 8
die † Domini nostri Iesu Christi.
τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.
Fidelis Deus, per quem vocati estis in *communionem filij
πιστὸς ὁ θεὸς, δι' οὗ ᵇἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ 9
eius Domini nostri Iesu Christi.
αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.
Obsecro autem vos, fratres, per nomen Do-
παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυ- 10
mini nostri Iesu Christi, vt idipsum dicatis omnes: & non
ρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ
sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in *eadem mēte,
ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα· ἦτε δὲ ᶜκατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῒ
& in eadem *sententia. Manifestatum est enim mihi de vobis,
καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ. ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, 11
fratres mei, ab iis qui ‖Chloes, quia cōtētiones † in vobis sunt:
ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσι·
Dico autem hoc, quòd vnusquisq; vestrûm dicit: Ego quidem sum Pau-
λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει, ἐγὼ μέν εἰμι παύ- 12
li, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, ego autem Christi.
λου, ἐγὼ δὲ ἀπολλὼ, ἐγὼ δὲ κηφᾶ, ἐγὼ δὲ χριστοῦ.
Diuisus est Christus? *Num Paulus crucifixus est pro vobis?
ᵉμεμέρισται ὁ χριστός; μὴ παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; 13
aut in ‖nomen Pauli baptizati estis? Gratias ago
ἢ εἰς τὸ ὄνομα παύλου ἐβαπτίσθητε; εὐχαριστῶ τῷ 14
Deo, quòd neminem vestrûm baptizaui, † si non Crispum & Caium:
θεῷ, ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ κρίσπον καὶ γάϊον·
Vt ne quis dicat quòd in *meum nomen baptizaui.
ἵνα μή τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα· 15
Baptizaui autem & Stephanæ domum. Cæterùm, nescio si
ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν στεφανᾶ οἶκον. λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ 16
quem alium baptizauerim. Non enim misit me Chri-
τινα ἄλλον ἐβάπτισα· οὐ γὰρ ᵈἀπέστειλέ με χρι- 17
stus baptizare, sed euangelizare: non in sapientia verbi,
στὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι· οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου,
vt non euacuetur crux Christi.
ἵνα μὴ ᵉκενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ χριστοῦ.
Verbum enim crucis, quidem pereuntibus stultitia
λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ, τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία 18
est: *at seruatis, nobis, virtus Dei est.
ἐστί· τοῖς δὲ σωζομένοις, ἡμῖν, δύναμις θεοῦ ἐστι.
Scriptum est enim, Perdam sapientiam sapientium, &
γέγραπται γάρ, ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν 19
prudentiam prudentium reprobabo.
σύνεσιν τῶν συνετῶν ᶠἀθετήσω.

*quæ est Corinthi, ‖qui inuocant †quæ est *diuites facti ᵃπλουτίζω ‖in ᵇβεβαιόω †nihil vobis desit in vlla gratia, expectantibus ‖sine crimine, †aduentus *societatem ᵇκαλέω *eodem sensu, ᶜκαταρτίζω *scientia. Significatum ‖sunt †inter vos *Nunquid ᵉμερίζω ‖nomine †nisi *nomine meo baptizati estis. ᵈἀποστέλλω ᵉκενόω *iis autem qui salui fiūt, id est ᶠἀθετέω

Vbi sapiens? vbi scriba? vbi inquisitor seculi
20 ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεύς; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος
huius? Nonne *infatuauit Deus sapientiam mundi huius?
τούτου; οὐχὶ ᵈἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου;
‖Postquam enim in sapientia Dei, non cognouit mundus per
21 ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ
sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam
τῆς σοφίας τὸν θεὸν, εὐδόκησεν ὁ θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ
prædicationis †seruare credentes.
κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας.
*Quandoquidē enim Iudæi ‖signum petunt, & Græci sapien-
22 ἐπειδὴ γὰρ ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι, καὶ ἕλληνες σο-
tiam quærunt: Nos autem prædicamus Christum cruci-
23 φίαν ζητοῦσιν· ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν χριστὸν ἐσταυρω-
fixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autē stultitiam:
μένον, ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἕλλησι δὲ μωρίαν·
Ipsis autem vocatis Iudæis atque Græcis, Chri-
24 αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι χρι-
stum Dei virtutem & Dei sapientiam.
στὸν θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν.
Quia quod stultum‖ Dei, sapientius hominibus est: &
25 ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ, καὶ
quod infirmum‖ Dei, fortius hominibus est.
τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ, ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί.
Videte enim vocationem vestram, fratres, quia non multi sa-
26 βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σο-
piētes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles:
φοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοὶ, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς·
Sed * stulta mundi elegit Deus, vt
27 ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ᵉἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα τοὺς
sapientes ‖pudefaciat: & infirma mundi ele-
σοφοὺς καταισχύνῃ. καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξε-
git Deus, vt ‖pudefaciat fortia.
λέξατο ὁ θεὸς, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά.
Et ignobilia mundi & contemptibilia ele-
28 καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ᶠἐξουθενημένα ἐξελέ-
git Deus, & *non existentia, vt existentia aboleret:
ξατο ὁ θεὸς, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα ᵍκαταργήσῃ·
Vt non glorietur omnis caro in conspectu *Dei.
29 ὅπως μὴ ʰκαυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.
Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu: qui factus est nobis
30 ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη ἡμῖν
sapientia à Deo,‖ iustitiaque & sanctificatio & redemptio:
σοφία ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις·
Vt, quemadmodum scriptum est: †Gloriatus, in Domino glo-
31 ἵνα, καθὼς γέγραπται, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυ-
rietur.
χάσθω.

*stultam fecit ᵈμωραίνω ‖Nam quia †saluos facere *Quoniam & ‖signa ‖est *quæ sunt ᵉἐκλέγω ‖confundat ᶠἐξουθενέω *ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt destrueret ᵍκαταργέω *eius. ʰκαυχάω ‖& †Qui gloriatus

CAP. II. β´.

Et ego *veniens ad vos, fratres, veni non in
1 Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον οὐ καθ'
sublimitate sermonis aut sapientiæ, annuntians vobis testimonium
ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον
‖Dei. Non enim iudicaui † scire aliquid *in vobis, si
2 τοῦ θεοῦ· οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ
non Iesum Christum, & hunc crucifixum.
μὴ ἰησοῦν χριστὸν, καὶ τοῦτον ᵃἐσταυρωμένον.
Et ego in infirmitate, & in timore, & in tremore multo
3 καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ, καὶ ἐν φόβῳ, καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ
*factus sum apud vos: Et sermo meus & præ-
4 ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς· καὶ ὁ λόγος μου, καὶ τὸ κή-
dicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed
ρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ'
in ostensione spiritus & virtutis: Vt fides
5 ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις
vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.
ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ.
Sapientiam autem loquimur ‖in perfectis, sapientiā verò non
6 σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ
seculi huius, neque principum seculi huius qui de-
αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν ᵇκα-
struuntur: Sed loquimur sapientiam Dei in
7 ταργουμένων· ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν θεοῦ ἐν
mysterio †occultatam, quam prædestinauit Deus ante
μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ

*cùm venissem ‖Christi. †me *inter vos, nisi ᵃσταυρόω *fui ‖inter perfectos: ᵇκαταργέω †quæ abscondita est:

ſecula in gloriam noſtram: Quam nemo principum
τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων 8
ſeculi huius cognouit. ſi enim cognouiſſent, nunquam Dominum
τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον
gloriæ crucifixiſſent. Sed, ſicut ſcriptum eſt,
τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, 9
*Quod ǀnec — *Quæ oculus non vidit, ǁ& auris non audiuit, ǁ& in cor
ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν
*iis qui diligũt — hominis non aſcendit, quæ præparauit Deus *diligentibus
ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν
ᵈἀποκαλύπτω — illum: Nobis autem Deus reuelauit per Spiritum
αὐτόν· ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς ᵈἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος 10
enim — ſuum. nam Spiritus omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei.
ᵉἐρευνάω — αὐτοῦ· τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ᵉἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ·
ſunt ǁniſi — Quis enim ſcit hominum quæ hominis, ǁſi non ſpiri-
τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦ- 11
*eſt — tus hominis qui *in ipſo? ita & quæ Dei* nemo
*ſunt *cognouit, niſi — μα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς
*nouit, ſi non ſpiritus Dei. Nos autem non
οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ 12
ǁhuius *eſt — ſpiritum ǁ mundi accepimus; ſed Spiritum qui*ex Deo:
πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ,
*quæ ſunt — vt ſciamus *ipſa à Deo donata nobis:
ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν·
Quæ & loquimur non in doctis humanæ ſapientiæ
ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας 13
*doctrina — verbis, ſed in *doctis Spiritus ſancti, ſpiritualibus
λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου, πνευματικοῖς
ǁcomparantes. — ſpiritualia ǁconſtruentes Animalis autem ho-
πνευματικὰ συγκρίνοντες. ψυχικὸς δὲ ἄνθρω- 14
ſunt — mo non percipit ea quæ Spiritus Dei. ſtultitia enim illi
πος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ
*intelligere: *examinantur. — eſt: & non poteſt *cognoſcere, quia ſpiritualiter *di-
ἐστί· καὶ οὐ δύναται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς *ἀνα-
ǁautem — iudicatur. At ſpiritualis ǁ diiudicat quidem omnia:
κρίνεται. ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, 15
*& — *ipſe verò à nemine diiudicatur. Quis enim cognouit
αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. τίς γὰρ ἔγνω 16
*inſtruat — ſenſum Domini, qui *inſtruet eum? Nos autem ſenſum Chri-
νοῦν κυρίου ὃς συμβιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς δὲ νοῦν χρι-
ſti habemus.
στοῦ ἔχομεν.

CAP. III. γ'.

Et ego, fratres, non potui vobis loqui quaſi
ᵃδύναμαι — Καὶ ἐγὼ, ἀδελφοὶ, οὐκ ᵃἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς 1
*paruulis — ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus: tanquã *infantibus in Chriſto:
πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν χριστῷ·
Lac vobis potum dedi, & non eſcam: nondum enim pote-
γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, καὶ οὐ βρῶμα· οὔπω γὰρ ἠδύ- 2
ǁquidem — ratis. ſed nec ǁadhuc nunc poteſtis. Adhuc enim car-
νασθε· ἀλλ' οὔτε ἔτι νῦν δύνασθε· ἔτι γὰρ σαρ- 3
*ſit inter vos — nales eſtis. Cùm enim *in vobis zelus & contẽtio, & diſſidia,
κικοί ἐστε· ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις καὶ διχοστασίαι,
nonne carnales eſtis, & ſecundum hominem ambulatis?
οὐχὶ σαρκικοί ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε;
Cùm enim dicat quis: Ego quidem ſum Pauli: alius
ὅταν γὰρ λέγῃ τις, ἐγὼ μέν εἰμι παύλου· ἕτερος 4
*homines — autem, ego Apollo: nonne *carnales eſtis?
δὲ, ἐγὼ ἀπολλώ, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε;
*Quid — *Quis igitur eſt Paulus? *quis verò Apollo? niſi mi-
*eius cui — τίς οὖν ἐστι παῦλος; τίς δὲ ἀπολλώς; ἀλλ' ἢ διά- 5
niſtri *per quos credidiſtis, & vnicuique ſicut Dominus dedit.
ᵇφυτεύω — κονοι δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν.
ǁqui plantat *qui rigat, — Ego plantaui, Apollo rigauit: ſed Deus
ἐγὼ ᵇἐφύτευσα, ἀπολλὼς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ θεὸς 6
ᶜαὐξάνω — incrementum dedit. Itaque neque ǁplantans eſt aliquid: neque *ri-
*qui dat — ᶜηὔξανεν. ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστί τι· οὔτε ὁ πο- 7
*Qui autem plantat & qui rigat — gans, ſed *ille incremẽtũ dans Deus. *Plantans autem &
τίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός. ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ 8
ᵈλαμβάνω — rigans vnum ſunt. (vnuſquiſque autem propriam mercedem accipiet
ǁſuum — ποτίζων ἕν εἰσιν· ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν ᵈλήψεται
*adiutores: — ſecundum ǁproprium laborem.) Dei enim ſumus *cooperatores:
κατὰ τὸν ἴδιον κόπον· θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί· 9
eſtis, — Dei agricultura, Dei ædificatio eſtis. Secundum gra-
θεοῦ γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε. κατὰ τὴν χά- 10
*quæ data eſt — tiam Dei *datam mihi, vt ſapiens architectus funda-
ριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι, ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέ-
mentum poſui: alius autem ſuperædificat. Vnuſquiſque autem vi-
ᵉτίθημι — λιον ᵉτέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ· ἕκαστος δὲ βλεπέ-
deat quomodo ſuperædificet. Fundamentum enim aliud
*id quod poſitum eſt: — τω πῶς ἐποικοδομεῖ. θεμέλιον γὰρ ἄλλον 11
nemo poteſt ponere, præter ǁiactum, quod eſt Ieſus
οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ἰησοῦς
Chriſtus. Si autẽ quis ſuperædificat ſuper fundamentum hoc,
ὁ χριστός. εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον, 12
aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam:
χρυσὸν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην.
*erit. *enim Domini — Vniuſcuiuſque opus manifeſtum *fiet. nam dies* de-
ἑκάστου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται· ἡ γὰρ ἡμέρα δη- 13

clarabit: quia in igne reuelabitur: & vniuſcuiuſque o-
λώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται· καὶ ἑκάστου τὸ ἔρ-
pus quale ſit, ignis probabit. Si cuius o-
14 γον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει. εἴ τινος τὸ ἔρ-
pus manſerit quod ſuperædificauit, mercedem accipiet.
γον μένει ὃ ᶠἐπῳκοδόμησε, μισθὸν λήψεται. — ᶠἐποικοδομέω
Si cuius opus *exuretur, damnum faciet: ipſe
15 εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς — *arſerit, detrimẽtũ patietur
autem ǁſeruabitur, ita verò quaſi per ignem. Neſcitis — ǁſaluus erit, ſic tamen
16 δὲ σωθήσεται, οὕτω δὲ ὡς διὰ πυρός. οὐκ οἴδατε
quia tẽplum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis?
ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν;
Si quis* templum Dei *corrumpit, diſperdet illum Deus. Nam — *autem *violauerit,
17 εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός· ὁ γὰρ
templum ǁ Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. — ǁenim
ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς.
Nemo ſeipſum ſeducat: ſi quis videtur ſapiens eſſe *in — *inter vos
18 μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω· εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν
vobis in ſeculo hoc, ſtultus fiat, vt *fiat ſapiens. — *ſit
ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός·
Nam ſapientia* mundi huius, ſtultitia apud Deum — *enim
19 ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία παρὰ τῷ θεῷ
eſt. Scriptum eſt enim, ǁComprehendens ſapientes in aſtu- — ǁCõprehẽdam
ἐστι. γέγραπται γὰρ, ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πα-
tia eorum. Et iterum: Dominus nouit
20 νουργίᾳ αὐτῶν. καὶ πάλιν, κύριος γινώσκει τοὺς
cogitationes ſapientium, quoniã ſunt vanæ.
διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι.
Itaque nemo glorietur in hominibus. Omnia enim
21 ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα γὰρ
veſtra ſunt: Siue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Cephas,
22 ὑμῶν ἐστιν, εἴτε παῦλος, εἴτε ἀπολλὼς, εἴτε κηφᾶς,
ſiue mundus, ſiue vita, ſiue mors, ſiue præſentia, ſiue
εἴτε κόσμος, εἴτε ζωὴ, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε
futura: omnia* veſtra ſunt: Vos autem Chriſti: — *enim
23 μέλλοντα· πάντα ὑμῶν ἐστιν· ὑμεῖς δὲ χριστοῦ,
Chriſtus autem Dei.
χριστὸς δὲ θεοῦ.

CAP. IIII. δ'.

Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chri-
1 Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας χρι-
ſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. *At reliquum, — *Hic iam
2 στοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. ὃ δὲ λοιπὸν,
quæritur ǁin diſpenſatoribus, vt fidelis quis inueniatur. — ǁinter diſpenſatores,
ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις ᵃεὑρεθῇ. — ᵃεὑρίσκω
Mihi autẽ *in minimum eſt vt à vobis diiudicer, aut ab — *pro minimo
3 ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ
humano die: ſed neque meipſum diiudico.
ἀνθρωπίνης ἡμέρας· ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω·
Nihil enim mihiipſi conſcius ſum: ſed non in hoc iu-
4 οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα· ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ ᵇδε- — ᵇδικαιόω
ſtificatus ſum. ǁat diiudicans me, Dominus eſt. — *qui autem iudicat
δικαίωμαι· ὁ δὲ ἀνακρίνων με, κύριός ἐστιν.
Itaque ǁne ante tempus quid *iudicate, quoadusque veniat Dominus: — ǁnolite *iudicare:
5 ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος,
qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit
ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς
conſilia cordium: & tunc laus erit vnicuique
βουλὰς τῶν καρδιῶν, καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ
à Deo. Hæc autem, fratres, transfiguraui
6 ἀπὸ τοῦ θεοῦ. ταῦτα δὲ, ἀδελφοὶ, ᶜμετεσχημάτισα — ᶜμετασχηματίζω
in meipſum & Apollo propter vos: vt in nobis diſcatis, ne — ǁquàm
εἰς ἐμαυτὸν καὶ ἀπολλὼ δι' ὑμᾶς· ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ
ſuprà ǁquod ſcriptũ eſt, ſapere: vt ne vnus *ſuper vnum inflemini — *pro alio infletur
ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν· ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς ᵈφυσιοῦσθε — ᵈφυσιόω
aduerſus alterum. Quis enim te diſcernit? Quid autẽ habes quod nõ
7 κατὰ τοῦ ἑτέρου. τίς γάρ σε διακρίνει; τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ
accepiſti? Si autẽ & accepiſti, quid gloriaris quaſi non ǁaccipiens? — ǁacceperis?
ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών;
Iam ſaturati eſtis, iam *ditati eſtis, ſine nobis — *diuites facti
8 ἤδη ᵉκεκορεσμένοι ἐστὲ, ἤδη ἐπλουτήσατε, χωρὶς ἡμῶν — ᵉκορέννυμι
*regnaſtis: & vtinam ſanè regnetis, vt & nos — *regnatis:
ἐβασιλεύσατε· καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς
vobiſ* ſimul regnemus. Puto enim quòd Deus — *cum
9 ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν. δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς
nos Apoſtolos nouiſſimos ǁedidit tanquam morti deſtinatos: — ǁoſtendit,
ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους·
quia ſpectaculum facti ſumus mundo, & angelis, & ho-
ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀν-
minibus. Nos ſtulti propter Chriſtum: vos autem pru-
10 θρώποις. ἡμεῖς μωροὶ διὰ χριστὸν, ὑμεῖς δὲ φρό-
dentes in Chriſto: nos infirmi, vos autem fortes: vos *glo- — ǁnobiles,
νιμοι ἐν χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔν-
rioſi, nos autem ǁignominioſi. Vſque in hanc horam & — ǁignobiles.
11 δοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι· ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ
eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis
πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνητεύομεν, καὶ κολαφι-
cædimur, & inſtabiles ſumus,
ζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν,

Et laboramus, operantes *propriis manibus. ‖ conuitiis
καὶ κοπιῶμεν, ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί· λοιδορού- 12
affecti, benedicimus: persecutionem †passi, sustinemus.
μενοι, εὐλογοῦμεν· διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα·
ⁿ blasphemati, obsecramus: tanquam purgamen-
βλασφημούμενοι, παρακαλοῦμεν· ὡς περικαθάρμα- 13
ta * mundi facti sumus, omnium peripsema vsque adhuc.
τα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι.
Non ‖ pudore afficiens vos scribo hæc: sed vt ⁹ natos
οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ᾽ ὡς τέκνα 14
meos charissimos moneo. *Si enim decem millia pęda-
μου ἀγαπητὰ νουθετῶ. ἐὰν γὰρ μυρίους παιδα- 15
gogorum habeatis in Christo: sed non multos patres.* In enim
γωγοὺς ἔχητε ἐν χριστῷ, ἀλλ᾽ οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ
Christo Iesu per Euangelium ego vos genui.
χριστῷ ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα.
Rogo ergo vos, imitatores mei estote.*
παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε. 16
‖ Propter hoc misi vobis Timotheum, qui est ⁹ natus meus * di-
διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν τιμόθεον, ὅς ἐστι τέκνον μου ἀ- 17
lectus & fidelis in Domino, qui vos commonefaciet vias
γαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς
meas quæ * in Christo ‖, sicut vbique in omni ecclesia
μου τὰς ἐν χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ
doceo. Tanquã non ⁹ venturo autem me ad vos,
διδάσκω. ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, 18
ⁿ inflati sunt quidam. Veniam autem citò ad
ἐφυσιώθησάν τινες. ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς 19
vos, si Dominus voluerit: & cognoscam non sermonem
ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον
* inflatorum, sed virtutem.
τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν.
Non enim in sermone ‖ regnum Dei, sed in virtute.
οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ᾽ ἐν δυνάμει. 20
Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate,
τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ, 21
† spirituque mansuetudinis?
πνεύματί τε πρᾳότητος;

*nostris
‖ maledicimur, &
† patimur, &
ⁿ blasphemamur, &
* huius
‖ vt confundam
⁹ filios
* Nam
* sicut & ego Christi.
‖ Ideo ad vos
⁹ filius
* charissimus
* sunt ‖ Iesu,
⁹ venturus sim
ⁿ sic
ᶠ φυσιόω
* eorum qui inflati sunt,
‖ est
† &

CAP. V. έ.

Omnino auditur †in vobis fornicatio: & talis fornicatio,
Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, 1
qualis nec ‖ in Gentibus nominatur: ita vt vxorem quendam
ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ
patris ⁹ habere. Et vos inflati estis: & non
πατρὸς ἔχειν· καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ 2
magis * luxistis, vt tollatur de medio vestrûm qui o-
μᾶλλον ᵃ ἐπενθήσατε, ἵνα ᵇ ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔρ-
pus hoc fecit. Ego quidé enim vt absens cor-
γον τοῦτο ποιήσας. ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὼν τῷ σώ- 3
pore, præsens autem spiritu, iam iudicaui vt præsens,
ματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν,
cum ‖ sic hoc operatum, In nomine
τὸν οὕτω τοῦτο κατεργασάμενον, ἐν τῷ ὀνόματι 4
Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis &
τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ᶜ συναχθέντων ὑμῶν καὶ
meo spiritu, cum virtute Domini nostri Ie-
τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰη-
su Christi, Tradere eiusmodi sata-
σοῦ χριστοῦ, παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατα- 5
næ in interitum carnis, vt spiritus ⁿ seruetur in
νᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ
die Domini * Iesu Christi. Non ‖ pulchra gloriatio
ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. οὐ καλὸν τὸ καύχημα 6
vestra. Nescitis quia modicum fermentũ totam massam † fermentat?
ὑμῶν. οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ;
Expurgate igitur vetus fermentum, vt sitis noua ⁿ mas-
ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύ- 7
sa, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum pro
ραμα, καθώς ἐστε ἄζυμοι. καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ
nobis immolatus est, Christus. Itaque epulemur, non in
ἡμῶν ᵈ ἐτύθη, χριστός. ὥστε ἑορτάζωμεν, μὴ ἐν 8
fermẽto veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, sed
ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ᾽
in azymis sinceritatis & veritatis. Scripsi
ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας. ἔγραψα 9
vobis in epistola, Ne * commisceri fornicariis.
ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ, μὴ ᵉ συναναμίγνυσθαι πόρνοις·
Et non ‖ omnino fornicariis mundi huius, aut
καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ τοῖς 10
auaris, aut rapacibus, aut † idololatris: alioquin debueratis
πλεονέκταις, ἢ ἅρπαξιν, ἢ εἰδωλολάτραις· ἐπεὶ ὀφείλετε
ⁿ ex mundo * exire. Nunc autem scripsi vobis
ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν· νυνὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν 11
non commisceri, si ⁹ quis frater * nominatus aut forni-
μὴ συναναμίγνυσθαι, ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρ-
cator, aut maledicus, aut auarus, aut ‖ idololatra, aut ebriosus,
νος, ἢ λοίδορος, ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ μέθυσος,
aut rapax, † eiusmodi nec ⁿ comedere.
ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν.

* inter vos
‖ inter Gentes:
⁹ aliquis habeat
* luctum habuistis,
ᵃ πενθέω
ᵇ ἐξαίρω
‖ qui sic operatus est,
ᶜ συνάγομαι
* saluus sit
* nostri
‖ est bona
† corrumpit?
ⁿ consperso,
ᵈ θύω
* commisceamini
ᵉ συναναμίγνυμι
‖ vtique
† idolis seruientibus:
ⁿ de hoc
* exisse.
⁹ is qui
* nominatur, est
‖ idolis seruiẽs,
† cum
ⁿ cibũ sumere.

Quid enim mihi * & eos qui foris iudicare? Nonne * eos intus vos indi-
12 τί γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρί-
catis? ‖ Eos autẽ † foris Deus iudicabit. Et auferte ma-
13 νετε; τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρινεῖ. καὶ ᶠ ἐξαρεῖτε τὸν πο-
lum ex vobis ipsis.
νηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

* de iis qui sunt
‖ Nam
† qui sunt
ᶠ ἐξαίρω

CAP. VI. ς́.

Audet aliquis vestrûm negotium habens ⁿ ad alterum, iu-
1 Τολμᾷ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον, κρί-
dicari apud * iniustos, & non apud sanctos?
νεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων;
‖ Nescitis quoniam sancti ⁹ mundum iudicabunt? Et si in vobis
2 οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινοῦσι; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν
indicabitur mundus, indigni estis ⁿ iudiciis minimis *?
κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων;
Nescitis quoniam angelos iudicabimus? ‖ nedum vitalia?
3 οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν; μήτι γε βιωτικά;
Vitalia quidem igitur iudicia si habueritis, ⁹ nihili fa-
4 βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενη-
ctos in ecclesia, illos ⁿ sedere facite.
μένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε.
Ad verecundiam * vobis dico. Sic non est ‖ in vobis sa-
5 πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω· οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν σο-
piens † neque vnus, qui possit diiudicare inter fratrem
φὸς οὐδὲ εἷς, ὃς δυνήσεται διακρῖναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ
suum? Sed frater cum fratre * iudicatur, & hoc
6 αὐτοῦ; ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο
apud infideles. Iam quidé igitur omnino delictum ⁹ vobis est,
7 ἐπὶ ἀπίστων· ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστιν,
quòd iudicia habetis ⁿ cum vobisipsis. Propter quid non magis iniuriã
ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ᾽ ἑαυτῶν. διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀδι-
accipitis? * Propter quid non magis ‖ damnum accipitis? Sed vos
8 κεῖσθε; διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; ἀλλὰ ὑμεῖς
iniuriam facitis & ⁹ damno afficitis, & hoc ⁿ fratres.
ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελφούς;
An nescitis quia * iniusti regnum Dei non posside-
9 ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ ᵃ κληρονομή-
bunt? ‖ Ne errate. Neque fornicarij, neque † idololatræ,
σουσι; μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι,
Neque adulteri, neque molles, neque masculorũ cõcubitores, neque
10 οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε
fures, neque auari, neque ebriosi, * non conuitiatores, non ra-
κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρ-
paces, regnum Dei non possidebunt.
παγες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.
Et hæc ‖ quidam eratis: sed abluti estis, sed sancti-
11 καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιά-
ficati estis, sed iustificati estis in nomine Domini † Iesu ⁿ, &
σθητε, ἀλλ᾽ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ, καὶ
in Spiritu Dei nostri. Omnia mihi licent;
12 ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν. πάντα μοι ἔξεστιν,
sed non omnia * conferunt. Omnia mihi licent, sed non ego
ἀλλ᾽ οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐγὼ
‖ redigar potestate sub quoquam. Escae ven-
13 ᵇ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος. τὰ βρώματα τῇ κοι-
tri, & venter escis. at Deus ‖ & hunc &
λίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν. ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ
has destruet. at corpus ‖ non fornicationi, sed Do-
ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυ-
mino, & Dominus corpori. At Deus † & Dominum
14 ρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι. ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον
suscitauit, & nos suscitabit per virtutem suam.
ἤγειρε, καὶ ἡμᾶς ᶜ ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.
Nescitis quoniam corpora vestra membra Christi sunt? Tollens
15 οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη χριστοῦ ἐστιν; ἄρας
ergo membra Christi, faciam meretricis mẽbra? * Ne fiat.
οὖν τὰ μέλη τοῦ χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο.
An nescitis quoniam ‖ agglutinatus meretrici, vnum corpus
16 ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ, ἓν σῶμά
† est? Erunt enim, inquit, duo in carnem vnam.
ἐστιν; ἔσονται γάρ, φησιν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.
ⁿ At agglutinatus Domino, vnus spiritus est.
17 ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστι.
Fugite fornicationem. Omne peccatum quodcunque fecerit
18 φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ
homo, extra corpus est: * at fornicans, in
ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ
proprium corpus peccat. An nescitis quoniam ‖ cor-
19 ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶ-
pus vestrum tẽplum † qui in vobis sancti Spiritus est, quem habetis
μα ὑμῶν, ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε
à Deo, & non estis vestri? Empti estis enim pretio ⁿ.
20 ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν; ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς.
Glorificate * iam Deum in corpore vestro, & in spiri-
δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύ-
tu vestro quæ sunt Dei.
ματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ θεοῦ.

ⁿ aduersus
* iniquos,
‖ An
⁹ de mundo
ⁿ qui de
* iudicetis?
‖ quantò magis secularia? Secularia
⁹ contemptibiles qui sunt
ⁿ constituite ad iudicandum.
* vestram
‖ inter vos
† quisquam,
* iudicio contendit:
⁹ in
ⁿ inter vos. Quare
* Quare
‖ fraudem patimini?
⁹ fraudatis:
ⁿ fratribus.
* iniqui
ᵃ κληρονομέω
‖ Nolite errare.
† idolis seruientes,
* neque maledici, neque
‖ quidé fuistis:
† nostri
ⁿ Christi,
* expediunt.
‖ nullius
ᵇ ἐξουσιάζω
‖ autem
† verò
ᶜ ἐξεγείρω
* Absit.
‖ qui adhæret
† efficitur?
ⁿ Qui autem adhæret
* qui autẽ fornicatur, in suũ
‖ mẽbra vestra
† sunt
ⁿ magno.
* & portate

CAP. VII. ζ'.

De autem quibus scripsistis mihi, *Pulchrum homini mulie-
Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναι- 1
rem non tangere. Propter autem ‖fornicationes vnusquisque
κὸς μὴ ἅπτεσθαι· διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος 2
suam vxorem habeat: & vnaquæque *proprium virum
τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα
habeat. Vxori vir *debitam beneuolentiam
ἐχέτω. τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν 3
reddat: similiter autem & vxor viro.
ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί.
Mulier *proprij corporis non habet potestatem, sed vir.
ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ· 4
Similiter autem & vir *proprij corporis non habet potestatem, sed
ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ'
mulier. *Ne fraudate alij alios, si non quid ex con-
ἡ γυνή. μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή τι ἂν ἐκ συμ- 5
sensu ad tempus, vt vaceris ieiunio & ora-
φώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα [a] σχολάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσ-
tioni: & iterum in idipsum *conueniatis, vt ne tentet
ευχῇ· καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα μὴ πειράζῃ
vos satanas propter incontinentiam vestram.
ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.
Hoc autem dico secundū indulgentiam, non secundum imperium.
τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν. 6
Volo enim omnes homines esse sicut & meipsum:
θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν· 7
sed vnusquisq; proprium donum habet ex Deo, *hic quidem sic, *ille
ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς
verò sic. Dico autem non nuptis & viduis, bo-
δὲ οὕτως. λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, κα- 8
num illis est, si [a] maneant sicut & ego.
λὸν αὐτοῖς ἐστὶν ἐὰν [b] μείνωσιν ὡς κἀγώ.
*Si verò non se continent, nubant: melius
εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, [c] γαμησάτωσαν· κρεῖσσον 9
enim est nubere, quàm vri. ‖At matrimonio iūctis
γάρ ἐστι γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι. τοῖς δὲ γεγαμηκόσι 10
præcipio, non ego, sed Dominus, Vxorem à vi-
παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀν-
ro non discedere: *Si verò & discesserit, *ma-
δρὸς μὴ [d] χωρισθῆναι· ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, με- 11
neat innupta, aut viro *reconcilietur. Et virum vxo-
νέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω· καὶ ἄνδρα γυ-
rem non *dimittere. At cæteris ego dico, non
ναῖκα μὴ [e] ἀφιέναι. τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ 12
Dominus, Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc
ὁ κύριος, εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὐτὴ
consentit habitare cum illo, non dimittat illam.
συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν.
Et mulier si qua habet virum infidelem, & ‖ipse consentit
καὶ γυνὴ ἥτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ 13
habitare cum illa, non dimittat *eum. Sāctificatus est enim
οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτόν. [f] ἡγίασται γὰρ 14
vir infidelis *in vxore, & sanctificata est mulier infidelis
ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικὶ, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος
*in viro: alioquin ‖nati vestri immundi *sunt: nunc
ἐν τῷ ἀνδρί· ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι· νῦν
autem sancti sunt. *Si verò infidelis discedit, disce-
δὲ ἅγιά ἐστιν. εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωρι- 15
dat. non *seruituti subiectus est frater aut soror in
ζέσθω. οὐ [g] δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς
huiusmodi. in autem pace vocauit nos Deus.
τοιούτοις· ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός.
‖Quid enim scis mulier, si virum *seruabis? aut quid scis
τί γὰρ οἶδας γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας 16
vir, si mulierem *seruabis? Si non vnicuique sicut
ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις; εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς 17
*partitus est Deus, vnūquēque sicut vocauit ‖Dominus, ita ambu-
ἐμέρισεν ὁ θεός, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ κύριος, οὕτω περιπα-
let: & sic in ecclesiis omnibus *constituo.
τείτω· καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι.
Circuncisus aliquis vocatus est? non adducat præputiū. In præ-
[h] περιτετμημένος τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκρο- 18
putio aliquis vocatus est? non circuncidatur.
βυστίᾳ τις ἐκλήθη; μὴ περιτεμνέσθω.
Circuncisio nihil est, & præputium nihil est:
ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν, 19
sed obseruatio mandatorum Dei. Vnusquisque in voca-
ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ. ἕκαστος ἐν τῇ κλή- 20
tione, qua vocatus est, in ea permaneat. Seruus voca-
σει, ᾗ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. δοῦλος ἐκλή- 21
tus es? non tibi sit curæ. sed si & potes liber fie-
θης; μή σοι μελέτω· ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέ-
ri, magis vtere. *Nam in Domino vocatus ‖
σθαι, μᾶλλον χρῆσαι. ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς 22
seruus, libertus Domini est: similiter *& liber
δοῦλος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν· ὁμοίως καὶ ὁ ἐλεύθερος
vocatus *seruus est Christi.
κληθεὶς, δοῦλός ἐστι χριστοῦ.

Margin: [b] Bonum est · ‖fornicationē · *suum · *debitum · *sui · *Nolite fraudare inuicem, nisi fortè · [a] σχολάζω · *reuertamini, · *alius · *sic per · [b] μένω · *Quod · [c] γαμέω · ‖Is autem qui sunt · *Quod · [d] χωρίζω · *manere innuptam; · *suo reconciliari. Et vir · *dimittat. Nā · [e] ἀφίημι · ‖hic · *virum. · [f] ἁγιάζω · *per mulierem fidelem, · *per virum fidelem. ‖filij · *essent: · *Quod · *enim · [g] δουλόω · ‖Vnde · *saluū facies? aut vnde · *saluā facies? nisi · *diuisit Dominus: · ‖Deus, · *doceo. · περιτέμνω · *Qui enim · ‖est · *qui · *est,

Pretio empti estis: *ne fiatis serui hominum.
23 τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων.
Vnusquisque in quo vocatus est, fratres, in hoc permaneat apud
24 ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοὶ, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ
Deum. De autem virginibus præceptum Domini non
25 θεῷ. περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ
habeo: *sententiam autem do, tanquā misericordiā cōsecutus à Domino fide-
ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς [1] ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πι-
lis *esse. Existimo ergo hoc *pulchrum esse
26 στὸς εἶναι. νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν
propter instantem necessitatem: quoniā *pulchrum homini sic
διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως
esse. Alligatus es vxori, *ne quære solutionem. solu-
27 εἶναι. [a] δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν· [b] λέλυ-
tus es ab vxore? *ne quære vxorem.
σαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα.
Si autem & acceperis vxorē, non peccasti. Et si nupserit vir-
28 ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς, οὐχ ἥμαρτες· καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρ-
go, non peccauit. tribulationem ‖verò carnis habebunt huiusmo-
θένος, οὐχ ἥμαρτε· θλίψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦ-
di. Ego autem vobis parco. Hoc *autem dico, fra-
29 τοι. ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι. τοῦτο δέ φημι, ἀδελ-
tres, tempus *contractum reliquum est, vt &
φοὶ, ὁ καιρὸς [b] συνεσταλμένος τὸ λοιπόν ἐστιν, ἵνα καὶ οἱ
‖habentes vxores, tanquā non habentes sint. Et *flen-
30 ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι· καὶ οἱ κλαίον-
tes, tanquā non flentes: & *gaudentes, tanquam non gaudentes:
τες, ὡς μὴ κλαίοντες· καὶ οἱ χαίροντες, ὡς μὴ χαίροντες·
& *ementes, tanquam non possidentes:
καὶ οἱ ἀγοράζοντες, ὡς μὴ κατέχοντες·
Et ‖vtentes mundo hoc, tanquam non *abuten-
31 καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώ-
tes. præterit enim figura mundi huius.
μενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.
Volo autem vos sine solicitudine esse. *Cælebs curat
32 θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ
quæ Domini ‖, quomodo *placebit Domino.
τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ.
*At vxorem ducens curat quæ mundi, quomodo placeat
33 ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ
vxori. ‖Diuisa sunt: Et mulier & vir-
34 γυναικί. [c] μεμέρισται· καὶ ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρ-
go innupta *curat quæ Domini ‖, vt sit sancta & cor-
θένος. ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ἡ ἁγία καὶ σώ-
pore & spiritu. *at nupta curat quæ mun-
ματι καὶ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσ-
di, quomodo placeat viro. *Hoc verò ad
35 μου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί. τοῦτο δὲ πρὸς τὸ
vestram ipsorum vtilitatem dico, non vt laqueum vobis inii-
ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβά-
ciam sed ad *decens & bene adhærens Domino
λω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ
indistractè. Si autem quis ‖indecens esse super vir-
36 ἀπερισπάστως. εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρ-
ginem suam existimat, *si sit superadulta, & ita *debet fie-
θένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνε-
ri: quod vult faciat: non peccat: *iungantur matrimonio.
σθαι, ὃ θέλει ποιείτω· οὐχ ἁμαρτάνει· γαμείτωσαν.
Qui verò stetit firmus in corde ‖, non habens necessitatem,
37 ὃς δὲ ἕστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ ἔχων ἀνάγκην,
potestatem autem *habet circa propriam voluntatem, & hoc iudi-
ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρι-
cauit in corde suo, seruare suam virginem, bene
κεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τοῦ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς
facit. *Itaque & matrimonio ‖iungens, pulchrè facit: *at non
38 ποιεῖ. ὥστε καὶ ὁ ἐκγαμίζων, καλῶς ποιεῖ· ὁ δὲ μὴ
matrimonio iungens melius facit. Mulier alligata est legi *in quātum
39 ἐκγαμίζων, κρεῖσσον ποιεῖ. Γυνὴ δέδεται νόμῳ ἐφ' ὅσον
tempus viuit vir eius: *si verò dormierit vir ‖, liberata
χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα
est cui vult *nubere, tantùm in Domino.
ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ.
Beatior autem *est si sic *maneat, secundum ‖meam
40 μακαριωτέρα δέ ἐστιν ἐὰν οὕτω μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν
sententiam. Puto autem *& ego Spiritum Dei *habere.
γνώμην. δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

CAP. VIII. η'.

De autem idolis *immolatis, scimus quia omnes scientiam
1 Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν
habemus. Scientia inflat, at charitas ‖ ædificat.
ἔχομεν· ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ.
Si autem quis *existimat scire aliquid, nondum quicquam cognouit quem-
2 εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε κα-
admodum oporteat *nosse. Si autem quis diligit Deum,
3 θὼς δεῖ γνῶναι. εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεὸν,
hic cognitus est ab eo. De ‖esca igitur
4 οὗτος [a] ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ. περὶ τῆς βρώσεως οὖν
idolothytorum, scimus quia nihil *idolum in mundo:
τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ,

Margin: *nolite fieri · *consilium · [1] ἐλεέομαι · *vt sim. · *bonum · [a] δέομαι · *noli quærere · [b] λύω · ‖tamen · *itaque · *breue est · [b] συστέλλω · ‖qui habent · *qui flent, · *qui gaudent, · *qui emunt, · ‖qui vtuntur · *vtantur. · *Qui sine vxore est, solicitus est · ‖sunt, · *placeat Deo. · *Qui autē cum vxore est, solicitus est quæ sunt · ‖& diuisus est. · [c] μερίζω · *cogitat · ‖sunt, · *Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt · *Porrò, · *id quod honestum est, & quod facultatē præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi. · ‖turpem se videri *quod · *oportet · *si nubat. Nam qui statuit · ‖suo firmus, · *habens suæ voluntatis, · *Igitur & qui ‖iungit virginē suam, bene · *& qui non iungit, · *quanto tempore · *quod · ‖eius, · κοιμάομαι · *nubat · *erit · *permanserit · ‖meū consiliū · *quòd · *habeam. · *iis quæ sacrificantur, · ‖verò · *se · *cum scire. · ‖escis autē quæ idolis immolantur, · [a] γινώσκω · *est

& quòd nullus * Deus alter, ‖ si non vnus.
καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἷς.
ᵍ Etenim etsi sunt ʰ dicti dij, siue in cælo siue
καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοὶ, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε 5
in terra, (‖ sicuti sunt dij multi, & domini multi,)
ἐπὶ τῆς γῆς, (ὥσπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοὶ, καὶ κύριοι πολλοί)
* Sed nobis vnus Deus, Pater, ex quo omnia, &
ἀλλ' ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ 6
nos in illum: & vnus Dominus Iesus Christus, per quem
ἡμεῖς εἰς αὐτόν· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς χριστὸς, δι' οὗ
omnia, & nos per ipsum.
τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ.
Sed non in omnibus ‖ illa scientia. Quidam autem conscientia
ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις. τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει 7
idoli vsque nunc, quasi ᵘ idolis immolatum manducant: & conscien-
τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνεί-
tia ipsorum infirma ᵉ existens, polluitur.
δησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα μολύνεται.
Esca autem nos non commendat Deo. Neque enim si mādu-
βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ· οὔτε γὰρ ἐὰν φά- 8
cauerimus, abundabimus: neque si non manducauerimus, deficiemur.
γωμεν, περισσεύομεν· οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ᵇ ὑστερούμεθα.
Videte autem ne fortè * auctoritas vestra hæc offen-
βλέπετε δὲ μή πως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσ- 9
diculum fiat infirmis.
κομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν.
Si enim quis viderit ‖ te habentem scientiam, in idolio
ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σε τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ 10
recumbentem, nonne conscientia eius ᵍ infirmi existentis, æ-
κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰ-
dificabitur ad idolothyta manducandum?
κοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν;
Et peribit infirmus frater in tua scientia,
καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, 11
propter quem Christus mortuus est? Sic autem peccan-
δι' ὃν χριστὸς ἀπέθανεν; οὕτω δὲ ἁμαρτάνον- 12
tes in fratres, & percutientes eorum conscientiam
τες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν
infirmam, in Christum peccatis.
ἀσθενοῦσαν, εἰς χριστὸν ἁμαρτάνετε.
Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non
διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ 13
manducabo carnem in æternum, vt ne fratrem meum
μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου
scandalizem.
σκανδαλίσω.

CAP. IX. θ'.

Non sum Apostolus? non sum liber? nonne Iesum
Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐχὶ Ἰησοῦν 1
Christum Dominum nostrum vidi? Non ʰ opus meum vos estis
χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ᵃ ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε
in Domino? ‖ Si aliis non sum Apostolus, ᵍ at certè vobis
ἐν κυρίῳ; εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν 2
sum. nam signaculum mei apostolatus vos estis in Domino.
εἰμι· ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ.
Mea defensio * me inquirentibus, hæc est:
ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν, αὕτη ἐστί· 3
‖ Num non habemus potestatem manducandi & bibendi?
μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν; 4
‖ Num non habemus potestatem sororem ᵍ mulierem circundu-
μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιά- 5
cendi, sicut & cæteri Apostoli, & fratres Domini,
γειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου,
& Cephas? Aut solus ego & Barnabas, non habemus
καὶ κηφᾶς; ἢ μόνος ἐγὼ καὶ βαρνάβας οὐκ ἔχομεν 6
potestatem hoc non operandi? Quis militat ᵉ propriis
ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι; τίς στρατεύεται ἰδίοις 7
stipendiis vnquam? Quis plantat vineam, & de fructu
ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ
eius non edit? Aut quis pascit gregem, & de la-
αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλα-
cte gregis non manducat? ᵍ Num secūdum hominem
κτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; μὴ κατὰ ἄνθρωπον 8
hæc dico? An nonne & Lex hæc dicit?
ταῦτα λέγω; ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει;
In enim lege Moysis scriptum est: Non alligabis os boui
ἐν γὰρ τῷ νόμῳ μωσέως γέγραπται, οὐ φιμώσεις βοῦν 9
trituranti. * Num boum cura est Deo?
ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ;
An propter nos ‖ omnino dicit? ᵍ Propter nos enim scripta sunt, quoniam
ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη, ὅτι 10
in spe debet ᵘ arans arare: & ᵉ triturans
ἐπ' ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾶν· καὶ ὁ ἀλοῶν τῆς
fidei ipsius participare, in spe.
ἐλπίδος αὐτοῦ μετέχειν, ἐπ' ἐλπίδι.
Si nos vobis spiritualia seminauimus, magnum ‖ si
εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ 11
nos vestra carnalia metamus?
ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ ᵇ θερίσομεν;

* est | ‖ nisi | ᵍ Nam | ʰ qui dicantur | ‖ siquidem | * tamen | ‖ est | ᵘ idolothytum | ᵉ cùm sit | ᵇ ὑστερέω | * licentia | ‖ eū qui habet | ᵍ cùm sit infirma, | ʰ ne | ᵃ ὁράω | ‖ Et | ᵍ sed tamen | * apud eos qui me interrogāt, | ‖ Nunquid | ᵍ mulierculam | ᵉ suis | ᵍ Nunquid | * Nunquid de bobus | ‖ vtique | ᵍ Nam | ᵘ qui arat, | ᵉ qui triturat, in spe fructus percipiendi. | ‖ est | ᵇ θερίζω

Si alij potestatis vestræ participes sunt, * non potius nos?
12 εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς;
Sed non vsi sumus potestate hac: sed omnia su-
ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέ-
stinemus, vt ne ‖ remorationem aliquam demus Euangelio Chri-
γομεν, ἵνα μὴ ἐγκοπήν τινα δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χρι-
sti. Nescitis quoniam ᵍ sacra operati, de sacrario
13 στοῦ. οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι, ἐκ τοῦ ἱεροῦ
edunt? altari * assidentes; alta-
ἐσθίουσιν; οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες, τῷ θυσια-
ri comparticipant? Ita & Dominus or-
14 στηρίῳ συμμερίζονται; οὕτω καὶ ὁ κύριος διέ-
dinauit ‖ Euangelium annuntiantibus, de Euan-
ταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ εὐαγγε-
lio viuere. Ego autem nullo vsus sum horum: non
15 λίου ζῆν. ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ᶜ ἐχρησάμην τούτων. οὐκ
scripsi autem hæc, vt ita fiant in me: bonum ᵍ enim mihi
ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτω γένηται ἐν ἐμοί· καλὸν γάρ μοι
magis mori, quàm * gloriationem meam vt quis euacuet.
μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τὶς κενώσῃ.
‖ Si enim euangelizauero, non est mihi gloriatio. necessi-
16 ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα· ἀνάγ-
tas enim mihi incumbit: væ ᵍ autem mihi est, si non euange-
κη γάρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ δέ μοι ἐστὶν, ἐὰν μὴ εὐαγγε-
lizauero. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo:
17 λίζωμαι. εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω·
si autem inuitus, dispensationem creditam * suscepi.
εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι.
Quæ ergo mihi est merces ‖? Vt ᵍ euangelizans in-
18 τίς οὖν μοι ἐστὶν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀ-
sumptuosum ponam Euangelium Christi, ᵉ ad non abu-
δάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ μὴ κατα-
tendum potestate mea in Euangelio.
χρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.
Liber ‖ enim existens ex omnibus, omnium meipsum ser-
19 ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδού-
uum feci, vt plures lucrifacerem. Et factus sum
20 λωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω. καὶ ἐγενόμην
Iudæis tanquam Iudæus, vt Iudæos lucrarer:
τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω·
Iis ᵍ sub legem, quasi sub lege ʰ, vt eos * sub lege ‖ lucri-
21 τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερ-
faciam. Exlegibus vt exlex, (non existens exlex Deo, sed
δήσω· τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος (μὴ ὢν ἄνομος θεῷ, ἀλλ'
inlex Christo, vt lucrifaciam exleges.
ἔννομος χριστῷ,) ἵνα κερδήσω ἀνόμους.
Factus sum infirmis vt infirmus, vt infirmos
22 ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενὴς, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς
ʰ lucrifaciam. Omnibus factus sum omnia, vt * omnino aliquos
κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς
seruem. Hoc autem facio propter Euangelium, vt parti-
23 σώσω. τοῦτο δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοι-
ceps eius efficiar. Nescitis quòd ‖ in stadio
24 νωνὸς αὐτοῦ γένωμαι. οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ
currentes, omnes quidem currunt, ᵍ vnus verò accipit bra-
τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βρα-
bium? Sic currite vt comprehendatis.
βεῖον; οὕτω τρέχετε ἵνα ᵈ καταλάβητε.
Omnis autem * certans, omnia continens est: il-
25 πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται· ἐκεῖ-
li quidem igitur vt corruptibilem coronam accipiant: nos autem
νοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν· ἡμεῖς δὲ
incorruptam. Ego igitur sic curro, quasi non in incer-
26 ἄφθαρτον. ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδή-
tum: sic pugno, quasi non aerem verberans:
λως· οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων·
Sed ‖ obtundo meum corpus, & in seruitutem redigo: ne fortè
27 ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μή πως
ᵍ aliis prædicans, ipse reprobus efficiar.
ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

CAP. X. ι'.

Nolo * autem vos ignorare, fratres, quoniam pa-
1 Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ᵃ ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, ὅτι οἱ πατέ-
tres nostri omnes sub nubem fuerunt: & omnes per
ρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ πάντες διὰ
mare transierunt: Et omnes in Moy-
2 τῆς θαλάσσης διῆλθον· καὶ πάντες εἰς τὸν μωυ-
sen baptizati sunt in nube & in mari:
σῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ·
Et omnes eandem escam spiritalem manducauerunt:
3 καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον·
Et omnes eundem potum spiritalem biberunt (bibe-
4 καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον· ἔπι-
bant * enim de spiritali ‖ sequente petra: at
νον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ
petra ᵍ erat Christus.
πέτρα ἦν ὁ χριστός.

* quare | ‖ quod offendiculum | ᵍ qui in sacrario operantur, quæ sunt | ʰ & qui | * deseruiūt, cū | ‖ iis qui | ᶜ χράομαι | ᵍ est | * gloriam | ‖ Nam et si | ᵍ enim | * mihi est. | ‖ mea? | ᵍ Euangelium prædicans, sine sumptu, | ᵉ vt nō abutar | ‖ Nam cùm essem | ᵍ qui sunt | ʰ essem (cùm ipse non essem sub lege) | * qui erant | ‖ lucrifacerem: iis qui sine lege erant, tanquam sine lege essem (cùm sine lege Dei non essem: sed in lege essem Christi) vt lucrifacerē eos qui sine lege erant. | ʰ lucrifacerem. | * omnes facerē saluos. Omnia | ‖ ij qui currunt | ᵍ sed | ᵈ καταλαμβάνω | * qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. & | ‖ castigo | ᵍ cùm aliis prædicauerim, | * enim | ᵃ ἀγνοέω | * autem | ‖ consequente eos | ᵍ autem

Sed non in pluribus eorum *probauit Deus: Pro-
ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός· κατε- 5
strati sunt enim in deserto. Hæc autem typi nostri
στρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν 6
facta sunt, ad non esse nos concupiscentes malorum, sicut
ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς
& illi concupierunt. Neque idololatræ efficiamini,
κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν. μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, 7
sicut quidam eorum, quemadmodũ scriptum est, Sedit populus ad edendum & bibendum: & surrexerunt ludere. Neque fornicemur,
καθώς τινες αὐτῶν, ὥσπερ γέγραπται, ἐκάθισεν ὁ λαὸς τοῦ φα-
γεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν. μηδὲ πορνεύωμεν, 8
sicut quidam eorum fornicati sunt: & ceciderunt in vna die
καθώς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ
viginti tria millia. Neque tentemus Chri-
εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες. μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν χρι- 9
stum, sicut & quidam eorum tentauerunt, & à serpentibus
στόν, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων
perierunt. Neque murmurate, sicut & quidam eorum
ἀπώλοντο. μηδὲ γογγύζετε, καθὼς καί τινες αὐτῶν 10
murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.
ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.
Hæc autem omnia typi contingebant illis: scripta sunt autẽ
ταῦτα δὲ πάντα τύποι συνέβαινον ἐκείνοις· ἐγράφη δὲ 11
ad admonitionem nostram: in quos, fines seculorum deue-
πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατηντη-
nerunt. Itaque existimans stare, videat ne cadat.
σεν. ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ. 12
Tentatio vos non apprehẽdit, si non humana. fidelis
πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν εἰ μὴ ἀνθρώπινος· πιστὸς 13
autem Deus, qui non patietur vos tentari, supra quod potestis:
δὲ ὁ θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε·
sed faciet cum tentatione etiam prouentum, ad posse vos sufferre.
ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν, τοῦ δύνα-
σθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν. Quapropter, fratres mei dilecti,
διό, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, 14
fugite ab idololatria. Vt prudentibus lo-
φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας. ὡς φρονίμοις λέ- 15
quor: iudicate vos quod dico. Calix benedictionis
γω· κρίνατε ὑμεῖς ὅ φημι. τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας 16
cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est?
ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ ἐστι;
Panem quem frangimus, nonne communio corporis Christi est?
τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ
ἐστιν; Quoniã vnus panis, vnum corpus multi sumus: nam
ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν. οἱ γὰρ 17
omnes de vno pane participamus.
πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν.
Videte Israel secundũ carnem: nonne edentes vi-
βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα· οὐχὶ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυ- 18
ctimas, participes altaris sunt? Quid ergo dico? quòd
σίας, κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσί; τί οὖν φημι; ὅτι 19
idolum quid est? aut quòd idolothytum quid est? Sed quòd
εἴδωλον, τί ἐστιν; ἢ ὅτι εἰδωλόθυτον, τί ἐστιν; ἀλλ' ὅτι 20
quæ immolant Gentes, dæmoniis immolant, & non Deo. Nolo
ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ θεῷ. οὐ θέλω
autem vos communicatores dæmoniorum fieri.
δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι.
Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmo-
οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμο- 21
niorũ: non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum.
νίων· οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαι-
μονίων. An irritamus Dominum? Num fortiores
ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι 22
illo sumus? Omnia mihi licent, sed non omnia con-
αὐτοῦ ἐσμεν; πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμ- 23
ferunt. Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant.
φέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ.
Nemo suum quærat, sed quod alterius quisque.
μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος. 24
Omne in macello venditum, manducate: nihil interro-
πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρί- 25
gantes propter conscientiam. Nam Domini terra, &
νοντες διὰ τὴν συνείδησιν· τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ 26
plenitudo eius. Si verò quis vocat vos infidelium
πλήρωμα αὐτῆς. εἰ δέ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων, 27
& vultis ire, omne appositum vobis mãducate,
καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε,
nihil interrogantes propter conscientiam. Si autem quis vobis
μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν· ἐὰν δέ τις ὑμῖν 28
dixerit: Hoc idolis immolatum est: ne edite propter illum indi-
εἴπῃ, τοῦτο εἰδωλόθυτόν ἐστι, μὴ ἐσθίετε δι' ἐκεῖνον τὸν μηνύ-
cantem, & conscientiam. nam Domini terra, & ple-
σαντα, καὶ τὴν συνείδησιν· τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλή-
nitudo eius. Conscientiam autem dico non tuam,
ρωμα αὐτῆς. συνείδησιν δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, 29
sed alterius. Vt quid enim libertas mea iudicatur ab
ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου. ἱνατί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ
aliena conscientia? Si verò ego gratia participo, quid
ἄλλης συνειδήσεως; εἰ δὲ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί 30

Margin: beneplacitũ est Deo: nam · καταστρώννυμι καὶ καταστρωννύω · in figura · vt non simus · ἐπιθυμέω · ex ipsis: · manducare & bibere: · ex ipsis · πορνεύω · πειράζω · murmurauerítis, · in figura · correptionem · καταντάω · qui se existimat · nisi · est, · id · πειράζω · vt possitis sustinere Propter quod charissimi mihi, · idolorum cultura. · ipsi · & panis · participatio · Domini · quidem · qui edunt hostias, · idolis immolatũ sit aliquid, · idolum sit aliquid? · socios · æmulamur · Nunquid · expediunt. · quod est · quod venit · πωλέω · est · quod apponitur · nolite manducare · qui indicauit, & propter · cum

blasphemor pro eo quod ego gratias ago? Siue ergo mãducatis,
31 βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ; εἴτε οὖν ἐσθίετε,
siue bibitis, siue quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.
εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε.
Sine offensione estote & Iudæis & Gentibus, & Ec-
32 ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκ-
clesiæ Dei: Sicut & ego omnia omnibus placeo:
33 κλησίᾳ τοῦ θεοῦ· καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω,
non quærens meum ipsius commodum, sed quod multorum, vt
μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα
seruentur.
σωθῶσι.

Margin: aliud · per · quod mihi vtile est, · multis: vt salui fiant.

CAP. XI. ια.

Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.
1 Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ χριστοῦ.
Laudo autem vos, fratres, quòd omnia mea meministis: &
2 ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ
sicut tradidi vobis, traditiones retinetis.
καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε.
Volo autem vos scire, quòd omnis viri caput,
3 θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλή, ὁ
Christus est: caput autem mulieris, vir: caput verò Christi, Deus.
χριστός ἐστι· κεφαλὴ δὲ γυναικός, ὁ ἀνήρ· κεφαλὴ δὲ χρι-
4 στοῦ, ὁ θεός. Omnis vir orans aut prophetans
πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων
circum caput habens, deturpat suum caput.
κατὰ κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὴν ἑαυτοῦ κεφαλήν.
Omnis autẽ mulier orans aut prophetans non ve-
5 πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατα-
lato capite, deturpat caput suum, vnũ enim
καλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς· ἓν γάρ
est ac idem rasæ. Si enim non velatur
6 ἐστι καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ. εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται
mulier, & tondeatur. Si verò turpe mulieri tonderi aut radi, veletur.
γυνή, καὶ κειράσθω. εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυ-
7 ρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω. Vir quidẽ enim non debet
ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει
velare caput, imago & gloria Dei existens: mulier autẽ, gloria viri est.
κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλήν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρ-
8 χων· γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν. Non enim est vir
οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ
ex muliere, sed mulier ex viro. Etenim non creatus est
9 ἐκ γυναικός, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός· καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη
vir propter mulierem, sed mulier propter virum.
ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα.
Propter hoc debet mulier potestatem habere supra caput,
10 διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς,
propter angelos. Veruntamen neque vir sine muliere,
11 διὰ τοὺς ἀγγέλους. πλὴν οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικός,
neque mulier sine viro in Domino. Sicut enim mulier de
12 οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ· ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ
viro, ita & vir per mulierem: at omnia
τοῦ ἀνδρός, οὕτω καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικός, τὰ δὲ πάντα
ex Deo. In vobis ipsis iudicate: decorum est mulierem
13 ἐκ τοῦ θεοῦ. ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε· πρέπον ἐστὶ γυναῖκα
non velatam Deum orare? Aut nec ipsa
14 ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι; ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἡ
natura docet vos, quòd vir quidem si comatus sit, ignominia illi est:
φύσις διδάσκει ὑμᾶς ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστι·
Mulier verò si comata sit, gloria illi est: quoniam coma pro ve-
15 γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστιν· ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ πε-
lamine data est ei. Si autẽ quis videtur contentiosus
16 ριβολαίου δέδοται αὐτῇ. εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος
esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque ecclesiæ Dei.
εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλη-
17 σίαι τοῦ θεοῦ. Hoc autem denuntians non laudo, quòd
τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι
non in melius, sed in deterius conuenitis.
οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον, ἀλλ' εἰς τὸ ἧττον συνέρχεσθε.
Primum quidem enim conuenientibus vobis in ecclesia, audio
18 πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀκούω
scissuras in vobis esse: & partem aliquam credo.
σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος τι πιστεύω.
Oportet enim & in vobis hæreses esse: vt probati, manifesti
19 δεῖ γὰρ καὶ ἐν ὑμῖν αἱρέσεις εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ
fiant in vobis. Conuenientibus ergo vobis in
20 γένωνται ἐν ὑμῖν. συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ
vnum, non est dominicam cœnam manducare. Vnusquisque enim
21 αὐτό, οὐκ ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν· ἕκαστος γὰρ τὸ
propriam cœnam præsumit in edendo. Et hic quidem esurit:
ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν, καὶ ὃς μὲν πεινᾷ,
hic autẽ ebrius est. Non enim domos non habetis ad manducandũ &
22 ὃς δὲ μεθύει. μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ
bibẽdum? aut ecclesiam Dei contemnitis, & pudefacitis
πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καται-
non habentes? Quid vobis dicam? Laudabo vos in
σχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί ὑμῖν εἴπω; ἐπαινέσω ὑμᾶς ἐν
hoc? non laudo. Ego enim accepi à Domino
23 τούτῳ; οὐκ ἐπαινῶ. ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου,

Margin: per · mei memores estis: · μέμνημαι καὶ μέμνω · præcepta mea tenetis. · velato capite, · acsi decaluetur. Nam · ξυρέω καὶ ξυράω · est · decaluari, velet caput suum · suum: quoniam · est: · Ideo · Nam · autem · Vos ipsi · decet · comã nutriat, · capilli · dati sunt · præcipio: · laudans · ecclesiam, · inter vos · ex parte · Nam · & qui sunt · iam · suam · ad manducandum. · alius · Nunquid · cõfunditis eos qui non habẽt? · καταφρονέω · Laudo · ἐπαινέω

quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus in nocte qua tra-
ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ πα-
debatur, accepit panem: Et gratias agens fregit, &
ρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ 24
dixit: Accipite, *manducate: hoc meum est corpus quod pro vobis
εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν
‖frangitur: hoc facite in meam commemorationem.
ʳκλώμενον. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.
Similiter & calicem ˀpost cœnasse, dicens: Hic
ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, τοῦτο 25
calix nouum testamentum est in meo sanguine. hoc
τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι. τοῦτο
facite, quotiescunque bibetis, in meam commemorationem.
ποιεῖτε ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.
Quotiescunq; enim manducabitis panem hunc, & ‖poculum hoc
ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο 26
bibetis, mortem Domini ˀannuntiatis, vsque quo
πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν
veniat. Itaque quicũq; manducauerit panem hunc, vel biberit cali-
ἔλθῃ. ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνῃ τὸ ποτή- 27
cem Domini indignè, reus erit corporis & san-
ριον τοῦ κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵ-
guinis Domini. Probet autem homo seipsum,
ματος τοῦ κυρίου. δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, 28
& sic de pane* edat, & de calice bibat.
καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω·
*Nam edens & bibens indignè, iudicium sibiipsi manducat &
ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ 29
bibit, non diiudicans corpus Domini. ‖Propter hoc in
πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου. διὰ τοῦτο ἐν 30
vobis multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.
ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί.
ˀSi enim nosmetipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur.
εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. 31
*Iudicati autem, à Domino *erudimur: vt non
κρινόμενοι δὲ, ὑπὸ τοῦ κυρίου ᵍπαιδευόμεθα, ἵνα μὴ 32
cum ‖ mundo condamnemur. Itaque, fratres mei,
σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. ὥστε, ἀδελφοί μου, 33
ˀconuenientes ad manducandum, *alij alios expectate.
συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε.
Si vero quis esurit, *in domo manducet: vt non in iudicium conue-
εἰ δέ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρίμα συνέρ- 34
niatis. *At reliqua vt venero, disponam.
χησθε. τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι.

Margin: ᵉὐχαριστέω · *& · ‖tradetur: · ʳκλάω · ˀpostquam cœnauit, · ‖calicem · ˀannũtiabitis, donec · *illo · *Qui enim manducat & bibit · ‖Ideo inter vos · ˀQuòd · *Dum iudicamur · *corripimur: · ᵍπαιδεύω · ‖hoc · ˀcùm conuenitis · *inuicem · *domi · *Cętera autem, cùm

CAP. XII. ιβʹ.

De autem spiritualibus, fratres, nolo vos ignorare.
Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοὶ, οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν. 1
Scitis quoniam cùm Gẽtes *eratis, ad simulachra muta,
οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα, 2
prout ducebamini, ‖abducti. Ideo notum facio vobis, quòd
ὡς ἂν ἤγεσθε, ἀπαγόμενοι. διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι 3
nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesum. Et
οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦν· καὶ
nemo potest dicere, ˀDominum Iesum, si non in Spiritu sancto.
οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν, κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.
*Discrimina verò gratiarum sunt: at idem ‖ Spiritus.
διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· 4
Et ˀdiscrimina ministrationum sunt, & idem ‖ Dominus.
καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσι, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος· 5
Et diuisiones operationum sunt, at idem *est Deus,
καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτός ἐστι θεὸς ὁ 6
*efficiens omnia in omnibus. Vnicuique autem datur
ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. ἑκάστῳ δὲ δίδοται 7
manifestatio Spiritus ad vtilitatem.
ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον.
‖Huic quidẽ enim per Spiritum datur sermo sapientiæ: alij autem
ᾧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ 8
sermo scientiæ, secundum eundem Spiritum: Alteri autem fides in
λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα· ἑτέρῳ δὲ πίστις, ἐν 9
eodem Spiritu: alij autem ˀdona sanitatum, in
τῷ αὐτῷ πνεύματι· ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων, ἐν τῷ
*eodem Spiritu: Alij verò operationes virtutum,
αὐτῷ πνεύματι· ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, 10
alij autem prophetia, alij autem discretiones spirituum, *alte-
ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέ-
ri verò genera linguarum, alij autem interpretatio ‖linguarum.
ρῳ δὲ γένη γλωσσῶν· ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν·
Omnia autem hæc operatur vnus atque idem Spiritus, diui-
πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ᵃδιαι- 11
dens priuatim singulis prout vult. Sicut enim
ροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται. καθάπερ γὰρ 12
corpus vnũ est, & membra habet multa, omnia autem membra
τὸ σῶμα ἕν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλὰ, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ
corporis *vnius multa existentia, vnũ ‖ est corpus, ita & Christus:
σώματος τοῦ ἑνὸς πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστι σῶμα· οὕτω καὶ ὁ Χριστός·
Etenim in vno Spiritu nos omnes in vnũ corpus bapti-
καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτί- 13
zati sumus, siue Iudæi, siue ‖Græci, siue serui, siue libe-
σθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι, εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύ-

Margin: *essetis, · ‖euntes. · ˀDominus Iesus, nisi · *Diuisiones ‖autem · ˀdiuisiones · *verò · *qui operatur · ‖Alij · ˀgratia · *vno · *alij · ‖sermonum. · ᵃδιαιρέω · *cùm sint ‖tamen sunt · ‖Gentiles,

ri: & omnes in *vnum Spiritum potati sumus.
θεροι· καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν.
‖Etenim corpus non est vnũ membrum, sed multa.
14 καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά.
Si dixerit pes, Quoniã non sum manus, non sum de cor-
15 ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰμὶ χεὶρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώ-
pore: num ˀob hoc non est de corpore?
ματος· οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;
Et si dixerit auris, Quoniã non sum oculus, non sum
16 καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμὸς, οὐκ εἰμὶ
de corpore: num *ob hoc non est de corpore?
ἐκ τοῦ σώματος· οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;
Si totum corpus oculus, vbi auditus? si totum auditus,
17 εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμὸς, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοὴ,
vbi odoratus? Nunc autem Deus posuit membra, vnum-
18 ποῦ ἡ ὄσφρησις; νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ᵇἔθετο τὰ μέλη, ἓν
quodque eorum in corpore, sicut voluit.
ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ᶜἠθέλησεν.
*Si verò essent omnia vnum membrum, vbi corpus?
19 εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα;
Nunc autem multa quidem membra, vnũ autem corpus.
20 νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα.
Non potest autem oculus dicere manui, *Vsum tui non
21 οὐ δύναται δὲ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ, χρείαν σου οὐκ
habeo: aut iterum caput pedibus: ‖Vsum vestri non habeo:
ἔχω· ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶ, χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω·
Sed multò magis ˀputata membra corporis
22 ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος
infirmiora esse, necessariora sunt: Et quæ putamus
23 ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι· καὶ ἃ δοκοῦμεν
ignobiliora * esse corporis, his honorem abundantiorem ‖circum-
ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περι-
ponimus: & ˀinhonesta nostra honestatem abundantio-
τίθεμεν· καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέ-
rem habent. At honesta* nostra ‖non vsum habent: sed
24 ραν ἔχει. τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν, οὐ χρείαν ἔχει· ἀλλ᾽
Deus contemperauit corpus, ˀcarenti abundantiorem
ὁ θεὸς ᵈσυνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστεροῦντι περισσοτέραν
*dans honorem: Vt non sit schisma in corpore, sed
25 δοὺς τιμὴν, ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ
idipsum pro inuicem solicita sint membra.
αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη·
Et *siue patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra.
26 καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη·
siue gloriatur vnum mẽbrum, congaudent omnia membra.
εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη.
Vos autem estis corpus Christi, & membra ‖ex parte.
27 ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους.
Et quosdã quidẽ posuit Deus in ecclesia primùm Aposto-
28 καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστό-
los, secundò Prophetas, tertiò doctores, deinde vir-
λους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυ-
tutes, exinde ˀdona curationum, opitulationes, gubernationes,
νάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις,
genera linguarum, *Num omnes Apostoli? *num omnes
29 γένη γλωσσῶν· μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες
prophetæ? *num omnes doctores? *num omnes virtutes?
προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις;
*Num omnes ‖dona habent curationum? *num omnes
30 μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες
linguis loquuntur? *num omnes interpretantur?
γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι;
Aemulamini autem charismata meliora. Et adhuc ˀsecundũ
31 ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα· καὶ ἔτι καθ᾽
excellentiam viam vobis demonstro.
ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι.

CAP. XIII. ιγʹ.

Si linguis hominum loquar & ange-
1 Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέ-
lorum, charitatem autẽ non habeam, factus sum * æs sonans, aut cymba-
λων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβα-
lum tinniens. Et si habuero prophetiam, & nouerim
2 λον ἀλαλάζον· καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ
mysteria omnia & omnem scientiam, & si habuero om-
τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶ-
nem fidem, ita vt montes *transferre, charitatem autẽ non habuero,
σαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη ᵃμεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω,
nihil sum. Et si *insumã alẽdo pauperes omnes facultates
3 οὐθέν εἰμι. καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά
meas, & si ‖tradam corpus meum ˀvt ardeam, chari-
μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγά-
tatẽ autẽ non *habeam, nihil *iuuor. Charitas ‖longanimis
4 πην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. ἡ ἀγάπη μακροθυ-
est, benigna est: charitas non æmulatur, charitas non agit perperam,
μεῖ, ᵇχρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται,
non inflatur, Non ‖indecorè agit, non quærit ˀ sua,
5 οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς,
non irritatur, non cogitat malum,
οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακὸν,

Margin: *vno Spiritu · ‖Nam & · ˀideo · *ideo · ᵇτίθημι · ᶜἐθέλω, ἢ ἐθελέω · *Quòd · *Opera tua nõ indigeo: · ‖Non estis mihi necessarij. · ˀquæ videntur · *membra · ‖circundamus: · ˀquæ sunt · *autem · ‖nullius egent: · ˀei qui deerat, · ᵈσυγκεράννυμι · *tribuendo · *si quid · ‖de membro. · ˀgratias · *Nunquid · *Nunquid · ‖gratiam · ˀexcellentiorẽ · *velut · *transferam, · ᵃμεθίστημι · *distribuero in cibos pauperũ · ‖tradidero · ˀita · *habuero, · *mihi prodest. · ‖patiens · ᵇχρηστεύω · ‖est ambitiosa, · ˀquæ sunt

iniquitate: Non gaudet super iniustitia, congaudet autem veritati:
οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· 6
Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia
πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα 7
sustinet. Charitas nunquam excidit: siue vero prophe-
ὑπομένει. ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. εἴτε δὲ προφη- 8
tiæ abolebuntur, siue linguæ cessabunt, siue scien-
τεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνῶ-
tia abolebitur. Ex parte enim cognoscimus, &
σις καταργηθήσεται. ἐκ μέρους δὲ γινώσκομεν, καὶ 9
ex parte prophetamus. Cùm autem venerit perfectum,
ἐκ μέρους προφητεύομεν· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, 10
tunc quod ex parte abolebitur. Cùm essem infans,
τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. ὅτε ἤμην νήπιος, 11
vt infans loquebar, vt infans sapiebam, vt infans cogita-
ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζό-
bam. Quãdo autẽ factus sum vir, abolens quæ infantis.
μην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου.
Videmus enim nunc per speculum in ænigmate: tunc autem
βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι᾽ ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ 12
facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte; tunc
πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε
autem cognoscam sicut & cognitus sum.
δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην.
Nunc autẽ manent fides, spes charitas, tria hæc:
νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· 13
maior autem horum charitas.
μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

CAP. XIIII. ιδ.

Sectamini charitatem, æmulamini verò spiritalia: magis
Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον 1
autem vt prophetetis. Nam loquens lingua, non homini-
δὲ ἵνα προφητεύητε. ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ, οὐκ ἀνθρώ- 2
bus loquitur, sed Deo: nemo enim audit: spiritu autem
ποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ Θεῷ· οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ
loquitur mysteria. At prophetans, hominibus lo-
λαλεῖ μυστήρια· ὁ δὲ προφητεύων, ἀνθρώποις λα- 3
quitur ædificationem, & exhortationem, & consolationem.
λεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν.
Loquens lingua, seipsum ædificat: at prophetans,
ὁ λαλῶν γλώσσῃ, ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ· ὁ δὲ προφητεύων, 4
ecclesiam ædificat. Volo autem omnes vos loqui
ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ. θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν 5
linguis, magis autem vt prophetetis. Maior enim pro-
γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μείζων γὰρ ὁ προ-
phetans, quàm loquens linguis: præter si non interpretetur, vt
φητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα
ecclesia ædificationem accipiat. Nunc autem, fratres,
ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ. νυνὶ δέ, ἀδελφοί, 6
si venero ad vos linguis loquens, quid vobis prodero,
ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω,
si non vobis loquar aut in reuelatione, aut in scientia, aut in
ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν
prophetia, aut in doctrina? Tamen inanima vocem
προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ; ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν 7
dantia, siue tibia, siue cithara, si distinctionem sonituum
διδόντα, εἴτε αὐλός, εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις
non dederint, quomodo scietur tibia cantatum, aut cithar-
μὴ δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον, ἢ τὸ κιθα-
rizatum? Etenim si incertam vocem tuba det, quis
ριζόμενον; καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς 8
apparabitur ad bellum? Ita & vos per
παρασκευάσεται εἰς πόλεμον; οὕτω καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς 9
linguam si non bene significantẽ sermonẽ dederitis, quomodo cognoscetur
γλώσσης ἐὰν μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ
dictum? eritis enim in aera loquentes.
λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες.
Tot, si contigerit, genera vocum sunt in mundo: & nihil
τοσαῦτα, εἰ τύχοι, γένη φωνῶν ἐστιν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν 10
eorum mutum. Si ergo nesciero virtutem
αὐτῶν ἄφωνον. ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς 11
vocis, ero loquenti barbarus: & loquens in me
φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν, ἐν ἐμοὶ
barbarus. Sic & vos, quoniam æmulatores estis spiri-
βάρβαρος· οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευ- 12
tuum: ad ædificationem ecclesiæ quærite vt
μάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε, ἵνα
abundetis. Quapropter loquens lingua, oret
περισσεύητε. διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ, προσευχέσθω 13
vt interpretetur. Si enim orem lingua,
ἵνα διερμηνεύῃ. ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ 14
spiritus meus orat: at mens mea infructuosa est.
πνεῦμά μου προσεύχεται· ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι.
Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo
τί οὖν ἐστι; προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι 15
autem & mente: psallam spiritu, psallam verò & mente.
δὲ καὶ τῷ νοΐ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ·
Cæterùm si benedixeris spiritu, implens locum
ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον 16
idiotæ, quomodo dicet, Amen, super tua gratiarum actione? quãdoquidẽ
τοῦ ἰδιώτου, πῶς ἐρεῖ τὸ Ἀμήν, ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ
quid dicis nescit. Tu quidẽ enim bene gratias agis: sed
17 τί λέγεις οὐκ οἶδε. σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς· ἀλλ᾽
alter non ædificatur. Gratias ago Deo meo,
18 ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται. εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου,
omnibus vobis magis linguis loquens. Sed in ec-
19 πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν. ἀλλ᾽ ἐν ἐκ-
clesia volo quinque verba per intelligentiã meam loqui, vt &
κλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ
alios instruam, quàm decẽ millia sermones in lingua.
ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ.
Fratres, ne pueri efficiamini sensibus: sed ma-
20 ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κα-
litia puerascite: at sensibus perfecti estote.
κίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε.
In Lege scriptum est, Quoniã in aliis linguis, & in la-
21 ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλε-
biis aliis loquar populo huic: & nec sic exau-
σιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ᾽ οὕτως εἰσακού-
dient me, dicit Dominus. Itaque linguæ in signum
22 σονταί μου, λέγει Κύριος. ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν
sunt, non fidelibus, sed infidelibus: at prophetia
εἰσιν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις· ἡ δὲ προφητεία
non infidelibus, sed fidelibus. Si ergo conueniat
23 οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. ἐὰν οὖν συνέλθῃ
ecclesia vniuersa in idipsum, & omnes linguis loquantur,
ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν,
intrent autem idiotæ aut infideles, non dicent quòd insanitis?
εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε;
Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel
24 ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ
idiota, conuincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus:
ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων,
Et sic occulta cordis eius manifesta fiunt:
25 καὶ οὕτω τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται,
& ita cadens in faciem adorabit Deum, pro-
καὶ οὕτω πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσει τῷ Θεῷ, ἀπαγ-
nuntians quòd Deus verè in vobis sit. Quid ergo est
26 γέλλων ὅτι ὁ Θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστι. τί οὖν ἐστιν,
fratres? Cùm conuenitis, vnusquisque vestrûm psalmum habet, do-
ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, δι-
ctrinam habet, linguam habet, apocalypsin habet, interpretationẽ
δαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἑρμηνείαν
habet: omnia ad ædificationem fiant. Siue lingua
27 ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω. εἴτε γλώσσῃ
quis loquitur, secũdum duos aut plurimum tres, & per partes, & vnus
τις λαλεῖ, κατὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς
interpretetur. Si autem nõ fuerit interpres, taceat
28 διερμηνευέτω. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτής, σιγάτω
in ecclesia: sibiipsi autem loquatur & Deo.
ἐν ἐκκλησίᾳ· ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ Θεῷ.
Prophetæ duo aut tres loquantur, & alij di-
29 προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι δια-
iudicent. Si verò alij reuelatum fuerit sedenti,
30 κρινέτωσαν· ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ,
prior taceat. Potestis enim per vnum omnes
31 ὁ πρῶτος σιγάτω. δύνασθε γὰρ καθ᾽ ἕνα πάντες
singuli prophetare: vt omnes discant, & omnes
ἕκαστοι προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες
consolatione afficiantur. Et spiritus prophetarum, pro-
32 παρακαλῶνται. καὶ πνεύματα προφητῶν προ-
phetis subijciuntur. Non enim est dissensionis
33 φήταις ὑποτάσσεται. οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας
Deus, sed pacis: vt in omnibus ecclesiis
ὁ Θεός, ἀλλὰ εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν
sanctorum. Mulieres vestræ in ecclesiis ta-
34 ἁγίων. αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγά-
ceant. non enim permittitur eis loqui, sed subdi-
τωσαν· οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ᾽ ὑποτάσ-
tas esse sicut & Lex dicit. Si autẽ quid discere
35 σεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. εἰ δέ τι μαθεῖν
volunt, in domo proprios viros interrogent. Tur-
θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν· αἰ-
pe enim est in ecclesia mulieribus loqui.
σχρὸν γάρ ἐστιν ἐν ἐκκλησίᾳ γυναιξὶν λαλεῖν.
An à vobis verbum Dei exiit? aut in vos solos
36 ἢ ἀφ᾽ ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους
peruenit? Si quis videtur propheta esse, aut spiritua-
37 κατήντησεν; εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευμα-
lis, cognoscat quæ scribo vobis, quia Domini sunt mandata.
τικός, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι Κυρίου εἰσὶν ἐντολαί.
Si autem quis ignorat, ignotus esto.
38 εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοείτω.
Itaque, fratres mei, æmulamini prophetare: & loqui
39 ὥστε, ἀδελφοί μου, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν
linguis ne prohibete.
γλώσσαις μὴ κωλύετε.
Omnia decenter & secundum ordinem fiant.
40 πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

Marginal notes (left): iniquitate: | euacuabũtur, παύομαι | destruetur. | enim καταργέω | quod est. | est | euacuabitur. | paruulus | φρονέω | euacuaui | erant paruuli. | ἐπιγινώσκω | est | Qui enim loquitur | Nam qui prophetat, | ad | Qui loquitur | qui autẽ prophetat, | prophetare. Nam | est qui prophetat, quàm qui loquitur | nisi forte | λαμβάνω | nisi | quæ sine anima sunt, | nisi | id quod canitur, aut quod citharizatur? | γινώσκω | parabit se | nisi manifestũ | scietur id quod dicitur? | Tam multa, vt puta, linguarum | hoc | τυγχάνω | sine voce est. | ei cui loquor | qui loquitur, mihi | Et ideo qui loquitur | Nam si | autem | sine fructu | qui supplet

Marginal notes (right): tuam benedictionẽ? quoniã quid dicas, | Nam | quòd omniũ vestrûm linguis loquor. | sensu meo | millia verborũ | κατηχέω | nolite | paruuli estote | autem | vnum, | nonne | εἰσέρχομαι | Prophetia autem, | προσκυνέω | vt multum | autem | diiudicent: & cæteri | λαλέω | ἀποκαλύπτομαι | per singulos | exhortentur. | subiecti sunt. | sicut & | doceo. | ἐπιτρέπω | μανθάνω | domi suos | processit? | καταντάω | ignorabitur. | nolite prohibere. | κωλύω | autẽ honestè | in vobis.

CAP. XV. ιε.

Notum facio autē vobis, fratres, Euangelium quod *euange-
Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγε- 1
lizaui vobis, quod & accepistis, in quo & statis.
λισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ *παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε·
Per quod & ‖seruamini, quo sermone euangelizarim vobis,
δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, 2
si tenetis, nisi si non frustrà credidistis.
εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε.
Tradidi enim vobis in primis quod & accepi:
παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις ὃ καὶ *παρέλαβον, 3
quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris, secundum scriptu-
ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς γρα-
ras. Et quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die,
φάς. καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, 4
secundum scripturas. Et quia visus est Cephæ, *deinde
κατὰ τὰς γραφάς. καὶ ὅτι ὤφθη κηφᾷ, εἶτα τοῖς 5
duodecim. Deinde visus est ‖supra quingentos
δώδεκα· ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις 6
fratres simel, ex quibus *plures manent vsque adhuc:
ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι,
quidam autem & dormierunt. Deinde visus est Iaco-
τινὲς δὲ καὶ *ἐκοιμήθησαν. ἔπειτα ὤφθη ἰακώ- 7
bo: deinde Apostolis omnibus. Nouissimè autem
βῳ, ἔπειτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν. ἔσχατον δὲ 8
omnium, tanquam abortiuo, visus est & mihi.
πάντων, ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι, ὤφθη κἀμοί·
Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum
ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ 9
*sufficiens vocari Apostolus: quoniam persecutus sum ecclesiam
ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν
Dei. Gratia autem Dei sum ‖quod sum: & gra-
τοῦ θεοῦ· χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι ὅ εἰμι, καὶ ἡ χά- 10
tia eius quæ in me non *manis facta est, sed abundantius il-
ρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐ-
lis omnibus laboraui: non ego autem, sed gratia
τῶν πάντων ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ
Dei quæ *cum me. Siue *igitur ego, siue illi:
θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί. εἴτε οὖν ἐγώ, εἴτε ἐκεῖνοι, 11
sic prædicamus, & sic credidistis.
οὕτω κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε.
Si autem Christus prædicatur quòd à mortuis resurrexit, quomodo
εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν *ἐγήγερται, πῶς 12
dicunt quidam in vobis, quoniā resurrectio mortuorum non est?
λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν;
Si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit.
εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται. 13
Si autem Christus non resurrexit, inanis *vtique prædicatio
εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα 14
nostra, inanis ‖autem & fides vestra. Inuenimur
ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. εὑρισκόμεθα 15
autem & nos falsi testes Dei, quoniam *testati sumus
δὲ καὶ ἡμεῖς ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι *ἐμαρτυρήσαμεν
de Deo, quòd suscitauerit Christum: quem non suscitauit, si
κατὰ τοῦ θεοῦ ὅτι ἤγειρε τὸν Χριστόν· ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ
vtique mortui non resurgunt. *Si enim mortui non resur-
ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγεί- 16
gunt, neque Christus resurrexit. *Si verò Christus non
ρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ 17
resurrexit, vana ‖ fides vestra: adhuc *estis in pecca-
ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν, ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρ-
tis vestris. *Nempe & dormientes in Christo,
τίαις ὑμῶν. ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ, 18
perierunt. Si in vita hac sperantes sumus in
ἀπώλοντο. εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν 19
Christo tantum, miserabiliores omnibus hominibus sumus.
Χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν.
Nunc autem Christus resurrexit à mortuis, primitiæ dor-
νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κε- 20
mientium factus est. Quoniam *enim per hominem
κοιμημένων ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ 21
mors, & per hominem resurrectio mortuorum.
θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν.
*Sicut etiam in Adam omnes moriuntur, ita
ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω 22
& in Christo omnes viuificabuntur.
καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες *ζωοποιηθήσονται.
Vnusquisque autē in ‖proprio ordine, primitiæ Christus: de-
ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι, ἀπαρχὴ Χριστός, ἔ- 23
inde ij qui *Christi *in aduentu eius. Deinde fi-
πειτα οἱ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ· εἶτα τὸ τέ- 24
nis, cùm tradiderit regnum Deo & Patri: cùm
λος, ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί· ὅταν
*aboleuerit omnem principatum & omnem potestatem, & virtutem.
καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν.
Oportet ‖enim illum regnare, *vsque quo ponat omnes
δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας 25
inimicos sub *pedes suos.
τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.

*prædicaui
παραλαμβάνω
‖saluamini, qua ratione prædicauerim
παραλαμβάνω
*post hoc vndecim.
‖plus quàm quingentis fratribus simul:
*multi
*κοιμάω
*dignus
‖id
*vacua fuit:
*mecum.
*enim
*ἐγείρομαι
*est ergo
‖est
*testimonium diximus aduersus Deum
*μαρτυρέω
*Nam
*Quod
‖est
*enim
*Ergo & qui dormierunt
*quidem
*Et
*ζωοποιέω
‖suo
*sunt
*qui in aduentum crediderunt
*euacuauerit
‖autem
*donec
*pedibus eius.

*Vltimus inimicus abolebitur mors.
26 ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος.
Omnia enim subiecit sub *pedes eius. Cùm autem
27 πάντα γὰρ *ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ
dicat, quòd omnia subiecta sunt ‖, manifestum quòd excepto illo subij-
εἴπῃ ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτά-
ciente ei omnia. Cùm autem subiecta fuerint illi
28 ξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ
omnia, tunc & ipse filius *subijcietur illi sub-
τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑπο-
ijcienti sibi omnia, vt sit Deus omnia in omnibus.
τάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσι.
Alioquin quid facient *baptizati pro mortuis, si
29 ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ
omnino mortui non resurgunt? ‖ quid & baptizantur pro
ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν
*mortuis? Quid & nos periclitamur *per omnem horam?
30 νεκρῶν; τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν;
Per diem morior, per vestram *gloriationem,
31 καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν,
quam habeo in Christo Iesu Domino nostro.
ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.
Si (secundum hominem) ad bestias pugnaui ‖in Epheso, quod mihi
32 εἰ κατὰ ἄνθρωπον *ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι
commodum, si mortui non resurgunt? manducemus & bibamus,
τὸ ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; φάγωμεν καὶ πίωμεν·
cras enim moriemur.
αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν.
*Ne errate. Corrumpunt mores bonos colloquia mala.
33 μὴ πλανᾶσθε. φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί.
Euigilate *iustè, & *ne peccate. ignorantiam enim
34 ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ἀγνωσίαν γὰρ
Dei quidam habent. ad ‖pudorem vobis loquor.
θεοῦ τινες ἔχουσι· πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω.
Sed dicet aliquis: Quomodo resurgunt mortui? quali autem cor-
35 ἀλλ' ἐρεῖ τις, πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώ-
pore *veniunt? Insipiens, tu quod seminas, non viuifica-
36 ματι ἔρχονται; ἄφρον, σὺ ὃ σπείρεις, οὐ ζωοποιεῖ-
tur, *si non moriatur. Et quod seminas, non corpus
37 ται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ. καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα
*oriturum seminas, sed nudum granum, ‖si contigerit,
τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ *τύχοι,
tritici, aut alicuius cæterorum. At Deus * illi dat
38 σίτου, ἤ τινος τῶν λοιπῶν. ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι
corpus sicut *voluit, & vnicuique seminum proprium
σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον
corpus. Non omnis caro, eadem caro: sed a-
39 σῶμα. οὐ πᾶσα σὰρξ, ἡ αὐτὴ σάρξ, ἀλλὰ ἄλ-
lia quidem hominum, alia autem caro pecorum, alia verò
λη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ
piscium, alia autem volucrium. Et corpora cælestia,
40 ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν. καὶ σώματα ἐπουράνια,
& corpora terrestria: sed alia quidem cælestium glo-
καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλ' ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δό-
ria, alia autem terrestrium. Alia *gloria solis,
41 ξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων. ἄλλη δόξα ἡλίου,
& alia *gloria lunæ, & alia *gloria stellarum. Stella enim
καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ
à stella differt in ‖gloria: Sic & resurrectio
42 ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ· οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν
mortuorum, seminatur in corruptione, *surgit in incorruptione.
νεκρῶν, σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ.
Seminatur in *ignominia, excitatur in gloria. Seminatur in in-
43 σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀ-
firmitate, *‖surgit in virtute. Seminatur corpus
44 σθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει· σπείρεται σῶμα
animale, ‖surgit corpus spiritale. *est corpus animale,
ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. ἔστι σῶμα ψυχικόν,
& est corpus spiritale. *Ita & scriptum est:
45 καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν. οὕτω καὶ γέγραπται,
Factus est primus homo Adam in animam viuentem,
ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν· ὁ
nouissimus Adam in spiritum viuificantem. Sed non prius
46 ἔσχατος ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. ἀλλ' οὐ πρῶτον
*spiritale, sed ‖ animale: deinde ‖ spiritale.
τὸ πνευματικόν· ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν.
Primus homo de terra, terrenus: secundus ho-
47 ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς, χοϊκός· ὁ δεύτερος ἄν-
mo, Dominus de cælo *. Qualis terrenus, tales
48 θρωπος, ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ. οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι
& terreni: & qualis cælestis, tales & cælestes.
καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι·
*Et sicut portauimus imaginem terreni, porte-
49 καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσω-
mus & imaginem cælestis. Hoc autem dico,
50 μεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. τοῦτο δέ φημι,
fratres, quia caro & sanguis regnum Dei iure hæreditario possidere
ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ *κληρονομῆσαι
non possunt, neque corruptio incorruptelā iure hæreditario possidet.
οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ.

*Nouissima autem inimica destruetur
*pedibus
*ὑποτάττω
‖ei: sine dubio, præter eū qui subiecit
*subiectus erit illi qui subiecit
*qui baptizantur
‖vt
*illis? vt
*omni hora?
Quotidie
*gloriā, fratres,
‖Ephesi, quid mihi prodest,
*θηριομαχέω
*Nolite seduci.
*iusti,
*nolite peccare
‖reuerentiam
*venient?
*nisi priùs
*quod futurū est
‖vt puta,
*τυγχάνω
*autem
*vult:
*claritas
‖claritate.
*surget
*ignobilitate, surget
‖surget
*Si
*Sicut
*quod est
‖quod
*cælestis.
*Igitur
*κληρονομέω
*possidebit.

Ecce mysterium vobis dico: Omnes quidem *non dormie-
ἰδοὺ μυςήριον ὑμῖν λέγω· πάντες μὲν † οὐ κοιμηθησό- 51
mus, omnes autem immutabimur. In momento, in
μεθα, *πάντες *δὲ ἀλλαγησόμεθα. ἐν ἀτόμῳ, ἐν 52
ictu oculi, in nouissima tuba, (tuba canet enim) &
ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίσει γὰρ, καὶ
mortui resurgent incorrupti: & nos immutabimur.
οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ᵃἀλλαγησόμεθα.
Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: &
δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ᵇἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ 53
mortale hoc induere immortalitatem. Cùm autem
τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. ὅταν δὲ τὸ 54
corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc in-
φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐν-
duerit immortalitatem, tunc fiet sermo ᵃille scriptus:
δύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος,
Absorpta est mors in victoria. Vbi ‖tuus mors
ᶜκατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος. ποῦ σου θάνατε, τὸ 55
stimulus? ubi tua sepulchrū, victoria? At stimulus ᵖ mor-
κέντρον; ποῦ σου ᾅδη, τὸ νῖκος; τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανά- 56
tis, peccatum ᵃ at potentia peccati, Lex.
του, ἡ ἁμαρτία· ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας, ὁ νόμος.
At Deo ‖gratia danti nobis victoriam per Dominum
τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος διὰ τοῦ κυρίου 57
nostrum Iesum Christum. Itaque, fratres mei dilecti,
ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ, 58
stabiles estote, ᵖ immobiles: abundantes in opere
ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ
Domini semper: scientes quòd labor vester non est inanis
τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς
in Domino.
ἐν κυρίῳ.

(Margin: *resurgemus: sed non · † οὐ̃ν · * ἀλλ' οὐ · S. Hieron. vtranque agnoscit. · ᵃ ἀλλάττω · ᵇ ἐνδύω · ᵃ qui est · ‖ est · ᶜ καταπίω · ‖ est mors tua · ᵖ autem · ᵃ est. virtus verò · ‖ autem gratias qui dedit · ᵖ &)

CAP. XVI. ιϛʹ.

De autem ‖collecta quæ *in sanctos, sicut ordinaui
Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὥσπερ διέταξα 1
ecclesiis Galatiæ, ita & vos facite.
ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε.
Per vnam ᵖ Sabbatorum vnusquisque vestrûm apud se reponat
κατὰ μίαν σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ ᵃτιθέτω 2
recondens, quod ᵃ bene successerit: vt non cùm venero, tunc
θησαυρίζων ὅ, τι ἐὰν εὐοδῶται· ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω, τότε
collectæ fiant. Cùm autem *adfuero, quos proba-
λογίαι γίνωνται. ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκι- 3
ueritis per epistolas, hos mittam perferre gra-
μάσητε δι' ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χά-
tiam vestram in Hierusalem. ‖Si verò fuerit dignum ᵖ & me
ριν ὑμῶν εἰς ἱερουσαλήμ. ἐὰν δὲ ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ 4
proficisci, cum me proficiscentur. Veniam autem
πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται. ἐλεύσομαι δὲ 5
ad vos, cùm Macedoniam pertransiero. *Macedoniam enim
πρὸς ὑμᾶς, ὅταν μακεδονίαν διέλθω· μακεδονίαν γὰρ
pertransibo. Apud vos autem forsitan manebo, vel etiam
διέρχομαι. πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ 6
hyemabo: vt vos me deducatis quocunque ie-
παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε, οὗ ἐὰν πο-
ro. Nolo enim vos modò in transitu videre. spe-
ρεύωμαι. οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν, ἐλ- 7

(Margin: ‖ collectis · * fiunt · ᵖ Sabbati · ᵃ τίθημι · ᵃ ei bene placuerit: · * præsens · ‖ Quod · ᵖ vt & ego eā, mecum ibunt. · * nam)

ro *verò tempus aliquod manere apud vos, si Dominus
πίζω δὲ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος
permiserit. Permanebo autē ‖in Epheso vsque ad Pentecosten.
8 ἐπιτρέπῃ. ἐπιμενῶ δὲ ἐν ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς.
Ostium enim mihi apertum est magnum & ᵖ efficax, & ad-
9 θύρα γάρ μοι ᵇἀνέῳγε μεγάλη καὶ ἐνεργὴς, καὶ ἀντι-
uersarij multi. Si autem venerit Timotheus, videte
10 κείμενοι πολλοί. ἐὰν δὲ ἔλθῃ τιμόθεος, βλέπετε
vt sine timore sit apud vos. nam opus ᵃ Domini ope-
ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς· τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργά-
ratur, sicut & ego. Ne quis ergo illum *nihili faciat.
11 ζεται ὡς καὶ ἐγώ. μή τις οὖν αὐτὸν ᶜἐξουθενήσῃ.
Deducite autem illum in pace, vt veniat ad me. ex-
προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με· ἐκ-
pecto enim illum cum fratribus.
δέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν.
De autem Apollo fratre, ‖ multum rogaui eum,
12 περὶ δὲ ἀπολλὼ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν,
vt veniret ad vos cum fratribus: & *omnino non fuit
ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν· καὶ πάντως οὐκ ἦν
voluntas ᵖ vt nunc veniret: veniet autem cùm ᵃopportunitatem habuerit.
θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ· ἐλεύσεται δὲ ὅταν ᵈεὐκαιρήσῃ.
Vigilate, state in fide, viriliter agite, ‖fortificamini.
13 γρηγορεῖτε, ᵉστήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, ᶠκραταιοῦσθε.
Omnia vestra in charitate fiant.
14 πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.
Obsecro autem vos, fratres, nostis domum Stepha-
15 παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, οἴδατε τὴν οἰκίαν στεφα-
næ, ᵖ quod est primitiæ Achaiæ, & in ministerium ᵃ sanctis
νᾶ, ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις
addixerunt seipsos: Vt & vos *subijciamini
16 ᵍἔταξαν ἑαυτούς· ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς
talibus: & omni cooperanti & laboranti.
τοιούτοις, καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι.
Gaudeo autem in præsentia Stephanæ & Fortunati, &
17 χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ στεφανᾶ καὶ φουρτουνάτου καὶ
Achaici, quoniam *vestri defectionem hi suppleuerunt.
ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα οὗτοι ἀνεπλήρωσαν.
Refecerunt enim ‖ meum spiritum & vestrum. ᵖ Agno-
18 ʰἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπιγινώ-
scite ergo tales. Salutant vos Ec-
19 σκετε οὖν τοὺς τοιούτους. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκ-
clesiæ Asiæ. Salutant vos in Domino multùm Aqui-
κλησίαι τῆς ἀσίας· ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ ἀκύ-
la & Priscilla, cum *ea quæ in domo eorum ecclesia. ‖
λας καὶ πρίσκιλλα, σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ.
Salutant vos fratres omnes. Salutate *alij
20 ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες· ἀσπάσασθε ἀλ-
alios in osculo sancto. Salutatio, mea manu
21 λήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ
Pauli. Si quis non amat Dominum ᵃIesum Christum, sit
22 παύλου. εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, ἤτω
anathema: ᵃMaran atha. Gratia Domini ᵖ Iesu
23 ἀνάθεμα· μαρὰν ἀθά. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ
Christi ‖cum vobis. Charitas mea cum omnibus vobis
24 χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν
in Christo Iesu. Amen.
ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

(Margin: * enim me aliquantulum temporis · ‖ Ephesi · ᵖ euidens · ᵇ ἀνοίγω · ᵃ enim · * spernat. · ᶜ ἐξουθενέω · ‖ vobis notum facio quoniam · * vtique · ᵖ eius · ᵃ ei vacuum fuerit. · ᵈ εὐκαιρέω · ‖ & confortamini. · ᵉ ἵστημι · ᶠ κραταιόω · ᵖ & Fortunati, quoniā sunt · ᵃ sanctorum ordinauerunt · * subditi sitis eiusmodi, · ᵍ τάττω · * id quod vobis deerat, ipsi · ‖ & · ʰ ἀναπαύω · ᵖ Cognoscite ergo qui eiusmodi sunt. · * domestica sua · ‖ apud quos & hospitor. · * inuicem · ᵃ nostrum · ᵃ Dominus noster venit. · ᵖ nostri · ‖ vobiscum.)

Ad Corinthios prior scripta est à Philippi per Stephanam, & Fortunatum,
Πρὸς κορινθίους πρώτη ἐγράφη ἀπὸ φιλίππων διὰ στεφανᾶ, καὶ φουρτουνάτου,
& Achaicum, & Timotheum.
καὶ ἀχαϊκοῦ καὶ τιμοθέου.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

EPISTOLA SECVNDA.
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

CAPVT PRIMVM. κεφάλ. α΄.

1 PAVLVS Apostolus Iesu Christi, per voluntatem Dei, & Timotheus frater, Ecclesiæ Dei existenti in Corintho, cum sanctis omnibus existentibus in tota Achaia:
Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ·

(marg.: quæ est Corinthi, qui sunt in vniuersa)

2 Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.
χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

3 Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis:
Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως·

4 Consolans nos in omni tribulatione nostra: ad posse nos consolari eos qui in omni pressura, per consolationem, qua consolatione afficimur ipsi à Deo:
ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει, διὰ τῆς παρακλήσεως, ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ·

(marg.: Qui consolatur; vt possimus & ipsi; sunt; exhortatione, qua exhortamur &)

5 Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis, ita per Christum abundat & consolatio nostra.
ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτω διὰ Χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν.

(marg.: exhortatione;)

6 Siue autem tribulamur, pro vestra consolatione, & salute efficacia in tolerantia earundem passionum quas & nos patimur:
εἴτε δὲ θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν·

(marg.: quæ operatur tolerantiam)

7 Et spes nostra firma super vos: Siue consolatione afficimur, super vestra consolatione & salute: scientes quòd sicut socij estis passionum, sic & consolationis.
καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν· εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας· εἰδότες ὅτι ὥσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως.

(marg.: est pro vobis: exhortamur, pro vestra exhortatione; eritis)

8 Non enim volumus vos ignorare, fratres, de tribulatione nostra facta nobis in Asia: quoniam secundùm exuperantiam grauati sumus supra virtutem: ita vt perdubitare vos etiam viuere.
οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ᾽ ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν.

(marg.: quæ est; supra modũ; tæderet nos)

9 Sed ipsi in vosmetipsis decretum mortis habuimus, vt non fidentes simus in nobisipsis, sed in Deo excitante mortuos:
ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ᾽ ἑαυτοῖς, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς·

(marg.: nobismetipsis responsum; qui suscitat)

10 Qui ex tanta morte eripuit nos, & eruit: in quem sperauimus quoniã & adhuc eripiet,
ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσατο ἡμᾶς καὶ ῥύεται· εἰς ὃν ἠλπίκαμεν ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται,

(marg.: de tantis periculis; ῥύομαι)

11 Coadiuuantibus & vobis pro nobis oratione, vt ex multis personis, illa in nos donatio per multos gratiæ agantur pro vobis.
συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ὑμῶν.

(marg.: multarum facierum; eius quæ in nobis est donationis; nobis.)

12 Nam gloriatio nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, quòd in simplicitate & sinceritate Dei, non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conuersati sumus in hoc mundo: abundantiùs autem ad vos.
ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστί, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ᾽ ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς.

(marg.: &; ἀναστρέφω)

13 Non enim alia scribimus vobis, nisi quàm quæ legitis, aut & agnoscitis. Spero autẽ quòd & vsque in finem agnoscetis.
οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἢ ἃ ἀναγινώσκετε, ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε. ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε·

(marg.: legistis & cognoscitis.; cognoscetis.; cognouistis)

14 Sicut & agnouistis nos ex parte, quia gloriatio vestra sumus, sicut & vos nostra in die Domini nostri Iesu Christi.
καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμεν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(marg.: πείθω)

15 Et hac confidentia volui venire ad vos prius, vt secundam gratiam haberetis:
καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε,

16 Et per vos venire in Macedoniam, & iterum à Macedonia venire ad vos & à vobis deduci in Iudæam.
καὶ δι᾽ ὑμῶν ἐλθεῖν εἰς Μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ Μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑφ᾽ ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν Ἰουδαίαν.

(marg.: transire; προπέμπω)

17 Hoc ergo deliberans, nunquid leuitate vsus sum? Aut quæ delibero, secundum carnem delibero, vt sit apud me Etiam etiam, & Non non?
τοῦτο οὖν βουλευόμενος, μή τι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην; ἢ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα βουλεύομαι, ἵνα ᾖ παρ᾽ ἐμοὶ τὸ ναὶ ναὶ, καὶ τὸ οὒ οὔ;

(marg.: cùm voluissẽ; cogito; Est est,)

18 Fidelis autem Deus, quia sermo noster qui ad vos non factus est Etiam & Non.
πιστὸς δὲ ὁ θεὸς, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ.

(marg.: fuit apud; est in illo Est,; enim; qui est)

19 Nam Dei filius Iesus Christus in vobis per nos prædicatus, per me & Siluanum, & Timotheum, non factus est Etiam & Non: sed Etiam in eo factum est.
ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἐν ὑμῖν δι᾽ ἡμῶν κηρυχθεὶς, δι᾽ ἐμοῦ καὶ Σιλουανοῦ καὶ Τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὒ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν.

(marg.: κηρύττω; fuit Est; Est in illo fuit.; sunt; Est: ideo & per ipsum, nostram. Qui autẽ confirmat nos vobiscũ in Christo, & qui vnxit)

20 Quotquot enim promissiones Dei, in illo Etiam, & in illo Amen, Deo ad gloriam per nos.
ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναὶ, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμὴν, τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι᾽ ἡμῶν.

21 At confirmans vos cum nobis in Christum, & vngens nos Deus:
ὁ δὲ βεβαιῶν ὑμᾶς σὺν ἡμῖν εἰς Χριστὸν, καὶ χρίσας ἡμᾶς θεός·

22 Qui & obsignans nos, & dans arrabonem spiritus in cordibus nostris.
ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς, καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

(marg.: signauit nos, & dedit pignus)

23 Ego autem testem Deum inuoco in meam animam, quòd parcens vobis non vlterà veni in Corinthum.
ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκ-

24 ἔτι ἦλθον εἰς Κόρινθον·
Non quia dominamur vestræ fidei: sed cooperatores sumus gaudij vestri. nam fide statis.
οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν· τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε.

(marg.: adiutores)

CAP. II. β΄.

1 Statui autem mihiipsi hoc, non iterum in tristitia ad vos venire.
Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν.

(marg.: Statui autem hoc ipsũ apud me, ne venirem.)

2 Si enim ego contristo vos, & quis est letificans me, si non contristatus ex me?
εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ;

(marg.: qui me lætificet, nisi qui contristatur)

3 Et scripsi vobis hoc ipsum, vt ne veniens, tristitiam super tristitiã habeã, de quibus oportuerat me gaudere, confisus in omnibus vobis, quia meum gaudium, omnium vestrum est.
καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτὸ, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην ἐπὶ λύπην σχῶ ἀφ᾽ ὧν ἔδει με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς, ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστιν.

(marg.: non cùm venero; ἔχω; confidens)

4 Ex enim multa tribulatione & angustia cordis scripsi vobis, per multas lachrymas: non vt contristemini, sed charitatem vt sciatis quam habeam abundantiùs in vos.
ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν, διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς.

(marg.: Nam; vobis.; λυπέω)

5 Si autẽ quis contristauit, non me contristauit: sed ex parte, vt non onerem omnes vos.
εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλ᾽ ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς.

6 Sufficiens tali obiurgatio hæc quæ à pluribus.
ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων.

(marg.: Sufficit illi qui eiusmodi est; fit; donetis & consolemini:)

7 Ita vt econtrario magis vos condonare & consolari, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur talis.
ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος.

(marg.: καταπίνω; qui eiusmodi est. Propter quod)

8 Ideo obsecro vos confirmare in illum charitatem.
διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην.

(marg.: vt cõfirmetis; Ideo; experimentũ vestrum, an in omnibus; nam)

9 In hoc enim & scripsi, vt cognoscã probationem vestram, si in omnia obedientes sitis.
εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε.

10 Cui autẽ aliquid condonastis, & ego. & enim ego si quid condonaui, cui condonaui, propter vos, in facie Christi:
ᾧ δέ τι χαρίζεσθε, καὶ ἐγώ· καὶ γὰρ ἐγὼ εἴ τι κεχάρισμαι, ᾧ κεχάρισμαι, δι᾽ ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ·

(marg.: quod; persona)

11 Vt non occupemur à satana. non enim eius intelligentias ignoramus.
ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.

(marg.: circumueniamur; cogitationes)

12 Veniens autẽ in Troadem ad Euangelium Christi, & ostio mihi aperto in Domino,
ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυρίῳ,

(marg.: Cum venissẽ; propter; ostium mihi apertum esset)

Non habui *relaxationem spiritui meo, ‖ad non inveniendum me Ti-
οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὑρεῖν με Τί- 13
tum fratrem meum: sed *valedicens eis, exiij
τον τὸν ἀδελφόν μου· ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἐξῆλθον
in Macedoniam. At Deo * gratia, * semper
εἰς Μακεδονίαν. τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε 14
triumphanti nos in Christo ‖: & odorem noti-
θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώ-
tiæ suæ *manifestanti per nos in omni loco.
σεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ·
Quia Christi *bona fragrantia sumus Deo, in *servatis, &
ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ 15
in ‖pereuntibus. His quidē odor mortis in mor-
ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου εἰς θάνα- 16
tem: * illis autē odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis ‖idoneus?
τον, οἷς δὲ ὀσμὴ ζωῆς εἰς ζωήν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός;
Non enim sumus, sicut * reliqui, cauponantes verbum
οὐ γάρ ἐσμεν, ὡς οἱ λοιποί, καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ 17
Dei: sed ut ex synceritate, sed sicut ex Deo, coram
θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ, κατενώπιον
Deo in Christo loquimur.
τοῦ θεοῦ, ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν.

*requiem ‖eo quòd non inuenerim *valefaciēs eis, profectus sum *autem *qui triūphat ‖Iesu: *manifestat *φανερόω *bonus odor *iis qui salui fiunt, ‖iis qui pereūt. Alias *ἀπόλλυμαι *aliis *tam *plurimi, adulterantes

CAP. III. γ΄.

Incipimus iterum nosmetipsos commendare? * si non egemus,
Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; εἰ μὴ χρῄζομεν, 1
sicut quidam, commendatitiis epistolis ad vos, aut ex vobis com-
ὥς τινες, συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συ-
mendatitiis? Epistola nostra vos estis, scripta in
στατικῶν; ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμμένη ἐν 2
cordibus nostris, ‖cognita & lecta ab
ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ
omnibus hominibus: Manifestati quoniā estis epistola
πάντων ἀνθρώπων· φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ 3
Christi, *ministrata à nobis, *inscripta non atramento,
Χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι,
sed Spiritu Dei *viventis: non in tabulis lapideis, sed
ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ'
in tabulis cordis carnalibus. Fiduciam autem talem
ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις. πεποίθησιν δὲ τοιαύτην 4
habemus per Christum ad Deum: Nō quòd sufficiētes
ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν· οὐχ ὅτι ἱκανοί 5
sumus à nobisipsis cogitare aliquid, quasi ex nobisipsis, sed sufficien-
ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι, ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανό-
tia nostra ex Deo *. Qui & idoneos fecit nos ministros
της ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ· ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους 6
noui testamenti, non ‖literæ, sed *spiritus: nam
καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ
litera ‖ occidit, at spiritus * vivificat.
γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ.
* Si verò ministratio mortis in literis ‖informa-
εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν, ἐντετυπω- 7
ta in lapidibus, facta fuit in gloria, ita ut non * posse intueri
μένη ἐν λίθοις, ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι
filios Israel in faciem Moysi, propter gloriam
τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωσέως, διὰ τὴν δόξαν
vultus eius ‖abolendam. Quomodo non
τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην· πῶς οὐχὶ 8
magis ministratio Spiritus erit in gloria?
μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ;
*Si enim ministerium damnationis * gloria *, multò magis
εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως, δόξα, πολλῷ μᾶλλον 9
*abundabit ministerium iustitiæ in gloria.
περισσεύσει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ.
‖Etenim non glorificatum est ‖illud glorificatum in hac par-
καὶ γὰρ οὐ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέ- 10
te, propter excellentem gloriam. Si enim *abo-
ρει, εἵνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. εἰ γὰρ τὸ καταρ- 11
lendum, per gloriam, multò magis ‖manens in gloria.
γούμενον, διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ.
Habentes igitur talem spem, multa fiducia vtimur.
Ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα, πολλῇ παρρησίᾳ χρώμεθα· 12
Et non sicut Moyses ponebat velamen super fa-
καὶ οὐ καθάπερ Μωσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρό- 13
ciem suam, *ad non intueri filios Israel in ‖fi-
σωπον ἑαυτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέ-
nem aboliti. Sed *obdurverunt cogitationes
λος τοῦ καταργουμένου. ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα 14
eorum. Vsque enim *hodie idipsum velamen in le-
αὐτῶν· ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀνα-
ctione veteris testamenti manet non reuelatum,
γνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει μὴ ἀνακαλυπτόμενον,
(quod in Christo *aboletur.) Sed vsque ‖hodie,
ὅ, τι ἐν Χριστῷ καταργεῖται. ἀλλ' ἕως σήμερον, 15
cùm legitur Moyses, velamen super cor
ἡνίκα ἀναγινώσκεται Μωσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν
eorum positum est. Cùm autem conuersus fuerit ad Dominum,
αὐτῶν κεῖται. ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, 16
circumauferetur velamen. *At Dominus * Spiritus
περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά 17

*aut nunquid ‖quæ scitur & legitur *& *διακονέω *viui: *est. *litera, *Spiritus ‖enim *autem *Quòd ‖deformata *possent intendere filij ‖quæ euacuatur. *Nam si ministratio *in *est, *abundat ‖Nam nec *quod claruit *δοξάζω *quod euacuatur, est ‖quod manet, est *vt non intenderent filij ‖faciem eius quod euacuatur. *obtusi sunt sensus *πωρόω *in hodiernum diem *euacuatur ‖in hodiernū diem, *autem

est. Vbi autem Spiritus Domini, ibi libertas.
ἐστιν· οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία.
Nos verò omnes, reuelata facie gloriam
18 ἡμεῖς δὲ πάντες, ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν
Domini speculantes, *eandem imaginem transformamur
κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα
à ‖gloria in gloriam, tanquam à Domini Spiritu.
ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος.

*ἀνακαλύπτω ‖in claritatem claritatem,

CAP. IIII. δ΄.

*Propter hoc habentes administrationem hanc, ‖prout misericordiā
1 Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς ἠλεή-
cōsecuti sumus, non deficimus: Sed abdicauimus oc-
2 θημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν· ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυ-
culta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adul-
πτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ δο-
terantes verbum Dei: sed * manifestatione veri-
λοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀλη-
tatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam homi-
θείας συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώ-
num, coram Deo. *Si autem & est opertum
3 πων, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ καί ἐστι * κεκαλυμμένον
Euangelium nostrum, in *pereuntibus est opertum:
τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον,
In quibus Deus seculi huius excæcauit mentes
4 ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν
infidelium, ‖ad non splendendum eis illuminationem Euange-
ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγε-
lij gloriæ Christi, qui est imago Dei inuisibilis.
λίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου.
Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Christum Iesum Dominum *,
5 οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον,
nosipsos autem seruos vestros per Iesum. Quoniam Deus *dicens
6 ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν. ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν
de tenebris lucem splendescere, ‖qui illuxit in cordibus nostris,
ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν,
ad illuminationem scientiæ *gloriæ Dei in fa-
πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώ-
cie Iesu Christi. Habemus autem thesaurum istum
7 πῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον
in fictilibus vasis, vt sublimitas virtutis sit
ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ
Dei, & non ex nobis. In *omni tribulati, sed non
8 θεοῦ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν. ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ
‖coarctati: Hæsitantes, sed non *prorsus hærentes.
στενοχωρούμενοι· ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι·
Persecutionē *passi, sed non *deserti: deie-
9 διωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι· καταβαλλό-
cti, sed non ‖pereuntes: Semper mortificationem
10 μενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι· πάντοτε τὴν νέκρωσιν
*Domini Iesu in corpore * circumferentes: vt & vita
τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ
Iesu in *corpore nostro manifestetur.
τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ.
Semper enim nos *viuentes, in mortem tradimur propter
11 ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, εἰς θάνατον * παραδιδόμεθα διὰ
Iesum vt & vita Iesu manifestetur in mortali car-
Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρ-
ne nostra. ‖Itaque quidem mors in nobis operatur, * at
12 κὶ ἡμῶν. ὥστε ὁ μὲν θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ
vita *in vobis. Habentes autem eundem spiritum fidei,
13 ζωὴ ἐν ὑμῖν. ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως,
*secundum scriptum, Credidi, *ideo locutus sum: & nos
κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα· καὶ ἡμεῖς
credimus, *ideo & loquimur: Sciētes quoniā qui suscitauit
14 πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν· εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας
Dominum Iesum, & nos ‖per Iesum suscitabit, & *as-
τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ ἐξεγερεῖ, καὶ παρα-
sistet cum vobis. Nam omnia *propter vos, vt gra-
15 στήσει σὺν ὑμῖν. τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χά-
tia abundans, *per multorum gratiarum actionem, ab-
ρις πλεονάσασα διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν, περισ-
undet in gloriam Dei. ‖Ideo non deficimus:
16 σεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. διὸ οὐκ ἐκκακοῦμεν·
sed ‖si & ille extra noster homo corrumpatur, *sed ille intus
ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω
renouatur *die & die. Nam momen-
17 ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. τὸ γὰρ παραυ-
taneum leuitas tribulationis nostræ, ‖secundum excellentiam in excel-
τίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερ-
lentiam æternum pondus gloriæ operatur *nobis,
βολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν,
Non contemplantibus nobis *conspecta, sed ‖non
18 μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ
conspecta: Nam conspecta temporalia, *at non
βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα, πρόσκαιρα· τὰ δὲ μὴ
conspecta, æterna.
βλεπόμενα, αἰώνια.

*Ideo ‖iuxta quod ‖in *Quòd si *καλύπτω *iis qui pereunt ‖ut nō fulgeat *nostrum, *qui dixit ‖ipse *λάμπω *claritatis *omnibus tribulationem patimur, angustiamur Aporiamur, destituimur *στενοχωρέω patimur, derelinquimur ‖perimur *nostro *corporis nostro *qui viuimus, *παραδίδωμι ‖Ergo *autem *secundum *propter quod ‖cum illo *constituet *ὑπερβολή

CAP. V. ε'.

Scimus enim quoniam si terrestris nostra domus * tabernaculi
1 Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους
dissoluatur, ‖ ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam,
καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον,
‖ æternam in cælis. † Etenim in hoc ingemiscimus,
2 αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν,
habitationem nostram ‖ quæ de cælo ° superindui cupientes:
τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες·
Si tamen & vestiti, non nudi inueniamur.
3 εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα.
* Etenim existentes in tabernaculo, ingemiscimus grauati,
4 καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει στενάζομεν βαρούμενοι,
‖ in quo nolumus expoliari, sed superuestiri: vt absor-
ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα κατα-
beatur ° mortale a vita. * At operatus
5 ποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. ὁ δὲ κατεργασάμενος
nos in ipsum hoc, Deus, * & dans nobis arrabonem
ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, θεός· ὁ καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ
Spiritus. ‖ Confidentes igitur semper, & scientes quoniam
6 πνεύματος. Θαρροῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες ὅτι
‖ aduenæ in corpore, peregrinamur a Domino.
ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου·
(Per fidem enim ambulamus, * non per speciem.)
7 διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους.
* Confidimus autem, & ‖ probamus magis peregrinari
8 θαρροῦμεν δὲ, καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι
a corpore, & ‖ habitatum ire ad Dominum.
ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον.
Ideo & contendimus, siue * incolentes, siue ‖ mi-
9 διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες, εἴτε ἐκδη-
grantes, beneplacentes ei esse. Nam omnes * nos
10 μοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς
manifestari oportet ante tribunal Christi, vt
φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ χριστοῦ, ἵνα
referat vnusquisque propria corporis, * ad quæ gessit, siue
κομίσηται ἕκαστος τὰ ἴδια τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε
bonum, siue malum. Scientes ergo timorem Domini,
11 ἀγαθὸν, εἴτε κακόν. εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου,
hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus. spero autem
ἀνθρώπους πείθομεν, θεῷ δὲ πεφανερώμεθα· ἐλπίζω δὲ
& in conscientiis vestris * manifestari.
καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι.
Non enim iterum nosipsos commendamus vobis, sed occasionem
12 οὐ γὰρ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν
‖ dantes vobis † gloriationis de nobis, vt habeatis ad * ipsos
διδόντες ὑμῖν καυχήματος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς
in facie ‖ gloriantes, & non * corde.
ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καὶ οὐ καρδίᾳ.
Siue enim mente excedimus, Deo: siue ‖ prudenter agimus, vobis.
13 εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, θεῷ· εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν.
Nam charitas * Christi ‖ cohibet nos * iudicantes hoc, quoniam
14 ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι
si vnus pro omnibus mortuus est, † nempe omnes mortui sunt.
εἰ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον.
Et pro omnibus mortuus est *, vt viuentes non iam sibiipsis
15 καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς
viuant, sed * ipsi pro ipsis ‖ mortuo & excitato.
ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι.
Itaque nos ex † nunc neminem nouimus secundum carnem. * Si vero
16 ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα. εἰ δὲ
& cognouimus secundum carnem Christum, sed * nunc non amplius
καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι
cognoscimus. * Itaque si quis in Christo noua creatura, ve-
17 γινώσκομεν. ὥστε εἴτις ἐν χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρ-
tera transierunt, ecce facta sunt omnia noua.
χαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά.
At omnia ‖ ex Deo, † reconciliante nos sibiipsi
18 τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ
per Iesum Christum, & * dante nobis ministerium reconciliationis:
διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς·
* Vt quia Deus erat in Christo mundum reconcilians sibiipsi,
19 ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ,
non reputans illis delicta ipsorum, & † ponens
μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος
in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatio-
20 ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. ὑπὲρ χριστοῦ οὖν πρεσ-
ne fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Obsecramus
βεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα
pro Christo, reconciliamini Deo. * Nam non cognoscentem
21 ὑπὲρ χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ θεῷ. τὸν γὰρ μὴ γνόντα
peccatum, pro nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur
ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα
iustitia Dei in ipso.
δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ.

CAP. VI. ς'.

* Cooperantes autem & exhortamur, ne in vacuum gratiam
1 Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν

(Margin: * huius habitationis; ‖ quod; ‖ Nam & qui; * est; ἐνδύω; εὑρίσκω; * Nam & qui sumus in hoc; ‖ eo quod; * quod est; * Qui autem efficit; * qui dedit nobis pignus; ‖ Audentes; * dum sumus; * &; * Audemus; ‖ bonam voluntatem habemus; θαῤῥέω; ἐκδημέω; * præsentes esse; * absentes; ‖ præsentes placere illi; * enim; * prout; κομίζω; φανερόω; * manifestos nos esse; ‖ damus; * gloriandi pro; * eos qui; ‖ gloriantur; * sobrii sumus; ἐξίστημι; * enim; ‖ vrget; * æstimantes; * ergo; ἀποθνήσκω; * Christus, vt & qui viuunt; * ei qui; ‖ mortuus est, & resurrexit; * hoc; * Et; * iam nouimus; ‖ qua ergo; παρέρχομαι; * autem; * qui nos reconciliauit; * dedit; * Quoniam quidem; ‖ posuit; δέομαι; * Eum qui non nouerat; * Adiuuantes)

Dei * recipere vos. (Ait enim, Tempore accepto exaudiui
2 τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς. λέγει γὰρ, καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά
te, & in die salutis adiuui te) Ecce nunc tempus
σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν καιρὸς
acceptabile, ecce nunc dies salutis. * nullam
3 εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας. μηδεμίαν
in vllo dantes offensionem, vt non vituperetur ministerium.
ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπὴν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία·
Sed in omnibus † constituentes nosmetipsos sicut Dei * ministri, in
4 ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι, ἐν
patientia multa, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis,
ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις·
In plagis, in * custodiis, in seditionibus, in laboribus, in
5 ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν
vigiliis, in ieiuniis, In castitate, in scientia, in lon-
6 ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μα-
ganimitate, in ‖ bonitate, in Spiritu sancto, in charitate non
κροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυ-
ficta, In verbo veritatis, in virtute Dei, per
7 ποκρίτῳ, ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ· διὰ τῶν
arma iustitiæ * dextris, & † sinistris, Per gloriam & * a
8 ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν· διὰ δόξης καὶ
‖ ignominiam, per infamiam & bonam famam: vt seductores & veraces.
ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας· ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς·
Sicut * ignoti, & cogniti: quasi morientes,
9 ὡς ἀγνοούμενοι, καὶ ἐπιγινωσκόμενοι· ὡς ἀποθνήσκοντες,
& ecce viuimus: vt castigati, & non mortificati:
καὶ ἰδοὺ ζῶμεν· ὡς παιδευόμενοι, καὶ μὴ θανατούμενοι·
Quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem
10 ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες· ὡς πτωχοὶ, πολλοὺς δὲ
locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.
πλουτίζοντες· ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες.
Os nostrum * apertum est ad vos, ‖ Corinthii: cor
11 τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς, κορίνθιοι· ἡ καρδία
nostrum dilatatum est. Non angustiamini in nobis, angustiamini
12 ἡμῶν πεπλάτυνται. οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε
autem in visceribus vestris. At eandem * compensationem,
13 δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν. τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν,
vt natis dico:) dilatamini & vos. ‖ Ne fiatis
14 ὡς τέκνοις λέγω, πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς. μὴ γίνεσθε
altero iugo copulati infidelibus. Quæ enim participatio iustitiæ † & iniqui-
ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις· τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνο-
tati? quæ vero communio luci ad tenebras? Quæ autem conuen-
15 μίᾳ; τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; τίς δὲ συμφώ-
tio * Christo ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli?
νησις χριστῷ πρὸς βελίαλ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου;
Qui autem consensus templo Dei cum idolis? Vos enim
16 τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ὑμεῖς γὰρ
templum Dei estis * viuentis, sicut dicit Deus, Quoniam inhabitabo in il-
ναὸς θεοῦ ἐστε ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς, ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐ-
lis, & inambulabo: & ero illorum Deus, & ipsi erunt
τοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω· καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεὸς, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί
mihi populus. * Ideo exite de medio eorum, & separamini,
17 μοι λαός. διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε,
dicit Dominus: & immundum ne ‖ attingite: & ego recipiam
λέγει κύριος· καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε· κἀγὼ εἰσδέξομαι
vos. Et ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in
18 ὑμᾶς· καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς
filios & filias, dicit Dominus omnipotens.
υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

CAP. VII. ζ'.

Has ergo habentes promissiones, * dilecti, mun-
1 Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοί, καθα-
demus nosipsos ab omni inquinamento carnis & spiri-
ρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύ-
tus, perficientes sanctificationem in timore Dei.
ματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ.
Capite nos. neminem ‖ iniuria affecimus, neminem corrupimus,
2 χωρήσατε ἡμᾶς· οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν,
neminem * auare fraudauimus. Non ad condemnationem dico.
3 οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν. οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω·
prædixi enim quod in cordibus nostris estis ad commo-
προείρηκα γὰρ ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστε εἰς τὸ συναπο-
riendum, & * conuiuendum. Multa mihi fiducia * apud vos: mul-
4 θανεῖν καὶ συζῆν. πολλή μοι παῤῥησία πρὸς ὑμᾶς, πολ-
ta mihi gloriatio pro vobis: repletus sum consolatione:
λή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν· πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει,
superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.
ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν.
* Etenim venientibus nobis in Macedoniam, nullam habuit ‖ re-
5 καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄ-
laxationem caro nostra: sed † in omni tribulati: foris, pug-
νεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν μά-
næ: intus, timores. Sed * consolans humi-
6 χαι, ἔσωθεν φόβοι. ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπει-
les, consolatus est nos Deus in aduentu Titi.
νοὺς, παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ τίτου.
Non solum autem in aduentu eius, sed etiam in consolatione
7 οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει

(Margin: * recipiatis; ‖ δέχομαι; ἐπακούω; * nemini vllam; ‖ nostrum; μωμάω; * exhibeamus; * ministros; * carceribus; ‖ suauitate; * a; * ignobilitate; * qui; * patet; πλατύνω; στενοχωρέω; * autem habentes remunerationem tanquam filiis; ‖ Nolite iugum ducere cum; * cum iniquitate? aut quæ societas; * Christi; * viui; * Propter quod; ἀφορίζω; ‖ tetigeritis; * charissimi; καθαρίζω; ‖ læsimus; φθείρω; * circumuenimus; πλεονεκτέω; * ad; * est; πληρόω; * Nam & cum venissemus; ‖ requiem; * omnem tribulationem passi sumus; * qui cōsolatur)

qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum deside-
ᾗ παρεκλήθη ἐφ᾽ ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθη-
rium, vestrum fletum, vestram æmulationẽ pro me, ita vt me ma-
σιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμόν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ· ὥστε με μᾶλ-
gis gaudere. Quoniam si & contristaui vos in epistola,
λον χαρῆναι. ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, 8
non pœnitudine ducor, si & pœnitudine ducar. intueor enim quòd epi-
οὐ μεταμέλομαι, εἰ καὶ μετεμελόμην· βλέπω γὰρ ὅτι ἡ ἐπι-
stola illa, si & ad horam contristauit vos. Nunc gaudeo,
στολὴ ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν ὑμᾶς. νῦν χαίρω 9
non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Con-
οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ᾽ ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν. ἐλυ-
tristati estis enim secundũ Deum, vt in nullo detrimẽto affecti fueritis ex nobis.
πήθητε γὰρ κατὰ θεόν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν.
Nam secũdũ Deum tristitia pœnitentiam in salutem haud pœniten-
ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέ- 10
dam adoperatur: at mundi tristitia mortem adoperatur.
λητον κατεργάζεται· ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται.
Ecce enim hoc ipsum, secũdum Deum contristari vos, quantum
ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσην 11
adoperatũ sit in vobis studium, sed defensionem, sed indig-
κατειργάσατο ἐν ὑμῖν σπουδήν, ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγα-
nationem, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationẽ,
νάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον,
sed vindictam. in omni constituistis vosipsos puros esse in
ἀλλ᾽ ἐκδίκησιν· ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς εἶναι ἐν
negotio. Nempe si & scripsi vobis, non causa iniu-
τῷ πράγματι. ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ ἕνεκεν τοῦ ἀδι- 12
riantis, nec causa iniuriati, sed causa manife-
κήσαντος, οὐδὲ ἕνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ᾽ ἕνεκεν τοῦ φανερω-
standi studium nostrum de vobis ad vos coram
θῆναι τὴν σπουδὴν ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐνώπιον τοῦ
Deo. Propter hoc consolationem accepimus in consolatione
θεοῦ. διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει 13
vestra: abundantiùs autem magis gauisi sumus super gaudio Ti-
ὑμῶν· περισσοτέρως δὲ μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τί-
ti, quia refectus est spiritus eius ab omnibus vobis.
του, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν·
Quia si quid ei de vobis gloriatus sum, non sum confusus:
ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην· 14
sed sicut omnia in veritate locuti sumus vobis, ita & glo-
ἀλλ᾽ ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύ-
riatio nostra quæ ad Titum, veritas facta est: Et visce-
χησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ Τίτου, ἀλήθεια ἐγενήθη. καὶ τὰ σπλάγ- 15
ra eius abundantius in vos sunt, reminiscentis
χνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστιν, ἀναμιμνησκομένου τὴν
omnium vestrũm obedientiam, quomodo cum timore & tremore excepistis
πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε
illum. Gaudeo quòd in omni confido in vobis.
αὐτόν. χαίρω ὅτι ἐν παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν. 16

CAP. VIII. η.

Notam facimus autem vobis, fratres, gratiam Dei da-
Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δε- 1
tam in ecclesiis Macedoniæ, Quòd in mul-
δομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας· ὅτι ἐν πολ- 2
to experimento tribulationis abundantia gaudij ipsorum & secundum
λῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν, καὶ ἡ κατὰ
profundum paupertas eorum abundauit in diuitias simplici-
βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς ἁπλό-
tatis eorum. Quia secundum virtutem, (testor) & supra vir-
τητος αὐτῶν. ὅτι κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ δύ- 3
tutem voluntarij: Cum multa exhortatione obsecrantes
ναμιν αὐθαίρετοι, μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι 4
nos gratiam & communicationem ministerij quæ in sanctos,
ἡμῶν, τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους,
suscipere nos. Et non sicut sperauimus: sed semetipsos
δέξασθαι ἡμᾶς. καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ᾽ ἑαυτοὺς 5
dederunt, primùm Domino, & nobis per voluntatem Dei:
ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ, καὶ ἡμῖν διὰ θελήματος θεοῦ,
In adhortari nos Titum, vt quemadmodum ante cœ-
εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα καθὼς προενήρξα- 6
pit, ita & perficiat in vos & gratiam istam.
το, οὕτω καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην.
Sed sicut in omni abundatis fide & sermone, &
ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε πίστει, καὶ λόγῳ, καὶ 7
scientia, & omni studio, & illa ex vobis in nobis dilectione,
γνώσει, καὶ πάσῃ σπουδῇ, καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ,
vt & in hac gratia abundetis. Non secundum im-
ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε. οὐ κατ᾽ ἐπι- 8
perium dico, sed per aliorum studium, etiam vestræ
ταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑτέρων σπουδῆς, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας
charitatis germanitatem comprobans. Scitis enim gratiam
ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων. γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν 9
Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos paupertatẽ subiit
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι᾽ ὑμᾶς ἐπτώχευσε
diues existens, vt vos illius paupertate ditesceretis:
πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε.
Et sententiam in hoc do: hoc enim vobis confert:
καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι· τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, 10

παρακαλέομαι
gauderem.
me pœnitet: pœniteret, videns
detrimentum patiamini
Quæ enim est,
seculi autem
stabilem
quantam in vobis operatur solicitudinem,
omnibus exhibuistis vos, incontaminatos
Igitur
propter eum qui fecit iniuriam, nec propter eũ qui passus est: sed ad manifestandã solicitudinẽ nostrã, quã habemus pro vobis.
Ideo consolati sumus. In
nostra:
χαίρω
Et
apud illum
καυχάω
καταισχύνομαι
fuit
vobis
omnibus
quæ data est
fuit: & altissima
(testimonium illis reddo)
fuerunt:
quod fit
deinde
Ita vt rogaremus
vobis etiam
omnibus
solicitudine, insuper & charitate vestra in nos,
quasi imperãs
solicitudinẽ,
ingeniũ bonũ
egenus factus est, cùm esset
inopia diuites essetis.
consilium
vtile est,

qui non solùm facere, sed & velle primum cœpi-
οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξα-
stis à superiori anno. Nunc verò & facere perficite:
11 σθε ἀπὸ πέρυσι· νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε,
vt quemadmodum promptitudo velle, ita & perfi-
ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτω καὶ τὸ ἐπιτε-
cere ex ipso habere. Si enim promptitudo animi prius adsit,
12 λέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν. εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται,
secũdũ id quod habet quis, beneacceptus, non secundũ id quod nõ habet.
καθὸ ἐὰν ἔχῃ τις, εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει.
Non enim vt aliis remissio, vobis autem tribulatio: sed ex
13 οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλίψις· ἀλλ᾽ ἐξ
æqualitate In hoc nunc tempore vestra abundantia in
14 ἰσότητος ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ
illorum defectum, vt & illorum abundantia fiat in
ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς
vestrum defectum; vt fiat æqualitas: Sicut scriptum est:
15 τὸ ὑμῶν ὑστέρημα· ὅπως γένηται ἰσότης· καθὼς γέγραπται,
Qui multum, non abundauit: & qui modicum, non minorauit.
ὁ τὸ πολύ, οὐκ ἐπλεόνασε· καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἠλαττόνησε.
Gratia autem Deo, danti illud idem studium pro
16 χάρις δὲ τῷ θεῷ τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ
vobis in corde Titi: Quoniam quidem exhortationem
17 ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου· ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν
excepit: studiosior verò existens, vltroneus exiit
ἐδέξατο· σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, αὐθαίρετος ἐξῆλθε
ad vos. Simul misimus autem cum illo fratrem,
18 πρὸς ὑμᾶς. συνεπέμψαμεν δὲ μετ᾽ αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν,
cuius laus in Euangelio per omnes ecclesias:
οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν·
Non solùm autem, sed & suffragiis electus est ab ecclesiis,
19 οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν,
comperegrinus noster cum gratia hac administrata
συνέκδημος ἡμῶν σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ
à nobis ad ipsius Domini gloriam, & promptitudinẽ animi
ὑφ᾽ ἡμῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν, καὶ προθυμίαν
vestri. Deuitantes hoc, ne quis nos vituperet in
20 ὑμῶν· στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς μωμήσηται ἐν
exuberantia hac ministrata à nobis.
τῇ ἁδρότητι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ᾽ ἡμῶν·
Præcogitantes pulchra non solùm coram Domino, sed etiam
21 προνοούμενοι καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ
coram hominibus. Simul misimus autem illis
22 ἐνώπιον ἀνθρώπων. συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν
fratrem nostrũ, quem probauimus in multis sæpe stu-
ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπου-
diosum existentem, nunc autẽ multò studiosiorem, confidentia mul-
δαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολ-
ta quæ in vos, Siue pro Tito, socius meus &
23 λῇ τῇ εἰς ὑμᾶς· εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ
in vos cooperator, siue fratres nostri, Apostoli ecclesiarum,
εἰς ὑμᾶς συνεργός· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν,
gloria Christi. Ergo ostensionem charitatis vestræ, &
24 δόξα Χριστοῦ. τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν, καὶ
nostræ gloriationis de vobis, in illos ostendite, in
ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε, εἰς
faciem ecclesiarum.
πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.

CAP. IX. θ.

De quidem enim ministerio in sanctos, ex abundanti
1 Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, περισσόν
mihi est scribere vobis. Scio enim promptum animum vestrum:
2 μοί ἐστι τὸ γράφειν ὑμῖν. οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν,
quem de vobis glorior Macedonibus, Quòd Achaia parata
ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι Μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαΐα παρεσκεύ-
est à superiori anno: & ex vobis æmulatio prouocauit plurimos.
ασται ἀπὸ πέρυσι· καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας.
Misi autem fratres, vt ne gloriatio nostra de
3 ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφούς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ
vobis, inanis fiat in parte hac: vt (quemadmodum dixi) pa-
ὑμῶν, κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα, καθὼς ἔλεγον, πα-
rati sitis: Ne forte si venerint cum me Ma-
4 ρεσκευασμένοι ἦτε· μήπως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ Μα-
cedones, & inuenerint vos imparatos, erubesca-
κεδόνες, καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους, καταισχυν-
mus nos, (vt non dicamus vos) in substantia hac
θῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ
gloriationis. Necessarium ergo existimaui ro-
5 τῆς καυχήσεως. ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην παρα-
gare fratres, vt præeant ad vos, & præ-
καλέσαι τοὺς ἀδελφούς, ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προ-
parent præannuntiatam benedictionem vestram,
καταρτίσωσι τὴν προκατηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν,
hanc paratam esse, sic quasi benedictionem, & non quasi
ταύτην ἑτοίμην εἶναι, οὕτως ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὡς
exactionem. Hoc autem: Serens parcè, par-
6 πλεονεξίαν. τοῦτο δέ, ὁ σπείρων φειδομένως, φειδο-
cè & metet: & seminans in benedictionibus, in benedictionibus
μένως καὶ θερίσει· καὶ ὁ σπείρων ἐπ᾽ εὐλογίαις, ἐπ᾽ εὐλογίαις

à priore
facio
promptus est animus volendi, ita sit & perficiendi ex eo quod habetis.
voluntas prompta est,
πρόκειμαι
accepta est,
fit
præsenti
inopiam suppleat:
vestræ inopiæ sit supplemento
ἐλαττόνω
Gratias
qui dedit eandẽ solicitudinẽ
suscepit: sed cùm solicitior esset, sua voluntate profectus est
etiam
est
ordinatus
comes peregrinationis nostræ, in hanc gratiam quæ ministratur
destinatam voluntatem nostram.
μωμάω
plenitudine
quę ministratur
Prouidemus enim bona
Deo,
cum
solicitũ esse:
solicitiorem,
qui est
adiutor,
gloriæ
quæ est
gloriæ pro
Nam
quod fit
pro quo
apud Macedones, Quod
&
ab anno præterito: & vestra
ἐρεθίζω
quod gloriamur
euacuetur
cùm
mecum
καταισχύνομαι
perueniant
repromissam
auaritiam
Illud, Qui seminat
qui seminat
de

& metet, Vnusquisque prout *præoptat corde, non
καὶ θερίσει. ἕκαστος καθὼς προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ, μὴ 7
ex tristitia, aut ex necessitate. hilarem enim datorem diligit Deus.
ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης· ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός.
Potens ‖ autem Deus omnem gratiam abundare facere in ?vos: vt,
δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα 8
in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in
ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε εἰς
omne opus bonum: Sicut scriptum est: Dispersit, dedit
πᾶν ἔργον ἀγαθόν· καθὼς γέγραπται, ἐσκόρπισεν, ἔδωκε 9
pauperibus: iustitia eius manet in *æternum.
τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.
*At suppeditans semen seminanti, & panem ad ‖esc-
ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶ- 10
cam suppeditet, & multiplicet sementem vestram, & augeat
σιν χορηγήσαι, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσαι τὰ
fructus genitos iustitiæ vestræ:) ?In omni ditati
γεννήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν. ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι 11
in omnem simplicitatem, quæ adoperatur per nos gratiarum actionē
εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν
Deo. Quoniam ministerium ?oblationis huius non solùm
τῷ θεῷ· ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον 12
*est adsupplens inopias sanctorum: sed etiam
ἐστὶ προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ
*redundans per multas gratiarum actiones ‖Deo: Per
περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ· διὰ τῆς 13
probationem ministerij huius glorificantes Deum in obe-
δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑπο-
dientia confessionis vestræ in Euangelium Christi, &
ταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, καὶ
simplicitate communicationis in illos, & in omnes, Et *ipsorum
ἁπλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς, καὶ εἰς πάντας, καὶ αὐτῶν 14
obsecratione pro vobis desiderantium vos propter eminen-
δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν ἐπιποθούντων ὑμᾶς, διὰ τὴν ὑπερβάλλου-
tem gratiam Dei in vobis. ‖Gratia autem Deo super
σαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν. χάρις δὲ τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ 15
inenarrabili eius dono.
ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.

destinauit in suo; ‖ sit; ?vobis; σκορπίζω; *seculū seculi.; *Qui autē administrat ‖ manducandū præstabit: & multiplicabit semen vestrū: & augebit incrementa frugum; πληθύνω; αὐξάνω; ?Vt in omnibus locupletati abundetis; ?officij; *supplet ea quæ desunt sanctis:; προσαναπληρόω; *abundat; ‖ in Domino,; *in; ‖ Gratias

CAP. X. ι.

Ipse autem ego Paulus obsecro vos per *lenita-
Αὐτὸς δὲ ἐγὼ παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πραότη- 1
tem & æquitatem Christi: qui ‖secundum faciem quidem humilis
τος καὶ ἐπιεικείας τοῦ χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς
?in vobis, absens autem confido in *vos. Rogo autem, ne
ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς. δέομαι δὲ τὸ μὴ 2
præsens *confidens esse ea fiducia, qua cogito audere in
παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει, ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί
quosdam, ‖existimantes nos tanquā secundū carnem ?ambulantes.
τινας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας.
In carne enim ambulantes, nō secūdū carnem militamus.
ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα. 3
Nam arma militiæ nostræ non carnalia*, sed poten-
τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικὰ, ἀλλὰ δυνα- 4
tia Deo, ad ‖euersionem munitionum, ?ratiocinationes euer-
τὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς κα-
tentes, Et omnem *sublimitatem elatam aduersus *cognitionem
θαιροῦντες καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως 5
Dei, & ‖captiuantes omnem intellectū in *obedientiam
τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ
Christi, Et in ?parato habentes vlcisci omnem inob-
χριστοῦ· καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν πα- 6
edientiam, cùm impleta fuerit vestra obedientia. Quæ secundum fa-
ρακοὴν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή. τὰ κατὰ πρό- 7
ciem *aspicitis? Si quis confidit sibi ipsi, Christi ‖ esse, hoc co-
σωπον βλέπετε; εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ, χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λο-
gitet iterum ?a seipso, quia sicut ipse Christi *, ita &
γιζέσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς χριστοῦ, οὕτω καὶ
nos Christi. *Siquis enim & amplius aliquid ‖glorier
ἡμεῖς χριστοῦ. ἐάν τε γὰρ καὶ περισσότερόν τι καυχήσω- 8
de auctoritate nostra, quam dedit Dominus nobis in ædificatio-
μαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν εἰς οἰκοδο-
nem, & non in ?euersionem vestram, non *pudefiam.
μὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι.
Vt autē non *videar tanquam terrere vos per epistolas,
ἵνα δὲ μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν· 9
(Quoniam quidem epistolæ, *inquit, graues ‖ & fortes: ?at li-
ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί, φησι, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρ- 10
bertas corporis infirma, & sermo *nihili factus.
ρησία τοῦ σώματος ἀσθενὴς, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος.
Hoc cogitet *talis, quia quales sumus verbo per
τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' 11
epistolas absentes, tales & præsentes ‖opere.
ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.
Non enim audemus inserere aut ?conferre nos ipsos quibusdam,
οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισι, τῶν 12
*seipsos commendantibus: sed ipsi in *seipsis semetipsos me-
ἑαυτοὺς συνιστανόντων· ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς με-
tientes, & ‖conferentes seipsos semetipsis, non intelligunt.
τροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς, οὐ συνιοῦσιν.

*mansuetudinem & modestiam; ‖ in; ?sum inter vos; *vobis.; *audeam per eam confidentiam qua existimor; θαῤῥέω; ‖ qui arbitrātur; ?ambulemus.; *sunt:; ‖ destructionē; ?consilia destruentes,; καθαιρέω; *altitudinē extollentem se; *scientiam; ἐπαίρω; ‖ in captiuitatē redigentes; *obsequium; ?promptu; ἐκδικέω; *sunt videte.; ‖ se; ?apud; *est,; *Nam; ‖ gloriatus fuero de potestate; καυχάω; ?destructionē; *erubescam.; αἰσχύνω; *existimer; *inquiunt,; ‖ sunt; ?præsentia autē contēptibilis); ἐξουθενέω; *qui eiusmodi est,; ‖ in facto.; ?comparare; τολμάω; *qui; *nobis nosmetipsos; ‖ comparantes nosmetipsos nobis.

Nos autem non in *immensurata gloriabimur, sed secundum
13 ἡμεῖς δὲ οὐχὶ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ
mensuram regulæ, quam ‖partitus est nobis Deus, mensuram ?perti-
τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου ἐφικέ-
gisse vsque & *vos, Non enim quasi non pertingentes ad
14 σθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν· οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς
vos, superextendimus nosipsos. Vsq; ad enim & vos peruenimus
ὑμᾶς, ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς· ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν,
in Euangelio Christi; Non in *immensurata
15 ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ, οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα
gloriantes in alienis laboribus: spem autem habentes
καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες,
‖augescente fide vestra, in vobis magnificari secundum
αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν, ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ
regulam nostram in abundantiam, *In vlteriora
16 τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσείαν· εἰς τὰ ὑπερέκεινα
vestri euangelizare: non in aliena regula, in *parata
ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα
gloriari. ‖At glorians, in Domino glorietur.
17 καυχήσασθαι. ὁ δὲ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.
Non enim seipsum ?commendans, ille est probatus, sed
18 οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν, ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ'
quem *Dominus commendat.
ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

*immensum; ‖ mensus; *pertingendi; μερίζω; ἐφικνέομαι; *ad; *immensum; ‖ crescentis fidei vestræ,; μεγαλύνω; *Euam in illa quæ vltra vos sunt; *iis quæ præparata sunt; ‖ Qui autem gloriatur,; ?qui commendat,; *Deus

CAP. XI. ια.

Vtinam *toleraretis meam paulisper insipientiam: sed &
1 Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρὸν τῇ ἀφροσύνῃ· ἀλλὰ καὶ
supportate me. Æmulor enim vos æmulatione Dei, Despon-
2 ἀνέχεσθέ μου. ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς ζήλῳ θεοῦ· ἡρμοσά-
di enim vos vni viro, virginem castam ‖sistere
μην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ, παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ
Christo. Timeo autem ne fortè sicut serpens Euam sedu-
3 χριστῷ. φοβοῦμαι δὲ μήπως ὡς ὁ ὄφις εὔαν ἐξηπάτη-
xit in astutia sua, ita corrumpātur ?mentes vestræ,
σεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν,
à simplicitate *illa in Christum. Siquidem enim ve-
4 ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν χριστόν. εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρ-
niens alium Iesum prædicat quem non prædicauimus, aut spiri-
χόμενος ἄλλον ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦ-
tum alium accipitis quem non accepistis, aut euangelium aliud
μα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον
quod nō recepistis, rectè ‖toleraueritis. Existimo enim ?ni-
5 ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἠνείχεσθε. λογίζομαι γὰρ μη-
hilo inferiorem esse super valde Apostolis.
δὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων.
*Si verò & rudis sermone, sed non *cognitione: sed in
6 εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει· ἀλλ' ἐν
omni manifestati ‖in omnibus in vos. Aut ?peccatum
7 παντὶ φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς. ἢ ἁμαρτίαν
feci, meipsum humilians, vt vos exaltemini? quoniam gratis
ἐποίησα, ἐμαυτὸν ταπεινῶν ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε; ὅτι δωρεὰν
Dei Euangelium *euangelizauerim vobis?
τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν;
Alias ecclesias expoliaui, accipiens stipendium, ad
8 ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀψώνιον, πρὸς τὴν
vestrum ministerium. Et *præsens apud vos, & le-
9 ὑμῶν διακονίαν. καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερη-
gens, non obtorpui cuiquam: nam ?inopiam meam supple-
θεὶς, οὐ κατενάρκησα οὐδενός· τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσανε-
uerunt fratres *venientes à Macedonia: & in *om-
πλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ μακεδονίας· καὶ ἐν παν-
ni inonerosum vobis meipsum seruaui, & seruabo.
τὶ ἀβαρῆ ὑμῖν ἐμαυτὸν ἐτήρησα, καὶ τηρήσω.
Est veritas Christi in me: quoniam gloriatio hæc non
10 ἔστιν ἀλήθεια χριστοῦ ἐν ἐμοὶ, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ
‖obturabitur in me in regionibus Achaiæ.
σφραγίσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς ἀχαΐας.
?Propter quid? quia non diligo vos? Deus scit.
11 διατί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν.
Quod autē facio, & faciam, vt amputem occasionem
12 ὃ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν
*volentium occasionem: vt in quo gloriantur, inueniantur sicut
θελόντων ἀφορμὴν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται, εὑρεθῶσι καθὼς
& nos. Nam eiusmodi pseudoapostoli, operarij * do-
13 καὶ ἡμεῖς. οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δό-
losi, transformati in Apostolos Christi.
λιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους χριστοῦ.
Et non mirum: ipse enim satanas ‖transforma-
14 καὶ οὐ θαυμαστόν· αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζε-
tur in angelum lucis. Non ?magnū ergo si & ministri eius
15 ται εἰς ἄγγελον φωτός. οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ
*transformantur velut ministri iustitiæ: quorum finis
μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης· ὧν τὸ τέλος
erit secundum opera ipsorum. Iterum dico, (ne quis me putet
16 ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. πάλιν λέγω, μή τις με δόξῃ
insipiētem esse: * si verò non, etiam vt insipientem accipite me: vt & ego
ἄφρονα εἶναι· εἰ δὲ μήγε, κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ με, ἵνα κἀγὼ
modicum quid glorier.) Quod loquor, non loquor secūdū ‖Dominum,
17 μικρόν τι καυχήσωμαι. ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ κύριον,

*sustineretis modicū quid insipiētiæ meæ; ἀνέχω; ἁρμόζω; ‖ exhibere; sensus vestri, & excidant; *quæ est in Christo. Nam si is qui venit, aliū Christum; ‖ pateremini.; ?nihil me minus fecisse à magnis; ὑστερέω; *Nam etsi imperitus; *scientia. in omnibus autē ‖ sumus vobis.; ?nunquid; *euangelizaui; εὐαγγελίζω; *cùm essem ‖ egerem, nulli onerosus fui.; ?quod mihi deerat,; προσαναπληρόω; *qui venerunt; *omnibus sine onere; ‖ infringetur; ?Quare?; *eorum qui volunt; εὑρίσκω; *sunt subdoli, transfigurantes se; ‖ transfigurat se; ?est; *transfigurētur; *alioquin velut; ‖ Deum,

sed quasi in insipientia, in hac *præfidentia gloriationis.
ἀλλ᾽ ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως.
Quoniam multi gloriantur secundum carnem, & ego gloriabor.
ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα, κἀγὼ καυχήσομαι. 18
Libenter enim suffertis insipientes, ‖prudentes existentes.
ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες· 19
Toleratis enim si quis vos in seruitutem redigit, si quis deuorat, si quis
ἀνέχεσθε γὰρ εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις 20
accipit, si quis extollitur, si quis vos in faciem cædit.
λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσωπον δαίρει.
Secundū *contumeliam dico: quasi quòd nos infirmi fuerimus*. In quo verò
κατὰ ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς [f]ἠσθενήσαμεν· ἐν ᾧ δ᾽ ἄν 21
quis audet (in insipientia dico) audeo & ego.
τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ.
Hebræi sunt, & ego: Israelitæ sunt, & ego: semen A-
Ἑβραῖοί εἰσι, κἀγώ· Ἰσραηλῖταί εἰσι, κἀγώ· σπέρμα Ἀ- 22
brahæ sunt, & ego. Ministri Christi sunt, ‖(desipiens
βραάμ εἰσι, κἀγώ· διάκονοι Χριστοῦ εἰσι, παραφρονῶν 23
loquor) super ego: in laboribus ‖abundantius, in plagis supra
λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ· ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερ-
modum, in carceribus abundantiùs, in mortibus fre-
βαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολ-
quenter. A Iudæis quinquies quadragenas, *præter
λάκις· ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ 24
vnam, accepi. Ter virgis cæsus sum: semel lapidatus sum, ter
μίαν ἔλαβον. τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ [g]ἐλιθάσθην, τρὶς 25
naufragium feci, noctem* diem in profundo *egi.
[h]ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα·
Itineribus sæpe: periculis fluminum, periculis
ὁδοιπορίαις πολλάκις· κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις 26
latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis
λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις
in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, pe-
ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κιν-
riculis in falsis fratribus: In *fatigatione & ærumna, in vi-
δύνοις ἐν ψευδαδέλφοις· ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυ- 27
giliis ‖sæpe, in fame & siti, in ieiuniis ‖sæpe,
πνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις,
in frigore & nuditate. Præter illa *extrinsecus instantia
ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι. χωρὶς τῶν παρεκτὸς ἡ ἐπισύστασίς 28
mea *per diem, solicitudo omnium ecclesiarum.
μου ἡ καθ᾽ ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.
Quis infirmatur, & *non infirmor? quis scandalizatur, & non ego
τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ 29
vror? Si gloriari oportet, quæ ‖ infirmitatis meæ
πυροῦμαι; εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου 30
gloriabor. Deus & Pater Domini *Iesu Christi
καυχήσομαι. ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ 31
scit, *ille existens benedictus in secula, quòd non mentior.
οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι.
*In Damasco gentis præpositus Arete regis ‖præsidio tenebat
ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως [h]ἐφρούρει 32
Damascenorum ciuitatem, *prehendere me volens: Et per fene-
τὴν Δαμασκηνῶν πόλιν, πιάσαι με θέλων· καὶ διὰ θυρί- 33
stram in sporta demissus sum per murum: & * effugi
δος ἐν σαργάνῃ [i]ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ [k]ἐξέφυγον
manus eius.
τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

*substantia gloriæ.
‖ cùm sitis ipsi sapientes. Sustinetis
*ignobilitatem
*in hac parte.
[f] ἀσθενέω
‖ & ego (vt minus sapiens dico) plus
*plurimis,
*minus
[g] λιθάζω
* & maris fui: In
[h] ναυαγέω
*labore
‖ multis,
*quæ sunt
*quotidiana,
*ego
‖ sunt
*nostri
*qui est
*Damasci
‖ custodiebat
[h] φρουρέω
*vt me comprehenderet:
*sic
[i] χαλάζω
[k] ἐκφεύγω

CAP. XII. ιβ΄.

Gloriari *sanè non confert mihi: veniam ‖enim ad visio-
Καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει μοι· ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτα- 1
nes & reuelationes Domini. Scio hominem in Chri-
σίας καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου. οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χρι- 2
sto ante annos quatuordecim, (siue in corpore, nescio: siue
στῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα· εἴτε
extra corpus, nescio: Deus scit) raptum huius-
ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα· ὁ θεὸς οἶδεν· [a]ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦ-
modi vsq; ad tertium cælum. Et scio huiusmodi hominem,
τον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, 3
(siue in corpore, siue extra corpus, nescio: Deus scit)
εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα· ὁ θεὸς οἶδεν.
Quoniā raptus est in paradisum: & audiuit arcana ver-
ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήμα- 4
ba, quæ non licet homini loqui. Pro huiusmodi
τα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. ὑπὲρ τοῦ τοιούτου 5
gloriabor: pro autem meipso *non gloriabor, ‖si non in
καυχήσομαι· ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς
infirmitatibus meis. *Si enim voluero gloriari, non ero
ἀσθενείαις μου. ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι 6
insipiens: veritatem enim dicam. parco autem, ne quis in me existimet
ἄφρων· ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ· φείδομαι δὲ μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται
supra *quod videt *me, aut audit aliquid ex me. Et *excellentia
ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ. καὶ τῇ ὑπερβολῇ 7
reuelationum ‖vt ne efferar, datus est mihi stimulus
τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ
*carni angelus *satan, vt me colaphizet, vt ne efferar.
σαρκί, ἄγγελος σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι.
*Super hoc ter Dominum rogaui, vt discederet à
ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν κύριον [b]παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ᾽ 8

*Si oportet (non expedit quidem)
‖ autem
[a] ἁρπάζω
*nihil
‖ nisi
*Nam &
*id *in
*ne magnitudo
‖ extollat me,
*carnis meæ
*satanæ,
*Propter quod
[b] παρακαλέω

me. Et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea. nam vir-
9 ἐμοῦ. καὶ εἴρηκέ μοι, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύνα-
tus mea in infirmitate perficitur. Libenter igitur magis gloria-
μίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται· ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχή-
bor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me vir-
σομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ᾽ ἐμὲ ἡ δύ-
tus Christi. ‖Ideo oblector in infirmitatibus, in cōtumeliis,
10 ναμις τοῦ Χριστοῦ. διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν,
in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Cùm
ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις ὑπὲρ Χριστοῦ· ὅταν
enim infirmor, tunc potens sum. Factus sum insipiens glo-
11 γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι. γέγονα ἄφρων καυχώ-
rians: vos me coegistis. Ego enim debui à vobis com-
μενος· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε· ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ᾽ ὑμῶν συ-
mendari: nihil enim *inferior fui supra valde Apostolis, si &
νίστασθαι· οὐδὲν γὰρ [c]ὑστέρησα τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ
nihil sum. Ipsa quidem signa *Apostoli effecta sunt
12 οὐδέν εἰμι. τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου [d]κατειργάσθη
in vobis in omni *tolerantia, in signis & prodigiis & virtutibus.
ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις καὶ τέρασι καὶ δυνάμεσι.
Quid enim est ‖quod inferiores fuistis supra ceteras ecclesias, si
13 τί γάρ ἐστιν ὃ [e]ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ
non quòd ipse ego non obtorpui vobis. Donate mihi
μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ [f]κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν
iniuriam hanc. Ecce tertio hoc *paratè habeo venire ad
14 ἀδικίαν ταύτην. ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς
vos: & non ‖obtorpescam vobis. Non enim quæro * vestra, sed
ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν· οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ᾽
vos. Non enim debent *nati parentibus thesaurizare, sed
ὑμᾶς· οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ᾽
parentes *natis. Ego autē libentissimè impendam, &
15 οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω, καὶ
‖expendar pro animabus vestris: *si & abundantiùs
ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· εἰ καὶ περισσοτέρως
vos diligens minùs diligar. *Esto verò, ego non gra-
16 ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἧττον ἀγαπῶμαι. ἔστω δέ, ἐγὼ οὐ κατε-
uaui vos: sed *existens astutus, dolo vos cepi.
βάρησα ὑμᾶς, ἀλλ᾽ ὑπάρχων πανοῦργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον.
‖Num aliquē eorum quos misi ad vos, per ipsum *expi-
17 μή τινα ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι᾽ αὐτοῦ ἐπλεο-
laui vos? Rogaui Titum, & ‖simul misi
18 νέκτησα ὑμᾶς; παρεκάλεσα Τίτον, καὶ συναπέστειλα
fratrem. Nunquid *expilauit vos Titus? ‖non eodem
τὸν ἀδελφόν. μήτι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ
spiritu ambulauimus? ‖non iisdem vestigiis?
πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι;
*Rursum putatis quòd *vobis excusemur? Coram
19 πάλιν δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; κατενώπιον τοῦ
Deo, in Christo loquimur: at omnia‖, charissimi, propter
θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν· τὰ δὲ πάντα, ἀγαπητοί, ὑπὲρ
vestram ædificationem. Timeo enim ne fortè *veniens, non quales
20 τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς· φοβοῦμαι γὰρ μήπως ἐλθὼν οὐχ οἵους
volo inueniam vos: & ego inueniar ‖ vobis qualē non vultis. ne fortè
θέλω εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε· μήπως
cōtētiones, æmulationes, *iræ, dissensiones, detractiones, susurrationes,
ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί,
inflationes, seditiones*. Ne iterum *venientem me hu-
21 φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι· μὴ πάλιν ἐλθόντα με τα-
miliet Deus meus * apud vos, & lugeam multos
πεινώσῃ ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ [e]πενθήσω πολλοὺς τῶν
ante *peccantium, & non ‖pœnitentium super immundi-
προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρ-
tia, & fornicatione, & impudicitia quam gesserunt.
σίᾳ, καὶ πορνείᾳ, καὶ ἀσελγείᾳ ᾗ ἔπραξαν.

CAP. XIII. ιγ΄.

Ecce tertio hoc venio ad vos. In ore duorum te-
1 Ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐπὶ στόματος δύο μαρ-
stium * & trium stabit omne verbum. Prædixi & præ-
2 τύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. προείρηκα καὶ προ-
dico vt præsens secundò, & absens nunc *scribo antè pec-
λέγω, ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς [a]προη-
cantibus, & cæteris omnibus, quoniam si venero in iterum, non
μαρτηκόσι καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ
parcam. *Quandoquidē experimentum quæritis ‖ in me loquentis
3 [b]φείσομαι· ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος
Christi, qui in *vos non infirmatur, sed potens est in vobis:
Χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν·
*Etenim si crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtu-
4 καὶ γὰρ εἰ [c]ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνά-
te Dei. *Etenim nos infirmi sumus in illo: sed viue-
μεως θεοῦ· καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησό-
mus cum eo ex virtute Dei in ‖vos.
μεθα σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς.
Vosmetipsos tentate si estis in fide: *vos ipsos proba-
5 ἑαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμά-
te. An non cognoscitis vosmetipsos, quia Iesus Christus in vobis
ζετε· ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτούς, ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν
est? *si non quid fortè reprobi estis.
ἐστιν; εἰ μήτι ἄρα ἀδόκιμοί ἐστε.

‖ Propter quod placeo mihi
*minùs feci ab iis qui sunt supra modum Apostoli: tamen
[c] ὑστερέω
*tamen Apostolatus mei facta sunt super vos
[d] κατεργάζω
*patientia,
*quod minus habuistis præ cæteris ecclesiis, nisi
‖ grauaui vos
[e] ἡττάομαι
[f] καταναρκέω
*paratus sum
‖ ero grauis
*quæ sunt
*filij *filiis.
‖ superimpendar ego ipse
*licet plus
*Sed
*cùm essem
‖ Nunquid per
*circunueni
‖ cum illo
*circunuenit
‖ nonne
*Olim
*excusemus nos apud vos?
‖ autem
*cùm venero,
‖ à
*animositates,
*sint inter vos.
*cùm venero,
[e] πενθέω
*ex iis qui peccauerunt,
‖ egerunt pœnitentiam
*vel
‖ iis qui antè peccauerunt,
[a] προαμαρτάνω
*An
‖ eius qui loquitur Christus
[b] φείδομαι
*vobis
*Nam &
[c] σταυρόω
*Nam
‖ vobis.
*ipsi
*nisi

Spero autem quòd cognoscetis, quia nos non sumus reprobi.
ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι. 6
* Oramus || vt nihil mali faciatis: * Opto autem apud Deum || non facere vos malum quicquam:
εὔχομαι δὲ πρὸς τὸν θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν· 7
* quod bonum est non vt nos probati appareamus, sed vt vos * pulchrum
οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν
faciatis, nos autem vt reprobi simus. Non enim possumus
ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν. οὐ γὰρ δυνάμεθά 9
aliquid aduersus veritatem: sed pro veritate.
τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀληθείας.
* quoniam Gaudemus enim * cùm nos infirmi sumus, vos autem potentes
χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ 9
|| oramus, estis. Hoc verò & || optamus, vestram consummationem.
ἦτε. τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν.
* Ideo * durius agam * Propter hoc hæc absens scribo, vt præsens non * seuerè
διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως 10
vtar, secundum potestatem quam dedit mihi Dominus in
χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν ἣν ἔδωκέ μοι ὁ κύριος εἰς
ædificationem, & non in destructionem. * Cæterum, fratres, * De cætero,
11 οἰκοδομήν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν. λοιπόν, ἀδελφοί,
gaudete, || perficimini consolationem habete, idem sapite, || perfecti estote, exhortamini
χαίρετε, [d] καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, [d] καταρτίζω
pacem habete: & Deus dilectionis & pacis erit * cum vobis. * vobiscum
εἰρηνεύετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.
Salutate * alij alios in osculo sancto. Salutant * inuicem
12 ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται
vos sancti omnes. Gratia Domini || Iesu Chri- || nostri
13 ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες. ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χρι-
sti, & charitas Dei, & communicatio sancti Spiri-
στοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύμα-
tus || cum omnibus vobis. Amen. || sit
τος μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Ad Corinthios secunda scripta fuit à Philippis Macedoniæ,
Πρὸς Κορινθίους δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ Φιλίππων τῆς Μακεδονίας,
per Titum & Lucam.
διὰ Τίτου καὶ Λουκᾶ.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ
GALATAS EPISTOLA.
ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. κεφάλ. α'.

PAVLVS Apostolus (non ab homini-
ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώ- 1
bus, neque per hominem, sed per Ie-
πων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰη-
sum Christum, & Deum Patrem *ipsum* qui suscitauit
* mecum sunt σοῦ Χριστοῦ, καὶ θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος
eum à mortuis,) Et qui * cum me
αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ 2
omnes fratres, ecclesiis
πάντες ἀδελφοί, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς
Galatiæ: Gratia vobis & pax à Deo Patre, & Do-
Γαλατίας. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρός, καὶ κυ- 3
mino nostro Iesu Christo: *Ipso* qui dedit semetipsum pro peccatis
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ δόντος ἑαυτὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν 4
[a] ἐξαιρέω nostris, vt eriperet nos de præsenti seculo nequam,
* est ἡμῶν, ὅπως [a] ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ,
secundum voluntatem Dei & Patris nostri: Cui * gloria in
κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα εἰς 5
* sic tam || gratiā Christi, in aliud secula seculorum. Amen. Mitor quòd * ita citò
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. θαυμάζω ὅτι οὕτω ταχέως 6
[b] μετατίθημι transferimini ab eo qui vocauit vos in || gratia Christi, in
[b] μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι Χριστοῦ, εἰς
* nisi sunt aliqui qui vos cōturbant, & volūt conuertere *alterum* Euangelium: Quod non est aliud, * *si non quidam sunt*
ἕτερον εὐαγγέλιον, ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μή τινές εἰσιν οἱ 7
turbantes vos, & volentes inuertere Euangelium
ταράσσοντες ὑμᾶς, καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον
* licet Christi. Sed * *& si* nos, aut angelus de cælo euan-
τοῦ Χριστοῦ. ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγ- 8
* quàm gelizet vobis præter * quod euangelizauimus vobis, anathema sit.
γελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω.
[c] προερέω Sicut prædiximus, & nunc iterum dico, Si quis vobis
* id ὡς [c] προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω, εἴ τις ὑμῖν 9
euangelizauerit præter * quod accepistis, anathema sit.
* hominibus || Deo? εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.
Modò enim * *homines* suadeo, an || *Deum*? An quæro hominibus
ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω ἢ τὸν θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις 10
placere? Si *enim* adhuc hominibus placerem, Christi seruus non
* enim ἀρέσκειν; εἰ γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν
essem. Notum facio * *autem* vobis, fratres, Euangelium
* quod est ἤμην. γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον τὸ 11
|| euangelizatum à me, quia non est secundum hominem.
εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον.
Neque enim ego ab homine accepi illud, neque * *edo-*
* didici οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτό, οὔτε ἐδι- 12
ctus sum: sed per reuelationem Iesu Christi.
δάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ.
Audistis enim meam conuersationem aliquādo in Iudaismo,
ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, 13
quoniam supra modum persequebar ecclesiam Dei, & * *vasta-* * expugnabam
ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ [b] ἐπόρ- [b] πορθέω
bam illam: Et proficiebam in Iudaismo supra
14 θουν αὐτήν· καὶ [c] προέκοπτον ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ [c] προκόπτω
multos coætaneos || in genere meo, abundantiùs æmu- || meos
πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζη-
lator existens paternarum mearum traditionum.
λωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων.
Cùm autem * *probauit* *Deus ille separans* me ex vtero ma- * placuit ei qui segregauit
15 ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μη- * vocauit
tris meæ, & * *vocans* per gratiam suam, * *Reuelare* * Vt reuelaret
16 τρός μου, καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἀποκαλύψαι
Filium suum in me, vt euangelizarem illum in Gentibus,
τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν,
continuò non acquieui carni & sanguini.
εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι·
Neque veni *in* Hierosolymam ad || *illos ante me* Apo- || antecessores meos
17 οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀπο-
stolos: sed abij in Arabiam: & iterum reuersus sum
στόλους· ἀλλ' ἀπῆλθον εἰς Ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα
in Damascum. Deinde post annos tres veni *in* Hiero-
18 εἰς Δαμασκόν. ἔπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀνῆλθον εἰς Ἱερο-
solymam videre Petrum: & mansi apud eum * *dies* * diebus
σόλυμα [d] ἱστορῆσαι Πέτρον, καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας [d] ἱστορέω
quindecim. Alium autem Apostolorum *non* vidi *, *si non* * neminē, nisi
19 δεκαπέντε. ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ
Iacobum fratrem Domini. Quæ autē scribo vobis,
20 Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου. ἃ δὲ γράφω ὑμῖν,
ecce coram Deo, quia non mentior. Deinde veni
21 ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ ψεύδομαι. ἔπειτα ἦλθον
in || *regiones* Syriæ & Ciliciæ. Eram autē igno- || partes
22 εἰς τὰ κλίματα τῆς Συρίας καὶ τῆς Κιλικίας. ἤμην δὲ ἀγνο-
tus facie ecclesiis Iudææ, quæ * in * erant
ούμενος τῷ προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Ἰουδαίας ταῖς ἐν
Christo: Tantùm autē * *audientes erant*, quoniam * *persequens* nos * auditum habebant,
23 Χριστῷ· μόνον δὲ ἀκούοντες ἦσαν, ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς * qui persequebatur
aliquādo, nunc euangelizat fidem, quam aliquādo || *vastabat*. || expugnabat.
ποτέ, νῦν εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν ἥν ποτε ἐπόρθει·
Et * *glorificabant* in me Deum. * clarificabant
24 καὶ ἐδόξαζον ἐν ἐμοὶ τὸν θεόν.

CAP. II. β'.

Deinde post quatuordecim annos iterum ascendi in Hieroso-
1 Ἔπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλιν ἀνέβην εἰς Ἱεροσό-
lymam cum Barnaba, * *coassumens* *& Titum*. * assumpto & Tito.
λυμα μετὰ Βαρνάβα, συμπαραλαβὼν καὶ Τίτον.
Ascendi autem secundū reuelationem, & || *exposui* illis || contuli cum
2 ἀνέβην δὲ κατὰ ἀποκάλυψιν, καὶ [a] ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ [a] ἀνατίθημι

Euangelium quod prædico in Gentibus, seorsum autem *in præ-
εὐαγγέλιον ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσι, κατ᾽ ἰδίαν δὲ τοῖς δο-
cio habitis: ne forte in vacuum currerē, aut cucurrissem. Sed neque
κοῦσι, μή πως εἰς κενὸν τρέχω, ἢ ἔδραμον. ἀλλ᾽ οὐδὲ 3
Titus ‖cum me, Græcus existens, coactus est circuncidi:
τίτος ὁ σὺν ἐμοί, ἕλλην ὤν, ἠναγκάσθη περιτμηθῆναι·
*Propter autem subintroductos falsos fratres, qui subintro-
διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οἵτινες παρεισ- 4
ierunt explorare libertatem nostram quā habemus in Chri-
ῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἣν ἔχομεν ἐν χρι-
sto Iesu, vt nos in seruitutem redigerent. Quibus neque ad
στῷ ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσωνται· οἷς οὐδὲ πρὸς 5
horam cessimus subiectioni, vt veritas Euangelij per-
ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου δια-
maneat apud vos. Ab autem ‖visis esse aliquid (quales
μείνῃ πρὸς ὑμᾶς. ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναί τι, ὁποῖοί 6
aliquādo fuerint, nihil *mihi differt. Faciem Deus hominis
ποτε ἦσαν οὐδέν μοι διαφέρει· πρόσωπον ὁ θεὸς ἀνθρώπου
non accipit) Mihi enim *in precio habiti, nihil contulerunt.
οὐ συλλαμβάνει. ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες, οὐδὲν προσανέθεντο.
Sed econtrà *videntes quòd creditum est mihi Euangelium
ἀλλὰ τοὐναντίον, ἰδόντες ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον 7
præputij sicut Petro circuncisionis. *Nam operatus
τῆς ἀκροβυστίας, καθὼς πέτρος τῆς περιτομῆς. ὁ γὰρ ἐνεργήσας 8
Petro in Apostolatum circuncisionis, operatus est & mihi *in
πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ
Gentes) Et *cognoscentes gratiam ‖datam mihi, Iacobus, &
ἔθνη. καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, ἰάκωβος, καὶ 9
Cephas, & Ioannes, *illi visi columnæ esse, dextras dederunt
κηφᾶς, καὶ ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, δεξιὰς ἔδωκαν
mihi & Barnabæ, societatis: vt nos in Gentes, ipsi autem
ἐμοὶ καὶ βαρνάβᾳ κοινωνίας· ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ
in circuncisionem: Tantùm autem pauperum vt *meminissemus.
εἰς τὴν περιτομήν· μόνον δὲ τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν· 10
quod etiam *studui id ipsum facere. Cùm autē venisset Pe-
ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. ὅτε δὲ ἦλθε πέ- 11
trus in Antiochiam, in faciem ei restiti: quia *no-
τρος εἰς ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην· ὅτι κατε-
tandus erat. *Ante enim venire quosdam à Iacobo, cum
γνωσμένος ἦν. πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινας ἀπὸ ἰακώβου, μετὰ 12
Gentibus simul edebat: cùm autē venissent, *subduxit & separauit
τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν· ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστελλε καὶ ἀφώριζεν
se ipsum, timens eos ‖ex circuncisione. Et *coassimula
ἑαυτόν, φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς· καὶ συνυπεκρί- 13
bant ei & cæteri Iudæi: ita vt *Barnabas *simul abduceretur
θησαν αὐτῷ καὶ οἱ λοιποὶ ἰουδαῖοι· ὥστε βαρνάβας συναπήχθη
eorum simulatione. Sed cùm vidissem quòd non ‖recto pede incederēt
αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει. ἀλλ᾽ ὅτε εἶδον ὅτι οὐκ ὀρθοποδοῦσι 14
ad veritatem Euangelij, dixi *Petro coram
πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον τῷ πέτρῳ ἔμπροσθεν
omnibus: Si tu Iudæus *existens, gentiliter viuis, & non Iudaicè:
πάντων, εἰ σὺ ἰουδαῖος ὑπάρχων, ἐθνικῶς ζῇς καὶ οὐκ ἰουδαϊκῶς,
*quid Gentes cogis Iudaizare? Nos natura Iudæi,
τί τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις ἰουδαΐζειν; ἡμεῖς φύσει ἰουδαῖοι, 15
& non ex Gentibus peccatores. Scientes ‖quòd non iustificatur
καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί· εἰδότες ὅτι οὐ δικαιοῦται 16
homo ex operibus legis, *si non per fidem Iesu Christi:
ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ,
& nos in *Christum Iesum credidimus: vt iustificaremur
καὶ ἡμεῖς εἰς χριστὸν ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν
ex fide Christi, & non ex operibus legis: propter quod nō iustificabi-
ἐκ πίστεως χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου· διότι οὐ δικαιωθή-
tur ex operibus legis omnis caro. *Si verò quærentes
σεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σάρξ. εἰ δὲ ζητοῦντες 17
iustificari in Christo, ‖reperiamur & ipsi peccatores, nunquid
δικαιωθῆναι ἐν χριστῷ, εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἆρα
Christus peccati minister*? Absit. Si enim quæ destru-
χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἃ κατέλυ- 18
xi hæc iterum ædifico, præuaricatorem meipsum constituo.
σα ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν συνίστημι.
Ego enim per legem legi mortuus sum, vt Deo viuam: Christo
ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω, χριστῷ 19
concrucifixus sum. Viuo autem, non *amplius ego: viuit verò in me
συνεσταύρωμαι. ζῶ δέ, οὐκ ἔτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ 20
Christus. Quòd autē nunc viuo in carne, in fide viuo filij Dei,
χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ
*diligentis me & ‖tradentis semetipsum pro me.
τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ.
Non abiicio gratiam Dei. Si enim per legem iustitia,
οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ· εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, 21
ergo Christus gratis mortuus est.
ἄρα χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.

CAP. III. γ.

O insensati Galatæ, quis vos fascinauit veritati *non
Ω ἀνόητοι γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανε ἀληθείᾳ μὴ 1
*obsequi, quibus ob oculos Iesus Christus proscriptus est, in
πείθεσθαι, οἷς κατ᾽ ὀφθαλμοὺς ἰησοῦς χριστὸς προεγράφη, ἐν
vobis crucifixus? Hoc solùm volo discere à vobis:
ὑμῖν ἐσταυρωμένος; τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ᾽ ὑμῶν, 2

*iis qui videbantur aliquid esse: ‖qui mecū erat cùm esset Gentilis, cōpulsus ἀναγκάζω *περιτέμνω *sed *εἴκω ‖iis qui videbantur *mea interest. Personam *qui videbātur esse aliquid, *προστίθημι *cùm vidissent *Qui enim est *inter *eùm cognouissent ‖quæ data est *qui videbātur *memores essemus. *solicitus fui hoc *reprehēsibilis *Priùs enim quàm venirent quidam *subtrahebat & segregabat *συνεσθίω ‖qui erant *simulationi eius cōsenserūt *& *duceretur ab eis in illam simulationem. *συναπάγω ‖rectè ambularent *ὀρθοποδέω *Cephæ *cùm sis, *quomodo ‖autem *nisi *Christo Iesu *Quod ‖inuenti sumus *est? *iam *qui dilexit ‖tradidit *βασκαίνω *obedire, ante quorum

Ex operibus legis Spiritum accepistis, an ex auditu fidei?
ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;
Sic *insensati estis, ‖incepti spiritu, nunc carne
3 οὕτως ἀνόητοί ἐστε, ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ
consummemini? Tanta passi estis *frustrà? si modò & frustrà.
4 ἐπιτελεῖσθε; τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ; εἴ γε καὶ εἰκῇ.
Ille ergo *subministrans vobis Spiritum, & *efficiens virtu-
5 ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνά-
tes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei?
μεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;
Sicut*, Abraham credidit Deo, & reputatum est illi
6 καθὼς ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ
ad iustitiam. Cognoscite ergo quia qui ex fide‖,
7 εἰς δικαιοσύνην. γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως,
ij sunt filij Abrahæ. Prouidens autem Scriptura quia
8 οὗτοί εἰσιν υἱοὶ ἀβραάμ. προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι
ex fide iustificat Gentes Deus, *præeuangelizauit
ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεός, προευηγγελίσατο τῷ
Abrahæ, Quia benedicentur in te omnes Gentes.
ἀβραάμ, ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη.
*Itaque qui ex fide, benedicentur cum fideli Abraham.
9 ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ ἀβραάμ.
Quicúque enim ex operibus legis sunt, sub *execratione sunt. Scri-
10 ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσίν, ὑπὸ κατάραν εἰσί· γέ-
ptum est enim, ‖Execrabilis omnis qui non permanserit in omnibus
γραπται γάρ, ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς
*scriptis in libro legis, *ad faciendum ea.
γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά.
Quoniā autem in lege nemo iustificatur apud Deum,
11 ὅτι δὲ ἐν τῷ νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ θεῷ,
manifestū *: quia iustus ex fide viuet. At lex‖ non
12 δῆλον, ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. ὁ δὲ νόμος οὐκ
est ex fide: sed *faciens ea homo, viuet in
ἔστιν ἐκ πίστεως· ἀλλ᾽ ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν
illis. Christus nos redemit de *execratione le-
13 αὐτοῖς. χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νό-
gis, factus pro nobis ‖execratio. (scriptum est enim: *Execra-
μου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· γέγραπται γάρ, ἐπικατά-
bilis omnis *suspensus in ligno.) Vt in *Gentes
14 ρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου· ἵνα εἰς τὰ ἔθνη
benedictio Abrahæ fieret in Christo Iesu: vt pollicitationem
ἡ εὐλογία τοῦ ἀβραὰμ γένηται ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν
Spiritus accipiamus per fidem. *(Secundum hominem
15 τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως. κατὰ ἄνθρωπον
dico) tamen hominis ‖authenticum testamentum nemo *abro-
λέγω, ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθε-
gat, aut superordinat. At Abrahæ dictæ sunt
16 τεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται. τῷ δὲ ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ
promissiones, & semini eius. Non dicit, *Seminibus,
ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ· οὐ λέγει, τοῖς σπέρμασιν,
quasi in multis: sed quasi in vno, Et semini*, qui est
ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ᾽ ὡς ἐφ᾽ ἑνός· καὶ τῷ σπέρματι, ὅς ἐστι
Christus. Hoc autem dico, testamentum *ante authenticatum
17 χριστός. τοῦτο δὲ λέγω, διαθήκην προκεκυρωμένην
a Deo in Christum, quæ post annos quadringentos & triginta fa-
ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς χριστόν, ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γε-
cta‖ lex, non *irritat, ad abolendam promissionem.
γονὼς νόμος οὐκ ἀκυροῖ, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν.
*Si enim ex lege hæreditas, nō *amplius ex promissione.
18 εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκ ἔτι ἐξ ἐπαγγελίας· τῷ
At Abrahæ ‖per repromissionem *gratificatus est Deus.
δὲ ἀβραὰμ δι᾽ ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ θεός.
Quid igitur lex? *transgressionum causa apposita est,
19 τί οὖν; ὁ νόμος τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη,
*vsque quò veniret semen cui *promissum erat, ordinata per
ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα ᾧ ἐπήγγελται, διαταγεὶς δι᾽
angelos in manu mediatoris. At mediator‖, vnius non est:
20 ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου. ὁ δὲ μεσίτης, ἑνὸς οὐκ ἔστιν·
at Deus ‖vnus est. Ergo lex aduersus promissa
21 ὁ δὲ θεός, εἷς ἐστιν. ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν
Dei? Absit. Si enim data esset lex *potens viuifica-
τοῦ θεοῦ; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος ζωοποιῆ-
re, verè ex lege esset iustitia. Sed conclusit
22 σαι, ὄντως ἐκ νόμου ἂν ἦν ἡ δικαιοσύνη. ἀλλὰ συνέκλεισεν
scriptura omnia sub peccato, vt promissio ex fide
ἡ γραφὴ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως
Iesu Christi daretur credentibus. *Ante venire fi-
23 ἰησοῦ χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσι. πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὴν πί-
dem, sub lege custodiebamur, conclusi in *fu-
στιν, ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα, συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλ-
turam fidem reuelari. Itaque lex, pæ-
24 λουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. ὥστε ὁ νόμος παι-
dagogus noster fuit in *Christum, vt ex fide iustifi-
δαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιω-
caremur. *Veniente autem fide, non amplius sub pæda-
25 θῶμεν· ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως, οὐκ ἔτι ὑπὸ παιδα-
gogo sumus. Omnes *filij Dei estis per fidem
26 γωγόν ἐσμεν. πάντες υἱοὶ θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως
in Christo Iesu. Quicunque enim in ‖Christum baptizati estis,
27 ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ὅσοι γὰρ εἰς χριστὸν ἐβαπτίσθητε,

*stulti ‖vt cùm cœperitis *ἐνάρχω *sine causa? si tamen sine causa. Qui *tribuit *operatur *scriptum est: ‖sunt, *prænunciauit *ἐνευλογέω *Igitur qui sunt *maledicto ‖Maledictus *quæ scripta sunt *vt faciat *est: ‖autem *qui fecerit *maledicto ‖maledictum quia *Maledictus *qui pendet *Gentibus *Fratres, ‖confirmatum *spernit, *ἀγορεύω *Et *tuo, *confirmatum ‖est *irritum facit ad euacuādum *Nam *iam ‖autem *donauit *χαρίζω *Propter transgressiones *προστίθημι *donec *promiserat, ‖autem *quæ posset *Priùs autem quàm veniret fides, *φρουρέω *eam quæ reuelanda erat *Christo, *At vbi venit fides, iam non *enim ‖Christo

Christum induistis. Non est Iudæus neque Græcus: non
χριστὸν [g] ἐνεδύσασθε. οὐκ ἔνι ἰουδαῖος οὐδὲ ἕλλην· οὐκ 28
est seruus neque liber, non est masculus & fœmina. omnes
ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ. πάντες 29
enim vos [l] vnus estis in Christo Iesu. [f] Si autem [?] Christi, ergo
γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν χριστῷ ἰησοῦ. εἰ δὲ τοῦ χριστοῦ, ἄρα 30
Abrahæ semen estis, & secundum promissionem hæredes.
τοῦ ἀβραὰμ σπέρμα ἐστὲ, καὶ κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.

CAP. IIII. δ'.

Dico autē, *ad quantum tempus* hæres [l] *infans* est, nihil
Λέγω δὲ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν 1
differt [?] seruo, dominus omnium *existens*: Sed sub *tuto-*
διαφέρει δούλου, κύριος πάντων ὤν, ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρό- 2
res est & curatoribus, vsque præfinitionem Patris.
ποις ἐστὶ καὶ οἰκονόμοις, ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός.
Ita & nos, cùm essemus [l] *infantes*, sub elementis mundi
οὕτω καὶ ἡμεῖς ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου 3
eramus [?] *seruituti addicti.* *Cùm verò* venit plenitudo
ἦμεν δεδουλωμένοι. ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ 4
temporis, emisit Deus Filium suum, factum ex mu-
χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυ-
liere, factum sub lege: Vt eos qui sub legem [a] redi-
ναικὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμου, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον [a] ἐξα- 5
meret, vt adoptionem filiorū reciperemus. Quoniā autē estis filij,
γοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν. ὅτι δέ ἐστε υἱοὶ, 6
misit Deus Spiritum Filij sui in cor-
ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρ-
da vestra, clamantem, Abba, (Pater.) Itaque nō [l] *ãplius es* seruus,
δίας ὑμῶν, κρᾶζον, ἀββᾶ, ὁ πατήρ. ὥστε οὐκ ἔτι εἶ δοῦλος, 7
sed filius. [?] Si *verò* filius, & hæres *Dei* per *Christum.*
ἀλλ' υἱός· εἰ δὲ υἱὸς, καὶ κληρονόμος θεοῦ διὰ χριστοῦ.
Sed tunc quidem ignorantes Deum, seruiebatis * non
ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεὸν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ 8
natura [l] *existētibus diis.* Nunc autē *cognoscētes* Deum, *magis autem*
φύσει οὖσι θεοῖς. νῦν δὲ γνόντες θεὸν, μᾶλλον δὲ 9
cogniti à Deo, quomodo conuertimini iterum ad infir-
γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθε-
ma & egena elementa, quibus denuo *desuper* seruire vultis?
νῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε;
Dies obseruatis & menses, & tempora, & an-
ἡμέρας παρατηρεῖσθε, καὶ μῆνας, καὶ καιροὺς, καὶ ἐνιαυ- 10
nos. Timeo vos, ne forte *frustrà fatigatus fuerim erga vos.*
τούς. φοβοῦμαι ὑμᾶς, μή πως εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς. 11
Estote sicut ego, quia & ego sicut vos: fratres, obsecro
γίνεσθε ὡς ἐγὼ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς, ἀδελφοὶ, δέομαι 12
vos. nihil [l] *me iniuria affecistis.* Scitis autem quia per infirmitatem
ὑμῶν. οὐδέν με ἠδικήσατε· οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν 13
carnis euangelizaui vobis [?] *priùs.*
τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον·
Et *experimentum mei* in carne mea non *pro nihilo*
καὶ τὸν πειρασμόν μου τὸν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθε- 14
habuistis neque respuistis: sed sicut angelum Dei excepistis
νήσατε οὐδὲ [b] ἐξεπτύσατε· ἀλλ' ὡς ἄγγελον θεοῦ [c] ἐδέξασθέ
me, sicut Christum Iesum. *Quæ igitur erat* beatitudo
με, ὡς χριστὸν ἰησοῦν. τίς οὖν ἦν ὁ μακαρισμὸς 15
vestra? [l] *Testor* enim vobis, quia si [?] *possibile,* oculos ve-
ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν, ὅτι εἰ δυνατὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑ-
stros *effodientes* dedissetis mihi. * *Itaque* inimicus vobis
μῶν [d] ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι. ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν 16
factus sum verum dicens vobis? Æmulantur vos non bene:
γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν; ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς· 17
sed excludere vos volunt, vt illos æmulemini.
ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε.
Bonum autem *æmulari* in bono semper: & non tantùm [l] *in*
καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν 18
adesse me apud vos. [?] *Nati* mei, quos iterum
τῷ παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς. τεκνία μου, οὓς πάλιν 19
parturio, *vsque quò* formetur Christus in vobis: Vellem autem
ὠδίνω, ἄχρις οὗ [e] μορφωθῇ χριστὸς ἐν ὑμῖν· ἤθελον δὲ 20
adesse *ad* vos modò, & mutare vocem meam: quoniā
παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου· ὅτι
hæsito in vobis. Dicite mihi [l] sub legem *volen-*
ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν. λέγετέ μοι οἱ ὑπὸ νόμον θέλον- 21
tes esse, legem non *auditis?* Scriptum est enim, Quoniā Abraham
τες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε; γέγραπται γὰρ ὅτι ἀβραὰμ 22
duos filios habuit, vnum de ancilla, & vnum de libera.
δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας.
Et qui quidē de ancilla, secundum carnem natus est: qui autē de
ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης, κατὰ σάρκα γεγέννηται· ὁ δὲ ἐκ 23
libera, per repromissionem. Quæ sunt * *allego-*
τῆς ἐλευθέρας, διὰ τῆς ἐπαγγελίας· ἅτινά ἐστιν [f] ἀλληγο- 24
rizata: Hæc enim sunt duo testamenta. Vnum quidem à monte
ρούμενα· αὗται γάρ εἰσιν αἱ δύο διαθῆκαι, μία μὲν ἀπὸ ὄρους
Sina, in seruitutem generans, quæ est Agar. [l] *Nam Agar*
σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν ἄγαρ· τὸ γὰρ ἄγαρ 25
Sina mons est in Arabia: *quadrat autem* nunc Hierusa-
σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ ἀραβίᾳ, συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν ἱερουσα-
lem. *seruit verò* cum filiis suis.
λὴμ, δουλεύει δὲ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς.

Margin: [g] ἐνδύω · neque · [l] vnum · [?] vos · quanto tempore · [l] paruulus · à · cùm sit · tutoribus & actoribus est vsque ad præfinitū tempus à Patre: · [l] paruuli, · seruientes. · At vbi · erant · [a] ἐξαγοράζω · [l] iam est · Quòd · Deum. · iis qui · [l] sunt dij · cùm cognoueritis · imò sitis · sine causa laborauerim in vobis. · [l] me læsistis. · iam pridem: · tentationem meam · spreuistis · [b] ἐκπτύω · Vbi est ergo · [c] δέχομαι · [l] Testimonium perhibeo · fieri posset, · eruissetis, & · Ergo · [d] ἐξορύττω · æmulamini · [l] cùm præsens sum · Filioli · donec · [e] μορφόω · apud · confundor · [l] qui vultis · legistis? · Sed · per allegoriā dicta. · [f] ἀλληγορέω · enim · qui coniunctus est ei, quæ est · &

Illa autē *sublimis* Hierusalem, libera est: quæ est mater
26 ἡ δὲ ἄνω ἱερουσαλὴμ, ἐλευθέρα ἐστὶν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ
[l] *omnium nostrum.* Scriptum est enim: Lætare sterilis [?] non
27 πάντων ἡμῶν· γέγραπται γὰρ, εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ
patiens: erumpe & clama, non *parturiens:* quia multi
τίκτουσα, [g] ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα· ὅτι πολλὰ τὰ
nati desertæ, magis quàm [l] *habentis* virum.
τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα.
Nos autem, fratres, secundum Isaac, promissionis [?] *nati*
28 ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, κατὰ ἰσαὰκ, ἐπαγγελίας τέκνα
sumus. Sed quomodo tunc is secundum carnem *genitus,* persequebatur
29 ἐσμέν. ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς, ἐδί-
batur eū qui secūdū spiritum, ita & nunc. Sed quid dicit
30 ωκε τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτω καὶ νῦν. ἀλλὰ τί λέγει
Scriptura? Eiice ancillam & filium eius. non enim
ἡ γραφή; ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς. οὐ γὰρ μὴ
hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ.
κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας.
[l] *Nempe,* fratres, non sumus ancillæ [?] *nati,* sed
31 ἄρα, ἀδελφοὶ, οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα, ἀλλὰ τῆς
liberæ. libertate *igitur* qua Christus nos liberauit,
ἐλευθέρας. τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν ᾗ χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε.

CAP. V. ε'.

State, & *ne* iterum iugo seruitutis [l] *implicamini.*
1 [a] Στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας [b] ἐνέχεσθε.
Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circuncidamini, Chri-
2 ἴδε ἐγὼ παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, χρι-
stus vobis nihil proderit. Testificor autem rursus
3 στὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. μαρτύρομαι δὲ πάλιν
omni homini circuncidenti se, quoniam debitor est [?] *totam*
παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον
legem faciens. *Aboliti* estis à Christo,
4 τὸν νόμον ποιῆσαι. [c] κατηργήθητε ἀπὸ τοῦ χριστοῦ,
quicunque in lege iustificamini: gratia excidistis.
οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε· τῆς χάριτος [d] ἐξεπέσατε.
Nos enim spiritu, ex fide, spem iustitiæ
5 ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης
expectamus. * In *enim* Christo Iesu neque circuncisio
6 ἀπεκδεχόμεθα. ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ οὔτε περιτομή
aliquid valet, neque præputium: sed fides per charitatem *ef-*
τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνερ-
ficax. Currebatis * *pulchrè,* quis vos [l] *intercidit* [?] ve-
7 γουμένη. ἐτρέχετε καλῶς, τίς ὑμᾶς [e] ἐνέκοψε τῇ ἀ-
ritati non [?] *suaderi?* Persuasio non *ex vocan-*
8 ληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦν-
te vos. Modicum fermentū totam massam * *fermentat.*
9 τος ὑμᾶς. μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ.
Ego confido in [l] *vos* in Domino, quòd nihil aliud sa-
10 ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρο-
pietis: *at conturbans* vos, portabit iudicium, quicūque *fuerit.*
νήσετε. ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρίμα, ὅστις ἂν ᾖ.
Ego autem, fratres, si circuncisionem adhuc prædico, quid adhuc
11 ἐγὼ δὲ, ἀδελφοὶ, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι
persecutionē patior? *Nēpe abolitum* est scandalum crucis.
διώκομαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ.
Vtinam & abscindantur [l] *inquietantes vos.*
12 ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.
Vos enim in [?] *libertate* vocati estis, fratres: tantùm ne
13 ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μὴ
libertatem in occasionem *carni:* sed per chari-
τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκὶ, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγά-
tatem seruite * *alij aliis.* *Nam* omnis [l] lex in vno ser-
14 πης δουλεύετε ἀλλήλοις· ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λό-
mone impletur, *in illo,* Diliges proximum tuū sicut teipsum.
γῳ πληροῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν.
[?] *Si verò alij alios* mordetis & comeditis, videte ne ab
15 εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπὸ
inuicem consumamini. Dico autem, Spiritu ambu-
16 ἀλλήλων ἀναλωθῆτε. λέγω δὲ, πνεύματι περιπα-
late, & *concupiscentiam* carnis non [l] *perficiatis.*
τεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε.
Nam caro [?] concupiscit aduersus spiritum: *at* spiritus aduer-
17 ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κα-
sus carnem. hæc * *autem opponuntur alia aliis:* vt non quæcunque
τὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ἃ ἂν
vultis, illa faciatis. [l] Si *verò* spiritu ducimini, non estis
18 θέλητε, ταῦτα ποιῆτε. εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ
[?] *ab* lege. Manifesta autē sunt opera carnis, quæ sunt,
19 ὑπὸ νόμου. φανερὰ δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἅτινά ἐστι,
adulterium, fornicatio, *impuritas,* * *proteruia:* *Idololatria:*
20 μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια· εἰδωλολατρεία,
veneficium, inimicitiæ, cōtētiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones,
φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοὶ, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι,
sectæ: Inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & similia
21 αἱρέσεις· φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια
his. quæ * *dico* vobis, sicut & prædixi, quoniam [l] talia
τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα
agentes, regnum Dei non [?] *hæreditabunt.*
πράσσοντες βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν·

Margin: quæ sursum est · [l] nostra. · quæ · quæ · [g] ῥήγνυμι · filij · [l] eius quæ habet · filij · qui natus fuerat · [l] Iraque · filij, · nolite · [l] contineri. · [a] ἵστημι · [b] ἐνέχω · vniuersæ legis faciendæ. · Euacuati · [c] καταργέω · à · [d] ἐκπίπτω · Nam · quæ operatur · bene · [l] impediuit · [e] ἐγκόπτω · obedire? · est ex eo qui vocat · corrumpit. · [l] vobis · qui autem conturbat · est ille. · Ergo euacuatū · [l] qui vos conturbant. · libertatem · detis carnis: · inuicem. · [l] enim · Quòd si inuicem · desideria · [l] perficietis. · enim · autem · enim sibi inuicem aduersantur: · [l] Quòd · sub · immunditia, impudicitia, luxuria, Idolorū seruitus, veneficia, · prædico · [l] qui agunt · consequētur,

*autem
‖patientia, modestia, castitas.
*sunt
‖suam
ᵖvitiis,
ʰστοιχέω
ⁿinuicem

At fructus * Spiritus est, charitas, gaudium, pax,
ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, 22
longanimitas, benignitas, bonitas, fides, Mansuetudo,
μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πρᾳότης, 23
continentia: *Aduersus huiusmodi non est lex. Qui autē * Christi,
ἐγκράτεια· κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος. οἱ δὲ τοῦ χριστοῦ, 24
carnem ‖ crucifixerunt cum ᵖ *affectibus*, & concupiscentiis.
τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις.
Si viuimus spiritu, spiritu & ambulemus.
εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ ʰ στοιχῶμεν. 25
Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, ⁿ*alij alios* prouocantes,
μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, 26
ⁿ *alij aliis* inuidentes.
ἀλλήλοις φθονοῦντες.

CAP. VI. ϛʹ.

προσλαμβάνω
*qui estis
‖Alter alterius
ᵇἀναπληρόω
*Nam si existimat se
ᵖcùm nihil sit, ipse se seducit.
ⁿautem
*sic in semetipso
‖gloriam
ᵖaltero.
ⁿsuum
*is qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat,
‖Nolite errare.
ᵖQuæ ⁿhæc
*qui seminat
‖&
ᵖQui autem

Fratres, si & præoccupatus fuerit homo in aliquo de-
Ἀδελφοὶ, ἐὰν καὶ ᵃ προληφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παρα- 1
licto, vos * spirituales instruite huiusmodi in
πτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν
spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris.
πνεύματι πρᾳότητος, σκοπῶν σεαυτὸν μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς.
‖ *Alij aliorum* onera portate: & sic adimplebitis
ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ᵇ ἀναπληρώσατε 2
legem Christi. *Si enim videtur quis esse aliquid, ᵖ*nihil existens*,
τὸν νόμον χριστοῦ. εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι, μηδὲν ὤν, 3
seipsum animo fallit. At opus ⁿ suum probet vnus-
ἑαυτὸν φρεναπατᾷ. τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκα- 4
quisque: & **tunc in seipsum* tantùm ‖*gloriationem* habebit, & non in
στος· καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς
ᵖ*alterum*. Vnusquisque enim ⁿ*proprium* onus portabit.
τὸν ἕτερον. ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει. 5
Communicet autem * *institutus verbum instituenti*
κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι, 6
in omnibus bonis. ‖*Ne errate*: Deus non irridetur.
ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς. μὴ πλανᾶσθε· θεὸς οὐ μυκτηρίζεται· 7
ᵖ*Quod* enim seminauerit homo, ⁿ*hoc* & metet. Quoniam * *semi-*
ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει. ὅτι ὁ σπεί- 8
nans in carnem suam, de carne ‖ metet corruptionem. ᵖ*at*
ρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν· ὁ δὲ

seminans in spiritum, de spiritu metet vitam
σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν
æternam. * *At pulchrum* facientes, non ‖*segnescamus*: tempore
9 αἰώνιον. τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν· καιρῷ
enim ᵖ*proprio* metemus non ⁿ*elanguentes*. *Nempe igitur* dum tem-
10 γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ᶜἐκλυόμενοι. ἄρα οὖν ὡς και-
pus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè
ρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα
autem ad domesticos fidei. Videte **quàm longis* vobis
11 δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως. ἴδετε πηλίκοις ὑμῖν
literis scripsi mea manu. Quicunque volunt ‖*bo-*
12 γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί. ὅσοι θέλουσιν εὐ-
na facie esse in carne, hi cogunt vos circun-
προσωπῆσαι ἐν σαρκὶ, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέ-
cidi, tantùm vt ᵖ*ne cruci* Christi persecutionē ⁿpatiantur.
μνεσθαι, μόνον ἵνα μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ χριστοῦ διώκωνται.
Neque enim * *circuncisi ipsi* legem custodiunt:
13 οὐδὲ γὰρ οἱ περιτετμημένοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν·
sed volunt vos circuncidi, vt in vestra car-
ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρ-
ne glorientur. Mihi autem absit gloriari, ‖*si non* in
14 κὶ καυχήσωνται· ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν
cruce Domini nostri Iesu Christi: per quem mihi mundus
τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι᾽ οὗ ἐμοὶ κόσμος
crucifixus est, & ego mundo. In enim Christo Iesu neque
15 ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ· ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ οὔτε
circuncisio aliquid valet, neque præputium, sed noua ᵖ*creatio*.
περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις·
Et quicunque * *regula hac ordinatè ambulauerint*, pax super il-
16 καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ᾽ αὐ-
los, & misericordia, & super Israel Dei. ‖*Cæterum*,
17 τοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ. τοῦ λοιποῦ,
molestias mihi nemo *exhibeat*. ego enim stigmata Do-
κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυ-
mini Iesu in corpore meo porto. Gratia
18 ρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. ἡ χάρις
Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro, fratres.
τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἀδελφοί.
Amen.
ἀμήν.

seminat
*Bonum autē
‖deficiamus
ᵖsuo
ⁿdeficientes.
Ergo
ᶜἐκλύω
*qualibus
‖placere
ᵖcrucis
ⁿnon
*qui circumciduntur,
‖nisi
ᵖcreatura.
*hanc regulam secuti fuerint,
‖De cætero, molestus sit

Ad Galatas scripta est à Roma.
Πρὸς γαλάτας ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ
EPHESIOS EPISTOLA.
ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. ΚΕΦ. Αʹ.

*omnibus qui sunt Ephesi,
‖qui benedixit
ᵃἐκλέγω
*vt essemus sancti & immaculati
‖Qui prædestinauit
ᵖipsum:
ⁿpropositum
ⁿfilio suo.
ᵇἀγαπάω

PAVLVS Apostolus Iesu Christi per
ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ 1
voluntatem Dei, sanctis * *existentibus*
θελήματος θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν
in Epheso, & fidelibus in Christo Iesu:
ἐν ἐφέσῳ, καὶ πιστοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ·
Gratia vobis & pax à Deo Pa-
χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πα- 2
tre nostro, & Domino Iesu Christo:
τρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ·
Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi,
εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, 3
‖*benedicens* nos in omni benedictione spirituali, in
ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς
cælestibus, in Christo: Sicut elegit nos in
ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ· καθὼς ᵃἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν 4
ipso ante constitutionem mundi, **esse nos sanctos & inculpatos*
αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους
in conspectu eius in charitate. ‖*Præfiniens* nos in filiorū
κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ· προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱο- 5
adoptionem per Iesum Christum in ᵖ*sese* secundum ⁿ*bonum affectum* volunta-
θεσίαν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήμα-
tis suæ, In laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gra-
τος αὐτοῦ, εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχα- 6
tificauit nos in dilecto ⁿ. In quo habemus re-
ρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ᵇ ἠγαπημένῳ· ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπο- 7
demptionem per sanguinem eius (remissionem peccatorum)
λύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων,

secundum diuitias gratiæ eius: ⁿ*Qua abundauit* in
8 κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ· ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς
**nos* in omni sapientia, & prudentia: ‖*Notum faciens nobis my-*
9 ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει· γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυ-
sterium voluntatis suæ, secundum beneplacitum ᵖ*suum*, quod propo-
στήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέ-
suit in ⁿ*se*, In dispensatione plenitudinis temporum,
10 θετο ἐν αὐτῷ εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν,
instaurare omnia in Christo, quæ in
ᶜἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ χριστῷ, τὰ ἐν τοῖς
cælis, & quæ in terra ⁿin ipso. In quo etiā * *electi*
11 οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν αὐτῷ. ἐν ᾧ καὶ ᵈἐκληρώ-
sumus: prædestinati secundum propositum *ipsius* omnia *efficien-*
θημεν, προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦν-
tis, secundum consilium voluntatis suæ: ᵖ*Ad esse nos*
12 τος κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ· εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς
in laudem gloriæ eius, antè ⁿ*sperantes* in Christo:
εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ, τοὺς ᵉπροηλπικότας ἐν τῷ χριστῷ·
In quo & vos, ‖*audientes* verbum veritatis,
13 ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ
(Euangelium salutis vestræ:) in quo & credentes signa-
εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ᵈἐσφρα-
ti estis Spiritu promissionis sancto:
γίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ·
Qui est * *arrabo* hæreditatis nostræ, in redemptionem
14 ὅς ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν
‖*assertionis*, in laudem gloriæ ipsius.
τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ.

ⁿQuæ superabundauit
*nobis
‖vt notum faceret nobis sacramentum
ᵖeius,
ⁿeo,
ᶜἀνακεφαλαιόω
ⁿsunt
*nos sorte vocati
ᵈκληρόω
‖eius qui operatur
ᵖVt simus
ⁿqui sperauimus
ᵉπροελπίζω
‖cùm audissetis
ᵈσφραγίζω
*pignus
‖acquisitionis

*Propterea ‖ vestrã quæ est — *Propter hoc & ego audiens ‖illam circa vos fidem in Domino
διὰ τοῦτο κἀγὼ ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ 15
Iesu, & dilectionem in omnes sanctos, Non cesso
ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους· οὐ παύομαι 16
gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in ora-
εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσ-
tionibus meis: Vt Deus Domini nostri Iesu Christi,
ευχῶν μου· ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ 17
pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ & reuelationis,
πατὴρ τῆς δόξης, δώῃ ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως,
in agnitione eius, Illuminatos oculos
ᵉφωτίζω — ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ· ᵉπεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς 18
ᶠvt sciatis quæ sit — cordis vestri, ᶠad sciendum vos quæ est spes vocationis
καρδίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως
eius, & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in
αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς
*sit supereminens — sanctis: Et quæ *excellens magnitudo virtutis
ἁγίοις· καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως 19
‖qui credimus — eius in nos ‖credentes secundum operationem potentiæ
αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς
virtutis eius, Quam operatus est in Christo, suscitans illum
ἰσχύος αὐτοῦ· ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν 20
ᵃconstituens ad dexterã suã — ex mortuis, & ᵃcollocauit in dextera sua in cælestibus,
ἐκ τῶν νεκρῶν· καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις,
Supra omnem principatũ, & potestatem, & virtutem, &
ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως, καὶ 21
*quod nominatur — dominationem, & omne nomen *nominatum non solùm in
κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν
seculo hoc, sed etiam in futuro. Et omnia
τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. καὶ πάντα 22
‖pedibus — subiecit sub ‖pedes eius: & ipsum dedit caput
ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν
ᶠsupra omnem ecclesiam: — ᶠsuper omnia ecclesiæ: Quæ est corpus ipsius, pleni-
ᵍeius, qui — ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ· ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλή- 23
*adimpletur. — tudo ᵍ omnia in omnibus *adimplentis.
ρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου.

CAP. II. β'.

*cùm essetis mortui ‖vestris, — Et vos *existentes mortuos delictis & pecca-
Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι, καὶ ταῖς ἁμαρ- 1
ᵃπεριπατέω — tis ‖, (In quibus aliquando ambulastis secundum seculum mundi
τίαις, ἐν αἷς ποτε ᵃπεριεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου 2
ᶠhuius, — huius, secundum principem potestatis aeris ᶠ, spiritus
ᶜqui operatur in filios diffidentiæ: — τούτου κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος
ᶜnunc efficientis in filiis insuasibilitatis: In quibus & nos
τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας· ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς 3
omnes conuersati sumus aliquando, in desideriis carnis
πάντες ἀνεστράφημέν ποτε, ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς
*voluntatem — nostræ, facientes *voluntates carnis & cogitationum: &
‖filij — ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ
ᶠautem, qui est — eramus ‖nati natura iræ, sicut & cæteri. At Deus ᶠ
ᶜnimiam — ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποί· ὁ δὲ θεὸς 4
diues existens in misericordia, propter ᶜmultam charitatem suam quam
ᵃcùm essemus mortui peccatis, — πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν
ᵇnos ‖cuius — dilexit nos, Et ᵃexistentes nos mortuos offensis,
ᶠsaluati, — ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι 5
conuiuificauit ᵇ Christo, ‖ gratia estis ᶠseruati.
συνεζωοποίησε τῷ χριστῷ· χάριτί ἐστε σεσωσμένοι.
Et conresuscitauit, & consedere fecit in supercælestibus in Chri-
καὶ συνήγειρε, καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χρι- 6
sto Iesu: Vt ostenderet in seculis superuenientibus
ᵇἐνδείκνυμι — στῷ ἰησοῦ, ἵνα ᵇἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις 7
*abundantes — ᵃ eminentes diuitias gratiæ suæ, in bonitate super
‖enim — τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ'
ᶠsaluati — nos in Christo Iesu. Nam gratia ‖ estis ᶠseruati
ᵉσώζω — ἡμᾶς, ἐν χριστῷ ἰησοῦ· τῇ γὰρ χάριτί ἐστε ᵉσεσωσμένοι 8
ᵃenim est — per fidem, (& hoc non ex vobis: Dei ᵃ donum:)
διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν· θεοῦ τὸ δῶρον·
Non ex operibus: vt ne quis glorietur.
οὐκ ἐξ ἔργων· ἵνα μή τις καυχήσηται. 9
Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in
ᵈκτίζω — αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, ᵈκτισθέντες ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐπὶ 10
operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis am-
*Propter quod memores estote ‖eratis — ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς, ἵνα ἐν αὐτοῖς περι-
bulemus. *Ideo mementote quòd vos aliquando ‖ Gentes
ᶠqui dicebamini ᵃab ea quæ dicitur circuncisio — πατήσωμεν. διὸ μνημονεύετε ὅτι ὑμεῖς ποτε τὰ ἔθνη 11
in carne, ᶠdicti præputium ᵃà dicta cir-
ἐν σαρκὶ, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περι-
cuncisione in carne, manu facta: Quia eratis in tempore illo
*conuersatione — τομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου· ὅτι ἦτε ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ 12
sine Christo, alienati à *republica Israel, &
ᵉἀπαλλοτριόω — χωρὶς χριστοῦ, ᵉἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ ἰσραὴλ, καὶ
hospites testamentorum promissionis spem non habentes, &
‖sine Deo hoc — ξένοι τῶν διαθηκῶν, τῆς ἐπαγγελίας ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ
‖athei in mundo. Nunc autẽ in Christo Iesu vos
ᶠqui eratis — ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ. νυνὶ δὲ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ὑμεῖς 13
ᶠaliquãdo existentes longè, propè facti estis in sanguine Christi.
ᵃqui fecit — οἱ ποτὲ ὄντες μακρὰν, ἐγγὺς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ χριστοῦ.
Ipse enim est pax nostra ᵃfaciens vtraque vnũ,
αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἓν, 14

& medium parietem maceriæ soluens, *inimicitiam in car- — *inimicitias
καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρ-
ne sua: Legem mandatorum ‖in dogmatis abo- — ‖decretis euacuans,
15 κὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταρ-
lens, vt duos condat in semetipso in vnum nouum hominem,
γήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον,
faciens pacem: Et reconciliet ambos
16 ποιῶν εἰρήνην· καὶ ᶠἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους — ᶠἀποκαταλλάττω
in vno corpore, Deo per crucem, interficiens ᵃinimicitiam
ἐν ἑνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν — ᵃinimicitias
in semetipso. Et veniens euangelizauit pacem vobis
17 ἐν ἑαυτῷ· καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν
qui longè ‖, & iis qui propè. Quoniã per ipsum habemus — ‖fuistis, & pacem
18 τοῖς μακρὰν, καὶ τοῖς ἐγγύς· ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν
accessum ambo in vno Spiritu ad
τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ πνεύματι πρὸς τὸν
Patrem. Nempe ergo non iam estis hospites & aduenæ,
19 πατέρα. ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι,
sed ᵍ concives sanctorum, & domestici Dei. — ᵍestis
ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων, καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ·
Superædificati super *fundamento Apostolorum & Pro- — *fundamẽtum
20 ᵍἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προ- — ᵍἐποικοδομέω
phetarum, ‖existente summo angulari ipso Iesu Christo: — ‖lapide
φητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ·
In quo omnis ædificatio ᶠcoagmentata crescit in — ᶠconstructa
21 ἐν ᾧ πᾶσα ἡ οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὔξει εἰς
tẽplum sanctum in Domino: In quo & vos coædificamini
22 ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ· ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε
in habitaculum Dei in Spiritu ᵃ. — ᵃsancto.
εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

CAP. III. γ'.

Huius * gratia ego Paulus vinctus Christi Iesu, — *rei
1 Τούτου χάριν ἐγὼ παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ
pro vobis ‖. Siquidem audistis dispensationem gratiæ — ‖Gentibus; Si tamen
2 ὑπὲρ ὑμῶν· εἴγε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος
Dei ᶠdata mihi in ᵃvos: Quoniam secundum re- — ᶠquæ est ᵃvobis:
3 τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς· ὅτι κατὰ ἀπο-
uelationem notum factũ est mihi *mysterium: sicut ‖prius scripsi — *sacramentum ‖suprà ᶠProut
κάλυψιν ᵃἐγνώρισέ μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα — ᵃγνωρίζω
in breui: ᶠAd quod potestis legentes intelligere
4 ἐν ὀλίγῳ· πρὸς ὃ δύνασθε ᵇἀναγινώσκοντες νοῆσαι — ᵇἀναγινώσκω
prudentiam meam in mysterio Christi: Quod aliis
5 τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ χριστοῦ· ὃ ἑτέραις
gñationibus non agnitum est filiis hominum, sicuti nunc reue-
γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπε-
latum est sanctis Apostolis eius & Prophetis in Spi-
καλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύ-
tu sancto: Esse Gentes cohæredes & concorporales,
6 ματι ἁγίῳ, εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα,
& comparticipes promissionis eius in Christo * per — *Iesu
καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ χριστῷ, διὰ τοῦ
Euangelium: Cuius factus sum ᶠ minister secundum donum — ᶠego
7 εὐαγγελίου· οὗ ἐγενόμην διάκονος κατὰ τὴν δωρεὰν
gratiæ Dei ‖ datum mihi secundum operationem — ‖quæ data est
τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς
virtutis eius. Mihi minimo omnium
8 δυνάμεως αὐτοῦ. ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων
ᶠ data est gratia hæc, In Gentibus euangelizare — ᶠsanctorum
ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν
inuestigabiles diuitias Christi, Et illuminare om-
9 ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ χριστοῦ, καὶ φωτίσαι πάν-
nes quæ ‖ dispensatio ᵃmysterij absconditi à — ‖sit ᵃsacramenti
τας τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ᵈἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν — ᵈἀποκρύπτω
seculis in Deo, ᶠomnia condenti per Iesum Christum: — ᶠqui creauit
αἰώνων ἐν τῷ θεῷ, τῷ τὰ πάντα κτίσαντι διὰ ἰησοῦ χριστοῦ·
Vt innotescat nunc principatibus & potestatibus, in super-
10 ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπου-
cælestibus, per ecclesiam, multiformis sapientia Dei,
ρανίοις, διὰ τῆς ἐκκλησίας, ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ,
Secundũ ᵃpropositum seculorum, ‖quod fecit in Christo Iesu — ᵃpræfinitionem ‖quam
11 κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων, ἣν ἐποίησεν ἐν χριστῷ ἰησοῦ
Domino nostro: In quo habemus fiduciam &
12 τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παρρησίαν καὶ τὴν
accessum in confidentia, per fidem eius.
προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει, διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ.
*Ideo peto ‖non signescere in tribulationibus meis pro vobis, — *Propter quod ‖ne deficiatis ᶠrei
13 διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσί μου ὑπὲρ ὑμῶν,
quæ est gloria vestra. Huius ᶠ gratia flecto genua
14 ἥτις ἐστὶ δόξα ὑμῶν. τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά
mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi,
μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ,
Ex quo omnis paternitas in cælis & in terra no-
15 ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνο-
minatur: Vt det vobis secundum diuitias
16 μάζεται· ἵνα δώῃ ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς
gloriæ suæ, *virtute corroborari per Spiritum — *virtutem
δόξης αὐτοῦ, δυνάμει ᶜκραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος — ᶜκραταιόω
eius in ‖interiorem hominem: — ‖interiori homine
αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον,

Habitare Christum per fidem in cordibus

κατοικῆσαι τὸν χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις 17

vestris, in charitate radicati & fundati.

ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐρριζωμένοι καὶ [f] τεθεμελιωμένοι·

Vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ

ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις, τί 18

latitudo, & longitudo, & profunditas, & sublimitas, Cognoscereque

τὸ πλάτος καὶ μῆκος καὶ βάθος καὶ ὕψος, γνῶναί τε τὴν 19

excellentem cognitionis charitatem Christi: vt impleamini

ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ χριστοῦ· ἵνα πληρω-

mini in omnem plenitudinem Dei. At potenti

θῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ· τῷ δὲ δυναμένῳ 20

super omnia facere super exabundanti, quæ petimus aut mente

ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ, ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦ-

concipimus, secundum virtutem illam efficientem in nobis:

μεν, κατὰ τὴν δύναμιν τὴν [g] ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν,

Ipsi gloria in ecclesia, in Christo Iesu, in omnes

αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, εἰς πάσας 21

generationes seculi seculorum. Amen.

τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. ἀμήν.

* sit
& profundũ, scire etiam supereminentem scientiæ
Et autem qui potens est
abundanter quàm
intelligimus,
quæ operatur
[g] ἐνεργέω
&
[f] θεμελιόω

CAP. IIII. δ'.

Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, dignè

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ, ἀξίως 1

ambulare vocatione qua vocati estis, Cum omni hu-

περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε, μετὰ πάσης ταπει- 2

militate & mansuetudine, cum lenitate animi, sustinen-

νοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμε-

tes alij alios in charitate: Studentes seruare vni-

νοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ· σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνό- 3

tatem spiritus in vinculo pacis.

τητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης.

Vnum corpus, & vnus spiritus: sicut & vocati estis in vna spe

ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι 4

vocationis nostræ. Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma.

τῆς κλήσεως ὑμῶν. εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα, 5

Vnus Deus & Pater omnium, qui super omnes, & per om-

εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάν- 6

nia, & in omnibus vobis. Vni autẽ cuique nostrũ data est gra-

των, καὶ ἐν πᾶσιν ὑμῖν. ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χά- 7

tia secundum mensuram donationis Christi. Ideo dicit:

ρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ χριστοῦ. διὸ λέγει, 8

Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem: & dedit

ἀναβὰς εἰς ὕψος, [a] ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε

dona hominibus. Quod autẽ ascẽdit, quid est, si non

δόματα τοῖς ἀνθρώποις. τὸ δὲ, ἀνέβη, τί ἐστιν, εἰ μὴ 9

quia & descendit primùm in inferiores partes terræ?

ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς;

Ille descendens, ipse est & ascendens supra omnes

ὁ καταβὰς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν 10

cælos, vt adimpleret omnia. Et ipse dedit hos

οὐρανῶν, ἵνα [b] πληρώσῃ τὰ πάντα. καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς 11

quidem Apostolos, hos autem Prophetas, hos verò Euangelistas, hos

μὲν, ἀποστόλους· τοὺς δὲ, προφήτας· τοὺς δὲ, εὐαγγελιστάς, τοὺς

autem pastores & doctores, Ad coagmentationem

δὲ, ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς τὸν καταρτισμὸν 12

sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis

τῶν ἁγίων, εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος

Christi: Donec occurramus omnes in vnita-

τοῦ χριστοῦ· μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότη- 13

tem fidei & agnitionis filij Dei, in virum

τα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα

perfectum, in mensuram staturæ plenitudinis Christi:

τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ χριστοῦ·

Vt non amplius simus pueri fluctuantes, & circumlati

ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι 14

omni vento doctrinæ, in alea hominum,

παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων,

in astutia ad insidias imposturæ.

ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης.

Veritatẽ facientes autẽ in charitate, crescamus in ipsum om-

ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ, αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάν- 15

nia, qui est caput, Christus. Ex quo totum corpus

τα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ, ὁ χριστός· ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα 16

connexum & compactum per omnem commissurã

συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς

suppeditationis, secundum operationem in mẽsura vniuscuiusque membri,

τῆς ἐπιχορηγίας, κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους,

augmentum corporis facit, in ædificationem sui in charitate.

τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται, εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.

Hoc igitur dico & testificor in Domino, non amplius vos

τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς 17

ambulare, sicut & reliquæ Gentes ambulant in va-

περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ, ἐν μα-

nitate mentis suæ: Obtenebrati cogitatione, existentes

ταιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν· [c] ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ, ὄντες 18

alienati à vita Dei per ignorantiam existentem in

[d] ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν

illis, propter obdurationem cordis ipsorum.

αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν·

vt ambuletis
patientia, supportantes inuicem
Solliciti
est
nobis.
Propter quod
[a] αἰχμαλωτεύω
nisi
Qui descẽdit,
qui ascendit
[b] πληρόω
quosdam
alios
consummationem
ætatis
iam
paruuli
circũferamur
nequitia
circumuentionem erroris:
illo per
iuncturã subministrationis,
mensuram
vt iam non ambuletis
sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum,
[c] σκοτίζω
quæ est
[d] ἀπηλλοτριόω
cæcitatem

Qui dedolentes semetipsos tradiderunt impudicitiæ,

19 οἵτινες ἀπηλγηκότες ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ,

in operationem immunditiæ omnis, in excessu.

εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ.

Vos autem non ita didicistis Christum.

20 ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν χριστόν·

Si tamẽ illum audistis, & in ipso edocti estis, (sicut est

21 εἴ γε αὐτὸν ἠκούσατε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθώς ἐστιν

veritas in Iesu,) Deponere vos secundum pristinam

22 ἀλήθεια ἐν τῷ ἰησοῦ· [e] ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν

conuersationem veterem hominem corruptum secundum de-

ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπι-

sideria erroris. Renouari autem spiritu mentis

23 θυμίας τῆς ἀπάτης· ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς

vestræ: Et induere nouum hominem, ipsum secundũ Deum

24 ὑμῶν· καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ θεὸν

creatum in iustitia, & sanctitate veritatis.

κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας.

Ideo deponentes mendacium, loquimini veritatem, vnusquisque

25 διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν, ἕκαστος

cum proximo suo: quoniã sumus inuicem membra.

μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ· ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη.

Irascimini, & ne peccate. Sol non occidat super

26 ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ

iracundia vestra: Neque date locum diabolo.

27 παροργισμῷ ὑμῶν· μήτε δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ.

Furatus, non amplius furetur: magis autem laboret, ope-

28 ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω· μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμε-

rans bonum propriis manibus, vt habeat impertiri opus

νος τὸ ἀγαθὸν ταῖς ἰδίαις χερσὶν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν

habenti. Omnis sermo putris ex ore vestro non e-

29 ἔχοντι. πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκ-

grediatur: sed si quis bonus ad ædificationem vsus, vt

πορευέσθω· ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα

det gratiam audientibus. Et ne contristate spiritum

30 δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσι. καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ

sanctum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis.

ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ [f] ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως.

Omnis amaritudo, & excãdescẽtia, & ira, & clamor, & blasphe-

31 πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργὴ, καὶ κραυγὴ, καὶ βλασφη-

mia tollatur à vobis cum omni malitia. Estote autem

32 μία [g] ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν, σὺν πάσῃ κακίᾳ. γίνεσθε δὲ

in alij alios benigni, misericordes, condonantes vobis ipsis,

εἰς ἀλλήλους χρηστοὶ, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς,

sicut & Christus condonauit nobis.

καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἐχαρίσατο ἡμῖν.

CAP. V. ε'.

Estote ergo imitatores Dei, sicut nati dilecti.

1 Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά·

Et ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit

2 καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησεν

nos: & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & ho-

ἡμᾶς, καὶ [a] παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυ-

stiam Deo, in odorem suauitatis. Fornicatio autẽ & omnis

3 σίαν τῷ θεῷ, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. πορνεία δὲ, καὶ πᾶσα

immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, sicut

ἀκαθαρσία, ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς

decet sanctos: Et obscenitas, & stultiloquium, aut scurri-

4 πρέπει ἁγίοις· καὶ αἰσχρότης, καὶ μωρολογία, ἢ εὐτρα-

litas, non conuenientia: sed magis gratiarum actio.

πελία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα· ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία.

Hoc enim estis cognoscentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut

5 τοῦτο γάρ ἐστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος, ἢ ἀκάθαρτος, ἢ

auarus, (qui est idololatra) non habet hæreditatem in

πλεονέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ

regno Christi & Dei. Nemo vos seducat inanibus

6 βασιλείᾳ τοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς

verbis. propter hæc enim venit ira Dei in filios diffi-

λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπει-

dentiæ. Ne ergo efficiamini participes eorum. Eratis enim aliquãdo

7 θείας. μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν. ἦτε γάρ ποτε

8 tenebræ; nunc autẽ lux in Domino. Vt nati lucis ambulate.

σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν κυρίῳ· ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε.

(Nam fructus Spiritus in omni bonitate, & iusti-

9 ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιο-

tia, & veritate) Probantes quid sit beneplacitum Domino.

10 σύνῃ καὶ ἀληθείᾳ· δοκιμάζοντες τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ.

Et ne communicate operibus infructuosis tenebrarum,

11 καὶ μὴ [b] συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους,

magis autẽ & redarguite. Nam occultè facta ab ipsis, tur-

12 μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε. τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰ-

pe est & dicere. At omnia arguta, à lumine ma-

13 σχρόν ἐστι καὶ λέγειν. τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα, ὑπὸ τοῦ φωτὸς φα-

nifestantur. omne enim manifestatum lumen est. Ideo dicit, Surge

14 νεροῦται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον, φῶς ἐστι. διὸ λέγει, ἔγειραι

dormiens, & exurge à mortuis: & illuminabit te Christus.

ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ χριστός.

Videte itaque quomodo accuratè ambuletis: non quasi insipiẽtes,

15 βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι,

desperantes,
auaritiam.
Deponite
[e] ἀποτίθημι
qui corrumpitur
Renouamini
induite
qui
creatus est
Propter quod
nolite peccare
iracundiam vestram. Nolite dare
Qui furabatur, iam
operando
suis quod bonum est:
vnde tribuat necessitatem patienti.
malus
procedat
fidei,
nolite contristare
[f] σφραγίζω
& indignatio,
[g] αἴρω
inuicem
Deus in Christo
vobis.
filij charissimi
[a] παραδίδωμι
Aut turpitudo, aut
quæ ad rẽ non pertinent:
scitote intelligentes,
qui est idolorum seruus
Nolite
filij
enim lucis est
Deo.
nolite communicare
[b] συγκοινωνέω
Quæ enim in occulto fiunt
autem quæ arguuntur,
quod manifestatur,
Propter quod
quid ....
ergo fratres
cautè

sed vt sapientes: Redimentes tempus: quoniam
ἀλλ' ὡς σοφοί, ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι 16
dies mali sunt. *Propter hoc ne fiatis imprudentes: sed
αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι. διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ 17
intelligentes quæ sit voluntas *Domini. Et *ne inebriemini
συνιέντες τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου. καὶ μὴ μεθύ- 18
mini vino, in quo est luxuria: sed implemini in Spiritu,
σκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι,
Loquentes vobismetipsis *psalmis, & hymnis, & canticis spiri-
λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς, καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευ- 19
talibus, cantantes & psallentes in *corde vestro Do-
ματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυ-
mino: Gratias agentes semper pro omnibus in nomine
ρίῳ· εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι 20
Domini nostri Iesu Christi, Deo & Patri.
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῷ θεῷ καὶ πατρί,
Subiecti *alij aliis in timore Christi.
ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ. 21
Mulieres *propriis viris subditæ *estote, sicut
αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε, ὡς τῷ 22
Domino: Quoniam vir est caput mulieris, sicut &
κυρίῳ· ὅτι ὁ ἀνήρ ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικὸς, ὡς καὶ ὁ 23
Christus caput ecclesiæ. Et ipse est *seruator corporis.
Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας· καὶ αὐτός ἐστι σωτὴρ τοῦ σώματος.
Sed sicut ecclesia subiecta est Christo, ita &
ἀλλ' ὥσπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτω καὶ 24
mulieres *propriis viris in omnibus. Viri,
αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί. οἱ ἄνδρες, 25
diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit
ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε
ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea: Vt illam
τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς· ἵνα αὐτὴν 26
sanctificaret, mundans lauacro aquæ in verbo:
ἁγιάσῃ, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι·
Vt exhiberet ipsam sibi ipsi gloriosam ecclesiam, non haben-
ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχου- 27
tem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi: sed vt sit sancta &
σαν σπίλον, ἢ ῥυτίδα, ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ
immaculata. Ita debent* viri diligere suas
ἄμωμος. οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν 28
vxores, vt sua corpora. *Diligens suam vxo-
γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖ-
rem, seipsum diligit. Nemo enim vnquam suam carnem
κα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ. οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα 29
*odit: sed nutrit & fouet eam, sicut & *Dominus
ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ κύριος
ecclesiam. Quia membra sumus corporis eius, de
τὴν ἐκκλησίαν· ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς 30
carne eius, & de ossibus eius. Propter hoc relinquet
σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. ἀντὶ τούτου καταλείψει 31
homo patrem *suum & matrem*, & adhærebit
ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται
*ad vxorem *suam: & erunt hi duo in carnem vnam.
πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.
Sacramentum hoc magnum est. ego autem dico in *Christum, &
τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν, καὶ 32
in ecclesiam. Veruntamen & vos *per vnū, vnusquis-
εἰς τὴν ἐκκλησίαν. πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα, ἕκα- 33
que suam vxorem sic diligat sicut seipsum. *at
στος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν· ἡ δὲ
vxor* vt timeat virum*.
γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

Marginal notes: ἐξαγοράζομαι · *præterea nolite fieri · *sit Dei · *nolite inebriari · *συνίημι · *μεθύσκω · *in cordibus vestris · *inuicem · *Christi. · *sint · *sint, · *est · *saluator eius · *sint · Item *vitæ: · *παρίστημι · *& · *Qui diligit · *odio habuit: · *Christus · *καταλείπω · *suum, · *vxori suæ. · *Christo, · *singuli, · *autem · *suum.

CAP. VI. ϛ'.

*Nati, obedite parentibus vestris in Domino: hoc
Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ· τοῦτο 1
enim est iustum. Honora patrem tuum & matrem*.
γάρ ἐστι δίκαιον. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα· 2
(Quod est primum mandatum in promissione:) Vt bene tibi *fiat,
ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ· ἵνα εὖ σοι γένηται, 3
& *sis longæuus super terram. Et* patres, *ne
καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ οἱ πατέρες, μὴ 4
ad iram prouocate natos vestros: sed educate illos in disciplina
παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν· ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ
& correptione Domini. Serui, obedite dominis
καὶ νουθεσίᾳ κυρίου. οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε τοῖς κυρίοις 5

Marginal notes: *Filij · *suam, · *sit, · *sit · *vos · *nolite ad iracundiam prouocare filios

*secundum carnem, cum timore & tremore, in simplicitate cordis
κατὰ σάρκα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐν ἁπλότητι τῆς καρδίας
vestri, sicut Christo: non *secundum oculorum seruitutem, quasi homi-
6 ὑμῶν, ὡς τῷ Χριστῷ, μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρω-
nibus placentes: sed vt serui Christi, facientes voluntatem
πάρεσκοι· ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ
Dei ex animo, Cum *beneuolentia seruientes sicut Domino,
7 θεοῦ ἐκ ψυχῆς· μετ' εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ κυρίῳ,
& non hominibus. Scientes quoniā quodcūque vnusquisque fece-
8 καὶ οὐκ ἀνθρώποις· εἰδότες ὅτι ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιή-
rit bonum, hoc *reportabit à Domino, siue seruus, siue
σῃ ἀγαθὸν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ τοῦ κυρίου, εἴτε δοῦλος, εἴτε
liber. Et * domini eadem facite *ad eos,
9 ἐλεύθερος. καὶ οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς,
remittentes minas: scientes quia & vester & illorum Dominus
ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν· εἰδότες ὅτι καὶ ὑμῶν καὶ αὐτῶν ὁ κύριός
est in cælis, & personarum acceptio non est apud eum.
ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ.
*Reliquum, fratres mei, confortamini in Domino, & in
10 τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ, καὶ ἐν
potentia virtutis eius. Induite *armaturam
11 τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ
Dei: *ad posse vos stare aduersus insidias
θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ
diaboli. Quoniā non est nobis colluctatio aduersus sanguinē & car-
12 διαβόλου· ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρ-
nem, sed aduersus *principatus, aduersus potestates, aduersus
κα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς
mundi *potentes tenebrarum *seculi huius, contra spi-
κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευ-
ritalia nequitiæ, in cælestibus. *Propter hoc ac-
13 ματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. διὰ τοῦτο ἀνα-
cipite vniuersam armaturam Dei, vt possitis resistere in
λάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ
die malo, & *omnia conficientes stare.
ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι.
Stare ergo succincti lumbos vestros in veritate, &
14 στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ
induti loricam iustitiæ, Et calcea-
15 ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης· καὶ ὑποδησά-
ti pedes in præparatione Euangelij pacis:
μενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης·
In omnibus assumentes scutum fidei: in quo possi-
16 ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνή-
tis omnia tela *illius nequam *ignita extinguere.
σεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι·
Et galeam *salutaris assumite, & gladium
17 καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν
spiritus, (quod est verbum Dei.) Per omnem orationem
18 τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα θεοῦ· διὰ πάσης προσευχῆς
& obsecrationem orantes in omni tempore, in spiritu:
καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν πνεύματι,
& in ipso hoc vigilantes in omni instantia,
καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει
& obsecratione pro omnibus sanctis, Et pro me: vt mihi
19 καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων· καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μοι
detur sermo in apertione oris mei, *in fiducia, notum facere
δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου, ἐν παρρησίᾳ γνωρίσαι
mysterium Euangelij, Pro quo legatione fungor in
20 τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου· ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν
catena: *vt in ipso *liberè loquar, vt oportet me loqui.
ἁλύσει· ἵνα ἐν αὐτῷ παρρησιάσωμαι, ὡς δεῖ με λαλῆσαι.
Vt autem sciatis & vos quæ circa me*, quid agam: omnia
21 ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ' ἐμέ, τί πράσσω, πάντα
vobis nota faciet Tychicus, *dilectus frater & fidelis mini-
ὑμῖν γνωρίσει Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκο-
ster in Domino: Quem misi ad vos in *illud ipsum, vt
22 νος ἐν κυρίῳ· ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα
cognoscatis quę circa nos*, & consoletur corda vestra.
γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν.
Pax fratribus & charitas cum fide, à Deo Pa-
23 εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως, ἀπὸ θεοῦ πα-
tre, & Domino Iesu Christo. Gratia cum omnibus *dili-
24 τρὸς, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγα-
gentibus Dominum nostrum Iesum Christum in incorruptione. Amen.
πώντων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ. ἀμήν.

Marginal notes: *carnalibus, · *ad oculum seruientes, · *bona voluntate · *recipiet · *vos · *illis, · ἀνίημι · *De cætero · *vos · *ἐνδύω · *vt possitis · *principes & · *rectores · *harum, · *Propterea · *ἀναλαμβάνω · *in omnibus perfecti, · *ὑποδέω · *nequissimi · ignea · *πυρόω · *σβέννυμι · *salutis · *ἀγρυπνέω · *cum · *ita · *audeā, prout · *sunt, · *charissimus · *hoc · *sunt, · *qui diligunt

Ad Ephesios scripta à Roma per Tychicum.
Πρὸς Ἐφεσίους ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Τυχικοῦ.

SANCTI PAVLI AD PHILIPPENSES EPISTOLA.
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. κεφάλ. ά.

PAVLVS & Timotheus serui Iesu
ΑΥΛΟΣ καὶ τιμόθεος δοῦλοι ἰησοῦ 1
Christi, omnibus sanctis in Christo
χριστοῦ, πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἐν χριστῷ
Iesu *existentibus in Philippis, cum epi-
ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν φιλίπποις, σὺν ἐπι-
scopis & ‖diaconis: Gratia vobis
σκόποις καὶ διακόνοις, χάρις ὑμῖν 2
& pax à Deo patre nostro, &
καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ
Domino Iesu Christo. Gratias ago Deo meo in om-
κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πά- 3
ni memoria vestri, (Semper in *omni precatione mea pro
σῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν, πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ 4
omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens:) Super communi-
πάντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος, ἐπὶ τῇ κοι- 5
catione vestra in *Euangelium, à prima die vsque
νωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ
nunc. Confidens ipsum hoc, quia *ille incipiens in vobis o-
νῦν· πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔρ- 6
pus bonum, perficiet vsque in diem Christi Iesu:
γον ἀγαθὸν, [a]ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας χριστοῦ ἰησοῦ·
Sicut est iustum mihi hoc sentire pro omnibus vobis,
καθώς ἐστι δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, 7
*propter habere me in corde vos, in & vinculis meis,
διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου,
& in defensione, & confirmatione Euangelij, *communica-
καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ, καὶ [b]βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου, συγκοινω-
tores meæ gratiæ omnes vos *existentes. Testis enim mihi
νούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας. μάρτυς γάρ μου 8
est Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Iesu
ἐστὶν ὁ θεὸς, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις ἰησοῦ
Christi. Et hoc oro, vt charitas vestra ăplius
χριστοῦ. καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι 9
magis ac magis abundet in scientia & *omni sensu,
μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει,
‖Ad probandum vos præstantia, vt sitis since-
εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρι- 10
ri *& inoffensi in diem Christi, repleti *fructi-
νεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν χριστοῦ, [c]πεπληρωμένοι καρ- 11
bus iustitiæ eorum quæ per Iesum Christum, in gloriam & laudem
πῶν δικαιοσύνης τῶν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον
Dei. Scire autem vos volo, fratres, quia quæ circa
θεοῦ. γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοὶ, ὅτι τὰ κατ' 12
me *, magis ad profectum Euangelij venerunt:
ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου [d]ἐλήλυθεν·
*Itaque vincula mea manifesta in Christo ‖fieri in toto
ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς ἐν χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ 13
prætorio, & * cæteris omnibus: *Et plures
τῷ πραιτωρίῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι· καὶ τοὺς πλείονας 14
*fratrum in Domino, ‖fretos vinculis meis, abundan-
τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ, [e]πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσο-
tiùs *audere impauidè Dei verbum loqui. Quidā quidē &
τέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν τοῦ θεοῦ λόγον λαλεῖν. τινὲς μὲν καὶ 15
propter inuidiam & cōtentionē, quidā autem & propter bonā volūtatem Christum
διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν χριστὸν
prædicant: *Hi quidem ex contentione Christum annuntiant
κηρύσσουσιν. οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας τὸν χριστὸν καταγγέλλουσιν 16
non sincerè, existimantes ‖afflictionem afferre vinculis meis.
οὐχ ἁγνῶς, οἰόμενοι θλῖψιν ἐπιφέρειν τοῖς δεσμοῖς μου·
*Illi verò ex charitate: scientes quoniā in defensionem Euange-
οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγε- 17
lij positus sum. Quid enim? *Attamen omni modo, siue *sive
λίου κεῖμαι. τί γάρ; πλὴν παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφά- 18
cie, siue ‖veritate, Christus *annuntiatur: & in hoc gau-
σει, εἴτε ἀληθείᾳ, χριστὸς καταγγέλλεται· καὶ ἐν τούτῳ χαί-
deo, sed & gaudebo. Scio enim quia hoc mihi proueniet
ρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι· οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι [f]ἀποβήσεται 19
ad salutem, per vestram orationem, & subministrationem Spiri-
εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως, καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύ-
tus Iesu Christi, Secundum expectationem & spem
ματος ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα 20
meā, quia in nullo *pudefiam: sed in omni fiducia, sicut
μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παῤῥησίᾳ, ὡς
semper, & nunc magnificabitur Christus in corpore
πάντοτε, καὶ νῦν [g]μεγαλυνθήσεται χριστὸς ἐν τῷ σώματί

Left margin: *qui sunt · ‖diaconibus: · *cunctis orationibus meis · *Euangelio Christi · *qui cœpit · [a]ἐπιτελέω · *eo quòd habeam · *socios gaudij mei · [b]βεβαιόω · *esse. · *in · ‖Vt probetis potiora: · *& sine offensa · *fructu · [c]πληρόω · *sunt, · [d]ἔρχομαι · ‖fieret in omni · *Ita vt · *in · *vt · *è fratribus · ‖confidétes in · [e]πείθω · *auderent sine timore · *Quidam autē · ‖pressuram se suscitare · *Quidam · *Dum · *per occasionē · ‖per veritatem · *annuntietur: · [f]ἀποβαίνω · *confundar: · [g]μεγαλύνω

meo, siue per vitam, siue per mortem. Mihi enim viuere,
21 μου, εἴτε διὰ ζωῆς, εἴτε διὰ θανάτου· ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν,
Christus *: & mori lucrum, ‖Si verò viuere in carne,
22 χριστός· καὶ τὸ ἀποθανεῖν, κέρδος. εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκὶ,
hoc mihi fructus operis *, & quid eligam *non cognosco.
τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου, καὶ τί αἱρήσομαι οὐ γνωρίζω.
Coarctor autem è duobus: desiderium habens ad dis-
23 συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ [h]ἀνα-
solui, & cum Christo esse, multò magis melius.
λῦσαι, καὶ σὺν χριστῷ εἶναι· πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον.
At permanere ‖in carne, magis necessarium propter vos.
24 τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκὶ, ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς.
Et hoc *confisus, scio quia manebo & vnà permanebo omnibus
25 καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα ὅτι μενῶ καὶ συμπαραμενῶ πᾶσιν
vobis, ad vestrum profectum & gaudium fidei:
ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως·
Vt *gloriatio vestra abundet in Christo Iesu in me,
26 ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ,
per *meam præsentiam iterum ad vos. Tantùm dignè
27 διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς. μόνον ἀξίως
Euangelio Christi ‖gerite vos, vt siue *veniens & videns
τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν
vos, siue absens, audiam quæ de vobis, quia statis in vno
ὑμᾶς, εἴτε ἀπὼν, ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἑνὶ
spiritu, *vno animo, collaborantes fidei Euangelij.
πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ, συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου·
Et ‖non territi in vllo ab aduersariis, *quod
28 καὶ μὴ [i]πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων· ἥτις
illis quidem est indicium perditionis, vobis autem salutis: & hoc
αὐτοῖς μέν ἐστιν ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας· καὶ τοῦτο
à Deo: Quia vobis donatum est pro Christo, non solum
29 ἀπὸ θεοῦ· ὅτι ὑμῖν [k]ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ χριστοῦ, οὐ μόνον
*in eum *credere, sed *& pro illo ‖pati,
τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν,
Idem certamen habentes quale *vidistis in me, & nunc *audi-
30 τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες οἷον ἴδετε ἐν ἐμοὶ, καὶ νῦν ἀκούε-
tis in me·
τε ἐν ἐμοί.

CAP. II. β'.

Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium cha-
1 Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀ-
ritatis, si qua *communio spiritus, si qua viscera ‖& mise-
γάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τινα σπλάγχνα καὶ οἰκ-
rationes: Implete meum gaudium, vt idem sapiatis,
2 τιρμοὶ, πληρώσατέ μου τὴν χαρὰν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε,
eandem charitatem habentes, vnanimes, ‖vnum sentientes:
τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες·
Nihil per contentionē *aut inanem gloriam, sed *mode-
3 μηδὲν κατὰ ἐριθείαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφρο-
stia alij alios arbitrantes superiores sibiipsis: Non quæ sua ‖
4 σύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν· μὴ τὰ ἑαυτῶν
singuli *considerate, sed & aliorum vnusquisque.
ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ τὸ ἑτέρων ἕκαστος.
Hoc enim *sentiatur in vobis, quod & in Christo Iesu:
5 τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν χριστῷ ἰησοῦ·
Qui in forma Dei ‖existens, non *prædam reputauit esse
6 ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι
paria Deo: Sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens,
7 ἴσα θεῷ· ἀλλ' ἑαυτὸν [a]ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν,
in *similitudine hominum factus, & habitu inuentus vt
ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς
homo. Humiliauit semetipsum, factus obediens
8 ἄνθρωπος· [b]ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος
vsque ad mortem: mortem autem, crucis. ‖Ideo & Deus illum
9 μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ, σταυροῦ. διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν
superexaltauit. & donauit illi nomen * super omne nomen.
ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα·
Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, &
10 ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ
terrestrium, & infernorum: Et omnis lingua confi-
11 ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολο-
teatur, quia Dominus Iesus Christus, in gloriam * Dei Patris.
γήσηται, ὅτι κύριος ἰησοῦς χριστὸς, εἰς δόξαν θεοῦ πατρός.
Itaque, *dilecti mei, (sicut semper obedistis mihi, non
12 ὥστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατέ μου, μὴ

Right margin: *est: · ‖Quod · *est, · *ignoro · [h]ἀναλύω · ‖autem · *confidens, · *gratulatio · *meum aduentum · ‖conuersamini · *cùm venero, & videro · *vnanimes, · ‖in nullo terreamini · *quæ illis est causa · [i]πτύρομαι · [k]χαρίζομαι · *vt credatis, · *vt etiam · ‖patiamini, · *& · *audistis de · *societas · ‖miserationes · ‖idipsum · *neque per · *in humilitate inuicem · ‖sunt · *considerātes, sed ea quæ · *sentite · ‖cùm esset, · *rapinam arbitratus est esse se æqualem · [a]κενόω · *similitudine · [b]ταπεινόω · ‖Propter quod · *quod est · *est · *charissimi

In præsentia mea, tantùm, sed & nunc multò magis in
ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ
absentia mea, cum metu & tremore vestram ipsorum salutem ado-
ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατερ-
peramini. Deus enim est efficiens in vobis & velle,
γάζεσθε. ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν, 13
& perficere, pro beneuolentia. Omnia facite sine
καὶ τὸ ἐνεργεῖν, ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας. πάντα ποιεῖτε χωρὶς 14
ira, & disceptationibus: Vt sitis irreprehensi, &
ὀργῆς, καὶ διαλογισμῶν· ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ 15
simplices filij Dei, inculpati in medio nationis prauæ &
ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ, ἀμώμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ
peruersæ, in quibus splendetis sicut luminaria in mundo:
διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ·
Verbum vitæ continentes, ad gloriationem mihi in diem Chri-
λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς καύχημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν χρι- 16
sti, quia non in vanum cucurri, neque in vanum laboraui.
στοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα·
Sed si & libor, super hostia & sacrificio
ἀλλ' εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς 17
fidei vestræ, gaudeo & congratulor omnibus vobis.
πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν·
Id autem ipsum & vos gaudete, & congratulamini mihi.
τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι. 18
Spero autem in Domino Iesu, Timotheum cito mittere vo-
ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑ- 19
bis, vt & ego bono animo sim, cognoscens quæ circa vos. Neminem enim
μῖν, ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ, γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν· οὐδένα γὰρ 20
habeo vnanimem, qui germanè ea quæ circa vos curaturus sit.
ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει.
Omnes enim ea quæ suaipsorum quærunt, non ea quæ Christi Iesu.
οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ τοῦ χριστοῦ Ἰησοῦ. 21
At probationem eius cognoscite, quoniam sicut patri filius, cum
τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον, σὺν 22
me seruiuit in euangelium. Hunc quidem igitur spero
ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον. τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω 23
mittere, vt videro ea quæ circa me, ex ipsa. Confido
πέμψαι, ὡς ἂν ἀπίδω τὰ περὶ ἐμέ, ἐξ αὐτῆς· πέποιθα 24
autē in Domino, quoniā & ipse citò veniam. Necessarium autem
δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι. ἀναγκαῖον δὲ 25
existimaui, Epaphroditum fratrem, & cooperatorem, & com-
ἡγησάμην, ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφόν, καὶ συνεργόν, καὶ συστρα-
militonē meum, vestrū autem apostolum, & ministrum vsus mei, mit-
τιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον, καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου, πέμ-
tere ad vos: Quoniam expetens erat omnes vos, &
ψαι πρὸς ὑμᾶς· ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμᾶς, καὶ 26
mœstus, eò quòd audieratis quòd ægrotasset. Etenim infirmatus est pro-
ἀδημονῶν, διότι ἠκούσατε ὅτι ἠσθένησε· καὶ γὰρ ἠσθένησε πα- 27
ximè morti, sed Deus eius misertus est: non eius autem so-
ραπλήσιον θανάτῳ, ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν· οὐκ αὐτὸν δὲ μό-
lùm, verùm & mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. Stu-
νον, ἀλλὰ καὶ ἐμέ· ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ. σπουδαιο- 28
diosius ergo misi illum, vt videntes eum, iterum gaudeatis, &
τέρως οὖν ἔπεμψα αὐτόν, ἵνα ἰδόντες αὐτόν, πάλιν χαρῆτε, κἀ-
ego sine tristitia sim. Excipite itaque illum in Domino cum om-
γὼ ἀλυπότερος ὦ. προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ μετὰ πά- 29
ni gaudio, & eiusmodi in pretio habetote: Quoniā propter opus
σης χαρᾶς, καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους ἔχετε· ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ 30
Christi vsque ad mortem accessit, postbabens animam,
χριστοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισε, παραβουλευσάμενος τῇ ψυχῇ,
vt rursus impleret vestram defectionem eius quod ad me obsequij.
ἵνα ἀναπληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρός με λειτουργίας.

Margin: mei, | qui operatur | bona voluntate. | autem | murmurationibus, | hæsitationibus: | sine querela, | sine reprehensione | inter quos lucetis | gloriam meā | vacuum | κοπιάω | immolor, supra sacrificium & obsequium | me ad vos. | cognitis sunt. | Item | syncera affectione pro vobis solicitus | μεριμνάω | sunt | Experimētum autem | euangelio. | me ad vos | sunt, mox. | ad vos. | necessitatis meæ, | quidem desiderabat | erat, propterea | illum infirmatum. Nā & | vsque ad mortem, | ἀσθενέω | etiam | Festinantius | viso illo, | cum honore | tradens animā suam, | id quod ex vobis deerat erga meum obsequium.

CAP. III. γ'

Reliquum, fratres mei, gaudete in Domino. Eadem
Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ. τὰ αὐτὰ 1
scribere vobis, mihi quidem non pigrum, vobis autem tutum.
γράφειν ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές.
Videte canes, videte malos operarios, vi-
βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέ- 2
dete concisionem. Nos enim sumus circuncisio
πετε τὴν κατατομήν. ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομή, 3
Spiritu Dei seruientes, & gloriantes in Christo
οἱ πνεύματι θεοῦ λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν χριστῷ
Iesu, & non in carne confidentes: Et quanquam ego habens
Ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες· καίπερ ἐγὼ ἔχων 4
confidentiam & in carne. si quis videtur alius confidere in
πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί. εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν
carne, ego magis. Circuncisio octo dierum, ex ge-
σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον. περιτομὴ ὀκταήμερος, ἐκ γέ- 5
nere Israel, tribus Beniamin, Hebræus ex Hebræis, secundum le-
νους ἰσραήλ, φυλῆς βενιαμίν, ἑβραῖος ἐξ ἑβραίων, κατὰ νό-
gem Pharisæus, Secundum zelum persequens ecclesiam,
μον φαρισαῖος, κατὰ ζῆλον διώκων τὴν ἐκκλησίαν, 6
secundum iustitiam quæ in lege, factus irreprehensibilis.
κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος.
Sed quæ erant mihi lucra, hæc arbitratus sum propter Christum
ἀλλ' ἅτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν χριστὸν 7
damnum, Sed profectò & existimo omnia damnum
ζημίαν· ἀλλὰ μενοῦνγε καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν 8

Margin: De cætero | necessarium. | qui | Deo seruimus | gloriamur | fiduciam habentes | habeam | Circuncisus octaua die, | de tribu | æmulationem | Dei, | est, conuersatus sine querela. | Fuerunt | detrimenta. Veruntamen | detrimentum

esse propter eminentiam cognitionis Christi Iesu Domini
εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου
mei, propter quem omnia damnum subij, & arbitror stercora es-
μου, δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶ-
se, vt Christum lucrifaciam: Et inueniar in illo non
9 ναι, ἵνα χριστὸν κερδήσω· καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ
habens meam iustitiam quæ ex lege, sed illam quæ per fi-
ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πί-
de Christi, illam quæ ex Deo iustitiam in fide:
στεως χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει·
Ad cognoscendū illum, & virtutem resurrectionis eius,
10 τοῦ γνῶναι αὐτόν, καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ,
& communionem passionum illius, configuratus
καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφούμενος
morti eius: Si quomodo occurram ad re-
11 τῷ θανάτῳ αὐτοῦ· εἴ πως καταντήσω εἰς τὴν ἐξα-
surrectionem mortuorum. Non quòd iam acceperim, aut iam per-
12 νάστασιν τῶν νεκρῶν· οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον, ἢ ἤδη τετε-
fectus sim, sequor autem si & comprehendam in quo & compre-
λείωμαι, διώκω δέ, εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελή-
hensus sum à Domino Iesu Christo. Fratres, ego meipsum non
13 φθην ὑπὸ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ. ἀδελφοί, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὐ
arbitror comprehendisse: vnum autē, quæ quidem retrò obli-
λογίζομαι κατειληφέναι· ἓν δέ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανό-
uiscens, iis quæ verò ante extentus. Ad scopum
14 μενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος· κατὰ σκοπὸν
persequor, ad brauium supernæ vocationis Dei in Christo
διώκω, ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ
Iesu. Quotquot ergo perfecti, hoc sentiamus: & si quid ali-
15 Ἰησοῦ. ὅσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν· καὶ εἴ τι ἑτέ-
ter sapitis, & hoc Deus vobis reuelabit.
ρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει.
Veruntamen ad quod peruenimus, eadem incedere regula, idem
16 πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ
sapere. Imitatores mei estote fratres, & obseruate
17 φρονεῖν. συμμιμηταί μου γίνεσθε ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε
ita ambulantes, sicut habetis exemplum nos.
τοὺς οὕτω περιπατοῦντας καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς.
Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis, (nunc
18 πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν
autem & flens dico,) inimicos crucis Christi:
δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ·
Quorum finis interitus, quorum Deus venter, & gloria in
19 ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν
confusione ipsorum, illi terrena sapientes.
τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες.
Nostra enim administratio in cælis est, ex quo etiam Sal-
20 ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σω-
uatorem expectamus Dominum Iesum Christum: Qui refor-
21 τῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον Ἰησοῦν χριστόν· ὃς μετασχη-
mabit corpus humilitatis nostræ, ad esse illud
ματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ
configuratum corpori gloriæ suæ, secundum operationem
σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν
posse eum & subiicere sibiipsi omnia.
τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα.

Margin: eminentem scientiam | detrimentum feci, | vt | ζημιόω | κερδαίνω | est, | ex fide est | est iustitia | societatem | συμμορφόω | quæ est ex mortuis. | sunt | ad ea verò quæ sunt priora extendens meipsum. | destinatum | καταλαμβάνω | Quicunque sumus, | in permaneamus | vt | sapiamus. | eos qui ambulant, | formam nostram. | est, | qui sapiunt. | autem conuersatio | vnde nostrum | claritatis | qua etiā possit

CAP. IIII. δ'

Itaque, fratres mei dilecti & exoptati; gaudium &
1 Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ
corona mea, sic state in Domino, dilecti.
στέφανός μου, οὕτω στήκετε ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί.
Euhodiam rogo, & Syntychen deprecor idipsum
2 εὐωδίαν παρακαλῶ, καὶ συντύχην παρακαλῶ τὸ αὐτὸ
sapere in Domino. Etiam rogo & te, socie germane,
3 φρονεῖν ἐν κυρίῳ. καὶ ἐρωτῶ καί σε, σύζυγε γνήσιε,
opitulare eis quæ in Euangelio simul certarunt
συλλαμβάνου αὐταῖς αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν
mihi, cum & Clemente, & cæteris cooperantibus meis,
μοι, μετὰ καὶ κλήμεντος, καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου,
quorum nomina in libro vitæ. Gaudete in Domino
4 ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς. χαίρετε ἐν κυρίῳ
semper, iterum dico, gaudete. Modestia vestra nota
5 πάντοτε, πάλιν ἐρῶ, χαίρετε· τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνω-
sit omnibus hominibus. Dominus propè.
σθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁ κύριος ἐγγύς.
Nihil solliciti sitis, sed in omni oratione & obsecratione
6 μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει
cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud
μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν
Deum. Et pax Dei superans omnem sensum, custo-
7 θεόν. καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρου-
diat corda vestra, & intelligentias vestras in Christo Iesu.
ρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.
Reliquum, fratres, quæcunque sunt vera, quæcūque honesta, quæcūque
8 τὸ λοιπόν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα
iusta, quæcunque pura, quæcūque amabilia, quæcūque bonæ famæ, si qua vir-
δίκαια, ὅσα ἁγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρε-
tus, & si qua laus, hæc cogitate.
τή, καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε.

Margin: charissimi | desideratissimi, | meum | charissimi. | compar | adiuua illas | mecum laborauerunt, | συναθλέω | adiutoribus | sunt | γινώσκω | enim | est. | quæ exuperat | De cætero | pudica, | sancta, | disciplinæ,

Quæ & didicistis, & accepistis; & audistis, & vidistis in
ἃ καὶ ἐμάθετε, καὶ παρελάβετε, καὶ ἠκούσατε, καὶ εἴδετε ἐν 9
me, hæc agite, & Deus pacis erit vobiscum.
ἐμοί, ταῦτα πράσσετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.
Gauisus sum autem in Domino *magnopere*, quoniã *iam* aliquando *reuiruistis*
ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε 10
pro me sentire, *in quo* & sentiebatis, *opportunitate carebatis* autem.
τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ·
Non *quòd* propter penuriam dico: ego enim didici, in quibus sum,
οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω· ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμι, 11
contentus ipse esse. Scio & humiliari, scio & abun-
αὐτάρκης εἶναι· οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ πε- 12
dare: (*in omni* & in omnibus institutus sum) & satiari,
ρισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι,
& esurire, & abundare, & penuriam pati.
καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν, καὶ ὑστερεῖσθαι.
Omnia possum in eo *corroborante* me *Christo*.
πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με χριστῷ· 13
Veruntamen *pulchrè* fecistis communicantes meæ tribulationi.
πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει. 14
Scitis autem & vos, Philippenses, quòd in principio euange-
οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς, φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγε- 15
lij, quando *exij* à Macedonia, nulla mihi ecclesia
λίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία
communicauit in rationem *dationis & acceptionis, si non* vos soli.
ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι·

vehementer, tandem
refloruistis
ἀναθάλλω
sicut occupati eratis
ἀκαιρέω
quasi sufficiens
vbique
μυέομαι
qui confortat
ἐνδυναμόω
bene
profectus sum
dati & accepti, nisi

Quia & *in Thessalonica* & semel & bis in vsum
16 ὅτι καὶ ἐν θεσσαλονίκῃ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρείαν
mihi misistis. Non quia quæro *donum*, sed re-
17 μοι ἐπέμψατε· οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλ' ἐπι-
quiro fructum abundantem in rationem vestram.
ζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν.
Accepi autem omnia, & abundo: repletus sum *acci-*
18 ἀπέχω δὲ πάντα, καὶ περισσεύω· πεπλήρωμαι δεξά-
piens ab Epaphrodito *ea* quæ *à vobis*, odorem suauitatis,
μενος παρὰ ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν, ὀσμὴν εὐωδίας,
hostiam acceptam, *bene* placentem Deo. *At* Deus meus im-
19 θυσίαν δεκτήν, εὐάρεστον τῷ θεῷ. ὁ δὲ θεός μου πλη-
pleat *omnem vsum* vestrum secundum diuitias suas in gloria, in
ρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ ἐν δόξῃ, ἐν
Christo Iesu. *At* Deo, & Patri nostro gloria in
20 χριστῷ ἰησοῦ. τῷ δὲ θεῷ, καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς
secula seculorum. amen. Salutate omnem sanctum
21 τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον
in Christo Iesu. Salutant vos qui mecum fra-
22 ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελ-
tres. salutant vos omnes sancti, maximè autem qui de
φοί. ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς
Cæsaris domo. Gratia Domini * Iesu Christi
23 καίσαρος οἰκίας. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ
cum *omnibus vobis*. amen.
μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Thessalonicam
datum,
Habeo
acceptis
misistis,
autem
omne desiderium
autem,
sunt. nostri
spiritu vestro.

Ad Philippenses scripta est à Roma per Epaphroditum.

Πρὸς φιλιππησίους ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ ἐπαφροδίτου.

SANCTI PAVLI AD

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ

COLOSSENSES EPISTOLA.

ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. ΚΕΦ. Α'.

Paulus Apostolus Iesu Christi
ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ 1
per voluntatem Dei, & Timotheus
διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀ-
frater, Iis qui *in* Colossis sanctis
δελφός, τοῖς ἐν κολοσσαῖς ἁγίοις 2
& fidelibus fratribus in Christo:
καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν χριστῷ·
Gratia vobis, & pax à Deo
χάρις ὑμῖν, καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ 3
patre nostro, & Domino Iesu Christo. gratias agimus
πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστοῦμεν τῷ
Deo, & patri Domini nostri Iesu Christi, semper pro
θεῷ, καὶ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, πάντοτε περὶ
vobis, orantes, Audientes fidem vestram
ὑμῶν προσευχόμενοι, ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν 4
in Christo Iesu, & dilectionem *quæ* in omnes sanctos,
ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους,
Propter spem *repositam* vobis in cælis,
διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, 5
quam *præ*audistis in verbo veritatis euangelij,
ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου,
Peruenientis ad vos, sicut & in vniuerso mundo,
τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, 6
& *est fructificans*, & *crescens*, sicut & in vobis, ex
καὶ ἔστι καρποφορούμενον, καὶ αὐξανόμενον, καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ'
qua die audistis & cognouistis gratiam Dei in veri-
ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀλη-
tate: Sicut didicistis ab Epaphra *dilecto* con-
θείᾳ· καθὼς ἐμάθετε ἀπὸ ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συν- 7
seruo nostro, qui est fidelis pro vobis minister Christi:
δούλου ἡμῶν, ὅς ἐστι πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ χριστοῦ·
Qui etiam *declarans* nobis vestram dilectionem in spiritu.
ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι. 8
Propter hoc & nos ex qua die audiuimus, non cessa-
διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυόμε- 9
mus pro vobis orantes & postulantes, vt implea-
θα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι, καὶ αἰτούμενοι, ἵνα πληρω-
mini agnitionem voluntatis eius, in omni sapientia &
θῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ

sunt
Iesu:
quam habetis
quæ reposita est
Quod peruenit
est,
fructificat, & crescit
ἐπιγινώσκω
charissimo
μανθάνω
Iesu:
manifestauit
Ideo

intellectu spiritali, *Ambulare vos* dignè
10 συνέσει πνευματικῇ· περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ
Domino in omnem gratiam, in omni opere bono fru-
κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρ-
ctificantes, & crescentes in scientiam Dei:
ποφοροῦντες, καὶ αὐξανόμενοι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ·
In omni *potestate corroborati* secundum *vim*
11 ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς
gloriæ eius, in omni patientia & longanimitate cum
δόξης αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν μετὰ
gaudio. Gratias agentes Deo, & Patri *illi idoneos*
12 χαρᾶς· εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ, καὶ πατρὶ τῷ ἱκανώ-
facienti nos in partem sortis sanctorum, in lumine:
σαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί·
Qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit
13 ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν
in regnum filii dilectionis suæ: In quo habemus
14 εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ· ἐν ᾧ ἔχομεν
redemptionem, remissionem peccatorum:
τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν·
Qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis crea-
15 ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτί-
turæ: Quoniam in ipso condita sunt vniuersa *quæ* in cæ-
16 σεως· ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐ-
lis; & *quæ* in terra, visibilia & inuisibilia, siue
ρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε
throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates: omnia
θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαί, εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα
per ipsum & in *ipsum* creata sunt: Et ipse est ante omnes,
17 δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων,
& omnia in ipso constant: Et ipse est ca-
18 καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε· καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κε-
put corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus
φαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχή, πρωτότοκος
ex mortuis: vt sit in omnibus ipse primatum tenens.
ἐκ τῶν νεκρῶν· ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων·
Quia in ipso complacuit, omnem plenitudinem inhabitare:
19 ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι·
Et per eum reconciliare omnia in ipsum, paci
20 καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνο-

Vt ambuletis
Deo, per omnia placentes,
virtute confortati
potentiam claritatis
qui dignos fecit
ῥύομαι
ipso
εὐδοκέω

ficans per sanguinem crucis eius, per eum, siue quæ in
ποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δι' αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ
terra, siue quæ in cælis*. Et vos aliquando existentes
τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὑμᾶς ποτε ὄντας 21
alienatos & inimicos mente, in operibus
ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ, ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς
malis: Nunc autem reconciliauit in corpore
πονηροῖς· νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι 22
carnis eius per mortem, sistere vos
τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστῆσαι ὑμᾶς ἁ-
sanctos, & immaculatos, & inculpatos coram ipso:
γίους, καὶ ἀμώμους, καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ·
Si tamen permaneatis fidei fundati & firmi,
εἴ γε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι, 23
& non transmoti à spe euangelij quod
καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου οὗ
audistis, prædicati in vniuersa creatura quæ sub cæ-
ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐ-
lo, cuius factus sum ego Paulus minister.
ρανόν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος.
Nunc gaudeo in passionibus meis pro vobis, & rursus
νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀντα- 24
readimpleo defectiones afflictionum Christi in car-
ναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρ-
ne mea, pro corpore eius, quod est ecclesia:
κί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία·
Cuius factus sum ego minister, secundum dispensationem Dei
ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ 25
datam mihi in vos, implere verbum Dei,
τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς, πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ·
Mysterium illud absconditum à seculis, &
τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων, καὶ 26
à generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis eius:
ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ,
Quibus voluit Deus notum facere quæ diuitiæ gloriæ
οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης 27
mysterij huius in Gentibus, qui est Christus, in vobis,
τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι Χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλ-
spes gloriæ, Quem nos annuntiamus, admonentes
πὶς τῆς δόξης· ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν, νουθετοῦντες 28
omnem hominem, & docentes in omni sapientia, vt
πάντα ἄνθρωπον, καὶ διδάσκοντες ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα
sistamus omnem hominem in Christo Iesu:
παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ·
In quod & laboro, decertans secundum operationem eius
εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ 29
operatam in me in virtute.
τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

terra. sunt. | Idest effectos alienos, & inimicos effectos, | exhibere | irreprehensibiles | in fide | stabiles, | inamobiles | μετακινέω | quod prædicatum est | est | Qui | adimpleo ea quæ desunt passionum | quæ data est vobis, vt impleam | quod fuit | φανερόω | notas | diuitias | sacramenti | quod | corripientes | exhibeamus | perfectum | certando | quæ operatur

CAP. II. β'

Volo enim vos scire, quantum certamen habeam pro vobis, &
Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν, καὶ 1
iis qui in Laodicia, & quotquot non viderunt faciem meam
τῶν ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ ὅσοι οὐχ ἑωράκασι τὸ πρόσωπόν μου
in carne; Vt consolentur corda ipsorum, com-
ἐν σαρκί· ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν συμ- 2
pactorum In charitate, & in omnes diuitias pleni-
βιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ, καὶ εἰς πάντα πλοῦτον τῆς πληρο-
tudinis intellectus, in agnitionem mysterij Dei, &
φορίας τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ, καὶ
Patris, & Christi. In quo sunt omnes thesauri
πατρός, καὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ 3
sapientiæ, & scientiæ absconditi.
τῆς σοφίας, καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι.
Hoc autem dico, vt nemo vos decipiat in sua-
τοῦτο δὲ λέγω, ἵνα μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθα- 4
sibilitate sermonum: Si enim & carne absum, sed spi-
νολογίᾳ. εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύ- 5
ritu vobiscum sum, gaudens & videns vestrum ordinem,
ματι σὺν ὑμῖν εἰμι, χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν,
& firmamentũ eius quæ in Christum fidei vestræ.
καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑμῶν.
Sicut ergo accepistis Christum Iesum Dominum, in ipso
ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ 6
ambulate, Radicati & superædificati in
περιπατεῖτε· ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐ- 7
ipso, & confirmati in fide, sicut edocti estis, abun-
τῷ, καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, πε-
dantes in ea in gratiarum actione. Videte ne quis
ρισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. βλέπετε μή τις 8
vos sit abigens per philosophiam, & inanem falla-
ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπά-
ciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa
της, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα
mundi, & non secundum Christum. Quia in ipso inhabitat
τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ Χριστόν. ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ 9
omnis plenitudo deitatis corporaliter. Et estis in
πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς· καί ἐστε ἐν 10

qualem sollicitudinem | pro | sunt Laodiciæ, | quicunque | instructi | παρακαλέομαι | Idest. | sublimitate | Nam etsi corpore absens sum, | est in Christo | & didicistis, | illo | decipiat | diuinitatis

illo repleti, qui est caput omnis principatus &
αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ
potestatis: In quo & circuncisi estis, circuncisione nõ ma-
11 ἐξουσίας· ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειρο-
nu facta, in exutione corporis peccatorum car-
ποιήτῳ, ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρ-
nis, in circuncisione Christi: Consepulti ei in
12 κός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ· συνταφέντες αὐτῷ ἐν
baptismo, in quo & conexcitati estis per fidem
τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς
operationis Dei suscitantis illum ex mortuis.
ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν.
Et vos mortuos existentes in delictis, &
13 καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς παραπτώμασι, καὶ τῇ ἀ-
præputio carnis vestræ, conuiuificauit vos cum
κροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωοποίησεν ὑμᾶς σὺν αὐ-
illo, condonans nobis omnia delicta,
τῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα·
Delens illud aduersus nos chirographum edictis,
14 ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν,
quod erat subcontrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affi-
ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρεν ἐκ τοῦ μέσου, προση-
gens illud cruci: Expolians prin-
15 λώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ· ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρ-
cipatus, & potestates traduxit in libertate, trium-
χάς, καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ, θριαμ-
phans illos in seipso. Ne ergo quis vos iudicet
16 βεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ. μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω
in cibo, aut in potu, aut in parte festi, aut nouilunij, aut sab-
ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς, ἢ νουμηνίας, ἢ σαβ-
batorum: Quæ sunt vmbra futurorum, at corpus
17 βάτων· ἅ ἐστι σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ
Christi. Nemo vos seducat, volens in hu-
18 Χριστοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω, θέλων ἐν τα-
militate & religione angelorum, quæ non vidit ince-
πεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρακεν ἐμ-
dens, frustra inflatus à sensu carnis suæ:
βατεύων, εἰκῇ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ·
Et non tenens caput, ex quo totum corpus per
19 καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλήν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ
nexus & coniunctiones subministratum, & con-
τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον, καὶ συμβι-
structum, augescit augmentum Dei. Si ergo mor-
20 βαζόμενον, αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ. εἰ οὖν ἀπε-
tui estis cum Christo, ab elementis mundi, quid tanquã
θάνετε σὺν τῷ Χριστῷ, ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς
viuentes in mundo dogmatizamini? Ne tetigeris, ne gustaueris,
21 ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε; μὴ ἅψῃ, μὴ γεύσῃ,
ne contrectaueris: Quæ sunt omnia in corruptionem vsu,
22 μὴ θίγῃς· ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει,
secundum præcepta & doctrinas hominum:
κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων·
Quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in voluntario cultu,
23 ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ,
& submissione animi, & subductione corporis, nõ in honore aliquo
καὶ ταπεινοφροσύνῃ, καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι
ad expletionem carnis.
πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.

CAP. III. γ'

Si igitur consurrexistis Christo, quæ sursum quærite, vbi
1 Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ
Christus est in dextera Dei sedens: Quæ sursum sa-
2 Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος· τὰ ἄνω φρο-
pite, non quæ super terram. Mortui estis enim, & vita
3 νεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ
vestra est abscondita cum Christo in Deo.
ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ.
Cùm Christus apparuerit, vita nostra, tunc & vos cum
4 ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν
ipso apparebitis in gloria. Mortificate ergo
5 αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ. νεκρώσατε οὖν τὰ
membra vestra quæ super terram, fornicationem, immunditiam, mollitiem,
μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος,
concupiscentiam malam, & auaritiam, quæ est idolo-
ἐπιθυμίαν κακήν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολα-
latria: Propter quæ venit ira Dei super filios
6 τρεία· δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς
incredulitatis: In quibus & vos ambulastis aliquando, cùm
7 ἀπειθείας· ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε
viueretis in illis. Nunc autem deponite & vos om-
8 ἐζῆτε ἐν αὐτοῖς. νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάν-
nia, iram, excandescentiam, malitiam, blasphemiam, turpiloquium ex
τα, ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ
ore vestro. Ne mentimini in inuicem, ex-
9 τοῦ στόματος ὑμῶν. μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκ-
poliantes veterem hominem cum actibus suis:
δυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ·
Et induti nouum eum renouatum in agnitionem,
10 καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν

περιτέμνω | expoliatione | resurrexistis | qui suscitauit | à | cùm mortui essetis | vobis | quod erat | decreti, | ἄρω καὶ αἴρω | Et | confidenter, palam | Nemo | diei | neomeniæ, | autem | καταβραβεύω | ambulans, | crescit in | huius adhuc | decernitis? | tetigeritis, | q; gustaueritis | quæ contrectaueritis: | interitum ipso | superstitione, & humilitate, & non ad parcendum corpori, | saturitatem | cum | sunt | συνεγείρω | sunt | vestra, | sunt | libidinem, | simulachrorũ seruitus, | ἀποτίθεμαι καὶ ἀποτίθημι | indignationẽ, | turpem sermonem de | Nolite mẽtiri | vos | induentes | qui renouatur

Gentilis secundum imaginem eius qui creauit eum. Vbi non est Græcus
κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν· ὅπου οὐκ ἔνι ἕλλην 11
& & Iudæus, circuncisio & præputium: Barbarus, Scytha:
καὶ ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία· βάρβαρος, σκύθης·
& seruus, liber; sed omnia & in omnibus Christus.
δοῦλος, ἐλεύθερος· ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι χριστός.
vos Induite ergo sicut electi Dei, sancti, & dile-
ἐνδύσασθε οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ, ἅγιοι, καὶ ἠγαπημέ- 12
misericordiæ, cti, viscera miserationis, benignitatem, humilitatem,
νοι, σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην,
patientiam: modestiam, longanimitatem: Supportantes alij aliorum, &
inuicem, πραότητα, μακροθυμίαν· ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ 13
condonantes vobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam: sicut
χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρός τινα ἔχῃ μομφήν· καθὼς
Dominus vobis, & Christus condonauit nobis, ita & vos.
καὶ ὁ χριστὸς ἐχαρίσατο ἡμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς.
habete, quod Super omnia autem hæc, charitatem, quæ est vinculum
ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος 14
Christi exultet perfectionis: Et pax Dei superet in
τῆς τελειότητος· καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ βραβευέτω ἐν 15
cordibus vestris: in quam & vocati estis in vno corpore, &
ταῖς καρδίαις ὑμῶν· εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι, καὶ
grati estote. Verbum Christi inhabitet in
εὐχάριστοι γίνεσθε. ὁ λόγος τοῦ χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν 16
νουθετέω vobis abundanter, in omni sapientia, docentes & commonen-
ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦν-
tes vosmetipsos, psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus,
τες ἑαυτούς, ψαλμοῖς, καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς,
cordibus vestris Deo. in gratia cantantes in corde vestro Domino. Et omne
ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ. καὶ πᾶν 17
quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Do-
ὅ, τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυ-
Christi mini Iesu gratias agentes Deo, & patri per ipsum.
ρίου ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ, καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ.
oportet Mulieres, subditæ estote viris, sicut conuenit
ἀνῆκεν αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν 18
prat. indefin. seu imperfect. in Domino. Viri diligite vxores,
ἐν κυρίῳ. οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, 19
nolite amari esse & ne amarulenti sitis ad illas. Filii, obedite
καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. τὰ τέκνα, ὑπακούε- 20
parentibus per omnia: hoc enim est beneplacitum in
τε τοῖς γονεῦσιν κατὰ πάντα· τοῦτο γάρ ἐστιν εὐάρεστον ἐν
nolite ad indignationem prouocate Domino. Patres, ne irritate filios vestros, vt
κυρίῳ. οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα 22
non pusillo animo fiant. Serui, obedite per omnia
μὴ ἀθυμῶσιν. οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς 22
carnalibus secundum carnem dominis, non in oculorum seruitiis quasi hominibus
ad oculum seruientes κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις ὡς ἀνθρωπά-
placentes, sed in simplicitate cordis, timentes Deum.
ρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἁπλότητι καρδίας, φοβούμενοι τὸν θεόν·
Et omne quódcunque facitis, ex animo operamini, sicut
καὶ πᾶν ὅ, τι ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ 23
quod Domino, & non hominibus: Scientes à Domino
κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις· εἰδότες ἀπὸ κυρίου 24
accipietis retributionem hæreditatis: nam Do-
seruite. Qui enim iniuriam facit, recipiet id ἀπολήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας· τῷ γὰρ κυ-
mino Christo seruitis. At iniuriam faciens reportabit quod iniquè
κομίζομαι ρίῳ χριστῷ δουλεύετε. ὁ δὲ ἀδικῶν κομιεῖται ὃ ἠδίκη- 25
gessit, & non est personarum acceptio.
apud Deum. σε, καὶ οὐκ ἔστι προσωποληψία.

CAP. IIII. δ

quod est Domini, iustum & æquabilitatem seruis præ-
æquum Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις πα- 1
cælo. state, scientes quoniã & vos habetis Dominum in cælis.
ρέχετε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς.

Orationi perdurate, vigilantes in ea Instate,
2 τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ
in gratiarum actione: Orantes simul & pro nobis,
3 ἐν εὐχαριστίᾳ· προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν,
vt Deus aperiat & nobis ostium sermonis, loqui myste- ad loquendum
ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστή-
rium Christi, (propter quod etiam vinctus sum:) Vt manifestem illud,
4 ριον τοῦ χριστοῦ, δι' ὃ καὶ δέδεμαι· ἵνα φανερώσω αὐτό,
vt oportet me loqui. In sapientia ambulate ad eos qui ita
5 ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς
foris, tempus redimentes. Sermo vester sem- sunt,
6 ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. ὁ λόγος ὑμῶν πάν-
per, in gratia sale conditus, scire quomodo oporteat vos vni- sit, vt sciatis
τοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἀρτύω
cuique respondere. Ea quæ circa me sunt, omnia nota faciet sunt,
7 ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι. τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει
vobis Tychicus dilectus frater, & fidelis minister, & charissimus
ὑμῖν τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφός, καὶ πιστὸς διάκονος, καὶ
conseruus in Domino: Quem misi ad vos ad
8 σύνδουλος ἐν κυρίῳ· ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς
ipsum hoc, vt cognoscat ea quæ circa vos sunt, & consoletur cor- sunt,
αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῷ τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρ-
da vestra: Cum Onesimo fideli & dilecto charissimo
9 δίας ὑμῶν· σὺν ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ
fratre, qui est ex vobis: omnia vobis nota facient quæ hîc. aguntur.
ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν· πάντα ὑμῖν γνωριοῦσι τὰ ὧδε. γνωρίζω
Salutat vos Aristarchus concaptiuus meus, &
10 ἀσπάζεται ὑμᾶς ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου, καὶ
Marcus consobrinus Barnabæ, (de quo accepistis mandata: Si
μάρκος ὁ ἀνεψιὸς βαρνάβα, περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς· ἐὰν
venerit ad vos, excipite illum:) Et Iesus di- qui dicitur
11 ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δέξασθε αὐτόν· καὶ ἰησοῦς ὁ λε-
ctus Iustus, existentes ex circuncisione, hi soli cooperarij qui sunt
γόμενος ἰοῦστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς, οὗτοι μόνοι συνεργοὶ sunt mei adiutores regnum
in regnum Dei, qui facti sunt mihi solatium. fuerunt
εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία. solatio.
Salutat vos Epaphras qui ex vobis, seruus Christi, sem- est, Iesu,
12 ἀσπάζεται ὑμᾶς ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν, δοῦλος χριστοῦ, πάν-
per decertans pro vobis in orationibus vt stetis Voluntate
τοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆτε
perfecti & pleni in omni voluntate Dei.
τέλειοι καὶ πεπληρωμένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ θεοῦ.
Testor enim illi, quòd habet zelum multum pro vobis, & Testimonium perhibeo
13 μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ, ὅτι ἔχει ζῆλον πολὺν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ laborem
iis qui sunt Laodiciæ, & qui in Hierapoli. pro
τῶν ἐν λαοδικείᾳ, καὶ τῶν ἐν ἱεραπόλει. sunt Laodiciæ,
Salutat vos Lucas Medicus dilectus, & Demas. charissimus,
14 ἀσπάζεται ὑμᾶς λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητός, καὶ δημᾶς.
Salutate illos qui sunt Laodiciæ fratres, & Nympham, & sunt Laodiciæ
15 ἀσπάσασθε τοὺς ἐν λαοδικείᾳ ἀδελφούς, καὶ νυμφᾶν, καὶ
illam quæ per domum eius ecclesiam. Et cùm lecta fuerit est in domo
16 τὴν κατ' οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν. καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ
apud vos epistola, facite vt & in Laodicensium ec- hæc
παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολή, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ λαοδικέων ἐκ-
clesia legatur, & eam quæ Laodiciæ, vt & vos Laodicensium est,
κλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν λαοδικείας, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀ-
legatis. Et dicite Archippo, Vide ministerium
17 ναγνῶτε. καὶ εἴπατε ἀρχίππῳ, βλέπε τὴν διακονίαν
quod accepisti in Domino, vt illud impleas.
ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς.
Salutatio, mea manu Pauli. memores estote meorum
18 ὁ ἀσπασμὸς, τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου. μνημονεύετέ μου τῶν
vinculorum. gratia vobiscum. amen.
δεσμῶν. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Ad Colossenses scripta est à Roma per Tychicum & Onesimum.

Πρὸς κολοσσαεῖς ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ τυχικοῦ καὶ ὀνησίμου.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ
THESSALONICENSES EPISTOLA PRIMA.
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

CAPVT PRIMVM. ΚΕΦ. Α'.

Paulus & Siluanus, & Timo-
ΑΥΛΟΣ καὶ σιλουανὸς, καὶ τιμό- 1
theus, ecclesiæ Thessalonicensium in
θεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων ἐν
Deo patre, & Domino Iesu Christo,
θεῷ πατρὶ, καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ,
gratia vobis, & pax à Deo
χάρις ὑμῖν, καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ
patre nostro, & Domino Iesu Christo.
πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.
Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis,
εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, 2
memoriam vestri facientes in orationibus nostris, *inde-
μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν, ἀδιαλεί-
finenter memores vestri operis fidei*, & laboris
πτως μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως, καὶ τοῦ κόπου 3
 charitatis, & sustinentiæ spei Domini nostri
τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν
Iesu Christi, ante Deum, & patrem nostrum.
ἰησοῦ χριστοῦ, ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ, καὶ πατρὸς ἡμῶν·
Scientes, fratres dilecti à Deo, electionem
εἰδότες, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ θεοῦ, τὴν ἐκλογὴν 4
vestram: Quia euangelium nostrum non fuit ad vos in
ὑμῶν· ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν 5
sermone tantùm, sed & in virtute, & in Spiritu sancto,
λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει, καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ,
& in plena perceptione multa, sicut scitis quales *facti fuimus in
καὶ ἐν πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε οἷοι ἐγενήθημεν ἐν
vobis propter vos. Et vos imitatores nostri facti estis, &
ὑμῖν δι' ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε, καὶ τοῦ 6
Domini, excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio
κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ, μετὰ χαρᾶς
Spiritus sancti: *Vt fieri vos exemplaria omnibus
πνεύματος ἁγίου· ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπους πᾶσι τοῖς 7
credentibus in Macedonia, & *in Achaia. A vobis enim
πιστεύουσιν ἐν τῇ μακεδονίᾳ, καὶ τῇ ἀχαΐᾳ· ἀφ' ὑμῶν γὰρ 8
personuit sermo Domini, non solùm in Macedonia & in
ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου οὐ μόνον ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ
Achaia, sed & in omni loco fides vestra quæ ad Deum,
ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν,
exiit, vt non opus nos habere loqui quicquam.
ἐξελήλυθεν, ὥστε μὴ χρείαν ἡμᾶς ἔχειν λαλεῖν τι·
Ipsi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus
αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν ὁποίαν εἴσοδον ἔχομεν 9
ad vos, & quomodo conuersi estis ad Deum à
πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν
idolis, seruire Deo viuo & vero, Et expe-
εἰδώλων, δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, καὶ ἀναμέ- 10
ctare filium eius de cælis, (quem suscitauit ex mortuis) Iesum,
νειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἰησοῦν
*liberantem nos ab ira ventura.
τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

Margin notes: memoriam · *sine intermissione, *vestræ, · ἀγαπάω · plenitudine *fuerimus · γίνομαι · Ita vt facti sitis forma · Ita · diffamatus est · *est · est · ἐξήχημαι · profecta est, ita vt non sit nobis necesse · à simulachris, · qui eripuit · ῥύομαι

CAP. II. β'

*Ipsi *enim* scitis, fratres, introitum nostrum *qui* ad
Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ἀδελφοὶ, τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς 1
vos, quia non *vanus factus est. Sed ante passi &
ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν· ἀλλὰ προπαθόντες καὶ 2
contumeliis affecti (sicut scitis) in Philippis, *libertate vsi
ὑβρισθέντες, καθὼς οἴδατε, ἐν φιλίπποις, ἐπαρρησιασά-
fuimus in Deo nostro, loqui ad vos Euangelium
μεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν, λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον
Dei in multo certamine. Nam exhortatio nostra non
τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι. ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ 3
*ex impostura, neque *ex immunditia, neque in dolo: Sed si-
ἐκ πλάνης, οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας, οὔτε ἐν δόλῳ· ἀλλὰ κα- 4
cut probati sumus à Deo *credi Euan-
θὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέ-
gelium, ita loquimur, non quasi hominibus placentes, sed
λιον, οὕτω λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ
Deo probanti corda nostra.
τῷ θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν.
Neque enim aliquando in sermone adulationis *facti sumus, sicut sci-
οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴ- 5

Margin notes: *Nam · *inanis fuit. *fiduciam habuimus · παῤῥησιάζω · multa solicitudine. *enim *de errore, *de · *vt crederetur nobis · qui probat · *animas,

tis, neque in *prætextu auaritiæ: Deus testis*.
δατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας· θεὸς μάρτυς.
Nec quærentes *ex hominibus gloriam, neque à vobis, neque *ab
6 οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν, οὔτε
ab aliis: *Valentes *in onere esse vt Christi
7 ἀπ' ἄλλων· δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς χριστοῦ
apostoli, sed facti sumus *lenes in medio vestrum, tanquam si nu-
ἀπόστολοι, ἀλλ' ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν· ὡς ἂν τρο-
trix foueat suos ipsius filios: Ita *cupidi
8 φὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα· οὕτως ἱμειρόμενοι
vestri, *auebamus tradere vobis non solùm Euangelium
ὑμῶν, εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον
Dei, sed etiam nostras ipsorum animas, quoniam *chari nobis
τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν
facti estis. Memores estis enim, fratres, laboris
9 γεγένησθε. μνημονεύετε γὰρ, ἀδελφοὶ, τὸν κόπον
nostri, & fatigationis: nocte *enim* & die operantes, *ad
ἡμῶν, καὶ τὸν μόχθον· νυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι, πρὸς
non supergrauare quempiam vestrû, prædicauimus in *vos Euan-
τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγ-
gelium Dei. Vos testes*, & Deus, *vt sanctè,
10 γέλιον τοῦ θεοῦ. ὑμεῖς μάρτυρες, καὶ ὁ θεὸς, ὡς ὁσίως,
& iustè, & *inculpatè vobis *credentibus facti sumus.
καὶ δικαίως, καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν·
Sicut scitis *quomodo vnumquenque vestrûm (sicut pater filios
11 καθάπερ οἴδατε ὡς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, ὡς πατὴρ τέκνα
suos:) *Hortantes vos, & conso-
12 ἑαυτοῦ, παρακαλοῦντες ὑμᾶς, καὶ παραμυθούμε-
lantes, *& testati, ad ambulare vos dignè
νοι, καὶ μαρτυρόμενοι, εἰς τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ
Deo *vocante vos in suum ipsius regnum & glo-
θεοῦ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δό-
riam. *Propter hoc & nos gratias agimus Deo *inde-
13 ξαν. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδια-
finenter, quoniam *accipientes verbum auditus à nobis, Dei,
λείπτως, ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν, τοῦ θεοῦ,
*excepistis non *verbum hominum, sed (sicut est verè,)
ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλὰ καθώς ἐστιν ἀληθῶς,
verbum Dei, qui & operatur in vobis *credentibus.
λόγον θεοῦ, ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν.
Vos enim imitatores facti estis, fratres, ecclesiarum
14 ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοὶ, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ
Dei *existentium in Iudæa, in Christo Iesu, quia eadem
θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὅτι τὰ αὐτὰ
passi estis & vos à *propriis contribulibus, sicut &
ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ
ipsi à Iudæis, *Et Dominum *occi-
15 αὐτοὶ ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτει-
dentibus Iesum, & *proprios prophetas, & nos *perse-
νάντων ἰησοῦν, καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιω-
quentibus, & Deo non *placentibus, & omnibus hominibus *aduer-
ξάντων, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναν-
fantis: *Prohibentibus nos Gentibus loqui vt *ser-
16 τίων· κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι ἵνα σω-
uentur, ad implendum sua peccata semper.
θῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε.
præuenit *autem super illos ira* in finem.
ἔφθασε δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος.
Nos autem, fratres, *orbati à vobis ad tem-
17 ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς και-
pus horæ, aspectu, non corde, abundantiùs *studui-
ρὸν ὥρας, προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδά-
mus faciem vestram videre in multo desiderio.
σαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ.
*Ideo voluimus venire ad vos, (ego quidem Paulus, &
18 διὸ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν παῦλος, καὶ
semel & *iterum,) & intercidit nos Satanas.
ἅπαξ καὶ δὶς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς.
Quæ enim nostra spes, aut gaudium, aut corona *gloriationis? *aut nonne
19 τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς, ἢ χαρὰ, ἢ στέφανος καυχήσεως; ἢ οὐχὶ
& vos ante Dominum nostrum Iesum Christum*, in eius
καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν τῇ αὐτοῦ
aduentu? Vos enim estis gloria nostra, & gaudium.
20 παρουσίᾳ; ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν, καὶ χαρά.

Margin notes: occasione *est. *ab · *Cùm possemus vobis oneri · *paruuli · *desiderantes vos, cupidè volebamus · ἱμείρομαι · *charissimi · *ne quem grauaremus · *vobis · *estis, *quàm · *sine querela *qui credidistis, adfuimus. *Qualiter · Deprecantes · παραμυθέομαι · *testificati sumus, vt ambularetis · *qui vocauit · *Ideo · *sine intermissione, *cùm accepissetis *accepistis illud *vt · *qui credidistis. · *quæ sunt · *vestris · πάσχω · *Qui *occiderunt · *persecuti sunt · *placent, *aduersantur: Prohibentes *salue fiant, vt impleant · *enim *Dei vsque · *desolati · *festinanimus · *eum · *Quoniam · literum, sed impediuit · *est *gloriæ · *estis,

CAP. III. γ'

Propter quod placuit nobis remanere solis:
καταλαμβάνω

Ideo non amplius sustinentes, bene visum est nobis relinqui in
Διὸ μηκέτι στέγοντες, εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν ἀ- 1
Athenis soli: Et misimus Timotheum fratrem
θήναις μόνοι· καὶ ἐπέμψαμεν Τιμόθεον τὸν ἀδελφὸν 2
nostrum, & ministrum Dei, & cooperantem nostrum in Euan-
ἡμῶν, καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ, καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν τῷ εὐαγ-
gelio Christi, ad stabilire vos, & exhortari
γελίῳ τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς, καὶ παρακαλέσαι ὑ-
vos de fide vestra: Neminem commoueri in
μᾶς περὶ τῆς πίστεως ὑμῶν· τῷ μηδένα σαίνεσθαι ἐν 3
tribulationibus istis. ipsi enim scitis, quòd in hoc positi sumus.
ταῖς θλίψεσι ταύταις· αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα.
Etenim cùm apud vos essemus, prædicebamus vobis, quòd futuri
καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν, ὅτι μέλ- 4
essemus affligi, sicut & factum est; & scitis.
λομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο, καὶ οἴδατε.
Propter hoc & ego non amplius sustinens, misi ad cognoscere
διὰ τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων, ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν 5
fidem vestram, ne forte tentauerit vos tentans, & in va-
πίστιν ὑμῶν, μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων, καὶ εἰς κε-
num fiat labor noster. Nuper autem veniente Timotheo
νὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν. ἄρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου 6
ad nos à vobis, & annuntiante nobis fidem
πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν, καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν
& charitatem vestram, & quia habetis memoriam nostri bonam
καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν
semper, desiderantes nos videre, sicut & nos* vos:
πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς·
Propter hoc consolati sumus, fratres, in vobis, in omni
διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελφοί, ἐφ' ὑμῖν, ἐπὶ πάσῃ 7
tribulatione, & necessitate nostra, per vestram fidem.
τῇ θλίψει, καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν, διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως.
Quoniā nunc viuimus, si vos statis in Domino.
ὅτι νῦν ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκετε ἐν κυρίῳ. 8
Quam enim gratiarum actionem possumus Deo retribuere
τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι 9
pro vobis, in omni gaudio quo gaudemus propter vos ante
περὶ ὑμῶν, ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ᾗ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπρο-
Deum nostrum: Nocte ac die super exabun-
σθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν· νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπὲρ ἐκπερισ- 10
danti orantes ad videndum vestram faciem, & com-
σοῦ δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον, καὶ καταρτί-
plere defectiones fidei vestræ?
σαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν;
Ipse autem Deus, & pater noster, & Dominus noster Ie-
αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ ἡμῶν, καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰη- 11
sus Christus dirigat viam nostram ad vos.
σοῦς χριστὸς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς.
Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat charitate
ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι, καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ 12
in inuicem, & in omnes, quemadmodum & nos in vos:
εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς·
Ad confirmare vestra corda inculpata in sancti-
εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιωσύ- 13
tate, ante Deum & patrem nostrum, in aduentu
νῃ, ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ
Domini nostri Iesu Christi cum omnibus sanctis eius. amen.
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

confirmandos exhortandos pro
Vt nemo moueatur
κεῖμαι
Nam & passuros nos tribulationes,
ea
cognoscendā
is qui tentat, inanis
Nunc
quoque
ἐπιποθέω
ideo
abundantius
vt videamus compleamus ea quæ desunt
κατευθύνω
charitatem
vobis:
confirmanda sine querela,

CAP. IIII. δ'

Reliquum ergo, fratres, rogamus vos, & obse-
Τὸ λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς, καὶ παρα- 1
cramus in Domino Iesu, quemadmodum accepistis à nobis
καλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν τὸ
quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo,* vt abundetis
πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν, καὶ ἀρέσκειν θεῷ, ἵνα περισσεύη-
magis. Scitis enim quæ præcepta dederimus
τε μᾶλλον. οἴδατε γὰρ τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν 2
vobis per Dominum Iesum. Hæc enim est voluntas
ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα τοῦ 3
Dei, sanctificatio vestra: abstinere vos à fornicatione:
θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν· ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας·
Scire vnumquemque vestrûm suum ipsius vas possidere in sanctifica-
εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασ- 4
tione, & honore: Non in passione desiderii, sicut &
μῷ καὶ τιμῇ· μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας, καθάπερ καὶ 5
Gentes nescientes Deum. Non opprimere,
τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν· τὸ μὴ ὑπερβαίνειν, 6
& circumuenire in negotio fratrem suum, quoniam
καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, διότι
vindex* Dominus de omnibus his, sicut & præ-
ἔκδικος ὁ κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προεί-
diximus vobis, & pertestificati sumus. Non enim vocauit
πομεν ὑμῖν, καὶ διεμαρτυράμεθα. οὐ γὰρ ἐκάλεσεν 7
nos Deus in impuritate, sed in sanctificatione.
ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ.
Itaque reiiciens, non hominem reiicit, sed
Τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν, οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ, ἀλλὰ τὸν 8
Deum, & dantem spiritum suum sanctum in nobis.
θεὸν, τὸν καὶ δόντα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον εἰς ἡμᾶς.
De autem charitate fraternitatis, non opus habetis scribere vobis:
9 περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν·
ipsi enim vos à Deo docti estis, ad diligendum alij alios.
αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους·
Etenim facitis illud in omnes fratres qui in vniuersa
10 καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἐν ὅλῃ
Macedonia. rogamus autem vos, fratres, abundare
τῇ Μακεδονίᾳ. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, περισσεύειν
magis, Et contendere quiete agere, & agere
11 μᾶλλον, καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν, καὶ πράσσειν
propria, & operari propriis manibus vestris, sicut
τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑ-
vobis annuntiauimus. Vt ambuletis honestè ad
12 μῖν παρηγγείλαμεν· ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς
eos qui foris, & nullius opus habeatis.
τοὺς ἔξω, καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε.
Non volumus autem vos ignorare, fratres, de dor-
13 οὐ θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῶν κεκοιμη-
mientibus, vt non contristemini, sicut & reliqui non habentes
μένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλ-
spem. Si enim credimus quòd Iesus mortuus est, & resurrexit;
14 πίδα. εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανε, καὶ ἀνέστη·
ita & Deus dormientes per Iesum, aget cum eo.
οὕτω καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἄξει σὺν αὐτῷ.
Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos viuentes,
15 τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες,
relicti in aduentum Domini, non præue-
οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθά-
niemus dormientes. Quoniam ipse Dominus in iussu,
16 σωμεν τοὺς κοιμηθέντας· ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύ-
in voce archangeli, & in tuba Dei descen-
σματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβή-
det de cælo, & mortui* in Christo, resurgent pri-
σεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν χριστῷ ἀναστήσονται πρῶ-
mum. Deinde nos viuentes, relicti, simul
17 τον. ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι, ἅμα
cum illis rapiemur in nubibus in occursum Do-
σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυ-
mini in aëra, & sic semper cum Domino erimus.
ρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα.
Itaque consolamini alij alios in verbis istis.
18 ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

De cætero
ἐρωτάω
vt
sic & ambuletis: dederim
vt abstineatis
Vt sciat vnusquisque
quæ ignorant
Et ne quis supergrediatur, neque circumueniat
est
immunditiam
sanctificationē
qui hæc spernit, spernit,
ἀθετέω
qui etiā dedit
necesse habemus
didicistis, vt diligatis inuicem.
vt abundetis
operam detis vt quieti sitis, & vt vestrum negotiū agatis, & operemini
præcepimus Et
sunt, aliquid desideretis.
Nolumus
κοιμάομαι
cæteri qui habent
ἀποθνήσκω
eos qui dormierunt
adducet
qui viuimus, qui relicti sumus
φθάνω
eos qui dormierunt.
&
qui sunt
primi.
qui viuimus, qui relinquimur,
obuiam Christo
Inuicem

CAP. V. ε'

De autem temporibus & momentis, fratres, non opus
1 Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοί, οὐ χρείαν
habetis vobis scribi. Ipsi enim diligenter scitis, quia
2 ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι. αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε, ὅτι
dies Domini sicut fur in nocte, ita venit.
ἡ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, οὕτως ἔρχεται.
Cùm enim dixerint, Pax & securitas, tunc repentinus
3 ὅταν γὰρ λέγωσιν, εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος
eis imminet interitus, sicut dolor in vtero habenti:
αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ·
& non effugient. Vos autem, fratres, non estis in
4 καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. ὑμεῖς δὲ, ἀδελφοί, οὐκ ἐστὲ ἐν
tenebris, vt dies* vos tanquam fur comprehendat.
σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης καταλάβῃ·
Omnes* vos filii lucis estis, & filii diei: non sumus
5 πάντες ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε, καὶ υἱοὶ ἡμέρας· οὐκ ἐσμὲν
noctis, neque tenebrarum. Nempe igitur non dormiamus sicut
6 νυκτὸς, οὐδὲ σκότους. ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν ὡς
& reliqui, sed vigilemus, & sobrii simus.
καὶ οἱ λοιποὶ, ἀλλὰ γρηγορῶμεν, καὶ νήφωμεν.
Nam dormientes, nocte dormiunt: & ine-
7 οἱ γὰρ καθεύδοντες, νυκτὸς καθεύδουσιν· καὶ οἱ μεθυ-
briati, nocte ebrii sunt. Nos autem diei existentes
8 σκόμενοι, νυκτὸς μεθύουσιν. ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες
filij sobrii simus, induti thoracem fidei, & charitatis, &
υἱοί, νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως, καὶ ἀγάπης, καὶ
galeam, spem salutis. Quoniam non posuit nos
9 περικεφαλαίαν, ἐλπίδα σωτηρίας· ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς
Deus in iram, sed in assertionem salutis per Do-
ὁ θεὸς εἰς ὀργὴν, ἀλλ' εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυ-
minū nostrum Iesum Christum, Mortuum pro nobis, vt
10 ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα
siue vigilemus, siue dormiamus, simul cum illo viua-
εἴτε γρηγορῶμεν, εἴτε καθεύδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσω-
mus. Ideo consolamini alii alios, & ædificate vnus
11 μεν. διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν
vnum, sicut & facitis. Rogamus autem vos, fra-
12 ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε. ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελ-
tres, nosse laborantes in vobis, & præsidentes vobis
φοί, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊσταμένους ὑμῶν
in Domino, & admonentes vos, Et ducere illos super
13 ἐν κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς· καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπὲρ
exabundanti in charitate, propter opus illorum. pacem habete in vobisipsis.
ἐκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ, διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν. εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς.

indigetis vt scribamus
veniet
superueniet
illa
enim
cæteri,
Qui enim dormiunt, qui ebrii sunt,
μεθύω
qui sumus
loricam
acquisitionem
Qui mortuus est
Propter quod
inuicem, alterutrum,
vt noueritis eos qui laborant inter vos, & præsunt
monent
Vt habeatis
abundantius
cum eis.

Rogamus autem vos, fratres, *monete* *inor-*
παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς ἀτά- 14
dinatos, consolamini pusillanimes, *suſtinete* in-
κτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθε-
firmos, *longanimes* estote ad omnes. Videte ne quis ma-
νῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. ὁρᾶτε μή τις κα- 15
lum pro malo alicui reddat; sed semper bonum secta-
κὸν ἀντὶ κακοῦ τινι ἀποδῷ· ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώ-
mini, *&* *in* inuicem, & in omnes. Semper gaudete.
κετε, καὶ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας. πάντοτε χαίρετε· 16
Indesinenter orate. In *omni* gratias agite: 17
ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε· ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε· 18
hæc enim voluntas Dei in Christo Iesu in *vos.* Spi-
τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς. τὸ πνεῦ- 19
ritum *ne extinguite.* Prophetias *ne* *nihili facite.*
μα μὴ σβέννυτε· προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε· 20
Omnia *explorantes,* bonum tenete.
πάντα δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε· 21
Ab omni specie mala abstinete.
ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε. 22

corripite inquietos, / suscipite / patientes / quod est / Sine intermissione omnibus / est / omnibus vobis. / nolite extinguere. / nolite spernere. / laudé probate, quod est / vos

Ipse autem Deus pacis sanctificet vos *omnino perfectos: &* per omnia: vt
23 αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς· καὶ
integer vester spiritus, & anima, & corpus *in-* sine querela
ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχή, καὶ τὸ σῶμα ἀ-
culpatè in aduentu Domini nostri Iesu Christi ser-
μέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τηρη-
uetur. Fidelis *ille vocans* vos, qui etiam faciet *spem* *vestram* est qui vocauit
24 θείη. πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει τὴν ἐλπίδα ὑμῶν
tutam. Fratres, orate pro nobis.
25 βεβαίαν. ἀδελφοί, προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν.
Salutate fratres omnes in osculo sancto.
26 ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ.
Adiuro vos Dominum, *legi* *epistolam* per
27 ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον, ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν vt legatur epistola hæc
omnibus sanctis fratribus. Gratia Domini nostri
28 πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἀδελφοῖς. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἀναγινώσκω
Iesu Christi vobiscum. amen.
ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Ad Thessalonicenses prima scripta est ab Athenis.
πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτη ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ
THESSALONICENSES EPISTOLA SECVNDA.
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

CAPVT PRIMVM. ΚΕΦ. Α'.

Paulus & Siluanus, & Timo-
ΠΑΥΛΟΣ καὶ σιλουανός, καὶ τιμό- 1
theus, ecclesiæ Thessalonicensium in
θεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων ἐν
Deo patre nostro, & Domino Iesu Christo,
θεῷ πατρὶ ἡμῶν, καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ,
Gratia vobis, & pax à Deo
χάρις ὑμῖν, καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ 2
patre nostro, & Domino Iesu Christo.
πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.
Gratias agere debemus Deo semper pro vobis, fra-
εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελ- 3
tres, ita vt dignum est, quoniam *superaugescit* fides vestra, &
φοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ
abundat charitas vniuscuiusque omnium vestrûm in inuicem.
πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους.
Vt *nos* *ipsos* in vobis *gloriari* in ecclesiis
ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις 4
Dei, pro patientia vestra, & fide in omnibus
τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν, καὶ πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς
persecutionibus vestris, & tribulationibus, quas sustinetis:
διωγμοῖς ὑμῶν, καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε·
Inditium certum iusti iudicij Dei, *ad* *dignos*
ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιω- 5
censeri *vos* regno Dei, pro quo & patimini.
θῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε.
Si *quidem* iustum apud Deum, retribuere *tribulantibus*
εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑ- 6
vos tribulationem: Et vobis *tribulatis* *relaxationem* nobiscum,
μᾶς θλίψιν· καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, 7
in reuelatione Domini Iesu *Christi* de cælo cum
ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ'
angelis virtutis eius; In *igni* *flamma,* dantis vin-
ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ, ἐν πυρὶ φλογός, διδόντος ἐκ- 8
dictam *non scientibus* Deum, & *non obedientibus* Euan-
δίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεόν, καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγ-
gelio Domini nostri Iesu Christi. Qui pœnas *lu-*
γελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ· οἵτινες δίκην τί- 9
ent *exitium æternum,* à facie Domini, & à
σουσιν, ὄλεθρον αἰώνιον, ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀπὸ
gloria *fortitudinis* eius: Cùm venerit glorificari
τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ· ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι 10
in sanctis suis, & admirabilis fieri in omnibus *credentibus,*
ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύσασιν,
quia creditum est testimonium nostrum super vos, in die illo.
ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

Supercrescit / Vt & nos ipsi / gloriemur / In exemplum / vt digni habeamini / tamen est / iis qui tribulát / ἀνταποδίδωμι / qui tribulamini requiem / flamma ignis, / iis qui nó nouerunt / qui non obediunt / in interitu æternas / dabunt / virtutis / qui crediderũt / θαυμάζω

In quo etiam oramus semper pro vobis, vt vos
11 εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς
dignetur vocatione Deus noster, & impleat omnem *bonam* sua
ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐ-
voluntatem bonitatis, & opus fidei in virtute.
δοκίαν ἀγαθωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει·
Vt *glorificetur* nomen Domini nostri Iesu Christi clarificetur
12 ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐνδοξάζω
in vobis, & vos in illo, secundum gratiam Dei nostri,
ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν,
& Domini Iesu Christi.
καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

CAP. II. β'

Rogamus autem vos, fratres, per aduentum
1 Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ
Domini nostri Iesu Christi, & nostræ congregationis in Vt
κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' moueamini
ipsum; *Ad* non citò *dimoueri* *vos* à σαλεύομαι
2 αὐτόν, εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ
sensu, neque *turbari,* neque per spiritum, neque per sermoné, vestro
νοός, μήτε θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου, terreamini,
neque per epistolam tanquam per nos, quasi *quòd* instet dies missam,
μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ Domini.
Christi. Ne quis vos seducat *secundum vllum* *mo-* vllo modo.
3 χριστοῦ. μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρό- ἐξαπατάω
dum. quoniã *si non* venerit discessio primùm, & reuelatus fuerit nisi
πον· ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ
homo peccati, *ille* filius perditionis:
ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας· Qui aduersatur, & extollitur
Ille *oppositus,* *&* *elatus* supra *omnem* *di-*
4 ὁ ἀντικείμενος, καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμε- omne quod
ctum Deum aut numen, ita vt *eum in* *templum* *Dei tanquam Deum* dicitur Deus, aut quod colitur:
νον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ ὡς θεὸν
sedere, *ostendentem* *seipsum* *quòd* sit Deus. in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam
καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ θεός.
Non *meministis,* quòd adhuc *existens* apud vos, hæc dicebam vobis?
5 οὐ μνημονεύετε, ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς, ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν; Nũ retinetis, cùm essem
Et nunc *obstaculum* scitis, *ad* *reuelari* *eum* quid detineat
6 καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν vt reueletur
in *suoipsius* tempore. (Nam mysterium iam operatur
7 ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ· τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται tantùm vt qui tenet
iniquitatis, *solùm* *tenens* nunc, donec *è* medio fiat.) teneat de
τῆς ἀνομίας, μόνον ὁ κατέχων ἄρτι, ἕως ἐκ μέσου γένηται·
Et tunc reuelabitur ille *exlex,* quem Dominus inter- iniquus, Iesus
8 καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος ἀνα-

ficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet
λώσῃ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσῃ τῇ
ªeum, illuſtratione aduentus ſui: Cuius eſt aduentus
ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ· οὗ ἐστιν ἡ παρουσία 9
ſecundum operationem Satanæ, in omni virtute, & ſignis,
κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ, ἐν πάσῃ δυνάμει, καὶ σημείοις,
mendacibus: & prodigiis ᶠmendacij: Et in omni ˢdeceptione iniuſtitia
ſeductione i iquitatis iis qui καὶ τέρασι ψεύδους· καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας 10
ereunt, eò in pereuntibus, pro quibus charitatem veritatis
quòd ᵖvt ſalui fierent. Ideo ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας
non receperunt, ᵍad ſeruari ipſos. Et propter hoc
οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. καὶ διὰ τοῦτο 11
ˡerroris, vt credant mittet illis Deus operationem ˡimpoſturæ, ad credendum
ᵖqui πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐ-
ᵠcrediderunt eos mendacio: Vt iudicentur omnes ʳnon ᵠcre-
ªκρίνω τοὺς τῷ ψεύδει· ἵνα ªκριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύ- 12
ᶠconſenſerunt iniquitati. dentes veritati, ſed ᶠbeneplacitum habentes in iniuſtitia.
σαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ.
Nos autem debemus gratias agere Deo ſemper pro
ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ 13
ˡDeo, vobis, fratres dilecti à ˡDomino, quòd elegerit vos
ᵇαἱρέω ὑμῶν, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι ᵇεἵλετο ὑμᾶς ὁ
ᵃprimitias Deus ᵃab initio in ſalutem, in ſanctificatione ſpiritus, &
θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, καὶ
ˡquam & fide veritatis: In ˡquod vocauit vos per euange-
πίστει ἀληθείας· εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγε- 14
ᶠacquiſitionem lium noſtrum, in ᶠaſſertionem gloriæ Domini noſtri Ieſu Chriſti.
λίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.
Itaque Nempe ergo, fratres, ſtate, & tenete traditiones
ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις 15
didiciſtis, quas edocti eſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam noſtram.
ᶜδιδάσκομαι ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν.
Ipſe autem Dominus noſter Ieſus Chriſtus, & Deus, & pa-
qui dilexit αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστός, καὶ ὁ θεός, καὶ πα- 16
ˡdedit ter noſter diligens nos, & ˡdans conſolationem æternam,
τὴρ ἡμῶν ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν,
& ſpem bonam in gratia, Exhortetur veſtra
καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι· παρακαλέσαι ὑμῶν 17
corda, & confirmet vos in omni ſermone, & opere
ᵉστηρίζω τὰς καρδίας, καὶ ᵉστηρίξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ, καὶ ἔργῳ
bono.
ἀγαθῷ.

CAP. III. γ'

De cætero Quod reliquum, orate, fratres, pro nobis, vt
Τὸ λοιπόν, προσεύχεσθε, ἀδελφοί, περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ 1
Dei ᵇclarificetur, ſermo Domini currat & ᵇglorificetur, ſicut & apud vos:
λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζηται, καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς·
Et vt liberemur ab importunis & malis homi-
ᵈᶜῥύομαι καὶ ἵνα ᵈῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώ- 2
ᵉeſt nibus. non enim omnium ᵉ fides. Fidelis autem eſt Dominus,
πων· οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις. πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος, 3
qui confirmabit vos, & cuſtodiet à malo.
ὃς στηρίξει ὑμᾶς, καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.
ᵉde vobis, ᶠpræcipimus Confidimus autem in Domino ᵉſuper vos, quoniã quæ ᶠdenuntia-
πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἃ παραγγέλλο- 4

mus vobis, & facitis, & facietis. At Dominus ᵃ di- ᵃautem
5 μεν ὑμῖν, καὶ ποιεῖτε, καὶ ποιήσετε. ὁ δὲ κύριος κα-
tigat veſtra corda in charitatem Dei, & in
9 τευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς
expectationem Chriſti. Denuntiamus autem patientia
6 τὴν ὑπομονὴν τοῦ χριστοῦ. παραγγέλλομεν δὲ ὑ-
vobis, fratres, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſub- vt ſubtrahatis
10 μῖν, ἀδελφοί, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, στέλ-
duci vos ab omni fratre inordinatè ambulante,
λεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος,
& non ſecundum traditionem, quam acceperunt à nobis.
11 καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν παρέλαβον παρ' ἡμῶν. ˡnquieti
Ipſi enim ſcitis, quemadmodũ oporteat imitari nos, quoniam non ˡinordi- ᵈμιμέομαι
7 αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, πῶς δεῖ ᵈμιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ᵉἠτα- ᵉἀτακτέω
nati fuimus ᵍin vobis. Neque gratis panem manducauimus ᵍinter vos.
12 8 κτήσαμεν ἐν ὑμῖν· οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν
ab aliquo, ſed in labore & ᶠ fatigatione noctem & diem ope- ᶠin
παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐρ-
rantes, ad non aggrauare quenquam veſtrum. ne quẽ veſtrũ grauaremus.
13 γαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν·
Non ᶠquia non ˡhabemus poteſtatem, ſed vt noſmetipſos formam da- ᶠquaſi ˡhabuerimus
9 οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶ-
remus vobis ad imitandum nos. Etenim cùm eſſemus apud Nam &
10 μεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς· καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς
vos, hoc denuntiabamus vobis, quoniã ſi quis non vult ope-
14 ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργά-
rari, nec manducet. Audimus enim quoſdam ambu- Audiuimus
11 ζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. ἀκούομεν γάρ τινας περιπα-
lantes in vobis inordinatè, nihil operantes, ſed ᶜcir- inter vos inquietè,
15 τοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ πε- ᶜcurioſe agẽtes,
cum agentes. At eiuſmodi denuntiamus, Iis autem qui ſunt
12 ριεργαζομένους. τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν ᶠin Domino Ieſu Chriſto,
& obſecramus ᶠper Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, vt
16 καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα
cum ⁿquiete operantes, ſuum ipſorum panem manducent. ⁿſilentio
μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν.
Vos autem, fratres, ᵉne ſegneſcatis benefacientes. ᵉnolite deficere
17 13 ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, μὴ ᶠἐκκακήσητε καλοποιοῦντες. ᶠἐκκακέω
ˡSi verò quis non ⁿauſcultat verbo noſtro, per epiſtolam, ˡQuòd ⁿobedit
14 εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπιστολῆς, ᵉcum illo,
hunc notate, & ne commiſceamini ᵉilli, vt ᶠpu- ᶠconfundatur
τοῦτον ᵍσημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐν- ᵍσημειόω
deſcat: Et ᶦne vt inimicum ˡducite, ſed ⁿadmonete vt ᶦnolite quaſi
15 τραπῇ· καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ˡexiſtimare, ⁿcorripite
fratrem. Ipſe autem Dominus pacis det vobis
1 16 ἀδελφόν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν ˢſempiternam
pacem ˢper omne in omni ᶠmodo. Dominus ˡcum om- ᶠloco. ˡm
τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάν-
nibus vobis. Salutatio, mea manu Pauli, quod eſt
2 17 των ὑμῶν. ὁ ἀσπασμός, τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου, ὅ ἐστι
ſignum in omni epiſtola, ita ſcribo. Gratia
3 18 σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ· οὕτω γράφω, ἡ χάρις τοῦ
Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus vobis. amen.
κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.
4

Ad Theſſalonicenſes ſecunda ſcripta eſt ab Athenis.
πρὸς θεσσαλονικεῖς δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ
TIMOTHEVM EPISTOLA PRIMA.
ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

CAPVT PRIMVM. ΚΕΦ. Α'.

Paulus Apostolus Iesu Christi secundũ
ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ κατ' 1
‖imperium ‖ordinationem Dei patris, & saluatoris nostri
ἐπιταγὴν θεοῦ πατρὸς, καὶ σωτῆρος ἡμῶν
‖& ‖Iesu Christi, spei nostræ:
Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν·
'dilecto Timotheo *germano filio in fide: gra-
Τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει· χά- 2
'& tia, misericordia, 'pax à Deo patre no-
ρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡ-
stro, & Christo Iesu Domino nostro.
μῶν, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.
*vt remaneres Ephesi,cũ irem Sicut rogaui te *remanere in Epheso, profi-
καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν Ἐφέσῳ, πορευό- 3
*ne 'docerent: ciscens in Macedoniam, vt denuntiares quibusdã *non aliter 'do-
μενος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶ μὴ ἑτεροδιδα-
§intenderent cere: Neque §attendere fabulis, & genealogiis
σκαλεῖν· μηδὲ προσέχειν μύθοις, καὶ γενεαλογίαις 4
interminatis, quæ quæstiones præstant magis, quàm ædificationem
ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν
*est 'autem Dei, quæ *in fide. At finis‖ præcepti
θεοῦ, τὴν ἐν πίστει. τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας 5
est charitas de puro corde, & conscientia bona,
ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς,
*A quibus & fide non ficta: *Quorum quidam aberrantes, con-
ᵃἀστοχέω καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου· ὧν τινες ᵃἀστοχήσαντες, ᵇἐξε- 6
ᵇἐκτρέπω uersi sunt in vaniloquium, Volentes esse legis-
ᶜloquuntur, τράπησαν εἰς ματαιολογίαν, θέλοντες εἶναι νομοδι- 7
doctores, non intelligentes neque quæ ᶜdicunt, neque de quibus
*est, δάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων
ᵉδιαβε- affirmant. Scimus autem quia bona lex*, si quis
βαιόω ᵉδιαβεβαιοῦνται. οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις 8
ea legitimè vtatur: Sciens hoc, quia iusto lex
αὐτῷ νομίμως χρῆται· εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος 9
'sed iniustis non est posita, 'exlegibus verò & non subditis, impiis & pec-
οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρ-
catoribus, sceleratis & contaminatis, patricidis & matricidis,
τωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις,
homicidis, Fornicariis, masculorũ concubitoribus, plagiariis,
ἀνδροφόνοις, πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, 10
mendacibus, periuris, & si quid aliud sanæ doctri-
‖Quæ est ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκα-
næ aduersatur: ‖Secundum Euangelium gloriæ
‖creditum est mihi. Gratias ago ei qui confortauit *Iesu ‖ministerio, λίᾳ ἀντίκειται· κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ 11
beati Dei, quod ‖creditus sum ego. Et gratiam habeo
μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ. καὶ χάριν ἔχω 12
Qui *blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus. roboranti me Christo* Domino nostro, quia fi-
τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πι-
delem me existimauit, ponens in ‖ministerium, Eum prius
στόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν, τὸν πρότε- 13
ᵈὑβρίζο- 'existentem blasphemum, & persecutorem, & contumeliosum. sed miseri-
μαι ρον ὄντα βλάσφημον, καὶ διώκτην, καὶ ᵈὑβριστήν. ἀλλ' ἠ-
ᵉἀγνοέω cordiã cõsecut⁹ sum, quia ignorans feci in incredulitate. Superabun-
*quæ est λεήθην, ὅτι ᵉἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ. ὑπερεπλεό- 14
dauit autem gratia Domini nostri cum fide & dilectione *illius in
νασε δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν
Christo Iesu. Fidelis sermo, & omni acceptione dignus,
Χριστῷ Ἰησοῦ. πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, 15
*saluos facere, quia Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores *seruare,
ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι,
‖ideo quorum primus sum ego. Sed *propter hoc misericordiã cõsecutus sum, vt
ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα 16
‖patientiam, in me primò ostenderet Iesus Christus omnem ‖lon-
ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν πᾶσαν μα-
*eorum qui credituri sunt illi ganimitatem, ad informationem *futurorum credere in
κροθυμίαν, πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ'
illo in vitam æternam. Ipsi autem regi seculorum
'& αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων 17
immortali, inuisibili, soli sapienti Deo honor, *gloria in
ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ θεῷ τιμὴ, δόξα εἰς τοὺς
secula seculorum. amen. Hoc præce-
αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ταύτην τὴν παραγγε- 18
ptum commendo tibi, fili Timothee, secundum præce-
λίαν παρατίθεμαί σοι, τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προα-
dentes in te prophetias, vt milites in illis
γούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν
pulchram militiam: Habens fidem & bonam conscientiam: bonam
19 καλὴν στρατείαν· ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν·
quam quidam repellentes, circa fidem naufragauerunt.
ἥν τινες ἀπωσάμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν·
Quorum est Hymenæus & Alexander, quos tradidi Sa- Ex quibus
20 ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σα-
tanæ, vt discant non blasphemare. ᶠπαιδεύο-
τανᾷ, ἵνα ᶠπαιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. μαι

CAP. II. β'

Adhortor igitur primùm omnium, fieri obsecrationes, Obsecro
1 Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων, ποιεῖσθαι δεήσεις,
orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus homi-
προσευχὰς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώ-
nibus: Pro regibus, & omnibus ‖in sublimitate ‖qui
2 πων· ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ
*existentibus, vt quietam & tranquillam vitam ᵃdegamus in omni pie- *sunt, ᵃagamus
ὄντων, ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐ-
tate & honestate: Hoc enim bonum* & acceptum castitate: *est
3 σεβείᾳ καὶ σεμνότητι· τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον
coram saluatore nostro Deo: Qui omnes homines
4 ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ· ὃς πάντας ἀνθρώπους
vult seruari, & ad agnitionem veritatis venire. saluos fieri,
θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.
Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei & hominum, ho-
5 εἷς γὰρ θεὸς, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρω-
mo Christus Iesus: Dans semetipsum redemptionem pro om- Qui dedit
6 πος Χριστὸς Ἰησοῦς· ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάν-
nibus, ᵒtestimonium temporibus ᵖpropriis. In quod positus sum ego ᵒcuius ᵖsuis confirmatum est:
7 των, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις· εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ
prædicator & apostolus (veritatem dico in Christo, non mentior:)
κήρυξ καὶ ἀπόστολος. ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι·
doctor Gentium in fide & veritate. Volo ergo
8 διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ. βούλομαι οὖν
orare viros in omni loco, leuantes pu-
προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ᵍἐπαίροντας ὁ- ᵍἐπαίρω
ras manus, sine ira & disceptatione.
σίους χεῖρας, χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ.
Similiter & mulieres in habitu ornato, cum
9 ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ
verecundia & modestia ornare seipsas, non in ᵖcincinnis, sobrietate ornantes ᵖtortis crinibus
αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτὰς, μὴ ἐν πλέγμασιν,
argento, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa;
ἀργυρίῳ, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ·
Sed quod decet mulieres, promittentes pietatem
10 ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν
per opera bona. Mulier in silentio discat, ‖in om- ‖cum
11 δι' ἔργων ἀγαθῶν. γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πά-
ni subiectione. Mulieri autem docere non permitto, neque *dominari in virum,
12 σῃ ὑποταγῇ. γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ *αὐθεντέω
*auctoritatem vsurpare viri, sed esse in silentio. Adam enim pri- ᵇπλάσσο-
13 ᵃαὐθεντεῖν ἀνδρὸς, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. Ἀδὰμ γὰρ πρῶ- μαι
mus formatus est, deinde Heua. Et Adam non est seductus, at ᶜἀπατάο-
14 τος ᵇἐπλάσθη, εἶτα Εὔα. καὶ Ἀδὰμ οὐκ ᶜἠπατήθη, ἡ δὲ μαι
mulier* seducta, in *transgressione fuit: Saluabitur autem *autem
15 γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε· σωθήσεται δὲ *præuaricatione
per filiorum generationem, si *manserint in fide, & dilectione, & *permanserint
διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει, καὶ ἀγάπῃ, καὶ ‖sobrietate.
sanctificatione cum ‖modestia.
ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

CAP. III. γ'

Fidelis sermo. si quis episcopatum expetit, pulchrum opus desiderat, bonũ
1 Πιστὸς ὁ λόγος· εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου
desiderat. Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse,
2 ἐπιθυμεῖ. δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, ʸprudentem, *pudicum,
vnius vxoris virum, vigilantem, sobrium,ʸ ornatum,* ho-
μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλεον, σώφρονα, κόσμιον, φι-
spitalem, doctorem, Non vinolentum, non percussorem, non
3 λόξενον, διδακτικόν, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ
turpe lucri cupidum, sed modestum, ᵃnon pugnantem, non cupidum argenti: ᵃnõ litigiosum, non cupidum:
αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον·
Propriæ domui bene præpositum, filios habentem *in subiectione Suæ *subditos
4 τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ
cum omni castitate. Si autem quis ᵃpropriæ domui præesse ᵃsuæ
5 μετὰ πάσης σεμνότητος. εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι

non nouit, quomodo ecclesiæ Dei curam geret? Non nuper
οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται; μὴ νεόφυ- 6
institutum: vt non inaniter inflatus, in iudicium incidat diaboli.
τον· ἵνα μὴ τυφωθεὶς, εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου.
Oportet autem illum & testimonium bonum habere ab iis qui fo-
δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξω- 7
ris, vt non in opprobrium incidat, & laqueum diaboli.
θεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ, καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.
Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non vino multo
διακόνους ὡσαύτως σεμνοὺς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ 8
deditos, non turpe lucrum sectantes: Habentes myste-
προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς· ἔχοντας τὸ μυστή- 9
rium fidei in pura conscientia. Et hi
ριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει. καὶ οὗτοι 10
autem probentur primùm, deinde ministrent, incul-
δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλη-
pati existentes. Mulieres similiter honestas, non calum-
τοι ὄντες. γυναῖκας ὡσαύτως σεμνὰς, μὴ διαβό- 11
niosas, sobrias, fideles in omnibus. Diaconi sint
λους, νηφαλέους, πιστὰς ἐν πᾶσι. διάκονοι ἔστωσαν 12
vnius vxoris viri, filiis bene præsidentes, &
μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι, καὶ τῶν
propriis domibus. Nam bene ministrantes, gradum
ἰδίων οἴκων. οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες, βαθμὸν 13
sibiipsis bonum acquirunt, & multam libertatem in fi-
ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παρρησίαν ἐν πί-
de quæ est in Christo Iesu. Hæc tibi scribo, sperans
στει τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων 14
venire ad te citò. Si autem tardauero, vt scias
ἐλθεῖν πρός σε τάχιον. ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς 15
quomodo oporteat in domo Dei conuersari, quæ est ecclesia
πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία
Dei viui, columna & firmamentum veritatis.
θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας.
Et manifestè magnum est pietatis myste-
καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστή- 16
rium, Deus manifestatus est in carne, iustificatus est in spiritu,
ριον, θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι,
visus est angelis, prædicatus est in Gentibus, creditus est in mundo,
ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ,
receptus est in gloria.
ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

(Margin: nescit, diligentiam habebit? neophytum, ne in superbiam elatus fuit; ἐπιμελέω; ἐμπίπτω; & sic; nullum crimen habentes; διακονέω; pudicas; detrahentes; qui; suis præsint; suis; Qui enim ministrauerint; acquirent; fiduciam; est; me; te; sacramentum, quod manifestatum; iustificatum; apparuit; prædicatum; creditum; assumptum; ἀναλαμβάνω)

CAP. IIII. δ'

At Spiritus disertè dicit, quia in nouissimis temporibus de-
Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀπο- 1
ficient quidam fide, attendentes spiritibus deceptionis,
στήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνης,
& doctrinis dæmoniorum: In hypocrisi falsa lo-
καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων· ἐν ὑποκρίσει ψευδο- 2
quentium, cauteriatam habentium propriam conscientiam.
λόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν·
Prohibentium nubere, abstinere cibis, quos Deus crea-
κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ θεὸς ἔκτι- 3
uit ad acceptionem cum gratiarum actione fidelibus, & cogno-
σεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς, καὶ ἐπεγνω-
scentibus veritatem. Quia omnis creatura Dei bona, &
κόσι τὴν ἀλήθειαν· ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλὸν, καὶ 4
nihil reiiciendum, cum gratiarum actione sumptum:
οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον·
Sanctificatur enim per verbum Dei, & orationem.
ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως. 5
Hæc subiiciens fratribus, bonus eris minister
ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς, καλὸς ἔσῃ διάκονος 6
Iesu Christi, enutritus verbis fidei, &
Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως, καὶ τῆς
bonæ doctrinæ, quam assecutus es.
καλῆς διδασκαλίας, ᾗ παρηκολούθηκας.
At prophanas & aniles fabulas reiice: exerce
τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ. γύμνα- 7
autem teipsum ad pietatem. Nam corporalis exer-
ζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν· ἡ γὰρ σωματικὴ γυ- 8
citatio ad modicum est vtilis, at pietas ad
μνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς
omnia vtilis est, promissionem habens vitæ quæ nunc, &
πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν, καὶ
futuræ. Fidelis sermo, & omni acceptione
τῆς μελλούσης. πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς 9
dignus. In hoc enim & laboramus, & probris afficimur, quia
ἄξιος. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν, καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι 10
sperauimus in Deo viuente, qui est saluator omnium homi-
ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώ-
num, maximè fidelium. Annuntia hæc, & doce.
πων, μάλιστα πιστῶν. παράγγελλε ταῦτα, καὶ δίδασκε. 11
Nemo tuam iuuentutem contemnat, sed exemplum esto
μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, ἀλλὰ τύπος γένου 12
fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in spiritu,
τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι,
in fide, in castitate. Dum venio, attende lectio-
ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ ἀναγνώ- 13

(Margin: autem manifestè; discedent; ἀφίστημι; a erroris; mendacium; & suam; καυτηριάζω; a; percipiendum; his qui cognouerunt; est; quod; percipitur; proponens; παρακολουθέω; Ineptas autem; deuita; autem; est; maledicimur; Deum viuum; Præcipe; adolescentiam)

ni, exhortationi, doctrinæ. Ne neglige illud in
14 σει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν
te donum, quod datum est tibi per prophetiam, cum impositione
σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας, μετὰ ἐπιθέσεως
manuum presbyterii. Hæc meditare, in
15 τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. ταῦτα μελέτα, ἐν
his esto, vt tuus profectus manifestus sit in omnibus.
τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν.
Attende tibiipsi, & doctrinæ: persiste illis. hoc
16 ἔπεχε σεαυτῷ, καὶ τῇ διδασκαλίᾳ· ἐπίμενε αὐτοῖς· τοῦτο
enim faciens, & teipsum seruabis, & audientes te.
γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις, καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

(Margin: Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data; instain; saluum facies; eos qui audiunt)

CAP. V. ε'

Seniorem ne increpaueris, sed hortare vt pa-
1 Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέ-
trem, iuuenes vt fratres: Seniores mulieres vt ma-
2 ρα· νεωτέρους ὡς ἀδελφούς· πρεσβυτέρας ὡς μητέ-
tres, iuuenculas vt sorores, in omni castitate.
ρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς, ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ.
Viduas honora, illas verè viduas.
3 χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας.
Si autem qua vidua filios, aut nepotes habet, discant pri-
4 εἰ δέ τις χήρα τέκνα, ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶ-
mùm propriam domum bene regere, & mutuam vicem reddere
τον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς
parentibus: hoc enim est pulchrum & acceptum coram
προγόνοις· τοῦτο γάρ ἐστι καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ
Deo. At verè vidua, & sola relicta, sperauit in
5 θεοῦ. ἡ δὲ ὄντως χήρα, καὶ μεμονωμένη, ἤλπικεν ἐπὶ τὸν
Deum, & instat obsecrationibus, & orationibus no-
θεὸν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι, καὶ ταῖς προσευχαῖς νυ-
cte & die. At delitiosa, viuens mortua est.
6 κτὸς καὶ ἡμέρας· ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκε.
Et hæc annuntia, vt irreprehensibiles sint.
7 καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίληπτοι ὦσιν.
Si autem quis propriis, & maximè domesticis non prospicit,
8 εἰ δέ τις τῶν ἰδίων, καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ,
fidem negauit, & est infideli deterior.
τὴν πίστιν ἤρνηται, καί ἐστιν ἀπίστου χείρων.
Vidua eligatur non minùs annorum sexaginta, quæ fuerit
9 χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα, γεγονυῖα
vnius viri vxor: In operibus bonis testimonium habens, si
10 ἑνὸς ἀνδρὸς γυνὴ· ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ
filios educauit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lauit, si
ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ
afflictis suffecit, si omne opus bonum subsecuta
θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολού-
est. Adolescentiores autem viduas recusa: cùm enim lasci-
11 θησε. νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ· ὅταν γὰρ κατα-
uierint aduersus Christum, nubere volunt: Habentes damna-
12 στρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν· ἔχουσαι κρί-
tionem, quia primam fidem abiecerunt. Simul autem &
13 μα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν. ἅμα δὲ καὶ
otiosæ discunt circumeuntes domos: non solùm autem
ἀργαὶ μανθάνουσι περιερχόμεναι τὰς οἰκίας· οὐ μόνον δὲ
otiosæ, sed & nugaces, & curiosæ, loquentes quæ non
ἀργαὶ, ἀλλὰ καὶ φλύαροι, καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ
decentia. Volo ergo iuniores viduas nubere, filios procreare,
14 δέοντα. βούλομαι οὖν νεωτέρας χήρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν,
domum administrare, nullam occasionem dare aduersario
οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ
maledicti gratia. Iam enim quædam conuersæ sunt retro
15 λοιδορίας χάριν. ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω
Satanam. Si quis fidelis aut qua fidelis habet viduas, sufficiat
16 τοῦ σατανᾶ. εἴ τις πιστὸς ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω
illis, & non grauetur ecclesia, vt iis verè viduis
αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις
sufficiat. Bene præsidentes presbyteri, duplici
17 ἐπαρκέσῃ. οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς
honore digni habeantur, maximè laborantes in verbo & do-
τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδα-
ctrina. Dicit enim scriptura, Boui trituranti non li-
18 σκαλίᾳ. λέγει γὰρ ἡ γραφὴ, βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώ-
gabis os. &, Dignus operarius mercede sua.
σεις. καὶ, ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.
Aduersus presbyterum accusationem ne accipito, præter-
19 κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς
quam in duobus aut tribus testibus. Peccantes,
20 εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. τοὺς ἁμαρτάνοντας.
coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant.
ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι.
Obtestor coram Deo, & Domino Iesu Chri-
21 διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χρι-
sto, & electis angelis, vt hæc custodias sine
στοῦ, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς
præiudicio, nihil faciens secundum inclinationem.
προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν.

(Margin: obsecra; Anus; quæ sunt viduæ; discat; suam; Quæ autem est desolata; μονόω; Nam quæ in deliciis est; hoc præcipe; suorum; domesticorum curam habet; ἀρνέομαι; τεκνοτροφέω; tribulationem patientibus sub ministrauit; deuita; luxuriatæ fuerint in Christum; irritam fecerunt; ἀθετέω; circuire; verbosæ; oportet; matresfamilias esse; subministret; ἐπαρκέω; iis quæ sunt viduæ; Qui præsunt; qui laborant; infrenabis; est; noli recipere, nisi sub; in aliã partem declinando)

Manus citò nemini imposueris, neque communicaueris pec-
χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρ- 22
catis alienis. teipsum castum custodi.
τίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει.
Ne amplius aquam bibito, sed vino modico vtere propter stoma-
μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλ' οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμα- 23
chum tuum, & frequentes tuas infirmitates. Quorundam homi-
χόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. τινῶν ἀνθρώ- 24
num peccata manifesta sunt, præcedentia ad iudicium,
πων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν,
quosdā autem & subsequuntur. Similiter & pul-
τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν· ὡσαύτως καὶ τὰ κα- 25
chra opera manifesta sunt, & ea quæ aliter habentia, abscondi non
λὰ ἔργα πρόδηλά ἐστι, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα, κρυβῆναι οὐ
possunt.
δύναται.

CAP. VI. ϛ'

Quicunque sunt sub iugo serui, proprios dominos om-
Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πά- 1
ni honore dignos arbitrentur, vt non nomen Dei, &
σης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, καὶ
doctrina blasphemetur. At fideles habentes
ἡ διδασκαλία βλασφημῆται. οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες 2
dominos, non contemnant, quia fratres sunt, sed
δεσπότας, μὴ καταφρονείτωσαν ὅτι ἀδελφοί εἰσιν, ἀλλὰ
magis seruiant, quia fideles sunt, & dilecti, qui illius
μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι, καὶ ἀγαπητοί, οἱ τῆς
beneficij participantes. hæc doce, & ex-
εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. ταῦτα δίδασκε καὶ παρα-
hortare. Si quis aliter docet, & non accedit
κάλει. εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχε- 3
sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi, & ei quę
ται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ
secundum pietatem doctrinæ, Turget, nihil
κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, τετύφωται, μηδὲν ἐ- 4
sciens, sed languens circa quæstiones & verborum pugnas,
πιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας,
ex quibus nascitur inuidia, contentio, blasphemiæ, suspiciones malæ,
ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί,
Peruersæ exercitationes corruptorum hominum mentem, &
διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν, καὶ 5
priuatorum veritate, existimantium quæstum esse
ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι
pietatem: abscede ab huiusmodi.
τὴν εὐσέβειαν· ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων.
Est autem quæstus magnus, pietas cum sua sortis probatione.
ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας, ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας. 6
Nihil enim intulimus in mundum, manifestum quia nec
οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ 7
auferre quid possumus: Habentes autem alimenta,
ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. ἔχοντες δὲ διατροφάς, 8
& tegumenta, his contenti simus.
καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα.
At volentes ditescere, incidunt in tentationem,
οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμόν, 9
& laqueum, & desideria multa inutilia & nociua,
καὶ παγίδα, καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς,

Noli adhuc bibere, | bona facta | aliter habent, | κρυβῆναι ἢ κρυβῆναι | suos | ac Domini, | ἡγέομαι | Qui autem habent | καταφρονέω | participes sunt | acquiescit | est | Superbus est, | τυφόομαι | oriuntur inuidiæ, contentiones, | Conflictationes | διαφθείρω | qui priuati sunt | ἀποστερέω | sufficientia. | hunc | haud dubium | quibus tegamur, | Nam qui volunt diuites fieri, | diaboli,

quæ mergunt homines in interitum, & per-
αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον, καὶ ἀπώ-
ditionem. Radix enim omnium malorum est pecuniæ
10 λειαν. ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαρ-
cupiditas, quam quidam appetentes, aberrauerunt à fi-
γυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πί-
de, & seipsos transfixerunt doloribus multis.
στεως, καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς.
Tu autem ô homo Dei, hæc fuge: sectare verò iu-
11 σὺ δὲ ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· δίωκε δὲ δι-
stitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, man-
καιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραό-
suetudinem. Certa pulchrum certamen fidei,
12 τητα· ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως,
apprehende æternam vitam, in quam vocatus es, & con-
ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης, καὶ ὡμο-
fessus es pulchram confessionem coram multis te-
λόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύ-
stibus. Præcipio tibi coram Deo viuifi-
13 ρων. παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποι-
cante omnia: & Christo Iesu testato coram
οῦντος τὰ πάντα, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ
Pontio Pilato pulchram confessionem.
Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν·
Seruare te mandatum immaculatum, irreprehensibile, vsque in
14 τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον, μέχρι
apparitionem Domini nostri Iesu Christi:
τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ·
Quam temporibus propriis ostendet beatus & solus potens,
15 ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης,
rex regnantium, & Dominus dominantium,
ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων,
Solus habens immortalitatem, lucem habitans inaccessibilem: quem vidit
16 ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον· ὃν εἶδεν
nullus hominum, nec videre potest, cui honor, robur
οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται· ᾧ τιμὴ, κράτος
sempiternum. Amen. Diuitibus in nunc seculo,
17 αἰώνιον. ἀμήν. τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι,
præcipe non sublime sapere, neque sperare in diui-
παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλού-
tiis incertitudini, sed in Deo illo viuente, (præbente
του ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡ-
nobis abundè omnia ad refocillationem,) Bene agere,
18 μῖν πλουσίως πάντα εἰς ἀπόλαυσιν, ἀγαθοεργεῖν,
ditescere in operibus bonis, benepartibiles esse, communicabiles,
πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς,
Thesaurizantes sibiipsis fundamentum pulchrum in fu-
19 ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλ-
turum, vt apprehendant æternam vitam.
λον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς.
O Timothee, depositum custodi, deui-
20 ὦ Τιμόθεε, τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπό-
tans prophanas inanitates vocum, & oppositiones illius falsò
μενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευ-
nominatæ scientiæ: Quam quidam profitentes, circa
21 δωνύμου γνώσεως· ἥν τινες ἐπαγγελλόμενοι, περὶ
fidem aberrauerunt. Gratia tecum. amen.
τὴν πίστιν ἠστόχησαν. ἡ χάρις μετά σου. ἀμήν.

ἀποπλανάομαι | inseruerunt | bonum | & | καλέομαι | bonam | qui viuificat | qui testimonium reddidit sub | bonam | Vt serues | sine macula, | aduentum | Quem suis | regum, | Qui habet & inhabitat | sed | & imperium | huius seculi, | incerto diuitiarum, | viuo, (qui præstat | fruendum,) | diuites fieri | facilè tribuere, communicare. Thesaurizare | bonum | veram | nouitates | falsi nominis | promittentes, | exciderunt. | ἀστοχέω

Ad Timotheum prior scripta est à Laodicia, quæ est metropolis
Πρὸς Τιμόθεον πρώτη ἐγράφη ἀπὸ Λαοδικείας, ἥτις ἐστὶ μητρόπολις
Phrygiæ Pacatianæ.
Φρυγίας τῆς Πακατιανῆς.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ
TIMOTHEVM SECVNDA EPISTOLA.
ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. ΚΕΦ. Α'.

Paulus Apoſtolus Ieſu Chriſti
ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ 1
per voluntatem Dei, ſecundum promiſ-
διὰ θελήματος θεοῦ, κατ' ἐπαγγε-
ſionem vitæ quæ in Chriſto Ieſu:
λίαν ζωῆς τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ·
Timotheo dilecto filio, gratia, mi-
τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ, χάρις, ἔ- 2
ſericordia, pax à Deo Patre, & Chri-
λεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ χρι-
ſto Ieſu Domino noſtro. Gratiam habeo Deo, cui
στοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ 3
ſeruio à progenitoribus in pura conſcientia, vt ininter
λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλει-
miſſam habeo de te memoriam in orationibus meis, nocte &
πτον ἔχω τὴν περί σου μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ
die, Deſiderans te videre, memor tuarum la-
ἡμέρας· ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δα- 4
chrymarum, vt gaudio implear: Recordationem accipiens
κρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ· ὑπόμνησιν λαμβάνων 5
eius quæ in te non ficta fidei, quæ inhabitauit primùm in
τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ
auia tua Loide, & matre tua Eunice: perſuaſus ſum autem
μάμμῃ σου λωΐδι, καὶ τῇ μητρί σου εὐνείκῃ· πέπεισμαι δὲ
quòd & in te. Propter quam cauſam rurſus meminiſſe facio te reſuſ-
ὅτι καὶ ἐν σοί. δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀνα- 6
citare donum Dei, quod eſt in te per impo-
ζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέ-
ſitionem manuum mearum. Non enim dedit nobis Deus ſpiri-
σεως τῶν χειρῶν μου. οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦ- 7
tum timoris, ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis.
μα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως, καὶ ἀγάπης, καὶ σωφρονισμοῦ.
Ne igitur erubueris teſtimonium Domini noſtri, ne-
μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν, μη- 8
que me vinctum eius: ſed compatere afflictiones Euan-
δὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ· ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγ-
gelio ſecundum virtutem Dei: Seruantis nos, &
γελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ, τοῦ σώσαντος ἡμᾶς, καὶ 9
vocantis vocatione ſancta, non ſecundum opera noſtra, ſed ſecundum
καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ'
proprium propoſitum, & gratiam datam nobis in Chriſto Ieſu
ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν χριστῷ ἰησοῦ
ante tempora ſecularia: Manifeſtatam autem nunc per
πρὸ χρόνων αἰωνίων· φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς 10
apparitionem ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, deſtruentis
ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καταργήσαντος
quidem mortem, illuminantis autem vitam & incorruptionem per
μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ
Euangelium: In quod poſitus ſum ego prædicator & apoſto-
τοῦ εὐαγγελίου· εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστο- 11
lus, & magiſter Gentium. Ob quam cauſam etiam hæc
λος, καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν. δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα 12
patior, ſed non confundor: ſcio enim cui credidi, &
πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι· οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, καὶ
perſuaſus ſum quia potens eſt depoſitum meum ſeruare
πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστι τὴν παρακαταθήκην μου φυλάξαι
in illum diem. Exemplar habe ſano-
εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν. ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόν- 13
rum verborum, quæ à me audiſti in fide & dilectione quæ in
των λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας, ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν
Chriſto Ieſu, Pulchrum depoſitum cuſtodi per
χριστῷ ἰησοῦ. τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ 14
ſpiritum ſanctum inhabitantem in nobis.
πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν.
Scis hoc, quòd auerſati ſunt me omnes qui in Aſia,
οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ ἀσίᾳ, 15
quorum eſt Phygellus & Hermogenes. Det miſericordiam Dominus
ὧν ἐστι φύγελλος καὶ ἑρμογένης. δῴη ἔλεος ὁ κύριος 16
Oneſiphori domui, quia ſæpe me refrigerauit, & cate-
τῷ ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ τὴν ἅλυ-
nam meam non erubuit: Sed factus in Roma,
σίν μου οὐκ ἐπῃσχύνθη· ἀλλὰ γενόμενος ἐν ῥώμῃ, 17
ſtudioſius quæſiuit me, & inuenit. Det illi
σπουδαιότερον ἐζήτησέ με, καὶ εὗρε. δῴη αὐτῷ ὁ 18
Dominus inuenire miſericordiam à Domino in illa die. &
κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ

est | chariſſimo | Gratias ago | quòd ſine intermiſſione habeam tui | μνημονεύω | eſt ficta | & | ἐνοικέω | certus | πείθω | admoneo | vt reſuſcites gratiam | quæ | Noli itaque erubeſcere | ἐπαισχύνομαι | collabora | Qui liberauit | vocauit | ſua | ſuum | quæ data eſt | Manifeſtata eſt | φανερόω | illuminatione | qui deſtruxit | illuminauit | φωτίζω | certus | Formam | in | Bonum | qui habitat | auerſi à me ſunt | ex quibus | cùm Romam veniſſet, ſolicitè

quæcunque in Epheſo miniſtrauit, melius tu noſti.
ὅσα ἐν ἐφέσῳ διηκόνησε, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

CAP. II. β'

Tu ergo fili mi, confortare in gratia quæ in Chri-
1 Σὺ οὖν τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν χρι-
ſto Ieſu, Et quæ audiſti à me per multos te-
2 στῷ ἰησοῦ, καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρ-
ſtes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei
τύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ
erunt & alios docere. Tu igitur malum patere
3 ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι. σὺ οὖν κακοπάθησον
ſicut pulcher miles Ieſu Chriſti. Nemo mili-
4 ὡς καλὸς στρατιώτης ἰησοῦ χριστοῦ. οὐδεὶς στρατευό-
tans implicatur vitæ negotiis, vt deli-
μενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρα-
genti milites placeat. Si autem & certet quis, non coro-
5 τολογήσαντι ἀρέσῃ. ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦ-
natur, ſi non legitimè certauerit. Laborantem agricolam
6 ται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. τὸν κοπιῶντα γεωργὸν
oportet primùm fructus percipere.
δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν.
Intellige quæ dico: det enim tibi Dominus intellectum in omnibus.
7 νόει ἃ λέγω· δῴη γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι.
Memor eſto Ieſum Chriſtum excitatum ex mortuis, ex ſe-
8 μνημόνευε ἰησοῦν χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρ-
mine Dauid, ſecundum euangelium meum: In quo malum pa-
9 ματος δαβίδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου· ἐν ᾧ κακοπα-
tior vſque ad vincula, quaſi maleficus: ſed verbum Dei non
θῶ μέχρι δεσμῶν, ὡς κακοῦργος· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ
eſt vinctum. Propter hoc omnia ſuſtineo propter ele-
10 δέδεται. διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλε-
ctos, vt & ipſi ſalutem conſequantur quæ in Chriſto Ieſu, cum
κτοὺς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, μετὰ
gloria æterna. Fidelis ſermo: ſi enim commortui ſumus,
11 δόξης αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος· εἰ γὰρ συναπεθάνομεν,
& conuiuemus: Si toleramus, & conregnabi-
12 καὶ συζήσομεν· εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσο-
mus: ſi negauerimus, & ille negabit nos.
μεν· εἰ ἀρνούμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς·
Si infidi ſumus, ille fidelis permanet: negare ſeipſum non
13 εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει· ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ
poteſt. Hæc commone, teſtificans co-
14 δύναται. ταῦτα ὑπομίμνησκε διαμαρτυρόμενος ἐνώ-
ram Domino. non contendere verbis: ad nihil vtile, ad ſub-
πιον τοῦ κυρίου. μὴ λογομαχεῖν εἰς οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ κα-
uerſionem audientium. Stude teipſum probabilem
15 ταστροφῇ τῶν ἀκουόντων. σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον
exhibere Deo, operarium inconfuſibilem, rectè ſecan-
παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦν-
tem verbum veritatis. At prophanas vanas
16 τα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. τὰς δὲ βεβήλους κενο-
voces cohibe, ad plus enim procedent impietatis:
φωνίας περιΐστασο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας·
Et ſermo eorum vt gangræna paſtum habebit, quorum eſt Hy-
17 καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει, ὧν ἐστιν ὑ-
menæus & Philetus: Qui circa veritatem aber-
18 μέναιος καὶ φιλητός· οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστό-
rauerunt, dicentes reſurrectionem iam eſſe factam, & ſubuertunt
χησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσι
quorundam fidem. Tamen firmum fundamentum Dei ſtat,
19 τήν τινων πίστιν· ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστη-
habens ſignaculum hoc: Cognouit Dominus exiſtentes e-
κεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην· ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐ-
ius. &, Diſcedat ab iniuſtitia omnis nominans nomen
τοῦ. καὶ, ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα
Domini. In magna autem domo non ſunt ſolùm vaſa
20 κυρίου. ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη
aurea & argentea, ſed & lignea & teſtacea: & quædam quidem in
χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα· καὶ ἃ μὲν εἰς
honorem, quædam autem in dedecus. Si ergo quis emundauerit ſeipſum
21 τιμὴν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν
ab iſtis, erit vas in honorem ſanctificatum, & bene vtile
ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμὴν, ἡγιασμένον, καὶ εὔχρηστον
domino, ad omne opus bonum paratum.
τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον.

quanta Epheſi | eſt | ἐνδυναμόω | Labora | bonus | Deo, implicat ſe ſecularibus | ei cui ſe probauit | Nã & qui certat in agone, | ἀθλέω | στεφανόω | niſi | de fructibus | dabit | Dominum | reſurrexiſſe à | laboro | malè operans | alligatum. Ideo | eſt | τυγχάνω | cæleſti. nam | συναποθνήσκω | ſuſtinebimus, | non credimus | noli | enim | eſt, niſi | Solicitè cura | tractantem | Prophana autem & inania loquia deuita: multum enim proficient ad impietatem. | cancer ſerpens, | ex quibus | à veritate exciderunt, | ἀστοχέω | ſubuerterunt | Sed | qui ſunt | in iniquitate | qui nominat | ἀφίστημι | fictilia: | contumeliam | ἑτοιμάζω

At iuuenilia desideria fuge: sectare verò iusti-
τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύ- 22
tiam, fidem, charitatem, pacem cum inuocantibus Do-
νην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύ-
minum de puro corde. At stultas & ineru-
ριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύ- 23
ditas quæstiones deuita, sciens quia generant pugnas.
τους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσι μάχας.
Seruum autē Domini non oportet pugnare, sed mansuetum esse ad
δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς 24
omnes, docibilem, mala tolerantem, in lenitate eru-
πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον, ἐν πρᾳότητι παιδεύ- 25
dientem contrapositos, ne quando det illis Deus pœni-
οντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετά-
tentiam ad agnitionem veritatis, Et resipiscant à
νοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ 26
diaboli laqueo, captiui detenti ab ipso ad ipsius voluntatem.
διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

CAP. III. γ'

Hoc autem scito, quòd in nouissimis diebus instabunt
Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται 1
tempora periculosa. Erunt enim homines seipsos amantes, pe-
καιροὶ χαλεποί. ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φι- 2
cuniæ cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes,
λάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπει-
rigeri, ingrati, scelesti, Sine affectione, sine fædere, calumniatores,
θεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, 3
incontinentes, immites, bonum non amantes, Proditores, præci-
ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπε- 4
pites, inflati, voluptatum amatores magis quàm amatores Dei.
τεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι·
Habentes formam pietatis, at virtutem eius abne-
ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνη- 5
gantes: & hos auersare: Ex his enim sunt ir-
μένοι· καὶ τούτους ἀποτρέπου. ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐν- 6
repentes in domos, & captiuas ducentes mulier-
δύνοντες εἰς τὰς οἰκίας, καὶ αἰχμαλωτίζοντες γυναικά-
culas oneratas peccatis, actas desideriis va-
ρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικί-
riis, Semper discentes, & nunquam ad scien-
λαις, πάντοτε μανθάνοντα, καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνω- 7
tiam veritatis venire valentes. Quemadmodum autem Iannes
σιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα. ὃν τρόπον δὲ Ἰαννῆς 8
& Iambres restiterunt Moysi, ita & hi resistunt
καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωυσεῖ, οὕτως καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ
veritati, homines corrupti mentem, reprobi circa
ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ
fidem. Sed non proficient ad plurimum: nam amentia
τὴν πίστιν. ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον· ἡ γὰρ ἄνοια 9
eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum facta est.
αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο.
Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem,
Σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, 10
propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem,
τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ
patientiam, Persecutiones, passiones, qualia mihi facta
ὑπομονῇ, τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγέ- 11
sunt in Antiochia, in Iconio, in Lystris, quales persecutiones susti-
νετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύστροις, οἵους διωγμοὺς ὑπή-
nui: & ex omnibus me eripuit Dominus.
νεγκα· καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος.
Et omnes autem volentes piè viuere in Christo Iesu,
καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, 12
persecutionē patientur. Mali autem homines, & seductores, pro-
διωχθήσονται. πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι, καὶ γόητες, προ- 13
ficient in peius, sedmentes & seducti.
κόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.
Tu verò permane in iis quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens à quo
σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες, καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος 14
didiceris, Et quia à puero sacras literas nosti,
ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, 15
potentes te sapientem reddere ad salutem, per fidem illam in
τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν, διὰ πίστεως τῆς ἐν
Christo Iesu. Omnis scriptura diuinitus inspirata, & vtilis
Χριστῷ Ἰησοῦ. πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος, καὶ ὠφέλιμος 16
ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad
πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς
eruditionem quæ in iustitia, Vt perfectus sit Dei
παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ 17
homo, ad omne opus bonum instructus.
ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος.

CAP. IIII. δ'

Testificor igitur ego coram Deo, & Do-
Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυ- 1
mino nostro Iesu Christo, qui futuro iudicare viuos & mortuos
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκρούς
secundum apparitionem ipsius, & regnum eius:
κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ·
Prædica verbum, insta tempestiuè, intempestiuè: argue,
κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως· ἔλεγξον, 2
increpa, obsecra in omni longanimitate, & do-
ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ, καὶ δι-
ctrina. Erit enim tempus, cùm sanam doctri-
δαχῇ. ἔσται γὰρ καιρός, ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκα- 3
nam non sustinebunt, sed secundum desideria propria
λίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας
sibipsis coaceruabunt magistros, prurientes auditum,
ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν,
Et à quidem veritate auditum auertent,
καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, 4
ad autem fabulas conuertentur.
ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται.
Tu verò vigila in omnibus mala patere, opus fac Euan-
σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγ- 5
gelistæ, ministerium tuum impletum redde. Ego enim iam
γελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. ἐγὼ γὰρ ἤδη 6
delibor, & tempus meæ resolutionis instat.
σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε.
Certamen pulchrum certaui, cursum consummaui,
τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, 7
fidem seruaui. Reliquum, reposita est mihi
τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπόν, ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς 8
iustitiæ corona, quam reddet mihi Dominus in illa
δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ
die, iustus iudex: non solùm autem mihi, sed & om-
τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής. οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶ-
nibus diligentibus apparitionem eius.
σι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.
Stude venire ad me citò.
σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως· 9
Demas enim me reliquit, diligens nunc seculum,
Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, 10
& abiit in Thessalonicam, Crescens in Galatiam, Titus
καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην, Κρήσκης εἰς Γαλατίαν, Τίτος
in Dalmatiam. Lucas est solus mecum. Marcum
εἰς Δαλματίαν· Λουκᾶς ἐστι μόνος μετ' ἐμοῦ. Μάρκον 11
assumens, adduc cum teipso: est enim mihi vtilis in mi-
ἀναλαβὼν, ἄγαγε μετὰ σεαυτοῦ· ἔστι γάρ μοι εὔχρηστος εἰς δια-
nisterium. Tychicum autem misi in Ephesum.
κονίαν. Τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς Ἔφεσον. 12
Penulam quam reliqui in Troade apud Carpum, ve-
τὸν φελόνην ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρῳάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐρ- 13
niens affer, & libros, maximè membranas.
χόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας.
Alexander ærarius multa mihi mala ostendit: red-
Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο. ἀπο- 14
det illi Dominus secundum opera eius: Quem & tu
δῴη αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· ὃν καὶ σὺ 15
obserua: valde enim restitit nostris verbis.
φυλάσσου· λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις.
In prima mea defensione nemo mihi adfuit,
ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, 16
sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur.
ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· μὴ αὐτοῖς λογισθείη.
At Dominus mihi astitit, & confortauit me, vt per
ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι' 17
me prædicatio plenè perciperetur, & audirent omnes
ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ
Gentes: & ereptus sum de ore leonis. Et eripiet
ἔθνη· καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος, καὶ ῥύσεταί 18
me Dominus ab omni opere malo, & seruabit in
με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν
regnum suum cæleste: cui gloria in secula
βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας
seculorum. Amen. Saluta Priscillam & Aquilam,
τῶν αἰώνων. ἀμήν. ἄσπασαι Πρίσκιλλαν καὶ Ἀκύλαν, 19
& Onesiphori domum. Erastus remansit in Corin-
καὶ τὸν Ὀνησιφόρου οἶκον. Ἔραστος ἔμεινεν ἐν Κορίν- 20
tho: Trophimum autem reliqui in Mileto infirmum.
θῳ· Τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθενοῦντα.
Festina ante hyemem venire. Salutant te Eubu-
σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. ἀσπάζεταί σε Εὔβου- 21
lus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres
λος, καὶ Πούδης, καὶ Λῖνος, καὶ Κλαυδία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ
omnes. Dominus Iesus Christus cum spiritu
πάντες. ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός 22
tuo. gratia vobiscum. Amen.
σου· ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Ad Timotheum secunda, Ephesiorum Ecclesiæ primum episcopum ordinatum, scripta est à Roma, cùm ex secundo sisteretur Paulus Cæsari Neroni.
Πρὸς Τιμόθεον δευτέρα, τῆς Ἐφεσίων ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης, ὅτε ἐκ δευτέρου παρέστη Παῦλος τῷ Καίσαρι Νέρωνι.

Marginal notes (left): luxuria; 'ex iis qui inuocant; 'sane disciplina; 'indoctas; 'lites; 'παραιτέομαι; 'pugnare; 'in mansuetudine cū modestia corripientem eos qui resistunt ve ritati; 'cognoscendū veritatem; 'laqueis, à quo captiui tenentur; 'ἐνίσταμαι; 'non obedientes; 'pace, criminatores; 'sine benignitate; 'proteruei, tumidi; 'τυφόω; 'speciem quidē; 'ἀρνέω; 'deuita; 'qui penetrant; 'ducunt; 'quæ ducuntur; 'peruenientes; 'Mambres; 'καταφθείρω; 'vltra: insipientia enim; 'fuit; 'παρακολουθέω; 'Antiochiæ, Iconii; 'qui volunt; 'διώκομαι; 'errantes, & in errorē mittentes; 'ab infantia; 'quæ possunt instruere; 'quæ est; 'docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum; 'instructus; 'ἐξαρτύομαι.
Marginal notes (right): 'qui iudicaturus est; '& per aduentum; 'opportunè importunè; 'patientia; 'ad sua; 'ἀνέχομαι; 'auribus; 'κνήθομαι; 'labora; 'imple, sobrius esto; 'bonum; 'ἀγωνίζομαι; 'In reliquo; 'τηρέω; 'iis qui diligūt aduentum; 'Festina; 'hoc; 'assume, &; 'tecum; 'autem; 'deuita; 'λογίζομαι; 'autem; 'impleatur; 'liberatus; 'Liberauit; 'ῥύομαι; 'saluum faciet; 'Corinthi; 'Mileti.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ
TITVM EPISTOLA.
ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. κεφάλ. α′.

PAVLVS seruus Dei, Apostolus autem
ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ 1
Iesu Christi, secundum fidem electorum
ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν
(est) Dei, & agnitionem veritatis quæ secundū
θεοῦ, καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ’
pietatem, In spem vitæ æter-
εὐσέβειαν, ἐπ’ ἐλπίδι ζωῆς αἰω- 2
(qui non mentitur) næ, quam promisit expers mendacij Deus,
νίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς
(suis) ante tempora secularia: Manifestauit autem temporibus propriis
πρὸ χρόνων αἰωνίων· ἐφανέρωσε δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν 3
(quæ credita est mihi) verbum suum in prædicatione, quam creditam habeo ego secundum præceptum
λόγον αὐτοῦ, ἐν κηρύγματι ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ’ ἐπιταγὴν
(dilecto) saluatoris nostri Dei: Tito germano filio secundum communē
τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ· τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν 4
(&) fidem, gratia, misericordia, pax à Deo Patre, & Domino Iesu
πίστιν, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἰησοῦ
(rei) Christo saluatore nostro. Huius gratia reliqui
χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. τούτου χάριν κατέλιπόν 5
(Cretæ, ea quæ desunt, ciuitates & disposui.) te in Creta, vt reliqua corrigas, & consti-
σε ἐν κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστή-
tuas per ciuitatem presbyteros, sicut ego tibi mandaui.
σῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην.
(sine crimine,) Si quis est inculpatus, vnius vxoris vir, filios habens
εἴ τίς ἐστιν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ, τέκνα ἔχων 6
fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos.
πιστὰ, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα.
(sine crimine) Oportet enim episcopum inculpatum esse, sicut Dei dispensatorem,
δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς θεοῦ οἰκονόμον, 7
(superbum,) non arrogantem, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non
μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ
(benignum,) turpis lucri cupidum: Sed hospitalem, boni amantem, so-
αἰσχροκερδῆ· ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρο- 8
(Amplectentem eum) brium, iustum, sanctum, continentem: Tenacem eius qui secundū
να, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ· ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν 9
(est, fidelem sermonem,) doctrinam fidelis sermonis, vt potens sit & exhortari in
διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν
(eos qui contra dicunt) doctrina sana, & contradicentes arguere.
τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν.
(etiam seductores,) Sunt enim multi & inobedientes, vaniloqui, & mentium
εἰσὶ γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι, καὶ φρε- 10
(qui sunt de redargui:) deceptores, maximè illi ex circuncisione: Quos oportet ore obtu-
ναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς· οὓς δεῖ ἐπιστομί- 11
rare: qui vniuersas domos subuertunt, docentes quæ nō oportet,
ζειν· οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ,
turpis lucri gratia. Dixit quidam ex illis proprius ipsorum
αἰσχροῦ κέρδους χάριν. εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν 12
propheta, Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri.
προφήτης, κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.
Testimonium hoc est verum. ob quam causam increpa il-
ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. δι’ ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐ- 13
(durè,) los præcisè, vt sani sint in fide.
τοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει·
Non intendentes Iudaicis fabulis, & mandatis homi-
μὴ προσέχοντες ἰουδαϊκοῖς μύθοις, καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώ- 14
(se à veritate.) num auersantium veritatem. Omnia quidem
πων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν. πάντα μὲν 15
(coinquinatis autem) munda mundis: at pollutis & infidelibus
καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις
(est inquinatæ) nihil mundum, sed polluta sunt eorum & mens &
(μιαίνω) οὐδὲν καθαρὸν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ
(se) conscientia. Deum confitentur nosse, at operibus
(factis autem) συνείδησις. θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις 16
(cùm sint) negant, abominati existentes & incredibiles, & ad omne
(ἀρνέω) ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν
opus bonum reprobi.
ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

CAP. II. β′

Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam:
Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ· 1
(vt sobrii sint, pudici, sani in, in) Senes sobrios esse, honestos, prudentes, sa-
πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνοὺς, σώφρονας, ὑγιαί- 2
nos fide, dilectione, patientia.
νοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ·

Anus similiter in habitu sanctè decentes, non (sancto,)
3 πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ
calumniatrices, non vino multo seruientes, bene docentes: (criminatrices)
διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους· (δουλόω)
Vt prudentiā doceant adolescentulas, virorum amantes esse, filiorum amantes, (vt viros suos ament, filios suos diligant,)
4 ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας, φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους,
Sobrias, castas, domi manentes, bonas, subditas (Prudentes, domus curam habentes, benignas,)
5 σώφρονας, ἁγνὰς, οἰκουροὺς, ἀγαθὰς, ὑποτασσομένας
propriis viris, vt non verbum Dei blasphemetur. (suis)
τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται.
Iuuenes similiter hortare temperantes esse. (vt sobrii sint)
6 τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν·
Circa omnia teipsum prabens exemplum pulchrorum operū, (in omnibus, præbe, bonorum)
7 περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων,
in doctrina, integritatem, grauitatem, incorruptibilitatem, (in integritate, in grauitate)
ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, ἀφθαρσίαν,
Verbum sanum, irreprehensibile, vt is qui ex aduerso erubescat, (sit, verens)
8 λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ,
nihil habens de vobis dicere malum. (nobis)
μηδὲν ἔχων περὶ ὑμῶν λέγειν φαῦλον.
Seruos propriis dominis subici, in omnibus bene (suis, subditos esse,)
9 δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐα-
placentes esse, non contradicentes, non fraudantes:
ρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομένους·
Sed fidem omnem ostendentes bonam, vt (in omnibus)
10 ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθὴν, ἵνα τὴν
doctrinam saluatoris nostri Dei ornent in omnibus.
διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν.
Apparuit enim gratia Dei salutifera omnibus homi- (saluatoris nostri)
11 ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώ-
nibus, Erudiens nos, vt abnegantes impie-
12 ποις, παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέ-
tatem, & mundana desideria, sobriè & iustè, (secularia)
βειαν, καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως, καὶ δικαίως,
& piè viuamus in nunc seculo, Expectan- (hoc)
13 καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχό- (aduentum)
tes beatam spem, & apparitionem gloriæ
μενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ
magni Dei, & saluatoris nostri Iesu Christi: Qui de-
14 μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ· ὃς ἔδω-
dit semetipsum pro nobis, vt redimeret nos ab omni ini-
κεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνο-
quitate, & mundaret sibiipsi populum peculiarem, zelatorem pulchro- (acceptabilem, sectatorem bonorum)
μίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν κα-
rum operum. Hæc loquere, & exhortare, & argue
15 λῶν ἔργων. ταῦτα λάλει, καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε
cum omni imperio. nemo te contemnat.
μετὰ πάσης ἐπιταγῆς· μηδείς σου περιφρονείτω.

CAP. III. γ′

Admone illos principatibus & potestatibus subii- (subditos esse, dicto obedire,)
1 Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσε-
ci, obtemperare, ad omne opus bonum paratos esse,
σθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι, (non litigiosos)
Neminem blasphemare, à pugna alienos esse, modestos, omnem (sed)
2 μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν
ostendentes mansuetudinem ad omnes homines.
ἐνδεικνυμένους πρᾳότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους.
Eramus enim aliquando & nos insipientes, increduli, erran-
3 ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμε-
tes, seruientes desideriis, & voluptatibus variis, in ma-
νοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις, καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κα-
litia & inuidia agentes, odibiles, odientes alij alios. (inuicem)
κίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοὶ, μισοῦντες ἀλλήλους.
Cùm autem benignitas & humanitas apparuit saluatoris (ἐπιφαίνω)
4 ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος
nostri Dei, Non ex operibus quæ in iustitia, quæ fe- (iustitiæ,)
5 ἡμῶν θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιή-
cimus nos, sed secundum suam misericordiā seruauit nos, per (saluos fecit)
σαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ
lauacrum regenerationis, & renouationis spiritus sancti,
λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου,
Quem effudit in nos abundè, per Iesum Christum salua- (ἐκχέω)
6 οὗ ἐξέχεεν ἐφ’ ἡμᾶς πλουσίως, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆ-
torem nostrum: Vt iustificati ipsius gratia, hæredes
7 ρος ἡμῶν· ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι

ſimus ſecundum ſpem vitæ æternæ. Fidelis ſermo‖: &
γενώμεθα κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος· καὶ 8
de his volo te confirmare, vt curent *pul-
περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι κα-
chris operibus †præſtare credentes Deo. hæc ſunt
λῶν ἔργων †προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες θεῷ. ταῦτά ἐστι
*pulchra & vtilia hominibus. Stultas autem quæ-
τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις. μωρὰς δὲ ζη- 9
ſtiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas ‖legales cohibe:
τήσεις, καὶ γενεαλογίας, καὶ ἔρεις, καὶ μάχας νομικὰς περιΐστασο·
ſunt enim inutiles, & vanæ. Hæreticum hominem
εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι. αἱρετικὸν ἄνθρωπον 10
poſt vnam & ſecundam *admonitionem deuita: Sciens quia ſub-
μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ· εἰδὼς ὅτι ἐξέ- 11
uerſus eſt †huiuſmodi, & *peccat, exiſtens ſpontè condemnatus.
στραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος.

(Margin: ‖eſt: *bonis †præeſſe qui credunt †προΐστημι *bona ‖legis deuita: *correptionem †qui eſt *delinquit, cũ ſit proprio iudicio)

Cùm miſero Artemam ad te, aut Tychicum, feſtina ve-
12 ὅταν πέμψω ἀρτεμᾶν πρός σε, ἢ τυχικὸν, σπούδασον ἐλ-
nire ad me in Nicopolim: ibi enim ſtatui hye-
θεῖν πρός με εἰς νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμά-
mare. Zenam legiſperitum, & Apollo ſolicitè præ-
13 σαι. ζηνᾶν τὸν νομικὸν, καὶ ἀπολλὼ σπουδαίως πρό-
mitte, vt nihil illis deſit. Diſcant autem &
14 πεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ. §μανθανέτωσαν δὲ καὶ
noſtri *pulchris operibus ‖præſtare ad neceſſarios
οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας
vſus, vt non ſint infructuoſi. Salutant te qui cum
15 χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι. ἀσπάζονταί σε οἱ μετ'
me‖ omnes. ſaluta *amantes nos in fide.
ἐμοῦ πάντες. ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει. ἡ
gratia‖ cum omnibus vobis. amen.
χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

(Margin: §μανθάνω *bonis ‖præeſſe ‖ſunt *eos qui amant ‖Dei)

Ad Titum Cretenſium eccleſiæ primum epiſcopum ordinatum, ſcripta eſt à Nicopoli Macedoniæ.
Πρὸς τίτον τῆς κρητῶν ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ νικοπόλεως τῆς μακεδονίας.

SANCTI PAULI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ
PHILEMONEM EPISTOLA.
ΦΙΛΗΜΟΝΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT I. ΚΕΦ. Α'.

Paulus vinctus Chriſti Ieſu, &
ΠΑΥΛΟΣ δέσμιος χριστοῦ ἰησοῦ, καὶ 1
Timotheus frater, Philemoni di-
τιμόθεος ὁ ἀδελφός, φιλήμονι τῷ ἀγα-
lecto, & *cooperanti noſtro:
πητῷ, καὶ συνεργῷ ἡμῶν·
Et Appiæ *dilectæ, & Archip-
καὶ ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπητῇ, καὶ ἀρχίππῳ 2
po commilitoni noſtro, & illi quæ *apud
τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ'
domum tuam eccleſiæ: Gratia vobis, & pax à Deo pa-
οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ· χάρις ὑμῖν, καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πα- 3
tre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto. Gratias ago Deo
τρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ 4
meo, ſemper memoriam tui faciens in orationibus meis:
μου, πάντοτε μνείαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου·
Audiens tuam charitatem, & fidem, quam habes ‖ad
ἀκούων σου τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς τὸν 5
Dominum Ieſum, & in omnes ſanctos: Vt communi-
κύριον ἰησοῦν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους· ὅπως ἡ κοινω- 6
catio fidei tuæ ‖efficax fiat in agnitione omnis operis
νία τῆς πίστεώς σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἔργου
boni †in vobis in ‖Chriſtum Ieſum. Gaudium enim ‖habemus mul-
ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ὑμῖν εἰς χριστὸν ἰησοῦν. χαρὰν γὰρ ἔχομεν πολ- 7
tum, & conſolationem in charitate tua, quia viſ-
λὴν, καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγ-
cera ſanctorum requieuerunt per te, frater.
χνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σου, ἀδελφέ.
‖Ideo multam in Chriſto *libertatem habens †imperare tibi
διὸ πολλὴν ἐν χριστῷ παρρησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ 8
†decens: Propter charitatem magis obſecro, *talis
ἀνῆκον· διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος 9
exiſtens, vt Paulus ſenex, nunc autem & vinctus Ieſu Chriſti.
ὢν, ὡς παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος ἰησοῦ χριστοῦ.
Obſecro te pro meo filio, quem genui in
παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς 10
vinculis meis, *Oneſimum: Illum aliquando tibi †inutilem, nunc autẽ tibi
δεσμοῖς μου, ὀνήσιμον· τὸν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δέ σοι 11
& mihi *vtilem: Quem remiſi. tu autem illum, †id eſt
καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον· ὃν ἀνέπεμψα. σὺ δὲ αὐτὸν, τουτέστι 12

(Margin: ‖adiutori *ſorori chariſſimæ, *in domo tua eſt ‖in Domino Ieſu, ‖euidens †quod eſt ‖Chriſto Ieſu. ‖magnum habui, ἀναπαύομαι ‖Propter quod *fiduciam †imperandi †quod ad rem pertinet: *cùm ſis *Oneſimo: Qui †inutilis fuit, ‖& *vtilis: ‖tibi †vt)

mea viſcera, ſuſcipe: Quem ego volueram †apud
13 τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προσλαβοῦ· ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς
meipſum detinere, vt pro te miniſtraret mihi in vinculis
ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σου διακονῇ μοι ἐν τοῖς δεσμοῖς
Euangelij: Sine autem ‖tua ſententia nihil volui
14 τοῦ εὐαγγελίου· χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα
facere, vti ne velut †ſecundum neceſſitatem bonum tuum eſſet, ſed
ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ
‖ſecundum ſpontaneum. Forſitan enim *propter hoc diſceſſit ad horam†,
15 κατὰ ἑκούσιον. τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν,
vt æternum illum reciperes: Non iam vt ſeruum, ſed †ſupra quàm
16 ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς· οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ
ſeruum, fratrem *dilectum, maximè mihi, quanto autem magis
δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητὸν, μάλιστα ἐμοὶ, πόσῳ δὲ μᾶλλον
tibi, & in carne, & in Domino? Si ergo me habes ‖commu-
17 σοὶ, καὶ ἐν σαρκὶ, καὶ ἐν κυρίῳ; εἰ οὖν ἐμὲ ἔχεις κοι-
nicantem, ſuſcipe illum ſicut me. Si autẽ aliquid nocuit tibi,
18 νωνὸν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ. εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε,
aut debet, hoc mihi imputa. Ego Paulus ſcripſi
19 ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει. ἐγὼ παῦλος ἔγραψα
mea manu: ego *dependam: vt non dicam tibi, quòd & te-
τῇ ἐμῇ χειρί· ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοι, ὅτι καὶ σεαυ-
ipſum mihi addebes. Ita, frater: ego te fruar
20 τόν μοι προσοφείλεις. ναὶ, ἀδελφέ· ἐγώ σου ὀναίμην
in Domino. refice mea viſcera in Domino.
ἐν κυρίῳ· ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν κυρίῳ.
Confiſus auſcultationi tua ſcripſi tibi, ſciens quoniam &
21 πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ
ſuper †quod dico, facies. Simul autem & para mihi hoſpitium:
22 ὑπὲρ ὃ λέγω, ποιήσεις. ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν·
*ſpero enim quòd per orationes veſtras *donabor vobis.
ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν.
Salutant te Epaphras concaptiuus meus in Chriſto
23 ἀσπάζονταί σε ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν χριστῷ
Ieſu: Marcus, Ariſtarchus, Demas, †Lucas, *coope-
24 ἰησοῦ. μάρκος, ἀρίσταρχος, δημᾶς, λουκᾶς, οἱ συνερ-
rantes mei. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum
25 γοί μου. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ
ſpiritu veſtro. amen.
πνεύματος ὑμῶν. ἀμήν.

(Margin: †mecum ‖conſilio tuo †ex neceſſitate ‖voluntarium. *ideo †à te, χωρίζομαι *chariſſimum, †pro ſeruo, ‖ſocium, *reddam: *ὄνημι Confidens in obedientia tua †id *nam *donari me à χαρίζομαι †& *adiutores)

Ad Philemonem ſcripta eſt à Roma per Oneſimum ſeruum.
Πρὸς φιλήμονα ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ ὀνησίμου οἰκέτου.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ
HEBRÆOS EPISTOLA.
ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. κεφάλ. α.

multisque modis
Multifariam & multimodè
ΟΛΥΜΕΡΩΣ καὶ πολυτρόπως 1
loquens
olim Deus locutus patribus
πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν
Nouissimè
in Prophetis, In vltimis
ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτων τῶν 2
diebus istis locutus est nobis in filio,
ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ,
constituit
quem posuit hæredem vniuersorum, per quem &
ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ
cùm sit
secula fecit. Qui existens splendor gloriæ, &
τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν· ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ 3
figura
character substantiæ eius, portansque omnia
χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ
verbo virtutis suæ, per seipsum purgationem fa-
ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δι' ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησά-
sedet ad dexteram
ciens peccatorum nostrorum, sedit in dextera throni maie-
μενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγα-
melior
iestatis in excelsis: Tantò præstantior effectus
λωσύνης ἐν ὑψηλοῖς· τοσούτῳ κρείττων γενόμενος 4
κληρονομέω
angelis, quantò differentius præ illis hære-
τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμη-
ditauit nomen. Cui enim dixit aliquando angelorum, Filius meus
κεν ὄνομα. τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέλων, υἱός μου 5
γεννάω
es tu, ego hodie genui te? & rursum, Ego ero
εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι
illi in patrem, & ipse erit mihi in filium?
αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν;
Et
Cùm autem iterum introducit primogenitum in habi-
orbem terræ,
ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκου- 6
tatam, dicit, Et adorent eum omnes angeli
μένην, λέγει, καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι
Qui facit
Dei. Et ad quidem angelos dicit, Faciens
θεοῦ. καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει, ὁ ποιῶν τοὺς 7
angelos suos, spiritus, & ministros suos, ignis
ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς
flammam. Ad autem filium, Thronus tuus, Deus, in
φλόγα. πρὸς δὲ τὸν υἱόν, ὁ θρόνος σου, ὁ θεός, εἰς τὸν 8
æquitatis
seculum seculi: virga rectitudinis virga regni
αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας
propterea
tui. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propter
σου. ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ 9
oleo
hoc vnxit te Deus, Deus tuus oleum exultationis præ
χρίω
τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεός, ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ
in principio,
participibus tuis. Et, Tu per principia, Domine, terram
τοὺς μετόχους σου. καί, σὺ κατ' ἀρχάς, κύριε, τὴν γῆν 10
fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli.
ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί.
permanebis:
Ipsi peribunt, tu autem permanes: & omnes vt vesti-
αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις· καὶ πάντες ὡς ἱμά- 11
mutabis
mentum veterascent: Et velut amictum implicabis
παλαιόομαι
τιον παλαιωθήσονται· καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐ- 12
ἑλίττω
eos, & mutabuntur: tu autem ipse es, & anni tui non
idem
τούς, καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ
ἐρέω
deficient. Ad quem autem angelorum dixit aliquando,
ἐκλείψουσι. πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέ ποτε, 13
Sede à dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum
κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον
pedum tuorum? Nonne omnes sunt administratorij spi-
τῶν ποδῶν σου; οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύ- 14
eos qui hæreditatem capient salutis?
ritus, in ministerium missi propter futuros ha-
ματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κλη-
reditare salutem?
ρονομεῖν σωτηρίαν;

CAP. II. β'

ea
Propter hoc oportet abundantiùs nos adhibere au-
Ea quæ audiuimus, obseruare
Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκου- 1
Fortè qui
ditis, ne quando pereffluamus. Si enim ille per angelos
παραρρυέω
σθεῖσι, μή ποτε παραῤῥυῶμεν. εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων 2
est
dictus sermo, factus est firmus, & omnis transgressio, &
præuaricatio,
λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις, καὶ
si
inobedientia accepit iustam mercedis retributionem: Quomodo nos
neglexerimus
παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν· πῶς ἡμεῖς 3
talem
effugiemus, tantam negligentes salutem? quæ initium
ἐκφευξόμεθα, τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας; ἥτις ἀρχὴν

accipiens enarrari per Dominum, ab audientibus in
accepissit? eis qui audierunt
λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς
nos confirmata est: Contestante Deo si-
4 ἡμᾶς ἐβεβαιώθη· συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ θεοῦ ση-
βεβαιόω
gnisque & portentis, & variis virtutibus, & Spi-
μείοις τε καὶ τέρασι, καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, καὶ πνεύμα-
ritus sancti distributionibus, secundum suam voluntatem.
τος ἁγίου μερισμοῖς, κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν.
Non enim angelis subiecit habitatam futu-
Deus orbem terræ futurum
5 οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλου-
quo
ram, de qua loquimur. Testatus est autem alicubi quis, di-
in quodam loco
6 σαν, περὶ ἧς λαλοῦμεν. διεμαρτύρατο δέ πού τις, λέ-
cens, Quid est homo quòd memor es eius, aut filius hominis,
μιμνήσκω
γων, τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου,
quoniam visitas eum? Minuisti eum breue quiddam
paulo minus
7 ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι
ἐλαττόω
præ angelis: gloria & honore coronasti eum, & con-
ab
παρ' ἀγγέλους· δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν, καὶ κατέ-
stituisti eum super opera manuum tuarum: Omnia sub-
8 στησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου· πάντα ὑ-
iecisti sub pedibus eius. in enim subiecisse
eo
πέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι
quòd subiecit
ei omnia, nihil dimisit ei non subiectum. nunc
αὐτῷ τὰ πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον. νῦν
autem necdum videmus ei omnia subiecta.
δὲ οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα.
Eum autem breue quid præ angelis minoratum, videmus
qui modicum quàm angeli minoratus est
9 τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον, βλέπομεν
Iesum, propter passionem mortis, gloria & honore coro-
Ἰησοῦν, διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανω-
natum, vt gratia Dei, pro omnibus gustaret mortem.
μένον, ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσηται θανάτου.
γεύω
Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia,
10 ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα,
multos filios in gloriam adducentem, auctorem salutis
qui adduxerat
πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας
passionem
eorum, per passiones consummare. Qui enim sanctificans
sanctificat
11 αὐτῶν, διὰ παθημάτων τελειῶσαι. ὅ, τε γὰρ ἁγιάζων
& sanctificati, ex vno omnes. propter quam causam non con-
qui sanctificantur
καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι, ἐξ ἑνὸς πάντες. δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαι-
funditur, fratres eos vocare, Dicens, Annuntiabo
12 σχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν, λέγων, ἀπαγγελῶ
nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesiæ laudabo
τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω
te. Et iterum, Ego ero fidens in eum. &
13 σε. καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ. καὶ
iterum, Ecce ego & pueri, quos mihi dedit Deus.
mei,
πάλιν, ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἅ μοι ἔδωκεν ὁ θεός.
Quia ergo pueri communicauerunt carni & sanguini, &
14 ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ
ipse consimiliter participauit eisdem: vt per mortem
αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου
aboleret robur habentem mortis, id est,
destrueret eum qui habebat imperium
καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι, τὸν
diabolum: Et liberaret illos quicunque timore mortis
eos qui
15 διάβολον· καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι φόβῳ θανάτου
ἀπαλλάττω
per omne viuere obnoxii erant seruituti.
διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας.
totam vitam
Non enim videlicet angelos apprehendit, sed semen
Nusquam
16 οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος
Abrahæ apprehendit. Vnde debuit per omnia
17 ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται. ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς
fratribus similari, vt misericors fieret, & fidelis pon-
ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρ-
vt repropitiaret delicta
tifex ea quæ ad Deum, ad expiandum peccata
ἱλάσκομαι
χιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας
populi. In quo enim passus est ipse tentatus, potest
Eo in quo
18 τοῦ λαοῦ. ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθείς, δύναται
potens est & eis qui tentantur
tentatis auxiliari.
τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.
πειράζω

CAP. III. γ'

Vnde, fratres sancti, vocationis supercælestis participes, con-
1 Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατα-
siderate Apostolum & pontificem confessionis nostræ
νοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν

Iesum Christum, [a]Fidelem existentem facienti illum, sicut & Moyses
ἰησοῦν χριστὸν, πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτὸν, ὡς καὶ μωϋσῆς 2
in omni domo eius. Amplioris enim gloriæ iste præ Moy-
ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ μωϋ- 3
se dignus est habitus, quantò ampliorem honorem habet domus [c]con-
σῆν ἠξίωται, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατα-
struens illam. Omnis namque domus [e]construitur ab
σκευάσας αὐτόν. πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό 4
aliquo. [f]at omnia [g]construens, Deus. Et Moyses
τινος. ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας, θεός. καὶ μωϋσῆς 5
quidem fidelis in tota domo eius, tanquam famulus, in testimonium
μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ὡς θεράπων, εἰς μαρτύριον
[i]dicendorum: Christus verò tanquam filius in domo sua,
τῶν λαληθησομένων· χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, 6
[k]cuius domus sumus nos, si fiduciam & [l]gloriationem
οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐάνπερ τὴν παῤῥησίαν καὶ τὸ καύχημα τῆς
spei vsque ad finem firmam retineamus. [m]Ideo sicut
ἐλπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν. διὸ καθὼς 7
dicit spiritus sanctus, Hodie si vocem eius au-
λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκού-
dieritis, [n]Ne obdurate corda vestra, sicut in exa-
σητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ πα- 8
cerbatione, secundum diem tentationis in deserto,
ραπικρασμῷ, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ,
Vbi tentauerunt me patres vestri, probauerunt me, &
οὗ ἐπείρασάν με οἱ πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάν με, καὶ 9
viderunt opera mea quadraginta annis. [o]Ideo infensus fui
εἶδον τὰ ἔργα μου τεσσαράκοντα ἔτη. διὸ προσώχθισα 10
generationi huic, & dixi, Semper errant corde: ipsi autem
τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ, καὶ εἶπα, ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ· αὐτοὶ δὲ
non cognouerunt vias meas. [q]Vt iuraui in ira mea, Si
οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς μου. ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ 11
introibunt in requiem meam. Videte,
εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. βλέπετε, ἀ- 12
fratres, ne [s]quando erit in aliquo vestrum cor malum, incredulitatis, in
δελφοί, μήποτε ἔσται ἔν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας, ἐν
discedere à Deo viuo. Sed adhortamini
τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος· ἀλλὰ παρακαλεῖτε 13
vosmetipsos per [u]vnumquemque diem, vsque quo hodie cognominatur:
ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἄχρις οὗ τὸ σήμερον καλεῖται·
vt non obduretur quis ex vobis [x]deceptione peccati.
ἵνα μὴ σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας·
Participes enim effecti sumus Christi, si [y]modo initium
μέτοχοι γὰρ γεγόναμεν τοῦ χριστοῦ, ἐάνπερ τὴν ἀρχὴν τῆς 14
substantiæ vsque ad finem firmum retineamus; [z]In
ὑποστάσεως μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν, ἐν τῷ 15
dici, Hodie si vocem eius audieritis, [a]ne obdu-
λέγεσθαι, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύ-
rate corda vestra, queadmodù in exacerbatione.
νητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ.
Quidam enim audientes exacerbauerunt: sed non [b]omnes
τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν, ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξ- 16
gressi ex Aegypto per Moysen. Quibus autem infensus est
ελθόντες ἐξ αἰγύπτου διὰ μωϋσέως. τίσι δὲ προσώχθισε 17
quadraginta annis? nonne [e]peccantibus, quorum [f]corpora ce-
τεσσαράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπε-
ciderunt in deserto? quibus autem iurauit non introire in
σεν ἐν τῇ ἐρήμῳ; τίσι δὲ ὤμοσε μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν 18
requiem ipsius, [h]si non [i]incredulis? Et vi-
κατάπαυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασι; καὶ βλέπο- 19
demus quia non potuerunt introire propter incredulitatem.
μεν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι' ἀπιστίαν.

Margin notes (left column): Qui fidelis est ei qui fecit · qui fabricauit · fabricatur · qui autem creauit, fest. · Iterat · eorum quæ dicenda erant: · quæ gloriam · Quapropter · Nolite obdurare · Propter quod · πλανάω · Quibus · forte sit · discedendi · ἀφίστημι · singulos dies, donec · fallacia · tamen · eius · Dum dicitur, · nolite obdurare · illa · vniuersi qui profecti sunt · illis qui peccauerunt · cadauera prostrata sunt · ὀμόω · nisi illis qui increduli fuerunt? · δύναμαι

CAP. IIII.

Timeamus ergo ne [a]quandoque relicta pollicitatione
Φοβηθῶμεν οὖν μήποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας 1
introeundi in requiem eius, existimetur aliquis ex vobis [b]de-
εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερη-
fici. Etenim [c]sumus euangelizati, quemadmodum &
κέναι. καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι, καθάπερ κἀ- 2
illi. sed non profuit sermo auditus illis, non ad-
κεῖνοι· ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους, μὴ συγ-
mistus fidei [e]audientibus. Ingredimur enim
κεκραμένος τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν. εἰσερχόμεθα γὰρ 3
in requiem [f]credentes, quemadmodum dixit, Sicut iu-
εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἴρηκεν, ὡς ὤ-
raui in ira mea, si introibunt in requiem
μοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν
meam: & quidem operibus [h]à fundatione mundi [i]genitis.
μου· καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων.
Dixit enim [k]alicubi de [l]septima sic, Et requieuit
εἴρηκε γάρ που περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως, καὶ κατέπαυσεν ὁ 4
Deus in die septima ab omnibus operibus suis.
θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ.
Et in isto rursum, Si introibunt in re-
καὶ ἐν τούτῳ πάλιν, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυ- 5
quiem meam. Quoniam ergo superest quosdam introire in
σίν μου. ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεται τινὰς εἰσελθεῖν εἰς 6
illam, & [m]ipsi prius annuntiatione moniti non introierunt propter
αὐτὴν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλθον δι'

Margin notes (left column, Cap. IIII): forte · φοβέομαι · deesse · & nobis nunciatum est · illis · συγκεράννυμι · ex iis quæ audierunt · qui credidimus · ab institutione · perfectis · in quodam loco · die · in quibus prioribus annunciatum est

incredulitatem. Iterum quendam terminat diem, hodie, in Dauid,
7 ἀπείθειαν· πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν, σήμερον, ἐν δαβὶδ,
dicens, Post tantum [n]tempus, sicut [o]dictum est, Hodie si
λέγων, μετὰ τοσοῦτον χρόνον, καθὼς εἴρηται, σήμερον ἐὰν
vocem eius audieritis, [p]ne obdurate corda vestra.
τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν.
[q]Si enim eis Iesus requiem præstitisset, [r]non vtique de alia lo-
8 εἰ γὰρ αὐτοὺς ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλά-
queretur post [s]hæc die. Itaque relinquitur sabba-
9 λει μετὰ ταῦτα ἡμέρας. ἄρα ἀπολείπεται σαββα-
tismus populo Dei. [t]Nam ingressus in re-
10 τισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ. ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κα-
quiem eius, etiam ipse requieuit ab operibus suis,
τάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ,
sicut à [u]propriis Deus. [x]Studeamus ergo
11 ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός. σπουδάσωμεν οὖν
ingredi in illam requiem, vt ne in idipsum
εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ
quis exemplum incidat incredulitatis. Viuus enim [y]sermo
12 τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας. ζῶν γὰρ ὁ λόγος
Dei, & efficax, & penetrabilior [a]super omnem gla-
τοῦ θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαι-
dium ancipitem, & pertingens vsque ad diuisionem animæque ac
ραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ
spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum
πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων
& intentionum cordis. Et non est [c]creatura inuisibilis in conspectu
13 καὶ ἐννοιῶν καρδίας. καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον
eius: omnia autem nuda & aperta ocu-
αὐτοῦ· πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλ-
lis eius, ad quem nobis sermo. Habentes ergo ponti-
14 μοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. ἔχοντες οὖν ἀρχι-
ficem magnum [f]penetrantem cælos, Iesum filium Dei,
ερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανοὺς, ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ,
teneamus confessionem. Non enim habemus pontificem non
15 κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας. οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ
[k]potentem compati infirmitatibus nostris, tenta-
δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμέ-
tum autem per omnia [l]iuxta similitudinem absque peccato.
νον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας.
Adeamus ergo cum fiducia [m]throno
16 προσερχώμεθα οὖν μετὰ παῤῥησίας τῷ θρόνῳ τῆς
gratiæ, vt [n]accipiamus misericordiam, & gratiam inueniamus in [o]opportunum auxilium.
χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον
βοήθειαν.

Margin notes (right column): dicendo · temporis · supra · nolite obdurare · Nam · nunquam · hæc · Qui enim est · suis · Festinemus · est · πλήσσω · omni gladio ancipiti · Vlla · sunt · qui penetrauit · ἐγκλίζω · qui · possit · pro similitudine · ad thronum · consequamur · auxilio oportuno

CAP. V.

Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus, pro
1 πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ
hominibus constituitur [a]ea quæ ad Deum, vt offerat do-
ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεὸν, ἵνα προσφέρῃ δῶ-
naque & [c]victimas pro peccatis. [d]Mensurate pati po-
2 ρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν· μετριοπαθεῖν δυ-
tens ignorantibus & errantibus, quoniam & ipse cir-
νάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περί-
cundatus est infirmitatem. Et propter [f]hanc debet, quemadmodum pro
3 κειται ἀσθένειαν· καὶ διὰ ταύτην ὀφείλει καθὼς περὶ
populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis.
τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν.
[h]Et non sibipsi quisquam sumit honorem, sed [i]vo-
4 καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ ὁ καλού-
catus à Deo, tanquam & Aaron.
μενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ καὶ ὁ ἀαρών.
Sic & Christus non semetipsum [k]glorificauit fieri pon-
5 οὕτω καὶ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι ἀρ-
tificem, sed [l]locutus ad eum, Filius meus es tu, ego ho-
χιερέα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σή-
die genui te. Quemadmodum & in alio [m]dicit, Tu [n]
6 μερον γεγέννηκά σε. καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει, σὺ
sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedec.
ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα, κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.
Qui in diebus carnis suæ, precesque & sup-
7 ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε καὶ ἱκε-
plicationes [p]ad [q]potentem seruare illum à morte, cum
τηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου, μετὰ
clamore valido, & lachrymis offerens, & exau-
κραυγῆς ἰσχυρᾶς, καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακου-
ditus pro [r]reuerentia. Et [s]quamuis existens filius, didicit ex
8 σθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας· καίπερ ὢν υἱὸς, ἔμαθεν ἀφ'
iis quæ passus est, obedientiam: Et consummatus, factus est
9 ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν· καὶ τελειωθεὶς, ἐγένετο τοῖς
obtemperantibus sibi omnibus causa salutis æternæ:
ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου·
Appellatus à Deo pontifex iuxta
10 προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν
ordinem Melchisedec. De quo [t]multus nobis sermo &
11 τάξιν μελχισεδέκ. περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος, καὶ
[u]difficilis interpretatu dicere, quoniam [x]segnes facti estis [y]auribus.
δυσερμήνευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς.

Margin notes (right column, Cap. V): in iis, sunt · sacrificia · Qui condolere possit iis qui ignorant & errant, · πλανάω · ea · Nec · qui vocatur · clarificauit, vt pontifex fieret, · qui est · loco · es · γεννάω · quæ · eum qui posset saluum facere · εἰσακούω · quidem cum esset · sua · μανθάνω · grandis · ininterpretabilis ad dicendum · imbecilles · ad audiendum

Etenim *debentes* esse magistri propter tempus, rur-
καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πά- 12
sum *opus habetis ad docendum* vos quæ elementa ini-
λιν χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρ-
tij *oraculorum* Dei, & facti estis opus habentes la-
χῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γά-
cte, & non solido cibo. Omnis enim particeps la-
λακτος, καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς. πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γά- 13
ctis, expers sermonis iustitiæ: *infans* enim est.
λακτος, ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης· νήπιος γάρ ἐστι.
Perfectorum autem est solidus cibus, *per habitum* sen-
τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰ- 14
sus exercitatos *habentium* ad discretionem boni
σθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ
que ac mali.
τε καὶ κακοῦ.

Margin: cùm deberetis; indigetis vt doceamini; sint exordii sermonum; quibus; fit; qui est; est; paruulus; eorum qui pro consuetudine; habent; γυμνάζω

CAP. VI. ς´

Ideo intermittentes *initii* Christi sermonem, ad per-
Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ χριστοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν τε- 1
fectionem feramur, non rursum fundamentum iacientes
λειότητα φερώμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι
pœnitentiæ à mortuis operibus, & fidei ad Deum,
μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν,
Baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum, resurrectionis
βαπτισμῶν διδαχῆς, ἐπιθέσεώς τε χειρῶν, ἀναστάσεώς 2
que mortuorum, & iudicij æterni. Et hoc faciemus,
τε νεκρῶν, καὶ κρίματος αἰωνίου. καὶ τοῦτο ποιήσομεν, 3
si quidem permiserit Deus. Impossibile enim semel *il-*
ἐάνπερ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός. ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φω- 4
lustratos, *gustantesque* donum cæleste, &
τισθέντας, γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου, καὶ
participes *factos* Spiritus sancti, Et *pulchrum*
μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου, καὶ καλὸν 5
gustantes Dei verbum, virtutesque *futuri* seculi:
γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος·
Et *prolapsos*, rursus renouari ad pœnitentiam,
καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, 6
rursum crucifigentes sibimetipsis filium Dei, & ostentui
ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, καὶ παραδειγμα-
habentes. Terra enim bibens super se sæpe
τίζοντας. γῆ γὰρ ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ᾽ αὐτῆς πολλάκις 7
venientem imbrem, & generans herbam opportunam illis *per*
ἐρχόμενον ὑετόν, καὶ τίκτουσα βοτάνην εὔθετον ἐκείνοις δι᾽
quos & colitur, accipit benedictionem à Deo.
οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ·
Proferens autem spinas ac tribulos, reprobat, &
ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους, ἀδόκιμος, καὶ 8
maledictioni proxima: cuius *finis* in combustionem. Confidimus
κατάρας ἐγγύς· ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν. πεπείσμεθα 9
autem de vobis, *dilecti*, meliora, & *proxima* sa-
δὲ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοί, τὰ κρείττονα καὶ ἐχόμενα σωτη-
luti, *si &* ita loquimur. Non enim iniustus Deus, *ob-*
ρίας, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν· οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεός, ἐπι- 10
liuisci operis vestri, & *laboris* dilectionis quã osten-
λαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης ἧς ἐνε-
distis in *nomen* ipsius, *qui* ministrastis sanctis, &
δείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις, καὶ
ministrantes. Cupimus autem vnumquenque vestrum *idem*
διακονοῦντες. ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐ- 11
ostentare *studium*, ad expletionem
τὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλ-
spei vsque in finem: Vt non segnes efficiamini, imitatores
πίδος ἄχρι τέλους· ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ 12
autem illorum per fidem & longanimitatem hæreditantium
δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομούντων τὰς
promissiones. Namque Abrahæ *pollicitus*
ἐπαγγελίας. τῷ γὰρ ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ 13
Deus, quoniam *per* neminem habuit maiorem *iurare*, iurauit per
θεός, ἐπεὶ κατ᾽ οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι, ὤμοσε καθ᾽
semetipsum, Dicens, *Certè* benedicens benedicam te, &
ἑαυτοῦ, λέγων, ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ 14
multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter ferens,
πληθύνων πληθυνῶ σε· καὶ οὕτω μακροθυμήσας 15
adeptus est repromissionem. Homines *quidem* enim per
ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας. ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ 16
maiorem iurant, & omnis *ipsis* controuersiæ finis, ad
μείζονος ὀμνύουσι, καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας, εἰς
confirmationem, iuramentum. In quo abundantius volens
βεβαίωσιν, ὁ ὅρκος. ἐν ᾧ περισσότερον βουλόμενος ὁ 17
Deus ostendere hæredibus pollicitationis immo-
θεὸς ἐπιδεῖξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμε-
bilitatem consilij sui, *interuenit iuramento:* Vt per
τάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ· ἵνα διὰ 18
duas res immobiles, *in* quibus impossibile mentiri
δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι
Deum, *fortem consolationem* habeamus, *confugientes obti-*
θεόν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατῆ-
nere propositam spem. Quam sicut ancoram habemus
σαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος· ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν 19

Margin: Quapropter; inchoationis; ac; est eos qui; sunt illuminati, gustauerunt etiam; γεύομαι; facti sunt; gustauerunt nihilominus bonum; venturi; prolapsi sunt; à quibus; γεωργέω; est; maledicto; consummatio; dilectissimi; viciniora; tametsi; vt obliuiscatur; nomine; ministratis; eandem; solicitudinē; verùm; eorum qui fide & patientia hæreditabunt; promittens; per quem iuraret; ὄμνυμι; Nisi; ἐπιτυγχάνω; sui; eorum; est; interposuit iusiurandum; est; fortissimũ solatium; qui confugimus ad tenendam

animæ *tutamque* ac firmam, & *ingredientem* ad
τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν, καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ
interius velaminis: Vbi præcursor
20 ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος· ὅπου πρόδρομος
pro nobis introiuit Iesus, secundum ordinem Melchisedec pon-
ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν ἰησοῦς, κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ ἀρ-
tifex factus in æternum.
χιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

CAP. VII. ζ´

Hic enim Melchisedec, rex Salem, sacerdos Dei
1 Οὗτος γὰρ ὁ μελχισεδέκ, βασιλεὺς σαλήμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ
summi, *occurrens* Abrahæ regresso à
τοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς
cæde regum, & *benedicens* ei. Cui & de-
2 κοπῆς τῶν βασιλέων, καὶ εὐλογήσας αὐτόν, ᾧ καὶ δε-
cimas *ab omnibus partitus est* Abraham. primùm quidem *inter-*
κάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν ἀβραάμ· πρῶτον μὲν ἑρμη-
pretatus rex iustitiæ, deinde autem & rex
νευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς
Salem, quod est, rex pacis: Sine patre, sine matre,
3 σαλήμ, ὅ ἐστι, βασιλεὺς εἰρήνης· ἀπάτωρ, ἀμήτωρ,
sine genealogia, neque initium dierum, neque vitæ finem habens:
ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος ἔχων·
assimilatus autem filio Dei, manet sacerdos in per-
ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διη-
petuum. Intuemini autem quantus hic, cui & decimas
4 νεκές. θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην ἀ-
Abraham dedit *ex manubiis ille* patriarcha.
βραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης.
Et *illi* quidem de filiis Leui sacerdotium accipientes,
5 καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν λευῒ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες,
mandatum habent *decimare populum* secundum legem,
ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον,
id est, *fratres suos*, quanquam *egressos ex*
τουτέστι, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς
lumbo Abrahæ. *Ille autem non genealogizatus ex* eis,
6 ὀσφύος ἀβραάμ. ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν,
decimauit Abraham, & *habentem* repromissiones be-
δεδεκάτωκε τὸν ἀβραάμ, καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐ-
nedixit. Sine autem *omni* contradictione, minus
7 λόγηκε. χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας, τὸ ἔλαττον
à *præstantiore* benedicetur. Et hîc quidem decimas
8 ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. καὶ ὧδε μὲν δεκάτας
morientes homines accipiunt: ibi autem *testatione*
ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν· ἐκεῖ δὲ μαρτυρού-
dictus, quia viuit. Et (vt *verbum dicere*) per Abraham, &
9 μενος, ὅτι ζῇ. καί, ὡς ἔπος εἰπεῖν, διὰ ἀβραάμ, καὶ
Leui decimas *accipiens* decimatus est. Adhuc enim in
10 λευῒ ὁ δεκάτας λαμβάνων δεδεκάτωται. ἔτι γὰρ ἐν τῇ
lumbo patris erat, quando obuiauit ei Melchisedec.
ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν, ὅτε συνήντησεν αὐτῷ ὁ μελχισεδέκ.
Si *quidem* ergo consummatio per Leuiticum sacerdotium erat,
11 εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς λευϊτικῆς ἱερωσύνης ἦν, ὁ
(populus enim sub ipso legem accepit) quid adhuc *opus* secundum or-
λαὸς γὰρ ἐπ᾽ αὐτῇ νενομοθέτητο· τίς ἔτι χρεία κατὰ τὴν τά-
dinem Melchisedec, alium surgere sacerdotem, & non secundum ordi-
ξιν μελχισεδὲκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ οὐ κατὰ τὴν τά-
nem Aaron dici? Translato enim sacer-
12 ξιν ἀαρὼν λέγεσθαι; μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύ-
dotio, *ex necessitate* & legis translatio *fit*.
νης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται.
In *quem* enim dicuntur hæc, *tribus alterius particeps fuit*, de
13 ἐφ᾽ ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκεν, ἀφ᾽
qua nullus *attendit altari*. Manifestum enim
14 ἧς οὐδεὶς προσέσχηκε τῷ θυσιαστηρίῳ. πρόδηλον γὰρ
quòd ex Iuda ortus sit Dominus noster: in quam tribum nihil
ὅτι ἐξ ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν οὐδὲν
de sacerdotio Moyses locutus est. Et amplius adhuc
15 περὶ ἱερωσύνης μωυσῆς ἐλάλησε· καὶ περισσότερον ἔτι
manifestum est, si secundum similitudinem Melchisedec exur-
κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα μελχισεδὲκ ἀνίστα-
gat sacerdos alius: Qui non secundũ legem mandati carnalis
16 ται ἱερεὺς ἕτερος· ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκικῆς
factus est, sed secundum virtutem vitæ insolubilis.
γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου·
Contestatur enim, Quoniã tu sacerdos in æternum, secundum ordinem
17 μαρτυρεῖ γάρ, ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν
Melchisedec. *Abrogatio* quidem *enim* fit præcedentis
18 μελχισεδέκ. ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης
mandati, propter eius infirmitatem & inutilitatem.
ἐντολῆς, διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές.
Nihil enim *perfecit* lex: introductio verò melioris
19 οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος
spei, per quam proximamus Deo. Et *quatenus* non
20 ἐλπίδος, δι᾽ ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ. καὶ καθ᾽ ὅσον οὐ
sine iureiurando: (*ibi* quidẽ *enim* sine iureiurando sunt sacerdotes
χωρὶς ὁρκωμοσίας· οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς
facti: Hic autem cum iureiurando per *dicentem*
21 γεγονότες· ὁ δὲ μετὰ ὁρκωμοσίας, διὰ τοῦ λέγοντος

Margin: incedentem vsque interiora; qui obuiauit; συναντάω; benedixit; omniũ diuisit; qui interpretatur; μερίζω; sit; ἐν ᾧ ἐπὶ τ᾽ ἀβραὰμ προσετιμήθη; de præcipuis; decimas sumere à populo; à fratribus suis; & ipsi exierint de lumbis; ἐξέρχομαι; Cuius autem generatio non annumeratur in; decimas sumpsit ab; hunc qui habebat; vlla; quod est melior; contestatur; ita dictum sit; qui accepit; δεκατόω; lumbis; necessariũ fuit; necesse est vt fiat; quo; de alia tribu est; altario præsto fuit; est; προσέχω; ἀνατέλλω; sacerdotibus; les; Reprobatio; ad perfectum adduxit; τελειόω; ad Deum; quantum est; alij; eum qui dixit

ad illum, Iurauit Dominus, & non pœnitentia ducetur: tu
πρὸς αὐτόν, ὤμοσε κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, σὺ
sacerdos in æternum, (secundum ordinem Melchisedec.)
ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.
In tantum præstantioris testamenti factus est sponsor Iesus.
κατὰ τοσοῦτον κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος ἰησοῦς. 22
Et illi quidem plures sunt facti sacerdotes, propter morte
καὶ οἱ μὲν πλείονές εἰσι γεγονότες ἱερεῖς, διὰ τὸ θανάτῳ 23
prohiberi permanere: Hic autem propter manere eum in
κωλύεσθαι παραμένειν· ὁ δὲ, διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς 24
æternum, sempiternum habet sacerdotium. Vnde &
τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην· ὅθεν καὶ 25
saluare in perpetuum potest accedentes per
σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι'
ipsum Deo: semper viuens ad interpellandum pro eis.
αὐτοῦ τῷ θεῷ· πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν αὐτῶν.
Talis enim nobis decebat pontifex, sanctus, innocens, impol-
Τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαν- 26
lutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior
τος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν
cælis factus: Qui non habet quotidie necessi-
οὐρανῶν γενόμενος· ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγ- 27
tatem (quemadmodum sacerdotes) priùs pro propriis peccatis
κην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν
hostias offerre, deinde populi. hoc enim fecit se-
θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ. τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφά-
mel, seipsum offerens. Lex enim homines con-
παξ, ἑαυτὸν ἀνενέγκας. ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους κα- 28
stituit pontifices, habentes infirmitatem: sermo autem iuris-
θίστησιν ἀρχιερεῖς, ἔχοντας ἀσθένειαν· ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκω-
iurandi eius quod post legem, filium in æternum perfectum.
μοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον, υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον.

pœnitebit est: les
μεταμέλομαι
melioris
talii
ideirco quód
prohiberentur
eo quód maneat
semet
ad Deum:
nobis.
vt nobis esset
suis delictis
pro
se offerendo.
sacerdotes
qui est
τελειόω

CAP. VIII. η'

Capitulum autem super dictis, Talem habemus pon-
Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν ἀρ- 1
ficem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis
χιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης
in cælis: Sanctorum minister, & tabernaculi
ἐν τοῖς οὐρανοῖς· τῶν ἁγίων λειτουργὸς, καὶ τῆς σκηνῆς 2
veri, quod fixit Dominus, & non homo.
τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος.
Omnis enim pontifex ad offerendum muneraque & hostias
πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας 3
constituitur: vnde necesse habere aliquid & hunc quod offerat.
καθίσταται· ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὃ προσενέγκῃ.
Si quidem enim esset super terram, nec vtique esset sacerdos, existentibus sacerdotibus
εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν ἱερεὺς, ὄντων τῶν ἱερέων 4
offerentibus secundum legem munera: Qui
τῶν προσφερόντων κατὰ τὸν νόμον τὰ δῶρα· οἵτινες 5
exemplari & vmbræ deseruiunt cælestium: sicut
ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων· καθὼς
responso edoctus est Moyses, futurus absoluere tabernaculum, Vide
κεχρημάτισται μωυσῆς μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνὴν, ὅρα
(enim inquit) facies omnia secundum exemplar ostensum tibi
γάρ φησι, ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι
in monte. Nunc autem excellentius sortitus est mini-
ἐν τῷ ὄρει. νυνὶ δὲ διαφορωτέρας τέτυχε λειτουρ- 6
sterium, quanto melioris est testamenti mediator, quod in
γίας, ὅσῳ κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ
melioribus repromissionibus sancitum est. Si enim prius
κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται. εἰ γὰρ ἡ πρώτη 7
illud esset inculpabile, non vtique secundi inquireretur locus:
ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος.
Vituperans enim eos, dicit, Ecce dies venient, dicit
μεμφόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει, ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει 8
Dominus, & consummabo super domum Israel, & super do-
κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ τὸν οἶ-
mum Iuda testamentum nouum: Non secundum testamentum
κον ἰούδα διαθήκην καινήν· οὐ κατὰ τὴν διαθήκην 9
quod feci patribus eorum in die apprehendente me
ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου
manum eorum, educere illos de terra Aegypti: quoniam
τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου· ὅτι
ipsi non permanserunt in testamento meo, & ego neglexi eos,
αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν,
dicit Dominus. Quia hoc testamentum quod disponam
λέγει κύριος. ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι τῷ 10
domui Israel post dies illos, dicit Dominus, Dans
οἴκῳ ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, διδοὺς
leges meas in mentem eorum, & in corde eorum
νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν
superscribam eas: & ero eis in Deum, & ipsi erunt
ἐπιγράψω αὐτούς· καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεὸν, καὶ αὐτοὶ ἔσον-
mihi in populum. Et non docebunt vnusquisque
ταί μοι εἰς λαόν. καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν 11
ciuem suum, & vnusquisque fratrem suum, dicens, Cognosce
πολίτην αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων, γνῶθι

ea quæ dicuntur,
πηγνύω καὶ πήγνυμι
est
ergo
cùm essent
qui offerrent
responsum est Moysi, cùm consummaret
χρηματίζομαι
facito
quod est
δείκνυμι
melius
&
Nam
νομοθετέω
culpa vacasset,
illa qua apprehendi
vt educerem
ἀμελέω
est
Dando
docebit
proximum

Dominum: quoniam omnes scient me, à paruo eorum vsq; ad
τὸν κύριον· ὅτι πάντες εἰδήσουσί με, ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως
magnum eorum: Quia propitius ero iniustitiis eorum,
12 μεγάλου αὐτῶν· ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν,
& peccatorum eorum, & iniquitatum eorum non memo-
καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνη-
rabor adhuc. In dicere nouum, veterauit prius.
13 σθῶ ἔτι. ἐν τῷ λέγειν καινὴν, πεπαλαίωκε τὴν πρώ-
at antiquatum & senescens, prope euanescentiam.
την. τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.

minore
maiorem
iniquitatibus
iam. Dicendo autem
παλαιόω
quod autẽ antiquatur & senescit,
interitum est.

CAP. IX. θ'

Habuit quidem ergo & prius tabernaculum iustificationes culturæ,
1 Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη σκηνὴ δικαιώματα λατρείας,
illudque sanctum mundanum. Tabernaculum enim apparatum est
2 τό, τε ἅγιον κοσμικόν. σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ
primum, in quo candelabra, & mensa, & propositio
πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία, καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ πρόθεσις
panum, quæ dicitur Sancta. Post autem secundum
3 τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται ἁγία. μετὰ δὲ τὸ δεύτερον
velamentum, tabernaculum, dictum Sancta sanctorum.
καταπέτασμα, σκηνὴ, ἡ λεγομένη ἅγια ἁγίων·
Aureum habens thuribulum, & arcam te-
4 χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον, καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς δια-
stamenti circuntectam vndique auro, in qua vrna
θήκης περικεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος
aurea, habens manna, & virga Aaron germinata,
χρυσῆ, ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα,
& tabulæ testamenti. Super autem eam Che-
5 καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης· ὑπεράνω δὲ αὐτῆς χε-
rubim gloriæ, obumbrantia propitiatorium. de quibus non
ρουβὶμ δόξης, κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον· περὶ ὧν οὐκ
est modò dicendum per partes. His verò ita com-
6 ἔστι νῦν λέγειν κατὰ μέρος. τούτων δὲ οὕτω κατε-
positis, in quidem priori tabernaculo semper introi-
σκευασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διὰ παντὸς εἰσία-
bant sacerdotes, cultus consummantes. In autem
7 σιν οἱ ἱερεῖς, τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες· εἰς δὲ τὴν
secundo, semel in anno solus pontifex, non sine san-
δευτέραν, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς, οὐ χωρὶς αἵ-
guine, quem offert pro suiipsius & populi ignorantiis.
ματος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων.
Hoc significante spiritu sancto, nondum propa-
8 τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω πεφα-
latam esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo ha-
νερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν, ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχού-
bente statum. Quæ parabola in hoc tempus præ-
9 σης στάσιν· ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστη-
sens, iuxta quod muneraque & hostiæ offeruntur, non po-
κότα, καθ' ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται, μὴ δυνά-
tentes iuxta conscientiam perficere cultorem:
μεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα,
Solummodo in cibis & potibus, & variis baptis-
10 μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι, καὶ διαφόροις βαπτισ-
matibus, & iustitiis carnis, vsque ad tempus correctionis
μοῖς, καὶ δικαιώμασι σαρκὸς, μέχρι καιροῦ διορθώσεως
impositis. Christus autem adueniens pontifex
11 ἐπικείμενα. χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν
futurorum bonorum, per maius & perfectius taberna-
μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκη-
culum, non manufactum, id est, non huius creationis,
νῆς, οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν, οὐ ταύτης τῆς κτίσεως·
Neque per sanguinem hircorum & vitulorum, per autem proprium sangui-
12 οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵμα-
nem introiuit semel in Sancta, æternam redemptionem inue-
τος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑρά-
niens. Si enim sanguis taurorum & hircorum, & cinis
13 μενος. εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων, καὶ σποδὸς
vitulæ aspergens inquinatos, sanctificat ad
δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς
carnis emundationem: Quantò magis sanguis
14 τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα· πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα
Christi, qui per Spiritum æternum semetipsum obtulit
τοῦ χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν
inculpatum Deo, purgabit conscientiam nostram à mor-
ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νε-
tuis operibus, ad seruiendum Deo viuenti?
κρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι;
Et propter hoc testamenti noui mediator est, vt mor-
15 καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστὶν, ὅπως θανά-
te intercedente, in redemptionem earũ quæ sub priori testamento
του γενομένου, εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ
transgressionum, repromissionem accipiant vocati,
παραβάσεων, τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι, τῆς
æternæ hæreditatis. Vbi enim testamentum, mortem
16 αἰωνίου κληρονομίας. ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον
necesse ferri testatoris: Testamentum enim in mor-
17 ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διαθεμένου· διαθήκη γὰρ ἐπὶ νε-
tuis ratum, quandoquidem nunquam valet dum viuit testator.
κροῖς βεβαία, ἐπεὶ μήποτε ἰσχύει ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος.

& seculare.
factum
κατασκευάζω
erant
quod dicitur
ex omni parte
περικαλύπτω
quæ fronduerat,
que erant
singula.
sacrificiorum officia
sua
ignorantia.
φαίνομαι
est temporis instantis,
quam
quæ possunt
perfectum facere seruientẽ
in
assistens
amplius
aut sed
æterna redemptione inuẽta.
εὑρίσκω
aspersus,
ῥαντίζω
sanctum
immaculatum
emundabit
ideo
erant
præuaricationum,
qui sunt
est, mors
est intercedat
cõfirmatũ est: alioquin nõdũ
qui testatus est

ꝗquidem Vnde nec primum ꝗ sine sanguine dedicatum est.
ᵍἐγκαινίζω ὅθεν οὐδ' ἡ πρώτη χωρὶς αἵματος ᵍἐγκεκαίνισται. 18
ʳLecto ˢlegis ʳExposito enim omni mandato ˢsecundum legem à Moyse
λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ νόμον ὑπὸ μωϋσέως 19
vniuerso populo, accipiens sanguinem vitulorum & hircorum cum
παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τράγων μετὰ
aqua, & lana coccinea, & hyssopo, ipsum quoque librum,
ὕδατος, καὶ ἐρίου κοκκίνου, καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον
& omnem populum aspersit. Dicens, Hic sanguis
καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐρράντισε, λέγων, τοῦτο τὸ αἷμα 20
testamenti, quod mandauit ad vos Deus.
τῆς διαθήκης, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός.
Etiam tabernaculum *autem*, & omnia vasa mini-
καὶ τὴν σκηνὴν δὲ, καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουρ- 21
sterij, sanguine similiter aspersit. Et pene in san-
γίας, τῷ αἵματι ὁμοίως ἐρράντισε. καὶ σχεδὸν ἐν αἵ- 22
guine omnia mundantur secundum legem, & sine san-
ματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱμα-
ᵖest gunis effusione non fit remissio. Necesse ᵖ ergo *ipsa* quidem
τεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις. ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν 23
ᵍcælestium exemplaria ᵍ*eorum quæ in cælis*, his mundari.
ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τούτοις καθαρίζεσθαι.
ʰquàm ipsa autem cælestia, melioribus hostiis ʰ*præ* istis.
αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύτας.
ⁱIesus, Non enim in manufacta sancta introiit ⁱ*Christus*, exem-
οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ χριστὸς, ἀντίτυ- 24
ᵏvt ˡappareat plaria verorum, sed in ipsum cælum, ᵏnunc ˡ*ap-*
πα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, νῦν ἐμφανι-
parere vultui Dei pro nobis. Neque vt
σθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν. οὐδ' ἵνα 25
sæpe offerat semetipsum, quemadmodum pontifex intrat
πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτὸν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται
in Sancta per singulos annos in sanguine alieno:
εἰς τὰ ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ.
ab origine Alioquin oportebat eum frequenter pati à *constitutione* mun-
ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσ- 26
di: nunc autem semel in consummatione seculorum, ad destitutionem
μου. νῦν δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, εἰς ἀθέτησιν
peccati, per hostiam suam apparuit.
ˡφανερόω ἁμαρτίας, διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ ˡπεφανέρωται.
Et quemadmodum statutum est hominibus semel mo-
καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθα- 27
ri, post autem hoc, iudicium: Sic & Christus semel
νεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις. οὕτω καὶ ὁ χριστὸς ἅπαξ 28
ꝗest ᵒexhaurienda oblatus, ad multorum ᵒ*tollere* peccata, *ex* se-
προσενεχθεὶς, εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευ-
apparebit cundo sine peccato *videbitur* se expectan-
τέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομέ-
tibus, in salutem.
νοις, εἰς σωτηρίαν.

CAP. X. ι'

Vmbram enim habens lex futurorum bonorum, non
Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐ- 1
ipsam imaginem rerum, per singulos annos eis-
τὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ' ἐνιαυτὸν ταῖς αὐ-
ꝗindesinenter, dem ipsis hostiis quas offerunt ꝗ*in assiduum*, nunquam po-
ταῖς θυσίαις ἃς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκὲς, οὐδέποτε δύ-
ʳperfectos facere test accedentes ʳ*perficere*: Alioquin *vtique*
ναται τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι. ἐπεὶ ἂν ἐ- 2
ˢofferri: ideo quòd ꝗhaberent cessassent ˢ*oblatæ*, *propter* nullam ꝗ*habere* vltra con-
παύσαντο προσφερόμεναι, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνεί-
ʳpeccati, ˢmundati: scientiam ʳ*peccatorum*, cultores semel ˢ*mundatos*:
δησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας, ἅπαξ κεκαθαρμένους.
ᵗfit. Sed in ipsis recommemoratio peccatorum per singulos annosᵗ.
ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ' ἐνιαυτόν. 3
ᵘest, sanguine ˣauferri Impossibile enimᵘ *sanguinem* taurorum & hircorum ˣ*auferre* pec-
ἀδύνατον γὰρ, αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρ- 4
cata. Ideo ingrediens *in* mundum, dicit, Hostiam
τίας. διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον, λέγει, θυσίαν 5
noluisti, & oblationem *non voluisti*, corpus autem aptasti mihi:
ᵃκαταρτίζω καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ ᵃκατηρτίσω μοι.
ʸtibi placuerunt. Holocautomata & pro peccato non ʸ*approbasti*.
ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας. 6
Tunc dixi, Ecce venio, (in capite libri scriptum est de
τότε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ 7
ᶻvt faciam me) ᶻ*ad faciendum*, Deus, voluntatem tuam. Superius dicens,
ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι, ὁ θεὸς, τὸ θέλημά σου. ἀνώτερον λέγων, 8
ᵃhostias, & oblationes, Quia ᵃ*hostiam*, & *oblationem*, & holocautomata, & pro
ὅτι θυσίαν, καὶ προσφορὰν, καὶ ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ
ᵇplacita sunt tibi, peccato noluisti, nec ᵇ*approbasti*, (quæ secundum
ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας, οὐδὲ εὐδόκησας, αἵτινες κατὰ τὸν
ᶜvt faciam, ᵈsequens legem offeruntur:) Tunc dixi, Ecce venio, ᶜ*ad fa-*
νόμον προσφέρονται. τότε εἴρηκεν, ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆ- 9
ciendum, Deus *mi*, voluntatem tuam: aufert primum, vt ᵈ*se-*
σαι, ὁ θεός μου, τὸ θέλημά σου. ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύ-
ᵉἁγιάζω *cundum* statuat. In qua voluntate sanctificati sumus, per
τερον στήσῃ. ἐν ᾧ θελήματι ᵉἡγιασμένοι ἐσμὲν, οἱ διὰ τῆς 10
oblationem corporis Iesu Christi semel.
προσφορᾶς τοῦ σώματος ἰησοῦ χριστοῦ ἐφάπαξ.

Et omnis quidem sacerdos *astat* quotidie ministrans, & præsto est
11 καὶ πᾶς μὲν ἀρχιερεὺς ἕστηκε καθ' ἡμέραν λειτουργῶν, καὶ
easdem sæpe offerens hostias, quæ nunquam
τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε
possunt auferre peccata: Hic autem vnam pro
12 δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας. αὐτὸς δὲ μίαν ὑπὲρ
peccatis offerens hostiam, in sempiternum *sedit* sedet
ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν
in dextera Dei: *Reliquum* expectans, donec po- De cætero
13 ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ. τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος, ἕως ᵃτε- ᵃτίθημι
nantur inimici eius scabellum pedum eius.
θῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ.
Vna enim oblatione consummauit in sempiternum san-
14 μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγια-
ctificatos. Contestatur autem *nobis* & spiritus sanctus. nos
15 ζομένους. μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ᵃPostquam enim dixit, ᵇautem
ᵃ*post enim prædixisse*, Hocᵇ testamentum quod ᶜ*pa-* ᶜtestabor
16 μετὰ γὰρ τὸ προειρηκέναι, αὕτη ἡ διαθήκη ἣν ᵈδιαθή- ᵈδιατίθεμαι
ciscar ad illos post dies illos, dicit Dominus,
σομαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, δι-
ꝗ*dans* leges meas in cordibus eorum, & in mentibus ꝗdando
δοὺς νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν
eorum superscribam eas: Et peccatorum *eorum*, &
17 αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς. καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ
iniquitatum eorumˢ non recordabor amplius. Vbi autem remissio ˢiam
18 τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ὅπου δὲ ἄφεσις
horum, non iamᵗ oblatio pro peccato. ᵗest
τούτων, οὐκ ἔτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας.
Habentes itaque, fratres, ᵘ*libertatem* in introitum san- ᵘfiduciam
19 ἔχοντες οὖν, ἀδελφοὶ, παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁ-
ctorum in sanguine *Iesu*, Quam initiauit nobis viam Christi,
20 γίων ἐν τῷ αἵματι ἰησοῦ, ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν
recentem & viuentem per velamen, id est, nouam
πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τουτέστι, τῆς
carnem suam, Et sacerdotem magnum super domum Dei,
21 σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ,
Accedamus cum vero corde in plenitudine
22 προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ
fidei, aspersi corda à conscientia ma-
πίστεως, ἐρραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πο-
la, & abluti corpus aqua munda,
νηρᾶς, καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ,
Teneamus confessionem speiˣ indeclinabilem: (fidelis ˣnostræ
23 κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῆ. πιστὸς ʸest qui repromisit)
enim ʸ*pollicitus*,) Et consideremus ᶻ*alij alios* in ᶻinuicem
24 γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος, καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς
prouocationem charitatis, & bonorum operum: Non dese-
25 παροξυσμὸν ἀγάπης, καὶ καλῶν ἔργων. μὴ ἐγκατα-
rentes collectionem nostram *ipsorum*, sicut ꝗ*mos* quibusdā, ꝗconsuetudini est
λείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισὶν,
sed ᵃ*adhortantes*: & tantò magis quantò videritis ᵃconsolantes
ἀλλὰ παρακαλοῦντες. καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ βλέπετε
appropinquantem diem. ᵇ*Vltrò* enim peccantibus ᵇVoluntariè
26 ἐγγίζουσαν τὴν ἡμέραν. ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων
nobis post ᶜ*accepisse* notitiam veritatis, non iam pro ᶜacceptam
ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκ ἔτι περὶ
peccatis relinquitur hostia; Terribilis autē quædā expectatio
27 ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία. φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ ᵈquæ conspiciatur est
iudicij, & ignis æmulatio, ᵉ*deuorare futuri* aduersarios,
κρίσεως, καὶ πυρὸς ζῆλος, ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους.
Irritam faciens quis legem Moysi, sine ᶠ*miserationibus in* duobus ᶠvlla miseratione
28 ἀθετήσας τὶς νόμον μωυσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ᵍmagis
vel tribus testibus moritur: Quantò ᵍputatis ʰ*deteriore* ʰdeteriora meriti supplicia, qui
29 ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει. πόσῳ δοκεῖτε χείρονος
dignus iudicabitur supplicio filium Dei ⁱ*conculcans*, & ⁱconculcauerit
ᵉἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας, καὶ ᵉἀξιόω
sanguinem testamenti ꝗ*communem ducens*, in quo sanctificatus est, & ꝗpollutum duxerit,
τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ᵈᶜἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ ᵈᶜἡγέομαι
ᵏ*Spiritum* gratiæ ˡ*contumelia afficiens*? Scimus enim ᵏSpiritui ˡcontumeliam fecerit?
30 τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας; οἴδαμεν γὰρ τὸν
ᵐ*dicentem*, Mihi ⁿ*vltio*, ego retribuam, *dicit Dominus*. ᵐqui dixit, ⁿvindicta,
εἰπόντα, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος.
ᵒ& iterum, ᵒDominus iudicabit populum suum. ᵒQuia
καὶ πάλιν, κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ.
Horrendumᵖ incidere in manus Dei viuentis. ᵖest
31 φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος.
Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illu-
32 ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτι-
minati, *multum* certamen sustinuistis passionum. magnum
σθέντες, πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων.
ꝗ*Hoc* quidem, opprobriisque & tribulationibusˢ*in theatrum productis*: *hoc* ꝗEt in altero ˢspectaculū facti: in altero
33 τοῦτο μὲν, ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι ᵉθεατριζόμενοι τοῦ- ᵉθεατρίζω
autem, ᵗ*communicantes* taliter conuersantium effecti. ᵗsocij
δὲ, κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες.
ꝗ*Etenim vinculis meis* compassi estis, & ra- ꝗNā & vinctis
34 καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου ᶠσυνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπα- ᶠσυμπάσχω
pinam ᵘ*subsistentium* vestrorum cum gaudio suscepistis, co- ᵘbonorum
γὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γι-
gnoscentesˣ habere *vobisipsis* ʸ*præstantiorem* substantiam *in cælis*, & ˣvos ʸmeliorem
νώσκοντες ἔχειν ἑαυτοῖς κρείττονα ὕπαρξιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ

Nolite amittere confidentiã manentem. Ne abiicite itaque fiduciam vestram,
μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παῤῥησίαν ὑμῶν, 35
quæ habet remunerationem magnam. Patientia enim habetis
ἥτις ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην. ὑπομονῆς γὰρ ἔχε- 36
beris opus, vt voluntatem Dei facientes, reportetis
τε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες, κομίσησθε τὴν
promissionem. Adhuc enim parum quantum quantum, veniens veniet,
ἐπαγγελίαν. ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει, 37
& non tardabit. At iustus ex fide viuet: &
καὶ οὐ χρονιεῖ. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται· καὶ 38
si subtraxerit se, non bene gaudet anima mea in eo.
ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ.
Nos autem non sumus subtractionis in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ.
ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πί- 39
στεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς.

Patientia enim vobis necessaria est. · modicum aliquantulumque qui est venturus · autem meus viuit: quod · placebit animæ meæ. · filii

CAP. XI. ια

Est autem fides, sperandarum substantia rerum, argumentũ non conspectarum.
Ἔστι δὲ πίστις, ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγ- 1
χος οὐ βλεπομένων. In hac enim testimoniũ consecuti sunt senes.
ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ 2
πρεσβύτεροι. Fide, intelligimus constructa esse secula verbo Dei, vt non ex apparentibus visibilia
πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶ- 3
νας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα
γεγονέναι. Fide, plurimam hostiam Abel præ Cain, facta esse.
πίστει πλείονα θυσίαν ἄβελ παρὰ κάϊν 4
obtulit Deo, per quã testimoniũ cõsecut est esse iustus, testante
προσήνεγκε τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρ-
in muneribus eius Deo, & per illam mortuus adhuc loquitur.
τυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ δι' αὐτῆς ἀπο-
θανὼν ἔτι λαλεῖται. Fide, Henoch translatus est ad non videndum mortem, & non inueniebatur: quia transtulit illum
πίστει ἐνὼχ μετετέθη τοῦ μὴ 5
ἰδεῖν θάνατον, καὶ οὐχ εὑρίσκετο· διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ
Deus, ante enim translationem eius testimonium habuit bene placuisse Deo.
θεός. πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ μεμαρτύρηται εὐηρε-
στηκέναι τῷ θεῷ. Sine autem fide impossibile bene placere: credere enim oportet accedentem Deo, quia est,
χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρε- 6
στῆσαι· πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ θεῷ, ὅτι ἐστί,
& inquirentibus se remunerator fit.
καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται.
Fide, diuinitus monitus Noë de nondum visis, reueritus aptauit arcam in salutem domus
πίστει χρηματισθεὶς νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, 7
εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου
suæ, per quam damnauit mundum, & eius quæ per fidem iustitiæ, factus est hæres.
αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον, καὶ τῆς κατὰ πίστιν δι-
καιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος. Fide, vocatus Abraham obediuit, exiens in locum quem futurus erat accipere in hæreditatem: & exiit, nesciens quò
πίστει καλούμενος 8
ἀβραὰμ ὑπήκουσεν, ἐξελθεῖν εἰς τὸν τόπον ὃν ἤμελλε λαμ-
βάνειν εἰς κληρονομίαν· καὶ ἐξῆλθε, μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρ-
iret. Fide, demoratus est Abraham in terram repromissionis tanquam alienam, in tabernaculis habitans cum Isaac
χεται. πίστει παρῴκησεν ἀβραὰμ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγ- 9
γελίας, ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ ἰσαὰκ
& Iacob cohæredibus repromissionis eiusdem.
καὶ ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς.
Expectabat enim illam fundamenta habentem ciuitatem, cuius artifex & conditor, Deus.
ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τε- 10
χνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός. Fide, & ipsa Sara sterilis existens, virtutem in conceptionem seminis accepit, etiam præter tempus ætatis peperit: quoniam fidelem existimauit promittentem.
πίστει καὶ αὐτὴ σάῤῥα στεῖρα 11
οὖσα, δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβε, καὶ παρὰ και-
ρὸν ἡλικίας ἔτεκεν· ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον.
Ideo & ab vno orti sunt, (& hoc emortuo:)
διὸ καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐγεννήθησαν, καὶ ταῦτα νενεκρωμένου· 12
tanquam sydera cæli multitudine, & sicut arena quæ ad labium maris, innumerabilis.
καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ ὡσεὶ ἄμμος ἡ
παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἡ ἀναρίθμητος.
Iuxta fidem mortui sunt isti omnes, non accipientes repromissiones: sed alonge eas aspicientes, &
κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες 13
τὰς ἐπαγγελίας· ἀλλὰ πόῤῥωθεν αὐτὰς ἰδόντες, καὶ
salutantes, & confitentes, quia hospites & peregrini sunt super terram. Nam huiusmodi dicentes,
ἀσπασάμενοι, καὶ ὁμολογήσαντες ὅτι ξένοι καὶ παρε-
πίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες, 14
ostendunt palam quòd patriam inquirunt. Et si quidem ipsius
ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσι. καὶ εἰ μὲν ἐκείνης 15
men inissent de qua exierunt, habebant vtique tempus reuertendi.
ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι.
Nunc autem meliorem appetunt, id est cælestem. ideo non
νυνὶ δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τουτέστιν ἐπουρανίου. διὸ οὐκ 16

apparentium. · aptata · vt ex inuisibilibus · fierent. · quam · testimonium perhibente · defunctus, · ne videret · μετατίθημι · εὐαρεστέω μαι · Deo. · ad Deum, · responso accepto · iis quæ adhuc non videbantur, metuens · εὐλαβέομαι · est · instituens · qui vocatur · exire · accepturus erat · in casulis habitando · credidit eum esse qui repromiserat. Propter quod hinc · in lest · oram · defuncti · acceptis repromissionibus: · Qui enim hæc dicunt, significant se inquirere.

erubescit eos Deus, Deus inuocari eorum: parauit enim illis ciuitatem.
ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεός, θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν· ἡτοί-
μασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν. Fide, obtulit Abraham Isaac, tentatus: & vnigenitum offerebat ille
πίστει προσενήνοχεν ἀβραὰμ 17
τὸν ἰσαὰκ, πειραζόμενος· καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς
repromissiones accipiens: (Ad quem dictum est, Quia in
ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος· πρὸς ὃν ἐλαλήθη, ὅτι ἐν 18
Isaac vocabitur tibi semen.) Arbitrans, quia &
ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα. λογισάμενος, ὅτι καὶ 19
à mortuis suscitare potens Deus: vnde eum & in parabolam accepit.
ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ θεός, ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παρα-
βολῇ ἐκομίσατο. Fide de futuris, benedixit Isaac Iacob, & Esau.
πίστει περὶ μελλόντων εὐλόγησεν 20
ἰσαὰκ τὸν ἰακὼβ, καὶ τὸν ἡσαῦ. Fide, Iacob moriens, vnumquemque filiorum Ioseph benedixit, & adorauit super summitatem virgæ suæ.
πίστει ἰακὼβ ἀποθνή- 21
σκων, ἕκαστον τῶν υἱῶν ἰωσὴφ εὐλόγησε, καὶ προσεκύνησεν
ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. Fide, Ioseph finiens, de egressione filiorum Israel meminit, & de
πίστει ἰωσὴφ τελευ- 22
τῶν, περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐμνημόνευσε, καὶ περὶ
ossibus suis mandauit. Fide, Moyses natus, occultatus est trimestre à parentibus suis, eo quòd vidissent elegantẽ
τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο. πίστει μωσῆς γεννηθεὶς 23
ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον
infantem, & non timuerunt edictum regis.
τὸ παιδίον, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως.
Fide, Moyses grandis factus, negauit dici filius filiæ Pharaonis: Magis eligens malis affligi cum populo Dei, quàm temporarium habere peccati emolumentum:
πίστει μωσῆς μέγας γενόμενος, ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς 24
θυγατρὸς φαραώ, μᾶλλον ἑλόμενος συγκακουχεῖ- 25
σθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπό-
λαυσιν· Maiores diuitias æstimans illis Aegypti thesauris, improperium Christi: aspiciebat enim in remunerationem.
μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν αἰγύπτου 26
θησαυρῶν, τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ χριστοῦ· ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν
μισθαποδοσίαν. Fide, reliquit Aegyptum, non veritus animositatem regis: illum enim inuisibilẽ tanquã videns fortiter tulit.
πίστει κατέλιπεν αἴγυπτον, μὴ φο- 27
βηθεὶς τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως· τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρ-
τέρησε. Fide, fecit Pascha, & effusionem sanguinis, ne ille perimens primogenita, tangeret eos.
πίστει πεποίηκε τὸ πάσχα, καὶ τὴν πρόσχυ- 28
σιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα, θίγῃ
αὐτῶν. Fide, transierunt per rubrum mare tanquam per aridam, cuius experientiam accipientes Aegyptii, absorpti sunt.
πίστει διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς 29
διὰ ξηρᾶς, ἧς πεῖραν λαβόντες οἱ αἰγύπτιοι, κατεπόθησαν.
Fide, muri Iericho corruerunt, circuiti per septem dies.
30 πίστει τὰ τείχη ἱεριχὼ ἔπεσε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡ-
μέρας. Fide, Rahab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace.
πίστει ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς 31
ἀπειθήσασι, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ' εἰρήνης.
Et quid adhuc dico? deficiet enim me perenarrantem tempus, de Gedeon, Baracque, & Sampson, & Iephte, Dauidque, & Samuel, & prophetis: Qui per fidem
32 καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρό-
νος, περὶ γεδεὼν, βαράκ τε, καὶ σαμψὼν, καὶ ἰεφθάε, δα-
βίδ τε, καὶ σαμουὴλ, καὶ τῶν προφητῶν· οἳ διὰ πίστεως 33
deuicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, obturauerunt ora leonum,
κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέ-
τυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων,
Extinxerunt vim ignis, effugerunt ora gladii, conualuerunt de infirmitate, facti sunt fortes in bello, castra verterunt exterorum: Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos: alii autem distenti
34 ἔσβεσαν δύναμιν πυρὸς, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνε-
δυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέ-
μῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων· ἔλαβον γυναῖ- 35
κες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ἄλλοι δὲ ἐτυμπανί-
sunt, non suscipientes redemptionem, vt meliorem resurrectionem nanciscerentur. Alij verò ludibriorum & flagellorum experientiam acceperunt, etiam autem vinculorum & custodiæ.
σθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος
ἀναστάσεως τύχωσιν. ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μα- 36
στίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς.
Lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt, circuierunt in melotis, in caprinis pellibus, egentes, afflicti, male habiti.
37 ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μα-
χαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρ-
μασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι·
Quibus non erat dignus mundus, in solitudinibus errantes, & montibus, & speluncis, & cauernis terræ.
38 ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ
ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς.

confunditur · cùm tentaretur: qui · susceperat · καλέομαι · est · & · κομίζομαι · singulos · fastigiũ eius. · moriens, · profectione · memoratus est. · mensibus tribus · κρύπτω · se esse filium · αἱρέομαι · temporalis · iucunditatẽ, · thesauro Aegyptiorum, · sustinuit. · celebrauit · qui vastabat primitiua, · terram: quod experti · deuorati · circuitu dierũ · κυκλόω · dicam? · effugauerunt impetum · acem · τυμπανίζω · inuenirent. · ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres. · melotis, · angustiati. · in

Et hi omnes teſtimonio probati per fidem, non re-
καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως οὐκ ἐκο- 39
portarunt repromiſſionem, Deo pro nobis melius
μίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν· τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν 40
aliquid prouidente, vt non ſine nobis conſummarentur:
τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι.

CAP. XII. ιβ´

Ideoque & nos tantam habentes circumiacentem nobis
Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν 1
nubem teſtium, pondus deponentes omne, & cir-
νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα, καὶ τὴν εὐπε-
cunſtans peccatum, per patientiam curramus propoſitum
ρίστατον ἁμαρτίαν, δι᾽ ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον
nobis certamen: Aſpicientes in illum fidei aucto-
ἡμῖν ἀγῶνα· ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχη- 2
rem & conſummatorem Ieſum, qui pro propoſito ſibi
γὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ
gaudio, ſuſtinuit crucem, confuſione contempta: in dextera
χαρᾶς, ὑπέμεινε σταυρόν, αἰσχύνης καταφρονήσας· ἐν δεξιᾷ
que throni Dei ſedit.
τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ κεκάθικεν.
Recogitate ergo talem ſuſtinentem à
ἀναλογίσασθε οὖν τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ 3
peccatoribus in ſemetipſum contradictionem, vt ne fatigemini
τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε ταῖς
animis veſtris deficientes. Nondum vſque ad ſanguinem re-
ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι. οὔπω μέχρις αἵματος ἀν- 4
ſtitiſtis, aduerſus peccatum repugnantes.
τικατέστητε, πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι·
Et obliti eſtis exhortationis, quæ vobis tanquam filiis diſ-
καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς δια- 5
ſeritur, Fili mi, ne paruipende diſciplinam Domini, neque fatiſcas
λέγεται, υἱέ μου, μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου, μηδὲ ἐκλύου
ab eo argutus. Quem enim diligit Dominus, ca-
ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος, παι- 6
ſtigat: flagellat autem omnem filium quem recipit.
δεύει· μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται.
Si diſciplinam ſuſtinetis, tanquam filiis, vobis offert ſe
εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ 7
Deus: quis enim eſt filius, quem non corripit pater?
θεός. τίς γάρ ἐστιν υἱός, ὃν οὐ παιδεύει πατήρ;
Si autem abſque eſtis diſciplina, cuius participes facti ſunt omnes,
εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, 8
vtique nothi eſtis, & non filij. Deinde ipſos quidem carnis
ἄρα νόθοι ἐστὲ, καὶ οὐχ υἱοί. εἶτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς 9
noſtræ patres habuimus caſtigatores, & reuerebamur: non mul-
ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδευτὰς, καὶ ἐνετρεπόμεθα· οὐ πολ-
to magis obtemperabimus Patri ſpirituum, &
λῷ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων, καὶ
viuemus? Illi quidem enim ad paruos dies, ſecundum vi-
ζήσομεν; οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας, κατὰ τὸ δο- 10
ſum ipſis, caſtigabant: hic autem ad commodum, ad reci-
κοῦν αὐτοῖς, ἐπαίδευον· ὁ δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μετα-
piendum ſanctificationem eius. Omnis autem diſciplina ad
λαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ. πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς 11
quidem præſens non videtur gaudij eſſe, ſed mœroris: poſtea autem
μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ
fructum pacificum per eam exercitatis reddet
καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι᾽ αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι
iuſtitiæ. Ideo remiſſas manus, &
δικαιοσύνης. διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας, καὶ τὰ 12
ſoluta genua erigite: Et greſſus
παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε· καὶ τροχιὰς 13
rectos facite pedibus veſtris, vt non claudum abducatur,
ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ,
ſanetur autem magis. Pacem ſequimini cum omnibus, &
ἰαθῇ δὲ μᾶλλον· εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ 14
ſanctimoniam, qua ſine nemo videbit Dominum:
τὸν ἁγιασμὸν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον·
Contemplantes ne quis deficiat à gratia Dei:
ἐπισκοποῦντες μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ· 15
ne qua radix amaritudinis ſurſum germinans impediat, & per illam
μή τις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ, καὶ διὰ ταύτης
inquinentur multi. Ne quis fornicator aut prophanus, vt Eſau:
μιανθῶσι πολλοί. μή τις πόρνος ἢ βέβηλος, ὡς Ἡσαῦ· 16
qui propter eſcam vnam vendidit primogenita ſua.
ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ.
Scitis enim quoniã & poſtea volens hæreditare bene-
ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομῆσαι τὴν εὐ- 17
dictionem, reprobatus eſt: pœnitentiæ enim locum non inuenit, quanquam
λογίαν, ἀπεδοκιμάσθη· μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὗρε, καίπερ
cum lachrymis exquirens eam. Non enim acceſ-
μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτήν. οὐ γὰρ προσεληλύ- 18
ſiſtis tractabilem montem, & incenſum ignem, & turbinem,
θατε ψηλαφωμένῳ ὄρει, καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ, καὶ γνόφῳ,
& caliginem, & procellam, Et tubæ ſonum, & vocem
καὶ σκότῳ, καὶ θυέλλῃ, καὶ σάλπιγγος ἤχῳ, καὶ φωνῇ 19
verborum, quam audientes, deprecati ſunt, non proponi
ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρῃτήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐ-

fidei · acceperunt · impoſitam · nos · ad · atque · ſedis · ſedet. · enim eum qui · ſuſtinuit · aduerſum · enim · ἐκλύομαι · conſolationis, · loquitur, dicens, · noli negligere · fatigeris · dum argueris. · In diſciplina perſeuorate. · Quòd extra · diſciplinam, · ergo adulteri · eruditores, · eos: num · ἐντρέπομαι · Et · in tẽpore paucorũ dierum, · voluntatẽ ſuã erudiebãt nos: · id quod vtile eſt in recipiendo · in · præſenti · pacatiſſimum · Propter quod · παραλύω · ἀνορθόω · claudicãs quis erret, · Deum: · deſit gratiæ · primitiua · ἀποδίδωμι · Scitote · cupiens · ἀποδοκιμάζω · inquiſiſſet · ad · accenſibilem · ψηλαφάω · qui audierunt, excuſauerũt ſe, ne fieret

eis verbum. Non portabant enim imperatum, Et ſi beſtia
20 τοῖς λόγον. οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον, κἂν θηρίον
tetigerit montem, lapidabitur.
θίγῃ τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται.
Et, (ita terribile erat apparens, Moyſes dixit,
21 καὶ, οὕτω φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον, Μωσῆς εἶπεν,
Exterritus ſum, & tremebundus.) Sed acceſſiſtis
22 ἔκφοβός εἰμι, καὶ ἔντρομος. ἀλλὰ προσεληλύθατε
Sion montem, & ciuitatem Dei viuentis, Hieruſalem cæleſtem,
Σιὼν ὄρει, καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ,
& myriadum angelorum frequentiam, Et eccleſiam primo-
23 καὶ μυριάσιν ἀγγέλων πανηγύρει· καὶ ἐκκλησίᾳ πρω-
genitorum in cælis conſcriptorum, & iudicem Deum om-
τοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων, καὶ κριτῇ θεῷ πάν-
nium, & ſpiritus iuſtorum perfectorum, Et teſta-
24 των, καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων, καὶ δια-
menti noui mediatorem Ieſum, & ſanguine aſperſionis præſtantius
θήκης νέας μεσίτῃ Ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ κρεῖττον
loquentem ſupra Abel. Videte ne recu-
25 λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἄβελ. βλέπετε μὴ παραιτήση-
ſetis loquentem: ſi enim illi non effugerunt, illum ſuper terram
σθε τὸν λαλοῦντα· εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἔφυγον, τὸν ἐπὶ τῆς γῆς
recuſantes negotium agentem: multo magis nos,
παραιτησάμενοι χρηματίζοντα, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς, οἱ
illum de cælis auerſati: Cuius vox terram
26 τὸν ἀπ᾽ οὐρανοῦ ἀποστρεφόμενοι· οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν
mouit tunc, nunc autem denuntiauit, dicens, Adhuc ſemel ego
ἐσάλευσε τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελται, λέγων, ἔτι ἅπαξ ἐγὼ
moueo non ſolùm terram, ſed & cælum.
σείω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν.
Illud autẽ, Adhuc ſemel, declarat mobilium tranſlatio-
27 τὸ δὲ, ἔτι ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μετάθε-
nem, tanquam factorum, vt maneant non mobilia.
σιν, ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα.
Itaque regnum immobile ſuſcipientes, habeamus
28 διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες, ἔχωμεν
gratiam, per quam ſeruiamus gratè Deo, cum reuerentia &
χάριν, δι᾽ ἧς λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ θεῷ μετὰ αἰδοῦς καὶ
religione. Etenim Deus noſter ignis conſumens.
29 εὐλαβείας. καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον.

CAP. XIII. ιγ´

Charitas fraternitatis maneat.
1 Η φιλαδελφία μενέτω.
Hoſpitalitatem ne obliuiſcimini: per hanc enim la-
2 τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλα-
tuerunt quidã, hoſpitio excipientes angelos. Mementote vinctorum,
3 θόν τινες, ξενίσαντες ἀγγέλους. μιμνήσκεσθε τῶν δεσμίων,
tanquam ſimul vincti: malis preſſorum, tanquam & ipſi exiſtentes
ὡς συνδεδεμένοι· τῶν κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες
in corpore. Honorabile connubium in omnibus, & cubile
4 ἐν σώματι. τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη
immaculatum: fornicatores autem & adulteros iudicabit Deus.
ἀμίαντος· πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός.
Pecuniæ non appetens mos: contenti præſentibus. ipſe
5 ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος· ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν· αὐτὸς
enim dixit, Non te deſeram, neque te derelinquam.
γὰρ εἴρηκεν, οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ᾽ οὐ μή σε ἐγκαταλίπω.
Ita vt confidentes nos dicere, Dominus mihi adiutor &
6 ὥστε θαρροῦντας ἡμᾶς λέγειν, κύριος ἐμοὶ βοηθὸς, καὶ
non timebo quid faciat mihi homo.
οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος.
Mementote ducum veſtrorum, qui locuti ſunt vobis
7 μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν
verbum Dei, quorum intuentes exitum conuer-
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀνα-
ſationis, imitamini fidem. Ieſus Chriſtus heri &
8 στροφῆς, μιμεῖσθε τὴν πίστιν. Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ
hodie, ipſe & in ſecula. Doctrinis va-
9 σήμερον ὁ αὐτὸς, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. διδαχαῖς ποι-
riis, & peregrinis ne circumferamini. pulchrum enim, gratia ſtabi-
κίλαις καὶ ξέναις μὴ περιφέρεσθε. καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦ-
liri cor, non eſcis, in quibus non ſunt adiuti
σθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ
ambulantes. Habemus altare, de quo edere
10 περιπατήσαντες. ἔχομεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν
non habent poteſtatem tabernaculo ſeruientes.
οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες.
Quorum enim infertur animalium ſanguis pro peccato in
11 ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας εἰς τὰ
Sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra
ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω
caſtra. Ideo & Ieſus, vt ſanctificaret per
12 τῆς παρεμβολῆς. διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ
proprium ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt.
ἰδίου αἵματος τὸν λαὸν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε.
Igitur exeamus ad eum extra caſtra,
13 τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς,
improperium eius portantes.
τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες.

quod dicebatur, · λιθοβολέω · quod videbatur · ad · multorũ millium · primitiuorum · qui conſcripti ſunt · ſanguinis aſperſionem melius · quàm · eum qui · loquebatur; · qui · loquentẽ nobis, auertimur · repromiſit, · & moueo · ἐπαγγέλλομαι · Quòd dicit · Ea quæ ſunt immobilia. · placentes · metu. · in vobis. · Et · nolite obliuiſci: · placuerunt · receptis angelis. · & laborantiũ, · morantes · thorus immaculatus: · enim · Sint mores ſine auaritia: · ἀνίημι · confidenter dicamus, · φοβέομαι · præpoſitorum · μιμέομαι · nolite abduci · optimum eſt · quæ · profuerũt ambulãtibus in eis · ὠφελέω · qui deſeruiũt · Propter quod · ſuum

Non enim habemus hîc manentem ciuitatem, sed futuram
οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν 14
inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hostiam lau-
ἐπιζητοῦμεν. δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέ- 15
dis ᵃper omne Deo, id est, fructum labiorum confi-
σεως διαπαντὸς τῷ θεῷ, τουτέστι, καρπὸν χειλέων ὁμολο-
tentium nomini eius. At beneficentiæ ᵇ& commu-
γούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. τῆς δὲ εὐποιίας καὶ κοι- 16
nionis ᶜne obliuiscimini. talibus enim hostiis ᵈbene placet
νωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖ-
sibi Deus. Obedite ᵉducibus vestris, & subia-
ται ὁ θεός. πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπεί- 17
cete: ipsi enim peruigilant pro animabus vestris, quasi ra-
κετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λό-
tionem redditur, vt cum gaudio hoc faciant, & non ge-
γον ἀποδώσοντες· ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στε-
mentes: inutile enim vobis hoc. Orate pro
νάζοντες· ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο. προσεύχεσθε περὶ 18
nobis. confidimus enim quia ᵍpulchram conscientiam habemus, in
ἡμῶν· πεποίθαμεν γὰρ ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν, ἐν
omnibus ʰpulchrè volentes conuersari.
πᾶσι καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι.
Amplius autem deprecor, hoc facere, ᵉvt cele-
περισσοτέρως δὲ παρακαλῶ, τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τά- 19
rius restituar vobis.
χιον ᶠἀποκατασταθῶ ὑμῖν.

Margin: ᵃsemper | ᵇautem | ᶜnolite obliuisci. | ᵈpromeretur | ᵉpræpositis | ᶠὑπείκω | ᵍeis. | ʰnon expedit | bonam | bene | ᵉvos, ᵉquò | ᶠἀποκαθίστημι

20 At Deus ᵃpacis, ᵇreducens de mortuis pa-
ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποι-
storem ouium magnum, in sanguine testamenti æterni,
μένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν, ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου,
Dominum nostrum Iesum Christum, Aptet vos in omni
21 τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν, καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ
opere bono, ᶜad faciendum voluntatem eius: faciens in vo-
ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ· ποιῶν ἐν ὑ-
bis ᵈbeneplacitum coram se, per Iesum Christum, cui ᵉgloria
μῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα
in secula seculorum. Amen. Rogo autem
22 εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. παρακαλῶ δὲ
vos: fratres, ᶠsufferte verbum solatij: etenim
ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως· καὶ γὰρ
ᵍper breuia misi vobis. Cognoscite fratrem
23 διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν. γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν
Timotheum ʰabsolutum, cum quo (si celerius venerit) vi-
τιμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ' οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὄψο-
debo vos. Salutate omnes ⁱduces vestros, &
24 μαι ὑμᾶς. ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν, καὶ
omnes sanctos. salutant vos illi de Italiaᵏ.
πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς ἰταλίας.
Gratia cum omnibus vobis. Amen.
25 ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Margin: ᵃautem | ᵇqui eduxit | ᶜvt faciatis | ᵈquod placeat | ᵉest | ᶠvt sufferatis | ᵍperpaucis scripsi | ᵉnostrum | ʰdimissum, | ⁱpræpositos | ᵏfratres.

Ad Hebræos scripta est ab Italia per Timotheum.
Πρὸς ἑβραίους ἐγράφη ἀπὸ τῆς ἰταλίας διὰ τιμοθέου.

SANCTI IACOBI

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ

EPISTOLA CATHOLICA.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ.

CAPVT I. ΚΕΦ. Α'.

IACOBVS Dei & Domini ᵃIesu
ΙΑΚΩΒΟΣ θεοῦ καὶ κυρίου ἰησοῦ 1
Christi seruus, illis duodecim tribubus
χριστοῦ δοῦλος, ταῖς δώδεκα φυλαῖς
quæ in dispersione, ᶜgaudere.
ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, χαίρειν.
Omne gaudium ᵈducite, fratres
πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε, ἀδελφοί 2
mei, cùm ᵉtentationibus incideritis ᶠva-
μου, ὅταν πειρασμοῖς ᵃπεριπέσητε ποι-
riis: Scientes quòd probatio vestræ fidei ad-
κίλοις· γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κα- 3
operatur patientiam. At patientia ᵇopus perfectum ha-
τεργάζεται ὑπομονήν· ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέ- 4
beat, vt sitis perfecti & integri, in nullo deficientes.
τω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι.
Si autē quis vestrum ᶜdestituitur sapientia, postulet à ᵈdante
εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος 5
Deo omnibus ᵉsimpliciter, & non ᶠimproperante, & dabitur ei.
θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς, καὶ οὐκ ὀνειδίζοντος, καὶ δοθήσεται αὐτῷ.
Postulet autem in fide, nihil ᵍdisceptans: nam disce-
αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διακρινόμενος· ὁ γὰρ διακρινό- 6
ptans similis est fluctui maris ʰvento agitato, & ia-
μενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ, καὶ ῥιπιζο-
ctato. Non ergo æstimet homo ille quòd accipiat
μένῳ. μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι λήψεταί 7
aliquid à Domino. Vir duplex animo, inconstans in
τι παρὰ τοῦ κυρίου. ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν 8
omnibus viis suis. Glorietur autem frater
πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ 9
humilis in ⁱsublimitate sua, At diues in humilitate
ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ· ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει 10
sua: quoniam sicut flos fœni transibit. Exortus est enim
αὐτοῦ· ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου ᵈπαρελεύσεται. ἀνέτειλε γὰρ ὁ 11
sol cum ardore, & arefecit fœnum, & flos eius
ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι, καὶ ᵉἐξήρανε τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ
decidit, & decor vultus eius deperiit: ita
ἐξέπεσε, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο· οὕτω
& diues in itineribus suis marcescet.
καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ ᵉμαρανθήσεται.

Margin: ᵃnostri | ᵇsunt ᶜsalutem. | ᵈexistimate, | ᵉin tentationes | ᶠvarias: | ᵃπεριπίπτω | ᵇautem | ᶜindiget | ᵈqui dat, | ᵉaffluenter, | ᶠimproperat: | ᵍhæsitans: qui enim hæsitat, | ʰqui à vento mouetur, & circunfertur. | λαμβάνομαι | est | ⁱexaltatione | autem | ᵈπαρέρχομαι | ᵉξηραίνω | ᵉμαραίνομαι

Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam ⁱprobatus fa-
12 μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενό-
ctus, accipiet coronam vitæ, quam repromisit ᵃDominus
μενος, λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος
diligentibus se. Nemo ᵇtentatus, dicat, quoniam
13 τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω, ὅτι
à Deo ᶜtentor: nam Deus intentator est malorum, ten-
ἀπὸ θεοῦ πειράζομαι· ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν, πει-
tat autem ipse neminem. Vnusquisque verò tentatur, à ᵍpropria
14 ράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα. ἕκαστος δὲ πειράζεται, ὑπὸ τῆς ἰδίας
concupiscentia abstractus & illectus. Deinde concu-
15 ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος· εἶτα ἡ ἐπι-
piscentia ᵉconcipiens, parit peccatum: at peccatum con-
θυμία ᶠσυλλαβοῦσα, τίκτει ἁμαρτίαν· ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτε-
summatum, generat mortem. ᵍNe errate, fratres
16 λεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον. μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί
mei ᵃdilecti. Omne datum ᵇbonum, & omne donum
17 μου ἀγαπητοί. πᾶσα δόσις ἀγαθή, καὶ πᾶν δώρημα
perfectum, ᶜsupernè est, descendens à Patre luminum,
τέλειον, ἄνωθέν ἐστι, καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων,
apud quem non est transmutatio, ᵈaut vicissitudinis obumbratio.
παρ' ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγή, ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα.
ᵉVolens genuit nos verbo veritatis, ᶠad esse
18 βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι
nos initium aliquod eius ᵍcreaturarum.
ἡμᾶς ἀπαρχήν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων.
ʰItaque, fratres mei ⁱdilecti, sitᵏ omnis homo velox
19 ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς
ad audiendum, tardusˡ ad loquendum, ᵐtardus ad iram.
εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργήν.
Ira enim viri iustitiam Dei non adoperatur.
20 ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς δικαιοσύνην θεοῦ οὐ κατεργάζεται.
ⁿIdeo abiicientes omnem ᵒsordem, & abundantiam malitiæ,
21 διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν, καὶ περισσείαν κακίας,
in mansuetudine suscipite insitum verbum, ᵖpotens sal-
ἐν πραΰτητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον, τὸν δυνάμενον σῶ-
uare animas vestras. Estote autem factores verbi, &
22 σαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν. γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ
non tantùm auditores, fallentes vosmetipsos.
μὴ μόνον ἀκροαταί, παραλογιζόμενοι ἑαυτούς.

Margin: ⁱcùm fuerit | ᵃDeus | ᵇcùm tentatur, | ᶜtentatur: | enim | ᵍsua | ᵉcū conceperit, | ᶠverò cū fuerit | ᶠσυλλαμβάνω | ᵍNolite itaque errare, | ᵃdilectissimi. | ᵇoptimum, | ᶜdesursum | ᵈnec | ᵉVoluntariè | ᶠvt simus | ᵍcreaturæ. | ʰScitis, | ⁱdilectissimi, | ᵏautem | ˡautem ᵐ& | ⁿPropter quod | ᵒimmunditiā, | ᵖquod potest

cōparabitur
Quia si quis auditor verbi est, & non factor, hic *similis est*
ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶ, καὶ οὐ ποιητὴς, οὗτος ἔοικεν 23
viro consideranti vultum natiuitatis suæ in spe-
ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσό-
culo. Considerauit enim *seipsum*, & abiit, & statim
πτρῳ· κατενόησε γὰρ ἑαυτὸν, καὶ ἀπελήλυθε, καὶ εὐθέως 24
Qui autem perspexerit
oblitus est qualis fuerit. *At perspiciens* in legem ‖per-
ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν. ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον τέ- 25
‖perfectæ ᵇpermanserit in ea,
fectam illam libertatis, & ᵇ*permanens*, *hic* non au-
λειον τὸν τῆς ἐλευθερίας, καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροα-
ditor obliuiosus factus, sed factor operis, hic bea-
τὴς ἐπιλησμονῆς γενόμενος, ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μα-
ᶜautem putat se religiosum
tus in facto suo erit. Si quis ᶜ*videtur religiosus*
κάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται. εἴ τις δοκεῖ θρῆσκος 26
esse *in vobis*, non refrenans linguam suam, sed seducens
εἶναι ἐν ὑμῖν, μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἀπατῶν
ᵈest
cor suum, huius vana ᵈ religio.
καρδίαν αὐτοῦ, τούτου μάταιος ἡ θρησκεία.
Religio munda, & immaculata apud Deum & Pa-
θρησκεία καθαρὰ, καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ θεῷ καὶ πα- 27
trem, hæc est, Visitare pupillos & viduas in tribulatione
τρὶ αὕτη ἐστὶν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει
ᵍ&
ᵉab hoc seculo.
eorum, ᵍimmaculatum *seipsum* custodire ᵉ*à mundo*.
αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου.

CAP. II. β'

ᶠnolite ʰhabere
Fratres mei, ᶠ*ne* in personarum acceptione ʰ*habete* fidem
Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε τὴν πίστιν 1
‖et
Domini nostri Iesu Christi gloriæ. Si ‖enim introierit
τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τῆς δόξης. ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ 2
in conuentum vestrum vir aureum habens annulum in veste
εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι
candida, introierit autem & pauper in sordido habitu,
λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι,
ᵃeum qui indutus est veste præclara,
Et intendatis in ᵃ*ferentem vestem splen-*
καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμ- 3
‖bonè: ᵍκάθημαι
didam, & dixeritis ei, Tu sede hic ‖*pulchrè*: *&* pau-
πρὰν, καὶ εἴπητε αὐτῷ, σὺ ᵍκάθου ὧδε καλῶς· καὶ τῷ πτω-
ᶠautem ʰpedum meorum. Nonne ‖apud vosmetipsos,
peri ᶠ dicatis, Tu sta illic, aut sede *hic* sub scabello
χῷ εἴπητε, σὺ στῆθι ἐκεῖ, ἢ κάθου ὧδε ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν
ᵃ*meo*. *Et non* diiudicatis ‖*in vobisipsis*, & facti estis iu-
μου· καὶ οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐγένεσθε κρι- 4
ʰcogitationum iniquarum?
dices ʰ*disceptationum malarum*? Audite, fratres mei ‖*di-*
‖dilectissimi, ᶠin hoc mūdo ᵃἐκλέγω
τὰι διαλογισμῶν πονηρῶν; ἀκούσατε, ἀδελφοί μου ἀ- 5
lecti, nonne Deus elegit pauperes ᶠ*mundi*
γαπητοὶ, οὐχ ὁ θεὸς ᵃἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου
diuites in fide, & hæredes regni quod repro-
πλουσίους ἐν πίστει, καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας ἧς ἐπηγ-
ᵉDeus
misit ᵉ diligentibus se? Vos autem exhonorastis
γείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν; ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε 6
pauperem. nonne diuites per potentiam opprimunt vos, &
τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν, καὶ
ipsi trahunt vos ad iudicia? Nonne ipsi bla-
αὐτοὶ ἕλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια; οὐκ αὐτοὶ βλα- 7
ᶠbonum ‖quod est
sphemant ᶠ*pulchrum* nomen ‖inuocatum super vos?
σφημοῦσι τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ᾽ ὑμᾶς;
Si tamen legem perficitis regalem, secundum scripturam,
εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν, κατὰ τὴν γραφὴν, 8
ᵍbene
Diliges proximum tuum sicut teipsum, ᵍ*pulchrè* facitis.
ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν, καλῶς ποιεῖτε.
Si autem personam accipitis, peccatum operamini, redar-
εἰ δὲ προσωποληπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχό- 9
ᶠautem
guti à lege quasi transgressores. Quicunque ᶠ*enim* totam
μενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται. ὅστις γὰρ ὅλον 10
legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus.
τὸν νόμον τηρήσει, πταίσῃ δὲ ἐν ἑνὶ, γέγονε πάντων ἔνοχος.
‖Qui ᶠdixit, ᵉquòd
‖*Ille enim* ᶠ*dicens*, Non mœchaberis, dixit &, Non occides. ᶠ*si autem*
ὁ γὰρ εἰπὼν, μὴ μοιχεύσῃς, εἶπε καὶ, μὴ φονεύσῃς. εἰ δὲ 11
non mœchaberis, occides autem, factus es transgressor legis.
οὐ μοιχεύσεις, φονεύσεις δὲ, γέγονας παραβάτης νόμου.
Sic loquimini, & sic facite, sicut per legem liber-
οὕτω λαλεῖτε, καὶ οὕτω ποιεῖτε, ὡς διὰ νόμου ἐλευθε- 12
ᵉincipientes ‖enim ᵍilli qui ‖fecit ᶠsuperexaltat autem
tatis ᵉ*futuri* iudicari. *Nam* iudicium ‖sine misericordia ᵍnon
ρίας μέλλοντες κρίνεσθαι. ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ 13
‖*facienti* misericordiam: ᶠ*contra gloriatur* misericordia iudicium.
ποιήσαντι ἔλεος· κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως.
ᵉproderit, ᶠsi ‖nunquid poterit
Quid ᵉ*illud vtile*, fratres mei, si fidem dicat ᶠ quis habere, opera
τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τὶς ἔχειν, ἔργα 14
autē non habeat? ‖*non potest* fides saluare eum?
δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν;
ᵃindigeant
Si autem frater aut soror nudi sint, & ᵃ*desti-*
ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσι, καὶ λειπό- 15
tuti fuerint quotidiano victu: Dicat autem aliquis illis ex
μενοι ὦσι τῆς ἐφημέρου τροφῆς· εἴπῃ δέ τις αὐτοῖς ἐξ 16
vobis, Ite in pace, calefacimini, & saturamini: non
ὑμῶν, ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε, καὶ χορτάζεσθε· μὴ
ᵉsunt ‖proderit?
dederitis autē eis *ea quæ* necessaria ᵉ corporis, quid ‖*illud vtile*?
δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ ὄφελος;
‖in semetipsa.
Sic & fides, si non opera habeat, mortua est ‖*secundum seipsam*.
οὕτω καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔργα ἔχῃ, νεκρά ἐστι καθ᾽ ἑαυτήν. 17

Sed dicet quis, Tu fidem habes, & ego opera habeo. ostende mihi
18 ἀλλ᾽ ἐρεῖ τις, σὺ πίστιν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω. δεῖξόν μοι
fidem tuam ‖ex *operibus tuis*, & ego ostendam tibi ex ope- ‖sine operibus ᵃχωρὶς ἔργων,
τὴν πίστιν σου ᵃἐκ τῶν ἔργων σου, κἀγὼ δείξω σοι ἐκ τῶν ἔρ-
ribus *meis* fidem meam. Tu credis quoniam Deus vnus est?
19 γων μου τὴν πίστιν μου. σὺ πιστεύεις ὅτι ὁ θεὸς εἷς ἐστι;
ᵃ*pulchrè* facis. & dæmones credunt, & contremiscunt. ᵃbene
καλῶς ποιεῖς. καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι, καὶ ᵇφρίσσουσι. ᵇφρίττω
Vis autem scire, ô homo inanis, quoniam fides sine
20 θέλεις δὲ γνῶναι, ὦ ἄνθρωπε κενὲ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς
operibus ‖mortua est? Abraham pater noster nonne ex ‖otiosa
21 τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν; ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ
operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum super al-
ἔργων ἐδικαιώθη, ἀνενέγκας ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυ-
tare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus
22 σιαστήριον; βλέπεις ὅτι ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις
illius, & ex operibus fides consummata est?
αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη;
Et suppleta est scriptura, dicens, Credidit *autem* Abraham
23 καὶ ᵉἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ ᵉπληρόομαι
Deo, & reputatum est illi ad iustitiam, & amicus
τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος
Dei appellatus est. Videtis *igitur*, quoniam ex operibus iustificatur
24 θεοῦ ἐκλήθη. ὁρᾶτε τοίνυν, ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται
homo, & non ex fide tantùm?
ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον;
Similiter autem & Raab meretrix, nonne ex operibus iustificata est,
25 ὁμοίως δὲ καὶ ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη,
suscipiens nuntios, & alia via eiiciens?
ὑποδεξαμένη τοὺς ἀγγέλους, καὶ ἑτέρᾳ ὁδῷ ἐκβαλοῦσα;
Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita
26 ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστιν, οὕτω
& fides sine operibus mortua est.
καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι.

CAP. III. γ'

Ne multi magistri ‖*fiatis*, fratres mei, scientes ‖Nolite plures fieri,
1 Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί μου, εἰδότες
quoniam maius iudicium ᵃ*capiemus*. *Multa* enim offendimus om- ᵃsumitis. In multis ‖est
2 ὅτι μεῖζον κρίμα ληψόμεθα. πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅ-
nes, si quis in verbo non offendit, hic perfectus ‖vir, ᵉ*potens* ᵉpotest etiam
παντες. εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυνατὸς
freno circunducere *&* totum corpus. ‖*Ecce* equis ‖Si autem
3 ᵈχαλιναγωγῆσαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα. ἴδε τῶν ἵππων ᵈχαλιναγωγέω
frena in ora mittimus ad ᵉ*obediendum* ᵉconsentiendum ‖feruntur.
τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν πρὸς τὸ πείθεσθαι
ipsos nobis, etiam omne corpus illorum circum ‖*agimus*.
αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγομεν.
Ecce & naues ᵃ*tantæ existentes*, & à validis ᵃcùm magnæ sint,
4 ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα, καὶ ὑπὸ σκληρῶν ᵇminentur, ᶠautem
ventis ᵇ*impulsa*, circunferuntur ᶠ à modico gubernaculo,
ἀνέμων ἐλαυνόμενα, μετάγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου,
vbi impetus dirigentis voluerit. Ita &
5 ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται. οὕτω καὶ ἡ ᶠmodicū quale
lingua ᶠ*paruum* membrum est, & magna ‖*gloriatur*. Ecce ᵉ*exiguus* ignis ‖exaltat ᵉquantus ᵍquàm magnā syluam
γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστὶ, καὶ μεγαλαυχεῖ. ἰδοὺ ὀλίγον πῦρ
ᵍ*quantam materiam* incendit. Et lingua ignis ᵃ, *mundus* ᵃest, vniuersitas
6 ἡλίκην ὕλην ἀνάπτει. καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς
iniquitatis. *ita* lingua constituitur in membris nostris,
ἀδικίας. οὕτως ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ ‖quæ maculat
‖*maculans* totum corpus, & ᵉ*inflammans* totam na- ᵉinflammat
σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα, καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γε-
tiuitatis ᵍ, *&* inflammata à gehenna. Omnis enim natura ᵍnostræ,
7 νέσεως, καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης. πᾶσα γὰρ φύσις ‖&
bestiarum*que* & volucrum, ‖serpentium*que* & ᵉ*marinorum* *domatur*, ᵉcæterorum domantur, ᵍsunt
θηρίων τε καὶ πετεινῶν, ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται,
& domita ᵍ*est* natura humana. *At* lin-
8 καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ. τὴν δὲ γλῶσ-
guam ᶠnullus potest hominum domare: ᵉ*incoercibile* ma- ᶠautem ᵉinquietum
σαν οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι· ἀκατάσχετον κα-
lum, plena veneno mortifero. In ipsa benedicimus
9 κόν· μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου. ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν
Deum, & Patrem, & in ipsa maledicimus homines
θεὸν, καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους
ʰ*illos* ad similitudinem Dei ᶠ*factos*. Ex ipso ore ‖qui ᶠfacti sunt ʰimaginem &
10 τοὺς καθ᾽ ὁμοίωσιν θεοῦ γεγονότας. ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος
procedit benedictio, & maledictio. non oportet, fratres mei *dilecti*,
ἐξέρχεται εὐλογία, καὶ κατάρα. οὐ χρὴ, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ,
hæc ita fieri. Nunquid fons de eodem foramine emanat
11 ταῦτα οὕτω γίνεσθαι. μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρύει τὸ
‖*dulce*, *&* *amarum*? Nunquid potest, fratres mei, ficus ‖dulcē & amaram aquā?
12 γλυκὺ, καὶ τὸ πικρόν; μὴ δύναται, ἀδελφοί μου, συκῆ ᵉvuas
ᵉ*oleas* facere, aut vitis ficus? sic ᵃ*nullus fons sal-* ᵃneque salsa ‖potest facere ᶠdisciplinatus inter vos?
ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; οὕτως οὐδεμία πηγὴ ἁλυ-
sum & dulcem ‖*facere* aquam. *Si quis* sapiens, & ᶠ*peritus in* ‖bona
13 κὸν καὶ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ. εἴ τις σοφὸς, καὶ ἐπιστήμων ἐν ᵉoperationes
vobis, ostendat ex ‖*pulchra* conuersatione ᵉ*opera sua* in ᵉδείκνυμι
ὑμῖν, ᵉδειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν
mansuetudine sapientiæ. ᶠ*Si autem* zelum amarum habetis, & ‖*contentionem* ᶠQuòd ‖contentiones
14 πραΰτητι σοφίας. εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε, καὶ ἐριθείαν sunt

in *corde vestro: ne gloriamini & mentimini aduersus
ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ ψεύδεσθε κατὰ
veritatem. Non est ‖ ista sapientia deursum descendens:
τῆς ἀληθείας· οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη, 15
sed terrena, animalis, †dæmoniaca. Vbi enim zelus &
ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχική, δαιμονιώδης· ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ 16
*irritatio, illic tumultuatio, & omnis praua actio.
ἐριθεία, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα.
Illa autē supernè sapientia, primùm quidem pudica est: deinde pacifi-
ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἁγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηνι- 17
ca, modesta, bene suadibilis, *plena misericordia, ‖fructibus bonis, non di-
κή, ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστὴ ἐλέους, καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιά-
iudicans, †& non simulata. Fructus autem iustitiæ in
κριτος, καὶ ἀνυπόκριτος. καρπὸς δὲ τῆς δικαιοσύνης, ἐν 18
pace seminatur facientibus pacem.
εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην.

*cordibus vestris: nolite gloriari & mēdaces esse
‖enim
†diabolica.
*contentio, ibi inconstantia, & omne opus prauum. Quæ desursum est
*bonis consentiens, ‖&
†sine simulatione.

CAP. IIII. δ'.

Vnde bella & *pugnæ in vobis? ‖Non hinc, ex
Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν 1
*voluptatibus vestris †militantibus in membris vestris?
ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν;
Concupiscitis, & non habetis: occiditis, & zelatis, & non po-
ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε· φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύ- 2
testis adipisci. litigatis & belligeratis: & non habetis, propter
νασθε ªἐπιτυχεῖν· μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε· καὶ οὐκ ἔχετε, διὰ
*non petere vos. Petitis, & non accipitis, eo quòd ma-
τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς. αἰτεῖτε, καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κα- 3
lè *petitis: vt in ‖voluptatibus vestris insumatis.
κῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε.
Adulteri & adulteræ, nescitis quia amicitia † mundi
μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου 4
‖inimicitia Dei est? Quicunque ergo voluerit amicus esse *mundi,
ἔχθρα τοῦ θεοῦ ἐστιν; ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου,
inimicus Dei constituitur. An putatis quia inaniter Scriptura di-
ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίσταται. ἢ δοκεῖτε ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέ- 5
cit: Ad inuidiam concupiscit spiritus qui habitat in ‖nobis?
γει, πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα ὃ κατῴκησεν ἐν ἡμῖν;
Maiorem autem dat gratiam. †Ideo dicit, *Dominus superbis
μείζονα δὲ δίδωσι χάριν· διὸ λέγει, κύριος ὑπερηφάνοις 6
resistit, humilibus autem dat gratiam. Subditi estote
ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. ὑποτάγητε 7
ergo Deo: resistite * diabolo: & fugiet à vobis.
οὖν τῷ θεῷ· ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν.
Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Emundate manus,
ἐγγίσατε τῷ θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρίσατε χεῖρας, 8
peccatores: & purificate corda, duplices animo. ‖Affligimi-
ἁμαρτωλοί, καὶ ἁγνίσατε καρδίας, δίψυχοι. ᵇταλαιπωρή- 9
ni, & lugete, & plorate: risus vester in luctum
σατε καὶ ᶜπενθήσατε, καὶ κλαύσατε· ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος
conuertatur, & gaudium in mœrorem. Humiliamini
μεταστραφήτω, καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν. ταπεινώθητε 10
in conspectu Domini, & exaltabit vos. *Ne contraloquimini
ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς. μὴ καταλαλεῖτε 11
alij aliis, fratres ‖. Contraloquens fratri, & iudicans
ἀλλήλων, ἀδελφοί· ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, καὶ κρίνων τὸν
fratrem suum, †contraloquitur legi, & iudicat legem. Si autem legem
ἀδελφὸν αὐτοῦ, καταλαλεῖ νόμου, καὶ κρίνει νόμον. εἰ δὲ νόμον
iudicas, non es factor legis, sed iudex. Vnus est *ille legisla-
κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου, ἀλλὰ κριτής. εἷς ἐστιν ὁ νομοθέ- 12
tor, *potens seruare & perdere. Tu autē quis es qui iudicas
της ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· σὺ δὲ τίς εἶ ὃς κρίνεις
‖alterum? Age nunc †dicentes, Hodie *& cras ibi-
τὸν ἕτερον; ἄγε νῦν οἱ λέγοντες, σήμερον καὶ αὔριον πορευ- 13
mus in illam ciuitatem, & faciemus ibi * annum vnum,
σώμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν ἕνα,
& mercabimur, & *lucrabimur: Qui ignoratis
καὶ ἐμπορευσώμεθα, καὶ κερδήσωμεν· οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε 14
‖illud cras. Quæ enim vita vestra? Vapor enim erit, ad
τὸ τῆς αὔριον· ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν ἡ πρὸς
modicum apparens, deinceps verò & *euanescens. Pro *di-
ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ καὶ ἀφανιζομένη. ἀντὶ τοῦ λέ- 15
cere vos, Si Dominus voluerit, & ‖vixerimus, & faciemus
γειν ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ ζήσωμεν, καὶ ποιήσωμεν
hoc aut illud. Nunc autem †gloriamini in superbiis vestris.
τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν· 16
Omnis *gloriatio talis maligna est. Scienti igitur bonum
πᾶσα καύχησις τοιαύτη πονηρά ἐστιν. εἰδότι οὖν καλὸν 17
facere, & non facienti, peccatum illi est.
ποιεῖν, καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστιν.

†lites
‖Nonne
*cōcupiscentiis
†quæ militant
ª ἐπιτυγχάνω
*quòd non postulatis.
*petatis:
‖cōcupiscētiis
†huius
‖inimica
*seculi huius,
*dicat:
‖vobis
†Propter quod
*Deus
*autem
‖Miseri estote,
ᵇ ταλαιπωρέω
ᶜ πενθέω
‖Nolite detrahere alterutrū, fratres. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat
†detrahit
*enim
*& iudex, qui potest liberare
proximū? Ecce
†qui dicitis,
*aut crastino
*quidem
*lucrum faciemus.
‖quid erit in crastino.
*exterminabitur,
*eo vt dicatis,
‖si
†exaltatio

CAP. V. έ.

*Age nunc diuites, plorate, vlulantes in mi-
1 Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαι-
seriis vestris ‖superuenturis. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt: &
2 πωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις. ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε, καὶ
vestiméta vestra à tineis comesta facta sunt. Aurum vestrum &
3 τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν. ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ
argentum æruginauit: & ærugo eorum in testimonium vobis erit,
ὁ ἄργυρος ªκατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται,
& manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis * in nouissi-
καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ. ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχά-
mis diebus. Ecce merces operariorum *metentium
4 ταις ἡμέραις. ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς
regiones vestras, ‖intercepta à vobis, clamat: & clamores
χώρας ὑμῶν, ὁ ᵇἀπεστερημένος ὑφ' ὑμῶν, κράζει· καὶ αἱ βοαὶ
†metentium in aures Domini sabaoth *introierunt.
τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου σαβαὼθ ᶜεἰσεληλύθασιν.
Delitiati estis super terram, & *lasciuistis: enutristis
5 ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐσπαταλήσατε· ἐθρέψατε τὰς
corda vestra vt in die occisionis. ‖Condemnastis, occi-
6 καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς· κατεδικάσατε, ἐφο-
distis iustum: †non restitit vobis. Patientes esto-
7 νεύσατε τὸν δίκαιον· οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν. ᵈμακροθυμή-
te igitur, fratres, vsque ad aduentum Domini. Ecce, agricola
σατε οὖν, ἀδελφοί, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς
expectat pretiosum fructum terræ: patienter ferens in eum, donec
ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ, ἕως
accipiat pluuiam *matutinam & serotinam. Patientes estote
8 ἂν λάβῃ ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμον. μακροθυμήσατε
& vos: ‖confirmate corda vestra, quoniam aduentus Do-
καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυ-
mini †appropinquauit. Ne ingemiscite aduersus alij alios, fratres, vt
9 ρίου ἤγγικε. μὴ στενάζετε κατ' ἀλλήλων, ἀδελφοί, ἵνα
non iudicemini. Ecce, iudex ante *fores stetit. Exem-
10 μὴ κριθῆτε. ἰδοὺ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἕστηκεν. ὑπόδει-
plum accipite fratres mei, *malorum perpessionis, & patientiæ,
γμα λάβετε ἀδελφοί μου, τῆς κακοπαθείας, καὶ τῆς μακροθυμίας,
Prophetas, qui locuti sunt ‖ nomine Domini. Ecce bea-
11 τοὺς προφήτας, οἳ ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι κυρίου. ἰδοὺ μα-
tificamus †tolerantes. Tolerantiam Iob audistis:
καρίζομεν τοὺς ὑπομένοντας. τὴν ὑπομονὴν Ἰὼβ ἠκούσατε,
& finem Domini vidistis, quoniam valde misericors est * &
καὶ τὸ τέλος κυρίου εἴδετε, ὅτι πολύσπλαγχνός ἐστι καὶ
miserator. Ante omnia autem, fratres mei, *ne iurate,
12 οἰκτίρμων. πρὸ πάντων δέ, ἀδελφοί μου, μὴ ᵉὀμνύετε,
neque ‖ cælum, neque ‖ terram, neque aliud quodcunque iuramētum. Sit
μήτε τὸν οὐρανόν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλλον τινὰ ὅρκον· ἤτω
autē †vestrū illud Etiā, etiam: & illud nō, non: vt non *in hypocrisin decidatis.
δὲ ὑμῶν τὸ ναί, ναί, καὶ τὸ οὔ, οὔ· ἵνα μὴ *εἰς ὑπόκρισιν πέσητε.
Tristatur aliquis *in vobis? oret. Aequo animo est quis? psal-
13 κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω. εὐθυμεῖ τις; ψαλ-
lat. Infirmatur quis in vobis? †aduocet presby-
14 λέτω. ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυ-
teros ecclesiæ: & orent super eum, vngen-
τέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτόν, ἀλείψαν-
tes eum oleo in nomine Domini. Et oratio fi-
15 τες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου. καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πί-
dei *seruabit laborantem, & eriget eum Dominus: & si ‖pecca-
στεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος· κἂν ἁμαρ-
ta fuerit perpetratus, remittentur ei. Confitemini
16 τίας ᾖ πεποιηκώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ. ἐξομολογεῖσθε
†alij aliis offensiones: & orate pro *alij aliis,
ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων,
vt sanemini. multum *valet deprecatio iusti *efficax.
ὅπως ἰαθῆτε· πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη.
Elias homo erat ‖similiter passibilis nobis: & oratione ora-
17 Ἠλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσ-
uit †ad non pluendum: & non pluit super terram annos tres
ηύξατο τοῦ μὴ ᶠβρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς
& menses sex. Et rursum orauit: & cælum pluuiam
18 καὶ μῆνας ἕξ. καὶ πάλιν ᵍπροσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν
dedit, & terra *germinauit fructum suum. Fratres ‖, si quis
19 ἔδωκε, καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς. ἀδελφοί, ἐάν τις
†in vobis errauerit à veritate, & conuerterit quis eum:
ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν,
*Sciat quòd ille conuertens peccatorem ab errore viæ suæ,
20 γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ,
*seruabit animam à morte, & operiet multitudinem peccatorum.
σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

*Agite
‖quæ aduenient vobis.
ª κατιόομαι
*vobis iram
*qui messuerūt
‖quæ fraudata est
ᵇ ἀποστερέω
†eorum
*introiuit.
Epulati
ᶜ εἰσέρχομαι
*in luxuriis
‖Adduxistis &
†&
ᵈ μακροθυμέω
*temporaneum & serotinum.
‖&
†appropinquabit. Nolite ingemiscere in alterutrum,
*ianuam assistit.
*laboris
‖in
†eos qui sustinuerunt. Sufferentiam
*Dominus
*Nolite iurare
ᵉ ὀμνύω
‖per
†sermo vester, Est, est,
*sub iudicio.
* ὑπόκρισιν
*vestrum?
†inducat
*saluabit infirmum: & alleuabit
‖in peccatis sit
†ergo alterutrum peccata vestra:
*inuicem, vt saluemini.
*enim
*assidua.
‖similis
†vt nō plueret
ᶠ βρέχω
ᵍ προσεύχομαι
*dedit
‖mei,
†ex
*Scire debet quoniā qui cōuerti fecerit
*saluabit eius

Finis sancti Iacobi catholicæ Epistolæ.
Τέλος τῆς τοῦ ἁγίου Ἰακώβου καθολικῆς ἐπιστολῆς.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ

CATHOLICA PRIOR EPISTOLA.

ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. κεφάλ. ά.

PETRVS Apostolus Iesu Christi,
ΕΤΡΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, 1
electis aduenis dispersionis
ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς
Ponti, Galatiæ, Cappadociæ,
πόντου, γαλατίας, καππαδοκίας,
Asiæ, & Bithyniæ, Secundum
ἀσίας, καὶ βιθυνίας, κατὰ 2
ᵃ præ notionem Dei Patris, in ᵇ sanctificatione
πρόγνωσιν θεοῦ πατρὸς ἐν ἁγιασμῷ
Spiritus, in obedientiam & aspersionem sanguinis Iesu Chri-
πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος ἰησοῦ χρι-
sti. Gratia vobis & pax multiplicetur.
στοῦ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ᵃ πληθυνθείη.
Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Chri-
εὐλογητὸς ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χρι- 3
sti, qui secundum ᵃ multam suam misericordiam ᵇ regenerans nos in
στοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς
spem viuam, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis,
ἐλπίδα ζῶσαν δι' ἀναστάσεως ἰησοῦ χριστοῦ ἐκ νεκρῶν,
In hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibi-
εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον, καὶ ἀμάραν- 4
lem, conseruatam in cælis in ᵃ vos, In vir-
τον, ᵇ τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ὑμᾶς, τοὺς ἐν δυ- 5
tute Dei ᵃ custoditos, per fidem, in salutem para-
νάμει θεοῦ ᶜ φρουρουμένους διὰ πίστεως, εἰς σωτηρίαν ἑτοί-
tam reuelari in tempore nouissimo. In quo ᵃ exul-
μην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ· ἐν ᾧ ἀγαλ- 6
tatis modicum nunc, (si ᵇ opus est) tristati in variis
λιᾶσθε ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ, ᵈ λυπηθέντες ἐν ποικίλοις
tentationibus: Vt probatio vestræ fidei mul-
πειρασμοῖς· ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως πο- 7
to pretiosior ᵃ auro ᵇ illo perdito, per ignem verò ᵃ ex-
λὺ τιμιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δο-
plorato, inueniatur in laudem & honorem & gloriam, in
κιμαζομένου, ᵉ εὑρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν, ἐν
reuelatione Iesu Christi: Quē ᵃ non videntes dili-
ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ· ὃν οὐκ εἰδότες ἀγα- 8
gitis: in quem nunc non videntes*, credentes autem, exultatis
πᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δὲ, ἀγαλλιᾶσθε
lætitia inenarrabili & glorificata, Reportantes
χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ, κομιζόμενοι 9
finem fidei vestræ, salutem animarum.
τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν.
De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt Pro-
περὶ ἧς σωτηρίας ᶠ ἐξεζήτησαν καὶ ᵍ ἐξηρεύνησαν προ- 10
phetæ; qui de ᵃ illa in vos gratia ᵇ prophetantes,
φῆται οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες·
Scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis
ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ʰ ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς 11
Spiritus Christi, ᵃ præstatus illas in Christum passio-
πνεῦμα χριστοῦ, προμαρτυρόμενον τὰ εἰς χριστὸν παθή-
nes, & ᵇ post hac glorias: Quibus reuelatum est
ματα, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας· οἷς ἀπεκαλύφθη 12
quia non sibimetipsis, vobis autem ministrabant ea, quæ nunc nuntiata sunt
ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ὑμῖν δὲ ᵏ διηκόνουν αὐτὰ, ἃ νῦν ˡ ἀνηγγέλη
vobis per eos ᵃ euangelizantes vobis in Spiritu sancto
ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ
misso de cælo, in ᵃ qua desiderant angeli pro-
ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι πα-
spicere. ᵃ Ideo succincti lumbos men-
ρακύψαι. διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς δια- 13
tis vestræ, sobrij, perfectè sperate in eam ᵇ latam
νοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομέ-
vobis gratiam, in reuelatione Iesu Christi,
νην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ,
Quasi filij obedientiæ, non configurati illis ᵃ prius
ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότε- 14
in ignorantia vestra cupiditatibus: Sed secundum
ρον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις· ἀλλὰ κατὰ 15
eum ᵃ vocantem vos, Sanctum, & ipsi sancti in omni conuer-
τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀνα-
satione ᵇ estis: Quoniam scriptum est, Sancti eritis,
στροφῇ γενήθητε· διότι γέγραπται, ἅγιοι γένεσθε, 16
quoniam ego sanctus sum. Et si Patrem inuocatis eum
ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι. καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν 17

ᵃ præscientiam
ᵇ sanctificatione
ᵃ πληθύνω
ᵃ magnam
ᵇ regenerauit
ᵃ vobis, Qui
ᵇ τηρέω
ᵃ custodimini
ᶜ φρουρέω
ᵃ exultabitis
ᵇ oportet contristari
ᵈ λυπέω
ᵃ sit ᵇ quod
ᵃ probatur
ᵉ εὑρίσκω
ᵃ cùm videritis
ᵃ quoque creditis
ᶠ ἐκζητέω
ᵃ futura in vobis
ᵇ prophetauerunt,
ᵍ ἐξερευνάω
ʰ δηλόω
ᵃ prænuntians eas quæ in Christo sunt
ᵇ posteriores
ᵏ διακονέω
ˡ ἀναγγέλλω
ᵃ qui euangelizauerunt
ᵃ quem
ᵃ Propter quod
ᵇ quæ offertur
ᵃ prioribus ignorátiæ vestræ desideriis:
ᵃ qui vocauit
ᵇ sitis:

ᵃ sine acceptione personarum iudicantem secundum vniuscuiusque opus, in timo-
ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φό-
re ᵇ commorationis vestræ tempus conuersamini:
βῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε·
Scientes quòd nō corruptibilibus argento vel auro redempti
18 εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ᵃ ἐλυτρώ-
estis de vana vestra conuersatione ᵃ paterna traditione accepta:
θητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου,
Sed pretioso sanguine quasi agni immaculati & incōtaminati
19 ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου,
Christi, Præcogniti quidem ante constitutionem
20 χριστοῦ, προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς
mundi, manifestati autem in nouissimis temporibus propter vos:
κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς,
ᵃ Per ipsum credentes in ᵃ Deum illum suscitantem eum à
21 τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ
mortuis, & gloriam ᵇ ei dantem, vt fidem vestram &
νεκρῶν, καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ
spem esse in Deum. Animas vestras castificantes
22 ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν. τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες
in obedientia ᵃ veritatis per Spiritum in fraternum
ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ πνεύματος εἰς φιλαδελ-
amorem non simulatum, ex puro corde ᵃ alij alios diligi-
φίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπή-
te ᵃ impensè, Renati non ex semine corrupti-
23 σατε ἐκτενῶς, ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρ-
bili, sed incorruptibili, per verbum Dei viui & permanentis
τῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου, διὰ λόγου θεοῦ ζῶντος καὶ μένοντος
in æternum. Quia omnis caro vt fœnum, & om-
24 εἰς τὸν αἰῶνα. διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶ-
nis gloria ᵇ hominis vt flos fœni. exaruit fœnum,
σα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ᵇ ἐξηράνθη ὁ χόρτος,
& flos eius decidit: At verbum ᵃ Domini
25 καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε· τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου
manet in æternum. Hoc autem est verbum ᵃ euangeli-
μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελι-
zatum in ᵃ vos.
σθὲν εἰς ὑμᾶς.

ᵃ qui iudicat
ᵇ incolatus vestri tempore
ᵃ λυτρόω
ᵃ paternæ traditionis:
ᵃ Qui fideles estis
ᵃ Deo qui suscitauit
ᵇ dedit ei, vt fides vestra & spes esset in Deo.
ᵃ charitatis, in fraternitatis amore simplici,
ᵃ inuicem
ᵃ attentiùs
ᵇ eius tanquam
ᵇ ξηραίνω
ᵃ autem
ᵃ quod est
ᵃ vobis.

CAP. II. β.

Deponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, &
1 Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν, καὶ πάντα δόλον, καὶ
simulationes, & inuidias, & omnes ᵃ oblocutiones,
ὑποκρίσεις, καὶ φθόνους, καὶ πάσας καταλαλιάς,
Sicut modò geniti infantes, ᵃ rationale, sine dolo lac con-
2 ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη, τὸ λογικὸν, ἄδολον γάλα ᵃ ἐπι-
cupiscite: vt in eo ᵇ augeamini. Siquidem gustastis
3 ποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ ᵇ αὐξηθῆτε· εἴπερ ἐγεύσασθε
quoniā ᵃ benignus ille Dominus. Ad quem accedentes,
4 ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος· πρὸς ὃν προσερχόμενοι,
lapidem viuum, ab hominibus quidem reprobatum,
λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον,
à autem Deo electum, ᵃ honorabile: Et ipsi tanquam lapides
5 παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν, ἔντιμον· καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι
viui superædificamini domus spiritualis, sacerdotium sanctum,
ζῶντες οἰκοδομεῖσθε οἶκος πνευματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιον,
offerre hostias spirituales, bene acceptabiles Deo
ἀνενέγκαι θυσίας πνευματικὰς, εὐπροσδέκτους τῷ θεῷ
per Iesum Christum. Propter quod continetur in Scriptura: Ecce
6 διὰ ἰησοῦ χριστοῦ. διότι περιέχει ἐν τῇ γραφῇ, ἰδοὺ
pono in Sion lapidem summum angularem, electum, pretiosum. &
τίθημι ἐν σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτὸν, ἔντιμον· καὶ
ᵇ credens in eo, non pudefiet. Vobis igitur
7 ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ μὴ ᶜ καταισχυνθῇ. ὑμῖν οὖν ἡ
honor credentibus. non credētibus autem, lapis quem reprobauerunt
τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν· ἀπειθοῦσι δὲ, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν
ædificantes, hic factus est in caput anguli:
οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας,
Et lapis offensionis, & petra scandali, ᵃ qui
8 καὶ λίθος προσκόμματος, καὶ πέτρα σκανδάλου· οἳ
offendunt verbo, ᵃ inpersuasi, in quod & positi sunt.
προσκόπτουσι τῷ λόγῳ, ἀπειθοῦντες, εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν·
Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens
9 ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτὸν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος
sancta, populus ᵇ in vendicationem, vt virtutes annuntietis
ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ᵈ ἐξαγγείλητε

ᵃ detractiones,
ᵃ rationabile, &
ᵃ ἐπιποθέω
ᵇ crescamini in salutem.
ᵇ αὐξάνω
ᵃ dulcis est
ᵃ & honorificum:
ᵇ qui crediderit in eum, non confundetur.
ᶜ καταισχύνομαι
ᵃ his
ᵃ nec credunt
ᵇ acquisitionis

eius de tenebris vos *vocantis* in admirabile suum lumen.
τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς·
Qui aliquādo non populus, nunc autē populus Dei. qui non consecuti mise-
οἱ ποτὲ οὐ λαὸς, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ· οἱ οὐκ ἠλεημέ- 10
ricordiā, nunc autem misericordiā consecuti. *Dilecti,* obse-
νοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες. ἀγαπητοὶ, παρακα- 11
cro tanquam aduenas & peregrinos, abstinere car-
λῶ ὡς παροίκους, καὶ παρεπιδήμους, ἀπέχεσθαι τῶν σαρ-
nalibus desideriis, quæ militant aduersus animam:
κικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς,
Conuersationem vestram habentes *honestam in Gentibus*
τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἔχοντες καλὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, 12
vt in *quo obloquuntur vobis vt* malefactoribus, ex bonis
ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν
operibus *inspicientes,* glorificent Deum in die visitationis.
ἔργων ἐποπτεύσαντες, δοξάσωσι τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς.
Subiecti estote igitur omni humanæ creaturæ propter *Do-*
ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει, διὰ τὸν κύ- 13
minum: siue regi, quasi *superhabenti:* Siue *præsidibus,*
ριον· εἴτε βασιλεῖ, ὡς ὑπερέχοντι. εἴτε ἡγεμόσιν, 14
vt per eum missis, ad vindictam *quidem* malefactorum,
ὡς δι᾽ αὐτοῦ πεμπομένοις, εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν,
laudem verò *beneagentium:* Quia sic est voluntas
ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν· ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα 15
Dei, benefacientes *capistrare* imprudentium ho-
τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀν-
minum ignorantiam: Quasi liberi, & non quasi
θρώπων ἀγνωσίαν· ὡς ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὡς 16
velamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut
ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ᾽ ὡς
serui Dei. Omnes honorate. Fraternitatem
δοῦλοι τοῦ θεοῦ. πάντας τιμήσατε· τὴν ἀδελφότητα 17
diligite. Deum timete. Regem honorificate.
ἀγαπᾶτε. τὸν θεὸν φοβεῖσθε· τὸν βασιλέα τιμᾶτε.
Serui, subditi in omni timore domi-
οἱ οἰκέται, ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπό- 18
nis, non tantùm bonis & *æquis,* sed etiam
ταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς
prauis. *Hoc* enim gratia, si propter conscien-
σκολιοῖς. τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδη- 19
tiam Dei *sufferet* quis tristitias, patiens iniustè.
σιν θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας, πάσχων ἀδίκως.
Quæ enim *laus,* si peccantes, & colaphizati
ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες, καὶ κολαφιζόμενοι 20
suffertis? Sed si benefacientes, *& patientes* su-
ὑπομενεῖτε; ἀλλ᾽ εἰ ἀγαθοποιοῦντες, καὶ πάσχοντες ὑπο-
stinetis, *hoc* gratia apud Deum. In hoc enim vocati
μενεῖτε, τοῦτο χάρις παρὰ θεῷ. εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλή- 21
estis: quia & Christus passus est pro nobis, vobis relin-
θητε, ὅτι καὶ Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπά-
quens exemplum, vt sequamini vestigia eius:
νων ὑπογραμμὸν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ·
Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in
ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ 22
ore eius. Qui *conuitiis affectus non contra conuitiabatur:*
στόματι αὐτοῦ· ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, 23
patiens, non minabatur: tradebat autem iudicanti *iustè.*
πάσχων οὐκ ἠπείλει, παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως.
Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore
ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι 24
suo super lignum, vt peccatis mortui, iu-
αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον· ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ δι-
stitiæ viuamus. cuius *vibice eius* sanati estis.
καιοσύνῃ ζήσωμεν· οὗ τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε·
Eratis enim sicut oues errantes: sed conuersi estis
ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα· ἀλλ᾽ ἐπεστράφητε 25
nunc ad pastorem & episcopum animarum nostrarum.
νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

*qui vocauit — *Dei, — *Charissimi, — ἐλεέω — ‖vos *vos à — *inter Gentes bonam — *eo quod detrahant de vobis tanquam de — *vos considerantes, — *Deum: — *præcellenti: — *ducibus, tanquam ab eo — ‖bonorum: — *vt — *obmutescere faciatis — φιμόω — *estote — *modestis, — *discolis. Hæc est — ‖sustinet — *gloria, — *patienter — *hæc est — ‖cùm malediceretur, nō maledicebat: cùm pateretur, non cōminabatur: — *se iniustè. — *liuore — πλανάω — *vestrarum

CAP. III. γʹ.

Similiter mulieres subditæ *propriis* vi-
Ὁμοίως αἱ γυναῖκες, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδρά- 1
ris, vt & si qui non *suadentur* verbo, per mulie-
σιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναι-
rum conuersationem sine verbo lucrifiant,
κῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσωνται,
Aspicientes illam in timore castam conuersationem vestram.
ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν· 2
Quarum sit non extrinsecus *implicationis capillorum, & circumpositio-*
ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐμπλοκῆς τριχῶν, καὶ περιθέ- 3
nis aureorum, aut indumenti vestimentorum *ornatus.*
σεως χρυσίων, ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος·
Sed *ille* absconditus cordis homo, in incorruptibili-
ἀλλ᾽ ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος, ἐν τῷ ἀφθάρ- 4
tate *lenis* & quieti spiritus: qui est in conspectu
τῳ τοῦ πρᾳέος καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ
Dei *pretiosus.* Sic enim aliquādo & *illæ* sanctæ mulie-
θεοῦ πολυτελές. οὕτω γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγιαι γυναῖ- 5

*& ‖sint suis — *credunt — *Considerantes — *sanctam — *capillatura, aut circūdatio auri, — ‖cultus: — *qui est — *modesti — ‖locuples.

res sperantes in *Deum,* ornabant *seipsas,* sub-
κες αἱ ἐλπίζουσαι ἐπὶ τὸν θεὸν, ἐκόσμουν ἑαυτὰς, ὑπο-
iectæ propriis viris. Sicut Sara obediebat
6 τασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν· ὡς Σάῤῥα ὑπήκουσε
Abrahæ, dominum eum vocans: cuius *factæ* estis *natæ,* bene-
τῷ Ἀβραὰμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα· ἧς ἐγενήθητε τέκνα, ἀγα-
facientes, & non timentes vllam *consternationem animi.*
θοποιοῦσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν.
Viri similiter, cohabitantes secundū *cognitionem,* quasi infir-
7 οἱ ἄνδρες ὁμοίως, συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθε-
miori *vasi* muliebri *tribuentes* honorem, tanquā & *co-*
νεστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τιμὴν, ὡς καὶ συγ-
hæredes gratiæ vitæ: *ad non intercidi* ora-
κληρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐκκόπτεσθαι τὰς προσ-
tiones *vestras.* *At finis,* omnes vnanimes, com-
8 ευχὰς ὑμῶν. τὸ δὲ τέλος, πάντες ὁμόφρονες, συμ-
patientes, fraternitatis amatores, misericordes, humiles,
παθεῖς, φιλάδελφοι, εὔσπλαγχνοι, φιλόφρονες·
Non reddentes malum pro malo, *aut conuitium pro*
9 μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἢ λοιδορίαν ἀντὶ
conuitio: contrarium verò, benedicentes: *scientes* quia in
λοιδορίας· τοὐναντίον δὲ, εὐλογοῦντες· εἰδότες ὅτι εἰς
hoc vocati estis, vt benedictionem hæreditate possideatis.
τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε.
Nam volens vitam diligere, & videre dies bonos,
10 ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν, καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς,
coerceat linguam suam à malo, & labia *sua*
παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη αὐτοῦ,
non loqui dolum. Declinet à malo, &
11 τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ, καὶ
faciat bonum: inquirat pacem, & sequatur eam.
ποιησάτω ἀγαθόν· ζητησάτω εἰρήνην, καὶ διωξάτω αὐτήν.
Quia oculi Domini super iustos, & aures eius in
12 ὅτι ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς
preces eorum: Vultus autē Domini super facientes mala.
δέησιν αὐτῶν· πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά†.
Et quis *ille malè tractans vos,* si boni *imitatores*
13 καὶ τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ
fueritis? Sed si & patimini propter iustitiam, bea-
14 γένησθε; ἀλλ᾽ εἰ καὶ πάσχετε διὰ δικαιοσύνην, μα-
ti. *At* timorem eorum ne timueritis, neque conturbemini:
κάριοι. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε·
Dominum autem *Deum* sanctificate in cordibus vestris, para-
15 κύριον δὲ τὸν θεὸν ἁγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. ἕτοι-
ti *verò* semper ad *apologiam* omni poscenti vos rationem
μοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον
de ea in vobis spe: Cum modestia &
16 περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, μετὰ πρᾳΰτητος καὶ
timore, conscientiam habentes bonam, vt in eo quod *obloquuntur*
φόβου, συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθὴν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν
vobis vt malefactoribus, pudefiant illi calumniantes vestram
ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν
bonam in Christo conuersationem. Melius enim
17 τὴν ἀγαθὴν ἐν Χριστῷ ἀναστροφήν. κρεῖττον γὰρ
benefacientes, (si velit voluntas Dei,) pati,
ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θέλοι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πάσχειν,
quàm malefacientes. Quia & Christus semel pro pecca-
18 ἢ κακοποιοῦντας. ὅτι καὶ Χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρ-
tis *passus est,* iustus pro iniustis: vt nos offerret
τιῶν ἔπαθε, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων· ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ
Deo, *mortificatus* quidem carne, *viuificatus* autem spiritu.
θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκὶ, ζωοποιηθεὶς δὲ τῷ πνεύματι,
In quo & *illis in custodia spiritibus profectus* prædicauit:
19 ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξεν
Incredulis aliquando, quādo *expectabat illa* Dei *lon-*
20 ἀπειθήσασί ποτε, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ θεοῦ μα-
ganimitas, in diebus Noe *apparata* arca: in
κροθυμία, ἐν ἡμέραις Νῶε κατασκευαζομένης κιβωτοῦ· εἰς
quam paucæ (id est octo) animæ *seruatæ* sunt per aquam.
ἣν ὀλίγαι, τουτέστιν ὀκτὼ, ψυχαὶ διεσώθησαν δι᾽ ὕδατος.
Cui correspōdens exēplar nunc & nos *saluat* baptisma: non car-
21 ᾧ ἀντίτυπον νῦν καὶ ἡμᾶς σώζει βάπτισμα, οὐ σαρ-
nis depositio *sordis,* sed conscientiæ bonæ interro-
κὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώ-
gatio in Deum, per resurrectionem Iesu Christi:
τημα εἰς θεὸν, δι᾽ ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ,
Qui est in dextera Dei, profectus in cælum, sub-
22 ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ πορευθεὶς εἰς οὐρανὸν, ὑποτα-
iectis sibi angelis, & potestatibus, & virtutibus.
γέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων.

*Deo, — κοσμέω — *filiæ, — *perturbationē — *scientiam, — ‖vasculo — *impartientes — *cohæredibus — *vt non impediantur — *vestræ. In fine autem, — ‖modesti, — ‖nec maledictū pro maledicto: sed econtrario, — *Qui enim vult — ‖eius — *ne loquantur — †τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτοὺς ἐκ γῆς. *ad exterminandū eos è terra.* — ‖est qui vobis noceat, — *æmulatores — *quid — *autem — ταράττω — ‖Christum — *satisfactionē — *quæ est — *Sed — ‖detrahunt vobis, confundantur qui calumniantur — *est — ‖vt — *nostris mortuus — *mortificatos — *viuificatos — *Latina huius loci lectio incorruptior est.* — ‖his qui in carcere erant spiritū veniens — *Qui increduli fuerant — *expectabant patientiam — *cùm fabricaretur — ‖saluæ factæ — *Quod similis formę saluos facit — *sordium, — *deglutiens mortē, vt vitæ æternæ hæredes efficeremur

CAP. IIII. δʹ.

Christo igitur passo *pro nobis* carne, & vos
1 Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκὶ, καὶ ὑμεῖς τὴν
eadem cogitatione armamini: quia passus in carne *destitit*
αὐτὴν ἔννοιαν ὁπλίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν ἐν σαρκὶ, πέπαυται
peccato: *In non amplius* hominum desideriis, sed
2 ἁμαρτίας· εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ

*in — ‖qui est — *desiit à peccatis, vt iam non

voluntati Dei* reliquum in carne ‖ viuere tempus.
θελήματι θεοῦ τὸν ἐπίλοιπον ἐν σαρκὶ βιῶσαι χρόνον.
Sufficiens enim vobis præteritum tempus ᵞ vitæ vo-
ἀρκετὸς γὰρ ὑμῖν ὁ παρεληλυθὼς χρόνος τοῦ βίου τὸ θέ- 3
luntatem Gentium ⁿ adoperari, incedentes in proter-
λημα τῶν ἐθνῶν κατεργάσασθαι, πεπορευμένους ἐν ἀσελ-
uiis, cupiditatibus, vinolentiis, comessationibus, potationibus,ᵞ &
γείαις, ἐπιθυμίαις, οἰνοφλυγίαις, κώμοις, πότοις, καὶ
* nefariis idololatriis: In quo ‖ peregrinantur, non
ἀθεμίτοις εἰδωλολατρείαις· ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ 4
concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confusionem,
συντρεχόντων ὑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν,
blasphemantes. Qui reddent rationem ei ᵞ paratè
βλασφημοῦντες· οἳ ἀποδώσουσι λόγον τῷ ἑτοίμως 5
habenti iudicare viuos & mortuos. ⁿ In hoc enim &
ἔχοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ 6
mortuis euangelizatum est: vt iudicentur quidem secundum homines
νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα ᶜ κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους
* carne, viuant autē secundum Deum * spiritu. Omnium autem
σαρκί, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύματι. πάντων δὲ 7
finis appropinquauit. Prudentes estote itaque, & vigilate in
τὸ τέλος ἤγγικε. σωφρονήσατε οὖν, καὶ νήψατε εἰς τὰς
‖ orationes, Ante omnia autē ᵞ illam in vosipsos chari-
προσευχάς· πρὸ πάντων δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγά- 8
tatem ⁿ propensam habentes: quia charitas operiet multitudinem pecca-
πην ἐκτενῆ ἔχοντες, ὅτι ἡ ἀγάπη καλύψει πλῆθος ἁμαρ-
torum. Hospitales in inuicem, sine ᶜ murmurationibus.
τιῶν· φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους ἄνευ γογγυσμῶν. 9
Vnusquisque sicut accepit ‖ donum, in seipsos illud mi-
ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακο- 10
nistrantes, vt pulchri dispensatores ᵞ variæ gratiæ Dei.
νοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος θεοῦ.
Si quis loquitur, ⁿ vt eloquia Dei: si quis ministrat, tanquā ex virtute,
εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ· εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος, 11
* sicut suppeditat Deus: vt in omnibus ‖ glorificetur Deus per Iesum
ὡς χορηγεῖ ὁ θεός, ἵνα ἐν πᾶσι δοξάζηται ὁ θεὸς διὰ ἰησοῦ
Christum: cui est gloria & imperium in secula
χριστοῦ· ᾧ ἐστιν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
seculorum. Amen. ᵞ Dilecti, ne peregrinamini illa in vobis
αἰώνων. ἀμήν. ἀγαπητοί, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν 12
ignitione ad experimentum vobis facta, sicut peregrini vobis con-
πυρώσει πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένῃ, ὡς ξένου ὑμῖν συμ-
tingente: Sed ᶜ sicut communicatis Christi pas-
βαίνοντος· ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς τοῦ χριστοῦ πα- 13
sionibus, gaudete: vt & in reuelatione gloriæ
θήμασι, χαίρετε· ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης
eius gaudeatis exultantes. Si ‖ probris afficimini in no-
αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι. εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀνό- 14
mine Christi, beati ᵞ: quoniam quod ⁿ gloriæ & ‖ ille Dei
ματι χριστοῦ, μακάριοι· ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ θεοῦ
Spiritus, super vos * requieuit. secundum quidem eos blasphe-
πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπέπαυται. κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφη-
matur, secundum autem vos glorificatur. Non enim quis vestrum
μεῖται, κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται. μὴ γάρ τις ὑμῶν 15
patiatur quasi homicida, aut fur, aut maleficus, aut vt alienorum
πασχέτω ὡς φονεύς, ἢ κλέπτης, ἢ κακοποιός, ἢ ὡς ἀλλοτριο-
ᵞ explorator. Si autē vt Christianus, non ⁿ pudefiat: glo-
επίσκοπος. εἰ δὲ ὡς χριστιανός, μὴ αἰσχυνέσθω· δο- 16
rificet autem Deum in * parte hac. Quoniam tempus
ξαζέτω δὲ τὸν θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ· ὅτι ὁ καιρὸς 17
‖ incipi iudicium à domo Dei. Si autem primùm
τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρῖμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ πρῶτον
à nobis, quis finis ᵞ impersuasorum Dei euan-
ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ θεοῦ εὐαγ-
gelio? Et si iustus vix saluabitur, impius &
γελίῳ; καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ 18

Margin: * quod est ‖ viuat temporis. Sufficit ᵞ ad ⁿ consummādā, his qui ambulauerunt in luxuriis, desideriis, ᵞ ebrietatibus, * illicitis idolorū cultibus. ‖ admirantur, ᵞ qui paratus est ⁿ Propter ᶜ κρίνομαι * in ‖ orationibus. ᵞ mutuam in vobismetipsis ⁿ continuam murmuratione ‖ gratiam, in alterutrum illā administrātes, sicut boni ᵞ multiformis ⁿ quasi sermones * quam administrat ‖ honorificetur ᵞ Charissimi, nolite peregrinari in feruore qui ad tētationem vobis fit, quasi noui aliquid contingat ᶜ cōmunicātes ‖ exprobramini ᵞ eritis: ⁿ est honoris, ‖ virtutis, & qui est eius * requiescet. Nemo autem ᵞ appetitor. ⁿ erubescat: * isto nomine. ‖ est vt incipiat ᵞ eorum qui nō credunt

peccator vbi * parebit? Itaque & ‖ patientes
19 ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται; ὥστε καὶ οἱ πάσχοντες
secundum voluntatem Dei, vt fideli creatori commendent
3 κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὡς πιστῷ κτίστῃ παρατιθέσθωσαν
animas suas in ᵞ beneficentia.
τὰς ψυχὰς ἑαυτῶν ἐν ἀγαθοποιΐᾳ.

CAP. V. έ.

* Presbyteros illos in vobis obsecro, vt ‖ compresby-
4 1 Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ ὡς συμπρεσβύ-
ter & testis Christi passionum, qui & ⁿ fu-
τερος, καὶ μάρτυς τῶν τοῦ χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελ-
turæ reuelari gloriæ communicator: Pascite
5 2 λούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός, ποιμάνατε
* illum in vobis gregem Dei, ‖ prospicientes non coactè,
6 τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς·
sed spontaneè ᵞ: neque turpis lucri gratia, sed ⁿ prompto animo:
ἀλλ' ἑκουσίως· μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως·
Neque vt dominantes * cleris, sed ‖ exemplaria
7 3 μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων· ἀλλὰ τύποι
facti gregis ᵞ. Et ⁿ apparente illo prin-
4 γινόμενοι τοῦ ποιμνίου· καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχι-
cipe pastorum, * reportabitis immarcescibilem gloriæ coronam.
8 ποίμενος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον.
Similiter ‖ iuniores subditi estote senioribus. Omnes
5 ὁμοίως νεώτεροι, ὑποτάγητε πρεσβυτέροις. πάντες
autem ᵞ alij aliis subditi, humilitatem animi
9 δὲ ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι, τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγ-
insinuate, quia Deus superbis resistit, humilibus
10 κομβώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς
autem dat gratiam. Humiliamini igitur sub ⁿ poten-
6 δὲ δίδωσι χάριν. ᵃ ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κρα-
tem manum Dei, vt vos exaltet in tempore *:
11 ταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ·
Omnem solicitudinem vestram proiicientes in eum:
7 πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ᵇ ἐπιρρίψαντες ἐπ' αὐτόν·
quoniam ipsi cura est de vobis. Sobrij estote, ⁿ vigilate:
8 ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν. νήψατε, γρηγορήσατε·
* aduersarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, ‖ ambulat
12 ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος, περιπατεῖ
quærens quem deuoret. Cui resistite ᵞ firmi fide:
9 ζητῶν τίνα καταπίῃ. ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει,
scientes ⁿ eadem passionum illi in mundo vestræ frater-
13 εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελ-
nitati * impleri. At Deus ‖ omnis gratiæ
10 φότητι ἐπιτελεῖσθαι. ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος ὁ
ᵞ vocans vos in æternam suam gloriam in Christo Iesu,
14 καλέσας ὑμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν χριστῷ ἰησοῦ,
modicum passos ipse ⁿ perficiat vos, confirmet, ro-
ὀλίγον παθόντας, αὐτὸς ᶜ καταρτίσαι ὑμᾶς, στηρίξαι, ᵈ σθε-
boret, fundet. Ipsi gloria, & imperium
11 νώσαι, θεμελιώσαι. αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος
in secula seculorum. Amen.
15 εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.
Per Siluanum vobis fidelem fratrem (vt arbitror)
12 διὰ σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογίζομαι,
* per pauca scripsi: obsecrans & contestans hanc
16 δι' ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην
esse veram gratiam Dei in quam statis. Salutat
17 13 εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ εἰς ἣν ἑστήκατε. ἀσπάζεται
vos ‖ in Babylone coelecta, & Marcus filius meus.
ὑμᾶς ἡ ἐν βαβυλῶνι συνεκλεκτή, καὶ μάρκος ὁ υἱός μου.
Salutate ᵞ alij alios in osculo ⁿ charitatis. Pax vobis
14 ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγάπης. εἰρήνη ὑμῖν
omnibus * in Christo Iesu. Amen.
18 πᾶσι τοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

Margin: * parebunt? ‖ hi qui patiuntur ᵞ benefactis, * Seniores ergo qui sunt ‖ consenior ⁿ eius quæ in futuro reuelanda est * qui est ‖ prouidentes ᵞ secundū Deū: ⁿ voluntariè: * in ‖ formæ ᵞ ex animo. ⁿ cùm apparuerit princeps * percipietis ‖ adolescentes ᵞ inuicem ⁿ potenti manu ᵃ ταπεινόομαι * visitationis ᵇ ἐπιρρίπτω ⁿ & * quia ‖ circuit, ᵞ fortes in ⁿ eandem passionem ei quæ est * fieri. ‖ autem ᵞ qui vocauit nos ⁿ perficiet, confirmabit, solidabitque. ᶜ καταρτίζομαι ᵈ σθενόω * breuiter ‖ ecclesia, quæ est ᵞ inuicem ⁿ sancto. Gratia * qui estis

Finis sancti Petri prioris epistolæ.

Τέλος τῆς τοῦ ἁγίου πέτρου πρώτης ἐπιστολῆς.

SANCTI PETRI
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ
CATHOLICA SECVNDA EPISTOLA.
ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT I. κεφάλ. ά.

SIMON Petrus, seruus & Apo-
ΙΜΩΝ πέτρος δοῦλος καὶ ἀπό- 1
stolus Iesu Christi, iis *æquè pretiosam nobis
στολος ἰησοῦ χριστοῦ, τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν
sortitis fidem in iustitia Dei
λαχοῦσι πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ
nostri & saluatoris Iesu Christi:
ἡμῶν καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ·
Gratia vobis & pax adimpleatur
χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη 2
in cognitione Dei, & Christi Iesu Domini nostri:
ἐν ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν,
Quomodo omnia nobis diuinæ virtutis suæ ad
ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς 3
vitam & pietatem *donata, per cognitionem
ζωὴν καὶ εὐσέβειαν *δεδωρημένης, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ
*vocantis nos per gloriam & *virtutem: Per *qua
καλέσαντος ἡμᾶς διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς· δι' ὧν τὰ 4
pretiosa nobis & maxima promissa *donata sunt: vt per
τίμια ἡμῖν καὶ μέγιστα ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ
hæc efficiamini diuinæ consortes naturæ, fugientes ab *illa in
τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν
mundo *in cupiditate corruptione. Et hoc ipsum autem
κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς. καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ 5
*studium omne adinferentes subministrate in
σπουδὴν πᾶσαν παρεισενέγκαντες *ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ
fide vestra virtutem, in autem virtute *cognitionem,
πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετήν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν,
In autem *cognitione temperantiam, in autem *temperantia
ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν 6
tolerantiam, in autem *tolerantia pietatem, In autem
ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν· ἐν δὲ 7
pietate amorem fraternitatis, in autem amore fraternitatis charitatem.
τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην·
Hæc enim *vobis adsistentia, & exuberantia, non *ociosos
ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρχοντα καὶ πλεονάζοντα οὐκ ἀργοὺς 8
nec sine fructu *constituent in Domini nostri Iesu Chri-
οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χρι-
sti cognitionem. Cui enim non *adsunt hæc, cæcus est,
στοῦ ἐπίγνωσιν. ᾧ γὰρ μὴ πάρεστι ταῦτα, τυφλός ἐστι, 9
*non procul cernens, obliuionem accipiens purgationis veterum
μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι
suorum delictorum. *Ideo magis, fratres, *stude-
αὐτοῦ ἁμαρτιῶν. διὸ μᾶλλον, ἀδελφοί, σπουδά- 10
te firmam vestram vocationem & electionem *facere. Hæc
σατε *βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι· ταῦτα
enim facientes, non *impingetis aliquando. Sic enim abundanter
γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ ποτε. οὕτω γὰρ πλουσίως 11
subministrabitur vobis introitus in æternum regnum
ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν
Domini nostri *Iesu Christi. *Ideo non negligam
τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. διὸ οὐκ ἀμελήσω 12
semper vos commonere de his, *quamuis scientes,
ἀεὶ ὑμᾶς ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτων, καίπερ εἰδότας,
& *confirmatos *in præsenti veritate.
καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ παρούσῃ ἀληθείᾳ.
Iustum autem arbitror, *ad quantum sum in hoc taber-
δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι, ἐφ' ὅσον εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώ- 13
naculo, *suscitare vos in commonitione: *Sciens quòd ve-
ματι, διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει, εἰδὼς ὅτι ταχι- 14
lox est depositio tabernaculi mei, *sicut & Dominus
νή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκηνώματός μου, καθὼς καὶ ὁ κύριος
noster Iesus Christus significauit mihi. *Studebo autem
ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς ἐδήλωσέ μοι. σπουδάσω δὲ 15
& *singulatim habere vos post meum *exitum horum memo-
καὶ ἑκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον τὴν τούτων μνή-
riam *facere. Non enim *sophisticatas fabulas se-
μην ποιεῖσθαι. οὐ γὰρ *σεσοφισμένοις μύθοις ἐξα- 16
cuti, notam fecimus vobis Domini nostri Ie-
κολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰη-
su Christi virtutem & præsentiam: sed speculatores facti
σοῦ χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γενηθέν-
illius magnitudinis. Accipiens enim à Deo
τες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος. λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ 17
Patre honorem & gloriam, voce *delata ei huiuscemodi
πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν, φωνῆς *ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιᾶσδε

à magnifica gloria, Hic est Filius meus dile-
ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγα-
ctus, in *quem ego bene placui. Et hanc vo-
18 πητός, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα. καὶ ταύτην τὴν φω-
cem nos audiuimus de cælo allatam, cum ipso
νὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ οὐρανοῦ *ἐνεχθεῖσαν, σὺν αὐτῷ
*existentes in monte sancto. Et habemus firmiorem
19 ὄντες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ. καὶ ἔχομεν βεβαιότερον
propheticum sermonem: cui bene facitis attendentes quasi
τὸν προφητικὸν λόγον· ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες, ὡς
lucernæ *apparenti in caliginoso loco, *vsque quo dies elu-
λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα *διαυ-
cescat, & lucifer oriatur in cordibus vestris.
γάσῃ, καὶ φωσφόρος *ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν·
Hoc primum *cognoscentes, quòd omnis prophetia scripturæ,
20 τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς,
propria interpretatione non fit. Non enim voluntate *ho-
21 ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται. οὐ γὰρ θελήματι ἀν-
minis allata est aliquando prophetia, sed à Spiritu
θρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος
sancto *acti, locuti sunt sancti Dei homines.
ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι θεοῦ ἄνθρωποι.

CAP. II. β'.

Fuerunt verò & pseudoprophetæ in populo: sicut & in
1 Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν
vobis erunt *falsi doctores: qui adintroducent se-
ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι· οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέ-
ctas perditionis, & *illum mercatum eos, Dominum ne-
σεις ἀπωλείας, καὶ τὸν *ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρ-
gantes: *inferentes sibi ipsis celerem perditionem.
νούμενοι, ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν·
Et multi sequentur eorum luxurias:
2 καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀσελγείαις,
per quos via veritatis blasphemabitur: Et in aua-
3 δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται, καὶ ἐν πλεο-
ritia fictis verbis *vos negotiabuntur. quibus iudicium *iam
νεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται· οἷς τὸ κρίμα ἐκ-
olim non cessat, & perditio eorum non dormitat.
πάλαι οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει.
Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit,
4 εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ *ἐφείσατο,
sed *catenis caliginis detrudens in tartarum tradidit in iudicium
ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς κρίσιν
*seruatos: Et originali mundo non pepercit, sed
5 τηρουμένους· καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ'
octauum Noe, iustitiæ præconem custodiuit, diluuium
ὄγδοον νῶε, δικαιοσύνης κήρυκα ἐφύλαξε, κατακλυσμὸν
mundo impiorum inducens: Et ciuitates Sodomorum & Go-
6 κόσμῳ ἀσεβῶν *ἐπάξας· καὶ πόλεις σοδόμων καὶ γο-
morrha in cinerem redigens, euersione damnauit, exemplum
μόρρας *τεφρώσας καταστροφῇ κατέκρινεν, ὑπόδειγμα
*futurorum impiè agere ponens. Et iustum Lot
7 μελλόντων ἀσεβεῖν *τεθεικώς. καὶ δίκαιον λὼτ
*fatigatum à nefandorum *in luxuria conuer-
καταπονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀνα-
satione eripuit. Aspectu enim & auditu *ille iustus
8 στροφῆς, ἐρρύσατο. βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος
habitans *in ipsis, diem ex die animam iustam
ἐγκατοικῶν ἐν αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν
iniquis operibus *cruciabat. Nouit Dominus pios
9 ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν. οἶδε κύριος εὐσεβεῖς
de *tentationibus eripere, iniquos verò in diem iudicij cru-
ἐκ πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολα-
ciandos reseruare: *Maximè autè eos qui post carnem in
10 ζομένους τηρεῖν· μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν
concupiscentia immunditiæ ambulantes, & dominationes *contem-
ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ πορευομένους, καὶ κυριότητος καταφρο-
nentes, audaces, sibi placentes, *dignitates non horrent, blasphe-
νοῦντας· τολμηταί, αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέμουσι, βλασφη-
mantes: Vbi angeli, fortitudine & virtute maiores *exi-
11 μοῦντες. ὅπου ἄγγελοι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄν-
stentes, non portant aduersum se à Domino *blasphemum iudicium.
τες, οὐ φέρουσι κατ' αὐτῶν παρὰ κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν.

*qui coæqualē nobiscum sortiti sunt
*quæ donata sunt,
*δωρέομαι
*eius qui vocauit nos propria gloria & virtute:
*quem
*donauit:
*eius, quæ est
*concupiscētiæ corruptionem.
Vos
*curam omnē subinferentes
*ἐπιχορηγέω
*scientiam,
*scientia abstinentiam,
*abstinentia patientiam,
*patientia
*si vobiscum adsint, & superent, *vacuos
*vos
*præstô
*& manu tentans,
*Quapropter
*satagite vt per bona opera certam
*ἐπιχορηγέω
*facturi.
*peccabitis
*πταίω
*& saluatoris
*Propter quod incipiam
*& quidem
*vos
*στηρίζω
*quamdiu
*Certus
*secūdū quod
Dabo operam
*frequenter
*obitum, vt
*faciatis.
*indoctas
*σοφίζω
*delapsa ad eū
*φέρω
*quo mihi cōplacui: ipsum audite.
*φέρω
*cùm essemus
*lucenti, donec
*διαυγάζω
*ἀνατέλλω
*intelligentes
*humana
*inspirati,
*magistri mēdaces:
*eum qui emit
*ἀγοράζω
*superducētes
*de vobis
*iam
*φείδω
*rudentibus inferni detractos cruciādos
*reseruari:
Gomorrhæorū
*ἐπάγω
*τεφρόω
*eorum qui acturi sunt
*τίθημι
*oppressum
*iniuria ac luxuriosa
*erat
*apud eos qui de die in
*cruciabant.
*tentatione
*Magis
*quæ contemnunt,
*sectas nō metuunt introducere
*cùm sint
*execrabile

Hi verò velut irrationabilia animalia naturalia facta in captionem
οὗτοι δὲ, ὡς ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγενημένα εἰς ἅλωσιν 12
& corruptionem, in his quæ ignorant, blasphemantes, in corruptione
καὶ φθορὰν, ἐν οἷς ἀγνοοῦσι βλασφημοῦντες, ἐν τῇ φθορᾷ
ipsa adcorrumpentur, Reportantes mercedem iniu-
αὐτῶν καταφθαρήσονται, κομιούμενοι μισθὸν ἀδι- 13
stitiæ: voluptatem existimantes illas in die delicias, labes &
κίας, ἡδονὴν ἡγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφήν, σπῖλοι καὶ
maculæ, luxuriantes in deceptionibus suis coepulan-
μῶμοι, ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν, συνευωχού-
tes vobis, Oculos habentes plenos adulterii,
μενοι ὑμῖν, ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος, 14
& incessabiles peccati, inescantes animas instabi-
καὶ ἀκαταπαύστους ἁμαρτίας, δελεάζοντες ψυχὰς ἀστηρί-
les, cor exercitatum auaritia habentes, maledi-
κτους, καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίας ἔχοντες, κατά-
ctionis nati: Derelinquentes rectam viam, er-
ρας τέκνα· καταλιπόντες εὐθεῖαν ὁδὸν, ἐπλα- 15
rauerunt, secuti viam Balaam illius Bosor,
νήθησαν ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ βαλαὰμ τοῦ βοσὸρ,
qui mercedem iniquitatis amauit: Correptionem verò habuit propriæ
ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν· ἔλεγξιν δὲ ἔσχεν ἰδίας 16
transgressionis legis. subiugale mutum, in hominis voce lo
παρανομίας· ὑποζύγιον ἄφωνον, ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθεγ-
quutum prohibuit Prophetæ insipientiam.
ξάμενον, ἐκώλυσε τὴν τοῦ προφήτου παραφρονίαν.
Hi sunt fontes sine aqua, nebulæ à turbine exa-
οὗτοί εἰσι πηγαὶ ἄνυδροι, νεφέλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυ- 17
gitatæ: quibus caligo tenebrarum in æternum reseruata fuit.
νόμεναι, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται.
Superba enim vanitatis loquentes inescant
ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθεγγόμενοι δελεάζουσιν 18
in desideriis carnis, luxuriis, illos parum aufugientes
ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς, ἀσελγείαις, τοὺς ὀλίγον ἀποφυγόντας
illos in errore versatos, Libertatem illis
τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους, ἐλευθερίαν αὐτοῖς 19
promittentes, ipsi serui existentes corruptionis.
ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς·
cui enim quis superatus est, huic & seruus factus est.
ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται.
Nam aufugientes inquinamenta mundi in cog-
οἱ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου ἐν ἐπι- 20
nitione Domini & saluatoris Iesu Christi, his verò rur-
γνώσει τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ, τούτοις δὲ πά-
sus implicati superantur: facta sunt eis posteriora deterio-
λιν ἐμπλακέντες ἡττῶνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρο-
ra prioribus. Melius enim erat illis non agnouis-
να τῶν πρώτων· κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνω- 21
se viam iustitiæ, quàm agnoscentibus reuerti
κέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν ἐπιστρέψαι
ex tradito eis sancto mandato.
ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς.
Contigit autem eis illud veri prouerbii, Canis
συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων 22
reuersus ad proprium vomitum: &, sus lota, in vo-
ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα· καὶ, ὗς λουσαμένη εἰς κύ-
lutabrum luti.
λισμα βορβόρου.

Margin: pecora, naturaliter · perniciem, · peribunt. Percipientes · diei · coinquinationis · deliciis affluentes, in conuiuiis suis vobiscum · incessabilis delicti, pellicientes · in · filii. · lex · suæ vesaniæ. · animal · loquens, · & · turbinibus · reseruatur. · pelliciunt · luxuriæ, eos qui paululum effugiunt, qui conuersantur, · cùm sint · à quo · huius & seruus est. Si enim refugientes coinquinationes · nostri · cognoscere · post agnitionem retrorsum conuerti · ab eo quod illis traditum est · enim · suum

CAP. III. γ'.

Hanc iam, dilecti, secundam vobis scribo episto-
Ταύτην ἤδη, ἀγαπητοὶ, δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστο- 1
lam, in quibus excito vestram in commonitione sinceram
λὴν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ
mentem: Meminisse illorum prædictorum verborum
διάνοιαν, μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων 2
à sanctis Prophetis, & Apostolorum vestrorũ man-
ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν, καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ὑμῶν ἐντο-
dati Domini & Saluatoris: Hoc primùm scien-
λῆς, τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος· τοῦτο πρῶτον γινώσκον- 3
tes, quòd venient in nouissimo dierum irrisores, iuxta
τες, ὅτι ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἐμπαῖκται κατὰ

Margin: ecce, charissimi, · Vt memores sitis eorũ quæ prædixi · μιμνήσκω · præceptorum · nouissimis diebus in deceptione illusores

propias concupiscentias ipsorum ambulantes,
τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι,
Et dicentes: Vbi est promissio aduentus eius?
4 καὶ λέγοντες, ποῦ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ;
ex quo enim patres dormierunt, omnia sic permanent
ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτω διαμένει
ab initio creationis. Latet enim eos hoc vo-
5 ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως. λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέ-
lentes, quòd cæli erant iam olim, & terra, de aqua & per
λοντας, ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι, καὶ γῆ, ἐξ ὕδατος καὶ δι'
aquam, consistens Dei verbo: Per quæ ille tunc
6 ὕδατος συνεστῶσα, τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ· δι' ὧν ὁ τότε
mundus aqua inundatus periit. At nunc
7 κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο· οἱ δὲ νῦν
cæli & terra, eo ipsius verbo repositi sunt,
οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ, τῷ αὐτοῦ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσὶ,
igni reseruati in diem iudicii & perditionis impio-
πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσε-
rum hominum. Vnum verò hoc non lateat vos,
8 βῶν ἀνθρώπων. ἓν δὲ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς,
dilecti, quia vnus dies apud Dominum sicut mille anni, & mil-
ἀγαπητοὶ, ὅτι μία ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χί-
le anni, sicut vnus dies. Non tardat Dominus
9 λια ἔτη, ὡς μία ἡμέρα. οὐ βραδύνει ὁ κύριος τῆς
promissionem, sicut quidam tarditatem ducunt: sed patien-
ἐπαγγελίας, ὥς τινες βραδυτῆτα ἡγοῦνται· ἀλλὰ μακρο-
ter agit in nos, non volens vllos perire, sed om-
θυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βουλόμενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάν-
nes ad pœnitentiam tendere. Veniet autem dies Domini
10 τας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι. ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου
vt fur in nocte, in quo cæli stridenter præteribunt:
ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσονται,
elementa verò æstuantia soluentur: & terra & quæ in ipsa
στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ
opera exurentur. His igitur omnibus solutis,
11 ἔργα κατακαήσεται. τούτων οὖν πάντων λυομένων,
quales oportet esse vos in sanctis conuersationibus &
ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁγίαις ἀναστροφαῖς καὶ
pietatibus, Expectantes & properantes
12 εὐσεβείαις, προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν
aduentum Dei diei, per quem cæli ardentes
παρουσίαν τῆς τοῦ θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι
soluentur, & elementa æstuantia liquescent?
λυθήσονται, καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τακήσεται;
Nouos verò cælos & terram nouam secundum ipsius pro-
13 καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ αὐτοῦ ἐπάγ-
missum expectamus, in quibus iustitia habitat.
γελμα προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ.
Ideo, dilecti, hæc expectantes studete, immacu-
14 διὸ, ἀγαπητοὶ, ταῦτα προσδοκῶντες, σπουδάσατε ἄσπι-
lati & inuiolati ei inueniri in pace: Et Do-
15 λοι καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ, καὶ τὴν τοῦ κυ-
mini nostri longanimitatem, salutem arbitremini: sicut & dile-
ρίου ἡμῶν μακροθυμίαν, σωτηρίαν ἡγεῖσθε, καθὼς καὶ ὁ ἀγα-
ctus noster frater Paulus secundum sibi datam sapientiam
πητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς παῦλος κατὰ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν σοφίαν
scripsit vobis: Sicut & in omnibus epistolis loquens
16 ἔγραψεν ὑμῖν, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς λαλῶν
in eis de his; in quibus sunt difficilia intellectu quædã, quæ indo-
ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστι δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμα-
cti & instabiles detorquent, sicut & cæteras scripturas,
θεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς,
ad propriam ipsorum perditionem. Vos igitur dilecti,
17 πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. ὑμεῖς οὖν, ἀγαπητοὶ,
præcognoscentes custodite, vt ne nefariorum errore
προγινώσκοντες φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνῃ
simul traducti excidatis propria firmitate: Crescite verò
18 συναπαχθέντες ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ· αὐξάνετε δὲ
in gratia, & cognitione Domini nostri & saluatoris Iesu Christi.
ἐν χάριτι καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ.
Ipsi gloria & nunc, in diem æternitatis. Amen.
αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν εἰς ἡμέραν αἰῶνος. ἀμήν.

Margin: aut · perseuerant · κοιμάω · creaturæ, · priùs, · κατακλύζω · autẽ qui sunt · eodem · θησαυρίζομαι · charissimi, · suam, · existimant · propter vos, nolens aliquos · reuerti. Adueniet · magno impetu transient. · calore · autem · sunt · καίω · Cùm · hæc omnia dissoluenda sint, · προσδοκάω · in · Domini · ignis ardore tabescent? · promissa · Propter quod charissimi · satagite, · charissimi · deprauant, · suam · fratres, præscientes · insipientium · à · in · 18

FINIS.
ΤΕΛΟΣ.

SANCTI IOANNIS
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ
CATHOLICA PRIMA EPISTOLA.
ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT I. ΚΕΦ. Α΄.

* fuit | QVOD *erat ab initio, quod audiuimus, quod
1 ΗΝ ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ
vidimus oculis nostris,
ᵃὁράω | ᵃἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν,
‖ perspeximus, | quod ‖ spectauimus, & manus nostræ
ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν
contrectauerunt de verbo vitæ,
ᵇψηλαφάω | ᵇἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς,
Et vita manifestata est: & vidi-
2 καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη· καὶ ἑωράκα-
mus, & testamur, & annuntiamus vobis illam vitam illā
μεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν
æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.
αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν·
Quod vidimus & audiuimus, annuntiamus vobis, vt
3 ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα
*societatem ‖ societas | & vos *communionem habeatis cum nobis: & ‖ communio verò no-
καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν, καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμε-
ᵍ sit | stra ᵍ cum Patre & cum Filio eius Iesu Christo.
τέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.
ᵍ gaudeatis, & * vestrum | Et hæc scribimus vobis, vt ᵘ gaudium *nostrū sit ple-
4 καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾖ πεπλη-
num. Et est hæc annuntiatio quam audiuimus
5 ρωμένη. καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἐπαγγελία ἣν ἀκηκόαμεν
ab eo, & annuntiamus vobis, Quoniam Deus lux est, &
ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστι, καὶ
tenebræ in eo non sunt vllæ. Si dixerimus quoniam
6 σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία. ἐὰν εἴπωμεν ὅτι
‖ societatem | ‖ communionem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus,
κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν,
mentimur, & non facimus veritatem. Si autem in
7 ψευδόμεθα, καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν· ἐὰν δὲ ἐν
* & * societatem | luce ambulamus, sicut *ipse est in luce, *communio-
τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί, κοινω-
‖ adinuicem: | nem habemus ‖ cum alij aliis: Et sanguis Iesu Christi filij
νίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων· καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ
eius emundat nos ab omni peccato.
αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας.
ᵍ ipsi nos | Si diximus quoniam peccatum non habemus, ᵍ nos ipsos seduci-
8 ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶ-
mus: & veritas non est in nobis. Si confitea-
ᶜὁμολογέω | μεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν· ἐὰν ᶜὁμολογῶ-
9 mur peccata nostra, fidelis est & iustus vt remittat nobis
ᵈἀφίημι ᵘ nostra, | μεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος ἵνα ᵈἀφῇ ἡμῖν
peccataᵘ, & emundet nos ab omni iniquitate.
τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας.
Si diximus quoniā non peccauimus, mendacem facimus
ᵉἁμαρτάνω | 10 ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐχ ᵉἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν
eum: & verbum eius non est in nobis.
αὐτόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

CAP. II. β΄.

* Sed | Filioli mei, hæc scribo vobis, vt non peccetis. *Et
1 Τεκνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε· καὶ
si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, Iesum
ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν
Christum iustum: Et ipse propitiatio est pro pecca-
2 Χριστὸν δίκαιον· καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρ-
tis nostris: non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro
τιῶν ἡμῶν· οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ
totius mundi. Et in hoc scimus quoniam cognoui-
3 ὅλου τοῦ κόσμου. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐγνώκα-
mus eum, si mandata eius obseruemus.
μεν αὐτόν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν·
‖ Qui dicit se nosse ᵍ custodit, | ‖ Dicens, Noui eum, & mandata eius non ᵍser-
4 ὁ λέγων, ἔγνωκα αὐτόν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τη-
uans, mendax est, & in hoc veritas non est.
ρῶν, ψεύστης ἐστί, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν·
Qui autem seruat eius verbum, verè in hoc chari-
5 ὃς δ' ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγά-
tas Dei perfecta est: in hoc cognoscimus quoniam in ipso
πη τοῦ θεοῦ τετελείωται· ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ
sumus. ᵍ Dicens in ipso manere, debet, sicut il-
ᵍ Qui dicit se | 6 ἐσμέν. ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει, καθὼς ἐκεῖ-
le ambulauit, & ipse ita ambulare.
νος περιεπάτησε, καὶ αὐτὸς οὕτως περιπατεῖν.

* Fratres, non mandatum nouum scribo vobis, sed man- | * Charissimi,
7 ἀδελφοί, οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλ' ἐν-
datum vetus quod habuistis ab initio. Mandatum vetus
τολὴν παλαιάν, ἣν εἴχετε ἀπ' ἀρχῆς. ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιά
est verbum quod audistis ab initio.
ἐστιν ὁ λόγος ὃν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς.
Iterum mandatum nouum scribo vobis, quod est verum
8 πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὅ ἐστιν ἀληθὲς
in ipso, & in vobis: quia tenebræ ‖ transeunt, & lumen | ‖ transierunt;
ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν ὑμῖν, ὅτι ἡ σκοτία παράγεται, καὶ τὸ φῶς | * Qui dicit se
verum iam lucet. *Dicens in luce esse,
9 τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει. ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι, | ‖ odit,
& fratrem suum ‖ odio habens, in tenebris est vsque adhuc.
καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι· | ᵍ Qui diligit
ᵍ Diligens fratrem suum, in lumine manet: &
10 ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ | ᵘ Qui autē odit
scandalum in eo non est. ᵘ Verùm odio habens
11 σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. ὁ δὲ μισῶν τὸν
fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris am-
ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστί, καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περι-
bulat: & nescit quò eat: quia tenebræ obcæcauerunt
πατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει, ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσε
eius oculos. Scribo vobis, filioli, quoniam
12 τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. γράφω ὑμῖν, τεκνία, ὅτι
remittuntur vobis peccata propter nomen eius.
ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.
Scribo vobis, patres, quoniam cognouistis eum ᵘ ab initio. | ᵘ qui est
13 γράφω ὑμῖν, πατέρες· ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς.
Scribo vobis, adolescentes, quoniam vicistis malignum.
γράφω ὑμῖν, νεανίσκοι· ὅτι ᵃνενικήκατε τὸν πονηρόν. | ᵃνικάω
Scribo vobis, infantes, quoniam cognouistis Patrem. ᵘScri- | ᵘ Scribo
14 γράφω ὑμῖν, παιδία· ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα. ἔγρα- | ‖ iuuenes,
psi vobis, ‖ adolescentes, quoniam fortes estis, & verbum Dei in
ψα ὑμῖν, νεανίσκοι· ὅτι ἰσχυροί ἐστε, καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν
vobis manet, & vicistis illum malignum.
ὑμῖν μένει, καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν. | ᵍ Nolite diligere
ᵍ Ne diligite mundum, neque ea quę in mundo ᵘ. Si | ᵘ sunt.
15 μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ· ἐάν
quis diligit mundum, non est charitas Patris in
τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν | * quod est
eo: Quoniam omne *illud in mundo, concupiscentia
16 αὐτῷ· ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς | ‖ est,
carnis‖, & concupiscentia oculorum, & superbia
σαρκός, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ | ᵘ quæ
vitæ ᵘ non est ex Patre, sed ex mundo est.
βίου οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρός, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί.
Et mundus transit, & concupiscentia eius. * Verùm | * Qui autem facit
17 καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ
faciens voluntatem Dei, manet in æternum.
ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.
‖ Pueruli, nouissima hora est: & sicut audistis quia an- | ‖ Filioli,
18 παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστί· καὶ καθὼς ἠκούσατε ὅτι ὁ ἀν-
tichristus venit, & nunc antichristi multi facti sunt: vn-
τίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν, ὅ-
de scimus quia nouissima hora est. Ex nobis
19 θεν γινώσκομεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. ἐξ ἡμῶν | ᵍ prodierunt
ᵍ exierunt: sed non erant ex nobis. ᵘ si enim fuissent ex nobis, per- | ᵘ nam si
ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν· εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, ᵇμεμε- | ᵇμένω
mansissent vtique cum nobis: sed vt manifesti fint, quoniā non sunt
νενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν· ἀλλ' ἵνα φανερωθῶσιν ὅτι οὐκ εἰσὶ | * Sed
omnes ex nobis. *Et vos vnctionem habetis à
20 πάντες ἐξ ἡμῶν. καὶ ὑμεῖς χρῖσμα ἔχετε ἀπὸ
Sancto, & nostis omnia. Non scripsi vobis,
21 τοῦ ἁγίου, καὶ οἴδατε πάντα. οὐκ ἔγραψα ὑμῖν, | ᵍ quasi ignorantibus
ᵍ quòd non nostis veritatem, sed ᵘ quòd nostis eam: & quoniā | ᵘ quasi scientibus
ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὅτι οἴδατε αὐτήν, καὶ ὅτι
omne mendacium ex veritate non est. Quis est men-
22 πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστι. τίς ἐστιν ὁ ψεύ- | * nisi is qui negat
dax, *si non negans quoniam Iesus non est Christus? Hic
στης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ Χριστός; οὗτός
est antichristus, ille ‖ negans Patrem & Filium.
ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν. | ‖ qui negat
Omnis ‖ negans Filium, nec Patrem habet. | * ὁ ὁμολογῶν τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα ἔχει.
23 πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. * | ᵘ Qui confitetur Filium, & Patrem habet.
Vos igitur quod audistis ab initio, in vobis permaneat: si
24 ὑμεῖς οὖν ὃ ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω· ἐὰν

*permanserit
in vobis *manserit quod ab initio audistis, & vos in Filio &
ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ καὶ
in Patre manebitis. Et hæc est repromissio,
ἐν τῷ πατρὶ μενεῖτε. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, 25
quam ipse pollicitus est nobis, illam vitam æternam.
ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.
his qui seducũt
Hæc scripsi vobis de illis seducentibus vos.
ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανώντων ὑμᾶς. 26
*maneat.
Et vos vnctionem quam accepistis ab eo, in vobis *manet.
καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ᾽ αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μέ- 27
*necesse
vet. Et non *opus habetis vt aliquis doceat vos: sed sicut
νει, καὶ οὐ χρείαν ἔχετε ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς· ἀλλ᾽ ὡς τὸ
*eius
*verum
*ipsa vnctio docet vos de omnibus, & *vera est,
αὐτὸ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων, καὶ ἀληθές ἐστι,
& non est mendacium. Et sicut docuit vos, manete in
καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος· καὶ καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μενεῖτε ἐν
eo. Et nunc, filioli, manete in eo: vt cùm
αὐτῷ. καὶ νῦν, τεκνία, μένετε ἐν αὐτῷ· ἵνα ὅταν 28
*confundamur
c φανερόω
apparuerit, habeamus fiduciam: & non *pudefiamus ab
φανερωθῇ, ἔχωμεν παρρησίαν, καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ᾽
eo in aduentu eius. Si scitis quoniam iustus
αὐτοῦ, ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. ἐὰν εἰδῆτε ὅτι δίκαιός 29
*&
*qui facit
est, scitote quoniam *omnis faciens iustitiam, ex ipso
ἐστι, γινώσκετε ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, ἐξ αὐτοῦ
natus est.
γεγέννηται.

CAP. III. γ'.

*filij
*nominemur & simus.
Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt *nominemur
Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατήρ, ἵνα τέ- 1
a καλέομαι
ti Dei *vocemur. Propter hoc mundus non nouit nos,
κνα θεοῦ κληθῶμεν· διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς,
*Charissimi,
*filij
quia non nouit eum. *Dilecti, nunc *nati Dei sumus:
b γινώσκω
ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν. ἀγαπητοί, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμεν, 2
*eum
& nondum apparuit quid erimus. Scimus autem quoniã *si appa-
καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα. οἴδαμεν δὲ ὅτι ἐὰν φανε-
ruerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum sicuti est.
ρωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα· ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι.
*qui habet
Et omnis *habens spem hanc in eo, sanctificat
καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ᾽ αὐτῷ, ἁγνίζει 3
*&
*qui facit
se ipsum, sicut *ille sanctus est. Omnis *faciens pecca-
ἑαυτόν, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι. πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρ- 4
*iniquitatem
*iniquitas.
tum, & *transgressionē legis facit: & peccatum est *transgressio legis.
τίαν, καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ. καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία.
Et scitis quia ille apparuit, vt peccata nostra
καὶ οἴδατε ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν 5
*qui manet
tolleret: & peccatum in eo non est. Omnis *in eo
ἄρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι. πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ 6
*&
*qui peccat,
manens, non peccat. *omnis *peccans, non vidit eum,
μένων, οὐχ ἁμαρτάνει· πᾶς ὁ ἁμαρτάνων, οὐχ ἑώρακεν αὐτόν,
nec cognouit eum. Filioli, nemo seducat vos.
οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν. τεκνία, μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. 7
*Qui facit
*&
*Faciens iustitiam, iustus est, sicut *ille iustus
ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, δίκαιός ἐστι, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιος
*Qui facit
est. *Faciens peccatum, ex diabolo est: quoniam
ἐστίν· ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν· ὅτι 8
ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius
ἀπ᾽ ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς
*qui est
Dei, vt dissoluat opera diaboli. Omnis *na-
τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ γεγεννη- 9
tus ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in
μένος ἐκ τοῦ θεοῦ, ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ· ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν
eo manet: & non potest peccare, quoniã ex Deo na-
αὐτῷ μένει. καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γε-
*filij
tus est. In hoc manifesti sunt *nati Dei, &
γέννηται. ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ 10
*qui non est iustus,
*qui non diligit
*nati diaboli. Omnis *non faciens iustitiam, non est ex
τέκνα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην, οὐκ ἔστιν ἐκ
Deo, & *non diligens fratrem suum. Quoniã hæc est
τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. ὅτι αὕτη ἐστὶν 11
*diligatis alterutrum.
annuntiatio, quam audistis ab initio, vt *diligamus alij alios.
ἡ ἀγγελία ἣν ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους·
*qui
c σφάττω
Non sicut Cain *ex maligno erat: & occidit fratrem
οὐ καθὼς Κάϊν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, καὶ ἔσφαξε τὸν ἀδελφὸν 12
*propter quid
suum. Et *gratia cuius occidit eum? Quoniam opera eius
αὐτοῦ. καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν; ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ
maligna erant: quæ autem fratris eius iusta.
πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια.
*Nolite mirari
*Ne admiremini, fratres mei, si odit vos mundus.
μὴ θαυμάζετε, ἀδελφοί μου, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. 13
Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad
ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν 14
*Qui non diligit
vitam, quoniam diligimus fratres. *Non diligens fra-
ζωήν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς· ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελ-
*qui odit
trem, manet in morte. Omnis *odio habens fratrem suum,
φόν, μένει ἐν τῷ θανάτῳ. πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, 15
homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non
ἀνθρωποκτόνος ἐστί· καὶ οἴδατε ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ
habet vitam æternam in se manentem.
ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ μένουσαν.

In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam ille
16 ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐκεῖνος
pro nobis animam suam posuit: & nos debemus
ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν
pro fratribus animas ponere. Qui verò habuerit
17 ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τιθέναι. ὃς δ᾽ ἂν ἔχῃ
*victum mundi, & viderit fratrem suum *opus
*substantiam
τὸν βίον τοῦ κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρείαν
*necesse habentem
habentem, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas
ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀπ᾽ αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη
Dei manet in eo? Filioli mei, non diliga-
18 τοῦ θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ; τεκνία μου, μὴ ἀγαπῶ-
mus verbo, neque lingua, sed opere & veritate.
μεν λόγῳ, μηδὲ τῇ γλώσσῃ· ἀλλ᾽ ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ.
Et in hoc cognoscimus quoniam ex veritate sumus:
19 καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμέν,
*in conspectu eius
& *ante eum suadebimus corda nostra.
καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν.
*nostrum,
Quoniam si reprehenderit nos cor*, quòd maior est
20 ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ
*Charissimi,
Deus corde nostro, & nouit omnia. *Dilecti,
21 θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα. ἀγαπητοί,
si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus
ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παρρησίαν ἔχομεν
ad Deum. Et quicquid petierimus, accipiemus
22 πρὸς τὸν θεόν. καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν, λαμβάνομεν
ab eo: quoniam mandata eius custodimus: & *placita
*ea quæ sunt
παρ᾽ αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ
coram eo facimus. Et hoc est mandatum eius,
23 ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ,
*in nomine
Vt credamus *nomini Filij eius Iesu Christi: & dili-
ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀγα-
*alterutrum,
*nobis.
gamus *alij alios, sicut dedit mandatum*.
πῶμεν ἀλλήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν.
*qui seruat
Et *seruans mandata eius, in illo manet, & ipse
24 καὶ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς
in eo manet. & in hoc scimus quoniam manet in nobis,
ἐν αὐτῷ μένει. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν,
de Spiritu quem dedit nobis.
ἐκ τοῦ πνεύματος οὗ ἔδωκεν ἡμῖν.

CAP. IIII. δ'.

*Charissimi, nolite credere
*Dilecti, ne omni spiritui credite: sed pro-
1 Ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε· ἀλλὰ δοκι-
bate spiritus si ex Deo sint: quoniam multi pseu-
μάζετε τὰ πνεύματα, εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν· ὅτι πολλοὶ ψευ-
ἐξέρχομαι
doprophetæ exierunt in mundum.
δοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον.
In hoc cognoscitur Spiritus Dei: omnis spiritus qui
2 ἐν τούτῳ γινώσκεται τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ· πᾶν πνεῦμα ὃ
confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo
ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ
*soluit
est: Et omnis spiritus qui *non confitetur Iesum Christum
3 ἐστί· καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν
in carne venientem, ex Deo non est: & hic est
ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ
*antichristus
*antichristi: de quo audistis quoniam venit: & nunc in mun-
ἀντιχρίστου ὃ ἀκηκόατε, ὅτι ἔρχεται· καὶ νῦν ἐν τῷ κόσ-
do est iam. Vos ex Deo estis, filioli, &
4 μῳ ἐστὶν ἤδη. ὑμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστε, τεκνία, καὶ
*eum.
*est,
vicistis *eos. quoniam maior est qui in vobis*, quã qui in
νενικήκατε αὐτούς· ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ ὁ ἐν τῷ
*ideo
mundo. Ipsi de mundo sunt: *propter hoc de
5 κόσμῳ. αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσί· διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ
mundo loquuntur, & mundus eos audit.
κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ἀκούει.
*Qui nouit
Nos ex Deo sumus. *Cognoscens Deum, audit
6 ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμέν· ὁ γινώσκων τὸν θεόν, ἀκούει
*In
nos. qui non est ex Deo, non audit nos. *Ex hoc cog-
ἡμῶν· ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γι-
noscimus Spiritum veritatis, & spiritum erroris.
νώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης.
*Charissimi,
*nos inuicem
*Dilecti, diligamus *alij alios, quia charitas ex Deo
7 ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ
*qui diligit,
est: Et omnis *diligens ex Deo natus est, & cognoscit Deum.
ἐστί, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ γινώσκει τὸν θεόν.
*diligit,
Qui non *diligens, non nouit Deum: quoniam Deus charitas est.
8 ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν θεόν· ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν.
In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium
9 ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν
suum vnigenitum misit Deus in mundum, vt vi-
αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζή-
*quasi
uamus per eum. In hoc est charitas, non *quòd nos
10 σωμεν δι᾽ αὐτοῦ. ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς
dilexerimus Deum, sed quoniam ipse dilexit nos: & mi-
ἠγαπήσαμεν τὸν θεόν, ἀλλ᾽ ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἀπέ-
sit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris.
στειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.
*Charissimi,
*Dilecti, si sic Deus dilexit nos, & nos
11 ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς

*alterutrum debemus *alij alios diligere. Deum nemo vnquam
ὀφείλομεν ἀλλήλοις ἀγαπᾶν. Θεὸν οὐδεὶς πώποτε 12
‖inuicem, vidit. Si diligamus ‖alij alios, Deus in nobis manet:
ᵇθεάομαι ᵇτεθέαται· ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει,
& charitas eius perfecta est in nobis.
καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν.
In hoc cognoscimus quoniā in eo manemus, & ipse in
ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν 13
nobis: quoniā de Spiritu suo dedit nobis.
ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν.
Et nos vidimus, & testificamur quoniam Pa-
καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα, καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ πα- 14
‡suam ter misit Filium ‡Saluatorem mundi.
τὴρ ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου.
Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est Filius Dei, Deus
ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς 15
in eo manet, & ipse in Deo. Et nos cogno-
ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ. καὶ ἡμεῖς ἐγνώ- 16
ᵘcharitati uimus, & credidimus ᵘcharitatem quam habet Deus in
καμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν
*qui manet nobis. Deus charitas est: & *manens in charitate, in
ἡμῖν. ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστί· καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ
Deo manet, & Deus in eo manet. In hoc per-
θεῷ μένει, καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει. ἐν τούτῳ τετε- 17
fecta est charitas cum nobis, vt fiduciam habeamus in
λείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παῤῥησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ
die iudicij: quia sicut ille est, & nos sumus
ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι, καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν
in mundo hoc. Timor non est in charitate,
ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, 18
*pœnam sed perfecta charitas foras mittit timorem: quoniā timor *pu-
‖qui autē timet ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον· ὅτι ὁ φόβος κό-
nitionem habet. ‖at timens non perfectus est in charitate.
†ergo diligamus Deum, λασιν ἔχει. ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ.
ᵘDeus Nos †diligimus eum, quoniam ᵘipse prior dile-
ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτὸν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπη- 19
xit nos. Si quis dixerit, Quoniam diligo Deum, &
*Qui enim nō diligit σεν ἡμᾶς. ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεὸν, καὶ 20
fratrem suum oderit, mendax est. *Nam non diligens
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν. ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν
‖vidit, fratrem suum quem ‖vidit, Deum quem non ‖vidit, quomodo
ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακε, τὸν θεὸν ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς
potest diligere? Et hoc mandatum habe-
δύναται ἀγαπᾶν; καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχο- 21
†à Deo: vt qui diligit mus †ab eo, vt diligens Deum, diligat & fra-
μεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν θεὸν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελ-
trem suum.
φὸν αὐτοῦ.

CAP. V. ε.

*qui credit Omnis *credens quoniam Iesus est Christus, ex Deo
‖qui diligit eū qui genuit, Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστὸς, ἐκ τοῦ θεοῦ 1
natus est. Et omnis ‖diligens genitorem, diligit &
ᵃγεννάω γεγέννηται· καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν ᵃγεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ
†eum qui natus est †genitum ex eo. In hoc cognoscimus
ᵘdiligamus, τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ. ἐν τούτῳ γινώσκομεν 2
quoniam diligimus natos Dei, cùm Deum ᵘdiligi-
*faciamus. ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶ-
mus, & mandata eius *seruamus. Hæc enim est
μεν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. αὕτη γάρ ἐστιν 3
charitas Dei, vt mandata eius custodiamus: & man-
‖quod est ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν· καὶ αἱ ἐν-
data eius grauia non sunt. Quoniā omne ‖ na-
*quæ vincit τολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν· ὅτι πᾶν τὸ γεγεννη-
tum ex Deo, vincit mundum. & hæc est victoria *vin
*qui vincit μένον ἐκ τοῦ θεοῦ, νικᾷ τὸν κόσμον. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νική-
cens mundum, fides nostra. Quis est ᵘvincens
ᵘnisi qui credit σασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν. τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν 5
mundum, *si non credens quoniam Iesus est Filius Dei?
‖qui venit κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ;
Hic est ‖ille veniens per aquam & sanguinem, Iesus ille
οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος, Ἰησοῦς ὁ 6

Christus. non in aqua solùm, sed in aqua & san-
χριστός· οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ αἵ- *qui testificatur
guine. Et Spiritus est *ille testans, quoniam ‖Spiritus est ‖Christus
ματι· καὶ τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν
veritas. Quoniam tres sunt †illi testantes in †qui testimonium dant
7 ἡ ἀλήθεια. ὅτι τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ ‖hi
cælo, Pater, & Verbum, & sanctus Spiritus. & ‖
οὐρανῷ, ὁ πατὴρ, καὶ ὁ λόγος, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα· καὶ
tres in vnum sunt. Et tres sunt ᵘilli testan- ᵘqui testimonium dant
8 οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσι. καὶ τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦν- *& hi tres, vnum sunt.
tes in terra, Spiritus, & aqua, & sanguis.*
τες ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ αἷμα·
Si testimonium hominum accipimus, te-
9 εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρ-
stimonium Dei maius est: quoniam hoc est testimonium
τυρία τοῦ θεοῦ μείζων ἐστίν· ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ
Dei, ‖ quod testificatus est de Filio suo. ‖quod maius est, quoniam
θεοῦ, ἣν ᵇ μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ᵇμαρτυρέω
†Credens in filium Dei, habet testimonium ᵘ in †Qui credit
10 ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν ᵘDei
se. *Non credens Deo, mendacem ‖fecit eum: quia *Qui non credit Filio,
αὐτῷ· ὁ μὴ πιστεύων τῷ θεῷ, ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν· ὅτι ‖facit
non credidit in testimonium quod testificatus est Deus
οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς
de Filio suo. Et hoc est testimonium,
11 περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία,
Quoniam vitam æternam dedit nobis Deus. Et hæc vita, in
ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν
Filio eius est. †Habens Filium, habet vitam: ‖Qui habet
12 τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐστιν. ὁ ἔχων τὸν υἱὸν, ἔχει τὴν ζωήν·
ᵘnon habens Filium Dei, vitam non habet. ᵘqui nō habet
ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει.
Hæc *scripsi vobis ‖credentibus in nomen Filij *scribo
13 ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ ‖qui creditis in nomine
Dei, vt sciatis quoniā vitam æternam habetis. & vt credatis
τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῆτε ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔχετε, καὶ ἵνα πιστεύητε
in nomen Filij Dei. Et hæc est fi-
14 εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παῤ-
ducia quam habemus ad eum, Quia †si quid petierimus secundum †quodcunque
ῥησία ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ
voluntatem eius, audit nos. Et si scimus quia
15 τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν. καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι
audit nos, quicquid petierimus, scimus quoniam habemus pe-
ἀκούει ἡμῶν, ὃ ἂν αἰτώμεθα, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰ-
titiones quas postulauimus ab eo. *Si quis viderit *Qui scit
16 τήματα ἃ ᶠᾐτήκαμεν παρ' αὐτοῦ. ἐάν τις ἴδῃ τὸν ᶠαἰτέω
fratrem suum ‖peccantem peccatum non ad mortem, ‖peccare
ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον,
†petet, & dabit ei vitam, peccantibus non ad †petat: & dabitur vita
αἰτήσει, καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν, τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς
mortem. Est peccatum ad mortem, non pro illo di-
θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον, οὐ περὶ ἐκείνης λέ-
co vt roget ᵘ. Omnis iniquitas peccatum est: & ᵘquis.
17 γω ἵνα ᵍἐρωτήσῃ. πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστί· καὶ ᵍἐρωτάω
est peccatum non ad mortem. Scimus quia omnis
18 ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον. οἴδαμεν ὅτι πᾶς
*natus ex Deo, non peccat: sed ‖ille genitus *qui est
ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐχ ἁμαρτάνει· ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ‖generatio Dei
ex Deo conseruat †seipsum, & ille malignus non tangit eum. †eum,
ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ.
Scimus quoniam ex Deo sumus: & mundus totus in
19 οἴδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμὲν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν
maligno positus est. ᵘScimus autem quoniā Filius Dei ᵘEt
20 τῷ πονηρῷ κεῖται. οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ
venit, & dedit nobis *mentem, vt cognoscamus verum *sensum,
ἥκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινὸν
Deum: & ‖sumus in vero, in Filio eius Iesu Chri- ‖simus
θεόν· καί ἐσμεν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ χρι-
sto. Hic est verus Deus, & vita æterna.
στῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς, καὶ ζωὴ αἰώνιος.
†Nati, custodite vos ipsos ᵘab idolis. Amen. †Filioli,
21 τεκνία, φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων. ἀμήν. ᵘà simulachris.

FINIS.
ΤΕΛΟΣ.

SANCTI IOANNIS
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

CATHOLICA SECVNDA EPISTOLA.
ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT I. κεφάλ. α΄.

ᵃ Senior,
ᵃPresbyter Electæ dominæ, &
Πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ κυρίᾳ, καὶ 1
natis eius, quos ego dili-
τοῖς τέκνοις αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγα-
go in veritate: & non ego solus,
πῶ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος,
‖ qui cognouerunt
sed & omnes ‖cognoscentes
ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν
veritatem, Propter veritatem
ἀλήθειαν, διὰ τὴν ἀλήθειαν 2
‖ quę permanet
‖manentem in nobis, & cum nobis
τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν, καὶ μεθ᾽ ἡμῶν
erit in æternum. Sit cum vobis gratia, misericordia, pax,
ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα. ἔσται μεθ᾽ ὑμῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη, 3
à Deo Patre, & à Domino Iesu Christo filio Patris,
ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ παρὰ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρὸς,
in veritate & charitate. Gauisus sum valde quoniã inueni de
ᵃ χαίρω
ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ. ᵃἐχάρην λίαν ὅτι εὕρηκα ἐκ τῶν 4
ᵍ filiis
ᵍnatis tuis ambulantes in veritate, sicut mandatum acce-
τέκνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐλά-
pimus à Patre. Et nunc rogo te domina, non
βομεν παρὰ τοῦ πατρός. καὶ νῦν ἐρωτῶ σε κυρία, οὐχ 5
tanquam mandatum scribens tibi nouum, sed quod habuimus ab ini-
ὡς ἐντολὴν γράφων σοι καινὴν, ἀλλὰ ἣν εἴχομεν ἀπ᾽ ἀρ-
ᵃ alterutrum.
tio, vt diligamus ᵃalij alios. Et hæc est charitas,
χῆς· ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, 6
ᵉ enim
vt ambulemus secundum mandata eius. Hoc est ᵉmandatum
ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ,
queadmodum audistis ab initio, vt in eo ambuletis:
καθὼς ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε.

Quoniam multi seductores ᵃingressi sunt in mundum, ‖non confi-
1 7 ὅτι πολλοὶ πλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολο-
ᵃ exierunt
‖ qui non confitentur
tentes Iesum Christum ᵍqui venit in carne. hic est seductor
ᵍ venisse in carnem.
γοῦντες Ἰησοῦν χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί· οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος
& antichristus. Videte vosmetipsos, vt ne ᵃperdamus
ᵃ perdatis
8 καὶ ὁ ἀντίχριστος. βλέπετε ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν
‖ estis:
ᵍ vt
quæ operati ‖sumus pulchra: sed ᵍ mercedem plenam ᵃaccipiamus.
ᵃ accipiatis.
ἃ εἰργασάμεθα καλὰ, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν.
Omnis ᵃtransgrediens & non ‖manens in doctrina Christi,
ᵃ qui recedit,
‖ permanet
2 9 πᾶς ὁ παραβαίνων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ χριστοῦ,
Deum non habet. ᵍManens in doctrina Christi, hic &
ᵍ Qui permanet
θεὸν οὐκ ἔχει. ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ χριστοῦ, οὗτος καὶ τὸν
Patrem & filium habet. Si quis venit ad vos, &
3 10 πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει. εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς, καὶ
hanc doctrinam non affert, ᵃne recipite eum in do-
ᵃ nolite recipere
ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰ-
ᵉ nec Aue ei dixeritis. Qui enim dicit illi Aue,
mum: ᵉ& gaudere ei ne dicite. Nam dicens illi
4 11 κίαν, καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. ὁ γὰρ λέγων αὐτῷ
Gaudere, communicat operibus eius malignis. ᵃ
ᵃ Ecce prædixi vobis, vt in die Dñi non confundamini.
χαίρειν, κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς.
Plura habens vobis scribere, nolui per chartam
5 12 πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν, οὐκ ᵇἐβουλήθην διὰ χάρτου
ᵇ βούλομαι
& atramentum. sed spero ‖venire ad vos, & os
‖ enim me futurum apud
καὶ μέλανος· ἀλλὰ ἐλπίζω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ στόμα
ad os loqui: vt gaudium vestrũ sit plenum.
6 πρὸς στόμα λαλῆσαι· ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾖ πεπληρωμένη.
Salutant te ᵍnati sororis tuæ E-
ᵍ filij
13 ἀσπάζεταί σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐκ-
lectæ. Amen.
λεκτῆς. ἀμήν.

SANCTI IOANNIS
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

CATHOLICA TERTIA EPISTOLA.
ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΤΡΙΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT I. ΚΕΦ. Α΄.

ᵃ Senior
‖ charissimo,
ᵍ Charissime,
ᵃPresbyter Gaio ‖dilecto, quem
Πρεσβύτερος Γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν 1
ego diligo in veritate. ᵍDilecte,
ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ. ἀγαπητὲ, 2
ᵃ orationẽ facio ingredi
ᵃ εὐοδόω
de omnibus ᵃopto te prospere agere &
περὶ πάντων εὔχομαί σε ᵃεὐοδοῦσθαι καὶ
valere, sicut prosperè agit tua anima.
ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή.
Gauisus sum enim valde venientibus fratri-
ἐχάρην γὰρ λίαν ἐρχομένων ἀδελ- 3
ᵃ testimonium perhibentibus
bus, & ᵃtestantibus tuæ veritati, sicut tu in veritate
φῶν, καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ
‖ Maiorem gratiam, quàm
ambulas. ‖Maius horum non habeo gaudium, vt audiam
περιπατεῖς. μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χαρὰν, ἵνα ἀκούω 4
ᵍ filios
ᵃ ambulare.
Charissime, fideliter
meos ᵍnatos in veritate ᵃambulantes. Dilecte, fidele
τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα. ἀγαπητὲ, πιστὸν 5
ᵃ hoc
ᵇ ἐργάζω
facis quicquid operaris in fratres, & ᵃin peregrinos:
ποιεῖς ὃ ἐὰν ᵇἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τοὺς ξένους,
‖ testimonium reddiderunt
ᶜ μαρτυρέω
Qui ‖testati sunt tuæ charitati in conspectu ecclesiæ, quos
οἳ ᶜἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας· οὓς 6
benefacies deducens dignè Deo. Pro enim
καλῶς ποιήσεις προπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ. ὑπὲρ γὰρ τοῦ 7
ᵍ profecti sunt
nomine eius ᵍexierunt, nihil accipientes à Gentibus.
ὀνόματος αὐτοῦ ἐξῆλθον, μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνῶν.
Nos ergo debemus suscipere huiusmodi, vt
ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ἀπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα 8

cooperatores simus ᵃveritati. Scripsi ecclesiæ:
ᵃ veritatis. Scripsissem fortassis
1 9 συνεργοὶ γινώμεθα τῇ ἀληθείᾳ. ἔγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ·
‖ is qui amat
ᵍ in eis,
sed ‖amans primatum gerere ᵍipsorum Diotrepes, non recipit nos.
2 ἀλλ᾽ ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν Διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς.
ᵃ commonefaciam
ᵉ ὑπομιμνήσκω
Propter hoc si venero, ᵃsubmonebo eius opera quæ facit, ver-
10 διὰ τοῦτο ἐὰν ἔλθω, ᵉὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ, λό-
ᵃ in
‖ quasi non ei ista sufficiant
bis malignis garriens ᵃ nos. & ‖non contentus in his,
γοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμᾶς· καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις,
ᶠ ἀρκοῦμαι
ᵍ eos qui suscipiunt,
neque ipse suscipit fratres, & ᵍvolentes prohibet,
3 οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει,
ᵃ Charissime, noli imitari
& de ecclesia eiicit. ᵃDilecte, ne imitare ma-
11 καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει. ἀγαπητὲ, μὴ μιμοῦ τὸ κα-
‖ quod est
ᵍ Qui benefacit
ᵃ qui malefacit
lum, sed ‖ bonum. ᵍBenefaciens ex Deo est: ᵃmale-
4 κὸν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν· ὁ κακο-
ᵃ testimonium redditur
faciens non vidit Deum. Demetrio ᵃtestatum est ab om-
5 12 ποιῶν οὐχ ἑώρακε τὸν θεόν. Δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάν-
ᵍ sed
ᵍ testimonium perhibemus
nibus, & ab ipsa veritate: ‖ & nos ᵍautem testamur, & no-
των, καὶ ὑπ᾽ αὐτῆς τῆς ἀληθείας· καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἴ-
ᵃ tibi
stis quoniam testimonium nostrum verum est. Multa habui ᵃscribere,
6 13 δατε ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθής ἐστι. πολλὰ εἶχον γράφειν,
ᵃ nolui
sed ᵃnon volo per atramentum & calamum tibi scribere: Spero
7 14 ἀλλ᾽ οὐ θέλω διὰ μέλανος καὶ καλάμου σοι γράψαι· ἐλπίζω
autẽ protinus videre te: & os ad os loquemur. Pax
15 δὲ εὐθέως ἰδεῖν σε, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν.. εἰρήνη
‖ nominatim
tibi. Salutant te amici. Saluta amicos ‖per nomen.
8 σοι. ἀσπάζονταί σε οἱ φίλοι. ἀσπάζου τοὺς φίλους κατ᾽ ὄνομα.

FINIS.
ΤΕΛΟΣ.

SANCTI IVDÆ
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΔΑ
CATHOLICA EPISTOLA.
ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT I. ΚΕΦ. Α΄.

IVDAS Christi Iesu seruus,
ΙΟΥΔΑΣ χριστοῦ ἰησοῦ δοῦλος, 1
frater autem Iacobi, his * in Deo Pa-
ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου, τοῖς ἐν θεῷ πα-
tre ‖ sanctificatis, & Iesu Christo
τρὶ ἡγιασμένοις, καὶ ἰησοῦ χριστῷ
† seruatis, vocatis: Misericordia
τετηρημένοις, κλητοῖς· ἔλεος 2
vobis, & pax, & charitas adimpleatur.
ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη * πληθυνθείη.
* Dilecti, omnem solicitudinem faciens * scribere vobis
ἀγαπητοὶ, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν 3
de communi * salute, ‖ necessitatem habui scribere vobis: de-
περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν, πα-
precans supercertari semel traditæ sanctis
ρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις
fidei. ‖ Subrepserunt enim quidam homines († olim
πίστει. ᵇ παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι οἱ πάλαι 4
præscripti in hoc iudicium) impij, Dei
προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρίμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ
nostri gratiam transferentes in luxuriam, & solum Deum
ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν, καὶ τὸν μόνον θεὸν
& † herum, Dominum nostrum Iesum Christum negantes.
καὶ δεσπότην τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν ἀρνούμενοι.
Commonere autem vos volo, scientes vos semel
ὑπομνῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, εἰδότας ὑμᾶς ἅπαξ 5
* hoc, quoniam ‖ Dominus populum de terra Aegypti saluans, secundò
τοῦτο, ὅτι ὁ κύριος λαὸν ἐκ γῆς αἰγύπτου σώσας, τὸ δεύτερον
† non credentes perdidit. Angelosque * non
τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλεσεν. ἀγγέλους τε τοὺς μὴ 6
seruantes suum principium, sed relinquentes proprium
τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον
domicilium, in iudicium magni diei, vinculis æternis
οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας, δεσμοῖς ἀϊδίοις
sub caliginem reseruauit. Sicut Sodoma, & Gomorrha,
ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν. ὡς σόδομα, καὶ γόμορρα, 7
& * illæ circa eas ciuitates ‖ similem his modum expor-
καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις, τὸν ὅμοιον τούτοις τρόπον ᶜ ἐκπορ-
nicatæ, & abeuntes post carnem alteram, * propositæ
νεύσασαι, καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκὸς ἑτέρας, πρόκειν-
sunt exemplum, ignis æterni pœnam sustinentes.
ται δεῖγμα, πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι.
Similiter atqui & hi sopiti, carnem quidem
ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι, σάρκα μὲν 8
maculant, dominationem autem spernunt: * dignitates autem blasphemant.
μιαίνουσι, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφημοῦσιν.
‖ At Michael archangelus, cum diabolo † dıju-
ὁ δὲ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρι- 9
dicans, disceptaret de Moysi corpore, non est ausus
νόμενος διελέγετο περὶ τοῦ μωσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε
iudicium inferre blasphemiæ: sed dixit: * Increpet te
κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας· ἀλλ᾽ εἶπεν, ἐπιτιμήσαι σοι
Dominus. Hi autem quæcunque quidem ignorant, blasphe-
κύριος. οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἴδασι, βλασφη- 10
mant: quæcunque autem naturaliter tanquam * irrationalia animalia, norunt,
μοῦσιν· ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπίστανται,
in his corrumpuntur. Væ illis, quia * via Cain
ἐν τούτοις φθείρονται. οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ κάϊν 11
‖ ingressi sunt, & errore Balaam mercede effusi
ἐπορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ βαλαὰμ μισθοῦ ᵈ ἐξεχύθη-
sunt, & † contradictione Core perierunt.
σαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ κορὲ ἀπώλοντο.

* qui sunt
‖ dilectis,
† conseruatis, &
* πληθύνω
* Charissimi,
* scribendi
* vestra
‖ necesse
‖ Subintroierunt
† qui sunt
παρεισδύω
† dominatorem &
* omnia,
‖ Iesus
† eos qui non crediderunt,
* verò qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum
* finitimæ
‖ simili modo
ἐκπορνεύω
* factæ
* maiestatem
‖ Cùm
† disputans, altercaretur
* Imperet tibi
* muta
* In
‖ abierunt
ᵈ ἐκχέω
† in

Hi sunt in * agapis vestris maculæ, conui-
12 οὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες, συνευω-
uantes vobis, sine timore, semetipsos pascentes, nubes sine
χούμενοι ὑμῖν, ἀφόβως ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες· νεφέλαι ἄνυ-
aqua, † à ventis circumlatæ, arbores * emarcidæ,
δροι, ὑπὸ ἀνέμων περιφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινὰ,
infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, Fluctus
13 ἄκαρπα, δὶς ἀποθανόντα, ἐκριζωθέντα· κύματα
feri maris, despumantes * sua ipsorum dedecora, stel-
ἄγρια θαλάσσης, ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέ-
læ erraticæ: quibus ‖ caligo tenebrarum in æternum seruata est:
ρες πλανῆται· οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται.
Prophetauit autem & † his septimus ab Adam, Enoch,
14 προεφήτευσε δὲ καὶ τούτοις ἕβδομος ἀπὸ ἀδὰμ ἐνὼχ,
dicens: Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis,
λέγων, ἰδοὺ ἦλθε κύριος ἐν ἁγίαις μυριάσιν αὐτοῦ,
Facere iudicium contra omnes, & redarguere omnes
15 ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων, καὶ ἐλέγξαι πάντας τοὺς
impios eorum de omnibus operibus impietatis eorum quibus
ἀσεβεῖς αὐτῶν, περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν ὧν
impiè egerunt: & de omnibus duris quæ locuti sunt contra eum
ἠσέβησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν ὧν ἐλάλησαν κατ᾽ αὐτοῦ,
peccatores impij. Hi sunt murmuratores, que-
16 ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς. οὗτοί εἰσι γογγυσταὶ, μεμ-
rulosi, secundum desideria sua ambulantes: & os
ψίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα
eorum loquitur * prætumida, mirantes personas ‖ vtilitatis
αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας
gratia. Vos autem, † dilecti, memores estote verborum
17 χάριν. ὑμεῖς δὲ, ἀγαπητοὶ, μνήσθητε τῶν ῥημάτων
* prædictorum ab Apostolis Domini nostri Ie-
τῶν ᵉ προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰη-
su Christi: Quia dicebant vobis, Quoniam in nouissimo tempore
18 σοῦ χριστοῦ, ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ
‖ erunt illusores, secundum desideria sua ipsius ambulantes
ἔσονται ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας ἑαυτῶν πορευόμενοι
‖ impietatum. Hi sunt † segregantes, ani-
19 τῶν ἀσεβειῶν. οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες, ψυ-
males, Spiritum non habentes. Vos autem, * dilecti,
20 χικοὶ, πνεῦμα μὴ ἔχοντες. ὑμεῖς δὲ, ἀγαπητοὶ, τῇ
sanctissimæ nostræ fidei superædificantes vosmetipsos in Spiritu
ἁγιωτάτῃ ἡμῶν πίστει ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς, ἐν πνεύματι
sancto orantes, Vosmetipsos in dilectione Dei ser-
21 ἁγίῳ προσευχόμενοι, ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ θεοῦ τη-
uate, expectantes misericordiam Domini nostri Iesu Chri-
ρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χρι-
sti, in vitam æternam. Et hos quidem * miseremini diiu-
22 στοῦ, εἰς ζωὴν αἰώνιον· καὶ οὓς μὲν ἐλεεῖτε διακρι-
dicantes. Hos verò in timore saluate, de igne ra-
23 νόμενοι. οὓς δὲ ἐν φόβῳ σώζετε, ἐκ τοῦ πυρὸς ἁρ-
pientes, ‖ odientes & eam † a carne maculatam
πάζοντες, μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον
tunicam. * At potenti custodire eos sine pec-
24 χιτῶνα. τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι αὐτοὺς ἀπταί-
cato, & constituere ante conspectum gloriæ suæ * inculpatos in
στους, καὶ στῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους ἐν
exultatione ‖. Soli sapienti Deo saluatori nostro † gloria
25 ἀγαλλιάσει· μόνῳ σοφῷ θεῷ σωτῆρι ἡμῶν * δόξα
& magnificentia, * robur & auctoritas, & nunc & in
καὶ μεγαλωσύνη, κράτος καὶ ἐξουσία, † καὶ νῦν καὶ εἰς
omnia secula ‖. Amen.
πάντας τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

* epulis suis
† quæ circumferuntur
* autumnales,
* suas confusiones, sydera errantia,
‖ procella
† de
* superba,
‖ quæstus causa
† charissimi,
* quæ prædicta sunt
ᵉ προερέω
‖ venient
‖ in impietatibus.
† qui segregant semetipsos,
* charissimi,
* arguite iudicatos. Illos
‖ Alios autem miseremini
† quæ carnalis est
* Ei autem qui potens est vos conseruare
* immaculatos
‖ in aduentu Domini nostri Iesu Christi,
* διὰ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν
† per Iesum Christū Dñm nostrum
* imperium & potestas
† πρὸ παντὸς αἰῶνος, ante oē seculū
‖ seculorum

FINIS.
ΤΕΛΟΣ.

REVELATIO SANCTI
ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ
APOSTOLI ET EVANGELISTÆ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ
IOANNIS THEOLOGI.
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

CAPVT PRIMVM. κεφαλ. α΄.

REVELATIO Iesu Christi quam
ΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ἰησοῦ χριστοῦ, ἣν 1
dedit illi Deus, indicare ser-
ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς, δεῖξαι τοῖς δού-
uis suis quæ oportet fieri in celeritate: &
λοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει· καὶ
significauit, mittens per angelum
ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου
suum seruo suo Ioanni.
αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ ἰωάννῃ·
Qui testatus est verbum Dei, & testimonium Iesu
ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ 2
Christi, quæcunque vidit & quæ sunt, & quæ oportet fieri post hæc.
χριστοῦ, ὅσα εἶδε καὶ ἅτινά εἰσι, καὶ ἃ χρὴ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.
Beatus legens, & audientes verba
μακάριος ὁ ἀναγινώσκων, καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς 3
prophetiæ, & seruantes ea quæ in ea scripta. Nam tem-
προφητείας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα· ὁ γὰρ και-
pus prope. Ioannes septem ecclesiis quæ in
ρὸς ἐγγύς. ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ 4
Asia, Gratia vobis & pax ab eo qui est, & qui erat, & qui ven-
ἀσίᾳ, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχό-
turus, & à septem spiritibus, qui sunt in conspectu thro-
μενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων, ἅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θρό-
ni eius, Et à Iesu Christo, ille testis fidelis, ille primo-
νου αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, ὁ πρω- 5
genitus ex mortuis, & princeps regum terræ: illo dili-
τότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς· τῷ ἀγα-
genti nos, & lauanti nos à peccatis nostris in
πήσαντι ἡμᾶς, καὶ λούσαντι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν
sanguine suo: Et fecit nos regnum & sacerdotes
τῷ αἵματι αὐτοῦ· καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν καὶ ἱερεῖς 6
Deo & Patri suo: ipsi gloria & robur in
τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς
secula seculorum. Amen. Ecce venit cum nubi-
αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφε- 7
bus: & videbit eum omnis oculus, & qui eum trans-
λῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς, καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξε-
fixerunt. Et plangent super eum omnes tribus terræ.
κέντησαν· καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς·
etiam, amen. Ego sum α & ω, dicit Dominus Deus,
ναί, ἀμήν. ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, λέγει ὁ κύριος ὁ θεὸς, 8
qui est, & qui erat, & qui venturus, ille omnipotens.
ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ.
Ego Iohannes frater vester & communicans in tribulatione,
ἐγὼ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ κοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει 9
& regno, & tolerantia in Christo Iesu, fui in
καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ
insula vocata Patmos, propter verbum Dei, & propter
νήσῳ τῇ καλουμένῃ πάτμῳ, διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ
testimonium Iesu Christi. Factus sum in spiritu in
τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ χριστοῦ. ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν 10
dominica die, & audiui vocem post me magnam
τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα φωνὴν ὀπίσω μου μεγάλην
tanquam tubæ, Dicentis: Quod vides scribe in li-
ὡς σάλπιγγος, λεγούσης, ὃ βλέπεις γράψον εἰς βι- 11
brum: & mitte septem ecclesiis, in Ephesum, & in
βλίον, καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις, εἰς ἔφεσον, καὶ εἰς
Smyrnam, & in Pergamum, & in Thyatiram, & in Sardeis,
σμύρναν, καὶ εἰς πέργαμον, καὶ εἰς θυάτειρα, καὶ εἰς σάρδεις,
& in Philadelphiam, & in Loadiciam. Et ibi conuer-
καὶ εἰς φιλαδέλφειαν, καὶ εἰς λαοδίκειαν. καὶ ἐκεῖ ἐπέ- 12
sus sum videre vocem quæ loquebatur cum me. Et conuersus
στρεψα βλέπειν τὴν φωνὴν ἥτις ἐλάλει μετ' ἐμοῦ. καὶ ἐπιστρέψας
vidi septem candelabra aurea: Et in medio septem can-
εἶδον ἑπτὰ λυχνίας χρυσᾶς, καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυ- 13
delabrorum similem Filio hominis, indutum talari, & præ-
χνιῶν ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου, ἐνδεδυμένον ποδήρη, καὶ περιε-
cinctum ad mamillas zona aurea. At ca-
ζωσμένον πρὸς τοῖς μαζοῖς ζώνην χρυσῆν· ἡ δὲ κεφα- 14
put eius & capilli candidi, tanquam lana alba, tanquã nix. &
λὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ ὡσεὶ ἔριον λευκὸν, ὡς χιών· καὶ
oculi eius velut flãma ignis: Et pedes eius
οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός. καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ 15

Apocalypsis. palàm facere. δείκνυμι. citò: σημαίνω. testimonium perhibuit verbo. qui legit & audit. huius, sunt. seruat. enim est. sunt. est, qui est. mortuorum, qui dilexit. lauit. imperium. pupugerunt. ὄπτομαι. ἐκκεντάω. se. alpha. principium & finis, est, particeps. patientia. quę appellatur. Fui. libro: quæ sunt in Asia, Epheso, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ. vt viderem. aureorum. vestitum podere, ἐνδύομαι. autem. erant. &.

similes chalcolibano, sicut in camino ignitis: &
1 ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμένοι· καὶ ἡ
vox illius tanquã vox aquarum multarum. Et habens in
16 φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν. καὶ ἔχων ἐν τῇ
dextera sua manu stellas septem, & de ore eius gla-
δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ ἀστέρας ἑπτά· καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομ-
dius anceps acutus exiens: & facies eius sicut sol
φαία δίστομος ὀξεῖα ἐκπορευομένη· καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος
lucet in virtute sua. Et cùm vidissem eum, cecidi
17 φαίνει ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ. καὶ ὅτε εἶδον αὐτὸν, ἔπεσα
ad pedes eius tanquã mortuus. Et imposuit dexteram suam
2 πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρός· καὶ ἐπέθηκε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ
manum super me, dicens: Ne time: ego sum primus &
χεῖρα ἐπ' ἐμὲ, λέγων, μὴ φοβοῦ, ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ
nouissimus, Et viuens: & factus sum mortuus, & ecce viuens
3 18 ἔσχατος, καὶ ὁ ζῶν· καὶ ἐγενόμην νεκρὸς, καὶ ἰδοὺ ζῶν
sum in secula seculorum: amen. & habeo claues
εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν· καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ
mortis & inferni. Scribe ergo quæ vidisti, & quæ sunt, & quę
4 19 θανάτου καὶ τοῦ ᾅδου. γράψον οὖν ἃ εἶδες, καὶ ἅ εἰσι, καὶ ἃ
futurum est fieri post hæc. Mysterium septem stellarum
20 μέλλει γενέσθαι μετὰ ταῦτα. τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων
quas vidisti in dextera mea, & septem candelabra au-
ὧν εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυ-
rea. septem stellæ, angeli septem ecclesiarum sunt: &
5 σᾶς· οἱ ἑπτὰ ἀστέρες, ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσι· καὶ
septem candelabra quæ vidisti, septem ecclesiæ sunt.
αἱ ἑπτὰ λυχνίαι ἃς εἶδες, ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσί.

aurichalco, ardenti. πυρόω. habebat. vtraque parte acutus exiens. Nolitimere. viuus & sum. oportet. Sacramentum.

CAP. II. β.

Angelo ecclesiæ in Epheso scribe: Hæc di-
6 1 Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας ἐν ἐφέσῳ γράψον· τάδε λέ-
cit tenens septem stellas in dextera sua, ambulans
γει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν
in medio septem candelabrorum aureorum: Scio opera
7 2 ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν. οἶδα τὰ ἔργα
tua & laborem, & tolerantiam tuam: & quia non potes sustinere
σου καὶ τὸν κόπον καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι
malos: & tentasti dicentes seipsos Apostolos esse,
κακοὺς, καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους εἶναι,
& non sunt: & inuenisti eos mendaces: Et portasti, &
8 3 καὶ οὐκ εἰσί· καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς, καὶ ἐβάστασας, καὶ
tolerantiam habes propter nomen meum, & non defecisti.
ὑπομονὴν ἔχεις διὰ τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἐκοπίασας.
Sed habeo aduersum te, quòd charitatem tuam illam primam
9 4 ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην
reliquisti. Memor esto itaque vnde excideris: & age pœ-
5 ἀφῆκας. μνημόνευε οὖν πόθεν ἐκπέπτωκας, καὶ μετα-
nitentiam, & prima opera fac. Si autẽ non, venio tibi
νόησον, καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον· εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαί σοι
citò, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, si non
10 ταχὺ, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ
pœnitentiam egeris. Sed hoc habes, quia odisti opera
6 μετανοήσῃς. ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν
Nicolaitarum, quæ & ego odi. Habens aurem, audiat
11 7 νικολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ. ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω
quid Spiritus dicat ecclesiis: Vincenti dabo ede-
τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· τῷ νικῶντι δώσω φα-
re de ligno vitæ, quod est in medio Paradisi
γεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου τοῦ
Dei mei. Et angelo in Smyrna ecclesiæ scri-
12 8 θεοῦ μου. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν σμύρνῃ ἐκκλησίας γρά-
be: Hæc dicit primus & nouissimus, qui fuit mortuus, &
ψον· τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς, καὶ
vixit. Scio tua opera, & tribulationem, & paupertatem,
13 9 ἔζησεν. οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλίψιν, καὶ τὴν πτω-
tatem, sed diues es: & blasphemiam dicentium
χείαν, ἀλλὰ πλούσιος εἶ· καὶ τὴν βλασφημίαν τῶν λεγόντων
Iudæos esse seipsos, & non sunt: sed synagoga
14 ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ
satanæ. Nihil timeas quæ futurus es pati. Ecce iam futurus
10 σατανᾶ. μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν· ἰδοὺ δὴ μέλ-
est iacere diabolus ex vobis in custodiam, vt tentemini.
15 λει βαλεῖν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῆτε.

Et. Ephesi. qui tenet. qui ambulat. patientiam. eos qui dicunt. patientiam habes: & sustinuisti. κοπιάω. pauca. Sin. nisi. facta. Qui habet. Paradiso. Smyrnæ. tuam. blasphemiam ab his qui se dicunt. sunt. horum. passurus es. missurus est. aliquos. carcerem.

& habebitis tribulationem diebus decem. esto fidelis vsque ad mortem, &
καὶ ἕξετε θλῖψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ
dabo tibi coronam vitæ. Habens autem, audiat quid — Qui habet
δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ 11
Spiritus dicat ecclesiis: Vincens, non læditur a mor- — Qui vicerit, ἀδικέω
πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· ὁ νικῶν, οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θα-
te secunda. Et angelo illius in Pergamo ecclesiæ — Pergami
νάτου τοῦ δευτέρου. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ ἐκκλησίας 12
scribe: Hæc dicit habens romphæam ancipitem acutam: — qui habet ex vtraque parte
γράψον· τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν·
Scio opera tua, & vbi habitas, vbi thronus Sa- — sedes est
οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σα- 13
tanæ: & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam, in die- — Et ἀρνέω illis
τανᾶ, καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου, ἐν ταῖς ἡ-
bus in quibus Antipas testis meus fidelis, qui occisus est
μέραις ἐν αἷς Ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστός, ὃς ἀπεκτάνθη
apud vos, vbi Satanas habitat. Sed habeo aduersus te pau-
παρ' ὑμῖν, ὅπου ὁ σατανᾶς κατοικεῖ. ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλί- 14
ca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui doce-
γα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδα-
bat Balac mittere scandalum, coram filiis Israel, ede-
σκε τὸν Βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον, ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, φα-
re idolothyta, & fornicari. Ita habes & tu tenen-
γεῖν εἰδωλόθυτα, καὶ πορνεῦσαι. οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦν- 15
tes doctrinam Nicolaitarum. Similiter pœnitentiam age. si verò non, — quo minus,
τας τὴν διδαχὴν τῶν Νικολαϊτῶν. ὁμοίως μετανόησον. εἰ δὲ μή, 16
veniam tibi citò, & pugnabo cum illis in gladio
ἔρχομαί σοι ταχύ, καὶ πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ
oris mei. Habens autem, audiat quid Spiritus dicat — Qui habet
στόματός μου. ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς 17
ecclesiis: Vincenti dabo ei edere de manna
ἐκκλησίαις· τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα τοῦ
absconditi, & dabo illi calculum candidum, & in calculo — absconditum, κρύπτω
κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκήν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον
nomen nouum scriptum, quod nemo scit, nisi accipiens. — qui accipit.
ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς ἔγνω, εἰ μὴ ὁ λαμβάνων.
Et angelo illius in Thyatiris ecclesiæ scribe: Hæc — Thyatiræ
καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας γράψον· τάδε 18
dicit Filius Dei, habens oculos suos tanquam flammā ig- — qui habet
λέγει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυ-
nis, & pedes eius similes chalcolibano: Noui tua ope- — auricalco,
ρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ· οἶδά σου τὰ ἔρ- 19
ra, & charitatem, & fidem, & ministerium, & patientiam tuam, — tuam,
γα, καὶ τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν πίστιν, καὶ τὴν διακονίαν, καὶ τὴν ὑπομονήν σου,
& opera tua nouissima plura prioribus. Sed habeo aduersus
καὶ τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων. ἀλλ' ἔχω κατὰ 20
te, quia permittis mulierem tuam Iezabel, quæ dicit seipsam pro- — pauca,
σοῦ, ὅτι ἀφεῖς τὴν γυναῖκά σου τὴν Ἰεζάβελ, ἣ λέγει ἑαυτὴν προ-
phetem, & docet, & seducit meos seruos, fornicari, & — docere, & seducere de idolothytis
φῆτιν, καὶ διδάσκει, καὶ πλανᾷ τοὺς ἐμοὺς δούλους, πορνεῦσαι, καὶ
manducare idolothyta. Et dedi illi tempus vt pœnitentiā
φαγεῖν εἰδωλόθυτα. καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετα- 21
ageret, & non vult pœnitere a fornicatione sua.
νοήσῃ, καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς.
Ecce mitto eam in lectum, & mœchantes cum — qui mœchātur
ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' 22
ea, in afflictionem magnam, si non pœnitentiam egerint ab ope- — tribulatione maxima erunt, nisi
αὐτῆς εἰς θλῖψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔρ-
ribus suis. Et filios eius interficiam in morte: &
γων αὐτῆς. καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ· καὶ 23
scient omnes ecclesiæ, quia ego sum ferutans renes — ἐρευνάω vestrum illius
γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς
& corda: & dabo vobis vnicuique secundum opera vestra. Vobis autē
καὶ καρδίας· καὶ δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. ὑμῖν δὲ 24
dico, cæteris in Thyatiris, Quicunque non habent do- — qui Thyatiræ estis
λέγω, τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν Θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν διδα-
ctrinam hanc, qui non cognouerunt profunda Satanæ, queādmodū — altitudinem
χὴν ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βάθεα τοῦ σατανᾶ, ὡς
dicunt: non mittam super vos aliud pondus. Tamen quod habetis, — Sed
λέγουσιν· οὐ βαλῶ ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος. πλὴν ὃ ἔχετε, 25
tenete donec veniam. Et vincens, & custodiens vsque in — qui vicerit, & custodierit ἥκω
κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν ἥξω. καὶ ὁ νικῶν, καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι 26
finem opera mea, dabo illi potestatem super Gentes,
τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν,
Et pascet eas in virga ferrea, tanquam vasa fi- — reget & vas figuli
καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κε- 27
ctilia confringentur: Sicut & ego accepi a Pa-
ραμικὰ συντριβήσεται· ὡς κἀγὼ εἴληφα παρὰ τοῦ πα- 28
tre meo: & dabo illi stellam matutinam. Habens — Qui habet
τρός μου· καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν. ὁ ἔχων 29
autem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.
οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

CAP. III. γ'

Et angelo illius in Sardis ecclesiæ scribe, Hæc
Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον· τάδε 1
dicit habens septem spiritus Dei, & septem stellas, — qui habet
λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας,
Scio tua opera, quia nomen habes quod viuas, & mortuus es.
οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ.

Esto vigilans, & confirma cætera quæ futura erat abi- — moritura erant.
2 γίνου γρηγορῶν, καὶ στήριξον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελλες ἀποβα- — ἔμελλ' ἀποθανεῖν.
cere. non enim inueni tua opera plena coram Deo
λεῖν. οὐ γὰρ εὕρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ
meo. Memento ergo quomodo acceperis, & audieris: & serua, & — inuenio
3 μου. μνημόνευε οὖν πῶς εἴληφας, καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει, καὶ — In mente habe qualiter
pœnitentiam age. si ergo non vigilaueris, veniam ad te tanquam fur,
μετανόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ἐπὶ σὲ ὡς κλέπτης,
& nescies qua hora veniam ad te. Sed pauca habes
4 καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπὶ σέ. ἀλλ' ὀλίγα ἔχεις — qui
nomina in Sardis, que non inquinauerunt vestimenta sua, &
ὀνόματα ἐν Σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ — μολύνω
ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. Vincens, — Qui vicerit,
5 περιπατήσουσι μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν. ὁ νικῶν,
hic vestietur in vestimentis albis, & non delebo — Sic
οὗτος περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ — ἐξαλείφω
nomen eius de libro vitæ, & confitebor nomen
ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα
eius coram Patre meo, & coram angelis eius.
αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρός μου, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ.
Habens autem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis. — Qui habet
6 ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.
Et angelo illius in Philadelphia ecclesiæ scribe: Hæc — Philadelphiæ
7 καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφείᾳ ἐκκλησίας γράψον· τά-
dicit Sanctus, Verus, habens clauem Dauid, ape- — & qui habet
δε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖν τοῦ Δαβίδ, ὁ ἀ- — qui aperit, claudit, claudit,
riens, & nemo claudet eam, non aperiens: & nemo ape-
νοίγων, καὶ οὐδεὶς κλείσει αὐτήν, ὁ μὴ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς ἀνοί-
riet. Scio tua opera. ecce dedi coram te ostium aper-
8 ξει. οἶδά σου τὰ ἔργα. ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεῳ-
tum, quod nemo potest claudere illud: quia paruam habes — modicam
γμένην, ἣν οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις
virtutem, & seruasti meum verbum, & non negasti nomen
δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά
meum. Ecce dabo de synagoga Satanæ, dicentium — qui dicunt
9 μου. ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ, τῶν λεγόντων
seipsos Iudæos esse, & non sunt, sed mentiuntur. ecce faciam
ἑαυτοὺς Ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ ψεύδονται. ἰδοὺ ποιήσω
illos vt veniant, & adorent ante pedes tuos, &
αὐτούς, ἵνα ἥξωσι, καὶ προσκυνήσωσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ
sciant quia dilexi te. Quoniam seruasti verbum patientiæ — scient lego
10 γνῶσιν ὅτι ἐγὼ ἠγάπησά σε. ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς
meæ, & ego te seruabo ab hora tentationis futuræ ve- — quę ventura est in orbem vniuersum
μου, κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρ-
nire in habitatam vniuersam, tentare habitantes in
χεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ
terra. Venio citò: tene quod habes, vt nemo accipiat — Ecce
11 τῆς γῆς. ἔρχομαι ταχύ· κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν
coronam tuam. Vincenti, faciam illum columnam in templo — Qui vicerit,
12 στέφανόν σου. ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ
Dei mei, & foras non egredietur amplius: & scribam super eum nomen
θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι· καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα
Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouæ Hieru-
τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου τῆς καινῆς Ἱερου-
salem, quæ descendit de cælo a Deo meo, & nomen
σαλήμ, ἣ καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά
meum nouum. Habens autem, audiat quid Spiritus dicat — Qui habet
13 μου τὸ καινόν. ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς
ecclesiis. Et angelo illius in Laodicia ecclesiæ — Laodiciæ
14 ἐκκλησίαις. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ἐκκλησίας
scribe: Hæc dicit Amen, testis fidelis, & verus,
γράψον· τάδε λέγει ὁ ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστός, καὶ ἀληθινός, ἡ
principium creaturæ Dei. Scio tua opera, quia neque frigidus — qui est
15 ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ. οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς
es, neque calidus. vtinam frigidus esses, aut calidus. Sic quia te- — Sed
16 εἶ, οὔτε ζεστός. ὄφελον ψυχρὸς εἴης, ἢ ζεστός. οὕτως ὅτι χλια-
pidus es, & nec calidus nec frigidus, futurus sum te euomere ex ore — incipiam
ρὸς εἶ, καὶ οὔτε ζεστός, οὔτε ψυχρός, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόμα-
meo: Quia dicis, Diues sum, & locupletatus sum, & nullius — Quod
17 τός μου. ὅτι λέγεις, πλούσιός εἰμι, καὶ πεπλούτηκα, καὶ οὐδενὸς — πλουτέω
opus habeo: & nescis quia tu es ærumnosus, & miserabilis, — egens, miser,
χρείαν ἔχω· καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος, καὶ ὁ ἐλεεινός,
& pauper, & cæcus, & nudus. Suadeo tibi emere
18 καὶ πτωχός, καὶ τυφλός, καὶ γυμνός. συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι
aurum a me ignitum ex igni, vt locuples fias: & — probatum,
χρυσίον παρ' ἐμοῦ πεπυρωμένον ἐκ πυρός, ἵνα πλουτήσῃς· καὶ
vestimentis albis vt induaris: ne appareat confusio nu- — vt non
ἱμάτια λευκά, ἵνα περιβάλῃ, καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυ-
ditatis tuæ: & collyrio inunge oculos tuos,
μνότητός σου· καὶ κολλούριον ἔγχρισον τοὺς ὀφθαλμούς σου,
vt videas. Ego quoscunque amo, arguo & castigo. æmu-
19 ἵνα βλέπῃς. ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω. ζή-
lare ergo, & pœnitentiam age. Ecce sto ad ostium, &
20 λωσον οὖν, καὶ μετανόησον. ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ
pulso. si quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuam, & in-
κρούω. ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, καὶ εἰσε-
trabo ad illum, & cænabo cum illo, & ipse me-
λεύσομαι πρὸς αὐτόν, καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐ-
cum. Vincens, dabo ei sedere mecum in throno — Qui vicerit
21 μοῦ. ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ

Q

meo, sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in
καθημαι — μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα, καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρός μου ἐν
Qui habet — throno eius. Habens aurem, audiat quid Spiritus
τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα 22
dicat ecclesiis.
λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

CAP. IIII. δ'

Post hæc vidi, & ecce ostium apertum in cælo,
1 Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἀνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ·
& vox prima quam audiui tanquam tubæ loquentis cum
καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἣν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐ-
me, dicens, Ascende huc, & ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc.
μοῦ, λέγουσα, ἀνάβα ὧδε, καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.
fui — Et statim factus sum in spiritu: & ecce thronus positus erat in
sedes posita — καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι· καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν 2
sedem — cælo, & supra thronum sedens,
Et qui sedebat — Similis aspectu lapidi
lapidis iaspidis, & sardii: — τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος, ὅμοιος ὁράσει λίθῳ 3
erat — iaspidi, & sardio: & iris in circuitu throni similis aspectui
sedis — ἰάσπιδι, καὶ σαρδίῳ· καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου ὁμοία ὁράσει
visioni smaragdinæ. — smaragdino. Et in circuitu throni, throni viginti qua-
sedis sedilia — σμαραγδίνῳ. καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι εἰκοσιτέσσα- 4
tuor: & super thronos vidi viginti quatuor senio-
ρες· καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους εἶδον τοὺς εἰκοσιτέσσαρας πρεσβυ-
amicti — res sedentes, circumamictos in vestimentis albis: &
τέρους καθημένους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς· καὶ
coronæ aureæ. — in capitibus eorum coronas aureas. Et de throno pro-
procedebant — ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς. καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκ- 5
cedunt fulgura, & voces, & tonitrua: & septem lampa-
πορεύονται ἀστραπαὶ, καὶ φωναὶ, καὶ βρονταί· καὶ ἑπτὰ λαμπά-
des ignis ardentes ante thronum eius, quæ sunt septem
δες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, αἵ εἰσιν ἑπτὰ
spiritus Dei. Et in conspectu throni tanquam mare
πνεύματα τοῦ θεοῦ. καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα 6
sedis in — vitreum, simile crystallo: & in medio throni, & circuitu
ὑαλίνη, ὁμοία κρυστάλλῳ· καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου, καὶ κύκλῳ τοῦ
throni quatuor animalia plena oculis ante & retro.
θρόνου τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν.
Et animal primum simile leoni: & secundum animal,
καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον ζῶον 7
hominis: — simile vitulo: & tertium animal, habens faciem quasi ho-
πέτομαι — ὅμοιον μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἄν-
mo: & quartum animal, simile aquilæ volanti.
καὶ πέταμαι — θρωπος, καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετομένῳ.
singula — Et quatuor animalia, unum secundum unum eorum habebant singula alas sex in
senas — καὶ τέσσαρα ζῶα, ἓν καθ' ἓν αὐτῶν ἔχον ἀνὰ πτέρυγας ἓξ κυ- 8
habebant — circuitu, & intus plena sunt oculis: & requiem non ha-
κλόθεν, καὶ ἔσωθεν γέμουσιν ὀφθαλμῶν· καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔ-
bent die ac nocte, dicentia, Sanctus, sanctus, sanctus, sanctus,
χουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, λέγοντα, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος,
sanctus, sanctus, sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipo-
ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκρά-
qui est, est — tens, qui erat, & existens, & qui venturus. Et cum dederint illa animalia
dederint — τωρ, ὁ ἦν, καὶ ὁ ὢν, καὶ ὁ ἐρχόμενος. καὶ ὅταν δώσει τὰ ζῶα 9
benedictionem — gloriam, & honorem, & gratiarum actionem sedenti super thronum,
δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου,
Procidebant — viuenti in secula seculorum; Procident viginti
τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, πεσοῦνται οἱ εἰκοσι- 10
quatuor seniores ante sedentem in throno,
τέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου,
adorabant — & adorabunt viuentem in secula seculorum: &
καὶ προσκυνήσουσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· καὶ
mittebant — mittunt coronas suas ante thronum, dicentes,
βάλλουσι τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, λέγοντες,
Dignus es Domine & Deus noster, sanctus, accipere glo-
ἄξιος εἶ ὁ κύριος καὶ ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ ἅγιος, λαβεῖν τὴν δό- 11
riam, & honorem, & virtutem: quia tu creasti
ξαν καὶ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν δύναμιν· ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ
erant, — omnia, & propter voluntatem tuam sunt, & creata sunt.
κτάομαι — πάντα, καὶ διὰ τὸ θέλημά σου εἰσὶ, καὶ ἐκτίσθησαν.

CAP. V. ε'

Et vidi in dexteram sedentis supra thronum li-
Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βι- 1
κατα- — brum scriptum intus & foris, obsignatum
σφραγίζω — βλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, κατεσφραγισμένον
sigillis septem. Et vidi angelum fortem, prædicantem voce
σφραγῖσιν ἑπτά. καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα φωνῇ 2
est — magna, Quis dignus aperire librum, & soluere signa-
μεγάλῃ, τίς ἄξιος ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς σφραγῖ-
neque — cula eius? Et nemo poterat in cælo, neque in terra,
δας αὐτοῦ; καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς, 3
neque subtus terram, aperire librum; neque respicere illum.
οὐδὲ ὑποκάτω τῆς γῆς, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὐδὲ βλέπειν αὐτό.
Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inuentus est aperire & le-
καὶ ἐγὼ ἔκλαιον πολὺ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη ἀνοῖξαι καὶ ἀ- 4
gere librum, nec videre eum. Et vnus de se-
ναγνῶναι τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό. καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσ- 5
dixit — nioribus dicit mihi, Ne fleueris: ecce vicit leo, ille de tribu
βυτέρων λέγει μοι, μὴ κλαῖε, ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων, ὁ ἐκ τῆς φυλῆς
Iuda, radix Dauid, aperire librum, & septem signa- — Soluere
ἰούδα, ἡ ῥίζα δαβὶδ, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ τὰς ἑπτὰ σφραγῖ-
cula eius. Et vidi, & ecce in medio throni & quatuor
6 δας αὐτοῦ. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων
animalium, & in medio seniorum, agnum stantem tanquam oc-
ζώων, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων, ἀρνίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφα-
cisum, habentem cornua septem, & oculos septem, qui sunt septem
γμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ, καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτὰ, ἅ εἰσι τὰ ἑπτὰ
spiritus Dei, missi in omnem terram.
πνεύματα τοῦ θεοῦ, ἀποστελλόμενα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν.
Et venit, & accepit de dextera sedentis in throno
7 καὶ ἦλθε, καὶ εἴληφε ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου
librum. Et cum accepisset librum, quatuor animalia, & vi- — apertuisset
8 βιβλίον. καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ εἰ-
ginti quatuor seniores ceciderunt coram Agno, habentes v- — singuli
κοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, ἔχοντες ἕ-
nusquisque citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum,
καστος κιθάρας, καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων,
quæ sunt orationes sanctorum. Et canunt canticum nouum, di- — cantabant
9 αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων· καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν, λέ-
centes, Dignus es accipere librum, & aperire signacula — Domine
γοντες, ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας
eius: quoniam occisus es, & redemisti Deo nos in sanguine
αὐτοῦ· ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγόρασας τῷ θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί
tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & gente. Et fe- — natione.
10 σου, ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους. καὶ ἐποίη-
cisti ipsos Deo nostro reges & sacerdotes, & regnabunt — nos regnum regnabimus
σας αὐτοὺς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύουσιν
super terram. Et vidi, & audiui vt vocem angelorum multorum
11 ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν
in circuitu throni, & animalium, & seniorum: & erat nu-
κύκλῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων· καὶ ἦν ὁ ἀρι-
merus eorum, myriades myriadum, & chiliades chiliadum: — millia millium, Dicentium
θμὸς αὐτῶν, μυριάδες μυριάδων, καὶ χιλιάδες χιλιάδων,
Dicentes voce magna, Dignus est Agnus occi- — qui est
12 λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ, ἄξιόν ἐστι τὸ ἀρνίον τὸ ἐσφαγμέ-
sus accipere virtutem, & diuitias, & sapientiam, & fortitudinem, & — diuinitatem,
νον, λαβεῖν τὴν δύναμιν, καὶ πλοῦτον, καὶ σοφίαν, καὶ ἰσχὺν, καὶ
honorem, & gloriam, & benedictionem, Et omnem creaturam, quæ est
13 τιμὴν, καὶ δόξαν, καὶ εὐλογίαν. καὶ πᾶν κτίσμα, ὅ ἐστιν
in cælo, & super terram, & sub terra, &
ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς, καὶ
in mari quæ sunt, & ea quæ in eo, omnes audiui — leo:
ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἅ ἐστι, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, πάντας ἤκουσα
dicentes, Sedenti in throno, & Agno, be- — potestas, dicebant,
λέγοντας, τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ τῷ ἀρνίῳ ἡ εὐ-
nedictio, & honor, & gloria, & robur in secula — viginti quatuor
λογία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας — in facies suas,
seculorum. amen. Et quatuor animalia dicentia, Amen. — viuentem in secula seculorum.
14 τῶν αἰώνων. ἀμήν. καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα λέγοντα τὸ ἀμήν.
& seniores ceciderunt, & adorauerunt.
καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεσον, καὶ προσεκύνησαν. — προσκυνέω

CAP. VI. ϛ'

Et vidi quod aperuisset Agnus vnum de septem sigil-
1 Καὶ εἶδον ὅτι ἤνοιξε τὸ ἀρνίον μίαν ἐκ τῶν ἑπτὰ σφραγί- — vocem
lis, & audiui vnum de quatuor animalibus, dicens, tanquam vox
δων, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων λέγοντος, ὡς φωνὴ — & vide.
tonitrui, Veni. Et vidi, & ecce equus albus, & se- — qui sedebat
2 βροντῆς, ἔρχου. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκὸς, καὶ ὁ καθή-
dens super illum habens arcum: & data est ei corona, & exiuit — habebat
μενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων τόξον. καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλθε
vincens, & vt vinceret. Et cum aperuisset secundum sigillum,
3 νικῶν, καὶ ἵνα νικήσῃ. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν δευτέραν σφραγῖδα, — νικάω
audiui secundum animal, dicens, Veni. Et exiuit alius — & vide.
4 ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου λέγοντος, ἔρχου. καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος
equus rufus, & sedenti super illum, datum est ei sumere — qui sedebat, vt sumeret
ἵππος πυῤῥὸς, καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτὸν ἐδόθη αὐτῷ λαβεῖν — &
pacem de terra, vt alii alios interficiant, & datus est ei — inuicem se
τὴν εἰρήνην ἐκ τῆς γῆς, ἵνα ἀλλήλους σφάξωσι, καὶ ἐδόθη αὐτῷ
gladius magnus. Et cum aperuisset sigillum tertium,
5 μάχαιρα μεγάλη. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν τρίτην,
audiui tertium animal, dicens, Veni. & vidi, & ecce equus — & vide.
ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λέγοντος, ἔρχου. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος
niger, & sedens super illum habens stateram in manu sua. — qui sedebat, habebat
μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.
Et audiui vocem in medio quatuor animalium, dicen- — tanquam
6 καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων λέγου-
tem, Chœnix tritici denario, & tres chœnices hordei de- — Bilibris, bilibres
σαν, χοῖνιξ σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῆς δη-
nario: & oleum & vinum ne læseris. — ἀδικέω
ναρίου· καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσῃς.
Et cum aperuisset quartum sigillum, audiui vo-
7 καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν τετάρτην σφραγῖδα, ἤκουσα φω- — & vide.
cem quarti animalis, dicentis, Veni. Et vidi, & ecce,
8 νὴν τοῦ τετάρτου ζώου λέγοντος, ἔρχου. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ — qui sedebat
equus pallidus, & sedens super eum, nomen illi
ἵππος χλωρὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ, ὄνομα αὐτῷ, — eum:
Mors: & Infernus sequebatur cum eo: & data est illi
θάνατος· καὶ ὁ ᾅδης ἀκολουθεῖ μετ' αὐτοῦ· καὶ ἐδόθη αὐτῷ

*quatuor partes potestas super *quartam partem terræ, interficere in gladio. &
ἐξουσία ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς, ἀποκτεῖναι ἐν ῥομφαίᾳ καὶ
in fame, & in morte, & sub bestiis terræ.
ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς.
Et cùm aperuisset quintum sigillum, vidi subtus
καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον ὑποκάτω 9
altare animas hominum interfectorum
τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐσφαγμένων
propter verbum Dei, & propter testimonium Agni quod
διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἀρνίου ἣν
habebant. Et clamabant voce magna, dicentes, Vsquequo
εἶχον. καὶ ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες, ἕως πότε ὁ 10
*non Domine sanctus & verus, non iudicas & vindicas sanguinem
δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ἀληθινός, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα
*his qui habitant nostrum de *habitantibus in terra? Et *datum est illis,
*datæ sunt illis ἡμῶν, ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς; καὶ ἐδόθη αὐτοῖς, 11
singulæ stolæ vt requiescerent adhuc tempus*, donec compleantur & con-
albæ & dictū est *modicum ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον, ἕως οὗ πληρώσωσι καὶ οἱ σύνδου-
*qui interficiendi sunt serui eorum, & fratres eorum, *futuri trucidari sicut
λοι αὐτῶν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι ὡς
ecce & illi. Et vidi, & cùm aperuisset sigillum sextum, &
καὶ αὐτοί. καὶ εἶδον, καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἕκτην, καὶ 12
terræmotus magnus factus est, & sol niger factus est tanquam saccus
σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος μέλας ἐγένετο ὡς σάκκος
tota cilicinus, & luna facta est sicut sanguis. Et stellæ
τρίχινος, καὶ ἡ σελήνη ἐγένετο ὡς αἷμα. καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ 13
*de cælo *super *cæli ceciderunt* in terram, sicut ficus emittit *grossos
οὐρανοῦ ἔπεσον εἰς τὴν γῆν, ὡς συκῆ βάλλει τοὺς ὀλύνθους
*cum *mouetur suos, a magno vento *mota Et cælum re-
αὐτῆς, ὑπὸ μεγάλου ἀνέμου σειομένη. καὶ ὁ οὐρανὸς ἀ- 14
*ἀποχωρίζω, μαι cessit sicut liber inuolutus, & omnis mons & *insula
*insulæ πεχωρίσθη ὡς βιβλίον ἑλισσόμενον, καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος
de locis suis motæ sunt. Et reges terræ,
*κινέω ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθησαν. καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, 15
*principes, & *magnates, & tribuni, & diuites, & for-
καὶ οἱ μεγιστᾶνες, καὶ οἱ χιλίαρχοι, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ ἰσχυ-
tes, & omnis seruus, & omnis liber absconderunt seipsos
ροί, καὶ πᾶς δοῦλος, καὶ πᾶς ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς
*speluncis, *petras in *speluncas, & in *petras montium. Et dicunt
εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων. καὶ λέγουσι 16
montibus & petris, Cadite super nos, & abscondite
τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς πέτραις, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ κρύψατε
nos a facie sedentis super thronum, & ab
ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἀπὸ
ira Agni. Quoniam venit dies magnus iræ
τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου. ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀρ- 17
*ipsorum *ipsius: & quis poterit stare?
γῆς αὐτοῦ· καὶ τίς δύναται σταθῆναι;

CAP. VII. ζ'

Et post hæc vidi quatuor angelos stantes *super
Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶτας ἐπὶ τὰς 1
quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos
*starent τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους
terræ, ne *flaret ventus super terram, neque super ma-
*in vllam τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς, μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσ-
re, neque *super omnem arborem. Et vidi alterum angelum ascen-
σης, μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον. καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀ- 2
dentem ab ortu solis, habentem signum Dei vi-
ναβαίνοντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου, ἔχοντα σφραγῖδα θεοῦ ζῶν-
*κράζω ui: & clamauit voce magna quatuor angelis, quibus
τος· καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς
datum est eis nocere terræ & mari,
*Nolite nocere *& ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν,
Dicens, *Ne nocete terræ *neque mari, ne-
λέγων, μὴ ἀδικήσητε τὴν γῆν, μήτε τὴν θάλασσαν, μή- 3
que arboribus, quoadusque signemus seruos Dei nostri
τε τὰ δένδρα, ἄχρις οὗ σφραγίζωμεν τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἡμῶν
in frontibus eorum. Et audiui numerum signa-
ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφρα- 4
torum, centum & quadraginta quatuor millia signa-
γισμένων, ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἐσφρα-
ti ex omni tribu filiorum Israel. Ex tribu Iuda,
γισμένοι, ἐκ πάσης φυλῆς υἱῶν Ἰσραήλ. ἐκ φυλῆς Ἰούδα, 5
duodecim millia signati: ex tribu Ruben, duodecim
δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς Ῥουβὴν δώδεκα
millia*: ex tribu Gad, duodecim millia*: Ex tribu Aser,
χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Γὰδ δώδεκα χιλιάδες· ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ 6
signati duodecim millia: ex tribu Nephthalim, duodecim millia*:
δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Νεφθαλεὶμ δώδεκα χιλιάδες,
ex tribu Manasse, duodecim millia*: Ex tribu Symeon,
ἐκ φυλῆς Μανασσῆ δώδεκα χιλιάδες· ἐκ φυλῆς Συμεὼν 7
duodecim millia*: ex tribu Leui, duodecim millia*: ex tri-
*signati δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Λευὶ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυ-
bu Issachar, duodecim millia*: Ex tribu Zabulon, duo-
λῆς Ἰσσαχὰρ δώδεκα χιλιάδες· ἐκ φυλῆς Ζαβουλὼν δώ- 8
decim millia*: ex tribu Ioseph, duodecim millia*: ex tri-
δεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Ἰωσὴφ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυ-
bu Beniamin, duodecim millia signati.
λῆς Βενιαμὶν δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

Post hæc vidi, *& ecce turba multa, quam dinumerare *turbam magnam
9 μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολύς, ὃν ἀριθμῆσαι
nemo poterat, ex *omni gente, & tribubus, & populis, & *omnibus gentibus,
οὐδεὶς ἐδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους, καὶ φυλῶν, καὶ λαῶν, καὶ
linguis, stantes ante thronum, & in conspectu Agni,
γλωσσῶν, ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου,
circumamicti stolis albis, & palmæ in manibus
περιβεβλημένοι στολὰς λευκάς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν
eorum: Et clamabant voce magna, dicentes, Sa-
10 αὐτῶν· καὶ κράζουσι φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες, ἡ σωτη-
lus Deo nostro *sedenti super thronum,& Agno. *qui sedet
ρία τῷ θεῷ ἡμῶν, τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ τῷ ἀρνίῳ.
Et omnes angeli stabant in circuitu throni, &
11 καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι εἱστήκεσαν κύκλῳ τοῦ θρόνου, καὶ *ἵστημι
seniorum, & quatuor animalium,& ceciderūt in cōspectu
τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσον ἐνώπιον
throni in facies suas, & adorauerunt
τοῦ θρόνου ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ *claritas
Deum, Dicentes, Amen. Benedictio, & *gloria, & sa-
12 θεῷ, λέγοντες, ἀμήν. ἡ εὐλογία, καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ σο-
pientia, & gratiarum actio, & honor, & virtus, & fortitudo
φία, καὶ ἡ εὐχαριστία, καὶ ἡ τιμή, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ ἰσχὺς
Deo nostro in secula seculorum. Amen.
τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.
Et respondit vnus ex senioribus, *dicens mihi, Hi *& dixit
13 καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, λέγων μοι, οὗτοι οἱ *ἀποκρίνομαι
*circumamicti stolis albis, qui sunt? & vnde *qui sunt
περιβεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκάς, τίνες εἰσί, καὶ πόθεν
venerunt? Et dixi illi, Domine mi, tu scis. & dixit mihi,
14 ἦλθον; καὶ εἶπον αὐτῷ, κύριέ μου, σὺ οἶδας. καὶ εἶπέ μοι, *qui venerunt
Hi sunt *venientes de tribulatione magna, &
οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ
lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in san-
ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν, καὶ ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν τῷ αἵ- *πλύνω
guine Agni. *Propter hoc sunt ante thronum Dei, *ideo
15 ματι τοῦ ἀρνίου. διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ,
& seruiunt ei die ac nocte in templo eius,
καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ·
& *sedens in throno habitabit super illos. *qui sedet
καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ σκηνώσει ἐπ' αὐτούς.
Non esurient amplius, neque sitient amplius, neque cadet
16 οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι, οὐδ' οὐ μὴ πέσῃ
super illos sol, neque *omnis æstus: Quoniam Agnus qui *per me- *vllus *est in medio
17 ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος, οὐδὲ πᾶν καῦμα· ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀνὰ
dium throni, *pascet illos, & deducet eos ad *reget
μέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτούς, καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ
vitæ fontes aquarum: & absterget Deus omnem lachrymam ab
ζωῆς πηγὰς ὑδάτων· καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἐκ
oculis eorum.
τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

CAP. VIII. η'

Et *cùm aperuisset sigillum septimum, factum est silentiū
1 Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην, ἐγένετο σιγὴ
in cælo quasi media hora. Et vidi septem angelos
2 ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον. καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους,
qui in conspectu Dei *steterunt: & datæ sunt illis septem tu- *stantes
οἳ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστήκασι· καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλ-
bæ. Et alius angelus venit, & stetit *ad al- *ante
3 πιγγες. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ θυ-
tare, habens thuribulum aureum, & data sunt illi in-
σιαστηρίου ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυ-
censa multa, vt daret *orationibus sanctorum om- *de
μιάματα πολλά, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάν-
nium super altare aureum quod est ante thronum*. *est *Dei
των ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου.
Et ascendit fumus incensorum *orationibus *de
4 καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν
sanctorum de manu angeli, coram Deo. Et accepit
5 ἁγίων, ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ εἴληφεν
angelus thuribulum, & impleuit illud de igne
ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτόν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ
altaris, & misit in terram, & facta sunt voces,
θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐγένοντο φωναί,
& tonitrua, & fulgura, & terræmotus*. Et septem ange- *magnus.
6 καὶ βρονταί, καὶ ἀστραπαί, καὶ σεισμός. καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγγε-
li *habentes septem tubas, præparauerunt seipsos vt
λοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας, ἡτοίμασαν ἑαυτοὺς ἵνα *qui habebant
*clangerent. Et primus *clanxit, & facta est gran- *tuba canerent, *angelus tuba cecinit:
7 σαλπίσωσι. καὶ ὁ πρῶτος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένετο χά-
do: & ignis, mixta in sanguine, & *missa sunt in *missum est
λαζα, καὶ πῦρ μεμιγμένα ἐν αἵματι, καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν
terram: & tertia pars terræ combusta est,* & omne fœnum viri- *& tertia pars arborum concremata est,
γῆν. καὶ τὸ τρίτον τῆς γῆς κατεκάη, καὶ πᾶς χόρτος χλω-
de combustum est. Et secundus angelus *clanxit, & *tuba cecinit:
8 ρὸς κατεκάη. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ *κατακαίω
tanquā mons magnus *incensus missus est in mare: & facta *igne ardens.
ὡς ὄρος μέγα καιόμενον ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγέ-
est tertia pars maris, sanguis.
νετο τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα·

*creaturæ
Et mortua est tertia pars *creaturarum in mari,
καὶ ἀπέθανε τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων ἐν τῇ θαλάσσῃ, τὰ 9
*eorum quæ habebant ‖interiit.
*habentia animas, & tertia pars nauium ‖perierunt. Et
ἔχοντα ψυχάς, καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων *διεφθάρησαν. καὶ ὁ 10
* διαφθείρω
tertius angelus *clanxit, & cecidit de cælo stella magna
τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας
*tuba cecinit: ‖ardens *facula:
‖ardens tanquam *lampas, & cecidit in tertiam partem fluminum,
καιόμενος ὡς λαμπάς, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν,
& in fontes aquarum. Et nomen stellæ dicitur
καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων. καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται 11
Absinthium. & facta est tertia pars *aquarum in Absinthium, & mul-
ὁ ἄψινθος· καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἄψινθον, καὶ πολ-
ᵇ πικραίνομαι
ti hominum mortui sunt de aquis, quia amaræ factæ sunt.
λοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ᵇἐπικράνθησαν.
*tuba cecinit:
Et quartus angelus *clanxit, & percussa est tertia pars
καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ 12
*πλήττω
solis, & tertia pars lunæ, & tertia pars stellarum, ita vt
ἡλίου, καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης, καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα
*diei *pars tertia, & noctis
obscuraretur tertia pars eorum, & *dies non luceret *tertiam partem ipsius,
σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν, καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φαίνῃ τὸ τρίτον αὐτῆς,
*vocem vnius aquilæ volantis per medium
& nox similiter. Et vidi, & audiui *vnam aquilam volantem
καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως. καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀετοῦ πετωμένου 13
*dicentis
in medio cæli, *dicentem voce magna ter, Væ, væ,
ἐν μεσουρανήματι, λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ τρίς, οὐαί, οὐαί,
væ habitantibus in terra, de cæteris vocibus
οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς
‖qui erant tuba canituri.
tubæ trium angelorum ‖futurorum clangere.
σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων σαλπίζειν.

CAP. IX. θ'

*tuba cecinit:
Et quintus angelus *clanxit: & vidi stellam de
Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ 1
*cecidisse
cælo *delapsam in terram, & data est ei clauis
οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεὶς τοῦ
putei abyssi. Et aperuit puteum abyssi, &
φρέατος τῆς ἀβύσσου. καὶ ἤνοιξε τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου, καὶ 2
*putei ‖magnæ:
ascendit fumus *ex puteo sicut fumus fornacis ‖ardentis,
ἀνέβη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς καμίνου καιομένης,
& obscuratus est sol & aër de fumo putei.
καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος.
*putei
Et de fumo* exierunt locustæ in terram, & data est
καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη 3
illis potestas, sicut habent potestatem scorpiones terræ.
αὐταῖς ἐξουσία, ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς.
‖præceptum
Et ‖dictum est illis, ne læderent ‖fœnum terræ,
καὶ ἐρρέθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς, 4
*tantum
neque omne viride, neque omnem arborem, nisi homines *so-
οὐδὲ πᾶν χλωρόν, οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους μό-
los qui non habent signum Dei in frontibus suis.
νους οἵτινες οὐκ ἔχουσι τὴν σφραγῖδα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.
Et datum est illis ne occiderent eos, sed vt cru-
καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτούς, ἀλλ' ἵνα βα- 5
ciarentur mensibus quinque. & cruciatus eorum, vt cru-
σανισθῶσι μῆνας πέντε· καὶ ὁ βασανισμὸς αὐτῶν ὡς βασα-
ciatus scorpii, cùm percutit hominem. Et in die-
νισμὸς σκορπίου, ὅταν παίσῃ ἄνθρωπον. καὶ ἐν ταῖς ἡμέ- 6
bus illis quærent homines mortem, & non inue-
ραις ἐκείναις ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον, καὶ οὐχ εὑρή-
nient eam: & desiderabunt mori, & fugiet ab
σουσιν αὐτόν· καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν, καὶ φεύξεται ἀπ'
eis mors. Et similitudines locustarum, similes
αὐτῶν ὁ θάνατος. καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὅμοια 7
* ἑτοιμάζομαι
equis paratis in prælium: & super capita earum
ἵπποις ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον· καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν
*similes auro:
tanquam coronæ *aureæ, & facies earum velut facies
ὡς στέφανοι χρυσοῖ, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα
hominum. Et habebant capillos sicut capillos mulierum: & dentes
ἀνθρώπων· καὶ εἶχον τρίχας ὡς τρίχας γυναικῶν· καὶ οἱ ὀδόντες 8
*loricas ferreas
earum sicut leonum erant: Et habebant *thoraces sicut *thoraces ‖fer-
αὐτῶν ὡς λεόντων ἦσαν· καὶ εἶχον θώρακας ὡς θώρακας σιδη- 9
reos: & vox alarum earum sicut vox curruum equorum
ροῦς· καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἵππων
multorum currentium in bellum: Et habebant caudas similes
πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον· καὶ ἔχουσιν οὐρὰς ὁμοίας 10
‖scorpionum: *aculei erant *earũ & potestas earũ nocere hominibus
‖scorpiis, & *aculeos & in caudis *suis potestatem habent ad
σκορπίοις, καὶ κέντρα. καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχουσι τοῦ
*Et habebant
lædendum homines mensibus quinque. *Habentes regem
ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε· ἔχουσαι βασιλέα 11
*cui *Græcè *Latinè habens nomen Exterminans. ‖&
super se angelum abyssi, *nomen ei Hebraicè, Abad-
ἐφ' αὐτῶν τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου, ὄνομα αὐτῷ ἑβραϊστί, Ἀβαδ-
don, *in autem Græca nomen habet, Apollyon.* Væ
δών, ἐν δὲ τῇ ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει, Ἀπολλύων. ἡ οὐαὶ 12
vnum abiit, ecce veniunt adhuc duo væ post hæc.
ἡ μία ἀπῆλθεν, ἰδοὺ ἔρχεται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα.
‖tuba cecinit:
Et sextus angelus ‖clanxit, & audiui vocem vnam ex
Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν 13
‖est ante oculos Dei.
quatuor cornibus altaris aurei quod ‖coram Deo,
τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ,
*qui habebat
Dicentem sexto angelo, *Habenti tubam, solue
λέγουσαν τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ, ὃ εἶχε τὴν σάλπιγγα, λῦσον 14

quatuor angelos *alligatos in flumine *qui alligati sunt
τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ
magno Euphrate. Et soluti sunt quatuor angeli
15 μεγάλῳ Εὐφράτῃ. καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡ-
*parati in horam,‖ & mensem, & annum, vt oc- *qui erant ‖& diem,
τοιμασμένοι εἰς τὴν ὥραν, καὶ ἡμέραν, καὶ μῆνα, καὶ ἐνιαυτόν, ἵνα ἀπο-
ciderent tertiam partem hominum. Et numerus *exer-
16 κτείνωσι τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων. καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρα- *equestris exercitus vicies millies decem millia. &
cituum equi, myriades myriadum. audiui numerum
τευμάτων τοῦ ἵππου, μυριάδες μυριάδων. ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν
eorum. Et ita vidi equos in visione, & *se- *qui sedebant
17 αὐτῶν. καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει, καὶ τοὺς κα-
dentes super eos *habentes loricas igneas, & hyacin- *habebant
θημένους ἐπ' αὐτῶν ἔχοντας θώρακας πυρίνους καὶ ὑακιν-
thinas, & sulphureas. & capita equorum *tanquam capita *erant
θίνους καὶ θειώδεις· καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ
leonum: & de *oribus eorum procedit ignis, & *ore
λεόντων· καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ, καὶ
fumus, & sulphur. ‖A tribus plagis his occisa ‖Et ab
18 καπνὸς, καὶ θεῖον. ὑπὸ τῶν τριῶν πληγῶν τούτων ἀπεκτάν-
est tertia pars hominum, de igne, & *fumo, *de
θησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τοῦ πυρός, καὶ τοῦ καπνοῦ,
& sulphure *procedente ex oribus ipsorum. *quæ procedebant ex ore
καὶ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν.
Nam potestas* equorum in ore eorum est, & in *enim
19 ἡ γὰρ ἐξουσία τῶν ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἐστι, καὶ ἐν
caudis eorum. nam caudæ eorum similes serpentibus, habentes
ταῖς οὐραῖς αὐτῶν. αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιαι ὄφεσιν, ἔχουσαι
capita, & in his nocent. Et cæteri *ho- *hominum
20 κεφαλάς, καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσι. καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀν-
minum qui non occisi sunt in plagis his, *non *neque
θρώπων οἳ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὐ
pœnitentiã egerunt de operibus manuum suarum, vt non ado-
μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνή-
rent dæmonia, & simulachra aurea, & argentea,
σωσι τὰ δαιμόνια, καὶ τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ, καὶ τὰ ἀργυρᾶ,
& ærea, & lapidea, & lignea, quæ neque videre
καὶ τὰ χαλκᾶ, καὶ τὰ λίθινα, καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν
possunt, neque audire, neque ambulare. Et nõ egerũt pœnitentiã
21 δύναται, οὔτε ἀκούειν, οὔτε περιπατεῖν. καὶ οὐ μετενόησαν
ab homicidiis suis, neque à veneficiis suis, neque à
ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν, οὔτε ἐκ
fornicatione sua, neque à furtis suis.
τῆς πορνείας αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.

CAP. X. ι'

Et vidi ‖angelum fortem descendentem de cælo, ‖aliũ
1 Καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,
amictum nube: & iris in capite eius, &
περιβεβλημένον νεφέλην· καὶ ἶρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ
facies eius* vt sol, & pedes eius tanquã columnæ *erat
τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στῦλοι
ignis. Et habebat in manu sua libellum aper-
2 πυρός. καὶ εἶχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλιδάριον ἀνεῳγμέ- *apertũ
tum: & posuit pedem suum dextrum super mare,
νον· καὶ ἔθηκε τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης,
at sinistrum* super terram. Et clamauit voce ma- *autem
3 τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγά-
gna, quemadmodũ leo rugit. & cùm clamasset, locuta sunt ‖cùm
λῃ ὥσπερ λέων μυκᾶται. καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν αἱ
septem tonitrua ‖suas ipsorum voces. Et cùm locuta fuissent
4 ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς. καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ
septem tonitrua*, futurus eram scribere: & audiui vocem de *voces suas scripturus eram
ἑπτὰ βρονταί, ἔμελλον γράφειν· καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ
cælo, dicentem*, Signa quæ locuta sunt septem toni- *mihi,
οὐρανοῦ, λέγουσαν, σφράγισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρον-
trua, & *post hæc scribes. Et angelus, quem vidi *noli ea scribere.
5 ταί, καὶ μετὰ ταῦτα γράψεις. καὶ ὁ ἄγγελος, ὃν εἶδον *μὴ αὐτὰ γράψῃς.
stantem super mare & super terram, leuauit manum
ἑστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἦρε τὴν χεῖρα
suam dexteram ad cælum. Et iurauit *in *per viuentem
6 αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ
viuente in * secula seculorum, qui creauit cælum &
ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ
ea quæ in eo, & terram & ea quæ in ea, & ma- *cum
τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν θάλασ-
re & ea quæ in eo: quia tempus non amplius erit. Sed in
7 σαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος οὐκ ἔσται. ἀλλ' ἐν ταῖς
diebus vocis septimi angeli, cùm ‖futurus erit clan- ‖cœperit tubà canere,
ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου, ὅταν μέλλῃ σαλ-
gere, consummabitur mysterium Dei, *quod euangelizauit *sicut
πίζειν, καὶ τελεσθῇ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὡς εὐηγγέλισε τοῖς
*seruos suos prophetas. Et *vox quam audiui *per seruos
8 δούλους αὐτοῦ τοὺς προφήτας. καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα
de cælo, iterum *locuta mecum, & *dicens, *loquentem, dicentem,
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, πάλιν λαλοῦσα μετ' ἐμοῦ, καὶ λέγουσα, ‖&
Vade, accipe librum apertum *in manu
ὕπαγε, λάβε τὸ βιβλιδάριον τὸ ἀνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ
angeli stantis super mare, & super terram.
ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Et abii ad angelum, dicens ei, Da mihi
καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον, λέγων αὐτῷ, δός μοι τὸ 9
librum. & dixit mihi, Accipe, & deuora illum. & faciet ama-
βιβλιδάριον. καὶ λέγει μοι, λάβε, καὶ κατάφαγε αὐτό. καὶ πικρα-
ricari tuum ventrem, sed in ore tuo erit dulce tanquam mel.
νεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι.
Et accepi librum de manu angeli, & deuo-
καὶ ἔλαβον τὸ βιβλιδάριον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέ- 10
raui illum: & erat in ore meo tanquam mel dulce. & cùm
φαγον αὐτό· καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκύ. καὶ ὅτε
deuorassem eum, amaricatus est venter meus. Et dixit mihi, Oportet
ἔφαγον αὐτό, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου. καὶ λέγει μοι, δεῖ 11
te iterum prophetizare *in* populis, & *in* Gentibus, & linguis,
σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς, καὶ ἐπὶ ἔθνεσι, καὶ γλώσσαις,
& regibus multis.
καὶ βασιλεῦσι πολλοῖς.

CAP. XI. ια´

Et datus est mihi calamus similis virgæ, & *astitit* ange-
Καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, καὶ εἱστήκει ὁ ἄγγε- 1
lus, dicens, Surge, & metire templum Dei, & altare,
λος, λέγων, ἔγειραι, καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ θυσιαστήριον,
& adorantes in eo. *Et* atrium quod foris templum,
καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ. καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ, 2
eiice foras. & ne illud metiaris, quoniā datum est Gentibus: &
ἔκβαλε ἔξωθεν, καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσῃς, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι· καὶ
ciuitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus.
τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσαράκοντα δύο.
Et dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus
καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας 3
mille ducentis sexaginta, amicti saccis.
χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα, περιβεβλημένοι σάκκους.
Hi sunt duæ oliuæ, & duo candelabra in conspectu
οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι, καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ ἐνώπιον τοῦ 4
Domini terræ stantes. Et si quis eos voluerit nocere, ignis
κυρίου τῆς γῆς ἑστῶσαι. καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, πῦρ 5
egreditur de ore eorum, & *deuorat* inimicos eo-
ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐ-
rum. & si quis eos voluerit lædere, sic oportet eum occidi.
τῶν. καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, οὕτω δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι.
Hi habent potestatem *claudere* cælum, ne *pluuia* pluat
οὗτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανόν, ἵνα μὴ ὑετὸς βρέχῃ 6
diebus prophetiæ illorum: & potestatem habent super
τὰς ἡμέρας τῆς προφητείας αὐτῶν· καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν
aquas *conuertere* eas in sanguinem, & percutere terram *in* omni
ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ
plaga, quotiescunque voluerint. Et cùm finierint testimo-
πληγῇ, ὁσάκις ἐὰν θελήσωσι. καὶ ὅταν τελέσωσι τὴν μαρτυ- 7
nium suum, bestia *ascendens* de abysso, faciet *cum*
ρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει μετ'
eis bellum, & vincet illos, & occidet eos.
αὐτῶν πόλεμον, καὶ νικήσει αὐτούς, καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς·
Et *cadauera* eorum *in platea* ciuitatis magnæ,
καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, 8
quæ vocatur spiritualiter Sodoma & Aegyptus, vbi &
ἥτις καλεῖται πνευματικῶς σόδομα καὶ αἴγυπτος, ὅπου καὶ ὁ
Dominus eorum crucifixus est. Et *vident* de populis, & tribubus,
κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη· καὶ βλέπουσιν ἐκ τῶν λαῶν, καὶ φυλῶν, 9
& linguis, & Gentibus, *cadauera* eorum dies tres dimidium:
καὶ γλωσσῶν, καὶ ἐθνῶν, τὰ πτώματα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς ἥμισυ·
& *cadauera* eorum non sinent poni in *monumentum*.
καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς μνῆμα.
Et *habitantes in terra* gaudebunt super illos, & iocun-
καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαίρουσιν ἐπ' αὐτοῖς, καὶ εὐφραν- 10
dabuntur, & munera mittent *alij aliis*: quoniam hi duo pro-
θήσονται, καὶ δῶρα πέμψουσιν ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προ-
phetæ cruciauerunt *habitantes* super terram. Et post tres
φῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ μετὰ τρεῖς 11
dies & dimidium, spiritus vitæ à Deo intrauit in eos,
ἡμέρας καὶ ἥμισυ, πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ εἰσῆλθεν ἐπ' αὐτούς,
& steterunt super pedes suos, & timor magnus cecidit
καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἐπέπεσεν
super *spectantes* eos. Et *audiui* vocem magnam de
ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς. καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ 12
cælo, dicentem eis, Ascendite huc. & ascenderunt in cæ-
οὐρανοῦ, λεγούσης αὐτοῖς, ἀνάβητε ὧδε. καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρα-
lum in nube: & viderunt illos inimici eorum.
νὸν ἐν τῇ νεφέλῃ· καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν.
Et in illa hora factus est terræmotus magnus, & decima pars
καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον 13
ciuitatis cecidit, & occisa sunt in terræmotu nomina
τῆς πόλεως ἔπεσε, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα
hominum millia septem, & reliqui *territi facti sunt*, &
ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ
dederunt gloriam Deo cæli. Væ secundum abiit,
ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλ- 14
væ tertium ecce veniet citò. Et septimus angelus
θεν, ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἰδοὺ ἔρχεται ταχύ. καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος 15
clanxit: & factæ sunt voces magnæ in cælo, dicentes,
ἐσάλπισε, καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαι,
Factum est regnum huius mundi, Domini nostri, & Christi eius,
ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου, τοῦ κυρίου ἡμῶν, καὶ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ,

Margin: ut daret / librum, / Additum est mihi, / ἐγείρω / lauatem est / exiet / deuorabit / claudendi / conuertendi / quæ ascendit / aduersus eos / corpora / iacebunt / plateis / videbunt / corpora / per & / monumentis. / corpora / inhabitantes terram / εὐφραίνομαι / inuicem: / eos qui habitant / eos qui viderunt / audierunt / in timorem missi sunt: / & / cecinit:

& regnabit in secula seculorum. Et viginti qua-
16 καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ οἱ εἰκοσιτέσ-
tuor seniores *in conspectu* Dei *sedentes* in
σαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς
thronis suis, ceciderunt in facies suas, & ado-
θρόνους αὐτῶν, ἔπεσον ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσε-
rauerunt Deum, Dicentes, Gratias agimus tibi, Domine
17 κύνησαν τῷ θεῷ, λέγοντες, εὐχαριστοῦμέν σοι, κύριε ὁ
Deus omnipotens, qui *existens*, & qui *erat*, & qui venturus, quia acce-
θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὤν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὅτι εἴλη-
pisti virtutem tuam magnam, & regnasti.
φας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην, καὶ ἐβασίλευσας.
Et Gentes iratæ sunt, & aduenit ira tua, & tempus
18 καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου, καὶ ὁ καιρὸς τῶν
mortuorum, iudicari, & reddere mercedem seruis tuis pro-
νεκρῶν, κριθῆναι, καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς προ-
phetis, & sanctis, & timentibus nomen tuum,
φήταις, καὶ τοῖς ἁγίοις, καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου, τοῖς
paruis & magnis, & *perdere corrumpentes*
μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας
terram. Et apertum est templum Dei in cælo, & visa est
19 τὴν γῆν. καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη
arca testamenti *Domini* in templo eius, & facta sunt
ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης τοῦ κυρίου ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο
fulgura, & voces, & *tonitrua*, & grando magna.
ἀστραπαί, καὶ φωναί, καὶ βρονταί, καὶ χάλαζα μεγάλη.

CAP. XII. ιβ´

Et signum magnum *visum est* in cælo: Mulier *circumami-*
1 Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ· γυνὴ περιβεβλη-
cta sole, & luna sub pedibus eius: & in
μένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ
capite eius corona stellarum duodecim: Et in vtero
2 τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα· καὶ ἐν γαστρὶ
habens *clamabat doloribus partus detenta, & cruciata parere.*
ἔχουσα ἔκραζεν ὠδίνουσα, καὶ βασανιζομένη τεκεῖν.
Et visum est aliud signum in cælo, & ecce draco ma-
3 καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἰδοὺ δράκων μέ-
gnus rufus, habens capita septem, & cornua decem: & in
γας πυῤῥός, ἔχων κεφαλὰς ἑπτά, καὶ κέρατα δέκα· καὶ ἐπὶ τὰς
capitibus eius septem diademata. Et cauda eius trahebat
4 κεφαλὰς αὐτοῦ ἑπτὰ διαδήματα. καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ
tertiā partem stellarum cæli, & misit eas in terram: &
τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν· καὶ
draco stetit ante mulierem *futuram parere*,
ὁ δράκων ἕστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τίκτειν,
vt cùm peperisset filium *suum* deuoraret. Et peperit filium
5 ἵνα ὅταν τέκῃ τὸ τέκνον αὐτῆς, καταφάγῃ. καὶ ἔτεκεν υἱὸν
masculum, qui *futurus* erat *pascere* omnes Gentes in virga fer-
ἄῤῥενα, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν ῥάβδῳ σιδη-
rea: & raptus est filius eius ad Deum, & ad thronum
ρᾷ· καὶ ἡρπάγη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεόν, καὶ πρὸς τὸν θρόνον
eius. Et mulier fugit in solitudinem, vbi *habet ibi* lo-
6 αὐτοῦ. καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει ἐκεῖ τό-
cum paratum à Deo, vt ibi pascant eam die-
πον ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ ἐκτρέφωσιν αὐτὴν ἡμέ-
bus mille ducentis sexaginta. Et factum est prælium in
7 ρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα. καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ
cælo: Michael & angeli eius *præliari* cum
οὐρανῷ· ὁ μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ τοῦ πολεμῆσαι μετὰ
dracone, & draco pugnabat, & angeli eius.
τοῦ δράκοντος, καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ.
Et non *valuit*, neque locus inuentus est *ei* amplius in cælo.
8 καὶ οὐκ ἴσχυσεν, οὐδὲ τόπος εὑρέθη αὐτῷ ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ.
Et proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, *voca-*
9 καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμε-
tus diabolus & Satanas, *seducens habitatam vniuersam*, proiectus
νος διάβολος καὶ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλή-
est in terram, & angeli eius cum illo *proiecti* sunt.
θη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν.
Et audiui vocem magnam in cælo, dicentem, Nunc fa-
10 καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαν, ἄρτι ἐ-
cta est salus, & virtus, & regnum Dei nostri,
γένετο ἡ σωτηρία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν,
& potestas Christi eius: quia proiectus est accusator
καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ· ὅτι κατεβλήθη ὁ κατήγορος τῶν
fratrum nostrorum, *accusans* illos ante conspectum Dei nostri die
ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέ-
ac nocte. Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem Ag-
11 ρας καὶ νυκτός. καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρ-
ni, & propter verbum testimonij sui: & non dilexerunt
νίου, καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν. καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν
animam suam vsque ad mortem. *Propter hoc* lætamini cæli,
12 ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε οἱ οὐρανοί,
& in eis *habitantes*. væ terræ, & mari: quia
καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες. οὐαὶ τῇ γῇ, καὶ τῇ θαλάσσῃ· ὅτι
descendit diabolus ad vos, habens *animum magnum*, sciens quòd
κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς, ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι
modicum tempus habet. Et *cùm vidit* draco quòd proiectus esset in terrā,
13 ὀλίγον καιρὸν ἔχει. καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς γῆν,

Margin: tamen. / qui / sedent / sedibus / es, eras, es, / ὀργίζομαι / pusillis, / exterminandi eos qui corrumpunt / ὄπτομαι / eius / terræmotus, / apparuit / clamat parturiens, & cruciatur vt pariat. / quæ erat paritura, / eius / τίκτω / recturus / ἁρπάζω / habebat / magnum / præliabantur / valuerunt, / eorum / qui vocatur / qui seducit vniuersum orbem: / missi / καταβάλλομαι / qui accusabat / animas suas / Propterea / qui habitatis. / iram magnā, / postquam

persecutus est mulierem, quæ peperit masculum. Et datæ sunt
ἐδίωξε τὴν γυναῖκα, ἥτις ἔτεκε τὸν ἄρρενα. καὶ ἐδόθησαν τῇ 14
mulieri duæ alæ aquilæ magnæ, vt volaret in
γυναικὶ δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τὴν
desertum in locum suum, vbi alitur illic tempus, & tempora,
ἔρημον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπως τρέφηται ἐκεῖ καιρόν, καὶ καιρούς,
& dimidium temporis à facie serpentis. Et emisit serpens
καὶ ἥμισυ καιροῦ, ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφεως. καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις 15
ex ore suo post mulierem, aquam tanquam flumen,
ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς γυναικός, ὕδωρ ὡς ποταμόν,
vt eam flumine latam faceret. Et adiuuit terra mu-
ἵνα αὐτὴν ποταμοφόρητον ποιήσῃ. καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυ- 16
lierem, & aperuit terra os suum, & absorbuit flu-
ναικί, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς, καὶ κατέπιε τὸν ποτα-
men quod misit draco de ore suo. Et iratus est
μὸν ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. καὶ ὠργίσθη 17
draco in mulierem, & abiit facere prælium
ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικί, καὶ ἀπῆλθε ποιῆσαι πόλεμον
cum reliquis seminis eius, custodientibus
μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς, τῶν τηρούντων τὰς
mandata Dei, & habentibus testimonium Christi.
ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰησοῦ.
Et stetit supra arenam maris.
καὶ ἐστάθην ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης. 18

Margin: τίκτω — Iper — & trahi — καταπίνω — de femine — qui custodiūt — habent

CAP. XIII. ιγ'

Et vidi de mari bestiam ascendentem, habentem cornua
Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, ἔχον κέρατα 1
decem, & capita septem, & super cornua eius decem diade-
δέκα, καὶ κεφαλὰς ἑπτά, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδή-
mata, & super capita eius nomina blasphemiæ.
ματα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὀνόματα βλασφημίας.
Et bestia quam vidi, erat similis pardo, & pedes eius
καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον, ἦν ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ 2
sicut vrsi, & os eius sicut os leonis. & dedit illi
ὡς ἄρκτου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ
draco virtutem suam, & thronum suum, & potestatem
ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἐξουσίαν
magnam. Et vnum de capitibus suis quasi occi-
μεγάλην. καὶ μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡσεὶ ἐσφαγμέ- 3
sum in mortem: & plaga mortis eius curata est:
νην εἰς θάνατον· καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη·
& admirata est vniuersa terra post bestiam: & adorauerunt
καὶ ἐθαύμασεν ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου· καὶ προσεκύνησαν
draconem, qui dedit potestatem bestiæ. Et ado-
τῷ δράκοντι τῷ δεδωκότι τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ. καὶ προσ- 4
rauerunt bestiam, dicentes, Quis similis bestiæ? & quis
εκύνησαν τῷ θηρίῳ, λέγοντες, τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ; καὶ τίς
potens pugnare cum ea? & datum est ei os loquens
δυνατὸς πολεμῆσαι μετ᾽ αὐτοῦ; καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν
magna, & blasphemiam. Et data est ei potestas bel-
μεγάλα, καὶ βλασφημίαν. καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία πόλε- 5
lum facere menses quadraginta duos. Et aperuit os
μον ποιῆσαι μῆνας τεσσαράκοντα δύο. καὶ ἤνοιξε τὸ στόμα 6
suum in blasphemiam ad Deum, blasphemare nomen
αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν θεόν, βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα
eius, & tabernaculum eius, & in cælo habitantes.
αὐτοῦ, καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας.
Et datum est illi facere bellum cum sanctis, & vincere
καὶ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ νικῆσαι 7
eos. & data est illi potestas in omnem tribum, & lin-
αὐτούς· καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλήν, καὶ γλῶσ-
guam, & gentem. Et adorabunt eam omnes ha-
σαν, καὶ ἔθνος. καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ κατοι- 8
bitantes super terram, quorū non scriptum est nomen in libro
κοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὸ ὄνομα ἐν τῷ βιβλίῳ
vitæ Agni mactati à fundatione mundi.
τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου, ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.
Si quis habet aurem, audiat. Si quis habet captiuitatem, va-
εἴ τις ἔχει οὖς, ἀκουσάτω. εἴ τις ἔχει αἰχμαλωσίαν, ὑπά- 9
dit: si quis in gladio occiderit, oportet eum in gladio oc-
γει· εἴ τις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ ἀπο- 10
cidi. hic est patientia, & fides sanctorum.
κτανθῆναι. ὧδέ ἐστιν ἡ ὑπομονή, καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων.
Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, & habebat cornua
καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἶχε κέρατα 11
duo, similia agno, & loquebatur sicut draco. Et potestatem
δύο ὅμοια ἀρνίῳ, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων· καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ 12
prioris bestiæ omnem facit in conspectu eius, & fecit terram
πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἐποίει τὴν γῆν
& in ea habitantes, vt adorent bestiam
καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας, ἵνα προσκυνήσωσι τὸ θηρίον
primam, cuius curata est plaga mortis eius.
τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ.
Et facit signa magna, & ignem, vt de cælo descen-
καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, καὶ πῦρ, ἵνα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατα- 13
dere in terram, in conspectu hominum: Et seducit
βαίνῃ ἐπὶ τὴν γῆν, ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων· καὶ πλανᾷ τοὺς 14
meos habitantes in terra, propter signa, quæ data sunt
ἐμοὺς τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ τὰ σημεῖα, ἃ ἐδόθη

Margin: vidi — occisum — δίδωμι — poterit — blasphemias. — blasphemias — eos qui habitant. — & populum, — adorauerunt — qui inhabitāt — sunt scripta nomina — qui occisus est ab origine — Qui in — duxerit, in captiuitatem — qui — agni, — faciebat — adorare — θεραπεύω — fecit — vt etiam face ret — descendere

illi facere in conspectu bestiæ, dicens habitantibus in
αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ
terra, facere imaginem bestiæ, quæ habebat plagam gla-
τῆς γῆς, ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ, ὃ ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μα-
dij, & vixit. Et datum est illi spiritum dare imagini
15 χαίρας, καὶ ἔζησε. καὶ ἐδόθη αὐτῷ πνεῦμα δοῦναι τῇ εἰκόνι
bestiæ, & vt loquatur imago bestiæ, & faciet non ado-
τοῦ θηρίου, καὶ ἵνα λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιεῖ τοὺς μὴ προσ-
rantes imaginem bestiæ, vt occidantur. Et facit
16 κυνοῦντας τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα ἀποκτανθῶσι. καὶ ποιεῖ
omnes paruos, & magnos, & diuites, &
πάντας τοὺς μικρούς, καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους, καὶ
pauperes, & liberos, & seruos, vt dent il-
τοὺς πτωχούς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους, καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δώσῃ αὐ-
lis characteres in manu eorum dextera, aut in
τοῖς χαράγματα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς, ἢ ἐπὶ τῶν
frontibus eorum. Et ne quis possit emere aut ven-
17 μετώπων αὐτῶν. καὶ ἵνα μή τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πω-
dere, si non habens characterem, aut nomen bestiæ, aut
λῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, ἢ τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου, ἢ
numerum nominis eius. Hic sapientia est. habens
18 τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων
mentem, computet numerum bestiæ. numerus enim ho-
νοῦν, ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώ-
minis est, & numerus eius est sexcenti sexaginta sex.
που ἐστί, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἐστὶν ἑξακόσιοι ἑξήκοντα ἕξ.

CAP. XIIII. ιδ'

Et vidi, & ecce Agnus stans supra montem Sion, & cum
1 Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἀρνίον ἑστηκὸς ἐπὶ τὸ ὄρος σιών, καὶ μετ᾽
eo centum quadraginta quatuor millia, habentes no-
αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, ἔχουσαι τὸ ὄνο-
men eius & nomen Patris eius scriptum in
μα αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν
frontibus suis. Et audiui vocem de cælo, tanquam vocem
2 μετώπων αὐτῶν. καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν
aquarum multarum, & tanquā vocem tonitrui magni: & vox
ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης· καὶ φωνὴ
quam audiui, sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis:
ἣν ἤκουσα, ὡς κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν.
Et cantabant canticum nouum ante thronum, & ante
3 καὶ ᾄδουσιν ὠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τῶν
quatuor animalia, & seniores: & nemo poterat dis-
τεσσάρων ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων. καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο μα-
cere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor mil-
θεῖν τὴν ὠδήν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιά-
lia, empti de terra. Hi sunt qui cum mulie-
4 δες, οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς. οὗτοί εἰσιν οἳ μετὰ γυναι-
ribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt. hi sunt se-
κῶν οὐκ ἐμολύνθησαν· παρθένοι γάρ εἰσιν· οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκο-
quentes Agnum quocúque enim ierit. hi à Iesu em-
λουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου ἂν ὑπάγῃ. οὗτοι ὑπὸ ἰησοῦ ἠγο-
pti sunt ex hominibus primitiæ Deo & Agno.
ράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ.
Et in ore eorum non est inuētum mendacium: sine macula enim sunt.
5 καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐχ εὑρέθη ψεῦδος· ἄμωμοι γάρ εἰσι.
Et vidi alterum angelum volantem in medio cæli, ha-
6 καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον πετόμενον ἐν μεσουρανήματι, ἔχον-
bentem euangelium æternum, euangelizare sedentibus super
τα εὐαγγέλιον αἰώνιον, εὐαγγελίσαι τοὺς καθημένους ἐπὶ τῆς
terram, & super omnem gentem, & tribum, & linguam, & populū,
γῆς, καὶ ἐπὶ πᾶν ἔθνος, καὶ φυλήν, καὶ γλῶσσαν, καὶ λαόν,
dicens in voce magna, Timete Deum, & date illi
7 λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, φοβήθητε τὸν θεόν, καὶ δότε αὐτῷ
gloriam, quia venit hora iudicii eius: & adorate
δόξαν, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ· καὶ προσκυνήσατε
eum qui fecit cælum, & terram, & mare, & fontes
τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πηγὰς
aquarum. Et alius angelus secundus secutus est, dicens,
8 ὑδάτων. καὶ ἄλλος ἄγγελος δεύτερος ἠκολούθησε, λέγων,
Cecidit, cecidit Babylon illa magna: ex vino iræ
ἔπεσεν ἔπεσε βαβυλὼν ἡ μεγάλη· ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς
fornicationis suæ potauit omnes gentes. Et alius angelus
9 πορνείας αὐτῆς πεπότικε πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἄλλος ἄγγελος
tertius secutus est illos, dicens in voce magna, Si quis
τρίτος ἠκολούθησεν αὐτοῖς, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, εἴ τις
adorauerit bestiam, & imaginem eius, & acceperit
προσκυνεῖ τὸ θηρίον, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει
characterem in fronte sua, aut in manu sua:
χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ, ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ·
Et hic bibet de vino iræ Dei, mixto
10 καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ κεκερασμένου
mero in poculo iræ ipsius, & cruciabitur in
ἀκράτου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ βασανισθήσεται ἐν
igne & sulphure in conspectu sanctorum angelorum, & ante conspectum Agni.
πυρὶ καὶ θείῳ ἐνώπιον τῶν ἁγίων ἀγγέλων, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου.
Et fumus cruciatus eorum in secula seculorum ascen-
11 καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτῶν εἰς αἰῶνας αἰώνων ἀνα-
dit, & non habent requiem die ac nocte ado-
βαίνει, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυ-

Margin: vt faciant — habet — vt daret — faciat vt quicunque non adorauerint — faciet — pusillos — habere — characteres — sua — suis. — nisi qui haberet — qui habet intellectum — ψηφίζομαι — stabat — vocem — quasi — sedem, — qui sunt — sequuntur — ἀγοράζω — ante thronum Dei. — per medium — vt euangelizaret — Dominum — φοβέω — honorem — & omnia quæ in eis sunt — quæ à — quod mixtum est — κεράννυμι — βασανίζομαι — tormentorum — ascendet — qui adorant

rantes bestiam, & imaginem eius: & si quis acceperit
νοῦντες τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ εἴ τις λαμβάνει τὸ
characterem nominis eius. Hic patientia sanctorum est:
χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ὧδε ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστίν· 12
qui custodiūt — hic custodientes mandata Dei, & fidem Iesu.
ὧδε οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν πίστιν τοῦ Ἰησοῦ.
Et audiui vocem de cælo, dicentem mihi, Scribe, Bea-
καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης μοι, γράψον, μα- 13
qui moriuntur. — ti mortui, in Domino morientes. amodò dicit
iam — κάριοι οἱ νεκροὶ, οἱ ἐν κυρίῳ ἀποθνήσκοντες. ἀπάρτι λέγει
etiam Spiritus, vt requiescant à laboribus suis: at
ναὶ τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν· τὰ δὲ
enim illos. — opera illorum sequuntur cum ipsis. Et vidi, & ecce nubes
nubē candidā, — ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη 14
sedentem similem — alba, & super nubem sedens similis Filio hominis, habens
habentem — λευκὴ, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμενος ὅμοιος υἱῷ ἀνθρώπου, ἔχων
in capite suo coronam auream, & in manu sua
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ
falcem acutam. Et alius angelus exiuit de templo, cla-
δρέπανον ὀξύ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ, κρά- 15
ad sedentem — mans in voce magna sedenti super nubem: Mitte
ζων ἐν φωνῇ μεγάλῃ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης· πέμψον
vt metatur: — falcem tuam, & mete, quia venit hora metendi: quoniā
τὸ δρέπανόν σου, καὶ θέρισον, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ θερίσαι. ὅτι
qui sedebat — aruit messis terræ. Et misit sedens super
ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς. καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν 16
nubem, falcem suam in terram, & demessa est terra.
θερίζω — νεφέλην, τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ.
est — Et alius angelus exiuit de templo quod in cælo, habens
καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, ἔχων 17
& ipse falcem acutam. Et alius angelus exiuit de
καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ 18
qui habebat / voce magna — altari, habens potestatem supra ignem, & clamauit clamore
ad eum qui habebat — θυσιαστηρίου, ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρὸς, καὶ ἐφώνησε κραυγῇ
magno habenti falcem acutam, dicens, Mitte tuam
μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὀξὺ, λέγων, πέμψον σου τὸ
falcem acutam, & vindemia botros vineæ terræ:
δρέπανον τὸ ὀξὺ, καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς·
quoniā maturæ sunt vuæ eius. Et misit angelus
ἀκμάζω — ὅτι ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς. καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ 19
acutam — falcem suam in terram, & vindemiauit vineam terræ, &
τρυγάω — δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐτρύγησε τὴν ἄμπελον τῆς γῆς, καὶ
misit in lacum iræ Dei magnum. Et calcatus est
καλέομαι / τὸν μέγαν. — ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὴν μεγάλην. καὶ ἐπατήθη ἡ 20
per stadia sexcenta. — lacus extra ciuitatem, & exiuit sanguis de lacu vsque ad
ληνὸς ἔξωθεν τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς ληνοῦ ἄχρι
frenos equorum à stadiis mille sexcentis.
τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων.

CAP. XV. ιε

Et vidi aliud signum in cælo magnum & mirabile:
Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ θαυμαστὸν, 1
angelos septem, habentes plagas septem nouissimas: quoniam in illis
ἀγγέλους ἑπτὰ, ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας· ὅτι ἐν αὐταῖς
consummata est ira Dei. Et vidi tanquam mare vitreum
eos qui vicerunt bestiam & imaginem — ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ θεοῦ. καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην 2
igne mistum, & vincentes ex bestia, & ex ima-
μίγνυμι — πυρὶ μεμιγμένην, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τῆς εἰ-
numerum — gine eius, & ex numero nominis eius, stantes super
κόνος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἑστῶτας ἐπὶ
cantantes — mare vitreum, habentes citharas Dei. Et cantant
τὴν θάλασσαν τὴν ὑαλίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ θεοῦ. καὶ ᾄδουσι 3
canticum Moysi serui Dei, & canticum Agni, di-
τὴν ᾠδὴν Μωϋσέως τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ ἀρνίου, λέ-
centes, Magna & mirabilia opera tua, Domine Deus om-
sunt — γοντες, μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, κύριε ὁ θεὸς ὁ παν-
nipotens: iustæ & veræ viæ tuæ, rex
seculorum. — τοκράτωρ· δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου, ὁ βασιλεὺς τῶν
magnificabit — gentium. Quis non timebit te, Domine, & glorificabit nomen tuum?
ἐθνῶν. τίς οὐ μὴ φοβηθῇ σε, κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; 4
pius — quia solus sanctus es: quoniam omnes gentes venient, & adora-
ὅτι μόνος ἅγιος εἶ· ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι καὶ προσκυνή-
bunt in conspectu tuo, quoniam iudicia tua manifesta sunt.
ecce — σουσιν ἐνώπιόν σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν.
Et post hæc vidi, & apertum est templum tabernaculi testi-
καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρ- 5
monij in cælo. Et exierunt septem angeli, haben-
templo, — τυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχον- 6
lapide mundo & candido, — tes septem plagas, de cælo, qui erant vestiti linum,
περιζώννυμι καὶ περιζωννύω — τες τὰς ἑπτὰ πληγὰς, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οἳ ἦσαν ἐνδεδυμένοι λίνον,
& purum, & splendidum, & præcincti circa pectora
καὶ καθαρὸν, καὶ λαμπρὸν, καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη
zonis aureis. Et vnum de quatuor animalibus dedit
ζώνας χρυσᾶς. καὶ ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκε τοῖς 7
septem angelis septem phialas aureas, plenas iracundiæ
γεμίζομαι — ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς, γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ
Dei viuentis in secula seculorum. Et impletum est
maiestate — θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ἐγεμίσθη ὁ 8
templum fumo ex gloria Dei, & de virtute
ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως
eius: & nemo poterat introire in templum, donec con-
αὐτοῦ· καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν, ἄχρι τελε-
summarentur septem plagæ angelorum. — septem
σθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἀγγέλων.

CAP. XVI. ις

Et audiui vocem magnam de templo, dicentem septem
1 Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ, λεγούσης τοῖς ἑπτὰ
angelis, Ite, effundite phialas iræ Dei — & septem
ἀγγέλοις, ὑπάγετε, ἐκχέατε τὰς φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ — ἐκχέω
in terram. Et abiit primus, & effudit phialam
2 εἰς τὴν γῆν. καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος, καὶ ἐξέχεε τὴν φιάλην
suam in terram: & factum est vulnus malum & malignum in — sæuum & pessimum
αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ ἐγένετο ἕλκος κακὸν καὶ πονηρὸν εἰς τοὺς — qui habebant
homines habentes characterem bestiæ, & ado- — in eos qui adorauerunt
ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσ-
rantes imaginem eius. Et secundus angelus effudit
3 κυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐξέχεε
phialam suam in mare: & factus est sanguis tanquā mor-
τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νε-
tui, & omnis anima viuens mortua est in mari. Et
4 κροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζῶσα ἀπέθανεν ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ ὁ
tertius angelus effudit phialam suam in flumina & — super
τρίτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ
fontes aquarum: & factus est sanguis. Et audiui an-
5 τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων· καὶ ἐγένετο αἷμα. καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγ-
gelum aquarum dicentem, Iustus es, qui existens, & qui erat, sanctus, — Domine,
γέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος, δίκαιος εἶ, ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, ὁ ὅσιος, — es, eras,
quia hæc iudicasti. Quia sanguinē sanctorum & prophetarum effuderunt,
6 ὅτι ταῦτα ἔκρινας. ὅτι αἷμα ἁγίων καὶ προφητῶν ἐξέχεαν,
& sanguinem eis dedisti bibere: digni sunt. Et audiui de — enim
7 καὶ αἷμα αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν· ἄξιοι εἰσί. καὶ ἤκουσα ἐκ τοῦ
altari, dicentem, Etiam Domine Deus omnipotens, ve-
θυσιαστηρίου, λέγοντος, ναὶ κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἀ-
ra & iusta iudicia tua. Et quartus angelus
8 ληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου. καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος
effudit phialam suam in solem: & datum est ei æstu
ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον· καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυ- — καυματίζω
affligere homines in igni. Et æstuauerunt
9 ματίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρί. καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ — &
homines æstu magno, & blasphemauerunt homines
ἄνθρωποι καῦμα μέγα, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸ
nomen Dei habentis potestatem super plagas
ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύ-
has: & non egerunt pœnitentiā dare illi gloriam. Et quintus — neque
10 τας· καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν. καὶ ὁ πέμπτος — vt darent
angelus effudit phialam suam super thronum bestiæ: — sedem
ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου· — commanducauerunt
& factum est regnum eius tenebrosum, & mandebant
καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη, καὶ ἐμασσῶντο τὰς — σκοτόομαι
linguas suas ex labore: Et blasphemauerunt Deum — præ dolore,
11 γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου· καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν θεὸν
cæli ex laboribus suis, & ex vulneribus suis, & non egerūt — præ doloribus
τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν, καὶ ἐκ τῶν ἑλκῶν αὐτῶν, καὶ οὐ με-
pœnitentiam ex operibus suis. Et sextus angelus effudit
12 τενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν. καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐξέχεε
phialam suam in flumen illud magnum Euphraten: & exic- — siccauit aquā
τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν Εὐφράτην· καὶ ἐξη-
cata est aqua eius vt prępararetur via regum — regibus
ράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἑτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν
ab ortu solis. Et vidi de ore draconis,
13 ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου. καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος,
& de ore bestiæ, & de ore pseudoprophe-
καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφή-
tæ spiritus tres immundos vt ranæ. Sunt enim spi- — in modum ranarum.
14 του πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὡς βάτραχοι. εἰσὶ γὰρ πνεύ- — exire
ritus dæmoniorum facientes signa, quæ procedunt ad — &
ματα δαιμόνων ποιοῦντα σημεῖα, ἃ ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς
reges habitatæ totius: congregare illos in præ- — terræ
βασιλεῖς τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλε-
lium diei illius magni Dei omnipotentis. — ad diem magnum
μον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος.
Ecce venio sicut fur: beatus vigilans, & custodiens — qui vigilat, custodit
15 ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς κλέπτης· μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν
vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videant
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ, καὶ βλέπωσι τὴν
turpitudinem eius. Et congregauit illos in locum illum vo- — qui vocatur
16 ἀσχημοσύνην αὐτοῦ. καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τόπον τὸν κα-
catum Hebraicè Armagedon. Et septimus angelus ef-
17 λούμενον Ἑβραϊστὶ Ἀρμαγεδών. καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐξέ-
fudit phialam suam in aërem: & exiuit vox magna
χεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα· καὶ ἐξῆλθε φωνὴ μεγάλη
de templo cæli, à throno, dicens, Factum est.
ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ τοῦ θρόνου, λέγουσα, γέγονε.
Et facta sunt tonitrua, & fulgura, & voces, & terræmotus
18 καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ φωναὶ, καὶ σεισμὸς — nunquā fuit
factus est magnus, qualis non factus est ex quo homines facti sunt — fuerunt
ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο
super terram, talis terræmotus, sic magnus. Et facta est
ἐπὶ τῆς γῆς, τηλικοῦτος σεισμὸς οὕτω μέγας. καὶ ἐγένετο ἡ

ciuitas magna in tres partes, & ciuitates Gentium ceciderunt.
πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον·
[a] μνάομαι & Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi
καὶ βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, δοῦναι αὐτῇ
‡calicem ‡poculum vini indignationis iræ eius. Et omnis insula
τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. καὶ πᾶσα νῆσος 20
fugit, & montes non sunt inuenti. Et grando magna sicut
ἔφυγε, καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν. καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς 21
*talentum *talentaria descendit de cælo in homines,
ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους,
‡propter plagā & blasphemauerunt homines Deum ‡ex plaga
καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς
*facta grandinis: quoniam magna est *plaga eius vehementer.
χαλάζης· ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα.

CAP. XVII. ιζ'

‡qui habebant Et venit vnus de septem angelis ‡habentibus septem phia-
1 Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιά-
las, & locutus est mecum, dicens, Veni, ostendam tibi damnationem
λας, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων, Δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρίμα
*quæ sedet meretricis magnæ, *sedentis super aquas multas:
τῆς πόρνης τῆς μεγάλης, τῆς καθημένης ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῶν πολλῶν·
Cum qua fornicati sunt reges terræ, & inebriati sunt
[b] μεθύομαι
2 μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ
*qui inhabitāt *habitantes terram de vino *fornicationis eius. Et abstu-
*prostitutionis κατοικοῦντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς. καὶ ἀπήνεγ- 3
lit me in desertum in spiritu: & vidi mulierem sedentem
κέ με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι· καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην
super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ, habentem ca-
ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων βλασφημίας, ἔχον κε-
erat pita septem, & cornua decem. Et mulier circumdata
φαλὰς ἑπτὰ, καὶ κέρατα δέκα. καὶ ἡ γυνὴ ἦν περιβεβλημέ- 4
‡& purpura & coccino: ‡inaurata auro, & lapide pretioso,
νη πορφύραν καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη χρυσῷ, καὶ λίθῳ τιμίῳ,
& margaritis, habens aureum poculum in manu sua,
καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα χρυσοῦν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐ-
*abominatione plenum *abominationibus, & ‡immunda fornicationis *suæ.
‡immunditia
*eius. τῆς, γέμον βδελυγμάτων, καὶ τὰ ἀκάθαρτα τῆς πορνείας αὐτῆς.
Et in fronte eius nomen scriptum, Mysterium,
καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον, μυστήριον, 5
Babylon magna, mater fornicationum & abominationum
βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς
terræ. Et vidi mulierem ebriam de sanguine san-
γῆς. καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁ- 6
ctorum, & de sanguine martyrum Iesu. & miratus sum
γίων, καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων ἰησοῦ. καὶ ἐθαύμασα
*cùm viderem *videns illam, admirationem magnam. Et dixit mihi angelus, Quare
ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα. καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος, διατί 7
*sacramentum miraris? ego tibi dicam *mysterium mulieris, & be-
ἐθαύμασας; ἐγώ σοι ἐρῶ τὸ μυστήριον τῆς γυναικὸς, καὶ τοῦ θη-
‡quæ portat
*quæ habet
*fuit,
stiæ ‡portantis eam, *habentis septem capita, &
ρίου τοῦ βαστάζοντος αὐτὴν, τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς, καὶ
*ascensura est decem cornua. Bestia quam vidisti, *erat, & non est, & *futura est
τὰ δέκα κέρατα. τὸ θηρίον ὃ εἶδες, ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ μέλλει 8
*ibit: *ascendere de abysso, & in interitum *abire: &
ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγειν· καὶ
*inhabitantes mirabuntur *habitantes super terram (quorū non sunt scripta
θαυμάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ
nomina in libro vitæ à constitutione mundi)
ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου,
videntes bestiam, quæ erat, & non est, & aderit.
βλέποντες τὸ θηρίον, ὅ, τι ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ παρέσται.
*Et *Hic sensus, ‡habens sapientiam. septem capita, septem montes sunt,
‡est, qui habet ὧδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν. αἱ ἑπτὰ κεφαλαὶ, ἑπτὰ ὄρη εἰσὶν, 9
‡super quos ‡vbi mulier sedet super eos, & reges septem sunt.
ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ' αὐτῶν, καὶ βασιλεῖς ἑπτά εἰσιν.
*& Quinque ceciderunt, vnus est, *alius nondum venit: & cùm ve-
οἱ πέντε ἔπεσον, ὁ εἷς ἐστιν, ὁ ἄλλος οὔπω ἦλθε· καὶ ὅταν ἔλ- 10
*breue tempus nerit, *paulùlum illum oportet manere. Et bestia quæ erat, & non
θῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μεῖναι. καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν, καὶ οὐκ 11
*ipsa octaua est, & *ipsa octauus est, & de septem est, & in interitum
ἔστι, καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστι, καὶ ἐκ τῶν ἑπτά ἐστι, καὶ εἰς ἀπώλειαν
vadit. Et decem cornua quæ vidisti, decem reges sunt,
ὑπάγει. καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσιν, 12
qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tanquam reges vnam
οἵτινες βασιλείαν οὔπω ἔλαβον, ἀλλ' ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν
horam accipient post bestiam. Hi vnum consilium habent, &
ὥραν λαμβάνουσι μετὰ τοῦ θηρίου. οὗτοι μίαν γνώμην ἔχουσι, καὶ 13
virtutem & potestatem suam bestiæ tradent.
τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ διδόασιν.
Hi cum Agno pugnabunt, & Agnus vincet illos:
οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσι, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτοὺς 14
‡sunt, quoniā Dominus dominorū est, & rex regum. & qui cum illo,
ὅτι κύριος κυρίων ἐστὶ, καὶ βασιλεὺς βασιλέων· καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ,
vocati, & electi, & fideles. Et dixit mihi, Aquæ quas vi-
κλητοὶ, καὶ ἐκλεκτοὶ, καὶ πιστοί. καὶ λέγει μοι, τὰ ὕδατα ἃ εἶ- 15
disti vbi meretrix sedet, populi & turbæ sunt: & gentes, & lin-
δες οὗ ἡ πόρνη κάθηται, λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσὶ, καὶ ἔθνη, καὶ γλῶσ-
*in guæ. *Et decem cornua quæ vidisti, & bestia, hi
σαι. καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, καὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μι- 16

odient fornicariam, & desolatam facient illam, &
σήσουσι τὴν πόρνην, καὶ ἠρημωμένην ποιήσουσιν αὐτὴν, καὶ
nudam facient illam, & carnes eius manducabunt, &
γυμνὴν ποιήσουσιν αὐτὴν, καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται, καὶ
ipsam concremabunt in igni. Nam Deus dedit in cor-
17 αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρί. ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρ- ‡enim *vt faciat quod placuit illi, & vt dent
da eorum *facere sententiam eius, & facere sententiam
δίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι γνώμην
vnam, & dare regnum suum bestiæ, donec con-
μίαν, καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ, ἄχρι τελε-
summentur verba Dei. Et mulier quam vidisti, est ciuitas
18 σθήσονται οἱ λόγοι τοῦ θεοῦ. καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες, ἔστιν ἡ πόλις
magna, ‡habens regnum super reges terræ. ‡quæ habet
ἡ μεγάλη, ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς.

CAP. XVIII. ιη'

Et post hæc vidi alium angelum descendentem de
1 Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ
cælo, habentem potestatem magnam: & terra illuminata est à
οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην· καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς *φωτίζω *fortitudine,
gloria eius. Et exclamauit in *forti voce, dicens, Cecidit, ce-
2 δόξης αὐτοῦ. καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ, λέγων, ἔπεσεν ἔ-
cidit Babylon magna, & facta est habitatio dæmo-
πεσε βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμό-
niorū, & custodia omnis spiritus immundi, & custodia
νων, καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου, καὶ φυλακὴ
omnis volucris immundæ, & odibilis. Quia de iræ
3 παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου, καὶ μεμισημένου. ὅτι ἐκ τοῦ θυμοῦ
vino fornicationis eius biberunt omnes gentes, &
τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς [d] πέπτωκε πάντα τὰ ἔθνη, καὶ οἱ [d] πίπτω
reges terræ cum illa fornicati sunt, & mercatores
βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ οἱ ἔμποροι τῆς
terræ de virtute deliciarum eius diuites facti sunt. Et audiui
4 γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν. καὶ ἤκουσα
aliam vocem de cælo, dicentem, Exite de illa
ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν, ἐξέλθετε ἐξ αὐτῆς ὁ
populus meus, ne *communicetis peccatis eius, & *participes sitis delictorum
λαός μου, ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ
de plagis eius, vt non accipiatis. Quonia *adhæserunt *peruenerunt
5 ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς, ἵνα μὴ λάβητε. ὅτι ἐκολλήθησαν
eius peccata vsque ad cælum, & recordatus est eius *
αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσεν αὐτῆς ὁ
Deus *iniustitias eius. Reddite illi sicut & ipsa red- *iniquitatum
6 θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς. ἀπόδοτε αὐτῇ ὡς καὶ αὐτὴ ἀ-
didit vobis, & duplicate ei duplicia secundum opera eius.
πέδωκεν ὑμῖν, καὶ διπλώσατε αὐτῇ διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς.
in poculo quo miscuit, miscete illi duplum.
ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασε, κεράσατε αὐτῇ διπλοῦν. *κεράννυμι
Quanta glorificauit seipsam, & in deliciis fuit, tantum date illi Quantum,
7 ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν, καὶ ἐστρηνίασε, τοσοῦτον δότε αὐτῇ
*cruciatum: quia in corde suo dicit, Quia sedeo re- *tormētum, & luctum:
βασανισμὸν· ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει, ὅτι κάθημαι βα- ‡ideo
gina, & vidua non sum, & luctum non videbo. ‡Propter hoc
8 σίλισσα, καὶ χήρα οὐκ εἰμὶ, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω. διὰ τοῦτο
in vna die venient plagæ eius, mors, & luctus,
ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς, θάνατος, καὶ πένθος,
& fames; & in igne comburetur: quia fortis* Dominus Deus *est
καὶ λιμὸς, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται· ὅτι ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ‡qui iudicabit *te
iudicans illam. Et ‡flebunt, & plangent super illam *κλαίω
9 ὁ κρίνας αὐτήν. καὶ κλαύσουσι, καὶ κόψονται ἐπ' αὐτῇ οἱ
reges terræ, *cum illa *fornicantes, & ‡luxurian- *qui fornicati sunt, ‡in deliciis vixerunt,
βασιλεῖς τῆς γῆς, οἱ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες καὶ στρηνιάσαν- *στρηνιάω
tes, cum viderint fumum incendii eius: A lon- *tormentum
10 τες, ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς· ἀπὸ μα-
gè stantes propter timorem *cruciatus eius, dicentes,
κρόθεν ἑστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες,
Væ, væ ciuitas illa magna Babylon, ciuitas illa fortis: quoniā
οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη βαβυλὼν, ἡ πόλις ἡ ἰσχυρά· ὅτι
vna hora venit iudicium tuum. Et *mercatores terræ *plorant, *negotiatores *flebunt, ‡lugebunt
11 μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου. καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσι
& *lugent super illam: quoniam merces eorum nemo ‡emit ‡emet
καὶ πενθοῦσιν ἐπ' αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει
amplius: Merces auri, & argenti, & lapidis pretiosi, & mar-
12 οὐκέτι· γόμον χρυσοῦ, καὶ ἀργύρου, καὶ λίθου τιμίου, καὶ μαρ-
garitæ, & byssi, & purpuræ, & serici, & coccini: &
γαρίτου, καὶ βύσσου, καὶ πορφύρου, καὶ σηρικοῦ, καὶ κοκκίνου· καὶ
omne lignum thyinum, & *omne vas eburneum, & *omne vas *omnia vasa eborea, *omnia vasa de lapide
πᾶν ξύλον θύϊνον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον, καὶ πᾶν σκεῦος
ex ligno pretioso, & *ære, & ferro, & marmore, *æramentum, ‡odoramentorum, & vnguenti, & thuris, & vini, & olei, & similæ, & tritici, & iumentorum, & mancipiorum
ἐκ ξύλου τιμιωτάτου, καὶ χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ μαρμάρου,
Et cinamomum, & ‡suffitus, & vnguentum, & thus, &
13 καὶ κινάμωμον, καὶ θυμιάματα, καὶ μύρον, καὶ λίβανον, καὶ
vinum, & oleum, & similam, & triticum, & iumenta, & o-
οἶνον, καὶ ἔλαιον, καὶ σεμίδαλιν, καὶ σῖτον, καὶ κτήνη, καὶ πρό-
ues: & equorum, & rhedarum, & mancipiorum, & ‡animas ho-
βατα· καὶ ἵππων, καὶ ῥεδῶν, καὶ σωμάτων, καὶ ψυχὰς ἀνθρώ-
minum. Et poma desiderij animæ tuæ discesserunt à
14 πων. καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου ἀπῆλθεν ἀπὸ
te, & omnia pinguia & præclara perierunt à te,
σοῦ, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπώλοντο ἀπὸ σοῦ,

invenient iam — & non amplius non invenies illa. Mercatores horum divites
qui sunt — καὶ οὐκέτι οὐ μὴ εὑρήσῃς αὐτά. οἱ ἔμποροι τούτων οἱ πλουτή- 15
tormentorum — facti, ab ea à longè stabunt propter timorem cru-
σαντες ἀπ᾽ αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βα-
ciatus eius, flentes, ac lugentes; Et dicentes,
σανισμοῦ αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες· καὶ λέγοντες, 16
Væ, væ civitas illa magna circumamicta bysso, & pur-
quæ erat — οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ περιβεβλημένη βύσσινον καὶ πορ-
pura & coccino, & deaurata in auro & lapide pre-
erat — φυροῦν καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσῷ καὶ λίθῳ τι-
destitutæ — tioso, & margaritis: Quoniam vna hora desertæ sunt tantæ di-
ἐρημόω — μίῳ καὶ μαργαρίταις· ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦ- 17
qui — vitiæ: & omnis gubernator, & omnis in navibus navigans,
lacū navigat, — τος· καὶ πᾶς κυβερνήτης, καὶ πᾶς ὁ ἐπὶ τῶν πλοίων πλέων,
qui in mari — & nautæ, & quotquot mare operantur, à longè ste-
καὶ ναῦται, καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἔστη-
locum — terunt, Et clamaverunt videntes fumum incendij eius,
σαν, καὶ ἔκραζον βλέποντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, 18
dicentes, Quæ similis civitati huic magnæ? Et miserunt pulverē
λέγοντες, τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ; καὶ ἔβαλον χοῦν 19
super capita sua, & clamaverunt flentes, & lugentes,
ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραζον κλαίοντες, καὶ πενθοῦντες,
& dicentes, Væ væ civitas illa magna, in qua divites facti sunt om-
qui habebant — καὶ λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάν-
pretiis — nes habentes naves in mari de pretio eius.
τες οἱ ἔχοντες τὰ πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος αὐτῆς·
quoniā vna hora desolata est. Exulta super eam cælum, &
ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη. εὐφραίνου ἐπ᾽ αὐτῇ οὐρανὲ, καὶ οἱ 20
sancti, & Apostoli, & Prophetæ: quoniam iudicavit Deus
ἅγιοι, καὶ οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ προφῆται· ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ
iudicium vestrum de illa. Et sustulit vnus angelus fortis lapidem
κρίμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς. καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον 21
Hoc — quasi molarem magnum, & misit in mare, dicens, Sic im-
ὡς μύλον μέγαν, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν, λέγων, οὕτως ὁρ-
petu mittetur Babylon illa magna civitas, & non inve-
vltra iam. — μήματι βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὑρε-
nietur amplius. Et vox citharœdorum, & musicorum, & tibiacanentium, &
tuba, — θῇ ἔτι. καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν, καὶ μουσικῶν, καὶ αὐλητῶν, καὶ 22
clangentium non audietur in te amplius: & omnis artifex omnis
σαλπιστῶν οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι· καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης
artis non invenietur in te amplius: & vox molæ non audietur in
τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι· καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν
te amplius. Et lux lucernæ non lucebit in te amplius: & vox sponsi
σοὶ ἔτι. καὶ φῶς λύχνου οὐ μὴ φανῇ ἐν σοὶ ἔτι· καὶ φωνὴ νυμφίου 23
& sponsæ non audietur in te adhuc: quia mercatores tui erant
καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι· ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ
principes — magnates terræ, quia in veneficio tuo erraverunt
veneficiis tuis — μεγιστᾶνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν
πλανάω — omnes gentes: Et in ea sanguines Prophetarum & sanctorū
sanguis — πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἐν αὐτῇ αἵματα προφητῶν καὶ ἁγίων 24
qui interfecti sunt — inventus est, & omnium mactatorum in terra.
εὑρέθη, καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.

CAP. XIX. ιθ´

turbarū multarum — Et post hæc audivi quasi vocem turbæ multæ magnam
Καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ μεγάλην 1
Laus, — in cælo, dicentium, Alleluia. Salus, & vir-
ἐν τῷ οὐρανῷ, λεγόντων, ἀλληλούϊα. ἡ σωτηρία, καὶ ἡ δύνα-
Deo nostro est. — tus, & gloria Dei nostri. Quia vera & iusta iu-
sunt qui — μις, καὶ ἡ δόξα τοῦ θεοῦ ἡμῶν. ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρί- 2
de meretrice magna, — dicia eius, quia iudicavit meretricem magnam, quæ corrupit
διαφθείρω — σεις αὐτοῦ, ὅτι ἔκρινε τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις διέφθειρε τὴν
prostitutione — terram in fornicatione sua, & vindicavit sanguinem servorum suorū
manibus — γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ
dixerunt, — de manu eius. Et iterum dixit, Alleluia: & fu-
ἐκ χειρὸς αὐτῆς. καὶ δεύτερον εἴρηκεν, ἀλληλούϊα. καὶ ὁ κα- 3
mus eius ascendit in secula seculorum. Et ceciderunt
πνὸς αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ἔπεσον 4
seniores vigintiquatuor, & quatuor animalia, &
οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἰκοσιτέσσαρες, καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ
adoraverunt Deum sedentem super thronum, dicen-
προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, λέγον-
tes, Amen. alleluia. Et vox de throno exivit, di-
τες, ἀμὴν ἀλληλούϊα. καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθε, λέ- 5
Laudem dicite Deo nostro — cens, Laudate Deum nostrum omnes servi eius, & ti-
qui timetis — γουσα, αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἡμῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ φο-
αἰνέω — mentes eum parvi & magni. Et audivi quasi vo-
pusilli — βούμενοι αὐτὸν, οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι. καὶ ἤκουσα ὡς φω- 6
magnæ, — cem turbæ multæ, & sicut vocem aquarum multarum, & sicut vocem
magnorum, — νὴν ὄχλου πολλοῦ, καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν
tonitruorum fortium, dicentium, Alleluia: quoniam regnavit Dominus
ἀγαλλιάομαι — βροντῶν ἰσχυρῶν, λεγόντων, ἀλληλούϊα· ὅτι ἐβασίλευσε κύριος
Deus noster omnipotens. Gaudeamus & exultemus,
ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ παντοκράτωρ. χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιώμεθα, 7
& demus gloriam ei, quia venerunt nuptiæ Agni, &
cooperiat se. — καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου, καὶ
vxor eius præparavit seipsam. Et datum est illi vt ami-
enim, — ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτήν. καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα πε- 8
ciatur byssino splendēti & candido. nam byssinum,
ριβάληται βύσσινον λαμπρὸν καὶ καθαρόν. τὸ γὰρ βύσσινον,

iustificationes sanctorum sunt. Et dicit mihi, Scribe, Bea- — dixit
9 τὰ δικαιώματα τῶν ἁγίων ἐστί. καὶ λέγει μοι, γράψον, μα-
ti illi ad cænam nuptiarum Agni vocati. & dicit — qui sunt.
κάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. καὶ λέγει
mihi, Hæc verba vera sunt Dei. Et cecidi an-
10 μοι, οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοί εἰσι τοῦ θεοῦ. καὶ ἔπεσον ἔμπρο-
te pedes eius adorare eum: & dicit mihi, Vide — vt adorarem
σθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ· καὶ λέγει μοι, ὅρα
ne: conservus tuus sum, & fratrum tuorum habentium — feceris:
μή· σύνδουλός σου εἰμὶ, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἐχόντων τὴν
testimonium Iesu. Deum adora: nam testimonium — enim
μαρτυρίαν Ἰησοῦ· τῷ θεῷ προσκύνησον· ἡ γὰρ μαρτυρία τοῦ
Iesu, est spiritus prophetiæ. Et vidi cælum
11 Ἰησοῦ ἐστὶ τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας. καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν
apertum: & ecce equus albus, & sedens super eum — qui sedebat
ἀνεῳγμένον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ᾽ αὐτὸν
vocatus Fidelis & Verax, & in iustitia iudicat & — vocabatur
καλούμενος πιστὸς καὶ ἀληθινός, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ — cum
belligerat. At oculi eius flamma ignis, & in ca- — pugnat.
12 πολεμεῖ. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ φλὸξ πυρὸς, καὶ ἐπὶ τὴν κε- — autem sicut
pite eius diademata multa: habens nomina scri-
φαλὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλά· ἔχων ὀνόματα γεγραμμέ-
pta, & nomen scriptum, quod nemo novit nisi ipse.
να, καὶ ὄνομα γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός.
Et circumindutus vestimentum tinctum sanguine: & vo- — vestitus erat
13 καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον αἵματι· καὶ κα- — veste aspersa
catur nomen eius, Verbum Dei. Et exercitus
14 λεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. καὶ τὰ στρατεύματα
qui in cælo, sequebantur eum in equis albis, in — sunt vestiti
τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐπὶ ἵπποις λευκοῖς, ἐνδε- — ἐνδύομαι
duti byssino albo mundo. Et de ore eius — &
15 δυμένοι βύσσινον λευκὸν καθαρόν. καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ
procedit gladius anceps, acutus, vt in ipso percutiat — ex vtraq; parte
ἐκπορεύεται ῥομφαία δίστομος, ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ
Gentes: & ipse pascet eas in virga ferrea: & — reget
τὰ ἔθνη· καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ
ipse calcat lacum vini furoris iræ Dei — torcular
αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ τοῦ
omnipotentis. Et habet in vestimento & in femore
16 παντοκράτορος. καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν
suo nomen scriptum, Rex regum, & Dominus do- — dominantiū.
αὐτοῦ ὄνομα γεγραμμένον, βασιλεὺς βασιλέων, καὶ κύριος κυ-
minorum. Et vidi vnum angelum stantem in sole, & clamavit
17 ρίων. καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ, καὶ ἔκραξε
voce magna, dicens omnibus avibus volantibus in — quæ volabant per
φωνῇ μεγάλῃ, λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετωμένοις ἐν
medio cæli, Venite congregamini ad cænam magnam — medium & συνάγω
μεσουρανήματι, δεῦτε συνάχθητε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ
Dei: Vt manducetis carnes regum, & carnes tribuno-
18 θεοῦ· ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων, καὶ σάρκας χιλιάρ-
rum, & carnes fortium, & carnes equorum, & seden-
χων, καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων, καὶ τῶν καθημέ-
tiū in ipsis, & carnes omnium, liberorumque & servorum,
νων ἐπ᾽ αὐτῶν, καὶ σάρκας πάντων, ἐλευθέρων τε καὶ δούλων,
parvorumque & magnorum. Et vidi bestiam, & re- — & pusillorum
19 μικρῶν τε καὶ μεγάλων. καὶ εἶδον τὸ θηρίον, καὶ τοὺς βασι-
ges terræ, & exercitus eorum congregatos facere — ad faciendum
λεῖς τῆς γῆς, καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι
prælium cum sedente in equo, & cum exer- — illo qui sedebat
πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, καὶ μετὰ τοῦ στρατεύ-
citu eius. Et apprehensa est bestia, & cum ea pseu-
20 ματος αὐτοῦ. καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ὁ ψευ- — πιάομαι
dopropheta, qui fecit signa coram ipso, in quibus sedu-
δοπροφήτης ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλά-
xit accipientes characterem bestiæ, & ado- — eos qui acceperunt
νησε τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυ- — qui adoraverunt
rantes imaginem eius. vivi missi sunt hi duo in
νοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ· ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν — βάλλομαι
stagnum ignis ardens in sulphure. Et cæteri occisi — ardentis & sulphuris.
21 λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν θείῳ. καὶ οἱ λοιποὶ ἀπε-
sunt in gladio sedentis super equum,
κτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, τῇ
procedente de ore ipsius: & omnes aves satu- — qui procedit
ἐξελθούσῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ· καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορ-
ratæ sunt ex carnibus eorum.
τάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.

CAP. XX. κ´

Et vidi angelum descendentem de cælo, habentem
1 Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα τὴν
clavem abyssi, & catenam magnam in manu sua.
κλεῖν τῆς ἀβύσσου, καὶ ἅλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ.
Et apprehendit draconem, serpentem antiquum, qui est dia-
2 καὶ ἐκράτησε τὸν δράκοντα, τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον, ὅς ἐστι διά-
bolus & Satanas, seducens habitatam totam, & ligavit
βολος καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, καὶ ἔδησεν
eum mille annos, Et misit eum in abyssum, & clau- — per
3 αὐτὸν χίλια ἔτη. καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλει-
sit, & signavit super illum, vt non seducat amplius gentes,
σε, καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανᾷ ἔτι τὰ ἔθνη,

donec consummentur mille anni: & post hæc oportet illum solui
ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη· καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι
paruum tempus. Et vidi thronos, & sederunt super eos, &
μικρὸν χρόνον. καὶ εἶδον θρόνους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτούς, καὶ 4
iudicium datum est illis. & animas securi percussorum propter
κρίμα ἐδόθη αὐτοῖς· καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ
testimonium Iesu, & propter verbum Dei, & qui non
τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ
adorauerunt bestiam, neque imaginem eius, & non acceperunt
προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ, οὔτε τῇ εἰκόνι αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον
characterem in frontem suam, & in manum suam:
τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν·
& vixerunt, & regnauerunt cum Christo mille annis. Et cæ-
καὶ ἔζησαν, καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ χίλια ἔτη. καὶ οἱ λοι- 5
teri mortuorum non vixerunt donec consummentur mille anni. hæc illa
ποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἔζησαν ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη· αὕτη ἡ
resurrectio prima. Beatus & sanctus habens partem in
ἀνάστασις ἡ πρώτη. μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ 6
resurrectione prima: in his secunda mors non habet
ἀναστάσει τῇ πρώτῃ· ἐπὶ τούτων ὁ δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει
potestatem: sed erunt sacerdotes Dei, & Christi: & regnabunt
ἐξουσίαν· ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσι
cum illo mille annis. Et cùm cōsummati fuerint mille anni, solue-
μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη. καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, λυθή- 7
tur Satanas de carcere suo: & exibit seducere
σεται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ· καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι
Gentes quæ in quatuor angulis terræ, Gog & Ma-
τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσι γωνίαις τῆς γῆς, τὸν Γὼγ καὶ τὸν Μα-
gog, congregare eos in prælium: quorum numerus sicut
γώγ, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον· ὧν ὁ ἀριθμὸς ὡς ἡ
arena maris. Et ascenderunt super latitudinem terræ, &
ἄμμος τῆς θαλάσσης. καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ 8
circuierunt castra sanctorum, & ciuitatem dile-
ἐκύκλευσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπη-
ctam. Et descendit ignis de cælo à Deo, & deuo-
μένην. καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ κατέ- 9
rauit eos. Et diabolus seducens eos, missus est in
φαγεν αὐτούς. καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν 10
stagnum ignis & sulphuris, vbi & bestia & pseudopro-
λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευδοπρο-
pheta & cruciabuntur die ac nocte in secula
φήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
seculorum. Et vidi thronum magnum candidum, & sedentem
αἰώνων. καὶ εἶδον θρόνον μέγαν λευκόν, καὶ τὸν καθήμενον 11
super eum, cuius à conspectu fugit cælum & terra, & locus
ἐπ' αὐτοῦ, οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ τόπος
non est inuentus eis. Et vidi mortuos, magnos, &
οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς. καὶ εἶδον τοὺς νεκρούς, τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς 12
paruos stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt: &
μικροὺς ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ βιβλία ἠνεῴχθησαν· καὶ
alius liber apertus est, qui est vitæ: & iudicati sunt mortui
ἄλλο βιβλίον ἠνεῴχθη, ὅ ἐστι τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ
ex scriptis in libris, secundum opera ipsorum.
ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.
Et dedit mare eos qui in eo mortuos, & mors
καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς ἐν αὐτῇ νεκρούς, καὶ ὁ θάνατος 13
& infernus dederunt suos ipsorum mortuos: & iudicati sunt vnusquisque secundū
καὶ ὁ ᾅδης ἔδωκαν τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς· καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ
opera ipsorum. Et mors & infernus missi sunt in
τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν 14
stagnum ignis: hæc est mors secunda, stagnum
λίμνην τοῦ πυρός· οὗτός ἐστιν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος ἡ λίμνη
ignis. Et si quis non inuentus est in libro vitæ scri-
τοῦ πυρός. καὶ εἴ τις οὐχ εὑρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γε-
ptus, missus est in stagnum ignis.
γραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

CAP. XXI. κα'

Et vidi cælum nouum, & terram nouam: nam primum cæ-
Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινόν, καὶ γῆν καινήν. ὁ γὰρ πρῶτος οὐρα- 1
lum, & prima terra abiit, & mare non est iam.
νὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ παρῆλθε, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι.
Et ciuitatem sanctam Hierusalem nouam vidi descen-
καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνου- 2
dentem à Deo de cælo paratam, sicut sponsam or-
σαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡτοιμασμένην, ὡς νύμφην κε-
natam viro suo. Et audiui vocem magnam
κοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης 3
de cælo, dicentem, Ecce tabernaculum Dei cum hominibus,
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης, ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων,
& habitabit cum eis: & ipsi populus eius erunt, & ipse
καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν· καὶ αὐτοὶ λαὸς αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς
Deus erit cum eis. Et absterget omnem lachrymam ab
ὁ Θεὸς ἔσται μετ' αὐτῶν. καὶ ἐξαλείψει πᾶν δάκρυον ἀπὸ 4
oculis eorum, & mors non erit vltrà, neque luctus,
τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος,
neque clamor, neque dolor non erit vltrà: quia prima abierunt.
οὔτε κραυγή, οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον.
Et dixit sedens in throno, Ecce noua facio omnia.
καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἰδοὺ καινὰ ποιῶ πάντα. 5

& dicit mihi, Scribe: quia hæc verba vera & fidelia sunt.
καὶ λέγει μοι, γράψον· ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ καὶ πιστοί εἰσι.
Et dixit mihi, Factum sum alpha & ω, initium & finis: ego
6 καὶ εἶπέ μοι, γέγονα τὸ α καὶ τὸ ω, ἀρχὴ καὶ τέλος· ἐγὼ
sitienti dabo de fonte aquæ vitæ gratis.
τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν.
Vincens possidebit hæc: & ero illi Deus, & il-
7 ὁ νικῶν κληρονομήσει ταῦτα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ Θεός, καὶ αὐ-
le erit mihi filius. At timidis, & incredulis, & pecca-
8 τὸς ἔσται μοι υἱός. τοῖς δὲ δειλοῖς, καὶ ἀπίστοις, καὶ ἁμαρτω-
toribus, & abominandis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis,
λοῖς, καὶ ἐβδελυγμένοις, καὶ φονεῦσι, καὶ πόρνοις, καὶ φαρμακοῖς,
& idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum in
καὶ εἰδωλολάτραις, καὶ πᾶσι τοῖς ψευδέσι, τὸ μέρος αὐτῶν ἐν
stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors se-
τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστι θάνατος ὁ δεύ-
cunda. Et venit vnus de septem angelis habentibus
9 τερος. καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς
septem phialas plenas septem plagis nouissimis, & locutus est
ἑπτὰ φιάλας γεμούσας τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων, καὶ ἐλάλησε
mecum, dicens, Veni, ostendam tibi vxorem, sponsam
μετ' ἐμοῦ, λέγων, δεῦρο, δείξω σοι τὴν γυναῖκα, τὴν νύμφην τοῦ
Agni. Et sustulit me in spiritu in montem magnum & al-
10 ἀρνίου. καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν πνεύματι ἐπ' ὄρος μέγα καὶ ὑψη-
tum, & ostendit mihi ciuitatem magnam sanctam Hierusalem des-
λόν, καὶ ἔδειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν μεγάλην ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ κα-
cendentem de cælo à Deo: Habentem gloriam
11 ταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ· ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ
Dei: lumen eius simile lapidi preciosissimo, tanquam lapidi ia-
Θεοῦ· ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ, ὡς λίθῳ ἰα-
spidi cristallizanti: habentem murum magnum & altum:
σπιδι κρυσταλλίζοντι· ἔχουσάν τε τεῖχος μέγα καὶ ὑψηλόν·
Habentem portas duodecim, & in portis angelos
12 ἔχουσαν πυλῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους
duodecim, & nomina inscripta, quæ sunt duodecim tri-
δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἅ ἐστι τῶν δώδεκα φυ-
buum filiorum Israel. Ab orientibus portæ tres, &
13 λῶν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. ἀπὸ ἀνατολῶν πυλῶνες τρεῖς, καὶ
ab aquilone portæ tres, & ab Austro portæ tres, & ab
ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ
occasibus portæ tres. Et murus ciuitatis habens funda-
14 δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς. καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμε-
menta duodecim, & in ipsis duodecim nomina duodecim Apo-
λίους δώδεκα, καὶ ἐν αὐτοῖς δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀπο-
stolorum Agni. Et loquens mecum habebat mensuram calamum
15 στόλων τοῦ ἀρνίου. καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ εἶχε μέτρον κάλαμον
aureum, vt metiretur ciuitatem, & portas eius.
χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν καὶ τοὺς πυλῶνας αὐτῆς.
Et ciuitas quadrangularis sita est, & longitudo eius quanta
16 καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς ὅσον τὸ
latitudo: & mensus est ciuitatem calamo ad stadia duo-
πλάτος· καὶ ἐμέτρησε τὴν πόλιν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίους δώ-
decim millium duodecim. longitudo, & latitudo, & altitudo eius
δεκα χιλιάδων δώδεκα. τὸ μῆκος, καὶ τὸ πλάτος, καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς
æqualia sunt. Et mensus est murum eius centum quadraginta
17 ἴσα ἐστί. καὶ ἐμέτρησε τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσαράκοντα
quatuor cubitorum, mensura hominis, quæ est angeli. Et erat
18 τεσσάρων πηχῶν, μέτρον ἀνθρώπου, ὅ ἐστιν ἀγγέλου. καὶ ἦν ἡ
structura muri eius iaspis: & ciuitas aurum mun-
ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτῆς ἴασπις· καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθα-
dum, simile vitro mundo. Et fundamenta muri ciui-
19 ρόν, ὅμοιον ὑάλῳ καθαρῷ. καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πό-
tatis, omni lapide precioso ornata: fundamentum primum,
λεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι· ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος,
iaspis: secundum, sapphirus: tertium, chalcedonius: quar-
ἴασπις· ὁ δεύτερος, σάπφειρος· ὁ τρίτος, χαλκηδών· ὁ τέταρ-
tum, smaragdus: Quintum, sardonyx: sextum, sardius:
20 τος, σμάραγδος· ὁ πέμπτος, σαρδόνυξ· ὁ ἕκτος, σάρδιος·
septimum, chrysolithus: octauum beryllus: nonum, topa-
ὁ ἕβδομος, χρυσόλιθος· ὁ ὄγδοος, βήρυλλος· ὁ ἔνατος, τοπά-
zius: decimum, chrysoprasus: vndecimum, hyacinthus: duo-
ζιον· ὁ δέκατος, χρυσόπρασος· ὁ ἑνδέκατος, ὑάκινθος· ὁ δω-
decimum, amethystus. Et duodecim portæ, duodecim mar-
21 δέκατος, ἀμέθυστος. καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες, δώδεκα μαρ-
garitæ, vnaquæque portarum erat ex vna margarita:
γαρῖται, ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργαρίτου·
& platea ciuitatis aurum mundum, tanquam vitrū perlucidū.
καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρόν, ὡς ὕελος διαυγής.
Et templum non vidi in ea: nam Dominus Deus omnipo-
22 καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ· ὁ γὰρ Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκρά-
tens, templum illius est, & Agnus. Et ciuitas non opus habet
23 τωρ, ναὸς αὐτῆς ἐστι, καὶ τὸ ἀρνίον. καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει
sole, neque luna, vt luceant in ea: nam gloria
τοῦ ἡλίου, οὐδὲ τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν ἐν αὐτῇ· ἡ γὰρ δόξα τοῦ
Dei illuminauit eam, & lucerna eius Agnus. Et am-
24 Θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἀρνίον. καὶ περι-
bulabunt Gentes per lumen eius: & reges
πατήσουσι τὰ ἔθνη διὰ τοῦ φωτὸς αὐτῆς· καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς
terræ afferent gloriam & honorem suum in illam.
γῆς φέρουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν εἰς αὐτήν.

Marginal notes (left): λύω; modico tempore; sedes: eas; decollatorum; πελεκίζω; nec; eius; frontibus aut manibus suis; est; qui habet; & seducet; sunt super angulos; & cōgregabit; est; qui seducebat; φεύγω; pusillos; his quæ scripta erant; erant; suos qui in ipsis erant; iudicatam est de singulis; qui; enim; ego Ioannes; κοσμέομαι; throno; eorum Deus; qui sedebat.

Marginal notes (right): dixit; fidelissima; Factū est. ego; Qui vicerit; autem, execratis; lerit; ἐξέφερε; claritatem; & preciosissimo, iaspidis, sicut crystallinum; & habebat; nomina; orientre; occasu; qui loquebatur; arundineam auream; & murum; in quadro posita; & Ideo ardidim; millia; erat lapide iaspide; funes per singulas; & porta erat ex vna margarita; enim; eget; claritas; est; in lumine; suam.

Et portæ eius non claudentur ˡdie. nox enim non
καὶ οἱ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ ˡκλεισθῶσιν ἡμέρας. νὺξ γὰρ οὐκ 25
erit illic. Et afferent gloriam & honorem Gentium
ἔσται ἐκεῖ. καὶ οἴσουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν 26
in illam. Et non intrabit in eam ˡomne commune, &
εἰς αὐτήν. καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινόν, καὶ 27
faciens abominationem & mendacium, *si non* scripti in
ποιοῦν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ
libro vitæ Agni.
βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου.

CAP. XXII. κβʹ

Et ostendit mihi fluuium *purum* aquæ vitæ, splendidum
Καὶ ἔδειξέ μοι ποταμὸν καθαρὸν ὕδατος ζωῆς, λαμπρὸν 1
tanquam crystallum, procedentem de ˡthrono Dei, & Agni.
ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ ἀρνίου.
In medio plateæ eius, & ᵃfluminis, *hinc* &
ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς καὶ τοῦ ποταμοῦ, ἐντεῦθεν καὶ ἐν- 2
hinc lignum vitæ, ˡ*faciens* fructus duodecim, per ᶠ*mensem vnumquemque*
τεῦθεν ξύλον ζωῆς, ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἕκαστον
reddens fructum suum: & folia ligni ad sani-
ἀποδιδοὺς τὸν καρπὸν αὐτοῦ· καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θερα-
tatem Gentium. Et omne maledictum non erit ᵃ*illic*: &
πείαν τῶν ἐθνῶν. καὶ πᾶν κατάθεμα οὐκ ἔσται ἐκεῖ· καὶ ὁ 3
ᵃ*thronus* Dei & Agni in illa erunt: & serui eius ser-
θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται· καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λα-
uient illi. Et videbunt faciem eius: & no-
τρεύσουσιν αὐτῷ. καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· καὶ τὸ ὄνο- 4
men eius in frontibus eorum. Et nox non erit ᵃ*illic*, &
μα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ νὺξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, καὶ 5
opus non ˡ*habent lucerna*, & lumine solis: quoniam Dominus Deus illu-
χρείαν οὐκ ἔχουσι λύχνου, καὶ φωτὸς ἡλίου· ὅτι κύριος ὁ θεὸς ᵇφω-
minabit illos: & regnabunt in secula seculorum.
τίζει αὐτούς· καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Et ᵃ*dicit* mihi, Hæc verba ˡ*fidelia* & vera: & Dominus
καὶ λέγει μοι, οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί· καὶ κύριος ὁ 6
Deus spirituum prophetarum misit angelum suum
θεὸς τῶν πνευμάτων τῶν προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ
ostendere seruis suis quæ oportet fieri ᵃ*in celeritate*. Ecce ve-
ᶜδεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει. ἰδοὺ ἔρχο- 7
nio velociter. beatus ᵃ*custodiens* verba prophetiæ
μαι ταχύ. μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ
libri huius. Et ego Ioannes ᵃ*audiens & videns* hæc.
βιβλίου τούτου. κἀγὼ ἰωάννης ὁ ἀκούων καὶ βλέπων ταῦτα· 8
& postquam audissem & vidissem, cecidi ᵃ*adorare* ante
καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεψα, ἔπεσον προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν
pedes angeli, ˡ*ostendentis* mihi hæc. Et ᵃ*dicit* mihi, Vide
ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα. καὶ λέγει μοι, ὅρα 9
ne: conseruus tuus sum, & fratrum tuorum prophetarum, ᶠ*seruan-*
μή· σύνδουλός σου εἰμί, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν, τῶν τη-

ˡper diem. ᵃκλείω
ˡaliquid coinquinatum, aut eius qui sunt
ˡsede
ᵃex vtraque parte
ˡafferens
ᶠmenses singulos
ᵃamplius:
ᵃsedes
ᵃvltrà,
ˡegebunt lumine lucernæ, neque
ᵇφωτίζω
ᵃdixit
ˡfidelissima sunt,
ᵃcitò. Et
ᶜδείκνυμι
ᵃqui custodit
ᵃqui audiui, & vidi
ᵃvt adorarem
ˡqui ostendebat
ᵃdixit
ᶠfeceris: ᵃenim
ᶠ& eorum qui seruant

tium verba ᵃ libri huius. Deum adora.
ρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου. τῷ θεῷ προσκύνησον.
Et dicit mihi, Ne signaueris verba prophetiæ
10 καὶ λέγει μοι, μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ
libri huius: *quia* tempusˡ propè est. ᶠNocens no-
11 βιβλίου τούτου· ὅτι ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστιν. ὁ ἀδικῶν ἀδικησά-
ceat adhuc, & ᵃ*sordidus* sordescat adhuc, & ᵃ*iustus* iustificetur
τω ἔτι, καὶ ὁ ῥυπαρὸς ῥυπαρευθήτω ἔτι· καὶ ὁ δίκαιος δικαιοσύνην
faciat adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc. Ecce venio ci-
12 ποιησάτω ἔτι, καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι. ἰδοὺ ἔρχομαι τα-
tò, & merces mea cum meᶠ, reddere vnicuique ˡ*vt opus erit*
χύ, καὶ ὁ μισθός μου μετ᾽ ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον ἔσται
eius. Egoᵃ alpha & ω, principium & finis, primus &
13 αὐτοῦ. ἐγὼ τὸ α καὶ τὸ ω, ἀρχὴ καὶ τέλος, ὁ πρῶτος καὶ ὁ
nouissimus. Beati ᶠ*facientes mandata sua*, vt sit
14 ἔσχατος. μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα ἔσται
potestas eorum in ligno vitæ, & ˡ*portis* in-
ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰσέλ-
trent in ciuitatem. Foris canes, & venefici, &
15 θωσιν εἰς τὴν πόλιν. ἔξω οἱ κύνες, καὶ οἱ φαρμακοί, καὶ οἱ
ˡ*fornicatores*, & homicidæ, & ᵃ*idololatræ*, & omnis ᶠ*amans* &
πόρνοι, καὶ οἱ φονεῖς, καὶ οἱ εἰδωλολάτραι, καὶ πᾶς φιλῶν καὶ
ᵃ*faciens* mendacium. Ego Iesus misi angelum meum testifi-
16 ποιῶν ψεῦδος. ἐγὼ ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρτυρῆ-
cari vobis hæc in ecclesiis. Ego sum radix & genus
σαι ὑμῖν ταῦτα ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα καὶ τὸ γένος
Dauid, stella splendida ᶠmatutina. Et Spiritus &
17 τοῦ δαβίδ, ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς ὁ ὀρθρινός. καὶ τὸ πνεῦμα καὶ
sponsa dicunt, Veni. & ᶠ*audiens* dicat, Veni. & ᶜ*sitiens*
ἡ νύμφη λέγουσιν, ἔρχου. καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω, ἔρχου. καὶ ὁ διψῶν
veniat, ˡ*volens* accipiat aquam vitæ gratis. Contestorᵃ
18 ἐρχέσθω, ὁ θέλων λαβέτω ὕδωρ ζωῆς δωρεάν. μαρτυρῶ
ego omni audienti verba prophetiæ libri huius:
ἐγὼ παντὶ ἀκούοντι τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου·
Si quis apposuerit ad hæc, apponet super illum Deus *septem*
ἐάν τις ἐπιθῇ ἐπ᾽ αὐτά, ἐπιθήσαι ἐπ᾽ αὐτὸν ὁ θεὸς τὰς ἑπτὰ
plagas scriptas in libro isto. Et si quis
19 πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. καὶ ἐάν τις
ᵃ*abstulerit* de verbis libri prophetiæ huius, auferet
ἀφέλῃ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τῆς προφητείας ταύτης, ἀφέλοι
Deus partem eius de ᵃ*ligno* vitæ, & de ciuitate
ὁ θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ᵃξύλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς πόλεως τῆς
sancta, ᶠ*scriptu* in libro isto. Dicit ˡte-
20 ἁγίας, τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. λέγει ὁ μαρ-
stans hæc. etiam venio citò. amen. *etiam* veni Domine Iesu.
τυρῶν ταῦτα· ναὶ ἔρχομαι ταχύ· ἀμήν. ναί, ἔρχου κύριε ἰησοῦ.
Gratia Dominiᵃ Iesu Christi cum omnibus ᶠ*sanctis*. amen.
21 ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων. ἀμήν.

ᵃprophetiæ
ˡenim
ᶠQui nocet
ᵃqui in sordibus est,
ᵃqui est
ˡiustificetur
ᶠest,
ˡsecundum opera sua,
ᵃsum
ᶠqui lauant stolas suas:
ˡper portas
ˡimpudici,
ᵃidolis seruientes,
ᶠqui amat
ᵃfacit
ᶠ&
ᶠqui audit,
ᶜqui sitit,
ˡ& qui vult
ᵃenim
ᵃdiminuerit
ᵃlibro
ᵃβίβλου
ᶠ& de his quæ scripta sunt
ˡqui testimonium perhibet istorum.
ᵃnostri
ᶠvobis.

FINIS.
ΤΕΛΟΣ.

NOVVM *hoc testamentum Græcum cum interpretatione Latina de verbo reddita, à* CHRISTOPHORO PLANTINO, *sumptu & diligentia penè incredibili excusum*, BENEDICTVS ARIAS MONTANVS *doctor Theologiæ, atque ad id operis à Philippo* II. *Hispaniarum Rege legatus, singulis ad vnguem examinatis, quidquid in hoc opere Christianæ Reip. exhibetur, approbauit. Datum Antuerpiæ Calend. Decembr. Anno à Christo nato* CIↃ IↃ LXXI.

B. Arias Montanus

HANC Noui Testamenti Latinam interpretationem quam ad Græci idiomatis rationē, & proprietatem expendit, atque inter Græci contextus lineas describendam curauit D. Bened. Arias Montanus Hispalensis, Philippi II. Catholici Regis legatus, nos infrascripti Theologi, quibus ex eiusdē Regis mandato à Louaniensi Academia id muneris commissum fuerat, examinauimus; & ad Græci contextus phrases faciliùs percipiendas, Latinamque editionē vulgatam multis in locis illustrandam, vtilem iudicauimus. Actum Louanij VIII. Calendas Apriles, Anno CIↃ. IↃ. LXXI.

Augustinus Hunnæus S. Theol. Doctor & Professor Regius.
Cornelius Reyneri Goudanus S. Theol. ordinarius Professor.
Ioannes VVilhelm. Harlemius S. Theologiæ Licentiatus.

סכום פסוקי ספר ישעיה אלף ומאתים ותשעים והמשה וסימ׳ ארצה׳ וחציו כי אם שם אדיר ה׳ לנו ׃

סכום פסוקי ספר ירמיהו אלף ושלש מאות וששים והמשה וסימ׳ אשסה׳ וסדרי׳ שלשים ואחד וחציו ויאמר חנניה ׃

סכום פסוקי ספר יחזקאל אלף ומאתים וע׳ ׃

הושע קצ׳ יואל ע׳ עמוס קמו׳ עובדיה כא׳ יונה מח׳ מיכה קח׳
נחום מז׳ חבקוק נו׳ צפניה נג׳ חגי לח׳ זכריה ריא׳ מלאכי נה׳ ׃

Hos quatuor & viginti veteris Teſtamenti libros Hebraicos, cum Latina interpretatione è verbo reddita, à CHRISTOPHORO PLANTINO ſumma fide excuſos, & ad vetuſtiſſimorum exemplarium fidem, incredibili diligentia & labore caſtigatos, BENEDICTVS ARIAS MONTANVS Sacræ Theologiæ Doctor, atque ad id operis, à PHILIPPO Catholico Hiſpaniarum rege delegatus, ſuo decreto approbauit.

B. Arias Montanus

HANC SANTIS PAGNINI *ex Hebræo Latinam verſionem, diuerſorum eiuſdem auctoris exemplarium ſubſidio atque collatione reſtitutam, nos infraſcripti Theologi, quibus ex* PHILIPPI *Catholici regis mandato à Louanienſi Academia id muneris commiſſum fuerat, examinauimus, examinatamq; probauimus, & non modò ad Hebræum textum intelligendum; verumetiam ad Latinam editionem vulgatam, multis in locis illuſtrandam, vtilem iudicamus. Actum Louanij* VIII. *Calendas Apriles. Anno Domini* CIↃ. IↃ. LXXI.

Auguſtinus Hunnæus S. Th. profeſſor regius & ordinarius.

Cornelius Reyneri Goudanus, S. Th. profeſſor ordinarius.

Iohannes VVilhel. Harlemius, Louanij in Collegio Societ. IESV S. Scripturæ & linguæ Hebr. profeſſor.

sit testificatus DOMINVS quòd Propterea ?quid Propter :dixistis Et
14 ואמרתם על־מה על כי־יהוה העיד
,eā in es præuaricatus tu quam ,tuarum pueritiarum * vxorem inter & te inter
בינך ובין אשת נעוריך אשר אתה בגדתה בה
,‡fecit † vnus ne Et .tui fœderis vxor & ,tua socia ipsa &‡
15 והיא חברתך ואשת בריתך: ולא־אחד עשה
cauti estote Et* .Dei semē quærens ‡ ?vnus † quid & ,ei ‡ spiritus residuum* &
ושאר רוח לו ומה האחד מבקש זרע אלהים ונשמרתם
.præuaricetur † ne tuarum pueritiarum ‡ vxorem in & ,vestro spiritu in
ברוחכם ובאשת נעוריך אל־יבגד:
,Israel Deus DOMINVS dixit ,dimitte ,oderit Cùm ‡
16 כי־שנא שלח אמר יהוה אלהי ישראל
:exercituum DOMINVS dixit ,eius vestimentum super rapina * operiet &
וכסה חמס על־לבושו אמר יהוה צבאות
.fraudetis ne & ,vestro spiritu in vos custodietis ‡ &
ונשמרתם ברוחכם ולא תבגדו:
:dixistis & ,vestris verbis in DOMINVM fecistis Laborare
17 הוגעתם יהוה בדבריכם ואמרתם
‡bonus ,malū faciens ‡ Omnis :vos dicendo In ?† fecimus laborare quo In
במה הוגענו באמרכם כל־עשה רע טוב
?iudicij Deus * vbi aut ,placuit ipse eis in & ,DOMINI oculis in
בעיני יהוה ובהם הוא חפץ או איה אלהי המשפט:

b עוד * adolescētiæ tuæ, ‖ despexisti ‡ cùm sit † quidem Abraham ‡ vt facitis, * excellentia ‡ fuit † fecit ‡ quæsiuit * Custodite igitur vobis spiritum vestrum, ‡ adolescētiæ tuæ † præuariceris. ‡ Si oderis * iniquitas ‡ custodite
q יגע † eum? Dum dicitis: ‡ qui facit ‖ est * est

CAP. III. ג

,meas facies ad † viam vertet & ,meum angelum mittens ego ‡ Ecce
1 הנני שלח מלאכי ופנה־דרך לפני
,quærentes ‡ vos quem ,dominator suum palatium ‖ ad veniet statim &
ופתאם יבוא אל־היכלו האדון אשר־אתם מבקשים
DOMINVS dixit ,venit ecce :volentes* vos quem ,fœderis angelus &
ומלאך הברית אשר אתם חפצים הנה־בא אמר יהוה
stans ‡ quis & ?eum veniendi † diem sustinens ‡ quis Et .exercituum
2 צבאות: ומי מכלכל את־יום בואו ומי העמד
Borith tanquam & ,conflans ignis tanquam ipse nam ? eum conspici in
בהראותו כי־הוא כאש מצרף וכברית
purgabit & ,argentum emundās & ,conflans sedebit Et .fullonum
3 מכבסים: וישב מצרף ומטהר כסף וטהר
erunt & :argentum sicut & ,aurum sicut eos excoquet* & ,Leui filios
את־בני־לוי וזקק אתם כזהב וככסף והיו
.iustitia in munus offerentes ‡ DOMINO
ליהוה מגישי מנחה בצדקה:
,Ierusalaim & ,Iehudah munus † DOMINO dulcescet Et
4 וערבה ליהוה מנחת יהודה וירושלם
accedam Et .antiquos annos secundū & ,seculi dies secundum
5 כימי עולם וכשנים קדמניות: וקרבתי
,adulteros in & ,maleficos in velox testis ero & ,iudicium ad vos ad
אליכם למשפט והייתי עד ממהר במכשפים ובמנאפים
,viduam ,mercenarij mercedem subtrahentes in ‡ & ;falsitatem * iurantes in &
ובנשבעים לשקר ובעשקי שכר־שכיר אלמנה
dixit ,me timuerunt nec ,peregrinum peruertentes & ,pupillum &
ויתום ומטי־גר ולא יראוני אמר
vos & :sum mutatus nō DOMINVS ego Nā .exercituū DOMINVS
6 יהוה צבאות: כי אני יהוה לא שניתי ואתם
vestrorum patrum diebus A .estis consumpti non Iahacob filij
7 בני־יעקב לא כליתם: למימי אבתיכם
,me ad Reuertimini . custodistis non & ,meis institutis ab recessistis
סרתם מחקי ולא שמרתם שובו אלי
quo In :dixistis Et .exercituum DOMINVS dixit ,vos ad reuertar &
ואשובה אליכם אמר יהוה צבאות ואמרתם במה
vos quia :Deum ‡ homo vi auferet ‖ Nunquid ? reuertemur
8 נשוב: היקבע אדם אלהים כי אתם
decima ?te vi abstulimus ‡ quo In :dixistis Et ?me vi auferentes †
קבעים אתי ואמרתם במה קבענוך המעשר
vos me‡ & ,maledicti vos * maledictione In .oblatione &
9 והתרומה: במארה אתם נארים ואתי אתם
domū ad † decimam omnem Auferte .ipsa omnis gens ,vi rapientes
10 קבעים הגוי כלו: הביאו את־כל־המעשר אל־בית
dixit ,hoc in nunc me probent & ,mea domo in præda ‡ sit & ,thesauri
האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר

‡ mitto † ante faciem meam, ‡ quæritis, ‖ templum * vultis: ‡ ferre poterit † quando veniet? ‡ poterit stare cùm apparuerit? ‖ sapo
r ראה * conflabit s היה ‡ offerent † sacrificium
* mendaciter, ‡ vi retinētes
t נטה u שנה x כלה y חקק
‖ rapiet ‡ quæ sunt Dei: † rapitis mea? ‡ rapuimus tua? in * estis ‡ mea rapitis a ארר † in b בוא ‡ quod rapitis

DOMINVS exercituum: si non aperuero vobis cataractas
יהוה צבאות אם־לא אפתח לכם את ארבות
.sufficiens non ad vsque ,benedictionem vobis euacuauero & ,cælorum
השמים והריקתי לכם ברכה עד־בלי־די:
Et increpabo vobis in deuorantem, & non corrumpet vobis
11 וגערתי לכם באכל ולא־ישחת לכם את
dixit ,agro in * vitis vobis orbabit nec ,humi ‡ fructum
פרי האדמה ולא־תשכל לכם הגפן בשדה אמר
:gentes omnes vos beatificabunt Et .exercituum DOMINVS
12 יהוה צבאות: ואשרו אתכם כל־הגוים
.exercituum DOMINVS dixit ,beneplaciti terra vos eritis quia
כי־תהיו אתם ארץ חפץ אמר יהוה צבאות:
:dixistis Et .DOMINVS dixit ,vestra verba me contra Inualuerunt
13 חזקו עלי דבריכם אמר יהוה ואמרתם
,Deo seruire* Vanum ,Dixistis ?te contra sumus locuti Quid
14 מה־נדברנו עליך: אמרתם שוא עבד אלהים
quòd & ,eius custodiam custodierimus quòd ,emolumenti quid &
ומה־בצע כי שמרנו משמרתו וכי
.exercituum DOMINI faciebus à obscurè ambulauerimus
הלכנו קדרנית מפני יהוה צבאות:
sunt ædificati etiam ,superbos beatificantes nos nunc Et
15 ועתה אנחנו מאשרים זדים גם־נבנו
.euaserunt & ,Deum probauerunt etiam ,impietatem facientes
עשי רשעה גם בחנו אלהים וימלטו:
:suum socium ad vir ;DOMINVM timentes sunt locuti Tunc
16 אז נדברו יראי יהוה איש אל־רעהו
memoriæ liber est scriptus & ,audiuit & ,DOMINVS attendit &
ויקשב יהוה וישמע ויכתב ספר זכרון
.eius nomen cogitantibus & ,DOMINVM timentibus ,eius facies ad
לפניו ליראי יהוה ולחשבי שמו:
qua die in ,exercituum DOMINVS dixit ,mihi erunt Et
17 והיו לי אמר יהוה צבאות ליום אשר
vir parceret ‡ sicut ,eis super parcam & ;peculium faciens* ego
אני עשה סגלה וחמלתי עליהם כאשר יחמל איש
.sibi seruienti suo filio super
18 על־בנו העבד אתו: ושבתם וראיתם בין
inter videbitis † & ,conuertemini Et
.ei seruit non qui eum ad ,Deo seruientem inter ;impiū ad ‡ iustum
צדיק לרשע בין עבד אלהים לאשר לא עבדו:

adeo vt non sint vobis sufficientia vasa.
c רוק * terræ, * fructū suū d פרה desiderabilis, e היה
* est colere Deum, humiliter à facie beatificamus f זור g בנה vnusquisq; ad amicum h ירא ‖ memorialis coram eo,
* facio ‡ parcit † discernetis i שוב ‡ &

CAP. IIII. ד

Nam ecce dies veniens ardens tanquam clibanus; & erunt omnes
1 כי הנה היום בא בער כתנור והיו כל־
,superbi & ‡ omnis faciens impietatem ,stipula* & inflammabit eos
זדים וכל־עשה רשעה קש ולהט אתם
dies ‡ veniens ,dixit DOMINVS exercituum: quia non derelinquet
היום הבא אמר יהוה צבאות אשר לא־יעזב
eis radicem & ramum. Et orietur vobis timentibus nomen meū
2 להם שרש וענף: וזרחה לכם יראי שמי
Sol iustitiæ & sanitas † in alis eius: & egrediemini & ‡ crescetis
שמש צדקה ומרפא בכנפיה ויצאתם ופשתם
sicut vituli *saginarij. Et conculcabitis ‖ impios cùm fuerint ‡ puluis
3 כעגלי מרבק: ועסותם רשעים כי־יהיו אפר
sub plantis pedū vestrorū in die quam † ego faciens, dixit DOMINVS
תחת כפות רגליכם ביום אשר אני עשה אמר יהוה
exercituū. Mementote legis Moseh serui mei, quam mandaui
4 צבאות: זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי
ei in Choreb ‡ super omnem Israel, statuta, & iudicia.
אותו בחרב על־כל־ישראל חקים ומשפטים:
Ecce ego *mittens vobis Eliiah prophetam, ‡ ante venire
5 הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא
diem DOMINI † magnum, & ‡ terribilem. Et conuertet cor patrum
6 יום יהוה הגדול והנורא: והשיב לב־אבות
‖ super filios, & cor filiorum super patres eorū; ne fortè veniam, & percutiā
על־בנים ולב בנים על־אבותם פן־אבוא והכיתי
terram *anathemate.
את־הארץ חרם:

venit ‡ omnes facientes * vt ‡ venturus, † erit ‡ multiplicabimini * saginati. ‖ diruetis ‡ vt k עסס † facio l ירה ‡ ad m חקק * mitto ‡ antequam veniat dies † magnus ‡ terribilis n ירא o שוב ‖ ad p נכה * occisione.

תם ספר מלאכי

FINIS LIBRI MALEACHI.

ספר מלאכי

LIBER MALACHI.

CAP. I. א

manũ per Israel ad DOMINI verbi Onus‡ ‡Prophetia
1 משא דבר־יהוה אל־ישראל ביד
dixit ,vos Dilexi .Malachi
2 מלאכי׃ †אהבתי אתכם אמר
quo In :dixistis Et .DOMINVS
יהוה ואמרתם במה
,Iahacob ipsi Esau * frater Nónne ?nos dilexisti *erat
אהבתנו הלוא־אח עשו ליעקב
,odiui Hesau Et ?Iahacob dilexi & ,DOMINVS dixit
3 נאם־יהוה ואהב את־יעקב׃ †ואת־עשו שנאתי
dracones in eius hæreditatem & ,solitudinẽ * eius montes posui & *in
ואשים את־הריו שממה ואת־נחלתו לתנות
,reuertemur & ,sumus pauperes Effecti :Edom dixerit Cum .deserti Si
4 מדבר׃ †כי־תאמר אדום רששנו ונשוב
Ipsi :exercituum DOMINVS dixit sic :desolata ædificabimus &
ונבנה חרבות כה אמר יהוה צבאות המה
,impietatis Terminum eos vocabunt & :destruam ego & ,ædificabunt
[a]בנה [a]יבנו ואני אהרום וקראו להם גבול רשעה
.seculum in vsque DOMINVS est detestatus ,quem ,populum &
והעם אשר־זעם יהוה עד־עולם׃
DOMINVS Magnificetur :dicetis vos &, videbunt vestri oculi Et
5 [b]ראה †ועיניכם [b]תראינה ואתם תאמרו יגדל יהוה
seruus & ,patrem honorabit † filius ‡ .Israel terminum desuper* *super ‡Porro †honorat
6 מעל לגבול ישראל׃ †בן יכבד אב ועבד
‡ Dominus si & ?meus honor * vbi ,ego ‡ pater si & :suum dominum ‡sum *est ‡sum ‡est
אדניו ואם־אב אני איה כבודי ואם־אדונים
sacerdotibus vobis exercituum DOMINVS dixit ?mei timor ‡ vbi ,ego
[c]ירא אני איה [c]מוראי אמר יהוה צבאות לכם הכהנים
?tuum nomen despeximus quo In :dixistis Et .meũ nomen despicientibus
[d]בזה [d]בוזי שמי ואמרתם במה בזינו את־שמך׃
:dixistis & ,pollutum panem meum altare super accedere Facientes‖ ‖Offertis
7 [e]נגש †[e]מגישים על־מזבחי לחם מגאל ואמרתם
.ipsa ‡ despecta DOMINI Mensa :vos dicendo In* ?te polluimus quo In *In ipso quod dicitis: ‡est.
במה גאלנוך באמרכם שלחן יהוה נבזה הוא׃
.malum *Non ,‡ ,immolandũ ad cæcum facietis accedere† quando Et †offertis ‡dicitis, *est
8 †וכי־תגשון עור לזבח אין רע
illud Offer .malum ‡ Non :morbidum † & ,claudum facietis accedere cum‡ Et ‡si obtuleritis †languidum ‡est
וכי־תגישו פסח וחלה אין רע הקריבהו
,tuas facies * suscipiet nunquid vel ,tibi cõplacebit nunquid :tuo duci nunc *faciem tuam
נא לפחתך הירצך או [f]הישא פניך
quæso deprecamini nunc Et ?exercituum DOMINVS dixit [f]נשא
9 [g]חלה אמר יהוה צבאות׃ †ועתה [g]חלו־נא
.† hoc fuit vestra manu De .nostri miserebitur & ,Dei facies‡ ‡vultum †nobis
פני־אל ויחננו מידכם היתה זאת
?exercituum DOMINVS dixit ,facies ‡ vobis ex suscipiet Nunquid ‡faciem
הישא מכם פנים אמר יהוה צבאות׃
facietis lucere * non & ?ostia claudet & vobis in etiam Quis *incendetis ignem super
10 †מי גם־בכם ויסגר דלתים ולא־תאירו
DOMINVS dixit ,vobis in voluntas mihi ‡ Non ?gratis meum altare ‡est
[h]חנן מזבחי [h]חנם אין־לי חפץ בכם אמר יהוה
.vestra manu de volam non munus & ;exercituum
צבאות ומנחה לא־ארצה מידכם׃
magnum eius occasum ad vsque & ,Solis ortu ab Nam
11 †כי ממזרח־שמש ועד־מבואו גדול
,meo nomini oblatum suffumigatum loco omni in & ,gẽtes inter meũ nomẽ offertur incensum,
[i]נגש שמי בגוים ובכל־מקום מקטר [i]מגש לשמי
dixit ,gentes inter meum nomen magnum quia :munda oblatio &
ומנחה טהורה כי־גדול שמי בגוים אמר
.exercituum DOMINVS *polluitis ‡dicentes, †est, ‡verbum *contemptibile §labor ‡illum *proiecistis
יהוה צבאות׃
DOMINI Mensa :vos dicendo in‡ ,illud polluentes * vos Et
12 †ואתם מחללים אותו באמרכם שלחן יהוה
.eius esca contempta * eius fructus ‡ & ,ipsa † contaminata
מגאל הוא וניבו נבזה אכלו׃
DOMINVS dixit ,illam efflastis* & ,defatigatio‡ Ecce :dixistis Et
13 [k]נפח †ואמרתם הנה מתלאה [k]והפחתם אותו אמר יהוה

‡languidum ,morbidum‡ & ,claudum & ,raptum intulistis & ,exercituum
[l]בוא צבאות [l]והבאתם גזול ואת־הפסח ואת־החולה
dixit ,vestra manu de illud volam num :munus intulistis &
והבאתם את־המנחה הארצה אותה מידכם אמר
†cuius ‡est eius ‡ grege † in est & dolosus maledictus Et ?DOMINVS
14 יהוה׃ †וארור נוכל ויש בעדרו
* & vouet & immolat magnus rex quia :Domino corruptum immolans & vouens * & ,masculus
זכר ונדר וזבח משחת לאדני כי מלך גדול
‡sum, terribile meum nomen & ,exercituum DOMINVS dixit ,ego‡
[m]ירא אני אמר יהוה צבאות ושמי [m]נורא
.gentes inter
בגוים׃

CAP. II. ב

*ô .sacerdotes * ,hoc mandatum vos ad nunc Et
1 †ועתה אליכם המצוה הזאת הכהנים׃
vt detis dandum ad ,cor super posueritis non si & ,audieritis non Si
2 [n]שום †אם־לא תשמעו ואם־לא [n]תשימו על־לב לתת
vos in mittam & ,exercituum DOMINVS dixit ,meo nomini gloriam
כבוד לשמי אמר יהוה צבאות ושלחתי בכם
etiam & :vestris benedictionibus maledicam & ,maledictionem
[o]ארר את־המארה [o]וארותי את־ברכותיכם וגם
ponitis ‡corrumpo corrumpens ego‡ Ecce .cor super ponentes vos non quoniam :ei maledixi
3 ארותיה כי אינכם שמים על־לב׃ †הנני גער
stercus ,vestros vultus super stercus dispergam & ,semen vobis
לכם את־הזרע וזריתי פרש על־פניכם פרש
.se ad vos assumet & :vestrarum solennitatum
[p]חגג [p]חגיכם ונשא אתכם אליו׃
vt esset existendum ad ,hoc mandatum vos ad misi quòd scietis Et
4 †וידעתם כי שלחתי אליכם את המצוה הזאת להיות
.exercituum DOMINVS dixit ,Leui cum meum pactum
בריתי את־לוי אמר יהוה צבאות׃
vitæ, illi ea dedique ,pacis & ,vitarum eo cum fuit meum Pactum
5 †בריתי היתה אתו החיים והשלום ואתנם־לו
*propter ‡quo †facie .ipse est cõtritus mei nominis faciebus † à & ,me timuit & ‡ ,timorem *
מורא וייראני ומפני שמי נחת הוא׃
est inuenta non iniquitas & ,eius ore in fuit veritatis Lex
6 [q]ירה †[q]תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא־נמצא
‡æquitate auertit multos & ,mecum ambulauit rectitudine‡ in & pace in :eius labiis in
[r]שוב בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים [r]השיב
legem & ,scientiam custodient sacerdotis labia Nam .iniquitate ab
7 [s]עוה [t]ידע [s]מעון׃ †כי־שפתי כהן ישמרו־[t]דעת ותורה
‡est vos Et .ipse‡ exercituũ DOMINI angelus quia :eius ore ex requirent
8 יבקשו מפיהו כי מלאך יהוה־צבאות הוא׃ †ואתם
pactum corrupistis :lege in multis fuistis offendiculo ,via de recessistis
[u]סור [u]סרתם מן־הדרך הכשלתם רבים בתורה שחתם ברית
vos dedi ego etiam Et .exercituum DOMINVS dixit ,Leui
9 *seruastis הלוי אמר יהוה צבאות׃ †וגם־אני נתתי אתכם
[x]בזה vos * non quod os secundum ,populo omni humiles & contemptibiles
‡accepistis faciem †est [x]נבזים ושפלים לכל־העם כפי אשר אינכם
pater Nónne .lege in facies assumentes ‡ & ,meas vias seruantes
10 ‡spernit vnusquisque nostrum fratrẽ suum, שמרים את־דרכי ונשאים פנים בתורה׃ †הלוא אב
frandatur ‡ Cur ?nos creauit vnus Deus nónne ?nobis omnibus † vnus
אחד לכלנו הלוא אל אחד בראנו מדוע נבגד
*sanctum ‡quod †rem habuit cũ filia fecit Fraudem ?nostrorum patrum pactum violando ,suo fratre in vir
11 איש באחיו לחלל ברית אבתינו׃ †בגדה
quia :Ierusalaim in & ,Israel in est facta abominatio & ,Iehudah
[y]עשה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם כי
‡magistrum, & discipulũ de tabernaculo vxorem duxit‡ & ,dilexit quam‡ ,DOMINI sanctitatẽ* Iehudah cõtaminauit
חלל יהודה קדש יהוה אשר אהב ובעל
,hoc fecit qui virum DOMINVS Succidet .alieni Dei filiam
12 *facitis, operiunt vxores vestræ lachrymas בת־אל נכר׃ †יכרת יהוה לאיש אשר [y]יעשנה
DOMINO munus offerentẽ & ,Iehudah tentoriis de respondentem & vigilantem‡
ער וענה מאהלי יעקב ומגיש מנחה ליהוה
[z]כסה lachryma operire ,facietis* secundò hoc Et .exercituum
13 ‡vt †respiciam ‡sacrificium & accipiam oblationem צבאות׃ †וזאת שנית תעשו [z]כסות דמעה את־
ad respiciendo † vltra non à ‡ ,clamore & fletu ,DOMINI altare
מזבח יהוה בכי ואנקה מאין עוד [a]פנות אל־
.vestra manu de beneplacitum capiendum ad & ,munus ‡
[a]פנה המנחה ולקחת רצון מידכם׃

quoniam ,ego humum colens* vir :ego* propheta Non :†dicet Et
5 וְאָמַר לֹא נָבִיא אָנֹכִי אִישׁ עֹבֵד אֲדָמָה אָנֹכִי כִּי
Quid :eum ad dicet Et .meis pueritiis† à me fecit acquirere† Adam
6 אָדָם הִקְנַנִי מִנְּעוּרָי׃ וְאָמַר אֵלָיו מָה
domo†sum percussus quibus* :dicet & †tuas manus inter istæ plagæ *
הַמַּכּוֹת הָאֵלֶּה בֵּין יָדֶיךָ וְאָמַר אֲשֶׁר הֻכֵּיתִי בֵּית
super & ,meum pastorem super te suscita ,gladie O .me diligentium
7 מְאַהֲבָי׃ חֶרֶב עוּרִי עַל־רֹעִי וְעַל־
pastorem percute* :exercituū DOMINVS dixit ,meū proximū virum
גֶּבֶר עֲמִיתִי נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת הַךְ אֶת־הָרֹעֶה
. paruulos super meam manum conuertam & ,pecus dispergentur &
וּתְפוּצֶיןָ הַצֹּאן וַהֲשִׁבֹתִי יָדִי עַל־הַצֹּעֲרִים׃
,succidētur ea in duorum os† ,DOMINVS dixit ,terra omni* in erit Et
8 וְהָיָה בְכָל־הָאָרֶץ נְאֻם־יְהוָה פִּי־שְׁנַיִם בָּהּ יִכָּרְתוּ
partem tertiam inducam Et .ea in relinquetur tertia & :obibunt *
9 יִגְוָעוּ וְהַשְּׁלִשִׁית יִוָּתֶר בָּהּ׃ וְהֵבֵאתִי אֶת־הַשְּׁלִשִׁית
eos probabo & ;argentum conflare iuxta* eos conflabo & ,ignem per
בָּאֵשׁ וּצְרַפְתִּים כִּצְרֹף אֶת־הַכֶּסֶף וּבְחַנְתִּים
. eum exaudiam ego & ,meo nomine in* inuocabit Ipse .aurum probare iuxtà
כִּבְחֹן אֶת־הַזָּהָב הוּא יִקְרָא בִשְׁמִי וַאֲנִי אֶעֱנֶה אֹתוֹ
. meus Deus DOMINVS ,dicet ipse & .†ipse meus Populus ,Dixi
אָמַרְתִּי עַמִּי הוּא וְהוּא יֹאמַר יְהוָה אֱלֹהָי׃

† interrogatio; *sum: †agricola sum, † vt essem pastor, docuit † iuuentute mea. — קנה נכה — * sunt — † Hæ sunt, † in — * percutiam oues, — פוץ שוב — †partes duæ — †ac deficient, — יתר — * sicut conflatur sicut probatur — * nomē meū, — † est,

CAP. XIIII. יד

.tuo interiore in tuum spolium diuidetur*& :DOMINI venit dies Ecce
1 הִנֵּה יוֹם־בָּא לַיהוָה וְחֻלַּק שְׁלָלֵךְ בְּקִרְבֵּךְ׃
, prælium in Ierusalaim ad* gentes omnes congregabo Et
2 וְאָסַפְתִּי אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם אֶל־יְרוּשָׁלִַם לַמִּלְחָמָה
. violabuntur mulieres & ,domus diripientur & ,ciuitas capietur &
וְנִלְכְּדָה הָעִיר וְנָשַׁסּוּ הַבָּתִּים וְהַנָּשִׁים תִּשָּׁגַלְנָה
reliquum & ,captiuitatem in ciuitatis † dimidium egredietur Et
וְיָצָא חֲצִי הָעִיר בַּגּוֹלָה וְיֶתֶר
,DOMINVS egredietur Et .vrbe ex succidetur non populi
3 הָעָם לֹא יִכָּרֵת מִן־הָעִיר׃ וְיָצָא יְהוָה
.conflictus die in eum bellare* diem secundū :illas gentes cōtra præliabitur &
וְנִלְחַם בַּגּוֹיִם הָהֵם כְּיוֹם הִלָּחֲמוֹ בְּיוֹם קְרָב׃
qui ,oliuarum montem super illa die in eius pedes stabunt Et
4 וְעָמְדוּ רַגְלָיו בַּיּוֹם־הַהוּא עַל־הַר הַזֵּיתִים אֲשֶׁר
sui dimidio de oliuarū mons scindetur & ;oriente ab Ierusalaim facies super*
עַל־פְּנֵי יְרוּשָׁלִַם מִקֶּדֶם וְנִבְקַע הַר הַזֵּיתִים מֵחֶצְיוֹ
montis dimidium recedet & : valde grandi valle ,mare ad & orientem ad†
מִזְרָחָה וָיָמָּה גֵּיא גְּדוֹלָה מְאֹד וּמָשׁ חֲצִי הָהָר
vallem* fugietis Et .meridiem ad eius medium & ,aquilonem ad
5 צָפוֹנָה וְחֶצְיוֹ נֶגְבָּה׃ וְנַסְתֶּם גֵּיא־
queādmodū fugietis Et .Asal ad montiū vallis pertinget quia ,montium
הָרַי כִּי־יַגִּיעַ גֵּי־הָרִים אֶל־אָצַל וְנַסְתֶּם כַּאֲשֶׁר
veniet & :Iehudah regis Huzziah diebus in terræmotus faciebus à fugistis
נַסְתֶּם מִפְּנֵי הָרַעַשׁ בִּימֵי עֻזִּיָּה מֶלֶךְ־יְהוּדָה וּבָא
,illa die in ,erit Et .tecum † sancti omnes ,meus Deus DOMINVS
6 יְהוָה אֱלֹהַי כָּל־קְדֹשִׁים עִמָּךְ׃ וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא
ipse ,vnus dies erit Et .coagulationis & ,preciositatum lux erit non
7 לֹא־יִהְיֶה אוֹר יְקָרוֹת וְקִפָּאוֹן׃ וְהָיָה יוֹם־אֶחָד הוּא
vespera†tempore in erit sed :nox neque dies non ,DOMINO erit*notus
יִוָּדַע לַיהוָה לֹא־יוֹם וְלֹא־לָיְלָה וְהָיָה לְעֶת־עֶרֶב
;Ierusalaim de viuæ aquæ egredientur ,illa die in ,erit Et .lux erit
8 יִהְיֶה־אוֹר׃ וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יֵצְאוּ מַיִם־חַיִּים מִירוּשָׁלִַם
:nouissimum mare ad earū medium & ,orientale mare ad earū medium
חֶצְיָם אֶל־הַיָּם הַקַּדְמוֹנִי וְחֶצְיָם אֶל־הַיָּם הָאַחֲרוֹן
omnē super regem in†DOMINVS erit Et .erit hyeme in & æstate in
9 בַּקַּיִץ וּבָחֹרֶף יִהְיֶה׃ וְהָיָה יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־
.vnum eius nomen & ,vnus DOMINVS erit illa die In .terram
הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד׃

† diuidentur spolia tua in medio tui. *contra — שסס תשכבנה — † habitatorū — חצה — *quo præliatus est †belli. — * est contra faciem † per dimidiū †ab oriēte ad occidentem, *ad — נוס — facie — †cum eo. — preciosa, & nix coagulata. *est †vespertino — † rex

Rimmon ad Ghebah à planicies veluti terra omnis Circumdabitur*
10 יִסּוֹב כָּל־הָאָרֶץ כָּעֲרָבָה מִגֶּבַע לְרִמּוֹן
porta à † se sub † habitabitur & ,exaltabitur &*:Ierusalaim austrum ad
נֶגֶב יְרוּשָׁלִָם וְרָאֲמָה וְיָשְׁבָה תַחְתֶּיהָ לְמִשַּׁעַר
,angulorum portam ad vsque ,prioris portæ locum ad vsque Biniamin
בִּנְיָמִן עַד־מְקוֹם שַׁעַר הָרִאשׁוֹן עַד־שַׁעַר הַפִּנִּים
. regia torcularia ad vsque Chananel turre à &
וּמִגְדַּל חֲנַנְאֵל עַד יִקְבֵי הַמֶּלֶךְ׃
habitabitur & :amplius erit non anathema & ,ea in habitabunt Et
11 וְיָשְׁבוּ בָהּ וְחֵרֶם לֹא יִהְיֶה־עוֹד וְיָשְׁבָה
DOMINVS percutiet qua ,plaga erit hæc Et .fiducia in Ierusalaim
12 יְרוּשָׁלִַם לָבֶטַח׃ וְזֹאת תִּהְיֶה הַמַּגֵּפָה אֲשֶׁר יִגֹּף יְהוָה
tabefacere :Ierusalaim aduersus militauerunt qui ,populos omnes
אֶת־כָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר צָבְאוּ עַל־יְרוּשָׁלִָם הָמֵק
liquefient eius oculi & ,suos pedes super stans* ipse & ,eius carnem
בְּשָׂרוֹ וְהוּא עֹמֵד עַל־רַגְלָיו וְעֵינָיו תִּמַּקְנָה
.eorum ore in liquescet eius lingua & ,suis foraminibus in
בְחֹרֵיהֶן וּלְשׁוֹנוֹ תִּמַּק בְּפִיהֶם׃
:eis in magna DOMINI contritio erit ,illa die in ,erit Et
13 וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא תִּהְיֶה מְהוּמַת־יְהוָה רַבָּה בָּהֶם
super eius manus ascendet* & ,sui socij* manum vnusquisq; apprehendent* Et
וְהֶחֱזִיקוּ אִישׁ יַד רֵעֵהוּ וְעָלְתָה יָדוֹ עַל־
colligetur*&:Ierusalaim in pugnabit Iehudah etiam Et .sui sodalis†manū
14 יַד רֵעֵהוּ׃ וְגַם־יְהוּדָה תִּלָּחֵם בִּירוּשָׁלִָם וְאֻסַּף
vestes & ,argentum & ,aurum ,circum* gentium omnium facultas
חֵיל כָּל־הַגּוֹיִם סָבִיב זָהָב וָכֶסֶף וּבְגָדִים
,cameli ,muli ,equi* plaga erit sic Et .valde multitudine in
15 לָרֹב מְאֹד׃ וְכֵן תִּהְיֶה מַגֵּפַת הַסּוּס הַפֶּרֶד הַגָּמָל
plaga sicut ,illis castris in erit quod animalis omnis & ,asini &
וְהַחֲמוֹר וְכָל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּמַּחֲנוֹת הָהֵמָּה כַּמַּגֵּפָה
contra venientibus† gentibus vniuersis de residuum omne ,erit Et .hæc
16 הַזֹּאת׃ וְהָיָה כָּל־הַנּוֹתָר מִכָּל־הַגּוֹיִם הַבָּאִים עַל־
regi se incuruandum ad*,annum in anni sufficientia à†ascendet & :Ierusalaim
יְרוּשָׁלִָם וְעָלוּ מִדֵּי שָׁנָה בְשָׁנָה לְהִשְׁתַּחֲוֺת לְמֶלֶךְ
.tabernaculorum festiuitatem celebrandū ad & ,exercituum DOMINO
יְהוָה צְבָאוֹת וְלָחֹג אֶת־חַג הַסֻּכּוֹת׃
,Ierusalaim in terræ familiis de ascenderit non qui ,erit Et
17 וְהָיָה אֲשֶׁר לֹא־יַעֲלֶה מֵאֵת מִשְׁפְּחוֹת הָאָרֶץ אֶל־יְרוּשָׁלִַם
erit eos super non & :exercituum DOMINO regi se incuruandum ad*
לְהִשְׁתַּחֲוֺת לְמֶלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת וְלֹא עֲלֵיהֶם יִהְיֶה
,venerit non & ,ascenderit non Aegypti familia si Et .imber
18 הַגָּשֶׁם׃ וְאִם־מִשְׁפַּחַת מִצְרַיִם לֹא־תַעֲלֶה וְלֹא בָאָה
,gentes DOMINVS percutiet qua ,plaga erit ,†eos super neque
וְלֹא עֲלֵיהֶם תִּהְיֶה הַמַּגֵּפָה אֲשֶׁר יִגֹּף יְהוָה אֶת־הַגּוֹיִם
.tabernaculorum festiuitatem celebrandum ad ascenderint non quæ
אֲשֶׁר לֹא יַעֲלוּ לָחֹג אֶת־חַג הַסֻּכּוֹת׃
quæ ,gentium omniū peccatum*& :Aegypti peccatum* erit Hoc*
19 זֹאת תִּהְיֶה חַטַּאת מִצְרָיִם וְחַטַּאת כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
.tabernaculorum festiuitatem celebrandum ad ascenderint non
לֹא יַעֲלוּ לָחֹג אֶת־חַג הַסֻּכּוֹת׃
:DOMINO sanctitas equi tintinnabula super erit illa die In
20 בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה עַל־מְצִלּוֹת הַסּוּס קֹדֶשׁ לַיהוָה
.altari coram pelues sicut ,DOMINI domo in lebetes erit † &
וְהָיָה הַסִּירוֹת בְּבֵית יְהוָה כַּמִּזְרָקִים לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ׃
DOMINO sanctitas Iehudah in & ,Ierusalaim in lebes omnis erit Et
21 וְהָיָה כָּל־סִיר בִּירוּשָׁלִַם וּבִיהוּדָה קֹדֶשׁ לַיהוָה
coquent & ,eis ex sument & ,immolantes omnes venient Et .exercituū
צְבָאוֹת וּבָאוּ כָּל־הַזֹּבְחִים וְלָקְחוּ מֵהֶם וּבִשְּׁלוּ
exercituum DOMINI domo in vltrà mercator † erit non Et .eis in*
בָהֶם וְלֹא־יִהְיֶה כְנַעֲנִי עוֹד בְּבֵית־יְהוָה צְבָאוֹת
. illa die in
בַּיּוֹם הַהוּא׃

† Erit in ambitu — סבב — *quæ tunc — † in loco suo — *excisio — confidenter. — נגף — liquefiet caro — מקק — tauit — †apprehendet †amici *succidetur — עלה — †amici †cōgregabuntur opes † in circuitu, *equorum, & mulorum, & camelorū, & asinorum, & omnium iumentorum, quæ erunt † quæ venisset — יתר — † ab anno † ad adorandum regem Dominum — שחה — חגג סכך — * vt adorent regem Dominum — † erit pluuia, sed — עלה סכך — †Hæc * pœna peccati †peccati — צלל — *quorum — †erunt — †ex *Chenanæus

תם ספר זכריה

Finis libri Zechariah.

.eis super parcet non eorū pastor & :sum ditatus & ,DOMINVS benedictus
בָּרוּךְ יְהוָה וַאעְשִׁר וְרֹעֵיהֶם לֹא יַחְמוֹל עֲלֵיהֶן׃
quia ditatus
:DOMINVS dixit ,terræ habitatoribus super vltrà parcam non Nam
6 כִּי לֹא אֶחְמוֹל עוֹד עַל־יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ נְאֻם־יְהוָה
*Equidem
manu in & ,sui socij manu in virum hominem faciens† inuenire ego ecce &
וְהִנֵּה אָנֹכִי מַמְצִיא אֶת־הָאָדָם אִישׁ בְּיַד־רֵעֵהוּ וּבְיַד
†facio venire quemque proximi *concutient
.eorum manu de eruam non & ,terram contundent*& ,sui regis
מַלְכּוֹ וְכִתְּתוּ אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא אַצִּיל מִיָּדָם׃
assumpsi & :pecoris afflictos† profectò ,occisionis pecus* pascam Et
7 וָאֶרְעֶה אֶת־צֹאן הַהֲרֵגָה לָכֵן עֲנִיֵּי הַצֹּאן וָאֶקַּח־
*pecora †pauperes pecorum.
vocaui vnam* & ,Noham* vocaui vnam ,virgas duas mihi
לִי שְׁנֵי מַקְלוֹת לְאַחַד קָרָאתִי נֹעַם וּלְאַחַד קָרָאתִי
לקח †iucunditatem †alteram
pastores tres feci succidere Et .pecus† paui & ,Chobelim*
8 חֹבְלִים וָאֶרְעֶה אֶת־הַצֹּאן׃ וָאַכְחִד אֶת־שְׁלֹשֶׁת הָרֹעִים
*dissipantes †pecora, †afflicta
eorum anima etiam & ,eis in* mea anima est abbreuiata*& :vno mense in
בְּיֶרַח אֶחָד וַתִּקְצַר נַפְשִׁי בָּהֶם וְגַם־נַפְשָׁם
*propterea
moribundum* :vos pascam Non :dixi Et .me in nauseauit
9 בָּחֲלָה בִי׃ וָאֹמַר לֹא אֶרְעֶה אֶתְכֶם הַמֵּתָה
*qd moritur מות
,deuorent* reliquæ† & :succidatur abscindendum †& :moriatur
תָמוּת וְהַנִּכְחֶדֶת תִּכָּחֵד וְהַנִּשְׁאָרוֹת תֹּאכַלְנָה
†quod succiditur, †quæ sunt †oues
,Noham† meam virgam tuli Et .suæ sociæ* carnem vnaquæq;
10 אִשָּׁה אֶת־בְּשַׂר רְעוּתָהּ׃ וָאֶקַּח אֶת־מַקְלִי אֶת־נֹעַם
*alterius †iucunditatem †vt irritum facerem
cum pepigi quod ,meum pactum dissipandum ad* :eam abscidi &
וָאֶגְדַּע אֹתוֹ לְהָפֵיר אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת־
פור
sic cognouerunt & :illa die in est irritum Et .populis omnibus
11 כָּל־הָעַמִּים׃ וַתֻּפַר בַּיּוֹם הַהוּא וַיֵּדְעוּ כֵן
*pauperes pecorum, qui custodiunt †erat.
.ipsum† DOMINI verbum quòd ,me custodientes ,pecoris afflicti*
עֲנִיֵּי הַצֹּאן הַשֹּׁמְרִים אֹתִי כִּי דְבַר־יְהוָה הוּא׃
,meam mercedē afferte ,vestris oculis in† bonum Si :eos ad dixi Et
12 וָאֹמַר אֲלֵיהֶם אִם־טוֹב בְּעֵינֵיכֶם הָבוּ שְׂכָרִי
הבו
triginta meam mercedem appenderunt & :cessate ,non si &
וְאִם־לֹא חֲדָלוּ וַיִּשְׁקְלוּ אֶת־שְׂכָרִי שְׁלֹשִׁים
*in autem
,fictorem† ad illum* Proijce :me ad DOMINVS dixit Et .argenteis
13 כָּסֶף׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הַשְׁלִיכֵהוּ אֶל־הַיּוֹצֵר
*illos †thesaurarium
triginta tuli & :eis desuper* sum appreciatus qua gloria magnificentiam†
אֶדֶר הַיְקָר אֲשֶׁר יָקַרְתִּי מֵעֲלֵיהֶם וָאֶקְחָה שְׁלֹשִׁים
†magnificum precium, †ab לקח
.fictorem† ad DOMINI domum illud* proieci & ;argenteos
הַכֶּסֶף וָאַשְׁלִיךְ אֹתוֹ בֵּית יְהוָה אֶל־הַיּוֹצֵר׃
†illos in thesaurarium
dissipandum ad ,Chobelim* ,secundam meam virgam præcidi Et
14 וָאֶגְדַּע אֶת־מַקְלִי הַשֵּׁנִי אֵת הַחֹבְלִים לְהָפֵר
*dissipantes †vt dissipandum פור
.Israel inter & ,Iehudah inter fraternitatem
אֶת־הָאַחֲוָה בֵּין יְהוּדָה וּבֵין יִשְׂרָאֵל׃
.stulti pastoris vas tibi sume Adhuc :me ad DOMINVS dixit Et
15 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָי עוֹד קַח־לְךָ כְּלִי רֹעֶה אֱוִלִי׃
non ,succisa† ,terra in pastorem suscitans† ego ecce Quia
16 כִּי הִנֵּה־אָנֹכִי מֵקִים רֹעֶה בָּאָרֶץ הַנִּכְחָדוֹת לֹא־
†suscito †quæ sunt
stantem† :sanabit non contritum*& ,quæret non iuuenem* ,visitabit
יִפְקֹד הַנַּעַר לֹא־יְבַקֵּשׁ וְהַנִּשְׁבֶּרֶת לֹא יְרַפֵּא הַנִּצָּבָה
*quod pulsum †quod est †quod fractum †sustinebit
.abrumpet eorū vngulas & ,comedet pinguis carnem & ,sustentabit* non
לֹא יְכַלְכֵּל וּבְשַׂר הַבְּרִיאָה יֹאכַל וּפַרְסֵיהֶן יְפָרֵק׃
*O idoli *pecorum
,eius brachium super Gladius .pecoris* derelictor ,vani* pastor Væ*
17 הוֹי רֹעִי הָאֱלִיל עֹזְבִי הַצֹּאן חֶרֶב עַל־זְרוֹעוֹ
oculus & ,arescet arescendo eius brachium :eius dextrum oculum super &
וְעַל־עֵין יְמִינוֹ זְרֹעוֹ יָבוֹשׁ תִּיבָשׁ וְעֵין
†obscurando obscurabitur
. caligabit caligando† eius dexter
יְמִינוֹ כָּהֹה תִכְהֶה׃

CAP. XII. יב

extendens† DOMINVS Dixit :Israel ad DOMINI verbi Onus*
1 מַשָּׂא דְבַר־יְהוָה עַל־יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה נֹטֶה
*Prophetia †qui extendit
.eius interiori† in hominis spiritum formans*& ,terram fundans & ,cælos
שָׁמַיִם וְיֹסֵד אָרֶץ וְיֹצֵר רוּחַ־אָדָם בְּקִרְבּוֹ׃
†fundauit *formauit
populis omnibus soporis scyphum* Ierusalaim ponens* ego Ecce
2 הִנֵּה אָנֹכִי שָׂם אֶת־יְרוּשָׁלַ͏ִם סַף־רַעַל לְכָל־הָעַמִּים
†medio †pono *calicem tremoris
. Ierusalaim contra obsidione in erit Iehudah super etiam & :circum*
סָבִיב וְגַם עַל־יְהוּדָה יִהְיֶה בַמָּצוֹר עַל־יְרוּשָׁלָ͏ִם׃
*per circuitum †oneraturum
oneris† lapidem Ierusalaim ponam ,illa die in erit Et
3 וְהָיָה בַיּוֹם־הַהוּא אָשִׂים אֶת־יְרוּשָׁלַ͏ִם אֶבֶן מַעֲמָסָה
colligentur & :incidentur incidendo ,eo se onerantes* omnes :populis omnibus
לְכָל־הָעַמִּים כָּל־עֹמְסֶיהָ שָׂרוֹט יִשָּׂרֵטוּ וְנֶאֶסְפוּ
*qui eleuare conati fuerint, lacerando lacerabuntur
. terræ gentes omnes eum aduersus
עָלֶיהָ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ׃
,stupore in equum omnē Percutiam ,DOMINVS dixit illa die In
4 בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם־יְהוָה אַכֶּה כָל־סוּס בַּתִּמָּהוֹן
תמה

apertiam Iehudah domum super & :amentia in eius ascensorem &
וְרֹכְבוֹ בַּשִּׁגָּעוֹן וְעַל־בֵּית יְהוּדָה אֶפְקַח
. cæcitate in percutiam populorum equum omnem & ,meos oculos
אֶת־עֵינַי וְכֹל סוּס הָעַמִּים אַכֶּה בַּעִוָּרוֹן׃
*erunt
habitatores* mihi robur :suo corde in Iehudah duces dicent Et
5 וְאָמְרוּ אַלֻּפֵי יְהוּדָה בְּלִבָּם אַמְצָה לִי יֹשְׁבֵי
. suo Deo exercituum DOMINO in Ierusalaim
יְרוּשָׁלַ͏ִם בַּיהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵיהֶם׃
,ligna inter ignis focū sicut ,Iehudah duces ponam illa die In
6 בַּיּוֹם הַהוּא אָשִׂים אֶת־אַלֻּפֵי יְהוּדָה כְּכִיּוֹר אֵשׁ בָּעֵצִים
שׂום
super† & ,dexterā super† deuorabunt & ,manipulo in ignis lampadem sicut &
וּכְלַפִּיד אֵשׁ בְּעָמִיר וְאָכְלוּ עַל־יָמִין וְעַל־
inter manipulos, †ad †ad
adhuc* Ierusalaim habitabitur & :circum populos omnes sinistram
שְׂמֹאול אֶת־כָּל־הָעַמִּים סָבִיב וְיָשְׁבָה יְרוּשָׁלַ͏ִם עוֹד
in circuitu: *rursus in loco suo
tentoria† DOMINVS seruabit Et .Ierusalaim in se subter
7 תַּחְתֶּיהָ בִּירוּשָׁלָ͏ִם׃ וְהוֹשִׁיעַ יְהוָה אֶת־אָהֳלֵי
† tabernacula ישׁע
,Dauid domus gloria magnificetur non vt :principio in Iehudah
יְהוּדָה בָּרִאשֹׁנָה לְמַעַן לֹא־תִגְדַּל תִּפְאֶרֶת בֵּית־דָּוִד
. Iehudah contra Ierusalaim habitatoris gloria &
וְתִפְאֶרֶת יֹשֵׁב יְרוּשָׁלַ͏ִם עַל־יְהוּדָה׃
,Ierusalaim habitatorem super DOMINVS proteget illa die In
8 בַּיּוֹם הַהוּא יָגֵן יְהוָה בְּעַד יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַ͏ִם
גנן
Dauid domus & :Dauid sicut † illa die in eis in conuens* erit &
וְהָיָה הַנִּכְשָׁל בָּהֶם בַּיּוֹם הַהוּא כְּדָוִיד וּבֵית דָּוִיד
*qui infirmus fuerit inter eos †erit coram eis.
. eorum facies ad DOMINI angelus tanquam ,Deus tanquam
כֵּאלֹהִים כְּמַלְאַךְ יְהוָה לִפְנֵיהֶם׃
,gentes omnes dispendendum ad† quæram :illa die in ,erit Et
9 וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא אֲבַקֵּשׁ לְהַשְׁמִיד אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם
†vt conteram
domum super effundam Et . Ierusalaim contra venientes*
10 הַבָּאִים עַל־יְרוּשָׁלָ͏ִם׃ וְשָׁפַכְתִּי עַל־בֵּית
*quę veniunt בוא
,miserationum & ,gratiæ spiritum Ierusalaim habitatorem† super & ,Dauid
דָּוִיד וְעַל יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַ͏ִם רוּחַ חֵן וְתַחֲנוּנִים
† habitatores
eum super plangent & :transfixerunt quem me ad aspicient &
וְהִבִּיטוּ אֵלַי אֵת אֲשֶׁר־דָּקָרוּ וְסָפְדוּ עָלָיו
נבט
amarificare vt† ,eum super amarificare† & ,vnigenitum super planctum veluti
כְּמִסְפֵּד עַל־הַיָּחִיד וְהָמֵר עָלָיו כְּהָמֵר
†amaritudine afficientur *sicut amaritudine afficitur quispiam
,Ierusalaim in planctus erit magnus illa die In .primogenitū super
11 עַל־הַבְּכוֹר׃ בַּיּוֹם הַהוּא יִגְדַּל הַמִּסְפֵּד בִּירוּשָׁלַ͏ִם
מרר
. Meghiddon campo in Hadadrimmon planctus sicut
כְּמִסְפַּד הֲדַדְרִמּוֹן בְּבִקְעַת מְגִדּוֹן׃
domus familia :seorsum familia familiæ ,terra planget Et
12 וְסָפְדָה הָאָרֶץ מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפָּחוֹת לְבָד מִשְׁפַּחַת בֵּית־
singulæ
Nathan domus familia :seorsum eorum mulieres & ,seorsum Dauid
דָּוִיד לְבָד וּנְשֵׁיהֶם לְבָד מִשְׁפַּחַת בֵּית־נָתָן
,seorsum Leui domus Familia .seorsum eorum mulieres & ,seorsum
13 לְבָד וּנְשֵׁיהֶם לְבָד׃ מִשְׁפַּחַת בֵּית־לֵוִי לְבָד
eorū mulieres & ,seorsum Simæi familia :seorsum eorū mulieres &
וּנְשֵׁיהֶם לְבָד מִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְעִי לְבָד וּנְשֵׁיהֶם
.seorsum familiæ† familiæ ,reliquæ† familiæ Omnes .seorsum
14 לְבָד׃ כֹּל הַמִּשְׁפָּחוֹת הַנִּשְׁאָרוֹת מִשְׁפָּחֹת מִשְׁפָּחֹת לְבָד
†quæ remanent †singulæ
. seorsum eorum mulieres &
וּנְשֵׁיהֶם לְבָד׃

CAP. XIII. יג

habitatorib* & Dauid domui patens vena erit illa die In
1 בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מָקוֹר נִפְתָּח לְבֵית דָּוִיד וּלְיֹשְׁבֵי
,illa die in ,erit Et .menstruum in & ,peccatum in† Ierusalaim
2 יְרוּשָׁלָ͏ִם לְחַטַּאת וּלְנִדָּה׃ וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא
† pro expiatione peccati, & pro aspersione.
nomina faciam succidere ,exercituum DOMINVS dixit
נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת אַכְרִית אֶת־שְׁמוֹת
נדר
etiam & :amplius memorabuntur non & ,terra è idolorum*
הָעֲצַבִּים מִן־הָאָרֶץ וְלֹא יִזָּכְרוּ עוֹד וְגַם אֶת־
*simulachrorum
. terra è faciam transire immundum spiritum & ,prophetas
הַנְּבִיאִים וְאֶת־רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן־הָאָרֶץ׃
eum ad dicent & ,vltra quispiam prophetauerit cùm ,erit Et
3 וְהָיָה כִּי־יִנָּבֵא אִישׁ עוֹד וְאָמְרוּ אֵלָיו
mendacium quia ,viues Non :eius genitores eius mater & ,eius pater
אָבִיו וְאִמּוֹ יֹלְדָיו לֹא תִחְיֶה כִּי שֶׁקֶר
eius mater & ,eius pater eū configent & :DOMINI nomine in es locutus
דִּבַּרְתָּ בְשֵׁם יְהוָה וּדְקָרֻהוּ אָבִיהוּ וְאִמּוֹ
afficientur pudore ,illa die in erit Et .ipsum prophetādo in* ,eius genitores
4 יֹלְדָיו בְּהִנָּבְאוֹ׃ וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יֵבֹשׁוּ
*cū prophetauerit. *cum prophetauerit:
induetur non & :ipsum prophetando in ,sua visione à vnusquisq; ,prophetæ
הַנְּבִיאִים אִישׁ מֵחֶזְיֹנוֹ בְּהִנָּבְאֹתוֹ וְלֹא יִלְבְּשׁוּ
חזה
. mentiendum ad ,pili† pallio*
אַדֶּרֶת שֵׂעָר לְמַעַן כַּחֵשׁ׃
*vltra †piloso, vt mentiantur.

:exercituũ DOMINVM quærendũ ad* & ,DOMINI facies deprecandum ad — vt deprecemur faciem *quæramus
לחלות את־פני יהוה ולבקש את־יהוה צבאות — חלה
robustæ gentes & multi populi venient Et .ego etiam , vadam
22 אלכה גם־אני׃ ובאו עמים רבים וגוים עצומים
deprecandũ ad & :Ierusalaim in exercituũ DOMINVM quærendũ ad
לבקש את־יהוה צבאות בירושלם ולחלות
diebus In :exercituum DOMINVS dixit Sic .DOMINI facies* — *faciem
23 את־פני יהוה׃ כה־אמר יהוה צבאות בימים
:gentium linguis omnibus ex homines decem apprehẽdent quum illis
ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשנות הגוים
,vobiscum Ibimus :dicendo ,Iehudæi viri oram in apprehendent &
והחזיקו בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם
.*vobiscum Deum audiuimus quia — *esse.
כי שמענו אלהים עמכם׃

CAP. IX. ט

Dammesec & ,Chadrach terra in DOMINI verbi Onus* — *Prophetia
1 משא דבר־יהוה בארץ חדרך ודמשק — נשא
tribuum omniũ & ,hominis oculus†DOMINVM ad quia :eius requiei — †erit
מנחתו כי ליהוה עין אדם וכל שבטי
,Sidon & ,Sor ,ea in terminabit Chamath etiam Et . Israel
2 ישראל׃ וגם־חמת תגבל־בה צר וצידון
: sibi munitionem Sor ædificauit Et . valde fuit sapiens quia
3 כי חכמה מאד׃ ותבן צור מצור לה — בנה
.platearum lutum vt ,aurum & ,puluerem tanquã argentum coaceruauit & — humum,
ותצבר־כסף כעפר וחרוץ כטיט חוצות׃
:eius fortitudinẽ mari in percutiet & ,eã faciet expellere Domin⁹ Ecce
4 הנה אדני יורשנה והכה בים חילה — נכה
,Hazzah & ;timebit & ,Aschelon Videbit .comedetur igni in ipsa & — consumetur.
5 והיא באש תאכל׃ תרא אשקלון ותירא ועזה — ראה
peribit & :eius aspectus pudebit † quoniam ,Hecron & ;valde dolebit & — †pudore afficietur
ותחיל מאד ועקרון כי־הוביש מבטה ואבד — בוש נבט
habitabit Et .habitabitur non Aschelon & ,Hazzah de rex
6 מלך מעזה ואשקלון לא תשב׃ וישב — ישב
.Pelistim superbiam faciam succidere & : Asdod in spurius
ממזר באשדוד והכרתי גאון פלשתים׃ — סור
eius abominationes & ,eius ore de eius sanguines faciam remouere Et — sanguinem
7 והסרתי דמיו מפיו ושקציו
erit & : nostro Deo ipse etiam relinquetur & ,eius dentes † inter ex — †dentibus
מבין שניו ונשאר גם־הוא לאלהינו והיה — שנן
castrametabor Et .Iebusæus sicut Hecron & ,Iehudah in dux veluti — ero sicut castra
8 כאלף ביהודה ועקרון כיבוסי׃ וחניתי
eos super trãsibit nõ & ;redeũte à & ,transeũte à exercitu ab *,meæ domui — *vt nõ timeat
לביתי מצבה מעבר ומשב ולא־יעבר עליהם — שוב
filia valde Exulta .meis oculis in vidi nunc quia :exactor vltrà
9 עוד נגש כי־עתה ראיתי בעיני׃ גילי מאד בת־ — ראה
saluatus & ,iustus tibi veniet tuus rex Ecce .Ierusalaim filia iubila ,Siion
ציון הריעי בת ירושלם הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע — רוע
.asinarum* filium pullum super & ,asinum super equitans & ,humilis :ipse — * vnius ex asinabus.
הוא עני ורכב על־חמור ועל־עיר בן־אתנות׃ — ענה
:Ierusalaim de equum† & ,Ephraim de currum* faciam succidere Et — *quadrigas †equos
10 והכרתי־רכב מאפרים וסוס מירושלם
eius potestas & :gentibus pacem loquetur & ,belli * arcus succidetur* & — * succidentur *bellici,
ונכרתה קשת מלחמה ודבר שלום לגוים ומשלו
.terræ fines * ad vsque flumine à & ,mare ad vsque mari à — *terminos
מים עד־ים ומנהר עד־אפסי־ארץ׃
cisterna de tuos vinctos emisi :tui fœderis sanguine in* tu Etiam — *Ierusalaim exulta
11 גם־את בדם־בריתך שלחתי אסיריך מבור
: spei * vincti ,munitionem* ad Conuertimini .ea in aqua * non† — †in qua *erat
12 אין מים בו׃ שובו לבצרון אסירי התקוה — *Deũ qui est munitio vestra, vos qui * vestram expectatis redẽptionem:
.tibi reddam duplum* annuncians hodie etiam — *duplicia
גם־היום מגיד משנה אשיב לך׃ — נגד
, Ephraim impleui * ,arcum * Iehudah mihi extendi Quoniam
13 כי־דרכתי לי יהודה קשת מלאתי אפרים — *tanquam †extendi vt sagittam
te ponam & :Iauan tuos filios super Siion tuos filios suscitaui &
ועוררתי בניך ציון על־בניך יון ושמתיך — שום
exibit & ,conspicietur eis super DOMINVS Et .fortis gladium veluti
14 כחרב גבור׃ ויהוה עליהם יראה ויצא
vadet & , clanget tuba in Deus Dominus & :eius iaculum fulgur vt
כברק חצו ואדני יהוה בשופר יתקע והלך — חצץ
,eos super proteget exercituum DOMINVS . austri turbinibus in* — *vt turbines, venti australis.
15 בסערות תימן׃ יהוה צבאות יגן עליהם
tumultuabuntur ,bibentque ,fundæ lapidibus subiicient & ,comedent* & — *consument,
ואכלו וכבשו אבני־קלע ושתו המו — נגן
, altaris anguli tanquam , peluis vt se replebunt & :vinum sicut
כמו־יין ומלאו כמזרק כזוית מזבח׃ — המה

CAP. X.

pecus* sicut ,illâ die in eorum Deus DOMINVS eos seruabit Et — *ouis
16 והושיעם יהוה אלהיהם ביום ההוא כצאן — ישע
.eius humum †super se eleuantes * coronæ lapides quia :suum populum — *eleuantur †terram
17 עמו כי אבני־נזר מתנוססות על־אדמתו׃
frumentum ?eius pulchritudo quãta & ,eius bonitas quanta Quia
כי מה־טובו ומה־יפיו דגן — יפה
. virgines faciet germinare nouum vinum & ,iuuenes — cantare
בחורים ותירוש ינובב בתלות׃

CAP. X. יוד

DOMINVS ,serotinam tempore in †pluuiam DOMINO à Petite — †oportuno
1 שאלו מיהוה מטר בעת מלקוש יהוה
herbam vnicuiq; ,eis * dabit imbris pluuiam & :coruscationes faciens† — †facit *ex
עשה חזיזים ומטר־גשם יתן להם לאיש עשב
diuini & ,vanitatem sunt locuta* imagines † Quia . agro in — †per *locuti
2 בשדה כי התרפים דברו־און והקוסמים
:consolabantur vanè ,sunt locuti vanitatis* somnia & ,mendaciũ viderunt — *vana
חזו שקר וחלמות השוא ידברו הבל ינחמון — חזה
.pastor * non quia ,se humiliauerũt ,pecus † sicut ,*sunt profecti idcirco — *in captiuitatem, †pecudes *est
על־כן נסעו כמו־צאן יענו כי־אין רעה׃
: visitabo hircos contra & ,meus nasus* est iratus pastores Contra — ענה *furor
3 על־הרעים חרה אפי ועל־העתודים אפקוד
,Iehudah domũ ,suũ gregem exercituum DOMINVS visitauit quia — רעה
כי־פקד יהוה צבאות את־עדרו את־בית יהודה
,angulus* ipso Ex . bello in suæ gloriæ equum tanquã eos posuit & — *erit
4 ושם אותם כסוס הודו במלחמה׃ ממנו פנה
exactor* omnis egredietur ipso ex :belli arcus ipso ex ,palus ipso ex — *præfectus
ממנו יתד ממנו קשת מלחמה ממנו יצא כל־נוגש — יצא
,bello in* platearum luto in cõculcantes fortes sicut erunt Et .simul — *inimicos
5 יחדו׃ והיו כגברים בוסים בטיט חוצות במלחמה — היה
ascensores afficientur pudore & :eis cum DOMINVS quia ,pugnabũt &
ונלחמו כי יהוה עמם והבישו רכבי — יבש
Ioseph domum & ,Iehudah domum roborabo Et . equorum
6 סוסים׃ וגברתי את־בית יהודה ואת־בית יוסף
quãdo sicut erunt & ,eorũ sum misertus quia ,eos conuertam & ;seruabo
אושיע והושבותים כי רחמתים והיו כאשר — ישע
.eos exaudiam & ,eorum Deus DOMINVS ego quia :eos elongaui non
לא־זנחתים כי אני יהוה אלהיהם ואענם׃
:vinum tanquam* eorum cor lætabitur & ,Ephraim fortis vt erunt Et — quasi gigas viri †sicut bibẽtis
7 והיו כגבור אפרים ושמח לבם כמו־יין
.DOMINO in eorũ cor exultabit ;lætabuntur & ,videbunt eorum filij Et
ובניהם יראו ושמחו יגל לבם ביהוה׃ — ראה
,multiplicabũtur & :eos redemi quia ,illos cõgregabo & ,eis Sibilabo
8 אשרקה להם ואקבצם כי פדיתים ורבו — פדה
longinquis in & ,populos in eos seminabo Et .fuerũt multiplicati sicut
9 כמו רבו׃ ואזרעם בעמים ובמרחקים
. reuertentur & ,suis filiis cum viuent & :mei recordabuntur
יזכרוני וחיו את־בניהם ושבו׃ — חיה
ad & :eos congregabo Assur de & ,Aegypti terra è eos reducam Et
10 והשבותים מארץ מצרים ומאשור אקבצם ואל־ — שוב sufficiet
. eis inuenietur non & ,eos adducam Lebanon & ,Ghilhad terram
ארץ גלעד ולבנון אביאם ולא ימצא להם׃ — בוא
siccabũtur & ,fluctus mari in percutiet & ,angustia mare in trãsibit Et
11 ועבר בים צרה והכה בים גלים והבישו — יבש
sceptrum & , Assur superbia deponetur & : fluminis profunda omnia
כל מצולות יאור והורד גאון אשור ושבט — ירד
eius nomine in & ,DOMINO in eos roborabo Et . recedet Aegypti
12 מצרים יסור׃ וגברתים ביהוה ובשמו
. DOMINVS dixit ,ambulabunt
יתהלכו נאם יהוה׃

CAP. XI. יא

.tuas cedros in ignis comedat* & : tuas fores* Lebanon Aperi — *portã tuam: *consumat
1 פתח לבנון דלתיך ותאכל אש בארזיך׃ — ילל
:sunt vastati magnifici quoniam ,cedrus cecidit quia ,abies Vlula — †prostrata est הבציר
2 הילל ברוש כי־נפל ארז אשר אדירם שדדו
. munita sylua cecidit † quoniam ,Basan quercus vlulate — *magnificentia
הילילו אלוני בשן כי ירד יער הבצור׃ — רעה
: eorum fortitudo * est vastata quoniam ,pastorum vlulatus Vox — *catulorum leonum,
3 קול יללת הרעים כי שדדה אדרתם
.Iarden superbia est vastata quoniam ,leunculorum * rugitus vox — גאה
קול שאגת כפירים כי שדד גאון הירדן׃
.occisionis pecus * Pasce :meus Deus DOMINVS dixit Sic — *pecora *quæ liber vẽdentium
4 כה אמר יהוה אלהי רעה את־צאן ההרגה׃
;dicet ,ea videntes† & ,delinquent non & ,ea occident ea ementes Quæ
5 אשר קניהן יהרגן ולא יאשמו ומכריהן יאמר — קנה

scietis & .DOMINI templo in ædificabūt & ,venient longinqui Et
15 †וּרְחוֹקִים ׀ יָבֹאוּ °וּבָנוּ בְּהֵיכַל יְהוָה וִידַעְתֶּם °בָּנָה
audiendo si ,†erit Et .vos ad me miserit exercituum DOMINVS quòd †hoc,
כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם וְהָיָה אִם־שָׁמוֹעַ
. vestri Dei DOMINI voce in audieritis vocem
תִּשְׁמְעוּן בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃

CAP. VII. ז

DOMINI verbum fuit ,regis Dariaues quarto anno in fuit Et
1 †וַיְהִי בִּשְׁנַת אַרְבַּע לְדָרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ הָיָה דְבַר־יְהוָה
domū†misit Et‡ .Chisleu† in noni mensis* quarta in ,Zechariah ad *die
2 אֶל־זְכַרְיָה בְּאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ הַתְּשִׁעִי בְּכִסְלֵו׃ †וַיִּשְׁלַח בֵּית־ †Nouembri. ‡ Postquam captiuitas
facies‡ orandum ad :eius viros & ,melech-Reghem & ,Sareser ipsū Dei †in ‡faciem
אֵל שַׂר־אֶצֶר וְרֶגֶם מֶלֶךְ וַאֲנָשָׁיו ᵖלְחַלּוֹת אֶת־פְּנֵי ᵖחָלָה
DOMINI domo in † qui sacerdotes ad dicendū Ad* .DOMINI *Vt diceret †erant
3 יְהוָה׃ †לֵאמֹר אֶל־הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר לְבֵית־יְהוָה
,quinto mense in flebo Nunquid :dicendo ,prophetas ad & ,exercituū
צְבָאוֹת וְאֶל־הַנְּבִיאִים לֵאמֹר הַאֶבְכֶּה בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִשִׁי
? annis tot iam feci quemadmodum ,†me separando †à cibis,
הִנָּזֵר כַּאֲשֶׁר ᑫעָשִׂיתִי זֶה כַּמֶּה שָׁנִים׃ ᑫעָשָׂה
: dicendo me ad exercituum DOMINI verbum fuit Et
4 †וַיְהִי דְבַר־יְהוָה צְבָאוֹת אֵלַי לֵאמֹר׃ ʳהָיָה
Cùm :dicendo sacerdotes ad & ,terræ populum omnem ad Dic
5 †אֱמֹר אֶל־כָּל־עַם הָאָרֶץ וְאֶל־הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר כִּי־
,annis septuaginta iam & ‡septima in & quinta in plangere†& ,ieiunaretis †plangeretis ‡die
ˢצַמְתֶּם וְסָפוֹד בַּחֲמִישִׁי וּבַשְּׁבִיעִי וְזֶה שִׁבְעִים שָׁנָה ˢצוּם
cùm & ,comedetis*quando Et ?ego mihi‡ ieiunastis ieiunium nunquid ‡propter me *comeditis, †bibitis,
6 הֲצוֹם ˢצַמְתֻּנִי אָנִי׃ †וְכִי תֹאכְלוּ וְכִי
Nonne ?bibentes ‡ vos & ,comedentes ‖ vos‡ nonne ,bibetis† ‡propter ‖comeditis ‡bibitis?
7 ᵗתִשְׁתּוּ הֲלוֹא אַתֶּם הָאֹכְלִים וְאַתֶּם הַשֹּׁתִים׃ †הֲלוֹא אֶת־ ᵗשָׁתָה
prophetarum manum per DOMINVS prædicauit quæ verba* *eiusmodi
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר קָרָא יְהוָה בְּיַד הַנְּבִיאִים
eius vrbes & ,quietam‡& ,habitantem Ierusalaim existendo in† , priorum
הָרִאשֹׁנִים בִּהְיוֹת יְרוּשָׁלַם יֹשֶׁבֶת וּשְׁלֵוָה וְעָרֶיהָ funt †quū Ierusalaim habitaret cōfidēter, ‡esset quieta,
?sedentem planiciem & meridiem‡& ;eius circuitus‡ ‖in circuitu, ‡pars meridiana atque campestris habitaretur?
סְבִיבֹתֶיהָ וְהַנֶּגֶב וְהַשְּׁפֵלָה יֹשֵׁב׃
: dicendo , Zechariah ad DOMINI verbum fuit Et
8 †וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־זְכַרְיָה לֵאמֹר׃
veritatis * Iudicium :dicendo ,exercituum DOMINVS dixit Sic
9 †כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר מִשְׁפַּט ᵘאֱמֶת
.suo fratre cū vnusquisq; facite miserationes & ,misericordiā & ;iudicate *verum
שְׁפֹטוּ וְחֶסֶד וְרַחֲמִים עֲשׂוּ אִישׁ אֶת־אָחִיו׃ ᵘאָמַן
:opprimatis ne afflictum†& ,peregrinum ,pupillum & ,viduam Et †pauperem
10 †וְאַלְמָנָה וְיָתוֹם גֵּר וְעָנִי אַל־תַּעֲשֹׁקוּ
. vestro corde in cogitetis ne sui fratris‡ vnusquisque malum & ‡de fratre suo
וְרָעַת אִישׁ אָחִיו אַל־תַּחְשְׁבוּ בִּלְבַבְכֶם׃
suas aures & ,deflectentem scapulam dederunt & ,attendere renuerūt Et auersam,
11 †וַיְמָאֲנוּ לְהַקְשִׁיב וַיִּתְּנוּ כָתֵף סֹרָרֶת וְאָזְנֵיהֶם
,adamantem †posuerunt suum cor Et . audiendo ab aggrauauerunt ne audirent.
12 הִכְבִּידוּ מִשְּׁמוֹעַ׃ †וְלִבָּם ˣשָׂמוּ שָׁמִיר †vt ˣשׂוּם
exercituū DOMINVS misit quæ verba & ,legem audiendo ab*
מִשְּׁמוֹעַ אֶת־ʸהַתּוֹרָה וְאֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁלַח יְהוָה צְבָאוֹת *ne audirent ʸיָרָה
magna ira fuit Et . priorum prophetarum manū per ,suo spiritu in
בְּרוּחוֹ בְּיַד הַנְּבִיאִים הָרִאשֹׁנִים וַיְהִי קֶצֶף גָּדוֹל
,prædicauit quemadmodū ,fuit Et . exercituum DOMINO à
13 מֵאֵת יְהוָה צְבָאוֹת׃ †וַיְהִי כַאֲשֶׁר־קָרָא
DOMINVS dixit ,exaudiam non & ,clamabunt sic ;audierunt non &
וְלֹא שָׁמֵעוּ כֵּן יִקְרְאוּ וְלֹא אֶשְׁמָע אָמַר יְהוָה
, illas nescierunt quas gentes omnes in eos exturbaui Et . exercituum dispersi
14 צְבָאוֹת׃ †וְאֵסָעֲרֵם עַל כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא־יְדָעוּם
terram posuerūt & :redeunte à & transeunte à ,eos post est desolata terra & vt non esset transiens & rediens:
וְהָאָרֶץ נָשַׁמָּה אַחֲרֵיהֶם מֵעֹבֵר ᵃוּמִשָּׁב ᵇוַיָּשִׂימוּ אֶרֶץ־ ᵇשׁוּב ᵃשׁוּב
.desolationem in desiderij† †desiderabilem
חֶמְדָּה לְשַׁמָּה׃

CAP. VIII. ח

:dicendo ,†exercituum DOMINI verbum fuit Et †ad me,
1 †וַיְהִי דְבַר־יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר׃
zelo Siion sum Zelatus :exercituum DOMINVS dixit Sic
2 †כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת קִנֵּאתִי לְצִיּוֹן קִנְאָה
:DOMINVS dixit Sic .eam sum zelatus magna ira & :magno
3 גְדוֹלָה וְחֵמָה גְדוֹלָה קִנֵּאתִי לָהּ׃ †כֹּה אָמַר יְהוָה
vocabitur & :Ierusalaim medio in habitabo & ,Siion ad sum Reuersus
שַׁבְתִּי אֶל־צִיּוֹן וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלָםִ וְנִקְרְאָה
.sanctitatis‡ mons ,exercituū DOMINI mons & ,veritatis Ciuitas ,Ierusalaim ‡sancti. ᶜאָמַן
יְרוּשָׁלַםִ עִיר ᶜהָאֱמֶת וְהַר־יְהוָה צְבָאוֹת הַר הַקֹּדֶשׁ׃

senes habitabunt Adhuc :exercituum DOMINVS dixit Sic
4 †כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עֹד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים
viro erit baculus multitudine p̄ sua manu in eius fulcrū viri & ,Ierusalaim plateis in anus &
וּזְקֵנוֹת בִּרְחֹבוֹת יְרוּשָׁלָםִ וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ מֵרֹב
puellis & pueris implebuntur ciuitatis plateæ Et .dierum
5 יָמִים׃ †וּרְחֹבוֹת הָעִיר יִמָּלְאוּ יְלָדִים וִילָדוֹת
‡exercituum DOMINVS dixit Sic .eius plateis in ludentibus
מְשַׂחֲקִים בִּרְחֹבֹתֶיהָ׃ †כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
difficile †nunquid etiam † : illis diebus in illius populi residui oculis in erit mirum Si
6 כִּי יִפָּלֵא בְּעֵינֵי שְׁאֵרִית הָעָם הַזֶּה בַּיָּמִים הָהֵם גַּם־
difficile ? exercituum DOMINVS dixit ,erit mirum meis oculis in
בְּעֵינַי יִפָּלֵא נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃
facio meū populū faciens saluū ego Ecce :exercituū DOMINVS dixit Sic
7 †כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הִנְנִי ᵈמוֹשִׁיעַ אֶת־עַמִּי ᵈיָשַׁע
,eos adducam Et .Solis occasus terra de & , orientis terra de
8 מֵאֶרֶץ מִזְרָח וּמֵאֶרֶץ מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ׃ ᵉ†וְהֵבֵאתִי אֹתָם ᵉבּוֹא
ero ego & ,populū in mihi erūt & :Ierusalaim medio in habitabunt &
וְשָׁכְנוּ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלָםִ וְהָיוּ־לִי לְעָם וַאֲנִי אֶהְיֶה
DOMINVS dixit Sic . iustitia in & veritate in Deum in eis
9 לָהֶם לֵאלֹהִים בֶּאֱמֶת וּבִצְדָקָה׃ †כֹּה־אָמַר יְהוָה
†qui auditis istis diebus in audientes † ,vestræ manus Confortentur :exercituum
צְבָאוֹת תֶּחֱזַקְנָה יְדֵיכֶם הַשֹּׁמְעִים בַּיָּמִים הָאֵלֶּה
†sunt ‡qua domus est fundata‡ die in † qui ,prophetarū ore de hæc verba
אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בְּיוֹם יֻסַּד בֵּית־
†qua cœpit .ædificari templum † ,exercituum DOMINI
יְהוָה צְבָאוֹת הַהֵיכָל ᶠלְהִבָּנוֹת׃ ᶠבָּנָה
ante dies hos merces & ,fuit non hominis merces illorum dierum facies ad Quia
10 †כִּי לִפְנֵי הַיָּמִים הָהֵם שְׂכַר הָאָדָם לֹא נִהְיָה וּשְׂכַר
*fuit: †erat ,angustia præ pax † non introeunti & ,exeunti & : ipsa*non animalis
הַבְּהֵמָה אֵינֶנָּה וְלַיּוֹצֵא וְלַבָּא אֵין־שָׁלוֹם מִן־ᵍהַצָּר ᵍצוּר
effudi omnes homines vnumquemq; ‖proximum . suum socium‡ in virum , hominem omnem misi &
וַאֲשַׁלַּח אֶת־כָּל־הָאָדָם אִישׁ בְּרֵעֵהוּ׃
†faciam :huius populi residuo ego † priores dies iuxta non nunc Et
11 †וְעַתָּה לֹא כַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים אֲנִי לִשְׁאֵרִית הָעָם הַזֶּה
†erit: dabit viris : † pacis semen Sed .exercituum DOMINVS dixit
12 נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃ †כִּי־זֶרַע הַשָּׁלוֹם הַגֶּפֶן תִּתֵּן
fructum :suū rorem dabunt cœli & ,suum germen dabit terra & ,suū fructum
ʰפִּרְיָהּ וְהָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ וְהַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ טַלָּם ʰפָּרָה
. hæc vniuersa huius populi residuum faciam possidere &
וְהִנְחַלְתִּי אֶת־שְׁאֵרִית הָעָם הַזֶּה אֶת־כָּל־אֵלֶּה׃
,Iehudah domus gentibus in maledictio eratis sicut erit Et
13 †וְהָיָה כַּאֲשֶׁר ⁱהֱיִיתֶם קְלָלָה בַּגּוֹיִם בֵּית יְהוּדָה ⁱהָיָה
,timeatis ne:benedictio eritis & ,vos seruabo sic , Israel domus &
וּבֵית יִשְׂרָאֵל כֵּן אוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וִהְיִיתֶם בְּרָכָה אַל־תִּירָאוּ
:exercituum DOMINVS dixit sic Quia .vestræ manus confortentur
14 תֶּחֱזַקְנָה יְדֵיכֶם׃ †כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
‡vt malefacerem ‡cùm *fecerunt † vestri vestros† patres faciēdo* irasci in‡ ,vobis malefacere‡ cogitaui Quemadmodū
כַּאֲשֶׁר זָמַמְתִּי ᵏלְהָרַע לָכֶם בְּהַקְצִיף אֲבֹתֵיכֶם
.sum misertus non & :exercituum DOMINVS dixit ,me
אֹתִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְלֹא נִחָמְתִּי׃ ᵏרוּעַ
,Ierusalaim benefacere istis diebus in cogitaui ,sum cōuersus Sic
15 †כֵּן ˡשַׁבְתִּי זָמַמְתִּי בַּיָּמִים הָאֵלֶּה לְהֵיטִיב אֶת־יְרוּשָׁלַםִ ˡשׁוּב
†sunt .facietis quæ verba † Hæc . timeatis ne :Iehudah domui &
16 וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה אַל־תִּירָאוּ׃ †אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר ᵐתַּעֲשׂוּ ᵐעָשָׂה
proximo iudicium & ,veritatem ;suo socio cum vnusquisq; veritatem Loquimini
דַּבְּרוּ אֱמֶת אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ אֱמֶת וּמִשְׁפַּט
proximi sui socij malum vnusquisq; Et . vestris portis in iudicate pacis
17 שָׁלוֹם שִׁפְטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם׃ †וְאִישׁ ׀ אֶת־רָעַת רֵעֵהוּ
mendax :diligatis ne falsitatis iuramentum & ,vestris cordibus in cogitetis ne
אַל־תַּחְשְׁבוּ בִּלְבַבְכֶם וּשְׁבֻעַת שֶׁקֶר אַל־תֶּאֱהָבוּ
†sunt .DOMINVS dixit ,odi quæ † hæc omnia quia
כִּי אֶת־כָּל־אֵלֶּה אֲשֶׁר שָׂנֵאתִי נְאֻם־יְהוָה׃
: dicendo ,me ad exercituum DOMINI verbum fuit Et
18 †וַיְהִי דְבַר־יְהוָה צְבָאוֹת אֵלַי לֵאמֹר׃
Ieiunium & , quarti Ieiunium :exercituum DOMINVS dixit Sic
19 †כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם
domui erit ,decimi ieiunium & , septimi ieiunium & , quinti
הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית־
præclaras. veritatē Et .bonas solēnitates in & ,lætitiam in & ,gaudium in Iehudah
יְהוּדָה ⁿלְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה וּלְמֹעֲדִים טוֹבִים °וְהָאֱמֶת ⁿשׂוּשׂ
°אָמַן Adhuc : exercituum DOMINVS dixit Sic . diligite pacem &
20 וְהַשָּׁלוֹם אֱהָבוּ׃ †כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עֹד
† erit tempus ‡ magnarum. . multarum‡ vrbium habitatores & ,populi venient quo †
אֲשֶׁר יָבֹאוּ עַמִּים וְיֹשְׁבֵי עָרִים רַבּוֹת׃
‡ vrbis *alteram, ,eundo Eamus : dicendo ,vnam* ad‡ vnius habitatores ibunt Et
21 †וְהָלְכוּ יוֹשְׁבֵי אַחַת אֶל־אַחַת לֵאמֹר נֵלְכָה הָלוֹךְ

nosti Nonne :me ad dixit & ,me in loquens angelus respondit Et
5 וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא יָדַעְתָּ
.mi Domine Non :dixi & ?hæc ista quid
מָה־הֵמָּה אֵלֶּה וָאֹמַר לֹא אֲדֹנִי׃
DOMINI verbum * Hoc :dicendo ,me ad dixit & respondit Et
6 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר־יְהוָה
sed ,potentia in nec ,exercitu in Non :dicendo ,Zerubabel ad
אֶל־זְרֻבָּבֶל לֵאמֹר לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם־
.exercituum DOMINUS dixit ,meo spiritu in
בְּרוּחִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃
?planiciem in Zerubabel facies ad magne mons tu Quis
7 מִי־אַתָּה הַר־הַגָּדוֹל לִפְנֵי זְרֻבָּבֶל לְמִישֹׁר
.ei gratia ,gratia ; strepitibus primarium lapidem educet Et
וְהוֹצִיא אֶת־הָאֶבֶן הָרֹאשָׁה תְּשֻׁאוֹת חֵן חֵן לָהּ׃
:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
8 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
eius manus & ,istam domum fundauerunt Zerubabel Manus
9 יְדֵי זְרֻבָּבֶל יִסְּדוּ הַבַּיִת הַזֶּה וְיָדָיו
me misit exercituum DOMINUS quòd scies & :illam elaborabunt
תְּבַצַּעְנָה וְיָדַעְתָּ כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלָחַנִי
,lætabuntur & ?exiguarum diem despexit quis Quia .vos ad
10 אֲלֵיכֶם׃ כִּי מִי בַז לְיוֹם קְטַנּוֹת וְשָׂמְחוּ
illi * septem * ,Zerubabel manu in stanna * lapidem videbunt &
וְרָאוּ אֶת־הָאֶבֶן הַבְּדִיל בְּיַד זְרֻבָּבֶל שִׁבְעָה־אֵלֶּה
.terram vniuersam in discursantes ipsi † ,DOMINI oculi
עֵינֵי יְהוָה הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל־הָאָרֶץ׃
super * istæ oliuæ duæ * Quid :eum ad dixi & ,respondi Et
11 וָאַעַן וָאֹמַר אֵלָיו מַה־שְּׁנֵי הַזֵּיתִים הָאֵלֶּה עַל־
,secundò respondi Et ?eius sinistram super * & ,candelabri dexteram
12 יְמִין הַמְּנוֹרָה וְעַל־שְׂמֹאולָהּ׃ וָאַעַן שֵׁנִית
duarum manu in † quæ ,oliuarum spicæ duæ * Quid :eum ad dixi &
וָאֹמַר אֵלָיו מַה־שְׁתֵּי שִׁבֲּלֵי הַזֵּיתִים אֲשֶׁר בְּיַד שְׁנֵי
?aurum se desuper euacuantium ,auri ampullarum *
צַנְתְּרוֹת הַזָּהָב הַמְרִיקִים מֵעֲלֵיהֶם הַזָּהָב׃
Non :dixi Et ?hæc * quid nosti Nonne :dicendo ,me ad ait Et
13 וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר הֲלוֹא יָדַעְתָּ מָה־אֵלֶּה וָאֹמַר לֹא
stantes † ,olei filij duo * Isti :dixit Et .mi Domine
14 אֲדֹנִי׃ וַיֹּאמֶר אֵלֶּה שְׁנֵי בְנֵי־הַיִּצְהָר הָעֹמְדִים
.terræ vniuersæ Dominatorem super
עַל־אֲדוֹן כָּל־הָאָרֶץ׃

qui loquebatur | sunt | * est | coram | cum clamoribus, | יָצָא נָשָׂא | perficient | illum qui exigua habuit initia? | בּוּז | * stanneum | * cum | * illis oculis | רָאָה | † qui ipsi oculi Domini sunt circumeuntes | † sunt | * ad | עָנָה | † sunt | † in medio | * fistularum aurearum, quæ euacuãt à | * sunt | * sunt | † qui stans iuxta

CAP. V. ה

volumen ecce Et .vidi & ,meos oculos leuaui & ,sum conuersus Et
1 וָאָשׁוּב וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה מְגִלָּה
videns Ego :dixi Et ?videns tu * Quid :me ad dixit Et .volans *
2 עָפָה׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר אֲנִי רֹאֶה
eius latitudo & ,cubito in † viginti eius Longitudo .volans volumen
מְגִלָּה עָפָה אָרְכָּהּ עֶשְׂרִים בָּאַמָּה וְרָחְבָּהּ
egrediens * execratio * Hæc :me ad dixit Et .cubito in * decem
3 עֶשֶׂר בָּאַמָּה׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי זֹאת הָאָלָה הַיּוֹצֵאת
:est succisus ipsa sicut hinc † fur omnis Quia .terræ vniuersæ facies * super
עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ כִּי כָל־הַגֹּנֵב מִזֶּה כָּמוֹהָ נִקָּה
.est succisus illa sicut inde * ,iurans omnis &
וְכָל־הַנִּשְׁבָּע מִזֶּה כָּמוֹהָ נִקָּה׃
ad veniet & ,exercituum DOMINUS dixit ,eam * feci Exire
4 הוֹצֵאתִיהָ נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וּבָאָה אֶל־
:falsitate in * meo nomine in iurantis domum ad & ,furis domum
בֵּית הַגַּנָּב וְאֶל־בֵּית הַנִּשְׁבָּע בִּשְׁמִי לַשָּׁקֶר
,eius ligna & ,eà consumet & ,eius domus medio in commorabitur &
וְלָנֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְכִלַּתּוּ וְאֶת־עֵצָיו
dixit & ,me in loquens † angelus est egressus Et .eius lapides &
5 וְאֶת־אֲבָנָיו׃ וַיֵּצֵא הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר
.hoc egrediens † quid vide & ,tuos oculos nunc Leua :me ad
אֵלַי שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מָה הַיּוֹצֵאת הַזֹּאת׃
:egrediens Ephah * Hæc :dixit Et ?ipsum * Quid :dixi Et
6 וָאֹמַר מַה־הִיא וַיֹּאמֶר זֹאת הָאֵיפָה הַיּוֹצֵאת
.terra vniuersa in eorum oculus † Hæc :dixit &
וַיֹּאמֶר זֹאת עֵינָם בְּכָל־הָאָרֶץ׃
vna mulier hec & :portabatur plumbi talentum ecce Et
7 וְהִנֵּה כִּכַּר עֹפֶרֶת נִשֵּׂאת וְזֹאת אִשָּׁה אַחַת
.Ephah * medio in sedens * †
יוֹשֶׁבֶת בְּתוֹךְ הָאֵיפָה׃
;Ephah † medium ad * eam proiecit & ,impietas * Hæc :dixit Et
8 וַיֹּאמֶר זֹאת הָרִשְׁעָה וַיַּשְׁלֵךְ אֹתָהּ אֶל־תּוֹךְ הָאֵיפָה

נָשָׂא | * volabat, | * vides? | * Video | † cubitorũ, | * cubitorũ. | * est maledictio quæ egredietur | † faciem | † sicut scriptũ est ex vna parte ipsius, | * sicut scriptũ est ex altera parte ipsius, similiter | * maledictionem illam, | יָצָא | * mendaciter. | לוּן כָּלָה | † qui loquebatur | * est | * est? | * est mensura | † est | * sedebat | * mensuræ, | * est | † in | † mensuræ,

,meos oculos leuaui Et .eius os ad plumbi lapidem proiecit &
9 וַיַּשְׁלֵךְ אֶת־אֶבֶן הָעוֹפֶרֶת אֶל־פִּיהָ׃ וָאֶשָּׂא עֵינַי
,earum alis in * spiritus & ,egredientes * mulieres duæ ecce & ,vidi &
וָאֵרֶא וְהִנֵּה שְׁתַּיִם נָשִׁים יוֹצְאוֹת וְרוּחַ בְּכַנְפֵיהֶם
Ephah * leuauerunt & :ciconiæ * alæ sicut alæ † eis &
וְלָהֵנָּה כְנָפַיִם כְּכַנְפֵי הַחֲסִידָה וַתִּשֶּׂנָה אֶת־הָאֵיפָה
angelum ad dixi Et .cælos inter & ,terram inter
10 בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמָיִם׃ וָאֹמַר אֶל־הַמַּלְאָךְ
?Ephah deducentes † istæ Quò :me in loquentem *
הַדֹּבֵר בִּי אָנָּה הֵמָּה מוֹלִכוֹת אֶת־הָאֵיפָה׃
,Sinhar terra in domum ei ædificandum Ad * :me ad dixit Et
11 וַיֹּאמֶר אֵלַי לִבְנוֹת־לָהּ בַיִת בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר
.suam basem super ibi reponatur & præparetur &
וְהוּכַן וְהֻנִּיחָה שָּׁם עַל־מְכֻנָתָהּ׃

CAP. VI. ו

quatuor ecce & ,vidi & ,meos oculos leuaui & ,sum conuersus Et
1 וָאָשֻׁב וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה אַרְבַּע
montes * montes & :montes duos inter ab egredientes * ,quadrigæ
מַרְכָּבוֹת יֹצְאוֹת מִבֵּין שְׁנֵי הֶהָרִים וְהֶהָרִים הָרֵי
rufi equi † prima quadriga In .æris *
2 נְחֹשֶׁת׃ בַּמֶּרְכָּבָה הָרִאשֹׁנָה סוּסִים אֲדֻמִּים
quadriga in Et ,nigri equi secunda quadriga in &
3 וּבַמֶּרְכָּבָה הַשֵּׁנִית סוּסִים שְׁחֹרִים׃ וּבַמֶּרְכָּבָה
equi quarta quadriga in & :albi equi tertia
הַשְּׁלִשִׁית סוּסִים לְבָנִים וּבַמֶּרְכָּבָה הָרְבִעִית סוּסִים
loquentem * angelum ad dixi & ,respondi Et .fortes grandinati *
4 בְּרֻדִּים אֲמֻצִּים׃ וָאַעַן וָאֹמַר אֶל־הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר
ait & ,angelus respondit Et ?mi Domine hæc † Quid :me in
5 בִּי מָה־אֵלֶּה אֲדֹנִי׃ וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר
super consistendo à egredientes * ,cælorum venti quatuor * Isti :me ad
אֵלָי אֵלֶּה אַרְבַּע רֻחוֹת הַשָּׁמַיִם יוֹצְאוֹת מֵהִתְיַצֵּב עַל־
equi ea in † qua * .terræ vniuersæ Dominatore
6 אֲדוֹן כָּל־הָאָרֶץ׃ אֲשֶׁר־בָּהּ הַסּוּסִים
sunt egressi albi * & ,Aquilonis terram ad egredientes * ,nigri
הַשְּׁחֹרִים יֹצְאִים אֶל־אֶרֶץ צָפוֹן וְהַלְּבָנִים יָצְאוּ
.Austri terram ad sunt egressi grandinati * & :eos post ad
אֶל־אַחֲרֵיהֶם וְהַבְּרֻדִּים יָצְאוּ אֶל־אֶרֶץ הַתֵּימָן׃
ambulatum ire † quærebant & ,sunt egressi fortes Et
7 וְהָאֲמֻצִּים יָצְאוּ וַיְבַקְשׁוּ לָלֶכֶת לְהִתְהַלֵּךְ
.terram in * ambulauerũt & :terram in * ambulate ,Ite :dixit Et .terram in
בָּאָרֶץ וַיֹּאמֶר לְכוּ הִתְהַלְּכוּ בָאָרֶץ וַתִּתְהַלַּכְנָה בָּאָרֶץ׃
egredientes * Vide :dicendo ,me ad est locutus & ,me vocauit Et
8 וַיַּזְעֵק אֹתִי וַיְדַבֵּר אֵלַי לֵאמֹר רְאֵה הַיּוֹצְאִים
terra in meum spiritum fecerunt requiescere ,Aquilonis terram ad
אֶל־אֶרֶץ צָפוֹן הֵנִיחוּ אֶת־רוּחִי בְּאֶרֶץ
:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et .Aquilonis
9 צָפוֹן׃ וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
à & ,Thobiiahu à ,Cheldai à ,transmigratione à Accipe
10 לָקוֹחַ מֵאֵת הַגּוֹלָה מֵחֶלְדַּי וּמֵאֵת טוֹבִיָּהוּ וּמֵאֵת
Iosiah domum intrabis & ,illa die in tu venies & :Iedaiah
יְדַעְיָה וּבָאתָ אַתָּה בַּיּוֹם הַהוּא וּבָאתָ בֵּית יֹאשִׁיָּה
.Babel de venerunt qui ,Sephaniah filij
בֶן־צְפַנְיָה אֲשֶׁר־בָּאוּ מִבָּבֶל׃
pones & ,coronas facies & ,aurum & ,argentum sumes Et
11 וְלָקַחְתָּ כֶסֶף־וְזָהָב וְעָשִׂיתָ עֲטָרוֹת וְשַׂמְתָּ
.magni sacerdotis Iehosadac filij Iehosuah capite in
בְּרֹאשׁ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל׃
,exercituum DOMINUS dixit Sic :dicendo ,eum ad dices Et
12 וְאָמַרְתָּ אֵלָיו לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
germinabit eum subter & ,eius nomen germen vir Ecce :dicendo
לֵאמֹר הִנֵּה־אִישׁ צֶמַח שְׁמוֹ וּמִתַּחְתָּיו יִצְמָח
.DOMINI templum ædificabit &
וּבָנָה אֶת־הֵיכַל יְהוָה׃
portabit ipse & ,DOMINI templum exstruet ipse Et
13 וְהוּא יִבְנֶה אֶת־הֵיכַל יְהוָה וְהוּא־יִשָּׂא
super * sacerdos erit & :eius solio super dominabitur & sedebit & ,gloriam
הוֹד וְיָשַׁב וּמָשַׁל עַל־כִּסְאוֹ וְהָיָה כֹהֵן עַל־
.ipsos ambos inter erit pacis consilium & ,eius solio
כִּסְאוֹ וַעֲצַת שָׁלוֹם תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם׃
:Iedahiah ipsi & ,Thobiah ipsi & ,Chelem ipsi erit diademata Et
14 וְהָעֲטָרֹת תִּהְיֶה לְחֵלֶם וּלְטוֹבִיָּה וְלִידַעְיָה
.DOMINI templo in memoriale in ,Sephaniah filio Chen &
וּלְחֵן בֶּן־צְפַנְיָה לְזִכָּרוֹן בְּהֵיכַל יְהוָה׃

plumbeũ in | נָשָׂא | * egrediebantur | * erat | רָאָה נָשָׂא | † erant | * milui | * mensuram | * qui loquebatur | † ambulare faciunt mensuram? | יָלַךְ | † Vt ædificetur ei domus | בָּנָה כּוּן | נוּחַ | egrediebantur | * erant | † æreí. | † erant | * varij | * qui loquebatur | עָנָה | † sunt | * sunt | * qui egrediuntur à loco vbi stabãt | * Quadriga in | † erant | * egrediebantur | * equi | * varij | * vt irent & ambularent | יָלַךְ | * per | * qui egrediuntur | נוּחַ | עָשָׂה שׂוּם | נָשָׂא | * coram | * vtrumque. | יָעַץ | † coronæ erũt

quia ,paratas ‡ gentes super irascens ego * magna ira Et — ‡ Quietas ‡ tranquillas
15 † וְקֶצֶף גָּדוֹל אֲנִי קֹצֵף עַל־הַגּוֹיִם הַשַּׁאֲנַנִּים אֲשֶׁר
.malum in sunt auxiliati ipsi & ,parum sum iratus ego
אֲנִי קָצַפְתִּי מְּעָט וְהֵמָּה עָזְרוּ לְרָעָה׃ — חץ
Ierusalaim ad sum Reuersus : DOMINVS dixit sic Propterea
16 † לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה שַׁבְתִּי לִירוּשָׁלַםִ
DOMINVS ait ,ea in ædificabitur mea Domus . misericordiis in
בְּרַחֲמִים בֵּיתִי יִבָּנֶה בָּהּ נְאֻם יְהוָה
.Ierusalaim super extendetur perpendiculum & :exercituum
צְבָאוֹת וְקָוֶה יִנָּטֶה עַל־יְרוּשָׁלָםִ׃ — וקו ק
:exercituum DOMINVS dixit Sic : dicendo , clama Adhuc
17 † עוֹד קְרָא לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
consolabitur & : bonitate præ meæ ciuitates dispergentur Adhuc
עוֹד תְּפוּצֶנָה עָרַי מִטּוֹב וְנִחַם
.Ierusalaim in adhuc eliget & ,Siion adhuc DOMINVS
יְהוָה עוֹד אֶת־צִיּוֹן וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלָםִ׃
.cornua quatuor ecce & ,vidi & ,meos oculos leuaui Et
18 † וָאֶשָּׂא אֶת־עֵינַי וָאֵרֶא וְהִנֵּה אַרְבַּע קְרָנוֹת׃ — נשא ‡ qui loquebatur ‡ sunt ‡ sunt
dixit Et ?hæc * Quid :me in loquentem ‡ angelum ad dixi Et
19 † וָאֹמַר אֶל־הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי מָה־אֵלֶּה וַיֹּאמֶר
,Israel ,Iehudah ventilauerunt quæ cornua * Hæc :me ad
אֵלַי אֵלֶּה הַקְּרָנוֹת אֲשֶׁר זֵרוּ אֶת־יְהוּדָה אֶת־יִשְׂרָאֵל — זרה
.fabros quatuor DOMINVS mihi ostendit Et .Ierusalaim &
וִירוּשָׁלָםִ׃ 20 † וַיַּרְאֵנִי יְהוָה אַרְבָּעָה חָרָשִׁים׃ — ראה venientes
:dicendo ,dixit Et ?faciendum ad venientes ipsi Quid :dixi Et
21 † וָאֹמַר מָה אֵלֶּה בָאִים לַעֲשׂוֹת וַיֹּאמֶר לֵאמֹר — בוא * sunt ‡ quandoquidem huc
non vir vt adeo ‡ ,Iehudah ventilauerunt quæ ,cornua * Ista
אֵלֶּה הַקְּרָנוֹת אֲשֶׁר־זֵרוּ אֶת־יְהוּדָה כְּפִי־אִישׁ לֹא־ — זרה
proiiciendū ad ,eos terrendum ad isti venerunt & :suum caput leuauit
נָשָׂא רֹאשׁוֹ וַיָּבֹאוּ אֵלֶּה לְהַחֲרִיד אֹתָם לְיַדּוֹת אֶת־ — ידה
.eam vētilandū ad ,Iehudah terrā ad‡ cornu leuantium ‡ gentiū cornua — ‡ quæ leuauerunt ‡ super
קַרְנוֹת הַגּוֹיִם הַנֹּשְׂאִים קֶרֶן אֶל־אֶרֶץ יְהוּדָה לְזָרוֹתָהּ׃

CAP. II. ב

eius manu in & ,vir ecce & ,vidi & ,meos oculos leuaui Et
1 † וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֵרֶא וְהִנֵּה־אִישׁ וּבְיָדוֹ — נשא
:me ad dixit Et ?vadens tu Quo :dixi Et .mensuræ funiculus
חֶבֶל מִדָּה׃ 2 † וָאֹמַר אָנָה אַתָּה הֹלֵךְ וַיֹּאמֶר אֵלַי — ראה ‡ vadis ‡ vt metiar ‡ vt videam ‡ sit
* quanta & ,eius latitudo * quanta videndum ad ‡ ,Ierusalaim metiendum Ad‡
לָמֹד אֶת־יְרוּשָׁלַםִ לִרְאוֹת כַּמָּה־רָחְבָּהּ וְכַמָּה — מדד
angelus Et :exiens ‡ ,me in loquens ‡ angelus ecce Et .eius longitudo
אָרְכָּהּ׃ 3 † וְהִנֵּה הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי יֹצֵא וּמַלְאָךְ — ‡ qui loquebatur ‡ egrediebatur ‡ egrediebatur
loquere ,Curre :eum ad dixit Et .eius occursum in egrediens ‡ alius
אַחֵר יֹצֵא לִקְרָאתוֹ׃ 4 † וַיֹּאמֶר אֵלָו רֻץ דַּבֵּר
multitudine præ Ierusalaim habitabitur Villæ ‖ :dicēdo ,istum puerum ad
אֶל־הַנַּעַר הַלָּז לֵאמֹר פְּרָזוֹת תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַםִ מֵרֹב — ישב
dixit ,ei ero ego Et .eius medio in animalis & hominis* — ‖ Absque muris * hominum & iumentorum
אָדָם וּבְהֵמָה בְּתוֹכָהּ׃ 5 † וַאֲנִי אֶהְיֶה־לָּהּ נְאֻם־
.eius medio in ero gloriā in & :circum ignis ‡ murus ,DOMINVS — ‡ igneus in circuitu
יְהוָה חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וּלְכָבוֹד אֶהְיֶה בְתוֹכָהּ׃
:DOMINVS dixit ,Aquilonis terra de fugite & ,Væ ,Væ — ‖ O depredimini
6 הוֹי הוֹי וְנֻסוּ מֵאֶרֶץ צָפוֹן נְאֻם־יְהוָה — נוס
.DOMINVS dixit ,vos dispersi cælorum ventos quatuor iuxta ‡ quia — ‡ in ‡ O
כִּי כְּאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם פֵּרַשְׂתִּי אֶתְכֶם נְאֻם־יְהוָה׃
.Babel filiæ habitatrix ,te erue ,Siion Væ ‡
7 † הוֹי צִיּוֹן הִמָּלְטִי יוֹשֶׁבֶת בַּת־בָּבֶל׃
me misit gloriam Post :exercituum DOMINVS dixit sic Quia
8 † כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אַחַר כָּבוֹד שְׁלָחַנִי
pupillam tangens † ,vos in tangens ‡ quia ,vos spoliantes * gentes ad — * quæ spoliauerunt ‡ qui tangit ‡ tangit ‡ tetigit
אֶל־הַגּוֹיִם הַשֹּׁלְלִים אֶתְכֶם כִּי הַנֹּגֵעַ בָּכֶם נֹגֵעַ בְּבָבַת
erunt & ,eos super meam manum agitans ego ‡ ecce Quia .eius oculi
עֵינוֹ׃ 9 † כִּי הִנְנִי מֵנִיף אֶת־יָדִי עֲלֵיהֶם וְהָיוּ — נוף
exercituum DOMINVS quòd scietis & :suis seruis spolium * — * spolia
שָׁלָל לְעַבְדֵיהֶם וִידַעְתֶּם כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת
,veniens ego ‡ ecce quia ,Siion filia lætare & Præconizate .me misit — ‡ Lauda ‡ venientem
שְׁלָחָנִי׃ 10 † רָנִּי וְשִׂמְחִי בַּת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא — רנן
.DOMINVS ait ,tui medio in habitabo &
וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ נְאֻם־יְהוָה׃ — ‡ à Domino
,illa die in DOMINVM ad ‡ multæ gentes adhærebunt Et — לוה
11 † וְנִלְווּ גוֹיִם רַבִּים אֶל־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא
quòd scies & :tui medio in habitabo & :populum in mihi erunt &
וְהָיוּ לִי לְעָם וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ וְיָדַעַתְּ כִּי־
.te ad me miserit exercituum DOMINVS
יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלָחַנִי אֵלָיִךְ׃

terram humum super suam partem Iehudah DOMINVS possidebit Et
12 † וְנָחַל יְהוָה אֶת־יְהוּדָה חֶלְקוֹ עַל־אַדְמַת
facie faciebus à caro omnis Sile .Ierusalaim in adhuc eliget & ,sanctitatis
הַקֹּדֶשׁ וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלָםִ׃ 13 † הַס כָּל־בָּשָׂר מִפְּנֵי — הסה surrexit
.suæ sanctitatis habitaculo de est excitatus quia :DOMINI
יְהוָה כִּי נֵעוֹר מִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ׃

CAP. III. ג

stantem ,magnum sacerdotem Iehosuah mihi ostendit Et
1 † וַיַּרְאֵנִי אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד — ראה
,eius dexteram super stans * Satan & :DOMINI angeli facies ad — ‡ coram angelo * stabat ad
לִפְנֵי מַלְאַךְ יְהוָה וְהַשָּׂטָן עֹמֵד עַל־יְמִינוֹ
Increpet :Satan ad DOMINVS dixit Et .ei aduersandum ad‡ — ‡ vt aduersaretur
לְשִׂטְנוֹ׃ 2 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׂטָן יִגְעַר
eligens † ,te in DOMINVS increpet & ,Satan te in DOMINVS — † qui eligit
יְהוָה בְּךָ הַשָּׂטָן וְיִגְעַר יְהוָה בְּךָ הַבֹּחֵר
?igne de erutus torris ‡ hic nonne :Ierusalaim in — ‡ est vt
בִּירוּשָׁלָםִ הֲלוֹא זֶה אוּד מֻצָּל מֵאֵשׁ׃
facies ad stans * & ,sordidis vestibus indutus erat Iehosuah Et — * stabat corā angelo.
3 † וִיהוֹשֻׁעַ הָיָה לָבֻשׁ בְּגָדִים צוֹאִים וְעֹמֵד לִפְנֵי
:dicendo ,eius facies ad ‡ stantes ad dixit & ,respondit Et .angeli — ‡ coram se,
הַמַּלְאָךְ׃ 4 † וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הָעֹמְדִים לְפָנָיו לֵאמֹר — ענה
,Vide :eum ad dixit Et .eo desuper sordida vestimenta Remouete — ‡ ab
הָסִירוּ הַבְּגָדִים הַצֹּאִים מֵעָלָיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו רְאֵה — סור
.mutatoriis te * induere & ,tuam iniquitatem te desuper‡ feci transire — ‡ à *feci
הֶעֱבַרְתִּי מֵעָלֶיךָ עֲוֺנֶךָ וְהַלְבֵּשׁ אֹתְךָ מַחֲלָצוֹת׃ — עוה
posuerunt Et .eius caput super mundam cidarim Ponant :dixi Et
5 † וָאֹמַר יָשִׂימוּ צָנִיף טָהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיָּשִׂימוּ — שום
angelus Et .vestibus eum induerunt & ,eius caput super mundam cidarim
הַצָּנִיף הַטָּהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיַּלְבִּשֻׁהוּ בְּגָדִים וּמַלְאַךְ
.stans DOMINI — stabat ,Iehosuah in DOMINI angelus contestabatur Et
יְהוָה עֹמֵד׃ 6 † וַיָּעַד מַלְאַךְ יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ — עוד
meis viis in Si :exercituum DOMINVS dixit Sic :dicendo
7 לֵאמֹר׃ † כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־בִּדְרָכַי
iudicabis tu etiā & ,custodieris meā custodiam si & ,ambulaueris
תֵּלֵךְ וְאִם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם־אַתָּה תָּדִין — הלך דין
tibi dabo & :mea atria custodies etiam & ,meam domum
אֶת־בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת־חֲצֵרָי וְנָתַתִּי לְךָ
.ipsos stantes inter itinera — viam
מַהְלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה׃
,tui socij & ,tu ,magne sacerdos Iehosuah nunc Audi — amici
8 † שְׁמַע־נָא יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אַתָּה וְרֵעֶיךָ
adducens ego † ecce quia :ipsi portenti ‡ viri quia :tuas facies ad habitantes * — * qui habitāt coram te: ‡ ad portenta sunt:
הַיֹּשְׁבִים לְפָנֶיךָ כִּי־אַנְשֵׁי מוֹפֵת הֵמָּה כִּי־הִנְנִי מֵבִיא
dedi ‡ quem lapis ecce Quia .germen meum seruum — † adduco
אֶת־עַבְדִּי צֶמַח׃ 9 † כִּי הִנֵּה הָאֶבֶן אֲשֶׁר נָתַתִּי — בוא
ego ‡ ecce :oculi septem * vnum lapidem super ,Iehosuah facies ad — ‡ posui coram * sunt ‡ cælo cælaturam
לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ עַל־אֶבֶן אַחַת שִׁבְעָה עֵינָיִם הִנְנִי
remouebo & ,exercituum DOMINVS dixit ,eius apertionem aperiens
מְפַתֵּחַ פִּתֻּחָהּ נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וּמַשְׁתִּי — מוש
.vna die in illius terræ iniquitatem
אֶת־עֲוֺן הָאָרֶץ־הַהִיא בְּיוֹם אֶחָד׃ — עוה
vir † vocabitis ,exercituum DOMINVS dixit ,illa die In — † vnusquisq; ad amicum
10 † בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת תִּקְרְאוּ אִישׁ
.ficum subter ad & ,vitem subter ad suum socium ad
אֶל־רֵעֵהוּ אֶל־תַּחַת גֶּפֶן וְאֶל־תַּחַת תְּאֵנָה׃

CAP. IIII. ד

me suscitauit & ;me in loquens angelus est reuersus Et — qui loquebatur
1 † וַיָּשָׁב הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיְעִירֵנִי — עור
.suo somno è suscitatur qui virum sicut
כְּאִישׁ אֲשֶׁר־יֵעוֹר מִשְּׁנָתוֹ׃
ecce & ,Vidi :dixi Et ?videns tu Quid :me ad dixit Et — vides?
2 † וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר רָאִיתִי וְהִנֵּה — ואמר ק
septem & ,eius caput super lenticula & ,ipsum totum aureum candelabrū
מְנוֹרַת זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל־רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה
,lucernis infusoria septem & ,Septem .illud super eius lucernæ
נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת לַנֵּרוֹת
vna :illud super oliuæ duæ Et .eius caput super * quæ — * erant
אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁהּ׃ 3 † וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד
.eius sinistram super vna & ,lenticulæ dextera à — altera ad
מִימִין הַגֻּלָּה וְאֶחָד עַל־שְׂמֹאלָהּ׃
:dicendo ,me in loquentem angelum ad dixi & ,respondi Et — qui loquebatur
4 † וָאַעַן וָאֹמַר אֶל־הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי לֵאמֹר — ענה
?Domine hæc * Quid — * sunt
מָה־אֵלֶּה אֲדֹנִי׃

offerent quod & ,eorum manuum opus omne sic & :DOMINVS offerunt
יְהוָה וְכֵן כָּל־מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם וַאֲשֶׁר יַקְרִיבוּ שָׁם
à vestrum cor quæso ponite nunc Et .ipsum immundum ,ibi
16 שָׁם טָמֵא הוּא׃ וְעַתָּה שִׂימוּ־נָא לְבַבְכֶם מִן־
templo in lapidem ad lapidem poni antequam :suprà & hac die
הַיּוֹם הַזֶּה וָמָעְלָה מִטֶּרֶם שׂוּם־אֶבֶן אֶל־אֶבֶן בְּהֵיכַל
,viginti acervum ad venjebat eorum existere Ab .DOMINI
17 יְהוָה׃ מִהְיוֹתָם בָּא אֶל־עֲרֵמַת עֶשְׂרִים
quinquaginta hauriendum ad torcular ad veniens :decem erat &
וְהָיְתָה עֲשָׂרָה בָּא אֶל־הַיֶּקֶב לַחְשֹׂף חֲמִשִּׁים
,segetum percussione in vos Percussi .viginti erat & ,torculari
18 פּוּרָה וְהָיְתָה עֶשְׂרִים׃ הִכֵּיתִי אֶתְכֶם בַּשִּׁדָּפוֹן
non & :vestrarum manuum opus omne ,grandine in & ,rubigine in &
וּבַיֵּרָקוֹן וּבַבָּרָד אֵת כָּל־מַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם וְאֵין־
vestrum cor nunc Ponite .DOMINVS dixit ,me ad vos
19 אֶתְכֶם אֵלַי נְאֻם־יְהוָה׃ שִׂימוּ־נָא לְבַבְכֶם
:noni quarta & vigesima die à ,suprà & ,ista die à
מִן־הַיּוֹם הַזֶּה וָמָעְלָה מִיּוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לַתְּשִׁיעִי
.vestrû cor ponite ,DOMINI templum est fundatum qua die à
לְמִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר־יֻסַּד הֵיכַל־יְהוָה שִׂימוּ לְבַבְכֶם׃
,ficum & vitem ad usque & ,horreo in semen adhuc Nónne
20 הַעוֹד הַזֶּרַע בַּמְּגוּרָה וְעַד־הַגֶּפֶן וְהַתְּאֵנָה

Margin: offerunt / est. / שׂוּם / fit positus lapis super / Antequam essent in ædificio / quispiam frumenti, ex quo putabatur quod deberent exire modij / הָיָה / erant / & qui veniebant / ad euacuandum batos / in / erant / ariditate / נָכָה שׂוּם / nec fuit qui converteret / mensis / est / est adhuc vitis & ficus.

benedicam hac die A ? tulit non oleæ lignum & ,malogranatū &
וְהָרִמּוֹן וְעֵץ הַזַּיִת לֹא נָשָׂא מִן־הַיּוֹם הַזֶּה אֲבָרֵךְ׃
vigesima in ,Chagghai ad secundò DOMINI verbum fuit Et
21 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה שֵׁנִית אֶל־חַגַּי בְּעֶשְׂרִים
:dicendum ad ,mensis quarta &
וְאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ לֵאמֹר׃
facies tremere Ego :dicendo ,Iehudah ducem Zerubabel ad Dic
22 אֱמֹר אֶל־זְרֻבָּבֶל פַּחַת־יְהוּדָה לֵאמֹר אֲנִי מַרְעִישׁ
.terram & ,cælos
אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ׃
fortitudinem disperdam & ,regnorum solium subuertam Et
23 וְהָפַכְתִּי כִּסֵּא מַמְלָכוֹת וְהִשְׁמַדְתִּי חֹזֶק
descendet & ;eam equitantes & quadrigam subuertam & :gentium regnorum
מַמְלְכוֹת הַגּוֹיִם וְהָפַכְתִּי מֶרְכָּבָה וְרֹכְבֶיהָ וְיָרְדוּ
.sui fratris gladio in vir ,eorum ascensores & ,equi
סוּסִים וְרֹכְבֵיהֶם אִישׁ בְּחֶרֶב אָחִיו׃
Zerubabel te capiam ,exercituū DOMINVS dixit ,illa die In
24 בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם־יְהוָה צְבָאוֹת אֶקָּחֲךָ זְרֻבָּבֶל
:signaculū sicut te ponam & ,DOMINVS dixit ,mi serue Sealthiel fili
בֶּן־שְׁאַלְתִּיאֵל עַבְדִּי נְאֻם־יְהוָה וְשַׂמְתִּיךָ כַּחוֹתָם
.exercituum DOMINVS dixit ,elegi te in quia
כִּי־בְךָ בָחַרְתִּי נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃

Margin: arbor / fructum / שָׁנָה / die / ut diceret: / facio / currus & ascensores eorū, / unusquisque / tollam

תַּם סֵפֶר חַגַּי

FINIS LIBRI CHAGGHAI.

סֵפֶר זְכַרְיָה

LIBER ZECHARIAH.

CAP. I. א

IN ,Dariaues secundo anno in ,octauo MENSE
1 חֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ
filiū Zechariah ad DOMINI verbum fuit
הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־זְכַרְיָה בֶּן־
:dicendo ,prophetæ Hiddo filij Berechiah
בֶּרֶכְיָה בֶּן־עִדּוֹ הַנָּבִיא לֵאמֹר׃
super DOMINVS est Iratus
2 קָצַף יְהוָה עַל־
DOMINVS dixit Sic ,eos ad dices Et .iracundia vestros patres
3 אֲבוֹתֵיכֶם קָצֶף׃ וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר יְהוָה
,exercituum DOMINVS dixit ,me ad Conuertimini :exercituum
צְבָאוֹת שׁוּבוּ אֵלַי נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת
.exercituum DOMINVS dixit ,vos ad conuertar &
וְאָשׁוּב אֲלֵיכֶם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃
eos ad clamauerunt quos ,vestri patres sicut sitis Ne
4 אַל־תִּהְיוּ כַאֲבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר קָרְאוּ־אֲלֵיהֶם
:exercituum DOMINVS dixit Sic :dicendo ,priores prophetæ
הַנְּבִיאִים הָרִאשֹׁנִים לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
:malis vestris studiis & ,malis vestris viis à nunc Conuertimini
שׁוּבוּ נָא מִדַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וּמַעַלְלֵיכֶם הָרָעִים
.DOMINVS dixit ,me ad attenderunt neque ,audierunt non &
וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא־הִקְשִׁיבוּ אֵלַי נְאֻם־יְהוָה׃
?viuent seculum in nunquid prophetæ & ?ipsi vbi vestri Patres
5 אֲבוֹתֵיכֶם אַיֵּה־הֵם וְהַנְּבִאִים הַלְעוֹלָם יִחְיוּ׃
meis seruis mandaui quæ ,mea statuta & ,mea verba Veruntamen
6 אַךְ דְּבָרַי וְחֻקַּי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת־עֲבָדַי
,sunt conuersi Et ?vestros patres comprehenderunt nónne ,prophetis
הַנְּבִיאִים הֲלוֹא הִשִּׂיגוּ אֲבֹתֵיכֶם וַיָּשׁוּבוּ
,exercituum DOMINVS cogitauit Quemadmodum :dixerunt &
וַיֹּאמְרוּ כַּאֲשֶׁר זָמַם יְהוָה צְבָאוֹת
sic ,nostra opera secundum & ,nostras vias secundum nobis faciendum ad
לַעֲשׂוֹת לָנוּ כִּדְרָכֵינוּ וּכְמַעֲלָלֵינוּ כֵּן
.nobiscum fecit
עָשָׂה אִתָּנוּ׃

Margin: שָׁנָה / prophetam, / contra / dic / ad / הָיָה / ab operibus / mihi, / illi / sunt? / sempiterno / חָיָה / צָוָה / נָשַׂג / vt faceret

ipse ,mensis vndecimi quarta & vigesima die In
7 בְּיוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לְעַשְׁתֵּי־עָשָׂר חֹדֶשׁ הוּא־
DOMINI verbum fuit ,Dariaues secundo anno in ,Sebat mensis
חֹדֶשׁ שְׁבָט בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ הָיָה דְבַר־יְהוָה
:dicendo ,prophetæ Hiddo filij Berechiahu filiū Zechariah ad
אֶל־זְכַרְיָה בֶּן־בֶּרֶכְיָהוּ בֶּן־עִדּוֹ הַנָּבִיא לֵאמֹר׃
ipse & ,rufum equum super equitans vir ecce & ,nocte Vidi
8 רָאִיתִי הַלַּיְלָה וְהִנֵּה־אִישׁ רֹכֵב עַל־סוּס אָדֹם וְהוּא
equi cum post & ;profundo in quæ ,myrtos inter stans
עֹמֵד בֵּין הַהֲדַסִּים אֲשֶׁר בַּמְּצֻלָה וְאַחֲרָיו סוּסִים
?mi Domine ij Qui :dixi Et .albi & ,nigri ,rufi
9 אֲדֻמִּים שְׂרֻקִּים וּלְבָנִים׃ וָאֹמַר מָה־אֵלֶּה אֲדֹנִי
.isti ipsi qui tibi ostendā Ego :me in loquens angelus me ad dixit Et
וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי אֲנִי אַרְאֶךָּ מָה־הֵמָּה אֵלֶּה׃
Ij :dixit & ,myrthos inter stans vir respondit Et
10 וַיַּעַן הָאִישׁ הָעֹמֵד בֵּין־הַהֲדַסִּים וַיֹּאמַר אֵלֶּה
.terram in deambulandum ad DOMINVS misit quos
אֲשֶׁר שָׁלַח יְהוָה לְהִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ׃
,myrtos inter stanti DOMINI angelo responderunt Et
11 וַיַּעֲנוּ אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה הָעֹמֵד בֵּין הַהֲדַסִּים
sedens terra omnis ecce & ,terram Perambulauimus :dixerunt &
וַיֹּאמְרוּ הִתְהַלַּכְנוּ בָאָרֶץ וְהִנֵּה כָל־הָאָרֶץ יֹשֶׁבֶת
DOMINE :dixit & ,DOMINI angelus respondit Et .quiescens &
12 וְשֹׁקָטֶת׃ וַיַּעַן מַלְאַךְ־יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה
& ,Ierusalaim misereberis non tu quo-vsque ,exercituum
צְבָאוֹת עַד־מָתַי אַתָּה לֹא־תְרַחֵם אֶת־יְרוּשָׁלִַם וְאֵת
?annos septuaginta iam es iratus quibus ,Iehudah vrbium
עָרֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר זָעַמְתָּה זֶה שִׁבְעִים שָׁנָה׃
verba me in loquenti ,angelo DOMINVS respondit Et
13 וַיַּעַן יְהוָה אֶת־הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי דְּבָרִים
.consolatoria verba ,bona
14 טוֹבִים דְּבָרִים נִחֻמִים׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּלְאָךְ
angelus me ad dixit Et
:exercituum DOMINVS dixit Sic :dicendo ,Clama :me in loquens
הַדֹּבֵר בִּי קְרָא לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
.magno zelo Sion & ,Ierusalaim sum Zelatus
קִנֵּאתִי לִירוּשָׁלִַם וּלְצִיּוֹן קִנְאָה גְדוֹלָה׃

Margin: est / prophetam, / equitabat / stabat / רָאָה / erant / varij / sunt / qui loquebatur / sunt / qui stabat / sunt / עָנָה / vt perambularent / qui stabat / habitabatur & quiescit. / qui loquebatur / qui loquebatur

ספר חגי

LIBER CHAGGHAI.

CAP. I. א

mense in ,regis Dariaues secundo ANNO
1 שנת שתים לדריוש המלך בחדש
verbum fuit , mensis vna die in , sexto
השׁשׁי ביום אחד לחדש היה דבר־
ad prophetæ Chagghai manu in DOMINI
יהוה ביד־חגי הנביא אל־
,Iehudah ducem Sealthiel filium Zerubabel
זרבבל בן־שאלתיאל פחת יהודה
:dicendum ad ,magnum sacerdotem Iehosadac filium Iehosuah ad & vt diceret:
ואל־יהושע בן־יהוצדק הכהן הגדול לאמר׃
iste Populus :dicendo , exercituum DOMINVS dixit Sic
2 כה אמר יהוה צבאות לאמר העם הזה
.ædificandæ DOMINI domus tempus ,venire tempus Non ;dixerunt † dixit: ‡ venit, ‖ vt ædificetur.
אמרו לא עת־בא עת־בית יהוה להבנות׃
:dicendū ad ,prophetæ Chagghai manu in DOMINI verbū fuit Et
3 ויהי דבר־יהוה ביד־חגי הנביא לאמר׃
,laqueatis vestris domibus in habitare vos ,vobis* tēpus Nūquid ‡ vt diceret: * est ‡ vt vos habitetis
4 העת לכם אתם לשבת בבתיכם ספונים
DOMINVS dixit sic nunc Et ?deserta ista domus &
5 והבית הזה חרב׃ ועתה כה אמר יהוה
Seminastis .vestras vias super vestrum cor ;Ponite :exercituum ‡ sit
6 צבאות שימו לבבכם על־דרכיכם׃ זרעתם
non & ,bibere :saturandum ad non & ,comedere :parum inferre* & ,multum * inferetis ‡ comedetis, & non saturabimini: bibetis
הרבה והבא מעט אכול ואין־לשבעה שתו ואין־
,se elocans ‡ mercede & :sibi calefiendum ad non & , induere : inebriandum ad †
לשכרה לבוש ואין־לחם לו והמשתכר
DOMINVS dixit Sic .pertuso sacculo in se locans* mercede
7 משתכר אל־צרור נקוב׃ כה אמר יהוה
.vestras vias super vestrum cor Ponite : exercituum † inebriabimini: induitis vos, & non calefacit vos: ‡ qui locauerit
צבאות שימו לבבכם על־דרכיכם׃
,domum ædificate & ,lignum afferetis & ,montem in Ascendite
8 עלו ההר והבאתם עץ ובנו הבית
.DOMINVS dixit ,meipsum glorificabo & ,ea in complacebo &
וארצה־בו ואכבד אמר יהוה׃
,domum in intulistis & :parum ad ecce & ,multum ad Respicere ‡ * locabit & quæ etiam ponerent cum
9 פנה אל־הרבה והנה־למעט והבאתם הבית
Propter ?exercituum DOMINVS dixit ,quid Propter .illud in sufflaui & † affecte bigna,
ונפחתי בו יען מה נאם יהוה צבאות יען
.suam ‖ domum in vir currentes † vos & ,deserta ipsa ‡ quæ ,meam domū
ביתי אשר־הוא חרב ואתם רצים איש לביתו׃
reclusit * terra & ,rore à cæli se clauserunt ‡ vos super Propterea ‡ Respicietis ‡ est † currentes vnusquisque ‖ vestram.
10 על־כן עליכם כלאו שמים מטל והארץ כלאה
,montes super & ,terram super siccitatem vocaui Et .suum germen
11 יבולה׃ ואקרא חרב על־הארץ ועל־ההרים
quod † super & ,oleum super & ,mustum ‡ super & ,triticum super & ‡ prohibiti sunt * prohibita est à fructu suo.
ועל־הדגן ועל־התירוש ועל־היצהר ועל אשר
omnē super & ,animal* super & ,hominem ‡ super & ;humus profert
תוציא האדמה ועל־האדם ועל־הבהמה ועל כל־
Sealthiel filius Zerubabel audiuit Et .volarum ‡ laborem ‡ vinum, † illud ‡ hominem, * animal,
12 יגיע כפים׃ וישמע זרבבל בן־שלתיאל
residuum omne & , magnus sacerdos Iehosadac filius Iehosuah &
ויהושע בן־יהוצדק הכהן הגדול וכל שארית
,prophetæ Chagghai verba super & ,sui Dei DOMINI voce in populi ‡ manus
העם בקול יהוה אלהיהם ועל־דברי חגי הנביא
populus timuerunt ‡ & :eorum Deus DOMINVS eum ‖ misit quemadmodū † vocem † quæ ‖ ipse ‡ timuit * facie
כאשר שלחו יהוה אלהיהם וייראו העם
DOMINI nuncius Chagghai dixit Et .DOMINI faciebus * à
13 מפני יהוה׃ ויאמר חגי מלאך יהוה
dixit , † vobiscum Ego :dicendo populo DOMINI legatione ‡ in ‡ nunciatione † sum,
במלאכות יהוה לעם לאמר אני אתכם נאם־
Zerubabel spiritum DOMINVS suscitauit Et .DOMINVS
14 יהוה׃ ויער יהוה את־רוח זרבבל
filij Iehosuah spiritum & ,Iehudah ducis Sealthiel filij
בן־שלתיאל פחת יהודה ואת־רוח יהושע בן־
;populi residui omnis spiritum & ,magni sacerdotis Iehosadac
יהוצדק הכהן הגדול ואת־רוח כל שארית העם

exercituum DOMINI domo in opus fecerunt & ,sunt ingressi &
ויבאו ויעשו מלאכה בבית־יהוה צבאות בוא
.sui Dei
אלהיהם׃

CAP. II. ב

sexti anno in ,sexto in mensis quarta & vigesima die In
1 ביום עשרים וארבעה לחדש בששי בשנת
‖ mense, vna ‡ & vigesima in ‖ septimo In .regis Dariaues secundo ‡ prima
2 שתים לדריוש המלך׃ בשביעי בעשרים ואחד
:dicendo ,prophetæ Chagghai manu in DOMINI verbum fuit ,mensis
לחדש היה דבר־יהוה ביד־חגי הנביא לאמר׃
,Iehudah ducem Sealthiel filium Zerubabel ad nunc Dic
3 אמר־נא אל־זרבבל בן־שלתיאל פחת יהודה
residuum ad & ,magnum sacerdotem Iehosadac filium Iehosuah ad &
ואל־יהושע בן־יהוצדק הכהן הגדול ואל־שארית
est ex viderit qui ,derelictus vobis in Quis :dicendo ,populi
4 העם לאמר׃ מי בכם הנשאר אשר ראה את־
* qualem ?nunc eam videntes ‡ vos quam* & ?prima sua gloria in istam domum
* videtis הבית הזה בכבודו הראשון ומה אתם ראים אתו עתה ראה
sic est te robora nunc Et ?vestris oculis in nihil quasi illa sicut Nonne
5 הלוא כמהו כאין בעיניכם׃ ועתה חזק
Iehosadac fili Iehosuah te robora & ,DOMINVS dixit , Zerubabel
זרבבל נאם־יהוה וחזק יהושע בן־יהוצדק
,DOMINVS dixit ,terræ populus omnis te robora & ,magne sacerdos
הכהן הגדול וחזק כל־עם הארץ נאם־יהוה
† sum, .exercituum DOMINVS dixit ,† vobiscū ego quia :facite &
עשה ועשו כי־אני אתכם נאם יהוה צבאות׃
† Stat ‡ pepigi ‖ quādo egrediebamini * perstat ,Aegypto ex vos egrediendo in ‖ vobiscum excidi ‡ quod verbum †
6 את־הדבר אשר־כרתי אתכם בצאתכם ממצרים
sic Quia .timeatis ne :vestri medio in stans* meus spiritus &
7 ורוחי עמדת בתוככם אל־תיראו׃ כי כה
‡ est ego & ,ipsum pusillum vnum Adhuc :exercituum DOMINVS dixit
אמר יהוה צבאות עוד אחת מעט היא ואני
facio .aridam & ,mare & ,terram & , cælos faciens tremere
מרעיש את־השמים ואת־הארץ ואת־הים ואת־החרבה׃
veniet omnium desideriū venient & ,gentes omnes faciam tremere Et
8 בוא והרעשתי את־כל־הגוים ובאו חמדת כל־
DOMINVS dixit ,gloria hanc domum implebo & ,gentium
הגוים ומלאתי את־הבית הזה כבוד אמר יהוה
* Meum est DOMINVS dixit ,aurum mihi* & ,argentū Mihi* .exercituum
9 צבאות׃ לי הכסף ולי הזהב נאם־יהוה
Maior nouissimæ huius domus gloria erit Magna . exercituum
10 צבאות׃ גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון
dabo isto loco in & :exercituum DOMINVS dixit ,primæ quàm
מן־הראשון אמר יהוה צבאות ובמקום הזה אתן
.exercituum DOMINVS dixit ,pacem
שלום נאם יהוה צבאות׃
* die ,Dariaues secundo anno in , ‡ noni * quarta & vicesima In
‡ mensis, 11 בעשרים וארבעה לתשיעי בשנת שתים לדריוש
שנת :dicendo ,prophetæ ‖ Chagghai manu in* DOMINI verbum fuit
* ad ‖ prophetam, היה דבר־יהוה ביד־חגי הנביא לאמר׃
sacerdotes modò Interroga :exercituū DOMINVS dixit Sic
12 כה אמר יהוה צבאות שאל־נא את־הכהנים
* Si acceperit ora in sanctitatis ‡ carnem quispiam feret En* : dicendo ,legem
‡ sanctam 13 תורה לאמר׃ הן ישא־איש בשר־קדש בכנף
נשא ,pulmentum ad & , panem ad sua ora in tetigerit & ,sui vestimenti
בגדו ונגע בכנפו אל־הלחם ואל־הנזיד
?sanctificabitur nūquid ,cibum omnē ad & ,oleum ad & ,vinum ad &
ואל־היין ואל־שמן ואל־כל־מאכל היקדש
tetigerit Si :Chagghai dixit Et .Non :dixerūt & ,sacerdotes respōderūt Et
14 ויענו הכהנים ויאמרו לא׃ ויאמר חגי אם־יגע נגע
responderūt Et ?erit immundus nónne ,hæc omnia in anima immundus
ענה טמא־נפש בכל־אלה היטמא ויענו
,Chagghai respondit Et .erit Immundus :dixerunt & ,sacerdotes
15 הכהנים ויאמרו יטמא׃ ויען חגי
coram me. dixit , meæ facies ad ista gens sic & ,iste populus Sic : dixit &
ויאמר כן העם־הזה וכן־הגוי הזה לפני נאם־

.ipsi meo gladio interfecti Chusim vos Etiam
12 †גַּם־אַתֶּם כּוּשִׁים חַלְלֵי חַרְבִּי הֵמָּה׃
:Assur perdet & ,Aquilonem super suam manum extendet Et
13 †[v]וְיֵט יָדוֹ עַל־צָפוֹן וִיאַבֵּד אֶת־אַשּׁוּר
.desertum sicut siccitatem desolationem in Nineueh ponet &
[x]וְיָשֵׂם אֶת־נִינְוֵה לִשְׁמָמָה צִיָּה כַּמִּדְבָּר׃
,gentis eius bestia omnis ,greges eius medio in accubabunt Et
14 †וְרָבְצוּ בְתוֹכָהּ עֲדָרִים כָּל־חַיְתוֹ־גוֹי
Vox .commorabuntur eius sphærulis ‡ in ericius etiam ,pellicanus * etiam
גַּם־קָאַת גַּם־קִפֹּד בְּכַפְתֹּרֶיהָ [a]יָלִינוּ קוֹל
.nudauit eius cedrum quoniam ,limine in ‡ desolatio ,fenestra in cātabit †
יְשׁוֹרֵר בַּחַלּוֹן חֹרֶב בַּסַּף כִּי אַרְזָה עֵרָה׃
:suo corde in dicens ,fiducia in habitans ,exultans ‡ ciuitas * Hæc
15 †זֹאת הָעִיר הָעַלִּיזָה הַיּוֹשֶׁבֶת לָבֶטַח הָאֹמְרָה בִּלְבָבָהּ
cubile desolationem in fuit Quomodo .vltrà me præter &† Ego
אֲנִי וְאַפְסִי עוֹד אֵיךְ הָיְתָה [b]לְשַׁמָּה מַרְבֵּץ
.suam manum mouebit ,sibilabit ,eam super transiens * omnis ‡ bestiæ ‡
לַחַיָּה כֹּל עוֹבֵר עָלֶיהָ יִשְׁרֹק [c]יָנִיעַ יָדוֹ׃

eritis.
[v] נָטָה
inuiam
[x] שׂוּם
* onocrotalus,
‡ superliminaribus
[a] לוּן
† auis ‡ erit,
* est
‡ quæ exultabat, quæ habitabat cōfidenter, quæ dicebat
† sum, & nō est
[b] שָׁמֵם
‡ bestiarum?
* qui transierit per
[c] נוּעַ

CAP. III. ג

.columba ‡ ciuitati ,inquinatæ & fœdatæ Væ
1 †הוֹי [d]מֹרְאָה וְנִגְאָלָה הָעִיר הַיּוֹנָה׃
DOMINO in :disciplinam suscepit nec ,voce in † audiuit Non
2 †לֹא שָׁמְעָה בְּקוֹל לֹא לָקְחָה [e]מוּסָר בַּיהוָה
eius Principes .appropinquauit non suum Deum ad ‡ ;fidit non
3 לֹא בָטָחָה אֶל־אֱלֹהֶיהָ לֹא קָרֵבָה׃ †שָׂרֶיהָ
non ,vesperæ ‡ lupi * ,eius iudices ;rugientes leones * ,eius interiori ‡ in
בְּקִרְבָּהּ אֲרָיוֹת שֹׁאֲגִים שֹׁפְטֶיהָ זְאֵבֵי עֶרֶב לֹא
:præuaricationum ‡ viri ,leues † eius Prophetæ .mane in exossarunt
4 גָּרְמוּ לַבֹּקֶר׃ †נְבִיאֶיהָ פֹּחֲזִים אַנְשֵׁי בֹּגְדוֹת
.‡ legem oppresserunt * ,sanctitatem polluerunt eius sacerdotes
כֹּהֲנֶיהָ חִלְּלוּ־קֹדֶשׁ חָמְסוּ [f]תּוֹרָה׃
mane in ‡ ,iniquitatē faciet non ,eius interiori † in iustus DOMINVS
5 †יְהוָה צַדִּיק בְּקִרְבָּהּ לֹא יַעֲשֶׂה עַוְלָה בַּבֹּקֶר
iniquus scit nec ,deficit non ,lucē in dabit suum iudicium mane in
בַּבֹּקֶר מִשְׁפָּטוֹ יִתֵּן לָאוֹר לֹא נֶעְדָּר וְלֹא־יוֹדֵעַ עַוָּל
,earum anguli sunt desolati ,gentes feci Succidere .pudorem
6 בֹּשֶׁת׃ †הִכְרַתִּי גוֹיִם נָשַׁמּוּ [g]פִּנּוֹתָם
,eorum ciuitates sunt desolatæ :transeunte absque* ,earū plateas feci desolare
הֶחֱרַבְתִּי חוּצוֹתָם מִבְּלִי עוֹבֵר נִצְדּוּ עָרֵיהֶם
.habitatore non à ,viro absque ‡
מִבְּלִי־אִישׁ מֵאֵין יוֹשֵׁב׃
non & ,disciplinam suscipies ,me timebis profectò ,Dixi
7 †אָמַרְתִּי אַךְ־תִּירְאִי אוֹתִי [h]תִּקְחִי מוּסָר וְלֹא־
:eam super * ,visitaui quod ‡ omne † ,eius habitaculum succidetur
יִכָּרֵת מְעוֹנָהּ כֹּל אֲשֶׁר־פָּקַדְתִּי עָלֶיהָ
.sua studia † omnia corruperunt ,surrexerunt mane certè ‡
אָכֵן הִשְׁכִּימוּ הִשְׁחִיתוּ כֹּל עֲלִילוֹתָם׃
me surgere ‡ diem ad ,DOMINVS dixit ,me expectate Quapropter
8 †לָכֵן [i]חַכּוּ־לִי נְאֻם־יְהוָה לְיוֹם קוּמִי
me congregandum ad † ,gentes colligendum ad ‡ meum iudicium quia :spolium * ad
לְעַד כִּי מִשְׁפָּטִי לֶאֱסֹף גּוֹיִם לְקָבְצִי
quia :mei nasi * iram omnē ,meam iram eas super effundendum ad ‡ ,regna
מַמְלָכוֹת לִשְׁפֹּךְ עֲלֵיהֶם זַעְמִי כֹּל [k]חֲרוֹן אַפִּי כִּי

‡ quæ spoliat:
† docentium vocem
[d] רָאָה [e] יָסַר
‡ Deo suo
‡ medio
* vt
‡ vespertini, nec ossa quidem dimiserunt
† contemptibiles,
‡ præuaricatores
* transgressi sunt ‡ meā.
[f] יָרָה
† medio
‡ quotidie
[g] פָּנַן
* vt non sit qui transeat:
‡ vt non sit quisquā, nec sit habitator.
[h] לָקַח
† nec
‡ malum
* veniet
‡ sed
† opera
‡ qua consurgam
[i] חָכָה
* spolia:
‡ ponam vt congregem
† vt colligam
‡ vt effundā
* furoris

conuertam tunc Quia .terra omnis comedetur ‡ mei zeli igne in
9 בְּאֵשׁ קִנְאָתִי תֵּאָכֵל כָּל־הָאָרֶץ׃ †כִּי־אָז אֶהְפֹּךְ
,DOMINI nomine in ipsos omnes inuocandum ad ,purum ‡ labium populos † ad
10 אֶל־עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻלָּם בְּשֵׁם יְהוָה
,Hatharai ,Chus flumina trans A ‡ .vno humero ei seruiendum ad *
לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד׃ †מֵעֵבֶר לְנַהֲרֵי־כוּשׁ עֲתָרַי
.meum munus deferent ,meorum dispersorum filia
בַּת־פּוּצַי יוֹבִלוּן מִנְחָתִי׃
,tuis studiis † omnibus ab afficieris pudore non ,illa die In
11 †בַּיּוֹם הַהוּא לֹא תֵבוֹשִׁי מִכֹּל עֲלִילֹתַיִךְ
,tuo interiori ‡ de faciam remouere tunc quia :me in es præuaricata quibus
אֲשֶׁר פָּשַׁעַתְּ בִּי כִּי־אָז [l]אָסִיר מִקִּרְבֵּךְ
monte in amplius extolli ‡ adiicies non & ,tui superbia gaudio gestientes *
עַלִּיזֵי [m]גַּאֲוָתֵךְ וְלֹא־[n]תוֹסִפִי לְגָבְהָה עוֹד בְּהַר
populum tuo interiori ‡ in faciam relinquere Et .meæ sanctitatis
12 קָדְשִׁי׃ †וְהִשְׁאַרְתִּי בְקִרְבֵּךְ עַם
.DOMINI nomine in sperabunt & ,tenuem ‡ & ,humilem
[o]עָנִי [p]וָדָל וְחָסוּ בְּשֵׁם יְהוָה׃
,mendaciū loquentur ‡ nec ,iniquitatē facient * non Israel Residuum
13 †שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא־יַעֲשׂוּ עַוְלָה וְלֹא־יְדַבְּרוּ כָזָב
pascentur ipsi quoniam ,fraudis † lingua eorum ore in inuenietur neque
וְלֹא־יִמָּצֵא בְּפִיהֶם לְשׁוֹן [q]תַּרְמִית כִּי־הֵמָּה יִרְעוּ
clamate ,Siion filia Præconiza .exterrens ‡ non & ,accubabunt &
14 וְרָבְצוּ וְאֵין מַחֲרִיד׃ †[r]רָנִּי בַּת־צִיּוֹן [s]הָרִיעוּ
.Ierusalaim filia corde toto in exulta & ,lætare ,Israel *
יִשְׂרָאֵל שִׂמְחִי וְעָלְזִי בְּכָל־לֵב בַּת יְרוּשָׁלִָם׃
:tuum inimicū cōplanauit ‡ ,tua iudicia DOMINVS fecit Remouere
15 †הֵסִיר יְהוָה מִשְׁפָּטַיִךְ פִּנָּה אֹיְבֵךְ
.vltrà malum videbis ‡ non ,tuo interiori in † DOMINVS Israel rex
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל יְהוָה בְּקִרְבֵּךְ לֹא־[t]תִרְאִי רָע עוֹד׃
ne ,Siion ‡ :timeas ne ,Ierusalaim dicetur ,illa die In
16 †בַּיּוֹם הַהוּא יֵאָמֵר לִירוּשָׁלִַם אַל־תִּירָאִי צִיּוֹן אַל־
tuo interiori * in tuus Deus DOMINVS .tuæ manus debilitentur
17 [u]יִרְפּוּ יָדָיִךְ׃ †יְהוָה אֱלֹהַיִךְ בְּקִרְבֵּךְ
,suā dilectionē propter silebit ,lætitia in te super gaudebit ,‡ seruabit potēs
גִּבּוֹר יוֹשִׁיעַ [x]יָשִׂישׂ עָלַיִךְ בְּשִׂמְחָה יַחֲרִישׁ בְּאַהֲבָתוֹ
tempore à affectos Mæstitia .præconio cum † te super faciet exultare
18 יָגִיל עָלַיִךְ בְּרִנָּה׃ †[y]נוּגֵי מִמּוֹעֵד
.opprobrij eam super ‡ onus ,fuerunt te ex :congregaui
אָסַפְתִּי מִמֵּךְ הָיוּ [z]מַשְׂאֵת עָלֶיהָ חֶרְפָּה׃
;illo tempore in te affligentes omnes conficiens * ego Ecce
19 †הִנְנִי עֹשֶׂה אֶת־כָּל־[a]מְעַנַּיִךְ בָּעֵת הַהִיא
eos ponam & ,congregabo expulsam ‡ & ,claudicantem faciam seruare &
[d]וְהוֹשַׁעְתִּי אֶת־הַצֹּלֵעָה וְהַנִּדָּחָה אֲקַבֵּץ [c]וְשַׂמְתִּים
.eorum pudoris terra omni in ,nomen in & ,laudem in
[d]לִתְהִלָּה וּלְשֵׁם בְּכָל־הָאָרֶץ בָּשְׁתָּם׃
me congregandi † tempore in & ,vos adducam illo tempore In
20 †בָּעֵת הַהִיא אָבִיא אֶתְכֶם וּבָעֵת קַבְּצִי
populis omnibus in laudem in & ,nomen in vos dabo nam :vos
אֶתְכֶם כִּי־אֶתֵּן אֶתְכֶם לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה בְּכֹל עַמֵּי
dixit ,vestris oculis in vestras captiuitates me conuertendo in ‡ ,terræ
הָאָרֶץ בְּשׁוּבִי אֶת־[e]שְׁבוּתֵיכֶם לְעֵינֵיכֶם אָמַר
.DOMINVS
יְהוָה׃

* consumetur
† populum
‡ electum, vt inuocēt nomen
* meū
* vt seruiāt ei consensu
* Hi qui sunt
† operibus
‡ medio tui
eos
[l] סוּר
* qui exultāt in
‡ vt superbias
[m] גָּאָה [n] יָסַף
† medio tui
‡ pauperem,
[o] עָנָה [p] דָּלַל
* faciet
‡ loquetur
† dolosa,
[q] רָמָה
‡ erit qui exterreat. Lauda
[r] רָנַן [s] רוּעַ
* vox
‡ euacuauit
† est in medio tui,
‡ timebis
[t] רָאָה
‡ ad
* medio tui
[u] רָפָה
‡ te
[x] שׂוּשׂ
† in laude.
Dolore
[y] יָגָה
‡ fuit
[z] נָשָׂא
* contundam
[a] עָנָה
‡ eiectam
[b] יָשַׁע [c] שׂוּם
[d] הָלַל
‡ cōgregabo
cūm conuertero
[e] שָׁבָה

תם ספר צפניה

FINIS LIBRI SEPHANIAH.

ספר צפניה

LIBER SEPHANIAH.

CAP. I. א

ad fuit quod DOMINI VERBVM
1 בר־־יהוה אשר היה אל־
filij ,Ghedaliah filij ,Chusi filium Sephaniah
צפניה בן־כושי בן־גדליה בן־
Iosiiahu diebus in ,Chizchiiah filij ,Amariah
אמריה בן־חזקיה בימי יאשיהו
.Iehudah regis Amon filij
בן־אמון מלך יהודה׃
dixit , *humi faciebus desuper* omnia faciam deficere Deficiendo
2 †אסף אסף כל מעל פני האדמה נאם־
faciam deficere ,*iumentum* & ,hominē faciam Deficere .DOMINVS
3 יהוה׃ †אסף אדם ובהמה אסף
,impiis *cum* * offendicula & ,maris pisces & ,cælorum volatile
עוף־־השמים [a]ודגי הים והמכשלות את־הרשעים
.DOMINVS dixit ,*humi faciebus desuper* hominem faciā succidere &
והכרתי את־האדם מעל פני האדמה נאם־יהוה׃
omnes super & , Iehudah super meam manum extendam Et
4 †[b]ונטיתי ידי על־יהודה ועל כל־
residuum isto loco de faciam succidere & :Ierusalaim habitatores
יושבי ירושלם והכרתי מן־המקום הזה את־שאר
.sacerdotibus cum *pullatorum* nomen ,Bahal
הבעל את־שם הכמרים עם־־הכהנים׃
& ,cælorum militiæ tecta super se incuruantes Et
5 †ואת־[c]המשתחוים על־הגגות לצבא השמים ואת־
.Malcham *in iurantes* ‡ & ,DOMINVM per *iurantes* ‡ se incuruantes
המשתחוים הנשבעים ליהוה והנשבעים במלכם׃
quæsierunt non qui & ,DOMINVM post *à retrocedentes*‡ Et
6 †ואת־הנסוגים מאחרי יהוה ואשר לא־בקשו
.eum inuestigauerunt neque ,DOMINVM
את־יהוה ולא־־דרשהו׃
:DOMINI dies ‡ prope quia ,DEI Domini *faciebus** à Tace
7 †[d]הס מפני אדני יהוה כי קרוב יום יהוה
.suos vocatos *sanctificauit* † ,sacrificium DOMINVS fecit præparare quia
כי־־[e]הכין יהוה זבח הקדיש קראיו׃
,principes *super* visitabo & ,DOMINI sacrificij die in erit Et
8 †והיה ביום זבח יהוה ופקדתי על־השרים
.peregrino indumento indutos omnes *super* & , regis filios *super* &
ועל־בני המלך ועל כל־הלבשים מלבוש נכרי׃
,illa die in limen *super* transilientem omnem *super* visitabo Et
9 †ופקדתי על כל־־־הדולג על־המפתן ביום ההוא
.dolo & rapina suorum dominorum domum *implentes*
הממלאים בית אדניהם חמס ומרמה׃
porta à clamoris vox ,DOMINVS ait ,illa die in erit Et
10 †והיה ביום ההוא נאם־־יהוה קול צעקה משער
.collibus à magna contritio & ,*secunda* à vlulatus & ,piscium
הדגים ויללה מן־המשנה ושבר גדול מהגבעות׃
populus omnis est succisus quia , Machtes habitatores Vlulate
11 †הילילו ישבי המכתש כי נדמה כל־־עם
.argentum ferentes omnes sunt succisi ,Chenahan
כנען נכרתו כל־נטילי כסף׃
,lucernis in Ierusalaim scrutabor illo tempore in ,erit Et
12 †והיה בעת ההיא אחפש את־ירושלם בנרות
dicentes ‡ , suis fecibus *super coagulatos* * viros *super* visitabo &
ופקדתי על־האנשים הקפאים על־שמריהם האמרים
.malefaciet nec , DOMINVS benefaciet Nō :suo corde in
בלבבם לא־־ייטיב יהוה ולא [d]ירע׃
eorum domus & ,direptionem in eorum substantia erit Et
13 †והיה חילם למשסה ובתיהם
plantabunt & :habitabunt non & ,domos ædificabunt & :desolationem in
לשממה ובנו בתים ולא ישבו ונטעו
.earum vinum bibent non & ,vineas
כרמים ולא [e]ישתו את־יינם׃
:nimis festinus & ,*propinquus*‡ ,magnus DOMINI dies *Propinquus* ‡
14 †קרוב יום־יהוה הגדול קרוב ומהר מאד
.fortis ibi *clamans*;* ,amara DOMINI diei vox
קול יום יהוה מר צרח שם גבור׃

é superficie terræ, / animalia, / * erunt / [a] הנה / é superficie terræ, / [b] נטה / eorū qui nigras induunt vestes / [c] שחה / ‡ qui iurant / † qui iurant per regem suum / ‡ retrocedentes, vt non curent / * facie / ‡ est / [d] הסה / † parauit / [e] כון / qui implent / Scholæ / * stantes in / ‡ qui dicunt / [d] רעע / [e] שתה / * Mussitat / clamor

Dies iræ dies illa, dies angustiæ & *arctationis*‡, dies tumultus, afflictionis ‡
15 †יום עברה היום ההוא יום צרה ומצוקה יום שאה
& desolationis, dies *tenebrositatis*‡ & caliginis, dies nubis & † *obscuritatis*.
ומשואה יום חשך ואפלה יום ענן וערפל׃
Dies tubæ & *ouationis* ‡ super ciuitates munitas, & super
16 †יום שופר ותרועה על הערים הבצרות ועל
* *pinnas* excelsas. Et angustiis afficiam ‡ *hominem*, & ambulabunt
17 [f]הפנות הגבהות׃ †והצרתי לאדם והלכו
vt cæci, quia DOMINO peccauerunt: & effundetur sanguis eorum
כעורים כי ליהוה חטאו ושפך דמם
sicut humus, & † *panis* eorum sicut sordes. Etiam argentum eorum,
18 כעפר ולחמם כגללים׃ †גם־־כספם
etiam aurum eorum non poterit eruere eos in die iræ DOMINI,
גם־־זהבם לא־יוכל [g]להצילם ביום עברת יהוה
& *in* igne zeli eius cōsumetur omnis terra: quia consummationē profectò
ובאש קנאתו תאכל כל־הארץ כי כלה אך־
festinatam faciet cum omnibus habitatoribus terræ.
נבהלה יעשה את כל־־יושבי הארץ׃

* tenebrarum / † caliginis. / ‡ taratantaræ / * turres / ‡ homines, / [f] פנן / † caro / [g] נצל

CAP. II. ב

* Colligite vos, & *congregemini* gens non desiderabilis.
1 †התקוששו וקושו הגוי לא נכסף׃
‡ Ante *parere statutū*, vt gluma † transit *die*, prius quàm veniat
2 †בטרם לדת חק כמוץ עבר יום בטרם לא־יבוא
super vos ira ‡ *nasi* DOMINI, ante quàm* veniat super vos dies
עליכם [h]חרון אף יהוה בטרם לא־יבוא עליכם יום
‡ *nasi* DOMINI. Quærite DOMINVM omnes † *mansueti* terræ,
3 אף־־יהוה׃ †בקשו את־יהוה כל־־[i]ענוי הארץ
qui iudicium eius operati ‡ *sunt*: quærite iustitiam, quærite humilitatem,
אשר משפטו פעלו בקשו־צדק בקשו [k]ענוה
si fortè ‡ *absconderis* vos in die *nasi** DOMINI. Quia Hazzah
4 אולי תסתרו ביום אף יהוה׃ †כי עזה
relicta erit, & Aschelon in desolationē; Asdod *in* Meridie eiicient eā,
עזובה תהיה ואשקלון לשממה אשדוד בצהרים יגרשוה
& Hecron eradicabitur. Væ habitantibus ‡ *portum maris*, genti
5 ועקרון תעקר׃ †הוי ישבי חבל הים גוי
Cerethim. Verbum DOMINI super vos Chenahan, terra Palæstinorum,
כרתים דבר־־יהוה עליכם כנען ארץ פלשתים
& perdere faciam te † à *non habitatore*. Et erit ‡ *portus maris* habitacula
6 והאבדתיך מאין יושב׃ †והיתה חבל הים [l]נות
* *caularum* pastorum, & septa ‡ *pecoris*. Et erit regio residuo
7 כרת [m]רעים וגדרות צאן׃ †והיה חבל לשארית
domus Iehudah, ‡ *super* eis pascentur, in domibus Aschelon, † *in vespera*
בית יהודה עליהם [m]ירעון בבתי אשקלון בערב
accubabunt: quia visitauit eos DOMINVS Deus eorum, ‡ *& auertet*
ירבצון כי יפקדם יהוה אלהיהם [n]ושב
captiuitatem eorum. Audiui opprobrium Moab, & ‡ *conuicia* filiorū
8 [o]שבותם׃ †שמעתי חרפת מואב וגדופי בני
Hammon, quibus exprobrauerunt populum meum, & magnificabant *
עמון אשר חרפו את־עמי ויגדילו
super terminum eorum. Propterea ‡ *viuens* ego, dixit DOMINVS
9 על־־גבולם׃ †לכן [p]חי־־אני נאם יהוה
exercituum Deus Israel, quia Moab sicut Sedom erit, & filij
צבאות אלהי ישראל כי מואב כסדם תהיה ובני
Hammon sicut Hamorah, † *stridor* vrticæ, & fodina Salis, & desolatio
עמון כעמרה ממשק חרול ומכרה־מלח ושממה
vsque in seculum ‡, residuum populi mei diripient eos, & residuum
עד־־עולם שארית עמי [q]יבזום ויתר
gentis meæ possidebūt eos. Hoc ‡ eis propter superbiam eorum,
10 גוי ינחלום׃ †זאת להם תחת [r]גאונם
quia probris affecerunt, & magnificauerunt † super populū DOMINI
כי חרפו ויגדלו על־עם יהוה
exercituum. Terribilis DOMINVS super eos, quia ‡ *maciē confecit*
11 צבאות׃ †[s]נורא יהוה עליהם כי רזה
omnes Deos terræ, & incuruabunt se illi * *vir* de loco suo omnes
את כל־אלהי הארץ [t]וישתחוו־־לו איש ממקומו כל
insulæ gentium.
איי הגוים׃

* Scrutamini vosipsos, & scrutamini / ‡ Antequam pariat decretum diei, in quo eritis / † quæ / ‡ furoris / * inquam / [h] חרה / ‡ furoris / † humiles / ‡ estis / [k] ענה / ‡ possitis abscondere / * furoris / ‡ in regione maritima, / † vt non sit habitator. / ‡ regio maritima, / [l] נוה / [m] רעה / * caulæ / ‡ pecorum. / ‡ in / † vesperi / ‡ vt auerteret / [n] שוב / ‡ opprobria / [o] שבה / שביתם / * os suum / ‡ viuo / [p] חיה / † exitus / ‡ erit / [q] בזז / * erit / [r] גאה / † os suum / ‡ attenuauit / [s] ירא / * vnusquisq; / [t] שחה

,visionem Scribe :dixit & ,DOMINVS mihi respondit Et
2 וַיַּעֲנֵנִי יְהוָה וַיֹּאמֶר כְּתֹב חָזוֹן
.ea in legens * percurrat vt ,tabulis super * explana &
וּבָאֵר עַל־הַלֻּחוֹת לְמַעַן יָרוּץ קוֹרֵא בוֹ׃
non & ,finem ad efflabit † & ,tempus statutum in visio adhuc Quia
3 כִּי עוֹד חָזוֹן לַמּוֹעֵד וְיָפֵחַ לַקֵּץ וְלֹא
non ,veniet veniendo quia :eum expecta ,fecerit moram Si .mentietur
יְכַזֵּב אִם־יִתְמַהְמָהּ חַכֵּה־לוֹ כִּי־בֹא יָבֹא לֹא
iustus & :eo in eius anima recta * non ,est elata * Ecce .tardabit
4 יְאַחֵר׃ הִנֵּה עֻפְּלָה לֹא־יָשְׁרָה נַפְשׁוֹ בּוֹ וְצַדִּיק
,superbus * vir praeuaricans † vinum quia etiam * Et .viuet sua fide in
5 בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה׃ וְאַף כִּי־הַיַּיִן בּוֹגֵד גֶּבֶר יָהִיר
ipse * & ,suam animam infernus sicut dilatauit qui :habitabit * non &
וְלֹא יִנְוֶה אֲשֶׁר הִרְחִיב כִּשְׁאוֹל נַפְשׁוֹ וְהוּא
,gentes omnes se ad congregabit & :saturabitur non & ,mors veluti
כַמָּוֶת וְלֹא יִשְׂבָּע וַיֶּאֱסֹף אֵלָיו כָּל־הַגּוֹיִם
ipsi omnes illi Nonne .populos omnes se ad coadunabit &
6 וַיִּקְבֹּץ אֵלָיו כָּל־הָעַמִּים׃ הֲלוֹא־אֵלֶּה כֻלָּם
:dicet & :ei aenigmatum interpretatione & ,sument parabolam eum super
עָלָיו מָשָׁל יִשָּׂאוּ וּמְלִיצָה חִידוֹת לוֹ וְיֹאמַר
?lutum densum se super aggrauans & * quo vsq; : sibi * non multiplicanti Vae
הוֹי הַמַּרְבֶּה לֹּא־לוֹ עַד־מָתַי וּמַכְבִּיד עָלָיו עַבְטִיט׃
,te commouentes † euigilabunt & ,te mordentes * consurget repente Nonne
7 הֲלוֹא פֶתַע יָקוּמוּ נֹשְׁכֶיךָ וְיִקְצוּ מְזַעְזְעֶיךָ
,multas gentes spoliasti tu Quia .eis rapinas in eris &
8 וְהָיִיתָ לִמְשִׁסּוֹת לָמוֹ׃ כִּי־אַתָּה שַׁלּוֹתָ גּוֹיִם רַבִּים
rapina & ,hominis sanguinibus * a :populorum residuum omne te spoliabunt
יְשָׁלּוּךָ כָּל־יֶתֶר עַמִּים מִדְּמֵי אָדָם וַחֲמַס־
.ea in habitantium omnium & ,ciuitatis * terrae
אֶרֶץ קִרְיָה וְכָל־יֹשְׁבֵי בָהּ׃
excelso in ponendum ad ,suae domui * malam concupiscentiam concupiscenti † Vae
9 הוֹי בֹּצֵעַ בֶּצַע רָע לְבֵיתוֹ לָשׂוּם בַּמָּרוֹם
pudorem Consuluisti .mali vola de se eruendum ad * ,suum nidum
10 קִנּוֹ לְהִנָּצֵל מִכַּף־רָע׃ יָעַצְתָּ בֹּשֶׁת
.tua anima peccans † & ,multos populos decurtando * ,tuae domui
לְבֵיתֶךָ קְצוֹת־עַמִּים רַבִּים וְחוֹטֵא נַפְשֶׁךָ׃
.ei respondebit ligno e rudimento * & ;clamabit pariete e * lapis Quia
11 כִּי־אֶבֶן מִקִּיר תִּזְעָק וְכָפִיס מֵעֵץ יַעֲנֶנָּה׃
ciuitatem constituenti & ,sanguinibus in † ciuitatem aedificanti Vae
12 הוֹי בֹּנֶה עִיר בְּדָמִים וְכוֹנֵן קִרְיָה
,exercituum DOMINO cum a ecce Nonne .iniquitate in
13 בְּעַוְלָה׃ הֲלוֹא הִנֵּה מֵאֵת יְהוָה צְבָאוֹת
vacui sufficientia * in gentes & ,ignis sufficientia * in populi laborabunt &
וְיִיגְעוּ עַמִּים בְּדֵי־אֵשׁ וּלְאֻמִּים בְּדֵי־רִיק
gloriam sciendum ad † ,terra replebitur Nam * .lassabuntur
14 יִעָפוּ׃ כִּי תִּמָּלֵא הָאָרֶץ לָדַעַת אֶת־כְּבוֹד
.mare super operient * aquae tanquam ,DOMINI
יְהוָה כַּמַּיִם יְכַסּוּ עַל־יָם׃
etiam & ,tuum venenum * adiungenti ,suo socio * propinanti Vae
15 הוֹי מַשְׁקֵה רֵעֵהוּ מְסַפֵּחַ חֲמָתְךָ וְאַף
.eorum nuditates super aspiciendum ad * ,inebriando
שַׁכֵּר לְמַעַן הַבִּיט עַל־מְעוֹרֵיהֶם׃
,tu etiam bibe :gloria prae * ,ignominia * es Saturatus
16 שָׂבַעְתָּ קָלוֹן מִכָּבוֹד שְׁתֵה גַם־אַתָּה
,DOMINI dexterae calix te super se vertet: * praeputium denudare * &
וְהֵעָרֵל תִּסּוֹב עָלֶיךָ כּוֹס יְמִין יְהוָה
* rapina Quia .tuam gloriam super † ignominiosus vomitus &
17 וְקִיקָלוֹן עַל־כְּבוֹדֶךָ׃ כִּי־חֲמַס
sanguines * propter ,ea conteret iumentorum * praeda & ,te operiet Lebanon
לְבָנוֹן יְכַסֶּךָּ וְשֹׁד בְּהֵמוֹת יְחִיתַן מִדְּמֵי
.ea in habitantium omnium & ,ciuitatis * ,terrae rapinam & ,hominis
אָדָם וַחֲמַס־אֶרֶץ קִרְיָה וְכָל־יֹשְׁבֵי בָהּ׃
,conflatile ,eius fictor illud sculpsit quia ? sculptile profuit † Quid
18 מָה־הוֹעִיל פֶּסֶל כִּי פְסָלוֹ יֹצְרוֹ מַסֵּכָה
,eo super suo figmento .* fictor sperauit quia : mendacium docens &
וּמוֹרֶה שָּׁקֶר כִּי בָטַח יֹצֵר יִצְרוֹ עָלָיו
,Expergiscere : ligno dicenti Vae ?muta vana faciendum ad *
19 לַעֲשׂוֹת אֱלִילִים אִלְּמִים׃ הוֹי אֹמֵר לָעֵץ הָקִיצָה
,auro coopertus ipse * Ecce ? docebit * ipse † .tacenti lapidi ,te suscita
עוּרִי לְאֶבֶן דּוּמָם הוּא יוֹרֶה הִנֵּה־הוּא תָּפוּשׂ זָהָב
.eius interiori in * non spiritus omnis & ,argento &
וָכֶסֶף וְכָל־רוּחַ אֵין בְּקִרְבּוֹ׃

עָנָה [u] * in * qui legerit eam. † quae demum fiet, edisserit, חָזָה פּוּחַ [y] * viri superbi * est * profecto quod ob † praeuaricatur * fit * permanebit * est * dicent: נָשָׂא [z] * sua: * aggrauat * qui mordeat † qui commoueant קוּץ זוּעַ [b] [a] שָׁלַל * propter sanguinem hominum & rapinas * & † auare sectanti auaritiam * vt domum suam aedificet, vt ponat * vt euadat de manu קָנַן רוּעַ [d] [e] * eo quod succidisti † peccasti in animam tuam. * parietis * tignum arboris testimonium feret קָצַץ עָנָה [g] [f] † sanguine, & ei qui stabiliuit * igne, * vacuo deficiet. * Certe † vt cognoscat * quae operiunt * vtrem עָפַף כָּסָה [h] * amico * vt aspicias נָבַט סָבַב [k] † potius coram * quam * apparebit * tuum † veniet * quam fecisti in * quam fecerunt animalia * sanguinem hominum, שָׁדַד [m] * & * prodest * in * vt faceret idola עָשָׂה קוּץ [n] [o] † Num * te docet * est * est in visceribus

eius faciebus a sile :suae sanctitatis † templo in * DOMINVS Et
20 וַיהוָה בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ הַס מִפָּנָיו
.terra omnis
כָּל־הָאָרֶץ׃

CAP. III. ג

.Sigionoth * super prophetae Chabbacuc Oratio
1 תְּפִלָּה לַחֲבַקּוּק הַנָּבִיא עַל שִׁגְיֹנוֹת׃
tuum opus DOMINE ,timui * ,tuum auditum audiui DOMINE
2 יְהוָה שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי יְהוָה פָּעָלְךָ
ira in :facies † notum annorum interiori * in ,illud viuifica annorum interiori * in
בְּקֶרֶב שָׁנִים חַיֵּיהוּ בְּקֶרֶב שָׁנִים תּוֹדִיעַ בְּרֹגֶז
monte de Sanctus & ,veniet Theman † a Deus .recordaberis * misericordiae
3 רַחֵם תִּזְכּוֹר׃ אֱלוֹהַּ מִתֵּימָן יָבוֹא וְקָדוֹשׁ מֵהַר־
,terra est plena eius laudis & ,eius decor * caelos operuit .Selah :Paran
פָּארָן סֶלָה כִּסָּה שָׁמַיִם הוֹדוֹ וּתְהִלָּתוֹ מָלְאָה הָאָרֶץ׃
* ibi Et .ei * eius manu de cornua † ,erat lux vt † splendor Et
4 וְנֹגַהּ כָּאוֹר תִּהְיֶה קַרְנַיִם מִיָּדוֹ לוֹ וְשָׁם
egrediebatur & ,pestis iuit eius facies Ad † .eius fortitudinis absconsio
5 חֶבְיוֹן עֻזֹּה׃ לְפָנָיו יֵלֶךְ דָּבֶר וְיֵצֵא
fecit exsilire † & ,vidit :terram est mensus & ,Stetit .eius pedes ad carbo *
6 רֶשֶׁף לְרַגְלָיו׃ עָמַד וַיְמֹדֶד אֶרֶץ רָאָה וַיַּתֵּר
,seculi * colles se incuruauerunt ,perpetuitatis * montes sunt contriti & ,gentes
גּוֹיִם וַיִּתְפֹּצְצוּ הַרְרֵי־עַד שַׁחוּ גִּבְעוֹת עוֹלָם
,Cusan tentoria vidi iniquitate Sub † .ei seculi * itinera
7 הֲלִיכוֹת עוֹלָם לוֹ׃ תַּחַת אָוֶן רָאִיתִי אָהֳלֵי כוּשָׁן
est iratus flumina in * Nunquid .Midian terrae cortinae se mouerunt
8 יִרְגְּזוּן יְרִיעוֹת אֶרֶץ מִדְיָן׃ הֲבִנְהָרִים חָרָה
tua ira † mare in num ? tuus nasus * flumina in * Num :DOMINVS
יְהוָה אִם בַּנְּהָרִים אַפֶּךָ אִם־בַּיָּם עֶבְרָתֶךָ
.salutem * tuas quadrigas * ,tuos equos super equitabis † quia
כִּי תִרְכַּב עַל־סוּסֶיךָ מַרְכְּבֹתֶיךָ יְשׁוּעָה׃
:Selah dictum * ,tribuum † iuramenta ,tuus arcus denudabitur Denudatione *
9 עֶרְיָה תֵעוֹר קַשְׁתֶּךָ שְׁבֻעוֹת מַטּוֹת אֹמֶר סֶלָה
inundatio ,montes tremuerunt ,te Viderunt .terram † scidisti fluuios
10 נְהָרוֹת תְּבַקַּע־אָרֶץ׃ רָאוּךָ יָחִילוּ הָרִים זֶרֶם
.eleuauit suas manus * altitudo ,suum sonitum vorago dedit :transiit aquarum
מַיִם עָבָר נָתַן תְּהוֹם קוֹלוֹ רוֹם יָדֵיהוּ נָשָׂא׃
tuarum sagittarum lucem ad :suo habitaculo † stetit Luna * Sol
11 שֶׁמֶשׁ יָרֵחַ עָמַד זְבֻלָה לְאוֹר חִצֶּיךָ
.tuae hastae fulguris splendorem ad ,ibunt *
יְהַלֵּכוּ לְנֹגַהּ בְּרַק חֲנִיתֶךָ׃
.gentes triturabis naso * in ,terram incedes * ira In
12 בְּזַעַם תִּצְעַד־אָרֶץ בְּאַף תָּדוּשׁ גּוֹיִם׃
.tuo Christo cum salutem in ,tui populi salutem in es Egressus
13 יָצָאתָ לְיֵשַׁע עַמֶּךָ לְיֵשַׁע אֶת־מְשִׁיחֶךָ
ad vsque fundamentum denudando ,impij domo de caput Transfixisti
מָחַצְתָּ רֹּאשׁ מִבֵּית רָשָׁע עָרוֹת יְסוֹד עַד־
,eius paganorum * caput eius baculis in Perfodisti .Selah collum
14 צַוָּאר סֶלָה׃ נָקַבְתָּ בְמַטָּיו רֹאשׁ פְּרָזָו
afflictum comedendum ad quasi * eorum exultatio :me dispergendum ad turbinabunt *
יִסְעֲרוּ לַהֲפִיצֵנִי עֲלִיצֻתָם כְּמוֹ־לֶאֱכֹל עָנִי
aquarum aceruo * ,tuos equos mari in fecisti Calcare .absconditio in
15 בַּמִּסְתָּר׃ דָּרַכְתָּ בַיָּם סוּסֶיךָ חֹמֶר מַיִם
palpitarunt * vocem ad ,meus venter expauit & ,Audiui .multarum
16 רַבִּים׃ שָׁמַעְתִּי וַתִּרְגַּז בִּטְנִי לְקוֹל צָלְלוּ
qui ,expaui me subtus * & ,mea ossa in putredo est ingressa ,mea labia
שְׂפָתַי יָבוֹא רָקָב בַּעֲצָמַי וְתַחְתַּי אֶרְגָּז אֲשֶׁר
.eum excidet † ,populum ad ascendendo * angustiae die in requiescam *
אָנוּחַ לְיוֹם צָרָה לַעֲלוֹת לְעַם יְגוּדֶנּוּ׃
mentiebatur ,vitibus in germen * non & ,florebit * non ficus Quia
17 כִּי־תְאֵנָה לֹא־תִפְרָח וְאֵין יְבוּל בַּגְּפָנִים כִּחֵשׁ
non & ,pecus ouili de abscidit † :cibum fecit * non arua & ,oliuae opus
מַעֲשֵׂה־זַיִת וּשְׁדֵמוֹת לֹא־עָשָׂה אֹכֶל גָּזַר מִמִּכְלָה צֹאן וְאֵין
laetabor ,exultabo DOMINO in ego Et .bouilibus * in bos *
18 בָּקָר בָּרְפָתִים׃ וַאֲנִי בַּיהוָה אֶעְלוֹזָה אָגִילָה
meos pedes ponet & ,mea virtus * Dominus DEVS .mea salute Deo in
19 בֵּאלֹהֵי יִשְׁעִי׃ יְהוִה אֲדֹנָי חֵילִי וַיָּשֶׂם רַגְלַי
victorem :me faciet calcare mea excelsa super & ,ceruarum † tanquam
כָּאַיָּלוֹת וְעַל־בָּמוֹתַי יַדְרִכֵנִי לַמְנַצֵּחַ
.meis modulationibus * in
בִּנְגִינוֹתָי׃

* est * sancto suo, sileat a facie הָסָה [p] * ignorantiis. פָּלַל שָׁנָה * & * medio * fac יָדַע [d] * Meridie * recordare. * gloria הָלַל [e] * eius † splendores * fuerunt * fuit * Ante faciem חָבָה [f] * pestis propter eum. † transire נָהַר [g] * longi temporis, * aeterni, שָׁחַח [h] * aeternitatis † In loco iniquitatis רָאָה [i] * contra * contra * est furor † ascendisti † & * ad * Manifestatione manifestauit se † quae fecisti * est tribubus * ad confirmandum sermonem tremere רָאָה חוּל [k] * locum suum * & † in חָצַץ [m] * iuerunt חָנָה [n] * incessisti furore * furore triturasti * exercituum * venerunt vt turbo * fuit vt quando voluerunt comedere pauperem עָנָה [o] * in † contremuerunt * in loco meo * me putabam requiescere * quaerit quando hostis cogitabit ascendere contra † vt succidat * florebat * erat fructus עָלָה [p] * faciebant tabescendebatur * erat * stabulis. * fortitudo גִּיל שׂוּם [q] * cantorum, psalmis

תם ספר חבקוק

FINIS LIBRI CHABBACVC.

Put .‡finis *non & ,Aegyptus & ,eius fortitudo Chus
†כּוּשׁ עָצְמָה וּמִצְרַיִם וְאֵין קֵצֶה פּוּט 9
,iuit transmigratione in ipsa Etiam .tuo auxilio in fuerunt Lubim &
וְלוּבִים הָיוּ בְּעֶזְרָתֵךְ ׃ †גַּם־הִיא לַגֹּלָה הָלְכָה 10
:platearum omniũ capite in sunt elisi eius paruuli etiam ;captiuitatem in
ᵗבַּשֶּׁבִי גַּם־עֹלָלֶיהָ יְרֻטְּשׁוּ בְּרֹאשׁ כָּל־חוּצוֹת
eius *magnates* † omnes & ,sortem proiecerunt eius inclytos super & †
וְעַל־נִכְבַּדֶּיהָ ˢיַדּוּ גוֹרָל וְכָל־גְּדוֹלֶיהָ
:abscondita eris ,inebriaberis tu Etiam .compedibus in sunt *constricti* alligati
רֻתְּקוּ בַזִּקִּים ׃ †גַּם־אַתְּ תִּשְׁכְּרִי ᵗתְּהִי נַעֲלָמָה 11
.*hoste ab* ‖robur quæres tu etiam
גַּם־אַתְּ תְּבַקְשִׁי ᵘמָעוֹז מֵאוֹיֵב ׃
si ,primitiuis cum ficus * tuæ munitiones Omnes
†כָּל־מִבְצָרַיִךְ תְּאֵנִים עִם־בִּכּוּרִים אִם־ 12
.comedentis os *super* † cadet & ,fuerint *commota* ‡
ˣיִנּוֹעוּ וְנָפְלוּ עַל־פִּי אוֹכֵל ׃
tuis Inimicis .*tuo interiori* * in mulieres ‡ tuus populus Ecce
†הִנֵּה עַמֵּךְ נָשִׁים בְּקִרְבֵּךְ לְאֹיְבַיִךְ 13
.tuos vectes ignis *comedit* ‡ ,tuæ terræ portæ sunt apertæ aperiendo
פָּתוֹחַ נִפְתְּחוּ שַׁעֲרֵי אַרְצֵךְ אָכְלָה אֵשׁ בְּרִיחָיִךְ ׃
intra :tuas munitiones fortifica ,tibi hauri munitionis Aquas
†מֵי מָצוֹר שַׁאֲבִי־לָךְ חַזְּקִי מִבְצָרָיִךְ בֹּאִי 14

*est ‡populi tui. ᵗשִׁבְיָה ᵗ optimates ˢיָרוּ ᵗ הָיָה ᵘעֹז ‖ ob inimicū. *vt ‡ concussæ † in ˣנוּעַ ‡ vt * medio tui. ‡ deuorauit

fornacem. te comedet Ibi .*lateraiam* tene ,lutum in calca & ,lutum in
15 בַּטִּיט וְרִמְסִי בַחֹמֶר הַחֲזִיקִי מַלְבֵּן ׃ †שָׁם תֹּאכְלֵךְ
,bruchus vt *aggrauare* * :bruchus vt te *comedet* ‡ ,gladius te succidet ,ignis
אֵשׁ תַּכְרִיתֵךְ חֶרֶב תֹּאכְלֵךְ כַּיָּלֶק הִתְכַּבֵּד כַּיֶּלֶק
stellis præ tuos negotiatores Multiplicasti .locusta vt *aggrauare*‡
16 הִתְכַּבְּדִי כָּאַרְבֶּה ׃ †ʸהִרְבֵּית רֹכְלַיִךְ מִכּוֹכְבֵי
,locusta sicut tui *Coronati*‡ .auolauit & ,est grassatus bruchus :cælorum
17 הַשָּׁמָיִם יֶלֶק פָּשַׁט וַיָּעֹף ׃ †מִנְּזָרַיִךְ כָּאַרְבֶּה
die in sepibus in *castramentantium* ‡ ,locustarum *locusta* * vt tui principes &
וְטַפְסְרַיִךְ כְּגוֹב גּוֹבָי ᶻהַחוֹנִים בַּגְּדֵרוֹת בְּיוֹם
.*ipsæ* vbi *eius* †locus cognitus est non & ,*euagatus* † & ,est ortus Sol ,frigoris
קָרָה שֶׁמֶשׁ זָרְחָה וְנוֹדַד וְלֹא־נוֹדַע מְקוֹמוֹ אַיָּם ׃
,tui ‖*illustres iacebunt* * , Assur rex tui pastores Dormitauerunt
18 †נָמוּ רֹעֶיךָ מֶלֶךְ אַשּׁוּר יִשְׁכְּנוּ אַדִּירֶיךָ
.*congregans* † non & ,montes super tuus populus *sunt dispersi* ‡
נָפֹשׁוּ עַמְּךָ עַל־הֶהָרִים וְאֵין מְקַבֵּץ ׃
Omnes .tua plaga est infirmata ,tuæ fracturæ *restrictio* ‡ Non
19 †אֵין־כֵּהָה לְשִׁבְרֶךָ נַחְלָה מַכָּתֶךָ כֹּל
quem super nam :te super *vola* * plauserunt ,tuam auditionem audientes
שֹׁמְעֵי שִׁמְעֲךָ תָּקְעוּ כַף עָלֶיךָ כִּי עַל־מִי
?semper tua malitia transiuit non
לֹא־עָבְרָה רָעָתְךָ תָּמִיד ׃

‡deuorabit * multiplica te ‡ multiplica te ʸרַבָּה ‡ Maiores * locustæ ‡ quæ castrametantur ᶻחָנָה † elongauerunt se ‡ earum ‖ fuerunt. * requiescent fortes ‡ dispersus est † est qui congreget ‡ est curatio * manu

תַּם סֵפֶר נַחוּם

FINIS LIBRI NACHVM.

סֵפֶר חֲבַקּוּק
LIBER CHABBACVC.

CAP. I. א

.propheta Chabbacuc vidit *quod* ONVS*
מַשָּׂא אֲשֶׁר חָזָה חֲבַקּוּק הַנָּבִיא ׃ 1
,*clamaui* ‡ DOMINE ego Vsquequo
†עַד־אָנָה יְהוָה שִׁוַּעְתִּי 2
,*rapinam* † te ad vociferabor ?exaudies non &
וְלֹא תִשְׁמָע אֶזְעַק אֵלֶיךָ חָמָס
?saluabis non &
וְלֹא ᵃתוֹשִׁיעַ ׃
,*facies*‡ aspicere *miseriam* * & ,iniquitatem mihi *ostendes* ‡ quid Vt
†לָמָּה תַרְאֵנִי אָוֶן וְעָמָל ᵇתַּבִּיט 3
contentionem & litem † fuit & ?me contra iniquitatem & ,vastitatem &
ᶜוְשֹׁד וְחָמָס לְנֶגְדִּי וַיְהִי רִיב וּמָדוֹן
seculum in egredietur non & ,lex est debilitata Propterea .*tulit*‡
ᵈיִשָּׂא ׃ †עַל־כֵּן תָּפוּג ᵉתּוֹרָה וְלֹא־יֵצֵא לָנֶצַח 4
egredietur ideo ‡ , iustum coronæ instar *circundans* * impius quia ,iudiciũ
מִשְׁפָּט כִּי רָשָׁע מַכְתִּיר אֶת־הַצַּדִּיק עַל־כֵּן יֵצֵא
:*estote attoniti* † & ,aspicite & ,gentibus in Videte .peruersum iudicium
מִשְׁפָּט מְעֻקָּל ׃ †ᶠרְאוּ בַגּוֹיִם וְהַבִּיטוּ וְהִתַּמְּהוּ 5
cùm credetis non * ,vestris diebus in *operans* ‡ opus quia :obstupescite
תְּמָהוּ כִּי־פֹעַל פֹּעֵל בִּימֵיכֶם לֹא תַאֲמִינוּ כִּי־
gentem Chasdim *suscitans* ‡ ego ecce Quia .narrabitur
יְסֻפָּר ׃ †כִּי־הִנְנִי ᵍמֵקִים אֶת־הַכַּשְׂדִּים הַגּוֹי 6
poßidendum ad * , terræ *latitudines* ‡ in ambulantem ,*properatam & ,amaram* †
הַמַּר וְהַנִּמְהָר הַהוֹלֵךְ לְמֶרְחֲבֵי אֶרֶץ לָרֶשֶׁת
ipsa se ex :*ipsa* † terribilis & Horribilis .*sibi* ‡ non habitacula
מִשְׁכָּנוֹת לֹא־לוֹ ׃ †אָיֹם וְנוֹרָא הוּא מִמֶּנּוּ 7
pardis *præ* erunt *lenes* ‡ Et .egredietur eius exaltatio & ,eius iudiciũ
מִשְׁפָּטוֹ וּשְׂאֵתוֹ יֵצֵא ׃ †ʰוְקַלּוּ מִנְּמֵרִים 8
:eius equites *patebunt latè & ,vespera* ‡ lupis *præ* erunt *acuti* * & ,eius equi
סוּסָיו ⁱוְחַדּוּ מִזְּאֵבֵי עֶרֶב וּפָשׁוּ פָּרָשָׁיו
festinans aquila tanquam volabunt ,venient longè de eius equites &
וּפָרָשָׁיו מֵרָחוֹק יָבֹאוּ ᵏיָעֻפוּ כְּנֶשֶׁר חָשׁ
eorum *faciert oppositio* ‡ :veniet rapinam *ad* † ipsa Tota .comedendum ad
לֶאֱכוֹל ׃ †כֻּלֹּה לְחָמָס יָבוֹא ᵏמְגַמַּת פְּנֵיהֶם 9
.captiuitatem arenam tanquam congregabit & ;Orientem ad†
קָדִימָה וַיֶּאֱסֹף כַּחוֹל ᵐשֶׁבִי ׃

* Propheta quam ‡ clamabo † propter iniquitatem ᵃיָשַׁע ‡ ostendisti * peruersitatem ‡ fecisti ᵇנָבַט † qui ᶜשָׁדַד ‡ contra me accepit. ᵈנָשָׂא ᵉיָרָה * circundat ‡ ob idque egredietur † in stupore acti ‡ est qui operatur ᶠרָאָה ᵍקוּם ‡ suscito † acerbam & agilem ‡ latitudines * vt possideat ‡ sua. † est. ‡ leniores ʰקָלַל * acutiores ‡ vespertinis & multiplicabuntur ⁱחָדַד ᵏעוּף † gens prompter ‡ ex aduerso * suarum ventus ᵐשָׁבָה

ipse :ei † risus *gubernatores &* ,erit *illusor* ‡ regibus in* ipse Et
†וְהוּא בַּמְּלָכִים יִתְקַלָּס וְרוֹזְנִים מִשְׂחָק לוֹ הוּא 10
.eam capiet & ,puluerem *coaceruabit* * & ,irridebit *munitionem* ‡ omnem
לְכָל־מִבְצָר יִשְׂחָק וַיִּצְבֹּר עָפָר וַיִּלְכְּדָהּ ׃
hæc :delinquet & ,*preterijt* † & ,spiritus *pertransiit* ‡ Tunc
†אָז חָלַף רוּחַ וַיַּעֲבֹר וְאָשֵׁם זוּ 11
DOMINVS ,*quondam à* ‡ tu Nónne .eius Dei *eius* potentia
כֹּחוֹ לֵאלֹהוֹ ׃ †הֲלוֹא אַתָּה מִקֶּדֶם יְהוָה 12
* iudicium ad DOMINE .moriemur non ?meus sanctus meus Deus
אֱלֹהַי קְדֹשִׁי לֹא נָמוּת יְהוָה לְמִשְׁפָּט
.eum fundasti increpandum ad *petram* ‡ & ,eum posuisti
ⁿשַׂמְתּוֹ וְצוּר לְהוֹכִיחַ יְסַדְתּוֹ ׃
non *laborem ad* * respiciendo & ,*malũ videndo à* ‡ oculis † Mundus
†טְהוֹר עֵינַיִם מֵרְאוֹת רָע ᵒוְהַבִּיט אֶל־עָמָל לֹא 13
impio *deglutiendo in tacebis* , *præuaricatores respicies* † quid Vt .‡poteris
תוּכָל לָמָּה תַבִּיט בּוֹגְדִים תַּחֲרִישׁ בְּבַלַּע רָשָׁע
reptile tanquam ,maris pisces veluti *hominem facies** Et .*se præ iustum*‡
14 צַדִּיק מִמֶּנּוּ ׃ †וַתַּעֲשֶׂה אָדָם ᵖכִּדְגֵי הַיָּם כְּרֶמֶשׂ
illud congregabit ,faciet ascendere hamo *in* Totum .*eo in dominator non*‡
15 לֹא־מֹשֵׁל בּוֹ ׃ †כֻּלֹּה בְּחַכָּה הֵעֲלָה ᵠיְגֹרֵהוּ
,lætabitur propterea :suo reti *in* illud congregabit & ,sua sagena *in*
בְחֶרְמוֹ וְיַאַסְפֵהוּ בְּמִכְמַרְתּוֹ עַל־כֵּן יִשְׂמַח
sufficit & ,suæ sagenæ sacrificabit Propterea .exultabitque
16 ʳוְיָגִיל ׃ †עַל־כֵּן יְזַבֵּחַ לְחֶרְמוֹ וִיקַטֵּר
pinguis † eius cibus & ,eius pars est incrassata ipsis in quia :suo reti
לְמִכְמַרְתּוֹ כִּי בָהֵמָּה שָׁמֵן חֶלְקוֹ וּמַאֲכָלוֹ בְּרִאָה ׃
intermcere *semper &* ‡ :suã sagenam euacuabit ea propter Nunquid
17 †הַעַל כֵּן יָרִיק חֶרְמוֹ וְתָמִיד לַהֲרֹג
?parcet non gentes
גּוֹיִם לֹא יַחְמוֹל ׃

* de ‡ ridebit, & principes † erunt ‡ vrbem munitam * cõgregabit ‡ transgressus est † præuaricatus est ‡ fuisti ab initio * faciendum ‡ fortem ⁿשׂוּם † es ‡ vt non videas malum * prauitatem ᵒנָבַט ‡ ferre. † igitur respicis contemptores, & taces disperdente ‡ iustiorem * facis homines ᵖדָּגָה ᵠגּוּר ‡ cui non est dux. ʳגִּיל † pinguior est factus. ‡ sempérne

CAP. II. ב

,munitionem super *subsistam* * & ,stabo meam custodiam Super
†עַל־מִשְׁמַרְתִּי אֶעֱמֹדָה וְאֶתְיַצְּבָה עַל־מָצוֹר 1
respondeam quid & ,me in loquitur quid *videndum ad* ‡ contemplabor &
וַאֲצַפֶּה ˢלִרְאוֹת מַה־יְדַבֶּר־בִּי וּמָה אָשִׁיב
.*mea increpatione super* †
עַל־ᵗתּוֹכַחְתִּי ׃

* stabo ‡ vt videam ˢרָאָה † arguenti contra me. ᵗיָכַח

ספר נחום

LIBER NACHVM.

CAP. I. א

Nachum visionis Liber .Nineueh ONVS*
1 מַשָּׂא נִינְוֵה סֵפֶר [a]חֲזוֹן נַחוּם
vlciscens & ,zelotes Deus .Elchosei
2 הָאֶלְקֹשִׁי׃ †אֵל קַנּוֹא וְנֹקֵם
,DOMINVS vlciscens ,DOMINVS
יְהוָה נֹקֵם יְהוָה
,DOMINVS vlciscens ,irae compos ‖ &
וּבַעַל חֵמָה נֹקֵם יְהוָה
longus ‡ DOMINVS .suis inimicis ipse reseruans † & ,suis hostibus ‡
3 לְצָרָיו וְנוֹטֵר הוּא לְאֹיְבָיו׃ †יְהוָה אֶרֶךְ
DOMINI ,‡ mundabit non mundando * & ,virtute ‖ magnus & ,narium
אַפַּיִם וּגְדָול־[b]כֹּחַ וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה יְהוָה
. * eius pedum puluis ‡ nubes & ;eius via † turbine in & tempestate in
בְּסוּפָה וּבִשְׂעָרָה דַּרְכּוֹ וְעָנָן אֲבַק רַגְלָיו׃
:fecit exiccare flumina omnia & ,illud exiccauit & ,mare in Increpans ‡
4 †גּוֹעֵר בַּיָּם וַיַּבְּשֵׁהוּ וְכָל־הַנְּהָרוֹת הֶחֱרִיב
.est infirmatus † Lebanon flos & ,Carmel & Basan est infirmatus †
אֻמְלַל בָּשָׁן וְכַרְמֶל וּפֶרַח לְבָנוֹן אֻמְלָל׃
cōflagrauit & ,liquefacti sunt ‡ colles & ,eo ab tremuerunt Montes
5 †הָרִים רָעֲשׁוּ מִמֶּנּוּ וְהַגְּבָעוֹת הִתְמֹגָגוּ [c]וַתִּשָּׂא
.eo in habitantes omnes & orbis & ;eius faciebus * à terra
הָאָרֶץ מִפָּנָיו וְתֵבֵל וְכָל־יֹשְׁבֵי בָהּ׃
?eius nasi † ira in stabit quis & ,stabit quis eius indignationis facies Ad ‡
6 †לִפְנֵי זַעְמוֹ מִי יַעֲמוֹד וּמִי יָקוּם [d]בַּחֲרוֹן אַפּוֹ
.eo ab sunt confractae petrae & ,ignis sicut est effusa eius Ira
חֲמָתוֹ נִתְּכָה כָאֵשׁ וְהַצֻּרִים נִתְּצוּ מִמֶּנּוּ׃
sperantes sciens & :angustiae die in robur ad ‡ ,DOMINVS Bonus
7 †טוֹב יְהוָה לְמָעוֹז בְּיוֹם [e]צָרָה וְיֹדֵעַ [f]חֹסֵי
faciet consummationem transeunte inundatione in Et .eo in
8 בוֹ׃ †וּבְשֶׁטֶף עֹבֵר כָּלָה יַעֲשֶׂה
cogitabitis ‡ Quid .tenebrositas persequetur * eius inimicos & :eius loci
9 מְקוֹמָהּ וְאֹיְבָיו יְרַדֶּף־חֹשֶׁךְ׃ †מַה־תְּחַשְּׁבוּן
bis consurget non ,faciens † ipse consummationem ?DOMINVM ad
אֶל־יְהוָה כָּלָה הוּא עֹשֶׂה לֹא־תָקוּם פַּעֲמַיִם
eos potare secundum † & ,complexas spinas ad vsque ‡ Quia .angustia
10 צָרָה׃ †כִּי עַד־סִירִים סְבֻכִים וּכְסָבְאָם
est egressus te Ex .plena ariditate stipula sicut ,sunt comesti ,potores
11 סְבוּאִים אֻכְּלוּ כְּקַשׁ יָבֵשׁ מָלֵא׃ †מִמֵּךְ יָצָא
dixit Sic .Belijahal consulens ‡ ,malum DOMINVM super cogitans *
12 חֹשֵׁב עַל־יְהוָה רָעָה יֹעֵץ בְּלִיָּעַל׃ †כֹּה אָמַר
,excindentur certè & ,‖ multi certè & ? pacifici † num ,DOMINVS
יְהוָה אִם־שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים וְכֵן נָגֹזּוּ
conteram nunc Et .vltrà te affligam non ,te afflixi Et .transibit &
13 וְעָבָר וְעִנִּתִךְ לֹא [g]אֲעַנֵּךְ עוֹד׃ †וְעַתָּה אֶשְׁבֹּר
te super praecipiet Et .dirumpam tua vincula & ,te desuper ‖ eius iugum
14 מֹטֵהוּ מֵעָלָיִךְ [h]וּמוֹסְרֹתַיִךְ אֲנַתֵּק׃ †וְצִוָּה עָלֶיךָ
tui Dei domo De .amplius tuo nomine de seminabitur * non ,DOMINE
יְהוָה לֹא־יִזָּרַע מִשִּׁמְךָ עוֹד מִבֵּית אֱלֹהֶיךָ
quia ,tuum sepulchrum ponam conflatile & ,sculptile faciam succidere
אַכְרִית פֶּסֶל [i]וּמַסֵּכָה אָשִׂים קִבְרֶךָ כִּי
.fuisti despectus
קַלּוֹתָ׃

CAP. II. ב

.pacem facientis audire euangelizantis pedes montes super Ecce
1 †הִנֵּה עַל־הֶהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר מַשְׁמִיעַ שָׁלוֹם
vltra addet non quia :tua vota redde ,tuas festiuitates Iehudah Celebra
[a]חָגִּי יְהוּדָה חַגַּיִךְ שַׁלְּמִי נְדָרָיִךְ כִּי לֹא יוֹסִיף עוֹד
super dissipator Ascendit .est succisus ipse totus ,Beliahal ‡ te per transire †
2 לַעֲבָור־בָּךְ בְּלִיַּעַל כֻּלֹּה נִכְרָת׃ †עָלָה מֵפִיץ עַל־
,lumbos conforta ,viam contemplare :munitionē custodiendo ,tuae facies *
פָּנַיִךְ נָצוֹר מְצֻרָה צַפֵּה־דֶרֶךְ חַזֵּק מָתְנַיִם
superbiam DOMINVS conuertit Quia .valde potentiam robora
3 אַמֵּץ כֹּחַ מְאֹד׃ †כִּי [b]שָׁב יְהוָה אֶת־[c]גְּאוֹן
,‡ euacuantes eos euacuauerunt quia :Israel superbiam sicut ,Iahacob
יַעֲקֹב כִּגְאוֹן יִשְׂרָאֵל כִּי בְקָקוּם בֹּקְקִים
eius fortium Clypeus .corruperunt eorum propagines &
4 וּזְמֹרֵיהֶם שִׁחֵתוּ׃ †[d]מָגֵן גִּבֹּרֵיהוּ

* Prophetia
[a] חָזָה
‖ habēs iram,
‡ de
† iram
‡ longanimis,
‖ potentia,
* impunè iudicando impunè non iudicabit
‡ impios,
[b] כּוֹחַ
† est
‡ velut
* erunt.
‡ Qui increpauit
† desolatus
‡ dissoluerūt se, & exusta est
[c] נָשָׂא
* facie
‡ Ante iram
† furoris
[d] חָרָה
‡ fortitudo
[e] צוּר [f] חָסָה
* persequētur tenebrae.
‡ cogitatis contra
† facit,
‡ venient
† cùm inebriati fuerint ebrij, consumentur.
* qui cogitat contra
‡ qui consulit consilium impium.
† erunt in pace? & verè
‖ sunt, & verè
[g] עָנָה
‖ à
[h] יָסַר
* semen erit vocatum
[i] נָסַךְ
[a] חָגַג
† vt transeat
‡ impius, vniuersi succisi sunt.
‡ faciem tuā;
[b] שׁוּב
[c] גָּאָה
‡ bonis,
[d] גָּנַן

die in ,‡ currus lampadarū igne in ,vermiculati † exercitus viri ,est rubefactus
מְאָדָּם אַנְשֵׁי־חַיִל מְתֻלָּעִים בְּאֵשׁ־פְּלָדוֹת הָרֶכֶב בְּיוֹם
insanient plateis In .fuerunt venenatae ‡ abietes & :se praeparare *
5 [e]הֲכִינוֹ וְהַבְּרֹשִׁים הָרְעָלוּ׃ †בַּחוּצוֹת יִתְהוֹלְלוּ
fulgura tāquā ,faces veluti eorū aspectus :plateas per coxis collident ,currus †
הָרֶכֶב יִשְׁתַּקְשְׁקוּן בָּרְחֹבוֹת מַרְאֵיהֶן כַּלַּפִּידִם כַּבְּרָקִים
:eorū ambulatione in ‡ impingent ,suorū fortium Recordabitur .discurrent
6 יְרוֹצֵצוּ׃ †יִזְכֹּר אַדִּירָיו יִכָּשְׁלוּ בַּהֲלִיכוֹתָם
Portae .operimentum praeparabitur & ;eius murum ad festinabunt
7 יְמַהֲרוּ חוֹמָתָהּ [f]וְהֻכַן הַסֹּכֵךְ׃ †שַׁעֲרֵי
,est ducta captiua ‡ Hussab Et. est liquefactū palatiū ‖ & ;sunt apertę fluminum
8 הַנְּהָרוֹת נִפְתָּחוּ וְהַהֵיכָל נָמוֹג׃ †[g]וְהֻצַּב גֻּלְּתָה
tundentes ‡ ,columbarū voce iuxta deducentes * eius ancillę & ,est ascēdere iussa ‖
הֹעֲלָתָה וְאַמְהֹתֶיהָ מְנַהֲגוֹת כְּקוֹל יוֹנִים מְתֹפְפוֹת
.ipsa ‡ diebus à aquis piscina sicut † Nineueh Et .sua corda super
9 עַל־לִבְבֵהֶן׃ †וְנִינְוֵה כִבְרֵכַת־מַיִם מִימֵי הִיא
,argentum Diripite .respiciens † nō & ,‡ state ,State .fugientes ipsi * &
10 וְהֵמָּה נָסִים עִמְדוּ עֲמֹדוּ וְאֵין מַפְנֶה׃ †[h]בֹּזּוּ כֶסֶף
.desiderij ‖ vase omni prae gloria ,praeparationem * ad finis ‡ non & ;aurum diripite
בֹּזּוּ זָהָב וְאֵין קֵצֶה לַתְּכוּנָה כָּבֹד מִכֹּל כְּלִי חֶמְדָּה׃
,est liquefactum cor & :interrupta ‡ & ,exinanita & ,est Euacuata
11 †בּוּקָה וּמְבוּקָה וּמְבֻלָּקָה וְלֵב [i]נָמֵס
ipsorum vniuersorū facies & ,renibus cūctis in inualetudo † & ,genuū collisio &
וּפַק בִּרְכַּיִם וְחַלְחָלָה בְּכָל־מָתְנַיִם וּפְנֵי כֻלָּם
ipsum pascuum & ,leonum habitaculum * Vbi .fuliginem contraxerunt ‡
12 קִבְּצוּ פָארוּר׃ †אַיֵּה מְעוֹן אֲרָיוֹת וּמִרְעֶה הוּא
,leonis catulus ,ibi maior leo † ,leo iuit quod ‡ ,leonum catulorum
לַכְּפִרִים אֲשֶׁר הָלַךְ אַרְיֵה לָבִיא שָׁם גּוּר אַרְיֵה
suffocans ‡ & ,suis catulis sufficientia in rapiens * Leo .exterrens ‡ non &
13 וְאֵין מַחֲרִיד׃ †אַרְיֵה טֹרֵף בְּדֵי גֹרוֹתָיו וּמְחַנֵּק
.rapina sua habitacula & ,sua foramina praeda impleuit & :suis leaenis
לְלִבְאֹתָיו וַיְמַלֵּא־טֶרֶף [k]חֹרָיו וּמְעֹנֹתָיו טְרֵפָה׃
faciam succendere & ,exercituū DOMINVS dixit ,te ad ego Ecce
14 †הִנְנִי אֵלַיִךְ נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וְהִבְעַרְתִּי
faciam succidere * & :gladius comedet ‡ tuos leunculos & ,eius currum fumo in †
בֶעָשָׁן רִכְבָּהּ וּכְפִירַיִךְ תֹּאכַל חָרֶב וְהִכְרַתִּי
.tuorum nunciorum vox vltra audietur non & ,tuam praedam terra de
מֵאֶרֶץ טַרְפֵּךְ וְלֹא־יִשָּׁמַע עוֹד קוֹל מַלְאָכֵכֵה׃

CAP. III. ג

,est plena extorsione ‡ mēdacio ipsa vniuersa ;sanguinum ciuitati Vae
1 †הוֹי עִיר דָּמִים כֻּלָּהּ כַּחַשׁ פֶּרֶק מְלֵאָה
equi & ,rotae ‡ commotionis vox ‡ & ,flagelli Vox ‡ .praeda recedit nō †
2 לֹא יָמִישׁ טָרֶף׃ †קוֹל שׁוֹט וְקוֹל רַעַשׁ אוֹפָן וְסוּס
gladij laminae & ,ascendere facientis Equitis .subsilientis currus & ,sonipedis
3 דֹּהֵר וּמֶרְכָּבָה מְרַקֵּדָה׃ †פָּרָשׁ מַעֲלֶה וְלַהַב חֶרֶב
finis ‡ nō & ;cadaueris ponderis ‖ & ,interfectae multitudinis & ,hastae fulguris &
וּבְרַק חֲנִית וְרֹב חָלָל וְכֹבֶד פָּגֶר וְאֵין קֵצֶה
fornicationum multitudinē propter ‡ .eorū corpora in impingēt ,corporū
4 לַגְּוִיָּה יִכָּשְׁלוּ בִּגְוִיָּתָם׃ †מֵרֹב זְנוּנֵי
gentes vendentis ,maleficiorum patronae ,gratiae bonae † meretricis
זוֹנָה טוֹבַת חֵן בַּעֲלַת כְּשָׁפִים הַמֹּכֶרֶת גּוֹיִם
ego ‡ Ecce .suis maleficiis in familias & ,suis fornicationibus in
5 בִּזְנוּנֶיהָ וּמִשְׁפָּחוֹת בִּכְשָׁפֶיהָ׃ †הִנְנִי
super * tuas fimbrias reuelabo & ,exercituum DOMINVS dixit ,te ad
אֵלַיִךְ נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וְגִלֵּיתִי שׁוּלַיִךְ עַל־
.tuā ignominiā regnis & ,tuā turpitudinē gentibus ostendā & :tuis faciebus
פָּנָיִךְ וְהַרְאֵיתִי גוֹיִם מַעְרֵךְ וּמַמְלָכוֹת קְלוֹנֵךְ׃
.te faciam vilipendere ‡ & ,abominationes te super faciam proiicere Et
6 †וְהִשְׁלַכְתִּי עָלַיִךְ שִׁקֻּצִים וְנִבַּלְתִּיךְ
,te à vagabitur ‡ ,te videntes omnes ,erit Et .stercus † tanquā te ponam &
7 [p]וְשַׂמְתִּיךְ כְּרֹאִי׃ †וְהָיָה כָל־רֹאַיִךְ יִדּוֹד מִמֵּךְ
quaeram vnde ,ei condolebit quis ,Nineueh est Vastata :dicet * &
וְאָמַר שָׁדְּדָה נִינְוֵה מִי יָנוּד לָהּ מֵאַיִן אֲבַקֵּשׁ
?flumina inter sedente ,Amon † No à es melior ‡ Nūquid ?tibi consolatores
8 מְנַחֲמִים לָךְ׃ †הֲתֵיטְבִי מִנֹּא אָמוֹן הַיֹּשְׁבָה בַּיְאֹרִים
.eius murus mari à ,mare * antemurale cuius :ei vndique ‡ Aquae
מַיִם סָבִיב לָהּ אֲשֶׁר־חֵיל יָם מִיָּם חוֹמָתָהּ׃

† induti vestibus vermiculatis, vt ignis ‡ erat,
[e] כּוּן
* qua praeparare fecit currus,
‡ tremuerūt
† ascensores curruum, festinanter ambulabunt
‡ cùm perterrerint
‖ יהיר
[f] כּוּן [g] יָצַב
‖ aedes dissoluta.
‡ regina
‖ currum
* ducebāt eā, vox lamentationis eius sicut gemitus
‡ percutientes
† plena fuit omni bono
‡ antiquis fuit.
* nūc fugiūt.
‡ dicebant,
† erat qui retrò aspiceret.
[h] בָּזַז [i] מָסַס
‡ est
* ponderandum, pulchritudoq; maior quouis
‖ concupiscibili.
‡ succiditur:
† dolor
‡ redactae sunt in nigredinē.
* est ‡ ad
† & leaena,
‡ erat
* rapiebat sufficienter
‡ suffocabat
† ignem fumantem quadrigas,
‡ consumet
* exterminare
‡ & rapinis
‖ è medio ei'
‡ Sonitus
‡ rotarum, & equorum cōcutientium terram, & quadrigarū saltantium. Equitū ascēdentium, & micantium gladiorū, & fulgurantiū hastarum.
‖ multitudinis cadauerū,
‡ est * inimici
‡ Euenerūt haec ei
† decorae & gratiā habētis, quae vēdit
‡ venio
* in facie tua,
‡ vituperare
† inquinamētum
‡ elongabūt se
* dicent:
‡ fortior es ciuitate
† populos habēte multos, quae manet
‖ in circuitu eius:
* est

DOMINVS quid & ,bonum ‡ quid homo * tibi Indicat
8 †הגיד[d] לך אדם מה־טוב ומה־יהוה
,misericordiam diligere & ,iudicium facere nisi ‡ ,te à quærens †
דורש ממך כי אם־[e]עשות משפט ואהבת חסד
DOMINI Vox .tuo Deo cum ambulando se humiliare &
9 והצנע לכת עם־אלהיך׃ †קול יהוה
,virgam Audite .tuum nomen timebit sapientia ‡ & ,clamabit * ciuitatem ad
לעיר יקרא ותושיה יראה שמך שמעו [f]מטה
,impietatis thesauri impij domo vir num † Adhuc ?eam constituit quis &
10 ומי יעדה׃ †עוד האש בית רשע אצרות רשע
,impietatis bilancibus in ero purus * Nunquid .abominatus tenuitatis ‡ modius &
11 ואיפת [g]רזון זעומה׃ †האזכה במאזני רשע
?fraudis lapidum loculo in &
ובכיס אבני מרמה׃
sunt locuti eius habitatores & ,rapina † sunt repleti eius diuites ‡ Cuius
12 †אשר עשיריה מלאו חמס וישביה דברו־
ego etiam Et .‡ eorũ ore in fraudulenta eorũ lingua & ,mendacium
13 שקר ולשונם [h]רמיה בפיהם׃ †וגם־אני
.tua peccata super * desolando ,te percutiendo feci ægrotare
[i]החליתי הכותך השמם על־חטאתך׃
:tuo interiore in † tua depressio ‡ & ,saturaberis non & ,comedes Tu
14 †אתה תאכל ולא תשבע וישחך בקרבך
.dabo gladio ,produxerit ‡ quem & :producet non & ,apprehendet &
[k]ותסג ולא תפליט ואשר תפלט לחרב אתן׃
non & , oliuam * calcabis tu :metes non & ,seminabis Tu
15 †אתה תזרע ולא תקצור אתה תדרך־זית ולא־
est custoditum † Et .vinum bibes nõ & ,mustum ‡ & :oleo te vnges
16 תסוך שמן ותירוש ולא תשתה־יין׃ †וישתמר
ambulastis & , Achab domus opus omne & , Homri statuta
[l]חקות עמרי וכל מעשה בית־אחאב [m]ותלכו
eius habitatores & ,desolationem in te me dare pro ‡ ,eorũ consiliis in
במעצותם למען [n]תתי אתך לשמה וישביה
.portabitis * mei populi opprobrium & ,sibilum in
לשרקה וחרפת עמי [o]תשאו׃

* ô ‡ sit † requirit ‡ vtique * clamat, ‡ vir consistens † nõnne iam in ‡ impietate congregati, ‡ deficiens detestatus Domino, * iustificabo stateram impiam, & sacculum ponderum dolorum? [i] רזה ‡ ciuitatis † iniquitate, ‡ erat. * te propter [h] ופח חלה ‡ humiliatio † erit in medio tui: & tanges vxorẽ tuam, & nõ seruabit conceptum: ‡ seruarit, [k] נסג * oliuas, ‡ vuas, quibus fit vinũ nouum, † custodita fuerunt præcepta [l] חקק [m] ילך ‡ vt darem * portabis. [n] נתן [o] נשא

CAP. VII.

racemi sicut ,† æstatis collectiones ‡ sicut fui quia ,mihi Væ
1 †אללי לי כי הייתי כאספי־קיץ כעללת
desiderauit primitiuum * ,comedendũ ad botrus ‡ Non .vindemiæ
בציר אין־אשכול לאכול בכורה [p]אותה
hominem ‡ inter rectus & , terra de misericors Periit .mea anima
2 נפשי׃ †אבד חסיד מן־הארץ וישר באדם
venabuntur * suum fratrem vir ,insidiabuntur sanguinibus ‡ ipsi Vniuersi. † non
אין כלם לדמים יארבו איש את־אחיהו יצודו
,postulans † princeps benefaciendo pro ,volis ‡ malefaciendo Pro .sagena
3 חרם׃ †על־הרע כפים להיטיב השר שאל
sua animæ contritionem loquens * magnus & :retributionẽ propter iudicans ‡ &
והשפט בשלום והגדול דבר הות נפשו
‡ rectus ,paliurus vt † eorum Optimus .eam complicarunt & ,ipse ‡
4 הוא ויעבתוה׃ †טובם כחדק ישר
,venit tua visitatio ,tuorum speculatorum ‡ Dies .implicatione præ
ממסוכה יום [b]מצפיך פקדתך באה
‡ ne ,sodali in * credatis Ne .eorum perplexitas ‡ erit nunc
5 עתה תהיה מבוכתם׃ †אל־תאמינו [c]ברע אל־
.tui oris ostia custodi ,tuo sinui incumbente ab :duce in fidatis
תבטחו באלוף משכבת חיקך שמר פתחי־פיך׃

‡ fructus ‡ collectus à pauperibus, * est ‡ primitiua eius, ‡ homines † est. ‡ sanguini insidiãtur, vnus quisque * venatur rete ‡ manibus, † postulat, & iudex iudicat * loquitur afferte munera, quod ad perditionem ‡ eius est, quæ audiunt implicant illa. † est ‡ eorũ est asperior maceria spinarũ ‡ venit ‡ desolatio * amico, ‡ vxores ‡ marito. Ab vxore quæ dormit in sinu tuo,

nurus ,suam matrem in surgens ‡ filia ,patrẽ vilipendens * filius Quia
6 †כי־בן מנבל אב בת [d]קמה באמה כלה
DOMINO in † ego Et .eius domus viri ,viri inimici :suam socrũ in
7 בחמתה איבי איש אנשי ביתו׃ †ואני ביהוה
.meus Deus me audiet :meæ salutis Deum expectabo ,speculabor
אצפה [e]אוחילה לאלהי ישעי ישמעני אלהי׃
cùm :surrexi * ,ceciderim quòd me propter mea inimica læteris Ne
8 †אל־תשמחי איבתי לי כי נפלתי קמתי כי־
DOMINI Iram .mihi † lux DOMINVS ,tenebrositate ‡ in sedero
9 אשב בחשך יהוה אור לי׃ †זעף יהוה
faciat & ,meam litem litiget † donec ,ei peccaui quoniam ,feram
[f]אשא כי חטאתי לו עד אשר יריב ריבי ועשה
.eius iustitiam in videbo ,lucem in me educet :meum iudicium
משפטי יוציאני לאור אראה בצדקתו׃
:me ad dicens ‡ ,pudor eam operiet & ,mea inimica aspiciet Et
10 †[g]ותרא איבתי ותכסה בושה האמרה אלי
nunc ‡,eam in videbunt mei Oculi ?tuus Deus DOMINVS ipse * Vbi
איו יהוה אלהיך עיני תראינה בה עתה
.platearum lutum vt conculcationem in erit
תהיה למרמס כטיט חוצות׃
.statutum ‡ elongabitur illa die ,tuas macerias ædificandi † Die
11 †יום [h]לבנות גדריך יום ההוא ירחק־[i]חק׃
ciuitates * & ,Assur ipso de veniet te ad vsque & illa Die
12 †יום הוא ועדיך יבוא למני אשור ועדי
,mari à mare † & ,flumen ad vsque & munitione ipsa ab & ,munitionis
מצור ולמני מצור ועד־נהר וים מים
super * desolationem in terra erit Et .montem ad monte ‡ &
13 והר ההר׃ †והיתה הארץ לשממה על־
.eorum studiorum ‡ fructum propter ,suis habitatoribus
ישביה [k]מפרי מעלליהם׃
habitans † ,tuæ hæreditatis pecus ,tua virga in tuum populum Pasce
14 †רעה עמך בשבטך צאן נחלתך שכני
dies iuxta Ghilhad & Basan pascent :‡ Carmel medio in syluam solitariè
לבדד יער בתוך כרמל [l]ירעו בשן וגלעד כימי
ei ostendam :Aegypti terra è te egrediendi ‡ dies Iuxta .seculi *
15 עולם׃ †כימי [m]צאתך מארץ מצרים אראנו
.sua fortitudine omni ab pudebunt † & ,gentes Videbunt .mirabilia
16 נפלאות׃ †יראו גוים ויבשו מכל גבורתם
.obsurdescent eorum aures ,os super manum Ponent
ישימו יד על־פה אזניהם תחרשנה׃
se mouebunt terræ reptilia sicut ,serpens sicut puluerem Lingent
17 †ילחכו עפר כנחש כזחלי ארץ ירגזו
,formidabunt nostrum Deum DOMINVM Ad ‡ .suis clausuris de
ממסגרתיהם אל־יהוה אלהינו יפחדו
transiens & ,iniquitatem tollens * ,tu sicut Deus Quis .te à timebunt &
18 [n]ויראו ממך׃ †מי־אל כמוך נשא [o]עון ועבר
perpetuũ in tenuit non ?suæ hæreditatis residui præuaricationem super
על־פשע לשארית נחלתו לא־החזיק לעד
Reuerterut .ipse misericordiam voluit † quoniam ,suum nasum ‡
19 אפו כי־חפץ חסד הוא׃ †ישוב
profunda in proiicies & :nostras iniquitates subiiciet ,nostri miserebitur
ירחמנו יכבש עונתינו ותשליך במצלות
misericordiam ,Iahacob veritatẽ Dabis .eorum ‡ peccata omnia maris
20 ים כל־חטאתם׃ †[p]תתן [q]אמת ליעקב חסד
.quondam † diebus à nostris patribus iurasti quam ,Abraham
לאברהם אשר־נשבעת לאבתינו מימי קדם׃

* vituperat ‡ surgit [d] קום † Dominum expectabo, [e] יחל * surgam, si ‡ tenebris, † mea erit. † iudicet iudicium meũ, [f] נשא ‡ quæ dicit: [g] ראה * est ‡ quæ † qua ædificabit Dns ‡ tributum [h] בנה [i] חקק * ad ‡ munitas, & à ciuitate munita † vsq; ad ‡ à * cum ‡ operum [k] פרה † qui habitas confidenter in sylua ‡ agri feracis. [l] רעה * longi temporis. ‡ egressionis tuæ [m] יצא ‡ pudore afficientur ‡ A Domino Deo nostro * parcens iniquitati, [n] ירא [o] עוה ‡ furorem † vult ‡ nostra. [p] נתן [q] אמן ‡ antiquis.

תם ספר מיכה

FINIS LIBRI MICHAH.

ad ascendamus & ,Venite :dicent & ,multæ gentes ibunt Et
2 וְהָלְכוּ גוֹיִם רַבִּים וְאָמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל־ יָלַךְ
nos docebit & ,Iahacob Dei domum ad & ,DOMINI montem
הַר־יְהוָה וְאֶל־בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיוֹרֵנוּ
,lex egredietur Siion de quia :eius semitis in ambulabimus & ,suis viis de vias suas.
מִדְּרָכָיו וְנֵלְכָה בְּאֹרְחֹתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה יָצָא
populos inter iudicabit Et .Ierusalaim de DOMINI verbum &
3 וּדְבַר־יְהוָה מִירוּשָׁלִָם׃ וְשָׁפַט בֵּין עַמִּים
contundet & :longinquum in vsque fortes gentes corripiet & ,multos concident
רַבִּים וְהוֹכִיחַ לְגוֹיִם עֲצֻמִים עַד־רָחוֹק וְכִתְּתוּ כָּתַת
gens tollent non : falces in suas hastas & ,ligones in suos gladios sumet
חַרְבֹתֵיהֶם לְאִתִּים וַחֲנִיתֹתֵיהֶם לְמַזְמֵרוֹת לֹא־יִשְׂאוּ גוֹי חָנָה נָשָׂא
.bellum vltra discent nec ,gladium gentem contra
אֶל־גּוֹי חֶרֶב וְלֹא־יִלְמְדוּן עוֹד מִלְחָמָה׃
,suam ficum subtus & ,suam vitem subtus vir manebunt Et vnusquisque
4 וְיָשְׁבוּ אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ
.est locutum exercituum DOMINI os quia :exterrens non & erit qui deterreat:
וְאֵין מַחֲרִיד כִּי־פִי יְהוָה צְבָאוֹת דִּבֵּר׃
nos & :sui Dei nomine in vir ambulabũt populi omnes Quia vnusquisque
5 כִּי כָּל־הָעַמִּים יֵלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו וַאֲנַחְנוּ
.perpetuum & seculum in nostri Dei DOMINI nomine in ambulabimus vltrà.
נֵלֵךְ בְּשֵׁם־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד׃ יָלַךְ
,claudicantem congregabo ,DOMINVS dixit ,illa die In
6 בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם־יְהוָה אֹסְפָה הַצֹּלֵעָה
ponam & .affeci malo * quam & ,congregabo expulsam * & *eiectam * affixi.
7 וְהַנִּדָּחָה אֲקַבֵּצָה וַאֲשֶׁר הֲרֵעֹתִי׃ וְשַׂמְתִּי אֶת־ רוּעַ
regnabit & :robustam gentem in eiectã procul & ,residuũ in claudicantẽ
הַצֹּלֵעָה לִשְׁאֵרִית וְהַנַּהֲלָאָה לְגוֹי עָצוּם וּמָלַךְ
.seculum in vsque & nunc ex Siion monte in eos super DOMINVS eo tempore
יְהוָה עֲלֵיהֶם בְּהַר צִיּוֹן מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם׃
: veniet te ad vsque Siion filia locus editus † ,gregis turris tu Et† † Ad te autẽ ‡ turris
8 וְאַתָּה מִגְדַּל־עֵדֶר עֹפֶל בַּת־צִיּוֹן עָדֶיךָ תֵּאתֶה
.Ierusalaim filiæ regnum ,primum dominium veniet &
וּבָאָה הַמֶּמְשָׁלָה הָרִאשֹׁנָה מַמְלֶכֶת לְבַת־יְרוּשָׁלִָם׃
* non rex Nunquid ?vociferationem vociferabis quid vt Nunc * est
9 עַתָּה לָמָּה תָרִיעִי רֵעַ הֲמֶלֶךְ אֵין־
dolor te apprehendit quia ?periit tuus consiliarius An * ?te in * Num
בָּךְ אִם־יוֹעֲצֵךְ אָבָד כִּי־הֶחֱזִיקֵךְ חִיל
,parturiens veluti Siion filia ingemisce & ,Dole .parturientis tanquã
10 כַּיּוֹלֵדָה׃ חוּלִי וָגֹחִי בַּת־צִיּוֹן כַּיּוֹלֵדָה גּוּחַ
ad vsq; venies & ,agro in habitabis & ,ciuitate de egredieris nunc quia
כִּי־עַתָּה תֵצְאִי מִקִּרְיָה וְשָׁכַנְתְּ בַּשָּׂדֶה וּבָאת עַד־ יָצָא
.tuorũ inimicorũ vola de DOMINVS te redimet ibi : erueris ibi :Babel manu
בָּבֶל שָׁם תִּנָּצֵלִי שָׁם יִגְאָלֵךְ יְהוָה מִכַּף אֹיְבָיִךְ׃ כַּף
:dicentes * ,multæ gentes te super se congregauerunt nunc Et * quæ dicunt
11 וְעַתָּה נֶאֶסְפוּ עָלַיִךְ גּוֹיִם רַבִּים הָאֹמְרִים
cognouerũt non ipsæ Et .noster oculus Siõ in aspiciet & ,se Profanabit‡ ‡ Peccabit
12 תֶּחֱנָף וְתַחַז בְּצִיּוֹן עֵינֵינוּ׃ וְהֵמָּה לֹא יָדְעוּ חָנַף
quia ;eius consilium intellexerunt nec ,DOMINI cogitationes
מַחְשְׁבוֹת יְהוָה וְלֹא הֵבִינוּ עֲצָתוֹ כִּי בִּין
tritura & Surge .aream ad manipulum veluti eas congregauit
13 קִבְּצָם כֶּעָמִיר גֹּרְנָה׃ קוּמִי וָדוֹשִׁי
ponam tuas vngulas & .ferrum ponam tuum cornu quia : Sion filia ferreum,
בַת־צִיּוֹן כִּי־קַרְנֵךְ אָשִׂים בַּרְזֶל וּפַרְסֹתַיִךְ אָשִׂים שׂוּם
DOMINO anathematizabo ‡ & ,multos populos conteres & ,æs * * æreas, ‡ interficere faciam
נְחוּשָׁה וַהֲדִקּוֹת עַמִּים רַבִּים וְהַחֲרַמְתִּי לַיהוָה דָּקַק
.terræ vniuersæ Domino earum fortitudinem & ,earum desiderium
בִּצְעָם וְחֵילָם לַאֲדוֹן כָּל־הָאָרֶץ׃
:nos super posuit obsidionem ,turmæ filia turmatim excurre† Nunc † turmis cingeris ‡ aduersum ‡ iudicis
14 עַתָּה תִּתְגֹּדְדִי בַת־גְּדוּד מָצוֹר שָׂם עָלֵינוּ
.Israel iudicem * maxillam super percutiẽt virga in
בַּשֵּׁבֶט יַכּוּ עַל־הַלְּחִי אֵת שֹׁפֵט יִשְׂרָאֵל׃ נָכָה

CAP. V. ה

existendum ad ,†paruulus ,Ephrathah lechem Beth tu Et † es, vt sis
1 וְאַתָּה בֵּית־לֶחֶם אֶפְרָתָה צָעִיר לִהְיוֹת הָיָה
dominatorem existendum ad * ,egredietur mihi te Ex .Iehudah millibus in * vt sit dominator
בְּאַלְפֵי יְהוּדָה מִמְּךָ לִי יֵצֵא לִהְיוֹת מוֹשֵׁל
.seculi diebus à quondam à * eius egressiones & .Israel in * ab antiquo
בְּיִשְׂרָאֵל וּמוֹצָאֹתָיו מִקֶּדֶם מִימֵי עוֹלָם׃
:pepererit parturiens * ,tempus ad vsque eos dabit Propterea * quo
2 לָכֵן יִתְּנֵם עַד־עֵת יוֹלֵדָה יָלָדָה
stabit Et .Israel filios super reuertentur ,eius fratrum residuum† & † residui fratres ‡ qui sunt apud
3 וְיֶתֶר אֶחָיו יְשׁוּבוּן עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וְעָמַד
DOMINI nominis sublimitate in DOMINI fortitudine in pascet &
וְרָעָה בְּעֹז יְהוָה בִּגְאוֹן שֵׁם יְהוָה עֹז

terminos ad vsque magnificabitur nunc quia : manebunt & ;sui Dei
אֱלֹהָיו וְיָשָׁבוּ כִּי־עַתָּה יִגְדַּל עַד־אַפְסֵי־
,nostram terrã in venerit cum Assur ,pax iste erit Et .terræ
4 אָרֶץ׃ וְהָיָה זֶה שָׁלוֹם אַשּׁוּר כִּי־יָבוֹא בְאַרְצֵנוּ
* aduersus septem eum super statuemus & ,nostris ædibus in calcauerit cũm &
וְכִי יִדְרֹךְ בְּאַרְמְנֹתֵינוּ וַהֲקֵמֹנוּ עָלָיו שִׁבְעָה קוּם
confringent terram depascent Et .hominum principes octo & ,pastores
5 רֹעִים וּשְׁמֹנָה נְסִיכֵי אָדָם׃ וְרָעוּ אֶת־אֶרֶץ רָעַע
eruet & :suis gladiis in Nimrod terram & ,gladio in Assur
אַשּׁוּר בַּחֶרֶב וְאֶת־אֶרֶץ נִמְרֹד בִּפְתָחֶיהָ וְהִצִּיל נָצַל
finibus .nostris terminis in calcauerit cũm & ,nostrã terram in venerit cum ,Assur ab
מֵאַשּׁוּר כִּי־יָבוֹא בְאַרְצֵנוּ וְכִי יִדְרֹךְ בִּגְבוּלֵנוּ׃
medio ,multorum populorum interiore in Iahacob residuum erit Et
6 וְהָיָה שְׁאֵרִית יַעֲקֹב בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים
non quæ ,herbam super imbres tanquam ,DOMINO cum à ros sicut
כְּטַל מֵאֵת יְהוָה כִּרְבִיבִים עֲלֵי־עֵשֶׂב אֲשֶׁר לֹא־
expectat ‡ præstolatur ‡ hominum. erit Et . hominis † filios præstolabitur ‡ nec ,virum expectabit *
7 יְקַוֶּה לְאִישׁ וְלֹא יְיַחֵל לִבְנֵי אָדָם׃ וְהָיָה
medio leo sicut ,multorũ populorũ interiori ‡ in ,gentibus in Iahacob residuum
שְׁאֵרִית יַעֲקֹב בַּגּוֹיִם בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּאַרְיֵה
* & catulus leonis ‡ pecora, †, est qui eruat. ,transierit si qui :pecoris greges ‡ inter leunculus vt * ,syluæ iumenta inter
בְּבַהֲמוֹת יַעַר כִּכְפִיר בְּעֶדְרֵי־צֹאן אֲשֶׁר אִם־עָבַר
tua manus Exaltabitur .eruens † non & ,rapuerit & ,cõculcauerit &
רוּם 8 וְרָמַס וְטָרַף וְאֵין מַצִּיל׃ תָּרֹם יָדְךָ
.succidentur tui inimici omnes & ;tuos hostes super
עַל־צָרֶיךָ וְכָל־אֹיְבֶיךָ יִכָּרֵתוּ׃
faciam succidere & ,DOMINVS dixit ,illa die in erit Et
9 וְהָיָה בַיּוֹם־הַהוּא נְאֻם־יְהוָה וְהִכְרַתִּי
medio tui. .tuas quadrigas faciam perdere & ,tuo interiori de tuos equos
סוּסֶיךָ מִקִּרְבֶּךָ וְהַאֲבַדְתִּי מַרְכְּבֹתֶיךָ׃
.tuas munitiones omnes diruam & ,tuæ terræ vrbes faciã succidere Et
10 וְהִכְרַתִּי עָרֵי אַרְצֶךָ וְהָרַסְתִּי כָּל־מִבְצָרֶיךָ׃
diuinationes non præstigiatores & ,tua manu de maleficia faciam succidere Et
11 וְהִכְרַתִּי כְשָׁפִים מִיָּדֶךָ וּמְעוֹנְנִים לֹא
tuas statuas & ,tua sculptilia faciam succidere Et .tibi erunt
נָצַב 12 יִהְיוּ־לָךְ׃ וְהִכְרַתִּי פְסִילֶיךָ וּמַצֵּבוֹתֶיךָ
medio tui, .tuarum manuum operi vltrà te incuruabis non & :tuo interiori de
שָׁחָה מִקִּרְבֶּךָ וְלֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה עוֹד לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ׃
medio tui, .tuas ciuitates delebo & : tuo interiori de tuos lucos euellam Et
13 וְנָתַשְׁתִּי אֲשֵׁירֶיךָ מִקִּרְבֶּךָ וְהִשְׁמַדְתִּי עָרֶיךָ׃
* furore ‡ de quæ ,gentibus cum ‡ vltionem ira in & naso * in faciam Et
עָשָׂה 14 וְעָשִׂיתִי בְּאַף וּבְחֵמָה נָקָם אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
.audierunt non
לֹא שָׁמֵעוּ׃

CAP. VI. ו

* dicit: ‡ ostende iudicium cum litiga ‡ ,Surge : dicens * DOMINVS quod quæso Audite
רִיב 1 שִׁמְעוּ־נָא אֵת אֲשֶׁר־יְהוָה אֹמֵר קוּם רִיב אֶת־
.tuam vocem colles audient & ,montibus
הֶהָרִים וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבָעוֹת קוֹלֶךָ׃
iudicium fundamenta fortia & ,DOMINI litem montes Audite
2 שִׁמְעוּ הָרִים אֶת־רִיב יְהוָה וְהָאֵתָנִים מֹסְדֵי
iudicium est Israel cum & ,suo populo cum DOMINO lis quia , terræ
אָרֶץ כִּי רִיב לַיהוָה עִם־עַמּוֹ וְעִם־יִשְׂרָאֵל
* disputare vult. ‡ in te feci laborare quo ‡ & ,tibi feci quid mi Popule .argumentabitur *
3 יִתְוַכָּח׃ עַמִּי מֶה־עָשִׂיתִי לְךָ וּמָה הֶלְאֵתִיךָ
† loquere contra Aegypti terra dè te feci ascendere Quia .me in responde †
יָכַח 4 עֲנֵה בִי׃ כִּי הֶעֱלִתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
* ante faciem tuam ,Aharon ,Moseh tuas facies ad * misi & :te redemi seruorũ domo è &
עָלָה וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתִיךָ וָאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת־מֹשֶׁה אַהֲרֹן
rex Balac consuluerit * quid nunc memento ,mi Popule .Miriam &
פָּדָה 5 וּמִרְיָם׃ עַמִּי זְכָר־נָא מַה־יָּעַץ בָּלָק מֶלֶךְ
* cogitauerit Sithim de ,Behor filius Bilham ei responderit quid & ,Moab
מוֹאָב וּמֶה־עָנָה אֹתוֹ בִּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר מִן־הַשִּׁטִּים
* vt scias .DOMINI iustitias sciendum ad* ,Ghilghal ad vsque
יָדַע עַד־הַגִּלְגָּל לְמַעַן דַּעַת צִדְקוֹת יְהוָה׃
† excelso, .celsitudinis † Deo me curuabo ?DOMINVM præoccupabo quo In
כָּפַף 6 בַּמָּה אֲקַדֵּם יְהוָה אִכַּף לֵאלֹהֵי מָרוֹם
* holocaustis, * anniculis? ?anni filiis * vitulis in ,ascensionibus ‡ in eum præoccupabo Nunquid
הַאֲקַדְּמֶנּוּ בְעוֹלוֹת בַּעֲגָלִים בְּנֵי שָׁנָה׃
‡ millia † decẽ millia myriadibus in † ,arietum millibus in ‡ DOMINVS volet Nunquid
7 הֲיִרְצֶה יְהוָה בְּאַלְפֵי אֵילִים בְּרִבְבוֹת
* Pro; mea præuaricatione, fructum ;meum scelus ‡ meum primogenitũ dabo nunquid ?olei torrentium
פָּרָה נַחֲלֵי־שָׁמֶן הַאֶתֵּן בְּכוֹרִי פִּשְׁעִי פְּרִי
?meæ animæ peccatum* ,mei ventris
בִּטְנִי חַטַּאת נַפְשִׁי׃

vadam :vlulabo & , plangam· hoc Super . reuertentur

8 עַל־זֹאת אֶסְפְּדָה וְאֵילִילָה אֵילְכָה ׃ יָשׁוּבוּ

luctum & , draconum velut planctum faciam :nudus & spoliatus

שׁוֹלָל וְעָרוֹם אֶעֱשֶׂה מִסְפֵּד כַּתַּנִּים וְאֵבֶל

venit quia ;eius plagæ desperata * Quia .vlulæ * filiarum veluti

9 כִּבְנוֹת יַעֲנָה ׃ כִּי אֲנוּשָׁה מַכּוֹתֶיהָ כִּי־בָאָה

.Ierusalaim ad vsq; ,mei populi portam ad vsq; pertigit † ,Iehudah ad vsq;

עַד־יְהוּדָה נָגַע עַד־שַׁעַר עַמִּי עַד־יְרוּשָׁלִָם ׃

pulueris domo in ,fleueritis * ne flendo ,annuncietis ne Gath In

10 בְּגַת אַל־תַּגִּידוּ בָּכוֹ אַל־תִּבְכּוּ בְּבֵית לְעַפְרָה

nuda ,pulchre habitans vobis Transi .teipsam inuolue puluere

11 עָפָר הִתְפַּלָּשְׁתִּי ׃ עִבְרִי לָכֶם יוֹשֶׁבֶת שָׁפִיר עֶרְיָה

:haesel-Beth † planctum * Saanan habitatrix est egressa Non .pudore

בֹשֶׁת לֹא יָצְאָה יוֹשֶׁבֶת צַאֲנָן מִסְפַּד בֵּית הָאֵצֶל

bonum propter doluit Siquidem .suam stationem * vobis à * accipiet

12 יִקַּח מִכֶּם עֶמְדָּתוֹ ׃ כִּי־חָלָה לְטוֹב

portam ad DOMINO cum à malū descendit quia :Maroth † habitatrix *

יוֹשֶׁבֶת מָרוֹת כִּי־יָרַד רָע מֵאֵת יְהוָה לְשַׁעַר

.Lachis habitatrix veloci equo currum Apta * .Ierusalaim

13 יְרוּשָׁלִָם ׃ רְתֹם הַמֶּרְכָּבָה לָרֶכֶשׁ יוֹשֶׁבֶת לָכִישׁ

præuaricationes * sunt inuentæ te in quia ,Sion filiæ * ipsa peccati principium

רֵאשִׁית חַטָּאת הִיא לְבַת־צִיּוֹן כִּי־בָךְ נִמְצְאוּ פִּשְׁעֵי

:Ghath Moreseth † super missiones * dabis Propterea .Israel

14 יִשְׂרָאֵל ׃ לָכֵן תִּתְּנִי שִׁלּוּחִים עַל מוֹרֶשֶׁת גַּת

hæredem Adhuc .Israel regibus mendacium in * Achzib domus

15 בָּתֵּי אַכְזִיב לְאַכְזָב לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל ׃ עֹד הַיֹּרֵשׁ

gloria * veniet Hadulam ad vsque :Maresah habitatrix tibi adducam

אָבִי לָךְ יוֹשֶׁבֶת מָרֵשָׁה עַד־עֲדֻלָּם יָבוֹא כְּבוֹד

filios super temetipsam tonde & ,teipsam Decalua .Israel

16 יִשְׂרָאֵל ׃ קָרְחִי וָגֹזִּי עַל־בְּנֵי

.te à trāsmigrauerūt quia ,aquila sicut tuū caluitiū dilata :tuarū deliciarū

תַּעֲנוּגָיִךְ הַרְחִבִי קָרְחָתֵךְ כַּנֶּשֶׁר כִּי גָלוּ מִמֵּךְ ׃

CAP. II. ב

.suis cubilibus super * malū operātibus & ,iniquitatē cogitātibus Væ

1 הוֹי חֹשְׁבֵי־אָוֶן וּפֹעֲלֵי רָע עַל־מִשְׁכְּבוֹתָם ׃

.illorum manus facultate in * est quoniam ,illud facient mane illucendo In

בְּאוֹר הַבֹּקֶר יַעֲשׂוּהָ כִּי יֶשׁ־לְאֵל יָדָם ׃

;tulerunt & ,domos & :rapuerunt & ,agros concupierunt Et

2 וְחָמְדוּ שָׂדוֹת וְגָזָלוּ וּבָתִּים וְנָשָׂאוּ

.eius hæreditatem & virū & ,eius domum & virum oppresserunt &

וְעָשְׁקוּ גֶּבֶר וּבֵיתוֹ וְאִישׁ וְנַחֲלָתוֹ ׃

familiam super cogitans ego Ecce :DOMINVS dixit sic Idcirco

3 לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי חֹשֵׁב עַל־הַמִּשְׁפָּחָה

non & ,vestra colla inde remouebitis non quo * ,malum hanc

הַזֹּאת רָעָה אֲשֶׁר לֹא־תָמִישׁוּ מִשָּׁם צַוְּארֹתֵיכֶם וְלֹא

.illa die In .ipsum malum tempus quoniā ,superbè ambulabitis

4 תֵלְכוּ רוֹמָה כִּי עֵת רָעָה הִיא ׃ בַּיּוֹם הַהוּא

:dixit ,lamenti * lamentum lamentabitur & ,parabolam vos super tollet *

יִשָּׂא עֲלֵיכֶם מָשָׁל וְנָהָה נְהִי נִהְיָה אָמַר

remouit quomodo :mutauit mei populi partem ,sumus vastati Vastando

שָׁדוֹד נְשַׁדֻּנוּ חֵלֶק עַמִּי יָמִיר אֵיךְ יָמִישׁ

erit non Idcirco .† diuidit * ,nostros agros restituendum ad mihi

לִי לְשׁוֹבֵב שָׂדֵינוּ יְחַלֵּק ׃ לָכֵן לֹא־יִהְיֶה

.DOMINI cœtu in ,sorte in funiculum proiiciens * tibi

לְךָ מַשְׁלִיךְ חֶבֶל בְּגוֹרָל בִּקְהַל יְהוָה ׃

comprehendet non ,istis stillabunt non :stillabunt ,stilletis Ne

6 אַל־תַּטִּפוּ יַטִּיפוּן לֹא־יַטִּפוּ לָאֵלֶּה לֹא יִסַּג

est abbreuiatus nunquid ,Iahacob domus dicta O .ignominias

7 כְּלִמּוֹת ׃ הֶאָמוּר בֵּית־יַעֲקֹב הֲקָצַר

mea verba Nonne ?eius studia * hæc nonne ?DOMINI spiritus

רוּחַ יְהוָה אִם־אֵלֶּה מַעֲלָלָיו הֲלוֹא דְבָרַי

inimicum in * meus populus heri & † eunte recto cum * benefacient

8 יֵיטִיבוּ עִם הַיָּשָׁר הוֹלֵךְ ׃ וְאֶתְמוּל עַמִּי לְאוֹיֵב

transeuntibus à expoliabatis pallium ,vestem * aduerso ex insurrexit

יְקוֹמֵם מִמּוּל שַׂלְמָה אֶדֶר תַּפְשִׁטוּן מֵעֹבְרִים

.prœlio reuersis † ,confidenter

בֶּטַח שׁוּבֵי מִלְחָמָה ׃

desuper ,eius deliciarum * domo è faciebatis expellere † mei populi Vxores

9 נְשֵׁי עַמִּי תְּגָרְשׁוּן מִבֵּית תַּעֲנֻגֶיהָ מֵעַל

.seculum in meum decorem * tollebatis eius * paruulis

עֹלָלֶיהָ תִּקְחוּ הֲדָרִי לְעוֹלָם ׃

immūda est quod propter * :requies * hæc † non quia ,ite & ,Surgite

10 קוּמוּ וּלְכוּ כִּי לֹא־זֹאת הַמְּנוּחָה בַּעֲבוּר טָמְאָה

.acri * corruptione & corrumpet

תְּחַבֵּל וְחֶבֶל נִמְרָץ ׃

שׁוֹלָל * struthionis. * desperatæ sunt נָגַע † peruenit † fleueris per domos Haphrah עִבְרִי בְּכֹה † habitatrix Saphir † ad † domus stationis נוֹשׁ * inimicus * quo principium est * Liga quadrigas ad equos velocissimos, * fuit * inuenti † præuaricatores נָתַן † dona ipsi † possessor erunt * hæres gloriæ גָּלָה * in Cubilibus * facultas in manu eorū עָשָׂה † cogito * fit לֵךְ † sumet * lamentum נָשָׂא † Penitus * à nobis, quos sperabamus nobis restitui * hostis † sibi. * qui proiciat sortem * sunt opera * rectè ambulanti † vt inimicus stabat aduersus * tunicam * qui fierent † paupertatem * mariti, in qua erant delectationes eorum, * earum * coniuncti, * vxoris, est honor meus † ciuitatis

† ,fuerit mentitus mendacium & ,ventum perambulans * quispiam * Si

11 לוּ־אִישׁ הֹלֵךְ רוּחַ וָשֶׁקֶר כִּזֵּב

. isti populo stillans * erit & * :sechar pro & ,vino pro tibi stillabo

אַטִּף לְךָ לַיַּיִן וְלַשֵּׁכָר וְהָיָה מַטִּיף הָעָם הַזֶּה ׃

congregabo congregando ,te totum * Iahacob cōgregabo Congregando

12 אָסֹף אֶאֱסֹף יַעֲקֹב כֻּלָּךְ קַבֵּץ אֲקַבֵּץ

gregem tanquā ;Bosrah pecus veluti illū ponam pariter :Israel residuum

שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל יַחַד אֲשִׂימֶנּוּ כְּצֹאן בָּצְרָה כְּעֵדֶר

effractor * Ascendit .homine * præ tumultuabunt ,sui ductus † medio in

13 בְּתוֹךְ הַדָּבְרוֹ תְּהִימֶנָה מֵאָדָם ׃ עָלָה הַפֹּרֵץ

.eam per sunt egressi & ,portam transierunt & ,effregerunt ;eorum facies ad †

לִפְנֵיהֶם פָּרְצוּ וַיַּעֲבֹרוּ שַׁעַר וַיֵּצְאוּ בוֹ

.eorum capite in DOMINVS & ,eorum facies ad † eorum rex transiuit Et

וַיַּעֲבֹר מַלְכָּם לִפְנֵיהֶם וַיהוָה בְּרֹאשָׁם ׃

* fuerit * qui ambulet per viam venti, † dicendo: * hic * vates נָטַף * per totum, טוּם † caulæ suæ * hominibus. * diffector הַיִּם * ante eos. † ante eos,

CAP. III. ג

domus gubernatores * & ,Iahacob * capita quæso Audite :dixi Et

1 וָאֹמַר שִׁמְעוּ־נָא רָאשֵׁי יַעֲקֹב וּקְצִינֵי בֵּית

iudicium scire vobis * Nónne :Israel

יִשְׂרָאֵל הֲלוֹא לָכֶם לָדַעַת אֶת־הַמִּשְׁפָּט ׃

,eis desuper * eorū pellem rapientes * :malū diligentes * & ,bonū Odientes †

2 שֹׂנְאֵי טוֹב וְאֹהֲבֵי רָעָה גֹּזְלֵי עוֹרָם מֵעֲלֵיהֶם

comederunt qui Et .eorum ossibus desuper * eorum carnem &

3 וּשְׁאֵרָם מֵעַל עַצְמוֹתָם ׃ וַאֲשֶׁר אָכְלוּ

& ,nudauerunt eis desuper † eorum pellem & ,mei populi carnem

שְׁאֵר עַמִּי וְעוֹרָם מֵעֲלֵיהֶם הִפְשִׁיטוּ וְאֶת־

carnem sicut & ,lebete in sicut conciderunt & :confregerunt eorum ossa

עַצְמֹתֵיהֶם פִּצֵּחוּ וּפָרְשׂוּ כַּאֲשֶׁר בַּסִּיר וּכְבָשָׂר

non & ,DOMINVM ad clamabunt Tunc .caldarij * medio in

4 בְּתוֹךְ קַלָּחַת ׃ אָז יִזְעֲקוּ אֶל־יְהוָה וְלֹא

,illo tempore in eis ab suas facies * abscondet & :eos exaudiet

יַעֲנֶה אוֹתָם וְיַסְתֵּר פָּנָיו מֵהֶם בָּעֵת הַהִיא

super DOMINVS dixit Sic .sua studia * mala fecerunt sicut

5 כַּאֲשֶׁר הֵרֵעוּ מַעַלְלֵיהֶם ׃ כֹּה אָמַר יְהוָה עַל־

,suis dentibus in mordentes * ,meum populum facientes errare † ,prophetas

הַנְּבִיאִים הַמַּתְעִים אֶת־עַמִּי הַנֹּשְׁכִים בְּשִׁנֵּיהֶם

sanctificant * & ,eorum ore in dederit non qui * & ,pacem prædicauerunt * &

וְקָרְאוּ שָׁלוֹם וַאֲשֶׁר לֹא־יִתֵּן עַל־פִּיהֶם וְקִדְּשׁוּ

obtenebrescet * & ,visione ex vobis * nox Propterea .bellum eum super

6 עָלָיו מִלְחָמָה ׃ לָכֵן לַיְלָה לָכֶם מֵחָזוֹן וְחָשְׁכָה

nigrescet * & ,prophetas super Sol intrabit † & ;diuinatione ex vobis

לָכֶם מִקְּסֹם וּבָאָה הַשֶּׁמֶשׁ עַל־הַנְּבִיאִים וְקָדַר

erubescent & ,videntes afficientur pudore Et .dies eos super

7 עֲלֵיהֶם הַיּוֹם ׃ וּבֹשׁוּ הַחֹזִים וְחָפְרוּ

responsum * non quia ;ipsi vniuersi mystacem super * operient & ,diuini

הַקֹּסְמִים וְעָטוּ עַל־שָׂפָם כֻּלָּם כִּי אֵין מַעֲנֵה

spiritus fortitudine sum repletus ego verè Et .Dei

8 אֱלֹהִים ׃ וְאוּלָם אָנֹכִי מָלֵאתִי כֹחַ אֶת־רוּחַ

Iahacob indicandum ad † ,fortitudine & ,iudicio & ,DOMINI

יְהוָה וּמִשְׁפָּט וּגְבוּרָה לְהַגִּיד לְיַעֲקֹב

.suum peccatum Israel & ,suam præuaricationem

פִּשְׁעוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל חַטָּאתוֹ ׃

domus imperatores * & ,Iahacob domus capita hoc quæso Audite

9 שִׁמְעוּ־נָא זֹאת רָאשֵׁי בֵּית יַעֲקֹב וּקְצִינֵי בֵּית

,distorquetis * rectum omne & ,iudicium abominabile facientes * ,Israel

יִשְׂרָאֵל הַמְתַעֲבִים מִשְׁפָּט וְאֵת כָּל־הַיְשָׁרָה יְעַקֵּשׁוּ ׃

. iniquitate in Ierusalaim * & ,sanguinibus in * Sion Aedificans †

10 בֹּנֶה צִיּוֹן בְּדָמִים וִירוּשָׁלִַם בְּעַוְלָה ׃

precio in eius sacerdotes & ,iudicabant munere in † eius Capita *

11 רָאשֶׁיהָ בְּשֹׁחַד יִשְׁפֹּטוּ וְכֹהֲנֶיהָ בִּמְחִיר

DOMINO super & :diuinabant argento in eius prophetæ & ,docebant

יוֹרוּ וּנְבִיאֶיהָ בְּכֶסֶף יִקְסֹמוּ וְעַל־יְהוָה

non ? nostro interiori in * DOMINVS Nónne :dicendo ,innitebantur

יִשָּׁעֵנוּ לֵאמֹר הֲלוֹא יְהוָה בְּקִרְבֵּנוּ לֹא־

ager * Sion vos propter Idcirco .malum nos super veniet

תָבוֹא עָלֵינוּ רָעָה ׃ לָכֵן בִּגְלַלְכֶם צִיּוֹן שָׂדֶה

.syluæ excelsa in domus * mons & ,erit aceruí * Ierusalaim & ;arabitur

12 תֵחָרֵשׁ וִירוּשָׁלִַם עִיִּין תִּהְיֶה וְהַר הַבַּיִת לְבָמוֹת יָעַר ׃

* domus * duces * vestrum est יָדַע † Qui odio habetis * diligitis * qui rapitis * ab † ab ollæ faciem suam * opera רוֹעַ * qui errare faciunt * qui mordet שָׁנַן * prædicant * contra eum * præparant * erit * tenebræ erunt חָזָה † occumbet * obtenebrescet בּוֹשׁ * labrum * est verbum עָטָה כּוֹחַ † vt annunciem נָגַד * duces * qui abominandum facitis * peruertitis. † Qui ædificatis in * domos sanguine * in בָּנָה * Principes † muneribus יָרָה * est in medio nostrum? * vt * templi vt

CAP. IIII. ד

DOMINI domus mons erit dierum nouissimo in ,erit Et

1 וְהָיָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים יִהְיֶה הַר בֵּית־יְהוָה

fluent & :collibus præ ipse exaltabitur * & ,montium capite † in præparatus

נָכוֹן בְּרֹאשׁ הֶהָרִים וְנִשָּׂא הוּא מִגְּבָעוֹת וְנָהֲרוּ

.populi eum ad

עָלָיו עַמִּים ׃

† vertice * altior erit

,suo solio de surrexit & ,Nineueh regem ad verbum pertigit Et
6 ויגע הדבר אל־מלך נינוה ויקם מכסאו — [peruenit / נגע]
sedit & ,sacco se operuit & ,se desuper suam magnificā vestē fecit trāsire &
ויעבר אדרתו מעליו ויכס שק וישב — [vestimētum suum à / כסה]
decreto ex Nineueh in dixit & * fecit proclamare Et .cinerem super
על־האפר׃ 7 ויזעק ויאמר בנינוה מטעם — [* ac dicere ‡ regio † maiorum]
,pecus & ,bos ,iumentum & ,Homo ‡ :dicendo ,eius magnatum† & ,regis ‡
המלך וגדליו לאמר האדם והבהמה הבקר והצאן — [‡ Homines, & iumenta, & boues, & pecudes,]
.bibant non aquam & ,pascantur nec ,quicquam gustent non
אל־יטעמו מאומה אל־ירעו ומים אל־ישתו׃ — [רעה]
ad clament & ,iumentum & homo† saccis operiantur Et
8 ויתכסו שקים האדם והבהמה ויקראו אל־ — [† homines & iumenta / כסה]
,rapina à † & ,mala sua via à vir conuertantur & ,fortitudine in * Deum
אלהים בחזקה וישבו איש מדרכו הרעה ומן־החמס — [* fortiter, & conuertatur vnusquisque ‡ ab iniquitate,]
pœniteat & conuertatur sciens‡ Quis .suis volis in ‡ quæ
אשר בכפיהם׃ 9 מי־יודע ישוב ונחם — [שוב ‡ est in manibus ‡ scit si fortè * ita]
?peribimus non & ,suæ naris * furore à auertatur & ,Deum
האלהים ושב מחרון אפו ולא נאבד׃ — [חרה]
sua via à sunt conuersi quia :eorū opera Deus vidit Et
10 וירא האלהים את־מעשיהם כי־שבו מדרכם — [ראה]
fuerat locutus quod ,malo super* Deum pœnituit & :mala
הרעה וינחם האלהים על־הרעה אשר־דבר — [* mali, † vt faceret]
.fecit non & ,eis faciendum ad†
לעשות־להם ולא עשה׃ — [עשה]

CAP. IIII. ד

.ei fuit ira & ,magnum malum ,Ionah ad fuit malum ‡ Et
1 וירע אל־יונה רעה גדולה ויחר לו׃ — [‡ displicuit Ionæ displicētia magna, & iratus est.]
,DOMINE Obsecro : dixit & ,DOMINVM ad orauit Et
2 ויתפלל אל־יהוה ויאמר אנה יהוה — [רוע היה]
? mea humo super me existente adhuc ‡ , meum verbum * hoc nonne
הלוא־זה דברי עד־היותי על־אדמתי — [* est † cum adhuc]
Deus ‡ tu quod noui quia :Tarsis in fugere † præoccupaui Ideo
על־כן קדמתי לברח תרשישה כי ידעתי כי אתה אל־ — [† vt fugerem ‡ es]
pœnitens & ,misericordiæ multus & ,narium longus* ,misericors & ,gratiosus*
חנון ורחום ארך אפים ורב־חסד ונחם — [* clemens, * longanimis & multæ]
meam animam quæso tolle ,DOMINE nunc Et .malo super
3 על־הרעה׃ ועתה יהוה קח־נא את־נפשי — [לקח]
.meis vitis præ ‡ mea mors bona † quia ;me à
ממני כי טוב מותי מחיי׃ — [† melior est ‡ quàm vita mea.]

?tibi est ira benefacere Num :DOMINVS dixit Et
4 ויאמר יהוה ההיטב חרה לך׃ — [Nónne vehemens]
,ciuitatis Oriente ab sedit & ,ciuitate de Ionah est egressus Et
5 ויצא יונה מן־העיר וישב מקדם לעיר — [יצא]
,vmbra in illud subter sedebat & ,tabernaculum ibidem sibi fecit &
ויעש לו שם סכה וישב תחתיה בצל — [סכך * ciuitati.]
.ciuitate in * futurum esset quid videret donec
עד אשר יראה מה־יהיה בעיר׃ — [† cucurbitam ‡ super]
desuper † ascendit & ,ricinum ‡ Deus DOMINVS præparauit Et
6 וימן יהוה־אלהים קיקיון ויעל מעל — [מנה עלה * vt esset vmbra]
:eius malo à eum eruendum ad‡ ,eius caput super umbram existendum ad* ;Ionah
ליונה להיות צל על־ראשו להציל לו מרעתו — [‡ vt erueret / נצל]
.magna lætitia ricino * super Ionah est lætatus &
וישמח יונה על־הקיקיון שמחה גדולה׃ — [* cucurbitam ‡ ascendente aurora]
:crastino in auroram ascendendo in ‡ vermem Deus præparauit Et
7 וימן האלהים תולעת בעלות השחר למחרת — [† cucurbitā, ‡ oriēte Sole,]
Solem oriri iuxta ‡ fuit Et .aruit & ,ricinum † percussit &
8 ותך את־הקיקיון וייבש׃ ויהי כזרח השמש — [נכה * vehementem, ‡ æstuabat, † vt moreretur,]
percussit & ,exurdantem * Orientalem ventum Deus præparauit &
וימן אלהים רוח קדים חרישית ותך
petiuit & :patiebatur deliquium‡ & ,Ionah caput super Sol
השמש על־ראש יונה ויתעלף וישאל את־ — [* Melius est * quàm vita mea.]
.meis vitis præ * mea mors Bona ‡ :dixit & ,mori † suæ animæ
נפשו למות ויאמר טוב מותי מחיי׃ — [חיה]
super † tibi est ira benefacere* Nónne :Ionah ad Deus dixit Et
9 ויאמר אלהים אל־יונה ההיטב חרה־לך על־ — [* vehemens † contra cucurbitam,]
.mortem ad vsque mihi est ira Bene ‡ :dixit & ‡ ricinum
הקיקיון ויאמר היטב חרה־לי עד־מות׃ — [‡ Vehemens * cucurbitæ, in qua]
non quo ricino super* pepercisti Tu :DOMINVS dixit Et
10 ויאמר יהוה אתה חסת על־הקיקיון אשר לא־ — [חוס ‡ eam † quæ vna nocte]
filius ‡ & ,fuit noctis filius quod † ,illud: fecisti crescere nec ,eo in laborasti
עמלת בו ולא גדלתו שבן־לילה היה ובן־ — [* vna nocte * ciuitati magnæ, in]
ciuitate * Nineueh super parcam non ego Et .periit noctis
11 לילה אבד׃ ואני לא אחוס על־נינוה העיר — [† sunt plusquàm duodecies decem millia hominum,]
,hominis myriadibus duodecim præ multum ea in est † qua ,magna
הגדולה אשר יש־בה הרבה משתים־עשרה רבו אדם
iumentum * & ,suam sinistram adi ,suam dexteram inter sciuit non ‡ qui
אשר לא־ידע בין־ימינו לשמאלו ובהמה — [רבב ‡ nesciũt ‡ & * animalia multa.]
.multum
רבה׃

תם ספר יונה

FINIS LIBRI IONAH.

ספר מיכה

LIBER MICHAH.

CAP. I. א

ad fuit quod DOMINI VERBVM
1 דבר־יהוה אשר היה אל־
,Achaz,Iotham diebus in Morastiten Michah
מיכה המרשתי בימי יותם אחז
vidit quod ,Iehudah regum Iehizchiiah
יחזקיה מלכי יהודה אשר־חזה
.Ierusalaim & Someron super
על־שמרון וירושלם׃
sit & ;eius plenitudo & ,terra attende ,ipsi omnes populi Audite
2 שמעו עמים כלם הקשיבי ארץ ומלאה ויהי — [היה * templo sancto suo.]
.sua sanctitatis palatio de Dominus ,testem in vobis in DEVS Dominus
אדני יהוה בכם לעד אדני מהיכל קדשו׃ — [עוד]
calcabit & ,descendet & ,suo loco è egrediens DOMINVS ecce Quia
3 כי־הנה יהוה יצא ממקומו וירד ודרך — [egredietur]
,eum subtus montes liquescent Et .terræ excelsa super
על־במותי ארץ׃ 4 ונמסו ההרים תחתיו — [מסס]

effusæ aquæ sicut ;ignis faciebus * à cera sicut :se scindent valles &
והעמקים יתבקעו כדונג מפני האש כמים מגרים — [* facie / נגר]
‡ hoc totum Iahacob præuaricationem Propter .præceps in
5 במורד׃ בפשע יעקב כל־זאת — [* accidit / ירד]
Nónne ? Iahacob præuaricatio Qua* .Israel domus peccata † propter &
ובחטאות בית ישראל מי־פשע יעקב הלוא — [† peccatorum ‡ Quis fuit causa præuaricationis ‡ fuit causa excelsorum]
?Ierusalaim nónne ,Iehudah excelsa quis & ?Someron
שמרון ומי במות יהודה הלוא ירושלם׃
vineæ plantationes * in ,agri aceruum in Someron ponam Et
6 ושמתי שמרון לעי השדה למטעי כרם — [* plantationẽ / טוב]
.reuelabo eius fundamenta & ,eius lapides vallem in diffundā* &
והגרתי לגי אבניה ויסדיה אגלה׃ — [נגע * dispergere faciam † confringentur]
eius mercedes omnes & ,contundentur † eius sculptilia omnia Et
7 וכל־פסיליה יכתו וכל־אתנניה — [כתת]
quia :desolationem * ponam eius dolores omnes ‡ & ,igni in comburentur
ישרפו באש וכל־עצביה אשים שממה כי — [* omnia idola]
meretricis mercedem ad vsque & ,congregauit ‡ meretricis mercede de
מאתנן זונה קבצה ועד־אתנן זונה — [‡ quæ habet,]

ספר יונה

LIBER IONAH.

CAP. I. א

Et
filium Ionah ad DOMINI verbum fuit
1 וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֶל־יוֹנָה בֶן־
ad * vade ,Surge .dicendo ,Amithai
2 אֲמִתַּי לֵאמֹר׃ קוּם לֵךְ אֶל־
,ea in prædica &,magnam ciuitatem Nineueh
נִינְוֵה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וּקְרָא עָלֶיהָ
.meas facies ad eorum malitia ascendit quòd
כִּי־עָלְתָה רָעָתָם לְפָנָי׃
,DOMINI faciebus ‡ à Tarsis in fugiendum ad † Ionan surrexit Et
3 וַיָּקָם יוֹנָה לִבְרֹחַ תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי יְהוָה
dedit & ,Tarsis venientem * nauem inuenit & ,Iapho descendit &
וַיֵּרֶד יָפוֹ וַיִּמְצָא אָנִיָּה בָּאָה תַרְשִׁישׁ וַיִּתֵּן
,Tharsis in eis cum veniendum ad † ,eam in descendit & ,eius mercedem
שְׂכָרָהּ וַיֵּרֶד בָּהּ לָבוֹא עִמָּהֶם תַּרְשִׁישָׁה
magnum ventum extulit * DOMINVS Et .DOMINI faciebus ‡ à
4 מִלִּפְנֵי יְהוָה׃ וַיהוָה הֵטִיל רוּחַ־גְּדוֹלָה
putabat † nauis & ;mari in magnus turbo fuit & ,mare ad ‡
אֶל־הַיָּם וַיְהִי סַעַר־גָּדוֹל בַּיָּם וְהָאֳנִיָּה חִשְּׁבָה
,suum Deum ad vir ‡ clamauerũt & ,nautici timuerunt Et .conteri
5 לְהִשָּׁבֵר׃ וַיִּירְאוּ הַמַּלָּחִים וַיִּזְעֲקוּ אִישׁ אֶל־אֱלֹהָיו
alleuiandũ ad † ,mare ad ‡ naui in * quæ ,instrumenta proiecerunt &
וַיָּטִלוּ אֶת־הַכֵּלִים אֲשֶׁר בָּאֳנִיָּה אֶל־הַיָּם לְהָקֵל
,iacebat * & ,nauis latera ‡ ad descenderat Ionah Et .eis desuper
מֵעֲלֵיהֶם וְיוֹנָה יָרַד אֶל־יַרְכְּתֵי הַסְּפִינָה וַיִּשְׁכַּב
dixit & ,gubernator magnus eum ad accessit Et .erat soporatus &
6 וַיֵּרָדַם׃ וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַחֹבֵל וַיֹּאמֶר
fortè si ,tuum Deum ad clama ,Surge ?soporato tibi Quid :ei
לוֹ מַה־לְּךָ נִרְדָּם קוּם קְרָא אֶל־אֱלֹהֶיךָ אוּלַי
.pereamus non & ,nobis Deus recogitet
יִתְעַשֵּׁת הָאֱלֹהִים לָנוּ וְלֹא נֹאבֵד׃
,sortes proiiciamus & ,Ite † ,suum socium ‡ ad vir * dixerunt Et
7 וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לְכוּ וְנַפִּילָה גוֹרָלוֹת
,sortes proiecerunt Et .nobis hoc malum ‡ quem propter sciam' vt
וְנֵדְעָה בְּשֶׁלְּמִי הָרָעָה הַזֹּאת לָנוּ וַיַּפִּלוּ גּוֹרָלוֹת
Indica :eum ad dixerunt Et .Ionah super sors cecidit &
8 וַיִּפֹּל הַגּוֹרָל עַל־יוֹנָה׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַגִּידָה־
,tuum opus quod :nobis hoc malum * quem propter ,nobis nunc
נָּא לָנוּ בַּאֲשֶׁר לְמִי־הָרָעָה הַזֹּאת לָנוּ מַה־מְּלַאכְתְּךָ
?tu † populo quo de & ,tua terra quæ ,venies ‡ vnde &
וּמֵאַיִן תָּבוֹא מָה אַרְצֶךָ וְאֵי־מִזֶּה עַם אָתָּה׃
Deum DOMINVM & ,ego ‡ Hebræus :eos ad dixit Et
9 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עִבְרִי אָנֹכִי וְאֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי
.aridam & ,mare fecit qui ,timens ego * cælorum
הַשָּׁמַיִם אֲנִי יָרֵא אֲשֶׁר־עָשָׂה אֶת־הַיָּם וְאֶת־הַיַּבָּשָׁה׃
:eum ad dixerunt & ,magno timore viri timuerunt Et
10 וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹלָה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו
DOMINI faciebus à quòd viri cognouerũt nam ?fecisti hoc Cur
מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ כִּי־יָדְעוּ הָאֲנָשִׁים כִּי־מִלִּפְנֵי יְהוָה
Quid :eum ad dixerunt Et .eis indicauerat quia :fugiens ipse
11 הוּא בֹרֵחַ כִּי הִגִּיד לָהֶם׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה־
.tumultuans & vadẽs ‡ mare quia ?nobis desuper * mare silebit & ‡ ,tibi faciemus
נַּעֲשֶׂה לָּךְ וְיִשְׁתֹּק הַיָּם מֵעָלֵינוּ כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסֹעֵר׃
,mare ad † me proiicite & ,me Tollite :eos ad dixit Et
12 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שָׂאוּנִי וַהֲטִילֻנִי אֶל־הַיָּם
tempestas me propter quòd ego sciens nam * :vobis desuper ‡ mare tacebit &
וְיִשְׁתֹּק הַיָּם מֵעֲלֵיכֶם כִּי יוֹדֵעַ אָנִי כִּי בְשֶׁלִּי הַסַּעַר
.vos super hæc magna
הַגָּדוֹל הַזֶּה עֲלֵיכֶם׃
:valebant non & ,aridam ad reducendum ad † viri fodiebant ‡ Et
13 וַיַּחְתְּרוּ הָאֲנָשִׁים לְהָשִׁיב אֶל־הַיַּבָּשָׁה וְלֹא יָכֹלוּ
.eos super turbinans & vadens ‡ mare quia
כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסֹעֵר עֲלֵיהֶם׃
,DOMINE Quæsum' :dixerũt & ,DOMINVM ad clamauerunt Et
14 וַיִּקְרְאוּ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמְרוּ אָנָּה יְהוָה
nos super des ‡ ne & ,istius viri anima in pereamus ‡ nunc ne
אַל־נָא נֹאבְדָה בְּנֶפֶשׁ הָאִישׁ הַזֶּה וְאַל־תִּתֵּן עָלֵינוּ

* in [a] יֵלֵךְ — eius corã me. — † vt fugeret ‡ facie — * euntem — [c] נָתַן † vt iret — ‡ facie — * eleuauit [d] טוּל — ‡ in mari, † putabatur — [e] הָיָה ‡ vnusquisq; — * erant ‡ in † vt alleuiaretur ab — [f] קָלַל ‡ vnum è lateribus — * dormiebat, — placetur — * vnusquisq; † proximum † Venite, — [g] נָפַל ‡ est — [h] נָגַד * est — * venis, † es? — ‡ sum, — * timeo, — facie [i] עָשָׂה — fugeret, [k] נָגַד — * à † vt silet ‡ ibat & intumescebat — † in [l] נָשָׂא [m] טוּל — ‡ à * scio enim ‡ est — ‡ nitebantur remis, vt reducerent — [n] שׁוּב — ‡ ibat & intumescebat — ‡ propter animam — ‡ ponas ‡ obl...

.fecisti ,voluisti sicut DOMINE tu quia ,innocentem sanguinem
דָּם נָקִיא כִּי־אַתָּה יְהוָה כַּאֲשֶׁר חָפַצְתָּ עָשִׂיתָ׃
mare stetit & ,mare in eum proiecerunt & ,Ionah tulerunt Et
15 וַיִּשְׂאוּ אֶת־יוֹנָה וַיְטִלֻהוּ אֶל־הַיָּם וַיַּעֲמֹד הַיָּם
magno timore viri timuerunt Et .sua ira ab
16 מִזַּעְפּוֹ׃ וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹלָה אֶת־
.vota vouerũt & ,DOMINO hostiam immolauerũt & ,DOMINVM
יְהוָה וַיִּזְבְּחוּ־זֶבַח לַיהוָה וַיִּדְּרוּ נְדָרִים׃ — [p] נָדַר

CAP. II. ב

deglutiendum ad ,grandem piscem DOMINVS præparauit Et — vt deglutiret
1 וַיְמַן יְהוָה דָּג גָּדוֹל לִבְלֹעַ — [q] מָנָה
tribus & ,diebus tribus piscis visceribus in Ionah fuit & ;Ionah — ventre
אֶת־יוֹנָה וַיְהִי יוֹנָה בִּמְעֵי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה
suum Deum DOMINVM ad Ionah orauit Et .noctibus
2 לֵילוֹת׃ וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל־יְהוָה אֱלֹהָיו
ad mihi angustia præ ‡ Clamaui :dixit Et .piscis visceribus à * — *in ventre ‡ in afflictione mea
3 מִמְּעֵי הַדָּגָה׃ וַיֹּאמֶר קָרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל־
exaudisti ,clamaui inferi ventre à :mihi respondit † & ,DOMINVM — [s] צוּר
יְהוָה וַיַּעֲנֵנִי מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שִׁוַּעְתִּי שָׁמַעְתָּ — † exaudiuit me: in
;marium cor * in ,profundum ‡ me fecisti proiicere Et .meam vocem
4 קוֹלִי׃ וַתַּשְׁלִיכֵנִי מְצוּלָה בִּלְבַב יַמִּים — [t] עָנָה
me super tui fluctus & ,tuæ illisiones ‡ omnes :me circundedit flumen & — ‡ in * medium ‡ vndæ
וְנָהָר יְסֹבְבֵנִי כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי
,tuorũ oculorũ regione ‡ è sum Expulsus † :dixi ego Et .transierunt — [u] גָּלַל
5 עָבָרוּ׃ וַאֲנִי אָמַרְתִּי נִגְרַשְׁתִּי מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ — † Proiectus ‡ conspectu
.tuæ sanctitatis ‡ templum ad respicere * addam veruntamen — *vt respiciam ‡ sanctũ tuũ.
אַךְ אוֹסִיף לְהַבִּיט אֶל־הֵיכַל קָדְשֶׁךָ׃
,me circundedit vorago ,animam ad vsq; aquæ me Circundederunt — [x] נָבַט
6 אֲפָפוּנִי מַיִם עַד־נֶפֶשׁ תְּהוֹם יְסֹבְבֵנִי
,descendi montium excisiones † Ad .meo capiti alligatum carectum ‡ — ‡ alga alligata est
7 סוּף חָבוּשׁ לְרֹאשִׁי׃ לְקִצְבֵי הָרִים יָרַדְתִּי — † extrema
fouea è fecisti ascendere & ;seculum in me propter suis vectibus terrã ‡ — ‡ terram clausam
הָאָרֶץ בְּרִחֶיהָ בַעֲדִי לְעוֹלָם וַתַּעַל מִשַּׁחַת — [y] עָלָה
.mi Deus DOMINE ,meas vitas * — * vitã meam,
חַיַּי יְהוָה אֱלֹהָי׃
;sum recordatus DOMINI ,meam animam me super deficiendo In ‡ — † Cùm deficeret in me anima mea,
8 בְּהִתְעַטֵּף עָלַי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה זָכָרְתִּי
.tuæ sanctitatis † templum ad mea oratio te ad venit & — † sanctũ tuũ.
וַתָּבוֹא אֵלֶיךָ תְּפִלָּתִי אֶל־הֵיכַל קָדְשֶׁךָ׃ — [z] פָּלַל
.derelinquẽt suam * misericordiã ,mendacij ‡ vanitates Custodientes — ‡ mendaces * eius
9 מְשַׁמְּרִים הַבְלֵי־שָׁוְא חַסְדָּם יַעֲזֹבוּ׃
voui quod ,tibi immolabo confessionis voce in ego Et
10 וַאֲנִי בְּקוֹל תּוֹדָה אֶזְבְּחָה־לָּךְ אֲשֶׁר נָדַרְתִּי — [a] יָדָה
,pisci DOMINVS dixit Et .DOMINI ‡ salus ,reddam — ‡ est
11 אֲשַׁלֵּמָה יְשׁוּעָתָה לַיהוָה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה לַדָּג — [b] דָּגָה
.aridam ad † Ionah euomuit & — † in
וַיָּקֵא אֶת־יוֹנָה אֶל־הַיַּבָּשָׁה׃ — [c] קוֹא

CAP. III ג

:dicendo ,secundò Ionah ad DOMINI verbum fuit Et
1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יוֹנָה שֵׁנִית לֵאמֹר׃ — [d] שָׁנָה
ad eam ‡ prædica & ,magnam ciuitatem Nineueh ad ‡ vade ,Surge — ‡ in ‡ in ea
2 קוּם לֵךְ אֶל־נִינְוֵה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וּקְרָא אֵלֶיהָ — [e] יָלַךְ
,Ionah surrexit Et .te ad loquens ego quam ,prædicationem — loquor
3 אֶת־הַקְּרִיאָה אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹּבֵר אֵלֶיךָ׃ וַיָּקָם יוֹנָה — [f] קוּם
erat Nineueh & ;DOMINI verbum iuxta Nineueh ad abiit &
וַיֵּלֶךְ אֶל־נִינְוֵה כִּדְבַר יְהוָה וְנִינְוֵה הָיְתָה — * valde
.dierum trium itinere ,Deo * magna ciuitas
עִיר־גְּדוֹלָה לֵאלֹהִים מַהֲלַךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים׃
clamauit & ,vnius diei itinere ciuitatẽ in introire Ionah cœpit Et
4 וַיָּחֶל יוֹנָה לָבוֹא בָעִיר מַהֲלַךְ יוֹם אֶחָד וַיִּקְרָא — ‡ subuertetur
.subuersa ‡ Nineueh & ,dies quadraginta Adhuc :dixit &
וַיֹּאמַר עוֹד אַרְבָּעִים יוֹם וְנִינְוֵה נֶהְפָּכֶת׃
,ieiunium prædicauerunt & ,Deo in Nineueh viri crediderunt Et
5 וַיַּאֲמִינוּ אַנְשֵׁי נִינְוֵה בֵּאלֹהִים וַיִּקְרְאוּ־צוֹם
.eorum minorem ad vsque & eorum maiore à ,saccis sunt vestiti &
וַיִּלְבְּשׁוּ שַׂקִּים מִגְּדוֹלָם וְעַד־קְטַנָּם׃ — [g] שָׂקַק

ספר עובדיה

LIBER HOBADIAH.

CAP. I. א

Dominus dixit Sic .Hobadiah VISIO
1 כה־אמר אדני עבדיה [a]חזון
audiuimus Auditum :Edom ad DEVS
יהוה לאדום שמועה שמענו
gentes in legatus & ,DOMINO cum à
מאת יהוה וציר בגוים
cam super surgamus & ,Surgite :est missu — † aduersus
שלח קומו ונקומה עליה
* contemptus ;gentibus in te dedi paruulum Ecce .prœlium in — * es
2 [b]בזוי הנה קטן נתתיך בגוים† למלחמה: — [b]בזה
scissuris in habitantem te extulit tui cordis Superbia .valde tu — munitionib*.
3 בחגוי־ [d]השיאך שכני לבך [c]†זדון אתה מאד: — [d]נשא [c]זוד
Quis :suo † corde in dicens ‡ ,eius habitationis celsitudine ,petræ — ‡ quę dicebas
מי בלבו אמר שבתו מרום סלע — † tuo:
?terram ‡ me faciet descendere — [e]ירד
ארץ: [e]יורדני — ‡ in
pone ‡ stellas inter si & ,aquila vt * exaltaueris Si — * locū tuum
4 [f]שים כוכבים ואם־בין כנשר אם־תגביה† — ‡ posueris
.DOMINVS dixit ,te faciam descendere inde ,tuum nidum — [f]שום
קנך משם אורידך נאם־יהוה:
?noctis ‡ prædatores num ,te ad introierunt fures Num — ‡ nocturni?
5 לילה שודדי אם־ לך באו־ אם־גנבים†
Si ?suam sufficientiam ‡ fuissent furati † Nónne ?es succisus Quomodo — † fures
אם־ דים יגנבו הלוא [g]נדמיתה איך — ‡ quæ suffecissent sibi?
?racemos dimisissent nónne ,te ad introiissent vindemiatores — [g]דמה
בצרים באו לך הלוא ישאירו עללות:
.eius abscondita sunt inquisita ,Hesau * fuerunt quæsita Quomodo — * quæ erant
6 מצפניו: נבעו עשו נחפשו איך†
,te deceperunt :tui fœderis viri omnes te miserunt terminū ad Vsque — confœderati tibi:
7 השיאוך בריתך אנשי כל שלחוך עד־הגבול†
languorem ponent ,‡ tuum Panem .tua pacis * viri tibi inualuerunt — * pacifici tui.
מזור ישימו לחמך שלמך אנשי יכלו לך — ‡ comedētes
.eo in intelligentia † Non .te subter — † est
תחתיך אין [h]תבונה בו: — [h]בין
faciam perdere & ,DOMINVS dixit ,illa die in Nónne — ‡ timebunt
8 והאבדתי הלוא ביום ההוא נאם־יהוה† — [i]חתת
?Hesau monte de intelligentiam & ,Edom de sapientes — * propter magnam interfectionem.
חכמים מאדום ותבונה מהר עשו:
,Hesau monte de vir succidatur vt ,Teman tui fortes frangentur‡ Et — ‡ Propter iniquitatem in fratrē tuum
9 עשו מהר למען יכרת־איש תימן גבוריך [i]†וחתו
,pudor te operiet ,Iahacob tui fratris rapina A‡ .occisione ab *
10 [k]תכסך בושה יעקב אחיך מחמס† מקטל: — [k]כסה
die in ,aduerso ex te stare † die In .seculum in succideris & — † qua stabas
11 ביום מנגד עמדך ביום† לעולם: ונכרת — ‡ qua captiuos ducebant
,eius portas ingrediebantur extranei & ,eius exercitum alienos captiuare ‡ alieni
שערו באו ונכרים חילו זרים [l]שבות — [l]שבה

.eis ex vnus tanquam * tu etiam ,sortem proiiciebāt Ierusalaim super & — * eras
כאחד מהם: גם־אתה גורל [m]ידו ועל־ירושלם — [m]ידה [n]ראה
laetus ‡ nec ,ipsius alienare † die in ,tui fratris ‡ die in intuearis ne Et — ‡ Non debebas videre
12 ואל־תשמח נכרו ביום אחיך ביום [n]ואל־תרא† — † afflictionis
die in tuum os magnifices ne & ,ipsos perire * die in Iehudah filiis in — † qua alienatus est,
ביום פיך ואל־תגדל אבדם ביום לבני־יהודה — ‡ debebas lętari
die in mei populi portam in ingrediaris ‡ Neque .angustiæ — * qua perierunt, & non debebas magnificare
13 ביום עמי בשער־ אל־תבוא† [c]צרה: — ‡ debebas ingredi
:eius cōtritionis die in eius malū in tu etiam aspicias† nec ,eorū cōtritionis — † aspicere debebas &
אידו ביום ברעתו גם־אתה [f]אל־תרא אידם
.eius contritionis die in eius substantiam in mittant ‡ nec
ואל־תשלחנה בחילו ביום אידו:
nec :eius euasores succidendum ad ‡ biuio super stes * Neque
14 ואל־ פליטיו את־ להכרית על־הפרק ואל־תעמד† — [f]ראה [e]צור
.angustiæ die in eius superstites concludas † — ‡ mittere debebas manus tuas
תסגר שרידיו ביום צרה:
sicut :gentes omnes super DOMINI dies propinqua‡ Quoniam — * stare in
15 כאשר על־כל־הגוים יום־יהוה כי־קרוב† — ‡ vt succidere faceres
.tuum caput in conuertetur tua retributio :tibi fiet fecisti — † tradere
עשית [g]יעשה לך גמלך ישוב בראשך: — ‡ iusta est
,meæ sanctitatis montem super bibistis quemadmodum Nam — [g]עשה
16 קדשי [h]שתיתם על־הר כאשר כי† — [h]שתה
erunt & ,deglutient * & ,bibent & :iugiter gentes omnes bibent — * absorbebūt,
והיו [i]ולעו ושתו תמיד ישתו כל־הגוים — [i]לוע
erit & ,euasio erit Siion monte in Et .fuissent non si ac
17 והיה פליטה תהיה ציון ובהר† כלוא היו:
.suas possessiones Iahacob domus possidebunt & :sanctitas ‡ — ‡ sanctus,
[k]מורשיהם את בית יעקב וירשו קדש — [k]ירש
,flamma † Ioseph domus & ,ignis † Iahacob domus erit Et — † vt
18 להבה יוסף ובית אש בית־יעקב והיה†
:eos consument & ,eos in succendent & ;stipulam in ‡ ,Hesau domus & — ‡ vt stipula,
ואכלום בהם ודלקו לקש עשו ובית
.est locutus DOMINVS quia :Hesau domui superstes erit non &
ולא־יהיה שריד לבית עשו כי יהוה דבר:
planitiem & ,Hesau monte cum * ,Meridiem hæreditabunt Et — * vnà
19 והשפלה עשו את־הר הנגב וירשו†
agrum & ,Ephraim agrum possidebunt & ,Pelistim cum
את־פלשתים וירשו את־שדה אפרים ואת שדה
exercitus transmigratio Et .Ghilhad ‡ Biniamin & ,Someron — ‡ ipsum
20 החל־ [l]†וגלת את־הגלעד: ובנימן שמרון — [l]גלה
trāsmigratio & ,Sarphath ‡ ad vsq; Chenaanim † qui ,Israel filiorū huius — † sunt inter Chenahanæos
וגלת צרפת עד־ כנענים אשר־ לבני ישראל הזה — ‡ Franciam.
.Austri ciuitates possidebunt ,Sepharad ‡ in * quæ ,Ierusalaim — * est
ירושלם אשר בספרד ירשו את ערי הנגב: — ‡ Hispania.
montem iudicandum ad Siion montem in seruatores ascendent Et
21 את־הר לשפט ציון בהר [l]מושיעים [m]†ועלו — [m]עלה
.regnum DOMINO erit & ;Hesau — [n]ישע
עשו והיתה ליהוה המלוכה:

תם ספר עובדיה

FINIS LIBRI HOBADIAH.

Dominus dixit , illa die in palatij† cantica vlulabunt Et
3 וְהֵילִילוּ שִׁירוֹת הֵיכָל בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם אֲדֹנָי
.tace † proiecit loco omni * in cadauer multiplex :Deus
יְהוִה רַב הַפֶּגֶר בְּכָל־מָקוֹם הִשְׁלִיךְ הָס׃
:terræ mansuetos abolendum ad & ,egenum absorbentes † hoc Audite
4 שִׁמְעוּ־זֹאת הַשֹּׁאֲפִים אֶבְיוֹן וְלַשְׁבִּית עֲנִיֵּי־אָרֶץ׃
;venale * venundabimus & ,mensis transibit Quando : † Dicendo
5 לֵאמֹר מָתַי יַעֲבֹר הַחֹדֶשׁ וְנַשְׁבִּירָה שֶּׁבֶר
magnificandū ad & ,Ephah imminuendū ad†,frumentū aperiemus & ,sabbatum &
וְהַשַּׁבָּת וְנִפְתְּחָה־בָּר לְהַקְטִין אֵיפָה וּלְהַגְדִּיל
.doli bilances peruertendum ad† & ,Sechel
שֶׁקֶל וּלְעַוֵּת מֹאזְנֵי מִרְמָה׃
,calceamenta propter egenum * & ,egenos argento in emendum Ad †
6 לִקְנוֹת בַּכֶּסֶף דַּלִּים וְאֶבְיוֹן בַּעֲבוּר נַעֲלָיִם
celsitudine in † DOMINVS Iurauit .vendemus frumenti labile† &
7 וּמַפַּל בַּר נַשְׁבִּיר׃ נִשְׁבַּע יְהוָה בִּגְאוֹן
.eorum opera omnia æternum in † fuero oblitus Si ,Iahacob †
יַעֲקֹב אִם־אֶשְׁכַּח לָנֶצַח כָּל־מַעֲשֵׂיהֶם׃
habitans* omnis lugebit & ,terra se mouebit non hoc super Nunquid
8 הַעַל זֹאת לֹא־תִרְגַּז הָאָרֶץ וְאָבַל כָּל־יוֹשֵׁב
absorbebitur & , eiicietur & ,ipsa tota amnis vt † ascendet Et ? ea in
בָּהּ וְעָלְתָה כָאֹר כֻּלָּהּ וְנִגְרְשָׁה וְנִשְׁקְעָה
Dominus dixit ,illa die in erit Et . Aegypti fluuius veluti
9 כִּיאוֹר מִצְרָיִם׃ וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם אֲדֹנָי
terram faciam tenebrescere & ,meridie in Solem faciam ingredi† & ,Deus
יְהוִה וְהֵבֵאתִי הַשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרָיִם וְהַחֲשַׁכְתִּי לָאָרֶץ
omnia & ,luctū in vestras festiuitates conuertam Et .luminis die in
10 בְּיוֹם אוֹר׃ וְהָפַכְתִּי חַגֵּיכֶם לְאֵבֶל וְכָל־
lumbos omnes super faciam ascendere & , lamentum † in vestra cantica
שִׁירֵיכֶם לְקִינָה וְהַעֲלֵיתִי עַל־כָּל־מָתְנַיִם
luctum tanquam eam ponam & :caluitium caput omne super & ,saccum
שָׂק וְעַל־כָּל־רֹאשׁ קָרְחָה וְשַׂמְתִּיהָ כְּאֵבֶל
.amarum diem vt eius nouissimum & ,vnigeniti
יָחִיד וְאַחֲרִיתָהּ כְּיוֹם מָר׃
mittam & , Deus Dominus dixit , venientes * dies Ecce
11 הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה וְהִשְׁלַחְתִּי
quinimo† ,aquæ sitim neque ,panis famem non ;terram in famem
רָעָב בָּאָרֶץ לֹא־רָעָב לַלֶּחֶם וְלֹא־צָמָא לַמַּיִם כִּי אִם־
,mare ad vsque mari a se mouebunt Et .DOMINI verba audiendi
12 לִשְׁמֹעַ אֵת דִּבְרֵי יְהוָה׃ וְנָעוּ מִיָּם עַד־יָם
verbum quærendo , discurrent†;Orientem ad vsque &,Aquilone ab &
וּמִצָּפוֹן וְעַד־מִזְרָח יְשׁוֹטְטוּ לְבַקֵּשׁ אֶת־דְּבַר־
patientur animi deliquium† illa die In .inuenient non & ,DOMINI
13 יְהוָה וְלֹא יִמְצָאוּ׃ בַּיּוֹם הַהוּא תִּתְעַלַּפְנָה
.siti in iuuenes & ,pulchræ virgines
הַבְּתוּלֹת הַיָּפוֹת וְהַבַּחוּרִים בַּצָּמָא׃
tuus Deus Viuit :dixerūt † & ,Someron delicto in Iurantes*
14 הַנִּשְׁבָּעִים בְּאַשְׁמַת שֹׁמְרוֹן וְאָמְרוּ חֵי אֱלֹהֶיךָ
.vltra resurgent non & ,cadent & : sebah Beer via viuit & ,Dan
דָּן וְחֵי דֶּרֶךְ בְּאֵר־שָׁבַע וְנָפְלוּ וְלֹא־יָקוּמוּ עוֹד׃

in vlulatum vertentur. † templi. הֵילִיל. † quouis † silentium. † degluttientes pauperes, & cogitantes succidere mundo pauperes. עֲנָוֵי. † pauperum emere volentibus. † frumentum. † & hebdomada cum cessauerit, vt imminuamus, & faciamus modium, & vt augeamus siclum. † peruertamus stateras dolosas. † Vt emamus * pauperes. קְנֵה. † quisquilias † per celsitudinem. גְּאוֹן. † sed nonne † vsquequo † qui habitant † tanquam eius vniuersus. עָלָה נוֹא. † occumbere. † planctum. קוֹן. † venient, † sed. נוּעַ. † circuibunt. † deficient. יָפָה. * Qui iurant. † discurrent.

CAP. IX. ט

Percute :dixit & , altare super stantem Dominum Vidi *
1 רָאִיתִי אֶת־אֲדֹנָי נִצָּב עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיֹּאמֶר הַךְ
,capite in eos concidam * & , postes contremiscent & ,spherulam *
הַכַּפְתּוֹר וְיִרְעֲשׁוּ הַסִּפִּים וּבְצַעַם בְּרֹאשׁ
eis † fugiet Non .interficiam gladio in eorū nouissimū & ,ipsos omnes
כֻּלָּם וְאַחֲרִיתָם בַּחֶרֶב אֶהֱרֹג לֹא־יָנוּס לָהֶם
,infernum in perfoderint † Si .euasor eis † euadet non & ,fugiens
2 נָס וְלֹא־יִמָּלֵט לָהֶם פָּלִיט׃ אִם־יַחְתְּרוּ בִשְׁאוֹל
inde ,cælos ascenderint si & :eos tollet mea manus inde
מִשָּׁם יָדִי תִקָּחֵם וְאִם־יַעֲלוּ הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם

† superliminare. † in frusta. † ex † ex † penetrauerint. לָקַח.

.eos faciam descendere , Carmel capite* in se absconderint si Et
3 אוֹרִידֵם׃ וְאִם־יֵחָבְאוּ בְּרֹאשׁ הַכַּרְמֶל
mei in oculorum regione a† se celauerint si & .eos tollam & ,scrutabor inde
מִשָּׁם אֲחַפֵּשׂ וּלְקַחְתִּים וְאִם־יִסָּתְרוּ מִנֶּגֶד עֵינַי
.eos mordebit & ,serpenti mandabo inde ,maris pauimento in
בְּקַרְקַע הַיָּם מִשָּׁם אֲצַוֶּה אֶת־הַנָּחָשׁ וּנְשָׁכָם׃
inde , suorum inimicorum facies ad † captiuitatem in abierint si Et
4 וְאִם־יֵלְכוּ בַשְּׁבִי לִפְנֵי אֹיְבֵיהֶם מִשָּׁם
eos super meum oculum ponam & :eos occidet & ,gladio mandabo
אֲצַוֶּה אֶת־הַחֶרֶב וַהֲרָגָתַם וְשַׂמְתִּי עֵינִי עֲלֵיהֶם
exercituum DEVS Dominus Et .bonum in non & ,malum in
5 לְרָעָה וְלֹא לְטוֹבָה׃ וַאדֹנָי יְהוִה הַצְּבָאוֹת
.ea in habitatores omnes lugebunt & ,liquescet † & ,terram in tangens *
הַנּוֹגֵעַ בָּאָרֶץ וַתָּמוֹג וְאָבְלוּ כָּל־יוֹשְׁבֵי בָהּ
.Aegypti fluuius† quasi submergetur & ,ipsa tota fluuius sicut ascendet Et
וְעָלְתָה כַיְאֹר כֻּלָּהּ וְשָׁקְעָה כִּיאֹר מִצְרָיִם׃
super suum fasciculum & * ,suas ascensiones cælos in Aedificans †
6 הַבּוֹנֶה בַשָּׁמַיִם מַעֲלוֹתָיו וַאֲגֻדָּתוֹ עַל־
facies super† eas effundit & ,maris aquas vocans † :eum fundauit terram
אֶרֶץ יְסָדָהּ הַקֹּרֵא לְמֵי־הַיָּם וַיִּשְׁפְּכֵם עַל־פְּנֵי
Chusiim † filij sicut Nonne .eius nomen DOMINVS ,terræ
7 הָאָרֶץ יְהוָה שְׁמוֹ׃ הֲלוֹא כִבְנֵי כֻשִׁיִּים
Israel Nonne ? DOMINVS dixit ,Israel filij mihi vos*
אַתֶּם לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה הֲלוֹא אֶת־יִשְׂרָאֵל
Aram & ,Caphthor † de Pelisthiim & ,Aegypti terra e feci ascendere
הֶעֱלֵיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכַּפְתּוֹר וַאֲרָם
,peccati regnum in DEI Domini oculi Ecce ?Chir† de
8 מִקִּיר׃ הִנֵּה עֵינֵי אֲדֹנָי יְהוִה בַּמַּמְלָכָה הַחַטָּאָה
delendo* non veruntamen :humi faciebus desuper† :illud faciam disperdere &
וְהִשְׁמַדְתִּי אֹתָהּ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֶפֶס כִּי לֹא הַשְׁמֵיד
.DOMINVS dixit ,Iahacob domum delebo
אַשְׁמִיד אֶת־בֵּית יַעֲקֹב נְאֻם־יְהוָה׃
gentibus omnibus in faciam commouere & ,præcipiens ego† ecce Quia
9 כִּי־הִנֵּה אָנֹכִי מְצַוֶּה וַהֲנִעוֹתִי בְכָל־הַגּוֹיִם
cadet non & ,cribro in † agitatur quemadmodum ;Israel domum
אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר יִנּוֹעַ בַּכְּבָרָה וְלֹא־יִפּוֹל
peccatores omnes morientur gladio In . terram † lapillus
10 צְרוֹר אָרֶץ׃ בַּחֶרֶב יָמוּתוּ כֹּל חַטָּאֵי
.malum nos propter anticipabit nec ,accedet † Non ,dicentes * ,mei populi
עַמִּי הָאֹמְרִים לֹא־תַגִּישׁ וְתַקְדִּים בַּעֲדֵינוּ הָרָעָה׃
sepiam & ,collabens Dauid tabernaculū erigam illa die In
11 בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת־סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת וְגָדַרְתִּי
diebus † sicut illud ædificabo & ,erigam eius diruta & ,earum rupturas †
אֶת־פִּרְצֵיהֶן וַהֲרִסֹתָיו אָקִים וּבְנִיתִיהָ כִּימֵי
gentes* omnes & ,Edom residuum possideant Vt .seculi
12 עוֹלָם׃ לְמַעַן יִירְשׁוּ אֶת־שְׁאֵרִית אֱדוֹם וְכָל־הַגּוֹיִם
.hoc faciens ,DOMINVS dixit ,eas super meū nomen est inuocatū quas
אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם נְאֻם־יְהוָה עֹשֶׂה זֹּאת׃
arator attinget & ,DOMINVS dixit ,venientes † dies Ecce
13 הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וְנִגַּשׁ חוֹרֵשׁ
montes stillabunt & ,semen trahentem ad † vuarum calcator & ,messorem ad
בַּקֹּצֵר וְדֹרֵךְ עֲנָבִים בְּמֹשֵׁךְ הַזָּרַע וְהִטִּיפוּ הֶהָרִים
conuertam Et . liquefient colles omnes & ,mustum
14 עָסִיס וְכָל־הַגְּבָעוֹת תִּתְמוֹגַגְנָה׃ וְשַׁבְתִּי
,desolatas vrbes ædificabunt & ,Israel mei populi captiuitatem
אֶת־שְׁבוּת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּבָנוּ עָרִים נְשַׁמּוֹת
:earum vinum bibent & ,vineas plantabunt & : inhabitabunt &
וְיָשָׁבוּ וְנָטְעוּ כְרָמִים וְשָׁתוּ אֶת־יֵינָם
eos plantabo Et .eorum fructum comedent & ,hortos facient &
15 וְעָשׂוּ גַנּוֹת וְאָכְלוּ אֶת־פְּרִיהֶם׃ וּנְטַעְתִּים
quam ,sua humo desuper * vltra euellentur non & ,suam humum super
עַל־אַדְמָתָם וְלֹא יִנָּתְשׁוּ עוֹד מֵעַל אַדְמָתָם אֲשֶׁר־
.tuus Deus DOMINVS dixit ,eis dedi
נָתַתִּי לָהֶם אָמַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃

* vertice ירד. † contra oculos meos. † coram inimicis suis, שבה. oculos meos שום. * est qui tāgit. † defluet, † a fluuio. † Qui ædificat. * peculium suum. עלה. † qui vocat. † in superficie. † Aethiopum. * estis. † Cappadocia, † Cyrene. † a superficie terræ, * destruendo destruere faciam. † præcipio, & vagari נוע. † triticum נפל. † in. * qui dicunt, † appropinquabit נגש. קום. סכך. † aperturas eius. † in בנה. * nationes super. † veniunt בוא. † portantem נטף. שוב. שבה. שמם. שתה. * a terra.

תם ספר עמוס

FINIS LIBRI HAMOS.

,terræ herbam comedere finierit si †,fuit Et .regis ‡ tonsiones
2 גִּזֵּי הַמֶּלֶךְ׃ †וְהָיָה אִם־כִּלָּה לֶאֱכוֹל אֶת־עֵשֶׂב הָאָרֶץ
:Iahacob suscitabit quis .obsecro parce DOMINE ‡ Domine :dixi &
וָאֹמַר אֲדֹנָי יֱהוִה סְלַח־נָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב
Non :hoc super DOMINVM Pœnituit ?ipse * paruulus quia
3 כִּי קָטֹן הוּא׃ †נִחַם יְהוָה עַל־זֹאת לֹא
Dominus mihi ostendit Sic .‖DOMINVS dixit ,erit
4 תִהְיֶה אָמַר יְהוָה׃ †כֹּה הִרְאַנִי אֲדֹנָי
:DOMINVS ‡Dominus igne in lite † ad vocans ‡ ecce Et :DOMINVS †
יֱהוִה וְהִנֵּה קֹרֵא לָרִב בָּאֵשׁ אֲדֹנָי יֱהוִה
.partem consumpsit & ,magnam voraginem consumpsit &
וַתֹּאכַל אֶת־תְּהוֹם רַבָּה וְאָכְלָה אֶת־הַחֵלֶק׃
:Iahacob suscitabit Quis .nunc cessa ,DOMINE ‡ Domine :dixi Et
5 †וָאֹמַר אֲדֹנָי יֱהוִה חֲדַל־נָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב
istud etiam .hoc super DOMINVM Pœnituit ?ipse paruus † quia
6 כִּי קָטֹן הוּא׃ †נִחַם יְהוָה עַל־זֹאת גַּם־הִיא
.mihi ostendit Sic .DOMINVS * Dominus dixit ,erit non
7 לֹא תִהְיֶה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה׃ †כֹּה הִרְאַנִי
eius manu in & ,perpendiculi ‡ murum super stans ‖ Dominus ecce &
וְהִנֵּה אֲדֹנָי נִצָּב עַל־חוֹמַת אֲנָךְ וּבְיָדוֹ
videns ‡ tu Quid :me ad DOMINVS dixit Et .perpendiculum
8 אֲנָךְ׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי מָה־אַתָּה רֹאֶה
ponens † ego Ecce :Dominus dixit & .Perpendiculum :dixi & ? Hamos
עָמוֹס וָאֹמַר אֲנָךְ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הִנְנִי שָׂם
pertransire ‖ vltra adiiciam non :Israel mei populi intimo ‡ in perpendiculũ
אֲנָךְ בְּקֶרֶב עַמִּי יִשְׂרָאֵל לֹא־אוֹסִיף עוֹד עֲבוֹר
Israel sanctuaria & ,Ischac excelsa deuastabuntur Et .eum
9 לוֹ׃ †וְנָשַׁמּוּ בָּמוֹת יִשְׂחָק וּמִקְדְּשֵׁי יִשְׂרָאֵל
.gladio in Iarobham domum super ‡ consurgam & :desolabuntur
יֶחֱרָבוּ וְקַמְתִּי עַל־בֵּית יָרָבְעָם בֶּחָרֶב׃
regem Iarobham ad el--Beth sacerdos Amasiah misit Et
10 †וַיִּשְׁלַח אֲמַצְיָה כֹּהֵן בֵּית־אֵל אֶל־יָרָבְעָם מֶלֶךְ־
:Israel domus interiore † in Hamos te super ‡ Coniurauit :dicendo ,Israel
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר קָשַׁר עָלֶיךָ עָמוֹס בְּקֶרֶב בֵּית יִשְׂרָאֵל
.eius verba omnia sustinere terra posset non
לֹא־תוּכַל הָאָרֶץ לְהָכִיל אֶת־כָּל־דְּבָרָיו׃
Israel & :Iarobham morietur gladio In :Hamos dixit sic Quia
11 †כִּי־כֹה אָמַר עָמוֹס בַּחֶרֶב יָמוּת יָרָבְעָם וְיִשְׂרָאֵל
ad Amasiah dixit Et .sua humo desuper ‡ migrabit migrando
12 גָּלֹה יִגְלֶה מֵעַל אַדְמָתוֹ׃ †וַיֹּאמֶר אֲמַצְיָה אֶל־
ibi comede & .Iehudah terram ad tibi fuge ,vade ,Videns :Hamos
עָמוֹס חֹזֶה לֵךְ בְּרַח־לְךָ אֶל־אֶרֶץ יְהוּדָה וֶאֱכָל־שָׁם
vltra adiicies non el--Beth ‡ Et .prophetabis ibi & ,panem
13 לֶחֶם וְשָׁם תִּנָּבֵא׃ †וּבֵית־אֵל לֹא־תוֹסִיף עוֹד
.ipsum ‖ regni domus & ,ipsum † regis sanctuarium quia :prophetandũ ad
לְהִנָּבֵא כִּי מִקְדַּשׁ־מֶלֶךְ הוּא וּבֵית מַמְלָכָה הוּא׃
, ego * propheta Non :Amasiah ad dixit & ,Hamos Responditque
14 †וַיַּעַן עָמוֹס וַיֹּאמֶר אֶל־אֲמַצְיָה לֹא־נָבִיא אָנֹכִי
disquirens † & , ego armentarius sed : ego prophetæ filius neque
וְלֹא בֶן־נָבִיא אָנֹכִי כִּי־בוֹקֵר אָנֹכִי וּבוֹלֵס
dixit & :pecus ‡ post de * DOMINVS me tulit Et .sycomoros
15 שִׁקְמִים׃ †וַיִּקָּחֵנִי יְהוָה מֵאַחֲרֵי הַצֹּאן וַיֹּאמֶר
.Israel meum populum ad propheta ,Vade ,DOMINVS me ad
אֵלַי יְהוָה לֵךְ הִנָּבֵא אֶל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃
prophetabis non :dicens ‡ Tu :DOMINI verbum audi nunc Et
16 †וְעַתָּה שְׁמַע דְּבַר־יְהוָה אַתָּה אֹמֵר לֹא תִנָּבֵא
.Ischac domum super stillabis non & , Israel super
עַל־יִשְׂרָאֵל וְלֹא תַטִּיף עַל־בֵּית יִשְׂחָק׃
,fornicabitur ciuitate in tua Vxor :DOMINVS dixit sic Propterea
17 †לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אִשְׁתְּךָ בָּעִיר תִּזְנֶה
:diuidetur funiculo in tua humus & ,cadent gladio in tuæ filiæ & tui filij &
וּבָנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ וְאַדְמָתְךָ בַּחֶבֶל תְּחֻלָּק
migrabit migrando Israel & ,morieris pollutam humum † super tu &
וְאַתָּה עַל־אֲדָמָה טְמֵאָה תָּמוּת וְיִשְׂרָאֵל גָּלֹה יִגְלֶה
.sua humo desuper *
מֵעַל אַדְמָתוֹ׃

CAP. VIII. ח

canistrum ecce Et .DOMINVS † Dominus mihi ostendit Sic
1 †כֹּה הִרְאַנִי אֲדֹנָי יֱהוִה וְהִנֵּה כְּלוּב
Canistrum :dixi & ?Hamos videns * tu Quid :dixit Et .æstatis ‡
2 קָיִץ׃ †וַיֹּאמֶר מָה־אַתָּה רֹאֶה עָמוֹס וָאֹמַר כְּלוּב
meum populum ad † finis Venit :me ad DOMINVS dixit Et .æstatis ‖
קָיִץ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי בָּא הַקֵּץ אֶל־עַמִּי
.cum transire * vltra adiiciam non .Israel
יִשְׂרָאֵל לֹא־אוֹסִיף עוֹד עֲבוֹר לוֹ׃

‡ herbarum quas fecit ret. † quum finiuisset גָּזַז[b] ‡ Deus * est? ‖ Deus. רָאָה[c] † Deus ‡ vocat † iudicium ‡ Deus: רוב[d] ‡ Deus: † paruulus est? * Deus. ‖ stabat ‡ ædificatum perpendiculo, ‡ vides † pono שׂוּם[e] ‡ medio ‖ vt pertransseam שָׁמֵם[f] ‡ contra קוּם[g] ‡ contra † medio יָכֹל[h] ‡ è terra ‡ in יָסַף[i] vt prophetes: † est, ‖ est. * eram, † colligens * euntem ‡ pecora: לָקַח[k] ‡ dicis: נָטַף[l] נָפַל[m] † terram * è terra † Deus: ‡ fructuum æstiuorum. * vides ‖ fructuum æstiuorum. † super * pertransire ea n.

.fortis torrens veluti iustitia & :iudicium ,aquæ sicut se voluat † Et
24 †וְיִגַּל כַּמַּיִם מִשְׁפָּט וּצְדָקָה כְּנַחַל אֵיתָן׃
,deserto in mihi fecistis appropinquare munus ‡ & ,sacrificia Nunquid
25 †הַזְּבָחִים וּמִנְחָה הִגַּשְׁתֶּם־לִי בַמִּדְבָּר
ZZichuth portastis Et ?Israel domus annis quadraginta
26 אַרְבָּעִים שָׁנָה בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ †וּנְשָׂאתֶם אֵת סִכּוּת
,vestrorum deorum stellam ‡:vestrarum imaginum Saturnum & ,vestrũ regem
מַלְכְּכֶם וְאֵת כִּיּוּן צַלְמֵיכֶם כּוֹכַב אֱלֹהֵיכֶם
trans vos faciam migrare Et .vobis fecistis quos
27 אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לָכֶם׃ †וְהִגְלֵיתִי אֶתְכֶם מֵהָלְאָה
.eius nomen exercituum Deus DOMINVS dixit :Dammesec
לְדַמָּשֶׂק אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי־צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃

† inundabit גָּלַל[x] ‡ oblationem נָגַשׁ[y] idolum סָכַךְ[z] regis vestri, & placentam ‡ sydus quoq; כּוּן[a] גָּלָה[b]

CAP. VI. ו

,Someron monte in ‡ fidentibus & ,Siion in quietis Væ
1 †הוֹי הַשַּׁאֲנַנִּים בְּצִיּוֹן וְהַבֹּטְחִים בְּהַר שֹׁמְרוֹן
.Israel domus eos ad venerunt & ,gentium principium nuncupatis †
נְקֻבֵי רֵאשִׁית הַגּוֹיִם וּבָאוּ לָהֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל׃
:magnam Chamath ‡ inde ite & ,videte & ,Calneh * Transite
2 †עִבְרוּ כַלְנֵה וּרְאוּ וּלְכוּ מִשָּׁם חֲמַת רַבָּה
?istis regnis præ bona ‖ Nunquid .Pelistim Ghath † descẽdite &
וּרְדוּ גַת־פְּלִשְׁתִּים הֲטוֹבִים מִן־הַמַּמְלָכוֹת הָאֵלֶּה
?vestro termino præ eorum terminus multus ‡ num
אִם־רַב גְּבוּלָם מִגְּבֻלְכֶם׃
.rapinæ habitare appropinquare fecistis † & :malũ diem ad Elongantes ‡
3 †הַמְנַדִּים לְיוֹם רָע וַתַּגִּשׁוּן שֶׁבֶת חָמָס׃
comedẽtes * & :suis stratis super distenti & ,dentis ‖ lectis super Iacentes †
4 †הַשֹּׁכְבִים עַל־מִטּוֹת שֵׁן וּסְרֻחִים עַל־עַרְשׂוֹתָם וְאֹכְלִים
.saginarij † medio de vitulos & ,pecore de ‡ agnos
כָּרִים מִצֹּאן וַעֲגָלִים מִתּוֹךְ מַרְבֵּק׃
sibi excogitauerunt Dauid sicut :nabli os super Particularizantes †
5 †הַפֹּרְטִים עַל־פִּי הַנָּבֶל כְּדָוִיד חָשְׁבוּ לָהֶם
.cantici ‡ instrumenta
כְּלֵי־שִׁיר׃
:se vngunt vnguentorum præcipuo ‡ & ,vinum phialis in Bibentes ‡
6 †הַשֹּׁתִים בְּמִזְרְקֵי יַיִן וְרֵאשִׁית שְׁמָנִים יִמְשָׁחוּ
nunc Quapropter .Ioseph contritione super condolent non &
7 וְלֹא נֶחְלוּ עַל־שֵׁבֶר יוֹסֵף׃ †לָכֵן עַתָּה
.extensorum funeris conuiuium recedet ‡ & :transmigrantium capite in migrabũt
יִגְלוּ בְּרֹאשׁ גֹּלִים וְסָר מִרְזַח סְרוּחִים׃
Deus DOMINVS dixit ,sua anima in DOMINVS ‖ Dominus Iurauit
8 †נִשְׁבַּע אֲדֹנָי יֱהוִה בְּנַפְשׁוֹ נְאֻם־יְהוָה אֱלֹהֵי
eius palatia & ,Iahacob superbiam ego Abominans * :exercituum
צְבָאוֹת מְתָאֵב אָנֹכִי אֶת־גְּאוֹן יַעֲקֹב וְאַרְמְנֹתָיו
,erit Et .eius plenitudinem & ,ciuitatem concludam † & :odi
9 שָׂנֵאתִי וְהִסְגַּרְתִּי עִיר וּמְלֹאָהּ׃ †וְהָיָה
.morientur & ,vna domo in viri decem remanserint si
אִם־יִוָּתְרוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים בְּבַיִת אֶחָד וָמֵתוּ׃
ossa educendum ad ,eum cremabit ‡ & ,suus patruus eum ‖ tollet Et
10 †וּנְשָׂאוֹ דּוֹדוֹ וּמְסָרְפוֹ לְהוֹצִיא עֲצָמִים
? ‡ tecum adhuc ‖ Nũ :domus lateribus in ‡ qui ei dicet & ,domo de
מִן־הַבַּיִת וְאָמַר לַאֲשֶׁר בְּיַרְכְּתֵי הַבַּיִת הַעוֹד עִמָּךְ
nomine in memorandum ad † non quia ,Tace ,dicet Et .* Finis :dicet &
וְאָמַר אָפֶס וְאָמַר הָס כִּי לֹא לְהַזְכִּיר בְּשֵׁם
faciet percutere & ,præcipiens ‡ DOMINVS ecce Quia .DOMINI
11 יְהוָה׃ †כִּי־הִנֵּה יְהוָה מְצַוֶּה וְהִכָּה
.scissionibus paruam * domum & :rimis magnam domum
הַבַּיִת הַגָּדוֹל רְסִיסִים וְהַבַּיִת הַקָּטֹן בְּקִעִים׃
quoniam ?bobus in ‡ arabit Num ? equi petra in current Nunquid
12 †הַיְרֻצוּן בַּסֶּלַע סוּסִים אִם־יַחֲרוֹשׁ בַּבְּקָרִים כִּי־
?absynthium in iustitiæ fructum & ,iudicium venenum in conuertistis
הֲפַכְתֶּם לְרֹאשׁ מִשְׁפָּט וּפְרִי צְדָקָה לְלַעֲנָה׃
nostra fortitudine in Nonne :dicentes :verbo ‡ non in Lætantes †
13 †הַשְּׂמֵחִים לְלֹא דָבָר הָאֹמְרִים הֲלוֹא בְּחָזְקֵנוּ
vos super suscitans ego ‡ ecce Quia ?cornua nobis assumpsimus
14 לָקַחְנוּ לָנוּ קַרְנָיִם׃ †כִּי הִנְנִי מֵקִים עֲלֵיכֶם
opprimẽt & :gentẽ ,exercituum Deus DOMINVS dixit ,Israel domus
בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת גּוֹי וְלָחֲצוּ
.deserti torrentem ad vsque ,Chamath introitu ab vos
אֶתְכֶם מִלְּבוֹא חֲמָת עַד־נַחַל הָעֲרָבָה׃

CAP. VII. ז

locustarum fictor ecce Et :DOMINVS ‡ Dominus mihi ostendit Sic
1 †כֹּה הִרְאַנִי אֲדֹנָי יֱהוִה וְהִנֵּה יוֹצֵר גֹּבַי
post ‡ serotina herba ecce Et :serotinam herbam ascendendi † principio in
בִּתְחִלַּת עֲלוֹת הַלָּקֶשׁ וְהִנֵּה־לֶקֶשׁ אַחַר

‡ monti † nominatis à principio בּוֹא[c] * in ‡ ad רָאָה[d] יָלַךְ[e] † in ‖ meliores sũt ‡ amplior est ‡ Qui lõginquũ putant † propinquã cogitant sedẽ iniquitatis. נָדַד[f] נָגַשׁ[g] † Qui dormiunt in ‖ eburneis, & extendũt se in * comedunt נָמָה[h] ‡ pingues de pecoribus † pascue pinguis. † Qui particularia habẽt cantica secũdum musicũ instrumentum Nebel: ‡ musica. ‡ Qui bibũt ‡ electis vnguentis ‡ appropinquabit luct⁹ se extendentium lectis. ‖ Deus per seipsum * Abominor † tradam שָׁתָה[i] חָלָה[k] גָּלָה[l] סוּר[m] גָּאָה[n] מוּת[o] ‖ singulũ eorũ ‡ auunculus ei⁹, vt educat ‡ erit ‖ mortui ‡ sunt? * est. † est recordãdũ nominis יָצָא[p] הָסָה[q] ‡ præcipit * minorem ‡ arans in petra נָכָה[r] רוּץ[s] פָּרָה[t] † Qui lætamini ‡ aliquid: qui dicitis: ‡ suscito קוּם[v] ‡ Deus: † quo ascendebat serotina herba: ‡ ascendebat עָלָה[a]

CAP. IIII. ד

monte in † quæ ,Basan vaccæ hoc verbum Audite

1 שִׁמְעוּ הַדָּבָר הַזֶּה פָּרוֹת הַבָּשָׁן אֲשֶׁר בְּהַר

dicentes :egenos allidentes * ,pauperes opprimentes * ,Someron

שֹׁמְרוֹן הָעֹשְׁקוֹת דַּלִּים הָרֹצְצוֹת אֶבְיוֹנִים הָאֹמְרֹת

Dominus Iurauit .bibemus & ,Affer :suis * dominis

2 לַאֲדֹנֵיהֶם הָבִיאָה וְנִשְׁתֶּה׃ נִשְׁבַּע אֲדֹנָי

:vos super venientes dies ecce quia :sua sanctitate in DOMINVS*

יְהוִה בְּקָדְשׁוֹ כִּי הִנֵּה יָמִים בָּאִים עֲלֵיכֶם

.piscis ollis in vestrã posteritatem & ,spinis in vos tollet &

וְנִשָּׂא אֶתְכֶם בְּצִנּוֹת וְאַחֲרִיתְכֶן בְּסִירוֹת דּוּגָה׃

faciebus proijcere & :eam contra vnaquæq; exibitis interruptiones † Et

3 וּפְרָצִים תֵּצֶאנָה אִשָּׁה נֶגְדָּהּ וְהִשְׁלַכְתֶּנָה

præuaricamini & ,el--Beth † Venite .DOMINVS dixit ,palatium

4 הַהַרְמוֹנָה נְאֻם יְהוָה׃ בֹּאוּ בֵית־אֵל וּפִשְׁעוּ

,vestra sacrificia mane afferte & :præuaricandũ ad * multiplicate ,Ghilghal

הַגִּלְגָּל הַרְבּוּ לִפְשֹׁעַ וְהָבִיאוּ לַבֹּקֶר זִבְחֵיכֶם

fermento de adole Et .vestras decimas diebus tribus

5 לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים מַעְשְׂרֹתֵיכֶם׃ וְקַטֵּר מֵחָמֵץ

dilexistis sic quia . promulgate * voluntaria ,* vocate & ,confessionem

תּוֹדָה וְקִרְאוּ נְדָבוֹת הַשְׁמִיעוּ כִּי כֵן אֲהַבְתֶּם

ego etiam Et .DOMINVS Dominus dixit ,Israel filij

6 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃ וְגַם אֲנִי

defectum * & ,vestris vrbibus cunctis in dentium mundiciem vobis dedi

נָתַתִּי לָכֶם נִקְיוֹן שִׁנַּיִם בְּכָל־עָרֵיכֶם וְחֹסֶר

dixit ,me ad estis reuersi non & : vestris locis cunctis in panis

לֶחֶם בְּכֹל מְקוֹמֹתֵיכֶם וְלֹא־שַׁבְתֶּם עָדַי נְאֻם־

adhuc in ,imbrem vobis à prohibui ego etiam Et .DOMINVS

7 יְהוָה׃ וְגַם אָנֹכִי מָנַעְתִּי מִכֶּם אֶת־הַגֶּשֶׁם בְּעוֹד

,vnam ciuitatem super faciam pluere & ,messem ad † menses tres *

שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים לַקָּצִיר וְהִמְטַרְתִּי עַל־עִיר אֶחָת

,compluetur vna pars :faciam pluere non vnam * ciuitatem super &

וְעַל־עִיר אַחַת לֹא אַמְטִיר חֶלְקָה אַחַת תִּמָּטֵר

se mouebunt Et .arescet ,eam super pluet non quam pars &

8 וְחֶלְקָה אֲשֶׁר־לֹא־תַמְטִיר עָלֶיהָ תִּיבָשׁ׃ וְנָעוּ

non & ,aquam bibendum ad ,vnam ciuitatem ad ciuitates tres * duæ

שְׁתַּיִם שָׁלֹשׁ עָרִים אֶל־עִיר אַחַת לִשְׁתּוֹת מַיִם וְלֹא

.DOMINVS dixit ,me ad estis reuersi non & :satiabuntur

יִשְׂבָּעוּ וְלֹא־שַׁבְתֶּם עָדַי נְאֻם־יְהוָה׃

,vestros hortos multiplicando ,rubigine in & ,vredine in vos Percussi

9 הִכֵּיתִי אֶתְכֶם בַּשִּׁדָּפוֹן וּבַיֵּרָקוֹן הַרְבּוֹת גַּנּוֹתֵיכֶם

non & :Ghazam comedet * vestra oliueta & ,vestra ficeta & ,vestras vineas &

וְכַרְמֵיכֶם וּתְאֵנֵיכֶם וְזֵיתֵיכֶם יֹאכַל הַגָּזָם וְלֹא־

pestilentiam vos in Misi .DOMINVS dixit ,me ad redistis

10 שַׁבְתֶּם עָדַי נְאֻם־יְהוָה׃ שִׁלַּחְתִּי בָכֶם דֶּבֶר

captiuitate cum ,vestros electos gladio in occidi ,Aegypti via in

בְּדֶרֶךְ מִצְרַיִם הָרַגְתִּי בַחֶרֶב בַּחוּרֵיכֶם עִם שְׁבִי

vestrorum castrorum fœtorem feci ascendere & : vestrorum equorum

סוּסֵיכֶם וָאַעֲלֶה בְּאֹשׁ מַחֲנֵיכֶם

.DOMINVS dixit ,me ad redistis non & ;vestrum nasum in &

וּבְאַפְּכֶם וְלֹא־שַׁבְתֶּם עָדַי נְאֻם־יְהוָה׃

& ,Sedom Dei subuersionem secundum vos in Subuerti

11 הָפַכְתִּי בָכֶם כְּמַהְפֵּכַת אֱלֹהִים אֶת־סְדֹם וְאֶת־

redistis non & : incendio de erutus torris sicut fuistis & ,Hamorah

עֲמֹרָה וַתִּהְיוּ כְּאוּד מֻצָּל מִשְּׂרֵפָה וְלֹא־שַׁבְתֶּם

tibi faciam sic Quapropter .DOMINVS dixit ,me ad

12 עָדַי נְאֻם־יְהוָה׃ לָכֵן כֹּה אֶעֱשֶׂה־לְּךָ

occursum in teipsum præpara ,tibi faciam hoc quòd eo pro :Israel

יִשְׂרָאֵל עֵקֶב כִּי־זֹאת אֶעֱשֶׂה־לָּךְ הִכּוֹן לִקְרַאת־

creans & ,montes formans ecce Quia .Israel tui Dei

13 אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל׃ כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבֹרֵא

,auroram faciens * ,eius meditatio quid homini annuncians & ,ventum

רוּחַ וּמַגִּיד לְאָדָם מַה־שֵּׂחוֹ עֹשֵׂה שַׁחַר

Deus DOMINVS :terræ excelsa super calcans & ;obscuritatem

עֵיפָה וְדֹרֵךְ עַל־בָּמֳתֵי אָרֶץ יְהוָה אֱלֹהֵי־

.eius nomen exercituum

צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃

† testis * quæ opprimitis † quæ confringitis pauperes: quæ dicitis * vestris Afferte | אַבְנֵי | נוא | * Deus per sanctitatem suam. † venient † inimicus † hamis quibus capiuntur pisces. | דוג | † per mensem † alteram: † hoc † in * vt pœnitentiam uaricemini. † anni * ad solennitatem, † congregate † Deus. † indigentiam | נקה | † cum * essent † vsque † alteram | † super | נעו | † vel † super quã plueret ci vt biberet | שחת | † ariditate † quãdo multiplicastis | גזם | * comedit eruca: | † iuuenes | † nares vestras | † quemadmodum subuertit Deus | † qui formas † creat † annuncians † opus † quid facit | † & tenebras † qui gradiens

CAP. V. ה

vos super tollens ego quod , hoc verbum Audite

1 שִׁמְעוּ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹשֵׂא עֲלֵיכֶם

virgo surgere addet non ,Cecidit .Israel domus lamentum

2 קִינָה בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ נָפְלָה לֹא־תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת

.eam suscitans non ,suam humum * super est derelicta : Israel

יִשְׂרָאֵל נִטְּשָׁה עַל־אַדְמָתָהּ אֵין מְקִימָהּ׃

† leuo † vt surgeret | קום | † prostrata * terram † qui suscitet

Vrbe : DOMINVS Dominus dixit sic Quia , mille prodiens

3 כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הָעִיר הַיֹּצֵאת אֶלֶף

decem faciet relinquere ,centum prodiens & :centum faciet dimittere

תַּשְׁאִיר מֵאָה וְהַיּוֹצֵאת מֵאָה תַּשְׁאִיר עֲשָׂרָה

:Israel domui DOMINVS dixit sic Quia .Israel domui

4 לְבֵית יִשְׂרָאֵל׃ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה לְבֵית יִשְׂרָאֵל

Ghilghal & ,el--Beth quæratis ne Et .viuetis & ,me Quærite

5 דִּרְשׁוּנִי וִחְיוּ׃ וְאַל־תִּדְרְשׁוּ בֵּית־אֵל וְהַגִּלְגָּל

demigrãdo Ghilghal quia :transibitis non sebah-Beer & ,ingrediemini non

לֹא תָבֹאוּ וּבְאֵר שֶׁבַע לֹא תַעֲבֹרוּ כִּי הַגִּלְגָּל גָּלֹה

Quærite .nihilum in erit el--Beth & ,demigrabit

6 יִגְלֶה וּבֵית־אֵל יִהְיֶה לְאָוֶן׃ דִּרְשׁוּ אֶת־

,Ioseph domum ignis quasi findat fortè ne :viuetis & , DOMINVM

יְהוָה וִחְיוּ פֶּן־יִצְלַח כָּאֵשׁ בֵּית יוֹסֵף

absynthiũ in Vertentes .el--Beth in extinguens non & ,comedat &

7 וְאָכְלָה וְאֵין־מְכַבֶּה לְבֵית־אֵל׃ הַהֹפְכִים לְלַעֲנָה

,Arcturum Faciens .reliquerunt terra in iustitiam & :iudicium

8 מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לָאָרֶץ הִנִּיחוּ׃ עֹשֵׂה כִימָה

noctem * diem & ,mortis vmbram mane in conuertens & ,Orionem &

וּכְסִיל וְהֹפֵךְ לַבֹּקֶר צַלְמָוֶת וְיוֹם לַיְלָה

faciebus super eas effundit & , maris aquas vocans :fecit tenebrescere

הֶחְשִׁיךְ הַקּוֹרֵא לְמֵי־הַיָּם וַיִּשְׁפְּכֵם עַל־פְּנֵי

super vastatorem Confortans .eius nomen DOMINVS , terræ

9 הָאָרֶץ יְהוָה שְׁמוֹ׃ הַמַּבְלִיג שֹׁד עַל־

Oderunt . veniet munitionem super vastator & :robustum

10 עָז וְשֹׁד עַל־מִבְצָר יָבוֹא׃ שָׂנְאוּ

.sunt abominati perfectè loquentem & ,corripientem porta in

בַשַּׁעַר מוֹכִיחַ וְדֹבֵר תָּמִים יְתָעֵבוּ׃

,eo ab tulistis tritici onus & ,tenuem super vos conculcare pro Idcirco

11 לָכֵן יַעַן בּוֹשַׁסְכֶם עַל־דָּל וּמַשְׂאַת־בַּר תִּקְחוּ מִמֶּנּוּ

desiderij * vineas :eis in habitabitis non & ,ædificastis incisionis domos

בָּתֵּי גָזִית בְּנִיתֶם וְלֹא־תֵשְׁבוּ בָם כַּרְמֵי־חֶמֶד

multas cognoui Quia ,earum vinum bibetis non & ,plantastis

12 נְטַעְתֶּם וְלֹא תִשְׁתּוּ אֶת־יֵינָם׃ כִּי יָדַעְתִּי רַבִּים

accipientes iusti hostes : vestra peccata fortia & ,vestras præuaricationes

פִּשְׁעֵיכֶם וַעֲצֻמִים חַטֹּאתֵיכֶם צֹרְרֵי צַדִּיק לֹקְחֵי

intelligens Ideo .fecerunt declinare porta in egenos & ,propitiationem

13 כֹפֶר וְאֶבְיוֹנִים בַּשַּׁעַר הִטּוּ׃ לָכֵן הַמַּשְׂכִּיל

Quærite .ipsum malum tempus quia ;tacebit ipso tempore in

14 בָּעֵת הַהִיא יִדֹּם כִּי עֵת רָעָה הִיא׃ דִּרְשׁוּ־

Deus DOMINVS sic erit & :viuatis vt ,malum non & ,bonum

טוֹב וְאַל־רָע לְמַעַן תִּחְיוּ וִיהִי־כֵן יְהוָה אֱלֹהֵי־

,malum habete Odio .dixistis sicut , vobiscum exercituum

15 צְבָאוֹת אִתְּכֶם כַּאֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם׃ שִׂנְאוּ־רָע

misereatur fortè si :iudicium porta in constituite & , bonum diligite &

וְאֶהֱבוּ טוֹב וְהַצִּיגוּ בַשַּׁעַר מִשְׁפָּט אוּלַי יֶחֱנַן

sic Propterea .Ioseph residuo exercituum Deus DOMINVS

16 יְהוָה אֱלֹהֵי־צְבָאוֹת שְׁאֵרִית יוֹסֵף׃ לָכֵן כֹּה־

plateis omnibus In :dominator exercituũ Deus DOMINVS dixit

אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת אֲדֹנָי בְּכָל־רְחֹבוֹת

agricolã vocabunt Et .heu ,heu : dicent plateis cunctis in & ,planctus

מִסְפֵּד וּבְכָל־חוּצוֹת יֹאמְרוּ הוֹ־הוֹ וְקָרְאוּ אִכָּר

.quærimoniam scientes ad planctum & ,luctum ad

אֶל־אֵבֶל וּמִסְפֵּד אֶל־יוֹדְעֵי נֶהִי׃

dixit ,tuo interiori in transibo quia :planctus * vineis omnibus in Et

17 וּבְכָל־כְּרָמִים מִסְפֵּד כִּי־אֶעֱבֹר בְּקִרְבְּךָ אָמַר

quid vt :DOMINI diem desiderantibus Væ .DOMINVS

18 יְהוָה׃ הוֹי הַמִּתְאַוִּים אֶת־יוֹם יְהוָה לָמָּה־

.lux non & ,tenebrositas ,hæc DOMINI dies ?vobis hoc

זֶּה לָכֶם יוֹם יְהוָה הוּא־חֹשֶׁךְ וְלֹא־אוֹר׃

:vrsus ei occurrat & ,leonis faciebus à vir fugiat Quomodo

19 כַּאֲשֶׁר יָנוּס אִישׁ מִפְּנֵי הָאֲרִי וּפְגָעוֹ הַדֹּב

eũ mordeat & , pariete super sua manu innitatur & ,domũ ingrediatur &

וּבָא הַבַּיִת וְסָמַךְ יָדוֹ עַל־הַקִּיר וּנְשָׁכוֹ

:lux non & ,DOMINI dies tenebrositas Nonne ?coluber

20 הַנָּחָשׁ׃ הֲלֹא־חֹשֶׁךְ יוֹם יְהוָה וְלֹא־אוֹר

:vestras solennitates reprobaui ,Odiui ?ei splendor nõ & ,caligo &

21 וְאָפֵל וְלֹא־נֹגַהּ לוֹ׃ שָׂנֵאתִי מָאַסְתִּי חַגֵּיכֶם

mihi obtuleritis si Quia .vestras retentiones in odorabo non &

22 וְלֹא אָרִיחַ בְּעַצְּרֹתֵיכֶם׃ כִּי אִם־תַּעֲלוּ־לִי

vestrorũ pinguiũ pacificationem & :volam non vestra munera & ,ascensiones

עֹלוֹת וּמִנְחֹתֵיכֶם לֹא אֶרְצֶה וְשֶׁלֶם מְרִיאֵיכֶם

:tuorum canticorum turbam me desuper Remoue .respiciam non

23 לֹא אַבִּיט׃ הָסֵר מֵעָלַי הֲמוֹן שִׁרֶיךָ

.audiam non tuorum nablorum cantum &

וְזִמְרַת נְבָלֶיךָ לֹא אֶשְׁמָע׃

† Deus : In vrbe ex qua egrediebantur | יצא | * ex qua egrediebantur | חיה | בוא | consumat, * sit qui extinguat † Qui vertetunt * Ipse facit | ינה | * lucem matutinam * in faciens, vocat * in superficie * Qui roborat * populũ | עזז שדד | יכח | † quia onerastis pauperem, * cibum electũ | חלל | † in domibus * leuigatis quas * desiderabiles | נזז ישב | שתה | † viro iusto * pretium, & pauperum iudicium * peruerterunt. * est. | נטה | * erit | * ad † eos qui sciunt lamentum. | נהה | * erit * per medium tui, | * enim * tenebræ, | † si * facie | † parieti, | * tenebræ est * caliginosa, * est | חגג | * oblationes cœtuum vestrorum. * holocausta, * acceptabo, & pacifica * à * multitudinem carminum | עלה נבט | * cantica lyrarum tuarũ

gladio *in ipſum perſequi* *ſuper : eum conuertam* non quatuor . ſuper &
parcam ei: eò quod perſecutus eſt
13 וְעַל־אַרְבָּעָה לֹא [e]אֲשִׁיבֶנּוּ עַל־רָדְפוֹ בַחֶרֶב
perpetuum in ‡ rapuerit & ,ſuas miſericordias corruperit & , ſuum fratrem
[e]שׁוּב
אָחִיו וְשִׁחֵת רַחֲמָיו וַיִּטְרֹף לָעַד
‡ eum in ſeculum
mittam Et .*perpetuò* † ſeruauit *ſuam iram* ‡ & ,eius *naſus* *
* furor ‡ furorem ſuum † in perpetuũ.
14 אַפּוֹ וְעֶבְרָתוֹ שְׁמָרָה נֶצַח׃ †וְשִׁלַּחְתִּי 12
dixit Sic .Boſrah ædes deuorabit & :Theman in ignem
15 אֵשׁ בְּתֵימָן וְאָכְלָה אַרְמְנוֹת בָּצְרָה׃ †כֹּה אָמַר 13
ſuper & ,Hammõ filiorũ præuaricationibus tribus Super :‡D o m i n v s
‡ Deus:
יְהוָה עַל־שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי בְנֵי־עַמּוֹן וְעַל־
ad ,Ghilhad *prægnantes eos ſcidiſſe* *ſuper :eum conuertam* † non quatuor
† parcam ei: eò quòd ſciderint montes
16 אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל־בִּקְעָם הָרוֹת הַגִּלְעָד לְמַעַן
muro in ignem ſuccendam Et .ſuum terminum dilatandum
הַרְחִיב אֶת־גְּבוּלָם׃ †וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּחוֹמַת 14
,belli die in vociferatione in : eius ædes deuorabit & ,Rabbah
רַבָּה וְאָכְלָה אַרְמְנוֹתֶיהָ בִּתְרוּעָה בְּיוֹם מִלְחָמָה
:captiuitatem in eorum rex ibit Et .*tempeſtatis* † die in ,turbine in
† turbinis.
בְּסַעַר בְּיוֹם סוּפָה׃ †וְהָלַךְ מַלְכָּם בַּגּוֹלָה 15
.D o m i n v s dixit ,ſimul eius principes & ,ipſe
1 הוּא [f]וְשָׂרָיו יַחְדָּו אָמַר יְהוָה׃
[f]שׂוּר

CAP. II. ב

2 , Moab præuaricationibus tribus Super : ‡D o m i n v s dixit Sic
‡ Deus:
†כֹּה אָמַר יְהוָה עַל־שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי מוֹאָב 1
regis oſſa *eum combuſiſſe ſuper :eum conuertam* ‡ non quatuor ſuper &
‡ parcam ei: eò quòd combuſſerit * cinerem.
3 וְעַל־אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל־שָׂרְפוֹ עַצְמוֹת מֶלֶךְ־
deuorabit & ,Moab in ignem mittam Et .*calcem* * in Edom
4 אֱדוֹם לַשִּׂיד׃ †וְשִׁלַּחְתִּי־אֵשׁ בְּמוֹאָב וְאָכְלָה 2
,vociferatione in , Moab ſonitu in morietur & : Cheriioth ædes
אַרְמְנוֹת הַקְּרִיּוֹת [g]וּמֵת בְּשָׁאוֹן מוֹאָב בִּתְרוּעָה
[g]מוּת
omnes & :eius *interiori* ‡ de iudicem faciam excidere Et .tubæ *voce* ‖ in
‖ ſonitu ‡ medio
5 בְּקוֹל שׁוֹפָר׃ †וְהִכְרַתִּי שׁוֹפֵט מִקִּרְבָּהּ וְכָל־ 3
.D o m i n v s dixit ,eo cum interficiam eius principes
שָׂרֶיהָ אֶהֱרוֹג עִמּוֹ אָמַר יְהוָה׃
,Iehudah præuaricationibus tribus Super : D o m i n v s dixit Sic
6 †כֹּה אָמַר יְהוָה עַל־שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי יְהוּדָה 4
legem *eos reprobaſſe* *ſuper :eum conuertam* ‖ non quatuor ſuper &
‖ parcam ei: eò quòd abiecerint
7 וְעַל־אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל־מָאֳסָם אֶת־[h]תּוֹרַת
,ſua mẽdacia eos fecerũt errare & :ſeruauerint nõ eius ſtatuta & ,Domini
[h]יָרָה
יְהוָה וְחֻקָּיו לֹא שָׁמָרוּ וַיַּתְעוּם כִּזְבֵיהֶם
ignem mittam Et .*ea poſt* eorum patres abierunt quæ ‡
‡ poſt
8 אֲשֶׁר־הָלְכוּ אֲבוֹתָם אַחֲרֵיהֶם׃ †וְשִׁלַּחְתִּי אֵשׁ 5
dixit Sic .Ieruſalaim ædes deuorabit & ;Iehudah in
בִּיהוּדָה וְאָכְלָה אַרְמְנוֹת יְרוּשָׁלִָם׃ †כֹּה אָמַר 6
quatuor ſuper & ,Iſrael præuaricationibus tribus Super :D o m i n v s
9 יְהוָה עַל־שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל־אַרְבָּעָה
propter *egenum* † & ,iuſtum argento *in eos vendidiſſe ſuper :eum conuertam* ‖ non
‖ parcam ei: eò quòd vendiderint † pauperem
לֹא [i]אֲשִׁיבֶנּוּ עַל־מִכְרָם בַּכֶּסֶף צַדִּיק [k]וְאֶבְיוֹן בַּעֲבוּר
caput *in* terræ puluerem ſuper *Anhelantes* * .duo calceamenta
[i]שׁוּב [k]אָבָה
נַעֲלָיִם׃ †הַשֹּׁאֲפִים עַל־עֲפַר־אֶרֶץ בְּרֹאשׁ 7
eius pater & ,vir & : fecerunt declinare humilium viam & , pauperum
* Qui conculcauerunt
10 דַּלִּים וְדֶרֶךְ [l]עֲנָוִים [m]יַטּוּ וְאִישׁ וְאָבִיו
[l]עָנָה [m]נָטָה
.*meæ ſanctitatis* ‡ nomen *violandum ad* ‖ ,puellam ad iuerunt
‖ vt violarent ‡ ſanctũ meũ.
11 יֵלְכוּ אֶל־הַנַּעֲרָה לְמַעַן חַלֵּל אֶת־שֵׁם קָדְשִׁי׃
: altare omne apud *faciebant declinare oppignoratis* * veſtimentis ſuper Et
* in pignus acceptis recumbebant
†וְעַל־בְּגָדִים חֲבֻלִים יַטּוּ אֵצֶל כָּל־מִזְבֵּחַ 8
.ſuorum deorum domo † biberunt *multatorum* * vinum &
* pœnis affectorum † in
12 וְיֵין עֲנוּשִׁים [n]יִשְׁתּוּ בֵּית אֱלֹהֵיהֶם׃
[n]שָׁתָה
altitudo ſicut cuius ,*eorum faciebus* ‡ à Emoræum feci diſperdere ego Et
‡ facie veſtra, * erat ‡ eſt
†וְאָנֹכִי הִשְׁמַדְתִּי אֶת־הָאֱמֹרִי מִפְּנֵיהֶם אֲשֶׁר כְּגֹבַהּ 9
feci perdere & : quercus ſicut *ipſe* ‡ fortis & ,*eius* * altitudo cedrorum
אֲרָזִים גָּבְהוֹ וְחָסֹן הוּא כָּאַלּוֹנִים וָאַשְׁמִיד
ego Et .deorſum eius radices & ,ſurſum eius fructum
13 [o]פִּרְיוֹ מִמַּעַל וְשָׁרָשָׁיו מִתָּחַת׃ †וְאָנֹכִי 10
[o]פָּרָה
deſertũ *in* † vos feci ambulare & :Aegypti terra è vos feci aſcẽdere
† per
14 [p]הֶעֱלֵיתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם [q]וָאוֹלֵךְ אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר
[p]עָלָה [q]יָלַךְ
.Emoræi terram *poſſidendum ad* ‖ ,annis quadraginta
‖ vt poſſideretis
אַרְבָּעִים שָׁנָה לָרֶשֶׁת אֶת־אֶרֶץ הָאֱמֹרִי׃
:*ſeparatos in* ‡ veſtris iuuenib' de & ,*prophetas in* † veſtris filiis de ſuſcitaui Et
† vt eſſent prophetæ, ‡ vt eſſent Neziræi:
†וָאָקִים מִבְּנֵיכֶם לִנְבִיאִים וּמִבַּחוּרֵיכֶם לִנְזִרִים 11
?D o m i n v s dixit ,Iſrael filij hoc † non *etiam* ‡ Nunquid
‡ ita † eſt
15 הַאַף אֵין־זֹאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה׃
,præcipiebatis prophetis *ſuper* & :vinum Neziræis dediſtis potum Et
†[r]וַתַּשְׁקוּ אֶת־הַנְּזִרִים יָיִן וְעַל־הַנְּבִיאִים [s]צִוִּיתֶם 12
[r]שָׁקָה [s]צָוָה

CAP. III.

: *vos ſubter coarctãs* ‡ ego Ecce .prophetabitis Non :dicendo
‡ obſidionem facio in loco veſtro:
13 לֵאמֹר לֹא תִּנָּבְאוּ׃ †הִנֵּה אָנֹכִי [t]מֵעִיק תַּחְתֵּיכֶם
.*manipulo ſibi* † plenum plauſtrum *coarctaret* ‡ quemadmodum
[t]עוּק
כַּאֲשֶׁר תָּעִיק הָעֲגָלָה הַמְלֵאָה לָהּ עָמִיר׃
‡ obſidetur † manipulis.
:ſuam fortitudinem fortificabit non fortis & ,leui à fuga peribit Et
14 †וְאָבַד מָנוֹס מִקָּל וְחָזָק לֹא־יְאַמֵּץ [v]כֹּחוֹ
[v]כוח
non ,arcum *tenens* ‡ Et .ſuam animam eruet non robuſtus &
‡ qui tenet
15 וְגִבּוֹר לֹא־יְמַלֵּט נַפְשׁוֹ׃ †וְתֹפֵשׂ הַקֶּשֶׁת לֹא
non ,equum *equitans* * & :euadet non ſuis pedibus *in* leuis & ; ſtabit
* qui conſcẽdit
יַעֲמֹד וְקַל בְּרַגְלָיו לֹא יְמַלֵּט וְרֹכֵב הַסּוּס לֹא
nudus : *potentibus in ſui cordis roborator* ‡ Et .ſuam animam ſaluabit
‡ qui roborat cor ſuum ſicut potẽtes:
16 יְמַלֵּט נַפְשׁוֹ׃ †וְאַמִּיץ לִבּוֹ בַּגִּבּוֹרִים עָרוֹם
.D o m i n v s dixit , illa die in fugiet
יָנוּס בַּיּוֹם־הַהוּא נְאֻם־יְהוָה׃

CAP. III. ג

,vos ſuper D o m i n v s eſt locutus quod , hoc verbum Audite
1 †שִׁמְעוּ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה עֲלֵיכֶם
terra è feci aſcendere quam ,cognationem omnem ſuper : Iſrael filij
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל כָּל־הַמִּשְׁפָּחָה אֲשֶׁר [x]הֶעֱלֵיתִי מֵאֶרֶץ
[x]עָלָה
omnibus ex cognoui vos Tantum :dicendo , Aegypti
2 מִצְרַיִם לֵאמֹר׃ †רַק אֶתְכֶם יָדַעְתִּי מִכֹּל
omnes vos ſuper viſitabo idcirco : *humi* † cognationibus
† terræ:
מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה עַל־כֵּן אֶפְקֹד עֲלֵיכֶם אֵת כָּל־
niſi :pariter duo ambulabunt Nunquid .veſtras iniquitates
3 [y]עֲוֺנֹתֵיכֶם׃ †הֲיֵלְכוּ שְׁנַיִם יַחְדָּו בִּלְתִּי אִם־
[y]עָוָה
?ei † non præda & ‡ ,ſylua in leo rugiet Nunquid ?conuenerint
‡ quando † fuerit
4 [z]נוֹעָדוּ׃ †הֲיִשְׁאַג אַרְיֵה בַּיַּעַר וְטֶרֶף אֵין לוֹ
[z]יָעַד
niſi ,ſuo habitaculo de ſuam vocem leunculus dabit nunquid
הֲיִתֵּן כְּפִיר קוֹלוֹ מִמְּעֹנָתוֹ בִּלְתִּי אִם־
laqueus & ,terræ laqueum *ſuper* † auis cadet Nunquid ?apprehenderit
† in
5 לָכָד׃ †[a]הֲתִפֹּל צִפּוֹר עַל־פַּח הָאָרֶץ וּמוֹקֵשׁ
[a]נָפַל
?*capiet* ‡ non capiendo & , *humo* ‡ è laqueus aſcendet Nũquid ?ei * non
* eſt ‡ terra ‖ cepit?
אֵין לָהּ הֲיַעֲלֶה־[b]פַּח מִן־הָאֲדָמָה וְלָכוֹד לֹא יִלְכּוֹד׃
[b]פוּחַ
Num ?*expaueſcent* ‖ non populus & ,ciuitate in tuba clangetur Nunquid
‖ expaueſcet?
6 †אִם־יִתָּקַע שׁוֹפָר בְּעִיר וְעָם לֹא יֶחֱרָדוּ אִם־
non Quia ?fecerit non D o m i n v s & ,ciuitate in malum erit
7 תִּהְיֶה רָעָה בְּעִיר וַיהוָה לֹא עָשָׂה׃ †כִּי לֹא
ſuũ ſecretũ reuelauerit niſi ;verbum D o m i n v s ‡ Dominus faciet
‡ Deus
יַעֲשֶׂה אֲדֹנָי יְהוִה דָּבָר כִּי אִם־גָּלָה סוֹדוֹ
?timebit non quis ,rugiit Leo .*prophetas ſuos ſeruos ad* †
† ſeruis ſuis prophetis.
8 אֶל־עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים׃ †אַרְיֵה שָׁאָג מִי לֹא יִירָא
?prophetabit non quis ,eſt locutus D o m i n v s * Dominus
* Deus
אֲדֹנָי יְהוִה דִּבֶּר מִי לֹא יִנָּבֵא׃
terra in ‖ ædes ſuper & ,Aſdod in ‡ ædes ſuper *Promulgate* †
† Congregate facite ‡ quæ ſunt ‖ quæ ſunt
9 †הַשְׁמִיעוּ עַל־אַרְמְנוֹת בְּאַשְׁדּוֹד וְעַל־אַרְמְנוֹת בְּאֶרֶץ
videte & ,Someron montes ſuper vos Congregate :dicite & : Aegypti
מִצְרָיִם וְאִמְרוּ הֵאָסְפוּ עַל־הָרֵי שֹׁמְרוֹן [c]וּרְאוּ
[c]רָאָה
.eius medio in oppreſſos & ,eius medio in multas contritiones
מְהוּמֹת רַבּוֹת בְּתוֹכָהּ וַעֲשׁוּקִים בְּקִרְבָּהּ׃
rapinam recondentes ‡ :D o m i n v s dixit ,rectum facere neſcierunt Et
‡ qui recõdũt quæ rapiunt,
10 †וְלֹא־יָדְעוּ עֲשׂוֹת־נְכֹחָה נְאֻם־יְהוָה הָאוֹצְרִים חָמָס
Dominus dixit ſic Propterea .ſuis ædibus in *prædam* † &
† quæ prædantur
11 וָשֹׁד בְּאַרְמְנוֹתֵיהֶם׃ †לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי
,tuã fortitudinẽ te à faciet deſcendere & :*terram circum* † & ;*tribulatio* ‡,Deus
‡ afflictio veniet, † in circuitu terræ:
יְהוִה צַר וּסְבִיב הָאָרֶץ [d]וְהוֹרִיד מִמֵּךְ [e]עֻזֵּךְ
[d]יָרַד [e]עָזַז
Quomodo :D o m i n v s dixit Sic .tuæ ædes diripientur &
12 [f]וְנָבֹזּוּ אַרְמְנוֹתָיִךְ׃ †כֹּה אָמַר יְהוָה כַּאֲשֶׁר
[f]בָּזַז
eruentur ſic :auris *tenerum* ‡ vel ,crura duo leonis ore de paſtor eruat ‖
‖ ſi ‡ extremum
יַצִּיל הָרֹעֶה מִפִּי הָאֲרִי שְׁתֵּי כְרָעַיִם אוֹ בְדַל־אֹזֶן כֵּן יִנָּצְלוּ
angulo *in* & ,lecti angulo in Someron in habitantes Iſrael filij
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּשְׁבִים בְּשֹׁמְרוֹן בִּפְאַת [g]מִטָּה וּבִדְמֶשֶׁק
[g]נָטָה
‡ grabati.
dixit :Iahacob domo in facite conteſtari & ,Audite .*ſtrati* ‡
13 עָרֶשׂ׃ †שִׁמְעוּ [h]וְהָעִידוּ בְּבֵית יַעֲקֹב נְאֻם־
[h]עוּד
die in Quia .exercituum Deus D o m i n v s Dominus
14 אֲדֹנָי יְהוִה אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת׃ †כִּי בְּיוֹם
ſuper viſitabo & : eum ſuper Iſrael præuaricationes *me viſitare* ‡
‡ qua viſitabo
פָּקְדִי פִשְׁעֵי־יִשְׂרָאֵל עָלָיו וּפָקַדְתִּי עַל־
.terram in cadent & , altaris cornua amputabuntur & ,el--Beth altaria
† hyemalem, vnà cum ‡ æſtiua:
מִזְבְּחוֹת בֵּית־אֵל וְנִגְדְּעוּ קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְנָפְלוּ לָאָרֶץ׃
peribunt & :*æſtatis* ‡ domo *ſuper* , *hyemis* † domum faciam percutere Et
[i]נָכָה
15 †[i]וְהִכֵּיתִי בֵית־הַחֹרֶף עַל־בֵּית הַקָּיִץ וְאָבְדוּ
* eburneæ,
.D o m i n v s dixit : multæ domus deficient & ,*dentis* * domus
[k]סוּף
בָּתֵּי הַשֵּׁן [k]וְסָפוּ בָּתִּים רַבִּים נְאֻם־יְהוָה׃

?Palestinæ termini omnes & ,Sidon & ,Sor mihi vos quid etiam Et
9 † וְגַם מָה־אַתֶּם לִי צֹר וְצִידוֹן וְכֹל גְּלִילוֹת פְּלָשֶׁת
vos retribuentes ‡ num & ,me super reddentes vos retributionem Nunquid
הַגְּמוּל אַתֶּם מְשַׁלְּמִים עָלָי וְאִם־גֹּמְלִים אַתֶּם
.vestrum caput in vestram retributionem reddam cito ,leuiter ?me super
עָלַי קַל מְהֵרָה [p] אָשִׁיב גְּמֻלְכֶם בְּרֹאשְׁכֶם׃
mea desiderabilia & :tulistis meum aurum & ,meum argentum Quia
10 † אֲשֶׁר־כַּסְפִּי וּזְהָבִי לְקַחְתֶּם וּמַחֲמַדַּי
filios & ,Iehudah filios Et .vestra palatia ‡ in intulistis bona †
11 הַטֹּבִים [q] הֲבֵאתֶם לְהֵיכְלֵיכֶם׃ † וּבְנֵי יְהוּדָה וּבְנֵי
eos faciendum * elongare ad : Ieuanim * filiis vendidistis Ierusalaim
יְרוּשָׁלִַם מְכַרְתֶּם לִבְנֵי הַיְּוָנִים לְמַעַן הַרְחִיקָם
quo ‡ loco de eos suscitans ego † Ecce .suo termino desuper †
12 מֵעַל גְּבוּלָם׃ † הִנְנִי [r] מְעִירָם מִן־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־
.vestrum caput in vestrā retributionē conuertam & : ibi eos vendidistis
מְכַרְתֶּם אֹתָם שָׁמָּה [s] וַהֲשִׁבֹתִי גְמֻלְכֶם בְּרֹאשְׁכֶם׃
filiorum manu in vestras filias & , vestros filios vendam Et
13 † וּמָכַרְתִּי אֶת־בְּנֵיכֶם וְאֶת־בְּנוֹתֵיכֶם בְּיַד בְּנֵי
quia : longinquam gentem ad † Sabæis † eos venundabunt & : Iehudah
יְהוּדָה וּמְכָרוּם לִשְׁבָאיִם אֶל־גּוֹי רָחוֹק כִּי
.est locutus DOMINVS
יְהוָה דִּבֵּר׃
,robustos suscitate : bellum sanctificate ‡ ,gentibus in hoc Clamate
14 † קִרְאוּ־זֹאת בַּגּוֹיִם קַדְּשׁוּ מִלְחָמָה הָעִירוּ הַגִּבּוֹרִים
vestros ligones Contundite .belli † viri omnes ascendant ,accedant
15 [t] יִגְּשׁוּ [v] יַעֲלוּ כֹּל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה׃ † [x] כֹּתּוּ אִתֵּיכֶם
.ego ‡ fortis ,dicat Debilis : lanceas in vestras falces & ,gladios in
לַחֲרָבוֹת וּמַזְמְרֹתֵיכֶם לִרְמָחִים הַחַלָּשׁ יֹאמַר גִּבּוֹר אָנִי׃
:vos congregate & ,circuitu de gentes omnes venite & ,vos Conglobate ‡
16 † עוּשׁוּ וָבֹאוּ כָל־הַגּוֹיִם מִסָּבִיב וְנִקְבָּצוּ
,se Suscitent .tuos robustos DOMINE fac † descendere illuc
17 שָׁמָּה הַנְחַת יְהוָה גִּבּוֹרֶיךָ׃ † יֵעוֹרוּ
iudicādū ad sedebo ibi quia : Iehosaphat vallem ad gentes ascēdant &
וְיַעֲלוּ הַגּוֹיִם אֶל־עֵמֶק יְהוֹשָׁפָט כִּי שָׁם [y] אֵשֵׁב לִשְׁפֹּט

redditis mihi
‡ retribuentes
mihi
כוב
† optima ‡ delubra vestra.
נוא
* Græcorum
vt ‡ facerent
† à ‡ suscitans
‡ in
עור
שוב
† Harabicis
† genti longinquæ:
‡ præparate
† bellatores,
Concidite bidentes
נגש עלה
כתת
‡ Sum.
‡ Congregate
† Fecit Deus
ישב

maturauit quoniam ,falcem Mittite .circuitu de gentes omnes
18 אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם מִסָּבִיב׃ † שִׁלְחוּ מַגָּל כִּי בָשַׁל
, torcularia exuberāt , torcular est plenum quia ,descendite ,Venite .messis
קָצִיר בֹּאוּ [z] רְדוּ כִּי־מָלְאָה גַּת [a] הֵשִׁיקוּ הַיְקָבִים
:concisionis valle in turbæ Turbæ † .eorum malitia ‡ multa quia
19 כִּי רַבָּה רָעָתָם׃ † הֲמוֹנִים הֲמוֹנִים בְּעֵמֶק הֶחָרוּץ
Luna & Sol .concisionis valle in DOMINI dies propinquus ‡ quia
20 כִּי קָרוֹב יוֹם יְהוָה בְּעֵמֶק הֶחָרוּץ׃ † שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ
DOMINVS Et .suum splendorem retraxerunt stellæ & :nigruerunt *
21 קָדָרוּ וְכוֹכָבִים אָסְפוּ נָגְהָם׃ † וַיהוָה
contremiscent & , suam vocem dabit Ierusalaim de & , rugiet Siion de
מִצִּיּוֹן יִשְׁאָג וּמִירוּשָׁלִַם יִתֵּן קוֹלוֹ וְרָעֲשׁוּ
filiorum fortitudo & ,sui populi spes DOMINVS & :terra & cæli
שָׁמַיִם וָאָרֶץ וַיהוָה מַחֲסֶה לְעַמּוֹ [b] וּמָעוֹז לִבְנֵי
habitans ‡ vester Deus DOMINVS ego † quòd scietis Et . Israel
22 יִשְׂרָאֵל׃ † וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם שֹׁכֵן
non alieni & ,sanctitas ‡ Ierusalaim erit Et . meæ sanctitatis * monte Siion in
בְּצִיּוֹן הַר־קָדְשִׁי וְהָיְתָה יְרוּשָׁלִַם קֹדֶשׁ וְזָרִים לֹא־
stillabunt illa die in ,erit Et .amplius eam in ‡ transibunt
23 יַעַבְרוּ־בָהּ עוֹד׃ † וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא [c] יִטְּפוּ
Iehudah riui omnes & ,lacte diffluent ‡ colles & ,multum montes
הֶהָרִים עָסִיס וְהַגְּבָעוֹת [d] תֵּלַכְנָה חָלָב וְכָל־אֲפִיקֵי יְהוּדָה
inigabit ‡ & , egredietur DOMINI domo è fons Et .aquæ ibunt †
יֵלְכוּ מָיִם וּמַעְיָן מִבֵּית יְהוָה יֵצֵא וְהִשְׁקָה אֶת־
Edom & , erit desolationem in Aegyptus .Sittim ‡ torrentem
24 נַחַל הַשִּׁטִּים׃ † מִצְרַיִם לִשְׁמָמָה תִהְיֶה וֶאֱדוֹם
quia , Iehudah filiorum iniuriā propter : erit solitudinis desertum in
לְמִדְבַּר שְׁמָמָה תִּהְיֶה מֵחֲמַס בְּנֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר־
seculum in Iehudah Et .eorum terra in innocentem sanguinē effuderunt
25 שָׁפְכוּ דָם־נָקִיא בְּאַרְצָם׃ † וִיהוּדָה לְעוֹלָם
mundabo Et .generationem & generationem in Ierusalaim & :habitabit
26 [e] תֵּשֵׁב וִירוּשָׁלִַם לְדוֹר וָדוֹר׃ † [f] וְנִקֵּיתִי
.Siion in habitans † DOMINVS & :mundaui non ‡ ,eorum sanguinem
דָּמָם לֹא־נִקֵּיתִי וַיהוָה שֹׁכֵן בְּצִיּוֹן׃

[z] יָרַד [a] שׁוּק
‡ est † Populi populi
‡ prope est
* obtenebrati sunt:
[b] עָזַז
† sum ‡ qui habito
* sācto meo.
‡ sancta,
‡ per
[c] נָטַף
‡ decurrere facient lac,
[d] יָלַךְ
† stillabunt
‡ irrigabunt
‡ spinarum.
[e] יָשַׁב [f] נָקָה
‡ quem
† habitat

Finis libri Ioel.

תם ספר יואל

ספר עמוס

LIBER HAMOS.

CAP. I. א

pecuariis in † fuit qui ,HAMOS VERBA
1 דִּבְרֵי עָמוֹס אֲשֶׁר־הָיָה בַנֹּקְדִים
diebus in Israel super vidit quæ :Tecoah de
מִתְּקוֹעַ אֲשֶׁר חָזָה עַל־יִשְׂרָאֵל בִּימֵי
diebus in & , Iehudah regis Huziiahu
עֻזִּיָּה מֶלֶךְ־יְהוּדָה וּבִימֵי
, Israel regis Ioas filij Iarobham
יָרָבְעָם בֶּן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
Siion de DOMINVS ,Dixitque .commotionis facies ad ‡ annis duobus
2 [a] שְׁנָתַיִם לִפְנֵי הָרָעַשׁ׃ † וַיֹּאמַר יְהוָה מִצִּיּוֹן
habitacula lugebunt & : suam vocem dabit Ierusalaim de & , rugiet
יִשְׁאָג וּמִירוּשָׁלִַם [b] יִתֵּן קוֹלוֹ וְאָבְלוּ נְאוֹת
:DOMINVS dixit Sic .Carmel caput † arescetque ,pastorum
3 הָרֹעִים וְיָבֵשׁ רֹאשׁ הַכַּרְמֶל׃ † כֹּה אָמַר יְהוָה
non quatuor super & , Dammesec præuaricationibus tribus Super
עַל־שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי דַמֶּשֶׂק וְעַל־אַרְבָּעָה לֹא
.Ghilhad ipsam ferreis plaustris in eos triturasse super :eum conuertam †
[c] אֲשִׁיבֶנּוּ עַל־דּוּשָׁם בַּחֲרֻצוֹת הַבַּרְזֶל אֶת־הַגִּלְעָד׃
.hadad-Ben ædes ‡ deuorabit & :Chasael domum in ignem mittam Et
4 † וְשִׁלַּחְתִּי אֵשׁ בְּבֵית חֲזָאֵל וְאָכְלָה אַרְמְנוֹת בֶּן־הֲדָד׃
habitatorem faciam excidere & ,Dammesec vectem ‡ conteram Et
5 † וְשָׁבַרְתִּי בְּרִיחַ דַּמֶּשֶׂק וְהִכְרַתִּי יוֹשֵׁב

† interpastores
‡ ante terræmotum.
[a] שָׁנָה
[b] נָתַן
† vertex loci fertilis
† parcam ei: eò quòd trituraverint
[c] שׁוּב
‡ palatia
‡ vectem

‡ transferētur migrabunt ‡ & : Heden domo de sceptrum tenentem & ,Auen valle de
מִבִּקְעַת־אָוֶן וְתוֹמֵךְ שֵׁבֶט מִבֵּית עֶדֶן [d] וְגָלוּ
:DOMINVS dixit Sic .DOMINVS dixit , Chir in ,Aram populus
6 עַם־אֲרָם קִירָה אָמַר יְהוָה׃ † כֹּה אָמַר יְהוָה
:eū conuertā non quatuor super & ,Hazzah præuaricationibus tribus Super
עַל־שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי עַזָּה וְעַל־אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ
.Edom in concludendum ad ‡ ,perfectam transmigrationem eos transportasse super
עַל־הַגְלוֹתָם גָּלוּת שְׁלֵמָה לְהַסְגִּיר לֶאֱדוֹם׃
.eius ædes deuorabit & :Hazzah murum in ignem mittam Et
7 † וְשִׁלַּחְתִּי אֵשׁ בְּחוֹמַת עַזָּה וְאָכְלָה אַרְמְנֹתֶיהָ׃
:Aschelon de sceptrū tenentē & ,Asdod de habitatorem faciā excidere Et
8 † וְהִכְרַתִּי יוֹשֵׁב מֵאַשְׁדּוֹד וְתוֹמֵךְ שֵׁבֶט מֵאַשְׁקְלוֹן
, Pelistim residuum † peribunt & ,Hecron super meā manum conuertā &
וַהֲשִׁיבוֹתִי יָדִי עַל־עֶקְרוֹן וְאָבְדוּ שְׁאֵרִית פְּלִשְׁתִּים
tribus Super :DOMINVS dixit Sic .DOMINVS ‡ Dominus dixit
9 אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה׃ † כֹּה אָמַר יְהוָה עַל־שְׁלֹשָׁה
ipsos conclusisse super :eū cōuertā ‡ non quatuor super & ,Sor præuaricationibus
פִּשְׁעֵי־צֹר וְעַל־אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל־הַסְגִּירָם
.fratrum fœderis sunt recordati nō & ,Edom ipsi perfectam trāsmigrationem
גָּלוּת שְׁלֵמָה לֶאֱדוֹם וְלֹא זָכְרוּ בְּרִית אַחִים׃
.eius ædes deuorabit & :Sor murum in ignem mittam Et
10 † וְשִׁלַּחְתִּי אֵשׁ בְּחוֹמַת צֹר וְאָכְלָה אַרְמְנוֹתֶיהָ׃
,Edom præuaricationibus tribus Super :DOMINVS dixit Sic
11 † כֹּה אָמַר יְהוָה עַל־שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי אֱדוֹם

[d] גָּלָה
parcam ei:
eò quòd captiuam duxerint captiuitatem ‡ cōclusérintque in manū
† reliquiæ
‡ Deus.
‡ parcam ei: eò quòd tradiderint captiuitatem

ille sicut †;fortis & ,multus populus :montes super expansa aurora veluti † cui similis
כשחר פרש על־ההרים עם רב ועצום כמהו
annos ad vsque addet non eum post & ,seculo à fuit non
לא נהיה מן־העולם ואחריו לא יוסף עד־שני
,ignis comedit ‡ eius facies Ad † .generationis & ,generationis † Ante facie ‡ consumpsit
דור ודור׃ †לפניו אכלה אש 3
,eius facies ad † terra ‡ Heden hortus Tanquam .flamma exuret eũ post & ‡ fuit vt
ואחריו תלהט להבה כגן־עדן הארץ לפניו † ante eum,
.ei erit non euasio * etiam & ,solitudinis desertum ‖ eum post & ‖ fuit vt * euasor
ואחריו מדבר שממה וגם־פליטה לא־היתה לו׃
sic ,equites tanquam & :eius aspectus equorum aspectus Tanquam
†כמראה סוסים מראהו וכפרשים כן 4
montium capita super quadrigarum vox † Sicut .current † sonitus
ירוצון׃ †כקול מרכבות על־ראשי ההרים 5
populus velut : stipulam deuorantis † ignis flammæ vox ‡ sicut ,subsilient ‡ sonitus † cõsumentis
ירקדון כקול להב אש אכלה קש כעם
:populi dolebunt eius faciebus ‡ A .bellum * præparatus fortis * ad ‡ facie
עצום ערוך מלחמה׃ †מפניו יחילו עמים 6 חול[p]
, current potentes Sicut .fuliginem ‖ contrahent vultus omnes ‖ nigredinem
כל־פנים קבצו פארור׃ †כגבורים ירוצון 7
,ambulabunt suis viis in vir ‡ & :murum ascendent belli † viri tanquam † bellatores ‡ vnusquisq; * tardabũt in semitis suis.
כאנשי מלחמה יעלו חומה ואיש בדרכיו ילכון
,vrgebunt ‡ non suum fratrem vir ‖ Et .suis viis deflectent * non &
ולא יעבטון ארחותם׃ †ואיש אחיו לא ידחקון 8 ‡ vnusquisq; ‡ opprimet, vnusquisque ‖ ambulabit
.erunt auari † non ,cadent missile ‡ super & :ibunt ‖ suo calle in vir ‡ gladium proiiciet se, † vulnerabitur.
גבר[q] במסלתו ילכון ובעד השלח [r]יפלו לא יבצעו׃
per :ascendent domos in ‡ ,current muro in ,armis crepabunt vrbe In *
†בעיר [s]ישקו בחומה ירצון בבתים [t]יעלו בעד 9
, terra se mouit eius facies Ad † .fur veluti intrabunt fenestras [q]סלל [r]נפל
החלונים יבאו כגנב׃ †לפניו רגזה ארץ 10
retraxerunt stellæ & , nigruerunt luna & , sol :cæli tremuerunt * Per vrbem incedent. ‡ &
רעשו שמים שמש וירח קדרו וכוכבים אספו [s]שקק [t]עלה
facies ad † suam vocem dedit DOMINVS Et .suum splendorem † Ante eum ‖ obtenebrati sunt
נגהם׃ †ויהוה נתן קולו לפני 11
faciens fortis ‡ quia ,eius castrametatio ‡ valde * multa quia ,sui exercitus † coram exercitu suo,
חילו כי רב מאד מחנהו כי עצום עשה
quis & ,valde terribilis & ,DOMINI dies magnus quia :eius verbum * sunt ‡ castra ‡ fortia facientia
דברו כי־גדול יום־יהוה [v]ונורא מאד ומי
?eum sustinebit ירא[v]
יכילנו׃
toto in me ad Conuertimini :DOMINVS dixit nunc etiam Et
†וגם־עתה נאם־יהוה [x]שבו עדי בכל־ 12 שוב[x]
.planctu in & ,fletu in & ,ieiunio in & :vestro corde
לבבכם ובצום [y]ובבכי ובמספד׃ בכה[y]
conuertimini & ,vestra vestimenta non & ,vestrum cor scindite Et
†וקרעו לבבכם ואל־בגדיכם ושובו 13
,ipse ‡ miserator & ,gratiosus † quia :vestrum Deum DOMINVM ad † misericors, ‡ est,
אל־יהוה אלהיכם כי־חנון ורחום הוא
:malum super pœnitens & ,misericordia multus & , naribus longus * * longanimis & multę misericordiæ,
ארך אפים ורב־חסד ונחם על־הרעה׃
se post relinquat & ,† eum pœniteat & ,conuertatur sciens ‡ Quis ‡ scit si
†מי יודע ישוב ונחם והשאיר אחריו 14 † mali,
?vestro Deo DOMINO libamen & ,munus ‖ ,benedictionem ‖ sacrificium,
ברכה מנחה ונסך ליהוה אלהיכם׃
.retentionem ‡ vocate ,ieiunium sanctificate :Siion in buccina Clangite ‡ cœtum,
†תקעו שופר בציון קדשו־צום קראו עצרה׃ 15
,senes congregate ,ecclesiam sanctificate ,populum Congregate
†אספו־עם קדשו קהל קבצו זקנים 16
,suo cubili de sponsus egrediatur :vbera sugentes & ,paruulos colligite
אספו עוללים ויונקי שדים יצא חתן מחדרו
plorent altare & vestibulum Inter .suo thalamo de sponsa &
וכלה [a]מחפתה׃ †בין האולם ולמזבח [b]יבכו 17 [a]חפף [b]בכה
super DOMINE Parce :dicant & ;DOMINI ministri , sacerdotes
הכהנים משרתי יהוה ויאמרו חוסה יהוה על־
dominandum ad ‡ opprobrium in tuam hæreditatem des ne & ,tuo populo ‡ vt dominetur
עמך ואל־[c]תתן נחלתך לחרפה למשל־ [c]נתן
?eorum Deus † vbi :populis in sunt dicturi Quare .gentes eos in ‡ ‡ eis nationes. † est
בם גוים למה יאמרו בעמים איה אלהיהם׃
.suo populo super pepercit & :sua terra pro DOMINVS est zelatus Et
†ויקנא יהוה לארצו ויחמל על־עמו׃ 18
vobis mittens ego ‡ Ecce :suo populo dixit & ,DOMINVS respondit Et ‡ mitto
†[d]ויען יהוה ויאמר לעמו הנני שלח לכם 19 [d]ענה
non & : eo ‡ vos saturabitis & ,nouum oleum & ,mustum * & ,frumentum * vinum ‡ ei;
את־הדגן והתירוש והיצהר ושבעתם אתו ולא־
.gentibus in opprobrium ‖ vltrà vos dabo ‖ in
אתן אתכם עוד חרפה בגוים׃

† exercitũ ‡ à , vobis desuper ‡ faciam elongare † Aquilonarem Et
†ואת־הצפוני ארחיק מעליכם 20
† desertam, & desolatã, faciem — eius facies , desolationis & ,ariditatis ‡ terram ad eum faciam expellere &
[e]והדחתיו אל־ארץ ציה ושממה את־פניו
e ascendet & :nouissimum mare ad eius finem & ,Orientale mare ad
אל־הים הקדמני וספו אל־הים האחרון ועלה נדח
‡ putredo † vt faceret — .faciendum ad † magnificauit quia ,eius graueolentia ‡ ascendet & ,eius fœtor
באשו [f]ותעל צחנתו כי הגדיל לעשות׃ עלה[f]
magnificauit quia , lætare & ,exulta : humus ‡ timeas Ne
†אל־[g]תיראי אדמה [h]גילי ושמחי כי־הגדיל 21 ‡ terra
ירא[g] גול[h] — quia ,agri animalia timeatis Ne .faciendum ad * ,DOMINVS
יהוה לעשות׃ †אל־תיראו בהמות שדי כי 22 * vt faceret.
‖ arbor — ficus ,suum fructum attulit lignum ‖ quia :deserti pascua germinauerunt
דשאו נאות מדבר כי־עץ נשא [h]פריו תאנה פרה[h]
† fruct' suos. ,exultate Siion filij Et .suam facultatem † dederunt vitis &
וגפן נתנו חילם׃ †ובני ציון גילו 23
doctorem vobis dedit quia ,vestro Deo DOMINO in lætamini &
ושמחו ביהוה אלהיכם כי־נתן לכם את־[i]המורה ירה[i]
‖ tẽporaneã, ,serotinam & ,‡ pluuiam , imbrem vobis faciet descendere & : iustitiæ
לצדקה ויורד לכם גשם מורה ומלקוש
* mense — stridebunt & ;frumẽto areæ implebuntur Et .primo * in
בראשון׃ †ומלאו הגרנות בר [k]והשיקו 24 redundabunt ‡ vino,
vobis reddam Et .recenti oleo & , musto ‡ torcularia
היקבים תירוש ויצהר׃ †ושלמתי לכם את־ 25 שוק[k]
† aliud locustæ genus, ‡ eruca ‖ scilicet — :Ghazam ‡ & ,† chasil & , bruchus ,locusta comedit quos annos
השנים אשר אכל הארבה הילק והחסיל והגזם
comedetis Et .vos in misi quem,magnus meus ‖ exercitus
חילי הגדול אשר שלחתי בכם׃ †ואכלתם 26
,vestri Dei DOMINI nomen laudabitis & ;saturando & ,comedendo
אכול ושבוע והללתם את־שם יהוה אלהיכם
† mirabilia faciendo; — meus populus afficiẽtur pudore nõ & :mirificando † vobiscum fecit qui
אשר־עשה עמכם להפליא ולא־[l]יבשו עמי
[l]בוש — , ego † Israel interiori ‡ in quòd scietis Et .seculum in
לעולם׃ †וידעתם כי בקרב ישראל אני 27 ‡ medio
† sum, — pudefient † non & : amplius * non & , vester Deus DOMINVS ego &
* est † pudore afficietur — ואני יהוה אלהיכם ואין עוד ולא־יבשו
.seculum in meus populus
עמי לעולם׃

CAP. III. ג

omnem super meum spiritum effundam ,hæc post erit Et
†והיה אחרי־כן אשפוך את־רוחי על־כל־ 1
somnia vestri Senes .vestræ filiæ & ,vestri filij prophetabunt & ,carnem
בשר ונבאו בניכם ובנותיכם זקניכם חלמות
‖ iuuenes — .videbunt visiones vestri electi ‖ ;somniabunt
יחלמון בחוריכם [m]חזינות יראו׃ [m]חזה
illis diebus in ancillas super & , seruos super etiam Et
†וגם על־העבדים ועל־השפחות בימים ההמה 2
,cælis in prodigia dabo Et .meum spiritum effundam
אשפוך את־רוחי׃ †ונתתי מופתים בשמים 3
Sol .fumi columnas & ,ignem & ,sanguinem :terra in &
ובארץ דם ואש ותמרות עשן׃ †השמש 4
* tenebras, ‡ antequã veniat dies ‖ magnus, & horribilis. — diem venire facies ad ‡ :sanguinẽ in Luna & ,tenebrositatem * in conuertetur
יהפך לחשך והירח לדם לפני בוא יום
qui omnis ,erit Et .terribilem & ,magnum ‖ DOMINI
יהוה הגדול והנורא׃ †והיה כל אשר־ 5 ‡ nomen
Ierusalaim in & ,Siion mõte in quia:euadet DOMINI nomine in ‡ inuocauerit
יקרא בשם יהוה ימלט כי בהר־ציון ובירושלם
quos , superstitibus in & ,DOMINVS dixit sicut ,euasio erit
תהיה פליטה כאשר אמר יהוה ובשרידים אשר
† vocat. — tempore in & , illis diebus in ecce Quia .vocans † DOMINVS
יהוה קרא׃ †כי הנה בימים ההמה ובעת 6
אשיב ק — .Ierusalaim & ,Iehudah captiuitatem conuertam quo :illo
ההיא אשר אשוב את־שבות יהודה וירושלם׃
vallem in eas faciam descendere & ,gentes omnes congregabo Et
†וקבצתי את־כל־הגוים והורדתים אל־עמק 7
† congregabo me in iudicio — ,meum populum super ibi eis cum subibo iudicium † & :Iehosaphat
יהושפט ונשפטתי עמם שם על־עמי
‡ nationes * super — & ,gentes ‡ in disperserunt quos , Israel meam hæreditatem &
ונחלתי ישראל אשר פזרו בגוים ואת־
‖ posuerunt pro pretio meretricis, — :sortem proiecerunt meum populum ad * Et .diuiserunt meam terram
ארצי חלקו׃ †ואל־עמי [n]ידו גורל 8
‡ pro ‡ vt — .biberent & ‡ vino in ‡ vendiderũt puellam & ,meretrice in puerũ dederunt ‖ &
ויתנו הילד בזונה והילדה מכרו ביין [o]וישתו׃ [n]ידה [o]ישה

quoniam :tuum Deum DOMINVM ad *vsque* Iſraël Reuertere
2 †שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי
conuertimini & ,verba vobiſcum Tollite .*tua iniquitate in* † corruiſti
†propter iniquitaté tuá.
כָּשַׁלְתָּ [c] בַּעֲוֺנֶךָ׃ †קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ 3
עָוֹה [c]
accipe & ,iniquitatem *tolles*† Omnem :eum ad Dicite .DOMINVM ad
†dimitte
אֶל־יְהוָה אִמְרוּ אֵלָיו כָּל־[d]תִּשָּׂא עָוֺן וְקַח־
נָשָׂא [d]
Aſſur .noſtrorum labiorum vitulos reddemus & ,bonum
טוֹב וּנְשַׁלְּמָה פָרִים שְׂפָתֵינוּ׃ †אַשּׁוּר 4
* & † aſcendemus:
,vltrà dicemus non & :*equitabimus* ‡ non equum ſuper * ,nos ſeruabit non
לֹא יוֹשִׁיעֵנוּ עַל־סוּס לֹא נִרְכָּב וְלֹא־נֹאמַר עוֹד
.pupilli eſt miſeratio te in quia :noſtrarũ manuum operi , noſtri Dei
אֱלֹהֵינוּ לְמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ אֲשֶׁר־בְּךָ יְרֻחַם יָתוֹם׃
eſt auerſus quia :*vltro* † eos diligam ;eorum *auerſionem* ‡ Sanabo
‡ rebellionẽ
† ex liberalitate:
5 †אֶרְפָּא מְשׁוּבָתָם אֹהֲבֵם נְדָבָה כִּי שָׁב
germinabit ,Iſraeli ros tanquam Ero .eo ab meus *naſus* ‡
‡ furor
אַפִּי מִמֶּנּוּ׃ †אֶהְיֶה כַטַּל לְיִשְׂרָאֵל יִפְרַח 6

*percutient
.libanus tanquam eius radices *percutiet* * & :lilium tanquam
כַּשּׁוֹשַׁנָּה [e] וְיַךְ שָׁרָשָׁיו כַּלְּבָנוֹן׃
[e] נָכָה
‡Serpẽt rami ei odor & :eius gloria olea tanquam erit & ,eius *ramuli* *Ibunt* ‡
7 †יֵלְכוּ יוֹנְקוֹתָיו וִיהִי כַזַּיִת הוֹדוֹ וְרֵיחַ לוֹ
†ſeipſos vt †viuificabunt ,eius vmbra in ſedentes Reuertentur .libani tanquam
8 כַּלְּבָנוֹן׃ †[f]יָשֻׁבוּ יֹשְׁבֵי בְצִלּוֹ יְחַיּוּ
[f] שׁוּב
* germinabit .libani vinum ſicut eius *memoria* ‡ :vitis ſicut *germinabunt* * & ,triticum
‡ odor
דָגָן וְיִפְרְחוּ כַגָּפֶן זִכְרוֹ כְּיֵין לְבָנוֹן׃
† tunc dicet,
‖ idola?
:eum reſpiciã & ,exaudiam ego ?*dolores* ‖ ad vltra mihi Quid ,†Ephraim
9 †אֶפְרַיִם מַה־לִּי עוֹד לָעֲצַבִּים אֲנִי עָנִיתִי [g] וַאֲשׁוּרֶנּוּ
[g] שׁוּר
† ero ‡ virens Quis .eſt inuentus tuus fructus me ex ;*frondoſa* ‡ abies vt † ego
10 אֲנִי כִּבְרוֹשׁ רַעֲנָן מִמֶּנִּי פֶּרְיְךָ נִמְצָא׃ †מִי
viæ rectæ quia ?iſta ſciet & ,intelligens ?iſta intelliget & ,ſapiens
חָכָם [h] וְיָבֵן אֵלֶּה נָבוֹן וְיֵדָעֵם כִּי־יְשָׁרִים דַּרְכֵי [h] בִּין
.eis in corruent preuaricatores & :eis in ambulabunt iuſti & ,DOMINI
יְהוָה וְצַדִּקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם׃

Finis libri Hoſeah.

תם ספר הושע

ספר יואל

LIBER IOEL.

CAP. I. א

Ioel ad fuit quod DOMINI VERBVM
דְּבַר־יְהוָה אֲשֶׁר הָיָה אֶל־יוֹאֵל 1
hoc Audite .Pethuel filium
בֶּן־פְּתוּאֵל׃ †שִׁמְעוּ־זֹאת 2
habitatores omnes percipite auribus & ,ſenes
הַזְּקֵנִים וְהַאֲזִינוּ כֹּל יוֹשְׁבֵי
ſi & ,veſtris diebus in hoc fuerit an :terræ
הָאָרֶץ הֶהָיְתָה זֹּאת בִּימֵיכֶם וְאִם
:narrate veſtris filiis hoc Super .veſtrorum patrum diebus in
בִּימֵי אֲבֹתֵיכֶם׃ †עָלֶיהָ לִבְנֵיכֶם סַפֵּרוּ 3
.alteræ generationi eorum filij & , ſuis filijs veſtri filij &
וּבְנֵיכֶם לִבְנֵיהֶם וּבְנֵיהֶם לְדוֹר אַחֵר׃
‡ erucæ
comedit locuſtæ reſiduum & ,locuſta comedit *Ghazam* ‡ Reſiduum
†יֶתֶר הַגָּזָם אָכַל הָאַרְבֶּה וְיֶתֶר הָאַרְבֶּה אָכַל 4
‖ bruchus
* alterum locuſtæ genus
Expergiſcimini .* chaſil comedit bruchi reſiduum & , *Ielec* ‖
הַיֶּלֶק וְיֶתֶר הַיֶּלֶק אָכַל הֶחָסִיל׃ †[a]הָקִיצוּ 5
† qui bibitis
‡ propter
,nouũ vinum *ſuper* ‡ :vinum *bibentes* † omnes vlulate & ,flete & , ebrij
שִׁכּוֹרִים וּבְכוּ [b]וְהֵילִלוּ כָּל־שֹׁתֵי יָיִן עַל־עָסִיס
[a] קוּץ [b] יָלַל
‡ periit
ſuper aſcendit gens Nam .veſtro ore ab *eſt exciſum* ‡ quoniam
כִּי נִכְרַת מִפִּיכֶם׃ †כִּי־גוֹי עָלָה עַל־ 6
‖ abſque numero
molares & ,leonis dentes * eius Dentes .*numerus non* ‖ & ,fortis meã terram
אַרְצִי עָצוּם וְאֵין מִסְפָּר [c]שִׁנָּיו שִׁנֵּי אַרְיֵה וּמְתַלְּעוֹת
[c] שֵׁן
‡ vt molares
meam ficum & ,deſolationem in meam vitem Poſuit .ei leonis ‡
לָבִיא לוֹ׃ †שָׂם גַּפְנִי לְשַׁמָּה וּתְאֵנָתִי 7
[d] שָׁמֵם
ſunt facti albi .fecit proiicere & ,eã nudauit Nudando .decorticationẽ in
לִקְצָפָה חָשֹׂף חֲשָׂפָהּ וְהִשְׁלִיךְ הִלְבִּינוּ
† Plange
ſuper ſacco accincta virgo tanquam Vlula † .eius *plicatiles* rami
שָׂרִיגֶיהָ׃ †אֱלִי כִּבְתוּלָה חֲגֻרַת־[e]שַׂק עַל־ 8
[e] שָׂקַק
* maritũ adoleſcentiæ ſuæ.
domo de libatio & ,*munus* ‡ eſt Exciſum .*ſuarum pueritiarum patronum* *
‡ ſacrificium,
בַּעַל נְעוּרֶיהָ׃ †הָכְרַת מִנְחָה וָנֶסֶךְ מִבֵּית 9
.DOMINI miniſtri ſacerdotes luxerunt :DOMINI
יְהוָה אָבְלוּ הַכֹּהֲנִים מְשָׁרְתֵי יְהוָה׃
† deſolata eſt
,triticum eſt deuaſtatum quia :humus *luxit* † ,ager eſt Vaſtatus
†שֻׁדַּד שָׂדֶה אָבְלָה אֲדָמָה כִּי שֻׁדַּד דָּגָן 10
‡ vinum, exciſum
.*recens* oleum eſt *infirmatum* , *muſtum* ‡ aruit
הוֹבִישׁ תִּירוֹשׁ אֻמְלַל יִצְהָר׃
[f] יָבֵשׁ
,frumentum ſuper vinitores vlulate ,agricolæ vos afficite Pudore
[g] בּוֹשׁ [h] חָנַט
†[g]הֹבִישׁוּ אִכָּרִים הֵילִילוּ כֹּרְמִים עַל־[h]חִטָּה 11
.agri meſſis periit quia : hordeum *ſuper* &
וְעַל־שְׂעֹרָה כִּי אָבַד קְצִיר שָׂדֶה׃

† deſolata
‡ &
eiam ‡ ,malogranatum :eſt *infirmata* † ficus & ,aruit Vitis
12 †הַגֶּפֶן הוֹבִישָׁה וְהַתְּאֵנָה אֻמְלָלָה רִמּוֹן גַּם־
‡ omnes arbores
à gaudium aruit quia ,aruerunt agri *ligna omnia* ‡ ,malus & ,palma
תָּמָר וְתַפּוּחַ כָּל־עֲצֵי הַשָּׂדֶה יָבֵשׁוּ כִּי־הֹבִישׁ [i]שָׂשׂוֹן מִן־
[i] שׂוּשׂ
vlulate ,ſacerdotes plangite & ,vos Accingite .hominum filiis
13 בְּנֵי אָדָם׃ †חִגְרוּ וְסִפְדוּ הַכֹּהֲנִים הֵילִילוּ
‡ manete
:mei Dei miniſtri ſaccis in *pernoctate* ‡ ,ingredimini ,altaris miniſtri
מְשָׁרְתֵי מִזְבֵּחַ בֹּאוּ [k]לִינוּ בַשַּׂקִּים מְשָׁרְתֵי אֱלֹהָי
[k] לוּן
*ſacrificium,
.libatio & ,*munus* * veſtri Dei domo de eſt prohibitum quoniam
כִּי נִמְנַע מִבֵּית אֱלֹהֵיכֶם מִנְחָה וָנָסֶךְ׃
‡ cœtum, cõgregate
omnes ,ſenes *colligite* ,*retentionem* ‡ vocate ,ieiunium Sanctificate
14 †קַדְּשׁוּ־צוֹם קִרְאוּ עֲצָרָה אִסְפוּ זְקֵנִים כֹּל
† in
ad clamate & : veſtri Dei DOMINI domum † terræ habitatores
יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ בֵּית יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְזַעֲקוּ אֶל־
‡ eſt
,DOMINI dies ‡ propè quia : diei Ahah .DOMINVM
15 יְהוָה׃ †אֲהָהּ לַיּוֹם כִּי קָרוֹב יוֹם יְהוָה
coram Nónne .veniet Omnipotente ab vaſtitas tanquam &
16 וּכְשֹׁד מִשַּׁדַּי יָבוֹא׃ †הֲלוֹא נֶגֶד
?exultatio & ,lætitia noſtri Dei domo de ,eſt exciſa eſca noſtris oculis
עֵינֵינוּ אֹכֶל נִכְרָת מִבֵּית אֱלֹהֵינוּ שִׂמְחָה [l]וָגִיל׃
[l] גּוּל
† puluer ibus eius,
,theſauri ſunt deſolati ,*ſuis glebis* † ſub grana Computruerunt
17 †עָבְשׁוּ פְרֻדוֹת תַּחַת מֶגְרְפֹתֵיהֶם [m]נָשַׁמּוּ אֹצָרוֹת
[m] שָׁמֵם
ingemuit † Cur .triticum aruit quoniam :horrea ſunt diſſipata
† ingemuerũt
18 נֶהֶרְסוּ מַמְּגֻרוֹת כִּי [n]הֹבִישׁ דָּגָן׃ †מַה־נֶּאֶנְחָה
[n] יָבֵשׁ
Etiam .eis paſcua ‡ non quia , *bouis* ‡ greges ſunt confuſi ,*iumentum*
animalia
‡ boum,
בְהֵמָה נָבֹכוּ עֶדְרֵי בָקָר כִּי אֵין מִרְעֶה לָהֶם גַּם־
‡ ſunt
quia ,clamabo DOMINE te Ad .ſunt deſolati *pecoris* ‡ greges
‡ pecorum
19 עֶדְרֵי הַצֹּאן נֶאְשָׁמוּ׃ †אֵלֶיךָ יְהוָה אֶקְרָא כִּי־
‡ paſcua
ligna omnia * ſuccendit flamma & ,deſerti *herbifera loca* ‡ conſumpſit ignis
*omnes arbores
אֵשׁ אָכְלָה נְאוֹת מִדְבָּר וְלֶהָבָה לִהֲטָה כָּל־עֲצֵי
† beſtiæ
quoniam :te ad *vociferabitur* ‡ agri *animalia* † Etiam .agri
‡ clamabunt
20 הַשָּׂדֶה׃ †גַּם־בַּהֲמוֹת שָׂדֶה תַּעֲרוֹג אֵלֶיךָ כִּי
.deſerti paſcua conſumpſit ignis & ,aquarum riui ſunt exſiccati
יָבְשׁוּ אֲפִיקֵי מָיִם וְאֵשׁ אָכְלָה נְאוֹת הַמִּדְבָּר׃

CAP. II. ב

‖ ſancto meo.
.*meæ ſanctitatis* ‖ mõte in taratantarizate & ,Siion in tuba Clangite
1 †תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּצִיּוֹן [o]וְהָרִיעוּ בְּהַר קָדְשִׁי
[o] רוּעַ
quia ,DOMINI dies venit quia , terræ habitatores omnes Cõtremiſcant
‡ prope eſt.
יִרְגְּזוּ כֹּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ כִּי־בָא יוֹם־יְהוָה כִּי
*tenebrarũ , ‡ tenebroſitatis
, *obſcuritatis* ‡ & ,nubis dies ,caliginis & *tenebroſitatis* * Dies .*propinqua* ‡
2 קָרוֹב׃ †יוֹם חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה יוֹם עָנָן וַעֲרָפֶל

non & : fuis brachiis super eos cepit, Ephraim ire assuefeci ego Et
3 וְאָנֹכִי תִרְגַּלְתִּי לְאֶפְרַיִם קָחָם עַל־זְרוֹעֹתָיו וְלֹא
.eos curauerim quòd cognouerunt
יָדְעוּ כִּי רְפָאתִים׃
ero & ,charitatis funibus in ,eos traham hominis funibus In
4 בְּחַבְלֵי אָדָם אֶמְשְׁכֵם בַּעֲבֹתוֹת אַהֲבָה וָאֶהְיֶה
cum ad declinabo & ;eorum maxillis super iugum exaltantes tanquã eis
לָהֶם כִּמְרִימֵי עֹל עַל לְחֵיהֶם וְאַט אֵלָיו
ipse Affur & ,Aegypti terram ad reuertetur Non .cibum
5 אוֹכִיל׃ לֹא יָשׁוּב אֶל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאַשּׁוּר הוּא
gladius impendebit Et .! conuerti renuerunt quoniam ;eius rex
6 מַלְכּוֹ כִּי מֵאֲנוּ לָשׁוּב׃ וְחָלָה חֶרֶב
.eorum consilia propter ,comedet & ,eius membra cõsumet & ;eius vrbibus in
בְּעָרָיו וְכִלְּתָה בַדָּיו וְאָכָלָה מִמֹּעֲצוֹתֵיהֶם׃
excelsum ad & ;me à auersionem propter suspensi meus populus Et
7 וְעַמִּי תְלוּאִים לִמְשׁוּבָתִי וְאֶל־עַל
.exaltauit non simul ,eum vocabant
יִקְרָאֻהוּ יַחַד לֹא יְרוֹמֵם׃
quomodo ;Israel te tradam ,Ephraim te dabo Quomodo
8 אֵיךְ אֶתֶּנְךָ אֶפְרַיִם אֲמַגֶּנְךָ יִשְׂרָאֵל אֵיךְ
me super est conuersum !Seboim vt te ponam ,Adamah ficut te dabo
אֶתֶּנְךָ כְאַדְמָה אֲשִׂימְךָ כִּצְבֹאיִם נֶהְפַּךְ עָלַי
.meæ pœnitudines sunt commotæ pariter ,meum cor
לִבִּי יַחַד נִכְמְרוּ נִחוּמָי׃
corrumpendum ad conuertar non ;mei furoris iram faciam Non
9 לֹא אֶעֱשֶׂה חֲרוֹן אַפִּי לֹא אָשׁוּב לְשַׁחֵת
nõ & ,sanctus tuo interiori in :vir non & ,ego Deus quoniam ;Ephraim
אֶפְרָיִם כִּי אֵל אָנֹכִי וְלֹא־אִישׁ בְּקִרְבְּךָ קָדוֹשׁ וְלֹא
leo veluti ,ambulabunt DOMINVM Post .ciuitatem in ingrediar
10 אָבוֹא בְּעִיר׃ אַחֲרֵי יְהוָה יֵלְכוּ כְּאַרְיֵה
.mari à filij pauebunt & ,rugiet ipse quia : rugiet
יִשְׁאָג כִּי־הוּא יִשְׁאַג וְיֶחֶרְדוּ בָנִים מִיָּם׃
:Affur terra & columba veluti & ,Aegypto ab auis vt Pauebunt
11 יֶחֶרְדוּ כְצִפּוֹר מִמִּצְרַיִם וּכְיוֹנָה מֵאֶרֶץ אַשּׁוּר
.DOMINVS dixit ,fuis domibus super eos faciam sedere &
וְהוֹשַׁבְתִּים עַל־בָּתֵּיהֶם נְאֻם־יְהוָה׃

*ambulare feci super pedes portauit רֶגֶל
hominum מָשַׁךְ
in רוּם נָטָה
ut erit
*noluerunt ad me.
*cadet & manebit
villas
eius.
יָעַץ
suspensus est rebellionês
*Deum prophetæ, nemo extulit caput.
ponam
in
נָתַן שׂוּם
incaluerunt
secundum
*disperdendũ
חָרָה
sum,
medio tui
lenim
*ab Occidente.
aues qui sunt in
qui sunt in
collocabo
in
יָשַׁב

CAP. XII. יב

:Israel domus dolo in & ,Ephraim mendacio in me Circundederunt
1 סְבָבֻנִי בְכַחַשׁ אֶפְרַיִם וּבְמִרְמָה בֵּית יִשְׂרָאֵל
.est fidelis sanctis cum & ,Deo cum dominans adhuc Iehudah &
וִיהוּדָה עֹד רָד עִם־אֵל וְעִם־קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן׃
mendacium die omni ;Eurum sequens & ,ventum pascens Ephraim
2 אֶפְרַיִם רֹעֶה רוּחַ וְרֹדֵף קָדִים כָּל־הַיּוֹם כָּזָב
oleum & ,excidens Affur cum fœdus & : multiplicabit vastitatem &
וָשֹׁד יַרְבֶּה וּבְרִית עִם־אַשּׁוּר יִכְרֹתוּ וְשֶׁמֶן
;Iehudah cum DOMINO lis Et .ducetur Aegyptum in
3 לְמִצְרַיִם יוּבָל׃ וְרִיב לַיהוָה עִם־יְהוּדָה
.ei reddet eius studia iuxta ,eius vias iuxta ,Iahacob super visitandum ad &
וְלִפְקֹד עַל־יַעֲקֹב כִּדְרָכָיו כְּמַעֲלָלָיו יָשִׁיב לוֹ׃
fuit princeps sua fortitudine in & ;suum fratrem supplantauit vtero In
4 בַּבֶּטֶן עָקַב אֶת־אָחִיו וּבְאוֹנוֹ שָׂרָה
,fleuit ;prævaluit & ,angelum in fuit princeps Et .Deo cum
5 אֶת־אֱלֹהִים׃ וַיָּשַׂר אֶל־מַלְאָךְ וַיֻּכָל בָּכָה
.nobiscum est locutus ibi & ,eum inuenit Bethel :cum rogauit &
וַיִּתְחַנֶּן־לוֹ בֵּית־אֵל יִמְצָאֶנּוּ וְשָׁם יְדַבֵּר עִמָּנוּ׃
.eius memoriale DOMINVS ;exercituum Deus DOMINVS Et
6 וַיהוָה אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת יְהוָה זִכְרוֹ׃
,custodi iudicium & misericordiã ;conuertere tuum Deum ad tu Et
7 וְאַתָּה בֵּאלֹהֶיךָ תָשׁוּב חֶסֶד וּמִשְׁפָּט שְׁמֹר
.semper tuum Deum ad expecta &
וְקַוֵּה אֶל־אֱלֹהֶיךָ תָּמִיד׃
.dilexit opprimere doli bilancibus eius manu in Mercatoris
8 כְּנַעַן בְּיָדוֹ מֹאזְנֵי מִרְמָה לַעֲשֹׁק אָהֵב׃
:mihi robur inueni ,sum ditatus Veruntamen ,Ephraim dixit Et
9 וַיֹּאמֶר אֶפְרַיִם אַךְ עָשַׁרְתִּי מָצָאתִי אוֹן לִי
.peccatum quæ ,iniquitatem mihi inuenient non meis laboribus omnibus
כָּל־יְגִיעַי לֹא יִמְצְאוּ־לִי עָוֹן אֲשֶׁר־חֵטְא׃
adhuc ,Aegypti terra è ,tuus Deus DOMINVS ego Et
10 וְאָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם עֹד
.festiuitatis dies secundum tentoriis in te faciam habitare
אוֹשִׁיבְךָ בָאֳהָלִים כִּימֵי מוֹעֵד׃
: multiplicaui visionem ego & ,prophetis super fum locutus Et
11 וְדִבַּרְתִּי עַל־הַנְּבִיאִים וְאָנֹכִי חָזוֹן הִרְבֵּיתִי

* dominatur
pascit
sequitur
multiplicauit
percusserũt,
ducetur.
iudicium
רוּב
opera
prævaluit angelo.
prævaluit angelo,
in
conuertere,
fide Deo tuo
statera dolosa
diuitias
*in in me &
עָוָה
qui eduxi te
tabernaculis
יָשַׁב יָעַד
lcum
חָזָה

veruntamẽ iniquitas Ghilhad Si .assimilabo prophetarum manu in &
12 וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה׃ אִם־גִּלְעָד אָוֶן אַךְ־
,eorum altaria etiam :immolauerũt boues Ghilgal in ,fuerunt mendacium
שָׁוְא הָיוּ בַּגִּלְגָּל שְׁוָרִים זִבֵּחוּ גַּם מִזְבְּחוֹתָם
;Aram agrum Iahacob fugit Et .agrorum fulcos super aceruisicut
13 כְּגַלִּים עַל תַּלְמֵי שָׂדָי׃ וַיִּבְרַח יַעֲקֹב שְׂדֵה אֲרָם
.custodiuit vxore in & ,vxore in Israel feruiuit &
וַיַּעֲבֹד יִשְׂרָאֵל בְּאִשָּׁה וּבְאִשָּׁה שָׁמָר׃
;Aegypto ex Israel DOMINVS fecit ascendere propheta in Et
14 וּבְנָבִיא הֶעֱלָה יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם
amaritudinibus Ephraim fecit Irasci .te custodiuit propheta in &
15 וּבְנָבִיא נִשְׁמָר׃ הִכְעִיס אֶפְרַיִם תַּמְרוּרִים
,suus Dominus ei reddet eius opprobriũ & ,deferet eũ super eius sanguines &
וְדָמָיו עָלָיו יִטּוֹשׁ וְחֶרְפָּתוֹ יָשִׁיב לוֹ אֲדֹנָיו׃

per manum
propofui similitudines.
Nonne
incepit iniquitatem?
frustra
fuerunt
in regionem
propter
vxorem,
pecudes.
p propheta
Deum amaritudinibus;
sanguis
effundet se,
נָטַשׁ

CAP. XIII. יג

deliquit & :Israel in ipse eleuauit ,tremor ,Ephraim loqui Secundum
1 כְּדַבֵּר אֶפְרַיִם רְתֵת נָשָׂא הוּא בְּיִשְׂרָאֵל וַיֶּאְשַׁם
sibi fecerunt & ,peccare addiderunt nunc Et .est mortuus & ,Bahal in
2 בַּבַּעַל וַיָּמֹת׃ וְעַתָּה יוֹסִפוּ לַחֲטֹא וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם
:totum artificum opus dolores ,sua intelligentia in suo argento ex conflatile
מַסֵּכָה מִכַּסְפָּם כִּתְבוּנָם עֲצַבִּים מַעֲשֵׂה חָרָשִׁים כֻּלֹּה
osculentur vitulos ,hominem Sacrificantes ,dicentes ipsi illis
לָהֶם הֵם אֹמְרִים זֹבְחֵי אָדָם עֲגָלִים יִשָּׁקוּן׃
,vadens manicans : ros ficut & ,matutini nubes veluti erunt Idcirco
3 לָכֵן יִהְיוּ כַּעֲנַן־בֹּקֶר וְכַטַּל מַשְׁכִּים הֹלֵךְ
fumatio ẽ fumus ficut & ,area ab exturbabitur gluma ficut
כְּמֹץ יְסֹעֵר מִגֹּרֶן וּכְעָשָׁן מֵאֲרֻבָּה׃
me præter Deum & ;Aegypti terra è tuus Deus DOMINVS ego Et
4 וְאָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וֵאלֹהִים זוּלָתִי
.me absque non feruator & ,nescies
לֹא תֵדָע וּמוֹשִׁיעַ אַיִן בִּלְתִּי׃
locorum torridorum terra in ;deserto in te noui Ego
5 אֲנִי יְדַעְתִּיךָ בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ תַּלְאוּבוֹת׃
;eorũ cor est eleuatũ & ,sunt faturati ,sunt faturati & sui pascuum Iuxta
6 כְּמַרְעִיתָם וַיִּשְׂבָּעוּ שָׂבְעוּ וַיָּרָם לִבָּם
pardus ficut :leo tanquam eis fui Et .mei sunt obliti idcirco
7 עַל־כֵּן שְׁכֵחוּנִי׃ וָאֱהִי לָהֶם כְּמוֹ־שָׁחַל כְּנָמֵר
,orbatus vrsus tanquam eis Occurram .obseruabo viam super
8 עַל־דֶּרֶךְ אָשׁוּר׃ אֶפְגְּשֵׁם כְּדֹב שַׁכּוּל
,leo veluti ibi eos consumam & ;eorum cordis clausuram dirumpam &
וְאֶקְרַע סְגוֹר לִבָּם וְאֹכְלֵם שָׁם כְּלָבִיא
.eos scindet agri bestia
חַיַּת הַשָּׂדֶה תְּבַקְּעֵם׃
.tuo auxilio in me in quia ,Israel tua Corruptela
9 שִׁחֶתְךָ יִשְׂרָאֵל כִּי־בִי בְעֶזְרֶךָ׃
,tui iudices & :tuis vrbibus oibus in te feruet & ,vbi tuus rex ,Ero
10 אֱהִי מַלְכְּךָ אֵפוֹא וְיוֹשִׁיעֲךָ בְּכָל־עָרֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ
.principes & ,regem mihi Da ,dixisti quibus
אֲשֶׁר אָמַרְתָּ תְּנָה־לִּי מֶלֶךְ וְשָׂרִים׃
.mea ira in abstuli & ,meo furore in regem tibi Dedi
11 אֶתֶּן־לְךָ מֶלֶךְ בְּאַפִּי וְאֶקַּח בְּעֶבְרָתִי׃
.eius peccatum absconditum ,Ephraim iniquitas Ligata
12 צָרוּר עֲוֹן אֶפְרָיִם צְפוּנָה חַטָּאתוֹ׃
quia ,sapiens non filius ipse : ei venient parturientis Dolores
13 חֶבְלֵי יוֹלֵדָה יָבֹאוּ לוֹ הוּא־בֵן לֹא חָכָם כִּי־
.filiorum alui ruptura in sterisset non tempore
עֵת לֹא־יַעֲמֹד בְּמִשְׁבַּר בָּנִים׃
tua pestis ero : eos redimam morte à ,eos redimam inferni manu E
14 מִיַּד שְׁאוֹל אֶפְדֵּם מִמָּוֶת אֶגְאָלֵם אֱהִי דְבָרֶיךָ
.meis oculis ab le abscondet cõsolatio ,inferne tua excisio ero ,mors
מָוֶת אֱהִי קָטָבְךָ שְׁאוֹל נֹחַם יִסָּתֵר מֵעֵינָי׃
DOMINI ventus Orientalis veniet ;crescet fratres inter ipse Nam
15 כִּי הוּא בֵּין אַחִים יַפְרִיא יָבוֹא קָדִים רוּחַ יְהוָה
ipse ,eius fontem ficcabit & ,eius vena arescet & ,ascendens deserto è
מִמִּדְבָּר עֹלֶה וְיֵבוֹשׁ מְקוֹרוֹ וְיֶחֱרַב מַעְיָנוֹ הוּא
.desiderij vasorum omnium thesaurum diripiet
יִשְׁסֶה אוֹצַר כָּל־כְּלִי חֶמְדָּה׃

*Quando lo cutus est ...
Quando loquutus est, fuit audieti,
caput suum leuauit et acti
fuisset mortuus.
*vt peccarêt,
secundum intelligentiã suam, idola
fecerunt
propter eos
sacerdotes
dicunt sacrificantibus hominibus,
quisque osculetur.
נָשַׁק
matutina,
matutinæ discedens:
quæ turbine propellitur
qui egreditur de fenestra.
fum
qui eduxi te
erit
moribunda.
pascua sua
רָעָה
quia iuxta
grassatur.
Vtinam quos fecisti, fuerunt causa perdi-
tionis tuæ
sed
auxilium
tuum.
in perpetuũ,
sed
nunc
de
לָקַח
est in me
absconditum est pœna peccati
fuit
si fuisset sapiens ad tempus
vulua
potestate
mors
פָּרָה
o
morsus tuus
Licet
creuerit;
tamẽ Affyrius vt vehemen-
tissimus
ficcabit venam
concupiscibilium.

CAP. XIIII. יד

.cadet gladio in ;suũ Deum in rebellauit quia ,Someron Desolabitur
1 תֶּאְשַׁם שֹׁמְרוֹן כִּי מָרְתָה בֵּאלֹהֶיהָ בַּחֶרֶב יִפְּלוּ
.dirumpentur eius prægnantes & ,allidentur eorum paruuli
עֹלְלֵיהֶם יְרֻטָּשׁוּ וְהָרִיּוֹתָיו יְבֻקָּעוּ׃

viri eius, & cadet.
נָפַל

,eorũ iniquitatis recordabitur nunc:ea voluit non DOMINVS,comederũt &
וְיֹאכֵלוּ יְהוָה לֹא רָצָם עַתָּה יִזְכֹּר עֲוֺנָם
reuertentur Aegyptum † ipsi ,eorum peccata visitabit &
וְיִפְקֹד חַטֹּאתָם הֵמָּה מִצְרַיִם יָשׁוּבוּ׃
Iehudah & ,templa † ædificauit & ,sui factoris Israel est oblitus Et
14 וַיִּשְׁכַּח יִשְׂרָאֵל אֶת־עֹשֵׂהוּ וַיִּבֶן הֵיכָלוֹת וִיהוּדָה
,eius ciuitates in ignem mittam & : munitas vrbes multiplicauit
הִרְבָּה עָרִים בְּצֻרוֹת וְשִׁלַּחְתִּי־אֵשׁ בְּעָרָיו
.eius ædes comedet * &
וְאָכְלָה אַרְמְנֹתֶיהָ׃

vult; †in; †delubra; *consumet

CAP. IX. ט

es fornicatus quia,populi sicut exultationẽ ad Israel læteris Ne
1 אַל־תִּשְׂמַח יִשְׂרָאֵל אֶל־גִּיל כָּעַמִּים כִּי זָנִיתָ
.tritici areas omnes super mercedem dilexisti :tuo Deo desuper
מֵעַל אֱלֹהֶיךָ אָהַבְתָּ אֶתְנָן עַל כָּל־גָּרְנוֹת דָּגָן׃
.ea in mentietur mustum & ;eos pascet non torcular & Area
2 גֹּרֶן וָיֶקֶב לֹא יִרְעֵם וְתִירוֹשׁ יְכַחֶשׁ בָּהּ׃
Ephraim reuertetur & ;DOMINI terra in habitabunt Non
3 לֹא יֵשְׁבוּ בְּאֶרֶץ יְהוָה וְשָׁב אֶפְרַיִם
.comedent polluta Assur in & ,Aegyptum *
מִצְרַיִם וּבְאַשּׁוּר טָמֵא יֹאכֵלוּ׃
eorũ sacrificia ,ei dulcescent nec ,vinum DOMINO libabunt Non
4 לֹא־יִסְּכוּ לַיהוָה יַיִן וְלֹא יֶעֶרְבוּ־לוֹ זִבְחֵיהֶם
sse contaminabunt ,eum comedentes * omnes ;eis * lugentium panis sicut
כְּלֶחֶם אוֹנִים לָהֶם כָּל־אֹכְלָיו יִטַּמָּאוּ
.DOMINI domum * intrabit non eorum anima * eorum panis quia
כִּי־לַחְמָם לְנַפְשָׁם לֹא יָבוֹא בֵּית יְהוָה׃
?DOMINI festiuitatis die in & ;solemnitatis die in facietis Quid
5 מַה־תַּעֲשׂוּ לְיוֹם מוֹעֵד וּלְיוֹם חַג־יְהוָה׃
,eos congregabit Aegyptus ,vastitatẽ propter abierunt ecce Quia
6 כִּי־הִנֵּה הָלְכוּ מִשֹּׁד מִצְרַיִם תְּקַבְּצֵם
spina † ,ea possidebit * vrtica ,eorum argenti desiderium * :eos sepeliet Moph
מֹף תְּקַבְּרֵם מַחְמַד לְכַסְפָּם קִמּוֹשׂ יִירָשֵׁם חוֹחַ
dies venerunt ,visitationis dies Venerunt .eorum tabernaculis in
בְּאָהֳלֵיהֶם׃ בָּאוּ יְמֵי הַפְּקֻדָּה בָּאוּ יְמֵי 7
venti ,virum ,furiosum ,prophetam stultum ;Israel scient ,retributionis
הַשִּׁלֻּם יֵדְעוּ יִשְׂרָאֵל אֱוִיל הַנָּבִיא מְשֻׁגָּע אִישׁ הָרוּחַ
.odium multum & ,tuæ iniquitatis multitudinem super
עַל רֹב עֲוֺנְךָ וְרַבָּה מַשְׂטֵמָה׃
aucupis laqueus ,prophetam ;meo Deo cum ; Ephraim Speculatorem
8 צֹפֶה אֶפְרַיִם עִם־אֱלֹהָי נָבִיא פַּח יָקוֹשׁ
.eius Dei domo in odium ,eius vias omnes super
עַל־כָּל־דְּרָכָיו מַשְׂטֵמָה בְּבֵית אֱלֹהָיו׃
recordabitur † ; Ghibhah dies secundũ corruperunt ,Profundauerunt
9 הֶעְמִיקוּ־שִׁחֵתוּ כִּימֵי הַגִּבְעָה יִזְכּוֹר
deserto in vuas Tanquam .eorum peccata visitabit ,eorũ iniquitatis
10 עֲוֺנָם יִפְקוֹד חַטֹּאותָם׃ כַּעֲנָבִים בַּמִּדְבָּר
vidi eius principio in ,ficu in maturũ fructũ veluti Israel inueni
מָצָאתִי יִשְׂרָאֵל כְּבִכּוּרָה בִתְאֵנָה בְּרֵאשִׁיתָהּ רָאִיתִי
pudori se separauerunt & ,Pehor--Bahal † sunt ingressi ipsi ,vestros patres
אֲבוֹתֵיכֶם הֵמָּה בָּאוּ בַעַל־פְּעוֹר וַיִּנָּזְרוּ לַבֹּשֶׁת
.eorum amorem secundum abominationes fuerunt &
וַיִּהְיוּ שִׁקּוּצִים כְּאָהֳבָם׃
,vtero ab & ,partu à ;eorum gloria * ,auolabit auis tanquã Ephraim
11 אֶפְרַיִם כָּעוֹף יִתְעוֹפֵף כְּבוֹדָם מִלֵּדָה וּמִבֶּטֶן
eos orbabo & ,suos filios enutrierint si Quia .iconceptu à &
12 וּמֵהֵרָיוֹן׃ כִּי אִם־יְגַדְּלוּ אֶת־בְּנֵיהֶם וְשִׁכַּלְתִּים
.eis ab me recedendo in * eis væ etiam quia ;homine ab *
מֵאָדָם כִּי־גַם־אוֹי לָהֶם בְּשׂוּרִי מֵהֶם׃
:habitaculo in plantata Sor in vidi vt Ephraim
13 אֶפְרַיִם כַּאֲשֶׁר־רָאִיתִי לְצוֹר שְׁתוּלָה בְנָוֶה
,suos filios interfectorem ad educendum ad † Ephraim &
וְאֶפְרַיִם לְהוֹצִיא אֶל־הֹרֵג בָּנָיו׃
,orbantem * vuluam eis da ?dabis quid ,DOMINE eis Da
14 תֵּן־לָהֶם יְהוָה מַה־תִּתֵּן תֵּן־לָהֶם רֶחֶם מַשְׁכִּיל
ibi quia ,Ghilghal in eorum malitia Omnis .arentia vbera &
15 וְשָׁדַיִם צֹמְקִים׃ כָּל־רָעָתָם בַּגִּלְגָּל כִּי־שָׁם
;eos eiiciam mea domo è ,eorũ studiorum malitiam super † eos habui exosos
שְׂנֵאתִים עַל רֹעַ מַעַלְלֵיהֶם מִבֵּיתִי אֲגָרְשֵׁם
.declinantes eorum principes omnes ,eos diligere * addam non
לֹא אוֹסֵף אַהֲבָתָם כָּל־שָׂרֵיהֶם סֹרְרִים׃
etiã :faciant non fructum ! ,exaruit eorũ radix * ,Ephraim est Percussus
16 הֻכָּה אֶפְרַיִם שָׁרְשָׁם יָבֵשׁ פְּרִי בְּלִי־יַעֲשׂוּן גַּם

†si ego; *inter gẽtes.

cos Abiiciet .eorum vteri desiderabilia interficiã & ,genuerint etiam
כִּי יֵלֵדוּן וְהֵמַתִּי מַחֲמַדֵּי בִטְנָם׃ יִמְאָסֵם 17
.gentibus in * vagi erunt & ;eum audierunt non quia ,meus Deus
אֱלֹהַי כִּי לֹא שָׁמְעוּ לוֹ וְיִהְיוּ נֹדְדִים בַּגּוֹיִם׃

CAP. X. י

,eius fructũ multiplicare secundũ :sibi ponet fructũ ,Israel vacua Vitis
1 גֶּפֶן בּוֹקֵק יִשְׂרָאֵל פְּרִי יְשַׁוֶּה־לּוֹ כְּרֹב לְפִרְיוֹ
.statuas benefecerunt *,eius terræ benefacere secundũ ,altaria multiplicauit*
הִרְבָּה לַמִּזְבְּחוֹת כְּטוֹב לְאַרְצוֹ הֵיטִיבוּ מַצֵּבוֹת׃
,eorum aras confringet ipse :desolabuntur nunc,eorũ cor se Diuisit
2 חָלַק לִבָּם עַתָּה יֶאְשָׁמוּ הוּא יַעֲרֹף מִזְבְּחוֹתָם
:nobis rex * Non ,dicent * nunc Quia .eorum statuas vastabit
3 יְשֹׁדֵד מַצֵּבוֹתָם׃ כִּי עַתָּה יֹאמְרוּ אֵין מֶלֶךְ לָנוּ
?nobis faciet quid rex & ;DOMINVM timuimus * non nam
כִּי לֹא יָרֵאנוּ אֶת־יְהוָה וְהַמֶּלֶךְ מַה־יַּעֲשֶׂה־לָּנוּ׃
germinabit & ;fœdus excidendo † ,mendaciter iurando verba sunt Locuti
4 דִּבְּרוּ דְבָרִים אָלוֹת שָׁוְא כָּרֹת בְּרִית וּפָרַח
.agri sulcos † super iudicium caput * sicut
כָּרֹאשׁ מִשְׁפָּט עַל תַּלְמֵי שָׂדָי׃
cũ super luxit quia ;Someron habitatores * pauebũt Auen-Beth vitulas Ad
5 לְעֶגְלוֹת בֵּית אָוֶן יָגוּרוּ שְׁכַן שֹׁמְרוֹן כִּי־אָבַל עָלָיו
,eius gloria super ,exultauerant eum super † eius sacerdotes & ,eius populus
עַמּוֹ וּכְמָרָיו עָלָיו יָגִילוּ עַל־כְּבוֹדוֹ
munus ducetur Assur in ipsemet Etiam .eo ab migrauit quia
6 כִּי־גָלָה מִמֶּנּוּ׃ גַּם־אוֹתוֹ לְאַשּׁוּר יוּבָל מִנְחָה
Israel afficietur pudore & ,capiet Ephraim pudor ;Iareb regi
לְמֶלֶךְ יָרֵב בָּשְׁנָה אֶפְרַיִם יִקָּח וְיֵבוֹשׁ יִשְׂרָאֵל
super * spuma vt ;eius rex Someron * est Succisus .suo consilio à
7 מֵעֲצָתוֹ׃ נִדְמֶה שֹׁמְרוֹן מַלְכָּהּ כְּקֶצֶף עַל־
,Israel peccatum Auen excelsa disperdentur Et .aquæ faciebus
8 פְּנֵי־מָיִם׃ וְנִשְׁמְדוּ בָּמוֹת אָוֶן חַטַּאת יִשְׂרָאֵל
:nos Operite ,mõtibus dicent & :eorum aras super ascẽdet tribulus & spina
קוֹץ וְדַרְדַּר יַעֲלֶה עַל־מִזְבְּחוֹתָם וְאָמְרוּ לֶהָרִים כַּסּוּנוּ
.nos super Cadite ,collibus &
וְלַגְּבָעוֹת נִפְלוּ עָלֵינוּ׃
non ,steterunt ibi : Israel peccasti ,Ghibhah diebus A
9 מִימֵי הַגִּבְעָה חָטָאתָ יִשְׂרָאֵל שָׁם עָמָדוּ לֹא־
.iniquitatis filios super prælium Ghibhah in eos comprehendet
תַשִּׂיגֵם בַּגִּבְעָה מִלְחָמָה עַל־בְּנֵי עַלְוָה׃
,populi eos super congregabuntur & ;eos corripiam & meo desiderio In *
10 בְּאַוָּתִי וְאֶסֳּרֵם וְאֻסְּפוּ עֲלֵיהֶם עַמִּים
.suas iniquitates duas propter eos corripere in *
בְּאָסְרָם לִשְׁתֵּי עֵינֹתָם׃
transiui ego & ;triturare diligens docta † vitula Ephraim Et
11 וְאֶפְרַיִם עֶגְלָה מְלֻמָּדָה אֹהַבְתִּי לָדוּשׁ וַאֲנִי עָבַרְתִּי
,Iehudah arabit ,Ephraim faciam equitare :eius ceruicis bonitate † super
עַל־טוּב צַוָּארָהּ אַרְכִּיב אֶפְרַיִם יַחֲרוֹשׁ יְהוּדָה
metite ,iustitiam ad vobis Seminate .Iahacob sibi agricolabit
12 יְשַׂדֶּד־לוֹ יַעֲקֹב׃ זִרְעוּ לָכֶם לִצְדָקָה קִצְרוּ
,DOMINVM requirendi tempus & ;aratione vobis arate ,misericordiæ os ad †
לְפִי־חֶסֶד נִירוּ לָכֶם נִיר וְעֵת לִדְרוֹשׁ אֶת־יְהוָה
,impietatem Arastis .vos iustitiam doceat & ,veniat donec
13 עַד־יָבוֹא וְיֹרֶה צֶדֶק לָכֶם׃ חֲרַשְׁתֶּם־רֶשַׁע
,tua via in * es fisus quia ;mendacij frugem comedistis ,messuistis iniquitatẽ
עַוְלָתָה קְצַרְתֶּם אֲכַלְתֶּם פְּרִי־כָחַשׁ כִּי־בָטַחְתָּ בְדַרְכְּךָ
,tuis populis in sonitus † consurget Et .tuorum fortium multitudine in
14 בְּרֹב גִּבּוֹרֶיךָ׃ וְקָאם שָׁאוֹן בְּעַמֶּךָ
domum Salman vastare * secundum vastabitur † tuæ munitiones omnes &
וְכָל־מִבְצָרֶיךָ יוּשַּׁד כְּשֹׁד שַׁלְמַן בֵּית
.est allisa filios super mater :belli die in Arbeel
אַרְבֵאל בְּיוֹם מִלְחָמָה אֵם עַל־בָּנִים רֻטָּשָׁה׃
:vestræ malitiæ malitia faciebus à † Bethel vobis fecit Sicut
15 כָּכָה עָשָׂה לָכֶם בֵּית־אֵל מִפְּנֵי רָעַת רָעַתְכֶם
.Israel rex est succisus succidendo aurora in
בַּשַּׁחַר נִדְמֹה נִדְמָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃

†quemadmodum multiplicaui; יִרְבַּב פְּרָה; *sic; †quemadmodũ benefeci; נצב; *dicunt *est; *timemus; †feriendo; †venenum; §omnes; *habitatores; †qui prius; גול; לקח; *in; †in superficie; כסה; נשג אוה; *Secundum desiderium meum; *dum corriperentur; שנה עוה עונתם; †assueta; †pulchrum collum; †secundũ misericordiam; †viæ tuæ, multitudini; †tumultus; †vastabuntur; *quod vastauit; שדד; †propter malitiam; רוע

CAP. XI. יא

vocaui Aegypto ex & ;eum dilexi & ,Israel puer Quia
1 כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וָאֹהֲבֵהוּ וּמִמִּצְרַיִם קָרָאתִי
,eorum faciebus † à abierunt sic ;† eos Vocauerunt .meum filium
2 לִבְנִי׃ קָרְאוּ לָהֶם כֵּן הָלְכוּ מִפְּנֵיהֶם
.suffiuerunt sculptilibus & ,sacrificauerunt Behalim
לַבְּעָלִים יְזַבֵּחוּ וְלַפְּסִלִים יְקַטֵּרוּן׃

†prophetæ; †facie

domui putredo tanquam & ;Ephraim tinea sicut ego* Et .iube*
צו ׃ ואני כעש לאפרים וכרקב לבית 12
Ichudah & ,suum languorem Ephraim vidit Et .Ichudah
יהודה ׃ וירא אפרים את־־חליו ויהודה 13
:Iareb regem ad misit & ,Assur ad Ephraim abiit & ,suam plagam
את־־מזרו וילך אפרים אל־אשור וישלח אל־מלך ירב
.plagam purulentā vobis à curabit non & ,vos sanare poterit non ipse &
והוא לא יוכל לרפא לכם ולא־יגהה מכם מזור ׃
;Ichudah domui leunculus veluti & ,Ephraim panthera vt ego* Quia
כי אנכי כשחל לאפרים וככפיר לבית יהודה 14
.eruens non & ,tollam* ,vadam & ,rapiam ego ego
אני אני אטרף ואלך אשא ואין מציל ׃
quærant & ,delinquant donec ,meum locum ad reuertar ,Vadam
אלך אשובה אל־מקומי עד אשר־יאשמו ובקשו 15
.me quærent manè ipsis tribulatione in :meas facies
פני בצר להם ישחרנני ׃

* præceptum Iarobham. ‡ero צוה | זור | ‡sanabit | ‡ero ‡leo ‡catul' leonis ‡& ‡erit qui eruat. | נשא נצל | ‡& ‡deficiant. ‡faciem meā: ‡sua | צור

CAP. VI. ו

,rapuit ipse quia ,DOMINUM ad reuertamur & ,Venite
לכו ונשובה אל־־־יהוה כי הוא טרף 1
.nos fascia alligabit & ,percussit ;nos sanabit &
וירפאנו יך ויחבשנו ׃
viuemus & ,nos suscitabit tertia die in ;diebus duobus à nos Viuificabit
יחינו מימים ביום השלישי יקמנו ונחיה 2
:DOMINUM sciendum ad sequemur ,Sciemusque .eius facies ad
לפניו ׃ ונדעה נרדפה לדעת את־־יהוה 3
imber tanquam veniet & ;eius egressus est præparatus aurora tanquam
כשחר נכון מצאו ויבוא כגשם
.terræ temporaneus serotinus veluti ,nobis
לנו כמלקוש יורה ארץ ׃
?Ichudah tibi faciam quid ?Ephraim tibi faciam Quid
מה אעשה־לך אפרים מה אעשה־־לך יהודה 4
.vadens manicans ros tanquam & ,matutina nubes vt vestra misericordia &
וחסדכם כענן־־בקר וכטל משכים הלך ׃
:mei oris verbis in eos occidi ,prophetas in succidi Propterea
על־־כן חצבתי בנביאים הרגתים באמרי־־פי 5
non & ,volui misericordiam Quia .egredietur lux tua iudicia &
ומשפטיך אור יצא ׃ כי חסד חפצתי ולא־ 6
.ascensionibus præ Dei scientiam & ;sacrificium
זבח ודעת אלהים מעלות ׃
.me in sunt præuaricati ibi ;pactum sunt transgressi Adam sicut ipsi Et
והמה כאדם עברו ברית שם בגדו בי ׃ 7
.sanguine à fœdata ;iniquitatem operantium ciuitas Ghilhad
גלעד קרית פעלי און עקבה מדם ׃ 8
interficiebāt via sacerdotum societatem* ,latrones virum expectare iuxta Et
וכחכי איש גדודים חבר כהנים דרך ירצחו 9
;turpitudinem vidi Israel domo In .fecerunt scelus quia :humero
שכמה כי זמה עשו ׃ בבית ישראל ראיתי שעריריה 10
Ichudah Etiam .Israel se contaminauit ;Ephraim fornicatio ibi
שם זנות לאפרים נטמא ישראל ׃ גם־יהודה 11
.mei populi captiuitatem me conuertendo in ;tibi messem posuit
שת קציר לך בשובי שבות עמי ׃

‡post duos dies; חיה קום | ‡in conspectu ‡vt sequamur, vt cognoscamus | יצא | ‡imber | ‡manè | ‡vt ‡egrediens. ‡volo, ‡holocaustis; ידע עלה | ‡sicut expectant * sic collegiū ‡in | חכה | ‡consensu vno: ‡abominatione ‡inquinamentum; שעריריה ק | ‡plantarium *cùm conuertero

CAP. VII. ז

malitia & ,Ephraim iniquitas se discooperuit &,Israel me sanare Secundū
כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים ורעות 1
latro spoliauit ,est ingressus fur & :mēdacium sunt operati quia ,Someron
שמרון כי פעלו שקר וגנב יבוא פשט גדוד
eorum malitiæ omnis ,suo corde in dicent* non Et .foris
בחוץ ׃ ובל־יאמרו ללבבם כל־־־רעתם 2
meis faciebus coram ,eorum studia eos circundederunt nunc :sum recordatus
זכרתי עתה סבבום מעלליהם נגד פני
suis mendaciis in & ;regem lætificauerunt sua malitia In .fuerunt
היו ׃ ברעתם ישמחו־־מלך ובכחשיהם 3
:panifice à succensus clibanus sicut ,adulterantes ij Omnes .principes
שרים ׃ כלם מנאפים כמו תנור בערה מאפה 4
.eam fermentari ad vsque pastam subigendo à excitando ab* cessabit
ישבות מעיר . מלוש בצק עד־־חמצתו ׃
protraxit ;vino à vtre principes fecerunt ægrotare nostri regis Die
יום מלכנו החלו שרים חמת מיין משך 5
clibanum veluti applicuerunt Quia .illusoribus cum suā manum
ידו את־לצצים ׃ כי־־קרבו כתנור 6
ipse manè ,eos coquens dormiuit nocte tota ;eos insidiando in ,suū cor
לבם בארבם כל־הלילה ישן אפהם בקר הוא
,cliban° veluti se calefecerūt Omnes .flammæ ignis tanquā succensus
חמם בער כאש להבה ׃ כלם יחמו כתנור 7

‡Cùm sanarē ‡malitia; עוה רוע | *cogitant ‡opera ‡facie mea fecerunt. ‡adulterio incalescunt. ‡coquente: שור חלה | *coquens à ciuitate ‡cōmixtione pastæ donec fermētetur ipsa. ‡natalis eius, regē nostrū ‡pleno ‡ad malè cogitandum ‡ardentem ‡insidiis suis; *calefit

clamans non ,ceciderunt eorum reges omnes ;suos iudices deuorauerūt &
ואכלו את־שפטיהם כל־מלכיהם נפלו אין־קרא
;se commiscuit ipse populis in Ephraim .me ad eos inter
בהם אלי ׃ אפרים בעמים הוא יתבולל 8
.versum non libum* fuit Ephraim
אפרים היה עגה בלי הפוכה ׃
se sparsit canicies etiam :nesciuit ipse & ,eius robur alieni Comederunt
אכלו זרים כחו והוא לא ידע גם־שיבה זרקה 9
;ei faciebus in Israel superbia est contestata Et .nesciuit ipse & ,eo in
בו והוא לא ידע ׃ וענה גאון־ישראל בפניו 10
eum quæsierunt nec ,suum Deum DOMINUM ad sunt reuersi non &
ולא־־שבו אל־־־יהוה אלהיהם ולא בקשהו
:cor non stolida* columba veluti Ephraim fuit Et .hoc toto cum
בכל־זאת ׃ ויהי אפרים כיונה פותה אין לב 11
.abierunt Assur ,inuocabant Aegyptum
מצרים קראו אשור הלכו ׃
cælorum volatile vt ,meum rete eos super expandam abierint Cùm
כאשר ילכו אפרוש עליהם רשתי כעוף השמים 12
.eorum cœtus auditionem iuxta* eos castigabo ;eos faciā descendere
אורידם איסירם כשמע לעדתם ׃
quoniam ,eis vastitas ,me à vagati sunt quoniam ,eis Væ
אוי להם כי־־־־נדדו ממני שד להם כי־־ 13
me super sunt locuti ipsi & ,eos redemi ego & :me in sunt præuaricati
פשעו בי ואנכי אפדם והמה דברו עלי
vlularunt quia ,suo corde in me ad clamauerunt non Et .mendacia
כזבים ׃ ולא־־זעקו אלי בלבם כי יילילו 14
.me à defecerūt* ,se congregauerūt mustū & ,triticum super :suis cubilibus super
על־־משכבותם על־־דגן ותירוש יתגוררו יסורו בי ׃
cogitauerunt me cōtra & ;eorum brachia roboraui ligaui ego Et
ואני יסרתי חזקתי זרועתם ואלי יחשבו־ 15
:doli arcus tanquam fuerunt ,supra non Reuertentur .malum
רע ׃ ישובו לא על היו כקשת רמיה 16
Ista .suæ linguæ furorem propter eorum principes gladio in cadent
יפלו בחרב שריהם מזעם לשונם זו
.Aegypti terra in eorum subsannatio
לעגם בארץ מצרים ׃

‡est qui clamet | *vt panis subcineritius ‡versus. | עוג | ‡humiliabit ‡in facie. | גאה | שוב | *seducta absque corde: | ‡ad | ‡volucres | *quemadmodum audiuit ‡elongauerunt se | ‡erit | ‡contra | ‡ed | ‡in ‡collegerunt *rebellauerūt contra ‡erudiui, | ‡ad altissimū, *dolosus: | רוע נפל ‡est

CAP. VIII. ח

:DOMINI domum super aquila veluti ,tubam* tuū palatum Ad
אל־־חכך שפר כנשר על־־בית יהוה 1
.sunt præuaricati meā legē super & ,meū pactū sunt transgressi quòd eo pro
יען עברו בריתי ועל־תורתי פשעו ׃
.Israel te cognouimus ,meus Deus ,clamabunt me Ad
לי יזעקו אלהי ידענוך ישראל ׃ 2
.cum persequetur inimicus ;bonum Israel Elongauit*
זנח ישראל טוב אויב ירדפו ׃ 3
non & ,constituerunt principē ;me ex non & ,fecerunt regnare Ipsi
הם המליכו ולא ממני השירו ולא 4
.excisio erit ideo ,dolores sibi fecerunt suo auro & ,suo argento :cognoui
ידעתי כספם וזהבם עשו להם עצבים למען יכרת ׃
;eos in meus furor est iratus ,Someron* tuus vitulus Reiecit
זנח עגלך שמרון חרה אפי בם 5
?innocentiam potuerunt non vsquequo
עד־מתי לא יוכלו נקין ׃
;ipse Deus non & ,illum fecit artifex , ipse & Israel ex Quia
כי מישראל והוא חרש עשהו ולא אלהים הוא 6
,seminauerūt ventum Quia .Someron vitulus erit contritiones* quoniā
כי־שבבים יהיה עגל שמרון ׃ כי רוח יזרעו 7
:farinam faciet non ,germen ei* non stanti culmo : metent turbinem &
וסופתה יקצרו קמה אין־לו צמח בלי יעשה־קמח
.eam deglutient alieni , fecerit fortè si
אולי יעשה זרים יבלעהו ׃
voluntas non vas tanquā gentibus in fuerunt nunc :Israel est Absorptus*
נבלע ישראל עתה היו בגוים ככלי אין־חפץ 8
:sibi solitarius onager , Assur ascenderunt ipsi Quia .eo in
בו ׃ כי־המה עלו אשור פרא בודד לו 9
,gentes ad miserūt munera quia Etiam .amores mercede expetierunt Ephraim
אפרים התנו אהבים ׃ גם כי־־־יתנו בגוים 10
.principum* ,regis onus propter paululū dolebunt & ;eas cōgregabo nunc
עתה אקבצם ויחלו מעט ממשא מלך שרים ׃
ei fuerunt ;peccandum ad altaria Ephraim multiplicauit Quoniam
כי־־־הרבה אפרים מזבחות לחטא היו־־לו 11
sicut : meæ legis precipua ei Scripsi .peccandum ad altaria
מזבחות לחטא ׃ אכתוב־לו רבו תורתי כמו־ 12
,carnem sacrificauerunt meorū donorū Hostiis .sunt reputata alienū*
זר נחשבו ׃ זבחי הבהבי יזבחו בשר 13

*pone ‡veniet | ‡Israel | *Dereliquit | שור ‡imagines, | ‡Dereliquit te *ô | ‡custodire | נקה | ‡vitulus fuit, ‡est; | ‡conteretur | *erit | קום | *Perditus ‡nationibus ‡in quo ‡est complacētia. ‡ad ‡vt | עלה הנה | *conducere fecerunt mercede amatores. ‡quasi conduxerunt *& | חול רבב | ‡honorabilia רבו ק | *alienum ‡ab eo. Pro

,DOMINVM scies & ,fide in mihi te desponsabo Et
22 † וארשתיך לי באמונה וידעת את־יהוה ׃
exaudiam ,DOMINVS dicit ,exaudiam illa die in ,erit Et
23 † והיה ביום ההוא אענה נאם־יהוה אענה
.terram exaudient ipsi & ;cælos
את־השמים והם [e]יענו את־הארץ ׃
& ,mustum & ,triticum exaudiet terra Et
24 † והארץ תענה את־הדגן ואת־התירוש ואת־
.Izrehel† exaudient hæc & ;oleum recens
היצהר והם יענו את־יזרעאל ׃
;Ruchamah-Lo miserebor & ,terra in mihi eam seminabo Et
25 † וזרעתיה לי בארץ ורחמתי את־לא רחמה
.‡meus Deus ,dicet ipse & :tu *meus Populus,Hammi-Lo ad dicam &
ואמרתי ללא־עמי עמי־אתה והוא יאמר אלהי ׃

[e]ענה · vinum · †seminatum Dei. · *es ‡es.

CAP. III. ג

dilectam mulierē dilige ,vade Adhuc ,me ad DOMINVS dixit Et
1 † ויאמר יהוה אלי עוד לך אהב־אשה אהבת
,Israel filios ad DOMINI dilectionē secundū ;adulteram & ,socij‡
רע ומנאפת כאהבת יהוה את־בני ישראל
.vuarum dolia diligentes‖& ,alienos deos ad respicientes ipsi &‡
והם [e]פנים אל־אלהים אחרים ואהבי אשישי ענבים ׃
,hordeorum Chomer*& ;argenteis quindecim in mihi eā sum mercatus†Et
2 † ואכרה לי בחמשה עשר כסף וחמר שערים
sedebis ‡ multos Dies ,eam ad dixi Et .hordeorum Lethech &
3 ולתך שערים ׃ † ואמר אליה ימים רבים [f]תשבי
.te ad ‖ ego etiam & ;viro ‡ sis ne & ,forniceris ne :mihi
לי לא תזני ולא תהיי לאיש וגם־אני אליך ׃
non & ,rex non* ,Israel filij manebunt multos dies Quia
4 † כי ימים רבים ישבו בני ישראל אין מלך ואין
.Teraphim & ,Ephod non & ;statua non & ,sacrificium non & ,princeps
שר ואין זבח ואין [g]מצבה ואין אפוד ותרפים ׃
DOMINVM quærent & ,Israel filij reuertentur Postea
5 † אחר ישבו בני ישראל ובקשו את־יהוה
ad† & ,DOMINVM ad pauebunt & :suū regem Dauid & ,suum Deum
אלהיהם ואת דויד מלכם ופחדו אל־יהוה ואל־
.dierum nouissimo in eius bonum
טובו באחרית הימים ׃

‡ab amico, · [d]פנה · ‡qui respiciunt · ‖diligunt · †Tollosi · *coro hordei, & dimidio coro hordei. · ‡manebis mecum: · [f]יצב · ‡viri alterius · ‖nō ingrediar · *absque rege, & absque principe, & absque sacrificio, & sine statua, & sine · †reuertentur ad eum, &

CAP. IIII. ד

DOMINO lis ‡ quia :Israel filij DOMINI verbum Audite
1 † שמעו דבר־יהוה בני ישראל כי [a]ריב ליהוה
†non & ,misericordia†non & ,veritas†non quia ,terræ habitatoribus cum
עם־יושבי הארץ כי אין־אמת ואין־חסד ואין־
,furari & ,occidere & ,negare & ,Peierare ‡ .terra in Dei scientia
2 דעת אלהים בארץ ׃ † אלה וכחש ורצח וגנב
.tetigerunt sanguinibus in sanguines‖& ,‡fregerunt :adulterari &
ונאף פרצו ודמים בדמים נגעו ׃
,ea in habitans † omnis infirmabitur ‡ & , terra lugebit ‖ Propterea
3 † על־כן תאבל הארץ ואמלל כל־יושב בה
.colligentur † maris pisces etiam & ;cælorum volatili in‡ & ,agri bestia in*
בחית השדה ובעוף השמים וגם־[b]דגי הים יאספו ׃
indicātes tanquā‡ tuus popul⁹ &‖ ;vir arguat non & litiget non vir ‡ Verè
4 † אך איש אל־ירב ואל־יוכח איש ועמך כמריבי
,tecum propheta etiam corruet & ,hodie * corrues Et .sacerdotem
5 כהן ׃ † וכשלת היום וכשל גם־נביא עמך
.tuam matrem succîdam & ;nocte*
לילה [c]ודמיתי אמך ׃
repulisti scientiam†tu quia ;scientia absque‡meus populus sunt Succisi *
6 † נדמו עמי מבלי הדעת כי אתה [d]הדעת מאסת
,tui Dei legis es oblitus ‡ & :mihi fungendo sacerdotio à te repiobabo ‖ &
ואמאסאך מכהן לי ותשכח [e]תורת אלהיך
,corū multitudinē Secundum .ego etiam tuorum filiorum obliuiscar
7 אשכח בניך גם־אני ׃ † כרבם
.commutabo ignominiam in eorum gloriam :mihi peccauerunt sic
כן חטאו־לי [f]כבודם בקלון אמיר ׃
leuauerunt corū iniquitatē ad & ;comederunt mei populi Peccatum
8 † חטאת עמי יאכלו ואל־[g]עונם [h]ישאו
visitabo & ;sacerdos sic ,populus sicut fuit ‡ Et .suam animam
9 נפשו ׃ † והיה כעם ככהן ופקדתי
.ei reddam eius studia † & ,eius vias eum super
עליו דרכיו ומעלליו אשיב לו ׃
:erumpent ‖ non & ,sunt fornicati ;saturabūtur non & ,comedent Et
10 † ואכלו ולא ישבעו [i]הזנו ולא יפרצו
.custodiendum ad‡ dereliquerunt DOMINVM quoniam
כי־את־יהוה עזבו [k]לשמר ׃

‡iudicium · [a]ריב · †est · ‡Sed mentiri · ‡mactare · ‖sanguis cum sanguine gitse. · ‖ desolabitur · ‡destruitur · †qui habitat · *cum bestia · ‡ volucribus · †morientur · [c]דמה · ‡nemo arguat, · rum iudicantes · nemo · ‖siquidem · †est quasi · dicans · ‡tēpore hoc · *vt contra quis · *Succisus · ‡eò quod · †sacerdos · [e]ירה · ‖repellā · sacerdotio · fungaris · ‡quia · [f]קלה · [h]נשא · ‡est · †opera · ‖multiplicabuntur. · [i]לקח · ‡vt

.cor tapiet † mustum & ,vinum & ,Fornicatio
11 † זנות ויין ותירוש [k]יקח־לב ׃
:ei annunciabit eius baculus & ,postulabit suo ligno in ‡ meus Populus
12 † עמי בעצו ישאל ומקלו [l]יגיד לו
.suis diis desuper‖ sunt fornicati & ,‡ fecit errare fornicationū spiritus nā
כי רוח זנונים התעה ויזנו מתחת אלהיהם ׃
,adoleuerunt colles super & ,immolauerunt montium capita Super
13 † על־ראשי ההרים יזבחו ועל־הגבעות יקטרו
:eius vmbra * bona quia,terebinthū & ,populum & ,quercum subtus
תחת אלון ולבנה ואלה כי־טוב [m]צלה
.erunt adulteræ vestræ nurus* & ,vestræ filiæ fornicabuntur ideo
על־כן תזנינה בנותיכם וכלותיכם תנאפנה ׃
super & ,fuerint fornicatæ cùm ,vestras filias super visitabo Non
14 † לא־אפקוד על־בנותיכם כי [n]תזנינה ועל־
meretricibus cum hi†quoniam ,commiserint adulteria cùm vestras nurus‡
[o]כלותיכם כי תנאפנה כי־הם עם־הזנות
,intelliget non‖populus & :sacrificauerunt scortis cum & ,‡ se diuiserunt
יפרדו ועם־הקדשות יזבחו ועם לא־יבין
ne & ;Iehudah‡ delinquat ne ,Israel tu fornicans‖ Si .cespitabit‡
15 ילבט ׃ † אם־זנה אתה ישראל אל־יאשם יהודה ואל־
Viuens* ,iuretis ne & ,Beth-auen † ascēdatis ne & ,Ghilghal ingrediamini
תבאו הגלגל ואל־תעלו בית און ואל־תשבעו חי־
: Israel declinauit declinans‡ vacca sicut Quoniam .DOMINVS
16 יהוה ׃ † כי כפרה סררה סרר ישראל
.latitudine in agnum‖tanquam DOMINVS eos pascet nunc
עתה ירעם יהוה ככבש במרחב ׃
.eum dimitte ‡ , Ephraim dolorum Socius †
17 † חבור עצבים אפרים [p]הנח־לו ׃
‖afferte , ‡ dilexerunt ,sunt fornicati fornicando ; eorum potus Recessit‖
18 † סר סבאם הזנה הזנו אהבו [q]הבו
:suis alis in eam † spiritus Ligauit .eius clypei ‡ ignominiam
19 קלון [r]מגניה ׃ † צרר רוח אותה בכנפיה
.suis sacrificiis à afficientur pudore &
ויבשו מזבחותם ׃

†auferet · [k]לקח [l]נגד · *lignum suū interrogabit, · ‡eos · ‖à Deo suo. · *erat · [m]צלל · *sponsæ · [n]זנה [o]כלל · ‡sponsas · †fornicantes · ‡ab vxorib', · ‖qui · ‡corruet. · ‖fornicaris · ‡saltem · †in · *Viuit · ‡peruersa · ‖pecudes · †Particeps simulachrorū · ‡& · [p]ינח [q]יהב · ‖Putidum est vinum · ‡munera, · ‖inquiunt ad · ‡suā principes · †Ephraim · [r]גנן

CAP. V. ה

domus & ,Israel domus attendite & ,sacerdotes hoc Audite
1 † שמעו־זאת הכהנים והקשיבו בית ישראל ובית
fuistis laqueus † quoniam : ‡ iudicium vobis quia ,auscultate regis
המלך האזינו כי לכם המשפט כי־[a]פח הייתם
.Tabor super expansum rete ‡ & ,Mispah in*
למצפה ורשת פרושה על־תבור ׃
.ipsis omnibus eruditio† ego & ;profundauerunt‖declinātes iugulandū ad Et
2 † ושחטה שטים העמיקו ואני [b]מוסר לכלם ׃
quia :me à est absconditus non Israel & ,Ephraim noui Ego
3 † אני ידעתי אפרים וישראל לא־נכחד ממני כי
.Israel se polluit ,Ephraim es fornicatus nunc
עתה הזנית אפרים נטמא ישראל ׃
spiritus quia :suum Deum ad reuertendū ad sua studia dabunt ‖ Non
4 † לא יתנו מעלליהם לשוב אל־אלהיהם כי רוח
.cognouerunt non DOMINVM & ,eorum interiori in fornicationum‡
זנונים בקרבם ואת־יהוה לא ידעו ׃
Ephraim & , Israel & :eius faciebus*in Israel superbia respondebit†Et
5 † וענה [c]גאון־ישראל בפניו וישראל ואפרים
.eis cum Iehudah etiam corruit ;sua iniquitate in† ruent
יכשלו בעונם כשל גם־יהודה עמם ׃
non & ,DOMINVM quærendū ad ibunt suo boue in & ,suo pecore In ‡
6 † בצאנם ובבקרם ילכו לבקש את־יהוה ולא
quia ,sunt præuaricati DOMINVM In .eis ab se subtraxit‖;inuenient
7 ימצאו חלץ מהם ׃ † ביהוה בגדו כי־
.eorum partibus cum mensis eos comedet‖ nunc :genuerunt alienos filios
בנים זרים ילדו עתה יאכלם חדש את־חלקיהם ׃
taratantarizate :Ramah in tuba ,Ghibhah in buccina Clangite
8 † תקעו שופר בגבעה חצצרה ברמה הריעו
.Beniamin te post ,Beth auen ‡
בית און אחריך בנימן ׃
tribubus in : correctionis die in erit desolationē in Ephraim
6 † אפרים לשמה תהיה ביום תוכחה בשבטי
Iehudah principes Fuerunt .verum feci notum † Israel
10 ישראל [d]הודעתי נאמנה ׃ † היו שרי יהודה
.meā indignationē‡aquā tanquā effundam eos super :‖terminū transferentes vt‡
[e]כמסיגי גבול עליהם אשפוך כמים עברתי ׃
post init ,voluit* quoniam ;iudicio ‡ fractus ,Ephraim†Oppressus
11 † עשוק אפרים רצוץ משפט כי [f]הואיל הלך אחרי־

‡est · †vt · [a]פוח · *super montem · ‡vt · ‖à via recta in profundum; · †vir correctionis sum · [b]יסר · ‖sinent opera eorum vt reuertantur · ‡ fornicationis est in medio · †testificabitur · *facie · [c]גאה · †propter iniquitatē suā, cecidit · ‡Cum pecoribus suis, & bobus suis · ‖diuisit · ‖consumet · ‡in · †ostendi fidē. · [d]ידע [e]סוג · ‡verè cōprehendentes · ‖alienum: · ‡iram · †est · ‡duro · *cœpit ire · [f]יאל

ספר הושע

LIBER HOSEAH.

CAP. I. א

Hoſeah ad fuit quod DOMINI Verbum
1 דְּבַר יְהוָה אֲשֶׁר הָיָה אֶל־הוֹשֵׁעַ
,Achaz,Iotham,Huziiah diebus in ,Beeri filiū
בֶּן־בְּאֵרִי בִּימֵי עֻזִּיָּה יוֹתָם אָחָז
diebus in & ;Iehudah regum Iechizchiah
יְחִזְקִיָּה מַלְכֵי יְהוּדָה וּבִימֵי
.Iſrael regis Ioas filij Iarobham
יָרָבְעָם בֶּן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃
DOMINVS dixit & :Hoſeah in DOMINVS eſt locutus Principio*
2 תְּחִלַּת דִּבֶּר־יְהוָה בְּהוֹשֵׁעַ וַיֹּאמֶר יְהוָה
,fornicationū natos & ,fornicationū vxorē tibi accipe ,Vade ,Hoſeah ad
אֶל־הוֹשֵׁעַ לֵךְ קַח־לְךָ אֵשֶׁת זְנוּנִים וְיַלְדֵי זְנוּנִים
.DOMINVM poſt à † terra fornicabitur fornicando quia
כִּי־זָנֹה תִזְנֶה הָאָרֶץ מֵאַחֲרֵי יְהוָה׃
peperit & ,concepit & :Diblaim filiam Ghomer accepit & ,iuit Et
3 וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח אֶת־גֹּמֶר בַּת־דִּבְלָיִם וַתַּהַר וַתֵּלֶד־
eius nomen Voca ,eum ad DOMINVS dixit Et .filium ei
לוֹ בֵּן׃ 4 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו קְרָא שְׁמוֹ
ſuper ,Izrehel ſanguines† viſitabo & ,paululum adhuc quoniam :Izrehel
יִזְרְעֶאל כִּי־עוֹד מְעַט וּפָקַדְתִּי אֶת־דְּמֵי יִזְרְעֶאל עַל־
.Iſrael domus regnum faciam ceſſare & ,Iehu domum
בֵּית יֵהוּא וְהִשְׁבַּתִּי מַמְלְכוּת בֵּית יִשְׂרָאֵל׃
valle in Iſrael arcum conteram & ;illa die in erit Et
5 וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא וְשָׁבַרְתִּי אֶת־קֶשֶׁת יִשְׂרָאֵל בְּעֵמֶק
Voca ,ei dixit & ,filiam peperit & ,adhuc concepit Et .Izrehel
יִזְרְעֶאל׃ 6 וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בַּת וַיֹּאמֶר לוֹ קְרָא
domus miſerear* vltrà addam non quia ;Ruchamah-Lo eius nomen
שְׁמָהּ לֹא רֻחָמָה כִּי לֹא אוֹסִיף עוֹד אֲרַחֵם אֶת־בֵּית
.eos tollam tollendo quia * ,Iſrael
יִשְׂרָאֵל כִּי־נָשֹׂא אֶשָּׂא לָהֶם׃
DOMINO in eos faciam ſaluos & ,miſerebor Iehudah domui Et
7 וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה אֲרַחֵם וְהוֹשַׁעְתִּים בַּיהוָה
,bello in & ,gladio in & ,arcu in eos ſeruabo non & : ſuo Deo
אֱלֹהֵיהֶם וְלֹא אוֹשִׁיעֵם בְּקֶשֶׁת וּבְחֶרֶב וּבְמִלְחָמָה
,Ruchamah -Lo ablactauit Et .equitibus in & ,equis in
בְּסוּסִים וּבְפָרָשִׁים׃ 8 וַתִּגְמֹל אֶת־לֹא רֻחָמָה
Lo-eius nomen Voca ,dixit Et .filium peperit & ,concepit &
וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן׃ 9 וַיֹּאמֶר קְרָא שְׁמוֹ לֹא
.vobis * ero non ego & ,meus populus non vos quia ;Hammi
עַמִּי כִּי אַתֶּם לֹא עַמִּי וְאָנֹכִי לֹא־אֶהְיֶה לָכֶם׃
non quæ ,maris arena ſicut Iſrael filiorum numerus erit Et
10 וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־
,eis dicetur quo† loco in erit & :numerabitur non & ,menſurabitur*
יִמַּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בִּמְקוֹם אֲשֶׁר־יֵאָמֵר לָהֶם
.Viuentis Dei Filij ,eis dicetur ;vos meus populus Non
לֹא־עַמִּי אַתֶּם יֵאָמֵר לָהֶם בְּנֵי אֵל־חָי׃
ponent & ,pariter Iſrael filij & ,Iehudah filij congregabuntur Et
11 וְנִקְבְּצוּ בְּנֵי־יְהוּדָה וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל יַחְדָּו וְשָׂמוּ
.Izrehel dies magnus quia ;terra de aſcendent & ,vnum caput ſibi
לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד וְעָלוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יִזְרְעֶאל׃

CAP. II. ב

.Ruchamah veſtris ſororibus & ;Hammi veſtris fratribus Dicite
1 אִמְרוּ לַאֲחֵיכֶם עַמִּי וְלַאֲחוֹתֵיכֶם רֻחָמָה׃
non ipſa quoniam ,contendite ,veſtra matre cum Contendite
2 רִיבוּ בְאִמְּכֶם רִיבוּ כִּי־הִיא לֹא
,ſuis faciebus* à ſuas fornicationes auferat & :eius vir† non ego & ,mea vxor†
אִשְׁתִּי וְאָנֹכִי לֹא אִישָׁהּ וְתָסֵר זְנוּנֶיהָ מִפָּנֶיהָ
.ſua vbera† inter ab ſua adulteria &
וְנַאֲפוּפֶיהָ מִבֵּין שָׁדֶיהָ׃
diem ſecundum eam ſtatuam & ,nudam eam expoliem forte Ne
3 פֶּן־אַפְשִׁיטֶנָּה עֲרֻמָּה וְהִצַּגְתִּיהָ כְּיוֹם
,ſiccitatis* terram velut eā ponam & ,deſertum† tanquā eam ponā & ;ſe naſci†
הִוָּלְדָהּ וְשַׂמְתִּיהָ כַמִּדְבָּר וְשַׁתִהָ כְּאֶרֶץ צִיָּה

*Principium ſermonis Domini חָלַל
†filios לָקַח
†ne eat יָלַךְ
†ſanguinem
הָרָה יָלַד
*Non miſericordiam conſecutā.
†vt
יָסַף נָשָׂא
*ſed obliuiſcendo obliuiſcar eorū.
יָשַׁע
*Non populus meus.
הָרָה יָלַד
*veſter.
*meſuratur, †numeratur: †in
מָדַד
חָיָה
שׂוּם
רוּב סוּר
†eſt †ſum
*facie ſua,
†ſuis vberib*.
יָצַג
*natiuitatis ſuæ;
†ſolitudinē,
*inuitam,
שׂוּם שִׁית

quia ;miſerebor non eius filiorum Et .ſiti in eam interficiam &
4 וַהֲמִתִּיהָ בַּצָּמָא׃ וְאֶת־בָּנֶיהָ לֹא אֲרַחֵם כִּי־
,eorum mater eſt fornicata Quia .ipſi † fornicationum filij
5 בְנֵי זְנוּנִים הֵמָּה׃ כִּי זָנְתָה אִמָּם
meos amatores poſt Vadam ,dixit quia :eorum côceptrix eſt affecta pudore
הֹבִישָׁה הוֹרָתָם כִּי אָמְרָה אֵלְכָה אַחֲרֵי מְאַהֲבַי
,meū oleum ,meū linū & ,meam lanam ,meas aquas & ,meū panē dantes
נֹתְנֵי לַחְמִי וּמֵימַי צַמְרִי וּפִשְׁתִּי שַׁמְנִי
:ſpinis in tuā viam ſepiens † ego ecce Propterea .meas potationes &
6 וְשִׁקּוּיָי׃ לָכֵן הִנְנִי־שָׂךְ אֶת־דַּרְכֵּךְ בַּסִּירִים
.inueniet non ſuas ſemitas & ,ſepem ſepiam &
וְגָדַרְתִּי אֶת־גְּדֵרָהּ וּנְתִיבוֹתֶיהָ לֹא תִמְצָא׃
,eos apprehendet non & ,ſuos amatores ſequetur Et
7 וְרִדְּפָה אֶת־מְאַהֲבֶיהָ וְלֹא־תַשִּׂיג אֹתָם
meū virū ad reuertar & ,Vadam ,dicet & :inueniet non & ,eos quęret &
וּבִקְשָׁתַם וְלֹא תִמְצָא וְאָמְרָה אֵלְכָה וְאָשׁוּבָה אֶל־אִישִׁי
.nunc præ† tunc mihi bonum quia ,priorem
הָרִאשׁוֹן כִּי טוֹב לִי אָז מֵעָתָּה׃
,muſtum* & ,frumentum ei dedi ego quia ,neſciuit hæc Et
8 וְהִיא לֹא יָדְעָה כִּי אָנֹכִי נָתַתִּי לָהּ הַדָּגָן וְהַתִּירוֹשׁ
.Bahal fecerunt aurum & ,ei multiplicaui argentum & :oleum &
וְהַיִּצְהָר וְכֶסֶף הִרְבֵּיתִי לָהּ וְזָהָב עָשׂוּ לַבָּעַל׃
,ſuo tempore in meum frumentum ſumam & ,conuertar Idcirco
9 לָכֵן אָשׁוּב וְלָקַחְתִּי דְגָנִי בְּעִתּוֹ
,meum linū & ,meā lanam auferam & :ſuo ſtatuto tépore in meū muſtum &
וְתִירוֹשִׁי בְּמוֹעֲדוֹ וְהִצַּלְתִּי צַמְרִי וּפִשְׁתִּי
eius vilitatem* reuelabo nunc Et .eius nuditatem* operiendum ad
10 לְכַסּוֹת אֶת־עֶרְוָתָהּ׃ וְעַתָּה אֲגַלֶּה אֶת־נַבְלֻתָהּ
.mea manu de eam eruet non vir & ;eius amatorum oculis in
לְעֵינֵי מְאַהֲבֶיהָ וְאִישׁ לֹא־יַצִּילֶנָּה מִיָּדִי׃
,eius neomeniā ,eius ſolemnitatem ,eius gaudium omne faciam ceſſare Et
11 וְהִשְׁבַּתִּי כָּל־מְשׂוֹשָׂהּ חַגָּהּ חָדְשָׁהּ
faciam deſolare Et .eius feſtiuitatem omnem & ;eius ſabbathum &
12 וְשַׁבַּתָּהּ וְכֹל מוֹעֲדָהּ׃ וַהֲשִׁמֹּתִי
quod ,mihi ipſa Donum† ,dixit quòd eò ,eius ficum* & ,eius vitem*
גַּפְנָהּ וּתְאֵנָתָהּ אֲשֶׁר אָמְרָה אֶתְנָה הֵמָּה לִי אֲשֶׁר
ſua ea comedet & ,ſiluam in ea* ponam & :mei amatores mihi dederunt
נָתְנוּ־לִי מְאַהֲבָי וְשַׂמְתִּים לְיַעַר וַאֲכָלָתַם חַיַּת
quibus ,Behalim dies eam ſuper viſitabo Et .agri
13 הַשָּׂדֶה׃ וּפָקַדְתִּי עָלֶיהָ אֶת־יְמֵי הַבְּעָלִים אֲשֶׁר
poſt ibat & ,ſuo monili & ,ſua inaure ornabatur & ,eis adolebat
תַּקְטִיר לָהֶם וַתַּעַד נִזְמָהּ וְחֶלְיָתָהּ וַתֵּלֶךְ אַחֲרֵי
.DOMINVS dixit ,obliuiſcebatur mei & :ſuos amatores
מְאַהֲבֶיהָ וְאֹתִי שָׁכְחָה נְאֻם־יְהוָה׃
loquar & ;deſertum† eam faciā ire & ;eam ſeducens† ego ecce Propterea
14 לָכֵן הִנֵּה אָנֹכִי מְפַתֶּיהָ וְהֹלַכְתִּיהָ הַמִּדְבָּר וְדִבַּרְתִּי
vallem & ,inde ſuas vineas † ei dabo Et .eius cor ſuper*
15 עַל־לִבָּהּ׃ וְנָתַתִּי לָהּ אֶת־כְּרָמֶיהָ מִשָּׁם וְאֶת־עֵמֶק
ſuarum adoleſcentiarum† dies iuxta ibi reſpondebit & :ſpei oſtium in Hachor
עָכוֹר לְפֶתַח תִּקְוָה וְעָנְתָה שָׁמָּה כִּימֵי נְעוּרֶיהָ
.Aegypti terra è eam aſcendere† diem iuxta &
וּכְיוֹם עֲלוֹתָהּ מֵאֶרֶץ־מִצְרָיִם׃
;meus maritus vocabis* ,DOMINVS ait ,illo die in erit Et
16 וְהָיָה בַיּוֹם־הַהוּא נְאֻם־יְהוָה תִּקְרְאִי אִישִׁי
.Bahali vltrà me vocabis† non &
וְלֹא־תִקְרְאִי־לִי עוֹד בַּעְלִי׃
memorabuntur non & ;eius ore de Behalim nomina remouebo Et
17 וַהֲסִרֹתִי אֶת־שְׁמוֹת הַבְּעָלִים מִפִּיהָ וְלֹא־יִזָּכְרוּ
,illa die in fœdus eis exſcindam † Et .eorum nomine in vltrà
18 עוֹד בִּשְׁמָם׃ וְכָרַתִּי לָהֶם בְרִית בַּיּוֹם הַהוּא
:humi reptili † & ,cælorum volatili* cum & ,agri fera* cum
עִם־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְעִם־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְרֶמֶשׂ הָאֲדָמָה
eos recumbere* faciam & ,terra de conteram bellum & ,gladium & ,arcū &
וְקֶשֶׁת וְחֶרֶב וּמִלְחָמָה אֶשְׁבּוֹר מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁכַּבְתִּים
te deſponſabo & ;ſeculum in mihi te deſponſabo Et .fiducia in†
19 לָבֶטַח׃ וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי לְעוֹלָם וְאֵרַשְׂתִּיךְ
.miſerationibus in & ,miſericordia in & ,iudicio in & ,iuſtitia in mihi
לִי בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים׃

מוּת †ſunt.
‡quæ concepit eos: יָבֵשׁ
*potū meū. †ſepio שָׁקָה שׂוּךְ
נָשַׂג
†bene fuit magis quā
*vinum, נָתַן
†ex auro עָשָׂה
¹iniuria *quæ dedi *ignominiā *ſtultitiam כָּסָה עָרָה
†quiſquam נָצַל חָגַג
יָעַד שָׁמֵם
*vineas *ficus †Mercedes ſunt† quas *eam comedent ea beſtiæ
חָיָה
עָדָה
†ſeduco †in *ad †inuitores eius †cancre †vocaturis
עָנָה עָלָה *quo aſcendit
†vocabit me
†vocabit
סוּר
†percutiā cū
*beſtiis *volucribus †reptilibus terræ:
*dormire
†fiducialiter.

eis *super copulabuntur* ✝& ;paruo auxilio iuuabuntur , *ipsos corruere in* ✝Et
34 ובהכשלם יעזרו עזר מעט ונלוו עליהם
conflandū ad ,corruent intelligentibus de Et .blanditiis in multi
35 רבים בחלקלקות: ✝ ומן־המשכילים יכשלו לצרוף
;finis tempus ad vsque dealbificandum, ad & ,mundandum ad & ,eis in
בהם ולברר וללבן עד־עת קץ
,rex suam voluntatē iuxta faciet Et .tempus *statutum* ad adhuc quia
36 כי־עוד למועד: ✝ ועשה כרצנו המלך
deorum Deum *super* ✝&,deum omnē super se magnificabit & ,se eleuabit &
ויתרומם ויתגדל על־כל־אל ועל אל אלים
quia ,iræ consummationem ad vsque prosperabitur & ;mirabilia loquetur
ידבר נפלאות והצליח עד־כלה זעם כי־
intelliget non suorum patrum Deum *super* Et .est facta ,*est decisa* ✝
37 נחרצה נעשתה: ✝ ועל־אלהי אבתיו לא יבין
quia ;intelliget non Deum omnem *super* & ,mulierum *desiderium super* &
ועל־חמדת נשים ועל־כל־אלוה לא יבין כי
✝se magnificabit vniuersa *super*
על־כל יתגדל:
non quem deum & ;*glorificabit* *sua basi super* Mahuzim ✝ Deum Et
38 ולאלה מעזים על־כנו יכבד ולאלוה אשר לא־
lapide *in* & ,argento *in* & ,auro *in* :*glorificabit* ✝,eius patres *eum nouerunt*
ידעהו אבתיו יכבד בזהב ובכסף ובאבן
.desiderabilibus *in* & ,precioso
יקרה ובחמדות:
quem ✝ ,alieno Deo cum Mahuzim munitionibus ✝ Faciet Et
39 ועשה למבצרי מעזים עם־אלוה נכר אשר
humum ✝ & ,multis in eos faciet dominari & ;gloriam multiplicabit ,*agnoscet*
הכיר ירבה כבוד והמשילם ברבים ואדמה
rex eo cum se cornupetet finis tempore in Et .precio *in* diuidet
40 יחלק במחיר: ✝ ובעת קץ יתנגח עמו מלך
,equitibus *in* & ,*curru in* ✝ Aquilonis rex eum *super turbinabit* ✝& , Austri
הנגב וישתער עליו מלך הצפון ברכב ובפרשים
.transibit & ,inundabit & ,terras *in* ingredietur & ;multis nauibus *in* &
ובאניות רבות ובא בארצות ושטף ועבר:
euadent istæ & ;corruent multæ & ,*decoris* ✝ terram *in* intrabit Et
41 ובא בארץ הצבי ורבות יכשלו ואלה ימלטו
.Hammon filiorum *principium* ✝& ,Moab & ,Edom ;eius manu de
מידו אדום ומואב וראשית בני עמון:
erit non Aegypti terra & ;terras in suam manum mittet Et
42 וישלח ידו בארצות וארץ מצרים לא תהיה
omnibus *in* & ,argenti & auri thesauris *in* dominabitur Et .euasione in
43 לפליטה: ✝ ומשל במכמני הזהב והכסף ובכל
.eius gressibus in Chusim & ,Lubim & :Aegypti *desiderabilibus* ✝
חמדות מצרים ולבים וכשים במצעדיו:
egredietur & :Aquilone ab & ,Oriente ab eum terrebunt rumores Et
44 ושמעות יבהלהו ממזרח ומצפון ויצא
.multos interficiendum *ad* & ,perdendum ad magna ira *in* ✝
בחמא גדלה להשמיד ולהחרים רבים:
decoris ✝ monte in ,maria inter sui palatij *tentoria* ✝ plantabit Et
45 ויטע אהלי אפדנו בין ימים להר צבי־
.ei adiutor ✝ non & ,eius summitatem ad vsque veniet & ;sanctitatis
קדש ובא עד־קצו ואין עוזר לו:

*Cum ipsi corruerint, ✝applicabuntur, ✝fraudulenter, לוה, ✝contra, ✝decisio, ✝amorem, ✝contra fortitudines in loco suo venerabitur, כן, ✝ædificia, ✝magnificetur, faciet vobis eorum, יכיר, ✝terram, ✝instar turbinis veniet contra, ✝cum curribus, ונא, ✝Israel decus desiderabilem, ✝primitiæ, ✝concupiscibilibus, ✝cum, ✝tabernacula, ✝inclyto, אפדן, ✝tentoria

CAP. XII. יב

super stans * ,magnus princeps Michael stabit illo tempore in Et
1 ✝ ובעת ההיא יעמד מיכאל השר הגדול העמד על־
existendo ab * est factum non quod ,angustiæ tempus erit & ,tui populi filiis
בני עמך והיתה עת צרה אשר לא־נהיתה מהיות
omnis tuus populus euadet ipso tēpore in & :hoc tempus ad vsq; *gentem*
גוי עד העת ההיא ובעת ההיא ימלט עמך כל־
pulueris *humi dormientibus* ✝ multi Et .libro in scriptus inuentus ✝
2 הנמצא כתוב בספר: ✝ ורבים מישני אדמת־עפר
.*seculi* ✝ cōtemptū ad opprobria ad ij & ,*seculi vitæ* ✝ ad ij ;expergiscetur
יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם:
iustificantes & ;*expansionis* ✝ splendor sicut fulgebunt intelligentes Et
3 ✝ והמשכלים יזהרו כזהר הרקיע ומצדיקי
Daniel tu Et .*perpetuum* ✝ & ,seculum in stellæ sicut multos
4 הרבים ככוכבים לעולם ועד: ✝ ואתה דניאל
discurrent :finis tempus ad vsque librum signa & , verba *obstrue* ✝
סתם הדברים וחתם הספר עד־עת קץ ישטטו
,Daniel ego vidi Et .scientia multiplicabitur & ,multi
5 רבים ותרבה הדעת: ✝ וראיתי אני דניאל
vnus ✝& ,fluminis *labium* ✝ ad hinc vnus ;stantes alij duo ecce &
והנה שנים אחרים עמדים אחד הנה לשפת היאר ואחד
qui ,lineis induto viro dixit Et .fluminis *labium* ✝ ad inde
6 הנה לשפת היאר: ✝ ויאמר לאיש לבוש הבדים אשר
✝mirabilium finis quo Vsque ;fluminis aquas *desuper* ✝
ממעל למימי היאר עד־מתי קץ הפלאות:
aquas *desuper* ✝ qui ,lineis indutum virum audiui Et
7 ✝ ואשמע את־האיש לבוש הבדים אשר ממעל למימי
iurauit & , cælos ad suā sinistrā & ,suā dexterā eleuauit & ,fluminis
היאר וירם ימינו ושמאלו אל־השמים וישבע
:dimidium & ,*statuta* tempora ,*statutum* tempus ad quia ;*seculi viuente in* ✝
בחי העולם כי למועד מועדים וחצי
consummabuntur ,sanctitatis populi manus *dispergere consummare secundū* ✝&
וככלות נפץ יד־עם־קדש תכלינה
,Domine ,dixi & :intellexi non & ,audiui ego Et .hæc vniuersa
8 כל־אלה: ✝ ואני שמעתי ולא אבין ואמרה אדני
,*obstrusa* ✝ quia ;Daniel Vade ,dixit Et ?horum nouissimo ✝ quid
9 מה אחרית אלה: ✝ ויאמר לך דניאל כי־סתמים
.finis tempus ad vsque verba signata &
וחתמים הדברים עד־עת קץ:
agent impiè & ,multi se *conflabunt* ✝& ,dealbabuntur & ,se Purificabunt
10 ✝ יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו
.intelligent intelligentes & ;impij omnes intelligent non & ,impij
רשעים ולא יבינו כל־רשעים והמשכלים יבינו:
;*obstupefacientem abominationē dādum ad* ✝& ,iuge fuerit remotū ✝ tempore à Et
11 ✝ ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שמם
attinget & ,*expectantis Beatitudines* ✝ .nonaginta & ,ducenti ,mille dies
12 ימים אלף מאתים ותשעים: ✝ אשרי המחכה ויגיע
tu Et .quinque & triginta ,trecentos ,mille dies ad
13 לימים אלף שלש מאות שלשים וחמשה: ✝ ואתה
.dierum fine in tua sorte in stabis & ,requiesces & : finem ad vade
לך לקץ ותנוח ותעמד לגרלך לקץ הימין:

*qui stat pro, *ex eo tempore quo fuit gens, ✝qui est, ✝dormientes in terra, ✝vitam æternam, ✝sempiternū. קוץ חיה, *firmamēti; ✝in æternū. ✝claude, ידעראה, ✝ripam, ✝alter, ✝ripam, ✝erat super, רום יעד, ✝per viuentē in æternum; ✝cum cōsummata fuerit dispersio, כלה, ✝in, ✝clausa sunt, הלך, ✝probabunt, ✝quo, ✝sacrificium, ✝& posita fuerit abominatio admirati faciens, erunt, סור נגע, ✝Beatus qui expectat, מאה

Finis libri Daniel.

תם ספר דניאל

non &:veritatis scriptura in designatum † tibi annunciabo Sed
21 אֲבָל֙ אַגִּ֣יד לְךָ֔ אֶת־הָרָשׁ֥וּם בִּכְתָ֖ב אֱמֶ֑ת וְאֵין֩
.vester princeps Michael nisi ,his super mecum se fortificans ‡ vnus
אֶחָ֜ד מִתְחַזֵּ֤ק עִמִּי֙ עַל־אֵ֔לֶּה כִּ֖י אִם־מִיכָאֵ֥ל שַׂרְכֶֽם׃

†quod expressum est רשם ‡qui teneat שׂור

CAP. XI. יא

confortandum ad me stare ,Medi Dariaues vno* anno in ego Et
1 וַאֲנִי בִּשְׁנַת אַחַת לְדָרְיָוֶשׁ הַמָּדִי עָמְדִי לְמַחֲזִיק
Ecce :tibi annunciabo veritatem nunc Et .eum roborandum ad &
2 וּלְמָעוֹז לוֹ׃ וְעַתָּה אֱמֶת אַגִּיד לָךְ הִנֵּה־
ditabitur quartus & ,Perside in stantes † reges tres adhuc
עוֹד שְׁלֹשָׁה מְלָכִים עֹמְדִים לְפָרַס וְהָרְבִיעִי יַעֲשִׁיר
suscitabit,sua opulentia in ipsum roborari secundū‡&:omnibus præ magna opulentia
עֹשֶׁר־גָּדוֹל מִכֹּל וּכְחֶזְקָתוֹ בְעָשְׁרוֹ יָעִיר
dominabitur & ,fortis rex stabit Et .Iauan regno cum * omnes
3 הַכֹּל אֵת מַלְכוּת יָוָן׃ וְעָמַד מֶלֶךְ גִּבּוֹר וּמָשַׁל
.suam voluntatem secundum faciet & ,multo dominio
מִמְשָׁל רַב וְעָשָׂה כִּרְצוֹנוֹ׃
quatuor in diuidetur & ,eius regnum conteretur ,ipsum stare secundum Et
4 וּכְעָמְדוֹ תִּשָּׁבֵר מַלְכוּתוֹ וְתֵחָץ לְאַרְבַּע
eius dominiū secundū nō & ,eius posteritatem in non & ;cælorum ventos
רוּחוֹת הַשָּׁמָיִם וְלֹא לְאַחֲרִיתוֹ וְלֹא כְמָשְׁלוֹ
præter aliis & ,eius regnum extirpabitur quia ,est dominatus quo
אֲשֶׁר מָשָׁל כִּי תִנָּתֵשׁ מַלְכוּתוֹ וְלַאֲחֵרִים מִלְּבַד־
;eius principibus de & ,Austri rex confortabitur Et .istos
5 אֵלֶּה׃ וְיֶחֱזַק מֶלֶךְ־הַנֶּגֶב וּמִן־שָׂרָיו
.eius dominatio*multa dñatio ,dominabitur & ,eū super roborabitur &
וְיֶחֱזַק עָלָיו וּמָשָׁל מִמְשָׁל רַב מֶמְשַׁלְתּוֹ׃
veniet Austri regis filia & ,coniungentur annorum fine in Et
6 וּלְקֵץ שָׁנִים יִתְחַבָּרוּ וּבַת מֶלֶךְ־הַנֶּגֶב תָּבוֹא
fortitudinē obtinebit nō &;rectitudines faciendum ad‡,Aquilonis regem ad
אֶל־מֶלֶךְ הַצָּפוֹן לַעֲשׂוֹת מֵישָׁרִים וְלֹא־תַעְצֹר כּוֹחַ
,eam adducentes & ,ipsa tradetur & ;eius semen & ,stabit non & ,brachij
הַזְּרוֹעַ וְלֹא יַעֲמֹד וּזְרֹעוֹ וְתִנָּתֵן הִיא וּמְבִיאֶיהָ
.temporibus in eam confortans & ,eius genitor &
וְהַיֹּלְדָהּ וּמַחֲזִקָהּ בָּעִתִּים׃
,exercitum ad veniet & ;eius basis† eius radicum virgulto‡ de stabit Et
7 וְעָמַד מִנֵּצֶר שָׁרָשֶׁיהָ כַּנּוֹ וְיָבֹא אֶל־הַחַיִל
.cōfortabitur & eis in faciet &,Aquilonis regis munitionē in ingredietur &
וְיָבֹא בְּמָעוֹז מֶלֶךְ הַצָּפוֹן וְעָשָׂה בָהֶם וְהֶחֱזִיק׃
vasis cum ,eorum principibus cum eorum Deus etiam Et
8 וְגַם אֱלֹהֵיהֶם עִם־נְסִכֵיהֶם עִם־כְּלֵי
:Aegyptum † adducet captiuitatem in auri & ,argenti ‡ ,eorum desiderij ‡
חֶמְדָּתָם כֶּסֶף וְזָהָב בַּשְּׁבִי יָבִא מִצְרָיִם
.Aquilonis rege a† stabit annos * ipse &
וְהוּא שָׁנִים יַעֲמֹד מִמֶּלֶךְ הַצָּפוֹן׃
.suam humum ad reuertetur & ,Austri rex regnum in intrabit Et
9 וּבָא בְּמַלְכוּת מֶלֶךְ הַנֶּגֶב וְשָׁב אֶל־אַדְמָתוֹ׃
,plurimorum exercituum turbam colligent* & ,se miscebunt† eius filij Et
10 וּבָנָו יִתְגָּרוּ וְאָסְפוּ הֲמוֹן חֲיָלִים רַבִּים
irritabitur & ,reuertetur & ;transibit & ,inundabit & ,veniendo veniet &
וּבָא בוֹא וְשָׁטַף וְעָבָר וְיָשֹׁב וְיִתְגָּרֶה
,egredietur & ,Austri rex mouebitur bile‡Et .eius fortitudinem‡ad vsque
11 עַד־מָעֻזּוֹ׃ וְיִתְמַרְמַר מֶלֶךְ הַנֶּגֶב וְיָצָא
,magnā turbam ‡ faciet stare & ;Aquilonis rege cum eo cum pugnabit &
וְנִלְחַם עִמּוֹ עִם־מֶלֶךְ הַצָּפוֹן וְהֶעֱמִיד הָמוֹן רָב
stabit , multitudo eleuabitur Et .eius manu in turba‡ dabitur &
12 וְנִתַּן הֶהָמוֹן בְּיָדוֹ׃ וְנִשָּׂא הֶהָמוֹן יָרוּם
.roborabitur non & ,millia decem deiiciet & ;suum cor
לְבָבוֹ וְהִפִּיל רִבֹּאוֹת וְלֹא יָעוֹז׃
:priore præ multam turbam‡faciet stare & ,Aquilonis rex reuertetur Et
13 וְשָׁב מֶלֶךְ הַצָּפוֹן וְהֶעֱמִיד הָמוֹן רַב מִן־הָרִאשׁוֹן
,magno exercitu in ‡ veniendo veniet annorum temporum fine in &
וּלְקֵץ הָעִתִּים שָׁנִים יָבוֹא בוֹא בְּחַיִל גָּדוֹל
stabunt multi illis temporibus in Et .multa substantia in &
14 וּבִרְכוּשׁ רָב׃ וּבָעִתִּים הָהֵם רַבִּים יַעַמְדוּ
,eleuabuntur tui populi dissipatorum filij & ; Austri regem super‡
עַל־מֶלֶךְ הַנֶּגֶב וּבְנֵי פָּרִיצֵי עַמְּךָ יִנַּשְּׂאוּ
.Aquilonis rex veniet Et .corruant & ,visionem faciendum stare ad*
15 לְהַעֲמִיד חָזוֹן וְנִכְשָׁלוּ׃ וְיָבֹא מֶלֶךְ הַצָּפוֹן
Austri brachia & ;munitionum‡ ciuitatem capiet & ,aggerem effundet &
וְיִשְׁפֹּךְ סוֹלְלָה וְלָכַד עִיר מִבְצָרוֹת וּזְרֹעוֹת הַנֶּגֶב
.resistendum ad fortitudo‡ non & ,eius electorum populo & ,stabunt non
לֹא יַעֲמֹדוּ וְעַם מִבְחָרָיו וְאֵין כֹּחַ לַעֲמֹד׃

*primo ‡stabam †stabunt ‡opibus magnis‡cùm roboratus fuerit opibus suis, עור ‡contra regnū Græciæ. רצה ‡cùm steterit חצה שׂור *erit קצ׳ בוא ‡vt faciat עשׂה †germine ‡super basim כון עזז ‡concupiscibilibus ‡argenteis,& aureis † in שׁבה *per †contra regem ‡terram שׁוב ‡irritabūtur, *cōgregabūt multitudinē גרה מרר *munitionē ‡concitabitur ‡multitudinē ‡multitudo ירם ‡multitudinē maiorē quā prius: *cōtra eū cū ‡contra *vt stare faciant חזה ‡munitam; *erit

flans‡ non & ,suam voluntatem secundum eum ad veniens faciet Et
16 וְיַעַשׂ הַבָּא אֵלָיו כִּרְצוֹנוֹ וְאֵין עוֹמֵד
.eius manu in deficiet & ,ornamenti* terra in stabit & ;eius facies ad
לְפָנָיו וְיַעֲמֹד בְּאֶרֶץ־הַצְּבִי וְכָלָה בְיָדוֹ׃
,eius regnum omne fortitudine in ingrediendum ad ,suas facies‡ ponet Et
17 וְיָשֵׂם פָּנָיו לָבוֹא בְּתֹקֶף כָּל־מַלְכוּתוֹ
ei dabit mulierum filiam & :faciet & ,eo cum recti * &
וִישָׁרִים עִמּוֹ וְעָשָׂה וּבַת הַנָּשִׁים יִתֶּן־לוֹ
.erit ei non & ,stabit non & ,illam corrumpendum ad†
לְהַשְׁחִיתָהּ וְלֹא תַעֲמֹד וְלֹא־לוֹ תִהְיֶה׃
faciet cessare & :multas capiet & ,insulas ad suas facies‡ conuertet Et
18 וְיָשֵׁב פָּנָיו לְאִיִּים וְלָכַד רַבִּים וְהִשְׁבִּית
.ei inferat suum probrum‡ ne , ei eius opprobrium gubernator‡
קָצִין חֶרְפָּתוֹ לוֹ בִּלְתִּי חֶרְפָּתוֹ יָשִׁיב לוֹ׃
,impinget & ,eius terræ fortalicia ‡ ad suas facies * conuertet Et
19 וְיָשֵׁב פָּנָיו לְמָעוּזֵּי אַרְצוֹ וְנִכְשַׁל
transferens † eius basi super ‡ stabit Et .inuenietur non & ,corruet &
20 וְנָפַל וְלֹא יִמָּצֵא׃ וְעָמַד עַל־כַּנּוֹ מַעֲבִיר
facientibus non & ,conteretur vnis* diebus in & ;regni gloriæ , exactorem
נוֹגֵשׂ הֶדֶר מַלְכוּת וּבְיָמִים אֲחָדִים יִשָּׁבֵר וְלֹא בְאַפַּיִם
non &,despectus eius basi super ‡ stabit Et .prœlio in non &
21 וְלֹא בְמִלְחָמָה׃ וְעָמַד עַל־כַּנּוֹ נִבְזֶה וְלֹא־
apprehendet * & ,quiete † in veniet & ; regni gloriam eo super dabunt
נָתְנוּ עָלָיו הוֹד מַלְכוּת וּבָא בְשַׁלְוָה וְהֶחֱזִיק
inundabuntur inundatione brachia Et .blanditiis in regnum
22 מַלְכוּת בַּחֲלַקְלַקּוֹת׃ וּזְרֹעוֹת הַשֶּׁטֶף יִשָּׁטְפוּ
.fœderis dux etiam & ;conterentur & ,eius faciebus † à
מִלְּפָנָיו וְיִשָּׁבֵרוּ וְגַם נְגִיד בְּרִית׃
se roborabit & ,ascendet & :dolum faciet ,eum ad se associando ab* Et
23 וּמִן־הִתְחַבְּרוּת אֵלָיו יַעֲשֶׂה מִרְמָה וְעָלָה וְעָצַם
,ingredietur prouinciæ pinguia in & ,quietem In‡ .gente modica in
24 בִּמְעַט־גּוֹי׃ בְּשַׁלְוָה וּבְמִשְׁמַנֵּי מְדִינָה יָבוֹא
,prædam :eius patrum patres & ,eius patres fecerunt non quæ faciet &
וְעָשָׂה אֲשֶׁר לֹא־עָשׂוּ אֲבֹתָיו וַאֲבוֹת אֲבֹתָיו בִּזָּה
cogitabit munitiones super & ;dispercet eis ‡ substantiam & ,spolium * &
וְשָׁלָל וּרְכוּשׁ לָהֶם יִבְזוֹר וְעַל מִבְצָרִים יְחַשֵּׁב
.tempus ad vsque & ,suis cogitationibus
מַחְשְׁבֹתָיו וְעַד־עֵת׃
Austri regem super suum * cor & , suam fortitudinem excitabit ‡ Et
25 וְיָעֵר כֹּחוֹ וּלְבָבוֹ עַל־מֶלֶךְ הַנֶּגֶב
exercitu in † bellum ad se miscebit ‡ Austri rex & : magno exercitu in†
בְּחַיִל גָּדוֹל וּמֶלֶךְ הַנֶּגֶב יִתְגָּרֶה לַמִּלְחָמָה בְּחַיִל־
cum super ! cogitabunt quia ,stabit non & : valde vsque forti ‡ & ,magno
גָּדוֹל וְעָצוּם עַד־מְאֹד וְלֹא יַעֲמֹד כִּי־יַחְשְׁבוּ עָלָיו
,cum conterent eius escæ buccellam comedentes Et .cogitationes
26 מַחֲשָׁבוֹת׃ וְאֹכְלֵי פַתְבָּגוֹ יִשְׁבְּרוּהוּ
.multi interfecti cadent & ;inundabitur eius exercitus &
וְחֵילוֹ יִשְׁטוֹף וְנָפְלוּ חֲלָלִים רַבִּים׃
mensa super & ,malignandum ad eorum ! cor regum ipsorum duorum Et
27 וּשְׁנֵיהֶם הַמְּלָכִים לְבָבָם לְמֵרָע וְעַל־שֻׁלְחָן
finis adhuc quia , prosperabitur * non & : loquentur mendacium vna
אֶחָד כָּזָב יְדַבֵּרוּ וְלֹא תִצְלָח כִּי־עוֹד קֵץ
magna substantia in‡ suam terram in reuertetur Et .tempus certum ad
28 לַמּוֹעֵד׃ וְיָשֹׁב אַרְצוֹ בִּרְכוּשׁ גָּדוֹל
,suam terram ad reuertetur & ,faciet & ;sanctitatis† pactum super‡ eius cor &
וּלְבָבוֹ עַל־בְּרִית קֹדֶשׁ וְעָשָׂה וְשָׁב לְאַרְצוֹ׃
,prius sicut erit non & ;Austrū in veniet & ,reuertetur statutū tēpus Ad
29 לַמּוֹעֵד יָשׁוּב וּבָא בַנֶּגֶב וְלֹא־תִהְיֶה כָרִאשֹׁנָה
atteretur * & ,Chittim Siim † eo cum venient Et .posterius sic &
30 וְכָאַחֲרֹנָה׃ וּבָאוּ בוֹ צִיִּים כִּתִּים וְנִכְאָה
,reuertetur & ;faciet & ,sanctitatis pactum super‡ irascetur & ,reuertetur &
וְשָׁב וְזָעַם עַל־בְּרִית־קוֹדֶשׁ וְעָשָׂה וְשָׁב
.sanctitatis‡ pactum derelinquentes super intelliget &
וְיָבֵן עַל־עֹזְבֵי בְּרִית קֹדֶשׁ׃
.fortitudinis sanctuarium polluent & : stabunt eo ex brachia Et
31 וּזְרֹעִים מִמֶּנּוּ יַעֲמֹדוּ וְחִלְּלוּ הַמִּקְדָּשׁ הַמָּעוֹז
.obstupefacientem‡ abominationem dabunt‡ & ,* iuge remouebunt &
וְהֵסִירוּ הַתָּמִיד וְנָתְנוּ הַשִּׁקּוּץ מְשׁוֹמֵם׃
populus & :blanditiis in faciet simulare pacti prævaricatores Et
32 וּמַרְשִׁיעֵי בְרִית יַחֲנִיף בַּחֲלַקּוֹת וְעַם
.facient & ,tenebunt suum Deum scientium‡
יֹדְעֵי אֱלֹהָיו יַחֲזִקוּ וְעָשׂוּ׃
gladio in corruent & ;multos facient intelligere populi intelligentes Et
33 וּמַשְׂכִּילֵי עָם יָבִינוּ לָרַבִּים וְנִכְשְׁלוּ בְּחֶרֶב
. † diebus præda in & ,captiuitate in ,flamma in &
וּבְלֶהָבָה בִּשְׁבִי וּבְבִזָּה יָמִים׃

*erit qui stet coram eo; *Israel desiderabili. צבה ‡faciem suā, vt ingrediatur cum *expediti erunt †vt euertat congregationem ‡faciem suā שׁוב ‡princeps pro brobris afficientē eum, ‡quispiam ‡faciem suā ‡munitiones ‡in loco ‡exigens gloriam ‡pagos ‡furore, ‡in loco ‡dolo, *obtinebit שׁלה ‡facie *cum iis qui secum erunt confœderati, ‡Quietam, & pinguem prouinciam רוז *spolia, ‡eius contra ‡suscitabitur fortitudo ei, *eius aduersum עור ‡cum ‡irritabitur ‡fortissimo: ‡aduersus ‡erit vt malefaciant, & in רוע יעד *erit prosperitas, ‡cum diuitiis multis, ‡contra ‡sanctum, שׁוב ‡transes ‡dolebit, ‡contra ‡sanctum, ‡sanctum, בין *sacrificium, *ponent ‡admirari facientem. סור ‡scientes עשׂה שׁבה ‡multis: רבים

.Dominum propter desolatum tuũ sanctuariũ super tuas faciei illustra &
וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל־מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמֵם לְמַעַן אֲדֹנָי׃
vide &,tuos oculos aperi ;audi & ,tuam aurẽ meus Deus Inclina
18 הַטֵּה אֱלֹהַי אָזְנְךָ וּשְׁמָע פְּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה
quia ;eã super tuũ nomẽ est inuocatũ quam ciuitatẽ &,nostras desolationes
שֹׁמְמֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שִׁמְךָ עָלֶיהָ כִּי
,tuas facies ad nostras preces facientes cadere nos nostris iustitiis super non
לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ
Domine ,exaudi Domine .multis tuis miserationibus super sed
19 כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים׃ אֲדֹנָי שְׁמָעָה אֲדֹנָי
temetipsum propter ;moreris ne ,fac & ,attende ,Domine ,parce
סְלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אַל־תְּאַחַר לְמַעַנְךָ
super & ,tuã ciuitatẽ super est inuocatum tuum nomen quia ,meus Deus
אֱלֹהַי כִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־
,meũ peccatũ confitens & ,orans & ,loquens ego adhuc Et .tuũ populũ
20 עַמֶּךָ׃ וְעוֹד אֲנִי מְדַבֵּר וּמִתְפַּלֵּל וּמִתְוַדֶּה חַטָּאתִי
coram meam deprecationem deiiciens & ;Israel mei populi peccatum &
וְחַטַּאת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּמַפִּיל תְּחִנָּתִי לִפְנֵי
.mei Dei sanctitatis monte super meo Deo DOMINO
יְהוָה אֱלֹהַי עַל הַר־קֹדֶשׁ אֱלֹהָי׃
videram quem ,Gabriel vir & ;oratione in loquens ego adhuc Et
21 וְעוֹד אֲנִי מְדַבֵּר בַּתְּפִלָּה וְהָאִישׁ גַּבְרִיאֵל אֲשֶׁר רָאִיתִי
tempus secundum me ad tangens ,lassitudine in volans ,principio in ,visione in
בֶחָזוֹן בַּתְּחִלָּה מֻעָף בִּיעָף נֹגֵעַ אֵלַי כְּעֵת
,dixit & ;mecum est locutus & ,me fecit intelligere Et .vespera muneris
22 מִנְחַת עָרֶב׃ וַיָּבֶן וַיְדַבֵּר עִמִּי וַיֹּאמַר
.intelligentiam te faciendum intelligere ad ,sum egressus nunc Daniel
דָּנִיֵּאל עַתָּה יָצָאתִי לְהַשְׂכִּילְךָ בִינָה׃
,veni ego & ,verbum est egressum tuarũ deprecationũ principio In
23 בִּתְחִלַּת תַּחֲנוּנֶיךָ יָצָא דָבָר וַאֲנִי בָּאתִי
.visione in intellige & ,verbo in intellige & :tu desideriorũ quia indicandũ ad
לְהַגִּיד כִּי חֲמוּדוֹת אָתָּה וּבִין בַּדָּבָר וְהָבֵן בַּמַּרְאֶה׃
ciuitatẽ super & ,tuum populũ super decisa septuaginta Hebdomadæ
24 שָׁבֻעִים שִׁבְעִים נֶחְתַּךְ עַל־עַמְּךָ וְעַל־עִיר
,peccata sigillandum ad & ,præuaricationem consumendũ ad ,tuæ sanctitatis
קָדְשֶׁךָ לְכַלֵּא הַפֶּשַׁע וּלְחָתֵם חַטָּאוֹת
sigillandum ad &;seculorũ iustitiã adducendũ ad &,iniquitate expiandũ ad &
וּלְכַפֵּר עָוֹן וּלְהָבִיא צֶדֶק עֹלָמִים וְלַחְתֹּם
.sanctitatum sanctitatem vngendum ad & ,prophetam & ,visionem
חָזוֹן וְנָבִיא וְלִמְשֹׁחַ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים׃
,faciendum reuerti ad ,sermonis exitu ab intelliges & ,scies Et
25 וְתֵדַע וְתַשְׂכֵּל מִן־מֹצָא דָבָר לְהָשִׁיב
:septem hebdomadæ ,ducem vnctum ad vsque Ierusalaim ædificandũ ad &
וְלִבְנוֹת יְרוּשָׁלַ͏ִם עַד־מָשִׁיחַ נָגִיד שָׁבֻעִים שִׁבְעָה
,fossa & platea ædificabitur & ,redibit duæ & sexaginta hebdomadæ &
וְשָׁבֻעִים שִׁשִּׁים וּשְׁנַיִם תָּשׁוּב וְנִבְנְתָה רְחוֹב וְחָרוּץ
duas & sexaginta hebdomadas post Et .temporum coarctatione in &
26 וּבְצוֹק הָעִתִּים׃ וְאַחֲרֵי הַשָּׁבֻעִים שִׁשִּׁים וּשְׁנַיִם
populus corrumpet sanctitatem & ,ciuitate & ;ei non & ,vnctus excidetur
יִכָּרֵת מָשִׁיחַ וְאֵין לוֹ וְהָעִיר וְהַקֹּדֶשׁ יַשְׁחִית עַם
decisa ,belli finẽ ad vsq; & ,inundatione in ,eius finis & ,venturi ducis
נָגִיד הַבָּא וְקִצּוֹ בַשֶּׁטֶף וְעַד קֵץ מִלְחָמָה נֶחֱרֶצֶת
:vna hebdomada multis pactum roborauit Et .desolationes
27 שֹׁמֵמוֹת׃ וְהִגְבִּיר בְּרִית לָרַבִּים שָׁבוּעַ אֶחָד
alam super & ,munus & ,sacrificium faciet cessare hebdomadæ dimidio &
וַחֲצִי הַשָּׁבוּעַ יַשְׁבִּית זֶבַח וּמִנְחָה וְעַל כְּנַף
decisam & ,consummationem ad vsque & ,stupefaciens abominationum
שִׁקּוּצִים מְשֹׁמֵם וְעַד־כָּלָה וְנֶחֱרָצָה
.obstupescentem super se effundet
תִּתַּךְ עַל־שֹׁמֵם׃

CAP. X.

,Danieli est reuelatũ verbum ,Paras regis Cores tertio anno In
1 בִּשְׁנַת שָׁלוֹשׁ לְכוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס דָּבָר נִגְלָה לְדָנִיֵּאל
,magna militia & ,verbum veritas & :Belthesasar eius nomẽ vocatum cuius
אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמוֹ בֵּלְטְשַׁאצַּר וֶאֱמֶת הַדָּבָר וְצָבָא גָדוֹל
illis diebus In .visione in ei intelligentia & ,verbum intellexit &
2 וּבִין אֶת־הַדָּבָר וּבִינָה לוֹ בַּמַּרְאֶה׃ בַּיָּמִים הָהֵם
.diebus hebdomadarum trium lugens fui Daniel ego
אֲנִי דָנִיֵּאל הָיִיתִי מִתְאַבֵּל שְׁלֹשָׁה שָׁבֻעִים יָמִים׃
in venit non vinum & caro & ,comedi non desideriorũ Panem
3 לֶחֶם חֲמֻדוֹת לֹא אָכַלְתִּי וּבָשָׂר וָיַיִן לֹא־בָא אֶל־
hebdomadarũ trium complere ad vsque ;sum vnctus non vngẽdo & ,meũ os
פִּי וְסוֹךְ לֹא־סָכְתִּי עַד־מְלֹאת שְׁלֹשֶׁת שָׁבֻעִים

ego & primi mensis quarta & vigesima die in Et .dies
4 יָמִים׃ וּבְיוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַאֲנִי
.Chiddechel ipsum ,magni fluminis manum super eram
הָיִיתִי עַל יַד הַנָּהָר הַגָּדוֹל הוּא חִדָּקֶל׃
:lineis vestitus vnus vir ecce & ,vidi & ,meos oculos leuaui Et
5 וָאֶשָּׂא אֶת־עֵינַי וָאֵרֶא וְהִנֵּה אִישׁ־אֶחָד לָבוּשׁ בַּדִּים
,Tarsis sicut eius corpus Et .obrizi auri massa in accincti ei lumbi &
6 וּמָתְנָיו חֲגֻרִים בְּכֶתֶם אוּפָז׃ וּגְוִיָּתוֹ כְתַרְשִׁישׁ
,ignis lampades vt eius oculi & ,fulguris aspectus velut eius facies &
וּפָנָיו כְּמַרְאֵה בָרָק וְעֵינָיו כְּלַפִּידֵי אֵשׁ
eius verborum vox & :politi æris oculus sicut eius pedes &,eius brachia &
וּזְרֹעֹתָיו וּמַרְגְּלֹתָיו כְּעֵין נְחֹשֶׁת קָלָל וְקוֹל דְּבָרָיו
:visionem solus Daniel ego vidi Et .tumultus vox sicut
7 כְּקוֹל הָמוֹן׃ וְרָאִיתִי אֲנִי דָנִיֵּאל לְבַדִּי אֶת־הַמַּרְאָה
sed ; visionem viderunt non ,mecum erant qui viri &
וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ עִמִּי לֹא רָאוּ אֶת־הַמַּרְאָה אֲבָל
.absconditum in fugerunt & ,eos super irruit magnus terror
חֲרָדָה גְדֹלָה נָפְלָה עֲלֵיהֶם וַיִּבְרְחוּ בְּהֵחָבֵא׃
magnam visionem vidi & ,solus sum relictus ego Et
8 וַאֲנִי נִשְׁאַרְתִּי לְבַדִּי וָאֶרְאֶה אֶת־הַמַּרְאָה הַגְּדֹלָה
,corruptione in me i est versa mea vis & ;fortitudo me i remãsit nõ &,hanc
הַזֹּאת וְלֹא נִשְׁאַר־בִּי כֹּחַ וְהוֹדִי נֶהְפַּךְ עָלַי לְמַשְׁחִית
:eius verborum vocem audiui Et .fortitudinem retinui non &
9 וְלֹא עָצַרְתִּי כֹּחַ׃ וָאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל דְּבָרָיו
super soporatus fui ego & ,eius verborum vocem me audire secundum &
וּכְשָׁמְעִי אֶת־קוֹל דְּבָרָיו וַאֲנִי הָיִיתִי נִרְדָּם עַל־
;me in tetigit manus ecce Et .terram super meæ faciei & ,meas facies
10 פָּנַי וּפָנַי אָרְצָה׃ וְהִנֵּה־יָד נָגְעָה בִּי
.mearum manuum palmas & ,mea genua super me fecit mouere &
וַתְּנִיעֵנִי עַל־בִּרְכַּי וְכַפּוֹת יָדָי׃
quæ ,verbis in intellige desideriorum vir Daniel ,me ad dixit Et
11 וַיֹּאמֶר אֵלַי דָּנִיֵּאל אִישׁ־חֲמֻדוֹת הָבֵן בַּדְּבָרִים אֲשֶׁר
:te ad sum missus nunc quia ,tuum stare super sta & ,te ad loquens ego
אָנֹכִי דֹבֵר אֵלֶיךָ וַעֲמֹד עַל־עָמְדֶךָ כִּי עַתָּה שֻׁלַּחְתִּי אֵלֶיךָ
.tremens steti ,hoc verbum mecum ipsum loquendo in &
וּבְדַבְּרוֹ עִמִּי אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה עָמַדְתִּי מַרְעִיד׃
primo die ex quia ,Daniel timeas Ne ,me ad ait Et
12 וַיֹּאמֶר אֵלַי אַל־תִּירָא דָנִיֵּאל כִּי מִן־הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן
,tuo Deo coram te affligendũ ad &,intelligendũ ad tuum cor dedisti quo
אֲשֶׁר נָתַתָּ אֶת־לִבְּךָ לְהָבִין וּלְהִתְעַנּוֹת לִפְנֵי אֱלֹהֶיךָ
.tuis verbis in veni ego & ;tua verba sunt exaudita
נִשְׁמְעוּ דְבָרֶיךָ וַאֲנִי־בָאתִי בִּדְבָרֶיךָ׃
,die vno & viginti me contra stans Persidis regni princeps Et
13 וְשַׂר מַלְכוּת פָּרַס עֹמֵד לְנֶגְדִּי עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם
:mihi auxiliandũ ad venit primorum principum vnus Michael ecce &
וְהִנֵּה מִיכָאֵל אַחַד הַשָּׂרִים הָרִאשֹׁנִים בָּא לְעָזְרֵנִי
.Paras reges apud ibi remansi ego &
וַאֲנִי נוֹתַרְתִּי שָׁם אֵצֶל מַלְכֵי פָרָס׃
tuo populo est euenturum quod ,te faciendum intelligere ad veni Et
14 וּבָאתִי לַהֲבִינְךָ אֵת אֲשֶׁר־יִקְרָה לְעַמְּךָ
.dies in visio adhuc quoniam ;dierum nouissimo in
בְּאַחֲרִית הַיָּמִים כִּי־עוֹד חָזוֹן לַיָּמִים׃
meas facies dedi ,hæc verba secundum mecum ipsum loquendo in Et
15 וּבְדַבְּרוֹ עִמִּי כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה נָתַתִּי פָנַי
hominis filiorum similitudo tanquam ecce Et .obmutui & ,terram ad
16 אַרְצָה וְנֶאֱלָמְתִּי׃ וְהִנֵּה כִּדְמוּת בְּנֵי אָדָם
stantem ad dixi & ,sum locutus &,meũ os aperui &;mea labia super tangens
נֹגֵעַ עַל־שְׂפָתָי וָאֶפְתַּח־פִּי וָאֲדַבְּרָה וָאֹמְרָה אֶל־הָעֹמֵד
non & ,me super mea tormina sunt versa visione in ,mi Domine, me contra
לְנֶגְדִּי אֲדֹנִי בַּמַּרְאָה נֶהֶפְכוּ צִירַי עָלַי וְלֹא
loqui illius mei domini seruus poterit quomodo Et .fortitudinẽ retinui
17 עָצַרְתִּי כֹּחַ׃ וְהֵיךְ יוּכַל עֶבֶד אֲדֹנִי זֶה לְדַבֵּר
mens & ,fortitudo me in stetit non tunc ex ego & ;illo meo domino cum
עִם־אֲדֹנִי זֶה וַאֲנִי מֵעַתָּה לֹא־יַעֲמָד־בִּי כֹחַ וּנְשָׁמָה
visio tanquam ,me in tetigit & ,addidit Et .me in remansit non
18 לֹא נִשְׁאֲרָה־בִי׃ וַיֹּסֶף וַיִּגַּע־בִּי כְּמַרְאֵה
,desideriorũ vir timeas Ne ,dixit Et .me confortauit & ,hominis
19 אָדָם וַיְחַזְּקֵנִי׃ וַיֹּאמֶר אַל־תִּירָא אִישׁ־חֲמֻדוֹת
,sum confortat ,mecũ ipsum loqui secundũ &;te robora &,te conforta,tibi pax
שָׁלוֹם לָךְ חֲזַק וַחֲזָק וּכְדַבְּרוֹ עִמִּי הִתְחַזַּקְתִּי
,ait Et .me confortasti quia ,meus dominus Loquatur ,dixi &
20 וָאֹמְרָה יְדַבֵּר אֲדֹנִי כִּי חִזַּקְתָּנִי׃ וַיֹּאמֶר
cum bellandum ad ,reuertar nunc & ?te ad venerim quid vt nosti Num
הֲיָדַעְתָּ לָמָּה־בָּאתִי אֵלֶיךָ וְעַתָּה אָשׁוּב לְהִלָּחֵם עִם־
.venit Iauan princeps ecce & ,egrediens ego & :Persidis principe
שַׂר פָּרָס וַאֲנִי יוֹצֵא וְהִנֵּה שַׂר־יָוָן בָּא׃

iuxta ripam Tigris. — נָשָׂא רָאָה — tauro obrizo. — color candentis, — multitudinis. — הָיָה רָאָה — mutata — propter — cùm audissem — faciẽ meã, & facies mea — נוּעַ כַּף — verba, — loquar — gradum — cùm loqueretur — עָנָה — propter verba tua. — בּוֹא — stetit — diebus, — tè principib primis — regem Persarum. — יָתַר — vt facerem — חָזָה — cùm loqueretur — posui vultũ meum — tacui. — filij — tangebat — דָּמָה צִיר — cõuersi sunt dolores mei in — hoc tẽpore — halitus — יָסַף נָגַע — cùm loqueretur — vt prœliet — egredior, — Græciæ

est ablatum eo ab & ;est magnificatum exercitus principem ad vsque Et
11 † וְעַד שַׂר־־הַצָּבָא הִגְדִּיל וּמִמֶּנּוּ הֻרַם
.eius *sanctuarij** locus est proiectus & ,† iuge
הַתָּמִיד וְהֻשְׁלַךְ מְכוֹן מִקְדָּשׁוֹ׃
veritatē proiiciet & ,*præuaricatione in** iuge contra dabitur *exercitus*‡ Et
12 † וְצָבָא תִּנָּתֵן עַל־הַתָּמִיד בְּפָשַׁע וְתַשְׁלֵךְ אֱמֶת
.prosperabitur & ,faciet & ,terram in
אַרְצָה וְעָשְׂתָה וְהִצְלִיחָה׃
sanctus ‡ vnus dixit & ;loquentem *sanctum* ‡ vnum audiui Et
13 † וָאֶשְׁמְעָה אֶחָד־־קָדוֹשׁ מְדַבֵּר וַיֹּאמֶר אֶחָד קָדוֹשׁ
desolans præuaricatio & ,‖ iuge visio Vsquequo ,loquenti cuidam
לַפַּלְמוֹנִי הַמְדַבֵּר עַד־מָתַי [x]הֶחָזוֹן הַתָּמִיד וְהַפֶּשַׁע שֹׁמֵם
,me ad dixit Et ?conculcationem ‡ exercitum &,*sanctitatem &* ,*dare* †
14 † וַיֹּאמֶר אֵלַי מִרְמָס׃ וְצָבָא וְקֹדֶשׁ תֵּת
.*sanctitas** iustificabitur & ;trecentis & mille ,mane vesperā ad Vsq;
עַד עֶרֶב בֹּקֶר אַלְפַּיִם וּשְׁלֹשׁ [y]מֵאוֹת וְנִצְדַּק קֹדֶשׁ׃
quæsiui ‡ & ,visionem Daniel ego *me videndo in* * ,fuit Et
15 † וַיְהִי בִּרְאֹתִי אֲנִי דָנִיֵּאל אֶת־־הֶחָזוֹן וָאֲבַקְשָׁה
.viri aspectus tanquam me coram *stans* † ecce & ,intelligentiam
בִינָה וְהִנֵּה עֹמֵד לְנֶגְדִּי כְּמַרְאֵה גָבֶר׃
,dixit & ,clamauit & ;Vlai inter hominis vocem audiui Et
16 † וָאֶשְׁמַע קוֹל־־אָדָם בֵּין אוּלָי וַיִּקְרָא וַיֹּאמַר
.visionem istum fac intelligere ,Gabriel
גַּבְרִיאֵל [z]הָבֵן לְהַלָּז אֶת־הַמַּרְאֶה׃
corrui & ,sum territus ,*ipsum veniēdo in*‖& ;meum *stare*‡ iuxta venit Et
17 † וַיָּבֹא אֵצֶל עָמְדִי וּבְבֹאוֹ נִבְעַתִּי וָאֶפְּלָה
finis* tempus ad quia ,hominis fili Intellige ,me ad dixit &:*meas facies super*‡
עַל־־פָּנָי וַיֹּאמֶר אֵלַי הָבֵן בֶּן־־אָדָם כִּי לְעֶת־־קֵץ
,*meas facies super sum correpi⁹ sopore*† ,mecum *ipsum loquendo in*‡ Et .visionis
18 † וּבְדַבְּרוֹ עִמִּי נִרְדַּמְתִּי עַל־־פָּנַי הֶחָזוֹן׃
.meum *stare super* ‡ me fecit stare & ,me in tetigit & ;terram in
אָרְצָה [a]וַיִּגַּע־־בִּי וַיַּעֲמִידֵנִי עַל־־עָמְדִי׃
nouissimo in erit quod te *faciens*‖ cognoscere ego Ecce ,dixit Et
19 † וַיֹּאמֶר הִנְנִי [b]מוֹדִיעֲךָ אֵת אֲשֶׁר־יִהְיֶה בְּאַחֲרִית
habentem vidisti quem ,Aries .finis *statutum* ‡ ad quia ; iræ
20 †הָאַיִל אֲשֶׁר־רָאִיתָ בַּעַל הַזָּעַם כִּי לְמוֹעֵד קֵץ׃
rex *pilosus*‖ ,hircus Et .*Paras & Madai* * reges ;cornua
21 † וְהַצָּפִיר הַשָּׂעִיר מֶלֶךְ הַקְּרָנַיִם מַלְכֵי מָדַי וּפָרָס׃
.primus rex *ipse* † ,eius oculos inter ‡ quod ,grande cornu & :*Iauan*‖
יָוָן וְהַקֶּרֶן הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר בֵּין־־עֵינָיו הוּא הַמֶּלֶךְ הָרִאשׁוֹן׃
regna quatuor ;eo pro quatuor steterunt & ,est contritum Et
22 † וְהַנִּשְׁבֶּרֶת וַתַּעֲמֹדְנָה אַרְבַּע תַּחְתֶּיהָ אַרְבַּע מַלְכֻיוֹת
.eius fortitudine in non & ,stabunt gente de
מִגּוֹי יַעֲמֹדְנָה וְלֹא בְכֹחוֹ׃
;præuaricatores *consummari secundum*† ,eorum regni nouissimo in Et
23 † וּבְאַחֲרִית מַלְכוּתָם [c]כְּהָתֵם הַפֹּשְׁעִים
roboratibur Et .ænigmata intelligens & ,*faciebus*‡ fortis rex stabit
24 יַעֲמֹד מֶלֶךְ עַז־פָּנִים וּמֵבִין חִידוֹת׃ † וְעָצַם
,prosperabitur & ,*corrūpet mirabilia*‖& ,sua fortitudine *in* nō & ,eius fortitudo
כֹּחוֹ וְלֹא בְכֹחוֹ וְנִפְלָאוֹת יַשְׁחִית וְהִצְלִיחַ
.sanctorum populum & ,robustos *corrumpet** & ;faciet &
וְעָשָׂה וְהִשְׁחִית עֲצוּמִים וְעַם־־קְדֹשִׁים׃
,eius manu in dolus prosperabitur & eius intellectum *super*† Et
25 † וְעַל־־־שִׂכְלוֹ וְהִצְלִיחַ מִרְמָה בְּיָדוֹ
super &‡ :multos *corrumpet trāquillitate*‖ in & ,se magnificabit ,eius corde in &
וּבִלְבָבוֹ יַגְדִּיל וּבְשַׁלְוָה יַשְׁחִית רַבִּים וְעַל
.conteretur *manus nihilo in*‡ & ,stabit principum principem
שַׂר־־שָׂרִים יַעֲמֹד וּבְאֶפֶס יָד יִשָּׁבֵר׃
tu & :*ipsa** veritas ,est dicta quæ ,*matutini & vespere* † visio Et
26 † וּמַרְאֵה הָעֶרֶב וְהַבֹּקֶר אֲשֶׁר נֶאֱמַר אֱמֶת הוּא וְאַתָּה
,sum *affectus*† Daniel ego Et .multos dies ad‡ quia ,visionem *obstrue*‖
27 סְתֹם הֶחָזוֹן כִּי לְיָמִים רַבִּים׃ † וַאֲנִי דָנִיֵּאל [d]נִהְיֵיתִי
;regis opus feci & ,surrexi & ,dies ‡ ægrotaui &
וְנֶחֱלֵיתִי יָמִים וָאָקוּם וָאֶעֱשֶׂה אֶת־מְלֶאכֶת הַמֶּלֶךְ
.*audiens* * non & ;visione super stupebam &
[e]וָאֶשְׁתּוֹמֵם עַל־הַמַּרְאֶה וְאֵין מֵבִין׃

Marginal notes: †sacrificium, *sanctificationis ‡tempus *sacrificium propter præuaricationē, ‡ē sanctis ‖sacrificium, [x]חָזָה †ad dandū, & sanctuarium ‡in * sanctuariū. [y]מֵאָה *cùm viderē ‡quærerem †stetit [z]בִּין ‡locum ‖cùm venisset, ‡ in faciem meam: * destinatum erit ‡cùm loqueretur †cecidi stupore in faciem meam, ‡iuxta locū [a]נָגַע [b]יָדַע ‖faciam ‡tempus erit ‖hircus *Medorum & Persarum sunt. ‖Græciæ est: ‡erat †est †cùm cōsummati fuerint [c]תָּמַם ‡facie, ‖mirabiliter vastabit, *vastabit †secundum ‖dolo vastabit ‡etiā contra ‡absq; manu †vespertina, & matutina, *est: ‖claude ‡erit †contritus [d]הָיָה ‡per *erat qui faceret intelligere. [e]שָׁמֵם

CAP. IX. ט

qui ;*Madai*‡ semine de Achasueros filij Dariaues vno anno In
1 †בִּשְׁנַת אַחַת לְדָרְיָוֶשׁ בֶּן־אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ מִזֶּרַע מָדָי אֲשֶׁר
.Chasdim regnum super rex fuit constitutus
הָמְלַךְ עַל מַלְכוּת כַּשְׂדִּים׃
;libris in intellexi Daniel ego ,*ipsum regnare vno* † anno In
2 † בִּשְׁנַת אַחַת לְמָלְכוֹ אֲנִי דָּנִיֵּאל [f]בִּינֹתִי בַּסְּפָרִים
Irmeiah ad DOMINI verbum fuit quo ‡ ,annorum numerum
מִסְפַּר הַשָּׁנִים אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־־יְהוָה אֶל־־יִרְמְיָה
.annos septuaginta Ierusalaim desolationes complendum ad ,prophetam
הַנָּבִיא לְמַלֹּאות לְחָרְבוֹת יְרוּשָׁלַםִ שִׁבְעִים שָׁנָה׃
quærendum ad‡ , Deum Dominum ad *meas facies* dedi ‖ Et
3 † וָאֶתְּנָה אֶת־־פָּנַי אֶל־־אֲדֹנָי הָאֱלֹהִים לְבַקֵּשׁ
.cinere & ,sacco & ,ieiunio in ,*deprecationes* ‡ & ,orationem
[g]תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים בְּצוֹם וְשַׂק וָאֵפֶר׃
,dixi & ;confessus sum & ,meum Deum DOMINVM oraui Et
4 † וָאֶתְפַּלְלָה לַיהוָה אֱלֹהַי וָאֶתְוַדֶּה וָאֹמְרָה
pactum custodiens ,terribilis & ,magne Deus Domine Obsecro
אָנָּא אֲדֹנָי הָאֵל הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא שֹׁמֵר הַבְּרִית
.*eius* ‖ mandata custodientibus & ,*eum*‡ diligentibus misericordiam &
וְהַחֶסֶד לְאֹהֲבָיו וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָיו׃
*recedere** & ;rebellauimus &,egimus impiè & ,*peruertimus*† & ,Peccauimus
5 † חָטָאנוּ [h]וְעָוִינוּ וְהִרְשַׁעְנוּ וּמָרָדְנוּ וְסוֹר
tuos seruos ad audiuimus ‡ non Et .tuis iudiciis à & ,tuis mandatis à
6 מִמִּצְוֹתֶךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ׃ † וְלֹא שָׁמַעְנוּ אֶל־עֲבָדֶיךָ
,*nostros reges ad*‖ ,tuo nomine in sunt locuti qui ,*prophetas*
הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר דִּבְּרוּ בְּשִׁמְךָ אֶל־־מְלָכֵינוּ
.terræ *populum omnem ad & ,nostros patres & ,nostros principes*
[i]שָׂרֵינוּ וַאֲבֹתֵינוּ וְאֶל כָּל־עַם הָאָרֶץ׃
;hac die sicut , *facierum* † pudor nobis & ,iustitia Domine Tibi
7 † לְךָ אֲדֹנָי הַצְּדָקָה וְלָנוּ [k]בֹּשֶׁת הַפָּנִים כַּיּוֹם הַזֶּה
,Israel omni & , Ierusalaim habitatoribus & , Iehudah viro
לְאִישׁ יְהוּדָה וּלְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַםִ וּלְכָל־־יִשְׂרָאֵל
illuc eos expulisti quò ‖ ,terris vniuersis in , longinquis & , propinquis
הַקְּרֹבִים וְהָרְחֹקִים בְּכָל־הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר [l]הִדַּחְתָּם שָׁם
.te in sunt præuaricati qua ,eorum *præuaricatione in* *
בְּמַעֲלָם אֲשֶׁר מָעֲלוּ־־בָךְ׃
,nostris principibus ,nostris regibus .*facierum* † pudor nobis Domine
8 † אֲדֹנָי לָנוּ בֹּשֶׁת הַפָּנִים לִמְלָכֵינוּ [m]לְשָׂרֵינוּ
nostro Deo Domino .tibi peccauimus quia ,nostris patribus &
9 וְלַאֲבֹתֵינוּ אֲשֶׁר חָטָאנוּ לָךְ׃ † לַאדֹנָי אֱלֹהֵינוּ
.*eum in fuimus rebelles*‡ quia ;*indulgentiæ*‖ & ,misericordiæ
הָרַחֲמִים וְהַסְּלִחוֹת כִּי מָרַדְנוּ בּוֹ׃
eundum ad ‡ ,nostri Dei DOMINI *voce in* * obediuimus non Et
10 † וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ [n]לָלֶכֶת
.prophetarū suorū seruorū *manu in nostras facies ad*† dedit *quas*‡ ,eius *legibus*‖ in
בְּתוֹרֹתָיו אֲשֶׁר נָתַן לְפָנֵינוּ בְּיַד עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים׃
non ad , *recedere*‖ & ,tuam legem sunt transgressi Israel omnis Et
11 † וְכָל־יִשְׂרָאֵל עָבְרוּ אֶת־־תּוֹרָתֶךָ וְסוֹר לְבִלְתִּי
quod ,iusiurandum & ,*execratio* † nos super stillauit & :*tua voce in audiendum*
שְׁמוֹעַ בְּקֹלֶךָ [o]וַתִּתַּךְ עָלֵינוּ הָאָלָה וְהַשְּׁבֻעָה אֲשֶׁר
.ei peccauimus quia ,Dei serui Moseh lege in est scriptum
כְּתוּבָה בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֶבֶד־הָאֱלֹהִים כִּי חָטָאנוּ לוֹ׃
,nostros iudices sup & ,nos super est locut⁹ quæ sua verba statuit Et
12 †[p]וַיָּקֶם אֶת־דְּבָרָיו אֲשֶׁר־דִּבֶּר עָלֵינוּ וְעַל שֹׁפְטֵינוּ
non quod ;grande malum nos super *adducendum ad**,nos iudicauerūt qui
אֲשֶׁר שְׁפָטוּנוּ לְהָבִיא עָלֵינוּ רָעָה גְדֹלָה אֲשֶׁר לֹא־
.Ierusalaim in est factum quemadmodum ,cælo omni sub fuit factum
נֶעֶשְׂתָה תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם כַּאֲשֶׁר נֶעֶשְׂתָה בִּירוּשָׁלָםִ׃
venit hoc malum omne ,Moseh lege in est scriptū Sicut
13 † כַּאֲשֶׁר כָּתוּב [q]בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אֵת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת בָּאָה
*nos auertendū ad**,nostri Dei DOMINI *facies sumus deprecati*‡ nō & ;nos super
עָלֵינוּ וְלֹא־־[r]חִלִּינוּ אֶת־פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לָשׁוּב
.tuam veritatem intelligendum ad & ,nostris iniquitatibus ab
[s]מֵעֲוֹנֵנוּ וּלְהַשְׂכִּיל [t]בַּאֲמִתֶּךָ׃
;nos super illud adduxit & ,malum super DOMINVS *vigilauit*‖ Et
14 † וַיִּשְׁקֹד יְהוָה עַל־הָרָעָה וַיְבִיאֶהָ עָלֵינוּ
quæ ,suis operibus omnibus *super*‡ noster Deus DOMINVS * iustus quia
כִּי־צַדִּיק יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל־־כָּל־־־מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר
.eius *voce in*† audiuimus non & ,fecit
עָשָׂה וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקֹלוֹ׃
tuum populum eduxisti qui ,noster Deus Domine nunc Et
15 † וְעַתָּה ׀ אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר [v]הוֹצֵאתָ אֶת־־עַמְּךָ
diem secundum nomen tibi fecisti & ,forti manu in Aegypti terra de
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה וַתַּעַשׂ־לְךָ שֵׁם כַּיּוֹם
tuas iustitias omnes secūdum Domine .egimus impiè ,peccauimus ;hanc
16 הַזֶּה חָטָאנוּ רָשָׁעְנוּ׃ † אֲדֹנָי כְּכָל־־צִדְקֹתֶךָ
monte ,Ierusalaim tua ciuitate à tua ira & ,tuus *nasus nunc* ‡ auertatur
יָשָׁב־־נָא אַפְּךָ וַחֲמָתְךָ מֵעִירְךָ יְרוּשָׁלַםִ הַר־
Ierusalaim,nostrorū patrū *iniquitatib⁹ in & nostris peccatis in*‡ quia ;*tuæ sanctitatis*‖
קָדְשֶׁךָ כִּי בַחֲטָאֵינוּ וּבַעֲוֹנוֹת אֲבֹתֵינוּ יְרוּשָׁלַםִ
.*nostris circuitibus*† cunctis * opprobrium in tuus populus &
וְעַמְּךָ לְחֶרְפָּה לְכָל־סְבִיבֹתֵינוּ׃
,ei⁹ deprecationes *ad* & ,tui serui orationem noster Deus audi nunc Et
17 † וְעַתָּה ׀ שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ אֶל־[x]תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל־־תַּחֲנוּנָיו

Marginal notes: ‖posui faciē meam ‡ut quærerē ‡deprecationem [g]פָּלַל *et tua. †iniquitatem fecimus, *recessimus [h]עָוָה ‡obediuim⁹ seruis tuis prophetis, ‖regibus nostris, principibus nostris, & patribus nostris, & omni populo [i]שׂוּר †faciei, [k]בּוֹשׁ ‖ad quas eiecisti [l]נָדַח *propter præuaricationē †faciei, [m]שׂוּר ‖propitiationes; ‡recessimus ab eo. *voci ‡vt ambularemus [n]הָלַךְ ‖lege ‡quam †corā nobis per manum ‖declinauerūt vt non obtēperarent voci tuæ: †maledictio, [o]נָתַךְ [p]קוּם *vt adducerent [q]יָרָה ‡rogauimus faciem *vt reuerteremur [r]חָלָה [s]עָוָה [t]אָמַן ‖festinauit *est ‡in †vocem [v]יָצָא ‡obsecro furor ‖sancto tuo; ‡propter peccata nostra, & propter iniquitates *sunt †in circuitu nostro. [x]פָּלַל

;sedit dierum antiquus & ,sunt elati throni donec *fui* Videns
9 † חזה הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתב 9
,pura lana sicut eius capitis pilus & ,candidum nix sicut eius vestimentû
לבושה כתלג חור ושער ראשה כעמר נקא
.ardens ignis * eius rotæ ,ignis flammæ * eius thronus *vt
כרסיה שביבין די־נור גלגלוהי נור דלק ׃
millium *mille* † :eius facie à *egrediens & ,trahens ignis*† Fluuius
10 † נהר די־נור נגד ונפק מן־קדמוהי אלף אלפים 10
libri & ,sedit iudicium :stabant eo coram *myriadum myrias*† & ,ei ministrabât
ישמשונה ורבו רבון קדמוהי יקומון דינא יתב וספרין
grandium sermonum *voce à interim fui* Videns ‖ .sunt aperti
פתיחו ׃ † חזה הוית באדין מן־קל מליא רברבתא 11
,bestia est interfecta donec *eram videns* : *loquens* * cornu quos
די קרנא ממללה חזה הוית עד די קטילת חיותא
.ignis combustionem ad est traditum & ,eius corpus est perditum &
והובד גשמה ויהיבת ליקדת אשא ׃
vitæ in longitudo & ;earum *potestatem abstulerant bestiarum residuo* † Et
12 † ושאר חיותא העדיו שלטנהון וארכה בחיין 12
.tempus & ,tempus ad vsque eis esset data
יהיבת להון עד־זמן ועדן ׃
cæli nubibus cum ecce & ,noctis visionibus in *fui* Videns†
13 † חזה הוית בחזוי ליליא וארו עם־ענני שמיא 13
,peruenit dierum antiquum ad vsque & :*erat veniens* * hominis filius tanquã
כבר אנש אתה הוא ועד־עתיק יומיא מטה
.eum fecerunt appropinquare eo coram &
וקדמוהי הקרבוהי ׃
,populi omnes & ,regnum & ,gloriam & ,potestatem dedit ei Et
14 † ולה יהב שלטן ויקר ומלכו וכל עממיא 14
non quæ ,*seculi** potestas eius potestas :seruient ei linguæ & *nationes*†
אמיא ולשניא לה יפלחון שלטנה שלטן עלם די־לא
.corrumpetur non quod eius regnum & ,auferetur
יעדה ומלכותה די־לא תתחבל ׃
visiones & ,*vagina** medio in ‡ Daniel ego ,meus spiritus *fuit* Æger†
15 † אתכרית רוחי אנה דניאל בגו נדנה וחזוי 15
,assistentibus de vnum *super** Accessi .me terrebant mei capitis
16 ראשי יבהלנני ׃ † קרבת על־חד מן־קאמיא 16
interpretationê &,mihi dixit &;hoc omne super eo ab quærebã *certitudinê*† &
ויציבא אבעא־מנה על־כל־דנה ואמר־לי ופשר
ipsæ ‡ quæ ,magnæ bestiæ Istæ .me fecit scire sermonum
17 מליא יהודענני ׃ † אלין חיותא רברבתא די אנין 17
.terra de consurgent † reges quatuor ;quatuor
ארבע ארבעה מלכין יקומון מן־ארעא ׃
possidebunt & ;altissimorum sanctorum regnum suscipient Et
17 † ויקבלון מלכותא קדישי עליונין ויחסנון
.seculorum seculum in vsque & ,seculum in vsque regnum
מלכותא עד־עלמא ועד עלם עלמיא ׃
varians ipsa ‡ quæ ,*quartam bestiam super verum* ‖ volui Tunc
19 † אדין צבית ליצבא על־חיותא רביעיתא די־הות שניה 19
eius vngues & ,*ferri*‡ eius dêtes ,*abundanter*† formidolosa :ipsis cunctis à
מן־כלהון דחילה יתירה שניה די־פרזל וטפרה
.*conculcans*‡ suis pedibus *in* residuum & ,*comminuens* ,*comedens* ,*æris* ‖
די־נחש אכלה מדקה ושארא ברגליה רפסה ׃
quod altero & ,eius capite in ‡ quæ ,decem cornibus super Et
20 † ועל־קרניא עשר די בראשה ואחרי די 20
oculi & *istud** cornu & :tria eius facie à ceciderant & ,ascendebat
סלקת ונפלו מן־קדמיה תלת וקרנא דכן ועינין
.suis sociis *præ magnus*† eius aspectus & ,grandia loquens os & ,*ei*‡
לה ופם ממלל רברבן וחזוה רב מן־חברתה ׃
:sanctis cum *prælium faciens sic* ‖ quod cornu & ,*eram* Videns‡
21 † חזה הוית וקרנא דכן עבדא קרב עם־קדישין 21
iudicium & ,dierum antiquus venit Donec .eis *præualens* † &
22 ויכלה להן ׃ † עד די־אתה עתיק יומיא ודינא 22
possidebant regnum & ,aduenit tempus & ;altissimis sanctis est datum
יהב לקדישי עליונין וזמנא מטה ומלכותא החסנו
quartum regnum quarta Bestia ,ait Sic .Sancti
23 קדישין ׃ † כן אמר חיותא רביעיתא מלכו רביעאה 23
vniuersam deuorabit & :regnis omnib' *ab differet*‡ quod ,terra in erit
תהוא בארעא די תשנא מן־כל־מלכותא ותאכל כל־
.eam comminuet & ,eam *calcabit* † & ,terram
ארעא ותדושנה ותדקנה ׃
;consurgent reges decem ,regno ipso ex ,decem cornua Et
24 † וקרניא עשר מנה מלכותה עשרה מלכין יקמון 24
tres & ,prioribus à *differet* † ipse & ,eos post consurget alius &
ואחרן יקום אחריהון והוא ישנא מן־קדמיא ותלתה
.humiliabit reges
מלכין יהשפל ׃

Videbam | רמא | *vt | †igneus egrediebatur | †millia | ‡decies millies centena millia | ‖Videbâtur propter você | *loquebatur, videbam | †reliquis bestiis ablata esset potestas | ‖vita | עדן חיא | †Videbam | *veniebat | †tribus, *æternus, | †Côtritus est | ‡habebã spiritũ contritũ | *corporis, | נדנה חזוא | *ad | ‖veritatem | כל ידע | ‡sunt | †qui | ‖stare super veritate bestiæ quartæ, | ‡erat dissimilis | †valde, | ‡ferrei, | ופטרה | שנן | ‡ærei, quæ comedebat, comminuebat, ‡conculcabat | ‡erant | *cui similiter | ‡erant, | †maior | ‡Videbam. | ‖similiter faciebat bellum | †præualebat | ‡maius erit | †turbabit | ודק | †maior erit

altissimorum sanctos & ,loquetur altissimi parte ex sermones Et‡
25 † ומלין לצד עליא ימלל ולקדישי עליונין
eius manu in tradentur & ,legem & ;tempora mutare putabit & :*abolebit*†
יבלא ויסבר להשניה זמנין ודת ויתיהבון בידה
.temporis *partem* ‡ & ,tempora & ,tempus ad vsque
עד־עדן ועדנין ופלג עדן ׃
perdendum & ,delendum ad ‡ ,auferent eius potestatê & ;sedebit iudiciũ Et
26 † ודינא יתב ושלטנה יהעדון להשמדה ולהובדה
.finem in vsque
עד־סופא ׃
omne subter *regnorum*† magnitudo & ,potestas & ,regnum Et
27 † ומלכותא ושלטנא ורבותא די מלכות תחות כל־
regnum eius regnum :altissimorum sanctorum populo est *datum** cælum
שמיא יהיבת לעם קדישי עליונין מלכותה מלכות
.obedient & ,seruient ei potestates omnes & ,*seculi*‡
עלם וכל שלטניא לה יפלחון וישתמעון ׃
multum ,Daniel ego :verbi finis vsque Huc
28 † עד־כה סופא די־מלתא אנה דניאל שגיא
,me *super sunt immutati mei splendores* † & ,me terruerunt meæ cogitationes
רעיוני יבהלנני וזיוי ישתנון עלי
.conseruaui meo corde in sermonem &
ומלתא בלבי נטרת ׃

†conteret: | ‡dimidium | ‡vt dissipent, & disperdant | אבד | †regni | *dabitur | ‡æternum, | †vultus mei mutatus est in | רעא

CAP. VIII. ח

apparuit visio ,regis Balsasar regni tertio anno In
1 † בשנת שלוש למלכות בלשאצר המלך חזון נראה
.principio in *me ad** apparuit *postquam* ‖ Daniel ego :*me ad**
אלי אני דניאל אחרי הנראה אלי בתחלה ׃
,*metropoli* † Susan in *ego & ,me videndo in* ‡ fuit & ,visione in vidi Et
2 † ואראה בחזון ויהי בראתי ואני בשושן הבירה
*super** eram *ego* & ,visione in vidi & :prouincia Helam in † quæ
אשר בעילם המדינה ואראה בחזון ואני הייתי על־
aries ecce & ,vidi & ,meos oculos leuaui Et .Vlai *riuum*
3 אובל אולי ׃ † ואשא עיני ואראה והנה איל
,excelsa cornua & ;cornua † ei & ,*riui facies ad stans* ‡ vnus
אחד עמד לפני האבל ולו קרנים והקרנים גבהות
.nouissimo in *ascendens excelsum*‡ & ,*secundo præ excelsum* ‖ vnum &
והאחת גבהה מן־השנית והגבהה עלה באחרנה ׃
,Meridiê *ad* & ,Aquilonê & ,*mare* ‖ ad cornupetentê arietem Vidi
4 † ראיתי את־האיל מנגח ימה וצפונה ונגבה
;eius manu de *eruens* † nec ,*eius facies ad** stabant non bestiæ omnes &
וכל־חיות לא־יעמדו לפניו ואין מציל מידו
.est magnificatus & ,suam voluntatem secundum fecit &
ועשה כרצנו והגדיל ׃
ab *veniens* ‖ caprarum hircus ecce & ;perpendens ‡ eram ego Et
5 † ואני הייתי מבין והנה צפיר־העזים בא מן־
‡ hirco & :terram *in tangens* ‖ non & ,terræ totius *facies*‡ super Occidente
המערב על־פני כל־הארץ ואין נוגע בארץ והצפיר
.eius oculos inter *visionis* † cornu
קרן חזות בין עיניו ׃
stantem videram quêm ,cornua habentê arietem ad vsque venit Et
6 † ויבא עד־האיל בעל הקרנים אשר ראיתי עמד
.suæ fortitudinis ira in eum ad cucurrit & ;fluuium ante
לפני האבל וירץ אליו בחמת כחו ׃
,eum *in est commotus bile* ‖ & ,arietem *iuxta pertingentem* ‡ eum vidi Et
7 † וראיתיו מגיע אצל האיל ויתמרמר אליו
erat non & ,eius cornua duo *confregit** & ,arietem percussit &
ויך את־האיל וישבר את־שתי קרניו ולא־היה
,terram in eum proiecit & ;eum ante standum ad ,ariete in fortitudo
כח באיל לעמד לפניו וישליכהו ארצה
.eius manu de arietem *eruens** erat non & ,eum conculcauit &
וירמסהו ולא־היה מציל לאיל מידו ׃
,*illum roborari vt*‡ & :*valde vsque* ‡ est magnificatus caprarum hircus Et
8 † וצפיר העזים הגדיל עד־מאד וכעצמו
,eo pro quatuor *apparentia*‡ ascenderunt & ,magnum cornu est fractum
נשברה הקרן הגדולה ותעלנה חזות ארבע תחתיה
est egressum illis ex vno ex Et .cæli ventos quatuor in
9 לארבע רוחות השמים ׃ † ומן־האחת מהם יצא
,Orientem ad & ,Meridiem ad *præstanter*‡ creuit & ;paruum vnum cornu
קרן־אחת מצעירה ותגדל־יתר אל־הנגב ואל־המזרח
deiecit & ;cælorum exercitum ad vsque creuit Et .*ornatum* ‡ ad &
10 ואל־הצבי ׃ † ותגדל עד־צבא השמים ותפל
.eas conculcauit & ,stellis de & ,exercitu de terram ‡
ארצה מן־הצבא ומן־הכוכבים ותרמסם ׃

חזה | *mihi: | ‖post illud quod | ‡cùm viderê, eram | †regia, | ראה | †erat *iuxta flumen | יבל נשא | ‡stabat ante fluuium, | †erant | ‖excelsius altero, | ‡excelsius ascendebat | שנה | ‖Occidentê, | ראה | *coram ipso, | †erat qui erueret | נצל רצה | †hæc | ‡veniebat | עזז | ‡faciem | ‖tangebat | ‡erat | †visibile, | ‡appropinquantem ad | ‡eleuatus est contra | מרר | *comminuit | נכה | *qui erueret | ‡vehementissimè: | *cùm creuisset, | ‡in visu | עלה | ‡valde | †terram desiderabilem Israel. | ‡in

lacu de Daniel est factus ascendere * & :lacu de faciendum ascendere ad *
לְהַנְסָקָה מִן־גֻּבָּא וְהֻסַּק דָּנִיֵּאל מִן־גֻּבָּא
.suo Deo in credidit quia ,eo in est inuenta non corruptio† omnis &
וְכָל־חֲבָל לָא־הִשְׁתְּכַח בֵּהּ דִּי הֵימִן בֵּאלָהֵהּ׃
eius accusationes† accusauerũt qui illi viri sunt adducti & ,rex dixit Et
24 וַאֲמַר מַלְכָּא וְהַיְתִיו גֻּבְרַיָּא אִלֵּךְ דִּי־אֲכַלוּ קַרְצוֹהִי
eorũ vxores & ,eorũ filij ,ipsi sunt proiecti leonum lacũ in & ,Daniel quæ
דִּי דָנִיֵּאל וּלְגֹב אַרְיָוָתָא רְמוֹ אִנּוּן בְּנֵיהוֹן וּנְשֵׁיהוֹן
,leones eis in sunt dominati donec ,laci fundum† ad peruenerũt non &
וְלָא־מְטוֹ לְאַרְעִית גֻּבָּא עַד דִּי־שְׁלִטוּ בְהוֹן אַרְיָוָתָא
.contriuerunt eorum ossa omnia &
וְכָל־גַּרְמֵיהוֹן הַדִּקוּ׃
,linguis & ,nationibus† ,populis omnib* scripsit rex Dariaues Tunc
25 בֵּאדַיִן דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא כְּתַב לְכָל־עַמְמַיָּא אֻמַיָּא וְלִשָּׁנַיָּא
.multiplicetur vobis pax ,terra vniuersa in habitantes† qui
דִּי־דָאְרִין בְּכָל־אַרְעָא שְׁלָמְכוֹן יִשְׂגֵּא׃
mei regni imperio vniuerso in vt ,decretum ! positum mea facie A
26 מִן־קֳדָמַי שִׂים טְעֵם דִּי בְּכָל־שָׁלְטָן מַלְכוּתִי
quoniam ;Danielis qui eius Dei facie à timentes & ,contremiscentes sint *
לֶהֱוֹן זָאְעִין וְדָחֲלִין מִן־קֳדָם אֱלָהֵהּ דִּי־דָנִיֵּאל דִּי־
non quod eius regnũ & ,secula in permanens & ,viuens Deus * ipse
הוּא אֱלָהָא חַיָּא וְקַיָּם לְעָלְמִין וּמַלְכוּתֵהּ דִּי־לָא
,liberans & ,Eruens .finem ad vsque eius potestas & ;corrumpetur
27 תִתְחַבַּל וְשָׁלְטָנֵהּ עַד־סוֹפָא׃ מְשֵׁיזִב וּמַצִּל
Danielem eruit qui : terra in & ,cælo in mirabilia & signa faciens &
וְעָבֵד אָתִין וְתִמְהִין בִּשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא דִּי שֵׁיזִיב לְדָנִיֵּאל
regno in est prosperatus ipse Daniel Et .leonum manu * de
28 מִן־יַד אַרְיָוָתָא׃ וְדָנִיֵּאל דְּנָה הַצְלַח בְּמַלְכוּת
.Persæ Chores regno in & ,Dariaues
דָּרְיָוֶשׁ וּבְמַלְכוּת כּוֹרֶשׁ פָּרְסָאָה׃

CAP. VII. 1

,vidit somnium Daniel ,Babel regis Belsasar vno * anno In
1 בִּשְׁנַת חֲדָה לְבֵלְאשַׁצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל דָּנִיֵּאל חֵלֶם חֲזָה
verborũ caput† ,scripsit somniũ tunc :eius cubili super eius capitis visiones* &
וְחֶזְוֵי רֵאשֵׁהּ עַל־מִשְׁכְּבֵהּ בֵּאדַיִן חֶלְמָא כְתַב רֵאשׁ מִלִּין
cum* mea visione in fui Videns* ,dixit & ,Daniel Respondit .dixit †
2 אֲמַר׃ עָנֵה דָנִיֵּאל וְאָמַר חָזֵה הֲוֵית בְּחֶזְוִי עִם־
.magno mari in pugnantes ! cæli venti quatuor ecce & ,nocte
לֵילְיָא וַאֲרוּ אַרְבַּע רוּחֵי שְׁמַיָּא מְגִיחָן לְיַמָּא רַבָּא׃
ab illa variantes* ;mari è ascendentes * grandes bestiæ grandes Et
3 וְאַרְבַּע חֵיוָן רַבְרְבָן סָלְקָן מִן־יַמָּא שָׁנְיָן דָּא מִן־
eam videns† ;ei * aquilæ quæ alæ & ,leo sicut ! Prima .illa
4 דָּא׃ קַדְמָיְתָא כְאַרְיֵה וְגַפִּין דִּי־נְשַׁר לַהּ חָזֵה הֲוֵית
pedes super & ,terra à est eleuata & ,eius alæ sunt euulsæ donec
עַד דִּי־מְּרִיטוּ גַפַּהּ וּנְטִילַת מִן־אַרְעָא וְעַל־רַגְלַיִן
.ei est datum hominis cor & ,stetit homo tanquam
כֶּאֱנָשׁ הֳקִימַת וּלְבַב אֱנָשׁ יְהִיב לַהּ׃
latus ad & ,vrso similis secunda alia bestia ecce Et
5 וַאֲרוּ חֵיוָה אָחֳרִי תִנְיָנָה דָּמְיָה לְדֹב וְלִשְׂטַר־חַד
,ei dicentes ! sic & : eius dentes inter eius ore in costæ tres* & ,stetit
הֳקִמַת וּתְלָת עִלְעִין בְּפֻמַּהּ בֵּין שִׁנַּהּ וְכֵן אָמְרִין לַהּ
eam videns† hoc Post .multam ‡ carnem comede ,Surge
6 קוּמִי אֲכֻלִי בְּשַׂר שַׂגִּיא׃ בָּאתַר דְּנָה חָזֵה הֲוֵית
eius dorso super auis quæ quatuor alæ ! ei & ,pardus veluti alia ecce &
וַאֲרוּ אָחֳרִי כִּנְמַר וְלַהּ גַּפִּין אַרְבַּע דִּי־עוֹף עַל־גַּבַּהּ
.ei * data potestas & ,bestiæ * capita quatuor &
וְאַרְבְּעָה רֵאשִׁין לְחֵיוְתָא וְשָׁלְטָן יְהִיב לַהּ׃
,quarta bestia ecce & ,noctis visionibus† in fui videns* hoc Post
7 בָּאתַר דְּנָה חָזֵה הֲוֵית בְּחֶזְוֵי לֵילְיָא וַאֲרוּ חֵיוָה רְבִיעָיָה
ei ferri qui ! dentes & ,abundanter * fortis & ,terribilis & ,formidolosa
דְּחִילָה וְאֵימְתָנִי וְתַקִּיפָא יַתִּירָה וְשִׁנַּיִן דִּי־פַרְזֶל לַהּ
;conculcans* suis pedibus in residuum & ,comminuens & ,comedens† , magni
רַבְרְבָן אָכְלָה וּמַדֱּקָה וּשְׁאָרָא בְּרַגְלַהּ רָפְסָה
decem cornua & ,eam ante ! quæ ,bestiis omnibus ab varia ipsa ! &
וְהִיא מְשַׁנְּיָה מִן־כָּל־חֵיוָתָא דִּי קָדָמַיהּ וְקַרְנַיִן עֲשַׂר
paruum aliud cornu ecce & ,cornua in fui Attentus * .ei *
8 לַהּ׃ מִשְׂתַּכַּל הֲוֵית בְּקַרְנַיָּא וַאֲלוּ קֶרֶן אָחֳרִי זְעֵירָה
à sunt euulsa primis cornibus de tria & ,ea inter ascendebat
סִלְקָת בֵּינֵיהֵן וּתְלָת מִן־קַרְנַיָּא קַדְמָיָתָא אֶתְעֲקַרוּ מִן־
os & ,isto cornu in hominis oculi tanquam oculi ecce & :eius facie
קֳדָמַהּ וַאֲלוּ עַיְנִין כְּעַיְנֵי אֲנָשָׁא בְּקַרְנָא־דָא וּפֻם
.grandia loquens
מְמַלִּל רַבְרְבָן׃

Margin: educi, eductus est; נסק; tasio; qui quæsierunt perdere; אתא; רמא; pauimentũ; מטא; דקק; tribubus; habitabant; דור; דיר; lest; timent, & pauebant; שום; חיה; קים; eo; נצל; potestate; primo; visio; summam; differens; Locutus est; Videbam; pugnabant; נוח; ascendebat; diuersæ ab inuicem; חזא; erat; erant; Videbam; חזא; tria latera; dicebant; plurimam; videbam; erant; vidi; visione; valde; ferrei erant; comedebat, & comminuebat; conculcabat; erat distincta; fuerunt; erant; Considerabam

est ingressus ,scriptura designata* quòd cognouit quando Daniel Et
10 וְדָנִיֵּאל כְּדִי יְדַע דִּי־רְשִׁים כְּתָבָא עַל
:Ierusalaim contra suo cænaculo in sibi apertis fenestris & ;suam domũ in
לְבַיְתֵהּ וְכַוִּין פְּתִיחָן לֵהּ בְּעִלִּיתֵהּ נֶגֶד יְרוּשְׁלֶם
,orans * & ,sua genua super genuflectens ipse * die in tribus temporibus &
וְזִמְנִין תְּלָתָה בְיוֹמָא הוּא בָּרֵךְ עַל־בִּרְכוֹהִי וּמְצַלֵּא
.hoc ante ab faciens fuerat quo pacto omni* Domino coram confitens† &
וּמוֹדֵא קֳדָם אֱלָהֵהּ כָּל־קֳבֵל דִּי־הֲוָא עָבֵד מִן־קַדְמַת דְּנָה׃
postulantẽ ! Danielem inuenerũt & ,venerũt tumultuariè* illi viri Tunc
11 אֱדַיִן גֻּבְרַיָּא אִלֵּךְ הַרְגִּשׁוּ וְהַשְׁכַּחוּ לְדָנִיֵּאל בָּעֵא
.suo Deo coram deprecantem &
וּמִתְחַנַּן קֳדָם אֱלָהֵהּ׃
obuinctione † super rege coram dicentes* & ,accesserunt Tunc
12 בֵּאדַיִן קְרִבוּ וְאָמְרִין קֳדָם־מַלְכָּא עַל־אֱסָר
ab petierit qui homo omnis quòd ,designasti obuinctionem ! Nonne ,regis
מַלְכָּא הֲלָא אֱסָר רְשַׁמְתָּ דִּי כָל־אֱנָשׁ דִּי־יִבְעֵא מִן־
,rex te à nisi ,triginta dies ad vsque homine & ,Deo omni
כָּל־אֱלָהּ וֶאֱנָשׁ עַד־יוֹמִין תְּלָתִין לָהֵן מִנָּךְ מַלְכָּא
Constans * ,dixit & ,rex respondit ? leonum lacum in proijceretur
יִתְרְמֵא לְגוֹב אַרְיָוָתָא עָנֵה מַלְכָּא וְאָמַר יַצִּיבָא
.transgredietur non qui ,Paras & Madai* legem iuxta sermo
מִלְּתָא כְּדָת־מָדַי וּפָרַס דִּי־לָא תֶעְדֵּא׃
de † qui Daniel quòd ,rege coram dicentes * & ,responderũt Tunc
13 בֵּאדַיִן עֲנוֹ וְאָמְרִין קֳדָם מַלְכָּא דִּי דָנִיֵּאל דִּי מִן־
,rationem * rex te super * posuit non ,Iehudah quæ captiuitatis filiis
בְּנֵי גָלוּתָא דִּי יְהוּד לָא־שָׂם עֲלָיךְ מַלְכָּא טְעֵם
petens ! die in tribus temporibus & : designasti quam obuinctionem super † &
וְעַל־אֱסָרָא דִּי רְשַׁמְתָּ וְזִמְנִין תְּלָתָה בְּיוֹמָא בָּעֵא
multùm ,audisset sermonem cum ,rex Tunc .suam petitionẽ
14 בָּעוּתֵהּ׃ אֱדַיִן מַלְכָּא כְּדִי מִלְּתָא שְׁמַע שַׂגִּיא
: eum eruendum ad ,cor * posuit Daniel super & , eo super fuit malum !
בְּאֵשׁ עֲלוֹהִי וְעַל דָּנִיֵּאל שָׂם בָּל לְשֵׁיזָבוּתֵהּ
.eum eruere satagens fuit* Solis occasum * ad vsque &
וְעַד מֶעָלֵי שִׁמְשָׁא הֲוָא מִשְׁתַּדַּר לְהַצָּלוּתֵהּ׃
,regi dicentes & ,regem super tumultuariè venerũt* illi viri Tunc
15 בֵּאדַיִן גֻּבְרַיָּא אִלֵּךְ הַרְגִּשׁוּ עַל־מַלְכָּא וְאָמְרִין לְמַלְכָּא
,obuinctionem omnem † quòd , Paras & Madai ! lex quod ,rex Scito
דַּע מַלְכָּא דִּי־דָת לְמָדַי וּפָרַס דִּי־כָל־אֱסָר
.mutandum ad † non ,statuerit rex quod statutum &
וּקְיָם דִּי־מַלְכָּא יְהָקֵים לָא לְהַשְׁנָיָה׃
lacum in proiecerũt & ,Danielem adduxerũt & ,dixit rex Tunc
16 בֵּאדַיִן מַלְכָּא אֲמַר וְהַיְתִיו לְדָנִיֵּאל וּרְמוֹ לְגֻבָּא
tu cui ,tuus Deus ,Danielem ad dixit & ,rex respondit ; leonum τῶν
דִּי אַרְיָוָתָא עָנֵה מַלְכָּא וְאָמַר לְדָנִיֵּאל אֱלָהָךְ דִּי אַנְתָּה
.te eripiet ipse ,continuatione in ei seruiens *
פָּלַח־לֵהּ בִּתְדִירָא הוּא יְשֵׁיזְבִנָּךְ׃
eum obsignauit & :laci os super est positus & ,vnus lapis est allatus Et
17 וְהֵיתָיִת אֶבֶן חֲדָה וְשֻׂמַת עַל־פֻּם גֻּבָּא וְחַתְמַהּ
immutaretur* non vt ,suorum principum annulo in & ,suo annulo in rex
מַלְכָּא בְּעִזְקְתֵהּ וּבְעִזְקָת רַבְרְבָנוֹהִי דִּי לָא־תִשְׁנֵא
.Daniele in ! voluntas
צְבוּ בְּדָנִיֵּאל׃
mẽsam ! & ,ieiunus pernoctauit * & ,suum palatium in rex abijt Tunc
18 אֱדַיִן אֲזַל מַלְכָּא לְהֵיכְלֵהּ וּבָת טְוָת וְדַחֲוָן
.eo super est elongatum* eius somnus & : sei * coram introduci fecit † non
לָא־הַנְעֵל קָדָמוֹהִי וְשִׁנְתֵּהּ נַדַּת עֲלוֹהִי׃
festinatione cũ & ,splendore in ! surrexit diluculo in rex Tunc
19 בֵּאדַיִן מַלְכָּא בִּשְׁפַרְפָּרָא יְקוּם בְּנָגְהָא וּבְהִתְבְּהָלָה
.perrexit leonum τῶν lacum ad
לְגֻבָּא דִּי־אַרְיָוָתָא אֲזַל׃
:vocauit dolenti* voce in Danielem ,lacui eum appropinquare secundum † Et
20 וּכְמִקְרְבֵהּ לְגֻבָּא לְדָנִיֵּאל בְּקָל עֲצִיב זְעִק
,viuentis Dei serue Daniel ,Danielem ad dixit & ,rex respondit *
עָנֵה מַלְכָּא וְאָמַר לְדָנִיֵּאל דָּנִיֵּאל עֲבֵד אֱלָהָא חַיָּא
te liberare potuit nunquid ,perseuerantia in ei seruiens * tu cui ,tuus Deus
אֱלָהָךְ דִּי אַנְתָּה פָּלַח־לֵהּ בִּתְדִירָא הֲיִכִל לְשֵׁיזָבוּתָךְ
Rex ,est locutus rege cum Daniel Tunc ?leonibus à
21 מִן־אַרְיָוָתָא׃ אֱדַיִן דָּנִיֵּאל עִם־מַלְכָּא מַלִּל מַלְכָּא
os conclusit & ,suum angelum misit meus Deus .viue secula in*
22 לְעָלְמִין חֱיִי׃ אֱלָהִי שְׁלַח מַלְאֲכֵהּ וּסֲגַר פֻּם
puritas ! eo coram quod respectu omni † ,me corrupere * non & ,leonum
אַרְיָוָתָא וְלָא חַבְּלוּנִי כָּל־קֳבֵל דִּי קָדָמוֹהִי זָכוּ
.feci non corruptelam rex te coram etiam & ,mihi est inuenta
הִשְׁתְּכַחַת לִי וְאַף קָדָמָיךְ מַלְכָּא חֲבוּלָה לָא עַבְדֵת׃
dixit ! Danielem & ,eo super fuit bonum multùm † rex Tunc
23 בֵּאדַיִן מַלְכָּא שַׂגִּיא טְאֵב עֲלוֹהִי וּלְדָנִיֵּאל אֲמַר

Margin: descripta esset; incuruabat se; orabat; confitebatur; quemadmodum antea fecerat; explorauerunt; orantem; dicunt; edicto regio; edictum; Verus est; Medorũ & Persarum; מלל; dixerunt; est; גלא; cor; vt impleret sententiam; edicto quod descripsisti: sed petit; displicuit ei; purgatione; vt erueret; occasum; conatus est; ידע; suaserũt regi, & dixerũt; Medorũ & Persarum est; omne decretum; est; קום; אתא; locuti que est; seruis iugiter; שום; irritaretur; eius; צבא; mensa; mansit in cænaculo; posita; eo; fugit ab; dum splendesceret; cum appropinquasset; tristi; locutus est; seruis iugiter; in æternum; חיא; perdiderunt; quia iustitia; שכח; vehementer iucundus; iussit

intellectus & ,scientia & ,abundans ‡ spiritus quòd respectu Omni*
12 † כל־קבל די רוח יתירא ומנדע ושכלתנו
sit inuenta nodos soluens & ,ænigmatum† indicatio & ,somnia interpretãs
מפשר חלמין ואחוית אחידן ומשרא קטרין השתכחת
nunc : Beltesasar eius nomen imposuit rex cui ,‡Daniele in ,eo in
בה בדניאל די־מלכא שם־שמה בלטשאצר כען
.indicabit interpretationem & ,vocetur Daniel
דניאל יתקרי ופשרה יהחוה׃
dixit & ,rex respondit ‖ :rege coram est adductus Daniel Tunc
13 † באדין דניאל הועל קדם מלכא ענה מלכא ואמר
,Iehudah captiuitatis filiis de† qui ,Daniel ipse† Tu ,Danieli
לדניאל אנתה־הוא דניאל די־מן־בני גלותא די יהוד
?Iehudah de meus pater rex adduxit quem
די היתי מלכא אבי מן־יהוד׃
illustratio & ;te in * Deorum spiritus quòd ,te super † audiui Et
14 † ושמעת עליך די רוח אלהין בך ונהירו
.te in est inuenta abundans ‡ sapientia & ,intellectus &
ושכלתנו וחכמה יתירה השתכחת בך׃
scripturam qui ,sophi ‡ sapientes me coram sunt adducti nunc Et
15 † וכען העלו קדמי חכימיא אשפיא די־כתבה
valentes* non & ;mihi notificandū ad † ei‖ interpretationem & ,legerent hanc
דנה יקרון ופשרה להודעתני ולא־כהלין
.indicare sermonis interpretationem
פשר־מלתא להחויה׃
nodos‖ & ,interpretari interpretationes poteris ‡ quòd ,te super* audiui ego Et
16 † ואנה שמעת עליך די־תוכל פשרין למפשר וקטרין
eius interpretationem & ,legere scripturam poteris en † nunc : soluere
למשרא כען הן תוכל כתבא למקרא ופשרה
super auri quæ ‡ torques & , vestieris purpura , mihi notificate ‡
להודעותני ארגונא תלבש והמונכא די־דהבא על־
.dominaberis regno in tertius & ,tuo collo
צוארך ותלתא במלכותא תשלט׃
tua Munera ,rege coram dicens† & ,Daniel respondens * Tunc
17 † באדין ענה דניאל ואמר קדם מלכא מתנתך
scripturam veruntamen : da alteri tua honoraria ‡ & ,existendum ad ‡ tibi
לך להוין ונבזביתך לאחרן הב ברם כתבא
.ei notificabo † interpretationem & ,regi legam
אקרא למלכא ופשרא אהודענה׃
,magnificentiam & ,regnum altissimus Deus ;†rex Tu
18 † אנתה מלכא אלהא עליא מלכותא ורבותא
.tuo patri Nebuchadnesar dedit decorem & ,gloriam &
ויקרא והדרא יהב לנבכדנצר אבוך׃
nationes‡ ,populi omnes ,ei dedit quam magnificentiam propter Et
19 † ומן־רבותא די יהב־לה כל עממיא אמיא
erat ,volens erat ‡ quos :eius facie à timentes & trementes fuerunt ‖ linguæ &
ולשניא הוו זאעין ודחלין מן־קדמוהי די־הוא צבא הוה
erat ,volens erat quos & ,viuificans erat ,volens erat quos & , occidens
קטל ודי־הוה צבא הוה מחא ודי־הוה צבא הוה
.humilians erat ,volens erat ‖ quos & , extollens
מרים ודי־הוא צבא הוא משפל׃
est roboratus ‡ eius spiritus & ,eius cor fuit eleuatum quando Et*
20 † וכדי רם לבבה ורוחה תקפת
gloriam & ,sui regni solio de est factus descendere † : superbiam ad
להזדה הנחת מן־כרסא מלכותה ויקרה
cum eius cor &,est detrusus hominis* filiis à Et .eo ab abstulerunt
21 העדיו מנה׃ † ומן־בני אנשא טריד ולבבה עם־
bobus vt herba : eius habitatio onagris * cum & ,adæquatum bestia †
חיותא שוי ועם־ערדיא מדורה עשבא כתורין
cognouit donec ;fuit tinctum eius corpus cælorū rore è & ,ei sapuerunt ‡
יטעמונה ומטל שמיא גשמה יצטבע עד די־ידע
quem eum & ,hominis ‖ regno in altissimus Deus potens ‡ quòd
די־שליט אלהא עליא במלכות אנשא ולמן־די
.illud super constituet ,voluerit
יצבא יהקים עליה׃
respectu omni * ,tuum cor humiliasti non Belsasar eius filius tu Et
22 † ואנתה ברה בלשאצר לא השפלת לבבך כל־קבל
,es eleuatus cæli Dominum super* Et .scires hoc totum quòd
23 די כל־דנה ידעת׃ † ועל־מרא שמיא התרוממת
,tui principes & ,tu & ,te coram attulerunt eius domus quæ vasa &
ולמאניא די־ביתה היתיו קדמך ואנתה ורברבניך
Deos & :eis in bibentes † vinum tuæ concubinæ & ,tuæ vxores
שגלתך ולחנתך חמרא שתין בהון ולאלהי
,videntes‡ non qui , lapidis & , ligni ,ferri ,æris ,auri & ,argenti ‖
כספא ודהבא נחשא פרזלא אעא ואבנא די לא־חזין
tua mens cuius‡ , Deum & :laudasti ,scientes * neque ,audientes † neque
ולא־שמעין ולא ידעין שבחת ולאלהא די־נשמתך

*Præsertim cùm ‡amplior, †problematum, & solutio ligatorū ‖ videlicet, קרא ‖ locutus est, †es, גלא, אתא, †de *sanctorū, ‡amplior, שכח, ‡Astrologi, †indicarent *potuerunt, ידע מלל, חוא יכל, *de ‡possis obscura ligata ‖ si potueris, ‡indicate ‡aurea erit in, *responde †dixit ‡sint, †dona, יהב, †indicabo, †audi, ‡tribus ‖ trementes & timentes ‡volebat occidebat, & quos volebat percutiebat, & quos volebat exaltabat, רום ‖ volebat, humiliabat. *Sed ‡induratus †depositus *hominū abiectus, עדא, †bestiis positum est, *gregibus, חוא שוא, ‡sapuit ‡dominatur ‖ hominum, קום, *cùm *contra, אתא, †bibistis, שתא חזא, ‡argenteos, & aureos, æreos, ferreos, ligneos, & lapideos, ‡vident, †audiunt, *sciunt, ‡in cuius manu est tua.

.honorasti non ,eum apud tuæ viæ omnes & ,eius manu in
בידה וכל־ארחתך לה לא הדרת׃
scriptura & ,manus ips palma est missa eius facie à Tunc
24 † באדין מן־קדמוהי שליח פסא די־ידא וכתבא
Mene ,Mene ;est designata* quæ scriptura † hæc Et .est designata‡ hæc
25 דנה רשים׃ † ודנה כתבא די רשים מנא מנא
, Mene ; sermonis interpretatio ‖ Hæc .Vpharsim , Techel
26 תקל ופרסין׃ † דנה פשר מלתא מנא
.illud compleuit & ,tuum regnum Deus Numerauit
מנה אלהא מלכותך והשלמה׃
.imminutus ‖ es inuentus & ,bilancibus ‡ in es Appensus ,Techel
27 † תקל תקילתא במאזניא והשתכחת חסיר׃
.Paras & Madai * est datum & ,tuum regnum est diuisum ,Peres
28 † פרס פריסת מלכותך ויהיבת למדי ופרס׃
;purpura Danielem induerunt & , Belsasar dixit Tunc
29 † באדין אמר בלשאצר והלבשו לדניאל ארגונא
quòd ,eo super* prædicauerunt & ;eius collo super auri quæ ‖ torques &
והמונכא די־דהבא על־צוארה והכרזו עלוהי די־
nocte in ipsa In .regno in tertium imperantem existendum ad†
30 להוא שליט תלתא במלכותא׃ † בה בליליא
.Chaldæus rex Belsasar est interfectus
קטיל בלשאצר מלכא כשדיא׃ חצי הספר
sexaginta annorum iam ;regnum suscepit Medus Dariaues Et
31 † ודריוש מדיא קבל מלכותא כבר שנין שתין
.duorum &
ותרתין׃

CAP. VI. ו

regnum super constituit & , Dariaues coram fuit Pulchrum ‡
1 † שפר קדם דריוש והקים על־מלכותא
.regno toto in existendum ad* qui ;viginti & centum secundos rege à ‡
לאחשדרפניא מאה ועשרין די להון בכל־מלכותא׃
:eis ex vnus * Daniel quibus† ,tres præsides illis ab supra ‖ Et
2 † ועלא מנהון סרכין תלתה די דניאל חד־מנהון
rex & ,consilium eis dantes ‡ ipsi principes magni essent quibus
די להון אחשדרפניא אלין יהבין להון טעמא ומלכא
.affectus damno esset non
לא־להוא נזק׃
præsides † super superans ‡ erat ipse Daniel Tunc
3 † אדין דניאל דנה הוא מתנצח על־סרכיא
rex & : eo in præstans ‖ spiritus quòd respectu omni ‡ ,magnos principes &
ואחשדרפניא כל־קבל די־רוח יתירא בה ומלכא
.regnum totum super eum constituere cogitabat
עשית להקמותה על־כל־מלכותא׃
occasionem quærentes fuerunt † satrapæ & , præsides ‡ Tunc
4 † אדין סרכיא ואחשדרפניא הוו בעין עלה
,occasionem omnem & :regni parte ex Danielem contra inuenire
להשכחה לדניאל מצד מלכותא וכל־עלה
,ipse ‡ fidelis quòd respectu omni ‡ ,inuenire valentes ‖ non corruptelam &
ושחיתה לא־יכלין להשכחה כל־קבל די־מהימן הוא
.eo super* inueniretur non corruptela & ,error omnis &
וכל־שלו ושחיתה לא השתכחת עלוהי׃
Danielē contra inueniemus nō Quia ,dicentes † isti viri Tunc
5 † אדין גבריא אלך אמרין די לא נהשכח לדניאל
.sui Dei lege in eum contra inueniamus ‡ nisi ;occasionem omnē hunc
דנה כל־עלא להן השכחנא עלוהי בדת אלהה׃
super conuenerunt tumultuariè † isti satrapæ & ,præsides ‡ Tunc
6 † אדין סרכיא ואחשדרפניא אלן הרגשו על־
.viue secula ‖ in rex Dariaues ,ei dicentes ‡ sic & ;regem
מלכא וכן אמרין לה דריוש מלכא לעלמין חיי׃
,magistratus , regni præsides † omnes Inierunt Consilium
7 † אתיעטו כלי סרכי מלכותא סגניא
,regis ‡ statutum statuere ,duces & ,ductores * ,satrapæ &
ואחשדרפניא הדבריא ופחותא לקימה קים מלכא
omni ab petitionem petierit qui omnis quòd ;obuinctionem † roborare &
ולתקפה אסר די כל־די־יבעא בעו מן־כל־
proiiciatur , rex te à nisi , triginta dies ad vsque homine & Deo
אלה ואנש עד־יומין תלתין להן מנך מלכא יתרמא
,obuinctionem confirmabis ‡ rex Nunc .leonum lacum in
8 לגב אריותא׃ † כען מלכא תקים אסרא
,Paras & Madai ‖ legem iuxta mutandum ad ‡ non vt ;scripturam designabis* &
ותרשם כתבא די לא להשניה כדת־מדי ופרס
Dariaues rex , hoc respectu Omni † .transgrediatur non vt
9 די־לא תעדא׃ † כל־קבל דנה מלכא דריוש
.obuinctionem ‡ & ,scripturam designauit ‡
רשם כתבא ואסרא׃

‡exarata †est *exarata Numera, numerā, appende, & diuidentes Persæ. ‖ est מלל ‡statera, ‖ deficiens. * Medis & Persis. ‖ aureā posita est in *de †dominaretur tertius שית מדאה ‡Placuit קום ‡magnos principes *essent ‖ super eos principes †ex *erat ‡redderent rationem, ne rex molestia afficeretur. ‡prævalens †principes ‡eò ‖ amplior esset ‡principes! †quærebant צדד ‖ potuerunt ‡eò quòd ‡esset, *in שלא †dixerunt, ‡forte ‡principes, †suaserunt regi; ‡dixerunt ‖ æternum חיא †principes * optimates, ‡regium, †pactum; ‡confirma sententiam, קום שנא *describe ‡mutetur ‖ Medorū & Persarum, †Propterea ‡descripsit ‡sententiam.

:es roboratus & ,es magnificatus qui ,rex ‡ ipse Tu
19 אנתה־הוא מלכא די רבית ותקפת
finem ad tua potestas & ,cælum ad peruenit & ,creuit tua magnitudo &
ורבותך רבת ומטת לשמיא ושלטנך לסוף
descendentem sanctum & ,vigilem rex vidit quod Et .terræ
20 ארעא׃ ודי חזא מלכא עיר וקדיש נחת
attamen ,eam corrumpite † & ,arborem Succidite :dicentem & ,cælis è
מן־שמיא ואמר גדו אילנא וחבלוהי ברם
,æris & ,ferri ‡ quod vinculo in & ,dimittite terra in eius radicum radicem
עקר שרשוהי בארעא שבקו ובאסור די־פרזל ונחש
agri bestia ‡ cum & , intingatur * cæli rore in & : agri [illegible] herba in
בדתאא די ברא ובטל שמיא יצטבע ועם־חיות ברא
.cum super mutentur tempora septem donec ,eius pars §
חלקה עד די־שבעה עדנין יחלפון עלוהי׃
peruenit quod ,hoc † altissimi decretum & : rex ‡ interpretatio * Hæc
21 דנה פשרא מלכא וגזרת עליא היא די מטת
,homine ab trudentes ‡ te Et .regem meum dominum super
22 על־מראי מלכא׃ ולך טרדין מן־אנשא
tibi bobus sicut herba & ,tuam habitationem existendum ad ‡ agri fera ‡ cum &
ועם־חיות ברא להוה מדרך ועשבא כתורין לך
mutabuntur tempora septem & ,tingentes † te cælorum rore ex & ,sapient
יטעמון ומטל שמיא לך מצבעין ושבעה עדנין יחלפון
, hominis ‡ regno in altissimus dominator * quòd scias donec ,te super
עליך עד די תנדע די־שליט עליא במלכות אנשא
dimittere † dixerunt quod Et .illud dabit ,voluerit cui ei &
23 ולמן־די יצבא יתננה׃ ודי אמרו למשבק
‡ ex : constans † tibi tuum regnum ,arboris quæ eius radicum radicem
עקר שרשוהי די אילנא מלכותך לך קימה מן־
, rex Quamobrem cæli dominantes ‡ quòd cognoueris quo
24 די תנדע די שלטן שמיא׃ להן מלכא
, redime iustitia in tua peccata & ,te super sit pulchrum * meum consilium
מלכי ישפר עליך וחטיך בצדקה פרק
prolongatio erit ecce : afflictorum miserando in ‡ tuas iniquitates &
ועויתך במחן ענין הן תהוה ארכא
.regem Nebuchadnesar super venit Omne .tuæ paci
25 לשלותך׃ כלא מטא על־נבוכדנצר מלכא׃
Babel regni palatio super ‡ :duodecim lunarum * fine In
26 לקצת ירחין תרי־עשר על־היכל מלכותא די בבל
ipsa § hæc Nonne : ait & ,rex Respondit .fuit deambulans †
27 מהלך הוה׃ ענה מלכא ואמר הלא דא־היא
robore in , regni domum in eam ædificaui ego quam : magna Babel
בבל רבתא די־אנה בניתה לבית מלכו בתקף
sermo † Adhuc ?mei decoris gloriam in & ,meæ fortitudinis
28 חסני וליקר הדרי׃ עוד מלתא
Nebuchadnesar ,dicentes ‡ Tibi .est delapsa ‡ cælis è vox ,regis ore in
בפם מלכא קל מן־שמיא נפל לך אמרין נבוכדנצר
,trudentes * te homine ab Et .te à transiuit regnum , rex
29 מלכא מלכותא עדת מנך׃ ומן־אנשא לך טרדין
,sapient tibi bobus sicut herba † ,tua habitatio ‡ agri bestia ‡ cum &
ועם־חיות ברא מדרך עשבא כתורין לך יטעמון
dominator ‡ quòd agnoscas donec ,te super mutabuntur tempora septem &
ושבעה עדנין יחלפון עליך עד די תנדע די־שליט
.illud dabit voluerit cui ei & ,hominis ‡ regno in altissimus
עליא במלכות אנשא ולמן די־יצבא יתננה׃
. ex & ,Nebuchadnesar super est finitus * sermo hora ea In §
30 בה שעתא מלתא ספת על־נבוכדנצר ומן־
cælorum rore de & , comedebat boues vt herbam & ,est detrusus homine †
אנשא טריד ועשבא כתורין יאכל ומטל שמיא
, creuit aquilarum sicut ‡ eius capillus donec : tingebatur eius corpus
גשמה יצטבע עד די שערה כנשרין רבה
Nebuchadnesar ego dierum fine in Et .auium sicut eius vngues &
31 וטפרוהי כצפרין׃ ולקצת יומיא אנה נבוכדנצר
altissimo &,est reuersa me super ‡ mea cognitio & ,leuaui cælos ad meos oculos
עיני לשמיא נטלת ומנדעי עלי יתוב ולעליא
,eius potestas quia ,glorificaui & ,laudaui seculi * viuentem & , benedixi
ברכת ולחי עלמא שבחת והדרת די שלטנה
.generatione & generatione cum eius regnum & ; seculi † potestas
שלטן עלם ומלכותה עם־דר ודר׃
suā voluntatē iuxta &. ‡ reputati nihil tāquā terræ habitatores omnes Et
32 וכל־דארי ארעא כלה חשיבין וכמצביה
percutiat qui est non & :terræ habitatoribus &,cælorū exercitu in faciens §
עבד בחיל שמיא ודארי ארעא ולא איתי די־ימחא
tempore ipso In ?fecisti Quid : ei dicat & ,eius manum in
33 בידה ויאמר לה מה עבדת׃ בה־זמנא
meus decor § mei regni gloriam ad & ,me super est reuersa * mea cognitio
מנדעי יתוב עלי וליקר מלכותי הדרי

‡ es — רבא — qui dixit: † dissipate illam, — גדד — ‡ ferreo, & æreo ponatur * aspergatur, ‡ bestiis § sit — * est ‡ ô † est — ‡ eiicient ab hominibus, — ‡ bestiis ‡ erit habitatio tua, & herbæ † tingent, — חיא טלל — * dominetur ‡ hominum, † vt dimitterent † manebit: ‡ eo tempore ‡ potestas cæli est, — נתן ידע — * placeat tibi — ‡ misericordia pauperum: si forte sit — Oïa venerūt — עוא שלא — * mensium ‡ in aula — † deambulabat. Locutus est ‡ est — † sermone existente — מלל — ‡ ruit ‡ dicunt, * eiiciant, — ‡ bestiis ‡ erit † herbæ — ‡ dominetur — ‡ hominum, — § Eadem * completus — ספ — † hominibus abiectus est, ‡ vt plumæ aquilæ — ‡ mihi data — ידע — * in secula — † sempiterna, — ‡ sunt. — צבא — § facit — * reddita est mihi, § decoris mei reuersus sum,

:quæsierunt mei principes & ,mei duces ‡ me & ,me super rediit meus splendor * &
וזיוי יתוב עלי ולי הדברי ורברבני יבעון
est addita amplior magnificentia & ,est confirmatum † meo regno super ‡ &
ועל־מלכותי התקנת ורבו יתירה הוספת
glorificans & ,exaltans & ,laudans ‡ Nebuchadnesar ego Nunc .mihi
34 לי׃ כען אנה נבוכדנצר משבח ומרומם ומהדר
:iudicium eius semitæ & ,veritas eius opera omnia quia ,cælorū regem
למלך שמיא די כל־מעבדוהי קשוט וארחתה דין
.humiliare valens † superbia in ambulantes ‡ qui † &
ודי מהלכין בגוה יכל להשפלה׃

* figura mea data est mihi, ‡ optimates ‡ in † confirmatus sum, — בעא חקן — ‡ laudo, & magnifico, & glorifico — † eos ‡ qui gradiuntur † potest

CAP. V. ה

:mille suis principibus multum panem ‡ fecit rex Belsasar
1 בלשאצר מלכא עבד לחם רב לרברבנוהי אלף
sapore * in dixit Belsasar .bibens ‡ vinum mille contra † &
2 ולקבל אלפא חמרא שתה׃ בלשאצר אמר בטעם
Nebuchadnesar eduxerat quæ ,argenti & auri ‡ vasa afferendum ad † vini
חמרא להיתיה למאני דהבא וכספא די הנפק נבוכדנצר
,rex eis in biberunt & ;Ierusalaim in * quod ,palatio § de eius pater
אבוהי מן־היכלא די בירושלם וישתון בהון מלכא
.eius concubinæ & ,eius coniuges † ,eius principes &
ורברבנוהי שגלתה ולחנתה׃
quod templo de eduxerant ‡ quæ ,auri * vasa sunt allata tunc In
3 באדין היתיו מאני דהבא די הנפקו מן־היכלא די־
,rex eis in biberunt & : Ierusalem in ‡ quod Dei domus
בית אלהא די בירושלם ואשתיו בהון מלכא
.eius concubinæ & ,eius coniuges ‡ ,eius principes &
ורברבנוהי שגלתה ולחנתה׃
, æris ,argenti & , auri * Deos laudauerunt & :vinum Biberunt
4 אשתיו חמרא ושבחו לאלהי דהבא וכספא נחשא
.lapidū & , ligni ,ferri
פרזלא אעא ואבנא׃
scribentes † & ,hominis manus [illegible] digiti sunt egressi hora ipsa In
5 בה־שעתה נפקו אצבען די־יד־אנש וכתבן
.regis quod palatij * parietis quod gypso super ‡ candelabrum contra
לקבל נברשתא על־גירא די־כתל היכלא די מלכא
regis Tunc .scribebat quæ manus palmam videns § rex &
6 ומלכא חזה פס ידה די כתבה׃ אדין מלכא
:eum conturbauerunt eius cogitationes & ,ipsum mutauerunt eius splendores *
זיוהי שנוהי ורעינהי יבהלנה
.sunt collisa illud ad hoc ‡ eius genua & , ‡ soluta eius lumbi ligamina † &
וקטרי חרצה משתרין וארכבתה דא לדא נקשן׃
,Chaldæos ,sophos introducendum ad virtute in § rex Clamans *
7 קרא מלכא בחיל להעלה לאשפיא כשדיא
,homo omnis Quòd ‡ :Babel sapientibus dixit & ,rex respondit † :diuinos &
וגזריא ענה מלכא ואמר לחכימי בבל די כל־אנש
,mihi indicauerit eius interpretationem & ,hanc scripturam legerit qui
די־יקרה כתבה דנה ופשרה יחונני
tertius & ,eius collo super auri quæ ‡ torques & ,vestietur purpura
ארגונא ילבש והמונכא די־דהבא על־צוארה ותלתי
sapientes omnes sunt ingressi Tunc .imperabit regno in
8 במלכותא ישלט׃ אדין עללין כל חכימי
eius interpretationē & ‡ ,legere scripturam valentes † non & :regis
מלכא ולא־כהלין כתבא למקרא ופשרא
, * territus multum ‡ Belsasar rex Tunc .regi notificare *
9 להודעה למלכא׃ אדין מלכא בלשאצר שגיא מתבהל
.perplexi ‡ eius principes & : eo super mutati * eius splendores § &
וזיוהי שנין עלוהי ורברבנוהי משתבשין׃
domum in eius principum & , regis verba aduersum * Regina
10 מלכתא לקבל מלי מלכא ורברבנוהי לבית
:viue secula ‡ in Rex : dixit & , regina respondit * :est ingressa conuiuij
משתיא עללת ענת מלכתא ואמרת מלכא לעלמין חיי
.mutentur non tui splendores † & ,tuę cogitationes te terreant non
אל־יבהלוך רעיונך וזיויך אל ישתנו׃
sanctorum deorum spiritus ‡ quo * ,tuo regno in vir Est
11 איתי גבר במלכותך די רוח אלהין קדישין
sapientia & , intelligentia & , illuminatio ,tui patris diebus in & , eo in
בה וביומי אבוך נהירו ושכלתנו וחכמה
Nebuchadnesar rex & ;eo in est inuenta Deorum sapientiam secundum
כחכמת־אלהין השתכחת בה ומלכא נבכדנצר
,diuinorū , Chaldæorum , sophorum * ,genethliacorū principem tuus pater
אבוך רב חרטמין אשפין כשדאין גזרין
.rex † tuus ‡ pater eum constituit
הקימה אבוך מלכא׃

‡ conuiuium grande — † coram ‡ bibebat. * dulcedine † vt afferrent ‡ aurea, & argentea, quæ asportauerat § templo * fuerat — אתא — שתא — † vxores * aurea, ‡ asportauerant ‡ erat ‡ vxores — * aureos, & argenteos, æreos, ferreos, ligneos & lapideos. — † scribebant נפקה — ‡ in superficie * aulæ regiæ. § aspiciebat — * facies mutata est, — זין רעא — † cingula lumborū ‡ sunt, ‡ alterum ad alterū — שרא — * Clamauit ‡ fortiter vt introducerē: genethliacos † locutus est ‡ Quicunque — חוא — § aurea erit in [illegible] — † potuerunt ‡ nec * indicare ‡ satis * est, — ידע — § formæ immutatæ sunt in ‡ conturbati sunt. — * autem ob — מלל — * locuta est ‡ æternum † formæ tuæ — ענא שנא — * in ‡ est — * astrologorum, — ‡ inquā, † ô

,eis coram ego dicens ‡ somnium & : diuini & , Chasdim sophi†
אַשְׁפַיָּא כַשְׂדָּיֵא וְגָזְרַיָּא וְחֶלְמָא אָמַר אֲנָה קֳדָמֵיהוֹן
nouissimũ ad vsque * Et .mihi notificantes † non eius interpretationem &
5 וּפִשְׁרֵהּ לָא־מְהוֹדְעִין לִי ׃ †וְעַד אָחֳרֵין
nomen secundũ ,Belthesasar eius ‡ nomen cuius ,Daniel me coram intrauit
עַל קֳדָמַי דָּנִיֵּאל דִּי־שְׁמֵהּ בֵּלְטְשַׁאצַּר כְּשֻׁם
ipso coram somniũ & ,eo in sanctorũ Deorum spiritus ‡ quo * & , mei Dei
אֱלָהִי וְדִי רוּחַ־אֱלָהִין קַדִּישִׁין בֵּהּ וְחֶלְמָא קָדָמוֹהִי
noui ego quod ,genethliacorum magister † Belthesasar .dixi
6 אַמְרֵת ׃ †בֵּלְטְשַׁאצַּר רַב חַרְטֻמַיָּא דִּי אֲנָה יִדְעֵת
non secretum omne & , te in † sanctorum Deorum spiritus quòd
דִּי רוּחַ אֱלָהִין קַדִּישִׁין בָּךְ וְכָל־[n]רָז לָא־
eius interpretationẽ & ,vidi quod ,mei somnij visiones :tibi negocium facit ‡
אָנֵס לָךְ [o]חֶזְוֵי חֶלְמִי דִי־חֲזֵית וּפִשְׁרֵהּ
ecce & ,fui videns * :meo cubili super ‡ mei capitis visiones ‡ Et .dic
7 אֱמַר ׃ †וְחֶזְוֵי רֵאשִׁי עַל־מִשְׁכְּבִי חָזֵה הֲוֵית וַאֲלוּ
, arbor erat Magna .multa † eius altitudo & , terræ medio in arbor
8 אִילָן בְּגוֹ אַרְעָא וְרוּמֵהּ שַׂגִּיא ׃ †רְבָה אִילָנָה
finem ad eius aspectus & ,cælum ad pertingebat eius altitudo & :fortis &
וּתְקִף וְרוּמֵהּ יִמְטֵא לִשְׁמַיָּא וַחֲזוֹתֵהּ לְסוֹף
esca & ,multus eius fructus & ,pulcher eius Ramus .terræ vniuersæ
9 כָּל־אַרְעָא ׃ †עָפְיֵהּ שַׁפִּיר וְאִנְבֵּהּ שַׂגִּיא וּמָזוֹן
eius ramis in & , agri bestia † faciebat vmbrã se sub : ea in ‡ vniuersis
לְכֹלָּא־בֵהּ תְּחֹתוֹהִי תַּטְלֵל [p]חֵיוַת בָּרָא וּבְעַנְפּוֹהִי
.caro omnis vescebatur ea ex & , cæli volucres habitabant
יְדוּרוּן צִפְּרֵי שְׁמַיָּא וּמִנֵּהּ [q]יִתְּזִין כָּל־בִּשְׂרָא ׃
,vigil ecce & : meo stratu super ,mei capitis visionibus in fui Videns ‡
10 †חָזֵה הֲוֵית בְּחֶזְוֵי רֵאשִׁי עַל־מִשְׁכְּבִי וַאֲלוּ עִיר
:dicens † sic & ,virtute in Clamans .descendens ‡ cælo de sanctus &
11 וְקַדִּישׁ מִן־שְׁמַיָּא נָחִת ׃ †קָרֵא בְחַיִל וְכֵן אָמַר
, eius frondem ‡ excutite ,eius ramos præcidite & , arborem Succidite
[r]גֹּדּוּ אִילָנָא וְקַצִּצוּ עַנְפּוֹהִי אַתַּרוּ עָפְיֵהּ
volucres & , ea sub de bestia vagetur * :eius fructum ‡ dispergite &
וּבַדַּרוּ אִנְבֵּהּ [s]תְּנֻד חֵיוְתָא מִן־תַּחְתּוֹהִי וְצִפְּרַיָּא
,finite terra in eius radicum radicem Veruntamen .eius ramis à
12 מִן־עַנְפּוֹהִי ׃ †בְּרַם עִקַּר שָׁרְשׁוֹהִי בְּאַרְעָא שְׁבֻקוּ
cæli rore in & :agri τοῦ gramine in æris & ,ferri τοῦ ‡ vinculo in &
וּבֶאֱסוּר דִּי־פַרְזֶל וּנְחָשׁ בְּדִתְאָא דִּי בָרָא וּבְטַל שְׁמַיָּא
.terræ herba in eius pars bestia † cum & ,tingatur
יִצְטַבַּע וְעִם־חֵיוְתָא חֲלָקֵהּ בַּעֲשַׂב אַרְעָא ׃
septem & : ei detur bestiæ cor & ,mutent † homine ab eius Cor
13 †לִבְבֵהּ מִן־אֲנָשָׁא [t]יְשַׁנּוֹן וּלְבַב חֵיוָא יִתְיְהִב לֵהּ וְשִׁבְעָה
, verbum vigilum decreto In .eum super mutentur tempora
14 עִדָּנִין יַחְלְפוּן עֲלוֹהִי ׃ †בִּגְזֵרַת עִירִין פִּתְגָמָא
cognoscant quo verbum ad vsque ‡ :petitio sanctorum sermone † &
וּמֵאמַר קַדִּישִׁין שְׁאֵלְתָא עַד־דִּבְרַת דִּי [v]יִנְדְּעוּן
quod cui & , hominis ‡ regno in altissimus dominetur quòd ,viuentes
חַיַּיָּא דִּי־שַׁלִּיט עִלָּיָא בְּמַלְכוּת אֲנָשָׁא וּלְמַן־דִּי
.illud super constituet hominum * humilem & ,illud dabit voluerit
יִצְבֵּא יִתְּנִנַּהּ וּשְׁפַל אֲנָשִׁים [x]יְקִים עֲלַיהּ ׃
tu & . Nebuchadnesar rex ego vidi somnium Hoc
15 †דְּנָה חֶלְמָא חֲזֵית אֲנָה מַלְכָּא נְבוּכַדְנֶצַּר וְאַנְתְּה
sapientes omnes quòd respectu omni * ,dic ei' interpretationẽ Belthesasar
בֵּלְטְשַׁאצַּר פִּשְׁרֵא אֱמַר כָּל־קֳבֵל דִּי כָּל־חַכִּימֵי
,valens † tu Et .mihi notificare interpretationẽ valentes ‡ non mei regni
מַלְכוּתִי לָא־יָכְלִין פִּשְׁרָא [a]לְהוֹדָעוּתַנִי וְאַנְתְּה כָּהֵל
cuius , Daniel Tunc .*te in sanctorum Deorum spiritus quia
16 דִּי רוּחַ־אֱלָהִין קַדִּישִׁין בָּךְ ׃ †אֱדַיִן דָּנִיֵּאל דִּי־
eius cogitationes & ,vna hora in est obstupefactus ‡ ,Belthesasar eius ‡ nomẽ
שְׁמֵהּ בֵּלְטְשַׁאצַּר [b]אֶשְׁתּוֹמַם כְּשָׁעָה חֲדָה וְרַעְיֹנֹהִי
, somnium , Belthesasar : dicens * & , rex Respondens * . eum terrebant
יְבַהֲלֻנֵּהּ עָנֵה מַלְכָּא וְאָמַר בֵּלְטְשַׁאצַּר חֶלְמָא
:dixit & , Belthesasar Respondit . te terreat non eius interpretatio &
וּפִשְׁרֵא אַל־יְבַהֲלָךְ עָנֵה בֵלְטְשַׁאצַּר וְאָמַר
.tuis hostibus eius interpretatio & ,tuis inimicis ‡ somnium ,mi Domine
מָרִאי חֶלְמָא לְשָׂנְאָךְ וּפִשְׁרֵהּ לְעָרָיךְ ׃
eius altitudo & : inualuerat & ,creuerat † quæ ,vidisti quam , Arbor
17 †אִילָנָא דִּי [c]חֲזַיְתָ דִּי רְבָה וּתְקִף וְרוּמֵהּ
.terram omnem in eius aspectus & , cælum ad pertingebat
יִמְטֵא לִשְׁמַיָּא וַחֲזוֹתֵהּ לְכָל־אַרְעָא ׃
:ea in omnibus esca & ,multus eius fructus & .pulchra ‡ eius frons † Et
18 †וְעָפְיֵהּ שַׁפִּיר וְאִנְבֵּהּ שַׂגִּיא [d]וּמָזוֹן לְכֹלָּא בֵהּ
volucres habitabant eius ramis in & , agri bestia habitabat ‡ eam subter
תְּחֹתוֹהִי תְּדוּר חֵיוַת בָּרָא וּבְעַנְפּוֹהִי יִשְׁכְּנָן צִפְּרֵי
.cælorum
שְׁמַיָּא ׃

† astrologi ‡ dixi
† indicauerũt * donec demũ
יתיר י
introductus est ‡ est
* in ‡ est
† princeps
† est
[n] רז
‡ absconditũ est
[o] חזא
‡ visio ‡ in
* videbam,
† magna.
‡ erat
† bestiis
[p] היא
יתיר
[p]
[q] זון
† Videbam in visione
‡ descendit.
Clamauit fortiter † dixit:
‡ ramos
‡ fructus
* elongẽt se bestiæ quæ sũt
[r] גדד [s] נוד
‡ ferreo, & æreo ponatur in herba
† bestiis sit
† mutetur, יתיר ו
[t] שנא
† in ‡ vt
[v] ידע
‡ hominum,
יתיר ו
* inter homines
[x] קום
* eo
* potuerunt
† potes,
[a] ידע
* est.
‡ erat ‡ siluit
[b] שמם
* Locutus est
* dixit
‡ sit
יתיר א' יתיר י'
† erat magna, & fortis:
[c] חזא
† rami
‡ pulchri,
[d] זון
‡ habitabant bestiæ

,nego Habed & ,Mesach ,Sadrach illi tres isti viri Et†
23 †וְגֻבְרַיָּא אִלֵּךְ תְּלָתֵּהוֹן שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ
Tunc .ligati ardentis ignis fornacis medium in ceciderunt
5 24 נְפַלוּ לְגוֹא־אַתּוּן־נוּרָא יָקִדְתָּא מְכַפְּתִין ׃ †אֱדַיִן
dixit & ,respondit :festinando in ‡ surrexit & ,obstupuit rex Nebuchadnesar
נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא תְּוַהּ וְקָם בְּהִתְבְּהָלָה עָנֵה וְאָמַר
ignis medium in proiecimus tres viros Nõnne :suis ductoribus ‡
לְהַדָּבְרוֹהִי הֲלָא גֻבְרִין תְּלָתָה רְמֵינָא לְגוֹא־נוּרָא
.rex Verè ; regi dicentes & ,Respondentes * ?ligatos
6 מְכַפְּתִין [y]עָנַיִן וְאָמְרִין לְמַלְכָּא יַצִּיבָא מַלְכָּא ׃
solutos quatuor viros videns ego ‡ Ecce : dixit & ,Respondit
25 †עָנֵה וְאָמַר הָא־אֲנָה חָזֵה גֻּבְרִין אַרְבְּעָה שְׁרַיִן
eius species & :eis in est non corruptio & ,ignis medio in ambulantes
מַהְלְכִין בְּגוֹא־נוּרָא וַחֲבָל לָא־אִיתַי בְּהוֹן וְרֵוֵהּ
accessit tunc In .Dei filio est similis quarti qua
7 26 דִּי רְבִיעָאָה דָּמֵה לְבַר־אֱלָהִין ׃ †בֵּאדַיִן קְרֵב
:dicens & ,respondens ‡ ,ardentis ignis fornacis ostium ad Nebuchadnesar
8 נְבוּכַדְנֶצַּר לִתְרַע אַתּוּן נוּרָא יָקִדְתָּא עָנֵה וְאָמַר
,egredimini ,excelsi Dei qui eius serui ,nego Habed & ,Mesach ,Sedrach
שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד־נְגוֹ עַבְדוֹהִי דִּי־אֱלָהָא [z]עִלָּאָה [a]פֻּקוּ
medio de ,nego-Habed & ,Mesach ,Sedrach egredientes ‡ tunc in :venite &
9 [b]וֶאֱתוֹ בֵּאדַיִן נָפְקִין שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ מִן־גּוֹא
, duces & :magistratus rege à secundi se congregantes ‡ Et .ignis
27 נוּרָא ׃ †וּמִתְכַּנְּשִׁין אֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּא סִגְנַיָּא וּפַחֲוָתָא
fuerat dominatus non quia ,istos viros intuentes ‡ regis ductores * &
וְהַדָּבְרֵי מַלְכָּא [c]חָזַיִן לְגֻבְרַיָּא אִלֵּךְ דִּי לָא־שְׁלֵט
,erat adustus non eorum capitis crinis † & ,eorum corporibus in ignis
10 נוּרָא בְּגֶשְׁמְהוֹן וּשְׂעַר רֵאשְׁהוֹן לָא הִתְחָרַךְ
.eos in ‡ transierat non ignis odor & ;erant mutata ‡ non eorũ saraballa † &
11 וְסָרְבָּלֵיהוֹן לָא [d]שְׁנוֹ וְרֵיחַ נוּר לָא [e]עֲדָת בְּהוֹן ׃
qui eorum Deus † Benedictus :dixit & ,Nebuchadnesar Respondit *
28 †עָנֵה נְבוּכַדְנֶצַּר וְאָמַר בְּרִיךְ אֱלָהֲהוֹן דִּי־
eruit & ,suum angelum misit qui ,nego- Habed & ,Mesach ,Sadrach
שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ דִּי־שְׁלַח מַלְאֲכֵהּ וְשֵׁיזִב
,mutauerunt regis verbum & : eo super ‡ sperauerunt qui ,suos seruos
12 לְעַבְדוֹהִי דִּי הִתְרְחִצוּ עֲלוֹהִי וּמִלַּת מַלְכָּא שַׁנִּיו
omni genuflecterent nec , seruirent non vt ,sua corpora tradiderunt &
וִיהַבוּ גֶשְׁמְהוֹן דִּי לָא־יִפְלְחוּן וְלָא־יִסְגְּדוּן לְכָל־
omnis vt decretum † positum me à Et .suo Deo nisi Deo
29 אֱלָהּ לָהֵן לֵאלָהֲהוֹן ׃ †וּמִנִּי [f]שִׂים טְעֵם דִּי כָל־
,Sadrach qui eorum Deum super errorem † dixerit quæ ,lingua & ,natio ‡ populus
13 עַם אֻמָּה וְלִשָּׁן דִּי־יֵאמַר שָׁלָה עַל אֱלָהֲהוֹן דִּי־שַׁדְרַךְ
sterquilinium ‡ eius domus & , fiat frusta * ,nego-Habed & , Mesach
14 מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹא הַדָּמִין יִתְעֲבֵד וּבַיְתֵהּ נְוָלִי
eruere possit qui ,alius Deus est non quòd respectu omni † :ponatur
[g]יִשְׁתַּוֵּה כָּל־קֳבֵל דִּי לָא אִיתַי אֱלָה אָחֳרָן דִּי־יִכֻּל [h]לְהַצָּלָה
,Mesach , Sadrach fecit prosperare * rex tunc In .sicut hic
30 כִּדְנָה ׃ †בֵּאדַיִן מַלְכָּא הַצְלַח לְשַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ
omnibus rex Nebuchadnesar .Babel prouincia in ,nego-Habed &
31 וַעֲבֵד נְגוֹ בִּמְדִינַת בָּבֶל ׃ †נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא לְכָל־
, terra vniuersa in habitantes † qui , linguis & ,nationibus ‡ ,populis
15 עַמְמַיָּא אֻמַיָּא וְלִשָּׁנַיָּא דִּי־דָארִין בְּכָל־אַרְעָא
mecum fecit quæ mirabilia & ,Signa .multiplicetur vobis Pax
32 שְׁלָמְכוֹן יִשְׂגֵּא ׃ †אָתַיָּא וְתִמְהַיָּא דִּי עֲבַד עִמִּי
eius Signa .indicare * me coram est decorum ,excelsus Deus
33 אֱלָהָא עִלָּאָה שְׁפַר קֳדָמַי לְהַחֲוָיָה ׃ †אָתוֹהִי
. ‡ fortia quod secundum eius mirabilia & , ‡ magna quod secundum
16 כְּמָה רַבְרְבִין וְתִמְהוֹהִי כְּמָה תַקִּיפִין
, generatione cum eius potestas & ,seculi ‡ regnum eius Regnum
מַלְכוּתֵהּ מַלְכוּת עָלַם וְשָׁלְטָנֵהּ עִם־דָּר
.generatione &
וְדָר ׃

CAP. IIII. ד

frondosus ‡ & ,mea domo in eram quietus Nebuchadnesar Ego
17 1 †אֲנָה נְבוּכַדְנֶצַּר שְׁלֵה הֲוֵית בְּבֵיתִי וְרַעְנַן
super conceptus † & :me terruit & , vidi Somnium .meo palatio in
2 בְּהֵיכְלִי ׃ †חֵלֶם [k]חֲזֵית וִידַחֲלִנַּנִי וְהַרְהֹרִין עַל־
est positum me à Et .me terrebant mei capitis visiones & ,meo cubili
18 3 מִשְׁכְּבִי וְחֶזְוֵי רֵאשִׁי יְבַהֲלֻנַּנִי ׃ †וּמִנִּי שִׂים
interpretationẽ qui :Babel sapientes omnes me corã introducendũ ad ‡ decretũ
טְעֵם [l]לְהַנְעָלָה קֳדָמַי לְכֹל חַכִּימֵי בָבֶל דִּי־פְשַׁר
,genethliaci ingredientes * tunc In .me facerent scire somnij
4 חֶלְמָא [m]יְהוֹדְעֻנַּנִי ׃ †בֵּאדַיִן עָלִּין חַרְטֻמַּיָּא

† At
‡ propere locutus est,
‡ optimatibus
* Responderunt, & dixerunt
[y] ענא
‡ video
[z] …
‡ locutus est, & dixit:
[a] נפק
‡ egressi sunt
[b] אתא
‡ congregati sunt magni principes, summi sacerdotes:
* optimates
‡ & contemplabantur
[c] חזא
† capillus
† vestes
‡ mutatæ
‡ per
[d] שנא [e] עדא
* Locutus est
† Dominum
‡ in
† esto
[f] שום
‡ tribus
† blasphemiã contra
* in stolidum
† eo
[g] שוא [h] נצל
* magnificauit
‡ tribubus
† habitant
ידין
P
* vt narrem
‡ sunt …
‡ sempiternum,
‡ flores
† cogitationes in
[k] חזא
‡ vt introducerentur
* ingressi …

: Chasdim viri accesserunt tempore ipso in hoc respectu Omni*
† כל־קבל דנה בה־זמנא קרבו גברין כשדאין 8 44
:dicentes & ,Responderunt .Iehudæorum eorum accusationes ‡ accusauerūt &
9 ואכלו קרציהון די יהודיא : † ענו ואמרין
Tu .viue secula † in Rex :regem Nebuchadnesar ad
10 לנבוכדנצר מלכא מלכא לעלמין חיי : † אנתה
vocem † audierit qui , homo omnis quod ,decretum posuisti rex
מלכא שמת טעם די־כל־אנש די ישמע קל 45
,symphoniæ & ,psalteriorum ‡ ,sambucæ ,citharæ , fistulæ , cornu
קרנא משרקיתא קיתרס שבכא פסנתרין וסומפניא
.auri † imagini se incuruet & ,cadat : cantus specierum omnium ‡ &
וכל זני זמרא יפל ויסגד לצלם דהבא :
medium in proiicietur : se incuruauerit & ,cadet ‡ non quisquis Et
11 † ומן־די־לא יפל ויסגד יתרמא לגוא־
quos ,Iehudæi viri Sunt .ardentis ignis fornacis
12 אתון נורא יקידתא : † איתי גברין יהודאין די־ 46
,Mesach ,Sadrach , Babel prouinciæ opus † super eos constituisti
מנית יתהון על־עבידת מדינת בבל שדרך מישך
.decretum ‡ , rex te super * posuerunt non isti viri : nego-Habed &
ועבד נגו גבריא אלך לא־שמו עליך מלכא טעם 47
non ,fecisti erigere quam , auri ‡ imagini & ,colentes † non tuos Deos
לאלהיך לא פלחין ולצלם דהבא די הקימת לא
dixit ira & furore in Nebuchadnesar tunc In .se incuruantes ‡
13 סגדין : † באדין נבוכדנצר ברגז וחמא אמר 48
isti viri tunc In .nego-Habed & , Mesach , Sadrach adducendū ad*
להיתיה לשדרך מישך ועבד נגו באדין גבריא אלך
dixit & ,Nebuchadnesar Respondit * .rege coram sunt adducti
14 היתיו קדם מלכא : † ענה נבוכדנצר ואמר
non meos deos ,nego-Habed & ,Mesach , Sadrach desolatio Nunquid : eis
להון הצדא שדרך מישך ועבד נגו לאלהי לא־ 49
:genuflectentes † non ,feci erigere quam ,auri imagini & ,colentes vos estis ‡
איתיכון פלחין ולצלם דהבא די הקימת לא סגדין :
vocem ‡ audieritis quo tempore in vt parati vos estis ecce * Nunc
15 † כען הן איתיכון עתידין די בעדנא די תשמעון קל
,symphoniæ & ,psalteriorum ‡ ,sambucæ , citharæ , fistulæ ,cornu
קרנא משרוקיתא קיתרס שבכא פסנתרין וסומפניה 1
? feci quam ,imagini genuflectatis & , cadatis ,cantus specierum omnium ‡ &
וכל זני זמרא תפלון ותסגדון לצלמא די־עבדת
fornacis medium in proiiciemini hora ipsa in ,genuflexeritis non ecce ‡ Et
והן לא תסגדון בה־שעתא תתרמון לגוא־אתון 2
‡ meis manibus de vos eruat qui ,Deus ipse † quis Et .ardentis ignis
נורא יקידתא ומן־הוא אלה די ישיזבנכון מן־ידי :
: regi dicentes * & ,nego- Habed & ,Mesach ,Sadrach Responderunt
16 † ענו שדרך מישך ועבד נגו ואמרין למלכא
.tibi respondere verbo hoc * super nos curantes † non ,Nebuchadnesar
נבוכדנצר לא־חשחין אנחנא על־דנה פתגם להתבותך :
:nos liberandū ad ‡ potens ,colentes † nos quem noster Deus est Ecce
17 † הן איתי אלהנא די־אנחנא פלחין יכל לשיזבותנא 3
.eruet rex tua manu de & ,ardentis ignis fornace de
מן־אתון נורא יקידתא ומן־ידך מלכא ישזב :
non tuos deos † quod , rex tibi existendum ad ‡ notum ,non ecce † Et
18 † והן לא ידיע להוא־לך מלכא די לאלהיך לא־
·genuflectemus ‡ non ,fecisti erigere quam ,auri imagini & ,colentes nos sumus
איתנא פלחין ולצלם דהבא די הקימת לא נסגד :
eius vultus imago & ,furore est repletus Nebuchadnesar tunc In
19 † באדין נבוכדנצר התמלי חמא וצלם אנפוהי 4
,dixit & ,respondit ‡ :nego-Habed & ,Mesach ,Sedrach super est immutata
אשתנו על־שדרך מישך ועבד נגו ענה ואמר 5
erat visum ‡ quod † super septies semel * fornacem succendendum ad ‡
למזא לאתונא חד־שבעה על די חזה
,suo exercitu in ‡ qui ,robore fortibus viris Et .eam succendere
20 למזיה : † ולגברין גברי־חיל די בחילה
proiiciendum ad : nego-Habed & ,Mesach ,Sadrach ligandum ad † dixit
אמר לכפתה לשדרך מישך ועבד נגו למרמא
,sunt ligati ‡ isti viri tunc In .ardentis ignis fornacem in
21 לאתון נורא יקידתא : † באדין גבריא אלך כפתו 6
.suis vestibus & , suis cucullis † & , suis femoralibus ‡ , suis sarabalis in *
בסרבליהון פטשיהון וכרבלתהון ולבשיהון 7
.ardentis ignis fornacis medium in sunt proiecti Et
ורמיו לגוא־אתון נורא יקידתא :
fornax & , vrgens * regis verbum quod propterea hoc respectu Omni †
22 † כל־קבל דנה מן־די מלת מלכא מחצפה ואתונא
,Mesach ,Sadrach fecerat ascendere qui illos viros :præstanter * succensa
אזה יתירה גבריא אלך די הסקו לשדרך מישך
.ignis scintilla * eos occidit ,nego-Habed &
ועבד נגו קטל המון שביבא די נורא :

* Ob quā rē
† prodentes ipsos Iudæos
Locuti sunt, & dixerunt:
† æternum
ענא חיא
† sonitum
שום קול
‡ psalterij,
‡ omnis speciei instrumēti musici: pro
‡ cruat se
† aureæ.
† prostrauerit se
† opera prouinciarum
מנא רון
* cor suum
‡ vt obseruēt
† colunt,
‡ aureæ,
‡ incuruant
‡ vt adducerent
‡ Locutus est
אתא
Num verè
‡ colitis, † incuruatis vos?
קום
* nonne
‡ sonitum
‡ psalterij
‡ omnis speciei instrumēti musici, vt prosternatis vos,
זון
‡ si
† est
* dixerunt
ענא
‡ oportet
* hac re
תוב
† colimus,
‡ est vt eruat
† si noluerit eruere nos,
* sit
† deis tuis
incuruamus nos, & statuæ aureæ, ‡ genuflectimus.
מלא
‡ locutus est,
שנא
‡ vt succenderent
* septuplum
† id ‡ consueuerant
אזא
‡ erant
† vt ligarent
רמא
‡ vincti
* cū femoralibus ‡ tiaris
† operimētis
רמא
† Propterea autem quod à sermone
* vrgebatur,
* erat valdè:
סק נסק
* flammæ

cælorum Deus suscitabit ,ipsorum regum eorum diebus in Et
44 † וביומיהון די מלכיא אנון יקים אלה שמיא
non alteri populo eius regnū & ,corrūpetur non secula ‡ in quod ,regnum
מלכו די לעלמין לא תתחבל ומלכותה לעם אחרן לא
ipsum & , regna ista omnia consumet & , comminuet : dimittetur
0 תשתבק תדק ותסיף כל־אלין מלכותא והיא
monte de quod ,vidisti quo respectu Omni † .secula in stabit
45 תקום לעלמיא : † כל־קבל די־חזית די מטורא
,æs , ferrum comminuit & ,‡ manibus in non qui lapis est abscissus
אתגזרת אבן די־לא בידין והדקת פרזלא נחשא
quod quid * regi notificauit magnus ‡ Deus ,aurum & ,argentum , testam
חספא כספא ודהבא אלה רב הודע למלכא מה די
.eius interpretatio ‡ fidelis & ;somniū † verum & :hæc post ,existendum ad
1 להוא אחרי דנה ויציב חלמא ומהימן פשרה :
Danieli & ,suas facies ‡ super cecidit Nebuchadnesar rex tunc In
2 46 † באדין מלכא נבוכדנצר נפל על־אנפוהי ולדניאל
.ei libandum ad * dixit fragrantias & ,munus ‡ & :se incuruauit
סגד ומנחה וניחחין אמר לנסכה לה :
vester Deus quod ,veritate A † :dixit & ,Daniel ad rex Respondit *
47 † ענה מלכא לדניאל ואמר מן־קשט די אלהכון
potuisti quia :secreta reuelans & ,regum dominus & ,deorum Deus ipse ‡
הוא אלה אלהין ומרא מלכין וגלה רזין די יכלת
,magnificauit Danielem rex Tunc .hoc secretum reuelare
3 48 למגלא רזא דנה : † אדין מלכא לדניאל רבי
prouinciæ omni super ‡ eum præfecit & ,ei dedit multa magna munera &
ומתנן רברבן שגיאן יהב־לה והשלטה על כל־מדינת
.Babel sapientes omnes super ,magistratuum † principem & ,Babel
4 בבל ורב־סגנין על כל־חכימי בבל :
quæ administratione super ‡ præfecit & , rege à postulauit Daniel Et
49 † ודניאל בעא מן־מלכא ומני על עבידתא די
porta in ‡ Daniel & : nego-Habed & ,Mesach,Sedrach ,Babel prouinciæ ‡
מדינת בבל לשדרך מישך ועבד נגו ודניאל בתרע
.regis
5 מלכא :

CAP. III. ג

eius altitudo , auro de imaginem fecit rex Nebuchadnesar
1 † נבוכדנצר מלכא עבד צלם די־דהב רומה
campo in eam statuit ‡:sex cubitorū eius latitudo ,sexaginta cubitorum †
אמין שתין פתיה אמין שת אקימה בבקעת
misit rex Nebuchadnesar Et .Babel prouincia in ,Dura
דורא במדינת בבל : † ונבוכדנצר מלכא שלח 2
,Adarghezeraæos ‡ duces & ,magistratus ,rege à secundos congregandum ad
למכנש לאחשדרפניא סגניא ופחותא אדרגזריא
præfectos omnes & , Tiphthaæos , Dethabraæos , Ghedebraæos
6 גדבריא דתבריא תפתיא וכל שלטני
erexerat quam ,imaginis dedicationem ad veniendum ad ‡ : prouinciarum
מדינתא למתא לחנכת צלמא די הקים
,rege à secundi se congregantes † tunc In .rex Nebuchadnesar
7 נבוכדנצר מלכא : † באדין מתכנשין אחשדרפניא 3
, Dethabraæi , Ghedebraæi , Adarghezeraæi , duces & , magistratus
סגניא ופחותא אדרגזריא גדבריא דתבריא
imaginis dedicationem ad ,prouinciarum præfecti omnes & ,Tiphthaæi
8 תפתיא וכל שלטני מדינתא לחנכת צלמא
quam imagine coram stantes ‡ & : rex Nebuchadnesar erexerat quam
די הקים נבוכדנצר מלכא וקאמין לקבל צלמא די
Vobis :virtute in clamans * præco Et .Nebuchadnesar erexerat
9 הקים נבוכדנצר : † וכרוזא קרא בחיל לכון 4
quo tempore In .linguis & ,nationibus * , populis dicentes ‡
אמרין עממיא אמיא ולשניא : † בעדנא די 5
,psalteriorum ‡ ,sambucæ , citharæ , fistulæ , cornu vocem † audieritis
תשמעון קל קרנא משרוקיתא קיתרס סבכא פסנתרין
imagini genuflectetis & , cadetis :cantus specierum omnium ‡ & ,symphoniæ
0 סומפניא וכל זני זמרא תפלון ותסגדון לצלם
.rex Nebuchadnesar fecit erigere quam , auri *
דהבא די הקים נבוכדנצר מלכא :
proiicietur hora ea in ‡ ,genuflexerit & ,ceciderit ‡ non quisquis Et
1 † ומן־די־לא יפל ויסגד בה־שעתא יתרמא 6
eo in hoc respectu Omni † .ardentis ignis fornacis medium in
לגוא־אתון נורא יקידתא : † כל־קבל דנה בה 7
,fistulæ ,cornu vocem ‡ populi omnes audientes quod secundū tempore
זמנא כדי שמעין כל־עממיא קל קרנא משרוקיתא
omnes cadentes ;cantus specierum omnium & ,psalteriorum * ,sambucæ ,citharæ
2 קיתרס שבכא פסנתרין וכל זני זמרא נפלין כל־
quam , auri imagini se incuruantes ‡ linguæ & , nationes † , populi
עממיא אמיא ולישניא סגדין לצלם דהבא די
.rex Nebuchadnesar fecerat erigere
הקים נבוכדנצר מלכא :

קום
‡ æternum
† Secundum quod
‡ abscissus est
‡ cæli
* illud quod
ידע
venturum est
† est ‡ est
‡ faciem suā,
‡ sacrificium, & suffitum
* vt sacrificarent
נוח
* Loquens
† Verè non?
‡ est
רז
‡ omnibus prouinciis
נתן דון
† præfectum
‡ operibus prouinciarū
מנא
‡ erat in foribus
aureum , &
† erat ‡ &
magnos principes pontifices summos ‡ nomophylacas, quæstores, iurisperitos, accēsos,
‡ vt venirent
אתא קום
† congregati sunt magni principes, summi sacerdotes,
‡ stabant
* clamabat valenter:
‡ dicitur
* tribubus,
† sonitum
‡ psalterij,
‡ omnis speciei instrumēti musici prosterneris vos:
זון נפל
* aureę,
קום
‡ prostrauerit se ‡ eadem
† Propter quod
quod andierūt
‡ sonitum
* psalterij & omnis speciei musici instrumenti prostrauerunt
† tribus,
‡ incuruauerunt se statuę aureæ,

homo est Non :*dicentes* † & ,rege coram Chasdim Responderunt
10 כַשְׂדָּיֵא קֳדָם־מַלְכָּא וְאָמְרִין לָא־אִיתַי אֱנָשׁ † עֲנוֹ
quod respectu omni ‡ :indicare possit regis sermonem qui ,aridam super
28 עַל־יַבֶּשְׁתָּא דִּי מִלַּת מַלְכָּא יוּכַל לְהַחֲוָיָה כָּל־קֳבֵל דִּי
,genethliacū omnē *postulauit* † non *istum vt sermonē* ,*potens & ,magnus* ‖ rex oīs
כָּל־מֶלֶךְ רַב וְשַׁלִּיט מִלָּה כִדְנָה לָא שְׁאֵל לְכָל־חַרְטֹם
,* grauis ,*postulans* ‡ rex quem sermo Et .Chaldi & ,*sophum* † &
11 וְאָשַׁף וְכַשְׂדָּי ׃ † וּמִלְּתָא דִי־מַלְכָּה שָׁאֵל יַקִּירָה
quorum ,Deos præter : rege coram *illum* indicet qui est non alius &
29 וְאָחֳרָן לָא אִיתַי דִּי יְחַוִּנַּהּ קֳדָם מַלְכָּא לָהֵן אֱלָהִין דִּי
hoc respectu Omni ‡ .*ipsa* est non carne cum *eorum* habitatio
12 מְדָרְהוֹן עִם־בִּשְׂרָא לָא אִיתוֹהִי ׃ † כָּל־קֳבֵל דְּנָה
sapientes omnes *perdendum ad* † dixit *&* :*multum est iratus & ,sæuit* * rex
30 מַלְכָּא בְּנַס וּקְצַף שַׂגִּיא וַאֲמַר לְהוֹבָדָה לְכֹל חַכִּימֵי
quæsierunt & :interficiebantur sapientes & ,est egressa lex Et .Babel
13 בָבֶל ׃ † וְדָתָא נֶפְקַת וְחַכִּימַיָּא מִתְקַטְּלִין ⁿ וּבְעוֹ
fecit redire Daniel tunc In .*interfici ad* ‡ eius socios & ,Danielem
14 דָּנִיֵּאל וְחַבְרוֹהִי לְהִתְקְטָלָה ׃ † בֵּאדַיִן דָּנִיֵּאל ᵒ הֲתִיב
qui ,*regis* *τοῦ* ,*carnificum* * principem Arioch ad statutum & ,cōsilium
31 עֵטָא וּטְעֵם לְאַרְיוֹךְ רַב־טַבָּחַיָּא דִּי־מַלְכָּא דִּי
dixit & ,Respondit .Babel sapientes interficiendum ad *exierat* ‖
15 נְפַק לְקַטָּלָה לְחַכִּימֵי בָבֶל ׃ † עָנֵה וְאָמַר
facie à *festinans* ‡ lex quid Propter ,regis præfectum Arioch ad
32 לְאַרְיוֹךְ שַׁלִּיטָא דִי־מַלְכָּא עַל־מָה דָתָא מְהַחְצְפָה מִן־קֳדָם
.Danieli Arioch *fecit notum* ‖ sermonem Tunc :regis
מַלְכָּא אֱדַיִן מִלְּתָא הוֹדַע אַרְיוֹךְ לְדָנִיֵּאל ׃
daret tempus vt :rege à quæsiuit & ,est ingressus Daniel Et
33 16 † וְדָנִיֵּאל עַל וּבְעָה מִן־מַלְכָּא דִּי זְמָן יִנְתֵּן־
Daniel Tunc .regi *indicandum ad* † interpretationem & ,sibi
34 17 † אֱדַיִן דָּנִיֵּאל לְהַחֲוָיָה לְמַלְכָּא ׃ לֵהּ וּפִשְׁרָא
suis sociis Hazariah & , Misael ,Chananiah & : perrexit suam domum in
לְבַיְתֵהּ אֲזַל וְלַחֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה חַבְרוֹהִי
facie à *quærendum ad* † misericordias ‡ Et .notificauit sermonem
35 18 לְמִבְעֵא מִן־קֳדָם † וְרַחֲמִין מִלְּתָא הוֹדַע ׃
eius *socios* ‖ & ,Daniel *perderent* * non vt : isto secreto super cælorum Dei
אֱלָהּ שְׁמַיָּא עַל־רָזָה דְּנָה דִּי לָא יְהֹבְדוּן דָּנִיֵּאל וְחַבְרוֹהִי
visione in Danieli Tunc .Babel *sapientum residuo* ‡ cum
19 † אֱדַיִן לְדָנִיֵּאל בְּחֶזְוָא עִם־שְׁאָר חַכִּימֵי בָבֶל ׃
.cælorum Deo benedixit Daniel tunc :est reuelatū secretum noctis
דִּי־לֵילְיָא רָזָא גֲּלִי אֱדַיִן דָּנִיֵּאל בָּרִךְ לֶאֱלָהּ שְׁמַיָּא ׃
Dei *quod ipsius* nomen *existendum ad* ‡ ,dixit & ,Daniel *Respondit* *
36 20 † עָנֵה דָנִיֵּאל וְאָמַר לֶהֱוֵא שְׁמֵהּ דִּי־אֱלָהָא
fortitudo & ,sapientia quia :seculum in vsque & ,seculo à benedictum
37 מְבָרַךְ מִן־עָלְמָא וְעַד־עָלְמָא דִּי חָכְמְתָא וּגְבוּרְתָא
remouens ,*opportunitates* * & ,tempora *mutans* † ipse Et .*ipsa ei* * *quæ*
21 דִּי לֵהּ־הִיא ׃ † וְהוּא מְהַשְׁנֵא עִדָּנַיָּא וְזִמְנַיָּא מְהַעְדֵּה
scientiam & , sapientibus sapientiam *dans* ‡ :reges *stabiliens* † & ,reges
38 מַלְכִין ᵖ וּמְהָקֵים מַלְכִין יָהֵב חָכְמְתָא לְחַכִּימִין ᑫ וּמַנְדְּעָא
:*abstrusa* & ,*profunda reuelans* Ipse ‡ .intelligentiam scientibus
22 לְיָדְעֵי בִינָה ׃ † הוּא גָּלֵא עַמִּיקָתָא וּמְסַתְּרָתָא
.manet eo cum lux & ,*tenebrositate in quid* ‡ nouit
39 יָדַע מָה בַחֲשׁוֹכָא וּנְהוֹרָא עִמֵּהּ שְׁרֵא ׃
sapientiam quia ,*ego celebrans & ,confitens* ‖ mei patris Deus Tibi
23 † לָךְ ׀ אֱלָהּ אֲבָהָתִי מְהוֹדֵא וּמְשַׁבַּח אֲנָה דִּי חָכְמְתָא
quæsiuimus quod ,me fecisti scire nunc & : mihi dedisti fortitudinem &
40 וּגְבוּרְתָא יְהַבְתְּ לִי וּכְעַן הוֹדַעְתַּנִי דִּי־בְעֵינָא
hoc respectu Omni ‡ .nos fecisti scire regis sermonem quia ,te à
24 מִנָּךְ דִּי־מִלַּת מַלְכָּא הוֹדַעְתֶּנָא ׃ † כָּל־קֳבֵל דְּנָה
perdendum ad rex constituerat quē ,Arioch *super* † est ingressus Daniel
דָּנִיֵּאל עַל עַל־אַרְיוֹךְ דִּי מַנִּי מַלְכָּא לְהוֹבָדָה
,perdas ne Babel Sapientes *:ei* dixit sic & ,Abiit . Babel sapientes
41 לְחַכִּימֵי בָבֶל אֲזַל ׀ וְכֵן אֲמַר־לֵהּ לְחַכִּימֵי בָבֶל אַל־תְּהוֹבֵד
.indicabo regi interpretationem & ,rege coram me introduce
הַעֵלְנִי ˢ קֳדָם מַלְכָּא וּפִשְׁרָא לְמַלְכָּא אֲחַוֵּא ׃
: rege coram Danielem introduxit festinatione *in* ‡ Arioch Tunc
25 † אֱדַיִן אַרְיוֹךְ בְּהִתְבְּהָלָה הַנְעֵל לְדָנִיֵּאל קֳדָם מַלְכָּא
,Iehudah *quæ* captiuitatis filiis de virum inueni Quod :ei dixit sic &
42 וְכֵן אֲמַר־לֵהּ דִּי־הַשְׁכַּחַת גְּבַר מִן־בְּנֵי גָלוּתָא דִּי יְהוּד
dixit & ,rex Respondit .notificabit regi solutionem qui
26 דִּי פִשְׁרָא לְמַלְכָּא יְהוֹדַע ׃ † עָנֵה מַלְכָּא וְאָמַר
potens tu es ‡ Nunquid :Belthesasar *eius* † nomen cuius ,Danieli
43 לְדָנִיֵּאל דִּי שְׁמֵהּ בֵּלְטְשַׁאצַּר הַאִיתָיךְ כָּהֵל
?eius interpretationem & ,vidi quod ,somnium mihi *notificandum ad* ‡
לְהוֹדָעֻתַנִי חֶלְמָא דִי־ᵛחֲזֵית וּפִשְׁרֵהּ ׃
rex quod Secretum :dixit & ,rege coram Daniel Respondit
27 † עָנֵה דָנִיֵּאל קֳדָם מַלְכָּא וְאָמַר רָזָא דִּי־מַלְכָּא

† dixerunt ‡ ceterum ‖ princeps, & potestas, aliquid simile † interrogat † astrologum ‡ postulat * est ‡ At ᵐ וּר * in ira, & furore magno † vt perderet ⁿ בְּעָא ‡ vt interficerentur. ᵒ תּוּב * occidendi, quem rex exire fecerat ‡ festinat ‖ indicauit † indicaret ‡ vt † quærerent * perirent socij ‖ aliis sapientibus * Locutus est ‡ vt esset * eius. † mutat, * statuit, remouet † stare facit ‡ dat ᵖ קוּם ᑫ ידע ‡ Reuelat profunda, ‡ illud quod est in tenebris, ‖ confiteor, & te laudo ʳ ידא ‡ Cæterum † ad ˢ עלל ‡ cum ᵗ נלא † erat ‡ est tibi facultas ‡ notificare ᵛ חזא

indicare *potentes* ,*decretores* *,genethliaci ,*sophi* † ,sapientes non ,*postulans* *
שָׁאֵל לָא חַכִּימִין אָשְׁפִין חַרְטֻמִּין ˣ גָּזְרִין יָכְלִין לְהַחֲוָיָה
,secreta *reuelans* ‡ cælis in Deus est Veruntamen .regi
28 לְמַלְכָּא ׃ † בְּרַם אִיתַי אֱלָהּ בִּשְׁמַיָּא גָּלֵא ʸ רָזִין
nouissimo in *existendū ad* ‡ quod *quid* * Nebuchadnesar regi notificauit &
ᶻ וְהוֹדַע לְמַלְכָּא נְבוּכַדְנֶצַּר מָה דִּי לֶהֱוֵא בְּאַחֲרִית
hoc † ,tuo cubili *super* ‡ tui capitis *visiones* ‖ & tuum Somnium .dierum
יוֹמַיָּא חֶלְמָךְ ᵃ וְחֶזְוֵי רֵאשָׁךְ עַל־מִשְׁכְּבָךְ דְּנָה
tuo cubili *super* † tuæ cogitationes ‡ rex Tu .*ipsum*
29 הוּא ׃ † אַנְתְּה מַלְכָּא רַעְיוֹנָךְ עַל־מִשְׁכְּבָךְ
,secreta *reuelans* ‡ & : hac post *existendum ad quod* † quid * ,ascenderunt
סְלִקוּ מָה דִּי לֶהֱוֵא אַחֲרֵי דְנָה וְגָלֵא רָזַיָּא
sapientia in non ego † Et .*existendum ad* ‡ quod *quid* ‖ te fecit scire
30 הוֹדְעָךְ מָה־דִי לֶהֱוֵא ׃ † וַאֲנָה לָא בְחָכְמָה
, *mihi* est reuelatum hoc secretū ,viuentibus omnibus præ me in est quæ
דִּי־אִיתַי בִּי מִן־כָּל־ᵇחַיַּיָּא רָזָא דְנָה גֱּלִי לִי
cogitationes & ,notificarēt regi interpretationē vt *verbum supra* sed
לָהֵן עַל־דִּבְרַת דִּי פִשְׁרָא לְמַלְכָּא יְהוֹדְעוּן ᶜ וְרַעְיוֹנֵי
imago ecce & ,*fuisti videns* * rex Tu .scires tui cordis
31 לִבְבָךְ תִּנְדַּע ׃ † אַנְתְּה מַלְכָּא חָזֵה ᵈ הֲוַיְתָ וַאֲלוּ צְלֵם
stans præstans ,*eius splendor* ‡ & , magna *hæc* † imago ,grandis vna
- חַד שַׂגִּיא צַלְמָא דִּכֵּן רַב וְזִיוֵהּ יַתִּיר קָאֵם
de eius ‡ caput statuæ Huius .terribilis eius forma & :te contra
32 לְקָבְלָךְ וְרֵוֵהּ דְּחִיל ׃ † הוּא צַלְמָא רֵאשֵׁהּ דִּי־
ei⁹ femora & ,eius *viscera* ,*argento* * *de* eius brachia & ,eius pectus ,*bono* ‡ auro
דְּהַב טָב ᵉ חֲדוֹהִי וּדְרָעוֹהִי דִּי כְסַף מְעוֹהִי וְיַרְכָתֵהּ
eis ex & ,ferro de eis ex ‡ eius pedes :*ferro de* ‖ eius Tibiæ .*ære* † *de*
33 דִּי נְחָשׁ ׃ † שָׁקוֹהִי דִּי פַרְזֶל רַגְלוֹהִי מִנְּהֵין דִּי פַרְזֶל וּמִנְּהֵין
non qui ,lapis est abscissus *quo vsque eras Videns* .*testa de*
34 דִּי חֲסַף ׃ † חָזֵה הֲוַיְתָ עַד דִּי הִתְגְּזֶרֶת אֶבֶן דִּי־לָא
,*ferro de* † suis pedibus *super* ‡ statuam percussit & , ‡ manibus in
בִידַיִן וּמְחָת לְצַלְמָא עַל־רַגְלוֹהִי דִּי פַרְזְלָא
pariter sunt contrita tunc *In* .*eos comminuit & ,testa &*
35 וְחַסְפָּא ᶠ וְהַדֵּקֶת הִמּוֹן ׃ † בֵּאדַיִן דָּקוּ כַחֲדָה
de *palea* ‡ sicut fuerunt & ,aurum & ,argentum ,æs ,testa ,ferrum
פַּרְזְלָא חַסְפָּא נְחָשָׁא כַּסְפָּא וְדַהֲבָא וַהֲווֹ כְּעוּר מִן־
est inuentus † non locus omnis & ,ventus *ea tulit &* ‡ ,æstatis areis
אִדְּרֵי־קַיִט וּנְשָׂא הִמּוֹן רוּחָא וְכָל־אֲתַר לָא־הִשְׁתְּכַח
,*magnum montem in* ‡ est effectus statuam percussit ‖ qui lapis Et .eis
לְהוֹן וְאַבְנָא ׀ דִּי־ᵍמְחָת לְצַלְמָא הֲוָת לְטוּר רַב
eius interpretationē & ,somniū † Hoc .terram omnem impleuit &
36 וּמְלָאת כָּל־אַרְעָא ׃ † דְּנָה חֶלְמָא וּפִשְׁרֵהּ
quia ,regum rex ‡ rex Tu .rege coram dicemus
37 נֵאמַר קֳדָם־מַלְכָּא ׃ † אַנְתְּה מַלְכָּא מֶלֶךְ מַלְכַיָּא דִּי
dedit gloriam & fortitudinem & ,potentiam ,regnum cælorum Deus
אֱלָהּ שְׁמַיָּא מַלְכוּתָא חִסְנָא וְתָקְפָּא וִיקָרָא יְהַב־
,agri *bestiam* ,*hominis filij habitantes* * quibus *omnibus in* ‡ Et . tibi
38 לָךְ ׃ † וּבְכָל־דִּי ʰ דָאְרִין בְּנֵי־אֲנָשָׁא חֵיוַת בָּרָא
.ipsis omnibus in *reconstituit dominū* & ,tua manu in dedit *cælorum volatile* ‖ &
וְעוֹף־שְׁמַיָּא יְהַב בִּידָךְ וְהַשְׁלְטָךְ בְּכָלְּהוֹן
regnum consurget te post Et .*auro de ipsius* † caput ‡ ipse tu
39 אַנְתְּה־הוּא רֵאשָׁה דִּי דַהֲבָא ׃ † וּבָתְרָךְ תְּקוּם מַלְכוּ
quod ,*ære de* ‖ aliud te ium regnum & ,*te præ inferius* * aliud
אָחֳרִי אֲרַעא מִנָּךְ וּמַלְכוּ תְלִיתָאָה אָחֳרִי דִּי נְחָשָׁא דִּי
erit quartum regnum Et .*terram vniuersam in* ‡ dominabitur
40 תִּשְׁלַט בְּכָל־אַרְעָא ׃ † וּמַלְכוּ רְבִיעָאָה תֶּהֱוֵא
atterens & ,comminuens ‡ ferrum *quo respectu omni* ‡ :ferrum sicut forte
תַקִּיפָה כְּפַרְזְלָא כָּל־קֳבֵל דִּי פַרְזְלָא ⁱ מְהַדֵּק וְחָשֵׁל
.conteret & ,cōminuet *,hæc omnia *conterens* † quod ferrū sicut & ,omnia
כֹּלָּא וּכְפַרְזְלָא דִּי־מְרָעַע כָּל־אִלֵּין תַּדִּק וְתֵרֹעַ ׃
,*figuli τοῦ testæ eis ex* † digitos & ,pedes vidisti quod Et
41 † וְדִי־ᵏחֲזַיְתָה רַגְלַיָּא וְאֶצְבְּעָתָא מִנְּהֵין חֲסַף דִּי־פֶחָר
ferri planta de & ,erit diuisum regnum ,*ferri eis ex &*
וּמִנְּהֵין פַּרְזֶל מַלְכוּ פְלִיגָה תֶּהֱוֵה וּמִן־נִצְבְּתָא דִּי־פַרְזְלָא
testa *in* ‡ mixtum ferrum vidisti quod *respectu omni* ‡ :eo *in existendum ad* ‖
לֶהֱוֵא־בַהּ כָּל־קֳבֵל דִּי חֲזַיְתָה פַּרְזְלָא מְעָרַב בַּחֲסַף
ex :*testæ eis ex & ,ferri eis ex* * pedum digitos Et .*luti* *
42 טִינָא ׃ † וְאֶצְבְּעָת רַגְלַיָּא מִנְּהֵין פַּרְזֶל וּמִנְּהֵין חֲסַף מִן־
.contritum erit *ea* † ex & ,forte erit regnum parte
ˡ קְצָת מַלְכוּתָא תֶּהֱוֵה תַקִּיפָה וּמִנַּהּ תֶּהֱוֵה תְבִירָה ׃
existendum ad se miscentes ,*luti* ‡ testa *in* ‡ mixtum ferrum vidisti quod Et
43 † וְדִי חֲזַיְתָ פַּרְזְלָא מְעָרַב בַּחֲסַף טִינָא מִתְעָרְבִין לֶהֱוֹן
ecce : *illo* * cum *hunc adherentes existendum ad* ‡ non & ,hominis semine *in* ‖
בִּזְרַע אֲנָשָׁא וְלָא־ᵐלֶהֱוֹן דָּבְקִין דְּנָה עִם־דְּנָה הֵא־
.testa cum *se miscens* † non ferrum sicut
כְּדִי פַרְזְלָא לָא מִתְעָרַב עִם־חַסְפָּא ׃

* interrogat, † astrologi, * diuini possunt ‡ qui reuelat ˣ חוא ʸ רז * illud ‡ futurum est ‖ visio ‡ in † hæc est ᶻ ידע ᵃ חזא ‡ cogitabas, & † in * vt scires † futurū esset ‡ qui reuelat ‖ illud ‡ futurum est.) † mihi non propter sapientiam ᵇ חיא ᶜ רעא * videbas ᵈ הוא † quæ sic erat ‡ gloria eius sublimis stabat ‡ erat ex ‡ optimo * argentea, venter † ærea. ‖ ferreæ: ‡ partim erāt ferrei, & partī fictiles. Videbas donec ᵉ חדא ‡ abscissus erat, ‡ in † ferreis, & fictilibus, & contriuit ᶠ דקק ‡ quisquiliæ ‡ quas eleuat † inuenitur ‡ mons magnus, ᵍ מחא † est ‡ es ‡ omnia in * habitāt filij hominum bestias ʰ דור ‖ volucres celi † dominium tuum est ‡ es † aureū. * humilius ‖ æreum, יהיר א ‡ vniuersæ terræ. ‡ Et quomodo ‡ comminuit, & domat ⁱ דקק † cōteret * sic † partim fictiles figulo, ᵏ חזא & partim ferreos ‖ erit ‡ secūdum ‡ cum * lutea. * partim ferreos, & partim fictiles: ˡ עשׂי ק † parte ‡ cū ‡ lutea, se miscebunt ‖ cū ‡ adherebunt sibi alter * altero: ᵐ קצה הוה ‡ miscetur

ספר דניאל

LIBER DANIEL.

CAP. I. א

IN
regis Iehoiachim regni tertio anno
1 שנת שלוש למלכות יהויקים מלך־
Babel rex Nebuchadnesar venit : Iehudah
יהודה [a]בא נבוכדנאצר מלך־בבל
dedit Et .eam super obsedit & ,Ierusalaim
2 ירושלם [b]ויצר עליה ׃ †ויתן
regem Iehoiachim eius manum in Dominus
אדני בידו את־יהויקים מלך־
,Sinhar terra ‡ ea adduxit & , Dei domus vasorū partem & ,Iehudah
יהודה [c]ומקצת [d]כלי בית־האלהים ויביאם ארץ־שנער
.sui Dei thesauri domum † intulit vasa & :sui Dei domum †
בית אלהיו ואת־הכלים הביא בית אוצר אלהיו ׃
,suorum eunuchorum magistrum * Aspenaz ad rex Dixitque
3 †ויאמר המלך לאשפנז רב סריסיו
.principibus de & , regni semine de & ,Israel filiis de introducendū ad ‡
להביא מבני ישראל ומזרע המלוכה ומן־הפרתמים ׃
, aspectu bonos & † , macula omnis eis in * non quibus † Pueros
4 †ילדים אשר אין־בהם כל־מאום וטובי מראה
intelligentes & , scientiam scientes & ,sapientia omni in intelligentes ‖ &
ומשכלים בכל־חכמה וידעי [e]דעת ומביני
: regis palatio in standum ad ,eis in vigor † quibus * & ,scientiam ‡
מדע ואשר כח בהם לעמד בהיכל המלך ׃
constituit Et .Chasdim linguam & ,literaturam eos docendum ad ‡ &
5 וללמדם ספר ולשון כשדים ׃ †[f]וימן
,sui pot⁹ vino de & , regis * escæ buccella de suo die in diei rem * rex eis
להם המלך דבר־יום ביומו מפת־בג המלך ומיין [g]משתיו
facies ad ‡ starent eorum extremitas † & : tribus annis eos euehendum ad ‖ &
ולגדלם שנים שלוש ומקצתם יעמדו לפני
,Chananiah ,Daniel ,Iehudah filiis de eos inter fuit ‡ Et .regis
6 המלך ׃ †ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה
eunuchorum princeps eis imposuit Et .Hazariah & ,Misael
7 מישאל ועזריה ׃ †[h]וישם להם שר הסריסים
; Sadrach , Chananiah & ; Belthesasar Danieli imposuit & : nomina
שמות וישם לדניאל בלטשאצר ולחנניה שדרך
proposuit Et .nego-Habed ,Hazariah & ;Mesach , Misaeli &
8 ולמישאל מישך ולעזריה עבד נגו ׃ †[i]וישם
, regis ‡ escæ buccella ‡ in se pollueret non quod * ,suo corde super † Daniel
דניאל על־לבו אשר לא־יתגאל בפתבג המלך
non quod ‖ ,eunuchorum principe à requisiuit & :eius potnum † vino in &
וביין [k]משתיו ויבקש [l]משר הסריסים אשר לא
,misericordiam in Danielem Deus dedit Et .se pollueret
9 יתגאל ׃ †ויתן האלהים את־דניאל לחסד
.eunuchorum principis facies ad † :misericordias in &
ולרחמים לפני שר הסריסים ׃
meū dominum ego Timens ‡ :Danielēad eunuchorum princeps Dixitque
10 †ויאמר שר הסריסים לדניאל ירא אני את־אדני
quid ad ‖ qui ;vestros potus ‡ & ,vestram escam constituit qui ,regem
המלך אשר מנה את־מאכלכם ואת־משתיכם אשר למה
† qui , pueris præ tristes ‡ vestros vultus videbit *
יראה את־פניכם זעפים מן־הילדים אשר
.regi meum caput condemnabitis & , vestrā similitudinē secundū
[m]כגילכם וחיבתם את־ראשי למלך ׃
princeps constituerat quem ,Melsar † ad Daniel dixit Et
11 †ויאמר דניאל אל־המלצר אשר מנה שר
.Hazariah & , Misael , Chananiah ,Daniel super eunuchorum
הסריסים על־דניאל חנניה מישאל ועזריה ׃
de nobis dent & :decem diebus tuos seruos obsecro Tenta
12 †נס־נא את־עבדיך ימים עשרה ויתנו־לנו מן־
videantur Et .bibemus & ,aquam & ,comedemus & ,seminibus *
13 הזרעים ונאכלה ומים ונשתה ׃ †[n]ויראו
buccella vescentium ‡ puerorum aspectus & ,nostri aspectus tuas facies ad ‖
לפניך מראינו ומראה הילדים האכלים את פת־
.tuis seruis cum fac , videris sicut & : regis † cibi
בג המלך וכאשר תראה עשה עם־עבדיך ׃
.decem diebus eos tentauit & : hoc verbo in eis obaudiuit ‖ Et
14 †וישמע להם לדבר הזה [o]וינסם ימים עשרה ׃

pinguiores &,bonus ‡ eorū aspect⁹ est visus decem dierum fine in Et
15 †ומקצת ימים עשרה נראה מראיהם טוב ובריאי
.regis ‡ cibi buccella vescentibus * pueris omnibus præ :† carne
בשר מן־כל־הילדים האכלים את פתבג המלך ׃
: eorū potnum * vinū & ,eorum cibi portionē ferens † Melsar fuit Et
16 †ויהי המלצר נשא את־פתבגם ויין משתיהם
eis dedit ipsis quatuor istis pueris Et .semina † eis dans ‖ &
17 ונתן להם זרענים ׃ †והילדים האלה ארבעתם נתן להם
Danielē & :sapientiā & ,libro omni in intellectum & ,scientiam Deus
האלהים [p]מדע והשכל בכל־ספר וחכמה ודניאל
dierum fine in Et .somnia & visione omni in † fecit intelligere
18 הבין בכל־חזון וחלמות ׃ †ולמקצת הימים
eunuchorū princeps eos introduxit & :eos introducēdū ad*,rex dixit quibus
אשר־אמר המלך להביאם [q]ויביאם שר הסריסים
est inuentus non & ,rex eis cum est locutus Et .Nebuchadnesar facies ad
19 לפני נבכדנצר ׃ †וידבר אתם המלך ולא נמצא
steterūt & :Hazariah & ,Misael ,Chananiah ,Daniel sicut illis vniuersis de
מכלם כדניאל חנניה מישאל ועזריה ויעמדו
quod ,intelligentiæ ,sapientiæ verbum omne Et .regis facies ad ‡
20 לפני המלך ׃ †וכל דבר חכמת [r]בינה אשר
omnes super manibus ‡ decem eos inuenit & :rex eis ab quæsiuit ‡
בקש מהם המלך וימצאם עשר ידות על כל־
Daniel fuit Et .suo regno omni in ‡ qui ,sophos ,genethliacos
21 החרטמים האשפים אשר בכל־מלכותו ׃ †ויהי דניאל
.regis Chores vnum † annum ad vsque
עד־[s]שנת אחת לכורש המלך ׃

CAP. II. ב

Nebuchadnesar somniauit Nebuchadnesar regni secundo anno in Et
1 †ובשנת שתים למלכות נבכדנצר חלם נבכדנצר
est fractus eius somnus & , eius spiritus se teruit vicibus * & : somnia
חלמות ותתפעם רוחו ושנתו [t]נהיתה
, sophos † & ,genethliacos vocandum ad ‡ rex dixit Et .eo super ‖
2 עליו ׃ †ויאמר המלך לקרא לחרטמים ולאשפים
,venerunt & :sua somnia regi indicandum ad * ,Chasdim & ,maleficos &
ולמכשפים ולכשדים [v]להגיד למלך חלמתיו ויבאו
Somniando : rex eis Dixitque .regis facies ad † steterunt &
3 ויעמדו לפני המלך ׃ †ויאמר להם המלך חלום
.somnium sciendum ad ‡ ,meus spiritus se teruit vicibus * & :somniaui
חלמתי ותפעם רוחי [x]לדעת את־החלום ׃
.viue secula ‡ in Rex : Aramicè ‖ regem ad Chasdim sunt locuti Et
4 †וידברו הכשדים למלך ארמית מלכא לעלמין [y]חיי
.indicabimus interpretationem & ,tuis seruis somnium Dic
אמר חלמא לעבדיך ופשרא נחוא ׃
non En .effluxit † me à Verbum ‡ :Chasdim ad dixit & ,rex Respondit
5 †ענה מלכא ואמר לכשדיא [z]מלתה מני אזדא הן לא
, fiemini frusta ‡ ,eius interpretationem & ,somnium me scire facietis ‡
תהודעונני חלמא ופשרה [a]הדמין תתעבדון
,somnium ecce ‡ Et .ponentur sterquilinium † vestræ domus &
6 ובתיכון נולי [b]יתשמון ׃ †והן חלמא
honorem & ,erogationem ‡ & , dona , indicaueritis eius interpretationem &
ופשרה [c]תהחון מתנן ונבזבה ויקר
ei⁹ interpretationē & ,somnium propterea :mea facie à recipietis magnū
שגיא תקבלון מן־קדמי להן חלמא ופשרה
somnium Rex :dicentes ‡ & ,secundò Responderunt .mihi indicate
7 החוני ׃ †[e]ענו [c]תנינות ואמרין מלכא חלמא
Respondit .indicabimus eius interpretationem & ,suis seruis dicat
8 יאמר לעבדוהי ופשרה נהחוה ׃ †ענה
respectu omni :ementes ‖ vos tempus quòd ego sciens certo Ex * :dixit & , rex
מלכא ואמר מן־יציב ידע אנה די עדנא אנתון זבנין כל־קבל
non somnium si Quod ‡ .verbum me à effluxerit * quòd videatis quod
9 די חזיתון די־אזדא מני [g]מלתא ׃ †[f]די הן־חלמא לא
corruptū & ,mendacem sermonē & ,vestra lex ipsa ‡ vna , me scire feceritis
[h]תהודענני חדה־היא דתכון ומלה כדבה ושחיתה
propterea :mutetur tempus donec ,me coram dicēdum ad præparastis *
[i]הזמנתון למאמר קדמי עד די עדנא [k]ישתנא להן
.mihi indicabitis eius interpretationē quòd sciam & ,mihi dicite somnium
חלמא אמרו לי ואנדע די פשרה [l]תהחונני ׃

[a] בוא · [b] צור · ‡ in · [c] קצה כלה · † in · * principem · * vt introducerent · † in * esset · † decoros · ‖ eruditos · [e] ידע · ‡ cogitationem * in · † essent vires · ‡ vt doceret eos literas, · [f] מנה · * per singulos dies portionem · * regiæ, · [g] שתה · ‖ vt nutriret · † aliqui · ‡ coram rege. · ‡ fuerunt · [h] שום · [i] שום · † in * vt · ‡ portione · ‡ regiæ, · † potus ‖ vt · [k] שתה שור · † coram principe · ‡ Timeo · ‡ potum vestrum ‖ si · * viderit · ‡ macilentiores † sunt · [m] גיל · † archimagirū, · * leguminibus. · [n] ראה · ‖ coram te · ‡ qui vescuntur parte · † regij · ‖ more gessit · [o] נסה

‡ melior, · † visi sunt · * qui vescebātur portione · † regij. · † tollebat · * potus · ‖ dabat · † legumina. · [p] ידע · † omnem visionem · * vt introducerent · [q] בוא · coram · † coram rege · [r] בין · † scrutatus est · † partibus · astrologos, · † erant · † primum · [s] שנה · † contritus est · [t] היה · ‖ ei · ‡ vt vocarēt · † astrologos, · * vt indicarēt · [v] נגד · † coram rege. · * contritus est · ‡ vt nesciam · [x] ידע · ‖ Syriacè: · ‡ æternum · [y] חיה · * Res recessit. Si · [z] מלל · * cæcitatis ‡ in latrinas · [a] רמה · [b] שום · * munera, · [c] חוה · ‡ dixerunt: · [d] ענה ענה · * Certè cognosco · ‖ emitis: cùm · ‡ recesserit · * Sed · [f] חזא · ‡ est · [h] ידע · * præparatis

;millium quatuor & ,quingentorum Orientali angulo ab † & ‡ [‡à plaga]
[a] וּמִפְּאַת קָדִים חֲמֵשׁ [b] מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים [פְּאַת]
.millium quatuor & ,quingentorum maris angulo ‡ &
וּפְאַת־יָמָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים׃ [פְּאַת] [‡plaga Occidentalis]
quinquaginta Aquilonem ad ciuitatis suburbanum erit Et
17 וְהָיָה מִגְרָשׁ לָעִיר צָפוֹנָה חֲמִשִּׁים
,Oriente ad & ;ducentorū & quinquaginta meridie ad & ,ducentorum &
וּמָאתַיִם וְנֶגְבָּה חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם וְקָדִימָה
.ducentorum & quinquaginta mare * ad & ;ducentorum & quinquaginta [* Occidentem]
חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם וְיָמָּה חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם׃
,sanctitatis oblationis regione è longitudine in residuum ‡ Et [‡ quod reliquum fuerit]
18 וְהַנּוֹתָר בָּאֹרֶךְ [c] לְעֻמַּת ׀ תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ
erit & ,mare * ad millia decem & ,Orientem ad millia decem [יְהִי]
עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים קָדִימָה וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים יָמָּה וְהָיָה [* Occidentem]
panem in eius prouentus † erit & :sanctitatis oblationis regione è [† fructus]
לְעֻמַּת תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וְהָיְתָה תְבוּאָתֹה לְלֶחֶם [תו]
ei seruient ,ciuitatis seruitor ‡ Et .ciuitatis seruitoribus [‡ seruitores]
לְעֹבְדֵי הָעִיר׃ 19 וְהָעֹבֵד הָעִיר יַעַבְדוּהוּ
,quinque oblatio Omnis .Israel tribubus omnibus ex
מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃ 20 כָּל־הַתְּרוּמָה חֲמִשָּׁה
partem quartam * :millibus viginti & quinque in ‡ millium viginti & [‡ cum]
וְעֶשְׂרִים אֶלֶף בַּחֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף רְבִיעִית
.ciuitatis possessionem ad ‡ sanctitatis oblationem offeretis [‡ in]
[d] תָּרִימוּ אֶת־תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ אֶל־אֲחֻזַּת הָעִיר׃
sanctitatis † oblationem ad inde & ,hinc prælato residuum ‡ Et [‡ quod residuum fuerit principis erit] [† sanctuarij]
21 וְהַנּוֹתָר לַנָּשִׂיא מִזֶּה ׀ וּמִזֶּה ׀ לִתְרוּמַת־הַקֹּדֶשׁ
millium † viginti & ,quinque facies ad ‡ ciuitatis possessionem ad & [‡ ante]
וְלַאֲחֻזַּת הָעִיר אֶל־פְּנֵי חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים ׀ אֶלֶף [† millia]
facies super mare * ad & , Orientalem terminum ad vsque oblationis [* Occidentem ante]
תְּרוּמָה עַד־גְּבוּל קָדִימָה וְיָמָּה עַל־פְּנֵי
partes contra mare ad † terminum super ‡ millia viginti & quinque [‡ vsque ad]
חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף עַל־גְּבוּל יָמָּה לְעֻמַּת חֲלָקִים [† Occidentalem]
.eius medio in domus sanctuariū & ,sanctitatis oblatio erit & :prælato* [* principi]
לַנָּשִׂיא וְהָיְתָה תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וּמִקְדַּשׁ הַבַּיִת בְּתוֹכֹה׃
medio in ciuitatis possessione de & ,Leuitarum possessione de Et
22 וּמֵאֲחֻזַּת הַלְוִיִּם וּמֵאֲחֻזַּת הָעִיר בְּתוֹךְ
terminum inter & , Iehudah terminum inter : erit prælato * quod [* principis]
אֲשֶׁר לַנָּשִׂיא יִהְיֶה בֵּין ׀ גְּבוּל יְהוּדָה וּבֵין גְּבוּל
;tribuum residuum Et .erit prælato*,Biniamin [* principis]
בִּנְיָמִן לַנָּשִׂיא יִהְיֶה׃ 23 וְיֶתֶר הַשְּׁבָטִים
.vna Biniamin ,maris angulum ‡ ad vsque Orientali angulo ab ‡ [‡ à plaga ‡ plagam occidentalem]
מִפְּאַת קָדִימָה עַד־פְּאַת־יָמָּה בִּנְיָמִן אֶחָד׃
angulum * ad vsque Orientali angulo ab ‡ Biniamin terminum super ‡ Et [‡ iuxta ‡ à plaga * plagam ‡ occidentalem,]
24 וְעַל ׀ גְּבוּל בִּנְיָמִן מִפְּאַת קָדִימָה עַד־פְּאַת
.vna Simhon ,maris ‡
יָמָּה שִׁמְעוֹן אֶחָד׃

angulum * ad vsque Orientali angulo ab ‡ Simhon terminum super ‡ Et [‡ iuxta ‡ à plaga * plagam ‡ occidentalem:]
25 וְעַל ׀ גְּבוּל שִׁמְעוֹן מִפְּאַת קָדִימָה עַד־פְּאַת־
.vna Issachar :maris ‡
יָמָּה יִשָּׂשכָר אֶחָד׃
angulum * ad vsque Orientali angulo ab ‡ Issachar terminum super ‡ Et [‡ iuxta ‡ à plaga * plagam ‡ occidentalem:]
26 וְעַל ׀ גְּבוּל יִשָּׂשכָר מִפְּאַת קָדִימָה עַד־פְּאַת־
.vna Zebulun :maris ‡
יָמָּה זְבוּלֻן אֶחָד׃
angulum * ad vsque Orientali angulo ab ‡ Zebulun terminum super ‡ Et [‡ iuxta ‡ à plaga * plagam * occidentalem:]
27 וְעַל ׀ גְּבוּל זְבוּלֻן מִפְּאַת קָדִימָה עַד־פְּאַת־
.vna Ghad : maris ‡
יָמָּה גָּד אֶחָד׃
erit & :meridiem ad Austri angulum * ad Ghad terminum super ‡ Et [‡ iuxta * plagam]
28 וְעַל גְּבוּל גָּד אֶל־פְּאַת נֶגֶב תֵּימָנָה וְהָיָה
super † hæreditas,Cades contradictionis aquæ Thamat à terminus [† contra]
גְבוּל מִתָּמָר מֵי [e] מְרִיבַת קָדֵשׁ נַחֲלָה עַל־ [e] רוב
.magnum mare
הַיָּם הַגָּדוֹל׃
: Israel tribubus hæreditate de facietis cadere † quam ,terra ‡ Hæc [‡ est † sortiemini]
29 זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר־[f]תַּפִּילוּ מִנַּחֲלָה לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל [f נָפַל]
.DOMINVS ‡ Dominus dixit ,earum portiones hæ & [‡ Deus.]
וְאֵלֶּה מַחְלְקוֹתָם נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃
,quingentorum Aquilonis angulo ab ‡ :ciuitatis egressus hi Et [‡ à plaga Aquilonari]
30 וְאֵלֶּה [g] תּוֹצְאֹת הָעִיר מִפְּאַת צָפוֹן חֲמֵשׁ מֵאוֹת [g יָצָא]
nomina super ‡ ciuitatis portæ Et .mensura millium quatuor & [‡ per]
וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים [h] מִדָּה׃ 31 וְשַׁעֲרֵי הָעִיר עַל־שְׁמוֹת [h מָדַד]
,vna Reuben porta :Aquilonem ad tres portæ ,Israel tribuum
שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁעָרִים שְׁלוֹשָׁה צָפוֹנָה שַׁעַר רְאוּבֵן אֶחָד
Orientalem angulum ‡ ad Et .vna Leui porta ,vna Iehudah porta [‡ plagam]
שַׁעַר יְהוּדָה אֶחָד שַׁעַר לֵוִי אֶחָד׃ 32 וְאֶל־פְּאַת קָדִימָה
Ioseph porta Et .tres portæ & ,millium quatuor & quingentorum
חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים וּשְׁעָרִים שְׁלֹשָׁה וְשַׁעַר יוֹסֵף
. vna Dan porta ,vna Biniamin porta , vna
אֶחָד שַׁעַר בִּנְיָמִן אֶחָד שַׁעַר דָּן אֶחָד׃
,mensura † millium quatuor & quingentorum meridiei angulum ‡ Et [‡ ad plagam meridianam † in]
33 וּפְאַת־נֶגְבָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים מִדָּה
porta ,vna Issachar porta ,vna Simhon porta :tres portæ &
וּשְׁעָרִים שְׁלֹשָׁה שַׁעַר שִׁמְעוֹן אֶחָד שַׁעַר יִשָּׂשכָר אֶחָד שַׁעַר
quatuor & ,quingentorum ,maris Angulum † .vna Zebulun [† Et ad plagam occidentalem]
זְבוּלֻן אֶחָד׃ 34 פְּאַת־יָמָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת
porta ,vna Aser porta ,vna Ghad porta : tres eorum portæ,millium
אֲלָפִים שַׁעֲרֵיהֶם שְׁלֹשָׁה שַׁעַר גָּד אֶחָד שַׁעַר אָשֵׁר אֶחָד שַׁעַר
nomen & :millium decem octo Circum ‡ .vna Naphthali [‡ Per circuitum]
נַפְתָּלִי אֶחָד׃ 35 סָבִיב שְׁמֹנָה עָשָׂר אָלֶף וְשֵׁם־
.ibidem DOMINVS die ‡ ex ciuitatis [‡ eo]
הָעִיר מִיּוֹם יְהוָה ׀ שָׁמָּה׃

Finis libri Iechezchel.

תם ספר יחזקאל

,eorum piscis erit ‡ sua specie In .erunt reticulis extensio †,Heghlaim
עגלים משטוח לחרמים יהיו למינה תהיה דגתם
.valde multus ‖,magni maris piscis sicut
כדגת הים הגדול רבה מאד׃
.dabuntur salem ‡ in ,sanabuntur non & ,eius fossæ * & ,eius Cænosa
11 בצאתו וגבאיו ולא ירפאו למלח נתנו׃
omne † inde & ,hinc eius labium super ‡ ascendet torrentem super ‡ Et
12 ועל־הנחל יעלה על־שפתו מזה ומזה כל־
.eius fructus consumetur nec ,eius folium defluet non .cibi lignum
עץ־מאכל לא־יבול עלהו ולא־יתם פריו
ipsa sanctuario de eius aquæ quia ,maturabit suis mensibus In
לחדשיו יבכר כי מימיו מן־המקדש המה
.medelam ‡ ad eius folium & ,cibum in eius fructus erit Et .egredientes †
יוצאים והיה פריו למאכל ועלהו לתרופה׃
quo ‡ terminus Iste * :DOMINVS ‖ Dominus dixit Sic
13 כה אמר אדני יהוה גה גבול אשר
: Israel tribubus duodecim terram diuidetis hæreditatem
תתנחלו את־הארץ לשני עשר שבטי ישראל
vir ‡ eam accipietis hæreditate Et . funiculi ‡ Ioseph
14 יוסף חבלים׃ ונחלתם אותה איש
eam dandum ad ‡ ,meam manum leuaui quam ‖ suus frater sicut
כאחיו אשר נשאתי את־ידי לתתה
.hæreditatem in vobis hæc terra cadet & .vestris patribus
לאבתיכם ונפלה הארץ הזאת לכם בנחלה׃
mari à ,aquilonarem angulum * ad terræ terminus ‡ hic Et
15 וזה גבול הארץ לפאת צפונה מן־הים
.Sedad in veniendum ad ,Chethlon via magno
הגדול הדרך חתלן לבוא צדדה׃
,Dammesec terminum inter † quæ Sibraim ,Berothah ,Chamath
16 חמת ברותה סברים אשר בין־גבול דמשק
terminum ad quæ ,Hathichon Chaser ‖ ;Chamath terminum inter &
ובין גבול חמת חצר התיכון אשר אל־גבול
.Chauran
חורן׃
,Dammesec terminus ,Henon ,Chasar mari à terminus erit Et
17 והיה גבול מן־הים חצר עינון גבול דמשק
angulum † & : Chamath terminus & ,Aquilonem ad Aquilo * &
וצפון צפונה וגבול חמת ואת פאת
.aquilonis ‡
צפון׃
,Dammesec inter ab & ,Chauran inter ab orientalem angulum † Et
18 ופאת קדים מבין חורן ומבין דמשק
super ‡ termino à Iarden Israel terram inter ab & ,Ghilhad inter ab &
ומבין הגלעד ומבין ארץ ישראל הירדן מגבול על־
.orientalem angulum † & :metiemini orientale mare
הים הקדמוני תמדו ואת פאת קדימה׃
aquas ad vsque Thamar à ,austrum ‡ ad meridiei angulum * Et
19 ופאת נגב תימנה מתמר עד־מי
angulum ‖ & :magnum mare ad ‡ torrentem ,Cades contradictionum
מריבות קדש נחלה אל־הים הגדול ואת פאת־
.Meridiem ad Austri ‡
תימנה נגבה׃
intrandum ad † contra vsque termino à magnum mare maris angulum ‖ Et
20 ופאת־ים הים הגדול מגבול עד־נכח לבוא
.maris angulus hic † .Chamath
חמת זאת פאת־ים׃
.Israel tribubus vobis hanc terram diuidetis Et
21 וחלקתם את־הארץ הזאת לכם לשבטי ישראל׃
peregrinis & ,vobis hæreditatem in eam cadere facietis ‡ ,erit Et
22 והיה תפלו אתה בנחלה לכם ולהגרים
.vestrũ medio in filios genuerint qui ,vestrum medio in peregrinantibus ‡
הגרים בתוככם אשר־הולדו בנים בתוככם
cadent vobiscum ,Israel filios inter indigena sicut vobis erunt &
והיו לכם כאזרח בבני ישראל אתכם יפלו
tribu in ,erit Et .Israel tribuum medio in hæreditatem in
23 בנחלה בתוך שבטי ישראל׃ והיה בשבט
dixit ,eius hæreditatem dabitis ibi ,eo cum peregrinus peregrinans ‡ qua †
אשר־גר הגר אתו שם תתנו נחלתו נאם
.DOMINVS † Dominus
אדני יהוה׃

† extensiones retium ‡ erunt pisces ‖ multi [a] דגה * paludes ‡ salinas ‡ iuxta ‡ iuxta ripam † omnis arbor fructus comestibilis. [b] נבל [c] תמם † egrediuntur. היה ק ‡ fractionem sanandam vtile. [d] רפה ‖ Deus: * Hic est * in [e] שנה ‡ sortes duę erunt. ‡ vnusquisq; ‖ accipiet, super ‡ vt darem ‡ est * plagam † est ‖ atrium medium, quod est in termino [f] תוך * terminus aquilonaris terræ Israel & ad aquilonem mundi, † plagam aquilonarem. [g] פאה † plagam ‡ vsque ad † plagam [h] מדד * plagã meridianam ‡ meridiem ‡ vsque ‖ hæc est plaga meridiana australis. ‖ plagam occidentalem † ingressum † hęc est plaga occidentalis. [i] פאה ‡ sortiemini [k] נפל [l] גור ‡ qui peregrinantur [m] ילד † in ‡ peregrinatur [n] נתן † Deus.

CAP. XLVIII. מח

manum ‡ ad aquilonem ad fine à : tribuum nomina hæc Et
1 ואלה שמות השבטים מקצה צפונה אל־יד
,Dãmesec terminus ,Henan ,Chasar ,Chamath veniendo Chethlon viæ
דרך־חתלן לבוא־חמת חצר עינן גבול דמשק
orientalis angulus † ei erunt Et . Chamath manum ‡ ad Aquilonem ad
צפונה אל־יד חמת והיו־לו פאת־קדים
orientali angulo ab * Dan terminum super * Et .vna Dan ,mare
2 הים דן אחד׃ ועל גבול דן מפאת קדים
.vna Aser ,maris angulum ‡ ad vsque
עד־פאת ימה אשר אחד׃
angulum ‖ ad vsque & ,Orientali angulo ab * Aser terminum super ‡ Et
3 ועל גבול אשר מפאת קדימה ועד־פאת־
.vna Naphthali ,maris ‡
ימה נפתלי אחד׃
angulum ‖ ad vsque ,Orientali angulo ab ‡ Naphthali terminum super † Et
4 ועל גבול נפתלי מפאת קדמה עד־פאת
.vna Menasseh ,maris ‡
ימה מנשה אחד׃
angulum † ad vsque ,Orientali angulo ab * ,Menasseh terminum super † Et
5 ועל גבול מנשה מפאת קדמה עד־פאת
.vna Ephraim ,maris ‡
ימה אפרים אחד׃
angulum † ad vsque & ,Orientali angulo ab ‡ Ephraim terminum super * Et
6 ועל גבול אפרים מפאת קדים ועד־פאת
.vna Reuben ,maris ‖
ימה ראובן אחד׃
angulum † ad vsque ,Orientali angulo ab ‡ Reuben terminum super † Et
7 ועל גבול ראובן מפאת קדים עד־פאת
. vna Iehudah ,maris ‡
ימה יהודה אחד׃
angulum * ad vsque ,Orientali angulo ab † Iehudah terminum super ‡ Et
8 ועל גבול יהודה מפאת קדים עד־פאת
viginti & quinque eleuabitis * quam * ,oblatio erit ,maris †
ימה תהיה התרומה אשר־תרימו חמשה ועשרים
angulo ab partium ‡ vna sicut ,longitudinis & ,latitudinis millium
אלף רחב וארך כאחד החלקים מפאת
.eius medio in sanctuarium erit Et .maris angulum * ad vsque ,Orientali
קדימה עד־פאת־ימה והיה המקדש בתוכה׃
quinque longitudo :DOMINO eleuabitis † quam Oblatio
9 התרומה אשר תרימו ליהוה ארך חמשה
.millium decem latitudo & ,millium viginti &
ועשרים אלף ורחב עשרת אלפים׃
Aquilonem ad sacerdotibus sanctitatis oblatio erit istis Et
10 ולאלה תהיה תרומת־הקדש לכהנים צפונה
,millia decem latitudinis mare ad ‡ & ,millia viginti & quinque
חמשה ועשרים אלף וימה רחב עשרת אלפים
longitudinis meridiem ad & ,millia decem latitudinis Orientem ad &
וקדימה רחב עשרת אלפים ונגבה ארך
,eius medio in DOMINI sanctuarium erit & .millia viginti & quinque
חמשה ועשרים אלף והיה מקדש־יהוה בתוכו׃
custodierunt qui ,Sadoc filiis de sanctificato * Sacerdotibus
11 לכהנים המקדש מבני צדוק אשר שמרו
sicut ,Israel filios errando in † ,errauerunt non qui ,meam custodiam
משמרתי אשר לא־תעו בתעות בני ישראל כאשר
oblatione de oblatum eis erit Et .Leuitæ ‡ errauerunt
12 תעו הלוים׃ והיתה להם תרומיה מתרומת
.Leuitarum terminum ad † :sanctitatum sanctitas ,terræ
הארץ קדש קדשים אל־גבול הלוים׃
viginti & quinque ,sacerdotum terminum contra Leuitæ Et
13 והלוים לעמת גבול הכהנים חמשה ועשרים
longitudo Omnis . millium decem latitudinis & ,longitudinis millium
אלף ארך ורחב עשרת אלפים כל־ארך
.millium decem latitudo & ,millium viginti & quinque
חמשה ועשרים אלף ורחב עשרת אלפים׃
faciet transire ‡ neque ,commutabit ‡ non & ,eo ex venundabunt non Et
14 ולא־ימכרו ממנו ולא־ימר ולא יעבור
.DOMINO ‡ sanctitas quia : terræ principium
ראשית הארץ כי־קדש ליהוה׃
,quinque facies super ‡ latitudine in residuum * millia quinque Et
15 וחמשת אלפים הנותר ברחב על־פני חמשה
:suburbanũ in & ,habitaculũ in ciuitatis ipsum prophanum milliũ † viginti &
ועשרים אלף חל־הוא לעיר למושב ולמגרש
.eius medio in ciuitas erit &
והיתה העיר בתוכה׃
quatuor & quingentorum Aquilonis angulus ‡ eius mensuræ hæ Et
16 ואלה מדותיה פאת צפון חמש מאות וארבעת
:millium quatuor & ,quingentorum meridiei angulus ‡ & ,millium
אלפים ופאת־נגב חמש חמש מאות וארבעת אלפים

‡ latus ‡ latus † plaga [o] היה * iuxta * à plaga ‡ plagam occidentalem ‖ iuxta * à plaga ‖ plagam occidentalem † iuxta ‡ à plaga ‖ plagam ‡ occidentalem * iuxta * à plaga † plagam ‖ occidentalem † iuxta ‡ à plaga ‖ plagam ‖ occidentalem † iuxta ‡ à plaga † plagam ‡ occidentalem ‡ iuxta † à plaga * plagam † occidentalem, * spontanea * offeretis [p] רום ‡ è partibus à plaga * plagam occidentalem. † offeretis [q] רום ‡ ad Occidentem * sanctificatis † cùm errarent filij [r] תעה ‡ filij † iuxta ‡ permutabunt, ‡ transferent primitias ‡ est [s] מיר קרי * quæ supersunt ‡ contra [t] יתר † millia erunt prophana [u] חול [x] ישב ‡ plaga aquilonaris [y] מדד ‡ plaga australis חמש כתב ולא קרי

sex & :integri †, bouis filius vitulus, nouiluniȷ † die in Et
6 וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ פַּר בֶּן־בָּקָר תְּמִימִם וְשֵׁשֶׁת
.erunt integri †, aries & agni
כְּבָשִׂים וָאַיִל תְּמִימִם יִהְיוּ׃
, munus † faciet arietem per Ephah & ,vitulum per Ephah Et
7 וְאֵיפָה לַפָּר וְאֵיפָה לָאַיִל יַעֲשֶׂה מִנְחָה
. Ephah per Hin olei & :eius manus apprehenderit sicut agnis in &
וְלַכְּבָשִׂים כַּאֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ וְשֶׁמֶן הִין לָאֵיפָה׃
,ingredietur portæ vestibuli via :prælatum ingrediendo in † Et
8 וּבְבוֹא הַנָּשִׂיא דֶּרֶךְ אוּלָם הַשַּׁעַר יָבוֹא
.exibit eius * viam in † &
וּבְדַרְכּוֹ יֵצֵא׃
solennitatibus in DOMINI facies ad † terræ populum intrando in † Et
9 וּבְבוֹא עַם־הָאָרֶץ לִפְנֵי יְהוָה בַּמּוֹעֲדִים
portæ via * egredietur, se incuruandum ad Aquilonis portæ viam ingrediens †
הַבָּא דֶּרֶךְ־שַׁעַר צָפוֹן לְהִשְׁתַּחֲוֹת יֵצֵא דֶּרֶךְ־שַׁעַר
portæ via † egredietur ,meridianæ portæ viam ingrediens &, meridiei †
נֶגֶב וְהַבָּא דֶּרֶךְ־שַׁעַר נֶגֶב יֵצֵא דֶּרֶךְ־שַׁעַר
,eam in est ingressus quam †, portæ via † reuertetur Non .aquilonaris
צָפוֹנָה לֹא יָשׁוּב דֶּרֶךְ הַשַּׁעַר אֲשֶׁר־בָּא בוֹ
.egredientur illius regione è sed
כִּי נִכְחוֹ יֵצֵאוּ׃
,ingredietur, ipsis ingrediendo in * ,eorum medio in ,prælatus † Et
10 וְהַנָּשִׂיא בְּתוֹכָם בְּבוֹאָם יָבוֹא
.egredientur ,ipsis exeundo in † &
וּבְצֵאתָם יֵצֵאוּ׃
Ephah munus * erit statutis temporibus † in &, festiuitatibus in Et
11 וּבַחַגִּים וּבַמּוֹעֲדִים תִּהְיֶה הַמִּנְחָה אֵיפָה
:eius manus donum agnis in &, arietem per Ephah &, vitulum per
לַפָּר וְאֵיפָה לָאַיִל וְלַכְּבָשִׂים מַתַּת יָדוֹ
.Ephah per Hin olei &
וְשֶׁמֶן הִין לָאֵיפָה׃
deuotionem † pacifica aut ,ascensionem spontaneam prælatus † fecerit cum Et
12 וְכִי־יַעֲשֶׂה הַנָּשִׂיא נְדָבָה עוֹלָה אוֹ־שְׁלָמִים נְדָבָה
faciet & ,Orientem * respicientem portam ei aperiet & ,DOMINO
לַיהוָה וּפָתַח לוֹ אֶת־הַשַּׁעַר הַפֹּנֶה קָדִים וְעָשָׂה
:sabbathi die in faciet sic ,sua pacifica & ,suam ascensionem †
אֶת־עֹלָתוֹ וְאֶת־שְׁלָמָיו כַּאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת
.ipsum egredi post † portam claudet & ,egredietur &
וְיָצָא וְסָגַר אֶת־הַשַּׁעַר אַחֲרֵי צֵאתוֹ׃
diem per ascensionem * facies integrum eius anni † filium agnum Et
13 וְכֶבֶשׂ בֶּן־שְׁנָתוֹ תָּמִים תַּעֲשֶׂה עוֹלָה לַיּוֹם
.illud facies mane in mane in † :DOMINO
לַיהוָה בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ׃
, Ephah partem sextam mane in mane in * eo super facies munus † Et
14 וּמִנְחָה תַעֲשֶׂה עָלָיו בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר שִׁשִּׁית הָאֵיפָה
munus †, similam subigendam † ad , Hin partem tertiam olei &
וְשֶׁמֶן שְׁלִישִׁית הַהִין לָרֹס אֶת־הַסֹּלֶת מִנְחָה
facient Et .iugiter seculi † statutis DOMINO
15 לַיהוָה חֻקּוֹת עוֹלָם תָּמִיד׃ וְעָשׂוּ אֶת־
.iugitatis ascensione*:mane in mane in † oleum & ,munus † & ,agnum
הַכֶּבֶשׂ וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־הַשֶּׁמֶן בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר עוֹלַת תָּמִיד׃
prælatus † dederit Cùm :DOMINVS Dominus dixit Sic
16 כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה כִּי־יִתֵּן הַנָּשִׂיא
: erit eius filiis ipsa †, eius hæreditatem in suis filiis de viro * donum
מַתָּנָה לְאִישׁ מִבָּנָיו נַחֲלָתוֹ הִיא לְבָנָיו תִּהְיֶה
.hæreditatem in , ipsa †, eorum possessio
אֲחֻזָּתָם הִיא בְּנַחֲלָה׃
,suis seruis de vni sua hæreditate de donum dederit cùm † Et
17 וְכִי־יִתֵּן מַתָּנָה מִנַּחֲלָתוֹ לְאַחַד מֵעֲבָדָיו
: prælatum † ad reuertetur &, libertatis annum ad vsque illius erit &
וְהָיְתָה לּוֹ עַד־שְׁנַת הַדְּרוֹר וְשָׁבַת לַנָּשִׂיא
.erit eis †, eius filiorum ,eius hæreditas Veruntamen
אַךְ נַחֲלָתוֹ בָּנָיו לָהֶם תִּהְיֶה׃
,eos populandum ad † populi hæreditate de prælatus * accipiet non Et
18 וְלֹא־יִקַּח הַנָּשִׂיא מִנַּחֲלַת הָעָם לְהוֹנֹתָם
:suis filiis dabit hæreditatem sua possessione De .eorum possessione de
מֵאֲחֻזָּתָם מֵאֲחֻזָּתוֹ יַנְחִל אֶת־בָּנָיו
.sua possessione à vir †, meus populus dispergantur non quod
לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יָפֻצוּ עַמִּי אִישׁ מֵאֲחֻזָּתוֹ׃
in portæ humero super † qui ,ingressum in * me introduxit Et
19 וַיְבִיאֵנִי בַמָּבוֹא אֲשֶׁר עַל־כֶּתֶף הַשַּׁעַר אֶל־
ecce & ;Aquilonem ad respicientia sacerdotes ad † sanctitatis cubicula
הַלְּשָׁכוֹת הַקֹּדֶשׁ אֶל־הַכֹּהֲנִים הַפֹּנוֹת צָפוֹנָה וְהִנֵּה־
,mare † ad lateribus in locus † ibi
שָׁם מָקוֹם בַּיַּרְכָתָם יָמָּה׃

sacerdotes ibi coquent quo † locus † Iste :me ad dixit Et
20 וַיֹּאמֶר אֵלַי זֶה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יְבַשְּׁלוּ־שָׁם הַכֹּהֲנִים
,munus † coquent quo * :peccato pro &, delicto pro oblationem
אֶת־הָאָשָׁם וְאֶת־הַחַטָּאת אֲשֶׁר יֹאפוּ אֶת־הַמִּנְחָה
sanctificandum ad ,exterius atrium ad educendum * non ad
לְבִלְתִּי הוֹצִיא אֶל־הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה לְקַדֵּשׁ אֶת־
me fecit transire & ,exterius atrium ad † me eduxit Et .populum
21 הָעָם׃ וַיּוֹצִיאֵנִי אֶל־הֶחָצֵר הַחִיצֹנָה וַיַּעֲבִירֵנִי
,atrij angulo in atrium * ecce & :atrij angulos quatuor ad †
אֶל־אַרְבַּעַת מִקְצוֹעֵי הֶחָצֵר וְהִנֵּה חָצֵר בְּמִקְצֹעַ הֶחָצֵר
.atrij angulo in atrium †
חָצֵר בְּמִקְצֹעַ הֶחָצֵר׃
quadraginta ligata atria † atrij angulis quatuor In
22 בְּאַרְבַּעַת מִקְצֹעוֹת הֶחָצֵר חֲצֵרוֹת קְטֻרוֹת אַרְבָּעִים
ipsis quatuor * vna mensura :latitudine † triginta & ,longitudine †
אֹרֶךְ וּשְׁלֹשִׁים רֹחַב מִדָּה אַחַת לְאַרְבַּעְתָּם
:ipsis † quatuor circum eis in circum ordo † Et .angulatis
23 מְהֻקְצָעוֹת׃ וְטוּר סָבִיב בָּהֶם סָבִיב לְאַרְבַּעְתָּם
,circum * parietes subter facta † culinæ &
וּמְבַשְּׁלוֹת עָשׂוּי מִתַּחַת הַטִּירוֹת סָבִיב׃
ibi coquent qua * ,coquentium domus † Istæ :me ad dixit Et
24 וַיֹּאמֶר אֵלַי אֵלֶּה בֵּית הַמְבַשְּׁלִים אֲשֶׁר יְבַשְּׁלוּ־שָׁם
.populi victimam domus ministri
מְשָׁרְתֵי הַבַּיִת אֶת־זֶבַח הָעָם׃

CAP. XLVII. מז

egredientes † aquæ ecce & ,domus ostium ad me conuertit Et
1 וַיְשִׁבֵנִי אֶל־פֶּתַח הַבַּיִת וְהִנֵּה־מַיִם יֹצְאִים
: Orientem † domus facies nam .Orientem ad domus limine desub †
מִתַּחַת מִפְתַּן הַבַּיִת קָדִימָה כִּי־פְנֵי הַבַּיִת קָדִים
meridie à dextero domus humero ab subter † de descendentes * aquæ Et
וְהַמַּיִם יֹרְדִים מִתַּחַת מִכֶּתֶף הַבַּיִת הַיְמָנִית מִנֶּגֶב
.altaris
לַמִּזְבֵּחַ׃
extra viam me circuire fecit † & ,aquilonaris portæ via † me eduxit Et
2 וַיּוֹצִאֵנִי דֶּרֶךְ־שַׁעַר צָפוֹנָה וַיְסִבֵּנִי דֶּרֶךְ חוּץ
aquæ ecce Et .Orientem † respicientem viam * extrinsecus portam ad
אֶל־שַׁעַר הַחוּץ דֶּרֶךְ הַפּוֹנֶה קָדִים וְהִנֵּה־מַיִם
.dextero humero ab scaturientes †
מְפַכִּים מִן־הַכָּתֵף הַיְמָנִית׃
est mensus Et .eius manu in linea † & ,Orientem virum egrediendo In †
3 בְּצֵאת־הָאִישׁ קָדִים וְקָו בְּיָדוֹ וַיָּמָד
.talorum † aquas ,aquas in * me fecit transire & ,cubito in † mille
אֶלֶף בָּאַמָּה וַיַּעֲבִרֵנִי בַמַּיִם מֵי אָפְסָיִם׃
.poplitum † aquas aquas in † me fecit transire & ,mille est mensus Et
4 וַיָּמָד אֶלֶף וַיַּעֲבִרֵנִי בַמַּיִם מַיִם בִּרְכָּיִם
.lumborum * aquas me fecit transire & ,mille est mensus Et
וַיָּמָד אֶלֶף וַיַּעֲבִרֵנִי מֵי מָתְנָיִם׃
:transire poteram non quem, torrentem †, mille est mensus Et
5 וַיָּמָד אֶלֶף נַחַל אֲשֶׁר לֹא־אוּכַל לַעֲבֹר
non qui ,torrentem ;natationis † aquæ ,aquæ se eleuauerant quoniam
כִּי־גָאוּ הַמַּיִם מֵי שָׂחוּ נַחַל אֲשֶׁר לֹא־
:hominis fili vidisti Nónne :me ad dixit Et .transibatur †
6 יֵעָבֵר׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲרָאִיתָ בֶן־אָדָם
.torrentis labium super † me conuertit & ,me ire fecit Et
וַיֹּלִכֵנִי וַיְשִׁבֵנִי עַל־שְׂפַת הַנָּחַל׃
:valde multum lignum * torrentis labium ad † ecce & ,me conuertendo In †
7 בְּשׁוּבֵנִי וְהִנֵּה אֶל־שְׂפַת הַנַּחַל עֵץ רַב מְאֹד
egredientes * istæ Aquæ :me ad dixit Et .inde & ,hinc
8 מִזֶּה וּמִזֶּה׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּיִם הָאֵלֶּה יוֹצְאִים
intrabunt & :planiciem super * descendent & ,orientalem reuolutionem † ad
אֶל־הַגְּלִילָה הַקַּדְמוֹנָה וְיָרְדוּ עַל־הָעֲרָבָה וּבָאוּ
.aquæ sanabuntur & ,educta † mare ad † mare
הַיָּמָּה אֶל־הַיָּמָּה הַמּוּצָאִים וְנִרְפְּאוּ הַמָּיִם׃
quod omne ad ,serpet † quæ ,viuens anima omnis ,erit Et
9 וְהָיָה כָל־נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר־יִשְׁרֹץ אֶל כָּל־אֲשֶׁר
quia :valde multus piscis erit † & . viuet ,torrentes duo illuc intrauerit
יָבוֹא שָׁם נַחֲלַיִם יִחְיֶה וְהָיָה הַדָּגָה רַבָּה מְאֹד כִּי
quod omne * viuet & ,sanabuntur & ,istæ aquæ illuc intrauerũt
בָאוּ שָׁמָּה הַמַּיִם הָאֵלֶּה וְיֵרָפְאוּ וָחָי כֹּל אֲשֶׁר־
.torrens † illuc intrauerit
יָבוֹא שָׁמָּה הַנָּחַל׃
Hen ad vsque &, Ghedi- Hen ab piscatores eo super † stabunt ,erit Et
10 וְהָיָה יַעַמְדוּ עָלָיו דַּוָּגִים מֵעֵין גֶּדִי וְעַד־עֵין

* est † in * in * sacrificium אֵפָה † vt † effe- rant in חוּץ † in † per * in singulis quatuor angulis erat atrium, hoc est cubiculũ. † erant † cubitorum in † in * erat סֵדֶר † habentibus angulos. † paries erat in circuitu ipsorum cubiculorum per circuitum ipsorum: † factæ erant * per circuitũ. עֲשָׂה † sunt * in † egrediebantur שׁוּב † de loco qui erat sub † erat ad * descendebant † de loco qui erat sub latere † ver viam † conuertit me ad יָצָא סָבַב * ad † ad † egrediebantur à latere פָּכָה † Cùm egrederetur vir ad † filum lineum erat קָוֶה † mensuras * per † pertingẽtes ad talos. † per † vsque ad genua pertingẽtes. * aquas vsque ad renes. מָדַד † & ecce † natabiles torrentis, גָּאָה * poterat transiri. רָאָה † ad ripam שָׂפָה † Cùm vertissem † in ripa * erant ligna multa * quæ egrediuntur † terminum * per † Orientale & ad † Occidẽtale educentur, serpit quocunq; ingressi fuerint ij † erunt multi pisces * quicquid ubi erat † in עָמַד דוּג

CAP. XLV. מה

offeretis ,hæreditatem in terram vos faciendo cadere in † Et
1 † וּבְהַפִּילְכֶם אֶת־הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה תָּרִימוּ
quinque ‡ longitudo ; terra de ſanctitatem DOMINO oblationem
תְּרוּמָה לַיהוָה קֹדֶשׁ מִן־הָאָרֶץ אֹרֶךְ חֲמִשָּׁה
Sanctitas : millium decem latitudo & ,longitudine millium viginti &
וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אֹרֶךְ וְרֹחַב עֲשָׂרָה אָלֶף קֹדֶשׁ־
.circum ‡ eius ter mino omni in ipſa ‡
הוּא בְכָל־גְּבוּלָהּ סָבִיב׃
† quingentis in ‡ quingenti ,ſanctitatem in ‖ hoc ex Erit †
2 † יִהְיֶה מִזֶּה אֶל־הַקֹּדֶשׁ חֲמֵשׁ מֵאוֹת בַּחֲמֵשׁ מֵאוֹת
.circum ei ſuburbanum cubitorum quinquaginta & .circum ‡ quadratum
מְרֻבָּע סָבִיב וַחֲמִשִּׁים אַמָּה מִגְרָשׁ לוֹ סָבִיב׃
,quinque longitudinem menſurabis iſta menſura à Et
3 † וּמִן־הַמִּדָּה הַזֹּאת תָּמוֹד אֹרֶךְ חֲמֵשׁ
erit ipſo in Et , millium decem latitudinem & :millium viginti &
וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְרֹחַב עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים וּבוֹ־יִהְיֶה
ipſa terra de Sanctitas .ſanctitatum ſanctitas ,ſanctuarium
4 הַמִּקְדָּשׁ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים׃ † קֹדֶשׁ מִן־הָאָרֶץ הוּא
miminiſtrandum ad accedentibus ‡ , erit ſanctuarij miniſtris ſacerdotibus
לַכֹּהֲנִים מְשָׁרְתֵי הַמִּקְדָּשׁ יִהְיֶה הַקְּרֵבִים לְשָׁרֵת
* ſanctuarium & ,domibus * locus eis erit & : DOMINO
אֶת־יְהוָה וְהָיָה לָהֶם מָקוֹם לְבָתִּים וּמִקְדָּשׁ
decem & ,longitudo † millium viginti & quinque Et .ſanctuario
5 לַמִּקְדָּשׁ׃ † וַחֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אֹרֶךְ וַעֲשֶׂרֶת
poſſeſſionem in ipſis domus miniſtris Leuitis erit & .latitudo millium
אֲלָפִים רֹחַב יִהְיֶה לַלְוִיִּם מְשָׁרְתֵי הַבַּיִת לָהֶם לַאֲחֻזָּה
quinque, dabitis ciuitatis poſſeſſionem Et .cubicula viginti
6 עֶשְׂרִים לְשָׁכֹת׃ † וַאֲחֻזַּת הָעִיר תִּתְּנוּ חֲמֵשֶׁת
contra millium viginti & ,quinque longitudo & ,latitudo † millium
אֲלָפִים רֹחַב וְאֹרֶךְ חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף לְעֻמַּת
.erit Iſrael domui omni :ſanctitatis * oblationem
תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה׃
poſſeſſionē ad † & ,ſanctitatis oblationem ad ‡ inde & ,hinc principi Et
7 † וְלַנָּשִׂיא מִזֶּה וּמִזֶּה לִתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וְלַאֲחֻזַּת
vrbis poſſeßionis facies ad ‡ & ,ſanctitatis oblationis facies ad * ciuitatis
הָעִיר אֶל־פְּנֵי תְרוּמַת־הַקֹּדֶשׁ וְאֶל־פְּנֵי אֲחֻזַּת הָעִיר
: Orientem ad ‖ orientali angulo ab & ,mare ad maris † angulo ab
מִפְּאַת־יָם יָמָּה וּמִפְּאַת קֵדְמָה קָדִימָה
ad maris ‡ termino à partium vnius regione è † longitudo &
וְאֹרֶךְ לְעֻמּוֹת אַחַד הַחֲלָקִים מִגְּבוּל יָם אֶל־
.orientalem terminum
גְּבוּל קָדִימָה׃
populabuntur ‡ non & : Iſrael in poſſeſſionem in ei erit terra In
8 † לָאָרֶץ יִהְיֶה־לּוֹ לַאֲחֻזָּה בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא־יוֹנוּ
Iſrael domui dabunt terram & , meum populum mei prælati † vltrà
עוֹד נְשִׂיאַי אֶת־עַמִּי וְהָאָרֶץ יִתְּנוּ לְבֵית־יִשְׂרָאֵל
,DOMINVS * Dominus dixit Sic .eorum tribus per
9 לְשִׁבְטֵיהֶם׃ † כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
, amouete ‡ vaſtationem & ,violētiam † ,Iſrael prælati ‡ vobis Multum ‖
רַב־לָכֶם נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל חָמָס וָשֹׁד הָסִירוּ
deſuper * veſtras exactiones tollite † . facite iuſtitiam & iudicium &
וּמִשְׁפָּט וּצְדָקָה עֲשׂוּ הָרִימוּ גְרֻשֹׁתֵיכֶם מֵעַל
.DOMINVS ‡ Dominus dixit ,meo populo
עַמִּי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃
.vobis erit iuſtitia † batus & ,iuſtitia ‡ Ephah & ,iuſtitia Bilances
10 † מֹאזְנֵי־צֶדֶק וְאֵיפַת־צֶדֶק וּבַת־צֶדֶק יְהִי לָכֶם׃
decimum tollendum ad ‡ ,erit vnius ponderis * batus & , ‖ Ephah
11 † הָאֵיפָה וְהַבַּת תֹּכֶן אֶחָד יִהְיֶה לָשֵׂאת מַעְשַׂר
erit chomer ad * ;Ephah chomer decimum & :batus chomer
הַחֹמֶר הַבָּת וַעֲשִׂירִת הַחֹמֶר הָאֵיפָה אֶל־הַחֹמֶר יִהְיֶה
viginti : obolorum viginti † Sechel Et .eius æquilibrium ‡
12 מַתְכֻּנְתּוֹ׃ † וְהַשֶּׁקֶל עֶשְׂרִים גֵּרָה עֶשְׂרִים
quinque & , decem ſechalim viginti & quinque ;ſechalim
שְׁקָלִים חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שְׁקָלִים עֲשָׂרָה וַחֲמִשָּׁה
quam oblatio ‡ Iſta .vobis erit mina ſechel
13 שֶׁקֶל הַמָּנֶה יִהְיֶה לָכֶם׃ † זֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר
ſextabitis ‡ & , triticorum † chomer de Ephah partem ſextam ;offeretis
תָּרִימוּ שִׁשִּׁית הָאֵיפָה מֵחֹמֶר הַחִטִּים וְשִׁשִּׁיתֶם
.hordeorum * chomer de Ephah
הָאֵיפָה מֵחֹמֶר הַשְּׂעֹרִים׃
decem ; coro de bati decimum olei batum ‖ olei ſtatutum ‡ Et
14 † וְחֹק הַשֶּׁמֶן הַבַּת הַשֶּׁמֶן מַעְשַׂר הַבַּת מִן־הַכֹּר עֲשֶׂרֶת
.chomer † batim decem quia :chomer * bati
הַבַּתִּים חֹמֶר כִּי־עֲשֶׂרֶת הַבַּתִּים חֹמֶר׃

† quando diuideretis [f] נָפַל ‡ erit ‡ erit ‡ per circuitū † Erunt ‖ pro ſanctitate ‡ in longitudine cū † in latitudine [g] מֵאָה ‡ per circuitū. per circuitū. [h] מָדַד חמשה ק ‡ qui accedūt * pro * pro † erit והיה ק [i] נָתַן † erit * ſpontaneā ‡ erit iuxta † iuxta * ante oblationem ‡ ante poſſeſſionem † Occidētali vſque ad Occidentem, ‖ vſque † erit contra vnā è partib⁹ ‡ occidentali vſque ‡ oppriment [k] יָנָה † principes * Deus ‖ Sufficiat ‡ principes † iniquitatē, ‡ declinate, † Auferte angarias * à [l] עָשָׂה ‡ Deus. Statera iuſta, ‡ iuſta, † iuſtus ‖ menſura aridorum, * menſura liquidorum menſurę ‡ vt capiat * in [m] נָשָׂא [n] תָּכַן ‡ æqualitas † eſt ‡ eſt † frumenti, ‡ tertiam partem offeretis [n] רוּם * hordei. ‡ præceptū ‖ & [o] חָקַק * ſunt † ſunt

Iſrael irriguo de ‡ ducentis è pecore † de vnam agnam Et
15 † וְשֶׂה־אַחַת מִן־הַצֹּאן מִן־הַמָּאתַיִם מִמַּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל
ait ,eos ſuper expiandum ad : pacifica in & ,aſcenſionem & ,munus ‡ in
לְמִנְחָה וּלְעוֹלָה וְלִשְׁלָמִים לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם נְאֻם
in erunt terræ populus Omnis .DOMINVS * Dominus
16 אֲדֹנָי יְהוִה׃ † כֹּל הָעָם הָאָרֶץ יִהְיוּ אֶל־
.Iſrael in prælato ‖ ,iſta † oblatione
הַתְּרוּמָה הַזֹּאת לַנָּשִׂיא בְּיִשְׂרָאֵל׃
libamen & , munus & , aſcenſiones ‡ erit prælato ſuper † Et
17 † וְעַל־הַנָּשִׂיא יִהְיֶה הָעוֹלוֹת וְהַמִּנְחָה וְהַנֵּסֶךְ
ſolennitatibus vniuerſis in ſabbathis in & ,Calendis in & ,ſolennitatibus in
בַּחַגִּים וּבֶחֳדָשִׁים וּבַשַּׁבָּתוֹת בְּכָל־מוֹעֲדֵי
,munus † & ,peccato pro oblationem faciet ipſe :Iſrael domus
בֵּית יִשְׂרָאֵל הוּא־יַעֲשֶׂה אֶת־הַחַטָּאת וְאֶת־הַמִּנְחָה
.Iſrael domum propter expiandum ad pacifica & , aſcenſionem ‡ &
וְאֶת־הָעוֹלָה וְאֶת־הַשְּׁלָמִים לְכַפֵּר בְּעַד בֵּית־יִשְׂרָאֵל׃
menſis vno † in ‡ primo In :DOMINVS * Dominus dixit Sic
18 † כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בָּרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ
:ſanctuarium mundabis & :perfectum ‖ bouis filium vitulum ſumes
תִּקַּח פַּר־בֶּן־בָּקָר תָּמִים וְחִטֵּאתָ אֶת־הַמִּקְדָּשׁ׃
dabit ‡ & ,peccato pro oblationis ſanguine de ſacerdos tollet Et
19 † וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת וְנָתַן
:altare ad auxilij atrij † angulis quatuor in & ,domus poſte in
אֶל־מְזוּזַת הַבַּיִת וְאֶל־אַרְבַּע פִּנּוֹת הָעֲזָרָה לַמִּזְבֵּחַ
facies ſic Et .interioris atrij portæ poſte ſuper * &
20 וְעַל־מְזוּזַת שַׁעַר הֶחָצֵר הַפְּנִימִית׃ † וְכֵן תַּעֲשֶׂה
.domum expiabitis & :ſimplici à & ,errante viro à menſe in ‡ ſeptima in
בְּשִׁבְעָה בַחֹדֶשׁ מֵאִישׁ שֹׁגֶה וּמִפֶּתִי וְכִפַּרְתֶּם אֶת־הַבָּיִת׃
:Peſach vobis erit ,menſis die decima quarta in * primo In
21 † בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם הַפָּסַח
.comedetur † infermentata ,dierum ſeptem ſolennitas
חַג שְׁבֻעוֹת יָמִים מַצּוֹת יֵאָכֵל׃
populo vniuerſo pro & ,ſe pro illa die in prælatus ‡ faciet Et
22 † וְעָשָׂה הַנָּשִׂיא בַּיּוֹם הַהוּא בַּעֲדוֹ וּבְעַד כָּל־עַם
.peccato pro ſacrificij vitulum : terræ
הָאָרֶץ פַּר חַטָּאת׃
ſeptem DOMINO aſcenſionem * faciet ſolennitatis diebus ſeptem Et
23 † וְשִׁבְעַת יְמֵי־הֶחָג יַעֲשֶׂה עוֹלָה לַיהוָה שִׁבְעַת
:diebus ſeptem ,die in integros ‖ arietes ſeptem & , vitulos
פָּרִים וְשִׁבְעַת אֵילִים תְּמִימִם לַיּוֹם שִׁבְעַת הַיָּמִים
munus ‡ Et .diem per caprarum hircum peccato pro ſacrificiū &
24 וְחַטָּאת שְׂעִיר עִזִּים לַיּוֹם׃ † וּמִנְחָה
.Ephah ad ‡ Hin olei & :faciet arietē ad * ,Ephah & ,vitulūad ‖ ,Ephah
אֵיפָה לַפָּר וְאֵיפָה לָאַיִל יַעֲשֶׂה וְשֶׁמֶן הִין לָאֵיפָה׃
faciet ſolennitate in menſis die decimaquinta in ‡ ſeptimo In
25 † בַּשְּׁבִיעִי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בֶּחָג יַעֲשֶׂה
,holocauſto ſicut ‡ , peccato pro ſacrificiū ſicut ,* :diebus ſeptem iſta ſicut
כָאֵלֶּה שִׁבְעַת הַיָּמִים כַּחַטָּאת כָּעֹלָה
.oleo ſicut & ,munere ſicut ‡ &
וְכַמִּנְחָה וְכַשָּׁמֶן׃

CAP. XLVI. מו

interioris atrij Porta :DOMINVS ‡ Dominus dixit Sic
1 † כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה שַׁעַר הֶחָצֵר הַפְּנִימִית
die in & .operis diebus ſex clauſa erit Orientem reſpiciens †
הַפֹּנֶה קָדִים יִהְיֶה סָגוּר שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה וּבְיוֹם
.aperietur menſis ‡ die in & ,aperietur ſabbathi
הַשַּׁבָּת יִפָּתֵחַ וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ יִפָּתֵחַ׃
ſuper † ſtabit & ,deforis portæ veſtibuli via prælatus ‖ intrabit Et
2 † וּבָא הַנָּשִׂיא דֶּרֶךְ אוּלָם הַשַּׁעַר מִחוּץ וְעָמַד עַל־
& ,eius aſcenſionem ‡ ſacerdotes facient & .portæ poſte †
מְזוּזַת הַשַּׁעַר וְעָשׂוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־עוֹלָתוֹ וְאֶת־
.egredietur & , portæ limen ſuper ſe incuruabit & , eius pacifica
שְׁלָמָיו וְהִשְׁתַּחֲוָה עַל־מִפְתַּן הַשַּׁעַר וְיָצָא
.veſperam ad vſque claudetur non porta Et
וְהַשַּׁעַר לֹא־יִסָּגֵר עַד־הָעָרֶב׃
,ſabbathis in ipſius portæ oſtium ‡ terræ populus ſe incuruabit Et
3 † וְהִשְׁתַּחֲווּ עַם־הָאָרֶץ פֶּתַח הַשַּׁעַר הַהוּא בַּשַּׁבָּתוֹת
offeret quam aſcenſionem Et .DOMINI facies ad ‡ ,Calendis in &
4 וּבֶחֳדָשִׁים לִפְנֵי יְהוָה׃ † וְהָעֹלָה אֲשֶׁר־יַקְרִב
, integros * agnos ſex ,ſabbathi die in :DOMINO prælatus †
הַנָּשִׂיא לַיהוָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שִׁשָּׁה כְבָשִׂים תְּמִימִם
agnis in & ,arietem ad ‡ Ephah munus Et .integrum ‡ arietem &
5 וְאַיִל תָּמִים׃ † וּמִנְחָה אֵיפָה לָאַיִל וְלַכְּבָשִׂים
.Ephah ad ‖ Hin olei & :ſuæ manus donum munus †
מִנְחָה מַתַּת יָדוֹ וְשֶׁמֶן הִין לָאֵיפָה׃

† pecudibus ‡ e pinguibus [p] מֵאָה ‡ ſacrificium, & holocauſtum * Deus. ‖ ſpontanea ‖ propter principem † principis ‡ offerre, holocauſta, & ſacrificiū, [q] עָלָה חָגַג † ſacrificium, ‡ holocauſtum, * Deus: ‡ menſe † prima die ‖ immaculatum: [s] לָקַח ‡ ponet † loci qui coniunctus eſt altari: [t] פָּנַן * in [v] פָּנָה ‡ menſis pro vnoquoque ignorante, & pro decepto: * menſe † comedentur. [x] חָגַג ‡ princeps [y] פָּרָה * holocauſtū ‖ immaculatos ‖ oblationem ‖ per vitulum, * per arietem * per ‡ menſe * tam ‡ quàm ‖ ſacrificio, ‖ Deus: [z] פָּנָה † quæ reſpicit ad ‡ calendarū ‖ princeps per viam † in † limine ‡ holocauſtū [a] עָשָׂה [b] עָלָה ‡ ad [c] שָׁחָה ‡ coram Domino. Holocauſtū autem quod † princeps * immaculatos [d] תָּמַם ‡ immaculatum oblationem ‡ per arietē, * ſacrificium ‖ per

.meam custodiam custodiant & :mihi *ministrandum ad* * meam mensam
שֻׁלְחָנִי לְשָׁרְתֵנִי וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי׃
vestibus interioris atrij portas ad *ipsos ingrediendo in* ‡ ,erit Et
17 וְהָיָה בְּבוֹאָם אֶל־שַׁעֲרֵי הֶחָצֵר הַפְּנִימִית בִּגְדֵי
eos ministrando in ‡ ,lana eos super ascendet non & :se induent *linorum* ‡
פִשְׁתִּים יִלְבָּשׁוּ וְלֹא־יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צֶמֶר בְּשָׁרְתָם
.intrinsecus & , interioris atrij portis in
בְּשַׁעֲרֵי הֶחָצֵר הַפְּנִימִית וָבָיְתָה׃
linorum * feminalia & ,eorum caput super erunt *linorum* ‡ Cidares
18 פַּאֲרֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל־רֹאשָׁם וּמִכְנְסֵי פִשְׁתִּים
.*sudore in* ‡ se accingent non .eorum lumbis *super* * erunt
יִהְיוּ עַל־מָתְנֵיהֶם לֹא יַחְגְּרוּ בַּיָּזַע׃
exterius atrium ad ,exterius atrium ad *eos egrediendo in* * Et
19 וּבְצֵאתָם אֶל־הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה אֶל־הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה
,*ministrantes* ‡ ipsi quibus ,suis vestimentis se exuent ,populum ad
אֶל־הָעָם יִפְשְׁטוּ אֶת־בִּגְדֵיהֶם אֲשֶׁר־הֵמָּה מְשָׁרְתִם
vestimentis se vestient & ,*sanctitatis* † cubiculis in ea reponent & ,*eis in*
בָּם וְהִנִּיחוּ אוֹתָם בְּלִשְׁכֹת הַקֹּדֶשׁ וְלָבְשׁוּ בְּגָדִים
.suis vestibus in populum sanctificabunt non & , aliis
אֲחֵרִים וְלֹא־יְקַדְּשׁוּ אֶת־הָעָם בְּבִגְדֵיהֶם׃
aquè tondendo :demittent non cæsariem & ,radent non suum caput Et
20 וְרֹאשָׁם לֹא יְגַלֵּחוּ וּפֶרַע לֹא יְשַׁלֵּחוּ כָּסוֹם
omnis bibent non vinum Et .sua capita attondebunt *aquè*
21 יִכְסְמוּ אֶת־רָאשֵׁיהֶם׃ וְיַיִן לֹא־יִשְׁתּוּ כָּל־
.interius atrium *ad eos intrando in* † :sacerdos
כֹּהֵן בְּבוֹאָם אֶל־הֶחָצֵר הַפְּנִימִית׃
quinimo * ,vxores in sibi accipient non *expulsam* ‡ & ,viduam Et
22 וְאַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה לֹא־יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי אִם־
,vidua fuerit quæ , viduam & ,Israel domus semine de virgines
בְּתוּלֹת מִזֶּרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אַלְמָנָה
inter ‡ docebunt meum populum Et .accipient sacerdote à
23 מִכֹּהֵן יִקָּחוּ׃ וְאֶת־עַמִּי יוֹרוּ בֵּין
.*eos facient scire* * mundum *ad* immundum inter & :profanum *ad* sanctum
קֹדֶשׁ לְחֹל וּבֵין־טָמֵא לְטָהוֹר יוֹדִעֻם׃
meis iudiciis in :*iudicium* ‡ ad stabunt ipsi controuersia *super* ‡ Et
24 וְעַל־רִיב הֵמָּה יַעַמְדוּ לִשְׁפֹּט בְּמִשְׁפָּטַי
omnibus in mea *statuta* ‡ & ,meas leges & : eam iudicabunt
וּשְׁפָטֻהוּ וְאֶת־תּוֹרֹתַי וְאֶת־חֻקֹּתַי בְּכָל־
.sanctificabunt mea sabbatha & ,custodient meis *statutis temporibus* †
מוֹעֲדַי יִשְׁמֹרוּ וְאֶת־שַׁבְּתוֹתַי יְקַדֵּשׁוּ׃
: *se polluendum ad* ,* ingredietur non hominem mortuum ad Et
25 וְאֶל־מֵת אָדָם לֹא יָבוֹא לְטָמְאָה
,fratrem *ad* ,filiam *ad* & ,filium *ad* & ,matrem *ad* & ,patrem *ad* *quinimo* ‡
כִּי אִם־לְאָב וּלְאֵם וּלְבֵן וּלְבַת לְאָח
.se *contaminabunt* ‡ viro fuerit non quæ ,sororem *ad* &
וּלְאָחוֹת אֲשֶׁר־לֹא־הָיְתָה לְאִישׁ יִטַּמָּאוּ׃
.sibi *numerabunt* ‡ dies septem :*ipsius mundationē post* † Et
26 וְאַחֲרֵי טָהֳרָתוֹ שִׁבְעַת יָמִים יִסְפְּרוּ־לוֹ׃
,interius atrium ad sanctitatem *ad illum ingrediendi* ‡ die in Et
27 וּבְיוֹם בֹּאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ אֶל־הֶחָצֵר הַפְּנִימִית
, ait :suo peccato pro oblationem offeret ,sanctitate in *ministrandum ad* *
לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ יַקְרִיב חַטָּאתוֹ נְאֻם
.hæreditatem in eis † erit Et .DOMINVS ‡ Dominus
28 אֲדֹנָי יֱהוִה׃ וְהָיְתָה לָהֶם לְנַחֲלָה
;Israel in eis dabitis non possessionem & ;eorum hæreditas Ego
אֲנִי נַחֲלָתָם וַאֲחֻזָּה לֹא־תִתְּנוּ לָהֶם בְּיִשְׂרָאֵל
.eorum possessio ego
אֲנִי אֲחֻזָּתָם׃
:*ea* comedent ipsi delicto pro & ,peccato pro sacrificium & ,*Munus* ‡
29 הַמִּנְחָה וְהַחַטָּאת וְהָאָשָׁם הֵמָּה יֹאכְלוּם
.erit *eis* * Israel in *anathema* ‡ omne &
וְכָל־חֵרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָהֶם יִהְיֶה׃
oblatio omnis & ,‡ omnium primitiuorum omnium *principium* † Et
30 וְרֵאשִׁית כָּל־בִּכּוּרֵי כֹל וְכָל־תְּרוּמַת
:erit sacerdotum ,vestris ‡ oblationibus omnibus ex omnium *
כֹּל מִכֹּל תְּרוּמוֹתֵיכֶם לַכֹּהֲנִים יִהְיֶה
reponendum ad ‡ , sacerdoti dabitis vestrarum pastarum *principium* † &
וְרֵאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַכֹּהֵן לְהָנִיחַ
.*tuam domum* ad ‡ benedictionem
בְּרָכָה אֶל־בֵּיתֶךָ׃
: *iumento* ‡ de & * ,*aue* † de ‡ , raptum &,morticinium Omne
31 כָּל־נְבֵלָה וּטְרֵפָה מִן־הָעוֹף וּמִן־הַבְּהֵמָה
.sacerdotes comedent non
לֹא יֹאכְלוּ הַכֹּהֲנִים׃

* vt ministrēt
‡ cùm ingredientur
‡ lineis
‡ cùm ministrauerint
‡ lineæ
* linea
הָיָה
* in ‡ post sudorem.
‡ cùm egredientur
יָצָא חוּץ
‡ ministrauerant,
† sanctuarij ,
יָנַח
שָׁתָה
† quando ingressuri sūt in
פָּנָה
* repudiatam
* sed
לָקַח
‡ discernere
& &
* docebūt eos discernere.
‡ in iudicandum secundū iudicia mea
לְמִשְׁפָּט
שָׁפַט
‡ decreta
חָקַק
† sollēnitatibus
* sacerdos, vt polluat
מוּת
‡ sed super
בָּנָה
‡ cōtaminabit
† postquam mūdatus fuerit:
‡ numerabit
‡ quo introierit in
פָּנָה
* vt ministret
‡ Deus.
† sacerdotiū
‡ Oblationē,
‡ dedicatum Domino
* ipsorum
† primitiuum
‡ fructuum,
* spontanea
‡ spontaneis
† primitiuū
‡ vt reponat
נָתַן
‡ domui
‡ tam
† auibus, quàm
‡ animalibus

portæ *via* † me adduxit Et .egredietur eius *via à* ‡ &
4 וּמִדַּרְכּוֹ יֵצֵא׃ וַיְבִיאֵנִי דֶּרֶךְ־שַׁעַר־
DOMINI gloria impleuit ecce & ,vidi & .*domus facies* ad Aquilonis ‡
הַצָּפוֹן אֶל־פְּנֵי הַבַּיִת וָאֵרֶא וְהִנֵּה מָלֵא כְבוֹד־יְהוָה
.*meas facies* ad ‡ cecidi & ;DOMINI domum
אֶת־בֵּית יְהוָה וָאֶפֹּל אֶל־פָּנָי׃
vide & ,tuum cor pone hominis fili ,DOMINVS me ad dixit Et
5 וַיֹּאמֶר אֵלַי יְהוָה בֶּן־אָדָם שִׂים לִבְּךָ וּרְאֵה
loquens ‡ ego quæ omnia audi tuis auribus *in* & ,tuis oculis *in*
בְעֵינֶיךָ וּבְאָזְנֶיךָ שְּׁמָע אֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲנִי מְדַבֵּר
:eius legibus cunctis de & ,DOMINI domus statutis omnibus de tecum
אֹתָךְ לְכָל־חֻקּוֹת בֵּית־יְהוָה וּלְכָל־תּוֹרֹתָו
.sanctuarij exitus omnes *in* ‡ domus ingressu in tuum cor pones Et
וְשַׂמְתָּ לִבְּךָ לִמְבוֹא הַבַּיִת בְּכֹל מוֹצָאֵי הַמִּקְדָּשׁ׃
Dominus dixit Sic , Israel domum ad rebellem ad dices Et
6 וְאָמַרְתָּ אֶל־מֶרִי אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי
domus vestris abominationibus omnibus de vobis *Multum*:DOMINVS ‡
יֱהוִה רַב־לָכֶם מִכָּל־תּוֹעֲבוֹתֵיכֶם בֵּית
,corde *præputiatos alienigenæ* ‡ filios *vos inducendo In* * .Israel
7 יִשְׂרָאֵל׃ בַּהֲבִיאֲכֶם בְּנֵי־נֵכָר עַרְלֵי־לֵב
ipsam polluendum ad meo sanctuario in *existendum ad* † ,carne *præputiatos* ‡ &
וְעַרְלֵי בָשָׂר לִהְיוֹת בְּמִקְדָּשִׁי לְחַלְּלוֹ
,sanguinem & ,adipem ,meum panem *vos offerendo in* † ,meam domum
אֶת־בֵּיתִי בְּהַקְרִיבְכֶם אֶת־לַחְמִי חֵלֶב וָדָם
.vestris abominationibus omnibus in meum pactum *infregerunt* * &
וַיָּפֵרוּ אֶת־בְּרִיתִי אֶל כָּל־תּוֹעֲבוֹתֵיכֶם׃
posuistis & ,mearum sanctitatum custodiam seruastis non Et
8 וְלֹא שְׁמַרְתֶּם מִשְׁמֶרֶת קָדָשָׁי וַתְּשִׂימוּן
.vobis † meo sanctuario in meæ custodiæ custodes
לְשֹׁמְרֵי מִשְׁמַרְתִּי בְּמִקְדָּשִׁי לָכֶם׃
alienigenæ filius Omnis :DOMINVS * Dominus dixit Sic
9 כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה כָּל־בֶּן־נֵכָר
ad ingredietur non ,carne *præputiatus* ‡ & , corde *præputiatus* ‡
עֶרֶל לֵב וְעֶרֶל בָּשָׂר לֹא יָבוֹא אֶל־
filiorum medio in * qui , alienigenæ filio omni ab :meum sanctuarium
מִקְדָּשִׁי לְכָל־בֶּן־נֵכָר אֲשֶׁר בְּתוֹךְ בְּנֵי
,me *desuper* ‡ se elongauerunt qui Leuitæ *Quinimo* .Israel
10 יִשְׂרָאֵל׃ כִּי אִם־הַלְוִיִּם אֲשֶׁר רָחֲקוּ מֵעָלַי
: sua idola post † ,me *desuper* ‡ errauerunt qui ,Israel *errando in*
בִּתְעוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר תָּעוּ מֵעָלַי אַחֲרֵי גִּלּוּלֵיהֶם
,ministri meo sanctuario in erunt Et .*suam iniquitatem* ‡ portabunt &
11 וְנָשְׂאוּ עֲוֺנָם׃ וְהָיוּ בְמִקְדָּשִׁי מְשָׁרְתִים
ipsi : domus ministri & ,domus *portas ad prefectura* †
פְּקֻדּוֹת אֶל־שַׁעֲרֵי הַבַּיִת וּמְשָׁרְתִים אֶת־הַבָּיִת הֵמָּה
stabunt ipsi & , populo victimam & ,*ascensionem* † mactabunt
יִשְׁחֲטוּ אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַזֶּבַח לָעָם וְהֵמָּה יַעַמְדוּ
.eis *ministrandum ad* ‡ ,eorum *facies ad* *
לִפְנֵיהֶם לְשָׁרְתָם׃
,suorum idolorum *facies ad* ‡ illis ministrauerunt quòd eo Pro
12 יַעַן אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ אוֹתָם לִפְנֵי גִלּוּלֵיהֶם
leuaui idcirco ,iniquitatis offendiculum in Israel domui fuerunt &
וְהָיוּ לְבֵית־יִשְׂרָאֵל לְמִכְשׁוֹל עָוֺן עַל־כֵּן נָשָׂאתִי
portabunt & ,DOMINVS ‡ Dominus dixit ,eos super meam manum
יָדִי עֲלֵיהֶם נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה וְנָשְׂאוּ
me ad appropinquabunt non Et .*suam iniquitatem* ‡
13 עֲוֺנָם׃ וְלֹא־יִגְּשׁוּ אֵלַי
omnes *super accedendum ad* ‡ & ,mihi sacerdotio *fungendum ad* †
לְכַהֵן לִי וְלָגֶשֶׁת עַל־כָּל־
portabunt & * : sanctitatum *sanctitates* † ad meas sanctificationes
קָדָשַׁי אֶל־קָדְשֵׁי הַקְּדָשִׁים וְנָשְׂאוּ
.fecerunt quas , suas abominationes & ,suam ignominiam
כְּלִמָּתָם וְתוֹעֲבוֹתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ׃
,eius *seruitio* ‡ omni in :domus custodiæ custodes eos dabo Et
14 וְנָתַתִּי אוֹתָם שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַבָּיִת לְכֹל עֲבֹדָתוֹ
Sacerdotes Et .eo in fiet quod omni in &
15 וּלְכֹל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה בּוֹ׃ וְהַכֹּהֲנִים
custodierunt qui ,Sadoc filij Leuitæ
הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת־
ipsi ,me *desuper* ‡ Israel *filios errando in* † , mei sanctuarij custodiam
מִשְׁמֶרֶת מִקְדָּשִׁי בִּתְעוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵעָלַי הֵמָּה
offerendum ad meas facies ad * stabunt & :mihi *ministrandum ad* ‡ ,me ad accedēt
יִקְרְבוּ אֵלַי לְשָׁרְתֵנִי וְעָמְדוּ לְפָנַי לְהַקְרִיב
.DOMINVS ‡ Dominus ait ,sanguinem & ,adipem mihi
לִי חֵלֶב וָדָם נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃
ad accedent ipsi & ,meum sanctuarium *ad* ingredientur Ipsi
16 הֵמָּה יָבֹאוּ אֶל־מִקְדָּשִׁי וְהֵמָּה יִקְרְבוּ אֶל־

‡ per viam
† per viam
‡ aquilonaris
cotā domo.
‡ super faciē meam.
נָפַל
‡ loquor
חָקַק יָרָה
‡ per
מָרָה
‡ Deus: Sufficiat
* Cùm induxeritis
‡ alienigenas
incircuncisos
‡ incircuncisos
† vt essent
נוּא הָיָה
† cùm obtuleritis
* dissoluerunt
פּוּר
שׂוּם
† pro
* Deus:
‡ incircuncisus
* est
Sed
errante à
תָּעָה
‡ pœnam iniquitatis suæ.
עָוָה
† præpositi portis
‡ holocaustū,
* in conspectu
‡ vt ministrēt
‡ in cōspectu
‡ Deus,
‡ pœnam iniquitatis suæ,
נָגַשׁ
† vt fungātur
‡ accedant ad
† sanctitatum
* sed
‡ ministeria
† cùm errarent filij Israel
תָּעָה
‡ vt ministrent
* in cōspectu meo vt offerant
† Deus
נוּא

CAP. XLIII. מג

viam *respiciens* ✝ quæ ✝ portam :portam ad me fecit ambulare Et
1 ✝וַיּוֹלִכֵנִי אֶל־הַשָּׁעַר שַׁעַר אֲשֶׁר פֹּנֶה דֶּרֶךְ
via de *veniens* ✝ Israel Dei gloria ecce Et .*Orientis* *
2 הַקָּדִים׃ ✝וְהִנֵּה כְּבוֹד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא מִדֶּרֶךְ
terra & :multarum aquarum vox tanquam eius vox Et : *Orientis*
הַקָּדִים וְקוֹלוֹ כְּקוֹל מַיִם רַבִּים וְהָאָרֶץ
visio visionem secundum Et .eius *gloria à* ✝ splendebat
3 הֵאִירָה מִכְּבֹדוֹ׃ ✝וּכְמַרְאֵה הַמַּרְאֶה
me veniendo in ✝ ,vidi quam visionem secundum * vidi quam
אֲשֶׁר־רָאִיתִי כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר־רָאִיתִי בְּבֹאִי
quam visionem secundum ✝ visiones Et .ciuitatem *corrumpendum ad* ✝
לְשַׁחֵת אֶת־הָעִיר וּמַרְאוֹת כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר
meas facies ad ✝ cecidi & :Chebar fluuium ad ✝ vidi
רָאִיתִי אֶל־נְהַר כְּבָר וָאֶפֹּל אֶל־פָּנָי׃
,portæ *via* * :domum ad est ingressa DOMINI gloria Et.
4 ✝וּכְבוֹד יְהוָה בָּא אֶל־הַבָּיִת דֶּרֶךְ שַׁעַר
.*Orientis* ✝ viam ✝ *eius* facies cuius
אֲשֶׁר פָּנָיו דֶּרֶךְ הַקָּדִים׃
:interius atrium in me introduxit &,spiritus me eleuauit Et
5 ✝וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וַתְּבִיאֵנִי אֶל־הֶחָצֵר הַפְּנִימִי
.domum DOMINI gloria repleuerat ecce &
וְהִנֵּה מָלֵא כְבוֹד־יְהוָה הַבָּיִת׃
.me iuxta *stans* *fuit* * vir & :domo de me ad dictum audiui Et
6 ✝וָאֶשְׁמַע מִדַּבֵּר אֵלַי מֵהַבָּיִת וְאִישׁ הָיָה עֹמֵד אֶצְלִי׃
locus &,mei solij locus hominis fili ,me ad dixit Et
7 ✝וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם אֶת־מְקוֹם כִּסְאִי וְאֶת־מְקוֹם
filiorum medio in ibi habitabo quo ✝ meorum pedum plantarum
כַּפּוֹת רַגְלַי אֲשֶׁר אֶשְׁכָּן־שָׁם בְּתוֹךְ בְּנֵי־
nomen Israel domus vltra polluent non & : sæculum in Israel
יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם וְלֹא יְטַמְּאוּ עוֹד בֵּית־יִשְׂרָאֵל שֵׁם
cadaueribus *in* &,sua fornicatione *in* eorum reges & ipsi ,*meæ sanctitatis* ✝
קָדְשִׁי הֵמָּה וּמַלְכֵיהֶם בִּזְנוּתָם וּבְפִגְרֵי
suum limen *ipsos dando In* ✝ :suis excelsis ✝ suorum regum
8 מַלְכֵיהֶם בָּמוֹתָם׃ ✝בְּתִתָּם סִפָּם
* paries &,meum postem iuxta suum postem &,meo limine cum
אֶת־סִפִּי וּמְזוּזָתָם אֵצֶל מְזוּזָתִי וְהַקִּיר
meæ sanctitatis ✝ nomen polluerunt & :eos inter &, me inter
בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם וְטִמְּאוּ אֶת־שֵׁם קָדְשִׁי
.meo *naso* ✝ in eos consumpsi & ;fecerunt quas ,suis abominationibus *in*
בְּתוֹעֲבוֹתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וָאֲכַל אֹתָם בְּאַפִּי׃
suorum regum cadauera &,suam fornicationem elongent Nunc
9 ✝עַתָּה יְרַחֲקוּ אֶת־זְנוּתָם וּפִגְרֵי מַלְכֵיהֶם
.sæculum in eorum medio in habitabo & :me à
מִמֶּנִּי וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכָם לְעוֹלָם׃
,domum Israel domui annuncia hominis fili Tu
10 ✝אַתָּה בֶן־אָדָם הַגֵּד אֶת־בֵּית־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַבַּיִת
.exemplar metiantur & :suas iniquitates propter erubescant &
וְיִכָּלְמוּ מֵעֲוֺנוֹתֵיהֶם וּמָדְדוּ אֶת־תָּכְנִית׃
,domus figuram ,fecerunt quæ omnibus de erubuerint si Et
11 ✝וְאִם־נִכְלְמוּ מִכֹּל אֲשֶׁר־עָשׂוּ צוּרַת הַבַּיִת
omnes & ,eius introitus & ,eius exitus & ,eius dispositionem &
וּתְכוּנָתוֹ וּמוֹצָאָיו וּמוֹבָאָיו וְכָל־
omnes & ,eius *figuras* *omnes* ✝ & ,eius *statuta omnia* ✝ & ,eius figuras
צוּרֹתָו וְאֵת כָּל־חֻקֹּתָיו וְכָל־צוּרֹתָו וְכָל־
custodiant & :eorum oculis in scribe & ,eos fac scire ,eius leges
תּוֹרֹתָו הוֹדַע אוֹתָם וּכְתֹב לְעֵינֵיהֶם וְיִשְׁמְרוּ אֶת־
.*ea* ✝ facient & ,eius *statuta omnia* ✝ & ,eius formam omnem
כָּל־צוּרָתוֹ וְאֶת־כָּל־חֻקֹּתָיו וְעָשׂוּ אוֹתָם׃
eius terminus omnis ,montis *caput* * super :domus lex ✝ Ista
12 ✝זֹאת תּוֹרַת הַבָּיִת עַל־רֹאשׁ הָהָר כָּל־גְּבֻלוֹ
.domus lex ista Ecce .✝sanctitatum sanctitas circa circum
סָבִיב ׀ סָבִיב קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִנֵּה־זֹאת תּוֹרַת הַבָּיִת׃
,*palmus &* ,✝cubitus ✝ cubitus .cubitis in altaris mensuræ ✝ istæ Et
13 ✝וְאֵלֶּה מִדּוֹת הַמִּזְבֵּחַ בָּאַמּוֹת אַמָּה אַמָּה וָטֹפַח
circum * eius labium ad *eius terminus &* ,latitudo cubiti *&* , cubiti *sinus &*
וְחֵיק הָאַמָּה וְאַמָּה־רֹחַב וּגְבוּלָהּ אֶל־שְׂפָתָהּ סָבִיב
.altaris *præeminentia* ✝ hæc & .vnius *pugilli*
זֶרֶת הָאֶחָד וְזֶה גַּב הַמִּזְבֵּחַ׃
duo *inferius auxilij atrium* ✝ ad vsque terræ *sinu* ✝ à Et
14 ✝וּמֵחֵיק הָאָרֶץ עַד־הָעֲזָרָה הַתַּחְתּוֹנָה שְׁתַּיִם
ad vsque , minori *auxilij atrio* ✝ à Et . vnius cubiti * latitudo & , cubiti
אַמּוֹת וְרֹחַב אַמָּה אֶחָת וּמֵהָעֲזָרָה הַקְּטַנָּה עַד־
.cubiti ✝ latitudo & , cubiti quatuor *magnum auxilij atrium* ✝
הָעֲזָרָה הַגְּדוֹלָה אַרְבַּע אַמּוֹת וְרֹחַב הָאַמָּה׃

✝ videlicet ✝ respiciebat ad *orientalem. *veniebat orientali: ✝ propter gloriam אוֹר *erat *dum venire רְאֹה ✝ addisperdendum ✝ erant ✝ iuxta ✝ in faciem meam. נָפַל * per viam ✝ erat ad ✝ orientalem. נָשָׂא * stabat ✝ est in כַּף ✝ sanctū meū. זָנָה ✝ in ✝ Cum posuerint ipsi נָתַן * erat ✝ sanctū meū ✝ furore עָשָׂה כָּלָה נָגַד עָוָה יָצָא ✝ omnes descriptiones ✝ omnes picturas יָרָה יָדַע ✝ omnes descriptiones חָקַק ✝ est * vertice ✝ est. ✝ sunt ✝ hic est ✝ cōmunis,& quatuor digiti. Et medio altaris altitudo erat cubi. ✝ vnius,& cubiti latitudo,& clausura cubiti illius altitudo, vsque * in circuitu erat palmi ✝ est altitudo ✝ medio ✝ locum inferiore vbi manebant sacerdotes erat in lōgitudine ✝ erat ✝ loco illo ✝ locum maiore erant in lōgitudine ✝ erat שָׁנָה

quatuor *Dei mons* Et &ᶜ *Dei leone à* :✝ cubitorū ✝ quatuor *Dei mons* Et
15 ✝וְהַהַרְאֵל אַרְבַּע אַמּוֹת וּמֵהָאֲרִאֵיל וּלְמַעְלָה הַקְּרָנוֹת
longitudine ✝ viginti duo Ariel * Et .quatuor
16 אַרְבַּע׃ ✝וְהָאֲרִאֵיל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֹרֶךְ
suas quadraturas ✝ quatuor *ad* ✝ quadratum ,latitudinis duodecim *in* ✝
בִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה רֹחַב רָבוּעַ אֶל־אַרְבַּעַת רְבָעָיו׃
quatuordecim *in* * longitudinis ✝ quatuordecim *auxilij* atrium Et
17 ✝וְהָעֲזָרָה אַרְבַּע עֶשְׂרֵה אֹרֶךְ בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה
eam circum terminus ✝ &:eius *quadraturas* ✝ quatuor ad latitudinis
רֹחַב אֶל־אַרְבַּעַת רְבָעֶיהָ וְהַגְּבוּל סָבִיב אוֹתָהּ
eius gradus Et . *circum* ✝ cubiti ✝ ei *sinus &* , ✝ cubiti dimidij
חֲצִי הָאַמָּה וְהַחֵיק־לָהּ אַמָּה סָבִיב וּמַעֲלֹתֵהוּ
.orientem *respicere* *
פְּנוֹת קָדִים׃
:DOMINUS ✝ Dominus dixit Sic ,hominis Fili ,me ad dixit Et
18 ✝וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
illud super *faciendum ascendere* ✝ ad :illud *fieri* ✝ die in altaris statuta * Hæc
אֵלֶּה חֻקּוֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הֵעָשׂוֹתוֹ לְהַעֲלוֹת עָלָיו
.sanguinem illud super spargendum ad & ,*ascensionem* ✝
עוֹלָה וְלִזְרֹק עָלָיו דָּם׃
,Sadoc semine de *ipsi* ✝ qui , *Leuitas sacerdotes ad* * dabis Et
19 ✝וְנָתַתָּה אֶל־הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֲשֶׁר הֵם מִזֶּרַע צָדוֹק
:mihi *ministrandum ad* ,DOMINUS ✝ Dominus ait ,me ad *propinqui* ✝
הַקְּרֹבִים אֵלַי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה לְשָׁרְתֵנִי
.peccato pro *sacrificium ad bouis* ✝ filium vitulum
פַּר בֶּן־בָּקָר לְחַטָּאת׃
,eius cornibus quatuor *super dabis* ✝ & ,eius sanguine de assumes Et
20 ✝וְלָקַחְתָּ מִדָּמוֹ וְנָתַתָּה עַל־אַרְבַּע קַרְנֹתָיו
mundabis & ,*circum terminum ad &* ,*auxilij atrij* * angulis quatuor in &
וְאֶל־אַרְבַּע פִּנּוֹת הָעֲזָרָה וְאֶל־הַגְּבוּל סָבִיב וְחִטֵּאתָ
.illud expiabis & ,illud
אוֹתוֹ וְכִפַּרְתָּהוּ׃
præcepto in ✝ eum comburet & :peccato pro vitulum tolles Et
21 ✝וְלָקַחְתָּ אֵת הַפָּר הַחַטָּאת וּשְׂרָפוֹ בְּמִפְקַד
.sanctuarium extra domus
הַבַּיִת מִחוּץ לַמִּקְדָּשׁ׃
:peccato pro perfectum caprarum hircum offeres secunda die in Et
22 ✝וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי תַּקְרִיב שְׂעִיר־עִזִּים תָּמִים לְחַטָּאת
.vitulo *in* expiauerunt sicut altare expiabunt &
וְחִטְּאוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר חִטְּאוּ בַּפָּר׃
,perfectum vaccæ filium vitulum offeres ,*expiando ab te complendo In* ✝
23 ✝בְּכַלּוֹתְךָ מֵחַטֵּא תַּקְרִיב פַּר בֶּן־בָּקָר תָּמִים
.perfectum *pecore* ✝ de arietem &
וְאַיִל מִן־הַצֹּאן תָּמִים׃
sacerdotes proijcient & : DOMINI *facies ad* ✝ eos offeres Et
24 ✝וְהִקְרַבְתָּם לִפְנֵי יְהוָה וְהִשְׁלִיכוּ הַכֹּהֲנִים
.DOMINO *ascensionem eos facient ascendere* ✝ & :sal cos super
עֲלֵיהֶם מֶלַח וְהֶעֱלוּ אוֹתָם עֹלָה לַיהוָה׃
vitulum & :die pro *peccati* ✝ hircum facies diebus Septem
25 ✝שִׁבְעַת יָמִים תַּעֲשֶׂה שְׂעִיר־חַטָּאת לַיּוֹם וּפַר
.facient perfectos *pecore* ✝ de arietem &,bouis filium
בֶּן־בָּקָר וְאַיִל מִן־הַצֹּאן תְּמִימִים יַעֲשׂוּ׃
:illud mundabunt & ,altare expiabunt diebus Septem
26 ✝שִׁבְעַת יָמִים יְכַפְּרוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְטִהֲרוּ אֹתוֹ
erit & : dies *consummabunt* * Et ,suas manus *implebunt* ✝ &
27 וּמִלְאוּ יָדוֹ׃ ✝וִיכַלּוּ אֶת־הַיָּמִים וְהָיָה
altare super sacerdotes facient vltra & ,octaua die in
בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יַעֲשׂוּ הַכֹּהֲנִים עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֶת־
ait ,*vos volam* * & , vestra pacifica & ,*vestras ascensiones* ✝
עוֹלוֹתֵיכֶם וְאֶת־שַׁלְמֵיכֶם וְרָצָאתִי אֶתְכֶם נְאֻם
.DOMINUS ✝ Dominus
אֲדֹנָי יְהוִה׃

CAP. XLIIII. מד

respicientis exterioris sanctuarij portæ viam ✝ me fecit redire Et
1 ✝וַיָּשֶׁב אֹתִי דֶּרֶךְ שַׁעַר הַמִּקְדָּשׁ הַחִיצוֹן הַפֹּנֶה
Porta :DOMINUS me ad dixit Et .clausa *ipsa* ✝ & :orientem ✝
2 קָדִים וְהוּא סָגוּר׃ ✝וַיֹּאמֶר אֵלַי יְהוָה הַשַּׁעַר
quoniam :ea *in* ✝ ingredietur nō vir & ,aperietur non . erit clausa hæc
הַזֶּה סָגוּר יִהְיֶה לֹא יִפָּתֵחַ וְאִישׁ לֹא־יָבֹא בוֹ כִּי
.clausa erit que :eam *in* * est ingressus Israel Deus DOMINUS
יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל בָּא בוֹ וְהָיָה סָגוּר׃
comedendum ad ✝ ea in manebit ipse princeps ,* Principis
3 ✝אֶת־הַנָּשִׂיא נָשִׂיא הוּא יֵשֶׁב־בּוֹ לֶאֱכָול־
ingredietur portæ vestibuli *via* à :DOMINI *facies ad* ✝ panem
לֶחֶם לִפְנֵי יְהוָה מִדֶּרֶךְ אוּלָם הַשַּׁעַר יָבוֹא

✝ erat ✝ superius: & ab altari, ✝ cubi ✝ altare ✝ cubi torū erat in ✝ cum ✝ erat in ✝ quadrāgulis ✝ cubitorum ✝ cum ✝ quadrangulis ✝ clausura quę erat in circuitu eius ✝ altitudo,& medium ✝ erat ✝ vnius per circuitum. ✝ erant versus הֲצֵה־פְּנָה ✝ Deus ✝ sunt ✝ qua facies ✝ offerēdum עָשָׂה עֹלָה ✝ holocaustū ✝ sacerdotib' Leuitis, ✝ sūt ✝ qui accedūt ✝ De' vt mini strent vacce ✝ pones in ✝ loci vbi offerunt, & in clausura quæ est in circuitu, פָּנָה ✝ combures secundum præceptum פָּרָה ✝ Cum cōpleueris expiare, תָּמַם ✝ pecoribus ✝ coram Domino ✝ offerentes eos holocaustū עָלָה ✝ pro peccato פָּרָה ✝ pecoribus כָּפַר ✝ consecrabūt ✝ explebunt כָּלָה ✝ holocausta vestra, ✝ pacatus ero vobis ✝ Deus. עָלָה ✝ ad שׁוּב ✝ erat ✝ per בּוֹא ✝ per ✝ erit ✝ vt comedat ✝ coram Domino per viā

centum † orientem ad *sepositi tabulati* ‡ & ,domus *facierum* latitudo Et
14 † וְרֹחַב פְּנֵי הַבַּיִת וְהַגִּזְרָה לַקָּדִים מֵאָה
facies ad ‡ ædificij longitudinem est mensus Et .cubitorum
15 אַמָּה׃ † וּמָדַד אֹרֶךְ־הַבִּנְיָן אֶל־פְּנֵי
centum inde & ,hinc eius *angulos & ,eius posteriora super* ‡ quod *sepositi tabulati*
הַגִּזְרָה אֲשֶׁר עַל־אַחֲרֶיהָ ˣוְאַתּוּקֶיהָא מִפּוֹ וּמִפּוֹ מֵאָה
.atrij vestibula & , interius templum & ;cubitis
אַמָּה וְהַהֵיכָל הַפְּנִימִי וְאֻלַמֵּי הֶחָצֵר׃
circa angulos & , arctas * fenestras & , Limina
16 † הַסִּפִּים וְהַחַלּוֹנִים הָאֲטֻמוֹת וְהָאַתִּיקִים סָבִיב
terra Et .circa circum *ligno* ‖ opertum limen contra ,*ipsis tribus in*
לִשְׁלָשְׁתָּם נֶגֶד הַסַּף שְׂחִיף עֵץ סָבִיב סָבִיב וְהָאָרֶץ
.opertæ ‡ fenestræ & .fenestras ad vsque
עַד־הַחַלֹּנוֹת וְהַחַלֹּנוֹת ʸמְכֻסּוֹת׃
,forinsecus &,interiorem domum ad vsque *&*,ostium *desuper* Super
17 † עַל־מֵעַל הַפֶּתַח וְעַד־הַבַּיִת ᶻהַפְּנִימִי וְלַחוּץ
exteriori † in &,interiori ‡ in ,circa circum pariete omni in &
וְאֶל־כָּל־הַקִּיר סָבִיב סָבִיב בַּפְּנִימִי ᵃוּבַחִיצוֹן
† palma & : *palmis* ‡ & ,Cherubim * factus ‖ Et .‡ mensuras
18 ᵇמִדּוֹת׃ ᶜ† וְעָשׂוּי כְּרוּבִים וְתִמֹרִים וְתִמֹרָה
.Cherub † facies duæque , Cherub ‡, Cherub inter
בֵּין־כְּרוּב לִכְרוּב וּשְׁנַיִם פָּנִים לַכְּרוּב׃
ad † catuli facies &,hinc palmam *ad* ‡ hominis facies Et
19 † וּפְנֵי אָדָם אֶל־הַתִּמֹרָה מִפּוֹ וּפְנֵי־כְפִיר אֶל־
.circa circum *domum omnem ad* * factum :inde palmam
הַתִּמֹרָה מִפּוֹ עָשׂוּי אֶל־כָּל־הַבַּיִת סָבִיב סָבִיב׃
palmæ & , Cherubim ‖ ostium *desuper* ‡ ad vsque terra A
20 † מֵהָאָרֶץ עַד־מֵעַל הַפֶּתַח הַכְּרוּבִים וְהַתִּמֹרִים
:*quadratus* † postis ‡ Templi .templi parietem * & : factæ
21 עֲשׂוּיִם וְקִיר הַהֵיכָל׃ † הַהֵיכָל מְזוּזַת רְבֻעָה
.† aspectus sicut *aspectus* ‡ sanctitatis *facies* ‖ Et
וּפְנֵי הַקֹּדֶשׁ הַמַּרְאֶה כַּמַּרְאֶה׃
eius longitudo &,altitudo ‡ cubitorum trium lignei Altaris
22 † הַמִּזְבֵּחַ עֵץ שָׁלוֹשׁ ᵈאַמּוֹת גָּבֹהַּ וְאָרְכּוֹ
eius parietes &,eius longitudo & ,ei eius anguli &,cubitorum duorum
שְׁתַּיִם אַמּוֹת וּמִקְצֹעוֹתָיו לוֹ וְאָרְכּוֹ וְקִירֹתָיו
.DOMINI *facies ad* * quæ ,mensa ‖ Hæc :me ad est locutus & :*ligni* ‡
עֵץ וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה׃
.sanctitati & , templo *fores duæ* † Et
23 ᵉ† וּשְׁתַּיִם דְּלָתוֹת לַהֵיכָל וְלַקֹּדֶשׁ׃
duæ valuæ plicatiles duæ :foribus fores duæ ‡ Et
24 † וּשְׁתַּיִם דְּלָתוֹת לַדְּלָתוֹת שְׁתַּיִם ᶠמוּסַבּוֹת דְּלָתוֹת שְׁתַּיִם
.alteri *valuæ duæ* † & , vni *valuæ*
לְדֶלֶת אֶחָת וּשְׁתֵּי דְלָתוֹת לָאַחֶרֶת׃
,*palmæ* † & ,Cherubim ‡ templi *foribus in eas ad facta* * Et
25 † וַעֲשׂוּיָה אֲלֵיהֶן אֶל־דַּלְתוֹת הַהֵיכָל כְּרוּבִים וְתִמֹרִים
vestibuli facies ad ligni ‖ trabs & :parietibus ‡ factæ quemadmodum
כַּאֲשֶׁר עֲשׂוּיִם לַקִּירוֹת וְעָב עֵץ אֶל־פְּנֵי הָאוּלָם
inde &,hinc palmæ & ,*arctæ* ‡ fenestræ Et .forinsecus
26 מֵהַחוּץ׃ † וְחַלּוֹנִים אֲטֻמוֹת וְתִמֹרִים מִפּוֹ וּמִפּוֹ
.*trabes* ‡ & ,domus *costæ* † & : vestibuli *humeros ad* †
אֶל־כִּתְפוֹת הָאוּלָם וְצַלְעוֹת הַבַּיִת וְהָעֻבִּים׃

CAP. XLII. מב

:aquilonis viam ,viam ‡ exterius atrium ad me eduxit Et
1 ᵍ† וַיּוֹצִאֵנִי אֶל־הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה הַדֶּרֶךְ דֶּרֶךְ הַצָּפוֹן
,*sepositum tabulatum* † contra ‡ quod ,cubiculum ad me fecit ingredi &
ʰוַיְבִאֵנִי אֶל־הַלִּשְׁכָּה אֲשֶׁר נֶגֶד הַגִּזְרָה
.aquilonem ad ædificium contra * quod &
וַאֲשֶׁר־נֶגֶד ⁱהַבִּנְיָן אֶל־הַצָּפוֹן׃
:aquilonis ostium ‖ centum cubitorum *longitudinis facies* Ad ‡
2 † אֶל־פְּנֵי אֹרֶךְ אַמּוֹת הַמֵּאָה פֶּתַח הַצָּפוֹן
viginti Coram † .cubitorum quinquaginta latitudinis &
3 וְהָרֹחַב חֲמִשִּׁים אַמּוֹת׃ † נֶגֶד הָעֶשְׂרִים
: exteriori atrio † quod pauimentum *contra* * & ,interiori atrio ‖ qui ‡
אֲשֶׁר לֶחָצֵר הַפְּנִימִי וְנֶגֶד רִצְפָה אֲשֶׁר לֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה
.* tertiis in *anguli facies ad angulus* ‡
אַתִּיק אֶל־פְּנֵי־אַתִּיק בַּשְּׁלִשִׁים׃
cubitorum viginti deambulatorium *cubiculorum facies ad* ‡ Et
4 † וְלִפְנֵי הַלְּשָׁכוֹת מַהֲלַךְ עֶשֶׂר אַמּוֹת
eorum aperturæ & ,vnius cubiti viæ *interius ad* † latitudinis
רֹחַב אֶל־ᵏהַפְּנִימִית דֶּרֶךְ אַמָּה אֶחָת וּפִתְחֵיהֶם
capiebant quia : *breuia* * superiora cubicula Et .aquilonem ad
5 לַצָּפוֹן׃ † וְהַלְּשָׁכוֹת ˡהָעֶלְיוֹנֹת קְצֻרוֹת כִּי־יוֹכְלוּ

.ædificij mediis & ,inferioribus ex † ipsis ex *angulos* ‡
אַתִּיקִים מֵהֵנָּה ᵐמֵהַתַּחְתֹּנוֹת וּמֵהַתִּיכֹנוֹת בִּנְיָן׃
columnæ sicut columnæ eis * non & ,*ipsa* ‖ tertiata Quia
6 † כִּי מְשֻׁלָּשׁוֹת הֵנָּה וְאֵין לָהֶן עַמּוּדִים כְּעַמּוּדֵי
mediis à & , inferioribus *ab est separatum* † propterea : atriorum
הַחֲצֵרוֹת עַל־כֵּן נֶאֱצַל מֵהַתַּחְתּוֹנוֹת וּמֵהַתִּיכֹנוֹת
via ‡ cubicula contra forinsecus *quæ maceria* * Et .terra à
7 מֵהָאָרֶץ׃ † וְגָדֵר אֲשֶׁר־לַחוּץ לְעֻמַּת הַלְּשָׁכוֹת דֶּרֶךְ
quinquaginta *eius* ‡ longitudo :cubiculorum *facies ad* ‖ exterioris atrij
הֶחָצֵר הַחִצוֹנָה אֶל־פְּנֵי הַלְּשָׁכוֹת אָרְכּוֹ חֲמִשִּׁים
atrio † quæ , cubiculorum longitudo Quia .cubitorum
8 אַמָּה׃ † כִּי־אֹרֶךְ הַלְּשָׁכוֹת אֲשֶׁר לֶחָצֵר
templi *facies super* ‡ ecce & : † cubitorum quinquaginta exteriori
ⁿהַחִצוֹנָה חֲמִשִּׁים אַמָּה וְהִנֵּה עַל־פְּנֵי הַהֵיכָל
: ista cubicula subter *de* Et .* cubitorum centum
9 מֵאָה אַמָּה׃ † וּמִתַּחַת הַלְּשָׁכוֹת הָאֵלֶּה
.exteriori atrio ab ,ea in *ipsum ingrediendo in* ‖ oriente ab introitus †
ᵒהַמֵּבִיא מֵהַקָּדִים בְּבֹאוֹ לָהֵנָּה מֵהֶחָצֵר הַחִצֹנָה׃
:*sepositi tabulati facies ad* ‡ orientalis viæ atrij *maceriæ* † latitudine In
10 † בְּרֹחַב גֶּדֶר הֶחָצֵר דֶּרֶךְ הַקָּדִים אֶל־פְּנֵי הַגִּזְרָה
.cubicula *ædificij facies ad* ‡ &
וְאֶל־פְּנֵי הַבִּנְיָן לְשָׁכוֹת׃
via * quæ ,cubiculorum aspectum secundum *eorum facies ad* ‖ via Et
11 † וְדֶרֶךְ לִפְנֵיהֶם כְּמַרְאֵה הַלְּשָׁכוֹת אֲשֶׁר דֶּרֶךְ
omnes & :eorum latitudo † sic ,eorum longitudinē secundum ,aquilonis
הַצָּפוֹן כְּאָרְכָּן כֵּן רָחְבָּן וְכֹל
.eorum ostia secundum & ,eorum *normas* ‡ secundum & ,eorum exitus
מוֹצָאֵיהֶן וּכְמִשְׁפְּטֵיהֶן וּכְפִתְחֵיהֶן׃
capite in ostium *austri* † via ‡ quæ cubiculorum ostia secundum Et
12 † וּכְפִתְחֵי הַלְּשָׁכוֹת אֲשֶׁר דֶּרֶךְ הַדָּרוֹם פֶּתַח בְּרֹאשׁ
.ipsa *ingrediendo in orientis via elegantis maceriæ faciebus in via* ‖ ,viç
דֶּרֶךְ דֶּרֶךְ בִּפְנֵי ᵖהַגְּדֶרֶת הֲגִינָה דֶּרֶךְ הַקָּדִים בְּבוֹאָן׃
facies ad † quç ,*austri* ‡ cubicula *aquilonis* ‡ Cubicula :me ad dixit Et
13 † וַיֹּאמֶר אֵלַי לִשְׁכוֹת הַצָּפוֹן לִשְׁכוֹת הַדָּרוֹם אֲשֶׁר אֶל־פְּנֵי
ibi comedent quibus * sanctitatis cubicula † hæc ,*sepositi tabulati*
הַגִּזְרָה הֵנָּה לִשְׁכוֹת הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יֹאכְלוּ־שָׁם
.sanctificationum *sanctificationes* ‡ ,DOMINO *propinqui* † qui sacerdotes
הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר־קְרוֹבִים לַיהוָה קָדְשֵׁי הַקֳּדָשִׁים
,*munus* † & ,sanctificationum *sanctificationes* ‡ ponent Ibi
שָׁם ᵠיַנִּיחוּ קָדְשֵׁי הַקֳּדָשִׁים וְהַמִּנְחָה
.† sanctus locus quia ,delicto pro & ,peccato pro sacrificium &
וְהַחַטָּאת וְהָאָשָׁם כִּי הַמָּקוֹם קָדֹשׁ׃
sanctitate de egredientur non *&* , sacerdotes ipsa *ingrediendo* In
14 † בְּבֹאָם הַכֹּהֲנִים וְלֹא־יֵצְאוּ מֵהַקֹּדֶשׁ
quibus * ,sua vestimenta reponent ibi & . exterius atrium *ad* ‖
אֶל־הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה וְשָׁם יַנִּיחוּ בִגְדֵיהֶם אֲשֶׁר־
, aliis vestimentis vestienturque :*ipsa* † sanctitas quia ,*eis in* ministrabūt
יְשָׁרְתוּ בָהֶן כִּי־קֹדֶשׁ הֵנָּה יִלְבְּשׁוּ בְּגָדִים אֲחֵרִים
.populo ‡ quæ * ad accedent &
וְקָרְבוּ אֶל־אֲשֶׁר לָעָם׃
via ‡ me adduxit & ,interioris domus mensuras compleuit Et
15 † וְכִלָּה אֶת־ʳמִדּוֹת הַבַּיִת הַפְּנִימִי וְהוֹצִיאַנִי דֶּרֶךְ
circum eam est mensus & : *Orientis* † viam * *eius* facies cuius , portæ
הַשַּׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דֶּרֶךְ הַקָּדִים וּמְדָדוֹ סָבִיב
:mensuræ calamo in *Orientis ventum* † est Mensus .circa
16 סָבִיב׃ † מָדַד רוּחַ הַקָּדִים ᵗבִּקְנֵה הַמִּדָּה
.*vndique* ‡ mensuræ calamo *in* calamis quingentis
חֲמֵשׁ־אַמּוֹת קָנִים בִּקְנֵה הַמִּדָּה סָבִיב׃
calamo *in* calamis quingentis : aquilonis *ventum* ‡ est Mensus
17 † מָדַד רוּחַ הַצָּפוֹן חֲמֵשׁ־מֵאוֹת קָנִים בִּקְנֵה
quingentis :est mensus *Austri Ventum* .*circum* ‖ mensuræ
18 הַמִּדָּה סָבִיב׃ † אֵת רוּחַ הַדָּרוֹם מָדַד חֲמֵשׁ־מֵאוֹת
.mensuræ calamo *in* calamis
קָנִים בִּקְנֵה הַמִּדָּה׃
quingentis est mensus :*maris ventum* ‡ ad Circuiuit
19 † סָבַב אֶל־רוּחַ הַיָּם מָדַד חֲמֵשׁ־ᵛמֵאוֹת
. mensuræ calamo *in* calamis
קָנִים בִּקְנֵה הַמִּדָּה׃
,circa circum ,ei *murus ,ipsum* ‡ est mensus *ventos* † quatuor Ad †
20 † לְאַרְבַּע רוּחוֹת מְדָדוֹ חוֹמָה לוֹ סָבִיב סָבִיב
diuidendum ad ,* quingentis latitudinem & ,* quingentis longitudinem
אֹרֶךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְרֹחַב חֲמֵשׁ מֵאוֹת לְהַבְדִּיל
.prophanum † sanctum inter
בֵּין הַקֹּדֶשׁ ˣלְחֹל׃

* cubicula
† hoc est
ᵐ תחת
‡ erant * erant
† angustiora erant
* parietis qui
‡ in
‖ è regione
‡ erat
† erant
‡ erat:
‡ ante faciem
ⁿ חוץ
* erat longitudo.
ומתחת הלשכות
† erat ‖ dum ingrediebatur quispiam
ᵒ בוא המביא ק
† parietis
‡ corā solario:
‡ coram ędificio erant
‖ erat ante ea
* erant in
† erat
‡ modos
‡ erant in
† meridiana erat
ᵖ הגן
‖ videlicet quæ erat coram pariete directè per viam orientalem ingredientibus
‡ aquilonaria
‡ meridiana,
† sunt ante solarium,
† sunt * in
† appropinquant ‡ sanctificationē
† oblationē,
ᵠ ינח
† est. Cū ingressi fuerint
‖ in * in
† sunt:
ולבשו ק
* ea ‡ sunt
‡ per viam
ʳ מדד ˢ יצא
* erat ad
† orientalem:
† angulum orientalem
ᵗ קנה
‡ per circuitū.
‡ angulum
מאות ק
‖ per circuitū. Angulū meridianum
‡ angulum occidentalē:
ᵛ מאה
† Per
† angulos
‡ ipse murum
* calamis,
† &
ˣ חול

.eius gradus ‡ octo gradus & ;eius postes ad * palmæ &
ותמרים אל־אילו ומעלות שמונה מעלו ׃
est mensus & :Orientis via ‡ interius atrium in me introduxit Et
32 ויביאני אל־החצר הפנימי דרך הקדים וימד
.has mensuras secundum portam
את־השער כמדות האלה ׃
,istas mensuras secundũ eius vestibula & ,eius postes & ,eius thalamos Et
33 ותאו ואלו ואלמו כמדות האלה
quinquaginta longitudinis ;circa circum eius vestibulis ‡ & ,ei * fenestræ &
וחלונות לו ולאלמו סביב סביב ארך חמשים
.cubitorum viginti & quinque latitudinis & ,cubitorum
אמה ורחב חמש ועשרים אמה ׃
:inde & hinc eius poste in palmæ & ,exteriori atrio eius vestibula † Et
34 ואלמו לחצר החיצונה ותמרים אל־אילו מפו ומפו
.eius gradus ,gradus octo &
ושמנה מעלות מעלו ׃
mensuras secundũ est mensus & :Aquilonis ‡ portam in me introduxit Et
35 ויביאני אל־שער הצפון ומדד כמדות
fenestræ & ;eius vestibula & ,eius postes ,eius Thalamos .istas
36 האלה ׃ תאו אלו ואלמו וחלונות
latitudinis & ,cubitorum quinquaginta longitudinis ; circa circum ei ‡
לו סביב סביב ארך חמשים אמה ורחב
.cubitorum viginti & quinque
חמש ועשרים אמה ׃
,hinc eius postibus in palmæ & ,exteriori atrio eius postes Et
37 ואילו לחצר החיצונה ותמרים אל־אילו מפו
eius ostium & ,cubiculum Et . eius gradus ,gradus octo & : inde &
38 ומפו ושמנה מעלות מעלו ׃ ולשכה ופתחה
.ascensionem abluent ‡ ibi ; portarum postibus in
באילים השערים שם ידיחו את־העלה ׃
mensæ duæ & ,hinc mensæ duæ portæ vestibulo in Et
39 ובאלם השער שנים שלחנות מפו ושנים שלחנות
,peccato pro sacrificium & ,ascensionem * eas ad mactandum † ad ; inde
מפה לשחוט אליהם העלה והחטאת
ostium ad ,gradum extra humerum † ad Et .delicto pro sacrificia &
40 והאשם ׃ ואל־הכתף מחוצה לעולה לפתח
qui ‡ , alterum humerum ad & ;mensæ duæ ,Aquilonis ‡ portæ
השער הצפונה שנים שלחנות ואל־הכתף האחרת אשר
,hinc mensæ Quatuor .mensæ duæ ,portæ vestibulo in
41 לאלם השער שנים שלחנות ׃ ארבעה שלחנות מפה
mensæ octo ;portæ latus ad inde mensæ quatuor &
וארבעה שלחנות מפה לכתף השער שמונה שלחנות
lapidibus ascensionem ‡ ad mensæ quatuor Et .mactabunt eas ad †
42 אליהם ישחטו ׃ וארבעה שלחנות לעולה אבני
,vnius cubiti latitudinis & ,dimidij & vnius cubiti longitudinis dolationis ‡
גזית ארך אמה אחת וחצי ורחב אמה אחת
vasa ponent & eas ad * ;vnius cubiti altitudinis & ;dimidij &
וחצי וגבה אמה אחת אליהם ויניחו את־הכלים
.sacrificium & ,eis in ascensionem mactabunt † quibus ‡
אשר ישחטו את־העולה בם והזבח ׃
ad ‡ & :circa circum domo in præparata vnius palmi cremathra ‡ Et
43 והשפתים טפח אחד מוכנים בבית סביב סביב ואל־
.appropinquationis caro mensas
השלחנות בשר הקרבן ׃
atrio in cantorum cubicula interiorem portam ad extra Et
44 ומחוצה לשער הפנימי לשכות שרים בחצר
viam ‡ eorum facies & ,Aquilonis * portæ humerum † ad ‡ quod , interiori
הפנימי אשר אל־כתף שער הצפון ופניהם דרך
.Aquilonis ‡ viam ‡ facies ,Orientis * portæ humerum † ad ‡ vnum ;Austri
הדרום אחד אל־כתף שער הקדים פני דרך הצפן ׃
,Austri ‡ viam * eius facies cuius ,cubiculum Hoc ,me ad est locutus Et
45 וידבר אלי זה הלשכה אשר פניה דרך הדרום
.domus custodiam custodientium sacerdotum †
לכהנים שמרי משמרת הבית ׃
custodientiũ sacerdotum,Aquilonis ‡ viam eius facies cuius cubiculum Et
46 והלשכה אשר פניה דרך הצפון לכהנים שמרי
ad Leui filiis de appropinquantes ‡ ,Sadoc filij * isti :altaris custodiam
משמרת המזבח המה בני־צדוק הקרבים מבני־לוי אל־
.ei ministrandum ad ‡ ,DOMINVM
יהוה לשרתו ׃
latitudo & ,cubitorum centum † longitudo :atrium est mensus Et
47 וימד את־החצר ארך מאה אמה ורחב
.domus facies ad altare & :‡quadratum ,cubitorum centum
מאה אמה מרבעת והמזבח לפני הבית ׃
quinque,vestibuli postẽ est mensus &,domus vestibulũ in me introduxit Et
48 ויבאני אל־אלם הבית וימד אל אלם חמש

*posti ‡erant עלה בוא ‡per viam Orientalem, מדד ‡testudines *eius, *testudinibus †testudines ‡Aquilonarem: ‡testudines ‡eius ‡erant. *lauabũt holocaustum. דוח †immolandum super *holocaustũ, †latus ‡Aquilonaris ‡latus ‡quod erat †super ‡immolabũt. ‡holocaustũ ex ‡leuigatis גזו חצה *super ינח ‡in †immolabunt holocaustum ‡vncini ferrei ad suspendendũ carnẽ mensuræ quatuor digitorũ præparati † intrinsecus ‡super ‡oblationis. פנה ‡erat †latus *Aquilonaris, ‡ad ‡Meridianã; ‡cubiculum erat † latus * Orientalis, cuius ‡erat ad ‡Aquilonarem *est ad ‡Meridianã, †est ‡est ad ‡Aquilonarẽ, est *sunt ‡qui accedunt ‡vt ministrẽt ‡erat מדד *erat: ‡mensus est quod erat ante domũ. בוא

trium portæ latitudo & :inde ‡ cubitorum quinque & ,hinc cubitorum
אמות מפה וחמש אמות מפה ורחב השער שלש
.inde * cubitorum trium & ,hinc cubitorum
אמות מפו ושלש אמות מפו ׃
vndecim † latitudo & ,cubitorum viginti vestibuli Longitudo
49 ארך האלם עשרים אמה ורחב עשתי עשרה
ad ‡ columnæ & :illud ad ascendent quibus gradibus in & ,cubitorum
אמה ובמעלות אשר יעלו אליו ועמדים אל־
.inde vna & ,hinc vna ,postes
האילים אחד מפה ואחד מפה ׃

CAP. XLI. מא

sex : ‡ postes est mensus & ;templum ad * me introduxit Et
1 ויביאני אל־ההיכל וימד את־האילים שש־
.tentorij † latitudo ,inde latitudo cubitorum sex & ,hinc latitudo ‡ cubitorum
אמות רחב מפו ושש־אמות רחב־מפה רחב האהל׃
quinque ostij humeri & ,‡cubitorum decem ostij latitudo Et
2 ורחב הפתח עשר אמות וכתפות הפתח חמש
eius ‡ longitudinẽ est mensus & :inde cubitorum quinque & ,hinc cubitorũ
אמות מפו וחמש אמות מפו וימד ארכו
.cubitis viginti latitudinem & ,cubitis quadraginta
ארבעים אמה ורחב עשרים אמה ׃
:cubitis duobus ostij postem est mensus & ,intrinsecus est ingressus Et
3 ובא לפנימה וימד איל־הפתח שתים אמות
.cubitis septem ostij latitudinem & ,cubitis sex ostium &
והפתח שש אמות ורחב הפתח שבע אמות ׃
latitudinem & ,cubitis viginti eius longitudinem est mensus Et
4 וימד את־ארכו עשרים אמה ורחב
sanctitas † Hoc , me ad dixit & :templi facies ad ‡ cubitis viginti
עשרים אמה אל־פני ההיכל ויאמר אלי זה קדש
latitudinem & ;cubitis sex domus parietem est mensus Et .sanctitatum
5 הקדשים ׃ וימד קיר־הבית שש אמות ורחב
.vndique domui circa circum ,cubitis quatuor costæ ‡
הצלע ארבע אמות סביב סביב לבית סביב ׃
,pedum triginta & trium ,costam ad costa ,costæ † Et
6 והצלעות צלע אל־צלע שלוש ושלשים פעמים
existendum ad ‡ , circa circum costas ad domui qui pariete in venientes &
ובאות בקיר אשר־לבית לצלעות סביב סביב להיות
.domus pariete in apprehensa essent * non & :apprehensa
אחוזים ולא־יהיו אחוזים בקיר הבית ׃
quia ,appendices ‡ desuper desuper circuibat & , dilatabatur Et
7 ורחבה ונסבה למעלה למעלה לצלעות כי
idcirco :domui circa circum * desuper ,desuper domus circundata †
מוסב־הבית למעלה למעלה סביב סביב לבית על־כן
superius super ‡ ascendebat inferius sic & : superius ‡ domus latitudo
רחב־לבית למעלה וכן התחתונה יעלה על־העליונה
.medium ad ‡
לתיכונה ׃
fundamenta : vndique ,vndique altitudinem domus vidi Et
8 וראיתי לבית גבה סביב סביב מוסדות
.axillæ ‡ cubitorum sex calamo pleno costarum *
הצלעות מלו הקנה שש אמות אצילה ׃
:†cubitorum quinque ,extra ad costæ ‡ qui ,parietis Latitudo
9 רחב הקיר אשר־לצלע אל־החוץ חמש אמות
.intrinsecus ‡ quod appendicum * domus derelictum quod &
ואשר מנח בית צלעות אשר לבית ׃
circum domus circuitu ‡ cubitorũ viginti latitudo ‡ cubicula inter Et
10 ובין הלשכות רחב עשרים אמה סביב לבית סביב
viam ‡ vnum ostium derelicto * appendicis † ostium Et .circa
11 סביב ׃ ופתח הצלע למנח פתח אחד דרך
derelicti loci latitudo & : Meridiem ad vnum ‡ ostium & , Aquilonis
הצפון ופתח אחד לדרום ורחב מקום המנח
.circa circum cubitorum quinque
חמש אמות סביב סביב ׃
,maris ‡ viæ angulum sepositi tabulati facies ad * quod ædificium Et
12 והבנין אשר אל־פני הגזרה פאת דרך־הים
cubitorum quinque ædificij paries & : cubitorum septuaginta latitudinis
רחב שבעים אמה וקיר הבנין חמש־אמות
.cubitorum nonaginta eius longitudo & :circa circum † latitudinis
רחב סביב סביב וארכו תשעים אמה ׃
sepositum tabulatũ ‡ & :cubitorũ centum longitudo:domum est mensus Et
13 ומדד את־הבית ארך מאה אמה והגזרה
.cubitorum centum ‡ longitudine * eius parietes & ,ædificium &
והבניה וקירותיה ארך מאה אמה ׃

‡erat *erat ‡erat ‡ erant iuxta עלה latera *in ‡portę tẽpli: ‡erat ‡tabernaculi. אמה ‡erat ‡latera ‡templi פנה ‡ante templum ‡est ‡thalami ‡per circuitũ. †Thalami, thalamus super thalamũ, ‡capita trabiũ ingrediebantur interstitiũ parietis domus per thalamos ‡vt tenerẽtur in eo: בוא היה ‡tenerent parietem ‡interstitium muri super quo erant capita trabiũ, ‡thalamos, סבב †instar cochleæ erat *per circuitũ domus ‡erat ‡ad ‡per תוך ראה מוסדות קרי ‡thalamorũ ‡magnorum erant autẽ מלא ינח ‡erat thalamo forinsecus, †erat: ‡interstitiũ *thalamorũ ‡erat ‡in ‡thalami *loco ‡ad ‡alterum ינח ‡erat *erat coram solario ad ‡Occidentis, erat בנה פאה אמה ‡per circuitum: ‡erat ‡solarium, *in ‡erat

latitudinē ‡ipsius tectum ad† thalami tecto à portam est mensus Et
13 † וימד את־השער מגג התא לגגו רחב
.†ostium contra ‡ ostium ;cubitis quinque & viginti
עשרים וחמש אמות פתח נגד פתח׃
‖atrij postem ad ‡ & :cubitorum sexaginta * postes fecit Et
14 † ויעש את־אילים ששים אמה ואל־איל החצר
.circum circum† portæ
השער סביב סביב׃
portæ vestibuli facies ad super introitus portæ faciebus super ‡ Et
15 † ועל פני השער [n]היאתון על־לפני אלם השער
in clausa ‡ fenestræ Et .cubiti quinquaginta ‖, interioris
16 הפנימי חמשים אמה׃ † וחלונות אטמות אל־
sic & ,circum circum ‡portam intra eorum postibus in & ,thalamis
התאים ואל אליהמה לפנימה לשער סביב סביב וכן
.palmæ postem ad* & ,intrinsecus circum circum † fenestræ & :vestibulis ‡in
לאלמות וחלונות סביב סביב לפנימה ואל־איל תמרים׃
pauimentū &,cubicula ecce & ,‖exterius atrium ad me adduxit Et
17 † ויביאני אל־החצר החיצונה והנה לשכות ורצפה
.pauimento in ‡ cubicula triginta ;circa circum atrio factum
עשוי לחצר סביב סביב שלשים לשכות אל־הרצפה׃
longitudinis regione è portarum humerum ad* pauimentum Et
18 † והרצפה אל־כתף השערים לעמת ארך
.inferius pauimentum ,portarum
השערים הרצפה התחתונה׃
facies ad † inferioris portæ faciebus ‡ à latitudinem est mensus Et
19 †[o] וימד רחב מלפני השער התחתונה לפני
.Aquilonē & ,Orientem ad ,cubitos centum ,extrinsecus interioris atrij
החצר [p]הפנימי מחוץ מאה אמה הקדים והצפון׃
,exteriori atrio in Aquilonis viam ‖eius facies cuius ,portæ Et
20 † והשער אשר פניו דרך הצפון לחצר החיצונה
.eius latitudinem & ,eius longitudinem est mensus
מדד ארכו ורחבו׃
eius vestibula‡ &,eius postes & ,inde tres & ,hinc tres eius thalami Et
21 † ותאו שלושה מפו ושלשה מפו ואלו ואלמו
cubitorum quinquaginta : primæ portæ mensuram secundum fuit *
היה כמדת השער הראשון חמשים אמה
.cubito in† viginti & quinque latitudo & ,eius longitudo
ארכו ורחב חמש ועשרים באמה׃
mensuram secundum eius palmæ & ,eius vestibula‡ & ,eius fenestræ Et
22 † וחלונו ואילמו ותמרו כמדת
ascendent septem gradibus in‖ & :Orientis viam ‡ eius facies cuius ,portæ
השער אשר פניו דרך הקדים ובמעלות שבע [q]יעלו־
.eorum facies ad * eius vestibula† & ,ea in‡
בו ואילמו לפניהם׃
:Orientē & ,Aquilonē ad‖ portam contra * interioris atrij porta Et
23 † ושער לחצר הפנימי נגד השער לצפון ולקדים
.cubitos centum portam ad porta à est mensus &
וימד משער אל־שער מאה אמה׃
:Austri † viam‡ porta ecce & ,Austri † viam ‡ fecit pergere me Et
24 †[r] ויולכני דרך הדרום והנה־שער דרך הדרום
.has mensuras iuxta eius vestibula‖ & ,eius postes est mensus &
ומדד אילו ואילמו כמדות האלה׃
:istæ fenestræ sicut ,circa circum eius vestibula‡ & ,ei * fenestræ Et
25 † וחלונים לו ולאילמו סביב סביב כהחלנות האלה
viginti & quinque latitudo & ,longitudo † cubitorum quinquaginta
חמשים אמה ארך ורחב חמש ועשרים
:eorū facies ad‡ eius vestibula‖ & ,eius gradus septem gradus Et .cubitorū
26 אמה׃ † ומעלות שבעה עלותו ואילמו לפניהם
.eius poste in inde vna * & ,hinc vna ,ei † palmæ &
ותמרים לו אחד מפו ואחד מפו אל־אילו׃
ad porta à est mensus & ;Austri ‡ viam‖ interioris atrij portam Et
27 † ושער לחצר הפנימי דרך הדרום וימד משער אל־
atrium in me introduxit Et .cubitos centum ,Austri‡ viam* portam
28 השער דרך הדרום מאה אמות׃ [s]† ויביאני אל־חצר
mensuras secundū Austri † portam est mensus & :Austri porta in‡ interius
הפנימי בשער הדרום וימד את־השער הדרום כמדות
mensuras secdm ‖ eius vestibula‡ & ,eius postes &,eius thalami Et .has
29 האלה׃ † ותאו ואלו ואלמו כמדות
quinquaginta ,circa circum eius vestibula * & ,ei † fenestræ & : istas
האלה וחלונות לו ולאלמו סביב סביב חמשים
.cubitorum quinque & viginti latitudinis & ,longitudinis cubitorum
אמה ארך ורחב עשרים וחמש אמות׃
,cubitorū viginti & quinque longitudinis ,circa circum vestibula‡ Et
30 † ואלמות סביב סביב ארך חמש ועשרים אמה
,exterius atrium ad‖ eius vestibula‡ Et .cubitorū quinque latitudinis &
31 ורחב חמש אמות׃ † ואילמו אל־חצר החיצונה [t]חוץ

†vsque ‡portæ ‡erat †portæ interioris. *à limine quod erat ante portā exteriorē, per quā intrabant ‡vnicuique posti ‖& †per circuitū eadem erat mensura. ‡ante portam ingressus ex aduerso ‡erant ‡extrinsecus latæ, & intrinsecus strictę erant [n]איתן האיתון קרי ‡p circuitū, ‡testudinib*: †erant per circuitum *vnicuique posti ‖mulierum, ‡erant *erat iuxta latus ‡limine †vsque ad limen [o]מדד [p]פנה ‖erat ad ‡testudines *erant †cubitorum. ‡testudines ‡ad ‖per gradus [q]עלה ‡per eam, †testudines *ante ipsos gradus. *erat ‖Aquilonarem, & Orientalem: ‡ad †Meridianam: [r]ילך ‖testudines *eius, ‡testudines †erat ‖testudines ‡ante eos. †erant *altera ‖ad ‡Meridianam; *ad *Meridianam, [s]בוא ‡portæ Meridianæ: † Meridianā ‡testudines ‖erant †eius, *testudines ‡testudines ‡testudines ‖atrio exteriori,

terris è eos congregauero & ,populis è eos me reducendo In
27 † בשובבי אותם מן־העמים וקבצתי אתם מארצות
gentium oculis in eis in fuero sanctificatus & ; suorum inimicorum
איביהם ונקדשתי בם לעיני הגוים
me trāsferendo in‖ ,eorū Deus DOMINVS ego‡ quòd scient Et .plurimarū
28 רבים׃ † וידעו כי אני יהוה אלהיהם [z]בהגלותי
relinquam non & :suam humum ad* eos cōgregauero & ,gentes ad eos
אתם אל־הגוים וכנסתים אל־אדמתם ולא־אותיר
.ibi eis ex vltrà
עוד מהם שם׃
effudi quia ;eis ab meas facies‖ vltrà abscondam non Et
29 † ולא־אסתיר עוד פני מהם אשר שפכתי
.Deus Dominus dixit ,Israel domum super meum spiritum
את־רוחי על־בית ישראל נאם אדני יהוה׃

CAP. XL. מ

capite ‡in , nostræ transmigrationis anno quinto & vigesimo In
1 † בעשרים וחמש שנה [a]לגלותנו בראש
postquam , anno decimoquarto in ,mensis decima in ,anni
השנה בעשור לחדש בארבע עשרה שנה אחר אשר
,DOMINI manus‖me super fuit ,illius diei corpore‡ in,ciuitas est percussa
[b]הכתה העיר בעצם היום הזה היתה עלי יד־יהוה
in me adduxit Dei visionibus In .illuc me adduxit&
2 ויבא אתי שמה׃ †[c] במראות אלהים הביאני אל־
‡eum super & ,valde* excelsum montem ad† me dimisit & ,Israel terram
ארץ ישראל [d]ויניחני אל־הר גבה מאד ועליו
.Meridie à ciuitatis ædificium tanquam
כמבנה־עיר מנגב׃
aspectus sicut eius ‡ aspectus ‖ ,vir ecce & :illuc me adduxit Et
3 †[e] ויביא אותי שמה והנה־איש מראהו כמראה
ipse ‡ & : mensuræ calamus & ,eius manu in linorum * filum & ,æris
נחשת ופתיל־פשתים בידו וקנה [f]המדה והוא
vide ,hominis Fili ,vir me ad est locutus Et .porta in stans
4 עמד בשער׃ † וידבר אלי האיש בן־אדם ראה
quæ ,omnibus tuum cor pone & ,audi tuis auribus in & ,tuis oculis in
בעיניך ובאזניך שמע [g]ושים לבך לכל אשר־
: huc es adductus tibi ostendi pro * quia ,tibi ostendens ego †
אני מראה אותך כי למען הראותכה הבאתה הנה
.Israel domui videns ‡ tu quæ omnia annuncia
[h]הגד את־כל־אשר־אתה ראה לבית ישראל׃
viri manu in & ;vndique vndique‖ domum extra ab murus ecce Et
5 † והנה חומה מחוץ לבית סביב סביב וביד האיש
est mensus & : palmi & ,cubito in † cubitorum sex mensuræ calamus‡
קנה המדה שש־אמות באמה וטפח וימד את־
.vno calamo proceritatem‖ & ,vno calamo ædificij latitudinem
רחב [i]הבנין קנה אחד וקומה קנה אחד׃
ascendit & ,Orientem ad via ‡ eius facies cuius portam ad venit Et
6 † ויבוא אל־שער אשר פניו דרך הקדימה [k]ויעל
,latitudine* vno calamo portæ † limen est mensus & :eius gradus in‡
במעלותו וימד את־סף השער קנה אחד רחב
.latitudine‖ vno calamo vnum ‡ limen &
ואת סף אחד קנה אחד רחב׃
,latitudine * vno calamo & ,longitudine* vno calamo thalamum Et
7 † והתא קנה אחד ארך וקנה אחד רחב
vestibulū iuxta à† portæ limen & :‖cubitis quinque thalamos inter ‡&
ובין התאים חמש אמות וסף השער מאצל אולם
.vno calamo domo à‖ portæ
השער מהבית קנה אחד׃
.vno calamo domo à ‡ portæ vestibulum est mensus Et
8 †[l] וימד את־אלם השער מהבית קנה אחד׃
duobus eius postes & ,cubitis octo portæ vestibulum est mensus Et
9 † וימד את־אלם השער שמנה אמות ואילו [m]שתים
.domo à * portæ vestibulum & : cubitis
אמות ואלם השער מהבית׃
,inde † tres & , hinc tres Orientis ‡ viam‖ portæ thalami Et
10 † ותאי השער דרך הקדים שלשה מפה ושלשה מפה
.inde & ,hinc postibus vna mensura & ;ipsorum trium ‡ vna mensura
מדה אחת לשלשתם ומדה אחת לאילם מפה ומפו׃
longitudinem ,cubitis decem portæ ostij latitudinem est mensus Et
11 † וימד את־רחב פתח־השער עשר אמות ארך
thalamorum facies ad * terminum Et .cubitis tredecim portæ
12 השער שלוש עשרה אמות׃ † וגבול לפני התאות
cubitorum sex thalamus & :hinc terminum vno cubito & ,vno cubito
אמה אחת ואמה־אחת גבול מפה והתא שש־אמות
.inde cubitorum sex & ,hinc
מפה ושש אמות מפו׃

Cùm reduxero ‡sum ‖cum captiuare fecero [z]גלה *super terram ‖faciem meā ‡exordio [a]גלה ‡ipsamet die ‖prophetia [b]נכה [c]ראה †super *nimis, ‡erat [d]נוח ‖cuius aspectus [e]בוא *lineum erat ‡stabat [f]מדד [g]שום ‡ostendo *vt ostendar tur ‡vides [h]נגד ‖per circuitum ‡erat †commensura, & quatuor digitorum ‖latitudinem [i]בנה ‡erat ad viā Orientalem, [k]עלה ‡per... *in ‡alterum ‖in *in ‡parietē qui erat in latitudine: ‡quod erat apud ‖interius ‡interius [l]מדד [m]שנה *erat recte secus. ‖ad ‡Orientalem †erant ‡erat *ante thalamos

te in me *sanctificando in* ǁ, me gentes *sciendum ad* ‡, meam terram
ארצי למען דעת הגוים אתי בהקדשי בך
‡vt sciant ǁcùm sanctificauero
,ille * tu Num ,Deus Dominus dixit Sic .Ghog † eorũ oculis in
17 לעיניהם גוג׃ † כה־אמר אדני יהוה האתה־הוא
†ô *es
meorum seruorum *manu in* ‡ antiquis diebus in sum locutus quo ‡
אשר־דברתי בימים קדמונים ביד עבדי
‡de †per manum
adducendum ad ǁ,annorum illorum diebus in *prophetantium* *Israel prophetarũ
נביאי ישראל הנבאים בימים ההם [g]שנים להביא
*qui prophetauerunt ǁquòd adducerem
super Ghog *venire die*† in ,illa die in erit Et ?eos super te
18 אתך עליהם׃ † והיה ביום ההוא ביום בוא גוג על־
[g]שנה
.meo furore in ,mea ira ascendet ,Deus Dominus dixit ,Israel *humum* ‡
אדמת ישראל נאם אדני יהוה תעלה חמתי באפי׃
†qua venerit ‡terram
die in *non si* ǁ ,sum locutus meæ iræ igne in ,meo zelo in Et
19 † ובקנאתי באש־עברתי דברתי אם־לא ביום
ǁnisi
.Israel *humum* ‡ super magna commotio fuerit illa
ההוא יהיה רעש גדול על אדמת ישראל׃
‡terram ‡facie mea
bestia * & ,cæli *volatile*† & ,maris pisces *meis faciebus* ‡à contremiscent Et
20 † ורעשו מפני [h]דגי הים ועוף השמים [i]וחית
†volucres *bestiæ [h]דגה [i]חיה
qui *homo omnis &* , *humum* ‡ super *repens* ǁ reptile omne & , agri
השדה וכל־הרמש הרמש על־האדמה וכל האדם אשר
ǁquod reptat ‡terram, & omnes homines
omnis & ,gradus cadent & ,montes diruentur & :*humi faciebus super* ‡
על־פני האדמה ונהרסו ההרים ונפלו המדרגות וכל־
‡sunt in superficie terræ:
.*cadet* * terram in murus
חומה לארץ [k]תפול׃
*corruet. [k]נפל
Dominus dixit ,gladiũ meis mõtibus cunctis in eum *super* *vocabo Et
21 † וקראתי עליו לכל־הרי חרב נאם אדני
*aduersus †vniuscuiusque
eo cum iudicabor Et .erit suum fratrem in *viri* † gladius : Deus
22 יהוה חרב איש באחיו תהיה׃ † ונשפטתי אתו
ignem ,*Elgbabis* ‡ lapides & ,inundantẽ imbrem & :sanguine *in* & ,peste *in*
בדבר ובדם וגשם שוטף ואבני אלגביש אש
‡grandinis,
populos super & ,eius *alas* ‡ super & ,eum super faciam pluere sulphur &
וגפרית אמטיר עליו ועל־אגפיו ועל־עמים
‡exercitus
,me sanctificabo &,me magnificabo Et .eo cum ǁ qui , multos
23 רבים אשר אתו׃ † והתגדלתי והתקדשתי
ǁerunt
.DOMINVS *ego* ‡ quòd scient & ;multarũ gentiũ oculis in me faciã scire &
[l]ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי־אני יהוה׃
‡sum [l]ידע

CAP. XXXIX. לט

dixit Sic ,*dices* * & ,Ghog super vaticinare ,hominis fili tu Et
1 † ואתה בן־אדם הנבא על־גוג ואמרת כה אמר
*dic,
.Tubal & ,Mesech capitis *prælatum*† Ghog te ad *ego* ‡ Ecce ,Deus Dominus
אדני יהוה הנני אליך גוג נשיא ראש משך ותבל׃
‡venio †principem
;Aquilonis lateribus è te faciã ascendere & ,te *sextabo* ‡& ,te *reducam* ǁ Et
2 † ושבבתיך וששאתיך [m]והעליתיך מירכתי צפון
ǁconteram ‡sextam partem relinquã ex
.Israel montes super te faciam venire &
והבאותך על־הרי ישראל׃
[m]עלה
tuas sagittas & ;tua sinistra manu de tuum arcum faciam percutere Et
3 [n]† והכיתי קשתך מיד שמאלך [o]וחציך
[n]נכה [o]חצץ
cades Israel montes Super .deiiciam tua dextera manu de
4 מיד ימינך אפיל׃ † על־הרי ישראל תפול
,*ala omni* ,*aui* ,*volucri* ‡ :tecum * qui populi & ,*tua ala omnes* † & tu
אתה וכל־אגפיך ועמים אשר אתך לעיט צפור כל־כנף
†omnia agmina tua, *erunt ‡volucribus, & volatilib*, omni alato,
.deuorandum ad te dedi agri *bestia* † &
וחית השדה נתתיך לאכלה׃
†bestiis
Dominus dixit ,sum locutus ego quia ;cades agri *facies* ‡ Super
5 † על־פני השדה תפול כי אני דברתי נאם אדני
‡faciem
insulas habitantibus in & ,Maghog in ignem mittam Et .Deus
6 יהוה׃ † ושלחתי־אש במגוג ובישבי האיים
.DOMINVS *ego* ‡ quòd scient & : *fiducia in* ǁ
לבטח וידעו כי־אני יהוה׃
ǁconfidenter: ‡sum
,Israel mei populi medio in faciã scire meæ sanctitatis nomen Et
7 † ואת־שם קדשי אודיע בתוך עמי ישראל
ego ‡ quòd gentes scient & :vltrà *meæ sanctitatis* * nomen *polluam* † non &
ולא־אחל את־שם־קדשי עוד וידעו הגוים כי־אני
†sinã pollucre *sanctum meum ‡sum
dixit ,est factum & ,venit Ecce .Israel *in* sanctus ,DOMINVS
8 יהוה קדוש בישראל׃ † הנה באה [p]ונהיתה נאם
[p]היה ǁest ‡de
;sum locutus qua ‡ dies ǁ Hæc ;Deus Dominus
אדני יהוה הוא היום אשר דברתי׃
[q]נשק
comburẽt & ,succendent & ,Israel ciuitatum habitatores egredientur Et
9 † ויצאו ישבי ערי ישראל ובערו [q]והשיקו
‡arma, & scuta, & clypeos,arcus,et sagittas,& baculos
,manus *baculo in &* ,*sagittis in &* ,*arcu in* ,*scutum &* ,*clypeum &* ,*armatura in* ‡
בנשק ומגן [r]וצנה בקשת [s]ובחצים ובמקל יד
[r]צנן [s]חצץ
.annis septem *ignem eis in* * succendent & ;*lancea in &* †
וברמח ובערו בהם אש שבע שנים׃
†lanceas; *ea igni

,siluis de succident nec ,agro de ligna portabunt non Et
10 † ולא־ישאו עצים מן־השדה ולא יחטבו מן־היערים
[t]נשא
,*suos spoliatores* † spoliabunt & ; *ignem accendent armatura in* ‡ quoniam
כי בנשק יבערו־אש ושללו את־שלליהם
‡arma succẽdent igni, †qui spoliauerunt eos,
.Deus Dominus dixit ,suos prædatores prædabuntur &
ובזזו את־בזזיהם נאם אדני יהוה׃
sepulchri ibi locum Ghog ipsi dabo , illa die in erit Et
11 † והיה ביום ההוא אתן לגוג מקום־שם קבר
ipsa *obturans* † & , maris Orientem ad transeuntium vallem ,Israel in
בישראל [v]גי העברים קדמת הים וחסמת היא
†obturate faciet [v]גיא
,eius *turbam* ‡ omnem & ,Ghog ibi sepelient & :‡transeuntes
את־העברים וקברו שם את־גוג ואת־כל־המונה
‡nares suas: ‡multitudinem ‡eam ‡inhabitantium
.Ghog Hamon ǁ Vallem‡ vocabunt &
וקראו גיא המון גוג׃
septem ,terram *mundandum ad* ,Israel domus eos sepelient Et
12 † וקברום בית ישראל למען טהר את־הארץ שבעה
ǁvt mundẽt
eis erit & ,terræ populus omnis ‡ sepelient Et .mensibus
13 חדשים׃ † וקברו כל־עם הארץ והיה להם
‡eos
.Deus Dominus dixit ,me *glorificari* * die ,nomen in
לשם יום הכבדי נאם אדני יהוה׃
*qua glorificabo
cum sepelientes ,*terra in* † transeuntes seligent *iugiter* ‡ viros Et
14 † ואנשי תמיד יבדילו עברים בארץ מקברים את־
‡quotidianos †per terram, ‡in superficie
:eam *mundandum ad* ǁ , terræ *faciebus super* ‡ remanentes ,transeuntibus
העברים את־[x]הנותרים על־פני הארץ לטהרה
ǁvt emundẽt [x]יתר
transeuntes transibunt Et .inquirent mensium septem fine à
15 מקצה שבעה־חדשים יחקרו׃ † ועברו העברים
donec ;*titulum* * illud iuxta ædificabit & ,hominis os † videbit & ,*terra in* ‡
בארץ וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון עד
‡per terram, †quis *signum;
.Ghog Hamon valle in sepelientes illud sepeliant
קברו אתו המקברים אל־גיא המון גוג׃
.terram mundabunt & ,Hamonah ciuitatis nomen etiam Et
16 † וגם שם־עיר המונה וטהרו הארץ׃
omnis aui ǁ Dic ,Deus Dominus dixit sic ,hominis fili tu Et
17 † ואתה בן־אדם כה־אמר אדני יהוה אמר לצפור כל־
ǁvolucribus, omni alato,
vos congregate , venite & ,vos congregate ,agri bestiæ omni & ,*ala*
כנף ולכל חית השדה הקבצו [a]ובאו האספו
[a]בוא *ad ‡sacrifico
sacrificium ,vobis *immolans ego* ‡ quod meum sacrificium *super* * vndique
מסביב על־זבחי אשר אני זבח לכם זבח
.sanguinem bibetis & ,carnem comedetis & ;Israel montes super grande
גדול על הרי ישראל ואכלתם בשר [b]ושתיתם דם׃
[b]שתה
terræ *prælatorum* † sanguinem & ,comedetis fortium Carnem
18 † בשר גבורים תאכלו ודם־נשיאי הארץ
†principum
Basan bubalorum ,*vitulorum* ‡ ,hircorum & ,agnorum ,arietum ; bibetis
תשתו אילים כרים ועתודים [c]פרים מריאי בשן
‡boum, [c]פרה
bibetis & ,saturitatem ad adipem comedetis Et .eorum cunctorum
19 כלם׃ † ואכלתם־חלב לשבעה ושתיתם
.vobis sacrificaui quod meo sacrificio de,ebrietatem ad sanguinem
דם לשכרון מזבחי אשר־זבחתי לכם׃
omni & ,*forti* ,*curru &* ,*equo* ‡ meam mensam super saturabimini Et
20 † ושבעתם על־שלחני סוס ורכב גבור וכל־
‡equis, & curribus, fortibus, & omnibus viris bellatoribus;
meam gloriam dabo Et .Deus Dominus dixit ;*belli viro*
21 איש מלחמה נאם אדני יהוה׃ † [d]ונתתי את־כבודי
[d]נתן
,feci quod ,meum iudicium gentes omnes videbunt & :gentibus in
בגוים וראו כל־הגוים את־משפטי אשר [e]עשיתי
[e]עשה
,Israel domus scient Et .eis in posui quam meam manum &
22 ואת־ידי אשר־שמתי בהם׃ † וידעו בית ישראל
vltrà * & ,illa die à ;eorum Deus DOMINVS *ego* † quòd
כי אני יהוה אלהיהם מן־היום ההוא והלאה׃
†sum *deinceps. ‡propter iniquitatem suã
domus sunt ducti captiui *sua iniquitate in* ‡ quòd gentes scient Et
23 † וידעו הגוים כי [f]בעונם [g]גלו בית־
[f]עוה [g]גלה
:eis ab *meas facies* ǁ abscõdi & ,me in sunt præuaricati quòd propterea ,Israel
ישראל על אשר מעלו־בי ואסתר פני מהם
ǁfaciẽ meam
.hi vniuersi gladio in ceciderunt & ,eorũ hostium manum in eos tradidi &
ואתנם ביד צריהם [h]ויפלו בחרב כלם׃
[h]נפל
:eis cum feci eorum præuaricationes secdm &,eorũ immunditiã Secundũ
24 † כטמאתם וכפשעיהם עשיתי אתם
,Deus Dominus dixit sic Propterea .eis ab *meas facies* ‡ abscondi &
25 ואסתר פני מהם׃ † לכן כה אמר אדני יהוה
‡faciem meã [i]שוב שבת
domus omnis miserebor & ,Iahacob captiuitatem faciam redire Nunc
עתה [i]אשיב את־שבית יעקב ורחמתי כל־בית
,suã ignominiã portabunt Et .*meæ sanctitatis nomini* † zelabo & ;Israel
26 ישראל וקנאתי לשם קדשי׃ † [k]ונשו את־כלמתם
†pro nomine sancto meo. [k]נשא [l]ישב
eos habitando in ‡,me in sunt præuaricati qua ,suã præuaricationẽ omnem &
ואת־כל־מעלם אשר מעלו־בי [l]בשבתם
.*exterrens* ‡ non & ,*fiducia in* * suam *humum* † super
על־אדמתם לבטח ואין מחריד׃
‡cùm habitarent †terrã *confidenter, ‡esset qui exterreret

dices ‡ & ,vaticinare Propterea .nobis sumus succisi ,nostra spes
12 [h]תִקְוָתֵנוּ נִגְזַרְנוּ לָנוּ ׃ † לָכֵן הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ
,vestra sepulchra aperiens ‡ ego Ecce ,Deus Dominus dixit Sic ,eos ad
אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנֵּה אֲנִי פֹתֵחַ אֶת־קִבְרוֹתֵיכֶם
faciam venire & :mi populus ,vestris sepulchris† è vos faciam ascendere &
[i]וְהַעֲלֵיתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עַמִּי [k]וְהֵבֵאתִי
,DOMINVS ego ‡ quòd scietis Et .Israel humum ad‡ vos
13 אֶתְכֶם אֶל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל ׃ † וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה
vos me ascendere faciendo in ‡ & , vestra sepulchra me aperiendo in*
בְּפִתְחִי אֶת־קִבְרוֹתֵיכֶם וּבְהַעֲלוֹתִי אֶתְכֶם
,vobis in meum spiritum dabo Et .mi populus ,vestris sepulchris† è
14 מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עַמִּי ׃ † וְנָתַתִּי רוּחִי בָכֶם
scietis & : vestram humum super vos faciam requiescere & ,viuetis &
וִחְיִיתֶם [l]וְהִנַּחְתִּי אֶתְכֶם עַל־אַדְמַתְכֶם וִידַעְתֶּם
.DOMINVS dixit ,feci & ,sum locutus DOMINVS ego quòd
כִּי אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי [m]וְעָשִׂיתִי נְאֻם־יְהוָה ׃
:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
15 † וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר ׃
,Iehudæ eo super * scribe & ;vnũ lignũ tibi sume ,hominis fili tu Et
16 † וְאַתָּה בֶן־אָדָם קַח־לְךָ עֵץ אֶחָד וּכְתֹב עָלָיו לִיהוּדָה
, eo super† scribe & ,vnum ‡ lignum tolle & : eius sociis ,Israel filiis &
וְלִבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו וּלְקַח עֵץ אֶחָד וּכְתוֹב עָלָיו
.eius sociorum ,Israel domui cunctæ & ,Ephraim ligno ,Ioseph
לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו ׃
erunt & : vnum lignum in , tibi vnum ad vnum‡ ea fac accedere † Et
17 † וְקָרַב אֹתָם אֶחָד אֶל־אֶחָד לְךָ לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ
:dicendo,tui populi filij te ad dixerint cùm Et .tua manu in singula in‡
18 לַאֲחָדִים בְּיָדֶךָ ׃ † וְכַאֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ בְּנֵי עַמְּךָ לֵאמֹר
?tibi ista ‡ quid ,nobis indicabis Nonne
הֲלוֹא־[n]תַגִּיד לָנוּ מָה־אֵלֶּה לָּךְ ׃
lignum capiens ego* Ecce ,Deus Dominus dixit Sic ,eos ad Loquere
19 † דַּבֵּר אֲלֵהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת־עֵץ
dabo † & ;eius socias Israel tribus & ,Ephraim manu in ‡ quod , Ioseph
יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד־אֶפְרַיִם וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו [o]וְנָתַתִּי
erunt &,vnum lignum in eas faciam & ,Iehudah ligno cum ipsum super eas
אוֹתָם עָלָיו אֶת־עֵץ יְהוּדָה [p]וַעֲשִׂיתִם לְעֵץ אֶחָד [q]וְהָיוּ
eis super scribes quibus ‡ ligna erunt Et .mea manu in vnum
20 אֶחָד בְּיָדִי ׃ † וְהָיוּ הָעֵצִים אֲשֶׁר־תִּכְתֹּב עֲלֵיהֶם
Dominus dixit Sic :eos ad loquere Et .eorum oculis in tua manu in
21 בְּיָדְךָ לְעֵינֵיהֶם ׃ † וְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי
ierunt quò gentes inter ab‡ Israel filios capiens* ego Ecce ,Deus
יֱהוִה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֵּין הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הָלְכוּ־
.suam terram in eos faciam venire & ,vndique eos congregabo & :illuc
שָׁם וְקִבַּצְתִּי אֹתָם מִסָּבִיב [r]וְהֵבֵאתִי אוֹתָם אֶל־אַדְמָתָם ׃
:Israel montibus in ,terra in vnam gentem in eos faciam Et
22 † [s]וְעָשִׂיתִי אֹתָם לְגוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ בְּהָרֵי יִשְׂרָאֵל
duas in * vltrà erunt non & : regem in ipsis vniuersis erit vnus rex &
וּמֶלֶךְ אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם לְמֶלֶךְ וְלֹא יִהְיֶה־עוֹד [t]לִשְׁנֵי
.amplius regna duo in amplius dimidiabuntur† non & ,gentes
גוֹיִם וְלֹא [v]יֵחָצוּ עוֹד לִשְׁתֵּי מַמְלָכוֹת עוֹד ׃
cunctis in & ,suis fœditatibus‡ in & ,suis idolis in vltrà se polluent Nec
23 † וְלֹא יִטַּמְּאוּ עוֹד בְּגִלּוּלֵיהֶם וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם וּבְכֹל
,suis habitationibus vniuersis de eos faciã saluos & :suis præuaricationib'
פִּשְׁעֵיהֶם [x]וְהוֹשַׁעְתִּי אֹתָם מִכֹּל מוֹשְׁבֹתֵיהֶם
,populum in mihi erunt & ,eos emundabo & ;eis in peccauerunt quibus‡
אֲשֶׁר חָטְאוּ בָהֶם וְטִהַרְתִּי אוֹתָם וְהָיוּ־לִי לְעָם
.Deum in eis ero ego &
וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים ׃
:ipsis vniuersis erit vnus pastor & ,eos super rex ‡ Dauid meus seruus Et
24 † וְעַבְדִּי דָוִד מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם וְרוֹעֶה אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם
.ea facient & ,custodient mea statuta† & ,ambulabunt meis iudiciis in &
וּבְמִשְׁפָּטַי יֵלֵכוּ [y]וְחֻקֹּתַי יִשְׁמְרוּ וְעָשׂוּ אוֹתָם ׃
qua ‡ ,Iahacob meo seruo dedi quam terram super habitabunt Et
25 † וְיָשְׁבוּ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדִּי לְיַעֲקֹב אֲשֶׁר
,eorũ filij & ipsi eam super habitabunt & :vestri patres ea in habitauerũt
יָשְׁבוּ־בָהּ אֲבוֹתֵיכֶם וְיָשְׁבוּ עָלֶיהָ הֵמָּה וּבְנֵיהֶם
prelatus ‡ meus seruus Dauid & ;seculum in vsque eorum filiorum filij &
וּבְנֵי בְנֵיהֶם עַד־עוֹלָם וְדָוִד עַבְדִּי נָשִׂיא
.seculum in eis
לָהֶם לְעוֹלָם ׃
:eis † erit seculi ‡ pactum ,pacis fœdus eis excindam ‡ Et
26 † וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית שָׁלוֹם בְּרִית עוֹלָם יִהְיֶה אוֹתָם
meam sanctificationem dabo & ,eos faciam multiplicare & ,‡eos dabo‡ &
וּנְתַתִּים וְהִרְבֵּיתִי אוֹתָם וְנָתַתִּי אֶת־מִקְדָּשִׁי
,eis super ‡ meum tabernaculum erit Et .seculum in eorum medio in
27 בְּתוֹכָם לְעוֹלָם ׃ † וְהָיָה מִשְׁכָּנִי עֲלֵיהֶם

scient Et .populum in mihi erunt ipsi & ;Deum in eis ero &
28 [z]וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ־לִי לְעָם ׃ † וְיָדְעוּ
existendo in † ,Israel sanctificans ‡ DOMINVS ego quòd gentes
הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדֵּשׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל בִּהְיוֹת
.seculum ‡ in eorum medio in meam sanctificationem
מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם ׃

CAP. XXXVIII. לח

:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 † [a]וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר ׃
prælatum‡,Maghog terram* ,Ghog ad tuas facies † pone ,hominis Fili
2 † בֶּן־אָדָם [b]שִׂים פָּנֶיךָ אֶל־גּוֹג אֶרֶץ הַמָּגוֹג נְשִׂיא
.eum super vaticinare & ;Tubal & Mesech capitis
רֹאשׁ מֶשֶׁךְ וְתֻבָל וְהִנָּבֵא עָלָיו ׃
prælatum‡Ghog te ad ‡ ego Ecce :Deus Dominus dixit Sic ,dices‡ Et
3 † וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנְנִי אֵלֶיךָ גּוֹג נְשִׂיא
hamos dabo & ,te reducam * Et .Tubal & ,Mesech capitis
4 רֹאשׁ מֶשֶׁךְ וְתֻבָל ׃ † וְשׁוֹבַבְתִּיךָ [c]וְנָתַתִּי חַחִים
,equos ,tuum exercitum omnem & ,te faciam exire & : tuis maxillis in
בִּלְחָיֶיךָ וְהוֹצֵאתִי אוֹתְךָ וְאֶת־כָּל־חֵילֶךָ סוּסִים
tenẽtes;clypeũ & ,scutũ multus cœtus†:ipsos oẽs vniuersitate‡ vestitos equites &
וּפָרָשִׁים לְבֻשֵׁי מִכְלוֹל כֻּלָּם קָהָל רָב [d]צִנָּה [e]וּמָגֵן תֹּפְשֵׂי
clypeũ‡ipsi omnes : eis cum Put & ,Chus ,Paras .ipsi omnes gladios
5 חֲרָבוֹת כֻּלָּם ׃ † פָּרַס כּוּשׁ וּפוּט אִתָּם כֻּלָּם מָגֵן
latera ‡ Togarmah domus,eius alæ omnes* & ,Ghomer .galeam &
6 וְכוֹבָע ׃ † גֹּמֶר וְכָל־אֲגַפֶּיהָ בֵּית תּוֹגַרְמָה יַרְכְּתֵי
.tecum multi populi :eius alæ omnes* & ,Aquilonis
צָפוֹן וְאֶת־כָּל־אֲגַפָּיו עַמִּים רַבִּים אִתָּךְ ׃
se congregantes ,tua concio omnis & tu‡ ,tibi præpara & ,te Præpara
7 † [f]הִכֹּן וְהָכֵן לְךָ אַתָּה וְכָל־קְהָלֶךָ הַנִּקְהָלִים
.custodiam in eis eris & ;te ad
עָלֶיךָ וְהָיִיתָ לָהֶם לְמִשְׁמָר ׃
ad venies annorum nouissimo in :visitaberis multis diebus A‡
8 † מִיָּמִים רַבִּים תִּפָּקֵד בְּאַחֲרִית הַשָּׁנִים תָּבוֹא אֶל־
montes super† ,multis populis è congregatam ,gladio à reductam * terram
אֶרֶץ מְשׁוֹבֶבֶת מֵחֶרֶב מְקֻבֶּצֶת מֵעַמִּים רַבִּים עַל הָרֵי
,est educta populis è hæc & :semper desolationem in fuerunt qui ,Israel
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־הָיוּ לְחָרְבָּה תָּמִיד וְהִיא מֵעַמִּים הוּצָאָה
,venies,tempestas†sicut ascendes Et .ipsi omnes fiducia in‡habitabunt &
9 וְיָשְׁבוּ לָבֶטַח כֻּלָּם ׃ † [g]וְעָלִיתָ כַּשֹּׁאָה תָבוֹא
populi & ,tuæ alæ omnes‡ & ,tu ,eris ,terram operiendum ad‡ nubes tanquã
כֶּעָנָן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ תִּהְיֶה אַתָּה וְכָל־אֲגַפֶּיךָ וְעַמִּים
illa die in ,erit & :Deus Dominus dixit Sic .tecum multi
10 רַבִּים אוֹתָךְ ׃ † כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא
.malam cogitationem cogitabis & ,tuum cor super verba ascendent
יַעֲלוּ דְבָרִים עַל־לְבָבֶךָ וְחָשַׁבְתָּ מַחֲשֶׁבֶת רָעָה ׃
,quiescentes ‡ veniam ,villarum terram super Ascendam ,dices Et
11 † וְאָמַרְתָּ אֶעֱלֶה עַל־אֶרֶץ פְּרָזוֹת אָבוֹא הַשֹּׁקְטִים
,vectes & :muro absque habitantes ‡ hi omnes : fiducia in † habitantes
יֹשְׁבֵי לָבֶטַח כֻּלָּם יֹשְׁבִים בְּאֵין חוֹמָה וּבְרִיחַ
:prædam prædandum ad & spolium spoliandum Ad‡ .eis * non fores † &
12 וּדְלָתַיִם אֵין לָהֶם ׃ † לִשְׁלֹל שָׁלָל [h]וְלָבֹז בַּז
populum ad‡ & ,habitata ‡ desolata super tuam manum reducendum ad ‡
לְהָשִׁיב יָדְךָ עַל־חֳרָבוֹת [i]נוֹשָׁבוֹת וְאֶל־עַם
super‡ habitantes ,emptionem & ,acquisitionem* facientem ,gentibus è collectum†
מְאֻסָּף מִגּוֹיִם עֹשֶׂה מִקְנֶה וְקִנְיָן יֹשְׁבֵי עַל־
,Tarsis negotiatores & ,Dedan & , ‡ Scheba .terræ vmbilico
13 טַבּוּר הָאָרֶץ ׃ † שְׁבָא וּדְדָן וְסֹחֲרֵי תַרְשִׁישׁ
?veniens tu spolium‡spoliandũ ad Nũquid ,tibi dicent eius leunculi omnes &
וְכָל־כְּפִירֶיהָ יֹאמְרוּ לְךָ הֲלִשְׁלֹל שָׁלָל אַתָּה בָא
tollendum ad ,tuam concionem‡ fecisti cõgregare prædam prædandũ ad nunquid
הֲלָבֹז בַּז הִקְהַלְתָּ קְהָלֶךָ [k]לָשֵׂאת ׀
spoliandum ad ,emptionem & acquisitionem capiendum ad * ,aurum & argentum
כֶּסֶף וְזָהָב לָקַחַת מִקְנֶה וְקִנְיָן לִשְׁלֹל
,Ghog ad dices† & ,hominis fili vaticinare Propterea ‡magnum spolium
14 שָׁלָל גָּדוֹל ׃ † לָכֵן הִנָּבֵא בֶן־אָדָם וְאָמַרְתָּ לְגוֹג
meum populum habitando in ‡ ,illa die in Nonne :Deus Dominus dixit Sic
כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הֲלוֹא בַּיּוֹם הַהוּא בְּשֶׁבֶת עַמִּי
Aquilonis lateribus è tuo loco è venies Et ?scies ,fiducia in † Israel
15 יִשְׂרָאֵל לָבֶטַח [l]תֵּדָע ׃ † [m]וּבָאתָ מִמְּקוֹמְךָ מִיַּרְכְּתֵי צָפוֹן
,magnus cœtus ,ipsi vniuersi equos equitantes‡ :tecum multi populi & ,tu
אַתָּה וְעַמִּים רַבִּים אִתָּךְ רֹכְבֵי סוּסִים כֻּלָּם קָהָל גָּדוֹל
,nubes sicut Israel meũ populũ super ascendes Et .multus exercitus &
16 וְחַיִל רָב ׃ † [n]וְעָלִיתָ עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל כֶּעָנָן
super te faciam venire & ,eris dierum nouissimo in :terram operiendum ad‡
[o]לְכַסּוֹת הָאָרֶץ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים תִּהְיֶה וַהֲבִיאוֹתִיךָ עַל־

[z]הָיָה ‡sanctifico †cùm fuerit sanctificatio mea ‡perpetuum.
[a]הָיָה †faciem tuã super *super ‡principem
[b]שׂוּם ‡dic ‡venio ‡principem
*conteram [c]נָתַן
‡omni armorum genere, †multitudinem magnã cum clypeis & scutis:
[d]צִנָּה [e]גָּנַן ‡cum scutis & galeis. *vniuersa agmina ‡incolens *omnia agmina ‡omnẽ multitudinẽ tuã, quæ congregauerunt
[f]כּוּן ‡Post dies multos *contritam †ad
‡confidenter †multitudo aquarum,
[g]עָלָה ‡vt operias ‡omnia agmina tua,
‡ad †confidẽter: ‡habitant †portæ *sunt ‡Vt spolies spolia,& prę-deris
[h]בָּזַז [i]יָשַׁב ‡vt reducere facias ‡habitabilia effecta, ‡sup †congregatũ *pecudes,& opes, ‡in ‡Harabica ‡spolia venis? ‡ multitudines tuas,vt tollas
[k]נָשָׂא *vt accipias pecudes & opes,vt spolies spolia magna. †dic ‡cùm habitauerit populus meus †confidẽter,
[l]יָדַע [m]בּוֹא ‡equitabunt
[n]עָלָה ‡vt operias [o]כָּסָה

non tuas gentes & ,amplius deuorabis non *hominem* ‡ Propterea
14 † לָכֵן אָדָם לֹא־תֹאכְלִי עוֹד וְגוֹיֵךְ לֹא
te in faciā audire non Et .Deus Dominus dixit ;amplius *impingere facies* ‖
15 תְכַשְּׁלִי־עוֹד נְאֻם אֲדֹנָי יֱהֹוִה׃ † וְלֹא־אַשְׁמִיעַ אֵלַיִךְ
:vltrà portabis non populorum probrum & ,gentium ignominiā amplius
עוֹד כְּלִמַּת הַגּוֹיִם וְחֶרְפַּת עַמִּים לֹא [z] תִשְׂאִי־עוֹד
.Deus Dominus dixit ,amplius facies *impingere* † non tuas gentes &
וְגוֹיֵךְ לֹא־תַכְשִׁלִי עוֹד נְאֻם אֲדֹנָי יֱהֹוִה׃
:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
16 † [a] וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
,suam humum super *habitantes* † Israel domus ,hominis Fili
17 † בֶּן־אָדָם בֵּית יִשְׂרָאֵל יֹשְׁבִים עַל־אַדְמָתָם
immunditia sicut ;suis *studiis in* ‡ & ,*sua via in* ‖ eam polluerunt &
וַיְטַמְּאוּ אוֹתָהּ בְּדַרְכָּם וּבַעֲלִילוֹתָם כְּטֻמְאַת
meam iram effudi Et .*meas facies ad* ‡ eorum *via fuit elongata* *
18 [b] הַנִּדָּה הָיְתָה דַרְכָּם לְפָנָי׃ † וָאֶשְׁפֹּךְ חֲמָתִי
suis idolis *in* & † ;terram super effuderunt quem sanguinem *super* ‡ eos super
עֲלֵיהֶם עַל־הַדָּם אֲשֶׁר־שָׁפְכוּ עַל־הָאָרֶץ וּבְגִלּוּלֵיהֶם
:terras in sunt ventilati & ,gentes in eos dispersi Et .eam polluerunt
19 טִמְּאוּהָ׃ † [c] וָאָפִיץ אֹתָם בַּגּוֹיִם [d] וַיִּזָּרוּ בָּאֲרָצוֹת
.eos iudicaui eorum *studia* ‖ iuxta & ,eorum *viam* ‡ iuxta
כְּדַרְכָּם וְכַעֲלִילוֹתָם שְׁפַטְתִּים׃
nomen polluerunt & ,*illuc* venerunt *quò* * gentes ad *venit* † Et.
20 † [e] וַיָּבוֹא אֶל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־בָּאוּ שָׁם וַיְחַלְּלוּ אֶת־שֵׁם
.sunt egressi eius terra de &,hi ‡ DOMINI Populus,eis *dicendo in*;*mea sanctitatis* ‖
קָדְשִׁי בֶּאֱמֹר לָהֶם עַם־יְהוָה אֵלֶּה וּמֵאַרְצוֹ יָצָאוּ׃
,Israel dom* *illud* polluerūt quod ;*mea sanctitatis nomine super* ‡ peperci Et
21 † וָאֶחְמֹל עַל־שֵׁם קָדְשִׁי אֲשֶׁר חִלְּלֻהוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל
,Israel domui dic Idcirco .*illuc* sunt ingressi *quò* * , gentibus in
22 בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר־בָּאוּ שָׁמָּה׃ † לָכֵן אֱמֹר לְבֵית־יִשְׂרָאֵל
;Israel domus *faciens ego* † vos propter Non ,Deus Dominus dixit Sic
כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהֹוִה לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה בֵּית יִשְׂרָאֵל
quò ‡ gentibus in polluistis quod ,*mea sanctitatis* ‡ nomen *ad quinimò* ‖
כִּי אִם־לְשֵׁם־קָדְשִׁי אֲשֶׁר חִלַּלְתֶּם בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר־
*pollutum † ,magnum meum nomen sanctificabo Et .*illuc* venistis
23 בָּאתֶם שָׁם׃ † וְקִדַּשְׁתִּי אֶת־שְׁמִי הַגָּדוֹל הַמְחֻלָּל
quòd gentes ‡ scient & :earum medio in polluistis quod ,gentibus in
בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר חִלַּלְתֶּם בְּתוֹכָם וְיָדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי־
vobis in *me sanctificari in* ‖ ,Deus Dominus ait ,DOMINVS *ego* ‡
אֲנִי יְהוָה נְאֻם אֲדֹנָי יֱהֹוִה בְּהִקָּדְשִׁי בָכֶם
congregabo & ,gentibus de vos Tollamque .eorum oculis in
24 לְעֵינֵיהֶם׃ † וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם מִן־הַגּוֹיִם וְקִבַּצְתִּי
.vestram terram in vos faciam venire & :terris vniuersis de vos
אֶתְכֶם מִכָּל־הָאֲרָצוֹת וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל־אַדְמַתְכֶם׃
omnibus ab :mūdabimini & ,*mundas aquas* ‡ vos super spargam Et
25 † וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם מִכֹּל
.vos mundabo vestris idolis vniuersis ab & ,vestris inquinamentis
טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם׃
:*vestro interiore* * in dabo nouum spiritū & ,nouum cor vobis dabo Et
26 † [f] וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם
.carneum cor vobis dabo & ,vestra carne è *lapidis* † cor amouebo &
[g] וַהֲסִרֹתִי אֶת־לֵב הָאֶבֶן מִבְּשַׂרְכֶם [h] וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר׃
meis *statutis* ‖ in quod faciam & ;*vestro interiori* ‡ in dabo meum spiritū Et
27 † וְאֶת־רוּחִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם וְעָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר־[i] בְּחֻקַּי
.faciatis & ,custodiatis mea iudicia & ,ambuletis
תֵּלֵכוּ וּמִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם׃
mihi eritis & : vestris patribus dedi quam terra in habitabitis Et
28 † [k] וִישַׁבְתֶּם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לַאֲבֹתֵיכֶם וִהְיִיתֶם לִי
.Deum in vobis ero ego & ,populum in
לְעָם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לֵאלֹהִים׃
vocabo & ; vestris inquinamentis vniuersis de vos seruabo Et
29 † [l] וְהוֹשַׁעְתִּי אֶתְכֶם מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וְקָרָאתִי
vobis *super* dabo non & ,illud faciam multiplicare & ,frumentum *ad*
אֶל־הַדָּגָן וְהִרְבֵּיתִי אֹתוֹ וְלֹא־אֶתֵּן עֲלֵיכֶם
: *agri germen* † & ,*ligni* ‡ fructum faciam multiplicare Et .famem
30 רָעָב׃ † וְהִרְבֵּיתִי אֶת־[m] פְּרִי הָעֵץ וּתְנוּבַת הַשָּׂדֶה
.gentibus in famis probrum vltrà capiatis non *quod propter* ‡
לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא תִקְחוּ עוֹד חֶרְפַּת רָעָב בַּגּוֹיִם׃
,vestrorum *studiorum* * & ,malarum vestrarum viarum recordabimini Et
31 † וּזְכַרְתֶּם אֶת־דַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וּמַעַלְלֵיכֶם
,vestras iniquitates *super*,*vestris faciebus in vos reprobabitis* † & :bona ‡ non quæ
אֲשֶׁר לֹא־טוֹבִים [n] וּנְקֹטֹתֶם בִּפְנֵיכֶם עַל עֲוֹנֹתֵיכֶם
.vestras abominationes *super* ‡ &
וְעַל תּוֹעֲבוֹתֵיכֶם׃
sit notum ,Deus Dominus dixit ,*faciens ego* ‡ vos propter Non
32 † לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי־עֹשֶׂה נְאֻם אֲדֹנָי יֱהֹוִה יִוָּדַע

‡homines
וגויך
‖orbabis
[z] נשא
†cadere
[a] היה
†habitauerūt
‖morib* suis;
‡operibus
*menstruatæ fuerunt mores
‡ coram me.
[b] נדד
‡propter
†quia
[c] פוץ [d] זרה
‡mores
‖opera
†ingressi
*ad quas
[e] בוא
‖sanctū meū, dū diceretur
‡sunt
*nomini sancto meo;
*ad quas
†facio
‖sed propter
‡sanctū meū,
‡ad quas
†quod
*est
‡omnes
‡sum
‖cùm sanctificatus fuero
‡aquā mundam;
*medio vestri:
[f] נתן
†lapideum
[g] סור [h] נתן
‡medio vestri;
‖præceptis
[i] חקק
[k] ישב
[l] ישע
‡arborum
†fructum agrorum: ‡vt
[m] פרה
*operum
‡sunt
†quòd succisione digni essetis, iudicabitis in conspectu vestro, propter
[n] קוט
‡propter
‖facio,

.Israel domus vestris *viis* ‡ de erubescite & ,*pudete* * :vobis
לָכֶם בּוֹשׁוּ וְהִכָּלְמוּ מִדַּרְכֵיכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל׃
omnibus ab vos *me mundare* † die In ,Deus Dominus dixit Sic
33 † כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהֹוִה בְּיוֹם טַהֲרִי אֶתְכֶם מִכֹּל
.desolatæ erūt ædificatæ & ,vrbes faciā habitare & :vestris iniquitatibus
[o] עֲוֹנוֹתֵיכֶם וְהוֹשַׁבְתִּי אֶת־הֶעָרִים וְנִבְנוּ הֶחֳרָבוֹת׃
oculis in *desolatio* ‡ fuit quòd eo pro ,*coletur* ‖ desolata terra Et
34 † וְהָאָרֶץ הַנְּשַׁמָּה תֵּעָבֵד תַּחַת אֲשֶׁר הָיְתָה שְׁמָמָה לְעֵינֵי
est facta desolata ista Terra ,dicent Et .transeuntis omnis
35 כָּל־עוֹבֵר׃ † וְאָמְרוּ הָאָרֶץ הַלֵּזוּ הַנְּשַׁמָּה הָיְתָה
,dirutæ & ,desolatæ & ,desertæ ciuitates & :Heden hortus sicut
כְּגַן־עֵדֶן וְהֶעָרִים הֶחֳרֵבוֹת וְהַנְשַׁמּוֹת וְהַנֶּהֱרָסוֹת
relinquentur † quæ gentes scient Et .habitantur munitæ
36 בְּצוּרוֹת יָשָׁבוּ׃ † וְיָדְעוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יִשָּׁאֲרוּ
plantaui ,*dirutas* ‡ ædificaui DOMINVS ego quòd ,vestris circuitibus
סְבִיבוֹתֵיכֶם כִּי אֲנִי יְהוָה [p] בָּנִיתִי הַנֶּהֱרָסוֹת נָטַעְתִּי
.feci & ,sum locutus DOMINVS ego :*desolatam* ‖
הַנְּשַׁמָּה אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי [q] וְעָשִׂיתִי׃
,Israel domui *requirar* * hoc † Adhuc,Deus Dominus dixit Sic
37 † כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהֹוִה עוֹד זֹאת אִדָּרֵשׁ לְבֵית־יִשְׂרָאֵל
.*hominis pecus* ‡ sicut eos *multiplicabo* ‖ ;eis *faciendum ad* ‡
[r] לַעֲשׂוֹת לָהֶם אַרְבֶּה אֹתָם כַּצֹּאן אָדָם׃
sic ,eius *statis temporibus* * in Ierusalaim *pecus vt* ,*sanctitatum pecus* † Vt
38 † כְּצֹאן קֳדָשִׁים כְּצֹאן יְרוּשָׁלַםִ [s] בְּמוֹעֲדֶיהָ כֵּן
ego ‡ quòd scient & :*hominis pecore* ‖ plenæ desertæ ciuitates erunt
תִּהְיֶינָה הֶעָרִים הֶחֳרֵבוֹת מְלֵאוֹת צֹאן אָדָם וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי
.DOMINVS
יְהוָה׃

*pudeat vos
‡iniquitatib*
‡qua mundabo
[o] עוה
‖erit exculta,
‡in desolationem
‡relictæ sunt
in
‡diruta,
[p] בנה
‖desolata:
[r] עשה
‡in
*ero requisitus
‡vt faciā ‖vt multiplicem
‡pecudes hominum,
†pecudes sanctæ, vt pecudes *solemnitatibus
[s] יעד
‖pecudibus hominum:
‡sum

CAP. XXXVII. לז

‖prophetia ,DOMINVS spiritu in me eduxit & ,DOMINI *manus* ‖ me super Fuit
1 † הָיְתָה עָלַי יַד־יְהוָה [a] וַיּוֹצִאֵנִי בְרוּחַ יְהוָה
.ossibus plenus *ipse* ‡ & ;campi medio in me fecit requiescere &
[b] וַיְנִיחֵנִי בְּתוֹךְ הַבִּקְעָה וְהִיא מְלֵאָה עֲצָמוֹת׃
super † valde multa * ecce & : *vndique ,vndique* ‡ ea iuxta me fecit transire Et
2 † וְהֶעֱבִירַנִי עֲלֵיהֶם סָבִיב סָבִיב וְהִנֵּה רַבּוֹת מְאֹד עַל־
,hominis Fili ,me ad dixit Et .valde ‖ sicca ecce & ,*campi facies*
3 פְּנֵי הַבִּקְעָה וְהִנֵּה יְבֵשׁוֹת מְאֹד׃ † וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם
.nosti tu Deus Domine ,dixi & ?hæc ossa viuent nunquid
[c] הֲתִחְיֶינָה הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה וָאֹמַר אֲדֹנָי יֱהֹוִה אַתָּה יָדָעְתָּ׃
dices † & ; istis ossibus super Vaticinare ,me ad dixit Et
4 † וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבֵא עַל־הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה וְאָמַרְתָּ
.DOMINI verbum audite sicca Ossa ,ea ad
אֲלֵיהֶם הָעֲצָמוֹת הַיְבֵשׁוֹת שִׁמְעוּ דְּבַר־יְהוָה׃
introducens ‡ ego Ecce ,his ossibus Deus Dominus dixit Sic
5 † כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהֹוִה לָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה הִנֵּה אֲנִי [d] מֵבִיא
,neruos vos super dabo Et .viuetis & ,spiritum vos in
6 בָכֶם רוּחַ וִחְיִיתֶם׃ † וְנָתַתִּי עֲלֵיכֶם גִּידִים
dabo ‖ & ,pelle vos *super incrustabo* ‡ & ,carnem vos super faciam ascendere &
[e] וְהַעֲלֵתִי עֲלֵיכֶם בָּשָׂר וְקָרַמְתִּי עֲלֵיכֶם עוֹר וְנָתַתִּי
.DOMINVS *ego* * quòd scietis & ;viuetis & ,spiritum vobis in
בָכֶם רוּחַ וִחְיִיתֶם וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה׃
,me *prophetare secundum vox* † fuit & : *sum iussus* ‡ sicut prophetaui Et
7 † וְנִבֵּאתִי כַּאֲשֶׁר צֻוֵּיתִי וַיְהִי־קוֹל כְּהִנָּבְאִי
.suum os ad os ossa accesserunt & ,commotio ecce &
וְהִנֵּה־רַעַשׁ וַתִּקְרְבוּ עֲצָמוֹת עֶצֶם אֶל־עַצְמוֹ׃
incrustarat ‖ & ,ascenderat caro & ,nerui ‡ ea super ecce & ,vidi Et
8 † וְרָאִיתִי וְהִנֵּה־עֲלֵיהֶם גִּדִים וּבָשָׂר עָלָה וַיִּקְרַם
.eis in † non spiritus & ;desuper pelle ea super
עֲלֵיהֶם עוֹר מִלְמָעְלָה וְרוּחַ אֵין בָּהֶם׃
,hominis fili vaticinare ;spiritum ad Vaticinare ,me ad dixit Et
9 † וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבֵא אֶל־הָרוּחַ הִנָּבֵא בֶן־אָדָם
ventis quatuor A ,Deus Dominus dixit Sic ,spiritum ad *dices* † &
וְאָמַרְתָּ אֶל־הָרוּחַ כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהֹוִה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת
.viuent & ,istos interfectos in suffla & ,spiritus veni
בֹּאִי הָרוּחַ וּפְחִי בַּהֲרוּגִים הָאֵלֶּה [f] וְיִחְיוּ׃
,spiritus ea in est ingressus & :mihi præceperat sicut prophetaui Et
10 † וְהִנַּבֵּאתִי כַּאֲשֶׁר [g] צִוָּנִי וַתָּבוֹא בָהֶם הָרוּחַ
.valde ,valde *magna virtus* ‡ suos pedes super steteruntque ,vixerunt &
וַיִּחְיוּ וַיַּעַמְדוּ עַל־רַגְלֵיהֶם חַיִל גָּדוֹל מְאֹד־מְאֹד׃
domus vniuersa ,hæc ossa ,hominis Fili ,me ad dixit Et
11 † וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה כָּל־בֵּית
periit & , nostra ossa Aruerunt ,*dicentes* * ecce : *ipsa* † Israel
יִשְׂרָאֵל הֵמָּה הִנֵּה אֹמְרִים יָבְשׁוּ עַצְמוֹתֵינוּ וְאָבְדָה

‖prophetia
[a] יצא
‡erat
[b] נוח
‡circū circa:
*erant
‡in superficie agri,
‖erant
[c] חיה
†dic
‡introire facio
[d] בוא
‖operiam
‖ponam
[e] עלה
*sum
‡præceptum est mihi:
†sonitus prophetante
‡erant
‖erat operta
†erat
†dic
[f] חיה
[g] צוה
‡exercitus grandis
†sunt:
*dicunt,

malam beſtiam ‡ faciam ceſſare & ,pacis pactum eis exſcindam‡ Et
25 † וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית שָׁלוֹם וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה־רָעָה
.ſiluis in dormient & ,fiducia in* deſerto in habitabunt & :terra de
מִן־הָאָרֶץ וְיָשְׁבוּ בַמִּדְבָּר לָבֶטַח וְיָשְׁנוּ בַּיְּעוֹרִים ׃
faciã deſcẽdere &:benedictionẽ mei collis circuitus† & ,eas dabo‡ Et
26 † וְנָתַתִּי אוֹתָם וּסְבִיבוֹת גִּבְעָתִי בְּרָכָה וְהוֹרַדְתִּי
.erunt benedictionis pluuiæ :ſuo tempore in pluuiam
הַגֶּשֶׁם בְּעִתּוֹ גִּשְׁמֵי בְרָכָה יִהְיוּ ׃
,ſuum fructum dabit terra & ,ſuum fructum agri lignum‡ dabit Et
27 † וְנָתַן עֵץ הַשָּׂדֶה אֶת־פִּרְיוֹ וְהָאָרֶץ תִּתֵּן יְבוּלָהּ
,DOMINVS ego‡ quòd ſcient & :fiducia in‡ ſuam humum* ſuper erunt &
וְהָיוּ עַל־אַדְמָתָם לָבֶטַח וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה
†facientium manu de eos eruero & ,eorum iugi vectes me frangendo in‡
בְּשִׁבְרִי אֶת־מֹטוֹת עֻלָּם וְהִצַּלְתִּים מִיַּד הָעֹבְדִים
non terræ beſtia ‡ & ,gentibus præda* vltrà erunt non Et .eis in
28 בָּהֶם ׃ † וְלֹא־יִהְיוּ עוֹד בַּז לַגּוֹיִם וְחַיַּת הָאָרֶץ לֹא
.exterrens † non & .fiducia in‡ habitabunt & : eas comedet‡
תֹאכְלֵם וְיָשְׁבוּ לָבֶטַח וְאֵין מַחֲרִיד ׃
conſumpti vltrà erunt.non & :nomen in plantationẽ eis ſuſcitabo Et
29 † וַהֲקִמֹתִי לָהֶם מַטָּע לְשֵׁם וְלֹא־יִהְיוּ עוֹד אֲסֻפֵי
.gentium ignominiam vltrà portabunt nec ,terra in fame
רָעָב בָּאָרֶץ וְלֹא־יִשְׂאוּ עוֹד כְּלִמַּת הַגּוֹיִם ׃
meus populus ipſi &;eis cum eorũ Deus DOMINVS ego‡quòd ſcient Et
30 † וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם אִתָּם וְהֵמָּה עַמִּי
.Deus Dominus dixit ,Iſrael domus
בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה ׃
,veſter Deus ego ;vos homo‡ meæ paſcuæ pecus ,meum pecus* vos Et
31 † וְאַתֵּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם
.Deus Dominus dixit
נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה ׃

‡feriam cum ‡beſtias malas *confidẽter, ביערים ק ‡ponam ‡quæ ſunt in circuitu נתן ירד ‡arbor פרה *terram ‡confidenter ‡ſum ‡cùm comminuero vincula †mala נצל *in prædam ‡beſtiæ ‡comedent ‡confidenter, †erit qui exterreat. נטע נשא ‡gentes ‡ſum *pecudes meæ, pecudes ‡ homines eſtis; רעה

CAP. XXXV. לה

: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 † וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר ׃
propheta & , Sehir montem ſuper tuas facies † pone hominis Fili
2 † בֶּן־אָדָם שִׂים פָּנֶיךָ עַל־הַר שֵׂעִיר וְהִנָּבֵא
te ad ego ‡ Ecce ,Deus Dominus dixit Sic ,ei dices‡ Et .eum ſuper
3 עָלָיו ׃ † וְאָמַרְתָּ לּוֹ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי אֵלֶיךָ
,deſolationem ‡te dabo‡ & ,te ſuper meam manũ extendam & ‡Sehir mons
הַר־שֵׂעִיר וְנָטִיתִי יָדִי עָלֶיךָ וּנְתַתִּיךָ שְׁמָמָה
deſolatio * tu & ,ponam deſolationem† tuas Vrbes .ſolitudinem &
4 וּמְשַׁמָּה ׃ † עָרֶיךָ חָרְבָּה אָשִׂים וְאַתָּה שְׁמָמָה
inimicitiam tibi eſſe ‡ Pro .DOMINVS ego‡ quòd ſcies & ;eris
5 תִהְיֶה וְיָדַעְתָּ כִּי־אֲנִי יְהוָה ׃ † יַעַן הֱיוֹת לְךָ אֵיבַת
tempore in ;gladij manus ſuper ‡ ‡Iſrael filios * effudiſti † & ,ſeculi
עוֹלָם וַתַּגֵּר אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עַל־יְדֵי־חָרֶב בְּעֵת
,ego viuens† Propterea .finis iniquitatis‡ tempore in ,eorũ cõtritionis
6 אֵידָם בְּעֵת עֲוֹן קֵץ ׃ † לָכֵן חַי־אָנִי
:te perſequetur ſanguis & ,te faciam ‡ ſanguini quia ,Deus Dominus dixit
נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה כִּי־לְדָם אֶעֶשְׂךָ וְדָם יִרְדֳּפֶךָ
.te perſequetur ſanguis &,habueris odio ‡ ſanguinem non ſi
אִם־לֹא דָם שָׂנֵאתָ וְדָם יִרְדֳּפֶךָ ׃
ſuccidam & ;ſolitudinẽ & ,deſolationem in Sehir montem dabo Et
7 † וְנָתַתִּי אֶת־הַר שֵׂעִיר לְשִׁמְמָה וּשְׁמָמָה וְהִכְרַתִּי
:eius occiſis eius montes implebo Et .redeuntem &,tranſeuntem eo de
8 מִמֶּנּוּ עֹבֵר וָשָׁב ׃ † וּמִלֵּאתִי אֶת־הָרָיו חֲלָלָיו
gladio interfecti tuis torrẽtibus omnibus & ,tuis vallibus & ,tuis collibus†
גִּבְעוֹתֶיךָ וְגֵאוֹתֶיךָ וְכָל־אֲפִיקֶיךָ חַלְלֵי־חֶרֶב
non tuæ ciuitates & ,te tradam ſeculi ‡ Solitudines ‡ .eis in cadent
9 יִפְּלוּ בָהֶם ׃ † שִׁמְמוֹת עוֹלָם אֶתֶּנְךָ וְעָרֶיךָ לֹא
,te dicere‡ Pro .DOMINVS ego* quòd ſcietis & :habitabuntur
10 תָשֹׁבְנָה וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה ׃ † יַעַן אֲמָרְךָ אֶת־
:eam † poſſidebimus & ,erunt mihi‡ terræ duæ & ,gentes Duæ
שְׁנֵי הַגּוֹיִם וְאֶת־שְׁתֵּי הָאֲרָצוֹת לִי תִהְיֶינָה וִירַשְׁנוּהָ
,Deus Dominus dixit ,ego viuens‡ Propterea .erat ibi DOMINVS &
11 וַיהוָה שָׁם הָיָה ׃ † לָכֵן חַי־אָנִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה
tua odia propter ,feciſti quem tuũ zelũ ſecundũ & ,tuã irã ſecundũ faciã &
וְעָשִׂיתִי כְּאַפְּךָ וּכְקִנְאָתְךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָה מִשִּׂנְאָתֶיךָ
.te iudicauero cùm ,eis in ero cognitus & ;eos in
בָּם וְנוֹדַעְתִּי בָם כַּאֲשֶׁר אֶשְׁפְּטֶךָ ׃
quæ ,tua conuicia‡ omnia Audiui .DOMINVS ego*quòd ſcies Et
12 † וְיָדַעְתָּ כִּי אֲנִי יְהוָה שָׁמַעְתִּי אֶת־כָּל־נֶאָצוֹתֶיךָ אֲשֶׁר
ſunt dati nobis ;ſunt Deſolati ,dicendo , Iſrael montes contra dixiſti
אָמַרְתָּ עַל־הָרֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר שְׁמֵמָה לָנוּ נִתְּנוּ
me ſuper auxiſtis † & ,veſtro ore in‡ me ſuper‡ magnificaſtis Et .deuorandum ad
13 לְאָכְלָה ׃ † וַתַּגְדִּילוּ עָלַי בְּפִיכֶם וְהַעְתַּרְתֶּם עָלַי

היה שום †faciem tuã aduerſus ‡dic ‡venio ‡ponam te נטה †in *in deſolationem ‡ſum ‡eo quòd fuerunt tibi inimicitiæ perpetuæ, †effudens *ſanguinem filiorum ‡acie ‡quo propter iniquitatem eorum venit †viuo עשה חיה ‡præparabo עשה ‡cùm †in ‡In ‡perpetuas תשבנה ק *ſum ‡eo quòd dixiſti, ‡meæ †eas: שנה ‡viuo ידע *ſum ‡probra ‡aduerſus ‡os veſtrum, † multiplicaſtis aduerſum פה

lætati Sicut‡ :Deus Dominus dixit Sic .audiui ego ;veſtra verba
דִּבְרֵיכֶם אֲנִי שָׁמָעְתִּי ׃ † כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה כִּשְׂמֹחַ 14
.tibi faciam ‡ ,deſolatione terram omnem
כָּל־הָאָרֶץ שְׁמָמָה אֶעֱשֶׂה־לָּךְ ׃
,eſt deſolata quòd ſuper† ,Iſrael domus hæreditatẽ ob tuam lætitiam Iuxta‡
† כְּשִׂמְחָתְךָ לְנַחֲלַת בֵּית־יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר־שָׁמֵמָה 15
;ipſa tota Edom omnis & ,Sehir mons erit deſolatio ‡ :tibi faciam ſic
כֵּן אֶעֱשֶׂה־לָּךְ שְׁמָמָה תִהְיֶה הַר־שֵׂעִיר וְכָל־אֱדוֹם כֻּלָּהּ
.DOMINVS ego * quòd ſcient &
וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה ׃

‡Sic lætabitur omnis terra in ‡quam ‡Sicut lætata es ſuper hæreditatem † propterea ‡deſolatus *ſum

CAP. XXXVI. לו

Montes ,dices‡& ,Iſrael montes ad‡ propheta,hominis fili tu Et
† וְאַתָּה בֶן־אָדָם הִנָּבֵא אֶל־הָרֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ הָרֵי 1
Quia†,Deus Dominus dixit Sic .DOMINI verbum audite Iſrael
יִשְׂרָאֵל שִׁמְעוּ דְּבַר־יְהוָה ׃ † כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן 2
fuit ‡ hæreditatem in ſeculi ‡ excelſa & ;Euge vos ſuper inimic⁹ dixit
אָמַר הָאוֹיֵב עֲלֵיכֶם הֶאָח וּבָמוֹת עוֹלָם לְמוֹרָשָׁה הָיְתָה
Pro :Deus Dominus dixit Sic ,dices‡& ,vaticinare Propterea .nobis
לָּנוּ ׃ † לָכֵן הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן 3
hæreditatem vos exiſtendum ad ‡ ,vndique vos abſorbere & ,deſolare propter*
בְּיַעַן שַׁמּוֹת וְשָׁאֹף אֶתְכֶם מִסָּבִיב לִהְיוֹתְכֶם מוֹרָשָׁה
.populi oblocutionẽ & ,linguæ labrũ ſuper aſcendiſtis & ,gentium reſiduo
לִשְׁאֵרִית הַגּוֹיִם וַתַּעֲלוּ עַל־שְׂפַת לָשׁוֹן וְדִבַּת־עָם ׃ 4
Sic : Dei Domini verbum audite , Iſrael montes Propterea
† לָכֵן הָרֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְעוּ דְּבַר־אֲדֹנָי יְהוִה כֹּה־
,vallibus & ,torrentibus , collibus & ,montibus Deus Dominus dixit
אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לֶהָרִים וְלַגְּבָעוֹת לָאֲפִיקִים וְלַגֵּאָיוֹת
,direptionẽ in fuerunt quæ ,derelictis vrbibus & ,deſolatis deſertis
לֶחֳרָבוֹת הַשֹּׁמְמוֹת וְלֶעָרִים הַנֶּעֱזָבוֹת אֲשֶׁר הָיוּ לְבַז
.vndique † quæ gentium reſiduo ‡ ſubſannationem in &
וּלְלַעַג לִשְׁאֵרִית הַגּוֹיִם אֲשֶׁר מִסָּבִיב ׃
mei zeli igne in non Si ‡ : Deus Dominus dixit ſic Propterea
† לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אִם־לֹא בְּאֵשׁ קִנְאָתִי 5
dederunt‡ quæ ;totam Edom ſuper & , gentium reſiduum‡ ſuper ſum locutus
דִּבַּרְתִּי עַל־שְׁאֵרִית הַגּוֹיִם וְעַל־אֱדוֹם כֻּלָּא אֲשֶׁר נָתְנוּ־
conteptu in* ,cordis omnis lætitia in* hæreditatem in ſibi meam terram
אֶת־אַרְצִי לָהֶם לְמוֹרָשָׁה בְּשִׂמְחַת כָּל־לֵבָב בִּשְׁאָט
.direptionem in eius expulſionem propter † ,animi
נֶפֶשׁ לְמַעַן מִגְרָשָׁהּ לָבַז ׃
,montibus dices ‡ & ,Iſrael humum ſuper vaticinare Idcirco
† לָכֵן הִנָּבֵא עַל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ לֶהָרִים 6
ego Ecce ,Deus Dominus dixit Sic ,vallibus & ,torrentibus ,collibus &
וְלַגְּבָעוֹת לָאֲפִיקִים וְלַגֵּאָיוֹת כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי
gentium ignominiã quòd eò ,ſum locutus meo furore in & ,meo zelo in
בְקִנְאָתִי וּבַחֲמָתִי דִּבַּרְתִּי יַעַן כְּלִמַּת גּוֹיִם
:meã manũ leuaui Ego ,Deus Dominus dixit ſic Idcirco .portaueritis
נְשָׂאתֶם ׃ † לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אֲנִי נָשָׂאתִי אֶת־יָדִי 7
.portauerint ſuã ignominiã ,ipſæ‡ vndique vobis quæ gentes non ſi‡
אִם־לֹא הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לָכֶם מִסָּבִיב הֵמָּה כְּלִמָּתָם יִשָּׂאוּ ׃
veſtrum fructum & ,dabitis veſtram frondem† Iſrael montes vos Et
† וְאַתֶּם הָרֵי יִשְׂרָאֵל עַנְפְּכֶם תִּתֵּנוּ וּפֶרְיְכֶם 8
.veniendum ad‡ appropinquauerunt quoniam ·Iſrael meo populo afferetis
תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל כִּי קֵרְבוּ לָבוֹא ׃
.ſeremini & ,colemini & ,vos ad conuertar & ,vos ad ego‡ecce Quia
† כִּי הִנְנִי אֲלֵיכֶם וּפָנִיתִי אֲלֵיכֶם וְנֶעֱבַדְתֶּם וְנִזְרַעְתֶּם ׃ 9
Iſrael domum omnem ,hominem ‡ vos ſuper faciam multiplicare Et
† וְהִרְבֵּיתִי עֲלֵיכֶם אָדָם כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל 10
.ædificabuntur deſerta & ,ciuitates habitabuntur & :totam
כֻּלֹּה וְנֹשְׁבוּ הֶעָרִים וְהֶחֳרָבוֹת תִּבָּנֶינָה ׃
,multiplicabuntur & ,animal & ,hominem* vos ſuper faciam multiplicare Et
† וְהִרְבֵּיתִי עֲלֵיכֶם אָדָם וּבְהֵמָה וְרָבוּ 11
, veſtras antiquitates ſecundum vos faciam habitare & : creſcent &
וּפָרוּ וְהוֹשַׁבְתִּי אֶתְכֶם כְּקַדְמוֹתֵיכֶם
.DOMINVS ego ‡ quòd ſcietis & , veſtra priora quàm faciam meliora &
וְהֵטִבֹתִי מֵרִאשֹׁתֵיכֶם וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה ׃
,Iſrael meum ‡ populum , hominem * vos ſuper faciam venire Et
† וְהוֹלַכְתִּי עֲלֵיכֶם אָדָם אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל 12
.eos orbare vltrà addes non & ;hæreditatẽ in eis eris & ,te poſſidebũt &
וִירֵשׁוּךָ וְהָיִיתָ לָהֶם לְנַחֲלָה וְלֹא־תוֹסִף עוֹד לְשַׁכְּלָם ׃
deuoratrix ‡ ,vobis dicentes‡ quòd eo Pro ,Deus Dominus dixit Sic
† כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן אֹמְרִים לָכֶם אֹכֶלֶת 13
.fuiſti tuarum gentium orbatrix & ;tu hominũ ‡
אָדָם אָתְּ וּמְשַׁכֶּלֶת גּוֹיַיִךְ הָיִית ׃

‡ſuper ‡dic, †Pro eo quòd ‡perpetua ‡fuerunt ירש ‡dic, *eò quòd deſolauerunt,& abſorbuerũt ‡vt eſſetis hæreditas reſiduis gẽtibus, שמם היה דבב בזז ‡reſiduis gentibus ‡erant ‡Niſi ‡reſiduas gentes, ‡poſuerunt *cum †vt eiicerent eam ‡dic ‡niſi ‡ſunt, נשא †ramos veſtros נתן פרה ‡vt veniant. ‡venio פנה ‡homines, רבה בנה *homines, & iumenta, ישב ‡ſum יטב *homines, ‡ſcilicet יסף ‡dicunt ‡Terra ‡hominũ es; גויך ק

meum pecus esse† pro non si , Deus Dominus dixit ,ego Viuens
8 חַי־אָנִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה אִם־לֹא יַעַן הֱיוֹת־צֹאנִי
agri bestiæ omni deuorationem in meum pecus‡fuerunt & ,direptionē in
לָבַז וַתִּהְיֶינָה צֹאנִי לְאָכְלָה לְכָל־חַיַּת הַשָּׂדֶה
pauerunt sed :meum pecus† mei pastores quæsierunt nō & ,pastore absque
מֵאֵין רֹעֶה וְלֹא־דָרְשׁוּ רֹעַי אֶת־צֹאנִי וַיִּרְעוּ
.pauerunt non meum pecu ‡ & ,semetipsos pastores
הָרֹעִים אוֹתָם וְאֶת־צֹאנִי לֹא רָעוּ׃
.DOMINI verbum audite pastores Propterea
9 לָכֵן הָרֹעִים שִׁמְעוּ דְּבַר־יְהוָה׃
requiram & ,pastores ad ego* Ecce :Deus Dominus dixit Sic
10 כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי אֶל־הָרֹעִים וְדָרַשְׁתִּי
non & ,pecus pascendo à † ,eos faciam cessare & ,eorum manu de meum pecus
אֶת־צֹאנִי מִיָּדָם וְהִשְׁבַּתִּים מֵרְעוֹת צֹאן וְלֹא־
,eorum ore de meum pecus‡eruam & :semetipsos pastores amplius pascent
יִרְעוּ עוֹד הָרֹעִים אוֹתָם וְהִצַּלְתִּי צֹאנִי מִפִּיהֶם
:Deus Dominus dixit sic Quia .escam in eis erunt non &
11 וְלֹא־תִהְיֶיןָ לָהֶם לְאָכְלָה׃ כִּי כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
.eas quæram & ,meum pecus requiram &* ego ,ego Ecce
הִנְנִי־אָנִי וְדָרַשְׁתִּי אֶת־צֹאנִי וּבִקַּרְתִּים׃
sua pecudū‡medio in eum esse† die in sui gregis pastoris disquisitio Sicut *
12 כְּבַקָּרַת רֹעֶה עֶדְרוֹ בְּיוֹם הֱיוֹתוֹ בְתוֹךְ־צֹאנוֹ
omnibus de eas eruam & : meum pecus ‡ requiram sic , dispersarum
נִפְרָשׁוֹת כֵּן אֲבַקֵּר אֶת־צֹאנִי וְהִצַּלְתִּי אֶתְהֶם מִכָּל־
.caliginis & ,nubis die in illuc fuerant dispersæ quò ‡ locis
הַמְּקוֹמֹת אֲשֶׁר נָפֹצוּ שָׁם בְּיוֹם עָנָן וַעֲרָפֶל׃
eas inducā & ,terris è eas congregabo & ,populis è eas educā Et
13 וְהוֹצֵאתִים מִן־הָעַמִּים וְקִבַּצְתִּים מִן־הָאֲרָצוֹת וַהֲבִיאוֹתִים
cunctis in & , riuis in ,Israel montibus in eas pascam & :suā humū*in
אֶל־אַדְמָתָם וּרְעִיתִים אֶל־הָרֵי יִשְׂרָאֵל בָּאֲפִיקִים וּבְכֹל
montibus in & ,eas pascam bona pascua* In . terræ habitationibus
14 מוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃ בְּמִרְעֶה־טּוֹב אֶרְעֶה אֹתָם וּבְהָרֵי
, bona pascua† in accubabunt ibi :earum pascua erit Israel celsitudinis†
מְרוֹם־יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה נְוֵהֶם שָׁם תִּרְבַּצְנָה בְּנָוֶה טּוֹב
. Israel montes ad ‡ pascent pingue pascuum &
וּמִרְעֶה שָׁמֵן תִּרְעֶינָה אֶל־הָרֵי יִשְׂרָאֵל׃
.Deus Domin⁹ dixit ,eas faciā accubare ego & ,meum pecus pascam Ego
15 אֲנִי אֶרְעֶה צֹאנִי וַאֲנִי אַרְבִּיצֵם נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃
,alligabo confractā & ,reducam expulsam* & ,requiram Perditam
16 אֶת־הָאֹבֶדֶת אֲבַקֵּשׁ וְאֶת־הַנִּדַּחַת אָשִׁיב וְלַנִּשְׁבֶּרֶת אֶחֱבֹשׁ
,disperdam † fortem & ,pinguem & :roborabo languidam &
וְאֶת־הַחוֹלָה אֲחַזֵּק וְאֶת־הַשְּׁמֵנָה וְאֶת־הַחֲזָקָה אַשְׁמִיד
dixit sic meum pecus * vos Et . iudicio in illam‡ pascam
17 אֶרְעֶנָּה בְמִשְׁפָּט׃ וְאַתֵּנָה צֹאנִי כֹּה אָמַר
, arietes ,pecus ad† ,pecus inter iudicans ego Ecce : Deus Dominus
אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי שֹׁפֵט בֵּין־שֶׂה לָשֶׂה לָאֵילִים
,paucitis bonum pascuum † vobis à parum Nunquid . hircos &
18 וְלָעַתּוּדִים׃ הַמְעַט מִכֶּם הַמִּרְעֶה הַטּוֹב תִּרְעוּ
fundum & ;vestris pedibus in cōculcaueritis vestrarū pascuarum residuū &
וְיֶתֶר מִרְעֵיכֶם תִּרְמְסוּ בְּרַגְלֵיכֶם וּמִשְׁקַע־
? conculcaueritis vestris pedibus in residuas & ;biberitis aquarum
מַיִם תִּשְׁתּוּ וְאֵת הַנּוֹתָרִים בְּרַגְלֵיכֶם תִּרְפֹּשׂוּן׃
calcationem‡ & ,pauerunt vestrorū pedum conculcationē ,meum pecus† Et
19 וְצֹאנִי מִרְמַס רַגְלֵיכֶם תִּרְעֶינָה וּמִרְפַּשׂ
.biberunt vestrorum pedum
רַגְלֵיכֶם תִּשְׁתֶּינָה׃
ego, ego Ecce :eos ad Deus Dominus dixit sic Propterea
20 לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אֲלֵיהֶם הִנְנִי־אָנִי
.macilentum pecus inter & ,pingue pecus inter iudicabo &
וְשָׁפַטְתִּי בֵּין־שֶׂה בִרְיָה וּבֵין שֶׂה רָזָה׃
vestris cornibus in & ,vos impelletis humero in & latere in quòd eo Pro
21 יַעַן בְּצַד וּבְכָתֵף תֶּהְדֹּפוּ וּבְקַרְנֵיכֶם
? extra ad † eas dispergeretis donec :languidas‡ oēs cornupetistis
תְּנַגְּחוּ כָּל־הַנַּחְלוֹת עַד אֲשֶׁר הֲפִיצוֹתֶם אוֹתָנָה אֶל־הַחוּצָה׃
iudicabo & :rapinam in vltrà erunt non & ,meo pecori faciam salutē Et
22 וְהוֹשַׁעְתִּי לְצֹאנִי וְלֹא־תִהְיֶינָה עוֹד לָבַז וְשָׁפַטְתִּי
,vnum pastorem eas super suscitabo Et . agnum ad ,agnum† inter
23 בֵּין שֶׂה לָשֶׂה׃ וַהֲקִמֹתִי עֲלֵיהֶם רֹעֶה אֶחָד
erit ipse & ,eas pascet Ipse .Dauid meus seruus eas pascet &
וְרָעָה אֶתְהֶן אֵת עַבְדִּי דָוִיד הוּא יִרְעֶה אֹתָם וְהוּא־יִהְיֶה
.pastorem in eis
לָהֶן לְרֹעֶה׃
Dauid meus seruus & ,Deum in eis ero Dominus ego Et
24 וַאֲנִי יְהוָה אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים וְעַבְדִּי דָוִד
. sum locutus Dominus Ego :eorum medio in prelatus‡
נָשִׂיא בְתוֹכָם אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי׃

sanguine Super :Deus Dominus dixit Sic : eos ad dic Idcirco
25 לָכֵן אֱמֹר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה עַל־הַדָּם
sanguinem & , vestra idola ad leuabitis ‡ vestros oculos & , comedetis
תֹּאכֵלוּ וְעֵינֵכֶם תִּשְׂאוּ אֶל־גִּלּוּלֵיכֶם וְדָם
,vestro gladio super † Stetistis ? possidebitis terram & : fundetis
26 תִּשְׁפֹּכוּ וְהָאָרֶץ תִּירָשׁוּ׃ עֲמַדְתֶּם עַל־חַרְבְּכֶם
:polluistis sui socij vxorem vnusquisque & ,abominationem fecistis
עֲשִׂיתֶן תּוֹעֵבָה וְאִישׁ אֶת־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ טִמֵּאתֶם
Dominus dixit Sic : eos ad dices Sic ? possidebitis terram &
27 וְהָאָרֶץ תִּירָשׁוּ׃ כֹּה־תֹאמַר אֲלֵהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי
,ceciderint gladio in ,‡solitudinibus in qui non si* ,ego Viuens : Deus
יְהוִה חַי־אָנִי אִם־לֹא אֲשֶׁר בֶּחֳרָבוֹת בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ
qui & .illum comedēdum‡ad ,illum tradidi bestiæ agri faciebus super ‡ qui†&
וַאֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה לַחַיָּה נְתַתִּיו לְאָכְלוֹ וַאֲשֶׁר
.morientur peste in ,‡speluncis in & munitionibus*in
בַּמְּצָדוֹת וּבַמְּעָרוֹת בַּדֶּבֶר יָמוּתוּ׃
superbia cessabit & ,solitudinem & desolationem † terram dabo Et
28 וְנָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ שְׁמָמָה וּמְשַׁמָּה וְנִשְׁבַּת גְּאוֹן
.transeunte * non à‡ , Israel montes desolabuntur & :eius fortitudinis
עֻזָּהּ וְשָׁמְמוּ הָרֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵין עוֹבֵר׃
,solitudinem‡ terram me dando in†:DOMINVS ego* quòd scient Et
29 וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה בְּתִתִּי אֶת־הָאָרֶץ שְׁמָמָה
.fecerunt quas ,suas abominationes vniuersas propter ,desertum &
וּמְשַׁמָּה עַל כָּל־תּוֹעֲבֹתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ׃
, parietes iuxta te in obloquentes ‡ ,tui populi filij ,hominis fili tu Et
30 וְאַתָּה בֶן־אָדָם בְּנֵי עַמְּךָ הַנִּדְבָּרִים בְּךָ אֵצֶל הַקִּירוֹת
cum vnusquisque ,vno† cum vnus locutus est* & : domorum ostiis in &
וּבְפִתְחֵי הַבָּתִּים וְדִבֶּר־חַד אֶת־אַחַד אִישׁ אֶת־
cum à egrediens ‡ verbum quod audite & ,nunc Venite :dicendo suo fratre
אָחִיו לֵאמֹר בֹּאוּ־נָא וְשִׁמְעוּ מָה הַדָּבָר הַיּוֹצֵא מֵאֵת
sedebunt & ,populi ingressum secundum te ad venient Et .DOMINO
31 יְהוָה׃ וְיָבוֹאוּ אֵלֶיךָ כִּמְבוֹא־עָם וְיֵשְׁבוּ
:facient non ea & ,tua verba audient & ,meus populus tuas facies ad
לְפָנֶיךָ עַמִּי וְשָׁמְעוּ אֶת־דְּבָרֶיךָ וְאוֹתָם לֹא יַעֲשׂוּ
suam appetitionem ‡ post , facientes ipsi † suo ore in subsannationes quia
כִּי־עֲגָבִים בְּפִיהֶם הֵמָּה עֹשִׂים אַחֲרֵי בִּצְעָם
amantium † canticum sicut eis * tu ecce Et . ambulans‡eorum cor
32 לִבָּם הֹלֵךְ׃ וְהִנְּךָ לָהֶם כְּשִׁיר עֲגָבִים
facientes &†,tua verba audient & :pulsare‡scientis bene & ,vocis pulchræ
יְפֵה קוֹל וּמֵטִב נַגֵּן וְשָׁמְעוּ אֶת־דְּבָרֶיךָ וְעֹשִׂים
propheta quòd scient & veniens†ecce :illud veniendo in* Et . ea ipsi non
33 אֵינָם אוֹתָם׃ וּבְבֹאָהּ הִנֵּה בָאָה וְיָדְעוּ כִּי נָבִיא
.eorum medio in fuit
הָיָה בְתוֹכָם׃

CAP. XXXIIII. לד

: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
dices‡ & ,propheta :Israel pastores super propheta ,hominis Fili
2 בֶּן־אָדָם הִנָּבֵא עַל־רוֹעֵי יִשְׂרָאֵל הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ
,Israel pastoribus Væ :Deus Dominus dixit Sic : pastores ad eos ad
אֲלֵיהֶם לָרֹעִים כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הוֹי רֹעֵי־יִשְׂרָאֵל
? pastores pascent pecus† nonne :semetipsos pascentes fuerunt* qui
אֲשֶׁר הָיוּ רֹעִים אוֹתָם הֲלוֹא הַצֹּאן יִרְעוּ הָרֹעִים׃
:sacrificabitis* crassum , induetis ‡ lanam & ,comedetis Adipem‡
3 אֶת־הַחֵלֶב תֹּאכֵלוּ וְאֶת־הַצֶּמֶר תִּלְבָּשׁוּ הַבְּרִיאָה תִּזְבָּחוּ
& , roborastis non Languentes . pascetis † non pecus
4 הַצֹּאן לֹא תִרְעוּ׃ אֶת־הַנַּחְלוֹת לֹא חִזַּקְתֶּם וְאֶת־
expulsam‡ & ,alligastis non confractam & , sanastis non infirmam
הַחוֹלָה לֹא־רִפֵּאתֶם וְלַנִּשְׁבֶּרֶת לֹא חֲבַשְׁתֶּם וְאֶת־הַנִּדַּחַת
estis dominati robore in*& : quæsistis non perditam & ,reduxistis non
לֹא הֲשֵׁבֹתֶם וְאֶת־הָאֹבֶדֶת לֹא בִקַּשְׁתֶּם וּבְחָזְקָה רְדִיתֶם
. ferocia in* & ,eis
אֹתָם וּבְפָרֶךְ׃
feræ‡ omni cibum†in fuerunt & : pastore absque sunt dispersæ Et
5 וַתְּפוּצֶינָה מִבְּלִי רֹעֶה וַתִּהְיֶינָה לְאָכְלָה לְכָל־חַיַּת
cunctis in meum pecus ‡ Errauerunt . sunt dispersæ & , agri
6 הַשָּׂדֶה וַתְּפוּצֶינָה׃ יִשְׁגּוּ צֹאנִי בְּכָל־
terræ facies omnes‡super & :excelsum collem omnem super & ,montibus
הֶהָרִים וְעַל כָּל־גִּבְעָה רָמָה וְעַל כָּל־פְּנֵי הָאָרֶץ
. requirens non & quærens†non & ,mea pecus * sunt dispersæ
נָפֹצוּ צֹאנִי וְאֵין דּוֹרֵשׁ וְאֵין מְבַקֵּשׁ׃
. DOMINI verbum audite pastores Propterea
7 לָכֵן רֹעִים שִׁמְעוּ אֶת־דְּבַר יְהוָה׃

,gladio interfecti ,incircuncisi hi omnes :eius sepulchra eius circuitus †
סביבותיו קברתה כלם ערלים חללי־חרב
portauerunt & ,viuētum † terra in eorum terror est datus quia
כי־נתן חתיתם בארץ חיים וישאו
.est datus interfectorū medio in ,lacum descendētibus cum ,suā ignominiā
כלמתם את־יורדי בור בתוך חללים נתן׃
:eius sepulchra ,ei* circuitibus ,eius turba† oīs & ,Tubal ,Mesech Ibi
26 שם משך תבל וכל־המונה סביבותיו קברותיה
suam formidinem dederunt quia ,gladio interfecti incircuncisi hi omnes
כלם ערלים מחללי חרב כי־נתנו חתיתם
cadentibus†, fortibus cum accumbent non Et ,viuentium † terra in
27 בארץ חיים׃ ולא ישכבו את־גבורים נפלים
dederūt & ,sui belli vasis† cum infernum descēderunt qui ,incircūcisis de
מערלים אשר ירדו־שאול בכלי־מלחמתם ויתנו
,eorū ossibus in eorū iniquitates fuit & ,suis capitibus sub suos gladios
את־חרבותם תחת ראשיהם ותהי עונתם על־עצמותם
. viuentium terra in fortium terror * quia
כי־חתית גבורים בארץ חיים׃
interfectis cum iacebit† & ,contereris incircuncisorū medio in tu Et
28 ואתה בתוך ערלים תשבר ותשכב את־חללי־
sunt dati† qui ,eius prælati* omnes & ,eius reges ,Edom Ibi .gladio
29 חרב׃ שמה אדום מלכיה וכל־נשיאיה אשר־נתנו
incircuncisis cum Ipsi .gladio interfectis cum sua fortitudine cum
בגבורתם את־חללי־חרב המה את־ערלים
aquilonis principes Ibi .lacum† descendentibus cum & ,accubabunt*
30 ישכבו ואת־ירדי בור׃ שמה נסיכי צפון
,suo terrore in interfectis cum descenderunt qui ,Sidonius omnis & ,ipsi oēs
כלם וכל־צדני אשר־ירדו את־חללים בחתיתם
interfectis cum incircuncisi iacebunt* & ,erubescentes sua fortitudine à
מגבורתם בושים וישכבו ערלים את־חללי־
. lacum descendentibus cum ,suum pudorem portauerunt & ,gladio
חרב וישאו כלמתם את־יורדי בור׃
interfectis ,sua turba† omni super cōsolabitur & ,Parhoh videbit Eos
31 אותם יראה פרעה ונחם על־כל־המונה חללי־
. Deus Dominus dixit ,eius virtus omnis & ,Parhoh ,gladio
חרב פרעה וכל־חילו נאם אדני יהוה׃
est iacere† factus & :viuentium terra in meam contritionem* dedi Quia
32 כי־נתתי את־חתיתו בארץ חיים והשכב
omnis & ,Parhoh ,gladio interfectis cum incircuncisorum medio in
בתוך ערלים את־חללי־חרב פרעה וכל־
. Deus Dominus dixit ,eius turba†
המונה נאם אדני יהוה׃

† per; † viuencium; נשא in sepulchr.; *polluti; †multitudo; † in; † viuencium; †dormient; *qui ceciderunt; *ad armis bellicis,; † posuerunt; *fuerunt; חתת; *fuerunt; †dormiet; † & *duces; †positi; * dormient; †in sepulchrum.; †vniuersi Sidonij,; * pudore affecti,; * dormient in sepulchrū.; †multitudinis; †interfecti exercitus; *terrorē meū; †dormire; †multitudo

CAP. XXXIII. לג

:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 ויהי דבר־יהוה אלי לאמר׃
Terram ,eos ad dices & ,tui populi filios ad loquere ,hominis Fili
2 בן־אדם דבר אל־בני־עמך ואמרת אליהם ארץ
virum terræ populus tulerint & :gladium eam* super induxero Quum
כי־אביא עליה חרב ולקחו עם־הארץ איש
. speculatorem in sibi eum dederint & ,suis nouissimis de vnum
אחד מקציהם ונתנו אתו להם לצפה׃
buccina in clanxerit & :terram super venientē gladium viderit Et
3 וראה את־החרב באה על־הארץ ותקע בשופר
vocem audiens audierit Et .populum præmonuerit &
4 והזהיר את־העם׃ ושמע השמע את־קול
eius sanguis ;eum tulerit & ,gladius veneritque ,cauerit non & ,buccinæ
השופר ולא נזהר ותבוא חרב ותקחהו דמו
. cauit non & ,audiuit buccinæ Vocem . erit eius caput in
5 בראשו יהיה׃ את קול השופר שמע ולא נזהר
.eruit suam animam ,cauit ipse & : erit ipsum in eius Sanguis
דמו בו יהיה והוא נזהר נפשו מלט׃
clanxerit non & ,venientem gladium viderit cūm* speculator Et
6 והצפה כי־יראה את־החרב באה ולא־תקע
eis de tulerit & , gladius venerit & , cauerit non populus & ,buccina in
בשופר והעם לא־נזהר ותבוא חרב ותקח מהם
manu de eius sanguinem & ,est captus sua iniquitate in ipse ; animam
נפש הוא בעונו נלקח ודמו מיד־
. requiram speculatoris
הצפה אדרש׃
audies & :Israel domui te dedi speculatorem ,hominis fili tu Et
7 ואתה בן־אדם צפה נתתיך לבית ישראל ושמעת
. me ex eos præmonebis & ,verbum meo ore de
מפי דבר והזהרת אתם ממני׃

היה; *dic; *terram; בוא; polluerint; קצה; sonitum; * obseruauerit se,; †Sonitum; * qui obseruauerit se,; *si; obseruauerit se,; * propter iniquitatē suam; פה

Cūm dixero ,fueris locutus non & :morieris moriēdo Impie , impio me dicendo In
8 באמרי לרשע רשע מות תמות ולא דברת
,morietur sua iniquitate in impius ipse :sua via à impium sibi cauendum ad
להזהיר רשע מדרכו הוא רשע בעונו ימות
præmonueris cūm* tu Et .requiram tua manu de eius sanguinē &
9 ודמו מידך אבקש׃ ואתה כי־הזהרת
:sua via à fuerit auersus non & ,ea ab se auertēdū ad ,sua via de impium
רשע מדרכו לשוב ממנה ולא־שב מדרכו
. liberasti tuam animam tu & ,morietur sua iniquitate in ipse
הוא בעונו ימות ואתה נפשך הצלת׃
dixistis Rectè : Israel domum ad dic ,hominis fili tu Et
10 ואתה בן־אדם אמר אל־בית ישראל כן אמרתם
ipsa,ppter & ,nos super nostra peccata & ,nostræ præuaricationes quia :dicendo
לאמר כי־פשעינו וחטאתינו עלינו ובם
? viuemus quomodo & ,tabefacti nos
אנחנו נמקים ואיך נחיה׃
morte in volam si ,Deus Dominus dixit ,ego Viuens :eos ad Dic
11 אמר אליהם חי־אני נאם אדני יהוה אם־אחפץ במות
,Conuertimini .viuet & ,sua via à impium se auertendo in quinimo ,impij
הרשע כי אם־בשוב רשע מדרכו וחיה שובו
domus moriemini quid ad & ,malis vestris viis à conuertimini
שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית
:tui populi filios ad Dic ,hominis fili tu Et ? Israel
12 ישראל׃ ואתה בן־אדם אמר אל־בני־עמך
impietate & ,eius præuaricationis die in eum eruet non iusti Iustitia
צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו ורשעת
iustus & :sua impietate ab se conuertere die in ,ea in corruet non impij
הרשע לא־יכשל בה ביום שובו מרשעו וצדיק
. eum peccare die in ,eam propter viuere poterit non
לא יוכל לחיות בה ביום חטאתו׃
,sua iustitia super confidit ipse & ,viuet viuendo ,iusto me dicendo In
13 באמרי לצדיק חיה יחיה והוא־בטח על־צדקתו
sua iniquitate in & ,memorabūtur non eius iustitiæ oēs :iniquitatē fecerit &
ועשה עול כל־צדקתו לא תזכרנה ובעולו
moriendo ,impio me dicendo in Et .morietur ,eam in fecit quam
14 אשר־עשה בו ימות׃ ובאמרי לרשע מות
iustitiam & ,iudicium fecerit & ,suo peccato à fuerit auersus & :morieris
תמות ושב מחטאתו ועשה משפט וצדקה׃
vitarum statutis in ,reddiderit raptum ,impius restituerit Pignus
15 חבל ישיב רשע גזלה ישלם בחקות החיים
.morietur non ,viuet viuendo :iniquitatē faciendum non ad ,ambulauerit
הלך לבלתי עשות עול חיו יחיה לא ימות׃
iudicium :ei memorabūtur non ,peccauit quæ eius peccata Omnia
16 כל־חטאתו אשר חטא לא תזכרנה לו משפט
:tui populi filij dixerunt Et . viuet viuendo ,fecit iustitiam &
17 וצדקה עשה חיו יחיה׃ ואמרו בני עמך
.dirigetur non ipsorum via ipsorum & :Domini via dirigetur non
לא יתכן דרך אדני והמה דרכם לא־יתכן׃
morietur & ,iniquitatem fecerit & ,sua iustitia à iustum se auertendo In
18 בשוב־צדיק מצדקתו ועשה עול ומת
,iudicium fecerit & ,sua impietate ab impium se auertendo Et .eis in
19 בהם׃ ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט
. viuet ipse ipsa propter :iustitiam &
וצדקה עליהם הוא יחיה׃
suas vias iuxta Virum ! . Domini via dirigetur Non ,dixistis Et
20 ואמרתם לא יתכן דרך אדני איש כדרכיו
,anno duodecimo in fuit Et .Israel domus vos iudicabo
21 אשפוט אתכם בית ישראל׃ ויהי בשתי עשרה שנה
me ad venit ,nostræ transmigrationis mensis quinta in ,decimo in
בעשרי בחמשה לחדש לגלותנו בא־אלי
. ciuitas est Percussa :dicendo ,Ierusalem de euasor
הפליט מירושלם לאמר הכתה העיר׃
,euasorem venire ante ,vespera in me ad fuit DOMINI manus Et
22 ויד־יהוה היתה אלי בערב לפני בוא הפליט
aperuit se & : mane in me ad venire vsque ,meum os aperuitque
ויפתח את־פי עד־בוא אלי בבקר ויפתח
.amplius obmutui non & ,meum os
פי ולא נאלמתי עוד׃
:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
23 ויהי דבר־יהוה אלי לאמר׃
Israel humum super isti solitudinum habitatores ,hominis Fili
24 בן־אדם ישבי החרבות האלה על־אדמת ישראל
:terram possedit & , Abraham erat Vnus :dicendo dicentes*
אמרים לאמר אחד היה אברהם ויירש את־הארץ
. possessionem in terra est data nobis ,multi nos &
ואנחנו רבים לנו נתנה הארץ למורשה׃

vt se custodiat impius; *propter iniquitatē suam; *si; vt auertatur; שוב; †propter iniquitatē suam; † Sic; scelera nostra †sunt; †tabescimus,; Viuo; † volo mortē; † sed cūm auersus fuerit impius; † vt; †qua præuaricatus fuerit, & propter impietatem impius non impinget,; נצל; *qua conuersus fuerit; †qua peccauerit.; חיה; † Cū dixero; *fisus iustitiæ suæ,; †propter iniquitatē suam; * cūm dixero; שוב; *quod rapuit; *mādatis vitę; חקק; †vt *faciat; עשה; * est æqua; * cūm tamen; †sit æqua.; * Cūm auersus fuerit iust*; מות; * propter eā.; *cūm auersus fuerit impius; †est æqua; †Vnūquemq;; *viam suam; היה; †mense *die; גלה; נכה; †vesperi, antequā veniret euasor,; *donec veniret; † Silui; * dicunt; רבב

cū extinxero
:eorū stellas faciā nigrescere & ,cœlos ,te extinguendo in ,operiam Et
7 וְכִסֵּיתִי בְכַבּוֹתְךָ שָׁמַיִם וְהִקְדַּרְתִּי אֶת־כֹּכְבֵיהֶם כָּסָה
. suum lumen faciet lucescere non luna & ,eum tegam nube in Solem
שֶׁמֶשׁ בֶּעָנָן אֲכַסֶּנּוּ וְיָרֵחַ לֹא־יָאִיר אוֹרוֹ׃ אוֹר
† cœlo tenebrescere
dabo & :te super faciam nigrescere cœlis † in lucis luminaria Omnia
8 כָּל־מְאוֹרֵי אוֹר בַּשָּׁמַיִם אַקְדִּירֵם עָלֶיךָ וְנָתַתִּי
tenebras
faciam irasci Et . Deus Dominus dixit ,tuam terrā super tenebrositatem
9 חֹשֶׁךְ עַל־אַרְצְךָ נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃ וְהִכְעַסְתִּי
cū induxero
gentibus in tuam contritionē me inducendo in ,multorum populorum cor
לֵב עַמִּים רַבִּים בַּהֲבִיאִי שִׁבְרְךָ בַּגּוֹיִם בּוֹא
populos te super faciam stupescere Et .eas nosti non quas terras super
10 עַל־אֲרָצוֹת אֲשֶׁר לֹא־יְדַעְתָּם׃ וַהֲשִׁמּוֹתִי עָלֶיךָ עַמִּים שָׁמַם
cūm coruscare fecero
me vibrando in ,formidine te super formidabunt eorum reges & ,multos
רַבִּים וּמַלְכֵיהֶם יִשְׂעֲרוּ עָלֶיךָ שַׂעַר בְּעוֹפְפִי
† vnusquisq;
vir † momenta ad exterrebuntur & :eorum facies super meum gladium
חַרְבִּי עַל־פְּנֵיהֶם וְחָרְדוּ לִרְגָעִים אִישׁ
Gladius: Deus Dñs dixit sic Quia .tuæ ruinæ die in ,suo animo in
11 לְנַפְשׁוֹ בְּיוֹם מַפַּלְתֶּךָ׃ כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה חֶרֶב נָפַל
multitudinē
,tuā turbam faciam cadere fortium gladiis In .tibi veniet Babel regis
12 מֶלֶךְ־בָּבֶל תְּבוֹאֶךָ׃ בְּחַרְבוֹת גִּבּוֹרִים אַפִּיל הֲמוֹנֶךָ נָפַל
, Aegypti superbiam vastabunt & :ipsi omnes gentium fortes
עָרִיצֵי גוֹיִם כֻּלָּם וְשָׁדְדוּ אֶת־גְּאוֹן מִצְרַיִם גָּאָה
*cum omni multitudine sua.
,eius iumentum omne† faciam perdere Et .eius turba omnis* disperdetur &
13 וְנִשְׁמַד כָּל־הֲמוֹנָהּ׃ וְהַאֲבַדְתִּי אֶת־כָּל־בְּהֶמְתָּהּ
† omnia iumenta
vngulæ & ,vltrà hominis pes eas calcabit non & :multas aquas desuper‡
מֵעַל מַיִם רַבִּים וְלֹא תִדְלָחֵם רֶגֶל־אָדָם עוֹד וּפַרְסוֹת
‡ vt non sint iuxta
,eorum aquas faciā mergere Tunc .eas calcabit* non animalis ‡
14 בְּהֵמָה לֹא תִדְלָחֵם׃ אָז אַשְׁקִיעַ מֵימֵיהֶם
‡ iumentorū *calcabunt
.Deus Dominus dixit ;faciam ire oleum velut eorum flumina &
וְנַהֲרוֹתָם כַּשֶּׁמֶן אוֹלִיךְ נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃
‡Cū dedero
terra desolabitur & ,desolationem ‡ Aegypti terram me dando In‡
15 בְּתִתִּי אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁמָמָה וּנְשַׁמָּה אֶרֶץ נָתַן
‡ in *quando percutere faciā
scient & :ea in habitantes omnes me percutiendo in* ,sua plenitudine à
מִמְּלֹאָהּ בְּהַכּוֹתִי אֶת־כָּל־יוֹשְׁבֵי בָהּ וְיָדְעוּ
filiæ ,eam deplorate‡ & ,ipsa† Lamentum .DOMINVS ego‡ quòd
16 כִּי־אֲנִי יְהוָה׃ קִינָה הִיא וְקוֹנְנוּהָ בְּנוֹת נָכָה
‡eum †est ‡ lamentamini super
eius turbam* omnē super & ,Aegyptum super :eam deplorabunt‡ gentium
הַגּוֹיִם תְּקוֹנֵנָּה אוֹתָהּ עַל־מִצְרַיִם וְעַל־כָּל־הֲמוֹנָהּ
‡lamentabuntur super *multitudinē
. Deus Dominus dixit ,eam deflebunt †
תְּקוֹנֵנָּה אוֹתָהּ נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃
†lamentabuntur,
fuit ,mensis decima quinta ‡ in ,anno vndecimo in fuit Et
17 וַיְהִי בִּשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הָיָה שָׁנָה
‡die
super conquerere ‡ ,hominis Fili :dicendo ,me ad DOMINI verbum
18 דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ בֶּן־אָדָם נְהֵה עַל־
‡lamentare multitudinē *villas
ad illustrium † gentiū filias* & ipsam ,illam descēdere fac & ,Aegypti turbam
הֲמוֹן מִצְרַיִם וְהוֹרִדֵהוּ אוֹתָהּ וּבְנוֹת גּוֹיִם אַדִּרִם אֶל־
† robustarum יָרַד
. lacum‡ descendentibus cum ,inferorum terram
אֶרֶץ תַּחְתִּיּוֹת אֶת־יוֹרְדֵי בוֹר׃
‡ in sepulchrum. Quo tu pulchrior es?
.præputiatis* cum iace ‡ & ,Descende ?fuisti iucunda quo Ex
19 מִמִּי נָעָמְתְּ רְדָה וְהָשְׁכְּבָה אֶת־עֲרֵלִים׃
‡dormi *incircūcisis.
trahite ,est data Gladio .cadent gladio interfectorum medio In
20 בְּתוֹךְ חַלְלֵי־חֶרֶב יִפֹּלוּ חֶרֶב נִתָּנָה מָשְׁכוּ
†populos ‡ad inferiora.
potentium fortes ei Loquentur .‡ eius turbas† omnes & ,eam
21 אוֹתָהּ וְכָל־הֲמוֹנֶיהָ׃ יְדַבְּרוּ־לוֹ אֵלֵי גִבּוֹרִים
*qui ‡dormierunt eum
iacuerunt‡ descenderunt* :suis auxiliatoribus cum ,inferni medio de‡
מִתּוֹךְ שְׁאוֹל אֶת־עֹזְרָיו יָרְדוּ שָׁכְבוּ
,eius cœtus omnis & ,Assur Ibi . gladio interfectis incircuncisis
22 הָעֲרֵלִים חַלְלֵי־חָרֶב׃ שָׁם אַשּׁוּר וְכָל־קְהָלָהּ
‡& in ‡sunt *ceciderunt
.gladio in cadentes * interfecti ipsi omnes :eius sepulchra‡ ei° circuitibus‡
סְבִיבוֹתָיו קִבְרֹתָיו כֻּלָּם חֲלָלִים הַנֹּפְלִים בֶּחָרֶב׃
†sepulchri,
eius cœtus fuit & ,lacu† lateribus in eius sepulchra sunt posita Cuius
23 אֲשֶׁר נִתְּנוּ קִבְרֹתֶיהָ בְּיַרְכְּתֵי־בוֹר וַיְהִי קְהָלָהּ הָיָה
‡per ‡ceciderunt
qui ,gladio in cadentes ‡ interfecti ipsi omnes :eius sepulchri circuitus‡
סְבִיבוֹת קְבֻרָתָהּ כֻּלָּם חֲלָלִים נֹפְלִים בַּחֶרֶב אֲשֶׁר
. viuentium terra in formidinem dederunt חָיָה
נָתְנוּ חִתִּית בְּאֶרֶץ חַיִּים׃
†multitudo ‡per
hi omnes :eius sepulchri circuitus ‡ eius turba† omnis & ,Helam Ibi
24 שָׁם עֵילָם וְכָל־הֲמוֹנָהּ סְבִיבוֹת קְבֻרָתָהּ כֻּלָּם
‡ceciderunt *cum incircuncisis
terram ad præputiati * descenderunt qui ,gladio in cadentes ‡ interfecti
חֲלָלִים הַנֹּפְלִים בַּחֶרֶב אֲשֶׁר־יָרְדוּ עֲרֵלִים אֶל־אֶרֶץ נָשָׂא
‡in sepulchrum.
portauerūt & ,viuentiū terra in suum terrorem dederunt qui ,inferiorum
תַּחְתִּיּוֹת אֲשֶׁר נָתְנוּ חִתִּיתָם בְּאֶרֶץ חַיִּים וַיִּשְׂאוּ
*interfectorum
. lacum‡ descendentibus cum ,suam ignominiam
כְלִמָּתָם אֶת־יוֹרְדֵי בוֹר׃
† vniuersoq; populo
eius turba vniuersa in† ,ei cubile posuerunt occisorum * medio In
25 בְּתוֹךְ חֲלָלִים נָתְנוּ מִשְׁכָּב לָהּ בְּכָל־הֲמוֹנָהּ

;ei faciet Faciendo .gentium Dei ‡ manum in eum tradidi Et ‡fortis
11 וְאֶתְּנֵהוּ בְּיַד אֵל גּוֹיִם עָשׂוֹ יַעֲשֶׂה לוֹ
,gentiū fortes ,alieni eum succiderunt Et . eum ieci eius impietate in iuxta impietatem
12 כְּרִשְׁעוֹ גֵּרַשְׁתִּהוּ׃ וַיִּכְרְתֻהוּ זָרִים עָרִיצֵי גוֹיִם
corruerunt vallibus cunctis in & , montes ad † eum dimiserunt & †super
וַיִּטְּשֻׁהוּ אֶל־הֶהָרִים וּבְכָל־גֵּאָיוֹת נָפְלוּ נָטַשׁ
.terræ omnibus * vniuersis in eius rami sunt confracti & ,eius rami *torrentibus
דָלִיּוֹתָיו וַתִּשָּׁבַרְנָה פֹארֹתָיו בְּכָל־אֲפִיקֵי הָאָרֶץ
.eum reliquerunt & ,terræ populi omnes eius vmbra ab descenderunt &
וַיֵּרְדוּ מִצִּלּוֹ כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ וַיִּטְּשֻׁהוּ׃ צֵלֶל
eius ramos ad‡ & :cœlorū volatile omne habitabant eius ruinam Super omnia volatilia ‡super
13 עַל־מַפַּלְתּוֹ יִשְׁכְּנוּ כָּל־עוֹף הַשָּׁמָיִם וְאֶל־פֹּארֹתָיו
sua proceritate† in eleuabūtur non Quamobrem . agri fera omnis* erant נָפַל
14 הָיוּ כָּל־חַיַּת הַשָּׂדֶה׃ לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִגְבְּהוּ בְקוֹמָתָם *oēs bestiæ
,implicata‡ inter ad suum cacumen ‡ dabunt nec ,aquarum ligna omnia †multitudine ‡ sublimitatē suam
כָּל־עֲצֵי־מַיִם וְלֹא־יִתְּנוּ אֶת־צַמַּרְתָּם אֶל־בֵּין עֲבֹתִים
:aquarum potatores omnes ,sua sublimitate in eorum vlni stabunt neque ‡condensa,
וְלֹא־יַעַמְדוּ אֵלֵיהֶם בְּגָבְהָם כָּל־שֹׁתֵי מָיִם נָתַן שָׁתָה
filiorum medio in inferiorem terram ad* ,morti sunt traditi ipsi omnes quia *terræ inferiori,
כִּי כֻלָּם נִתְּנוּ לַמָּוֶת אֶל־אֶרֶץ תַּחְתִּית בְּתוֹךְ בְּנֵי
die In : Deus Dominus dixit Sic . lacum descendentes ad hominis hominū cum descendentibus in sepulchrum.
15 אָדָם אֶל־יוֹרְדֵי בוֹר׃ כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה בְּיוֹם
eum super feci operire .† lugere feci infernum ad eum descendere * *qua descendit †abyssum.
רִדְתּוֹ שְׁאוֹלָה הֶאֱבַלְתִּי כִּסֵּתִי עָלָיו אֶת־
: multæ aquæ sunt occlusæ‡ & ,eius flumina prohibui & , ‡voraginem
תְּהוֹם וָאֶמְנַע נַהֲרוֹתֶיהָ וַיִּכָּלְאוּ מַיִם רַבִּים יָרַד כָּסָה
eum super agri ligna omnia & ,Lebanon eum super feci denigrare† & ‡sacco, ‡ prohibitæ
וָאַקְדִּר עָלָיו לְבָנוֹן וְכָל־עֲצֵי הַשָּׂדֶה עָלָיו †tenebrescere ‡fessa sunt
, gentes feci commouere eius ruinæ voce‡ A .animi deliquium passum‡ ‡ sonitu
16 עֻלְפֶּה׃ מִקּוֹל מַפַּלְתּוֹ הִרְעַשְׁתִּי גוֹיִם נָפַל
sunt cōsolata & :lacum† descendētibus cum infernū ad eum me demittere in* * dum descendere feci
בְּהוֹרִדִי אֹתוֹ שְׁאוֹלָה אֶת־יוֹרְדֵי בוֹר וַיִּנָּחֲמוּ † in sepulchrum:
omnes ,Libani bonum & ,electio‡ ,Heden ligna omnia infima terra in ‡electa,
בְּאֶרֶץ תַּחְתִּית כָּל־עֲצֵי־עֵדֶן מִבְחַר וְטוֹב־לְבָנוֹן כָּל־
ad ,infernum ad descenderunt eo cum ipsi Etiam . aquas bibentes
17 שֹׁתֵי מָיִם׃ גַּם־הֵם אִתּוֹ יָרְדוּ שְׁאוֹלָה אֶל־
medio in eius vmbra in sederunt † ,eius brachium & :gladio interfectos †& qui
חַלְלֵי־חָרֶב וּזְרֹעוֹ יָשְׁבוּ בְצִלּוֹ בְּתוֹךְ צֵלֶל
magnitudine in & ,gloria in sic es assimilatus quem Ad‡ . gentium ‡ Cui
18 גוֹיִם׃ אֶל־מִי דָמִיתָ כָּכָה בְּכָבוֹד וּבְגֹדֶל דָּמָה
terram ad Heden lignis cum es factus descendere & :Heden ligna inter
בַּעֲצֵי־עֵדֶן וְהוּרַדְתָּ אֶת־עֲצֵי־עֵדֶן אֶל־אֶרֶץ
. gladio interfectis cum dormies incircuncisorum medio in ,infimam
תַּחְתִּית בְּתוֹךְ עֲרֵלִים תִּשְׁכַּב אֶת־חַלְלֵי־חֶרֶב
. Deus Dominus dixit ,eius turba† omnis & , Parhoh * Hic * est
הוּא פַרְעֹה וְכָל־הֲמוֹנֹה נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃ †multitudo

CAP. XXXII. לב

vna† in ,mense duodecimo in , anno duodecimo in ,fuit Et †prima die
1 וַיְהִי בִּשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה בִּשְׁנֵי־עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּאֶחָד שָׁנָה
: dicendo me ad DOMINI verbum fuit ,mensis
לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
dices‡ & ,Aegypti regem Parhoh super lamentū leua ,hominis Fili ‡dic
2 בֶּן־אָדָם שָׂא קִינָה עַל־פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וְאָמַרְתָּ נָשָׂא קִין
,maribus in cetus sicut tu & :es assimilatus gentium‡ Catulo :eū ad ‡ leonis
אֵלָיו כְּפִיר גּוֹיִם נִדְמֵיתָ וְאַתָּה כַּתַּנִּים בַּיַּמִּים
conculcabas & ,tuis pedib° in aquas turbabas & ,tua flumina in educebas &
וַתָּגַח בְּנַהֲרוֹתֶיךָ וַתִּדְלַח־מַיִם בְּרַגְלֶיךָ וַתִּרְפֹּס גּוּחַ
te super expandam Et :Deus Dominus dixit Sic .eorum flumina
3 נַהֲרוֹתָם׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה וּפָרַשְׂתִּי עָלֶיךָ אֶת־
te faciam ascendere & : multorum populorum cœtu in meum rete
רִשְׁתִּי בִּקְהַל עַמִּים רַבִּים וְהֶעֱלוּךָ עָלָה
agri facies super† ,terra in te dimittam Et . mea sagena in in superficie
4 בְּחֶרְמִי׃ וּנְטַשְׁתִּיךָ בָאָרֶץ עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה
,cœlorum volatile omne te super faciam habitare Et . te faciam proiicere omnia volatilia
אֲטִילֶךָ וְהִשְׁכַּנְתִּי עָלֶיךָ כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם טוּל
. terræ vniuersæ feram * te de faciā saturare &
וְהִשְׂבַּעְתִּי מִמְּךָ חַיַּת כָּל־הָאָרֶץ׃ *bestias
valles implebo & : montes super tuam carnem dabo Et חַיָּה
5 וְנָתַתִּי אֶת־בְּשָׂרְךָ עַל־הֶהָרִים וּמִלֵּאתִי הַגֵּאָיוֹת גַּיְא
tuo sanguine de tua natationis terram faciā irrigare Et .tua celsitudine inundantem tuam ‡vsq;
6 רָמוּתֶךָ׃ וְהִשְׁקֵיתִי אֶרֶץ צָפָתְךָ מִדָּמְךָ
.te de implebuntur torrentes & : montes ad‡ רוּם שָׁקָה
אֶל־הֶהָרִים וַאֲפִקִים יִמָּלְאוּן מִמֶּךָּ׃

illa die In . Deus Dominus dicit ,mihi* fecerunt quod† †propter ea
21 אֲשֶׁר עָשׂוּ לִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃ †בַּיּוֹם הַהוּא *contra me
oris apertionem dabo tibi & ,Israel domus cornu faciam germinare
אַצְמִיחַ קֶרֶן לְבֵית יִשְׂרָאֵל וּלְךָ אֶתֵּן פִּתְחוֹן־פֶּה צָמַח
.Dominus ego† quod scient & :eorum medio in †sum
בְּתוֹכָם וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃

CAP. XXX. ל

:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 הָיָה †וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
:Deus Dominus dixit Sic :dices & ,propheta hominis Fili dic
2 †בֶּן־אָדָם הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
:DOMINI dies propinqua* & ,dies propinqua Quia .diei væ ,Vlulate iuxta est
3 יָלַל הֵילִילוּ הָהּ לַיּוֹם׃ †כִּי־קָרוֹב יוֹם וְקָרוֹב יוֹם לַיהוָה
,Aegyptum in gladius veniet Et .erit gentium tempus ,nubis dies
4 יוֹם עָנָן עֵת גּוֹיִם יִהְיֶה׃ †וּבָאָה חֶרֶב בְּמִצְרַיִם
tollent & : Aegypto in occisum cadendo in † Chus in vacillatio erit & dolor †cum ceciderint vulnerati
וְהָיְתָה חַלְחָלָה בְּכוּשׁ בִּנְפֹל חָלָל בְּמִצְרַיִם וְלָקְחוּ multitudinem
,Lud & ,Put & ,Chus .eius fundamenta destruentur & ,eius turbam
5 הֲמוֹנָהּ וְנֶהֶרְסוּ יְסוֹדֹתֶיהָ׃ †כּוּשׁ וּפוּט וְלוּד
.cadent gladio in eis cū :fœderis terræ filij & ,Chub & ,vulgus omne &
וְכָל־הָעֶרֶב וְכוּב וּבְנֵי אֶרֶץ הַבְּרִית אִתָּם בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ׃ נָפַל
descendet & ,Aegyptum fulcientes cadent Et ,Dominus dixit Sic
6 כֹּה אָמַר יְהוָה וְנָפְלוּ סֹמְכֵי מִצְרַיִם וְיָרַד
dixit ,ea in cadent gladio in Seueneh turre à : eius fortitudinis superbia
גְּאוֹן עֻזָּהּ מִמִּגְדֹּל סְוֵנֵה בַּחֶרֶב יִפְּלוּ־בָהּ נְאֻם גָּאָה
:desolatarum terrarum medio in desolabuntur Et . Deus Dominus
7 אֲדֹנָי יְהוִה׃ †וְנָשַׁמּוּ בְּתוֹךְ אֲרָצוֹת נְשַׁמּוֹת
scient Et .erunt desertarum vrbium medio in eius vrbes &
8 וְעָרָיו בְּתוֹךְ־עָרִים נַחֲרָבוֹת תִּהְיֶינָה׃ †וְיָדְעוּ †sum
attriti fuerint & ,Aegypto in ignem me dando in† ,Dominus ego† quod †cum dedero
כִּי־אֲנִי יְהוָה בְּתִתִּי־אֵשׁ בְּמִצְרַיִם וְנִשְׁבְּרוּ נָתַן
mei faciebus à nuncij egredientur illa die In .eius auxiliatores omnes †facie mea
9 כָּל־עֹזְרֶיהָ׃ †בַּיּוֹם הַהוּא יֵצְאוּ מַלְאָכִים מִלְּפָנַי
eis in vacillatio† erit & :confidenter * Chus terrendum ad nauibus in *habitantem †dolor
בַּצִּים לְהַחֲרִיד אֶת־כּוּשׁ בֶּטַח וְהָיְתָה חַלְחָלָה בָהֶם צִיָּה
:Deus Dominus dixit Sic .†venit ecce quia ,Aegypti diem secundum† †in die †tēpus
10 כְּיוֹם מִצְרַיִם כִּי הִנֵּה בָּאָה׃ †כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה multitudinem
regis Nebuchadresar manum per Aegypti turbam faciam cessare Et
וְהִשְׁבַּתִּי אֶת־הֲמוֹן מִצְרַיִם בְּיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־
adducti † gentium fortes eo cum eius populus & ,Ipse . Babel †adducentur
11 בָּבֶל׃ †הוּא וְעַמּוֹ אִתּוֹ עָרִיצֵי גוֹיִם מוּבָאִים בּוֹא
,Aegyptum super suos gladios euaginabunt & :terram disperdendum ad
לְשַׁחֵת הָאָרֶץ וְהֵרִיקוּ חַרְבוֹתָם עַל־מִצְרָיִם
vendam & ,siccitatem† flumina dabo Et . occiso† terram implebunt & †interfectis †in
12 וּמָלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ חָלָל׃ †וְנָתַתִּי יְאֹרִים חָרָבָה וּמָכַרְתִּי †dissipabo
eius plenitudinem & ,terram desolabo† & :malorum manu in terram
אֶת־הָאָרֶץ בְּיַד־רָעִים וַהֲשִׁמֹּתִי אֶרֶץ וּמְלֹאָהּ שָׁמֵם
. sum locutus DOMINVS Ego .alienorum manu in
בְּיַד־זָרִים אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי׃
faciam cessare & ,simulachra faciam perdere Et :Deus Dñs dixit Sic
13 †כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה וְהַאֲבַדְתִּי גִלּוּלִים וְהִשְׁבַּתִּי dux
dabo & ,vltra erit non Aegypti terra de prelatus & ,Noph de idola
אֱלִילִים מִנֹּף וְנָשִׂיא מֵאֶרֶץ־מִצְרַיִם לֹא יִהְיֶה־עוֹד וְנָתַתִּי
. Aegypti terra in timorem
יִרְאָה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
faciam & : Sohan in ignem dabo & ,Pathros faciam desolare Et
14 †וַהֲשִׁמֹּתִי אֶת־פַּתְרוֹס וְנָתַתִּי אֵשׁ בְּצֹעַן וְעָשִׂיתִי שָׁמֵם
: Aegypti robur Sin super meam iram effundam Et .No in iudicia
15 שְׁפָטִים בְּנֹא׃ †וְשָׁפַכְתִּי חֲמָתִי עַל־סִין מָעוֹז מִצְרָיִם multitudinem
dolendo ,Aegypto in ignem dabo Et . No turbam succidam &
16 וְהִכְרַתִּי אֶת־הֲמוֹן נֹא׃ †וְנָתַתִּי אֵשׁ בְּמִצְרַיִם חוּל †vt scindatur
. interdiu tormina† Noph ipsi & :scindi ad † erit No & ,Sin dolebit
תָּחוּל סִין וְנֹא תִּהְיֶה לְהִבָּקֵעַ וְנֹף צָרֵי יוֹמָם׃
captiuitatē in ipsæ† & :cadent gladio in beseth-Pi & ,Auen Iuuenes
17 בַּחוּרֵי אָוֶן וּפִי־בֶסֶת בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ וְהֵנָּה בַּשְּׁבִי נָפַל
ibi me frangendo in ,dies prohibuit Techaphnehes in Et . ibunt
18 תֵּלַכְנָה׃ †וּבִתְחַפְנְחֵס חָשַׂךְ הַיּוֹם בְּשִׁבְרִי־שָׁם
ipsam : eius fortitudinis superbia ea in cessabit & ,Aegypti vectes
אֶת־מֹטוֹת מִצְרַיִם וְנִשְׁבַּת־בָּהּ גְּאוֹן עֻזָּהּ הִיא
. ibunt captiuitatem in eius filiæ & ,eam operiet nubes
עָנָן יְכַסֶּנָּה וּבְנוֹתֶיהָ בַּשְּׁבִי תֵלַכְנָה׃
.DOMINVS ego† quod scient & :Aegypto in iudicia faciam Et †sum
19 וְעָשִׂיתִי שְׁפָטִים בְּמִצְרָיִם וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃

*mense, †die fuit :mensis †septima in ,*primo in ,anno vndecimo in fuit Et
20 הָיָה †וַיְהִי בְּאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה בָּרִאשׁוֹן בְּשִׁבְעָה לַחֹדֶשׁ הָיָה
brachium ,hominis Fili :dicendo ,me ad DOMINI verbum
21 דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ †בֶּן־אָדָם אֶת־זְרוֹעַ
ponendū ad ,alligatum est non ecce & ,confregi Aegypti regis Parhoh
פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם שָׁבַרְתִּי וְהִנֵּה לֹא־חֻבְּשָׁה לָתֵת
,illud roborandū ad,illud alligādū ad ,fasciam ponendum ad ,medicamina
רְפֻאוֹת לָשׂוּם חִתּוּל לְחָבְשָׁהּ לְחָזְקָהּ
†venio ad ego† Ecce :Deus Dominus dixit sic Propterea . gladiū intenendū ad
22 לִתְפֹּשׂ בֶּחָרֶב׃ †לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי אֶל־
†ac ,fortitudinem † eius brachia conteram & ,Aegypti regem Parhoh
פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וְשָׁבַרְתִּי אֶת־זְרֹעֹתָיו אֶת־הַחֲזָקָה
*erit . eius manu de gladium faciam cadere & :confractum * &
נָפַל וְאֶת־הַנִּשְׁבָּרֶת וְהִפַּלְתִּי אֶת־הַחֶרֶב מִיָּדוֹ׃
.terras in eos ventilabo & :gentes in Aegyptios faciam dispergere Et
23 פוּץ זָרָה †וַהֲפִצוֹתִי אֶת־מִצְרַיִם בַּגּוֹיִם וְזֵרִיתִם בָּאֲרָצוֹת׃
meum gladium daboque ,Babel regis brachia confortabo Et
24 †וְחִזַּקְתִּי אֶת־זְרֹעוֹת מֶלֶךְ בָּבֶל וְנָתַתִּי אֶת־חַרְבִּי
clamoribus clamabit & ,Parhoh brachia confringam & :eius manu in
בְּיָדוֹ וְשָׁבַרְתִּי אֶת־זְרֹעוֹת פַּרְעֹה וְנָאַק נַאֲקוֹת
coram eo. ,Babel regis brachia confortabo Et . eius facies ad interfectus
25 חָלָל לְפָנָיו׃ †וְהַחֲזַקְתִּי אֶת־זְרֹעוֹת מֶלֶךְ בָּבֶל
†sum me dando in†,Dominus ego† quod scient Et .concident Parhoh brachia &
*cum dedero נָתַן וּזְרֹעוֹת פַּרְעֹה תִּפֹּלְנָה וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה בְּתִתִּי
terram ad* eum extenderit & , Babel regis manu in meum gladium
*super חַרְבִּי בְּיַד מֶלֶךְ־בָּבֶל וְנָטָה אוֹתָהּ אֶל־אֶרֶץ
ventilabo & ,gentes in Aegyptios faciam dispergere Et . Aegypti
26 מִצְרָיִם׃ †וַהֲפִצוֹתִי אֶת־מִצְרַיִם בַּגּוֹיִם וְזֵרִיתִי
sum .DOMINVS ego quod scient & :terras in eos
אוֹתָם בָּאֲרָצוֹת וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃

CAP. XXXI. לא

*mense, *prima die fuit :mensis vna†in ,*tertio in ,anno vndecimo in ,fuit Et
1 †וַיְהִי בְּאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה בַּשְּׁלִישִׁי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה
ad dic hominis Fili :dicendo ,me ad DOMINI verbum
2 דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ †בֶּן־אָדָם אֱמֹר אֶל־
multitudinē es similis quem Ad* : eius turbam † ad & , Aegypti regem Parhoh
*cui דָּמָה פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וְאֶל־הֲמוֹנוֹ אֶל־מִי דָּמִיתָ
,fronde†pulchra ,Libano in cedrus† Assur Ecce ?tua magnitudine in
†fuit excelsus vt †ramis, †ramis dēsis
3 †בְּגָדְלֶךָ׃ †הִנֵּה אַשּׁוּר אֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יְפֵה עָנָף
fuit implicata* inter & :altitudine excelsa & , inumbrans sylua cædua† &
*condensa צָלַל וְחֹרֶשׁ מֵצַל וּגְבַהּ קוֹמָה וּבֵין עֲבֹתִים הָיְתָה
:illam exaltauit vorago ,eam fecerunt crescere Aquæ . eius cacumen
4 צַמַּרְתּוֹ׃ †מַיִם גִּדְּלוּהוּ תְּהוֹם רֹמְמָתְהוּ
suos aquæductus † & ,eius plantationis circuitus vadens eius flumina
vadunt per †riuulos נָטַע אֶת־נַהֲרֹתֶיהָ הֹלֵךְ סְבִיבוֹת מַטָּעָהּ וְאֶת־תְּעָלֹתֶיהָ
eius altitudo est eleuata Propterea . agri ligna vniuersa ad misit
5 קוּם שִׁלְחָה אֶל כָּל־עֲצֵי הַשָּׂדֶה׃ †עַל־כֵּן גָּבְהָא קֹמָתוֹ
, eius rami sunt multiplicati Et . agri lignis omnibus præ
רָבָה מִכֹּל עֲצֵי הַשָּׂדֶה וַתִּרְבֶּינָה סַרְעַפֹּתָיו
cum emiserit ipsa. .eam mittendo in multas aquas propter ,eius rami sunt prolongati &
וַתֶּאֱרַכְנָה פֹארֹתָיו מִמַּיִם רַבִּים בְּשַׁלְּחוֹ׃
†omnia volatilia eius ramis sub & ,cœli volatile omne† nidificauerunt eius ramis In
6 †בִּסְעַפֹּתָיו קִנְנוּ כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְתַחַת פֹּארֹתָיו
omnes bestiæ omnes habitauerunt illius vmbra in & :agri fera omnis† genuerunt
חַיָּה יָלְדוּ כֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וּבְצִלּוֹ יֵשְׁבוּ כֹּל
longitudine in ,sua magnitudine in pulchruit Et . multæ gentes
7 יָפָה גּוֹיִם רַבִּים׃ †וַיְּיִף בְּגָדְלוֹ בְּאֹרֶךְ
†iuxta . multas aquas ad† eius radix fuit quia :suorum ramorum
דָּלָה דָּלִיּוֹתָיו כִּי־הָיָה שָׁרְשׁוֹ אֶל־מַיִם רַבִּים׃
non abietes ,Dei horto in eam obscurauerunt non Cedri
8 †אֲרָזִים לֹא־עֲמָמֻהוּ בְּגַן־אֱלֹהִים בְּרוֹשִׁים לֹא
ramis .eius rami sicut fuerunt non castaneæ & , eius ramos ad similes fuerunt
דָּמָה דָמוּ אֶל־סְעַפֹּתָיו וְעַרְמֹנִים לֹא־הָיוּ כְּפֹארֹתָיו
ei .sua pulchritudine in eum ad similis fuit non Dei horto in arbor Omnis
גָּנַן כָּל־עֵץ בְּגַן־אֱלֹהִים לֹא־דָמָה אֵלָיו בְּיָפְיוֹ׃
eum sunt æmulatæ &:eius ramorū multitudine in eum feci Pulchrū
9 †יָפֶה עֲשִׂיתִיו בְּרֹב דָּלִיּוֹתָיו וַיְקַנְאֻהוּ
†erant dixit sic Propterea . Dei horto in † quæ , Heden arbores omnes
10 כָּל־עֲצֵי־עֵדֶן אֲשֶׁר בְּגַן הָאֱלֹהִים׃ †לָכֵן כֹּה אָמַר
†in altitudine: dedit & :statura in † es sublimatus quod eo Pro :Deus Dominus
אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן אֲשֶׁר גָּבַהְתָּ בְּקוֹמָה וַיִּתֵּן
condensa, .sua celsitudine in eius cor est eleuatū & ,implicata inter ad suā summitatē
רוּם צַמַּרְתּוֹ אֶל־בֵּין עֲבוֹתִים וְרָם לְבָבוֹ בְּגָבְהוֹ׃

tuorum foraminum & ,tuorū tympanorum opus :aurum & ,smaragdus & — tibiarū tuarū
וּבָרְקַת וְזָהָב מְלֶאכֶת [k] תֻּפֶּיךָ וּנְקָבֶיךָ — [k] תֻּפַּיִךְ
vnctus Cherub Tu .fuerunt præparata te creati die in te in — qua creatus fuisti
14 בָּךְ בְּיוֹם הִבָּרַאֲךָ כּוֹנָנוּ׃ † אַתְּ־כְּרוּב מִמְשַׁח
medio in ,fuisti Dei sanctitatis ‡ monte In .*te dedi & : protegens — posui
הַסּוֹכֵךְ [l] וּנְתַתִּיךָ בְּהַר קֹדֶשׁ אֱלֹהִים הָיִיתָ בְּתוֹךְ — * in tali dignitate.
die à ,tuis vijs in tu. ‡ Perfectus .ambulasti ignis† lapidum — ‡ sancto
15 אַבְנֵי־אֵשׁ הִתְהַלָּכְתָּ׃ † תָּמִים אַתָּה בִּדְרָכֶיךָ מִיּוֹם — [l] נָתַן
multitudine In .te in iniquitas est inuenta donec :te creari‡ — †ignitorum
16 הִבָּרְאָךְ עַד־נִמְצָא עַוְלָתָה בָּךְ׃ † בְּרֹב — ‡fuisti
: peccasti & , iniquitate tui medium ‡ repleuerunt tuæ negociationis — ‡qua creatus es: ‡cor tuū
רְכֻלָּתְךָ [m] מָלוּ תוֹכְךָ חָמָס וַתֶּחֱטָא — [m] מָלֵא
, protector Cherub ‡ te perdam & , Dei monte de te prophanabo & — ‡ ô
וָאֲחַלֶּלְךָ מֵהַר אֱלֹהִים וָאַבֶּדְךָ כְּרוּב הַסֹּכֵךְ
.tua pulchritudine in† tuum cor est Eleuatum .ignis lapidum medio de — ignitorum.
17 מִתּוֹךְ אַבְנֵי־אֵשׁ׃ † גָּבַהּ לִבְּךָ [n] בְּיָפְיֶךָ — †propter decorem tuū.
terram super‡ : tuum splendorem super‡ tuam sapientiam perdidisti
שִׁחַתָּ חָכְמָתְךָ עַל־יִפְעָתֶךָ עַל־אֶרֶץ — [n] יָפָה
.te in aspiciendum ad te dabo regum facies ad† te proiiciam — ‡propter ‡in † ante reges
הִשְׁלַכְתִּיךָ לִפְנֵי מְלָכִים נְתַתִּיךָ [o] לְרַאֲוָה בָךְ׃ — ponam te, vt videant
polluisti tuæ negociationis iniquitate in ,tuarū iniquitatū‡ multitudine Præ
18 † מֵרֹב [p] עֲוֺנֶיךָ בְּעֶוֶל רְכֻלָּתְךָ חִלַּלְתָּ — [o] רָאָה
te dabo‡ & ;te comedit ipse† ,tui medio de ignem producam & :tua sanctuaria‡ — ‡iniquitatis tuæ
מִקְדָּשֶׁיךָ [q] וָאוֹצִא־אֵשׁ מִתּוֹכְךָ הִיא אֲכָלַתְךָ וָאֶתֶּנְךָ — [p] עָוָה
te scientes‡ Omnes .te videntiū omniū oculis in terram super cinerem in — ‡ sanctificationē tuam:
19 לְאֵפֶר עַל־הָאָרֶץ לְעֵינֵי כָּל־רֹאֶיךָ׃ † כָּל־יוֹדְעֶיךָ — † qui consumat ‡ponam
.seculum in vsque tu* non &, fuisti terrores‡ :te super obstupescēt populis in
בָּעַמִּים שָׁמְמוּ עָלֶיךָ בַּלָּהוֹת הָיִיתָ וְאֵינְךָ עַד־עוֹלָם׃ — [q] יָצָא
: dicendo me ad DOMINI verbum fuit Et — ‡qui videbūt ‡terror *eris
20 † [r] וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ — [r] הָיָה
.eam super propheta & : Sidon ad tuas facies pone hominis Fili — faciem tuam super
21 † בֶּן־אָדָם שִׂים פָּנֶיךָ אֶל־צִידוֹן וְהִנָּבֵא עָלֶיהָ׃ — †dic, *venio ad
, Sidon te super * ego Ecce .Deus Dominus dixit Sic ,dices† Et — ‡sum
22 † וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנְנִי עָלַיִךְ צִידוֹן — ‡ cùm fecero
me faciendo in ‡ DOMINVS ego‡ quod scient & ;tui medio in me glorificabo &
וְנִכְבַּדְתִּי בְּתוֹכֵךְ וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה [s] בַּעֲשׂוֹתִי — [s] עָשָׂה
eam in mittam Et . ea in me sanctificauero & ,iudicia ea in
23 בָהּ שְׁפָטִים וְנִקְדַּשְׁתִּי בָהּ׃ † וְשִׁלַּחְתִּי־בָהּ
eius medio in vulneratus cadet & ,eius plateis in sanguinem & ,pestilentiā — corruēt inter fecti
דֶּבֶר וָדָם בְּחוּצוֹתֶיהָ וְנִפְלַל חָלָל בְּתוֹכָהּ
.DOMINVS ego† quòd scient & :vndique eam super gladio in — † sum
בְּחֶרֶב עָלֶיהָ מִסָּבִיב וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃
inferēs dolorē spina & ,pungens spina Israel domui vltrà erit non Et
24 † וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד לְבֵית יִשְׂרָאֵל סִלּוֹן מַמְאִיר וְקוֹץ מַכְאִב
ego ‡ quòd scient & : eos spernentium † eorum circuitibus omnibus ex — qui spernunt
מִכֹּל סְבִיבֹתָם הַשָּׁאטִים אוֹתָם וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי — ‡sum
domum me congregando In :Deus Dominus dixit Sic .Deus Dominus — Quando cōgregabo
25 אֲדֹנָי יְהוִה׃ † כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּקַבְּצִי אֶת־בֵּית
eis in me sanctificabo & ,eos in sunt dispersi quos† ,populis de Israel — † in
יִשְׂרָאֵל מִן־הָעַמִּים אֲשֶׁר נָפֹצוּ בָם וְנִקְדַּשְׁתִּי בָם
meo seruo dedi quam ,suā terram super habitabunt & :gentiū oculis in
לְעֵינֵי הַגּוֹיִם וְיָשְׁבוּ עַל־אַדְמָתָם אֲשֶׁר [t] נָתַתִּי לְעַבְדִּי — [t] נָתַן
,domos ædificabunt & ,fiducia in‡ eam super habitabunt Et . Iahacob — ‡confidenter,
26 לְיַעֲקֹב׃ † [u] וְיָשְׁבוּ עָלֶיהָ לָבֶטַח [x] וּבָנוּ בָתִּים — [u] יָשַׁב [x] בָּנָה
iudicia me faciendo in ,fiducia in habitabunt & , vineas plantabunt & — confidenter, cùm fecero
וְנָטְעוּ כְרָמִים וְיָשְׁבוּ לָבֶטַח [y] בַּעֲשׂוֹתִי שְׁפָטִים — [y] עָשָׂה
ego† quòd scient & :eorum circuitibus à* eos spernentibus ‡ omnibus in — ‡ qui spernūt *in † sum
בְּכֹל הַשָּׁאטִים אֹתָם מִסְּבִיבוֹתָם וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי
.eorum Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם׃

CAP. XXIX. כט

fuit :mensis † duodecimo in ,decimo* in ,decimo anno In — *mense †die
1 † בַּשָּׁנָה הָעֲשִׂרִית בָּעֲשִׂרִי בִּשְׁנֵים עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הָיָה
tuas facies pone ,hominis Fili :dicendo ,me ad DOMINI verbum — faciem tuam contra
2 דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ † בֶּן־אָדָם [z] שִׂים פָּנֶיךָ — [z] שׂוּם
Aegyptum super & ,eum super propheta & :Aegypti regem Parhoh super
עַל־פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרָיִם וְהִנָּבֵא עָלָיו וְעַל־מִצְרַיִם
ego†Ecce :Deus Dominus dixit Sic : dices & ,Loquere .totam — dic:
3 כֻּלָּהּ׃ † דַּבֵּר וְאָמַרְתָּ כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי — †venio ad
medio in cubans‡ ,magnus draco ,Aegypti rex Parhoh te super — ‡qui cubat ‡meus est
עָלֶיךָ פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם הַתַּנִּים הַגָּדוֹל הָרֹבֵץ בְּתוֹךְ — [a] עָשָׂה
.me feci ego & ,meus fluuius Mihi‡ ,dixit qui :suorum fluminum — * hamum
יְאֹרָיו אֲשֶׁר אָמַר לִי יְאֹרִי וַאֲנִי [a] עֲשִׂיתִנִי׃ — † agglutinare
tuorū fluminū piscem† faciā adhærere† & ,tuis maxillis in hamos* dabo Et — ‡pisces
4 † וְנָתַתִּי חַחִיִּים בִּלְחָיֶיךָ וְהִדְבַּקְתִּי דְגַת־יְאֹרֶיךָ — חחים ק

,tuorum fluminum medio de te faciam ascendere & : tuis squamis in
בְּקַשְׂקְשֹׂתֶיךָ [b] וְהַעֲלִיתִיךָ מִתּוֹךְ יְאֹרֶיךָ — [b] עָלָה
. adhærebit‡ tuis squamis in tuorum fluminum piscis omnis & — oēs pisces ‡adhærebūt.
וְאֵת כָּל־דְּגַת יְאֹרֶיךָ בְּקַשְׂקְשֹׂתֶיךָ תִּדְבָּק׃
,tuorum fluminū piscem omnem & te ,deserto in te derelinquā Et — oēs pisces
5 † וּנְטַשְׁתִּיךָ הַמִּדְבָּרָה אוֹתְךָ וְאֵת כָּל־[c] דְּגַת יְאֹרֶיךָ — [c] דָּגָה
fera‡ : congregaberis nec ,colligeris non ,cades agri faciebus super — in superficie
עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה [d] תִּפּוֹל לֹא תֵאָסֵף וְלֹא תִקָּבֵץ לְחַיַּת — [d] נָפַל
omnes scient Et .cibum in† te dedi cœlorum volatili* & ,terræ — *volatilibus †pro esca. ‡sum
6 הָאָרֶץ וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם נְתַתִּיךָ לְאָכְלָה׃ † וְיָדְעוּ כָּל־
fulcrum eos fuisse‡ pro .DOMINVS ego‡ quòd ,Aegypti habitatores — ‡eo quòd fuerūt baculus arundineus
יֹשְׁבֵי מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְהוָה יַעַן הֱיוֹתָם מִשְׁעֶנֶת
,contingeris vola† in te in eos prehendendo In * . Israel domui cannæ — *Cum apprehenderint
7 קָנֶה לְבֵית יִשְׂרָאֵל׃ † בְּתָפְשָׂם בְּךָ [e] בַּכַּף [f] תֵּרוֹץ — † manu
,contereris ,te super eos innitendo in‡ & :humerum omnem eis findes‡ &
וּבָקַעְתָּ לָהֶם כָּל־כָּתֵף וּבְהִשָּׁעֲנָם עָלֶיךָ תִּשָּׁבֵר — [e] כַּף [f] רָצַץ
Dominus dixit sic Propterea .lumbos omnes eis * facies stare &
8 וְהַעֲמַדְתָּ לָהֶם כָּל־מָתְנָיִם׃ † לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי — נכף ק
te de faciam succidere & : gladium te super adducens† ego Ecce : Deus — ‡lacerabis ‡dum innixi fuerint tibi,
יְהוִה הִנְנִי [g] מֵבִיא עָלַיִךְ חֶרֶב וְהִכְרַתִּי מִמֵּךְ — *eos super
,solitudinem & desertum in Aegypti terra erit Et .animal & ,hominem‡ — †adduco
9 אָדָם וּבְהֵמָה׃ † וְהָיְתָה אֶרֶץ־מִצְרַיִם לִשְׁמָמָה וְחָרְבָּה — [g] בּוֹא
ego & ,mihi† fluuius ,dixit quòd eo pro .DOMINVS ego* quòd scient & — ‡homines & iumenta. ‡sum
וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה יַעַן אָמַר יְאֹר לִי וַאֲנִי
terram daboque :tuum fluuium‡ ad & ,te ad‡ ego ecce Idcirco . feci — †meus est, ‡venio flumina tua,
10 [h] עָשִׂיתִי׃ † לָכֵן הִנְנִי אֵלֶיךָ וְאֶל־יְאֹרֶיךָ וְנָתַתִּי אֶת־אֶרֶץ
ad vsq; & Seueneh turre à desolationis solitudinis solitudines in Aegypti
מִצְרַיִם לְחָרְבוֹת חֹרֶב שְׁמָמָה מִמִּגְדֹּל סְוֵנֵה וְעַד־ — [h] עָשָׂה
pes & ,hominis pes eam per transibit Non . Chus terminum
11 גְּבוּל כּוּשׁ׃ † לֹא תַעֲבָר־בָּהּ רֶגֶל אָדָם וְרֶגֶל
.annis quadraginta habitabitur neque :eam per transibit non .animalis — iumenti
בְּהֵמָה לֹא תַעֲבָר־בָּהּ וְלֹא [i] תֵשֵׁב אַרְבָּעִים שָׁנָה׃ — [i] יָשַׁב
,desolatarū terrarū medio in desolationem‡ Aegypti terram Daboq; — ‡in
12 [k] וְנָתַתִּי אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁמָמָה בְּתוֹךְ אֲרָצוֹת נְשַׁמּוֹת — [k] נָתַן
desolationem † erunt destructarum ciuitatum medio in eius ciuitates & — †in
וְעָרֶיהָ בְּתוֹךְ עָרִים מָחֳרָבוֹת [l] תִּהְיֶיןָ שְׁמָמָה — [l] הָיָה
eos ventilabo & * ,gentes in Aegyptios faciā dispergere & :annis quadraginta
אַרְבָּעִים שָׁנָה [m] וַהֲפִצֹתִי אֶת־מִצְרַיִם בַּגּוֹיִם [n] וְזֵרִיתִים — [m] פּוּץ [n] זָרָה
quadraginta fine A* :Deus Dominus dixit sic Quia . terra in — *In
13 בָּאֲרָצוֹת׃ † כִּי כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה [o] מִקֵּץ אַרְבָּעִים — [o] קָצַץ
in quos fuerunt dispersi quò ‡ populis de Aegyptios congregabo annorum — ‡in quos
שָׁנָה אֲקַבֵּץ אֶת־מִצְרַיִם מִן־הָעַמִּים אֲשֶׁר־נָפֹצוּ
faciam reducere & ,Aegyptiorum captiuitatem reducam Et . illuc
14 שָׁמָּה׃ † [p] וְשַׁבְתִּי אֶת־שְׁבוּת מִצְרַיִם וַהֲשִׁבֹתִי — [p] שׁוּב
ibi erunt & : eorum residentiæ ‡ terram super ,Pathros terram † eos — † in habitationis
אֹתָם אֶרֶץ פַּתְרוֹס עַל־אֶרֶץ מְכוּרָתָם וְהָיוּ שָׁם
non & ,humile erit regnis Præ . humile regnum
15 מַמְלָכָה שְׁפָלָה׃ † מִן־הַמַּמְלָכוֹת תִּהְיֶה שְׁפָלָה וְלֹא־ — *illud, vt
non ad , eos* faciam imminuere & : gentes super vltrà eleuabitur
תִתְנַשֵּׂא עוֹד עַל־הַגּוֹיִם וְהִמְעַטְתִּים לְבִלְתִּי — dominetur
Israel domui vltrà erit non Et . gentibus in dominandum
16 [q] רְדוֹת בַּגּוֹיִם׃ † וְלֹא־יִהְיֶה־עוֹד לְבֵית יִשְׂרָאֵל — [q] רָדָה
:eos post eos respiciendo in ,iniquitatis commonefactor confidentiam in — cùm respexerint
לְמִבְטָח מַזְכִּיר [r] עָוֺן [s] בִּפְנוֹתָם אַחֲרֵיהֶם — [r] עָוָה [s] פָּנָה ‡sum
. Deus Dominus ego† quòd scient &
וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי אֲדֹנָי יְהוִה׃
:mensis vna‡ in ,†primo in ,anno septimo & vigesimo in ,fuit Et — †mense, ‡prima die
17 † וַיְהִי בְּעֶשְׂרִים וָשֶׁבַע שָׁנָה בָּרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ
,hominis Fili : dicendo , me ad DOMINI verbum fuit
18 הָיָה דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ † בֶּן־אָדָם
magna seruitute suam virtutem ‡ fecit seruire Babel rex Nebuchadresar — ‡exercitum suum
נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל הֶעֱבִיד אֶת־חֵילוֹ עֲבֹדָה גְדֹלָה — †est,
,† depilatus humerus omnis & ,†decaluatū caput Omne :Sor aduersus
אֶל־צֹר כָּל־רֹאשׁ מֻקְרָח וְכָל־כָּתֵף מְרוּטָה — *exercitui †propter
quam seruitutem super† Sor de eius virtuti* & ,ei fuit non merces &
וְשָׂכָר לֹא־הָיָה לוֹ וּלְחֵילוֹ מִצֹּר עַל־הָעֲבֹדָה אֲשֶׁר־
.eam aduersus seruiuit
עָבַד עָלֶיהָ׃
Nebuchadresar dans* ego Ecce :Deus Dominus dixit sic Propterea — * do
19 † לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי נֹתֵן לִנְבוּכַדְרֶאצַּר
spoliabit & ,eius multitudinem tollet‡ & :Aegypti terram Babel regi — ‡accipiet
מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־אֶרֶץ מִצְרָיִם וְנָשָׂא הֲמֹנָהּ וְשָׁלַל — spoliā
.eius virtuti† merces erit & ,eius prædam prædabitur ,eius spolium — †exercitui
שְׁלָלָהּ וּבָזַז בִּזָּהּ וְהָיְתָה שָׂכָר לְחֵילוֹ׃ — ‡Propter
,Aegypti terram ei dedi ,eo in seruiuit quo eius opus‡
20 † פְּעֻלָּתוֹ אֲשֶׁר־עָבַד בָּהּ [t] נָתַתִּי לוֹ אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם — [t] נָתַן

.tuū operimentū fuit Elisah insulis de purpura & ,hyacintho .velū in
לְנֵס תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן מֵאִיֵּי אֱלִישָׁה הָיָה מְכַסֵּךְ׃
,Sor tui Sapientes .tibi remiges fuerunt Aruad & ,Sidon Habitatores
8 יֹשְׁבֵי צִידוֹן וְאַרְוַד הָיוּ שָׁטִים לָךְ חֲכָמַיִךְ צוֹר
eius sapientes & ,Ghebal Senes .tui gubernatores‡ ipsi te in fuerunt
9 הָיוּ בָךְ הֵמָּה חֹבְלָיִךְ׃ זִקְנֵי גְבַל וַחֲכָמֶיהָ
earū nautæ‡& ,maris naues Omnes .tuam scissuram roborantes† te in fuerunt*
הָיוּ בָךְ מַחֲזִיקֵי בִּדְקֵךְ כָּל־אֳנִיּוֹת הַיָּם וּמַלָּחֵיהֶם
,Put & ,Lud & ,Paras .tuam fideiussionem fideiubendum‡ ad te in fuerunt
10 הָיוּ בָךְ לַעֲרֹב מַעֲרָבֵךְ׃ פָּרַס וְלוּד וּפוּט
suspenderunt galeam & ,Scutum† .tui belli* viri tuo exercitu in fuerunt
הָיוּ בְחֵילֵךְ אַנְשֵׁי מִלְחַמְתֵּךְ מָגֵן וְכוֹבַע תִּלּוּ־
tua virtus & ‡ Aruad Filij .tuum decorem dederunt Ipsi .te in
11 בָךְ הֵמָּה נָתְנוּ הֲדָרֵךְ׃ בְּנֵי אַרְוַד וְחֵילֵךְ
.fuerunt tuis turribus in Pygmæi & ,vndique ‡ tuos muros super
עַל־חוֹמוֹתַיִךְ סָבִיב וְגַמָּדִים בְּמִגְדְּלוֹתַיִךְ הָיוּ
perfecerunt ipsi .vndique‡ tuos muros super suspenderunt sua Scuta
שִׁלְטֵיהֶם תִּלּוּ עַל־חוֹמוֹתַיִךְ סָבִיב הֵמָּה כָּלְלוּ
omnis multitudine à ,tuus negociator Tarsis .tuam pulchritudinem
12 יָפְיֵךְ׃ תַּרְשִׁישׁ סֹחַרְתֵּךְ מֵרֹב כָּל־
.tuis subsidiis† dederunt plumbo & ,stanno ,ferro ,argento in ,affluētiæ
הוֹן בְּכֶסֶף בַּרְזֶל בְּדִיל וְעוֹפֶרֶת נָתְנוּ עִזְבוֹנָיִךְ׃
,hominis anima‡in ,tui institores ipsi ,Mesech & ,Tubal ,Iauan
13 יָוָן תֻּבַל וָמֶשֶׁךְ הֵמָּה רֹכְלָיִךְ בְּנֶפֶשׁ אָדָם
Togharmah domo De .tuo mercatu* dederunt æris‡ vasa &
14 וּכְלֵי נְחֹשֶׁת נָתְנוּ מַעֲרָבֵךְ׃ מִבֵּית תּוֹגַרְמָה
.tuis subsidiis† dederunt mulos & ,equites & ,equos
סוּסִים וּפָרָשִׁים וּפְרָדִים נָתְנוּ עִזְבוֹנָיִךְ׃
:tuæ manus negociatio multæ insulæ ,tui negociatores Dedan Filij
15 בְּנֵי דְדָן רֹכְלַיִךְ אִיִּים רַבִּים סְחֹרַת יָדֵךְ
.tuum honorarium* reddiderunt hebena‡ & ,dentis† Cornua
קַרְנוֹת שֵׁן וְהָובְנִים הֵשִׁיבוּ אֶשְׁכָּרֵךְ׃
carbunculo cū ,tuū operū multitudinē propter tua negociatrix Aram
16 אֲרָם סֹחַרְתֵּךְ מֵרֹב מַעֲשָׂיִךְ בְּנֹפֶךְ
dederunt rubinum‡ & ,coralliis & ,bysso & ,acupictura† & ,purpura
אַרְגָּמָן וְרִקְמָה וּבוּץ וְרָאמֹת וְכַדְכֹּד נָתְנוּ
:tui institores ipsi ,Israel terra & ,Iehudah .tuis nundinis in
17 בְּעִזְבוֹנָיִךְ׃ יְהוּדָה וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵמָּה רֹכְלָיִךְ
dederūt resinam*& ,oleum & ,mel & ,Pannag & ,Minnith‡frumentis cum
בְּחִטֵּי מִנִּית וּפַנַּג וּדְבַשׁ וָשֶׁמֶן וָצֹרִי נָתְנוּ
,tuorum operū multitudine in tua negociatrix Dammesec .tuo mercatu†
18 מַעֲרָבֵךְ׃ דַּמֶּשֶׂק סֹחַרְתֵּךְ בְּרֹב מַעֲשַׂיִךְ
.alba lana & ,Chelbō‡vino in ,quæstus omnis†multitudinem propter
מֵרֹב כָּל־הוֹן בְּיֵין חֶלְבּוֹן וְצֶמֶר צָחַר׃
:nitidum†ferrum dederūt tuis nundinis in Meuzal* ,Iauan & ,Dan Et
19 וְדָן וְיָוָן מְאוּזָּל בְּעִזְבוֹנַיִךְ נָתָנוּ בַּרְזֶל עָשׁוֹת
vestimentis‡in tua negociatrix Dedan .fuit tuo foro in‡ calamus & ,Casia
20 קִדָּה וְקָנֶה בְּמַעֲרָבֵךְ הָיָה׃ דְּדָן רֹכַלְתֵּךְ בְּבִגְדֵי־
ipsi ,Chedar principes vniuersi & ,Harab .currum ad ingenuitatis
21 חֹפֶשׁ לְרִכְבָּה׃ עֲרַב וְכָל־נְשִׂיאֵי קֵדָר הֵמָּה
eis in hircis & ,arietibus & ,agnis cum tuæ manus negociatores
סֹחֲרֵי יָדֵךְ בְּכָרִים וְאֵילִים וְעַתּוּדִים בָּם
ipsi ,Rahamah & ,Seba* Negociatores .tui negociatores
22 סֹחֲרָיִךְ׃ רֹכְלֵי שְׁבָא וְרַעְמָה הֵמָּה
auro & ,precioso lapide omni in & ,aromatis omnis capite In†.tui negociatores
רֹכְלָיִךְ בְּרֹאשׁ כָּל־בֹּשֶׂם וּבְכָל־אֶבֶן יְקָרָה וְזָהָב
negociatores Heden & ,Channeh & ,Charan .tuis subsidiis‡ dederunt
23 נָתְנוּ עִזְבוֹנָיִךְ׃ חָרָן וְכַנֵּה וָעֶדֶן רֹכְלֵי
tui negociatores Ipsi .tua negociatrix Chilmad ,Assur ,Sceba‡
24 שְׁבָא אַשּׁוּר כִּלְמַד רֹכַלְתֵּךְ׃ הֵמָּה רֹכְלַיִךְ
;p̄ciosarū vestiū capsis in & ,recamationis & ,hyacinthi inuolucris in ,vniuersitatib‡
בְמַכְלֻלִים בִּגְלוֹמֵי תְּכֵלֶת וְרִקְמָה וּבְגִנְזֵי בְּרֹמִים
Tarsis Naues .tua mercatura in cedri & ,ligatarum† funibus in
25 בַּחֲבָלִים חֲבֻשִׁים וַאֲרֻזִים בְּמַרְכֻלְתֵּךְ׃ אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ
corde‡ in valde es glorificata & ,es repleta & :tua negociatione tuæ principes‡
שָׁרוֹתַיִךְ מַעֲרָבֵךְ וַתִּמָּלְאִי וַתִּכְבְּדִי מְאֹד בְּלֵב
Ventus .te agentes remis* te adduxerunt multas aquas In .marium
26 יַמִּים׃ בְּמַיִם רַבִּים הֱבִאוּךְ הַשָּׁטִים אֹתָךְ רוּחַ
,tua subsidia & ,tuus Quæstus‡ .marium corde†in te contriuit orientalis
27 הַקָּדִים שְׁבָרֵךְ בְּלֵב יַמִּים׃ הוֹנֵךְ וְעִזְבוֹנַיִךְ
,tuæ rupturæ fortificatores ‡,tui gubernatores & ,tui nautici ,tua fideiussio
מַעֲרָבֵךְ מַלָּחַיִךְ וְחֹבְלָיִךְ מַחֲזִיקֵי בִדְקֵךְ
omni in‡& ,te in†qui ,tui belli* viri omnes & ,tuæ fideiussionis fideiussores &
וְעֹרְבֵי מַעֲרָבֵךְ וְכָל־אַנְשֵׁי מִלְחַמְתֵּךְ אֲשֶׁר־בָּךְ וּבְכָל־
.tuæ ruinæ die in ,marium corde‡ in cadent ,tui medio in‡ qui ,tuo cœtu
קְהָלֵךְ אֲשֶׁר בְּתוֹכֵךְ יִפְּלוּ בְּלֵב יַמִּים בְּיוֹם מַפַּלְתֵּךְ׃

.suburbana contremiscent tuorum rectorum clamoris sonitum Ad
28 לְקוֹל זַעֲקַת חֹבְלָיִךְ יִרְעֲשׁוּ מִגְרֹשׁוֹת׃
omnes ,nautici ,remum tenentes omnes suis nauibus de descēdent Et
29 וְיָרְדוּ מֵאֳנִיּוֹתֵיהֶם כֹּל תֹּפְשֵׂי מָשׁוֹט מַלָּחִים כֹּל
te super facient audire Et .stabunt terram ad‡ maris gubernatores
30 חֹבְלֵי הַיָּם אֶל־הָאָרֶץ יַעֲמֹדוּ׃ וְהִשְׁמִיעוּ עָלַיִךְ
super puluerem facient ascendere & :amarè clamabunt & ,sua voce in*
בְּקוֹלָם וְיִזְעֲקוּ מָרָה וְיַעֲלוּ עָפָר עַל־
,caluicium te ad‡ decaluabunt Et .se conspergent† cinere in ,sua capita
31 רָאשֵׁיהֶם בָּאֵפֶר יִתְפַּלָּשׁוּ׃ וְהִקְרִיחוּ אֵלַיִךְ קָרְחָה
planctu* ,animæ amaritudine in ,te in flebunt‡& :saccis se accingent &
וְחָגְרוּ שַׂקִּים וּבָכוּ אֵלַיִךְ בְּמַר־נֶפֶשׁ מִסְפֵּד
lamentabuntur‡& ,lamentum ,suis querimoniis in te ad tollent†Et .amaro
32 מָר׃ וְנָשְׂאוּ אֵלַיִךְ בְּנִיהֶם קִינָה וְקוֹנְנוּ
egrediendo In* ?maris medio in succisa sic ,Sor sicut‡ Quæ :te super
33 עָלָיִךְ מִי כְצוֹר כְּדֻמָה בְּתוֹךְ הַיָּם׃ בְּצֵאת
,tui lucri†multitudine in :multos populos saturabas ,maribus de tua subsidia
עִזְבוֹנַיִךְ מִיַּמִּים הִשְׂבַּעַתְּ עַמִּים רַבִּים בְּרֹב הוֹנַיִךְ
,maribus à cōtrita‡Tempore .terræ reges ditasti tuorum emporiorum &
34 וּמַעֲרָבַיִךְ הֶעֱשַׁרְתְּ מַלְכֵי־אָרֶץ׃ עֵת נִשְׁבֶּרֶת מִיַּמִּים
.cadent tui medio in tuus cœtus oīs & ,tuum emporiū‡ ,aquarū profundis in
בְּמַעֲמַקֵּי־מָיִם מַעֲרָבֵךְ וְכָל־קְהָלֵךְ בְּתוֹכֵךְ נָפָלוּ׃
earum reges & ,te super obstupuerunt ,insularū habitatores Vniuersi
35 כֹּל יֹשְׁבֵי הָאִיִּים שָׁמְמוּ עָלָיִךְ וּמַלְכֵיהֶם
populis in Negociatores .faciebus sunt turbati ,crine horripilauerunt*
36 שָׂעֲרוּ שַׂעַר רָעֲמוּ פָּנִים׃ סֹחֲרִים בָּעַמִּים
.seculum in vsque tu‡non & ,fuisti Terrores† .te super sibilauerunt
שָׁרְקוּ עָלָיִךְ בַּלָּהוֹת הָיִית וְאֵינֵךְ עַד־עוֹלָם׃

CAP. XXVIII. כח

:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
ꝙ eo Pro :Deus Dominus dixit Sic :Sor duci‡ Dic ,hominis Fili
2 בֶּן־אָדָם אֱמֹר לִנְגִיד צֹר כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה יַעַן
,sedi Dei cathedra ,*ego Deus ,dixisti & ,tuum cor est eleuatum
גָּבַהּ לִבְּךָ וַתֹּאמֶר אֵל אָנִי מוֹשַׁב אֱלֹהִים יָשַׁבְתִּי
tuum cor dedisti‡ & ,Deus non & ,homo† tu & :marium medio in
בְּלֵב יַמִּים וְאַתָּה אָדָם וְלֹא־אֵל וַתִּתֵּן לִבְּךָ
absconditū Omne ?Daniele præ tu sapiens‡Ecce .Dei cor tanquam
3 כְּלֵב אֱלֹהִים׃ הִנֵּה חָכָם אַתָּה מִדָּנִאֵל כָּל־סָתוּם
tibi fecisti‡ tua intelligētia in & ,tua sapientia In .te latuerunt† non
4 לֹא עֲמָמוּךָ׃ בְּחָכְמָתְךָ וּבִתְבוּנָתְךָ עָשִׂיתָ לְּךָ
.tuis thesauris in argentum & aurum fecisti*& :facultatem‡
חָיִל וַתַּעַשׂ זָהָב וָכֶסֶף בְּאוֹצְרוֹתֶיךָ׃
:tuā facultatē†multiplicasti tua negotiatione in ,tuæ sapiētiæ multitudine In
5 בְּרֹב חָכְמָתְךָ בִּרְכֻלָּתְךָ הִרְבִּיתָ חֵילֶךָ
Dominus dixit sic Propterea .tua facultate in‡ tuum cor est eleuatum &
6 וַיִּגְבַּהּ לְבָבְךָ בְּחֵילֶךָ׃ לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי
.Dei cor sicut tuum cor te dare‡ Pro :Deus
יֱהוִה יַעַן תִּתְּךָ אֶת־לְבָבְךָ כְּלֵב אֱלֹהִים׃
:gentium robustos ,alienos te super adducens† ego ecce Idcirco
7 לָכֵן הִנְנִי מֵבִיא עָלֶיךָ זָרִים עָרִיצֵי גּוֹיִם
polluent & ,tuæ sapientię pulchritudinē super suos gladios euaginabunt &
וְהֵרִיקוּ חַרְבוֹתָם עַל־יְפִי חָכְמָתֶךָ וְחִלְּלוּ
morieris & ,te facient descendere foueam Ad .tuum splendorem
8 יִפְעָתֶךָ׃ לַשַּׁחַת יוֹרִדוּךָ וָמַתָּה
,dices dicendo Nunquid .marium corde‡in occisi† mortibus
9 מְמוֹתֵי חָלָל בְּלֵב יַמִּים׃ הֶאָמֹר תֹּאמַר
manu in ,Deus non & ,†homo tu Et ?te occidētis facies ad ,*ego Deus
אֱלֹהִים אָנִי לִפְנֵי הֹרְגֶךָ וְאַתָּה אָדָם וְלֹא־אֵל בְּיַד
.alienorum manu in morieris incircuncisorum Mortibus† .te sauciantis*
10 מְחַלְלֶיךָ׃ מוֹתֵי עֲרֵלִים תָּמוּת בְּיַד־זָרִים
.Deus Dominus ait ,sum locutus ego Quid
כִּי אֲנִי דִבַּרְתִּי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃
:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
11 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
Sic :ei dices*& :Sor regem super lamentum Tolle‡:hominis Fili
12 בֶּן־אָדָם שָׂא קִינָה עַל־מֶלֶךְ צוֹר וְאָמַרְתָּ לּוֹ כֹּה
,sapientia plenus dispositionem sigillans† Tu :Deus Dominus dixit
אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה אַתָּה חוֹתֵם תָּכְנִית מָלֵא חָכְמָה
.decore perfectus &
וּכְלִיל יֹפִי׃
,tuū operimentū preciosus lapis omnis ,fuisti Dei horti Heden In
13 בְּעֵדֶן גַּן־אֱלֹהִים הָיִיתָ כָּל־אֶבֶן יְקָרָה מְסֻכָתֶךָ
,carbūculus ,sapphirus ,iaspis†& ,onyx ,hyacinthus ,adamas‡& ,smaragd? ,rubinus‡
אֹדֶם פִּטְדָה וְיָהֲלֹם תַּרְשִׁישׁ שֹׁהַם וְיָשְׁפֵה סַפִּיר נֹפֶךְ

nautatum
‡super
*vocē suam, [g] עָלָה
†inuoluent
‡super
‡plangent super *ploratu
[h] שַׂק
[i] בַּכֹּה [k] מַר
† assumēt super te in lamentationibus suis,
‡plangent
‡fuit
* Quando egrediebantur negociationes tuæ
[l] נָהָה
[m] יָצָא
† diuitiarum tuarū, & negociationum tuarum
‡quo eris
‡erit negociatio tua,
[x] אֵיָה
* formidauerunt formidine, indignati sunt vultu.
†Terror
‡eris
[y] הָיָה
‡principi
*sum,
†es ‡posuisti
[z] נָתַן
‡ sapiētior es
† est absconditum à
‡ congregasti
[a] עָשָׂה
‡ opes:
*acquisisti
†opes tuas:
[b] רַבָּה
propter opes tuas.
*eo quòd posuisti
[c] נָתַן
†adduco
[d] יִפְעַ [e] מוּת
† occisorum
‡medio
*sum, coram occidente
†es,
* interficiētis
†Morte
‡Leua *dic
[f] נָשָׂא [g] קוּן
†sigillas summam,
[h] יָפָה
[i] סָכַךְ
‡sardius, topasius,
‡iaspis, chrysolithus,
†beryllus,

eius vrbibus ab vrbibus ab ,Moab humerum aperiens ego ecce Idcirco
9 לָכֵן הִנְנִי פֹתֵחַ אֶת־כֶּתֶף מוֹאָב מֵהֶעָרִים מֵעָרָיו
,meon--Bahal ,haiesimoth--Beth terra decorem ,eius extremo ab
מִקָּצֵהוּ צְבִי אֶרֶץ בֵּית הַיְשִׁימֹת בַּעַל מְעוֹן
,Hammon filios contra orientis filios Ad . Chiriathaim &
10 וְקִרְיָתָמָה׃ לִבְנֵי־קֶדֶם עַל־בְּנֵי עַמּוֹן
Hammon filiorum memoria fit non vt ;hæreditatem in eam dabo &
וּנְתַתִּיהָ לְמוֹרָשָׁה לְמַעַן לֹא־תִזָּכֵר בְּנֵי־עַמּוֹן
ego quod fcient & :iudicia faciam Moab in Et .gentes inter
11 בַּגּוֹיִם׃ וּבְמוֹאָב אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי
,Edom facere Pro :Deus Dominus dixit Sic .DOMINVS
12 יְהוָה׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה יַעַן עֲשׂוֹת אֱדוֹם
,delinquedo deliquerunt & :Iehudah domum cotra vltionem vlcifcedo in
בִּנְקֹם נָקָם לְבֵית יְהוּדָה וַיֶּאְשְׁמוּ אָשׁוֹם
extendam Et :Deus Dominus dixit fic Idcirco .eis in funt vlti &
13 וְנִקְּמוּ בָהֶם׃ לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה וְנָטִתִי
:animal & hominem ea ex fuccidam & ,Edom fuper meam manum
יָדִי עַל־אֱדוֹם וְהִכְרַתִּי מִמֶּנָּה אָדָם וּבְהֵמָה
.cadent gladio in Dedan & Teman a ,defolationem eam dabo &
וּנְתַתִּיהָ חָרְבָּה מִתֵּימָן וּדְדָנֶה בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ׃
,Ifrael mei populi manum per Edom in meam vltionem dabo Et
14 וְנָתַתִּי אֶת־נִקְמָתִי בֶּאֱדוֹם בְּיַד עַמִּי יִשְׂרָאֵל
fcient & :meam iram iuxta & ,meum nafum iuxta Edom in facient &
וְעָשׂוּ בֶאֱדוֹם כְּאַפִּי וְכַחֲמָתִי וְיָדְעוּ
.Deus Dominus dixit ,meam vindictam
אֶת־נִקְמָתִי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃
,vltione in Pelistim facere Pro :Deus Dominus dixit Sic
15 כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה יַעַן עֲשׂוֹת פְּלִשְׁתִּים בִּנְקָמָה
inimicitia corruptionem ad animo in contemptu cum vltionem funt vlti &
וַיִּנָּקְמוּ נָקָם בִּשְׁאָט בְּנֶפֶשׁ לְמַשְׁחִית אֵיבַת
extendens ego Ecce :Deus Dominus dixit fic Propterea .feculi
16 עוֹלָם׃ לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנְנִי נוֹטֶה
,Cherethæos faciam fuccidere & ,Pelistim fuper meam manum
יָדִי עַל־פְּלִשְׁתִּים וְהִכְרַתִּי אֶת־כְּרֵתִים
eis in Faciamque .maris portus refiduum faciam difperdere &
17 וְהַאֲבַדְתִּי אֶת־שְׁאֵרִית חוֹף הַיָּם׃ וְעָשִׂיתִי בָם
ego quod fcient Et .iræ increpationibus in magnas vltiones
נְקָמוֹת גְּדֹלוֹת בְּתוֹכְחוֹת חֵמָה וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי
. eis in meam vindictam me dando in ,Dominus
יְהוָה בְּתִתִּי אֶת־נִקְמָתִי בָּם׃

CAP. XXVI. כו

verbum fuit ,menfis vna in ,anno vndecimo in fuit Et
1 וַיְהִי בְּעַשְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר־
dixit quod eo Pro :hominis Fili :dicendo ,me ad DOMINI
2 יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ בֶּן־אָדָם יַעַן אֲשֶׁר־אָמְרָה
fe couertit ,populorum fores eft confracta ,euge ,Ierufalaim fuper Sor
צֹּר עַל־יְרוּשָׁלַ͏ִם הֶאָח נִשְׁבְּרָה דַּלְתוֹת הָעַמִּים נָסֵבָּה
:Deus Dominus dixit fic Propterea .eft deferta ,me replebo ,me ad
3 אֵלָי אִמָּלְאָה הָחֳרָבָה׃ לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה
,multas gentes te contra faciam afcendere & :Sor te fuper ego Ecce
הִנְנִי עָלַיִךְ צֹר וְהַעֲלֵתִי עָלַיִךְ גּוֹיִם רַבִּים
,Sor muros diffipabunt Et .fuis fluctibus mare afcendere iuxta
4 כְּהַעֲלוֹת הַיָּם לְגַלָּיו׃ וְשִׁחֲתוּ חֹמוֹת צֹר
eam dabo & :ea ex eius puluerē detraham & ,eius turres deftruēt &
וְהָרְסוּ מִגְדָּלֶיהָ וְסִחֵיתִי עֲפָרָהּ מִמֶּנָּה וְנָתַתִּי אוֹתָהּ
;maris medio in erit fagenarum Extenfio .petræ læue cacumini in
5 לִצְחִיחַ סָלַע׃ מִשְׁטַח חֲרָמִים תִּהְיֶה בְּתוֹךְ הַיָּם
direptionem in erit & :Deus Dominus dixit ,fum locutus ego quia
כִּי אֲנִי דִבַּרְתִּי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה וְהָיְתָה לְבַז
fcient & :occidentur gladio in ,agro in quæ eius filiæ Et .gentibus
6 לַגּוֹיִם׃ וּבְנוֹתֶיהָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה בַּחֶרֶב תֵּהָרַגְנָה וְיָדְעוּ
.DOMINVS ego quod
כִּי־אֲנִי יְהוָה׃
Sor aduerfum adducens ego Ecce :Deus Dominus dixit fic Quia
7 כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנְנִי מֵבִיא אֶל־צֹר
,equo in ,regnum regem ,aquilone ab Babel regem Nebuchadrefar
נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל מִצָּפוֹן מֶלֶךְ מְלָכִים בְּסוּס
. multo populoque ,cœtu & ,equitibus in & ,curru in &
וּבְרֶכֶב וּבְפָרָשִׁים וְקָהָל וְעַם־רָב׃
.ligneā turrim te cōtra dabit & :interficiet gladio in ,agro in tuas Filias
8 בְּנוֹתַיִךְ בַּשָּׂדֶה בַּחֶרֶב יַהֲרֹג וְנָתַן עָלַיִךְ דָּיֵק
.fcutum te contra faciet confurgere & ,aggerem te contra effundet &
וְשָׁפַךְ עָלַיִךְ סֹלְלָה וְהֵקִים עָלַיִךְ צִנָּה׃
deftruet tuas turres & ;tuos muros contra dabit fuæ catapultæ ictum Et
9 וּמְחִי קָבָלּוֹ יִתֵּן בְּחֹמוֹתָיִךְ וּמִגְדְּלֹתַיִךְ יִתֹּץ

voce A ,eorū puluis te operiet eius equorum copia Præ . fuis gladijs in
10 בְּחַרְבוֹתָיו׃ מִשִּׁפְעַת סוּסָיו יְכַסֵּךְ אֲבָקָם מִקּוֹל
illo ingrediendo in ,tui muri mouebuntur curru & ,rotæ & ,equitis
פָּרַשׁ וְגַלְגַּל וָרֶכֶב תִּרְעַשְׁנָה חוֹמוֹתַיִךְ בְּבֹאוֹ
vngulis In . dirupta ciuitatis introitus tanquam ,tuas portas in
11 בִּשְׁעָרַיִךְ כִּמְבוֹאֵי עִיר מְבֻקָּעָה׃ בְּפַרְסוֹת
gladio in tuū populum :tuas plateas omnes conculcabit fuorum equorū
סוּסָיו יִרְמֹס אֶת־כָּל־חוּצוֹתָיִךְ עַמֵּךְ בַּחֶרֶב
prædabuntur Et .defcendet terram in tuæ fortitudinis ftatuæ & ,occidet
12 יַהֲרֹג וּמַצְּבוֹת עֻזֵּךְ לָאָרֶץ תֵּרֵד׃ וְשָׁלְלוּ
,tuos muros deftruent & ,tuam negotiationem diripient & ,tuam facultatem
חֵילֵךְ וּבָזְזוּ רְכֻלָּתֵךְ וְהָרְסוּ חוֹמוֹתַיִךְ
tuū puluerē & ,tua ligna & ,tuos lapides & ;demolientur tui defiderij domos &
וּבָתֵּי חֶמְדָּתֵךְ יִתֹּצוּ וַאֲבָנַיִךְ וְעֵצַיִךְ וַעֲפָרֵךְ
:tuorū canticorū tumbam faciam ceffare Et .ponent aquarum medio in
13 בְּתוֹךְ מַיִם יָשִׂימוּ׃ וְהִשְׁבַּתִּי הֲמוֹן שִׁירָיִךְ
læui cacumini in te dabo Et .amplius audietur non tuarū cithararum vox &
14 וְקוֹל כִּנּוֹרַיִךְ לֹא יִשָּׁמַע עוֹד׃ וּנְתַתִּיךְ לִצְחִיחַ
ego quia :vltra ædificaberis nec ,eris fagenarum expanfio ,petræ
סֶלַע מִשְׁטַח חֲרָמִים תִּהְיֶה לֹא תִבָּנֶה עוֹד כִּי אֲנִי
Dominus dixit Sic .Deus Dominus dixit ,fum locutus DOMINVS
15 יְהוָה דִּבַּרְתִּי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי
occifione occidi in ,occifum clamādo in ,tuæ ruinæ voce à Nōne :Sor ipfi Deus
יֱהוִה לְצוֹר הֲלֹא מִקּוֹל מַפַּלְתֵּךְ בֶּאֱנֹק חָלָל בְּהֵרָג הֶרֶג
fuis folijs defuper defcendent Et ?infulæ cōmouebuntur ,tui medio in
16 בְּתוֹכֵךְ יִרְעֲשׁוּ הָאִיִּים׃ וְיָרְדוּ מֵעַל כִּסְאוֹתָם
vestimenta & ,fua pallia remouebunt & ,maris prælati omnes
כֹּל נְשִׂיאֵי הַיָּם וְהֵסִירוּ אֶת־מְעִילֵיהֶם וְאֶת־בִּגְדֵי
tremenrī & ,fedebūt terram fuper ,induētur tremoribus :exuēr fua recamatura
רִקְמָתָם יִפְשֹׁטוּ חֲרָדוֹת יִלְבָּשׁוּ עַל־הָאָרֶץ יֵשֵׁבוּ וְחָרְדוּ
lamentum te fuper affument Et .te fuper admirabūtur & ,momentis ad
17 לִרְגָעִים וְשָׁמְמוּ עָלָיִךְ׃ וְנָשְׂאוּ עָלַיִךְ קִינָה
laudata vrbs ,maribus à habitata perifti Quomodo : tibi dicent &
וְאָמְרוּ לָךְ אֵיךְ אָבַדְתְּ נוֹשֶׁבֶת מִיַּמִּים הָעִיר הַהֻלָּלָה
fuū terrorē dabāt qui ,ei habitatores & ipfa ,mari in fortis fuit Quæ
אֲשֶׁר הָיְתָה חֲזָקָה בַיָּם הִיא וְיֹשְׁבֶיהָ אֲשֶׁר־נָתְנוּ חִתִּיתָם
:tuæ ruinæ die infulæ pauebunt Nunc .eius habitatoribus omnibus
18 לְכָל־יוֹשְׁבֶיהָ׃ עַתָּה יֶחְרְדוּ הָאִיִּן יוֹם מַפַּלְתֵּךְ
dixit fic Quia .te egrediendo ab mari in quæ infulæ terrebuntur &
19 וְנִבְהֲלוּ הָאִיִּים אֲשֶׁר־בַּיָּם מִצֵּאתֵךְ׃ כִּי כֹה אָמַר
ciuitates ficut ,defolatam vrbem te me ponendo In : Deus Dominus
אֲדֹנָי יֱהוִה בְּתִתִּי אֹתָךְ עִיר נֶחֱרֶבֶת כֶּעָרִים
, voraginem te fuper faciendo afcendere in : habitantur non quæ
אֲשֶׁר לֹא־נוֹשָׁבוּ בְּהַעֲלוֹת עָלַיִךְ אֶת־תְּהוֹם
defcendētibus cum te fecero defcēdere Et .multæ aquæ te operuerint &
20 וְכִסּוּךְ הַמַּיִם הָרַבִּים׃ וְהוֹרַדְתִּיךְ אֶת־יוֹרְדֵי
,inferiorum terra in te fecero collocare & ,feculi populum ad ,lacum
בוֹר אֶל־עַם עוֹלָם וְהוֹשַׁבְתִּיךְ בְּאֶרֶץ תַּחְתִּיּוֹת
:habiteris non vt ,lacum defcendentibus cum feculo à folitudinibus in
כָּחֳרָבוֹת מֵעוֹלָם אֶת־יוֹרְדֵי בוֹר לְמַעַן לֹא תֵשֵׁבִי
.viuentium terra in decorem dedero & ,te dabo Terrores
21 וְנָתַתִּי צְבִי בְּאֶרֶץ חַיִּים׃ בַּלָּהוֹת אֶתְּנֵךְ וְאֵינֵךְ
.Deus Dominus dixit ,feculum in vltra inuenieris non & ,requireris &
וּתְבֻקְשִׁי וְלֹא־תִמָּצְאִי עוֹד לְעוֹלָם נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃

CAP. XXVII. כז

:dicendo me ad DOMINI verbum fuit Et
1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
.lamentum Sor fuper tolle hominis fili tu Et
2 וְאַתָּה בֶן־אָדָם שָׂא עַל־צֹר קִינָה׃
negociatrici ,maris ingreffibus fuper habitanti , Sor ipfi dices Et
3 וְאָמַרְתָּ לְצוֹר הַיֹּשֶׁבֶת עַל־מְבוֹאֹת יָם רֹכֶלֶת
tu ,Sor : Deus Dominus dixit Sic . multas infulas ad populorum
הָעַמִּים אֶל־אִיִּים רַבִּים כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה צוֹר אַתְּ
.tui termini marium corde In . pulchritudine abfoluta Ego :dixifti
4 אָמַרְתְּ אֲנִי כְּלִילַת יֹפִי׃ בְּלֵב יַמִּים גְּבוּלָיִךְ
Senir de abietibus .tuum decorem perfecerunt tui Aedificatores
5 בֹּנַיִךְ כָּלְלוּ יָפְיֵךְ׃ בְּרוֹשִׁים מִשְּׂנִיר
:tulerunt Lebanon de cedrum :tabulis omnibus cum tibi ædificauerunt
בָּנוּ לָךְ אֵת כָּל־לֻחֹתָיִם אֶרֶז מִלְּבָנוֹן לָקָחוּ
:tuos remos fecerunt Bafan de Alnis . te fuper malum faciendum ad
6 לַעֲשׂוֹת תֹּרֶן עָלָיִךְ׃ אַלּוֹנִים מִבָּשָׁן עָשׂוּ מְשׁוֹטָיִךְ
. Chitthim infulis de ,Affurim filia ,dente fecerunt tuum afferem
קַרְשֵׁךְ עָשׂוּ־שֵׁן בַּת־אֲשֻׁרִים מֵאִיֵּי כִּתִּיִּם׃
tibi exiftendum ad ,tuum velum fuit Aegypto de recamatione in byffo
7 שֵׁשׁ בְּרִקְמָה מִמִּצְרַיִם הָיָה מִפְרָשֵׂךְ לִהְיוֹת לָךְ

aperto latus · latus ciuitatum eius quæ funt in · defiderabiles terras · קְצֵה · vocabo vt veniant · וְקִרְיָתִימָה · memorentur filij · fum · eo q̄ fecit · quando vlta eft · de · homines & iumenta: · ponam · in · נָפַל · furorem · עָשָׂה · eo quòd fecerunt · propter vindictam, · vaftationem inimicitiis perpetuis. · extendo · cum · fum · cùm dedero · נָתַן · הָיָה · porta · סָבַב · venio cōtra · עָלָה · ficut afcēdit · ponam · vt eft fummitas · habitatores villarum · fu it · tum · adduco · בּוֹא · cum equis, · curribus, · Habitatores villarum rurum quæ funt · ponet · munitionē · קוּם · baliftas contra eā ponet · מְחָת נָתַץ

malleis · Propter mol tituderem · pulueru equitum, & rotarū · כָּסָה · fortium · fcum ingreffus fuerit · diffipatæ. · defcendent. · עֹז ירד · opes tuas, · defiderabiles tuas deftruēt, · multitudinē · שׂוּם · fonitus · ponam · vt fummitatem · fonitu · fcum clamaueris vulneratus, cū occifus fuerit · de · principes · סוּר · defolatio fua · ftuporibus · obftupefcēt · fuper te: · à negotiatoribus veniētibus · quæ laudabaris · fuiffi · ישב הָיָה · fortes erant, · infulares in · אִי יָצָא · infulares qui funt in exitu tuo. · Cū pofuero · נָתַן עָלָה · cum afcendere fecero · כָּסָה ירד · in fepulchrum, · inferiori, ficut folitudines quæ fuerunt · ישב · in fepulchrum, · gloriam · Confumatione ponam · te. · fi requifita fueris, · הָיָה נָשָׂא · affume · קוּן · dic · quæ habitat in oftiis · perfecti decoris fum. · medio ftant · יָפָה כָּנָה · de monte · Sanir · cedros · tibi. E quibus · עָשָׂה · tabulatum · quæ fit · congregatio · operte · tranftra · contra tua, vt effet

vestrorum idolorum peccata & , vos super vestrum scelus dabunt Et
49 וְנָתְנוּ זִמַּתְכֶנָה עֲלֵיכֶן וַחֲטָאֵי גִלּוּלֵיכֶן
.Deus Dominus ego * quod scietis & : portabitis
תִּשֶּׂאנָה וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי אֲדֹנָי יֱהוִה׃

ponent scelestatem vestri ipsæ pœnas portabitis peccata idolorum vestrorum * sum נָשָׂא

CAP. XXIIII. כד

mense in , nono anno in me ad DOMINI verbum fuit Et
1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי בַּשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית בַּחֹדֶשׁ
: dicendo , mensis * decima in , decimo
הָעֲשִׂירִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ לֵאמֹר׃
diei corpus , diei nomen tibi scribe , hominis Fili
2 בֶּן־אָדָם כְּתוֹב־לְךָ אֶת־שֵׁם הַיּוֹם אֶת־עֶצֶם הַיּוֹם
.istius diei corpore in * , Ierusalaim ad Babel rex se adiunxit ; istius
הַזֶּה סָמַךְ מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶל־יְרוּשָׁלִַם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה׃
: eos ad dices † & , parabolā rebellionis domū ad loquere parabolicè Et
3 וּמְשֹׁל אֶל־בֵּית־הַמֶּרִי מָשָׁל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם
.aquas eā in funde etiā & , instrue † ollam instrue : Deus Dominus dixit Sic
כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה שְׁפֹת הַסִּיר שְׁפֹת וְגַם־יְצֹק בּוֹ מָיִם׃
: humerū & femur , bonū frustum omne , eam in eius frusta Congere
4 אֱסֹף נְתָחֶיהָ אֵלֶיהָ כָּל־נֵתַח טוֹב יָרֵךְ וְכָתֵף
incende etiā & , assume pecoris Electionem † . imple ossium electione
5 מִבְחַר עֲצָמִים מַלֵּא׃ מִבְחַר הַצֹּאן לָקוֹחַ וְגַם דּוּר
eius ossa coquantur etiam , eius bullitiones ebullire fac : ea sub ossa
הָעֲצָמִים תַּחְתֶּיהָ רַתַּח רְתָחֶיהָ גַּם־בָּשְׁלוּ עֲצָמֶיהָ
ciuitati Væ : Deus Dominus dixit sic Propterea .eius medio in
6 בְּתוֹכָהּ׃ לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה אוֹי עִיר
: ea ex exiuit non eius spuma & , ea in eius * spuma cuius ollæ sanguinum
הַדָּמִים סִיר אֲשֶׁר חֶלְאָתָה בָהּ וְחֶלְאָתָהּ לֹא יָצְאָה מִמֶּנָּה
.sors illam super cadat non , eam educ eius frusta in eius frusta in
לִנְתָחֶיהָ לִנְתָחֶיהָ הוֹצִיאָהּ לֹא־נָפַל עָלֶיהָ גּוֹרָל׃
: eū posuit petra læuæ fastigium super , fuit eius medio in eius sanguis Quia
7 כִּי דָמָהּ בְּתוֹכָהּ הָיָה עַל־צְחִיחַ סֶלַע שָׂמָתְהוּ
.puluere illum super operiendum ad terram super illum effudit non
לֹא שְׁפָכַתְהוּ עַל־הָאָרֶץ לְכַסּוֹת עָלָיו עָפָר׃
eius sanguinē dedi † ; vltionem vlciscendū ad iram faciendū ascendere Ad
8 לְהַעֲלוֹת חֵמָה לִנְקֹם נָקָם נָתַתִּי אֶת־דָּמָהּ
dixit sic Propterea . operiri non ad : petra læuæ fastigium * super
9 עַל־צְחִיחַ סָלַע לְבִלְתִּי הִכָּסוֹת׃ לָכֵן כֹּה אָמַר
grandem faciam ego etiam : sanguinum ciuitati Væ , Deus Dominus
אֲדֹנָי יֱהוִה אוֹי עִיר הַדָּמִים גַּם־אֲנִי אַגְדִּיל
: carnem consume , ignem succende , ligna Multiplica .pyram
10 הַמְּדוּרָה׃ הַרְבֵּה הָעֵצִים הַדְלֵק הָאֵשׁ הָתֵם הַבָּשָׂר
.comburantur ossa & , aromatibus condimentum condi &
וְהַרְקַח הַמֶּרְקָחָה וְהָעֲצָמוֹת יֵחָרוּ׃
cōburatur & , incalescat vt : vacuam eius prunas super eam statue Et
11 וְהַעֲמִידֶהָ עַל־גֶּחָלֶיהָ רֵקָה לְמַעַן תֵּחַם וְחָרָה
consumetur , eius inquinamentum eius medio in fundetur & , eius æs
נְחֻשְׁתָּהּ וְנִתְּכָה בְתוֹכָהּ טֻמְאָתָהּ תִּתֹּם
multa ea de exiuit non & , se affatigauit Iniquitatis .eius spuma
12 חֶלְאָתָהּ׃ תְּאֻנִים הֶלְאָת וְלֹא־תֵצֵא מִמֶּנָּה רַבַּת
: fœditas * tua immunditia In .eius spuma * igni in , eius spuma
13 חֶלְאָתָהּ בְּאֵשׁ חֶלְאָתָהּ׃ בְּטֻמְאָתֵךְ זִמָּה
non tua immunditia ab ; te mundasti non & , te mundaui quod eo pro
יַעַן טִהַרְתִּיךְ וְלֹא טָהַרְתְּ מִטֻּמְאָתֵךְ לֹא
.te in meam iram me faciendum quiescere ad vsque * , amplius te mundabis
תִטְהֲרִי־עוֹד עַד־הֲנִיחִי אֶת־חֲמָתִי בָּךְ׃
non & , retractabo non . feci & * Venit , sum locutus DOMINVS Ego
14 אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי בָּאָה וְעָשִׂיתִי לֹא־אֶפְרַע וְלֹא־
tua studia iuxta * & , tuas vias iuxta : ducar pœnitentia * non & , parcam
אָחוּס וְלֹא אֶנָּחֵם כִּדְרָכַיִךְ וְכַעֲלִילוֹתַיִךְ
.Deus Dominus dixit , te iudicabunt
שְׁפָטוּךְ נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃
: dicendo , me ad DOMINI verbum fuit Et
15 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
, tuorū oculorum desiderium † te à capiens ego ecce hominis Fili
16 בֶּן־אָדָם הִנְנִי לֹקֵחַ מִמְּךָ אֶת־מַחְמַד עֵינֶיךָ
.tua lachryma veniat neque , plores nec , plangas nec : percussione in
בְּמַגֵּפָה וְלֹא תִסְפֹּד וְלֹא תִבְכֶּה וְלוֹא תָבוֹא דִּמְעָתֶךָ׃
tuam tiaram ; facias ne luctum mortuorum , tace clamando †
17 הֵאָנֵק דֹּם מֵתִים אֵבֶל לֹא־תַעֲשֶׂה פְּאֵרְךָ
innolues † ne & : tuis pedibus in pones tua calceamenta & , te super liga
חֲבוֹשׁ עָלֶיךָ וּנְעָלֶיךָ תָּשִׂים בְּרַגְלֶיךָ וְלֹא תַעְטֶה
.comedas ne * hominum panem & , mystacem super
עַל־שָׂפָם וְלֶחֶם אֲנָשִׁים לֹא תֹאכֵל׃

הָיָה * dic ipsummet diem, ipsum met diem hoc. † dic מָשָׁל pone † pone, electionem † Electio pecoris coque * est frustatim, frustatim נָתַן eminentem petram שׂוּם Vt ascendere faceret † posui עָלָה * eminentem petram, ut operiretur. שׂוּם תמם חרר † fundam תמם Mendacijs crudelitate fecit se plum, יָצָא * consuetum * est, quod turpitudo † donec quiescere faciam נוּחַ עָשָׂה * quod decreui retrocedam * pœnitebit me: * ceperis הָיָה tollo † vxorem tuam est נוּחַ pone † operies labia superiora † lugentium

mea vxor est mortua & , mane in populum ad sum locutus Et
18 וָאֲדַבֵּר אֶל־הָעָם בַּבֹּקֶר וַתָּמָת אִשְׁתִּי
vesperi , me ad dixerunt † Et .sum iussus * sicut mane in fecique : vespera in
19 בָּעֶרֶב וָאַעַשׂ בַּבֹּקֶר כַּאֲשֶׁר צֻוֵּיתִי׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלַי
faciens * tu quia ! nobis ! ista quid nobis indicabis Nonne : populus
הָעָם הֲלֹא־תַגִּיד לָנוּ מָה־אֵלֶּה לָּנוּ כִּי אַתָּה עֹשֶׂה׃
: dicendo , me ad fuit DOMINI Verbum : eos ad dixi Et
20 וָאֹמַר אֲלֵיהֶם דְּבַר־יְהוָה הָיָה אֵלַי לֵאמֹר׃
ego Ecce , Deus DOMINVS dixit Sic : Israel domui Dic
21 אֱמֹר לְבֵית יִשְׂרָאֵל כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנְנִי
desiderium * , vestræ fortitudinis superbiam , meum sanctuarium polluens
מְחַלֵּל אֶת־מִקְדָּשִׁי גְּאוֹן עֻזְּכֶם מַחְמַד
, vestri filij & : vestræ animæ indulgentiam & , vestrorum oculorum
עֵינֵיכֶם וּמַחְמַל נַפְשְׁכֶם וּבְנֵיכֶם
facietis Et .cadent gladio in , reliquistis quas vestræ filiæ &
22 וּבְנוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר עֲזַבְתֶּם בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ׃ וַעֲשִׂיתֶם
: feci quemadmodum hominum panem & , obuolueritis † non mystacem super
כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי עַל־שָׂפָם לֹא תַעְטוּ וְלֶחֶם אֲנָשִׁים
, vestra capita super vestra ornamentum * Et . comedetis non
23 לֹא תֹאכֵלוּ׃ וּפְאֵרֵכֶם עַל־רָאשֵׁיכֶם
: flebitis neque , plangetis non ; vestris pedibus in vestra calceamenta &
וְנַעֲלֵיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם לֹא תִסְפְּדוּ וְלֹא תִבְכּוּ
. suū fratrem ad vir † gemetis & , vestras iniquitates propter tabescetis &
וּנְמַקֹּתֶם בַּעֲוֹנֹתֵיכֶם וּנְהַמְתֶּם אִישׁ אֶל־אָחִיו׃
fecit quæ omnia iuxta : portentum in vobis Iechezchel Eritque
24 וְהָיָה יְחֶזְקֵאל לָכֶם לְמוֹפֵת כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה
.Deus Dominus ego * quod scietis & , istud veniendo in : facietis
תַּעֲשׂוּ בְּבֹאָהּ וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי אֲדֹנָי יֱהוִה׃
eis ab me capere die in nonne , hominis fili tu Et
25 וְאַתָּה בֶן־אָדָם הֲלוֹא בְּיוֹם קַחְתִּי מֵהֶם אֶת־
, eorū oculorum desiderium : eorum gloriæ gaudium , eorū fortitudinem
מָעֻזָּם מְשׂוֹשׂ תִּפְאַרְתָּם אֶת־מַחְמַד עֵינֵיהֶם
; eorum filias & , eorum filios eorum animæ eleuationem &
וְאֶת־מַשָּׂא נַפְשָׁם בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם׃
.aurium * auditum ad , te ad euasor veniet ipsa die In
26 בַּיּוֹם הַהוּא יָבוֹא הַפָּלִיט אֵלֶיךָ לְהַשְׁמָעוּת אָזְנָיִם׃
non & , loqueris & , euasore cum tuum os aperietur illa die In
27 בַּיּוֹם הַהוּא יִפָּתַח פִּיךָ אֶת־הַפָּלִיט וּתְדַבֵּר וְלֹא
.DOMINVS ego * quod scient & , portentū in eis eris & : vltra eris mutus
תֵאָלֵם עוֹד וְהָיִיתָ לָהֶם לְמוֹפֵת וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃

CAP. XXV. כה

: dicendo , me ad DOMINI verbum fuit Et
1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
.eos super propheta & : Hāmon filios ad tuas facies pone hominis Fili
2 בֶּן־אָדָם שִׂים פָּנֶיךָ אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן וְהִנָּבֵא עֲלֵיהֶם׃
Sic : Dei Domini verbum Audite : Hammon filiis dices * Et
3 וְאָמַרְתָּ לִבְנֵי עַמּוֹן שִׁמְעוּ דְּבַר־אֲדֹנָי יֱהוִה כֹּה־
quia , meum sanctuarium ad * euge , te dicere Pro : Deus Dominus dixit
אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה יַעַן אָמְרֵךְ הֶאָח אֶל־מִקְדָּשִׁי כִּי־
domum ad * & , est desolata quia , Israel humum ad & , est pollutum
נִחָל וְאֶל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל כִּי נָשַׁמָּה וְאֶל־בֵּית
.captiuitatem in abierunt quoniam , Iehudah
יְהוּדָה כִּי הָלְכוּ בַּגּוֹלָה׃
faciēt inhabitare & , hæreditatē in orientis filiis te dans ego ecce Idcirco
4 לָכֵן הִנְנִי נֹתְנָךְ לִבְנֵי־קֶדֶם לְמוֹרָשָׁה וְיִשְּׁבוּ
, tuū fructū † comedent ipsi : sua habitacula te in dabunt * & , te in suas ædes *
טִירוֹתֵיהֶם בָּךְ וְנָתְנוּ בָךְ מִשְׁכְּנֵיהֶם הֵמָּה יֹאכְלוּ פִרְיֵךְ
habitaculum in Rabbah dabo Et .tuum lac bibent ipsi &
5 וְהֵמָּה יִשְׁתּוּ חֲלָבֵךְ׃ וְנָתַתִּי אֶת־רַבָּה לִנְוֵה
ego * quod scietis & : pecoris * cubile in Hammon filios & , camelorum
גְמַלִּים וְאֶת־בְּנֵי עַמּוֹן לְמִרְבַּץ־צֹאן וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי
te plaudere Pro : Deus Dominus dixit sic Quia .DOMINVS
6 יְהוָה׃ כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה יַעַן מַחְאֵךְ
animo in tuo cōtemptu omni in ! es gauisa & : pede in te dilatare & , manu
יָד וְרַקְעֵךְ בְּרָגֶל וַתִּשְׂמַח בְּכָל־שָׁאטְךָ בְּנֶפֶשׁ
meam manum extendi ego ecce Idcirco .Israel humum ad
7 אֶל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל׃ לָכֵן הִנְנִי נָטִיתִי אֶת־יָדִי
, populis è te faciam succidere & , gentibus cibum in te dabo & , te super
עָלֶיךָ וּנְתַתִּיךָ לְבַג לַגּוֹיִם וְהִכְרַתִּיךָ מִן־הָעַמִּים
ego * quod scies & , te faciam delere † : terris de te faciam perdere &
וְהַאֲבַדְתִּיךָ מִן־הָאֲרָצוֹת אַשְׁמִידְךָ וְיָדַעְתָּ כִּי־אֲנִי
, Sehir & , Moab dicere ! Pro : Deus Dominus dixit Sic .DOMINVS
8 יְהוָה׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה יַעַן אֲמֹר מוֹאָב וְשֵׂעִיר
.Iehudah domus gentes omnes sicut Ecce
הִנֵּה כְּכָל־הַגּוֹיִם בֵּית יְהוּדָה׃

מוּת vesperi, * iussum fuit mihi. † dixit צוה † portendant * facis illa. נגר polluo * desiderabile עזז נפל labrum superius † operietis, עטה tiaræ vestræ erunt בכה † alter cum fratre suo. מקק cum veneritis * sum qua tollam לקח appropinquabit * auris. * sum faciem tuam super שׂוּם * dic eo quod dixisti, * super super terram * super do ירשׁ habitationes * ponent † fruges tuas, פרה שׁתה * pecorum: * sum eo quod plausisti percussisti † cum super terram נטה tradam te in direptionem לבז † conterere * sum eo quod dixit

:illa præ suum amorem corrupit & ,Aholibah eius soror vidit Et — se amore suo
11 וַתֵּרֶא אֲחוֹתָהּ אָהֳלִיבָה וַתַּשְׁחֵת עַגְבָתָהּ מִמֶּנָּה — רָאָה
. suæ sororis fornicationibus præ suas præuaricationes &
וְאֶת־תַּזְנוּתֶיהָ מִזְּנוּנֵי אֲחוֹתָהּ׃ — זָנָה — † principes magnos,
indutos ,propinquos ,magistratus* & ,duces ,adamauit Assur filios Ad
12 אֶל־בְּנֵי אַשּׁוּר עָגָבָה פַּחוֹת וּסְגָנִים קְרֹבִים לְבֻשֵׁי
desiderij electos † : equos † equitantes equites , vestitu absoluto* — *omni genere pulchrarū vestium,
מִכְלוֹל פָּרָשִׁים רֹכְבֵי סוּסִים בַּחוּרֵי חֶמֶד
. ipsis ambabus vna via esset polluta* quod vidi Et , ipsos vniuersos — †super
13 כֻּלָּם׃ וָאֵרֶא כִּי נִטְמָאָה דֶּרֶךְ אֶחָד לִשְׁתֵּיהֶן׃ — ‡ adolescētes desiderabiles
in depictum † viros vidit & : suas fornicationes ad * addidit Et — * polluerat se eodem modo ambæ.
14 וַתּוֹסֶף אֶל־תַּזְנוּתֶיהָ וַתֵּרֶא אַנְשֵׁי מְחֻקֶּה עַל־
. minio in descriptas ‡ Chasdim imagines ,pariete — * super
הַקִּיר צַלְמֵי כַשְׂדִּים חֲקֻקִים בַּשָּׁשַׁר׃ — † depictos — יסף
,eorum capitibus in tinctas tiaras ,suis lumbis in cingulo* Accinctos
15 חֲגוֹרֵי אֵזוֹר בְּמָתְנֵיהֶם סְרוּחֵי טְבוּלִים בְּרָאשֵׁיהֶם — ‡ depictos sinopide.
Chasdim† ,Babel filiorum similitudinem ;ipsi vniuersi triariorum aspectu * — *baltheo lūbos suos,
מַרְאֵה שָׁלִשִׁים כֻּלָּם דְּמוּת בְּנֵי־בָבֶל כַּשְׂדִּים — * aspectū habētes ducum
aspectum ad eos super adamauit Et .eorum natiuitatis terræ ‡ — †hoc est,
16 אֶרֶץ מוֹלַדְתָּם׃ וַתַּעְגְּבָה עֲלֵיהֶם לְמַרְאֵה — דָּמָה יָלַד עגב
.Chaldim‡ in eos ad nuntios misit & :suorum oculorum
עֵינֶיהָ וַתִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֲלֵיהֶם כַּשְׂדִּימָה׃
polluerunt & ,amorum cubile ad Babel filij eam ad venerunt Et — ‡secundū morem †terram
17 וַיָּבֹאוּ אֵלֶיהָ בְנֵי־בָבֶל לְמִשְׁכַּב דֹּדִים וַיְטַמְּאוּ — בּוֹא דוד
eius anima est emota* & ,eis cum se polluit & :sua fornicatione in eam — *recessit
אוֹתָהּ בְּתַזְנוּתָם וַתִּטְמָא־בָם וַתֵּקַע נַפְשָׁהּ — יָקַע גָּלָה
:suam nuditatem detexit‡ & ,suas fornicationes detexit† Et . eis ab — †denudauit ‡discooperuit ignominiam
18 מֵהֶם׃ וַתְּגַל תַּזְנוּתֶיהָ וַתְּגַל אֶת־עֶרְוָתָהּ
mea anima se dimouerat† quemadmodū ,ea desuper* mea anima est remota* & — עֶרְוָה
וַתֵּקַע נַפְשִׁי מֵעָלֶיהָ כַּאֲשֶׁר נָקְעָה נַפְשִׁי
commemorandū ad† :suas fornicationes multiplicauit Et .eius sorore desuper‡ — ‡recessit *ab †recesserat ‡ā
19 מֵעַל אֲחוֹתָהּ׃ וַתַּרְבֶּה אֶת־תַּזְנוּתֶיהָ לִזְכֹּר אֶת־ — ‡ vt commemoret
. Aegypti terra in est fornicata quibus ,suarum pueritiarum* dies — * adolescentiæ suæ,
יְמֵי נְעוּרֶיהָ אֲשֶׁר זָנְתָה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ — † ferous
seorum caro† quorum ,eorum pellices super* adamauit Et — † membra
20 וַתַּעְגְּבָה עַל פִּלַגְשֵׁיהֶם אֲשֶׁר בְּשַׂר־חֲמוֹרִים בְּשָׂרָם
:tuæ pueritiarum scelus visitasti* Et .eorū fluxus ,equorum fluxus & — ‡sunt, *recordata es fœditatis adolescentiæ tuæ:quādo compresserunt in
21 וְזִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם׃ וַתִּפְקְדִי אֵת זִמַּת נְעוּרָיִךְ
. tuarum pueritiarum vbera† propter tua vbera Aegypto ab comprimendo in
בַּעְשׂוֹת מִמִּצְרַיִם דַּדַּיִךְ לְמַעַן שְׁדֵי נְעוּרָיִךְ׃
suscitans ego Ecce :Deus Dominus dixit sic ,Aholibah Propterea
22 לָכֵן אָהֳלִיבָה כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי מֵעִיר אֶת־ — זָמַם
eos faciā venire & :eis ab tua anima est emota* quibus*,te super tuos amatores — †compressionem vberum tuorum.
מְאַהֲבַיִךְ עָלַיִךְ אֵת אֲשֶׁר־נָקְעָה נַפְשֵׁךְ מֵהֶם וַהֲבֵאתִים
. vndique te aduersum — ‡ suscito
עָלַיִךְ מִסָּבִיב׃ — ‡contra ‡ ā *recessit
omnes,Choah &,Schoah &,Pechod†,Chasdim omnes & ,Babel Filios
23 בְּנֵי בָבֶל וְכָל־כַּשְׂדִּים פְּקוֹד וְשׁוֹעַ וְקוֹעַ כָּל־ — בּוֹא
,ipsos vniuersos ,magistratus* & ,duces ,desiderij electos ,eos ‡ Assur filios — †præfectū, & principem,& ducem,
בְּנֵי אַשּׁוּר אוֹתָם בַּחוּרֵי חֶמֶד פַּחוֹת וּסְגָנִים כֻּלָּם — *cum eis, iuuenes desiderabiles,
.ipsos omnes equorum ascensores ,inuitatos & triarios* — ‡ principes, *principes, & maiores,
שָׁלִשִׁים וּקְרוּאִים רֹכְבֵי סוּסִים כֻּלָּם׃
populorum cœtu in & ,rota & ,curru theda† te super venient Et — † in rhedis, curribus ,& rotis,
24 וּבָאוּ עָלַיִךְ הֹצֶן רֶכֶב וְגַלְגַּל וּבִקְהַל עַמִּים
eorū facies ad‡ dabo & :vndique te contra ponent galeā & ,clypeū & ,scutū — ‡corā eis
צִנָּה וּמָגֵן וְקוֹבַע יָשִׂימוּ עָלַיִךְ סָבִיב וְנָתַתִּי לִפְנֵיהֶם
meum zelum dabo Et .suis iudiciis in te iudicabunt & ,iudicium
25 מִשְׁפָּט וּשְׁפָטוּךְ בְּמִשְׁפְּטֵיהֶם׃ וְנָתַתִּי קִנְאָתִי — שׂוּם נָתַן
,remouebunt tuas aures & ,tuū nasum :furore in tecum facient & ,te in‡ — ‡contra
בָּךְ וְעָשׂוּ אוֹתָךְ בְּחֵמָה אַפֵּךְ וְאָזְנַיִךְ יָסִירוּ
,capient tuas filias & ,tuos filios Ipsi . cadet gladio in tuū nouissimū & — עָשָׂה סוּר
וְאַחֲרִיתֵךְ בַּחֶרֶב תִּפּוֹל הֵמָּה בָּנַיִךְ וּבְנוֹתַיִךְ יִקָּחוּ — נָפַל
. igni in deuorabitur tuum nouissimum &
וְאַחֲרִיתֵךְ תֵּאָכֵל בָּאֵשׁ׃
.tuæ gloriæ vasa tollent & :tuis vestimentis te facient exuere Et
26 וְהִפְשִׁיטוּךְ אֶת־בְּגָדָיִךְ וְלָקְחוּ כְּלֵי תִפְאַרְתֵּךְ׃
tuam fornicationem & ,te à tuam fœditatem faciam cessare Et
27 וְהִשְׁבַּתִּי זִמָּתֵךְ מִמֵּךְ וְאֶת־זְנוּתֵךְ
non Aegypti & ,eos ad tuos oculos leuabis non & :Aegypti terra de
מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וְלֹא־תִשְׂאִי עֵינַיִךְ אֲלֵיהֶם וּמִצְרַיִם לֹא — נָשָׂא
ego Ecce :Deus Dominus dixit sic Quia .amplius recordaberis
28 תִזְכְּרִי־עוֹד׃ כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי
est remota ‡ quibus† ,manum in : odisti quos * manum in te dans* ‡ trado — *eorum †recessit ‡cum ‡ā
נֹתְנָךְ בְּיַד אֲשֶׁר שָׂנֵאת בְּיַד אֲשֶׁר־נָקְעָה
omnem tollent & ,odio in ‡ tecum agent Et ‡ eis ab tua anima
29 נַפְשֵׁךְ מֵהֶם׃ וְעָשׂוּ אוֹתָךְ בְּשִׂנְאָה וְלָקְחוּ כָּל־

reuelabitur & ,nudam te dimittent & ,tuum laborem — *discooperta, nudetur *turpitudo
יְגִיעֵךְ וַעֲזָבוּךְ עֵירֹם וְעֶרְיָה וְנִגְלָה עֶרְוַת — ערה
,tuæ fornicationes & ,tua fœditas & ,tuarum fornicationum
זְנוּנַיִךְ וְזִמָּתֵךְ וְתַזְנוּתָיִךְ׃ — זָמַם — †faciam ‡eo quod fornicata es tu
quibus super‡ , gentes post te fornicando in‡ : tibi ista† Faciendo
30 עָשֹׂה אֵלֶּה לָךְ בִּזְנוֹתֵךְ אַחֲרֵי גוֹיִם עַל אֲשֶׁר־
dabo & :ambulasti tuæ sororis via In . earum idolis in te polluisti
31 נִטְמֵאת בְּגִלּוּלֵיהֶם׃ בְּדֶרֶךְ אֲחוֹתֵךְ הָלָכְתְּ וְנָתַתִּי
Calicem :Deus Dominus dixit Sic . tua manu in eius calicem
32 כוֹסָהּ בְּיָדֵךְ׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה כּוֹס
.subsannandū ad eris ,ridendū ad eris ‡ :latum & ,profundum bibes tuæ sororis — ‡ eris vt deridearis,& subsannent te gentes, eo q sit calix magnus,
אֲחוֹתֵךְ תִּשְׁתִּי הָעֲמֻקָּה וְהָרְחָבָה תִּהְיֶה לִצְחֹק וּלְלַעַג
.suporis* calice :repleberis dolore & ,Ebrietate .continendū ad magnum
33 מַרְבָּה לְהָכִיל׃ שִׁכָּרוֹן וְיָגוֹן תִּמָּלֵאִי כּוֹס שַׁמָּה — & multum capiat vini. *solitudinis,
exprimes‡ & ,illū bibes Et .Someron tuæ sororis calice ,desolationis &
34 וּשְׁמָמָה כּוֹס אֲחוֹתֵךְ שֹׁמְרוֹן׃ וְשָׁתִית אוֹתָהּ וּמָצִית — שָׁתָה כל
dixit ,sum locutus ego quia :euelles tua vbera & ,cōfringes eius testas & — ‡exhauries,
וְאֶת־חֲרָשֶׂיהָ תְּגָרֵמִי וְשָׁדַיִךְ תְּנַתֵּקִי כִּי אֲנִי דִבַּרְתִּי נְאֻם — נָתַק
quod eo Pro :Deus Dominus dixit sic Propterea . Deus Dominus
35 אֲדֹנָי יְהוִה׃ לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן
porta tu etiam & : tuū corp post me proiecisti & ,mei es oblita
שָׁכַחַתְּ אוֹתִי וַתַּשְׁלִיכִי אוֹתִי אַחֲרֵי גַוֵּךְ וְגַם־אַתְּ שְׂאִי — fœditatem tuam,
Fili :me ad Dominus dixit Et .tuas fornicationes & ,tuum scelus
36 זִמָּתֵךְ וְאֶת־תַּזְנוּתָיִךְ׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי בֶּן־ — זמם זנה
eis nuncia Et ‡Aholibah & ,Aholah iudicabis nonne hominis — ‡dic
אָדָם הֲתִשְׁפּוֹט אֶת־אָהֳלָה וְאֶת־אָהֳלִיבָה וְהַגֵּד לָהֶן אֵת
,earū manibus in‡ sanguis & ,sunt adulteratæ Quia .earu abominationes
37 תּוֹעֲבוֹתֵיהֶן׃ כִּי נִאֵפוּ וְדָם בִּידֵיהֶן
genuerunt quos ,suos filios etiam & :sunt fornicatæ suis idolis cum &
וְאֶת־גִּלּוּלֵיהֶן נִאֵפוּ וְגַם אֶת־בְּנֵיהֶן אֲשֶׁר יָלְדוּ־
fecerunt hoc Amplius .comedendum ad eis fecerunt transire ,mihi — cōsumendū.
38 לִי הֶעֱבִירוּ לָהֶם לְאָכְלָה׃ עוֹד זֹאת עָשׂוּ
mea sabbatha & ,illa die in meum sanctuarium polluerunt :mihi
לִי טִמְּאוּ אֶת־מִקְדָּשִׁי בַּיּוֹם הַהוּא וְאֶת־שַׁבְּתוֹתַי
,suis idolis suos filios eos immolando in Et .prophanarunt — cum immolarent
39 חִלֵּלוּ׃ וּבְשַׁחֲטָם אֶת־בְּנֵיהֶם לְגִלּוּלֵיהֶם
:illud polluendum ad‡ ,illa die in meum sanctuarium ad ingrediebantur & — ‡vt pollueret
וַיָּבֹאוּ אֶל־מִקְדָּשִׁי בַּיּוֹם הַהוּא לְחַלְּלוֹ — בּוֹא
miserunt quia etiam Et ,meæ domus medio in fecerunt sic ecce & — vtiq;
40 וְהִנֵּה־כֹה עָשׂוּ בְּתוֹךְ בֵּיתִי׃ וְאַף כִּי תִשְׁלַחְנָה — עָשָׂה
ecce & ,eos ad‡ missus nuncius quos † ,longe à venientes viros ad — ‡ad ‡est
לַאֲנָשִׁים בָּאִים מִמֶּרְחָק אֲשֶׁר מַלְאָךְ שָׁלוּחַ אֲלֵיהֶם וְהִנֵּה־
,ornamēto te ornasti & , tuos oculos colorasti* ,te lauisti quos ad‡ ,venerūt — *illi ‡propter *decorasti fubio
בָאוּ לַאֲשֶׁר רָחַצְתְּ כָּחַלְתְּ עֵינַיִךְ וְעָדִית עֶדִי׃ — עָדָה
eius facies ad dispositā‡ mensa & ,honorabilem lectum super sedisti Et — ‡parata est ante lectum ipsum.
41 וְיָשַׁבְתְּ עַל־מִטָּה כְבוּדָּה וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ לְפָנֶיהָ
vox Et .eam super posuisti ,meum vnguentum & ,meū thymiama &
42 וּקְטָרְתִּי וְשַׁמְנִי שַׂמְתְּ עָלֶיהָ׃ וְקוֹל — שׂוּם
adducti ,hominem multiplicādo à ,viros ad‡ & ,ea in pacifice multitudinis — *audita est *cum viris,vt multiplicarēt homines,
הָמוֹן שָׁלֵו בָהּ וְאֶל־אֲנָשִׁים מֵרֹב אָדָם מוּבָאִים
coronam & ,earū manus ad‡ armillas dederunt* Et .deserto è ,Sabæi ‡
סָבָאִים מִמִּדְבָּר וַיִּתְּנוּ צְמִידִים אֶל־יְדֵיהֶן וַעֲטֶרֶת — שָׂלָה רָבַב
nunc: adulteriis ‡ inueteratæ dixi Et .earum capita super gloriæ — ‡sunt *posuerunt ‡super
43 תִּפְאֶרֶת עַל־רָאשֵׁיהֶן׃ וָאֹמַר לַבָּלָה נִאוּפִים עַתָּ
ingredi secundum‡ :eam ad venit† Et .ipsa & * eius fornicationes exibunt* — נָתַן
44 יִזְנֶה תַזְנוּתֶהָ וָהִיא׃ וַיָּבוֹא אֵלֶיהָ כְּבוֹא — ‡in עֵת
Aholibah ad & ,Aholah ad sunt ingressi sic ,meretricem mulierem ad
אֶל־אִשָּׁה זוֹנָה כֵּן בָּאוּ אֶל־אָהֳלָה וְאֶל־אָהֳלִיבָה
iudicio eas iudicabunt ipsi iusti viri Et .sceleris* mulieres — ‡ defluent *cum ea. ‡ingressi sunt ‡ Sicut ingreditur quispiā ‡fœdas,
45 אִשֹּׁת הַזִּמָּה׃ וַאֲנָשִׁים צַדִּיקִם הֵמָּה יִשְׁפְּטוּ אוֹתְהֶם מִשְׁפַּט
ipsæ‡ adulteræ quia :sanguinem effundentium iudicio & ,adulterarum
נֹאֲפוֹת וּמִשְׁפַּט שֹׁפְכוֹת דָּם כִּי נֹאֲפֹת הֵנָּה
.earum manibus in‡ sanguis &
וְדָם בִּידֵיהֶן׃ — זמם — *sunt, Test ‡faciam ad ‡dabo *lapidabunt
,cœtum eas super facere‡ Ascendere :Deus Dominus dixit sic Quia
46 כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הַעֲלֵה עֲלֵיהֶם קָהָל
eas super obruent* Et . rapinam in & ,commotionem in eas dare‡ &
47 וְנָתֹן אֶתְהֶן לְזַעֲוָה וְלָבַז׃ וְרָגְמוּ עֲלֵיהֶן — רגם בזז — ‡multitudo,
,earum filios ‡ :suis gladiis in eas succident & , cœtus† lapide
אֶבֶן קָהָל וּבָרֵא אוֹתְהֶן בְּחַרְבוֹתָם בְּנֵיהֶם
.comburent igni in earum domos & ,interficient earum filias &
וּבְנוֹתֵיהֶם יַהֲרֹגוּ וּבָתֵּיהֶן בָּאֵשׁ יִשְׂרֹפוּ׃
omnes erudientur & : terra è fœditatem faciam cessare Et
48 וְהִשְׁבַּתִּי זִמָּה מִן־הָאָרֶץ וְנִוַּסְּרוּ כָּל־ — יסר
.vestram fœditatem secundum facient non & ,mulieres
הַנָּשִׁים וְלֹא תַעֲשֶׂינָה כְּזִמַּתְכֶנָה׃ — עשה

CAP. XXII. כב

: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
ciuitatem iudicabis nonne ,iudicabis nonne ,hominis fili tu Et
2 וְאַתָּה בֶן־אָדָם הֲתִשְׁפֹּט הֲתִשְׁפֹּט אֶת־עִיר
? eius abominationes omnes eam facies scire & :sanguinum
הַדָּמִים וְהוֹדַעְתָּהּ אֵת כָּל־תּוֹעֲבוֹתֶיהָ׃
sanguinem effundens Ciuitas :Deus Dominus dixit Sic :dices Et
3 וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה עִיר שֹׁפֶכֶת דָּם
seipsam contra idola fecit & :eius tempus veniendum ad ,sui medio in
בְּתוֹכָהּ לָבוֹא עִתָּהּ וְעָשְׂתָה גִלּוּלִים עָלֶיהָ
:deliquisti ,effudisti quem tuo sanguine In .se polluendum ad
4 לְטָמְאָה׃ בְּדָמֵךְ אֲשֶׁר־שָׁפַכְתְּ אָשַׁמְתְּ
,tuos dies fecisti appropinquare & ,te polluisti ,fecisti quæ tuis idolis in &
וּבְגִלּוּלַיִךְ אֲשֶׁר־עָשִׂית טָמֵאת וַתַּקְרִיבִי יָמַיִךְ
,gentibus in opprobrium te dedi propterea :tuos annos ad vsq; venisti &
וַתָּבוֹא עַד־שְׁנוֹתָיִךְ עַל־כֵּן נְתַתִּיךְ חֶרְפָּה לַגּוֹיִם
subsannabunt ,te à longinqua & Propinqua .terris omnibus irrisionē &
5 וְקַלָּסָה לְכָל־הָאֲרָצוֹת׃ הַקְּרֹבוֹת וְהָרְחֹקוֹת מִמֵּךְ יִתְקַלְּסוּ־
,Israel prælati Ecce .contritionis multę ,nomine polluta :te in
בָךְ טְמֵאַת הַשֵּׁם רַבַּת הַמְּהוּמָה׃ הִנֵּה נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל 6
.sanguinem effundendum ad :te in fuerunt suū brachium secundū vnusquisq;
אִישׁ לִזְרֹעוֹ הָיוּ בָךְ לְמַעַן שְׁפָךְ־דָּם׃
oppressione in fecerunt peregrino ,te in spreuerunt matrem & Patrem
7 אָב וָאֵם הֵקַלּוּ בָךְ לַגֵּר עָשׂוּ בַעֹשֶׁק
mea Sanctuaria .te in oppresserunt viduam & pupillum :tui medio in
בְּתוֹכֵךְ יָתוֹם וְאַלְמָנָה הוֹנוּ בָךְ׃ קָדָשַׁי 8
,te in fuerunt dilationis Viri .polluisti mea sabbatha & ,spreuisti
בָּזִית וְאֶת־שַׁבְּתֹתַי חִלָּלְתְּ׃ אַנְשֵׁי רָכִיל הָיוּ בָךְ 9
scelus :te in comederunt montes ad & .sanguinem effundendum ad
לְמַעַן שְׁפָךְ־דָּם וְאֶל־הֶהָרִים אָכְלוּ בָךְ זִמָּה
immundam :te in reuelauit patris Nuditatem .tui medio in fecerunt
עָשׂוּ בְתוֹכֵךְ׃ עֶרְוַת־אָב גִּלָּה־בָךְ טְמֵאַת 10
fecit sui socij vxore cum vnusquisq; Et .te in compresserunt elongationis
הַנִּדָּה עִנּוּ־בָךְ׃ וְאִישׁ אֶת־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ עָשָׂה 11
vnusquisq; & :scelere in polluit suam nurum vnusquisq; & ,abominationem
תּוֹעֵבָה וְאִישׁ אֶת־כַּלָּתוֹ טִמֵּא בְזִמָּה וְאִישׁ
,te in acceperunt Munus .te in compressit sui patris filiam suam sororem
אֶת־אֲחֹתוֹ בַת־אָבִיו עִנָּה־בָךְ׃ שֹׁחַד לָקְחוּ־בָךְ 12
appetebas & ,accepisti superabundantiā & Vsurā .sanguinē effundendū ad
לְמַעַן שְׁפָךְ־דָּם נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית לָקַחַתְּ וַתְּבַצְּעִי
.Deus Dominus dixit ,es oblita mei & :oppressione in tuos socios
רֵעַיִךְ בַּעֹשֶׁק וְאֹתִי שָׁכַחַתְּ נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃
:fecisti quam tuam auaritiam ad meam volam percussi ecce Et
13 וְהִנֵּה הִכֵּיתִי כַפִּי אֶל־בִּצְעֵךְ אֲשֶׁר עָשִׂית
stabit Nunquid .tui medio in fuerunt qui ,tuum sanguinem super &
וְעַל־דָּמֵךְ אֲשֶׁר הָיוּ בְּתוֹכֵךְ׃ הֲיַעֲמֹד 14
? tecum faciens ego quos diebus in tuæ manus præualebunt Num ?tuū cor
לִבֵּךְ אִם־תֶּחֱזַקְנָה יָדַיִךְ לַיָּמִים אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה אוֹתָךְ
te faciam dispergere Et .faciam & ,sum locutus DOMINUS Ego
אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי׃ וַהֲפִיצוֹתִי אוֹתָךְ 15
.te à tuā immunditiā faciā deficere & ;terras in te ventilabo & ,gentes in
בַּגּוֹיִם וְזֵרִיתִיךְ בָּאֲרָצוֹת וַהֲתִמֹּתִי טֻמְאָתֵךְ מִמֵּךְ׃
.DOMINUS ego quòd scies & :gentiū oculis in te in hæreditabis Et
16 וְנִחַלְתְּ בָּךְ לְעֵינֵי גוֹיִם וְיָדַעַתְּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃
: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
17 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
,æs isti Omnes .scoriam in Israel domus mihi fuerunt ,hominis Fili
18 בֶּן־אָדָם הָיוּ־לִי בֵית־יִשְׂרָאֵל לְסוּג כֻּלָּם נְחֹשֶׁת
argenti scoriæ ,fornacis medio in plumbum & ,ferrum & ,stannum &
וּבְדִיל וּבַרְזֶל וְעוֹפֶרֶת בְּתוֹךְ כּוּר סִגִים כֶּסֶף
vos omnes fuisse Pro :Deus Dominus dixit sic Propterea .fuerunt
הָיוּ׃ לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן הֱיוֹת כֻּלְּכֶם 19
.Ierusalaim medium in vos congregans ego ecce propterea :scorias in
לְסִגִים לָכֵן הִנְנִי קֹבֵץ אֶתְכֶם אֶל־תּוֹךְ יְרוּשָׁלִָם׃
mediū ad stanni & ,plumbi & ,ferri & ,æris & ,argēti Cōgregatione
20 קְבֻצַת כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת וּבַרְזֶל וְעוֹפֶרֶת וּבְדִיל אֶל־תּוֹךְ
congregabo sic :fundendum ad ,ignem ea super sufflandum ad ,fornacis
כּוּר לָפַחַת־עָלָיו אֵשׁ לְהַנְתִּיךְ כֵּן אֶקְבֹּץ
.vos fundere faciā & ,faciam requiescere & ,mea ira in & ,meo naso in
בְּאַפִּי וּבַחֲמָתִי וְהִנַּחְתִּי וְהִתַּכְתִּי אֶתְכֶם׃
:mei furoris igne in ,vobis super sufflabo & ,vos congregabo Et
21 וְכִנַּסְתִּי אֶתְכֶם וְנָפַחְתִּי עֲלֵיכֶם בְּאֵשׁ עֶבְרָתִי
,fornacis medio in argentum fundi Secundū .eius medio in eritis fusi &
וְנִתַּכְתֶּם בְּתוֹכָהּ׃ כְּהִתּוּךְ כֶּסֶף בְּתוֹךְ כּוּר 22

effudi DOMINUS ego quòd scietis & :eius medio in eritis fusi sic
כֵּן תֻּתְּכוּ בְתוֹכָהּ וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה שָׁפַכְתִּי
: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et .vos super meā iram
23 חֲמָתִי עֲלֵיכֶם׃ וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
eius pluuia nec :ipsa mundata non terra Tu :ei dic hominis Fili
24 בֶּן־אָדָם אֱמָר־לָהּ אַתְּ אֶרֶץ לֹא מְטֹהָרָה הִיא לֹא גֻשְׁמָהּ
leo sicut .eius medio in eius prophetarū Coniuratio .indignationis die in
25 בְּיוֹם זָעַם׃ קֶשֶׁר נְבִיאֶיהָ בְּתוֹכָהּ כַּאֲרִי
,acceperunt gloriā & robur ,comederūt animā :rapinam rapiens ,rugiens
שׁוֹאֵג טֹרֵף טָרֶף נֶפֶשׁ אָכָלוּ חֹסֶן וִיקָר יִקָּחוּ
violauerunt eius Sacerdotes .eius medio in multiplicauerunt eius viduas
26 אַלְמְנוֹתֶיהָ הִרְבּוּ בְּתוֹכָהּ׃ כֹּהֲנֶיהָ חָמְסוּ
prophanum ad sanctum inter ;mea sanctuaria polluerunt & ,meam legem
תוֹרָתִי וַיְחַלְּלוּ קָדָשַׁי בֵּין־קֹדֶשׁ לְחֹל
.scire fecerunt non mundum ad immundum inter & ;discreuerunt non
לֹא הִבְדִּילוּ וּבֵין־הַטָּמֵא לְטָהוֹר לֹא הוֹדִיעוּ
coinquinabar & ,suos oculos occultauerunt meis sabbathis à &
וּמִשַּׁבְּתוֹתַי הֶעְלִימוּ עֵינֵיהֶם וָאֵחַל
,rapinā rapientes lupi tanquā ,ei' interiori in ei' Principes .eorū medio in
27 בְּתוֹכָם׃ שָׂרֶיהָ בְקִרְבָּהּ כִּזְאֵבִים טֹרְפֵי טָרֶף
,concupiscentiam appetēdum ad ,animas perdendū ad ,sanguinē effundendū ad
לִשְׁפָּךְ־דָּם לְאַבֵּד נְפָשׁוֹת לְמַעַן בְּצֹעַ בָּצַע׃
diuinantes & ,vanum videntes ,insulso eos linebant eius prophetæ Et
28 וּנְבִיאֶיהָ טָחוּ לָהֶם תָּפֵל חֹזִים שָׁוְא וְקֹסְמִים
DOMINUS & ,Deus Dominus dixit Sic :dicentes :mendaciū eis
לָהֶם כָּזָב אֹמְרִים כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה וַיהוָה
rapiebāt & ,oppressione opprimebāt terræ Populum .est locutus non
29 לֹא דִבֵּר׃ עַם הָאָרֶץ עָשְׁקוּ עֹשֶׁק וְגָזְלוּ
opprimebant aduenam & ,populabantur egenum & afflictum & :rapinam
גָּזֵל וְעָנִי וְאֶבְיוֹן הוֹנוּ וְאֶת־הַגֵּר עָשְׁקוּ
stantem & ,sepem sepientē virum eis ex quæsiui Et .iudicio absque
30 בְּלֹא מִשְׁפָּט׃ וָאֲבַקֵּשׁ מֵהֶם אִישׁ גֹּדֵר־גָּדֵר וְעֹמֵד
.inueni non & :eā corrumpendum non ad terra pro meas facies ad fractura in
בַּפֶּרֶץ לְפָנַי בְּעַד הָאָרֶץ לְבִלְתִּי שַׁחֲתָהּ וְלֹא מָצָאתִי׃
: eos consumpsi meæ iræ igne in meā indignationem eos super effudi Et
31 וָאֶשְׁפֹּךְ עֲלֵיהֶם זַעְמִי בְּאֵשׁ עֶבְרָתִי כִּלִּיתִים
. Deus Dominus dixit ,dedi eorum caput in eorum viam
דַּרְכָּם בְּרֹאשָׁם נָתַתִּי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃

CAP. XXIII. כג

: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
.fuerunt vnius matris filiæ mulieres Duæ :hominis Fili
2 בֶּן־אָדָם שְׁתַּיִם נָשִׁים בְּנוֹת אֵם־אַחַת הָיוּ׃
ibi .sunt fornicatæ suis pueritiis in ,Aegypto in sunt fornicatæ Et
3 וַתִּזְנֶינָה בְמִצְרַיִם בִּנְעוּרֵיהֶן זָנוּ שָׁמָּה
.earū virginitatis mammas compresserunt ibi & ,earum vbera sunt compressa
מֹעֲכוּ שְׁדֵיהֶן וְשָׁם עִשּׂוּ דַּדֵּי בְּתוּלֵיהֶן׃
fuerunt & ,eius soror Aholibah & ,maior Aholah earū noīa Et
4 וּשְׁמוֹתָן אָהֳלָה הַגְּדוֹלָה וְאָהֳלִיבָה אֲחוֹתָהּ וַתִּהְיֶינָה
,Aholah Someron earum nomina & :filias & ,filios pepererunt & ,mihi
לִי וַתֵּלַדְנָה בָּנִים וּבָנוֹת וּשְׁמוֹתָן שֹׁמְרוֹן אָהֳלָה
adamauit & :me sub Aholah est fornicata Et .Aholibah Ierusalaim &
5 וִירוּשָׁלִַם אָהֳלִיבָה׃ וַתִּזֶן אָהֳלָה תַּחְתָּי וַתַּעְגַּב
,hyacintho Indutos .propinquos Assur ad ,suos amatores super
6 עַל־מְאַהֲבֶיהָ אֶל־אַשּׁוּר קְרוֹבִים׃ לְבֻשֵׁי תְכֵלֶת
equitantes equites ,ipsos vniuersos desiderij electos ,magistratus & ,duces
פַּחוֹת וּסְגָנִים בַּחוּרֵי חֶמֶד כֻּלָּם פָּרָשִׁים רֹכְבֵי
Assur filiorum electione ,eis super suas fornicationes dedit Et . equos
7 סוּסִים׃ וַתִּתֵּן תַּזְנוּתֶיהָ עֲלֵיהֶם מִבְחַר בְּנֵי־אַשּׁוּר
eorum idolis cunctis in ,adamauit quos omnibus in Et .ipsorum omnium
כֻּלָּם וּבְכֹל אֲשֶׁר־עָגְבָה בְּכָל־גִּלּוּלֵיהֶם
.dereliquit non ,Aegypto ab suas fornicationes Et . se polluit
8 נִטְמָאָה׃ וְאֶת־תַּזְנוּתֶיהָ מִמִּצְרַיִם לֹא עָזָבָה
vbera compresserunt ipsi & ,suis pueritiis in concubuerunt ei quia
כִּי אוֹתָהּ שָׁכְבוּ בִנְעוּרֶיהָ וְהֵמָּה עִשּׂוּ דַּדֵּי
.eam super suam fornicationem effuderunt & :eius virginitatis
בְּתוּלֶיהָ וַיִּשְׁפְּכוּ תַזְנוּתָם עָלֶיהָ׃
filiorū manum in ,suorum amatorū manum in eam tradidi Propterea
9 לָכֵן נְתַתִּיהָ בְּיַד־מְאַהֲבֶיהָ בְּיַד בְּנֵי
,eius nuditatem discooperuerunt Ipsi .ipsos super adamauit quos Assur
10 אַשּׁוּר אֲשֶׁר עָגְבָה עֲלֵיהֶם׃ הֵמָּה גִּלּוּ עֶרְוָתָהּ
fuit & :occiderunt gladio in ipsam & ,tulerunt eius filias & ,eius filios
בָּנֶיהָ וּבְנוֹתֶיהָ לָקָחוּ וְאוֹתָהּ בַּחֶרֶב הָרָגוּ וַתְּהִי־
. ea in fecerunt iudicia & ,mulieribus nomen
שֵׁם לַנָּשִׁים וּשְׁפוּטִים עָשׂוּ בָהּ׃

quæ munda es: compluta furoris.
opes
לקח contēpserunt
רבה &
& fecerunt distinguere
ידע
חלל medio
שור vt auarè sectentur auaritiam.
côplanabāt luto absque infirmitate.
טוח חזה
egenum, & pauperem
ענה אבה
ינה גור
coram me
ne dissiparē
iram
היה
שנה
adolescentia sua
זנה
contuderūt
עשה
meæ,
ילד
זנה
principes magnos, iuuenes desiderabiles
cum electis filiis
נתן
vniuersis ipsis. loēs
quas didicit
Num cū ea dormierūt in adolescentia sua,
virginitatis
ignominiā
גלה ערה
עשה

quò :te finistra* , pone ,te dextera tè Vni :iugulationem ad
16 †הִתְאַחֲדִי הֵימִנִי הָשִׂימִי הַשְׂמִילִי אָנָה לְטָבַח׃
ad meam volam* percutiam ego etiam Et . parata tua† facies
17 פָּנַיִךְ מֻעָדוֹת׃ †וְגַם־אֲנִי אַכֶּה כַפִּי אֶל־
DOMINVS ego :meam iram faciam requiescere & ,meam manum
כַּפִּי וַהֲנִחֹתִי חֲמָתִי אֲנִי יְהוָה
:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et .sum locutus
18 דִּבַּרְתִּי׃ †וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
gladium veniendum ad* ,vias duas tibi pone ,hominis fili tu Et
19 †וְאַתָּה בֶן־אָדָם שִׂים־לְךָ שְׁנַיִם דְּרָכִים לָבוֹא חֶרֶב
capite in* ,elige manu & :ipsæ ambæ egrediātur vna terra E :Babel regis
מֶלֶךְ־בָּבֶל מֵאֶרֶץ אֶחָד יֵצְאוּ שְׁנֵיהֶם וְיָד בָּרֵא בְּרֹאשׁ
Rabbath ,gladium veniendum ad† ,pones Viam .elige ciuitatis viæ
20 דֶּרֶךְ־עִיר בָּרֵא׃ †דֶּרֶךְ תָּשִׂים לָבוֹא חֶרֶב אֵת רַבַּת
.munita Ierusalaim in Iehudah ‡ & : Hammon filiorum
בְּנֵי־עַמּוֹן וְאֶת־יְהוּדָה בִירוּשָׁלִַם בְּצוּרָה׃
,viarum duarū capite in ,viæ matrem ad* Babel rex stetit Nam
21 †כִּי־עָמַד מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶל־אֵם הַדֶּרֶךְ בְּרֹאשׁ שְׁנֵי הַדְּרָכִים
,Teraphim in petijt ,sagittis in* tersit : diuinationem diuinandum ad
לִקְסָם־קָסֶם קִלְקַל בַּחִצִּים שָׁאַל בַּתְּרָפִים
.iecore in respexit
רָאָה בַּכָּבֵד׃
,arietes ponendum ad † , Ierusalaim diuinatio fuit eius dextera In
22 †בִּימִינוֹ הָיָה הַקֶּסֶם יְרוּשָׁלִַם לָשׂוּם כָּרִים
ponendū ad : vociferatione in vocē eleuandum ad†,cædem ad os aperiendum ad
לִפְתֹּחַ פֶּה בְּרֶצַח לְהָרִים קוֹל בִּתְרוּעָה לָשׂוּם
.ligneam turrim ædificandum ad† ,aggerem fundendum ad* ,portas super* arietes
כָּרִים עַל־שְׁעָרִים לִשְׁפֹּךְ סֹלְלָה לִבְנוֹת דָּיֵק׃
iurantes* ,eorum oculis in mendacium diuinare secundum † eis erit Et
23 †וְהָיָה לָהֶם כִּקְסוֹם־שָׁוְא בְּעֵינֵיהֶם שְׁבֻעֵי
.prehendi ad ,iniquitatem commemorans * hoc & :eis iuramenta
שְׁבֻעוֹת לָהֶם וְהוּא־מַזְכִּיר עָוֺן לְהִתָּפֵשׂ׃
,vestræ iniquitatis vos recordari Pro† :Deus Dominus dixit sic Idcirco
24 †לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן הַזְכַּרְכֶם עֲוֺנְכֶם
omnibus in vestra peccata videri ad ,vestras preuaricationes detegi in*
בְּהִגָּלוֹת פִּשְׁעֵיכֶם לְהֵרָאוֹת חַטֹּאותֵיכֶם בְּכֹל
.capiemini vola in ,vos recordari pro † : vestris studiis *
עֲלִילוֹתֵיכֶם יַעַן הִזָּכֶרְכֶם בַּכַּף תִּתָּפֵשׂוּ׃
,eius dies venit cuius :Israel dux ,impie prophane tu Et
25 †וְאַתָּה חָלָל רָשָׁע נְשִׂיא יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בָּא יוֹמוֹ
. finis* iniquitatis tempore* in
בְּעֵת עֲוֺן קֵץ׃
:diadema leua* & ,cidarim Remoue :Deus Dominus dixit Sic
26 †כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הָסִיר הַמִּצְנֶפֶת וְהָרִים הָעֲטָרָה
.humiliando altum* & ,subleuando humilem :hæc† non hæc
זֹאת לֹא־זֹאת הַשָּׁפָלָה הַגְבֵּהַ וְהַגָּבֹהַ הַשְׁפִּיל׃
non hoc Etiam .eam ponam peruersam ,peruersam ,Peruersam *
27 †עַוָּה עַוָּה עַוָּה אֲשִׂימֶנָּה גַּם־זֹאת לֹא
.eam tradam & ,iudicium ei † cui venire vsque* fuit
הָיָה עַד־בֹּא אֲשֶׁר־לוֹ הַמִּשְׁפָּט וּנְתַתִּיו׃
Deus Dominus dixit Sic :dices* & ,propheta hominis fili tu Et
28 †וְאַתָּה בֶן־אָדָם הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
mucro ,Mucro : dices* & ,eorum opprobriū ad & ,Hammon filios ad
אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן וְאֶל־חֶרְפָּתָם וְאָמַרְתָּ חֶרֶב חֶרֶב
.fulgur propter ,sustinendum ad tersus* ,iugulationem ad solutus *
פְּתוּחָה לְטֶבַח מְרוּטָה לְהָכִיל לְמַעַן בָּרָק׃
dandum ad* ,mendacium tibi diuinando in† ,vanum tibi videndo In*
29 †בַּחֲזוֹת לָךְ שָׁוְא בִּקְסָם־לָךְ כָּזָב לָתֵת
eorum dies venit quorum , impiorum vulneratorum colla ad* te
אוֹתָךְ אֶל־צַוְּארֵי חַלְלֵי רְשָׁעִים אֲשֶׁר־בָּא יוֹמָם
. finis* iniquitatis tempore in
בְּעֵת עֲוֺן קֵץ׃
,es creatus quo* loco In ? suam vaginam ad Reducendum †
30 הָשֵׁב אֶל־תַּעְרָהּ בִּמְקוֹם אֲשֶׁר־נִבְרֵאת
te super effundam Et .te iudicabo tuarum mansionum* terra in
31 בְּאֶרֶץ מְכֻרוֹתַיִךְ אֶשְׁפֹּט אֹתָךְ׃ †וְשָׁפַכְתִּי עָלַיִךְ
te dabo Et .te super* faciam sufflare mei furoris ignem Per .meā indignationē
זַעְמִי בְּאֵשׁ עֶבְרָתִי אָפִיחַ עָלָיִךְ וּנְתַתִּיךְ
. corruptionis* artificum insipientium virorum manum in
בְּיַד אֲנָשִׁים בֹּעֲרִים חָרָשֵׁי מַשְׁחִית׃
:terræ medio in erit tuus sanguis ,deuorandum ad eris Igni
32 †לָאֵשׁ תִּהְיֶה לְאָכְלָה דָּמֵךְ יִהְיֶה בְּתוֹךְ הָאָרֶץ
.sum locutus DOMINVS ego quia ,memorabetis non
לֹא תִזָּכֵרִי כִּי אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי׃

Solus esto in aliquo loco, *pone te ad dexteram, pone te ad aquilonē, pone te ad sinistram, שִׂים יָעַד ‡tuas consti-tuit, manū ‡vt veniat gladius ‡locū *caput ‡vt veniat gladius ad ‡ad ‡in biuio שְׁנַיִם חֵצִץ *sagittas, interrogauit imagines, ‡vt ponat duces, vt aperiat ‡vt eleuet ‡contra רוֹם כָּנָה *vt fundat ‡& ædificet munitionē. ‡cum diuinaremur frustra ‡ac si iurassēt ‡recordari faciet iniquitatis vt capiatur. עוֹה גָּלָה ‡Pro eo quod recordati estis ‡discooperitis præuaricationibus vestris, cōspectis peccatis vestris *operibus ‡Pro eo quòd recordati estis, manu בְּכַף עוֹה ‡opportuno ‡consummatæ. *tollit coronam: קָצָץ רוּם ‡est ‡superiorem ‡Subuersionem, subuersionem, subuersionem ‡ei ad coronam, donec veniret is‡ est ‡dic: כּוּל חוּה ‡euaginatus ‡limatus vt consumat, ob idq; ac fulgeat. Quando videbant ‡quando diuinabant ‡vt darent ‡cum collo ‡propter quā venit ‡Num redire faciam in ‡in ‡peregrinationum כּוּר פּוּח ‡iram ‡in ‡ad destructionem.

viride lignum omne te in comedet ‡ & , ignem te in succendens ego Ecce
הִנְנִי מַצִּית־בָּךְ אֵשׁ וְאָכְלָה בָךְ כָּל־עֵץ־לַח
cōburentur & ,flamma flamma extinguetur non aridum lignum omne &
וְכָל־עֵץ יָבֵשׁ לֹא־תִכְבֶּה לַהֶבֶת שַׁלְהֶבֶת וְנִצְרְבוּ־
, caro omnis videbunt† Et . aquilonem ad meridie à facies omnes ea in
48 בָהּ כָּל־פָּנִים מִנֶּגֶב צָפוֹנָה׃ †וְרָאוּ כָּל־בָּשָׂר
. extinguetur nec ;eam succendi Dominus ego quòd
כִּי אֲנִי יְהוָה בִּעַרְתִּיהָ לֹא תִּכְבֶּה׃
parabolizans‡ Nonne :mihi dicentes* Ipsi :Deus Domine Ahah :dixi Et
49 †וָאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי יְהוִה הֵמָּה אֹמְרִים לִי הֲלֹא מְמַשֵּׁל
‡ iste parabolas
מְשָׁלִים הוּא׃

succendo ‡consumet נָצַת לוּחַ ab austro ‡videbit רָאָה *dicunt ‡parabolicè loquitur

CAP. XXI. כא

: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 †וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
:sanctuaria ad*stilla & ,Ierusalaim ad tuas facies pone hominis Fili
2 †בֶּן־אָדָם שִׂים פָּנֶיךָ אֶל־יְרוּשָׁלִַם וְהַטֵּף אֶל־מִקְדָּשִׁים
dixit Sic :Israel humo dices† Et . Israel humum ad* propheta &
3 וְהִנָּבֵא אֶל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל׃ †וְאָמַרְתָּ לְאַדְמַת יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר
:sua vagina de meū gladium educam & ,te ad ‡ ego Ecce :DOMINVS
יְהוָה הִנְנִי אֵלַיִךְ וְהוֹצֵאתִי חַרְבִּי מִתַּעְרָהּ
. impium & ,iustum te ex faciam succidere &
וְהִכְרַתִּי מִמֵּךְ צַדִּיק וְרָשָׁע׃
idcirco : impium & ,iustum te ex feci succidere quòd† eo Pro
4 †יַעַן אֲשֶׁר־הִכְרַתִּי מִמֵּךְ צַדִּיק וְרָשָׁע לָכֵן
meridie à † carnem omnem ad sua vagina de meus gladius egredietur
תֵּצֵא חַרְבִּי מִתַּעְרָהּ אֶל־כָּל־בָּשָׂר מִנֶּגֶב
eduxi DOMINVS ego quòd ,caro omnis scient Et .aquilonem ad
5 צָפוֹן׃ †וְיָדְעוּ כָּל־בָּשָׂר כִּי אֲנִי יְהוָה הוֹצֵאתִי
. vltra reuertetur non :sua vagina de meum gladium
חַרְבִּי מִתַּעְרָהּ לֹא תָשׁוּב עוֹד׃
,lumborum contritione in suspira† , hominis fili tu Et
6 †וְאַתָּה בֶן־אָדָם הֵאָנַח בְּשִׁבְרוֹן מָתְנַיִם
dixerint cùm erit Et .eorum oculis in ingemisces† amaritudine in &
7 וּבִמְרִירוּת תֵּאָנַח לְעֵינֵיהֶם׃ †וְהָיָה כִּי־יֹאמְרוּ
,venit quia :auditum ad* , dices & ?suspitans* tu quid propter ,te ad
אֵלֶיךָ עַל־מָה אַתָּה נֶאֱנָח וְאָמַרְתָּ אֶל־שְׁמוּעָה כִי־בָאָה
omnis rugabitur* & ,manus vniuersæ remittentur* & ,cor omne liquefiet &
וְנָמֵס כָּל־לֵב וְרָפוּ כָל־יָדַיִם וְכִהֲתָה כָל־
dixit ,fiet & ,venit Ecce .aquæ* ibunt genua omnia & ,spiritus
רוּחַ וְכָל־בִּרְכַּיִם תֵּלַכְנָה מַּיִם הִנֵּה בָאָה וְנִהְיָתָה נְאֻם
. Deus Dominus
אֲדֹנָי יְהוִה׃
: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
8 †וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
,Gladius ,Dic :Dominus dixit Sic :dices† & ,propheta hominis Fili
9 †בֶּן־אָדָם הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר יְהוָה אֱמֹר חֶרֶב
iugulationem iugulandum Ad . extersus* etiam & ,est exacutus gladius
10 חֶרֶב הוּחַדָּה וְגַם־מְרוּטָה׃ †לְמַעַן טְבֹחַ טֶבַח
virga† gaudebimus Vel* .est tersus ,fulgor* ei sit vt ,est exacutus
הוּחַדָּה לְמַעַן־הֱיֵה־לָהּ בָּרָק מֹרָטָּה אוֹ נָשִׂישׂ שֵׁבֶט
,tergendum* ad eum dedit Et ? lignum omne spernente mei filij
11 בְּנִי מֹאֶסֶת כָּל־עֵץ׃ †וַיִּתֵּן אֹתָהּ לְמָרְטָה
dandū ad ,est tersus* hic & ,gladius est exacutus hic :vola* in tenendum ad
לִתְפֹּשׂ בַּכָּף הִיא־הוּחַדָּה חֶרֶב וְהִיא מֹרָטָּה לָתֵת
quia ,hominis fili vlula & ,Clama . interficientis manu in eum
12 אוֹתָהּ בְיַד־הוֹרֵג׃ †זְעַק וְהֵילֵל בֶּן־אָדָם כִּי־
Timores :Israel prælatis† cunctis in iste ,meo populo in fuit iste
הִיא הָיְתָה בְעַמִּי הִיא בְּכָל־נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל מְגוּרֵי
.femur ad† percute idcirco ,meo populo fuerunt gladium ob*
אֶל־חֶרֶב הָיוּ אֶת־עַמִּי לָכֵן סְפֹק אֶל־יָרֵךְ׃
dixit :fuerit non spernens tribum† etiam si ,quid Et .probatio* Quia
13 †כִּי בֹחַן וּמָה אִם־גַּם־שֵׁבֶט מֹאֶסֶת לֹא יִהְיֶה נְאֻם
percute & ,propheta hominis fili tu Et . Deus Dominus
14 אֲדֹנָי יְהוִה׃ †וְאַתָּה בֶן־אָדָם הִנָּבֵא וְהַךְ
.interfectorū gladius ,tertiò gladius duplicetur & :volam ad volam*
כַּף אֶל־כָּף וְתִכָּפֵל חֶרֶב שְׁלִישִׁתָה חֶרֶב חֲלָלִים
. eos ad† cubiculis in penetrans magni occisi* gladius‡ Hic
הִיא חֶרֶב חָלָל הַגָּדוֹל הַחֹדֶרֶת לָהֶם׃
omnibus in ,offendicula multiplicare* & ,cor liquefieri ad Propter*
15 †לְמַעַן לָמוּג לֵב וְהַרְבֵּה הַמִּכְשֹׁלִים עַל כָּל־
inuolutus* ,fulgorem ad † factus heu : gladij terrorem dedi eorum portis
שַׁעֲרֵיהֶם נָתַתִּי אִבְחַת־חָרֶב אָח עֲשׂוּיָה לְבָרָק מְעֻטָּה

faciem tuam ‡super *super terrā ‡dic terræ ‡venio וָצָא ‡autem ‡ab austro ‡sciet ‡ingemisce ‡ingemisce *gemis? ‡propter ‡debilitabuntur ‡angustiis afficietur מַסָּס רָפָה *tanquam הָיָה ‡dic: ‡limatus. Vt iugulet ‡splendor vt fulguri, limatus * Quomodo ‡de hoc gladio tribū filiorum Israel abiiciente, & שׂוּשׂ נָתַן ‡limandum, ‡manu: *limatus יָלַל נָשָׂא ‡ducibus ‡gladij ‡super ‡ad probationē eductus est. *erit, ‡tribum non abiecerit, נָכָה ‡manum ad manum; ‡est *occisorū magnorum qui percutiet, & ‡eorum. ‡Vt liquefaciat ‡multiplicet ‡est ‡amictus est נָתַן

ambulauerũt non meis *ſtatutis* & ,abiecerũt mea iudicia in ꝙ eo Pro
16 יען במשפטי מאסו ואת־חקותי לא־הלכו
.*vadens*‡eorũ cor ſua idola poſt quia .*polluerunt* mea ſabbatha & ,*eis in*
בהם ואת־שבתותי חללו כי אחרי גלוליהם לבם הלך׃
eis cum feci non & :eos *corrũpendo à* ,eis *ſuper* meus oculus pepercit Et
17 ותחס עיני עליהם משחתם ולא־עשיתי אותם
,deſerto in eorũ filios ad dixi Et . deſerto in conſummationem
18 כלה במדבר׃ ואמר אל־בניהם במדבר
:cuſtodiatis ne eorum iudicia & ,incedatis ne veſtrorum patrũ *ſtatutis* In
בחוקי אבותיכם אל־תלכו ואת־משפטיהם אל־תשמרו
.veſter Deus Dominus Ego .vos polluatis ne eorum idolis in &
19 ובגלוליהם אל־תטמאו׃ אני יהוה אלהיכם
. ea facite & ,cuſtodite mea iudicia & ,ambulate meis *ſtatutis* In
בחקותי לכו ואת־משפטי שמרו ועשו אותם׃
,vos inter & ,me inter ſignum in erunt & ,ſanctificate mea ſabbatha Et
20 ואת־שבתותי קדשו והיו לאות ביני וביניכם
.veſter Deus DOMINVS *ego*† quòd *ſciendum ad*
לדעת כי אני יהוה אלהיכם׃
,ambulauerunt non meis *ſtatutis* * In .filij me contra rebellauerunt Et
21 וימרו־בי הבנים בחקותי לא־הלכו
faciet quòd ‡ :ea *faciendum ad*†,cuſtodierunt non mea iudicia &
ואת־משפטי לא־שמרו לעשות אותם אשר יעשה
dixi & :polluerunt mea Sabbatha . *eis in*† viuet & ,homo *ea*
אותם האדם וחי בהם את־שבתותי חללו ואמר
eis in *meum naſum complendum ad* * ,eos ſuper meam iram *effundendum ad*
לשפך חמתי עליהם לכלות אפי בם
:meum nomen propter feci & ,meã manum auerti Et .deſerto in
22 במדבר׃ והשבתי את־ידי ואעש למען שמי
.*earum* oculis eos eduxi quarum ,gentium oculis in *polluendum non ad*
לבלתי החל לעיני הגוים אשר־הוצאתי אותם לעיניהם׃
diſpergendum ad : deſerto in eis meam manum leuaui ego Etiam
23 גם־אני נשאתי את־ידי להם במדבר להפיץ
mea iudicia quòd Eo . terras in eos *ventilandum ad* & ,gentes in eos
24 אתם בגוים ולזרות אותם בארצות׃ יען משפטי
:violauerunt mea ſabbatha & ,abiecerunt mea *ſtatuta* & ,fecerunt non
לא־עשו וחקותי מאסו ואת־שבתותי חללו
.eorum oculi fuerunt ſuorum patrum idola poſt &
ואחרי גלולי אבותם היו עיניהם׃
non † iudicia & ,bona non *ſtatuta* eis dedi ego etiam Et
25 וגם־אני נתתי להם חקים לא טובים ומשפטים לא
faciendo tranſire in‡,ſuis muneribus in eos pollui Et .*eis in* viuent
26 יחיו בהם׃ ואטמא אותם במתנותם בהעביר
quòd ſcirent *quod propter*‡,eos facerẽ deſolare vt :*vuluæ apertionem omnem*
כל־פטר רחם למען אשמם למען אשר ידעו אשר
fili ,Iſrael domum ad loquere Quamobrem .DOMINVS *ego*‡
27 אני יהוה׃ לכן דבר אל־בית ישראל בן־
hoc † Adhuc : Deus Dominus dixit Sic : eos ad *dices* * & ,hominis
אדם ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה עוד זאת
.præuaricationẽ me in *ipſos præuaricando in* ,veſtri patres me affecerũt probris
גדפו אותי אבותיכם במעלם בי מעל׃
dandum ad‡,meam manum leuaui quam † terram in eos induxi Et
28 ואביאם אל־הארץ אשר נשאתי את־ידי לתת
lignum omne & ,excelſum collem omnem viderunt & : illis eam
אותה להם ויראו כל־גבעה רמה וכל־עץ
iram ibi dederunt & ,ſua ſacrificia ibi ſacrificabunt & ,*perplexum* *
עבות ויזבחו־שם את־זבחיהם ויתנו־שם כעס
libauerunt & ,*ſuarũ quietum*† odorem ibi poſuerunt & .*ſuæ appropinquationis*
קרבנם וישימו שם ריח ניחוחיהם ויסיכו
quod ‡ ,excelſum ‡ Quid : eos ad dixi Et .ſua libamina ibi
29 שם את־נסכיהם׃ ואמר אלהם מה הבמה אשר־
ad vſque Bamah * eius nomen eſt vocatum Et ? *illuc ingredientes* ! vos
אתם הבאים שם ויקרא שמה במה עד
. hanc diem
היום הזה׃
via in‡ Nũquid : Deus Dñs dixit Sic : Iſrael domũ ad dic Propterea
30 לכן אמר אל־בית ישראל כה אמר אדני יהוה הבדרך
vos ‡ eorum *ſpurcitias* † poſt & :*polluti* * vos veſtrorum patrum
אבותיכם אתם נטמאים ואחרי שקוציהם אתם
veſtros filios *faciendo tranſire in* ,*veſtra dona eleuando* * in Et ? *fornicantes*
31 זנים׃ ובשאת מתנתיכם בהעביר בניכם
ego & ,hodie vſque veſtris idolis omnibus in *polluti vos* † ignem per
באש אתם נטמאים לכל־גלוליכם עד־היום ואני
ſi ,Deus Dominus dixit ,ego *Viuens* ‡ : Iſrael domus vobis *requirar*‡
אדרש לכם בית ישראל חי־אני נאם אדני יהוה אם־
. vobis *requirar*†
אדרש לכם׃

in præceptis
הָלַךְ
violauerunt
‡gradiebatur
ne interficeret
חוּס עָשָׂה
præceptis
הָלַךְ
præceptis
עָשָׂה
vt ſciatis
†ſum
יָדַע
*præceptis
מָרָה
†vt facerent
‡quæ ſi faciat
†propter ea
vt effunderẽ
†vt complerẽ iram meam
שׁוּב
vt non violaretur
vt diſpergerem
פּוּץ
ventilarem
זָרָה
præcepta
עָשָׂה
הָיָה
præcepta
†propter quæ
נָתַן חָקַק
‡dum traducerent
facerent per ignem omne primogenitum
הָיָה שָׁמַם
‡vt ‡ſum
*dic ‡in
cum præuaricati eſſent
†ſuper
‡vt darem
בּוֹא
רָאָה
*denſum,
oblationis
†ſuauitatis ſuæ,
שׂוּם נוּחַ
נָסַךְ
‡eſt ‡ad
‡ingredimini
*excelſum
‡more
*polluimini
†abominationes
‡fornicamini
*oblatione donorum veſtrorum, cum traducatis
נָתַן נָשָׂא
†polluimini
‡reſpondebo
‡Viuo
†reſpondebo

vos quia :erit non *eſſendo* * veſtrum ſpiritum ſuper *aſcendens*‡ Et
32 והעלה על־רוחכם היו לא תהיה אשר אתם
q ligno *miniſtrãdũ ad*‡,terrarum cognatiões ſicut ,gẽtes ſicut Erim⁹ ,*dicentes*†
אמרים נהיה כגוים כמשפחות הארצות לשרת עץ
manu in *non ſi* * :Deus Dominus dixit ,ego *Viuens* ‡ . lapidi &
33 ואבן׃ חי־אני נאם אדני יהוה אם־לא ביד
regnauero ,effuſo furore in & ,extento brachio in & ,forti
חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלוך
vos congregabo & ,populis de vos educam Et .vos ſuper
34 עליכם׃ והוצאתי אתכם מן־העמים וקבצתי אתכם
brachio in & ,valida manu in ,*eas in* eſtis diſperſi quas† , terris de
מן־הארצות אשר נפוצתם בם ביד חזקה ובזרוע
. effuſo furore in & ,extento
נטויה ובחמה שפוכה׃
me iudicabo & :populorum deſertum ad vos adducam Et
35 והבאתי אתכם אל־מדבר העמים ונשפטתי
cum me iudicaui Sicut .*facies ad faciebus* ibi vobiſcum
36 אתכם שם פנים אל־פנים׃ כאשר נשפטתי את־
,vobiſcum me iudicabo ſic :Aegypti terræ deſerto in veſtris patribus
אבותיכם במדבר ארץ מצרים כן אשפט אתכם
. Deus Dominus dixit
נאם אדני יהוה׃
vos adducam & :virga ſub vos faciam tranſire Et
37 והעברתי אתכם תחת השבט והבאתי אתכם
præuaricantes & ,rebelles vobis ex *repurgabo* Et .fœderis vinculo in
38 במסרת הברית׃ וברותי מכם המרדים והפושעים
humum† ad & ,eos educam *ſuarum peregrinationum* terra è ,me in
בי מארץ מגוריהם אוציא אותם ואל־אדמת
.DOMINVS *ego* ‡ quòd ſcietis & : *veniet* * non Iſrael
ישראל לא יבוא וידעתם כי־אני יהוה׃
ſua idola Vir† :Deus Domin⁹ dixit ſic ,Iſrael domus vos Et
39 ואתם בית־ישראל כה־אמר אדני יהוה איש גלוליו
nomen & :*me ad audientes vos non ſi poſt* ‡ & , ſeruite ‡ ,ambulate
לכו עבדו ואחר אם־אינכם שמעים אלי ואת־שם
.veſtris idolis in & ,veſtris *donis* * in adhuc polluetis non *mea ſanctitatis*†
קדשי לא תחללו־עוד במתנותיכם ובגלוליכם׃
dixit ,Iſrael *altitudinis*† monte in ,*mea ſanctitatis*‡ monte in Quia
40 כי בהר־קדשי בהר מרום ישראל נאם
ipſa tota ,Iſrael domus omnis ,mihi ſeruient ibi ,Deus Dominus
אדני יהוה שם יעבדני כל־בית ישראל כלה
& ,veſtras oblationes quæram ibi & ,eos volam ibi :terra in
בארץ שם ארצם ושם אדרוש את־תרומתיכם ואת־
.veſtris ſanctificationibus omnibus in *veſtrarum eleuationum initium*
ראשית משאותיכם בכל־קדשיכם׃
de vos *me educendo in* * ,vos volam quietis odorem In
41 בריח ניחח ארצה אתכם בהוציאי אתכם מן־
:*eas in* eſtis diſperſi quas † ,terris de vos cõgregauero & ,populis
העמים וקבצתי אתכם מן־הארצות אשר נפצתם בם
. gentium oculis in vobis in me ſanctificabo &
ונקדשתי בכם לעיני הגוים׃
humum in vos *me inducendo in*‡ ,DOMINVS *ego*† quòd ſcietis Et
42 וידעתם כי־אני יהוה בהביאי אתכם אל־אדמת
eam *dandum ad* † ,meam manum leuaui qua * terram in ,Iſrael
ישראל אל־הארץ אשר נשאתי את־ידי לתת אותה
. veſtris patribus
לאבותיכם׃
veſtrorũ operum omnium & ,veſtrarum viarũ ibi recordabimini Et
43 וזכרתם־שם את־דרכיכם ואת כל־עלילותיכם
omnia ob , *veſtris faciebus in vos faſtidietis* * & :*eis in* vos polluiſtis quibus ‡
אשר נטמאתם בם ונקטתם בפניכם בכל־
. feciſtis quæ veſtra mala
רעותיכם אשר עשיתם׃
propter vobiſcum *me faciendo in*†,DOMINVS *ego* ‡ quòd ſcietis Et
44 וידעתם כי־אני יהוה בעשותי אתכם למען
veſtra *ſtudia*‡ ſecundũ & ,malas veſtras vias ſecundũ non ,meum nomen
שמי לא כדרכיכם הרעים וכעלילותיכם
. Deus Dominus dixit ,Iſrael domus corrupta
הנשחתות בית ישראל נאם אדני יהוה׃
: dicendo me ad DOMINI verbum fuit Et
45 ויהי דבר־יהוה אלי לאמר׃
ad ſtilla & ,auſtrum ad viam *tuas facies* * pone ,hominis Fili
46 בן־אדם שים פניך דרך תימנה והטף אל־
ſyluæ dices Et .*meridiei*† agri ſyluam ad propheta & ,*auſtrum*‡
47 דרום והנבא אל־יער השדה נגב׃ ואמרת ליער
: Deus Dominus dixit Sic : DOMINI verbum Audi ,*meridiei* ‡
הנגב שמע דבר־יהוה כה־אמר אדני יהוה

‡quod aſcendit
*penitus
הָיָה
†dicitis,
‡in ſeruiendo
‡Viuo *niſi
נָטָה
יָצָא
†in
פּוּץ
בּוֹא
facie ad faciẽ.
eligam
אָסַר בָּרַר
incolatus eorum
†terram
*venient:
‡ſum
†Vnuſquiſq; poſt
‡&
‡poſtquã nõ paretis mihi:
יָלַךְ
†ſanctũ meũ
*muneribus
‡ſancto meo,
†excelſo
primitias munerũ veſtrorum
*cũ eduxero
נוּחַ יָצָא
†in
†ſum
‡cũ induxero
*pro
†vt darem
נָתַן
‡in
*ſuccisione dignos reputabitis vos in conſpectu veſtro,
קָטַט רוּעַ
‡ſum
†cum fecero
עָשָׂה
‡opera
*faciẽ tuam contra
שׂוּם נָטַף
‡meridiem,
†meridiani.
‡meridianæ,

.firmabuntur‡non vestræ viæ Nonne ?dirigetur non mea via Nunquid
הדרכי לא יתכן הלא דרכיכם לא יתכנו׃
morietur & ,iniquitatem fecerit & ,sua iustitia à iustum se auertendo In
26 בשוב צדיק מצדקתו ועשה עול ומת
.morietur ,fecit quam sua iniquitate in : ea super ‡
עליהם בעולו אשר עשה ימות׃
fecerit & ,fecit quam sua impietate ab impium se auertendo in‡Et
27 ובשוב רשע מרשעתו אשר עשה ויעש
,vidit Et .viuificabit suam animam ipse ;iustitiam & ,iudicium
28 משפט וצדקה הוא את נפשו יחיה׃ ויראה
viuendo : fecit quas suis præuaricationibus omnibus ab est auersus &
וישוב מכל פשעיו אשר עשה חיו
via dirigetur† Non :Israel domus dixerunt Et .morietur non ,viuet
29 יחיה לא ימות׃ ואמרו בית ישראל לא יתכן דרך
vestræ viæ Nonne ?Israel domus dirigētur non meę vię Nūquid .Domini
אדני הדרכי לא יתכנו בית ישראל הלא דרכיכם
vos iudicabo suas vias iuxta vnumquemq; Idcirco ?dirigetur non
30 לא יתכן׃ לכן איש כדרכיו אשפט אתכם
facite conuerti & ,Conuertimini .Deus Dominus dixit ,Israel domus
בית ישראל נאם אדני יהוה שובו והשיבו
.iniquitas offēdiculū in vobis erit nō & ,vestris præuaricationibus omnibus ab
מכל פשעיכם ולא יהיה לכם למכשול עון׃
quibus vestras præuaricationes‡ omnes vobis desuper† Proiicite
31 השליכו מעליכם את כל פשעיכם אשר
:nouum spiritum & ,nouum cor vobis facite & ,eis in estis præuaricati
פשעתם בם ועשו לכם לב חדש ורוח חדשה
morte in volam non Quia ?Israel domus moriemini quid vt &
32 ולמה תמתו בית ישראל׃ כי לא אחפץ במות
.viuetis & ,facite reuerti & :Deus Dominus dixit ,mortui
המת נאם אדני יהוה והשיבו וחיו׃

CAP. XIX. יט

.Israel prælatos† super planctum tolle tu Et
1 ואתה שא קינה אל נשיאי ישראל׃
medio In ?cubauit leones inter leæna tua mater Quid :dices‡Et
2 ואמרת מה אמך לביא בין אריות רבצה בתוך
vnum fecit ascendere Et .suos catulos multiplicauit leunculorum
3 כפרים רבתה גוריה׃ ותעל אחד
.comedit hominem ,prædam rapere didicit & :fuit leunculus ,suis catulis de
מגריה כפיר היה וילמד לטרף טרף אדם אכל׃
cū adduxerunt & :est captus eorū scrobe in‡ ,gentes eum ad audierunt Et
4 וישמעו אליו גוים בשחתם נתפש ויבאהו
periciit ,expectata quia vidit*Et .Aegypti terram ad hamis‡in
5 בחחים אל ארץ מצרים׃ ותרא כי נוחלה אבדה
.eum posuit leunculum† ,suis catulis de vnum tulit & :sua expectatio
תקותה ותקח אחד מגריה כפיר שמתהו׃
rapere didicit & :fuit leunculus ,leonum medio in ambulabat‡Et
6 ויתהלך בתוך אריות כפיר היה וילמד לטרף
.comedit hominem‡ ,rapinam
טרף אדם אכל׃
est desolata & :fecit desolare eorū ciuitates & ,ei⁹ viduas cognouit Et
7 וידע אלמנותיו ועריהם החריב ותשם
cum super dederunt‡ Et .eius rugitus voce à eius plenitudo & ,terra
8 ארץ ומלאה מקול שאגתו׃ ויתנו עליו
earū scrobe in ,suum rete eū super expāderūt & :prouinciis de circum†gentes
גוים סביב ממדינות ויפרשו עליו רשתם בשחתם
eū adduxerunt & ,hamis† in claustrū*in eum dederunt‡Et .est captus
9 נתפש׃ ויתנהו בסוגר בחחים ויבאהו
audiretur non vt ,munitiones in‡eum adduxerunt :Babel regem ad
אל מלך בבל יבאהו במצדות למען לא ישמע
vitis tanquam* tua Mater .Israel montes ad‡ vltra eius vox
10 קולו עוד אל הרי ישראל׃ אמך כגפן
fuit frondescens‡ & ,fructificans :plantata aquas iuxta tuo sanguine in†
בדמך על מים שתולה פריה וענפה היתה
sceptra ad fortitudinis‡ virgæ ei fuerunt Et .multas aquas propter
11 ממים רבים׃ ויהיו לה מטות עז אל שבטי
est cōspecta &:perplexitates‡inter supra eius statura est exaltata Et .dominātiū
משלים ותגבה קומתו על בין עבתים וירא
.suorum ramorum multitudine in ,sua altitudine in
בגבהו ברב דליתיו׃
orientalis ventus & ,est proiecta terram in ,ira in est euulsa Et
12 ותתש בחמה לארץ השלכה ורוח הקדים
eius roboris virgam ,aruerunt & ,†sunt cōfracti :eius fructum fecit siccare
הוביש פריה התפרקו ויבשו מטה עזה
.sitis &,ariditatis‡ terra in ;deserto in‡ plātata nūc Et .eā cōsumpsit ignis
13 אש אכלתהו׃ ועתה שתולה במדבר בארץ ציה וצמא׃

est æqua? ‡est æqua? Cùm auersus fuerit iustus
a מות
‡propter eā: Propter iniquitatem suā ‡cùm auersus fuerit impius
b עשה
יחיו c חיה
†est æqua
sunt æquæ
sunt æquæ‡
d שוב
iniquitatibus
†à ‡iniquitates
f עשה
nolo mortē
assume †principes
a קון
‡dic:Cur
rapinam, homines comedens.
‡reti
b בוא
‡catenis *videns illa esse diu expectatum, & q
c ראה d יחל
e לקח f שום
†& ‡incedebat ‡homines comedens. ‡constituerūt se in
g נתן
†per circuitū ‡reti
h שחת
‡posuerunt *carcere †catenis ‡ad ‡super
i בוא
*fuit †in similitudinem tui, †faciens ramos
k פרה l נטה
‡fortes pro sceptris ‡ramos:
m עזז n ראה
o נתש
†rami eius,
o יבש
‡est
‡arida, & sitibunda.

,comedit‡eius fructum ,eius membrorum virga de ignis est egressus Et
14 ותצא אש ממטה בדיה פריה אכלה
ipsi†planctus :dominandum ad sceptrum ,roboris* virga ea in fuit non &
ולא היה בה מטה עז שבט למשול קינה היא
.planctum in erit &
ותהי לקינה׃

CAP. XX. כ

venerunt ,mensis*decima in ,‡quinto in ,septimo anno in fuit Et
1 ויהי בשנה השביעית בחמשי בעשור לחדש באו
sederunt &:DOMINVM inquirendū ad ,Israel senioribus de viri
אנשים מזקני ישראל לדרש את יהוה וישבו
:dicendum ad†,me ad DOMINI verbum fuit Et .meas facies ad
2 לפני׃ ויהי דבר יהוה אלי לאמר׃
dixit Sic :eos ad dices‡& ,Israel seniores alloquere ,hominis Fili
3 בן אדם דבר את זקני ישראל ואמרת אלהם כה אמר
requirar si ego viuēs ?venientes vos me inquirēdū ad Nūquid :Deus Dñs
אדני יהוה הלדרש אתי אתם באים חי אני אם אדרש
iudicabis nūquid ?eos iudicabis Nuquid .Deus Dominus dixit ,vobis
4 לכם נאם אדני יהוה׃ התשפט אתם התשפוט
.eos scire fac eorum patrum Abominationes !hominis fili
בן אדם את תועבת אבותם הודיעם׃
me eligendi‡die In :Deus Dominus dixit Sic :eos ad dices† Et
5 ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה ביום בחרי
sum cognitus & ,Iahacob dom⁹ semine pro meū manū leuaui & ,Israel in
בישראל ואשא ידי לזרע בית יעקב ואודע
Ego :dicendo ,eis† meam manum leuaui & :Aegypti terra in eis
להם בארץ מצרים ואשא ידי להם לאמר אני
,eis * meam manum leuaui illa die In .vester Deus Dominus
6 יהוה אלהיכם׃ ביום ההוא נשאתי ידי להם
fluētem ,eis explorasi†quam terram ad ,Aegypti terra de eos educendum ad
להוציאם מארץ מצרים אל ארץ אשר תרתי להם זבת
.terris omnibus in ipsa ornamentum‡ ;melle & lacte
חלב ודבש צבי היא לכל הארצות׃
,proiicite suorū‡oculorū abominationes Vnusquisq; :eos ad dixi Et
7 ואמר אלהם איש שקוצי עיניו השליכו
.vester Deus DOMINVS Ego .vos polluatis ne Aegypti idolis in &
ובגלולי מצרים אל תטמאו אני יהוה אלהיכם׃
vnusquisq; .me ad audire cupierunt non & ,me contra rebellauerunt Et
8 וימרו בי ולא אבו לשמע אלי איש
Aegypti idola & ,proiecerunt non suorū oculorum abominationes
את שקוצי עיניהם לא השליכו ואת גלולי מצרים
meū nasum implendū ad‡,eos super meā irā effundēdū ad†dixi Et .reliquerūt non
לא עזבו ואמר לשפך חמתי עליהם לכלות אפי
.Aegypti terræ medio in eis in
בהם בתוך ארץ מצרים׃
,gentium oculis in pollui* non pro‡ ,meum nomen propter feci Et
9 ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים
eos educendū ad‡,eorū oculis in eos ad innotui quorū :earū medio in ipsa quæ†
אשר המה בתוכם אשר נודעתי אליהם לעיניהם להוציאם
eos adduxi & :Aegypti terra è eos eduxi Et .Aegypti terra à
10 מארץ מצרים׃ ואוציאם מארץ מצרים ואבאם
feci scire mea iudicia & ,mea statuta‡ eis dedi Et .desertum in
11 אל המדבר׃ ואתן להם את חקותי ואת משפטי הודעתי
.eis in‡ viuet & ,homo ea faciet qui* :eos
אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם׃
,me inter signū in existendum ad†,eis dedi mea sabbatha insuper Et
12 וגם את שבתותי נתתי להם להיות לאות ביני
.eos sanctificans‡DOMINVS ego‡quòd sciendum ad†:eos inter &
וביניהם לדעת כי אני יהוה מקדשם׃
meis statutis*in;deserto in Israel domus me contra rebellauerunt Et
13 וימרו בי בית ישראל במדבר בחקותי
,homo ea faciet qui†:reprobauerūt†mea iudicia & ambulauerūt non
לא הלכו ואת משפטי מאסו אשר יעשה אתם האדם
dixi Et :vehementer violauerunt mea sabbatha & .eis in‡ viuet &
וחי בהם ואת שבתתי חללו מאד ואמר
.eos consumendum ad‡,deserto in eos super meam iram effundendum ad
לשפך חמתי עליהם במדבר לכלותם׃
,gentium oculis in pollui*non pro‡ ,meum nomen propter feci Et
14 ואעשה למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים
meam manū leuaui ego etiam Et .earum oculis in eos eduxi quarum
15 אשר הוצאתים לעיניהם׃ וגם אני נשאתי ידי
,dedi quam terram in eos inducendum‡ non ad† ,deserto in eis
להם במדבר לבלתי הביא אותם אל הארץ אשר נתתי
.terris omnibus in ipsa ornamentum‡;melle & lacte fluentem
זבת חלב ודבש צבי היא לכל הארצות׃

ramorum ‡transumpsit, ... in ea non ... fuerit
p יצא q קון
‡sum, ‡dic,
‡mense, *die
coram me. †vt dicerem:
r היה
‡sic
...viuo respondero
s חיה
t ידע
dic ‡qua elegi
u נשא
‡pro
*pro
vt educerem †prospexi
x יצא y תור
‡desiderabilis est
z צבה
‡vestrorum
noluerunt parere mihi.
a מרה b אבה
†vt effunderē ‡vt implerem iram meam
‡vt *violaretur
c עשה d חלל
†in quarum erant medio: ‡vt educerē ‡præcepta
e נתן f חקק
*quę si faciat ‡propter ea.
g חיה
†vt essent
h היה
‡vt scirent ‡sum ‡qui sanctifico
*præceptis †abiecerunt: ‡quę si faciat ‡propter ea.
i חיה
†vt effunderē ‡vt cōsumerē
k כלה
‡vt *violaretur
l חלל
m יצא
†vt ‡inducerem
n בוא o זוב
‡quæ desiderabilis est

exiſtendum Ad . regis terræ arietes & ,iuſiurandum in eum

14 אֹתוֹ בְּאָלָה וְאֶת־אֵילֵי הָאָרֶץ לָקָח׃ לִהְיוֹת

,eius pactum cuſtodiendum ad ,ſe eleuaret non pro ,humile regnum

מַמְלָכָה שְׁפָלָה לְבִלְתִּי הִתְנַשֵּׂא לִשְׁמֹר אֶת־בְּרִיתוֹ

,Aegyptū ſuos nuncios mittendo ,eū contra rebellauit Et .ei aſtandum ad

15 לְעָמְדָהּ׃ וַיִּמְרָד־בּוֹ לִשְׁלֹחַ מַלְאָכָיו מִצְרַיִם

?proſperabitur nunquid : multum populum & ,equos ſibi dandum ad

לָתֶת־לוֹ סוּסִים וְעַם־רָב הֲיִצְלָח

? effugiet & ,pactum irritauit & ?hæc faciens euadet nunquid

הֲיִמָּלֵט הָעֹשֵׂה אֵלֶּה וְהֵפֵר בְּרִית וְנִמְלָט׃

,regis loco in niſi ,Deus Dominus dixit ,ego Viuens

16 חַי־אָנִי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה אִם־לֹא בִּמְקוֹם הַמֶּלֶךְ

irritauit cuius & ,eius iuramentum ſpreuit cuius eū facientis regnare

הַמַּמְלִיךְ אֹתוֹ אֲשֶׁר בָּזָה אֶת־אָלָתוֹ וַאֲשֶׁר הֵפֵר אֶת־

exercitu in non Et .morietur Babel medio in eo cum ,eius pactum

17 בְּרִיתוֹ אִתּוֹ בְתוֹךְ־בָּבֶל יָמוּת׃ וְלֹא בְחַיִל

effundendo in ,prælio in Parhoh eo cum faciet multo cœtu in & ,grandi

גָּדוֹל וּבְקָהָל רָב יַעֲשֶׂה אוֹתוֹ פַרְעֹה בַמִּלְחָמָה בִּשְׁפֹּךְ

. multas animas ſuccidendum ad :ligneam turrim ædificando in & ,aggerem

סֹלְלָה וּבִבְנוֹת דָּיֵק לְהַכְרִית נְפָשׁוֹת רַבּוֹת׃

,ſuam manū dedit ecce & :pactum irritandum ad ,iuramentū ſpreuit Et

18 וּבָזָה אָלָה לְהָפֵר בְּרִית וְהִנֵּה נָתַן יָדוֹ

Dominus dixit ſic Propterea ?euadet non ,fecit hæc omnia &

19 וְכָל־אֵלֶּה עָשָׂה לֹא יִמָּלֵט׃ לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי

meum fœdus & ,ſpreuit quod meū iuramentū niſi ,ego Viuens :Deus

יֱהוִה חַי־אָנִי אִם־לֹא אָלָתִי אֲשֶׁר בָּזָה וּבְרִיתִי

eum ſuper expandam Et .eius caput in illud dedero & :irritauit quod

20 אֲשֶׁר הֵפִיר וּנְתַתִּיו בְּרֹאשׁוֹ׃ וּפָרַשְׂתִּי עָלָיו

eum faciam adducere & : mea ſagena in comprehendetur & ,meum rete

רִשְׁתִּי וְנִתְפַּשׂ בִּמְצוּדָתִי וַהֲבִיאוֹתִיהוּ

eſt præuaricatus qua ,eius præuaricatione ,ibi eo cum iudicabor & ,Babel in

בָבֶלָה וְנִשְׁפַּטְתִּי אִתּוֹ שָׁם מַעֲלוֹ אֲשֶׁר מָעַל־

gladio in ſuis alis omnibus cum ,eius profugi omnes Et .me contra

21 בִּי׃ וְאֵת כָּל־מִבְרָחָו בְּכָל־אֲגַפָּיו בַּחֶרֶב

ego quod ,icietis & :expandentur ventum omnē in reſidui & ,cadent

יִפֹּלוּ וְהַנִּשְׁאָרִים לְכָל־רוּחַ יִפָּרֵשׂוּ וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי

ſumam Et :Deus Dominus dixit Sic .ſum locutus DOMINVS

22 יְהוָה דִּבַּרְתִּי׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה וְלָקַחְתִּי

,eius teneriorū ramorū capite de dabo & ,ſublimis cedri ſummitate de ego

אָנִי מִצַּמֶּרֶת הָאֶרֶז הָרָמָה וְנָתַתִּי מֵרֹאשׁ יֹנְקוֹתָיו

.eleuatū & ,excelſum montem ſuper ego plantabo & ,excindam tenerū

רַךְ אֶקְטֹף וְשָׁתַלְתִּי אָנִי עַל הַר־גָּבֹהַּ וְתָלוּל׃

faciet & ,ramū eleuabit & ,illud plantabo Iſrael ſublimi monte In

23 בְּהַר מְרוֹם יִשְׂרָאֵל אֶשְׁתֳּלֶנּוּ וְנָשָׂא עָנָף וְעָשָׂה

,auis omnis ea ſub habitabunt Et .illuſtrem cedrum in erit & ,fructum

פֶרִי וְהָיָה לְאֶרֶז אַדִּיר וְשָׁכְנוּ תַחְתָּיו כֹּל צִפּוֹר

omnia ſcient Et .habitabunt eius ramorum vmbra in ala omnis

24 כָּל־כָּנָף בְּצֵל דָּלִיּוֹתָיו תִּשְׁכֹּנָּה׃ וְיָדְעוּ כָּל־

,ſublime lignum feci humiliare DOMINVS ego quòd ,agri ligna

עֲצֵי הַשָּׂדֶה כִּי אֲנִי יְהוָה הִשְׁפַּלְתִּי עֵץ גָּבֹהַּ

feci florere & ,viride lignum feci ſiccare .humile lignum feci ſublimare

הִגְבַּהְתִּי עֵץ שָׁפָל הוֹבַשְׁתִּי עֵץ לָח וְהִפְרַחְתִּי

.feci & ,ſum locutus DOMINVS Ego .aridum lignum

עֵץ יָבֵשׁ אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי׃

CAP. XVIII. יח

:dicendum ad ,me ad DOMINI verbum fuit Et

1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃

humo ſuper iſtam parabolam parabolizantes vos vobis Quid

2 מַה־לָּכֶם אַתֶּם מֹשְׁלִים אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה עַל־אַדְמַת

filiorum dentes & ,acerbam vuam comedent Patres :dicendo ,Iſrael

יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אָבוֹת יֹאכְלוּ בֹסֶר וְשִׁנֵּי הַבָּנִים

vobis erit ſi :Deus Dominus dixit ,ego Viuens ? obſtupeſcent

3 תִּקְהֶינָה׃ חַי־אָנִי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה אִם־יִהְיֶה לָכֶם

animæ omnes En .Iſrael in iſtam parabolam parabolizare vltra

4 עוֹד מְשֹׁל הַמָּשָׁל הַזֶּה בְּיִשְׂרָאֵל׃ הֵן כָּל־הַנְּפָשׁוֹת

anima : ipſæ mihi filij anima ſic & ,patris anima Sicut .ipſæ mihi

לִי הֵנָּה כְּנֶפֶשׁ הָאָב וּכְנֶפֶשׁ הַבֵּן לִי־הֵנָּה הַנֶּפֶשׁ

fecerit & ,iuſtus fuerit cùm vir Et .morietur ipſa ,peccans

5 הַחֹטֵאת הִיא תָמוּת׃ וְאִישׁ כִּי־יִהְיֶה צַדִּיק וְעָשָׂה

nō ſuos oculos & ,comederit nō montes Ad .iuſtitiam & ,iudicium

6 מִשְׁפָּט וּצְדָקָה׃ אֶל־הֶהָרִים לֹא אָכָל וְעֵינָיו לֹא

,violauerit non ſui ſocij vxorem & :Iſrael domus idola ad leuauerit

נָשָׂא אֶל־גִּלּוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ לֹא טִמֵּא

.acceſſerit non elongatam mulierem ad &

וְאֶל־אִשָּׁה נִדָּה לֹא יִקְרָב׃

opprefferit, raptum ,reddiderit debitori ſuū pignus ,depopulatit non quempiam Et

7 וְאִישׁ לֹא יוֹנֶה חֲבֹלָתוֹ חוֹב יָשִׁיב גְּזֵלָה

.veſtimēto operuerit nudum & ,dederit eſurienti ſuū panem :rapuerit non

לֹא יִגְזֹל לַחְמוֹ לְרָעֵב יִתֵּן וְעֵירֹם יְכַסֶּה־בָּגֶד׃

iniquitate ab .acceperit non amplius & ,dederit non vſura Cum

8 בַּנֶּשֶׁךְ לֹא־יִתֵּן וְתַרְבִּית לֹא יִקָּח מֵעָוֶל

.virum ad virum inter fecerit veritatis iudicium :ſuam manū auerterit

יָשִׁיב יָדוֹ מִשְׁפַּט אֱמֶת יַעֲשֶׂה בֵּין אִישׁ לְאִישׁ׃

faciendum ad ,cuſtodierit mea iudicia & ,ambulauerit meis ſtatutis In

9 בְּחֻקּוֹתַי יְהַלֵּךְ וּמִשְׁפָּטַי שָׁמַר לַעֲשׂוֹת

. Deus Dominus dixit ,viuet viuendo ,ipſe iuſtus :veritatem

אֱמֶת צַדִּיק הוּא חָיֹה יִחְיֶה נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃

fratrem feceric & :ſanguinē effundentē ,effractorem filium genuerit Et

10 וְהוֹלִיד בֵּן־פָּרִיץ שֹׁפֵךְ דָּם וְעָשָׂה אָח

ad etiam ſed :fecerit non hæc omnia ipſe Et . iſtis ex vno ab

11 מֵאַחַד מֵאֵלֶּה׃ וְהוּא אֶת־כָּל־אֵלֶּה לֹא עָשָׂה כִּי גַם אֶל־

,Egenum . profanauerit ſui ſocij vxorem & ,comederit montes

12 הֶהָרִים אָכַל וְאֶת־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ טִמֵּא׃ עָנִי

ad & :reddiderit non pignus ,rapuerit rapinas ,oppreſſerit pauperem &

וְאֶבְיוֹן הוֹנָה גְּזֵלוֹת גָּזָל חֲבֹל לֹא יָשִׁיב וְאֶל־

vſura Cum .fecerit abominationem ,ſuos oculos leuauerit idola

13 הַגִּלּוּלִים נָשָׂא עֵינָיו תּוֹעֵבָה עָשָׂה׃ בַּנֶּשֶׁךְ

abominationes Oēs .viuet Non ?viuet & ,acceperit augmentū & ,dederit

נָתַן וְתַרְבִּית לָקַח וָחָי לֹא יִחְיֶה אֵת כָּל־הַתּוֹעֵבוֹת

ecce Et .erit ipſo in ei Sanguines .morietur moriendo ,fecit iſtas

14 הָאֵלֶּה עָשָׂה מוֹת יוּמָת דָּמָיו בּוֹ יִהְיֶה׃ וְהִנֵּה

, fecit quæ ſui patris peccata omnia viderit & ,filium genuerit

הוֹלִיד בֵּן וַיַּרְא אֶת־כָּל־חַטֹּאת אָבִיו אֲשֶׁר עָשָׂה

,comederit non montes Super .illa ſicut fecerit non & ,timuerit &

15 וַיִּרְאֶה וְלֹא יַעֲשֶׂה כָּהֵן׃ עַל־הֶהָרִים לֹא אָכָל

non ſui ſocij vxorem ;Iſrael domus idola ad leuauerit nō ſuos oculos &

וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא אֶל־גִּלּוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ לֹא

;pignori acceperit nō pignus,oppreſſerit non quenquam Et .profanauerit

16 טִמֵּא׃ וְאִישׁ לֹא הוֹנָה חֲבֹל לֹא חָבָל

operuerit nudum & ,dederit eſurienti ſuum panem ;rapuerit non raptum &

וּגְזֵלָה לֹא גָזָל לַחְמוֹ לְרָעֵב נָתָן וְעֵרוֹם כִּסָּה־

non augmentum & ,vſuram ;ſuam manū conuerterit afflicto Ab .veſtimento

17 בָגֶד׃ מֵעָנִי הֵשִׁיב יָדוֹ נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית לֹא

non ipſe ;ambulauerit meis ſtatutis in ,fecerit mea iudicia ,acceperit

לָקָח מִשְׁפָּטַי עָשָׂה בְּחֻקּוֹתַי הָלָךְ הוּא לֹא

quia ,eius Pater .viuet viuendo ,ſui patris iniquitate in morietur

18 יָמוּת בַּעֲוֹן אָבִיו חָיֹה יִחְיֶה׃ אָבִיו כִּי־

fecit bonum non quod & ,fratris rapinam rapuit ,oppreſſionē oppreſſit

עָשַׁק עֹשֶׁק גָּזַל גֵּזֶל אָח וַאֲשֶׁר לֹא־טוֹב עָשָׂה

Cur :dixiſtis Et .ſua iniquitate in eſt mortu ecce & :ſui populi medio in

19 בְּתוֹךְ עַמָּיו וְהִנֵּה־מֵת בַּעֲוֹנוֹ׃ וַאֲמַרְתֶּם מַדֻּעַ

.fecit iuſtitiā & iudicium filius Et ?patris iniquitate in filius portabit non

לֹא־נָשָׂא הַבֵּן בַּעֲוֹן הָאָב וְהַבֵּן מִשְׁפָּט וּצְדָקָה עָשָׂה

. viuet viuendo :ea fecit & ,cuſtodiuit mea ſtatuta Omnia

אֵת כָּל־חֻקּוֹתַי שָׁמַר וַיַּעֲשֶׂה אֹתָם חָיֹה יִחְיֶה׃

,patris iniquitate in portabit non Filius .morietur ipſa peccans Anima

20 הַנֶּפֶשׁ הַחֹטֵאת הִיא תָמוּת בֵּן לֹא־יִשָּׂא בַּעֲוֹן הָאָב

,erit eū ſuper iuſti Iuſtitia .filij iniquitate in portabit non pater &

וְאָב לֹא יִשָּׂא בַּעֲוֹן הַבֵּן צִדְקַת הַצַּדִּיק עָלָיו תִּהְיֶה

fuerit auerſus cùm impius At .erit eum ſuper impij impietas &

21 וְרִשְׁעַת רָשָׁע עָלָיו תִּהְיֶה׃ וְהָרָשָׁע כִּי יָשׁוּב

,mea ſtatuta omnia cuſtodierit & ,fecit quæ ſuis peccatis omnibus ab

מִכָּל־חַטֹּאתָו אֲשֶׁר עָשָׂה וְשָׁמַר אֶת־כָּל־חֻקּוֹתַי

. morietur non ,viuet viuendo ,iuſtitiam & ,iudicium fecerit &

וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה חָיֹה יִחְיֶה לֹא יָמוּת׃

ei memorabuntur non ,fecit quas eius præuaricationes Omnes

22 כָּל־פְּשָׁעָיו אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא יִזָּכְרוּ לוֹ

volam volendo Nunquid .viuet ,fecit quam ſua iuſtitia in

23 בְּצִדְקָתוֹ אֲשֶׁר־עָשָׂה יִחְיֶה׃ הֶחָפֹץ אֶחְפֹּץ

ſuis viis à ſe auertendo in Nonne ? Deus Dominus dixit ,impij mortem

מוֹת רָשָׁע נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה הֲלוֹא בְּשׁוּבוֹ מִדְּרָכָיו

,iniquitatem fecerit & ,ſua iuſtitia à iuſtum ſe auertendo in Et ? viuet &

24 וְחָיָה׃ וּבְשׁוּב צַדִּיק מִצִּדְקָתוֹ וְעָשָׂה עָוֶל

?viuet & ,fecerit & ,impius fecit quas abominationes omnes ſecundū

כְּכֹל הַתּוֹעֵבוֹת אֲשֶׁר־עָשָׂה הָרָשָׁע יַעֲשֶׂה וָחָי

ſua præuaricatione in :memorabūtur non ,fecit quas eius iuſtitiæ Omnes

כָּל־צִדְקֹתָו אֲשֶׁר־עָשָׂה לֹא תִזָּכַרְנָה בְּמַעֲלוֹ

.morietur eis in ,peccauit quod ſuū peccatū ,ppter & ,eſt præuaricatus quam

אֲשֶׁר־מָעַל וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא בָּם יָמוּת׃

.Iſrael domus nunc Audite .Domini via dirigetur non ,dixiſtis Et

25 וַאֲמַרְתֶּם לֹא יִתָּכֵן דֶּרֶךְ אֲדֹנָי שִׁמְעוּ־נָא בֵּית יִשְׂרָאֵל

oculis in iudicia te in faciant & ,igni in tuas domos comburent Et
41 ושרפו בתיך באש ועשו בך שפטים לעיני
mercedem etiam & ,*meretrice à* te faciã cessare & :plurimarum mulierum
נשים רבות והשבתיך מזונה וגם אתנן
recedet & ,te in meam iram faciam requiescere Et .vltra dabis non
42 לא תתני עוד׃ והנחתי חמתי בך וסרה
. amplius irascar non & ,quiescam & :te à meus zelus
קנאתי ממך ושקטתי ולא אכעס עוד׃
,*tuarum pueritiarum* dierum fueris recordata non quòd eo Pro
43 יען אשר לא זכרתי את ימי נעוריך
caput in tuã viam ecce ego etiam & :his omnib⁹ in me prouocaueris &
ותרגזי לי בכל אלה וגם אני הא דרכך בראש
super cogitationem fecisti non Et .Deus Dominus dixit ,dedi
נתתי נאם אדני יהוה ולא עשיתי את הזמה על
,te super *parabolizans* omnis Ecce . tuis abominationibus omnibus
44 כל תועבתיך׃ הנה כל המשל עליך
. eius filia‡,mater Sicut :dicendo ,*parabolizabit*
ימשל לאמר כאמה בתה׃
soror & :suos filios & ,suum virum *respuens*† ,tu*tuæ matris Filia
45 בת אמך את געלת אישה ובניה ואחות
vestra Mater .suos filios & ,suos viros sunt abominatę quæ ,tu‡tuę sororis
אחותך את אשר געלו אנשיהן ובניהן אמכן
Someron *magna*‡ tua soror Et . Emoræus vester pater & ,Chittæa
46 חתית ואביכן אמרי׃ ואחותך הגדולה שמרון
parua† tua soror Et .tuam sinistram *super habitans** ,eius *filiæ* & ,‡ipsa
היא ובנותיה היושבת על שמאולך ואחותך הקטנה
. eius *filiæ*‡& ,Sedom ,tuis dexteris à *habitans*‡ ,*te præ*
ממך היושבת מימינך סדם ובנותיה׃
earum abominationes secundũ & ,ambulasti earum viis in non Et
47 ולא בדרכיהן הלכת ובתועבותיהן
omnibus in illis præ es corrupta & ,*pauxillum*‡ paululum velut :fecisti
עשיתי כמעט קט ותשחתי מהן בכל
Sedom fecit Si :Deus Dominus dixit ,ego *Viuens*‡ . tuis viis
48 דרכיך׃ חי אני נאם אדני יהוה אם עשתה סדם
.tuæ *filiæ*†& ,tu fecisti sicut ,eius *filiæ**& ,ipsa tua soror
אחותך היא ובנותיה כאשר עשית את ובנותיך׃
,panis saturitas ,superbia :tuę sororis Sedom iniquitas fuit ista Ecce
49 הנה זה היה עון סדם אחותך גאון שבעת לחם
mendici‡& ,egeni manũ & ;eius *filiabus*†& ,ei fuit* :otij abundantia &
ושלות השקט היה לה ולבנותיה ויד עני ואביון
abominationem fecerunt & ,sunt eleuatæ Et .*firmauit* ‡non
50 לא החזיקה׃ ותגבהינה ותעשינה תועבה
. vidi sicut eas feci remouere & :*meas facies ad*‡
לפני ואסיר אתהן כאשר ראיתי׃
:peccauit non tuorum peccatorum dimidium secundum Someron Et
51 ושמרון כחצי חטאתיך לא חטאה
tuas sorores iustificasti & ;illis præ tuas abominationes multiplicasti &
ותרבי את תועבותיך מהנה ותצדקי את אחותיך
.fecisti quas tuis abominationibus omnibus in
בכל תועבתיך אשר עשיתי׃
tua sorori iudicium pronunciasti quæ tuum pudorem porta tu Etiam
52 גם את שאי כלמתך אשר פללת לאחותך
erunt‡ iustificatæ ,eis præ fecisti abominationes quibus ,tuis peccatis in
בחטאתיך אשר התעבת מהן תצדקנה
te iustificando in‡,tuam ignominiam porta & ,erubesce tu etiam Et .te præ
ממך וגם את בושי ושאי כלמתך בצדקתך
,Se om captiuitatem ,earum captiuitatẽ conuertã Et . tuas sorores
53 אחיותך׃ ושבתי את שבותהן את שבית סדם
captiuitatẽ & :eius *filiarum**& ,Someron captiuitatem &,eius *filiarum**&
ובנותיה ואת שבית שמרון ובנותיה ושבית
,tuam ignominiam portes Vt .earum medio in tuarũ captiuitatum
54 שביתיך בתוכהנה׃ למען תשאי כלמתך
. eas *te consolando in* :fecisti quæ omnibus de erubescas &
ונכלמת מכל אשר עשית בנחמך אתן׃
.suam antiquitatem ad reuertentur eius *filiæ*‡& ,Sedom ,tuę sorores Et
55 ואחותיך סדם ובנותיה תשבן לקדמתן
tuæ *filiæ* & tu & : suam *antiquitatẽ ad reuertentur eius *filiæ* &,Someron Et
ושמרון ובנותיה תשבן לקדמתן ואת ובנותיך
tua soror Sedom fuit non Et *.vestrã antiquitatẽ ad reuertemini
56 תשבינה לקדמתכן׃ ולוא היתה סדם אחותך
.tuarum superbiarum die in tuo ore in auditu in
לשמועה בפיך ביום גאוניך׃
,Aram *filiarum* probrij tẽpore sicut ,tua malitia reuelaretur Antequam
57 בטרם תגלה רעתך כמו עת חרפת בנות ארם
.vndique te *spernentium** ,Pelistim *filiarum eius circuituum omnium*‡&
וכל סביבותיה בנות פלשתים השאטות אותך מסביב׃

[b] עשה ne sis meretrix, [d] נוח [d] סור adolescentiæ tuæ, qui composuit parabolas componet parabolas, *sic [e] בנה *es ‡quę abominabatur ‡es ‡maior ‡est,& villæ *quę habitat ad †minor [f] ישב ‡quæ habitat †villæ ‡nec ‡pauxillulũq; foret,sed [g] עשה ‡Viuo *villæ †villæ [h] עוה [i] גאה *hoc †villis ‡pauperis [k] שלה [l] ענה ‡tenuit. [m] אבה ‡coram me: [n] ראה [o] חצה iudicasti sororem tuam [p] נשא יהי ‡sunt ‡cũ iustificaueris שביתהן ק שבית ק [q] שוב *villarum cũm consolata fueris ‡villæ villæ villæ villarum ‡cunctarum villarum quæ sunt tu circuitu *quæ spernũt [t] שאט

Dominus dixit ,*eã* portasti tu tuas abominationes & ,*tuum Scelus*
58 את זמתך ואת תועבותיך את נשאתים נאם יהוה׃
;fecisti sicut tecum faciam Et :Deus Dominus dixit sic Quia
59 כי כה אמר אדני יהוה ועשית אותך כאשר עשית
.pactum *infringendum ad*‡ ,iuramentum contempsisti quæ
אשר בזית אלה להפר ברית׃
:*tuarum pueritiarum*†diebus in tecum*mei pacti ego recordabor Et
60 וזכרתי אני את בריתי אותך בימי נעוריך
,tuarum viarum recordaberis Et .*seculi*‡ pactũ tibi cõfirmabo &
61 והקימותי לך ברית עולם׃ וזכרת את דרכיך
.*te præ paruas ad*† ,*te præ magnas** tuas sorores *te capiendo in*‡ ,erubesces &
ונכלמת בקחתך את אחותיך הגדלות ממך אל הקטנות ממך
. tuo pacto ex non & ,filias in tibi eas dabo Et
ונתתי אתהן לך לבנות ולא מבריתך׃
.DOMINVS *ego*‡quòd scies & :tecũ meũ pactũ ego confirmabo Et
62 והקימותי אני את בריתי אתך וידעת כי אני יהוה׃
apertio‡ vltrà tibi sit non & ,afficiaris pudore & ,recorderis Vt
63 למען תזכרי ובשת ולא יהיה לך עוד פתחון
dixit ,fecisti quę omnibus iñ tibi *me propiciando in* ,*tui pudoris faciebus à* ,*oris*
פה מפני כלמתך בכפרי לך לכל אשר עשית נאם
. Deus DOMINVS
אדני יהוה׃

CAP. XVII. יז

:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
5 ויהי דבר יהוה אלי לאמר׃
loquere parabolicè & ,ænigma loquere Aenigmaticè ,hominis Fili
2 בן אדם חוד חידה ומשל
:Deus Dominus dixit Sic :*dices* Et .Israel domum ad parabolam
3 משל אל בית ישראל׃ ואמרת כה אמר אדני יהוה
ei‡ quibus ,*pluma*† plena ,*penna longa* ,*alis magna** ,grandis Aquila
הנשר הגדול גדול הכנפים ארך האבר מלא הנוצה אשר לו
. cedri summitatem tulit & ,Lebanon ad venit ;*variegatio*
הרקמה בא אל הלבנון ויקח את צמרת הארז׃
terram ad *illud*† adduxit & :auulsit eius *ramorum tenerorum* Caput
4 את ראש יניקותיו קטף ויביאהו אל ארץ
semine de tulit Et .*illud*† posuit negotiatorum vrbe in .Chenahan
5 כנען בעיר רכלים שמו׃ ויקח מזרע
,multas aquas iuxta* Tulit .seminis agro in illud *dedit*‡ & ,terræ
הארץ ויתנהו בשדה זרע קח על מים רבים
,*luxuriantem vitem in fuit*‡& ,germinauit Et . illud posuit *salicem*†
6 צפצפה שמו׃ ויצמח ויהי לגפן סרחת
ea sub eius radices & ,eam ad eius *ramos respiciendum ad*‡ ,statura *humilem*
שפלת קומה לפנות דליותיו אליו ושרשיו תחתיו
. *ornamenta*†emisit & ,palmites fecit & ,*vitem in fuit** Et .sint
יהיו ותהי לגפן ותעש בדים ותשלח פארות׃
ecce Et ,*pluma multa*‡& ,*alis magna*† grandis vna aquila fuit Et
7 ויהי נשר אחד גדול גדל כנפים ורב נוצה והנה
,eam ad *emittebat*† suos ramos & ,eam ad suas radices *inflectebat** hæc vitis
הגפן הזאת כפנה שרשיה עליו ודליותיו שלחה לו
bono agro In .suæ plantationis ‡ lineis de eam *irrigandum ad*‡
8 להשקות אותה מערגות מטעה׃ אל שדה טוב
,fructũ *ferendum ad & ,frondem faciendum ad* ,†plantata ipsa multas aquas *ad**
אל מים רבים היא שתולה לעשות ענף ולשאת פרי
:Deus Dominus dixit Sic :Dic . *magnificam vitem in existendum ad*‡
9 להיות לגפן אדרת׃ אמר כה אמר אדני יהוה
eius fructum & ,euellet eius radices Nonne ?prosperabitur‡
תצלח הלא את שרשיה ינתק ואת פריה
non & ,*arescet*† eius germinis frondes omnes ,*arescet*‡ & ,excidet
יקוסס ויבש כל טרפי צמחה תיבש ולא
?suis radicib⁹ à eam *tollendũ*‡ad ,multo populo in & ,grandi brachio *in**
בזרוע גדולה ובעם רב למשאות אותה משרשיה׃
eam *in tangere iuxta*‡ Nonne ?prosperabitur nunquid‡plantata ecce Et
10 והנה שתולה התצלח הלא כגעת בה
.arescet sui germinis lineis In ?siccando siccabitur ,orientalis ventus
רוח הקדים תיבש יבש על ערגת צמחה תיבש׃
:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
11 ויהי דבר יהוה אלי לאמר׃
?†hæc quid cognouistis Nonne :*rebellionis**domum ad nunc Dic
12 אמר נא לבית המרי הלא ידעתם מה אלה
& ,eius regem *cepit*‡& ,Ierusalaim Babel rex venit Ecce :Dic
אמר הנה בא מלך בבל ירושלם ויקח את מלכה ואת
: Babel in se ad eos adduxit & ;eius principes
שריה ויבא אותם אליו בבלה׃
induxit & :fœdus eo cum *excidit* & ,*regni* semine de tulit Et
13 ויקח מזרע המלוכה ויכרת אתו ברית ויבא

Turpitudinẽ tuam, [s] תעבתי ק [t] עשה [u] פור ‡ad irritum faceres *quod pepigi †adolescentiæ tuæ, ‡sempiternũ. [v] קום †cùm susceperis *maiores †cum minoribus [x] לקח ‡sum ‡expiatio propter pudorem tuũ, cũm placatus fuero [y] בוש [z] היה dic: *grandium alarum, longis alis, †plumis ‡erat variegatas, ‡Summitatẽ nouellarum plantationum †illam†illam [a] בוא ‡posuit *illud [b] נתן [c] לקח †relata ponitur salix ‡effectum est vitis luxurians humilis ‡vt respiciant rami [d] פנה [e] דלה *effecta est vitis †propagines. [f] היה [g] עשה ‡magnarum alarum, ‡multarum plumarum. [g] רבב *aggregabat [h] שקה †extendebat ‡vt irrigaret ‡sulcorum [i] נטע [k] עשה *iuxta ‡est,vt faciat frondes,& ferat [l] פרה ‡& efficiatur vitis grandis. ‡Num ‡siccabit †siccabit, ‡erit opus ‡euellendum [m] נשא ‡est. ‡cũ tetigerit [n] נגע *rebellem: ‡sunt? [o] לקח [p] בוא ‡tulit ‡percussit

, his ex vnum tibi *faciendum ad* †, oculus *te super* pepercit Non
5 † לא־חסה עליך עין [z] לעשות לך אחת מאלה
abiectione in , agri *facies ad* * es proiecta & : *te super indulgendum ad*‡
לחמלה עליך ותשלכי אל־פני השדה בגעל
.te *nasci* ‡ die in , tuæ animæ
נפשך ביום הלדת אתך׃
dixi & :*tuis sanguinibus**in conculcatam te vidi & ,te iuxta transiui Et
6 † ואעבר עליך [a] ואראך מתבוססת בדמיך ואמר
.*viue tuis sanguinibus* ‖In :tibi dixi & .*viue tuis sanguinibus*†In ,tibi
לך בדמיך חיי ואמר לך בדמיך [b] חיי׃
,es multiplicata & , te dedi agri germen veluti milia Decem
7 † רבבה כצמח השדה נתתיך ותרבי
vbera : ornamentorum ornamento in es ingressa & , es magnificata &
ותגדלי [c] ותבאי [d] בעדי עדיים שדים
.discooperta & , nuda ‡ tu & , germinauit tuus pilus & ,*sunt facta firma*‡
נכנו ושערך צמח ואת ערם ועריה׃
,amorum tempus tuũ tempus ecce & ,te vidi & ,te iuxta transiui Et
8 † ואעבר עליך ואראך והנה עתך עת דדים
, tibi iuraui & : tuam *nuditatem* † operui & , te super *meam alam* expandi &
ואפרש כנפי עליך ואכסה ערותך ואשבע לך
.*mihi* ‡ fuisti & , Deus Dominus ait , tecum pactum in sum ingressus &
ואבוא בברית אתך נאם אדני יהוה ותהיי־לי׃
te vnxi & : te *desuper tuos sanguines inundaui** & ,*aquis in* ‡ te laui Et
9 † וארחצך במים ואשטף דמיך [d] מעליך ואסכך
te *straui & : taxo* ‖ te calceaui & , *acupicto* ‡ te vestiui Et .oleo in
10 בשמן׃ † ואלבישך רקמה ואנעלך תחש ואחבשך
dedi & : ornamento te ornaui Et .serico te operui & ,bysso in
11 בשש ואכסך משי׃ † ואעדך עדי ואתנה
.tuo *gutture*† *super* torquem & , tuis manibus *super* armillas
צמידים על־ידיך ורביד על־גרונך׃
coronam & : tuis auribus *super circulos &* ,*tua nare super inaurem* dedi Et
12 † [e] ואתן נזם על־אפך ועגילים על־אזניך ועטרת
.*tuo capite in*‡ gloriæ
תפארת בראשך׃
,sericum & , byssus * tua vestis & , argento & auro es ornata Et
13 † [f] ותעדי זהב וכסף ומלבושך ששי ומשי
es facta decora & : comedisti oleum & , mel & , similam ; polymitum &
ורקמה סלת ודבש ושמן אכלתי [g] ותיפי
.regnum in es prosperata & , *valde vehementia in* ‡
במאד מאד ותצלחי למלוכה׃
quia : tuam speciem propter gentes in nomen tibi est egressum Et
14 † [h] ויצא לך שם בגוים ביפיך כי
Dominus dixit , te super posueram quem ,meo decore in *ipsa**perfecta
כליל הוא בהדרי אשר [i] שמתי עליך נאם אדני
propter es fornicata & , *tua pulchritudine in* ‖ fidisti Et .Deus
15 יהוה׃ † ותבטחי ביפיך [k] ותזני על־
.transeuntem omnem super tuas fornicationes effudisti & : tuum nomen
שמך ותשפכי את־תזנותיך על־כל־עובר
tibi fecisti & , tuis vestimentis de sumpsisti Et . ‖ erat eum erga
16 לו־יהי׃ † [m] ותקחי מבגדיך ותעשי־לך
. ‡erit non & , *ventura* † non :eis *super** es fornicata & , *maculosa*‡excelsa
במות טלאות ותזני עליהם לא באות ולא יהיה׃
quæ , meo argento de & , meo auro de tuæ gloriæ vasa tulisti Et
17 † ותקחי כלי תפארתך מזהבי ומכספי אשר
.eis *in*† es fornicata & :*masculi* ‖imagines tibi fecisti & , tibi dedi
נתתי לך [n] ותעשי־לך צלמי זכר ותזני־בם׃
: eas operuisti & , *tuæ recamationis* ‡ vestimenta sumpsisti Et
18 † ותקחי את־בגדי רקמתך ותכסים
.*earum facies ad dedisti* * meum suffimentum & ,meum oleum &
ושמני וקטרתי נתתי לפניהם׃
,mel & , oleum & , similam ,tibi dedi quem meum panem Et
19 † ולחמי אשר־נתתי לך סלת ושמן ודבש
,‖ fuit & ,quietis odorem in ,*earũ facies ad illud dedisti* ‡ & ,te comedere feci †
האכלתיך ונתתיהו לפניהם לריח [o] ניחח ויהי
tuas filias & , tuos filios tulisti Et .Deus Dominus ait
20 נאם אדני יהוה׃ † ותקחי את־בניך ואת־בנותיך
parũ Nunquid :*comedendum* ‖ad eis∗eos immolasti & ,mihi generasti quos
אשר ילדת לי ותזבחים להם לאכול המעט
,eos dedisti & : meos filios immolasti Et ?tuis fornicationibus de‡
21 מתזנתך׃ † ותשחטי את־בני ותתנים
,tuis abominationibus omnibus cum Et . illis † eos *faciẽdo transire in**
22 בהעביר אותם להם׃ † ואת כל־תועבתיך
: *tuarum pueritiarum* dierum es recordata non tuis fornicationibus &
ותזנתיך לא זכרתי את־ימי נעוריך
.fuisti tuo sanguine in *conculcatam ,discoopertam & , nudam te existendo in*
בהיותך ערם [p] ועריה מתבוססת בדמך היית׃

tibi †vt faceres עשה ‡vt misceretur tui: *super faciẽ ‡qua nata es *sanguine tuo: ראה †sanguine tuo viues. ‡sanguine tuo viues. חיה בוא עדה ‡intumuerunt, ‡cu[illegible] amictũ mei †ignominiæ ‡mea. ‡aqua, *laui sanguinẽ tuum qui erant in סוך ‡discoloris, ‖hyacinthino: & cinxi †gutturi circulum naribus tuis, & inaures נתן ‡capiti tuo. *fuit עדה ירו יפה ‡vehementia nimis, יצא *erat שום ‖pulchritudini tuæ, זנה ‖desiderium tuum. היה לקח ‡multicoloria, *in †futura sunt similia, ‡populus qui talia facit. ‖masculinæ עשה ‡discoloria, †cum *posuisti coram eis. נתן †quæ ‡posuisti coram eis, lita, נוח ‖cõsumendũ. ‡est tibi *vt transire faceres †per ignem ‡adolescentiæ tuæ: quando nuda, discooperta, & cõculcata ערה

Dominus dixit ,tibi væ væ : tuam malitiam omnem post fuit Et
23 † ויהי אחרי כל־רעתך אוי אוי לך נאם אדני
omni in excelsum tibi fecisti & :*fornicem* tibi ædificasti Et .Deus
24 יהוה׃ † [q] ותבני־לך גב ותעשי־לך רמה בכל־
es abominata &,tuũ excelsum ædificasti viæ caput omne Ad .platea
25 רחוב׃ † אל־כל־ראש דרך בנית רמתך ותתעבי
:transeunti omni tuos pedes *diuaricasti* & ,tuum decorem
את־[r] יפיך ותפשקי את־רגליך לכל־עובר
.tuas fornicationes multiplicasti &
[s] ותרבי את־[t] תזנותך׃
: *carne magnos tuos vicinos* ‡ Aegypti *filios ad* † es fornicata Et
26 † ותזני אל־בני־מצרים שכניך גדלי בשר
.me irritandum ad tuam fornicationem multiplicasti &
ותרבי את־תזנתך להכעסני׃
:*tuum* ‖statutum diminui & ,te super meam manum extendi ecce Et
27 † והנה [v] נטיתי ידי עליך ואגרע [x] חקך
confusarum * ,Pelistim filiarum te habentium odio *animam in*‡ te dedi &
ואתנך בנפש שנאותיך בנות פלשתים הנכלמות
: *tua saturitate absque*‡ ,Assur *filios ad* ‡ es fornicata Et . *sceleris* † tua via de
28 מדרכך [y] זמה׃ † ותזני אל־בני אשור מבלתי שבעתך
.saturata eras non *etiã &* ‖,eis∗es fornicata &
ותזנים וגם לא שבעת׃
, Chenahan terra in tuam fornicationem multiplicasti Et
29 † ותרבי את־תזנותך אל־ארץ כנען
.es satiata non hoc in etiam & : ‡Chasdim *in* †
כשדימה וגם־בזאת לא שבעת׃
te faciendo in ‡ : Deus Dominus dixit ,tuum cor est infirmatum Quàm
30 † מה אמלה לבתך נאם אדני יהוה [z] בעשותך
.*imperiosæ**meretricis mulieris opus ista omnia
את־כל־אלה מעשה אשה־זונה שלטת׃
tuum excelsum & , viæ omnis capite in tuũ excelsum *te ædificando* In
31 † בבנותיך גבך בראש כל־דרך ורמתך
spernendo meretrix tanquam fuisti non & : platea omni in fecisti
עשיתי בכל־רחוב ולא־הייתי כזונה לקלס
.alienos suscipiet suo viro pro adultera Mulier . ‖mercedem
32 אתנן׃ † האשה המנאפת תחת אישה תקח את־זרים׃
tua *præmia** dedisti tu & : *donum* † dabunt ‖meretricibus Omnibus
33 † לכל־זנות [a] יתנו־נדה ואת נתת את־נדניך
te ad *intrandum ad* , illos remunerabas & , tuis amatoribus cunctis
לכל־מאהביך ותשחדי אותם לבוא אליך
mulieribus à oppositum te in fuit Et .tuis fornicationibus in vndique
34 מסביב בתזנותיך׃ † ויהי־בך הפך מן־הנשים
,mercedem *te dando in* & :fuit fornicatũ non te post & ,tuis fornicationib⁹ in
בתזנותיך ואחריך לא זונה ובתתך אתנן
.*oppositum in* fuisti & , tibi data sit non merces &
ואתנן לא נתן־לך ותהי להפך׃
.D o m i n i verbum audi meretrix Propterea
35 † לכן זונה שמעי דבר־יהוה׃
est reuelata & , *tuum æs effundi* Pro :Deus Dominus dixit Sic
36 † כה־אמר אדני יהוה יען השפך נחשתך ותגלה
omnia super & : tuos amatores super tuis fornicationibus in tua *nuditas*†
[b] ערותך בתזנותיך על־מאהביך ועל כל־
quos tuorum filiorum *sanguines* iuxta & ,tuarum abominationum idola
גלולי תועבותיך וכדמי בניך אשר
congregans ego ecce Ideo .eis dedisti
37 [x] נתת להם׃ † לכן הנני מקבץ את־כל־מאהביך
quos vniuersis *super* † dilexisti quos omnes & ,*eis super dulcuisti quibus*
אשר ערבת עליהם ואת כל־אשר אהבת על כל־אשר
reuelabo & , vndique te aduersus eos congregabo & : habebas odio
שנאת וקבצתי אתם עליך מסביב [y] וגליתי
.tuam *nuditatem* ‖ omnem videbunt & , *eos ad* ‡ tuam *nuditatẽ*
[z] ערותך אלהם וראו את־כל־ערותך׃
: sanguinem effundentium & ,adulterarum iudiciis te iudicabo Et
38 † ושפטתיך משפטי נאפות ושפכת דם
.zeli & iræ sanguinem * te dabo &
ונתתיך דם חמה וקנאה׃
demolientur & ,tuũ excelsum destruent & ,corũ manum in te dabo Et
39 † ונתתי אותך בידם והרסו גבך ונתצו
: tuæ gloriæ vasa *capient* † & ,tuis vestimentis te *exspoliabunt* & ,tua excelsa
רמתיך והפשיטו אותך בגדיך ולקחו כלי תפארתך
.discoopertam & , nudam te dimittent &
והניחוך עירם ועריה׃
te psodiẽt & :lapide in te *obruent &* ,*concionẽ* te super faciẽt ascẽdere Et
40 † [a] והעלו עליך קהל ורגמו אותך באבן ובתקוך
.suis gladiis in
בחרבותם׃

excelsum: בנה ‖aperuisti יפה רבה זנה הזנותיך ק †cum filiis ‡vicinis tuis magnorum membrorũ: ‖cibum tibi, נטה חקק ‡secundum voluntatem *quæ erubescunt †turpi. ‡cum filiis ‡eo quòd nõ esset tibi saturitas: זמם *cum ‖eo quod †terræ ‡assimilata: ‡cùm facias עשה *dominũ sui habentis! Cũ ædificaueris ‖à fornicãte sibi datam. ‖fornicantes †mercedem *dona נתן vt intrarent mulierum cùm dederis aliis cõtraria. eo quòd effusa est turpitudo tua, †fœditas ערה sanguinem congrego נתן cum quibus iocũdata es, †cum גלה fœditatem ‡eis, ‖turpitudinem ערה *in confringent nudare faciẽt †auferent cœtum, & lapidabunt עלה

offendiculum & ,suum cor super sua idola fecerunt ascendere isti
הָאֵלֶּה הֶעֱלוּ גִלּוּלֵיהֶם עַל־לִבָּם וּמִכְשׁוֹל עָלָה
? eis requirar requirendo* nûquid :suas facies‡ contra dederunt suæ iniquitatis posuerunt
עֲוֺנָם נָתְנוּ נֹכַח פְּנֵיהֶם הַאִדָּרֹשׁ אִדָּרֵשׁ לָהֶם׃ ‡ faciē suam: *interrogatus respondebo
Dominus dixit Sic :eos ad dices† & ,eos alloquere Propterea
4 לָכֵן דַּבֵּר־אוֹתָם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי עָוָה
in sua idola fecerit ascendere qui Israel domo de vir Vir†: Deus
יְהוִה אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַעֲלֶה אֶת־גִּלּוּלָיו אֶל־ †dic ‡Quicunque
,suas facies‡ contra posuerit suæ iniquitatis offendiculum & , suum cor ‡ faciē suam,
לִבּוֹ וּמִכְשׁוֹל עֲוֺנוֹ יָשִׂים נֹכַח פָּנָיו שׂוּם
venienti ipsi respondebo DOMINVS Ego :Propheta ad venerit &
וּבָא אֶל־הַנָּבִיא אֲנִי יְהוָה נַעֲנֵיתִי לוֹ בָה עָנָה בּא
Israel domum capiendum Ad* .suorum idolorum multitudine in
5 בְרֹב גִּלּוּלָיו׃ לְמַעַן תְּפֹשׂ אֶת־בֵּית־יִשְׂרָאֵל *Vt capiam
.ipsi vniuersi suis idolis in me desuper† se alienauerunt† quòd ,suo corde in †separauerūt à
בְּלִבָּם אֲשֶׁר נָזֹרוּ מֵעָלַי בְּגִלּוּלֵיהֶם כֻּלָּם׃
:Deus Dominus dixit Sic: Israel domum ad dic Propterea
6 לָכֵן אֱמֹר אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
vniuersis desuper† & ,vestris idolis desuper* conuerti facite & ,Conuertimini *alios ab †ab
שׁוּבוּ וְהָשִׁיבוּ מֵעַל גִּלּוּלֵיכֶם וּמֵעַל כָּל־
. vestras facies facite conuerti, vestris abominationibus
תּוֹעֲבֹתֵיכֶם הָשִׁיבוּ פְנֵיכֶם׃
peregrinabitur† qui ,peregrino* de & ,Israel domo de vir Vir Cum Si quispiam *peregrinis, †peregrinantur
7 כִּי אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמֵהַגֵּר אֲשֶׁר־יָגוּר
in sua idola fecerit ascendere & ,me post à† se separauerit & ,Israel in
בְּיִשְׂרָאֵל וְיִנָּזֵר מֵאַחֲרַי וְיַעַל גִּלּוּלָיו אֶל־ גּוּר
,suas facies‡ contra posuerit suæ iniquitatis offendiculum & ,suum cor *ne eat ‡ faciē suam,
לִבּוֹ וּמִכְשׁוֹל עֲוֺנוֹ יָשִׂים נֹכַח פָּנָיו
DOMINVS Ego :me pro eum inquirendum ad ,prophetam ad venerit & vt inquirat
וּבָא אֶל־הַנָּבִיא לִדְרָשׁ־לוֹ בִי אֲנִי יְהוָה
,ipsum virum in meas facies† dabo Et . me in* ei respōdebitur respondebo *pro †faciem meā contra
8 נַעֲנֶה־לּוֹ בִּי׃ וְנָתַתִּי פָנַי בָּאִישׁ הַהוּא
cum faciam succidere & ,prouerbia in & ,signum in cum vastabo‡ & ‡ponere faciā
וַהֲשִׁמֹתִיהוּ לְאוֹת וְלִמְשָׁלִים וְהִכְרַתִּיו
.DOMINVS ego* quòd scietis & :mei populi medio è *sum
מִתּוֹךְ עַמִּי וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה׃
ego ,verbum fuerit locutus & ,fuerit seductus cum propheta Et
9 וְהַנָּבִיא כִי־יְפֻתֶּה וְדִבֶּר דָּבָר אֲנִי
meam manū extendam & :illum prophetam seduxi DOMINVS
יְהוָה פִּתֵּיתִי אֵת הַנָּבִיא הַהוּא וְנָטִיתִי אֶת־יָדִי
. Israel mei populi medio è eum faciam delere & ,eum super
עָלָיו וְהִשְׁמַדְתִּיו מִתּוֹךְ עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃
prophetę iniquitas sic, quærentis iniquitas Sicut .suam iniquitatē ferent* Et * luent pœnā iniquitatis suæ.
10 וְנָשְׂאוּ עֲוֺנָם כַּעֲוֺן הַדֹּרֵשׁ כַּעֲוֺן הַנָּבִיא †est pœna
non & ,me post à† ,Israel domus vltra errent non Vt .erit iniquitatis
11 יִהְיֶה׃ לְמַעַן לֹא־יִתְעוּ עוֹד בֵּית־יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרַי וְלֹא־ ‡ pœna iniquitatis
,populū in mihi erunt Et .suis præuaricationib* vniuersis in vltra polluātur
נָשָׂא עָוֹן יִטַּמְּאוּ עוֹד בְּכָל־פִּשְׁעֵיהֶם וְהָיוּ־לִי לְעָם ‡ non euntes
.Deus Dominus dixit ,Deum in eis ero ego &
וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃ תָּעָה
: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
12 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
,præuaricationē præuaricādo, mihi peccauerit cū terra ,hominis Fili
13 בֶּן־אָדָם אֶרֶץ כִּי תֶחֱטָא־לִי לִמְעָל־מַעַל
: panis virgam ei conteram & ,eam super meam manum extendam & נָטָה
וְנָטִיתִי יָדִי עָלֶיהָ וְשָׁבַרְתִּי לָהּ מַטֵּה־לָחֶם homines, †iumenta.
iumentum† & ,hominem ea ex succidere faciā & ,famem eam in mittam &
וְהִשְׁלַחְתִּי־בָהּ רָעָב וְהִכְרַתִּי מִמֶּנָּה אָדָם וּבְהֵמָה׃
,Daniel ,Noach ,eius medio in isti viri tres fuerint* Et *si
14 וְהָיוּ שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּתוֹכָהּ נֹחַ דָּנִאֵל
DOMINVS dixit ,suam animam liberabunt sua iustitia in ipsi ;Iob &
וְאִיּוֹב הֵמָּה בְצִדְקָתָם יְנַצְּלוּ נַפְשָׁם נְאֻם אֲדֹנָי
,eam orbauerit & ,terram in fecero transire malam bestiam Si .Deus
15 יְהוִה׃ לוּ־חַיָּה רָעָה אַעֲבִיר בָּאָרֶץ וְשִׁכְּלָתָּה propter bestiam.
. bestia faciebus à transeunte absque desolata fuerit &
וְהָיְתָה שְׁמָמָה מִבְּלִי עוֹבֵר מִפְּנֵי הַחַיָּה׃
Dominus dixit ,ego viuens† ,eius medio in* isti viri tres‡ *Et
16 שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּתוֹכָהּ חַי־אָנִי נְאֻם אֲדֹנָי *fuerint †viuo
,liberabuntur ipsi soli ipsi : liberabunt filias si &‡ ,filios si ,Deus ‡neq; ‡neq;
חָיָה נָצַל יְהוִה אִם־בָּנִים וְאִם־בָּנוֹת יַצִּילוּ הֵמָּה לְבַדָּם יִנָּצֵלוּ
terram super induxero gladium* Vel . desolata erit terra & *si
17 וְהָאָרֶץ תִּהְיֶה שְׁמָמָה׃ אוֹ חֶרֶב אָבִיא עַל־הָאָרֶץ בּוֹא
ea ex fecero succidere & ,terram per transeas gladie† dixero & ,ipsam †gladio,
הַהִיא וְאָמַרְתִּי חֶרֶב תַּעֲבֹר בָּאָרֶץ וְהִכְרַתִּי מִמֶּנָּה ‡homines, & iumenta.
viuens†,eius medio in * isti viri tres Et iumentum & ,hominem‡ *fuerint †viuo
18 אָדָם וּבְהֵמָה׃ וּשְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּתוֹכָהּ חַי־

ipsi quia ,filias & ,filios liberabunt non ,Deus Dominus dixit : ego
נָצַל אָנִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה לֹא יַצִּילוּ בָּנִים וּבָנוֹת כִּי הֵם
super ,terram ad immisero pestilentiam Vel .liberabuntur ipsi soli
19 לְבַדָּם יִנָּצֵלוּ׃ אוֹ דֶּבֶר אֲשַׁלַּח אֶל־הָאָרֶץ הַהִיא
ut succidere faciam ea ex succidendum ad ,sanguine in eam super meam iram effudero &
וְשָׁפַכְתִּי חֲמָתִי עָלֶיהָ בְּדָם לְהַכְרִית מִמֶּנָּה
homines, & iumenta: †viuo viuens†: eius medio in Iob &, Daniel, Noach Et .iumentum & ,hominem
20 אָדָם וּבְהֵמָה׃ וְנֹחַ דָּנִאֵל וְאִיּוֹב בְּתוֹכָהּ חַי־
ipsi :liberabunt filiam si ,filium si ,Deus Dominus dixit ,ego
אָנִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה אִם־בֵּן אִם־בַּת יַצִּילוּ הֵמָּה
Dominus dixit sic Nam .suam animam liberabunt sua iustitia in
21 בְצִדְקָתָם יַצִּילוּ נַפְשָׁם׃ כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי
profectò ,famem & ,gladium ,mala mea iudicia quatuor quòd etiam ‡:Deus
יְהוִה אַף כִּי־אַרְבַּעַת שְׁפָטַי הָרָעִים חֶרֶב וְרָעָב
succidendū ad ,Ierusalaim ad misi pestiletiam & ,malam bestiam &
וְחַיָּה רָעָה וָדֶבֶר שִׁלַּחְתִּי אֶל־יְרוּשָׁלִָם לְהַכְרִית
homines, iumenta. custio ea in remanebit ecce Et . iumentum† & ,hominem ea ex
22 מִמֶּנָּה אָדָם וּבְהֵמָה׃ וְהִנֵּה נוֹתְרָה־בָּהּ פְּלֵטָה יָתַר
egredientur videbitis & ,vos ad egredientes† ipsi ecce .filiæ & filij eductorum
יָצָא הַמּוּצָאִים בָּנִים וּבָנוֹת הִנָּם יוֹצְאִים אֲלֵיכֶם וּרְאִיתֶם אֶת־
induxi quod malo super consolabimini & :eorū actiones‡ & ,eorū viam
רָאָה דַּרְכָּם וְאֶת־עֲלִילוֹתָם וְנִחַמְתֶּם עַל־הָרָעָה אֲשֶׁר הֵבֵאתִי ‡opera
.eam super induxi quæ omnibus cum ,Ierusalaim super
עַל־יְרוּשָׁלִַם אֵת כָּל־אֲשֶׁר הֵבֵאתִי עָלֶיהָ׃
‡opera :eorū conatus† & ,eorū viam videritis cum ,vos cōsolabuntur Et
23 וְנִחֲמוּ אֶתְכֶם כִּי־תִרְאוּ אֶת־דַּרְכָּם וְאֶת־עֲלִילוֹתָם
frustra dixit ,ea in feci quæ omnia feci gratis non quòd ,scietis &
עָשָׂה וִידַעְתֶּם כִּי לֹא חִנָּם עָשִׂיתִי אֵת כָּל־אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בָהּ נְאֻם
. Deus Dominus
אֲדֹנָי יְהוִה׃

CAP. XV. טו

: dicendo me ad DOMINI verbum fuit Et
1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
magis quàm omne lignum qui palmite ‡ligno omni præ vitis lignum erit quid ,hominis Fili
2 בֶּן־אָדָם מַה־יִּהְיֶה עֵץ־הַגֶּפֶן מִכָּל־עֵץ הַזְּמוֹרָה אֲשֶׁר
faciendū ad lignum eo ex tolletur Nunquid :syluæ ligna inter fuit
3 הָיָה בַּעֲצֵי הַיָּעַר׃ הֲיֻקַּח מִמֶּנּוּ עֵץ לַעֲשׂוֹת לָקַח
? vas omne illo in dependendum ad† paxillum eo ex tollent Si† ?opus
לִמְלָאכָה אִם־יִקְחוּ מִמֶּנּוּ יָתֵד לִתְלוֹת עָלָיו כָּל־כֶּלִי׃ תָּלָה
comedit* eius extremitates‡ Duas .consumendū ad est datum igni Ecce ‡summitates *consumpsit
4 הִנֵּה לָאֵשׁ נִתַּן לְאָכְלָה אֵת שְׁנֵי קְצוֹתָיו אָכְלָה
? opus ad prosperabitur nunquid .est exustum‡ eius medium† & ,ignis
הָאֵשׁ וְתוֹכוֹ נָחָר הֲיִצְלַח לִמְלָאכָה׃ קְצָת חָרַר
ignis quia etiam† ,operi fiebat* non ,integrum ipsū essendo in* Ecce
5 הִנֵּה בִּהְיוֹתוֹ תָמִים לֹא יֵעָשֶׂה לִמְלָאכָה אַף כִּי־אֵשׁ
? operi adhuc fiet & ,sit combustum & ,illud comederit‡
אֲכָלַתְהוּ וַיֵּחָר וְנַעֲשָׂה עוֹד לִמְלָאכָה׃
vitis lignum Quemadmodū :Deus Dominus dixit sic Propterea
6 לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה כַּאֲשֶׁר עֵץ־הַגֶּפֶן
tradidi sic ,consumendum ad igni illud dedi quod syluæ ligno in*
בְּעֵץ הַיַּעַר אֲשֶׁר־נְתַתִּיו לָאֵשׁ לְאָכְלָה כֵּן נָתַתִּי אֶת־
igne De . eos in meas facies† dabo Et . Ierusalaim habitatores
7 יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם׃ וְנָתַתִּי אֶת־פָּנַי בָּהֶם מֵהָאֵשׁ
.DOMINVS ego‡ quòd scietis Et .eos comedet‡ ignis & ,sunt egressi
יָצָאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה
desolatam terram dabo Et .eos contra meas facies me ponendo in*
8 בְּשׂוּמִי אֶת־פָּנַי בָּהֶם׃ וְנָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ שְׁמָמָה נָתַן
. Deus Dominus dixit ,præuaricationem sunt præuaricati quòd eo
יַעַן מָעֲלוּ מַעַל נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃

CAP. XVI. טז

: dicendo me ad DOMINI verbum fuit Et
1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ הָיָה
suas abominationes Ierusalaim fac notas hominis Fili
2 בֶּן־אָדָם הוֹדַע אֶת־יְרוּשָׁלִַם אֶת־תּוֹעֲבֹתֶיהָ׃ יָדַע
tua Mansiones† :Ierusalaim * Deus Dominus dixit Sic :dices* Et
3 וְאָמַרְתָּ כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לִירוּשָׁלִַם מְכֹרֹתַיִךְ
tua mater & ,Emoræus tuus pater :Chenahanæa terra de tui natales &
וּמֹלְדֹתַיִךְ מֵאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי אָבִיךְ הָאֱמֹרִי וְאִמֵּךְ
fuisset præcisus non ,te nasci‡ die in‡ tuæ natiuitates Et .Chittæa
4 חִתִּית׃ וּמוֹלְדוֹתַיִךְ בְּיוֹם הוּלֶּדֶת אֹתָךְ לֹא־כָרַּת כּוּר
non faciendo & :lenimen * ad fuisses lota non aquis in & ,tuus vmbilicus
שָׁרֵּךְ וּבְמַיִם לֹא־רֻחַצְתְּ לְמִשְׁעִי וְהָמְלֵחַ לֹא
.fores fasciata‡ non inuoluendo & ,fuisses salita
הֻמְלַחַתְּ וְהָחְתֵּל לֹא חֻתָּלְתְּ׃

:bibent desolatione in suas aquas &,comedent solicitudine in suum Panem
לַחְמָם֙ בִּדְאָגָ֣ה יֹאכֵ֔לוּ וּמֵימֵיהֶ֖ם בְּשִׁמָּמ֣וֹן יִשְׁתּ֑וּ
omnium iniquitatē propter ,sua plenitudine à eius terra desoletur vt
לְמַ֜עַן תֵּשַׁ֤ם אַרְצָהּ֙ מִמְּלֹאָ֔הּ מֵחֲמַ֖ס כָּל־
terra &,desolabuntur habitatæ ciuitates Et .ea in habitantium
20 הַיֹּשְׁבִ֥ים בָּֽהּ׃ וְהֶעָרִ֤ים הַנּֽוֹשָׁבוֹת֙ תֶּחֱרַ֔בְנָה וְהָאָ֖רֶץ
.DOMINVS ego quòd scietis & :erit deserta
שְׁמָמָ֣ה תִֽהְיֶ֑ה וִֽידַעְתֶּ֖ם כִּֽי־אֲנִ֥י יְהוָֽה׃
:dicendo me ad DOMINI verbum fuit Et
21 וַיְהִ֥י דְבַר־יְהוָ֖ה אֵלַ֥י לֵאמֹֽר׃
,Israel humo super vobis istud prouerbium quod hominis Fili
22 בֶּן־אָדָ֗ם מָֽה־הַמָּשָׁ֤ל הַזֶּה֙ לָכֶ֔ם עַל־אַדְמַ֥ת יִשְׂרָאֵ֖ל
?visio omnis peribit & ,dies Prolongabuntur :dicendo
לֵאמֹ֑ר יַֽאַרְכוּ֙ הַיָּמִ֔ים וְאָבַ֖ד כָּל־חָזֽוֹן׃
feci Cessare :Deus Dominus dixit Sic :eos ad dic Ideo
23 לָכֵן֩ אֱמֹ֨ר אֲלֵיהֶ֜ם כֹּֽה־אָמַ֣ר אֲדֹנָ֣י יְהוִ֗ה הִשְׁבַּ֙תִּי֙ אֶת־
quinimo :Israel in vltrà illud prouerbium dicent non & ,istud prouerbiū
הַמָּשָׁ֣ל הַזֶּ֔ה וְלֹֽא־יִמְשְׁל֥וּ אֹת֛וֹ ע֖וֹד בְּיִשְׂרָאֵ֑ל כִּ֣י אִם־
.visionis omnis verbum & ,dies Appropinquauerūt :eos ad loquere
דַּבֵּ֣ר אֲלֵיהֶ֔ם קָֽרְבוּ֙ הַיָּמִ֔ים וּדְבַ֖ר כָּל־חָזֽוֹן׃
medio in :lenis diuinatio & ,frustrà visio oīs vltra erit non Quia
24 כִּ֠י לֹ֣א יִהְיֶ֥ה ע֛וֹד כָּל־חֲז֥וֹן שָׁ֖וְא וּמִקְסַ֣ם חָלָ֑ק בְּת֖וֹךְ
loquar quod ,loquar DOMINVS ego Quia .Israel domus
25 בֵּ֥ית יִשְׂרָאֵֽל׃ כִּ֣י ׀ אֲנִ֣י יְהוָ֗ה אֲדַבֵּ֞ר אֵת֩ אֲשֶׁ֨ר אֲדַבֵּ֤ר
domus ,vestris diebus in sed :amplius protrahetur nec ,fiet & ,verbum
דָּבָר֙ וְיֵֽעָשֶׂ֔ה לֹ֥א תִמָּשֵׁ֖ךְ ע֑וֹד כִּ֣י בִֽימֵיכֶ֞ם בֵּ֣ית
.Deus Dominus dixit ,illud faciam &,verbum loquar ,rebellionis
הַמֶּ֗רִי אֲדַבֵּ֤ר דָּבָר֙ וַעֲשִׂיתִ֔יו נְאֻ֖ם אֲדֹנָ֥י יְהוִֽה׃
ecce ,hominis Fili :dicendo me ad DOMINI verbum fuit Et
26 וַיְהִ֥י דְבַר־יְהוָ֖ה אֵלַ֥י לֵאמֹֽר׃ בֶּן־אָדָ֗ם הִנֵּ֤ה
27 ,multos dies ad videns hic quam Visio :dicentes Israel domus
בֵֽית־יִשְׂרָאֵל֙ אֹמְרִ֔ים הֶחָז֛וֹן אֲשֶׁר־ה֥וּא חֹזֶ֖ה לְיָמִ֣ים רַבִּ֑ים
:eos ad dic Propterea .prophetans ipse longa tempora in &
28 וּלְעִתִּ֥ים רְחוֹק֖וֹת ה֥וּא נִבָּֽא׃ לָכֵ֞ן אֱמֹ֣ר אֲלֵיהֶ֗ם
.mea verba omnia vltrà protrahetur Non :Deus Dominus dixit Sic
כֹּ֤ה אָמַר֙ אֲדֹנָ֣י יְהוִ֔ה לֹֽא־תִמָּשֵׁ֥ךְ ע֖וֹד כָּל־דְּבָרָ֑י
.Deus Dominus dixit ,fiet & ,verbum loquar Quod
אֲשֶׁ֨ר אֲדַבֵּ֤ר דָּבָר֙ וְיֵ֣עָשֶׂ֔ה נְאֻ֖ם אֲדֹנָ֥י יְהוִֽה׃

(Margin: cum timore; †est; †in terra; deficiet; †sed; †blandientis; †&; rebellis; videt; prophetat; omne verbū meum.)

CAP. XIII. יג

:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 וַיְהִ֥י דְבַר־יְהוָ֖ה אֵלַ֥י לֵאמֹֽר׃
dices &,vaticinantes ,Israel prophetas ad vaticinare hominis Fili
2 בֶּן־אָדָ֕ם הִנָּבֵ֛א אֶל־נְבִיאֵ֥י יִשְׂרָאֵ֖ל הַנִּבָּאִ֑ים וְאָמַרְתָּ֙
:DOMINI verbum Audite :suo corde de prophetantibus
לִנְבִיאֵ֣י מִלִּבָּ֔ם שִׁמְע֖וּ דְּבַר־יְהוָֽה׃
qui ,caducis prophetis super Væ :Deus Dominus dixit Sic
3 כֹּ֤ה אָמַר֙ אֲדֹנָ֣י יְהוִ֔ה ה֖וֹי עַל־הַנְּבִיאִ֣ים הַנְּבָלִ֑ים אֲשֶׁ֨ר
vulpes Tanquam .viderunt nihil & ,suum spiritum post ambulantes
4 הֹלְכִ֛ים אַחַ֥ר רוּחָ֖ם וּלְבִלְתִּ֥י רָאֽוּ׃ כְּשֻׁעָלִ֖ים
ascendistis Non .fuerunt Israel tui prophetæ,desertis in
5 בָּחֳרָב֑וֹת נְבִיאֶ֥יךָ יִשְׂרָאֵ֖ל הָיֽוּ׃ לֹ֤א עֲלִיתֶם֙
prælio in standum ad ,Israel domū super sepem sepiuistis &,fracturas in
בַּפְּרָצ֔וֹת וַתִּגְדְּר֥וּ גָדֵ֖ר עַל־בֵּ֣ית יִשְׂרָאֵ֑ל לַעֲמֹ֥ד בַּמִּלְחָמָ֖ה
,mendacij diuinationem & ,vanum Viderunt .DOMINI die in
6 בְּי֥וֹם יְהוָֽה׃ חָז֥וּ שָׁוְא֙ וְקֶ֣סֶם כָּזָ֔ב
:eos misit non DOMINVS Et .DOMINVS Dixit :dicentes
הָאֹֽמְרִים֙ נְאֻם־יְהוָ֔ה וַיהוָ֖ה לֹ֣א שְׁלָחָ֑ם
vanitatis visionem Nonne .verbum firmandum ad sperare fecerunt &
7 וְיִחֲל֖וּ לְקַיֵּ֥ם דָּבָֽר׃ הֲל֤וֹא מַֽחֲזֵה־שָׁוְא֙
,DOMINVS Dixit ,dicentes & :dixistis mendacij diuinationē & ,vidistis
חֲזִיתֶ֔ם וּמִקְסַ֥ם כָּזָ֖ב אֲמַרְתֶּ֑ם וְאֹמְרִים֙ נְאֻם־יְהוָ֔ה
Propter :Deus Dominus dixit sic Propterea ?sum locutus non ego &
8 וַאֲנִ֖י לֹ֥א דִבַּֽרְתִּי׃ לָכֵ֗ן כֹּ֤ה אָמַר֙ אֲדֹנָ֣י יְהוִ֔ה יַ֚עַן
dixit ,vos ad ego ecce ideo ,mendacium vidistis & ,vanum vos loqui
דַּבֶּרְכֶ֣ם שָׁ֔וְא וַחֲזִיתֶ֖ם כָּזָ֑ב לָכֵן֙ הִנְנִ֣י אֲלֵיכֶ֔ם נְאֻ֖ם
,vanum videntes prophetas ad mea manus erit Et .Deus Dominus
9 אֲדֹנָ֥י יְהוִֽה׃ וְהָיְתָ֣ה יָדִ֗י אֶל־הַנְּבִיאִים֮ הַחֹזִ֣ים שָׁוְא֒
scriptura in & ,erunt non mei populi secreto In :mendaciū diuinantes &
וְהַקֹּסְמִ֣ים כָּזָב֒ בְּס֧וֹד עַמִּ֣י לֹא־יִהְי֗וּ וּבִכְתָ֤ב
:ingredientur non Israel humum ad & ,scribentur non Israel domus
בֵּית־יִשְׂרָאֵל֙ לֹ֣א יִכָּתֵ֔בוּ וְאֶל־אַדְמַ֥ת יִשְׂרָאֵ֖ל לֹ֣א יָבֹ֑אוּ
fecerūt errare eo pro & ,eo Pro .Deus Dominus ego quòd scietis &
10 וִֽידַעְתֶּ֕ם כִּ֥י אֲנִ֖י אֲדֹנָ֥י יְהוִֽה׃ יַ֣עַן וּבְיַ֗עַן הִטְע֤וּ אֶת־
,parietem ædificans ipse & ;pax non & ,pax ,dicendo meū populum
עַמִּי֙ לֵאמֹ֣ר שָׁל֔וֹם וְאֵ֖ין שָׁל֑וֹם וְהוּא֙ בֹּ֣נֶה חַ֔יִץ

(Margin: qui vaticinantur; insipientibus; ambulantibus; in loquente; †furore; mendacium; †populum; †fecerunt; †quia; †locuti; †vento; †percussi; †super; †diuinantes; †secreto; †terram; †cum; †ædificantes.)

.insulso eum oblinentes ipsi ecce & :insulso complanantes ad Dic
11 וְהִנֵּה֙ טָחִ֣ים אֹת֔וֹ תָּפֵ֑ל אֱמֹ֛ר אֶל־טָחֵ֥י תָפֵ֖ל
,cadetis Elgabis lapidibus vos & :inundans imber fuit,est casurus Et
וְיִפֹּ֑ל הָיָ֣ה ׀ גֶּ֣שֶׁם שׁוֹטֵ֗ף וְאַ֠תֵּנָה אַבְנֵ֤י אֶלְגָּבִישׁ֙ תִּפֹּ֔לְנָה
dicetur nonne :paries cecidit ecce Et .scindet turbinum ventus &
12 וְר֥וּחַ סְעָר֖וֹת תְּבַקֵּֽעַ׃ וְהִנֵּ֖ה נָפַ֣ל הַקִּ֑יר הֲל֨וֹא יֵאָמֵ֤ר
Dominus dixit sic Propterea ?linistis quam ,litura Vbi ,vos ad
13 אֲלֵיכֶ֔ם אַיֵּ֖ה הַטִּ֥יחַ אֲשֶׁ֥ר טַחְתֶּֽם׃ לָכֵ֗ן כֹּ֤ה אָמַר֙ אֲדֹנָ֣י
imber & ,mea ira in turbinum spirituum faciam scindere Et :Deus
יְהוִ֔ה וּבִקַּעְתִּ֥י רֽוּחַ־סְעָר֖וֹת בַּחֲמָתִ֑י וְגֶ֤שֶׁם
.consumptionem ad ira in Elgabis lapides & ,erit meo naso in inundans
שֹׁטֵף֙ בְּאַפִּ֣י יִהְיֶ֔ה וְאַבְנֵ֥י אֶלְגָּבִ֖ישׁ בְּחֵמָ֥ה לְכָלָֽה׃
eū faciā pertingere & ,insulso linistis quem parietem diruam Et
14 וְהָרַסְתִּ֨י אֶת־הַקִּ֜יר אֲשֶׁר־טַחְתֶּ֣ם תָּפֵ֗ל וְהִגַּעְתִּ֙יהוּ֙
,cadet & :eius fundamentum discooperietur & .terram ad
אֶל־הָאָ֔רֶץ וְנִגְלָ֖ה יְסֹד֑וֹ וְנָֽפְלָה֙
.DOMINVS ego quòd scietis &,eius medio in cōsumemini &
וּכְלִיתֶ֣ם בְּתוֹכָ֔הּ וִֽידַעְתֶּ֖ם כִּֽי־אֲנִ֥י יְהוָֽה׃
. insulso eum linentibus in & ,pariete in meum furorem complebo Et
15 וְכִלֵּיתִ֤י אֶת־חֲמָתִי֙ בַּקִּ֔יר וּבַטָּחִ֥ים אֹת֖וֹ תָּפֵ֑ל
. eum complanantes non & ,paries Non :vobis Dicamque
וְאֹמַ֤ר לָכֶם֙ אֵ֣ין הַקִּ֔יר וְאֵ֖ין הַטָּחִ֥ים אֹתֽוֹ׃
ei videntes & ,Ierusalaim ad vaticinantes Israel Prophetæ
16 נְבִיאֵ֣י יִשְׂרָאֵ֗ל הַֽנִּבְּאִים֙ אֶל־יְר֣וּשָׁלִַ֔ם וְהַחֹזִ֥ים לָ֛הּ
.Deus Dominus dixit ,pax non & ,pacis visionem
חֲז֥וֹן שָׁלֹ֖ם וְאֵ֣ין שָׁלֹ֑ם נְאֻ֖ם אֲדֹנָ֥י יְהוִֽה׃
,tui populi filias ad tuas facies pone ,hominis fili tu Et
17 וְאַתָּ֣ה בֶן־אָדָ֗ם שִׂ֤ים פָּנֶ֙יךָ֙ אֶל־בְּנ֣וֹת עַמְּךָ֔
. eas super vaticinare & ,suo corde de vaticinantes
הַמִּֽתְנַבְּא֖וֹת מִלִּבְּהֶ֑ן וְהִנָּבֵ֖א עֲלֵיהֶֽן׃
super puluinaria consuentibus Væ :Deus Dominus dixit Sic :dices Et
18 וְאָמַרְתָּ֞ כֹּה־אָמַ֣ר ׀ אֲדֹנָ֣י יְהוִ֗ה ה֣וֹי לִֽמְתַפְּר֣וֹת כְּ֠סָתוֹת עַ֣ל ׀
omnis caput super velamina facientibus & ,meatui manuū axillis omnibus
כָּל־אַצִּ֨ילֵי יָדַ֜י וְעֹשׂ֧וֹת הַמִּסְפָּח֛וֹת עַל־רֹ֥אשׁ כָּל־
,mei populi venabimini animas Nūquid .animas venandum ad staturæ
קוֹמָ֖ה לְצוֹדֵ֣ד נְפָשׁ֑וֹת הַנְּפָשׁ֗וֹת תְּצוֹדֵ֤דְנָה לְעַמִּי֙
meo populo in me prophanastis Et ?viuificabitis vobis animas &
19 וּנְפָשׁ֥וֹת לָכֶ֖נָה תְחַיֶּֽינָה׃ וַתְּחַלֶּ֨לְנָה אֹתִ֜י אֶל־עַמִּ֗י
interficiendum ad ,panis buccellis in & ,hordei pugillos propter
בְּשַׁעֲלֵ֨י שְׂעֹרִ֜ים וּבִפְת֣וֹתֵי לֶ֗חֶם לְהָמִ֤ית
non quæ ,animas viuificandum ad & ,morientur non quæ animas
נְפָשׁוֹת֙ אֲשֶׁ֣ר לֹא־תְמוּתֶ֔נָה וּלְחַיּ֥וֹת נְפָשׁ֖וֹת אֲשֶׁ֣ר לֹא־
. mendacium audientibus meo populo vos mentiendo in ,viuent
תִֽחְיֶ֑ינָה בְּכַזֶּבְכֶ֣ם לְעַמִּ֔י שֹׁמְעֵ֖י כָזָֽב׃
vestra ceruicalia ad ego Ecce :Deus Dominus dixit sic Propterea
20 לָכֵ֞ן כֹּֽה־אָמַ֣ר ׀ אֲדֹנָ֣י יְהוִ֗ה הִנְנִ֞י אֶל־כִּסְּתוֹתֵיכֵ֗נָה
dirumpam Et .euolandum ad animas ibi venantes vos quibus
אֲשֶׁ֨ר אַתֵּ֜נָה מְצֹדְד֥וֹת שָׁם֙ אֶת־הַנְּפָשׁוֹת֙ לְפֹ֣רְח֔וֹת וְקָרַעְתִּ֣י
vos quas animas dimittam & ,vestris brachiis desuper ea
אֹתָ֔ם מֵעַ֖ל זְרֽוֹעֹתֵיכֶ֑ם וְשִׁלַּחְתִּי֙ אֶת־הַנְּפָשׁ֗וֹת אֲשֶׁ֨ר אַתֶּ֧ם
.auolantes in animas venantes
מְצֹדְד֛וֹת אֶת־נְפָשִׁ֖ים לְפֹרְחֹֽת׃
meum populum liberabo & ,vestra velamina dirumpam Et
21 וְקָרַעְתִּ֞י אֶת־מִסְפְּחֹתֵיכֶ֗ם וְהִצַּלְתִּ֤י אֶת־עַמִּי֙
:venationem in vestra manu in vltra erunt non & ,vestra manu de
מִיֶּדְכֶ֔ן וְלֹא־יִהְי֥וּ ע֛וֹד בְּיֶדְכֶ֖ן לִמְצוּדָ֑ה
iusti cor contestare Pro .DOMINVS ego quòd scietis &
22 וִֽידַעְתֶּ֖ן כִּֽי־אֲנִ֥י יְהוָֽה׃ יַ֗עַן הַכְא֤וֹת לֵב־צַדִּיק֙
,impij manus confortando & :illud affeci dolore non ego & ,mendaciter
שֶׁ֔קֶר וַאֲנִ֖י לֹ֣א הִכְאַבְתִּ֑יו וּלְחַזֵּק֙ יְדֵ֣י רָשָׁ֔ע
.eum viuificando ,mala sua via à redeundum non ad
לְבִלְתִּי־שׁ֛וּב מִדַּרְכּ֥וֹ הָרָ֖ע לְהַחֲיֹתֽוֹ׃
diuinabitis non diuinationem & ,videbitis non vanum Propterea
23 לָכֵ֗ן שָׁ֚וְא לֹ֣א תֶחֱזֶ֔ינָה וְקֶ֖סֶם לֹא־תִקְסַ֣מְנָה
quòd scietis & :vestra manu de meum populum eruam & :amplius
ע֑וֹד וְהִצַּלְתִּ֤י אֶת־עַמִּי֙ מִיֶּדְכֶ֔ן וִֽידַעְתֶּ֖ן כִּֽי־
.DOMINVS ego
אֲנִ֥י יְהוָֽה׃

(Margin: ‡ cōplanabāt *luto absque firmitate. †luto absque firmitate: טוּחַ נָפֵל ‡paties *dabo lapides grandinis corruere facient parietē ‡illum. ‡vobis †est cōplanatio, ‡cōplanastis? *furore †grandinis ‡cōsumendū ‡cōplanastis luto absque firmitate, נֶגַע כָּלָה †sum *complanantibus cum luto absque firmitate. *est †sunt *prophetant †vident טוּחַ חָזָה †est †faciem tuā שׂוּם *quæ prophetant ‡dic ‡iis quæ suūt *faciunt עָשָׂה †quæ sunt חָיָה סוּת *propter fragmentum †vt interficiatis †moriuntur, & viuificetis viuunt, mentientes ‡audienti *venamini †vt volent. ‡ē ‡liberas *venamini †vt volent. נָצַל †sum ‡eo quòd dolore affecistis כָּאָה *pro eo quod confortastis *vt ‡reuerteretur נָצַל *sum)

CAP. XIIII. יד

.mea facies ad sederūt & ,Israel senioribus de viri me ad venit Et
1 וַיָּב֤וֹא אֵלַי֙ אֲנָשִׁ֔ים מִזִּקְנֵ֖י יִשְׂרָאֵ֑ל וַיֵּשְׁב֖וּ לְפָנָֽי׃
2 viri ,hominis Fili :dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
3 וַיְהִ֥י דְבַר־יְהוָ֖ה אֵלַ֥י לֵאמֹֽר׃ בֶּן־אָדָ֗ם הָאֲנָשִׁ֤ים

(Margin: ‡venerunt *coram me.)

. illud noui ego vestri spiritus ascensiones & : Israel domus
בית ישראל ומעלות רוחכם אני ידעתיה׃
impleſtis & :hac vrbe in veſtros interfectos fecistis Multiplicare.
6 הרביתם חלליכם בעיר הזאת ומלאתם
:Deus DOMINVS dixit sic Propterea . occiso ‡ eius plateas
7 חוצתיה חלל׃ לכן כה אמר אדני יהוה
ipsa & , caro † ipsi ,eius medio in posuistis * quos vestri Interfecti
חלליכם אשר שמתם בתוכה המה הבשר והיא
gladiū & ;metuistis Gladium .eius medio de eduxit ‡ vos Et .lebes
8 הסיר ואתכם הוציא מתוכה׃ חרב יראתם וחרב
vos educam Et .Deus DOMINVS dixit ,vos super inducam
9 אביא עליכם נאם אדני יהוה׃ והוצאתי אתכם
vobis in faciam & ,alienorum manu in vos daboque ,eius medio de
מתוכה ונתתי אתכם ביד זרים ועשיתי בכם
:vos iudicabo Israel termino in ;cadetis gladio In .iudicia
10 שפטים׃ בחרב תפלו על גבול ישראל אשפוט אתכם
,lebetem in ‡ vobis erit non Hæc .DOMINVS ego † quòd scietis &
11 וידעתם כי אני יהוה׃ היא לא תהיה לכם לסיר
.vos iudicabo Israel termino in :carnē in ei⁹ medio in eritis vos &
ואתם תהיו בתוכה לבשר אל גבול ישראל אשפט אתכם׃
non meis statutis in quia . DOMINVS ego quòd scietis Et
12 וידעתם כי אני יהוה אשר בחקי לא
,gentium iudicia iuxta sed :fecistis non mea iudicia & ,ambulastis
הלכתם ומשפטי לא עשיתם וכמשפטי הגוים
,me prophetare iuxta ‡ , fuit Et . fecistis ,vestris circuitibus quæ
13 אשר סביבותיכם עשיתם׃ ויהי כהנבאי
,meas facies † super cecidi & :est mortuus ,Benaiah filius Pelatiahu &
ופלטיהו בן בניה מת ואפל על פני
consummationē ,Deus Domine Ahah :dixi & ,magna voce clamaui &
ואזעק קול גדול ואמר אהה אדני יהוה כלה
,me ad DOMINI verbum fuit Et . Israel residui faciens ‡ tu
14 אתה עשה את שארית ישראל׃ ויהי דבר יהוה אלי
,tuæ redemptionis viri tui fratres ,tui fratres ,hominis Fili :dicendo
15 לאמר׃ בן אדם אחיך אחיך אנשי גאלתך
habitatores eis dixerunt quibus ,ipsa tota Israel domus omnis &
וכל בית ישראל כלה אשר אמרו להם ישבי
terra est data ipsa nobis †,DOMINO desuper * vos Elōgate :Ierusalaim
ירושלם רחקו מעל יהוה לנו היא נתנה הארץ
Quia :Deus Dominus dixit sic :dic Propterea . possessionem in
16 למורשה׃ לכן אמר כה אמר אדני יהוה כי
eis fui & ,terras in eos dispergere feci quia & ,gentes in eos elōgare feci
הרחקתים בגוים וכי הפיצותים בארצות ואהי להם
.illuc venerunt quò † terris in ,paruum sanctuarium in
למקדש מעט בארצות אשר באו שם׃
vos congregabo Et :Deus Dominus dixit Sic :dic Propterea
17 לכן אמר כה אמר אדני יהוה וקבצתי אתכם
estis dispersi quibus † , terris de vos colligam * & , populis de
מן העמים ואספתי אתכם מן הארצות אשר נפצותם
. Israel humum vobis dabo & :eis in
בהם ונתתי לכם את אדמת ישראל׃
,eius contaminationes omnes remouebunt & ,illuc ingredientur Et
18 ובאו שמה והסירו את כל שקוציה
cor eis dabo Et . illa de eius abominationes cunctasque
19 ואת כל תועבותיה ממנה׃ ונתתי להם לב
cor remouebo & : eorum interiori ‡ in dabo nouum spiritum & ,vnum
אחד ורוח חדשה אתן בקרבכם והסרתי לב
. carnis † cor eis dabo & ,eorum carne de lapidis ‡
האבן מבשרם ונתתי להם לב בשר׃
,custodiant mea iudicia & ,ambulent meis statutis in Vt
20 למען בחקתי ילכו ואת משפטי ישמרו
. Deum in eis sim ego & ,populū in mihi sint & :ea faciant &
ועשו אתם והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים׃
suarum abominationum & ,suarum contaminationū cor ad * Et
21 ואל לב שקוציהם ותועבותיהם
Dominus dixit ,dabo eorum caput in eorum viam :vadens ‡ eorum cor
לבם הלך דרכם בראשם נתתי נאם אדני
rotæ & ,suas alas Cherubim eleuauerunt Et . Deus
22 יהוה׃ וישאו הכרובים את כנפיהם והאופנים
. desuper eos super ‡ Israel Dei gloria & :eos contra
לעמתם וכבוד אלהי ישראל עליהם מלמעלה׃
super stetitque ,ciuitatis medio desuper ‡ DOMINI gloria ascendit Et
23 ויעל כבוד יהוה מעל תוך העיר ויעמד על
me adduxitq; ,me eleuauit spiritus Et .vrbis oriente ab † qui ,montem
24 ההר אשר מקדם לעיר׃ ורוח נשאתני ותביאני
ascendit † & : Dei spiritu in visione in transmigratione ad Chasdim * in
כשדימה אל הגולה במראה ברוח אלהים ויעל

quę ascendūt in spiritu vestro. g עלה h רבה ‡interfectis. *posuisti †sunt i שום ‡est ‡educere faciam k יצא l עשה †sum ‡vt lebes; ‡vt caro: ‡nec m היה sum n חקק o עשה sunt in circuitu vestro, ‡cum prophetarem, p היה q מות †faciē mea, r נפל ‡facis propinqui tui, *à †quia Licet s ירש terram, fui tamen t פוץ †ad quas u בוא *adunabo †in omnia idola x סור tribuam ‡visceribus ‡lapideum †carneum. y חקק *secundum ‡ambulat: z נשא ‡erat recessit ‡è a עלה †est *terram †recessit

transmigratione ad sum locutus Et . vidi quam visio me desuper
25 מעלי המראה אשר ראיתי׃ ואדבר אל הגולה
:mihi ostenderat quæ ,DOMINI verba omnia
את כל דברי יהוה אשר הראני׃

CAP. XII. יב

:dicendo me ad DOMINI verbum fuit Et
1 ויהי דבר יהוה אלי לאמר׃
oculi quibus :sedens tu rebellionis domus medio in hominis Fili
2 בן אדם בתוך בית המרי אתה ישב אשר עינים
non & ,audiendum ad † eis aures :viderunt non & ,videndum ad * eis ‡
להם לראות ולא ראו אזנים להם לשמע ולא
fac hominis fili tu Et . ipsi rebellionis domus quia ,audierunt
3 שמעו כי בית מרי הם׃ ואתה בן אדם עשה
trāsmigrabis Et.eorū oculis ī interdiu trāsmigra & ,trāsmigrationis vasa tibi
לך כלי גולה וגלה יומם לעיניהם וגלית
quia ,aspiciant forte si ,eorum oculis in alterum locum ad tuo loco de
ממקומך אל מקום אחר לעיניהם אולי יראו כי
transmigrationis vasa tanquā tua vasa educes Et .ipsi rebellionis domus
4 בית מרי המה׃ והוצאת כליך ככלי גולה
eorum oculis in vespera in egredieris tu Et .eorum oculis in interdiu
יומם לעיניהם ואתה תצא בערב לעיניהם
tibi perfode eorum oculis In .transmigrationis exitus secundum
5 כמוצאי גולה׃ לעיניהם חתר לך
portabis humerum super eorum oculis In. eū per exire facies * & ,parietē in
6 בקיר והוצאת בו׃ לעיניהם על כתף תשא
quia :terram videbis non & ,velabis tuas facies :efferes caligine † in
בעלטה תוציא פניך תכסה ולא תראה את הארץ כי
.sum iussus ‡ quemadmodū ,sic feci Et . Israel domui te dedi portentū
7 מופת נתתיך לבית ישראל׃ ואעש כן כאשר צויתי
vespera in ‡ & ,interdiu † transmigrationis vasa tanquam protuli mea Vasa
כלי הוצאתי ככלי גולה יומם ובערב
humerum super ,protuli ‡ caligine In .manu in parietem in mihi perfodi
חתרתי לי בקיר ביד בעלטה הוצאתי על כתף
,mane in me ad DOMINI verbum fuit Et .eorū oculis in portaui
8 נשאתי לעיניהם׃ ויהי דבר יהוה אלי בבקר
domus ,Israel domus te ad dixerant nonne ,hominis Fili :dicendo
9 לאמר׃ בן אדם הלא אמרו אליך בית ישראל בית
Dominus dixit Sic :eos ad Dic ? faciens ‡ tu quid ,rebellionis
10 המרי מה אתה עשה׃ אמר אליהם כה אמר אדני
,Israel domui omni ‡ & ,Ierusalaim in hoc onus Prælato :Deus
יהוה הנשיא המשא הזה בירושלם וכל בית ישראל
Sicut .vestrum portentum Ego ,Dic .eorum medio in ipsi * quæ
11 אשר המה בתוכם׃ אמר אני מופתכם כאשר
.ibunt captiuitatem in ,transmigrationem In .eis fiet sic ,feci
עשיתי כן יעשה להם בגולה בשבי ילכו׃
,caligine in † portabit humerū ad * ,eorum medio in ‡ qui prælatus Et
12 והנשיא אשר בתוכם אל כתף ישא בעלטה
suas facies ‡ :ipsum per educendum ad ‡ ,perfodient † ,parietem per egredietur &
ויצא בקיר יחתרו להוציא בו פניו
. terram ipse oculo in videat non quod propter ‖ ,operiet
יכסה יען אשר לא יראה לעין הוא את הארץ׃
:mea sagena in prehendetur & ,eum super meum rete extendam Et
13 ופרשתי את רשתי עליו ונתפש במצודתי
ibi & ,videbit non ipsam & ,Chasdim terrā ,Babel in eū adducam &
והבאתי אתו בבלה ארץ כשדים ואותה לא יראה ושם
omnes ‡ & ,eius auxilium † eius circuitibus * qui omnes Et . morietur
14 ימות׃ וכל אשר סביבתיו עזרה וכל
. eos post euacuabo † gladiū & :ventum omnē in dispergā eius militum alas
אגפיו אזרה לכל רוח וחרב אריק אחריהם׃
,gentes in eos me spargendo in * ,DOMINVS ego ‡ quòd scient Et
15 וידעו כי אני יהוה בהפיצי אותם בגוים
viros eis ex relinquam Et . terras in eos ventilauero &
16 וזריתי אותם בארצות׃ והותרתי מהם אנשי
omnes narrent vt ; peste à & , fame à , gladio à ,numeri
מספר מחרב מרעב ומדבר למען יספרו את כל
quòd scient & ,illuc ingredientur quò † ,gentibus in suas abominationes
תועבותיהם בגוים אשר באו שם וידעו כי
: dicendo me ad DOMINI verbum fuit Et .DOMINVS ego *
17 אני יהוה׃ ויהי דבר יהוה אלי לאמר׃
tuas aquas & ,comedes tremore in tuum panem ;hominis Fili
18 בן אדם לחמך ברעש תאכל ומימיך
Sic :terræ populum ad dices ‡ Et . bibes solicitudine & cōmotione in
19 ברגזה ובדאגה תשתה׃ ואמרת אל עם הארץ כה
:Israel humum ad * ,Ierusalaim habitatoribus ‡ Deus DOMINVS dixit
אמר אדני יהוה ליושבי ירושלם אל אדמת ישראל

c היה d כלה ‡ tuas, † sunt * vt videant, † sunt rebellis est. per diem e גלה rebellis est. efferes per diem g יצא *exi h נשא ‡tenebris, exibis: faciē tuam ‡ præceptum est mihi. ‡per diem, ‡ vesperi i צוה k היה ‡eriui, rebellis, ‡facis? l מרה Super ducem est prophetia hæc ‡super omnē domum m נשא *est n עשה o שבה dux ‡est *super ‡turmulas suas † quem ‡vt educant ‡faciem suā ‡vt ‡capietur p בוא *in circuitu † sunt ad ‡omnia agmina † euaginabo ‡ sum *cum dispersero q פוץ r זרה s יתר paucos numero †ad quas *sum comede, & tremore bibe. ‡dic ‡super habitatores *super terrā

erat quem ‡ ,Cherub desuper‡eleuata est Israel Dei gloria Et
3 † וּכְבוֹד ׀ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נַעֲלָה מֵעַל הַכְּרוּב אֲשֶׁר הָיָה
qui ,lineis indutum* virum ad vocauit & .domus limen ad ,eum super
עָלָיו אֶל מִפְתַּן הַבָּיִת וַיִּקְרָא אֶל־הָאִישׁ הַלָּבֻשׁ הַבַּדִּים אֲשֶׁר
:eum ad DOMINVS dixit Et .suis lumbis in scribæ tabella‡
4 קֶסֶת הַסֹּפֵר בְּמָתְנָיו׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָו
super Tau signabis‡& ,Ierusalaim mediū per ,ciuitatis medium per Transi
עֲבֹר בְּתוֹךְ הָעִיר בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלָ͏ִם וְהִתְוִיתָ תָּו עַל־
cunctis super vociferantium † & ,suspirantium‡ virorum frontes
מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים הַנֶּאֱנָחִים וְהַנֶּאֱנָקִים עַל כָּל־
:meis auribus in dixit illis Et .eius medio in factis abominationibus quæ fiunt
5 הַתּוֹעֵבוֹת הַנַּעֲשׂוֹת בְּתוֹכָהּ׃ † וּלְאֵלֶּה אָמַר בְּאָזְנַי
,vester oculus parcat non :percutite & ,eum post ciuitatem per Transite
עִבְרוּ בָעִיר אַחֲרָיו וְהַכּוּ עַל־תָּחוֹס עֵינְכֶם
,mulieres & ,paruulum & ,virginem & ,electum ,Senem .misereamini nec
6 וְאַל־תַּחְמֹלוּ׃ † זָקֵן בָּחוּר וּבְתוּלָה וְטַף וְנָשִׁים
,Tau eum super ‡ quem‡virum omnem ad Sed :perditionem ad occidetis†
תַּהַרְגוּ לְמַשְׁחִית וְעַל־כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־עָלָיו הַתָּו
viris in * incœperunt Et .incipietis meo sanctuario à & ,accedatis ne
אַל־תִּגַּשׁוּ וּמִמִּקְדָּשִׁי תָּחֵלּוּ וַיָּחֵלּוּ בָּאֲנָשִׁים
Contaminate : eos ad dixit Et .domus facies ad † qui ,senioribus
7 הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר לִפְנֵי הַבָּיִת׃ † וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם טַמְּאוּ
,sunt egressi Et .Egredimini .vulneratis ‡ atria implete & ,domum
אֶת־הַבַּיִת וּמַלְאוּ אֶת־הַחֲצֵרוֹת חֲלָלִים צֵאוּ וְיָצְאוּ
remansi & ,eos percutere iuxta‡,fuit Et .ciuitatem per percusserunt &
8 וְהִכּוּ בָעִיר׃ † וַיְהִי כְּהַכּוֹתָם וְנֵאשֲׁאַר
.Deus Domine Ahah :dixiq; ,clamaui & ,meas facies*super rui & ,ego
אֲנִי וָאֶפְּלָה עַל־פָּנַי וָאֶזְעַק וָאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי יֱהוִה
te effundendo in ‡ ,Israel residuum omne tu corrumpens† Nunquid
הֲמַשְׁחִית אַתָּה אֵת כָּל־שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל בְּשָׁפְכְּךָ אֶת־
domus Iniquitas :me ad dixit Et ? Ierusalaim super tuum furorem
9 חֲמָתְךָ עַל־יְרוּשָׁלָ͏ִם׃ † וַיֹּאמֶר אֵלַי עֲוֺן בֵּית־
,sanguinib'*terra est repleta & ,valde vehemēter in‡magna Iehudah & Israel
יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה גָּדוֹל בִּמְאֹד מְאֹד וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ דָּמִים
DOMINVS Dereliquit :dixerunt Nam.‡peruerso est plena ciuitas &
וְהָעִיר מָלְאָה מֻטֶּה כִּי אָמְרוּ עָזַב יְהוָה אֶת־
Non .*ego etiam Et .videns ‡ DOMINVS non & ,terram
10 הָאָרֶץ וְאֵין יְהוָה רֹאֶה׃ † וְגַם אֲנִי לֹא־
.dedi eorū caput in eorū Viam .miserebor neque ,meus oculus parcet
תָחוֹס עֵינִי וְלֹא אֶחְמֹל דַּרְכָּם בְּרֹאשָׁם נָתָתִּי׃
reddens‡,suis lumbis in tabellam † qui ,lineis indutus vir ecce Et
11 † וְהִנֵּה הָאִישׁ לְבֻשׁ הַבַּדִּים אֲשֶׁר הַקֶּסֶת בְּמָתְנָיו מֵשִׁיב
.mihi præcepisti quæ‡ iuxta Feci :dicendo verbum
דָּבָר לֵאמֹר עָשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָנִי׃

CAP. X. יוד

Cherubim caput [super qua ,expansionem ad‡ ecce & ,vidi Et
1 † וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה אֶל־הָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הַכְּרֻבִים
.eos super apparuit ,solij similitudinis aspectus† veluti sapphiri lapis tanquã
כְּאֶבֶן סַפִּיר כְּמַרְאֵה דְּמוּת כִּסֵּא נִרְאָה עֲלֵיהֶם׃
inter ad ‡ Ingredere :dixit & ,lineis indutum virum ad dixit Et
2 † וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִישׁ לְבֻשׁ הַבַּדִּים וַיֹּאמֶר בֹּא אֶל־בֵּינוֹת
inter * de ignis prunis tuas volas ‡ imple & ,Cherub subter ad rotam
לַגַּלְגַּל אֶל־תַּחַת לַכְּרוּב וּמַלֵּא חָפְנֶיךָ גַחֲלֵי־אֵשׁ מִבֵּינוֹת
.meos oculos ad† est ingressus & :ciuitatem super sparge & ,Cherubim
לַכְּרֻבִים וּזְרֹק עַל־הָעִיר וַיָּבֹא לְעֵינָי׃
,virum illum intrando in‡ ,domus dextera à stantes ‡ Cherubim Et
3 † וְהַכְּרֻבִים עֹמְדִים מִימִין לַבַּיִת בְּבֹאוֹ הָאִישׁ
DOMINI gloria se extulit*Et .interius atrium impleuit nubes &
4 וְהֶעָנָן מָלֵא אֶת־הֶחָצֵר הַפְּנִימִית׃ † וַיָּרָם כְּבוֹד־יְהוָה
atrium & ,nube domus est repleta & ;domus limen ad Cherub desuper†
מֵעַל הַכְּרוּב עַל מִפְתַּן הַבָּיִת וַיִּמָּלֵא הַבַּיִת אֶת־הֶעָנָן וְהֶחָצֵר
.DOMINI gloriæ splendore est repletum
מָלְאָה אֶת־נֹגַהּ כְּבוֹד יְהוָה׃
,exterius atrium ad vsque est audita‡ Cherubim alarum vox‡ Et
5 † וְקוֹל כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים נִשְׁמַע עַד־הֶחָצֵר הַחִיצֹנָה
ipso præcipiendo in†,fuit Et .ipso loquendo in Sadai* Dei vox tanquam
6 כְּקוֹל אֵל־שַׁדַּי בְּדַבְּרוֹ׃ † וַיְהִי בְּצַוֺּתוֹ אֶת־
inter ‡ de rotam inter ‡ de ignem Tolle :dicendo ,lineis induto viro
הָאִישׁ לְבֻשׁ־הַבַּדִּים לֵאמֹר קַח אֵשׁ מִבֵּינוֹת לַגַּלְגַּל מִבֵּינוֹת
.rotam iuxta stetit & ,est ingressus & :Cherubim
לַכְּרֻבִים וַיָּבֹא וַיַּעֲמֹד אֵצֶל הָאוֹפָן׃
qui ignem ad ,Cherubim inter* de suã manū Cherub misit Et
7 † וַיִּשְׁלַח הַכְּרוּב אֶת־יָדוֹ מִבֵּינוֹת לַכְּרֻבִים אֶל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר
,accepit & ; lineis induti volis* in dedit‡& ,extulit‡& ,Cherubim inter†
בֵּינוֹת הַכְּרֻבִים וַיִּשָּׂא וַיִּתֵּן אֶל־חָפְנֵי לְבֻשׁ הַבַּדִּים וַיִּקַּח

similitudo subtus hominis manus exemplar Cherubim in apparuit Et .est egressus &
8 וַיֵּצֵא׃ † וַיֵּרָא לַכְּרֻבִים תַּבְנִית יַד־אָדָם תַּחַת
Rota .Cherubim iuxta rotæ quatuor ecce & ,vidi Et .eorum alas
9 כַּנְפֵיהֶם׃ † וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה אַרְבָּעָה אוֹפַנִּים אֵצֶל הַכְּרוּבִים אוֹפַן
aspectus & :vnum† Cherub iuxta vna*rota & ,vnum Cherub iuxta ‡ vna
אֶחָד אֵצֶל הַכְּרוּב אֶחָד וְאוֹפַן אֶחָד אֵצֶל הַכְּרוּב אֶחָד וּמַרְאֵה
earum aspectus Et . Tarsis lapidis color tanquam ‡ rotarum
10 הָאוֹפַנִּים כְּעֵין אֶבֶן תַּרְשִׁישׁ׃ † וּמַרְאֵיהֶם
.rotæ medio in rota fuisset si ac ;ipsis quatuor vna similitudo
דְּמוּת אֶחָד לְאַרְבַּעְתָּם כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאוֹפַן בְּתוֹךְ הָאוֹפָן׃
circuibant ‡ non ,ambulabant suis quadrantis† quatuor in eis eundo In
11 † בְּלֶכְתָּם אֶל־אַרְבַּעַת רִבְעֵיהֶם יֵלֵכוּ לֹא יִסַּבּוּ
nec ,ibant illud post caput ‡ se vertebat quem * locum ‡ sed ,ipsius eundo in
בְּלֶכְתָּם כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִפְנֶה הָרֹאשׁ אַחֲרָיו יֵלֵכוּ לֹא
,earum dorsa & ,earum caro omnis Et .eis eundo in ,circuibant‡
12 יִסַּבּוּ בְּלֶכְתָּם׃ † וְכָל־בְּשָׂרָם וְגַבֵּהֶם
circum † oculis * plenæ rotæ & ,earum alæ & ,earum manus &
וִידֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם וְהָאוֹפַנִּים מְלֵאִים עֵינַיִם סָבִיב
,rota ô ,‡est clamatum ipsis Rotis .rotarum ipsarum quatuor
13 לְאַרְבַּעְתָּם אוֹפַנֵּיהֶם׃ † לָאוֹפַנִּים לָהֶם קוֹרָא הַגַּלְגַּל
facies vnius † facies:*vnicuiq;‡facies quatuor Et .meis auribus in
14 בְּאָזְנָי׃ † וְאַרְבָּעָה פָנִים לְאֶחָד פְּנֵי הָאֶחָד פְּנֵי
quartæ & ,leonis facies tertię &,hominis facies secūdæ facies & ,Cherub
הַכְּרוּב וּפְנֵי הַשֵּׁנִי פְּנֵי אָדָם וְהַשְּׁלִישִׁי פְּנֵי אַרְיֵה וְהָרְבִיעִי
quod animal‡ipsum :Cherubim se exaltauerunt Et . aquilæ facies
15 פְּנֵי־נָשֶׁר׃ † וַיֵּרֹמּוּ הַכְּרוּבִים הִיא הַחַיָּה אֲשֶׁר
ambulabant ,Cherubim eundo in‡Et .Chebar flumine in vidi
16 רָאִיתִי בִּנְהַר־כְּבָר׃ † וּבְלֶכֶת הַכְּרוּבִים יֵלְכוּ
se eleuandū ad† ,suas alas Cherubim eleuando in*& :eos iuxta rotæ
הָאוֹפַנִּים אֶצְלָם וּבִשְׂאֵת הַכְּרוּבִים אֶת־כַּנְפֵיהֶם לָרוּם
.eos apud‡ ipsæ etiam ,rotæ reuertebantur non ,terram desuper
מֵעַל הָאָרֶץ לֹא־יִסַּבּוּ הָאוֹפַנִּים גַּם־הֵם מֵאֶצְלָם׃
nam :eis cum se eleuabant se eleuando in*& : stabant ,ipsos stando In‡
17 † בְּעָמְדָם יַעֲמֹדוּ וּבְרוֹמָם יֵרוֹמּוּ אוֹתָם כִּי
limine desuper‡DOMINI gloria est egressa Et . eis in† animalis spiritus
18 רוּחַ הַחַיָּה בָּהֶם׃ † וַיֵּצֵא כְּבוֹד יְהוָה מֵעַל מִפְתַּן
Cherubim eleuauerunt Et .Cherubim super stetit & :domus
19 הַבָּיִת וַיַּעֲמֹד עַל־הַכְּרוּבִים׃ † וַיִּשְׂאוּ הַכְּרוּבִים אֶת־
,ipsos egrediendo in‡ : meis oculis in terra à sunt eleuati & , suas alas
כַּנְפֵיהֶם וַיֵּרוֹמּוּ מִן־הָאָרֶץ לְעֵינַי בְּצֵאתָם
DOMINI domus portæ ostio † stetit & : eos iuxta rotæ &
וְהָאוֹפַנִּים לְעֻמָּתָם וַיַּעֲמֹד פֶּתַח שַׁעַר בֵּית־יְהוָה
.desuper eos super Israel Dei gloria & ,orientalis
הַקַּדְמוֹנִי וּכְבוֹד אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם מִלְמָעְלָה׃
:Chebar flumine in Israel Deum subter vidi quod animal ‡ Hoc
20 † הִיא הַחַיָּה אֲשֶׁר רָאִיתִי תַּחַת אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל בִּנְהַר כְּבָר
facies quatuor Quatuor . ipsi ‡ Cherubim quòd cognoui &
21 וָאֵדַע כִּי כְרוּבִים הֵמָּה׃ † אַרְבָּעָה אַרְבָּעָה פָנִים
hominis manuum‡similitudo Et . vni‡ alæ quatuor & ,vni†
לְאֶחָד וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם לְאֶחָד וּדְמוּת יְדֵי אָדָם
facierum earundem*eorum facierum similitudo Et .eorum alis sub
22 תַּחַת כַּנְפֵיהֶם׃ † וּדְמוּת פְּנֵיהֶם הֵמָּה הַפָּנִים
vnusquisq;,ipsæmet & earū aspectus ,Chebar fluuium iuxta vidi quas
אֲשֶׁר רָאִיתִי עַל־נְהַר כְּבָר מַרְאֵיהֶם וְאוֹתָם אִישׁ
.ibant ipsius facierum transitum ad
אֶל־עֵבֶר פָּנָיו יֵלֵכוּ׃

CAP. XI. יא

domus portam ad me introduxit & ,spiritus me eleuauit Et
1 † וַתִּשָּׂא אֹתִי רוּחַ וַתָּבֵא אֹתִי אֶל־שַׁעַר בֵּית־
quæ respicit portæ ostio in ecce Et ,oriētem ad respicientem ,orientalem DOMINI
יְהוָה הַקַּדְמוֹנִי הַפּוֹנֶה קָדִימָה וְהִנֵּה בְּפֶתַח הַשַּׁעַר
filium Iaazaniah eorum medio in vidi & ,viri quinque & viginti
עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ וָאֶרְאֶה בְתוֹכָם אֶת־יַאֲזַנְיָה בֶן־
.populi principes Benaiahu filium Pelathiahu & ,Hazur
עַזֻּר וְאֶת־פְּלַטְיָהוּ בֶן־בְּנָיָהוּ שָׂרֵי הָעָם׃
,iniquitatē cogitantes † viri * isti ,hominis Fili :me ad Dixitque
2 † וַיֹּאמֶר אֵלָי בֶּן־אָדָם אֵלֶּה הָאֲנָשִׁים הַחֹשְׁבִים אָוֶן
propinquo in Nō:Dicentes ‡ . ista vrbe in malum consilium consulentes‡&
3 וְהַיֹּעֲצִים עֲצַת־רָע בָּעִיר הַזֹּאת׃ † הָאֹמְרִים לֹא בְקָרוֹב
vaticinare Idcirco . caro ‡ nos & ,lebes † hæc; :domos ædificare*
4 בְּנוֹת בָּתִּים הִיא הַסִּיר וַאֲנַחְנוּ הַבָּשָׂר׃ † לָכֵן הִנָּבֵא
spiritus me super cecidit Et . hominis fili vaticinare ,eos super
5 עֲלֵיהֶם הִנָּבֵא בֶּן־אָדָם׃ † וַתִּפֹּל עָלַי רוּחַ
dixistis‡ sic ,DOMINVS dixit Sic : Dic :me ad dixit & ,DOMINI
יְהוָה וַיֹּאמֶר אֵלַי אֱמֹר כֹּה־אָמַר יְהוָה כֵּן אֲמַרְתֶּם

יָצָא רָאָה בָּנָה
‡erat *altera †alterum: ‡erat
Cum ambularent †lateribus ‡reuertebantur cùm ambularent,
הָלַךְ סָבַב ‡ad *ad †primus Cherub ‡illum
יָלַךְ סָבַב ‡reuertebantur,cùm ambularent.
*erant †in circuitu ‡à Cherub, ‡erant *Cherub †rotæ
פָּנָה שָׁנָה רוּם ‡est ‡cùm ambularent * cū eleuarēt †vt exaltarētur super
רָאָה נָשָׂא ‡erant ‡Dum starēt ipsi, *dum eleuabant †erat ‡à ‡dum egrederentur ipsi,
יָצָא †in introitu
‡est
‡essent.
יָדַע ‡erant vnicuique ‡vnicuique. ‡manus
דָּמָה *erat vt
רָאָה contra faciē suam ibat.;
נָשָׂא בּוֹא quæ respicit
שׂוּר *sunt †qui cogitāt ‡consulunt ‡Qui dicūt:
יָעַץ בָּנָה *est cōtritio, ædificemus †Ierusalaim est vt ‡vt
נָפַל ‡dixisti

ibunt genua omnia & : debilitabuntur manus Omnes
17 כָּל־הַיָּדַיִם תִּרְפֶּינָה וְכָל־בִּרְכַּיִם תֵּלַכְנָה
ad & : formido eos operiet & , saccis se accingent Et .aquæ †tanquam
18 מָּיִם׃ וְחָגְרוּ שַׂקִּים וְכִסְּתָה אוֹתָם פַּלָּצוּת וְאֶל
.caluicium eorum capitibus omnibus in & , pudor facies omnes
כָּל־פָּנִים בּוּשָׁה וּבְכָל־רָאשֵׁיהֶם קָרְחָה׃
elongationē in eorum aurum & , proiicient plateas in suum Argentum
19 כַּסְפָּם בַּחוּצוֹת יַשְׁלִיכוּ וּזְהָבָם לְנִדָּה
die in eos liberare valebit non eorum aurum & , eorum Argentum .erit
יִהְיֶה כַּסְפָּם וּזְהָבָם לֹא־יוּכַל לְהַצִּילָם בְּיוֹם
non sua viscera † & , saturabunt non suam animam ; DOMINI indignationis furoris
עֶבְרַת יְהוָה נַפְשָׁם לֹא יְשַׂבֵּעוּ וּמֵעֵיהֶם לֹא
eius ornamenti decor * Et .fuit eorū iniquitatis offendiculum quia : implebūt
20 יְמַלֵּאוּ כִּי־מִכְשׁוֹל עֲוֹנָם הָיָה׃ וּצְבִי עֶדְיוֹ
suarum spurcitiarum †, suarū abominationū imagines & , eum posuit excellentiam in
לְגָאוֹן שָׂמָהוּ וְצַלְמֵי תוֹעֲבֹתָם שִׁקּוּצֵיהֶם
.elongationem in ipsis illud dedi hoc propter : eo in fecerunt
עָשׂוּ בוֹ עַל־כֵּן נְתַתִּיו לָהֶם לְנִדָּה׃
terræ impiis & , diripiendum ad alienorum manum in illud dabo Et
21 וּנְתַתִּיו בְּיַד־הַזָּרִים לָבַז וּלְרִשְׁעֵי הָאָרֶץ
, eis ab meas facies auertam Et .illud contaminabunt & : spolium in
22 לְשָׁלָל וְחִלְּלוּהוּ׃ וַהֲסִבּוֹתִי פָנַי מֵהֶם
.illud polluet & , effractores illud in introibunt & : meū abditum violabūt &
וְחִלְּלוּ אֶת־צְפוּנִי וּבָאוּ־בָהּ פָּרִיצִים וְחִלְּלוּהָ׃
, sanguinum iudicio est plena terra quoniam : catenam Fac
23 עֲשֵׂה הָרַתּוֹק כִּי הָאָרֶץ מָלְאָה מִשְׁפַּט דָּמִים
, gentium pessimos adducam Et .extorsione est plena ciuitas &
24 וְהָעִיר מָלְאָה חָמָס׃ וְהֵבֵאתִי רָעֵי גוֹיִם
, fortium superbiam faciam cessare & : eorum domos possidebunt &
וְיָרְשׁוּ אֶת־בָּתֵּיהֶם וְהִשְׁבַּתִּי גְּאוֹן עַזִּים
, pacem quærent & : venit Præcisio .eorum sanctuaria polluentur &
25 וְנִחֲלוּ מְקַדְשֵׁיהֶם׃ קְפָדָה־בָא וּבִקְשׁוּ שָׁלוֹם
ad auditus & , veniet contritionem super Contritio .non &
26 וָאָיִן׃ הֹוָה עַל־הֹוָה תָּבוֹא וּשְׁמֻעָה אֶל־
, sacerdote à peribit lex & , propheta à visionē quærent & : erit auditum
שְׁמוּעָה תִּהְיֶה וּבִקְשׁוּ חָזוֹן מִנָּבִיא וְתוֹרָה תֹּאבַד מִכֹּהֵן
induetur princeps & , lugebit Rex .senioribus à consilium &
27 וְעֵצָה מִזְּקֵנִים׃ הַמֶּלֶךְ יִתְאַבָּל וְנָשִׂיא יִלְבַּשׁ
faciam eorum via à : terrebuntur terræ populi manus & , desolatione secundū viā
שְׁמָמָה וִידֵי עַם־הָאָרֶץ תִּבָּהַלְנָה מִדַּרְכָּם אֶעֱשֶׂה
.DOMINUS ego quòd scient & , eos iudicabo eorū iudiciis in & , eis sum
אֹתָם וּבְמִשְׁפְּטֵיהֶם אֶשְׁפְּטֵם וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃

רָפָה †tanquam שַׂק כִּסָּה †omni facie †elōgabitur. נָצַל furoris †veteres suos ‡ruina hæc propter iniquitatem *templū qd erat gloria ornamenti eius tiam in magnificē posuit, †idolorum suorum צְבָא גָּאָה שׂוּם עָשָׂה †eam נָתַן נָכַר †spolia: סָבַב ‡adytum *latrones, †iniquitate. כּוֹא רוֹעַ גָּאָה עָזַז †erit. ‡super חָזָה

CAP. VIII. ח

ego , mensis quinta in , sexto in , sexto anno in fuit Et
1 וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית בַּשִּׁשִּׁי בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ אֲנִי
cecidit & : meas facies ad sedentes * Iehudah seniores & , mea domo in sedens
יוֹשֵׁב בְּבֵיתִי וְזִקְנֵי יְהוּדָה יוֹשְׁבִים לְפָנָי וַתִּפֹּל
. Dei Domini manus ibi me super
עָלַי שָׁם יַד אֲדֹנָי יְהוִה׃
aspectu ab , ignis aspectus tanquam similitudo ecce & , vidi Et
2 וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה דְמוּת כְּמַרְאֵה־אֵשׁ מִמַּרְאֵה
aspectus tanquā , supra & , eius lumbis à & : ignis infra & , eius lumborū
מָתְנָיו וּלְמַטָּה אֵשׁ וּמִמָּתְנָיו וּלְמַעְלָה כְּמַרְאֵה־
, manus instar misit Et .flammæ crepitantis oculus tanquam , splēdoris
3 זֹהַר כְּעֵין הַחַשְׁמַלָה׃ וַיִּשְׁלַח תַּבְנִית יָד
terram inter spiritus me eleuauit & : mei capitis cincinno in me tulit &
וַיִּקָּחֵנִי בְּצִיצִת רֹאשִׁי וַתִּשָּׂא אֹתִי רוּחַ בֵּין־הָאָרֶץ
, Dei visionibus in , Ierusalaim in me adduxit & , cælos inter &
וּבֵין הַשָּׁמַיִם וַתָּבֵא אֹתִי יְרוּשָׁלְמָה בְּמַרְאוֹת אֱלֹהִים
ibi quo , aquilonem ad respicientis , interioris portæ ostium ad
אֶל־פֶּתַח שַׁעַר הַפְּנִימִית הַפּוֹנֶה צָפוֹנָה אֲשֶׁר־שָׁם
. facientis zelare zeli imaginis habitatio
מוֹשַׁב סֵמֶל הַקִּנְאָה הַמַּקְנֶה׃
quam visionem secundum : Israel Dei gloria ibi ecce Et
4 וְהִנֵּה־שָׁם כְּבוֹד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר
nunc leua , hominis Fili : me ad dixit Et .campo in vidi
5 רָאִיתִי בַּבִּקְעָה׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם שָׂא־נָא
viam meos oculos leuaui & : aquilonem ad viam , tuos oculos
עֵינֶיךָ דֶּרֶךְ צָפוֹנָה וָאֶשָּׂא עֵינַי דֶּרֶךְ
zeli similitudo , altaris portam ad , aquilone ab ecce & , aquilonē ad
צָפוֹנָה וְהִנֵּה מִצָּפוֹן לְשַׁעַר הַמִּזְבֵּחַ סֵמֶל הַקִּנְאָה
. introitu in hæc hoc
הַזֶּה בַּבִּאָה׃

†mense, ‡die הָיָה †sedebam ‡sedebant coram me: נָפַל † prophetia spiritus דָּמָה ‡erat visio electri. †similitudinē בָּנָה צוּץ נָשָׂא *atrij †quod respiciebat ‡vbi erat †idoli *Deum. יָשַׁב †erat רָאָה נָשָׂא †ad ‡ad idolum בּוֹא

faciunt isti quid tu vides nonne , hominis Fili : me ad dixit Et
6 וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם הֲרֹאֶה אַתָּה מָהֵם עֹשִׂים
fieri longè ad , hic facientes Israel domus quas , magnas abominationes
תּוֹעֵבוֹת גְּדֹלוֹת אֲשֶׁר בֵּית־יִשְׂרָאֵל עֹשִׂים פֹּה לְרָחֳקָה
. magnas abominationes videbis conuerteris adhuc & : meo sanctuario desuper
מֵעַל מִקְדָּשִׁי וְעוֹד תָּשׁוּב תִּרְאֶה תּוֹעֵבוֹת גְּדֹלוֹת׃
vnum foramen ecce & , vidi & : atrij ostium ad me adduxit Et
7 וַיָּבֵא אֹתִי אֶל־פֶּתַח הֶחָצֵר וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה חֹר־אֶחָד
: parietem in nunc fode hominis Fili , me ad dixit Et .pariete in
8 בַּקִּיר׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם חֲתָר־נָא בַקִּיר
, Ingredere : me ad dixit Et .vnum ostium ecce & , pariete in fodi &
9 וָאֶחְתֹּר בַּקִּיר וְהִנֵּה פֶּתַח אֶחָד׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי בֹּא
.hic facientes isti quas , malas abominationes vide &
וּרְאֵה אֶת־הַתּוֹעֵבוֹת הָרָעוֹת אֲשֶׁר הֵם עֹשִׂים פֹּה׃
, reptilis similitudo omnis ecce & , vidi & , sum ingressus Et
10 וָאָבוֹא וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה כָל־תַּבְנִית רֶמֶשׂ
exsecratum : Israel domus idola vniuersa & , abominatio , animalis &
וּבְהֵמָה שֶׁקֶץ וְכָל־גִּלּוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל מְחֻקֶּה
senioribus de viri septuaginta Et .circum circum pariete super
11 עַל־הַקִּיר סָבִיב סָבִיב׃ וְשִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי
, stantium eorū medio in stans , Saphan filius Iazaniahu & , Israel domus
בֵית־יִשְׂרָאֵל וְיַאֲזַנְיָהוּ בֶן־שָׁפָן עֹמֵד בְּתוֹכָם עֹמְדִים
suffimenti nebulæ vapor & : sua manu in suū thuribulū vir & , eorū facies ad
לִפְנֵיהֶם וְאִישׁ מִקְטַרְתּוֹ בְּיָדוֹ וַעֲתַר עֲנַן־הַקְּטֹרֶת
seniores quæ , hominis fili vidisti Nonne : me ad dixit Et .ascendens
12 עֹלֶה׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲרָאִיתָ בֶן־אָדָם אֲשֶׁר זִקְנֵי
suæ prospecturæ conclauibus in vir , obscuritate in facientes , Israel domus
בֵית־יִשְׂרָאֵל עֹשִׂים בַּחֹשֶׁךְ אִישׁ בְּחַדְרֵי מַשְׂכִּיתוֹ
DOMINUS dereliquit , nos videns DOMINUS Non : dicentes quia
כִּי אֹמְרִים אֵין יְהוָה רֹאֶה אֹתָנוּ עָזַב יְהוָה אֶת־
abominationes videbis , conuerteris Adhuc : me ad dixit Et .terram
13 הָאָרֶץ׃ וַיֹּאמֶר אֵלָי עוֹד תָּשׁוּב תִּרְאֶה תּוֹעֵבוֹת
ostium ad me adduxit Et .facientes isti quas magnas
14 גְּדֹלוֹת אֲשֶׁר־הֵמָּה עֹשִׂים׃ וַיָּבֵא אֹתִי אֶל־פֶּתַח
ibi ecce & : aquilonem ad quod , DOMINI domus portæ
שַׁעַר בֵּית־יְהוָה אֲשֶׁר אֶל־הַצָּפוֹנָה וְהִנֵּה־שָׁם
.Tammuz flentes sedentes mulieres
הַנָּשִׁים יֹשְׁבוֹת מְבַכּוֹת אֶת־הַתַּמּוּז׃
videbis conuerteris Adhuc ? hominis fili vidisti Nonne : me ad dixit Et
15 וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲרָאִיתָ בֶן־אָדָם עוֹד תָּשׁוּב תִּרְאֶה
atrium ad me adduxit Et .his præ magnas abominationes
16 תּוֹעֵבוֹת גְּדֹלוֹת מֵאֵלֶּה׃ וַיָּבֵא אֹתִי אֶל־חֲצַר
inter DOMINI templi ostio ecce & , interius DOMINI domus
בֵּית־יְהוָה הַפְּנִימִית וְהִנֵּה־פֶתַח הֵיכַל יְהוָה בֵּין
: viri quinque & viginti circiter altare inter & , vestibulum
הָאוּלָם וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ כְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ
, orientem ad eorū facies & , DOMINI templum ad eorum posteriora
אֲחֹרֵיהֶם אֶל־הֵיכַל יְהוָה וּפְנֵיהֶם קֵדְמָה
vidisti Nonne : me ad dixit Et .solis ortum ad se incuruantes ipsi &
17 וְהֵמָּה מִשְׁתַּחֲוִיתֶם קֵדְמָה לַשָּׁמֶשׁ׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲרָאִיתָ
abominationes faciendo à Iehudah domui est leue Nunquid ? hominis fili
בֶן־אָדָם הֲנָקֵל לְבֵית יְהוּדָה מֵעֲשׂוֹת אֶת־הַתּוֹעֵבוֹת
sunt cōuersi & , iniquitate terram repleuerunt quia : hic fecerunt quas
אֲשֶׁר עָשׂוּ־פֹה כִּי־מָלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ חָמָס וַיָּשֻׁבוּ
ipsum nasum ad ramum mittentes ipsi ecce & , me irritandum ad
לְהַכְעִיסֵנִי וְהִנָּם שֹׁלְחִים אֶת־הַזְּמוֹרָה אֶל־אַפָּם׃
nec , meus oculus parcet non . excandescentia in faciam ego etiam Et
18 וְגַם־אֲנִי אֶעֱשֶׂה בְחֵמָה לֹא־תָחוֹס עֵינִי וְלֹא
exaudiam non & , magna voce meis auribus in clamabunt & : miserebor
אֶחְמֹל וְקָרְאוּ בְאָזְנַי קוֹל גָּדוֹל וְלֹא אֶשְׁמַע
.eos
אוֹתָם׃

CAP. IX. ט

Appropinquauerūt : dicendo , magna voce meis auribus in clamauit Et
1 וַיִּקְרָא בְאָזְנַי קוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר קָרְבוּ
.sua manu in suæ perditionis instrumentum vir & : ciuitatis visitationes
פְּקֻדּוֹת הָעִיר וְאִישׁ כְּלִי מַשְׁחֵתוֹ בְּיָדוֹ׃
quæ , superioris portæ via de venientes viri sex ecce Et
2 וְהִנֵּה שִׁשָּׁה אֲנָשִׁים בָּאִים מִדֶּרֶךְ־שַׁעַר הָעֶלְיוֹן אֲשֶׁר
vnus vir & , sua manu in suæ dissipationis vas vir & , aquilonē ad respiciens
מָפְנֶה צָפוֹנָה וְאִישׁ כְּלִי מַפָּצוֹ בְּיָדוֹ וְאִישׁ־אֶחָד
sunt ingressi & : ei renibus in scribæ tabella & , lineis vestitus eorū medio in
בְּתוֹכָם לָבֻשׁ בַּדִּים וְקֶסֶת הַסֹּפֵר בְּמָתְנָיו וַיָּבֹאוּ
.æreum altare iuxta steterunt &
וַיַּעַמְדוּ אֵצֶל מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת׃

vides †faciunt: עָשָׂה †faciunt †vt procul recedam à †conuersus faciunt depicta erant חָקָה †per circuitū †stabat odor, & vnusquisque ascendebat. faciunt in tenebris, vnusquisque in cubiculis pictis שׂכה †dicunt: *videt †conuersus, †faciunt. עָשָׂה *est sedebant plangentes בָּכָה *conuersus רָאָה †maiores בּוֹא †erant *eorum †erant incuruabant שָׁחָה †quod faciat קָלַל שׁוּב †mittunt se ramum ad nares suas: furore. †præfecti *vnusquisque †suum ad perdendum כָּלָה †veniebant *versus *vnusquisque habebat instrumentum suum ad perdendum: נָפַץ *†atramentarium ad renes

,gentibus ſtupor & ,caſtigatio ,conuicium & ,opprobrium erit Et
15 וְהָיְתָה חֶרְפָּה וּגְדוּפָה מוּסָר וּמְשַׁמָּה לַגּוֹיִם
,ira in & ,furore in iudicia te in me faciendo in ,tuis circuitibus quæ
אֲשֶׁר סְבִיבוֹתָיִךְ בַּעֲשׂוֹתִי בָךְ שְׁפָטִים בְּאַף וּבְחֵמָה
.ſum locutus DOMINVS Ego .iræ increpationibus in &
וּבְתֹכְחוֹת חֵמָה אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי׃
,corruptione in erunt quæ ,eis in malas famis ſagittas me mittendo In
16 בְּשַׁלְּחִי אֶת־חִצֵּי הָרָעָב הָרָעִים בָּהֶם אֲשֶׁר הָיוּ לְמַשְׁחִית
,vos ſuper colligam † famē & ;vos corrumpendum ad* ,eas mittam quas
אֲשֶׁר־אֲשַׁלַּח אוֹתָם לְשַׁחֶתְכֶם וְרָעָב אֹסֵף עֲלֵיכֶם
,famem vos ſuper mittam Et .panis baculum vobis conteram &
17 וְשָׁבַרְתִּי לָכֶם מַטֵּה־לָחֶם׃ וְשִׁלַּחְתִּי עֲלֵיכֶם רָעָב
:te per tranſibit ſanguis & ,peſtilentia & ;te orbabunt & ,malam feram &
וְחַיָּה רָעָה וְשִׁכְּלֻךְ וְדֶבֶר וָדָם יַעֲבָר־בָּךְ
.ſum locutus DOMINVS Ego .te ſuper inducam gladium &
וְחֶרֶב אָבִיא עָלַיִךְ אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי׃

CAP. VI. 1

: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
propheta & ,Iſrael montes ad tuas facies pone ,hominis Fili
2 בֶּן־אָדָם שִׂים פָּנֶיךָ אֶל־הָרֵי יִשְׂרָאֵל וְהִנָּבֵא
.Dei Domini verbum audite ,Iſrael Montes :dices Et .eos ad
3 אֲלֵיהֶם׃ וְאָמַרְתָּ הָרֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְעוּ דְּבַר־אֲדֹנָי יֱהוִה
,torrentibus ,collibus & montibus Deus DOMINVS dixit Sic
כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה לֶהָרִים וְלַגְּבָעוֹת לָאֲפִיקִים
perdam & ,gladium vos ſuper adducens ego ego Ecce :vallibus &
וְלַגֵּאָיוֹת הִנְנִי אֲנִי מֵבִיא עֲלֵיכֶם חֶרֶב וְאִבַּדְתִּי
confringentur & ,veſtræ aræ deſolabuntur Et .veſtra excelſa
4 בָּמוֹתֵיכֶם׃ וְנָשַׁמּוּ מִזְבְּחוֹתֵיכֶם וְנִשְׁבְּרוּ
facies ad veſtros vulneratos * faciam cadere & :veſtra aprica
חַמָּנֵיכֶם וְהִפַּלְתִּי חַלְלֵיכֶם לִפְנֵי
facies ad Iſrael filiorum cadauera dabo Et .veſtrorum idolorum
5 גִּלּוּלֵיכֶם׃ וְנָתַתִּי אֶת־פִּגְרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי
.veſtrorum altarium circuitibus* veſtra oſſa diſpergam & :eorum idolorum
גִּלּוּלֵיהֶם וְזֵרִיתִי אֶת־עַצְמוֹתֵיכֶם סְבִיבוֹת מִזְבְּחוֹתֵיכֶם׃
excelſa & ,erunt deſertæ ciuitates veſtris habitationibus omnibus In
6 בְּכֹל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם הֶעָרִים תֶּחֱרַבְנָה וְהַבָּמוֹת
,confringētur & :veſtræ aræ deuaſtentur & ,deſolentur vt :deuaſtabuntur
תִּישָׁמְנָה לְמַעַן יֶחֶרְבוּ וְיֶאְשְׁמוּ מִזְבְּחוֹתֵיכֶם וְנִשְׁבְּרוּ
delebuntur & ,veſtra aprica ſuccidentur & ,veſtra idola ceſſabunt &
וְנִשְׁבְּתוּ גִּלּוּלֵיכֶם וְנִגְדְּעוּ חַמָּנֵיכֶם וְנִמְחוּ
. veſtra opera
מַעֲשֵׂיכֶם׃
.DOMINVS ego quod ſcietis & :veſtri medio in ſaucius cadet Et
7 וְנָפַל חָלָל בְּתוֹכְכֶם וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה׃
;gentibus in gladij euaſores vobis exiſtendo in ,faciam remanere Et
8 וְהוֹתַרְתִּי בִּהְיוֹת לָכֶם פְּלִיטֵי חֶרֶב בַּגּוֹיִם
veſtri euaſores recordabuntur Et .terras in vos diſpergi in
9 בְּהִזָּרוֹתֵיכֶם בָּאֲרָצוֹת׃ וְזָכְרוּ פְלִיטֵיכֶם
cum fuerim fractus quia ,ibi erunt captiui cum gentes inter mei
אוֹתִי בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר נִשְׁבּוּ־שָׁם אֲשֶׁר נִשְׁבַּרְתִּי אֶת־
eorum oculis cum & ,me deſuper declinauit quod fornicante eorum corde
לִבָּם הַזּוֹנֶה אֲשֶׁר־סָר מֵעָלַי וְאֵת עֵינֵיהֶם
mala ad ſuis faciebus in ingemiſcent Et .ſua idola poſt fornicantibus
הַזֹּנוֹת אַחֲרֵי גִּלּוּלֵיהֶם וְנָקֹטּוּ בִּפְנֵיהֶם אֶל־הָרָעוֹת
.ſuis abominationibus omnibus in fecerunt quæ
אֲשֶׁר עָשׂוּ לְכֹל תּוֹעֲבֹתֵיהֶם׃
,ſum locutus gratis ad Non .DOMINVS ego quod ſcient Et
10 וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה לֹא אֶל־חִנָּם דִּבַּרְתִּי
Percute :Deus Dominus dixit Sic .hoc malum eis faciendo ad
11 לַעֲשׂוֹת לָהֶם הָרָעָה הַזֹּאת׃ כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הַכֵּה
abominationes omnes ad Heu dic & ,tuo pede in extēde & ,tua vola in
בְכַפְּךָ וּרְקַע בְּרַגְלְךָ וֶאֱמָר־אָח אֶל כָּל־תּוֹעֲבוֹת
.ſunt ruituri peſte in & fame in ,gladio in quia :Iſrael domus malorum
רָעוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בַּחֶרֶב בָּרָעָב וּבַדֶּבֶר יִפֹּלוּ׃
gladio in ,propinquus & ; morietur peſte in ,Longinquus
12 הָרָחוֹק בַּדֶּבֶר יָמוּת וְהַקָּרוֹב בַּחֶרֶב
complebo & :morietur fame in ,ſeruatus & ,relictus & ;corruet
יִפּוֹל וְהַנִּשְׁאָר וְהַנָּצוּר בָּרָעָב יָמוּת וְכִלֵּיתִי
. eis in meam indignationem
חֲמָתִי בָּם׃
eorum vulnerati exiſtendo in ,DOMINVS ego quod ſcietis Et
13 וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה בִּהְיוֹת חַלְלֵיהֶם

colle omni in ,eorum ararum circuitibus ,eorum idolorum medio in
בְּתוֹךְ גִּלּוּלֵיהֶם סְבִיבוֹת מִזְבְּחוֹתֵיהֶם אֶל כָּל־גִּבְעָה
,viride lignum omne ſubtus & ,montium capitibus cunctis in ,excelſo
רָמָה בְּכֹל רָאשֵׁי הֶהָרִים וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן
ibi dederunt quo locum ,implicatam quercum omnem ſubtus &
וְתַחַת כָּל־אֵלָה עֲבֻתָּה מְקוֹם אֲשֶׁר נָתְנוּ־שָׁם
meam manum extendam Et .ſuis idolis vniuerſis quietis odorem
14 רֵיחַ נִיחֹחַ לְכֹל גִּלּוּלֵיהֶם׃ וְנָטִיתִי אֶת־יָדִי
,Diblathah deſerto à deſertam & ,deſolatā terram dabo & ,eos ſuper
עֲלֵיהֶם וְנָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ שְׁמָמָה וּמְשַׁמָּה מִמִּדְבַּר דִּבְלָתָה
.DOMINVS ego quod ſcient & :eorum habitationibus cunctis in
בְּכֹל מוֹשְׁבוֹתֵיהֶם וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃

In circuitu. ſummitatib. רוּם *frondoſam †in עֲבֹת †ſuauiſſimū נִיחֹחַ נוֹחַ †ſum יָשַׁב

CAP. VII. 1

dicendo ;me ad DOMINI verbum fuit Et
1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
terræ Iſrael Humo ,Deus Dominus dixit Sic :hominis fili tu Et
2 וְאַתָּה בֶן־אָדָם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה לְאַדְמַת יִשְׂרָאֵל
.terræ alas† quatuor ſuper finis venit : finis
קֵץ בָּא הַקֵּץ עַל־אַרְבַּעַת כַּנְפוֹת הָאָרֶץ׃
te iudicabo & ,te in meum naſum mittam & ,te ſuper finis Nunc
3 עַתָּה הַקֵּץ עָלַיִךְ וְשִׁלַּחְתִּי אַפִּי בָּךְ וּשְׁפַטְתִּיךְ
.tuas abominationes omnes te ſuper dabo & :tuas vias iuxta
כִּדְרָכָיִךְ וְנָתַתִּי עָלַיִךְ אֵת כָּל־תּוֹעֲבוֹתָיִךְ׃
tuas vias nam :indulgebo nec ,te ſuper meus oculus parcet non Et
4 וְלֹא־תָחוֹס עֵינִי עָלַיִךְ וְלֹא אֶחְמוֹל כִּי דְרָכַיִךְ
ſcietis & ;erunt tui medio in tuæ abominationes & ,dabo te ſuper
עָלַיִךְ אֶתֵּן וְתוֹעֲבוֹתַיִךְ בְּתוֹכֵךְ תִּהְיֶיןָ וִידַעְתֶּם
,vnum Malum :Deus dominus dixit Sic .DOMINVS ego quod
5 כִּי־אֲנִי יְהוָה׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה רָעָה אַחַת
,te aduerſum euigilauit .finis venit ,venit Finis .venit ecce malum
6 רָעָה הִנֵּה בָאָה׃ קֵץ בָּא בָּא הַקֵּץ הֵקִיץ אֵלָיִךְ
venit .terræ habitator te ad matutina cidaris Venit .venit ecce
7 הִנֵּה בָּאָה׃ בָּאָה הַצְּפִירָה אֵלֶיךָ יוֹשֵׁב הָאָרֶץ בָּא
.montium repercuſſio non & ,tumultus dies propinqua ,tempus
הָעֵת קָרוֹב הַיּוֹם מְהוּמָה וְלֹא־הֵד הָרִים׃
complebo & ,te ſuper meam iram effundam propinquo de Nunc
8 עַתָּה מִקָּרוֹב אֶשְׁפּוֹךְ חֲמָתִי עָלַיִךְ וְכִלֵּיתִי
te ſuper dabo & :tuas vias ſecundum te iudicabo & ,te in meum naſum
אַפִּי בָּךְ וּשְׁפַטְתִּיךְ כִּדְרָכָיִךְ וְנָתַתִּי עָלַיִךְ אֵת
.tuas abominationes omnes
כָּל־תּוֹעֲבוֹתָיִךְ׃
te ſuper tuas vias iuxta :indulgebo nec ,meus oculus parcet non Et
9 וְלֹא תָחוֹס עֵינִי וְלֹא אֶחְמוֹל כִּדְרָכַיִךְ עָלַיִךְ
ego quod ſcietis & :erunt tui medio in tuæ abominationes & ,dabo
אֶתֵּן וְתוֹעֲבוֹתַיִךְ בְּתוֹכֵךְ תִּהְיֶיןָ וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי
eſt egreſſa :venit ecce ,dies Ecce .percutiens DOMINVS
10 יְהוָה מַכֶּה׃ הִנֵּה הַיּוֹם הִנֵּה בָאָה יָצְאָה
Violentia .ſuperbia germinauit ,virga floruit ,matutina cidaris
11 הַצְּפִרָה צָץ הַמַּטֶּה פָּרַח הַזָּדוֹן׃ הֶחָמָס
,eorum multitudine à neque ,eis ex non .impietatis virgam in ſurrexit
קָם לְמַטֵּה־רֶשַׁע לֹא־מֵהֶם וְלֹא מֵהֲמוֹנָם
,tempus Venit .eis in lamentum non & ,eorum tumultu neque
12 וְלֹא מֶהֱמֵהֶם וְלֹא־נֹהַּ בָּהֶם׃ בָּא הָעֵת
ira quia :lugeat ne ,vendens & ;lætetur ne ,Emens .dies attigit
הִגִּיעַ הַיּוֹם הַקּוֹנֶה אַל־יִשְׂמָח וְהַמּוֹכֵר אַל־יִתְאַבָּל כִּי חָרוֹן
venditionem ad vendens Quoniam .eius turbam omnem ad
13 אֶל־כָּל־הֲמוֹנָהּ׃ כִּי הַמּוֹכֵר אֶל־הַמִּמְכָּר
ad viſio Quia .eorum vita viuentibus in etiam Et .reuertetur non
לֹא יָשׁוּב וְעוֹד בַּחַיִּים חַיָּתָם כִּי־חָזוֹן אֶל־
non ſua vita ſua iniquitate in vnuſquiſq; & ,reuertetur non eius turbam omnē
כָּל־הֲמוֹנָהּ לֹא יָשׁוּב וְאִישׁ בַּעֲוֹנוֹ חַיָּתוֹ לֹא־
vadens non & ,omnia præparate & ,tuba in Clanxerunt .confortabunt ſe
14 יִתְחַזָּקוּ׃ תָּקְעוּ בַתָּקוֹעַ וְהָכִין הַכֹּל וְאֵין הֹלֵךְ
.eius turbam vniuerſam ad mea ira nam .prælium ad
לַמִּלְחָמָה כִּי חֲרוֹנִי אֶל־כָּל־הֲמוֹנָהּ׃
gladio in ,agro in Qui .domo à fames & peſtis & ,foris Gladius
15 הַחֶרֶב בַּחוּץ וְהַדֶּבֶר וְהָרָעָב מִבָּיִת אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה בַּחֶרֶב
. eum perdet peſtis & ,fames ,ciuitate in qui & ;morietur
יָמוּת וַאֲשֶׁר בָּעִיר רָעָב וָדֶבֶר יֹאכְלֶנּוּ׃
columbæ veluti mōtes ſuper erunt & ,eorum euaſores euadent Et
16 וּפָלְטוּ פְּלִיטֵיהֶם וְהָיוּ אֶל־הֶהָרִים כְּיוֹנֵי
.ſua iniquitate in vnuſquiſque ,gementes ipſi vniuerſi vallium
הַגֵּאָיוֹת כֻּלָּם הֹמוֹת אִישׁ בַּעֲוֹנוֹ׃

הָיָה terræ †angulos קָצַץ אַרְבַּע *furorem †ponam *tibi * miſerebor: ſed *ponam, †ſum נָתַן קוּץ ſententia tibi *propè eſt occiſionis, *echo הַיּוֹם הֵידָד furorem † ponam *miſerebor: ſum הָיָה qui percutio. *ſententia, †germinauit *Iniquitas נָטָה זוּד *remanebit *ex diuitiis הָמָה †ex ſemine *erit הָמָה נָהָה adeſt *Quieuit, †qui vendit, נָגַע חָרָה *venit ſuper *populum vita exiſtēte anima חָיָה חָזָה * non reuertetur. †multitudinē *vnuſcuiuſque vita propter iniquitatem ſuā, non confortabitur. Clangite עָוָה הָמָה *præparate *eſt qui vadat †ſuper vniuerſum populū * intrinſecus. fuerit, * cū *fuerit †conſumet *propter iniquitatē ſuā.

CAP. IIII. ד

:tuas facies ad* eum dabis & ,laterem tibi sume ,hominis fili tu Et
1 וְאַתָּה בֶן־אָדָם קַח־לְךָ לְבֵנָה וְנָתַתָּה אוֹתָהּ לְפָנֶיךָ
eã aduersum dabis† Et .Ierusalaim ciuitatem eum super exarabis†&
וְחַקּוֹתָ עָלֶיהָ עִיר אֶת־יְרוּשָׁלִָם׃ 2 וְנָתַתָּה עָלֶיהָ
eam contra fundes* & ,ligneam turrim† eam contra ædificabis† & ,obsidionem
מָצוֹר וּבָנִיתָ עָלֶיהָ דָּיֵק וְשָׁפַכְתָּ עָלֶיהָ
arietes eam aduersus pone & , castra eam super dabis† & : aggerem
סֹלְלָה וְנָתַתָּה עָלֶיהָ מַחֲנוֹת וְשִׂים־עָלֶיהָ כָּרִים
eam dabis & ,ferri* sartaginem tibi sume tu Et . vndique
3 סָבִיב׃ וְאַתָּה קַח־לְךָ מַחֲבַת בַּרְזֶל וְנָתַתָּה אוֹתָהּ
tuas facies obfirmabis* & : ciuitatem inter & ,te inter ferreum parietem*
קִיר בַּרְזֶל בֵּינְךָ וּבֵין הָעִיר וַהֲכִינֹתָה אֶת־פָּנֶיךָ
ipsum* signum ,eam contra coarctabis†& ,obsidionem in erit & ,eam ad
אֵלֶיהָ וְהָיְתָה בַמָּצוֹר וְצַרְתָּ עָלֶיהָ אוֹת הִיא
pones* & ,sinistrum tuum latus super iace* tu Et . Israel domui
4 לְבֵית יִשְׂרָאֵל׃ וְאַתָּה שְׁכַב עַל־צִדְּךָ הַשְּׂמָאלִי וְשַׂמְתָּ
quibus , dierum numerum†,illud super Israel domus iniquitatem
אֶת־עֲוֺן בֵּית־יִשְׂרָאֵל עָלָיו מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר
tibi dedi ego Et . eorũ iniquitatem portabis ,illud super iacueris†
5 תִּשְׁכַּב עָלָיו תִּשָּׂא אֶת־עֲוֺנָם׃ וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ
trecentos ,dierum numerum ad* eorum iniquitatis annos
אֶת־שְׁנֵי עֲוֺנָם לְמִסְפַּר יָמִים שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת
. Israel domus iniquitatem portabis & :dies nonaginta &
וְתִשְׁעִים יוֹם וְנָשָׂאתָ עֲוֺן בֵּית־יִשְׂרָאֵל׃
dexterum tuum latus super iacebis & , hæc consummabis† Et
6 וְכִלִּיתָ אֶת־אֵלֶּה וְשָׁכַבְתָּ עַל־צִדְּךָ הַיְמָנִי
.diebus quadraginta ,Iehudah domus iniquitatem portabis & ,secundò
שֵׁנִית וְנָשָׂאתָ אֶת־עֲוֺן בֵּית־יְהוּדָה אַרְבָּעִים יוֹם
Ierusalaim obsidionẽ ad Et .tibi illud dedi annũ in diem ,annũ in Diem
7 יוֹם לַשָּׁנָה יוֹם לַשָּׁנָה נְתַתִּיו לָךְ׃ וְאֶל־מְצוֹר יְרוּשָׁלִַם
prophetabis & : discoopertum tuum brachium & ,tuas facies† obfirmabis
תָּכִין פָּנֶיךָ וּזְרֹעֲךָ חֲשׂוּפָה וְנִבֵּאתָ
te vertes non & : funes te super dedi ecce Et . eam aduersus
8 עָלֶיהָ׃ וְהִנֵּה נָתַתִּי עָלֶיךָ עֲבוֹתִים וְלֹא־תֵהָפֵךְ
.tuæ obsidionis† dies te consummandum ad ,tuum latus ad tuo latere à
מִצִּדְּךָ אֶל־צִדֶּךָ עַד־כַּלּוֹתְךָ יְמֵי מְצוּרֶךָ׃
,miliũ & ,lentes & fabam†& ,hordea & ,frumenta† tibi cape tu Et
9 וְאַתָּה קַח־לְךָ חִטִּין וּשְׂעֹרִים וּפוֹל וַעֲדָשִׁים וְדֹחַן
panem in tibi eis facies† & ,vno vase in ea dabis* & : speltas†&
וְכֻסְּמִים וְנָתַתָּה אוֹתָם בִּכְלִי אֶחָד וְעָשִׂיתָ אוֹתָם לְךָ לְלָחֶם
- tre ,tuum latus super dormiens† tu quibus dierum numerum†
מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־אַתָּה שׁוֹכֵב עַל־צִדְּךָ שְׁלֹשׁ־
. illum comedes diebus nonaginta & centis
מֵאוֹת וְתִשְׁעִים יוֹם תֹּאכְלֶנּוּ׃
. die in sicli viginti pondere in*, eo vesceris quo tuus cibus Et
10 וּמַאֲכָלְךָ אֲשֶׁר תֹּאכְלֶנּוּ בְּמִשְׁקוֹל עֶשְׂרִים שֶׁקֶל לַיּוֹם
mensura in aquam Et .illum comedes tempus ad vsq; tempore A
11 מֵעֵת עַד־עֵת תֹּאכְלֶנּוּ׃ וּמַיִם בִּמְשׂוּרָה
. bibes tempus ad vsque tempore A .hin sextum bibes
תִשְׁתֶּה שִׁשִּׁית הַהִין מֵעֵת עַד־עֵת תִּשְׁתֶּה׃
egestionis stercoribus in† ipsum & :illum comedes hordeorum libum Et
12 וְעֻגַת שְׂעֹרִים תֹּאכְלֶנָּה וְהִיא בְּגֶלְלֵי צֵאַת
Sic:DOMINVS dixit Et .eorum oculis in illum coques hominis
13 הָאָדָם תְּעֻגֶנָה לְעֵינֵיהֶם׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה כָּכָה
quò† gentes inter ,pollutum suum panem Israel filij comedent
יֹאכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־לַחְמָם טָמֵא בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר
mea anima Ecce ;Deus Domine Ahah :dixi Et .illuc eos propellam†
14 אַדִּיחֵם שָׁם׃ וָאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי יֱהוִה הִנֵּה נַפְשִׁי
meis pueritiis† ab comedi non raptum & ,morticinium & : polluta* non
לֹא מְטֻמָּאָה וּנְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא־אָכַלְתִּי מִנְּעוּרַי
.putridæ rei* caro meum os in est ingressa non & :nunc† ad vsque &
וְעַד־עַתָּה וְלֹא־בָא בְּפִי בְּשַׂר פִּגּוּל׃
stercoribus pro bonis* stercora tibi dedi ,Vide :me ad dixit Et
15 וַיֹּאמֶר אֵלַי רְאֵה נָתַתִּי לְךָ אֶת־צְפוּעֵי הַבָּקָר תַּחַת גֶּלְלֵי
,hominis Fili :me ad dixit Et .eis super† tuũ panem facies & :hominis†
16 הָאָדָם וְעָשִׂיתָ אֶת־לַחְמְךָ עֲלֵיהֶם׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם
panem comedent & , Ierusalaim in panis baculum frangens ego† Ecce
הִנְנִי שֹׁבֵר מַטֵּה־לֶחֶם בִּירוּשָׁלִַם וְאָכְלוּ־לֶחֶם
. bibent stupore in & mensura in aquam & ;solicitudine*& ,pondere in
בְּמִשְׁקָל וּבִדְאָגָה וּמַיִם בִּמְשׂוּרָה וּבְשִׁמָּמוֹן יִשְׁתּוּ׃
,eius frater & vnusquisq; obstupescent Et ,aqua & ,pane careant Vt
17 לְמַעַן יַחְסְרוּ לֶחֶם וָמָיִם וְנָשַׁמּוּ אִישׁ וְאָחִיו
.sua iniquitate in liquescent &
וְנָמַקּוּ בַּעֲוֺנָם׃

pone * coram te: לקח †describe † pone חקק ‡ædifica cõtra *munitionẽ, *funde בנה חנה †pone שום †ferream, & pone *in *diriges faciẽ tuã cõtra כון †obsidebis ‡est ‡dormi *pone ‡secundum ‡dormies עוה נשא ‡secundum שנה *completis his, dormies הימני Diem singulum pro singulo anno ‡faciem tuã, כון donec cõpleas †obsidionum tuarum. צדד כלה ‡frumentum, *fabas, לקח חטה ‡viciam, *pone, †fac ‡secundum ‡dormis כלה מאה *erit tanquam panem subcinericium hordeaceum ‡stercore humano עוג יצא †ad quas ‡eiiciam *est †adolescentia mea ÷hoc temp°: profana. בוא *boum ‡humanis: *cum עשה ‡contero נטה *pauore שמם ‡alter ad alterũ, & deficiẽt propter iniquitatẽ suã. מקק עוה

CAP. V. ה

tonsorum nouaculã,acutum gladium tibi tolle hominis fili tu Et
1 וְאַתָּה בֶן־אָדָם קַח־לְךָ חֶרֶב חַדָּה תַּעַר הַגַּלָּבִים
:tuam barbam super & ,tuum caput super facies transire & ,tibi eam capies
תִּקָּחֶנָּה לָּךְ וְהַעֲבַרְתָּ עַל־רֹאשְׁךָ וְעַל־זְקָנֶךָ
. eos diuides†& ,ponderis bilances* tibi capies*&
וְלָקַחְתָּ לְךָ מֹאזְנֵי מִשְׁקָל וְחִלַּקְתָּם׃
complere secundum†,ciuitatis medio in incendes† igni in partem Tertiam
2 שְׁלִשִׁית בָּאוּר תַּבְעִיר בְּתוֹךְ הָעִיר כִּמְלֹאת
gladio in percuties* , partem tertiam capies† Et . obsidionis dies
יְמֵי הַמָּצוֹר וְלָקַחְתָּ אֶת־הַשְּׁלִשִׁית תַּכֶּה בַחֶרֶב
gladium & , ventum in disperges partem tertiam & ,eius circuitibus†
סְבִיבוֹתֶיהָ וְהַשְּׁלִשִׁית תִּזְרֶה לָרוּחַ וְחֶרֶב
stringes* & :numero in parum† inde capies† Et .eos post euacuabo†
3 אָרִיק אַחֲרֵיהֶם׃ וְלָקַחְתָּ מִשָּׁם מְעַט בְּמִסְפָּר וְצַרְתָּ
in eos proijcies†& ,capies† rursus eis ex Et .tuis alis† in eos
4 אוֹתָם בִּכְנָפֶיךָ׃ וּמֵהֶם עוֹד תִּקָּח וְהִשְׁלַכְתָּ אוֹתָם אֶל־
in ignis egredietur eo ex :igni in eos combures†& ,ignis medium
תּוֹךְ הָאֵשׁ וְשָׂרַפְתָּ אֹתָם בָּאֵשׁ מִמֶּנּוּ תֵצֵא־אֵשׁ אֶל־
Ista :Deus Dominus dixit Sic . Israel domum omnem
5 כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה זֹאת
. terras eius circuitibus† & :eam posui gentium medio in ,Ierusalaim*
יְרוּשָׁלִַם בְּתוֹךְ הַגּוֹיִם שַׂמְתִּיהָ וּסְבִיבוֹתֶיהָ אֲרָצוֹת׃
& ,gentibus præ impietatem in mea iudicia mutauit Et
6 וַתֶּמֶר אֶת־מִשְׁפָּטַי לְרִשְׁעָה מִן־הַגּוֹיִם וְאֶת־
,reprobauerũt mea iudicia in quia :ei* circuitibus†quæ terris præ mea statuta
חֻקּוֹתַי מִן־הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיהָ כִּי בְמִשְׁפָּטַי מָאָסוּ
. eis in ambulauerunt non meis statutis†&
וְחֻקּוֹתַי לֹא־הָלְכוּ בָהֶם׃
,gentibus de vos multiplicare Propter* :De° Dominus dixit sic Idcirco
7 לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה יַעַן הֲמָנְכֶם מִן־הַגּוֹיִם
mea iudicia & ,ambulastis non meis statutis in ,vestris circuitibus†quæ
אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם בְּחֻקּוֹתַי לֹא הֲלַכְתֶּם וְאֶת־מִשְׁפָּטַי
non vestris circuitibus† quæ ,gentium iudicia iuxta & ; fecistis non
לֹא עֲשִׂיתֶם וּכְמִשְׁפְּטֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם לֹא
etiam ,te ad ego Ecce :Deus Dominus dixit sic Ideo . fecistis
8 עֲשִׂיתֶם׃ לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנְנִי עָלַיִךְ גַּם־
· gentium oculis in iudicia tui medio in faciam & :ego
אָנִי וְעָשִׂיתִי בְתוֹכֵךְ מִשְׁפָּטִים לְעֵינֵי הַגּוֹיִם׃
sum facturus non quòd & ,feci non quod te in faciam Et
9 וְעָשִׂיתִי בָךְ אֵת אֲשֶׁר לֹא־עָשִׂיתִי וְאֵת אֲשֶׁר־לֹא־אֶעֱשֶׂה
.tuas abominationes omnes propter ,vltrà illud sicut
כָּמֹהוּ עוֹד יַעַן כָּל־תּוֹעֲבֹתָיִךְ׃
comedent filij & ,tui medio in filios comedent patres Ideo
10 לָכֵן אָבוֹת יֹאכְלוּ בָנִים בְּתוֹכֵךְ וּבָנִים יֹאכְלוּ
tuũ residuũ omne ventilabo & ,iudicia te in faciam Et .suos patres
אֲבוֹתָם וְעָשִׂיתִי בָךְ שְׁפָטִים וְזֵרִיתִי אֶת־כָּל־שְׁאֵרִיתֵךְ
. ventum omnem in
לְכָל־רוּחַ׃
quòd eo pro nisi ,Deus Dominus dixit ,ego viuens Idcirco
11 לָכֵן חַי־אָנִי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה אִם־לֹא יַעַן אֶת־
cunctis in & ,tuis cõtaminationibus omnib° in polluisti meum sanctuarium
מִקְדָּשִׁי טִמֵּאת בְּכָל־שִׁקּוּצַיִךְ וּבְכָל־
parcet non & ,diminuam ego etiam & : tuis abominationibus
תּוֹעֲבֹתָיִךְ וְגַם־אֲנִי אֶגְרַע וְלֹא־תָחוֹס
. miserebor non ego etiam & , meus oculus
עֵינִי וְגַם־אֲנִי לֹא אֶחְמוֹל׃
consummabuntur* fame in & , morientur* peste in tui tertia Pars
12 שְׁלִשִׁתַיִךְ בַּדֶּבֶר יָמוּתוּ וּבָרָעָב
partẽ tertiam & :tuis circuitibus cadent† gladio in tertia pars & ,tui medio in
יִכְלוּ בְתוֹכֵךְ וְהַשְּׁלִשִׁית בַּחֶרֶב יִפְּלוּ סְבִיבוֹתָיִךְ וְהַשְּׁלִישִׁית
. eos post euacuabo† gladium & ,dispergam ventum omnem in
לְכָל־רוּחַ אֱזָרֶה וְחֶרֶב אָרִיק אַחֲרֵיהֶם׃
meam excandescentiam† faciam requiescere & ,meus furor consummabitur* Et
13 וְכָלָה אַפִּי וַהֲנִחוֹתִי חֲמָתִי
sum locutus DOMINVS ego quòd scient & :ero consolatus & ,eis in
בָּם וְהִנֶּחָמְתִּי וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי
. eis in meam indignationem me consummando in* ,meo zelo in
בְּקִנְאָתִי בְּכַלּוֹתִי חֲמָתִי בָּם׃
quæ ,gentibus in opprobrium in & , desertum in te dabo Et
14 וְאֶתְּנֵךְ לְחָרְבָּה וּלְחֶרְפָּה בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר
. transeuntis omnis oculis in :tuis circuitibus
סְבִיבוֹתָיִךְ לְעֵינֵי כָּל־עוֹבֵר׃

tonsoriam לקח חדד ... *iterum ‡diuide ‡comburere ... ‡ita percute נכה ‡in circuitu ‡coangustabo ‡paucos צור ‡eis vestimenti tui. ‡tolle, ‡proijce ‡comburere יצא ‡est ‡in circuitu שום סיר ‡in circuitu ‡spreuerunt חקק ‡in præceptis *Pro eo quòd multitudo vestra fuit הפך ‡in circuitu vestro sunt, & in præceptis עשה ‡in circuitu vestro sunt ... simile ... עשה זרה ‡omne latus. viuo חיה violasti *morietur, ‡consumetur כלה ‡quæ in circuitu tuo נפל ‡euaginabo *cessabit ‡indignatio ... נוח ‡cum impleuero ... ‡sunt in circuitu tuo

,ipsi rebellionis‡domus quia ,cessauerint si & , audierint si ipsi Et
5 †וְהֵמָּה אִם־יִשְׁמְעוּ וְאִם־יֶחְדָּלוּ כִּי בֵּית מְרִי הֵמָּה
,hominis fili tu Et .eorum medio in fuit propheta quòd scient &
6 וְיָדְעוּ כִּי נָבִיא הָיָה בְתוֹכָם׃ †וְאַתָּה בֶן־אָדָם
,retractantes quoniam ,metuas ne eorum verbis à & , eis ab timeas ne
אַל־תִּירָא מֵהֶם וּמִדִּבְרֵיהֶם אַל־תִּירָא כִּי סָרָבִים
ne eorum verbis A :habitans tu scorpionibus†cum &,*tecum spinæ &
וְסַלּוֹנִים אוֹתָךְ וְאֶל־עַקְרַבִּים אַתָּה יוֹשֵׁב מִדִּבְרֵיהֶם אַל־
.ipsi rebellionis* domus quia , consterneris‡ ne eorum faciebus‡à & ,timeas
תִּירָא וּמִפְּנֵיהֶם אַל־תֵּחָת כִּי בֵּית מְרִי הֵמָּה׃
:cessent si & ,audiant si :eos ad mea verba Loquerisque
7 †וְדִבַּרְתָּ אֶת־דְּבָרַי אֲלֵיהֶם אִם־יִשְׁמְעוּ וְאִם־יֶחְדָּלוּ
. ipsi rebellio quoniam
כִּי מְרִי הֵמָּה׃
sis Ne :te ad dicens ego quæ audi hominis fili tu Et
8 †וְאַתָּה בֶן־אָדָם שְׁמַע אֵת אֲשֶׁר־אֲנִי מְדַבֵּר אֵלֶיךָ אַל־תְּהִי־
ego‡ quæ comede & ,tuum os Aperi .rebellionis†domus sicut ,rebellis
מֶרִי כְּבֵית הַמֶּרִי פְּצֵה פִיךָ וֶאֱכֹל אֵת אֲשֶׁר־אֲנִי
ea in ecce & :me ad missa manus ecce & ,vidi Et . te ad dans
9 נֹתֵן אֵלֶיךָ׃ †וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה־יָד שְׁלוּחָה אֵלָי וְהִנֵּה־בוֹ
ipsum*& ,meas facies ad ‡ illud expandit Et . libri volumen†
10 מְגִלַּת־סֵפֶר׃ †וַיִּפְרֹשׂ אוֹתָהּ לְפָנַי וְהִיא
,gemitus & ,lamentationes eo in scriptum†& :retro & ,antè scriptum
כְתוּבָה פָּנִים וְאָחוֹר וְכָתוּב אֵלֶיהָ קִינִים וָהֶגֶה
. væ &
וָהִי׃

‡ rebellis est, מְרִה rebelles, יָרֵא *sunt, †tribulis habitas, ‡ facie ‡formides, *rebellis est. חָתַת rebelles sunt. loquor הָיָה †rebellis est. ‡ do tibi. †erat ‡ coram me, *erat גָּלַל †scripta erat קִין

CAP. III. ג

:comede ,inueneris quod ,hominis Fili : me ad dixit Et
1 †וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם אֵת אֲשֶׁר־תִּמְצָא אֱכוֹל
. Israel domum ad loquere , vade & ,istud volumen comede
אֱכוֹל אֶת־הַמְּגִלָּה הַזֹּאת וְלֵךְ דַּבֵּר אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל׃
.illud volumen me fecit comedere & :meum os aperui Et
2 †וָאֶפְתַּח אֶת־פִּי וַיַּאֲכִלֵנִי אֵת הַמְּגִלָּה הַזֹּאת׃
tua viscera & ,cibabis tuum ventrem ,hominis Fili : me ad dixit Et
3 †וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם בִּטְנְךָ תַאֲכֵל וּמֵעֶיךָ
fuit & ,†comedi Et . te ad dans*ego quod , isto volumine replebis
תְמַלֵּא אֵת הַמְּגִלָּה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן אֵלֶיךָ וָאֹכְלָה וַתְּהִי
. dulcedine in‡mel sicut meo ore in
בְּפִי כִּדְבַשׁ לְמָתוֹק׃
,Israel domum ad ingredere ,vade ,hominis Fili:me ad dixit Et
4 †וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם לֶךְ־בֹּא אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל
profundos†populum ad non Nam :eos ad meis verbis in loqueris &
5 וְדִבַּרְתָּ בִדְבָרַי אֲלֵיהֶם׃ †כִּי לֹא אֶל־עַם עִמְקֵי
.Israel domum ad : missus tu lingua graues & ,labio
שָׂפָה וְכִבְדֵי לָשׁוֹן אַתָּה שָׁלוּחַ אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל׃
quorum ,lingua graues & , labio profundos‡multos populos ad Non
6 †לֹא אֶל־עַמִּים רַבִּים עִמְקֵי שָׂפָה וְכִבְדֵי לָשׁוֹן אֲשֶׁר
audient ‡ ipsi , te misero† eos ad non si *:eorum verba andias‡non
לֹא־תִשְׁמַע דִּבְרֵיהֶם אִם־לֹא אֲלֵיהֶם שְׁלַחְתִּיךָ הֵמָּה יִשְׁמְעוּ
cupientes ipsi non*quia ,te ad audire cupient non‡ Israel domus Et . te ad
7 אֵלֶיךָ׃ †וּבֵית יִשְׂרָאֵל לֹא יֹאבוּ לִשְׁמֹעַ אֵלֶיךָ כִּי־אֵינָם אֹבִים
corde duri‡& ,fronte rigidi † Israel domus omnis nam .me ad audire
לִשְׁמֹעַ אֵלָי כִּי כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל חִזְקֵי־מֵצַח וּקְשֵׁי־לֵב
;eorum facies contra fortes tuas facies * dedi Ecce . ipsi ‡
8 הֵמָּה׃ †הִנֵּה נָתַתִּי אֶת־פָּנֶיךָ חֲזָקִים לְעֻמַּת פְּנֵיהֶם
.eorum frontem contra fortem tuam frontem &
וְאֶת־מִצְחֲךָ חָזָק לְעֻמַּת מִצְחָם׃
timeas ne :tuam frontem dedi petra præ fortem† adamantem Vt
9 †כְּשָׁמִיר חָזָק מִצֹּר נָתַתִּי מִצְחֶךָ לֹא־תִירָא
.ipsi rebellionis‡ domus quia ,eorum faciebus†à consterneris‡neque ,eos
אוֹתָם וְלֹא־תֵחַת מִפְּנֵיהֶם כִּי בֵּית מְרִי הֵמָּה׃
loquar quæ mea verba omnia ,hominis Fili :me ad dixit Et
10 †וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם אֶת־כָּל־דְּבָרַי אֲשֶׁר אֲדַבֵּר
.audi tuis auribus in & , tuo corde in assume ,te ad
אֵלֶיךָ קַח בִּלְבָבְךָ וּבְאָזְנֶיךָ שְׁמָע׃
,tui populi filios ad ,transmigrationem ad ingredere , vade Et
11 †וְלֵךְ בֹּא אֶל־הַגּוֹלָה אֶל־בְּנֵי עַמֶּךָ
Si : Deus Dominus dixit Sic : eos ad dices‡ & ,eos ad loqueris† &
וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה אִם־
.cessauerint si & ,audierint
יִשְׁמְעוּ וְאִם־יֶחְדָּלוּ׃
: magni fragoris‡ vocem me post audiui & , spiritus me assumpsit Et
12 †וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וָאֶשְׁמַע אַחֲרַי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל

filios לֵךְ גָּלַל comedere fac, imple *do tibi. †illud, הָיָה ipsa בּוֹא loquere in verbo meo †multiplices linguæ, & difficilis linguæ ‡ multiplices linguæ, & difficilis linguæ ‡ intelligere *profecto †miserem ‡audiunt ‡ nolent *nolunt אָבָה †dura ‡est *faciem tuam fortem נָתַן †fortem silice יָרֵא ‡facie ‡ rebellis est. הַמְסֵרָה לָקַח הָלַךְ †loqueris ‡dices ‡commotionis magnæ dicentium נָשָׂא

. suo loco de ‡ DOMINI gloria Benedicta
בָּרוּךְ כְּבוֹד־יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ׃
,suam sororem ad vnaquaq; contingentium†,animalium alarum vocem* Et
13 †וְקוֹל כַּנְפֵי הַחַיּוֹת מַשִּׁיקוֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחוֹתָהּ
. magni fragoris‡vocem & ,ea contra rotarum vocem &
וְקוֹל הָאוֹפַנִּים לְעֻמָּתָם וְקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל׃
ira in amarus abij & : me assumpsit & ,me eleuauit spiritus Et
14 †וְרוּחַ נְשָׂאַתְנִי וַתִּקָּחֵנִי וָאֵלֵךְ מַר בַּחֲמַת
.fortis me super DOMINI manus & ,mei spiritus
רוּחִי וְיַד־יְהוָה עָלַי חָזָקָה׃
flumen ad † habitantium Abib--Tel * transmigrationē ad veni Et
15 †וָאָבוֹא אֶל־הַגּוֹלָה תֵּל אָבִיב הַיֹּשְׁבִים אֶל־נְהַר־
diebus septem ibi sedi & :ibi sedentibus ipsis sedi & ,Chebar
כְּבָר וָאֵשֵׁר הֵמָּה יוֹשְׁבִים שָׁם וָאֵשֵׁב שָׁם שִׁבְעַת יָמִים
.eorum medio in stupefactus ‡
מַשְׁמִים בְּתוֹכָם׃
DOMINI verbum fuit Et .dierum septem fine à†fuit Et
16 †וַיְהִי מִקְצֵה שִׁבְעַת יָמִים וַיְהִי דְבַר־יְהוָה
domui te dedi speculatorem ,hominis Fili :dicendo me ad
17 אֵלַי לֵאמֹר׃ †בֶּן־אָדָם צֹפֶה נְתַתִּיךָ לְבֵית
. me à ‡ eos admonebis & ,verbum me ore de audies & :Israel
יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַעְתָּ מִפִּי דָּבָר וְהִזְהַרְתָּ אוֹתָם מִמֶּנִּי׃
,eum admonueris non & ,morieris moriendo ,impio me dicendo In
18 †בְּאָמְרִי לָרָשָׁע מוֹת תָּמוּת וְלֹא הִזְהַרְתּוֹ
,eum viuificandū ad‡ impia sua via à * impiū monēdū ad‡ ,fueris locutus nec
וְלֹא דִבַּרְתָּ לְהַזְהִיר רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ הָרְשָׁעָה לְחַיֹּתוֹ
eius sanguinem & , morietur sua iniquitate in ‡ impius ipse
הוּא רָשָׁע בַּעֲוֺנוֹ יָמוּת וְדָמוֹ
. requiram tua manu de
מִיָּדְךָ אֲבַקֵּשׁ׃
,sua impietate ab cōuersus fuerit non & ,impiū admonueris cùm † tu Et
19 †וְאַתָּה כִּי־הִזְהַרְתָּ רָשָׁע וְלֹא־שָׁב מֵרִשְׁעוֹ
tu sed , morietur sua iniquitate in ‡ ipse :impia sua via à &
וּמִדַּרְכּוֹ הָרְשָׁעָה הוּא בַּעֲוֺנוֹ יָמוּת וְאַתָּה אֶת־
,sua iustitia à iustum se auertendo in Et .liberasti tuam animam
20 נַפְשְׁךָ הִצַּלְתָּ׃ †וּבְשׁוּב צַדִּיק מִצִּדְקוֹ
:morietur ipse :eius facies ad† offendiculū dabo & ,iniquitatem fecerit &
וְעָשָׂה עָוֶל וְנָתַתִּי מִכְשׁוֹל לְפָנָיו הוּא יָמוּת
memorabūtur non & ,morietur suo peccato in‡ ,eum admonuisti non quia
כִּי לֹא הִזְהַרְתּוֹ בְּחַטָּאתוֹ יָמוּת וְלֹא תִזָּכַרְןָ
.requiram tua manu de eius sanguinem & :fecit quas ,eius iustitiæ
צִדְקֹתָו אֲשֶׁר עָשָׂה וְדָמוֹ מִיָּדְךָ אֲבַקֵּשׁ׃
,iustum peccandum non ad * , iustum eum admonueris cùm ‡ tu Et
21 †וְאַתָּה כִּי הִזְהַרְתּוֹ צַדִּיק לְבִלְתִּי חֲטֹא צַדִּיק
tu & ,est admonitus quia ,viuet viuendo :peccauerit non ipse &
וְהוּא לֹא־חָטָא חָיוֹ יִחְיֶה כִּי נִזְהָר וְאַתָּה
. liberasti tuam animam
אֶת־נַפְשְׁךָ הִצַּלְתָּ׃
,Surge :me ad dixit & : DOMINI manus ibi me super fuit Et
22 †וַתְּהִי עָלַי שָׁם יַד־יְהוָה וַיֹּאמֶר אֵלַי קוּם
,surrexi Et .tecum loquar ibi & , campum in egredere
23 צֵא אֶל־הַבִּקְעָה וְשָׁם אֲדַבֵּר אוֹתָךְ׃ †וָאָקוּם
stans , DOMINI gloria ibi ecce & . campum in sum egressus &
וָאֵצֵא אֶל־הַבִּקְעָה וְהִנֵּה־שָׁם כְּבוֹד־יְהוָה עֹמֵד
,meas facies in cecidi Et .Chebar fluuium iuxta vidi quam ,gloria sicut
כַּכָּבוֹד אֲשֶׁר רָאִיתִי עַל־נְהַר־כְּבָר וָאֶפֹּל עַל־פָּנָי׃
:meos pedes super me statuit & , spiritus me in est ingressus Et
24 †וַתָּבֹא־בִי רוּחַ וַתַּעֲמִדֵנִי עַל־רַגְלָי
medio in te include ‡ , Ingredere :me ad dixit & , me est allocutus &
וַיְדַבֵּר אֹתִי וַיֹּאמֶר אֵלַי בֹּא הִסָּגֵר בְּתוֹךְ
,funes te super dabunt ecce ,hominis fili tu Et . tuæ domus
25 בֵּיתֶךָ׃ †וְאַתָּה בֶן־אָדָם הִנֵּה נָתְנוּ עָלֶיךָ עֲבוֹתִים
.eorum medium in egredieris non & :eis in te ligabunt &
וַאֲסָרוּךָ בָּהֶם וְלֹא תֵצֵא בְּתוֹכָם׃
,mutus eris & ,tuum palatum ad faciam adhærere tuam linguam Et
26 †וּלְשׁוֹנְךָ אַדְבִּיק אֶל־חִכֶּךָ וְנֶאֱלַמְתָּ
. ipsi rebellionis†domus quia :arguentem virum in eis eris non &
וְלֹא־תִהְיֶה לָהֶם לְאִישׁ מוֹכִיחַ כִּי בֵּית מְרִי הֵמָּה׃
Sic : eos ad dices & ,tuum os aperiam ,tibi me loquendo in‡Et
27 †וּבְדַבְּרִי אוֹתְךָ אֶפְתַּח אֶת־פִּיךָ וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה
domus quia ,cesset cessans*& ,audiat Audiens ‡ :Deus Dominus dixit
אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הַשֹּׁמֵעַ יִשְׁמָע וְהֶחָדֵל יֶחְדָּל כִּי בֵּית
. ipsi rebellionis†
מְרִי הֵמָּה׃

‡cū recesseris ‡audiui sonitum †adhærentiū altera alteri, חָיָה נָשַׁק ‡commotionis magnæ. לָקַח מָרַר *ad aceruū nouarum frugum †iuxta תָּלַל וָאשֵׁב קְ יָשַׁב ‡admirans שָׁמַם †in קָצָה ‡nomine meo. Quū dixero ‡ vt moneas *vt recedat †vt viuat, חָיָה ‡ propter iniquitatē suam †si שׁוּב ‡propter iniquitatē suam עָוָה cùm auersus fuerit iustus נָצַל †coram eo: ‡propter peccatum suum ‡ si *vt non peccet iustus, prophetia stabat יָצָא faciē meam. רָאָה נָפַל בּוֹא ‡ & ponent יָצָא palato tuo, חֵיךְ vt vir obiurgans, † rebellis est. יָכַח מָרָה ‡quando loquar ‡ Qui audit *qui cessat † rebellis est.

ספר יחזקאל

LIBER IECHEZCHEL.

CAP. I. א

Et ‡quinta in ,‖quarto in ,anno trigesimo in fuit
1 וַיְהִי בִּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה בָּרְבִיעִי בַּחֲמִשָּׁה
super ‡ transmigrationis medio in ego*& ,mensis
לַחֹדֶשׁ וַאֲנִי בְתוֹךְ־הַגּוֹלָה עַל־
vidi & ,cæli sunt aperti :Chebar fluuium
נְהַר־כְּבָר נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה [a]
,mensis quinta In .Dei visiones
2 [a]מַרְאוֹת אֱלֹהִים׃ † בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ
(.Ioiachin regis transmigrationis quintus annus † ipse)
הִיא הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית [b]לְגָלוּת הַמֶּלֶךְ יוֹיָכִין׃
sacerdotē ,Buzi filium ,Iechezchel ad DOMINI verbū fuit Essendo
3 † הָיֹה הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־יְחֶזְקֵאל בֶּן־בּוּזִי הַכֹּהֵן
manus ‡ ibi eum super fuit & :Chebar flumen super† ,Chasdim terra in
בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל־נְהַר־כְּבָר [c]וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד־
,Aquilone ab veniens ‖ turbinis ventus ecce & ,vidi Et .DOMINI
4 יְהוָה׃ † וָאֵרֶא וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן־הַצָּפוֹן
ei* medio de & :vndique ‡ ei* splēdor & ,sese reciprocans† ignis & ,magna nubes
עָנָן גָּדוֹל וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב וּמִתּוֹכָהּ
.ignis medio de flammæ crepitantis oculus ‡ veluti
כְּעֵין הַחַשְׁמַל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ׃
,corū aspectus hic & :animalium quatuor similitudo eius medio de Et
5 † וּמִתּוֹכָהּ דְּמוּת אַרְבַּע [d]חַיּוֹת וְזֶה מַרְאֵיהֶן
quatuor & :vni facies quatuor Et .eis† hominis similitudo
6 [e]דְּמוּת אָדָם לָהֵנָּה׃ † וְאַרְבָּעָה פָנִים לְאֶחָת וְאַרְבַּע
planta & :rectus pes ‖ eorum pedes Et .eis vnicuique alæ
7 כְּנָפַיִם לְאַחַת לָהֶם׃ † וְרַגְלֵיהֶם רֶגֶל יְשָׁרָה [f]וְכַף
æris oculus ‡ tanquam scintillantes & ,vituli pedis planta veluti eorū pedum*
רַגְלֵיהֶם כְּכַף רֶגֶל עֵגֶל וְנֹצְצִים כְּעֵין נְחֹשֶׁת
:eorū quadrilateris† quatuor super‡ eorū alis desubter‖ hominis manus Et .politi
8 קָלָל׃ † וִידֵי אָדָם מִתַּחַת כַּנְפֵיהֶם עַל אַרְבַּעַת רִבְעֵיהֶם
.ipsis quatuor in eorum alæ & ,eorum facies &
וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם לְאַרְבַּעְתָּם׃
reuertebantur non :eorum alæ suam sororem* ad femina † Iunctæ
9 † חֹבְרֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחוֹתָהּ כַּנְפֵיהֶם לֹא־[g]יִסַּבּוּ
.ibant suarum facierum ‡ latus ad vir ,ipsa eundo in ‖
בְּלֶכְתָּן אִישׁ אֶל־עֵבֶר פָּנָיו יֵלֵכוּ׃
ad ,leonis facies & ,hominis facies eorum facierum similitudo Et
10 † וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל־
facies & :ipsis quatuor sinistra à bouis facies & ;ipsorū quatuor dexteram
הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם וּפְנֵי־שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאול לְאַרְבַּעְתָּן וּפְנֵי־
,desuper disiunctæ‡ eorum alæ & ,eorū facies Et .ipsis quatuor aquilæ
11 נֶשֶׁר לְאַרְבַּעְתָּן׃ † וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה
.eorum corpora tegentes† duæ & ,vniuscuiusq;‡ iunctæ duæ :vnicuique
לְאִישׁ [h]שְׁתַּיִם חֹבְרוֹת אִישׁ וּשְׁתַּיִם [i]מְכַסּוֹת אֵת [k]גְּוִיֹּתֵיהֶנָה׃
illuc erat quò :ibant suarum facierum latus ad† vnumquodque Et
12 † וְאִישׁ אֶל־עֵבֶר פָּנָיו יֵלֵכוּ אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה־שָׁמָּה
.illa ambulando in‡ reuertebantur non :ambulabant ,ambulandi animus‡
הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ לֹא יִסַּבּוּ בְּלֶכְתָּן׃
,ardentiū ignis prunarum veluti eorū aspectus animaliū‖ similitudo Et
13 † וּדְמוּת הַחַיּוֹת מַרְאֵיהֶם כְּגַחֲלֵי־אֵשׁ בֹּעֲרוֹת
splendor & :animalia inter perambulans‡ ipsa ,lampadarum aspectus tanquā
כְּמַרְאֵה הַלַּפִּדִים הִיא מִתְהַלֶּכֶת בֵּין [l]הַחַיּוֹת וְנֹגַהּ
;redire & ‡,currere * animalia Et .fulgur egrediens † igne de & ,igni ‡
14 לָאֵשׁ וּמִן־הָאֵשׁ יוֹצֵא בָרָק׃ † וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב
rota ecce & ;animalia vidi Et .coruscationis ‖ aspectum secundum
15 כְּמַרְאֵה הַבָּזָק׃ † וָאֵרֶא הַחַיּוֹת וְהִנֵּה אוֹפַן
.eius facies quatuor ad animalia iuxta terra in vna
אֶחָד בָּאָרֶץ אֵצֶל הַחַיּוֹת לְאַרְבַּעַת פָּנָיו׃
similitudo & ,Tarsis oculus * tanquā earum opus & ,rotarū Aspectus
16 † מַרְאֵה הָאוֹפַנִּים וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּעֵין תַּרְשִׁישׁ וּדְמוּת
rota esset si ac earum opus & ,earū aspectus & :ipsis quatuor vna
אֶחָד לְאַרְבַּעְתָּן וּמַרְאֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאוֹפַן
:ibant ,ipsa eundo in ‖ ,sua quadrilatera ‡ quatuor Ad .rotæ medio in
17 בְּתוֹךְ הָאוֹפָן׃ † עַל־אַרְבַּעַת רִבְעֵיהֶן בְּלֶכְתָּם יֵלֵכוּ
,eis ‖ altitudo & ,eorum canthi ‡ Et .ipsa eundo in * reuertebantur non
18 לֹא [m]יִסַּבּוּ בְּלֶכְתָּן׃ † וְגַבֵּיהֶן וְגֹבַהּ לָהֶם

‖mensē ‡die *erant ‡iuxta
[a]רָאָה
Test
[b]גָּלָה
†secus ‡prophetia
[c]הָיָה
‖veniebat
†in medio nubis inuoluēs se, *erat ‡per circuitum: ‡color electri
[d]חָיָה [e]דָּמָה
†erat
‖pedes recti:
[f]כָּפַף
*pedis ‡color ‖sub ‡in †partibus
יָדִי
erant vnaquæque *alteram
[g]סָבַב
‖quando ambulabant, vnūquodque ‡faciei suæ gradiebatur.
‡extentæ
‡erant †tegebant
[h]שָׁנָה [i]כָּסָה
[k]גָּוָה
†è regione faciei suæ ambulabat: ‡voluntas ‡cùm ambularent.
‖oculorum ‡ discurrebat
[l]חָיָה
‡erat similis †egrediebatur
* currebāt, & recurrebant ‡ ‖fulguris.
*color lapidis
‡latera †dum irent *quando ambulabant.
‡dorsa erant eis, ‖erat
[m]סָבַב

& pauor‡ propter eas: & dorsa eorū plena ‡oculis †vndique quatuor ipsis.
וְיִרְאָה לָהֶם וְגַבֹּתָם מְלֵאֹת עֵינַיִם סָבִיב לְאַרְבַּעְתָּן׃
Et ‡ in eundo animalia, ambulabant rotæ iuxta ea : & ‖ in extollendo se
19 † וּבְלֶכֶת הַחַיּוֹת יֵלְכוּ הָאוֹפַנִּים אֶצְלָם וּבְהִנָּשֵׂא
.rotæ se eleuabant ,terram desuper * animalia
הַחַיּוֹת מֵעַל הָאָרֶץ יִנָּשְׂאוּ הָאוֹפַנִּים׃
animus illuc † ,ibant,eundum ad animus illuc ‡ erat quod Ad ‖
20 † עַל אֲשֶׁר יִהְיֶה־שָּׁם הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ שָׁמָּה הָרוּחַ
.rotis in ‡ animalis spiritus* nam ,ea cōtra se eleuabāt rotæ & :eundū ad
לָלֶכֶת וְהָאוֹפַנִּים יִנָּשְׂאוּ לְעֻמָּתָם כִּי רוּחַ הַחַיָּה בָּאוֹפַנִּים׃
In ‖ ambulando ipsa, ibant & ‡ stando in ipsa, stabant: & † in eleuando se
21 † [n]בְּלֶכְתָּם יֵלֵכוּ וּבְעָמְדָם יַעֲמֹדוּ וּבְהִנָּשְׂאָם
† desuper terra, eleuabant se rotæ contra ea, quia ‡ spiritus animalis
מֵעַל הָאָרֶץ יִנָּשְׂאוּ הָאוֹפַנִּים לְעֻמָּתָם כִּי רוּחַ הַחַיָּה
* in rotis. Et similitudo super capita ‖ animalis ‡ expansio, vt oculus
22 בָּאוֹפַנִּים׃ † [o]וּדְמוּת עַל־רָאשֵׁי הַחַיָּה רָקִיעַ כְּעֵין
gelu terribilis, extenta * super capita eorum desuper.
הַקֶּרַח הַנּוֹרָא [p]נָטוּי עַל־רָאשֵׁיהֶם מִלְמָעְלָה׃
Et sub ‖ expansione alæ eorum ‡ rectæ vnaquæque ad † sororem suam:
23 † וְתַחַת הָרָקִיעַ כַּנְפֵיהֶם יְשָׁרוֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחוֹתָהּ
vnicuique duæ ‡ tegentes se, & vnicuique duæ ‡ tegentes sibi
לְאִישׁ [q]שְׁתַּיִם מְכַסּוֹת לָהֵנָּה וּלְאִישׁ שְׁתַּיִם מְכַסּוֹת לָהֵנָּה
corpora sua. Et audiui *vocem alarum eorum, tanquam *vocem
24 אֵת [r]גְּוִיֹּתֵיהֶם׃ † וָאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל כַּנְפֵיהֶם כְּקוֹל
aquarum multarum tanquam vocem † Saddai, in eundo ipsa, vocem loquelæ
מַיִם רַבִּים כְּקוֹל־שַׁדַּי בְּלֶכְתָּם [s]קוֹל הֲמֻלָּה
tanquam vocem † turmæ: in stando ipsa, dimittebant alas suas.
כְּקוֹל מַחֲנֶה בְּעָמְדָם [t]תְּרַפֶּינָה כַנְפֵיהֶן׃
Et erat vox ‡ desuper firmamēto ‖ quod super caput eorum: ‡ in stando ipsa
25 † וַיְהִי־קוֹל מֵעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁם בְּעָמְדָם
dimittebant alas suas.
תְּרַפֶּינָה כַנְפֵיהֶן׃
Et † desuper firmamentum quod *super caput eorum tanquam aspectus
26 † וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁם כְּמַרְאֵה
lapidis Sapphiri, similitudo throni: & super similitudinē throni similitudo
אֶבֶן־סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת
tanquam aspectus hominis super eum desuper.
כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה׃
Et vidi ‖ vt oculum flammæ crepitantis, tanquam aspectū ignis ‡ domus ipsi
27 † [v]וָאֵרֶא כְּעֵין חַשְׁמַל כְּמַרְאֵה־אֵשׁ בֵּית־לָהּ
‡ circum ab aspectu lumborum eius, & supra: & ab aspectu lumborum eius,
סָבִיב מִמַּרְאֵה מָתְנָיו וּלְמָעְלָה וּמִמַּרְאֵה מָתְנָיו
& infra, vidi tanquam aspectum ignis, & splendorem ei *circum.
[x]וּלְמַטָּה רָאִיתִי כְּמַרְאֵה־אֵשׁ וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב׃
Velut aspectum arcus cùm fuerit in nube, in die pluuiæ, sic †
28 † כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶעָנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם כֵּן
aspectus splendoris ‡ circum. Hæc visio similitudinis gloriæ DOMINI:
מַרְאֵה הַנֹּגַהּ סָבִיב הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד־יְהוָה
& vidi, & cecidi super ‖ facies meas, & audiui vocem loquentis.
וָאֶרְאֶה [y]וָאֶפֹּל עַל־פָּנַי וָאֶשְׁמַע קוֹל מְדַבֵּר׃

CAP. II. ב

Et dixit ad me, Fili hominis, sta super pedes tuos, & loquar
1 † וַיֹּאמֶר אֵלָי בֶּן־אָדָם עֲמֹד עַל־רַגְלֶיךָ וַאֲדַבֵּר
tecum. Et ingressus est in me spiritus, quando locutus est ad me,
2 אֹתָךְ׃ † [z]וַתָּבֹא בִי רוּחַ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלַי
& statuit me super pedes meos; & audiui dictum ad me.
וַתַּעֲמִדֵנִי עַל־רַגְלָי וָאֶשְׁמַע אֵת מִדַּבֵּר אֵלָי׃
Et dixit ad me, Fili hominis, ‖ Mittens ego te ad filios Israel,
3 † וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם שׁוֹלֵחַ אֲנִי אוֹתְךָ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
ad gentes rebelles, quæ rebellauerūt contra me: ipsi & patres eorū
אֶל־גּוֹיִם הַמּוֹרְדִים אֲשֶׁר מָרְדוּ־בִי הֵמָּה וַאֲבוֹתָם
præuaricati sunt in me vsque ad ‡ corpus diei illius.
פָּשְׁעוּ בִי עַד־עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה׃
Et filij duri † faciebus, & duri corde,* ego mittens te ad illos:
4 † וְהַבָּנִים [a]קְשֵׁי פָנִים וְחִזְקֵי־לֵב אֲנִי שׁוֹלֵחַ אוֹתְךָ אֲלֵיהֶם
& dices ad eos, Sic dixit Dominus Deus.
וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה׃

‡erant ‡per circuitū ‡quando ambulabant ‡quando eleuabant *super
‖Quò ‡voluntas eundi, ‡animalia, quò voluntas erat eūdi: *voluntas ‡erat
‖Cùm ambularent ‖cùm stabant †cū eleuabāt
[n]יָלַךְ
‖à ‡voluntas *erat ‡vniuscuiusque ‡erat similis firmamenti, tāquam color crystalli *erat
[o]דָּמָה [p]נָטָה
‖firmamento ‡erant †alteram ‡erant
[q]שָׁנָה [r]גָּוָה
*sonum †Omnipotētis, quando ambulabant,
[s]מָלַל [t]רָפָה
†castrorum, quando stabant ‡è ‡erat ‡quando stabant †super *erat
tanquā colorem electri, ‖quasi intrinsecus
[v]רָאָה
‡per circuitū *per circuitū.
[x]נָטָה
‡erat
‡per circuitū.
‖faciem meā,
[y]נָפַל
[z]בּוֹא
‖mitto
‡hunc ipsum diem.
†facie, *sunt, ad quos mitto
[a]קָשָׁה

.eorum *modulamen* ego ;aspice eorum resurrectionē &, corū Sessionem
63 שִׁבְתָּם וְקִימָתָם הַבִּיטָה אֲנִי מַנְגִּינָתָם׃
.eorum manuū opus secundū DOMINE retributionem eis Reddes
64 תָּשִׁיב לָהֶם גְּמוּל יְהוָה כְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם׃
.eis tuam *imprecationem* ,cordis *tegumentum* eis Dabis
65 תִּתֵּן לָהֶם מְגִנַּת־לֵב תַּאֲלָתְךָ לָהֶם׃
DOMINE ,cælis sub à eos *disperdes* & ,furore in Persequeris
66 תִּרְדֹּף בְּאַף וְתַשְׁמִידֵם מִתַּחַת שְׁמֵי יְהוָה׃

CAP. IIII. ד

fuerūt proiecti ;*bona auri massa mutabitur* ,aurū *obducetur rubigine* Quomodo
1 אֵיכָה יוּעַם זָהָב יִשְׁנֶא הַכֶּתֶם הַטּוֹב תִּשְׁתַּפֵּכְנָה
,preciosi Siion Filij .platearum omniū capite in sanctitatis lapides
2 אַבְנֵי־קֹדֶשׁ בְּרֹאשׁ כָּל־חוּצוֹת׃ בְּנֵי צִיּוֹן הַיְקָרִים
opus ,*testæ lagenas in* sunt reputati quomodo : puro auro in *æquiparati*
הַמְסֻלָּאִים בַּפָּז אֵיכָה נֶחְשְׁבוּ לְנִבְלֵי־חֶרֶשׂ מַעֲשֵׂה
lactauerunt ,mammam *soluerunt draco* Etiam ;figuli manuum
3 יְדֵי יוֹצֵר׃ גַּם־תַּנִּין חָלְצוּ שַׁד הֵינִיקוּ
.deserto in *vlulæ* veluti *crudelem in* mei populi filia :suos catulos
גּוּרֵיהֶן בַּת־עַמִּי לְאַכְזָר כַּיְעֵנִים בַּמִּדְבָּר׃
petierunt paruuli : *siti in* eius *palatum ad* lactentis lingua Adhæsit
4 דָּבַק לְשׁוֹן יוֹנֵק אֶל־חִכּוֹ בַּצָּמָא עוֹלָלִים שָׁאֲלוּ
sunt desolati , *delicias ad Vescentes* .eis non *frangens* ,panem
5 לֶחֶם פֹּרֵשׂ אֵין לָהֶם׃ הָאֹכְלִים לְמַעֲדַנִּים נָשַׁמּוּ
.stercora sunt amplexati ,coccinum super *nutriti* : plateis in
בַּחוּצוֹת הָאֱמֻנִים עֲלֵי תוֹלָע חִבְּקוּ אַשְׁפַּתּוֹת׃
subuersæ ,Sedom *peccato præ* ,mei populi filiæ *iniquitas* fuit *ingens* Et
6 וַיִּגְדַּל עֲוֺן בַּת־עַמִּי מֵחַטַּאת סְדֹם הַהֲפוּכָה
eius Nazarei fuerunt *Mundi* .*manus ea in resederunt* non & ,repēte *quasi*
7 כְמוֹ־רָגַע וְלֹא־חָלוּ בָהּ יָדָיִם׃ זַכּוּ נְזִירֶיהָ
.corū excisio *Sapphir*,*margaritis præ corpore rubuere* :lacte *præ canduerunt* ,niue *præ*
מִשֶּׁלֶג צַחוּ מֵחָלָב אָדְמוּ עֶצֶם מִפְּנִינִים סַפִּיר גִּזְרָתָם׃
:plateis in sunt agniti non ,eorum forma nigredine præ est Obscurata
8 חָשַׁךְ מִשְּׁחוֹר תָּאֳרָם לֹא נִכְּרוּ בַּחוּצוֹת
.lignum tanquam fuit ,aruit ;eorum *ossa super* eorum pellis *se agglutinauit*
צָפַד עוֹרָם עַל־עַצְמָם יָבֵשׁ הָיָה כָעֵץ׃
fluxerunt isti quia ;fame interfectis *præ* gladio interfecti fuerunt Felices
9 טוֹבִים הָיוּ חַלְלֵי־חֶרֶב מֵחַלְלֵי רָעָב שֶׁהֵם יָזוּבוּ
misericordium mulierum Manus .agrorum *frugibus à* perfossi
10 מְדֻקָּרִים מִתְּנוּבֹת שָׂדָי׃ יְדֵי נָשִׁים רַחֲמָנִיּוֹת
.mei populi filiç cōtritione in eis comedendū ad fuerūt :suos natos coxerūt
בִּשְּׁלוּ יַלְדֵיהֶן הָיוּ לְבָרוֹת לָמוֹ בְּשֶׁבֶר בַּת־עַמִּי׃
succendit &;sui furoris iram effudit ,suā iram DOMINVS Compleuit
11 כִּלָּה יְהוָה אֶת־חֲמָתוֹ שָׁפַךְ חֲרוֹן אַפּוֹ וַיַּצֶּת־
reges crediderunt Non .eius fundamenta *exedit* & ,Siion in ignem
12 אֵשׁ בְּצִיּוֹן וַתֹּאכַל יְסוֹדֹתֶיהָ׃ לֹא הֶאֱמִינוּ מַלְכֵי־
inimicus & ,hostis ingrederetur quòd ,orbis habitatores vniuersi & ,terræ
אֶרֶץ וְכֹל יֹשְׁבֵי תֵבֵל כִּי יָבֹא צַר וְאוֹיֵב
iniquitates ,eius prophetarum peccata Propter .Ierusalaim portas per
13 בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִָם׃ מֵחַטֹּאת נְבִיאֶיהָ עֲוֺנוֹת
.iustorum sanguinem eius *interiori* in *effundentium* ;eius sacerdotum
כֹּהֲנֶיהָ הַשֹּׁפְכִים בְּקִרְבָּהּ דַּם צַדִּיקִים׃
poterunt non in , sanguine in se polluerunt ,plateis in cæci se Mouerunt
14 נָעוּ עִוְרִים בַּחוּצוֹת נְגֹאֲלוּ בַּדָּם בְּלֹא יוּכְלוּ
:eos ad clamauerunt ,*immunde* Recedite .eorum vestimenta *in tangent*
15 יִגְּעוּ בִּלְבֻשֵׁיהֶם׃ סוּרוּ טָמֵא קָרְאוּ לָמוֹ
dixerunt:sunt commoti etiā ,*auolarūt* quippe :tangatis ne ,recedite ,recedite
סוּרוּ סוּרוּ אַל־תִּגָּעוּ כִּי נָצוּ גַּם־נָעוּ אָמְרוּ
.*hospitari* addent Non ,gentibus in
בַּגּוֹיִם לֹא יוֹסִפוּ לָגוּר׃
sacerdotum *facies* ;eos *aspicere* addet non ,eos diuisit DOMINI *Facies*
16 פְּנֵי יְהוָה חִלְּקָם לֹא יוֹסִיף לְהַבִּיטָם פְּנֵי כֹהֲנִים
defecerunt nobis *Adhuc* .sunt miserti non senum ,*susceperunt* non
17 לֹא נָשָׂאוּ זְקֵנִים לֹא חָנָנוּ׃ עוֹדֵינָה תִּכְלֶינָה
speculati sumus nostra *speculatione* in :*vanitatē* nostrū auxilium ad nostri oculi
עֵינֵינוּ אֶל־עֶזְרָתֵנוּ הָבֶל בְּצִפִּיָּתֵנוּ צִפִּינוּ
eundo ab ,nostros gressus sunt Venati .*saluabit* non gentem ad
18 אֶל־גּוֹי לֹא יוֹשִׁעַ׃ צָדוּ צְעָדֵינוּ מִלֶּכֶת

,nostri dies sunt completi ,noster finis appropinquauit :nostras plateas per
בִּרְחֹבֹתֵינוּ קָרַב קִצֵּנוּ מָלְאוּ יָמֵינוּ
aquilis *præ* nostri persecutores fuerunt *Leues* .noster finis venit quia
19 כִּי־בָא קִצֵּנוּ׃ קַלִּים הָיוּ רֹדְפֵינוּ מִנִּשְׁרֵי
.nobis sunt insidiati deserto in ,nos sunt persecuti montes super ;cælorum
שָׁמָיִם עַל־הֶהָרִים דְּלָקֻנוּ בַּמִּדְבָּר אָרְבוּ לָנוּ׃
:eorū foueis in est captus DOMINI *vnctus* nostrarū nariū Spiritus
20 רוּחַ אַפֵּינוּ מְשִׁיחַ יְהוָה נִלְכַּד בִּשְׁחִיתוֹתָם
.gentes inter viuemus *eius* vmbra *in* diximus cuius
אֲשֶׁר אָמַרְנוּ בְּצִלּוֹ נִחְיֶה בַגּוֹיִם׃
te super etiam ;Hus terra in *habitans* ,Edom filia lætare & ,Gaude
21 שִׂישִׂי וְשִׂמְחִי בַּת־אֱדוֹם יוֹשַׁבְתִּי בְּאֶרֶץ עוּץ גַּם־עָלַיִךְ
tua iniquitas est Consumpta .*te denudabis* & ,inebriaberis ,calix transibit
22 תַּעֲבָר־כּוֹס תִּשְׁכְּרִי וְתִתְעָרִי׃ תַּם־עֲוֺנֵךְ
filia tuam iniquitatem visitauit :te *deportandum ad* addet non , Siion filia
בַּת־צִיּוֹן לֹא יוֹסִיף לְהַגְלוֹתֵךְ פָּקַד עֲוֺנֵךְ בַּת־
.tua peccata *super* discooperuit , Edom
אֱדוֹם גִּלָּה עַל־חַטֹּאתָיִךְ׃

CAP. V. ה

.nostrū opprobriū vide & ,aspice ;nobis fuerit quid DOMINE Recordare
1 זְכֹר יְהוָה מֶה־הָיָה לָנוּ הַבִּיטָ וּרְאֵה אֶת־חֶרְפָּתֵנוּ׃
.alienigenas ad nostræ domus ,extraneos ad est versa nostra Hæreditas
2 נַחֲלָתֵנוּ נֶהֶפְכָה לְזָרִים בָּתֵּינוּ לְנָכְרִים׃
.viduæ veluti nostræ matres ,patre absque fuimus Pupilli
3 יְתוֹמִים הָיִינוּ אֵין אָב אִמֹּתֵינוּ כְּאַלְמָנוֹת׃
.venerunt precio in nostra ligna ,bibimus *argento in nostras* Aquas
4 מֵימֵינוּ בְּכֶסֶף שָׁתִינוּ עֵצֵינוּ בִּמְחִיר יָבֹאוּ׃
non ,laborauimus ;sumus passi persecutionem nostra colla Super
5 עַל צַוָּארֵנוּ נִרְדָּפְנוּ יָגַעְנוּ לֹא
saturari ad Assyrio ,manū dedimus Aegypto .nobis dabatur requies
6 הוּנַח־לָנוּ׃ מִצְרַיִם נָתַנּוּ יָד אַשּׁוּר לִשְׂבֹּעַ
corum *iniquitates* nos &;*ipsi* non ,peccauerunt nostri Patres .pane
7 לָחֶם׃ אֲבֹתֵינוּ חָטְאוּ אֵינָם אֲנַחְנוּ עֲוֺנֹתֵיהֶם
.eorum manu è *non liberans*:*nos in* sunt dominati Serui .portauimus
8 סָבָלְנוּ׃ עֲבָדִים מָשְׁלוּ בָנוּ פֹּרֵק אֵין מִיָּדָם׃
.deserti *gladij faciebus à* nostrum panem afferebamus *nostra anima* In
9 בְּנַפְשֵׁנוּ נָבִיא לַחְמֵנוּ מִפְּנֵי חֶרֶב הַמִּדְבָּר׃
.famis *horrorum faciebus à incaluerunt* clibanus tanquam *nostra* Pellis
10 עוֹרֵנוּ כְּתַנּוּר נִכְמָרוּ מִפְּנֵי זַלְעֲפוֹת רָעָב׃
.Iehudah ciuitatibus in virgines ,*compresserunt* Siion in Mulieres
11 נָשִׁים בְּצִיּוֹן עִנּוּ בְּתֻלֹת בְּעָרֵי יְהוּדָה׃
.*sunt honoratæ* non senum facies ,fuerūt suspensi eorū manu *in* Principes
12 שָׂרִים בְּיָדָם נִתְלוּ פְּנֵי זְקֵנִים לֹא נֶהְדָּרוּ׃
.impegerunt lignum in pueri & ,tulerunt *molitum* Iuuenes
13 בַּחוּרִים טְחוֹן נָשָׂאוּ וּנְעָרִים בָּעֵץ כָּשָׁלוּ׃
.*sua modulatione* à iuuenes ;cessauerunt porta de Senes
14 זְקֵנִים מִשַּׁעַר שָׁבָתוּ בַּחוּרִים מִנְּגִינָתָם׃
.noster chorus luctum in est versus ,nostri cordis gaudium Cessauit
15 שָׁבַת מְשׂוֹשׂ לִבֵּנוּ נֶהְפַּךְ לְאֵבֶל מְחֹלֵנוּ׃
.peccauimus quia ,nobis nunc væ :nostri capitis corona Cecidit
16 נָפְלָה עֲטֶרֶת רֹאשֵׁנוּ אוֹי־נָא לָנוּ כִּי חָטָאנוּ׃
sunt obtenebrati ista propter ,nostrum cor mœstum fuit hoc Propter
17 עַל־זֶה הָיָה דָוֶה לִבֵּנוּ עַל־אֵלֶּה חָשְׁכוּ
vulpes ,est desolatus quia ,Siion montem Propter .nostri oculi
18 עֵינֵינוּ׃ עַל הַר־צִיּוֹן שֶׁשָּׁמֵם שׁוּעָלִים
tuū soliū ,permanebis seculum in DOMINE Tu .eo in ambulauerūt
19 הִלְּכוּ־בוֹ׃ אַתָּה יְהוָה לְעוֹלָם תֵּשֵׁב כִּסְאֲךָ
,nostri obliuisceris perpetuum in quid Vt .generationē & generationē in
20 לְדֹר וָדוֹר׃ לָמָּה לָנֶצַח תִּשְׁכָּחֵנוּ
DOMINE nos Conuerte ?dierum longitudinem in nos derelinques
21 תַּעַזְבֵנוּ לְאֹרֶךְ יָמִים׃ הֲשִׁיבֵנוּ יְהוָה
.*quondam* sicut nostros dies innoua :conuertemur & ,te ad
אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם׃
.*valde vsque* nos cōtra es iratus ,nos reprobasti reprobādo *Quinimo*
22 כִּי אִם־מָאֹס מְאַסְתָּנוּ קָצַפְתָּ עָלֵינוּ עַד־מְאֹד׃

קָצֵץ Leuiores; Christus; שׁוּחַ in; צֵלֶל שׁוֹשׁ; quæ habitas יושבת ק; eris vomēs. Completa est pæna iniquitatis tuæ; עֵרָה תַּמָּם; vt transmigrare faciat; גָּלָה; נָבַט זוּר הביטה ק; הָיָה שָׁתָה ואין ק; Aquā nostrā pecunia; ולא ק; vt saturaremur; נוּחַ עָוָה; sunt pænas iniquitatum; ואינם ואנחנו ק; nobis: qui liberaret non fuit; Cum discrimine vitæ nostræ; propter gladium; בּוֹא שׁוּר; Pelles nostrę denigratæ sunt propter exustiones; afflixerunt, glorificauerunt; ad molendū; cantico suo; יָשַׁב; שׁוּב; ab initio; בה ק; Sed vehementissimè.

Finis libri Lamentationum.

תם ספר קינות

quem ,suũ sermonẽ compleuit,*est machinatus*†quæ DOMINVS Fecit
17 †עָשָׂה יְהוָה אֲשֶׁר זָמָם בִּצַּע אֶמְרָתוֹ אֲשֶׁר
fecit lætificari & ;pepercit non & ,destruxit :*quondam*†diebus à præceperat
צִוָּה מִימֵי־קֶדֶם הָרַס וְלֹא חָמָל וַיְשַׂמַּח
eorum cor Clamauit .tuorũ hostium cornu exaltauit ,inimicũ te super
18 עָלַיִךְ אוֹיֵב הֵרִים קֶרֶן צָרָיִךְ׃ †צָעַק לִבָּם
torrentem veluti fac descendere Sion filiæ Muri* , Dominum ad
אֶל־אֲדֹנָי חוֹמַת בַּת־צִיּוֹן הוֹרִידִי כַנַּחַל
.tui oculi *filia*† taceat non ,tibi *sedationẽ*† des non:*noctu & interdiu*‡ lachrymã
דִּמְעָה יוֹמָם וָלַיְלָה אַל־תִּתְּנִי פוּגַת לָךְ אַל־תִּדֹּם בַּת־עֵינֵךְ׃
aquam sicut effunde ;*custodiarum capite*† in nocte in *prædica** ,Surge
19 †קוּמִי רֹנִּי בַלַּיְלָה לְרֹאשׁ אַשְׁמֻרוֹת שִׁפְכִי כַמַּיִם
anima *super*‡ tuas *volas*‡ eum ad leua : Domini *faciebus coram* * tuum cor
לִבֵּךְ נֹכַח פְּנֵי אֲדֹנָי שְׂאִי אֵלָיו כַּפַּיִךְ עַל־נֶפֶשׁ
.placearum omniũ capite in *fame in patientiũ animi deliquiũ*‡ tuorũ paruulorũ
עוֹלָלַיִךְ הָעֲטוּפִים בְּרָעָב בְּרֹאשׁ כָּל־חוּצוֹת׃
comedent an † :sic *causasti*‡ quem‡ ad aspice & ,DOMINE Vide
20 †רְאֵה יְהוָה וְהַבִּיטָה לְמִי עוֹלַלְתָּ כֹּה אִם־תֹּאכַלְנָה
sanctuario in *occidetur an* ‡*educationum*‡ paruulos ,suum fructum mulieres
נָשִׁים פִּרְיָם עֹלֲלֵי טִפֻּחִים אִם־יֵהָרֵג בְּמִקְדַּשׁ
,puer plateis * ,terra in Iacuerunt ?propheta & ,sacerdos Domini
21 אֲדֹנָי כֹּהֵן וְנָבִיא׃ †שָׁכְבוּ לָאָרֶץ חוּצוֹת נַעַר
interfecisti :gladio in ceciderunt mei iuuenes & ,meæ virgines ;senex &
וְזָקֵן בְּתוּלֹתַי וּבַחוּרַי נָפְלוּ בֶחָרֶב הָרַגְתָּ
.pepercisti non ,iugulasti ;tui furoris die in
בְּיוֹם אַפֶּךָ טָבַחְתָּ לֹא חָמָלְתָּ׃
non &,circuitu de meos timores *solemnitatis*† diem‡ tanquam Vocasti
22 †תִּקְרָא כְיוֹם מוֹעֵד מְגוּרַי מִסָּבִיב וְלֹא
,*obuinxi palmis*‡ quos : superstes & ,euasor DOMINI *nasi*‡ die in fuit
הָיָה בְּיוֹם אַף־יְהוָה פָּלִיט וְשָׂרִיד אֲשֶׁר־טִפַּחְתִּי
.eos consumpsit meus inimicus ;auxi &
וְרִבִּיתִי אֹיְבִי כִלָּם׃

CAP. III. ג

.eius indignationis virga in afflictionem *vidit*‡ vir Ego
1 †אֲנִי הַגֶּבֶר רָאָה עֳנִי בְּשֵׁבֶט עֶבְרָתוֹ׃
.lucem ‡ non & ,*tenebrositatem** fecit ire & ,duxit Me
2 †אוֹתִי נָהַג וַיֹּלַךְ חֹשֶׁךְ וְלֹא־אוֹר׃
.die tota suam manum vertit ,est conuersus me *in*† Profecto
3 †אַךְ בִּי יָשֻׁב יַהֲפֹךְ יָדוֹ כָּל־הַיּוֹם׃
.mea ossa confregit ,meam pellem & ,meam carnẽ *reddidit Vetustam*‡
4 †בִּלָּה בְשָׂרִי וְעוֹרִי שִׁבַּר עַצְמוֹתָי׃
.*fatigatione*‡ & ,felle circundedit & ,me *super*‡ Aedificauit
5 †בָּנָה עָלַי וַיַּקַּף רֹאשׁ וּתְלָאָה׃
.*seculi** mortuos veluti me fecit manere locis tenebrosis In
6 †בְּמַחֲשַׁכִּים הוֹשִׁיבַנִי כְּמֵתֵי עוֹלָם׃
.meũ compedẽ fecit aggrauari ;egrediar non & ,me *pro struxit Maceriam*
7 †גָּדַר בַּעֲדִי וְלֹא אֵצֵא הִכְבִּיד נְחָשְׁתִּי׃
.meam orationem *obstruxit*† , vociferabar & ,clamabã quando Etiam
8 †גַּם כִּי אֶזְעַק וַאֲשַׁוֵּעַ שָׂתַם תְּפִלָּתִי׃
.peruertit meas semitas ;lapide exciso in meas vias Circumsepsit
9 †גָּדַר דְּרָכַי בְּגָזִית נְתִיבֹתַי עִוָּה׃
.absconditis in leo † ,mihi *ipse*‡ insidians Vrsus ‡
10 †דֹּב אֹרֵב הוּא לִי אֲרִיה בְּמִסְתָּרִים׃
.desolatam me posuit ,*me minutim*‡ concidit & *fecit diuertere** meas Vias
11 †דְּרָכַי סוֹרֵר וַיְפַשְּׁחֵנִי שָׂמַנִי שֹׁמֵם׃
.sagittam ad *scopum** tanquam me statuit & ,suum arcum Tetendit
12 †דָּרַךְ קַשְׁתּוֹ וַיַּצִּיבֵנִי כַּמַּטָּרָא לַחֵץ׃
.suæ pharetræ *filios*† meos renes in fecit Ingredi
13 †הֵבִיא בְּכִלְיוֹתָי בְּנֵי אַשְׁפָּתוֹ׃
. die tota eorum canticum ,meo populo omni risus Fui
14 †הָיִיתִי שְּׂחֹק לְכָל־עַמִּי נְגִינָתָם כָּל־הַיּוֹם׃
.absynthio me fecit inebriare ,amaritudinibus in me fecit Saturari
15 †הִשְׂבִּיעַנִי בַמְּרוֹרִים הִרְוַנִי לַעֲנָה׃
.puluere in me *immersit*‡ ,meos dentes lapillo in fecit confringere Et
16 †וַיַּגְרֵס בֶּחָצָץ שִׁנָּי הִכְפִּישַׁנִי בָּאֵפֶר׃
.boni sum oblitus ,mea anima pace à se elongauit Et
17 †וַתִּזְנַח מִשָּׁלוֹם נַפְשִׁי נָשִׁיתִי טוֹבָה׃
.DOMINO à mea spes & ,mea *duratio*‡ Periit ,dixi Et
18 †וָאֹמַר אָבַד נִצְחִי וְתוֹחַלְתִּי מֵיְהוָה׃
.fellis & ,absynthij ,*mea rebellionis*‡ & ,meæ afflictionis Recordare
19 †זְכָר־עָנְיִי וּמְרוּדִי לַעֲנָה וָרֹאשׁ׃
.mea anima me *super incuruabitur*‡ & ,recordabitur Recordando
20 †זָכוֹר תִּזְכּוֹר וְתָשׁוֹחַ עָלַי נַפְשִׁי׃
.expectabo idcirco ,meum cor ad faciam redire Hoc
21 †זֹאת אָשִׁיב אֶל־לִבִּי עַל־כֵּן אוֹחִיל׃

defecerũt nõ quia,cõsumpti sumus nõ quòd ,‡DOMINI Misericordiæ
22 †חַסְדֵי יְהוָה כִּי לֹא־תָמְנוּ כִּי לֹא־כָלוּ
*tua** fides multa ,*matutinis*‡ Nouæ .eius misericordiæ
23 רַחֲמָיו׃ †חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ׃
.eum expectabo propterea ,mea anima dixit ,DOMINVS mea Pars
24 †חֶלְקִי יְהוָה אָמְרָה נַפְשִׁי עַל־כֵּן אוֹחִיל לוֹ׃
.eum quærenti† animæ ,eum expectantibus DOMINVS ‡ Bonus
25 †טוֹב יְהוָה לְקֹוָו לְנֶפֶשׁ תִּדְרְשֶׁנּוּ׃
.DOMINI salute in silens * & ,†expectet *&*† Bonum
26 †טוֹב וְיָחִיל וְדוּמָם לִתְשׁוּעַת יְהוָה׃
.*suis pueritiis*‡ in iugum portauerit cùm ,viro * Bonum
27 †טוֹב לַגֶּבֶר כִּי־יִשָּׂא עֹל בִּנְעוּרָיו׃
.* se super portauit quia ,*silebit* † & ,solitarius Manebit
28 †יֵשֵׁב בָּדָד וְיִדֹּם כִּי נָטַל עָלָיו׃
se percutienti Dabit .*prostolatio*‡ sit fortè si,suum os puluere in Dabit
29 †יִתֵּן בֶּעָפָר פִּיהוּ אוּלַי יֵשׁ תִּקְוָה׃ †יִתֵּן לְמַכֵּהוּ
seculum in elongabit non Quia .probro in saturabitur ,maxillam
30 לֶחִי יִשְׂבַּע בְּחֶרְפָּה׃ †כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם
multitudinẽ secundũ miserebitur & ,*affecit mœrore** si Quia .Dominus
31 אֲדֹנָי׃ †כִּי אִם־הוֹגָה וְרִחַם כְּרֹב
32 *affecit mœrore & ‡*,suo corde de afflixit non Nam .suarũ misericordiarũ
חֲסָדָיו׃ †כִּי לֹא עִנָּה מִלִּבּוֹ וַיַּגֶּה
33 .terræ vinctos omnes suis pedibus sub *conterendum* Ad‡ .viri filios
34 בְּנֵי־אִישׁ׃ †לְדַכֵּא תַּחַת רַגְלָיו כֹּל אֲסִירֵי אָרֶץ׃
.altissimi *faciebus** coram viri iudicium *faciendum** declinare Ad†
35 †לְהַטּוֹת מִשְׁפַּט־גָּבֶר נֶגֶד פְּנֵי עֶלְיוֹן׃
.vidit non Dominus ,*sua rixa*‡ in hominem *peruertendum* Ad‡
36 †לְעַוֵּת אָדָם בְּרִיבוֹ אֲדֹנָי לֹא רָאָה׃
altissimi ore De ?præcepit non Dominus ,‡fuit Et,dixit *ille** Quis
37 †מִי זֶה אָמַר וַתֶּהִי אֲדֹנָי לֹא צִוָּה׃ †מִפִּי עֶלְיוֹן
,viuens homo *se afflictabit* † Cur ?*bonum** & ,mala *egredietur*‡ non
38 לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב׃ †מַה־יִּתְאוֹנֵן אָדָם חָי
39 ,inquiramus & ,nostras vias Scrutemur ?suo peccato super vir
גֶּבֶר עַל־חֲטָאָו׃ †נַחְפְּשָׂה דְרָכֵינוּ וְנַחְקֹרָה
40 ad *volas* ad nostra corda Leuemus .DOMINVM ad reuertamur &
וְנָשׁוּבָה עַד־יְהוָה׃ †נִשָּׂא לְבָבֵנוּ אֶל־כַּפַּיִם אֶל־
41 non tu ,fuimus rebelles & ,fumus præuaricati Nos .cælis in Deum
42 אֵל בַּשָּׁמָיִם׃ †נַחְנוּ פָשַׁעְנוּ וּמָרִינוּ אַתָּה לֹא
non ,occidisti ;nos es persecutus & ,*furore in Operuisti*† .pepercisti
סָלָחְתָּ׃ †סַכֹּתָה בָאַף וַתִּרְדְּפֵנוּ הָרַגְתָּ לֹא
43 .orationem *transeundo à* ,te *nube in Operuisti*‡ .pepercisti
44 חָמָלְתָּ׃ †סַכּוֹתָה בֶעָנָן לָךְ מֵעֲבוֹר תְּפִלָּה׃
.populorum *interiori*‡ in nos posuisti abiectionem & ,*Nauseam*†
45 †סְחִי וּמָאוֹס תְּשִׂימֵנוּ בְּקֶרֶב הָעַמִּים׃
fouea & ,Formido .nostri inimici omnes suũ os nos super *Patefecerunt**
46 †פָּצוּ עָלֵינוּ פִּיהֶם כָּל־אֹיְבֵינוּ׃ †פַּחַד וָפַחַת
,*meus oculus descendet**aquarum Riui† .contritio & ,vastatio ,nobis fuit
47 הָיָה לָנוּ הַשֵּׁאת וְהַשָּׁבֶר׃ †פַּלְגֵי־מַיִם תֵּרַד עֵינִי
48 ,tacuit non & ,defluxit meus Oculus .mei populi filiæ contritione super
49 עַל־שֶׁבֶר בַּת־עַמִּי׃ †עֵינִי נִגְּרָה וְלֹא תִדְמֶה
.cælis de DOMINVS videret & ,aspiceret Donec .*intermissionibus non à*‡
50 מֵאֵין הֲפֻגוֹת׃ †עַד־יַשְׁקִיף וְיֵרֶא יְהוָה מִשָּׁמָיִם׃
.meæ vrbis *filiabus omnibus ab mea animæ fuit causa*‡ meus Oculus
51 †עֵינִי עוֹלְלָה לְנַפְשִׁי מִכֹּל בְּנוֹת עִירִי׃
.gratis mei inimici ,auem veluti ,me sunt venati Venando
52 †צוֹד צָדוּנִי כַּצִּפּוֹר אֹיְבַי חִנָּם׃
.me in* lapidem proiecerunt & ,*meas vitas lacu in Succiderunt**
53 †צָמְתוּ בַבּוֹר חַיָּי וַיַּדּוּ־אֶבֶן בִּי׃
.sum Excisus ,dixi :meum caput super aquæ *Supernatarunt*†
54 †צָפוּ־מַיִם עַל־רֹאשִׁי אָמַרְתִּי נִגְזָרְתִּי׃
,audisti meam Vocem *.inferiorum lacu*‡ è DOMINE tuũ nomẽ Inuocaui
55 †קָרָאתִי שִׁמְךָ יְהוָה מִבּוֹר תַּחְתִּיּוֹת׃ †קוֹלִי שָׁמָעְתָּ
56 .meum clamorem ad meam respirationem *ad*‡ tuam aurem abscondas ne
אַל־תַּעְלֵם אָזְנְךָ לְרַוְחָתִי לְשַׁוְעָתִי׃
.timeas Ne ,dixisti ;te inuocaui ‡ die in Appropinquasti
57 †קָרַבְתָּ בְּיוֹם אֶקְרָאֶךָּ אָמַרְתָּ אַל־תִּירָא׃
.*meas vitas* ‡redemisti ,meæ animæ *rixas** Domine es Rixatus‡
58 †רַבְתָּ אֲדֹנָי רִיבֵי נַפְשִׁי גָּאַלְתָּ חַיָּי׃
.meum iudicium iudica ,meam peruersitatem DOMINE Vidisti
59 †רָאִיתָה יְהוָה עַוָּתָתִי שָׁפְטָה מִשְׁפָּטִי׃
.*mihi*†eorum cogitationes omnes ,eorum vltionem omnem Vidisti
60 †רָאִיתָה כָּל־נִקְמָתָם כָּל־מַחְשְׁבֹתָם לִי׃
.me *super*‡ eorũ cogitationes omnes ,DOMINE eorũ opprobriũ Audisti
61 †שָׁמַעְתָּ חֶרְפָּתָם יְהוָה כָּל־מַחְשְׁבֹתָם עָלָי׃
.die tota me *super*‡ eorum meditationẽ & ,me in surgentium Labia
62 †שִׂפְתֵי קָמַי וְהֶגְיוֹנָם עָלַי כָּל־הַיּוֹם׃

,Israel cornu omne *nasi* ✝ ira in Concidit .eius principes & ,regnum

3 מַמְלָכָה וְשָׂרֶיהָ ׃ ✝ גָּדַע בָּחֳרִי־אַף כֹּל קֶרֶן יִשְׂרָאֵל

est accensus & ;inimici *faciebus* ✝ à suam dexteram retrorsum fecit redire

הֵשִׁיב אָחוֹר יְמִינוֹ מִפְּנֵי אוֹיֵב וַיִּבְעַר

.*vndique* ✝ consumpsit flamma ,ignis veluti Iahacob in

בְּיַעֲקֹב כְּאֵשׁ לֶהָבָה אָכְלָה סָבִיב ׃

,hostis tanquā eius dextera stetit ;inimicus veluti suū arcū Tetendit

4 ✝ דָּרַךְ קַשְׁתּוֹ כְּאוֹיֵב נִצָּב יְמִינוֹ כְּצָר

effudit ,Siion filiæ *tentorio* ✝ in ;oculi desiderabilia omnia occidit &

וַיַּהֲרֹג כֹּל מַחֲמַדֵּי־עָיִן בְּאֹהֶל בַּת־צִיּוֹן שָׁפַךְ

.suam *excandescentiam* ✝ ignem tanquam

כָּאֵשׁ חֲמָתוֹ ׃

omnia *absorbuit* ✝ ,Israel *absorbuit* ✝ ,inimicus veluti Dominus Fuit

5 ✝ הָיָה אֲדֹנָי כְּאוֹיֵב בִּלַּע יִשְׂרָאֵל בִּלַּע כָּל־

Iehudah filia in multiplicauit & ;eius munitiones *corrupit* ✝ ,eius palatia

אַרְמְנוֹתֶיהָ שִׁחֵת מִבְצָרָיו וַיֶּרֶב בְּבַת־יְהוּדָה

corrupit ✝ ,suum *tegmen hortum vt dissipauit* ✝ Et .*querelam & planctum* ✝

6 תַּאֲנִיָּה וַאֲנִיָּה ׃ ✝ וַיַּחְמֹס כַּגַּן שֻׂכּוֹ שִׁחֵת

sabbathū & ,solemnitatē Siion in DOMINVS fecit obliuisci :*suum conuentū*

מוֹעֲדוֹ שִׁכַּח יְהוָה בְּצִיּוֹן מוֹעֵד וְשַׁבָּת

.sacerdotem & ,regem sui furoris ira in spreuit &

וַיִּנְאַץ בְּזַעַם־אַפּוֹ מֶלֶךְ וְכֹהֵן ׃

,suum sanctuarium corde è proiecit ,suum altare Dominus Elongauit

7 ✝ זָנַח אֲדֹנָי מִזְבְּחוֹ נִאֵר מִקְדָּשׁוֹ

domo in dederunt vocē :eius palatiorū muros inimici manu in fecit *claudi* ✝

הִסְגִּיר בְּיַד־אוֹיֵב חוֹמֹת אַרְמְנוֹתֶיהָ קוֹל נָתְנוּ בְּבֵית־

DOMINVS Cogitauit .solemnitatis die ✝ sicut ,DOMINI

8 יְהוָה כְּיוֹם מוֹעֵד ׃ ✝ חָשַׁב יְהוָה

suam manū fecit redire non ,*lineam* ✝ extendit;Siion filiæ murum *corrumpere* ✝

לְהַשְׁחִית חוֹמַת בַּת־צִיּוֹן נָטָה קָו לֹא־הֵשִׁיב יָדוֹ

.sunt *infirmati* ✝ pariter *murus* ✝ & ,antemurale desolauit & :*absorbendo ab* ✝

מִבַּלֵּעַ וַיַּאֲבֶל־חֵל וְחוֹמָה יַחְדָּו אֻמְלָלוּ ׃

:eius vectes contriuit & ,perdidit ;eius portæ terra in sunt Demersæ

9 ✝ טָבְעוּ בָאָרֶץ שְׁעָרֶיהָ אִבַּד וְשִׁבַּר בְּרִיחֶיהָ

eius prophetæ etiam ,lex ✝ non ,gentibus in eius principes & ,eius regē

מַלְכָּהּ וְשָׂרֶיהָ בַגּוֹיִם אֵין תּוֹרָה גַּם־נְבִיאֶיהָ

.DOMINO à visionem inuenerunt non

לֹא־מָצְאוּ חָזוֹן מֵיְהוָה ׃

fecerunt ascendere ,Siion filiæ senes conticuerunt ,terra in Sederunt

10 ✝ יֵשְׁבוּ לָאָרֶץ יִדְּמוּ זִקְנֵי בַת־צִיּוֹן הֶעֱלוּ

terram in deposuerunt ; saccis se accinxerunt ;suum caput super puluerem

עָפָר עַל־רֹאשָׁם חָגְרוּ שַׂקִּים הוֹרִידוּ לָאָרֶץ

,mei oculi *lachrymis in* ✝ Defecerunt .Ierusalaim filiæ suum caput

11 רֹאשָׁן בְּתוּלֹת יְרוּשָׁלָ͏ִם ׃ ✝ כָּלוּ בַדְּמָעוֹת עֵינַי

propter meum iecur terra in est effusum ; mea viscera *sunt conspiata* ✝

חֳמַרְמְרוּ מֵעַי נִשְׁפַּךְ לָאָרֶץ כְּבֵדִי עַל־

plateis in *fugientem & paruuli animo delinqui in* ✝ ,mei populi filiæ contritione

שֶׁבֶר בַּת־עַמִּי בֵּעָטֵף עוֹלֵל וְיוֹנֵק בִּרְחֹבוֹת

cos animo delinqui in ✝ ?vinū & ,triticum ✝ Vbi ,*dicent* ✝ suis Matribus .ciuitatis

12 קִרְיָה ׃ ✝ לְאִמֹּתָם יֹאמְרוּ אַיֵּה דָּגָן וָיָיִן בְּהִתְעַטְּפָם

sinum in eorum *animam se effundendo in* ✝ ,ciuitatis plateis in *saucium tanquam*

כֶּחָלָל בִּרְחֹבוֹת עִיר בְּהִשְׁתַּפֵּךְ נַפְשָׁם אֶל־חֵיק

.suarum matrum

אִמֹּתָם ׃

?Ierusalaim filia ô tibi assimilabo quid ,tibi faciam testificari Quid

13 ✝ מָה־אֲעִידֵךְ מָה אֲדַמֶּה־לָּךְ הַבַּת יְרוּשָׁלַ͏ִם

mare velut magna nā :Siion filia virgo te cōsolabor & ,tibi æquabo quid

מָה אַשְׁוֶה־לָּךְ וַאֲנַחֲמֵךְ בְּתוּלַת בַּת־צִיּוֹן כִּי־גָדוֹל כַּיָּם

tibi viderunt tui Prophetæ ?tibi medebitur quis :tua contritio

14 שִׁבְרֵךְ מִי יִרְפָּא־לָךְ ׃ ✝ נְבִיאַיִךְ חָזוּ לָךְ

,tuam iniquitatem super reuelauerunt non & :insulsum & ,*mendacium* ✝

שָׁוְא וְתָפֵל וְלֹא־גִלּוּ עַל־עֲוֹנֵךְ

,*mendacij onera* ✝ tibi viderunt & : tuam *captiuitatem conuertendum ad* ✝

לְהָשִׁיב שְׁבִיתֵךְ וַיֶּחֱזוּ לָךְ מַשְׂאוֹת שָׁוְא

,viam ✝ transeuntes omnes *volui* ✝ te super Plauserunt .*expulsiones* ✝ &

15 וּמַדּוּחִים ׃ ✝ סָפְקוּ עָלַיִךְ כַּפַּיִם כָּל־עֹבְרֵי דֶרֶךְ

hæc num :Ierusalaim filiam super suum caput mouerunt & ,sibilauerunt

שָׁרְקוּ וַיָּנִעוּ רֹאשָׁם עַל־בַּת יְרוּשָׁלָ͏ִם הֲזֹאת

?terræ vniuersæ gaudium ,*pulchritudine absolutam* ✝ dicebant quam ciuitas

הָעִיר שֶׁיֹּאמְרוּ כְּלִילַת יֹפִי מָשׂוֹשׂ לְכָל־הָאָרֶץ ׃

frendurunt ✝ &,sibilauerūt;tui inimici omnes suū os te super Patefecerunt ✝

16 ✝ פָּצוּ עָלַיִךְ פִּיהֶם כָּל־אוֹיְבַיִךְ שָׁרְקוּ וַיַּחַרְקוּ־

iam expectabamus quam dies ✝ hæc equidem :*Absorbuimus* ✝ ,dixerunt ,dente

שֵׁן אָמְרוּ בִּלָּעְנוּ אַךְ זֶה הַיּוֹם שֶׁקִּוִּינֻהוּ

.vidimus ,inuenimus

מָצָאנוּ רָאִינוּ ׃

*Furoris שׁוּר — *facie שׁוּב — *in circuitu. צִוּר — *tabernaculo — *indignationem יַחַם — *perdidit — ✝dissipauit רָבָה גָנַן — *luctum, & luctum. — *transtulit velut in horto tentorium — *subuertit cō gregationem suam: שָׁכַךְ יָעַד — *tradi — ✝in — ✝dissipare *regulam קָוָה — ✝à perdendo: *muri *desolati — זעיר ✝est יָרָה — חָזָה — דָּמַם עָלָה — שָׂקַק *propter lachrymas — כָּלָה *intumuerūt ✝cūm deficeret paruulus, & lactens *dicerūt, *est *cūm deficerent tanquā occisus *cūm effunderetur anima — עִיר עִיד ✝est *vanum, גָּלָה שׁוּב ✝vt conuerterent auersionem *prophetias vanas, סבהך — נָשָׂא כַּפַּף ✝quæ te expellebant à me *manibus *per ✝est — נוּעַ יָפָה *perfecti esse decoris in ✝Aperuerunt *fremuerunt — פָּצָה קָוָה ✝Perdamus ✝est

vidit quia ;eius desiderabilia omnia super *oppressor* extendit suā Manum

10 ✝ יָדוֹ פָּרַשׂ צָר עַל כָּל־מַחֲמַדֶּיהָ כִּי־רָאֲתָה

intrabunt non ,præcepisti quo ✝ ,eius sanctuarium sunt ingressæ ,gentes

גוֹיִם בָּאוּ מִקְדָּשָׁהּ אֲשֶׁר צִוִּיתָה לֹא־יָבֹאוּ

:panem quærentes ,suspirantes eius populus Omnis .tibi Ecclesiam in

11 בַקָּהָל לָךְ ׃ ✝ כָּל־עַמָּהּ נֶאֱנָחִים מְבַקְּשִׁים לֶחֶם

,DOMINE vide :animam *reducendum ad ,cibo in* ✝ sua desiderabilia dederunt

נָתְנוּ מַחֲמוּדֵּיהֶם בְּאֹכֶל לְהָשִׁיב נָפֶשׁ רְאֵה יְהוָה

transeuntes ✝ omnes ,*vos ad Haud* ✝ .vilis fui quia ,aspice &

12 וְהַבִּיטָה כִּי הָיִיתִי זוֹלֵלָה ׃ ✝ לוֹא אֲלֵיכֶם כָּל־עֹבְרֵי

est factus qui ,meus dolor sicut dolor sit an ,videte & ,aspicite ,viam

דֶרֶךְ הַבִּיטוּ וּרְאוּ אִם־יֵשׁ מַכְאוֹב כְּמַכְאֹבִי אֲשֶׁר עוֹלַל

.sui *nasi* ✝ iræ die in DOMINVS ✝ affecit *mæstitia* ✝ quoniam :mihi

לִי אֲשֶׁר הוֹגָה יְהוָה בְּיוֹם חֲרוֹן אַפּוֹ ׃

expandit :*eā* ✝ est dominatus & ,mea ossa in ignem misit excelso De

13 ✝ מִמָּרוֹם שָׁלַח־אֵשׁ בְּעַצְמֹתַי וַיִּרְדֶּנָּה פָּרַשׂ

die tota ,desolatam me *dedit* ✝ :retrorsum me fecit redire,meis pedibus rete

רֶשֶׁת לְרַגְלַי הֱשִׁיבַנִי אָחוֹר נְתָנַנִי שֹׁמֵמָה כָּל־הַיּוֹם

eius *manu in* ✝ ,mearum *præuaricationū* ✝ iugum est Ligatum .mœrentem

14 דָּוָה ׃ ✝ נִשְׂקַד עֹל פְּשָׁעַי בְּיָדוֹ

:*meam vim* ✝ fecit *corruere* ✝ ;meum collum super ascenderunt ,sunt perplexæ

יִשְׂתָּרְגוּ עָלוּ עַל־צַוָּארִי הִכְשִׁיל כֹּחִי

.surgere potero non ,✝manus in Dominus me dedit

נְתָנַנִי אֲדֹנָי בִּידֵי לֹא־אוּכַל קוּם ׃

vocauit ;*meo interiori* ✝ in Dominus meos validos omnes *Prostrauit* ✝

15 ✝ סִלָּה כָל־אַבִּירַי אֲדֹנָי בְּקִרְבִּי קָרָא

Domin ✝ calcauit torcular :meos electos conterendū ad ,*conuentū* ✝ me *super* ✝

עָלַי מוֹעֵד לִשְׁבֹּר בַּחוּרָי גַּת דָּרַךְ אֲדֹנָי

meus oculus ,meus oculus ,*fleus* ✝ ego hæc Super ✝ .Iehudah filiæ virgini

16 לִבְתוּלַת בַּת־יְהוּדָה ׃ ✝ עַל־אֵלֶּה אֲנִי בוֹכִיָּה עֵינִי עֵינִי

:meā animam *reducens* ✝ consolator me à est elongatus quia ,*aquas descendens*

יֹרְדָה מַּיִם כִּי־רָחַק מִמֶּנִּי מְנַחֵם מֵשִׁיב נַפְשִׁי

.inimicus præualuit quia ,desolati mei filij fuerunt

הָיוּ בָנַי שׁוֹמֵמִים כִּי גָבַר אוֹיֵב ׃

DOMINVS præcepit ;ei consolator ✝ non ,*suis manibus in* ✝ Siion Expandit ✝

17 ✝ פֵּרְשָׂה צִיּוֹן בְּיָדֶיהָ אֵין מְנַחֵם לָהּ צִוָּה יְהוָה

.eos inter *elongatione* ✝ in Ierusalaim fuit :ei ✝ hostes eius *circuitus* ✝ ,Iahacob ✝

לְיַעֲקֹב סְבִיבָיו צָרָיו הָיְתָה יְרוּשָׁלַ͏ִם לְנִדָּה בֵּינֵיהֶם ׃

omnes *nunc* ✝ audite :rebellaui eius oris quia ,DOMINVS *ipse* ✝ Iustus

18 ✝ צַדִּיק הוּא יְהוָה כִּי פִיהוּ מָרִיתִי שִׁמְעוּ־נָא כָל־

abierunt mei iuuenes & ,meæ virgines:meum dolorem videte & ,populi

עַמִּים וּרְאוּ מַכְאֹבִי בְּתוּלֹתַי וּבַחוּרַי הָלְכוּ

,mei sacerdotes,me deceperūt ipsi,meos amicos *ad* Clamaui ✝ .captiuitate in

19 בַשֶּׁבִי ׃ ✝ קָרָאתִי לַמְאַהֲבַי הֵמָּה רִמּוּנִי כֹּהֲנַי

reducerent & ✝ ,sibi cibum quæsierūt quoniā ;obierūt vrbe in mei senes &

וּזְקֵנַי בָּעִיר גָּוָעוּ כִּי־בִקְשׁוּ אֹכֶל לָמוֹ וְיָשִׁיבוּ

mea viscera ,mihi ✝ tribulatio quia DOMINE Vide .suam animam

20 אֶת־נַפְשָׁם ׃ ✝ רְאֵה יְהוָה כִּי־צַר־לִי מֵעַי

:rebellaui rebellando quia ,*meo interiori in* ✝ meum cor se vertit :*sunt conspiata* ✝

חֳמַרְמָרוּ נֶהְפַּךְ לִבִּי בְּקִרְבִּי כִּי מָרוֹ מָרִיתִי

.mors tanquam *domo in* ✝ ,gladius orbauit foris

מִחוּץ שִׁכְּלָה־חֶרֶב בַּבַּיִת כַּמָּוֶת ׃

mei inimici omnes ;mihi cōsolator ✝ non ,*ego suspirans* ✝ quòd Audierunt

21 ✝ שָׁמְעוּ כִּי נֶאֱנָחָה אָנִי אֵין מְנַחֵם לִי כָּל־אֹיְבַי

diem adduxisti :fecisti tu quia ,sunt gauisi ,meum malum audierunt

שָׁמְעוּ רָעָתִי שָׂשׂוּ כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ הֵבֵאתָ יוֹם־

.✝ ego sicut erunt & ,vocasti ✝

קָרָאתָ וְיִהְיוּ כָמוֹנִי ׃

quemadmodū eis *causa fis* ✝ & ,*tua faciei ad* ✝ eorū malū omne Ingrediatur

22 ✝ תָּבֹא כָל־רָעָתָם לְפָנֶיךָ וְעוֹלֵל לָמוֹ כַּאֲשֶׁר

,mea suspiria ✝ multa quia ;*meas præuaricationes* ✝ omnes *super* ✝ mihi *fuisti causa*

עוֹלַלְתָּ לִי עַל כָּל־פְּשָׁעָי כִּי־רַבּוֹת אַנְחֹתַי

.mœrens meum cor &

וְלִבִּי דַוָּי ׃

CAP. II. ב

fecit proijcere ,Siion filiam Dominus suo *naso* ✝ in *obnubilauit* ✝ Quomodo

1 ✝ אֵיכָה יָעִיב בְּאַפּוֹ אֲדֹנָי אֶת־בַּת־צִיּוֹן הִשְׁלִיךְ

suorū pedū scabelli est recordatus nō & :Israel decorem terram ✝ cælis de

מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא־זָכַר הֲדֹם־רַגְלָיו

.sui *nasi* ✝ die in

בְּיוֹם אַפּוֹ ׃

destruxit ,Iahacob tabernacula omnia pepercit nō & ,Dominus *Absorbuit* ✝

2 ✝ בִּלַּע אֲדֹנָי לֹא חָמַל אֵת כָּל־נְאוֹת יַעֲקֹב הָרַס

polluit ,terram fecit pertingere ,Iehudah filiæ munitiones suo furore in

בְּעֶבְרָתוֹ מִבְצְרֵי בַת־יְהוּדָה הִגִּיעַ לָאָרֶץ חִלֵּל

*hostis *de צָוָה *propter opprobrium, vel vilitatem — נבט *Non fuit vobis grave, *qui transitis per — רָאָה יָגָה *dolore *furoris — יָרָה רָדָה ✝ipse ignis — *posuit *iniquitatum *manus — כּוּת ✝infirmauit *vires meas *coru, à quibus — *Calcauit *medio mei — סָלָה יָעַד *adducere *congregationem, ✝Propter *defluo et oculo meo descendit aqua, — נָגַה ✝quiescens cicos ✝Fregit *manus suas ✝est *ad — *vt esset in circuitu ✝abominationem — סָרָה ✝est — *Vocaui — נָבָה יָנָה ✝vt reducerent *intumuerunt *medio mei — *Idomi eos — ✝suspiro, ✝est — *bōa *quem — coram te ✝fac — נוּא ✝fecisti ✝propter iniquitates *sunt — דָּוָה — *tenebris fecit ✝furore — *in ✝furoris — ✝Perdidit — נָגַע

malogranata omnia :venit ad* ,sex & nonaginta malogranata fuerunt Et
23 וַיִּהְיוּ הָרִמֹּנִים תִּשְׁעִים וְשִׁשָּׁה רוּחָה כָּל־הָרִמּוֹנִים
laniorum magister tulit Et .vndique† retiaculum super centum
מֵאָה עַל־הַשְּׂבָכָה סָבִיב׃ 24 וַיִּקַּח רַב־טַבָּחִים אֶת־
tres & :secundum sacerdotē Sephaniah & ,caput † sacerdotē Seraiah
שְׂרָיָה כֹּהֵן הָרֹאשׁ וְאֶת־צְפַנְיָה כֹּהֵן הַמִּשְׁנֶה וְאֶת־שְׁלֹשֶׁת
erat qui ,vnum eunuchum tulit ciuitate de Et .liminis custodes
שֹׁמְרֵי הַסַּף׃ 25 וּמִן־הָעִיר לָקַח סָרִיס אֶחָד אֲשֶׁר־הָיָה
facies videntibus ex viros septem & ,belli * viros super præpositus
פָקִיד עַל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים מֵרֹאֵי פְנֵי־
,militiæ principem scribam & ,ciuitate in sunt inuenti qui ,regis
הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־נִמְצְאוּ בָעִיר וְאֵת סֹפֵר שַׂר הַצָּבָא
,terræ populo de viros sexaginta & : terræ populum exercentem *
הַמַּצְבִּא אֶת־עַם הָאָרֶץ וְשִׁשִּׁים אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ
magister Nebuzaradan eos tulit Et .ciuitatis medio in inuentis
הַנִּמְצְאִים בְּתוֹךְ הָעִיר׃ 26 וַיִּקַּח אוֹתָם נְבוּזַרְאֲדָן רַב־
.Riblah in Babel regem ad eos fecit ire & :laniorum
טַבָּחִים וַיֹּלֶךְ אוֹתָם אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל רִבְלָתָה׃
,Riblah in eos interfecit & ,Babel rex eos fecit percutere Et
27 וַיַּכֶּה אוֹתָם מֶלֶךְ בָּבֶל וַיְמִתֵם בְּרִבְלָה
.sua humo desuper * Iehudah est translatus & : Chamath terra in
בְּאֶרֶץ חֲמָת וַיִּגֶל יְהוּדָה מֵעַל אַדְמָתוֹ׃
septimo anno in : Nebuchadnesar fecit migrare quem ,populus* Iste
28 זֶה הָעָם אֲשֶׁר הֶגְלָה נְבוּכַדְרֶאצַּר בִּשְׁנַת־שֶׁבַע
.tres & ,viginti & ,millia tria Iehudæos
יְהוּדִים שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה׃
; Nebuchadnesar decimo octauo anno In
29 בִּשְׁנַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לִנְבוּכַדְרֶאצַּר

anno In .duas & ,triginta ,octingentas animas Ierusalaim de
30 מִירוּשָׁלַםִ נֶפֶשׁ שְׁמֹנֶה מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וּשְׁנָיִם׃ בִּשְׁנַת
magister Nebuzaradan fecit migrare* Nebuchadnesar vigesimo &, tertio
שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים לִנְבוּכַדְרֶאצַּר הֶגְלָה נְבוּזַרְאֲדָן רַב־
:quinque & quadraginta ,septingentas animas Iehudæorum laniorum
טַבָּחִים יְהוּדִים נֶפֶשׁ שְׁבַע מֵאוֹת אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה
.sexcentæ & ,millia quatuor animæ omnes
כָּל־נֶפֶשׁ אַרְבַּעַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃
regis Iehoiachim trāsmigrationis anno septimo & trigesimo in fuit Et
31 וַיְהִי בִשְׁלֹשִׁים וָשֶׁבַע שָׁנָה לְגָלוּת יְהוֹיָכִן מֶלֶךְ־
eleuauit ;mensis quinta & vigesima in mense duodecimo in Iehudah
יְהוּדָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ נָשָׂא
regis Iehoiachin caput ,sui regni anno in Babel rex Merodach Euil
אֱוִיל מְרֹדַךְ מֶלֶךְ בָּבֶל בִּשְׁנַת מַלְכֻתוֹ אֶת־רֹאשׁ יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ־
.carceris domo de eum eduxit & ,Iehudah
יְהוּדָה וַיֹּצֵא אֹתוֹ מִבֵּית הַכְּלִיא׃
thronum desuper eius thronum dedit* & :bona eo cum est locutus Et
32 וַיְדַבֵּר אִתּוֹ טֹבוֹת וַיִּתֵּן אֶת־כִּסְאוֹ מִמַּעַל לְכִסֵּא
:eius carceris* vestimenta mutauit Et .Babel in secum † qui regum
33 הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּבָבֶל׃ וְשִׁנָּה אֵת בִּגְדֵי כִלְאוֹ
.suarum vitarum diebus omnibus semper eius facies ad* panem comedit &
וְאָכַל לֶחֶם לְפָנָיו תָּמִיד כָּל־יְמֵי חַיָּו׃
verbum * Babel rege cum à ei dabatur iuge viaticum † eius viaticum* Et
34 וַאֲרֻחָתוֹ אֲרֻחַת תָּמִיד נִתְּנָה־לּוֹ מֵאֵת מֶלֶךְ־בָּבֶל דְּבַר־
.eius vitarum diebus omnibus ,sua mortis diem ad vsque ,suo die in diei
יוֹם בְּיוֹמוֹ עַד־יוֹם מוֹתוֹ כֹּל יְמֵי חַיָּיו׃

*per singulos latus: הָיְתָה †per circuitum. לָקַח †primum, *bellatores, iis qui videbant faciem רָאָה שׂוֹר *qui militare faciebat *qui inuenti sunt יָלַךְ נָכָה *de terra גָּלָה *est transferre *transferre fecit הֶגְלָה

transferre מֵאָה נָשָׂא ,caput regni posuit super, תֵּן, funeralia בְּלוֹאָ carceris eius, faciem suæ, חָיָה portio, portio quotidiana, per singulos dies eius, suo mortis et vitæ.

Finis libri Ieremiæ.

תם ספר ירמיהו.

ספר קינות

LIBER CINOTH, ID EST,

THRENORVM, QVI APVD HEBRAEOS ETIAM איכה, ID EST, QVOMODO, DICITVR: APVD LATINOS AVTEM, LAMENTATIONES IEREMIAE.

CAP. I. א

,populo multa † ,ciuitas sola sedit * Quomodo
1 אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד הָעִיר רַבָּתִי עָם
,gentibus in multa † : vidua veluti est facta
הָיְתָה כְּאַלְמָנָה רַבָּתִי בַגּוֹיִם
.tributum in est facta prouinciis in princeps*
שָׂרָתִי בַּמְּדִינוֹת הָיְתָה לָמַס׃
eius lachrymæ &,nocte in plorabit Plorando
2 בָּכוֹ תִבְכֶּה בַּלַּיְלָה וְדִמְעָתָהּ
omnes :eius amatoribus omnibus ex cōsolator ei* non :eius maxillis super†
עַל לֶחֱיָהּ אֵין־לָהּ מְנַחֵם מִכָּל־אֹהֲבֶיהָ כָּל־
.inimicos in ei fuerunt ,eam in sunt præuaricati eius socij
רֵעֶיהָ בָּגְדוּ בָהּ הָיוּ לָהּ לְאֹיְבִים׃
:seruitutis multitudine præ &,afflictione præ Iehudah Transmigrauit
3 גָּלְתָה יְהוּדָה מֵעֹנִי וּמֵרֹב עֲבֹדָה
eius persecutores omnes :requiem inuenit nec ,gentes inter habitauit ipsa
הִיא יָשְׁבָה בַגּוֹיִם לֹא מָצְאָה מָנוֹחַ כָּל־רֹדְפֶיהָ
venientibus non à ,lugentes * Siion Viæ .angustias* inter eā apprehenderūt
4 הִשִּׂיגוּהָ בֵּין הַמְּצָרִים׃ דַּרְכֵי צִיּוֹן אֲבֵלוֹת מִבְּלִי בָּאֵי
:suspirantes eius sacerdotes ,desolatæ eius portæ omnes ,solemnitatem
מוֹעֵד כָּל־שְׁעָרֶיהָ שׁוֹמֵמִין כֹּהֲנֶיהָ נֶאֱנָחִים
,capite in eius hostes Fuerunt .ei amaritudo ipsa &,afflictæ eius virgines
5 בְּתוּלֹתֶיהָ נּוּגוֹת וְהִיא מַר־לָהּ׃ הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ

multitudine super* eā anxiauit† DOMINVS quia ,fuere secuti* eius inimici
אֹיְבֶיהָ שָׁלוּ כִּי־יְהוָה הוֹגָהּ עַל־רֹב־
angustiatoris facies ad captiuitate abierūt eius paruuli :eius præuaricationū
פְּשָׁעֶיהָ עוֹלָלֶיהָ הָלְכוּ שְׁבִי לִפְנֵי־צָר׃
eius principes fuerunt : eius decor omnis Siion filia à est egressus Et
6 וַיֵּצֵא מִן־בַּת־צִיּוֹן כָּל־הֲדָרָהּ הָיוּ שָׂרֶיהָ
ante fortitudine absque abierunt & ,pascuum† inuenerunt non* cerui veluti
כְּאַיָּלִים לֹא־מָצְאוּ מִרְעֶה וַיֵּלְכוּ בְלֹא־כֹחַ לִפְנֵי
.suarū rebellionū* & ,suæ afflictionis dierū Ierusalaim est Recordata .psecutore
7 רוֹדֵף׃ זָכְרָה יְרוּשָׁלַםִ יְמֵי עָנְיָהּ וּמְרוּדֶיהָ
eius populū cadendo in ,quondā diebus à fuerūt quę ,suorū desiderabiliū omniū
כֹּל מַחֲמֻדֶיהָ אֲשֶׁר הָיוּ מִימֵי קֶדֶם בִּנְפֹל עַמָּהּ
super riserunt † ,hostes eam viderunt :ei auxiliator non & ,hostis manu in
בְּיַד־צָר וְאֵין עוֹזֵר לָהּ רָאוּהָ צָרִים שָׂחֲקוּ עַל
commotionem in propterea ,Ierusalaim peccauit Peccatum .eius sabbatha
8 מִשְׁבַּתֶּהָ׃ חֵטְא חָטְאָה יְרוּשָׁלַםִ עַל־כֵּן לְנִידָה
etiam :eius nuditatē viderūt quia ,eam vilifecerunt eā glorificantes omnes :fuit
הָיָתָה כָּל־מְכַבְּדֶיהָ הִזִּילוּהָ כִּי־רָאוּ עֶרְוָתָהּ גַּם־
,eius fimbriis in eius Immunditia .retrorsum est conuersa & ,suspirauit ipsa
9 הִיא נֶאֶנְחָה וַתָּשָׁב אָחוֹר׃ טֻמְאָתָהּ בְּשׁוּלֶיהָ
:ei consolator non ,mirabilibus descendit & ,sui nouissimi est recordata non
לֹא זָכְרָה אַחֲרִיתָהּ וַתֵּרֶד פְּלָאִים אֵין מְנַחֵם לָהּ
.inimicus magnificauit quoniam ,meam afflictionem DOMINE vide
רְאֵה יְהוָה אֶת־עָנְיִי כִּי הִגְדִּיל אוֹיֵב׃

*sedet solitaria רַבַּת †copiosa *domina †tributaria. שָׂרָה רוּן מַס בָּכָה †in lest †amici †spreuerunt רֵעָה גָּלָה עָנָה *angustias mæcerias. *lugent, eō quod nō sint venientes ad בּוֹא יָגָה יָעַד †ipsi est מָרַר

†prosperati sunt, †dolore affecit *propter שָׁלָה *ante hostem. שְׁבָה צוּר †pascua, כּוֹחַ רָאָה *paupertatis *indigentiæ, *antiquis, dū caderet populus †effet *derisionem נוּד זָלַל *glorificabant †penetrarunt *turpitudinē עֶרְוָה ירד *sordes *mirabiliter, *inimici hostis.

exercitus — attigerunt & , regem post Chaſdim virtus ſunt perſecuti Et
8 † וירדפו חיל־כשדים אחרי המלך וישיגו את־ — נשג
†exercit' diſperſus eſt ab — .eo deſuper ſunt diſperſi eius virtus † omnis & :Ierecho deſertis in Sidchiiahu
צדקיהו בערבת ירחו וכל־־חילו נפצו מעליו׃
regem ad eum fecerunt aſcendere & ;regem comprehenderunt Et
9 † ויתפשו את־המלך ויעלו אתו אל־־מלך — עלה
.iudicia eo cum eſt locutus & :Chamath terram in Riblah in Babel
בבל רבלתה בארץ חמת וידבר אתו משפטים׃
etiam & ;eius oculis in Sidchiiahu filios Babel rex iugulauit Et
10 † וישחט מלך־בבל את־בני צדקיהו לעיניו וגם
.Riblah in iugulauit Iehudah principes omnes
את־כל־שרי יהודה שחט ברבלתה׃ — שור
,compedibus in eum vinxit & ,cæcauit Sidchiiahu oculos Et
11 † ואת־עיני צדקיהו עור ויאסרהו בנחשתים
† poſuit — domo in eum dedit † & , Babel in Babel rex eum fecit adducere &
בית ק — ויבאהו מלך־בבל בבלה ויתנהו בבית־־
❡ carceris * quo mortuus eſt. — .eum mori * diem ad vſque præfecturarum ❡
הפקדת עד־־יום מותו׃
❡ eſt — nonus annus ❡ ipſe ,menſis decima in quinto menſe in Et
12 † ובחדש החמישי בעשור לחדש היא שנת תשע־
Nebuzaradan venit ,Babel regis Nebuchadneſar regis annus decimus
עשרה שנה למלך נבוכדראצר מלך־בבל בא נבוזראדן
* qui †coram rege — .Ieruſalaim in Babel regis facies ad † ſtabat laniorũ princeps
רב־־טבחים עמד לפני מלך־בבל בירושלם׃
omnes & :regis domum &,DOMINI domum incendit Et
13 † וישרף את־בית־־יהוה ואת־בית המלך ואת כל־
.igni in combuſſit magnam domum omnem & ,Ieruſalaim domos
בתי־ירושלם ואת־כל־־־בית הגדול שרף באש׃
* exercitus — virtus * omnis deſtruxerunt :vndique Ieruſalaim muros omnes Et
14 † ואת־כל־חומת ירושלם סביב נתצו כל־־חיל
† erat — .laniorum magiſtro cum † qui , Chaſdim
רבב — כשדים אשר את־רב־־טבחים׃
* pauperibus ❡ qui remanſerant — ,ciuitate in relictis ❡ populi reſiduo & , populi tenuitatibus * de Et
15 † ומדלות העם ואת־־יתר העם הנשארים בעיר
דלל — reſiduo & ,Babel regem ad incubuerunt ❡ qui ,incumbentibus ❡ &
❡ de trãsfugis ❡ trãsfugerãt — ואת־הנפלים אשר נפלו אל־־מלך בבל ואת יתר
† multitudinis: — .laniorum magiſter Nebuzaradan fecit tranſmigrare : turba †
❡ pauperibus — האמון הגלה נבוזראדן רב־־טבחים׃
:laniorum magiſter Nebuzaradan fecit remanere , terræ tenuitatibus ❡ de Et
16 † ומדלות הארץ השאיר נבוזראדן רב־טבחים
❡ æreas — quæ æris ❡ columnas Et .agricolas in & ,vinitores in
17 לכרמים וליגבים׃ † ואת־עמודי הנחשת אשר
*erant in — quod ,æreum mare & ,baſes & ,DOMINI domo *
לבית־־־יהוה ואת־־המכנות ואת־ים הנחשת אשר
❡ erat — omne detulerunt & :Chaſdim confregerunt ,DOMINI domo in ❡
נשא — בבית־־יהוה שברו כשדים וישאו את־כל־
& , ſcopas & , lebetes Et .Babel in eorum æs
18 נחשתם בבלה׃ † ואת־־הסרות ואת־היעים ואת־
vaſa omnia & , cochlearia & , pelues & , pſalteria
כפף — המזמרות ואת־המזרקת ואת־־הכפות ואת כל־־כלי
* ærea, † crateres, — , hydrias † Et .tulerunt eis in miniſtrabãt quibus ,æris *
19 הנחשת אשר־־ישרתו בהם לקחו׃ † ואת־־הספים — ספף
† candelabra, — ,lucernas † & , ollas & , pelues & , thuribula &
חתה — ואת־המחתות ואת־המזרקות ואת־הסירות ואת־המנרות
* mortariola, & cyathos — :argentũ argentũ † quæ & ,aurũ aurũ ❡ quæ purificatoria & ,cochlearia * &
❡ aurea aurea, † argentea argentea — ואת־הכפות ואת־המנקיות אשר זהב זהב ואשר־כסף כסף
,vnum mare duas Columnas .laniorum magiſter tulit
20 יחיד ה — לקח רב טבחים׃ † העמודים שנים הים האחד
quos , baſibus ſub ❡ qui , æris ❡ decim---duo boues &
נקה — והבקר שנים־־עשר נחשת אשר־־תחת המכנות אשר
❡ greos ❡ erant — pondus erat non ,DOMINI domo in Selomoh rex fecerat
כון — עשה המלך שלמה לבית יהוה לא־־היה משקל
.iſtorum vaſorum omnium æris
❡ quarum ❡ & † altitudo — לנחשתם כל־־הכלים האלה׃
קומת ק — columnæ ſtatura † cubitorum decem ❡ octo ❡ columnas Et
21 † והעמודים שמנה עשרה אמה קומה העמד
שנה — eius ❡ craſſitudo & :eã circuibat * cubitorum decim-duo filum & ,vnius
סבב — האחד וחוט שתים־עשרה אמה יסבנו ועביו
*quod ❡ erat — ,eam ſuper coronamentum † Et .concaua ❡ digitorum quatuor
22 ❡ & erat — ארבע אצבעות נבוב׃ † וכתרת עליו
† capitellum quod erat — ,retiaculum & : ❡ cubitorum quinque vnius coronamenti ſtatura & , æs *
* æreũ, & altitudo capitelli ❡ erat — נחשת וקומת הכתרת האחת חמש אמות ושבכה
❡ capitellum per circuitũ omnia ærea ❡ erant — colũna in hęc ❡ ſicut & : æs omne ,circum coronamentũ ❡ ſuper malogranata &
ורמונים על־הכותרת סביב הכל נחשת וכאלה לעמוד
.malogranata & ,ſecunda
השני ורמונים׃

,eius duces † ,eius ſapientes & , eius principes faciam inebtiare Et — † &
57 † והשכרתי שריה וחכמיה פחותיה — פור
non & , ſeculi ❡ ſomnum dormient & ,eius fortes & ;eius magiſtratus ❡ & — ❡ principes ❡ ſempiternũ,
וסגניה וגבוריה וישנו שנת־־עולם ולא
.eius nomen exercituum DOMINVS rex ait ; expergiſcentur
יקיצו נאם־המלך יהוה צבאות שמו׃
latus Babel Muri * : exercituum DOMINVS dixit Sic — * Murus
58 † כה־־אמר יהוה צבאות חמות בבל הרחבה
:comburentur igne in excelſæ eius portæ & , confringetur cõfringendo
ערער תתערער ושעריה הגבהים באש יצתו — נצת
.laſſabũtur &, ❡ igni in nationes & ,vanum in † populi laborabunt & — † inaniter, & ea in quibus laborauerunt populi ſuccumbentur,
ויגעו עמים בדי־־ריק ולאמים בדי־אש ויעפו׃
filio Seraiah propheta Irmeiahu præcepit quod Verbum
59 † הדבר אשר־־־צוה ירמיהו הנביא את־שריה בן־
rege Sidchiiahu cum ipſum eundo in † Machaſeiah filio Neriiah — יקף † cum pergeret ille
נריה בן־־מחסיה בלכתו את־־צדקיהו מלך־
princeps ❡ Seraiah & :eũ regnando in ❡ quarto anno in , Babel * Iehudah — * in ❡ quo regnauit
יהודה בבל בשנת הרבעית למלכו ושריה שר־
quod , malum omne Irmeiahu ſcripſit Et .quietis ❡ — שר שור ❡ cũ res eſſet quietus.
60 מנוחה׃ † ויכתב ירמיהו את כל־־הרעה אשר־
verba ❡ omnia : vno libro in Babel ad † erat venturum — † ſupſcilia
תבוא אל־בבל אל־־ספר אחד את כל־הדברים
ad Irmeiahu dixit Et .Babel ad ❡ ſcripta * hæc — * quæ ſunt ſuper
61 האלה הכתבים אל־־בבל׃ † ויאמר ירמיהו אל־־
verba omnia leges & ,videbis & ,Babel te venire Secundum :Seraiah — Cum veneris in
שריה כבאך בבל וראית וקראת את כל־הדברים
ad ❡ es locutus tu DOMINE , dices Et .hæc — ❡ contra
62 האלה׃ † ואמרת יהוה אתה דברת אל־
habitatorem ❡ eo in exiſtendum non ad * , eum ſuccidendum ad † iſtum , locum — † vt ſuccidetes * vt nõ ſit habitator
המקום הזה להכריתו לבלתי היות־בו יושב — ישב
.erit ſeculi † ſolitudines quia ❡ :animal ad vſque & homine ab — ❡ ſed in † perpetuum
למאדם ועד־־בהמה כי־שממות עולם תהיה׃
ligabis : hunc librum legere te complere ſecundum ❡ , erit Et — ❡ cum compleueris
63 † והיה ככלתך לקרא את־הספר הזה תקשר — כלה
.Perath medium in eum proiicies & ,lapidem eum ſuper
עליו אבן והשלכתו אל־תוך פרת׃ — * ſubmergetur ❡ illa
facie bus à * conſurget non & , Babel infigetur * Sic : dices Et
64 † ואמרת ככה תשקע בבל ולא־־תקום מפני
Hucuſque . laſſabuntur & ,eam ſuper adducens ❡ ego quod ,mali — ❡ adducens
הרעה אשר אנכי מביא עליה ויעפו עד־־הנה — בוא
. Irmeiahu verba
דברי ירמיהו׃

CAP. LII. נב

,ipſum regnando in † , Sidchiiahu ❡ anni vnius & viginti Filius — ❡ erat ſ quando regnauit,
1 † בן־עשרים ואחת שנה צדקיהו במלכו
eius matris nomen & : Ieruſalaim in regnauit annis decim--vn &
ואחת־־עשרה שנה מלך בירושלם ושם אמו
malum Fecitque .Libnah de Irmeiahu filia Chamutal
2 חמיטל בת־ירמיהו מלבנה׃ † ויעש הרע — עשה
.Iehoiachim fecit quæ omnia iuxta :DOMINI oculis in
בעיני יהוה ככל אשר־עשה יהויקים׃
,Iehudah & , Ieruſalaim in fuit DOMINI * furore ſuper ❡ Quia — ❡ in * iratus eſt Dominus
3 † כי על־אף יהוה היתה בירושלם ויהודה
Sidchiiahu rebellauitque :ſuis faciebus deſuper ipſos eum proiiciendum ad vſq; — ❡ quo projiceret à facie ſua
עד־־־השליכו אותם מעל פניו וימרד צדקיהו
,ipſum regnando ❡ nono anno in ,fuit Et .Babel regem in ❡ — ❡ contra ❡ quo regnauit
4 במלך בבל׃ † ויהי בשנה התשיעית למלכו
rex reſar-Nebuchad venit menſis decima in decimo menſe in
בחדש העשירי בעשור לחדש בא נבוכד־־ראצר מלך־
ſunt caſtrametati & ,Ieruſalaim ſuper † eius virtus ❡ omnis & , ipſe Babel — ❡ exercitus † aduerſus
בבל הוא וכל־־־חילו על־ירושלם ויחנו
.vndique ligneam turrim ❡ eam ſuper * ædificauerunt & :eam ſuper ❡ — ❡ contra * contra ❡ munitionem
עליה ויבנו עליה דיק סביב׃ — בנה
annum vndecimum ad vſque , obſidionem in ciuitas venit Et
5 † ותבא העיר במצור עד עשתי עשרה שנה — בוא
menſis nona in quarto menſe In .Sidchiiahu regis
6 למלך צדקיהו׃ † בחדש הרביעי בתשעה לחדש
.terræ populo panis erat non & ,ciuitate in fames inualuit &
ויחזק הרעב בעיר ולא־היה לחם לעם הארץ׃ — † bellatores
exieruntque ,fugerunt belli † viri omnes & ,ciuitas eſt dirupta Et — יצא
7 † ותבקע העיר וכל־־אנשי המלחמה יברחו ויצאו
hortum ſuper * quæ ,muros duos inter † portæ via ❡ nocte ciuitate de — ❡ per viam † quæ erat * eſt iuxta ❡ erant
מהעיר לילה דרך שער בין־החמתים אשר על־־גן
.ſolitudinis via † abierunt & :vndique ❡ ciuitatem ſuper ❡ Chaſdim & ,regis — ❡ per circuitum † per viam
המלך וכשדים על־־העיר סביב וילכו דרך הערבה׃

.eius venam faciam arescere & ,eius mare faciam siccare &
וְהַחֲרַבְתִּי אֶת־יַמָּהּ וְהֹבַשְׁתִּי אֶת־מְקוֹרָהּ׃
,sibilus & ,stupor ,draconum habitatio ,tumulos in Babel erit Et
37 † וְהָיְתָה בָבֶל לְגַלִּים ׀ מְעוֹן־תַּנִּים שַׁמָּה וּשְׁרֵקָה
catuli vt fremuere † :rugient leones vt Simul .habitatore absque *
38 מֵאֵין יוֹשֵׁב׃ † יַחְדָּו כַּכְּפִרִים יִשְׁאָגוּ נָעֲרוּ כְּגוֹרֵי
,eorum conuiuia ponam ,eorum calore In .leænarum ‡
39 אֲרָיוֹת׃ † בְּחֻמָּם אָשִׁית אֶת־מִשְׁתֵּיהֶם
,seculi ‡ somnum dormiant & ; exultent vt ,eos faciam inebriare &
וְהִשְׁכַּרְתִּים לְמַעַן יַעֲלֹזוּ וְיָשְׁנוּ שְׁנַת־עוֹלָם
eos faciam Descendere .DOMINVS dixit ,euigilent non &
40 וְלֹא יָקִיצוּ נְאֻם יְהוָה׃ † אוֹרִידֵם
.hircis cum arietes tanquam , iugulandum ad agnos veluti
כְּכָרִים לִטְבוֹחַ כְּאֵילִים עִם־עַתּוּדִים׃
?terræ omnis laus est comprehensa & ,Sesach est capta Quomodo
41 † אֵיךְ נִלְכְּדָה שֵׁשַׁךְ וַתִּתָּפֵשׂ תְּהִלַּת כָּל־הָאָרֶץ
!gentibus in † Babel stuporem in fuit quomodo
אֵיךְ הָיְתָה לְשַׁמָּה בָּבֶל בַּגּוֹיִם׃
.est operta eius fluctuum tempestate ‡ in :mare Babel super Ascendit
42 † עָלָה עַל־בָּבֶל הַיָּם בַּהֲמוֹן גַּלָּיו נִכְסָתָה׃
terra :desolationis & ,siccitatis ‡ terra ,stuporem in eius ciuitates Fuerunt
43 † הָיוּ עָרֶיהָ לְשַׁמָּה אֶרֶץ צִיָּה וַעֲרָבָה אֶרֶץ
.hominis filius eas in † transibit nec ,vir omnis ‡ eis in habitabit non *
לֹא־יֵשֵׁב בָּהֵן כָּל־אִישׁ וְלֹא־יַעֲבֹר בָּהֵן בֶּן־אָדָם׃
,eius ore de eius deglutitionē ‡ educam & , Babel in Bel super visitabo Et
44 † וּפָקַדְתִּי עַל־בֵּל בְּבָבֶל וְהֹצֵאתִי אֶת־בִּלְעוֹ מִפִּיו
.corruit Babel murus etiam .gentes vltrà eum ad confluent non &
וְלֹא־יִנְהֲרוּ אֵלָיו עוֹד גּוֹיִם גַּם־חוֹמַת בָּבֶל נָפָלָה׃
,suam ‡ animam vir † eruite & ,mi popule eius medio de Egredimini
45 † צְאוּ מִתּוֹכָהּ עַמִּי וּמַלְּטוּ אִישׁ אֶת־נַפְשׁוֹ
,vestrum cor mollescat fortè ne Et .DOMINI nasi ‡ ira ab
46 מֵחֲרוֹן אַף־יְהוָה׃ † וּפֶן־יֵרַךְ לְבַבְכֶם
,auditus anno in veniet Et .terra in audito * auditu in timeatis &
וְתִירְאוּ בַּשְּׁמוּעָה הַנִּשְׁמַעַת בָּאָרֶץ וּבָא בַשָּׁנָה הַשְּׁמוּעָה
super dominator ‡ , terra in rapacitas & , auditio anno in eum post &
וְאַחֲרָיו בַּשָּׁנָה הַשְּׁמוּעָה וְחָמָס בָּאָרֶץ מֹשֵׁל עַל־
visitabo & ,venientes ‡ dies ecce Propterea .dominatorem
47 מֹשֵׁל׃ † לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים וּפָקַדְתִּי
vniuersi & :afficietur pudore eius terra omnis & ,Babel sculptilia super
עַל־פְּסִילֵי בָבֶל וְכָל־אַרְצָהּ תֵּבוֹשׁ וְכָל־
Babel super dicent præconia ‡ Et .eius medio in cadent eius interfecti
48 חֲלָלֶיהָ יִפְּלוּ בְתוֹכָהּ׃ † וְרִנְּנוּ עַל־בָּבֶל
ei veniet † aquilone ab quia :*eis in quæ omnia & ,terra & , cæli
שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכֹל אֲשֶׁר בָּהֶם כִּי מִצָּפוֹן יָבוֹא־לָהּ
vulneratos cadendum ad ‡ Babel Etiam .DOMINVS ait , vastatores
49 הַשּׁוֹדְדִים נְאֻם־יְהוָה׃ † גַּם־בָּבֶל לִנְפֹּל חַלְלֵי
.terræ vniuersæ occisi ceciderunt Babel ad * etiam : Israel
יִשְׂרָאֵל גַּם־לְבָבֶל נָפְלוּ חַלְלֵי כָל־הָאָרֶץ׃
longè à recordamini : stetis ne , venite gladio à Euasores
50 † פְּלֵטִים מֵחֶרֶב הִלְכוּ אַל־תַּעֲמֹדוּ זִכְרוּ מֵרָחוֹק אֶת־
.vestrum cor super ascendat Ierusalaim & ,DOMINI
יְהוָה וִירוּשָׁלַםִ תַּעֲלֶה עַל־לְבַבְכֶם׃
operuit , opprobrium audiuimus quoniam ,sumus affecti Pudore
51 † בֹּשְׁנוּ כִּי־שָׁמַעְנוּ חֶרְפָּה כִּסְּתָה
domus sanctuaria † super alieni venerūt quia :nostras facies ignominia
כְלִמָּה פָּנֵינוּ כִּי בָּאוּ זָרִים עַל־מִקְדְּשֵׁי בֵּית
,DOMINVS dixit ,venientes ‡ dies ecce Propterea .DOMINI
52 יְהוָה׃ † לָכֵן הִנֵּה־יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה
.saucius ‡ gemet eius terra omni in & : eius sculptilia super visitabo &
וּפָקַדְתִּי עַל־פְּסִילֶיהָ וּבְכָל־אַרְצָהּ יֶאֱנֹק חָלָל׃
:suum robur excelso ‡ munierit cùm & , cælos * Babel ascenderit Cùm ‡
53 † כִּי־תַעֲלֶה בָבֶל הַשָּׁמַיִם וְכִי תְבַצֵּר מְרוֹם עֻזָּהּ
.DOMINVS dixit ,ei prædatores venient me à
מֵאִתִּי יָבֹאוּ שֹׁדְדִים לָהּ נְאֻם־יְהוָה׃
.Chasdim terra de magna contritio & :Babel de clamoris Vox
54 † קוֹל זְעָקָה מִבָּבֶל וְשֶׁבֶר גָּדוֹל מֵאֶרֶץ כַּשְׂדִּים׃
vocem ea ex perdidit & , Babel DOMINVS vastat Quoniam
55 † כִּי־שֹׁדֵד יְהוָה אֶת־בָּבֶל וְאִבַּד מִמֶּנָּה קוֹל
est datus *:multæ aquæ tanquam eorum fluctus tumultuabunt ‡ & : magnam
גָּדוֹל וְהָמוּ גַלֵּיהֶם כְּמַיִם רַבִּים נִתַּן
,vastator Babel super eā super venit Quia .eorum vocis sonitus ‡
56 שְׁאוֹן קוֹלָם׃ † כִּי בָא עָלֶיהָ עַל־בָּבֶל שׁוֹדֵד
Deus quia : eorum arcus est confractus ,eius fortes sunt apprehensi &
וְנִלְכְּדוּ גִּבּוֹרֶיהָ חִתְּתָה קַשְּׁתוֹתָם כִּי אֵל
.reddet reddendo DOMINVS retributionum
גְּמֻלוֹת יְהוָה שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם׃

* vt non sit habitator. † rugierunt ‡ leonum.
חמם שות sempiternū,
קוץ יחד
הלל
† inter gentes. ‡ multitudine
המה כסה ‡ arida & desertum: * in qua ‡ quisquam † peream ‡ quod deglutiuit
יצא
† vnusquisq; ‡ vestram ‡ furoris
חרה רכך
* qui audietur ‡ &
‡ veniunt,
‡ laudes
נפל
* sunt: † venient ‡ fuit causa, vt caderent interfecti * propter
בוש כסה † sanctificationem
זור ‡ veniunt † qui occidetur.
‡ Si * in ‡ in
‡ sonabunt * dedit ‡ sonitū vox
המה
חתת

.eorum visitationis tempore in :errorum opus ,ipsi Vanitas
18 † הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתֻּעִים בְּעֵת פְּקֻדָּתָם
omnium plasmator quia ,Iahacob pars * hæc sicut Non .peribunt
19 יֹאבֵדוּ׃ † לֹא־כְאֵלֶּה חֵלֶק יַעֲקוֹב כִּי־יוֹצֵר הַכֹּל
.eius nomen exercituum DOMINVS :eius hæreditatis sceptrū & ,ipse †
הוּא וְשֵׁבֶט נַחֲלָתוֹ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃
dispersione ‡ conteram & : belli * instrumenta ,mihi tu ‡ spargens Malleus
20 † מַפֵּץ־אַתָּה לִי כְּלֵי מִלְחָמָה וְנִפַּצְתִּי
te in contritum spargam ‡ Et .regna te in corrumpam † & ,gentes te in †
21 בְךָ גוֹיִם וְהִשְׁחַתִּי בְךָ מַמְלָכוֹת׃ † וְנִפַּצְתִּי בְךָ
.eius equitantem ‡ & ,currum te in ‡ conteram & :eius equitantem * & ,equum
סוּס וְרֹכְבוֹ וְנִפַּצְתִּי בְךָ רֶכֶב וְרֹכְבוֹ׃
senem te in ‡ conteram & ;mulierem & ,virum te in contritum spargam ‡ Et
22 † וְנִפַּצְתִּי בְךָ אִישׁ וְאִשָּׁה וְנִפַּצְתִּי בְךָ זָקֵן
conteram Et .virginem & ,iuuenem te in † conteram & :puerum &
23 וָנָעַר וְנִפַּצְתִּי בְךָ בָּחוּר וּבְתוּלָה׃ † וְנִפַּצְתִּי
agricolam te in spargam contritum ‡ & , eius gregem & , pastorem te in *
בְךָ רֹעֶה וְעֶדְרוֹ וְנִפַּצְתִּי בְךָ אִכָּר
.magistratus † & ,duces te in ‡ conteram & :eius iugalē &
וְצִמְדּוֹ וְנִפַּצְתִּי בְךָ פַּחוֹת וּסְגָנִים׃
omne Chasdim habitatoribus cunctis & ,Babel ipsi reddam Et
24 † וְשִׁלַּמְתִּי לְבָבֶל וּלְכֹל יוֹשְׁבֵי כַשְׂדִּים אֵת כָּל־
.DOMINVS dixit, vestris oculis in Siion in fecerunt quod eorū malum
רָעָתָם אֲשֶׁר־עָשׂוּ בְצִיּוֹן לְעֵינֵיכֶם נְאֻם יְהוָה׃
corrumpens † DOMINVS dixit ,corruptor ‡ mons te ad ego Ecce
25 † הִנְנִי אֵלֶיךָ הַר הַמַּשְׁחִית נְאֻם־יְהוָה הַמַּשְׁחִית
te euoluam & ,te super meam manum extendam & :terram omnem
אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְנָטִיתִי אֶת־יָדִי עָלֶיךָ וְגִלְגַּלְתִּיךָ
.combustionis montem in te dabo ‡ & ,petris de
מִן־הַסְּלָעִים וּנְתַתִּיךָ לְהַר שְׂרֵפָה׃
:fundamentis ‡ lapidem & ,angulo * lapidem te de tollent non Et
26 † וְלֹא־יִקְחוּ מִמְּךָ אֶבֶן לְפִנָּה וְאֶבֶן לְמוֹסָדוֹת
.DOMINVS dixit ,eris seculi † desolationes ‡ sed
כִּי־שִׁמְמוֹת עוֹלָם תִּהְיֶה נְאֻם־יְהוָה׃
consecrate † , .gentibus in buccina clangite ,terra in vexillum ‡ Leuate
27 † שְׂאוּ־נֵס בָּאָרֶץ תִּקְעוּ שׁוֹפָר בַּגּוֹיִם קַדְּשׁוּ
,Minni , Ararat regna illam super promulgate ‡ , gentes eam super *
עָלֶיהָ גּוֹיִם הַשְׁמִיעוּ עָלֶיהָ מַמְלְכוֹת אֲרָרַט מִנִּי
bruchum sicut equum † facite ascēdere ,principē ea super ‡ pręficite :Aschenaz &
וְאַשְׁכְּנָז פִּקְדוּ עָלֶיהָ טִפְסָר הַעֲלוּ־סוּס כְּיֶלֶק
,eius duces ,Madai reges gentes eam super Sanctificate .horripilantem
28 סָמָר׃ † קַדְּשׁוּ עָלֶיהָ גוֹיִם אֶת־מַלְכֵי מָדַי אֶת־פַּחוֹתֶיהָ
.eius potestatis terram cunctamque ,eius magistratus † vniuersos &
וְאֶת־כָּל־סְגָנֶיהָ וְאֵת כָּל־אֶרֶץ מֶמְשַׁלְתּוֹ׃
Babel super ‡ est firmata quia :dolebit & , terra contremiscet Et
29 † וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ וַתָּחֹל כִּי קָמָה עַל־בָּבֶל
,solitudinem in Babel terram ponendum ad † DOMINI cogitationes ‡
מַחְשְׁבוֹת יְהוָה לָשׂוּם אֶת־אֶרֶץ בָּבֶל לְשַׁמָּה
,pugnare Babel fortes Cessauerunt .habitatore absque *
30 מֵאֵין יוֹשֵׁב׃ † חָדְלוּ גִבּוֹרֵי בָבֶל לְהִלָּחֵם
:mulieres in † fuerunt ,eorū fortitudo defecit ‡ ,munitionibus in sederunt
יָשְׁבוּ בַּמְּצָדוֹת נָשְׁתָה גְבוּרָתָם הָיוּ לְנָשִׁים
.eius vectes sunt contriti ,eius habitacula incenderunt
הִצִּיתוּ מִשְׁכְּנֹתֶיהָ נִשְׁבְּרוּ בְרִיחֶיהָ׃
:nuncij occursum in nuncius & , curret cursoris occursum in Cursor
31 † רָץ לִקְרַאת־רָץ יָרוּץ וּמַגִּיד לִקְרַאת מַגִּיד
.fine à ‡ eius ciuitas sit capta quòd , Babel regi nunciandum ad
לְהַגִּיד לְמֶלֶךְ בָּבֶל כִּי־נִלְכְּדָה עִירוֹ מִקָּצֶה׃
:igni in combusserunt arundines ‡ & ,sunt comprehensa vada Et
32 † וְהַמַּעְבָּרוֹת נִתְפָּשׂוּ וְאֶת־הָאֲגַמִּים שָׂרְפוּ בָאֵשׁ
DOMINVS dixit sic Quia .fuerunt territi belli * viri &
33 וְאַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה נִבְהָלוּ׃ † כִּי כֹה אָמַר יְהוָה
:eam calcare ‡ tempus ;area tanquā † Babel filia ,Israel Deus exercituū
צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בַּת־בָּבֶל כְּגֹרֶן עֵת הִדְרִיכָהּ
,me Comedit .ei messis tempus veniet & ,paululum adhuc
34 עוֹד מְעַט וּבָאָה עֵת־הַקָּצִיר לָהּ׃ † אֲכָלָנוּ
me absorbuit, inane vas † me statuit ,Babel rex Nebuchadnesar me cōtriuit *
הֲמָמָנוּ נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל הִצִּיגָנוּ כְּלִי רִיק בְּלָעָנוּ
.me expulit ‡ :meis deliciis suum ventrem repleuit ,draco veluti
כַּתַּנִּין מִלָּא כְרֵשׂוֹ מֵעֲדָנָי הֱדִיחָנוּ׃
me* sanguis & :Siiō habitatrix dicat, Babel super ,mea caro & ,mei Rapina ‡
35 † חֲמָסִי וּשְׁאֵרִי עַל־בָּבֶל תֹּאמַר יֹשֶׁבֶת צִיּוֹן וְדָמִי
dixit sic Propterea .Ierusalaim dicat ,Chasdim habitatores ad *
36 אֶל־יֹשְׁבֵי כַשְׂדִּים תֹּאמַר יְרוּשָׁלָםִ׃ † לָכֵן כֹּה אָמַר
:tuam vltionem vlciscat & ,tuā litem litigans † ego Ecce :DOMINVS
יְהוָה הִנְנִי־רָב אֶת־רִיבֵךְ וְנִקַּמְתִּי אֶת־נִקְמָתֵךְ

sunt
תעה * est
† est,
‡ es * bellica ‡ cum
נפץ
שחת
† per ‡ disperdam per ‡ conterā per * ascensorem ‡ per ‡ ascēsorem ‡ conterā per ‡ per † per * per ‡ conteram per ‡ per † principes.
עשה ‡ perditionis † qui corrupisti
נטה ‡ ponam
* pro ‡ pro
פנן יסד ‡ in † sempiternas ‡ signum † Præparate
נשא נסס * contra ‡ congregate contra ‡ contra eam † tanquā bruchos horripilantes. Præparate cōtra † principes
‡ contra
קום ‡ omnis cogitatio † vt ponat
שמם * vt non sit habitator. ‡ elanguit † vt
נצת
רוץ נגד ‡ cùm venit finis.
‡ arbores quę sunt iuxta paludes * bellatores
† est ‡ est calcandi
אכלני ק * cōsūpsit † vt
המסני ק
בגי ענ חני ק ק ק
יצג דוח ‡ eiecit ‡ Quæ mihi rapuit, & carnes eorū qui vulnerati sūt in me sint * super † iudico causam
רוב

castrametamini ,arcum tendentes omnes multos † Babel ad facite Audire
46 29 † הַשְׁמִיעוּ אֶל־בָּבֶל ׀ רַבִּים כָּל־דֹּרְכֵי קֶשֶׁת חֲנוּ
,suum opus secundum ei reddite :euasio ‡ ei sit ne ,vndique eam super ‡
עָלֶיהָ סָבִיב אַל־יְהִי־ ° פְּלֵיטָה שַׁלְּמוּ־לָהּ כְּפָעֳלָהּ
DOMINVM ad * quia : illi facite ,fecit quæ omnia iuxta
כְּכֹל אֲשֶׁר עָשְׂתָה עֲשׂוּ־לָהּ כִּי אֶל־יְהוָה
eius iuuenes cadent Idcirco .Israel sanctum ad fecit temerè *
1 30 זָדָה אֶל־קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃ † לָכֵן יִפְּלוּ בַחוּרֶיהָ
,illa die in succidentur eius belli † viri omnes & : eius plateis in
2 בִּרְחֹבֹתֶיהָ וְכָל־אַנְשֵׁי מִלְחַמְתָּהּ יִדַּמּוּ בַּיּוֹם הַהוּא
Dominus dixit ,superbe ‡ te ad ego Ecce .DOMINVS ait
31 נְאֻם־יְהוָה׃ † הִנְנִי אֵלֶיךָ זָדוֹן נְאֻם־אֲדֹנָי
.te visitem † tempus ,tuus dies venit quia :exercituum DOMINVS ‡
יְהוִה צְבָאוֹת כִּי בָּא יוֹמְךָ עֵת פְּקַדְתִּיךָ׃
succendam & :suscitans * ei non & ,cadet & superbus impinget Et
3 32 † וְכָשַׁל זָדוֹן וְנָפַל וְאֵין לוֹ מֵקִים וְהִצַּתִּי
dixit Sic .eius circuitus omnes † consumet & ,eius vrbibus in ignem
33 אֵשׁ בְּעָרָיו וְאָכְלָה כָּל־סְבִיבֹתָיו׃ † כֹּה אָמַר
Iehudah filij & ,Israel filij * Oppressi : exercituum DOMINVS
4 יְהוָה צְבָאוֹת עֲשׁוּקִים בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי־יְהוּדָה
.eos dimittere renuerũt ‡ ,eos in apprehenderunt eos captiuãtes ‡ omnes & :simul
5 יַחְדָּו וְכָל־שֹׁבֵיהֶם הֶחֱזִיקוּ בָם מֵאֲנוּ שַׁלְּחָם׃
lite † ,eius nomen exercituum DOMINVS fortis eorum Redemptor
34 † גֹּאֲלָם ׀ חָזָק יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ רִיב
faciat commouere & ,terram faciat quiescere vt :eorum litem litigabit
6 יָרִיב אֶת־רִיבָם לְמַעַן הִרְגִּיעַ אֶת־הָאָרֶץ וְהִרְגִּיז
:DOMINVS dixit ,Chasdim super ‡ Gladius .Babel habitatores
35 לְיֹשְׁבֵי בָבֶל׃ † חֶרֶב עַל־כַּשְׂדִּים נְאֻם־יְהוָה
.eius sapientes ad & ,eius principes ad & ,Babel habitatores ad &
וְאֶל־יֹשְׁבֵי בָבֶל וְאֶל־שָׂרֶיהָ וְאֶל־חֲכָמֶיהָ׃
,eius fortes ad gladius :insanient & ,nugatores † ad Gladius
7 36 † חֶרֶב אֶל־הַבַּדִּים וְנֹאָלוּ חֶרֶב אֶל־גִּבּוֹרֶיהָ
,eius currum * ad & ,eius equos ad Gladius .consternabuntur ‡ &
37 וָחָתּוּ׃ † חֶרֶב אֶל־סוּסָיו וְאֶל־רִכְבּוֹ
:mulieres in erunt & ,eius medio in † quod vulgus permiscuum omne ad &
8 וְאֶל־כָּל־הָעֶרֶב אֲשֶׁר בְּתוֹכָהּ וְהָיוּ לְנָשִׁים
,eius aquas ad Siccitas .diripientur & ,eius thesauros ad gladius
9 38 חֶרֶב אֶל־אוֹצְרֹתֶיהָ וּבֻזָּזוּ׃ † חֹרֶב אֶל־מֵימֶיהָ
.insanient Emim * in & , ipsa † sculptilium terra quia :arescent &
וְיָבֵשׁוּ כִּי אֶרֶץ פְּסִלִים הִיא וּבָאֵימִים יִתְהֹלָלוּ׃
filiæ ea in habitabunt & ,iim cum ziim ‡ habitabunt Propterea
39 † לָכֵן יֵשְׁבוּ צִיִּים אֶת־אִיִּים וְיָשְׁבוּ בָהּ בְּנוֹת
ad vsque habitabitur nec ,æternum ‡ in vltra habitabitur non & : vlule
10 יַעֲנָה וְלֹא־תֵשֵׁב עוֹד לָנֶצַח וְלֹא תִשְׁכּוֹן עַד־
Dei subuersionem Iuxta .generationem & ,generationem
40 דּוֹר וָדֹר׃ † כְּמַהְפֵּכַת אֱלֹהִים אֶת־
non : DOMINVS ait ,eius vicinas & , Hamorah & ,Sedom
11 סְדֹם וְאֶת־עֲמֹרָה וְאֶת־שְׁכֵנֶיהָ נְאֻם־יְהוָה לֹא־
.hominis filius ea in habitabit nec ,vir * ibi habitabit
יֵשֵׁב שָׁם אִישׁ וְלֹא־יָגוּר בָּהּ בֶּן־אָדָם׃
multi reges & ,magna gens & :aquilone ab veniens † populus Ecce
41 † הִנֵּה עַם בָּא מִצָּפוֹן וְגוֹי גָּדוֹל וּמְלָכִים רַבִּים
,apprehendent hastile & Arcum .terræ lateribus à suscitabuntur
12 42 יֵעֹרוּ מִיַּרְכְּתֵי־אָרֶץ׃ † קֶשֶׁת וְכִידֹן יַחֲזִיקוּ
,tumultuabit * mare sicut eorum vox ‡ :miserebuntur non & , ipsi crudelis †
אַכְזָרִי הֵמָּה וְלֹא יְרַחֵמוּ קוֹלָם כַּיָּם יֶהֱמֶה
te super ‡ prælium ad vir † tanquam ordinatus :equitabunt equos super &
וְעַל־סוּסִים יִרְכָּבוּ עָרוּךְ כְּאִישׁ לַמִּלְחָמָה עָלַיִךְ
,eorum famam Babel rex Audiuit .Babel filia
13 43 בַּת־בָּבֶל׃ † שָׁמַע מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־שִׁמְעָם
tormen † ,eum apprehendit angustia : eius manus se debilitauerunt &
14 וְרָפוּ יָדָיו צָרָה הֶחֱזִיקַתְהוּ חִיל
Iarden eleuatione de ascendet leo tanquam Ecce .parturientis tanquam
44 כַּיּוֹלֵדָה׃ † הִנֵּה כְּאַרְיֵה יַעֲלֶה מִגְּאוֹן הַיַּרְדֵּן
eos faciam currere , faciam quiescere quia , robustum habitaculum ad
15 אֶל־נְוֵה אֵיתָן כִּי־אַרְגִּיעָה אֲרוּצֵם
,ego sicut quis nam :recensebo eam ad † electus ‡ qui * & :ea desuper ‡
16 מֵעָלֶיהָ וּמִי בָחוּר אֵלֶיהָ אֶפְקֹד כִּי מִי כָמוֹנִי
?meas facies ad † stet qui ,pastor iste ‡ quis & ,mihi tẽpus cõstituet quis &
וּמִי יוֹעִדֶנִּי וּמִי־זֶה רֹעֶה אֲשֶׁר יַעֲמֹד לְפָנָי׃
,Babel ad ‡ consuluit quod ,DOMINI consilium audite Propterea
17 45 † לָכֵן שִׁמְעוּ עֲצַת־יְהוָה אֲשֶׁר יָעַץ אֶל־בָּבֶל
nisi : Chasdim terram ad * cogitauit quas eius cogitationes &
וּמַחְשְׁבוֹתָיו אֲשֶׁר חָשַׁב אֶל־אֶרֶץ כַּשְׂדִּים אִם־לֹא
.tugurium eis super fecerit desolari nisi ,pecoris † paruuli eos traxerint
יִסְחָבוּם צְעִירֵי הַצֹּאן אִם־לֹא יַשִּׁים עֲלֵיהֶם נָוֶה׃

Congregate facite contra † iaculatores ‡ aduersus ei per circuitu ‡ euasor קרי ולא כתיב * contra * peccauit, egit aduersus זוד † bellatores דמם ‡ proterue * Deus † quo ... * qui suscitet קום נצת † omnia quæ sunt in circuitu * fuerunt ‡ qui captiuos duxerunt eos tenuerunt רבה ריב † iudicio iudicabit iudicium ‡ ad בור † diuinos mendaces נגר ‡ timebunt * currus † est היה חית ... † est, * simulachris ... * bestiæ syluestres cum ... lis, ... ‡ struthiones ‡ seculum, ... Quemadmodum subuertit Deus * quisquam, † venit ‡ scutum ... † crudeles erunt, ‡ sonitus * sonabit, ‡ paratus † viri ... † dolor ... ‡ ab ... ‡ fuerit præpositus ... † est † coram me יעץ ‡ contra * super habitatores ... † greges ... habitaculum

gentibus in clamor & : terra est commota ,Babel est capta † voce A
46 † מִקּוֹל נִתְפְּשָׂה בָבֶל נִרְעֲשָׁה הָאָרֶץ וּזְעָקָה בַּגּוֹיִם
.est auditus
נִשְׁמָע׃

CAP. LI. נא

ad † & ,Babel super suscitans ‡ ego Ecce :DOMINVS dixit Sic
1 † כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי מֵעִיר עַל־בָּבֶל וְאֶל־
mittam Et .corrumpentem ventum ,me in surgentium cor ,habitatores
2 יֹשְׁבֵי לֵב קָמָי רוּחַ מַשְׁחִית׃ † וְשִׁלַּחְתִּי
:eius terram euacuabunt & , eam ventilabunt & , ventilatores Babel in
לְבָבֶל ׀ זָרִים וְזֵרוּהָ וִיבֹקְקוּ אֶת־אַרְצָהּ
.mala die in vndique ab eam super ‡ erunt quoniam
כִּי־הָיוּ עָלֶיהָ מִסָּבִיב בְּיוֹם רָעָה׃
:sua lorica ‡ in se attollet † ad & ,suũ arcum tendentem tendet * Ad
3 † אֶל־יִדְרֹךְ ידרך הַדֹּרֵךְ קַשְׁתּוֹ וְאֶל־יִתְעַל בְּסִרְיֹנוֹ
.eius exercitũ omnem excidione delete † ,ei⁹ iuuenibus super parcatis ne &
וְאַל־תַּחְמְלוּ אֶל־בַּחֻרֶיהָ הַחֲרִימוּ כָּל־צְבָאָהּ׃
.eius plateis in confossi & :Chasdim terra in interfecti cadent Et
4 † וְנָפְלוּ חֲלָלִים בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים וּמְדֻקָּרִים בְּחוּצוֹתֶיהָ׃
DOMINO à ,suo Deo à Iehudah & ,Israel viduus * non Quoniam
5 † כִּי לֹא־אַלְמָן יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה מֵאֱלֹהָיו מֵיְהוָה
.Israel sancto à ‡ delicto est repleta eorum terra quia :exercituum
צְבָאוֹת כִּי אַרְצָם מָלְאָה אָשָׁם מִקְּדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃
ne ,suam animam vir ‡ eruite & , Babel medio de Fugite
6 † נֻסוּ ׀ מִתּוֹךְ בָּבֶל וּמַלְּטוּ אִישׁ נַפְשׁוֹ אַל־
illud † vltionis tempus quoniam : eius iniquitatẽ propter disperdamini
תִּדַּמּוּ בַּעֲוֹנָהּ כִּי עֵת נְקָמָה הִיא
.ei reddens ipse ‡ retributionem ;DOMINO
לַיהוָה גְּמוּל הוּא מְשַׁלֵּם לָהּ׃
:terram omnem inebrians DOMINI manu in Babel ‡ auri * calix
7 † כּוֹס־זָהָב בָּבֶל בְּיַד־יְהוָה מְשַׁכֶּרֶת כָּל־הָאָרֶץ
.gentes insanient ideo ,gentes biberunt eius vino de
מִיֵּינָהּ שָׁתוּ גוֹיִם עַל־כֵּן יִתְהֹלְלוּ גוֹיִם׃
tollite : eam super vlulate :est contrita & ,Babel cecidit Subitò
8 † פִּתְאֹם נָפְלָה בָבֶל וַתִּשָּׁבֵר הֵילִילוּ עָלֶיהָ קְחוּ
,Babel Curauimus .sanetur fortè si ,eius dolorem ad resinam *
9 צֳרִי לְמַכְאוֹבָהּ אוּלַי תֵּרָפֵא׃ † רִפִּאנוּ אֶת־בָּבֶל
: suam † terram in vir ‡ eamus & , eam derelinquite : est curata non &
וְלֹא נִרְפָּתָה עִזְבוּהָ וְנֵלֵךְ אִישׁ לְאַרְצוֹ
ad vsque est eleuatum & ,eius iudicium cælos ad pertigit: * quoniam
כִּי־נָגַע אֶל־הַשָּׁמַיִם מִשְׁפָּטָהּ וְנִשָּׂא עַד־
, venite :nostras iustitias DOMINVS Eduxit .æthera ‡
10 שְׁחָקִים׃ † הוֹצִיא יְהוָה אֶת־צִדְקֹתֵינוּ בֹּאוּ
.nostri Dei DOMINI opus Siion in narremus &
וּנְסַפְּרָה בְצִיּוֹן אֶת־מַעֲשֵׂה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃
DOMINVS suscitauit : scuta congregate , sagittas Exacuite †
11 † הָבֵרוּ הַחִצִּים מִלְאוּ הַשְּׁלָטִים הֵעִיר יְהוָה
,eius cogitatio Babel super ‡ quia , Madai regum spiritum
אֶת־רוּחַ מַלְכֵי מָדַי כִּי־עַל־בָּבֶל מְזִמָּתוֹ
.sui templi vltio , ipsa * DOMINI vltio quoniam :eam corrumpendum ad
לְהַשְׁחִיתָהּ כִּי־נִקְמַת יְהוָה הִיא נִקְמַת הֵיכָלוֹ׃
statuite ,custodiam roborate ,vexillum leuate Babel muros Ad †
12 † אֶל־חוֹמֹת בָּבֶל שְׂאוּ־נֵס הַחֲזִיקוּ הַמִּשְׁמָר הָקִימוּ
,DOMINVS est molitus ‡ etiam quoniã :insidiatores ‡ facite preparare ,custodes
שֹׁמְרִים הָכִינוּ הָאֹרְבִים כִּי גַּם־זָמַם יְהוָה
.Babel habitatores ad * est locutus quæ fecit etiam
גַּם־עָשָׂה אֵת אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֶל־יֹשְׁבֵי בָבֶל׃
,tuus finis venit :thesaurorum multa ‡ ,multas aquas super tu Habitans
13 † שֹׁכַנְתְּ עַל־מַיִם רַבִּים רַבַּת אוֹצָרֹת בָּא קִצֵּךְ
:sua anima in † exercituũ DOMINVS Iurauit .tuæ appetentiæ cubitus
14 אַמַּת בִּצְעֵךְ׃ † נִשְׁבַּע יְהוָה צְבָאוֹת בְּנַפְשׁוֹ
.celeusma te super concinent & ,brucho ‡ velut ,homine ‡ te repleuero Nisi
כִּי אִם־מִלֵּאתִיךְ אָדָם כַּיֶּלֶק וְעָנוּ עָלַיִךְ הֵידָד׃
:sua sapientia in orbem firmans ,sua fortitudine in terram Faciens ‡
15 † עֹשֵׂה אֶרֶץ בְּכֹחוֹ מֵכִין תֵּבֵל בְּחָכְמָתוֹ
tumultum ipsum dare ‡ vocem Ad .cælos extendit sua prudentia in &
16 וּבִתְבוּנָתוֹ נָטָה שָׁמָיִם׃ † לְקוֹל תִּתּוֹ הֲמוֹן
fulgura : terræ extremo ab vapores * faciet ascẽdere & , cælis in aquarũ
מַיִם בַּשָּׁמַיִם וַיַּעַל נְשִׂאִים מִקְצֵה־אֶרֶץ בְּרָקִים
est effectus Brutus .suis thesauris de ventum eduxit & ,fecit pluuiã in
17 לַמָּטָר עָשָׂה וַיּוֹצֵא רוּחַ מֵאֹצְרֹתָיו׃ † נִבְעַר
quia : sculptili ‡ à aurifex omnis est affectus pudore:scientia à homo omnis
כָּל־אָדָם מִדַּעַת הֹבִישׁ כָּל־צוֹרֵף מִפָּסֶל כִּי
. eis in spiritus † non & ,eius conflatio ‡ mendacium
שֶׁקֶר נִסְכּוֹ וְלֹא־רוּחַ בָּם׃

† qua
‡ suscito † super cor inimicorum meorum qui inhabitant terram Chasdim,
עור קום
זרה היה
‡ aduersus
* eũ qui tendendo tendit
† eum qui attollit
‡ armatura
כתיב ולא קרי
sic ait Dñs
† interficite
* vt vidua est
Chasdim ‡ propter ea quę fecit cõtra sanctum
‡ vnusquisq;
נום
† eius est
דמם עוה
‡ reddet
Vt * vini puri instar ‡ est
שתה
לקח
* theriacam
‡ vnusquisq; † nostram:
ילך
* peruenit
‡ nubes.
יצא
† Tergite
ברר חצץ
‡ contra
זמם
vt perdat
* est שחת
† Super † signum, tenere
נסס קום
‡ insidias
‡ cogitauit
כון
* super
Quę habitas
‡ locuples
רבב קצץ
eò quòd brachio opprimebas alios.
† per animam suam:
‡ hominibus
‡ bruchis, & cantabunt
‡ Qui fecit
qui firmauit
‡ qua dederit multitudinẽ
* nubes
Vt belua
ענה כות
בין המח
‡ sculptilibus
ידע
est † est

ad prophetam Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Quod
34 אשר היה דבר־־יהוה אל־ירמיהו הנביא אל־
:dicendum ad Iehudah regis Sidchiiah regni principio in: Helam
עילם בראשית מלכות צדקיה מלך־יהודה לאמר׃
arcum confringens ego Ecce: exercituum DOMINVS dixit Sic
35 כה אמר יהוה צבאות הנני שבר את־־קשת
ad adducam Et .eorum fortitudinis principium: Helam
36 עילם ראשית גבורתם׃ והבאתי אל־
eos spargam & ,cælorum extremitatibus quatuor à ventos quatuor Helam
עילם ארבע רוחות מארבע קצות השמים וזרתים
illuc veniat non quò gens erit non & . istos ventos omnes in
לכל הרחות האלה ולא־יהיה הגוי אשר לא־יבוא שם
,suorum inimicorum facies ad Helam consternabo Et .Helam expulsi
37 נדחי עולם׃ והחתתי את־עילם לפני איביהם
,malum eos super adducam & ,eorum animam quærentium facies ad &
ולפני מבקשי נפשם והבאתי עליהם רעה את־
gladium eos post mittam Et .DOMINVS dixit ,mei nasi iram
חרון אפי נאם־־יהוה ושלחתי אחריהם את־החרב
:Helam in meum solium ponam Et .eos me consumere ad vsque
38 עד כלותי אותם׃ ושמתי כסאי בעילם
.DOMINVS dixit ,principes & ,regem inde perdam &
והאבדתי משם מלך ושרים נאם־־יהוה׃
,Helam captiuitatem faciam reuerti ,dierum nouissimo in erit Et
39 והיה באחרית הימים אשוב את־שבית עילם
.DOMINVS dixit
נאם־־יהוה׃

super · vt diceret: · confringo · qui est · בוא · ventilabo · ad quam venient pro fugi · pauere faciam · coram inimicis suis, · עילם חתת · coram quærentibus · furoris · חרה · donec consumam · כלה שום · שוב · אשיב שבות · שבה

CAP. L. נ

terram ad ,Babel ad DOMINVS est locutus quod Verbum
1 הדבר אשר דבר יהוה אל־בבל אל־ארץ
gentibus in Annunciate .prophetæ Irmeiahu manu in :Chasdim
2 כשדים ביד ירמיהו הנביא׃ הגידו בגוים
:dicite : celetis ne , facite audire ,vexillum leuate & ,facite audire &
והשמיעו ושאו־־נס השמיעו אל־תכחדו אמרו
sunt pudefacti ,Merodach est fractus ,Bel est affectus pudore,Babel est Capta
נלכדה בבל הביש בל חת מרדך הבישו
eam super ascendit Quoniam .eius idola sunt fracta ,eius dolores
3 עצביה חתו גלוליה׃ כי עלה עליה
erit nō & ,solitudinem in eius terram ponet ipsa ,aquilone ab gens
גוי מצפון הוא־ישית את־ארצה לשמה ולא־יהיה
.abierunt ,sunt moti animal ad vsque & homine ab :ea in habitans
יושב בה מאדם ועד־־בהמה נדו הלכו׃
venient ,DOMINVS ait ,illo tempore in & ,illis diebus In
4 בימים ההמה ובעת ההיא נאם־יהוה יבאו
,ibunt flendo & Ambulando .simul Iehudah filij &,ipsi Israel filij
בני־ישראל המה ובני־יהודה יחדו הלוך ובכו ילכו
interrogabunt Siion .quærent suum Deum DOMINVM &
5 ואת־־יהוה אלהיהם יבקשו׃ ציון ישאלו
fœdere DOMINVM ad vos copulate & ,venite :eorū facies huc viam
דרך הנה פניהם באו ונלוו אל־־יהוה ברית
fuerunt perditæ oues .tradetur obliuioni non ,seculi
6 עולם לא תשכח׃ צאן אבדות היה
:eas abegerunt mōtibus ,eas fecerunt errare earum pastores ,meus populus
עמי רעיהם התעום הרים שובבים
.sui accubitus sunt oblitæ ,abierunt collem ad monte de
מהר אל־גבעה הלכו שכחו רבצם׃
:dixerunt earum hostes & ,eas comederunt ,eas inuenientes Omnes
7 כל־־מצאיהם אכלום וצריהם אמרו
habitaculo DOMINO peccauerunt quòd eo pro : deliquimus Non
לא נאשם תחת אשר חטאו ליהוה נוה־
.DOMINO eorum patrum expectationi & ,iustitiæ
צדק ומקוה אבותיהם יהוה׃
estote & :egredimini Chasdim terra de & ,Babel medio de Auolate
8 נדו מתוך בבל ומארץ כשדים יצאו והיו
,suscitans ego ecce Quoniam .pecoris facies ad hirci tanquam
9 כעתודים לפני־־צאן׃ כי הנה אנכי מעיר
terra de magnarum gentium cœtum Babel super faciens ascendere &
ומעלה על־בבל קהל־־גוים גדלים מארץ
fortis tanquam eius sagittæ : capietur inde sei disponent & ,aquilonis
צפון וערכו לה משם תלכד חציו כגבור
Chasdim erit Et .vacuè reuertetur non ,prosperantis
10 משכיל לא ישוב ריקם׃ והיתה כשדים
.DOMINVS dixit ,saturabuntur eam spoliantes omnes :spolium in
לשלל כל־־שלליה ישבעו נאם־יהוה׃
:meam hæreditatē diripientes exultastis quoniam ,fuistis lęti Quoniam
11 כי תשמחי כי תעלזי שסי נחלתי

super · & super · per manum · נגר · signum · pudore affecta · בוש · sculptilia · contra · שות · qui habitet · נדד · בוא · de via · Domino · לוה · sempiterno, quod · Vt · היו · in · vagari fecerunt eas: · תעה · שבב נבום · qui inuenerunt · מצא · Recedite · יחידי · ante gregē. · suscito, · עור · facio in · congregationem · præparabūt se cōtra eam · sagitta · חצץ · orbantis, · vacua. · terra · spolia · qui prędabuntur · מתו לוז

exultastis & ,geminis vitula sicut incrementum sumpsistis quoniam
כי תפושי כעגלה דשה ותצהלי
erubuit ,valde vestra mater est affecta pudore .fortes sicut
12 כאברים׃ בושה אמכם מאד חפרה
.solitudo & ,vastitas desertum gentium nouissimum ecce :vestra genitrix
יולדתכם הנה אחרית גוים מדבר ציה וערבה׃
:ipsa tota solitudo erit & ,habitabitur non DOMINI iram Propter
13 מקצף יהוה לא תשב והיתה שממה כלה
.eius plagis vniuersis super sibilabit & ,stupebit Babel super transiens omnis
כל עבר על־בבל ישם וישרק על־־כל־־מכותיה׃
,eam ad iacite ,arcum tendentes omnes circuitu Babel super aciem Struite
14 ערכו על־בבל סביב כל־־דרכי קשת ידו אליה
.peccauit DOMINVM contra quia :sagitta in parcatis ne
אל־תחמלו אל־חץ כי ליהוה חטאה׃
ceciderunt , suam manum dedit ,vndique eam super Clamate
15 הריעו עליה סביב נתנה ידה נפלו
:ipsa DOMINI vltio quia : eius muri sunt destructi ,eius fundamenta
אשויתיה נהרסו חומותיה כי נקמת יהוה היא
.ei facite ,fecit sicut :eam in vlciscamini
הנקמו בה כאשר עשתה עשו־־לה׃
:messis tempore in falcem tenētē & ,Babel de satorem Succidite
16 כרתו זורע מבבל ותפש מגל בעת קציר
vir & ,respicient suum populum ad vir depopulatoris gladij faciebus à
מפני חרב היונה איש אל־־עמו יפנו ואיש
leones , Israel dispersum pecus .fugient suam terram ad
17 לארצו ינוסו׃ שה פזורה ישראל אריות
nouissimus iste & , Assur rex eum deuorauit Primus . expulerunt
הדיחו הראשון אכלו מלך אשור וזה האחרון
.Babel rex Nebuchadresar eum exossauit
עצמו נבוכדראצר מלך בבל׃
ego Ecce : Israel Deus exercituum DOMINVS dixit sic Propterea
18 לכן כה־אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני
regem ad visitaui sicut : suam terram ad & ,Babel regem ad visitans
פקד אל־מלך בבל ואל־ארצו כאשר פקדתי אל־מלך
pascetur & ,suum habitaculum ad Israel reducam Et . Assur
19 אשור׃ ושבבתי את־ישראל אל־־נוהו ורעה
.eius anima saturabitur Ghilhad & ,Ephraim mōte in & :Basan & ,Charmel
הכרמל והבשן ובהר אפרים והגלעד תשבע נפשו׃
quæretur ,DOMINVS ait , illo tempore in & ,illis diebus In
20 בימים ההם ובעת ההיא נאם־־יהוה יבקש
: inuenientur non & ,Iehudah peccata & ,ipsa non & ,Israel iniquitas
את־עון ישראל ואיננו ואת־חטאת יהודה ולא תמצאינה
rebellantium terram Super .faciam reliquum quem ei parcam quoniam
21 כי אסלח לאשר אשאיר׃ על־הארץ מרתים
,eos post anathematiza et ,desola :visita habitatores ad & ,eam super ascende
עלה עליה ואל־יושבי פקוד חרב והחרם אחריהם
. tibi præcepi quæ omnia iuxta fac & .DOMINVS dixit
נאם־־יהוה ועשה ככל אשר צויתיך׃
.magna contritio & :terra in belli Vox
22 קול מלחמה בארץ ושבר גדול׃
terræ vniuersæ malleus est contritus & ,est abscissus Quomodo
23 איך נגדע וישבר פטיש כל־־הארץ
:gentibus in Babel desolationem in fuit Quomodo
איך היתה לשמה בבל בגוים׃
,es inuenta :nouisti non tu & ,Babel es capta etiam & ,te Illaqueaui
24 יקשתי לך וגם־נלכדת בבל ואת לא ידעת נמצאת
.litem miscuisti DOMINVM in quoniam ,es comprehensa etiam &
וגם־־נתפשת כי ביהוה התגרית׃
:suæ indignationis vasa protulit & ,suū thesaurū DOMINVS Aperuit
25 פתח יהוה את־אוצרו ויוצא את־כלי זעמו
terra in exercituum DOMINI Domini hoc opus quoniam
כי־־מלאכה היא לאדני יהוה צבאות בארץ
.Chasdim
כשדים׃
,aceruos sicut eam calcate ,eius horrea aperite ,fine à ei Venite
26 באו־לה מקץ פתחו מאבסיה סלוה כמו־ערמים
.residuum ei sit ne :eam excidione delete &
והחרימוה אל־תהי־לה שארית׃
,eis super væ :occisionē ad descendent ,eius vitulos vniuersos Occidite
27 חרבו כל־־פריה ירדו לטבח הוי עליהם
.eorum visitationis tempus ,eorum dies venit quia
כי־בא יומם עת פקדתם׃
Siion in annunciandum ad :Babel terra de euasorum & ,fugientium Vox
28 קול נסים ופלטים מארץ בבל להגיד בציון
.eius templi vltionem ,nostri Dei DOMINI vltionem
את־־נקמת יהוה אלהינו נקמת היכלו׃

multiplicastis pinguedinem · quæ pascit gramina, · פוש · tauri habitantes victoria. · Idcirco · nouissima · terra arida, · qui transierit · super · שמם · Præparate bellū contra · per circuitū · qui tenditis · contra · ידה חצץ · iaculo: · aduersus eā per circuitū, · רוע · est, · אשיתה · contra · עשה · à facie · opprimētis · vnusquisque · reuertetur, · & quilibet · פנה נוח · fugiet. · Vt · fuit · reges · vt · eiecerūt eos. · qui ossa eius fregit fuit · visito · שוב נוה · eius & peccatum · inuenietur: · qui remanserit. · Aduersus Babel · Cyre, & cōtra visitando ascende: · dissipa, & interfice · עשה צוה · Sonitus · grandis · נגדע · desertum · שמם · contra · litigasti · גרה · ite · כלה · est · Dei · aduersus eā · cum venerit finis eius · penora · super · calcauit triturātes super manipulos, & perdite · סלל · היה פרה · euadentiū, & liberatorū · vt annūciēt · נוס נגר

CAP. XLIX. מט

non filij Nunquid : DOMINVS dixit Sic , Hammon filios Ad
1 †לִבְנֵי עַמּוֹן כֹּה אָמַר יְהוָה [p]הֲבָנִים אֵין
corum rex accepit hæreditate cur ? ei ‡ non hæres an ? Israel †
לְיִשְׂרָאֵל אִם־יוֹרֵשׁ אֵין לוֹ מַדּוּעַ יָרַשׁ מַלְכָּם
dies ecce Ideo ?habitauit eius vrbibus in eius populus & , Ghad
2 אֶת־גָּד וְעַמּוֹ בְּעָרָיו יָשָׁב ׃ †לָכֵן הִנֵּה יָמִים
filiorum Rabbath in faciam audire & , DOMINVS dixit , *venientes* ‡
[q]בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וְהִשְׁמַעְתִּי אֶל־רַבַּת בְּנֵי־
eius *filiæ* * & , desolationis tumulũ in erit & , prælij clamorē Hammon
עַמּוֹן תְּרוּעַת מִלְחָמָה וְהָיְתָה לְתֵל שְׁמָמָה וּבְנֹתֶיהָ
dixit , *eos hæreditantes* ‖ Israel accipiet hæreditate & : succēdentur igni in
בָּאֵשׁ [r]תִּצַּתְנָה וְיָרַשׁ יִשְׂרָאֵל אֶת־יֹרְשָׁיו אָמַר
filiæ ‡ clamate ; Hai est vastata quia , Chesbon Vlula . DOMINVS
3 יְהוָה ׃ [s]†הֵילִילִי חֶשְׁבּוֹן כִּי שֻׁדְּדָה־עַי צְעַקְנָה בְּנוֹת
: *maceriis in* . *oberrate* † & , plangite , saccis vos accingite ; Rabbah
רַבָּה חֲגֹרְנָה [t]שַׂקִּים סְפֹדְנָה וְהִתְשׁוֹטַטְנָה בַּגְּדֵרוֹת
eius principes & , eius sacerdotes , abiit transmigrationem in eorũ rex quia
כִּי מַלְכָּם בַּגּוֹלָה [v]יֵלֵךְ כֹּהֲנָיו וְשָׂרָיו
filia tua vallis fluxit ? vallibus in *gloriaberis* ‡ Quid . simul
4 יַחְדָּיו ׃ †מַה־תִּתְהַלְלִי בָּעֲמָקִים זָב עִמְקֵךְ [x]הַבַּת
ego Ecce ? me ad veniet quis ‡ , suis thesauris *in fidens* , *refractaria* *
5 הַשּׁוֹבֵבָה הַבֹּטְחָה בְּאֹצְרֹתֶיהָ מִי יָבוֹא אֵלָי ׃ †הִנְנִי
exercituum DOMINVS Dominus ait , *pauorem* ‡ te super *adducens* ‖
מֵבִיא עָלַיִךְ פַּחַד נְאֻם־אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת
non & , *suas facies ad vir* ‡ eritis expulsi & : tuis circuitibus omnibus ab
מִכָּל־סְבִיבָיִךְ וְנִדַּחְתֶּם אִישׁ לְפָנָיו וְאֵין
captiuitatem faciam reuerti hæc post Et . vagantem *congregans* †
6 מְקַבֵּץ לַנֹּדֵד ׃ †וְאַחֲרֵי־כֵן [y]אָשִׁיב אֶת־שְׁבוּת
dixit sic Edom Ad . DOMINVS dixit , Hammon filiorum
7 בְּנֵי־עַמּוֹן נְאֻם־יְהוָה ׃ †לֶאֱדוֹם כֹּה אָמַר
periit ? Teman in sapientia vltrà Estne : exercituum DOMINVS
יְהוָה צְבָאוֹת הַאֵין עוֹד חָכְמָה בְּתֵימָן אָבְדָה
, sunt versi , Fugite . eorum sapientia est corrupta , filijs à consilium
8 [z]עֵצָה מִבָּנִים נִסְרְחָה חָכְמָתָם ׃ [a]†נֻסוּ [b]הָפְנוּ
Hesau *exitium* ‡ quoniam : Dedan habitatores habitandum ad *profundauerunt*
הֶעְמִיקוּ לָשֶׁבֶת יֹשְׁבֵי דְּדָן כִּי אֵיד עֵשָׂו
vindemiatores Si . *eum visitabo* * tempus , eum super adduxi
9 הֵבֵאתִי עָלָיו עֵת פְּקַדְתִּיו ׃ †אִם־בֹּצְרִים
corrumpent † , nocte in fures si : racemos relinquēt non , tibi venerint
בָּאוּ לָךְ לֹא יַשְׁאִרוּ עוֹלֵלוֹת אִם־גַּנָּבִים בַּלַּיְלָה הִשְׁחִיתוּ
reuelaui , Hesau discooperui *ego* Quia . *suam sufficientiam*
10 דַּיָּם ׃ †כִּי־אֲנִי חָשַׂפְתִּי אֶת־עֵשָׂו [c]גִּלֵּיתִי אֶת־
, eius semen est vastatum : poterit non se *abscondens* ‡ & , eius abscondita
מִסְתָּרָיו וְנֶחְבָּה לֹא יוּכָל שֻׁדַּד זַרְעוֹ
, tuos pupillos Relinque . *ipse* * non & , eius vicini & , eius fratres &
11 וְאֶחָיו וּשְׁכֵנָיו וְאֵינֶנּוּ ׃ †עָזְבָה יְתֹמֶיךָ
. sperabunt me *super* ‖ tuæ viduæ & : viuificabo ego
אֲנִי אֲחַיֶּה וְאַלְמְנוֹתֶיךָ עָלַי תִּבְטָחוּ ׃
, *eorum* iudicium † non quorũm Ecce : DOMINVS dixit sic Quia
12 †כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה הִנֵּה אֲשֶׁר־אֵין מִשְׁפָּטָם
? *liberaberis liberando ipse* ‡ tu & : bibent bibendo , calicem *bibendum ad* ‡
[d]לִשְׁתּוֹת הַכּוֹס שָׁתוֹ יִשְׁתּוּ וְאַתָּה הוּא נָקֹה תִּנָּקֶה
, iuraui me *in* * Quia . bibes bibendo sed , *liberaberis* ‖ non
13 לֹא תִנָּקֶה כִּי שָׁתֹה תִּשְׁתֶּה ׃ †כִּי בִי נִשְׁבַּעְתִּי
, desertum in , opprobrium in , solitudinem in quòd , DOMINVS dixit
נְאֻם־יְהוָה כִּי־לְשַׁמָּה לְחֶרְפָּה לְחֹרֶב
erunt eius ciuitates omnes & : Bosrah erit maledictionem in &
וְלִקְלָלָה תִּהְיֶה בָצְרָה וְכָל־עָרֶיהָ [e]תִּהְיֶינָה
, DOMINO à audiui Auditum . *seculi* ‡ desolationes in
14 לְחָרְבוֹת עוֹלָם ׃ †שְׁמוּעָה שָׁמַעְתִּי מֵאֵת יְהוָה
, eam *super* ‖ venite & , vos Congregate : * missus gentes in legatus &
וְצִיר בַּגּוֹיִם שָׁלוּחַ הִתְקַבְּצוּ [f]וּבֹאוּ עָלֶיהָ
. prælium in consurgite &
וְקוּמוּ לַמִּלְחָמָה ׃
. homines inter contemptum : gentes inter te dabo *paruum* ‖ ecce Nam
15 †כִּי־הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם [g]בָּזוּי בָּאָדָם ׃
, *rupis foraminib'* ‡ in *habitās* ‖ , tui cordis superbia , te decepit *tuus* Terror *
16 †תִּפְלַצְתְּךָ [h]הִשִּׁיא אֹתָךְ [i]זְדוֹן לִבֶּךָ שֹׁכְנִי [k]בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע
, tuum nidum aquila veluti exaltaueris cùm : collis altitudinē *apprehendens*
תֹּפְשִׂי מְרוֹם גִּבְעָה כִּי־תַגְבִּיהַּ כַּנֶּשֶׁר [l]קִנֶּךָ
. DOMINVS dixit , te faciam descendere inde
מִשָּׁם אוֹרִידְךָ נְאֻם־יְהוָה ׃
, stupebit , eam *super transiens* † omnis : solitudinem in Edom erit Et
17 †וְהָיְתָה אֱדוֹם [m]לְשַׁמָּה כֹּל עֹבֵר עָלֶיהָ יִשֹּׁם

Margin: [p] מה · † suat ipsi · ‡ est · ‡ venient · [q] נא · * villæ · ‖ eos qui eā hæreditatem acceperūt · ‡ villæ · [r] יצת · [s] ילל · † tenebrae in permaceriis · [t] שקק · [v] ילך · ‡ gloriaris · [x] מה · * rebellis quæ fidit ‡ quæ est in ciuitate cultu suo · ‖ adducens · ‡ terrorem · † vnusquisque ante faciem suam · † erit qui congreget · [y] שוב · [z] עצה · [a] נוס · [b] פנה · in profunda iuerunt · ‡ contrarium · * visitationis eius · † vastabunt quod opus est eis · [c] גלה · ‡ absconditus · * erit · ‖ in · † erat · ‡ vt biberent · [d] ... · ‖ eris immunis · [e] היה · ‡ in seculum · * est directus · ‖ contra · [f] בוא · [g] בזה · * Simulachrum tuum · ‡ habitans · [h] נשא · [i] זוד · [k] חגו · [l] קנן · † qui ...

subuersionem Secundum . eius plagas omnes super sibilabit &
18 וְיִשְׁרֹק עַל־כָּל־[n]מַכּוֹתֶהָ ׃ †כְּמַהְפֵּכַת
habitabit non : DOMINVS ait , eius vicinas & , Hamorah & , Sedom
סְדֹם וַעֲמֹרָה וּשְׁכֵנֶיהָ אָמַר יְהוָה לֹא־יֵשֵׁב
. hominis filius *ea in hospitabitur* ‡ non & , *vir* ‡ ibi
שָׁם אִישׁ וְלֹא־יָגוּר בָּהּ בֶּן־אָדָם ׃
habitaculũ ad Iarden eleuatione de ascendet leo tanquam Ecce
19 †הִנֵּה כְּאַרְיֵה יַעֲלֶה [o]מִגְּאוֹן הַיַּרְדֵּן אֶל־נְוֵה
† *robusti* : quia quiescere faciam , accurrere faciam eum ab ea , & quisquis
אֵיתָן כִּי־אַרְגִּיעָה [p]אֲרִיצֶנּוּ מֵעָלֶיהָ וּמִי
quis & , ego sicut ‡ quis nam : præficiam *eam ad* , * electus
בָחוּר אֵלֶיהָ אֶפְקֹד כִּי מִי כָמוֹנִי וּמִי
? *meas facies ad* † stet qui pastor iste ‡ quis & ? tempus mihi præscribet
[q]יוֹעִדֶנִּי וּמִי־זֶה רֹעֶה אֲשֶׁר יַעֲמֹד לְפָנָי ׃
, Edom *ad consultauit* ‖ quod , DOMINI consiliũ audite Propterea
20 †לָכֵן שִׁמְעוּ עֲצַת־יְהוָה אֲשֶׁר יָעַץ אֶל־אֱדוֹם
non si : Teman habitatores *ad* † cogitauit quas ei * cogitationes &
וּמַחְשְׁבוֹתָיו אֲשֶׁר חָשַׁב אֶל־יֹשְׁבֵי תֵימָן אִם־לֹא
. eorũ habitacula eis *super* ‡ desolauerit non si , *pecoris* * paruuli eos traxerint
יִסְחָבוּם צְעִירֵי הַצֹּאן אִם־לֹא־[s]יַשִּׁים עֲלֵיהֶם נְוֵהֶם ׃
Suph † mari in clamor : terra est commota *eorum cadere* * voce A
21 †מִקּוֹל נִפְלָם רָעֲשָׁה הָאָרֶץ צְעָקָה בְּיַם־סוּף
; volabit & , ascendet aquila tanquam Ecce . eorum *vox est audita* ‡
22 נִשְׁמַע קוֹלָהּ ׃ †הִנֵּה כַנֶּשֶׁר יַעֲלֶה וְיִדְאֶה
die in Edom fortium cor erit & : Bosrah super suas alas expandet &
וְיִפְרֹשׂ כְּנָפָיו עַל־בָּצְרָה וְהָיָה לֵב גִּבּוֹרֵי אֱדוֹם כַּיּוֹם
. *misera* mulieris cor sicut illa
הַהוּא כְּלֵב אִשָּׁה [t]מְצֵרָה ׃
quoniam , Arphad & , Chamath est affecta Pudore : Dammesec Ad
23 †לְדַמֶּשֶׂק בּוֹשָׁה חֲמָת וְאַרְפָּד כִּי־
quiescere , *solicitudo* ‖ mari in ‡ : sunt dissoluti † , audierunt malum auditum
שְׁמֻעָה רָעָה שָׁמְעוּ [v]נָמֹגוּ בַּיָּם דְּאָגָה הַשְׁקֵט
, fugiendum ad se vertit , Dammesec est *Debilitata* ‡ . poterit non
24 לֹא יוּכָל ׃ [x]†רָפְתָה דַמֶּשֶׂק [y]הִפְנְתָה לָנוּס
. parturientis tanquã eam *tenuit funes* ‖ & angustia ; * apprehendit tremor &
וְרֶטֶט הֶחֱזִיקָה צָרָה וַחֲבָלִים אֲחָזַתָּה כַּיּוֹלֵדָה ׃
? mei gaudij vrbs , laudis ciuitas est derelicta non Quomodo
25 †אֵיךְ לֹא־עֻזְּבָה עִיר [z]תְּהִלָּה קִרְיַת מְשׂוֹשִׂי ׃
belli ‡ viri omnes & , eius plateis in eius iuuenes cadent Ideo
26 †לָכֵן יִפְּלוּ בַחוּרֶיהָ בִּרְחֹבֹתֶיהָ וְכָל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה
. exercituum DOMINVS ait , illa die in *conticescent* †
[a]יִדַּמּוּ בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם־יְהוָה צְבָאוֹת ׃
ædes consumet & : Dammesec muro in ignem faciam succendere Et
27 [b]†וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּחוֹמַת דַּמָּשֶׂק וְאָכְלָה אַרְמְנוֹת
percussit quæ Chasor regna ad & , Chedar Ad . hadad-Ben
28 בֶּן־הֲדָד ׃ †לְקֵדָר וּלְמַמְלְכוֹת חָצוֹר אֲשֶׁר [c]הִכָּה
, Surgite : DOMINVS dixit sic , Babel rex resar--Nebuchad
נְבוּכַדְרֶאצּוֹר מֶלֶךְ־בָּבֶל כֹּה אָמַר יְהוָה קוּמוּ
. Chedem † filios vastate & , Chedar ad ascendite
[d]עֲלוּ אֶל־קֵדָר וְשָׁדְדוּ אֶת־בְּנֵי־קֶדֶם ׃
omnia & , eorum cortinas , capient eorum *pecus* † & , eorum *Tentoria* ‡
29 †אָהֳלֵיהֶם וְצֹאנָם [e]יִקָּחוּ יְרִיעוֹתֵיהֶם וְכָל־
eos super vocabunt & : sibi tollent eorum camelos & , eorum vasa
כְּלֵיהֶם וּגְמַלֵּיהֶם [f]יִשְׂאוּ לָהֶם וְקָרְאוּ עֲלֵיהֶם
. vndique formidinem
מָגוֹר מִסָּבִיב ׃
habitatores habitãdum ad *profundarũt* ‡ , vehementer *euagamini* * , Fugite
30 [g]†נֻסוּ [h]נֻּדוּ מְאֹד הֶעְמִיקוּ לָשֶׁבֶת יֹשְׁבֵי
Nebuchadnesar vos *super* † consultauit quia : DOMINVS dixit , Chasor
חָצוֹר נְאֻם־יְהוָה כִּי־יָעַץ עֲלֵיכֶם נְבוּכַדְרֶאצַּר
. cogitationem vos *super* * cogitauit & , consilium Babel rex
מֶלֶךְ־בָּבֶל [i]עֵצָה וְחָשַׁב עֲלֵיהֶם מַחֲשָׁבָה ׃
ait , *fiducia in* habitantem pacificam gentem ad ascendite , Surgite
31 †קוּמוּ עֲלוּ אֶל־גּוֹי שְׁלֵיו יוֹשֵׁב לָבֶטַח נְאֻם־
. *habitabunt solùm* ‡ , ei ‡ vectis nec , *fores* † non : DOMINVS
יְהוָה לֹא־דְלָתַיִם וְלֹא־בְרִיחַ לוֹ בָּדָד יִשְׁכֹּנוּ ׃
corum pecudum *turba* ‖ & , direptionem in eorum cameli erunt Et
32 †וְהָיוּ גְמַלֵּיהֶם לָבַז [k]וַהֲמוֹן [l]מִקְנֵיהֶם
omnibus ex & : *anguli extremificatos ventũ omnē* ‡ in eos dispergam & ; *spolium* † in
לְשָׁלָל [m]וְזֵרִתִים לְכָל־רוּחַ קְצוּצֵי פֵאָה וּמִכָּל־
. DOMINVS dixit , eorum interitum adducam eius lateribus
עֲבָרָיו אָבִיא אֶת־אֵידָם נְאֻם־יְהוָה ׃
: seculum in vsque solitudo , draconũ habitaculum *in* Chasor erit Et
33 †וְהָיְתָה חָצוֹר לִמְעוֹן תַּנִּים שְׁמָמָה עַד־עוֹלָם
. hominis filius *ea in hospitabitur* † nec , *vir* ‡ ibi manebit non
לֹא־יֵשֵׁב שָׁם אִישׁ וְלֹא־יָגוּר בָּהּ בֶּן־אָדָם ׃

Margin: [n] נכה · ‡ quisquam, ‡ incolet eam · [o] גאה · † robustum: · [p] רוץ · * erit, ei ‡ est · ‡ est · † coram me? · ‖ decreuit sup · [q] יעד · [r] יעץ · † super · * gregis, ‡ cum · [s] שמם · * qua ceciderunt. † rubro · ‡ auditus est vocis · anguſtiis affectæ. · [t] צור · † & ‡ qui ‖ formidat, quietus esse · ‡ Dissoluta · [v] מוג · [x] רפה [y] פנה · * eam ‖ dolores tenuerunt · [z] הלל · ‡ præliatores · † excidentur · [a] דמם · [b] נצת · [c] נכה · יתיר ו · † orientis. · [d] עלה · ‡ Tabernacula † pecora · [e] לקח · [f] נשא · * & elongate ‡ in profunda pergite · [g] נוס [h] נדד · † contra · * aduersus · [i] יעץ · confidenter. · † ostia, ‡ sunt ‡ soli habitāt · ‖ multitudo · [k] המה [l] קנה · † spolia, ‡ omne latus in angulos terræ: · [m] זרה · ‡ quisquam, † incolet eam

superbiam Audiuimus .foueæ oris transitibus in nidificabit ‡ columba veluti
29 כְּיוֹנָה תְּקַנֵּן בְּעֶבְרֵי פִי־פָחַת׃ †שָׁמַעְנוּ [z]גְאוֹן־
,ei⁹ extollẽtiã & ,eius superbiã & ,eius elationẽ :valde est superbus ,Moab
מוֹאָב גֵּאֶה מְאֹד גָּבְהוֹ וּגְאוֹנוֹ וְגַאֲוָתוֹ
,DOMINVS ait ,noui Ego .eius cordis exaltationem &
30 [a]וְרֻם לִבּוֹ׃ †אֲנִי יָדַעְתִּי נְאֻם־יְהוָה
Ideo .!fecerunt sic non ,eius nugæ :firmitudo ‡ nō & ,ei⁹ iracũdiã †
31 עֶבְרָתוֹ וְלֹא־כֵן בַּדָּיו לֹא־כֵן עָשׂוּ׃ †עַל־כֵּן
*viros ad ‡:clamabo ipsam vniuersam Moab ad ‡ & ,eiulabo Moab super
עַל־מוֹאָב אֲיֵלִיל וּלְמוֹאָב כֻּלֹּה אֶזְעָק אֶל־אַנְשֵׁי
vitis tibi† flebo Iahazer fletu A .gemet ! Cheres-Chir
32 קִיר־חֶרֶשׂ יֶהְגֶּה׃ †מִבְּכִי יַעְזֵר אֶבְכֶּה־לָּךְ הַגֶּפֶן
:peruenerũt Iahazer mare ad vsq; ,mare trãsierunt tuę propagines,Sibmah
שִׂבְמָה נְטִישֹׁתַיִךְ עָבְרוּ יָם עַד יָם יַעְזֵר נָגָעוּ
.cecidit vastans † tuam vindemiam super & ,tuam æstatem ‡ super *
עַל־[b]קֵיצֵךְ ° וְעַל־בְּצִירֵךְ שֹׁדֵד נָפָל׃
vinũ & :Moab terra de & ,Charmel† de exultatio & ,lætitia cõtrahetur * Et
33 †וְנֶאֶסְפָה שִׂמְחָה וָגִיל מִכַּרְמֶל וּמֵאֶרֶץ מוֹאָב וְיַיִן
non celeusma ,celeusmate ‡ calcabit Non .faciam cessare torcularibus de
מִיקָבִים הִשְׁבַּתִּי לֹא־יִדְרֹךְ הֵידָד הֵידָד לֹא
Iahas ad vsque Elhaleh ad vsque Chesbon clamore A .celeusma †
34 הֵידָד׃ †מִזַּעֲקַת חֶשְׁבּוֹן עַד־אֶלְעָלֵה עַד־יַהַץ
:triennem vitulam Choronaim ad vsque Sohar à ,suam vocem dederunt
נָתְנוּ קוֹלָם מִצֹּעַר עַד־חֹרֹנַיִם עֶגְלַת שְׁלִשִׁיָּה
faciam cessare Et .erunt desolationes in Nimrim aquæ etiam quia
35 כִּי גַּם־מֵי נִמְרִים [c]לִמְשַׁמּוֹת יִהְיוּ׃ †וְהִשְׁבַּתִּי
sufficientem & ,excelso facientẽ ascendere*;DOMINVS ait ,Moab ipsi‡
לְמוֹאָב נְאֻם־יְהוָה מַעֲלֶה בָמָה וּמַקְטִיר
,perstrepet‡tibiæ veluti Moab ad meum cor Propterea .eius diis
36 לֵאלֹהָיו׃ †עַל־כֵּן לִבִּי לְמוֹאָב כַּחֲלִלִים יֶהֱמֶה
idcirco:perstrepet † tibię tanquam ,cheres-Chir viros ad meum cor &
וְלִבִּי אֶל־אַנְשֵׁי קִיר־חֶרֶשׂ כַּחֲלִילִים יֶהֱמֶה עַל־כֵּן
, caluitium ‡ caput omne * Quia .perierunt ,fecit augmentum ‡
37 יִתְרַת עָשָׂה אָבָדוּ׃ †כִּי כָל־רֹאשׁ קָרְחָה
!super & ,incisiones manus omnes super : diminuta † barba omnis &
וְכָל־זָקָן גְּרֻעָה עַל כָּל־יָדַיִם גְּדֻדֹת וְעַל־
eius plateis in & ,Moab tecta omnia Super .saccus lumbos
38 מָתְנַיִם [d]שָׂק׃ †עַל כָּל־גַּגּוֹת מוֹאָב וּבִרְחֹבֹתֶיהָ
,eo in voluntas † non *,vas sicut Moab contriui qm̃ :plãctus ipse omnis
כֻּלֹּה מִסְפֵּד כִּי־שָׁבַרְתִּי אֶת־מוֹאָב כִּכְלִי אֵין־חֵפֶץ בּוֹ
quomodo :vlulauerunt ?est consternatus ! Quomodo .DOMINVS dixit
39 נְאֻם־יְהוָה׃ †אֵיךְ [e]חַתָּה הֵילִילוּ אֵיךְ
,derisum in Moab eritque ?est affectus pudore,Moab ceruicem vertit
הִפְנָה־עֹרֶף מוֹאָב בּוֹשׁ וְהָיָה מוֹאָב לִשְׂחֹק
dixit sic Quia .eius circuitibus ‡ omnibus contritionem † in &
40 וְלִמְחִתָּה לְכָל־סְבִיבָיו׃ †כִּי־כֹה אָמַר
ad suas alas extendet & :volabit aquila tanquam Ecce :DOMINVS
יְהוָה הִנֵּה כַנֶּשֶׁר יִדְאֶה וּפָרַשׂ כְּנָפָיו אֶל־
erit & :est apprehensa † munitiones & ,ciuitates est Capta ‡ .Moab
41 מוֹאָב׃ †נִלְכְּדָה הַקְּרִיּוֹת וְהַמְּצָדוֹת נִתְפָּשָׂה וְהָיָה
.misera ‡ mulieris cor sicut illa die in Moab fortium cor
לֵב גִּבּוֹרֵי מוֹאָב בַּיּוֹם הַהוּא כְּלֵב אִשָּׁה [f]מְצֵרָה׃
.*magnificauit DOMINVM super ‡quoniã :populo à ‡ Moab disperdetur Et
42 †וְנִשְׁמַד מוֹאָב מֵעָם כִּי עַל־יְהוָה הִגְדִּיל׃
.DOMINVS dicit ,Moab habitator te super † laqueus & ,fouea & ,Pauor
43 †פַּחַד וָפַחַת [g]וָפָח עָלֶיךָ יוֹשֵׁב מוֹאָב נְאֻם־יְהוָה׃
de ascendens ‡ & :foueam in cadet ,pauoris faciebus à Fugiens ‡
44 †[h]הַנִּיס מִפְּנֵי הַפַּחַד יִפֹּל אֶל־הַפַּחַת וְהָעֹלֶה מִן־
annum Moab ad eam ad adducam nam :laqueo in capietur ,fouea
הַפַּחַת יִלָּכֵד בַּפָּח כִּי־אָבִיא אֵלֶיהָ אֶל־מוֹאָב שְׁנַת
steterunt Chesbon vmbra In .DOMINVS ait ,eorum visitationis
45 פְּקֻדָּתָם נְאֻם־יְהוָה׃ †[i]בְּצֵל חֶשְׁבּוֹן עָמְדוּ
inter ex flamma & ,Chesbon de est egressus ignis quia :fugientes vi à †
[k]מִכֹּחַ נָסִים כִּי־אֵשׁ יָצָא מֵחֶשְׁבּוֹן וְלֶהָבָה מִבֵּין
.sonitus ‡ filiorum verticem & ,Moab angulum deuorauit & ,Sichon
סִיחוֹן וַתֹּאכַל [l]פְּאַת מוֹאָב [m]וְקָדְקֹד בְּנֵי שָׁאוֹן׃
sunt comprehensi quia :Chemos populus periit ,Moab tibi Væ
46 †אוֹי־לְךָ מוֹאָב אָבַד עַם־כְּמוֹשׁ כִּי־לֻקְּחוּ
conuertam Et .captiuitatem * in tuæ filiæ & ,captiuitatem in tui filij
47 בָנֶיךָ [n]בַּשֶּׁבִי וּבְנֹתֶיךָ בַּשִּׁבְיָה׃ †[o]וְשַׁבְתִּי
vsque:DOMINVS ait ,dierum nouissimo in Moab captiuitatem
שְׁבוּת־מוֹאָב בְּאַחֲרִית הַיָּמִים נְאֻם־יְהוָה עַד־
.Moab iudicium huc
הֵנָּה מִשְׁפַּט מוֹאָב׃

‡ quæ nidificat in latebr*
[z] גָּאֶה
[a] רוּם
† ita ‡ est fabulatio: filij ? putabãt. ‡ super * vrbis
‡ gemet. † propter te
* quia ‡ fructus tuos æstiuos, ‡ prædo irruit
[b] קַיִץ
* deficiet ‡ locis cultis, ‡ calcans cũ † erit
[c] שַׁמָּה
‡ de * offerentem in
‡ sonabit
† sonabit:
‡ quia residuę diuitiæ quas * super ‡ erit † erit omnes
[d] שַׂקַק
* in quo † est complacẽtia,
! expauit?
[e] חָתַת
† formidinẽ ‡ qui sunt in
‡ Captæ sunt † captæ sunt:
‡ afflictæ.
[f] צוּר
‡ vt non sit populus; ‡ contra * os suum. † erit
[g] פּוּחַ
‡ Qui fugerit à facie ‡ qui ascenderit
[h] נוּס יחדי
[i] צָלַל
† propter vim
[k] כּוּחַ
‡ tumultuantium.
[l] פֵּאָה [m] קָדַד
* transmigrationem.
[n] שָׁבָה
[o] שׁוּב

.deserto in iuniperus‡veluti eritis & :vestram animam eruite ,Fugite
6 †[c]נֻסוּ מַלְּטוּ נַפְשְׁכֶם [d]וְתִהְיֶינָה כַּעֲרוֹעֵר בַּמִּדְבָּר׃
tu etiam ,tuis thesauris in & ,tuis operibus in tua fiducia !quòd eo Quia ‡
7 †כִּי יַעַן בִּטְחֵךְ בְּמַעֲשַׂיִךְ וּבְאוֹצְרוֹתַיִךְ גַּם־אַתְּ
,eius sacerdotes , transmigrationem in Chemos egredietur & : capieris
תִּלָּכֵדִי וְיָצָא כְמוֹשׁ בַּגּוֹלָה כֹּהֲנָיו
vrbs & ,vrbem omnem ad vastator veniet Et .simul eius principes &
8 [e]וְשָׂרָיו יַחְדָּו׃ †[f]וְיָבֹא שֹׁדֵד אֶל־כָּל־עִיר וְעִיר
dixit quod † :planicies disperdetur *& ,vallis peribit & ;euadet non
לֹא תִמָּלֵט וְאָבַד הָעֵמֶק וְנִשְׁמַד הַמִּישֹׁר אֲשֶׁר אָמַר
ei⁹ ciuitates & :volabit volãdo quia ,Moab alam ! Date .DOMINVS
9 יְהוָה׃ †[g]תְּנוּ־צִיץ לְמוֹאָב כִּי נָצֹא [h]תֵּצֵא וְעָרֶיהָ
.eis in habitatore ‡ non à † erunt desolationem in
[i]לְשַׁמָּה תִהְיֶינָה מֵאֵין יוֹשֵׁב בָּהֵן׃
prohibens execratus & :fraude ‡ DOMINI opus faciens Execratus *
10 †אָרוּר עֹשֶׂה מְלֶאכֶת יְהוָה רְמִיָּה וְאָרוּר מֹנֵעַ
,suis pueritiis à ! Moab fuit Pacatus † .sanguine à suum gladium
11 חַרְבּוֹ מִדָּם׃ †שַׁאֲנַן מוֹאָב מִנְּעוּרָיו
,vas ad ‡ vase de fuit euacuatus non & ,suis fecibus in ipse quiescens &
וְשֹׁקֵט הוּא אֶל־שְׁמָרָיו וְלֹא־הוּרַק [k]מִכְּלִי אֶל־כֶּלִי
, eo in eius gustus stetit idcirco : iuit non transmigrationem in &
וּבַגּוֹלָה לֹא הָלָךְ עַל־כֵּן עָמַד טַעְמוֹ בּוֹ
,venientes † dies ecce Propterea .est mutatus non eius odor &
12 וְרֵיחוֹ לֹא [l]נָמָר׃ †לָכֵן הִנֵּה־יָמִים [m]בָּאִים
:cũ faciẽt trãsmigrare & ;trãsmigratores ei mittam & ,DOMINVS dixit
נְאֻם־יְהוָה וְשִׁלַּחְתִּי־לוֹ צֹעִים [n]וְצֵעֻהוּ
.conterent sparsim ‡ eorum vteres & ,exinanient eius vasa &
וְכֵלָיו יָרִיקוּ וְנִבְלֵיהֶם יְנַפֵּצוּ׃
sunt affecti pudore sicut : Chemos à Moab afficietur pudore Et
13 †[o]וּבֹשׁ מוֹאָב מִכְּמוֹשׁ כַּאֲשֶׁר־בֹּשׁוּ
,dicetis ‡ Quomodo .eorum fiducia el--Beth à Israel domus
14 בֵּית יִשְׂרָאֵל מִבֵּית אֵל מִבְטֶחָם׃ †אֵיךְ תֹּאמְרוּ
, Moab est Vastatus ?bellum ad virtutis † viri & :nos * Fortes
15 גִּבּוֹרִים אֲנָחְנוּ וְאַנְשֵׁי־חַיִל לַמִּלְחָמָה׃ †שֻׁדַּד מוֹאָב
:iugulationẽ ad descenderunt eius iuuenum electio & ,conscendit eius ciuitates ! &
וְעָרֶיהָ עָלָה וּמִבְחַר בַּחוּרָיו יָרְדוּ לַטָּבַח
‡ Propinqua .eius nomen exercituum DOMINVS,rex ait
16 נְאֻם־הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃ †קָרוֹב
.valde festinauit eius malum & :veniendum ad † Moab contritio
אֵיד־מוֹאָב לָבוֹא וְרָעָתוֹ מִהֲרָה מְאֹד׃
.eius nomen scientes ‡ vniuersi & ,eius circuitus * omnes ei Commoneamini !
17 †נֻדוּ לוֹ כָּל־סְבִיבָיו וְכֹל יֹדְעֵי שְׁמוֹ
?decoris † baculus ,fortitudinis ‡ virga est cõfracta Quomodo :dicite
אִמְרוּ אֵיכָה נִשְׁבַּר [p]מַטֵּה־עֹז מַקֵּל תִּפְאָרָה׃
quoniam :Dibon filia habitatrix ,siti in sede & ,gloria de Descende
18 †[q]רְדִי מִכָּבוֹד וּשְׁבִי בַצָּמָא יֹשֶׁבֶת [r]בַּת־דִּיבוֹן כִּי־
.tuas munitiones corrupit ‡ ;te in * ascendit Moab vastator
שֹׁדֵד מוֹאָב עָלָה בָךְ שִׁחֵת מִבְצָרָיִךְ׃
fugientẽ interroga :Haroher habitatrix prospice & ,sta viam Ad *
19 †אֶל־דֶּרֶךְ עִמְדִי [s]וְצַפִּי יוֹשֶׁבֶת עֲרוֹעֵר שַׁאֲלִי־[t]נָס
,Moab est affectus Pudore ?est factum quid ,dic : euasam ‡ &
20 וְנִמְלָטָה אִמְרִי מַה־נִּהְיָתָה׃ †הֹבִישׁ מוֹאָב
quòd , Arnon in annunciate :clamate & ,vlulate ;est confractus † quoniam
כִּי־חַתָּה הֵילִילוּ וּזְעָקוּ [v]הַגִּידוּ בְאַרְנוֹן כִּי
: planitiei ‡ terram ad † venit iudicium Et .Moab est vastatus
21 שֻׁדַּד מוֹאָב׃ †וּמִשְׁפָּט [x]בָּא אֶל־אֶרֶץ הַמִּישֹׁר
,‡ Dibon super Et .Mephahath super & ,Iehasah ad & ,Cholon ad !
22 אֶל־חֹלוֹן וְאֶל־יַהְצָה וְעַל־מוֹפָעַת׃ †וְעַל־דִּיבוֹן
,Chiriathaim super Et .Diblathaim domum super & ,Nebo super &
23 וְעַל־נְבוֹ וְעַל־בֵּית דִּבְלָתָיִם׃ †וְעַל קִרְיָתַיִם
super & ,Cherioth super Et .Mehon-Beth super & ,ghamul-Beth super &
24 וְעַל־בֵּית גָּמוּל וְעַל־בֵּית מְעוֹן׃ †וְעַל־קְרִיּוֹת וְעַל־
,propinquas & ,longinquas,Moab terræ ciuitates omnes super & : Bosrah
בָּצְרָה וְעַל כָּל־עָרֵי אֶרֶץ מוֹאָב הָרְחֹקוֹת וְהַקְּרֹבוֹת׃
dixit :est contritum eius brachium & ,Moab cornu est Abscissum
25 †נִגְדְּעָה קֶרֶן מוֹאָב וּזְרֹעוֹ נִשְׁבָּרָה נְאֻם־
:‡magnificauit DOMINVM super‡quoniã,eum Inebriate .DOMINVS
26 יְהוָה׃ †הַשְׁכִּירֻהוּ כִּי עַל־יְהוָה הִגְדִּיל
.ipse etiam derisum in erit & ,suo vomitu in Moab se volutabit † &
וְסָפַק מוֹאָב [y]בְּקִיאוֹ וְהָיָה לִשְׂחֹק גַּם־הוּא׃
?est inuentus furibus in si ‡ ? Israel tibi fuit derisui non si ‡ Et
27 †וְאִם לוֹא הַשְּׂחֹק הָיָה לְךָ יִשְׂרָאֵל אִם־בְּגַנָּבִים נִמְצָאָה
.commouebis te eo in tuorum verborum sufficientia à*quia
כִּי־מִדֵּי דְבָרֶיךָ בּוֹ תִּתְנוֹדָד׃
estote & : Moab habitatores,petra in habitate & ,ciuitates Relinquite
28 †עִזְבוּ עָרִים וְשִׁכְנוּ בַּסֶּלַע יֹשְׁבֵי מוֹאָב וִהְיוּ

‡ myricæ
[c] נוּס [d] הָיָה
‡ Pro ! habuisti fiduciam
כמוש ק
[e] שׂוּר [f] בּוֹא
יחדו
* dissipabitur ק
† quẽadmodum ! alas
[g] נָתַן [h] נָצָא
† vt ‡ sit habitator
[i] שָׁמַם
* Maledictus qui facit ‡ fraudulenter, & maledict⁹ qui prohibet
† Requieuit ! ab adolescẽtia sua, & requieuit ‡ in
[k] כָּלָה
† veniunt
[l] מִיר [m] בּוֹא
[n] צָעָה
exhaurient, ‡ collident.
[o] בּוֹשׁ
‡ dicitis
* sumus: † robusti
! ciuitatum eius facta est sublatio: & electi iuuenes ‡ est
† vt veniat
! Condolete * qui estis in circuitu ‡ qui scitis ‡ fortis † gloriæ?
[p] נָטָה
[q] יָרַד [r] בָּנָה
ושבי ק
* contra ‡ dissipauit * In via
[s] צָפָה [t] נוּס
‡ illam quæ euasit
† contritus
הילילו וזעקי ק
† super ‡ cãpestrem:
[v] נָגַד [x] בּוֹא
! super ‡ quoque
מיפעת ק
‡ contra ‡ os suum: † vertet se de latere ad lat⁹
[y] קִיא
‡ nonne in derisum ‡ nũ inter fures
יהיר ח
* ex eo tẽpore quo allocut⁹ es eã, condoluisti

manum super † aquilonem ad :fortis euadet non & ,leuis fugiet Non
6 †אַל־יָנוּס הַקַּל וְאַל־יִמָּלֵט הַגִּבּוֹר צָפוֹנָה עַל־יַד
† iste Quis .ceciderunt & ,impegerunt Perath fluminis
7 †מִי־זֶה נְהַר־פְּרָת כָּשְׁלוּ וְנָפָלוּ׃
: eius aquæ commouebuntur flumina veluti :ascendet fluuius tanquam
כַּיְאֹר יַעֲלֶה כַּנְּהָרוֹת יִתְגָּעֲשׁוּ מֵימָיו׃
mouebuntur flumina veluti & ,ascendet fluuius tanquam Aegyptus
8 †מִצְרַיִם כַּיְאֹר יַעֲלֶה וְכַנְּהָרוֹת יִתְגֹּעֲשׁוּ
habitantes & ,ciuitatē perdam ,terram operiam ,Ascēdam :dixit & .aquæ
מָיִם וַיֹּאמֶר אַעֲלֶה אֲכַסֶּה־אֶרֶץ אֹבִידָה עִיר וְיֹשְׁבֵי
egrediantur & ,currus insanite & ,equos Ascendite .ea in
9 בָהּ׃ †עֲלוּ הַסּוּסִים וְהִתְהֹלְלוּ הָרֶכֶב וְיֵצְאוּ
,apprehēdentes Ludim & ,scutū apprehendentes Put & ,Chus :fortes
הַגִּבּוֹרִים כּוּשׁ וּפוּט תֹּפְשֵׂי מָגֵן וְלוּדִים תֹּפְשֵׂי
DOMINI Domini ipsa dies Et .arcum tendentes
10 דֹּרְכֵי קָשֶׁת׃ †וְהַיּוֹם הַהוּא לַאדֹנָי יֱהֹוִה
deuorabit & ;suis hostibus de se vlciscendum ad † vltionis dies ,exercituum
צְבָאוֹת יוֹם נְקָמָה לְהִנָּקֵם מִצָּרָיו וְאָכְלָה
Domini victima nā :eorū sanguine de inebriabit & ,saturabitur & ,gladius
חֶרֶב וְשָׂבְעָה וְרָוְתָה מִדָּמָם כִּי זֶבַח לַאדֹנָי
.Perath flumen ad aquilonis terra in exercituum DOMINI
יֱהֹוִה צְבָאוֹת בְּאֶרֶץ צָפוֹן אֶל־נְהַר־פְּרָת׃
vanum in * :Aegypti filia virgo resinam † tolle & ,Ghilhad Ascende
11 †עֲלִי גִלְעָד וּקְחִי צֳרִי בְּתוּלַת בַּת־מִצְרַיִם לַשָּׁוְא
Audierunt .tibi non curatio † ,medicamina multiplicauisti
12 הִרְבֵּיתִי רְפֻאוֹת תְּעָלָה אֵין לָךְ׃ †שָׁמְעוּ
fortis quia : terram repleuit tuus clamor & , tuam ignominiam gentes
גוֹיִם קְלוֹנֵךְ וְצִוְחָתֵךְ מָלְאָה הָאָרֶץ כִּי־גִבּוֹר
.ipsi ambo ceciderunt pariter ,impegerunt fortem in
בְּגִבּוֹר כָּשָׁלוּ יַחְדָּיו נָפְלוּ שְׁנֵיהֶם׃
:prophetam Irmeiahu ad DOMINVS est locutus quod Verbum
13 †הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא
.Aegypti terram percutiendū ad Babel regem Nebuchadnesar veniendo
לָבוֹא נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל לְהַכּוֹת אֶת־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃
facite auditu & ,Mighdol in facite auditum & ,Aegypto in Annunciate
14 †הַגִּידוּ בְמִצְרַיִם וְהַשְׁמִיעוּ בְמִגְדּוֹל וְהַשְׁמִיעוּ
quia , te præpara & , Sta :dicite .Tachpanches in & , Noph in
בְנֹף וּבְתַחְפַּנְחֵס אִמְרוּ הִתְיַצֵּב וְהָכֵן לָךְ כִּי־
? tui fortes est prostratus † Quare .tuos circuitus * gladius deuorabit
15 אָכְלָה חֶרֶב סְבִיבֶיךָ׃ †מַדּוּעַ נִסְחַף אַבִּירֶיךָ
Multiplicauit .eum impulit DOMINVS quoniam ,subsistit non
16 לֹא עָמַד כִּי יְהוָה הֲדָפוֹ׃ †הִרְבָּה
reuertamur & ,surge :dixerunt & ,suum socium ad vir ! cecidit etiā :ruentem
כּוֹשֵׁל גַּם־נָפַל אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וַיֹּאמְרוּ קוּמָה וְנָשֻׁבָה
gladij faciebus † à nostræ natiuitatis terram ad & ,nostrum populum ad
אֶל־עַמֵּנוּ וְאֶל־אֶרֶץ מוֹלַדְתֵּנוּ מִפְּנֵי חֶרֶב
,tumultum ,Aegypti regem Parhoh ,ibi Vocauerunt .depopulatoris
17 הַיּוֹנָה׃ †קָרְאוּ שָׁם פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם שָׁאוֹן
† rex inquit ,ego Viuens † .statutum tempus fecit transire
18 הֶעֱבִיר הַמּוֹעֵד׃ †חַי־אָנִי נְאֻם־הַמֶּלֶךְ
,montibus in Thabor sicut quoniam :eius nomen exercituū DOMINVS
יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ כִּי כְּתָבוֹר בֶּהָרִים
,tibi fac transmigrationis Vasa .veniet ,mari in Charmel sicut &
19 וּכְכַרְמֶל בַּיָּם יָבוֹא׃ †כְּלֵי גוֹלָה עֲשִׂי לָךְ
,desolabitur & , erit solitudinem in Noph quia :Aegypti filia habitatrix
יוֹשֶׁבֶת בַּת־מִצְרָיִם כִּי־נֹף לְשַׁמָּה תִהְיֶה וְנִצְּתָה
aquilone ab exidium † :Aegyptus formosa Vitula .habitatore absque
20 מֵאֵין יוֹשֵׁב׃ †עֶגְלָה יְפֵה־פִיָּה מִצְרָיִם קֶרֶץ מִצָּפוֹן
vituli veluti eius interiori in eius mercenarij † Etiam .veniens ,veniens
21 בָּא בָא׃ †גַּם־שְׂכִרֶיהָ בְקִרְבָּהּ כְּעֶגְלֵי
:substiterunt non * ,simul fugerunt ,se verterunt ipsi etiam quia ,saginæ
מַרְבֵּק כִּי־גַם־הֵמָּה הִפְנוּ נָסוּ יַחְדָּיו לֹא עָמָדוּ
.eorum visitationis tempus ,eos super veniens † eorum exitij † dies quia
כִּי יוֹם אֵידָם בָּא עֲלֵיהֶם עֵת פְּקֻדָּתָם׃
securibus in † & ,ibunt virtute in * quoniam ,ibit : serpentis quasi eius Vox
22 †קוֹלָהּ כַּנָּחָשׁ יֵלֵךְ כִּי־בְחַיִל יֵלֵכוּ וּבְקַרְדֻּמּוֹת
.lignorum cæsores tanquam ei venerunt
בָּאוּ לָהּ כְּחֹטְבֵי עֵצִים׃
:inuestigabitur non quia ,DOMINVS ait ,eius syluam Excindent
23 †כָּרְתוּ יַעְרָהּ נְאֻם־יְהוָה כִּי לֹא יֵחָקֵר
.numerus eis † non & ,locusta præ † sunt multiplicati nam
כִּי רַבּוּ מֵאַרְבֶּה וְאֵין לָהֶם מִסְפָּר׃
. aquilonis populi manū in est tradita :Aegypti filia est affecta Pudore
24 †הֹבִישָׁה בַּת־מִצְרָיִם נִתְּנָה בְּיַד עַם־צָפוֹן׃
visitans * ego Ecce : Israel Deus exercituum DOMINVS Dixit
25 †אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי פוֹקֵד

regem ,eius deos super & , Aegyptum super & ,Parhoh super & ,No de Amon ad
אֶל־אָמוֹן מִנֹּא וְעַל־פַּרְעֹה וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־אֱלֹהֶיהָ
.eum in † fidentes super & ,* Parhoh super & :eius reges super &
וְעַל־מְלָכֶיהָ וְעַל־פַּרְעֹה וְעַל הַבֹּטְחִים בּוֹ׃
manum in & ,eorum animam quærentium manū in eos dabo Et
26 †וּנְתַתִּים בְּיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם וּבְיַד
hæc post & ;eius seruorum manum in & ,Babel regis Nebuchadnesar
נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וּבְיַד־עֲבָדָיו וְאַחֲרֵי־כֵן
tu Et .DOMINVS dixit ,quondam * dies secundum habitabitur
27 תִּשְׁכֹּן כִּימֵי־קֶדֶם נְאֻם־יְהוָה׃ †וְאַתָּה
ego ecce quia , Israel consterneris † ne & ,Iahacob mi serue timeas ne
אַל־תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְאַל־תֵּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי
teorum captiuitatis terra de tuum semen & , longinquo de te seruans *
מוֹשִׁעֲךָ מֵרָחוֹק וְאֶת־זַרְעֲךָ מֵאֶרֶץ שִׁבְיָם
.exterrens † non & ,erit pacatus † & ,requiescet & ,Iahacob reuertetur &
וְשָׁב יַעֲקוֹב וְשָׁקַט וְשַׁאֲנַן וְאֵין מַחֲרִיד׃
tecum quia ,DOMINVS ait ,Iahacob mi serue timeas ne Tu
28 †אַתָּה אַל־תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם־יְהוָה כִּי אִתְּךָ
te propuli * quas ! ,gentibus cunctis in cōsummationem faciam nā : ego †
אָנִי כִּי אֶעֱשֶׂה כָלָה בְּכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדַּחְתִּיךָ
,iudicio in te castigabo & † ,consummationem faciam non te † & , illuc
שָׁמָּה וְאֹתְךָ לֹא־אֶעֱשֶׂה כָלָה וְיִסַּרְתִּיךָ לַמִּשְׁפָּט
.te liberabo non liberando * &
וְנַקֵּה לֹא אֲנַקֶּךָּ׃

CAP. XLVII. מז

ad † prophetam Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Quod
1 †אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־
dixit Sic .Hazzah Parhoh percuteret antequam , Pelistim
2 פְּלִשְׁתִּים בְּטֶרֶם יַכֶּה פַרְעֹה אֶת־עַזָּה׃ †כֹּה אָמַר
torrentem in † erunt & ,aquilone ab ascendentes ! aquæ Ecce :DOMINVS
יְהוָה הִנֵּה־מַיִם עֹלִים מִצָּפוֹן וְהָיוּ לְנַחַל
habitantes & ,vrbem;eius plenitudinē & ,terram inundabunt & ,inundantem
שׁוֹטֵף וְיִשְׁטְפוּ אֶרֶץ וּמְלוֹאָהּ עִיר וְיֹשְׁבֵי
.terræ habitator omnis vlulabit & , homo † clamabunt & :ea in
בָהּ וְזָעֲקוּ הָאָדָם וְהֵילִל כֹּל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ׃
,eius currus strepitu * à ,eius fortium ! vngularum καλωσις voce † A
3 †מִקּוֹל שַׁעֲטַת פַּרְסוֹת אַבִּירָיו מֵרַעַשׁ לְרִכְבּוֹ
remissione à † filios ad patres respexerunt non :eius rotarum tumultu !
הֲמוֹן גַּלְגִּלָּיו לֹא־הִפְנוּ אָבוֹת אֶל־בָּנִים מֵרִפְיוֹן
omnes vastandum ad venientem diem Super † .manuum
4 יָדָיִם׃ †עַל־הַיּוֹם הַבָּא לִשְׁדוֹד אֶת־כָּל־
:auxiliatorē superstitem omnem Sidon & ,Sor succidendū ad , Pelistim
פְּלִשְׁתִּים לְהַכְרִית לְצֹר וּלְצִידוֹן כֹּל שָׂרִיד עֹזֵר
.Caphtor insulæ residuum , Pelistim DOMINVS vastans * nam
כִּי־שֹׁדֵד יְהוָה אֶת־פְּלִשְׁתִּים שְׁאֵרִית אִי כַפְתּוֹר׃
residuum Aschelon est succisa ,Hazzah ad caluitium Venit
5 †בָּאָה קָרְחָה אֶל־עַזָּה נִדְמְתָה אַשְׁקְלוֹן שְׁאֵרִית
DOMINI gladie Heu † ?te incides quo vsque :earum vallis
6 עִמְקָם עַד־מָתַי תִּתְגּוֹדָדִי׃ †הוֹי חֶרֶב לַיהוָה
.sile & ,quiesce;tuam vaginam ad te collige ?quiesces non quo vsque
עַד־אָנָה לֹא תִשְׁקֹטִי הֵאָסְפִי אֶל־תַּעְרֵךְ הֵרָגְעִי וָדֹמִּי׃
, Aschelon ad : ei præcepit * DOMINVS & ,quiesces † Quomodo
7 †אֵיךְ תִּשְׁקֹטִי וַיהוָה צִוָּה־לָהּ אֶל־אַשְׁקְלוֹן
.eum constituit ! ibi maris portum * ad &
וְאֶל־חוֹף הַיָּם שָׁם יְעָדָהּ׃

CAP. XLVIII. מח

Væ :Israel Deus exercituum DOMINVS dixit sic Moab Ad
1 †לְמוֹאָב כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוֹי
:Chiriathaim est capta ,est affecta pudore ,est vastata quonia ,Nebo ad
אֶל־נְבוֹ כִּי שֻׁדָּדָה הֹבִישָׁה נִלְכְּדָה קִרְיָתָיִם
,Moab laus vltra * Non .est consternata & ,Misghab † est affecta pudore
2 הֹבִישָׁה הַמִּשְׂגָּב וָחָתָּה׃ †אֵין עוֹד תְּהִלַּת מוֹאָב
eam disperdamus & ,venite ,malum eam super cogitauerunt , Chesbon in !
בְּחֶשְׁבּוֹן חָשְׁבוּ עָלֶיהָ רָעָה לְכוּ וְנַכְרִיתֶנָּה
.gladius ibit te post † ,silebis * Madmen † etiam :gente de
מִגּוֹי גַּם־מַדְמֵן תִּדֹּמִּי אַחֲרַיִךְ תֵּלֶךְ חָרֶב׃
.magna contritio & ,vastitas :Choronaim de clamoris Vox
3 †קוֹל צְעָקָה מֵחֹרוֹנָיִם שֹׁד וָשֶׁבֶר גָּדוֹל׃
.eius paruulorum clamorem facite audire :Moab est Contrita
4 †נִשְׁבְּרָה מוֹאָב הִשְׁמִיעוּ זְּעָקָה צְעוֹרֶיהָ׃
descensu in quoniam :fletu ! ascendet fletu in Luchith ascensu † Quia
5 †כִּי מַעֲלֵה הַלֻּחוֹת בִּבְכִי יַעֲלֶה־בֶּכִי כִּי בְּמוֹרַד
.audierunt contritionis clamorem hostes Choronaim
חוֹרֹנַיִם צָרֵי צַעֲקַת־שֶׁבֶר שָׁמֵעוּ׃

Marginal notes (right column): † iuxta manum; † quis est; † quæ; † vt vlciscatur; † Dei; † theriaca † frustra; † sanitas; † eo quod venire rex; † circuitum tuum; † propulsus est fortis tuus; † columba; † à desolatoris; † viuo ego; † ad. Variant readings: עָלָה, הָיָה, יְהוָה, יַפֶּה, בֹּאוּ, יָבֹא.

Marginal notes (left column): † antiquos; * paucas; * saluū facio; † felix; † erit qui exterreat; † sum; ! ad; * eiecit; † in; † sed; * excidendo non excidam; † super; ! ascendunt; * vt torrens inundans; † homines; * sonitu quippe incessus ! equorum; * commotio ne curruum; ! multitudine; † propter debilitate; † Propter; † vastat; † O mucro; in; † quiescet cū; * præceperit; * littus † cōtestatus est; † ciuitas in excelso sita, & expauit; † est; † contra; † tu succidetis; † &; † per ascensum; † in fletu. Variant readings: יוֹם, חֹתַת, יִשְׁעֲשַׁבָּה, נִדַּחְתָּה, נַקֵּה, נִכְּה, עָלָה, הִמָּה, פָּנָה רָפַת, דָּמָה, יָעַד, יָבֵשׁ, חֻתָּה, דָּמִים, צְעִירֶיהָ, הלוחית, בְּכָה צוֹר.

terram * Aegypti terra è reuertentur gladij euasores Et
28 וּפְלִיטֵי חֶרֶב יְשֻׁבוּן מִן־אֶרֶץ מִצְרַיִם אֶרֶץ
ingredientes * , Iehudah residuum omne † scient Et .numeri viri * Iehudah
יְהוּדָה מְתֵי מִסְפָּר וְיָדְעוּ כָּל־שְׁאֵרִית יְהוּדָה הַבָּאִים
stabit cuius verbum ,ibi peregrinandum ad , Aegypti terram in
לְאֶרֶץ־מִצְרַיִם לָגוּר שָׁם דְּבַר־מִי יָקוּם
quod ,DOMINVS ait ,signum vobis hoc Et .ipsis ab & mea *
29 מִמֶּנִּי וּמֵהֶם׃ וְזֹאת־לָכֶם הָאוֹת נְאֻם־יְהוָה כִּי־
confirmando quia ,sciatis vt :isto loco in vos super ego visitans †
פֹקֵד אֲנִי עֲלֵיכֶם בַּמָּקוֹם הַזֶּה לְמַעַן תֵּדְעוּ כִּי קוֹם
.malum in vos super mea verba confirmabuntur
יָקוּמוּ דְבָרַי עֲלֵיכֶם לְרָעָה׃
Chophrah Parhoh dans * ego Ecce : DOMINVS dixit Sic
30 כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן אֶת־פַּרְעֹה חָפְרַע
quærentium manu in & ,eius inimicorum manum in , Aegypti regem
מֶלֶךְ־מִצְרַיִם בְּיַד אֹיְבָיו וּבְיַד מְבַקְשֵׁי
manum in Iehudah regem Sidchiiahu tradidi sicut ,eius animam
נַפְשׁוֹ כַּאֲשֶׁר נָתַתִּי אֶת־צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בְּיַד
.eius animam quærentis & ,sui inimici Babel regis Nebuchadresar
נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל אֹיְבוֹ וּמְבַקֵּשׁ נַפְשׁוֹ׃

CAP. XLV.

Baruch ad propheta Irmeiahu est locutus quod Verbum
1 הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־בָּרוּךְ
ore ex libro super hæc verba ipso scribendo in * , Neriiah filium
בֶּן־נֵרִיָּה בְּכָתְבוֹ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה עַל־סֵפֶר מִפִּי
regis Iosiiahu filij Iehoiachim quarto anno in Irmeiahu
יִרְמְיָהוּ בַּשָּׁנָה הָרְבִעִית לִיהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ
,Israel Deus DOMINVS dixit Sic :dicendo ,Iehudah
2 יְהוּדָה לֵאמֹר׃ כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
addidit quoniam ,mihi nunc Væ ; Dixisti .Baruch te Ad
3 עָלֶיךָ בָּרוּךְ׃ אָמַרְתָּ אוֹי־נָא לִי כִּי־יָסַף
,meo gemitu in laboraui ,meum dolorem super mærorem DOMINVS
יְהוָה יָגוֹן עַל־מַכְאֹבִי יָגַעְתִּי בְּאַנְחָתִי
.inueni non requiem &
וּמְנוּחָה לֹא מָצָאתִי׃
quos Ecce :DOMINVS dixit Sic :eum ad dices Sic
4 כֹּה תֹּאמַר אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה הִנֵּה אֲשֶׁר־
& :euellens * ego , plantaui quos & :destruens † ego ,ædificaui
בָּנִיתִי אֲנִי הֹרֵס וְאֵת אֲשֶׁר־נָטַעְתִּי אֲנִי נֹתֵשׁ וְאֶת־
Ne grandia tibi quæres † tu Et .ipsam terram vniuersam *
5 כָּל־הָאָרֶץ הִיא׃ וְאַתָּה תְּבַקֶּשׁ־לְךָ גְדֹלוֹת אַל־
ait ,carnem omnem super malum adducens ego ecce quia : quæras
תְּבַקֵּשׁ כִּי הִנְנִי מֵבִיא רָעָה עַל־כָּל־בָּשָׂר נְאֻם־
omnibus super ,spolium in tuam animam tibi dabo & ,DOMINVS
יְהוָה וְנָתַתִּי לְךָ אֶת־נַפְשְׁךָ לְשָׁלָל עַל כָּל־
.illuc ieris quo * locis
הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר תֵּלֶךְ־שָׁם׃

CAP. XLVI. מו

Prophetam Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Quod
1 אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא
Necho Parhoh virtutem super * Aegyptum Ad .gentes super *
2 עַל־הַגּוֹיִם׃ לְמִצְרַיִם עַל־חֵיל פַּרְעֹה נְכוֹ
: Carchemis in Perath flumen super erat qui , Aegypti regis
מֶלֶךְ מִצְרַיִם אֲשֶׁר־הָיָה עַל־נְהַר־פְּרָת בְּכַרְכְּמִשׁ
quarto anno in Babel rex Nebuchadresar percussit quem
אֲשֶׁר הִכָּה נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל בִּשְׁנַת הָרְבִיעִית
.Iehudah regis Iosiiahu filij Iehoiachim
לִיהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה׃
.bellum ad accedite & ,peltam & ,scutum Ordinate
3 עִרְכוּ מָגֵן וְצִנָּה וּגְשׁוּ לַמִּלְחָמָה׃
consistite & , equites ascendite & ,equos Ligate *
4 אִסְרוּ הַסּוּסִים וַעֲלוּ הַפָּרָשִׁים וְהִתְיַצְּבוּ
.loricas vos induite ,lanceas tergite † :galeis in
בְּכוֹבָעִים מִרְקוּ הָרְמָחִים לִבְשׁוּ הַסִּרְיֹנֹת׃
retrorsum se conuertentes ,consternati ipsi * vidi Quare *
5 מַדּוּעַ רָאִיתִי הֵמָּה חַתִּים נְסֹגִים אָחוֹר
: respexerunt non & ,fugerunt fugam & ,sunt contriti eorum fortes &
וְגִבּוֹרֵיהֶם יֻכַּתּוּ וּמָנוֹס נָסוּ וְלֹא הִפְנוּ
.DOMINVS dixit , vndique ab terror
מָגוֹר מִסָּבִיב נְאֻם־יְהוָה׃

est egressum quod ,verbum omne faciemus faciendo Sed
17 כִּי עָשֹׂה נַעֲשֶׂה אֶת־כָּל־הַדָּבָר אֲשֶׁר־יָצָא
,libamina ei libando & ,cælorum reginæ suffiendo ,nostro ore de stellæ
מִפִּינוּ לְקַטֵּר לִמְלֶכֶת הַשָּׁמַיִם וְהַסֵּיךְ־לָהּ נְסָכִים
nostri principes & ,nostri reges ,nostri patres & ,nos fecimus sicut
כַּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ אֲנַחְנוּ וַאֲבֹתֵינוּ מְלָכֵינוּ וְשָׂרֵינוּ
,pane sumus saturati & :Ierusalaim plateis in & ,Iehudah vrbibus in
בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִָם וַנִּשְׂבַּע־לֶחֶם
.vidimus non malum & ,boni fuimus & bene
וַנִּהְיֶה טוֹבִים וְרָעָה לֹא רָאִינוּ׃
ei libare & ,cælorum reginæ suffire cessauimus tunc ex Et
18 וּמִן־אָז חָדַלְנוּ לְקַטֵּר לִמְלֶכֶת הַשָּׁמַיִם וְהַסֵּךְ־לָהּ
.sumus cõsumpti fame in & ,gladio in & :omnibus caruimus ,libamina
נְסָכִים חָסַרְנוּ כֹל וּבַחֶרֶב וּבָרָעָב תָּמְנוּ׃
libando & ,cælorum opificio suffientes nos cùm † Et
19 וְכִי־אֲנַחְנוּ מְקַטְּרִים לִמְלֶכֶת הַשָּׁמַיִם וּלְהַסֵּךְ
,effigies ei fecimus nostros viros præter † nunquid , libamina ei
לָהּ נְסָכִים הֲמִבַּלְעֲדֵי אֲנָשֵׁינוּ עָשִׂינוּ לָהּ כַּוָּנִים
?libamina ei libandum & ,eam effingendum ad
לְהַעֲצִבָה וְהַסֵּךְ לָהּ נְסָכִים׃
super &,viros super ,populum omnem ad Irmeiahu dixit Et
20 וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל־כָּל־הָעָם עַל־הַגְּבָרִים וְעַל־
:dicendo , verbum ei respondentes ,populum omnem super & ,mulieres
הַנָּשִׁים וְעַל־כָּל־הָעָם הָעֹנִים אֹתוֹ דָּבָר לֵאמֹר׃
,Iehudah ciuitatibus in suffiuistis quem suffitus Nonne
21 הֲלוֹא אֶת־הַקִּטֵּר אֲשֶׁר קִטַּרְתֶּם בְּעָרֵי יְהוּדָה
,vestri reges ,vestri patres & ,vos ,Ierusalaim plateis in &
וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִַם אַתֶּם וַאֲבוֹתֵיכֶם מַלְכֵיכֶם
,DOMINVS est recordatus ipsorũ ,terræ populus & , vestri principes &
וְשָׂרֵיכֶם וְעַם הָאָרֶץ אֹתָם זָכַר יְהוָה
vltra DOMINVS poterat non Et ?eius cor super ascendit &
22 וַתַּעֲלֶה עַל־לִבּוֹ׃ וְלֹא־יוּכַל יְהוָה עוֹד
,abominationum faciebus à ,vestrorum actorum malitiæ faciebus à * ferre
לָשֵׂאת מִפְּנֵי רֹעַ מַעַלְלֵיכֶם מִפְּנֵי הַתּוֹעֵבֹת
,stuporem in & ,desolationem in vestra terra fuit & : fecistis quas
אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם וַתְּהִי אַרְצְכֶם לְחָרְבָּה וּלְשַׁמָּה
.hanc diem secundum habitatore absque ,maledictionem in &
וְלִקְלָלָה מֵאֵין יוֹשֵׁב כְּהַיּוֹם הַזֶּה׃
,DOMINO peccaueritis quòd & ,suffiueritis quòd Propterea
23 מִפְּנֵי אֲשֶׁר קִטַּרְתֶּם וַאֲשֶׁר חֲטָאתֶם לַיהוָה
,eius statutis in & ,eius lege in & , DOMINI voce in audieritis non &
וְלֹא שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹל יְהוָה וּבְתֹרָתוֹ וּבְחֻקֹּתָיו
vobis euenit idcirco : ambulaueritis non eius testimoniis in &
וּבְעֵדְוֺתָיו לֹא הֲלַכְתֶּם עַל־כֵּן קָרָאת אֶתְכֶם
Irmeiahu dixit Et .hanc diem secundum hoc malum
24 הָרָעָה הַזֹּאת כַּיּוֹם הַזֶּה׃ וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ
verbum Audite : mulieres vniuersas ad & , populum omnem ad
אֶל־כָּל־הָעָם וְאֶל כָּל־הַנָּשִׁים שִׁמְעוּ דְּבַר־
.Aegypti terra in † qui ,Iehudah omnis DOMINI
יְהוָה כָּל־יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
:dicendo , Israel Deus exercituum DOMINVS dixit Sic
25 כֹּה־אָמַר יְהוָה־צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
vestris manibus in & ,vestro ore in estis locutæ & ,vestræ vxores & ,Vos
אַתֶּם וּנְשֵׁיכֶם וַתְּדַבֵּרְנָה בְּפִיכֶם וּבִידֵיכֶם
vouimus quæ ,nostra vota faciemus Faciendo :dicendo , implestis
מִלֵּאתֶם לֵאמֹר עָשֹׂה נַעֲשֶׂה אֶת־נְדָרֵינוּ אֲשֶׁר נָדַרְנוּ
confirmãdo :libamina ei libandum ad & ,cælorum opificio suffiendum ad
לְקַטֵּר לִמְלֶכֶת הַשָּׁמַיִם וּלְהַסֵּךְ לָהּ נְסָכִים הָקֵים
.vestra vota fecistis faciendo & ,vestra vota confirmastis
תָּקִימְנָה אֶת־נִדְרֵיכֶם וְעָשֹׂה תַעֲשֶׂינָה אֶת־נִדְרֵיכֶם׃
habitatores Iehudah omnis DOMINI verbum audite Ideo
26 לָכֵן שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה כָּל־יְהוּדָה הַיֹּשְׁבִים
dixit ,magno meo nomine in iuraui ego Ecce : Aegypti terra in
בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם הִנְנִי נִשְׁבַּעְתִּי בִּשְׁמִי הַגָּדוֹל אָמַר
omnis ore in vocatum meum nomen vltra erit si ,DOMINVS
יְהוָה אִם־יִהְיֶה עוֹד שְׁמִי נִקְרָא בְּפִי כָּל־
terra omni in DEVS Dominus Viuens :dicentis ,Iehuda viri
אִישׁ יְהוּדָה אֹמֵר חַי־אֲדֹנָי יְהוִה בְּכָל־אֶרֶץ
.Aegypti
מִצְרָיִם׃
:bonum in non & , malum in eos super vigilans ego Ecce
27 הִנְנִי שֹׁקֵד עֲלֵיהֶם לְרָעָה וְלֹא לְטוֹבָה
,gladio in Aegypti terra in * qui ,Iehudah vir omnis consumentur &
וְתַמּוּ כָל־אִישׁ יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם בַּחֶרֶב
.eos consumendum ad vsque ,fame in &
וּבָרָעָב עַד־כְּלוֹתָם׃

פה נסך שור
bene ראה
* eo tempore quo ‡ stellæ נסך
† si ‡ suffimus stellæ * libamus † sine viris nostris ‡ placeras, ad lætificandum עשה כון נסך
‡ ad ‡ ad ‡ ad * qui respondebant ענה
* sacrificiorũ quæ sacrificastis שור
ascenderunt
* propter malitiam operũ ‡ propter abominationes, רוע היה שמם
† vt non sit habitator * patueritis voci ‡ præceptis ירה חקק עוד
† estis
‡ locuti פה
† vt suffiamus stellæ * libemus קום
qui habitatis
Viuit חיה
festino
† omnes viri * sunt ‡ donec consumantur. תמם

5 ,exercituũ principes omnes & ,Chareach filius Iochanan tulit Et
ויקח יוחנן בן־קרח וכל־שרי החילים 5
,gentibus cunctis de fuerant reuersi qui ,Iehudah residuum omne
את כל־שארית יהודה אשר־[h]שבו מכל־הגוים
.Iehudah terra in *peregrinandũ* ad *illuc* fuerant expulsi *quo**
6 אשר נדחו־שם לגור בארץ יהודה׃
filias & ,*pubem* ‡ & ,mulieres & ,* Viros
את־הגברים ואת־הנשים ואת־[i]הטף ואת־בנות 6
magister Nebuzaradan dimiserat quam animam omnem & ,regis
7 המלך ואת כל־הנפש אשר [k]הניח נבוזראדן רב־
& ,Saphan filio Achicham filio Ghedaliahu cum ,laniorum
טבחים את־גדליהו בן־אחיקם בן־שפן ואת
.Neriiahu filio Baruch & ,propheta Irmeiahu
ירמיהו הנביא ואת־ברוך בן־נריהו׃
voce in audierunt non quia :Aegypti terram sunt ingressi Et
[l]ויבאו ארץ מצרים כי לא שמעו בקול 7
.Tachpanches ad vsque venerunt & :DOMINI
8 יהוה ויבאו עד־תחפנחס׃
,Tachpanches in Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Et
ויהי דבר־יהוה אל־ירמיהו בתחפנחס 8
eos *abscondes* & ,grandes lapides tua manu in Sume :dicendo
לאמר׃ [m]קח בידך אבנים גדלות וטמנתם 9
,Tachpanches in ,Parhoh domus *ostio* † in ‡ quæ ,*lateraria in intrito in**
במלט במלבן אשר בפתח בית־פרעה בתחפנחס
:eos ad dices Et .Iehudæorum virorum oculis in
9 לעיני אנשים יהודים׃ ואמרת אליהם 10
,*mittens* ‡ ego Ecce :Israel Deus exercituum DOMINVS dixit Sic
כה־אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני שלח
ponam & ,meum seruum Babel regem Nebuchadresar assumam &
ולקחתי את־נבוכדראצר מלך־בבל עבדי [n]ושמתי
tendet & : abscondi quos ,istos lapides supra eius thronum
כסאו ממעל לאבנים האלה אשר טמנתי ונטה
percutiet & ,veniet Et .eos super suum *elegans* tentorium
10 את־שפרורו עליהם׃ ובאה [o]והכה 11
,captiuitatẽ ad quos & :mortẽ ad ,mortem ad quos :Aegypti terram
את־ארץ מצרים אשר למות למות ואשר [p]לשבי
.gladium ad ,gladium ad quos & : captiuitatem ad
לשבי ואשר לחרב לחרב׃
,eas comburet & ,Aegypti deorum domibus in ignẽ succendã Et
11 [q]והצתי אש בבתי אלהי מצרים ושרפם 12
quemadmodum ,Aegypti terram *inuoluet* ‡ & :eos captiuos ducet &
ושבם ועטה את־ארץ מצרים כאשר־
.pace in inde egredietur & ,suo *indumento* ‡ pastor se *inuoluerit**
12 יעטה הרעה את־בגדו ויצא משם בשלום׃
:Aegypti terra in ‖ quæ ,*Solis domus* † statuas conteret Et
ושבר את־[r]מצבות בית שמש אשר בארץ מצרים 13
.igni in comburet Aegypti deorum domos &
ואת־בתי אלהי־מצרים ישרף באש׃

CAP. XLIIII. מד

,Iehudæos omnes erga Irmeiahu ad fuit quod Verbum
13 הדבר אשר־היה אל־ירמיהו אל כל־היהודים 1
,Tachpanches in & ,Migdol in *habitantes** ,Aegypti terra in *habitantes**
הישבים בארץ מצרים הישבים במגדל ובתחפנחס
DOMINVS dixit Sic :dicendo ,Pathros terra in & ,Noph in &
14 ובנף ובארץ פתרום לאמר׃ כה־אמר יהוה 2
quod malum omne vidistis Vos :Israel Deus exercituum
צבאות אלהי ישראל אתם [s]ראיתם את כל־הרעה אשר
ipsæ ecce & ,Iehudah vrbes omnes super & ,Ierusalaim super adduxi
[t]הבאתי על־ירושלם ועל כל־ערי יהודה והנם
.habitator eis in * non & ,hac die *desolatio* ‡
חרבה היום הזה ואין בהם יושב׃
,*me irritandum ad* † fecerunt quam ,eorum *malitiæ faciebus A* ‡
15 מפני רעתם אשר [u]עשו להכעסני 3
eos sciebãt nec quos ,*alienis Dijs seruiendum ad suffitum eundum ad*
ללכת לקטר לעבד לאלהים אחרים אשר לא ידעום
.vestri patres *&* * ,vos ‡ ,ipsi
המה אתם ואבתיכם׃
,surgẽdo manè ,prophetas meos seruos omnes vos ad misi Et
וָאשלח אליכם את־כל־עבדי הנביאים השכים 4
abominationis verbum faciatis quæso Ne :dicendo ‡ ,mittendo &
16 ושלח לאמר אל־נא [a]תעשו את דבר־התעבה
.odi quam ,huius
הזאת אשר שנאתי׃

*obtempera- *se auertendum ad* ‡ suam autem inclinauerunt nec ,*audierunt** non Et
ולא שמעו ולא־[b]הטו את־אזנם לשוב 5
.alienis Diis *suffiendum non ad* † ,sua malitia à
[c]מרעתם לבלתי קטר לאלהים אחרים׃
ciuitatibus in est succensa & ,meus *nasus* ‡ & ,mea ira est effusa Et
ותתך [e]חמתי ואפי ותבער בערי 6
vastitatem ,solitudinem in fuerunt & :Ierusalaim plateis in & ,Iehudah
יהודה ובחצות ירושלם ותהיינה לחרבה לשממה
Deus DOMINVS dixit sic nunc Et .hanc diem secundum
כיום הזה׃ ועתה כה־אמר יהוה אלהי 7
grande malum *facientes* vos quid Ad :Israel Deus exercituum
צבאות אלהי ישראל למה אתם עשים רעה גדולה
,mulierem & virum vobis faciendum excidere ad ,vestras animas ad
אל־נפשתיכם להכרית לכם איש־ואשה
vobis *faciendũ remanere non ad* ‡ ,Iehudah medio de *sugentem & ,paruulum**
עולל ויונק מתוך יהודה לבלתי [f]הותיר לכם
,vestrarum manuum *factis* ‡ in me *irritandum Ad* † .residuum
8 שארית׃ להכעסני במעשי ידיכם
vos quam * ,Aegypti terra in alienis Diis suffiendo
לקטר לאלהים אחרים בארץ מצרים אשר־אתם
ad ‡ & ,vos *succidendum ad* † ,ibi *peregrinandum ad ingredientes* ‡
באים לגור שם למען הכרית לכם ולמען
gentibus cunctis in ,opprobrium in & ,maledictionem in *vos existendos*
[g]היותכם לקללה ולחרפה בכל גויי
,vestrorum patrum malorum estis obliti Nunquid .terræ
9 הארץ׃ השכחתם את־רעות אבותיכם
& ,*eius* * vxorum malorum & ,Iehudah regum malorum &
ואת־רעות מלכי יהודה ואת רעות נשיו ואת
fecerunt quæ ,vestrarum vxorum malorum & ,vestrorum malorum
רעתיכם ואת רעת נשיכם אשר עשו
:Ierusalaim plateis in & ,Iehudah terra in
בארץ יהודה ובחצות ירושלם׃
nec ,timuerunt non & ,hanc diem ad vsque sunt *attriti* Non
10 לא דכאו עד היום הזה ולא יראו ולא־
,*vestras facies ad* ‡ dedi quæ ,meis *statutis* * in & ,mea lege in ambularunt
הלכו [h]בתורתי ובחקתי אשר־נתתי לפניכם
.*vestrorum patrum facies ad &*
ולפני אבותיכם׃
ego Ecce :Israel Deus exercituum DOMINVS dixit sic Ideo
11 לכן כה־אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני
omnem *succidendum* ‡ ad & ,malum in vos *in meas facies ponens* †
[i]שם פני בכם לרעה ולהכרית את־כל־
posuerunt qui ,Iehudah residuum tollam Et .Iehudah
12 יהודה׃ ולקחתי את־שארית יהודה אשר־שמו
,ibi *peregrinandum* ‡ ad ,Aegypti terram *ingrediendum ad* ‡ suas facies
פניהם לבוא ארץ־מצרים לגור שם
fame *in* † gladio *in* ,cadent ,Aegypti terra in omnes consumentur &
[k]ותמו כל בארץ מצרים [l]יפלו בחרב ברעב
:morientur fame *in* & gladio *in* ,magnum ad vsq; & paruo à ,consumentur
יתמו מקטן ועד־גדול בחרב וברעב [m]ימתו
.opprobrium in & ,maledictionẽ in & ,stuporẽ in ,*execrationem* † in erunt &
והיו לאלה [n]לשמה ולקללה ולחרפה׃
quemadmodum ,Aegypti terra in habitantes *super* visitabo Et
13 ופקדתי על היושבים בארץ מצרים כאשר
.peste *in* & ,fame *in* ,gladio *in* ,Ierusalaim super visitaui
פקדתי על־ירושלם בחרב ברעב ובדבר׃
ingredientibus ,Iehudah residuo superstes & euasor erit non Et
14 ולא יהיה פליט ושריד לשארית יהודה [o]הבאים
terram * reuertendum ad & ‡ ,Aegypti terra in ibi peregrinandum ad
לגור־שם בארץ מצרים ולשוב ארץ
reuertendum ad ‡ ,suam animam *eleuantes* † ipsi quam ‡ ,Iehudah
יהודה אשר־המה מנשאים את־נפשם לשוב
.euasores nisi reuertentur non quia :ibi habitandum ad
[p]לשבת שם כי לא־ישובו כי אם־פלטים׃
quòd *scientes* ‡ ,viri omnes Irmeiahu ipsi responderunt Et
15 [q]ויענו את־ירמיהו כל־האנשים הידעים כי־
mulieres vniuersæ & ,alienis Diis eorum vxores *suffientes* †
מקטרות נשיהם לאלהים אחרים וכל־הנשים
terra in *habitantes* * populus omnis & ,magno cœtu *stantes* ‡
העמדות קהל גדול וכל־העם הישבים בארץ־
:dicendo ,Pathros in Aegypti
מצרים בפתרום לאמר׃
,DOMINI nomine in nos ad es locutus quod Verbo ‡
16 הדבר אשר־דברת אלינו בשם יהוה
.*te ad audientes nos* non
איננו שמעים אליך׃

*obtempera- uerunt
‡ vt conuer- terentur
[b] נטה [c]רוע
† vt non suf- firent
‡ furor
[d] נתך [e]יחם
facitis
* paruulos, & lactentes,
‡ vt non re- maneat
[f] יתר
† vt irasci fa- ciatis
‡ opere
* ad
‡ ingredimi- ni vt habite- tis
† vt extermi- nare faciat
‡ vt sitis
[g] היה
* cuiusque,
humiliati
* præceptis
‡ coram vo- bis, & coram patribus ve- stris.
[h] ירה
† pono faciẽ meam cõtra
‡ exterminã- dum
[i] שום
‡ vt ingre- diantur
‡ habitandũ
† &
[k] תמם
[l] נפל
[m] מות
‡ iusiurandũ,
[n] שמם
qui ingre- diuntur
[o] בוא
‡ nempe
* in
‡ ad
† eleuant
‡ vt reuertan- tur
[p] ישב
‡ qui sciebant
[q] ענה
† suffirent
‡ quæ stabãt
* qui habita- bat
‡ In
paremus tibi.

[h] שוב
* ad quæ
‡ habitandum
* scilicet,
‡ paruulos
[i] טפף
[k] נוח
obediuerunt voci
[l] בוא
abscondes
[m] לקח
* luto in fornace lateraria
‡ ad
† ponam
[n] שים
[q] יצת
indues
* induit
‡ pallio
† Bethsemes
‡ id
[r] נצב

CAP. XLII. מב

filius Iochanan & ,exercituum principes omnes accesserunt Et
1 † ויגשו כל שרי החילים ויוחנן בן
paruo à populus omnis & ,Hosahaiah filius Iezaniah & , Chareach
קרח ויזניה בן הושעיה וכל העם מקטן
:prophetam Irmeiahu ad dixerunt Et .magnum ad vsque &
2 ועד גדול: † ויאמרו אל ירמיהו הנביא
nobis pro ora & ,tuas facies ad ‡ nostra deprecatio nunc * Cadat
תפל נא תחנתנו לפניך והתפלל בעדנו
quia :isto residuo omni pro tuum Deum DOMINVM ad
אל יהוה אלהיך בעד כל השארית הזאת כי
.nos videntes ‡ tui oculi sicut ,multo de paucum † remansimus
נשארנו מעט מהרבה כאשר עיניך ראות אתנו:
qua * ,viam tuus Deus DOMINVS nobis annunciet Et
3 † ויגד לנו יהוה אלהיך את הדרך אשר
.faciamus quod verbum & ,ea in pergamus
נלך בה ואת הדבר אשר נעשה:
ego ecce , Audiui :propheta Irmeiahu eos ad dixit Et
4 † ויאמר אליהם ירמיהו הנביא שמעתי הנני
,erit & :vestra verba secundū vestrum Deum DOMINVM ad orans
מתפלל אל יהוה אלהיכם כדבריכם והיה
:vobis indicabo ,vobis DOMINVS responderit quod verbum omne
כל הדבר אשר יענה יהוה אתכם אגיד לכם
.verbum vobis à prohibebo non
לא אמנע מכם דבר:
ad dixerunt ipsi Et
5 † והמה אמרו אל
:fidelis ‡ & , veritatis testem in nobis in * DOMINVS Sit :Irmeiahu
ירמיהו יהי יהוה בנו לעד אמת ונאמן
tuus Deus DOMINVS te miserit quo † ,verbum omne iuxta nisi
אם לא ככל הדבר אשר ישלחך יהוה אלהיך
.faciamus sic ,nos ad
אלינו כן נעשה:
voce in ,malum siue ,‡bonum Siue
6 † אם טוב ואם רע בקול
:audiemus ‡ ,eum ad te mittentes * nos quem ‡ ,nostri Dei DOMINI
יהוה אלהינו אשר אנו שלחים אתך אליו נשמע
.nostri Dei DOMINI voce in audierimus cum ‡ ,nobis sit bene vt
למען אשר ייטב לנו כי נשמע בקול יהוה אלהינו:
ad DOMINI verbum fuit & ,dierum decem fine à † fuit Et
7 † ויהי מקץ עשרת ימים ויהי דבר יהוה אל
ad & ,Chareach filium Iochanan ad Vocauitque .Irmeiahu
ירמיהו: † ויקרא אל יוחנן בן קרח ואל 8
,populum vniuersum ad & :eo cum * qui exercituum principes omnes
כל שרי החילים אשר אתו ולכל העם
dixit Sic :eos ad dixit Et .magnum ad vsque & paruo à
למקטן ועד גדול: † ויאמר אליהם כה אמר 9
,eum ad me misistis quem * ,Israel Deus DOMINVS
יהוה אלהי ישראל אשר שלחתם אתי אליו
.eius facies ad nostram deprecationem faciendum † cadere ad ‡
להפיל תחנתכם לפניו:
,vos ædificabo & ,hac terra in manseritis manendo Si
10 † אם שוב תשבו בארץ הזאת ובניתי אתכם
me pœnitet quia ,euellam non & ,vos plantabo & :destruam non &
ולא אהרס ונטעתי אתכם ולא אתוש כי נחמתי
faciebus ‡ à timeatis Ne .vobis feci quod malum ad *
אל הרעה אשר עשיתי לכם: † אל תיראו מפני 11
,eo ab timeatis ne :eius faciebus à timentes ‡ vos cuius † ,Babel regis
מלך בבל אשר אתם יראים מפניו אל תיראו ממנו
,vos saluandum ad ego * vobiscum quia :DOMINVS dixit
נאם יהוה כי אתכם אני להושיע אתכם
.eius manu de vos liberandum ad ‡ &
ולהציל אתכם מידו:
:vestri miserebitur & , misericordias vobis dabo Et
12 † ואתן לכם רחמים ורחם אתכם
,vos dicentes ‡ si Et .vestram humum † in vos faciet redire * &
והשיב אתכם אל אדמתכם: † ואם אמרים אתם 13
DOMINI voce in audiendum ‡ non ad * ,hac terra in habitabimus Nō
לא נשב בארץ הזאת לבלתי שמע בקול יהוה
Aegypti terram sed ,Nequaquam :Dicendo .vestri Dei
אלהיכם: † לאמר לא כי ארץ מצרים 14
;audiemus non tubæ vocem ‡ & ,bellum videbimus non quā † ,ingrediemur
נבוא אשר לא נראה מלחמה וקול שופר לא נשמע
.habitabimus ibi & ,esuriemus non pane &
וללחם לא נרעב ושם נשב:
,Iehudah residuum DOMINI verbum audite idcirco nunc Et
15 † ועתה לכן שמעו דבר יהוה שארית יהודה
vos Si :Israel Deus exercituum DOMINVS dixit sic
כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל אם אתם

Margin: נגש n — * quæsumus oratio — ‡ in conspectu tuo, — נפל o — † pauci ex multis, — ‡ intuentur — ראה p — * per quam — oro — * inter nos testis — ‡ fidei — אמן q — † in — ‡ fit, — ‡ voci — ‡ ad — * mittimus — * obediemus — אנחנו — † si obediuerimus voci — † post finem — קצץ r — * erant — * ad — ‡ vt — † facerem preces vestras in cōspectu ei⁹. — נפל s — חנן s — ישב t — בנה u — * mali — ‡ facie — עשה x — ‡ à — ‡ timetis facie — * sum vt saluos faciam — ישע z — ‡ eruam — * habitare — † terra vestra. — ‡ dixeritis — * vt — ‡ obediatis voci — † in — ‡ sonum

ponendo posueritis vestras facies ad ingrediendum Aegyptum, & intraueritis
שום a תשמון פניכם לבא מצרים ובאתם
.ibi peregrinandum ad Et erit gladius, * quo vos ‡ timentes
16 לגור שם: † והיתה החרב אשר אתם יראים
ab eo ibi, comprehendet vos in terra Aegypti: & fames,
ממנה שם b תשיג אתכם בארץ מצרים והרעב
† qua ‡ vos verentes ab ea, ibi adhærebit * post vos Aegypto,
אשר אתם דאגים ממנו שם ידבק אחריכם מצרים
& ibi moriemini. Et erunt omnes viri, qui posuerunt
17 ושם c תמתו: † ויהיו כל האנשים אשר שמו
facies suas ad intrandū Aegyptum, ad peregrinandum ibi, morientur
את פניהם לבוא מצרים לגור שם ימותו
in gladio, in fame, & in peste: & non erit eis superstes, & euasor,
בחרב ברעב ובדבר ולא יהיה להם שריד ופליט
à * faciebus mali; quod ego ‡ adducens super eos.
מפני הרעה אשר אני מביא עליהם:
Nam sic dixit DOMINVS exercituum Deus Israel: Sicut
18 † כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל כאשר
effusus est nasus meus, & ira mea super habitatores Ierusalaim: sic
נתך אפי d וחמתי על ישבי ירושלם כן
effundetur ira mea super vos, ‡ in intrando vos Aegyptum: & eritis
e תתך חמתי עליכם בבאכם מצרים והייתם
in ‡ execrationem, & in stuporem, & in maledictionem, & in opprobrium;
לאלה f ולשמה ולקללה ולחרפה
& non videbitis vltrà locum istum.
ולא g תראו עוד את המקום הזה:
Locutus est DOMINVS super vos residuum Iehudah: Ne
19 † דבר יהוה עליכם שארית יהודה אל
intretis Aegyptum. sciendo sciatis quod contestatus ‡ sum in vos hodie.
תבאו מצרים ידע h תדעו כי העידתי בכם היום:
Quia ‡ errare fecistis in animas vestras, nam vos misistis me
20 † כי i התעתם בנפשותיכם כי אתם שלחתם אתי
ad DOMINVM Deum vestrum, dicendo: Ora pro nobis ad
אל יהוה אלהיכם לאמר התפלל בעדנו אל
DOMINVM Deum nostrum, & iuxta omnia quæ dixerit DOMINVS
יהוה אלהינו וככל אשר יאמר יהוה
Deus noster, sic annuncia nobis, & faciemus.
אלהינו כן l הגד לנו m ועשינו:
Et annunciaui vobis hodie, & non ‡ audiuistis in voce DOMINI
21 † ואגד לכם היום ולא שמעתם בקול יהוה
Dei vestri, & vniuersis quibus * misit me ad vos.
אלהיכם ולכל אשר שלחני אליכם:
Et nunc sciendo sciatis, quòd in gladio, † in fame, & in peste
22 † ועתה ידע תדעו כי בחרב ברעב ובדבר
moriemini, in loco ‡ quem * voluistis ad intrare ad peregrinandum ibi.
תמותו במקום אשר חפצתם לבוא לגור שם:

CAP. XLIII. מג

Et fuit secundum consummare Irmeiahu loqui ad omnem populū,
1 † ויהי a כבלות ירמיהו לדבר אל כל העם
vniuersa verba DOMINI Dei eorum * quibus misetat cum
את כל דברי יהוה אלהיהם אשר שלחו
DOMINVS Deus eorum ad eos, omnia verba ista:
יהוה אלהיהם אליהם את כל הדברים האלה:
Et dixit Hazariah filius Hosahaiah, & Iochanan filius Chareach,
2 † ויאמר עזריה בן הושעיה ויוחנן בן קרח
& omnes viri superbi dicentes ad Irmeiahu: Mendacium
וכל האנשים b הזדים אמרים אל ירמיהו שקר
tu loquens non misit te DOMINVS Deus noster, dicendo:
אתה מדבר לא שלחך יהוה אלהינו לאמר
Non ingrediamini Aegyptum, ad peregrinandum ibi.
לא c תבאו מצרים לגור שם:
3 Sed Baruch filius Neriiah * incitans te aduersus nos, ad ‡
† כי ברוך בן נריה מסית אתך בנו למען
dandum nos in manum Chasdim, ad ‡ mori faciendum nos,
תת אתנו ביד הכשדים d להמית אתנו
& ‡ ad transportandum nos ‡ Babel.
e ולהגלות אתנו בבל:
Et non audiuit ‡ Iochanan filius Chareach, & omnes principes
4 † ולא שמע יוחנן בן קרח וכל f שרי
* virtutum & vniuersus populus ‡ in voce DOMINI, ‡ ad habitandum
החילים וכל העם בקול יהוה לשבת g
in terra Iehudah.
בארץ יהודה:

Margin: vt ingrediamini — שום a — * timetis — ‡ formidatis — נשג b — † à — ‡ timetis — * vobis in — סות c — vt ingrediamini — * facie — ‡ adduco — fusus — יתם d — ‡ in ingressu vestro — נתך e — ‡ in iurandū, — שמם f — ראה g — monui — ידע h — ‡ Et — תעה i — נגד l — עשה m — ‡ obaudistis — * pro — ‡ & — ‡ in — ‡ voluistis — cum consumasset — כלה a — * pro — זוד b — loqueris, — בוא c — * incitat — ‡ vt tradat — ‡ vt interficere faciat — מות d — ‡ vt migrare faciat — ‡ in — גלה e — ‡ paruit — שור f — * exercituum — ‡ voci — † vt remanerent — ישב g

,Chaſdim *facies ad ſtandum ad* ‡ ,Miſpah in *habitans ego*‡ ecce ,ego Et ‡ habito
10 † וַאֲנִי הִנְנִי יֹשֵׁב בַּמִּצְפָּה לַעֲמֹד לִפְנֵי הַכַּשְׂדִּים ‡ vt ſtem coram
,tructum *æſtiuum* & ,vinum colligite vos & ;nos ad venient qui
אֲשֶׁר יָבֹאוּ אֵלֵינוּ וְאַתֶּם אִסְפוּ יַיִן וְקַיִץ ‏ בּוא
quas ,veſtris vrbibus in manete & ,veſtris vaſis in ponite & ,oleum &
וְשֶׁמֶן וְשִׂמוּ בִּכְלֵיכֶם וּשְׁבוּ בְּעָרֵיכֶם אֲשֶׁר־ ‏ שׂוּם
,Moab in * qui ,Iehudæi omnes etiam Et .apprehendiſtis * erant
11 תְּפַשְׂתֶּם׃ † וְגַם כָּל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר־בְּמוֹאָב
,terris vniuerſis in ‡ qui & ,Edom in & ,Hammon filios inter & ‡ erant
וּבִבְנֵי־עַמּוֹן וּבֶאֱדוֹם וַאֲשֶׁר בְּכָל־הָאֲרָצוֹת
quòd & ;Iehudah in reſiduum Babel rex dediſſet quòd audierunt
שָׁמְעוּ כִּי־נָתַן מֶלֶךְ־בָּבֶל שְׁאֵרִית לִיהוּדָה וְכִי
.Saphan filij Ahicam filium Ghedaliahu eos ſuper præpoſuiſſet
הִפְקִיד עֲלֵיהֶם אֶת־גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן׃
quo ,locis vniuerſis de Iehudæi omnes ſunt reuerſi Et ad quæ
12 † וַיָּשֻׁבוּ כָל־הַיְּהוּדִים מִכָּל־הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר ‏ שׁוּב
Ghedaliahu ad Iehudah terram * venerunt & ;*illuc* fuerant expulſi * in
נִדְּחוּ־שָׁם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ־יְהוּדָה אֶל־גְּדַלְיָהוּ
.valde *multum fructum æſtiuum* & ,vinum collegerunt & :Miſpah in fruges mul-
הַמִּצְפָּתָה וַיַּאַסְפוּ יַיִן וָקַיִץ הַרְבֵּה מְאֹד׃ tas
,*virtutum* ‡ principes omnes & ,Chareach filius Iochanan Et ‡ exercituum,
13 † וְיוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ וְכָל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים ‏ שׂוּר
.Miſpah in Ghedaliahu ad venerunt ;*agro in* * qui * erant per
אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה בָּאוּ אֶל־גְּדַלְיָהוּ הַמִּצְפָּתָה׃ regionem,
quòd ,cognoſces cognoſcendo Nónne :eum ad dixerunt Et
14 * 14 † וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲיָדֹעַ תֵּדַע כִּי ‏ יָדַע
,Nethaniah filium Iſmahel miſit ,Hammon filiorū rex Bahalis
בַּעֲלִיס מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן שָׁלַח אֶת־יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה
filius Ghedaliahu eis credidit non Et ? anima *te *percutiendum ad* ‡ ‡ vt faciat percutere
לְהַכֹּתְךָ נֶפֶשׁ וְלֹא־הֶאֱמִין לָהֶם גְּדַלְיָהוּ בֶּן־ * in
Ghedaliahu ad dixit Chareach filius Iochanan Et .Ahicam ‏ נָכָה
15 אֲחִיקָם׃ † וְיוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ אָמַר אֶל־גְּדַלְיָהוּ
percutiam & ,nunc Ibo :dicendo ,Miſpah in *abſcondito in* clàm
בַסֵּתֶר בַּמִּצְפָּה לֵאמֹר אֵלְכָה נָּא וְאַכֶּה אֶת־
te percutiet Quare .ſciet *non vir* & ,Nethaniah filium Iſmahel nemo
יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה וְאִישׁ לֹא יֵדָע לָמָּה יַכֶּכָּה ‏ נָכָה
peribit & ,te ad ‡ congregati ,*Iehudah omnis* *diſpergētur & ,anima ‡ ‡ in * omnis Iehudæi,
נֶפֶשׁ וְנָפֹצוּ כָּל־יְהוּדָה הַנִּקְבָּצִים אֵלֶיךָ וְאָבְדָה ‡ ſunt
Ahicam filius Ghedaliahu dixit Et ?Iehudah reſiduum
16 שְׁאֵרִית יְהוּדָה׃ † וַיֹּאמֶר גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם ‏ פּוּץ
nam :hoc verbum facias Ne :Chareach filium Iochanan ad
אֶל־יוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ אַל־תַּעַשׂ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה כִּי־ ‏ עָשָׂה
.Iſmahel *ad loquens* * tu falſum
שֶׁקֶר אַתָּה דֹבֵר אֶל־יִשְׁמָעֵאל׃ * loqueris de

CAP. XLI. מא

Nethaniah filius Iſmahel venit ,ſeptimo menſe in fuit Et
1 † וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּא יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה ‏ הָיָה
decem & ,regis *magnates & ,regni* ſemine de Eliſamah filij regio, & optimates,
בֶּן־אֱלִישָׁמָע מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה וְרַבֵּי הַמֶּלֶךְ וַעֲשָׂרָה ‏ רָבַב
:Miſpah in Ahicam filium Ghedaliahu ad ,eo cum viri
אֲנָשִׁים אִתּוֹ אֶל־גְּדַלְיָהוּ בֶן־אֲחִיקָם הַמִּצְפָּתָה
.Miſpah in ſimul panem ibi comederunt &
וַיֹּאכְלוּ שָׁם לֶחֶם יַחְדָּו בַּמִּצְפָּה׃
viri decem & ,Nethaniah filius Iſmahel ſurrexit Et
2 † וַיָּקָם יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה וַעֲשֶׂרֶת הָאֲנָשִׁים ‏ קוּם
Ahicam filium Ghedaliahu percuſſerunt & ,eo cum erant qui
אֲשֶׁר־הָיוּ אִתּוֹ וַיַּכּוּ אֶת־גְּדַלְיָהוּ בֶן־אֲחִיקָם
Babel rex præfecerat quem ,eum interfecit & ,gladio *in* Saphan filij
בֶּן־שָׁפָן בַּחֶרֶב וַיָּמֶת אֹתוֹ אֲשֶׁר־הִפְקִיד מֶלֶךְ־בָּבֶל ‏ מוּת
cum *eo cum* erant qui ,Iehudæos omnes Et .*terra in* ‡ terra.
3 בָּאָרֶץ׃ † וְאֵת כָּל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר־הָיוּ אִתּוֹ אֶת־
;ibi ſunt inuenti qui Chaſdim & ,Miſpah in Ghedaliahu
גְּדַלְיָהוּ בַּמִּצְפָּה וְאֶת־הַכַּשְׂדִּים אֲשֶׁר נִמְצְאוּ־שָׁם bellatores
.Iſmahel percuſſit *belli* viros
אֵת אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הִכָּה יִשְׁמָעֵאל׃ * quo occiſo ‡ nemo id
non vir & ‡),Ghedaliahu *facere mori* * ,ſecunda die in fuit Et
4 † וַיְהִי בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי לְהָמִית אֶת־גְּדַלְיָהוּ וְאִישׁ לֹא ‏ שָׁנָה
(.nouerat ,Silo de ,Sechem de viri Veneruntque
5 יָדָע׃ † וַיָּבֹאוּ אֲנָשִׁים מִשְּׁכֶם מִשִּׁלוֹ
,veſtibus ſciſſi & ,barbam raſi ,viri octoginta Someron de & ‡ lacerati &
וּמִשֹּׁמְרוֹן שְׁמֹנִים אִישׁ מְגֻלְּחֵי זָקָן וּקְרֻעֵי בְגָדִים
domum *adducendum ad* ‡ ,eorum manu in * thus & ,*munus &* ;inciſi ‡ & munera * erant ‡ vt adducerent in
וּמִתְגֹּדְדִים וּמִנְחָה וּלְבוֹנָה בְּיָדָם לְהָבִיא בֵּית
Nethaniah filius Iſmahel eſt egreſſus Et .DOMINI ‏ בּוֹא
6 וַיֵּצֵא יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה יְהוָה׃

cùm occuriſ- *occurrere circa* fuit Et .flens & eundo vadēs Miſpah de eorū occurſum in
ſet לִקְרָאתָם מִן־הַמִּצְפָּה הֹלֵךְ הָלֹךְ וּבֹכֶה וַיְהִי כִּפְגֹשׁ
.Ahicam filium Ghedaliahu ad Venite :eos ad dixit & ,eis
אֹתָם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם בֹּאוּ אֶל־גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם׃
cùm veniſ- eos iugulauit & ,ciuitatis medium ad *eos venire ſecundū* fuit Et
ſent 7 † וַיְהִי כְּבוֹאָם אֶל־תּוֹךְ הָעִיר וַיִּשְׁחָטֵם
qui viri & ,ipſe ,ciſternæ mediū ad Nethaniah filius Iſmahel
יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה אֶל־תּוֹךְ הַבּוֹר הוּא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־
* erant dixerunt & ,eos inter ſunt reperti viri decem Et .eo cum *
8 אִתּוֹ׃ † וַעֲשָׂרָה אֲנָשִׁים נִמְצְאוּ־בָם וַיֹּאמְרוּ
agro in *abſconditi* theſauri nobis ſunt quia ,nos occidas Ne :Iſmahel ad
אֶל־יִשְׁמָעֵאל אַל־תְּמִתֵנוּ כִּי־יֶשׁ־לָנוּ מַטְמֹנִים בַּשָּׂדֶה ‏ מוּת
eos interfecit non & ,ceſſauit & :mellis & ,olei & ,ordeorū & ,frumentorū
חִטִּים וּשְׂעֹרִים וְשֶׁמֶן וּדְבָשׁ וַיֶּחְדַּל וְלֹא הֱמִיתָם ‏ חָנַט
‡ in quam *illuc* fecerat proiicere *quò*‡ ciſterna Et .eorum fratrum medio in
9 בְּתוֹךְ אֲחֵיהֶם׃ † וְהַבּוֹר אֲשֶׁר הִשְׁלִיךְ שָׁם
‡ propter *manu in* ‡ percuſſit quos ,virorum cadauera omnia Iſmahel
יִשְׁמָעֵאל אֵת כָּל־פִּגְרֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הִכָּה בְּיַד־ ‏ נָכָה
* eſt *regis* ‡ Bahaſa *faciebus à* ‡ Aſa rex fecit quam ipſa ,*Ghedaliahu
‡ propter ‡ regem גְּדַלְיָהוּ הוּא אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ אָסָא מִפְּנֵי בַּעְשָׁא מֶלֶךְ־
.occiſis Nethaniahu filius Iſmahel repleuit ipſam ;Iſrael
יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ מִלֵּא יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָהוּ חֲלָלִים׃
qui ,populi reſiduum omne Iſmahel duxit captiuum Et
10 † וַיִּשְׁבְּ יִשְׁמָעֵאל אֶת־כָּל־שְׁאֵרִית הָעָם אֲשֶׁר ‏ שָׁבָה
* erat *reſiduos* ‡ ,populum omnem & ,regis filias ,Miſpah in *
‡ qui reman- ſerant בַּמִּצְפָּה אֶת־בְּנוֹת הַמֶּלֶךְ וְאֶת־כָּל־הָעָם הַנִּשְׁאָרִים
laniorum magiſter Nebuzaradan commendauerat quos ,Miſpah in ‏ בָּנָה
בַּמִּצְפָּה אֲשֶׁר הִפְקִיד נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים
filius Iſmahel eos duxit captiuos & ;Ahicam filio Ghedaliahu
אֶת־גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם וַיִּשְׁבֵּם יִשְׁמָעֵאל בֶּן־
vt tranſiret .Hammon filios ad *tranſeundum ad* abiit & ,Nethaniah
נְתַנְיָה וַיֵּלֶךְ לַעֲבֹר אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן׃ ‏ יָלַךְ
exercituum, ,*virtutum* principes omnes & ,Chareach filius Iochanan audiuit Et
11 † וַיִּשְׁמַע יוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ וְכָל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים ‏ שׂוּר
* erant .Nethaniah filius Iſmahel fecerat quod malum omne ,eo cum * qui
אֲשֶׁר אִתּוֹ אֵת כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה׃
vt pugnarent *pugnandum ad* abierunt & ,viros omnes aſſumpſerunt Et
12 † וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ לְהִלָּחֵם ‏ לָקַח
,multas aquas ad eum inuenerunt & :Nethaniah filio Iſmahel cum
עִם־יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה וַיִּמְצְאוּ אֹתוֹ אֶל־מַיִם רַבִּים
* ſunt .Ghibhon in * quæ
אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן׃
‡ cùm vidiſ- ,Iſmahel cum ‡ qui ,*populum omnem videre ſecundum* ‡ ,fuit Et
ſet omnis po- pulus, 13 † וַיְהִי כִּרְאוֹת כָּל־הָעָם אֲשֶׁר אֶת־יִשְׁמָעֵאל
* erat † qui ,*virtutum* principes vniuerſos & ,Chareach filium Iochanan
‡ exercituum, † erant אֶת־יוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ וְאֵת כָּל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים אֲשֶׁר
,populus omnis ſe verterunt Et .ſunt læti & ,eo cum ‏ רָאָה
14 אִתּוֹ וַיִּשְׂמָחוּ׃ † וַיָּסֹבּוּ כָּל־הָעָם ‏ סָבַב
,ſunt reuerſi & :Miſpah de Iſmahel duxerat captiuum quem
אֲשֶׁר־שָׁבָה יִשְׁמָעֵאל מִן־הַמִּצְפָּה וַיָּשֻׁבוּ ‏ שׁוּב
.Chareach filium Iochanan ad iuerunt &
וַיֵּלְכוּ אֶל־יוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ׃
facie *faciebus à* viris octo cum euaſit Nethaniah filius Iſmahel Et
15 † וְיִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה נִמְלַט בִּשְׁמֹנָה אֲנָשִׁים מִפְּנֵי
.Hammon filios ad abiit & :Iochanan
יוֹחָנָן וַיֵּלֶךְ אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן׃
,exercituum principes omnes & ,Chareach filios Iochanan tulit Et
16 † וַיִּקַּח יוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ וְכָל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים ‏ לָקַח
* erant ab reduxerat quem ,populi reſiduum omne ,eo cum * qui
אֲשֶׁר־אִתּוֹ אֵת כָּל־שְׁאֵרִית הָעָם אֲשֶׁר הֵשִׁיב מֵאֵת ‏ שׁוּב
percuſſit poſtquam ,Miſpah de Nethaniah filio Iſmahel ‏ נָכָה
יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה מִן־הַמִּצְפָּה אַחַר הִכָּה אֶת־
ſcilicet bel- latores, ,mulieres & ,*belli homines* viros ,Ahicam filium Ghedaliah
paruulos, גְּדַלְיָה בֶּן־אֲחִיקָם גְּבָרִים אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וְנָשִׁים ‏ טָפַף
.Ghibhon de reduxerat quos ,eunuchos & ,*familiam* &
* eſt וְטַף וְסָרִסִים אֲשֶׁר הֵשִׁיב מִגִּבְעוֹן׃
Et abierunt ,& habitauerunt in peregrinatione ,Chimham quæ * ‏ יָשַׁב
17 † וַיֵּלְכוּ וַיֵּשְׁבוּ בְּגֵרוּת כִּמְוֹהָם אֲשֶׁר־ ‏ כמהם
.Aegyptum *ingrediendum ad eundum ad* ‡ ,lechem-Beth iuxta
‡ vt pergerēt & ingrede- rentur אֵצֶל בֵּית לָחֶם לָלֶכֶת לָבוֹא מִצְרָיִם׃
quia :eorum *faciebus* * à timuerunt nam :Chaſdim *faciebus* † A ‏ יָלַךְ
18 † מִפְּנֵי הַכַּשְׂדִּים כִּי יָרְאוּ מִפְּנֵיהֶם כִּי־
† facie nem- pe ,Ahicam filium Ghedaliahu Nethaniah filius Iſmahel percuſſerat
* facie הִכָּה יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה אֶת־גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם ‏ רָאָה
‡ terræ. .*terra in* Babel rex præpoſuerat quem
אֲשֶׁר־הִפְקִיד מֶלֶךְ־בָּבֶל בָּאָרֶץ׃

,quarto mense in Sidchiiahu anno vndecimo In
2 בְּעַשְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בַּחֹדֶשׁ הָרְבִיעִי
.ciuitas est diffissa ,mensis nona in confracta
בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ הָבְקְעָה הָעִיר׃
porta in sederunt & ,Babel regis principes omnes sunt ingressi Et
3 וַיָּבֹאוּ כֹּל שָׂרֵי מֶלֶךְ־בָּבֶל וַיֵּשְׁבוּ בְּשַׁעַר — ישב
,Saris-Rab ,Sarsechim ,Nebu-Samghar ,Sareser-Nerghal,media
הַתָּוֶךְ נֵרְגַל שַׂרְאֶצֶר סַמְגַּר־נְבוֹ שַׂר־סְכִים רַב־סָרִיס
.Babel regis principes,reliquum omne & ,Mag-Rab ,Sareser-Nerghal — omnes reliqui
נֵרְגַל שַׂרְאֶצֶר רַב־מָג וְכָל־שְׁאֵרִית שָׂרֵי מֶלֶךְ־בָּבֶל׃ — שור
omnes & ,Iehudah rex Sidchiiahu eos vidisset cum fuit Et
4 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָם צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה וְכֹל — היה
ciuitate de nocte sunt egressi & ,fugerunt & belli viri — bellatores
אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה בָּרְחוּ וַיֵּצְאוּ לַיְלָה מִן־הָעִיר — יצא
via † est egressus & :muros duos inter ‡ portam per ,regis horti via * — * per viam
דֶּרֶךְ גַּן הַמֶּלֶךְ בְּשַׁעַר בֵּין הַחֹמֹתָיִם וַיֵּצֵא דֶּרֶךְ — ‡ quæ erat † per viam
cōprehenderūt & ,eos post Chasdim exercitus sunt persecuti ‡ Et .deserti — גנן
5 הָעֲרָבָה׃ וַיִּרְדְּפוּ חֵיל־כַּשְׂדִּים אַחֲרֵיהֶם וַיַּשִּׂגוּ — ‡ persecutus est
eū fecerūt ascendere & ,eū tulerunt & ,Ierecho cāpestribus ‡ in Sidchiiahu — ‡ desertis
אֶת־צִדְקִיָּהוּ בְּעַרְבוֹת יְרֵחוֹ וַיִּקְחוּ אֹתוֹ וַיַּעֲלֻהוּ — נשג
:Chamath terra in * ,Riblah in Babel regem Nebuchadnesar ad
אֶל־נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל רִבְלָתָה בְּאֶרֶץ חֲמָת — עלה * quæ est
Babel rex iugulauit Et .iudicia eo cum est locutus &
6 וַיְדַבֵּר אִתּוֹ מִשְׁפָּטִים׃ וַיִּשְׁחַט מֶלֶךְ בָּבֶל
heroes omnes & ,eius oculis in Riblah in Sidchiiahu filios — nobiles
אֶת־בְּנֵי צִדְקִיָּהוּ בְּרִבְלָה לְעֵינָיו וְאֵת כָּל־חֹרֵי — חור
.Babel rex iugulauit Iehudah
יְהוּדָה שָׁחַט מֶלֶךְ בָּבֶל׃
,compedibus in eum vinxit & ;excæcauit Sidchiiahu oculos Et
7 וְאֶת־עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ עִוֵּר וַיַּאַסְרֵהוּ בַּנְחֻשְׁתַּיִם
domum ‡ & ,regis Domumque .Babel in eum adducendum ad * — * vt adduceret ‡ domos
8 לָבִיא אֹתוֹ בָּבֶלָה׃ וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֶת־בֵּית
Ierusalaim muros & igni in Chasdim succenderunt populi
הָעָם שָׂרְפוּ הַכַּשְׂדִּים בָּאֵשׁ וְאֶת־חֹמוֹת יְרוּשָׁלִַם
,ciuitate in remanentium † populi residuum Et .diruerunt — † qui remanserat
9 נָתָצוּ׃ וְאֵת יֶתֶר הָעָם הַנִּשְׁאָרִים בָּעִיר
,residuorum * ,populi residuum &,eum super sunt dilapsi qui dilabentes ‡ & — ‡ transfugas, qui transfugerant ad
וְאֶת־הַנֹּפְלִים אֲשֶׁר נָפְלוּ עָלָיו וְאֵת יֶתֶר הָעָם הַנִּשְׁאָרִים — * qui remanserant
.Babel ‡ laniorum magister Nebuzaradan transtulit — ‡ in
הֶגְלָה נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים בָּבֶל׃ — רבב
fecit remanere ,quicquam eis ‡ non quibus ,tenues † plebe de Et
10 וּמִן־הָעָם הַדַּלִּים אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם מְאוּמָה הִשְׁאִיר — † pauperum, ‡ erat
eis dedit & :Iehudah terra in laniorum magister Nebuzaradan
נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וַיִּתֵּן לָהֶם — דלל
.illa die in agros & ,vineas
כְּרָמִים וִיגֵבִים בַּיּוֹם הַהוּא׃
,Irmeiahu super Babel rex resar-Nebuchad præceperat Et
11 וַיְצַו נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל עַל־יִרְמְיָהוּ — צוה
:dicendo ,laniorum magistri Nebuzaradan manu in * — * per manum
בְּיַד נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים לֵאמֹר׃
ei facias ne & ,illum super pone tuos oculos & ,illum Tolle
12 קָחֶנּוּ וְעֵינֶיךָ שִׂים עָלָיו וְאַל־תַּעַשׂ לוֹ — לקח
.eo cum facias sic ,te ad loquetur quod secundū sed ,mali quicquam — עשה
מְאוּמָה רָע כִּי אִם כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אֵלֶיךָ כֵּן עֲשֵׂה עִמּוֹ׃ — רוע כתיב ...
Nebuzazban & ,laniorum magister Nebuzaradan Misitque
13 וַיִּשְׁלַח נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים וּנְבוּשַׁזְבָּן
regis magistri omnes & ;Magh-Rab ,Sareser Nerghal & ,Saris-Rab
רַב־סָרִיס וְנֵרְגַל שַׂרְאֶצֶר רַב־מָג וְכֹל רַבֵּי מֶלֶךְ־ — רבב
atrio de Irmeiahu tulerunt & ,miserunt Et .Babel
14 בָּבֶל׃ וַיִּשְׁלְחוּ וַיִּקְחוּ אֶת־יִרְמְיָהוּ מֵחֲצַר
filij Ahicham filium * Ghedaliahu ad eum tradiderunt & ,custodiæ — * filio
הַמַּטָּרָה וַיִּתְּנוּ אֹתוֹ אֶל־גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם בֶּן־ — נטר
.populi medio in habitauit ‡ & :domum ad eum educendum ad † ,Saphan — † vt educeret ‡ habitaret
שָׁפָן לְהוֹצִאֵהוּ אֶל־הַבָּיִת וַיֵּשֶׁב בְּתוֹךְ הָעָם׃ — יצא ישב
clausum ipsum existēdo in ‡ ,DOMINI verbum fuerat Irmeiahu ad Et — ‡ cum esset clausus
15 וְאֶל־יִרְמְיָהוּ הָיָה דְבַר־יְהוָה בִּהְיֹתוֹ עָצוּר — היה
:dicendo ,custodiæ atrio in
בַּחֲצַר הַמַּטָּרָה לֵאמֹר׃
Sic :dicendo ,Aethiopem Melech Hebed ad dices † & ,Vade — † dic
16 הָלוֹךְ וְאָמַרְתָּ לְעֶבֶד־מֶלֶךְ הַכּוּשִׁי לֵאמֹר כֹּה־
adducens ‡ ego Ecce :Israel Deus exercituum DOMINUS dixit — ‡ adduco
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מֵבִי אֶת־ — מביא
erunt & :bonum in non & ,malum in hanc ciuitatem ad * mea verba — * super
דְּבָרַי אֶל־הָעִיר הַזֹּאת לְרָעָה וְלֹא לְטוֹבָה וְהָיוּ — בוא היה
.illa die in tuas facies ad — in conspectu tuo
לְפָנֶיךָ בַּיּוֹם הַהוּא׃

tradēris non & ;DOMINUS dixit ,illa die in te liberabo Et
17 וְהִצַּלְתִּיךָ בַיּוֹם־הַהוּא נְאֻם־יְהוָה וְלֹא תִנָּתֵן — נצל
,eorum faciebus à timens ‡ tu quorum * ,virorum manum in — * formidas ‡ eos pertu.
בְּיַד הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־אַתָּה יָגוֹר מִפְּנֵיהֶם׃
tibi erit & :cades non gladio in & ,te eruam eruendo Sed
18 כִּי מַלֵּט אֲמַלֶּטְךָ וּבַחֶרֶב לֹא תִפֹּל וְהָיְתָה לְךָ — mihi
.DOMINUS ait ,me in fidisti quia ,spolium in tua anima
נַפְשְׁךָ לְשָׁלָל כִּי־בָטַחְתָּ בִּי נְאֻם־יְהוָה׃

CAP. XL. מ

postquam ,DOMINO cum à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
1 הַדָּבָר אֲשֶׁר־הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה אַחַר
quando tulit ,ipso capiendo in ,Ramah de laniorum magister Nebuzaradan eum dimisit
שַׁלַּח אֹתוֹ נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים מִן־הָרָמָה בְּקַחְתּוֹ — לקח
* erat — transmigrationis omnis medio in ,catenis in vinctus * ipse & ,eum
אֹתוֹ וְהוּא־אָסוּר בָּאזִקִּים בְּתוֹךְ כָּל־גָּלוּת — גלה ‡ qui transmigrabant
.Babel in translatorum ‡ ,Iehudah & ,Ierusalaim
יְרוּשָׁלַםִ וִיהוּדָה הַמֻּגְלִים בָּבֶלָה׃
:eum ad dixit & ,Irmeiahu laniorum magister tulit Et
2 וַיִּקַּח רַב־טַבָּחִים לְיִרְמְיָהוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
‡ contra — locum ad ‡ hoc malum est locutus tuus Deus DOMINUS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ דִּבֶּר אֶת־הָרָעָה הַזֹּאת אֶל־הַמָּקוֹם
quemadmodum DOMINUS fecit & ,adduxit Et .istum
3 הַזֶּה׃ וַיָּבֵא וַיַּעַשׂ יְהוָה כַּאֲשֶׁר — בוא עשה
‡ paruistis voci — ,eius voce in audiuistis ‡ non & ,DOMINO peccastis quia ;est locutus
דִּבֵּר כִּי־חֲטָאתֶם לַיהוָה וְלֹא־שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ
* accidit — te solui ecce nunc Et .hoc verbum vobis fuit * &
4 וְהָיָה לָכֶם דָּבָר הַזֶּה׃ וְעַתָּה הִנֵּה פִתַּחְתִּיךָ — דבר
* sunt in manibus tuis, ‡ placet — ,tuis oculis in bonum † Si .tua manu super * quæ ,catenis à hodie
הַיּוֹם מִן־הָאזִקִּים אֲשֶׁר עַל־יָדֶךָ אִם־טוֹב בְּעֵינֶיךָ
‡ vt venias * in — :te super meum oculum ponam & ,veni ,Babel * mecum veniendum ad ‡
לָבוֹא אִתִּי בָבֶל בֹּא וְאָשִׂים אֶת־עֵינִי עָלֶיךָ
* displicet ‡ vt venias ‡ in ! reside — ,vide :cessa ! ,Babel ‡ mecum veniendum ad † ,tuis oculis in malum ‡ si &
וְאִם־רַע בְּעֵינֶיךָ לָבוֹא־אִתִּי בָבֶל חֲדָל רְאֵה
* in conspectu tuo est, ‡ locum qui bonus & rectus est — ,tuis oculis in rectum ad & bonum ‡ ad ,tuas facies ad * terra omnis
כָּל־הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ אֶל־טוֹב וְאֶל־הַיָּשָׁר בְּעֵינֶיךָ
† vt vadas ‡ eo quoque non reuertente, — ‡ reuertere & ,redibit non ipse ‡ adhuc Et .vade ,illuc eundum ad †
5 לָלֶכֶת שָׁמָּה לֵךְ׃ וְעוֹדֶנּוּ לֹא־יָשׁוּב וְשֻׁבָה
* sit, — rex præposuit quem ,Saphan filij Ahicham filium Ghedaliahu ad
אֶל־גְּדַלְיָה בֶן־אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן אֲשֶׁר הִפְקִיד מֶלֶךְ־
vel :populi medio in eo cum habita & ,Iehudah ciuitatibus in Babel
בָּבֶל בְּעָרֵי יְהוּדָה וְשֵׁב אִתּוֹ בְּתוֹךְ הָעָם אוֹ — הלך ישב
‡ locum qui rectus est, ‡ vt vadas, † portionem, — magister ei dedit Et .vade ,eundum ad ‡ ,tuis oculis in rectum * omnem ad
אֶל־כָּל־הַיָּשָׁר בְּעֵינֶיךָ לָלֶכֶת לֵךְ וַיִּתֶּן־לוֹ רַב־
.eum dimisit & ,munus & ,viaticum † laniorum
טַבָּחִים אֲרֻחָה וּמַשְׂאֵת וַיְשַׁלְּחֵהוּ׃ — נשא
:Mispah in Ahicham filium Ghedaliahu ad Irmeiahu venit Et
6 וַיָּבֹא יִרְמְיָהוּ אֶל־גְּדַלְיָה בֶן־אֲחִיקָם הַמִּצְפָּתָה — בוא
* qui remanserant — .terra in residuorum ‡ populi medio in eo cum habitauit &
וַיֵּשֶׁב אִתּוֹ בְּתוֹךְ הָעָם הַנִּשְׁאָרִים בָּאָרֶץ׃
* exercituum, ‡ per regionem — ipsi agro in ‡ qui ,virtutum * principes omnes audierunt Et
7 וַיִּשְׁמְעוּ כָל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה הֵמָּה
filium Ghedaliahu Babel rex præfecisset quod ,eorum viri &
וְאַנְשֵׁיהֶם כִּי־הִפְקִיד מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־גְּדַלְיָהוּ בֶן־ — ‡ terra, † ei
,mulieres & viros eo cum ‡ commendasset quodque ;terra in † Achicham
אֲחִיקָם בָּאָרֶץ וְכִי הִפְקִיד אִתּוֹ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים
* paruulos, & pauperes ‡ & eos — .Babel in fuerant translati non qui ijs de ‡ ,terræ tenuitate de & ,pubem * &
וָטָף וּמִדַּלַּת הָאָרֶץ מֵאֲשֶׁר לֹא־הָגְלוּ בָּבֶלָה׃ — טפף
filius Ismahel & ;Mispah in Ghedaliah ad venerunt Et
8 וַיָּבֹאוּ אֶל־גְּדַלְיָה הַמִּצְפָּתָה וְיִשְׁמָעֵאל בֶּן־
filius Seraiah & ,Chareach filij Ionathan & ,Iochanan & ,Nethaniahu
נְתַנְיָהוּ וְיוֹחָנָן וְיוֹנָתָן בְּנֵי־קָרֵחַ וּשְׂרָיָה בֶן־
filius Iezaniahu & ,Nethophatites Hephai filij & ,Tanchumeth — עיפי ק
תַּנְחֻמֶת וּבְנֵי עֵופַי הַנְּטֹפָתִי וִיזַנְיָהוּ בֶּן־
.eorum viri & ,ipsi ,Mahachati
הַמַּעֲכָתִי הֵמָּה וְאַנְשֵׁיהֶם׃
filij Achicham filius Ghedaliahu eis iurauit Et
9 וַיִּשָּׁבַע לָהֶם גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם בֶּן־ — fœdere
:Chasdim seruiendo à timeatis Ne :dicendo ,eorum viris & ,Saphan
שָׁפָן וּלְאַנְשֵׁיהֶם לֵאמֹר אַל־תִּירְאוּ מֵעֲבוֹד הַכַּשְׂדִּים — ירא
.vobis erit bene & ,Babel regi seruite & ,terra in habitate
שְׁבוּ בָאָרֶץ וְעִבְדוּ אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל וְיִיטַב לָכֶם׃ — ישב

loquendo ,populi vniuersi manus & ,hac ciuitate in residuorum — qui remanserunt
הנשארים בעיר הזאת ואת ידי כל־העם לדבר
quærens ipse non iste vir quia : hæc verba secundum eos ad — quærit
אליהם כדברים האלה כי האיש הזה איננו דרש
.malum in quinimo ,huic populo pacem ad sed
לשלום לעם הזה כי אם־לרעה׃
quia : vestra manu in ipse * Ecce : Sidchiiahu rex dixit Et — *est in manibus vestris:
5 ויאמר המלך צדקיהו הנה־הוא בידכם כי־
.verbum vobiscum poterit † rex ‡ non — ‡ est conse- tancum et † possit facere aliquid contra vos.
אין המלך יוכל אתכם דבר׃
cisternam in eum fecerunt proiicere & ,Irmeiahu tulerunt Et
6 ויקחו את־ירמיהו וישלכו אתו אל־הבור — לקח
submiserunt & ,custodiæ atrio in * qui ,Melech ‡ filij Malchiiahu — ‡ Regis * erat
מלכיהו בן־המלך אשר בחצר המטרה וישלחו את־ — נטר
,lutum quinimo † , aqua ‡ non cisterna in & : funibus in Irmeiahu — ‡ erat † sed
ירמיהו בחבלים ובבור אין־מים כי אם־טיט
.cœnum in Irmeiahu est defixus &
ויטבע ירמיהו בטיט׃
* ipse &) eunuchus vir Aethiops Melech-Hebed ‡ audiuit Et — ‡ seruus regis * erat
7 וישמע עבד־מלך הכושי איש סריס והוא
rex & : cisternam ad ‡ Irmeiahu dedissent ‡ quòd (regis domo in — ‡ posuissent ‡ in
בבית המלך כי־נתנו את־ירמיהו אל־הבור והמלך
domo de Melech-Hebed est egressus Et .Biniamin porta in sedens † — † sedebat
8 יושב בשער בנימן׃ ויצא עבד־מלך מבית — יצא
:dicendo ,regem ad est locutus & , regis
המלך וידבר אל־המלך לאמר׃
quæ omnia isti viri malefecerunt ,rex mi Domine
9 אדני המלך הרעו האנשים האלה את כל־אשר
fecerunt proiicere quem ,prophetam Irmeiahu in fecerunt — עשה
עשו לירמיהו הנביא את אשר־השליכו
panis * non quia : famis faciebus à se sub ‡ morietur & : cisternam in — ‡ in loco quo propter famem: * est
אל־הבור וימת תחתיו מפני הרעב כי אין הלחם
,Aethiopi Melech-Hebed rex præcepit Et .ciuitate in vltra — מות
10 עוד בעיר׃ ויצוה המלך את עבד־מלך הכושי
faciens* ascendere & ,viros triginta hinc tua manu in Tolle :dicendo — * fac
לאמר קח בידך מזה שלשים אנשים והעלית — עלה
.moriatur antequam ,cisterna de prophetam Irmeiahu
את־ירמיהו הנביא מן־הבור בטרם ימות׃
est ingressus & ,sua manu in viros Melech-Hebed assumpsit Et — qui erant in potestate
11 ויקח עבד־מלך את־האנשים בידו ויבא — בוא
,tractionum vetera † inde tulit & ,thesaurum sub ad regis domum — † veteres pannos, & quos detractos,
בית־המלך אל־תחת האוצר ויקח משם בלויי הסחבות
cisternam ad * Irmeiahu ad ea ‡ misit & , corruptionum vetera &
ובלוי מלחים וישלחם אל־ירמיהו אל־הבור — כלה ‡ eos
:Irmeiahu ad Aethiops Melech-Hebed dixit Et .funibus in ‡
12 בחבלים׃ ויאמר עבד־מלך הכושי אל־ירמיהו — ‡ per funes
tuarū manuū axillis sub corruptionum & ,tractionum vetera † nunc Pone — † veteres pannos detractos,
שים נא בלואי הסחבות והמלחים תחת אצלות ידיך — שום
.sic Irmeiahu fecit & :funes desubter
מתחת לחבלים ויעש ירמיהו כן׃ — עשה
fecerunt ascendere & ,funibus in Irmeiahu extraxerunt Et
13 וימשכו את־ירמיהו בחבלים ויעלו — עלה
.custodiæ atrio in Irmeiahu mansit & : cisterna è eum
אתו מן־הבור וישב ירמיהו בחצר המטרה׃ — נטר
prophetam Irmeiahu tulit & ,Sidchiiahu rex misit Et
14 וישלח המלך צדקיהו ויקח את־ירמיהו הנביא — לקח
dixit & :DOMINI domo in * qui ,tertium introitum ad se ad — * erat
אליו אל־מבוא השלישי אשר בבית יהוה ויאמר
celes † ne ,verbum te ego Interrogans ‡ : Irmeiahu ad rex — ‡ Interrogo † abscondas
המלך אל־ירמיהו שאל אני אתך דבר אל־תכחד
.verbum ‡ me à — ‡ quicquam
ממני דבר׃
,tibi annunciauero Cùm * : Sidchiiahu ad Irmeiahu dixit Et — * Si
15 ויאמר ירמיהו אל־צדקיהו כי אגיד לך — נגד
non ,tibi consuluero cùm ‡ Et ? me facies mori faciendo mori nónne — ‡ si
הלוא המת תמיתני וכי איעצך לא — יעץ
Irmeiahu ad ‡ Sidchiiahu rex iurauit Et .me ad audies † — † parebis mihi. ‡ ipsi
16 תשמע אלי׃ וישבע המלך צדקיהו אל־ירמיהו
nobis fecit qui ,DOMINVS Viuens ‡ :dicendo ,absconditò in * — * clam, ‡ Viuit
בסתר לאמר חי־יהוה את אשר עשה־לנו את־ — חיה
virorum manum in te tradidero si & ,te occidero si ,hanc animam
הנפש הזאת אם־אמיתך ואם־אתנך ביד האנשים
.tuam animam quærentes ‡ qui ,istorum — ‡ quærunt
האלה אשר מבקשים את־נפשך׃

DOMINVS dixit Sic : Sidchiiahu ad Irmeiahu dixit Et
17 ויאמר ירמיהו אל־צדקיהו כה־אמר יהוה
principes ad exieris exeundo Si :Israel Deus exercituum Deus
אלהי צבאות אלהי ישראל אם־יצא תצא אל־שרי — יצא
succendetur non hæc ciuitas & ,tua anima viuet & ,Babel regis
מלך־בבל וחיתה נפשך והעיר הזאת לא תשרף — familia
.tua domus & ,tu viues & : igni in
באש וחיתה אתה וביתך׃
tradetur & ,Babel regis principes ad exieris non si Et
18 ואם לא־תצא אל־שרי מלך בבל ונתנה — שור
tu & ;igni in eam succendēt & ,Chasdim manum in hæc ciuitas
העיר הזאת ביד הכשדים ושרפוה באש ואתה — affugies
.eorum manu de euades non
לא־תמלט מידם׃
verens Ego : Irmeiahu ad Sidchiiahu rex dixit Et — timeo
19 ויאמר המלך צדקיהו אל־ירמיהו אני דאג
me dent fortè ne ;Chasdim ad sunt delapsi ‡ qui ,Iehudæos * — * propter ‡ transfugerunt
את־היהודים אשר נפלו אל־הכשדים פן־יתנו אתי — נתן
.me in † illudant & ,eorum manum in — † mihi.
בידם והתעללו־בי׃
,DOMINI voce in ‡,quæso ,Audi .tradent Non :Irmeiahu dixit Et — ‡ vocem
20 ויאמר ירמיהו לא יתנו שמע־נא בקול יהוה
.tua anima viuet & ,tibi erit bene &,te ad loquens ego qua — loquor
לאשר אני דבר אליך וייטב לך ותחי נפשך׃ — חיה
mihi ostendit quod ,verbum * hoc ,exire tu renuens si Et ‡ — ‡ Si autē renueris * est
21 ואם־מאן אתה לצאת זה הדבר אשר הראני — יצא
remanserunt quæ ,mulieres omnes ecce Et .DOMINVS — * educuntur
22 יהוה׃ והנה כל־הנשים אשר נשארו
ipsæ & ;Babel regis principes ad eductæ * ,Iehudah regis domo in
בבית מלך־יהודה מוצאות אל־שרי מלך בבל והנה — ‡ dicūt: Suaserunt tibi, ‡ infixi pedes tui,
sunt immersi ‡,tuæ pacis viri tibi præualuerunt & ,te incitauerunt : dicentes ‡
אמרות הסיתוך ויכלו לך אנשי שלמך הטבעו
.retrorsum sunt conuersi ,tuus pes cœno in
בבץ רגלך נסגו אחור׃
,Chasdim ad educentes ‡ tuos filios & ,tuas vxores omnes Et — educent
23 ואת־כל־נשיך ואת־בניך מוצאים אל־הכשדים
Babel regis manu in sed ,eorum manu de euades non tu &
ואתה לא־תמלט מידם כי ביד מלך־בבל
.igni in cremabis hanc ciuitatem & ,capieris — facies comburere
תתפש ואת־העיר הזאת תשרף באש׃
verba in sciat non Vir :Irmeiahu ad Sidchiiahu dixit Et — Nemo
24 ויאמר צדקיהו אל־ירמיהו איש אל־ידע בדברים־
quòd ,principes audierint cùm Et ‡ . morieris non & ,ista — ‡ Si autem
25 האלה ולא תמות׃ וכי־ישמעו השרים כי־ — שור
Indica ,te ad ‡ dixerint & ,te ad venerint & ,tecum sum locutus — ‡ tibi
דברתי אתך ובאו אליך ואמרו אליך הגידה־ — בוא נגד
,nobis à celes ne ,regem ad es locutus quid nobis nunc
נא לנו מה־דברת אל־המלך אל־תכחד ממנו
?rex te ad est locutus quid & ,te interficiemus non &
ולא נמיתך ומה־דבר אליך המלך׃ — מות
facies ad ‡ meam deprecationē ego faciens * Cadere :eos ad dices Et — * feci ‡ coram rege, ne reduceret
26 ואמרת אליהם מפיל־אני תחנתי לפני — נפל חנן
.ibi moriendum ad ‡ ,Ionathan domum † me reducendum non ad ,regis — † in ‡ ne moriar
המלך לבלתי השיבני בית יהונתן למות שם׃
interrogauerunt & ,Irmeiahu ad principes omnes Veneruntque
27 ויבאו כל־השרים אל־ירמיהו וישאלו — שוב
præcepit quæ ,hæc verba omnia iuxta eis nunciauit & ,eum
אתו ויגד להם ככל־הדברים האלה אשר צוה
.verbum est auditum non quia ,eo ab tacuerunt & :rex
המלך ויחרשו ממנו כי לא־נשמע הדבר׃
quo diem ad vsque ,custodiæ atrio in Irmeiahu mansit Et
28 וישב ירמיהו בחצר המטרה עד־יום אשר־ — ישב
.Ierusalaim caperetur vt est factum & :Ierusalaim est capta — נטר
נלכדה ירושלם והיה כאשר נלכדה ירושלם׃

CAP. XXXIX.

mense in ,Iehudah regis Sidchiiahu nono anno In
1 בשנה התשעית לצדקיהו מלך־יהודה בחדש
ad * eius virtus ‡ omnis & ,Babel rex Nebuchadresar venit ,decimo — ‡ exercitus * in
העשרי בא נבוכדראצר מלך־בבל וכל־חילו אל־ — בוא
.eam super obsederunt & ,Ierusalaim
ירושלם ויצרו עליה׃ — צור

.animal & hominem ea ex faciet cessare & ,hanc terram — homines & animalia.
אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת וְהִשְׁבִּית מִמֶּנָּה אָדָם וּבְהֵמָה׃
:Iehudah regem Iehoiachim super DOMINVS dixit sic Propterea — ad
30 †לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה עַל־יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה
proiectum erit eius cadauer & :Dauid solio super sedens ei erit Non
לֹא־יִהְיֶה־לּוֹ יוֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא דָוִד וְנִבְלָתוֹ תִּהְיֶה מֻשְׁלֶכֶת
.nocte in gelu ad & ,die in æstum ad
לַחֹרֶב בַּיּוֹם וְלַקֶּרַח בַּלָּיְלָה׃
,eius seruos super & ,eius semen super & ,eum super visitabo Et
31 †וּפָקַדְתִּי עָלָיו וְעַל־זַרְעוֹ וְעַל־עֲבָדָיו
,Ierusalaim habitatores super & ,eos super adducam & :eorũ iniquitatem
אֶת־ⁿעֲוֹנָם °וְהֵבֵאתִי עֲלֵיהֶם וְעַל־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַםִ — ⁿעָוֹן °בּוֹא
:eos ad sum locutus quod ,malum omne Iehudah virum ad & — in viros
וְאֶל־אִישׁ יְהוּדָה אֵת כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם
,alterum volumen tulit Irmeiahu Et .audierunt non &
32 וְלֹא שָׁמֵעוּ׃ †וְיִרְמְיָהוּ לָקַח ᵖמְגִלָּה אַחֶרֶת — ᵖגָּלַל
eo super ‡ scripsit & ,scribam‖ Neriiahu filium * Baruch ad illud dedit & — * filio ‖ scribæ, ‡ in
וַיִּתְּנָהּ אֶל־בָּרוּךְ בֶּן־נֵרִיָּהוּ הַסֹּפֵר וַיִּכְתֹּב עָלֶיהָ
Iehoiachim combusserat quem ,libri verba omnia Irmeiahu ore ex
ᑫמִפִּי יִרְמְיָהוּ אֵת כָּל־דִּבְרֵי הַסֵּפֶר אֲשֶׁר שָׂרַף יְהוֹיָקִים — ᑫפֶּה
verba ea super est additum ‡ adhuc & :igni in ,Iehudah rex — ‡ addita sunt
מֶלֶךְ־יְהוּדָה בָּאֵשׁ וְעוֹד ʳנוֹסַף עֲלֵיהֶם דְּבָרִים — ʳיָסַף
.illa sicut‖ multa — ‖ similia.
ˢרַבִּים כָּהֵמָּה׃ — ˢרָבַב

CAP. XXXVII. לז

Choniahu pro Iosiiahu filius Sidchiiahu rex regnauit Et
1 †וַיִּמְלָךְ־מֶלֶךְ צִדְקִיָּהוּ בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ תַּחַת כָּנְיָהוּ
Babel rex Nebuchadresar constituit regem quem ,Iehoiachim filio
בֶּן־יְהוֹיָקִים אֲשֶׁר הִמְלִיךְ נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל
populus & ,eius serui & ,ipse obediuit non Et .Iehudah terra in
2 בְּאֶרֶץ יְהוּדָה׃ †וְלֹא שָׁמַע הוּא וַעֲבָדָיו וְעַם
Irmeiahu manu in ‡ est locutus quæ ,DOMINI verba ad * ,terræ — * verbis ‡ per
הָאָרֶץ אֶל־דִּבְרֵי יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד יִרְמְיָהוּ
filium Iehuchal Sidchiiahu rex misit Et .prophetæ — prophetam.
3 הַנָּבִיא׃ †וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ אֶת־יְהוּכַל בֶּן־
Irmeiahu ad sacerdotẽ Mahaseiah filium Sephaniahu & ,Selemiah
שֶׁלֶמְיָה וְאֶת־צְפַנְיָהוּ בֶן־מַעֲשֵׂיָה הַכֹּהֵן אֶל־יִרְמְיָהוּ
DOMINVM ad nobis pro quæso Ora :dicendum ad ,prophetam — vt dicerent:
הַנָּבִיא לֵאמֹר הִתְפַּלֶּל־נָא בַּעֲדֵנוּ אֶל־יְהוָה
medium in egrediens ‡ & ,venit Irmeiahu Et .nostrum Deum — ‡ egressus est
4 אֱלֹהֵינוּ׃ †וְיִרְמְיָהוּ בָּא ᵗוְיֹצֵא בְּתוֹךְ — ᵗיָצָא
.carceris domum ‡ eum dederant * non & :populi — * posuerunt ‡ in
הָעָם וְלֹא־נָתְנוּ אֹתוֹ בֵּית הַכְּלִיא׃ — הכלוא ק
,Chasdim audierũt & ,Aegypto de est egressa‡ Parhoh virtus‖ Et
5 †וְחֵיל פַּרְעֹה יָצָא מִמִּצְרָיִם וַיִּשְׁמְעוּ הַכַּשְׂדִּים — ‖ exercitus ‡ egressus † qui obsidebant ‡ ab
desuper ‡ ascenderunt & ,eorum auditum Ierusalaim super coarctantes †
ᵃהַצָּרִים עַל־יְרוּשָׁלַםִ אֶת־שִׁמְעָם ᵇוַיֵּעָלוּ מֵעַל
.Ierusalaim
יְרוּשָׁלָםִ׃ — ᵃצוּר ᵇעָלָה
:dicendo ,prophetam Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Et
6 †וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר׃
ad diceris Sic ,Israel Deus DOMINVS dixit Sic
7 †כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כֹּה תֹאמְרוּ אֶל־
virtus Ecce :me quærendum ad ‡ ,me ad vos mittentem * ,Iehudah regem — * qui mi[ttit] ‡ vt inquiratis
מֶלֶךְ יְהוּדָה הַשֹּׁלֵחַ אֶתְכֶם אֵלַי לְדָרְשֵׁנִי הִנֵּה חֵיל
.Aegyptum ‡ suam terrã in est reuersa ‖ ,auxilium in vobis exiens † Parhoh — ‖ exercitus † qui egressus est ‖ reuersus ‡ in
פַּרְעֹה הַיֹּצֵא לָכֶם לְעֶזְרָה ᶜשָׁב לְאַרְצוֹ מִצְרָיִם׃
;hanc ciuitatem super ‡ bellabunt & ,Chaldim redibunt Et
8 †וְשָׁבוּ הַכַּשְׂדִּים וְנִלְחֲמוּ עַל־הָעִיר הַזֹּאת — ᶜשׁוּב
.igni in eam succendent & ,eam capient & — * contra
וּלְכָדֻהָ וּשְׂרָפֻהָ בָאֵשׁ׃ — ᵈנָשָׁא
:dicendo ,vestras animas decipiatis Ne :DOMINVS dixit Sic — * à
9 †כֹּה אָמַר יְהוָה אַל־ᵈתַּשִּׁאוּ נַפְשֹׁתֵיכֶם לֵאמֹר — ᵉיָלַךְ
.ibunt non quia ,Chasdim nobis desuper * ibunt Eundo — * Quinimo si percuteretis ‖ exercitum ‡ qui prœliantur
הָלֹךְ ᵉיֵלְכוּ מֵעָלֵינוּ הַכַּשְׂדִּים כִּי־לֹא יֵלֵכוּ׃
pugnantium ‡ ,Chasdim virtutem‖ omnem percussissetis si Quia *
10 †כִּי אִם־ᶠהִכִּיתֶם כָּל־חֵיל כַּשְׂדִּים הַנִּלְחָמִים
vnusquisque ,transfixi viri eis in ‡ remaneant & ,vobiscum — ᶠנָכָה ‡ ex ‖ è
אִתְּכֶם וְנִשְׁאֲרוּ־בָם אֲנָשִׁים מְדֻקָּרִים אִישׁ
.igni in hanc ciuitatem incendent & ,consurgent ,suo tentorio in‖ — * cùm ascendisset exercitus ‡ ab
בְּאָהֳלוֹ יָקוּמוּ וְשָׂרְפוּ אֶת־הָעִיר הַזֹּאת בָּאֵשׁ׃
,Ierusalaim desuper ‡ Chasdim virtutem ascendendo in * fuit Et
11 †וְהָיָה ᵍבְּהֵעָלוֹת חֵיל הַכַּשְׂדִּים מֵעַל יְרוּשָׁלִָם — ᵍעָלָה

.Parhoh virtutis faciebus à †
12 מִפְּנֵי חֵיל פַּרְעֹה׃ ʰ†וַיֵּצֵא יִרְמְיָהוּ מִירוּשָׁלַםִ — propter exercitum
,Ierusalaim de Irmeiahu est egressus Et
.populi medio in ‡ ,inde seipsum lubrificandũ ad* ,Biniamin terram eundum ad‡ — ʰיָצָא
לָלֶכֶת אֶרֶץ בִּנְיָמִן לַחֲלִק מִשָּׁם בְּתוֹךְ הָעָם׃ — ‡ vt iret in * vt divideret
,præfecturarum dominus ‡ ibi & ,Biniamin porta in ipse fuit Et — ‡ quia erat ‡ erat præpositus,
13 ⁱ†וַיְהִי־הוּא בְּשַׁעַר בִּנְיָמִן וְשָׁם בַּעַל פְּקִדֻת
apprehendit & :Chananiah filij Selemiah filius ,Iriiah eius nomen &
וּשְׁמוֹ יִרְאִיָּיה בֶּן־שֶׁלֶמְיָה בֶּן־חֲנַנְיָה וַיִּתְפֹּשׂ — ⁱהָיָה
.dilabens † tu Chaldim Ad :dicendo ,prophetam Irmeiahu — † dilabens.
אֶת־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר אֶל־הַכַּשְׂדִּים אַתָּה נֹפֵל׃
.Chasdim super dilabens ‡ ego non ,‡ Falsum :Irmeiahu Dixitque — ‡ est ‡ dilabor ad
14 †וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ שֶׁקֶר אֵינֶנִּי נֹפֵל עַל־הַכַּשְׂדִּים
eũ adduxit & ,Irmeiahu in Iriiah cõprehendit & ‖ ,eum ad audiuit non & — ‖ sed
וְלֹא שָׁמַע אֵלָיו וַיִּתְפֹּשׂ יִרְאִיָּיה בְּיִרְמְיָהוּ ᵏוַיְבִאֵהוּ — ᵏבּוֹא
,Irmeiahu super principes sunt irati Et .principes ad — contra
15 אֶל־הַשָּׂרִים׃ ˡ†וַיִּקְצְפוּ ˡהַשָּׂרִים עַל־יִרְמְיָהוּ — ˡשׂוּר
Iehonathan domũ ,ligationis ‡ domũ ‡ eum dederũt * & :eũ fecerũt percutere & — * posuerunt ‡ in ‡ carceris, in
וְהִכּוּ אֹתוֹ וְנָתְנוּ אוֹתוֹ בֵּית הָאֵסוּר בֵּית יְהוֹנָתָן
.carceris domum in fecerunt ipsam nam ,scribæ
הַסֹּפֵר כִּי־אֹתוֹ ᵐעָשׂוּ לְבֵית הַכֶּלֶא׃ — ᵐעָשָׂה
,hospitiola ad ‡ & ,laci domum ad † Irmeiahu esset ingressus Cùm — † in ‖ locum vbi manebant detenti,
16 †כִּי בָא יִרְמְיָהוּ אֶל־בֵּית הַבּוֹר וְאֶל־ⁿהַחֲנֻיוֹת
.multis diebus Irmeiahu ibi mansit &
וַיֵּשֶׁב־שָׁם יִרְמְיָהוּ יָמִים רַבִּים׃ — ⁿחָנָה
rex eum interrogauit & ,eum tulit & ,Sidchiiahu rex misit Et
17 †וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ °וַיִּקָּחֵהוּ וַיִּשְׁאָלֵהוּ הַמֶּלֶךְ — °לָקַח
* abscondite, dixit Et ?DOMINO cum à verbũ est Nũ :dixit & ,abscondito in * sua domo in
בְּבֵיתוֹ בַּסֵּתֶר וַיֹּאמֶר הֲיֵשׁ דָּבָר מֵאֵת יְהוָה וַיֹּאמֶר
.tradẽris Babel regis manum In :dixit Et .Est :Irmeiahu
יִרְמְיָהוּ יֵשׁ וַיֹּאמֶר בְּיַד־מֶלֶךְ־בָּבֶל תִּנָּתֵן׃
,tibi peccaui Quid :Sidchiiahu regem ad Irmeiahu dixit Et
18 †וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ מֶה חָטָאתִי לְךָ
?carceris domũ ad † me dedistis ‡ quia ,huic populo & ,tuis seruis & — ‡ posuistis † in
וְלַעֲבָדֶיךָ וְלָעָם הַזֶּה כִּי־נְתַתֶּם אוֹתִי אֶל־בֵּית הַכְּלֶא׃
Non :dicendo ,vobis prophetabant qui ,vestri prophetæ ‡ vbi Et — ‡ sunt
19 †וְאַיֵּו נְבִיאֵיכֶם אֲשֶׁר־נִבְּאוּ לָכֶם לֵאמֹר לֹא־ — והיו ק
?hanc terram super * & ,vos super * Babel rex veniet — * contra
יָבֹא מֶלֶךְ־בָּבֶל עֲלֵיכֶם וְעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת׃
obsecro Cadat :rex mi domine obsecro audi nunc Et
20 †וְעַתָּה שְׁמַע־נָא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ ᵖתִּפָּל־נָא — ᵖנָפַל
Ionathan domum † me facias redire ne & ,tuas facies ad ‡ mea deprecatio — ‡ in conspectu tuo, † in
ᑫתְּחִנָּתִי לְפָנֶיךָ וְאַל־ʳתְּשִׁבֵנִי בֵּית יְהוֹנָתָן — ᑫחָנַן ʳשׁוּב
.ibi moriar non & ‖ scribæ — ‖ ne
הַסֹּפֵר וְלֹא אָמוּת שָׁם׃
Irmeiahu commendauerunt & ,Sidchiiahu rex præcepit Et
21 †וַיְצַוֶּה הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ וַיַּפְקִדוּ אֶת־יִרְמְיָהוּ — † dedit ‖ per diem,
,pistorum platea de diem in ‡ panis tortam ei dare † & ,custodiæ atrio in
בַּחֲצַר ˢהַמַּטָּרָה וְנָתֹן לוֹ כִכַּר־לֶחֶם לַיּוֹם מִחוּץ ᵗהָאֹפִים — ˢנָטַר ᵗאָפָה
Irmeiahu mansit & :ciuitate de panem omnem consummare ad vsque * — * donec consumeretur omnis panis
עַד־ᵛתֹּם כָּל־הַלֶּחֶם מִן־הָעִיר וַיֵּשֶׁב יִרְמְיָהוּ
.custodiæ atrio in
בַּחֲצַר הַמַּטָּרָה׃ — ᵛתָּמַם

CAP. XXXVIII. לח

filius Ghedaliahu & ,Matthan filius Sephatiah audiuit Et
1 †וַיִּשְׁמַע שְׁפַטְיָה בֶן־מַתָּן וּגְדַלְיָהוּ בֶּן־
,Malchiiah filius Paschur & ,Selemiahu filius Iuchal & ,Paschur
פַּשְׁחוּר וְיוּכַל בֶּן־שֶׁלֶמְיָהוּ וּפַשְׁחוּר בֶּן־מַלְכִּיָּה
:dicendo ,populum omnem ad loquens Irmeiahu quæ verba — loquebatur
אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִרְמְיָהוּ מְדַבֵּר אֶל־כָּל־הָעָם לֵאמֹר׃
moriętur ,ista ciuitate in Manens :DOMINVS dixit Sic — Qui mãserit
2 †כֹּה אָמַר יְהוָה הַיֹּשֵׁב בָּעִיר הַזֹּאת יָמוּת
,viuet & ,Chasdim ad egrediens & :peste in & ,fame in ,gladio in — qui autem exierit
בַּחֶרֶב בָּרָעָב וּבַדָּבֶר וְהַיֹּצֵא אֶל־הַכַּשְׂדִּים יִחְיֶה — חיה ק
.viuet & ,spolium in eius anima ei erit &
וְהָיְתָה־לּוֹ נַפְשׁוֹ לְשָׁלָל ˣוָחָי׃ — ˣחָיָה
hæc ciuitas tradetur Tradendo :DOMINVS dixit Sic
3 †כֹּה אָמַר יְהוָה הִנָּתֹן תִּנָּתֵן הָעִיר הַזֹּאת — exercitus
.eam capiet & ,Babel regis virtutis manum in
בְּיַד חֵיל מֶלֶךְ־בָּבֶל וּלְכָדָהּ׃ — quæsumus
vir nunc Moriatur :regem ad principes dixeruut Et
4 †וַיֹּאמְרוּ ᵃהַשָּׂרִים אֶל־הַמֶּלֶךְ יוּמַת נָא אֶת־הָאִישׁ — ᵃשׂוּר ‖ vt quid ‡ debilitat
,belli virorum manus debilitans ipse sic * super nam ,iste
הַזֶּה כִּי־עַל־כֵּן הוּא־מְרַפֵּא אֶת־יְדֵי אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה

omnia eo in scribes & ,libri volumen tibi Tolle
2 קַח־לְךָ מְגִלַּת־סֵפֶר וְכָתַבְתָּ אֵלֶיהָ אֵת כָּל־
,Iehudah super * & ,Israel super * te ad sum locutus quæ ,verba
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ עַל־יִשְׂרָאֵל וְעַל־יְהוּדָה
,Iosiahu diebus à ,te ad sum locutus * die à ,gentes omnes super * &
וְעַל־כָּל־הַגּוֹיִם מִיּוֹם דִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ מִימֵי יֹאשִׁיָּהוּ
Iehudah domus audiant forte Si . hanc diem ad vsque &
3 וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ אוּלַי יִשְׁמְעוּ בֵּית יְהוּדָה
reuertantur vt ,eis facere cogitans ego quod malum omne
אֵת כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר אָנֹכִי חֹשֵׁב לַעֲשׂוֹת לָהֶם לְמַעַן יָשׁוּבוּ
.eorum peccato & ,eorum iniquitati ero propitius & ,mala sua via à vir *
אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וְסָלַחְתִּי לַעֲוֺנָם וּלְחַטָּאתָם׃
scripsit & ; Neriiah filium Baruch Irmeiahu vocauit Et
4 וַיִּקְרָא יִרְמְיָהוּ אֶת־בָּרוּךְ בֶּן־נֵרִיָּה וַיִּכְתֹּב
est locutus quæ ,DOMINI verba omnia Irmeiahu ore ex Baruch
בָּרוּךְ מִפִּי יִרְמְיָהוּ אֵת כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה אֲשֶׁר־דִּבֶּר
.libri volumine super eum ad
אֵלָיו עַל־מְגִלַּת־סֵפֶר׃
non ,clausus Ego : dicendo ,Baruch Irmeiahu præcepit Et
5 וַיְצַוֶּה יִרְמְיָהוּ אֶת־בָּרוּךְ לֵאמֹר אֲנִי עָצוּר לֹא
,tu introibis * Et .DOMINI domum ingredi potero
6 אוּכַל לָבוֹא בֵּית יְהוָה׃ וּבָאתָ אַתָּה
DOMINI verba ,meo ore ex scripsisti quod ,volumine in leges * &
וְקָרָאתָ בַמְּגִלָּה אֲשֶׁר־כָּתַבְתָּ מִפִּי אֶת־דִּבְרֵי יְהוָה
auribus in etiam & :ieiunij die in ,DOMINI domo * populi auribus in
בְּאָזְנֵי הָעָם בֵּית יְהוָה בְּיוֹם צוֹם וְגַם בְּאָזְנֵי
.ea leges suis ciuitatibus de venientium * ,Iehudah omnis
כָל־יְהוּדָה הַבָּאִים מֵעָרֵיהֶם תִּקְרָאֵם׃
reuertantur & ,DOMINI facies ad * cotũ deprecatio * cadat forte Si
7 אוּלַי תִּפֹּל תְּחִנָּתָם לִפְנֵי יְהוָה וְיָשֻׁבוּ
quam ,ira & nasus * magnus quia : mala sua via à vir *
אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה כִּי־גָדוֹל הָאַף וְהַחֵמָה אֲשֶׁר־
.hunc populum ad * DOMINVS est locutus
דִּבֶּר יְהוָה אֶל־הָעָם הַזֶּה׃
ei præcepit quæ omnia iuxta Neriiah filius Baruch fecit Et
8 וַיַּעַשׂ בָּרוּךְ בֶּן־נֵרִיָּה כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּהוּ
domo * DOMINI verba libro in legendo ,propheta Irmeiahu
יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא לִקְרֹא בַסֵּפֶר דִּבְרֵי יְהוָה בֵּית
filij Iehoiachim quinto anno in fuit Et .DOMINI
9 יְהוָה׃ וַיְהִי בַשָּׁנָה הַחֲמִשִׁית לִיהוֹיָקִים בֶּן־
ieiunium prædicauerunt nono mense in Iehudah regis Iosiahu
יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בַּחֹדֶשׁ הַתְּשִׁעִי קָרְאוּ צוֹם
populo vniuerso & ,Ierusalaim in populo omni DOMINI facies ad
לִפְנֵי יְהוָה כָּל־הָעָם בִּירוּשָׁלָםִ וְכָל־הָעָם
Baruch Legitque .Ierusalaim in Iehudah vrbibus de venientium
10 הַבָּאִים מֵעָרֵי יְהוּדָה בִּירוּשָׁלָםִ׃ וַיִּקְרָא בָרוּךְ
cubiculo in ,DOMINI domo * Irmeiahu verba libro in
בַּסֵּפֶר אֶת־דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ בֵּית יְהוָה בְּלִשְׁכַּת
portæ ostij superiori atrio in ,scribæ Saphan filij Ghemariahu
גְּמַרְיָהוּ בֶן־שָׁפָן הַסֹּפֵר בֶּחָצֵר הָעֶלְיוֹן פֶּתַח שַׁעַר
.populi omnis auribus in ,nouæ DOMINI domus
בֵּית־יְהוָה הֶחָדָשׁ בְּאָזְנֵי כָּל־הָעָם׃
omnia Saphan filij Ghemariahu filius Michaiahu audiuit Et
11 וַיִּשְׁמַע מִכָיְהוּ בֶן־גְּמַרְיָהוּ בֶן־שָׁפָן אֶת־כָּל־
domum † Descenditque .libro desuper * DOMINI verba
12 דִּבְרֵי יְהוָה מֵעַל הַסֵּפֶר׃ וַיֵּרֶד בֵּית־
principes omnes ibi ecce & :scribæ cubiculum super * regis
הַמֶּלֶךְ עַל־לִשְׁכַּת הַסֹּפֵר וְהִנֵּה־שָׁם כָּל־הַשָּׂרִים
Elnathan & ,Semahaiahu filius Delaiahu & ,scriba Elisamah :sedentes *
יוֹשְׁבִים אֱלִישָׁמָע הַסֹּפֵר וּדְלָיָהוּ בֶן־שְׁמַעְיָהוּ וְאֶלְנָתָן
filius Sidchiiahu & ,Saphan filius Ghemariahu & ,Hachbor filius
בֶּן־עַכְבּוֹר וּגְמַרְיָהוּ בֶן־שָׁפָן וְצִדְקִיָּהוּ בֶן־
.principes vniuersi & ,Chananiahu
חֲנַנְיָהוּ וְכָל־הַשָּׂרִים׃
,audiuit quæ verba omnia Machaiehu eis indicauit Et
13 וַיַּגֵּד לָהֶם מִכָיְהוּ אֵת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמֵעַ
.populi auribus in libro in Baruch legendo in
בִּקְרֹא בָרוּךְ בַּסֵּפֶר בְּאָזְנֵי הָעָם׃
filium Iehudi ,Baruch ad principes omnes miserunt Et
14 וַיִּשְׁלְחוּ כָל־הַשָּׂרִים אֶל־בָּרוּךְ אֶת־יְהוּדִי בֶּן־
quo * Volumen :dicendo ad * ,Chusi filij Selemiahu filij Nethaniahu
נְתַנְיָהוּ בֶּן־שֶׁלֶמְיָהוּ בֶן־כּוּשִׁי לֵאמֹר הַמְּגִלָּה אֲשֶׁר
tolle & :tibi * & ,tua manu in illud sume ,populi auribus in eo in legisti
קָרָאתָ בָּהּ בְּאָזְנֵי הָעָם קָחֶנָּה בְיָדְךָ וָלֵךְ וַיִּקַּח
.eos ad venit & ,sua manu in volumen Neriiah filius Baruch
בָּרוּךְ בֶּן־נֵרִיָּהוּ אֶת־הַמְּגִלָּה בְּיָדוֹ וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם׃

:nostris auribus in illud lege & ,nunc Sede :eum ad dixerunt Et
15 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו שֵׁב נָא וּקְרָאֶנָּה בְּאָזְנֵינוּ
.eorum auribus in Baruch legit &
וַיִּקְרָא בָרוּךְ בְּאָזְנֵיהֶם׃
* cùm audissent expauerunt ,* verba omnia eos audire secundum * fuit Et
16 וַיְהִי כְּשָׁמְעָם אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים פָּחֲדוּ
* Dei, b nunciabimus Nũciando :Baruch ad dixerunt & ,suum socium * ad vir †
אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וַיֹּאמְרוּ אֶל־בָּרוּךְ הַגֵּיד נַגִּיד
† vnusquisque * amicum .hæc verba omnia regi
לַמֶּלֶךְ אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃
nobis nunc Nuncia :dicendo ,interrogauerunt Baruch Et
17 וְאֶת־בָּרוּךְ שָׁאֲלוּ לֵאמֹר הַגֶּד־נָא לָנוּ
.eius ore ex hæc verba omnia scripsisti quomodo
אֵיךְ כָּתַבְתָּ אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּיו׃
mihi omnia me ad legebat suo ore Ex :Baruch eis dixit Et
18 וַיֹּאמֶר לָהֶם בָּרוּךְ מִפִּיו יִקְרָא אֵלַי אֵת כָּל־
scribebam in .atramento in libro super scribens ego & ,hæc verba
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַאֲנִי כֹּתֵב עַל־הַסֵּפֶר בַּדְּיוֹ׃
,tu te absconde ,Vade ,Baruch ad principes dixerunt Et
19 וַיֹּאמְרוּ הַשָּׂרִים אֶל־בָּרוּךְ לֵךְ הִסָּתֵר אַתָּה
† nemo * sitis. ,vos * vbi sciat non vir † & ,Irmeiahu &
וְיִרְמְיָהוּ וְאִישׁ אַל־יֵדַע אֵיפֹה אַתֶּם׃
volumen & .atrium in regem ad sunt ingressi Et
20 וַיָּבֹאוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ חָצֵרָה וְאֶת־הַמְּגִלָּה
nunciauerunt Et .scribæ Elisamah cubiculo in commendauerunt
הִפְקִדוּ בְּלִשְׁכַּת אֱלִישָׁמָע הַסֹּפֵר וַיַּגִּידוּ
* hæc. .* verba omnia regis auribus in
בְּאָזְנֵי הַמֶּלֶךְ אֵת כָּל־הַדְּבָרִים׃
¶ vt caperet illud tulit & .volumen capiendum ad Iehudi rex misit Et
21 וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶת־יְהוּדִי לָקַחַת אֶת־הַמְּגִלָּה וַיִּקָּחֶהָ
* in ipso auribus in Iehudi illud * legit & ;scribæ Elisamah cubiculo de
מִלִּשְׁכַּת אֱלִישָׁמָע הַסֹּפֵר וַיִּקְרָאֶהָ יְהוּדִי בְּאָזְנֵי
* qui stabant iuxta .regem desuper stantium * ,principum omnium auribus in & ,regis
הַמֶּלֶךְ וּבְאָזְנֵי כָּל־הַשָּׂרִים הָעֹמְדִים מֵעַל הַמֶּלֶךְ׃
† sedebat in * hyemali & ,nono mense in ,hyemis * domo sedens † rex Et
22 וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בֵּית הַחֹרֶף בַּחֹדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי וְאֶת־
* arula coram eo ardebat. Iehudi legere secundum * fuit Et .accensus eius facies ad rogus *
23 הָאָח לְפָנָיו מְבֹעָרֶת׃ וַיְהִי כִּקְרוֹא יְהוּדִי
* cùm legisset † nouacula proiecit & ,scribæ scalpello in † illud scidit ,quatuor & ,pagellas tres
שָׁלֹשׁ דְּלָתוֹת וְאַרְבָּעָה יִקְרָעֶהָ בְּתַעַר הַסֹּפֵר וְהַשְׁלֵךְ
† proiecit * erat super volumen omne consumi ad vsque ,rogo * in * qui ,ignem in
אֶל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר אֶל־הָאָח עַד־תֹּם כָּל־הַמְּגִלָּה עַל־
* arula,donec cõsumeretur sciderunt nec ,timuerunt non Et rogum super † qui ,ignem
24 הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הָאָח׃ וְלֹא פָחֲדוּ וְלֹא קָרְעוּ
† erat in arula. * qui audiebant omnia audientes * ,eius serui omnes & ,rex ,sua vestimenta
אֶת־בִּגְדֵיהֶם הַמֶּלֶךְ וְכָל־עֲבָדָיו הַשֹּׁמְעִים אֵת כָּל־
,Delaiahu & ,Elnathan etiam Et .ista verba
25 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ וְגַם אֶלְנָתָן וּדְלָיָהוּ
* deprecati sunt * ne combureret :volumen comburendũ non ad * ,regẽ apud intercesserunt * Ghemariahu &
וּגְמַרְיָהוּ הִפְגִּעוּ בַמֶּלֶךְ לְבִלְתִּי שְׂרֹף אֶת־הַמְּגִלָּה
Irachmeel rex præcepit Et .eos ad audiuit non &
26 וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם׃ וַיְצַוֶּה הַמֶּלֶךְ אֶת־יְרַחְמְאֵל
† Regis, filio Selemiahu & ,Hazriel filio Seraiahu & ,Melech † filio
בֶּן־הַמֶּלֶךְ וְאֶת־שְׂרָיָהוּ בֶן־עַזְרִיאֵל וְאֶת־שֶׁלֶמְיָהוּ בֶּן־
* vt tollerent .prophetam Irmeiahu & ,scribam Baruch capiendum ad * ,Habdeel
עַבְדְּאֵל לָקַחַת אֶת־בָּרוּךְ הַסֹּפֵר וְאֵת יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא
.DOMINVS eos abscondit &
וַיַּסְתִּרֵם יְהוָה׃
* postquam combussisset rex combussisse post † ,Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Et
27 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ אַחֲרֵי שְׂרֹף
I ore ex Baruch scripserat quæ verba & ,volumen regem
הַמֶּלֶךְ אֶת־הַמְּגִלָּה וְאֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר כָּתַב בָּרוּךְ מִפִּי
:dicendo Irmeiahu
יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר׃
in omnia eo super scribe & ,alterum volumen tibi tolle ,Reuertere
28 שׁוּב קַח־לְךָ מְגִלָּה אַחֶרֶת וּכְתֹב עָלֶיהָ אֵת כָּל־
in ,priori volumine super erant quæ ,priora verba
הַדְּבָרִים הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל־הַמְּגִלָּה הָרִאשֹׁנָה
.Iehudah rex Iehoiachim combussit quod
אֲשֶׁר שָׂרַף יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ־יְהוּדָה׃
ad dixit Sic :dices Iehudah regem Iehoiachim super Et
29 וְעַל־יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ־יְהוּדָה תֹּאמַר כֹּה אָמַר
Quare :dicendo ,istud volumen combussisti Tu :DOMINVS
יְהוָה אַתָּה שָׂרַפְתָּ אֶת־הַמְּגִלָּה הַזֹּאת לֵאמֹר מַדּוּעַ
* in vastare faciet corrumpet * & ,Babel rex veniet Veniendo :dicendo eo super * scripsisti
כָּתַבְתָּ עָלֶיהָ לֵאמֹר בֹּא־יָבוֹא מֶלֶךְ־בָּבֶל וְהִשְׁחִית

nostri patris Rechab filij Iehonadab *voce in audiuimus* Et
8 וַנִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוֹנָדָב בֶּן־רֵכָב אָבִינוּ
,nostris diebus cũctis vinũ *bibendum non ad* ,nobis præcepit quæ omnibus in
לְכֹל אֲשֶׁר צִוָּנוּ לְבִלְתִּי שְׁתוֹת־יַיִן כָּל־יָמֵינוּ
ædificandum non ad Et ,nostræ filiæ & ,nostri filij ,nostræ vxores ,nos
9 אֲנַחְנוּ נָשֵׁינוּ בָּנֵינוּ וּבְנֹתֵינוּ: וּלְבִלְתִּי בְּנוֹת
,nobis fuit non fementis & ,ager & ,vinea & : *nostræ sessioni* domos
בָּתִּים לְשִׁבְתֵּנוּ וְכֶרֶם וְשָׂדֶה וָזֶרַע לֹא יִהְיֶה־לָּנוּ:
omnia iuxta fecimus & ,obediuimus & ;*tentoriis* in habitauimus Et
10 וַנֵּשֶׁב בָּאֳהָלִים וַנִּשְׁמַע וַנַּעַשׂ כְּכֹל
ascendendo in fuit Et .noster pater Ionadab nobis præcepit quæ
11 אֲשֶׁר־צִוָּנוּ יוֹנָדָב אָבִינוּ: וַיְהִי בַּעֲלוֹת
ingrediamur & ,Venite :diximus & ,terram ad Babel rex Nebuchadresar
נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶל־הָאָרֶץ וַנֹּאמֶר בֹּאוּ וְנָבוֹא
:Aram *virtutis faciebus* à & ,Chasdim *virtutis faciebus* à ,Ierusalaim
יְרוּשָׁלַםִ מִפְּנֵי חֵיל הַכַּשְׂדִּים וּמִפְּנֵי חֵיל אֲרָם
ad DOMINI verbum fuit Et .Ierusalaim in mansimus &
12 וַנֵּשֶׁב בִּירוּשָׁלָםִ: וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־
Deus exercituum DOMINVS dixit Sic :dicendo ,Irmeiahu
13 יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר: כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי
:Ierusalaim habitatoribus & ,Iehudah *viro dices* & , Vade ;Israel
יִשְׂרָאֵל הָלֹךְ וְאָמַרְתָּ לְאִישׁ יְהוּדָה וּלְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלָםִ
?DOMINVS dixit ,*mea verba ad audiendum ad* disciplinã recipietis Nonne
הֲלוֹא תִקְחוּ מוּסָר לִשְׁמֹעַ אֶל־דְּבָרַי נְאֻם־יְהוָה:
præcepit *qua* ,Rechab filij Iehonadab *verba* est Firmatum
14 הוּקַם אֶת־דִּבְרֵי יְהוֹנָדָב בֶּן־רֵכָב אֲשֶׁר־צִוָּה
diem ad vsque biberunt non & ,vinum *bibendum non ad* ,suis filiis
אֶת־בָּנָיו לְבִלְתִּי שְׁתוֹת־יַיִן וְלֹא שָׁתוּ עַד־הַיּוֹם
sum locutus ego & ;sui patris *præceptum* *audiuerunt* quia ;hanc
הַזֶּה כִּי שָׁמְעוּ אֵת מִצְוַת אֲבִיהֶם וְאָנֹכִי דִּבַּרְתִּי
.*me ad audistis* non & ;loquendo & ,surgendo manè vos ad
אֲלֵיכֶם הַשְׁכֵּם וְדַבֵּר וְלֹא שְׁמַעְתֶּם אֵלָי:
,surgendo manè prophetas meos seruos omnes vos ad Misique
15 וָאֶשְׁלַח אֲלֵיכֶם אֶת־כָּל־עֲבָדַי הַנְּבִאִים הַשְׁכֵּם
,mala sua via à vnusquisque obsecro Cõuertimini :*dicendũ ad* ,mittẽdo &
וְשָׁלֹחַ לֵאמֹר שֻׁבוּ־נָא אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה
,alienos Deos post ambuletis ne & ,*vestra studia* facite bona &
וְהֵיטִיבוּ מַעַלְלֵיכֶם וְאַל־תֵּלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים
,vobis dedi quam *humo* in *habitate* & ,*eis seruiendum ad*
לְעָבְדָם וּשְׁבוּ אֶל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָכֶם
auditis nec ,vestram autem inclinastis non & :vestris patribus &
וְלַאֲבֹתֵיכֶם וְלֹא הִטִּיתֶם אֶת־אָזְנְכֶם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם
Rechab filij Iehonadab filij firmauerunt Quia .*me ad*
16 אֵלָי: כִּי הֵקִימוּ בְּנֵי יְהוֹנָדָב בֶּן־רֵכָב אֶת־
audiuerunt non iste populus & :eis præcepit quod ,sui patris præceptum
מִצְוַת אֲבִיהֶם אֲשֶׁר צִוָּם וְהָעָם הַזֶּה לֹא שָׁמְעוּ
exercituum Deus DOMINVS dixit sic Idcirco .*me ad*
17 אֵלָי: לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
habitatores omnes *ad* & ,Iehudah *ad adducens* ego Ecce :Israel Deus
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מֵבִיא אֶל־יְהוּדָה וְאֶל כָּל־יוֹשְׁבֵי
co pro ,eis super sum locutus quod ,malum omne Ierusalaim
יְרוּשָׁלַםִ אֵת כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עֲלֵיהֶם יַעַן
non & ,illos vocaui & ;audierunt non & ,eos ad sum locutus
דִּבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם וְלֹא שָׁמֵעוּ וָאֶקְרָא לָהֶם וְלֹא
dixit Sic :Irmeiahu dixit Rechabitarum domui Et .responderunt
18 עָנוּ: וּלְבֵית הָרֵכָבִים אָמַר יִרְמְיָהוּ כֹּה־אָמַר
audiuistis quod eo Pro :Israel Deus exercituum DOMINVS
יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעַן אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם
omnia custodiuistis & ,vestri patris Iehonadab præcepto *super*
עַל־מִצְוַת יְהוֹנָדָב אֲבִיכֶם וַתִּשְׁמְרוּ אֶת־כָּל־
Propterea vobis præcepit quæ omnia iuxta fecistis & ,eius præcepta
19 מִצְוֹתָיו וַתַּעֲשׂוּ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה אֶתְכֶם: לָכֵן
vir excidetur Non :Israel Deus exercituum DOMINVS dixit sic
כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹא־יִכָּרֵת אִישׁ
.diebus cunctis *meas facies ad* stans ,Rechab filio Iehonadab *ipsi*
לְיוֹנָדָב בֶּן־רֵכָב עֹמֵד לְפָנַי כָּל־הַיָּמִים:

CAP. XXXVI. לו

Iosiiahu filij Iehoiachim quarto anno in fuit Et
1 וַיְהִי בַּשָּׁנָה הָרְבִעִית לִיהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ
à Irmeiahu ad hoc verbum fuit ,Iehudah regis
מֶלֶךְ יְהוּדָה הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת
:dicendo ,DOMINO
יְהוָה לֵאמֹר:

Left margin notes: obediuimus voci; vt non biberemus; צִוָּה שָׁתָה; Neque ædificemus; pro habitatione nostra; Sed tabernaculis; עָשָׂה; cum ascenderet; עָלָה; facie exercitus; dicturis; vt obediatis verbis meis; לָקַח יָסַר; verbum; quod; קוּם; vt non biberent; pauerunt præcepto; obedistis mihi; dicens; opera; יָלַךְ; vt seruiatis; habitabitis; terra; נָטָה; obedistis mihi; נָטָה קוּם; obedierunt mihi; צָוָה; adducens super; super; בּוֹא; quod; עָנָה; obedistis; עָשָׂה; de; in cõspectu meo

,me ad audiuistis non Vos :DOMINVS dixit sic Propterea
17 לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אַתֶּם לֹא־שְׁמַעְתֶּם אֵלַי
:suo *socio vnumquemque* & ,suo fratri *vnumquemque* libertatem *prædicandum ad*
לִקְרֹא דְּרוֹר אִישׁ לְאָחִיו וְאִישׁ לְרֵעֵהוּ
,gladium ad ,DOMINVS dixit ,libertatem vobis *prædicans* ego ecce
הִנְנִי קֹרֵא לָכֶם דְּרוֹר נְאֻם־יְהוָה אֶל־הַחֶרֶב
cunctis commotionem in vos dabo & ;famem ad & ,pestem ad
אֶל־הַדֶּבֶר וְאֶל־הָרָעָב וְנָתַתִּי אֶתְכֶם לְזַעֲוָה לְכֹל
transgredientes viros dabo Et .terræ regnis
18 מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ: וְנָתַתִּי אֶת־הָאֲנָשִׁים הָעֹבְרִים
quod fœderis verba statuerunt non qui ,meum pactum
אֶת־בְּרִתִי אֲשֶׁר לֹא־הֵקִימוּ אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר
transierunt & ,duo in conciderũt *quod* vitulum :*meas facies ad exciderunt*
כָּרְתוּ לְפָנָי הָעֵגֶל אֲשֶׁר כָּרְתוּ לִשְׁנַיִם וַיַּעַבְרוּ
,Ierusalaim principes & ,Iehudah Principes .eius *partes* inter
19 בֵּין בְּתָרָיו: שָׂרֵי יְהוּדָה וְשָׂרֵי יְרוּשָׁלַםִ
transeuntes ,terræ populum omnem & ,sacerdotes & ,eunuchos
הַסָּרִסִים וְהַכֹּהֲנִים וְכֹל עַם הָאָרֶץ הָעֹבְרִים
,eorum inimicorum manum in eos dabo Et .vituli *partes* inter
20 בֵּין בִּתְרֵי הָעֵגֶל: וְנָתַתִּי אוֹתָם בְּיַד אֹיְבֵיהֶם
eorum morticinium erit & ;eorum animam quærentium manum in &
וּבְיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם וְהָיְתָה נִבְלָתָם
.terræ *animali* & ,cælorum *volatili* escam in
לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ:
dabo eius principes & ,Iehudah regem Sidchiiahu Et
21 וְאֶת־צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה וְאֶת־שָׂרָיו אֶתֵּן
:eorum animam quærentium manum in & ,eorũ inimicorum manum in
בְּיַד אֹיְבֵיהֶם וּבְיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם
.vobis *desuper ascendentium* ,Babel regis *virtutis* manum in &
וּבְיַד חֵיל מֶלֶךְ בָּבֶל הָעֹלִים מֵעֲלֵיכֶם:
ad eos reducam & ,DOMINVS dixit ,*præcipiens* ego Ecce
22 הִנְנִי מְצַוֶּה נְאֻם־יְהוָה וַהֲשִׁבֹתִים אֶל־
eam incendẽt & ,eã capient & ,eam *super* præliabuntur & ,hanc ciuitatẽ
הָעִיר הַזֹּאת וְנִלְחֲמוּ עָלֶיהָ וּלְכָדוּהָ וּשְׂרָפֻהָ
.*habitatore absque* solitudinem dabo Iehudah ciuitates & :igni in
בָאֵשׁ וְאֶת־עָרֵי יְהוּדָה אֶתֵּן שְׁמָמָה מֵאֵין יֹשֵׁב:

CAP. XXXV.

diebus in ,DOMINO *cum* à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
1 הַדָּבָר אֲשֶׁר־הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה בִּימֵי
:dicendo ,Iehudah regis Iosiiahu filij Iehoiachim
יְהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֵאמֹר:
eos introduces & ,eos *alloqueris* & ,Rechabitarũ domũ ad Vade
2 הָלוֹךְ אֶל־בֵּית הָרֵכָבִים וְדִבַּרְתָּ אוֹתָם וַהֲבֵאוֹתָם
.vinum eis propinabis & ;*cubiculorũ* vnum *ad* DOMINI domũ
בֵּית יְהוָה אֶל־אַחַת הַלְּשָׁכוֹת וְהִשְׁקִיתָ אוֹתָם יָיִן:
,Chabassiniah filij Irmeiahu filium Iaazaniah assumpsi Et
3 וָאֶקַּח אֶת־יַאֲזַנְיָה בֶן־יִרְמְיָהוּ בֶּן־חֲבַצִּנְיָה
domum vniuersam & ,eius filios omnes & ,eius fratres &
וְאֶת־אֶחָיו וְאֶת־כָּל־בָּנָיו וְאֵת כָּל־בֵּית
,DOMINI domum eos introduxi Et .Rechabitarum
4 הָרֵכָבִים: וָאָבִא אֹתָם בֵּית יְהוָה
quod ,Dei viri Igdaliahu filij Chanan filiorum cubiculum *ad*
אֶל־לִשְׁכַּת בְּנֵי חָנָן בֶּן־יִגְדַּלְיָהוּ אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־
Mahaseiahu cubiculum supra quod ,principum cubiculum apud
אֵצֶל לִשְׁכַּת הַשָּׂרִים אֲשֶׁר מִמַּעַל לְלִשְׁכַּת מַעֲשֵׂיָהוּ
.liminis custodis Sallum filij
בֶן־שַׁלֻּם שֹׁמֵר הַסַּף:
plenos scyphos Rechabitarum domus *filiorum facies ad* dedi Et
5 וָאֶתֵּן לִפְנֵי בְּנֵי בֵית־הָרֵכָבִים גְּבִעִים מְלֵאִים
.vinum Bibite :eos ad dixi & ;calices & ,vino
יַיִן וְכֹסוֹת וָאֹמַר אֲלֵיהֶם שְׁתוּ־יָיִן:
Rechab filius Ionadab quia :vinum bibemus Non :dixerunt Et
6 וַיֹּאמְרוּ לֹא נִשְׁתֶּה־יָּיִן כִּי יוֹנָדָב בֶּן־רֵכָב
,vos vinum bibetis Non :dicendo ,nobis *super* præcepit noster pater
אָבִינוּ צִוָּה עָלֵינוּ לֵאמֹר לֹא תִשְׁתּוּ־יַיִן אַתֶּם
.seculum in vsque vestri filij &
וּבְנֵיכֶם עַד־עוֹלָם:
vineam & ,feretis non sementem & ,ædificabitis non domum Et
7 וּבַיִת לֹא־תִבְנוּ וְזֶרַע לֹא־תִזְרָעוּ וְכֶרֶם
cũctis habitabitis tabernaculis in sed :vobis erit nec ,plantabitis non
לֹא־תִטָּעוּ וְלֹא יִהְיֶה לָכֶם כִּי בָּאֳהָלִים תֵּשְׁבוּ כָּל־
qua *humi faciebus super* multis diebus viuatis vt ,vestris diebus
יְמֵיכֶם לְמַעַן תִּחְיוּ יָמִים רַבִּים עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
.ibi *peregrinantes* vos
אַתֶּם גָּרִים שָׁם:

Right margin notes: obedistis mihi vt prædicaretis; vnusquisque; vnusquisque amico; רָעָה; prædicò; זְוָעָה; qui transgressi sunt; קוּם; percusserũt in conspectu meo: cum duas partes; diuisiones; עָבַר; qui transierunt; diuisiones; volatilibus; animalibus; שׂוּר; exercitus; qui ascenderunt à; עָלָה; præcipio; aduersus; in; vt non sit habitator; alloquere; בּוֹא; in; in, è cubiculis; שָׁכָה; in; in; erat; erat; posui coram filiis; נָתַן; כּוֹס שָׁתָה; בָּנָה; נָטַע יָשַׁב; in superficie terræ, in; הָיָה; peregrinamini.

comprehendendo ſed ,eius manu de euades non tu Et
3 † וְאַתָּה לֹא תִמָּלֵט מִיָּדוֹ כִּי תָּפֹשׂ
regis oculos tui oculi & : traderis eius manū in &,comprehenderis
תִּתָּפֵשׂ וּבְיָדוֹ תִּנָּתֵן וְעֵינֶיךָ אֶת־עֵינֵי מֶלֶךְ־
.introibis Babel & ,alloquetur tuum os eius os & videbunt Babel
p רְאֵה בָּבֶל ᴾתִּרְאֶינָה וּפִיהוּ אֶת־פִּיךָ יְדַבֵּר וּבָבֶל תָּבוֹא׃
.Iehudah rex Sidchiiahu DOMINI verbum audi Attamen
4 † אַךְ שְׁמַע דְּבַר־יְהוָה צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
.gladio in morieris Non ,te ad DOMINVS dixit Sic
כֹּה־אָמַר יְהוָה עָלֶיךָ לֹא תָמוּת בֶּחָרֶב׃
ſecundū com buſtiones — regum tuorū patrum *combustionibus* in & ,morieris pace In
5 † בְּשָׁלוֹם תָּמוּת וּבְמִשְׂרְפוֹת אֲבוֹתֶיךָ הַמְּלָכִים
Domine væ & ,te comburent ſic ,te ante fuerunt qui ,priorum
הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר־הָיוּ לְפָנֶיךָ כֵּן יִשְׂרְפוּ־לָךְ וְהוֹי אָדוֹן
.DOMINVS dixit ,ſum locutus ego verbum quia ;te plangent
יִסְפְּדוּ־לָךְ כִּי־דָבָר אֲנִי־דִבַּרְתִּי נְאֻם־יְהוָה׃
regem Sidchiiahu ad propheta Irmeiahu eſt locutus Et
6 † וַיְדַבֵּר יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ
.Ieruſalaim in hæc verba vniuerſa Iehudah
יְהוּדָה אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בִּירוּשָׁלִָם׃
* exercitus * pugnabat contra † contra ‡ quæ remā-ſerant contra ‖ contra — omnes *ſuper* † & ,Ieruſalaim *ſuper pugnantes* ‡ Babel regis *virtus* * Et
7 † וְחֵיל מֶלֶךְ־בָּבֶל נִלְחָמִים עַל־יְרוּשָׁלִַם וְעַל כָּל־
nam : Hazecah *ad* ‖ & ,Lachis *ad remanentes* ‡ ,Iehudah ciuitates
עָרֵי יְהוּדָה ᵍהַנּוֹתָרוֹת אֶל־לָכִישׁ וְאֶל־עֲזֵקָה כִּי
.*munitionis* ‡ vrbes ,Iehudah ciuitatibus *in* * remanſerant iſtæ
ᵍ יֹתֵר — הֵנָּה נִשְׁאֲרוּ בְּעָרֵי יְהוּדָה עָרֵי מִבְצָר׃
* de ‡ munitæ: — ,DOMINO à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
8 † הַדָּבָר אֲשֶׁר־הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה
† poſtquam percuſſit rex — *qui* populo omni cum fœdus Sidchiiahu *regem excidiſſe poſt* †
אַחֲרֵי כְּרֹת הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ בְּרִית אֶת־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר
‡ ſeruis & ancillis — .libertatem *eis* ‡ prædicando ,Ieruſalaim in
בִּירוּשָׁלִַם לִקְרֹא לָהֶם דְּרוֹר׃
vt dimitteret vnuſquiſque — ,ſuam ancillam *virum* ‡ & ,ſuum ſeruum *virum dimittendum Ad* *
9 † לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת־עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת־שִׁפְחָתוֹ
* vnuſquiſq; † vt ‡ vteretur eis videlicet ‡ vnuſquiſq; — Iehudæo *in eis in faciendum* ‡ non *ad* † :liberos ,Hebræam & Hebræum
הָעִבְרִי וְהָעִבְרִיָּה חָפְשִׁים לְבִלְתִּי עֲבָד־בָּם בִּיהוּדִי
vniuerſus & ,principes omnes audierunt Et .*virum* * ſuo fratre
ᶦ שׁוּר בּוֹא — 10 אָחִיהוּ אִישׁ׃ † וַיִּשְׁמְעוּ כָל־הַשָּׂרִים וְכָל־
vnumquemque dimittendum ad ‡ ,pactum in venerant qui ,populus
ᶦ הָעָם אֲשֶׁר־בָּאוּ בַבְּרִית לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת־
‡ vt dimitte-ret vnuſ-quiſque † vnuſquiſq; ‡ vt * vteretur — *ſeruiendum** non *ad* ‡ ; liberos ,ſuam ancillā *vnumquemq;* † & ,ſuum ſeruū
עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת־שִׁפְחָתוֹ חָפְשִׁים לְבִלְתִּי עֲבָד־
ſunt conuerſi Et .dimiſerunt & ,audierunt & : amplius eis *in*
11 בָּם עוֹד וַיִּשְׁמְעוּ וַיְשַׁלֵּחוּ׃ וַיָּשׁוּבוּ
‡ deinceps, — quos ,ancillas & ,ſeruos reduxerunt & ,*poſtea* ‡
ᶜ שׁוּב — ᶜ אַחֲרֵי־כֵן וַיָּשִׁיבוּ אֶת־הָעֲבָדִים וְאֶת־הַשְּׁפָחוֹת אֲשֶׁר
.ancillas in & ,ſeruos in eos ſubiugauerunt & :liberos dimiſerant
ויכבשום ק — שִׁלְּחוּ חָפְשִׁים וַיִּכְבִּישׁוּם לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת׃
,DOMINO à Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Et
12 ᵘ† וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה ᵘהָיָה
† percuſſi — *excidi* † Ego :Iſrael Deus DOMINVS dixit Sic :dicendo
13 לֵאמֹר׃ † כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָנֹכִי כָּרַתִּי
‡ qua eduxi — ,Aegypti terra è eos *me educere* ‡ die in ,veſtris patribus cum fœdus
ˣ יָצָא — בְרִית אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם ˣ הוֹצִאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
* In — dimitteretis annorum ſeptem fine A * :dicendo ,ſeruorum domo de
ʸ קֵץ — 14 מִבֵּית עֲבָדִים לֵאמֹר׃ †ʸ מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים תְּשַׁלְּחוּ
‡ vnuſquiſq; † vendidit ſe — tibi ſeruiet & ,tibi *venditur* † qui ,Hebræum ſuum fratrem *vir* ‡
אִישׁ אֶת־אָחִיו הָעִבְרִי אֲשֶׁר־יִמָּכֵר לְךָ וַעֲבָדְךָ
audierunt non & :te *cum* à liberum eum dimittes & ,annis ſex
שֵׁשׁ שָׁנִים וְשִׁלַּחְתּוֹ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ וְלֹא־שָׁמְעוּ
.ſuam autem inclinauerunt nec ,*me ad* veſtri patres
ᶻ נָטָה — אֲבוֹתֵיכֶם אֵלַי וְלֹא הִטּוּ אֶת־אָזְנָם׃
,meis oculis in rectum ᶻ feciſtis & ,hodie vos eſtis conuerſi Et
ᵃ שׁוּב — 15 †ᵃ וַתָּשֻׁבוּ אַתֶּם הַיּוֹם ᵇ וַתַּעֲשׂוּ אֶת־הַיָּשָׁר בְּעֵינַי
ᵇ עָשָׂה — pactum *excidiſtis* ‡ & :ſuo *ſocio vir* * libertatem *prædicandum ad* ‡
‡ vt prædica-retis — לִקְרֹא דְרוֹר אִישׁ לְרֵעֵהוּ וַתִּכְרְתוּ בְרִית
.*eam ſuper* meum nomen eſt inuocatum quam † ,domo in *meas facies ad* ‖
* vnuſquiſq; amico ‡ iniuſtis ‖ in cōſpectu meo — לְפָנַי בַּבַּיִת אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו׃
vnuſquiſq; reduxiſtis & ,meum nomen *profanaſtis* ‡ & ,eſtis reuerſi Et
16 † וַתָּשֻׁבוּ וַתְּחַלְּלוּ אֶת־שְׁמִי וַתָּשִׁבוּ אִישׁ
eos dimiſiſtis quos ,ſuam ancillam vnuſquiſq; & ,ſuum ſeruum
† ſuper ‡ maculaſtis — אֶת־עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת־שִׁפְחָתוֹ אֲשֶׁר־שִׁלַּחְתֶּם
* vt ſint — vobis *exiſtendum ad* * eos ſubiugaſtis & :ſuam animam in liberos
חָפְשִׁים לְנַפְשָׁם וַתִּכְבְּשׁוּ אֹתָם לִהְיוֹת לָכֶם
.ancillas in & ,ſeruos in
לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת׃

ciuitatibus in & ,*depreſſionis** ciuitatibus in ,*montis* ‡ ciuitatibus In
13 † בְּעָרֵי הָהָר בְּעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וּבְעָרֵי — * montanis ‡ campeſtribus planicie ‡ quæ ſunt ad Auſtrum † circuitu ‖ pecora
ciuitatibus in & ,Ieruſalaim *circuitibus* † in & ,Biniamin terra in & ,*Meridiei* ‡
הַנֶּגֶב וּבְאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבִסְבִיבֵי יְרוּשָׁלִַם וּבְעָרֵי
dixit ,numerantis manus ad *pecus* ‖ tranſibunt adhuc ,Iehudah
יְהוּדָה עֹד תַּעֲבֹרְנָה הַצֹּאן עַל־יְדֵי מוֹנֶה אָמַר
,DOMINVS dixit ,*venientes* * dies Ecce .DOMINVS — * venient,
14 יְהוָה׃ † הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה
domum ad ſum locutus quod ,bonum verbum confirmabo &
ᵇ קוּם — ᵇ וַהֲקִמֹתִי אֶת־הַדָּבָר הַטּוֹב אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־בֵּית
,illis diebus In .Iehudah domum *ſuper* † & ,Iſrael — † ad
15 יִשְׂרָאֵל וְעַל־בֵּית יְהוּדָה׃ †ᶜ בַּיָּמִים הָהֵם — ᶜ יוֹם
† ,iuſtitiæ germen Dauid ipſi faciam germinare illo tempore in & — * & regnabit, & proſperabitur,
וּבָעֵת הַהִיא אַצְמִיחַ לְדָוִד צֶמַח צְדָקָה
ipſis diebus In .terra in iuſtitiam & ,iudicium faciet &
16 וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בָּאָרֶץ׃ † בַּיָּמִים הָהֵם
qui iſte & : *fiducia in* ‡ habitabit Ieruſalaim & ,Iehudah ſeruabitur — ‡ confidenter
ᵈ יָשַׁע — ᵈ תִּוָּשַׁע יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַם תִּשְׁכּוֹן לָבֶטַח וְזֶה אֲשֶׁר־
.*noſtra iuſtitia* ‡ DOMINVS * ,eam vocabit * eſt — * eſt ‡ iuſtitia noſter.
יִקְרָא־לָהּ יְהוָה ׀ צִדְקֵנוּ׃
,vir Dauid ipſi excidetur Non :DOMINVS dixit ſic Quia
17 † כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה לֹא־יִכָּרֵת לְדָוִד אִישׁ
Leuitis ſacerdotibus Et .Iſrael domus ſolium ſuper ſedens
ᶠ יָשַׁב — 18 ᶠ יֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא בֵית־יִשְׂרָאֵל׃ † וְלַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם
adolens & ,*aſcenſionem faciens aſcendere* ;*meis faciebus* à vir excidetur non — facie mea, † ferens holocauſtum,
לֹא־יִכָּרֵת אִישׁ מִלְּפָנָי מַעֲלֶה עוֹלָה וּמַקְטִיר
.diebus omnibus ſacrificium faciens & ,*munus* † — † ſacrificans
מִנְחָה וְעֹשֶׂה זֶבַח כָּל־הַיָּמִים׃
:dicendo ,Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Et
19 † וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ לֵאמוֹר׃ — ᵉ הָיָה
,diei meum pactum *infringatis* Si :DOMINVS dixit Sic — irritum potueritis
20 ᶠ† כֹּה אָמַר יְהוָה אִם־ᶠ תָּפֵרוּ אֶת־בְּרִיתִי הַיּוֹם — ᶠ פּוּר
.ſuo tēpore in *noctem & diem eſſe non ad* & * ,noctis meum pactum & — * quod pergit Noach, vt nō ſit dies & nox ‡ irritari poterit
וְאֶת־בְּרִיתִי הַלָּיְלָה וּלְבִלְתִּי הֱיוֹת יוֹמָם־וָלַיְלָה בְּעִתָּם׃
exiſtendo ab † ,meo ſeruo Dauid cum *diſſipabitur* ‡ meum pactū Etiam
21 † גַּם־בְּרִיתִי תֻפַר אֶת־דָּוִד עַבְדִּי מִהְיוֹת
ſacerdotibus Leuitis cum & ,eius thronum ſuper *regnantem filium ei*
לוֹ בֵן מֹלֵךְ עַל־כִּסְאוֹ וְאֶת־הַלְוִיִּם הַכֹּהֲנִים — ne ſit ei filius regnans ‖ Quemadmodum ‖ poterit numerari ‡ menſurabitur
,cælorum exercitus *numerabitur* ‡ non Quia ‖ .meis miniſtris
22 מְשָׁרְתָי׃ † אֲשֶׁר לֹא־יִסָּפֵר צְבָא הַשָּׁמַיִם
,mei ſerui Dauid ſemen multiplicabo ſic :maris arena *menſurabitur* * nec
ᵍ וְלֹא יִמַּד חוֹל הַיָּם כֵּן אַרְבֶּה אֶת־זֶרַע דָּוִד עַבְדִּי
DOMINI verbum fuit Et .mihi miniſtrantes Leuitas — & poterit
23 וְאֶת־הַלְוִיִּם מְשָׁרְתֵי אֹתִי׃ † וַיְהִי דְבַר־יְהוָה — ʰ הָיָה
iſte populus quid vidiſti Nōnne :dicendo ,Irmeiahu ad
24 אֶל־יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר׃ † הֲלוֹא רָאִיתָ מָה־הָעָם הַזֶּה
DOMINVS elegerat quas familias Duas :dicendo ,*ſunt locuti* — ⁱ ראה ⁱ locuti ſunt
דִּבְּרוּ לֵאמֹר ᵏ שְׁתֵּי הַמִּשְׁפָּחוֹת אֲשֶׁר בָּחַר יְהוָה — ᵏ שְׁנַיִם
vltrā *exiſtendo ab* paruipendent ‡ meum populum & ,*eas reprobauit & ‡ ,in eis* — ‡ abiecit, ‡ & illorum deſpexerunt † vt non ſit gens amplius coram eis.
בָּהֶם וַיִּמְאָסֵם וְאֶת־עַמִּי יִנְאָצוּן מִהְיוֹת עוֹד
‡ non Si :DOMINVS dixit Sic .*eorum facies ad gentem* †
25 גּוֹי לִפְנֵיהֶם׃ † כֹּה אָמַר יְהוָה אִם־לֹא
.poſui non terræ & ,cælorum ſtatuta ;nocte & die * meum pactum ‡ eſſet
בְרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא־שָׂמְתִּי׃ — חָקַק שׂוּם
capiendo à ,*reprobabo* ‡ mei ſerui Dauid & Iahacob ſemen Etiam
26 † גַּם־זֶרַע יַעֲקוֹב וְדָוִד עַבְדִּי אֶמְאַס ᵐ מִקַּחַת — ‡ abiiciam ‖ ne aſſumā
:Iahacob & ,Iſchac ,Abraham *ſemen in* ‡ dominantes eius ſemine de — ᵐ לָקַח
מִזַּרְעוֹ מֹשְׁלִים אֶל־זֶרַע אַבְרָהָם יִשְׂחָק וְיַעֲקֹב
.eorum miſerebor & ,eorum captiuitatem reducam nam ‡ ſuper — ᵒ שׁוּב
כִּי־ᵒ אָשׁוּב אֶת־שְׁבוּתָם וְרִחַמְתִּים׃ — רָחַם

CAP. XXXIIII. לד

.DOMINO à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
1 † הַדָּבָר אֲשֶׁר־הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה
regna vniuerſaq; ,eius *virtus* omnis & ,Babel rex Nebuchadneſar Et exercitus
וּנְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וְכָל־חֵילוֹ וְכָל־מַמְלְכוֹת — ‡ bellantes contra
,Ieruſalaim *ſuper bellantes* populi omnes & ,eius manus poteſtatis terræ
אֶרֶץ מֶמְשֶׁלֶת יָדוֹ וְכָל־הָעַמִּים נִלְחָמִים עַל־יְרוּשָׁלִַם
DOMINVS dixit Sic :dicendo ,eius vrbes omnes *ſuper* &
2 וְעַל־כָּל־עָרֶיהָ לֵאמֹר׃ † כֹּה־אָמַר יְהוָה
,Iehudah regem Sidchiiahu ad dices & ,Vade : Iſrael Deus die
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָלֹךְ וְאָמַרְתָּ אֶל־צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה — ‡ & dic ‖ ſic do
ciuitatem *dans ego* ‡ Ecce :DOMINVS dixit Sic :eum ad dices ‡
וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן אֶת־הָעִיר
.igni in eam ſuccendet & ,Babel regis manum in hanc
הַזֹּאת בְּיַד מֶלֶךְ־בָּבֶל וּשְׂרָפָהּ בָּאֵשׁ׃

,Bahal ipsi earum tecta super adoleuerunt quarum * domos & *super
וְאֶת הַבָּתִּים אֲשֶׁר קִטְּרוּ עַל־גַּגּוֹתֵיהֶם לַבַּעַל
.me iram ad concitandum ad * ,alienis diis libamina libauerunt &
וְהִסִּכוּ נְסָכִים לֵאלֹהִים אֲחֵרִים לְמַעַן הַכְעִסֵנִי׃
facientes profectò Iehudah filij & Israel filij fuerunt † Nam
30 כִּי־הָיוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יְהוּדָה אַךְ עֹשִׂים
profectò Israel filij quia : suis pueritiis à * meis oculis in malum
הָרַע בְּעֵינַי מִנְּעֻרֹתֵיהֶם כִּי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אַךְ
.DOMINVS dixit ,suarum manuum opere in me irritantes *
מַכְעִסִים אֹתִי בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם נְאֻם־יְהוָה׃
hæc ciuitas mihi fuit mea ira super † & ,meo naso super * Quia
31 כִּי עַל־אַפִּי וְעַל־חֲמָתִי הָיְתָה לִּי הָעִיר הַזֹּאת
: hanc diem ad vsque & ,eam ædificauerunt qua die à
לְמִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּנוּ אוֹתָהּ וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה
malitiam omnem Propter .meis faciebus desuper † eam amouendum ad
32 לַהֲסִירָהּ מֵעַל פָּנָי׃ עַל כָּל־רָעַת
,me irritandum ad * fecerunt quam ,Iehudah filiorū & ,Israel filiorū
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר עָשׂוּ לְהַכְעִסֵנִי
,eorum prophetæ & ,eorū sacerdotes ,eorū principes ,eorum reges ,ipsi
הֵמָּה מַלְכֵיהֶם שָׂרֵיהֶם כֹּהֲנֵיהֶם וּנְבִיאֵיהֶם
.Ierusalaim habitatores & ,Iehudah vir * & * viri
וְאִישׁ יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם׃
eos docendo * & :facies non & ,ceruicem meæ ad verterunt Et
33 וַיִּפְנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים וְלַמֵּד אֹתָם
.disciplinam capiendum ad audientes ipsi non & ,docendo,& surgendo manè
הַשְׁכֵּם וְלַמֵּד וְאֵינָם שֹׁמְעִים לָקַחַת מוּסָר׃
est inuocatum qua domo in suas abominationes posuerunt Et
34 וַיָּשִׂימוּ שִׁקּוּצֵיהֶם בַּבַּיִת אֲשֶׁר־נִקְרָא
excelsa ædificauerunt Et .eam polluendam ad *,ea super meū nomen
35 שְׁמִי עָלָיו לְטַמְּאוֹ׃ וַיִּבְנוּ אֶת־בָּמוֹת
suos filios faciendum transire ad † ,Hinnom filij valle in * quæ ,Bahal
הַבַּעַל אֲשֶׁר בְּגֵיא בֶן־הִנֹּם לְהַעֲבִיר אֶת־בְּנֵיהֶם
ascendit nec ,eis præcepi non quod ,Molech ipsi suas filias &
וְאֶת־בְּנוֹתֵיהֶם לַמֹּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִים וְלֹא עָלְתָה
faciendum † peccare ad * ,hanc abominationem faciendum ad * ,meum cor super *
עַל־לִבִּי לַעֲשׂוֹת הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת לְמַעַן הַחֲטִי
Deus DOMINVS dixit sic propterea nunc Et .Iehudah
36 אֶת־יְהוּדָה׃ וְעַתָּה לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
manu in Datur :dicentes * vos qua * ,hanc ciuitatem ad ,Israel
יִשְׂרָאֵל אֶל־הָעִיר הַזֹּאת אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים נִתְּנָה בְּיַד
.peste in & ,fame in & ,gladio in ,Babel regis
מֶלֶךְ־בָּבֶל בַּחֶרֶב וּבָרָעָב וּבַדָּבֶר׃
eos propulsi quo † terris vniuersis de eos congregans ego * Ecce
37 הִנְנִי מְקַבְּצָם מִכָּל־הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים
eos faciam redire & ,magna iracūdia in * & ,mea ira & ,meo naso * in ,illuc
שָׁם בְּאַפִּי וּבַחֲמָתִי וּבְקֶצֶף גָּדוֹל וַהֲשִׁבֹתִים
.fiducia in † eos faciam habitare & ,istum locum ad
אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְהֹשַׁבְתִּים לָבֶטַח׃
.Deum in eis ero ego & ,populum in mihi erunt Et
38 וְהָיוּ לִי לְעָם וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים׃
me timendum ad † ,vnam viam & ,vnum cor eis dabo Et
39 וְנָתַתִּי לָהֶם לֵב אֶחָד וְדֶרֶךְ אֶחָד לְיִרְאָה אוֹתִי
.eos post eorum filiis & ,eis bonum in * ,diebus omnibus
כָּל־הַיָּמִים לְטוֹב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם׃
reuertar non quia ,seculi pactum eis excidam * Et
40 וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית עוֹלָם אֲשֶׁר לֹא־אָשׁוּב
dabo meum timorem & :eis me benefaciendum ad * ,eorū posterioribus † a
מֵאַחֲרֵיהֶם לְהֵיטִיבִי אוֹתָם וְאֶת־יִרְאָתִי אֶתֵּן
.me desuper recedere non pro * ,eorum corde in
בִּלְבָבָם לְבִלְתִּי סוּר מֵעָלָי׃
terra in eos plantabo & :eis benefaciendo eos super gaudebo Et
41 וְשַׂשְׂתִּי עֲלֵיהֶם לְהֵטִיב אוֹתָם וּנְטַעְתִּים בָּאָרֶץ
.mea anima tota in &,meo corde omni in ,veritate in hac
הַזֹּאת בֶּאֱמֶת בְּכָל־לִבִּי וּבְכָל־נַפְשִׁי׃
populum in adduxi Sicut :DOMINVS dixit sic Quia
42 כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה כַּאֲשֶׁר הֵבֵאתִי אֶל־הָעָם
adducens * ego sic ,hoc grande malum omne istum
הַזֶּה אֵת כָּל־הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת כֵּן אָנֹכִי מֵבִיא
eos super loquens † ego quod ,bonum omne eos super
עֲלֵיהֶם אֶת־כָּל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹּבֵר עֲלֵיהֶם׃
dicentes * vos qua * ,ista terra in ager possidebitur Et
43 וְנִקְנָה הַשָּׂדֶה בָּאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים
manu in est data ,animali & homine absque ipsa Deserta
שְׁמָמָה הִיא מֵאֵין אָדָם וּבְהֵמָה נִתְּנָה בְּיַד
.Chasdim
הַכַּשְׂדִּים׃

* super | * vt irasci facerent | נסך | † faciebant | היו עשה | † ab adolescentia sua: | * irasci faciebant | * in furore | † in | יום | † vt auferre faciam | † à facie mea. | סור רוע | * vt irasci facerent | שור | * viri | † cum docerem | פנה | † audiebant vt acciperent | * in | יסר שום | * vt polluerēt | בנה | * sunt | † vt transire facerent | צוה | * in | vt facerent | * vt | † facerent | עשה | חטא | החטיא | * de dicitis: Traditur | * congrego | † ad quas eieci | * furore | * ira | יחם | שוב | † confiderēt. | היה | * vt timeant | נתן | * vt bene sit | * feriam cum | † sempiternū, | † tergo | * vt benefaciam | יטב | * vt non recedant | * שוש | אמן | * adducam | * בוא | † loquor | * de dicitis, quod | * est, vt nō sit homo & iumentum,

signare * & , libro in scribere * & , ement argento in Agros
44 שָׂדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר וְחָתוֹם
,Ierusalaim circuitibus * in & ,Biniamin terra in testes contestari † &
וְהָעֵד עֵדִים בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבִסְבִיבֵי יְרוּשָׁלִַם
,planitiei ciuitatibus in & ,montis ciuitatib * in & ,Iehudah ciuitatibus in &
וּבְעָרֵי יְהוּדָה וּבְעָרֵי הָהָר וּבְעָרֵי הַשְּׁפֵלָה
dixit ,eorum captiuitatem faciam redire quia :Meridiei † ciuitatibus in &
וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב כִּי־אָשִׁיב אֶת־שְׁבוּתָם נְאֻם־
.DOMINVS
יְהוָה׃

CAP. XXXIII. לג

ipse Et) .secundò Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Et
1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ שֵׁנִית וְהוּא
dixit Sic :dicendo (,custodiæ atrio in clausus ipse * adhuc
2 עוֹדֶנּוּ עָצוּר בַּחֲצַר הַמַּטָּרָה לֵאמֹר׃ כֹּה־אָמַר
,illā constabiliendum ad † ,illā formans † DOMINVS ,eam faciens † DOMINVS
יְהוָה עֹשָׂהּ יְהוָה יוֹצֵר אוֹתָהּ לַהֲכִינָהּ
tibi respondebo & ,me ad Clama .eius nomen DOMINVS
3 יְהוָה שְׁמוֹ׃ קְרָא אֵלַי וְאֶעֱנֶךָּ
.ea cognouisti non ,munita * & grandia tibi annunciabo &
וְאַגִּידָה לְךָ גְּדֹלוֹת וּבְצֻרוֹת לֹא יְדַעְתָּם׃
domos super * Israel Deus DOMINVS dixit sic Quia
4 כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־בָּתֵּי
aggeribus in diruta * Iehudah regum domos super † & ,huius vrbis
הָעִיר הַזֹּאת וְעַל־בָּתֵּי מַלְכֵי יְהוּדָה הַנְּתֻצִים אֶל־הַסֹּלְלוֹת
,Chasdim cum dimicandum ad Venientes gladio * in &
5 וְאֶל־הֶחָרֶב׃ בָּאִים לְהִלָּחֵם אֶת־הַכַּשְׂדִּים
feci percutere quos ,hominum cadaueribus * eas implendum ad &
וּלְמַלְאָם אֶת־פִּגְרֵי הָאָדָם אֲשֶׁר־הִכֵּיתִי
,hac ciuitate à meas facies † abscondi quod * & ,mea ira in & ,meo naso † in
בְאַפִּי וּבַחֲמָתִי וַאֲשֶׁר הִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהָעִיר הַזֹּאת
ei faciens ascendere * ego Ecce .eorum malitiam omnem propter
6 עַל כָּל־רָעָתָם׃ הִנְנִי מַעֲלֶה־לָּהּ
affluentiam † eis reuelabo & :eos curabo & ,medicinam & ,emplastrum *
אֲרֻכָה וּמַרְפֵּא וּרְפָאתִים וְגִלֵּיתִי לָהֶם עֲתֶרֶת
,Iehudah captiuitatem faciam redire Et .veritatis & pacis
7 שָׁלוֹם וֶאֱמֶת׃ וַהֲשִׁבֹתִי אֶת־שְׁבוּת יְהוּדָה
.principio in sicut eos ædificabo & :Israel captiuitatem &
וְאֵת שְׁבוּת יִשְׂרָאֵל וּבְנִתִים כְּבָרִאשֹׁנָה׃
peccauerunt qua ,sua iniquitate omni ab illos emundabo Et
8 וְטִהַרְתִּים מִכָּל־עֲוֺנָם אֲשֶׁר חָטְאוּ־
,mihi * peccauerunt quibus ,eorum iniquitatibus omnibus parcam & ,mihi
לִי וְסָלַחְתִּי לְכָל־עֲוֺנוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר חָטְאוּ־לִי
,nomen in mihi erit Et .me contra sunt præuaricati quibus &
9 וַאֲשֶׁר פָּשְׁעוּ בִי׃ וְהָיְתָה לִּי לְשֵׁם
quæ ,terræ gentibus cunctis ,gloriam in & ,laudem in ,gaudium
שָׂשׂוֹן לִתְהִלָּה וּלְתִפְאֶרֶת לְכֹל גּוֹיֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר
,pauebunt & ,eis faciens ego quod bonum omne audierint
יִשְׁמְעוּ אֶת־כָּל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר אָנֹכִי עֹשֶׂה אֹתָם וּפָחֲדוּ
ego quam pace omni super & ,bono omni super trement &
וְרָגְזוּ עַל כָּל־הַטּוֹבָה וְעַל כָּל־הַשָּׁלוֹם אֲשֶׁר אָנֹכִי
loco in audietur Adhuc :DOMINVS dixit Sic .ei faciens
10 עֹשֶׂה לָּהּ׃ כֹּה אָמַר יְהוָה עוֹד יִשָּׁמַע בַּמָּקוֹם־
homine absque ipse † Desertus :dicentes vos quo * ,isto
הַזֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים חָרֵב הוּא מֵאֵין אָדָם
Ierusalaim plateis in & ,Iehudah ciuitatibus in ,animali absque &
וּמֵאֵין בְּהֵמָה בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִַם
.iumento absque & ,habitatore absque & homine absque desolatis *
הַנְשַׁמּוֹת מֵאֵין אָדָם וּמֵאֵין יוֹשֵׁב וּמֵאֵין בְּהֵמָה׃
,sponsæ vox & ,sponsi vox ,lætitiæ vox & ,gaudij Vox
11 קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל חָתָן וְקוֹל כַּלָּה
bonus quoniam ,exercituum DOMINO Confitemini :dicentium vox
קוֹל אֹמְרִים הוֹדוּ אֶת־יְהוָה צְבָאוֹת כִּי־טוֹב
adducentium ,eius misericordia seculum in quoniam ,DOMINVS
יְהוָה כִּי־לְעוֹלָם חַסְדּוֹ מְבִאִים
captiuitatem faciam reducere quia ,DOMINI domum * confessionē
תּוֹדָה בֵּית יְהוָה כִּי־אָשִׁיב אֶת־שְׁבוּת־
.DOMINVS dixit ,principio in sicut ,terræ
הָאָרֶץ כְּבָרִאשֹׁנָה אָמַר יְהוָה׃
loco in erit Adhuc :exercituum DOMINVS dixit Sic
12 כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עוֹד יִהְיֶה בַּמָּקוֹם
cunctis in & ,animal ad vsque & ,homine absque deserto isto
הַזֶּה הֶחָרֵב מֵאֵין־אָדָם וְעַד־בְּהֵמָה וּבְכָל־
pecus facientium accubare † ,pastorum tugurium * ,eius ciuitatibus
עָרָיו נְוֵה רֹעִים מַרְבִּצִים צֹאן׃

* scribet | † signabit, | † testificari facet | עיר עוד | * in circuitu | † mōtanæ, | * campestribus | † quæ sunt ad Austrum: | שוב | שבה | שנה | * erat | נצר | † qui magnificat Ierusalem | † qui format | † vt stabiliret faciat | * vt | ענה נער | * ad | * quæ destructæ sunt aries | * securib. Eò quod habitatores eorum | בוא | * domos | נכה | † furore | † faciem meā | * curo Ierusalem | † faciam | * multitudinem | גלה | בנה | עוה | * contra me, | * contra me, | שוש הלל | faciam | * de dicitis, quod | * est, vt non homo nec animal, | * quæ desolatæ sunt, vt nō homo, nec habitator, neq; animal. | כלל | ידה | טוב | בוא | * in | שבה | † habitaculū | * & accubare pecorū, | רעה

dixit ,venientes* dies Ecce .DOMINVS dixit ,fecerunt quæ *venient
38 אֲשֶׁר עָשׂוּ נְאֻם־יְהוָה׃ † הִנֵּה יָמִים נְאֻם־
Chananeel turre à ,DOMINO ciuitas ædificabitur & ,DOMINVS
יְהוָה וְנִבְנְתָה הָעִיר לַיהוָה מִמִּגְדַּל חֲנַנְאֵל
eo coram menfuræ linea * vltrà exibit Et .anguli portam ad vfque
39 עַד־שַׁעַר הַפִּנָּה׃ † וְיָצָא עוֹד קָוֵה הַמִּדָּה נֶגְדּוֹ
vallem omnem Et .Ghohath circuibit & ,Ghareb collem fuper
40 עַל גִּבְעַת גָּרֵב וְנָסַב גֹּעָתָה׃ † וְכָל־הָעֵמֶק
,Chidron torrentem ad vfque arua omnia & ,† cineris & ,cadaucrum
הַפְּגָרִים וְהַדֶּשֶׁן וְכָל־הַשְּׁרֵמוֹת עַד־נַחַל קִדְרוֹן
:DOMINO fanctitas ,Orientem ad equorum portæ angulum ad vfque
עַד־פִּנַּת שַׁעַר הַסּוּסִים מִזְרָחָה קֹדֶשׁ לַיהוָה
.feculum in vltrà deftruetur neque ,euelletur non
לֹא־יִנָּתֵשׁ וְלֹא־יֵהָרֵס עוֹד לְעוֹלָם׃

CAP. XXXII. לב

anno in ,DOMINO à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
1 הַדָּבָר אֲשֶׁר־הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה בִּשְׁנַת
octauus annus * ipfe ,Iehudah regis Sidchiiahu decimo
הָעֲשִׂרִית לְצִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה הִיא הַשָּׁנָה שְׁמֹנֶה־
regis virtus* tunc Et .Nebuchadnefar anni decimus
2 עֶשְׂרֵה שָׁנָה לִנְבוּכַדְרֶאצַּר׃ † וְאָז חֵיל מֶלֶךְ
claufus erat propheta Irmeiahu & :Ierufalaim fuper coarctantes Babel
בָּבֶל צָרִים עַל־יְרוּשָׁלִָם וְיִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא הָיָה כָלוּא
.Iehudah regis domo * quæ ,cuftodiæ atrio in
בַּחֲצַר הַמַּטָּרָה אֲשֶׁר בֵּית־מֶלֶךְ יְהוּדָה׃
:dicendo ,Iehudah rex Sidchiiahu eum clauferat Quod
3 אֲשֶׁר כְּלָאוֹ צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה לֵאמֹר
dans † ego Ecce :DOMINVS dixit Sic :dicendo vaticinans tu Quare
מַדּוּעַ אַתָּה נִבָּא לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן
?eam capiet & ,Babel regis manum in hanc ciuitatem
אֶת־הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד מֶלֶךְ־בָּבֶל וּלְכָדָהּ׃
,Chafdim manu de euadet non Iehudah rex Sidchiiahu Et
4 וְצִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֹא יִמָּלֵט מִיַּד הַכַּשְׂדִּים
cum eius os loquetur & ,Babel regis manum in tradedo tradetur fed
כִּי־הִנָּתֹן יִנָּתֵן בְּיַד מֶלֶךְ־בָּבֶל וְדִבֶּר־פִּיו עִם־
Babel in Et .videbunt illius oculos eius oculi & ,illius ore
5 פִּיו וְעֵינָיו אֶת־עֵינָיו תִּרְאֶינָה׃ † וּבָבֶל
dixit ,eum me vifitare vfque erit ibi & ;Sidchiiahu faciet ire
יוֹלִךְ אֶת־צִדְקִיָּהוּ וְשָׁם יִהְיֶה עַד־פָּקְדִי אֹתוֹ נְאֻם־
.profperabimini non ,Chafdim cum dimicaueritis Cùm .DOMINVS
יְהוָה כִּי תִלָּחֲמוּ אֶת־הַכַּשְׂדִּים לֹא תַצְלִיחוּ׃
:dicendo ,me ad DOMINI verbum Fuit :Irmeiahu dixit Et
6 וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ הָיָה דְּבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
:dicendo ,te ad veniens tuus patruelis Sallum filius Chanamel Ecce
7 הִנֵּה חֲנַמְאֵל בֶּן־שַׁלֻּם דֹּדְךָ בָּא אֵלֶיךָ לֵאמֹר
iudicio tibi * quia :Hanathoth in * qui ,meum agrum tibi Eme
קְנֵה לְךָ אֶת־שָׂדִי אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת כִּי לְךָ מִשְׁפַּט
mei patrui filius Chanamel me ad venit Et .emendum ad redemptionis
8 הַגְּאֻלָּה לִקְנוֹת׃ † וַיָּבֹא אֵלַי חֲנַמְאֵל בֶּן־דֹּדִי
:me ad ait & ,cuftodiæ atrium ad ,DOMINI verbum iuxta
כִּדְבַר יְהוָה אֶל־חֲצַר הַמַּטָּרָה וַיֹּאמֶר אֵלַי
terra in * quæ ,Hanathoth in * qui meum agrum quæfo Eme
קְנֵה נָא אֶת־שָׂדִי אֲשֶׁר־בַּעֲנָתוֹת אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ
eme :redemptio tibi † & ,hereditatis † iure tibi * quia :Biniamin
בִּנְיָמִין כִּי־לְךָ מִשְׁפַּט הַיְרֻשָּׁה וּלְךָ הַגְּאֻלָּה קְנֵה־
emi Et .ipfum * DOMINI verbum quòd cognoui & .tibi
9 לָךְ וָאֵדַע כִּי דְבַר־יְהוָה הוּא׃ † וָאֶקְנֶה
,Hanathoth in* qui ,mei patrui filio Chanamel à agrum
אֶת־הַשָּׂדֶה מֵאֵת חֲנַמְאֵל בֶּן־דֹּדִי אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת
decem & ,fecalim † feptem ,argentum ei appendi &
וָאֶשְׁקֲלָה־לּוֹ אֶת־הַכֶּסֶף שִׁבְעָה שְׁקָלִים וַעֲשָׂרָה
feci teftificari & ,fignaui & ,libro in fcripfi Et .argenteos
10 הַכָּסֶף׃ † וָאֶכְתֹּב בַּסֵּפֶר וָאֶחְתֹּם וָאָעֵד
accepi Et .bilancibus * in argentum appendi & :teftes
11 עֵדִים וָאֶשְׁקֹל הַכֶּסֶף בְּמֹאזְנָיִם׃ † וָאֶקַּח אֶת־
& ,intium & precepti * ,fignatum emptionis librum
סֵפֶר הַמִּקְנָה אֶת־הֶחָתוּם הַמִּצְוָה וְהַחֻקִּים וְאֶת־
filio Baruch emptionis librum dedi Et .patentem
12 הַגָּלוּי׃ † וָאֶתֵּן אֶת־הַסֵּפֶר הַמִּקְנָה אֶל־בָּרוּךְ בֶּן־
oculis in & ,mei patrui Chanamel oculis in Machfeiah filio Neriiah
נֵרִיָּה בֶּן־מַחְסֵיָה לְעֵינֵי חֲנַמְאֵל דֹּדִי וּלְעֵינֵי
omnium oculis in ,emptionis libro in fcribentium teftium
הָעֵדִים הַכֹּתְבִים בְּסֵפֶר הַמִּקְנָה לְעֵינֵי כָּל־
.cuftodiæ atrio in manentium † ,Iehudæorum
הַיְּהוּדִים הַיֹּשְׁבִים בַּחֲצַר הַמַּטָּרָה׃

:dicendo ,eorum oculis in Baruch præcepi Et
13 † וָאֲצַוֶּה אֶת־בָּרוּךְ לְעֵינֵיהֶם לֵאמֹר׃
Tolle Tollendo :Ifrael Deus exercituum DOMINVS dixit Sic
14 † כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לָקוֹחַ
& ,hunc emptionis librum ,iftos libros
אֶת־הַסְּפָרִים הָאֵלֶּה אֵת סֵפֶר הַמִּקְנָה הַזֶּה וְאֵת
*pones ,tefta * vafe in eos dabis & ,hunc apertum librum & ,fignatum
*fictili, הֶחָתוּם וְאֵת סֵפֶר הַגָּלוּי הַזֶּה וּנְתַתָּם בִּכְלִי־חָרֶשׂ נָתַן
.multis diebus ftent vt
לְמַעַן יַעַמְדוּ יָמִים רַבִּים׃
Adhuc :Ifrael Deus exercituum DOMINVS dixit fic Quia
15 † כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד
poffidebûtur .ifta terra in vineæ & ,agri & ,domus ementur
קָנָה יִקָּנוּ בָתִּים וְשָׂדוֹת וּכְרָמִים בָּאָרֶץ הַזֹּאת׃
poftquâ dedi emptionis librum me dediffe poft ,DOMINVM ad oraui Et
16 † וָאֶתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה אַחֲרֵי תִתִּי אֶת־סֵפֶר הַמִּקְנָה נָתַן
filio .Deus Domine Ahah :dicendo ,Neriiah filium Baruch ad
17 אֶל־בָּרוּךְ בֶּן־נֵרִיָּה לֵאמֹר׃ † אֲהָהּ אֲדֹנָי יְהוִה
tua potentia in terram ,& cælos fecifti tu Ecce
הִנֵּה אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ בְּכֹחֲךָ עָשָׂה
eft abfcondi- .verbum omne te à mirificabitur non : extento tuo brachio in & ,magna
tû à te quic- הַגָּדוֹל וּבִזְרֹעֲךָ הַנְּטוּיָה לֹא־יִפָּלֵא מִמְּךָ כָּל־דָּבָר׃
quam. iniquitatem retribuens * & ,millibus in mifericordiam Faciens *
* Qui facis נָטָה 18 † עֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים וּמְשַׁלֵּם עֲוֺן
†reddis pœnâ ,magnus Deus :eos poft eorum filiorum finum in patrum
iniquitatis אֲבוֹת אֶל־חֵיק בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם הָאֵל הַגָּדוֹל עָוָה
.eius nomen exercituum DOMINVS ,potens
הַגִּבּוֹר יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃
† opere: * aperti tui oculi quia :adinuentione multus & ,confilio Magnus
*funt 19 † גְּדֹל הָעֵצָה וְרַב הָעֲלִילִיָּה אֲשֶׁר־עֵינֶיךָ פְקֻחוֹת יָעַץ
,fuas vias fecundum vnicuiq; dandum ad ,hominis† filiorum vias omnes fuper
† hominum, עַל־כָּל־דַּרְכֵי בְּנֵי אָדָם לָתֵת לְאִישׁ כִּדְרָכָיו
vt des
*operum figna pofuifti Qui .fuorum ftudiorum * fructum fecundum &
20 וְכִפְרִי מַעֲלָלָיו׃ † אֲשֶׁר־שַׂמְתָּ אֹתוֹת פָּרָה
:Ifrael in & ,hanc diem ad vfque ,Aegypti terra in portenta &
וּמֹפְתִים בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם עַד־הַיּוֹם הַזֶּה וּבְיִשְׂרָאֵל שׂוּם אוֹת
.hanc diem fecundum nomen tibi fecifti & :homine in &
וּבָאָדָם וַתַּעֲשֶׂה־לְּךָ שֵׁם כַּיּוֹם הַזֶּה׃
,Aegypti terra è Ifrael tuum populum eduxifti Et
21 † וַתֹּצֵא אֶת־עַמְּךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם
,extento brachio in & robufta manu in & portentis in & fignis in
בְּאֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים וּבְיָד חֲזָקָה וּבְאֶזְרוֹעַ נְטוּיָה נָטָה
,hanc terram eis dedifti Et .magno terrore in &
22 וּבְמוֹרָא גָּדוֹל׃ † וַתִּתֵּן לָהֶם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת
fuper ,lacte fluentem terram ,eis dandû ad ,eorum patribus iurafti quam*
*vt dares אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבוֹתָם לָתֵת לָהֶם אֶרֶץ זָבַת חָלָב
audierunt non & ,eam poffederunt & ,funt ingrefli Et .melle &
23 וּדְבָשׁ׃ † וַיָּבֹאוּ וַיִּרְשׁוּ אֹתָהּ וְלֹא־שָׁמְעוּ בּוֹא יָרַשׁ
voci tuæ. præcepifti quæ omnia :ambulauerunt non tua lege in & ,tua voce in
בְקוֹלֶךָ וּבְתֹרָתְךָ לֹא־הָלָכוּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר צִוִּיתָה
malum omne eis fecifti euenire & :fecerût non ,faciendum ad eis
לָהֶם לַעֲשׂוֹת לֹא עָשׂוּ וַתַּקְרֵא אֹתָם אֵת כָּל־הָרָעָה צִוָּה
† & euenit ,eam capiendum ad ,ciuitatem venerunt tormenta † Ecce .hoc
*vt facerent 24 הַזֹּאת׃ † הִנֵּה הַסֹּלְלוֹת בָּאוּ הָעִיר לְלָכְדָהּ
faciebus à † ,eam fuper prœliantium † Chafdim manu in eft data† vrbs & עָשָׂה
*arietibus וְהָעִיר נִתְּנָה בְּיַד הַכַּשְׂדִּים הַנִּלְחָמִים עָלֶיהָ מִפְּנֵי
ingredientur .videns * tu ecce & ,fuit* es locutus quod & :pefte & ,famis & ,gladij
†qui prœlia- הַחֶרֶב וְהָרָעָב וְהַדָּבֶר וַאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ הָיָה וְהִנְּךָ רֹאֶה׃
tur aduerfus agrum tibi Eme ,DOMINE † Domine ,me ad * dixifti tu Et
†dabitur 25 † וְאַתָּה אָמַרְתָּ אֵלַי אֲדֹנָי יְהוִה קְנֵה־לְךָ הַשָּׂדֶה
*propter gla- .Chafdim manu in dabitur vrbs & :teftes teftificare fac & ,argento in
dium, & fa- בַּכֶּסֶף וְהָעֵד עֵדִים וְהָעִיר נִתְּנָה בְּיַד הַכַּשְׂדִּים׃
mem,& pefti- :dicendo ,Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Et
lentiam: 26 † וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר׃ עוֹד
*erit *cernis me à nunquid ,carnis vniuerfæ Deus DOMINVS ego† Ecce
*mihi: 27 † הִנֵּה אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי כָּל־בָּשָׂר הֲמִמֶּנִּי הָיָה
†Deus, ?verbum omne mirificabitur*
†fum יִפָּלֵא כָּל־דָּבָר׃
*celabitur ciuitatem dans † ego Ecce :DOMINVS dixit fic Propterea
quicquam? 28 † לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן אֶת־הָעִיר
*tradam ,Babel regis Nebuchadrefar manum in & ,Chafdim manu in hanc
הַזֹּאת בְּיַד הַכַּשְׂדִּים וּבְיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל
qui prœlian- vrbem fuper prœliantes Chafdim venient Et .eam capiet &
tur aduerfus 29 וּלְכָדָהּ׃ † וּבָאוּ הַכַּשְׂדִּים הַנִּלְחָמִים עַל־הָעִיר בּוֹא
:eam comburent & ,igni in hanc ciuitatem fuccendent & ,hanc
הַזֹּאת וְהִצִּיתוּ אֶת־הָעִיר הַזֹּאת בָּאֵשׁ וּשְׂרָפוּהָ יָצַת

,Surgite: Ephraim monte in custodes clamauerunt * dies erit* Quia
6 כִּי יֶשׁ־יוֹם קָרְאוּ נֹצְרִים בְּהַר אֶפְרָיִם קוּמוּ
.nostrum Deum DOMINVM ad Sion † ascendamus &
וְנַעֲלֶה צִיּוֹן אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃
exultate &, lætitia Iahacob in Ouate :DOMINVS dixit sic Nam
7 כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה רָנּוּ לְיַעֲקֹב שִׂמְחָה וְצַהֲלוּ
DOMINE fac Saluū :dicite & ,laudate ,facite auditū:gentium capite in
בְּרֹאשׁ הַגּוֹיִם הַשְׁמִיעוּ הַלְלוּ וְאִמְרוּ הוֹשַׁע יְהוָה
adducens ego Ecce .Israel residuum tuum populum
8 אֶת־עַמְּךָ אֵת שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל׃ הִנְנִי מֵבִיא
: terræ lateribus de eos congregabo & ,Aquilonis terra de eos
אוֹתָם מֵאֶרֶץ צָפוֹן וְקִבַּצְתִּים מִיַּרְכְּתֵי־אָרֶץ
magnus cœtus :simul pariens & prægnans ,claudus & cæcus * eos inter
בָּם עִוֵּר וּפִסֵּחַ הָרָה וְיֹלֶדֶת יַחְדָּו קָהָל גָּדוֹל
misericordiis cum & ,venient fletu Cum .huc reuertentur
9 יָשׁוּבוּ הֵנָּה׃ בִּבְכִי יָבֹאוּ וּבְתַחֲנוּנִים
via in aquarum torrentes ad eos faciam ambulare .eos adducere faciam
אוֹבִילֵם אוֹלִיכֵם אֶל־נַחֲלֵי מַיִם בְּדֶרֶךְ
Ephraim & ,patrem in Israeli ero quia :ea in impingent non ,recta
יָשָׁר לֹא יִכָּשְׁלוּ בָּהּ כִּי־הָיִיתִי לְיִשְׂרָאֵל לְאָב וְאֶפְרַיִם
,gentes DOMINI verbum Audite .ipse meus primogenitus
10 בְּכֹרִי הוּא׃ שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה גּוֹיִם
,Israel Spargens * :dicite & :longè à insulis in annunciate &
וְהַגִּידוּ בָאִיִּים מִמֶּרְחָק וְאִמְרוּ מְזָרֵה יִשְׂרָאֵל
.suum gregem pastor sicut eum custodiet & ;eum congregabit
יְקַבְּצֶנּוּ וּשְׁמָרוֹ כְּרֹעֶה עֶדְרוֹ׃
manu de eum redemit & ,Iahacob DOMINVS redemit Quoniam
11 כִּי־פָדָה יְהוָה אֶת־יַעֲקֹב וּגְאָלוֹ מִיַּד
confluent & ,Sion excelso in ouabunt * & ,venient Et .eo præ fortis
12 חָזָק מִמֶּנּוּ׃ וּבָאוּ וְרִנְּנוּ בִמְרוֹם־צִיּוֹן וְנָהֲרוּ
super & ,mustum* super & ,frumentum super DOMINI bonitatem ad
אֶל־טוּב יְהוָה עַל־דָּגָן וְעַל־תִּירֹשׁ וְעַל־
hortus quasi eorū anima eritque ,bonis & pecoris filios super & ,recens oleū
יִצְהָר וְעַל־בְּנֵי־צֹאן וּבָקָר וְהָיְתָה נַפְשָׁם כְּגַן
.amplius dolendum ad* addent non & ,irriguus
רָוֶה וְלֹא־יוֹסִיפוּ לְדַאֲבָה עוֹד׃
:simul senes & ,iuuenes & ,choro in virgo lætabitur Tunc
13 אָז תִּשְׂמַח בְּתוּלָה בְּמָחוֹל וּבַחֻרִים וּזְקֵנִים יַחְדָּו
eos lætificabo & ,eos consolabor & ,gaudium in eorū luctū conuertam &
וְהָפַכְתִּי אֶבְלָם לְשָׂשׂוֹן וְנִחַמְתִּים וְשִׂמַּחְתִּים
,pinguedine sacerdotum animam inebriabo Et .suo mœrore à
14 מִיגוֹנָם׃ וְרִוֵּיתִי נֶפֶשׁ הַכֹּהֲנִים דָּשֶׁן
.DOMINVS dixit ,saturabuntur mea bonitate meus populus &
וְעַמִּי אֶת־טוּבִי יִשְׂבָּעוּ נְאֻם־יְהוָה׃
fletus ,querimoniæ ,est audita* excelso in Vox :DOMINVS dixit Sic
15 כֹּה אָמַר יְהוָה קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי
super consolari renuit ,suos filios super plorante Rachel ,amaritudinum
תַמְרוּרִים רָחֵל מְבַכָּה עַל־בָּנֶיהָ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל־
Prohibe :DOMINVS dixit Sic .ipse † non quia ,suis filiis
16 בָּנֶיהָ כִּי אֵינֶנּוּ׃ כֹּה אָמַר יְהוָה מִנְעִי
merces est, quia :lachryma * à tuos oculos & ,fletu à tuam vocem
קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדִּמְעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר
.inimici terra de reuertentur & ,DOMINVS ait ,tuo operi
לִפְעֻלָּתֵךְ נְאֻם־יְהוָה וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב׃
filij reuertentur & ,DOMINVS ait ,tuo nouißimo* spes est Et
17 וְיֵשׁ־תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ נְאֻם־יְהוָה וְשָׁבוּ בָנִים
: plangentem Ephraim audiui Audiendo .suum terminum ad
18 לִגְבוּלָם׃ שָׁמוֹעַ שָׁמַעְתִּי אֶפְרַיִם מִתְנוֹדֵד
,me fac conuerti :doctus † non vitulus vt ,sum castigatus & ,me Castigasti
יִסַּרְתַּנִי וָאִוָּסֵר כְּעֵגֶל לֹא לֻמָּד הֲשִׁבֵנִי
post Nam* .meus Deus DOMINVS * tu quia :conuertar &
19 וְאָשׁוּבָה כִּי אַתָּה יְהוָה אֱלֹהָי׃ כִּי־אַחֲרֵי
:femur super percussi ,mihi esse notum post & : me pœnituit ,me conuerti
שׁוּבִי נִחַמְתִּי וְאַחֲרֵי הִוָּדְעִי סָפַקְתִּי עַל־יָרֵךְ
.mearū pueritiarū opprobriū sustinui quoniā ,erubui etiam & ,sum cōfusus
בֹּשְׁתִּי וְגַם־נִכְלַמְתִּי כִּי נָשָׂאתִי חֶרְפַּת נְעוּרָי׃
!deliciarum natus nōnne ?Ephraim mihi* preciosus filius Nōnne
20 הֲבֵן יַקִּיר לִי אֶפְרַיִם אִם יֶלֶד שַׁעֲשֻׁעִים
:adhuc eius recordabor recordando ,eo cum me loquendi sufficientia † ex quia
כִּי־מִדֵּי דַבְּרִי בּוֹ זָכֹר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד
ait ,eius miserebor miserendo ,ei * mea viscera sonuerunt ideirco
עַל־כֵּן הָמוּ מֵעַי לוֹ רַחֵם אֲרַחֲמֶנּוּ נְאֻם־
pone ,altos cumulos tibi pone ,titulos* tibi Statue .DOMINVS
21 יְהוָה׃ הַצִּיבִי לָךְ צִיֻּנִים שִׂמִי לָךְ תַּמְרוּרִים שִׁתִי
,Israel virgo Reuertere .ambulasti † viam stratam* ad tuum cor
לִבֵּךְ לַמְסִלָּה דֶּרֶךְ הָלָכְתִּי שׁוּבִי בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל

*erit *in qua clamabunt †in
Exultate רנן
ישע
adducam בוא
*erunt
בכה
יבל ילך
in qua
היה
*erit.
†quæ procul sunt, *Qui dispersit
נגד
†fortioris *laudabunt
*vinum
†pecorum & boum, גנן
*vt doleant
שוש
dolore
יגה רוה
*colle *ploratus רום
†sunt. *lachrymis: נהה בכה
*posteritati tuæ, שוב
*& dicetem mihi: †assuetus ferre iugum יסר
*es *Postquam enim cōuersus sum, *peccatorū meorum: †postquam ostensum est *adolescētiæ meæ, *est, ידע בוש
*puer delectabilis? †eo tempore quo locutus sum
בנה המה
*propter eū, *lapide erectum ad agnoscendum viam. נצב שום
שות
*semitam †per quam iuisti

huc & illuc te vertens quo Vsque .istas tuas ciuitates ad reuertere
22 שׁוּבִי אֶל־עָרַיִךְ אֵלֶּה׃ עַד־מָתַי תִּתְחַמָּקִין
FEMINA ,terra in nouum DOMINVS creauit * quia refractaria ! filia
הַבַּת הַשּׁוֹבֵבָה כִּי־בָרָא יְהוָה חֲדָשָׁה בָּאָרֶץ נְקֵבָה
exercituum DOMINVS dixit Sic .virum circundabit
23 תְּסוֹבֵב גָּבֶר׃ כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
,Iehudah terra in istud verbum dicent Adhuc :Israel Deus
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד יֹאמְרוּ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה בְּאֶרֶץ יְהוּדָה
tibi benedicat ,eorum captiuitatem me conuertendo in ,eius vrbibus in &
וּבְעָרָיו בְּשׁוּבִי אֶת־שְׁבוּתָם יְבָרֶכְךָ
habitabunt Et .sanctitatis* mons ,iustitiæ habitaculū DOMINVS
24 יְהוָה נְוֵה־צֶדֶק הַר הַקֹּדֶשׁ׃ וְיָשְׁבוּ
proficiscentur & ,agricolæ ,simul eius ciuitates omnes & ,Iehudah ea in
בָהּ יְהוּדָה וְכָל־עָרָיו יַחְדָּו אִכָּרִים וְנָסְעוּ
animam omnem & ,lassam animam feci inebriare Quia .grege in
25 בַּעֵדֶר׃ כִּי הִרְוֵיתִי נֶפֶשׁ עֲיֵפָה וְכָל־נֶפֶשׁ
;vidi & ,sum expergefactus hoc Propter .impleui dolentem
26 דָּאֲבָה מִלֵּאתִי׃ עַל־זֹאת הֱקִיצֹתִי וָאֶרְאֶה
dixit ,venientes dies Ecce .mihi fuit dulcis meus somnus &
27 וּשְׁנָתִי עָרְבָה לִּי׃ הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־
,Iehudah domum & ,Israel domum seminabo & ,DOMINVS
יְהוָה וְזָרַעְתִּי אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה
quemadmodum erit Et .animalis semine & ,hominis semine
28 זֶרַע אָדָם וְזֶרַע בְּהֵמָה׃ וְהָיָה כַּאֲשֶׁר
destruendum * ad & ,diruendum ad & ,euellendum ad eos super fui vigil*
שָׁקַדְתִּי עֲלֵיהֶם לִנְתוֹשׁ וְלִנְתוֹץ וְלַהֲרֹס
eos super ero peruigil sic ,malefaciendum ad & ,perdendum ad &
וּלְהַאֲבִיד וּלְהָרֵעַ כֵּן אֶשְׁקֹד עֲלֵיהֶם
.DOMINVS dixit ,plantandum ad & ,ædificandum ad
לִבְנוֹת וְלִנְטוֹעַ נְאֻם־יְהוָה׃
comederunt Patres :vltrà dicent non illis diebus In
29 בַּיָּמִים הָהֵם לֹא־יֹאמְרוּ עוֹד אָבוֹת אָכְלוּ
Quinimo .obstupuerunt filiorum dentes & ,acerbam vuam
30 בֹסֶר וְשִׁנֵּי בָנִים תִּקְהֶינָה׃ כִּי אִם־
comedentis † hominis Omnis .morietur iniquitate sua in vnusquisque
אִישׁ בַּעֲוֹנוֹ יָמוּת כָּל־הָאָדָם הָאֹכֵל
,venientes* dies Ecce .eius dentes obstupescent ,acerbam vuam
31 הַבֹּסֶר תִּקְהֶינָה שִׁנָּיו׃ הִנֵּה יָמִים בָּאִים
domo cum & ,Israel domo cum excidam & ,DOMINVS dixit
נְאֻם־יְהוָה וְכָרַתִּי אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־בֵּית
excidi quod fœdus secundum Non .nouum fœdus Iehudah
32 יְהוּדָה בְּרִית חֲדָשָׁה׃ לֹא כַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי
eos educēdum ad* ,eorum manū in me apprehendere* die in ,eorū patribus cum
אֶת־אֲבוֹתָם בְּיוֹם הֶחֱזִיקִי בְיָדָם לְהוֹצִיאָם
ego & ,meum pactum fecerunt irritum ipsi quia :Aegypti terra è
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר־הֵמָּה הֵפֵרוּ אֶת־בְּרִיתִי וְאָנֹכִי
fœdus † hoc Sed .DOMINVS dixit ,eos in * sum dominatus
33 בָּעַלְתִּי בָם נְאֻם־יְהוָה׃ כִּי זֹאת הַבְּרִית
dixit ,ipsos dies post Israel domo cum excidam * quod
אֲשֶׁר אֶכְרֹת אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַיָּמִים הָהֵם נְאֻם־
eorum corde super* & ,corū interiori in meam legem Dabo :DOMINVS
יְהוָה נָתַתִּי אֶת־תּוֹרָתִי בְּקִרְבָּם וְעַל־לִבָּם
populum in mihi erunt ipsi & ,Deum in eis ero & :eam scribam
אֶכְתֲּבֶנָּה וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ־לִי לְעָם׃
vnusquisque & ,suum socium vnusquisque vltra docebunt non Et
34 וְלֹא יְלַמְּדוּ עוֹד אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וְאִישׁ
ipsi omnes nam :DOMINVM Cognoscite :dicendo ,suum fratrem
אֶת־אָחִיו לֵאמֹר דְּעוּ אֶת־יְהוָה כִּי כוּלָּם
DOMINVS dixit ,corū maximū ad vsque & ,corū minimo à me cognoscēt
יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְּטַנָּם וְעַד־גְּדוֹלָם נְאֻם־יְהוָה
amplius memorabor non eorū peccati & ,eorū iniquitati propitiabor quia
כִּי אֶסְלַח לַעֲוֹנָם וּלְחַטָּאתָם לֹא אֶזְכָּר־עוֹד׃
statuta ,diei lumine in solem dans ,DOMINVS dixit Sic
35 כֹּה אָמַר יְהוָה נֹתֵן שֶׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם חֻקֹּת
,eius fluctus sonatūt & ,mare findens* :noctis lumine in stellarū & ,lunæ
יָרֵחַ וְכוֹכָבִים לְאוֹר לָיְלָה רֹגַע הַיָּם וַיֶּהֱמוּ גַלָּיו
statuta recesserint * Si .eius nomen exercituum DOMINVS
36 יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃ אִם־יָמֻשׁוּ הַחֻקִּים
Israel semen etiam ,DOMINVS dixit ,meis faciebus † à ista
הָאֵלֶּה מִלְּפָנַי נְאֻם־יְהוָה גַּם זֶרַע יִשְׂרָאֵל יִשְׁבְּתוּ
.diebus cunctis meas facies ad gentem esse ab
37 מִהְיוֹת גּוֹי לְפָנַי כָּל־הַיָּמִים׃ כֹּה אָמַר יְהוָה
terræ fundamenta inuestigentur * & ,sursum de cæli metiantur * Si
אִם־יִמַּדּוּ שָׁמַיִם מִלְמַעְלָה וְיֵחָקְרוּ מוֹסְדֵי־אָרֶץ
,Israel semen omne in reprobabo † ego etiam ,deorsum
לְמָטָּה גַּם־אֲנִי אֶמְאַס בְּכָל־זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַל־כָּל־

in eum dabis & ,prophetans & ,furioso viro omni DOMINI
יהוה לכל־איש משגע ומתנבא ונתתה אתו אל־
increpasti non quid vt ,nunc Et .neruum in & ,subunstionem
27 המהפכת ואל־הצינק׃ ועתה למה לא גערת
?vobis prophetantem Anatothitem Irmeiahu in
בירמיהו הענתתי המתנבא לכם׃
Longum :dicendo ,Babel nos ad misit propterea Quia
28 כי על־כן שלח אלינו בבל לאמר ארכה
comedite & ,hortos plantate & :habitate & ,domos ædificate ipsum
היא בנו בתים ושבו ונטעו גנות ואכלו
epistolam sacerdos Sephaniah legit Et .eorum fructus
29 את־פריהן׃ ויקרא צפניה הכהן את־הספר
.prophetæ Irmeiahu auribus in ,hanc
הזה באזני ירמיהו הנביא׃
:dicendo ,Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Et
30 ויהי דבר־יהוה אל־ירמיהו לאמר׃
dixit Sic :dicendo ,transmigrationem omnem ad Mitte
31 שלח על־כל־הגולה לאמר כה אמר
prophetauit quòd eo Pro :Nechalamitem Semahiah ad DOMINVS
יהוה אל־שמעיה הנחלמי יען אשר נבא
super vos fecit fidere & ,eum misi non ego & ,Semahiahu vobis
לכם שמעיה ואני לא שלחתיו ויבטח אתכם על־
super visitans ego Ecce :DOMINVS dixit sic Idcirco .mendacio
32 שקר׃ לכן כה־אמר יהוה הנני פקד על־
vir ei erit non ,eius semen super & ,Nechalamitem Semahiah
שמעיה הנחלמי ועל־זרעו לא־יהיה לו איש
ego quod ,bono in videbit non & ,huius populi medio in habitans
יושב בתוך־העם הזה ולא־יראה בטוב אשר אני
est locutus defectionem quia :DOMINVS dixit ,meo populo faciens
עשה־לעמי נאם־יהוה כי־סרה דבר
.DOMINVM super
על־יהוה׃

CAP. XXX. ל

:dicendo ,DOMINO à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
1 הדבר אשר היה אל־ירמיהו מאת יהוה לאמר׃
tibi Scribe :dicendo ,Israel Deus DOMINVS dixit Sic
2 כה־אמר יהוה אלהי ישראל לאמר כתב־לך
:libro in te ad sum locutus quæ verba omnia
את כל־הדברים אשר־דברתי אליך אל־ספר׃
conuertam & ,DOMINVS dixit ,venientes dies ecce Etenim
3 כי הנה ימים באים נאם־יהוה ושבתי
:DOMINVS dixit ,Iehudah & ,Israel mei populi captiuitatem
את־שבות עמי ישראל ויהודה אמר יהוה
,eorum patribus dedi quam ,terram ad eos faciam redire &
והשבתים אל־הארץ אשר־נתתי לאבותם
DOMINVS est locutus quæ verba hæc Et .eam possidebunt &
4 וירשוה׃ ואלה הדברים אשר דבר יהוה
:DOMINVS dixit sic Quoniam .Iehudah ad & ,Israel ad
5 אל־ישראל ואל־יהודה׃ כי־כה אמר יהוה
.pax non & ,formido :audiuimus terroris Vocem
קול חרדה שמענו פחד ואין שלום׃
quare :masculus pariens si ,videte & ,nunc Interrogate
6 שאלו־נא וראו אם־ילד זכר מדוע
,parturientē tanquā suos lumbos super suas manus virum omnē vidi
ראיתי כל־גבר ידיו על־חלציו כיולדה
dies magna quia ,Væ ?pallorem in facies omnes sunt conuersæ &
7 ונהפכו כל־פנים לירקון׃ הוי כי גדול היום
.seruabitur eo ab & ,Iahacob ipsi ipsa angustiæ tempus & ;illa sicut non à ,illa
ההוא מאין כמהו ועת־צרה היא ליעקב וממנה יושע׃
conteram ,exercituum DOMINVS dixit ,illa die in erit Et
8 והיה ביום ההוא נאם יהוה צבאות אשבר
seruient non & ,rumpam tua vincula & ,tuo collo desuper eius iugum
עלו מעל צוארך ומוסרותיך אנתק ולא־יעבדו
Dauid & ,suo Deo DOMINO seruient Et .extraneis vltra eo in
9 בו עוד זרים׃ ועבדו את יהוה אלהיהם ואת דוד
mi serue timeas ne tu Et .eis suscitabo quem ,suo regi
10 מלכם אשר אקים להם׃ ואתה אל־תירא עבדי
ego ecce quia :Israel consterneris nec ,DOMINVS dixit ,Iahacob
יעקב נאם־יהוה ואל־תחת ישראל כי הנני
;eorum captiuitatis terra de tuum semen & ,longè à te saluificans
מושיעך מרחוק ואת־זרעך מארץ שבים
.exterrens non & ,erit pacatus & ;requiescet & ,Iahacob reuertetur &
ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד׃
faciam nam :te saluandum ad ,DOMINVS ait ,ego tecū Quoniā
11 כי־אתך אני נאם־יהוה להושיעך כי אעשה

in quibus reuntamen illud te dispersi quo ,gentibus cūctis in consummationē
כלה בכל־הגוים אשר הפצותיך שם אך
,iudicio in te castigabo & ,consummationem faciam non te
אתך לא־אעשה כלה ויסרתיך למשפט
Desperatus :DOMINVS dixit sic Nam .te mundabo non mundādo &
12 ונקה לא אנקך׃ כי כה אמר יהוה אנוש
:medelam ad tuū iudiciū indicans Non .tua plaga dolorifica ,tua contritio
13 לשברך נחלה מכתך׃ אין־דן דינך למזור
,tui sunt obliti tui amatores Omnes .tibi non curationis medicinæ
14 רפאות תעלה אין לך׃ כל־מאהביך שכחוך
:crudeli castigatione te percussi inimici plaga quia :quærent non te
אותך לא ידרשו כי מכת אויב הכיתיך מוסר אכזרי
Quid .tua peccata inualuerunt tuæ iniquitatis multitudinem propter
15 על רב עונך עצמו חטאתיך׃ מה־
multitudine propter tuū dolorem desperatum ,tua contritione super clamabis
תזעק על־שברך אנוש מכאבך על רב
Propterea .tibi hæc feci ,tua peccata inualuerunt tuæ iniquitatis
16 עונך עצמו חטאתיך עשיתי אלה לך׃ לכן
ipsi vniuersi tui hostes vniuersi & ;deuorabuntur ,te deuorantes omnes
כל־אכליך יאכלו וכל־צריך כלם
cunctos & ,direptionem in te diripientes erunt & :ibunt captiuitatem in
בשבי ילכו והיו שאסיך למשסה וכל־
tibi emplastrum faciam ascendere Quia .prædam in dabo te prædantes
17 בזזיך אתן לבז׃ כי אעלה ארכה לך
,te vocauerunt expulsam quia :DOMINVS dixit ,te sanabo tuis plagis à &
וממכותיך ארפאך נאם־יהוה כי נדחה קראו לך
ego Ecce :DOMINVS dixit Sic .eam non quærens ipsa Sion
18 ציון היא דרש אין לה׃ כה אמר יהוה הנני־
:miserebor eius habitaculorum & ,Iahacob tentoriorum captiuitatem conuertens
שב שבות אהלי יעקוב ומשכנותיו ארחם
eius normam super palatium & ,eius cumulum super ciuitas ædificabitur &
ונבנתה עיר על־תלה וארמון על־משפטו
:ludentium vox & ,confessio eis ex egredietur Et .sedebit
19 ישב׃ ויצא מהם תודה וקול משחקים
non & ,eos honorabo & ;minuentur non & ,eos faciam multiplicare &
והרביתים ולא ימעטו והכבדתים ולא
me coram eius cœtus & ,quondam sicut eius filij erunt Et .uilescent
20 יצערו׃ והיו בניו כקדם ועדתו לפני
eius præstans erit Et .eum opprimentes omnes super visitabo & :disponetur
21 תכון ופקדתי על כל־לחציו׃ והיה אדירו
,eū appropinquare faciā & ,egredietur eius interiori de eius dominator & ,eo ex
ממנו ומשלו מקרבו יצא והקרבתיו
accedendum ad suum cor edulcauit hic iste quis quia :me ad accedet &
ונגש אלי כי מי הוא זה ערב את־לבו לגשת
ero ego & ,populum in mihi eritis Et ?DOMINVS dixit ,me ad
22 אלי נאם־יהוה׃ והייתם לי לעם ואנכי אהיה
sese egressus furore DOMINI turbo Ecce .Deum in vobis
23 לכם לאלהים׃ הנה סערת יהוה חמה יצאה
reuertetur Non .residebit impiorum caput super ,imminens turbo
24 סער מתגורר על ראש רשעים יחול׃ לא ישוב
molimina ipsum statuere ad vsque & ,eum facere ad vsque ,DOMINI nasi ira
חרון אף־יהוה עד־עשתו ועד־הקימו מזמות
.eo in intelligetis dierum nouissimo in :sui cordis
לבו באחרית הימים תתבוננו בה׃

CAP. XXXI. לא

vniuersis Deum in Ero ,DOMINVS dixit ,illo tempore In
1 בעת ההיא נאם־יהוה אהיה לאלהים לכל
.populum in mihi erunt ipsi & ,Israel familiis
משפחות ישראל והמה יהיו־לי לעם׃
populus deserto in gratiam Inuenit :DOMINVS dixit Sic
2 כה אמר יהוה מצא חן במדבר עם
.Israelem ipsum faciendum quiescere ad eundo ,gladij superstites
שרידי חרב הלוך להרגיעו ישראל׃
perpetua Charitate : Et .mihi apparuit DOMINVS longinquo A
3 מרחוק יהוה נראה לי ואהבת עולם
.misericordia te attraxi ideo ,te dilexi
אהבתיך על־כן משכתיך חסד׃
Adhuc .Israel virgo ædificaberis & ,te ædificabo Adhuc
4 עוד אבנך ונבנית בתולת ישראל עוד
.ludentium choro in egredieris & ,tuis tympanis ornaberis
תעדי תפיך ויצאת במחול משחקים׃
plantabunt : Someron montibus in vineas plantabis Adhuc
5 עוד תטעי כרמים בהרי שמרון נטעו
.prophanabunt & ,plantantes
נטעים וחללו׃

in quibus
פוץ
* in. * sed
* succidendo succidam
† Fortis est
* & difficilis est
est qui iudicet
* sanitatem,
נכה
* curatiuæ
† sunt
יסר
* multiplicata sunt
עוה
* clamas
† fortem esse
* multiplicata sunt
עשה
צור
curabo sanitatem tuam,
* eiectam
ipsi (aiunt) quirequirat non est.
* conuerto conuersionē tabernaculorum
* iuxta dispositionem eius habitabitur.
הלל ידה
† vox gratiarū actionis,
* gaudentiū:
* attenuabūtur.
* priùs
† qui oppresserunt eos:
* fortis
* medio
† qui ita dilatauit
* vt innitatur mihi,
נגש יחם
* in
* manens,
† manebit.
גור
* furoris
* donec faciat & donec statuat cogitationes
עשה
קום זמם
* illud.
cognationibus
* euasores
* iuit Deus ante eum, vt
* faceret
† longo tempore (inquit populus), Et
* DOMINVS ait:
בנה
תפף
נטע הר

exaudiam & :me ad orabitis & ,ibitis & ,me innocabitis Et
12 וקראתם אתי והלכתם והתפללתם אלי ושמעתי
me quaesieritis cum ,inuenietis & ,me quaeretis Et .vos ad
13 אליכם: ובקשתם אתי ומצאתם כי תדרשני
,DOMINVS dixit ,vobis inueniar Et .vestro corde toto in
14 בכל־לבבכם: ונמצאתי לכם נאם־יהוה
vniuersis de vos congregabo & ,vestram captiuitatem reducam &
°שבה ושבתי את־°שביתכם וקבצתי אתכם מכל־
,illuc vos feci expelli quo ‡ ,locis cunctis de & ,gentibus
‡ quo הגוים ומכל־המקומות אשר [p]הדחתי אתכם שם
[p] נדח quo † ,locum ad vos faciam reuerti & :DOMINVS dixit
† vnde נאם־יהוה [q]והשבתי אתכם אל־המקום אשר־
[q] שוב nobis Suscitauit :dixistis Quia .inde vos feci transmigrare
[r] גלה 15 [r]הגליתי אתכם משם: כי אמרתם הקים לנו
.Babel in prophetas DOMINVS
יהוה נבאים בבלה:
qui sedet super solium ad sedentem ,regem ad DOMINVS dixit sic Nam
16 כי־כה אמר יהוה אל־המלך היושב אל־כסא
* qui habitat ,vestros ‡ fratres ,hac vrbe in habitantem * populi omnem ad & ,Dauid
‡ scilicet דוד ואל־כל־העם היושב בעיר הזאת אחיכם
.transmigrationem in vobiscum sunt egressi non qui
אשר לא־יצאו אתכם בגולה:
mitto eos in mittens ego Ecce : exercituum DOMINVS inquit Sic
17 כה אמר יהוה צבאות הנני משלח בם
ficus veluti eos dabo & :pestem & ,famem ,gladium
[s] נתן את־החרב את־הרעב ואת־הדבר [s]ונתתי אותם כתאנים
possunt comedi persequar Et .malitia prae comeduntur non quae ,turpes
18 השערים אשר לא־תאכלנה מרע: ורדפתי
commotionem in eos dabo & :peste in & ,fame in ,gladio in eos post
[t] זוע אחריהם בחרב ברעב ובדבר ונתתים [t]לזועה
‡ maledictionem, ,sibilum in & ,stuporem in & ,execrationem ‡ in ,terrae regnis vniuersis
לכלי ממלכות הארץ לאלה [u]ולשמה ולשרקה
ad quas eijcere feci eos: .illuc eos expuli quo * ,gentibus cunctis in opprobrium in &
ולחרפה בכל־הגוים אשר־הדחתים שם:
,DOMINVS dixit ,mea verba ad audierunt non quod eo Pro
19 תחת אשר־לא־שמעו אל־דברי נאם־יהוה
* per ,surgendo mane ,prophetas meos seruos * eos ad misi quae
אשר שלחתי אליהם את־עבדי הנבאים השכם
.DOMINVS dixit ,audistis non & ;mittendo &
ושלח ולא שמעתם נאם־יהוה:
transmigratio omnis ,DOMINI verbum audite vos Et
20 ואתם שמעו דבר־יהוה כל־הגולה
.Babel in Ierusalaim de misi quam
אשר־שלחתי מירושלם בבלה:
Achab ad Israel Deus exercituum DOMINVS dixit Sic
21 כה־אמר יהוה צבאות אלהי ישראל אל־אחאב
qui prophetant prophetantes ,Mahaseiah filium Sidchiiahu ad & ,Cholaiah filium
בן־קוליה ואל־צדקיהו בן־מעשיה הנבאים
† mendaciter: ‡ trado manu in eos dans ‡ ego Ecce :falso † meo nomine in vobis
לכם בשמי שקר הנני נתן אתם ביד
[x] נכה .vestris oculis in eos percutiet & ,Babel regis Nebuchadnesar
נבוכדראצר מלך־בבל [x]והכם לעיניכם:
‡ ab omni transmigratione ‡ est † quae ,Iehudah transmigrationi omni ‡ maledictio eis ex assumetur Et
22 ולקח מהם קללה לכל [y]גלות יהודה אשר
[y] גלה ,Sidchiiahu sicut DOMINVS te Ponat :dicendo ,Babel in
‡ combussit בבבל לאמר ישמך יהוה כצדקיהו
eo Pro .igni in Babel rex eos torruit ‡ quos ,Achab sicut &
23 וכאחב אשר־קלם מלך־בבל באש: יען
[z] עשה vxoribus cum commiserunt adulterium & ,Israel in nefas fecerunt quod
amicorum אשר [z]עשו נבלה בישראל וינאפו את־נשי
† mendaciter, non quod ,falso ‡ meo nomine in verbum sunt locuti & ,suorum sodalium
רעיהם וידברו דבר בשמי שקר אשר לא
* id quod ‡ cognosco & testor, .DOMINVS dixit ,testis & cognoscens ‡ ego & * ;eis praecepi
[a] צוה [b] ידע [a]צויתים ואנכי הוידע [b]ועד נאם־יהוה:
:dicendo ,dices Nechelamitem Semahiahu ad Et
24 ואל־שמעיהו הנחלמי תאמר לאמר:
:dicendo ,Israel Deus exercituum DOMINVS dixit Sic
25 כה־אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לאמר
‡ est ;populum omnem ad literas tuo nomine in misisti tu quod eo Pro
יען אשר אתה שלחת בשמכה ספרים אל־כל־העם
,sacerdotem Mahaseiah filium Sephaniah ad & ,Ierusalaim in ‡ qui
אשר בירושלם ואל־צפניה בן־מעשיה הכהן
‡ vt sitis praefecti in te dedit DOMINVS :dicendo ,sacerdotes vniuersos ad &
26 ואל־כל־הכהנים לאמר: יהוה נתנך
[c] היה domo praefectos existendum ad ‡ ,sacerdote Iehoiadah pro sacerdotem
כהן תחת יהוידע הכהן [c]להיות פקדים בית

Iugum :Israel Deus exercituum DOMINVS dixit sic Quia
14 כי כה־אמר יהוה צבאות אלהי ישראל על
seruiendum ad ‡ ,istarum gentium cunctarum collum super dedi ferri * * ferreum posui
ברזל נתתי על־צואר כל־הגוים האלה לעבד ‡ vt seruiant
feram insuper & ;ei seruiant & ,Babel regi Nebuchadnesar bestias
את־נבכדנאצר מלך־בבל ועבדהו וגם את־[z]חית [z] חיה
Chananiah ad propheta Irmeiah dixit Et .ei dedi agri
15 השדה נתתי לו: ויאמר ירמיה הנביא אל־חנניה
,DOMINVS te misit non ,Chananiah nunc Audi :prophetam
הנביא שמע־נא חנניה לא־שלחך יהוה
.mendacio in istum populum fecisti fidere tu &
ואתה הבטחת את־העם הזה על־שקר:
faciebus desuper * te mittens ego Ecce :DOMINVS dixit sic Idcirco mitto
16 לכן כה אמר יהוה הנני משלחך מעל פני * à facie terrae:
ad ‡ es locutus defectionem † quia :mortuus tu ‡ anno hoc :humi ‡ morieris,
האדמה השנה אתה [a]מת כי־סרה דברת אל־ † praeuaricationem
anno in propheta Chananiah est mortuus Et .DOMINVM ‡ contra
17 יהוה: וימת חנניה הנביא בשנה [a] מות
.septimo mense in ,ipso
ההיא בחדש השביעי:

CAP. XXIX. כט

propheta Irmeiah misit qua ,libri ‡ verba * haec Et * sunt
1 ואלה דברי הספר אשר שלח ירמיה הנביא ‡ literarum quas
ad & ,transmigrationis seniorum residuum ad ,Ierusalaim de
מירושלם אל־יתר זקני הגולה ואל־
quem ,populum omnem ad & ,prophetas ad & ,sacerdotes
הכהנים ואל־הנביאים ואל־כל־העם אשר
.Babel in Ierusalaim de Nebuchadnesar fecerat transmigrare
הגלה נבוכדנאצר מירושלם בבלה:
,eunuchos ‡ & ,heram ‡ & ,regem ‡ Iechoniah egredi Post † † Postquam scilicet egressus est
2 אחרי [a]צאת יכניה־המלך והגבירה והסריסים ‡ rex
.Ierusalaim de inclusorem * & fabrum ‡ & ,Ierusalaim & ,Iehudah principes ‡ regina,
שרי יהודה וירושלם והחרש והמסגר מירושלם: [b] ‡ eunuchi,
Chilchiiah filij Ghemariah & ,Saphan filij Elhasah manum Per [a] יצא [b] שור
3 ביד אלעשה בן־שפן וגמריה בן־חלקיה ‡ artifices,
regem Nebuchadnesar ad Iehudah rex Sidchiiah misit quos) * inclusores
אשר שלח צדקיה מלך־יהודה אל־נבוכדנאצר מלך
exercituum DOMINVS dixit Sic .dicendo (Babel in ,Babel
4 בבל בבלה לאמר: כה אמר יהוה, צבאות
feci transmigrare quam ,transmigrationi omni ,Israel Deus
אלהי ישראל לכל־הגולה אשר־[c]הגליתי [c] גלה
:habitare & ,domos Aedificate .Babel in Ierusalaim de
5 מירושלם בבלה: בנו בתים ושבו
,vxores Accipite .eorum fructus comedite & ,hortos plantate &
6 ונטעו גנות ואכלו את־[d]פרין: [e]קחו נשים [d] פרה
& ,vxores vestris filiis accipite & ,filias & ,filios generate & [e] לקח
והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת־
vos multiplicate & :filias & ,filios pariant & ,viris date vestras filias
[f] נתן [g] רבה בנותיכם [f]תנו לאנשים ותלדנה בנים ובנות [g]ורבו־
,ciuitatis pacem quaerite Et .vos diminuatis non & ,ibi
7 שם ואל־תמעטו: ודרשו את־שלום העיר
ad ea pro orate & ;illuc vos feci transmigrare quam * * ad
אשר הגליתי אתכם שמה והתפללו בעדה אל־
.pax vobis erit illius pace in quia :DOMINVM
יהוה כי בשלומה יהיה לכם שלום:
Ne :Israel Deus exercituum DOMINVS dixit sic Nam
8 כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל אל־
:vestri diuini & ,vestro interiori in ‡ qui ,vestri prophetae vobis imponant † † seductionem faciant
[h]ישיאו לכם נביאיכם אשר־בקרבכם וקסמיכם ‡ sunt in medio vestri,
.somniantes * vos quae ,vestra somnia ad audiatis ne &
ואל־תשמעו אל־חלמתיכם אשר אתם מחלמים: [h] נשא
non :meo nomine in vobis vaticinantes † ipsi falsitate in ‡ Quia * somniatis,
9 כי בשקר הם נבאים לכם בשמי לא ‡ falsum
:DOMINVS dixit sic Nam .DOMINVS dixit ,eos misi † prophetant
10 שלחתים נאם־יהוה: כי־כה אמר יהוה
,vos visitabo ,anni septuaginta Babel in implere os ad Quia ‡ ‡ Postquam impleti fuerint
כי לפי [i]מלאת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם
vos reducendum ad ‡ ,bonum meum verbum vos super suscitabo & [i] מלא
[k]והקמתי עליכם את־דברי הטוב [l]להשיב אתכם § vt reducam
,cogitationes noui ego Nam .istum locum ad [k] קום [l] שוב
11 אל־המקום הזה: כי אנכי ידעתי את־המחשבת
cogitationes :DOMINVS dixit ,vos super cogitans ego quas cogito
אשר אנכי חשב עליכם נאם־יהוה מחשבות * mali, vt dem
.spem & ,nouissimum vobis dandum ad ;malum in * non & ,pacis
[m] רוע [n] נתן שלום ולא [m]לרעה [n]לתת לכם אחרית ותקוה:

audiatis ne vos Et .eius manum per eos *me consumere ad vsque donec*
עד־תמי אתם בידו ׃ †ואתם אל־תשמעו 9
ad & ,vestra somnia ad & ,vestros diuinos ad & ,vestros prophetas ad
אל־נביאיכם ואל־קסמיכם ואל־חלמתיכם ואל־
,*vos ad dicentes ipsi* qui ,vestros maleficos ad & ,vestros augures
ענניכם ואל־כשפיכם אשר־הם אמרים אליכם
.Babel regi seruietis Non :dicendo
לאמר לא תעבדו את־מלך בבל ׃
vos *elongandum ad* ‡ ,vobis *vaticinantes ipsi* mendacium Quia
10 †כי שקר הם נבאים לכם למען הרחיק אתכם
.pereatis & ,vos *propellam &* ‡ ,vestra *humo desuper*
מעל אדמתכם [b]והדחתי אתכם ואבדתם ׃
regis iugum in suum collum introduxerit quæ gens Et
11 †והגוי אשר יביא את־צוארו בעל מלך
dixit ,sua terra *super* eum faciam dimitti & ;ei seruierit & ,Babel
בבל ועבדו והנחתיו על־אדמתו נאם־
Sidchiiahu ad Et .ea in habitabit & ,eam colet & ,DOMINVS
12 יהוה ועבדה וישב בה ׃ †ואל־צדקיה
:dicendo ,hæc verba omnia secundum sum locutus Iehudah regem
מלך־יהודה דברתי ככל־הדברים האלה לאמר
,ei seruite & ,Babel regis iugum in vestra colla Introducite
[c]הביאו את־צואריכם בעל מלך בבל ועבדו אתו
tuus populus & ,tu ,moriemini quid Vt .viuetis & ,eius populo &
13 ועמו [d]וחיו ׃ †למה תמותו אתה ועמך
DOMINVS est locutus quemadmodum ,peste in & ,fame in ,gladio in
בחרב ברעב ובדבר כאשר דבר יהוה
?Babel regi seruierit non quæ gentem ad
אל־הגוי אשר לא־יעבד את־מלך בבל ׃
dicentium prophetarum verba ad audiatis ne Et
14 †ואל־תשמעו אל־דברי הנבאים האמרים
mendacium quia : Babel regi seruietis Non : dicendo ,*vos ad*
אליכם לאמר לא תעבדו את־מלך בבל כי שקר
aic ,eos misi non Quia .vobis *vaticinantes ipsi*
15 הם נבאים לכם ׃ †כי לא שלחתים נאם־
propter , mendacio in ‡ meo nomine in *vaticinantes** ipsi & ;DOMINVS
יהוה והם נבאים בשמי לשקר למען
vaticinantes prophetæ & ,vos pereatis & ,vos *me expellere eam*
[e]הדיחי אתכם ואבדתם אתם והנביאים הנבאים
istum populum omnem ad & ,sacerdotes ad Et .vobis
16 לכם ׃ †ואל־הכהנים ואל־כל־העם הזה
ad audiatis Ne :DOMINVS dixit Sic :dicendo ,sum locutus
דברתי לאמר כה אמר יהוה אל־תשמעו אל־
vasa Ecce :dicendo ,vobis *prophetantium* vestrorum prophetarum verba
דברי נביאיכם הנבאים לכם לאמר הנה כלי
mendaciū quia :citò nunc Babel de *conuersa* DOMINI domus
בית־יהוה [f]מושבים מבבלה עתה מהרה כי שקר
.vobis *prophetantes ipsi*
המה נבאים לכם ׃
:viueris & ,Babel regi seruite :eos *ad* audiatis Ne
17 †אל־תשמעו אליהם עבדו את־מלך בבל [g]וחיו
,*ipsi* prophetæ si Et ?solitudo hæc ciuitas erit quid *vt*
18 למה תהיה העיר הזאת חרבה ׃ †ואם־נבאים הם
DOMINO *in* ‡ nunc *occurrent** :eis cum DOMINI verbum est si &
ואם־יש דבר־יהוה אתם יפגעו־נא ביהוה
,DOMINI domo in *remanentia* ‡ vasa eant non vt ,exercituum
צבאות לבלתי־[h]באו הכלים הנותרים בבית־יהוה
.Babel in ,Ierusalaim in & ,Iehudah regis domo &
ובית מלך יהודה ובירושלם בבלה ׃
super & ,columnas ad exercituum DOMINVS dixit sic Quia
19 †כי כה אמר יהוה צבאות אל־העמדים ועל־
remanentium † vasorum residuum *super* ‡ & ,*fulcimenta super** & ,mare
הים ועל־[i]המכנות ועל יתר הכלים הנותרים
Nebuchadnesar *ea* tulit non ‡ Quæ .hac vrbe in
20 בעיר הזאת ׃ †אשר לא־לקחם נבוכדנאצר
Iehoiachim filium Iechoniah *eo transferendo in* ‡ ,Babel rex
מלך בבל [k]בגלותו את־יכוניה בן־יהויקים
Iehudah *ingenuos** omnes & ,Babel in Ierusalaim de Iehudah regem
מלך־יהודה מירושלם בבלה ואת כל־[l]חרי יהודה
.Ierusalaim &
וירושלם ׃
super† Israel Deus exercituum DOMINVS dixit sic Quia
21 †כי כה־אמר יהוה צבאות אלהי ישראל על־
,Iehudah regis domo & ,DOMINI domo *remanentia** vasa
הכלים הנותרים בית יהוה ובית מלך־יהודה
.Ierusalaim &
וירושלם ׃

quo visitabo *me visitare* diem ad vsque erunt ibi & ,adducentur Babel In
22 †בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי
ea faciam redire & ,ea faciam ascendere & ;DOMINVS dixit ,eos
[n]עלה [o]שוב — אתם נאם־יהוה [n]והעליתים [o]והשבתים
.hunc locum ad
אל־המקום הזה ׃

CAP. XXVIII. כח

regis Sidchiiah regni principio in ipso anno in fuit Et
1 †ויהי בשנה ההיא בראשית ממלכת צדקיה מלך־
me ad dixit ,quinto mense in ,quarto anno in ,Iehudah
[p]שנה — יהודה [p]בשנת הרביעית בחדש החמישי אמר אלי
בשנה — domo in ,Ghibhon de * qui ,propheta Hazur filius Chananiah
[p] ‡ erat — חנניה בן־עזור הנביא אשר מגבעון בבית
:dicendo ,populi omnis & ,sacerdotum oculis in ;DOMINI
יהוה לעיני הכהנים וכל־העם לאמר ׃
:dicendo ,Israel Deus exercituum DOMINVS dixit Sic
2 †כה־אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לאמר
Tēpore duorum annorū — ,dierum *annis duobus adhuc* In .Babel regis iugum Confregi
3 שברתי את־על מלך בבל ׃ †בעוד שנתים ימים
edire faciam — ,DOMINI domus vasa omnia hunc locum ad *conuertens* ego
אני משיב אל־המקום הזה את־כל־כלי בית יהוה
;isto loco de Babel rex Nebuchadnesar tulit quæ
אשר לקח נבוכדנאצר מלך־בבל מן־המקום הזה
* in — regem Iehoiachim filium Iechoniah Et .Babel * ea adduxit &
[q]בוא — 4 [q]ויבאם בבל ׃ †ואת־יכניה בן־יהויקים מלך־
qui ingressi sunt — ,Babel in *ingredientium* ,Iehudah transmigrationem omnem & ,Iehudah
[r]גלה — יהודה ואת־כל־[r]גלות יהודה הבאים בבלה
conteram nam :DOMINVS ait ,istum locum ad *conuertens* * ego
* redire faciā — אני משיב אל־המקום הזה נאם־יהוה כי אשבר
ad propheta Irmeiahu dixit Et .Babel regis iugum
5 את־על מלך בבל ׃ †ויאמר ירמיה הנביא אל־
,populi omnis oculis in & ,sacerdotum oculis in ,propheta Chananiah
חנניה הנביא לעיני הכהנים ולעיני כל־העם
qui stabant — : propheta Irmeiah ait Et .DOMINI domo in *stantium*
6 העמדים בבית יהוה ׃ †ויאמר ירמיה הנביא
,tua verba DOMINVS suscitet :DOMINVS faciat Sic .Amen
אמן כן יעשה יהוה יקם יהוה את־דבריך
vt redire faciat — omnem & ,DOMINI domus vasa *conuertendum ad* prophetasti quæ
אשר נבאת להשיב כלי בית־יהוה וכל־
.istum locum ad Babel de transmigrationem
הגולה מבבל אל־המקום הזה ׃
loquor — *loquens ego* quod ,hoc verbum nunc audi Veruntamen
7 †אך־שמע נא הדבר הזה אשר אנכי דבר
qui Prophetæ .populi vniuersi auribus in & ,tuis auribus in
8 באזניך ובאזני כל־העם ׃ †הנביאים אשר
super — terras *ad* prophetauerunt & ,seculo à te ante & ,me ante fuerunt
[s]היה — [s]היו לפני ולפניך מן־העולם ויבאו אל־ארצות
afflictione — ,*malo* * & ,prœlio de ,magna regna *super* & ,multas
[t]רוע — רבות ועל־ממלכות גדלות למלחמה [t]ולרעה
* vaticinatus est — verbum *veniendo in* ‡ ,pace de *prophetabit** qui Propheta .peste &
‡ cùm venerit — 9 ולדבר ׃ †הנביא אשר ינבא לשלום בבא דבר
.veritate in DOMINVS *eum* misit quem propheta scietur ,prophetæ
[u]אמן — הנביא ידע הנביא אשר־שלחו יהוה [u]באמת ׃
de — Irmeiahu collo *desuper* vectem propheta Chananiah tulit Et
[x]לקח — 10 [x]†ויקח חנניה הנביא את־המוטה מעל צואר ירמיה
.eum confregit & ,prophetæ
הנביא וישברהו ׃
dixit Sic :dicendo ,populi omnis oculis in Chananiah ait Et
11 †ויאמר חנניה לעיני כל־העם לאמר כה אמר
Babel regis Nebuchadnesar iugum confringam Sic :DOMINVS
יהוה ככה אשבר את־על נבכדנאצר מלך־בבל
‡ infra duos annos — abiit & :gentium omnium collo *desuper* ‡ dierum *duobus annis adhuc in* ‡
‡ de — [y]ילך — בעוד שנתים ימים מעל צואר כל־הגוים [y]וילך
.suam viam in propheta Irmeiah
ירמיה הנביא לדרכו ׃
‡ postquam confregit — *confringere post* ‡ Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Et
12 †ויהי דבר־יהוה אל־ירמיהו אחרי שבור
de — ,prophetæ Irmeiah collo *desuper* vectem propheta Chananiah
חנניה הנביא את־המוטה מעל צואר ירמיה הנביא
dic — Sic :dicendo ,Chananiah ad *dices* & ,Vade :dicendo
13 לאמר ׃ †הלוך ואמרת אל־חנניה לאמר כה
ligneos — eis pro facies & ,confregisti *ligni* Vectes :DOMINVS dixit
אמר יהוה מוטת עץ שברת ועשית תחתיהן
ferreos. — .*ferri* vectes
מטות ברזל ׃

quos , prophetarum meorum seruorum verbis super audiendum Ad — Vt obtemperetis
5 לִשְׁמֹעַ עַל־דִּבְרֵי עֲבָדַי הַנְּבִאִים אֲשֶׁר
non & ,mittendo & ,surgendo mane & ,vos ad mittens† ego — mitto
אָנֹכִי שֹׁלֵחַ אֲלֵיכֶם וְהַשְׁכֵּם וְשָׁלֹחַ וְלֹא
& ,Siloh sicut istam domum dabo Et .audiuistis† — paruistis
6 שְׁמַעְתֶּם׃ וְנָתַתִּי אֶת־הַבַּיִת הַזֶּה כְּשִׁלֹה וְאֶת־
.terræ gentibus cunctis maledictionem in dabo hanc vrbem
הָעִיר הַזֹּאתָה אֶתֵּן לִקְלָלָה לְכֹל גּוֹיֵי הָאָרֶץ׃ — הַזֹּאת פ
populus omnis & ,prophetæ & sacerdotes audierunt Et
7 וַיִּשְׁמְעוּ הַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִאִים וְכָל־הָעָם אֶת־
.DOMINI domo in hæc verba loquentem Irmeiahu
יִרְמְיָהוּ מְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּבֵית יְהוָה׃
quæ omnia loqui Irmeiahu consummare secundum fuit Et — cùm consummasset
8 וַיְהִי כְּכַלּוֹת יִרְמְיָהוּ לְדַבֵּר אֵת כָּל־אֲשֶׁר־ — כָּלָה k
apprehenderunt & ,populum omnem ad loqui DOMINVS præceperat — † vt loqueretur
צִוָּה יְהוָה לְדַבֵּר אֶל־כָּל־הָעָם וַיִּתְפְּשׂוּ
Moriendo :dicendo ,populus omnis & ,prophetæ & ,sacerdotes eum
אֹתוֹ הַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִאִים וְכָל־הָעָם לֵאמֹר מוֹת
:dicendo ,DOMINI nomine in prophetastis Quare .morieris
9 תָּמוּת׃ מַדּוּעַ נִבֵּיתָ בְשֵׁם־יְהוָה לֵאמֹר — נָבָא p
? habitatore non à desolabitur ista vrbs & ,ista domus erit Siloh Sicut — vt non sit habitator?
כְּשִׁלוֹ יִהְיֶה הַבַּיִת הַזֶּה וְהָעִיר הַזֹּאת תֶּחֱרַב מֵאֵין יוֹשֵׁב
.DOMINI domo in Irmeiahu aduersus populus omnis est congregatus &
וַיִּקָּהֵל כָּל־הָעָם אֶל־יִרְמְיָהוּ בְּבֵית יְהוָה׃
ascenderunt & ,hæc verba Iehudah principes audierunt Et
10 וַיִּשְׁמְעוּ שָׂרֵי יְהוּדָה אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיַּעֲלוּ — שׂוּר q * in
portæ ostio in sederunt & :DOMINI domum * regis domo de — עָלָה r
מִבֵּית־הַמֶּלֶךְ בֵּית יְהוָה וַיֵּשְׁבוּ בְּפֶתַח שַׁעַר־
prophetæ & sacerdotes dixerunt Et .nouæ DOMINI
11 יְהוָה הֶחָדָשׁ׃ וַיֹּאמְרוּ הַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִאִים
*mortis Iudicium : dicendo ,populum omnem ad & ,principes ad — * est
אֶל־הַשָּׂרִים וְאֶל־כָּל־הָעָם לֵאמֹר מִשְׁפַּט־מָוֶת
audistis sicut ,istam ciuitatē contra prophetauit quia :huic viro
לָאִישׁ הַזֶּה כִּי נִבָּא אֶל־הָעִיר הַזֹּאת כַּאֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם
,principes omnes ad Irmeiahu ait Et .vestris auribus in
12 בְּאָזְנֵיכֶם׃ וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל־כָּל־הַשָּׂרִים
me misit DOMINVS :dicendo ,populum vniuersum ad &
וְאֶל־כָּל־הָעָם לֵאמֹר יְהוָה שְׁלָחַנִי
hanc ciuitatem ad† & ,istam domum ad prophetandum ad* — vt prophetarem contra † contra
לְהִנָּבֵא אֶל־הַבַּיִת הַזֶּה וְאֶל־הָעִיר הַזֹּאת אֵת
.audistis quæ verba omnia
כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם׃
audite & ,vestra studia* & ,vestras vias facite bonas nunc Et — opera † obaudite voci
13 וְעַתָּה הֵיטִיבוּ דַרְכֵיכֶם וּמַעַלְלֵיכֶם וְשִׁמְעוּ
malum ad* DOMINVS pœnitebit & :vestri Dei DOMINI voce in — יָטַב a
בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְיִנָּחֵם יְהוָה אֶל־הָרָעָה — † mali * sum
,vestra manu in ego ecce* ego Et .vos aduersum est locutus quod
14 אֲשֶׁר דִּבֶּר עֲלֵיכֶם׃ וַאֲנִי הִנְנִי בְיֶדְכֶם
.vestris oculis in rectum sicut & ,* bonum sicut mihi facite — * est
עֲשׂוּ־לִי כַּטּוֹב וְכַיָּשָׁר בְּעֵינֵיכֶם׃ — עָשָׂה b
quòd me vos interficientes si quia ,sciatis sciendo Veruntamen — occiditis
15 אַךְ יָדֹעַ תֵּדְעוּ כִּי אִם־מְמִתִים אַתֶּם אֹתִי כִּי־ — יָדַע c מוּת d traditis
,istam ciuitatem ad* & ,vos super dantes vos innocentem sanguinē — * super
דָם נָקִי אַתֶּם נֹתְנִים עֲלֵיכֶם וְאֶל־הָעִיר הַזֹּאת
,vos ad DOMINVS me misit veritate in nam :eius habitatores ad†& — † super
וְאֶל־יֹשְׁבֶיהָ כִּי בֶאֱמֶת שְׁלָחַנִי יְהוָה עֲלֵיכֶם — אָמַן e
.hæc verba omnia vestris auribus in loquendum ad
לְדַבֵּר בְּאָזְנֵיכֶם אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃
ad & ,sacerdotes ad populus omnis & ,principes dixerunt Et
16 וַיֹּאמְרוּ הַשָּׂרִים וְכָל־הָעָם אֶל־הַכֹּהֲנִים וְאֶל־ — שׂוּר f * est
nomine in quia : mortis iudicium huic viro * non ,prophetas
הַנְּבִיאִים אֵין־לָאִישׁ הַזֶּה מִשְׁפַּט־מָוֶת כִּי בְּשֵׁם
.nos ad est locutus nostri Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ דִּבֶּר אֵלֵינוּ׃
omnem ad dixerunt & ,terræ senioribus de viri Surrexeruntque
17 וַיָּקֻמוּ אֲנָשִׁים מִזִּקְנֵי הָאָרֶץ וַיֹּאמְרוּ אֶל־כָּל־ — קוּם g * cœtum
vaticinans fuit* Morasthites Michah :dicendo ,populi concionem* — † vaticinatus est
18 קְהַל הָעָם לֵאמֹר׃ מִיכָיָה הַמּוֹרַשְׁתִּי הָיָה נִבָּא — מִיכָה p
populum omnem ad dixit & ,Iehudah regis Chizchiiahu diebus in
בִּימֵי חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה וַיֹּאמֶר אֶל־כָּל־עַם
ager* Siion :exercituum DOMINVS dixit Sic : dicendo ,Iehudah — * sicut
יְהוּדָה לֵאמֹר כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת צִיּוֹן שָׂדֶה
excelsa in† domus mons & ,erit tumuli† Ierusalaim & ,arabitur — † vt
תֵחָרֵשׁ וִירוּשָׁלַיִם עִיִּים תִּהְיֶה וְהַר הַבַּיִת לְבָמוֹת — עִיִּים עָיָה h
.syluæ
יָעַר׃

Iehudah rex Chizchiiahu cū interfecerūt interficiendo Nunquid
19 הֶהָמֵת הֱמִתֻהוּ חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה
faciei est precatus &,DOMINVM timuit Nónne? Iehudah omnis & — faciem
וְכָל־יְהוּדָה הֲלֹא יָרֵא אֶת־יְהוָה וַיְחַל אֶת־פְּנֵי — חָלָה mali
erat locutus quod malum ad DOMINVM pœnituit & ;DOMINI
יְהוָה וַיִּנָּחֶם יְהוָה אֶל־הָרָעָה אֲשֶׁר־דִּבֶּר
,nostras animas contra grande malum facientes nos & ? eos aduersus — facimus
עֲלֵיהֶם וַאֲנַחְנוּ עֹשִׂים רָעָה גְדוֹלָה עַל־נַפְשׁוֹתֵינוּ׃
filius Vriiahu DOMINI nomine in vaticinans fuit vir etiam Et — vaticinatus est
20 וְגַם־אִישׁ הָיָה מִתְנַבֵּא בְּשֵׁם יְהוָה אוּרִיָּהוּ בֶּן־
,istam ciuitatē aduersus prophetauit &,Iebarim Chiriath de Semahaiahu
שְׁמַעְיָהוּ מִקִּרְיַת הַיְּעָרִים וַיִּנָּבֵא עַל־הָעִיר הַזֹּאת
.Irmeiahu verba omnia iuxta hanc terram aduersus &
וְעַל־הָאָרֶץ הַזֹּאת כְּכֹל דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ׃
omnes & ,eius potentes omnes & ,Iehoiachim rex audiuit Et
21 וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ־יְהוֹיָקִים וְכָל־גִּבּוֹרָיו וְכָל־
audiuit & :eum interficere rex quæsiuit & ;eius verba principes
הַשָּׂרִים אֶת־דְּבָרָיו וַיְבַקֵּשׁ הַמֶּלֶךְ הֲמִיתוֹ וַיִּשְׁמַע — שׂוּר k מוּת
,Aegyptum est ingressus & ,fugitque ,timuit & ,Vriiahu — יָרֵא m
אוּרִיָּהוּ וַיִּרָא וַיִּבְרַח וַיָּבֹא מִצְרָיִם׃ — * in
Elnathan ,Aegyptum * viros Iehoiachim rex misit Et
22 וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ יְהוֹיָקִים אֲנָשִׁים מִצְרָיִם אֶת־אֶלְנָתָן
.Aegyptum in eo cum viros & ,Hachbor filium
בֶּן־עַכְבּוֹר וַאֲנָשִׁים אִתּוֹ אֶל־מִצְרָיִם׃
ad eum adduxerunt & ,Aegypto de Vriiahu eduxerunt Et
23 וַיּוֹצִיאוּ אֶת־אוּרִיָּהוּ מִמִּצְרַיִם וַיְבִאֻהוּ אֶל־ — יָצָא n
eius cadauer proiecit & ,gladio in eum percussit & ,Iehoiachim regem — Itaque
הַמֶּלֶךְ יְהוֹיָקִים וַיַּכֵּהוּ בֶּחָרֶב וַיַּשְׁלֵךְ אֶת־נִבְלָתוֹ
filij Achicam manus Veruntamen .populi filiorum sepulchra in
24 אֶל־קִבְרֵי בְּנֵי הָעָם׃ אַךְ יַד אֲחִיקָם בֶּן־
,populi manu in eum dandum non ad ,Irmeiahu cum erat Saphan — vt non traderetur
שָׁפָן הָיְתָה אֶת־יִרְמְיָהוּ לְבִלְתִּי תֵּת־אֹתוֹ בְיַד־הָעָם — נָתַן o
.eum interficiendum ad
לַהֲמִיתוֹ׃

CAP. XXVII. כז

regis Iosiiahu filij Iehoiachim regni principio In
1 בְּרֵאשִׁית מַמְלֶכֶת יְהוֹיָקִם בֶּן־יֹאושִׁיָּהוּ מֶלֶךְ — ראש
:dicendo ,DOMINO à Irmeiah ad istud verbum fuit ,Iehudah
יְהוּדָה הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה אֶל־יִרְמְיָה מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר׃
,vectes & ,vincula tibi Fac :me ad DOMINVS dixit Sic
2 כֹּה־אָמַר יְהוָה אֵלַי עֲשֵׂה לְךָ מוֹסֵרוֹת וּמֹטוֹת — יָסַר p
Edom regem ad ea mittes Et . tuum collum super ea dabis & — mitte
3 וּנְתַתָּם עַל־צַוָּארֶךָ׃ וְשִׁלַּחְתָּם אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם
regem ad & ,Hammon filiorum regem ad & ,Moab regem ad &
וְאֶל־מֶלֶךְ מוֹאָב וְאֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן וְאֶל־מֶלֶךְ
,Ierusalaim venientium nunciorum manum per ,Sidon regem ad & ,Sor — qui veniunt in
צֹר וְאֶל־מֶלֶךְ צִידוֹן בְּיַד מַלְאָכִים הַבָּאִים יְרוּשָׁלַםִ — בּוֹא q
ad eis præcipies Et . Iehudah regem Sidchiiahu ad
4 אֶל־צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ וְצִוִּיתָ אֹתָם אֶל־
:Israel Deus exercituum DOMINVS dixit Sic :dicere suos dominos — vt dominis suis dicant,
אֲדֹנֵיהֶם לֵאמֹר כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
,terram feci Ego . vestros dominos ad dicetis Sic — dominis vestris
5 כֹּה תֹאמְרוּ אֶל־אֲדֹנֵיכֶם׃ אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶת־הָאָרֶץ — עָשָׂה r
mea potentia in ,terræ faciebus super quod ,animal * & ,hominem — * animalia, quæ sunt in superficie
אֶת־הָאָדָם וְאֶת־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ בְּכֹחִי
fuit rectum† cui ,eam dedi & ;extento meo brachio in & ,magna — כֹּחַ s
הַגָּדוֹל וּבִזְרוֹעִי הַנְּטוּיָה וּנְתַתִּיהָ לַאֲשֶׁר יָשַׁר — † placuit
terras omnes dedi ego nunc Et . meis oculis in
6 בְּעֵינָי׃ וְעַתָּה אָנֹכִי נָתַתִּי אֶת־כָּל־הָאֲרָצוֹת — נָתַן t
etiam & ,mei serui Babel regis Nebuchadnesar manu in has
הָאֵלֶּה בְּיַד נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל עַבְדִּי וְגַם
.ei seruiendum ad † ,ei dedi agri bestiam* — * bestias † vt seruiant
אֶת־חַיַּת הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לוֹ לְעָבְדוֹ׃ — חָיָה v
,eius filij filio & ,eius filio & ,gentes omnes ei seruient Et
7 וְעָבְדוּ אֹתוֹ כָּל־הַגּוֹיִם וְאֶת־בְּנוֹ וְאֶת־בֶּן־בְּנוֹ — † donec veniat
gentes eo in† seruient & ,ipsius etiam ,eius terræ tempus venire vsque† — * ei
עַד בֹּא־עֵת אַרְצוֹ גַּם־הוּא וְעָבְדוּ בוֹ גּוֹיִם — בּוֹא y
regnum & ,gens erit Et .magni reges & , multæ
8 רַבִּים וּמְלָכִים גְּדֹלִים׃ וְהָיָה הַגּוֹי וְהַמַּמְלָכָה — רָבַב z
& ,Babel regi Nebuchadnesar ipsi seruierint non quæ
אֲשֶׁר לֹא־יַעַבְדוּ אֹתוֹ אֶת־נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וְאֵת — posuerit sub
,gladio in : Babel regis iugo in* suum collum dederit non qui
אֲשֶׁר לֹא־יִתֵּן אֶת־צַוָּארוֹ בְּעֹל מֶלֶךְ בָּבֶל בַּחֶרֶב
,DOMINVS ait ,illam gentem super visitabo peste in & ,fame in &
וּבָרָעָב וּבַדֶּבֶר אֶפְקֹד עַל־הַגּוֹי הַהוּא נְאֻם־יְהוָה

vocem ,lætitiæ vocem & ,gaudij vocem eis ex perdere Faciam Et
10 וְהַאֲבַדְתִּי מֵהֶם קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל
lucernæ lumen & ,molarum vocem ,sponsæ vocem & ,sponsi
חָתָן וְקוֹל כַּלָּה קוֹל רֵחַיִם וְאוֹר נֵר׃
seruient & ,stuporem in ,solitudinē in hæc terra vniuersa erit Et
11 וְהָיְתָה כָּל־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְחָרְבָּה לְשַׁמָּה וְעָבְדוּ
.annis septuaginta Babel regi istæ gentes
הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל שִׁבְעִים שָׁנָה׃
,Babel regem super visitabo ,annos septuaginta implere secundū erit Et
12 וְהָיָה כִמְלֹאות שִׁבְעִים שָׁנָה אֶפְקֹד עַל־מֶלֶךְ־בָּבֶל
,eorum iniquitatem ,DOMINVS dixit ,ipsam gentem super &
וְעַל־הַגּוֹי הַהוּא נְאֻם־יְהוָה אֶת־עֲוֺנָם
.seculi solitudines in illam ponam & :Chaldim terram super &
וְעַל־אֶרֶץ כַּשְׂדִּים וְשַׂמְתִּי אֹתוֹ לְשִׁמְמוֹת עוֹלָם׃
quæ mea verba omnia ipsam terram super adducam Et
13 וְהֵבֵאתִי עַל־הָאָרֶץ הַהִיא אֶת־כָּל־דְּבָרַי אֲשֶׁר־
quod ,hoc libro in scriptum omne ,eam super sum locutus
דִּבַּרְתִּי עָלֶיהָ אֵת כָּל־הַכָּתוּב בַּסֵּפֶר הַזֶּה אֲשֶׁר־
seruiere Quia .gentes omnes aduersum Irmeiahu prophetauit
14 נִבָּא יִרְמְיָהוּ עַל־כָּל־הַגּוֹיִם׃ כִּי עָבְדוּ־
reddam & ,magnis regibus & ,multis gentibus ipsis etiam eis in
בָם גַּם־הֵמָּה גּוֹיִם רַבִּים וּמְלָכִים גְּדוֹלִים וְשִׁלַּמְתִּי
.eorum manuum opus iuxta & ,eorum opus secundum eis
לָהֶם כְּפָעֳלָם וּכְמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם׃
Sume :me ad Israel Deus DOMINVS dixit sic Quia
15 כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֵלַי קַח
facies propinare & ,mea manu de huius furoris vini calicem
אֶת־כּוֹס הַיַּיִן הַחֵמָה הַזֹּאת מִיָּדִי וְהִשְׁקִיתָה
.eas ad te mittens ego quas gentibus omnibus illum
אֹתוֹ אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁלֵחַ אוֹתְךָ אֲלֵיהֶם׃
quem ,gladij facie à insanient & ,commouebuntur & ,bibent Et
16 וְשָׁתוּ וְהִתְגֹּעֲשׁוּ וְהִתְהֹלָלוּ מִפְּנֵי הַחֶרֶב אֲשֶׁר
,DOMINI manu de calicem accepi Et .eos inter mittens ego
17 אָנֹכִי שֹׁלֵחַ בֵּינֹתָם׃ וָאֶקַּח אֶת־הַכּוֹס מִיַּד יְהוָה
DOMINVS me misit quas ,gentibus omnibus feci propinare &
וָאַשְׁקֶה אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־שְׁלָחַנִי יְהוָה
,Iehudah ciuitatibus & ,Ierusalaim eas ad
18 אֲלֵיהֶם׃ אֶת־יְרוּשָׁלִַם וְאֶת־עָרֵי יְהוּדָה וְאֶת־
,solitudinem in eas dandum ad ,eius principibus & ,eius regibus
מְלָכֶיהָ וְאֶת־שָׂרֶיהָ לָתֵת אֹתָם לְחָרְבָּה
.hanc diem secundum maledictionem in & ,sibilum in ,stuporem in
לְשַׁמָּה לִשְׁרֵקָה וְלִקְלָלָה כַּיּוֹם הַזֶּה׃
,eius principibus & ,eius seruis & ,Aegypti regi Parhoh
19 אֶת־פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וְאֶת־עֲבָדָיו וְאֶת־שָׂרָיו
& ,miscellaneæ vniuersæ Et .eius populo omni
20 וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ׃ וְאֵת כָּל־הָעֶרֶב וְאֵת
,Pelistim terræ regibus omnibus & ,Hus terræ regibus omnibus
כָּל־מַלְכֵי אֶרֶץ הָעוּץ וְאֵת כָּל־מַלְכֵי אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים
residuo & ,Hecron & ,Hazzah & ,Aschelon &
וְאֶת־אַשְׁקְלוֹן וְאֶת־עַזָּה וְאֶת־עֶקְרוֹן וְאֵת שְׁאֵרִית
.Hammon filiis & ,Moab & ,Edom .Asdod
21 אַשְׁדּוֹד׃ אֶת־אֱדוֹם וְאֶת־מוֹאָב וְאֶת־בְּנֵי עַמּוֹן׃
& ,Sidon regibus vniuersis & ,Sor regibus omnibus Et
22 וְאֵת כָּל־מַלְכֵי־צֹר וְאֵת כָּל־מַלְכֵי צִידוֹן וְאֵת
,Tema & ,Dedan .mare trans in qui insulæ regibus
23 מַלְכֵי הָאִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיָּם׃ אֶת־דְּדָן וְאֶת־תֵּימָא
cunctis Et .anguli extremificatus vniuersis & ,Buz &
24 וְאֶת־בּוּז וְאֵת כָּל־קְצוּצֵי פֵאָה׃ וְאֵת כָּל־
.deserto in habitantibus ,Occidentis regibus omnibus & ,Harabiæ regibus
מַלְכֵי עֲרָב וְאֵת כָּל־מַלְכֵי הָעֶרֶב הַשֹּׁכְנִים בַּמִּדְבָּר׃
& ,Helam regibus vniuersis & ,Zimri regibus cunctis Et
25 וְאֵת כָּל־מַלְכֵי זִמְרִי וְאֵת כָּל־מַלְכֵי עֵילָם וְאֵת
Aquilonis regibus cunctis Et .Madai regibus omnibus
26 כָּל־מַלְכֵי מָדָי׃ וְאֵת כָּל־מַלְכֵי הַצָּפוֹן
regnis omnibus & ,suum fratrem ad viro remotis & ,propinquis
הַקְּרֹבִים וְהָרְחֹקִים אִישׁ אֶל־אָחִיו וְאֵת כָּל־הַמַּמְלְכוֹת
bibet Sesach rex & :humi faciebus super quæ ,terræ
הָאָרֶץ אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמֶלֶךְ שֵׁשַׁךְ יִשְׁתֶּה
DOMINVS dixit Sic :eos ad dices Et .eos post
27 אַחֲרֵיהֶם׃ וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה
,vomite & ,inebriamini & ,Bibite :Israel Deus exercituum
צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ וּקְיוּ
mittens ego quem ,gladij facie à ,resurgatis non & ,cadite &
וְנִפְלוּ וְלֹא תָקוּמוּ מִפְּנֵי הַחֶרֶב אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁלֵחַ
.vos inter
בֵּינֵיכֶם׃

,bibendum ad ,tua manu de calicem accipere renuerint cùm ,erit Et
28 וְהָיָה כִּי יְמָאֲנוּ לָקַחַת־הַכּוֹס מִיָּדְךָ לִשְׁתּוֹת
Bibendo :exercituum DOMINVS dixit Sic :eos ad dices &
וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת שָׁתוֹ
meum nomen est inuocatum quam ciuitate in ecce Quia .bibetis
29 תִּשְׁתּוּ׃ כִּי הִנֵּה בָעִיר אֲשֶׁר נִקְרָא־שְׁמִי
?eritis innoxij essendo mundi vos & ,malefacere incipiens ego ,eam super
עָלֶיהָ אָנֹכִי מֵחֵל לְהָרַע וְאַתֶּם הִנָּקֵה תִנָּקוּ
habitatores omnes super vocans ego gladium nam :innoxij eritis Non
לֹא תִנָּקוּ כִּי חֶרֶב אֲנִי קֹרֵא עַל־כָּל־יֹשְׁבֵי
.exercituum DOMINVS dixit ,terræ
הָאָרֶץ נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃
:hæc verba omnia eos ad prophetabis tu Et
30 וְאַתָּה תִּנָּבֵא אֲלֵיהֶם אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
habitaculo de & ,rugiet excelso de DOMINVS :illos ad dices &
וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם יְהוָה מִמָּרוֹם יִשְׁאָג וּמִמְּעוֹן
,suū habitaculū super rugiet Rugiendo .suam vocem dabit suæ sanctitatis
קָדְשׁוֹ יִתֵּן קוֹלוֹ שָׁאֹג יִשְׁאַג עַל־נָוֵהוּ
.terræ habitatores omnes ad resonabit calcantium veluti celeusma
הֵידָד כְּדֹרְכִים יַעֲנֶה אֶל כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃
DOMINO lis quia :terræ extremum ad vsque sonitus Venit
31 בָּא שָׁאוֹן עַד־קְצֵה הָאָרֶץ כִּי רִיב לַיהוָה
,gladio eos tradet impios :carni omni ipse iudicio contendēs ,gentibus cū
בַּגּוֹיִם נִשְׁפָּט הוּא לְכָל־בָּשָׂר הָרְשָׁעִים נְתָנָם לַחֶרֶב
:exercituum DOMINVS dixit Sic .DOMINVS dixit
32 נְאֻם־יְהוָה׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
suscitabitur magnus turbo & ;gentem in gente à egrediens malum Ecce
הִנֵּה רָעָה יֹצֵאת מִגּוֹי אֶל־גּוֹי וְסַעַר גָּדוֹל יֵעוֹר
illa die in DOMINI interfecti erunt Et .terræ lateribus à
33 מִיַּרְכְּתֵי־אָרֶץ׃ וְהָיוּ חַלְלֵי יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא
nec ,plangentur Non .terræ extremum ad vsque & ,terræ extremo ab
מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד־קְצֵה הָאָרֶץ לֹא יִסָּפְדוּ וְלֹא
.erunt humi faciebus super fimum in ,sepelientur neque ,colligentur
יֵאָסְפוּ וְלֹא יִקָּבֵרוּ לְדֹמֶן עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ׃
insignes cinere vos inuoluite & ,clamate & ,pastores Vlulate
34 הֵילִילוּ הָרֹעִים וְזַעֲקוּ וְהִתְפַּלְּשׁוּ אַדִּירֵי
, iugulandum ad ,vestri dies sunt completi quia :pecoris
הַצֹּאן כִּי־מָלְאוּ יְמֵיכֶם לִטְבוֹחַ
.desiderij vas veluti cadetis & ,vestræ dispersiones &
וּתְפוֹצוֹתִיכֶם וּנְפַלְתֶּם כִּכְלִי חֶמְדָּה׃
.pecoris insignioribus ab euasio & ,pastoribus à fuga peribit Et
35 וְאָבַד מָנוֹס מִן־הָרֹעִים וּפְלֵיטָה מֵאַדִּירֵי הַצֹּאן׃
quia :pecoris eximiorum vlulatus & ,pastorum clamoris Vox
36 קוֹל צַעֲקַת הָרֹעִים וִילְלַת אַדִּירֵי הַצֹּאן כִּי־
.eorum pascuum DOMINVS vastauit
שֹׁדֵד יְהוָה אֶת־מַרְעִיתָם׃
.DOMINI nasi iræ faciebus à ,pacis habitacula sunt succisa Et
37 וְנָדַמּוּ נְאוֹת הַשָּׁלוֹם מִפְּנֵי חֲרוֹן אַף־יְהוָה׃
eorū terra fuit quia :suum latibulū leunculus tanquam Dereliquit
38 עָזַב כַּכְּפִיר סֻכּוֹ כִּי־הָיְתָה אַרְצָם
.eius nasi iræ faciebus à & ,depopulatoris iræ faciebus à ,desolationem in
לְשַׁמָּה מִפְּנֵי חֲרוֹן הַיּוֹנָה וּמִפְּנֵי חֲרוֹן אַפּוֹ׃

CAP. XXVI. כו

regis Iosiiahu filij Iehoiachim regni principio In
1 בְּרֵאשִׁית מַמְלְכוּת יְהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ
:dicendum ad ,DOMINO à istud verbum fuit ,Iehudah
יְהוּדָה הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר׃
,DOMINI domus atrio in Sta :DOMINVS dixit Sic
2 כֹּה אָמַר יְהוָה עֲמֹד בַּחֲצַר בֵּית־יְהוָה
se incuruandum ad venientes ,Iehudah ciuitates omnes ad loqueris &
וְדִבַּרְתָּ עַל־כָּל־עָרֵי יְהוּדָה הַבָּאִים לְהִשְׁתַּחֲוֺת
loquendum ad ,tibi præcepi quæ verba vniuersa ,DOMINI domo
בֵּית־יְהוָה אֵת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְדַבֵּר
conuertatur & ,audiant forte Si .verbum diminuas ne ,eos ad
3 אֲלֵיהֶם אַל־תִּגְרַע דָּבָר׃ אוּלַי יִשְׁמְעוּ וְיָשֻׁבוּ
ego quod ,malum ad me pœniteat & ,mala sua via à vnusquisq;
אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וְנִחַמְתִּי אֶל־הָרָעָה אֲשֶׁר אָנֹכִי
.eorum studiorum malitiam propter ,eis facere cogitans
חֹשֵׁב לַעֲשׂוֹת לָהֶם מִפְּנֵי רֹעַ מַעַלְלֵיהֶם׃
audieritis non Si :DOMINVS dixit Sic :eos ad dices Et
4 וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר יְהוָה אִם־לֹא תִשְׁמְעוּ
.vestras facies ad dedi quam ,mea lege in ambulandum ad ,me ad
אֵלַי לָלֶכֶת בְּתוֹרָתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם׃

si vt bibant שָׁתָה
† ciuitati, super
incipio
penitus
חָלַל נָקָה
voco
super
sancto suo
concinetur omnibus habitatoribus
iudiciū est
רוּב
iudex est omnis carnis,
egredietur
à Domino.
הָיָה
veluti sterquilinium in superficie
puluere maiores pecudū
יָלַל
alter alterum,
completæ fuet
desiderabile.
maioribus pecudum.
maiorū pecudum:
† pascua
רָעָה
pascua pacifica, propter iram furoris
דָּמַם
tabernaculum
סָכַךְ
propter irā inimici opprimentis, & iram furoris
שָׁמַם
חָרָה
† vt diceret:
loquere
de quibus veniunt
in
שָׁחָה צָוָה
vt loquatis
† prohibeas
שׁוּב
mali,
cogito
operum
עָשָׂה
† paruerritis mihi, vt ambuletis
coram vobis.
הָלַךְ נָתַן

meum populum fecerunt errare & ,ea narrauerunt & ,DOMINVS
יהוה ויספרום ויתעו את־עמי — תעה
nec ,eos misi non ego & :sua leuitate in & ,suis mendaciis in — blāditiis suis;
בשקריהם ובפחזותם ואנכי לא־שלחתים ולא
dixit ,huic populo profuerunt non proficiendo & ,eis præcepi
צויתים והועיל לא־יועילו לעם־הזה נאם־ — צוה יעל
vel ,iste populus te interrogauerit cùm * Et .DOMINVS — * si
33 יהוה: וכי־ישאלך העם הזה או־
dices & ?DOMINI onus Quod :dicendo ,sacerdos vel ,propheta — Quæ est prophetia
הנביא או־כהן לאמר מה־משא יהוה ואמרת — נשא
.DOMINVS dicit ,vos derelinquam & ?onus Quod‡ :eos ad — ‡ Quæ prophetia?
אליהם את־מה־משא ונטשתי אתכם נאם־יהוה:
Onus* :dixerit qui ,populus & ,sacerdos & ,propheta Et — * Prophetia
34 והנביא והכהן והעם אשר יאמר משא — נשא
.eius domum super & ,illum virū super visitabo & ,DOMINVS
יהוה ופקדתי על־האיש ההוא ועל־ביתו:
ad vnusquisque & ,suum socium ad vnusquisque dicetis Sic — amicum
35 כה תאמרו איש על־רעהו ואיש אל־
est locutus quid & ,DOMINVS respondit Quid :suum fratrem
אחיו מה־ענה יהוה ומה־דבר
onus* quia :vltrà memorabitis‡ non DOMINI onus† Et ?DOMINVS — † prophetia ‡ memorabitur
36 יהוה: ומשא יהוה לא תזכרו־עוד כי המשא — * prophetia ‡ vos
Dei verba peruertistis ‡& ;suum verbum vnicuique erit
יהיה לאיש דברו והפכתם את־דברי אלהים
ad dices Sic .nostri Dei exercituum DOMINI ,viuentis
37 חיים יהוה צבאות אלהינו: כה תאמר אל־ — חיה
est locutus quid & ,DOMINVS tibi respondit Quid :prophetam
הנביא מה־ענך יהוה ומה־דבר — ענה
dixit sic Propterea ?dicetis DOMINI onus num Et ?DOMINVS — prophetiam
38 יהוה: ואם־משא יהוה תאמרו לכן כה אמר
,DOMINI Onus* ,istud verbum vos dicere Propter :DOMINVS — Quia dixistis * Prophetia
יהוה יען אמרכם את־הדבר הזה משא יהוה
.DOMINI onus* dicatis Non :dicendo ,vos ad misi & — *prophetiam
ואשלח אליכם לאמר לא תאמרו משא יהוה:
deseram & ,obliuiscendo vestri obliuiscar & ego ecce Propterea — euellam
39 לכן הנני ונשיתי אתכם נשא ונטשתי — נשה
vestris patribus & ,vobis dedi quam ,ciuitatem & ,vos
אתכם ואת־העיר אשר־נתתי לכם ולאבותיכם
,seculi† opprobrium vos super dabo Et .meis faciebus desuper‡ — ‡ à facie mea
40 מעל פני: ונתתי עליכם חרפת עולם — † sempiternum,
.traditur obliuioni non quæ ,seculi‡ ignominiam & — ‡ sempiternam
וכלמות עולם אשר לא תשכח: — כלם

CAP. XXIIII. כד

ficuum canistra duo ecce & ,DOMINVS me fecit Videre
1 הראני יהוה והנה שני דודאי תאנים
Nebuchadnesar transferre post ,DOMINI templum ante parata — postquā trāsmigrare fecit
מועדים לפני היכל יהוה אחרי הגלות נבוכדראצר — יעד גלה
Iehudah regem Iehoiachim filium Iechoniahu Babel regem* — * rex
מלך־בבל את־יכניהו בן־יהויקים מלך־יהודה
,Ierusalaim de inclusorem‡ & ,artificem‡ & ,Iehudah principes & — ‡ artifices, ‡ inclusores
ואת־שרי יהודה ואת־החרש ואת־המסגר מירושלם
,valde bonas ficus‡ vnum Canistrum .Babel† eos adduxit & — † in ‡ habebat
2 ויבאם בבל: הדוד אחד תאנים טבות מאד — בוא
quæ ,valde malas ficus vnum* canistrum & :præcoquas ficus sicut — * alterum habebat
כתאני הבכרות והדוד אחד תאנים רעות מאד אשר
:me ad DOMINVS dixit Et .malitiam propter comedentur‡ non — רוע ‡ poterant comedi
3 לא־תאכלנה מרע: ויאמר יהוה אלי
bonas ficus :Ficus :dixi Et ?Irmeiahu videns† tu Quid — † vides
מה־אתה ראה ירמיהו ואמר תאנים התאנים הטבות
comedentur non quæ ,valde malas ,malas & :valde bonas — possunt comedi
טבות מאד והרעות רעות מאד אשר לא־תאכלנה — רוע
:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et .malitiam propter
4 מרע: ויהי דבר־יהוה אלי לאמר: — היה
bonæ ficus Sicut ,Israel Deus DOMINVS dixit Sic
5 כה־אמר יהוה אלהי ישראל כתאנים הטבות
quam ,Iehudah transmigrationem faciam cognoscere sic :hæ
האלה כן־אכיר את־גלות יהודה אשר — גלה * in
.bonum in Chasdim terram * isto loco de emisi
שלחתי מן־המקום הזה ארץ כשדים לטובה:
eos reducam & ,bonum in eos super meum oculum ponam Et
6 ושמתי עיני עליהם לטובה והשבתים — שום שוב
,eos plantabo & :destruam non & ,eos ædificabo & ;hanc terram in
על־הארץ הזאת ובניתים ולא אהרס ונטעתים — בנה
.euellam non &
ולא אתוש: — נתש

vt sciant ,DOMINVS ego‡ quòd ,me sciendum ad cor eis dabo Et — ‡ sum
7 ונתתי להם לב לדעת אתי כי אני יהוה — ידע
quia :Deum in eis ero ego & ,populum in mihi erunt &
והיו־לי לעם ואנכי אהיה להם לאלהים כי־
quæ ,malæ ficus sicut Et .suo corde toto in me ad reuertentur
8 ישבו אלי בכל־לבם: וכתאנים הרעות אשר
Sic :DOMINVS dixit sic quia ,malitiam propter comedentur non — possent comedi
לא־תאכלנה מרע כי־כה אמר יהוה כן
residuum & ,eius principes & ,Iehudah regem Sidchiiahu dabo
אתן את־צדקיהו מלך־יהודה ואת־שריו ואת שארית — שאר
,Ierusalaim remanentes* ,hac vrbe in ,& habitantes‡ terra in — * qui remanserunt ‡ qui habitāt
ירושלם הנשארים בארץ הזאת והישבים בארץ
.Aegypti ,commotionē in eos dabo Et ,malum in ,omnibus regnis — זוע
9 מצרים: ונתתים לזועה לרעה לכל ממלכות
terræ ,opprobrium in & ,parabolam in ,dicterium‡ in & ,maledictionem — ‡ prouerbiū,
הארץ לחרפה ולמשל לשנינה ולקללה
.illuc eos expuli quò* locis omnibus in — * ad quæ eeci
בכל־המקמות אשר־אדיחם שם:
pestem & ,famem ,gladium eis in mittam Et — נדח
10 ושלחתי בם את־החרב את־הרעב ואת־הדבר
.eorum patribus & ,eis dedi quam ,humo desuper eos cōsumere ad vsq; — donec consumantur ipsi è terra,
עד־תמם מעל האדמה אשר־נתתי להם ולאבותיהם: — תמם

CAP. XXV. כה

populum omnem super Irmeiahu ad fuit quod Verbum
1 הדבר אשר־היה על־ירמיהו על־כל־עם
,Iehudah regis Iosiiahu filij Iehoiachim quarto anno in ,Iehudah
יהודה בשנה הרבעית ליהויקים בן־יאשיהו מלך יהודה
.Babel regis Nebuchadresar primus annus * ipse — * est
היא השנה הראשנית לנבוכדראצר מלך בבל:
populum omnem ad propheta Irmeiahu est locutus Quod
2 אשר דבר ירמיהו הנביא על־כל־עם
:dicendo ,Ierusalaim habitatores vniuersos ad & ,Iehudah
יהודה ואל כל־ישבי ירושלם לאמר:
,Iehudah regis Amon filij Iosiiahu anno decimo tertio A
3 מן־שלש עשרה שנה ליאשיהו בן־אמון מלך יהודה
verbum fuit ,anno vigesimo & tertio iam ,hanc diem ad vsque &
ועדי היום הזה זה שלש ועשרים שנה היה דבר־
,surgendo manè ,vos ad sum locutus & ,me ad DOMINI
יהוה אלי ואדבר אליכם אשכים
vos ad DOMINVS misit Et .audistis non & ,loquendo &
4 ודבר ולא שמעתם: ושלח יהוה אליכם
non & ,mittendo & ,surgendo mane ,prophetas suos seruos omnes
את־כל־עבדיו הנבאים השכם ושלח ולא
.audiendum ad vestram aurem inclinastis neque ,audistis
שמעתם ולא־הטיתם את־אזנכם לשמע: — נטה
:dicendum Ad malitia à & ,mala sua via à quisque nunc Reuertimini — Vt dicerent:
5 לאמר שבו־נא איש מדרכו הרעה ומרע — שוב
DOMINVS dedit quam humum‡ super habitabitis & ,vestrorū studiorum‡ — ‡ operum ‡ terram
מעלליכם ושבו על־האדמה אשר נתן יהוה — ישב
.seculum in vsque & ,seculo à ,vestris patribus & ,vobis
לכם ולאבותיכם למן־עולם ועד־עולם:
,eis seruiendum ad alienos Deos post ambuletis ne Et — vt seruiatis
6 ואל־תלכו אחרי אלהים אחרים לעבדם — ילך
facto in‡ me faciatis irasci ne & :eis vos incuruetis & — ‡ propter opus
ולהשתחות להם ולא־תכעיסו אותי במעשה — שחה
audiuistis non Et .vobis malefaciam non & ,vestrarū manuum — obtemperastis mihi,
7 ידיכם ולא ארע לכם: ולא־שמעתם
opere in‡ me faceretis irasci vt ,DOMINVS dixit ,me ad — ‡ propter opus
אלי נאם־יהוה למען הכעסוני במעשה
DOMINVS dixit sic Propterea .vobis malū in vestrarū manuum
8 ידיכם לרע לכם: לכן כה אמר יהוה
ego Ecce :exercituum :mea verba audiuistis non quòd eo Pro — paruistis verbis meis:
9 צבאות יען אשר לא־שמעתם את־דברי: הנני
,DOMINVS ait ,Aquilonis familias† vniuersas assumam & ,mittens‡ — ‡ mittam † cognationes
שלח ולקחתי את־כל־משפחות צפון נאם־יהוה
eos adducam & ,meum seruum Babel regem Nebuchadresar ad & — בוא
ואל־נבוכדראצר מלך־בבל עבדי והבאתים
istas gentes omnes ad & ,eius habitatores ad & ,istam terram ad — nationes
על־הארץ הזאת ועל־ישביה ועל כל־הגוים האלה
,sibilum in & ,stuporem in eos ponam & ,eos internecione delebo‡ & :circùm‡ — ‡ in circuitu, ‡ interficere faciam
סביב והחרמתים ושמתים לשמה ולשרקה — שום
.seculi* solitudines in & — * sempiternas
ולחרבות עולם:

;DOMINI verbum audi , terra , terra , Terra
29 אֶרֶץ אֶרֶץ אָרֶץ שִׁמְעִי דְּבַר־־־יְהוָה׃
,prole carentem istum virum Scribite :DOMINVS dixit Sic — orbum,
30 כֹּה׀ אָמַר יְהוָה כִּתְבוּ אֶת־הָאִישׁ הַזֶּה עֲרִירִי
prosperabitur non nam : suis diebus in prosperabitur non * virum — * qui felix erit
גֶּבֶר לֹא־־יִצְלַח בְּיָמָיו כִּי לֹא יִצְלַח
vltrà dominans & , Dauid solium super sedens vir eius semine de
מִזַּרְעוֹ אִישׁ יֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא דָוִד וּמֹשֵׁל עוֹד
.Iehudah in
בִּיהוּדָה׃

CAP. XXIII. כג

,meæ pascuæ pecus dispergentibus ac perdentibus pastoribus Væ — qui perdunt, dispergunt pecudes,
1 הוֹי רֹעִים מְאַבְּדִים וּמְפִצִים אֶת־צֹאן מַרְעִיתִי — רְעָה
Deus DOMINVS dixit sic Ideo .DOMINVS dixit
2 נְאֻם־־יְהוָה׃ לָכֵן כֹּה־אָמַר־־יְהוָה אֱלֹהֵי
dispersistis Vos : meum populum pascentes ,pastores ad Israel — qui pascunt
יִשְׂרָאֵל עַל־הָרֹעִים הָרֹעִים אֶת־עַמִּי אַתֶּם הֲפִצֹתֶם — פוץ
ego ecce : eas visitastis non & , eas propulistis ‡ atque , meam pecus * — * pecudes meas, ‡ eiecistis
אֶת־צֹאנִי וַתַּדִּחוּם וְלֹא פְקַדְתֶּם אֹתָם הִנְנִי
.DOMINVS dixit ,vestrorum studiorum ‡ malitiam vos super visitans† — נדח
פֹּקֵד עֲלֵיכֶם אֶת־רֹעַ מַעַלְלֵיכֶם נְאֻם־־יְהוָה׃ — † visito ‡ operum
,terris omnibus de mei pecoris residuum * congregabo ego Et — * reliquias
3 וַאֲנִי אֲקַבֵּץ אֶת־שְׁאֵרִית צֹאנִי מִכֹּל הָאֲרָצוֹת — ‡ ad quas eieci
,sua habitacula ad eas faciam redire & ,illuc eas expuli quò ‡
אֲשֶׁר־־הִדַּחְתִּי אֹתָם שָׁם וַהֲשִׁבֹתִי אֶתְהֶן עַל־־נְוֵהֶן — נדח שוב
,pastores eas super suscitabo Et .multiplicabuntur & ,crescent &
4 וּפָרוּ וְרָבוּ׃ וַהֲקִמֹתִי עֲלֵיהֶם רֹעִים — קום
,deficient neq; ,consternabuntur neque ,vltra timebunt non & : eas pascent & — חתת
וְרָעוּם וְלֹא־־יִירְאוּ עוֹד וְלֹא־־יֵחַתּוּ וְלֹא יִפָּקֵדוּ — ‡ formidabunt
,DOMINVS dixit ,venientes‡ dies Ecce .DOMINI effatum* — * dixit Dominus ‡ venient,
5 נְאֻם־־יְהוָה׃ הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה — בוא
,aget intelligenter‡ & ,rex regnabit & ,iustum germen Dauid ipsi suscitabo &
וַהֲקִמֹתִי לְדָוִד צֶמַח צַדִּיק וּמָלַךְ מֶלֶךְ וְהִשְׂכִּיל — ‡ prosperabitur,
erit saluus eius diebus In .terra in iustitiam & iudicium faciet &
6 וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בָּאָרֶץ׃ בְּיָמָיו תִּוָּשַׁע — ישע
quod ,eius nomen * hoc & fiducia in ‡ habitabit Israel & , Iehudah — ‡ confidenter * est
יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁכֹּן לָבֶטַח וְזֶה־־־שְׁמוֹ אֲשֶׁר־
.nostra iustitia § DOMINVS eum vocabunt — § iustus noster.
יִקְרְאוֹ יְהוָה׀ צִדְקֵנוּ׃ — ‡ venient,
dicent non & ,DOMINVS dixit ,venientes‡ dies ecce Ideo
7 לָכֵן הִנֵּה־יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וְלֹא־יֹאמְרוּ
terra è Israel filios fecit ascendere qui ,DOMINVS Viuens :vltrà Viuit — חיה
עוֹד חַי־־־יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ
fecit ascendere qui DOMINVS viuens Quinimo .Aegypti — Sed viuit
8 מִצְרָיִם׃ כִּי אִם־חַי־־־יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה
omnibus de & ,Aquilonis terra de Israel domus semen adduxit qui &
וַאֲשֶׁר הֵבִיא אֶת־זֶרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צָפוֹנָה וּמִכֹּל
.sua humo † in habitabunt & ,illuc eos propuli quò * terris — * ad quas eieci † terra
הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם וְיָשְׁבוּ עַל־אַדְמָתָם׃
motitarunt ,meo interiori ‡ in meum cor est contritum prophetas Propter — ‡ medio mei
9 לַנְּבִאִים נִשְׁבַּר לִבִּי בְקִרְבִּי רָחֲפוּ — ‡ super quem transiuit
,eum pertransiuit ‡ vir veluti & ,ebrius vir tanquam fui :mea ossa omnia
כָּל־־עַצְמוֹתַי הָיִיתִי כְּאִישׁ שִׁכּוֹר וּכְגֶבֶר עֲבָרוֹ — * idest à facie
.eius sanctitatis † verborum faciebus ‡ à & ,DOMINI faciebus à * ,vinum — ‡ facie † sanctitatis
יָיִן מִפְּנֵי יְהוָה וּמִפְּנֵי דִּבְרֵי קָדְשׁוֹ׃ — ‡ propter
,terra luxit periurij faciebus à ‡ quia :terra est repleta adulteris Quia
10 כִּי מְנָאֲפִים מָלְאָה הָאָרֶץ כִּי־מִפְּנֵי אָלָה אָבְלָה הָאָרֶץ
eorū fortitudo & ,malus eorū cursus fuit & ,deserti loca amœna * aruerunt — est
יָבְשׁוּ נְאוֹת מִדְבָּר וַתְּהִי מְרוּצָתָם רָעָה וּגְבוּרָתָם — יבש
:fuerunt hypocritæ * sacerdos etiam ‡ ,propheta etiam † Quia .sic ‡ non — * prisca ‡ recta.
11 לֹא־כֵן׃ כִּי־גַם־נָבִיא גַם־כֹּהֵן חָנֵפוּ — † tam ‡ quàm
.DOMINVS ait ,eorum malum inueni mea domo in etiam
גַּם־־בְּבֵיתִי מָצָאתִי רָעָתָם נְאֻם־־יְהוָה׃ — * peccatorum * lubricæ
,caligine in lubricitates ‡ tanquam eis eorum via erit Idcirco
12 לָכֵן יִהְיֶה דַרְכָּם לָהֶם כַּחֲלַקְלַקּוֹת בָּאֲפֵלָה
annum ,malum eos super adducam nam :ea in corruent & impellentur
יִדַּחוּ וְנָפְלוּ בָהּ כִּי־אָבִיא עֲלֵיהֶם רָעָה שְׁנַת
Someron prophetis in Et .DOMINVS ait ,eorum visitationis
13 פְּקֻדָּתָם נְאֻם־יְהוָה׃ וּבִנְבִיאֵי שֹׁמְרוֹן
meum populū fecerunt errare & ,Bahal in prophetauerunt :insulsum vidi — insulsum,
רָאִיתִי תִפְלָה הִנַּבְּאוּ בַבַּעַל וַיַּתְעוּ אֶת־עַמִּי — * fœda
,adulterare :turpitudinem vidi Ierusalaim prophetis in Et .Israel
14 אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ וּבִנְבִאֵי יְרוּשָׁלַם רָאִיתִי שַׁעֲרוּרָה נָאוֹף
non vt ,malorum manus confortauerunt & , mendacio in ambulare * & — * ambulando
וְהָלֹךְ בַּשֶּׁקֶר וְחִזְּקוּ יְדֵי מְרֵעִים לְבִלְתִּי־

ipsi vniuersi mihi fuerunt :sua malitia à vnusquisque conuertantur
שָׁבוּ אִישׁ מֵרָעָתוֹ הָיוּ־־לִי כֻלָּם
* habitatores — dixit sic Propterea .Hamorah * vt ,eius habitatores & ,Sedom * vt
15 כִּסְדֹם וְיֹשְׁבֶיהָ כַּעֲמֹרָה׃ לָכֵן כֹּה־אָמַר
comedere facio — eos cibans ego Ecce : prophetas ad exercituum DOMINVS
יְהוָה צְבָאוֹת עַל־הַנְּבִאִים הִנְנִי מַאֲכִיל אוֹתָם
absynthiū, & propinare faciam eis aquā fellis, — Ierusalaim prophetis à nam : capitis aquis eos potabo & , absynthio
לַעֲנָה וְהִשְׁקִתִים מֵי־רֹאשׁ כִּי מֵאֵת נְבִיאֵי יְרוּשָׁלַם
.terram omnem in prophanatio ‡ est egressa
שקה — יָצְאָה חֲנֻפָּה לְכָל־־הָאָרֶץ׃
‡ iniquitas — verba super audiatis Ne : exercituum DOMINVS dixit Sic
16 כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אַל־תִּשְׁמְעוּ עַל־דִּבְרֵי
* qui prophetant — :vos illorum vanescere facientium ‡ :vobis prophetantium * prophetarum
‡ faciunt — הַנְּבִאִים הַנִּבְּאִים לָכֶם מַהְבִּלִים הֵמָּה אֶתְכֶם
† loquuntur — Dicentes ‡ .DOMINI ore de non loquentur † sui cordis visionem
‡ Dicunt — 17 חֲזוֹן לִבָּם יְדַבֵּרוּ לֹא מִפִּי יְהוָה׃ אֹמְרִים
חזה — :vobis erit Pax :DOMINVS est Locutus :me paruipendentibus * dicendo
* spernētibus — אָמוֹר לִמְנַאֲצַי דִּבֶּר יְהוָה שָׁלוֹם יִהְיֶה לָכֶם
duritia — vos super veniet Non :dixerūt sui cordis obstinatione in ambulanti omni &
וְכֹל הֹלֵךְ בִּשְׁרִרוּת לִבּוֹ אָמְרוּ לֹא־תָבוֹא עֲלֵיכֶם
audiuit & ,vidit & ,DOMINI secreto in stetit quis Etenim .malum
18 רָעָה׃ כִּי מִי עָמַד בְּסוֹד יְהוָה וְיֵרֶא וְיִשְׁמַע
?audiuit & ,eius verbo attendit quis ?eius verbum
אֶת־־דְּבָרוֹ מִי־הִקְשִׁיב דְּבָרוֹ וַיִּשְׁמָע׃
‡ cum furore — ,imminens * turbo & ,egredietur excandescētia DOMINI turbo Ecce
* cadēns — 19 הִנֵּה׀ סַעֲרַת יְהוָה חֵמָה יָצְאָה וְסַעַר מִתְחוֹלֵל
‡ cadet — DOMINI nasus † reuertetur Non .manebit ‡ impiorum caput super
† furor — 20 עַל רֹאשׁ רְשָׁעִים יָחוּל׃ לֹא יָשׁוּב אַף־־יְהוָה
‡ donec faciat & donec statuat — :sui cordis cogitationes ipsum statuēdum ad vsque & ,ipsum faciendum ad vsque ‡
עַד־־עֲשֹׂתוֹ וְעַד־־הֲקִימוֹ מְזִמּוֹת לִבּוֹ
עשה — .intelligentiam * ea in intelligetis dierum nouissimo in
בְּאַחֲרִית הַיָּמִים תִּתְבּוֹנְנוּ בָהּ בִּינָה׃
קום — sum locutus non :cucurrerunt ipsi & ,prophetas misi Non
זמם — 21 לֹא־שָׁלַחְתִּי אֶת־הַנְּבִאִים וְהֵם רָצוּ לֹא־־דִבַּרְתִּי
* re — ,meo secreto in stetissent si Et .prophetabant ipsi & , eos ad
רצה — 22 אֲלֵיהֶם וְהֵם נִבָּאוּ׃ וְאִם־עָמְדוּ בְּסוֹדִי
eos fecissent auerti & ,meum populum mea verba fecissent audire &
שוב — וְיַשְׁמִעוּ דְבָרַי אֶת־־עַמִּי וִישִׁבוּם
operum — Deus Nunquid .eorum studiorum malitia à & ,mala sua via à
23 מִדַּרְכָּם הָרָע וּמֵרֹעַ מַעַלְלֵיהֶם׃ הַאֱלֹהֵי
* sum, — ?longinquo de Deus non & ,DOMINVS dixit , * ego propinquo de
מִקָּרֹב אָנִי נְאֻם־־יְהוָה וְלֹא אֱלֹהֵי מֵרָחֹק׃
,cum videbo non ego & ,occultis in quispiam se occultabit Num
ראה — 24 אִם־־יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא־אֶרְאֶנּוּ
impleo — ,implens ego terram & cælos Nónne ?DOMINVS dixit
נְאֻם־־יְהוָה הֲלוֹא אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֲנִי מָלֵא
prophetæ dixerunt quæ Audiui ?DOMINVS dixit
25 נְאֻם־־יְהוָה׃ שָׁמַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר־־אָמְרוּ הַנְּבִאִים
.somniaui ,Somniaui :dicendo ,mēdacium meo nomine in prophetantes
הַנִּבְּאִים בִּשְׁמִי שֶׁקֶר לֵאמֹר חָלַמְתִּי חָלָמְתִּי׃
prophetantium prophetarum corde in est nunquid ?Vsquequo
26 עַד־מָתַי הֲיֵשׁ בְּלֵב הַנְּבִאִים נִבְּאֵי
prophetantiū dolum — ?sui cordis doli vatum & ,mendacium
הַשָּׁקֶר וּנְבִיאֵי תַּרְמִת לִבָּם׃
רמה — mei nominis meum populum faciendum obliuisci ad Cogitantium ‡
‡ Qui cogitāt vt obliuisci faciant — 27 הַחֹשְׁבִים לְהַשְׁכִּיחַ אֶת־־עַמִּי שְׁמִי
sunt obliti sicut ;suo socio ‡ vnusquisque narrabunt ‡ quæ ,suis somniis in
‡ narrant ‡ amico — בַּחֲלוֹמֹתָם אֲשֶׁר יְסַפְּרוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ כַּאֲשֶׁר שָׁכְחוּ
‡ propter — .Bahal in ‡ mei nominis eorum patres
אֲבוֹתָם אֶת־שְׁמִי בַּבָּעַל׃
* cum ‡ est † cum ‡ est — ‡ quo † & ,somnium narret ,somnium eo cum ‡ quo * Propheta
28 הַנָּבִיא אֲשֶׁר־אִתּוֹ חֲלוֹם יְסַפֵּר חֲלוֹם וַאֲשֶׁר
* verè — paleæ quid .veritate * meum verbum loquatur , eo cum meum verbum
אמן — דְּבָרִי אִתּוֹ יְדַבֵּר דְּבָרִי אֱמֶת מַה־לַתֶּבֶן
‡ ad triticum, † est — meum verbum † sic Nónne ?DOMINVS dixit ,tritico cum ‡
29 אֶת־הַבָּר נְאֻם־יְהוָה׃ הֲלוֹא כֹה דְבָרִי
conteret — dissperget contritam malleus veluti & , DOMINVS dixit ,ignis tanquam
כָּאֵשׁ נְאֻם־יְהוָה וּכְפַטִּישׁ יְפֹצֵץ
,DOMINVS ait , prophetas ad ego ecce Propterea .petram
30 סָלַע׃ לָכֵן הִנְנִי עַל־הַנְּבִאִים נְאֻם־־יְהוָה
* qui furātur ‡ ab amico — ad ego Ecce .suo socio cum à ‡ vnusquisque ,mea verba furantes *
† qui lenificāt linguam suam, — 31 מְגַנְּבֵי דְבָרַי אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ׃ הִנְנִי עַל־
* dicunt: — :dixere * & ,suam linguam vsurpantibus † ,DOMINVS ait ,prophetas
הַנְּבִיאִם נְאֻם־־יְהוָה הַלֹּקְחִים לְשׁוֹנָם וַיִּנְאֲמוּ
נאם — ait ,falsitatis ‡ somnia prophetantes ad ego Ecce .dicit
‡ mendaciū, — 32 נְאֻם׃ הִנְנִי עַל־־נִבְּאֵי חֲלֹמוֹת שֶׁקֶר נְאֻם־

Iosiiahu filium * Sallum ad * DOMINVS dixit sic Quia
11 כִּי כֹה אָמַר־יְהוָה אֶל־שַׁלֻּם בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ
est egressus qui ,suo patre Iosiiahu pro regnantem † Iehudah regis
מֶלֶךְ יְהוּדָה הַמֹּלֵךְ תַּחַת יֹאשִׁיָּהוּ אָבִיו אֲשֶׁר יָצָא
.amplius huc reuertetur non ,isto loco de
מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה לֹא־יָשׁוּב שָׁם עוֹד׃
& ;morietur illic ,eum transtulerunt quò * loco in Nam *
12 כִּי בִּמְקוֹם אֲשֶׁר־הִגְלוּ אֹתוֹ שָׁם יָמוּת וְאֶת־
suam domum ædificanti Væ .amplius videbit non istam terram
13 הָאָרֶץ הַזֹּאת לֹא־יִרְאֶה עוֹד׃ הוֹי בֹּנֶה בֵיתוֹ
seruiet suo socio in * :iudicio non in † sua cœnacula & ,iustitia non * in
בְּלֹא־צֶדֶק וַעֲלִיּוֹתָיו בְּלֹא מִשְׁפָּט בְּרֵעֵהוּ יַעֲבֹד
mihi Aedificabo :Dicens * .ei dabit non eius opus * & ,gratis
14 חִנָּם וּפֹעֲלוֹ לֹא יִתֶּן־לוֹ׃ הָאֹמֵר אֶבְנֶה־לִּי
,fenestras ei excindit & ,expositæ vento cœnacula & ,mensurarum † domum
בֵּית מִדּוֹת וַעֲלִיּוֹת מְרֻוָּחִים וְקָרַע לוֹ חַלּוֹנָי
quia ,regnabis Nunquid .minio in vngendo & ,cedro in tecta * &
15 וְסָפוּן בָּאָרֶז וּמָשׁוֹחַ בַּשָּׁשַׁר׃ הֲתִמְלֹךְ כִּי
fecit & ,bibit & ,comedit nónne tuus Pater ?cedrum in te concitans † tu
אַתָּה מְתַחֲרֶה בָאָרֶז אָבִיךָ הֲלוֹא אָכַל וְשָׁתָה וְעָשָׂה
effectis † iudicium Iudicauit ?ei bonum * tunc † ,iustitiam & iudicium
16 מִשְׁפָּט וּצְדָקָה אָז טוֹב לוֹ׃ דָּן דִּין־עָנִי
:DOMINVS dixit ,me scire * hoc Nónne .bonum † tunc ,egeni &
וְאֶבְיוֹן אָז טוֹב הֲלוֹא־הִיא הַדַּעַת אֹתִי נְאֻם־יְהוָה׃
,tuam concupiscentiam super * nisi ,tuũ cor & ,tui oculi * non Sed
17 כִּי אֵין עֵינֶיךָ וְלִבְּךָ כִּי אִם־עַל־בִּצְעֶךָ
,oppressionem super † & ,fundendum ad innocentem sanguinem super † &
וְעַל דַּם־הַנָּקִי לִשְׁפּוֹךְ וְעַל־הָעֹשֶׁק
dixit sic Propterea .faciendam ad contritionem super † &
18 וְעַל־הַמְּרוּצָה לַעֲשׂוֹת׃ לָכֵן כֹּה־אָמַר
:Iehudah regem Iosiiahu filium Iehoiachim ad * DOMINVS
יְהוָה אֶל־יְהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
:eum plangent non .soror væ & ,mi frater væ :eum plangent, Non
לֹא־יִסְפְּדוּ לוֹ הוֹי אָחִי וְהוֹי אָחוֹת לֹא־יִסְפְּדוּ לוֹ
sepelietur asini Sepultura .eius decor væ & ,Domine væ
19 הוֹי אָדוֹן וְהוֹי הֹדֹה׃ קְבוּרַת חֲמוֹר יִקָּבֵר
Ascende .Ierusalaim portas vltra proijciendo & trahendo †
20 סָחוֹב וְהַשְׁלֵךְ מֵהָלְאָה לְשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלָםִ׃ עֲלִי
:transitibus è * clama & ;tuã vocem da Basan * in & ,clama & ,Lebanon *
הַלְּבָנוֹן וּצְעָקִי וּבַבָּשָׁן תְּנִי קוֹלֵךְ וְצַעֲקִי מֵעֲבָרִים
te ad sum Locutus .te diligentes omnes sunt contriti quia
21 כִּי נִשְׁבְּרוּ כָּל־מְאַהֲבָיִךְ׃ דִּבַּרְתִּי אֵלַיִךְ
† tua pueritiâ à tua via Hæc .audiam Non :Dixisti .tuis securitatibus in †
בְּשַׁלְוֹתַיִךְ אָמַרְתְּ לֹא אֶשְׁמָע זֶה דַרְכֵּךְ מִנְּעוּרַיִךְ
depascet tuos pastores Omnes .mea voce in * .audisti non quia
22 כִּי לֹא־שָׁמַעַתְּ בְּקוֹלִי׃ כָּל־רֹעַיִךְ תִּרְעֶה־
afficieris pudore tunc nam :ibunt captiuitatẽ in tui amatores & ,ventus
רוּחַ וּמְאַהֲבַיִךְ בַּשְּׁבִי יֵלֵכוּ כִּי אָז תֵּבֹשִׁי
Lebanon in Habitans * .tuam malitiam omnem propter erubesces &
23 וְנִכְלַמְתְּ מִכֹּל רָעָתֵךְ׃ יֹשַׁבְתְּ בַּלְּבָנוֹן
tormen *,dolores tibi veniendo in *,eris gratiosa quàm :cedris in nidificans †
מְקֻנַּנְתְּ בָּאֲרָזִים מַה־נֵּחַנְתְּ בְּבֹא־לָךְ חֲבָלִים חִיל
quia :DOMINVS dixit ,ego Viuens * .parturientis tanquam
24 כַּיֹּלֵדָה׃ חַי־אָנִי נְאֻם־יְהוָה כִּי אִם־
super † annulus Iehudah regis Iehoiachim filius Choniahu esset
יִהְיֶה כָּנְיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה חוֹתָם עַל־
manum in te dabo Et .te euellam inde quia :mea dextera manu
25 יַד יְמִינִי כִּי מִשָּׁם אֶתְּקֶנְךָּ׃ וּנְתַתִּיךָ בְּיַד
tu quorum * manũ in & ,tuam animã quærentiũ
מְבַקְשֵׁי נַפְשֶׁךָ וּבְיַד אֲשֶׁר־אַתָּה יָגוֹר מִפְּנֵיהֶם
.Chaldim manum in & ,Babel regis Nebuchadnezar manum in &
וּבְיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וּבְיַד הַכַּשְׂדִּים׃
super † ,te genuit quæ tuam matrem & ,te protelabo * Et
26 וְהֵטַלְתִּי אֹתְךָ וְאֶת־אִמְּךָ אֲשֶׁר יְלָדַתְךָ עַל
moriemini ibique :ibi estis nati non quò † ,alienam terram
הָאָרֶץ אַחֶרֶת אֲשֶׁר לֹא־יֻלַּדְתֶּם שָׁם וְשָׁם תָּמוּתוּ׃
,suam animam eleuantes * ipsi quam * terram ad Et
27 וְעַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־הֵם מְנַשְּׂאִים אֶת־נַפְשָׁם
.reuertentur non illuc ,illuc redeundum ad †
לָשׁוּב שָׁם שָׁמָּה לֹא יָשׁוּבוּ׃
, Choniahu iste vir est dispersus minimum vilis dolor * Num
28 הַעֶצֶב נִבְזֶה נָפוּץ הָאִישׁ הַזֶּה כָּנְיָהוּ אִם־
eius semen & ,ipse sunt proiecti Quare ?eo in voluntas † non * vas
כְּלִי אֵין חֵפֶץ בּוֹ מַדּוּעַ הוּטְלוּ הוּא וְזַרְעוֹ
?nouerunt non quam terram super sunt proiecti &
וְהֻשְׁלְכוּ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־יָדָעוּ׃

Margin: *de † filio † regnante | † Sed | * ad quẽ † gla | † iustitia † sine † amico | * mercedem operis † Qui dicit: † ampliatorum † spaciosa, vt † ingreditur | † cum aestatis tempore, & aperies faciet † seruit | * domum cedro in tabulis & pictam si- no pede. | * misces te cum cedrino artificio? | * & * bene erat † pauperis | † ruin עָשָׂה | † benefuit ei. | * et * lunæ | * ad auaritiã | super † gloriæ † decrationibus & proiectus | * in montem montem † vtrisque. † felicitatibus | * ab adolescentia tua. | * vocẽ meã. | * Quæ habitas * nidificas † à veniente | * dolor | † viuo † in | * eorum, à timore facie. | * proiicere faciam † in qua | * ad * eleuant | * vt reuertã. | † et sculptile contemptibile, contritum † est. † contritum, † in quo † et | † sed

vrbe in Habitans * .mortis viam & ;vitarum * viam
9 הַיֹּשֵׁב בָּעִיר אֶת־דֶּרֶךְ הַחַיִּים וְאֶת־דֶּרֶךְ הַמָּוֶת׃
fuerit delapsus & egressus & :peste in & ,fame in & ,gladio in morietur ,hac
הַזֹּאת יָמוּת בַּחֶרֶב וּבָרָעָב וּבַדָּבֶר וְהַיּוֹצֵא וְנָפַל
sua anima ei erit & ;viuet & ,vos super coangustantes † ,Chasdim ad
עַל־הַכַּשְׂדִּים הַצָּרִים עֲלֵיכֶם יִחְיֶה וְהָיְתָה־לּוֹ נַפְשׁוֹ
,malum in hanc ciuitatem in meas facies * posui Et .spolium in
10 לְשָׁלָל׃ כִּי שַׂמְתִּי פָנַי בָּעִיר הַזֹּאת לְרָעָה
,dabitur Babel regis manum in :DOMINVS ait ,bonum in non &
וְלֹא לְטוֹבָה נְאֻם־יְהוָה בְּיַד־מֶלֶךְ בָּבֶל תִּנָּתֵן
Audite :*Iehudah regis domui Et .igni in eam comburet &
11 וּשְׂרָפָהּ בָּאֵשׁ׃ וּלְבֵית מֶלֶךְ יְהוּדָה שִׁמְעוּ
:DOMINVS dixit sic ,Dauid Domus .DOMINI verbum
12 דְּבַר־יְהוָה׃ בֵּית דָּוִד כֹּה אָמַר יְהוָה
:opprimentis manu de direptum * eruite & ,iudicium mane in Iudicate
דִּינוּ לַבֹּקֶר מִשְׁפָּט וְהַצִּילוּ גָזוּל מִיַּד עוֹשֵׁק
non & ,succendatur & ,mea excandescentia * ignis vt egrediatur forte ne
פֶּן־תֵּצֵא כָאֵשׁ חֲמָתִי וּבָעֲרָה וְאֵין
habitatrix te ad ego * Ecce .eorum studiorum malitiæ faciebus à extinguens †
13 מְכַבֶּה מִפְּנֵי רֹעַ מַעַלְלֵיהֶם׃ הִנְנִי אֵלַיִךְ יֹשֶׁבֶת
cõfringet Quis ;dicentes * :DOMINVS ait ,planitiei * petra vallis
הָעֵמֶק צוּר הַמִּישֹׁר נְאֻם־יְהוָה הָאֹמְרִים מִי־יֵחַת
visitabo Et ? nostra habitacula in ingredietur quis & ,nos super
14 עָלֵינוּ וּמִי יָבוֹא בִּמְעוֹנוֹתֵינוּ׃ וּפָקַדְתִּי
:DOMINVS dixit , vestrorum studiorum fructum iuxta vos super
עֲלֵיכֶם כִּפְרִי מַעַלְלֵיכֶם נְאֻם־יְהוָה
.eius circuitus omnes comedet * & ,eius syluã in ignem faciam succendere &
וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּיַעְרָהּ וְאָכְלָה כָּל־סְבִיבֶיהָ׃

CAP. XXII. כב

,Iehudah regis domum * Descende :DOMINVS dixit Sic
1 כֹּה אָמַר יְהוָה רֵד בֵּית־מֶלֶךְ יְהוּדָה
verbum Audi :dices * Et . hoc verbum ibi loqueris † &
2 וְדִבַּרְתָּ שָׁם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה׃ וְאָמַרְתָּ שְׁמַע דְּבַר־
,tui serui & ,tu ,Dauid solium super sedens *,Iehudah rex,DOMINI
יְהוָה מֶלֶךְ יְהוּדָה הַיֹּשֵׁב עַל־כִּסֵּא דָוִד אַתָּה וַעֲבָדֶיךָ
dixit Sic . has portas in ingredientes * ,tuus populus &
3 וְעַמְּךָ הַבָּאִים בַּשְּׁעָרִים הָאֵלֶּה׃ כֹּה אָמַר
manu de direptum * liberate & ;iustitiam & iudicium Facite:DOMINVS
יְהוָה עֲשׂוּ מִשְׁפָּט וּצְדָקָה וְהַצִּילוּ גָזוּל מִיַּד
ne ,fraudetis * ne viduam & ,pupillum ,peregrinum † & : opprimentis
עָשׁוֹק וְגֵר יָתוֹם וְאַלְמָנָה אַל־תֹּנוּ אַל־
.isto loco in effundatis ne innocentem sanguinem & ,rapiatis
תַּחְמֹסוּ וְדָם נָקִי אַל־תִּשְׁפְּכוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃
ingredientur & ,hoc verbum feceritis faciendo si Nam
4 כִּי אִם־עָשׂוֹ תַּעֲשׂוּ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וּבָאוּ
,eius solium super Dauid ipsi sedentes reges huius domus portas in *
בְשַׁעֲרֵי הַבַּיִת הַזֶּה מְלָכִים יֹשְׁבִים לְדָוִד עַל־כִּסְאוֹ
.eius populus & ,eius serui & ,ipse ,equis in & , curru in equitantes
רֹכְבִים בָּרֶכֶב וּבַסּוּסִים הוּא וַעֲבָדָו וְעַמּוֹ׃
,iuraui me in * , hæc verba audieritis non si Et
5 וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בִּי נִשְׁבַּעְתִּי
.hæc domus erit solitudinem in quia :DOMINVS dixit
נְאֻם־יְהוָה כִּי־לְחָרְבָּה יִהְיֶה הַבַּיִת הַזֶּה׃
:Iehudah regis domum super DOMINVS dixit sic Quia
6 כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה עַל־בֵּית מֶלֶךְ יְהוּדָה
,desertum * te posuero non si :Lebanon caput mihi tu Ghilhad
גִּלְעָד אַתָּה לִי רֹאשׁ הַלְּבָנוֹן אִם־לֹא אֲשִׁיתְךָ מִדְבָּר
virum ,corrumpentes * te super sanctificabo * Et ,sunt habitatæ * non vrbes
עָרִים לֹא נוֹשָׁבָה׃ וְקִדַּשְׁתִּי עָלֶיךָ מַשְׁחִתִים אִישׁ 7
facient cadere & ,tuarum cedrorum electionem succident & ,eius instrumenta &
וְכֵלָיו וְכָרְתוּ מִבְחַר אֲרָזֶיךָ וְהִפִּילוּ
,istam ciuitatem super * multæ gentes transibunt Et .ignem super
עַל־הָאֵשׁ׃ וְעָבְרוּ גּוֹיִם רַבִּים עַל הָעִיר הַזֹּאת 8
DOMINVS fecit quid Propter :suum socium * ad vnusquisque dicent &
וְאָמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ עַל־מֶה עָשָׂה יְהוָה
quod Super † :dicent Et ? huic grandi ciuitati sic
כָּכָה לָעִיר הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת׃ וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר 9
se incuruauerunt & ,tui Dei DOMINI pactum dereliquerunt
עָזְבוּ אֶת־בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲווּ
,mortuo in defleatis Ne .eis seruierunt & , alienis Diis
לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וַיַּעַבְדוּם׃ אַל־תִּבְכּוּ לְמֵת 10
reuertetur non quia :abeunti † flendo flete :ei commoueamini * ne &
וְאַל־תָּנֻדוּ לוֹ בְּכוּ בָכוֹ לַהֹלֵךְ כִּי לֹא יָשׁוּב
.suæ natiuitatis terram videbit & † , vltrà
עוֹד וְרָאָה אֶת־אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ׃

Margin: vitæ * Qui habitauerit; † חָיָה † qui autem egressus fuerit & transfugerit † qui obsident † faciem meã † contra * צוּר שׁוּם * dic: | * oppressum * רוּן נָצַל † ira יָחֵם † sit qui extinguat propter malitiã operum vestrorum. * vento מַעַלְלֵיכֶם * campestris, * qui dicitis: * operum * עוּן פָּרָה * consumet omnes ciuitates quæ sunt in circuitu eius. | נֻצַּת * in † loquere † dic: † qui sedes | * qui ingredimini per | * oppressum עָשָׂה נָצַל † aduenam * opprimatis, גּוּר יָנָה נָקָה | בּוֹא * per † pro | * per | * in solitudinem, vt שׁוּת * habitatas † præparabo † interfectores vnusquemque נוֹשְׁבוּ † electas cedros tuas. נָפַל * per * amicum † Propterea | שָׁחַח mortuos, בָּכָה * condoleatis eis: * pro abeunte; † nec | נָדַר יָלַד

locus ſicut Iehudah regum domus & ,Ieruſalaim domus erunt Et
13 †והיו בתי ירושלם ובתי מלכי יהודה כמקום
adoleuerunt quarum † ,domos omnes propter ,immundæ Topheth
התפת הטמאים לכל הבתים אשר קטרו
libamina libare & ,cælorum militiæ omni earum tectis ſuper
על־גגתיהם לכל צבא השמים והסך נסכים
quò ,Topheth de Irmeiah venit Et .alienis Diis
14 לאלהים אחרים׃ †ויבא ירמיהו מהתפת אשר
atrio in ſtetit & :vaticinandum ad † illuc DOMINVS eum miſerat
שלחו יהוה שם להנבא ויעמד בחצר
:populum omnem ad dixit & ,DOMINI domus
בית־יהוה ויאמר אל־כל־העם׃
ego Ecce :Iſrael Deus exercituum DOMINVS dixit Sic
15 †כה־אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני
omne ,eius vrbes omnes ſuper & ,iſtam ciuitatem ad adducens
מבי אל־העיר הזאת ועל־כל־עריה את כל־
indurauerunt quoniam :eam contra ſum locutus quod ,malum
הרעה אשר דברתי עליה כי הקשו את־
.mea verba audiendum non ad ,ſuam ceruicem
ערפם לבלתי שמוע את־דברי׃

CAP. XX. כ

præpoſitus * ipſe &) ,ſacerdos Immer filius Paſchur audiuit Et
1 †וישמע פשחור בן־אמר הכהן והוא־פקיד
verba prophetantem Irmeiahu (DOMINI domo in dux
נגיד בבית יהוה את־ירמיהו נבא את־הדברים
dedit & :prophetam Irmeiahu Paſchur percuſſit Et .iſta
2 האלה׃ †ויכה פשחור את ירמיהו הנביא ויתן
‡ quæ ,ſuperiori Biniamin porta in ‡ quæ ,cryptam * in eum
אתו על־המהפכת אשר בשער בנימן העליון אשר
Paſchur eduxit & ,craſtino à † fuit Et .DOMINI domo in
3 בבית יהוה׃ †ויהי ממחרת ויצא פשחור
Non :Irmeiahu eum ad dixit & .crypta ‡ de Irmeiahu
את־ירמיהו מן־המהפכת ויאמר אליו ירמיהו לא
.Miſſabib Maghor ‡ quinimo ,tuũ nomẽ DOMINVS vocauit Paſchur
פשחור קרא יהוה שמך כי אם־מגור מסביב׃
,tibi pauorem in te dans ‡ ego Ecce :DOMINVS dixit ſic Quia
4 †כי־כה אמר יהוה הנני נתנך למגור לך
ſuorum inimicorum gladio in corruent & ,te diligentibus omnibus &
ולכל־אהביך ונפלו בחרב איביהם
,Babel regis manu in dabo Iehudah omnem & :videntes tui oculi &
ועיניך ראות ואת־כל־יהודה אתן ביד מלך־בבל
.gladio in eos percutiet & ,Babel in eos traducet &
והגלם בבלה והכם בחרב׃
,eius laborem omnem & ,huius ciuitatis robur omne dabo Et
5 †ונתתי את־כל־חסן העיר הזאת ואת־כל־יגיעה
Iehudah regum theſauros cunctos & ,eius precioſum omne &
ואת־כל־יקרה ואת כל־אוצרות מלכי יהודה
,eos tollent & ,eos diripient & ,eorum inimicorum manu in dabo
אתן ביד איביהם ובזזום ולקחום
habitatores omnes & ,Paſchur tu Et .Babel in eos adducent &
6 והביאום בבלה׃ †ואתה פשחור וכל ישבי
,morieris ibique ,ingredieris Babel & :captiuitatem in ibitis ,tuæ domus
ביתך תלכו בשבי ובבל תבוא ושם תמות
es vaticinatus quibus ,te diligentes omnes & ,tu ,ſepelieris ibi &
ושם תקבר אתה וכל־אהביך אשר־נבאת
;ſum ſeductus & ,DOMINE me Seduxiſti .falſitate in eis
7 להם בשקר׃ †פתיתני יהוה ואפת
ipſe omnis ‡ ,die omni deriſum in fui :præualuiſti & ,me fuiſti fortior
חזקתני ותוכל הייתי לשחוק כל־היום כלה
vaſtitatem & ,vim ;vociferabor ,loquar ſufficienti ex * Quia .me ſubſannat
8 לעג לי׃ †כי־מדי אדבר אזעק חמס ושד
vituperium ‡ & ,probrum in † mihi DOMINI verbum fuit quia :clamabo ‡
אקרא כי־היה דבר־יהוה לי לחרפה ולקלס
vltrà loquar nec ,eius recordabor Non :dixi Et .die omni
9 כל־היום׃ †ואמרתי לא־אזכרנו ולא־אדבר עוד
clauſus ,ardens ignis tanquam meo corde in fuit & :eius nomine in
בשמו והיה בלבי כאש בערת עצר
audiui Nam .potero ‡ nec ,ſuſtinendo * laboraui & :meis oſſibus in
10 בעצמתי ונלאיתי כלכל ולא אוכל׃ †כי שמעתי
, ‡ Annunciate : † vndique pauorem ,multorum detractionem
דבת רבים מגור מסביב הגידו
,meã claudicationẽ obſeruantes ,meæ pacis ‡ homo Omnis .* illud annũciabimus &
ונגידנו כל אנוש שלמי שמרי צלעי
.eo de noſtrã vltionẽ accipiamus & ,ei prçualeamus & ,decipiatur fortè ſi
אולי יפתה ונוכלה לו ונקחה נקמתנו ממנו׃

‡ eſt me perſequentes idcirco :tremendus ‡ potẽs tanquã ‡ mecũ DOMINVS Et
11 ‡ fortis, †ויהוה אותי כגבור עריץ על־כן רדפי
‡ allicientur non quia :vehementer ſunt affecti ‡ pudore :præualebunt non & ,impingent
בוש יכשלו ולא יכלו בשו מאד כי־לא
* proſperabuntur, .tradetur obliuioni non ſeculi ‡ ignominia ;egerunt prudenter *
‡ perpetua erit illis quæ השכילו כלמת עולם לא תשכח׃
:cor & ,renes videns ‡ ,iuſtum probans † ,exercituum DOMINE Et
12 † qui probas ‡ qui vides †ויהוה צבאות בחן צדיק ראה כליות ולב
* tibi .meam litem ‡ reuelaui te ad * quia :eis de tuam vltionem videam
‡ cauſam אראה נקמתך מהם כי אליך גליתי את־ריבי׃
גלה רוב liberauit quia ;DOMINVM laudate ,DOMINO Cantate
13 שור נצל †שירו ליהוה הללו את־יהוה כי הציל
† pauperis qua ‡ dies Maledicta .malorum manu de egeni † animam
14 ‡ in את־נפש אביון מיד מרעים׃ †ארור היום אשר
.benedicta ſit ne mea mater me peperit qua dies ;ea in ſum natus
ילדתי בו יום אשר־ילדתני אמי אל־יהי ברוך׃
eſt Natus :dicẽdo ,meo patri annunciauit qui vir Maledictus
15 †ארור האיש אשר בשר את־אבי לאמר ילד־
* qui vir ſit Et .eum lætificauit lætificando * ;maſculus filius tibi
16 לך בן זכר שמח שמחהו׃ †והיה האיש
:eum pœnituit non & ,DOMINVS ſubuertit quas ciuitates ſicut ,ille
ההוא כערים אשר־הפך יהוה ולא נחם
meridiano. .meridiei tempore in vociferationem & ,mane in clamorem audiat &
ושמע זעקה בבקר ותרועה בעת צהרים׃
Vt quid ipſa mea mater mihi fuiſſet & ,vulua à me interfecit non Quod
17 †אשר לא־מותתני מרחם ותהי־לי אמי
perpetua. .ſeculi conceptio eius vulua & ,meum ſepulchrum
הרה קברי ורחמה הרת עולם׃
vt viderem laborem videndum ad ,ſum egreſſus vulua de iam quid Vt
18 ראת †למה זה מרחם יצאתי לראות עמל
dolorem, ?mei dies pudore in deficerent & ;mæſtitiam &
ויגון ויכלו בבשת ימי׃

CAP. XXI. כא

quando miſit mittendo in ,DOMINO à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
1 †הדבר אשר־היה אל־ירמיהו מאת יהוה בשלח
& ,Malchiiah filium Paſchur ,Sidchiiahu rex eum ad
אליו המלך צדקיהו את־פשחור בן־מלכיה ואת־
vt dicerent: :dicendum ad ,ſacerdotem Mahaſeiah filium Sephaniah
צפניה בן־מעשיה הכהן לאמר׃
Interroga rex Nebuchadreſar quia :DOMINVM nobis pro nunc Inquire
2 †דרש־נא בעדנו את־יהוה כי נבוכדראצר מלך־
prœliatur nobiſcum DOMINVS faciat fortè ſi ,nos aduerſum prælians Babel
בבל נלחם עלינו אולי יעשה יהוה אותנו
à .nobis deſuper aſcendat & ,ſua mirabilia omnia ſecundum
ככל־נפלאתיו ויעלה מעלינו׃
:Sidchiiahu ad dicetis Sic :eos ad Irmeiahu dixit Et
3 †ויאמר ירמיהו אליהם כה תאמרן אל־צדקיהו׃
conuerto inſtrumenta bellica conuertens ego Ecce :Iſrael Deus DOMINVS dixit Sic
4 †כה־אמר יהוה אלהי ישראל הנני מסב את־
סבב pugnantes ‡ vos quibus ,* veſtris manibus in quæ ,belli vaſa
* ſunt, כלי המלחמה אשר בידכם אשר אתם נלחמים
‡ pugnatis vos ſuper coanguſtantes † ,Chaſdim & ,Babel rege cum ,eis in
† qui obſidẽt בם את־מלך בבל ואת־הכשדים הצרים עליכם
צור .huius ciuitatis medium ad ‡ ea colligam ‡ & :murum extra
‡ congregabo ‡ in מחוץ לחומה ואספתי אותם אל־תוך העיר הזאת׃
,forti brachio in & ,extenta manu in vobiſcum ego pugnabo Et
5 †ונלחמתי אני אתכם ביד נטויה ובזרוע חזקה
* furore, percutiam Et .magna ira in & ,excandeſcentia ‡ in & ,naſo * in &
6 ‡ indignatione, ובאף ובחמה ובקצף גדול׃ †והכיתי את־
† homines, peſtilentia in ,animal ‡ & ,hominem † & ,huius ciuitatis habitatores
‡ animalia, ישבי העיר הזאת ואת־האדם ואת־הבהמה בדבר
‡ ea dixit Dominus. Dabo :DOMINI effatum ſic ‡ poſt Et .morientur magna
7 מות גדול ימתו׃ †ואחרי־כן נאם־יהוה אתן את־
& ,populum & ,eius ſeruos & ,Iehudah regem Sidchiiahu
צדקיהו מלך־יהודה ואת־עבדיו ואת־העם ואת־
* qui remanſerint ,fame à & ,gladio à ‡ ,peſte à hac ciuitate in reſiduos *
‡ & הנשארים בעיר הזאת מן־הדבר מן־החרב ומן־הרעב
,eorum inimicorum manu in & ,Babel regis Nebuchadreſar manu in
ביד נבוכדראצר מלך־בבל וביד איביהם
‡ acie non ,gladij os ad ‡ eos percutiet & :eorum animam quærentiũ manu in &
נכה וביד מבקשי נפשם והכם לפי־חרב לא־
populum ad Et .miſerebitur neque ,parcet nec ,eis ſuper ignoſcet
8 do coram vobis יחוס עליהם ולא יחמל ולא ירחם׃ †ואל־העם
veſtras facies ad dans * ego Ecce :DOMINVS dixit Sic :dices hunc
הזה תאמר כה אמר יהוה הנני נתן לפניכם

: dicendo , me ad DOMINI verbum fuit Et
5 ויהי דבר-יהוה אלי לאמור:
domus vobis facere potero non iste figulus sicut Nunquid
6 הכיוצר הזה לא-אוכל לעשות לכם בית
sic ,figuli manu in * lutum sicut Ecce ? DOMINVS ait ,Israel
ישראל נאם-יהוה הנה כחמר ביד היוצר כן-
aduersus loquar Repentè .Israel domus mea manu in vos
7 אתם בידי בית ישראל: רגע אדבר על-
.disperdendũ ad & ,demoliendũ ad & ,euellendum ad ,regnum aduersus & ,gentem
גוי ועל-ממלכה לנתוש ולנתוץ ולהאביד:
sum locutus quod* suo malo à ipsa gens conuertetur Et
8 ושב הגוי ההוא מרעתו אשר דברתי
.ei facere cogitaui quod ,malo super me pœnitebit & :illud super
עליו ונחמתי על-הרעה אשר חשבתי לעשות לו:
,ædificandum ad ‡ ,regnum super* & ,gentem super * loquar repentè Et
9 ורגע אדבר על-גוי ועל-ממלכה לבנות
audiendum non ad † ,meis oculis in malum faciet Et .plantandum ad &
10 ולנטוע: ועשה הרעה בעיני לבלתי שמע
benefaciendũ ad ‡ dixi quod ,bono super me pœnitebit & :mea voce in
בקולי ונחמתי על-הטובה אשר אמרתי להיטיב
habitatores super † & ,Iehudah virum ad ‡ quæso dic , nunc Et .ei
11 אותו: ועתה אמר-נא אל-איש-יהודה ועל-יושבי
fingens ‡ ego Ecce :DOMINVS dixit Sic : dicendo ,Ierusalaim
ירושלם לאמר כה אמר יהוה הנה אנכי יוצר
nunc Reuertimini .cogitationem vos super cogitans ‡ & ,malum vos super
עליכם רעה וחשב עליכם מחשבה שובו נא
.vestros conatus † & ,vestras vias facite bonas & ,mala sua via à vnusquisq;
איש מדרכו הרעה והיטיבו דרכיכם ומעלליכם:
nostras cogitationes post siquidem ‡ :est Desperatum :dixerunt Et
12 ואמרו נואש כי-אחרי מחשבותינו
.faciemus mali sui cordis obstinationem * vnusquisque & ,ibimus
נלך ואיש שררות לבו-הרע נעשה:
Quis :gentibus in ‡ nunc Interrogate :DOMINVS dixit sic Ideo
13 לכן כה אמר יהוה שאלו-נא בגוים מי
.Israel virgo ,valde ‡ fecit turpitudinem ?hæc sicut † audiuit
שמע כאלה שערורת עשתה מאד בתולת ישראל:
deserentur* Num ?Lebanon niuem agri petra de relinquet Nunquid
14 היעזב מצור שדי שלג לבנון אם-ינתשו
,meus populus mei sunt obliti † Quia ?defluentes frigidæ alienæ ‡ aquæ
15 מים זרים קרים נוזלים: כי-שכחני עמי
semitis ‡ eorum viis in * eos fecerunt impingere & :adolebunt vanum in ‡
לשוא יקטרו ויכשלום בדרכיהם שבילי
.calcatæ non viæ semitas perambulandum ad , seculi
עולם ללכת נתיבות דרך לא סלולה:
Omnis .seculi ‡ sibilos stuporem in eorum terram ponendum Ad †
16 לשום ארצם לשמה שרוקת עולם כל
.suo capite in ‡ mouebit & ,obstupescet ,eam iuxta transiens *
עובר עליה ישם ויניד בראשו:
non & ,ceruicem :inimici facies ad* eos dispergam Orientalis vetus Sicut
17 כרוח-קדים אפיצם לפני אויב ערף ולא-
,Venite :dixerunt Et .eorum exitij † die in eis ostendam facies ‡
18 פנים אראם ביום אידם: ויאמרו לכו
lex peribit non nam :cogitatus ‡ Irmeiahu super * cogitemus &
ונחשבה על-ירמיהו מחשבות כי לא-תאבד תורה
,Venite .propheta à verbum & ,sapiente à consilium & , sacerdote à
מכהן ועצה מחכם ודבר מנביא לכו
.eius verba vniuersa ad attendamus ne & ,lingua in eum percutiamus &
ונכהו בלשון ואל-נקשיבה אל-כל-דבריו:
.mecũ litigantiũ vocem ad audi & ,me ad DOMINE Attende
19 הקשיבה יהוה אלי ושמע לקול יריבי:
foueam foderunt quia :malum bono pro reddetur ‡ Nunquid
20 הישלם תחת-טובה רעה כי-כרו שוחה
eis super loquendum ad , tuas facies ad me stare ‡ Recordare ?meæ animæ
לנפשי זכר עמדי לפניך לדבר עליהם
.eis ab tuam iram auertendum ad † ,bonum
טובה להשיב את-חמתך מהם:
super ‡ eos fluere fac & ,famem in eorum filios da Propterea
21 לכן תן את-בניהם לרעב והגרם על-
,viduæ & ,orbatæ eorum vxores sint & ,gladij manus
ידי-חרב ותהינה נשיהם שכלות ואלמנות
gladio percussi eorum iuuenes : morte occisi sint earum viri &
ואנשיהם יהיו הרגי מות בחוריהם מכי-חרב
adduces nam :eorum domibus de clamor Audiatur .prœlio in
22 במלחמה: תשמע זעקה מבתיהם כי-תביא
,me capiendum ad † foueam foderunt quia :repentè agmen * eos super
עליהם גדוד פתאם כי-כרו שיחה ללכדני

* est · estis · vt euellam, & confringam, & perdam. · * contra · * aduersus · ‡ vt ædificem, & plantem. · † vt non audiat vocem meam. · הרע ק · ‡ vt benefacerem · ‡ viro · † habitatoribus · ‡ fingo cõtra · ‡ cogito cõtra · † opera vestra. · ‡ sed · יאש · * cogitationẽ · ילך · ‡ gentes · † similia ? rem fœdam · ‡ nimis · * relinquentur · ‡ venientes à loco alio · † oblitus est · ‡ frustra · * falsi prophetæ · ‡ vt relinquãt semitas lõgi temporis, vt perambulent per · ילך · שריקות ק · † Vt ponant · ‖ longi temporis. · * qui trãsierit · ‡ caput suũ. · שמם נוד · * coram inimico · ‡ faciem · † perditionis · ראה ירה · * contra · ‡ malas cogitationes: · ‡ redditur · כרה שוב · ‡ quòd steterim in cõspectu tuo, vt loquerer prõ · † vt auerterẽ · ‡ per · נגר · היה נכה · * exercitum · † vt caperẽt · שוחה ק

nosti DOMINE tu Et .meis pedibus absconderunt laqueos &
23 ופחים טמנו לרגלי: ואתה יהוה ידעת
super expies ne .mortem in me super * eorum consilium omne
את-כל-עצתם עלי למות אל-תכפר על-
.deleas ne tuis faciebus a eorum peccatum & ,eorum iniquitatem
עונם וחטאתם מלפניך אל-תמחי
.eis cum fac tui nasi * tempore in ,tuas facies ad offensi ‡ sint Et
והיו מכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם:

פוח · * aduersum · facie tua. · עוה מחה · ‡ debilitati in cõspectu tuo · * furoris · והיו ק

CAP. XIX. יט

,testæ ‡ figuli lagenam emes † & ,Vade : ‡ DOMINVS dixit Sic
1 כה אמר יהוה הלוך וקנית בקבק יוצר חרש
.sacerdotum senioribus de & ,populi senioribus de * &
ומזקני העם ומזקני הכהנים:
,solaris ‡ portæ ostio qua † ,Hinnom filij vallem ad exibis ‡ Et
2 ויצאת אל-גיא בן-הנם אשר פתח שער החרסות
.te ad loquar quæ ‡ ,verba ibi prædicabis * &
וקראת שם את-הדברים אשר-אדבר אליך:
,Iehudah reges DOMINI verbum Audite : dices † Et
3 ואמרת שמעו דבר-יהוה מלכי יהודה
Deus exercituum DOMINVS dixit Sic :Ierusalaim habitatores &
וישבי ירושלם כה-אמר יהוה צבאות אלהי
omnis quod ,istum locum super malum adducens ego Ecce :Israel
ישראל הנני מביא רעה על-המקום הזה אשר כל-
,me dereliquerunt quòd Eò .eius aures tinnient ,illud audientis
4 שמעה תצלנה אזניו: יען אשר עזבני
Diis eo in adoleuerunt & ,istum locum alienauerunt.&
וינכרו את-המקום הזה ויקטרו-בו לאלהים
reges & ,eorum patres & , ipsi ,eos nouerunt non quos ,alienis
אחרים אשר לא-ידעום המה ואבותיהם ומלכי
.innocentum sanguine istum locum repleuerunt & :Iehudah
יהודה ומלאו את-המקום הזה דם נקים:
suos filios comburendũ ad ,Bahal excelsa ædificauerunt Et
5 ובנו את-במות הבעל לשרף את-בניהם
nec ,sum locutus nec .præcepi non quod :Bahal ipsi ascensiones ‖ igni in
באש עלות לבעל אשר לא-צויתי ולא דברתי ולא
.meum cor super ascendit
עלתה על-לבי:
non & ,DOMINVS dixit ,venientes * dies ecce Propterea
6 לכן הנה-ימים באים נאם-יהוה ולא-
:Hinnom filij vallis & , Topheth amplius isti loco ‡ ,vocabitur
יקרא למקום הזה עוד התפת וגיא בן-הנם
,Iehudah consilium euacuabo ‡ Et .occisionis Vallis quinimo †
7 כי אם-גיא ההרגה: ובקתי את-עצת יהודה
facies ad * ,gladio in eos faciam cadere & ,isto loco in Ierusalaim &
וירושלם במקום הזה והפלתים בחרב לפני
dabo & :eorum animam ‡ quærentium manu in & ,suorum inimicorum
איביהם וביד מבקשי נפשם ונתתי את-
.terræ bestiæ * & ,cælorum volatili ‡ escam in eorum cadauer †
נבלתם למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ:
Omnis .sibilum in & ,stuporem in hanc ciuitatem ponam Et
8 ושמתי את-העיר הזאת לשמה ולשרקה כל
.eius plagis vniuersis super sibilabit & ,obstupescet ,eam per transiens ‡
עבר עליה ישם וישרק על-כל-מכתה:
carnem & ,suorum filiorum carnem eos faciam comedere Et
9 והאכלתים את-בשר בניהם ואת בשר
,obsidione in ,comedent ‡ sui socij † carnem vnusquisque & ,suarum filiarum
בנתיהם ואיש בשר-רעהו יאכלו במצור
quærentes & ,eorum inimici eos coarctabunt ‡ qua , coarctatione * in &
ובמצוק אשר יציקו להם איביהם ומבקשי
virorum oculis in lagenam † conteres Et .eorum animam
10 נפשם: ושברת הבקבק לעיני האנשים
dixit Sic :eos ad dices * Et . tecum euntium ‡
11 ההלכים אותך: ואמרת אליהם כה-אמר
& ,istum populum conteram Sic :exercituum DOMINVS
יהוה צבאות ככה אשבר את-העם הזה ואת-
poterit * non quòd ,figuli vas conteretur ‡ sicut ,istam ciuitatem
העיר הזאת כאשר ישבר את-כלי היוצר אשר לא-יוכל
.sepeliendum ad loco non à † ,sepelientur Topheth in & :vltrà sanari
להרפה עוד ובתפת יקברו מאין מקום לקבור:
,eius habitatoribus & ,DOMINVS ait ,huic loco faciam Sic
12 כן-אעשה למקום הזה נאם-יהוה וליושביו
.Topheth sicut hanc ciuitatem dandum ad &
ולתת את-העיר הזאת כתפת:

‡ ad me. · † eme vasculum · ‡ testaceum, · קנה · * duc tecum · ‡ egredere · † per ostium · ‡ solis, · החרסית ק · * prædica · ‡ hæc · † dic: · adduco · quã audierit, · צלל · נקה · בנה · ‖ in holocausta · עלה צוה · * veniunt, · locus iste · † sed · ‡ dissipabo · בקק יעץ · * coram inimicis suis, · נפל · ‡ animas · † cadauera · ‡ volatilibus · * bestiis · טום · ‡ qui transierit · שמם · נכה · † amici · ‡ comedet · * angustia, · ‡ angustiis afficient · צוק · † vasculum · ‡ qui sunt · * dic · ‡ conterit quispiam · * potest curari · † eò quòd nõ erit locus · π ponam · נתן

quod exiuit fis Ne .fuit tuis faciebus coram ,meorum labiorum prolatio :nosti
17 יָדַעְתָּ מוֹצָא שְׂפָתַי נֹכַח פָּנֶיךָ הָיָה׃ אַל־תִּהְיֵה־
de labiis meis, rectum coram te
afficientur Pudore .mala die in ,tu mea spes :consternationi* mihi
18 לִי לִמְחִתָּה מַחְסִי־אָתָּה בְּיוֹם רָעָה׃ יֵבֹשׁוּ
יֵצֵא
* formidini, non & ,ipsi consternabuntur : ego afficiar pudore non & ,me persequentes
* pauebunt רֹדְפַי וְאַל־אֵבֹשָׁה אָנִי יֵחַתּוּ הֵמָּה וְאַל־
חַתַּת
contritione duplici & ,malam diem eos super Adduc .ego consternabor
† pauebo אֵחַתָּה אָנִי הָבִיא עֲלֵיהֶם יוֹם רָעָה וּמִשְׁנֶה שִׁבָּרוֹן
* sta frange & ,Vade :me ad DOMINVS dixit Sic .eos contere
19 שָׁבְרֵם׃ כֹּה־אָמַר יְהוָה אֵלַי הָלֹךְ וְעָמַדְתָּ
* per * ingrediuntur ,Iehudah reges eam per ingredientur quam* ,populi filiorum porta in
בְּשַׁעַר בְּנֵי־עָם אֲשֶׁר יָבֹאוּ בוֹ מַלְכֵי יְהוּדָה
הָעָם
.Ierusalaim portis omnibus in atque ,eam per egredientur quam &
וַאֲשֶׁר יֵצְאוּ בוֹ וּבְכֹל שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִָם׃
† per * egrediuntur ,Iehudah reges DOMINI verbum Audite :eos ad dices Et
20 וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה מַלְכֵי יְהוּדָה
* qui ingredimini portas per ingredientes* ,Ierusalaim habitatores omnes & ,Iehudah omnis &
וְכָל־יְהוּדָה וְכֹל יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם הַבָּאִים בַּשְּׁעָרִים
* Cauete propter animas vestras .vestris animabus in estote Circumspecti : DOMINVS dixit Sic .has
21 הָאֵלֶּה׃ כֹּה אָמַר יְהוָה הִשָּׁמְרוּ בְּנַפְשׁוֹתֵיכֶם
† pondus .Ierusalaim portas per inferatis nec ,sabbati die in onus portetis ne &
וְאַל־תִּשְׂאוּ מַשָּׂא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וַהֲבֵאתֶם בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִָם׃
נְשָׂא
omne & ,sabbati die in vestris domibus de onus efferatis Neque
22 וְלֹא־תוֹצִיאוּ מַשָּׂא מִבָּתֵּיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְכָל־
יָצָא
* sanctificate quemadmodum ,sabbati diem sanctificabitis* & ,faciatis non opus
מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת כַּאֲשֶׁר
עָשָׂה
inclinauerunt nec ,audiuerunt non Et .vestris patribus praecepi
23 צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם׃ וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא הִטּוּ
צָוָה נָטָה
† vt non audirent neque acciperent ,audire non pro suam cervicem indurauerunt sed ,suam aurem
אֶת־אָזְנָם וַיַּקְשׁוּ אֶת־עָרְפָּם לְבִלְתִּי שׁוֹמֵעַ
audieritis audiendo si ,erit Et .disciplinam accipere non pro &
24 וּלְבִלְתִּי קַחַת מוּסָר׃ וְהָיָה אִם־שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּן
קָשָׁה שָׁמוֹעַ
ciuitatis portas per onus inferre non pro* :DOMINVS dixit ,me ad
* vt non inferatis אֵלַי נְאֻם־יְהוָה לְבִלְתִּי הָבִיא מַשָּׂא בְּשַׁעֲרֵי הָעִיר
non ad ,sabbati diem sanctificando & ,sabbati die in huius
* sanctificaueritis הַזֹּאת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וּלְקַדֵּשׁ אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְבִלְתִּי
יָסַר נָשָׂא
† vt non faciatis .opus omne eo in faciendum
עֲשׂוֹת־בָּהּ כָּל־מְלָאכָה׃
,principes & reges huius ciuitatis portas per ingredientur Et
25 וּבָאוּ בְשַׁעֲרֵי הָעִיר הַזֹּאת מְלָכִים וְשָׂרִים
בּוֹ
equis in & ,curru in equitantes ,Dauid solium super sedentes
יֹשְׁבִים עַל־כִּסֵּא דָוִד רֹכְבִים בָּרֶכֶב וּבַסּוּסִים
עָשָׂה
:Ierusalaim habitatores & ,Iehudah vir ,eorum principes & ,ipsi
הֵמָּה וְשָׂרֵיהֶם אִישׁ יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם
ciuitatibus de venient Et .seculum in haec ciuitas habitabitur &
26 וְיָשְׁבָה הָעִיר־הַזֹּאת לְעוֹלָם׃ וּבָאוּ מֵעָרֵי־
בּוֹא
de & ,Biniamin terra de & ,Ierusalaim circuitibus de & ,Iehudah
יְהוּדָה וּמִסְּבִיבוֹת יְרוּשָׁלִַם וּמֵאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּמִן־
* campestribus, * Austro, † holocaustu, * oblationem ascensionem adducentes ,Meridie ab & ,monte de & ,planitie*
הַשְּׁפֵלָה וּמִן־הָהָר וּמִן־הַנֶּגֶב מְבִאִים עֹלָה
domum* confessionem adducentes & :thus & ,munus & ,sacrificiu &
* in וְזֶבַח וּמִנְחָה וּלְבוֹנָה וּמְבִאֵי תוֹדָה בֵּית
יָדָה
sanctificandum ad me ad audieritis non si Et .DOMINI
27 יְהוָה׃ וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלַי לְקַדֵּשׁ אֶת־
* obedieritis mihi, vt sanctificetis † porteris * nec inferatis portas per ingrediendum & ,onus portandum non ad & ,sabbati diem
יוֹם הַשַּׁבָּת וּלְבִלְתִּי שְׂאֵת מַשָּׂא וּבֹא בְּשַׁעֲרֵי
,eius portis in ignem faciam succendere & ,sabbati die in Ierusalaim
יְרוּשָׁלִַם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְהִצַּתִּי אֵשׁ בִּשְׁעָרֶיהָ
נָשָׂא נָצַת
.extinguetur non & ,Ierusalaim palatia deuorabit &
וְאָכְלָה אַרְמְנוֹת יְרוּשָׁלִַם וְלֹא תִכְבֶּה׃

CAP. XVIII. יח

,DOMINO à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
1 הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה
* vt diceret: * descende in ibi & ,figuli domum descendes & ,Surge .dicendum ad*
2 לֵאמֹר׃ קוּם וְיָרַדְתָּ בֵּית הַיּוֹצֵר וְשָׁמָּה
† in ,figuli domum descendi Et .mea verba te faciam audire
3 אַשְׁמִיעֲךָ אֶת־דְּבָרָי׃ וָאֵרֵד בֵּית הַיּוֹצֵר
יָרַד
* faciebat * rotam. .formas* super opus faciens ipse ecce &
הִנֵּהוּא וְהִנֵּהוּ עֹשֶׂה מְלָאכָה עַל־הָאָבְנָיִם׃
* dissipatum * faciebat ex luto manu in lutum velut faciens ipse quod vas est corruptum Et
4 וְנִשְׁחַת הַכְּלִי אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה בַּחֹמֶר בְּיַד
quemadmodum ,alterum vas illud fecit & ,est conuersus & :figuli
הַיּוֹצֵר וְשָׁב וַיַּעֲשֵׂהוּ כְּלִי אַחֵר כַּאֲשֶׁר
שׁוּב
* vt faceret .faciendum ad figuli oculis in fuit rectū
יָשַׁר בְּעֵינֵי הַיּוֹצֵר לַעֲשׂוֹת׃
עָשָׂה

DOMINE .meam haereditatem impleuerunt suis abominationibus &
וְתוֹעֲבוֹתֵיהֶם מָלְאוּ אֶת־נַחֲלָתִי׃ יְהוָה 19
,angustiae die in meum refugium & ,meum robur & ,mea fortitudo
עֻזִּי וּמָעֻזִּי וּמְנוּסִי בְּיוֹם צָרָה
possederunt falsitatē Vere:dicent & ,terrae finibus à venient gentes te ad
אֵלֶיךָ גּוֹיִם יָבֹאוּ מֵאַפְסֵי־אֶרֶץ וְיֹאמְרוּ אַךְ־שֶׁקֶר נָחֲלוּ
.faciens profectum eis in non & ,vanitatem :nostri patres
אֲבוֹתֵינוּ הֶבֶל וְאֵין־בָּם מוֹעִיל׃
? Dij non ipsi & ,Deos homo sibi faciet Nunquid
20 הֲיַעֲשֶׂה־לּוֹ אָדָם אֱלֹהִים וְהֵמָּה לֹא אֱלֹהִים׃
eos faciam scire ,hac vice in eos faciens scire ego ecce Idcirco
21 לָכֵן הִנְנִי מוֹדִיעָם בַּפַּעַם הַזֹּאת אוֹדִיעֵם אֶת־
meum nomen quòd scient & :meam fortitudinem & ,meam manum
יָדִי וְאֶת־גְּבוּרָתִי וְיָדְעוּ כִּי־שְׁמִי
.DOMINVS
יְהוָה׃

CAP. XVII. יז

,adamantis vngue in ,ferri stylo in scriptum Iehudah Peccatum
1 חַטַּאת יְהוּדָה כְּתוּבָה בְּעֵט בַּרְזֶל בְּצִפֹּרֶן שָׁמִיר
.eorum ararum cornibus in & ,eorum cordis tabula in sculptum
חֲרוּשָׁה עַל־לוּחַ לִבָּם וּלְקַרְנוֹת מִזְבְּחוֹתֵיכֶם׃
suorum lucorum & ,suarum ararum eorum filios recordari Secundum
2 כִּזְכֹּר בְּנֵיהֶם מִזְבְּחוֹתָם וַאֲשֵׁרֵיהֶם
Montane .excelsos colles iuxta ,frondosum lignum iuxta
3 עַל־עֵץ רַעֲנָן עַל גְּבָעוֹת הַגְּבֹהוֹת׃ הֲרָרִי
,dabo direptionem in tuos thesauros omnes tuam facultatem agro in
בַּשָּׂדֶה חֵילְךָ כָל־אוֹצְרוֹתֶיךָ לָבַז אֶתֵּן
.tuis confinibus vniuersis in peccato in tua excelsa
בָּמֹתֶיךָ בְּחַטָּאת בְּכָל־גְּבוּלֶיךָ׃
,tibi dedi quam tua haereditate ab te in & facies remissionem Et
4 וְשָׁמַטְתָּה וּבְךָ מִנַּחֲלָתְךָ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ
quoniam :nosti non quam terra in ,tuis inimicis te faciam seruire &
וְהַעֲבַדְתִּיךָ אֶת־אֹיְבֶיךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־יָדָעְתָּ כִּי־
.ardebit seculum in vsque ,meo naso in succendistis ignem
אֵשׁ קְדַחְתֶּם בְּאַפִּי עַד־עוֹלָם תּוּקָד׃
,homine in confidet qui vir Maledictus :DOMINVS dixit Sic
5 כֹּה אָמַר יְהוָה אָרוּר הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בָּאָדָם
.eius cor recedet DOMINO à & ,suum brachium carnem ponens &
וְשָׂם בָּשָׂר זְרֹעוֹ וּמִן־יְהוָה יָסוּר לִבּוֹ׃
venerit cùm videbit non & ,planicie in iuniperus tanquam erit Et
6 וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי־יָבוֹא
non & ,salita terra ,deserto in loca exusta habitabit & ,bonum
טוֹב וְשָׁכַן חֲרֵרִים בַּמִּדְבָּר אֶרֶץ מְלֵחָה וְלֹא
erit & ,DOMINO in fidet qui vir Benedictus .habitabit
7 תֵשֵׁב׃ בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיהוָה וְהָיָה
super plantatum lignum tanquam erit Et .eius fiducia DOMINVS
8 יְהוָה מִבְטַחוֹ׃ וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל־
venerit cùm videbit non & ,suas radices mittet riuum super & ,aquas
מַיִם וְעַל־יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה כִּי־יָבֹא
,erit sollicitum nō caritatis anno in & ,viride eius folium erit & ,aestus
חֹם וְהָיָה עָלֵהוּ רַעֲנָן וּבִשְׁנַת בַּצֹּרֶת לֹא יִדְאָג
anxium & omnibus prae cor Supplantatiuum .fructum faciendo à recedet nec
9 וְלֹא יָמִישׁ מֵעֲשׂוֹת פֶּרִי׃ עָקֹב הַלֵּב מִכֹּל וְאָנֻשׁ
probans ,cor scrutans DOMINVS Ego ?illud cognoscet quis ,ipsum
10 הוּא מִי יֵדָעֶנּוּ׃ אֲנִי יְהוָה חֹקֵר לֵב בֹּחֵן
.suorū studiorum fructū iuxta ,suam viam iuxta vnicuiq; dandū ad &,renes
כְּלָיוֹת וְלָתֵת לְאִישׁ כִּדְרָכָו כִּפְרִי מַעֲלָלָיו׃
:iudicio in non & ,opulentiam faciens,peperit non & ,collegit Perdix
11 קֹרֵא דָגַר וְלֹא יָלָד עֹשֶׂה עֹשֶׁר וְלֹא בְמִשְׁפָּט
.insipiens erit suo nouissimo in &,eam derelinquet suorū dierū dimidio in
בַּחֲצִי יָמָו יַעַזְבֶנּוּ וּבְאַחֲרִיתוֹ יִהְיֶה נָבָל׃
.nostri sanctuarij locus ,principio à altitudo gloriae Solium
12 כִּסֵּא כָבוֹד מָרוֹם מֵרִאשׁוֹן מְקוֹם מִקְדָּשֵׁנוּ׃
:afficientur pudore te derelinquentes omnes ,DOMINE Israel Expectatio
13 מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל יְהוָה כָּל־עֹזְבֶיךָ יֵבֹשׁוּ
aquarum venam dereliquerunt quoniam :scribentur terra in mei apostatae
יְסוּרַי בָּאָרֶץ יִכָּתֵבוּ כִּי עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם־
:sanabor & ,DOMINE me Sana .DOMINVM viuentium
14 חַיִּים אֶת־יְהוָה׃ רְפָאֵנִי יְהוָה וְאֵרָפֵא
ipsi Ecce .tu mea laus quoniam :ero saluus &, me fac saluum
15 הוֹשִׁיעֵנִי וְאִוָּשֵׁעָה כִּי תְהִלָּתִי אָתָּה׃ הִנֵּה־הֵמָּה
ego Et .nunc veniat ,DOMINI verbum Vbi :me ad dicentes
16 אֹמְרִים אֵלַי אַיֵּה דְבַר־יְהוָה יָבוֹא נָא׃ וַאֲנִי
.tu ,desideraui non anxium diem & ,te post pastore à acceleraui non
לֹא־אַצְתִּי מֵרֹעֶה אַחֲרֶיךָ וְיוֹם אָנוּשׁ לֹא הִתְאַוֵּיתִי אַתָּה

est ingressum †,eius anima anhelauit *, septem pariens * est Infirmata
9 אֻמְלְלָה יֹלֶדֶת הַשִּׁבְעָה נָפְחָה נַפְשָׁהּ בָּאה
eius residuum & :erubuit & ,est affecta pudore : die adhuc in * eius sol
שִׁמְשָׁהּ בְּעֹד יוֹמָם בּוֹשָׁה וְחָפֵרָה וּשְׁאֵרִיתָם
.DOMINVS ait ,eorum inimicorum facies ad ‖ dabo gladium in
לַחֶרֶב אֶתֵּן לִפְנֵי אֹיְבֵיהֶם נְאֻם־יְהוָה׃
virum & ,litis * virum me genuisti quia ,mea mater mihi Væ
10 אוֹי־לִי אִמִּי כִּי יְלִדְתִּנִי אִישׁ רִיב וְאִישׁ
sunt fœnerati nec ,† sum fœneratus non :terra vniuersa in contentionis *
מָדוֹן לְכָל־הָאָרֶץ לֹא־נָשִׁיתִי וְלֹא־נָשׁוּ־
non Si :DOMINVS Dixit .mihi maledicens ipse omnis ,me in †
11 בִי כֻּלֹּה מְקַלְלַונִי׃ אָמַר יְהוָה אִם־לֹא
,malo tempore in te in * feci occurrere non si :bonum in tuum residuum *
שֵׁרוֹתִךָ לְטוֹב אִם־לוֹא הִפְגַּעְתִּי בְךָ בְּעֵת־רָעָה
ferrum conteret Nunquid .inimicum * angustiæ † tempore in &
12 וּבְעֵת צָרָה אֶת־הָאֹיֵב׃ הֲיָרֹעַ בַּרְזֶל
tuos thesauros & tuam Facultatem * :æs & Aquilone ab * ferrum
13 בַּרְזֶל מִצָּפוֹן וּנְחֹשֶׁת׃ חֵילְךָ וְאוֹצְרוֹתֶיךָ
,tua peccata omnia propter & : precio in non ,dabo direptionem in
לָבַז אֶתֵּן לֹא בִמְחִיר וּבְכָל־חַטֹּאותֶיךָ
tuos inimicos * faciam transire Et .tuis terminis omnibus in † &
14 וּבְכָל־גְּבוּלֶיךָ׃ וְהַעֲבַרְתִּי אֶת־אֹיְבֶיךָ
vos super ,meo naso * in est succensus ignis quia :nosti non ‖ terram in
בְּאֶרֶץ לֹא יָדָעְתָּ כִּי־אֵשׁ קָדְחָה בְאַפִּי עֲלֵיכֶם
,me visita & ,mei recordare ,DOMINE nosti Tu .ardebit
15 תּוּקָד׃ אַתָּה יָדַעְתָּ יְהוָה זָכְרֵנִי וּפָקְדֵנִי
tui furoris longanimitate in ne ,meis persecutoribus * de me vindica &
וְהִנָּקֶם לִי מֵרֹדְפַי אַל־לְאֶרֶךְ אַפְּךָ
:opprobrium te propter me ferre † scito : me suscipias
תִּקָּחֵנִי דַּע שְׂאֵתִי עָלֶיךָ חֶרְפָּה׃
tuum verbum fuit & .eos comedi & ,tui sermones sunt Inuenti
16 נִמְצְאוּ דְבָרֶיךָ וָאֹכְלֵם וַיְהִי דְבָרְךָ
est inuocatum quia :mei cordis lætitiam in & ,gaudium in mihi
לִי לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחַת לְבָבִי כִּי־נִקְרָא
.exercituum Deus DOMINE ,me super tuum nomen
שִׁמְךָ עָלַי יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת׃
tuæ manus facibus à :exultaui nec ,ludentium secreto * in sedi Non
17 לֹא־יָשַׁבְתִּי בְסוֹד־מְשַׂחֲקִים וָאֶעְלֹז מִפְּנֵי יָדְךָ
fuit quid Vt .me replesti indignatione * quoniam :sedi solus
18 בָּדָד יָשַׁבְתִּי כִּי־זַעַם מִלֵּאתָנִי׃ לָמָּה הָיָה
essendo ? curari renuit ,desperata mea plaga & ,perpetuus * meus dolor
כְאֵבִי נֶצַח וּמַכָּתִי אֲנוּשָׁה מֵאֲנָה הֵרָפֵא הָיוֹ
.fuere * fideles non * ,aquæ ‡ ,mendax † velut mihi eris
תִהְיֶה לִי כְּמוֹ אַכְזָב מַיִם לֹא נֶאֱמָנוּ׃
,fueris conuersus Si :DOMINVS dixit sic Propterea
19 לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אִם־תָּשׁוּב
,sordido à ‡ preciosum eduxeris si & :stabis meas facies ad ,te conuertam &
וַאֲשִׁיבְךָ לְפָנַי תַּעֲמֹד וְאִם־תּוֹצִיא יָקָר מִזּוֹלֵל
conuerteris non tu & ,te ad ipsi conuertentur :eris meum os tanquam
כְּפִי תִהְיֶה יָשֻׁבוּ הֵמָּה אֵלֶיךָ וְאַתָּה לֹא־תָשׁוּב
,munitum ,æris murum in huic populo te dabo Et .eos ad
20 אֲלֵיהֶם׃ וּנְתַתִּיךָ לָעָם הַזֶּה לְחוֹמַת נְחֹשֶׁת בְּצוּרָה
ego tecum quia :tibi præualebunt non & ,te contra bellabunt &
וְנִלְחֲמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא־יוּכְלוּ לָךְ כִּי־אִתְּךָ אֲנִי
te eruam Et .DOMINVS dixit ,te eruendum & ,te seruandum ad
21 לְהוֹשִׁיעֲךָ וּלְהַצִּילֶךָ נְאֻם־יְהוָה׃ וְהִצַּלְתִּיךָ
terribilium vola de te redimam & :pessimorum manu de
מִיַּד רָעִים וּפְדִתִיךָ מִכַּף עָרִצִים׃

*quę pariebat ‡ dolore affecta est † occidit בא ‡ existente נפח ‡ coram inimicis *rixæ, רוב ‡ discordiæ † eis, נשה ‡ mihi,& vniuersi maledicunt *quod remanebit temporis erit ‡ tibi שריתך † afflictionis ‡ aduersum צור *quod est ‡ Opes tuas בזז † peccata quę sunt ‡ te ad ‡ quam *furore יקר ‡ inimicis † quod sustineo לקח ידע נשא דכך שוש ‡ cœtu ‡ propter plagam tuam *ira ‡ fortis, נכה † vena *veluti ‡ quæ ‡ sunt. † coram me ‡ vili, יצא æneum, ero vt ferrum ‡ eruam ישע נצל manu fortium. פדה כפף

CAP. XVI. יו

:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
loco in filiæ & filij tibi erunt nec ,vxorem tibi accipies Non
2 לֹא־תִקַּח לְךָ אִשָּׁה וְלֹא־יִהְיוּ לְךָ בָּנִים וּבָנוֹת בַּמָּקוֹם
super & filios Super :DOMINVS dixit sic Quia .isto
3 הַזֶּה׃ כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה עַל־הַבָּנִים וְעַל־
parientes * eorum matres super & ;isto loco in natos * filias
הַבָּנוֹת הַיִּלּוֹדִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל־אִמֹּתָם הַיֹּלְדוֹת
.ista terra in eos generantes eorum patres super & ,eos
אוֹתָם וְעַל־אֲבוֹתָם הַמּוֹלִדִים אוֹתָם בָּאָרֶץ הַזֹּאת׃
neque ,plangentur non ,morientur ægrotationum Mortibus
4 מְמוֹתֵי תַחֲלֻאִים יָמֻתוּ לֹא יִסָּפְדוּ וְלֹא
fame in & gladio in & :erunt humi faciem super sterquilinium in :sepelientur
יִקָּבֵרוּ לְדֹמֶן עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ וּבַחֶרֶב וּבָרָעָב

לקח *qui generantur ‡ quæ generant ‡ qui generāt מות faciem terræ

animali * & ,cælorum volatili ‡ escam in eorū cadauer erit * & ,consumentur
יִכְלוּ וְהָיְתָה נִבְלָתָם לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת
domum ingrediaris Ne :DOMINVS dixit sic Nam .terræ
5 הָאָרֶץ׃ כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה אַל־תָּבוֹא בֵּית
collegij ‡ quia :eis commoueatis † neque ,plangendū ad vadas nec ,ferialis epuli *
מַרְזֵחַ וְאַל־תֵּלֵךְ לִסְפּוֹד וְאַל־תָּנֹד לָהֶם כִּי־אָסַפְתִּי
,misericordiam ,DOMINVS dixit ,isto populo à meam pacem
אֶת־שְׁלוֹמִי מֵאֵת הָעָם הַזֶּה נְאֻם־יְהוָה אֶת־הַחֶסֶד
terra in parui & magni morientur Et .miserationes &
6 וְאֶת־הָרַחֲמִים׃ וּמֵתוּ גְדֹלִים וּקְטַנִּים בָּאָרֶץ
decaluabitur ‡ neque incidetur nec ‖ ,eos plangent nec :sepelientur non ,hac
הַזֹּאת לֹא יִקָּבֵרוּ וְלֹא־יִסְפְּדוּ לָהֶם וְלֹא יִתְגֹּדַד וְלֹא יִקָּרֵחַ
super eum ‡ consolandū ad luctum super sibi expandent * non Et .eis
7 לָהֶם׃ וְלֹא־יִפְרְסוּ לָהֶם עַל־אֵבֶל לְנַחֲמוֹ עַל־
,suo patre super ;consolationū calicem eis potū dabunt neque :mortuo
מֵת וְלֹא־יַשְׁקוּ אוֹתָם כּוֹס תַּנְחוּמִים עַל־אָבִיו
,ingrediaris non conuiuij domum Et .sua matre super &
8 וְעַל־אִמּוֹ׃ וּבֵית־מִשְׁתֶּה לֹא־תָבוֹא
.bibendum ad & ,comedendum ad ,eis assidendum ad
לָשֶׁבֶת אוֹתָם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת׃
ego Ecce :Israel Deus exercituum DOMINVS dixit sic Nam
9 כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי
vocem ,vestris diebus in & ,vestris oculis in isto loco de faciens cessare
מַשְׁבִּית מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה לְעֵינֵיכֶם וּבִימֵיכֶם קוֹל
.sponsæ vocem & sponsi vocem ,lætitiæ vocem & gaudij
שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל חָתָן וְקוֹל כַּלָּה׃
,hæc verba omnia huic populo annunciaueris cùm ,erit Et
10 וְהָיָה כִּי תַגִּיד לָעָם הַזֶּה אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
omne nos super DOMINVS est locutus quid Propter :te ad dixerint &
וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ עַל־מֶה דִבֶּר יְהוָה עָלֵינוּ אֵת כָּל־
,nostrū peccatū quod & ,nostra iniquitas quæ & ,hoc grande malum
הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וּמֶה עֲוֹנֵנוּ וּמֶה חַטָּאתֵנוּ
? nostro Deo DOMINO peccauimus quod
אֲשֶׁר חָטָאנוּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ׃
,me vestri patres dereliquerunt quod Propterea :eos ad dices Et
11 וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם עַל אֲשֶׁר־עָזְבוּ אֲבוֹתֵיכֶם אוֹתִי
,eis seruierunt & ,alienos Deos post abierunt & ,DOMINVS ait
נְאֻם־יְהוָה וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיַּעַבְדוּם
non meam legem & ,dereliquerunt me & :eis se incuruauerunt &
וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם וְאֹתִי עָזָבוּ וְאֶת־תּוֹרָתִי לֹא
:vestris patribus præ ‡ faciendo malefecistis * vos Et .custodierunt
12 שָׁמָרוּ׃ וְאַתֶּם הֲרֵעֹתֶם לַעֲשׂוֹת מֵאֲבוֹתֵיכֶם
eum pro *, mali sui cordis obstinationem ‡ post vnusquisque euntes † vos ecce &
וְהִנְּכֶם הֹלְכִים אִישׁ אַחֲרֵי שְׁרִרוּת לִבּוֹ־הָרָע לְבִלְתִּי
super ‡ hac terra desuper † vos protelabo * Et .me ad audire
13 שְׁמֹעַ אֵלָי׃ וְהֵטַלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת עַל־
ibi seruietis & :vestri patres & ,vos cognouistis non quam terram
הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם אַתֶּם וַאֲבוֹתֵיכֶם וַעֲבַדְתֶּם־שָׁם
,misericordiā vobis dabo non quia ,nocte ac die , alienis diis
אֶת־אֱלֹהִים אֲחֵרִים יוֹמָם וָלַיְלָה אֲשֶׁר לֹא־אֶתֵּן לָכֶם חֲנִינָה׃
dicetur non & ,DOMINVS dixit ,venientes ‡ dies ecce Propterea
14 לָכֵן הִנֵּה־יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וְלֹא־יֵאָמֵר
terra è Israel filios fecit ascendere qui ,DOMINVS Viuens :vltrà
עוֹד חַי־יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ
fecit ascendere qui DOMINVS viuens Quinimo .Aegypti
15 מִצְרָיִם׃ כִּי אִם־חַי־יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־
quas * terris vniuersis de & , Aquilonis terra de Israel filios
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צָפוֹן וּמִכֹּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר
dedi quam ,suam humum super eos faciā reducere & :illuc eos fecit expellere
הִדִּיחָם שָׁמָּה וַהֲשִׁבֹתִים עַל־אַדְמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי
,multos piscatores ad mittens ego Ecce .eorum patribus
16 לַאֲבוֹתָם׃ הִנְנִי שֹׁלֵחַ לְדַוָּגִים רַבִּים
multos ad mittam ea post & :eos piscabuntur & ,DOMINVS dixit
נְאֻם־יְהוָה וְדִיגוּם וְאַחֲרֵי־כֵן אֶשְׁלַח לְרַבִּים
colle omni desuper & , monte omni desuper eos venabuntur & ,venatores
צַיָּדִים וְצָדוּם מֵעַל כָּל־הַר וּמֵעַל כָּל־גִּבְעָה
omnes super mei oculi Quia . petrarum foraminibus * de &
17 וּמִנְּקִיקֵי הַסְּלָעִים׃ כִּי עֵינַי עַל־כָּל־
abscondita est neque : meis faciebus ‡ à sunt occultatæ non ;eorum vias
דַּרְכֵיהֶם לֹא נִסְתְּרוּ מִלְּפָנָי וְלֹא־נִצְפַּן
.meorum oculorum conspectu à eorum iniquitas
עֲוֹנָם מִנֶּגֶד עֵינָי׃
super ‡ eorum peccati ‡ & ,eorum iniquitatis duplum initio † reddam Et
18 וְשִׁלַּמְתִּי רִאשׁוֹנָה מִשְׁנֵה עֲוֹנָם וְחַטָּאתָם
‡ illustrum abominationum cadauere * in meam terram eos pollucre
עַל חַלְּלָם אֶת־אַרְצִי בְּנִבְלַת שִׁקּוּצֵיהֶם

נוד שקה ישב שוש כלל נגד עוה שחה רוע טול חיה נדח רוה ציד צפן

CAP. XIIII. יד

verba super Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Quod
1 †אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ עַל־דִּבְרֵי
,sunt *infirmata* † eius portæ & ,Iehudah ‡ *Luxit* .* prohibitionum
הַבַּצָּרוֹת׃ †אָבְלָה יְהוּדָה וּשְׁעָרֶיהָ אֻמְלְלוּ 2
.ascendit Ierusalaim clamor & ;terra in *nigruere* ‡
קָדְרוּ לָאָרֶץ וְצִוְחַת יְרוּשָׁלַםִ עָלָתָה׃
venerunt :aquam ad suos minores miserunt eorum *illustres* * Et
3 †וְאַדִּרֵיהֶם שָׁלְחוּ צְעוֹרֵיהֶם לַמָּיִם בָּאוּ
,*vacuè* ‡ suis vasis † sunt reuersi :aquas inuenerunt non ,fossas ad
עַל־גֵּבִים לֹא־מָצְאוּ מַיִם שָׁבוּ כְלֵיהֶם רֵיקָם
Propter .suum caput operuerũt & ,erubuerũt & ,sunt affecti pudore
בֹּשׁוּ וְהָכְלְמוּ וְחָפוּ רֹאשָׁם׃ †בַּעֲבוּר 4
sunt affecti pudore :terra in pluuia fuit non quia :*contritam humum* *
הָאֲדָמָה חַתָּה כִּי לֹא־הָיָה גֶשֶׁם בָּאָרֶץ בֹּשׁוּ
,peperit agro in cerua etiam Nam .suum caput operuerunt‡ ,agricolæ
אִכָּרִים חָפוּ רֹאשָׁם׃ †כִּי גַם־אַיֶּלֶת בַּשָּׂדֶה יָלְדָה 5
:*locis editis super* ‡ steterunt onagri Et .herba erat non quia ,*reliquere* † &
וְעָזוֹב כִּי לֹא־הָיָה דֶּשֶׁא׃ †וּפְרָאִים עָמְדוּ עַל־שְׁפָיִם 6
non quia ,eorum oculi defecerunt :dracones tanquam ventum *sorbuerunt* *
שָׁאֲפוּ רוּחַ כַּתַּנִּים כָּלוּ עֵינֵיהֶם כִּי־אֵין
,DOMINE ,nos contra sunt testificatæ nostræ iniquitates Si herba‡
7 עֵשֶׂב׃ †אִם־עֲוֹנֵינוּ עָנוּ בָנוּ יְהוָה
tibi ,nostræ *auersiones sunt multiplicatæ* ‡ quia :tuum nomen propter fac
עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ כִּי־רַבּוּ מְשׁוּבֹתֵינוּ לְךָ
.afflictionis tempore in eius seruator Israel Expectatio .peccauimus
8 חָטָאנוּ׃ †מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת צָרָה
declinauit † viator tanquam & ,terra in peregrinus veluti eris quare
לָמָּה תִהְיֶה כְּגֵר בָּאָרֶץ וּכְאֹרֵחַ נָטָה
*fortis tanquã ,attonitus vir veluti es futurus Quare. ?pernoctandum ad
9 לָלוּן׃ †לָמָּה תִהְיֶה כְּאִישׁ נִדְהָם כְּגִבּוֹר
tuũ nomẽ & ,DOMINE *nostro interiori* † in tu & ;facere saluũ *potest* ‡ non
לֹא־יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ וְאַתָּה בְקִרְבֵּנוּ יְהוָה וְשִׁמְךָ
DOMINVS dixit Sic .nos *dimittas* ‡ ne ,est inuocatum nos super
10 עָלֵינוּ נִקְרָא אַל־תַּנִּחֵנוּ׃ †כֹּה־אָמַר יְהוָה
;prohibuerunt non suos pedes ,se mouere dilexerunt ita :huic populo
לָעָם הַזֶּה כֵּן אָהֲבוּ לָנוּעַ רַגְלֵיהֶם לֹא חָשָׂכוּ
,eorum iniquitatis recordabitur nunc :eos noluit DOMINVS &*
וַיהוָה לֹא רָצָם עַתָּה יִזְכֹּר עֲוֹנָם
.eorum peccata visitabit &
וְיִפְקֹד חַטֹּאתָם׃
isto populo pro ores Ne :me ad DOMINVS dixit Et
11 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָי אַל־תִּתְפַּלֵּל בְּעַד־הָעָם הַזֶּה
.eorum *præconium ad audiens ego* † non ,ieiunauerint Cum .bonum in
12 לְטוֹבָה׃ †כִּי יָצֻמוּ אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ אֶל־רִנָּתָם
,gladio in quia :ea *volens ego* † non , *munus & ascensionẽ fecerint ascẽdere cũm* ‡ &
וְכִי יַעֲלוּ עֹלָה וּמִנְחָה אֵינֶנִּי רֹצָם כִּי בַּחֶרֶב
Domine Ahah :dixi Et .eos *consumens* ‡ ego peste in & ,fame in &
13 וּבָרָעָב וּבַדֶּבֶר אָנֹכִי מְכַלֶּה אוֹתָם׃ †וָאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי
videbitis Non :eis *dicentes* ‡ vates Ecce :DOMINE*
יְהוִה הִנֵּה הַנְּבִאִים אֹמְרִים לָהֶם לֹא־תִרְאוּ
vobis dabo *veritatis* ‡ pacem *quippe* † :vobis erit non fames & ,gladium
חֶרֶב וְרָעָב לֹא־יִהְיֶה לָכֶם כִּי־שְׁלוֹם אֱמֶת אֶתֵּן לָכֶם
Falsum :me ad DOMINVS dixit Et .isto loco in
14 בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי שֶׁקֶר
,eis præcepi neque ,eos misi non ,meo nomine in *vaticinantes* ‡ vates
הַנְּבִאִים נִבְּאִים בִּשְׁמִי לֹא שְׁלַחְתִּים וְלֹא צִוִּיתִים
,nihil & ,diuinationem & ,*falsitatis* * visionem :eos ad sum locutus nec
וְלֹא דִבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם חֲזוֹן שֶׁקֶר וְקֶסֶם וֶאֱלוּל
.vobis *vaticinantes* ‡ ipsi sui cordis seductionem &
וְתַרְמוּת לִבָּם הֵמָּה מִתְנַבְּאִים לָכֶם׃
vaticinantes † vates super DOMINVS dixit sic Idcirco
15 †לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה עַל־הַנְּבִאִים הַנִּבְּאִים
fames & Gladius :*dicentes* ‡ ipsi & ,eos misi non ego & ,meo nomine in
בִּשְׁמִי וַאֲנִי לֹא־שְׁלַחְתִּים וְהֵמָּה אֹמְרִים חֶרֶב וְרָעָב
vates consumentur fame in & ,gladio in :ista terra in erit non
לֹא יִהְיֶה בָּאָרֶץ הַזֹּאת בַּחֶרֶב וּבָרָעָב יִתַּמּוּ הַנְּבִאִים
proiecti erunt ,*eis vaticinantes* ipsi quibus populus Et .illi
16 הָהֵמָּה׃ †וְהָעָם אֲשֶׁר־הֵמָּה נִבְּאִים לָהֶם יִהְיוּ מֻשְׁלָכִים
,*ipsis sepeliens* ‡ non & ,gladij & ,famis *faciebus* † à ,Ierusalaim plateis in
בְּחֻצוֹת יְרוּשָׁלַםִ מִפְּנֵי הָרָעָב וְהַחֶרֶב וְאֵין מְקַבֵּר לָהֵמָּה
effundam & :eorum filiæ & ,eorum filij & ,eorum vxores ,* ipsi
הֵמָּה נְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם וְשָׁפַכְתִּי
.suum malum eos super
עֲלֵיהֶם אֶת־רָעָתָם׃

* pluuiarum ‡ Desolata est † desolatæ ‡ obscuratæ sunt עָלָה * maiores † cum ‡ vacuis, * terram desolatam ‡ & † reliquere ‡ in excelsis * attraxerunt ‡ erat ‡ multæ sunt rebelliones ‡ qui declinat * qui ‡ potest † medio nostri es ‡ derelinquas ‡ ne iret ‡ orationem clamorem ‡ si obtulerint holocaustum & oblationem † volo עָלָה ‡ consumens * Deus: ‡ dicentes † sed ‡ veritatis † vaticinantes * mendacium ‡ vaticinantes † qui vaticinantur ‡ dicunt † facie ‡ erit qui sepeliat eos * iniquitatem

17 eos ad dices Et :istud verbum *Descendant* oculi mei
†וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה תֵּרַדְנָה עֵינַי
magna contritione quoniam :taceant ne & ,die ac nocte *lachrymam*
דִּמְעָה לַיְלָה וְיוֹמָם וְאַל־תִּדְמֶינָה כִּי שֶׁבֶר גָּדוֹל
.valde *infirma* plaga ,mei populi filia virgo est contrita
נִשְׁבְּרָה בְּתוּלַת בַּת־עַמִּי מַכָּה נַחְלָה מְאֹד׃
si & :gladio *vulnerati* ‡ ecce & ,agrum * fuero egressus Si
18 †אִם־יָצָאתִי הַשָּׂדֶה וְהִנֵּה חַלְלֵי־חֶרֶב וְאִם
vates *etiam* ‡ quia :fame infirmati ecce & ,ciuitatem † introiero
בָּאתִי הָעִיר וְהִנֵּה תַּחֲלוּאֵי רָעָב כִּי גַם־נָבִיא
.cognouerunt non & ,terram in circuierunt sacerdos *etiam* *
גַם־כֹּהֵן סָחֲרוּ אֶל־אֶרֶץ וְלֹא יָדָעוּ׃
est abominata Sion *in an* † ?Iehudah *reprobasti reprobando* ‡ Nunquid
19 †הֲמָאֹס מָאַסְתָּ אֶת־יְהוּדָה אִם־בְּצִיּוֹן גָּעֲלָה
expecta ?sanitas nobis ‡ non & ,nos fecisti percutere Quare ?tua anima
נַפְשֶׁךָ מַדּוּעַ הִכִּיתָנוּ וְאֵין לָנוּ מַרְפֵּא קַוֵּה
turbatio * ecce & ,sanitatis tempus *ad* & ;bonum non & ,pacem *ad*
לְשָׁלוֹם וְאֵין טוֹב וּלְעֵת מַרְפֵּא וְהִנֵּה בְעָתָה׃
iniquitatem ,nostram impietatem DOMINE Cognouimus
20 †יָדַעְנוּ יְהוָה רִשְׁעֵנוּ עֲוֹן
propter reprobes Ne .tibi peccauimus quia ,nostrorum patrum
21 אֲבוֹתֵינוּ כִּי חָטָאנוּ לָךְ׃ †אַל־תִּנְאַץ לְמַעַן
irrites ne ,recordare :tuæ gloriæ solium deiicias ne ;tuum nomen
שִׁמְךָ אַל־תְּנַבֵּל כִּסֵּא כְבוֹדֶךָ זְכֹר אַל־תָּפֵר
gentium vanitatibus in sunt Nunquid .nobiscum tuum pactum
22 בְּרִיתְךָ אִתָּנוּ׃ †הֲיֵשׁ בְּהַבְלֵי הַגּוֹיִם
ipse tu Nonne ?imbres dabunt cæli *si* ‡ & ,*facientes pluere* *
מַגְשִׁמִים וְאִם־הַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ רְבִבִים הֲלֹא אַתָּה־הוּא
fecisti tu quia ,te expectabimus Et ?noster Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וּנְקַוֶּה־לָּךְ כִּי־אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת־
.hæc omnia
כָּל־אֵלֶּה׃

CAP. XV. טו

Semuel & ,Mosch *steterit* Si :me ad DOMINVS dixit Et
1 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אִם־יַעֲמֹד מֹשֶׁה וּשְׁמוּאֵל
desuper † Emitte .istum populum ad mea *anima* ‡ non ,*meas facies ad* *
לְפָנַי אֵין נַפְשִׁי אֶל־הָעָם הַזֶּה שַׁלַּח מֵעַל־
.egrediantur & ,*meis faciebus*
פָּנַי וְיֵצֵאוּ׃
:eos ad dices & ?egrediemur Quò :te ad dixerint *cùm* ‡ ,erit Et
2 †וְהָיָה כִּי־יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ אָנָה נֵצֵא וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם
qui & :mortem ad ,mortem ad Qui ,DOMINVS dixit Sic
כֹּה־אָמַר יְהוָה אֲשֶׁר לַמָּוֶת לַמָּוֶת וַאֲשֶׁר
qui & :famem ad ,famem ad qui & :gladium ad ,gladium ad
לַחֶרֶב לַחֶרֶב וַאֲשֶׁר לָרָעָב לָרָעָב וַאֲשֶׁר
eis *super visitabo* ‡ Et .captiuitatem ad ,captiuitatem ad
3 לַשְּׁבִי לַשֶּׁבִי׃ †וּפָקַדְתִּי עֲלֵיהֶם
& ,occidendum ad Gladium :DOMINVS dixit ,*genera* ‡ quatuor
אַרְבַּע מִשְׁפָּחוֹת נְאֻם־יְהוָה אֶת־הַחֶרֶב לַהֲרֹג וְאֶת־
terræ *bestiam* † & ;cælorum *volatile* ‡ & ,trahendum ad canes
הַכְּלָבִים לִסְחֹב וְאֶת־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְאֶת־בֶּהֱמַת הָאָרֶץ
commotionem in eos dabo Et .*corrumpendum ad & edendum* ‡ ad
4 לֶאֱכֹל וּלְהַשְׁחִית׃ †וּנְתַתִּים לְזַעֲוָה
Iechizchiiahu filium Menasseh propter ,terræ regnis vniuersis
לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ בִּגְלַל מְנַשֶּׁה בֶן־יְחִזְקִיָּהוּ
.Ierusalaim in fecit quæ *super* * ,Iehudah regis
מֶלֶךְ יְהוּדָה עַל אֲשֶׁר־עָשָׂה בִּירוּשָׁלָםִ׃
?tibi condolebit quis & ?Ierusalaim *te super indulgebit* quis Quia
5 †כִּי מִי־יַחְמֹל עָלַיִךְ יְרוּשָׁלַםִ וּמִי יָנוּד לָךְ
?tibi ‡ pacem *ad* postulandum ad *recedet* * quis &
וּמִי יָסוּר לִשְׁאֹל לְשָׁלֹם לָךְ׃
,abiisti retrorsum ,DOMINVS dicit ,me dereliquisti Tu
6 †אַתְּ נָטַשְׁתְּ אֹתִי נְאֻם־יְהוָה אָחוֹר תֵּלֵכִי
.*pœnitere sum lassus* ‡ ,te *corrumpam* † & ,te super meam manum extendam &
וָאַט אֶת־יָדִי עָלַיִךְ וָאַשְׁחִיתֵךְ נִלְאֵיתִי הִנָּחֵם׃
perdidi ,orbaui .terræ portas in ventilabro in eos dispergam Et
7 †וָאֶזְרֵם בְּמִזְרֶה בְּשַׁעֲרֵי הָאָרֶץ שִׁכַּלְתִּי אִבַּדְתִּי
.sunt reuersi non suis viis à ,meum populum
אֶת־עַמִּי מִדַּרְכֵיהֶם לוֹא־שָׁבוּ׃
eos ad adduxi :marium arena præ eius viduæ mihi *Densatæ* *
8 †עָצְמוּ־לִי אַלְמְנוֹתָו מֵחוֹל יַמִּים הֵבֵאתִי לָהֶם
eam super feci cadere :meridie in vastatorem *electi matrem* ‡ super
עַל־אֵם בָּחוּר שֹׁדֵד בַּצָּהֳרָיִם הִפַּלְתִּי עָלֶיהָ
.*terrores & ciuitatem* † repentè
פִּתְאֹם עִיר וּבֶהָלוֹת׃

Deducant יָרַד lachrymas דָּמָה dura בָּנָה נָכָה * ad ‡ occisi † in ‡ iram * quàm ‡ abiiciendo abiecisti † num ‡ est * erit עָוָה פּוּר * qui pluere faciant, ‡ num נָתַן עָשָׂה statent * in oratione coram me, ‡ est voluntas † à facie mea ‡ si יָצָא ‡ præficiam שָׁבָה * gentes, ‡ volatilia † bestias ‡ deuorandũ & ad dissipãdum. זוּעַ זְוָעוֹת * propterea miserebitur tui * ibit ‡ pro te? הָלַךְ † disperdam ‡ laboraui ad pœnitendũ. נָטָה לָאָה שׁוּב * Multiplicatæ sunt בּוֹא נָפַל ‡ congregationem iuuenum † desolationẽ ciuitatis, & festinanter,

laudem in & ,nomen in & ,populū in mihi *existendum ad* : DOMINVS
יְהוָה [o] לִהְיוֹת לִי לְעָם וּלְשֵׁם [p] וְלִתְהִלָּה
verbum eos ad dices Et .audierunt non & :gloriam in &
12 וּלְתִפְאָרֶת וְלֹא שָׁמֵעוּ ׃ † וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת־הַדָּבָר
implebitur vter Omnis : Israel Deus DOMINVS dixit Sic : istud
הַזֶּה כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־נֵבֶל יִמָּלֵא
vter omnis quòd *nesciemus* sciendo Nunquid : te ad dicent Et . vino
יָיִן וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ הֲיָדֹעַ לֹא נֵדַע כִּי כָל־נֵבֶל
:DOMINVS dixit Sic :eos ad dices Et ?vino implebitur
13 יִמָּלֵא יָיִן ׃ † וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה
reges & ,huius terræ habitatores omnes *implens* ego Ecce
הִנְנִי מְמַלֵּא אֶת־כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת וְאֶת־הַמְּלָכִים
,prophetas & ,sacerdotes & ,eius solio super Dauidi *sedentes*
הַיֹּשְׁבִים לְדָוִד עַל־כִּסְאוֹ וְאֶת־הַכֹּהֲנִים וְאֶת־הַנְּבִיאִים
.ebrietate ,Ierusalaim habitatores omnes &
וְאֵת כָּל־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלָםִ שִׁכָּרוֹן ׃
,pariter filios & patres & ,*suum fratrem ad virum* eos collidam Et
14 † וְנִפַּצְתִּים אִישׁ אֶל־אָחִיו וְהָאָבוֹת וְהַבָּנִים יַחְדָּו
,miserebor nec ,*ignoscam* neque parcam non : DOMINVS ait
נְאֻם־יְהוָה לֹא־אֶחְמוֹל וְלֹא־אָחוּס וְלֹא אֲרַחֵם
: vos eleuetis ne auscultate & ,Audite .eos *corrumpendo* à
15 מֵהַשְׁחִיתָם ׃ † שִׁמְעוּ וְהַאֲזִינוּ אַל־תִּגְבָּהוּ
vestro Deo DOMINO Date .est locutus DOMINVS quia
16 כִּי יְהוָה דִּבֵּר ׃ † תְּנוּ לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם
offendant antequam & ,faciat contenebrescere antequam ,gloriam
כָּבוֹד בְּטֶרֶם יַחְשִׁךְ וּבְטֶרֶם יִתְנַגְּפוּ
eam ponet & ,lucem ad expectabitis & :*crepusculi* mōtes super vestri pedes
רַגְלֵיכֶם עַל־הָרֵי נָשֶׁף וְקִוִּיתֶם לְאוֹר וְשָׂמָהּ
,hoc audieritis non si Et .caliginem *in ponet* ‡ ,mortis vmbrā *in*
17 לְצַלְמָוֶת יָשִׁית לַעֲרָפֶל ׃ † וְאִם לֹא תִשְׁמָעוּהָ
lachrymando & : superbiæ *faciebus* à mea anima plorabit occultis in
בְּמִסְתָּרִים תִּבְכֶּה נַפְשִׁי [p] מִפְּנֵי גֵוָה וְדָמֹעַ
quia :*lachrymam*† meus oculus *descendet* * & ,lachrymabitur
תִּדְמַע וְתֵרַד [z] עֵינִי דִּמְעָה כִּי
:*bitur* & regi Dic .DOMINI grex est ductus captiuus
18 נִשְׁבָּה עֵדֶר יְהוָה ׃ † אֱמֹר לַמֶּלֶךְ וְלַגְּבִירָה
diadema *vestræ principalitatis*‡ descendit quoniam : sedete ,vos Humiliate
הַשְׁפִּילוּ [s] שֵׁבוּ כִּי יָרַד מַרְאֲשׁוֹתֵיכֶם עֲטֶרֶת
:*apmiens* ‡ non & ,sunt clausæ Meridiei * Ciuitates .vestræ gloriæ
19 תִּפְאַרְתְּכֶם ׃ † עָרֵי הַנֶּגֶב סֻגְּרוּ וְאֵין פֹּתֵחַ
.*perfectionibus* † est translata ,*ipsa* tota Iehudah est translata
הָגְלָת יְהוּדָה כֻּלָּהּ הָגְלָת שְׁלוֹמִים ׃
vbi :Aquilone ab *venientes* * videte & ,vestros oculos Leuate
20 † שְׂאִי [t] עֵינֵיכֶם [x] וּרְאִי הַבָּאִים מִצָּפוֹן אַיֵּה
visitauerit cùm dices Quid .tuæ gloriæ pecus tibi est datus grex
21 הָעֵדֶר נִתַּן־לָךְ צֹאן תִּפְאַרְתֵּךְ ׃ † מַה־תֹּאמְרִי כִּי־יִפְקֹד
Nonne .*caput in duces* ‡ te super eos *docuisti* ‡ tu & ?te *super*
עָלַיִךְ וְאַתְּ לִמַּדְתְּ אֹתָם עָלַיִךְ אַלֻּפִים לְרֹאשׁ הֲלוֹא
? parturientem mulierem vt te apprehendent dolores
חֲבָלִים יֹאחֲזוּךְ כְּמוֹ אֵשֶׁת לֵדָה [z] ׃
? hæc mihi euenerunt Quare : tuo corde in dixeris *cùm* ‡ Et
22 † וְכִי תֹאמְרִי בִּלְבָבֵךְ מַדּוּעַ קְרָאֻנִי אֵלֶּה
,tuæ fimbriæ fuāt discoopertæ ,tuæ iniquitatis multitudinem propter
בְּרֹב [a] עֲוֹנֵךְ נִגְלוּ שׁוּלָיִךְ
!suam pellem Aethiops vertet Nunquid .tuæ plantæ sunt *afflictæ vi*
23 נֶחְמְסוּ עֲקֵבָיִךְ ׃ † הֲיַהֲפֹךְ כּוּשִׁי עוֹרוֹ
?malefacere *docti* benefacere poteritis vos etiam ?suas maculas pardus &
וְנָמֵר חֲבַרְבֻּרֹתָיו גַּם־אַתֶּם תּוּכְלוּ לְהֵיטִיב לִמֻּדֵי [b] הָרֵעַ ׃
ventum ad ,transeuntem stipulam tanquam eos dispergere faciam Et
24 † [c] וַאֲפִיצֵם כְּקַשׁ עוֹבֵר לְרוּחַ
dixit ,me à *tuarum mensurarum* pars tua sors Hæc .deserti
25 מִדְבָּר ׃ † זֶה גוֹרָלֵךְ [d] מְנָת־מִדַּיִךְ מֵאִתִּי נְאֻם־
.*falsitate* in fidisti & ,mei es oblita quæ :DOMINVS
יְהוָה אֲשֶׁר שָׁכַחַתְּ אוֹתִי וַתִּבְטְחִי בַּשָּׁקֶר ׃
apparuit & :*tuas faciès super* ‡ tuas fimbrias *detexi* ‡ ego etiam Et
26 † וְגַם־אֲנִי חָשַׂפְתִּי שׁוּלַיִךְ עַל־פָּנָיִךְ וְנִרְאָה
.tua ignominia
קְלוֹנֵךְ ׃
super tuæ fornicationis fœditas ,*tui hinnitus* & ,tua Adulteria
27 † נִאֻפַיִךְ וּמִצְהֲלוֹתַיִךְ [e] זִמַּת [f] זְנוּתֵךְ עַל־
non ,Ierusalaim tibi væ : tuas abominationes vidi ,agro in colles
גְּבָעוֹת בַּשָּׂדֶה רָאִיתִי שִׁקּוּצָיִךְ אוֹי לָךְ יְרוּשָׁלַםִ לֹא
,*adhuc quando ,posthac te mundabis
תִטְהֲרִי אַחֲרֵי מָתַי עֹד ׃

ad sit mihi [o] הָיָה — non scimus — impleo — qui sedēt pro Dauid — alterum ad alterum — indulgebo — quin destruā — caliginosos — * vt — ‡ & vt — [p] פָּנֶה — * descendere faciet — ‡ lachrymas — [z] ירד — ‡ reginæ — ‡ principatus vestri coronæ — ‡ qui sunt ad Meridiem — [s] יָשַׁב גָּלָה — ‡ eò qui aperiat — [t] נָשָׂא — * eos qui veniunt — [x] רָאָה — ‡ assuefecisti — ‡ principes & capitaneos — [z] יָלַד — [a] רָבַב — * discoopertæ — afflicti — [b] רוע — [c] פוץ — ‡ mensuræ tuæ — [d] מָנָה — mendacio — * teduxi — ‡ contra faciem tuam — exultationes tuæ — [e] זמם — [f] זנה — * es immunda.

quia :vastatores venerunt deserto in loca *edita* omnia Super
12 † עַל־כָּל־[p] שְׁפָיִם בַּמִּדְבָּר בָּאוּ שֹׁדְדִים כִּי
extremum ad vsque & ,terræ extremo ab *deuorans* DOMINI gladius
חֶרֶב לַיהוָה אֹכְלָה מִקְצֵה־אֶרֶץ וְעַד־קְצֵה
,frumenta Seminauerunt .carni vniuersæ pax * non :terræ
13 הָאָרֶץ אֵין שָׁלוֹם לְכָל־בָּשָׂר ׃ † זָרְעוּ [q] חִטִּים
afficiemini pudore & :profecerunt non ,ægrotauerūt ,messuerūt spinas &
וְקֹצִים קָצָרוּ נֶחְלוּ לֹא יוֹעִלוּ וּבֹשׁוּ
.DOMINI *nasi* ‡ iram propter vestris *prouentibus* à
מִתְּבוּאֹתֵיכֶם מֵחֲרוֹן אַף־יְהוָה ׃
,pessimos meos vicinos omnes aduersum DOMINVS dixit Sic
14 † כֹּה אָמַר יְהוָה עַל־כָּל־שְׁכֵנַי הָרָעִים
:Israel meum populum feci hæreditare quam ,hæreditatem *in tangentes*
הַנֹּגְעִים בַּנַּחֲלָה אֲשֶׁר־הִנְחַלְתִּי אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל
euellam Iehudah domum & ,sua *humo desuper* * eos *euellens* ego Ecce
הִנְנִי נֹתְשָׁם מֵעַל אַדְמָתָם וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה אֶתּוֹשׁ
,reuertar ,eos *me euellere post* ‡ erit Et .eorum medio è
15 מִתּוֹכָם ׃ † וְהָיָה אַחֲרֵי נָתְשִׁי אוֹתָם אָשׁוּב
,suam hæreditatem ad vnumquemque ,eos reducam & :eorū miserebor &
וְרִחַמְתִּים [a] וַהֲשִׁבֹתִים אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ
didicerint discendo si ,erit Et .suam terram ad vnumquemque &
16 וְאִישׁ לְאַרְצוֹ ׃ † וְהָיָה אִם־לָמֹד יִלְמְדוּ
:DOMINVS *viuens* ‡ ,meo nomine in *iurandum ad* ,mei populi vias
אֶת־דַּרְכֵי עַמִּי לְהִשָּׁבֵעַ בִּשְׁמִי [b] חַי־יְהוָה
ædificabūtur & ,Bahal in iurare meum populum docuerunt sicut
כַּאֲשֶׁר לִמְּדוּ אֶת־עַמִּי לְהִשָּׁבֵעַ בַּבָּעַל וְנִבְנוּ
euellam & ,audierint non si Et .mei populi medio in
17 בְּתוֹךְ עַמִּי ׃ † וְאִם לֹא יִשְׁמָעוּ וְנָתַשְׁתִּי אֶת־
.DOMINVS ait ,perdendo & euellendo ,illam gentem
הַגּוֹי הַהוּא נָתוֹשׁ וְאַבֵּד נְאֻם־יְהוָה ׃

excelsa — [p] שְׁפָה — deuorat — * est — [q] חָנַט — fructibus — ‡ furoris — qui tangunt — euello — * è terra — postquam euulsero — [a] שׁוּב — vt iurent — ‡ viuit — [b] חָיָה

CAP. XIII. יג

cingulum tibi *emes* & ,Vade : me ad DOMINVS dixit Sic
1 † כֹּה־אָמַר יְהוָה אֵלַי הָלוֹךְ [c] וְקָנִיתָ לְּךָ אֵזוֹר
.illud inferes non aquam in & :tuos lumbos super illud pones & ,*linorum*
פִּשְׁתִּים [d] וְשַׂמְתּוֹ עַל־מָתְנֶיךָ וּבַמַּיִם לֹא [e] תְבִאֵהוּ ׃
super posui & :DOMINI verbum iuxta cingulum emi Et
2 † וָאֶקְנֶה אֶת־הָאֵזוֹר כִּדְבַר יְהוָה וָאָשִׂם עַל־
,secundò me ad DOMINI verbum fuit Et .meos lumbos
3 מָתְנָי ׃ † וַיְהִי [f] דְבַר־יְהוָה אֵלַי [g] שֵׁנִית ׃
super * quod ,emisti quod cingulum Tolle :dicendo
4 לֵאמֹר ׃ † [h] קַח אֶת־הָאֵזוֹר אֲשֶׁר קָנִיתָ אֲשֶׁר עַל־
ibi illud abscondè & ,Euphratem ad vade ,surge & :tuos lumbos
מָתְנֶיךָ וְקוּם לֵךְ פְּרָתָה וְטָמְנֵהוּ שָׁם
,Euphrate in illud abscondi & ,*abij* Et .petræ foramine in
5 בִּנְקִיק הַסָּלַע ׃ † [i] וָאֵלֵךְ וָאֶטְמְנֵהוּ בִּפְרָת
.mihi DOMINVS præceperat sicut
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אוֹתִי ׃
:me ad DOMINVS dixit & ,multorum dierum fine à * fuit Et
6 † וַיְהִי [k] מִקֵּץ יָמִים רַבִּים וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי
,tibi præcepi quod cingulum inde tolle & ,Euphratem ad vade ,Surge
קוּם לֵךְ פְּרָתָה וְקַח מִשָּׁם אֶת־הָאֵזוֹר אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ
tuli & ,fodi & ,Euphratem ad *iui* † Et .ibi *illud abscondendum ad*
7 לְטָמְנוֹ שָׁם ׃ † וָאֵלֵךְ פְּרָתָה וָאֶחְפֹּר וָאֶקַּח
corruptum erat ‡ ecce & :*ibi* illud absconderam *quo* † loco de cingulum
אֶת־הָאֵזוֹר מִן־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־טְמַנְתִּיו שָׁמָּה וְהִנֵּה נִשְׁחַת
.*cuiquam prosperabatur* non ,cingulum
הָאֵזוֹר לֹא יִצְלַח לַכֹּל ׃
:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
8 † וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר ׃
& ,Iehudah superbiam *corrumpam* Sic :DOMINVS dixit Sic
9 † כֹּה אָמַר יְהוָה כָּכָה אַשְׁחִית אֶת־גְּאוֹן יְהוּדָה וְאֶת־
,pessimum istum Populum .multam Ierusalaim superbiam
10 גְּאוֹן יְרוּשָׁלַםִ הָרָב ׃ † הָעָם הַזֶּה [m] הָרָע
,sui cordis *pertinacia in ambulantes* † ,mea verba audire *renuentes* ‡
הַמֵּאֲנִים לִשְׁמוֹעַ אֶת־דְּבָרַי הַהֹלְכִים בִּשְׁרִרוּת לִבָּם
se *incuruandum ad* * & ,eis *seruiendum ad* ‡ ,alienos Deos post abieruntque
[n] וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעָבְדָם וּלְהִשְׁתַּחֲוֹת
.*cuiquam prosperabitur* ‡ non quod ,hoc cingulum sicut erit & :eis
לָהֶם וִיהִי כָּאֵזוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר לֹא־יִצְלַח לַכֹּל ׃
feci adhærere sic ,viri *lumbos ad* ‡ cingulum *adhærebit* ‡ sicut Nam
11 † כִּי כַּאֲשֶׁר יִדְבַּק הָאֵזוֹר אֶל־מָתְנֵי־אִישׁ כֵּן הִדְבַּקְתִּי
dixit ,Iehudah domum omnem & ,Israel domum omnem *me ad* ‡
אֵלַי אֶת־כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־כָּל־בֵּית יְהוּדָה נְאֻם־

eme — [c] קָנָה — lineum, — [d] שׂוּם [e] בּוֹא — [f] הָיָה [g] שָׁנָה — * est — [h] לָקַח — perrexi — [i] יָלַךְ — * in — [k] קָצַץ — vt absconderes — † perrexi — ‡ vbi — ‡ cōputruerat — nulliusq́; erat vtilitatis. — putrescere faciam — [l] גָּאָה — [m] רוּעַ — ‡ qui renuunt — ‡ qui ambulāt in duricie — ‡ vt seruirent — * vt incuruarent — [n] יָלַךְ — ‡ nullius est vtilitatis. — ‡ adhæret — ‡ lumbis — † mihi

:dixi & ,reſpondi Et .hanc diem ſecundum ,melle & lacte fluentem
זבת חלב ודבש כיום הזה ואען ואמר
·DOMINE Amen
אמן יהוה׃
verba omnia Prædica : me ad DOMINVS dixit Et
6 † ויאמר יהוה אלי קרא את־כל־הדברים
Audite :dicendo ,Ieruſalaim plateis in & ,Iehudah ciuitatibus in hæc
האלה בערי יהודה ובחצות ירושלם לאמר שמעו
.ea facietis & ,huius pacti verba facite
את־דברי הברית הזאת ועשיתם אתם׃
*die in veſtros patres in ſum conteſtatus conteſtando Quia
7 † כי העד העדתי באבותיכם ביום
,ſurgēdo mane ,hanc diem ad vſq; ,Aegypti terra è eos me facere aſcēdere feci
העלותי אותם מארץ מצרים עד־היום הזה השכם
nec audiuerunt ‡ non Et .mea voce in* Audite :dicendo ,conteſtando &
8 והעד לאמר שמעו בקולי׃ † ולא שמעו ולא־
pertinacia ‡ in vnuſquiſque abierunt & † : ſuam aurem inclinauerunt † ſed
הטו את־אזנם וילכו איש בשרירות
pacti verba omnia eos ſuper induxi & : mali ſui cordis
לבם הרע ואביא עליהם את־כל־דברי הברית־
.fecerunt non & ,faciendum ad ‡ præcepi quod ,huius
הזאת אשר־צויתי לעשות ולא עשו׃
viro in coniuratio eſt Inuenta : me ad DOMINVS dixit Et
9 † ויאמר יהוה אלי נמצא־קשר באיש
iniquitates ad ſunt Reuerſi .Ieruſalaim habitatoribus in & ,Iehudah
10 יהודה וביושבי ירושלם׃ † שבו על־עונת
.meis verbis obtemperare renuerunt qui ,priorum ſuorum patrum
אבתם הראשנים אשר מאנו לשמוע את־דברי
diſſipauerunt : eis ſeruiendum ad alienos Deos poſt abierunt hi Et
והמה הלכו אחרי אלהים אחרים לעבדם הפרו
excidi quod ,meum pactum Iehudah domus & ,Iſrael domus
בית־ישראל ובית יהודה את־בריתי אשר כרתי
: DOMINVS dixit ſic Quamobrem .eorum patribus cum
11 את־אבותם׃ † לכן כה אמר יהוה
exire poterunt non quo ‡ ,malum eos ad adducens * ego Ecce
הנני מביא אליהם רעה אשר לא־יוכלו לצאת
.eos ad audiam non & ,me ad clamabunt & :ipſo ab
ממנה וזעקו אלי ולא אשמע אליהם׃
clamabunt & ,Ieruſalaim habitatores & ,Iehudah ciuitates ibunt Et
12 † והלכו ערי יהודה וישבי ירושלם וזעקו
non ſeruando & ;eis ſuffientes ipſi quibus , Deos ad
אל־האלהים אשר הם מקטרים להם והושע לא־
.eorum mali tempore in eos ſeruabunt
יושיעו להם בעת רעתם׃
numerum* & :Iehudah tui Dij fuerunt tuarū ciuitatum numerus* Quia
13 † כי מספר עריך היו אלהיך יהודה ומספר
aras , confuſionis aras poſuiſtis Ieruſalaim platearum
חצות ירושלם שמתם מזבחות לבשת מזבחות
populo pro ores ne tu Et . Bahal ſuffiendum ad
14 לקטר לבעל׃ † ואתה אל־תתפלל בעד־העם
ego † non quia :orationem & præconium ‡ eis pro leues * ne & ,hoc
הזה ואל־תשא בעדם רנה ותפלה כי אינני
.ſuo malo ſuper me ad eos clamare ‡ tēpore in audiens
שמע בעת קראם אלי בעד רעתם׃
cogitationes ſceleſtas ipſam faciendo † ,mea domo in ‡ meo dilecto * Quid
15 † מה לידידי בביתי עשותה המזמתה
tua malitia ‡ quia : te deſuper * tranſibunt ſanctuarij caro † & ,multas
הרבים ובשר־קדש יעברו מעליך כי־רעתכי
vocauit formæ ‡ fructu pulchram frondoſam † Oliuam .exultaſti tunc
16 אז תעלזי׃ † זית רענן יפה פרי־תאר קרא
ignem accendit ‡ grandis loquelæ ,vocem ad :tuum nomen DOMINVS
יהוה שמך לקול המולה גדלה הצית אש
.eius ramos confregerunt & :eam ſuper
עליה ורעו דליותיו׃
te ſuper eſt locutus ,te plantans ‡ exercituum DOMINVS Et
17 † ויהוה צבאות הנוטע אותך דבר עליך
quod , Iehudah domus & , Iſrael domus malum propter ,malum
רעה בגלל רעת בית־ישראל ובית יהודה אשר
DOMINVS Et .Bahal ipſi ſuffiendo , me irritandum ad ſibi fecerunt
18 עשו להם להכעסני לקטר לבעל׃ † ויהוה
.eorum conatus me feciſti videre tunc : ſciui & ,me fecit ſcire
הודיעני ואדעה אז הראיתני מעלליהם׃
cognoui non & ,iugulandū ad ducetur ‡ bos * ,agnus tanquam ‡ ego Et
19 † ואני ככבש אלוף יובל לטבוח ולא־ידעתי
lignum † Corrumpamus .cogitationes cogitauerunt me contra quod
כי־עלי חשבו מחשבות נשחיתה עץ

in pane eius , & excindamus eum è terra viuentium , & nomen eius non
בלחמו ונכרתנו מארץ חיים ושמו לא־ — חיה
.amplius memoretur *Et DOMINE exercituum ‡ iudicans iuſtitiā,
20 יזכר עוד׃ † ויהוה צבאות שפט צדק
* Sed ‡ qui iudicas † qui probas
† probans renes & cor , videam vltionem tuam de eis : quia ‡ ad te
בחן כליות ולב אראה נקמתך מהם כי אליך — כלה
‡ tibi
reuelaui ‡ litem meam . Propterea ſic dixit DOMINVS
21 גליתי את־ריבי׃ † לכן כה־אמר יהוה — גלה
‡ cauſam
ad viros Hanatoth , * quærentes animam tuam , dicendo : Ne
על־אנשי ענתות המבקשים את־נפשך לאמר לא
* qui quærūt
vaticineris in nomine DOMINI , & non morieris per manus noſtras.
תנבא בשם יהוה ולא תמות בידנו׃
Propterea ſic dixit DOMINVS exercituum : Ecce ego ‡ viſitans
22 † לכן כה אמר יהוה צבאות הנני פקד
‡ viſito
ſuper eos : iuuenes morientur in gladio, filij eorum & filiæ eorum
עליהם הבחורים ימתו בחרב בניהם ובנתיהם
morientur in fame. Et reſiduum non erit eis : quia
23 ימתו ברעב׃ † ושארית לא תהיה להם כי־ — מות
inducam malum, in viros Hanatoth, annus viſitationis eorum.
אביא רעה אל־אנשי ענתות שנת פקדתם׃ — שנה
erit annus viris

CAP. XII. יב

Iuſtus * tu , DOMINE ,‡ cùm litigabo contra te : Veruntamen
1 † צדיק אתה יהוה כי אריב אליך אך — ריב
* es ‡ ſi contendā tecum:
iudicia loquar tecum . Quare via impiorum proſperata eſt,
משפטים אדבר אתך מדוע דרך רשעים צלחה
ſecuri fuerunt omnes præuaricantes præuaricationem?
שלו כל־בגדי בגד׃ — שלה
pacem habuerunt
Plantaſti eos, etiam radicati ſunt, ‡ iuerunt, etiam fecerunt fructū:
2 † נטעתם גם־שרשו ילכו גם־עשו פרי — פרה
profecerūt,
* propinquus tu in ore eorum , & ‡ longinquus à renibus eorum.
קרוב אתה בפיהם ורחוק מכליותיהם׃
* prope fuiſti ori ‡ longè
Et tu DOMINE noſti me , vidiſti me , & probaſti cor meum
3 † ואתה יהוה ידעתני תראני ובחנת לבי — כלה
tecū: euelle eos ſicut † pecus ad iugulationem ; & ‡ ſanctifica eos ad diem
אתך התקם כצאן לטבחה והקדשם ליום — נתק
† oues ‡ præpara
occiſionis . Vſque quo * lugebit terra , & herba
4 הרגה׃ † עד־מתי תאבל הארץ ועשב
* erit deſolata ‡ defecerunt
omnis agri areſcet? propter malitiam habitantium in ea ‡ perijt
כל־השדה ייבש מרעת ישבי־בה ספתה — רוע ספה
animalia, & † volatile quoniam dixerunt: Non videbit ‡ nouiſſimū noſtrum.
בהמות ועוף כי אמרו לא יראה את־אחריתנו׃
† volucres ‡ nouiſſima noſtra.
‡ Quia cū peditibus cucurriſti, & laborare fecerunt te: & quomodo
5 † כי את־רגלים רצתה וילאוך ואיך — לאה
‡ Si
* contendes cum equis? Et in terra pacis ‡ tu † fidens,
תתחרה את־הסוסים ובארץ שלום אתה בוטח
* miſces te ‡ cui † fidebas, quę- runt te occidere,
& quomodo facies in altitudine Iarden?
ואיך תעשה בגאון הירדן׃ — גאה
Nam etiā fratres tui, & domus patris tui etiā ipſi præuaricati ſunt
6 † כי גם־אחיך ובית־אביך גם־המה בגדו
contra te; etiam ipſi clamauerunt poſt te : implendo Ne credas
בך גם־המה קראו אחריך מלא אל־תאמן
congregādo:
in eis , quum locuti fuerint ad te bona.
בם כי־ידברו אליך טובות׃
Reliqui domum meam , dimiſi hæreditatem meam : dedi
7 † עזבתי את־ביתי נטשתי את־נחלתי נתתי
dilectionem animæ meæ in vola inimicorum eius.
את־ידדות נפשי בכף איביה׃
manu
Fuit mihi hæreditas mea tanquam leo in ſylua: dedit contra me
8 † היתה־לי נחלתי כאריה ביער נתנה עלי — היה
in voce ſua, odi ideo eam.
בקולה על־כן שנאתיה׃
vocem ſuam,
Nunquid * auis tincta ‡ hæreditas mea mihi ? nunquid auis † circum
9 † העיט צבוע נחלתי לי העיט סביב
* vt ‡ ſanguine veniet cōtra hæreditatem meam quam elegi mihi?
contra eam ? Ite , congregate vos ‡ omnis fera agri , venite
עליה לכו אספו כל־חית השדה התיו
ad deuorandum. Paſtores multi demoliti ſunt vineam meam,
10 לאכלה׃ † רעים רבים שחתו כרמי
‡ vt † per circuitū ‡ Venite, ‡ omnes beſtiæ
conculcauerunt partem meam : * dederunt portionem
בססו את־חלקתי נתנו את־חלקת
‡ deſiderij mei in deſertum ſolitudinis. Poſuit eam in deſolationem,
חמדתי למדבר שממה׃ † שמה לשממה — ילך אתה
* poſuerunt ‡ deſiderabilem meam
luxit contra me deſolata. Deſolata eſt omnis terra : quia non † vir
11 אבלה עלי שממה נשמה כל־הארץ כי אין איש — שום
‡ ponens ſuper cor:
שם על־לב׃
† eſt quiſquā ‡ qui ponat

,nostra palatia in intrauit ,nostras fenestras in mors ascendit Quia
21 †כִּי־עָלָה מָוֶת בְּחַלּוֹנֵינוּ בָּא בְּאַרְמְנוֹתֵינוּ
.plateis de iuuenes ,platea de paruulum succidendum ad
לְהַכְרִית עוֹלָל מִחוּץ בַּחוּרִים מֵרְחֹבוֹת׃
hominis cadauer cadet & ,DOMINVS dixit Sic ,Loquere
22 †דַּבֵּר כֹּה נְאֻם־יְהוָה וְנָפְלָה נִבְלַת הָאָדָם
,metentem post à manipulus veluti & :agri faciebus super stercus tanquã
כְּדֹמֶן עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה וּכְעָמִיר מֵאַחֲרֵי הַקֹּצֵר
sapiens se laudet Ne :DOMINVS dixit Sic . colligens non &
23 וְאֵין מְאַסֵּף׃ †כֹּה אָמַר יְהוָה אַל־יִתְהַלֵּל חָכָם
se laudet neque ;sua potentia in potens se laudet neque ,sua sapientia in
בְּחָכְמָתוֹ וְאַל־יִתְהַלֵּל הַגִּבּוֹר בִּגְבוּרָתוֹ אַל־יִתְהַלֵּל
se laudans † se laudet hoc in Quinimo * .sua opulentia * in diues
24 עָשִׁיר בְּעָשְׁרוֹ׃ †כִּי אִם־בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל
,misericordiam faciens † DOMINVS ego quia :me sciendo & ,intelligendo
הַשְׂכֵּל וְיָדֹעַ אוֹתִי כִּי אֲנִי יְהוָה עֹשֶׂה חֶסֶד
.DOMINVS dixit ,volui illis in quia* :terra in iustitiam & ,iudicium
מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בָּאָרֶץ כִּי־בְאֵלֶּה חָפַצְתִּי נְאֻם־יְהוָה׃
super visitabo & ,DOMINVS dixit ,venientes * dies Ecce
25 †הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וּפָקַדְתִּי עַל־
,Iehudah super & ,Aegyptum Super .praeputio in circumcisum omnem
26 כָּל־מוּל בְּעָרְלָה׃ †עַל־מִצְרַיִם וְעַל־יְהוּדָה
omnes super & ,Moab super & ,Hamon filios super & ,Edom super &
וְעַל־אֱדוֹם וְעַל־בְּנֵי עַמּוֹן וְעַל־מוֹאָב וְעַל כָּל־
,praeputiatae * gentes omnes quia ;deserto in habitantes ,anguli extremificatos *
קְצוּצֵי פֵאָה הַיֹּשְׁבִים בַּמִּדְבָּר כִּי כָל־הַגּוֹיִם עֲרֵלִים
.corde praeputiati Israel domus omnis &
וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל עַרְלֵי־לֵב׃

per · vt disperdat · morticinium · in superficie · erit qui colligat. · *diuitiis suis. · * Sed · † qui laudat se, quòd intelligit, & cognoscit · † facio · * haec enim volo, · * veniunt, · בוא · & habentem praeputium. · * habitantes in extremo angulo mũdi, qui habitant · *quae habent praeputium, · † praeputium habẽt cordis.

CAP. X. יוד

,vos super DOMINVS est locutus quod verbum Audite
1 †שִׁמְעוּ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה עֲלֵיכֶם
gentium viam In :DOMINVS dixit Sic .Israel domus
2 בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ †כֹּה אָמַר יְהוָה אֶל־דֶּרֶךְ הַגּוֹיִם
consternentur * sed :consternemini ne caelorum signis à & ,discatis ne
אַל־תִּלְמָדוּ וּמֵאֹתוֹת הַשָּׁמַיִם אַל־תֵּחָתּוּ כִּי־יֵחַתּוּ
quia :ipsa* vanitas populorum statuta Quia .eis ab gentes
3 הַגּוֹיִם מֵהֵמָּה׃ †כִּי־חֻקּוֹת הָעַמִּים הֶבֶל הוּא כִּי
.ascia in artificis manuum opus ,illud praecidit sylua de lignum
עֵץ מִיַּעַר כְּרָתוֹ מַעֲשֵׂה יְדֵי־חָרָשׁ בַּמַּעֲצָד׃
malleis in & clauis In .illud decorauit auro in & ,argento In
4 †בְּכֶסֶף וּבְזָהָב יְיַפֵּהוּ בְּמַסְמְרוֹת וּבְמַקָּבוֹת
.prodibit* non & ,illa * confortauerunt
יְחַזְּקוּם וְלוֹא יָפִיק׃
,portabuntur † portando ;loquentur † non & ,ipsa aequabilitatis * palma Sicut
5 †כְּתֹמֶר מִקְשָׁה הֵמָּה וְלֹא יְדַבֵּרוּ נָשׂוֹא יִנָּשׂוּא
etiam & ,malefacient * non quia ,eis ab timeatis * ne :incedent † non quia
כִּי לֹא יִצְעָדוּ אַל־תִּירְאוּ מֵהֶם כִּי־לֹא יָרֵעוּ וְגַם־
.in* Magnus .DOMINE tu sicut non A .eis † non benefacere †
6 הֵיטֵיב אֵין אוֹתָם׃ †מֵאֵין כָּמוֹךָ יְהוָה גָּדוֹל אַתָּה
.fortitudine in tuum nomen magnũ &
וְגָדוֹל שִׁמְךָ בִּגְבוּרָה׃
quia * ,conuenit tibi quia ,gentium rex te timebit non Quis
7 †מִי לֹא יִרָאֲךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לְךָ יָאָתָה כִּי
† non à eorum regno omni in * & ,gentium sapientibus omnibus in †
בְכָל־חַכְמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל־מַלְכוּתָם מֵאֵין
lignũ vanitatũ Eruditio . agent stultè & ,desipient vno in * Et. tu sicut
8 כָּמוֹךָ׃ †וּבְאַחַת יִבְעֲרוּ וְיִכְסָלוּ מוּסַר הֲבָלִים עֵץ
aurum & ,afferetur Tarsis de extensum Argentum .ipsum*
9 הוּא׃ †כֶּסֶף מְרֻקָּע מִתַּרְשִׁישׁ יוּבָא וְזָהָב
purpura & ,hyacinthus :aurificis manus & , artificis opus ,Vphaz de
מֵאוּפָז מַעֲשֵׂה חָרָשׁ וִידֵי צוֹרֵף תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן
.ipsa vniuersa sapientum opus ,eorum indumentum
לְבוּשָׁם מַעֲשֵׂה חֲכָמִים כֻּלָּם׃
rex & ,viuens Deus ,ipse † veritas Deus DOMINVS Et
10 †וַיהוָה אֱלֹהִים אֱמֶת הוּא־אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ
gentes sustinebunt non & ,terra contremiscet eius ira ab .seculi
עוֹלָם מִקִּצְפּוֹ תִּרְעַשׁ הָאָרֶץ וְלֹא־יָכִלוּ גוֹיִם
calos * qui Dij :eis diceretis hoc Secundum † .eius indignationem *
11 זַעְמוֹ׃ †כִּדְנָה תֵּאמְרוּן לְהוֹם אֱלָהַיָּא דִּי־שְׁמַיָּא
caelo sub de & ,terra è pereant ,fecerunt non terram &
וְאַרְקָא לָא עֲבַדוּ יֵאבַדוּ מֵאַרְעָא וּמִן־תְּחוֹת שְׁמַיָּא
,sua sapiẽtia in orbem stabiliens † ,sua potentia in terram Faciens * .hi
12 אֵלֶּה׃ †עֹשֵׂה אֶרֶץ בְּכֹחוֹ מֵכִין תֵּבֵל בְּחָכְמָתוֹ
.caelos extendit sua prudentia in &
וּבִתְבוּנָתוֹ נָטָה שָׁמָיִם׃

metuatis: · *metuant · אות חתת · *sunt, · חקק · יפה נקב · †illud, · *egredietur è loco suo. · *aequalis est, · †portabitur · פוק · †loquetur, · †incedit, · *timeas ab eo, · *malefaciet, · † benefacẽdi · † est in eo facultas. · † est · * es, · יאת · *regnum · †inter omnes sapientes · *inter omne regnum · † est · * simul · יסר · *est. · sunt. · † est, · אמן · aeternus · כול · *iram · *Sic · *caelum · *Dominus Deus est qui fecit · † qui stabiliuit · כוח · כון · בין

vapores facit ascendere & , caelo in aquarũ strepitum eum dare vocem Ad †
13 †לְקוֹל תִּתּוֹ הֲמוֹן מַיִם בַּשָּׁמַיִם וַיַּעֲלֶה נְשִׂאִים
suis thesauris de ventũ eduxit * & , fecit pluuia † :fulgura terrae extremo ab
מִקְצֵה אֶרֶץ בְּרָקִים לַמָּטָר עָשָׂה וַיּוֹצֵא רוּחַ מֵאֹצְרֹתָיו׃
omnis est affectus Pudore .scientiam propter homo omnis Brutescit †
14 †נִבְעַר כָּל־אָדָם מִדַּעַת הֹבִישׁ כָּל־
,eu † in spiritus * non & ,eius conflatile falsitas † quia :sculptili à fusor †
צוֹרֵף מִפָּסֶל כִּי שֶׁקֶר נִסְכּוֹ וְלֹא־רוּחַ בָּם׃
eorum † visitationis tempore in :errorum † opus ipsa † Vanitas
15 †הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתֻּעִים בְּעֵת פְּקֻדָּתָם
omnium psalmator quia ,Iahacob pars haec sicut * Non .peribunt
16 יֹאבֵדוּ׃ †לֹא־כְאֵלֶּה חֵלֶק יַעֲקוֹב כִּי־יוֹצֵר הַכֹּל
exercituum DOMINVS :eius haereditatis virga Israel & , * ipse
הוּא וְיִשְׂרָאֵל שֵׁבֶט נַחֲלָתוֹ יְהוָה צְבָאוֹת
.munitione in habitans ,tuam negotiationem † terra de Collige * .eius nomen
17 שְׁמוֹ׃ †אִסְפִּי מֵאֶרֶץ כִּנְעָתֵךְ יֹשֶׁבֶת בַּמָּצוֹר׃
habitatores iaciens funda ego † Ecce :DOMINVS dixit sic Quia
18 †כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה הִנְנִי קוֹלֵעַ אֶת־יוֹשְׁבֵי
. † inueniant vt eis faciam angustiam * & :hac vice in terrae
הָאָרֶץ בַּפַּעַם הַזֹּאת וַהֲצֵרוֹתִי לָהֶם לְמַעַן יִמְצָאוּ׃
ego & :mea plaga est dolorosa † ,mea contritione super mihi Vae
19 †אוֹי לִי עַל־שִׁבְרִי נַחְלָה מַכָּתִי וַאֲנִי
.eam feram & * infirmitatem hanc Profectò :dixi †
אָמַרְתִּי אַךְ זֶה חֳלִי וְאֶשָּׂאֶנּוּ׃
:sunt dirupti mei funiculi omnes & , est vastatũ meum Tentorium †
20 †אָהֳלִי שֻׁדָּד וְכָל־מֵיתָרַי נִתָּקוּ
,meum tentorium vltra extendens † non :ipsi * non & ,me sunt egressi † mei filij
בָּנַי יְצָאֻנִי וְאֵינָם אֵין־נֹטֶה עוֹד אָהֳלִי
.meas cortinas erigens * &
וּמֵקִים יְרִיעוֹתָי׃
† .quaesierunt non DOMINVM & ,pastores sunt effecti bruti * Quia
21 †כִּי נִבְעֲרוּ הָרֹעִים וְאֶת־יְהוָה לֹא דָרָשׁוּ
.est dispersa † eorum pascua † omnis & ,intellexerunt non Propterea
עַל־כֵּן לֹא הִשְׂכִּילוּ וְכָל־מַרְעִיתָם נְפוֹצָה׃
terra de magna commotio & , venit ecce auditionis Vox
22 †קוֹל שְׁמוּעָה הִנֵּה בָאָה וְרַעַשׁ גָּדוֹל מֵאֶרֶץ
habitaculum ,solitudinem † Iehudah ciuitates ponendum ad * ,Aquilonis
צָפוֹן לָשׂוּם אֶת־עָרֵי יְהוּדָה שְׁמָמָה מְעוֹן
:eius via hominis † non quòd DOMINE Noui .draconum
23 תַּנִּים׃ †יָדַעְתִּי יְהוָה כִּי לֹא לָאָדָם דַּרְכּוֹ
.suum gressum preparare & † ,ambulantis viri † nec
לֹא־לְאִישׁ הֹלֵךְ וְהָכִין אֶת־צַעֲדוֹ׃
tuo naso † in non ,iudicio in veruntamen ,DOMINE me Corripe
24 †יַסְּרֵנִי יְהוָה אַךְ בְּמִשְׁפָּט אַל־בְּאַפְּךָ
super tuam excandescentiam * Effunde .me facias diminuere fortè ne
25 פֶּן־תַּמְעִטֵנִי׃ †שְׁפֹךְ חֲמָתְךָ עַל־
tuo nomine in † quae familias * super & ,te cognouerunt non quae gentes
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא־יְדָעוּךָ וְעַל מִשְׁפָּחוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ
,eum deuorauerunt & ,Iahacob comederunt quia :inuocauerunt non
לֹא קָרָאוּ כִּי־אָכְלוּ אֶת־יַעֲקֹב וַאֲכָלֻהוּ
.fecerunt desolare eius habitaculum & ,eum consumpserunt &
וַיְכַלֻּהוּ וְאֶת־נָוֵהוּ הֵשַׁמּוּ׃

CAP. XI. יא

:dicendũ ad ,DOMINO à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
1 †הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר׃
,Iehudah virum * ad loquemini † & ,huius pacti verba Audite
2 †שִׁמְעוּ אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וְדִבַּרְתֶּם אֶל־אִישׁ יְהוּדָה
Sic ,eos ad dices Et .Ierusalaim habitatores super &
3 וְעַל־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלָם׃ †וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־
non qui vir † Maledictus : Israel Deus DOMINVS dixit
אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא
.huius pacti verbis audierit †
יִשְׁמַע אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת׃
eos me educere † die in vestris patribus praecepi Quod
4 †אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם הוֹצִיאִי־אוֹתָם
,mea voce in * Audite :dicendo ,ferrea fornace è ,Aegypti terra è
מֵאֶרֶץ־מִצְרַיִם מִכּוּר הַבַּרְזֶל לֵאמֹר שִׁמְעוּ בְקוֹלִי
eritis & , vobis praecepero quae omnia iuxta ea facite &
וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם כְּכֹל אֲשֶׁר־אֲצַוֶּה אֶתְכֶם וִהְיִיתֶם
.Deum in vobis ero ego & ,populum in mihi
5 לִי לְעָם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לֵאלֹהִים׃ †לְמַעַן הָקִים
terram eis dandum ad vestris patribus iuraui quod iuramentum
אֶת־הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבוֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם אֶרֶץ

Qui vocem suam dat multitudinem ... · nubes · ô Tabernaculum · † qui eruerit · ut dicerent · loquimini · educi · ut faciatis · statuam

Sapientes ?dicetis † Quomodo .DOMINI iudicium nouerunt non
8 לֹא יָדְעוּ אֵת מִשְׁפַּט יְהוָה׃ †אֵיכָה תֹאמְרוּ חֲכָמִים
fecit vanum in * ecce Verè ? nobiscum DOMINI lex &
אֲנַחְנוּ וְתוֹרַת יְהוָה אִתָּנוּ אָכֵן הִנֵּה לַשֶּׁקֶר עָשָׂה
,sunt consternati *,sapientes sunt affecti Pudore . scribæ falsitas † ,stylus
9 עֵט שֶׁקֶר סֹפְרִים׃ †הֹבִשׁוּ חֲכָמִים חַתּוּ
quid sapientia & ,reprobauerunt DOMINI verbo in ecce † :sunt capti &
וַיִּלָּכֵדוּ הִנֵּה בִדְבַר־יְהוָה מָאָסוּ וְחָכְמַת מֶה
eorum agros ,aliis eorum vxores dabo Propterea ?eis *
10 לָהֶם׃ †לָכֵן אֶתֵּן אֶת־נְשֵׁיהֶם לַאֲחֵרִים שְׂדוֹתֵיהֶם
:cupiditatem concupiscens ipse totus magnū ad vsque & paruo à quia ,hæredibus
לְיוֹרְשִׁים כִּי מִקָּטֹן וְעַד־גָּדוֹל כֻּלֹּה בֹּצֵעַ בָּצַע
.mendacium faciens ipse totus * sacerdotem ad vsque & propheta à
מִנָּבִיא וְעַד־כֹּהֵן כֻּלֹּה עֹשֶׂה שָּׁקֶר׃
:dicendo ,leui super † mei populi filiæ contritionem curabant * Et
11 †וַיְרַפּוּ אֶת־שֶׁבֶר בַּת־עַמִּי עַל־נְקַלָּה לֵאמֹר
.pax * non & ,pax Pax
שָׁלוֹם שָׁלוֹם וְאֵין שָׁלוֹם׃
Etiam ?fecerunt abominationem quoniam ,sunt affecti pudore
12 †הֹבִשׁוּ כִּי תוֹעֵבָה עָשׂוּ גַּם־
Idcirco .nescierunt erubescere & ,sunt affecti pudore non pudendo
בּוֹשׁ לֹא־יֵבֹשׁוּ וְהִכָּלֵם לֹא יָדָעוּ לָכֵן
dixit ,corruent * suæ visitationis tempore in ,cadentes in * cadent
יִפְּלוּ בַנֹּפְלִים בְּעֵת פְּקֻדָּתָם יִכָּשְׁלוּ אָמַר
,DOMINVS dixit ,eos colligam Colligendo † .DOMINVS
13 יְהוָה׃ †אָסֹף אֲסִיפֵם נְאֻם־יְהוָה
,defluxit *folium & ,ficu in ficus * nec ,vite in vuæ non
אֵין עֲנָבִים בַּגֶּפֶן וְאֵין תְּאֵנִים בַּתְּאֵנָה וְהֶעָלֶה נָבֵל
?sedentes nos † quid Propter .eis transibunt * ,eis dedi &
14 וָאֶתֵּן לָהֶם יַעַבְרוּם׃ †עַל־מָה אֲנַחְנוּ יֹשְׁבִים
,ibi silebimus * & ,munitionis * ciuitates in ingrediamur & ,vos Colligite
הֵאָסְפוּ וְנָבוֹא אֶל־עָרֵי הַמִּבְצָר וְנִדְּמָה־שָּׁם
aquam nobis dedit potū &,nos fecit silere* noster Deus DOMINVS quia
כִּי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ הֲדִמָּנוּ וַיַּשְׁקֵנוּ מֵי־
.DOMINO peccauimus nam :fellis
רֹאשׁ כִּי חָטָאנוּ לַיהוָה׃
ecce & ,medelæ tempus ad :bonum † non & ,pacem ad Expectare
15 †קַוֵּה לְשָׁלוֹם וְאֵין טוֹב לְעֵת מַרְפֵּה וְהִנֵּה
voce * à ,eius equorum fremitus est auditus Dan A .terror
16 בְעָתָה׃ †מִדָּן נִשְׁמַע נַחְרַת סוּסָיו מִקּוֹל
deuorauerūt & ,venerunt & :terra omnis tremuit ,eius fortiū hinnituum
מִצְהֲלוֹת אַבִּירָיו רָעֲשָׁה כָּל־הָאָרֶץ וַיָּבוֹאוּ וַיֹּאכְלוּ
.ea in habitantes & ;vrbem :eius plenitudinem &,terram
אֶרֶץ וּמְלוֹאָהּ עִיר וְיֹשְׁבֵי בָהּ׃
non quibus ,regulos serpentes vos in mittens ego ecce Quia
17 †כִּי הִנְנִי מְשַׁלֵּחַ בָּכֶם נְחָשִׁים צִפְעֹנִים אֲשֶׁר אֵין־
.DOMINVS ait ,vos mordebunt & :incantatio eis
לָהֶם לָחַשׁ וְנִשְּׁכוּ אֶתְכֶם נְאֻם־יְהוָה׃
mærens † meum cor me in ,mærorem * super mea Confortatio*
18 †מַבְלִיגִיתִי עֲלֵי יָגוֹן עָלַי לִבִּי דַוָּי׃
.distantiarum * terra de mei populi filiæ clamoris vox Ecce
19 †הִנֵּה־קוֹל שַׁוְעַת בַּת־עַמִּי מֵאֶרֶץ מַרְחַקִּים
?ea in non eius rex an ,Siion in non DOMINVS Nunquid
הַיהוָה אֵין בְּצִיּוֹן אִם־מַלְכָּהּ אֵין בָּהּ
?alienigenæ * vanitatibus in ,suis sculptilibus in me fecerunt irasci Quare
מַדּוּעַ הִכְעִסוּנִי בִּפְסִלֵיהֶם בְּהַבְלֵי נֵכָר׃
.sumus saluati non nos & ,æstas est finita ,messis Transiuit
20 †עָבַר קָצִיר כָּלָה קָיִץ וַאֲנַחְנוּ לוֹא נוֹשָׁעְנוּ׃
,sum denigratus :sum contritus mei populi filiæ contritionem Super
21 †עַל־שֶׁבֶר בַּת־עַמִּי הָשְׁבָּרְתִּי קָדַרְתִּי
num ?Ghilhad in non resina * Nunquid .me apprehendit † stupor
22 שַׁמָּה הֶחֱזִקָתְנִי׃ †הַצֳרִי אֵין בְּגִלְעָד אִם־
?mei populi filiæ cicatrix conscendit * non cur Sed ?ibi non medicus
רֹפֵא אֵין שָׁם כִּי מַדּוּעַ לֹא עָלְתָה אֲרֻכַת בַּת־עַמִּי׃

CAP. IX. ט

:lachryma * vena meus oculus & ,aquas * meum caput det Quis
1 †מִי־יִתֵּן רֹאשִׁי מַיִם וְעֵינִי מְקוֹר דִּמְעָה
.mei populi filiæ fauciis † nocte ac die flebo &
וְאֶבְכֶּה יוֹמָם וָלַיְלָה אֵת חַלְלֵי בַת־עַמִּי׃
derelinquam & ,viatorum diuersorium deserto * in mihi det Quis
2 †מִי־יִתְּנֵנִי בַמִּדְבָּר מְלוֹן אֹרְחִים וְאֶעֶזְבָה
retentio * ,adulteri ipsi vniuersi quia :eis ab abibo * & ,meum populum
אֶת־עַמִּי וְאֵלְכָה מֵאִתָּם כִּי כֻלָּם מְנָאֲפִים עֲצֶרֶת
suum arcum ,suam linguam fecerunt ejaculari * Et .prævaricatorum
3 בֹּגְדִים׃ †וַיַּדְרְכוּ אֶת־לְשׁוֹנָם קַשְׁתָּם

malo de quia :terra in se roborauerunt;veritatem ad non & ,mendacium
שֶׁקֶר וְלֹא לֶאֱמוּנָה גָּבְרוּ בָאָרֶץ כִּי מֵרָעָה
.DOMINVS dixit ,cognouerunt non me & ,sunt egressi malum ad
אֶל־רָעָה יָצָאוּ וְאֹתִי לֹא־יָדָעוּ נְאֻם־יְהוָה׃
quia :fidatis ne fratre * omni super & ,cauete suo socio à Vnusquisque
4 †אִישׁ מֵרֵעֵהוּ הִשָּׁמֵרוּ וְעַל־כָּל־אָח אַל־תִּבְטָחוּ כִּי
fraudulenter sodalis † omnis & ,supplantabit supplantando frater omnis
כָל־אָח עָקוֹב יַעְקֹב וְכָל־רֵעַ רָכִיל
veritatem & ,fallacia vtentur * suum socium in vnusquisque Et .incedet
5 יַהֲלֹךְ׃ †וְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ יְהָתֵלּוּ וֶאֱמֶת
agendo prauè ,mendacium * loqui suam linguam docuerunt .loquentur non
לֹא יְדַבֵּרוּ לִמְּדוּ לְשׁוֹנָם דַּבֶּר־שֶׁקֶר הַעֲוֵה
scire renuerunt dolo in ,doli medio in tuum Sedere * .laborauerunt
6 נִלְאוּ׃ †שִׁבְתְּךָ בְּתוֹךְ מִרְמָה בְּמִרְמָה מֵאֲנוּ דַעַת־
DOMINVS dixit sic Propterea .DOMINVS dixit ,me
7 אוֹתִי נְאֻם־יְהוָה׃ †לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה
quomodo quia :eos probabo & ,eos excoquens * ego Ecce : exercituum
צְבָאוֹת הִנְנִי צוֹרְפָם וּבְחַנְתִּים כִּי־אֵיךְ
,eorum lingua extensa Sagitta ?mei populi filiæ faciebus à faciam
8 אֶעֱשֶׂה מִפְּנֵי בַּת־עַמִּי׃ †חֵץ שׁוֹחֵט לְשׁוֹנָם
suo intimo* in & ,loquetur † suo socio † cum pacem suo ore in .est locuta dolum
מִרְמָה דִבֵּר בְּפִיו שָׁלוֹם אֶת־רֵעֵהוּ יְדַבֵּר וּבְקִרְבּוֹ
dixit ,eis in visitabo non his super Nunquid .suam insidiam ponet *
9 יָשִׂים אָרְבּוֹ׃ †הַעַל־אֵלֶּה לֹא־אֶפְקָד־בָּם נְאֻם־
?mea anima vlciscetur non ,hæc sicut † quæ gente in an ?DOMINVS
יְהוָה אִם בְּגוֹי אֲשֶׁר־כָּזֶה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי׃
pascua amœna * super & ,lamentum & ,fletum tollam * montes Super
10 †עַל־הֶהָרִים אֶשָּׂא בְכִי וָנֶהִי וְעַל־נְאוֹת
audierunt non & ,transeunte viro non à * ,sunt incēsa quoniā :planctū deserti
מִדְבָּר קִינָה כִּי נִצְּתוּ מִבְּלִי־אִישׁ עֹבֵר וְלֹא שָׁמְעוּ
.abierunt,vagati sunt iumentum * ad vsque & ,cœli volatili à ,pecoris † vocem
קוֹל מִקְנֶה מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם וְעַד־בְּהֵמָה נָדְדוּ הָלָכוּ׃
& ,draconū habitaculum ,aceruos in Ierusalaim dabo * Et
11 †וְנָתַתִּי אֶת־יְרוּשָׁלִַם לְגַלִּים מְעוֹן תַּנִּים וְאֶת־
.habitatore absque * desolationem dabo *,Iehudah ciuitates &
עָרֵי יְהוּדָה אֶתֵּן שְׁמָמָה מִבְּלִי יוֹשֵׁב׃
os est locutum quem † & :hoc intelliget & ,sapiens vir * Quis
12 †מִי־הָאִישׁ הֶחָכָם וְיָבֵן אֶת־זֹאת וַאֲשֶׁר דִּבֶּר פִּי־
,est exusta ,terra periit quid Super ? illud nūciabit & ,eum ad DOMINI
יְהוָה אֵלָיו וְיַגִּדָהּ עַל־מָה אָבְדָה הָאָרֶץ נִצְּתָה
Super * :DOMINVS dixit Et ?transeunte absque * desertum veluti
13 כַמִּדְבָּר מִבְּלִי עֹבֵר׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה עַל־
audierunt non & ,eorum facies ad † dedi quam ,meam legem eos derelinquere
עָזְבָם אֶת־תּוֹרָתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵיהֶם וְלֹא־שָׁמְעוּ
.ea in ambulauerunt nec ,mea voce in *
בְקוֹלִי וְלֹא־הָלְכוּ בָהּ׃
quos ,Behalim post & ,sui cordis obstinationem * post abierunt Et
14 †וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי שְׁרִרוּת לִבָּם וְאַחֲרֵי הַבְּעָלִים אֲשֶׁר
DOMINVS dixit sic Idcirco ?eorum patres eos docuerunt
15 לִמְּדוּם אֲבוֹתָם׃ †לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה
,absynthio hunc populum eos cibans ego Ecce : Israel Deus exercituū
צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מַאֲכִילָם אֶת־הָעָם הַזֶּה לַעֲנָה
,gentes in eos dispergam Et . fellis aquam eis potum dabo &
16 וְהִשְׁקִיתִים מֵי־רֹאשׁ׃ †וַהֲפִיצוֹתִים בַּגּוֹיִם
eos post mittam & :eorum patres & ipsi nouerunt non quas
אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ הֵמָּה וַאֲבוֹתָם וְשִׁלַּחְתִּי אַחֲרֵיהֶם
.eos me consumere ad vsque * gladium
אֶת־הַחֶרֶב עַד כַּלּוֹתִי אוֹתָם׃
vocate & Considerate † : exercituum DOMINVS dixit Sic
17 †כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הִתְבּוֹנְנוּ וְקִרְאוּ
.veniant & ,mittite * sapientes ad & : veniant & ,lamentatrices ad
לַמְקוֹנְנוֹת וּתְבוֹאֶינָה וְאֶל־הַחֲכָמוֹת שִׁלְחוּ וְתָבוֹאנָה׃
nostri oculi demittant & ,querimoniam * nos super tollant * & festinent Et
18 †וּתְמַהֵרְנָה וְתִשֶּׂנָה עָלֵינוּ נֶהִי וְתֵרַדְנָה עֵינֵינוּ
.aquis defluant nostræ palpebræ & ,lachrymam *
דִּמְעָה וְעַפְעַפֵּינוּ יִזְּלוּ־מָיִם׃
!sumus vastati Quomodo .Siion de est audita querimonia * vox Quia
19 †כִּי קוֹל נְהִי נִשְׁמַע מִצִּיּוֹן אֵיךְ שֻׁדָּדְנוּ
quia * : terram dereliquimus quia ! vehementer sumus affecti pudore
בֹּשְׁנוּ מְאֹד כִּי־עָזַבְנוּ אָרֶץ כִּי
verbum mulieres audite Sed .nostra habitacula * proiecerunt
20 הִשְׁלִיכוּ מִשְׁכְּנוֹתֵינוּ׃ †כִּי־שְׁמַעְנָה נָשִׁים דְּבַר־
docete & :eius oris verbum vestra auris assumat & ,DOMINI
יְהוָה וְתִקַּח אָזְנְכֶם דְּבַר־פִּיו וְלַמֵּדְנָה
.planctum suam sociam † vnaquæque & ,querimoniam * vestras filias
בְנוֹתֵיכֶם נֶהִי וְאִשָּׁה רְעוּתָהּ קִינָה׃

ab amico * fratri; amicus רֵעָה; circuueniet, אָמֵן; * falsitatem, vt praue agerent; * Habitatio tua est inter dolosos, dolosè; לְאָה־יָדַע; * fundo; vt non fundam eos propter filiam; שׁוֹחֵט; בְּנָה; † amico; * loquentur, * corde; * ponent insidias suas.; שׁוּב; † nunquid; † est; * assumam; * habitacula; נְשָׂא נָהָה; * vt non sit quisquā qui transeat, † pecudum, à volucribus; * animalia transmigrauerunt, * ponam; נָתַן גָּלַל; † vt non sit habitator.; * est † ad; * Propter; בֵּין נֶגֶד; * vt non sit transiens?; * Eò quòd dereliquerūt † coram eis, * voci meæ,; יָרָה יָלַךְ; * duritiem; † cibo; שָׁקָה פּוּץ; donec consumam; כָּלָה; † Cōtemplamini; * mulieres; בִּין קִין; * assumant; * planctum, & deducant † lachrymas,; נָזַל; * lamentationis; * &; * nos; לָקַח; * lamentum; † amicam; רֵעָה

.Israel mei populi malitiæ faciebus à ei fecerim quæ videte & propter ma-
וּרְאוּ אֵת אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי לוֹ מִפְּנֵי רָעַת עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃
dixit ,hæc opera omnia vos facere propter nunc Et
13 וְעַתָּה יַעַן עֲשׂוֹתְכֶם אֶת־כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה נְאֻם
,loquendo & ,surgendo mane vos ad sum locutus & :DOMINVS
יְהוָה וָאֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם הַשְׁכֵּם וְדַבֵּר
.respondistis non & ,vos vocaui & :audistis non &
וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וָאֶקְרָא אֶתְכֶם וְלֹא עֲנִיתֶם׃
,ea super meum nomen est inuocatum qua* domui faciam Et
14 וְעָשִׂיתִי לַבַּיִת אֲשֶׁר נִקְרָא־שְׁמִי עָלָיו
vobis dedi quem loco & ,ea in fidentes vos cui
אֲשֶׁר אַתֶּם בֹּטְחִים בּוֹ וְלַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָכֶם
.Siloh feci sicut ,vestris patribus &
וְלַאֲבוֹתֵיכֶם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְשִׁלוֹ׃
omnes proieci sicut ,meis faciebus desuper vos proiiciam Et
15 וְהִשְׁלַכְתִּי אֶתְכֶם מֵעַל פָּנָי כַּאֲשֶׁר הִשְׁלַכְתִּי אֶת־כָּל־
.Ephraim semen vniuersum ,vestros fratres
אֲחֵיכֶם אֵת כָּל־זֶרַע אֶפְרָיִם׃
assumas ne & ,isto populo pro ores ne tu Et
16 וְאַתָּה אַל־תִּתְפַּלֵּל בְּעַד־הָעָם הַזֶּה וְאַל־תִּשָּׂא
ego† non quia :me in intercedas* ne & ,orationem & ,præconium* eis pro
בַעֲדָם רִנָּה וּתְפִלָּה וְאַל־תִּפְגַּע־בִּי כִּי־אֵינֶנִּי
facientes* isti quid videns† tu Nónne .te audiens
17 שֹׁמֵעַ אֹתָךְ׃ הַאֵינְךָ רֹאֶה מָה הֵמָּה עֹשִׂים
?Ierusalaim plateis in & ,Iehudah ciuitatibus in
בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִָם׃
succendentes† patres & ,ligna colligentes* Filij
18 הַבָּנִים מְלַקְּטִים עֵצִים וְהָאָבוֹת מְבַעֲרִים
reginæ placentas faciendum ad ,conspersionem subigentes† mulieres & ,ignem
אֶת־הָאֵשׁ וְהַנָּשִׁים לָשׁוֹת בָּצֵק לַעֲשׂוֹת כַּוָּנִים לִמְלֶכֶת
.me irritandum ad† alienis diis libamina libandum* & ,cæli
הַשָּׁמַיִם וְהַסֵּךְ נְסָכִים לֵאלֹהִים אֲחֵרִים לְמַעַן הַכְעִסֵנִי׃
scipsos non an :DOMINVS dixit ,irritantes† ipsi me Nónne
19 הַאֹתִי הֵם מַכְעִסִים נְאֻם־יְהוָה הֲלוֹא אֹתָם
Dominus dixit sic Ideo ?eorum vultus pudorem ad†
20 לְמַעַן בֹּשֶׁת פְּנֵיהֶם׃ לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי
istum locum in effusa* mea ira & ,meus nasus† Ecce :DOMINVS†
יְהוִה הִנֵּה אַפִּי וַחֲמָתִי נִתֶּכֶת אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה
super & ,agri lignum† super & ,animal† super & ,hominem† super
עַל־הָאָדָם וְעַל־הַבְּהֵמָה וְעַל־עֵץ הַשָּׂדֶה וְעַל־
.extinguetur non & ,succendetur & :humi* fructum
פְּרִי הָאֲדָמָה וּבָעֲרָה וְלֹא תִכְבֶּה׃
vestras Ascensiones† :Israel Deus exercituum DOMINVS dixit Sic
21 כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹלוֹתֵיכֶם
.carnem comedite & ,vestris victimis super addite
סְפוּ עַל־זִבְחֵיכֶם וְאִכְלוּ בָשָׂר׃
eis præcepi nec ,vestris patribus cum sum locutus non Quia
22 כִּי לֹא־דִבַּרְתִּי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם וְלֹא צִוִּיתִים
ascensionis† verbis super ,Aegypti terra è eos me educere† die in
בְּיוֹם הוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם עַל־דִּבְרֵי עוֹלָה
:dicendo ,eis præcepi hoc verbum Quinimo* .victimæ &
23 וָזָבַח׃ כִּי אִם־אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה צִוִּיתִי אוֹתָם לֵאמֹר
mihi eritis vos & ,Deum in vobis ero & ,mea voce in Audite†
שִׁמְעוּ בְקוֹלִי וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי
,vobis præcipiam† quam via omni in ambulabitis† & :populum in
לְעָם וַהֲלַכְתֶּם בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אֶתְכֶם
inclinauerunt neque audierunt* non Et .vobis sit bene vt
24 לְמַעַן יִיטַב לָכֶם׃ וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא־הִטּוּ
:mali sui cordis obstinatione* in consiliis in abierunt & ,suam aurem
אֶת־אָזְנָם וַיֵּלְכוּ בְּמֹעֵצוֹת בִּשְׁרִרוּת לִבָּם הָרָע
.facies ad† non & ,retrorsum sunt facti† &
וַיִּהְיוּ לְאָחוֹר וְלֹא לְפָנִים׃
ad vsque ,Aegypti terra è vestri patres sunt egressi qua die A
25 לְמִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר יָצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד
prophetas meos seruos omnes vos ad misi & ,hanc diem
הַיּוֹם הַזֶּה וָאֶשְׁלַח אֲלֵיכֶם אֶת־כָּל־עֲבָדַי הַנְּבִיאִים
,me ad† obaudierunt non Et .mittendo & surgendo manè ,die
26 יוֹם הַשְׁכֵּם וְשָׁלֹחַ׃ וְלוֹא שָׁמְעוּ אֵלַי
:suam ceruicem indurauerunt & :suam aurem inclinauerunt nec
וְלֹא הִטּוּ אֶת־אָזְנָם וַיַּקְשׁוּ אֶת־עָרְפָּם
omnia eos ad loqueris Et .suis patribus præ malefecerunt
27 הֵרֵעוּ מֵאֲבוֹתָם׃ וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת־כָּל־
non & ,eos ad vocabis & :te ad* obaudient non & ,hæc verba
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֵלֶיךָ וְקָרָאתָ אֲלֵיהֶם וְלֹא
.tibi respondebunt
יַעֲנוּכָה׃

litiam, quia fecistis רוע עשה · ענה huic in · * fiditis · à facie mea · נשא רנן * laudem † depreceris ad † exaudiam † vides * faciunt עשה * colligunt † succendunt כונה * impastant pastam, vt faciant † stellæ לוש כון * libent † vt irascifaciant † irritant, † potius † Deus: * furor * effunditur יחם * homines, † animalia, † arbores * terræ † Holocausta vestra עלה ספה צוה † qua eduxi † holocausti יצא הוציא * Sed † Obtemperate voci meæ, היה † ambulate † præcepi * paruerunt נטה † sed † duritia רוע † retrocesserunt, † progressi sunt. per diem, † mihi, * sed קשה & peius faciunt quàm patres eorũ. * tibi. ענה

voce in audierunt† non quæ gens* Hæc :eos ad dices Et
28 וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר לוֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל
,veritas periit :disciplinam receperunt* nec ,sui Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהָיו וְלֹא לָקְחוּ מוּסָר אָבְדָה הָאֱמוּנָה
,proiice & ,tuum nazaræatum† Tonde .ipsorum ore de est abscisa &
29 וְנִכְרְתָה מִפִּיהֶם׃ גָּזִּי נִזְרֵךְ וְהַשְׁלִיכִי
dimisit* & ,DOMINVS reprobauit‖ quia :lamentum edita† loca super tolle† &
וּשְׂאִי עַל־שְׁפָיִם קִינָה כִּי מָאַס יְהוָה וַיִּטֹּשׁ
Iehudah filij fecerunt Quia .sui furoris generationem
30 אֶת־דּוֹר עֶבְרָתוֹ׃ כִּי־עָשׂוּ בְנֵי־יְהוּדָה
suas abominationes posuerunt :DOMINVS dixit ,meis oculis in malũ
הָרַע בְּעֵינַי נְאֻם־יְהוָה שָׂמוּ שִׁקּוּצֵיהֶם
.eam polluendum ad† ea super meum nomen est inuocatum qua* ,domo in
בַּבַּיִת אֲשֶׁר־נִקְרָא־שְׁמִי עָלָיו לְטַמְּאוֹ׃
,Hinnom filij valle in † quæ ,Topheth excelsa ædificauerunt Et
31 וּבָנוּ בָּמוֹת הַתֹּפֶת אֲשֶׁר בְּגֵיא בֶן־הִנֹּם
non quod :igni in suas filias & ,suos filios comburendum ad†
לִשְׂרֹף אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם בָּאֵשׁ אֲשֶׁר לֹא
.meum cor super ascendit nec ,præcepi
צִוִּיתִי וְלֹא עָלְתָה עַל־לִבִּי׃
vltrà dicetur non & ,DOMINVS dicit ,venientes dies ecce Ideo
32 לָכֵן הִנֵּה־יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וְלֹא־יֵאָמֵר עוֹד
:interfectionis Vallis quinimo ,Hinnom filij Vallis & ,Topheth
הַתֹּפֶת וְגֵיא בֶן־הִנֹּם כִּי אִם־גֵּיא הַהֲרֵגָה
populi cadauer erit Et .loco absque† Topheth in sepelient &
33 וְקָבְרוּ בְתֹפֶת מֵאֵין מָקוֹם׃ וְהָיְתָה נִבְלַת הָעָם
.exterrens† non & :terræ iumento† & ,cæli volatili* cibum in huius
הַזֶּה לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ וְאֵין מַחֲרִיד׃
Ierusalaim plateis de & ,Iehudah vrbibus de faciam cessare Et
34 וְהִשְׁבַּתִּי מֵעָרֵי יְהוּדָה וּמֵחֻצוֹת יְרוּשָׁלִַם
nam .sponsæ vocem & ,sponsi vocem ,lætitiæ vocem & ,gaudij vocem
קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל חָתָן וְקוֹל כַּלָּה כִּי
.terra erit desolationem in
לְחָרְבָּה תִּהְיֶה הָאָרֶץ׃

CAP. VIII. ח

ossa Educent :DOMINVS ait illo tempore In
1 בָּעֵת הַהִיא נְאֻם־יְהוָה וְיוֹצִיאוּ אֶת־עַצְמוֹת
ossa & ,eius principum ossa & ,Iehudah regum
מַלְכֵי־יְהוּדָה וְאֶת־עַצְמוֹת שָׂרָיו וְאֶת־עַצְמוֹת
habitantium ossa & ,prophetarum ossa & ,sacerdotum
הַכֹּהֲנִים וְאֵת עַצְמוֹת הַנְּבִיאִים וְאֵת עַצְמוֹת יוֹשְׁבֵי־
.suis sepulchris de Ierusalaim
יְרוּשָׁלִָם מִקִּבְרֵיהֶם׃
exercitum omnem ad & ,lunam ad & ,solem ad ea distendent Et
2 וּשְׁטָחוּם לַשֶּׁמֶשׁ וְלַיָּרֵחַ וּלְכֹל צְבָא
ambulauerũt quæ* & ,eis seruierũt quibus & ,ea dilexerũt quæ ,cæli
הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר אֲהֵבוּם וַאֲשֶׁר עֲבָדוּם וַאֲשֶׁר הָלְכוּ
eis se incuruauerunt quibus & ,ipsa quæsierunt quæ & ,ea post
אַחֲרֵיהֶם וַאֲשֶׁר דְּרָשׁוּם וַאֲשֶׁר הִשְׁתַּחֲווּ לָהֶם
.erunt humi facies super sterquiliniũ in ;sepelientur nec ,colligentur non
לֹא יֵאָסְפוּ וְלֹא יִקָּבֵרוּ לְדֹמֶן עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ׃
residuorum* residuo omni vitæ præ † mors eligetur Et
3 וְנִבְחַר מָוֶת מֵחַיִּים לְכֹל הַשְּׁאֵרִית הַנִּשְׁאָרִים
,residuis† locis vniuersis in ,hac mala familia de
מִן־הַמִּשְׁפָּחָה הָרָעָה הַזֹּאת בְּכָל־הַמְּקֹמוֹת הַנִּשְׁאָרִים
.exercituum DOMINVS dixit ,illuc eos propellam quo
אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃
:cadent Nunquid :DOMINVS dixit Sic :eos ad dices Et
4 וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר יְהוָה הֲיִפְּלוּ
?conuertetur non & ,auertetur Nunquid ?resurgent non &
וְלֹא יָקוּמוּ אִם־יָשׁוּב וְלֹא יָשׁוּב׃
perpetuæ auersione† Ierusalaim iste populus est refractarius* Quare
5 מַדּוּעַ שׁוֹבְבָה הָעָם הַזֶּה יְרוּשָׁלִַם מְשֻׁבָה נִצַּחַת
.reuerti renuerunt ,dolum in Apprehenderunt
הֶחֱזִיקוּ בַּתַּרְמִית מֵאֲנוּ לָשׁוּב׃
pœnitus vir† non ,loquentur rectum non ,audiui & ,Attendi
6 הִקְשַׁבְתִּי וָאֶשְׁמָע לוֹא־כֵן יְדַבֵּרוּ אֵין אִישׁ נִחָם
est conuersus ipse Omnis ?feci Quid :dicendo ,suo malo super
עַל־רָעָתוֹ לֵאמֹר מֶה עָשִׂיתִי כֻּלֹּה שָׁב
.prælium in exundans† equus tanquam ,suum cursum in
בִּמְרוּצָתָם כְּסוּס שׁוֹטֵף בַּמִּלְחָמָה׃
turtur & ;sua (statuta) tempora† cognouit cælo in ciconia Etiam
7 גַּם־חֲסִידָה בַשָּׁמַיִם יָדְעָה מוֹעֲדֶיהָ וְתֹר
meus populus & :sui aduentus tempus custodierunt hirundo & ,grus &
וְסוּס וְעָגוּר שָׁמְרוּ אֶת־עֵת בֹּאָנָה וְעַמִּי

:te à mea anima *auellatur* fortè ne , Ierusalaim teipsam Erudi
8 הוסרי ירושלם פן־תקע נפשי ממך
. *habitatam* non terram desertam te ponam fortè ne
פן־אשימך שממה ארץ לוא נושבה׃
vineam velut racemabunt Racemando :exercituum DOMINVS dixit Sic
9 כה אמר יהוה צבאות עולל יעוללו כגפן
.canistra ad vindemiator sicut tuam manũ Conuerte. Israel *residuum*
שארית ישראל השב ידך כבוצר על־סלסלות׃
incircũcisa Ecce ?audient & ,*contestabor* ‡ & , loquar *quem* Super *
10 על־מי אדברה ואעידה וישמעו הנה ערלה
DOMINI verbum Ecce .attendere poterunt non & , eorum auris
אזנם ולא יוכלו להקשיב הנה דבר־יהוה
. *eo in* † volent non ,opprobrium in eis fuit
היה להם לחרפה לא יחפצו־בו׃
super *effundere* ,*continere* ‡ laboraui ,sum plenus DOMINI ira Et
11 ואת חמת יהוה מלאתי נלאיתי הכיל שפך על־
maritus etiam quia :pariter iuuenum *secretum* ‡ super & ,*platea in paruulum**
עולל בחוץ ועל סוד בחורים יחדו כי־גם־איש
.dierum pleno cum senex ,capientur vxore cum
עם־אשה ילכדו זקן עם־מלא ימים׃
:pariter *feminæ* & ,agri ;alteros ad eorum domus vertentur Et
12 ונסבו בתיהם לאחרים שדות ונשים יחדו
.DOMINVS dicit ,terram habitantes super meam manũ extendã quia
כי־אטה את־ידי על־ישבי הארץ נאם־יהוה׃
ipse omnis ,eorum magnum ad vsque & ,eorum paruo à Nam
13 כי מקטנם ועד־גדולם כלו
faciens ‡ ipse omnis ,sacerdotem ad vsq; & ,propheta à & ,*cupiditate concupiscens*
בוצע בצע ומנביא ועד־כהן כלו עשה
*leui *super* ,mei populi ‡ contritionem curabant Et .mendacium
14 שקר׃ וירפאו את־שבר עמי על־נקלה
pax ‡ non & ,pax ,Pax :dicendo
לאמר שלום שלום ואין שלום׃
pudendo etiam ?fecerint abominationem quòd ,sunt affecti pudore ‡
15 הובישו כי־תועבה עשו גם־בוש
Quamobrem . nesciuerunt erubescere etiam : sunt suffusi pudore non
לא־יבושו גם־הכלים לא ידעו לכן
dixit , corruent , eos visitabo ‡ tempore in *cadentes in* cadent
יפלו בנפלים בעת־פקדתים יכשלו אמר
.videte & ,vias super State ,DOMINVS dixit Sic .DOMINVS
16 יהוה׃ כה אמר יהוה עמדו על־דרכים וראו
;ea in ambulate & , bona via *ipsa vbi* ,*seculi* ‡ semitis *in* † interrogate &
ושאלו לנתבות עולם אי־זה דרך הטוב ולכו־בה
.ambulabimus Non :dixerunt & .vestræ animæ requiem inuenietis &
ומצאו מרגוע לנפשכם ויאמרו לא נלך׃
:buccinæ voci intendite :speculatores vos super constituam Et
17 והקמתי עליכם צפים הקשיבו לקול שופר
.intendemus Non:dixerunt &
ויאמרו לא נקשיב׃
.eis in * quæ *cœtus* cognosce & :gentes audite Ideo
18 לכן שמעו הגוים ודעי עדה את־אשר־בם׃
,istum populum *ad* ‡ malum *adducens* ‡ ego Ecce :terra Audi
19 שמעי הארץ הנה אנכי מביא רעה אל־העם הזה
,intenderuut non meis verbis super quia :eorum cogitationum fructum
פרי מחשבותם כי על־דברי לא הקשיבו
mihi iam quid Vt . *ea in* reprobauerunt *&* meam legem &
20 ותורתי וימאסו־בה׃ למה־זה לי
? longinqua terra de optimus * calamus & , veniet Seba de thus
לבונה משבא תבוא וקנה הטוב מארץ מרחק
non vestra sacrificia & : beneplacitum ad † non *vestræ Ascensiones* ‡
עלותיכם לא לרצון וזבחיכם לא־
dans ‡ ego Ecce:DOMINVS dixit sic Propterea .mihi dulcuerunt
21 ערבו לי׃ לכן כה אמר יהוה הנני נתן
,pariter filij & , patres eis in ruent & :ruinas *hunc populum ad*
אל־העם הזה מכשלים וכשלו בם אבות ובנים יחדו
.peribunt eius *socius* * & vicinus
שכן ורעו יאבדו׃
,Aquilonis terra de *veniens* ‡ populus Ecce :DOMINVS dixit Sic
22 כה אמר יהוה הנה עם בא מארץ צפון
parmam & Arcum .terræ lateribus à *suscitabitur* magna gens &
23 וגוי גדול יעור מירכתי־ארץ׃ קשת וכידון
mare vt eorum Vox .miserebunrur non & , *ipsa crudelis* ;*prehendent*
יחזיקו אכזרי הוא ולא ירחמו קולם כים
prælium ad vir tanquã *instructa*:equitabunt equos super & ;*edet tumultum* ‡
יהמה ועל־סוסים ירכבו ערוך כאיש למלחמה
.Siion filia ,te aduersum
עליך בת־ציון׃

tribulatio ;nostræ manus sunt *remissæ* ,eius *auditum* Audiuimus
24 שמענו את־שמעו רפו ידינו צרה
,agrum * exeas Ne . parturientis vt ;*angor* nos apprehendit
25 החזיקתנו חיל כיולדה׃ אל־תצאי השדה
.circuitu à ‡ pauor ,inimici gladius quoniam :ambules ne viam per &
ובדרך אל־תלכי כי חרב לאיב מגור מסביב׃
luctum , cinere in te volue & ,sacco te accinge mei populi Filia
26 בת־עמי חגרי־שק והתפלשי באפר אבל
vastator veniet repentè quia :amaritudinum planctum ,tibi fac vnici
יחיד עשי־לך מספד תמרורים כי פתאם יבא השדד
:munitionem ,meo populo in te dedi *Propugnaculum* ‡ . nos super
27 עלינו׃ בחון נתתיך בעמי מבצר
.eorum viam probabis & scies &
ותדע ובחנת את־דרכם׃
, æs , *delatorie* ambulantes ,*contumacium apostatæ* ipsi Omnes
28 כלם סרי סוררים הלכי רכיל נחשת
follis est Exustus . *ipsi* ‡ corruptores ipsi omnes :ferrum &
29 וברזל כלם משחיתים המה׃ נחר מפח
mali & , conflando conflauit vanũ in :plumbum est consũptũ,igne ab
מאשתם עפרת לשוא צרף צרוף ורעים
quia , *eis vocarunt** reprobatum Argentum . sunt auulsi non
30 לא נתקו׃ כסף נמאס קראו להם כי־
. *eis in** DOMINVS reprobauit
מאס יהוה בהם׃

CAP. VII.

:dicendo ,DOMINO à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
1 הדבר אשר־היה אל־ירמיהו מאת יהוה לאמר׃
verbum ibi *prædicabis* & ,DOMINI domus porta in Sta
2 עמד בשער בית יהוה וקראת שם את־הדבר
*ingredientes** ,Iehudah omnis DOMINI verbum Audite :dices & ,istud
הזה ואמרת שמעו דבר־יהוה כל־יהודה הבאים
.DOMINO vos *in curuandum ad* , *illas* ‡ portas per
בשערים האלה להשתחות ליהוה׃
facite Bonas : Israel Deus exercituum DOMINVS dixit Sic
3 כה־אמר יהוה צבאות אלהי ישראל היטיבו
.isto loco in vos faciam habitare & ,vestra *studia* & ,vestras vias
דרכיכם ומעלליכם ואשכנה אתכם במקום הזה׃
Templum :dicendo ,mendacij verbis *in vobis* fidatis Ne
4 אל־תבטחו לכם אל־דברי השקר לאמר היכל
. *ipsi* DOMINI templum ,DOMINI templum ,DOMINI
יהוה היכל יהוה היכל יהוה המה׃
& ,vestras vias feceritis bonas faciendo bonas si Quoniam
5 כי אם־היטיב תיטיבו את־דרכיכם ואת־
inter & virum inter iudicium feceritis faciendo si :vestra *studia*
מעלליכם אם־עשו תעשו משפט בין איש ובין
,oppresseritis non viduam & ,pupillum , Peregrinum .eius *socium*
6 רעהו׃ גר יתום ואלמנה לא תעשקו
post & , isto loco in effuderitis non innocentem sanguinem &
ודם נקי אל־תשפכו במקום הזה ואחרי
:vobis malum in ambulaueritis non alienos Deos
אלהים אחרים לא תלכו לרע לכם׃
dedi quam terra in ,isto loco in vos faciam habitare Et
7 ושכנתי אתכם במקום הזה בארץ אשר נתתי
.seculum in vsque & seculo à ,vestris patribus
לאבותיכם למן־עולם ועד־עולם׃
.*proficiendum non ad* ‡ ,mendacij verbis in *vobis fidentes** vos Ecce
8 הנה אתם בטחים לכם על־דברי השקר לבלתי הועיל׃
iurandum & ,adulterandum & ,occidendum ,furandum † Nunquid
9 הגנב רצח ונאף והשבע
,alienos Deos post eundum & , Bahal adolendum & ,*falsum in*
לשקר וקטר לבעל והלך אחרי אלהים אחרים
domo in *meæ facies ad* stetistis & venistis Et ?nostis non quos
10 אשר לא־ידעתם׃ ובאתם ועמדתם לפני בבית
: dixistis & , *ea super* meum nomen est inuocatum qua * , hac
הזה אשר נקרא־שמי עליו ואמרתם
istas abominationes omnes *faciendum ad* ‡ sumus Liberati
נצלנו למען עשות את כל־התועבת האלה׃
qua * ,hæc domus fuit *effractorum* ‡ spelunca † Nunquid
11 המערת פרצים היה הבית הזה אשר־
ego etiam ? vestris oculis in *ea super* meum nomen est inuocatum
נקרא־שמי עליו בעיניכם גם אנכי
,meum locum ad nunc ite Sed .DOMINVS dixit ,vidi ecce
12 הנה ראיתי נאם־יהוה׃ כי לכו־נא אל־מקומי
: principio in *ibi* meum nomen feci habitare *quo* ‡ ,Siloh in * qui
אשר בשילו אשר שכנתי שמי שם בראשונה

famam; ǀ debilitatæ; רפה; dolor * ad; יצא; תצאו; הלכו; ‡ est in; הלך; שקק; * Munitionē; ידע; principes declinantes, ǀ fraudulenter ‡ sunt. Combustum est sufflatorium; מאש תם; * vocate eos.; prædica; dic; * qui ingredimini; בוא; ‡ has, vt incuruetis; שחה; ישב; ǀ opera; sunt; opera; עשה; amicum; גור; נקה; רוע; נתן; * fiditis; ‡ quod non prodest; יעל; † est; ǀ mendaciter,; coram me; * in; idque faciendo; † vt; ‡ latronum; * in; ראה; * est; ‡ vbi

,eos percussisti ?veritatem ‡ ad * nonne tui oculi DOMINE
3 יהוה עיניך הלוא לאמונה הכיתה אתם
:disciplinam accipere renuerunt ,eos consumpsisti : doluerunt non &
ולא חלו כליתם מאנו קחת מוסר
ego Et .reuerti renuerunt ;petra præ suas † facies roborauerunt ‡
4 חזקו פניהם מסלע מאנו לשוב : ואני
viam nouerunt non quia : sunt facti stulti ;ipsi tenues Veruntamen ‡ ,dixi
אמרתי אך דלים הם נואלו כי לא ידעו דרך
,magnates ‡ ad mihi Ibo . sui Dei iudicium ,DOMINI
5 יהוה משפט אלהיהם : אלכה לי אל הגדלים
iudicium ,DOMINI viam cognouerunt ipsi quippe ;eos alloquar &
ואדברה אותם כי המה ידעו דרך יהוה משפט
.vincula euulserunt ‡ ,iugum confregerunt simul ipsi veruntamen . sui Dei
אלהיהם אך המה יחדו שברו עול נתקו מוסרות :
,eos vastabit desertorum lupus ,sylua de leo eos percussit Idcirco
6 על כן הכם אריה מיער זאב ערבות ישדדם
:rapietur eis ex egrediens ‡ omnis ,eorum ciuitates super vigilans * pardus
נמר שקד על עריהם כל היוצא מהנה יטרף
.eorum auersiones inualuerunt † ,suæ præuaricationes se multiplicauerunt quia
כי רבו פשעיהם עצמו משבותיהם :
,me dereliquerunt tui filij ?tibi parcam hoc ad Vbi ‡
7 אי לזאת אסלוח לך בניך עזבוני
:commiserunt adulteriũ & ,eos saturaui & :Deum * non ‡ per iurauerũt &
וישבעו בלא אלהים ואשבע אותם וינאפו
.turmatim † se congregabant meretricis domo ‡ &
ובית זונה יתגודדו :
vxorem ad vnusquisque ,erant mane pasti * equi ‡
8 סוסים מוזנים משכים היו איש אל אשת
dixit ,visitabo non his super Nunquid .hinniebant sui socij ‡
9 רעהו יצהלו : העל אלה לוא אפקד נאם
vlciscetur non ,hæc sicut † quæ gente in an & ?DOMINVS
יהוה ואם בגוי אשר כזה לא תתנקם
,labefactate ‡ & ,eius muros in Ascendite ?mea anima
10 נפשי : עלו בשרותיה ושחתו
non quia ,eius (murorũ) minas * auferte : faciatis ne consummationẽ &
וכלה אל תעשו הסירו נטישותיה כי לוא
me in sunt præuaricati præuaricando Quia .ipsa ‡ DOMINI
11 ליהוה המה : כי בגוד בגדו בי
,DOMINVS ait ,Iehudah domus & ,Israel domus
בית ישראל ובית יהודה נאם יהוה :
non & :ipse Non : dixerunt & ,DOMINVM in sunt Mentiti †
12 כחשו ביהוה ויאמרו לוא הוא ולא
.videbimus non famem & gladium & ,malum nos super veniet
תבוא עלינו רעה וחרב ורעב לוא נראה :
fiet Sic .eis in non sermo * & ,ventum in erunt ‡ prophetæ Et
13 והנביאים יהיו לרוח והדבר אין בהם כה יעשה
:exercituum Deus DOMINVS dixit sic Propterea .eis
14 להם : לכן כה אמר יהוה אלהי צבאות
tuo ore in mea verba dans ‡ ego ecce : hoc verbum vos loqui † Pro
יען דברכם את הדבר הזה הנני נתן דברי בפיך
.eos comedet † & ,ligna ‡ hunc populum & ,ignem in *
לאש והעם הזה עצים ואכלתם :
,Israel domus longinquo de gentem vos super adducens ‡ ego Ecce
15 הנני מביא עליכם גוי ממרחק בית ישראל
non † gens ,ipsa ‡ seculo à ‡ gens ,ipsa * robusta gens ,DOMINVS ait
נאם יהוה גוי איתן הוא גוי מעולם הוא גוי לא
.loquatur quid audies ‡ nec ,eius linguam cognosces
תדע לשנו ולא תשמע מה ידבר :
.fortes ipsi vniuersi ,patens sepulchrum veluti eius Pharetra
16 אשפתו כקבר פתוח כלם גבורים :
,tuos filios comedẽt ,tuum panem & ,tuam messem comedet Et
17 ואכל קצירך ולחמך יאכלו בניך
,tuam vitem comedet ,tuum bouem ‡ & ,tuum pecus * comedet ,tuas filias &
ובנותיך יאכל צאנך ובקרך יאכל גפנך
fidens ‡ tu quibus ,tuarum munitionum † vrbes depauperabit ‡ :tuã ficum &
ותאנתך ירשש ערי מבצריך אשר אתה בוטח
,DOMINVS dixit ,ipsis diebus in etiam Et .gladio in ,eis in
18 בהנה בחרב : וגם בימים ההמה נאם יהוה
,dixeritis si ,erit Et .consummationem vobiscum faciam non
19 לא אעשה אתכם כלה : והיה כי תאמרו
?hæc omnia nobis noster Deus DOMINVS fecit quid Propter
תחת מה עשה יהוה אלהינו לנו את כל אלה
,alienigenæ Deo seruistis & ,me dereliquistis Sicut : eos ad dices & alieno
ואמרת אליהם כאשר עזבתם אותי ותעבדו אלהי נכר
.vobis ‡ non * terra in alienis seruietis sic : vestra terra in
בארצכם כן תעבדו זרים בארץ לא לכם :

‡ sunt
‡ res stabiles.
[d] נכה חול
[e] לקח [f] יסר
‡ duriores fuerunt
† eorum
‡ Forsitã pauperes sunt
[g] דלל
‡ maiores,
sed
[h] יסר
deserta incolens
‡ ruperunt
* festinans
‡ qui egressus fuerit
† multiplicauerunt se rebelliones
‡ Quomodo in
[i] רבב
אסלח ק
‡ eum qui
* est Deus,
‡ in
† in multitudine tãquam exercitus.
מיזנים ק
‡ Vt
* saturati singulo
[k] זון [l] איש
‡ proximi
† est
‡ dissipate,
[m] עלה
* mœnia
[n] עשה
‡ sunt.
† ,Negauerũt
‡ fuerunt
* nihil erat
[o] היה
eò quòd locuti estis
‡ do
* vt ‡ vt
† consumet
‡ adduco
[p] בוא
* est
‡ quæ
‡ est,
† cuius ignorabis
‡ intelliges
[q] ידע
* oues tuas,
‡ boues tuos,
‡ conteret
† munitas tuas
‡ fidis
* quæ
‡ est vestra.

,Iehudah in hoc facite audire & :Iahacob domo in hoc Annunciate
20 הגידו זאת בבית יעקב והשמיעוה ביהודה
oculi :cor * non & ‡ ,stulte popule hoc nunc Audite .dicendo
21 לאמר : שמעו נא זאת עם סכל ואין לב עינים
.audient ‡ non & ,† eis aures :videbunt ‡ non & ,‡ eis
להם ולא יראו אזנים להם ולא ישמעו :
meis faciebus à An ‡ ?DOMINVS ait ,timebitis non me Nunquid
22 האותי לא תיראו נאם יהוה אם מפני
,seculi statutum ‡ ,mari terminum arenam posui qui ,dolebitis * non
לא תחילו אשר שמתי חול גבול לים חק עולם
;præualebunt non & ,se commouebunt Et .illud præteribit non &
ולא יעברנהו ויתגעשו ולא יוכלו
populo Et .illud transibunt non & ,eius fluctus tumultuabuntur † &
23 והמו גליו ולא יעברנהו : ולעם
.abierunt & ,declinauerunt :rebelle & contumax ‡ cor fuit huic
הזה היה לב סורר ומורה סרו וילכו :
DOMINVM nunc Metuamus :suo corde in dixerunt non Et
24 ולוא אמרו בלבבם נירא נא את יהוה
:suo tẽpore in serotinam & ,temporaneam & pluuiam dantẽ nostrũ Deum
אלהינו הנתן גשם וירה ומלקוש בעתו
vestræ Iniquitates .nobis custodiet messis statutorum ‡ septimanas †
25 שבעת חקות קציר ישמר לנו : עונותיכם
vobis à bonum prohibuerunt vestra peccata & :hæc fecerunt declinare
הטו אלה וחטאותיכם מנעו הטוב מכם :
expositionem secundũ intuebitur * :impij meo populo in sunt inuenti Quia
26 כי נמצאו בעמי רשעים ישור כשך
cauea Sicut .capient homines ,exterminatorium statuerunt ,laqueorum
27 יקושים הציבו משחית אנשים ילכדו : ככלוב
ideo :dolo † plenæ eorum domus sic ,volatili ‡ plena
מלא עוף כן בתיהם מלאים מרמה על כן
etiam ,nitere ‡ ,sunt Impinguati .sunt ditati & sunt magnificati
28 גדלו ויעשירו : שמנו עשתו גם
,pupilli iudicium * ,iudicauerunt non iudicium :mali verba ‡ superauerunt
עברו דברי רע דין לא דנו דין יתום
.iudicauerunt non egenorum ‡ iudicium & :prosperauerunt &
ויצליחו ומשפט אביונים לא שפטו :
Num † ?DOMINVS dicit ,visitabo non his super Nunquid
29 העל אלה לא אפקד נאם יהוה אם
?mea anima vlciscetur non ,hæc ‡ sicut quæ gente in
30 בגוי אשר כזה לא תתנקם נפשי : שמה
prophetauerunt Prophetæ .terra in est facta fœditas &
31 ושערורה נהיתה בארץ : הנביאים נבאו
meus populus & ,eorum ‡ manus super dominabũtur † sacerdotes & ,falsitate in ‡
בשקר והכהנים ירדו על ידיהם ועמי
?eius nouissimo in facietis ‡ quid & :sic dilexerunt *
אהבו כן ומה תעשו לאחריתה :

CAP. VI.

Tecoah in & ,Ierusalaim interiori † de Biniamin filij Fugite
1 העזו בני בנימן מקרב ירושלם ובתקוע
malum quia :facem ‡ eleuate Hacherem Beth ‡ super & ,buccina clangite
תקעו שופר ועל בית הכרם שאו משאת כי רעה
.magna contritio & ,Aquilone ab est visum
נשקפה מצפון ושבר גדול :
.Siion filiam assimilaui delicatæ & Venustæ *
2 הנוה והמענגה דמיתי בת ציון :
tentoria ea in fixerunt :eorũ greges & ,pastores venient eam Ad
3 אליה יבאו רעים ועדריהם תקעו עליה אהלים
eam aduersus Sacrate .suam manum † vnusquisque pauerunt ,circum ‡
4 סביב רעו איש את ידו : קדשו עליה
declinauit quia :nobis Væ .Meridie in ascẽdamus & ,surgite ,bellum
מלחמה קומו ונעלה בצהרים אוי לנו כי פנה
.vespera ‡ vmbræ se extenderunt quia :dies
היום כי ינטו צללי ערב :
.eius palatia labefactemus & ,nocte in * ascendamus & ,Surgite
5 קומו ונעלה בלילה ונשחיתה ארמנותיה :
,lignum ‡ Succidite :exercituum DOMINVS dixit sic Quia
6 כי כה אמר יהוה צבאות כרתו עצה
* ,est visitata ‡ ciuitas † Hæc .aggerem Ierusalaim iuxta effundite &
ושפכו על ירושלם סללה היא העיר הפקד
puteum ebullire Secundum † .eius interiori in ‡ oppressor ipsa tota
7 כלה עשק בקרבה : כהקיר בור
vastitas & Direptio .suam malitiam fecit scaturire sic : suas aquas
מימיה כן הקרה רעתה חמס ושד
.percussio & ægritudo ‡ semper meas facies super * ,ea in audietur ‡
ישמע בה על פני תמיד חלי ומכה :

quia :nostra ignominia nos operiet & ,nostro pudore in Iacebimus
25 נִשְׁכְּבָה בְּבָשְׁתֵּנוּ וּתְכַסֵּנוּ כְּלִמָּתֵנוּ כִּי
nostri patres & , nos ,peccauimus nostro Deo DOMINO
לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ חָטָאנוּ אֲנַחְנוּ וַאֲבוֹתֵינוּ
DOMINI voce in audiuimus non & :hanc diem ad vsq; & ,nostris pueritiis à
מִנְּעוּרֵינוּ וְעַד־הַיּוֹם הַזֶּה וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקוֹל יְהוָה
.nostri Dei
אֱלֹהֵינוּ׃

CAP. IIII. ד

:reuertere me ad ,DOMINVS dixit ,Israel fueris reuersus Si
1 אִם־תָּשׁוּב יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה אֵלַי תָּשׁוּב
.vagaberis non & ,meis faciebus à tuas abominationes abstuleris si &
וְאִם־תָּסִיר שִׁקּוּצֶיךָ מִפָּנַי וְלֹא תָנוּד׃
:iustitia in & ,iudicio in ,veritate in DOMINVS Viuens iurabis Et
2 וְנִשְׁבַּעְתָּ חַי־יְהוָה בֶּאֱמֶת בְּמִשְׁפָּט וּבִצְדָקָה
.se laudabunt eo in & ,gentes eo in se benedicent &
וְהִתְבָּרְכוּ בוֹ גּוֹיִם וּבוֹ יִתְהַלָּלוּ׃
:Ierusalaim & ,Iehudah viro DOMINVS dixit sic Quia
3 כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה לְאִישׁ יְהוּדָה וְלִירוּשָׁלִַם
.spinas ad feratis ne & :nouale vobis Nouate
נִירוּ לָכֶם נִיר וְאַל־תִּזְרְעוּ אֶל־קֹצִים׃
,vestri cordis præputia auferte & ,DOMINO vos Circuncidite
4 הִמֹּלוּ לַיהוָה וְהָסִרוּ עָרְלוֹת לְבַבְכֶם
ignis vt egrediatur fortè ne :Ierusalaim habitatores & ,Iehudah vir
אִישׁ יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם פֶּן־תֵּצֵא כָאֵשׁ
.vestrorum conatuū malitiæ faciebus à ,extinguens non & ,succendatur & ,mea ira
חֲמָתִי וּבָעֲרָה וְאֵין מְכַבֶּה מִפְּנֵי רֹעַ מַעַלְלֵיכֶם׃
:dicite & ,facite audire Ierusalaim in & ,Iehudah in Annunciate
5 הַגִּידוּ בִיהוּדָה וּבִירוּשָׁלִַם הַשְׁמִיעוּ וְאִמְרוּ
,Colligamini : dicite & ,complete ,clamate ;terra in tuba Clangite
וְתִקְעוּ שׁוֹפָר בָּאָרֶץ קִרְאוּ מַלְאוּ וְאִמְרוּ הֵאָסְפוּ
.munitionis ciuitates in ingrediamur &
וְנָבוֹאָה אֶל־עָרֵי הַמִּבְצָר׃
malum quia :stetis ne ,aufugite , Sion in vexillum Leuate
6 שְׂאוּ־נֵס צִיּוֹנָה הָעִיזוּ אַל־תַּעֲמֹדוּ כִּי רָעָה
.magnam contritionem & ,Aquilone ab adducens ego
אָנֹכִי מֵבִיא מִצָּפוֹן וְשֶׁבֶר גָּדוֹל׃
,est profectus gentium corruptor & ,suo vmbraculo de leo Ascendit
7 עָלָה אַרְיֵה מִסֻּבְּכוֹ וּמַשְׁחִית גּוֹיִם נָסַע
solitudinem in tuam terram ponendum ad , suo loco de est egressus
יָצָא מִמְּקֹמוֹ לָשׂוּם אַרְצֵךְ לְשַׁמָּה
hoc Super .habitatore absque destruentur tuæ ciuitates
8 עָרַיִךְ תִּצֶּינָה מֵאֵין יוֹשֵׁב׃ עַל־זֹאת
nasi ira est auersa non quia :vlulate & plangite ,saccis vos accingite
חִגְרוּ שַׂקִּים סִפְדוּ וְהֵילִילוּ כִּי לֹא־שָׁב חֲרוֹן אַף־
,DOMINVS dixit ,illa die in erit Et .eo ab DOMINI
9 יְהוָה מִמֶּנּוּ׃ וְהָיָה בַיּוֹם־הַהוּא נְאֻם־יְהוָה
,sacerdotes obstupescent & :principum cor & ,regis cor peribit
יֹאבַד לֵב־הַמֶּלֶךְ וְלֵב הַשָּׂרִים וְנָשַׁמּוּ הַכֹּהֲנִים
,DOMINE Domine Ahah :dixi Et .admirabuntur prophetæ &
10 וְהַנְּבִאִים יִתְמָהוּ׃ וָאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי יְהוִה
erit Pax :dicendo ,Ierusalaim & ,isti populo imposuisti imponendo verè
אָכֵן הַשֵּׁא הִשֵּׁאתָ לָעָם הַזֶּה וְלִירוּשָׁלִַם לֵאמֹר שָׁלוֹם יִהְיֶה
.animam ad vsque gladius pertigit & :vobis
לָכֶם וְנָגְעָה חֶרֶב עַד־הַנָּפֶשׁ׃
siccus Ventus :Ierusalaim & ,huic populo dicetur illo tempore In
11 בָּעֵת הַהִיא יֵאָמֵר לָעָם־הַזֶּה וְלִירוּשָׁלִַם רוּחַ צַח
ventilandum ad non ,mei populi filiæ via ,deserto in locis editis
שְׁפָיִים בַּמִּדְבָּר דֶּרֶךְ בַּת־עַמִּי לוֹא לִזְרוֹת
:mihi veniet illis ab plenus Ventus .purgandum ad neque
12 וְלוֹא לְהָבַר׃ רוּחַ מָלֵא מֵאֵלֶּה יָבוֹא לִי
.eis cum iudicia loquar ego etiam nunc
עַתָּה גַּם־אֲנִי אֲדַבֵּר מִשְׁפָּטִים אוֹתָם׃
sunt leues ,eius currus turbo veluti & ,ascendet nubes tanquam Ecce
13 הִנֵּה כַּעֲנָנִים יַעֲלֶה וְכַסּוּפָה מַרְכְּבוֹתָיו קַלּוּ
.sumus deuastati quoniam ,nobis Væ .eius equi aquilis præ
מִנְּשָׁרִים סוּסָיו אוֹי לָנוּ כִּי שֻׁדָּדְנוּ׃
quo vsque ,sis salua vt ,Ierusalaim tuum cor malitia à Laua
14 כַּבְּסִי מֵרָעָה לִבֵּךְ יְרוּשָׁלִַם לְמַעַן תִּוָּשֵׁעִי עַד־מָתַי
?tuæ iniuriæ cogitationes tuo interiori in facies morari
תָּלִין בְּקִרְבֵּךְ מַחְשְׁבוֹת אוֹנֵךְ׃
iniquitatem facieris audire & :Dan à annunciantis vox Nam
15 כִּי קוֹל מַגִּיד מִדָּן וּמַשְׁמִיעַ אָוֶן
.Ephraim monte de
מֵהַר אֶפְרָיִם׃

propter gentes custodes Ierusalaim super facite audire ecce :gentibus Memorate
16 הַזְכִּירוּ לַגּוֹיִם הִנֵּה הַשְׁמִיעוּ עַל־יְרוּשָׁלִַם נֹצְרִים
Iehudah ciuitates super dabunt & :longinqua terra è venientes
בָּאִים מֵאֶרֶץ הַמֶּרְחָק וַיִּתְּנוּ עַל־עָרֵי יְהוּדָה
:circuitu à eam iuxta fuerunt agrorum custodes Veluti .suam vocem
17 קוֹלָם׃ כְּשֹׁמְרֵי שָׂדַי הָיוּ עָלֶיהָ מִסָּבִיב
.DOMINVS dixit ,exacerbauit me quia
כִּי־אֹתִי מָרָתָה נְאֻם־יְהוָה׃
quia :tua malitia ista :tibi hæc fecerunt tua studia & tua Via
18 דַּרְכֵּךְ וּמַעֲלָלַיִךְ עָשׂוֹ אֵלֶּה לָךְ זֹאת רָעָתֵךְ כִּי
.tuum cor ad vsque pertigit quia ,amarum
מָר כִּי נָגַע עַד־לִבֵּךְ׃
, mei cordis parietes ,torquebor meis visceribus ,meis Visceribus
19 מֵעַי ׀ מֵעַי אָחוּלָה קִירוֹת לִבִּי
tubæ vocem quoniam ,tacebo non ,meum cor mihi tumultuans
הֹמֶה־לִּי לִבִּי לֹא אַחֲרִשׁ כִּי קוֹל שׁוֹפָר
contritionem super Contritio .belli clamorem ,mea anima audisti
20 שָׁמַעַתְּ נַפְשִׁי תְּרוּעַת מִלְחָמָה׃ שֶׁבֶר עַל־שֶׁבֶר
,mea tentoria sunt vastata repentè :terra omnis est vastata quia ,est vocata
נִקְרָא כִּי שֻׁדְּדָה כָּל־הָאָרֶץ פִּתְאֹם שֻׁדְּדוּ אֹהָלַי
.meæ cortinæ subitò
רֶגַע יְרִיעֹתָי׃
?tubæ vocem audiam :vexillum videbo Vsquequo
21 עַד־מָתַי אֶרְאֶה־נֵּס אֶשְׁמְעָה קוֹל שׁוֹפָר׃
insipientes filij ,cognouerunt non me meus populus stultus Quia
22 כִּי ׀ אֱוִיל עַמִּי אוֹתִי לֹא יָדָעוּ בָּנִים סְכָלִים
,malefaciendum ad illi sapientes ,ipsi intelligentes non & ,ipsi
הֵמָּה וְלֹא נְבוֹנִים הֵמָּה חֲכָמִים הֵמָּה לְהָרַע
ecce & ,terram Vidi .nouerunt non benefacere at
23 וּלְהֵיטִיב לֹא יָדָעוּ׃ רָאִיתִי אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה־
.eorum lux non & ,cælos ad & :vacua & ,inanitas
תֹהוּ וָבֹהוּ וְאֶל־הַשָּׁמַיִם וְאֵין אוֹרָם׃
colles omnes & :contremiscentes ecce & ,montes Vidi
24 רָאִיתִי הֶהָרִים וְהִנֵּה רֹעֲשִׁים וְכָל־הַגְּבָעוֹת
volatile omne & :homo non ecce & ,Vidi .concutiebantur
25 הִתְקַלְקָלוּ׃ רָאִיתִי וְהִנֵּה אֵין הָאָדָם וְכָל־עוֹף
:desertum Charmel ecce & ,Vidi .auolarant cæli
26 הַשָּׁמַיִם נָדָדוּ׃ רָאִיתִי וְהִנֵּה הַכַּרְמֶל הַמִּדְבָּר
faciebus à ,DOMINI faciebus à erant destructæ eius vrbes omnes &
וְכָל־עָרָיו נִתְּצוּ מִפְּנֵי יְהוָה מִפְּנֵי
erit Deserta :DOMINVS dixit sic Nam .eius nasi iræ
27 חֲרוֹן אַפּוֹ׃ כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה שְׁמָמָה תִהְיֶה
.faciam non consummationem sed :terra omnis
כָּל־הָאָרֶץ וְכָלָה לֹא אֶעֱשֶׂה׃
:desuper cæli nigrescent & ,terra lugebit hoc Propter
28 עַל־זֹאת תֶּאֱבַל הָאָרֶץ וְקָדְרוּ הַשָּׁמַיִם מִמָּעַל
auertar nec ,me pœnituit non & ,cogitaui ,sum locutus quòd super
עַל כִּי־דִבַּרְתִּי זַמֹּתִי וְלֹא נִחַמְתִּי וְלֹא־אָשׁוּב
omnis fugiens ,arcu iacientis & equitis voce A .eo ab
29 מִמֶּנָּה׃ מִקּוֹל פָּרָשׁ וְרֹמֵה קֶשֶׁת בֹּרַחַת כָּל־
Omnis .ascenderunt rupes ad & ,condensa in sunt ingressi ;ciuitas
הָעִיר בָּאוּ בֶּעָבִים וּבַכֵּפִים עָלוּ כָּל־
.quisquam eis in habitans non & ,est derelicta ciuitas
הָעִיר עֲזוּבָה וְאֵין־יוֹשֵׁב בָּהֵן אִישׁ׃
quia :coccino te indues quia ?facies quid vastata tu Et
30 וְאַתְּ שָׁדוּד מַה־תַּעֲשִׂי כִּי־תִלְבְּשִׁי שָׁנִי כִּי־
vanum in ,tuos oculos fuco in scindes quia ,auri ornamento te ornabis
תַעְדִּי עֲדִי־זָהָב כִּי־תִקְרְעִי בַפּוּךְ עֵינַיִךְ לַשָּׁוְא
.quærent tuam animam ,amatores te in reprobauerunt :te decorabis
תִּתְיַפִּי מָאֲסוּ־בָךְ עֹגְבִים נַפְשֵׁךְ יְבַקֵּשׁוּ׃
,primipara vt angustiam ,audiui parturientis tanquam vocem Quippe
31 כִּי קוֹל כְּחוֹלָה שָׁמַעְתִּי צָרָה כְּמַבְכִּירָה
,mihi nunc Væ : ,suas volas expandet ,conqueretur ;Sion filiæ vocem
קוֹל בַּת־צִיּוֹן תִּתְיַפֵּחַ תְּפָרֵשׂ כַּפֶּיהָ אוֹי־נָא לִי
.interfectoribus mea anima est lassata quia
כִּי־עָיְפָה נַפְשִׁי לְהֹרְגִים׃

CAP. V.

,scitote & ,nunc videte & ,Ierusalaim plateis in Discursate
1 שׁוֹטְטוּ בְּחוּצוֹת יְרוּשָׁלִַם וּרְאוּ־נָא וּדְעוּ
faciens sit an ,virum inueniatis an ,eius plateis in quærite &
וּבַקְשׁוּ בִרְחוֹבוֹתֶיהָ אִם־תִּמְצְאוּ אִישׁ אִם־יֵשׁ עֹשֶׂה
DOMINVS viuens si Et .ei parcam & :veritatem quærens ,iudicium
2 מִשְׁפָּט מְבַקֵּשׁ אֱמוּנָה וְאֶסְלַח לָהּ׃ וְאִם חַי־יְהוָה
.iurabunt vanum in ideo ,dixerint
יֹאמֵרוּ לָכֵן לַשֶּׁקֶר יִשָּׁבֵעוּ׃

propter gentes
נָתַן
irritauit, מָרָה
actus tui עָשָׂה
* amara, ‡ peruenit מָרַר
† Ventrem meum, ventrem meum doleo, אוחילה ‡ doleo, * resonat in me ‡ tabernacula
נֵס
* sunt, בִּין
erat desolata, † erat הָיָה
בָּהָה
‡ tremebant, * destructi fuerunt. ‡ erat † omnia volatilia
קָלַל
‡ inde recesserant. * locus fertilis erat vt ‡ facie ‡ vt † furoris
חָרָה
‡ desolabitur * obscurati erunt ‡ eò
זָמַם
† equitum ‡ sagittas * fugit ‡ habitator ciuitatis: † sylvas densas
בּוֹא כּוּף
‡ habitat * modò induis
עָשָׂה
‡ ornas † aureo, * pingis stibio ‡ frustra decoras te, contempserunt ‡ puerperæ,
יָפַח צוּר
† quæ lamentabitur, & ‡ manus ‡ dicens: * defecit ‡ propter interfectores. † Scrutamini
רָאָה
‡ qui faciat † qui quærat ‡ viuit
חָיָה
‡ verè mendacium

terram prophanauit * & ,suæ fornicationis leuitate à * fuit Et
9 וְהָיָה מִקֹּל זְנוּתָהּ וַתֶּחֱנַף אֶת־הָאָרֶץ
hoc omni cum etiam Et .ligno & lapide cum est mœchata &
10 וַתִּנְאַף אֶת־הָאֶבֶן וְאֶת־הָעֵץ׃ וְגַם־בְּכָל־זֹאת
,suo corde toto in Iehudah eius soror præuaricatrix me ad est reuersa non
לֹא־שָׁבָה אֵלַי בָּגוֹדָה אֲחוֹתָהּ יְהוּדָה בְּכָל־לִבָּהּ
DOMINVS dixit Et .DOMINVS dixit ,falsitate in quinimo
11 כִּי אִם־בְּשֶׁקֶר נְאֻם־יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה
.Iehudah præuaricatrice præ ! ,Israel refractaria suam animam Iustificauit :me ad
אֵלַי צִדְּקָה נַפְשָׁהּ מְשֻׁבָה יִשְׂרָאֵל מִבֹּגֵדָה יְהוּדָה׃
:dices ‡ & ,Aquilonem ad istos sermones clamabis * & ,Vade
12 הָלֹךְ וְקָרָאתָ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה צָפוֹנָה וְאָמַרְתָּ
cadere faciam non :DOMINVS dixit ,Israel refractaria † Reuertere
שׁוּבָה מְשֻׁבָה יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה לוֹא־אַפִּיל
servabo non :DOMINVS dixit ,ego benignus ‡ quia :vos in meas facies ‡
פָּנַי בָּכֶם כִּי־חָסִיד אֲנִי נְאֻם־יְהוָה לֹא אֶטּוֹר
DOMINVM in quia ,tuam iniquitatem scito Veruntamen .seculum in †
13 לְעוֹלָם׃ אַךְ דְּעִי עֲוֹנֵךְ כִּי בַּיהוָה
q omni sub alienis tuas vias sparsisti & :es præuaricata tuum Deum
אֱלֹהַיִךְ פָּשָׁעַתְּ וַתְּפַזְּרִי אֶת־דְּרָכַיִךְ לַזָּרִים תַּחַת כָּל־
.DOMINVS ait ,audistis non mea voce in & ,frondoso ligno
עֵץ רַעֲנָן וּבְקוֹלִי לֹא־שְׁמַעְתֶּם נְאֻם־יְהוָה׃
ego quia :DOMINVS dixit ,refractarij filij Conuertimini
14 שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים נְאֻם־יְהוָה כִּי אָנֹכִי
duos & ,ciuitate de vnum ,vos assumam & :vobis in fui patronus
בָּעַלְתִּי בָכֶם וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶחָד מֵעִיר וּשְׁנַיִם
.Sion * vos introducam & ,familia de
מִמִּשְׁפָּחָה וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם צִיּוֹן׃
scientia vos pascent & :meum cor iuxta pastores vobis dabo Et
15 וְנָתַתִּי לָכֶם רֹעִים כְּלִבִּי וְרָעוּ אֶתְכֶם דֵּעָה
fructificati fueritis &,fueritis multiplicati cùm ,erit Et .intellectu &
16 וְהַשְׂכֵּיל׃ וְהָיָה כִּי תִרְבּוּ וּפְרִיתֶם
Arca :vltrà dicent non ,DOMINVS dixit ,illis diebus in ,terra in
בָּאָרֶץ בַּיָּמִים הָהֵמָּה נְאֻם־יְהוָה לֹא־יֹאמְרוּ עוֹד אֲרוֹן
,ea in recordabuntur neque ,cor super ascendet nec ,DOMINI fœderis
בְּרִית יְהוָה וְלֹא יַעֲלֶה עַל־לֵב וְלֹא יִזְכְּרוּ־בוֹ
vocabunt illo tempore In .vltrà fiet nec ,visitabunt nec
17 וְלֹא יִפְקֹדוּ וְלֹא יֵעָשֶׂה עוֹד׃ בָּעֵת הַהִיא יִקְרְאוּ
omnes eam ad se congregabunt & ,DOMINI solium Ierusalaim
לִירוּשָׁלַםִ כִּסֵּא יְהוָה וְנִקְווּ אֵלֶיהָ כָל־
vltra ambulabunt non Et .Ierusalaim in DOMINI nomine in gentes
הַגּוֹיִם לְשֵׁם יְהוָה לִירוּשָׁלָםִ וְלֹא־יֵלְכוּ עוֹד
ibunt illis diebus In .mali sui cordis obstinationem post
18 אַחֲרֵי שְׁרִרוּת לִבָּם הָרָע׃ בַּיָּמִים הָהֵמָּה יֵלְכוּ
Aquilonis terra de simul venient & :Israel domum ad Iehudah domus
בֵית־יְהוּדָה עַל־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְיָבֹאוּ יַחְדָּו מֵאֶרֶץ צָפוֹן
.vestros patres feci fortiri quam terram ad
עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִנְחַלְתִּי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם׃
tibi tribuam & ,filios in te ponam Quomodo :dixi ego Et
19 וְאָנֹכִי אָמַרְתִּי אֵיךְ אֲשִׁיתֵךְ בַּבָּנִים וְאֶתֶּן־לָךְ
:dixi Et ‡ gentium exercituum elegantia ‡ hæreditatem ,desiderij * terram
אֶרֶץ חֶמְדָּה נַחֲלַת צְבִי צִבְאוֹת גּוֹיִם וָאֹמַר
.retrocedes non me post à & ,me vocabis meum Patrem
אָבִי תִּקְרְאִי־לִי וּמֵאַחֲרַי לֹא תָשׁוּבִי׃
me in esti præuaricati ‡ sic ,suo socio à * mulier est præuaricata ‡ vt Siquidem
20 אָכֵן בָּגְדָה אִשָּׁה מֵרֵעָהּ כֵּן בְּגַדְתֶּם בִּי
.DOMINVS dixit ,Israel domus
בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה׃
filiorum deprecationum fletus ,est audita loca edita * super Vox
21 קוֹל עַל־שְׁפָיִים נִשְׁמָע בְּכִי תַּחֲנוּנֵי בְּנֵי
DOMINI sunt obliti ,suam viam peruerterunt quia ,Israel
יִשְׂרָאֵל כִּי הֶעֱווּ אֶת־דַּרְכָּם שָׁכְחוּ אֶת־יְהוָה
sanabo ,refractarij † filij Conuertimini .sui Dei
22 אֱלֹהֵיהֶם׃ שׁוּבוּ בָּנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּה
DOMINVS tu quia ,te ad venimus nos Ecce :vestras auersiones ‡
מְשׁוּבֹתֵיכֶם הִנְנוּ אָתָנוּ לָךְ כִּי אַתָּה יְהוָה
verè :montibus ,turba ‡ ,collibus à vanum in * Verè .noster Deus
23 אֱלֹהֵינוּ׃ אָכֵן לַשֶּׁקֶר מִגְּבָעוֹת הֲמוֹן הָרִים אָכֵן
.Israel salus † nostro Deo DOMINO in
בַּיהוָה אֱלֹהֵינוּ תְּשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל׃
nostrorum patrum laborem comedit confusio Et ‡
24 וְהַבֹּשֶׁת אָכְלָה אֶת־יְגִיעַ אֲבוֹתֵינוּ
& ,eorum filios ,eorum bouem ‡ & ,eorum pecus ,nostris adolescentiis * ab
מִנְּעוּרֵינוּ אֶת־צֹאנָם וְאֶת־בְּקָרָם אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־
,eorum filias
בְּנוֹתֵיהֶם׃

.receperunt non castigationem * ,vestros filios percussi vanum In
30 לַשָּׁוְא הִכֵּיתִי אֶת־בְּנֵיכֶם מוּסָר לֹא לָקָחוּ
.corruptor ! leo tanquam vestros prophetas vester gladius comedit
אָכְלָה חַרְבְּכֶם נְבִיאֵיכֶם כְּאַרְיֵה מַשְׁחִית׃
desertum ‡ Nunquid .DOMINI verbum videte vos ,generatio O
31 הַדּוֹר אַתֶּם רְאוּ דְבַר־יְהוָה הֲמִדְבָּר
:meus populus dixerunt quare ? Iah caliginis ‡ terra num ? Israeli fui
הָיִיתִי לְיִשְׂרָאֵל אִם אֶרֶץ מַאְפֵּלְיָה מַדּוּעַ אָמְרוּ עַמִּי
obliuiscetur Nunquid .te ad vltrà veniemus non ,summi Domination
32 רַדְנוּ לוֹא־נָבוֹא עוֹד אֵלֶיךָ׃ הֲתִשְׁכַּח
meus populus & ? suorum collarium * sponsa ,sui ornamenti virgo
בְּתוּלָה עֶדְיָהּ כַּלָּה קִשֻּׁרֶיהָ וְעַמִּי
,tuam viam bonificabis ‡ Cur numero absque diebus mei sunt obliti
33 שְׁכֵחוּנִי יָמִים אֵין מִסְפָּר׃ מַה־תֵּיטִבִי דַּרְכֵּךְ
.tuas vias docuisti malas etiam Ideo ‡ dilectionem quærendum ad
לְבַקֵּשׁ אַהֲבָה לָכֵן גַּם אֶת־הָרָעוֹת לִמַּדְתְּ אֶת־דְּרָכָיִךְ׃
egenorum * animarum sanguis ‡ sunt inuenti tuis alis † in Etiam
34 גַּם בִּכְנָפַיִךְ נִמְצְאוּ דַּם נַפְשׁוֹת אֶבְיוֹנִים
.his omnibus super sed ,eos inuenisti perfossorio cum non :innocentum
נְקִיִּים לֹא־בַמַּחְתֶּרֶת מְצָאתִים כִּי עַל־כָּל־אֵלֶּה׃
.me à eius nasus ‡ est auersus verè ,sum innocens Quia :dixisti Et
35 וַתֹּאמְרִי כִּי נִקֵּיתִי אַךְ שָׁב אַפּוֹ מִמֶּנִּי
:peccaui Non : te dicere super tecum subiens iudicium ‡ ego Ecce
הִנְנִי נִשְׁפָּט אוֹתָךְ עַל־אָמְרֵךְ לֹא חָטָאתִי׃
Aegypto ab Etiam ? tuam viam mutandi ad valde abibis * Cur
36 מַה־תֵּזְלִי מְאֹד לְשַׁנּוֹת אֶת־דַּרְכֵּךְ גַּם מִמִּצְרַיִם
.Assur ab es affecta pudore quemadmodum ,afficieris pudore
תֵּבוֹשִׁי כַּאֲשֶׁר בֹּשְׁתְּ מֵאַשּׁוּר׃
:tuum caput super * tuæ manus & ,egredieris hinc Etiam
37 גַּם מֵאֵת זֶה תֵּצְאִי וְיָדַיִךְ עַל־רֹאשֵׁךְ
prosperaberis non & ,tuas confidentias in DOMINVS reprobauit quia
כִּי־מָאַס יְהוָה בְּמִבְטַחַיִךְ וְלֹא תַצְלִיחִי
.eis *
לָהֶם׃

CAP. III.

,eo cum ab abibit ‡ & ,suam vxorem vir dimittet En :Dicendo *
1 לֵאמֹר הֵן יְשַׁלַּח אִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהָלְכָה מֵאִתּוֹ
‡ amplius eam ad reuertetur nunquid ,alterius viri erit ‡ &
וְהָיְתָה לְאִישׁ־אַחֵר הֲיָשׁוּב אֵלֶיהָ עוֹד
es fornicata tu Et ? ista terra est prophanata prophanando * Nonne
הֲלוֹא חָנוֹף תֶּחֱנַף הָאָרֶץ הַהִיא וְאַתְּ זָנִית
Leua .DOMINVS dixit ,me ad reuertere sed :multis sociis †
2 רֵעִים רַבִּים וְשׁוֹב אֵלַי נְאֻם־יְהוָה׃ שְׂאִי
Super ? fueris constuprata * non vbi :vide & ,loca edita ‡ ad tuos oculos
עֵינַיִךְ עַל־שְׁפָיִם וּרְאִי אֵיפֹה לֹא שֻׁגַּלְתְּ עַל־
terram prophanasti ‡ & ,deserto in Harabs sicut ,eis † sedisti viis
דְּרָכִים יָשַׁבְתְּ לָהֶם כַּעֲרָבִי בַּמִּדְבָּר וַתַּחֲנִיפִי אֶרֶץ
,imbres sunt prohibiti Et .tua malitia in & ,tuis fornicationibus in ‡
3 בִּזְנוּתַיִךְ וּבְרָעָתֵךְ׃ וַיִּמָּנְעוּ רְבִבִים
,tibi fuit meretricis mulieris frons & :fuerit non serotina pluuia &
וּמַלְקוֹשׁ לוֹא הָיָה וּמֵצַח אִשָּׁה זוֹנָה הָיָה לָךְ
:* meus Pater :me vocabis nunc ‡ ex Nonne .pudefieri † renuisti
4 מֵאֵנְתְּ הִכָּלֵם׃ הֲלוֹא מֵעַתָּה קָרָאתִי לִי אָבִי
,‡ seculum in obseruabit † Nunquid :tu mearum adolescentiarum ‡ dux
5 אַלּוּף נְעֻרַי אָתָּה׃ הֲיִנְטֹר לְעוֹלָם
.potuisti & ,mala fecisti & ,es locuta Ecce ‡ æternum in seruabit num
אִם־יִשְׁמֹר לָנֶצַח הִנֵּה דִבַּרְתִּי וַתַּעֲשִׂי הָרָעוֹת וַתּוּכָל׃
vidisti Nûquid :regis Iosiiahu diebus in ,me ad DOMINVS dixit Et
6 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי בִּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ הַמֶּלֶךְ הֲרָאִיתָ
montem omnem super ipsa vadens ‡ :Israel refractaria * fecit quæ
אֲשֶׁר עָשְׂתָה מְשֻׁבָה יִשְׂרָאֵל הֹלְכָה הִיא עַל־כָּל־הַר
.ibi est fornicata & ,frondosum lignum omne sub ad & ,excelsum
גָּבֹהַּ וְאֶל־תַּחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן וַתִּזְנִי־שָׁם׃
non & ,reuertaris me Ad :hæc omnia eam facere post ! ,dixi Et
7 וָאֹמַר אַחֲרֵי עֲשׂוֹתָהּ אֶת־כָּל־אֵלֶּה אֵלַי תָּשׁוּב וְלֹא־
.Iehudah eius soror præuaricatrix vidit Et .est reuersa
שָׁבָה וַתִּרְאֶה בָּגוֹדָה אֲחוֹתָהּ יְהוּדָה׃
adulterium commisit † quibus ,causas omnes super ‡ quòd vidi Et
8 וָאֵרֶא כִּי עַל־כָּל־אֹדוֹת אֲשֶׁר נִאֲפָה
:eam ad eius excidiorum * libellum dedi & ,eam dimisi ,Israel refractaria
מְשֻׁבָה יִשְׂרָאֵל שִׁלַּחְתִּיהָ וָאֶתֵּן אֶת־סֵפֶר כְּרִיתֻתֶיהָ אֵלֶיהָ
est fornicata & ,abiit & ! ,eius soror Iehudah præuaricatrix timuit non &
וְלֹא יָרְאָה בֹּגֵדָה יְהוּדָה אֲחוֹתָהּ וַתֵּלֶךְ וַתִּזֶן
.ipsa etiam
גַּם־הִיא׃

Margin notes:
ob facilitatem; t peccatum; fel mendaci; sic; rebellis; præuaricatrix; clama; dic; rebellis; iram meam; misericors; nepotr; sicut; rebelles; dominatus; vna; eruditi; fructus; fratres; desiderabilis; concupiscibilis; exercituum; filiorum; refragrantium; rebelles; rebelliones; medicina; confusio; Baal.
Frustra; * disciplinam; Deuorauit; ‡ vastator; ‡ solitudo; ‡ tenebrosa valde?; ! Dominamur; * murenula rum suarum?; ‡ diriges; † oris vestimentorum tuorum; ‡ sanguines; * pauperum; ‡ item; ‡ furor; ‡ iudico te eò quòd dicis; * discurris ita repetêdo; * erunt; * in
† Dicunt: Si dimiserit; ‡ abierit; ‡ fuerit; * præuaricâdo præuaricata; † cum amatoribus multis:; ‡ excelsa; ‡ prostituta fis? In; † insidians; ‡ præuaricata; te fecisti; ‡ propter fornicationes tuas, & malitiam tuam.; † erubescere.; ‡ hoc têpore; * es; * adolescentiæ meæ es; ‡ reseruabit; ‡ itam,; * rebellis; ‡ abiit; ‡ postquam fecit; ‡ vidit, & quòd secundum; † fornicata est rebellis; * repudiorû

,Aquilonis regnorum *familiis* * omnes *ad vocans* ‡ ego ecce Quia
15 † כי הנני קרא לכל־משפחות ממלכות צפונה
dictio † suum solium vnusquisque *dabunt* ‡ & ,venient & :DOMINVS dixit
נאם־יהוה [q]ובאו ונתנו איש כסאו פתח
super & ,*circum* ‡ eius muros omnes super & ,Ierusalaim portarum
שערי ירושלם ועל כל־חומתיה סביב ועל
super eis cum mea iudicia loquar Et .Iehudah vrbes vniuersas
16 כל־ערי יהודה׃ † ודברתי משפטי אותם על
Diis sufficerunt & ,me dereliquerunt qui ;eorum malitiam omnem
כל־[r]רעתם אשר עזבוני ויקטרו לאלהים
.suarum manuum operibus se incuruauerunt & ;alienis
אחרים [s]וישתחוו למעשי ידיהם׃
loqueris & ,surges & ,tuos lumbos accinges tu Et
17 † ואתה תאזר מתניך וקמת ודברת
,eorū *faciebus à consterneris* * ne :tibi præcipiā ego quæ omnia eos ad
אליהם את כל־אשר אנכי [t]אצוך אל־תחת מפניהם
hodie te dedi ecce ego Et .*eorum facies ad te consternem* ‡ fortè ne
18 פן־[v]אחתך לפניהם׃ † ואני הנה נתתיך היום
super *aris muros* ‡ in & ,ferream columnam in & ,*munitionis* † ciuitatem in
לעיר מבצר ולעמוד ברזל ולחמות נחשת על־
,eius sacerdotibus ,eius principibus ,Iehudah regibus ,terram omnem
כל־הארץ למלכי יהודה [x]לשריה לכהניה
præualebunt non & ,te contra bellabunt Et .terræ populo &
19 ולעם הארץ׃ † ונלחמו אליך ולא־יוכלו
.te *liberandum ad* ‡ ,DOMINVS ait ,*ego* * tecum quia :tibi
לך כי־אתך אני נאם־יהוה [a]להצילך׃

CAP. II. ב

:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 † [b]ויהי דבר־יהוה אלי לאמר׃
dixit Sic :dicendo ,Ierusalaim auribus in *clamabis* & ,Vade
2 † הלך וקראת באזני ירושלם לאמר כה אמר
charitatis ,*tuarum pueritiarū* misericordiæ ,tui sum Recordatus ,DOMINVS
יהוה זכרתי לך חסד נעוריך אהבת
.sata non terra in ,deserto in me post *te eundo* ,*tuarum desponsationum* *
כלולתיך [c]לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה׃
omnes :*eius prouentus initium* † ,DOMINO Israel ‡ Sanctitas
3 † קדש ישראל ליהוה ראשית תבואתה כל־
dixit ,eos *ad* ‡ veniet malum ;desolabuntur eum deuorantes
אכליו יאשמו רעה [d]תבא אליהם נאם־
,Iahacob domus DOMINI verbum Audite .DOMINVS
4 יהוה׃ † שמעו דבר־יהוה בית יעקב
.Israel domus *familiæ* ‡ omnes &
וכל־משפחות בית ישראל׃
me in vestri patres inuenerunt Quid :DOMINVS dixit Sic
5 † כה אמר יהוה מה־מצאו אבותיכם בי
post ambulauerunt & ,me *desuper* se elongauerunt quia ,iniquitatis
עול כי רחקו מעלי וילכו אחרי
faciens ascēdere ‡ ,DOMINVS * Vbi :dixerūt nō Et .sunt facti vani & ,vanitatē
6 ההבל ויהבלו׃ † ולא אמרו איה יהוה המעלה
terram per ,desertum per nos *deducens* † ,Aegypti terra è nos
אתנו מארץ מצרים המוליך אתנו במדבר בארץ
terram per ,mortis vmbræ & *ariditatis* * terram per ,*vastam* ‡ & desertam
ערבה ושוחה בארץ ציה וצלמות בארץ
.ibi homo habitauit neque ,vir *ea in* transit non ‡
לא־עבר בה איש ולא־ישב אדם שם׃
,eius fructum *comedendum ad* ‡ ,Charmel † terram in vos induxi Et
7 † ואביא אתכם אל־ארץ הכרמל לאכל פריה
,meam terram contaminastis & ,estis ingressi & :eius bonum &
וטובה ותבאו ותטמאו את־ארצי
.abominationem in posuistis meam hæreditatem &
ונחלתי שמתם לתועבה׃
tractantes † & ?DOMINVS * Vbi :dixerunt non Sacerdotes
8 † הכהנים לא אמרו איה יהוה ותפשי
prophetæ & :me in sunt præuaricati pastores & ,me nouerūt non legem
התורה לא ידעוני והרעים פשעו בי והנביאים
.ambulauerunt ,*proderunt* * non ‡ post & ,Bahal in prophetauerunt
נבאו בבעל ואחרי לא־יועלו הלכו׃
cum ‡ & ,DOMINVS dixit ,*vobiscum litigabo* ‡ adhuc Propterea
9 † לכן עד [f]אריב אתכם נאם־יהוה ואת־
,Chittim ‡ insulas transite Siquidem .*litigabo* † vestrorum filiorum *filiis*
10 בני בניכם אריב׃ † כי עברו [g]איי כתיים
En † ,videte & :vehementer considerate & ,mittite Cedar ‡ & ;videte &
[h]וראו וקדר שלחו [i]והתבוננו מאד וראו הן
.*hoc sicut* fuit
היתה כזאת׃

‡ voco
* cognationes
‡ ponent
[q] בוא
‡ in circuitu
[r] רוע
[s] שחה
* pauoris à facie
[t] צוה
[v] חתת
[x] שור
* sum,
‡ vt liberem
[a] נצל
[b] היה
[c] הלך
‡ fuit
[d] בוא

meus populus & ;Dij * non ipsi & ?Deos gens mutauit Num
11 † ההימיר גוי אלהים והמה לא אלהים ועמי
super cæli Obstupescite .*prodest* ‡ non ‡ in suam gloriam mutauit
12 המיר כבודו בלוא יועיל׃ † [k]שמו שמים על־
.DOMINVS dixit ,vehementer desolamini ,horrescite & :hoc
זאת ושערו חרבו מאד נאם־יהוה׃
venam dereliquerunt Me :meus populus fecit mala duo Nam
13 † כי־[l]שתים רעות עשה עמי אתי עזבו מקור
quæ ,fractas cisternas ,cisternas sibi *excidendum ad* ,*viuentium aquarum* ‡
מים [m]חיים לחצב להם בארות בארת נשברים אשר
domus natus an † ,Israel ‡ seruus Nunquid .aquas *continebunt* * non
14 לא־[n]יכלו המים׃ † העבד ישראל אם־יליד בית
, *leunculi rugient* ‡ eum Super ?prædam in fuit quare ?ipse
15 הוא מדוע היה [o]לבז׃ † עליו ישאגו כפרים
, solitudinem in eius terram posuerunt & :suam vocem dederunt
נתנו קולם [p]וישיתו ארצו לשמה
.habitatore absque sunt exustæ eius ciuitates
עריו [q]נצתה מבלי ישב׃
.verticem tibi *confringent* * ,Tachpanches & ,Noph filij Etiam
16 † גם־בני־נף ותחפנס ירעוך קדקד׃
tuum Deum DOMINVM *te relinquendo* ‡ tibi *facies* ‡ hoc Nónne
17 † הלוא־זאת תעשה־לך עזבך את־יהוה אלהיך
via in tibi quid nunc Et ?viam per *te deducentis* † tempore in
18 בעת [r]מולכך בדרך׃ † ועתה מה־לך לדרך
bibendum ad * ,Assur via in tibi quid & ?*Sichor aquas bibendum ad* ‡ ,Aegypti
מצרים [s]לשתות מי שחור ומה־לך לדרך אשור לשתות
tuæ auersiones † & ,tua malitia te Corripiet ?fluminis *aquas* ‡
19 מי נהר׃ † תיסרך רעתך ומשבותיך
te reliquisse est amarum & malum quod ,vide & ,scito & ;te *increpabunt*
[t]תוכחך [v]ודעי וראי כי־רע [x]ומר עזבך
Dominus dicit ,te in meum *pauorem* ‡ non & ,tuum Deum DOMINVM
את־יהוה אלהיך ולא פחדתי אליך נאם־אדני
;tuum iugum confregi seculo à Quia .exercituum DEVS
20 יהוה צבאות׃ † כי מעולם שברתי עלך
omnem super nam ;seruiam Non :dixisti & ;tua vincula rupi
נתקתי [y]מוסרותיך ותאמרי לא אעבוד כי על־כל־
,meretrix *peruagans* * tu frondoso ligno omni sub & ,sublimem collem
גבעה גבהה ותחת כל־עץ רענן את צעה זנה׃
quomodo & ;*veritatis* † semen ipsam totam *Sorec* ‡ te plantaui ego Et
21 † ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע [z]אמת ואיך
te laueris si Quia ?alienæ vitis *ramos declinantes* ‡ mihi es conuersa
22 נהפכת לי סורי הגפן נכריה׃ † כי אם־תכבסי
,me corā tua iniquitas est signata ;Borith * tibi multiplicaueris & ,nitro ‡ in
בנתר [a]ותרבי־לך ברית נכתם [b]עונך לפני
,sum polluta Non :dices Quomodo .DOMINVS * Dominus dixit
23 נאם אדני יהוה׃ † איך תאמרי לא נטמאתי
quid scito ;valle in tuam viam vide ?ambulaui non Behalim post
אחרי הבעלים לא הלכתי ראי דרכך בגיא [c]דעי מה
doctus † Onager .suas vias *implicans* ‡ leuis dromedaria :feceris
24 [d]עשית בכרה קלה משרכת דרכיה׃ † פרה למד
quis ,suæ occasionis ventum *sorbuit* ‡ suæ animæ desiderio in *desertum*
מדבר [e]באות נפשו שאפה רוח [f]תאנתה מי
suo mense in ,*lassabuntur* † non eam *quærentes* ‡ omnes ?eam auertet
ישיבנה כל־מבקשיה לא ייעפו בחדשה
tuū guttur & ,*discalceatione à* ‡ tuum pedem Prohibe .eam inuenient
25 ימצאונה׃ † מנעי רגלך מיחף וגורנך
,alienos adamaui quippe :nequaquam ?est Desperatū :dixisti Et .siti à
מצמאה ותאמרי [g]נואש לוא כי־אהבתי [h]זרים
,*inuenietur* ‡ quando ,*furis pudorem Secundum* * .ibo eos post &
26 ואחריהם אלך׃ † [i]כבשת גנב כי ימצא
,eorū principes ,eorum reges ,ipsi ,Israel domus sunt affecti pudore sic
כן הבישו בית ישראל המה מלכיהם [k]שריהם
meus Pater :ligno Dicentes .eorū prophetæ & ,eorum sacerdotes &
27 וכהניהם ונביאיהם׃ † אמרים לעץ אבי
non & ,*ceruicem* ‡ me ad verterunt quia :nos genuisti Tu :lapidi & ;tu †
אתה ולאבן את ילדתני כי־פנו אלי ערף ולא
.nos serua & ,Surge :dicent sui mali tempore in & :*facies* *
פנים ובעת רעתם יאמרו קומה [l]והושיענו׃
te *seruabunt* ‡ Num .Surgant ?tibi fecisti quos ,tui Dij ‡ vbi Et
28 † ואיה אלהיך אשר עשית לך יקומו אם־יושיעוך
tui Dij fuerunt tuarum ciuitatum *numerus* * nam ?tui mali tempore in
בעת רעתך כי מספר עריך [m]היו אלהיך
estis præuaricati vos omnes ?me contra *litigabitis* ‡ quid Vt .Iehudah
29 יהודה׃ † למה [n]תריבו אלי כלכם פשעתם
.DOMINVS dixit ,me contra
בי נאם־יהוה׃

sunt
‡ id quod
‡ prodest
[k] שמם
[l] שנה
‡ aquæ viuæ,
vt effoderent
[m] חיה
* continent
‡ est
† num est vernaculus
[n] כול [o] בזז
‡ rugierunt catuli,
[p] שות [q] נצת
בצתו ק
ותחפנחס
* confregerūt
‡ fecit
‡ eo quòd dereliquisti
† quo ambulare faciebat
[r] הלך [s] שתה
‡ vt bibas aquam Nili?
* vt bibas aquam
† auersio tua increpabit
[t] יכח [v] ידע
[x] מרר
‡ esse timorē
אעבור ק
[y] יסר
* discurrebas
‡ optimam vitem
† verum,
[z] אמן
‡ in sarmenta
‡ *creta*
* *saponem*
[a] רבה [b] עוה
* Deus.
[c] ידע [d] עשה
‡ capiens
† assuetus deserto,
‡ attraxit
נפשה ק
[e] אוה [f] אנה
‡ qui quærūt
† laborabūt,
וגרונך ק
‡ ne sit discalceatus,
[g] יאש [h] זור
* Vt pudore afficitur fur,
‡ deprehenditur,
[i] בוש [k] שור
† es
* dorsum,
ילדתנו ק
* faciem:
[l] ישע
‡ sunt
‡ liberabunt
* secundum numerum
[m] היה
‡ litigatis
[n] ריב

quem vir Sicut .oblectabimini genua super & ,portabimini latus super
13 על־צד תנשאו ועל־ברכים תשעשעו׃ כאיש אשר
Ierusalaim in & ,vos consolabor ego sic , eum consolabitur sua mater
אמו תנחמנו כן אנכי אנחמכם ובירושלם
,vestrum cor gaudebit & ,videbitis Et . consolationem accipietis
14 תנחמו׃ וראיתם ושש לבכם
manus cognoscetur & :germinabunt herba tanquam vestra ossa &
ועצמותיכם כדשא תפרחנה ונודעה יד־
. suis inimicis indignabitur & ,suis seruis cum DOMINI
יהוה את־עבדיו וזעם את־איביו׃
:eius quadrigæ turbo tanquā & ,veniet igne in DOMINVS ecce Quia
15 כי־הנה יהוה באש יבוא וכסופה מרכבתיו
. ignis flammis in suam increpationē & ,suum nasum ira in reddendum ad
להשיב בחמה אפו וגערתו בלהבי־אש׃
omnem suo gladio in & ,contendēs iudicio DOMINVS igne in Quia
16 כי באש יהוה נשפט ובחרבו את־כל־
,se Sanctificantes . DOMINI vulnerati erunt multi & :carnem
17 בשר ורבו חללי יהוה׃ המתקדשים
,porci carnē comedētes :medio in vnam post hortis in se purificantes &
והמטהרים אל־הגנות אחר אחד בתוך אכלי בשר החזיר
.DOMINVS dixit ,finientur simul :murem & ,abominationem &
והשקץ והעכבר יחדו יספו נאם־יהוה׃
congregandum ad veniens ,eorum cogitationes & ,eorum opera ego Et
18 ואנכי מעשיהם ומחשבתיהם באה לקבץ
.meam gloriam videbunt & ,venient & :linguas & ,gentes omnes
את־כל־הגוים והלשנות ובאו וראו את־כבודי׃
gentes ad euasos eis ex mittam & ,signum eis in ponam Et
19 ושמתי בהם אות ושלחתי מהם פליטים אל־הגוים
insulas ;Iauan & ,Tubal ,arcum trahentes ,Lud & ,Pul ,Tharsis
תרשיש פול ולוד משכי קשת תבל ויון האיים

risu afficiemini. נשא consolatur, ראה erga seruos suos, irascetur furorem flamma שוב iudicabit, interfecti à Dño. Qui sanctificant רבב qui purificant peculiarem suillam, גנן סוף אחת consumentur, visitabo quando veniet tempus, vt cōgregem בוא שום qui euaserint ad איה

viderunt non & ,meum auditum audierunt non quæ ,longinquas
הרחקים אשר לא־שמעו את־שמעי ולא־ראו את־
.gentibus in meam gloriam annunciabunt & :meam gloriam
כבודי והגידו את־כבודי בגוים׃
munus gentibus cunctis de vestros fratres omnes adducent Et
20 והביאו את־כל־אחיכם מכל־הגוים מנחה
,mulis in & ,lecticis in & ,curru in & , equis in DOMINO
ליהוה בסוסים וברכב ובצבים ובפרדים
:DOMINVS dixit,Ierusalaim meæ sanctitatis monte ad velocibus animalibus in &
ובכרכרות על הר קדשי ירושלם אמר יהוה
domum ,mundo vase in munus Israel filij adducēt quēadmodum
כאשר יביאו בני ישראל את־המנחה בכלי טהור בית
,Leuitas in ,sacerdotes in assumam eis ex etiam Et .DOMINI
21 יהוה׃ וגם־מהם אקח לכהנים ללוים
terra & , noui cœli sicut Quia .DOMINVS dixit
22 אמר יהוה׃ כי כאשר השמים החדשים והארץ
:DOMINVS dixit ,meas facies ad stantes ,faciens ego quos , noua
החדשה אשר אני עשה עמדים לפני נאם־יהוה
. vestrum nomen & ,vestrum semen stabit sic
כן יעמד זרעכם ושמכם׃
sabbathi tempore de & ,eius mense in mensis tempore à erit Et
23 והיה מדי־חדש בחדשו ומדי שבת
,meas facies ad se incuruandum ad caro omnis veniet :eius sabbathum in
בשבתו יבוא כל־בשר להשתחות לפני
virorum cadauera in videbunt & ,egredientur Et .DOMINVS dixit
24 אמר יהוה׃ ויצאו וראו בפגרי האנשים
eorū ignis & ,morietur non eorum vermis quia :me in præuaricantium
הפשעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם
.carni omni nausea erunt & ,extinguetur non
לא תכבה והיו דראון לכל־בשר׃

ראה נגר donum quadrigis, צב tectum meum כרכר כלה לקח facio, stant coram me, de mense in mensem sabbatho vt incuruet se coram me, שחה ראה אש opprobrium היה

תם ספר ישעיהו׃

Finis libri Iesahiahu.

ספר ירמיהו

LIBER IRMEIAHV.

CAP. I. א

sacerdotib de Chilchiiahu filij Irmeiahu Verba
1 דברי ירמיהו בן־חלקיהו מן־הכהנים
. Biniamin terra in Hanathoth in qui
אשר בענתות בארץ בנימן׃
,eum ad DOMINI verbum fuit Quod
2 אשר היה דבר־יהוה אליו
:Iehudah regis Amon filij Iosiiahu diebus in
בימי יאשיהו בן־אמון מלך יהודה
. eum regnare anno decimo tertio in
בשלש־עשרה שנה למלכו׃
ad vsque ,Iehudah regis Iosiiahu filij Iehoiachim diebus in fuit Et
3 ויהי בימי יהויקים בן־יאשיהו מלך יהודה עד־
,Iehudah regis Iosiiahu filij Sidchiiahu annos vndecim consummandū
תם עשתי־עשרה שנה לצדקיהו בן־יאשיהו מלך יהודה
.quinto mense in Ierusalaim transmigrandum ad vsque
עד־גלות ירושלם בחדש החמישי׃
:dicendo me ad DOMINI verbum fuit Et
4 ויהי דבר־יהוה אלי לאמר׃
exires antequam & :te noui ,vtero in te formarem Priusquam
5 בטרם אצורך בבטן ידעתיך ובטרם תצא
. te dedi gentibus prophetam ,te sanctificaui ,vulua de
מרחם הקדשתיך נביא לגוים נתתיך׃
quia ,loqui noui non Ecce . Deus Domine Ahah :dixi Et
6 ואמר אהה אדני יהוה הנה לא־ידעתי דבר כי־
:ego puer ,dicas Ne :me ad DOMINVS dixit Et . ego puer
7 נער אנכי׃ ויאמר יהוה אלי אל־תאמר נער אנכי
,tibi præcipiam quæ vniuersa & :ibis ,te mittam quo omnia ad quia
כי על־כל־אשר אשלחך תלך ואת כל־אשר אצוך

fuerunt יום quo regnauit, היה consummationem vndecimi anni, תמם transmigrationem גלה יצא נתן sum. Num, ad quæ ילך צוה

,te eripiendum ad ,ego tecum quia :eorum faciebus à timeas Ne . loqueris
8 תדבר׃ אל־תירא מפניהם כי־אתך אני להצלך
tetigit & ,suam manum DOMINVS misit Et .DOMINVS dixit
9 נאם־יהוה׃ וישלח יהוה את־ידו ויגע
mea verba dedi Ecce :me ad DOMINVS dixit & .meum os super
על־פי ויאמר יהוה אלי הנה נתתי דברי
super & ,gentes super hac die te legaui ,Vide . tuo ore in
10 בפיך׃ ראה הפקדתיך היום הזה על־הגוים ועל־
:destruendum ad & ,disperdendum ad & ,diruendum ad & ,euellendum ad , regna
הממלכות לנתוש ולנתוץ ולהאביד ולהרוס
.plantandum ad & ,ædificandum ad
לבנות ולנטוע׃
videns tu Quid :dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
11 ויהי דבר־יהוה אלי לאמר מה־אתה ראה
. videns ego amygdali Virgam :dixi Et ?Irmeiahu
ירמיהו ואמר מקל שקד אני ראה׃
festinans nam :videndo Bonificasti :me ad DOMINVS dixit Et
12 ויאמר יהוה אלי היטבת לראות כי־שקד
.illud faciendum ad ,meum verbum super ego
אני על־דברי לעשתו׃
Quid :dicendo secundò me ad DOMINI verbum fuit Et
13 ויהי דבר־יהוה אלי שנית לאמר מה
eius facies & ,videns ego exsufflatam Ollam :dixi & ?videns tu
אתה ראה ואמר סיר נפוח אני ראה ופניו
.Aquilonis faciebus à
מפני צפונה׃
super malum pandetur aquilone Ab :me ad DOMINVS dixit Et
14 ויאמר יהוה אלי מצפון תפתח הרעה על
. terræ habitatores omnes
כל־ישבי הארץ׃

facie tuum, vt eripiam נצל נגע constitui vt euellas, & diruas, & disperdas, & destruas: vtque ædifices, & plantes. vides היה amygdalinā maturè florescentem video. Rectè vidisti maturo יטב ראה vt faciam עשה שנה vides? bullientem video, aspectus facie

carnem *comedentes* :*pernoctabunt monumentis* in & ,sepulchris in Manentes
4 השבים בקברים ובנצורים ילינו האכלים בשר
Accede : Dicentes † .eorum vasis *prophanatorum ius & ,porci
5 החזיר ופרק פגלים כליהם ׃ האמרים קרב
,meo *naso* in fumus Isti .te *sanctificaui* quia ,*me in* appropinques ne ,te ad
אליך אל־תגש־בי כי קדשתיך אלה עשן באפי
,tacebo non :*mitas facies ad** scriptum Ecce .die tota ardens ignis
6 אש יקדת כל־היום ׃ הנה כתובה לפני לא אחשה
.eorum sinu in reddam & ,reddam *quinimo*
כי־אם־שלמתי ושלמתי על־חיקם ׃
dixit ,simul vestrorum patrum iniquitates & , vestras Iniquitates
7 עונתיכם ועונת אבותיכם יחדו אמר
colles super & ,montes super suffiuerunt *qui* † :DOMINVS
יהוה אשר קטרו על־ההרים ועל־הגבעות
.eorum sinum in primum eorum opus remetiar & :me affecerũt probris
חרפוני ומדתי פעלתם ראשנה על־חיקם ׃
,botro in mustum inuenitur cùm Sicut :DOMINVS dixit Sic
8 כה אמר יהוה כאשר ימצא התירוש באשכול
propter faciam sic :illo in benedictio quoniã ,illud *corrũpas* * Ne ,*dixit* &
ואמר אל־תשחיתהו כי ברכה בו כן אעשה למען
Iahacob de deducam Et . totum *corrumpendum non ad*, meos seruos
9 עבדי לבלתי השחית הכל ׃ והוצאתי מיעקב
eam *possidebunt* * & : meos montes *possidentem* Iehudah de & ,semen
זרע ומיהודה יורש הרי וירשוה
Saron † erit Et . ibi habitabunt mei serui & ,mei electi
10 בחירי ועבדי ישכנו־שמה ׃ והיה השרון
meo populo ,*bonis accubitum in* ,Hachor vallis & ,*pecoris* habitaculum in
לנוה־צאן ועמק עכור לרבץ בקר לעמי
obliuiscentes ,DOMINVM *derelinquentes* † vos Et .me requisierunt qui
11 אשר דרשוני ׃ ואתם עזבי יהוה השכחים
Meni *implentes* & ,mensam Ioui *parantes* :meæ sanctitatis montis
את־הר קדשי הערכים לגד שלחן והממלאים למני
jugulationi vos omnes & gladio vos Numeraboque . libamen
12 ממסך ׃ ומניתי אתכם לחרב וכלכם לטבח
non & ,sum locutus ;respõdistis non & , vocaui quod eo ,vos incuruabitis
תכרעו יען קראתי ולא עניתם דברתי ולא
nolui quæ *in* & ,meis oculis in malum fecistis & :audistis
שמעתם ותעשו הרע בעיני ובאשר לא־חפצתי
mei serui Ecce :Deus Dominus dixit sic Propterea . elegistis
13 בחרתם ׃ לכן כה־אמר אדני יהוה הנה עבדי
. sitietis vos & ,bibent mei serui Ecce .esurietis vos & ,comedent
יאכלו ואתם תרעבו הנה עבדי ישתו ואתם תצמאו
.afficiemini pudore vos & ,lætabuntur mei serui Ecce
הנה עבדי ישמחו ואתם תבשו ׃
dolore præ clamabitis vos & :*cordis bono à ouabunt* mei serui Ecce
14 הנה עבדי ירנו מטוב לב ואתם תצעקו מכאב
. vlulabitis spritus contritione præ & ,cordis
לב ומשבר רוח תילילו ׃
te interficiet & ,meis electis *iuramentum* in vestrũ nomen dimittetis Et
15 והנחתם שמכם לשבועה לבחירי והמיתך
.alio nomine vocabit suos seruos & :Deus Dominus
אדני יהוה ולעבדיו יקרא שם אחר ׃
iurans & .Amen Deo in se benedicet ,terra in se *benedicens* Qui
16 אשר המתברך בארץ יתברך באלהי אמן והנשבע
angustiæ sunt traditæ obliuioni quia :Amen Deo in iurabit ,terra in
בארץ ישבע באלהי אמן כי נשכחו הצרות
. meis oculis ab se abscondent quia & ,priores
הראשנות וכי נסתרו מעיני ׃
non & :nouam terram & ,nouos cælos *creans* * ego ecce Quia
17 כי־הנני בורא שמים חדשים וארץ חדשה ולא
.cor super ascendent nec ,priores memorabuntur
תזכרנה הראשנות ולא תעלינה על־לב ׃
.*creans* † ego quæ *perpetuum** in exultate & ,gaudete Quinimo
18 כי־אם־שישו וגילו עדי־עד אשר אני בורא
eius populum & ,exultationem Ierusalaim *creans* ego ecce Quia
כי הנני בורא את־ירושלם גילה ועמה
:meo populo in gaudebo & ,Ierusalaim in exultabo Et . gaudium
19 משוש ׃ וגלתי בירושלם וששתי בעמי
. clamoris vox & ,fletus vox vltrà ea in audietur non &
ולא־ישמע בה עוד קול בכי וקול זעקה ׃
impleuerit nõ qui ,senex neq; ,dierum infans vltrà *inde** erit Non
20 לא־יהיה משם עוד עול ימים וזקן אשר לא־ימלא
peccator & ,morietur *annorum centum filius* puer quoniam . suos dies
את־ימיו כי הנער בן־מאה שנה ימות והחוטא
. maledicetur *annorum centum filius*
בן־מאה שנה יקלל ׃

,vineas plantabunt & : habitabunt & ,domos ædificabunt Et
21 ובנו בתים וישבו ונטעו כרמים
non ;habitabit alius & ,ædificabunt Non . earũ fructum comedent &
22 ואכלו פרים ׃ לא יבנו ואחר ישב לא
*durationis ,mei populi dies ,*ligni* * dies secundum quia :comedet alius & ,plãtabunt
יטעו ואחר יאכל כי כימי העץ ימי עמי
laborabunt Non .mei electi inueterabunt suarũ manuũ opus &
23 ומעשה ידיהם יבלו בחירי ׃ לא יגעו
cum terrore: benedictorum semen quia :*turbationem ad* generabunt nec , vacuum in
לריק ולא ילדו לבהלה כי זרע ברוכי
antequam ,erit Et .eis cum eorum *genimina* & , *ipsi* DOMINI
24 יהוה המה וצאצאיהם אתם ׃ והיה טרם
. audiam ego & ,loquentibus ipsis adhuc :exaudiam ego & ,clament
יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע ׃
comedet bos sicut leo & ,*vnus sicut* pascentur agnus & Lupus
25 זאב וטלה ירעו כאחד ואריה כבקר יאכל־
corrumpent † nec ,*malefacient* * non : *eius* panis puluis *serpens* & ,paleam
תבן ונחש עפר לחמו לא־ירעו ולא־ישחיתו
.DOMINVS dixit ,meæ sanctitatis monte omni in
בכל־הר קדשי אמר יהוה ׃

CAP. LXVI. סו

scabellum terra & ,meũ solium † Cæli :DOMINVS dixit Sic
1 כה אמר יהוה השמים כסאי והארץ הדם
ille vbi & ,mihi ædificabitis quam domus ista * vbi :meorum pedum
רגלי אי־זה בית אשר תבנו־לי ואי־זה
fuerunt & ,fecit mea manus hæc omnia Et ?meæ quietis locus
2 מקום מנוחתי ׃ ואת־כל־אלה ידי עשתה ויהיו
,*afflictum ad respiciam illud ad* Et .DOMINVS dixit ,hæc omnia
כל־אלה נאם־יהוה ואל־זה אביט אל־עני
bouem *Mactans* .meum verbum super trementẽ & ,spiritu contritũ &
3 ונכה־רוח וחרד על־דברי ׃ שוחט השור
munus faciens ascẽdere :*canem decervicans agnum immolans* † :virum *percutiens**
מכה־איש זובח השה ערף כלב מעלה מנחה
elegerunt hæc etiam :*vanitati benedicens* * thus *memorans* :*porci* sanguinem
דם־חזיר מזכיר לבנה מברך און גם־המה בחרו
.*voluit* † eorum anima suis *contaminationibus* in & ,suis viis in
בדרכיהם ובשקוציהם נפשם חפצה ׃
adducam *eorũ timores* & ,eorum *adinuentionibus* in eligam ego Etiam
4 גם־אני אבחר בתעלליהם ומגורתם אביא
:audierunt non & ,sum locutus ;*respondens** non & ,vocaui quod eo ,eis
להם יען קראתי ואין עונה דברתי ולא שמעו
. elegerunt volui non *quo in* & ,meis oculis in malum feceruntque
ויעשו הרע בעיני ובאשר לא־חפצתי בחרו ׃
dixerunt :eius verbum ad *contremiscentes*, DOMINI verbum Audite
5 שמעו דבר־יהוה החרדים אל־דברו אמרו
:meum nom en propter vos *elongantes* , vos habentes odio vestri fratres
אחיכם שנאיכם מנדיכם למען שמי
.afficietur pudore ipsi &,vestra lętitia in cõspicietur at:DOMINVS *sit gloriosus*
יכבד יהוה ונראה בשמחתכם והם יבשו ׃
reddentis DOMINI vox ,templo de vox ,ciuitate de sonitus Vox
6 קול שאון מעיר קול מהיכל קול יהוה משלם
antequam :peperit ,parturiret Antequam . suis inimicis retributionem
7 גמול לאיביו ׃ בטרם תחיל ילדה בטרם
quis ,*hoc sicut* audiuit Quis .masculum *est enixa* & ,ei dolor veniret
יבוא חבל לה והמליטה זכר ׃
8 מי־שמע כזאת מי
gens parietur num ? vna die in terra est parta nunquid :*hæc sicut* * vidit
ראה כאלה היוחל ארץ ביום אחד אם־יולד גוי
. suos filios Sion peperit etiam ,*fuit ęgra* quia ?vna vice
פעם אחת כי־חלה גם־ילדה ציון את־בניה ׃
?DOMINVS dixit ,faciam parere non & ,*frangam matricem ego** Num
9 האני אשביר ולא אוליד יאמר יהוה
? tuus Deus dixit ,*claudar* & ,*faciens generare* ego Num
אם־אני המוליד ועצרתי אמר אלהיך ׃
:eam *diligentes* omnes ea in exultate & ,Ierusalaim cum Lætamini
10 שמחו את־ירושלם וגילו בה כל־אהביה
.eam super *lugentes* vniuersi gaudio ea cum gaudete
שישו אתה משוש כל־המתאבלים עליה ׃
vt : eius consolationum vbere ab saturemini & ,sugatis Vt
11 למען תינקו ושבעתם משד תנחמיה למען
. eius gloriæ *splendore à* * delectemini & ,mulgeatis
תמצו והתענגתם מזיז כבודה ׃
,fluuiũ tanquã eam ad *declinans* ego Ecce :DOMINVS dixit sic Nam
12 כי־כה אמר יהוה הנני נוטה־אליה כנהר
:sugetis & ,gentium gloriã ,inundantẽ torrentem tanquam & ,pacem
שלום וכנחל שוטף כבוד גוים וינקתם

*durationis arboris, erũt — נטע — cum terrore: — à Domino sunt, & filij — יצא — simul, — serpẽti, erit: — nocebunt, — occident — רוע — est — igitur — נוח — cũ toto hoc ad afflictum ipsum, ego potius specto — ענה נכה — Qui immolat est ac si interficeret — qui immolat pecus, perinde est ac si decervicaret — qui offert oblationẽ, est ac si offerret suillum, qui suffire facit — est ac si benediceret idolo: — abominationibus — delectata est. — illusiones — quæ timent — erat qui responderet, — quæ — עשה — qui tremitis — abominãtes — נדה בוש — glorificet — חול — peperit — tale, & — huic similia? — parturiuit, — mulierem venire faciã ad partum, — ילד — qui generare facio, ero prohibitus, — qui diligitis — גול — qui lugetis — ינק — propter splendorem — מוץ — declino

Ierusalaim ponat donec & ,stabiliat donec ,ei silentiũ detis ne Et
15 7 וְאַל־תִּתְּנוּ דֳמִי לוֹ עַד־יְכוֹנֵן וְעַד־יָשִׂים אֶת־יְרוּשָׁלַםִ שׂוּם [d]
brachio in & sua dextera in DOMINVS Iurauit .terra in laudem per dexteram
8 תְּהִלָּה בָּאָרֶץ׃ נִשְׁבַּע יְהוָה בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ suam & per brachium
,tuis inimicis cibum ‡ vltrà tuũ triticum dedero si : suæ fortitudinis ‡in
16 עֻזּוֹ אִם־אֶתֵּן אֶת־דְּגָנֵךְ עוֹד מַאֲכָל לְאֹיְבַיִךְ עָזַן [e]
.eo in laborasti quo ‡ tuum vinum alieni filij biberint si & ‡ in
וְאִם־יִשְׁתּוּ בְנֵי־נֵכָר תִּירוֹשֵׁךְ אֲשֶׁר יָגַעַתְּ בּוֹ׃
:DOMINVM laudabunt & ,illud comedent ,illud colligentes Sed congregãtes
9 כִּי מְאַסְפָיו יֹאכְלֻהוּ וְהִלְלוּ אֶת־יְהוָה
,Transite .meæ sanctitatis atriis in illud bibent illud congregantes &
17 10 וּמְקַבְּצָיו יִשְׁתֻּהוּ בְּחַצְרוֹת קָדְשִׁי׃ עִבְרוּ שָׁתָה [f]
elapidate,viam stratam munite,munite : populi viam cõplanate,portas per transite expurgate
עִבְרוּ בַּשְּׁעָרִים פַּנּוּ דֶּרֶךְ הָעָם סֹלּוּ סֹלּוּ הַמְסִלָּה סַקְּלוּ ‡eleuate, eleuate semitã,
fecit ‡ audire DOMINVS Ecce .populos super vexillum attollite,lapide è remouete lapides
18 11 מֵאֶבֶן הָרִימוּ נֵס עַל־הָעַמִּים׃ הִנֵּה יְהוָה הִשְׁמִיעַ פַּנָּה סָלַל [g][h]
ecce :veniens* tua salus ecce , Siion filiæ dicite , terræ extremum ad
19 אֶל־קְצֵה הָאָרֶץ אִמְרוּ לְבַת־צִיּוֹן הִנֵּה יִשְׁעֵךְ בָּא הִנֵּה ‡facit
populũ eos vocabunt Et .eius facies ad† eius opus & ,eo cum eius merces נָסַס [i]
12 שְׂכָרוֹ אִתּוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו׃ וְקָרְאוּ לָהֶם עַם־ * venit:
.derelicta nõ ciuitas, Quęsita,vocabitur tibi & :DOMINI‡redẽptos, sanctitatis † coram illo. ‡à Dño:& tu
הַקֹּדֶשׁ גְּאוּלֵי יְהוָה וְלָךְ יִקָּרֵא דְרוּשָׁה עִיר לֹא נֶעֱזָבָה׃ vocaberis,

CAP. LXIII. סג

? Bosrah de vestes rubefactus † , Edom de veniens ‡ iste ‡ Quis ‡ est
2 1 מִי־זֶה בָּא מֵאֱדוֹם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה ‡qui venit † rubeas habens
loquens ego :suæ potentiæ multitudine in festinus,sua stola in decoratus*iste
בּוֹא [a] כֹּחוֹ [b] זֶה הָדוּר בִּלְבוּשׁוֹ צֹעֶה בְּרֹב כֹּחוֹ אֲנִי מְדַבֵּר
, tuo vestimento ‡ rubrum Quare .seruandum ad magnus iustitia in * formosus
3 2 בִּצְדָקָה רַב לְהוֹשִׁיעַ׃ מַדּוּעַ אָדֹם לִלְבוּשֶׁךָ ‡est vestimẽtum tuum ,
,ego solus calcaui Torcular ?torculari in calcãtis sicut tua vestimẽta &
4 3 וּבְגָדֶיךָ כְּדֹרֵךְ בְּגַת׃ פּוּרָה דָּרַכְתִּי לְבַדִּי †est quisquã ‡ furore
cos cõculcabo & ,meo naso‡in eos calcabo & :mecũ vir† non populis de & ‡ aspersi sanguinem
וּמֵעַמִּים אֵין־אִישׁ אִתִּי וְאֶדְרְכֵם בְּאַפִּי וְאֶרְמְסֵם
omnia & ,mea vestimenta super eorum victoria spargetur‡ & :mea ira in נָזָה [c]
5 בַּחֲמָתִי וְיֵז נִצְחָם עַל־בְּגָדַי וְכָל־ * erat
annus & :meo corde in vltionis dies Quia .inquinaui mea indumenta †admiratus sum,
6 4 מַלְבּוּשַׁי אֶגְאָלְתִּי׃ כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי וּשְׁנַת נִבַּט [d]
nõ & ,obstupui† & :auxiliator*non & ,aspexi Et .venit meorũ redẽptorũ שָׁמַם [e]
5 גְּאוּלַי בָּאָה׃ וְאַבִּיט וְאֵין עֹזֵר וְאֶשְׁתּוֹמֵם וְאֵין ‡erat qui fulciret:
.me fulciuit ipse mea æstus‡ & ,meum brachium mihi saluauit & :fulciens‡
סוֹמֵךְ וַתּוֹשַׁע לִי זְרֹעִי וַחֲמָתִי הִיא סְמָכָתְנִי׃ ‡ iustitia mea ipsa יָשַׁע [f]
,mea ira in eos inebriabo & ,meo furore in populos conculcabo Et
7 6 וְאָבוּס עַמִּים בְּאַפִּי וַאֲשַׁכְּרֵם בַּחֲמָתִי ‡fortitudinẽ
DOMINI Miserationes .eorũ victoriam‡terram in faciam descendere & הָלַל [g]
7 וְאוֹרִיד לָאָרֶץ נִצְחָם׃ חַסְדֵי יְהוָה רָבַב [h]
nobis reddidit quæ oĩbus super quasi DOMINI laudes ,faciã memorare †misericordiam suam,
8 אַזְכִּיר תְּהִלֹּת יְהוָה כְּעַל כֹּל אֲשֶׁר־גְּמָלָנוּ ‡sunt, †qui
eis reddidit quod ,Israel domui boni multitudinem & :DOMINVS ‡ saluator.
יְהוָה וְרַב־טוּב לְבֵית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־גְּמָלָם †ei fuit
.suarũ miserationum multitudinem secundum &,suas misericordias† secundũ ‡faciei
9 כְּרַחֲמָיו וּכְרֹב חֲסָדָיו׃ יָשַׁע [i] צוּר [k] לוֹ
eis est factus & :mentiẽtur nõ † filij ,ipsi‡ meus popul⁹ Verè :dixit Et
10 8 וַיֹּאמֶר אַךְ־עַמִּי הֵמָּה בָּנִים לֹא יְשַׁקֵּרוּ וַיְהִי לָהֶם נָשָׂא [l]
eius facierum‡angelus & ,angustia non†eorũ angustia omni In .saluatorem in‡
9 לְמוֹשִׁיעַ׃ בְּכָל־צָרָתָם לֹא צָר וּמַלְאַךְ פָּנָיו ‡irascifecerũt ‡effectus
ipse suã indulgentiã propter & ,suã dilectionem propter :eos fecit saluos † inimicus, ‡&
11 הוֹשִׁיעָם בְּאַהֲבָתוֹ וּבְחֶמְלָתוֹ הוּא ‡est qui ascẽdere fecit
ipsi Et .seculi diebus cũctis eos portauit & ,eos tulit & :eos redemit * gregis
10 גְּאָלָם וַיְנַטְּלֵם וַיְנַשְּׂאֵם כָּל־יְמֵי עוֹלָם׃ וְהֵמָּה † est qui posuit
eis est versus‡ & :eius sanctitatis spiritũ affecerunt dolore‡ & ,fuerunt rebelles
12 מָרוּ וְעִצְּבוּ אֶת־רוּחַ קָדְשׁוֹ וַיֵּהָפֵךְ לָהֶם עָלָה [m] יָלַךְ [n]
,Mosch seculi dierũ est recordat⁹ Et .eos cõtra pugnauit ipse ,inimicũ in† ‡Qui ambulare fecit eos
11 לְאוֹיֵב הוּא נִלְחַם־בָּם׃ וַיִּזְכֹּר יְמֵי־עוֹלָם מֹשֶׁה ‡qui scidit
ponẽs† Vbi ?sui pecoris* pastorib⁹ cũ ,mari de eos faciẽs ascẽdere‡ Vbi :sui populi‡ * ante eos, vt faceret
עַמּוֹ אַיֵּה הַמַּעֲלֵם מִיָּם אֵת רֹעֵי צֹאנוֹ אַיֵּה הַשָּׂם ‡sempiternũ?
brachio, Mosch ad dexterã Deducẽs‡ ?suæ sanctitatis spiritũ ei⁹ medio in
1 12 בְּקִרְבּוֹ אֶת־רוּחַ קָדְשׁוֹ׃ מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה זְרוֹעַ עָשָׂה [p] יָרַד [q]
? seculi † nomen sibi faciendum ad ,eorum faciebus à‡aquas scindẽtis :‡suæ gloriæ ‡Qui ambulare fecit
תִּפְאַרְתּוֹ בּוֹקֵעַ מַיִם מִפְּנֵיהֶם לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם׃ ‡ equus ambulabãt
.impingerent non † , desertum per equũ ‡ sicut ,abyssos per eos Deducens‡ †nec impegerunt
2 13 מוֹלִיכָם בַּתְּהֹמוֹת כַּסּוּס בַּמִּדְבָּר לֹא יִכָּשֵׁלוּ׃ ‡descendens,
sic :eum deducet† DOMINI spiritus ,descendet‡ vallem per animal Veluti quem †quietè ducit:
3 14 כַּבְּהֵמָה בַּבִּקְעָה תֵרֵד רוּחַ יְהוָה תְּנִיחֶנּוּ כֵּן
. gloriæ nomen tibi faciendum ad‡ ,tuum populum duxisti נוּחַ [r]
נִהַגְתָּ עַמְּךָ לַעֲשׂוֹת לְךָ שֵׁם תִּפְאָרֶת׃ ‡vt faceres

:tuæ gloriæ & ,tuæ sanctitatis habitaculo de vide & ,cœlis è Aspice
15 הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה מִזְּבֻל קָדְשְׁךָ וְתִפְאַרְתֶּךָ
,tuorum viscerum tumultus ‡ ,tuæ fortitudines & ,tuus zelus † vbi
אַיֵּה קִנְאָתְךָ וּגְבוּרֹתֶךָ הֲמוֹן מֵעֶיךָ
:noster pater tu Nam ?se continuerunt me erga‡ tuarũ miserationum &
16 וְרַחֲמֶיךָ אֵלַי הִתְאַפָּקוּ׃ כִּי־אַתָּה אָבִינוּ
DOMINE Tu .nos agnouit non Israel & ,nos nesciuit Abraham quia
כִּי אַבְרָהָם לֹא יְדָעָנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יַכִּירָנוּ אַתָּה יְהוָה
.tuum nomen † seculo à :noster redemptor ,noster pater
אָבִינוּ גֹּאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ׃
fecisti indurare ,tuis viis de DOMINE nos facies† errare Quare
17 לָמָּה תַתְעֵנוּ יְהוָה מִדְּרָכֶיךָ תַּקְשִׁיחַ
tribus ,tuos seruos propter Conuertere ?tuo timore à nostrum cor
לִבֵּנוּ מִיִּרְאָתֶךָ שׁוּב לְמַעַן עֲבָדֶיךָ שִׁבְטֵי
:tuæ sanctitatis populus† possederunt* breue Ad .tuæ hæreditatis
18 נַחֲלָתֶךָ׃ לַמִּצְעָר יָרְשׁוּ עַם־קָדְשֶׁךָ
non*, seculo à ‡ fuimus ‡ .tuum sanctuarium‡ conculcauerunt nostri hostes
19 צָרֵינוּ בּוֹסְסוּ מִקְדָּשֶׁךָ׃ הָיִינוּ מֵעוֹלָם לֹא־
.eos super tuum nomen est inuocatum nec ;eos in† es dominatus
מָשַׁלְתָּ בָּם לֹא־נִקְרָא שִׁמְךָ עֲלֵיהֶם

CAP. LXIIII. סד

.defluerẽt montes tuis faciebus à‡ ,descenderes ,cœlos disrumperes Vtinã
1 לוּא־קָרַעְתָּ שָׁמַיִם יָרַדְתָּ מִפָּנֶיךָ הָרִים נָזֹלּוּ׃
manifestandum ad ,ignis bulliet aquas ,liquefactionum ignem ardere Secundum ‡
2 כִּקְדֹחַ אֵשׁ הֲמָסִים מַיִם תִּבְעֶה־אֵשׁ לְהוֹדִיעַ
. formidabunt gentes tuis faciebus‡ à .tuis hostibus tuum nomen
שִׁמְךָ לְצָרֶיךָ מִפָּנֶיךָ גּוֹיִם יִרְגָּזוּ׃
montes tuis faciebus† à ,descẽdisti :expectabimus*non ,terribilia te faciẽdo In‡
3 בַּעֲשׂוֹתְךָ נוֹרָאוֹת לֹא נְקַוֶּה יָרַדְתָּ מִפָּנֶיךָ הָרִים
:auribus perceperunt neque ,audierunt non seculo à Et . defluxerunt
4 נָזֹלּוּ׃ וּמֵעוֹלָם לֹא־שָׁמְעוּ לֹא הֶאֱזִינוּ
.ipsum expectanti faciat‡ ,te præter Deum vidit non oculus
עַיִן לֹא־רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתְךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה־לוֹ׃
.tui recordabãtur tuis viis in :iustitiam facienti & ,*gaudenti Occurristi
5 פָּגַעְתָּ אֶת־שָׂשׂ וְעֹשֵׂה צֶדֶק בִּדְרָכֶיךָ יִזְכְּרוּךָ
.nos saluabamur & ,‡seculum eis in ,peccauimus & ,es iratus tu † Ecce
הֵן־אַתָּה קָצַפְתָּ וַנֶּחֱטָא בָּהֶם עוֹלָם וְנִוָּשֵׁעַ׃
omnes centonum* vestimentum vt & ,nos omnes immundus vt fuimus Et ‡
6 וַנְּהִי כַטָּמֵא כֻּלָּנוּ וּכְבֶגֶד עִדִּים כָּל־
nostræ iniquitates & ,nos oẽs folium veluti decidimus & :nostræ iustitiæ
צִדְקֹתֵינוּ וַנָּבֶל כֶּעָלֶה כֻּלָּנוּ וַעֲוֹנֵנוּ
se excitans ,tuo nomine in innocans† non Et .nos abstulerunt ventus tanquã
7 כָּרוּחַ יִשָּׂאֻנוּ׃ וְאֵין־קוֹרֵא בְשִׁמְךָ מִתְעוֹרֵר
nos dissoluisti & ,nobis à tuas facies‡ abscõdisti Nã .te in apprehẽdendũ ad
לְהַחֲזִיק בָּךְ כִּי־הִסְתַּרְתָּ פָנֶיךָ מִמֶּנּוּ וַתְּמוּגֵנוּ
noster pater ,DOMINE nunc Et .nostrarum iniquitatum manu in‡
8 בְּיַד־עֲוֹנֵנוּ׃ וְעַתָּה יְהוָה אָבִינוּ
.nos omnes tuæ manus opus & ,noster fictor tu & ,lutum nos : tu‡
אָתָּה אֲנַחְנוּ הַחֹמֶר וְאַתָּה יֹצְרֵנוּ וּמַעֲשֵׂה יָדְךָ כֻּלָּנוּ׃
memineris perpetuum* in ne & ,valde vsque DOMINE irascaris Ne
9 אַל־תִּקְצֹף יְהוָה עַד־מְאֹד וְאַל־לָעַד תִּזְכֹּר
Ciuitates .nos omnes‡ tuus populus ,quæso respice ,ecce :iniquitatis
10 עָוֹן הֵן הַבֶּט־נָא עַמְּךָ כֻלָּנוּ׃ עָרֵי
Ierusalaim ,fuit desertum * Siion ,desertum ‡ fuerunt tuæ sanctitatis
קָדְשְׁךָ הָיוּ מִדְבָּר צִיּוֹן מִדְבָּר הָיָתָה יְרוּשָׁלַםִ
qua‡ ,nostræ gloriæ & ,nostræ sanctificationis Domus . desolata
11 שְׁמָמָה׃ בֵּית קָדְשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ אֲשֶׁר
omnia* & : ignis combustionem‡ in fuit ,nostri patres te laudauerunt
הִלְלוּךָ אֲבֹתֵינוּ הָיָה לִשְׂרֵפַת אֵשׁ וְכָל־
his super Nunquid . desolationem in fuit nostra desiderabilia
12 מַחֲמַדֵּינוּ הָיָה לְחָרְבָּה׃ הַעַל־אֵלֶּה
? valde vsque nos affliges & ,tacebis ?DOMINE te continebis
תִתְאַפַּק יְהוָה תֶּחֱשֶׁה וּתְעַנֵּנוּ עַד־מְאֹד׃

CAP. LXV. סה

:me quęsierãt nõ* iis‡ sum inuẽtus ;interrogauerãt nõ‡ iis sum Quæsitus†
1 נִדְרַשְׁתִּי לְלוֹא שָׁאָלוּ נִמְצֵאתִי לְלֹא בִקְשֻׁנִי
. meo nomine in vocantem ‡ non† gentem ad ,ego ecce ,ego ecce :dixi
אָמַרְתִּי הִנֵּנִי הִנֵּנִי אֶל־גּוֹי לֹא־קֹרָא בִשְׁמִי׃
ambulantes , contumacem‡ populum ad die tota meas manus Expandi
2 פֵּרַשְׂתִּי יָדַי כָּל־הַיּוֹם אֶל־עַם סוֹרֵר הַהֹלְכִים
me irritantes† Populum .suas cogitationes post ,bona* non via‡
3 הַדֶּרֶךְ לֹא־טוֹב אַחַר מַחְשְׁבֹתֵיהֶם׃ הָעָם הַמַּכְעִסִים אוֹתִי
.lateres † super adolentes* & ,hortis in sacrificantes‡ :semper meis faciebus super‡
עַל־פָּנַי תָּמִיד זֹבְחִים בַּגַּנּוֹת וּמְקַטְּרִים עַל־הַלְּבֵנִים׃

Nebaioth arietes ,tibi se congregabunt Chedar pecus Omne
כָּל־צֹאן קֵדָר יִקָּבְצוּ לָךְ אֵילֵי נְבָיוֹת 7
meæ gloriæ domũ & ,meũ altare voluntatẽ super Ascendẽt .tibi ministrabũt
יְשָׁרְתוּנֶךְ יַעֲלוּ עַל־רָצוֹן מִזְבְּחִי וּבֵית תִּפְאַרְתִּי
ad columbæ sicut & ,volabunt nubes vt istæ Quæ .glorificabo
אֲפָאֵר׃ מִי־אֵלֶּה כָּעָב תְּעוּפֶינָה וְכַיּוֹנִים אֶל־ 8
Tarsis naues & ,expectabunt insulæ me Quia :sua columbaria
אֲרֻבֹּתֵיהֶם׃ כִּי־לִי אִיִּים יְקַוּוּ וָאֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ 9
,eorum argentum :longinquo de tuos filios adducendum ad ,principio in
בָּרִאשֹׁנָה לְהָבִיא בָנַיִךְ מֵרָחוֹק כַּסְפָּם
,Israel sancto & ,tui Dei DOMINI nomini ,eis cum eorum aurum &
וּזְהָבָם אִתָּם לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהַיִךְ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל
,tuos muros alienigenæ filij ædificabunt Et . te glorificauit quia
כִּי פֵאֲרָךְ׃ וּבָנוּ בְנֵי־נֵכָר חֹמֹתַיִךְ 10
mea voluntate in & ,te percussi mea ira in nã :tibi ministrabũt eorũ reges &
וּמַלְכֵיהֶם יְשָׁרְתוּנֶךְ כִּי בְקִצְפִּי הִכִּיתִיךְ וּבִרְצוֹנִי
non nocte ac die ,iugiter tuæ portæ aperiẽtur Et .tui sum misertus
רִחַמְתִּיךְ׃ וּפִתְּחוּ שְׁעָרַיִךְ תָּמִיד יוֹמָם וָלַיְלָה לֹא 11
.ductos eorum reges & ,gentium fortitudinẽ te ad afferendũ ad ,claudẽtur
יִסָּגֵרוּ לְהָבִיא אֵלַיִךְ חֵיל גּוֹיִם וּמַלְכֵיהֶם נְהוּגִים׃
gentes & :peribunt tibi seruierint non quæ regnum & gens Nam
כִּי־הַגּוֹי וְהַמַּמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא־יַעַבְדוּךְ יֹאבֵדוּ וְהַגּוֹיִם 12
,sapinus ,abies veniet te ad Lebanon Gloria .vastabuntur vastando
חָרֹב יֶחֱרָבוּ׃ כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן אֵלַיִךְ יָבוֹא בְּרוֹשׁ תִּדְהָר 13
locum & ,mei sanctuarij locum glorificandum ad ,simul vlmus &
וּתְאַשּׁוּר יַחְדָּו לְפָאֵר מְקוֹם מִקְדָּשִׁי וּמְקוֹם
filij se incuruando te ad ibunt Et . glorificabo meorum pedum
רַגְלַי אֲכַבֵּד׃ וְהָלְכוּ אֵלַיִךְ שְׁחוֹחַ בְּנֵי 14
omnes tuorum pedum plantas super se incuruabunt & ,te affligentium
מְעַנַּיִךְ וְהִשְׁתַּחֲווּ עַל־כַּפּוֹת רַגְלַיִךְ כָּל־
. Israel sancti Siion DOMINI ciuitatẽ te vocabunt & : te reprobantes
מְנַאֲצָיִךְ וְקָרְאוּ לָךְ עִיר יְהוָה צִיּוֹן קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃
te ponam & ;transiens non & ,exosam & ,derelictam te esse Pro
תַּחַת הֱיוֹתֵךְ עֲזוּבָה וּשְׂנוּאָה וְאֵין עוֹבֵר וְשַׂמְתִּיךְ 15
.generationis & ,generationis gaudium ,seculi celsitudinem in
לִגְאוֹן עוֹלָם מְשׂוֹשׂ דּוֹר וָדוֹר׃
quòd scies & :lactaberis regum mamilla & ,gentium lac suges Et
וְיָנַקְתְּ חֲלֵב גּוֹיִם וְשֹׁד מְלָכִים תִּינָקִי וְיָדַעַתְּ כִּי־ 16
. Iahacob fortis tuus redemptor & ,te saluans DOMINVS ego
אֲנִי יְהוָה מוֹשִׁיעֵךְ וְגֹאֲלֵךְ אֲבִיר יַעֲקֹב׃
argentum afferam ferro pro & ,aurum afferam ære Pro
תַּחַת הַנְּחֹשֶׁת אָבִיא זָהָב וְתַחַת הַבַּרְזֶל אָבִיא כֶסֶף 17
tuum censum ponam & :ferrum lapidibus pro & ,æs lignis pro &
וְתַחַת הָעֵצִים נְחֹשֶׁת וְתַחַת הָאֲבָנִים בַּרְזֶל וְשַׂמְתִּי פְקֻדָּתֵךְ
rapina vltra audietur Non . iustitiam tuos exactores & ,pacem
שָׁלוֹם וְנֹגְשַׂיִךְ צְדָקָה׃ לֹא־יִשָּׁמַע עוֹד חָמָס 18
salutem vocabis & : tuis terminis in contritio & ,vastitas ;tua terra in
בְּאַרְצֵךְ שֹׁד וָשֶׁבֶר בִּגְבוּלָיִךְ וְקָרָאת יְשׁוּעָה
. laudem tuas portas & ,tuos muros
חוֹמֹתַיִךְ וּשְׁעָרַיִךְ תְּהִלָּה׃
luna splendorem in & ,die lucem in sol amplius tibi erit Non
לֹא־יִהְיֶה־לָּךְ עוֹד הַשֶּׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם וּלְנֹגַהּ הַיָּרֵחַ 19
tuus Deus & ,seculi lucẽ in DOMINVS tibi erit sed :te illuminabit non
לֹא־יָאִיר לָךְ וְהָיָה־לָךְ יְהוָה לְאוֹר עוֹלָם וֵאלֹהַיִךְ
non tua luna & ,tuus sol vltrà occidet Non . tuam gloriam in
לְתִפְאַרְתֵּךְ׃ לֹא־יָבוֹא עוֹד שִׁמְשֵׁךְ וִירֵחֵךְ לֹא 20
dies finientur & ,seculi lucem in tibi erit DOMINVS quia :colligetur
יֵאָסֵף כִּי יְהוָה יִהְיֶה־לָּךְ לְאוֹר עוֹלָם וְשָׁלְמוּ יְמֵי
seculum in ,iusti ipsi omnes tuus populus Et . tui luctus
אֶבְלֵךְ׃ וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם 21
opus ,mearum plantationum virgultum :terram accipient hæreditate
יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַו מַעֲשֵׂה
,mille in erit Paruus . me glorificandum ad ,mearum manuum
יָדַי לְהִתְפָּאֵר׃ הַקָּטֹן יִהְיֶה לָאֶלֶף 22
suo tempore in DOMINVS ego :fortem gentem in pusillus &
וְהַצָּעִיר לְגוֹי עָצוּם אֲנִי יְהוָה בְּעִתָּהּ
. illud faciam accelerare
אֲחִישֶׁנָּה׃

Omnia pecora · bene gratum עלה · sunt congregationes · quæ · fenestras suas · insulares · sicut קוה · vt adducant · נכה רצה · vt afferat · ducantur. · buxus, & pinus · pergent · humiliando · שחה · כפף · qui spernebant · eo quod fuisti derelicta, & exosa, · erat qui transiret, · היה שום · gloriam · tium · qui seruo · ישע · oppressionem tuam · exactionem tuam · שדד · הלל · per diem, & splẽdor lunæ · sempiternã, · deficiet · sempiternã · ferunt · plantationis meæ, · מטע · נטע · vt glorificer. · Paruus familia · paruus familia erit · חוש

CAP. LXI. סא

DOMINVS vnxit eapropter :me super DOMINI Domini Spiritus
רוּחַ אֲדֹנָי יְהוִה עָלָי יַעַן מָשַׁח יְהוָה 1
,corde contritos fascia ligandũ ad me misit :mansuetis euangelizandũ ad me
אֹתִי לְבַשֵּׂר עֲנָוִים שְׁלָחַנִי לַחֲבֹשׁ לְנִשְׁבְּרֵי־לֵב
.carceris apertionem vinctis & ,libertatem captiuis prædicandum ad
לִקְרֹא לִשְׁבוּיִם דְּרוֹר וְלַאֲסוּרִים פְּקַח־קוֹחַ׃

Dei · annũciandũ · vt obligarẽ · שבה

Vt prædicarẽ vltionis diem & ;DOMINO voluntatis annum prædicandum Ad
לִקְרֹא שְׁנַת־רָצוֹן לַיהוָה וְיוֹם נָקָם 2
vt consolarer lugentibus ponendum Ad . lugentes omnes consolandum ad ;nostro Deo
לֵאלֹהֵינוּ לְנַחֵם כָּל־אֲבֵלִים׃ לָשׂוּם לַאֲבֵלֵי 3
,luctu pro gaudij oleum ,cinere pro gloriam eis dandum ad ,Siion
צִיּוֹן לָתֵת לָהֶם פְּאֵר תַּחַת אֵפֶר שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן תַּחַת אֵבֶל
,iustitiæ arbores eis vocabitur & :stricto spiritu pro laudis amictum
מַעֲטֵה תְהִלָּה תַּחַת רוּחַ כֵּהָה וְקֹרָא לָהֶם אֵילֵי הַצֶּדֶק
ædificabunt Et . me glorificandum ad DOMINI plantatio
מַטַּע יְהוָה לְהִתְפָּאֵר׃ וּבָנוּ 4
innouabunt & :erigent priscorum solitudines ,seculi desolationes
חָרְבוֹת עוֹלָם שֹׁמְמוֹת רִאשֹׁנִים יְקוֹמֵמוּ וְחִדְּשׁוּ
.generationis & ,generationis deserta ,solitudinis ciuitates
עָרֵי חֹרֶב שֹׁמְמוֹת דּוֹר וָדוֹר׃
alienigenæ filij & :vestrum pecus pascent & , alieni stabunt Et
וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ צֹאנְכֶם וּבְנֵי נֵכָר 5
DOMINI Sacerdotes vos Et . vestri vinitores & ,vestri agricolæ
אִכָּרֵיכֶם וְכֹרְמֵיכֶם׃ וְאַתֶּם כֹּהֲנֵי יְהוָה 6
,comedetis gentiũ facultatẽ :vobis dicetur ,nostri Dei Ministri ,vocabimini
תִּקָּרֵאוּ מְשָׁרְתֵי אֱלֹהֵינוּ יֵאָמֵר לָכֶם חֵיל גּוֹיִם תֹּאכֵלוּ
,duplex vestro pudore Pro . vos prædicabitis eorum gloria in &
וּבִכְבוֹדָם תִּתְיַמָּרוּ׃ תַּחַת בָּשְׁתְּכֶם מִשְׁנֶה 7
,possidebũt duplex eorũ terra in ideo :sua parte dicent præconia ignominia &
וּכְלִמָּה יָרֹנּוּ חֶלְקָם לָכֵן בְּאַרְצָם מִשְׁנֶה יִירָשׁוּ
,iudicium diligens DOMINVS ego Quia . eis erit seculi lætitia
שִׂמְחַת עוֹלָם תִּהְיֶה לָהֶם׃ כִּי אֲנִי יְהוָה אֹהֵב מִשְׁפָּט 8
fœdus & ,veritate in eorum opus dabo & :ascensionem in rapinam odiens
שֹׂנֵא גָזֵל בְּעוֹלָה וְנָתַתִּי פְעֻלָּתָם בֶּאֱמֶת וּבְרִית
,eorum semen gentibus in scietur Et . eis excidam seculi
עוֹלָם אֶכְרוֹת לָהֶם׃ וְנוֹדַע בַּגּוֹיִם זַרְעָם 9
,eos cognoscent eos videntes omnes :populorum medio in eorũ genimina &
וְצֶאֱצָאֵיהֶם בְּתוֹךְ הָעַמִּים כָּל־רֹאֵיהֶם יַכִּירוּם
gaudebo Gaudendo . DOMINVS benedixit semen ipsi quia
כִּי הֵם זֶרַע בֵּרַךְ יְהוָה׃ שׂוֹשׂ אָשִׂישׂ 10
fecit me induere quia :meo Deo in mea anima exultabit ,DOMINO in
בַּיהוָה תָּגֵל נַפְשִׁי בֵּאלֹהַי כִּי הִלְבִּישַׁנִי
consecrabit sponsum tanquã :me inuoluit iustitiæ pallio ,salutis vestimentis
בִּגְדֵי־יֶשַׁע מְעִיל צְדָקָה יְעָטָנִי כֶּחָתָן יְכַהֵן
terra sicut Quia . sua vasis ornabit sponsam tanquam & ,gloria
פְּאֵר וְכַכַּלָּה תַּעְדֶּה כֵלֶיהָ׃ כִּי כָאָרֶץ 11
sic ,faciet germinare sua semina hortus sicut & ,suum germen proferet
תּוֹצִיא צִמְחָהּ וּכְגַנָּה זֵרוּעֶיהָ תַצְמִיחַ כֵּן
coram ,laudem & iustitiam faciet germinare DOMINVS Dominus
אֲדֹנָי יְהוִה יַצְמִיחַ צְדָקָה וּתְהִלָּה נֶגֶד
. gentibus vniuersis
כָּל־הַגּוֹיִם׃

Vt ponerẽ · in & darẽ · נתן שוש · pallium · vocarẽ eos · הלל · plantationẽ · glorificationem. · נטע בנה · antiquas · pecora vestra, · זור · erunt · opes · exaltabimini. · duplici, · בוש · laudabunt partem eorũ · duplicia · רנן · sempiterna · diligo · odio habeo · holocaustũ, · אמן ידע · sempiternũ · etiam cum · יצא נכר · filij · qui viderint · sunt · cui · גול יעט · induere fecit · magnificabit gloriam, · vasa sua. · semen suum · כלל גנן · Deus

CAP. LXII. סב

quiescam non Ierusalaim propter & ,tacebo non Siion Propter
לְמַעַן צִיּוֹן לֹא אֶחֱשֶׁה וּלְמַעַן יְרוּשָׁלִַם לֹא אֶשְׁקוֹט 1
lampas vt , eius salus & ;eius iustitia ,splendor vt , egrediatur donec
עַד־יֵצֵא כַנֹּגַהּ צִדְקָהּ וִישׁוּעָתָהּ כְּלַפִּיד
reges cuncti & ,tuam iustitiam gentes videbunt Et . se accendat
יִבְעָר׃ וְרָאוּ גוֹיִם צִדְקֵךְ וְכָל־מְלָכִים 2
DOMINI os quod ;nouum nomen tibi vocabitur Et . tuam gloriam
כְּבוֹדֵךְ וְקֹרָא לָךְ שֵׁם חָדָשׁ אֲשֶׁר פִּי יְהוָה
;DOMINI manu in gloriæ diadema eris Et . illud declarabit
יִקֳּבֶנּוּ׃ וְהָיִית עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת בְּיַד־יְהוָה 3
,vltrà tibi dicetur Non . tui Dei vola in regni cidaris &
וּצְנוֹף מְלוּכָה בְּכַף־אֱלֹהָיִךְ׃ לֹא־יֵאָמֵר לָךְ עוֹד 4
vocabitur tibi Sed .Desolata amplius dicetur non tuæ terræ & ,Derelicta
עֲזוּבָה וּלְאַרְצֵךְ לֹא־יֵאָמֵר עוֹד שְׁמָמָה כִּי לָךְ יִקָּרֵא
DOMINVS complacuit quia :Maritata tua terra & ,ea in mea Voluntas
חֶפְצִי־בָהּ וּלְאַרְצֵךְ בְּעוּלָה כִּי־חָפֵץ יְהוָה
,virgine cum iuuenis maritabitur Quia .maritata erit tua terra & ,te in
בָּךְ וְאַרְצֵךְ תִּבָּעֵל׃ כִּי־יִבְעַל בָּחוּר בְּתוּלָה 5
gaudebit ,sponsam super sponso gaudium & :tui filij tibi maritabũtur
יִבְעָלוּךְ בָּנָיִךְ וּמְשׂוֹשׂ חָתָן עַל־כַּלָּה יָשִׂישׂ
. tuus Deus te super
עָלַיִךְ אֱלֹהָיִךְ׃
tota & die tota ,custodes constitui Ierusalaim tuos muros Super
עַל־חוֹמֹתַיִךְ יְרוּשָׁלִַם הִפְקַדְתִּי שֹׁמְרִים כָּל־הַיּוֹם וְכָל־ 6
silentium ne ,DOMINVM rememorantes :tacebunt non iugiter nocte
הַלַּיְלָה תָּמִיד לֹא יֶחֱשׁוּ הַמַּזְכִּרִים אֶת־יְהוָה אַל־דֳּמִי
. vobis
לָכֶם׃

ראה · corona · נקב היה · diadema · manu · וצניף · ק · vocaberis · terra tua habitata: · habitata. Habitabitur enim vt inhabitabũt te · vt est · sic · שוש · qui reminisci facitis Domini, · חשה · דמה · sit

citò ,tua medela & ,tuum lumen aurora veluti erumpet Tunc — sanitas
8 אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וַאֲרֻכָתְךָ מְהֵרָה
.te colliget DOMINI gloria : tua iustitia te coram ibit & :germinabit
תִצְמָח וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד יְהוָה יַאַסְפֶךָ׃
.ego* ecce ,dicet & ,clamabis :exaudiet DOMINVS & ,inuocabis Tunc — *sum.
9 אָז תִּקְרָא וַיהוָה יַעֲנֶה תְּשַׁוַּע וְיֹאמַר הִנֵּנִי
loquendo & ,† digitum mittendo * , iugum tui medio de remoueris Si — *vt non mittas †in rem alienam, nec loquaris beneuolētiā
אִם־תָּסִיר מִתּוֹכְךָ מוֹטָה שְׁלַח אֶצְבַּע וְדַבֶּר־
animam & , tuam animam famelico protuleris Et . iniquitatem
10 אָוֶן׃ וְתָפֵק לָרָעֵב נַפְשֶׁךָ וְנֶפֶשׁ
,tua caligo & , tua lux tenebrositate* in orietur & :saturaueris afflictam — סוּר פוּק *tenebris
נַעֲנָה תַּשְׂבִּיעַ וְזָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹרֶךָ וַאֲפֵלָתְךָ
faciet saturari & ,semper DOMINVS te ducet Et . meridies sicut* — *erit
11 כַּצָּהֳרָיִם׃ וְנָחֲךָ יְהוָה תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ — נְחֵה
hortus veluti eris & :impinguabit tua ossa & ,tuā animā siccitatibus in
בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וְעַצְמֹתֶיךָ יַחֲלִיץ וְהָיִיתָ כְּגַן — גַּנַּן
.eius aquæ mentientur non cuius ,aquarum exitus sicut & ,irriguus — scaturigo †deficiunt
רָוֶה וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא־יְכַזְּבוּ מֵימָיו׃
generationis fundamenta ,seculi deserta te à ædificabunt Et
12 וּבָנוּ מִמְּךָ חָרְבוֹת עוֹלָם מוֹסְדֵי דוֹר־ — בָּנָה
faciens reuerti ,fracturā sepiens tibi vocabitur & :facies stare generationis & — vocaberis
וָדוֹר תְּקוֹמֵם וְקֹרָא לְךָ גֹּדֵר פֶּרֶץ מְשֹׁבֵב
,tuum pedem sabbatho à feceris redire Si . habitandum ad semitas — pedes tuos, vt non facias voluntates tuas
13 נְתִיבוֹת לָשָׁבֶת׃ אִם־תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ
sabbathum vocaueris & : meæ sanctitatis † die in tuam voluntatem faciendo
עֲשׂוֹת חֲפָצֶךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת — שׁוּב
faciendo à*,ipsum glorificaueris&:gloriosum DOMINI sanctum ,delicias — †sancto meo: * vt nō facias
עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְהוָה מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת — עָשָׂה
.verbum loquendo & ,tuam voluntatē inueniendo ab*,tuas vias — *neque inueniatur volūtas tua vt nō loquaris secū dū voluntatem tuam
דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר׃
excelsa super te faciam equitare &,DOMINO in delectaberis Tunc
14 אָז תִּתְעַנַּג עַל־יְהוָה וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל־בָּמֳתֵי
os quia ,tui patris Iahacob hæreditatem te faciam comedere & : terræ
אָרֶץ וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִּי
.est locutum DOMINI
יְהוָה דִּבֵּר׃

CAP. LIX. נט

se aggrauauit nec : saluando à DOMINI manus est abbreuiata non Ecce — vt non seruare possit:
1 הֵן לֹא־קָצְרָה יַד־יְהוָה מֵהוֹשִׁיעַ וְלֹא־כָבְדָה — יָשַׁע
diuidentes fuerunt * vestræ iniquitates Quinimo . audiendo ab* eius auris — * vt non audiat. Sed
2 אָזְנוֹ מִשְּׁמוֹעַ׃ כִּי אִם־עֲוֹנֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּלִים — * diuiserunt
fecerunt abscondere vestra peccata & :vestrum Deum inter ad †vos inter
בֵּינֵכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם וְחַטֹּאותֵיכֶם הִסְתִּירוּ — עָוָה
,sanguine in sunt pollutæ vestræ volæ Nam . audiendo ab , vobis à facies* — †& *faciem
3 פָּנִים מִכֶּם מִשְּׁמוֹעַ׃ כִּי כַפֵּיכֶם נְגֹאֲלוּ בַדָּם — * vt non audiat.
vestra lingua ,falsitate* sunt locuta vestra labia :iniquitate in vestri digiti & — *manus
וְאֶצְבְּעוֹתֵיכֶם בֶּעָוֹן שִׂפְתוֹתֵיכֶם דִּבְּרוּ־שֶׁקֶר לְשׁוֹנְכֶם — *mendaciū,
:veritate in iudicatus non & ,iustitia in vocans* Non . meditabitur* iniquitatem — כַּף עָוָה
4 עַוְלָה תֶהְגֶּה׃ אֵין־קֹרֵא בְצֶדֶק וְאֵין נִשְׁפָּט בֶּאֱמוּנָה — * fatur.
,laborem* concipiendo ,mendacium* loquendo & ,inanitate* super confidendo — †est qui inuocet iustitiam neque est iudex †nihili,
בָּטוֹחַ עַל־תֹּהוּ וְדַבֶּר־שָׁוְא הָרוֹ עָמָל — ‡ vanitatem,
araneæ telas & ,ruperunt regali Oua . iniquitatem pariendo & — * peruersitatē,
5 וְהוֹלֵיד אָוֶן׃ בֵּיצֵי צִפְעוֹנִי בִּקֵּעוּ וְקוּרֵי עַכָּבִישׁ — ‖ aspidis
.vipera * erumpet ,compressum* & :morietur eorū ouis de Comedens . texent †
יֶאֱרֹגוּ הָאֹכֵל מִבֵּיצֵיהֶם יָמוּת וְהַזּוּרֶה תִּבָּקַע אֶפְעֶה׃ — הָגָה הָרָה
.suis operibus in tegentur nec , vestem in* erunt non eorum Telæ — † texuerunt.
6 קוּרֵיהֶם לֹא־יִהְיוּ לְבֶגֶד וְלֹא יִתְכַּסּוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם — Qui comederit *quod fractum est,
. eorum volis* in rapina† opus & ,iniquitatis opera eorum Opera — ‡in regulū.
מַעֲשֵׂיהֶם מַעֲשֵׂי־אָוֶן וּפֹעַל חָמָס בְּכַפֵּיהֶם׃ — זוּר כָּסָה
sanguinem effundendum ad: festinabunt & ,current malum ad eorū Pedes — *pro vestimento,
7 רַגְלֵיהֶם לָרַע יָרֻצוּ וִימַהֲרוּ לִשְׁפֹּךְ דָּם — † iniquitatis
contritio & vastitas;iniquitatis* cogitationes eorū Cogitationes .innocentē — *manibus
נָקִי מַחְשְׁבוֹתֵיהֶם מַחְשְׁבוֹת אָוֶן שֹׁד וָשֶׁבֶר — ‡ vt effundāt
non & ,cognouerunt non pacis Viam . eorum stratis viis in — רוּץ נָקָה
8 בִּמְסִלּוֹתָם׃ דֶּרֶךְ שָׁלוֹם לֹא יָדָעוּ וְאֵין — * iniquæ,
Omnis . eis sunt obliquæ * eorum Semitæ .eorum orbitis† in iudicium* — שָׁדַד חָלַל
מִשְׁפָּט בְּמַעְגְּלוֹתָם נְתִיבוֹתֵיהֶם עִקְּשׁוּ לָהֶם כֹּל — *est †viis
iudicium se elongauit Propterea . pacem nescit ,ea in calcans* — ‡incuruatæ
9 דֹּרֵךְ בָּהּ לֹא יָדַע שָׁלוֹם׃ עַל־כֵּן רָחַק מִשְׁפָּט — *qui calcat
ecce & ,lucem ad Expectauimus .iustitia nos apprehēdit non & ,nobis à
מִמֶּנּוּ וְלֹא תַשִּׂיגֵנוּ צְדָקָה נְקַוֶּה לָאוֹר וְהִנֵּה־
.ambulauimus caliginibus* in ,splendores :tenebrositas — נָשַׂג tenebræ: *tenebris
חֹשֶׁךְ לִנְגֹהוֹת בָּאֲפֵלוֹת נְהַלֵּךְ׃
oculis absque veluti & , parietem cæci sicut Palpauimus
10 נְגַשְׁשָׁה כַעִוְרִים קִיר וּכְאֵין עֵינַיִם

in obscuritate, locis desolatis * in : crepusculo † vt meridie in impegimus .attrectauimus
נְגַשֵּׁשָׁה כָּשַׁלְנוּ בַצָּהֳרַיִם כַּנֶּשֶׁף בָּאַשְׁמַנִּים — in sepulchris
gemendo columbæ tanq & ,nos omnes vrsi sicut Fremuimus .mortui sicut
11 כַּמֵּתִים׃ נֶהֱמֶה כַדֻּבִּים כֻּלָּנוּ וְכַיּוֹנִים הָגֹה — Clamauimus, מוּת
se elongauit†,salutem ad : † non & iudicium ad expectauimus :gemuimus
נֶהְגֶּה נְקַוֶּה לַמִּשְׁפָּט וָאַיִן לִישׁוּעָה רָחֲקָה
,te coram nostræ præuaricationes sunt multiplicatæ Quia . nobis à
12 מִמֶּנּוּ׃ כִּי־רַבּוּ פְשָׁעֵינוּ נֶגְדֶּךָ — נָגַד
, † nobiscum nostræ iniquitates quia :nos contra respondit *nostra peccata & — testificata sunt †sunt,
וְחַטֹּאותֵינוּ עָנְתָה בָּנוּ כִּי־פְשָׁעֵינוּ אִתָּנוּ — עָנָה
mentiri & ,Præuaricari .eas cognouimus nostras iniquitates &
13 וַעֲוֹנֹתֵינוּ יְדַעֲנוּם׃ פָּשֹׁעַ וְכַחֵשׁ
,calumniam loqui :nostro Deo post à retrocedere & ,DOMINVM in
בַּיהוָה וְנָסוֹג מֵאַחַר אֱלֹהֵינוּ דַּבֶּר־עֹשֶׁק
.falsitatis* verba corde de meditari † & concipere;defectionem* & — *peruersitatē †loqui, *mendacia.
וְסָרָה הֹרוֹ וְהֹגוּ מִלֵּב דִּבְרֵי־שָׁקֶר׃ — הָגָה סָג
quia :stetit longe à iustitia & ,iudicium retrorsum est auersum Et — †æquitas
14 וְהֻסַּג אָחוֹר מִשְׁפָּט וּצְדָקָה מֵרָחוֹק תַּעֲמֹד כִּי־
.ingredi potuit non rectum † & : veritas platea in impegit — אָמַן הָיָה
כָּשְׁלָה בָרְחוֹב אֱמֶת וּנְכֹחָה לֹא־תוּכַל לָבוֹא׃ — * deficit
vidit Et .expoliata † malo à recessit & ,deficiens * veritas fuit Et — *ac si fuisset direpta. displicuit *erat
15 וַתְּהִי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת וְסָר מֵרָע מִשְׁתּוֹלֵל וַיַּרְא
.iudicium* non quia ,eius oculis in fuit malum & ,DOMINVS — סוּר רָאָה
יְהוָה וַיֵּרַע בְּעֵינָיו כִּי־אֵין מִשְׁפָּט׃ — † esset
:intercedens † non quod ,obstupuit† & ,quispiam † non quod vidit Et — *admiratus est, *esset qui oraret ideo
16 וַיַּרְא כִּי־אֵין אִישׁ וַיִּשְׁתּוֹמֵם כִּי אֵין מַפְגִּיעַ — † confirmauit
.eum fulciuit† ipsa eius iustitia & ,ipsius brachium sibi fecit salutem &
וַתּוֹשַׁע לוֹ זְרֹעוֹ וְצִדְקָתוֹ הִיא סְמָכָתְהוּ׃ — יָשַׁע
:suo capite in salutis galeam & ,loricam sicut iustitiam se induit Et
17 וַיִּלְבַּשׁ צְדָקָה כַּשִּׁרְיָן וְכוֹבַע יְשׁוּעָה בְּרֹאשׁוֹ — עָטָה * induit
.zelum palliū sicut se inuoluit* & ,vestem vltionis vestimenta se induit &
וַיִּלְבַּשׁ בִּגְדֵי נָקָם תִּלְבֹּשֶׁת וַיַּעַט כַּמְעִיל קִנְאָה׃ — Sicut vir zelat †sicut zelat
,suis hostibus iram reddet propter quasi†,retributiones propter Quasi — vt reddat
18 כְּעַל גְּמֻלוֹת כְּעַל יְשַׁלֵּם חֵמָה לְצָרָיו
. reddet retributionem insularibus :suis inimicis retributionem
גְּמוּל לְאֹיְבָיו לָאִיִּים גְּמוּל יְשַׁלֵּם׃ — אִיָּה
solis ortu ab & DOMINI nomen occidente ab timebunt Et
19 וְיִירְאוּ מִמַּעֲרָב אֶת־שֵׁם יְהוָה וּמִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ אֶת־
DOMINI spiritus , hostis ,fluuius veluti ,veniet cùm :eius gloriam
כְּבוֹדוֹ כִּי־יָבוֹא כַנָּהָר צָר רוּחַ יְהוָה — צוּר
redeuntes ad & ,redemptor Sion ad veniet Et .eum in vexillū erigens — fugabit
20 נֹסְסָה בוֹ׃ וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וּלְשָׁבֵי
meum pactum hoc ego Et .DOMINVS dixit ,Iahacob in præuaricatione — ab iniquitate
21 פֶשַׁע בְּיַעֲקֹב נְאֻם יְהוָה׃ וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי
mea verba & ,te in † qui meus Spiritus .DOMINVS dixit ,eis cum † — *quod pangā †est
אוֹתָם אָמַר יְהוָה רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרַי
,tui seminis ore de & ,tuo ore de recedent non ,tuo ore in posui quæ
אֲשֶׁר־שַׂמְתִּי בְּפִיךָ לֹא־יָמוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זַרְעֲךָ — מוּשׁ פָּנָה
in vsq; & , nunc † ex , DOMINVS dixit , tui seminis seminis ore de & — †hoc tēpore,
וּמִפִּי זֶרַע זַרְעֲךָ אָמַר יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד־
.seculum
עוֹלָם׃

CAP. LX. ס

DOMINI gloria & : tuum lumen venit quia ,illuminare Surge
1 קוּמִי אוֹרִי כִּי־בָא אוֹרֵךְ וּכְבוֹד יְהוָה — *tenebræ operient
caligo & ,terram operiet tenebrositas* ecce Quia . est orta te super
2 עָלַיִךְ זָרָח׃ כִּי־הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יְכַסֶּה־אֶרֶץ וַעֲרָפֶל
,videbitur te super eius gloria & ,DOMINVS orietur te super Et .populos
לְאֻמִּים וְעָלַיִךְ יִזְרַח יְהוָה וּכְבוֹדוֹ עָלַיִךְ יֵרָאֶה׃
.tui ortus splendore in reges & ,tuo lumine in gentes ambulabunt Et
3 וְהָלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרֵךְ וּמְלָכִים לְנֹגַהּ זַרְחֵךְ׃ — in circuitu
,se congregauerunt ipsi Omnes .vide & ,tuos oculos circum † Leua — נָשָׂא בּוֹא
4 שְׂאִי־סָבִיב עֵינַיִךְ וּרְאִי כֻּלָּם נִקְבְּצוּ
.nutrietur latus iuxta tuæ filiæ & ,venient longe de tui filij :te ad venerūt — אָמַן
בָּאוּ־לָךְ בָּנַיִךְ מֵרָחוֹק יָבֹאוּ וּבְנֹתַיִךְ עַל־צַד תֵּאָמַנָה׃ — *inundabis, †obstupescet
quando :tuum cor dilatabitur & ,pauebit† & ,splendebis* & ,videbis Tunc — רָאָה
5 אָז תִּרְאִי וְנָהַרְתְּ וּפָחַד וְרָחַב לְבָבֵךְ כִּי־ — הָמָה
.tibi venerint gentium fortitudo ,maris tumultus† te ad fuerit conuersa — *multitudo
יֵהָפֵךְ עָלַיִךְ הֲמוֹן יָם חֵיל גּוֹיִם יָבֹאוּ לָךְ׃ — *Multitudo †pulli camelorum
ipsi omnes :Ephah & ,Midian dromedarij† ,te operiet camelorū Copia*
6 שִׁפְעַת גְּמַלִּים תְּכַסֵּךְ בִּכְרֵי מִדְיָן וְעֵיפָה כֻּלָּם — בָּכַר
DOMINI laudes & ,deferent thus & , aurum : venient Seba de
מִשְּׁבָא יָבֹאוּ זָהָב וּלְבוֹנָה יִשָּׂאוּ וּתְהִלֹּת יְהוָה — הָלַל
.annunciabunt
יְבַשֵּׂרוּ׃

seruabunt qui , eunuchis DOMINVS dixit sic Quia
4 כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת־
.meum fœdus in apprehendentes , volui quibus in eligent & ,mea sabbata
שַׁבְּתוֹתַי וּבָחֲרוּ בַּאֲשֶׁר חָפָצְתִּי וּמַחֲזִיקִים בִּבְרִיתִי׃
melius nomē & ,manū meis muris in &,mea domo in eis dabo Et
5 וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי יָד וָשֵׁם טוֹב
.succidetur non quod ,ei dabo seculi nomen ;filiabus quā & ,filiis quàm
מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתֶּן־לוֹ אֲשֶׁר לֹא יִכָּרֵת׃
, ei ministrandum ad , DOMINO super copulatos alienigenæ filios Et
6 וּבְנֵי הַנֵּכָר הַנִּלְוִים עַל־יְהוָה לְשָׁרְתוֹ
omnem : seruos ei in existendum ad ,DOMINI nomen amandum ad &
וּלְאַהֲבָה אֶת־שֵׁם יְהוָה לִהְיוֹת לוֹ לַעֲבָדִים כָּל־
.meum fœdus in apprehendentes & ,illud polluendo à ,sabbathum custodientem
שֹׁמֵר שַׁבָּת מֵחַלְּלוֹ וּמַחֲזִיקִים בִּבְרִיתִי׃
domo in eos lætificabo & ,meæ sanctitatis montem ad eos adducā Et
7 וַהֲבִיאוֹתִים אֶל־הַר קָדְשִׁי וְשִׂמַּחְתִּים בְּבֵית
super beneplacitū ad eorum sacrificia & ,eorū ascensiones :meæ orationis
תְּפִלָּתִי עוֹלֹתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם לְרָצוֹן עַל־
.populis omnib vocabitur orationis domus mea domus quia : meo altari
מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית־תְּפִלָּה יִקָּרֵא לְכָל־הָעַמִּים׃
adhuc : Israel expulsos congregans DOMINVS Dominus Ait
8 נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה מְקַבֵּץ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד
:agri feræ Omnis .eius congregatos eum super congregabo
9 אֲקַבֵּץ עָלָיו לְנִקְבָּצָיו׃ כֹּל חַיְתוֹ שָׂדָי
.sylua in feræ omnis , deuorandum ad venite
אֵתָיוּ לֶאֱכֹל כָּל־חַיְתוֹ בַּיָּעַר׃
ipsi vniuersi , nescierunt ipsi omnes , cæci eius Speculatores
10 צֹפָו עִוְרִים כֻּלָּם לֹא יָדָעוּ כֻּלָּם
diligētes ,iacentes , loquētes delirias :latrare poterunt non , muti canes
כְּלָבִים אִלְּמִים לֹא יוּכְלוּ לִנְבֹּחַ הֹזִים שֹׁכְבִים אֹהֲבֵי
,saturitatem nouerunt non animo fortes canes Et , dormitare
11 לָנוּם׃ וְהַכְּלָבִים עַזֵּי־נֶפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה
suam viam ad ipsi vniuersi : intelligere nouerunt non pastores ipsi &
וְהֵמָּה רֹעִים לֹא יָדְעוּ הָבִין כֻּלָּם לְדַרְכָּם
Venite .eius extremo à suam cupiditatem ad vir , respexerunt
12 פָּנוּ אִישׁ לְבִצְעוֹ מִקָּצֵהוּ׃ אֵתָיוּ
cras diem hunc secundum erit & : sechar potabimus & ,vinum capiam
אֶקְחָה־יַיִן וְנִסְבְּאָה שֵׁכָר וְהָיָה כָזֶה יוֹם מָחָר
.valde abundanter magnū
גָּדוֹל יֶתֶר מְאֹד׃

CAP. LVII. נז

misericordiæ viri & : cor super ponens quisquā non &,periit Iustus
1 הַצַּדִּיק אָבָד וְאֵין אִישׁ שָׂם עַל־לֵב וְאַנְשֵׁי־חֶסֶד
.iustus colligitur mali faciebus à quia , intelligente non in collecti
נֶאֱסָפִים בְּאֵין מֵבִין כִּי־מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסַף הַצַּדִּיק׃
.eo corā ambulans :suis cubiculis in requiescent , pace Ingredietur
2 יָבוֹא שָׁלוֹם יָנוּחוּ עַל־מִשְׁכְּבוֹתָם הֹלֵךְ נְכֹחוֹ׃
.est fornicata &,adulteri semē:auguratricis filij huc appropinquate vos Et
3 וְאַתֶּם קִרְבוּ־הֵנָּה בְּנֵי עֹנְנָה זֶרַע מְנָאֵף וַתִּזְנֶה׃
linguam prolongabitis ,os dilatabitis quē cōtra,estis oblectati quo Super
4 עַל־מִי תִּתְעַנָּגוּ עַל־מִי תַּרְחִיבוּ פֶה תַּאֲרִיכוּ לָשׁוֹן
Incalescentes falsitatis semen præuaricationis nati vos Nonne
5 הֲלוֹא־אַתֶּם יִלְדֵי־פֶשַׁע זֶרַע שָׁקֶר׃ הַנֵּחָמִים
subter torrētibus in natos mactantes : frondoso ligno omni sub ulmis in
בָּאֵלִים תַּחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן שֹׁחֲטֵי הַיְלָדִים בַּנְּחָלִים תַּחַת
: tua sors ipsi ipsi tua pars torrentis leuibus In petrarum ramos
6 סְעִפֵי הַסְּלָעִים׃ בְּחַלְּקֵי־נַחַל חֶלְקֵךְ הֵם הֵם גּוֹרָלֵךְ
his super Nunquid .munus fecisti ascendere ,libamen effudisti ipsis etiam
גַּם־לָהֶם שָׁפַכְתְּ נֶסֶךְ הֶעֱלִית מִנְחָה הַעַל אֵלֶּה
posuisti eleuatum & excelsum montem Super accipiā consolationē
7 אֶנָּחֵם׃ עַל הַר־גָּבֹהַּ וְנִשָּׂא שַׂמְתְּ
post Et .victimā immolandū ad ascendisti illuc etiam : tuū cubile
8 מִשְׁכָּבֵךְ גַּם־שָׁם עָלִית לִזְבֹּחַ זָבַח׃ וְאַחַר
discooperuisti me à quia: tuū monimentū posuisti postem & , ostium
הַדֶּלֶת וְהַמְּזוּזָה שַׂמְתְּ זִכְרוֹנֵךְ כִּי מֵאִתִּי גִּלִּית
dilexisti ; eis ex tibi excidisti & ,tuum cubile dilatasti , ascendisti &
וַתַּעֲלִי הִרְחַבְתְּ מִשְׁכָּבֵךְ וַתִּכְרָת־לָךְ מֵהֶם אָהַבְתְּ
multiplicasti &,oleo in regem ad es progressa Et .vidisti manū , eorū cubile
9 מִשְׁכָּבָם יָד חָזִית׃ וַתָּשֻׁרִי לַמֶּלֶךְ בַּשֶּׁמֶן וַתַּרְבִּי
ad vsque te humiliasti &,longè de ad vsq; tuos legatos misisti &:tua pigmēta
רִקֻּחָיִךְ וַתְּשַׁלְּחִי צִרַיִךְ עַד־מֵרָחֹק וַתַּשְׁפִּילִי עַד־
: est desperatū ,dixisti nec ,laborasti tuæ viæ multitudine In sepulchrum
10 שְׁאוֹל׃ בְּרֹב דַּרְכֵּךְ יָגַעַתְּ לֹא אָמַרְתְּ נוֹאָשׁ
.ægrotasti non ea- propter , inuenisti tua manus vitam
חַיַּת יָדֵךְ מָצָאת עַל־כֵּן לֹא חָלִית׃

Et ,es recordata non mei &,mētiaris quòd timuisti & es verita quē
11 וְאֶת־מִי דָּאַגְתְּ וַתִּירְאִי כִּי תְכַזֵּבִי וְאוֹתִי לֹא זָכַרְתְּ
nec me & ,seculo à & tacens ego Anne: tuum cor super posuisti
לֹא־שַׂמְתְּ עַל־לִבֵּךְ הֲלֹא אֲנִי מַחְשֶׁה וּמֵעֹלָם וְאוֹתִי
non & ,tua opera & : tuā iustitiam annunciabo Ego timebis non
12 לֹא תִירָאִי׃ אֲנִי אַגִּיד צִדְקָתֵךְ וְאֶת־מַעֲשַׂיִךְ וְלֹא
& , tua congregationes te liberent ,te clamando In .tibi proderunt
13 יוֹעִילוּךְ׃ בְּזַעֲקֵךְ יַצִּילֻךְ קִבּוּצַיִךְ וְאֶת־
,terrā hæreditabit me in sperans & : vanitas tollet,ventus tollet eos omnes
כֻּלָּם יִשָּׂא־רוּחַ יִקַּח־הָבֶל וְהַחוֹסֶה בִי יִנְחַל־אֶרֶץ
munite , munite Dicetque .mea sanctitatis montē possidebit et
14 וְיִירַשׁ הַר־קָדְשִׁי׃ וְאָמַר סֹלּוּ־סֹלּוּ
.mei populi viā de offendiculum tollite : viam complanate
פַּנּוּ־דָרֶךְ הָרִימוּ מִכְשׁוֹל מִדֶּרֶךְ עַמִּי׃
sanctum &,perpetuò habitans sublimis & , excelsus dixit sic Quia
15 כִּי כֹה אָמַר רָם וְנִשָּׂא שֹׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ
humili & , contrito cum & : habitabo sancto & , excelso : eius nomen
שְׁמוֹ מָרוֹם וְקָדוֹשׁ אֶשְׁכּוֹן וְאֶת־דַּכָּא וּשְׁפַל־
.contritorum cor viuificandū ad & ,humilium spiritū viuificandū ad ,spiritu
רוּחַ לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׁפָלִים וּלְהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים׃
spiritu quia : irascar finem in nec ,litigabo seculum in nō Quia
16 כִּי לֹא לְעוֹלָם אָרִיב וְלֹא לָנֶצַח אֶקְּצוֹף כִּי־רוּחַ
iniquitate Propter .feci ego animas &,se inuoluet meis faciebus à
17 מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי׃ בַּעֲוֹן
abiit & : sum iratus & abscōdēdo eū percussi & ,sum iratus eius cupiditatis
בִּצְעוֹ קָצַפְתִּי וְאַכֵּהוּ הַסְתֵּר וְאֶקְצֹף וַיֵּלֶךְ
: eum sanaui & , vidi eius Vias .sui cordis viam per refractarius
18 שׁוֹבָב בְּדֶרֶךְ לִבּוֹ׃ דְּרָכָיו רָאִיתִי וְאֶרְפָּאֵהוּ
.eius lugentibus & ,ei consolationes reddidi & , eum feci requiescere &
וְאַנְחֵהוּ וַאֲשַׁלֵּם נִחֻמִים לוֹ וְלַאֲבֵלָיו׃
,propinquo & longinquo pacem pacem : labiorum germen Creans
19 בּוֹרֵא נִוב שְׂפָתָיִם שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב
nā : impulsum mare veluti impij Et .eū sanaui &,DOMINVS dixit
20 אָמַר יְהוָה וּרְפָאתִיו׃ וְהָרְשָׁעִים כַּיָּם נִגְרָשׁ כִּי
.luto & , cœno eius aquę se impellent & ,poterit non quiescere
הַשְׁקֵט לֹא יוּכָל וַיִּגְרְשׁוּ מֵימָיו רֶפֶשׁ וָטִיט׃
.impiis ,meus Deus dixit , pax Non
21 אֵין שָׁלוֹם אָמַר אֱלֹהַי לָרְשָׁעִים׃

CAP. LVIII. נח

: tuā vocē exalta tuba tanquā , prohibeas ne ,gutture in Clama
1 קְרָא בְגָרוֹן אַל־תַּחְשֹׂךְ כַּשּׁוֹפָר הָרֵם קוֹלֶךָ
.eorū peccata Iahacob domui & ,eorū præuaricationē meo populo indica &
וְהַגֵּד לְעַמִּי פִּשְׁעָם וּלְבֵית יַעֲקֹב חַטֹּאתָם׃
gēs velut : volent meas vias scire & , quærent die die me Et
2 וְאוֹתִי יוֹם יוֹם יִדְרֹשׁוּן וְדַעַת דְּרָכַי יֶחְפָּצוּן כְּגוֹי
me interrogabūt,dereliquerit nō sui Dei iudiciū & , fecerit iustitiam quæ
אֲשֶׁר־צְדָקָה עָשָׂה וּמִשְׁפַּט אֱלֹהָיו לֹא עָזָב יִשְׁאָלוּנִי
,ieiunauim quid Vt .volent Dei appropinquatione,iustitiæ iudicia
3 מִשְׁפְּטֵי־צֶדֶק קִרְבַת אֱלֹהִים יֶחְפָּצוּן׃ לָמָּה צַּמְנוּ
vos ieiunare die in Ecce nescisti & ,nostrā animā afflixim vidisti nō &
וְלֹא רָאִיתָ עִנִּינוּ נַפְשֵׁנוּ וְלֹא תֵדָע הֵן בְּיוֹם צֹמְכֶם
,litem ad Ecce .exigatis vestros labores omnes & ,voluntatē inuenietis
4 תִּמְצְאוּ־חֵפֶץ וְכָל־עַצְּבֵיכֶם תִּנְגֹּשׂוּ׃ הֵן לְרִיב
ieiunetis non : impiè pugno in percutiendū ad & ,ieiunabitis contentionē &
וּמַצָּה תָּצוּמוּ וּלְהַכּוֹת בְּאֶגְרֹף רֶשַׁע לֹא־תָצוּמוּ
hoc sicut Nūquid .vestrā vocē excelso in faciendum audire ad hic sicut
5 כַיּוֹם לְהַשְׁמִיעַ בַּמָּרוֹם קוֹלְכֶם׃ הֲכָזֶה
incuruandū ad num ?suā animā hominem affligere die ,illud elegi ieiuniū erit
יִהְיֶה צוֹם אֶבְחָרֵהוּ יוֹם עַנּוֹת אָדָם נַפְשׁוֹ הֲלָכֹף
istud Nunquid ? sternat cinerem & saccum & , suum caput iuncum sicut
כְּאַגְמֹן רֹאשׁוֹ וְשַׂק וָאֵפֶר יַצִּיעַ הֲלָזֶה
? DOMINO beneplaciti diem & , ieiunium vocabis
תִּקְרָא־צוֹם וְיוֹם רָצוֹן לַיהוָה׃
,impietatis colligationes soluere illud elegi ieiuniū hoc Nonne
6 הֲלוֹא זֶה צוֹם אֶבְחָרֵהוּ פַּתֵּחַ חַרְצֻבּוֹת רֶשַׁע
omne & , liberos contritos dimittere & , iugi fasciculos soluere
הַתֵּר אֲגֻדּוֹת מוֹטָה וְשַׁלַּח רְצוּצִים חָפְשִׁים וְכָל־
, tuum panem esurienti frangere Nonne .disrumpatis iugum
7 מוֹטָה תְּנַתֵּקוּ׃ הֲלוֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ
,eū operies & ,nudū videris cùm ? domū introducas vagos afflictos &
וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת כִּי־תִרְאֶה עָרֹם וְכִסִּיתוֹ
.te abscondas non tua carne à &
וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלָּם׃

CAP. LIIII. נד

non † hinni & ,,præconium vociferà ‡ :peperit non * sterilis Prȩcouiza
1 רָנִּי עֲקָרָה לֹא יָלָדָה פִּצְחִי רִנָּה וְצַהֲלִי לֹא־
dixit , maritatæ filij quàm desolatæ filij † plures quia : parturiuit
חָלָה כִּי־רַבִּים בְּנֵי־שׁוֹמֵמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה אָמַר
.DOMINVS
יְהוָה׃
tuorum tabernaculorum ‖ cortinas & , tui tentorij † locum Dilata
2 הַרְחִיבִי ׀ מְקוֹם אָהֳלֵךְ וִירִיעוֹת מִשְׁכְּנוֹתַיִךְ
tuos clauos & , tuos funiculos prolonga : prohibeas ne , extendant
יַטּוּ אַל־תַּחְשֹׂכִי הַאֲרִיכִי מֵיתָרַיִךְ וִיתֵדֹתַיִךְ
hæreditabit † gentes tuū semē & :erumpes sinistra & dextera Quia .cōsolida
3 חַזֵּקִי׃ כִּי־יָמִין וּשְׂמֹאול תִּפְרֹצִי וְזַרְעֵךְ גּוֹיִם יִירָשׁ
non quia ,timeas Ne .inhabitare facient * desolatas ciuitates &
4 וְעָרִים נְשַׁמּוֹת יוֹשִׁיבוּ׃ אַל־תִּירְאִי כִּי־לֹא
pudoris quippe ‡ : confunderis nec quia , erubescas nec , afficieris pudore
תֵבוֹשִׁי וְאַל־תִּכָּלְמִי כִּי־לֹא תַחְפִּירִי כִּי בֹשֶׁת
recordaberis non tuarū viduitatū ‖ opprobrij & , obliuisceris tuarū adolescētiarū ‡
עֲלוּמַיִךְ תִּשְׁכָּחִי וְחֶרְפַּת אַלְמְנוּתַיִךְ לֹא תִזְכְּרִי־
Sebaoth DOMINVS tuus factor, tu' maritus Quia .amplius
5 עוֹד׃ כִּי בֹעֲלַיִךְ עֹשַׂיִךְ יְהוָה צְבָאוֹת
terræ omnis Deus , Israel sanctus tuus redemptor & : eius nomen
שְׁמוֹ וְגֹאֲלֵךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל־הָאָרֶץ
spiritu afflictam & , derelictam mulierē sicut Quia .vocabitur
6 יִקָּרֵא׃ כִּי־כְאִשָּׁה עֲזוּבָה וַעֲצוּבַת רוּחַ
,fuisti reprobata † quia , adolescentiarum ‡ vxorem & : DOMINVS te vocauit
קְרָאָךְ יְהוָה וְאֵשֶׁת נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס
miserationibus in & : te dereliqui paruo momēto In .tuus Deus dixit
7 אָמַר אֱלֹהָיִךְ׃ בְּרֶגַע קָטֹן עֲזַבְתִּיךְ וּבְרַחֲמִים
meas facies * abscondi iræ modico In .te congregabo magnis
8 גְּדֹלִים אֲקַבְּצֵךְ׃ בְּשֶׁצֶף קֶצֶף הִסְתַּרְתִּי פָנַי
dixit : tui sum misertus seculi ‡ misericordia in & , te à momento †
רֶגַע מִמֵּךְ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רִחַמְתִּיךְ אָמַר
cui ‖ , mihi hoc Noach aquæ Quia .DOMINVS tuus redēptor
9 גֹּאֲלֵךְ יְהוָה׃ כִּי־מֵי נֹחַ זֹאת לִי אֲשֶׁר
iuraui sic : terram super vltra Noach aquas transeundo à † iuraui
נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֲבֹר מֵי־נֹחַ עוֹד עַל־הָאָרֶץ כֵּן נִשְׁבַּעְתִּי
, recedent † montes Nam .te in increpando ab & ‡ , te contra irascendo ab
10 מִקְּצֹף עָלַיִךְ וּמִגְּעָר־בָּךְ׃ כִּי הֶהָרִים יָמוּשׁוּ
fœdus & , recedet non te à mea misericordia & : nutabunt colles &
וְהַגְּבָעוֹת תְּמוּטֶינָה וְחַסְדִּי מֵאִתֵּךְ לֹא־יָמוּשׁ וּבְרִית
.DOMINVS tuus miserator dixit, se mouebit non meæ pacis
שְׁלוֹמִי לֹא תָמוּט אָמַר מְרַחֲמֵךְ יְהוָה׃
accubare faciens * ego ecce : lenita consolatione non ,iactata turbine , Afflicta
11 עֲנִיָּה סֹעֲרָה לֹא נֻחָמָה הִנֵּה אָנֹכִי מַרְבִּיץ
. sapphiris in te fundabo & , tuos lapides carbunculo in
בַּפּוּךְ אֲבָנַיִךְ וִיסַדְתִּיךְ בַּסַּפִּירִים׃
lapidibus ex tuas portas & , tuas fenestras crystallum † ponam Et
12 וְשַׂמְתִּי כַּדְכֹד שִׁמְשֹׁתַיִךְ וּשְׁעָרַיִךְ לְאַבְנֵי
beneplaciti ‡ lapidibus ex tuum terminum omnem & : rutilantis gemmæ ‖
אֶקְדָּח וְכָל־גְּבוּלֵךְ לְאַבְנֵי־חֵפֶץ׃
.tuorū filiorum pax multa & : DOMINI * docti ‡ tui filij vniuersi Et
13 וְכָל־בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְהוָה וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ׃
, timebis non quia ,oppressione ab te elonga : fundaberis iustitia In
14 בִּצְדָקָה תִּכּוֹנָנִי רַחֲקִי מֵעֹשֶׁק כִּי־לֹא תִירָאִי
.te ad ‖ appropinquabit non quia , contritione à &
וּמִמְּחִתָּה כִּי לֹא־תִקְרַב אֵלָיִךְ׃
tecum peregrinans † quisquis : me ex non peregrinabitur peregrinando En
15 הֵן גּוֹר יָגוּר אֶפֶס מֵאוֹתִי מִי־גָר אִתָּךְ
. cadet , te contra
עָלַיִךְ יִפּוֹל׃
proferentē & ,prunam ‡ igne in sufflantem fabrum creaui ego Ecce
16 הֵן אָנֹכִי בָּרָאתִי חָרָשׁ נֹפֵחַ בְּאֵשׁ פֶּחָם וּמוֹצִיא
.consumpendum ad vastatorem ‡ creaui ego & : suum opus in vas
כְלִי לְמַעֲשֵׂהוּ וְאָנֹכִי בָּרָאתִי מַשְׁחִית לְחַבֵּל׃
linguam omnem & ,prosperabitur non te contra fictum * vas Omne
17 כָּל־כְּלִי יוּצַר עָלַיִךְ לֹא יִצְלָח וְכָל־לָשׁוֹן
seruorum hæreditas ‡ hæc : condemnabis iudicio in tecum ‖ surget †
תָּקוּם־אִתָּךְ לַמִּשְׁפָּט תַּרְשִׁיעִי זֹאת נַחֲלַת עַבְדֵי
.DOMINVS dixit ‡ mecum à eorum iustitia & , DOMINI ‡
יְהוָה וְצִדְקָתָם מֵאִתִּי נְאֻם־יְהוָה׃

רָנִּי Lauda * quæ es vt mulier quæ ‡ decanta laudē, & exulta † quæ es vt mulier quæ ‡ sunt † tabernaculorum tuorū, ‖ tentoriorū
נָטָה Ad meridiē enim, & aquilonem dilatabis te: † hereditate accipiet * faciet ‡ imo ‡ adolescentiæ tuæ ‖ tuę viduitatis
בּוֹשׁ עָשָׂה derelictam ‡ adolescētię, † repulsa
momento * faciē meā, † in ‡ sempiterna
Quemadmodum in dieb' ‖ est † quod nō trāsirent aquæ
vt nō irascar ‡ nec increpē † mouebūt se
עָנָה Paupercula, tēpestate obruta, & consolatione destituta: * colloco † ex margaritis ‖ carbunculis ‡ desiderabilibus. ‡ erūt * à Domino: & multiplicabit pacem
שׂוּם tibi.
Quia cōgregando congregabit se, † cōgregauerit se ‡ prunas,
גּוּר יָצָא הנה ‡ interfectorē ad disperdendum. * quod est ‡ quæ ‖ coram te ‡ est ‡ est

CAP. LV. נה

,ite : argentum ei non cui & † , aquas ad ite sitiens omnis O
1 הוֹי כָּל־צָמֵא לְכוּ לַמַּיִם וַאֲשֶׁר אֵין־לוֹ כָּסֶף לְכוּ
precio absque & ,argento absque emite , ite & ‡ ,comedite & , emite
שִׁבְרוּ וֶאֱכֹלוּ וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְּלוֹא־כֶסֶף וּבְלוֹא מְחִיר
,pane non in argentum appenditis * Quare .lac & , vinum
2 יַיִן וְחָלָב׃ לָמָּה תִשְׁקְלוּ־כֶסֶף בְּלוֹא־לֶחֶם
comedite & ,me ad audiendo audite ‡ saturitatem ad non in ‡ vestrū laborē &
וִיגִיעֲכֶם בְּלוֹא לְשָׂבְעָה שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ אֵלַי וְאִכְלוּ־
.vestra anima crassitudine in delectabitur & ,bonum
טוֹב וְתִתְעַנַּג בַּדֶּשֶׁן נַפְשְׁכֶם׃
: vestra anima viuet & , audite ;me ad venite & vestrā aurē Inclinate
3 הַטּוּ אָזְנְכֶם וּלְכוּ אֵלַי שִׁמְעוּ וּתְחִי נַפְשְׁכֶם
.stabiles Dauid misericordias . seculi ‡ pactum vobis excidam &
וְאֶכְרְתָה לָכֶם בְּרִית עוֹלָם חַסְדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים׃
.populis præcipientem & ,ducem : eum dedi populis testem En
4 הֵן עֵד לְאוּמִּים נְתַתִּיו נָגִיד וּמְצַוֵּה לְאֻמִּים׃
,te cognouerunt non gens ‡ & , vocabis scies non † gentem Ecce
5 הֵן גּוֹי לֹא־תֵדַע תִּקְרָא וְגוֹי לֹא־יְדָעוּךָ
sanctum ad & , tuum Deum DOMINVM propter : current te ad
אֵלֶיךָ יָרוּצוּ לְמַעַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוֹשׁ
. te adornauit † quia , Israel
יִשְׂרָאֵל כִּי פֵאֲרָךְ׃
ipsum existendo in ‡ eū inuocate : ipsum inueniri in † DOMINVM Quærite
6 דִּרְשׁוּ יְהוָה בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאֻהוּ בִּהְיוֹתוֹ
iniquitatis ‡ vir & , suam viam impius Derelinquat . propinquum
7 קָרוֹב׃ יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אָוֶן
,eius miserebitur & DOMINVM ad reuertatur & : suas cogitationes
מַחְשְׁבֹתָיו וְיָשֹׁב אֶל־יְהוָה וִירַחֲמֵהוּ
.parcendum ad multiplicabit quoniam , nostrum Deum ad &
וְאֶל־אֱלֹהֵינוּ כִּי־יַרְבֶּה לִסְלוֹחַ׃
, vestræ viæ nec , vestræ cogitationes meæ cogitationes non Nam
8 כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם
: terra quàm cæli sunt altiores † Quia .DOMINVS dixit ,meæ viæ
9 דְּרָכָי נְאֻם יְהוָה׃ כִּי־גָבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ
meæ cogitationes & , vestræ viæ quàm meæ viæ sunt altiores sic
כֵּן גָּבְהוּ דְרָכַי מִדַּרְכֵיכֶם וּמַחְשְׁבֹתַי
,imber descendet quemadmodū Quoniam .vestræ cogitationes quàm
10 מִמַּחְשְׁבֹתֵיכֶם׃ כִּי כַּאֲשֶׁר יֵרֵד הַגֶּשֶׁם
inebriauit quin-imo , reuertetur non illuc & , cælis de nix &
וְהַשֶּׁלֶג מִן־הַשָּׁמַיִם וְשָׁמָּה לֹא יָשׁוּב כִּי אִם־הִרְוָה אֶת־
semen dabit & : eam fecit † germinare & , eam fecit generare & , terram
הָאָרֶץ וְהוֹלִידָהּ וְהִצְמִיחָהּ וְנָתַן זֶרַע
egredietur quod ,meum verbum erit Sic .comedenti panem &,ferenti
11 לַזֹּרֵעַ וְלֶחֶם לָאֹכֵל׃ כֵּן יִהְיֶה דְבָרִי אֲשֶׁר יֵצֵא
quod faciet quin-imo : vacuum me ad reuertetur non , meo ore de
מִפִּי לֹא־יָשׁוּב אֵלַי רֵיקָם כִּי אִם־עָשָׂה אֶת־אֲשֶׁר
lætitia in Quia .illud misi quo * prosperabitur & , volui
12 חָפַצְתִּי וְהִצְלִיחַ אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיו׃ כִּי־בְשִׂמְחָה
clamabunt † colles & montes : deducemini pace in & ,egrediemini
תֵצֵאוּ וּבְשָׁלוֹם תּוּבָלוּן הֶהָרִים וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ
voce ‡ plaudent agri * ligna omnia & , præconium ‡ vobis coram
לִפְנֵיכֶם רִנָּה וְכָל־עֲצֵי הַשָּׂדֶה יִמְחֲאוּ־כָף׃
: myrtus ascender vrtica pro , abies ascender alba spina Pro
13 תַּחַת הַנַּעֲצוּץ יַעֲלֶה בְרוֹשׁ תַּחַת הַסִּרְפַּד יַעֲלֶה הֲדַס
. succidetur † non seculi ‡ signum in , nomen in DOMINO erit &
וְהָיָה לַיהוָה לְשֵׁם לְאוֹת עוֹלָם לֹא יִכָּרֵת׃

Vos omnes sitientes, venite ... qui non habet pecuniam venite ... * appenditis ... נָטָה אֹזֶן ... ‖ sempiternū חָיָה ... gentes quæ ... יָדַע ... † glorificauit ... ‡ dum inuenitur ... ‖ dum est propinquus. ‖ impius הָיָה טוֹב ‡ parcat. רָבָה ‡ sicut ... descendit ... reuertetur, inebriat ... † facit יָלַד ... quod ... lætitia ... clamabunt ... laudem ... regionis ... manu ... vrticam ... ‖ delebitur.

CAP. LVI. נו

quia : iustitiā facite & ,iudicium Custodite .DOMINVS dixit Sic
1 כֹּה אָמַר יְהוָה שִׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה כִּי־
.sc reuelandum ad ‖ mea iustitia & ,veniendum ad * mea salus ‡ propinqua
קְרוֹבָה יְשׁוּעָתִי לָבוֹא וְצִדְקָתִי לְהִגָּלוֹת׃
illud in † apprehenderit ‖ hominis filius & , hoc fecerit hominis Beatitates ‡
2 אַשְׁרֵי אֱנוֹשׁ יַעֲשֶׂה־זֹּאת וּבֶן־אָדָם יַחֲזִיק בָּהּ
faciendo à ‡ suā manum custodiens ‡ & ,illud polluendo à ‖ ,sabbathū custodiens †
שֹׁמֵר שַׁבָּת מֵחַלְּלוֹ וְשֹׁמֵר יָדוֹ מֵעֲשׂוֹת
ad se copulantis ‡ alienigenæ filius dicat ne Et .malum omne
3 כָּל־רָע׃ וְאַל־יֹאמַר בֶּן־הַנֵּכָר הַנִּלְוָה אֶל־
desuper † DOMINVS me diuidet Diuidendo :dicendo ,DOMINVM
יְהוָה לֵאמֹר הַבְדֵּל יַבְדִּילַנִי יְהוָה מֵעַל
.aridum lignum ego * Ecce :eunuchus dicat ne & : suo populo
עַמּוֹ וְאַל־יֹאמַר הַסָּרִיס הֵן אֲנִי עֵץ יָבֵשׁ׃

עָשָׂה גָּלָה ‖ est † veniat, ‡ reuelet * Beatus homo qui ‡ qui ‖ hoc. ‡ custodit ‖ ne polluat ‡ custodit ‡ ne faciat ‡ qui adhæret Domino, † à ‡ sum מַעַל רוּעַ

: te protexi meæ manus vmbra in & ,tuo ore in mea verba posui Et
16 וָאָשִׂם דְּבָרַי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ
, Sion ad dicendum ad ! & , terram fundandum ad ‡ , cælos plantandum ad
לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אָרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן
, Ierusalaim surge , te suscita , te Suscita .tu † meus populus
17 עַמִּי אָתָּה ׃ הִתְעוֹרְרִי הִתְעוֹרְרִי קוּמִי יְרוּשָׁלַםִ
: eius excandescentiæ ‡ calicem DOMINI manu de bibisti quæ
אֲשֶׁר שָׁתִית מִיַּד יְהוָה אֶת־כּוֹס חֲמָתוֹ אֶת־
.expressisti , bibisti veneni mortiferi calicis fecem
קֻבַּעַת כּוֹס הַתַּרְעֵלָה שָׁתִית מָצִית ׃
apprehendens * non & : genuit ‡ filiis omnibus ex ei ductor † Non
18 אֵין־מְנַהֵל לָהּ מִכָּל־בָּנִים יָלָדָה וְאֵין מַחֲזִיק
.magnificauit † filiis omnibus ex , eius manum in
בְּיָדָהּ מִכָּל־בָּנִים גִּדֵּלָה ׃
Vastitas ? tibi condolebit quis , tibi euenientia ‡ hæc Duo
19 שְׁתַּיִם הֵנָּה קֹרְאֹתַיִךְ מִי יָנוּד לָךְ הַשֹּׁד
? te consolabor quo † : gladius & , fames & † , contritio &
וְהַשֶּׁבֶר וְהָרָעָב וְהַחֶרֶב מִי אֲנַחֲמֵךְ ׃
syluestris bos vt,plateaū omniū capite in iacuerūt,defecerūt tui Filij
20 בָּנַיִךְ עֻלְּפוּ שָׁכְבוּ בְּרֹאשׁ כָּל־חוּצוֹת כְּתוֹא
.tui Dei increpatione ,DOMINI excandescentia ‡ pleni : retu †
מִכְמָר הַמְלֵאִים חֲמַת־יְהוָה גַּעֲרַת אֱלֹהָיִךְ ׃
.vino à non & , ! ebria & ,afflicta ‡ hoc nunc audi Idcirco
21 לָכֵן שִׁמְעִי־נָא זֹאת עֲנִיָּה וּשְׁכֻרַת וְלֹא מִיָּיִן ׃
litigabit † tuus Deus & , DOMINVS tuus Dominus dixit Sic
22 כֹּה־אָמַר אֲדֹנַיִךְ יְהוָה וֵאלֹהַיִךְ יָרִיב
: mortiferi veneni ‡ calicem , tua manu de tuli Ecce .suo populo
עַמּוֹ הִנֵּה לָקַחְתִּי מִיָּדֵךְ אֶת־כּוֹס הַתַּרְעֵלָה אֶת־
.vltra illum bibendum ad adiicies non : mei furoris calicis fecem
קֻבַּעַת כּוֹס חֲמָתִי לֹא־תוֹסִיפִי לִשְׁתּוֹתָהּ עוֹד ׃
,tuæ animæ dixerunt qui , te depopulantiū manu in illum ponā Et
23 וְשַׂמְתִּיהָ בְּיַד מוֹגַיִךְ אֲשֶׁר־אָמְרוּ לְנַפְשֵׁךְ
, tuum corpus terram quasi posuisti ‡ & : transibimus * & , te Incurua
שְׁחִי וְנַעֲבֹרָה וַתָּשִׂימִי כָאָרֶץ גֵּוֵךְ
.transeuntibus plateam sicut &
וְכַחוּץ לַעֹבְרִים ׃

CAP. LII. נב

te indue ? Sion tuā fortitudinem te indue , te suscita , te Suscita
1 עוּרִי עוּרִי לִבְשִׁי עֻזֵּךְ צִיּוֹן לִבְשִׁי
, adiiciet non quia : sanctitatis ! ciuitas Ierusalaim,tuæ gloriæ vestimenta
בִּגְדֵי תִפְאַרְתֵּךְ יְרוּשָׁלַםִ עִיר הַקֹּדֶשׁ כִּי לֹא יוֹסִיף
,puluere de te Excute .immundus & ,præputiatus ‡ vltra te in ‡ veniat †
יָבֹא־בָךְ עוֹד עָרֵל וְטָמֵא ׃ הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר
2 .Sion filia captiua,tui colli vinculis * te solue : Ierusalaim sede surge
קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלָםִ הִתְפַּתְּחוּ מוֹסְרֵי צַוָּארֵךְ שְׁבִיָּה בַּת־צִיּוֹן ׃
non ‡ & : estis venundati gratis ,DOMINVS dixit sic Quia
3 כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה חִנָּם נִמְכַּרְתֶּם וְלֹא
:DOMINVS ‡ Dominus dixit sic Quia .eritis redempti argento in
4 בְכֶסֶף תִּגָּאֵלוּ ׃ כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
: ibi peregrinandum ad † , principio in meus populus descendit Aegyptum
מִצְרַיִם יָרַד־עַמִּי בָרִאשֹׁנָה לָגוּר שָׁם
dixit ,hic mihi quid nunc Et .cum oppressit nihilo pro Assur &
5 וְאַשּׁוּר בְּאֶפֶס עֲשָׁקוֹ ׃ וְעַתָּה מַה־לִּי־פֹה נְאֻם־
eius dominatores : gratis meus populus est ablatus quia? DOMINVS
יְהוָה כִּי־לֻקַּח עַמִּי חִנָּם מֹשְׁלָו
meum nomen die tota iugiter & , DOMINVS dixit ,faciunt vlulare
יְהֵילִילוּ נְאֻם־יְהוָה וְתָמִיד כָּל־הַיּוֹם שְׁמִי
: meum nomen meus populus cognoscet Propterea .blasphematum
6 מִנֹּאָץ ׃ לָכֵן יֵדַע עַמִּי שְׁמִי
Quàm .ego ! ecce loquens ‡ ipse ego quia ,illa die in * propterea
7 לָכֵן בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־אֲנִי־הוּא הַמְדַבֵּר הִנֵּנִי ׃ מַה־
,pacem facientis audire ,euangelizantis pedes montes super sunt decori †
נָּאווּ עַל־הֶהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר מַשְׁמִיעַ שָׁלוֹם
Regnauit,Sion ad dicentis :salutem facientis audire , bonū euangelizantis
מְבַשֵּׂר טוֹב מַשְׁמִיעַ יְשׁוּעָה אֹמֵר לְצִיּוֹן מָלַךְ
simul , vocem leuauerunt tuorum speculatorum Vox .tuus Deus
8 אֱלֹהָיִךְ ׃ קוֹל צֹפַיִךְ נָשְׂאוּ קוֹל יַחְדָּו
DOMINVS conuertendo in * ,videbunt oculū ad oculo quia : præconia dicent
יְרַנֵּנוּ כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב יְהוָה
quia : Ierusalaim deserta ,simul præconia dicite , Exclamate †
9 צִיּוֹן ׃ פִּצְחוּ רַנְּנוּ יַחְדָּו חָרְבוֹת יְרוּשָׁלָםִ כִּי־
.Ierusalaim redemit , suum populum DOMINVS est consolatus
נִחַם יְהוָה עַמּוֹ גָּאַל יְרוּשָׁלָםִ ׃
omnium oculis in sua sanctitatis brachium DOMINVS Denudauit
10 חָשַׂף יְהוָה אֶת־זְרוֹעַ קָדְשׁוֹ לְעֵינֵי כָּל־

.nostri Dei salutem terræ fines omnes videbunt & : gentium
הַגּוֹיִם וְרָאוּ כָּל־אַפְסֵי־אָרֶץ אֵת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ ׃
exite : tangatis ne pollutum , inde exite , recedite , Recedite
11 סוּרוּ סוּרוּ צְאוּ מִשָּׁם טָמֵא אַל־תִּגָּעוּ צְאוּ
non Quia DOMINI vasa ferentes vos purificate , eius medio de
12 מִתּוֹכָהּ הִבָּרוּ נֹשְׂאֵי כְּלֵי יְהוָה ׃ כִּי לֹא
vadens quia : ambulabitis non fuga in & , exibitis festinatione in
בְחִפָּזוֹן תֵּצֵאוּ וּבִמְנוּסָה לֹא תֵלֵכוּן כִּי־הֹלֵךְ
aget prudēter Ecce .Israel Deus vos colligens & , DOMINVS vos ante
13 לִפְנֵיכֶם יְהוָה וּמְאַסִּפְכֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל ׃ הִנֵּה יַשְׂכִּיל
.valde erit sublimis & ,eleuabitur & exaltabitur;meus seruus
עַבְדִּי יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד ׃
viro præ † corruptus sic ,multi te super obstupuerunt ‡ Quemadmodū
14 כַּאֲשֶׁר שָׁמְמוּ עָלֶיךָ רַבִּים כֵּן־מִשְׁחַת מֵאִישׁ
gentes asperget * Sic .hominum filiis præ eius forma & : eius aspectus
15 מַרְאֵהוּ וְתֹאֲרוֹ מִבְּנֵי אָדָם ׃ כֵּן יַזֶּה גּוֹיִם
fuerat narratū non quod quia : suum os reges comprimēt cum super: multas
רַבִּים עָלָיו יִקְפְּצוּ מְלָכִים פִּיהֶם כִּי אֲשֶׁר לֹא־סֻפַּר
.intellexerint audierant non quod & , viderint eis
לָהֶם רָאוּ וַאֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ הִתְבּוֹנָנוּ ׃

CAP. LIII. נג

quem super DOMINI brachium & : nostro auditui credidit Quis
1 מִי הֶאֱמִין לִשְׁמֻעָתֵנוּ וּזְרוֹעַ יְהוָה עַל־מִי
terra de radix sicut &,eo coram ramus tener vt ascendit Et ?est reuelatū
2 נִגְלָתָה ׃ וַיַּעַל כַּיּוֹנֵק לְפָנָיו וְכַשֹּׁרֶשׁ מֵאֶרֶץ
aspectus ‡ non & ,cum vidimus & : decor neque,ei forma ! non,sitientis †
צִיָּה לֹא־תֹאַר לוֹ וְלֹא הָדָר וְנִרְאֵהוּ וְלֹא־מַרְאֶה
,dolorum vir ,viris desijt ‡ & , est Despectus .cū desideraremus vt
3 וְנֶחְמְדֵהוּ ׃ נִבְזֶה וַחֲדַל אִישִׁים אִישׁ מַכְאֹבוֹת
non & , erat despectus ,eo ab facies abscondens * quasi & : ægritudine notus * &
וִידוּעַ חֹלִי וּכְמַסְתֵּר פָּנִים מִמֶּנּוּ נִבְזֶה וְלֹא
nostros dolores & ,tulit ipse nostros languores Verè .eū reputauimus
4 חֲשַׁבְנֻהוּ ׃ אָכֵן חֳלָיֵנוּ הוּא נָשָׂא וּמַכְאֹבֵינוּ
Dei ! percussum , plagatum eum reputauimus nos & : eos baiulauit
סְבָלָם וַאֲנַחְנוּ חֲשַׁבְנֻהוּ נָגוּעַ מֻכֵּה אֱלֹהִים
attritus ;nostris præuaricationibus à † vulneratus ipse Et .humiliatum &
5 וּמְעֻנֶּה ׃ וְהוּא מְחֹלָל מִפְּשָׁעֵנוּ מְדֻכָּא
,cum super nostrarum pacificationum * Castigatio : nostris iniquitatibus ab ‡
מֵעֲוֺנֹתֵינוּ מוּסַר שְׁלוֹמֵנוּ עָלָיו
; errauimus ouis tanquā nos Omnes .nobis est medicatū eius liuore in ‡ &
6 וּבַחֲבֻרָתוֹ נִרְפָּא־לָנוּ ׃ כֻּלָּנוּ כַּצֹּאן תָּעִינוּ
cum in occurrere ! fecit DOMINVS & : sumus couersi suā viā ad vnusquisq;
אִישׁ לְדַרְכּוֹ פָּנִינוּ וַיהוָה הִפְגִּיעַ בּוֹ
non & ,est afflictus ipse & ,est Oppressus .nostrū omniū iniquitatem †
7 אֵת עֲוֺן כֻּלָּנוּ ׃ נִגַּשׂ וְהוּא נַעֲנֶה וְלֹא
coram ouis sicut & , ducetur occisione ad agnus sicut ,suum os aperiet
יִפְתַּח־פִּיו כַּשֶּׂה לַטֶּבַח יוּבָל וּכְרָחֵל לִפְנֵי
, clausura De .suum os aperiet non & : obmutuit eā tondentibus
8 גֹזְזֶיהָ נֶאֱלָמָה וְלֹא יִפְתַּח פִּיו ׃ מֵעֹצֶר
quoniam ?eloquetur † quis eius generationem & , est sublatus iudicio de &
וּמִמִּשְׁפָּט לֻקָּח וְאֶת־דּוֹרוֹ מִי יְשׂוֹחֵחַ כִּי
‡ plaga ,mei populi præuaricatione propter ; viuentiū terra de est abscissus
נִגְזַר מֵאֶרֶץ חַיִּים מִפֶּשַׁע עַמִּי נֶגַע
diuite cum & , eius sepulturam impiis cum dedit Et .ei
9 לָמוֹ ׃ וַיִּתֵּן אֶת־רְשָׁעִים קִבְרוֹ וְאֶת־עָשִׁיר
.eius ore in * dolus nec ,fecerit iniuriam ‡ non super : eius mortibus in !
בְּמֹתָיו עַל לֹא־חָמָס עָשָׂה וְלֹא מִרְמָה בְּפִיו ׃
posuerit si ; fecit ægrotare , eum contundere ! voluit DOMINVS Et
10 וַיהוָה חָפֵץ דַּכְּאוֹ הֶחֱלִי אִם־תָּשִׂים
DOMINI volūtas & : dies prolōgabit;semē videbit ,sua anima delictum !
אָשָׁם נַפְשׁוֹ יִרְאֶה זֶרַע יַאֲרִיךְ יָמִים וְחֵפֶץ יְהוָה
, videbit suæ animæ laborem Propter .prosperabitur eius manū per
11 בְּיָדוֹ יִצְלָח ׃ מֵעֲמַל נַפְשׁוֹ יִרְאֶה
: multos meus seruus iustus iustificabit sua scientia In .saturabitur †
יִשְׂבָּע בְּדַעְתּוֹ יַצְדִּיק צַדִּיק עַבְדִּי לָרַבִּים
,multis in * ei dabo partem Ideo .baiulabit ‡ ipse ipsorum iniquitates &
12 וַעֲוֺנֹתָם הוּא יִסְבֹּל ׃ לָכֵן אֲחַלֶּק־לוֹ בָרַבִּים
,suā animam morte in effudit quòd eo pro .spolium partietur ! fortibus cum &
וְאֶת־עֲצוּמִים יְחַלֵּק שָׁלָל תַּחַת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לַמָּוֶת נַפְשׁוֹ
, tulit multorum peccatū ipse & : est numeratus præuaricatoribus cum &
וְאֶת־פֹּשְׁעִים נִמְנָה וְהוּא חֵטְא־רַבִּים נָשָׂא
.intercedet † præuaricatoribus ‡ &
וְלַפֹּשְׁעִים יַפְגִּיעַ ׃

יצא qui fertis
כי לא cum cum ambulat
congregat
נשא ‡ admirati sunt ‡ est
* rumor
נזה claudent co
בין
cui
גלה sicut virgultū
† deserti ! est ‡ erat
abiectꝰ inter viros ‡ expertus infirmitatem: * abscondebamus faciem
חלה נכה portauit ! à Deo † est propter præuaricationes nostras
ענה העה ‡ propter iniquitates nostras: * pro pace nostra ! liuor eius sanitas fuit ! peruenire ad † pœnam
פה שוח † enarrabit?
‡ fuit
נתן ! inter mortuos suos: eo quod ‡ iniquitatē * fuerit † conterere ! seipsam pro delicto
† & ידע עוה ‡ portabit. * cum ! diuidet spolia,
‡ pro ! orabit.

gentes ad † leuabo Ecce : DOMINVS ‡ Dominus dixit Sic
22 † כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִֹה הִנֵּה אֶשָּׂא אֶל־גּוֹיִם
tuos filios afferent & : meũ vexillum exaltabo populos ad & , meã manũ
יָדִי וְאֶל־עַמִּים [p]אָרִים [q]נִסִּי וְהֵבִיאוּ בָנַיִךְ
reges erunt Et .portabuntur humerum super tuæ filiæ & , sinu in
23 בְּחֹצֶן וּבְנֹתַיִךְ עַל־כָּתֵף תִּנָּשֶׂאנָה׃ † וְהָיוּ מְלָכִים
se incuruabunt terra facies † .tuæ lactatrices‡ eorum domina & , tui nutricij
אֹמְנַיִךְ [r]וְשָׂרוֹתֵיהֶם [s]מֵינִיקֹתַיִךְ אַפַּיִם אֶרֶץ [t]יִשְׁתַּחֲווּ
*DOMINVS ego ‡ quòd scies & : lingent tuorum pedum puluerem & , tibi
לָךְ וַעֲפַר רַגְלַיִךְ יְלַחֵכוּ וְיָדַעַתְּ כִּי־אֲנִי יְהוָה
forti à tolletur Nunquid .me expectantes afficientur pudore non quòd
24 אֲשֶׁר לֹא־[v]יֵבֹשׁוּ [x]קֹוָי׃ † הֲיֻקַּח מִגִּבּוֹר
,DOMINVS dixit sic Etenim † ?euadet iusti ‡ captiuitas an & ?captura *
25 מַלְקוֹחַ וְאִם־[y]שְׁבִי צַדִּיק יִמָּלֵט׃ † כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה
enim ‡ & : euadet violenti captura ‡ & , tolletur fortis captiuitas Etiam
גַּם־שְׁבִי גִבּוֹר [z]יֻקָּח וּמַלְקוֹחַ עָרִיץ יִמָּלֵט וְאֶת־
.seruabo ego tuos filios & , litigabo ego tuo litigatore
[a]יְרִיבֵךְ אָנֹכִי אָרִיב וְאֶת־בָּנַיִךְ אָנֹכִי [b]אוֹשִׁיעַ׃
musto tanquã & ,suam carnem te depopulantes faciã comedere Et
26 † וְהַאֲכַלְתִּי אֶת־מוֹנַיִךְ אֶת־בְּשָׂרָם וְכֶעָסִיס
DOMINVS ego quòd caro omnis scient & : se inebriabũt suo sanguine
דָּמָם יִשְׁכָּרוּן וְיָדְעוּ כָל־בָּשָׂר כִּי אֲנִי יְהוָה
.Iahacob fortis † tuus redemptor & , te saluans ‡
מוֹשִׁיעֵךְ וְגֹאֲלֵךְ אֲבִיר יַעֲקֹב׃

‡ Deus † super
[p] רוּם [q] נֵסס vlnã,
[r] שָׂרָה [s] יָנַק reginæ ‡ nutrices † proni in
[t] שָׁחָה ‡ sum * & sperantes in
[v] בּוֹשׁ [x] קָוָה * præda, & nũ ‡ iusta † Verè ‡ præda robusti
[y] שָׁבָה [a] iudices tuos iudicabo, spoliantes
[z] לָקַח [a] רִיב [b] יָשַׁע ‡ seruo † quod est

CAP. L. נ

quam ,vestræ matris excisionis * liber iste Vbi : DOMINVS dixit Sic
1 † כֹּה אָמַר יְהוָה אֵי זֶה סֵפֶר כְּרִיתוּת אִמְּכֶם אֲשֶׁר
En ?ei vos vendidi cui ,meis feneratoribus ex‡ quis aut ? eam dimisi
שִׁלַּחְתִּיהָ אוֹ מִי [c]מִנּוֹשַׁי אֲשֶׁר־מָכַרְתִּי אֶתְכֶם לוֹ הֵן
est dimissa vestris præuaricationibus in ‡ & , estis venditi vestris iniquitatibus in‡
[d]בַּעֲוֹנֹתֵיכֶם נִמְכַּרְתֶּם וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה
?respondens non & vocaui ?vir † non & , veni Cur .vestra mater
2 אִמְּכֶם׃ † מַדּוּעַ [e]בָּאתִי וְאֵין אִישׁ קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה
* non an & ;redemptione à mea manus se abbreuiauit se abbreuiãdo nũ
הֲקָצוֹר קָצְרָה יָדִי [f]מִפְּדוּת וְאִם־אֵין־
, mare faciã siccare mea increpatione in Ecce ? eruendũ ad potentia me in
בִּי כֹחַ [g]לְהַצִּיל הֵן בְּגַעֲרָתִי אַחֲרִיב יָם
moritur ‡ & ,aqua non à ‡ eorum piscis fætebit * ; desertum ‡ flumina ponam
[h]אָשִׂים נְהָרוֹת מִדְבָּר תִּבְאַשׁ דְּגָתָם מֵאֵין מַיִם [i]וְתָמֹת
.corũ opertimentũ ponam saccum & :caligine † cælos Induam .siti in
3 בַּצָּמָא׃ † אַלְבִּישׁ שָׁמַיִם קַדְרוּת [k]וְשַׂק אָשִׂים כְּסוּתָם׃
sciendum ad ‡ ,eruditorum linguam mihi dedit Deus Dominus
4 † אֲדֹנָי יֱהוִֹה נָתַן לִי לְשׁוֹן לִמּוּדִים לָדַעַת
mihi ‡ excitabit ;mane in mane in‡ excitabit : verbum lasso opportune loqui
[l]לָעוּת אֶת־יָעֵף דָּבָר [m]יָעִיר בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר יָעִיר לִי
aperuit DEVS Dominus .docti † sicut audiendum ad aurem
5 אֹזֶן לִשְׁמֹעַ כַּלִּמּוּדִים׃ † אֲדֹנָי יֱהוִֹה פָּתַח־
.sum reuersus non retrorsum : fui rebellis non ego & , aurem mihi
לִי אֹזֶן וְאָנֹכִי לֹא [n]מָרִיתִי אָחוֹר לֹא נְסוּגֹתִי׃
meas facies : decapillantibus ‡ meas genas & ,percutiẽtibus dedi meũ Corpus
6 † גֵּוִי נָתַתִּי לְמַכִּים וּלְחָיַי לְמֹרְטִים פָּנַי
Deus meus Dominus Et .sputo & ,ignominiis ab abscondi non
7 לֹא הִסְתַּרְתִּי מִכְּלִמּוֹת [o]וָרֹק׃ † וַאדֹנָי יֱהוִֹה
; silicem vt meas facies posui ideo : erubui non ideo :mihi auxiliabitur
יַעֲזָר־לִי עַל־כֵּן לֹא נִכְלָמְתִּי עַל־כֵּן [p]שַׂמְתִּי פָנַי כַּחַלָּמִישׁ
.afficiar pudore non quòd noui &
[q]וָאֵדַע כִּי־לֹא אֵבוֹשׁ׃
quis .simul stemus ?mecum contendet quis ,me iustificans Propinquus
8 † קָרוֹב מַצְדִּיקִי מִי־[r]יָרִיב אִתִּי נַעַמְדָה יָּחַד מִי־
.me ad accedat ? mei iudicij auctor
בַעַל מִשְׁפָּטִי [s]יִגַּשׁ אֵלָי׃
?me faciat impiũ ipse ‡ quis, mihi auxiliabitur DOMINVS ‡ Dominus En
9 † הֵן אֲדֹנָי יֱהוִֹה יַעֲזָר־לִי מִי־הוּא יַרְשִׁיעֵנִי
.eos comedet tinea , veterascent vestimentum vt ipsi omnes Ecce
הֵן כֻּלָּם כַּבֶּגֶד [t]יִבְלוּ עָשׁ יֹאכְלֵם׃
qui : sui serui voce in audiens, DOMINVM timens vos inter Quis
10 † מִי בָכֶם יְרֵא יְהוָה שֹׁמֵעַ בְּקוֹל עַבְדּוֹ אֲשֶׁר
,DOMINI nomine in speret , sibi splendor non & ,tenebris † ambulauit
הָלַךְ חֲשֵׁכִים וְאֵין נֹגַהּ לוֹ יִבְטַח בְּשֵׁם יְהוָה
?suo Deo in innitatur &
וְיִשָּׁעֵן בֵּאלֹהָיו׃
foco in ambulate, scintillis vos cingẽtes †, ignem accendẽtes ‡ vos omnes Ecce
11 † הֵן כֻּלְּכֶם קֹדְחֵי אֵשׁ מְאַזְּרֵי זִיקוֹת לְכוּ בְּאוּר

Quis est * repudij ‡ creditores mei, quibus
[c] נָשָׁה [d] עָוָה ‡ propter iniquitates vestras ‡ propter scelera vestra † erat quispiã ‡ erat qui responderet? * est
[e] בּוֹא [f] פָּדָה [g] נָצַל [h] שׂוּם ‡ in * côputrescẽt pisces ‡ eo quod nõ erit ‡ morientur † tenebris: ‡ vt sciã dicere tẽpore suo sitibundo
[i] מוּת [k] שַׂק [l] עוּת [m] עוּר ‡ singulo mane ‡ inquam † doctis.
[n] מָרָה ‡ vellẽtibus : faciem meã
[o] רָקַק faciem meã
[p] שׂוּם
[q] יָדַע Iuxta est qui iustificat
[r] רִיב quis habet iudicium meũ? ‡ Deus ‡ qui est
[s] נָגַשׁ
[t] בָּלָה audiat vocẽ
† in sine splẽdore
‡ accenditis † & cingitis vos

,vobis hoc fuit mea manu De .incẽdistis ‡ scintillis in & ,vestri ignis
אֶשְׁכֶם וּבְזִיקוֹת בִּעַרְתֶּם מִיָּדִי הָיְתָה־זֹּאת לָכֶם
.iacebitis dolore in
לְמַעֲצֵבָה תִּשְׁכָּבוּן׃

CAP. LI. נא

aspicite .DOMINVM quærentes ,iustitiam sequẽtes me ad Audite
1 † שִׁמְעוּ אֵלַי רֹדְפֵי צֶדֶק מְבַקְשֵׁי יְהוָה [u]הַבִּיטוּ
.estis eruti ‡ cisternæ perforationem ad & ,estis excisi † petram ad
אֶל־צוּר חֻצַּבְתֶּם וְאֶל־[x]מַקֶּבֶת בּוֹר נֻקַּרְתֶּם׃
:vos peperit ,Sarah ad & ,vestrum patrem Abraham ad Aspicite
2 † הַבִּיטוּ אֶל־אַבְרָהָם אֲבִיכֶם וְאֶל־שָׂרָה תְּחוֹלֶלְכֶם
.eum multiplicaui & ,ei benedixi & ,eum vocaui vnum quia
כִּי־אֶחָד קְרָאתִיו וַאֲבָרְכֵהוּ וְאַרְבֵּהוּ׃
omnes est consolatus ,Siion DOMINVS est consolatus Quia
3 † כִּי־נִחַם יְהוָה צִיּוֹן נִחַם כָּל־
eius solitudinẽ & ,Heden tanquã eius desertum posuit & ,eius desolationes
חָרְבֹתֶיהָ וַיָּשֶׂם מִדְבָּרָהּ כְּעֵדֶן וְעַרְבָתָהּ
,actio gratiarũ ,ea in inuenietur lætitia & Gaudiũ .DOMINI hortus veluti
כְּגַן־יְהוָה [y]שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִמָּצֵא בָהּ [z]תּוֹדָה
me ad ,mea natio † & ,mi popule me ad Attendite .cantus vox &
4 וְקוֹל זִמְרָה׃ † הַקְשִׁיבוּ אֵלַי עַמִּי וּלְאוּמִּי אֵלַי
populorũ lucem in meũ iudiciũ & ,exibit me à lex quia :percipite auribus
הַאֲזִינוּ כִּי תוֹרָה מֵאִתִּי [a]תֵצֵא וּמִשְׁפָּטִי לְאוֹר עַמִּים
,mea salus est egressa ,mea iustitia est Propinqua .faciam quiescere
5 אַרְגִּיעַ׃ † קָרוֹב צִדְקִי יָצָא יִשְׁעִי
ad & ,expectabunt insulæ me Ad .iudicabunt populos mea brachia &
וּזְרֹעַי עַמִּים יִשְׁפֹּטוּ אֵלַי [b]אִיִּים [c]יְקַוּוּ וְאֶל־
aspicite † & ,vestros oculos cœlos in Leuate .expectabũt meũ brachium
6 זְרֹעִי יְיַחֵלוּן׃ † [d]שְׂאוּ לַשָּׁמַיִם עֵינֵיכֶם וְהַבִּיטוּ
vestimẽtũ sicut terra & ,sũt cõsũpti fum° sicut cœli nã .deorsum terram ad
אֶל־הָאָרֶץ מִתַּחַת כִּי־שָׁמַיִם כֶּעָשָׁן נִמְלָחוּ וְהָאָרֶץ כַּבֶּגֶד
seculum * in mea salus & :morientur similiter eius habitatores & ,veterascet
תִּבְלֶה וְיֹשְׁבֶיהָ כְּמוֹ־כֵן יְמוּתוּן וִישׁוּעָתִי לְעוֹלָם
,iustitiam scientes me ad Audite .conteretur non mea iustitia & ,erit
7 תִהְיֶה וְצִדְקָתִי לֹא [e]תֵחָת׃ † שִׁמְעוּ אֵלַי יֹדְעֵי צֶדֶק
,hominis opprobrium timeatis ne ,eorum corde in mea lex † populus
עַם [f]תּוֹרָתִי בְלִבָּם אַל־תִּירְאוּ חֶרְפַּת אֱנוֹשׁ
.consternemini ‡ ne eorũ conuitiis à † &
וּמִגִּדֻּפֹתָם אַל־תֵּחָתּוּ׃
eos deuorabit lanã sicut & ,tinea eos comedet vestimentũ sicut Quia
8 † כִּי כַבֶּגֶד יֹאכְלֵם עָשׁ וְכַצֶּמֶר יֹאכְלֵם
generationem in mea salus & , erit seculum ‡ in mea iustitia Et .'sis ‡
סָס וְצִדְקָתִי לְעוֹלָם תִּהְיֶה וִישׁוּעָתִי לְדוֹר
brachium fortitudinem indue ,te suscita ,te Suscita .generationum
9 דּוֹרִים׃ † עוּרִי עוּרִי לִבְשִׁי־[g]עֹז זְרוֹעַ
.seculorum generationes ,quondam dies secundum te Suscita .DOMINI
יְהוָה עוּרִי כִּימֵי קֶדֶם דֹּרוֹת עוֹלָמִים
?draconem vulnerans ,superbum excidens ipsum † tu Nonne
הֲלוֹא אַתְּ־הִיא הַמַּחְצֶבֶת רַהַב מְחוֹלֶלֶת תַּנִּין׃
ponens :multæ ‡ voraginis aquas , mare exsiccans ipsum ‡ tu Nonne
10 † הֲלוֹא אַתְּ־הִיא הַמַּחֲרֶבֶת יָם מֵי תְּהוֹם [h]רַבָּה הַשָּׂמָה
redempti Et ?redemptos transeundum ad † , viã maris profunditates *
11 מַעֲמַקֵּי־יָם דֶּרֶךְ לַעֲבֹר גְּאוּלִים׃ † [i]וּפְדוּיֵי
seculi ‡ lætitia & ,præconio † cũ Siion * venient & ,reuertentur DOMINI
יְהוָה יְשׁוּבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן [k]בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם
,mæror † fugient ,assequentur * lætitiam & ,Gaudium .eorum caput super
עַל־רֹאשָׁם שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה [l]יַשִּׂיגוּן [m]נָסוּ [n]יָגוֹן
timeas vt † tu * Quæ .vos consolans ‡ ipse ego ,Ego .gemitus &
12 וַאֲנָחָה׃ † אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מְנַחֶמְכֶם מִי־אַתְּ וַתִּירְאִי
?dabitur herba † ,hominis filio à & ? morietur * homine ab
מֵאֱנוֹשׁ יָמוּת וּמִבֶּן־אָדָם חָצִיר יִנָּתֵן׃
:terrã fundãtis ‡ & ,cœlos tendẽtis † ,tui factoris DOMINI es oblitus Et
13 † וַתִּשְׁכַּח יְהוָה עֹשֶׂךָ נוֹטֶה שָׁמַיִם וְיֹסֵד אָרֶץ
quando ,coarctantis excandescentiæ faciebus † à die tota iugiter formidasti &
וַתְּפַחֵד תָּמִיד כָּל־הַיּוֹם מִפְּנֵי חֲמַת [o]הַמֵּצִיק כַּאֲשֶׁר
? coarctantis ‡ furor † ubi Et .corrumpendũ ad parauit
כּוֹנֵן לְהַשְׁחִית וְאַיֵּה חֲמַת הַמֵּצִיק׃
nec ,fouea in * morietur non & :solui demigrans ‡ Festinauit
14 † מִהַר צֹעֶה לְהִפָּתֵחַ וְלֹא־יָמוּת [p]לַשַּׁחַת וְלֹא
,mare findens * tuus Deus DOMINVS ‡ ego Et .eius panis deficiet
15 יֶחְסַר לַחְמוֹ׃ † וְאָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ רֹגַע הַיָּם
.eius nomen exercituum DOMINVS .eius fluctus personuerunt &
[q]וַיֶּהֱמוּ גַּלָּיו יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃

te feci audire ?annunciabitis ! nonne vos & ,hoc totū vide ,Audisti
6 † שמעת חזה כלה ואתם הלוא [o] תגידו השמעתיך
.ea sciuisti non & ,‡ conseruata & ,*nunc* ex noua
חדשות מעתה ונצרות ולא ידעתם׃
: ea audisti non & ,†diem ante & ,*tunc* ex non & , sunt creata Nunc
7 † עתה נבראו ולא מאז ולפני־יום ולא שמעתם
etiam , audisti non Etiam .ea cognoui Ecce , diceres fortè ne
8 פן־תאמר הנה ידעתין׃ † גם לא־שמעת גם
* noui nam : tua auris aperta fuit nō *tunc*† ex etiam ,cognouisti non
לא ידעת גם מאז לא־פתחה אזנך כי ידעתי
.*tibi* es vocatus vtero ab præuaricator & ,pręuaricaberis præuaricādo
בגוד תבגוד ופשע מבטן קרא לך׃
*frenū iniiciā mea laude** & , meū furorē prolongabo meū nomē Propter
9 † למען שמי אאריך אפי [p] ותהלתי אחטם־
: *argento in* ‡ non & ,te purgaui Ecce .te *succidendum* † non *ad* ! : tibi ‡
10 לך לבלתי הכריתך׃ † הנה צרפתיך ולא בכסף
, faciam me propter ,me Propter .afflictionis camino in te elegi
11 בחרתיך בכור עני׃ † למעני למעני אעשה
.dabo non alteri meam gloriam & ?*prophanabitur quomodo* nā
כי־איך [q] יחל וכבודי לאחר לא־[r] אתן׃
, primus ego ipse ego : *meus*† vocatus Israel &,Iahacob me *ad* Audi
12 † שמע אלי יעקב וישראל מקראי אני־הוא אני ראשון
,terram fundauit mea manus Etiam .nouissimus ego etiam
13 אף אני אחרון׃ † אף־ידי יסדה ארץ
.simul stabunt ,eos *ad ego vocans* : cælos est mensa *palmo* mea dextera &
וימיני טפחה שמים קרא אני אליהם יעמדו יחדו׃
annunciauit eos inter quis ,audite & ,*vos* omnes vos Congregate
14 † הקבצו כלכם ושמעו מי בהם [s] הגיד את־
ei* brachiū &,Babel in eius voluntatē faciet ,eū dilexit DOMINVS ?ista
אלה יהוה אהבו יעשה חפצו בבבל וזרעו
cum adduxi : eū vocaui etiam ,sum locutus ego Ego .Chasdim †
15 כשדים׃ † אני אני דברתי אף־קראתיו [t] הביאתיו
non ,hoc audite ,me ad Appropinquate .eius via prosperabitur &
16 והצליח דרכו׃ † קרבו אלי שמעו־זאת לא
nunc & : *ego* ‡ ibi , *illud esse** tempore à ,sum locutus abscōdito in *capite* à
מראש בסתר דברתי מעת [v] היותה שם אני ועתה
dixit Sic .eius spiritus & , me misit DOMINVS ! Dominus
17 אדני יהוה שלחני ורוחו׃ † כה־אמר
tuus Deus DOMINVS Ego : Israel sanctus tuus redēptor DOMINVS
יהוה גאלך קדוש ישראל אני יהוה אלהיך
. ambulabis * via in te ambulare faciens ,*proficiendum ad* , te docens
מלמדך [x] להועיל מדריכך בדרך [y] תלך׃
;tua pax flumē sicut fuisset & :mea mandata ad attendisses Vtinam
18 † לוא הקשבת [z] למצותי ויהי כנהר שלומך
,tuum semen arena veluti fuisset Et .maris fluctus sicut tua iustitia &
19 וצדקתך [a] כגלי הים׃ † ויהי כחול זרעך
non & , excideretur non : eius *viscera* ‡ sicut , *tuorum viscerum germina* &
וצאצאי [c] מעיך כמעתיו לא־יכרת ולא־
fugite ,Babel de Egredimini .*meis faciebus* * à eius nomen *delebitur* †
20 ישמד שמו מלפני׃ † צאו מבבל ברחו
illud efferte , hoc facite audire , annunciate *præconij* voce in ,Chasdim à
מכשדים בקול [d] רנה הגידו השמיעו זאת הוציאוה
.Iahacob suū seruum DOMINVS Redemit ,dicite :terræ extremū ad vsq;
עד־קצה הארץ אמרו גאל יהוה עבדו יעקב׃
petra de aquas , eos fecit ambulare deserta per ,sitierunt non Et
21 † ולא צמאו בחרבות הוליכם מים מצור
.aquæ fluxerunt & , petram scidit & : eis fecit fluere
הזיל למו ויבקע־צור [f] ויזבו מים׃
.impiis ,DOMINVS dixit ,pax † Non
22 † אין שלום אמר יהוה לרשעים׃

‡ aliis
נער
hoc tempore
‡ apud me,
eo tempore,
† hunc,
† eo tempore
‡ quòd
* propter laudem meam prolongabo iram
† succidendi etiam
‡ tanquam argentum
alioqui esse pollutum nomen meum:
† à me:
הל׳ חלל
נתן
נער
† erit in
בוא
principio
* quo tempore fuit ! eram
! Deus
היה
vt proficias
* per quam
הל׳ ילך
גלל
צא מעה
filij viscerum tuorum
‡ lapilli
† dissipabitur
* facie mea
clamoris
הן
זוב
‡ est

CAP. XLIX. מט

DOMINVS : longe de *nationes* † attendite & , me *ad insulæ* Audite
1 † שמעו [g] איים אלי והקשיבו לאמים מרחוק יהוה
,meū nomē fecit memorare meæ matris *visceribus* de ,me vocauit vtero ab
מבטן קראני [h] ממעי אמי הזכיר שמי׃
suæ manus vmbra in , acutum gladium sicut ,meum os posuit Et
2 † וישם פי כחרב [i] חדה [k] בצל ידו
sua pharetra in , tersam sagittam in me posuit & : me abscondit
החביאני וישימני [l] לחץ ברור באשפתו
quia , Israel ,tu‡ meus Seruus ,mihi dixit Et .me abscondit
3 † ויאמר לי עבדי־אתה ישראל אשר־ הסתירני׃
.gloriabor te in
בך אתפאר׃

insulæ
† populi
אי
venire
מעה
צלל
חבא
‡ es

meā fortitudinem vanè & *vanū in* ;laboraui vacuū In ,dixi ego Et
4 † ואני אמרתי לריק יגעתי [m] לתהו והבל כחי
cum meum opus & ,DOMINO cum meū iudicium *profectò* : consumpsi
[n] כליתי אכן משפטי את־יהוה ופעלתי את־
vtero ex me formans DOMINVS dixit nunc Et .meo Deo
5 אלהי׃ † ועתה אמר יהוה יצרי מבטן
: *colligetur* ! non Israel & , eum ad Iahacob *reducendum ad* , sibi seruum in
לעבד לו לשובב יעקב אליו וישראל לא יאסף
.mea fortitudo fuit meus Deus & , DOMINI oculis in ero gloriosus &
ואכבד בעיני יהוה ואלהי היה [o] עזי׃
tribus suscitandum ad *seruum* * mihi *te esse ab* est Leue ,dixit Et
6 † ויאמר נקל [p] מהיותך לי עבד להקים את־שבטי
,gentium lucē in te dedi & :conuertendū ad Israel *seruatos* ‡ & , Iahacob
יעקב ונצירי ישראל [q] להשיב ונתתיך לאור גוים
.terræ extremum ad vsque *meam salutem existendum ad* !
להיות ישועתי עד־קצה הארץ׃
contemptum ad ,eius sanctus Israel redemptor DOMINVS dixit Sic
7 † כה אמר־יהוה גאל ישראל קדושו לבזה־
,videbunt reges ,dominorum seruum ad ,gentem abominatā ad ,*anima*
נפש למתעב גוי לעבד משלים מלכים [r] יראו
fidelis quia ,DOMINVM propter : se incuruabūt &,principes ;surgēt &
[s] וקמו שרים [t] וישתחוו למען יהוה אשר נאמן
tempore In,DOMINVS dixit Sic .te elegit & , Israel sanctum ;†
8 קדש ישראל ויבחרך׃ † כה אמר יהוה בעת
,te conseruabo & : tibi sum auxiliatus salutis die in & ,te exaudiui *voluntatis*
[u] רצון [x] עניתיך וביום ישועה עזרתיך ואצרך
faciendū hereditare ad ,terram suscitandum ad ,populi fœdus in te dabo &
ואתנך לברית עם להקים ארץ להנחיל
qui iis .Exite , vinctis dicendum Ad .desolatas hæreditates
9 נחלות שממות׃ † לאמר לאסורים [y] צאו לאשר
omnibus in & ,pascentur vias super . vos Manifestate ,*tenebrositate*† in
בחשך [z] הגלו על־דרכים [a] ירעו ובכל־
non & , sitient neque esurient Non .eorum *pascuum locis editis*
10 שפיים מרעיתם׃ † לא ירעבו ולא יצמאו ולא־
ad & ,eos deducet eorū miserator quia : sol nec , æstus eos percutiet
[b] יכם שרב ושמש כי־מרחמם ינהגם ועל־
: viam *in meos montes omnes* † ponam Et .eos ducet aquarum *scaturigines*
11 מבועי מים ינהלם׃ † [c] ושמתי כל־הרי לדרך
: venient longinquo à isti Ecce .exaltabuntur meæ *strata via* ‡ &
12 [d] ומסלתי ירמון׃ † הנה אלה מרחוק [e] יבאו
.Sinim terra de isti & ,*mari à** & , aquilone ab isti ecce &
והנה־אלה מצפון ומים ואלה מארץ סינים׃
: *præconio* ‡ montes *conclamate* ! & , terra exulta & , cæli *dicite Præconia*
13 † [f] רנו שמים וגילי ארץ ופצחו הרים רנה
suorum *afflictorum* ‡ & , suum populum DOMINVS est consolatus quia
כי־נחם יהוה עמו [g] ועניו
Dominus & : DOMINVS me Dereliquit ,Siion Dixitq; .miserebitur
14 ירחם׃ † ותאמר ציון עזבני יהוה ואדני
miserendo à ,sui lactentis * mulier obliuiscetur Nunquid .mei est oblitus
15 שכחני׃ † התשכח אשה עולה מרחם
.tui obliuiscar non ego at , *obliuiscantur* ‡ istæ ! etiam ?sui vteri filij
בן־בטנה גם־אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך׃
.semper † me coram tui muri : te *exaraui volis super* Ecce
16 † הן על־[h] כפים [i] חקתיך חומתיך נגדי תמיד׃
.exibunt te à , te destruentes & ,te *demolientes* : *tui structores Festinauerunt* *
17 † מהרו בניך מהרסיך ומחריביך ממך יצאו׃
,se congregauerunt isti omnes : vide & ,tuos oculos *circum* ‡ Leua
18 † [k] שאי־סביב עיניך וראי כלם נקבצו
his omnibus quia , DOMINVS dixit ego *Viuens* ! : tibi venerunt
באו־לך [l] חי־אני נאם־יהוה כי כלם
.sponsa tanquam † , eos ligabis & : te vesties ornamento vt
כעדי תלבשי ותקשרים ככלה׃
:tuæ destructionis terra & , tuæ solitudines & , tua deserta Quia
19 † כי חרבתיך ושממתיך וארץ הרסתך
.te *absorbentes* ‡ se elongabunt & , *incola ab* erit arcta nunc nam
כי עתה [m] תצרי מיושב ורחקו מבלעיך׃
est Angustus : tuarū orbitatum filij tuis auribus in dicent Adhuc
20 † עוד יאמרו באזניך בני שכליך [n] צר־
.habitabo & , mihi *accede* ;locus mihi
לי המקום גשה־לי [o] ואשבה׃
, orbata ego & ? istos mihi genuit Quis ,tuo corde in dices Et
21 † ואמרת בלבבך מי ילד־לי את־אלה ואני שכולה
ego En ? *enexit* * quis istos & . recedens & , demigrans ,solitaria &
וגלמודה גלה ! וסורה ואלה מי גדל הן אני
?*ipsi vbi* ‡ isti :ego sola remansi
נשארתי לבדי אלה איפה הם׃

inaniter
[m] תהה
at
[n] כלה
vt reducam
! congregabit se:
לו ק׳
vt sis* seruus
[o] עזז [p] היה
‡ desolatos
[q] שוב
ונצורי ק׳
! vt sis salus mea
contēptibilē animam
[r] ראה
[s] קום [t] שחה
† est;
placito
[v] רצה [x] ענה
[y] יצא [z] גלה
† tenebris
[a] רעה [b] נכה
locis excelsis erunt pascua
[c] שום [d] סלל
fontes
† in omnibus montibus meis
‡ semitæ
* Occidente
[e] בוא [f] רנן
Laudate
! cantate
‡ laudem
‡ pauperum
ופצחו ק׳
[g] ענה
* infantis sui, vt non misereatur
! si
‡ obliuiscerentur,
in manib' descripsi † sunt
[h] כפף
[i] חקק
* Accelerant qui te ædificent: dissipantes verò
‡ in circuitu
! viuo
[k] נשא [l] חיה
† vt torques collo tuo
propter multitudinē habitatorum
‡ perdentes
[m] יצר [n] צור
cede
[o] ישב
* educauit?
‡ vnde sunt?

. eum in succensentes* omnes afficientur pudore at ,perueniet eum ad vsque‡
עדיו יבוא ויבשו כל הנחרים בו׃
. Israel semen omne se iactabunt† & ,iustificabuntur DOMINO In
ביהוה יצדקו ויתהללו כל־זרע ישראל׃ 25

‡ & talis *qui irascuntur ei. ‖iusti erunt, בוש חרה †glorificabūt se omnes qui sunt

CAP. XLVI. מו

bestia* eorum dolores‡ fuerunt : Nebo se incuruauit ,Bel se Curuauit
כרע בל קרס נבו חיו עצביהם לחיה 1
. lassitudinem ad † onere onerata vestra gestatitia :iumento &
ולבהמה נשאתיכם עמוסות משא לעיפה׃
saluare potuerunt non ,simul se incuruauerunt ,se Curuauerunt
קרסו כרעו יחדו לא יכלו מלט 2
me ad Audite . iuit captiuitatem in eorum animam & :onus
משא ונפשם בשבי הלכה׃ שמעו אלי 3
ab onerati ‡ ,Israel domus residuum omne & ,Iahacob domus
בית יעקב וכל־שארית בית ישראל העמסים מני־
, ipse ego senectam ad vsque Et . vulua à portati* ,vtero
בטן הנשאים מני־רחם׃ ועד־זקנה אני הוא 4
ego & ,feram ego & ,feci Ego . baiulabo ego caniciem ad vsque &
ועד־שיבה אני אסבל אני עשיתי ואני אשא ואני
?adæquabitis & ,me assimilabitis Cui . eruam & , baiulabo†
אסבל ואמלט׃ למי תדמיוני ותשוו 5
? assimilabor & ,me comparabitis &
ותמשלוני ונדמה׃
: appendent† calamo in argentum & ,loculo de aurum Vilipendentes
הזלים זהב מכיס וכסף בקנה ישקלו 6
etiam ,procident :Deum illud ‡ faciet & ,aurificem conducent * mercede
ישכרו צורף ויעשהו אל יסגדו אף־
,eum gestabunt ,humerum super illum Portabunt . se incuruabunt
ישתחוו׃ ישאהו על־כתף יסבלהו 7
Insuper .recedet† non suo loco de , stabit & : se sub ‡ eum deponent &
ויניחהו תחתיו ויעמד ממקומו לא ימיש אף־
.eum seruabit non ei* tribulatione de ,respōdebit nō & ,eum ad clamabit
יצעק אליו ולא יענה מצרתו לא יושיענו׃
præuaricatores reducite :viros vos præstate‡ & ,huius Mementote
זכרו־זאת והתאששו השיבו פושעים 8
ego quoniam :seculo à ‡ ,priorum Recordamini . cor super
על־לב׃ זכרו ראשנות מעולם כי אנכי 9
. ego sicut * non & ,Deus vltrà † non & ,Deus
אל ואין עוד אלהים ואפס כמוני׃
non quæ quondam à ‡ & ,nouissimum exordio ab Annuncians
מגיד מראשית אחרית ומקדם אשר לא־ 10
meam voluntatē omnem vt ,stabit meum Consilium ,dicens :facta sunt
נעשו אמר עצתי תקום וכל־חפצי
virum longinqua terra de ,volucrem oriente ab Vocans . faciam
אעשה׃ קרא ממזרח עיט מארץ מרחק איש 11
etiam ,formaui :illud adducam etiam ,sum locutus etiam :mei consilij
עצתו אף־דברתי אף־אביאנה יצרתי אף־
.iustitia à longinqui † ,corde fortes‖ me ad Audite . illud faciam
אעשנה׃ שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה׃ 12
mea salus & ;se elongabit non ,meam iustitiam feci Appropinquare
קרבתי צדקתי לא תרחק ותשועתי 13
. meam gloriam Israeli ,salutem Sion in dabo & :faciet moram non
לא תאחר ונתתי בציון תשועה לישראל תפארתי׃

‡ simulachra *super bestias & iumenta: quæ portādo grauata erāt היה †vsque נשא שבה ‡qui portamini ‡& qui gestamini portabo. נשא †portabo, דמה שוה Qui abire faciunt † ponderant: זול * conducunt ‡ex illo שחה ‡in loco suo: †mouebit se. ינח צור ‡roborate vos: אשש שוב ‡quæ sunt † est * est ‡ab initio נגד עשה auem, עצתי ק בוא ‖duri †qui longe estis ישע

CAP. XLVII. מז

sede ,Babel filia virgo puluerem super sede & ,Descende
רדי ושבי על־עפר בתולת בת־בבל שבי־ 1
te vocabunt † adiicies non quia :Chasdim filia* solium ‡ non ;terra in
לארץ אין־כסא בת־כשדים כי לא תוסיפי יקראו־לך
.farinam mole & ,molā ‡ Tolle . delicatam & , teneram
רכה וענגה׃ קחי רחים וטחני קמח 2
.flumina transi ,coxam† detege ,talum* discooperi ,tuam comam detege‡
גלי צמתך חשפי־שבל גלי־שוק עברי נהרות׃
: tuum opprobrium videbitur etiam ,tua nuditas ‡ Reuelabitur
תגל ערותך גם תראה חרפתך 3
.homō ‡ occurram non & ,capiam vltionem
נקם אקח ולא אפגע אדם׃
sanctus ,eius nomen exercituum DOMINVS noster Redemptor
גאלנו יהוה צבאות שמו קדוש 4
:Chasdim filia ,tenebrositatem* in intra & ,tacita‖ Sede . Israel
ישראל׃ שבי דומם ובאי בחשך בת־כשדים 5

ישב בנת ‡ erit * ô †vt vocent יסף ‡molam, רכך לקח ‡Denuda cincinnos tuos, *plantas, †crura, גלה ערה ‡turpitudo ‡sibi sicut homines alij. ‖tace, *tenebras, ישב דום

,regnorum dominam te vocabunt , adiicies non quia
כי לא תוסיפי יקראו־לך גברת ממלכות׃
,meam hæreditatem contaminaui ,meum populum contra fui Iratus
6 קצפתי על־עמי חללתי נחלתי
senem super ,misericordias eis posuisti non :tua manu in eos dedi &
ואתנם בידך לא־שמת להם רחמים על־זקן
. valde tuum iugum aggrauasti
הכבדת עלך מאד׃
hæc poneres non vt adeo :hera ‡ ero seculum In :dixisti Et
7 ותאמרי לעולם אהיה גברת עד לא־שמת אלה
. huius nouissimi recordateris neque ,tuum cor super
על־לבך לא זכרת אחריתה׃
dicens ,fiducia in habitans † ,delicata hoc audi nunc Et
8 ועתה שמעי־זאת עדינה היושבת לבטח האמרה
,vidua sedebo Non .amplius me præter† non & ,*Ego :suo‡ corde in
בלבבה אני ואפסי עוד לא אשב אלמנה
hæc duo tibi venient Et . orbitatem cognoscam nec
9 ולא אדע שכול׃ ותבאנה לך שתי־אלה
venient suam integritatem* secundū :viduitas & , orbitas ,vna die in ‡ subito
רגע ביום אחד שכול ואלמן כתמם באו
fortitudine in ‡ ,tuorum maleficiorum multitudine in ‖ ,te super
עליך ברב כשפיך בעצמת
. vehementer† tuorum incantatorum
חבריך מאד׃
,tua Sapientia .me videns †Nemo : dixisti ;tua malitia in* fidisti Et
10 ותבטחי ברעתך אמרת אין ראני חכמתך
me præter‡ nō &, ‡Ego :tuo corde in dixisti Et .te auertit ipsa tua sciētia &
ודעתך היא שובבתך ותאמרי בלבך אני ואפסי
cadet & ,eius auroram scies non ,malum * te super veniet Et . vltrà
11 עוד׃ ובא עליך רעה לא תדעי שחרה ותפל
repente te super veniet & :eam placare‡ poteris non† ,contritio te super
עליך הוה לא תוכלי כפרה ותבא עליך פתאם
,tuis incantatoribus* cum nunc Sta . scies non ‡ ,desolatio
12 שאה לא תדעי׃ עמדי־נא בחבריך
, tuis pueritiis † ab laborasti quibus in ,tuorū maleficiorū multitudine cū &
וברב כשפיך באשר יגעת מנעוריך
. te robores forte si ,proficere poteris ‡ forte si
אולי תוכלי הועיל אולי תערוצי׃
te seruent & ,nunc Stent .tuorū consiliorū multitudine in Laborasti
13 נלאית ברב עצתיך יעמדו־נא ויושיעך
,menses facientes* cognoscere ,stellas in contēplantes‡ ,cælos speculantes
הברו שמים החזים בכוכבים מודיעים לחדשים
ignis ,stipula tanquam fuerunt Ecce .te super sunt ventura quæ† ab
14 מאשר יבאו עליך׃ הנה היו כקש אש
non .flammæ manu de suam animam liberabunt non .eos combussit
שרפתם לא־יצילו את־נפשם מיד להבה אין־
.eo coram sedendum ad focus‡ ,se calefaciendum ad pruna ‡
גחלת לחמם אור לשבת נגדו׃
,tuis pueritiis† ab tui Negociatores .laborasti quibus* tibi fuerunt Sic
15 כן היו־לך אשר יגעת סחריך מנעוריך
.te saluans‡ non ,errauerunt suum latus ad vnusquisque
איש לעברו תעו אין מושיעך׃

CAP. XLVIII. מח

,Israel nomine in vocati , Iahacob domus hoc Audite
1 שמעו־זאת בית־יעקב הנקראים בשם ישראל
,DOMINI nomen per iurantes† , exierunt Iehudah aquis de* &
וממי יהודה יצאו הנשבעים בשם יהוה
.iustitia in nec ,veritate in non ,facient recordari Israel Deo in‡ &
ובאלהי ישראל יזכירו לא באמת ולא בצדקה׃
Israel Deo super & ,se vocauerunt sanctitatis ciuitate de Nam
2 כי־מעיר הקדש נקראו ועל־אלהי ישראל
. eius nomen exercituum DOMINVS :sunt innixi
נסמכו יהוה צבאות שמו׃
.ea feci audire &,exierūt meo ore ex &,annūciaui tunc‡ ex Priora
3 הראשנות מאז הגדתי ומפי יצאו ואשמיעם
:tu† durus quòd mea scientia Ex* . venerunt & ,feci Repente
4 פתאם עשיתי ותבאנה׃ מדעתי כי קשה אתה
. æs * tua frons & ,tua ceruix ferri ‡ neruus‡ &
וגיד ברזל ערפך ומצחך נחושה׃
,te feci audire veniret antequam ,tunc ex † tibi annunciaui Et
5 ואגיד לך מאז בטרם תבוא השמעתיך
meum conflatile & ,meum sculptile & ,ea fecit meus Dolor‡ :diceres forte ne
פן־תאמר עצבי עשם ופסלי ונסכי
. ea præcepit
צום׃

vt vocent יסף שום עלל ‡domina: ‡quæ habitas confidenter, quæ dicis tuo. *sum, †est ידע בוא ‡eodem tempore, sterilitas, & orbitas, *plenitudinē ‖propter multitudinem ‡propter fortitudinem חסם רבב †vehementē. *malitiæ tuæ, †videt te. רוע ראה ‖sum. †est *dies mala, cuius diluculum ignoras, נפל †quam remouere: יכל ‡quā nescis. *incantationibus, †adolescentia tua, ‡possis יעל לאה יעץ ‡qui contemplantur *faciunt הובר ק חוה נצל ‡his ‡est ‡hoc ignis ישב *ij in †adolescentia tua, ‡est qui seruet תעה ישע ‡qui vocatis vos *qui †qui iurant ‡Dei אמן ‡eo tempore נגר *Iam noui †es, עשה ידע ‡vt ‡ferreus *vt †ex eo tempore, ‡idolū meū עשה

videndo à obleuit quia ,intellexerunt neque ,cognouerunt Non — Deus cōplanauit, vt non videant,
18 לֹא יָדְעוּ וְלֹא יָבִינוּ כִּי טַח מֵרְאוֹת
ad † reducet non Et . eorum corda intelligendo ab† ,eorum oculos
19 עֵינֵיהֶם מֵהַשְׂכִּיל לִבֹּתָם׃ וְלֹא־יָשִׁיב אֶל־ — בִּין †vt non intelligant
eius Dimidium :dicendo ,*intelligentiam neque ,scientiā nec ,suum cor
לִבּוֹ וְלֹא דַעַת וְלֹא־תְבוּנָה לֵאמֹר חֶצְיוֹ — *prædicta
assabo* .panem eius carbones super coxi etiam & ,igni in combussi
שָׂרַפְתִּי בְמוֹ־אֵשׁ וְאַף אָפִיתִי עַל־גֶּחָלָיו לֶחֶם אֶצְלֶה — שׁוּב ‡habet, *Assaui
ramo ‡ ,faciam abominatione pro eius reliquum & :comedā†& ,carnem
בָּשָׂר וְאֹכֵל וְיִתְרוֹ לְתוֹעֵבָה אֶעֱשֶׂה לְבוּל — אָפָה
:eū fecit declinare seductum cor ,cinerem Pascens . me incuruabo ligni — †comedi, ‡trunco
20 לְעֵץ אֶסְגּוֹד׃ רֹעֶה אֵפֶר לֵב הוּתַל הִטָּהוּ — *Pascit
mendacium * Nonne : dicet nec ,suam animam liberabit non &
וְלֹא־יַצִּיל אֶת־נַפְשׁוֹ וְלֹא יֹאמַר הֲלוֹא שֶׁקֶר — נָטָה *est
quoniam ,Israel & ,Iahacob horum Memento ? mea dextera in
21 בִּימִינִי׃ זְכָר־אֵלֶּה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל כִּי
.mei obliuiscaris ne ,Israel ,tu mihi*seruus ,te formaui :tu meus seruus — ‡es *meus
עַבְדִּי־אָתָּה יְצַרְתִּיךָ עֶבֶד־לִי אַתָּה יִשְׂרָאֵל לֹא תִנָּשֵׁנִי׃ — נָשָׁה
:tua peccata nubem veluti & ,tuas præuaricationes nubem vt Deleui — præuaricationem tuam,
22 מָחִיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ וְכֶעָנָן חַטֹּאותֶיךָ
fecit quoniam ,cœli Ouate†, . te redemi quia ,me ad reuertere — †Laudate
23 שׁוּבָה אֵלַי כִּי גְאַלְתִּיךָ׃ רָנּוּ שָׁמַיִם כִּי־עָשָׂה — רָנַן
;præconium montes clamate , terræ inferiora iubilate :DOMINVS — ‡laudationē,
יְהוָה הָרִיעוּ תַּחְתִּיּוֹת אָרֶץ פִּצְחוּ הָרִים רִנָּה — חָיָה
,Iahacob DOMINVS redemit quoniam ; ea in lignum omne & ,sylua — omnis arbor quæ est
יַעַר וְכָל־עֵץ בּוֹ כִּי־גָאַל יְהוָה יַעֲקֹב
,tuus redemptor DOMINVS dixit Sic .gloriabitur Israel in &
24 וּבְיִשְׂרָאֵל יִתְפָּאָר׃ כֹּה־אָמַר יְהוָה גֹּאֲלֶךָ
extendens ,omnia faciens DOMINVS Ego :vtero ex tuus plasmator&
וְיֹצֶרְךָ מִבָּטֶן אָנֹכִי יְהוָה עֹשֶׂה כֹּל נֹטֶה — Imea potētia
.mecum à terram expandens ,ego solus cælos
שָׁמַיִם לְבַדִּי רֹקַע הָאָרֶץ מֵאִתִּי׃
Conuertens .faciet insanire diuinos & ,vaniloquorum * signa Infringens — ‡Dissipat *mendacium
25 מֵפֵר אֹתוֹת בַּדִּים וְקֹסְמִים יְהוֹלֵל מֵשִׁיב — ‡augures
verbum Statuens .faciet stultam eorū scientiam & ,retrorsum sapientes — ‡facit. Conuertit
26 חֲכָמִים אָחוֹר וְדַעְתָּם יְסַכֵּל׃ מֵקִים דְּבַר — פָּעַר שׁוּב
,Ierusalaim ad Dicens . perficiet * suorum nunciorum ‡ consilium & ,sui serui — ‡facit. Suscitat
עַבְדּוֹ וַעֲצַת מַלְאָכָיו יַשְׁלִים הָאֹמֵר לִירוּשָׁלִַם — ‡angelorum *complet.
.suscitabo eius diruta & ,ædificabimini† ,Iehudah ciuitates ad & ;habitaberis — Qui dicit
תּוּשָׁב וּלְעָרֵי יְהוּדָה תִּבָּנֶינָה וְחָרְבוֹתֶיהָ אֲקוֹמֵם׃ — קוּם
. faciam siccare tua flumina & :te Sicca ,profundo Dicens
27 הָאֹמֵר לַצּוּלָה חֳרָבִי וְנַהֲרֹתַיִךְ אוֹבִישׁ׃ — ‡habitaberis ‡ædificaberis
:complebit meam voluntatē omnē & ,meus Pastor ,Chores ad Dicens
28 הָאֹמֵר לְכוֹרֶשׁ רֹעִי וְכָל־חֶפְצִי יַשְׁלִם — בָּנָה
. fundaberis ,templo & ;ædificaberis ,Ierusalaim ipsi dicendo& — Qui dicit
וְלֵאמֹר לִירוּשָׁלִַם תִּבָּנֶה וְהֵיכָל תִּוָּסֵד׃ — יָבֵשׁ

CAP. XLV. מה

apprehendi cuius ,Chores suo Vncto DOMINVS dixit Sic
1 כֹּה־אָמַר יְהוָה לִמְשִׁיחוֹ לְכוֹרֶשׁ אֲשֶׁר־הֶחֱזַקְתִּי
regum lumbos & ,gentes eius facies ad sternendum ad * ,eius dexteram
בִימִינוֹ לָרַד־לְפָנָיו גּוֹיִם וּמָתְנֵי מְלָכִים
.claudetur non portæ & ;ianuas eius facies ad aperiendum ad† :dissoluam
אֲפַתֵּחַ לִפְתֹּחַ לְפָנָיו דְּלָתַיִם וּשְׁעָרִים לֹא יִסָּגֵרוּ׃
eius ‡ ianuas : dirigam tortuosa & ,ibo tuas facies ad Ego
2 אֲנִי לְפָנֶיךָ אֵלֵךְ וַהֲדוּרִים אוֹשִׁר דַּלְתוֹת נְחוּשָׁה
tibi dabo Et . concidam ferri* vectes & ,conteram
3 אֲשַׁבֵּר וּבְרִיחֵי בַרְזֶל אֲגַדֵּעַ׃ וְנָתַתִּי לְךָ
ego ‡ quòd scias vt ,latibulorum abscondita & ,tenebrositatis thesauros
אוֹצְרוֹת חֹשֶׁךְ וּמַטְמֻנֵי מִסְתָּרִים לְמַעַן תֵּדַע כִּי־אֲנִי
. Israel Deus ,tuo nomine in vocans DOMINVS
יְהוָה הַקּוֹרֵא בְשִׁמְךָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
vocaui & :meum electum Israel & ,Iahacob meum seruū propter
4 לְמַעַן עַבְדִּי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל בְּחִירִי וָאֶקְרָא
.me cognouisti non & ,te cognominaui ,tuo nomine in te
לְךָ בִּשְׁמֶךָ אֲכַנְּךָ וְלֹא יְדַעְתָּנִי׃
. Deus ‡ non me præter ,amplius† non & ,DOMINVS Ego
5 אֲנִי יְהוָה וְאֵין עוֹד זוּלָתִי אֵין אֱלֹהִים
,solis ortu ab sciant Vt . me cognouisti non & ,te accinxi
6 אֲאַזֶּרְךָ וְלֹא יְדַעְתָּנִי׃ לְמַעַן יֵדְעוּ מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ
.amplius*non & ,DOMINVS Ego .me præter nihil quòd ,occidente ab&
וּמִמַּעֲרָבָהּ כִּי־אֶפֶס בִּלְעָדָי אֲנִי יְהוָה וְאֵין עוֹד׃
creans & ,pacem faciens ;tenebrositatē creans & ,lucem Formans
7 יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא
. hæc omnia faciens DOMINVS Ego .malum
רָע אֲנִי יְהוָה עֹשֶׂה כָל־אֵלֶּה׃

cœli ,terra se Aperiat ,iustitiā stillent æthera & , desuper cæli Stillate
8 הַרְעִיפוּ שָׁמַיִם מִמַּעַל וּשְׁחָקִים יִזְּלוּ־צֶדֶק תִּפְתַּח־אֶרֶץ — נָזַל
† quas ‡terra DOMINVS ego :simul faciet germinare†,iustitia & salus fructificent &
וְיִפְרוּ־יֶשַׁע וּצְדָקָה תַצְמִיחַ יַחַד אֲנִי יְהוָה
testis cum testæ,suo plasmatore cum contendenti Væ .eum creaui
9 בְּרָאתִיו׃ הוֹי רָב אֶת־יֹצְרוֹ חֶרֶשׂ אֶת־חַרְשֵׂי — רָבַב
terræ. tuo operi & ?facies † quid : suo figulo lutum dicet Nunquid . humi
אֲדָמָה הֲיֹאמַר חֹמֶר לְיֹצְרוֹ מַה־תַּעֲשֶׂה וּפָעָלְךָ — †facis?
*sunt quid ,mulieri & ?generas quid ,patri dicenti Væ ?ei manus *non
10 אֵין־יָדַיִם לוֹ׃ הוֹי אֹמֵר לְאָב מַה־תּוֹלִיד וּלְאִשָּׁה מַה־ — ‡qui dicit יָלַד
:eius plasmator & ,Israel sanctus DOMINVS dixit Sic ?parturis
11 תְּחִילִין׃ כֹּה־אָמַר יְהוָה קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל וְיֹצְרוֹ — חוּל
*quæ sunt mearū manuū opus super & ,meos filios super ,me interrogate ventura
הָאֹתִיּוֹת שְׁאָלוּנִי עַל־בָּנַי וְעַל־פֹּעַל יָדַי — אָתָה
;creaui eam super hominem & ,terram feci Ego . mihi præcipite
12 תְּצַוֻּנִי׃ אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בָרָאתִי — צִוָּה עָשָׂה
.præcepi eorū exercitui omni & ,cælos tetenderunt meæ manus .ego
אֲנִי יָדַי נָטוּ שָׁמַיִם וְכָל־צְבָאָם צִוֵּיתִי׃ — נָטָה צִוָּה
ipse .dirigam eius vias omnes & ,iustitia in eum suscitaui Ego
13 אָנֹכִי הַעִירֹתִהוּ בְצֶדֶק וְכָל־דְּרָכָיו אֲיַשֵּׁר הוּא־
,precio in non ,dimittet meam captiuitatē & ,meam ciuitatem ædificabit
יִבְנֶה עִירִי וְגָלוּתִי יְשַׁלֵּחַ לֹא בִמְחִיר — גָּלָה
: exercituum DOMINVS dixit ,munere in nec
וְלֹא בְשֹׁחַד אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃
,Chus negotiatio & ,Aegypti Labor ,DOMINVS dixit Sic
14 כֹּה אָמַר יְהוָה יְגִיעַ מִצְרַיִם וּסְחַר־כּוּשׁ
†magnæ te post ;erunt tibi & ,transibunt † te super † mensuræ viri ,Sebaim &
‡transibāt, & tui erant, — וּסְבָאִים אַנְשֵׁי מִדָּה עָלַיִךְ יַעֲבֹרוּ וְלָךְ יִהְיוּ אַחֲרַיִךְ
:orabunt te ad ,se incuruabunt te ad† & :transibunt* compedibus in :ibunt* — מָדַד שָׁחָה
*ambulabāt. — יֵלֵכוּ בַּזִּקִּים יַעֲבֹרוּ וְאֵלַיִךְ יִשְׁתַּחֲווּ אֵלַיִךְ יִתְפַּלָּלוּ
* transibant, †tibi incurua — . Deum præter amplius non & ,Deus te in Tantum
bant se , teq; deprecaban- — אַךְ בָּךְ אֵל וְאֵין עוֹד אֶפֶס אֱלֹהִים׃
tur, dicentes: — . saluator Israel Deus ,te abscondens Deus tu Verè
‡est ‡est — 15 אָכֵן אַתָּה אֵל מִסְתַּתֵּר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעַ׃ — יָשַׁע
abierunt simul :ipsi omnes sunt pudefacti* etiam & ,sunt affecti Pudore
‡afficientur, — 16 בּוֹשׁוּ וְגַם־נִכְלְמוּ כֻּלָּם יַחְדָּו הָלְכוּ
*erubescent — . torminum artifices † pudore cum
†fabricatores — בַּכְּלִמָּה חָרָשֵׁי צִירִים׃
sculptilium. — non :seculorum salute DOMINO in est saluatus Israel
17 יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בַּיהוָה תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים לֹא־ — צוּר
seculi. — .perpetuitatis secula in vsque erubescetis neque ,afficiemini pudore
תֵבֹשׁוּ וְלֹא־תִכָּלְמוּ עַד־עוֹלְמֵי עַד׃ — בּוֹשׁ
Deus ipse ,cælos creans DOMINVS dixit sic Quia
18 כִּי כֹה אָמַר־יְהוָה בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים
* disponens — inanitatem† non) :eam firmans * ipse ,eam faciens & ,terram formans
‡in vanum — יֹצֵר הָאָרֶץ וְעֹשָׂהּ הוּא כוֹנְנָהּ לֹא־תֹהוּ — הָיָה
non & ,DOMINVS Ego (.eam formauit habitandum ad ,eam creauit
בְרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ אֲנִי יְהוָה וְאֵין — יָשַׁב
†est — terræ loco in ,sum locutus abscondito in Non . amplius †
19 עוֹד׃ לֹא בַסֵּתֶר דִּבַּרְתִּי בִּמְקוֹם אֶרֶץ
tenebrarum. — Ego .me quærite Vanè † Iahacob semini dixi Non . tenebrositatis
†Frustra — חֹשֶׁךְ לֹא אָמַרְתִּי לְזֶרַע יַעֲקֹב תֹּהוּ בַקְּשׁוּנִי אֲנִי
. recta annuncians ,iustitiam loquens DOMINVS
יְהוָה דֹּבֵר צֶדֶק מַגִּיד מֵישָׁרִים׃ — נָגַד
& †abiecti — . gentium liberati† simul accedite ,venite & ,vos Congregate
20 הִקָּבְצוּ וָבֹאוּ הִתְנַגְּשׁוּ יַחְדָּו פְּלִיטֵי הַגּוֹיִם — בּוֹא
qui efferunt — orantes † & ,sui sculptilis lignum extollentes cognouerunt Non
†orant — לֹא יָדְעוּ הַנֹּשְׂאִים אֶת־עֵץ פִּסְלָם וּמִתְפַּלְלִים
†qui ‡seruat. — .saluabit ‡ non † Deum ad
אֶל־אֵל לֹא יוֹשִׁיעַ׃
consiliamini — Quis .simul inibunt consilia insuper ,facite accedere & ,Annunciate
21 הַגִּידוּ וְהַגִּישׁוּ אַף יִוָּעֲצוּ יַחְדָּו מִי — נָגַשׁ יָעַץ
*ab initio, — ego Nonne ?illud annunciauit tunc† ex ,quondam à * hoc fecit audire
†eo tempore — הִשְׁמִיעַ זֹאת מִקֶּדֶם מֵאָז הִגִּידָהּ הֲלוֹא אֲנִי
†est — saluans & ,iustus Deus .me præter Deus vltra † non & ?DOMINVS
יְהוָה וְאֵין־עוֹד אֱלֹהִים מִבַּלְעָדַי אֵל־צַדִּיק וּמוֹשִׁיעַ — יָשַׁע
†est — : terræ fines omnes saluamini*& ,me ad Respicite . me præter † non
‡Conuertimini — 22 אֵין זוּלָתִי׃ פְּנוּ־אֵלַי וְהִוָּשְׁעוּ כָּל־אַפְסֵי־אָרֶץ
*salui eritis — .amplius † non & ,Deus ego quia
כִּי אֲנִי־אֵל וְאֵין עוֹד׃ — פָּנָה
‡est — non & ,verbum iustitia† meo ore de exiit ‡ : iuraui me Per
‡egressum est †iustitiæ — 23 בִּי נִשְׁבַּעְתִּי יָצָא מִפִּי צְדָקָה דָּבָר וְלֹא
.lingua omnis iurabit ,genu omne curuabitur mihi quòd :reuertetur
†est ‡inquiet iustitia, — יָשׁוּב כִּי־לִי תִּכְרַע כָּל־בֶּרֶךְ תִּשָּׁבַע כָּל־לָשׁוֹן׃
:fortitudo & ,iustitiæ ,dixit ,mihi † DOMINO in Vtique
24 אַךְ בַּיהוָה לִי אָמַר צְדָקוֹת וָעֹז — עָזַז

† quis , populi colligantur & ,ſimul congregentur gentes Omnes
9 †כָּל־הַגּוֹיִם נִקְבְּצוּ יַחְדָּו וְיֵאָסְפוּ לְאֻמִּים מִי
dent ? nos facient audire ‡ priora & ,iſtud annunciet ✱ eos inter
בָהֶם יַגִּיד זֹאת וְרִאשֹׁנוֹת יַשְׁמִיעֻנוּ יִתְּנוּ
. ✱ veritas ,dicant & ,‡audiant & † ,euadent iuſti & ,ſuos teſtes
עֵדֵיהֶם וְיִצְדָּקוּ וְיִשְׁמְעוּ וְיֹאמְרוּ אֱמֶת׃
vt ,elegi quem meus ſeruus & ,DOMINVS dixit ,mei teſtes Vos
10 †אַתֶּם עֵדַי נְאֻם־יְהוָה וְעַבְדִּי אֲשֶׁר בָּחָרְתִּי לְמַעַן
me ‡ ante ,‡ipſe ego quod , intelligatis & , mihi credatis & , ſciatis
תֵּדְעוּ וְתַאֲמִינוּ לִי וְתָבִינוּ כִּי־אֲנִי הוּא לְפָנַי
.erit non me poſt & , Deus formatus eſt non
לֹא־נוֹצַר אֵל וְאַחֲרַי לֹא יִהְיֶה׃
.ſeruator me præter ‡ non & : DOMINVS ego Ego
11 †אָנֹכִי אָנֹכִי יְהוָה וְאֵין מִבַּלְעָדַי מוֹשִׁיעַ׃
. alius vobis in non & ,feci audire & ,ſeruaui & , *indicaui* † Ego
12 †אָנֹכִי הִגַּדְתִּי וְהוֹשַׁעְתִּי וְהִשְׁמַעְתִּי וְאֵין בָּכֶם זָר
.Deus ego & , DOMINVS dixit ,mei teſtes vos &
וְאַתֶּם עֵדַי נְאֻם־יְהוָה וַאֲנִי־אֵל׃
,operabor : *eruens* † mea manu de non & ,‡ipſe ego *die à* Etiam
13 †גַּם־מִיּוֹם אֲנִי הוּא וְאֵין מִיָּדִי מַצִּיל אֶפְעַל
veſter redemptor DOMINVS dixit Sic ‡id auertet quis &
14 וּמִי יְשִׁיבֶנָּה׃ †כֹּה־אָמַר יְהוָה גֹּאַלְכֶם
feci deſcendere & , Babel in *miſi* ✱ vos Propter : Iſraëlis ſanctus
קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל לְמַעַנְכֶם שִׁלַּחְתִּי בָבֶלָה וְהוֹרַדְתִּי
eorum oratio ✱ nauibus in † ,Chaſdim & ,ipſos vniuerſos fugitiuos
בָרִיחִים כֻּלָּם וְכַשְׂדִּים בָּאֳנִיּוֹת רִנָּתָם׃
.veſter rex , Iſrael creans : veſter ſanctus DOMINVS Ego
15 †אֲנִי יְהוָה קְדוֹשְׁכֶם בּוֹרֵא יִשְׂרָאֵל מַלְכְּכֶם׃
vehementibus aquis in & :viam mari in *dans* ✱ DOMINVS dixit Sic
16 †כֹּה אָמַר יְהוָה הַנּוֹתֵן בַּיָּם דָּרֶךְ וּבְמַיִם עַזִּים
ſimul:robur & *virtutem* ‡,equum & currum Educens .ſemitam
17 נְתִיבָה׃ †הַמּוֹצִיא רֶכֶב־וָסוּס חַיִל וְעִזּוּז יַחְדָּו
.ſunt extincti linum ſicut ,ſunt extincti ;exurgent non, decumbent
יִשְׁכְּבוּ בַּל־יָקוּמוּ דָּעֲכוּ כַּפִּשְׁתָּה כָבוּ׃
conſideretis ✱ ne antiqua & : priora memoriam in reuocetis ne †
18 †אַל־תִּזְכְּרוּ רִאשֹׁנוֹת וְקַדְמֹנִיּוֹת אַל־תִּתְבֹּנָנוּ׃
‡illud cognoſcetis nonne ,*germinabit* ‡ nunc , nouum *faciens* ego Ecce
19 †הִנְנִי עֹשֶׂה חֲדָשָׁה עַתָּה תִצְמָח הֲלוֹא תֵדָעוּהָ
.flumina ſolitudine in , viam deſerto in ponam Etiam
אַף אָשִׂים בַּמִּדְבָּר דֶּרֶךְ בִּישִׁמוֹן נְהָרוֹת׃
quia : *vlulæ* ‡ filiæ & , dracones , agri *fera* ✱ me Glorificabit
20 †תְּכַבְּדֵנִי חַיַּת הַשָּׂדֶה תַּנִּים וּבְנוֹת יַעֲנָה כִּי־
potum *dandum ad* ‡ ,ſolitudine in flumina , aquas deſerto in dedi
נָתַתִּי בַמִּדְבָּר מַיִם נְהָרוֹת בִּישִׁימֹן לְהַשְׁקוֹת
.meo electo , meo populo
עַמִּי בְחִירִי׃
. narrabunt meam laudem : mihi formaui iſtum Populum
21 †עַם־זוּ יָצַרְתִּי לִי תְּהִלָּתִי יְסַפֵּרוּ׃
. Iſrael me in laboraſti cum : Iahacob inuocaſti me non Et
22 †וְלֹא־אֹתִי קָרָאתָ יַעֲקֹב כִּי־יָגַעְתָּ בִּי יִשְׂרָאֵל׃
non tuis victimis & , *tuarum aſcenſionum* pecus mihi adduxiſti Non
23 †לֹא־הֵבֵיאתָ לִּי שֵׂה עֹלֹתֶיךָ וּזְבָחֶיךָ לֹא
te feci laborare nec , *munere* ✱ in te feci ſeruire non : me honoraſti
כִבַּדְתָּנִי לֹא הֶעֱבַדְתִּיךָ בְּמִנְחָה וְלֹא הוֹגַעְתִּיךָ
adipe & , ✱ calamum argento *in* mihi emiſti Non *thure* in
24 בִּלְבוֹנָה׃ †לֹא־קָנִיתָ לִּי בַכֶּסֶף קָנֶה וְחֵלֶב
me feciſti ſeruire verum : me feciſti inebriare non tuarum victimarum
זְבָחֶיךָ לֹא הִרְוִיתָנִי אַךְ הֶעֱבַדְתַּנִי
tuis iniquitatibus in † me feciſti laborare *tuis peccatis in*
בְּחַטֹּאותֶיךָ הוֹגַעְתַּנִי בַּעֲוֹנֹתֶיךָ׃
: me propter tuas præuaricationes *delens ipſe* † ego , Ego
25 †אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מֹחֶה פְשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי
.recordabor non tuorum peccatorum &
וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר׃
.te iuſtifices vt , tu narra : ſimul *iudicemur* ‡ ,me fac Memorare
26 †הַזְכִּירֵנִי נִשָּׁפְטָה יָחַד סַפֵּר אַתָּה לְמַעַן תִּצְדָּק׃
ſunt præuaricati tui interpretes & : peccauit primus tuus Pater
27 †אָבִיךָ הָרִאשׁוֹן חָטָא וּמְלִיצֶיךָ פָּשְׁעוּ
.me *in*
בִי׃
,Iahacob *anathema* ✱ in dabo & ,ſanctitatis principes *prophanabo* Et
28 †וַאֲחַלֵּל שָׂרֵי קֹדֶשׁ וְאֶתְּנָה לַחֵרֶם יַעֲקֹב
.*conuicia* in Iſrael &
וְיִשְׂרָאֵל לְגִדּוּפִים׃

† eſt נֶגֶד[b] עוֹד[d] † qui ✱ quæ ſunt qui † alioqui ‡ nos, ✱ eſt. אָמֵן[d] ✱ ſum ‡ quem יָדַע[e] ‡ eſt יָשַׁע[f] † annunciaui זוּר[g] antequam eſſet dies ‡ ſum † eſt qui eruat נָצַל[h] ✱ miſſus ſum יָרַד[i] † quorum ✱ eſt clamor. רָנַן[k] ✱ qui dat עָזַז[l] Qui educit ‡ bellicam fortitudinem יָצָא כָּבָה[m] † Cæterum ✱ intueamini. בִּין[n] יָדַע[p] facio ‡ orietur, שׁוּם[q] ✱ beſtia ‡ ſtruthionis: ‡ vt darem נָתַן[r] שָׁקָה[s] הָלַל[t] בּוֹא[v] holocauſtorū tuorum, ‡ oblatione, יָגַע[x] ſuffimento. ‡ aromaticū, קָנָה[y] רָוָה[z] propter peccata tua, † propter iniquitates tuas. עָוָה[a] † ſum qui deleo ‡ ſimus in iudicio לוּץ[b] contra occidam ✱ occiſionem ipſum opprobria.

CAP. XLIIII. מד

.*to in* elegi † Iſrael & : mi ſerue Iahacob audi nunc Et
1 †וְעַתָּה שְׁמַע יַעֲקֹב עַבְדִּי וְיִשְׂרָאֵל בָּחַרְתִּי בוֹ׃
‡, vtero ab tuus formator & ,tuus factor DOMINVS dixit Sic
2 †כֹּה־אָמַר יְהוָה עֹשֶׂךָ וְיֹצֶרְךָ מִבֶּטֶן
.*to in* elegi ✱ recte ‡ & , Iahacob mi ſerue timeas ne .tibi auxiliabitur
יַעְזְרֶךָּ אַל־תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וִישֻׁרוּן בָּחַרְתִּי בוֹ׃
:aridam ſuper fluenta & , ſitientem ſuper aquas effundam Quia
3 †כִּי אֶצָּק־מַיִם עַל־צָמֵא וְנֹזְלִים עַל־יַבָּשָׁה
ſuper meā benedictionē & ,tuum ſemen ſuper meum ſpiritum effundam
אֶצֹּק רוּחִי עַל־זַרְעֶךָ וּבִרְכָתִי עַל־
iuxta ſalices ſicut : herbam inter *in* germinabunt Et .tua germina
4 צֶאֱצָאֶיךָ׃ †וְצָמְחוּ בְּבֵין חָצִיר כַּעֲרָבִים עַל־
inuocabit iſte & , ‡ ego DOMINI ,dicet Iſte .aquarum riuulos
5 יִבְלֵי־מָיִם׃ †זֶה יֹאמַר לַיהוָה אָנִי וְזֶה יִקְרָא
nomine in & , DOMINO ſua manu ſcribet iſte & : Iahacob nomine in
בְשֵׁם־יַעֲקֹב וְזֶה יִכְתֹּב יָדוֹ לַיהוָה וּבְשֵׁם
.† cognominabit Iſrael
יִשְׂרָאֵל יְכַנֶּה׃
DOMINVS eius redemptor & , Iſrael rex DOMINVS dixit Sic
6 †כֹּה־אָמַר יְהוָה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ יְהוָה
.Deus ‡ non me præter & ,nouiſſimus ego & ,primus Ego :exercituū
צְבָאוֹת אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדַי אֵין אֱלֹהִים׃
,mihi illud ordinabit & ,hoc annunciabit & ,vocabit ego ſicut quis Et
7 †וּמִי־כָמוֹנִי יִקְרָא וְיַגִּידֶהָ וְיַעְרְכֶהָ לִי
annunciēt ,ſunt ventura ✱ quæ & , *ventura* ‡ & : ſeculi populū *me ponere à*
מִשּׂוּמִי עַם־עוֹלָם וְאֹתִיּוֹת וַאֲשֶׁר תָּבֹאנָה יַגִּידוּ
tunc ‡ ex nonne : formidetis ne & , timeatis Ne .eis
8 לָמוֹ׃ †אַל־תִּפְחֲדוּ וְאַל־תִּרְהוּ הֲלֹא מֵאָז
?me præter Deus eſt an ?mei teſtes vos & , annunciaui & , te feci audire
הִשְׁמַעְתִּיךָ וְהִגַּדְתִּי וְאַתֶּם עֵדָי הֲיֵשׁ אֱלוֹהַּ מִבַּלְעָדַי
?*noui* † non , *petra non &* ✱
וְאֵין צוּר בַּל־יָדָעְתִּי׃
non eorum concupiſcibilia & *inanitas* ‡ ipſi omnes ſculptilis *Formatores*‡
9 †יֹצְרֵי־פֶסֶל כֻּלָּם תֹּהוּ וַחֲמוּדֵיהֶם בַּל־
:cognoſcent neque , videbunt non ‡ ipſi eorum teſtes & : proderunt
יוֹעִילוּ וְעֵדֵיהֶם הֵמָּה בַּל־יִרְאוּ וּבַל־יֵדְעוּ
: *conflauit* ✱ ſculptile & , Deum *formauit* ‡ Quis .confundentur ideo †
10 לְמַעַן יֵבֹשׁוּ׃ †מִי־יָצַר אֵל וּפֶסֶל נָסָךְ
afficientur pudore eius ſocij omnes Ecce .*profuit* ✱ nihilum ad
11 לְבִלְתִּי הוֹעִיל׃ †הֵן כָּל־חֲבֵרָיו יֵבֹשׁוּ
, ſtabunt , ipſi omnes *congregabuntur* ✱ : hominibus ex ‡ ipſi artifices &
וְחָרָשִׁים הֵמָּה מֵאָדָם יִתְקַבְּצוּ כֻלָּם יַעֲמֹדוּ
.ſimul afficientur pudore , pauebunt
יִפְחֲדוּ יֵבֹשׁוּ יָחַד׃
malleis in & , *carbone* † in operabitur & , *dolabram* ‡ ferri Faber
12 †חָרַשׁ בַּרְזֶל מַעֲצָד וּפָעַל בַּפֶּחָם וּבַמַּקָּבוֹת
etiam ,ſuæ fortitudinis brachio in illud operabitur & : illud figurabit
יִצְּרֵהוּ וַיִּפְעָלֵהוּ בִּזְרוֹעַ כֹּחוֹ גַּם־
.*eſt defatigatus* ‡ & , aquam *bibit* ✱ non : *vis* ✱ non & ‡ famelicus
רָעֵב וְאֵין כֹּחַ לֹא־שָׁתָה מַיִם וַיִּעָף׃
illud faciet , *tincto* ‡ filo in *illud delineabit* , *lineam* ‡ extendit *lignorum* ✱ Faber
13 †חָרַשׁ עֵצִים נָטָה קָו יְתָאֲרֵהוּ בַשֶּׂרֶד יַעֲשֵׂהוּ
imaginē ſecundū illud faciet & : *illud deſignabit* ✱ circino in & , *aſciis in* ‡
בַּמַּקְצֻעוֹת וּבַמְּחוּגָה יְתָאֳרֵהוּ וַיַּעֲשֵׂהוּ כְּתַבְנִית
.domum inhabitandum ad ,hominis gloriam ſecundum viri
אִישׁ כְּתִפְאֶרֶת אָדָם לָשֶׁבֶת בָּיִת׃
roborabit & ,quercum & , *tirzah* ‡ tollet & , cedros ſibi ſuccidendū ad ✱
14 †לִכְרָת־לוֹ אֲרָזִים וַיִּקַּח תִּרְזָה וְאַלּוֹן וַיְאַמֶּץ־
.*euehet* † pluuia & , *ornum plantauit* ‡ : ſiluæ *lignis in ſibi*
לוֹ בַּעֲצֵי־יָעַר נָטַע אֹרֶן וְגֶשֶׁם יְגַדֵּל׃
etiam , ſe calefaciet & ,eis ex ſumet & ,cōburendū ad homini erit Et
15 †וְהָיָה לְאָדָם לְבָעֵר וַיִּקַּח מֵהֶם וַיָּחָם אַף־
ſe incuruabit & , Deum operabitur etiam : panem coquet & , ſuccendet
יַשִּׂיק וְאָפָה לָחֶם אַף־יִפְעַל־אֵל וַיִּשְׁתָּחוּ
comburet eius Medium .ei ſe incuruabit & , ſculptile illud faciet
16 עָשָׂהוּ פֶסֶל וַיִּסְגָּד־לָמוֹ׃ †חֶצְיוֹ שָׂרַף
, aſſaturam aſſabit , comedet carnem eius medium ſuper ,igni in
בְּמוֹ־אֵשׁ עַל־חֶצְיוֹ בָּשָׂר יֹאכֵל יִצְלֶה צָלִי
focum vidi , me calefeci, Euge, dicet & ,ſe calefaciet etiā : ſaturabitur &
וְיִשְׂבָּע אַף־יָחֹם וְיֹאמַר הֶאָח חַמּוֹתִי רָאִיתִי אוּר׃
ſe proſternet & ,ei ſe incuruabit : ſuū ſculptile in *fecit* Deū in ei‡ reſiduū Et
17 †וּשְׁאֵרִיתוֹ לְאֵל עָשָׂה לְפִסְלוֹ יִסְגָּוד־לוֹ וְיִשְׁתַּחוּ
. tu † meus Deus quia ,me Libera : dicet & , eum *ad* orabit &
וְיִתְפַּלֵּל אֵלָיו וְיֹאמַר הַצִּילֵנִי כִּי אֵלִי אָתָּה׃

עָשָׂה[a] ‡ quem יָצַר[d] יָבַשׁ[e] יָצָא[f] נָגַר[g] ‡ tempore quo ſtatui mihi ‡ quæ breui futura, ‡ poſtea ‡ ex tempore אָתָה[h] רָהָה[i] ✱ ut ne quis ſciret quem ‡ Artifices ‡ vanitas ‡ res, quod יָרָה[n] ‡ reque ‡ ſpecie forma ✱ audet ‡ conflare ‡ eum prodeſſet ✱ conuenient ‡ dolabra, ‡ prunis, כֹּחַ[o] ✱ donec ✱ vires: ✱ bibet ‡ laſſus erit ‡ figuratus ‡ regula, & effigiem dat ei ‡ per circino, ‡ dolabris ‡ ſignabit קָוָה[x] ‡ Ilicem ‡ quercum ‡ illi auxiliatur ‡ Plantabit pinum, ‡ nutriet eā חָמַם[b] נָשַׂק[c] שָׂחָה[d] צָלָה[e] רָאָה[f] ‡ faciet adorabit, נָצַל[g]

:meo nomine in vocabit solis ortu ab ;veniet & ,aquilone ab Suscitaui
25 הַעִירוֹתִי מִצָּפוֹן וַיַּאת מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ יִקְרָא בִשְׁמִי
.lutum conculcabit figulus sicut & ,lutum † sicut magistratus inuadet &
וְיָבֹא סְגָנִים כְּמוֹ־חֹמֶר וּכְמוֹ יוֹצֵר יִרְמָס־טִיט׃
, dicemus & ,faciebus ‡ à & ?sciemus & , capite à annunciauit Quis
26 מִי־הִגִּיד מֵרֹאשׁ וְנֵדָעָה וּמִלְּפָנִים וְנֹאמַר
audiens † non etiam ,audire faciens* non etiam ,indicans * non verùm :iustus
צַדִּיק אַף אֵין־מַגִּיד אַף אֵין מַשְׁמִיעַ אַף אֵין־שֹׁמֵעַ
Ierusalaim ipsi & : ipsi ecce ,ecce ,Sijon ad Primus .vestros sermones
אִמְרֵיכֶם׃ 27 רִאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הִנָּם וְלִירוּשָׁלִַם
,ipsis ex & ‡,quispiam * non & , videbo Et .dabo ‡ euangelistam
מְבַשֵּׂר אֶתֵּן׃ 28 וְאֵרֶא וְאֵין אִישׁ וּמֵאֵלֶּה
.verbum respondebunt ‡ & , eos interrogabo & : consiliator † non &
וְאֵין יוֹעֵץ וְאֶשְׁאָלֵם וְיָשִׁיבוּ דָבָר׃
inane & ventus : eorum opera nihil ,iniquitas* ipsi omnes En
29 הֵן כֻּלָּם אָוֶן אֶפֶס מַעֲשֵׂיהֶם רוּחַ וָתֹהוּ
.eorum conflatilia sunt,
נִסְכֵּיהֶם׃

CAP. XLII. מב

: mea anima voluit †,meus electus :eo in‡ innitar,meus seruus Ecce
1 הֵן עַבְדִּי אֶתְמָךְ־בּוֹ בְּחִירִי רָצְתָה נַפְשִׁי
.faciet exire gentibus iudicium , eum super meum spiritum dedi
נָתַתִּי רוּחִי עָלָיו מִשְׁפָּט לַגּוֹיִם יוֹצִיא׃
.suā vocem platea in faciet audire neq; ;eleuabit non &,clamabit Non
2 לֹא יִצְעַק וְלֹא יִשָּׂא וְלֹא־יַשְׁמִיעַ בַּחוּץ קוֹלוֹ׃
non caligans † linum & , conteret non quassatum † Calamum
3 קָנֶה רָצוּץ לֹא יִשְׁבּוֹר וּפִשְׁתָּה כֵהָה לֹא
.iudicium educet veritatem ad :ipsum extinguet
יְכַבֶּנָּה לֶאֱמֶת יוֹצִיא מִשְׁפָּט׃
: iudicium terra in ponat donec, frangetur nec caligabit Non
4 לֹא יִכְהֶה וְלֹא יָרוּץ עַד־יָשִׂים בָּאָרֶץ מִשְׁפָּט
.expectabunt insulæ † eius legem ad &
וּלְתוֹרָתוֹ אִיִּים יְיַחֵלוּ׃
, eos extendens & ,cælos creans DOMINVS Deus dixit Sic
5 כֹּה־אָמַר הָאֵל יְהוָה בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטֵיהֶם
, eam super ‡ populo mentem * dans: eius germina & , terram expandens
רֹקַע הָאָרֶץ וְצֶאֱצָאֶיהָ נֹתֵן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ
te vocaui DOMINVS Ego .eam per ambulantibus spiritum &
וְרוּחַ לַהֹלְכִים בָּהּ׃ 6 אֲנִי יְהוָה קְרָאתִיךָ
te dabo & , te custodiam & : tuam manum in apprehendam & , iustitia in
בְצֶדֶק וְאַחְזֵק בְּיָדֶךָ וְאֶצָּרְךָ וְאֶתֶּנְךָ
, cæcos oculos apriendum Ad . gentium † lucem in ,populi fœdus in
לִבְרִית עָם לְאוֹר גּוֹיִם׃ 7 לִפְקֹחַ עֵינַיִם עִוְרוֹת
.tenebrositate † sedentes carceris domo è , vinctum clausura è educendum ad
לְהוֹצִיא מִמַּסְגֵּר אַסִּיר מִבֵּית כֶּלֶא יֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ׃
meam gloriam & : meum nomen ‡ hoc ;DOMINVS Ego
8 אֲנִי יְהוָה הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי
.sculptilibus meam laudem & ;dabo non alteri
לְאַחֵר לֹא־אֶתֵּן וּתְהִלָּתִי לַפְּסִילִים׃
antequam , indicans † ego noua & : venerunt ecce Priora
9 הָרִאשֹׁנוֹת הִנֵּה־בָאוּ וַחֲדָשׁוֹת אֲנִי מַגִּיד בְּטֶרֶם
. vos faciam audire pullulent
תִּצְמַחְנָה אַשְׁמִיעַ אֶתְכֶם׃
: terræ extremo ab eius laus;nouum canticum DOMINO Cantate
10 שִׁירוּ לַיהוָה שִׁיר חָדָשׁ תְּהִלָּתוֹ מִקְצֵה הָאָרֶץ
.earum habitatores & , insulæ ,eius plenitudo & ,mare ‡ descendentes
יוֹרְדֵי הַיָּם וּמְלֹאוֹ אִיִּים וְיֹשְׁבֵיהֶם׃
: Chedar ‡ habitabit atria * ;eius ciuitates & ,desertum ‡ Leuabunt
11 יִשְׂאוּ מִדְבָּר וְעָרָיו חֲצֵרִים תֵּשֵׁב קֵדָר
.clamabunt montium capite ‡ de , rupis habitatores cantabunt †
יָרֹנּוּ יֹשְׁבֵי סֶלַע מֵרֹאשׁ הָרִים יִצְוָחוּ׃
.nunciabunt insulis in eius laudem & :gloriam DOMINO Ponent
12 יָשִׂימוּ לַיהוָה כָּבוֹד וּתְהִלָּתוֹ בָּאִיִּים יַגִּידוּ׃
suscitabit bellorum vir sicut ,egredietur Fortis sicut DOMINVS
13 יְהוָה כַּגִּבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָעִיר
.præualebit suos inimicos super ,exclamabit ‡ etiam,vociferabitur: zelum
קִנְאָה יָרִיעַ אַף־יַצְרִיחַ עַל־אֹיְבָיו יִתְגַּבָּר׃
, eiulabo † parturiēs quasi‡: me continebā ,silebam ,olim ab * Tacebam
14 הֶחֱשֵׁיתִי מֵעוֹלָם אַחֲרִישׁ אֶתְאַפָּק כַּיּוֹלֵדָה אֶפְעֶה
, colles & montes faciam Desolare .similiter absorbebo & , desolabo
אֶשֹּׁם וְאֶשְׁאַף יָחַד׃ 15 אַחֲרִיב הָרִים וּגְבָעוֹת
, insulas in flumina ponam & : faciam siccare eorum herbam omnem &
וְכָל־עֶשְׂבָּם אוֹבִישׁ וְשַׂמְתִּי נְהָרוֹת לָאִיִּים
.faciam siccare stagna &
וַאֲגַמִּים אוֹבִישׁ׃

‡quam †quas † semitas per ,nouerunt non ‡ viam per cæcos faciam ambulare Et
16 וְהוֹלַכְתִּי עִוְרִים בְּדֶרֶךְ לֹא יָדָעוּ בִּנְתִיבוֹת
tenebras ,lucem in eos ante tenebrositatem ponam : eos calcare faciā ,nouerunt non
לֹא־יָדְעוּ אַדְרִיכֵם אָשִׂים מַחְשָׁךְ לִפְנֵיהֶם לָאוֹר שׂוּם
.eos dereliqui non & , eis feci verba Hæc .rectum in praua &
וּמַעֲקַשִּׁים לְמִישׁוֹר אֵלֶּה הַדְּבָרִים עֲשִׂיתִם וְלֹא עֲזַבְתִּים׃
† qui fidunt — fidentes † confusione confundentur , retrorsum sunt Conuersi
17 נָסֹגוּ אָחוֹר יֵבֹשׁוּ בֹשֶׁת הַבֹּטְחִים סוּג בּוֹשׁ
qui dicunt — .nostri dij Vos , conflatili dicentes : sculptili in
בַּפָּסֶל הָאֹמְרִים לְמַסֵּכָה אַתֶּם אֱלֹהֵינוּ׃
recipite visum — .videndum ad respicite cæci & : audite surdi O
18 הַחֵרְשִׁים שְׁמָעוּ וְהַעִוְרִים הַבִּיטוּ לִרְאוֹת׃ נבט
meum angelum sicut ‡ surdus & : meus seruus nisi cæcus Quis
19 מִי עִוֵּר כִּי אִם־עַבְדִּי וְחֵרֵשׁ כְּמַלְאָכִי ראה
‡est — ?DOMINI seruus sicut cæcus &,perfectus sicut cæcus Quis ?sum missurus
‡ nisi quem ‡Vidisti — אֶשְׁלָח מִי עִוֵּר כִּמְשֻׁלָּם וְעִוֵּר כְּעֶבֶד יְהוָה׃
‡ obseruas,apertæ sunt — .audiet non † & , aures aperire: obseruabis ‡ non & , multa Videre
‡ nemo audit — 20 רָאוֹת רַבּוֹת וְלֹא תִשְׁמֹר פָּקוֹחַ אָזְנַיִם וְלֹא יִשְׁמָע׃ ראות
,legem magnificabit :suam iustitiam propter voluit DOMINVS ‡
‡Domino ita placuit — 21 יְהוָה חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה
‡ roborabit. — illaqueat* direptus & ,passus prædam populus ipse Et .illustrabit ‡ &
* illaqueatur in speluncis: — וְיַאְדִּיר׃ 22 וְהוּא עַם־בָּזוּז וְשָׁסוּי הָפֵחַ
fuerunt : latitarunt carcerum domibus in & , ipsos omnes foraminibus in
רבב ירה — בַּחוּרִים כֻּלָּם וּבְבָתֵּי כְלָאִים הָחְבָּאוּ הָיוּ
†erat qui erueret ‡in — .Redde,dicens * non & , direptionem‡: eruens † non &, rapinam in
לָבַז וְאֵין מַצִּיל מְשִׁסָּה וְאֵין־אֹמֵר הָשַׁב׃
* erat qui diceret, — ?posterum in audiet† & ,attendet ?hoc percipiet auribus vobis in Quis
† aduertet — 23 מִי בָכֶם יַאֲזִין זֹאת יַקְשִׁב וְיִשְׁמַע לְאָחוֹר׃
שׁסה — ? prædantibus Israel & , Iahacob direptionem in dedit Quis
נצל — 24 מִי־נָתַן לִמְשִׁסָּה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְבֹזְזִים
למשיסה — eius viis in noluerunt Et ?ei peccauimus cui: DOMINVS Nonne
אבה — הֲלוֹא יְהוָה זוּ חָטָאנוּ לוֹ וְלֹא־אָבוּ בִדְרָכָיו
†paruerunt legi — .eius lege in audierunt † non & , ambulare
הָלוֹךְ וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ׃
: belli fortitudinē & ,sui nasi furorem ‡ eum super effudit Et *
*Ideo ‡ iram furoris — 25 וַיִּשְׁפֹּךְ עָלָיו חֵמָה אַפּוֹ וֶעֱזוּז מִלְחָמָה
‡in — , eum in succendit & ;cognouit non & , circuitu à illum inflammauit &
וַתְּלַהֲטֵהוּ מִסָּבִיב וְלֹא יָדָע וַתִּבְעַר־בּוֹ
.cor super posuit non &
וְלֹא־יָשִׂים עַל־לֵב׃ שׂוּם

CAP. XLIII. מג

tuus formator & ,Iahacob tuus creator DOMINVS dixit sic nunc Et
1 וְעַתָּה כֹּה־אָמַר יְהוָה בֹּרַאֲךָ יַעֲקֹב וְיֹצֶרְךָ
: tuum nomen in vocaui , te redemi quia , timeas Ne : Israel
יִשְׂרָאֵל אַל־תִּירָא כִּי גְאַלְתִּיךָ קָרָאתִי בְשִׁמְךָ
‡meus es — , ego † tecum , aquas per transieris Cùm .tu mihi ‡
†ero, — 2 לִי־אָתָּה׃ כִּי־תַעֲבֹר בַּמַּיִם אִתְּךָ אָנִי
*operient — non ,ignem per ambulaueris cùm : te inundabunt * non,flumina per &
וּבַנְּהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּךָ כִּי־תֵלֵךְ בְּמוֹ־אֵשׁ לֹא ילך
*combureris, — .te in ardebit non flamma & , aduréris *
תִכָּוֶה וְלֶהָבָה לֹא תִבְעַר־בָּךְ׃
: tuus seruator Israel sanctus tuus Deus DOMINVS ego Quia
3 כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעֶךָ ישע
precium tuū — .te pro Seba & , Chus , Aegyptum tuam propitiationem dedi
נָתַתִּי כָפְרְךָ מִצְרַיִם כּוּשׁ וּסְבָא תַּחְתֶּיךָ׃
ego & , fuisti gloriosus ,meis oculis in fuisti preciosus quo Ex
4 מֵאֲשֶׁר יָקַרְתָּ בְעֵינַי נִכְבַּדְתָּ וַאֲנִי
.tua anima pro populos & , te pro hominem dabo & : te dilexi
אֲהַבְתִּיךָ וְאֶתֵּן אָדָם תַּחְתֶּיךָ וּלְאֻמִּים תַּחַת נַפְשֶׁךָ׃ נתן
† ego sum — , tuum semen adducam Oriente ab : ego † tecum quia timeas Ne
5 אַל־תִּירָא כִּי אִתְּךָ־אָנִי מִמִּזְרָח אָבִיא זַרְעֶךָ בוא
.te congregabo Occidente ab &
וּמִמַּעֲרָב אֲקַבְּצֶךָּ׃
meos filios Affer: prohibeas Ne , austro & : Da ,aquiloni Dicam
6 אֹמַר לַצָּפוֹן תֵּנִי וּלְתֵימָן אַל־תִּכְלָאִי הָבִיאִי בָנַי
†qui vocatur — .terræ extremo ab meas filias & , longinquo de
מֵרָחוֹק וּבְנוֹתַי מִקְצֵה הָאָרֶץ׃ עשׂה
† aptaui — : eum creaui meam gloriam ad & , meo nomine in vocatus † Omnis
‡ Eduxi — 7 כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו
*qui erat cæcus, — , cæcum * populum Educere .eum feci † etiam , eum formaui
*nunc ‡ ei — 8 יְצַרְתִּיו אַף־עֲשִׂיתִיו׃ הוֹצִיא עַם־עִוֵּר
† sunt. — .eis aures & , surdos & : ‡ sunt oculi * &
וְעֵינַיִם יֵשׁ וְחֵרְשִׁים וְאָזְנַיִם לָמוֹ׃ יצא

contritione cum *malleum leuigātem*aurificem *faber confortauit Et
7 †וַיְחַזֵּק חָרָשׁ אֶת־צֹרֵף מַחֲלִיק פַּטִּישׁ אֶת־הוֹלֶם
,dauis in ipsum roborauit & :illud bonum iuncturam Ad† : dicens , incudis
פָּעַם אֹמֵר לַדֶּבֶק טוֹב הוּא וַיְחַזְּקֵהוּ בְמַסְמְרִים
,mi ſerue Iſrael tu Et .moueatur ne
8 לֹא יִמּוֹט׃ †וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל עַבְדִּי
.mei amici Abraham ſemen: te elegi quem Iahacob
יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחַרְתִּיךָ זֶרַע אַבְרָהָם אֹהֲבִי׃
: te euocaui eius ſelectis à & ,terræ extremis ab te apprehendi Qui *
9 †אֲשֶׁר הֶחֱזַקְתִּיךָ מִקְצוֹת הָאָרֶץ וּמֵאֲצִילֶיהָ קְרָאתִיךָ
.te reprobaui non & , te elegi : tu ‡ meus Seruus , tibi dixi &
וָאֹמַר לְךָ עַבְדִּי־אַתָּה בְּחַרְתִּיךָ וְלֹא מְאַסְתִּיךָ׃
: tuus Deus ego quia ,mollescas ‖ ne .ego † tecum quia ,timeas ‡ Ne
10 †אַל־תִּירָא כִּי עִמְּךָ־אָנִי אַל־תִּשְׁתָּע כִּי־אֲנִי אֱלֹהֶיךָ
dextera in te ſuſtentaui inſuper , tibi ſum auxiliatus inſuper ,te roboraui
אִמַּצְתִּיךָ אַף־עֲזַרְתִּיךָ אַף־תְּמַכְתִּיךָ בִּימִין
ſuccenſi omnes erubeſcent & ,afficientur pudore En .meæ iuſtitiæ
11 צִדְקִי׃ †הֵן יֵבֹשׁוּ וְיִכָּלְמוּ כֹּל הַנֶּחֱרִים
.tua litis viri peribunt & , nihil tanquam erunt : te contra
בָּךְ יִהְיוּ כְאַיִן וְיֹאבְדוּ אַנְשֵׁי רִיבֶךָ׃
erunt : tui iurgij † viros , eos inuenies non & , eos Quæres
12 †תְּבַקְשֵׁם וְלֹא תִמְצָאֵם אַנְשֵׁי מַצֻּתֶךָ יִהְיוּ
.tua pugnæ ‖ viri conſumptio quaſi & , nihil tanquam
כְאַיִן וּכְאֶפֶס אַנְשֵׁי מִלְחַמְתֶּךָ׃
: tuam dexteram apprehendens tuus Deus DOMINVS ego Quia
13 †כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מַחֲזִיק יְמִינֶךָ
.te adiuui ego ,timeas Ne : tibi dicens
הָאֹמֵר לְךָ אַל־תִּירָא אֲנִי עֲזַרְתִּיךָ׃
ego : Iſrael pauci viri , Iahacob vermis formides Ne
14 †אַל־תִּירְאִי תּוֹלַעַת יַעֲקֹב מְתֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי
ſanctus tuus redemptor & , DOMINVS dixit , tibi ſum auxiliatus
עֲזַרְתִּיךְ נְאֻם־יְהוָה וְגֹאֲלֵךְ קְדוֹשׁ
habentem nouam tribulam † , traham in te poſui Ecce .Iſrael
15 יִשְׂרָאֵל׃ †הִנֵּה שַׂמְתִּיךְ לְמוֹרַג חָרוּץ חָדָשׁ בַּעַל
.pones glumam ſicut colles & , cōminues & montes triturabis : ora
פִּיפִיּוֹת תָּדוּשׁ הָרִים וְתָדֹק וּגְבָעוֹת כַּמֹּץ תָּשִׂים׃
tu & : eos diſperget turbo & ;eos tollet ventus & ,eos Sparges
16 †תִּזְרֵם וְרוּחַ תִּשָּׂאֵם וּסְעָרָה תָּפִיץ אוֹתָם וְאַתָּה
.te laudabis Iſrael ſancto in , DOMINO in exultabis
תָּגִיל בַּיהוָה בִּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלָּל׃
:non & ,aquas quærentes egeni & , Afflicti *
17 †הָעֲנִיִּים וְהָאֶבְיוֹנִים מְבַקְשִׁים מַיִם וָאַיִן
Deus , eos exaudiam DOMINVS ego : periit ſiti in eorum lingua
לְשׁוֹנָם בַּצָּמָא נָשָׁתָּה אֲנִי יְהוָה אֶעֱנֵם אֱלֹהֵי
.eos derelinquam non Iſrael
יִשְׂרָאֵל לֹא אֶעֶזְבֵם׃
: fontes camporum medio in & , flumina editioribus ſuper Aperiam
18 †אֶפְתַּח עַל־שְׁפָיִים נְהָרוֹת וּבְתוֹךְ בְּקָעוֹת מַעְיָנוֹת
exitus in ſiccitatis terram & , aquarum ſtagnum in deſertum ponam
אָשִׂים מִדְבָּר לַאֲגַם־מַיִם וְאֶרֶץ צִיָּה לְמוֹצָאֵי
lignum ‖ & ,myrtum & , Sittah † ,cedrum deſerto † in Dabo .aquarum
19 מָיִם׃ †אֶתֵּן בַּמִּדְבָּר אֶרֶז שִׁטָּה וַהֲדַס וְעֵץ
.pariter buxum & , ſapinum ‡ , abietem deſerto in ponam : oliuæ
שָׁמֶן אָשִׂים בָּעֲרָבָה בְּרוֹשׁ תִּדְהָר וּתְאַשּׁוּר יַחְדָּו׃
quia pariter intelligant & , reponant & , ſciant & , videant † Vt
20 †לְמַעַן יִרְאוּ וְיֵדְעוּ וְיָשִׂימוּ וְיַשְׂכִּילוּ יַחְדָּו כִּי
.illud creauit Iſrael Sanctus & :hoc fecit DOMINI manus
יַד־יְהוָה עָשְׂתָה זֹּאת וּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בְּרָאָהּ׃
veſtra fortia † facite accedere: DOMINVS dicet, veſtrā litē Appropinquate
21 †קָרְבוּ רִיבְכֶם יֹאמַר יְהוָה הַגִּישׁוּ עֲצֻמוֹתֵיכֶם
.Iahacob rex dicet
יֹאמַר מֶלֶךְ יַעֲקֹב׃
priora : accident que nobis nuncient & , Accedant
22 †יַגִּישׁוּ וְיַגִּידוּ לָנוּ אֵת אֲשֶׁר תִּקְרֶינָה הָרִאשֹׁנוֹת
,eorū nouiſſimum ‖ ſciemus & , noſtrum cor ponemus & , nunciate , ipſa quid
מָה הֵנָּה הַגִּידוּ וְנָשִׂימָה לִבֵּנוּ וְנֵדְעָה אַחֲרִיתָן
. nos audire facite ventura † aut
אוֹ הַבָּאוֹת הַשְׁמִיעֻנוּ׃
vos ‖ Dij quòd ſciemus & ,poſterum in ‡ ventura * Annunciate
23 †הַגִּידוּ הָאֹתִיּוֹת לְאָחוֹר וְנֵדְעָה כִּי אֱלֹהִים אַתֶּם
,ſimul videbimus & , narrabimus & ,malefacietis & benefacietis ‖ etiam
אַף־תֵּיטִיבוּ וְתָרֵעוּ וְנִשְׁתָּעָה וְנִרְאֶה יַחְדָּו׃
eliget abominatio : nihilo ex veſtrū opus & , nihilo ex vos † Ecce
24 †הֵן־אַתֶּם מֵאַיִן וּפָעָלְכֶם מֵאָפַע תּוֹעֵבָה יִבְחַר
.vos in
בָּכֶם׃

Marginal notes (left): ‖ ligatius ‖ ſolidè ‖ percuſſio ‖ ſe incude ‖ compactio ‖ clauorum ‖ bona eſt: & ‖ ſtrmauit ido- ‖ * Teas quē ‖ principibus ‖ tes ‖ abiecī ‖ שְׁעָה ‖ ‖ figitur ‖ † tum ‖ ‖ mentis ‖ qui irritantur ‖ כּוֹשׁ הָרָה ‖ contendentes ‖ הָיָה הוּ ‖ † ſcilicet qui ‖ altercabit tecū ‖ bellatores te- ‖ נָצָה ‖ ‖ ‖ שׂוּם ‖ ‖ ‖ ‖ פּוֹה וְקַק ‖ ventilabis ‖ נָשָׂא פוּץ ‖ גִּיל עָנָה ‖ * Egeni, & pauperes quæ ‖ † ſiunt ‖ אָנָה ‖ In excelſis ‖ מִפְּה ‖ ‖ יָצָא ‖ ‖ ſpinus cedri ‖ optimæ, ‖ † arborem ‖ ulmum, ‖ † ſcilicet ‖ רָאָה ‖ iudicium ve- ‖ ſtrum, dicit ‖ † fortes ve- ‖ ſtros, ‖ נָגַשׁ ‖ accidentia fa- ‖ נָגַשׁ נֵגַר ‖ quæ fuerunt ‖ קְרָה סוֹס ‖ † quæ futura ‖ * quæ ‖ † funt ‖ † quod ‖ יָדַע בּוֹא ‖ ‖ abomina- ‖ רוּעַ

18 †וְאֶל־מִי תְּדַמְּיוּן אֵל וּמַה־דְּמוּת תַּעַרְכוּ לוֹ׃
? ei ordinabitis † ſimilitudinis quid & ? Deum aſſimilabitis quem ad Et
: illud expandet auro in aurifex & , faber conflauit Sculptile
19 †הַפֶּסֶל נָסַךְ חָרָשׁ וְצֹרֵף בַּזָּהָב יְרַקְּעֶנּוּ
putreſcat non † lignum oblatione Depauperatus .conflans argenti † catenas &
20 וּרְתֻקוֹת כֶּסֶף צוֹרֵף׃ †הַמְסֻכָּן תְּרוּמָה עֵץ לֹא־יִרְקַב
non * ſculptile præparandum ad , ei quæret ſapientem artificem : eliget
יִבְחָר חָרָשׁ חָכָם יְבַקֶּשׁ־לוֹ לְהָכִין פֶּסֶל לֹא
eſt annunciatū nonne ? audietis nonne ? ſcietis Nonne .ſe mouebit
21 יִמּוֹט׃ †הֲלוֹא תֵדְעוּ הֲלוֹא תִשְׁמָעוּ הֲלוֹא הֻגַּד
? terræ fundamenta intelligetis nonne: vobis capite à principio
מֵרֹאשׁ לָכֶם הֲלוֹא הֲבִינֹתֶם מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ׃
: locuſtæ vt ‖ ,eius habitatores & , terræ globum † ſuper Sedens
22 †הַיֹּשֵׁב עַל־חוּג הָאָרֶץ וְיֹשְׁבֶיהָ כַּחֲגָבִים
.habitandū ad tentorium ‡ ſicut eos expandit & , cælos tenue ‖ velut extendens *
הַנּוֹטֶה כַדֹּק שָׁמַיִם וַיִּמְתָּחֵם כָּאֹהֶל לָשָׁבֶת׃
.fecit inane velut terræ iudices :nihilum in gubernatores Dans *
23 †הַנּוֹתֵן רוֹזְנִים לְאָיִן שֹׁפְטֵי אֶרֶץ כַּתֹּהוּ עָשָׂה׃
radicans non etiam ,ſunt ſati neque etiam , ſunt plantati non Etiam
24 †אַף בַּל־נִטָּעוּ אַף בַּל־זֹרָעוּ אַף בַּל־שֹׁרֵשׁ
turbo & ;aruerunt & , eos in flauit inſuper & : eorum truncum terra in
בָּאָרֶץ גִּזְעָם וְגַם־נָשַׁף בָּהֶם וַיִּבָשׁוּ וּסְעָרָה
.eos auferet ſtipulam velut
כַּקַּשׁ תִּשָּׂאֵם׃
? Sanctus dicet † : æquabor & , me aſſimilabitis quem ad Et
25 †וְאֶל־מִי תְדַמְּיוּנִי וְאֶשְׁוֶה יֹאמַר קָדוֹשׁ׃
, hæc creauerit quis videte & , veſtros oculos excelſum in Leuate
26 †שְׂאוּ־מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי־בָרָא אֵלֶּה
:vocabit nomine in ‖ ipſa omnia ad : eorū exercitum numero in educens
הַמּוֹצִיא בְמִסְפָּר צְבָאָם לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא
.deficit non vir potentia fortis & , fortitudinū multitudine præ
מֵרֹב אוֹנִים וְאַמִּיץ כֹּחַ אִישׁ לֹא נֶעְדָּר׃
eſt Abſcondita ? Iſrael loqueris & , Iahacob dices quid Vt
27 †לָמָּה תֹאמַר יַעֲקֹב וּתְדַבֵּר יִשְׂרָאֵל נִסְתְּרָה
.tranſibit meum iudicium meo Deo à & , DOMINO à mea via
דַרְכִּי מֵיְהוָה וּמֵאֱלֹהַי מִשְׁפָּטִי יַעֲבוֹר׃
DOMINVS ſeculi Deus ? audiſti non an , noſti Nonne
28 †הֲלוֹא יָדַעְתָּ אִם־לֹא שָׁמַעְתָּ אֱלֹהֵי עוֹלָם יְהוָה
inueſtigatio † non : laborabit nec , fatigabitur ‡ non ,terræ extremitates creans
בּוֹרֵא קְצוֹת הָאָרֶץ לֹא יִיעַף וְלֹא יִיגָע אֵין חֵקֶר
.eius intelligentiæ
לִתְבוּנָתוֹ׃
.multiplicabit ‡ robur ,vires non cui & : fortitudinē laſſo Dans
29 †נֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ וּלְאֵין אוֹנִים עָצְמָה יַרְבֶּה׃
.corruent corruendo ‡ electi & : laborabunt & , pueri Laſſabuntur que
30 †וְיִעֲפוּ נְעָרִים וְיִגָעוּ וּבַחוּרִים כָּשׁוֹל יִכָּשֵׁלוּ׃
ala aſcendent ,robur mutabunt , DOMINO * ſperantes At
31 †וְקוֵֹי יְהוָה יַחֲלִיפוּ כֹחַ יַעֲלוּ אֵבֶר
.laſſabuntur non & ibunt ; laborabunt non & current : aquilæ ſicut
כַּנְּשָׁרִים יָרוּצוּ וְלֹא יִיגָעוּ יֵלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ׃

Marginal notes (right): icui † ponetis ‖ דָּמָה ‖ † argenteas ‖ ponet in eo. ‖ Theſaurarius ‖ qui eſt ſuper ‖ oblationes ‖ † quod ‖ * quod ‖ יָדַע נָגַד ‖ יָסַד ‖ Qui ſedet ‖ † ſphæram ‖ ‖ ſunt ‖ * qui extēdit ‖ † telam ‖ † tabernaculū ‖ * Qui ponit ‖ principes ‖ radicare fecit ‖ יָשַׁב נָטַע ‖ נָשָׁא ‖ cui aſſimila- ‖ ſtis † dicit ‖ רָאָה ‖ qui educit ‖ ‖ per nomen ‖ vocat ‖ cuiuſque ‖ רָבַב ‖ dicis ‖ æternus ‖ qui creat ter- ‖ minos ‖ ‡ deficiet, ‖ † eſt ‖ קָצָה בִּין ‖ Qui dat ‖ ‖ ſunt ‖ ‡ multiplicat ‖ ‡ cadendo ‖ cadent. ‖ כּוֹחַ יָעַף ‖ * in ‖ progredietur ‖ עָלָה

CAP. XLI. מא

, accedant : fortitudine innouent nationes & , inſulæ me ad Tacete
1 †הַחֲרִישׁוּ אֵלַי אִיִּים וּלְאֻמִּים יַחֲלִיפוּ כֹחַ יִגְּשׁוּ
.accedamus iudicium ad pariter , loquantur tūnc
אָז יְדַבֵּרוּ יַחְדָּו לַמִּשְׁפָּט נִקְרָבָה׃
? ſuū pedem ad eum vocabit , iuſtitiam oriente ab ſuſcitauit Quis
2 †מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ
puluerem vt dabit , faciet dominari reges & , gentes eius facies ad dabit
יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם וּמְלָכִים יַרְדְּ יִתֵּן כֶּעָפָר
.eius arcum ‡ propulſam ſtipulam vt , eius gladium *
חַרְבּוֹ כְּקַשׁ נִדָּף קַשְׁתּוֹ׃
.ingredietur non ſuis pedibus in ſemitā : pace † tranſibit,eos Perſequetur
3 †יִרְדְּפֵם יַעֲבוֹר שָׁלוֹם אֹרַח בְּרַגְלָיו לֹא יָבוֹא׃
Ego ? capite à , generationes vocans , fecit & , eſt operatus Quis
4 †מִי־פָעַל וְעָשָׂה קֹרֵא הַדֹּרוֹת מֵרֹאשׁ אֲנִי
.ipſe ego nouiſſimis cum & , primus DOMINVS
יְהוָה רִאשׁוֹן וְאֶת־אַחֲרֹנִים אֲנִי־הוּא׃
ap,ppinquauerūt: ſunt attonita † terræ extrema: timuerūt & , inſulæ Viderūt
5 †רָאוּ אִיִּים וְיִירָאוּ קְצוֹת הָאָרֶץ יֶחֱרָדוּ קָרְבוּ
, dicet ſuo fratri & : auxiliabuntur ſuo ſocio Vir † .venerunt &
6 וַיֶּאֱתָיוּן׃ †אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ יַעְזֹרוּ וּלְאָחִיו יֹאמַר
.Confortare
חֲזָק׃

Marginal notes (right): & attendite ‖ mihi inſula- ‖ res, & populi ‖ נָגַשׁ ‖ † & ‖ עוּר רָדָה ‖ in conſpectū ‖ ‖ eos ‖ * in ‖ proiectam ‖ ‡ in ‖ † in ‖ ab exordio? ‖ דּוֹר ‖ inſulares, ‖ ‖ obſtupuerū t ‖ ‡ Vnuſquiſq; ‖ proximo ſuo ‖ auxiliab tu r ‖ רָאָה יָרֵא ‖ אָתָה רָעָה

aspiciam non : viuentiū terra in Iah ,Iah videbo Non ,Dixi
11 אָמַרְתִּי לֹא־אֶרְאֶה יָהּ יָהּ בְּאֶרֶץ הַחַיִּים לֹא־אַבִּיט
est profectus meus Incolatus .temporis habitatoribus cum vltra hominē
12 אָדָם עוֹד עִם־יוֹשְׁבֵי חָדֶל׃ דּוֹרִי נִסַּע
,meas vitas texens velut præcidi : pastoris tentorium veluti me à migrauit &
וְנִגְלָה מִנִּי כְּאֹהֶל רֹעִי קִפַּדְתִּי כָאֹרֵג חַיַּי
.me consumes noctem ad vsque die à : me concidet attenuatione ab
מִדַּלָּה יְבַצְּעֵנִי מִיּוֹם עַד־לַיְלָה תַּשְׁלִימֵנִי׃
: mea ossa omnia conterebat sic ,leo sicut mane ad vsque Posui
13 שִׁוִּיתִי עַד־בֹּקֶר כָּאֲרִי כֵּן יְשַׁבֵּר כָּל־עַצְמוֹתָי
sic , hirundo grus Sicut .me conficies noctem ad vsque die à
14 מִיּוֹם עַד־לַיְלָה תַּשְׁלִימֵנִי׃ כְּסוּס עָגוּר כֵּן
,excelsum ad mei oculi erant eleuati : columba vt gemebam ;garriebam
אֲצַפְצֵף אֶהְגֶּה כַּיּוֹנָה דַּלּוּ עֵינַי לַמָּרוֹם
dixit & ? loquar Quid .mihi sponde , mihi fecit vim DOMINE
15 יְהוָה עָשְׁקָה־לִּי עָרְבֵנִי׃ מָה־אֲדַבֵּר וְאָמַר־
amaritudine super meis annis omnibus Vagabor . fecit ipse & ,mihi
לִי וְהוּא עָשָׂה אֶדַּדֶּה כָל־שְׁנוֹתַי עַל־מַר
vitæ eis in omnibus & : viuent eos super Domine .meæ animæ
16 נַפְשִׁי׃ אֲדֹנָי עֲלֵיהֶם יִחְיוּ וּלְכָל־בָּהֶן חַיֵּי
.me viuificabis & , me sanabis & , mei spiritus
רוּחִי וְתַחֲלִימֵנִי וְהַחֲיֵנִי׃
Amore es amplexus tu Et : amaritudo ,mihi amaritudo pace in Ecce
17 הִנֵּה לְשָׁלוֹם מַר־לִי מָר וְאַתָּה חָשַׁקְתָּ
tuum tergum post proiecisti quia ,abolitionis fouea à meam animam
נַפְשִׁי מִשַּׁחַת בְּלִי כִּי הִשְׁלַכְתָּ אַחֲרֵי גֵוְךָ
mors , tibi confitebitur sepulchrum non Quia .mea peccata omnia
18 כָּל־חֲטָאָי׃ כִּי לֹא שְׁאוֹל תּוֹדֶךָּ מָוֶת
.tua veritate in cisternam descendentes sperabunt nec : te laudabit
יְהַלְלֶךָּ לֹא־יְשַׂבְּרוּ יוֹרְדֵי־בוֹר אֶל־אֲמִתֶּךָ׃
filiis pater : hodie ego sicut , tibi confitebitur ipse viuens Viuens
19 חַי חַי הוּא יוֹדֶךָ כָּמוֹנִי הַיּוֹם אָב לְבָנִים
: me seruandum ad DOMINVS .tuam veritatem super faciet notam
20 יוֹדִיעַ אֶל־אֲמִתֶּךָ׃ יְהוָה לְהוֹשִׁיעֵנִי
domo in nostræ vitæ diebus omnibus modulabimur mea modulamina &
וּנְגִנוֹתַי נְנַגֵּן כָּל־יְמֵי חַיֵּינוּ עַל־בֵּית
: ficuum massam Tollant : Iesahiahu Dixitque .DOMINI
21 יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר יְשַׁעְיָהוּ יִשְׂאוּ דְּבֶלֶת תְּאֵנִים
,Chizchiiahu dixit Et .viuet & ,inflammationem super cataplasment &
22 וְיִמְרְחוּ עַל־הַשְּׁחִין וְיֶחִי׃ וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ
?DOMINI domum ascendam quòd ,signum Quod
מָה אוֹת כִּי אֶעֱלֶה בֵּית יְהוָה׃

CAP. XXXIX. לט

rex Baladan filius Baladan Merodach misit illo tempore In
1 בָּעֵת הַהִוא שָׁלַח מְרֹאדַךְ בַּלְאֲדָן בֶּן־בַּלְאֲדָן מֶלֶךְ־
,ægrotasset quòd audierat & : Chizchiiahu ad munus & ,literas Babel
בָּבֶל סְפָרִים וּמִנְחָה אֶל־חִזְקִיָּהוּ וַיִּשְׁמַע כִּי חָלָה
eis ostendit & ,Chizchiiahu eis super est lætatus Et .conualuisset &
2 וַיֶּחֱזָק׃ וַיִּשְׂמַח עֲלֵיהֶם חִזְקִיָּהוּ וַיַּרְאֵם
, aromata & ,aurum & ,argentum ,sua pinacotheca domum
אֶת־בֵּית נְכֹתֹה אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַבְּשָׂמִים
,suorum vasorum domum omnem & , optimum vnguentum &
וְאֵת הַשֶּׁמֶן הַטּוֹב וְאֵת כָּל־בֵּית כֵּלָיו
quod verbum fuit non : suis thesauris in est inuentum quod omne &
וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר נִמְצָא בְּאוֹצְרֹתָיו לֹא־הָיָה דָבָר אֲשֶׁר
.sua potestate omni in & , sua domo in Chizchiiahu eis ostenderit non
לֹא־הֶרְאָם חִזְקִיָּהוּ בְּבֵיתוֹ וּבְכָל־מֶמְשַׁלְתּוֹ׃
dixit & : Chizchiiahu regem ad propheta Iesahiahu introiuit Et
3 וַיָּבֹא יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ וַיֹּאמֶר
dixit & ? te ad venerunt vnde & , isti viri dixerunt Quid :eum ad ei
אֵלָיו מָה אָמְרוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה וּמֵאַיִן יָבֹאוּ אֵלֶיךָ וַיֹּאמֶר
.Babel de me ad venerunt longinqua terra De ,Chizchiiahu
חִזְקִיָּהוּ מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה בָּאוּ אֵלַי מִבָּבֶל׃
: Chizchiiahu dixit & ? tua domo in viderunt Quid ,dixit Et
4 וַיֹּאמֶר מָה רָאוּ בְּבֵיתֶךָ וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ אֶת־
non quod verbum fuit non : viderunt mea domo in quæ Omnia
כָּל־אֲשֶׁר בְּבֵיתִי רָאוּ לֹא־הָיָה דָבָר אֲשֶׁר לֹא־
.meis thesauris in eis ostenderim
הִרְאִיתִים בְּאוֹצְרֹתָי׃
DOMINI verbum Audi : Chizchiiahu ad Iesahiahu dixit Et
5 וַיֹּאמֶר יְשַׁעְיָהוּ אֶל־חִזְקִיָּהוּ שְׁמַע דְּבַר־יְהוָה
.exercituum
צְבָאוֹת׃

veniunt , quæ & , tua domo in quod omne tolletur & ,venientes dies Ecce
6 הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְנִשָּׂא כָּל־אֲשֶׁר בְּבֵיתֶךָ וַאֲשֶׁר
verbum remanebit non : Babel hanc diem ad vsque tui patres reconderūt
אָצְרוּ אֲבֹתֶיךָ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה בָּבֶל לֹא־יִוָּתֵר דָּבָר
,genueris quos , te de exibunt qui tuis filiis de Et .DOMINVS dixit
7 אָמַר יְהוָה׃ וּמִבָּנֶיךָ אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִמְּךָ אֲשֶׁר תּוֹלִיד
.Babel regis palatio in Eunuchi erunt & : tollent
יִקָּחוּ וְהָיוּ סָרִיסִים בְּהֵיכַל מֶלֶךְ בָּבֶל׃
, DOMINI verbum Bonum ,Iesahiahu ad Chizchiiahu dixit Et
8 וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְשַׁעְיָהוּ טוֹב דְּבַר־יְהוָה
.meis diebus in veritas & , pax erit quia : dixit Et .es locutus quod
אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וַיֹּאמֶר כִּי יִהְיֶה שָׁלוֹם וֶאֱמֶת בְּיָמָי׃

(margin: veniunt, est in relinquetur aliquid — נִשָּׂא יִוָּתֵר יֶלֶד לָקַח אָמֵן)

CAP. XL. מ

;vester Deus dicet : meum populum consolamini ,Consolamini
1 נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמַר אֱלֹהֵיכֶם׃
est completa quòd ,eam ad clamate & ,Ierusalaim cor ad Loquimini
2 דַּבְּרוּ עַל־לֵב יְרוּשָׁלַםִ וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מָלְאָה
manu de suscepit nam : eius iniquitas est facta placabilis quia ,eius militia
צְבָאָהּ כִּי נִרְצָה עֲוֺנָהּ כִּי לָקְחָה מִיַּד
.suis peccatis omnibus in duplicia DOMINI
יְהוָה כִּפְלַיִם בְּכָל־חַטֹּאתֶיהָ׃
facite rectam :DOMINI viam Complanate,deserto in clamātis Vox
3 קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פַּנּוּ דֶּרֶךְ יְהוָה יַשְּׁרוּ
.nostri Dei stratam semitam solitudine in
בָּעֲרָבָה מְסִלָּה לֵאלֹהֵינוּ׃
:se humiliabunt collis & , mons omnis & ,se exaltabit vallis Omnis
4 כָּל־גֶּיא יִנָּשֵׂא וְכָל־הַר וְגִבְעָה יִשְׁפָּלוּ
.planiciem in prærupta & , directionem in prauum erit &
וְהָיָה הֶעָקֹב לְמִישׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה׃
quòd ,pariter caro omnis videbunt & : DOMINI gloria se reuelabit Et
5 וְנִגְלָה כְּבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי
Quid,dixit & :Clama ,dicentis Vox .est locutum DOMINI os
6 פִּי יְהוָה דִּבֵּר׃ קוֹל אֹמֵר קְרָא וְאָמַר מָה
flos tanquam eius pietas omnis & : herba caro omnis ?clamabo
אֶקְרָא כָּל־הַבָּשָׂר חָצִיר וְכָל־חַסְדּוֹ כְּצִיץ
DOMINI spiritus quia , flos cecidit , herba Aruit .agri
7 הַשָּׂדֶה׃ יָבֵשׁ חָצִיר נָבֵל צִיץ כִּי רוּחַ יְהוָה
.populus herba verè : eum in sufflauit
נָשְׁבָה בּוֹ אָכֵן חָצִיר הָעָם׃
.seculum in stabit nostri Dei verbum & : flos cecidit ,herba Aruit
8 יָבֵשׁ חָצִיר נָבֵל צִיץ וּדְבַר אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם׃
exalta , Siion euangelizatrix tibi ascende excelsum montem Super
9 עַל הַר־גָּבֹהַּ עֲלִי־לָךְ מְבַשֶּׂרֶת צִיּוֹן הָרִימִי
ne exalta : Ierusalaim euangelizatrix tuam vocem fortitudine in
בַכֹּחַ קוֹלֵךְ מְבַשֶּׂרֶת יְרוּשָׁלָםִ הָרִימִי אַל־
.vester Deus ecce , Iehudah ciuitatibus dic , timeas
תִּירָאִי אִמְרִי לְעָרֵי יְהוּדָה הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם׃
eius brachium & , veniet forti cum DEVS Dominus Ecce
10 הִנֵּה אֲדֹנָי יְהוִה בְּחָזָק יָבוֹא וּזְרֹעוֹ
.eius facies ad eius opus & ,eo cum eius merces ecce: ei dominans
מֹשְׁלָה לוֹ הִנֵּה שְׂכָרוֹ אִתּוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו׃
,agnellos cōgregabit suo brachio in , pascet suū gregem pastor Sicut
11 כְּרֹעֶה עֶדְרוֹ יִרְעֶה בִּזְרֹעוֹ יְקַבֵּץ טְלָאִים
suo pugillo in est mensus Quis .ducet fœtas : portabit suo sinu in &
12 וּבְחֵיקוֹ יִשָּׂא עָלוֹת יְנַהֵל׃ מִי־מָדַד בְּשָׁעֳלוֹ
?terræ puluerē tenaria mēsura in cōtinuit &,direxit palmo in cęlos &,aquas
מַיִם וְשָׁמַיִם בַּזֶּרֶת תִּכֵּן וְכָל בַּשָּׁלִשׁ עֲפַר הָאָרֶץ
? bilancibus in colles & , montes statera in appendit &
וְשָׁקַל בַּפֶּלֶס הָרִים וּגְבָעוֹת בְּמֹאזְנָיִם׃
?eū faciet scire eius cōsilium vir &:DOMINI spiritū instruxit Quis
13 מִי־תִכֵּן אֶת־רוּחַ יְהוָה וְאִישׁ עֲצָתוֹ יוֹדִיעֶנּוּ׃
: iudiciū semita in eū docuit &,eū instruxit &,est cōsiliatus quo Cum
14 אֶת־מִי נוֹעָץ וַיְבִינֵהוּ וַיְלַמְּדֵהוּ בְּאֹרַח מִשְׁפָּט
? eum fecit scire intelligentiarum viam & ,scientia eum erudiuit &
וַיְלַמְּדֵהוּ דַעַת וְדֶרֶךְ תְּבוּנוֹת יוֹדִיעֶנּוּ׃
:sunt reputatę bilanciū puluis tenuis sicut&;situla à stilla sicut gētes Ecce
15 הֵן גּוֹיִם כְּמַר מִדְּלִי וּכְשַׁחַק מֹאזְנַיִם נֶחְשָׁבוּ
: incendere sufficiens non Lebanon Et .protelabit minutum vt insulas ecce
16 הֵן אִיִּים כַּדַּק יִטּוֹל׃ וּלְבָנוֹן אֵין דֵּי בָּעֵר
nihil sicut gentes Omnes .ascensioni sufficiens non eius bestia &
17 וְחַיָּתוֹ אֵין דֵּי עוֹלָה׃ כָּל־הַגּוֹיִם כְּאַיִן
.ei sunt reputatæ inani & nihilo pro : eo coram
נֶגְדּוֹ מֵאֶפֶס וָתֹהוּ נֶחְשְׁבוּ־לוֹ׃

(margin: pro — Expurgate viam פַּנָּה סֹלּ — altitudines — videbit רָאָה — vt — & — est — ipsius — רוּם כֹּחַ — dominium dabit coram illo. agnos, — & suauiter נָשָׂא עוּל — mensurauit & ponderauit librauit in regula statera ponderauit quis fecit quis בִּין יָדַע ostendit ei בִּין דָּלָה situlæ stateræ tanquā puluere proiiciet est ad accendendum est ad holocaustum sunt דָּקַק נָטַל תָּהָה)

: dicendo , DOMINVM ad Chizchiiahu orauit Et
15 וַיִּתְפַּלֵּל חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְהוָה לֵאמֹר׃
ipse tu, Cherubim † sedens , Israel Deus exercituum DOMINE — † super es
16 יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים אַתָּה־הוּא
fecisti tu : terræ regnorum omnium tu solus Deus
הָאֱלֹהִים לְבַדְּךָ לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת־
, tuam aurem DOMINE Inclina .terram & , cælos
17 הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ׃ הַטֵּה יְהוָה אָזְנְךָ — נְטֵה
verba omnia audi & : vide & , tuos oculos DOMINE aperi, audi &
וּשְׁמָע פְּקַח יְהוָה עֵינֶךָ וּרְאֵה וּשְׁמַע אֵת כָּל־דִּבְרֵי
.viuenti Deo exprobrandum ad misit qui , Sancherib — vt probris afficeret Deum viuentem.
סַנְחֵרִיב אֲשֶׁר שָׁלַח לְחָרֵף אֱלֹהִים חָי׃
omnes Assur reges vastauerunt , DOMINE , Verè
18 אָמְנָם יְהוָה הֶחֱרִיבוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר אֶת־כָּל־
eorum Deos dando Et .eorum terram & , terras — tradidit
19 הָאֲרָצוֹת וְאֶת־אַרְצָם׃ וְנָתֹן אֶת־אֱלֹהֵיהֶם
; hominis manuum opus quinimo † , ipsi dij † non nam .igni in — † erant † sed
בָּאֵשׁ כִּי לֹא אֱלֹהִים הֵמָּה כִּי אִם־מַעֲשֵׂה יְדֵי־אָדָם
DOMINE nunc Et .eos perdiderunt & , lapis & , lignum
20 עֵץ וָאֶבֶן וַיְאַבְּדוּם׃ וְעַתָּה יְהוָה
regna omnia cognoscãt vt : eius manu de nos fac saluos noster Deus
אֱלֹהֵינוּ הוֹשִׁיעֵנוּ מִיָּדוֹ וְיֵדְעוּ כָּל־מַמְלְכוֹת — יֵשַׁע יָדַע
.tu solus DOMINVS tu quòd , terræ
הָאָרֶץ כִּי־אַתָּה יְהוָה לְבַדֶּךָ׃
Sic : dicendo , Chizchiiahu ad Amos filius Iesahiahu misit Et
21 וַיִּשְׁלַח יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ אֶל־חִזְקִיָּהוּ לֵאמֹר כֹּה־
pro me ad orasti quibus † , Israel Deus DOMINVS dixit — † pro supplicasti mihi
אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִתְפַּלַּלְתָּ אֵלַי אֶל־
est locutus quod verbum † Hoc .Assur rege Sancherib — † est
22 סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃ זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבֶּר
, Siion filia virgo te subsannauit, te Despexit .eũ super DOMINVS
יְהוָה עָלָיו בָּזָה לְךָ לָעֲגָה לְךָ בְּתוּלַת בַּת־צִיּוֹן — בָּזָה
.Ierusalaim filia , mouit caput te post
אַחֲרֶיךָ רֹאשׁ הֵנִיעָה בַּת יְרוּשָׁלָ‍ִם׃ — נוּעַ contumeliis
quem contra & , affecisti conuitiis & , affecisti probris Quem
23 אֶת־מִי חֵרַפְתָּ וְגִדַּפְתָּ וְעַל־מִי
sanctum contra ? tuos oculos altitudinem * leuasti & : vocem exaltasti — * in
הֲרִימוֹתָה קּוֹל וַתִּשָּׂא מָרוֹם עֵינֶיךָ אֶל־קְדוֹשׁ — רוּם נָשָׂא
, Dominum affecisti probris tuorum seruorum manum Per .Israel
24 יִשְׂרָאֵל׃ בְּיַד עֲבָדֶיךָ חֵרַפְתָּ אֲדֹנָי
, montium altitudinem ascendi ego mei currus multitudine In : dixisti & — curruũ meorum
וַתֹּאמֶר בְּרֹב רִכְבִּי אֲנִי עָלִיתִי מְרוֹם הָרִים
, eius abietum electionem † , eius cedrorũ staturam succidã & : Lebanon latera — רֹבֵב altitudinem
יַרְכְּתֵי לְבָנוֹן וְאֶכְרֹת קוֹמַת אֲרָזָיו מִבְחַר בְּרֹשָׁיו — † & electas abietes
.eius Charmeli saltum, eius extremitatis † altitudinem introibo & — † summitatis
וְאָבוֹא מְרוֹם קִצּוֹ יַעַר כַּרְמִלּוֹ׃
meorum pedum planta in siccabo & , † aquas bibi & excidi Ego — fodi † multas
25 אֲנִי קַרְתִּי וְשָׁתִיתִי מַיִם וְאַחְרִב בְּכַף־פְּעָמַי
eam longe à † audisti Nonne .munitionis riuos omnes — munitos.
26 כֹּל יְאֹרֵי מָצוֹר׃ הֲלֹא־שָׁמַעְתָּ לְמֵרָחוֹק אוֹתָהּ — קֵצֶץ יוֹם
erit & , illam † adduxi nunc : eam plasmaui & , quondam † diebus à , feci — † illud quod † antiquis, quòd
עָשִׂיתִי מִימֵי קֶדֶם וִיצַרְתִּיהָ עַתָּה הֲבֵאתִיהָ וּתְהִי
? munitas ciuitates, destructionũ aceruos † desolandum ad — † illud † in
לְהַשְׁאוֹת גַּלִּים נִצִּים עָרִים בְּצֻרוֹת׃
: affecti sunt pudore & , sunt cõtriti , manu abbreuiati earũ Habitatoresque — גָּלַל נָצָה
27 וְיֹשְׁבֵיהֶן קִצְרֵי יָד חַתּוּ וָבֹשׁוּ — חָתַת בּוֹשׁ
ante vredo & , tectorum herba, germinis olus & , agri herba * Fuerunt — * vt
הָיוּ עֵשֶׂב שָׂדֶה וִירַק דֶּשֶׁא חֲצִיר גַּגּוֹת וּשְׁדֵמָה לִפְנֵי — יָשַׁב יָצָא
, noui tuum ingredi & , tuum egredi & , tuum sedere Et .segetem — habitationẽ tuã, & egressum tuum, & introitũ tuũ.
28 קָמָה׃ וְשִׁבְתְּךָ וְצֵאתְךָ וּבוֹאֲךָ יָדָעְתִּי
tuum otium * & , me contra te irasci Pro † .me in tuum irasci † & — † furorem
29 וְאֵת הִתְרַגֶּזְךָ אֵלָי׃ יַעַן הִתְרַגֶּזְךָ אֵלַי וְשַׁאֲנַנְךָ — † eo quod iratus es
meũ frenum & , tua nari † in meũ hamum ponam & , meas aures in ascendit — * tumultus tuus
עָלָה בְאָזְנָי וְשַׂמְתִּי חַחִי בְּאַפֶּךָ וּמִתְגִּי
.ea in venisti qua † viam per te faciam redire & , tuis labiis in — naribus tuis, & camum
בִּשְׂפָתֶיךָ וַהֲשִׁבֹתִיךָ בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־בָּאתָ בָּהּ׃
secundo anno in & , nascẽs sponte † anno Comedere † .signum tibi hoc Et — † per quam † Comede † cadiuum,
30 וְזֶה־לְּךָ הָאוֹת אָכוֹל הַשָּׁנָה סָפִיחַ וּבַשָּׁנָה הַשֵּׁנִית
vineas plantate & , metite & , seminate tertio anno in & : repullulans — sponte nascẽs
שָׁחִיס וּבַשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית זִרְעוּ וְקִצְרוּ וְנִטְעוּ כְרָמִים — שׁוּס
.earum fructum comedite &
וְאָכוֹל פִּרְיָם׃ — ואכ׳ו
, deorsum radicem , residua † Iehudah domus † euasio adiiciet Et — † insu † quæ remansit
31 וְיָסְפָה פְּלֵיטַת בֵּית־יְהוּדָה הַנִּשְׁאָרָה שֹׁרֶשׁ לְמָטָּה
.sursum fructum faciet & — נָטָה פָּרָה
וְעָשָׂה פְרִי לְמָעְלָה׃

egredientur reliquiæ, .Siion monte de euasio & , reliquum egredietur Ierusalaim de Quia
32 כִּי מִירוּשָׁלַ‍ִם תֵּצֵא שְׁאֵרִית וּפְלֵיטָה מֵהַר צִיּוֹן
.hoc faciet exercituum DOMINI Zelus
קִנְאַת יְהוָה צְבָאוֹת תַּעֲשֶׂה־זֹּאת׃
de rege in introibit Non : Assur regem ad DOMINVS dixit sic Propterea
33 לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֶל־מֶלֶךְ אַשּׁוּר לֹא יָבוֹא אֶל־
eam præoccupabit non & : sagittam ibi iaciet non & , hanc ciuitatem
חָצַץ הָעִיר הַזֹּאת וְלֹא־יוֹרֶה שָׁם חֵץ וְלֹא־יְקַדְּמֶנָּה
.aggerem eam iuxta effundet non & , clypeo
גָּנַן מָגֵן וְלֹא־יִשְׁפֹּךְ עָלֶיהָ סֹלְלָה׃
Per viam per quam non hanc ciuitatem in & : reuertetur ea in venit qua via In
34 בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־בָּא בָּהּ יָשׁוּב וְאֶל־הָעִיר הַזֹּאת לֹא
, hanc ciuitatem super protegam Et .DOMINVS dixit , ingredietur
35 יָבוֹא נְאֻם־יְהוָה׃ וְגַנּוֹתִי עַל־הָעִיר הַזֹּאת
vt seruem .meum seruum Dauid propter & , me propter , eam seruandum ad
יָשַׁע לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי׃
castris Assur castrametatione in percussit & , DOMINI angelus est egressus Et
36 נָכָה וַיֵּצֵא מַלְאַךְ יְהוָה וַיַּכֶּה בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר
, mane in maturauerunt & : millia quinque & octoginta & centum
מֵאָה וּשְׁמֹנִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר
erant , abiit & , est profectus Et .mortua cadauera ipsi omnes ecce &
37 מוּת נָסַע וְהִנֵּה כֻלָּם פְּגָרִים מֵתִים׃ וַיִּסַּע וַיֵּלֶךְ
יָלַךְ שׁוּב .Nineuch in habitauit & , Assur rex Sancherib est reuersus &
וַיָּשָׁב סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר וַיֵּשֶׁב בְּנִינְוֵה׃
adorante in , Adramelech & , suũ Deum Nisroch domo se incuruante eo fuit Et
38 הָיָה שָׁחָה וַיְהִי הוּא מִשְׁתַּחֲוֶה בֵּית נִסְרֹךְ אֱלֹהָיו וְאַדְרַמֶּלֶךְ
† in terra † euaserunt ipsi & , gladio in eum percusserunt eius filij Sareser &
נָכָה וְשַׂרְאֶצֶר בָּנָיו הִכֻּהוּ בַחֶרֶב וְהֵמָּה נִמְלְטוּ אֶרֶץ
.eo pro eius filius Chaddon-Esar regnauit & : Ararath
אֲרָרָט וַיִּמְלֹךְ אֵסַר־חַדֹּן בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

CAP. XXXVIII. לח

venit & : moriendũm ad Chizchiiahu ægrotauit illis diebus In
1 בּוֹא בַּיָּמִים הָהֵם חָלָה חִזְקִיָּהוּ לָמוּת וַיָּבֹא
dixit Sic , eum ad dixitque , prophetæ Amos filius Iesahiahu eum ad
אֵלָיו יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה־אָמַר
morieris .viues non & , tu mortuus quia , tuæ domui præcipe , DOMINVS
יְהוָה צַו לְבֵיתֶךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה׃
faciem suam ad orauit & : parietem ad suas facies Chizchiiahu conuertit Et
2 סָבַב וַיַּסֵּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל־הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל־
, quæso memento DOMINE Obsecro , dixit Et .DOMINVM
3 יְהוָה׃ וַיֹּאמַר אָנָּה יְהוָה זְכָר־נָא אֵת
coram te † quod est bonum † & , perfecto corde in & , veritate in tuas facies ad ambulauerim quod
אָמַן אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם וְהַטּוֹב
.magno fletu Chizchiiahu fleuit & : fecerim tuis oculis in
בָּכָה בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי וַיֵּבְךְּ חִזְקִיָּהוּ בְּכִי גָדוֹל׃
: dicendo , Iesaiahu ad DOMINI verbum fuit Et
4 וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֶל־יְשַׁעְיָהוּ לֵאמֹר׃
dic Deus DOMINVS dixit Sic , Chizchiiahu ad dices & , Vade
5 הָלוֹךְ וְאָמַרְתָּ אֶל־חִזְקִיָּהוּ כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
vidi , tuam orationem audiui : tui patris Dauid
פָּלַל lachrymas דָּוִד אָבִיךָ שָׁמַעְתִּי אֶת־תְּפִלָּתֶךָ רָאִיתִי אֶת־
tuas † addo .annos quindecim tuis diebus super addens † ego ecce : tuam lachrymam
דִּמְעָתֶךָ הִנְנִי יוֹסִף עַל־יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃
manu protegam & : hanc ciuitatem & , te eruam Assur regis vola de Et
6 כָּפַף נָצַל וּמִכַּף מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אַצִּילְךָ וְאֵת הָעִיר הַזֹּאת וְגַנּוֹתִי
גָּנַן .hanc ciuitatem super
עַל־הָעִיר הַזֹּאת׃
sit facturus quod , DOMINO à signum tibi hoc Et
7 וְזֶה־לְּךָ הָאוֹת מֵאֵת יְהוָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
.est locutus quod hoc verbum DOMINVS
facio יְהוָה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבֵּר׃
שׁוּב צָלַל descendit quæ graduum vmbram faciens reuerti ego Ecce
8 הִנְנִי מֵשִׁיב אֶת־צֵל הַמַּעֲלוֹת אֲשֶׁר יָרְדָה
שׁוּב est reuersus & : gradibus decem retrorsum sole in Achaz gradus per
secundum בְמַעֲלוֹת אָחָז בַּשֶּׁמֶשׁ אֲחֹרַנִּית עֶשֶׂר מַעֲלוֹת וַתָּשָׁב
חָלָה חָיָה .descenderat quos gradus per gradibus decem sol
cum ægrotasset, & conualuisset de infirmitate sua. הַשֶּׁמֶשׁ עֶשֶׂר מַעֲלוֹת בַּמַּעֲלוֹת אֲשֶׁר יָרָדָה׃
reuixisset & , ipsum ægrotando in , Iehudah regis Chizchiiahu Scriptura
9 מִכְתָּב לְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בַּחֲלֹתוֹ וַיְחִי
רָמָה יָלַךְ vadam meorum dierum excisione In , dixi Ego .sua ægritudine de
10 מֵחָלְיוֹ׃ אֲנִי אָמַרְתִּי בִּדְמִי יָמַי אֵלֵכָה
שָׁנָה .meorum annorum residuo sum priuatus : sepulchri portas ad
בְּשַׁעֲרֵי שְׁאוֹל פֻּקַּדְתִּי יֶתֶר שְׁנוֹתָי׃

dixeris si Et .eos super fidentibus omnibus Aegypti rex Parhoh ei,
7 פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם לְכָל־הַבֹּטְחִים עָלָיו׃ וְכִי־תֹאמַר
cuius † ille nonne : fidimus nostro Deo DOMINO In ,me ad † est
אֵלַי אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בָּטָחְנוּ הֲלוֹא הוּא אֲשֶׁר
dixitque , eius altaria & , eius excelsa Chizchiiahu fecit remouere
הֵסִיר חִזְקִיָּהוּ אֶת־בָּמֹתָיו וְאֶת־מִזְבְּחֹתָיו וַיֹּאמֶר סור
? vos incuruabitis istius altaris facies Ad : Ierusalaim & , Iehudah ad — Coram altari isto
לִיהוּדָה וְלִירוּשָׁלַ͏ִם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה תִּשְׁתַּחֲווּ׃ שחה
dabo & : Assur regi meo domino obsecro fideiube nunc Et
8 וְעַתָּה הִתְעָרֶב נָא אֶת־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אַשּׁוּר וְאֶתְּנָה נתן
.eos super equitantes tibi dare potueris si , equorū duo millia tibi
לְךָ אַלְפַּיִם סוּסִים אִם־תּוּכַל לָתֶת לְךָ רֹכְבִים עֲלֵיהֶם׃ יכל
mei domini seruorum vnius ducis facies vertere facies quomodo Et — faciem
9 וְאֵיךְ תָּשִׁיב אֵת פְּנֵי פַחַת אַחַד עַבְדֵי אֲדֹנִי שוב
?equites & currum propter , Aegypto super tibi confidas vt : minimorū
הַקְּטַנִּים וַתִּבְטַח לְךָ עַל־מִצְרַיִם לְרֶכֶב וּלְפָרָשִׁים׃
terram contra ascendi DOMINO absque numquid nunc Et
10 וְעַתָּה הֲמִבַּלְעֲדֵי יְהוָה עָלִיתִי עַל־הָאָרֶץ עלה
ad ascende : me ad dixit DOMINVS ? eam corrumpendum ad , istam — vt disperdam
הַזֹּאת לְהַשְׁחִיתָהּ יְהוָה אָמַר אֵלַי עֲלֵה אֶל־ שחת
.eam corrumpe & , istam terram — disperde
הָאָרֶץ הַזֹּאת וְהַשְׁחִיתָהּ׃
Loquere : Rabsacheh ad Ioach & , Sebnah & , Eliachim dixit Et
11 וַיֹּאמֶר אֶלְיָקִים וְשֶׁבְנָא וְיוֹאָח אֶל־רַבְשָׁקֵה דַּבֶּר־
ne & : nos audientes quia , Syriace tuos seruos ad obsecro — intelligimus
נָא אֶל־עֲבָדֶיךָ אֲרָמִית כִּי שֹׁמְעִים אֲנָחְנוּ וְאַל־
.murum super qui , populi auribus in Iehudaice nos ad loquaris † est
תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ יְהוּדִית בְּאָזְנֵי הָעָם אֲשֶׁר עַל־הַחוֹמָה׃
.me misit te ad & , tuū dominum ad Nunquid : Rabsacheh dixit Et
12 וַיֹּאמֶר רַבְשָׁקֵה הַאֶל אֲדֹנֶיךָ וְאֵלֶיךָ שְׁלָחַנִי
homines ad nonne ? ista verba loquendum ad , meus dominus — vt loquerer
אֲדֹנִי לְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הֲלֹא עַל־הָאֲנָשִׁים
bibendum ad & , sua egesta comedendum ad , muro super sedentes — vt comedant stercus suum & bibant aquas pedum suorum
הַיֹּשְׁבִים עַל־הַחוֹמָה לֶאֱכֹל אֶת־חֲרָאֵיהֶם וְלִשְׁתּוֹת
? vobiscum suas vrinas
אֶת־שֵׁינֵיהֶם עִמָּכֶם׃
:dixit & , Iehudaice magna voce in clamauit & , Rabsacheh stetit Et
13 וַיַּעֲמֹד רַבְשָׁקֵה וַיִּקְרָא בְקוֹל־גָּדוֹל יְהוּדִית וַיֹּאמֶר
.Assur regis magni regis verba Audite
שִׁמְעוּ אֶת־דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃
non quia : Chizchiiahu vobis imponat Ne , rex dixit Sic — seducat vos
14 כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ אַל־יַשִּׁא לָכֶם חִזְקִיָּהוּ כִּי לֹא־ נשא
vos faciat confidere ne Et .vos eruere poterit
15 יוּכַל לְהַצִּיל אֶתְכֶם׃ וְאַל־יַבְטַח אֶתְכֶם נצל
: DOMINVS nos eruet Eruendo : dicendo , DOMINO in Chizchiiahu
חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְהוָה לֵאמֹר הַצֵּל יַצִּילֵנוּ יְהוָה
.Assur regis manu in hæc ciuitas dabitur non
לֹא תִנָּתֵן הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃
: Assur rex dixit sic quia : Chizchiiahu ad audiatis Ne
16 אַל־תִּשְׁמְעוּ אֶל־חִזְקִיָּהוּ כִּי כֹה אָמַר הַמֶּלֶךְ אַשּׁוּר
vir comedite & , me ad egredimini & , benedictione mecum facite
עֲשׂוּ אִתִּי בְרָכָה וּצְאוּ אֵלַי וְאִכְלוּ אִישׁ־
aquas vir bibite & , suam ficum vir & , suam vitem
גַּפְנוֹ וְאִישׁ תְּאֵנָתוֹ וּשְׁתוּ אִישׁ מֵי־
, terram ad vos tollam & , me venire Vsque .suæ cisternæ
17 בוֹרוֹ׃ עַד־בֹּאִי וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ
.vinearum & , panis terram , musti & , frumenti terram , vestrā terram sicut
כְּאַרְצְכֶם אֶרֶץ דָּגָן וְתִירוֹשׁ אֶרֶץ לֶחֶם וּכְרָמִים׃
DOMINVS : dicendo , Chizchiiahu vos incitet forte Ne — persuadeat vobis
18 פֶּן־יַסִּית אֶתְכֶם חִזְקִיָּהוּ לֵאמֹר יְהוָה
suam terram vir gentium dij eruerunt nunquid : nos eruet
יַצִּילֵנוּ הַהִצִּילוּ אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם אִישׁ אֶת־אַרְצוֹ
? Assur regis manu de
מִיַּד מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃
quia ? & ? Sepharuaim Dij vbi , Arphad & , Chamath Dij Vbi
19 אַיֵּה אֱלֹהֵי חֲמָת וְאַרְפָּד אַיֵּה אֱלֹהֵי סְפַרְוָיִם וְכִי־
Deos omnes inter † Quis ? mea manu de Someron eruerunt
20 הִצִּילוּ אֶת־שֹׁמְרוֹן מִיָּדִי׃ מִי בְּכָל־אֱלֹהֵי
: mea manu de suam terram eruerint qui , istarum terrarum
הָאֲרָצוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־הִצִּילוּ אֶת־אַרְצָם מִיָּדִי
? mea manu de Ierusalaim DOMINVS eruet quia
כִּי־יַצִּיל יְהוָה אֶת־יְרוּשָׁלַ͏ִם מִיָּדִי׃
regis præceptū quia : verbum ei responderunt non & siluerunt Et
21 וַיַּחֲרִישׁוּ וְלֹא־עָנוּ אֹתוֹ דָּבָר כִּי־מִצְוַת הַמֶּלֶךְ
.ei respondebitis Non : dicendo , illud erat
הִיא לֵאמֹר לֹא תַעֲנֻהוּ׃

† erat , domum super † qui , Chilchiiahu filius Eliachim est ingressus Et
22 וַיָּבֹא אֶלְיָקִים בֶּן־חִלְקִיָּהוּ אֲשֶׁר־עַל־הַבַּיִת בוא
à commetariis Chizchiiahu ad commonefaciens Asaph filius Ioach & , scriba Sebnah &
וְשֶׁבְנָא הַסּוֹפֵר וְיוֹאָח בֶּן־אָסָף הַמַּזְכִּיר אֶל־חִזְקִיָּהוּ
nunciauerūt .Rabsacheh verba ei indicauerunt & : vestibus scissis
קְרוּעֵי בְגָדִים וַיַּגִּידוּ לוֹ אֵת דִּבְרֵי רַבְשָׁקֵה׃ נגד

CAP. XXXVII. לז

cūm audisset : sua vestimēta scidit & , Chizchiiahu regem andire secundum fuit Et — rex
1 וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו
† in .DOMINI domum † intrauit & , sacco in se operuit &
כסה וַיִּתְכַּס בַּשָּׂק וַיָּבֹא בֵּית יְהוָה׃
שקק † erat Sebnah & , domum super † qui , Eliachim misit Et
2 וַיִּשְׁלַח אֶת־אֶלְיָקִים אֲשֶׁר־עַל־הַבַּיִת וְאֵת שֶׁבְנָא
Iesahiahu ad , saccis in opertos , sacerdotum seniores & , scribam
הַסּוֹפֵר וְאֵת זִקְנֵי הַכֹּהֲנִים מִתְכַּסִּים בַּשַּׂקִּים אֶל־יְשַׁעְיָהוּ
, Chizchiiahu dixit Sic , eum ad dixerunt Et .prophetā Amos filium
3 בֶּן־אָמוֹץ הַנָּבִיא׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר חִזְקִיָּהוּ
quia : hæc dies , blasphemiæ & , increpationis & , angustiæ Dies
צור יכח יוֹם־צָרָה וְתוֹכֵחָה וּנְאָצָה הַיּוֹם הַזֶּה כִּי־
matricem , .pariendum ad non virtus & , alui rupturam ad vsque filij venerunt
כוח ילד בָאוּ בָנִים עַד־מַשְׁבֵּר וְכֹחַ אַיִן לְלֵדָה׃
quem , Rabsacheh verba tuus Deus DOMINVS audiat fortè Si
4 אוּלַי יִשְׁמַע יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵת דִּבְרֵי רַבְשָׁקֵה אֲשֶׁר
vt probris afficiat Deum viuentem, , viuenti Deo exprobrandum ad , suus dominus Assur rex eum misit
שְׁלָחוֹ מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֲדֹנָיו לְחָרֵף אֱלֹהִים חַי
leua — leuabis & : tuus Deus DOMINVS audiuit quæ verbis in arguat &
וְהוֹכִיחַ בַּדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַע יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְנָשָׂאתָ
quod inuenitur — .reperto residuo pro orationem
פלל תְפִלָּה בְּעַד הַשְּׁאֵרִית הַנִּמְצָאָה׃
.Iesahiahu ad , Chizchiiahu regis serui venerunt Et
5 בוא וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְשַׁעְיָהוּ׃
Domino vestro : — : vestrum dominum ad diceris Sic , Iesahiahu eos ad dixit Et
6 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְשַׁעְיָהוּ כֹּה תֹאמְרוּן אֶל־אֲדֹנֵיכֶם
facio , audisti quæ verborum faciebus à timeas Ne , DOMINVS dixit Sic
כֹּה אָמַר יְהוָה אַל־תִּירָא מִפְּנֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ
contēpserunt .me Assur regis pueri blasphemauerunt quibus
נער אֲשֶׁר גִּדְּפוּ נַעֲרֵי מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אוֹתִי׃
do in reuertetur & , auditum audiet & , spiritum eo in dans ego Ecce
7 שוב הִנְנִי נוֹתֵן בּוֹ רוּחַ וְשָׁמַע שְׁמוּעָה וְשָׁב אֶל־
.sua terra in gladio in eum cadere faciam & : suam terram
אַרְצוֹ וְהִפַּלְתִּיו בַּחֶרֶב בְּאַרְצוֹ׃
præliantem Assur regem inuenit & , Rabsacheh est reuersus Et
8 וַיָּשָׁב רַבְשָׁקֵה וַיִּמְצָא אֶת־מֶלֶךְ אַשּׁוּר נִלְחָם
.Lachis de erat profectus quòd audierat nam : Libnah aduersus
עַל־לִבְנָה כִּי שָׁמַע כִּי נָסַע מִלָּכִישׁ׃
de est Egressus : dicendo , Aethiopiæ rege Tirhacah super audiuit Et
9 וַיִּשְׁמַע עַל־תִּרְהָקָה מֶלֶךְ־כּוּשׁ לֵאמֹר יָצָא
vt pugnet , Chizchiiahu ad nuncios misit & , audiuit & : tecum pugnandum ad
לְהִלָּחֵם אִתָּךְ וַיִּשְׁמַע וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־חִזְקִיָּהוּ
, Iehudah regem Chizchiiahu ad diceris Sic : dicendo
10 לֵאמֹר׃ כֹּה תֹאמְרוּן אֶל־חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה
fidis : dicendo , eo in fidens tu cui tuus Deus te seducat Ne : dicendo
נשא לֵאמֹר אַל־יַשִּׁאֲךָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אַתָּה בּוֹטֵחַ בּוֹ לֵאמֹר
.Assur regis manu in Ierusalaim dabitur Non
לֹא תִנָּתֵן יְרוּשָׁלַ͏ִם בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃
omnibus Assur reges fecerunt quæ audisti tu Ecce
11 עשה הִנֵּה אַתָּה שָׁמַעְתָּ אֲשֶׁר עָשׂוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר לְכָל־
delendo ? eueris tu & : eas anathematizando , terris
הָאֲרָצוֹת לְהַחֲרִימָם וְאַתָּה תִּנָּצֵל׃
subuerterunt corruperunt quos , gentium dij eas eruerunt Nunquid
12 נצל הַהִצִּילוּ אוֹתָם אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִשְׁחִיתוּ
† erant † qui Heden filios & , Reseph & , Charan & , Gozan , mei patres
אֲבוֹתַי אֶת־גּוֹזָן וְאֶת־חָרָן וְרֶצֶף וּבְנֵי־עֶדֶן אֲשֶׁר
† est ciuitatis rex & , Arpad rex & , Chamath rex Vbi ? Telassar in
13 בִּתְלַשָּׂר׃ אַיֵּה מֶלֶךְ־חֲמָת וּמֶלֶךְ אַרְפָּד וּמֶלֶךְ לָעִיר
? Hiuuah & , Henah , Sepharuaim
סְפַרְוָיִם הֵנַע וְעִוָּה׃
, nunciorum manu de literas Chizchiiahu tulit Et
14 לקח וַיִּקַּח חִזְקִיָּהוּ אֶת־הַסְּפָרִים מִיַּד הַמַּלְאָכִים
eas * in † eas Chizchiiahu illud expādit & , DOMINI domum * ascendit & : illud legit &
עלה וַיִּקְרָאֵהוּ וַיַּעַל בֵּית יְהוָה וַיִּפְרְשֵׂהוּ חִזְקִיָּהוּ
cotam Domino. — .DOMINI facies ad
לִפְנֵי יְהוָה׃

,tui funes sunt Extensi . nos seruabit ipse ,noster rex DOMINVS
יהוה מלכנו הוא [k]יושיענו׃ †נטשו חבליך 23
est diuisa tunc :vexillum†extenderunt non ,suũ malum rectè roborabunt non
כל־יחזקו כן־תרנם בל־פרשו [l]נס אז חלק
dicet non Et .prædam diripuerunt Claudi .multi spolij præda
24 עד־שלל מרבה פסחים בזזו בז׃ †ובל־יאמר
.iniquitate remissus†ea in habitans*populus :ægrotaui ,‡habitator
שכן [m]חליתי העם הישב בה נשא [n]עון׃

[k] ישע roborare poterunt † velum & spolia multa. ‡ vrbis *qui habitat † subleuatus est ab [l] נסס [m] חלה [n] עוה

CAP. XXXIIII. לד

,terra Audiat .attendite populi & ,audiendum ad gentes Accedite
1 †קרבו גוים לשמע ולאמים הקשיבו תשמע הארץ
DOMINO † ira Quia .eius germina omnia & ,orbis ;eius plenitudo &
2 ומלאה תבל וכל־[o]צאצאיה׃ †כי קצף ליהוה
:eorum exercitum vniuersum super furor & ,gentes omnes super
על־כל־הגוים וחמה על־כל־צבאם
,proiicietur eorũ interfecti Et .iugulationi eos dedit ,eos deleuit internecione
3 החרימם נתנם לטבח׃ †וחלליהם ישלכו
montes liquescent & ,eorum fœtor ascendet eorum cadaueribus † &
ופגריהם יעלה באשם [p]ונמסו הרים
voluentur‡ & ,cœli exercitus omnis mucescent‡Et .eorum sanguine à
4 מדמם׃ †[q]ונמקו כל־צבא השמים [r]ונגלו
,vite de folium defluere vt ,decidet eorũ exercitus oĩs & ,cœlorũ liber sicut
כספר השמים וכל־צבאם יבול כנבל עלה מגפן
:meus gladius cœlis in est inebriatus Quia . ficu de decidens sicut &
5 וכנבלת מתאנה׃ †כי־[s]רותה בשמים חרבי
.iudiciũ ad mei anathematis populum super & ,descẽdet Edom super ecce
הנה על־אדום [t]תרד ועל־עם חרמי למשפט׃
,adipe ex est incrassatus ,sanguine est repletus DOMINI Gladius
6 †חרב ליהוה מלאה דם הדשנה מחלב
sacrificiũ quia :arietum renum adipe ex ,hircorum & ,agnorũ sanguine è
מדם כרים ועתודים מחלב [v]כליות אילים כי זבח
descendent Et . Edom terra in magna cædes & ,Bosrah in DOMINI
7 ליהוה בבצרה וטבח גדול בארץ אדום׃ †וירדו
eorum terra inebriabitur & : tauris cum iuuenci & ,eis cum vnicornes
ראמים עמם [x]ופרים עם־אבירים [y]ורותה ארצם
vltionis dies Quia . impinguabitur adipe ex eorũ puluis & ,sanguine è
8 מדם ועפרם מחלב ידשן׃ †כי יום נקם
conuertentur Et . Siion rixam ad ,retributionũ annus ,DOMINI
9 ליהוה שנת שלומים [z]לריב ציון׃ †ונהפכו
picem in eius terra erit & :sulphur in ei⁹ puluis & ,picem in eius torrẽtes
נחליה לזפת ועפרה לגפרית והיתה ארצה לזפת
ascendet seculum in ,extinguetur non die & Nocte . ardentem
10 בערה׃ †לילה ויומם לא תכבה לעולם יעלה
seculorum seculũ in ,desolabitur generationẽ in generatione à:ei⁹ fumus
עשנה מדור לדור תחרב לנצח נצחים
,ericius & ,pelicanus eam possidebunt Et . eam per transiens†non
11 אין עבר בה׃ †וירשוה קאת וקפד
,inanitatis‡lineam eã super extendet & :ea in habitabũt coruus & ,noctua &
וינשוף וערב ישכנו־בה ונטה עליה [a]קו־[b]תהו
,vocabunt regnum ibi non & ,eius Heroes .vacuitatis lapides &
12 ואבני־[c]בהו׃ †חריה ואין־שם מלוכה יקראו
,spinæ eius palatia scandet‡Et .nihil erunt eius principes omnes &
13 וכל־שריה יהיו אפס׃ [d]†ועלתה ארמנתיה סירים
,draconum habitaculum erit & :eius munitionibus in carduus & ,vrtica
קמוש וחוח במבצריה והיתה נוה תנים
satyrus & ,felibus cum martes‡ occurrent Et .vlulæ filiabus atrium
14 חציר לבנות יענה׃ †ופגשו [e]ציים את־[f]איים ושעיר
,strix est refocillata* ibi veruntamen .clamabit suum socium ad
על־רעהו יקרא אך שם הרגיעה לילית
.oua edidit†& ,Κιποζ nidificauit Ibi . requiem sibi inuenit &
15 ומצאה לה מנוח׃ †שמה קננה קפוז ותמלט
sunt congregati ibi .Verantamẽ .eius vmbra in fouebit & (,oua) scindet &
ובקעה ודגרה [g]בצלה אך־שם נקבצו
,DOMINI libro desuper Requirite .suum socium †vnusquisq, vultures
16 [h]דיות אשה [i]רעותה׃ †דרשו מעל־ספר יהוה
non suo socio†vnumquodque ,defuit non eis ex vnum : legite &
וקראו אחת מהנה לא נעדרה אשה רעותה לא
.ea cõgregauit ipse eius spiritus,†præcepit ipsum meũ os quia :sũt desiderata
פקדו כי־פי הוא צוה ורוחו הוא קבצן׃
eis eam diuisit eius manus Et .sortem eis fecit cadere ipse Et
17 †והוא־[k]הפיל להן גורל וידו [l]חלקתה להם
generatione & ,generatione in:eam possidebunt seculum in vsq;:linea in
[m]בקו עד־עולם יירשוה לדור ודור
. ea in habitabunt
ישכנו־בה׃

[o] יצא † est [p] מסס † de propter sanguinem ‡ liquescet ‡ cõplicabunt se sicut decidit [q] מקק [r] גלל decidit [s] רוה interfectionis meæ [t] ירד [v] כלה interfectio [x] פרה [y] רוה iudicandum pro [z] רוב † erit [a] קוה vlula, ‡desolationis [b] תהה Principes ‡ascendent in palatiis [c] בהה [d] עלה paliurus [e] ציה [f] אי struthionis. ‡bestiæ siluestres cũ vlulis, & dęmon *quieuit ericius † peperit. postquã collegerit † ad in [g] צלל [h] דיה [i] רעה † cum defuit: † ea, & [k] נפל [l] חלק [m] קוה

PSAL. XXXV. לה

florebit & , solitudo exultabit & :siccitas† & ,desertum eis in Gaudebunt
1 [n]†ישֻׂשׂום מדבר וציה [o]ותגל ערבה ותפרח
,exultatione etiam exultabit & ,germinabit Germinando .rosa veluti
2 כחבצלת׃ †פרח תפרח ותגל אף גילת
ipsi : Saron & , Charmel† decor , ei ‡ est data Lebanon gloria:ouando &
ורנן כבוד הלבנון נתן־לה הדר הכרמל והשרון המה
.nostri Dei decorem , DOMINI gloriam videbunt
[p]יראו כבוד־יהוה הדר אלהינו׃
.roborate labantia genua & : remissas manus Confortate
3 †חזקו ידים [q]רפות וברכים כשלות אמצו׃
vester Deus ecce : timeatis ne,Cõfortamini,corde inquietis Dicite
4 †אמרו לנמהרי־לב חזקו אל־תיראו הנה אלהיכם
.vos faciet saluos & ,veniet ipse : Dei retributio*;veniet vltio
נקם יבוא גמול אלהים הוא יבוא וישעכם׃
.patebunt surdorum aures & : cęcorum oculi aperientur Tunc
5 †אז תפקחנה עיני עורים ואזני חרשים תפתחנה׃
quia : muti lingua præconia dicet & ,claudus ceruus sicut saliet Tunc
6 †אז ידלג כאיל פסח ותרן לשון אלם כי־
.solitudine in flumina & ,aquæ deserto in sunt scissæ
נבקעו במדבר מים ונחלים בערבה׃
: aquarum scaturigines in , sitis & ; stagnum in aridus locus erit Et
7 †והיה השרב לאגם וצמאון למבועי מים
.iunco & , calamo atrium ,eius accubitus draconũ habitaculo in
בנוה תנים רבצה חציר לקנה וגמא׃
.ei vocabitur sanctitatis via & , via & , strata semita ibi erit Et
8 †והיה־שם מסלול ודרך ודרך הקדש יקרא לה
stulti & ‡, viam ambulans ‡:ipsis hoc† & , pollutus eam ‡ transibit non
לא־יעברנו טמא והוא־למו הלך דרך ואוילים
. * errabunt non
לא [r]יתעו׃
nec ,eam conscendet ‡ non ferarum effractor † & , leo ibi erit Non
9 †לא־יהיה שם אריה ופריץ חיות בל־[s]יעלנה לא
.redempti ‡ ambulabunt & : ibi inuenietur
תמצא שם והלכו גאולים׃
,præconio in * Siion † venient & , reuertentur DOMINI redempti Et
10 †ופדויי יהוה [t]ישבון [v]ובאו ציון ברנה
,apprehendẽt lætitiam & ,gaudium : eorum caput super‡ seculi lætitia &
ושמחת עולם על־ראשם ששון ושמחה [x]ישיגו
.gemitus & , mæror ‡ fugient &
ונסו [y]יגון ואנחה׃

Lætabuntur ‡ ista: [n] שוש גיל ‡ ouando ‡ eis ‡ splendoris, & ‡ pandet: [p] ראה ‡ debilia [q] רפה ‡ stultis ‡ cum vltione * & videbitis retributionẽ ‡ laudabit ‡ siccus, in fontes ‡ ipsa. ‡ per † hęc erit ‡ & assuetus ambulare per ‡ quàm * in ea. ‡ bestias inter bestias ‡ ascendẽt per [r] תעה [s] עלה ‡ per eam ‡ in * cum laude, [t] שוב [v] בוא ‡ erit [x] נשג ‡ dolor [y] יגה

CAP. XXXVI. לו

ascendit , Chizchiiahu regis anno decimo-quarto in fuit Et
1 †ויהי בארבע עשרה שנה למלך חזקיהו עלה
, munitas Iehudah ciuitates omnes contra Assur rex Sancherib
סנחריב מלך־אשור על־כל־ערי יהודה הבצרות
.eas cepit &
ויתפשם׃
Ierusalaim in Lachis de Rabsacheh Assur rex misit Et
2 †וישלח מלך־אשור את־רבשקה מלכיש ירושלמה
piscinæ aquæductu in stetit & : graui virtute in Chizchiiahu regem ad
אל־המלך חזקיהו בחיל כבד ויעמד בתעלת הברכה
. fullonis agri strata via in superioris
[a]העליונה [b]במסלת שדה כובס׃
super ‡ qui , Chilchiiahu filius Eliachim eum ad est egressus Et
3 †ויצא אליו אליקים בן־חלקיהו אשר על־
.commonefaciens Asaph filius Ioach & , scriba Sebnah & : domum
הבית ושבנא הספר ויואח בן־אסף המזכיר׃
:Chizchiiahu ad nunc Dicite ,Rabsacheh eos ad dixit Et
4 †ויאמר אליהם רבשקה אמרו־נא אל־חזקיהו
hæc fiducia * Quæ , Assur rex magnus rex dixit sic
כה־אמר המלך הגדול מלך אשור מה הבטחון הזה
? fidisti cui
אשר בטחת׃
.prælium ad fortitudo & , consilium ‡,labiorum verbum certè Dixi
5 †אמרתי אך־דבר שפתים [c]עצה וגבורה למלחמה
? me contra rebellasti quia , fidisti quo super ‡ nunc
עתה על־מי בטחת כי מרדת בי׃
;Aegypto super isto fracto arundinis fulcro* super fidisti Ecce
6 †הנה בטחת על־משענת הקנה הרצוץ הזה על־מצרים
sic:eã perforabit & ei⁹volã‡in intrabit &;eo super vir‡ fuerit innixus ‡ cui
אשר יסמך איש עליו [d]ובא [e]בכפו ונקבה כן

‡ cum exercitu [a] עלה [b] סלל ‡ terat ‡ commonefactis. [c] יעץ ‡ est profecto in corde meo ‡ se cogitat posse liberari oratione ‡ sed cõsilio, & fortitudine opus est ‡ cui * baculo arũdineo isti ‡ quispiam ‡ manum [d] בוא [e] כפף

,transibit timore præ suam *rupem*‡Et .erunt *tributum in* eius iuuenes &

9 וּבַחוּרָיו ˣלָמַס יִהְיוּ׃ †וְסַלְעוֹ מִמָּגוֹר יַעֲבוֹר

ei ignis † cui ,D O M I N V S dixit ;eius principes vexillo à pauebunt &

וְחַתּוּ מִנֵּס שָׂרָיו נְאֻם־יְהוָה אֲשֶׁר־אוּר לוֹ

.Ierusalaim in *ei* clibanus & ,Siion in

בְּצִיּוֹן וְתַנּוּר לוֹ בִּירוּשָׁלִָם׃

dissolueti ‡ad arcem מִסֵּס ‡est

CAP. XXXII. לב

. præerunt iudicium ad principes & :rex regnabit‡iustitiam ad Ecce

1 †הֵן לְצֶדֶק יִמְלָךְ־מֶלֶךְ ʸוּלְשָׂרִים לְמִשְׁפָּט יָשֹׂרוּ׃

riui sicut :*inundationis absconsio*†& ,*venti**latibulū sicut ‡ vir erit Et

2 †וְהָיָה־אִישׁ כְּמַחֲבֵא־רוּחַ וְסֵתֶר זָרֶם כְּפַלְגֵי־

.sitienti terra in grauis petræ vmbra vt ,*siccitate*‖in aquarum

מַיִם בְּצָיוֹן ᶻכְּצֵל סֶלַע־כָּבֵד בְּאֶרֶץ עֲיֵפָה׃

audientium aures & :videntium oculi *hallucinabuntur* non Et

3 †וְלֹא ᵃתִשְׁעֶינָה עֵינֵי רֹאִים וְאָזְנֵי שֹׁמְעִים

lingua & :scientiam intelliget *præcipitatorum* cor Et . attendent

4 תִּקְשַׁבְנָה׃ †וּלְבַב נִמְהָרִים יָבִין ᵇלָדָעַת וּלְשׁוֹן

stulto‡ vltra vocabitur Non . *candida* loqui festinabit balborum

5 עִלְּגִים תְּמַהֵר לְדַבֵּר ᶜצָחוֹת׃ †לֹא־יִקָּרֵא עוֹד לְנָבָל

,diues dicetur non *tenaci**& :liberalis

נָדִיב וּלְכִילַי לֹא יֵאָמֵר שׁוֹעַ׃

:iniquitatem faciet eius cor & ,loquetur stultitiam stultus Nam

6 †כִּי נָבָל נְבָלָה יְדַבֵּר וְלִבּוֹ יַעֲשֶׂה־אָוֶן

, errorem D O M I N V M contra *loquendum ad*‡& , *hypocrisim faciendum ad*

ᵈלַעֲשׂוֹת חֹנֶף וּלְדַבֵּר אֶל־יְהוָה תּוֹעָה

.faciat deficere sitientis potum & ,esurie̅tis animam *exinaniendum ad**

לְהָרִיק נֶפֶשׁ רָעֵב וּמַשְׁקֶה צָמֵא יַחְסִיר׃

corrumpendum ad consuluit versutias * ipse : ‡mala *eius*‡vala *tenacis*†Et

7 †וְכֵלַי כֵּלָיו רָעִים הוּא ᵉזִמּוֹת יָעָץ לְחַבֵּל

. iudicio *egenum alloquendum in* & ,*falsitatis*‡eloquijs in *afflictos*†

עֲנָוִים בְּאִמְרֵי־שֶׁקֶר וּבְדַבֵּר אֶבְיוֹן מִשְׁפָּט׃

.stabit liberalia propter ipse & :consuluit liberalia liberalis Et

8 †וְנָדִיב נְדִיבוֹת יָעָץ וְהוּא עַל־נְדִיבוֹת יָקוּם׃

filiæ ;meam vocem audite , surgite *tranquillæ*‡ Mulieres

9 †נָשִׁים שַׁאֲנַנּוֹת ᵍקֹמְנָה שְׁמַעְנָה קוֹלִי בָּנוֹת

. meum eloquium percipite auribus confidentes

בֹּטְחוֹת הַאְזֵנָּה אִמְרָתִי׃

,vindemia defecit quia :cōfidentes ,*turbabimini*‡ anno *super* Dies*

10 †יָמִים עַל־שָׁנָה תִּרְגַּזְנָה בֹּטְחוֹת כִּי כָּלָה בָצִיר

,confidentes *contremiscite* ,*tranquillæ*†Pauete . veniet non collectio

11 אֹסֶף בְּלִי יָבוֹא׃ †חִרְדוּ שַׁאֲנַנּוֹת רְגָזָה בֹּטְחוֹת

vbera Super . lumbos super *te accinge &* ,*te nuda &* ,*te exue*‡

12 פְּשֹׁטָה וְעֹרָה וַחֲגוֹרָה עַל־חֲלָצָיִם׃ †עַל־שָׁדַיִם

.fructificantem vitem super *desyderij*‡ agros super ,plangentes

סֹפְדִים עַל־שְׂדֵי־חֶמֶד עַל־גֶּפֶן ʰפֹּרִיָּה׃

super quia :ascendet vepris * spina mei populi humum Super

13 †עַל אַדְמַת עַמִּי קוֹץ שָׁמִיר תַּעֲלֶה כִּי עַל־

palatium Quia . ‡exultantem ciuitatem †, gaudij domos omnes

14 כָּל־ⁱבָּתֵּי מָשׂוֹשׂ קִרְיָה עַלִּיזָה׃ †כִּי־אַרְמוֹן

pro fuit fortalitium & ,*altus locus* , est relicta vrbis *turba*‡ ,est dimissum

נֻטָּשׁ הֲמוֹן עִיר עֻזָּב עֹפֶל וָבַחַן הָיָה בְעַד

.gregum *pascuum*†onagrorum gaudium , seculum in vsque *speluncis*

מְעָרוֹת עַד־עוֹלָם מְשׂוֹשׂ פְּרָאִים מִרְעֵה עֲדָרִים׃

desertum erit & :excelso de spiritus nos super effundatur Donec

15 †עַד־יֵעָרֶה עָלֵינוּ רוּחַ מִמָּרוֹם וְהָיָה מִדְבָּר

habitabit Et . reputabitur *syluam in*‡Charmel & ,Charmel in‡

16 לַכַּרְמֶל וְכַרְמֶל לַיַּעַר יֵחָשֵׁב׃ †וְשָׁכַן

. *sedebit*† Charmel in iustitia & ,iudicium *deserto*‡ in

בַּמִּדְבָּר מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בַּכַּרְמֶל ᵏתֵּשֵׁב׃

requiescere‡ iustitiæ *cultum**& ,pax iustitiæ opus erit Et

17 †וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם וַעֲבֹדַת הַצְּדָקָה הַשְׁקֵט

habitaculo†in meus populus habitabit Et . seculum in vsque fiducia &

18 וָבֶטַח עַד־עוֹלָם׃ †וְיָשַׁב עַמִּי בִּנְוֵה

. *tranquillis*‡ requiebus in & ,fiduciarum tabernaculis in & :pacis

שָׁלוֹם וּבְמִשְׁכְּנוֹת מִבְטַחִים וּבִמְנוּחֹת שַׁאֲנַנּוֹת׃

se humiliabit loco humili in &:sylua *descendendo in*‡grandinabit Et

19 †וּבָרַד בְּרֶדֶת הַיָּעַר וּבַשִּׁפְלָה תִּשְׁפַּל

pedem mittentes :*aquas omnes*†super *serentes vos**Beati . ciuitas

20 הָעִיר׃ †אַשְׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל־כָּל־מָיִם מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל־

. ‡asini & bouis

הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר׃

‡faciendum שׁוּר ‡ille*à vēto, ‡sicut latibulū à turbine, ‡deserto, צֵל caligabunt שָׁעָה stultorum יָע nitida. ‡stultus צחח *auaro vt faciat impietatem, ‡loquatur עשה *vt vacuam faciat ‡auari ‡mensuræ ‡sunt: *cogitationes malas cogitauit ad perdendum קום ‡pauperes ‡mendatij. Idū alloquitur pauperes ‡opulentæ קום *Annum et paucum, ‡opulentæ, mouete vos ‡exuite vos, & nudate vos, & accingite vos lumbis ‡delectabiles פרה *& ‡ascendere ‡multitudo & arx, & munitio fuerunt in speluncas, ‡pascua fuerunt ‡vt agri fructum, ‡vt sylua ‡solitudine ‡habitabit *opus ‡requies ‡tabernacula ‡opulentia ‡grando in ‡estis qui seritis ‡omnibus aquosis ‡ad pascua in eum.

CAP. XXXIII. לג

*sunt prævaricati**non & ,*prævaricāti*‡& ,*direptus* non tu & prædanti Væ

1 †הוֹי שׁוֹדֵד וְאַתָּה לֹא שָׁדוּד וּבוֹגֵד וְלֹא־בָגְדוּ

te complere secundum :*deuastaberis deuastans te consummare Secundum* . *te in*

בָךְ ˡכַּהֲתִמְךָ שׁוֹדֵד תּוּשַּׁד כַּנְּלֹתְךָ

.nostri miserere D O M I N E . *te in prævaricabuntur* ,*prævaricari*

2 לִבְגֹּד יִבְגְּדוּ־בָךְ׃ †יְהוָה ᵐחָנֵּנוּ

nostra salus etiam ,*matutinis in*†eorum brachium esto ,expectauimus Te

לְךָ ⁿקִוִּינוּ הֱיֵה זְרֹעָם לַבְּקָרִים אַף־יְשׁוּעָתֵנוּ

, populi *sunt vagati turbæ*‡voce A . angustiæ tempore in

3 בְּעֵת ᵒצָרָה׃ †מִקּוֹל הָמוֹן נָדְדוּ עַמִּים

*collectione vestrū spolium**colligetur Et .gentes sunt dispersæ *tua exaltatione*‡ab

4 ᵖמֵרוֹמְמֻתֶךָ נָפְצוּ גּוֹיִם׃ †וְאֻסַּף שְׁלַלְכֶם אֹסֶף

est Eleuatus .eum per incedens locustarum incessus sicut : bruchi

5 הֶחָסִיל ᑫכְּמַשַּׁק גֵּבִים שֹׁקֵק בּוֹ׃ †נִשְׂגָּב

.iustitia & ;iudicio Siion impleuit :excelso *habitans*†quoniā ,D O M I N V S

יְהוָה כִּי שֹׁכֵן מָרוֹם מִלֵּא צִיּוֹן מִשְׁפָּט וּצְדָקָה׃

.scientia & ,sapientia ,salutum fortitudo *tuorum temporum veritas*‡erit Et

6 †וְהָיָה אֱמוּנַת עִתֶּיךָ חֹסֶן יְשׁוּעֹת חָכְמַת ᵗוָדָעַת

clamabunt *Erelam** En .eius thesaurus ‡ipse D O M I N I Timor

7 יִרְאַת יְהוָה הִיא אוֹצָרוֹ׃ †הֵן ˢאֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ

, viæ *strata* sunt Desolatæ . flebunt amatè pacis nuncij :foris

8 חֻצָה מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר ᵗיִבְכָּיוּן׃ †ᵛנָשַׁמּוּ ˣמְסִלּוֹת

non ,ciuitates *reprobauit*†,pactum irritauit : semitam transiens cessauit

שָׁבַת עֹבֵר אֹרַח הֵפֵר בְּרִית מָאַס עָרִים לֹא

est affectus pudore ,terra est *infirmata* , *Luxit*‡ .hominem reputauit

9 חָשַׁב אֱנוֹשׁ׃ †אָבַל אֻמְלְלָה אָרֶץ הֶחְפִּיר

,Basan est excussa & ,desertum sicut , *Saron fuit*‡ :est excisus ,Lebanon

לְבָנוֹן קָמַל הָיָה הַשָּׁרוֹן כָּעֲרָבָה וְנֹעֵר בָּשָׁן

nunc :D O M I N V S *dicet*† ,surgam Nunc . Charmel &

10 וְכַרְמֶל׃ †עַתָּה אָקוּם יֹאמַר יְהוָה עַתָּה

parietis ,*stramen*‡ Concipietis .me eleuabo nunc ,me exaltabo

11 אֵרוֹמָם עַתָּה אֶנָּשֵׂא׃ †תַּהֲרוּ חֲשַׁשׁ תֵּלְדוּ

. vos *comedet* * ignis‡ vester Spiritus .stipulam

קַשׁ רוּחֲכֶם אֵשׁ תֹּאכַלְכֶם׃

igni in ,excisæ spinæ ‡ ,calcis incendia† populi erunt Et

12 †וְהָיוּ עַמִּים מִשְׂרְפוֹת שִׂיד קוֹצִים כְּסוּחִים בָּאֵשׁ

cognoscite & ,fecerim quæ longinqui Audite . comburentur

13 ʸיִצַּתּוּ׃ †שִׁמְעוּ רְחוֹקִים אֲשֶׁר ᶻעָשִׂיתִי וּדְעוּ

,peccatores Siion in Formidauerunt .meam fortitudinem *propinqui*‡

14 קְרוֹבִים גְּבֻרָתִי׃ †פָּחֲדוּ בְצִיּוֹן חַטָּאִים

Quis ?*comedentem ignem*‡nobis‡habitabit Quis :*hypocritas*† tremor *tenuit**

אָחֲזָה רְעָדָה חֲנֵפִים מִי יָגוּר לָנוּ אֵשׁ אוֹכֵלָה מִי־

loquens & ,*iustitias Perambulans* ?*seculi incendia* * nobis ‡ habitabit

15 יָגוּר לָנוּ ᵃמוֹקְדֵי עוֹלָם׃ †הֹלֵךְ צְדָקוֹת וְדֹבֵר

fulciendo à‡, suas *volas excutiēs*‡,oppressionum *auiditatē in reprobans*†:æquitates

מֵישָׁרִים מֹאֵס בְּבֶצַע מַעֲשַׁקּוֹת נֹעֵר ᵇכַּפָּיו מִתְּמֹךְ

suos oculos *claudens**& ,*sanguines audiendo ab*‡ suā aurem *obturans* :*munere in*

בַּשֹּׁחַד אֹטֵם אָזְנוֹ מִשְּׁמֹעַ דָּמִים וְעֹצֵם עֵינָיו

munimenta ,habitabit *excelsa* ‡ Ipse . malum *in videndo à*†

16 ᶜמֵרְאוֹת ᵈבְּרָע׃ †הוּא מְרוֹמִים יִשְׁכֹּן מְצָדוֹת

. *fideles*‡ eius aquæ ,est datus eius panis :eius sublimitas saxorum

סְלָעִים מִשְׂגַּבּוֹ לַחְמוֹ נִתָּן מֵימָיו נֶאֱמָנִים׃

terram videbunt : tui oculi videbunt *sua pulchritudine**in Regem

17 †מֶלֶךְ ᵉבְּיָפְיוֹ תֶּחֱזֶינָה עֵינֶיךָ ᶠתִּרְאֶינָה אֶרֶץ

vbi ?scriba ‡ Vbi .*terrorem*‡ meditabitur tuum Cor . *distantiarum*†

18 מַרְחַקִּים׃ †לִבְּךָ יֶהְגֶּה אֵימָה אַיֵּה סֹפֵר אַיֵּה

? turres numerans vbi ?ponderator

שֹׁקֵל אַיֵּה סֹפֵר אֶת־הַמִּגְדָּלִים׃

:*audiendo ab labio profundos*†populum ,videbis non *roboratum**Populum

19 †אֶת־עַם ᵍנוֹעָז לֹא תִרְאֶה עַם עִמְקֵי שָׂפָה מִשְּׁמוֹעַ

ciuitatem Siion Vide‡ . intelligentia absque lingua *blæsum*

20 נִלְעַג לָשׁוֹן אֵין בִּינָה׃ †חֲזֵה צִיּוֹן קִרְיַת

,quietam habitationē Ierusalaim videbunt tui Oculi .nostræ solennitatis

מוֹעֲדֵנוּ עֵינֶיךָ תִרְאֶינָה יְרוּשָׁלִַם נָוֶה שַׁאֲנָן

omnes & ,*æternum* †in eius *paxilli**proficiscentur nec ,*deponetur*‡non‡tentoriū

אֹהֶל בַּל־יִצְעָן בַּל־ʰיִסַּע יְתֵדֹתָיו לָנֶצַח וְכָל־

D O M I N V S *magnificus*‡ibi *sit*‡Quia חצי .rūpentur non eius funes

21 חֲבָלָיו בַּל־יִנָּתֵקוּ׃ הספר †כִּי אִם־שָׁם אַדִּיר יְהוָה

ibit ‡ non ‡: *manibus* latorum riuorum† ,fluuiorum locus *, nobis

לָנוּ מְקוֹם־נְהָרִים יְאֹרִים רַחֲבֵי יָדָיִם בַּל־תֵּלֶךְ

.cum†transeat non magna nauis & ,remigij nauis cum per

בּוֹ אֳנִי־שַׁיִט וְצִי אַדִּיר לֹא יַעַבְרֶנּוּ׃

,noster legifer D O M I N V S ,noster iudex D O M I N V S Nam

22 †כִּי יְהוָה שֹׁפְטֵנוּ יְהוָה מְחֹקְקֵנוּ

prædam passus, ‡spernenti, * spreuerunt te. Cum consummaueris prędans, prędā patieris: cū consummaueris contemnere, contemnent te. ˡתְּמַם ᵐחָנַן ‡singulo mane, ⁿקָוָה ᵒצוּר ‡multitudinis fugerunt ‡exaltationibus tuis *prędą vestra vt colligūtur ᵖרוּם ᑫשָׁקַק ‡habitat in ‡firmitas temporis tui ʳיָדַע ˢאֲרִאֵל ‡est *nuncij eorū ᵗבָּכָה ᵛשָׁמֵם ˣסָלַל ‡proiecit ‡Destructa est desolata ‡facta est planicies, †dicit ‡quisquilias, ‡erit *qui consumet †vt ‡vt ʸיָצַת ᶻעָשָׂה ‡vicini *possedit †impios dicentes: ‡ex ‡cum igne deuorāte? ‡ex *cum ardoribus ppetuis? Qui ambulat in iustitiis, & loquitur ᵃיָקַד ᵇכָּפַף † qui reprobat auaritiā ‡qui excutit manus ‡ne suscipiat munera: qui obturat ‡ne audiat sanguinem, * claudit †ne videat ‡in excelsis ᶜרָאָה ᵈרוּעַ ‡stabiles. *decore suo ᵉיָפֶה ᶠרָאָה †longinquā. ‡timorē. ‡est * barbarum †obscurè loquentē vt nō percipias, ridiculum ᵍיָעַז ʰנָסַע ‡Respice ‡quod ‡trāsferetur, *claui † seculum, ‡verè ‡fortis *erit vt †& ‡Locus vt ‡possit ire †per

aspicietis Nō ,aspiciētibus &:videbitis Nō ,videntibus dixerunt Qui
10 ראה חזה | אשר אמרו לראים לא תראו ולחזים לא־תחזו
.illusiones videte ,blanda nobis loquimini .recta nobis
לנו נכחות דברו־לנו חלקות חזו מהתלות׃
nostris faciebus ‡facite cessare :semita de declinate ,via de Recedite | facie nostra
11 סורו מני־דרך הטו מני־ארח השביתו מפנינו | נטה
:Israel Sanctus dixit sic Propterea .Israel Sanctum
12 את־קדוש ישראל׃ לכן כה אמר קדוש ישראל
,peruersitate & ,extorsione†in sperastis & :hoc verbo in vos reprobare Propter | Pro eo quòd spreuistis verbum
יען מאסכם בדבר הזה ותבטחו בעשק ונלוז
.eo super‡estis innixi & | † diuitiis ex rapina congregatis, ‡ei.
ותשענו עליו׃
requisita* ,cadens ruptura‡sicut ,hæc iniquitas vobis erit Propterea | ‡ædificium *locus tumens
13 לכן יהיה לכם העון הזה כפרץ נפל נבעה
.eius confractio ‡ veniet momentum ad subito† cuius : excelso muro in
בחומה נשגבה אשר־פתאם לפתע יבוא שברה׃ | עוה
,figulorum lagenæ contritionem secundum cum conteret Et | † mox repete ‡ contritio.
14 ושברה כשבר נבל יוצרים
testa eius fragmento in‖ inuenietur non & :parcet non .conterendo | ‖de
כתות לא יחמל ולא־ימצא במכתתו חרש | כתת
.fouea de aquam hauriendum ad & ,incendio de ignem capiendum ad
לחתות אש מיקוד ולחשף מים מגבא׃ | חתה
, quiete In : Israel sanctus Dominus†DOMINVS dixit sic Quia | † Deus
15 כי כה־אמר אדני יהוה קדוש ישראל בשובה
.vestra fortitudo erit spe in & ,quiescendo In .eritis salui requie & | quiete,
ונחת תושעון בהשקט ובבטחה תהיה גבורתכם | ישע
.fugiemus equum super sed ,Nequaquam :dixistis Sed .noluistis Et
16 ולא אביתם׃ ותאמרו לא־כי על־סוס ננוס | אבה
erunt leues Ideo . equitabimus leuem super Et . fugietis Ideo
על־כן תנוסון ועל־קל נרכב על־כן יקלו | קלל
faciebus†à ,vnius increpationis faciebus à vna Chilias .vos persequentes | Millenarius vnus à facie †facie
17 רדפיכם׃ אלף אחד מפני גערת אחד מפני
super‖ malus sicut remaneatis ‡ donec ,fugietis quinque increpationis | ‡relinquamini ‖in
גערת חמשה תנסו עד אם־נותרתם כתרן על־ | נוס יתר
. collem super vexillum*veluti & ,montis capite‡ | ‡vertice *signum
ראש ההר וכנס על־הגבעה׃
,vestri miserescendum ad‡,DOMINVS expectabit†propterea Et | †expectat ‡ vt misereatur
18 ולכן יחכה יהוה לחננכם
iudicij Deus quia :vestri miserescendum ad‡,se exaltabit propterea & | ‡vt misereatur
ולכן ירום לרחמכם כי־אלהי משפט
.eum expectantes omnes beati ,DOMINVS | qui expectāt
יהוה אשרי כל־חוכי לו׃ | חכה
non plorando : Ierusalaim in ,sedebit† Siion in* populus Nam | *si †habitabit,&
19 כי־עם בציון ישב בירושלם בכו לא־ | בכה
,eū audire secundū‖,tui clamoris vocē ad .tui miserebitur miserendo :plorabis | ‖cū audierit,
תבכה חנון יחנך לקול זעקך כשמעתו | חנן
,angustiæ panem DOMINVS vobis dabit Et . tibi respondebit
20 ענך׃ ונתן לכם אדני לחם צר | צור
tui oculi erunt & .tui doctores‡ vltra auolabit non at :oppressionis aquā & | elongabitur ‡doctor tu9.
ומים לחץ ולא־יכנף עוד מוריך והיו עיניך | ירה
,tuo tergo à*verbum audient tuæ aures Et . tuos doctores ‡ videntes | ‡ doctorem tuum.
21 ראות את־מוריך׃ ואזניך תשמענה דבר מאחריך | *eius qui est post te,
.sinistraueritis cùm & ,dextraueritis cùm†,ea in ambulate ,via Hæc :dicendo
לאמר זה הדרך לכו בו כי תאמינו וכי תשמאילו׃ | ראה ילך
& ,tui argenti sculptilium operimentum contaminabitis Et | †quando declinabitis ad dexteram,vel ad sinistram.
22 וטמאתם את־צפוי פסילי כספך ואת־
,egredere :menstruum sicut ea Disperges .tui auri cōflatilis superhumerale‡
אפדת מסכת זהבך תזרם כמו דוה צא
seminabis quando ,tui seminis pluuiam dabit Et .ei dices | צפה נסך ‡operimentū preciosum
23 תאמר לו׃ ונתן מטר זרעך אשר־תזרע את־
pascet .pinguis & ,crassus ‡ erit & , humi ‡ fructus panis & : humum † | זרה יצא
האדמה ולחם תבואת האדמה והיה דשן ושמן ירעה | †terrā:‡terrę, ‡pinguis,& vberrimus.
. latum pascuum illa die in tuas acquisitiones*
מקניך ביום ההוא כר נרחב׃ | *pecus tuum
purum migma ,terram operantes pulli & boues Et
24 והאלפים והעירים עבדי האדמה בליל חמיץ | קנה
. ventilabro in &,pala in vētilatur quod ,comedent
יאכלו אשר־זרה ברחת ובמזרה׃ | רוח
collem omnem super & ,excelsum montem omnem super erit† Et | † erunt
25 והיה על־כל־הר גבה ועל כל־גבעה
cadendo in ,multo*interfectionis die in ;aquarum deductus riui ,eleuatum | *multitudinis, cùm ceciderint
נשאה פלגים יבלי־מים ביום הרג רב בנפל
lux & ,solis lux sicut lunæ lux erit Et . turres | רבב
26 מגדלים׃ והיה אור־הלבנה כאור החמה ואור
die in : dierum septem lux sicut septempliciter erit solis
החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים ביום

eius plagæ transfossionem‡& ,sui populi contritionē DOMINVM alligare | qua alligauerit Dns ‡percussurā
חבש יהוה את־שבר עמו ומחץ מכתו
ardens ,longinquo de venit DOMINI nomen Ecce . sanauerit | נכה
27 ירפא׃ הנה שם־יהוה בא ממרחק בער
eius lingua & ,ira sunt repleta eius labia : oneris grauitas & ,eius nasus | furor
אפו וכבד משאה שפתיו מלאו זעם ולשונו | נשא
,inundans torrens velut† eius spiritus Et .consumens ignis tanquam | ‡erit
28 כאש אכלת׃ ורוחו כנחל שוטף
,vanitatis cribro in gentes agitandum ad ,dimidiabit collum ad vsque | ‡ veniet ad cribrandum
עד־צואר יחצה להנפה גוים בנפת שוא | נוף נוף
. populorum maxillis in faciens errare frenum &
ורסן מתעה על לחיי עמים׃
lætitia & :solennitatem sanctificari†nocte*sicut vobis erit Canticum | *in †sanctificatæ solennitatis,
29 השיר יהיה לכם כליל התקדש־חג ושמחת
ad DOMINI montem in intrandum ad‡ ,tibia cum euntis‡ sicut cordis | שור חגג
לבב כהולך בחליל לבוא בהר־יהוה אל־ | ‡est pergenti ‡vt intret
,suę vocis magnificētiā†DOMINVS faciet audire Et . Israel petram* | *fortem †potentiam
30 צור ישראל׃ והשמיע יהוה את־הוד קולו
,comedētis‡ignis flamma & ,nasi‖ ira in ostendet sui brachij descensionē & | ‖furoris, ‡consumētis
ונחת זרועו יראה בזעף אף ולהב אש אוכלה | נחת
voce à Quia . grandinis lapide‡& ,turbine & , dispersione | ‡lapidibus
31 נפץ וזרם ואבן ברד׃ כי־מקול
omnis erit Et . percutiet * virga in :Assur conteretur DOMINI | *percutiens.
32 יהוה יחת אשור בשבט יכה׃ והיה כל | חתת נכה
eū super DOMINVS faciet requiescere quam ,fundatæ†virgæ transitus | †ei affixæ
מעבר מטה מוסדה אשר יניח יהוה עליו | נטה יסד
.ea cum pugnabit agitationis bellis in & :citharis in & ,tympanis in | ‡agitationis
בתפים ובכנרות ובמלחמות תנופה נלחם־בה׃
parata est :est præparata regi ipsa etiam, Tophteh heri ab dispósita Quia
33 כי־ערוך מאתמול תפתה גם־הוא למלך הוכן
flatus ,multum† ligna & ,ignis eius pyra* .dilatauit ,‡fecit profundam | ‡eam Deus, *In †multa erūt,
העמיק הרחב מדרתה אש ועצים הרבה נשמת
.ea in ardentis sulphuris torrens sicut DOMINI
יהוה כנחל גפרית בערה בה׃

CAP. XXXI. לא

equis super & . auxilio pro Aegyptum† descendentibus Væ | †in
1 הוי הירדים מצרים לעזרה ועל־סוסים
quia ,equitibus in & :multus † quia ,curru* in sperauerunt & :innitentur | innixi sunt, *curribus, †multi:
ישענו ויבטחו על־רכב כי רב ועל־פרשים כי־ | רבב
& ,Israel Sanctum ad respexerunt non & ,valde sunt præualidi
עצמו מאד ולא שעו על־קדוש ישראל ואת־ | שעה
adduxit & ,sapiens ipse etiam Et . quæsierunt non DOMINVM
2 יהוה לא דרשו׃ וגם־הוא חכם ויבא | בוא
,pessimorū domum contra stetit & :remouit non sua verba & ,malum
רע ואת־דבריו לא הסיר וקם על־בית מרעים | סור
. iniquitatem operantium auxilium contra &
ועל־עזרת פעלי און׃
non & ,†caro eorum equi & ,Deus non & ,†homines Aegyptij Et | †sunt,
3 ומצרים אדם ולא־אל וסוסיהם בשר ולא־
,auxiliator corruet & ; suam manum inclinabit DOMINVS Et .spiritus
רוח ויהוה יטה ידו וכשל עוזר | נטה †is cui est auxilio,
. deficient ipsi omnes simul & ,adiutus† cadet &
ונפל עזר ויחדו כלם יכליון׃ | כלה
,leo rugiet Quemadmodū :me ad DOMINVS dixit sic Nam
4 כי־כה אמר־יהוה אלי כאשר יהגה האריה
plenitudine eum super conclamabitur ‡quem † ,suā prædā super leonis catulus & | *contra ‡clamatur à congregatione
והכפיר על־טרפו אשר יקרא עליו מלא
non eorum tumultu † à & ,consternabitur * non eorum voce à ‡ ,pastorum
רעים מקולם לא יחת ומהמונם לא | רעה
super militandum‡ad exercituum DOMINVS descendet sic :humiliabitur | חתת ‡& *formidabit, †multitudine
יענה כן ירד יהוה צבאות לצבא על־
sic ,volantes aues Sicut . eius collem super & ,Siion montem | ‡præliandum
5 הר־ציון ועל־גבעתה׃ כצפרים עפות כן
protegendo ,Ierusalaim super exercituum DOMINVS proteget
יגן יהוה צבאות על־ירושלם גנון | עוף גנן
quem‡ ad Conuertimini . seruando & transiliendo ,liberando & | ‡id à quo admodum declinastis
6 והציל פסח והמליט׃ שובו לאשר
reprobabunt * illa die in Quia . Israel filij defectionem profundauerunt | *abiicient
7 העמיקו סרה בני ישראל׃ כי ביום ההוא ימאסון
vobis fecerunt quæ ,sui auri vana & ,sui argenti vana† vnusquisque | †idola argentea sua,& idola aurea sua,
איש אלילי כספו ואלילי זהבו אשר עשו לכם | עשה
non ,gladio in Assur cadet Et . peccatum ‡ vestræ manus | ‡in ‡consumet *facie
8 ידיכם חטא׃ ונפל אשור בחרב לא־
,gladij faciebus* à sibi fugiet & :eum comedet‡hominis non gladius & ,viri
איש וחרב לא־אדם תאכלנו ונס לו מפני־חרב | נוס

: illum triturabit triturãdo perpetuũ in non quia ,cõminuetur Panis
28 †לֶחֶם ᵠיוּדָק כִּי לֹא לָנֶצַח אָדוֹשׁ יְדוּשֶׁנּוּ
.cum comminuet non eius dẽtibus & ,eius plaustri rotam cõteret‡ &
וְהָמַם גִּלְגַּל עֶגְלָתוֹ וּפָרָשָׁיו לֹא יְדֻקֶּנּוּ׃
mirificauit : exiuit exercituum DOMINO *cum* à hoc Etiam
29 †גַּם־זֹאת מֵעִם יְהוָה צְבָאוֹת יָצָאָה הִפְלִא
.*essentiam* magnificauit , consilium sapientiam.
ᵗעֵצָה הִגְדִּיל תּוּשִׁיָּה׃

ᵠוקק ‡nec
ᵗיעץ

CAP. XXIX. כט

super annum Addite .Dauid mansit * ciuitas Ariel Ariel Væ‡
1 †הוֹי אֲרִיאֵל אֲרִיאֵל קִרְיַת חָנָה דָוִד ˢסְפוּ שָׁנָה עַל־
erit & , Ariel coangustaui Et .*excernicabuntur agni* † ,annum
2 שָׁנָה ᵗחַגִּים יִנְקֹפוּ׃ †ᵛוַהֲצִיקוֹתִי לַאֲרִיאֵל וְהָיְתָה
.Ariel sicut mihi erit & ; luctus & , planctus
ˣתַאֲנִיָּה וַאֲנִיָּה וְהָיְתָה־לִּי כַּאֲרִיאֵל׃
, *constituta* te *super coarctabo* ǁ & : te contra *pila* ‡ castrametabor Et
3 †וְחָנִיתִי כַדּוּר עָלָיִךְ ʸוְצַרְתִּי עָלַיִךְ ᶻמֻצָּב
terra de ‡ ,te humiliabis Et .munitiones te contra statuam &
4 וַהֲקִימֹתִי עָלַיִךְ מְצֻרֹת׃ †וְשָׁפַלְתְּ מֵאֶרֶץ
pythonis sicut * erit & : tuum eloquium erit humile puluere è & ,loqueris
תְּדַבֵּרִי וּמֵעָפָר ᵃתִּשַּׁח אִמְרָתֵךְ וְהָיָה כְּאוֹב
.garriet ,tuum eloquium puluere à ‡ & , tua vox terra de
מֵאֶרֶץ קוֹלֵךְ וּמֵעָפָר אִמְרָתֵךְ תְּצַפְצֵף׃
gluma sicut & : tuorum *alienorum turba* tenuis puluis sicut erit Et
5 †וְהָיָה כְּאָבָק דַּק הֲמוֹן ᵇזָרָיִךְ וּכְמֹץ
.subitò *momentum in* † erit & , *formidabilium turba* ǁ transiens
עֹבֵר הֲמוֹן עָרִיצִים וְהָיָה לְפֶתַע פִּתְאֹם׃
, tonitruo in visitabitur exercituum DOMINO *cum* A
6 †מֵעִם יְהוָה צְבָאוֹת תִּפָּקֵד בְּרַעַם
ignis flãmma & ,tempestate &,turbine : magna voce & ,concussione in &
וּבְרַעַשׁ וְקוֹל גָּדוֹל סוּפָה וּסְעָרָה וְלַהַב אֵשׁ
turba ‡ , nocturnæ visionis somnium sicut erit Et .*comedentis* †
7 אוֹכֵלָה׃ †וְהָיָה כַּחֲלוֹם ᶜחֲזוֹן לַיְלָה ᵈהֲמוֹן
, eam *oppugnantes* ǁ omnes & : Ariel contra *militantium* ‡ gentium omnium
כָּל־הַגּוֹיִם הַצֹּבְאִים עַל־אֲרִיאֵל וְכָל־צֹבֶיהָ
somniabit † qui sicut erit Et .eam afficiẽtes angustiis &,*eius munitionẽ* &
8 וּמְצֹדָתָהּ וְהַמְּצִיקִים לָהּ׃ †וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יַחֲלֹם
: eius anima erit vacua & , expergiscetur & , *comedens* ‡ ecce & , esuriens
הָרָעֵב וְהִנֵּה אוֹכֵל ᵉוְהֵקִיץ וְרֵיקָה נַפְשׁוֹ
ecce & ,expergiscetur & ,*bibens* * ecce & , sitiens *somniabit* ‡ quemadmodũ &
וְכַאֲשֶׁר יַחֲלֹם הַצָּמֵא וְהִנֵּה שֹׁתֶה ᵉוְהֵקִיץ וְהִנֵּה
, gentium omnium *turba* ‡ erit sic : *appetens* ǁ eius anima & , lassus †
עָיֵף וְנַפְשׁוֹ שׁוֹקֵקָה כֵּן יִהְיֶה הֲמוֹן כָּל־הַגּוֹיִם
,admiramini & ,estote Tardi .Sion montem contra *militantium* ‡
9 הַצֹּבְאִים עַל־הַר צִיּוֹן׃ †הִתְמַהְמְהוּ וּתְמָהוּ
.Sechar ǁ non & ,sunt moti ;vino nõ &,sunt ebrij :*clamauerũt & ,sunt vociferati*
ᶠהִשְׁתַּעַשְׁעוּ וָשֹׁעוּ שָׁכְרוּ וְלֹא־יַיִן ᵍנָעוּ וְלֹא שֵׁכָר׃
obstruxit † &,soporis *spiritũ* ‡ DOMINVS vos *super miscuit* Quoniã
10 †כִּי־נָסַךְ עֲלֵיכֶם יְהוָה רוּחַ תַּרְדֵּמָה וַיְעַצֵּם אֶת־
.operuit *videntes , vestra capita* & , prophetas : vestros oculos
עֵינֵיכֶם אֶת־הַנְּבִיאִים וְאֶת־רָאשֵׁיכֶם ʰהַחֹזִים כִּסָּה׃
,*signati* libri † verba sicut , ǁ omnium visio vobis erit Et
11 ⁱ†וַתְּהִי לָכֶם חָזוּת הַכֹּל כְּדִבְרֵי הַסֵּפֶר הֶחָתוּם
: *istum* ‡ nunc Lege : dicendo , *librum scientem ad* * *eum* dabunt *quem* ‡
ᵏאֲשֶׁר־יִתְּנוּ אֹתוֹ אֶל־יוֹדֵעַ הַסֵּפֶר לֵאמֹר קְרָא־נָא זֶה
.*ipse signatus* † quia , *potero* * non,dicet &
וְאָמַר לֹא ˡאוּכַל כִּי חָתוּם הוּא׃
nunc Lege : dicendo *librum* * sciuit non qui *super liber* ‡ dabitur Et
12 †וְנִתַּן הַסֵּפֶר עַל אֲשֶׁר לֹא־יָדַע סֵפֶר לֵאמֹר קְרָא־נָא
quòd eo Pro , Dominus dixit Et .*librum* † noui non ,dicet & :*istum* ǁ
13 זֶה וְאָמַר לֹא יָדַעְתִּי סֵפֶר׃ †וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יַעַן כִּי
,me honorauerũt suis labiis in & , suo ore in iste populus appropinquauit
נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִיו וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי
mandatum ‡, me † eorum timor fuit & : me à se elongauit eius cor &
וְלִבּוֹ רִחַק מִמֶּנִּי וַתְּהִי יִרְאָתָם אֹתִי ᵐמִצְוַת
cum mirificandum ad addens ‡ ego ecce Ideo .edoctum · *virorum* †
14 אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה׃ †לָכֵן הִנְנִי יוֹסִף לְהַפְלִיא אֶת־
,eius sapientiũ sapientia peribit & : miraculum & , *mirabile* * isto populo
הָעָם־הַזֶּה הַפְלֵא וָפֶלֶא וְאָבְדָה חָכְמַת חֲכָמָיו
,se abscondet eius intelligentium intelligentia &
ⁿוּבִינַת נְבֹנָיו תִּסְתַּתָּר׃
sunt & : consiliũ *abscondendũ ad* ǁ DOMINO à *profundantibus* Væ
15 †הוֹי הַמַּעֲמִיקִים מֵיְהוָה לַסְתִּר ᵒעֵצָה וְהָיָה

‡ O leo Dei, in fortis * in qua
ˢסְפָה ᵗחָגַג † & agnos iugulent.
ᵛצוק
ˣאָנָה ʸצור ‡ in circuitu tuo sicut pila rotunda ‡ obsidebo lignea turri ‡ & humili voce ac si eriret * tenuis
ᶻנצב ᵃשחח ‡ ac si exiret de multitudo hostium ǁ multitudo fortium † statim
ᵇזוּר vel זִיר
ᶜחזה ᵈהמה † consumẽs. ‡ multitudo ‡ quæ dimicabunt ǁ militantes contra munitiones contra eam facientes † somniat ‡ comedit ‡ somniat * bibit, † erit, ǁ appetit ‡ multitudo
ᵉקוץ ᶠשוע † quæ dimicabunt
ᵍנוע excæcati sunt & alios cæcant : vt sopore ebrietatiuo. ‡ operuit ‡ spiritu ǁ clausit vestros principes qui videt prophetas, † signati epistolæ, ‡ quam * scienti literas ‡ istam
ʰחזה ⁱהיה * possum, † signata est ‡ epistolæ * literas † literas.
ᵏנתן ˡיכל † quo timuerunt ‡ sicut ‡ hominum
ᵐצוה ‡ addo vt mira faciam * vt mira faciam,
ⁿבין ᵒעמק his qui profundi sunt ǁ vt abscondant

tenebris ?nos *cognoscẽs* * quis & ,nos *vidẽs* ‡ Quis :dixerũt & ,eorũ opera *tenebrositate* in
בְּמַחְשָׁךְ מַעֲשֵׂיהֶם וַיֹּאמְרוּ מִי רֹאֵנוּ וּמִי יוֹדְעֵנוּ׃
dicet *Quia* ǁ .reputabitur figuli lutum sicut *si* † vestra Subuersio
16 †הַפְכְּכֶם אִם־כְּחֹמֶר הַיֹּצֵר יֵחָשֵׁב כִּי־יֹאמַר
Non :suo fictori *dixit* † figmentum & ?me fecit Nõ :suo factori opus
מַעֲשֶׂה ᵖלְעֹשֵׂהוּ לֹא עָשָׂנִי וְיֵצֶר אָמַר לְיֹצְרוֹ לֹא
Lebanon conuertetur & ,*pusillum parum* ‡ adhuc Nonne : intellexit
17 הֵבִין׃ †הֲלוֹא־עוֹד מְעַט מִזְעָר וְשָׁב לְבָנוֹן
audient Et ? reputabitur *syluam in* * Charmel & :Charmel ‡ in
18 לַכַּרְמֶל וְהַכַּרְמֶל לַיַּעַר יֵחָשֵׁב׃ †וְשָׁמְעוּ
tenebrositate ‡ de & caligine de & ,libri verba surdi † illa die in
בַיּוֹם־הַהוּא הַחֵרְשִׁים דִּבְרֵי־סֵפֶר וּמֵאֹפֶל וּמֵחֹשֶׁךְ
DOMINO in mites addent Et . videbunt cæcorum oculi
19 עֵינֵי עִוְרִים ᵠתִּרְאֶינָה׃ †וְיָסְפוּ עֲנָוִים בַּיהוָה
.exultabunt Israel Sancto in hominum mendici & :lætitiam
שִׂמְחָה וְאֶבְיוֹנֵי אָדָם בִּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל ʳיָגִילוּ׃
omnes succidentur & ,illusor defecerit & ,*formidabilis* ‡ defecerit Cùm
20 †כִּי־אָפֵס עָרִיץ וְכָלָה ˢלֵץ וְנִכְרְתוּ כָּל־
increpanti & ,verbo in hominem facientes Peccare .*iniquitati inuigilantes*
21 שֹׁקְדֵי אָוֶן׃ †מַחֲטִיאֵי אָדָם בְּדָבָר ᵗוְלַמּוֹכִיחַ
. iustum *inanitate in fecerunt* ‡ declinare & :*tendent* * laqueos porta in
בַּשַּׁעַר יְקֹשׁוּן ᵛוַיַּטּוּ ˣבַתֹּהוּ צַדִּיק׃
redemit qui ,Iahacob domum ad DOMINVS dixit sic Idcirco
22 †לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֶל־בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת־
eius facies tunc non & ,Iahacob afficietur pudore tunc Non :Abraham
אַבְרָהָם לֹא־עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו
mearum manuum opus ;suos natos *ipsum vidẽdo in* *Quia* . *albescent*
23 יֶחֱוָרוּ׃ †כִּי ʸבִרְאֹתוֹ יְלָדָיו מַעֲשֵׂה יָדַי
sanctum sanctificabunt & :meum nomen sanctificabunt ,eius *interiori* in
בְּקִרְבּוֹ יַקְדִּישׁוּ שְׁמִי וְהִקְדִּישׁוּ אֶת־קְדוֹשׁ
spiritu *errantes* † scient Et .*formidabunt* * Israel Deum & ,Iahacob
24 יַעֲקֹב וְאֶת־אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲרִיצוּ׃ †וְיָדְעוּ ᶻתֹעֵי־רוּחַ
.*doctrinam* ǁ discent *murmurantes* ‡ & ,intelligentiam
ᵃבִּינָה וְרוֹגְנִים יִלְמְדוּ־לֶקַח׃

tenebris ‡ videt * cognoscit † verè ǁ Num
† dicet
ᵖעשה ‡ breuissimo tempore * agrũ humilem: * vt sylua
† qui modò sunt ‡ tenebris
ᵠראה
ʳגול ‡ fortis,
ˢלוץ qui perseuerant in iniquitate.
ᵗיכח * tendentes, † facientes inaniter
ᵛנטה ˣחוה albescet.
Quinimo cũ viderit ipse
ʸראה medio * timebunt. † qui errabãt
ᶻתעה ‡ qui murmurabant ǁ legem
ᵃבין

CAP. XXX. ל

faciendum ad ,DOMINVS dixit ,declinantibus filiis Væ
1 †הוֹי בָּנִים סוֹרְרִים נְאֻם־יְהוָה ᵇלַעֲשׂוֹת
:*meus spiritus* † non & , *fusionem fundendum ad* * & :me ex non & ,consilium
ᶜעֵצָה וְלֹא מִנִּי וְלִנְסֹךְ ᵈמַסֵּכָה וְלֹא רוּחִי
Ambulantes ‡ . peccatum super peccatum · *addere pro* ‡
2 לְמַעַן ᵈסְפוֹת חַטָּאת עַל־חַטָּאת׃ †הַהֹלְכִים
se roborandũ ad * :interrogauerunt non meũ os & ,Aegyptum *descendendum ad*
ᵉלָרֶדֶת מִצְרַיִם וּפִי לֹא שָׁאָלוּ ᶠלָעוֹז
. Aegypti vmbra in *protegendum ad* † & ,Parhoh fortitudine in
בְּמָעוֹז פַּרְעֹה וְלַחְסוֹת ᵍבְּצֵל מִצְרָיִם׃
vmbra in *protectio* ‡ & :pudorem ad Parhoh fortitudo vobis erit Et
3 †וְהָיָה לָכֶם מָעוֹז פַּרְעֹה ʰלְבֹשֶׁת וְהֶחָסוּת בְּצֵל־
. ignominiam ad Aegypti
מִצְרַיִם לִכְלִמָּה׃
Chanes eius nuncij & :eius principes Sohan in fuerunt Nam
4 †כִּי־הָיוּ בְצֹעַן שָׂרָיו וּמַלְאָכָיו חָנֵס
proderunt non :populum super est affectus pudore Omnis . attingent
5 ⁱיַגִּיעוּ׃ †כֹּל הִבְאִישׁ עַל־עַם לֹא־ᵏיוֹעִילוּ
etiam & ,pudorem ad sed :*proficiendum* ad nec ,auxilium ad nec :eis
לָמוֹ לֹא לְעֵזֶר וְלֹא לְהוֹעִיל כִּי לְבֹשֶׁת וְגַם־
,angustiæ terra in ,*meridiei* ǁ animalium *Onus* * .opprobrium ad
6 לְחֶרְפָּה׃ ˡ†מַשָּׂא בַּהֲמוֹת נֶגֶב בְּאֶרֶץ צָרָה
;volans *ignitus* serpens & ,vipera eis ex ,ǁ tygris & , leo ;*coarctationis* ‡ &
וְצוּקָה לָבִיא וָלַיִשׁ מֵהֶם אֶפְעֶה וְשָׂרָף מְעוֹפֵף
gibbum super & ,suas *facultates* ‡ pullorum humerum super ferent
יִשְׂאוּ עַל־כֶּתֶף עֲיָרִים חֵילֵיהֶם וְעַל־דַּבֶּשֶׁת
. *proderunt* † non * populo *super* ,suos thesauros camelorum
גְּמַלִּים אוֹצְרֹתָם עַל־עַם לֹא יוֹעִילוּ׃
, hanc *ad* vocaui Ideo .auxiliabuntur inaniter & ,vanè Aegyptij Et
7 †וּמִצְרַיִם הֶבֶל וָרִיק יַעְזֹרוּ לָכֵן קָרָאתִי לָזֹאת
,eis *cum* tabula in *illud* scribe ,ingredere Nunc . *sedere eos* Robur ǁ
8 רַהַב הֵם ᵐשָׁבֶת׃ †עַתָּה בּוֹא כָתְבָהּ עַל־לוּחַ אִתָּם
vsque *perpetuum* in nouissimo die in erit & : illud *exara* ‡ libro in &
וְעַל־סֵפֶר ⁿחֻקָּהּ ᵒוּתְהִי לְיוֹם אַחֲרוֹן לָעַד עַד־
* rebellis est, filij :mendaces filij ,*ipse rebellionis* * populus Quia .seculum in
9 עוֹלָם׃ †כִּי עַם ᵖמְרִי הוּא בָּנִים כֶּחָשִׁים בָּנִים
.DOMINI legem audire noluerunt *
לֹא־ᵠאָבוּ שְׁמוֹעַ תּוֹרַת יְהוָה׃

vt facerent
ᵇעשה * tegerent tegumentum, † ex spiritu meo:
ᶜיעץ ᵈנסך ‡ vt adderent ‡ Qui ambulant, vt descẽdant in
ᵈספה ᵉירד * vt seipsos roborent
ᶠעזז ᵍצלל † sperent ‡ ipes
ʰבוש
ⁱנגע ᵏיעל faciendum vtilitatem: * Prophetia ǁ Aegypti, quę est ad meridiem Israel
ˡנשא ‡ tribulatiõis ǁ egredietur, ‡ diuitias
עירים
* qui † proderit. ǁ fortitudo eorum mãsio.
ᵐישב ‡ scribe testimoniũ
ⁿחקק ᵒהיה
ᵖמרה † qui
ᵠאבה ʳירה

.loco absque*,sorde‡ vomitu sunt repletæ mensæ omnes Quoniam
8 כי כל־שלחנות מלאו קיא צאה בלי מקום׃
sauditum‡ faciet intelligere quem & ,scientiam† docebit Quem
9 את־מי יורה דעה ואת־מי יבין שמועה
. vberibus ab auulsos ‖ ,lacte à ablactatos*
גמולי מחלב עתיקי משדים׃
linea ,præceptum ad†præceptum ,præceptum ad*præceptum‡ Nam
10 כי צו לצו צו לצו קו
blæsitatibus in‖ Quia .ibi parum ibi parum ,lineā ad† linea ,lineam ad‡
11 לקו קו לקו זעיר שם זעיר שם׃ כי בלעגי
.istum populum ad * loquetur altera lingua in & ,labij‡
שפה ובלשון אחרת ידבר אל־העם הזה׃
,lasso præstate requiem , requies ‡ Hæc :eos ad† dixit quos‖
12 אשר אמר אליהם זאת המנוחה הניחו לעיף
verbum eis erit Et .audire noluerunt & :requies hæc &
13 וזאת המרגעה ולא אבוא שמוע׃ והיה להם דבר־
linea†,præceptum ad*præceptum ,præceptum ad‡præceptum ,DOMINI
יהוה צו לצו צו לצו קו
corruant‡& vadant vt :ibi parum ,ibi parum ,lineam ad linea ,lineā ad
לקו קו לקו זעיר שם זעיר שם למען ילכו וכשלו
. capiantur & ,illaqueentur & ,conterantur & ,retrorsum
אחור ונשברו ונוקשו ונלכדו׃
dominatores ,irrisionis ‡ viri DOMINI verbum audite Ideo
14 לכן שמעו דבר־יהוה אנשי לצון משלי
Percussimus :dixistis Nam . Ierusalaim in * qui ,huius populi
15 העם הזה אשר בירושלם׃ כי אמרתם כרתנו
inundans flagellū :visionem‡fecimus sepulchro cum & ,morte cum fœdus
ברית את־מות ועם־שאול עשינו חזה שוט שוטף
,nostrā spem mendacium posuimus quia ;nobis veniet non transierit cūm
כי־עבר לא יבואנו כי שמנו כזב מחסנו
:DOMINVS‡dominus dixit sic Idcirco .sumus‖ occultati falsitate† in &
16 ובשקר נסתרנו׃ לכן כה אמר אדני יהוה
fundamenti ,precij ‖ anguli ,arcis lapidis ,lapidis†Sion in fundator*ego Ecce
הנני יסד בציון אבן אבן בחן פנת יקרת מוסד
,lineæ iudicium ponam Et . festinabit‡ non ,Credens‡ . fundati
17 מוסד המאמין לא יחיש׃ ושמתי משפט לקו
latibulum†& ,mendacij spem grando verret & .perpendiculum ad*iustitiā &
וצדקה למשקלת ויעה ברד מחסה כזב וסתר
vestra visio & ,morte cum vestrū fœdus abolebitur‡Et .inundabunt aquæ
18 מים ישטפו׃ וכפר בריתכם את־מות וחזותכם
,transierit cūm inundanti Flagello . stabit non sepulchro cum
את־שאול לא תקום שוט שוטף כי יעבר
tollet ipsum transire‡ tempore A . conculcationem in ei eritis &
19 והייתם לו למרמס׃ מדי עברו יקח
tantū erit Et .nocte in & die in ,transibit mane in mane in* quia ,vos
אתכם כי־בבקר בבקר יעבר ביום ובלילה והיה רק־
:se extēdere ab‖ stratum est breuius Quia .auditum‡ intelligere commotio†
20 זועה הבין שמועה׃ כי־קצר המצע מהשתרע
monte*sicut Quia .‡se colligere secundum‖,est angustum operimentū &
21 והמסכה צרה כהתכנס׃ כי כהר־
faciendū ad‡ ,irascetur Ghibhon in valle‡sicut ,DOMINVS surget Perasim†
פרצים יקום יהוה כעמק בגבעון ירגז לעשות
extranea‡ :suam operationem operandum ad†& :eius opus* extraneū .suū opus
מעשהו זר מעשהו ולעבד עבדתו נכריה
fortificentur forte ne ,vos deludatis ne nunc Et . eius operatio ‡
22 עבדתו׃ ועתה אל־תתלוצצו פן־יחזקו
Domino à audiui decisam ‡ & consumptionem quia ,vestra vincula
מוסריכם כי־כלה ונחרצה שמעתי מאת אדני
.terram omnem super exercituum DOMINO‖
יהוה צבאות על־כל־הארץ׃
audite & attendite : meam vocem audite & ,percipite Auribus
23 האזינו ושמעו קולי הקשיבו ושמעו
seminandum ad* ,arans arabit die tota Nunquid .meum eloquium
24 אמרתי׃ הכל היום יחרש החרש לזרע
?eius facies‡adæquauerit si Nonne ?suam humū occabit & ,aperiet
25 יפתח וישדד אדמתו׃ הלוא אם־שוה פניה
,princeps‡ triticum ponet & ,sparget cyminum & ,nigellam disperget &
והפיץ קצח וכמן יזרק ושם חטה שורה
?eius termino * speltam & ,signatum hordeum &
ושערה נסמן וכסמת גבלתו׃
.eum docebit eius Deus ,iudicium ad illum†erudiet Et
26 ויסרו למשפט אלהיו יורנו׃
cyminū super plaustri rota & ,nigella triturabitur tribula in non Quia
27 כי לא בחרוץ יודש קצח ואופן עגלה על־כמן
.baculo in cyminum & ,nigella excutietur virga in sed :circundabitur
יוסב כי במטה יחבט קצח וכמן בשבט׃

‡&* vt non sit locus absque sorde. צאה ידע ‖talis ‖quod auditum puerti ablactati sunt lacte ‡est eis *post †post צוה קוה ‖post ‡post balbutientibus ‡labiis, *propheta ‖Ad ‖prophetæ: ‡est ‖post *post ‖regula post regulam, regula post regulam, ‖cadant יקש ‡illusores, לוץ *est ‡pactum: prophetæ עשה סוט עבר ‖mendacio שום ‖ecimus. ‡Deus: *fundo ‖lapidem, lapidem munitionis, ‖preciosi, פנן יסד ‡Qui credit, ‡festinet, vt videat hoc. קוה חוה *mensuræ, †occultationem ‖remouebitur ‡quo transierit ipse היה לקח *angulo mane ‖pauor ‖famam eorū quæ vobis cōtingent. יצע עשה ‖vt seipsos non possint ‡sub eo. *in ‖præparatum ‡in ‡vt faciat *est ‖faciet inquā opus suū: ‡& erit res stupenda. זור יסר ‖tum ‖Deo *vt serat? prosindet, & colet †faciem ‖mensuratū, פוץ חנט *in ‖statorem ירה דוש

non Extandescentia† .eam custodiam*die & nocte ,‡ eā super visitet forte ne
פן יפקד עליה לילה ויום אצרנה׃ חמה אין 4
,ea in progrediar bellum in ,sentem ,veprem † mihi dabit*quis‡ .mihi ‡
לי מי־יתנני שמיר שית במלחמה אפשעה בה
faciat ,mea fortitudine in apprehēdat‖ Aut . pariter eam succendam,‡
אציתנה יחד׃ או יחזק במעזי יעשה 5
,Iahacob radicabit Venientibus‡ .mihi faciat pacem ;mihi pacem
שלום לי שלום יעשה־לי׃ הבאים ישרש יעקב 6
. prouentu‡ orbis facies†implebunt & :Israel gemmescet*& florebit
יציץ ופרח ישראל ומלאו פני־תבל תנובה׃
occisionē secundū an‡? eū percussit eū percutientis plagā iuxta Nūquid
הכמכת מכהו הכהו אם־כהרג 7
:eam iudicabis eam emittendo†in ,sato*In ?est occisus eius occisorū
הרגיו הרג׃ בסאסאה בשלחה תריבנה 8
propitiabitur hoc in Idcirco . euri die in‡ duro suo vento in remouit
הגה ברוחו הקשה ביום קדים׃ לכן בזאת יכפר 9
,suum peccatum remouere* fructus omnis ‡ hoc & ,Iahacob iniquitas
עון־יעקב וזה כל־פרי הסר חטאתו
non ,comminutos*calcis lapides sicut ,altaris lapides omnes ipsum ponēdo in†
בשומו כל־אבני מזבח כאבני־גר מנפצות לא־
*solitaria munita ciuitas Nam .Solis imagines†& ,luci stabunt
יקמו אשרים וחמנים׃ כי עיר בצורה בדד 10
,vitulus pascetur ibi :desertum veluti derelictum & dimissum habitaculū
נוה משלח ונעזב כמדבר שם ירעה עגל
,eius messem arescendo In ‡ .eius ramos consumet & ,accubabit ibi &
ושם ירבץ וכלה סעפיה׃ ביבש קצירה 11
populus non quia .eam inflammantes‡venientes mulieres ,conterentur
תשברנה נשים באות מאירות אותה כי לא עם־
cum formans‡& ,eū faciens†eius miserebitur non Ideo .ipse* intelligentiarū
בינות הוא על־כן לא־ירחמנו עשהו ויצרו
DOMINVS excutiet ,illa die in erit Et . eius miserebitur non
לא יחננו׃ והיה ביום ההוא יחבט יהוה 12
colligemini vos & :Aegypti torrentem ad vsque fluminis alueo ab
משבלת הנהר עד־נחל מצרים ואתם תלקטו
tuba in clangetur illa die in erit Et . Israel filij vnum vnum ad‖
לאחד אחד בני ישראל׃ והיה ביום ההוא יתקע בשופר 13
terram in expulsi & , Assur terra in pereuntes venient & , magna
גדול ובאו האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ
sanctitatis monte in DOMINO se incuruabunt & : Aegypti
מצרים והשתחוו ליהוה בהר הקדש
. Ierusalaim in
בירושלם׃

‡hostis, *custodio †Ira ‡est. ‡Si נצר *in ea ponat †spinam & veprem, צית ‡& ‖fortis sit ‡In diebus qui veniunt בוא *germinabit †faciem ‡fructu. נכה סאה ‡num *mensura, †plātationibus eius רוב ‡tempore quo flat eurus. ‡erit *vt remoueat עוה סור †cùm posuerit ipse *dirutos, גיר קום †idola. *erit ‡Cum aruerint rami יבש ‡succendunt אור *est†qui fecit בין ‡formauit חנן ‖sigillatim qui perditi fuerant בוא שחה

CAP. XXVIII. כח

decidenti flori & ,Ephraim ebriis ,superbiæ coronæ Væ
1 הוי עטרת גאות שכרי אפרים וציץ נבל
quassatu‡ ;pinguium vallis caput † super * quæ ;eius gloriæ ornamento‡
צבי תפארתו אשר על־ראש גיא־שמנים הלומי
,grandinis inundatio*sicut ,Domino fortis & validus ‡Ecce .vino
2 יין׃ הנה חזק ואמץ לאדני כזרם ברד
deposuit* inundantium crebrarum‡ aquarum procella vt ‡ :excisionis turbo †
שער קטב כזרם מים כבירים שטפים הניח
superbiæ corona :calcabuntur pedibus In .manu in † terram in
3 לארץ ביד׃ ברגלים תרמסנה עטרת גאות
,eius decoris ornamentum‖decidens flos erit Et . Ephraim temulentorum‡
4 שכורי אפרים׃ והיתה ציצת נבל צבי תפארתו
;æstatem‡ ante † præcox ficus sicut ,pinguium vallis caput*super‡qui
אשר על־ראש גיא שמנים כבכורה בטרם קיץ
.eam deglutiet,sua vola in ipsam adhuc in* .ipsam videns viderit ‡ quam
אשר יראה הראה אותה בעודה בכפו יבלענה׃
,decoris coronam in† exercituum DOMINVS erit illa die In
5 ביום ההוא יהיה יהוה צבאות לעטרת צבי
. sui populi residuo , gloriæ cidarim In‡ &
ולצפירת תפארה לשאר עמו׃
auertētibus robur in & ,iudicium*super sedenti , iudicij spiritum in‡Et
6 ולרוח משפט ליושב על־המשפט ולגבורה משיבי
,errauerunt vino in† ipsi etiam Et . portam ad prælium
7 מלחמה שערה׃ וגם־אלה ביין שגו
,sechar in‡ errauerunt propheta & sacerdos : errauerunt sechar in ‡ &
ובשכר תעו כהן ונביא שגו בשכר
,visione in errauerunt ,sechar à* errauerunt :vino à sunt absorpti‡
נבלעו מן־היין תעו מן־השכר שגו בראה
.iudicio ‖ impegerunt
פקו פליליה׃

גאה ‡desiderio *erant †verticem ‡qui sunt cōcussi ‡dies *tēpestas †vt ‡sicut tempestas ‡multarum *deiiciet ינח †in fortitudine. ‡ebrij ‖desiderium צבה כפף ‡est *verticē †quæ venit ‡fructus æstatis, ‡quum *mox existentem in manu †vt corona desiderij, ‡sertum ‡erit spiritus *thronū iudicij, & fortitudo, שוב שגה †propter vinū ‡propter תעה פוק ‡perierūt propter vinum ‖propter ‖in

viſitabit ,illa die in erit Et .ſurgere adiiciet non & ,corruet & vt ſurgat.
ונפלה ולא־תוסיף קום ׃ והיה ביום ההוא יפקד 21
humi reges ſuper & ,excelſo in excelſi exercitū ſuper DOMINVS terræ
יהוה על־צבא המרום במרום ועל־מלכי האדמה
claudentur & ,lacum* in vincti collectione colligentur‡ Et . humo ſuper in terra.
22 על־האדמה ׃ ואספו אספה אסיר על־בור וסגרו
. viſitabuntur dierum multitudine à & :clauſura † in
על־מסגר ומרב ימים יפקדו ׃
regnauit quia : ſol afficietur pudore & , luna erubeſcet Et
23 וחפרה הלבנה ובושה החמה כי־מלך
coram & ,Ieruſalaim in & ,Siion monte in exercituum DOMINVS
יהוה צבאות בהר ציון ובירושלם ונגד
. gloria ſuis ſenibus
זקניו כבוד ׃

‡ congregabuntur congregatione vinctorum *carcere, †carcere, & poſt multos dies

CAP. XXV. כה

;tuo nomini confitebor ,te exaltabo ,tu† meus Deus DOMINE †es
1 יהוה אלהי אתה ארוממך אודה שמך
. firmitas veritas † ,longe à * conſilia . mirabile feciſti quoniam mirabilia.
כי עשית פלא עצות מרחק אמונה אמן ׃
, :ruinam in munitam vrbem ,tumulum in ciuitate de ‡ poſuiſti Quia
2 כי שמת מעיר לגל קריה בצורה למפלה
.reædificabitur non ſeculum* in ,ciuitate à‡ alienorum palatium
ארמון זרים מעיר לעולם לא יבנה ׃
formidabiliū† gentium ciuitas :fortis populus te glorificabūt Ideo
3 על־כן יכבדוך עם־עז קרית גוים עריצים
egeno fortitudo ,tenui‡ fortitudo fuiſti Quia . te timebunt
4 ייראוך ׃ כי־היית מעוז לדל מעוז לאביון
ſpiritus nam . æſtu ab vmbraculum ,inundatione ab protectio :ei anguſtia‡ in
בצר־לו מחסה מזרם צל מחרב כי רוח
ſonitum ,ſiccitate‡ in æſtus Sicut .parietis inundatio† ſicut ,formidabilium*
5 עריצים כזרם קיר ׃ כחרב בציון שאון
formidabilium * propago ,nubis vmbra in æſtus ‡ : humiliabis alienorum
זרים תכניע חרב בצל עב זמיר עריצים
populis omnibus exercituum DOMINVS faciet Et .humiliabitur
6 יענה ׃ ועשה יהוה צבאות לכל־העמים
pinguium ,fecium† conuiuium ,pinguium conuiuium ,hoc monte in
בהר הזה משתה שמנים משתה שמרים שמנים
. colatarum fecium‡ ,medullatorum
ממחים שמרים מזקקים ׃
omnes ſuper operti operimenti facies hoc monte in ſorbebit Et
7 ובלע בהר הזה פני־הלוט הלוט על־כל־
. gentes omnes ſuper obtectum velamen * & ,populos
העמים והמסכה הנסוכה על־כל־הגוים ׃
DOMINVS† dominus delebit & ,ſempiternum in mortem Abſorbuit*
8 בלע המות לנצח ומחה אדני יהוה
deſuper‡ auferet ſui populi opprobrium & :faciebus omnibus deſuper‡ lachrymā
דמעה מעל כל־פנים וחרפת עמו יסיר מעל
die in dicet Et . eſt locutus DOMINVS quia ,terra vniuerſa
9 כל־הארץ כי יהוה דבר ׃ ואמר ביום
Iſte .nos ſeruabit &,eum expectauimus : iſte noſter Deus Ecce ,illa
ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה
.eius ſalute in lętabimur & ,exultabimus ,eū expectauimus DOMINVS
יהוה קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו ׃
conculcabitur & :iſto monte in DOMINI manus requieſcet Quia
10 כי־תנוח יד־יהוה בהר הזה ונדוש
.fimo † in paleam conculcari vt *,eo ſub Moab
מואב תחתיו כהדוש מתבן במי מדמנה ׃
extenderet‡ quemadmodum ,eius medio in ſuas manus extendet Et
11 ופרש ידיו בקרבו כאשר יפרש
.ſuarū manuū inſidiis cum ei’ altitudinē humiliabit & :natandū ad natans
השחה לשחות והשפיל גאותו עם ארבות ידיו ׃
,humiliabit ,incuruabit tuorum murorū ſublimitatis munitionem Et
12 ומבצר משגב חומתיך השח השפיל
.puluerem ad vſque terram in faciet pertingere
הגיע לארץ עד־עפר ׃

*quæ dixiſti †firma, firma ſunt. ‡ciuitatem *ut non ſit ciuitas, *ſempiternū †fortium ‡pauperi, ‡tribulationi eius: tegmen à turbine, *robuſtorū †ruere faciēs parietem. ‡loco ſicco ‡ſicut *fortium †defecatorū ‡defecatorū purgatorum. *tegmen operium *Perdet †Deus ‡ab omni facie: percuſſio *ſicut conculcatur palea †ſterquilinio ‡extendit ſcobitis peruenire

CAP. XXVI. כו

Vrbs : Iehudah terra in illud canticum cantabitur illa die In
1 ביום ההוא יושר השיר־הזה בארץ יהודה עיר
.antemurale & muros † ponet ſalutem ,nobis fortitudinis †vt
עז־לנו ישועה ישית חומות וחל ׃
. veritates cuſtodiens iuſta gens ingrediatur & ,portas Aperite
2 פתחו שערים ויבא גוי־צדיק שמר אמנים ׃

.confiſum te in* quia :pacem ,pacem‡ cuſtodies ,fulto Figmento
3 יצר סמוך תצר שלום שלום כי בך בטוח ׃
DOMINO Iah in quia :perpetuum† in vſque DOMINO in Fidite
4 בטחו ביהוה עדי־עד כי ביה יהוה
ciuitatem ,excelſi habitatores incuruabit Quia .ſeculorum petra‡
5 צור עולמים ׃ כי השח ישבי מרום קריה
eā faciet pertingere‡,terrā ad vſq; eam humiliabit :eam humiliabit ſublimem
נשגבה ישפילנה ישפילה עד־ארץ יגיענה
greſſus ,afflicti ‡ pedes ,pes eam Conculcabit . puluerem ad vſque
6 עד־עפר ׃ תרמסנה רגל רגלי עני פעמי
.librabis iuſti orbitam ‡,recte :rectitudines ‡ iuſto† Semita . tenuium*
7 דלים ׃ ארח לצדיק מישרים ישר מעגל צדיק תפלס ׃
,tuū nomē ad ;te expectauimus‡DOMINE tuorū iudiciorū via Etiam
8 אף ארח משפטיך יהוה קוינוך לשמך
te deſideraui meo Animo . ‡ animæ deſiderium† tui memoriam* &
9 ולזכרך תאות־נפש ׃ נפשי אויתך
quando nam .te manè quæram mei interiori‡ in meo ſpiritu etiam ,nocte in
בלילה אף־רוחי בקרבי אשחרך כי כאשר
. orbis habitatores didicerunt iuſtitiam ,terra in* tua iudicia
משפטיך לארץ צדק למדו ישבי תבל ׃
rectitudinum ‡ terra in ,iuſtitiam didicit ‡ non † ,impio fiat Gratia
10 יחן רשע בל־למד צדק בארץ נכחות
. DOMINI ſublimitatem videbit non & :aget iniquè
יעול ובל־יראה גאות יהוה ׃
afficiētur pudore & ,videbūt :videant ne ,tua man’ eſt excelſa DOMINE
11 יהוה רמה ידך בל־יחזיון יחזו ויבשו
. eos comedet† tuos hoſtes ignis etiam .populi Zelo*
קנאת־עם אף־אש צריך תאכלם ׃
noſtra opera omnia etiam quia :nobis pacem diſpones DOMINE
12 יהוה תשפת שלום לנו כי גם־כל־מעשינו
domini nobis ſunt dominati noſter Deus DOMINE . nobis es operatus
13 פעלת לנו ׃ יהוה אלהינו בעלונו אדנים
. tuum nomen memorabimus ,te in* tantùm ,te præter‡
זולתך לבד־בך נזכיר שמך ׃
viſitaſti propterea :reſurgent non manes† ,viuent non Mortui
14 מתים בל־יחיו רפאים בל־יקמו לכן פקדת
.eorum memoriam omnem perdidiſti & ,eos deleuiſti‡ &
ותשמידם ותאבד כל־זכר למו ׃
Elongaſti .te glorificaſti ,genti addidiſti ,DOMINE genti Addidiſti
15 יספת לגוי יהוה יספת לגוי נכבדת רחקת
effuderunt :te viſitauerūt anguſtia in DOMINE .terræ fines‡ omnes†
16 כל־קצוי־ארץ ׃ יהוה בצר פקדוך צקון
appropinquabit† prægnans Sicut . eis * tua correctio ,muſsitationem ‡
17 לחש מוסרך למו ׃ כמו הרה תקריב
tuis faciebus‡ à fuimus ſic :ſuis doloribus in clamabit ,cruciabitur pariendum ad
ללדת תחיל תזעק בחבליה כן היינו מפניך
:ſpiritum peperimus quaſi ,doluimus‡ ,Concepimus . DOMINE
18 יהוה ׃ הרינו חלנו כמו ילדנו רוח
. orbis habitatores ceciderunt nec ,terra fit* non ſalutes
ישועת בל־נעשה ארץ ובל־יפלו ישבי תבל ׃
Expergiſcimini . reſurgent meum cadauer† ,tui mortui Viuent
19 יחיו מתיך נבלתי יקומון הקיצו
terra & ,tuus ros olerum ros‡ quia ,puluetis habitatores dicite præconia‡ &
ורננו שכני עפר כי טל אורת טלך וארץ
claude & ,tua conclauia in* ingredere, mi popule Vade .proiiciet manes‡
20 רפאים תפיל ׃ לך עמי בא בחדריך וסגר
donec ,momentum‡ ,paululum velut te Abſconde . te ſuper tuam ianuam†
דלתיך בעדך חבי כמעט־רגע עד־
viſitandū ad* ,ſuo loco de egrediens‡ DOMINVS ecce Quia . ira tranſeat
21 יעבור־זעם ׃ כי־הנה יהוה יצא ממקומו לפקד
,ſuos ſanguines† terra reuelabit & :eam ſuper terræ habitatoris iniquitatē
עון ישב־הארץ עליו וגלתה הארץ את־דמיה
.ſuos interfectos ſuper vltra operiet non &
ולא־תכסה עוד על־הרוגיה ׃

CAP. XXVII. כז

,grandi & ,duro ſuo gladio in DOMINVS viſitabit illa die In
1 ביום ההוא יפקד יהוה בחרבו הקשה והגדולה
Leuiathan ſuper & , vectem ‡ ſerpentem Leuiathan ſuper ,forti &
והחזקה על לויתן נחש ברח ועל לויתן
.mari in ‡ qui cetum occidet & :tortuoſum ſerpentem
נחש עקלתון והרג את־התנין אשר בים ׃
.ei accinite ,rubri vini* vinea : illa die In
2 ביום ההוא כרם חמר ענו־לה ׃
:eam faciam rigare momenta ad ,eam cuſtodiens‡ DOMINVS Ego
אני יהוה נצרה לרגעים אשקנה

Eū cuius deſiderium eſt coniunctum tibi, ‡in pace, in pace: *tibi fidit. נצר †ſeculum: ‡eſt fortitudo ‡ peruenire ‡ pauperis, ענה *egenorum. †eſt ‡recta, ô Deus ‡callem דלל קוה ‡ſuſtinuimus te, eò quòd *memoria †eſt ‡noſtræ. אוה ‡ medio mei *fuerunt †& ‡diſcet ‡ vbi debet recta facere, חנן גאה רום חזה *inuidentes populo tuo. †conſumet צור ‡abſque *tibi fidim’, ideò † mortui qui dominati ſunt nobis מות חיה קום ‡ diſſipaſti †vſque ad ‡terminos קצה צור יצק יסר ‡ orationem quando *fuit †cum appropinquat partui, dolet, clamat ‡facie tua ילד היה ‡parturiuimus, חול נפל *ſunt factę in †ſicut חיה קוץ ‡laudate ‡ vt רנן נפל ‡mortuos *cubicula ילך חבה †oſtium tuū ‡ad דלתך יהיר ‡egredietur, * vt viſitet † ſanguinem ſuū, ענה ‡ tranſeūtem mare inſtar vectis, ‡ eſt *bonū vinū faciens, cantando de ipſa dicite. ענה † cuſtodio

gloriæ folium in erit & ,stabili loco in clauum * illum figam Et — * vt
23 וּתְקַעְתִּיו יָתֵד בְּמָקוֹם נֶאֱמָן וְהָיָה לְכִסֵּא כָבוֹד
domus gloria omnis illum super pendebunt Et . sui patris domus — suspenderetur
24 וְתָלוּ עָלָיו כֹּל כְּבוֹד בֵּית לְבֵית אָבִיו׃ — תלה filij & nepotes: omne vas paruum
craterarum vasis à ,parui vasa omnia : fœtus & genimina sui patris
הַצֶּאֱצָאִים וְהַצְּפִעוֹת כֹּל כְּלֵי הַקָּטָן מִכְּלֵי הָאַגָּנוֹת — יצא
dixit ,illa die In . nablorum† instrumenta omnia ad vsque &
25 וְעַד כָּל־כְּלֵי הַנְּבָלִים׃ בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם — † nebelim.
loco in * fixus ‡ clauus remouebitur ,exercituum DOMINVS — ‡ qui
יְהוָה צְבָאוֹת תָּמוּשׁ הַיָּתֵד הַתְּקוּעָה בְּמָקוֹם — * fuerat
illum super ‡ quod onus excidetur & ;cadet & ,excidetur & : stabili — ‡ fuerat
נֶאֱמָן וְנִגְדְּעָה וְנָפְלָה וְנִכְרַת הַמַּשָּׂא אֲשֶׁר־עָלֶיהָ — נשא
.est locutus DOMINVS quia
כִּי יְהוָה דִּבֵּר׃

CAP. XXIII. כג

est facta vastatio quia ,Tarsis‡ naues Vlulate : Sor Onus — Prophetia ‡ Tarsis,
1 מַשָּׂא צֹר הֵילִילוּ אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ כִּי־שֻׁדַּד — נשא אנה
. eis est reuelatum Chittim terra de : intrando ab domo de* — * vt non sit domus introitus.
מִבַּיִת מִבּוֹא מֵאֶרֶץ כִּתִּים נִגְלָה־לָמוֹ׃
mare transiens †, Sidon circuiens ‡ : insulæ habitatores Silete — ‡ negociator † transfretas
2 דֹּמּוּ יֹשְׁבֵי אִי סֹחֵר צִידוֹן עֹבֵר יָם
fluminis messis ,Sichor semen multis aquis in Et . te repleuerunt — רמם
3 מִלְאוּךְ׃ וּבְמַיִם רַבִּים זֶרַע שִׁחֹר קְצִיר יְאוֹר
.gentium negotiatio fuit & : eius prouentus — היה
תְּבוּאָתָהּ וַתְּהִי סְחַר גּוֹיִם׃
Non : dicendo maris fortitudo ,mare dixit nam .Sidon Erubesce
4 בּוֹשִׁי צִידוֹן כִּי אָמַר יָם מָעוֹז הַיָּם לֵאמֹר לֹא־
virgines exaltaui ,electos* enutriui non & ,peperi non & ,parturiui — iuuenes, nec
חַלְתִּי וְלֹא־יָלַדְתִּי וְלֹא גִדַּלְתִּי בַחוּרִים רוֹמַמְתִּי בְתוּלוֹת׃ — חול
.Sor auditum secundũ torquebuntur‡ Aegyptiis rumor Sicut — Quando auditum erit ‡ dolebunt † Tyri.
5 כַּאֲשֶׁר שֵׁמַע לְמִצְרָיִם יָחִילוּ כְּשֵׁמַע צֹר׃
. insulæ habitatores vlulate ,Tarsis† in Transite — † Tarsum,
6 עִבְרוּ תַּרְשִׁישָׁה הֵילִילוּ יֹשְׁבֵי אִי׃ — * erit
:eius antiquitas quondam* diebus à ‡ hilaris vobis ‡ hæc Nunquid — ‡ quæ fuit exultans * antiquis
7 הֲזֹאת לָכֶם עַלִּיזָה מִימֵי־קֶדֶם קַדְמָתָהּ
consuluit Quis .peregrinandum ad longinquo è * eius pedes eam ducent — ‡ longè
8 יֹבִלוּהָ רַגְלֶיהָ מֵרָחוֹק לָגוּר׃ מִי יָעַץ — † viros suos?
,principes eius negociatores cuius ‡ † coronantem Sor super hoc
זֹאת עַל־צֹר הַמַּעֲטִירָה אֲשֶׁר סֹחֲרֶיהָ שָׂרִים — שור
,hoc consuluit exercituum DOMINVS ‡ terræ inclyti eius mercatores — institores
9 כִּנְעָנֶיהָ נִכְבַּדֵּי־אָרֶץ׃ יְהוָה צְבָאוֹת יְעָצָהּ
inclytos vniuersos vilipendendũ ad‡ ,gloriæ omnis superbiam profanandam ad† — ‡ vt profanaret ‡ vt vilipenderet
לְחַלֵּל גְּאוֹן כָּל־צְבִי לְהָקֵל כָּל־נִכְבַּדֵּי־
non‡ ,Tarsis filiam : riuum* tanquam tuam terram Transi . terræ — נאה
10 אָרֶץ׃ עִבְרִי אַרְצֵךְ כַּיְאֹר בַּת־תַּרְשִׁישׁ אֵין — צבה
pertenefecit‡ , mare super extendit suam Manum . vltra cingulum† — fluuium: ad ‡ quia
11 מֵזַח עוֹד׃ יָדוֹ נָטָה עַל־הַיָּם הִרְגִּיז — † fortitudo ‡ commouit ‡ super
disperdendum ad ,negociatorem ad‡ præcepit DOMINVS ,regna
מַמְלָכוֹת יְהוָה צִוָּה אֶל־כְּנַעַן לַשְׁמִד
:exultandum ad* vltra adiicias Non : dixit Et .eius fortitudines — * vt exultes:
12 מָעֻזְנֶיהָ׃ וַיֹּאמֶר לֹא־תוֹסִיפִי עוֹד לַעֲלוֹז — יסף
ibi etiam ,transi ,surge Chittim ‡ ;Sidon filia virgo oppressa — ‡ ad
הַמְעֻשָּׁקָה בְּתוּלַת בַּת־צִידוֹן כִּתִּיים קוּמִי עֲבֹרִי גַּם־שָׁם — כתים
,fuit non populus iste,Chasdim terra En . tibi erit requies non
13 לֹא־יָנוּחַ לָךְ׃ הֵן אֶרֶץ כַּשְׂדִּים זֶה הָעָם לֹא הָיָה — nauibus
,eius ædes suscitauerũt ,eius arces exererunt ;deserticolis eam fundauit Assur — ‡ contriuerunt
אַשּׁוּר יְסָדָהּ לְצִיִּים הֵקִימוּ בַחוּנָיו עֹרְרוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ — בחונ
.ruinam in eam posuit
שָׂמָהּ לְמַפֵּלָה׃ — ציה שום
. vestra fortitudo est vastata quia : Tarsis* naues Vlulate — * Tarsi
14 הֵילִילוּ אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ כִּי שֻׁדַּד מָעֻזְּכֶן׃
,annis septuaginta Sor tradetur obliuioni & ,illa die in ,erit Et
15 וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא וְנִשְׁכַּחַת צֹר שִׁבְעִים שָׁנָה — † In
Sor ipsi erit annorum septuaginta fine A† . vnius regis dies sicut — יום קצץ
כִּימֵי מֶלֶךְ אֶחָד מִקֵּץ שִׁבְעִים שָׁנָה יִהְיֶה לְצֹר
ciuitatem circui ,citharam Sume .meretricis canticum veluti — לקח
16 כְּשִׁירַת הַזּוֹנָה׃ קְחִי כִנּוֹר סֹבִּי עִיר — סבב
vt canticum multiplica ,modulando benefac † : tradita obliuioni meretrix — † bene cane, frequenta
זוֹנָה נִשְׁכָּחָה הֵיטִיבִי נַגֵּן הַרְבִּי־שִׁיר לְמַעַן
visitabit annorum septuaginta fine à erit Et . memoreris* — * sis in memoriam.
17 תִּזָּכֵרִי׃ וְהָיָה מִקֵּץ שִׁבְעִים שָׁנָה יִפְקֹד
cum fornicabitur & ,suum quæstum‡ ad reuertetur & ,Sor DOMINVS — † in merces suas
יְהוָה אֶת־צֹר וְשָׁבָה לְאֶתְנַנָּה וְזָנְתָה אֶת־
.humi facies‡ super terræ regnis vniuersis — ‡ faciem terræ.
כָּל־מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃

,DOMINO sanctitas ,eius quæstus & ,eius negociatio erit Et — merces חנה
18 וְהָיָה סַחְרָהּ וְאֶתְנַנָּהּ קֹדֶשׁ לַיהוָה
DOMINI facies ad habitantibus quia :reponetur neque recondetur Non — coram Domino
לֹא יֵאָצֵר וְלֹא יֵחָסֵן כִּי לַיֹּשְׁבִים לִפְנֵי יְהוָה
operimentum in & ,saturitatem ad comedendum ad :eius negociatio erit
יִהְיֶה סַחְרָהּ לֶאֱכֹל לְשָׂבְעָה וְלִמְכַסֶּה
.vetus
עָתִיק׃

CAP XXIIII. כד

depraedabit & : eã destingans‡ &,terram euacuans DOMINVS Ecce — excutiat ‡ desolat facies
1 הִנֵּה יְהוָה בּוֹקֵק הָאָרֶץ וּבוֹלְקָהּ וְעִוָּה
,populus sicut erit Et .eius habitatores faciet dispergere & ,eius facies — et subuertet faciem
2 פָנֶיהָ וְהֵפִיץ יֹשְׁבֶיהָ׃ וְהָיָה כָעָם
:eius hera sic ,ancilla sicut :eius dominus sic ,seruus sicut :sacerdos sic — פון domina
כַּכֹּהֵן כַּעֶבֶד כַּאדֹנָיו כַּשִּׁפְחָה כַּגְּבִרְתָּהּ
fœnerator vt : mutuũ accipiens sic ,mutuans sicut :vendẽs sic ,emens sicut
כַּקּוֹנֶה כַּמּוֹכֵר כַּמַּלְוֶה כַּלֹּוֶה כַּנֹּשֶׁה
diripiendo & ,terra euacuabitur Euacuando .eo ab ferens‡ fœnus* sic — * qui ‡ accipit
3 כַּאֲשֶׁר נֹשֶׁא בוֹ׃ הִבּוֹק תִּבּוֹק הָאָרֶץ וְהִבּוֹז
.hoc verbum est locutus DOMINVS quia : diripietur
תִּבּוֹז כִּי יְהוָה דִּבֶּר אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה׃
sunt infirmati :orbis decidit‡ ,est infirmata‡ ;terra defluxit , Luxit — † Destructa est, ruit ‡ desolata ‡ ruit
4 אָבְלָה נָבְלָה הָאָרֶץ אֻמְלְלָה נָבְלָה תֵּבֵל אֻמְלָלוּ
: sui incolis sub hypocrisi est vsa* terræ Et .terræ populi elatio ‡ — ‡ excelsi * fuit impia propter habitatores
5 מְרוֹם עַם־הָאָרֶץ׃ וְהָאָרֶץ חָנְפָה תַּחַת יֹשְׁבֶיהָ
fœdus dissipauerunt ,statutum‡ mutauerunt , leges sunt transgressi quia — ‡ præceptum
כִּי־עָבְרוּ תוֹרֹת חָלְפוּ חֹק הֵפֵרוּ בְּרִית
habitãtes sunt desolati & :terram comedit‡ periurium Ideo .seculi† — יחר
6 עוֹלָם׃ עַל־כֵּן אָלָה אָכְלָה אֶרֶץ וַיֶּאְשְׁמוּ יֹשְׁבֵי
.pusillum hominis remanebit* &, terræ habitatores sunt combusti Ideo .ea in — † temperatu ‡ relinquentur homines pauci.
בָהּ עַל־כֵּן חָרוּ יֹשְׁבֵי אֶרֶץ וְנִשְׁאַר אֱנוֹשׁ מִזְעָר׃
.corde læti omnes ingemuerunt :vitis est infirmata ,mustum Luxit ‡ — חרר
7 אָבַל תִּירוֹשׁ אֻמְלְלָה־גָפֶן נֶאֶנְחוּ כָּל־שִׂמְחֵי־לֵב׃
,exultantium sonitus cessauit† , tympanorum gaudium Cessauit — † Desolatum est, ruit, desolata
8 שָׁבַת מְשׂוֹשׂ תֻּפִּים חָדַל שְׁאוֹן עַלִּיזִים — † quieuit ‡ quieuit
.citharæ gaudium desiit ‡
שָׁבַת מְשׂוֹשׂ כִּנּוֹר׃ — תפף
.illam bibentibus sicera erit amara : vinum bibent non cantico In ‡ — ‡ Cũ canticis
9 בַּשִּׁיר לֹא יִשְׁתּוּ־יָיִן יֵמַר שֵׁכָר לְשֹׁתָיו׃ — שור
.intrando ab‡ domus omnis est clausa :inanitatis* ciuitas est Attrita
10 נִשְׁבְּרָה קִרְיַת־תֹּהוּ סֻגַּר כָּל־בַּיִת מִבּוֹא׃ — שתה
,lætitia omnis est obtenebrata :plateis in† vinum propter Clamor — ‡ vanitatis ‡ ne introeatur
11 צְוָחָה עַל־הַיַּיִן בַּחוּצוֹת עָרְבָה כָּל־שִׂמְחָה
desolatione‡ & ,solitudo vrbe in Remansit .terræ gaudium migrauit — ההה
12 גָּלָה מְשׂוֹשׂ הָאָרֶץ׃ נִשְׁאַר בָּעִיר שַׁמָּה וּשְׁאִיָּה
,populorum medio in ,terræ interiori in erit sic Quia .porta conteretur — ‡ ex in שאה
13 יֻכַּת־שָׁעַר׃ כִּי כֹה יִהְיֶה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ בְּתוֹךְ הָעַמִּים
.vindemia fuerit consummata si‡ racemi sicut ,oleæ excussio sicut — ‡ medio ‡ cum finita
כְּנֹקֶף זַיִת כְּעוֹלֵלֹת אִם־כָּלָה בָצִיר׃
DOMINI excellentia in ,dicent præconia‡ ,suam vocem eleuabunt Hi — ‡ laudabunt propter gloriam
14 הֵמָּה יִשְׂאוּ קוֹלָם יָרֹנּוּ בִּגְאוֹן יְהוָה
;DOMINVM glorificate vallibus in Ideo .maria‡ effecerunt vocem‡ — נשא
15 צָהֲלוּ מִיָּם׃ עַל־כֵּן בָּאֻרִים כַּבְּדוּ יְהוָה — ‡ exultabunt ab Occidente.
.Israel Dei DOMINI nomen maris insulis in — רנן אור
בְּאִיֵּי הַיָּם שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
meũ Secretũ :dixi & ,iusto gloriam ,audiuimus cantus* terræ ala† Ab — ‡ extremo ‡ laudes
16 מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ צְבִי לַצַּדִּיק וָאֹמַר רָזִי־ — צבה
,mihi meum secretum ,mihi : mihi væ :præuaricantes præuaricati sunt
לִי רָזִי־לִי אוֹי לִי בֹּגְדִים בָּגָדוּ
.sunt præuaricati præuaricantes præuaricatione &
וּבֶגֶד בּוֹגְדִים בָּגָדוּ׃
.terræ habitator te super ,laqueus & ,fouea & ,Formido
17 פַּחַד וָפַחַת וָפָח עָלֶיךָ יוֹשֵׁב הָאָרֶץ׃ — פחד ‡ fugerit ‡ qui ascenderit
ascendens‡ & :foueam in cadet ,formidinis voce à fugiens ,erit Et
18 וְהָיָה הַנָּס מִקּוֹל הַפַּחַד יִפֹּל אֶל־הַפַּחַת וְהָעוֹלֶה
‡ aperientur excelso de cataractæ quia: laqueo in capietur ,foueæ medio de — נוס
מִתּוֹךְ הַפַּחַת יִלָּכֵד בַּפָּח כִּי־אֲרֻבּוֹת מִמָּרוֹם נִפְתָּחוּ
.terræ fundamenta contremiscent &
וַיִּרְעֲשׁוּ מוֹסְדֵי אָרֶץ׃
,terra se dissipauit dissipando ,terra se confregit Confringendo — ‡ mouendo mouit ‡ Agitando ‡ commouebit se ‡ trepidans
19 רֹעָה הִתְרֹעֲעָה הָאָרֶץ פּוֹר הִתְפּוֹרְרָה אֶרֶץ
,ebrius sicut terra se mouebit Mouendo‡ . terra se excussit nutando*
20 מוֹט הִתְמוֹטְטָה אֶרֶץ׃ נוֹעַ תָּנוּעַ אֶרֶץ כַּשִּׁכּוֹר
,eius præuaricatio‡ eam super erit grauis & : tugurium sicut vacillabit † &
וְהִתְנוֹדְדָה כַּמְּלוּנָה וְכָבֵד עָלֶיהָ פִּשְׁעָהּ

,noster aspectus *sic* Ecce : illa die in huius insulæ habitator dicet Et
6 †ואמר ישב האי הזה ביום ההוא הנה כה מבטנו
quomodo &,Assur regis *faciebus** à *eruí ad*,auxilio pro *illuc* cõfugimus quò
אשר נסנו שם לעזרה להנצל מפני מלך אשור ואיך
:nos euademus
נמלט אנחנו׃

CAP. XXI. כא

,transeundum ad *Meridie*† in turbines Vt . maris deserti *Onus*
1 †משא מדבר־ים כסופות בנגב לחלוף
:mihi est nunciata dura Visio .formidabili terra de venit deserto è
2 ממדבר בא מארץ נוראה׃ †חזות קשה הגד־לי
obside : Helam Ascende . vastator vastator * & ,præuaricator præuaricator*
הבוגד בוגד והשודד שודד עלי עילם צורי
sunt repleti Propterea . feci cessare eius gemitum omnem :Madai
3 מדי כל־אנחתה השבתי׃ †על־כן מלאו
: parturiẽtis *tormina*† sicut ,me apprehenderunt *tormina* †,dolore mei lumbi
מתני חלחלה צירים אחזוני כצירי יולדה
.*videndo à* † fui territus :*audiendo ab* ‡ me *Distorsi**
נעויתי משמע נבהלתי מראות׃
posuit *mei amplexus crepusculum* ‡ :me terruit horror ,meum cor Errauit
4 †תעה לבבי פלצות בעתתני את נשף חשקי שם
,speculam speculando ,mensam Disponendo . *terrorem** in mihi
5 לי לחרדה׃ †ערך השלחן צפה הצפית
.clypeum vngite , principes surgite : bibendo ‡ comedendo
אכול שתה קומו השרים משחו מגן׃
,speculatorem statue , Vade :DOMINVS me ad dixit sic Etenim
6 †כי כה אמר אלי אדני לך העמד המצפה
currum ,equitum par ,currum vidit Et .*indicabit*† ,viderit ‖ qui
7 אשר יראה יגיד׃ †וראה רכב צמד פרשים רכב
.attentione multa ,attentione attendit Et .cameli currum * ,asini
חמור רכב גמל והקשיב קשב רב־קשב׃
iugiter *stans* ‖ ego , mi Domine, speculam super ‡:Leo clamauit Et
8 †ויקרא אריה על־מצפה אדני אנכי עמד תמיד
.noctibus totis *stans* ‡ ego meam custodiam super & ,*interdiu*†
יומם ועל־משמרתי אנכי נצב כל־הלילות׃
,respondit & :equitum par viri currus venit hic ecce Et
9 †והנה־זה בא רכב איש צמד פרשים ויען
contriuit eius deorum sculptilia omnia & ,Babel cecidit Cecidit :dixit &
ויאמר נפלה נפלה בבל וכל־פסילי אלהיה שבר
DOMINO à audiui quæ :meæ areæ *filius* & mea Tritura .terram in
10 לארץ׃ †מדשתי ובן־גרני אשר שמעתי מאת יהוה
.vobis annunciaui , Israel Deo exercituum
צבאות אלהי ישראל הגדתי לכם׃
,nocte de quid Custos : Sehir de *clamans** me ad : Dumah *Onus*
11 †משא דומה אלי קרא משעיר שמר מה־מלילה
etiam & mane Venit : custos Dixit . ? nocte de quid custos
12 שמר מה־מליל׃ †אמר שמר אתא בקר וגם־
.venite ,reuertimini , quærite *quæretis* ‡ si :nox
לילה אם־תבעיון בעיו שבו אתיו׃
semitæ † , morabimini Harab in saltu In : Harab in *Onus* ‖
13 †משא בערב ביער בערב תלינו ארחות
terræ habitatores ,aquæ venite sitienti occursum In .Dedanim
14 דדנים׃ †לקראת צמא התיו מים ישבי ארץ
.*vagantem* ‡ præuenite eius pane cum Temah
תימא בלחמו קדמו נדד׃
,*expansi* ‡ gladij *faciebus* † à *euagati sunt*‡ gladiorũ *faciebus* * à Quoniam
15 †כי־מפני חרבות נדדו מפני חרב נטושה
.prælij grauitatis *faciebus* * à & ,extenti arcus *faciebus* ‖ à &
ומפני קשת דרוכה ומפני כבד מלחמה׃
anni sicut , *anno adhuc* ‡ In : me ad DOMINVS dixit sic Quia
16 †כי־כה אמר אדני אלי בעוד שנה כשני
residuum Et .Chedar gloria omnis consumetur & ,mercenarij
17 שכיר וכלה כל־כבוד קדר׃ †ושאר
DOMINVS nam : imminuentur Chedar filiorum fortium *arcus numeri*†
מספר־קשת גבורי בני־קדר ימעטו כי יהוה
.est locutus Israel Deus
אלהי־ישראל דבר׃

CAP. XXII. כב

ascendisti quia , nunc tibi Quid . visionis vallis *Onus* *
1 †משא גיא חזיון מה־לך אפוא כי־עלית
,tumultuans † vrbs , plena *Tumultuationibus* ? recta in tu omnis
2 כלך לגגות׃ †תשאות מלאה עיר הומיה
. bello mortui neque ,gladio interfecti non tui Interfecti .læta ciuitas
קריה עליזה חלליך לא חללי־חרב ולא מתי מלחמה׃

Omnes .sunt ligati *arcu ab* † ,simul *sunt vagati** tui *gubernatores* Cuncti
3 †כל־קציניך נדדו־יחד מקשת אסרו כל־
.fugerant *longè à* * ,pariter sunt vincti *tui* ‖ inuenti ‡
נמצאיך אסרו יחדו מרחוק ברחו׃
festinetis ne : fletu in me *amarificabo*† ,me à *Respicite* ‡ :dixi Propterea
4 †על־כן אמרתי שעו מני אמרר בבכי אל־תאיצו
.mei populi filiæ ‖ *vastatione* super me consolari
לנחמני על־שד בת־עמי׃
Domino *perplexitatis* ‡ & ,conculcationis & ,contritionis dies Quia
5 †כי יום מהומה ומבוסה ומבוכה לאדני
clamor † &,parietem *expatietans*‡ ,visionis Valle in exercituum DOMINO*
יהוה צבאות בגי חזיון מקרקר קר ושוע
hominis curru in pharetram *tulit* ‡ Helam Et . montem ad
6 אל־ההר׃ †ועילם נשא אשפה ברכב אדם
tuarum vallium electio † ,fuit Et .*clypeum denudauit*‡ Chir & ,equitum*
7 פרשים וקיר ערה מגן׃ †ויהי מבחר־עמקיך
.*portam versus posuerunt ponendo* ‖ , equites & ,*curru* ‡ sunt repletæ
מלאו רכב והפרשים שת שתו השערה׃
illa die in respexisti & :Iehudah operimentum ‡discooperuit Et
8 †ויגל את מסך יהודה ותבט ביום ההוא
Dauid ciuitatis scissuras Et . syluæ domus *armaturam* * ad
9 אל־נשק בית היער׃ †ואת בקיעי עיר־דוד
.inferioris piscinæ aquas congregastis & .sunt multiplicatæ quia :vidistis
ראיתם כי־רבו ותקבצו את־מי הברכה התחתונה׃
domos destruxistis & , numerastis Ierusalaim domos Et
10 †ואת־בתי ירושלם ספרתם ותתצו הבתים
muros duos inter fecistis *lacum* Et . murum muniendum ad
11 לבצר החומה׃ †ומקוה עשיתם בין החמתים
eius plasmatorẽ & ,eius factorẽ ad suspexistis nõ & ,veteris piscinæ aquis‡
למי הברכה הישנה ולא הבטתם אל־עשיה ויצרה
.vidistis non longè de
מרחוק לא ראיתם׃
,fletũ ad ,illa die in exercituum DOMINVS † Dominus vocabit Et
12 †ויקרא אדני יהוה צבאות ביום ההוא לבכי
.sacci cingulum ad & , caluitium ad & ,planctum ad &
ולמספד ולקרחה ולחגר שק׃
,*pecus**iugulando &,*bouem* ‖ occidendo ,lætitia & ,gaudium ‡ ecce Et
13 †והנה ששון ושמחה הרג בקר ושחט צאן
quia : bibendo & comedendo : vinum bibendo & carnem comedendo
אכול בשר ושתות יין אכול ושתו כי
DOMINI , meis auribus in reuelabitur Et . moriemur cras
14 מחר נמות׃ †ונגלה באזני יהוה
,moriamini donec , vobis hæc iniquitas expiabitur si : exercituum
צבאות אם־יכפר העון הזה לכם עד־תמתון
.exercituum DOMINVS Dominus dixit
אמר אדני יהוה צבאות׃
ad ingredere,Vade :exercituum DOMINVS ‖Dominus dixit Sic
15 †כה אמר אדני יהוה צבאות לך־בא אל־
: ‡ ,domum super * qui ,Sebnah ad istum thesaurarium
הסכן הזה על־שבנא אשר על־הבית׃
?sepulchrum hîc tibi excidisti quia :hîc ‡ tibi quis & :hîc † tibi Quid
16 †מה־לך פה ומי־לך פה כי־חצבת לך פה קבר
.sibi tabernaculum petra in *statuens* ‡ ,suum sepulchrum *altitudinẽ excidens* *
חצבי מרום קברו חקקי בסלע משכן לו׃
te *amiciens* ‡ & ,*vir transportatione te transportans* † DOMINVS Ecce
17 †הנה יהוה מטלטלך טלטלה גבר ועטך
terram ad pilã sicut ,*cõuolutione te conuoluet Conuoluendo* * .amiciendo
18 עטה׃ †צנוף יצנפך צנפה כדור אל־ארץ
ignominia , tuæ gloriæ currus ‡ ibi & , morieris ibi :*manibus*† latam
רחבת ידים שמה תמות ושמה מרכבות כבודך קלון
.tui Domini domus
בית אדניך׃
.te diruet tuo statu de & ,tua statione de te expellam Et
19 †והדפתיך ממצבך וממעמדך יהרסך׃
filium Eliachim meum seruum vocabo & , illa die in erit Et
20 †והיה ביום ההוא וקראתי לעבדי לאליקים בן־
tuo *balteo* & , tua tunica eum induam Et . Chilchiiahu
21 חלקיהו׃ †והלבשתיו כתנתך ואבנטך
patrem in erit & :eius manũ in dabo tuam potestatem & ,eum confortabo
אחזקנו וממשלתך אתן בידו והיה לאב
. Iehudah domui & , Ierusalaim habitatori
ליושב ירושלם ולבית יהודה׃
,aperiet & : eius humerum super Dauid domus clauem dabo Et
22 †ונתתי מפתח בית־דויד על־שכמו ופתח
. *aperiens* † non & ,claudet & :*claudens* * non &
ואין סגר וסגר ואין פתח׃

principes * fugerunt † à iaculatoribus ‡ qui ‖ sunt in te * & sic qui procul ‡ Cessate † amaritudine afficiam
שעה אוץ
‖ populatione ‡ coartationis * Deo ‡ diruens † clamans ‡ sumpsit * & ‡ manifestauit clypeos. † electæ valles tuæ
גנן שות
‡ curribus, ‖ bellãdo bellauerunt in porta. ‡ inimicus * arma
גלה סכך רבב
congregationem ‡ pro
בנה נתץ עשה נבט
† Deus
שקק
‡ est eis ‖ boues, * pecudes,
שוש שתה
עוה מות
Deus
Deus
ילך בוא
* est ‡ & dic ei:
† negotij ‡ est
* sicut qui excidit in excelso ‡ qui statuit † migrando migrare facit te, ô fortis, ‡ amiciet *Circundando circundabit te circuitu, † locis ‡ erunt
קלה נצב
cingulo
נבט
נתן
* erit qui claudat: † erit qui aperiat.

conſiderabo & ,Quieſcam :me ad DOMINVS dixit ſic Quia
כי כה אמר יהוה אלי אשקוטה ואביטה 4
æſtu in rorida nubes ſicut ,lucem ſuper nitidus calor ſicut ,meo parato loco in
במכוני כחם צח עלי אור כעב טל בחם
vua acerba & ,gemmam conſummare iuxta ‡ ,meſſem ante Nam .meſſis
קציר׃ כי לפני קציר כתם פרח ובסר 5
& ,falcibus in malleolos* præcidat & ‡ ,flos ‡ erit matureſcens
גמל יהיה נצה וכרת הזלזלים במזמרות ואת
volucri † ſimul Relinquentur .amputet ‡ ,auferat propagines
הנטישות הסיר התז׃ יעזבו יחדו לעיט 6
omnis & ,volucris * ea ſuper æſtiuabit & , terræ animali ‡ & ,montium
הרים ולבהמת הארץ וקץ עליו העיט וכל
.hyemabit ea ſuper terræ beſtia
בהמת הארץ עליו תחרף׃
populi exercituum DOMINO munus deferetur illo tempore In
בעת ההיא יובל שי ליהוה צבאות עם 7
lineæ † gente ,vltrà & ,ipſo ab ‡ terribili populo à & ,depilati & tracti
ממשך ומורט ומעם נורא מן הוא והלאה גוי קו
locum ad ,eius terram flumina diripuerunt cuius ,conculcationis ‡ & ,lineæ
קו ומבוסה אשר בזאו נהרים ארצו אל מקום
.Siion montem ,exercituum DOMINI nominis
שם יהוה צבאות הר ציון׃

נבט חמם aer ſerenus ſuperueniēte luce, יהיר ו צחח ‡ cùm cōlum matus fuerit † flos ‡ vt ‡ ſi * quis palmites ‡ ſuccidens. נוץ סור חזז קוץ † auibus ‡ beſtiis * auis, ex quo fuit, † lineatim ירא ‡ conculcata

CAP. XIX. יט

nubem ſuper equitans DOMINVS Ecce . Aegypti Onus
משא מצרים הנה יהוה רכב על עב 1
Aegypti vana ‡ ſe mouebunt & , Aegyptum ingredietur & ,leuem
קל ובא מצרים ונעו אלילי מצרים
.eius interiori ‡ in liquefiet Aegypti cor & ,eius faciebus à
מפניו ולבב מצרים ימס בקרבו׃
vir pugnabunt & ,Aegypto cum Aegyptum confundam Et
וסכסכתי מצרים במצרים ונלחמו איש 2
regnum ,ciuitatem in ciuitas ,ſuum ſocium in vir & ,ſuum fratrem in
באחיו ואיש ברעהו עיר בעיר ממלכה
,eius intimo in Aegypti ſpiritus euacuabitur Et .regnum in
בממלכה׃ ונבקה רוח מצרים בקרבו 3
,diuinos ad & ,vana ad quærent & ,deglutiam * eius conſilium &
ועצתו אבלע ודרשו אל האלילים ואל האטים
.ſciolos † ad & ,pythones ad &
ואל האבות ואל הידענים׃
fortis rex & ,duri * dominorum manu in Aegyptum concludam ‡ Et
וסכרתי את מצרים ביד אדנים קשה ומלך עז 4
.exercituum DOMINVS dominator dixit ,eos in‡ dominabitur
ימשל בם נאם האדון יהוה צבאות׃
.areſcet & ,exſiccabitur fluuius & ,mari de aquæ deficient † Et
ונשתו מים מהים ונהר יחרב ויבש׃ 5
riui ‡ ſiccabuntur & ,attenuabuntur ,flumina facient elongare Et
והאזניחו נהרות דללו וחרבו יארי 6
riuum iuxta ‡ Gramineta .excidentur carectum* &, calamus :munitionis
מצור קנה וסוף קמלו׃ ערות על יאור 7
.ipſum‡ non & ,propulſabitur ,areſcet riui ſementis omnis & ,riui os † iuxta
על פי יאור וכל מזרע יאור ייבש נדף ואיננו׃
riuum in proiicientes omnes lugebunt & ,piſcatores mœrebunt Et
ואנו הדיגים ואבלו כל משליכי ביאור 8
.infirmabuntur ,aquarum faciebus in rete expandentes & ,hamum
חכה ופרשי מכמרת על פני מים אמללו׃
texentes & , pectinata lina operantes afficientur pudore Et
ובשו עבדי פשתים שריקות וארגים 9
clauſuram facientes omnes ,cōtrita eius retia erunt Et .retia perforata
חורי׃ והיו שתתיה מדכאים כל עשי שכר 10
ſapientes ,Sohan principes ſtulti Veruntamen .animæ* ſtagnorum
אגמי נפש׃ אך אוילים שרי צען חכמי 11
ad ‡ dicetis quomodo : infatuatum eſt conſilium ‡ ,Parhoh conſiliarij
יעצי פרעה עצה נבערה איך תאמרו אל
antiquitatis ‡ regum filius , * ego ſapientum Filius : Parhoh
פרעה בן חכמים אני בן מלכי קדם׃
quid ſciant ‡ & ,tibi nunc indicent ‡ & ,tui ſapientes nunc ipſi † Vbi
איים אפוא חכמיך ויגידו נא לך וידעו מה 12
ſunt Infatuati .Aegyptum ſuper exercituum DOMINVS conſuluerit*
יעץ יהוה צבאות על מצרים׃ נואלו 13
Aegyptū fecerunt errare & ,Noph principes ſunt decepti ,Sohan principes
שרי צען נשאו שרי נף והתעו את מצרים
ſpiritum eius interiori ‡ in miſcuit DOMINVS .eius tribuum angulo
פנת שבטיה׃ יהוה מסך בקרבה רוח 14
ſuo opere omni in Aegyptum fecerunt errare & ,peruerſitatum
עועים והתעו את מצרים בכל מעשהו

נשא ſimulachra נוע facie ‡ medio מסס amicum medio deſtruam, & interrogabūt ſimulachra, † ariolos. יעץ אט אוב עזז ‡ tradam ‡ durorum, ‡ eis. † deperdētur נשת ‡ flumina Aegypti. * iuncus ‡ quæ ſunt ripam fluminis, ‡ erit. דוג ſuperficie חכך vna cum iis qui faciunt עשה * pro piſcib*. שור ‡ quorum † eſt ‡ pro * ſum ‡ antiquorū ‡ ſunt ‡ annuncient ‡ notificent * decreuerit יאל העה ‡ errauerunt † medio פנן

,opus Aegypto erit non Et .ſuo vomitu in ebrium errare ſecundum
15 כהתעות שכור בקיאו׃ ולא יהיה למצרים מעשה
.iuncus & ramus ,cauda & caput fecerit quod
אשר יעשה ראש וזנב כפה ואגמון׃
pauebit & contremiſcet & :mulieres ſicut Aegyptus erit illa die In
16 ביום ההוא יהיה מצרים כנשים וחרד ופחד
agitans ‡ ipſe quam exercituum DOMINI manus agitationis faciebus* à
מפני תנופת יד יהוה צבאות אשר הוא מניף
:tremorem ‡ in Aegypto Iehudah humus † erit Et .eam ſuper
17 עליו׃ והיתה אדמת יהודה למצרים לחגא
conſilij faciebus à , pauebit ſe in * , illius fuerit recordatus qui omnis
כל אשר יזכיר אתה אליו יפחד מפני עצת
.eum ſuper conſulens ‡ ipſe quod exercituum DOMINI
יהוה צבאות אשר הוא יועץ עליו׃
,Aegypti terra in ciuitates quinque erunt illa die In
18 ביום ההוא יהיו חמש ערים בארץ מצרים
:exercituum DOMINVM per iurantes & ,Chenahan labio loquentes
מדברות שפת כנען ונשבעות ליהוה צבאות
. vni dicetur Heres* ciuitas
עיר ההרס יאמר לאחת׃
:Aegypti terræ medio in DOMINO altare erit illa die In
19 ביום ההוא יהיה מזבח ליהוה בתוך ארץ מצרים
. DOMINO eius terminum iuxta ſtatua &
ומצבה אצל גבולה ליהוה׃
terra in exercituum DOMINO teſtem in & ,ſignum in erit Et
20 והיה לאות ולעד ליהוה צבאות בארץ
,opprimentium faciebus à DOMINVM ad clamabunt nam :Aegypti
מצרים כי יצעקו אל יהוה מפני לחצים
.eos liberabit & , magnatem & ,ſeruatorem eis mittet &
וישלח להם מושיע ורב והצילם׃
Aegyptij cognoſcent & ,Aegypto * DOMINVS cognoſcetur Et
21 ונודע יהוה למצרים וידעו מצרים
vouebunt & ,munus & ,ſacrificium facient & ,illa die in DOMINVM
את יהוה ביום ההוא ועבדו זבח ומנחה ונדרו
DOMINVS percutiet Et .reddent & ,DOMINO votum
22 נדר ליהוה ושלמו׃ ונגף יהוה
,DOMINVM ad reuertentur & :ſanando & ,percutiendo Aegyptum
את מצרים נגף ורפוא ושבו עד יהוה
Aegypto ab ſtrata via erit illa die In .eos ſanabit &,eis erit exorabilis &
23 ונעתר להם ורפאם׃ ביום ההוא תהיה מסלה ממצרים
,Aſſur in Aegyptus & , Aegyptum in Aſſur intrabit & , Aſſur ad
אשורה ובא אשור במצרים ומצרים באשור
erit illa die In . Aſſur ipſi Aegyptij ſeruient &
24 ועבדו מצרים את אשור׃ ביום ההוא יהיה
.terræ interiori in benedictio,Aſſur & ,Aegypto tertius Iſrael
ישראל שלישיה למצרים ולאשור ברכה בקרב הארץ׃
Benedictus :dicendo ,exercituum DOMINVS ei benedixit Cui
25 אשר ברכו יהוה צבאות לאמר ברוך
mea hæreditas & ,Aſſur mearū manuū opus & ,Aegypti meus populus
עמי מצרים ומעשה ידי אשור ונחלתי
. Iſrael
ישראל׃

CAP. XX. כ

eum mittendo in * ,Aſdod in Tarthan ingredi ‡ anno In
1 בשנת בא תרתן אשדודה בשלח אתו
.eam cepit & , Aſdod cum pugnaſſet & ,Aſſur rex Sarghon
סרגון מלך אשור וילחם באשדוד וילכדה׃
Ieſahiahu manum per DOMINVS eſt locutus illo tempore In
2 בעת ההיא דבר יהוה ביד ישעיהו
tuis lumbis deſuper † ſaccum ſolues ‡ & ,Vade : dicendo ,Amos filij
בן אמוץ לאמר לך ופתחת השק מעל מתניך
,nudus eundo ſic fecit & : tuo pede deſuper ſolues ‡ tuum calceamentum &
ונעלך תחלץ מעל רגלך ויעש כן הלך ערום
ambulauit Quemadmodū : DOMINVS Dixitque .diſcalceatus &
3 ויחף׃ ויאמר יהוה כאשר הלך
ſignum annis tribus ;diſcalceatus & , nudus Ieſahiahu meus ſeruus
עבדי ישעיהו ערום ויחף שלש שנים אות
rex ducet Sic .Aethiopiam ſuper & ,Aegyptum ſuper* portentū &
4 ומופת על מצרים ועל כוש׃ כן ינהג מלך
pueros ,Aethiopicam tranſmigrationē & , Aegypti captiuitatem Aſſur
אשור את שבי מצרים ואת גלות כוש נערים
Aegypti nuditate nate diſcoopertos & ,diſcalceatū & nudum , ſenes &
וזקנים ערום ויחף וחשופי שת ערות מצרים׃
ab & ,ſuo aſpectu Aethiopia ab ,erubeſcent ‡ & ,conſtringentur Et
5 וחתו ובשו מכוש מבטם ומן
.ſua gloria Aegypto
מצרים תפארתם׃

Cum errat ebrius הקיא כפף horrebit & timebit * facie eleuationis ‡ eleuat נוף † terra * pauorem * ſibi timebit, à facie יעץ ‡ decreuit היה ‡ lingua Chenahanitide, שפה * deſtructionis titulos נצב עוד ‡ facie ישע גדל ab ידע ‡ oblationem, שוב ‡ placabitur סלל ‡ obſequentur medio ‡ in quo ingreſſus eſt ‡ cum mitteret בוא ‡ ſolue ‡ de מתק ‡ ſolue de pedibus tuis: עשה * erit שבה גלה ‡ turbibus in ignominiam שות ערה ‡ pudore affi. ‡ tremuntur נבט חתת

vitulam Sohar ad vſque *eius profugi* ,clamabit Moab ad meum Cor
5 †לבי למואב יזעק בריחה עד־צוער עגלת
via † quia ,eam in aſcendet fletu in Luchith aſcenſu in quia :triennem
שלשיה כי מעלה הלוחית בבכי יעלה־בו כי דרך
Nimrim aquæ Nam .ſuſcitabunt contritionis clamorem Choronaim
6 חרנים זעקת־שבר יעערו: †כי־מי נמרים
.fuit non viride ,germẽ defecit ,herba aruit *quoniam* ,erunt deſolationes in
משמות יהיו כי־יבש חציר כלה דשא ירק לא היה:
ſalicum torrentem iuxta *ſuum depoſitũ* & ‡ fecit *reſiduum* * Ideo
7 †על־כן יתרה עשה ופקדתם על נחל הערבים
ad vſque : Moab terminum clamor circuiuit Quia .*ea* deferent
8 ישאום: †כי־הקיפה הזעקה את־גבול מואב עד־
.eius vlulatus Elim Beer & ,eius vlulatus Eglaim
אגלים יללתה ובאר אלים יללתה:
Dimon ſuper ponam nam :ſanguine ſunt repletæ Dimon aquæ Quia
9 †כי מי דימון מלאו דם כי־אשית על־דימון
.*humi* ‡ reſiduo & ,leonem Moab *euaſioni* * ;addita
נוספות לפליטת מואב אריה ולשארית אדמה:

vectes / † in / ער / vnde & / מסם / * diuitias / ‡ ſubſtantias ſuas / נשא / שית / * ſuperſtites / ‡ terræ. / יסף

CAP. XVI. יו

montem ad ,deſerti petra de terræ *dominator* Agnum Mittite
1 †שלחו־כר מושל־ארץ מסלע מדברה אל־הר
erunt ‡ ,*emiſſa nido vagans* † auis ſicut erit Et .Sion filiæ
2 בת־ציון: †והיה כעוף־נודד קן משלח תהיינה
. Arnon vada Moab filiæ
בנות מואב מעברת לארנון:
tuam vmbram noctẽ quaſi pone ,iudicium fac ,conſilium Affer
3 †הביאו עצה עשו פלילה שיתי כליל צלך
.*reueles ne vagum* ‡:expulſos abſconde :*Meridiei medio in* *
בתוך צהרים סתרי נדחים נדד אל־תגלי:
faciebus † à eis latibulum ſis Moab , mei expulſi te in Habitent
4 †יגורו בך נדחי מואב הוי־סתר למו מפני
conculcans ſunt conſumpti ,*vaſtatio* ‡ defecit ,expreſſor *finiit* ‖ quia :*vaſtatoris*
שודד כי־אפס המץ כלה שד תמו רמס
ſedebit & ,ſolium miſericordia in præparabitur Et .terra de
5 מן־הארץ: †והוכן בחסד כסא וישב
,iudicium quærens & ,iudicans ,Dauid *tentorio* * in veritate in illud ſuper
עליו באמת באהל דוד שפט ודרש משפט
† ſuperbus ,Moab ſuperbiam Audiuimus .iuſtitiam ‡ feſtinans &
6 ומהר צדק: †שמענו גאון־מואב גא
ſic * non ,eius *iracundia* ‡ & ,eius extollentia & ,eius ſuperbia :valde
מאד גאותו וגאונו ועברתו לא־כן
:vlulabit ipſe totus,Moab ad Moab vlulabit Idcirco .eius *mendacia*
7 בדיו: †לכן ייליל מואב למואב כלה ייליל
.percuſſi veruntamen ,*meditabimini* † charaſeth-Chir *fundamenta ob* ‡
לאשישי קיר־חרשת תהגו אך־נכאים:
gentium Domini : Sibmah *vitis debilitata* * Cheſbon *arua* ‖ Quia
8 †כי שדמות חשבון אמלל גפן שבמה בעלי גוים
errauerunt ,*contigere* † Iahazer ad vſque ,eius vites optimas quaſſauerunt
הלמו שרוקיה עד־יעזר נגעו תעו
.mare tranſierunt , ſe extenderunt eius *emiſſiones* ‡ :deſertũ ‖
מדבר שלחותיה נטשו עברו ים:
te inebriabo :Sibmah vitis Iahazer fletu in plorabo Idcirco
9 †על־כן אבכה בבכי יעזר גפן שבמה אריוך
ſuper & ,*tuos æſtiuos* ‡ ſuper quoniam :Elhaleh & ,Cheſbon mea lachryma
דמעתי חשבון ואלעלה כי על־קיצך ועל־
exultatio & ,lætitia *colligetur* † Et .cecidit celeuſma tuam meſſem
10 קצירך הידד נפל: †ונאסף שמחה וגיל
torcularibus in vinũ :*iubilabit* ‡ non ,*ouabit* * non vineis in & , *Charmel* à
מן־הכרמל ובכרמים לא־ירנן לא ירעע יין ביקבים
mea viſcera Ideo .feci ceſſare *celeuſma* † ,calcans calcabit non
11 לא־ידרך הדרך הידד השבתי: †על־כן מעי
.chares-Chir ſuper *meum intimũ* & ,*tumultuabũtur cynara vt* ‖ Moab *ad* ‡
למואב ככנור יהמו וקרבי לקיר חרש:
,excelſum ſuper Moab laborauerit quòd ,apparuerit cùm ,erit Et
12 †והיה כי־נראה כי־נלאה מואב על־הבמה
.poterit non & ,*orandum ad* * ſuum ſanctuarium in ingredietur &
ובא אל־מקדשו להתפלל ולא יוכל:
.*tunc* ‡ ex Moab ad DOMINVS eſt locutus quod verbum ‖ Hoc
13 †זה הדבר אשר דבר יהוה אל־מואב מאז:
annis tribus In :dicendo ,DOMINVS eſt locutus nunc Et
14 †ועתה דבר יהוה לאמר בשלש שנים
omni in Moab gloria *vilipendetur* † & ,mercenarij annis tanquam
כשני שכיר ונקלה כבוד מואב בכל
.*copioſum non* ,*puſillum* ,*paruum reſiduum* ‖ & ,*multa turba* ‡
ההמון הרב ושאר מעט מזער לוא כביר:

dominatoris / † emiſſi fugiẽs de nido, / קנן / ‡ ſic / ‖ ad / הביאי / עשי / * in Meridie / ‡ & fugam ne prodas. / † facie populatoris: / ‖ defecit / ‡ populator conſumpti ſunt repentè / * tabernaculo / ‡ ad / † eſt / נאה / ‡ indignatione / * ſunt recta verba / ‡ ſuper / ‖ loquemini / תעה / ‖ vites / * deſolatæ ſunt plantationes optimæ vitium / † percuſſerunt / ‖ in / ‡ propaginis / ‡ fructus æſtatis tuæ, / † deficiet / ‡ ab vbere campo, / * cantabit / ‡ iubilabit / † iubilatione / ‡ ſuper / ‖ vt cithara ſonabunt, / ‡ intima mea / המה / * vt cerneret / ‖ eſt / ‡ eo tempore / † attenuabitur / ‡ populo eo qui eſt / ‖ quod reſiduum erit, quemadmodum, & non validum. / רבב

CAP. XVII. יז

erit & ,ciuitas *remota* * Dammeſec Ecce Dammeſec Onus
1 †משא דמשק הנה דמשק מוסר מעיר והיתה
,erunt gregibus Haroher ciuitates Derelictæ .ruinæ aceruus
2 מעי מפלה: †עזבות ערי ערער לעדרים תהיינה
,Ephraim ab munitio ceſſabit Et .exterrens ‡ non & ,accubabunt &
3 ורבצו ואין מחריד: †ונשבת מבצר מאפרים
Iſrael filiorum gloria ſicut : Aram reſiduo & ,Dammeſec à regnum &
וממלכה מדמשק ושאר ארם ככבוד בני־ישראל
illa die in ,erit Et .exercituum DOMINVS dixit ,erunt
4 יהיו נאם־יהוה צבאות: †והיה ביום ההוא
.macreſcet eius carnis pinguedo & ,Iahacob gloria attenuabitur
ידל כבוד יעקב ומשמן בשרו ירזה:
,metat ſpicas eius brachium & ,*ſegetis meſſem colligere* ſicut erit Et
5 †והיה כאסף קציר קמה וזרעו שבלים יקצור
.Rephaim valle in ſpicas *legens* ſicut erit &
והיה כמלקט שבלים בעמק רפאים:
trium * duorum ,oleæ excuſſio ſicut ,racemi eo in relinquentur Et
6 †ונשאר־בו עוללת כנקף זית שנים שלשה
,frugiferis eius ramis in quinq; ‡ ,quatuor ,*verberis capite* * in granorum
גרגרים בראש אמיר ארבעה חמשה בסעפיה פריה
.Iſrael Deus DOMINVS dixit
נאם־יהוה אלהי ישראל:
ad eius oculi & ,ſuum factorem ad homo aſpiciet illa die In
7 †ביום ההוא ישעה האדם על־עשהו ועיניו אל־
opus altaria ad aſpiciet non Et .reſpicient Iſrael Sanctum
8 קדוש ישראל תראינה: †ולא ישעה אל־המזבחות מעשה
,Lucos & ‖ ,reſpiciet non eius digiti fecerunt quod & ,eius manuum
ידיו ואשר עשו אצבעתיו לא יראה והאשרים
eius fortitudinis ciuitates erunt illa die In .*loca aprica* &
9 והחמנים: †ביום ההוא יהיו ערי מעזו
filiorum *faciebus* † à dereliquerunt *quæ* ,*verbeti* ‡ & ,*virgulti* * derelictio ſicut
כעזובת החרש והאמיר אשר עזבו מפני בני
,tuæ ſalutis Dei es oblita Quia .deſolatio erit & , Iſrael
10 ישראל והיתה שממה: †כי שכחת אלהי ישעך
plãtationes plantabis propterea :es recordata nõ ,tuæ fortitudinis petræ &
וצור מעזך לא זכרת על־כן תטעי נטעי
tuam plantationem die In .*illud* ſeminabis alieni *putamen* ‖ & ,*iucundas* ‡
11 נעמנים וזמרת זר תזרענו: †ביום נטעך
meſſis aceruus * .facies germinare tuum ſemen mane in & , facies creſcere
תשגשגי ובבקר זרעך תפריחי נד קציר
,multorũ populorũ *turba* ‡ Væ .deſperati doloris & ,*hæreditatis die in*
12 ביום נחלה וכאב אנוש: †הוי המון עמים רבים
aquarum *ſonitus* ‖ vt nationum *ſonitus* ‡ & *tumultuabuntur maria tumultuari vt* †
כהמות ימים יהמיון ושאון לאמים כשאון מים
.*ſonabunt crebrarum* *
כבירים ישאון:
increpabit & ,ſonabunt multarum aquarum ſonitus ſicut Populi
13 †לאמים כשאון מים רבים ישאון וגער
montium gluma ſicut *paſſus* ‡ perſecutionem & , *longè à* ‖ fugiet & ,eũ in
בו ונס ממרחק ורדף כמץ הרים
.*turbinis facies ad globus* ‡ & ,venti *facies ad* †
לפני־רוח וכגלגל לפני סופה:
hæc ,*ipſa* ‡ non mane * antequã ,turbatio ecce & *veſpera* ‖ tempore In
14 †לעת ערב והנה בלהה בטרם בקר איננו זה
.nos diripientium ſors & ,nos prædãtium pars †
חלק שוסינו וגורל לבזזינו:

CAP. XVIII. יח

.Aegypti flumina trans * quæ alarum vmbræ terra Væ
1 †הוי ארץ צלצל כנפים אשר מעבר לנהרי־כוש:
.aquarum *facies ſuper iunci vaſis in* & ,legatos mare per Mittens
2 †השלח בים צירים ובכלי־גמא על־פני־מים
populum ad ,expilatam & tractam gentem ad leues nuncij Ite
לכו מלאכים קלים אל־גוי ממשך ומורט אל־עם
cuius,*conculcationis* ‖ & ,*linea linea* ‡ gentem ;vltra & ,*ipſo* † ex terribilem
נורא מן־הוא והלאה גוי קו־קו ומבוסה אשר־
.*eius* terram flumina diripuerunt
בזאו נהרים ארצו:
extollere ſecundum * ,terræ incolæ & ,orbis habitatores Omnes
3 †כל־ישבי תבל ושכני ארץ כנשא־
.audietis *tubam clangendo in* † & ,videbitis montibus ‡ vexillum
נס הרים תראו וכתקע שופר תשמעו:

Prophetia / * remouebitur ne ſit / [y] נשא [z] סור / [a] היה / * erit / ſi colligat meſſor ſegetem, qui colligit / * vel / [b] שנה / * ſummitate rami aut ‡ aut / [c] פרה / [d] ראה / ‖ nempe imagines. / [e] עזז / * rami, ‡ frõdis, quos † facie / [f] נטע / ‡ pulchras, ‖ germen / commotio rami in die percuſſionis infirmantis, / [g] שגה / ‡ multitudini † qui ſicut fremitus marium ſonabũt, † ſtrepitus ‖ ſtrepitus * multarum ſtrepet. / [h] המה [i] נום / ‖ procul, ‡ patientur † à facie ‡ ſtipula coram tempeſtate. ‖ veſpertino, * ſit ‡ erit ipſe † eſt / [k] שסה / O * eſt / [l] צלל / naui iuncea ſuper faciem / [m] ילך [n] קלל / † quo fuit ‡ lineatim, ‖ cõculcata m / [o] קוה / * cùm eleuabitur ‡ in † cùm clanxerit tuba / [p] נחם / [q] ראה

Chaldæorum ſuperbiæ gloria ,regnorum decoratio Babel erit Et
19 וְהָיְתָה בָבֶל צְבִי מַמְלָכוֹת תִּפְאֶרֶת גְּאוֹן כַּשְׂדִּים
.Hamorah & Sedom Dei * ſubuerſionem ſecundum
כְּמַהְפֵּכַת אֱלֹהִים אֶת־סְדֹם וְאֶת־עֲמֹרָה׃
,generatione in vſque habitabitur nec ,perpetuum* in habitabitur Non
20 לֹא־תֵשֵׁב לָנֶצַח וְלֹא תִשְׁכֹּן עַד־דּוֹר
non paſtores & ,Harabs ibi tendet tentorium non & :generationem &
וָדוֹר וְלֹא־יַהֵל שָׁם עֲרָבִי וְרֹעִים לֹא־
replebuntur & ,Tſiim* ibi accubabunt Et .† ibi facient accubare
21 יַרְבִּצוּ שָׁם׃ וְרָבְצוּ־שָׁם צִיִּים וּמָלְאוּ
piloſi † & ,vlulæ * filiæ ibi habitabunt & ,furunculis eorum domus
בָתֵּיהֶם אֹחִים וְשָׁכְנוּ שָׁם בְּנוֹת יַעֲנָה וּשְׂעִירִים
dracones &,eius viduatis ędibus in catti canet alternis † Et .ibi ſaltabunt
22 יְרַקְּדוּ־שָׁם׃ וְעָנָה אִיִּים בְּאַלְמְנוֹתָיו וְתַנִּים
non eius dies & ,eius tempus veniendum ad prope† Et .voluptatis* palatiis in
בְּהֵיכְלֵי עֹנֶג וְקָרוֹב לָבוֹא עִתָּהּ וְיָמֶיהָ לֹא
.protrahentur
יִמָּשֵׁכוּ׃

CAP. XIIII. יד

Iſrael in adhuc eliget & ,Iahacob DOMINVS miſerebitur Nam
1 כִּי יְרַחֵם יְהוָה אֶת־יַעֲקֹב וּבָחַר עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל
peregrinus ſe copulabit & :ſuam humum ſuper eos requieſcere faciet &
וְהִנִּיחָם עַל־אַדְמָתָם וְנִלְוָה הַגֵּר
,populi eos tollent Et .Iahacob domo ſuper adhærebūt & ,eis ſuper
2 עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל־בֵּית יַעֲקֹב׃ וּלְקָחוּם עַמִּים
ſuper ,Iſrael domus eos hæreditabunt & ,ſuum locum ad eos adducent &
וֶהֱבִיאוּם אֶל־מְקוֹמָם וְהִתְנַחֲלוּם בֵּית־יִשְׂרָאֵל עַל
ducentes captiuos erunt * & :ancillas in & ,ſeruos in ,DOMINI humo*
אַדְמַת יְהוָה לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת וְהָיוּ שֹׁבִים
die in erit Et .ſuos exactores in † dominabuntur & ,eos captiuantes
3 לְשֹׁבֵיהֶם וְרָדוּ בְּנֹגְשֵׂיהֶם׃ וְהָיָה בְּיוֹם
à & ,tuo tremore * à & ,tuo labore à tibi DOMINVM requiem dare*
הָנִיחַ יְהוָה לְךָ מֵעָצְבְּךָ וּמֵרָגְזֶךָ וּמִן־
parabolam leuabis † Et .te in* fuit ſeruitum qua ,dura ſeruitute
4 הָעֲבֹדָה הַקָּשָׁה אֲשֶׁר עֻבַּד־בָּךְ׃ וְנָשָׂאתָ הַמָּשָׁל
deſiit ,exactor * ceſſauit Quomodo :dices & ,Babel regem contra iſtam
הַזֶּה עַל־מֶלֶךְ בָּבֶל וְאָמָרְתָּ אֵיךְ שָׁבַת נֹגֵשׂ שָׁבְתָה
virgam ,impiorum baculum DOMINVS Contriuit .aurea penſio
5 מַדְהֵבָה׃ שָׁבַר יְהוָה מַטֵּה רְשָׁעִים שֵׁבֶט
,declinatione ſine* percuſſione ,feruida ira in populos Percutientē .dominantiū
6 מֹשְׁלִים׃ מַכֶּה עַמִּים בְּעֶבְרָה מַכַּת בִּלְתִּי סָרָה
.prohibuit non paſſum perſecutionem ,gentibus furore in dominantem
רֹדֶה בָאַף גּוֹיִם מֻרְדָּף בְּלִי חָשָׂךְ׃
.præconium iubilauerunt ,terra omnis requieuit ,Quieuit
7 נָחָה שָׁקְטָה כָּל־הָאָרֶץ פָּצְחוּ רִנָּה׃
iacuiſti tunc * ex ;Lebanon cedri ,te de ſunt lætatæ abietes Etiam
8 גַּם־בְּרוֹשִׁים שָׂמְחוּ לְךָ אַרְזֵי לְבָנוֹן מֵאָז שָׁכַבְתָּ
,te propter contemnuit* deorſum Infernus .nos ſuper ſuccidens † aſcendit non
9 לֹא־יַעֲלֶה הַכֹּרֵת עָלֵינוּ׃ שְׁאוֹל מִתַּחַת רָגְזָה לְךָ
:terræ hircos * omnes ,manes * tibi ſuſcitauit ,tui aduentus occurſum in
לִקְרַאת בּוֹאֶךָ עוֹרֵר לְךָ רְפָאִים כָּל־עַתּוּדֵי אָרֶץ
iſti Omnes .gentium reges omnes ſuis ſoliis de fecit ſurgere
10 הֵקִים מִכִּסְאוֹתָם כֹּל מַלְכֵי גוֹיִם׃ כֻּלָּם
,nos ſicut es infirmatus tu Etiam :te ad dicent & ,reſponſa dabunt
יַעֲנוּ וְיֹאמְרוּ אֵלֶיךָ גַּם־אַתָּה חֻלֵּיתָ כָמוֹנוּ
ſtrepitus† ,tua ſuperbia infernum* ad eſt Depreſſa* .es aſſimilatus nobis
11 אֵלֵינוּ נִמְשָׁלְתָּ׃ הוּרַד שְׁאוֹל גְּאוֹנֶךָ הֶמְיַת
.vermis te operientes* & ,vermis ſternetur te ſubter :tuorum nablorum
נְבָלֶיךָ תַּחְתֶּיךָ יֻצַּע רִמָּה וּמְכַסֶּיךָ תּוֹלֵעָה׃
es reſectus ?autoræ fili Lucifer cælo de cecidiſti Quomodo
12 אֵיךְ נָפַלְתָּ מִשָּׁמַיִם הֵילֵל בֶּן־שָׁחַר נִגְדַּעְתָּ
:tuo corde in dixiſti tu Et .gentes ſuper debilitans* terram ad
13 לָאָרֶץ חוֹלֵשׁ עַל־גּוֹיִם׃ וְאַתָּה אָמַרְתָּ בִלְבָבְךָ
:meum ſolium exaltabo Dei ſtellas ſupra ,aſcendam Cælum
הַשָּׁמַיִם אֶעֱלֶה מִמַּעַל לְכוֹכְבֵי־אֵל אָרִים כִּסְאִי
.Aquilonis lateribus in conuentus† monte in ſedebo &
וְאֵשֵׁב בְּהַר־מוֹעֵד בְּיַרְכְּתֵי צָפוֹן׃
.Altiſſimo ero ſimilis ,nubis excelſa† ſuper Aſcendam
14 אֶעֱלֶה עַל־בָּמֳתֵי עָב אֶדַּמֶּה לְעֶלְיוֹן׃
.ciſternæ* latera ad ,deprimeris † infernum ad Veruntamen
15 אַךְ אֶל־שְׁאוֹל תּוּרָד אֶל־יַרְכְּתֵי־בוֹר׃
vir † hic Num :perpendent * te ad* :proſpicient te ad ,te Videntes
16 רֹאֶיךָ אֵלֶיךָ יַשְׁגִּיחוּ אֵלֶיךָ יִתְבּוֹנָנוּ הֲזֶה הָאִישׁ
?regna commouens* ,terram tremefaciens*
מַרְגִּיז הָאָרֶץ מַרְעִישׁ מַמְלָכוֹת׃

eius vinctis ,deſtruxit eius vrbes & ,deſertum ſicut orbem Poſuit
17 שָׂם תֵּבֵל כַּמִּדְבָּר וְעָרָיו הָרָס אֲסִירָיו
iacuerunt ,ipſi vniuerſi ,gentium reges Omnes .carcerem aperuit non
18 לֹא־פָתַח בָּיְתָה׃ כָּל־מַלְכֵי גוֹיִם כֻּלָּם שָׁכְבוּ
tuo ſepulchro de es proiectus tu Et .ſua domo in vir ,gloria in
19 בְכָבוֹד אִישׁ בְּבֵיתוֹ׃ וְאַתָּה הָשְׁלַכְתָּ מִקִּבְרְךָ
:gladio perforatorum ,occiſorum veſtimentum ,abominabilis ſtirps vt
כְּנֵצֶר נִתְעָב לְבֻשׁ הֲרֻגִים מְטֹעֲנֵי חָרֶב
.conculcatum cadauer veluti ,ciſternæ* lapides ad deſcendentium*
יוֹרְדֵי אֶל־אַבְנֵי־בוֹר כְּפֶגֶר מוּבָס׃
,corrupiſti † tuam terram quia :ſepultura in eis cum te vnies Non
20 לֹא־תֵחַד אִתָּם בִּקְבוּרָה כִּי־אַרְצְךָ שִׁחַתָּ
.peſſimorum ſemen ſeculum* in vocabitur non :occidiſti tuum populum
עַמְּךָ הָרַגְתָּ לֹא־יִקָּרֵא לְעוֹלָם זֶרַע מְרֵעִים׃
:eorum patrum iniquitate in occiſionem eius filiis : Præparate
21 הָכִינוּ לְבָנָיו מַטְבֵּחַ בַּעֲוֹן אֲבוֹתָם
facies* impleant atque ,terram accipiant hæreditate & ,conſurgant ne
בַּל־יָקֻמוּ וְיָרְשׁוּ אָרֶץ וּמָלְאוּ פְנֵי־
DOMINVS dicit ,eos contra conſurgam Et .vrbibus * orbis
22 תֵבֵל עָרִים׃ וְקַמְתִּי עֲלֵיהֶם נְאֻם יְהוָה
,filium & ,conſanguineum† & ,nomen Babel de ſuccidam † & ,exercituum
צְבָאוֹת וְהִכְרַתִּי לְבָבֶל שֵׁם וּשְׁאָר וְנִין
poſſeſſionem in eam ponam Et .DOMINVS dicit ,nepotem &
23 וָנֶכֶד נְאֻם־יְהוָה׃ וְשַׂמְתִּיהָ לְמוֹרַשׁ
,delendo ſcopis in eam ſcopabo & ,aquarum paludes & ,ericij
קִפֹּד וְאַגְמֵי־מָיִם וְטֵאטֵאתִיהָ בְּמַטְאֲטֵא הַשְׁמֵד
DOMINVS Iurauit .exercituum DOMINVS dicit
24 נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃ נִשְׁבַּע יְהוָה
fuit ſic ;cogitaui quod ſecundum non Si : dicendo ,exercituum
צְבָאוֹת לֵאמֹר אִם־לֹא כַּאֲשֶׁר דִּמִּיתִי כֵּן הָיָתָה
Aſſur frangendum Ad .ſtabit* ipſum ,conſului* quod ſecundum &
25 וְכַאֲשֶׁר יָעַצְתִּי הִיא תָקוּם׃ לִשְׁבֹּר אַשּׁוּר
eis deſuper recedet † & :eum conculcabo meis montibus in & ,mea terra in
בְּאַרְצִי וְעַל־הָרַי אֲבוּסֶנּוּ וְסָר מֵעֲלֵיהֶם
.remouebitur eius humero deſuper † illius onus & ,eius iugum
עֻלּוֹ וְסֻבֳּלוֹ מֵעַל שִׁכְמוֹ יָסוּר׃
manus hæc & :terram omnem ſuper conſultum* conſilium* Hoc
26 זֹאת הָעֵצָה הַיְּעוּצָה עַל־כָּל־הָאָרֶץ וְזֹאת הַיָּד
exercituum DOMINVS Nam .gentes omnes ſuper extenta
27 הַנְּטוּיָה עַל־כָּל־הַגּוֹיִם׃ כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת
?eam faciet redire quis & ,extenta eius manus & ?irritabit quis & ,conſuluit†
יָעָץ וּמִי יָפֵר וְיָדוֹ הַנְּטוּיָה וּמִי יְשִׁיבֶנָּה׃
.hoc onus* fuit ,Achaz regem mori* anno In
28 בִּשְׁנַת־מוֹת הַמֶּלֶךְ אָחָז הָיָה הַמַּשָּׂא הַזֶּה׃
te percutientis* virga ſit cōfracta quod ,tu omnis Peleſeth læteris Ne
29 אַל־תִּשְׂמְחִי פְלֶשֶׁת כֻּלֵּךְ כִּי נִשְׁבַּר שֵׁבֶט מַכֵּךְ
ignitus ſerpens† eius fructus & ,regulus egredietur ſerpentis radice de nam
כִּי־מִשֹּׁרֶשׁ נָחָשׁ יֵצֵא צֶפַע וּפִרְיוֹ שָׂרָף
mendici & ,tenuium † primogeniti paſcentur Et .volans
30 מְעוֹפֵף׃ וְרָעוּ בְּכוֹרֵי דַלִּים וְאֶבְיוֹנִים
tuas reliquias & ,tuam radicē fame in faciam interire & ,accubabunt fiducia in*
לָבֶטַח יִרְבָּצוּ וְהֵמַתִּי בָרָעָב שָׁרְשֵׁךְ וּשְׁאֵרִיתֵךְ
Peleſeth liquefacta* : ciuitas† clama ,porta* Vlula .interficiet
31 יַהֲרֹג׃ הֵילִילִי שַׁעַר זַעֲקִי־עִיר נָמוֹג פְּלֶשֶׁת
ſolitarius* non & ,veniens † fumus Aquilone ab nam :tu omnis
כֻּלֵּךְ כִּי מִצָּפוֹן עָשָׁן בָּא וְאֵין בּוֹדֵד
gentis nunciis reſpondebitur quid Et .ſuis temporibus in
32 בְּמוֹעָדָיו׃ וּמַה־יַּעֲנֶה מַלְאֲכֵי־גוֹי
.eius populi afflicti confident † ea in & ,Sion fundauit DOMINVS quòd
כִּי יְהוָה יִסַּד צִיּוֹן וּבָהּ יֶחֱסוּ עֲנִיֵּי עַמּוֹ׃

CAP. XV.

quia ,ſuccſus† ,Moab Har eſt vaſtatus nocte in Quia .Moab Onus*
1 מַשָּׂא מוֹאָב כִּי בְּלֵיל שֻׁדַּד עָר מוֹאָב נִדְמָה כִּי
Dibon & ,ædem in Aſcendit .ſuccſus † Moab Chir eſt vaſtatus nocte in
2 בְּלֵיל שֻׁדַּד קִיר־מוֹאָב נִדְמָה׃ עָלָה הַבַּיִת וְדִיבֹן
cūctis in :vlulabit Moab Medba ſuper & ,Nebo ſuper ,fletum ad excelſa*
הַבָּמוֹת לְבֶכִי עַל־נְבוֹ וְעַל מֵידְבָא מוֹאָב יְיֵלִיל בְּכָל־
ſe accinget eius plateis In .reſecta* barba omnis ,caluitiū * eius capitibus
3 רָאשָׁיו קָרְחָה כָּל־זָקָן גְּרוּעָה׃ בְּחוּצֹתָיו חָגְרוּ
fletū in deſcendes vlulabit ipſa tota eius plateis in & ,eius tectis in :ſacco†
שָׂק עַל גַּגּוֹתֶיהָ וּבִרְחֹבֹתֶיהָ כֻּלֹּה יְיֵלִיל יֹרֵד בַּבֶּכִי׃
eorum vox audietur Iahas ad vſq; ,Elhaleh & Cheſbon clamauit Et
4 וַתִּזְעַק חֶשְׁבּוֹן וְאֶלְעָלֵה עַד־יַהַץ נִשְׁמַע קוֹלָם
ſibi vociferabit eius anima ,clamabunt Moab expediti* ideo*
עַל־כֵּן חֲלֻצֵי מוֹאָב יָרִיעוּ נַפְשׁוֹ יָרְעָה לוֹ׃

CAP. XI. יא

eius radicibus de *ſurculus* & ,Iſai ſtirpe de virga egredietur Et
1 † וְיָצָא חֹטֶר מִגֵּזַע יִשָׁי וְנֵצֶר מִשָּׁרָשָׁיו
ſpiritus,DOMINI ſpiritus eum ſuper requieſcet Et .creſcet
2 יִפְרֶה׃ † וְנָחָה עָלָיו רוּחַ יְהוָה רוּחַ
ſcientiæ ſpiritus ,fortitudinis & cōſilij ſpiritus ,intelligentiæ & ſapientiæ
חָכְמָה וּבִינָה רוּחַ עֵצָה וּגְבוּרָה רוּחַ [e] דַּעַת
:DOMINI timore in *eius* ‡ odorari Et .DOMINI timoris &
3 וְיִרְאַת יְהוָה׃ † [f] וַהֲרִיחוֹ בְּיִרְאַת יְהוָה
ſuarū aurium auditum *ad* ‡ neque ,iudicabit ſuorū oculorū viſionē *ad* ‡ nec
וְלֹא־לְמַרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט וְלֹא־לְמִשְׁמַע אָזְנָיו
*rectitudine in arguet & ,*tenues* ‡ iuſtitia in iudicabit Et † .arguet
4 יוֹכִיחַ׃ † וְשָׁפַט בְּצֶדֶק דַּלִּים וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר
ſpiritu in & ,ſui oris virga in terram percutiet & :terræ manſuetis
[g] לְעַנְוֵי־אָרֶץ וְהִכָּה־אֶרֶץ בְּשֵׁבֶט [h] פִּיו וּבְרוּחַ
cingulum iuſtitia erit Et .impium interficiet ſuorum labiorum
5 שְׂפָתָיו יָמִית רָשָׁע׃ † וְהָיָה צֶדֶק אֵזוֹר
lupus *hoſpitabitur* Et .eius renum cingulum fides & :eius lumborum
6 מָתְנָיו וְהָאֱמוּנָה אֵזוֹר חֲלָצָיו׃ † וְגָר זְאֵב
,leonis catulus & vitulus & :accubabit hœdo cum pardus & ,agno cum
עִם־כֶּבֶשׂ וְנָמֵר עִם־[i] גְּדִי יִרְבָּץ וְעֵגֶל וּכְפִיר
vrſa & vacca Et .*eis in ducens* paruus puer & ,ſimul pingue pecus &
7 וּמְרִיא יַחְדָּו וְנַעַר קָטֹן נֹהֵג בָּם׃ † וּפָרָה [k] וָדֹב
.paleam comedet bos ſicut leo & :earū nati accubabunt ,ſimul paſcētur
[l] תִּרְעֶינָה יַחְדָּו יִרְבְּצוּ יַלְדֵיהֶן וְאַרְיֵה כַּבָּקָר יֹאכַל־תֶּבֶן׃
,cauernam ſuper & ,aſpidis foramen ſuper lactens delectabitur Et
8 † וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק עַל־[m] חֻר פָּתֶן וְעַל מְאוּרַת
non & ,*malefacient* ‡ Non .*miſit* * ſuam manum ablactatus reguli
9 צִפְעוֹנִי גָּמוּל יָדוֹ הָדָה׃ † לֹא־[n] יָרֵעוּ וְלֹא־
terra eſt repleta quia ;meæ ſanctitatis monte vniuerſo in *corrumpent* †
יַשְׁחִיתוּ בְּכָל־הַר קָדְשִׁי כִּי־מָלְאָה הָאָרֶץ
die in erit Et .operientes mare aquæ ſicut ,DOMINI ſcientia
10 דֵּעָה אֶת־יְהוָה כַּמַּיִם לַיָּם [o] מְכַסִּים׃ † וְהָיָה בַּיּוֹם
gentes illam *ad*,populorum vexillum *in ſtans* quæ ,Iſai radix ,illa
הַהוּא שֹׁרֶשׁ יִשַׁי אֲשֶׁר עֹמֵד לְנֵס עַמִּים אֵלָיו גּוֹיִם
illa die in ,erit Et .gloria * eius requies erit & :quærent * in
11 יִדְרֹשׁוּ וְהָיְתָה [p] מְנֻחָתוֹ כָּבוֹד׃ † וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא
reſiduum poſſidendum ad ſuam manum ſecundo DOMINVS adiiciet
יוֹסִיף אֲדֹנָי [q] שֵׁנִית יָדוֹ לִקְנוֹת אֶת־שְׁאָר
,Pathros à & ,Aegypto ab & ,Aſſur ab remanebit quod :ſui populi
עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשָּׁאֵר מֵאַשּׁוּר וּמִמִּצְרַיִם וּמִפַּתְרוֹס
.maris inſulis ab & ,Chamath à & ,Sinhar à & ,Helam ab & ,Chus à &
וּמִכּוּשׁ וּמֵעֵילָם וּמִשִּׁנְעָר וּמֵחֲמָת וּמֵאִיֵּי הַיָּם׃
diſperſas * & ,Iſrael *expulſos colliget &* ,*gentibus* vexillum eleuabit Et
12 † וְנָשָׂא נֵס לַגּוֹיִם וְאָסַף נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל וּנְפֻצוֹת
.terræ *alis* ‡ quatuor à congregabit Iehudah
יְהוּדָה יְקַבֵּץ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ׃
.excidentur Iehudah hoſtes & ,Ephraim zelus recedet Et
13 † [r] וְסָרָה קִנְאַת אֶפְרַיִם [s] וְצֹרְרֵי יְהוּדָה יִכָּרֵתוּ
anguſtiabit non Iehudah & ,Iehudah æmulabitur non Ephraim
אֶפְרַיִם לֹא־יְקַנֵּא אֶת־יְהוּדָה וִיהוּדָה לֹא־יָצֹר
ſimul :*mare* ad Peliſtim humerum in volabunt Et .Ephraim
14 אֶת־אֶפְרָיִם׃ † וְעָפוּ בְכָתֵף פְּלִשְׁתִּים יָמָּה יַחְדָּו
,eorum manus miſſio Moab & Edom :Orientis filios prædabuntur
[v] יָבֹזּוּ אֶת־בְּנֵי־קֶדֶם אֱדוֹם וּמוֹאָב מִשְׁלוֹחַ יָדָם
DOMINVS *anathemate delebit* Et .eorum auditus Hammon filij &
15 וּבְנֵי עַמּוֹן מִשְׁמַעְתָּם׃ † וְהֶחֱרִים יְהוָה
flumen ſuper ſuam manum *agitabit* * & ,Aegypti maris *linguam* ‡
אֵת לְשׁוֹן יָם־מִצְרַיִם [x] וְהֵנִיף יָדוֹ עַל־הַנָּהָר
,flumina ſeptem in ‡ ,eum percutiet & :ſui ſpiritus fortitudine in
בַּעְיָם רוּחוֹ [y] וְהִכָּהוּ לְשִׁבְעָה נְחָלִים
reſiduo *ſtrata* via erit Et .calceamentis in ‡ faciet ambulare &
16 וְהִדְרִיךְ בַּנְּעָלִים׃ † וְהָיְתָה [z] מְסִלָּה לִשְׁאָר
die in Iſraeli fuit ſicut :Aſſur ab relinquetur qui ,eius populi
עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשָּׁאֵר מֵאַשּׁוּר כַּאֲשֶׁר הָיְתָה לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם
.Aegypti terra è *eum aſcendere*
[a] עֲלֹתוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃

germen; יָדַע [e]; ‡ ſacietur; רִיחַ [f]; ‡ ſecundum; † Sed; ‡ pauperes pro; עָנָה [g] פֶּה [h]; habitabit; גָּדָה [i]; ducet eos; דּוֹב [k]; רָעָה [l]; חוֹר [m]; * extendet; ‡ nocebunt; רוּעַ [n]; † perdent; כָּסָה [o]; ſtabit vt; נוּחַ [p]; שָׁנָה [q]; in nationibus, & congregabit profugos; * diſperſos; ‡ angulis; סוּר [r] צוּר [s]; Occidentem; עוּף [t]; בָּזַז [v]; & Excidet; ſcopulum; נוּף [x]; ‡ diuidens illud; ‡ tranſire; נָכָה [y]; סָלַל [z]; עָלָה [a]

CAP. XII. יב

fuiſti acerbatus quia ‡ ,DOMINE tibi Cōfitebor :illa die in dices Et
1 † וְאָמַרְתָּ בַּיּוֹם הַהוּא [b] אוֹדְךָ יְהוָה כִּי אָנַפְתָּ
,mea ſalus Deus Ecce .me *conſolaberis* † & ,tuus *naſus auertetur* ,me in
2 בִּי יָשֹׁב אַפְּךָ וּתְנַחֲמֵנִי׃ † הִנֵּה אֵל יְשׁוּעָתִי
.DOMINVS Iah *canticum* ‡ & ,mea fortitudo quia ,pauebo nō & confidam
אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד כִּי [c] עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ יְהוָה

‡ quamquam iratus fuiſti contra me, auerſus eſt furor; † conſolatus es; יָדָה [b]; ‡ laus mea Dominus; עָזַז [c]

fontibus de ,gaudio in aquas haurietis Et .ſalutem in mihi fuit
3 וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה׃ † וּשְׁאַבְתֶּם־מַיִם [e] בְּשָׂשׂוֹן מִמַּעַיְנֵי
,DOMINO Confitemini :illa die in dicetis Et .ſalutis
4 הַיְשׁוּעָה׃ † וַאֲמַרְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַיהוָה
mementote :eius *ſtudia* populis in facite Scire .eius nomen *in* inuocate
קִרְאוּ בִשְׁמוֹ [f] הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילֹתָיו הַזְכִּירוּ
,DOMINO Cantate .eius nomen eſt excelſum quoniam
5 כִּי נִשְׂגָּב שְׁמוֹ׃ † זַמְּרוּ יְהוָה
.terra vniuerſa in *ipſa* *nota* * :fecit *celſitudinem* quoniam
כִּי [g] גֵאוּת עָשָׂה מוּדַעַת זֹאת בְּכָל־הָאָרֶץ׃
magnus quia :Siion habitatrix *præconiza* ‡ & ,vocem Exalta
6 † צַהֲלִי [h] וָרֹנִּי יוֹשֶׁבֶת צִיּוֹן כִּי־גָדוֹל
.Iſrael Sanctus *tuo interiori* † in
בְּקִרְבֵּךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃

CAP. XIII. יג

.Amos filius Ieſahiahu vidit quam ,Babylonis *Onus*
1 † [h] מַשָּׂא בָּבֶל אֲשֶׁר חָזָה יְשַׁעְיָהוּ בֶּן־אָמוֹץ׃
.eos ad vocē exaltate ,vexillum eleuate *præruptum* montem Super
2 † עַל הַר־נִשְׁפֶּה שְׂאוּ־נֵס [i] הָרִימוּ קוֹל לָהֶם
præcepi Ego .munificorum *oſtia* ‡ ingrediantur & ,manū Agitate
3 [k] הָנִיפוּ יָד וְיָבֹאוּ פִּתְחֵי נְדִיבִים׃ † אֲנִי [l] צִוֵּיתִי
exultantes ,*meo naſo* in meos fortes vocaui etiam :meis ſanctificatis
לִמְקֻדָּשָׁי גַּם קָרָאתִי גִבּוֹרַי לְאַפִּי עַלִּיזֵי
:multi populi *ſimilitudine* * montibus in *turba* ‡ Vox .*meæ celſitudinis* †
4 [m] גַּאֲוָתִי׃ † קוֹל הָמוֹן בֶּהָרִים [n] דְּמוּת עַם־רָב
exercituum DOMINVS ,congregatarū gentium regnorum ſonitus vox
קוֹל שְׁאוֹן מַמְלְכוֹת גּוֹיִם נֶאֱסָפִים יְהוָה צְבָאוֹת
extremo ab procul terra de Venientes .prælij exercitum *viſitans* ‡
5 מְפַקֵּד צְבָא מִלְחָמָה׃ † [o] בָּאִים מֵאֶרֶץ מֶרְחָק מִקְצֵה
omnem *conrumpendum* * ad eius *indignationis* ‡ vaſa & ,DOMINVS :cæli
הַשָּׁמָיִם יְהוָה [p] וּכְלֵי זַעְמוֹ לְחַבֵּל כָּל־
præda veluti :DOMINI dies *propinquus* ‡ quia ,Vlulate .terram
6 הָאָרֶץ׃ † הֵילִילוּ כִּי קָרוֹב יוֹם יְהוָה כְּשֹׁד
,*remittentur* † manus omnes Idcirco .veniet Omnipotente ab
7 מִשַּׁדַּי יָבוֹא׃ † עַל־כֵּן כָּל־יָדַיִם [q] תִּרְפֶּינָה
dolores & *tormina* ‡ ,terrebuntur Et .liqueſcet hominis cor omne &
8 וְכָל־לְבַב אֱנוֹשׁ [r] יִמָּס׃ † וְנִבְהָלוּ צִירִים וַחֲבָלִים
ſuum *ſocium* ‡ ad *vir* :*cruciabuntur* * parturiens veluti ,eos tenebunt
יֹאחֵזוּן כַּיּוֹלֵדָה [s] יְחִילוּן אִישׁ אֶל־[t] רֵעֵהוּ
DOMINI dies Ecce .eorum facies flammarum facies :ſtupebunt
9 יִתְמָהוּ פְּנֵי לְהָבִים פְּנֵיהֶם׃ † הִנֵּה יוֹם־יְהוָה
terram *ponendum ad* ,*naris* * ira & ,*excandeſcentia* ‡ & ,crudelis ,*veniens* †
בָּא אַכְזָרִי וְעֶבְרָה [u] וַחֲרוֹן אַף לָשׂוּם הָאָרֶץ
ſtellæ Quoniam .ea ex diſperdat eius peccatores & ;ſolitudinem in
10 לְשַׁמָּה וְחַטָּאֶיהָ יַשְׁמִיד מִמֶּנָּה׃ † כִּי־כוֹכְבֵי
obſcurabitur :ſuū lumen lucere facient non eorū *cōſtellationes* ‡ & ,cælorum
הַשָּׁמַיִם וּכְסִילֵיהֶם לֹא יָהֵלּוּ אוֹרָם חָשַׁךְ
.ſuum lumen faciet ſplendere non luna & ,*ipſum egrediendo in* ‡ ſol
הַשֶּׁמֶשׁ [x] בְּצֵאתוֹ וְיָרֵחַ לֹא־יַגִּיהַּ אוֹרוֹ׃
,eorū iniquitatem impios ſuper & ,malum orbem ſuper viſitabo Et
11 † וּפָקַדְתִּי עַל־תֵּבֵל רָעָה וְעַל־רְשָׁעִים [y] עֲוֺנָם
formidabilium * ſuperbiam & ,*arrogantium* ‡ ſuperbiam ceſſare faciam Et
וְהִשְׁבַּתִּי גְּאוֹן זֵדִים וְגַאֲוַת עָרִיצִים
hominem & :*obrizo præ* † hominē faciam *Precioſum* ‡ .faciam humiliare
12 אַשְׁפִּיל׃ † אוֹקִיר אֱנוֹשׁ [z] מִפָּז וְאָדָם
contremiſcet & ,faciā mouere cælum Idcirco .Ophir *auri maſſa præ* ‡
13 מִכֶּתֶם אוֹפִיר׃ † עַל־כֵּן שָׁמַיִם אַרְגִּיז וְתִרְעַשׁ
iræ *die in* ‡ & ,exercituum DOMINI *feruida ira in* * :ſuo loco de terra
הָאָרֶץ מִמְּקוֹמָהּ בְּעֶבְרַת יְהוָה צְבָאוֹת וּבְיוֹם חֲרוֹן
cōgregans ‡ non & ,pecus ſicut & ,*expulſa dama* ‡ tanquā erit Et .eius *naris* †
14 אַפּוֹ׃ † וְהָיָה [a] כִּצְבִי [b] מֻדָּח וּכְצֹאן וְאֵין מְקַבֵּץ
.fugient ſuam terram ad vnuſquiſq; & ,*reſpicient* * ſuū populū ad vnuſquiſq;
אִישׁ אֶל־עַמּוֹ יִפְנוּ וְאִישׁ אֶל־אַרְצוֹ [c] יָנוּסוּ׃
.gladio in cadet *additus* ‡ omnis & :perfodietur ,inuentus Omnis
15 † כָּל־הַנִּמְצָא יִדָּקֵר וְכָל־הַנִּסְפֶּה יִפּוֹל בֶּחָרֶב׃
,eorū domus diripientur :eorū oculis in allidētur eorum paruuli Et
16 † וְעֹלְלֵיהֶם יְרֻטְּשׁוּ [d] לְעֵינֵיהֶם [e] יִשַּׁסּוּ בָּתֵּיהֶם
,*Madai* ‡ eos contra *ſuſcitans* ‡ ego Ecce .violabūtur eorum vxores &
17 וּנְשֵׁיהֶם תִּשָּׁגַלְנָה׃ † הִנְנִי [f] מֵעִיר עֲלֵיהֶם אֶת־מָדָי
.*eo in* volent non aurum & ,æſtimabunt non argentum qui
אֲשֶׁר־כֶּסֶף לֹא יַחְשֹׁבוּ וְזָהָב לֹא יַחְפְּצוּ־בוֹ׃
,miſerebuntur non ventris fructus & ,allident pueros *arcus* * Et
18 † וּקְשָׁתוֹת נְעָרִים תְּרַטַּשְׁנָה [g] וּפְרִי־בֶטֶן לֹא יְרַחֵמוּ
.eorum oculus parcet non filiis ſuper
עַל־בָּנִים לֹא־תָחוּס עֵינָם׃

ſalus.; הָיָה [d] שׂוּשׂ [e]; opera; יָדַע [f]; magnificentiam; * ſcitur hoc; מורעה ק; גָּאָה [g]; ‡ lauda; † in medio tui; רָנַן [b]; Prophetia; נָשָׂא [h]; eleuatum; רוּם [i]; ‡ Leuate; ‡ portas; נוּף [k] צָוָה [l]; ira mea; † in gloria mea.; ‡ multitudinis; * ad ſimilitudinem; גָּאָה [m]; דָּמָה [n]; ‡ numerat; בּוֹא [o] כָּלָה [p]; ‡ furoris; * diſperdēdū; ‡ prope eſt; † debiles erūt; רָפָה [q]; ‡ anguſtiæ; מָסַס [r] חוּל [s]; * dolebunt: vnuſquiſque; ‡ proximum; רָעָה [t]; † venit; ‡ indignatio,; * furoris, vt ponat; חָרָה [u]; ‡ Oriones; quando egredietur,; יָצָא [x]; עָוָה [y]; ‡ ſuperborū,; * fortium; ‡ Precioſiorem; † magis quā obrizum,; פָּזַז [z]; ‡ magis quā aurum; * propter irā; ‡ propter diē; † furoris; ‡ ceruus eiectus,; ‡ erit qui cōgreget:; צָבָה [a] נָדַח [b]; * reuertentur,; נוּס [c]; ‡ qui ſe adiungit; שָׁסַס [d] בַּיִת [e]; ‡ ſuſcito; ‡ Medos,; השכבנה ק; * arcubus; עוּר [f] פָּרָה

loquens * os omne & ,malignus & ,hypocrita ipse omnis * quia :miserebitur
יְרַחֵם כִּי כֻלּוֹ חָנֵף וּמֵרַע וְכָל־פֶּה דֹּבֵר
eius manus adhuc sed :eius nasus† est auersus non hoc omni In. stultitiam
נְבָלָה בְּכָל־זֹאת לֹא־שָׁב אַפּוֹ וְעוֹד יָדוֹ
veprem ;impietas igois tanquam est succensa Quia .extenta
18 נְטוּיָה׃ † כִּי־בָעֲרָה כָאֵשׁ רִשְׁעָה שָׁמִיר
se extulerunt * & ,sylvæ perplexitatibus ‡ in succendetur & :vorabit spinam &
וָשַׁיִת תֹּאכֵל וַתִּצַּת בְּסִבְכֵי הַיַּעַר וַיִּתְאַבְּכוּ
est obscurata exercituum DOMINI feruida ira In .fumi altitudine
19 גֵּאוּת עָשָׁן׃ † בְּעֶבְרַת יְהוָה צְבָאוֹת נֶעְתַּם
.parcent non suum fratrem ad vir ‡ :ignis esca tanquam populus fuit & :terra
אָרֶץ וַיְהִי הָעָם כְּמַאֲכֹלֶת אֵשׁ אִישׁ אֶל־אָחִיו לֹא יַחְמֹלוּ׃
non & ,sinistram ad comedet & ,esuriet & ,dexteram ad se separabit † Et
20 † וַיִּגְזֹר עַל־יָמִין וְרָעֵב וַיֹּאכַל עַל־שְׂמֹאול וְלֹא
Menasseh .comedent * sui brachij carnem vnusquisque :saturabuntur ‡
21 שָׂבֵעוּ אִישׁ בְּשַׂר־זְרֹעוֹ יֹאכֵלוּ׃ † מְנַשֶּׁה
.Iehudah contra ipsi simul ,Menasseh Ephraim & ,Ephraim
אֶת־אֶפְרַיִם וְאֶפְרַיִם אֶת־מְנַשֶּׁה יַחְדָּו הֵמָּה עַל־יְהוּדָה
.extenta eius manus adhuc sed ,eius nasus ‡ est auersus non hoc omni in furor
בְּכָל־זֹאת לֹא־שָׁב אַפּוֹ וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה׃

vniuersi suu impij & maligni, * loquitur † furor רוע ‡ densitatibus *eleuauerunt se sicut eleuatur fumus Propter iram יצת גאה vnusquisque fratri suo nō parcit. † rapiet ‡ saturabitur *comedet. furor נטה

CAP. X. יוד

.Laborem ‡, facientibus scribere & ,iniquitatis statuta statuentibus † Væ
1 † הוֹי הַחֹקְקִים חִקְקֵי־אָוֶן וּמְכַתְּבִים עָמָל
rapiendum ad & ,tenuium ‡ iudicium peruertendum Ad* .fecerunt scribere
2 כִּתֵּבוּ׃ † לְהַטּוֹת מִדִּין דַּלִּים וְלִגְזֹל
& ,eorum spolium viduas existendum ad † ;mei populi afflictorum iudicium
מִשְׁפַּט עֲנִיֵּי עַמִּי לִהְיוֹת אַלְמָנוֹת שְׁלָלָם וְאֶת־
,visitationis die in facietis quid Et .diripiant pupillos
3 יְתוֹמִים יָבֹזּוּ׃ † וּמַה־תַּעֲשׂוּ לְיוֹם פְּקֻדָּה
? auxilio pro fugietis quem Ad ‡ veniet longinquo à ,desolatione in ‡ &
וּלְשׁוֹאָה מִמֶּרְחָק תָּבוֹא עַל־מִי תָּנוּסוּ לְעֶזְרָה
? vestram gloriam derelinquetis vbi &
וְאָנָה תַעַזְבוּ כְּבוֹדְכֶם׃
omni In . cadent interfectos sub ‡ & ,vinctum sub corruit me Absque *
4 בִּלְתִּי כָרַע תַּחַת אַסִּיר וְתַחַת הֲרוּגִים יִפֹּלוּ בְּכָל־
.extenta eius manus adhuc sed ,eius nasus ‡ est auersus non hoc
זֹאת לֹא־שָׁב אַפּוֹ וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה׃
eorum manu in ipsa virga & ,mei nasi ‡ virga Assur Væ *
5 † הוֹי אַשּׁוּר שֵׁבֶט אַפִּי וּמַטֶּה־הוּא בְיָדָם
populum super & ,eum mittam hypocritam ‡ gentem Ad .mea indignatio †
6 זַעְמִי׃ † בְּגוֹי חָנֵף אֲשַׁלְּחֶנּוּ וְעַל־עַם
,prædā prædandum ad & .spolium spoliandum ad ‡ ,ei mandabo mea iræ feruidæ *
עֶבְרָתִי אֲצַוֶּנּוּ לִשְׁלֹל שָׁלָל וְלָבֹז בַּז
.platearum lutum sicut conculcationem ‡ eum ponendum ad † &
וּלְשׂוּמוֹ מִרְמָס כְּחֹמֶר חוּצוֹת׃
sed :putabit ita non eius cor & ,existimabit sic non ipse Et
7 † וְהוּא לֹא־כֵן יְדַמֶּה וּלְבָבוֹ לֹא־כֵן יַחְשֹׁב כִּי
.paucas ‡ non gentes excidendum ad & ,suo corde in * perdendum ad
לְהַשְׁמִיד בִּלְבָבוֹ וּלְהַכְרִית גּוֹיִם לֹא מְעָט׃
.† reges simul mei principes Nōnne :dicet Siquidem
8 † כִּי יֹאמַר הֲלֹא שָׂרַי יַחְדָּו מְלָכִים׃
Arphad sicut non an * ?Chalno ‡ Charchemis sicut Nōnne
9 † הֲלֹא כְּכַרְכְּמִישׁ כַּלְנוֹ אִם־לֹא כְאַרְפַּד
?Someron ‡ Dammesec sicut Nōnne ?Chamath ‡
חֲמָת אִם־לֹא כְדַמֶּשֶׂק שֹׁמְרוֹן׃
,vanitatis † regna ad mea manus inuenit Quemadmodum
10 † כַּאֲשֶׁר מָצְאָה יָדִי לְמַמְלְכֹת הָאֱלִיל
Nōnne .Someron à & ,Ierusalaim à * eorum sculptilia ‡ &
11 † הֲלֹא וּפְסִילֵיהֶם מִירוּשָׁלַםִ וּמִשֹּׁמְרוֹן׃
,Ierusalaim faciam sic ,eius vanitatibus ‡ & ,Someron feci quemadmodū
כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְשֹׁמְרוֹן וְלֶאֱלִילֶיהָ כֵּן אֶעֱשֶׂה לִירוּשָׁלַםִ
omne Dominus compleuerit cum erit Et ? eius doloribus † &
12 וְלַעֲצַבֶּיהָ׃ † וְהָיָה כִּי־יְבַצַּע אֲדֹנָי אֶת־כָּל־
fructum super visitabo ;Ierusalaim in & ,Siion monte in suum opus
מַעֲשֵׂהוּ בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלָםִ אֶפְקֹד עַל־פְּרִי־
altitudinis gloriam super & ,Assur regis cordis magnitudinis
גֹדֶל לְבַב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר וְעַל־תִּפְאֶרֶת רוּם
,feci meæ manus fortitudine In :dixit Nam .eius oculorū
13 עֵינָיו׃ † כִּי אָמַר בְּכֹחַ יָדִי עָשִׂיתִי
,populorum terminos feci remouere & :fui prudēs * quia ,mea sapientia in &
וּבְחָכְמָתִי כִּי נְבֻנוֹתִי וְאָסִיר גְּבוּלֹת עַמִּים
potens tanquam feci descendere & ,sum deprædatus eorum præparata ‡ &
וַעֲתוּדֹתֵיהֶם שׁוֹשֵׂתִי וְאוֹרִיד כַּאבִּיר
,populorum facultatem ad ‡ mea manus nidū veluti inuenit Et .sedentes ‡
14 יוֹשְׁבִים׃ † וַתִּמְצָא כַקֵּן יָדִי לְחֵיל הָעַמִּים

scribentibus decreta iniqua, ‡ qui mendacium * Vt peruertant ‡ pauperum, & vt rapiant in iudicio pauperes. † vt sint viduæ præda דלל ענה ‡ desolationis, quæ בזז עשה ‡ Nō euadet quispiā, nisi qui incuruauerint se inter vinctos, ‡ inter interfectos se prostrauerint. † furor נפל שוב * O * furoris † est ira. ‡ impiam ולשומו * furoris mei ‡ vt spoliet spolia, & prædetur צוה † ponat ‡ in *erit cor eius, * paucas. † sunt? ‡ fuit * nōnne ‡ fuit † idoli, ‡ simulachra * preciosiora, quàm ‡ idolis עשה simulachris פרה כוח בין * intellexi: ועתודותיהם כביר ‡ thesauros ‡ habitantes ‡ substantiam שׂשה קנן

:congregaui ego terram omnem ,derelicta oua colligit secundum &
וְכֶאֱסֹף בֵּיצִים עֲזֻבוֹת כָּל־הָאָרֶץ אֲנִי אָסָפְתִּי
.garriens † & ,os aperiens ‡ & ,alam mouens * fuit non &
וְלֹא הָיָה נֹדֵד כָּנָף וּפֹצֶה פֶה וּמְצַפְצֵף׃
se magnificabit an ‡ ;ea in incidentē contra securis gloriabitur Nūquid
15 † הֲיִתְפָּאֵר הַגַּרְזֶן עַל הַחֹצֵב בּוֹ אִם־יִתְגַּדֵּל
,ipsam exaltantes ,virgam agitare secundum ‡ eam agitantem * contra serra
הַמַּשּׂוֹר עַל־מְנִיפוֹ כְּהָנִיף שֵׁבֶט אֶת־מְרִימָיו
Dominus dominator mittet Ideo .lignum non baculum exaltare secundum †
16 כְּהָרִים מַטֶּה לֹא־עֵץ׃ † לָכֵן יְשַׁלַּח הָאָדוֹן אֲדֹנָי
incendet eius gloriam subter & ,maciem eius pinguibus in exercituum
צְבָאוֹת בְּמִשְׁמַנָּיו רָזוֹן וְתַחַת כְּבֹדוֹ יֵקַד
ignem in Israel lux erit Et .ignis incendium quasi incendium
17 יְקֹד כִּיקוֹד אֵשׁ׃ † וְהָיָה אוֹר־יִשְׂרָאֵל לְאֵשׁ
,eius spinam deuorabit & ,ardebit & ;flammam in eius sanctus &
וּקְדוֹשׁוֹ לְלֶהָבָה וּבָעֲרָה וְאָכְלָה שִׁיתוֹ
,eius Charmel & ,eius syluæ gloriam Et .vna die in eius veprem &
18 וּשְׁמִירוֹ בְּיוֹם אֶחָד׃ † וּכְבוֹד יַעְרוֹ וְכַרְמִלּוֹ
.vexilliferum liquescere sicut erit & ;consumet carnem ad vsque & ,anima ab
מִנֶּפֶשׁ וְעַד־בָּשָׂר יְכַלֶּה וְהָיָה כִּמְסֹס נֹסֵס׃
.ea scribat puer vt :erunt numerus ‡ eius syluæ lignum residuum * Et
19 † וּשְׁאָר עֵץ יַעְרוֹ מִסְפָּר יִהְיוּ וְנַעַר יִכְתְּבֵם׃
,Israel residuum vltra adiiciet non ,illa die in erit Et
20 † וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא לֹא־יוֹסִיף עוֹד שְׁאָר יִשְׂרָאֵל
super innitetur & :se percutientē super inniti ,Iahacob domus euasio &
וּפְלֵיטַת בֵּית־יַעֲקֹב לְהִשָּׁעֵן עַל־מַכֵּהוּ וְנִשְׁעַן עַל־
.veritate in Israel Sanctum DOMINUM
יְהוָה קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בֶּאֱמֶת׃
.fortem Deum ad ,Iahacob residuum ,conuertetur Residuum
21 † שְׁאָר יָשׁוּב שְׁאָר יַעֲקֹב אֶל־אֵל גִּבּוֹר׃
residuum ,maris arena veluti Israel tuus populus fuerit si Quia
22 † כִּי אִם־יִהְיֶה עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם שְׁאָר
.iustitiam inundans ‡ decisa consummatio :eo in † conuertetur
יָשׁוּב בּוֹ כִּלָּיוֹן חָרוּץ שׁוֹטֵף צְדָקָה׃
exercituum DOMINUS ‡ Dominus decisam & cōsummationē Quia
23 † כִּי כָלָה וְנֶחֱרָצָה אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת
DOMINUS ‡ Dñs dixit sic Idcirco .terræ vniuersæ interiori in faciens *
24 עֹשֶׂה בְּקֶרֶב כָּל־הָאָרֶץ׃ † לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
virga In ,Assur ab Siion habitator ,mi populus timeas Ne :exercituum
צְבָאוֹת אַל־תִּירָא עַמִּי יֹשֵׁב צִיּוֹן מֵאַשּׁוּר בַּשֵּׁבֶט
.Aegypti via in te super leuabit suum baculū & ,te percutiet
יַכֶּכָּה וּמַטֵּהוּ יִשָּׂא־עָלֶיךָ בְּדֶרֶךְ מִצְרָיִם׃
meus nasus & ,ira cōsummabitur & ,paululum paululum adhuc Nam
25 † כִּי־עוֹד מְעַט מִזְעָר וְכָלָה זַעַם וְאַפִּי
exercituum DOMINUS eum super suscitabit Et .eorū euersionem ad
26 עַל־תַּבְלִיתָם׃ † וְעוֹרֵר עָלָיו יְהוָה צְבָאוֹת
super suam virgam & ,Horeb petra in ,Midian plagam iuxta flagellum
שׁוֹט כְּמַכַּת מִדְיָן בְּצוּר עוֹרֵב וּמַטֵּהוּ עַל־
.Aegypti via in * eā eleuabit & ,mare
הַיָּם וּנְשָׂאוֹ בְּדֶרֶךְ מִצְרָיִם׃
,tuo humero desuper eius onus remouebitur illa die in ,erit Et
27 † וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יָסוּר סֻבֳּלוֹ מֵעַל שִׁכְמֶךָ
.olei faciebus ‡ à iugum corrumpetur & :tuo collo desuper eius iugum &
וְעֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ וְחֻבַּל עֹל מִפְּנֵי־שָׁמֶן׃
commendabit Michmas in ,Migron in transiuit ,Haiath ad Venit
28 † בָּא עַל־עַיַּת עָבַר בְּמִגְרוֹן לְמִכְמָשׂ יַפְקִיד
diuersorio Ghebah ,transitum ‡ Transierunt .sua instrumenta
29 כֵּלָיו׃ † עָבְרוּ מַעְבָּרָה גֶּבַע מָלוֹן
.fugit Saul Ghibbah ,Ramah contremuit † :pernoctarunt
לָנוּ חָרְדָה הָרָמָה גִּבְעַת שָׁאוּל נָסָה׃
pauper ,Laisah attendere fac ‡ ,Gallim filia tuam vocem Intona *
30 צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת־גַּלִּים הַקְשִׁיבִי לַיְשָׁה עֲנִיָּה
Ghebim habitatores ,Madmenah se Elongauit .Hanathoth
31 עֲנָתוֹת׃ † נָדְדָה מַדְמֵנָה יֹשְׁבֵי הַגֵּבִים
.se collegerunt fugam ad ‡
הֵעִיזוּ׃
domus mons suam manū Agitabit ‡ :standum ad Nob in dies Adhuc
32 † עוֹד הַיּוֹם בְּנֹב לַעֲמֹד יְנֹפֵף יָדוֹ הַר בֵּית־
exercituum DOMINUS dominator Ecce .Ierusalaim collis ,Siion
33 צִיּוֹן גִּבְעַת יְרוּשָׁלָםִ׃ † הִנֵּה הָאָדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת
sublimes & ,succisi statura excelsi & ;terrore cum ‡ ramum deramificans ‡
מְסָעֵף פֻּארָה בְּמַעֲרָצָה וְרָמֵי הַקּוֹמָה גְּדוּעִים וְהַגְּבֹהִים
Lebanon * & :ferro in syluæ perplexa ‡ succidet Et .humiliabuntur
34 יִשְׁפָּלוּ׃ † וְנִקַּף סִבְכֵי הַיַּעַר בַּבַּרְזֶל וְהַלְּבָנוֹן
.cadet † forti ‡ in
בְּאַדִּיר יִפּוֹל׃

Sicut colligi- * qui moue- ‡ aperiens ‡ garriet. נוף יום נטה נכה אמן ‡ Ter ‡ inundat ‡ Deus כלה נטה נשא furor consumptionem כלה super eum על בוא לון נוס ענה עוז רום נפל

CAP. VIII. ח

,grande volumen tibi Tolle : me ad DOMINVS dixit Et
1 ויאמר יהוה אלי קח־לך גליון גדול
accelerauit spolium festinandum ad : hominis stylo in eo in scribe &
וכתב עליו בחרט אנוש למהר שלל חש
Vriah ,fideles testes mihi faciam testificari Et .prædam
2 בז : ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה
ad accessi Et .Ieberechiahu filium Zechariahu & ,sacerdotem
3 הכהן ואת־זכריהו בן־יברכיהו : ואקרב אל־
DOMINVS dixit Et .filium peperit & ,concepit & ,prophetissam quæ
הנביאה ותהר ותלד בן ויאמר יהוה
.prædam accelerauit spolium Festinando : eius nomen Voca : me ad
אלי קרא שמו מהר שלל חש בז :
tollet ,mea mater & mi pater ,vocare puer sciat antequam Quia
4 כי בטרם ידע הנער קרא אבי ואמי ישא
.Assur regis facies ad † Someron spolium ‡ & ,Dammesec facultatem *
את־חיל דמשק ואת שלל שמרון לפני מלך אשור :
:dicendo ,adhuc me ad loqui DOMINVS adiecit Et
5 ויסף יהוה דבר אלי עוד לאמר :
euntes ,Silloach aquas iste populus reprobauit quòd eo Pro
6 יען כי מאס העם הזה את מי השלח ההלכים
.Remaliahu filio ‡ & ,Resin cum * gaudium & ,lenite ‡
לאט ומשוש את־רצין ובן־רמליהו :
aquas eos super faciens † ascendere DOMINVS ecce ideo Et
7 ולכן הנה אדני מעלה עליהם את־מי
omnem & ,Assur ‡ regem ,multas & ,fortes fluminis
הנהר העצומים והרבים את־מלך אשור ואת־כל
omnes super ibit & ,eius decursus * omnes super ascendet & ,eius gloriam
כבודו ועלה על־כל־אפיקיו והלך על־כל־
collum ad vsq; ,transibit & ,inundabit ,Iehudah per transibit Et .eius ripas
8 גדותיו : וחלף ביהודה שטף ועבר עד־צואר
tuæ terræ latitudinis plenitudo ,eius alarum extensiones erit & :pertinget
יגיע והיה מטות כנפיו מלא־רחב ארצך
auribus percipite & ,côterimini & ,‡populi Côfringimini .el-Himmanu
9 עמנו אל : רעו עמים וחתו והאזינו
,vos accingite :conterimini & ,vos accingite :terræ longinqui vniuersi
כל מרחקי־ארץ התאזרו וחתו התאזרו
loquimini :dissipabitur & ,consilium Consiliamini .conteremini &
10 וחתו : עצו עצה ותפר דברו
dixit sic Nam .el-Himmanu quia ,stabit non & ,verbum
11 דבר ולא יקום כי עמנו אל : כי כה אמר
via in eundo ab ‡ me erudiuit & ,manus * fortitudine In :me ad DOMINVS
יהוה אלי בחזקת היד ויסרני מלכת בדרך
omnia ad ,† coniuratio ,dicatis Non .dicendo ,huius populi
12 העם־הזה לאמר : לא־תאמרון קשר לכל
,timebitis non eius timorem & : coniuratio ,iste populus dicet ‡ quæ
אשר־יאמר העם הזה קשר ואת־מוראו לא־תיראו
,sanctificabitis ipsum exercituum DOMINVM .pauebitis non &
13 ולא תעריצו : את־יהוה צבאות אתו תקדישו
.vester pauor ipse & ,vester timor * ipse &
והוא מוראכם והוא מעריצכם :
,offensionis petrâ in & ,percussionis lapidê in & ,sanctuarium † in erit Et
14 והיה למקדש ולאבן נגף ולצור מכשול
.Ierusalaim habitanti rete in & ,laqueum in ,Israel domibus duabus
לשני בתי ישראל לפח ולמוקש ליושב ירושלם :
,irretientur & ,conterentur & ,cadent & ,plurimi his in impingent Et
15 וכשלו בם רבים ונפלו ונשברו ונוקשו
.in eis discipulis cum legem obsigna ,contestationem Liga .capientur &
16 ונלכדו : צור תעודה חתום תורה בלמדי :
,Iahacob domo à suas facies abscondentê ,DOMINVM præstolabor Et
17 וחכיתי ליהוה המסתיר פניו מבית יעקב
mihi dedit quos nati * & ego Ecce .eum expectabo &
18 וקויתי לו : הנה אנכי והילדים אשר נתן־לי
DOMINO cum à : Israel in portenta in & ,signa in ‡ DOMINVS
יהוה לאתות ולמופתים בישראל מעם יהוה
.‡ Sion monte in habitante † exercituum
צבאות השכן בהר ציון :
sciolos ad ‡ & ,pythones ad * Quærite :vos ad dixerint cùm Et
19 וכי־יאמרו אליכם דרשו אל־האבות ואל־הידענים
pro ,requiret suos deos ad † populus Nonne :susurrantes & ,garrientes
המצפצפים והמהגים הלא־עם אל־אלהיו ידרש בעד
?mortuos ad ‡ viuis
החיים אל־המתים :
verbû iuxta sunt dicturi non si contestationem † ad & ,‡ legem Ad *
20 לתורה ולתעודה אם־לא יאמרו כדבר

hoc † quo ‡ non ei aurora. ,induratus ipsam * per transibit Et
21 הזה אשר אין־לו שחר : ועבר בה נקשה
suum regem in ‡ maledicet & ,irascetur & ,esurierit cùm ,erit & :esuriens &
ורעב והיה כי־ירעב והתקצף וקלל במלכו
ecce & ,intuebitur terram in Et .sursum respiciet & ,suum Deum in † &
22 ובאלהיו ופנה למעלה : ואל־ארץ יביט והנה
.impulsus caligine ‡ & ,coarctationis obtenebratio ,tenebrositas ‡ & ,tribulatio
צרה וחשכה מעוף צוקה ואפלה מנדח :

CAP. IX.

primum tempus secundum ea in coarctatus qui ei ,obtenebratus non Quia
1 כי לא מועף לאשר מוצק לה כעת הראשון
‡ postremum † & ,Naphthali terram & ,Zebulun terram allevianit
הקל ארצה זבולן וארצה נפתלי והאחרון
.gentium Ghelil Iarden trans maris viam fecit aggrauari
הכביד דרך הים עבר הירדן גליל הגוים :
habitantibus :magnam lucem viderunt ,tenebrositate in ambulantes Populus
2 העם ההלכים בחשך ראו אור גדול ישבי
.eos super splenduit lux ,mortis vmbræ terra in
בארץ צלמות אור נגה עליהם :
sunt lætati :lætitiam magnificasti non * ,gentem Multiplicasti
3 הרבית הגוי לא הגדלת השמחה שמחו
exultabunt † quemadmodum ,messe in lætitiam secundum tuas facies ad ‡
לפניך כשמחת בקציר כאשר יגילו
& ,eius oneris iugum Nam .spolium ipsos diuidendo in
4 בחלקם שלל : כי את־על סבלו ואת
diem secundû ,confregisti ,eo in exactoris sceptrum ,eius humeri virgam
מטה שכמו שבט הנגש בו החתת כיום
vestimentum & ,strepitu in confligentis pugna ‡ omnis Quia .Midian
5 מדין : כי כל־סאון סאן ברעש ושמלה
.ignis cibus combustionem ad erit & :sanguinibus in involutum
מגוללה בדמים והיתה לשרפה מאכלת אש :
principatus erit & ,nobis est dat' filius ,nobis est natus gnatus Quia *
6 כי־ילד ילד־לנו בן נתן־לנו ותהי המשרה
,consiliarius ,Admirabilis ,eius nomen vocabitur & ,eius humerum super
על־שכמו ויקרא שמו פלא יועץ
.pacis princeps æternitatis pater ,fortis ,Deus
אל גבור אבי־עד שר־שלום :
solium super finis non pacem ad † & ,principatum multiplicandû Ad
7 למרבה המשרה ולשלום אין־קץ על־כסא
illud fulciendum ad * & ,illud parandum ad ‡ ,eius regnum super & ,Dauid
דוד ועל־ממלכתו להכין אתה ולסעדה
DOMINI Zelus .seculum in vsque & ,tunc ‡ ex ,iustitia in & ,iudicio in
במשפט ובצדקה מעתה ועד־עולם קנאת יהוה
,Iahacob in Dominus misit Verbum .hoc faciet exercituum
8 צבאות תעשה־זאת : דבר שלח אדני ביעקב
,Ephraim ipse omnis populus scient Et .Israel in cecidit &
9 ונפל בישראל : וידעו העם כלו אפרים
:dicendo ,cordis magnitudine in & ,superbia in ,Someron habitans &
ויושב שמרון בגאוה ובגדל לבב לאמר :
sycomori : ædificabimus lapide exciso & ,ceciderunt Lateres
10 לבנים נפלו וגזית נבנה שקמים
.immutabimus cedros sed ,sunt succisæ
גדעו וארזים נחליף :
eius inimicos & ,eum super Resin hostes DOMINVS eleuabit Et
11 וישגב יהוה את־צרי רצין עליו ואת־איביו
:retro à Pelistim & ,Oriente ab Aram .commiscebit
12 יסכסך : ארם מקדם ופלשתים מאחור
est auersus non hoc omni In .ore toto in Israel deuorabunt &
ויאכלו את־ישראל בכל־פה בכל־זאת לא־שב
reuersus est nô populus Et .extenta eius manus adhuc sed ,eius nasus
13 אפו ועוד ידו נטויה : והעם לא־שב
.quæsierunt non exercituum DOMINVM & ,ipsum percutientem ad
עד־המכהו ואת־יהוה צבאות לא דרשו :
curuum ramum ,caudam & caput Israel ab DOMINVS excidit Et
14 ויכרת יהוה מישראל ראש וזנב כפה
:caput † ipse ,faciebus acceptus ‡ & ,Senex .vna die iuncum &
15 ואגמון יום אחד : זקן ונשוא־פנים הוא הראש
.cauda * ipse ,mendacium docens ‡ propheta &
ונביא מורה־שקר הוא הזנב :
:facientes errare ,istum populum beatificantes erunt Et
16 ויהיו מאשרי העם־הזה מתעים
non eius adolescentulis super Ideo .absorpti eius beatificati &
17 ומאשריו מבלעים : על־כן על־בחוריו לא־
non eius viduarum & ,eius pupillorum & ,Dominus lætabitur
ישמח אדני ואת־יתמיו ואת־אלמנתיו לא

,Iehudah in Ascendamus :dicendo ,Remaliahu filius &
6 ובן־רמליהו לאמר׃ נעלה ביהודה
regem faciamus regnare & ;nos ad† eam perrumpamus* & ,eam suscitemus* &
ונקיצנה ונבקענה אלינו ונמליך מלך
:DOMINVS Dominus dixit Sic .Tabal filium ,eius medio in
7 בתוכה את בן־טבאל׃ כה אמר אדני יהוה
caput & ,Dammesec Aram caput Etenim .erit non & ,cõsistet* Non
8 לא תקום ולא תהיה׃ כי ראש ארם דמשק וראש
frangetur ,anni quinque & sexaginta *adhuc & ;Resin Dammesec
דמשק רצין ובעוד ששים וחמש שנה יחת
caput & ,Someron Ephraim caput Et .populo à* Ephraim
9 אפרים מעם׃ וראש אפרים שמרון וראש
.fideles †eritis non quia * credatis non si :Remaliahu filius Someron
שמרון בן־רמליהו אם לא תאמינו כי לא תאמנו׃
:dicendo ,Achaz ad loqui DOMINVS adiecit Et
10 ויוסף יהוה דבר אל־אחז לאמר׃
,petitionem profunda :tuo Deo DOMINO cum à signum tibi Pete
11 שאל־לך אות מעם יהוה אלהיך העמק שאלה
,petam Non : Achaz dixit Et .excelsum in teipsum eleua vel
12 או הגבה למעלה׃ ויאמר אחז לא־אשאל
.DOMINVM tentabo non &
ולא־אנסה את־יהוה׃
vobis à parum Nunquid : Dauid domus nunc Audite :dixit Et
13 ויאמר שמעו־נא בית דוד המעט מכם
?meum Deum etiam labore afficiatis quod*,homines fatigare
הלאות אנשים כי תלאו גם את־אלהי׃
,prægnans virgo Ecce :signum vobis ipse Dominus dabit Ideo
14 לכן יתן אדני הוא לכם אות הנה העלמה הרה
.el-Himmanu* eius nomen * vocabis & ,filium pariens &
וילדת בן וקראת שמו עמנואל׃
,malo in *reprobare ipsum sciendum ad† , comedet mel & Butyrum
15 חמאה ודבש יאכל לדעתו מאוס ברע
,malo in *reprobare puer sciat antequam Nam .bono in *eligere &
16 ובחור בטוב׃ כי בטרם ידע הנער מאוס ברע
faciebus * à fastidiens * tu quam ,humus* derelinquetur;bono in† eligere &
ובחור בטוב תעזב האדמה אשר־אתה קץ מפני
super & ,te super DOMINVS Adducet .suorum regum duorum
17 שני מלכיה׃ יביא יהוה עליך ועל־
venerunt non qui ,dies tui patris domum super & ,tuum populum
עמך ועל־בית אביך ימים אשר לא־באו
.Assur regem * ,Iehudah desuper * Ephraim recedere die à
למיום סור־אפרים מעל יהודה את מלך אשור׃
quæ muscæ DOMINVS sibilabit illa die in ,erit Et
18 והיה ביום ההוא ישרק יהוה לזבוב אשר
.Assur terra in *,quæ ,api & ;Aegypti fluminum extremo in*
בקצה יארי מצרים ולדבורה אשר בארץ אשור׃
,vastitatum* torrentibus in ipsi omnes requiescent & ,venient Et
19 ובאו ונחו כלם בנחלי הבתות
vniuersis in & ,albu spinis omnibus in & ,petratum scopulis* in &
ובנקיקי הסלעים ובכל הנעצוצים ובכל
nouacula in Dominus radet illa die In .vilibus arboribus
20 הנהללים׃ ביום ההוא יגלח אדני בתער
crinem* & caput ,Assur rege in flumen trans †in mercede conducta
השכירה בעברי נהר במלך אשור את־הראש ושער
.consumet barbam etiam & ,pedum
הרגלים וגם את־הזקן תספה׃
.oues duas & ,bouis vitulam vir viuificabit illa die in ,erit Et
21 והיה ביום ההוא יחיה־איש עגלת בקר ושתי־צאן׃
nam :butyrum comedet ,lac facere* multitudine præ ,erit Et
22 והיה מרב עשות חלב יאכל חמאה כי־
.terræ interiori * in residuum* omnis comedet mel & butyrum
חמאה ודבש יאכל כל־הנותר בקרב הארץ׃
ibi fuerit* quot† locus omnis erit illa die in erit Et
23 והיה ביום ההוא יהיה כל־מקום אשר יהיה־שם
.erit sentem† in & ,veprem in ,argenteu* mille in * vites mille
אלף גפן באלף כסף לשמיר ולשית יהיה׃
sentis* & vepris quia :illuc ingredietur arcu in & sagittis In*
24 בחצים ובקשת יבוא שמה כי־שמיר ושית
.terra omnis erit
תהיה כל־הארץ׃
illuc veniet non ,sarrientur sarculo in qui montes omnes Et
25 וכל ההרים אשר במעדר יעדרון לא תבוא שמה
conculcationem in & ,bouis missionem in erit & ,sentu* & vepris timor
יראת שמיר ושית והיה למשלח שור ולמרמס
.pecoris
שה׃

ala sex ala* Sex .illud supra stantes Seraphim
2 שרפים עמדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים
,suos pedes velabat duabus in & ,suas facies* velabat duabus in :vni
לאחד בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו
:dicebat & ,illum ad hic clamabat Et .volabat duabus in &
3 ובשתים יעופף׃ וקרא זה אל־זה ואמר
terra totius plenitudo :exercituum DOMINVS ,sanctus ,sanctus ,Sanctus
קדוש קדוש קדוש יהוה צבאות מלא כל־הארץ
,clamantis voce a liminum frontispicia se mouerunt Et .eius gloria
4 כבודו׃ וינעו אמות הספים מקול הקורא
,tacui quia : mihi Væ :dixi Et .fumo est repleta domus &
5 והבית ימלא עשן׃ ואמר אוי־לי כי־נדמיתי
labiis polluti populi medio in & ,ego labiis pollutus vir quia
כי איש טמא־שפתים אנכי ובתוך עם־טמא שפתים
viderunt exercituum DOMINVM regem quia :habitans ego
אנכי ישב כי את־המלך יהוה צבאות ראו
* eius manu in & ,Seraphim de vnus me ad volauit Et .mei oculi
6 עיני׃ ויעף אלי אחד מן־השרפים ובידו
.altari desuper † tulerat forcipibus in* ,carbo
רצפה במלקחים לקח מעל המזבח׃
super hic tetigit Ecce :dixit & ,meum os super fecit tangere Et
7 ויגע על־פי ויאמר הנה נגע זה על־
.expiabitur tuum peccatum & ,tua iniquitas recedet & ,tua labia
שפתיך וסר עונך וחטאתך תכפר׃
,mittam Quem :dicentis Domini vocem audiui Et
8 ואשמע את־קול אדני אמר את־מי אשלח
.me mitte ,ego Ecce : dixi Et ? nobis ibit quis &
ומי ילך־לנו ואמר הנני שלחני׃
ne & ,audiendo Audite :huic populo dices & ,Vade :dixit Et
9 ויאמר לך ואמרת לעם הזה שמעו שמוע ואל־
Impingua .cognoscatis ne & ,videndo videte & ;intelligatis
10 תבינו וראו ראו ואל־תדעו׃ השמן
ne forte ,obline eius oculos & ,aggraua eius aures & ,huius populi cor
לב־העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע פן־
,intelligat suo corde & ,audiat suis auribus in & ,suis oculis in videat
יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין
?Domine Vsquequo :dixi Et ei medeatur & ,conuertatur &
11 ושב ורפא לו׃ ואמר עד־מתי אדני
domus & ,habitatore non à* ciuitates desolentur si Donec :dixit Et
ויאמר עד אשר אם־שאו ערים מאין יושב ובתים
.desolatione desoletur humus† & ,homine absque
מאין אדם והאדמה תשאה שממה׃
derelictam* multiplicabit & ,hominem DOMINVS elongabit Et
12 ורחק יהוה את־האדם ורבה העזובה
conuertetur & ,decima * ea in * adhuc Et .terræ interiori in
13 בקרב הארץ׃ ועוד בה עשיריה ושבה
statio eiectione in quibus *,quercus vt & ,vlmus sicut:conflagrandum ad * erit &
והיתה לבער כאלה וכאלון אשר בשלכת מצבת
.eius statio sanctitatis* semen * ,eis in
בם זרע קדש מצבתה׃

CAP. VII.

,Iehudah regis Huziiahu filij ,Iotham filij Achaz diebus in fuit Et
1 ויהי בימי אחז בן־יותם בן־עזיהו מלך יהודה
,Israel rex Remaliahu filius Pechach & ,Aram rex Resin ascendit
עלה רצין מלך־ארם ופקח בן־רמליהו מלך־ישראל
.eam super expugnare potuit non & :eam contra prælium in ,Ierusalaim
ירושלם למלחמה עליה ולא יכל להלחם עליה׃
super Aram Requieuit :dicendo ,Dauid domui est nunciatum Et
2 ויגד לבית דוד לאמר נחה ארם על־
ligna mouere vt ,eius populi cor & ,eius cor se commouit & ,Ephraim
אפרים וינע לבבו ולבב עמו כנוע עצי־
Egredere :Iesahiahu ad DOMINVS dixit Et .venti faciebus à syluæ
3 יער מפני־רוח׃ ויאמר יהוה אל־ישעיהו צא־
extremum ad ,tuus filius Iasub Sear* & ,tu ,Achaz occursum in nunc
נא לקראת אחז אתה ושאר ישוב בנך אל־קצה
.fullonis agri via strata in superioris piscinæ aquæductus
תעלת הברכה העליונה אל־מסלת שדה כובס׃
tuum cor & ,timeas ne :quiesce & ,Obserua :eum ad dices Et
4 ואמרת אליו השמר והשקט אל־תירא ולבבך
ira in ,istorum fumigantium titionum caudis duabus à tenerescat ne
אל־ירך משני זנבות האודים העשנים האלה בחרי־
.Remaliahu filij & ,Aram & ,Resin nasi
אף רצין וארם ובן־רמליהו׃
,Ephraim,malum* Aram te contra iniuit consilium quod Eo
5 יען כי־יעץ עליך ארם רעה אפרים

stabant * alæ erant vnicuique * vnusquisque faciem suam alter ad alterum, plena est omnis terra superliminaria cardinum propter vocẽ sum habito: * erat * quem † de claude sanet eum. * absque † terra * des derelictionis in medio * erit * derelictione decimatio residua, * quæ iterum depasta * vt enim tilia abiectis foliis subsistentiam habent, † sic * sanctũ in ea derelictione subsistet cum sicut mouetur facie * residuum quod conuersum est. Caue tibi, mollescat furoris * in

.nostrum opprobrium collige ,nos super tuum nomen inuocetur tantum
רק יקרא שמך עלינו אסף חרפתנו׃
fructus & :gloria & decore in DOMINI germen erit illa die In
2 † ביום ההוא יהיה צמח יהוה לצבי ולכבוד ופרי
.Israel euasioni * decore in & sublimitate in terræ
הארץ לגאון ולתפארת לפליטת ישראל׃
Sanctus , Ierusalaim in residuus & , Siion in relictus ‡ erit Et
3 † והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש
abluet Si ‖ .Ierusalaim in vitis ‡ in scriptus † omnis: ei dicetur
4 יאמר לו כל־הכתוב לחיים בירושלם׃ † אם רחץ
colluerit † Ierusalaim sanguines ‡ & ,Siion filiarum sordem * Dominus
אדני את צאת בנות־ציון ואת־דמי ירושלם ידיח
.ardoris spiritu in & ,iudicij spiritu in,eius interiori de
מקרבה ברוח משפט וברוח בער׃
,Siion montis paratum locum omnem super DOMINVS creabit Et
5 † וברא יהוה על כל־מכון הר־ציון
ignis splendorem & ,fumum & ,diem per nubem eius conuocationē ‡ super &
ועל־מקראה ענן יומם ועשן ונגה אש
.operimentum * gloriam omnem super nam : nocte flamma ‖
להבה לילה כי על־כל־כבוד חפה׃
,confidentiam in † & ,æstu ab interdiu vmbram in ‡ erit tabernaculum Et
6 † וסכה תהיה לצל־יומם מחרב ולמחסה
.pluuia à & ,nimbo à absconsionem in &
ולמסתור מזרם וממטר׃

CAP. V. ה

Vinea .eius vinea ‖ ,mei dilecti canticum meo dilecto ‡ nunc Cantabo
1 † אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו כרם
,eam elapidauit † & ,eam fodit ‡ Et .olei filio cornu * in meo dilecto fuit
2 היה לידידי בקרן בן־שמן׃ † ויעזקהו ויסקלהו
,eius medio in turrim ædificauit & , pulchro palmite ‡ eam plantauit &
ויטעהו שרק ויבן מגדל בתוכו
fecit & , vuas facere ‖ expectauit & :ea in excidit torcular etiam &
וגם־יקב חצב בו ויקו לעשות ענבים ויעש
iudicate ,Iehudah vir & ,Ierusalaim habitator nunc Et .putidas vuas *
3 באשים׃ † ועתה יושב ירושלם ואיש יהודה שפטו־
.meam vineam inter & me inter nunc
נא ביני ובין כרמי׃
expectaui Cur ?ea in feci non & ,meæ vineæ vltra faciendum ‡ Quid
4 † מה־לעשות עוד לכרמי ולא עשיתי בו מדוע קויתי
faciam scire nunc Et ?vuas putidas ‡ fecit & , vuas faciendum ad †
5 לעשות ענבים ויעש באשים׃ † ועתה אודיעה־
,eius sepem remouere : meæ vineæ faciens * ego quid vos nunc
נא אתכם את אשר־אני עשה לכרמי הסר משוכתו
.conculcationē in erit & ,eius maceriā frangere . conflagrandum ‡ ad erit &
והיה לבער פרץ גדרו והיה למרמס׃
ascendet & ,sarrietur ‡ non & ,putabitur non :vastitatem † eam ponam Et
6 † ואשיתהו בתה לא יזמר ולא יעדר ועלה
.pluuiam eam super pluendo à ‡ mādabo nubibus super & :sentis & *,vepris
שמיר ושית ועל העבים אצוה מהמטיר עליו מטר׃
vir & ,† Israel domus exercituum DOMINI vinea Nam
7 † כי כרם יהוה צבאות בית ישראל ואיש
ecce & ,iudiciū ad * expectauit Et :eius deliciarum ‡ plantatio Iehudah
יהודה נטע שעשועיו ויקו למשפט והנה
.clamor ecce & ,iustitiam :vulnus ‡
משפח לצדקה והנה צעקה׃
,agrum in * agrum , domum in ‡ domum facientibus pertingere † Væ
8 † הוי מגיעי בית בבית שדה בשדה
interiori ‖ in vos soli cōstituamini & ,loci defectū ad vsque, facient ‡ appropinquare
יקריבו עד אפס מקום והושבתם לבדכם בקרב
domus non Si :exercituum DOMINVS ‡ meis auribus In .terræ
9 הארץ׃ † באזני יהוה צבאות אם־לא בתים
.habitatore absque bona * & ,grandes ,erunt desolationem in multæ
רבים לשמה יהיו גדלים וטובים מאין יושב׃
sementis & : vnum batum facient , vineæ iugera decem Nam
10 † כי עשרת צמדי־כרם יעשו בת אחת וזרע
. Ephah faciet , Chomer ‡
חמר יעשה איפה׃
crepusculum in morantibus :sequentur Sechar ‡ , mane in maturantibus † Væ
11 † הוי משכימי בבקר שכר ירדפו מאחרי בנשף
,tympanum ,nebel & , cithara erit Et .eos incendet ‡ vinum *
12 יין ידליקם׃ † והיה כנור ונבל תף
non DOMINI opus & :eorum conuiuiis † vinum & ,tibia &
וחליל ויין משתיהם ואת פעל יהוה לא
.viderunt non eius manuum opus & ,respicient ‡
יביטו ומעשה ידיו לא ראו׃

viri ‡ eius gloria † & ,scientia non à ‡ meus populus migrauit * Propterea
13 † לכן גלה עמי מבלי־דעת וכבודו מתי
sepulchrum ‡ dilatauit Propterea .siti aruit eius turba * & , famis
14 רעב והמונו צחה צמא׃ † לכן הרחיבה שאול
,eius decor ‡ descendet & ,statutum † præter suum os aperuit & ,suam animam
נפשה ופערה פיה לבלי־חק וירד הדרה
,homo se incuruabit Et .eo in lætus ‡ &,eius strepitus * &,eius turba ‖ &
15 והמונה ושאונה ועלז בה׃ † וישח אדם
.se humiliabunt sublimium oculi & , vir se humiliabit &
וישפל־איש ועיני גבהים תשפלנה׃
sanctus Deus & ,iudicio in ‡ exercituum DOMINVS exaltabitur † Et
16 † ויגבה יהוה צבאות במשפט והאל הקדוש
,suum ductum * iuxta agni pascentur Et .iustitia in sanctificatus ‖
17 נקדש בצדקה׃ † ורעו כבשים כדברם
iniquitatem trahentibus † Væ .comedent peregrini medullatorum ‡ deserta &
18 וחרבות מחים גרים יאכלו׃ † הוי משכי העון
.peccatum ‡ plaustri funibus veluti & ,mendacij funibus in
בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה׃
:videamus vt , suum opus festinare faciat ‖ , acceleret : Dicentes
19 † האמרים ימהר יחישה מעשהו למען נראה
. sciemus & ,Israel Sancti consilium veniat & , appropinquet &
ותקרב ותבואה עצת קדוש ישראל ונדעה׃
ponentes * :malum bonum & , bonum malum dicentibus Væ
20 † הוי האמרים לרע טוב ולטוב רע שמים
,dulce in amarum ponentes :tenebrositatem † lucem & ,lucem tenebrositatem ‡
חשך לאור ואור לחשך שמים מר למתוק
coram & ,suis oculis in sapientibus Væ .amarum in dulce &
21 ומתוק למר׃ † הוי חכמים בעיניהם ונגד
,vinum bibendum ad potentibus * Væ .prudentibus suis faciebus ‡
22 פניהם נבנים׃ † הוי גבורים לשתות יין
impium Iustificantibus .Sechar † miscendum ad virtutis ‡ hominibus &
23 ואנשי־חיל למסך שכר׃ † מצדיקי רשע
.eo ab amouebunt ‖ iustorum iustitiam & :muneris mercede ‡
עקב שחד וצדקת צדיקים יסירו ממנו׃
flamma glumam † & ,ignis linguam ‡ stipulam consumere * sicut Propterea
24 † לכן כאכל קש לשון אש וחשש להבה
† puluis sicut ,eorum gemma ‡ & : erit mucus * veluti eorū radix : debilitabit ‡
ירפה שרשם כמק יהיה ופרחם כאבק
eloquium & ,exercituum DOMINI legem spreuerunt nam :ascendet
יעלה כי מאסו את תורת יהוה צבאות ואת אמרת
DOMINI nasus ‡ est iratus Ideo .contempserunt Israel sancti
25 קדוש־ישראל נאצו׃ † על־כן חרה אף־יהוה
,eum percussit & ,eum super suam manum extendit & ,suum populum in
בעמו ויט ידו עליו ויכהו
interiori in stercus sicut * eorū morticinium fuit & ,montes contremuerunt &
וירגזו ההרים ותהי נבלתם כסוחה בקרב
eius manus adhuc &, eius nasus * est auersus non hoc omni in ,platearum
חוצות בכל־זאת לא־שב אפו ועוד ידו
ei sibilabit & ,longe à gentes ‡ in vexillum eleuabit Et .extenta
26 נטויה׃ † ונשא־נס לגוים מרחוק ושרק לו
non & lassus † Non .veniet leuis cito ecce & ,terræ extremo ab
27 מקצה הארץ והנה מהרה קל יבוא׃ † אין עיף ואין־
cingulum erit solutum neq; ,dormiet neq; dormitabit nō :eo in impingēs ‡
כושל בו לא ינום ולא יישן ולא נפתח אזור
.eius calceamentorum corrigia rumpetur nec ,eius lumborum
חלציו ולא נתק שרוך נעליו׃
vngulæ : extenti eius arcus omnes & ,acutæ eius sagittæ Quia
28 † אשר חציו שנונים וכל־קשתתיו דרכות פרסות
.tempestas tanquam eius rotæ & ,sunt reputatæ petra * vt eius equorum
סוסיו כצר נחשבו וגלגליו כסופה׃
tenebit & ,fremet & ,leonum catuli vt rugiet :leonis vt ,ei ‡ Rugitus
29 † שאגה לו כלביא ושאג ככפירים וינהם ויאחז
illa die in eum super fremet Et .eruens ‡ non & ,spoliabit † & ,prædam
30 טרף ויפליט ואין מציל׃ † וינהם עליו ביום ההוא
,angustia ,tenebrositas ‖ ecce & ,terram in aspiciet & ,maris fremitum iuxta ‡
כנהמת־ים ונבט לארץ והנה־חשך צר
.suis defluxionibus in est obtenebrata lux &
ואור חשך בעריפיה׃

* captiuus ductus est ‡ eò quòd nō fuit et † populus gloriæ ‡ populus famelicus. מתה * multitudo ‡ infernus desyderiū suū, המה † morem, ‡ decorus חקק ‖ multitudo * turba ‡ cœtus eius ad eum. שחח † sublimis apparebit ‡ propter iudicium, ‖ erit sanctus propter iustitiam. * morem רעה מוח ‡ terræ pinguia qui peregrinantur † iis qui trahunt גור עוה ‡ trahunt ‖ festinet חוש יעץ ידע רוע * qui ponunt ‡ tenebras † tenebras: ‡ facie sua * iis qui sunt potentes מרר בין ‡ robustis † inebriatiua. Qui iustificant ‡ propter munera, ‖ mutāt ab iis שתה סור * consumit ‡ lingua † quisquilias ‡ sic * putredo ‡ germen † terræ ירה נטה ‡ furor ‖ excisum in medio * furor נכה חוץ ‡ nationes ‡ corruens. נסם עוף † erit deficiēs ‡ erit חצץ צור * silex ‡ eius, שאג ק † rapiet, ‡ erit qui eruat. נצל ‡ sicut fremit mare, ‖ tenebræ,

פרה * iis qui euaserint. ‡ qui relicti fuerit חיה † qui est ‡ vita ‖ Quando * sordes ‡ sanguines ... † lauabit de medio ‡ loca conuocationis ‖ flamma per noctem * erit protectio. ‡ pro vmbraculo per diem † pro refugio & absconsione à turbine,

CAP. VI. ו

* quo mortuus est rex שנה ‡ replebant ‡ templum.

Dominum vidi & ,Huziiahu regē mori * anno In
1 † בשנת־מות המלך עזיהו ואראה את־אדני
replentes ‡ eius fimbriæ & ,eleuatum & ,excelsum solium super sedentem
ישב על־כסא רם ונשא ושוליו מלאים
.palatium
את־ההיכל׃

gens leuabit non : falces in suas lanceas & , ligones in suos gladios
חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות לא־ישא גוי
.bellum vltra discent non & , gladium gentem contra
אל־גוי חרב ולא־ילמדו עוד מלחמה׃
.DOMINI lumine in ambulemus & ,adeste ,Iahacob Domus
5 בית יעקב לכו ונלכה באור יהוה׃
:Oriente ab sunt repleti quia ,Iahacob domũ ,tuum populũ dimisisti Quia
6 כי נטשתה עמך בית יעקב כי מלאו מקדם
.fuerunt sufficientes alienorum natis in &,Pelistim sicut augures &
ועננים כפלשתים ובילדי נכרים ישפיקו׃
:eius thesauris finis * non & ,auro & ,argento eius terra est repleta Et
7 ותמלא ארצו כסף וזהב ואין קצה לאצרתיו
.eius quadrigis finis ‡ non & ;equis eius terra est repleta &
ותמלא ארצו סוסים ואין קצה למרכבתיו׃
,se incuruabunt † suarũ manuũ Operi .idolis eius terra est repleta Et
8 ותמלא ארצו אלילים למעשה ידיו ישתחוו
se humiliauit & ,homo se incuruauit Et .eorum digiti fecerũt quod ei
9 לאשר עשו אצבעתיו׃ וישח אדם וישפל־
;puluere in te abscõde & ,petram in Ingredere .eis parces non ‡ & ,vir
10 איש ואל־תשא להם׃ בוא בצור והטמן בעפר
.eius excellentiæ ‡ decore à & , DOMINI formidinis faciebus à
מפני פחד יהוה ומהדר גאנו׃
:hominũ altitudo se incuruabit & ,humiliabitur ‡ hominis elationis † Oculi
11 עיני גבהות אדם שפל ושח רום אנשים
DOMINI dies Nam .illa die in ipse solus DOMINVS eleuabitur &
12 ונשגב יהוה לבדו ביום ההוא׃ כי יום ליהוה
elatum omnem super & ,excelsum & superbum omnẽ super exercituum
צבאות על כל־גאה ורם ועל כל־נשא
,eleuatas & ,sublimes Lebanon cedros omnes super Et .se humiliabit &
13 ושפל׃ ועל כל־ארזי הלבנון הרמים והנשאים
,excelsos montes omnes super Et .Basan quercus omnes super &
14 ועל כל־אלוני הבשן׃ ועל כל־ההרים הרמים
turrim omnem super Et .eleuatos colles omnes super &
15 ועל כל־הגבעות הנשאות׃ ועל כל־מגדל
.munitum murum omnem super & ,excelsam
גבה ועל כל־חומה בצורה׃
.desiderii prospecturas omnes super & , Tarsis naues omnes super Et
16 ועל כל־אניות תרשיש ועל כל־שכיות החמדה׃
:hominũ altitudo se humiliabit & ,hominis elatio se incuruabit Et
17 ושח גבהות האדם ושפל רום אנשים
vana ‡ Et .illa die in ipse solus DOMINVS eleuabitur &
18 ונשגב יהוה לבדו ביום ההוא׃ והאלילים
,petrarum speluncas in introibunt Et . concidet penitus
19 כליל יחלף׃ ובאו במערות צרים
gloria à & , DOMINI formidinis faciebus à ,pulueris concauitates ‡ in &
ובמחלות עפר מפני פחד יהוה ומהדר
illa die In . terrã frangendã ad ipsum surgendo in †,eius altitudinis
20 גאונו בקומו לערץ הארץ׃ ביום ההוא
fecerunt quæ ,sui auri vana* & ,sui argenti vana ‡ homo proiiciet
ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו אשר עשו־
.vespertilionibus & ,foueas fodiendum ad se incuruandum ad ‡ sibi
לו להשתחות לחפר פרות ולעטלפים׃
faciebus à * in saxorũ scopulos, ‡ & ,petrarum scissuras in veniendum Ad †
21 לבוא בנקרות הצרים ובסעפי הסלעים מפני
frangendã ad ipsũ surgẽdo ‡ in eius altitudinis decore ‡ à &,DOMINI formidinis
פחד יהוה ומהדר גאונו בקומו לערץ
quo in nam ;eius naso in flatus † cuius ,homine ab vobis Desinite .terram
22 הארץ׃ חדלו לכם מן־האדם אשר נשמה באפו כי־במה
?ipse reputatur
נחשב הוא׃

CAP. III. ג

remouens ‡ exercituum DOMINVS dominator ecce Nam
1 כי הנה האדון יהוה צבאות מסיר
omne* ,fulcimentum & fulcimentum Iehudah à & , Ierusalaim à
מירושלם ומיהודה משען ומשענה כל
virum & Fortem .aquæ fulcimentum omne & ,panis fulcimentum
2 משען־לחם וכל משען־מים׃ גבור ואיש
. senem & diuinum & ,prophetam & iudicem , belli ‡
מלחמה שופט ונביא וקסם וזקן
sapientem & ,consiliarium & .faciebus eleuatum & quinquaginta Principem †
3 שר־חמשים ונשוא פנים ויועץ וחכם
paruuli ‡ & ,eorũ principes pueros dabo Et .eloquii peritum, ,ingeniosorum ‡
4 חרשים ונבון לחש׃ ונתתי נערים שריהם ותעלולים
.eos in dominabuntur
ימשלו־בם׃

[z] חגרה [a] נשא venite, [b] ילך superstitione repleti sunt præ Aramæis qui sunt ad Orientem Israeli, ‡ filiis alienis * est ‡ est [c] עון † incuruauerunt [d] שחה [e] עשה ‡ tu [f] גאה facie ‡ altitudinis † elati ‡ humiliabũt se. [f] רום ‡ picturas cõcupiscibiles. [g] שכה [h] שחת ‡ idola [i] צור ‡ foueas subterraneas à facie † cùm surrexerit vt conterat [k] גאה ‡ idola argẽtea sua, * idola aurea sua, [l] עשה [m] פור ‡ vt incuruarent se imaginibus talparum & vespertilionum. † Vt ingrediatur in speluncas ‡ cauernas * facie ‡ gloria ‡ cùm surrexerit vt conterat † anima in naribus est; quid enim reputationis est ‡ remouere facit [n] סור [o] שור * hoc est, ‡ bellicosum, † Quinquagenarium & honorabilẽ vultu, ‡ artificem, industrium oratorem. ‡ pueri

superbient ‡ : suum socium ‡ in vir & ,virum in vir ,populus fuit exactor Et
5 ונגש העם איש באיש ואיש ברעהו ירהבו
apprehendet Quoniam . inclytum in contemptus † & ,senem in puer
6 הנער בזקן והנקלה בנכבד׃ כי־יתפש
gubernator ‡ , ‡ tibi Vestimentum : * sui patris domus ‡ suum fratrem in vir
איש באחיו בית אביו שמלה לכה קצין
.tua manu † sub hæc ruina & :nobis eris
תהיה־לנו והמכשלה הזאת תחת ידך׃
mea domo in & , alligans ‡ ero Non : dicendo * , illa die in Assumet ‡
7 ישא ביום ההוא לאמר לא־אהיה חבש ובביתי
.populi gubernatorem † me constituatis Ne .vestimentum nec , panis ‡ non
אין לחם ואין שמלה לא תשימני קצין עם׃
eorum lingua quia : concidit Iehudah & , Ierusalaim ruit Quia
8 כי כשלה ירושלם ויהודה נפל כי־לשונם
.eius gloriæ oculos irritandum ad DOMINVM contra eorum conata * &
ומעלליהם אל־יהוה למרות עני כבודו׃
suum peccatum & , eos in respondit ‡ eorum facierum ‡ Agnitio
9 הכרת פניהם ענתה בם וחטאתם
quoniam ,eorum animæ Væ . celarunt † non ,nunciauerunt Sedom sicut
כסדם הגידו לא כחדו אוי לנפשם כי־
quòd ,bonus ‡ cùm iusto Dicite . malum sibiipsis reddiderũt
10 גמלו להם רעה׃ אמרו צדיק כי־טוב כי־
.comedent suorum studiorum * fructum
פרי מעלליהם יאכלו׃
.ei fiet eius manuum retributio nam :malum ‡ impio Væ
11 אוי לרשע רע כי־גמול ידיו יעשה לו׃
sunt dominatæ mulieres & , paruulus , eius exactores ‡ mei Populi
12 עמי נגשיו מעולל ונשים משלו
tuarũ semitarũ viam & ,errare facientes ‡ , te beatificantes ‡ mi Popule .eum in †
בו עמי מאשריך מתעים ודרך ארחתיך
iudicandum ad stans † & ,DOMINVS litigandum ‡ ad Stans ‡ .absorbuerunt*
13 בלעו׃ נצב לריב יהוה ועמד לדין
,sui populi senibus cum veniet iudicium ad DOMINVS .populos
14 עמים׃ יהוה במשפט יבוא עם־זקני עמו
afflicti * rapina , vineam succendistis ‡ vos Et . suis principibus &
ושריו ואתם בערתם הכרם גזלת העני
facies & ,meum populum contundetis ‡ vobis Quid .vestris domibus in
15 בבתיכם׃ מלכם תדכאו עמי ופני
?exercituum DOMINVS ‡ Dominus dicit ,moletis afflictorum †
עניים תטחנו נאם־אדני יהוה צבאות׃
,Siion filiæ superbierunt ‡ quòd eo Pro : DOMINVS dixit Et
16 ויאמר יהוה יען כי גבהו בנות ציון
plaudendo & † ambulãdo, oculis fallentes ‡ & ,gutture extento* ambulauerunt &
ותלכנה נטוות גרון ומשקרות עינים הלוך וטפוף
Dominus inficiet scabie ‡ Et .tinniebant ‡ suis pedibus in & ,ibant
17 תלכנה וברגליהם תעכסנה׃ ושפח אדני
.deteget earum pudendum* DOMINVS & ,Siion filiarum verticẽ
קדקד בנות ציון ויהוה פתהן יערה׃
,crepidarum ‡ gloriam Dominus faciet recedere illa die In
18 ביום ההוא יסיר אדני את תפארת העכסים
,armillas & ,Collaria ‡ .lunulas & ,reticula † &
19 והשביסים והשהרנים׃ הנטפות והשרות
domus ‡ & ,vittas * & , periscelides & , Tiaras * .velamina ‡ &
20 והרעלות׃ הפארים והצעדות והקשרים ובתי
.naris circulos & Annulos *.inaures & animi
21 הנפש והלחשים׃ הטבעות ונזמי האף׃
.crumenas & ,pepla ‡ & , operimenta ‡ & ,vestes Mutatorias †
22 המחלצות והמעטפות והמטפחות והחריטים׃
.palliola ‡ & ,calyptras * & , sindones & , Specula
23 הגלינים והסדינים והצניפות והרדידים׃
pro & , exciso cingulo pro & ,erit mucus † aromate pro ,erit Et
24 והיה תחת בשם מק יהיה ותחת חגורה נקפה ותחת
:sacci cingulum fascia pectorali pro & , caluitium calamistri opere ‡
מעשה מקשה קרחה ותחת פתיגיל מחגרת שק
tua fortitudo & , cadent gladio in tui Viri .pulchritudine pro quia ‡
25 כי־תחת יפי׃ מתיך בחרב יפלו וגבורתך
terra in munda & ,eius portæ lugebunt & ,plangent Et .prælio in
26 במלחמה׃ ואנו ואבלו פתחיה ונקתה לארץ
.sedebit
תשב׃

CAP. IIII. ד

,illa die in vnum virum in mulieres septem apprehendent Et
1 והחזיקו שבע נשים באיש אחד ביום ההוא
,induemur nostris vestimentis & , comedemus nostrũ Panem : dicendo
לאמר לחמנו נאכל ושמלתנו נלבש

opprimetur ‡ amicum ‡ insolescent ‡ ignobiles in nobilem. ‡ familiæ * dicens: ‡ est, ‡ princeps ‡ manibus tuis erit. ‡ leuabit * dicens: ‡ domus ‡ est [p] נשא ‡ principem [q] שום * opera ‡ חסר [r] מרה נכר ‡ vultus ‡ testificabitur contra ‡ absconderũt. [s] ענה נגר ‡ fuerit * operum [v] פרה ‡ in oppressores ‡ ei ‡ qui beatificant ‡ errant, [x] תעה [y] דין * perdunt. ‡ stat ‡ iudicandũ ‡ stat ‡ depasti estis * pauperis est ‡ et atteratis מה לכם [p] ‡ pauperum comminuatis, ‡ Deus ‡ eleuatę sunt * extento ‡ nutibus oculorum ‡ tripudiãdo [z] נטה ‡ calceamẽta habebãt cum crepitaculis. ‡ decaluabit * nates ‡ ornamẽtorum pedum, [x] סור ‡ vittas instar retis, ‡ Torques, ‡ mitras. * pileos, * catenulas, ‡ pectoralia, † Mutatoria, ‡ vela, ‡ linteamina, * vittas, ‡ instita. [c] גלה [d] פקק ‡ fœtor ‡ cinctum dispositione æquali ‡ adustioque [e] שקק [f] יפה [g] נפל [h] ישב

ספר ישעיהו

LIBER IESAHIAHV.

א CAPVT I.

ſuper vidit quam , Amos filij Ieſahiahu Viſio
1 [a]חזון ישעיהו בן־אמוץ אשר חזה על־
,Huzziiahu diebus in ,Ieruſalaim & Iehudah
יהודה וירושלם בימי עזיהו
.Iehudah regum Iehizchiiahu, Achaz, Iotham
יותם אחז יחזקיהו מלכי יהודה׃
,terra percipe auribus & ,cæli Audite
2 † שמעו שמים והאזיני ארץ
ipſi & , exaltaui & ,*magnificaui*‡ Filios :eſt locutus DOMINVS quoniam
כי יהוה דבר בנים גדלתי [b]ורוממתי והם
aſinus & ,ſuum poſſeſſorem bos Cognouit .me contra ſunt præuaricati
3 פשעו בי׃ † ידע שור קנהו וחמור
.intellexit non meus populus ,cognouit non *Iſrael : ſui domini præſepe
אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי [c]לא התבונן׃
,*malignantium* †ſemini ,iniquitate graui populo ,peccatrici genti Væ
4 † הוי גוי חטא עם כבד [d]עון זרע [e]מרעים
fecerunt iraſci ,DOMINVM dereliquerunt :corruptoribus filiis
בנים משחיתים עזבו את־יהוה נאצו את־
quid *Super* ‡ . retrorſum ſe alienauerunt ,Iſrael ſanctum
5 קדוש ישראל [f]נזרו אחור׃ † על־מה
omne &,*ægritudinem*‖ad caput omne ?*defectionē** addetis ,adhuc percutiemini
[g]תכו עוד [h]תוסיפו סרה כל־ראש [i]לחלי וכל־
,*integritas*‖ eo in * non *caput*‡ ad vſque pedis planta A .infirmum cor
6 לבב [k]דוי׃ † מכף־רגל ועד־ראש אין־בו מתם
,circumligata nec ,ſunt cōpreſſa* non :*recens* ‡ plaga & ,liuor & ,vulnus ‡
פצע וחבורה ומכה טריה לא־זרו ולא חבשו
ſuccēſæ veſtræ ciuitates ,deſolata veſtra Terra .oleo in *mollita*‡ nec
7 ולא רככה בשמן׃ † ארצכם שממה עריכם שרפות
deſolatio & ;*eam depaſcentes** alieni vobis coram veſtram *humum*‡ :igni
אש אדמתכם לנגדכם [l]זרים אכלים אתה ושממה
vmbraculum ſicut Siion filia derelinquetur Et .alienorum euerſio ſicut
8 כמהפכת זרים׃ †[m]ונותרה בת־ציון [n]כסכה
. *obſeſſa*‡ ciuitas ſicut ,cucumerario in *diuerſorium*† ſicut ;vinea in
בכרם כמלונה במקשה כעיר נצורה׃
,*parum vt ſuperſtitē*‖ nobis reliquiſſet exercituum DOMINVS Niſi
9 † לולי יהוה צבאות הותיר לנו שריד כמעט
. fuiſſemus aſſimilati Hamorah ipſi & ,fuiſſemus Sedom ſicut
כסדם [o]היינו לעמרה [p]דמינו׃
percipite auribus ;Sedom *gubernatores** DOMINI verbum Audite
10 † שמעו דבר־יהוה קציני סדם האזינו
multitudo ‡ mihi quid Vt - Hamorah populus Dei noſtri legem
11 [q]תורת אלהינו עם עמרה׃ † למה־לי [r]רב־
aſcenſionibus ‡ ſum Satur ?DOMINVS *dicet* † ,veſtrarum victimarum
זבחיכם יאמר יהוה שבעתי עלות
agnorum & *iuuencorum* ‖ ſanguinem & :*pinguium** adipe & ,arietum
אילים וחלב מריאים ודם [s]פרים וכבשים
;*meis faciebus conſpici* ‡ veniretis Cùm . volui non hircorum &
12 ועתודים לא חפצתי׃ † כי [t]תבאו [v]לראות פני
? mea atria *conculcare*† , veſtra manu de hoc quæſiuit quis
מי־בקש זאת מידכם רמס חצרי׃
abominatio ſuffimentum :*mendacij munus* ‡ afferre addatis Ne
13 † לא [x]תוסיפו [y]הביא מנחת־שוא קטרת תועבה
iniquitatem potero non ,conuocationem vocare ‡ ,ſabbatum & ,*menſem* ‖ :mihi *ipſa**
היא לי חדש ושבת קרא מקרא לא־[z]אוכל און
habuit† odio veſtras ſolennitates & veſtras Calendas . *retentionem &*
14 ועצרה׃ † חדשיכם [a]ומועדיכם שנאה
.ſuſtinendo laboraui ,*defatigationē ad me ſuper fuerunt* ‡ :mea anima
נפשי היו עלי לטרח נלאיתי נשא׃
: vobis à meos oculos occultabo ,veſtras *volas vos expandendo in* * Et
15 † ובפרשכם [b]כפיכם אעלים עיני מכם
veſtræ ‡ manus : *audiens ego*‖ non ,orationem multiplicabitis quando etiam
גם כי־תרבו תפלה אינני שמע ידיכם
malum remouete ,eſtote mundi ,vos ‡ Lauate .ſunt plenæ *ſanguinibus*†
16 דמים מלאו׃ † רחצו [c]הזכו הסירו רע
. malefacere deſinite : meorum oculorū conſpectu de *veſtrorum ſtudiorū**
מעלליכם מנגד עיני [d]חדלו הרע׃

iudicate ,*iniuria affectum* dirigite, iudicium quærite ,benefacere Diſcite
17 † למדו היטב דרשו משפט אשרו חמוץ שפטו
dicet‡ ,nos increpemus & ,nunc *Adeſte** . viduæ *litigate*†, pupillo
18 יתום [e]ריבו אלמנה׃ † לכו־נא ונוכחה יאמר
:albeſcent nix veluti ,*coccina* tanquā veſtra peccata fuerint Si. DOMINVS
יהוה אם־יהיו חטאיכם [f]כשנים כשלג ילבינו
.erunt † lana velut ,vermiculus tanquam rubra fuerint ſi
אם־יאדימו כתולע כצמר יהיו׃
.comedetis terræ bonum ,audieritis & ,*acquieueritis*‡ Si
19 † אם־[g]תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו׃
os quia : deuorabimini gladio , *fueritis rebelles* ‖ & ,renueritis ſi Et
20 † ואם־תמאנו [h]ומריתם חרב תאכלו כי [i]פי
ciuitas meretrix vt fuit Quomodo . eſt locutum DOMINI
21 יהוה דבר׃ † איכה [k]היתה לזונה קריה
. homicidæ nunc & ,ea in eſt morata iuſtitia , iudicio* plena ? fidelis
נאמנה מלאתי משפט צדק [l]ילין בה ועתה מרצחים׃
. *aquis in mixtus tuus potus*‡ : ſcorias in *fuit*‖ tuum Argentum
22 † כספך היה [m]לסיגים סבאך מהול במים׃
,*munus diligens ipſe totus* ‡ :furum ſocij & ,*contumaces* † tui Principes
23 [n]† שריך סוררים וחברי גנבים כלו אהב שחד
non viduæ *lis & :iudicabunt*‡ non pupillo: retributiones *ſequens* ‖ &
ורדף שלמנים יתום לא ישפטו [o]וריב אלמנה לא־
DOMINVS ‡ Dominus dicit * Propterea . eos ad ingredietur
24 יבוא אליהם׃ † לכן נאם האדון יהוה
me vindicabo & ,meis hoſtibus de cōſolabor Heu : Iſrael fortis exercituū
צבאות אביר ישראל הוי אנחם [p]מצרי ואנקמה
repurgabo & ,te ſuper meam manum conuertam Et .meis inimicis de
25 מאויבי׃ [q]ואשיבה ידי עליך ואצרף
.tua ſtanna omnia auferam & ;tuas ſcorias *purificatiuū vt* †
כבר סגיך ואסירה כל־בדיליך׃
tuos conſiliarios & , principio in ‡ ſicut tuos iudices reſtituam Et
26 † ואשיבה שפטיך כבראשנה ויעציך
.fidelis ciuitas ,iuſtitiæ ciuitas *tibi vocabitur** poſtea & :initio *in* ‖ ſicut
כבתחלה אחרי־כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה׃
. iuſtitia in *eius conuerſi*‡ & :redimetur iudicio in Siion
27 † ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה׃
derelinquentesq́; ;pariter† peccatorum & ,prǫuaricatorum contritio Et
28 † ושבר פשעים וחטאים יחדו ועזבי
quas *vlmis ab afficientur* ‡ pudore Quia . conſumentur DOMINVM
29 יהוה יכלו׃ † כי [r]יבשו מאילים אשר
. elegiſtis quos hortis ab *erubeſcetis* ‖ & ;concupiuiſtis
חמדתם [s]ותחפרו מהגנות אשר בחרתם׃
aqua cui hortus velut & ,*ſuo folio*‡ defluens *vlmus vt** eritis Quando
30 † כי תהיו כאלה נבלת עלה וכגנה אשר־מים
;*ſcintillam in* ‖ operator eius & , *ſtuppam in* ‡ fortis erit Et . *ei*† non
31 אין לה׃ † והיה החסן לנערת ופעלו לניצוץ
. *extinguens* ‡ * non & ,pariter ipſi ambo ſuccendentur &
ובערו שניהם יחדו ואין מכבה׃

CAP. II. ב

Iehudah ſuper , Amos filius Ieſahiahu vidit quod Verbum
1 † הדבר אשר חזה ישעיהו בן־אמוץ על־יהודה
erit præparatus *dierum nouiſſimo* † in erit Et . Ieruſalaim &
2 וירושלם׃ והיה באחרית הימים נכון יהיה
:collibus præ ſe eleuabit & ,montium *capite* in DOMINI domus mons
הר בית־יהוה בראש ההרים ונשא מגבעות
. gentes omnes eum ad confluent &
ונהרו אליו כל־הגוים׃
montem ad aſcendamus & ,*Agite* :dicent & ,multi populi ibunt Et
3 † והלכו עמים [t]רבים ואמרו לכו ונעלה אל־הר־
, *ſuis viis de* * nos docebit & : Iahacob Dei domum ad ,DOMINI
יהוה אל־בית אלהי יעקב [v]וירנו מדרכיו
verbum & , lex exibit Siion de quia : eius ſemitis in ambulabimus &
ונלכה בארחתיו כי מציון [x]תצא תורה ודבר־
. Ieruſalaim de DOMINI
יהוה מירושלם׃
contundēt & :multos populos arguet & , gentes inter iudicabit Et
4 ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים וכתתו

oppreſſum, † iudicate Venite ‡ dicit [e] רוב coccinum [f] שנן † alba ‡ volueritis, [g] אבה ‖ irritaueritis, [h] מרה [i] פה [k] היה * fuit [l] לון [m] סיג ‖ verſum eſt ‡ vinū tuum mixtum eſt aqua. † declinātes, ‡ omnes diligūt munera, ‖ ſequuntur ‡ iudicant, cauſa [n] שור [o] רוב * ſic ‡ Deus [p] צור [q] שוב quaſi fornax ‡ erant ab * vocaberis ‡ qui cōuerſi fuerint ad eam † erit afficiemini ab arboribus [r] אלה [s] גנן ‖ pudore afficiemini, * veluti quercus ‡ foliis ſuis, † eſt ‡ vt ſtuppa ‖ vt ſcintilla: * erit ‡ qui extinguat. nouiſſimis vertice Venite [t] רבב vias ſuas [v] ירה [x] יצא

‡ enumerauit [b] רום * autem [c] בין † malorum [d] עוה [e] רוע ‡ Per [f] זור * præuaricatores ‖ languorem [g] נכה [h] יסף [i] חלה [k] דוה ‡ verticem * eſt ‖ percuſſio ‡ ſed ‖ ſaniosa * hæc ‡ linita ‖ terram * deuorantes [l] זור [m] יתר [n] סכך [o] היה † tugurium ‡ deſolata ‖ ſuperſtites paucos, [p] דמה * principes ‡ offerunt multitudinem [q] פרה † dicit ‡ holocausta * bubalorum ‖ vitulorum ‡ vt conſpiceretis mini coram me: [t] בוא [v] ראה † vt conculcaretis ‡ facrificium mendax * eſt ‖ calendas, ‡ & conuocationem ſolennitatis aſſequi iniquitatem ſimul cum cœtu. [z] יכל † habet ‡ ſunt mihi oneri, * quando extenderitis manus [a] יעד [b] כפף ‖ audiam ‡ enim † ſanguine ‡ igitur * operum veſtrorum [c] זכה [d] רוע

סכום פסוקי דעזרא שש מאות ושמונים ושמונה וסימן תרפה וחציו ובין עלית הפנה:

סכום פסוקי מגלת אסתר מאה וששים וששה וסי׳ קסו׳ וחציו ותען אסתר:

סכום מספר פסוקי׳ של איוב אלף ושבעים וסי׳ אע׳ וחציו אשר קמטו בלא עת וסדריו שמנה:

מספר הפסו׳ של תהלות אלפים וחמש מאות ושבעה ועשרים אזא׳ כזך סימן וחציו ויפתוהו בפיהם וסדריו י׳ט ומזמורים קן:

סכום פסוקי דספר משלי תשע מאות וחמשה עשר וסי׳ תת׳ק ט׳ו וחציו לפני שבר גאון וסדריו שמונה:

סך פסוקי דקהלת מאתים ועשרים ושנים וסימני׳ רכ׳ב וחציו מה שהיה כבר נקרא:

סך פסו׳ שיר השירים מאה ושבעה עשר וסי׳ קי׳ז וחציו נרד וכרכם:

נקרא ומוגה עם רב עיון על ידי בנדיכטוס אריאש מונטנוס ממונה על המלאכה הזאת במצות פיליפוס מלך טוב וירא האלהים על כל אשר הם קוראים בשם ישוע המשיח:

EX REGIS CATHOLICI MANDATO
Benedictus Arias Montanus D.Th. recensuit & probauit.

B. Arias Montanus

puta ‡ ,luna vt pulchra ;aurora velut respicitur ‡ ista* Quæ
9 †מִי־זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ־שָׁחַר יָפָה כַלְּבָנָה בָּרָה
videndū ad descendi nucis hortum Ad ?vexillata † vt terribilis ,sol vt
10 †אֶל־גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי לִרְאוֹת כַּחַמָּה אֲיֻמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת׃
floruissent , vitis gemmuissent ‡ an videndum ad ; conuallis fructus in ‡
בְּאִבֵּי הַנָּחַל לִרְאוֹת הֲפָרְחָה הַגֶּפֶן הֵנֵצוּ
mei populi quadrigæ ‡ ,me posuit mea anima ,noui Non .punica mala
11 †לֹא יָדַעְתִּי נַפְשִׁי שָׂמַתְנִי מַרְכְּבוֹת עַמִּי הָרִמֹּנִים׃
,reuertere ,reuertere : Sulamith ‡ reuertere ,Reuertere .munifici*
12 †שׁוּבִי שׁוּבִי הַשּׁוּלַמִּית שׁוּבִי שׁוּבִי נָדִיב׃
.castrorum chorum Sicut ?Sulamith in videbitis quid .te in intuebimur &
וְנֶחֱזֶה־בָּךְ מַה־תֶּחֱזוּ בַּשּׁוּלַמִּית כִּמְחֹלַת הַמַּחֲנָיִם׃

*est ‡ quæ videtur ‡ electa † castra cum vexillis? ‡ poma ‡ floruisset
רְאָה נוּץ ‡ vt sint
שׁוּב * spontanei. ‡ ô perfecta:
חָזָה

CAP. VII. ז

vertebræ :magnifici ‡ filia calceamentis in tui pedes sunt pulchri Quàm
1 †מַה־יָּפוּ פְעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים בַּת־נָדִיב חַמּוּקֵי
.artificis manuum opus ,monilia sicut ‡ tuorum femorum
יְרֵכַיִךְ כְּמוֹ חֲלָאִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָּן׃
:temperamento indigebit non ,rotundus crater * tuus Vmbilicus
2 †שָׁרְרֵךְ אַגַּן הַסַּהַר אַל־יֶחְסַר הַמָּזֶג
.liliis in septus triticorum aceruus † tuus venter
בִּטְנֵךְ עֲרֵמַת חִטִּים סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים׃
.capreæ gemelli hinnuli duo sicut tua vbera Duo
3 †שְׁנֵי שָׁדַיִךְ כִּשְׁנֵי עֳפָרִים תָּאֳמֵי צְבִיָּה׃
super‡ ,Chesbon in piscinæ ‡ tui oculi :eboris ‡ turris sicut tuum Collum
4 †צַוָּארֵךְ כְּמִגְדַּל הַשֵּׁן עֵינַיִךְ בְּרֵכוֹת בְּחֶשְׁבּוֹן עַל־
facies ‡ speculans ,Lebanon turris sicut tuus nasus :magnatum ‡ filiæ portam
שַׁעַר בַּת־רַבִּים אַפֵּךְ כְּמִגְדַּל הַלְּבָנוֹן צוֹפֶה פְּנֵי
tui capitis coma & ,Carmelus † veluti te super tuum Caput .Dammesec
5 †רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל וְדַלַּת רֹאשֵׁךְ דַּמָּשֶׂק׃
quàm & ,pulchruisti Quàm .canalibus in ligatus rex : purpura sicut
6 †מַה־יָּפִית וּמַה־ כָּאַרְגָּמָן מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים׃
,palmæ est assimilata tua statura Ista !deliciis in amor fuisti iucunda
7 †זֹאת קוֹמָתֵךְ דָּמְתָה לְתָמָר נָּעַמְתְּ אַהֲבָה בַּתַּעֲנוּגִים׃
apprehendam ,palmam in Ascendam ,Dixi .botris tua vbera &
8 †אָמַרְתִּי אֶעֱלֶה בְתָמָר אֹחֲזָה וְשָׁדַיִךְ לְאַשְׁכְּלוֹת׃
,tua naris ‡ odor & ,vitis botri sicut tua vbera nunc erunt & :eius ramos in
בְּסַנְסִנָּיו וְיִהְיוּ־נָא שָׁדַיִךְ כְּאֶשְׁכְּלוֹת הַגֶּפֶן וְרֵיחַ אַפֵּךְ
vadens optimum vinum sicut tuum palatum Et .malorum sicut
9 †וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ כַּתַּפּוּחִים׃
.dormientium labia loqui faciens ;rectitudines ad ‡ ,meum dilectum ad
לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים׃
.eius desiderium * me super † & ,†mei dilecti Ego
10 †אֲנִי לְדוֹדִי וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ׃
.villis in commoremur ,agrum in egrediamur ,mi dilecte Veni
11 †לְכָה דוֹדִי נֵצֵא הַשָּׂדֶה נָלִינָה בַּכְּפָרִים׃
se aperuerit ,vitis gemmuerit ‡ an videamus ,vineas ad surgamus Manè
12 †נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים נִרְאֶה אִם־פָּרְחָה הַגֶּפֶן פִּתַּח
.tibi meos amores dabo ibi :punica mala floruerint ‡ ,parua vua
הַסְּמָדַר הֵנֵצוּ הָרִמּוֹנִים שָׁם אֶתֵּן אֶת־דֹּדַי לָךְ׃
,delicata* omnia nostris ostiis super † & ,odorem dederunt Mandragoræ
13 †הַדּוּדָאִים נָתְנוּ־רֵיחַ וְעַל־פְּתָחֵינוּ כָּל־מְגָדִים
.tibi abscondi ,mi dilecte ,vetera etiam ,noua
חֲדָשִׁים גַּם־יְשָׁנִים דּוֹדִי צָפַנְתִּי לָךְ׃

‡ principis!
יָפָה ‡ sunt
* vt
† vt
חָנַט
צְבָה
‡ eburnea: † vt ‡ iuxta
‡ nobilium: facies tua ‡ faciem
† coccinum,
בְּנָה דַּלַל
יָפָה dulcuisti ô dilecta
דָּמָה
‡ nariū tuarū
חִיךְ ‡ propter bonitatem ‡ sum, † ad * est
יָצָא לִין ‡ Maturemus ‡ floruerit
‡ & an fecerint flores † in portis * dulcia

CAP. VIII. ח

te inueniam !meæ matris vbera sugentē ,mihi fratrē vt te det Quis ‡
1 †מִי יִתֶּנְךָ כְּאָח לִי יוֹנֵק שְׁדֵי אִמִּי אֶמְצָאֲךָ
te faciā venire ,te Ducam .mei contēnant non etiam ‡ ,te osculer platea in
2 בַחוּץ אֶשָּׁקְךָ גַּם לֹא־יָבוּזוּ לִי׃ †אֶנְהָגְךָ אֲבִיאֲךָ
,conditura * vino de te faciam bibere : me docebis ,meæ matris domum ad
אֶל־בֵּית אִמִּי תְּלַמְּדֵנִי אַשְׁקְךָ מִיַּיִן הָרֶקַח
illius dextera & ,meo capite sub eius Læua .mei granati mali dulci vino de
3 מֵעֲסִיס רִמֹּנִי׃ †שְׂמֹאלוֹ תַּחַת רֹאשִׁי וִימִינוֹ
suscitabitis † cur ,Ierusalaim filiæ vos Adiuraui .me amplexabitur
4 תְּחַבְּקֵנִי׃ †הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלָםִ מַה־תָּעִירוּ
?voluerit ‡ donec amorem facietis ‡ euigilare cur &
וּמַה־תְּעֹרְרוּ אֶת־הָאַהֲבָה עַד שֶׁתֶּחְפָּץ׃
?suum dilectum super sese adiungens ‡ ,deserto de ascendens † ista * Quæ
5 †מִי זֹאת עֹלָה מִן־הַמִּדְבָּר מִתְרַפֶּקֶת עַל־דּוֹדָהּ
parturiit * ibi ,tua mater te concepit † ibi ,te excitaui malo sub
תַּחַת הַתַּפּוּחַ עוֹרַרְתִּיךָ שָׁמָּה חִבְּלַתְךָ אִמֶּךָ שָׁמָּה חִבְּלָה
signaculum vt ,tuum cor super signaculum vt me Pone .te genuit ‡
6 יְלָדַתְךָ׃ †שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל־לִבֶּךָ כַּחוֹתָם
infernus sicut dura ,dilectio mors vt ‡ fortis quia ,tuū brachium super
עַל־זְרוֹעֶךָ כִּי־עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה קָשָׁה כִשְׁאוֹל
.Domini flamma ,ignis prunæ ‡ eius prunæ :Zelotypia †
קִנְאָה רְשָׁפֶיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶתְיָה׃
flumina & ,dilectionem extinguere poterunt non multæ Aquæ
7 †מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת־הָאַהֲבָה וּנְהָרוֹת
suæ domus substantiam omnem vir dederit si : illam inundabunt non
לֹא יִשְׁטְפוּהָ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ
,paruula nobis † Soror .eum * contemnent contēnendo ,dilectione in ‡
8 בָּאַהֲבָה בּוֹז יָבוּזוּ לוֹ׃ †אָחוֹת לָנוּ קְטַנָּה
lea in ‡ sermo fiet qua die in nostræ sorori faciemus quid :ei * non vbera &
וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ מַה־נַּעֲשֶׂה לַאֲחֹתֵנוּ בַּיּוֹם שֶׁיְּדֻבַּר־בָּהּ׃
ianua † si & :argenti ‡ palatium eā super ædificemus ,ipsa ‡ murus Si
9 †אִם־חוֹמָה הִיא נִבְנֶה עָלֶיהָ טִירַת כָּסֶף וְאִם־דֶּלֶת
.cedri ‡ tabula eam super muniamus ,ipsa *
הִיא נָצוּר עָלֶיהָ לוּחַ אָרֶז׃
eius oculis in fui tunc : turres sicut † mea vbera & ,murus ‡ Ego
10 †אֲנִי חוֹמָה וְשָׁדַי כַּמִּגְדָּלוֹת אָז הָיִיתִי בְעֵינָיו
,Hamon Bahal in Selomoh ipsi fuit Vinea .pacem reperiens sicut
11 כְּמוֹצְאֵת שָׁלוֹם׃ †כֶּרֶם הָיָה לִשְׁלֹמֹה בְּבַעַל הָמוֹן
mille eius fructu in ‡ adduceret vir ‡ : custodibus vineam tradidit
נָתַן אֶת־הַכֶּרֶם לַנֹּטְרִים אִישׁ יָבִא בְּפִרְיוֹ אֶלֶף
,Selomoh ‡ tibi mille :meas facies ad † ,mihi ‡ quæ mea Vinea .argenteos
12 כָּסֶף׃ †כַּרְמִי שֶׁלִּי לְפָנָי הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה
.eius fructum custodientibus ducenti &
וּמָאתַיִם לְנֹטְרִים אֶת־פִּרְיוֹ׃
,me fac audire ,tuam vocē ad attendentes ‡ socij ,hortis in habitans ‡ O
13 †הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעִנִי׃
ceruorum hinnulo vel ,capreæ tibi assimilare & ,mi dilecte Fuge
14 †בְּרַח דּוֹדִי וּדְמֵה־לְךָ לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים
.aromatum montes super
עַל הָרֵי בְשָׂמִים׃

נָתַן foris ‡ atque ‡ propter
בַּת נוּא
* aromatico
שָׁקָה
‡ suscitatis
‡ facitis dilectam ‡ ipsa
עוּר
* est ‡ quę afflictâ ‡ in nostra ‡ peperit * concepit
‡ quæ
שׂוּם
‡ est
עָזַז
† æmulatio: ‡ ignitæ, flammæ vehementissimæ.
רָבַב כָּבָה
‡ pro ‡ eam. † est
* sunt ‡ cum
‡ est, ‡ argenteum: ‡ ostiū
* est ‡ cedrina.
צוּר
‡ sicut † sunt
הָיָה ‡ inuēis
‡ vt quisque ‡ pro
בּוֹא פְּרָה
‡ est ‡ coram * ‡ est
‡ quæ habitas ‡ attendunt
נָגַן צָבָה

Finis Cantic. Canticorum.

נשלם שיר השירים

,diademate in † Selomoh regem in Siion filiæ videte & ,Egredimini
11 צְאֶינָה ׀ וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה
lætitiæ die in & ,suæ desponsationis die in eius mater eū coronauit qua
שֶׁעִטְּרָה־לּוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת
.eius cordis
לִבּוֹ׃

CAP. IIII. ד

intra columbæ † tui oculi, pulchra tu ecce ,mea amica † pulchra tu Ecce
1 הִנָּךְ יָפָה רַעְיָתִי הִנָּךְ יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים מִבַּעַד
.Ghilhad mōte de se depilauunt quæ † caprarū grex vt tuus capillus: tuam comam
לְצַמָּתֵךְ שַׂעְרֵךְ כְּעֵדֶר הָעִזִּים שֶׁגָּלְשׁוּ מֵהַר גִּלְעָד׃
ipsæ omnes quæ ;lauacro de ascenderūt quæ ,tonsarū † grex vt tui Dentes
2 שִׁנַּיִךְ כְּעֵדֶר הַקְּצוּבוֹת שֶׁעָלוּ מִן־הָרַחְצָה שֶׁכֻּלָּם
,tua labia coccineum filum Sicut .eis in † non orba & ,geminantes
3 מַתְאִימוֹת וְשַׁכֻּלָה אֵין בָּהֶם׃ כְּחוּט הַשָּׁנִי שִׂפְתֹתַיִךְ
intra tuam tempus † ,punici mali fragmen sicut: decorum tuum eloquium &
וּמִדְבָּרֵיךְ נָאוֶה כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ מִבַּעַד
:acumina celsa in † ædificata ,tuum collum Dauid turris Sicut .tuam comam
4 לְצַמָּתֵךְ׃ כְּמִגְדַּל דָּוִיד צַוָּארֵךְ בָּנוּי לְתַלְפִּיּוֹת
.potentium scuta omnia † ,ea super † suspensi clypei mille
אֶלֶף הַמָּגֵן תָּלוּי עָלָיו כֹּל שִׁלְטֵי הַגִּבֹּרִים׃
pascentes † ; capreæ gemelli hinnuli duo sicut tua vbera Duo
5 שְׁנֵי שָׁדַיִךְ כִּשְׁנֵי עֳפָרִים תְּאוֹמֵי צְבִיָּה הָרוֹעִים
ad mihi ibo :vmbræ fugiant & ,dies aspiret Donec .liliis in
6 בַּשּׁוֹשַׁנִּים׃ עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים אֵלֶךְ לִי אֶל־
,mea amica † pulchra tu Tota .thuris collem ad & ,myrrhæ montē
7 הַר הַמּוֹר וְאֶל־גִּבְעַת הַלְּבוֹנָה׃ כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי
Lebanon de mecū ,sponsa Lebanon de Mecum .te in † non macula &
8 וּמוּם אֵין בָּךְ׃ אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה אִתִּי מִלְּבָנוֹן
,Chermon & ,Senir capite † de ,Amanah capite † de prospicies : venies
תָּבוֹאִי תָּשׁוּרִי ׀ מֵרֹאשׁ אֲמָנָה מֵרֹאשׁ שְׂנִיר וְחֶרְמוֹן
.pardorum † montibus de ,leænarum † habitaculis de
מִמְּעֹנוֹת אֲרָיוֹת מֵהַרְרֵי נְמֵרִים׃
:tuis oculis ex vno in meū cor abstulisti :sponsa mea soror meū cor Abstulisti
9 לִבַּבְתִּנִי אֲחֹתִי כַלָּה לִבַּבְתִּינִי בְּאַחַד מֵעֵינַיִךְ
mea soror tui amores sunt pulchri Quàm .tuis ceruicibus de † torque vno in
10 בְּאַחַד עֲנָק מִצַּוְּרֹנָיִךְ׃ מַה־יָּפוּ דֹדַיִךְ אֲחֹתִי
tuorum vnguentorū odor & ,vino præ † tui amores sunt boni quàm :sponsa
כַלָּה מַה־טֹּבוּ דֹדַיִךְ מִיַּיִן וְרֵיחַ שְׁמָנַיִךְ
mel : sponsa tua labia stillabunt † Fauum .aromatibus cunctis præ
11 מִכָּל־בְּשָׂמִים׃ נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתוֹתַיִךְ כַּלָּה דְּבַשׁ
.Lebanon odor sicut tuorum vestimentorū odor & ,tua lingua sub † lac &
וְחָלָב תַּחַת לְשׁוֹנֵךְ וְרֵיחַ שַׂלְמֹתַיִךְ כְּרֵיחַ לְבָנוֹן׃
.signatus fons ,obseratus † fons :sponsa mea soror obseratus † Hortus
12 גַּן ׀ נָעוּל אֲחֹתִי כַלָּה גַּל נָעוּל מַעְיָן חָתוּם׃
:dulcedinum fructu † cum ,punicorum malorum paradisus tuæ Propagines
13 שְׁלָחַיִךְ פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים עִם פְּרִי מְגָדִים
cinnamomū & ,canna † ,crocus & ,Nardus .nardis cum cypri
14 כְּפָרִים עִם־נְרָדִים׃ נֵרְדְּ ׀ וְכַרְכֹּם קָנֶה וְקִנָּמוֹן
capitibus † omnibus cum ,aloes & ,myrrha : thuris lignis omnibus † cum
עִם כָּל־עֲצֵי לְבוֹנָה מֹר וַאֲהָלוֹת עִם כָּל־רָאשֵׁי
fluentium & ;viuentium aquarum puteus hortorum Fons .aromatum
15 בְשָׂמִים׃ מַעְיַן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנֹזְלִים
,meum hortum perfla ,Auster veni & ,Aquilo Excitare .Lebanon de
16 מִן־לְבָנוֹן׃ עוּרִי צָפוֹן וּבוֹאִי תֵימָן הָפִיחִי גַנִּי
comedat & ,suum hortum ad meus dilectus veniat :illius aromata fluant
יִזְּלוּ בְשָׂמָיו יָבֹא דוֹדִי לְגַנּוֹ וְיֹאכַל
.suarum dulcedinum † fructum
פְּרִי מְגָדָיו׃

CAP. V. ה

meam myrrham collegi ,sponsa mea soror meum hortum in Veni
1 בָּאתִי לְגַנִּי אֲחֹתִי כַלָּה אָרִיתִי מוֹרִי
meum vinū bibi ,meo melle cum meum fauū comedi ,meo aromate cū
עִם־בְּשָׂמִי אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם־דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי
.dilecti † vos inebriate & ,bibite ,socij † comedite :meo lacte cum
עִם־חֲלָבִי אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים׃
Aperi ,pulsantis mei dilecti vox :vigil † meū cor & ,dormiens † Ego
2 אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עֵר קוֹל ׀ דּוֹדִי דוֹפֵק פִּתְחִי־
meum caput quia ,mea perfecta † ,mea columba ,mea amica ,mea soror mihi
לִי אֲחֹתִי רַעְיָתִי יוֹנָתִי תַמָּתִי שֶׁרֹּאשִׁי
.noctis guttis mei cincinni ;rore est plenum
נִמְלָא־טָל קְוֻצּוֹתַי רְסִיסֵי לָיְלָה׃
meos pedes laui ;illam induam quomodo ,meam tunicā me Expoliui
3 פָּשַׁטְתִּי אֶת־כֻּתָּנְתִּי אֵיכָכָה אֶלְבָּשֶׁנָּה רָחַצְתִּי אֶת־רַגְלַי

:illos inquinabo quomodo † suam manum misit meus Dilectus
4 אֵיכָכָה אֲטַנְּפֵם׃ דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן־
aperiendū ad ego Surrexi .eo super tumultuauerūt † mea viscera & ,foramine
5 הַחוֹר וּמֵעַי הָמוּ עָלָיו׃ קַמְתִּי אֲנִי לִפְתֹּחַ
myrrham mei digiti & ,myrrhā stillauerunt meæ manus & : meo dilecto
לְדוֹדִי וְיָדַי נָטְפוּ־מוֹר וְאֶצְבְּעֹתַי מוֹר
,meo dilecto ego Aperui .seræ manubria super † transeuntem
6 עֹבֵר עַל כַּפּוֹת הַמַּנְעוּל׃ פָּתַחְתִּי אֲנִי לְדוֹדִי
,ipsum loquēdo in † ,est egressa mea anima :trāsierat, circuierat † meus dilectus &
וְדוֹדִי חָמַק עָבָר נַפְשִׁי יָצְאָה בְדַבְּרוֹ
.mihi respondit non & ,eum vocaui ;eum inueni non & ,eum quæsiui
בִּקַּשְׁתִּיהוּ וְלֹא מְצָאתִיהוּ קְרָאתִיו וְלֹא עָנָנִי׃
,me percusserunt ,ciuitate in circumeuntes † custodes me Inuenerunt
7 מְצָאֻנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר הִכּוּנִי
.murorum custodes me desuper † meum pallium tulerunt ;me vulnerauerunt
פְצָעוּנִי נָשְׂאוּ אֶת־רְדִידִי מֵעָלַי שֹׁמְרֵי הַחֹמוֹת׃
,meum dilectum inueneritis si ;Ierusalaim filiæ vos Adiuraui †
8 הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלָםִ אִם־תִּמְצְאוּ אֶת־דּוֹדִי
.ego amore ægra † quia ? ei indicabitis † quid
מַה־תַּגִּידוּ לוֹ שֶׁחוֹלַת אַהֲבָה אָנִי׃
tuus dilect † quid ? mulieribus in † pulcherrima, dilecto † præ tu † dilectus Quid †
9 מַה־דּוֹדֵךְ מִדּוֹד הַיָּפָה בַּנָּשִׁים מַה־דּוֹדֵךְ
,rubicundus & ,candidus meus Dilectus ? nos adiurasti sic quia ,dilecto præ
10 מִדּוֹד שֶׁכָּכָה הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃ דּוֹדִי צַח וְאָדוֹם
eius cincinni :obrizi auri massa † eius Caput .millibus decem à vexillatus †
11 דָּגוּל מֵרְבָבָה׃ רֹאשׁוֹ כֶּתֶם פָּז קְוֻצּוֹתָיו
super † columbæ sicut eius Oculi .coruus veluti nigri crispi
12 תַּלְתַּלִּים שְׁחֹרוֹת כָּעוֹרֵב׃ עֵינָיו כְּיוֹנִים עַל־
.plenitudinem super † manentes ,lacte in se lauantes ,aquarum torrentes
אֲפִיקֵי מָיִם רֹחֲצוֹת בֶּחָלָב יֹשְׁבוֹת עַל־מִלֵּאת׃
: aromatum flores † ,aromatis sulci linea sicut eius Maxillæ
13 לְחָיָו כַּעֲרוּגַת הַבֹּשֶׂם מִגְדְּלוֹת מֶרְקָחִים
.transeuntem myrrham distillantia lilia † eius labia
שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים נֹטְפוֹת מוֹר עֹבֵר׃
nitor † ,eius viscera :tharsis in † pleni ,auri † circuli † eius Manus
14 יָדָיו גְּלִילֵי זָהָב מְמֻלָּאִים בַּתַּרְשִׁישׁ מֵעָיו עֶשֶׁת
fundatæ marmoris † columnæ † eius Coxæ .saphiris obtectum ,eboris
15 שֵׁן מְעֻלֶּפֶת סַפִּירִים׃ שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ מְיֻסָּדִים
,laices † vt electus ,Lebanon vt eius aspectus :obrizi auri bases super
עַל־אַדְנֵי־פָז מַרְאֵהוּ כַּלְּבָנוֹן בָּחוּר כָּאֲרָזִים׃
,meus dilectus † iste : desideria ipse totus & ,dulcedines eius Palatum
16 חִכּוֹ מַמְתַקִּים וְכֻלּוֹ מַחֲמַדִּים זֶה דוֹדִי
tuus dilectus abijt Quò .Ierusalaim filiæ meus socius † iste &
17 וְזֶה רֵעִי בְּנוֹת יְרוּשָׁלָםִ׃ אָנָה הָלַךְ דּוֹדֵךְ
cum quæremus & ,tuus dilectus respexit † quò ? mulieribus in † pulcherrima
הַיָּפָה בַּנָּשִׁים אָנָה פָּנָה דוֹדֵךְ וּנְבַקְשֶׁנּוּ
? tecum
עִמָּךְ׃

CAP. VI. ו

:aromatis sulcorum lineas ad ,suum hortum ad descendit meus Dilectus
1 דּוֹדִי יָרַד לְגַנּוֹ לַעֲרֻגוֹת הַבֹּשֶׂם
.lilia colligendum ad & ,hortis in pascendum ad
לִרְעוֹת בַּגַּנִּים וְלִלְקֹט שׁוֹשַׁנִּים׃
.liliis in pascens † ,mihi meus dilectus & ,meo dilecto Ego
2 אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי הָרֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים׃
:Ierusalaim sicut decora ,Tirsah sicut mea amica tu † Pulchra
3 יָפָה אַתְּ רַעְיָתִי כְּתִרְצָה נָאוָה כִּירוּשָׁלָםִ
ipsi † quia ,mei regione è † tuos oculos Auerte .vexillata † vt terribilis
4 אֲיֻמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת׃ הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי שֶׁהֵם
de se depilaunt † quæ ,caprarum grex sicut † tuus pilus :me effœtum reddiderunt
הִרְהִיבֻנִי שַׂעְרֵךְ כְּעֵדֶר הָעִזִּים שֶׁגָּלְשׁוּ מִן־
:lauacro de ascenderūt quæ ,ouium grex sicut tui Dentes .Ghilghad
5 הַגִּלְעָד׃ שִׁנַּיִךְ כְּעֵדֶר הָרְחֵלִים שֶׁעָלוּ מִן־הָרַחְצָה
.eis in † non orba † & ,geminantes ipsæ † omnes quæ
שֶׁכֻּלָּם מַתְאִימוֹת וְשַׁכֻּלָה אֵין בָּהֶם׃
.tuam comam † intra tuum tempus † punici mali fragmen Sicut
6 כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ׃
adolescentularum & : pellices † octoginta & ,reginæ ipsæ † Sexaginta
7 שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וּשְׁמֹנִים פִּילַגְשִׁים וַעֲלָמוֹת
ipsa † vna ,mea perfecta † ,mea columba ipsa † Vna .numerus † non
8 אֵין מִסְפָּר׃ אַחַת הִיא יוֹנָתִי תַמָּתִי אַחַת הִיא
eā dixerunt beatā & ,filiæ eā viderunt :suæ genitrici ipsa munda † ,suæ matri
לְאִמָּהּ בָּרָה הִיא לְיוֹלַדְתָּהּ רָאוּהָ בָנוֹת וַיְאַשְּׁרוּהָ
.eam laudauerunt & ,pellices † & ,reginæ
מְלָכוֹת וּפִילַגְשִׁים וַיְהַלְלוּהָ׃

Margin notes (left): † perforamē ostij. † sonuerunt in me. הָמָה קוּם † ad cardines pessuli. כַּף † a: verterat se, † dum loqueretur ipse, עָנָה נָכָה † qui circumeunt ciuitatem, † quod erat super † Adiuro † narrabitis † langueo נָגַר צָחַח † Qualis est † dilectus, † inter mulieres? † habet præ dilectis, † insignis præ † vt aurum obrizum: פָּז תָּלַל † iuxta effusiones † iuxta † vt † vt † vt aurei † lapidib' preciosis instar hyacinthi venter † vt candidū ebur, obductum † Crura † vt † marmoreæ † cedri. פָּנָה חֵיךְ † est † est amicus רָעָה † inter mulieres? † declinauit גַּנָּן † qui pascit inter lilia. † es † castra cum vexillis. † ne sint corā me † fortiores fuerunt † est † aspexerunt שְׁנַיִם תָּאַם † sunt gemellis plenæ, † sterilis † est inter eas. † sunt tēpora tua † cincinnos tuos. † sunt † concubinæ: † est † immaculata תָּמַם † electa est רָאָה † concubinæ,

Margin notes (right): † cū corona, יָצָא רָאָה † es יָפָה † columbarū † cincinnos tuos: † apparent † ouium שֵׁן עָלָה † faciunt gemellos, & sterilis † est inter eas. † os, אֶלֶף † gena tua, † cincinnos tuos. † ad documētū transeuntes, † sunt in † omnes clypei † qui pascuntur inter lilia. צָבָא נוּס הָלַךְ † es † est † vertice בּוֹא † leonum, † leopardorū, עַיִן † collis tui. יָפֶה † quàm vinū, טוֹב † stillant נָפַת † est in † occlusum גַּן † plantationes † fructuum dulcissimorū פֶּרֶד † calamus odoratus, † ceteris arboribus thuris: † præcipuis aromatibus. † Surge צָפוֹן בּוֹא נָזַל † pomorum delicatorum suorum. פָּרָה אָרָה † amici, † inebriamini. שָׁכַר † dormio, † vigilat תָּמַם † immaculata

שִׁיר הַשִּׁירִים
CANTICVM CANTICORVM SELOMOH.

CAP. I. א

.Selomoh ipsi quod ,canticorum Canticum
1 שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה׃
quia :sui oris osculis ex * me Osculetur
2 יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי־
odorem Ad* .vino prae tui amores boni *
3 טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן׃ לְרֵיחַ
effusum oleum† ,optimorum tuorum vnguentorum
שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק
te post ,me Trahe .te dilexerunt adolescentulae ideo : tuum nomen
4 שְׁמֶךָ עַל־כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ׃ מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ
laetabimur & ,exultabimus ,sua penetralia * rex me introduxit : curremus
נָּרוּצָה הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה
in te, ,vino prae tuos amores memorabimus* .te dilexerunt rectitudines
בָּךְ נַזְכִּירָה דֹדֶיךָ מִיַּיִן מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךָ׃
,Chedar tentoria* sicut :Ierusalaim filiae ,desiderabilis* &,ego † Nigra
5 שְׁחוֹרָה אֲנִי וְנָאוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלָםִ כְּאָהֳלֵי קֵדָר
,fusca ego * quod ,me respiciatis Ne .Selomoh cortinae sicut
6 כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה׃ אַל־תִּרְאוּנִי שֶׁאֲנִי שְׁחַרְחֹרֶת
me posuerunt ,me in sunt succensi meae matris filij :Sol me radiauit* quia
שֶׁשֱּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ בְּנֵי אִמִּי נִחֲרוּ־בִי שָׂמֻנִי
.custodiui non ,mihi * quae ,meam vineam ;vinearum custodem
נֹטֵרָה אֶת־הַכְּרָמִים כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי׃
facias cubare vbi , pascas vbi ,mea anima dilexit quem ,mihi Nuncia
7 הַגִּידָה לִּי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִרְעֶה אֵיכָה תַּרְבִּיץ
;tuorum sodalium greges super se operiens† veluti ero quid vt quia : meridie in
בַּצָּהֳרָיִם שַׁלָּמָה אֶהְיֶה כְּעֹטְיָה עַל עֶדְרֵי חֲבֵרֶיךָ׃
tibi egredere ; mulieribus in * pulchra o ,tibi ! cognoueris Nisi
8 אִם־לֹא תֵדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים צְאִי־לָךְ
.pastorum tabernacula super* tuas capellas pasce & ,pecoris* vestigia in
בְּעִקְבֵי הַצֹּאן וּרְעִי אֶת־גְּדִיֹּתַיִךְ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרֹעִים׃
.mea amica* te assimilaui Pharoh curribus in meae Equae
9 לְסֻסָתִי בְּרִכְבֵי פַרְעֹה דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי׃
.torquibus in† tuum collum ,murenulis in† tuae maxillae sunt Decorae
10 נָאווּ לְחָיַיִךְ בַּתֹּרִים צַוָּארֵךְ בַּחֲרוּזִים׃
.argenti* punctis cum tibi faciemus auri Murenulas
11 תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה־לָּךְ עִם נְקֻדּוֹת הַכָּסֶף׃
.suum odorem dedit mea nardus ,suo circuitu* in † rex, Vsquequo
12 עַד־שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ׃
.commorabitur mea vbera inter ,mihi meus dilectus myrrhae Fasciculus
13 צְרוֹר הַמֹּר דּוֹדִי לִי בֵּין שָׁדַי יָלִין׃
.Hen ghedi vineis in ,mihi meus dilectus Copher† Botrus
14 אֶשְׁכֹּל הַכֹּפֶר דּוֹדִי לִי בְּכַרְמֵי עֵין גֶּדִי׃
.columbae* tui oculi ,pulchra tu ecce :mea amica †pulchra tu Ecce
15 הִנָּךְ יָפָה רַעְיָתִי הִנָּךְ יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים׃
.viridis ! noster lectus etiam ,iucundus *etiam ,mi dilecte* pulcher tu Ecce
16 הִנְּךָ יָפֶה דוֹדִי אַף נָעִים אַף־עַרְשֵׂנוּ רַעֲנָנָה׃
.abietes† nostra laquearia ,larices ! nostrarum domorum Tigna
17 קֹרוֹת בָּתֵּינוּ אֲרָזִים רַהִיטֵנוּ בְּרוֹתִים׃

CAP. II. ב

interlilium Sicut .conuallium lilium ,Saron ! rosa Ego
1 אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים׃ כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין
,filiae lignis in* malus Sicut .filias inter mea amica sic ,spinas
הַחוֹחִים כֵּן רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת׃ כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר
eius fructus & ,sedi & ,concupiui eius vmbra in :filios inter meus dilectus sic
3 כֵּן דּוֹדִי בֵּין הַבָּנִים בְּצִלּוֹ חִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי וּפִרְיוֹ
eius vexillum & ,vini domum ad* me Introduxit .meo palato dulcis
4 מָתוֹק לְחִכִּי׃ הֱבִיאַנִי אֶל־בֵּית הַיָּיִן וְדִגְלוֹ
: malis in me roborate , lagenis in † me Fulcite .amor me super
5 עָלַי אַהֲבָה׃ סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּחִים
eius dextera & , meo capite sub eius Laeua .ego * amore aegra ! quia
6 כִּי־חוֹלַת אַהֲבָה אָנִי׃ שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ
vel , capreis in * Ierusalaim filiae vos Adiuraui * .me amplexabitur
7 תְּחַבְּקֵנִי׃ הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַםִ בִּצְבָאוֹת אוֹ

,amorem feceritis euigilare si & ,suscitaueritis si ;agri ceruis in †
בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה אִם־תָּעִירוּ וְאִם־תְּעוֹרְרוּ אֶת־הָאַהֲבָה
super transiliens venit ipse Ecce ,mei dilecti Vox .voluerit donec
8 עַד שֶׁתֶּחְפָּץ׃ קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה־זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל־
,capreae meus dilectus est Similis .colles super raptim accurrens* ,montes
9 הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל־הַגְּבָעוֹת׃ דּוֹמֶה דוֹדִי לִצְבִי
prospiciens ,nostrum parietem post Stans* iste en : ceruorum hinnulo vel
אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים הִנֵּה־זֶה עוֹמֵד אַחַר כָּתְלֵנוּ מַשְׁגִּיחַ
dixit & ,meus dilectus Respondit* .cancellis e sese prodens* ,fenestris e
10 מִן־הַחַלֹּנוֹת מֵצִיץ מִן־הַחֲרַכִּים׃ עָנָה דוֹדִי וְאָמַר
ecce Quia .tibi abi* & ,mea speciosa ,mea socia ! tibi Surge ,mihi
11 לִי קוּמִי לָךְ רַעְיָתִי יָפָתִי וּלְכִי־לָךְ׃ כִּי־הִנֵּה
,terra in sunt visi Flores .sibi abiit ,pertransiuit imber : transiit hyemes
12 הַסְּתָו עָבָר הַגֶּשֶׁם חָלַף הָלַךְ לוֹ׃ הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ
.nostra terra in est audita turturis vox & :peruenit cantus* tempus
עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ׃
:odorem dederunt minutae vuae vites & ,suos grossos protrusit* Ficus
13 הַתְּאֵנָה חָנְטָה פַגֶּיהָ וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ רֵיחַ
mea Columba .tibi abi † & ,mea formosa ,mea amica tibi surge
14 קוּמִי לָכִי רַעְיָתִי יָפָתִי וּלְכִי־לָךְ׃ יוֹנָתִי
,tuum aspectum mihi ostende : gradus abscondito in petrae scissuris in
בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה הַרְאִינִי אֶת־מַרְאַיִךְ
.decorus * tuus aspectus & ,dulcis tua vox quia :tuam vocem me audire fac
הַשְׁמִיעִנִי אֶת־קוֹלֵךְ כִּי־קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאֵיךְ נָאוֶה׃
:vineas corrumpentes ,paruas vulpes ,vulpes nobis Prehendite
15 אֶחֱזוּ־לָנוּ שׁוּעָלִים שׁוּעָלִים קְטַנִּים מְחַבְּלִים כְּרָמִים
pascens illi* ego & ,mihi* meus Dilectus .minutae vuae nostrae vineae &
16 וּכְרָמֵינוּ סְמָדַר׃ דּוֹדִי לִי וַאֲנִי לוֹ הָרֹעֶה
te assimila ,circui* :vmbrae fugiant & ,dies aspiret Donec .lilia in
17 בַּשּׁוֹשַׁנִּים׃ עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים סֹב דְּמֵה־לְךָ
.Bether† montes super ceruorum hinnulo vel ,capreae mi dilecte
דוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים עַל־הָרֵי בָתֶר׃

CAP. III. ג

:mea anima dilexit ! quem quaesiui noctibus in meo cubili Super*
1 עַל־מִשְׁכָּבִי בַּלֵּילוֹת בִּקַּשְׁתִּי אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי
,ciuitate in* circuibo & ,nunc Surgam .eum inueni non & ,eum quaesiui
2 בִּקַּשְׁתִּיו וְלֹא מְצָאתִיו׃ אָקוּמָה נָּא וַאֲסוֹבְבָה בָעִיר
,eum quaesiui :mea anima dilexit † quem quaeram ,latis locis in & ,plateis in
בַּשְּׁוָקִים וּבָרְחֹבוֹת אֲבַקְשָׁה אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי בִּקַּשְׁתִּיו
:ciuitate in circueuntes ! custodes me Inuenerunt .eum inueni non &
3 וְלֹא מְצָאתִיו׃ מְצָאוּנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר
transiuissem quod paululum Tanquam† ?vidistis mea anima dilexit! quem *
4 אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי רְאִיתֶם׃ כִּמְעַט שֶׁעָבַרְתִּי
non & ,eum apprehendi :mea anima dilexit* quem inueni quo vsq; ,eis ab
מֵהֶם עַד שֶׁמָּצָאתִי אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי אֲחַזְתִּיו וְלֹא
conclaue ad† &,meae matris domum ad* eum introducam donec ,eum dimittam
אַרְפֶּנּוּ עַד־שֶׁהֲבֵיאתִיו אֶל־בֵּית אִמִּי וְאֶל־חֶדֶר
vel ,capreis in ! Ierusalaim filiae vos Adiuraui .meae genitricis
5 הוֹרָתִי׃ הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַםִ בִּצְבָאוֹת אוֹ
,amorem feceritis euigilare si &,suscitaueritis si ; campi ceruis in †
בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה אִם־תָּעִירוּ וְאִם־תְּעוֹרְרוּ אֶת־הָאַהֲבָה
,fumi columnae sicut deserto e ascendens* ista† Quae .voluerit donec
6 עַד שֶׁתֶּחְפָּץ׃ מִי זֹאת עֹלָה מִן־הַמִּדְבָּר כְּתִימְרוֹת עָשָׁן
?pigmentarij puluere omni ex ,thure & ,myrrha suffita
מְקֻטֶּרֶת מוֹר וּלְבוֹנָה מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל׃
:eum circum* ,potentes sexaginta ,Selomoh ipsi† qui ipsius* lectus En
7 הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ
bellum* docti ,gladio apprehensi* ipsi Omnes .Israel potentibus ex
8 מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל׃ כֻּלָּם אֲחֻזֵי חֶרֶב מְלֻמְּדֵי מִלְחָמָה אִישׁ
Sibi fecit sponsarii Thalamum* .noctibus in pauore a* ,suum femur super eius gladi*
9 חַרְבּוֹ עַל־יְרֵכוֹ מִפַּחַד בַּלֵּילוֹת׃ אַפִּרְיוֹן עָשָׂה לוֹ
eius stratum ,argenti* fecit eius Columnas .Lebanon lignis ex Selomoh rex
10 הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֵעֲצֵי הַלְּבָנוֹן׃ עַמּוּדָיו עָשָׂה כֶסֶף
Ierusalaim filiabus a* ,amore succensum* eius medium :purpurae eius vehiculum ,auri†
זָהָב מֶרְכָּבוֹ אַרְגָּמָן תּוֹכוֹ רָצוּף אַהֲבָה מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלָםִ׃

.dc minantis facie bus à egrediens † qui error sicut : sole sub vidi†
5 רָאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ כִּשְׁגָגָה שֶׁיֹּצָא מִלִּפְנֵי הַשַּׁלִּיט׃
.sedebunt humilitate in diuites & : multis * excellentiis in stultitia est Data *
6 נִתַּן הַסֶּכֶל בַּמְּרוֹמִים רַבִּים וַעֲשִׁירִים בַּשֵּׁפֶל יֵשֵׁבוּ׃
seruos tanquã ambulantes principes & :equos super seruos Vidi
7 רָאִיתִי עֲבָדִים עַל־סוּסִים וְשָׂרִים הֹלְכִים כַּעֲבָדִים
sepem dissipans & :incidet eam in ,foueam Fodiens .terram super
8 עַל־הָאָרֶץ׃ חֹפֵר גּוּמָּץ בּוֹ יִפּוֹל וּפֹרֵץ גָּדֵר
:eis in afficietur dolore ,lapides faciens Proficisci .serpens eum mordebit
9 יִשְּׁכֶנּוּ נָחָשׁ׃ מַסִּיעַ אֲבָנִים יֵעָצֵב בָּהֶם
ipse † & ,ferrum fuerit hebetatū Si .eis in periclitabitur ligna scindens
10 בּוֹקֵעַ עֵצִים יִסָּכֶן בָּם׃ אִם־קֵהָה הַבַּרְזֶל וְהוּא
.sapientia ,rectificandi præstantia & :†roborabit vires & ,tersetit facies non
לֹא־פָנִים קִלְקַל וַחֲיָלִים יְגַבֵּר וְיִתְרוֹן הַכְשֵׁיר חָכְמָה׃
. linguam habenti præstãtia † non & :susurro non in † serpens mordeat Si
11 אִם־יִשֹּׁךְ הַנָּחָשׁ בְּלוֹא־לָחַשׁ וְאֵין יִתְרוֹן לְבַעַל הַלָּשׁוֹן׃
.eum deglutient * stulti labia & :gratia * sapientis oris Verba
12 דִּבְרֵי פִי־חָכָם חֵן וְשִׂפְתוֹת כְּסִיל תְּבַלְּעֶנּוּ׃
.mala insania eius oris nouissimū & :stultitia eius oris verborū Initium
13 תְּחִלַּת דִּבְרֵי־פִיהוּ סִכְלוּת וְאַחֲרִית פִּיהוּ הוֹלֵלוּת רָעָה׃
,erit quod quid homo sciet non :verba multiplicabit stultus Et
14 וְהַסָּכָל יַרְבֶּה דְבָרִים לֹא־יֵדַע הָאָדָם מַה־שֶּׁיִּהְיֶה
stultorum Labor ?sibi annunciabit quis ,se post erit quod &
15 וַאֲשֶׁר יִהְיֶה מֵאַחֲרָיו מִי יַגִּיד לוֹ׃ עֲמַל הַכְּסִילִים
.ciuitatem ad pergere nouit non * qui ,eum faciet laborare
תְּיַגְּעֶנּוּ אֲשֶׁר לֹא־יָדַע לָלֶכֶת אֶל־עִיר׃
.comedent mane in tui principes & :† puer tuus rex quod ,terra tibi Væ
16 אִי־לָךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ נָעַר וְשָׂרַיִךְ בַּבֹּקֶר יֹאכֵלוּ׃
tēpore in tui principes & : heroum filius tuus rex quod * ,terra tua Beatitudines
17 אַשְׁרֵיךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן־חוֹרִים וְשָׂרַיִךְ בָּעֵת
se inclinabit pigritiis In .potatione in * non & .fortitudine in comedent *
18 יֹאכֵלוּ בִּגְבוּרָה וְלֹא בַשְּׁתִי׃ בַּעֲצַלְתַּיִם יִמַּךְ
risum Ad .domus distillabit manuum dejectione in & :contignatio
19 הַמְּקָרֶה וּבְשִׁפְלוּת יָדַיִם יִדְלֹף הַבָּיִת׃ לִשְׂחוֹק
.omnibus respondebit † argentū & : viuos lætificabit vinū & ,panem facientes
עֹשִׂים לֶחֶם וְיַיִן יְשַׂמַּח חַיִּים וְהַכֶּסֶף יַעֲנֶה אֶת־הַכֹּל׃
tui cubilis penetralibus in & ,vilipēdas ne regem tua scientia * in Etiam
20 גַּם בְּמַדָּעֲךָ מֶלֶךְ אַל־תְּקַלֵּל וּבְחַדְרֵי מִשְׁכָּבְךָ
,vocem faciet ire cælorum auis quia : diuitem vilipendas ne
אַל־תְּקַלֵּל עָשִׁיר כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת־הַקּוֹל
.verbum annunciabit alis præditus * &
וּבַעַל הַכְּנָפַיִם יַגִּיד דָּבָר׃

CAP. XI. יא

multitudine in quia : aquarum facies † super † tuum panem Mitte
1 שַׁלַּח לַחְמְךָ עַל־פְּנֵי הַמָּיִם כִּי־בְרֹב
quia :octo etiam & ,*septem * partem Da .illum inuenies dierum
2 הַיָּמִים תִּמְצָאֶנּוּ׃ תֶּן־חֵלֶק לְשִׁבְעָה וְגַם לִשְׁמוֹנָה כִּי
,nubes fuerint repletæ Si .terram super mali erit quid scies non
3 לֹא תֵדַע מַה־יִּהְיֶה רָעָה עַל־הָאָרֶץ׃ אִם־יִמָּלְאוּ הֶעָבִים
si & ,austrum in lignum ceciderit si Et . euacuabũt terram super pluuiam
גֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ יָרִיקוּ וְאִם־יִפּוֹל עֵץ בַּדָּרוֹם וְאִם
,ventū Obseruans .erit ibi ,lignum ceciderit quo † loco :aquilonem in
4 בַּצָּפוֹן מְקוֹם שֶׁיִּפּוֹל הָעֵץ שָׁם יְהוּא׃ שֹׁמֵר רוּחַ
in non Quemadmodum .metet non nubes in videns * & :seminabit non
5 לֹא יִזְרָע וְרֹאֶה בֶעָבִים לֹא יִקְצוֹר׃ כַּאֲשֶׁר אֵינְךָ
scies non * sic : plenæ ventre in ossa sicut , venti via quid sciens
יוֹדֵעַ מַה־דֶּרֶךְ הָרוּחַ כַּעֲצָמִים בְּבֶטֶן הַמְּלֵאָה כָּכָה לֹא תֵדַע
semina mane In .omnia faciet qui ,Dei opus
6 אֶת־מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־הַכֹּל׃ בַּבֹּקֶר זְרַע
sciens tu non * quia :tuā manū facias quiescere ne vespera in & , tuum semen
אֶת־זַרְעֶךָ וְלָעֶרֶב אַל־תַּנַּח יָדֶךָ כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ
.bona vnum sicut ipsa ambo an & ,illud vel ,hoc an erit rectum hoc
אֵי זֶה יִכְשַׁר הֲזֶה אוֹ־זֶה וְאִם־שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד טוֹבִים׃
.solem videre oculis bonum † & : lux est dulcis Et
7 וּמָתוֹק הָאוֹר וְטוֹב לַעֵינַיִם לִרְאוֹת אֶת־הַשָּׁמֶשׁ׃

Si Quia annis homo vixerit multis ,his in omnib. lætatus fuerit
8 כִּי אִם־שָׁנִים הַרְבֵּה יִחְיֶה הָאָדָם בְּכֻלָּם יִשְׂמָח
& recordetur dierũ tenebrositatis quia multum erunt ,quicquid euenit vanitas .
וְיִזְכֹּר אֶת־יְמֵי הַחֹשֶׁךְ כִּי־הַרְבֵּה יִהְיוּ כָּל־שֶׁבָּא הָבֶל׃
diebus in tuū cor tibi sit bonum † & ,tua adolescentia in iuuenis Lætare
9 שְׂמַח בָּחוּר בְּיַלְדוּתֶיךָ וִיטִיבְךָ לִבְּךָ בִּימֵי
:tuorū oculorū aspectu in † & ,tui cordis viis in ambula & , tuarum electionum
בְחוּרוֹתֶיךָ וְהַלֵּךְ בְּדַרְכֵי לִבְּךָ וּבְמַרְאֵי עֵינֶיךָ
.iudicium in Deus te adducet hæc omnia propter quod scito & †
וְדָע כִּי עַל־כָּל־אֵלֶּה יְבִיאֲךָ הָאֱלֹהִים בַּמִּשְׁפָּט׃
quia :tua carne à malitiam fac transire & ,tuo corde à iram amoue Et
10 וְהָסֵר כַּעַס מִלִּבֶּךָ וְהַעֲבֵר רָעָה מִבְּשָׂרֶךָ כִּי־
. † vanitas pubertas & † adolescentia
הַיַּלְדוּת וְהַשַּׁחֲרוּת הָבֶל׃

Etiam † & שָׁנָה tenebrarũ, quanquam multi sunt dies lucis, iudicabitesse vanitatem † iocundetur * iuuentutis tuæ, † secundũ aspectum יוֹם יָטַב יָדַע בּוֹא סוּר † sed iuuentus † sunt.

CAP. XII. יב

non quo vsque :tuarum electionum diebus in tui creatoris memento Et
1 וּזְכֹר אֶת־בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְּחוּרֹתֶיךָ עַד אֲשֶׁר לֹא־
eis in mihi † Non ,dicas quibus † anni attingant & , mali dies veniant
יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה וְהִגִּיעוּ שָׁנִים אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵין־לִי בָהֶם
:stellæ & ,luna & ,lux & , sol obtenebrescat non Donec .voluntas
2 חֵפֶץ׃ עַד אֲשֶׁר לֹא־תֶחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וְהָאוֹר וְהַיָּרֵחַ וְהַכּוֹכָבִים
custodes se cōmouebunt qua die In .pluuiam post nubes reuertātur &
3 וְשָׁבוּ הֶעָבִים אַחַר הַגָּשֶׁם׃ בַּיּוֹם שֶׁיָּזֻעוּ שֹׁמְרֵי
,diminuerũt quia ,molares cessabunt & :virtutis viri peruertentur & ,domus
הַבַּיִת וְהִתְעַוְּתוּ אַנְשֵׁי הֶחָיִל וּבָטְלוּ הַטֹּחֲנוֹת כִּי מִעֵטוּ
,platea in fores claudentur Et .fenestris in † videntes tenebrescent &
4 וְחָשְׁכוּ הָרֹאוֹת בָּאֲרֻבּוֹת׃ וְסֻגְּרוּ דְלָתַיִם בַּשּׁוּק
incuruabuntur * & ,volucris vocē ad cōsurget & :molæ vocis † humilitate in
בִּשְׁפַל קוֹל הַטַּחֲנָה וְיָקוּם לְקוֹל הַצִּפּוֹר וְיִשַּׁחוּ
;via in conspirant † & ,timebũt excelso de Etiam .cantici filiæ omnes
5 כָּל־בְּנוֹת הַשִּׁיר׃ גַּם מִגָּבֹהַּ יִרָאוּ וְחַתְחַתִּים בַּדֶּרֶךְ
vadens † quoniã :auiditas dissipabit † & ,locusta erit oneri & ,amygdalus florebit &
וְיָנֵאץ הַשָּׁקֵד וְיִסְתַּבֵּל הֶחָגָב וְתָפֵר הָאֲבִיּוֹנָה כִּי־הֹלֵךְ
.plangentes platea in circuibunt & ,sui seculi domum ad homo
הָאָדָם אֶל־בֵּית עוֹלָמוֹ וְסָבְבוּ בַשּׁוּק הַסּוֹפְדִים׃
:aurea lenticula cōfringatur & ,argēteus funis elongetur non Donec
6 עַד אֲשֶׁר לֹא־יֵרָחֵק חֶבֶל הַכֶּסֶף וְתָרֻץ גֻּלַּת הַזָּהָב
.cisternam ad rota cōfringatur & ,scaturiginem super hydria conteratur &
וְתִשָּׁבֶר כַּד עַל־הַמַּבּוּעַ וְנָרֹץ הַגַּלְגַּל אֶל־הַבּוֹר׃
reuertetur spiritus & :fuit quod sicut * terram super † puluis reuertetur Et
7 וְיָשֹׁב הֶעָפָר עַל־הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב
,Choheleth * dixit vanitatū Vanitas .illum dedit qui ,Deum ad
8 אֶל־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ׃ הֲבֵל הֲבָלִים אָמַר הַקּוֹהֶלֶת
docuit adhuc :sapiens Choheleth fuit quia amplius Et .vanitas omnia
9 הַכֹּל הָבֶל׃ וְיֹתֵר שֶׁהָיָה קֹהֶלֶת חָכָם עוֹד לִמַּד־
parabolas direxit ,inuestigauit & ,fecit auscultare & ,populum scientiam
דַּעַת אֶת־הָעָם וְאִזֵּן וְחִקֵּר תִּקֵּן מְשָׁלִים
scripturam & :voluntatis * verba inuenire Choheleth Quæsiuit .multum *
10 הַרְבֵּה׃ בִּקֵּשׁ קֹהֶלֶת לִמְצֹא דִּבְרֵי־חֵפֶץ וְכָתוּב
stimuli tanquam sapientum Verba . veritatis verba ,rectitudinis
11 יֹשֶׁר דִּבְרֵי אֱמֶת׃ דִּבְרֵי חֲכָמִים כַּדָּרְבֹנוֹת
.vno pastore à sunt dati , collectionum auctores , plantati claui tanquam &
וּכְמַשְׂמְרוֹת נְטוּעִים בַּעֲלֵי אֲסֻפּוֹת נִתְּנוּ מֵרֹעֶה אֶחָד׃
non multum † libros facere † .lis monitus mi fili illis ab amplius Et
12 וְיֹתֵר מֵהֵמָּה בְּנִי הִזָּהֵר עֲשׂוֹת סְפָרִים הַרְבֵּה אֵין
verbi Finis .† carnis labor multum lectionis * & :finis †
13 קֵץ וְלַהַג הַרְבֵּה יְגִעַת בָּשָׂר׃ סוֹף דָּבָר
,custodi eius mandata & ,time Deum :est auditus omnis
הַכֹּל נִשְׁמָע אֶת־הָאֱלֹהִים יְרָא וְאֶת־מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר
Deus opus omne Quia .homo omnis * hoc quia
14 כִּי־זֶה כָּל־הָאָדָם׃ כִּי אֶת־כָּל־מַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים
. † malum siue ,bonum siue :occultum omne super iudicium in adducet
יָבִא בְמִשְׁפָּט עַל כָּל־נֶעְלָם אִם־טוֹב וְאִם־רָע׃

iuuentutis tuæ antequam †de * est נָגַע Antequam שׁוּב זוּעַ incuruabunt se homines robusti, per fenestras * ostia † sonitus * humiliabuntur שָׁחַח † pauebunt & reprobabitur coitus, & onerabitur dorsum, † dissipabitur cōcupiscentia, † vadit שׁוּר פּוּר Antequam subtrahatur רָחַק רָצַץ גָּלַל fontem, * Tunc † in quemadmodum * concionans יָדַע תָּקַן * multas. * placita: rectam, & * sunt אָמַן † cōgregationū,qui his † faciendi * plures עָשָׂה † est * doctrina multa afflictio * est, קָצַץ ס רבתי עָשָׂה * est † fit בּוֹא רוּעַ

Finis libri Ecclesiastes.

תם ספר קהלת

.Dei iuramenti verbum super &, obserua † regis os † Ego
2 אֲנִי פִּי־מֶלֶךְ שְׁמֹר וְעַל דִּבְרַת שְׁבוּעַת אֱלֹהִים׃
quia malo verbo ‡ in stes ne .abibis eius faciebus à † festinus sis Ne
3 אַל־תִּבָּהֵל מִפָּנָיו תֵּלֵךְ אַל־תַּעֲמֹד בְּדָבָר רָע כִּי
quis &: imperium ‡ regis verbum quo In ‡ .faciet voluerit quod omne
4 כָּל־אֲשֶׁר יַחְפֹּץ יַעֲשֶׂה׃ בַּאֲשֶׁר דְּבַר־מֶלֶךְ שִׁלְטוֹן וּמִי
:malū verbum † cognoscet nō ,preceptū Custodiens ‡ facies † quid :ei dicet
5 יֹאמַר־לוֹ מַה־תַּעֲשֶׂה׃ שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע
est voluntati ‡ omni Quia .sapientis cor cognoscet iudiciū &, tēpus &
6 וְעֵת וּמִשְׁפָּט יֵדַע לֵב חָכָם׃ כִּי לְכָל־חֵפֶץ יֵשׁ
Quia .eum super multum hominis malum quia :iudicium &, tēpus
7 עֵת וּמִשְׁפָּט כִּי־רָעַת הָאָדָם רַבָּה עָלָיו׃ כִּי־
?ei indicabit quis ,erit quando nam .est futurum quod sciens ipse non ‡
אֵינֶנּוּ יֹדֵעַ מַה־שֶּׁיִּהְיֶה כִּי כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה מִי יַגִּיד לוֹ׃
potestas † nec ,spiritum prohibendum ad ‡ ,spiritū in imperans ‡ homo Non *
8 אֵין אָדָם שַׁלִּיט בָּרוּחַ לִכְלוֹא אֶת־הָרוּחַ וְאֵין שִׁלְטוֹן
impietas eruet neque : prælio in dimissio * nec ,mortis die in
בְּיוֹם הַמָּוֶת וְאֵין מִשְׁלַחַת בַּמִּלְחָמָה וְלֹא־יְמַלֵּט רֶשַׁע אֶת־
omne ad meū cor dare ‡ & ,vidi hoc Omne .eius patronos
9 בְּעָלָיו׃ אֶת־כָּל־זֶה רָאִיתִי וְנָתוֹן אֶת־לִבִּי לְכָל־
homo est dominatus quo tempore :sole sub fit quod factum
מַעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ עֵת אֲשֶׁר שָׁלַט הָאָדָם
venerūt &, sepultos impios vidi tunc Et .sibi malū in homine in
10 בְּאָדָם לְרַע לוֹ׃ וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וָבָאוּ
sic ‡ qua ‡ ciuitate in tradentur obliuioni & ,ambulabunt † sancto loco à ‡ &
וּמִמְּקוֹם קָדוֹשׁ יְהַלֵּכוּ וְיִשְׁתַּכְּחוּ בָעִיר אֲשֶׁר כֵּן
mali facti sententia ‡ fit non Quia .‡ vanitas hoc etiā .fecerant
11 עָשׂוּ גַּם־זֶה הָבֶל׃ אֲשֶׁר אֵין־נַעֲשָׂה פִתְגָם מַעֲשֵׂה הָרָעָה
.malum faciendū ad eis in hominis filiorū cor est plenum ideo : cito
מְהֵרָה עַל־כֵּן מָלֵא לֵב בְּנֵי־הָאָדָם בָּהֶם לַעֲשׂוֹת רָע׃
sciens ‡ etiā quia :‡ ei prolongans ‡ &, centies malū faciens peccans Quoniam
12 אֲשֶׁר חֹטֶא עֹשֶׂה רָע מְאַת וּמַאֲרִיךְ לוֹ כִּי גַּם־יוֹדֵעַ
.eius faciebus à timebunt ‡ qui , Deum timētibus bonū erit quod ego
אָנִי אֲשֶׁר יִהְיֶה־טּוֹב לְיִרְאֵי הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר יִירְאוּ מִלְּפָנָיו׃
† vmbra tanquā : dies prolongabit nō &, impio erit non bonum Et
13 וְטוֹב לֹא־יִהְיֶה לָרָשָׁע וְלֹא־יַאֲרִיךְ יָמִים כַּצֵּל
super fit quæ vanitas Est .Dei faciebus à timens ipse ‡ non qui
14 אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ יָרֵא מִלִּפְנֵי אֱלֹהִים׃ יֶשׁ־הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל־
opus secundum eos ad pertingens quod † iusti sunt quia :terram
הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר מַגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה
:iustorum opus secundū eos ad pertingens quod ‡ impij sunt &:impiorum
הָרְשָׁעִים וְיֵשׁ רְשָׁעִים שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים
quod ,lætitiam ego laudaui Et .vanitas * hoc etiā quod dixi
15 אָמַרְתִּי שֶׁגַּם־זֶה הָבֶל׃ וְשִׁבַּחְתִּי אֲנִי אֶת־הַשִּׂמְחָה אֲשֶׁר
:lætari & ,bibere & ,comedere quin .sole sub homini bonū ‡ non
אֵין־טוֹב לָאָדָם תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ כִּי אִם־לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׂמוֹחַ
ei dedit quos ,suarum vitarum ‡ diebus, suo labore in eū comitabitur ‡ hoc &
וְהוּא יִלְוֶנּוּ בַעֲמָלוֹ יְמֵי חַיָּיו אֲשֶׁר־נָתַן־לוֹ
sciendum ad ‡ meū cor dedi Quemadmodum * .sole sub Deus
16 הָאֱלֹהִים תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃ כַּאֲשֶׁר נָתַתִּי אֶת־לִבִּי לָדַעַת
etiam quod :terram super fit quod negotium videndum ad ‡ &, sapientiā
חָכְמָה וְלִרְאוֹת אֶת־הָעִנְיָן אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל־הָאָרֶץ כִּי גַם
vidi Et .videns ipse ‡ non suis oculis in somnū nocte in & die in
17 בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה שֵׁנָה בְּעֵינָיו אֵינֶנּוּ רֹאֶה׃ וְרָאִיתִי
inuenire homo poterit * non quòd Dei opus omne
אֶת־כָּל־מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים כִּי לֹא יוּכַל הָאָדָם לִמְצוֹא אֶת־
,homo laborabit ‡ quod propter :sole sub fit quod opus
הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַחַת־הַשֶּׁמֶשׁ בְּשֶׁל אֲשֶׁר יַעֲמֹל הָאָדָם
non , scire ‡ sapiens dixerit si etiam &: inueniet non &, quærendum ad
לְבַקֵּשׁ וְלֹא יִמְצָא וְגַם אִם־יֹאמַר הֶחָכָם לָדַעַת לֹא
.inuenire poterit
יוּכַל לִמְצֹא׃

CAP. IX. ט

.hoc omne declarādū ad & ,meo corde in dedi ‡ hoc omne Quia
1 כִּי אֶת־כָּל־זֶה נָתַתִּי אֶל־לִבִּי וְלָבוּר אֶת־כָּל־זֶה
etiam : Dei manu in eorum famulis &, sapientes & ,iusti Quia
אֲשֶׁר הַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים וַעֲבָדֵיהֶם בְּיַד הָאֱלֹהִים גַּם־
.eorum faciebus ‡ omnia ‡ ,homo sciens non * odium etiam ,amorem
אַהֲבָה גַם־שִׂנְאָה אֵין יוֹדֵעַ הָאָדָם הַכֹּל לִפְנֵיהֶם׃
,bono ,impio & iusto vnus euentus omnibus sicut ‡ Omnia
2 הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל מִקְרֶה אֶחָד לַצַּדִּיק וְלָרָשָׁע לַטּוֹב
,bon ‡ sicut :sacrificans ipse ‡ non qui ei & ,sacrificāti &,immūdo & ,mūdo &
וְלַטָּהוֹר וְלַטָּמֵא וְלַזֹּבֵחַ וְלַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ זֹבֵחַ כַּטּוֹב
malum Hoc .timens ‡ iuramentum qui sicut , iurans ,peccator ‡ sic
3 כַּחֹטֶא הַנִּשְׁבָּע כַּאֲשֶׁר שְׁבוּעָה יָרֵא׃ זֶה רָע
omnibus ‡ vnus euentus quòd ,sole sub fit quod omni in
בְּכֹל אֲשֶׁר־נַעֲשָׂה תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ כִּי־מִקְרֶה אֶחָד לַכֹּל

‡ moneo te vt ‡ obserues, ‡ vt putes à facie ei' abire. ‡ re mala. רוע ‡ Secundum ‡ est potestas, ‡ facis? Qui custodit ‡ rem malā: ‡ volito רבב ‡ nescit נגד * Nullus est ‡ qui potestatem habeat ‡ vt prohibeat ‡ est * est habentem illam. ‡ posui ראה opus qui post eos, בוא ‡ qui in tambulauerunt, ‡ in ‡ rectum ‡ est. ‡ sententia de opere malo שכח עשה facit ‡ prolōgat ‡ Deus dies ‡ scio מאה * timent à facie ‡ erit צלל ‡ timet à facie פנה ‡ quibus vsu venit ac si haberent נגע ‡ quibus vsu venit ac si haberent נגע שמח * est ‡ esset ‡ nisi vt comedat, & bibat, & lætetur: ‡ adhærebit sibi de ‡ vitæ suæ ‡ Quando ‡ vt scirem ‡ videre occupatione quæ ליה חיה ידע ענה ‡ videt. ‡ possit ‡ laborat vt quærat ‡ & Sane ‡ posui opera ‡ nescit ‡ quæ ‡ ante eos sunt. ‡ euenit ac si esset ‡ sacrificat: ‡ qui peccat qui iurat, ‡ timet. ‡ est inter omnia quæ fiunt ‡ fit

,eorū corde in insania ‡ & ,malo est plenum hominis ‡ filiorum cor etiam &
וְגַם לֵב בְּנֵי־הָאָדָם מָלֵא־רָע וְהוֹלֵלוֹת בִּלְבָבָם
eligatur quisquis ‡ Quia .mortuos ad hoc post & ,eorū vita ‡ in
4 בְּחַיֵּיהֶם וְאַחֲרָיו אֶל־הַמֵּתִים׃ כִּי־מִי אֲשֶׁר יְבֻחַר
leone præ bonum ipse ‡ viuus canis quia :spes est ,viuentes omnes ad ‡
אֶל־כָּל־הַחַיִּים יֵשׁ בִּטָּחוֹן כִּי־לְכֶלֶב חַי הוּא טוֹב מִן־הָאַרְיֵה
mortui & :sunt morituri quòd ,scientes ‡ viuentes Nam .mortuo
5 הַמֵּת׃ כִּי הַחַיִּים יוֹדְעִים שֶׁיָּמֻתוּ וְהַמֵּתִים
est tradita obliuioni quia:merces eis vltra ‡ nō & ,quicquam scientes ipsi non ‡
אֵינָם יוֹדְעִים מְאוּמָה וְאֵין־עוֹד לָהֶם שָׂכָר כִּי נִשְׁכַּח
eorū inuidia etiam ,eorū odium etiam ,eorū amor Etiam .eorū memoria
6 זִכְרָם׃ גַּם אַהֲבָתָם גַּם־שִׂנְאָתָם גַּם־קִנְאָתָם
fit quod omni in seculū in vltra eis ‡ non pars & : periit iam
כְּבָר אָבָדָה וְחֵלֶק אֵין־לָהֶם עוֹד לְעוֹלָם בְּכֹל אֲשֶׁר־נַעֲשָׂה
corde in bibe &, tuū panem gaudio in comede ,Vade .sole sub
7 תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃ לֵךְ אֱכֹל בְּשִׂמְחָה לַחְמֶךָ וּשְׁתֵה בְלֶב־
.tua opera ‡ Deus voluit * iam quia :tuum vinum bono ‡
טוֹב יֵינֶךָ כִּי כְבָר רָצָה הָאֱלֹהִים אֶת־מַעֲשֶׂיךָ׃
tuū caput super oleum & :candida tua vestiméta sint tempore omni In
8 בְּכָל־עֵת יִהְיוּ בְגָדֶיךָ לְבָנִים וְשֶׁמֶן עַל־רֹאשְׁךָ
omnibus dilexisti quam ,vxore cum vita * Vide .deficiat non
9 אַל־יֶחְסָר׃ רְאֵה חַיִּים עִם־אִשָּׁה אֲשֶׁר־אָהַבְתָּ כָּל־
diebus omnibus sole sub tibi dedit quos tuæ vanitatis vitæ diebus
יְמֵי חַיֵּי הֶבְלֶךָ אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ כֹּל יְמֵי
tu quo ,tuo labore in & :vitis ‡ in tua pars hoc † quia :tuæ vanitatis
הֶבְלֶךָ כִּי הוּא חֶלְקְךָ בַּחַיִּים וּבַעֲמָלְךָ אֲשֶׁר־אַתָּה
faciendū ad tua manus inuenerit quod Omne .sole sub laborans
10 עָמֵל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃ כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת
sapiētia & * ,scientia & * ,computatio & * ,opus ‡ non quia : fac tua virtute in
בְּכֹחֲךָ עֲשֵׂה כִּי אֵין מַעֲשֶׂה וְחֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְחָכְמָה
&, sum Conuersus .illuc vadens ‡ tu quo sepulchro in
11 בִּשְׁאוֹל אֲשֶׁר אַתָּה הֹלֵךְ שָׁמָּה׃ שַׁבְתִּי וְרָאֹה
,bellum fortium ‡ nec ,cursus leuium ‡ non quòd ,sole sub
תַחַת־הַשֶּׁמֶשׁ כִּי לֹא לַקַּלִּים הַמֵּרוֹץ וְלֹא לַגִּבּוֹרִים הַמִּלְחָמָה
non etiā & ,opulentia prudentium * non etiā & ,panis sapientium ‡ non etiā &
וְגַם לֹא לַחֲכָמִים לֶחֶם וְגַם לֹא לַנְּבֹנִים עֹשֶׁר וְגַם לֹא
.ipsis omnibus accidet occursus ‡ & tempus sed :gratia scientium
לַיֹּדְעִים חֵן כִּי־עֵת וָפֶגַע יִקְרֶה אֶת־כֻּלָּם׃
capiuntur qui pisces sicut .suū tempus homo sciet non * etiam Quia
12 כִּי גַּם לֹא־יֵדַע הָאָדָם אֶת־עִתּוֹ כַּדָּגִים שֶׁנֶּאֱחָזִים
ipsi sicut ‡ ;laqueo in capta ‡ aues sicut &, malo reti in
בִּמְצוֹדָה רָעָה וְכַצִּפֳּרִים הָאֲחֻזוֹת בַּפָּח כָּהֵם יוּקָשִׁים
.repente eos super ceciderit quod secundū ‡ ,malo tēpore in hominum filij
בְּנֵי הָאָדָם לְעֵת רָעָה כְּשֶׁתִּפּוֹל עֲלֵיהֶם פִּתְאֹם׃
.me ad ipsa ‡ magna & :sole sub sapientiam vidi hanc Etiam
13 גַּם־זֹה רָאִיתִי חָכְמָה תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ וּגְדוֹלָה הִיא אֵלָי׃
rex eam aduersus venit & ,paucum ‡ ea in virorum * & , parua Ciuitas
14 עִיר קְטַנָּה וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט וּבָא־אֵלֶיהָ מֶלֶךְ
,magnas munitiones eam super ‡ extruxit & ,eā circundedit & ,magnus
גָּדוֹל וְסָבַב אֹתָהּ וּבָנָה עָלֶיהָ מְצוֹדִים גְּדֹלִים׃
vrbem ipse eruit & ,sapiens pauper vir ea in est inuentus Et
15 וּמָצָא בָהּ אִישׁ מִסְכֵּן חָכָם וּמִלַּט־הוּא אֶת־הָעִיר
.illius pauperis viri est recordatus non homo & :sua sapientia in
בְּחָכְמָתוֹ וְאָדָם לֹא זָכַר אֶת־הָאִישׁ הַמִּסְכֵּן הַהוּא׃
pauperis sapientia & fortitudine præ sapientiam bonam ‡ , ego dixi Et
16 וְאָמַרְתִּי אָנִי טוֹבָה חָכְמָה מִגְּבוּרָה וְחָכְמַת הַמִּסְכֵּן
sapientum Verba .audita ipsa ‡ non eius verba & ,* contempta
17 בְּזוּיָה וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים׃ דִּבְרֵי חֲכָמִים
.stultos in dominantis clamor quā ‡ :audiuntur quiete in
18 בְּנַחַת נִשְׁמָעִים מִזַּעֲקַת מוֹשֵׁל בַּכְּסִילִים׃ טוֹבָה
.multum bonum perdet vnus peccator & .conflictus vasis præ ‡ sapientia
חָכְמָה מִכְּלֵי קְרָב וְחוֹטֶא אֶחָד יְאַבֵּד טוֹבָה הַרְבֵּה׃

CAP. X. יוד

:pigmentarij vnguentum faciet vaporare ,faciet ‡ fœtere mortis ‡ muscæ *
1 זְבוּבֵי מָוֶת יַבְאִישׁ יַבִּיעַ שֶׁמֶן רוֹקֵחַ
.parum stultitia ‡ ,gloria à ‡ sapientia à preciosum
2 יָקָר מֵחָכְמָה מִכָּבוֹד סִכְלוּת מְעָט׃ לֵב חָכָם
.ipsius sinistram ad stulti cor &, eius dexteram ad
3 לִימִינוֹ וְלֵב כְּסִיל לִשְׂמֹאלוֹ׃ וְגַם־בַּדֶּרֶךְ
.ipse stultus , omnib' dicit & ,deficiens ‡ ei' cor ,ambulans stultum quod secundū
כְּשֶׁהַסָּכָל הֹלֵךְ לִבּוֹ חָסֵר וְאָמַר לַכֹּל סָכָל הוּא׃
,dimittas ne tuū locum ,te super ‡ ascenderit dominātis ‡ spiritus Si
4 אִם־רוּחַ הַמּוֹשֵׁל תַּעֲלֶה עָלֶיךָ מְקוֹמְךָ אַל־תַּנַּח
.magna peccata faciet quiescere sanitas ‡ quia
5 כִּי מַרְפֵּא יַנִּיחַ חֲטָאִים גְּדוֹלִים׃

quid Et .ibit sic ,venit quo pacto omni ,dolorosum malum hoc etiam Et
15 וְגַם־זֹה רָעָה חוֹלָה כָּל־עֻמַּת שֶׁבָּא כֵּן יֵלֵךְ וּמַה־
sui * diebus cunctis Etiam ?ventum in laborauit quod ,ei præstantia *
16 יִּתְרוֹן לוֹ שֶׁיַּעֲמֹל לָרוּחַ׃ גַּם כָּל־יָמָיו
Ecce .furore & ,sua infirmitate & ,multa ira & :comedet tenebra in
17 בַּחֹשֶׁךְ יֹאכֵל וְכָעַס הַרְבֵּה וְחָלְיוֹ וָקָצֶף׃ הִנֵּה
,bibere & ,comedere ,pulchrum quod ,bonum ego vidi quod
אֲשֶׁר־רָאִיתִי אָנִי טוֹב אֲשֶׁר־יָפֶה לֶאֱכוֹל־וְלִשְׁתּוֹת
numero ,sole sub laborabit quo ,suo labore omni in bonum videre &
וְלִרְאוֹת טוֹבָה בְּכָל־עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל תַּחַת־הַשֶּׁמֶשׁ מִסְפַּר
.eius pars istud quia :Deus ei dedit quos ,suarum vitarum * dierum
יְמֵי־חַיָּו אֲשֶׁר־נָתַן־לוֹ הָאֱלֹהִים כִּי־הוּא חֶלְקוֹ׃
opes & opulentiam Deus ei dedit cui ,homo omnis Etiam
18 גַּם כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר נָתַן־לוֹ הָאֱלֹהִים עֹשֶׁר וּנְכָסִים
,suam partem tollendum ad & ,eo ex edendum ad * ,ei dedit facultatem &
וְהִשְׁלִיטוֹ לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ וְלָשֵׂאת אֶת־חֶלְקוֹ
multum non Quia .istud Dei donum hoc :suo labore in lætandū ad &
וְלִשְׂמֹחַ בַּעֲמָלוֹ זֹה מַתַּת אֱלֹהִים הִיא׃ 19 כִּי לֹא הַרְבֵּה
.eius cordis lætitia in respondens Deus quia :suę vitæ dierū recordabitur
יִזְכֹּר אֶת־יְמֵי חַיָּיו כִּי הָאֱלֹהִים מַעֲנֶה בְּשִׂמְחַת לִבּוֹ׃

CAP. VI. ו

.hominem super ipsum multum &,sole sub vidi quod malum Est
1 יֵשׁ רָעָה אֲשֶׁר רָאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ וְרַבָּה הִיא עַל־הָאָדָם׃
,gloriam & ,opes & opulentiam Deus ei dedit cui Vir
2 אִישׁ אֲשֶׁר יִתֶּן־לוֹ הָאֱלֹהִים עֹשֶׁר וּנְכָסִים וְכָבוֹד
non & :desiderabit quæ omnibus ex eius animæ deficiens ipse non &
וְאֵינֶנּוּ חָסֵר לְנַפְשׁוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר־יִתְאַוֶּה וְלֹא־
extraneus vir sed , eo ex comedendi Deus ei potestatem dabit
יַשְׁלִיטֶנּוּ הָאֱלֹהִים לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ כִּי אִישׁ נָכְרִי
genuerit Si .ipsum mala infirmitas & vanitas hoc .illud comedet
3 יֹאכְלֶנּוּ זֶה הֶבֶל וָחֳלִי רָע הוּא׃ אִם־יוֹלִיד
,ei annorū dies fuerit quod multū & ,vixerit multos annos & ,centum vir
אִישׁ מֵאָה וְשָׁנִים רַבּוֹת יִחְיֶה וְרַב שֶׁיִּהְיוּ יְמֵי־שָׁנָיו
fuerit non sepultura etiam & ,bono de saturata fuerit non ei anima &
וְנַפְשׁוֹ לֹא־תִשְׂבַּע מִן־הַטּוֹבָה וְגַם־קְבוּרָה לֹא־הָיְתָה
tenebrositatem in & ,venit vanū in Quia .abortiuū illo pra bonum dixi ,ei
4 לּוֹ אָמַרְתִּי טוֹב מִמֶּנּוּ הַנָּפֶל׃ כִּי־בַהֶבֶל בָּא וּבַחֹשֶׁךְ
,viderit non solem Etiam .operietur eius nomen tenebrositate in & :ibit
5 יֵלֵךְ וּבַחֹשֶׁךְ שְׁמוֹ יְכֻסֶּה׃ גַּם־שֶׁמֶשׁ לֹא־רָאָה
mille vixerit si Et .illi quàm huic requies ,cognouerit non &
6 וְלֹא יָדָע נַחַת לָזֶה מִזֶּה׃ וְאִלּוּ חָיָה אֶלֶף
vnum locum ad nónne :viderit non bonum & ,vicibus duabus annos
שָׁנִים פַּעֲמַיִם וְטוֹבָה לֹא רָאָה הֲלֹא אֶל־מָקוֹם אֶחָד
non anima etiam & :ei os ob hominis labor Omnis .vadens omnis
7 הַכֹּל הוֹלֵךְ׃ כָּל־עֲמַל הָאָדָם לְפִיהוּ וְגַם־הַנֶּפֶשׁ לֹא
Quid ?stulto quàm sapienti præstantia quid Quia .implebitur
8 תִמָּלֵא׃ כִּי מַה־יּוֹתֵר לֶחָכָם מִן־הַכְּסִיל מַה־לֶּעָנִי
:animam ire pra oculorum visio Bona ?vitis coram pergere scienti
9 יוֹדֵעַ לַהֲלֹךְ נֶגֶד הַחַיִּים׃ טוֹב מַרְאֵה עֵינַיִם מֵהֲלָךְ־נָפֶשׁ
est vocatū iam fuerit Quicquid .spiritus pastio & ,vanitas hoc etiam
10 גַּם־זֶה הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ׃ מַה־שֶּׁהָיָה כְּבָר נִקְרָא
fortis qui eo cū iudicare poterit non & :homo ipse quod notum & ,eius nomē
שְׁמוֹ וְנוֹדָע אֲשֶׁר־הוּא אָדָם וְלֹא־יוּכַל לָדִין עִם שֶׁהַתַּקִּיף
quid .vanitatem multiplicantium multum verborum est Quia
11 מִמֶּנּוּ׃ כִּי יֵשׁ־דְּבָרִים הַרְבֵּה מַרְבִּים הָבֶל מַה־
homini præstantiæ
יֹּתֵר לָאָדָם׃

CAP. VII. ז

dierum numero vitis in homini bonum quid sciens quis Quia
1 כִּי מִי־יוֹדֵעַ מַה־טּוֹב לָאָדָם בַּחַיִּים מִסְפַּר יְמֵי־
indicabit quis quia ?vmbrā tanquam eos perficiet & ,suæ vanitatis vitarum
חַיֵּי הֶבְלוֹ וְיַעֲשֵׂם כַּצֵּל אֲשֶׁר מִי־יַגִּיד
nomen Melius ?sole sub eum post erit quid ,homini
2 לָאָדָם מַה־יִּהְיֶה אַחֲרָיו תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃ טוֹב שֵׁם
.eius nasci dies quàm ,mortis dies & :bonum oleum quàm
3 מִשֶּׁמֶן טוֹב וְיוֹם הַמָּוֶת מִיּוֹם הִוָּלְדוֹ׃ טוֹב
ipsum quod eo in :conuiuij domū ad ire quàm ,luctus domum ad ire
לָלֶכֶת אֶל־בֵּית־אֵבֶל מִלֶּכֶת אֶל־בֵּית מִשְׁתֶּה בַּאֲשֶׁר הוּא
ira Bona .suum cor ad dabit viuens & :hominis omnis finis
4 סוֹף כָּל־הָאָדָם וְהַחַי יִתֵּן אֶל־לִבּוֹ׃ טוֹב כַּעַס
sapientum Cor .cor erit iucundum faciem tristitia in quia ,risu pra
5 מִשְּׂחֹק כִּי־בְרֹעַ פָּנִים יִיטַב לֵב׃ לֵב חֲכָמִים
audire Melius .lætitiæ domo in stultorum cor & :luctus domo in
6 בְּבֵית אֵבֶל וְלֵב כְּסִילִים בְּבֵית שִׂמְחָה׃ טוֹב לִשְׁמֹעַ

.stultorum canticum audiens vir quàm :sapientis increpationem
גַּעֲרַת חָכָם מֵאִישׁ שֹׁמֵעַ שִׁיר כְּסִילִים׃
etiam :stulti risus sic , olla sub spinarum vox sicut Quia
7 כִּי כְקוֹל הַסִּירִים תַּחַת הַסִּיר כֵּן שְׂחֹק הַכְּסִיל גַּם־
cor perdet & :sapientem faciet insanire oppressio Quia .vanitas hoc
8 זֶה הָבֶל׃ כִּי הָעֹשֶׁק יְהוֹלֵל חָכָם וִיאַבֵּד אֶת־לֵב
longus melior ;eius principiū quàm ,verbi nouissimum Melius .donum
9 מַתָּנָה׃ טוֹב אַחֲרִית דָּבָר מֵרֵאשִׁיתוֹ טוֹב אֶרֶךְ־
quia :irascendū ad tuo spiritu in festines Ne .spiritu elatus quàm ,spiritu
10 רוּחַ מִגְּבַהּ־רוּחַ׃ אַל־תְּבַהֵל בְּרוּחֲךָ לִכְעוֹס כִּי
dies quod ,fuit quid ,dicas Ne .requiescet stultorum sinu in ira
11 כַּעַס בְּחֵיק כְּסִילִים יָנוּחַ׃ אַל־תֹּאמַר מֶה הָיָה שֶׁהַיָּמִים
super interrogasti sapientia ex non quia :istis pra boni fuerunt priores
הָרִאשֹׁנִים הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלֶּה כִּי לֹא מֵחָכְמָה שָׁאַלְתָּ עַל־
.solem videntibus magis & :hæreditate cum sapientia Bona .hoc
12 זֶה׃ טוֹבָה חָכְמָה עִם־נַחֲלָה וְיֹתֵר לְרֹאֵי הַשָּׁמֶשׁ׃
scientiæ præstantia & : argenti vmbra in ,sapientiæ vmbra in Quia
13 כִּי בְּצֵל הַחָכְמָה בְּצֵל הַכָּסֶף וְיִתְרוֹן דַּעַת
quia :Dei opus Vide .suos patronos viuificabit sapientia
14 הַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְעָלֶיהָ׃ רְאֵה אֶת־מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים כִּי
esto bono die In .ipse deprauauerit quem dirigere poterit quis
15 מִי יוּכַל לְתַקֵּן אֵת אֲשֶׁר עִוְּתוֹ׃ בְּיוֹם טוֹבָה הֱיֵה
,Deus fecit hoc contra hoc Etiam .vide mala die in & ,bono in
בְטוֹב וּבְיוֹם רָעָה רְאֵה גַּם אֶת־זֶה לְעֻמַּת־זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים
Omnia .quicquam eum post homo inueniret non quod verbum super
16 עַל־דִּבְרַת שֶׁלֹּא יִמְצָא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוּמָה׃ אֶת־הַכֹּל
est & ,sua iustitia in periens iustus Est .meæ vanitatis diebus in vidi
רָאִיתִי בִּימֵי הֶבְלִי יֵשׁ צַדִּיק אֹבֵד בְּצִדְקוֹ וְיֵשׁ
ne & ,multum iustus sis Ne .sua malitia in prolongans impius
17 רָשָׁע מַאֲרִיךְ בְּרָעָתוֹ׃ אַל־תְּהִי צַדִּיק הַרְבֵּה וְאַל־
ne & ,multū improbus sis Ne ?desolaberis quid vt .abundanter sapiens sis
18 תִּתְחַכַּם יוֹתֵר לָמָּה תִּשּׁוֹמֵם׃ אַל־תִּרְשַׁע הַרְבֵּה וְאַל־
quod Bonum ?tuo tempore non in morieris quid vt .stultus sis
19 תְּהִי סָכָל לָמָּה תָמוּת בְּלֹא עִתֶּךָ׃ טוֹב אֲשֶׁר
timens quia :tuā manū facias quiescere ne hoc ab etiā & ,hoc in apprehēdas
תֶּאֱחֹז בָּזֶה וְגַם־מִזֶּה אַל־תַּנַּח אֶת־יָדֶךָ כִּי־יְרֵא
decem pra :sapientē roborabit Sapientia .hæc omnia egredietur Deum
20 אֱלֹהִים יֵצֵא אֶת־כֻּלָּם׃ הַחָכְמָה תָּעֹז לֶחָכָם מֵעֲשָׂרָה
:terra in iustus non homo Quia .ciuitate in fuerunt qui ,potentibus
21 שַׁלִּיטִים אֲשֶׁר הָיוּ בָּעִיר׃ כִּי אָדָם אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ
quæ verbis omnibus Etiam .peccet non & ,bonū faciat qui
22 אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה־טּוֹב וְלֹא יֶחֱטָא׃ גַּם לְכָל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
.tibi maledicentē tuū seruum audias non vt : tuū cor des ne ,loquentur
יְדַבֵּרוּ אַל־תִּתֵּן לִבֶּךָ אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁמַע אֶת־עַבְדְּךָ מְקַלְלֶךָ׃
maledixisti tu etiam quod :tuū cor nouit multis vicibus etiam Quia
23 כִּי גַּם־פְּעָמִים רַבּוֹת יָדַע לִבֶּךָ אֲשֶׁר גַּם־אַתָּ קִלַּלְתָּ
ipsa & :ero Sapiens :dixi ,sapientia in tentaui hoc Omne .aliis
24 אֲחֵרִים׃ כָּל־זֹה נִסִּיתִי בַחָכְמָה אָמַרְתִּי אֶחְכָּמָה וְהִיא
profundum profundū & :fuit quod illud Remotum .me à est elongata
25 רְחוֹקָה מִמֶּנִּי׃ רָחוֹק מַה־שֶּׁהָיָה וְעָמֹק עָמֹק
,inuestigandū ad & ,sciendū ad meū cor & ego Circuiui ?illud inueniet quis
26 מִי יִמְצָאֶנּוּ׃ סַבּוֹתִי אֲנִי וְלִבִּי לָדַעַת וְלָתוּר
,stultitiæ impietatem sciendum ad & :supputationem & , sapientiā quærendum &
וּבַקֵּשׁ חָכְמָה וְחֶשְׁבּוֹן וְלָדַעַת רֶשַׁע כֶּסֶל
,mulierem morte pra amaram ego inueniens Et .insaniarum fatuitatem &
27 וְהַסִּכְלוּת הוֹלֵלוֹת׃ וּמוֹצֶא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת־הָאִשָּׁה
bonus :eius manus vincula ,eius cor retia & , decipula ipsa quia
אֲשֶׁר־הִיא מְצוֹדִים וַחֲרָמִים לִבָּהּ אֲסוּרִים יָדֶיהָ טוֹב
hoc ,Vide .ea in capietur peccans & ,illa ab euadet Dei facies ad
28 לִפְנֵי הָאֱלֹהִים יִמָּלֵט מִמֶּנָּה וְחוֹטֵא יִלָּכֶד בָּהּ׃ רְאֵה זֶה
.computationem inueniendum ad ,alterā ad vnam .Choheleth dixit ,inueni
מָצָאתִי אָמְרָה קֹהֶלֶת אַחַת לְאַחַת לִמְצֹא חֶשְׁבּוֹן׃
mille ex vnū Hominē .inueni non & ,mea anima quæsiuit adhuc Quam
29 אֲשֶׁר עוֹד־בִּקְשָׁה נַפְשִׁי וְלֹא מָצָאתִי אָדָם אֶחָד מֵאֶלֶף
Tantummodo .inueni non his omnibus in mulierem & ,inueni
30 מָצָאתִי וְאִשָּׁה בְכָל־אֵלֶּה לֹא מָצָאתִי׃ לְבַד
ipsi & :rectum hominem Deus fecit quod ,inueni hoc vide
רְאֵה־זֶה מָצָאתִי אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם יָשָׁר וְהֵמָּה
sciens quis & ,sapiens vt Quis .mulras computationes inquisierunt
1 בִקְשׁוּ חִשְּׁבֹנוֹת רַבִּים׃ מִי כְּהֶחָכָם וּמִי יוֹדֵעַ
?verbi interpretationem
פֵּשֶׁר דָּבָר

CAP. VIII. ח

.mutabitur ei faciei fortitudo & :ei facies faciet lucere hominis Sapientia
חָכְמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו וְעֹז פָּנָיו יְשֻׁנֶּא׃

quòd vir audiat
fragor | est | &
Melior est finis rei | est longanimis | נֹתֵן
causæ
meliores | הָיָה | est
requiescet homo: sed celsior est scientia sapientiæ quia habentes eam.
יָדַע | potest | curuauerit
qui perit | רָאָה | dies | רַבָּה | nimium. | paucas | est | הָיָה
qui enim timet | יַנַּח
de o'bus his | magis quā | poteres, est | עֹז הָיָה
loquuntur, | ponas
אתה | Omnia hæc | &
Proculmagis quàm erat | vt scirem, & inuestigarem
quærerem rationem, & vt scirem | errores. Et inuenio ego amariorem | est sicut hami | sagenæ | & vt | coram Deo | ab | concionans | post | vt inuenirem numerum quæsiui. | rectum | rectam
ecce
cogitationes | est | est vt cognoscens
vultum | faciei | אוֹר עַז

bonum facere & ,lætari quin ‡ :eis in bonum † non quòd Noui
12 † ידעתי כי אין טוב בם כי אם־לשמוח ולעשות טוב
videat & ,bibat & ,comedat quòd homo omnis etiam Et .ſua vita ‡ in
13 בחייו׃ † וגם כל־האדם שיאכל ושתה וראה
omne quòd Noui .ipſum * Dei donum ,ſuo labore omni in bonū
14 טוב בכל־עמלו מתת אלהים היא׃ † ידעתי כי כל־
,addēdum † non illud ſuper .ſeculū ‡ in erit ipſum , Deus faciet quod
אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף
.eius faciebus ‡ à timeant vt ,fecit Deus & :diminuendum non eo ab &
וממנו אין לגרוע והאלהים עשה שייראו מלפניו׃
Deus & :fuit iam fore ‡ quod & ,ipſum * iam fuit Quod
15 † מה־שהיה כבר הוא ואשר להיות כבר היה והאלהים
,iudicij locum † ,ſole ſub vidi adhuc Et :conſequutum ‡ requiret
16 יבקש את־נרדף׃ † ועוד ראיתי תחת השמש מקום המשפט
ego Dixi .impietas ibi ,iuſtitiæ locum † & ,impietas ibi
17 שמה הרשע ומקום הצדק שמה הרשע׃ † אמרתי אני
tempus quia :Deus iudicabit impium & Iuſtum ,meo corde in
בלבי את־הצדיק ואת־הרשע ישפט האלהים כי־עת
ego Dixi .ibi opus omne ſuper & voluntati ‡ omni †
18 לכל־חפץ ועל כל־המעשה שם׃ † אמרתי אני
: Deus eos purgandos ad Adam filiorum verbum Super ‡ ,meo corde in
בלבי על־דברת בני האדם לברם האלהים
filiorum euentus Quia .ſibi ipſi animal ipſi quòd videndum ad &
19 ולראות שהם בהמה המה להם׃ † כי מקרה בני־
ſic , iſtud mori ‡ ſicut : eis † vnus euentus & , animalis * euentus & , Adam ‡
האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד להם כמות זה כן
, nulla animali præ hominis præſtantia ‡ & :oībus vnus ſpiritus & ,illum mori †
מות זה ורוח אחד לכל ומותר האדם מן־הבהמה אין
fuit omne † :vnum locum ad vadens Omne ‡ .vanitas * omnia quia
20 כי הכל הבל׃ † הכל הולך אל־מקום אחד הכל היה
filiorū ſpiritus ſciens ‡ Quis .puluerem ad reuertens omne ‡ & ,puluere ex
21 מן־העפר והכל שב אל־העפר׃ † מי יודע רוח בני
ipſe deſcendens † iumenti ſpiritus & :ſurſum ipſe aſcendens * hominum
האדם העלה היא למעלה ורוח הבהמה הירדת היא
lætetur quòd quàm ,bonum ‡ non quòd vidi Et ?terram ſubtus
22 למטה לארץ׃ † וראיתי כי אין טוב מאשר ישמח
eum adducet quis quia : eius pars ‡ illud quia ; ſuis operibus in homo
האדם במעשיו כי־הוא חלקו כי מי יביאנו
?eum poſt erit quod illud in videndum ad
לראות במה שיהיה אחריו׃

CAP. IIII. ד

fiunt qui oppreſſos † omnes vidi & ,ego ſum conuerſus Et
1 † ושבתי אני ואראה את־כל־העשקים אשר נעשים
,conſolator eis ‡ non & , oppreſſorum lachryma ‡ ecce & . ſole ſub
תחת השמש והנה דמעת העשקים ואין להם מנחם
.conſolator eis * non & , potentia ‡ eos opprimentium manu de &
ומיד עשקיהם כח ואין להם מנחם׃
qui , viuos ſuprà ‡,ſunt mortui iam qui mortuos ego laudans ‡ Et
2 † ושבח אני את־המתים שכבר מתו מן־החיים אשר
adhuc vſque qui ipſis ambobus præ bonus † Et .vſque huc viui ipſi ‡
3 המה חיים עדנה׃ † וטוב משניהם את אשר־עדן
ſub fit quod ,malum opus vidit non qui ,fuit non
לא היה אשר לא־ראה את־המעשה הרע אשר נעשה תחת
, operis rectitudinē ‡ omnē & ,laborē omnem ego vidi Et .ſole
4 השמש׃ † וראיתי אני את־כל־עמל ואת כל־כשרון המעשה
.ſpiritus paſſio ‡ & ,vanitas ‡ hoc etiam .ſuo ſocio à viri * inuidia ipſa † quòd
כי היא קנאת־איש מרעהו גם־זה הבל ורעות רוח׃
.ſuam carnem comedens † & ,ſuas manus complicans ‡ Stultus
5 † הכסיל חבק את־ידיו ואכל את־בשרו׃
,labore pugillorum † plenitudo quàm ,requie ‡ volæ plenitudo Bona *
6 † טוב מלא כף נחת ממלא חפנים עמל
ſub vanitatem vidi & ,ego ſum conuerſus Et .ſpiritus paſſione ‡ &
7 ורעות רוח׃ † ושבתי אני ואראה הבל תחת
,ei ‡ non frater & ,filius etiam ,ſecundus ‡ non & ,vnus Eſt .ſole
8 השמש׃ † יש אחד ואין שני גם בן ואח אין־לו
:opulentia ſatiabitur † non eius ocul⁹ ‡ etiam ,eius laboris omnis finis ‡ non &
ואין קץ לכל־עמלו גם־עיניו לא־תשבע עשר
etiam ? bono à meam animam faciens * deficere & ,laborans ‡ ego cui &
ולמי אני עמל ומחסר את־נפשי מטובה גם־
quàm duo † Meliores .ipſum malum negociū ‡ & ,vanitas ‡ hoc
9 זה הבל וענין רע הוא׃ † טובים השנים מן־
ſi Quia .eorum labore in ‡ bona merces eis eſt quia : vnus
10 האחד אשר יש־להם שכר טוב בעמלם׃ † כי אם־
,ceciderit cùm vni illi væ & :ſuum ſocium faciet ſtare vnus ceciderit
יפלו האחד יקים את־חברו ואילו האחד שיפול

† eſt melius ‡ niſi ‡ vita ſua. חיה de * eſt. נתן ‡ perpetuum. † eſt יסף ‡ facie * eſt ‡ futurum eſt היה ‡ tempus præſens † in loco † in loco † eſt ‡ quod volueris, ‡ propter filios hominū vt eligeret eos Deus, & oſtenderet quòd ſunt veluti animalia ipſis. ברר ראה ‡ hominum, * iumentorū eſt † eſt ‡ moritur † moritur ille ‡ amplius homini quā iumēto nō eſt, * ſūt ‡ Omnia pergunt † omnia fuerunt ‡ omnia reuertuntur in ‡ ſcit an ſpiritus יהר שוב * aſcendat † deſcendat ‡ melius eſt, ‡ eſt נטה ראה עשה

† oppreſſiones quæ ‡ lachrymæ ‡ erat ‡ viribus, * erat ‡ laudaui ‡ magis quā כוח מות ‡ ſunt † melior vtroque רוע ‡ congruentiā † eſſet ‡ vniuſcuiuſq; ad proximum ſuū. ‡ eſt ‡ cogitatio רעה ‡ cōplectitur † comedit * Melior eſt ‡ cum † volarum cum כפף נוח ‡ cogitatione ‡ eſt ‡ eſt ‡ oculi † ſatiantur diuitiis: ‡ laboro, * facio ‡ eſt ‡ occupatio mala eſt. † ſunt ענה רוע ‡ propter laborem שנה נפל

,duo iacuerint † ſi Etiam .eum ſubleuandum ad ſecundus non &
11 ואין שני להקימו׃ † גם אם־ישכבו שנים
ei prǽualuerit ſi Et ?calor erit quomodo vni & : eis erit calor &
12 וחם להם ולאחד איך יחם׃ † ואם־יתקפו
feſtinantia in ‡ non triplicatum filum & :eum cōtra ſtabunt duo , vnus
האחד השנים יעמדו נגדו והחוט המשלש לא במהרה
,ſtulto & ,ſene rege præ :ſapiens & pauper gnatus * Melior .rumpetur
13 ינתק׃ † טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל
eſt egreſſus vinctorum domo è Quia .adhuc moneri nouit non † qui
14 אשר לא־ידע להזהר עוד׃ † כי־מבית הסורים יצא
Vidi .pauper eſt natus ſuo regno in etiam quia ;regnandum ‡ ad
15 למלך כי גם במלכותו נולד רש׃ † ראיתי את־
qui ,ſecundo gnato ‡ cum ,ſole ſub ambulantes viuentes cunctos
כל־החיים המהלכים תחת השמש עם הילד השני אשר
fuit qui omni * ,populo omni finis ‡ Non .eo pro ſtabit
16 יעמד תחתיו׃ † אין־קץ לכל־העם לכל אשר־היה
hoc etiam quia :eo in lætabuntur non poſteri etiam .eorum facies ad †
לפניהם גם האחרונים לא ישמחו־בו כי־גם־זה
ibis † quando ,tuum pedem Cuſtodi .ſpiritus contritio ‡ & ,vanitas ‡
17 הבל ורעיון רוח׃ † שמר רגליך כאשר תלך
ſtultos dare præ * audiendum ad propinquum & † :Dei domum ad
אל־בית האלהים וקרוב לשמע מתת הכסילים
.malum facere ſe ſcientes ipſi non quia :ſacrificium
זבח כי־אינם יודעים לעשות רע׃

CAP. V. ה

verbum proferre acceleret ne tuum cor & ,tuo ore ſuper feſtines Ne
1 † אל־תבהל על־פיך ולבך אל־ימהר להוציא דבר
idcirco :terram ſuper tu & ,cælis in ‡ Deus quia :Dei facies ad ‡
לפני האלהים כי האלהים בשמים ואתה על־הארץ על־כן
multitudine in ſomnium veniens ‡ Quia .pauca tua verba ſint
2 יהיו דבריך מעטים׃ † כי בא החלום ברב
voueris Quum .verborum multitudine in ſtulti vox & :negotij †
3 ענין וקול כסיל ברב דברים׃ † כאשר תדר
:ſtultis in volūtas ‡ non quia :illud reddere tardes ne , Deo votum
נדר לאלהים אל־תאחר לשלמו כי אין חפץ בכסילים
,voueas non quòd ‡ Melius .redde ,voueris Quæ
4 את אשר־תדר שלם׃ † טוב אשר לא־תדר
tuum os des Ne .reddas non & ,voueas quod quàm
5 משתדור ולא תשלם׃ † אל־תתן את־פיך
error quia , angeli facies ad * dicas ne & ,tuam carnem faciendum peccare ad
לחטיא את־בשרך ואל־תאמר לפני המלאך כי שגגה
diſſipabit & ,tuam vocē propter Deus iraſcetur quid Vt .iſtud
היא למה יקצף האלהים על־קולך וחבל את־
,vanitates & ,ſomniorum multitudine in Quia ?tuarū manuum opus
6 מעשה ידיך׃ † כי ברב חלמות והבלים
oppreſſionem Si .time Deum ſed :multum † verba &
7 ודברים הרבה כי את־האלהים ירא׃ † אם־עשק
mireris ne ,prouincia in videris iuſtitiæ & ,iudicij rapinam & ,pauperis
רש וגזל משפט וצדק תראה במדינה אל־תתמה
‡ excelſi & ,cuſtodiens † excelſum deſuper ‡ excelſus quia : voluntate ſuper *
על־החפץ כי גבה מעל גבה שמר וגבהים
.ſeruus fit agro ‡ rex :ipſa † omnib⁹ in terræ præſtātia ‡ Et .eos ſuper
8 עליהם׃ † ויתרון ארץ בכל היא מלך לשדה נעבד׃
multitudine in diligens † qui & ,argento ſatiabitur non argentum Diligens ‡
9 † אהב כסף לא־ישבע כסף ומי־אהב בהמון
ſunt multiplicati ,bonum multiplicando In ‡ .vanitas * hoc etiam . fructus non
10 לא תבואה גם־זה הבל׃ † ברבות הטובה רבו
?eius oculorum videre quinimo † ,ſuis dominis rectum quid & :illud comedētes
אוכליה ומה־כשרון לבעליה כי אם־ראית עיניו׃
:comedat multum ſiue ,parum ſiue ,operantis ſomnus Dulcis
11 † מתוקה שנת העבד אם־מעט ואם־הרבה יאכל
infirmitas mala Eſt .dormire ei permittens ipſa ‡ non diuitis ſaturitas &
12 והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון׃ † יש רעה חולה
.ſuum malum in ſuis dominis cuſtodita opulentia ‡ ,ſole ſub vidi †
ראיתי תחת השמש עשר שמור לבעליו לרעתו׃
* non & ,filium gennit & :mala occupatione in ipſa opulentia perijt ‡ Et
13 † ואבד העשר ההוא בענין רע והוליד בן ואין
vtero ex eſt egreſſus Quemadmodum .quicquam eius manu in
14 בידו מאומה׃ † כאשר יצא מבטן
quicquam & :venit quòd ſecundū eundum ad † reuertetur ,nudus ſuæ matris
אמו ערום ישוב ללכת כשבא ומאומה
.ſua manu in ducat quòd ,ſuo labore in * portabit non
לא־ישא בעמלו שילך בידו׃

.ea in se affligendum ad Adam ‡ filiis Deus dedit malam negotiationē Hanc
הוּא ׀ עִנְיַן רָע נָתַן אֱלֹהִים לִבְנֵי הָאָדָם לַעֲנוֹת בּוֹ׃
vniuersa ecce & : sole sub sunt facta † quæ opera omnia Vidi
14 רָאִיתִי אֶת־כָּל־הַמַּעֲשִׂים שֶׁנַּעֲשׂוּ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ וְהִנֵּה הַכֹּל
defectus & :dirigi potest ‡ nō Peruersum .spiritus pastio * & ,vanitas ‡
15 הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ׃ מְעֻוָּת לֹא־יוּכַל לִתְקֹן וְחֶסְרוֹן
Ego :dicēdo ,meo corde cum ego sum Locutus .numerari potest ‡ non
16 לֹא־יוּכַל לְהִמָּנוֹת׃ דִּבַּרְתִּי אֲנִי עִם־לִבִּי לֵאמֹר אֲנִי
fuit qui omnem super sapientiam addidi & ,feci magnificare ecce
הִנֵּה הִגְדַּלְתִּי וְהוֹסַפְתִּי חָכְמָה עַל כָּל־אֲשֶׁר־הָיָה
.scientiæ & ,sapientiæ multum ‡ vidit meū cor & : Ierusalaim super meas facies ad †
לְפָנַי עַל־יְרוּשָׁלִָם וְלִבִּי רָאָה הַרְבֵּה חָכְמָה וָדָעַת׃
,insanias † ,scientiam & ,sapientiam sciendum ad meum cor dedi Et
17 וָאֶתְּנָה לִבִּי לָדַעַת חָכְמָה וְדַעַת הוֹלֵלוֹת
Quia .spiritus confractio ipsum ‡ hoc etiam quòd agnoui :stultitiam &
18 וְשִׂכְלוּת יָדַעְתִּי שֶׁגַּם־זֶה הוּא רַעְיוֹן רוּחַ׃ כִּי
.dolorem addet ‡ scientiam addet * & :ita multa sapientiæ multitudine in
בְּרֹב חָכְמָה רָב־כָּעַס וְיוֹסִיף דַּעַת יוֹסִיף מַכְאוֹב׃

CAP. II. ב

vide & ,lætitia in te tentabo ‡ nunc Vade :meo corde in ego Dixi
1 אָמַרְתִּי אֲנִי בְּלִבִּי לְכָה־נָּא אֲנַסְּכָה בְשִׂמְחָה וּרְאֵה
: insane † ,dixi Risui .vanitas hoc etiam ecce & :bonum in
2 בְטוֹב וְהִנֵּה גַם־הוּא הָבֶל׃ לִשְׂחוֹק אָמַרְתִּי מְהוֹלָל
vinū in trahendū adi meo corde in Inuestigaui ?faciens hoc quid ,lætitiæ &
3 וּלְשִׂמְחָה מַה־זֹּה עֹשָׂה׃ תַּרְתִּי בְלִבִּי לִמְשׁוֹךְ בַּיַּיִן
apprehendendum ad ‡ & ,sapientia in ducens * meum cor & :meam carnem
אֶת־בְּשָׂרִי וְלִבִּי נֹהֵג בַּחָכְמָה וְלֶאֱחֹז
faciant quod ,Adam ‡ filiorū bonū hoc ubi † viderem donec ,stultitiam in
בְּסִכְלוּת עַד אֲשֶׁר־אֶרְאֶה אֵי־זֶה טוֹב לִבְנֵי הָאָדָם אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ
:mea opera Magnificaui .eorum vitæ dierum numero ,cælis sub
4 תַּחַת הַשָּׁמַיִם מִסְפַּר יְמֵי חַיֵּיהֶם׃ הִגְדַּלְתִּי מַעֲשָׂי
,hortos mihi Feci .vineas mihi plantaui ,domos mihi ædificaui
5 בָּנִיתִי לִי בָּתִּים נָטַעְתִּי לִי כְּרָמִים׃ עָשִׂיתִי לִי גַּנּוֹת
piscinas mihi Feci .fructus omnis lignum eis in plātaui & :paradisos &
6 וּפַרְדֵּסִים וְנָטַעְתִּי בָהֶם עֵץ כָּל־פֶּרִי׃ עָשִׂיתִי לִי בְּרֵכוֹת
Acquisiui .ligna ‡ germinantem syluam illis ab irrigandum ad ,aquarum
7 מָיִם לְהַשְׁקוֹת מֵהֶם יַעַר צוֹמֵחַ עֵצִים׃ קָנִיתִי
pecoris & ,bonis acquisitio † etiam :mihi fuit ‡ domus filij & ,ancillas & ,seruos
עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת וּבְנֵי־בַיִת הָיָה לִי גַּם מִקְנֶה בָקָר וָצֹאן
.Ierusalaim in meas facies ad * fuerunt qui omnibus præ mihi fuit multa
הַרְבֵּה הָיָה לִי מִכֹּל שֶׁהָיוּ לְפָנַי בִּירוּשָׁלִָם׃
:prouinciarū & ,regum peculium † & ,aurū & argentū etiā mihi Coaceruaui
8 כָּנַסְתִּי לִי גַּם־כֶּסֶף וְזָהָב וּסְגֻלַּת מְלָכִים וְהַמְּדִינוֹת
,captiuam ,hominis ‡ filiorum delicias & ,cantatrices & ,cantores ‡ mihi feci
עָשִׂיתִי לִי שָׁרִים וְשָׁרוֹת וְתַעֲנוּגֹת בְּנֵי הָאָדָם שִׁדָּה
meas facies ad fuit qui omni * prę sū auctus & ,sū magnificatus Et .captiuas &
9 וְשִׁדּוֹת׃ וְגָדַלְתִּי וְהוֹסַפְתִּי מִכֹּל שֶׁהָיָה לְפָנַי
quę omnia Et .mihi † stetit mea sapientia insuper .Ierusalaim in
10 בִּירוּשָׁלִָם אַף חָכְמָתִי עָמְדָה לִּי׃ וְכֹל אֲשֶׁר
omni ab meū cor prohibui nec .eis ab subtraxi non mei oculi postulauerūt
שָׁאֲלוּ עֵינַי לֹא אָצַלְתִּי מֵהֶם לֹא־מָנַעְתִּי אֶת־לִבִּי מִכָּל־
mea pars fuit hoc & ,meo labore omni de est lętatū meū cor nā :lætitia
שִׂמְחָה כִּי־לִבִּי שָׂמֵחַ מִכָּל־עֲמָלִי וְזֶה־הָיָה חֶלְקִי
fecerāt quæ mea opera omnia in ego † respexi Et .meo labore omni de
11 מִכָּל־עֲמָלִי׃ וּפָנִיתִי אֲנִי בְּכָל־מַעֲשַׂי שֶׁעָשׂוּ
vniuersa ecce & :faciendum ad laboraui quo laborem ad & ,meæ manus
יָדַי וּבֶעָמָל שֶׁעָמַלְתִּי לַעֲשׂוֹת וְהִנֵּה הַכֹּל
respexi Et .sole sub reliquum ‡ non & ,spiritus pastio * & ,vanitas
12 הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ וְאֵין יִתְרוֹן תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃ וּפָנִיתִי
quid Nam .stultitiam & ,insanias & ,sapientiam videndum ad ego
אֲנִי לִרְאוֹת חָכְמָה וְהוֹלֵלוֹת וְסִכְלוּת כִּי מֶה
?ipsū ‡ fecerunt iam quod ‡ ,regem post est venturus qui ,homo
הָאָדָם שֶׁיָּבוֹא אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ אֵת אֲשֶׁר־כְּבָר עָשׂוּהוּ׃
excellentia * sicut .stultitiam supra sapientiæ præstantia est quòd ego vidi Et
13 וְרָאִיתִי אָנִי שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַחָכְמָה מִן־הַסִּכְלוּת כִּיתְרוֹן
stultus & ,eius capite in eius ‡ oculi Sapientis .tenebrositate præ lucis
14 הָאוֹר מִן־הַחֹשֶׁךְ׃ הֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ וְהַכְּסִיל
eueniet vnus euentus quòd ,ego etiam cognoui Et .ambulans tenebrositatem in
בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ וְיָדַעְתִּי גַם־אָנִי שֶׁמִּקְרֶה אֶחָד יִקְרֶה
stulti euentum secundum † :meo corde in ego Dixique .ipsis omnibus
15 אֶת־כֻּלָּם׃ וְאָמַרְתִּי אֲנִי בְּלִבִּי כְּמִקְרֵה הַכְּסִיל
? excellentius ‡ tunc ego sapui * quid vt & ,mihi eueniet etiam
גַּם־אֲנִי יִקְרֵנִי וְלָמָּה חָכַמְתִּי אֲנִי אָז יוֹתֵר
.vanitas ‡ hoc etiam quod ,meo corde in sum locutus Et
וְדִבַּרְתִּי בְלִבִּי שֶׁגַּם־זֶה הָבֶל׃

iam quod eo in :seculum in stulto cum sapientis memoria ‡ non Quia
16 כִּי אֵין זִכְרוֹן לֶחָכָם עִם־הַכְּסִיל לְעוֹלָם בְּשֶׁכְּבָר
sapiens . morietur quomodo & ,est oblitum omne venientium dierum
הַיָּמִים הַבָּאִים הַכֹּל נִשְׁכָּח וְאֵיךְ יָמוּת הֶחָכָם
me super ‡ malum quia ,vitam ‡ odi Et .stulto cum
17 עִם־הַכְּסִיל׃ וְשָׂנֵאתִי אֶת־הַחַיִּים כִּי רַע עָלַי
.spiritus pastio * & ,vanitas omnia quia :sole sub fit quod opus
הַמַּעֲשֶׂה שֶׁנַּעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ כִּי־הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ׃
sub laborans ego ‡ quo ,meum laborem omnem ego odi Et
18 וְשָׂנֵאתִי אֲנִי אֶת־כָּל־עֲמָלִי שֶׁאֲנִי עָמֵל תַּחַת
sciens ‡ quis Et .me posterit qui ,homini illum dimittam quia :sole
19 הַשָּׁמֶשׁ שֶׁאַנִּיחֶנּוּ לָאָדָם שֶׁיִּהְיֶה אַחֲרָי׃ וּמִי יוֹדֵעַ
meo labore omni in habebit auctoritatē & :stultus vel sit futurus sapiens vtrū
הֶחָכָם יִהְיֶה אוֹ סָכָל וְיִשְׁלַט בְּכָל־עֲמָלִי
.† vanitas hoc etiam :sole sub essem sapiens quo & ,laboraui quo
שֶׁעָמַלְתִּי וְשֶׁחָכַמְתִּי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ גַּם־זֶה הָבֶל׃
,laborem omnē super :meum cor faciendum desperare ad † ego sum versus Et
20 וְסַבּוֹתִי אֲנִי לְיַאֵשׁ אֶת־לִבִּי עַל כָּל־הֶעָמָל
eius ‡ labor cuius homo est Nam .sole sub laboraui quo
21 שֶׁעָמַלְתִּי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃ כִּי־יֵשׁ אָדָם שֶׁעֲמָלוֹ
laborauit non qui ,homini & : rectitudine in & ,scientia in & ,sapientia in
בְּחָכְמָה וּבְדַעַת וּבְכִשְׁרוֹן וּלְאָדָם שֶׁלֹּא עָמַל־
.magnum malum & ,vanitas † hoc etiam .suam partem ei dabit ,ea in
בּוֹ יִתְּנֶנּוּ חֶלְקוֹ גַּם־זֶה הֶבֶל וְרָעָה רַבָּה׃
,sui cordis contritione ‡ & ,suo labore vniuerso in ‡ homini existēs quid Quia
22 כִּי מֶה־הֹוֶה לָאָדָם בְּכָל־עֲמָלוֹ וּבְרַעְיוֹן לִבּוֹ
, dolores † eius dies omnes Quia .sole sub laborans ipse quo
23 שֶׁהוּא עָמֵל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃ כִּי כָל־יָמָיו מַכְאֹבִים
hoc etiam : eius cor iacuit * non nocte in etiam ,eius negocium ‡ ira &
וָכַעַס עִנְיָנוֹ גַּם־בַּלַּיְלָה לֹא־שָׁכַב לִבּוֹ גַּם־זֶה
,bibat & ,comedat quòd ‡ homine in bonum ‡ Non .ipsum ‡ vanitas
24 הֶבֶל הוּא׃ אֵין־טוֹב בָּאָדָם שֶׁיֹּאכַל וְשָׁתָה
ego vidi hoc etiam :suo labore in * bonum suæ animę ostendat &
וְהֶרְאָה אֶת־נַפְשׁוֹ טוֹב בַּעֲמָלוֹ גַּם־זֹה רָאִיתִי אָנִי
extra sentiet ‡ quis & ,comedet quis Quia .illud * Dei manu de quod
25 כִּי מִיַּד הָאֱלֹהִים הִיא׃ כִּי מִי יֹאכַל וּמִי יָחוּשׁ חוּץ
,sapientiam dedit ,eius facies ad ‡ bonus † qui homini Quia .me præ
26 מִמֶּנִּי׃ כִּי לְאָדָם שֶׁטּוֹב לְפָנָיו נָתַן חָכְמָה
, colligendum ad negotium * dedit peccatori & : lætitiam & ,scientiam &
וְדַעַת וְשִׂמְחָה וְלַחוֹטֶא נָתַן עִנְיָן לֶאֱסֹף
,vanitas † hoc etiam : Dei facies ad ‡ bono dandum ad congregādum ad &
וְלִכְנוֹס לָתֵת לְטוֹב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים גַּם־זֶה הֶבֶל
.spiritus pastio ‡ &
וּרְעוּת רוּחַ׃

CAP. III. ג

sub voluntati ‡ omni tempus & † determinatum tempus Omnibus
1 לַכֹּל זְמָן וְעֵת לְכָל־חֵפֶץ תַּחַת
tempus :moriendi tempus & ,nascendi Tempus .cælis
2 הַשָּׁמָיִם׃ עֵת לָלֶדֶת וְעֵת לָמוּת עֵת
,occidendi Tempus .plantatum euellendi tempus & , plantandi
3 לָטַעַת וְעֵת לַעֲקוֹר נָטוּעַ׃ עֵת לַהֲרוֹג
Tempus .ædificandi tempus & ,irrumpendi ‡ tempus :medendi tēpus &
4 וְעֵת לִרְפּוֹא עֵת לִפְרוֹץ וְעֵת לִבְנוֹת׃ עֵת
.saltandi tempus & ,plangendi † tempus ,ridendi tempus & ,flendi
לִבְכּוֹת וְעֵת לִשְׂחוֹק עֵת סְפוֹד וְעֵת רְקוֹד׃
tempus :lapides aceruandi ‡ tempus & ,lapides proiiciendi Tempus
5 עֵת לְהַשְׁלִיךְ אֲבָנִים וְעֵת כְּנוֹס אֲבָנִים עֵת
,quęrendi Tempus .amplectendo a se elongādi tēpus & ,amplexandi
6 לַחֲבוֹק וְעֵת לִרְחֹק מֵחַבֵּק׃ עֵת לְבַקֵּשׁ
.proiiciendi tempus & ,custodiendi tempus :perdendi tempus &
וְעֵת לְאַבֵּד עֵת לִשְׁמוֹר וְעֵת לְהַשְׁלִיךְ׃
tempus & ,tacendi tempus : suendi tempus & ,scindendi Tempus
7 עֵת לִקְרוֹעַ וְעֵת לִתְפּוֹר עֵת לַחֲשׁוֹת וְעֵת
,belli tempus :habendi odio tempus & ,diligendi Tempus .loquendi
8 לְדַבֵּר׃ עֵת לֶאֱהֹב וְעֵת לִשְׂנֹא עֵת מִלְחָמָה
?laborans ‡ ipse quo in faciente præstantia Quę ‡ .pacis tempus &
9 וְעֵת שָׁלוֹם׃ מַה־יִּתְרוֹן הָעוֹשֶׂה בַּאֲשֶׁר הוּא עָמֵל׃
hominum filiis Deus dedit quod , negocium ‡ Vidi
10 רָאִיתִי אֶת־הָעִנְיָן אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים לִבְנֵי הָאָדָם
Etiam .suo tempore in pulchrum fecit Omne .ea in se affligendū ad
11 לַעֲנוֹת בּוֹ׃ אֶת־הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְעִתּוֹ גַּם
homo inueniet non quod propter * eorum corde in dedit seculum †
אֶת־הָעֹלָם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא־יִמְצָא הָאָדָם
.finem ad vsque & capite ‡ à Deus fecit quod opus
אֶת־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר־עָשָׂה הָאֱלֹהִים מֵרֹאשׁ וְעַד־סוֹף׃

‡ erit cum dies qui ventu ri sunt omnes obliuioni tradendi sint, בּוֹא ‡ vitam † est mihi חָיָה * cogitatio ‡ laboro ‡ scit יָנַח dominabitur † est ‡ vt facerem סָבַב ‡ est יָדַע † est נָתַן רוּעַ est ‡ de ‡ cogitatione laborauit † sunt יוֹם ‡ occupatio * dormit עָנָה ‡ est. ‡ est ‡ nisi * de רָאָה ‡ est. ‡ fruetur sensibus vt ego? † est ‡ coram eo * occupationem, vt congreget & coaceruet ‡ coram Deo † est ‡ cogitatio נָתַן ‡ est ‡ quod volueris יָלַד נָטַע ‡ destruendi, בָּנָה ‡ lamentandi, בָּכָה ‡ colligendi חָשָׁה ‡ Quid vtilitatis facienti ‡ laborat? ‡ occupationē, quā רָאָה vt occupent עָנָה * perpetuitatis desideriū * vt ‡ principio

.* meorum votorum fili quid & ,mei vteri fili quid & ,mi fili Quid
2 מַה־בְּרִי וּמֶה־בַּר־בִּטְנִי וּמֶה בַּר־נְדָרָי׃
delendum ad tuas vias & :tuâ facultatem * mulieribus dederis Ne
3 אַל־תִּתֵּן לַנָּשִׁים חֵילֶךָ וּדְרָכֶיךָ לַמְחוֹת
bibere regibus ne * ,Lemuel regibus Ne .reges
4 מְלָכִין׃ אַל לַמְלָכִים לְמוֹאֵל אַל לַמְלָכִים שְׁתוֹ־
obliuiscatur & ,bibat fortè Ne .sechar vbi gubernatoribus & :vinum
5 יָיִן וּלְרוֹזְנִים אֵו שֵׁכָר׃ פֶּן־יִשְׁתֶּה וְיִשְׁכַּח
sechar Date .afflicti * filiorum omnium iudicium mutet & :statuti
6 מְחֻקָּק וִישַׁנֶּה דִּין כָּל־בְּנֵי־עֹנִי׃ תְּנוּ־שֵׁכָר
obliuiscatur & ,Bibat .animo amaris † vinum & :pereunti
7 לְאוֹבֵד וְיַיִן לְמָרֵי נָפֶשׁ׃ יִשְׁתֶּה וְיִשְׁכַּח
Aperi .amplius recordetur non sui laboris & :suæ egestatis
8 רִישׁוֹ וַעֲמָלוֹ לֹא יִזְכָּר־עוֹד׃ פְּתַח־
.transitus * filiorum omnium iudicium ad : muto tuum os
פִיךָ לְאִלֵּם אֶל־דִּין כָּל־בְּנֵי חֲלוֹף׃
.egeni & ,afflicti * iudicium & :iustitiam iudica ,tuum os Aperi
9 פְּתַח־פִּיךָ שְׁפָט־צֶדֶק וְדִין עָנִי וְאֶבְיוֹן׃
.eius merces * margaritis à distans & ? inueniet quis virtutis Mulierem
10 אֵשֶׁת־חַיִל מִי יִמְצָא וְרָחֹק מִפְּנִינִים מִכְרָהּ׃
.indigebit non spolio † & :sui mariti * cor ea in Confidit
11 בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר׃
.suarum vitarum * diebus omnibus :malum non & bonum ei Retribuit
12 גְּמָלַתְהוּ טוֹב וְלֹא־רָע כֹּל יְמֵי חַיֶּיהָ׃
.suarum volarum voluntate in fecit & : lina † & ,lanam Quæsiuit
13 דָּרְשָׁה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים וַתַּעַשׂ בְּחֵפֶץ כַּפֶּיהָ׃
.suum panem adducet longe de :circueuntis * naues velut Fuit
14 הָיְתָה כָּאֳנִיּוֹת סוֹחֵר מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ׃
:suæ domui prædam * deditque , nocte adhuc in * surrexit Et
15 וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ
:eum accepit & ,agrum Cogitauit .suis puellis statutum † &
16 וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ׃ זָמְמָה שָׂדֶה וַתִּקָּחֵהוּ
fortitudine in Accinxit .vineam plantauit suarum volarum * fructu de
17 מִפְּרִי כַפֶּיהָ נָטְעָה כָּרֶם׃ חָגְרָה בְעוֹז

* facis * substantiam נֹתֵן * מְחָה * Non est regum שְׁתֹה principum non est אֵי * pauperis. רוּן עָנָה † iis qui amaro sunt * mundi. פֶּה * pauperis, אֵבָה fortem * est pretium * viri † spoliis * vitæ suæ. חַיָּה † linum secundum voluntatem manibus suis. עָשָׂה כַּפָּה * mercatoris: quæ * existentem * cibum familiæ † quod conueniebat קוּם חָקַק * manuum

bona quòd Gustauit .sua brachia roborauit & ,suos lumbos
18 מָתְנֶיהָ וַתְּאַמֵּץ זְרוֹעֹתֶיהָ׃ טָעֲמָה כִּי־טוֹב
.eius lucerna nocte in extinguetur non :eius circuitio †
סַחְרָהּ לֹא־יִכְבֶּה בַלַּיְלָה נֵרָהּ׃
apprehenderunt eius volæ * & :verticulum ad misit suas Manus
19 יָדֶיהָ שִׁלְּחָה בַכִּישׁוֹר וְכַפֶּיהָ תָּמְכוּ
suas manus & :afflictum * ad extendit suam Volam . colum
20 פָלֶךְ׃ כַּפָּהּ פָּרְשָׂה לֶעָנִי וְיָדֶיהָ
quia : niue à suæ domui * timebit Non .egenum ad misit
21 שִׁלְּחָה לָאֶבְיוֹן׃ לֹא־תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג כִּי
fecit Tapetia .coccinis † vestita eius domus * omnis
22 כָל־בֵּיתָהּ לָבֻשׁ שָׁנִים׃ מַרְבַדִּים עָשְׂתָה־
portis in Notus .eius indumentum purpura & ,byssus :sibi
23 לָּהּ שֵׁשׁ וְאַרְגָּמָן לְבוּשָׁהּ׃ נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים
,fecit Sindonem * .terræ senioribus cum ipsum sedendo in :eius maritus
24 בַּעְלָהּ בְּשִׁבְתּוֹ עִם־זִקְנֵי־אָרֶץ׃ סָדִין עָשְׂתָה
decor & ,Fortitudo .negociatori tradidit cingulum & :vendidit &
25 וַתִּמְכֹּר וַחֲגוֹר נָתְנָה לַכְּנַעֲנִי׃ עֹז־וְהָדָר
.nouissimo die in ridebit & :eius indumentum
לְבוּשָׁהּ וַתִּשְׂחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן׃
.eius lingua super misericordia † lex & :sapientia in aperuit suum Os
26 פִּיהָ פָּתְחָה בְחָכְמָה וְתוֹרַת־חֶסֶד עַל־לְשׁוֹנָהּ׃
.edet * non pigritiæ panem & :suæ domus vias Speculans *
27 צוֹפִיָּה הֲלִיכוֹת בֵּיתָהּ וְלֶחֶם עַצְלוּת לֹא תֹאכֵל׃
,eius maritus * : eam beatificauerunt & ,eius filij Surrexerunt
28 קָמוּ בָנֶיהָ וַיְאַשְּׁרוּהָ בַּעְלָהּ
ascendisti tu & :virtutem * fecerunt filiæ Multæ .eam laudauit &
29 וַיְהַלְלָהּ׃ רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל וְאַתְּ עָלִית
mulier :pulchritudo vanitas * & ,gratia Falsitas * .ipsas vniuersas super
30 עַל־כֻּלָּנָה׃ שֶׁקֶר הַחֵן וְהֶבֶל הַיֹּפִי אִשָּׁה
fructu de ei Date .laudabitur ipsa ,DOMINI timor †
31 יִרְאַת־יְהוָה הִיא תִתְהַלָּל׃ תְּנוּ־לָהּ מִפְּרִי
.eius opera portis in eam laudent & :suarum manuum
יָדֶיהָ וִיהַלְלוּהָ בַשְּׁעָרִים מַעֲשֶׂיהָ׃

† negotiatio est * manus Manum * pauperes: * extendit * familiæ אָבָה * familia † est duplicibus. Torques שֵׁן עָשָׂה sapienter: † clementiæ fuit in * Speculata est * comedit. פֶּה צָפָה beata dixerunt * vir קוּם * diuitias * Fallax est * vana † cui est נָתַן יָפָה פְּרִי

Finis libri Parabolarum.

תם ספר משלי

ספר קהלת

LIBER CHOHELETH,

QVI GRAECE APPELLATVR

ECCLESIASTES.

CAP. I. א

.Ierusalaim in regis Dauid filij Choheleth ,Verba
1 דִּבְרֵי קֹהֶלֶת בֶּן־דָּוִד מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלִָם׃
vanitas :Choheleth * dixit ,vanitatum Vanitas
2 הֲבֵל הֲבָלִים אָמַר קֹהֶלֶת הֲבֵל
vtilitatis † Quid .vanitas omnia vanitatum
3 הֲבָלִים הַכֹּל הָבֶל׃ מַה־יִּתְרוֹן
sub laborabit quo ,suo labore omni in * :homini
לָאָדָם בְּכָל־עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל תַּחַת
seculum in terra & ,veniens * generatio & ,vadens * Generatio ?sole
4 הַשָּׁמֶשׁ׃ דּוֹר הֹלֵךְ וְדוֹר בָּא וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם
suum locum ad & ,sol ingredietur † & ,sol oritur Et .stans
5 עֹמָדֶת׃ וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשָּׁמֶשׁ וְאֶל־מְקוֹמוֹ
:aquilonem ad circuiens & austrum ad Vadens .ibi ipse oriens anhelus *
6 שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא שָׁם׃ הוֹלֵךְ אֶל־דָּרוֹם וְסוֹבֵב אֶל־צָפוֹן
.spiritus reuertitur suos circuitus super & ,spiritus vadens *,circuiens ,circuiens
סוֹבֵב סֹבֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ וְעַל־סְבִיבֹתָיו שָׁב הָרוּחַ׃
.plenum ipsum non mare & ,mare ad euntia † flumina Omnia
7 כָּל־הַנְּחָלִים הֹלְכִים אֶל־הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא

* concionatrix † est * de laborat * vadit * venit בּוֹא † stat. † occidet * transit vbi oritur. Vadit ad meridiem, & circuit * pergit * ad שׁוּב † pergunt * impletur.

.eundum ad reuertentia ipsa illuc euntia * flumina quò * locum Ad
אֶל־מְקוֹם שֶׁהַנְּחָלִים הֹלְכִים שָׁם הֵם שָׁבִים לָלָכֶת׃
satiabitur † non :eloqui vir poterit * non laboriosa verba Omnia
8 כָּל־הַדְּבָרִים יְגֵעִים לֹא־יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר לֹא־תִשְׂבַּע
fuit quod Quid .audiendo ab auris implebitur * nec ,videndo oculus
9 עַיִן לִרְאוֹת וְלֹא־תִמָּלֵא אֹזֶן מִשְּׁמֹעַ׃ מַה־שֶּׁהָיָה
nouum omne non * & :fiet quod idipsum ,est factum quod quid & ,erit quod ipsum
הוּא שֶׁיִּהְיֶה וּמַה־שֶּׁנַּעֲשָׂה הוּא שֶׁיֵּעָשֶׂה וְאֵין כָּל־חָדָשׁ
ipsum * nouum hoc vide : dicat quod verbum * Est .sole sub
10 תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃ יֵשׁ דָּבָר שֶׁיֹּאמַר רְאֵה־זֶה חָדָשׁ הוּא
memoria † Non .nos ante fuit quod seculis in fuit Iam
11 כְּבָר הָיָה לְעֹלָמִים אֲשֶׁר הָיָה מִלְּפָנֵנוּ׃ אֵין זִכְרוֹן
,memoria etiam erit non ,erunt qui ,posteriorum etiam & ,priorum
לָרִאשֹׁנִים וְגַם לָאַחֲרֹנִים שֶׁיִּהְיוּ לֹא־יִהְיֶה לָהֶם זִכָּרוֹן
super rex fui Choheleth * Ego .posterum in † erunt qui * cum
12 עִם שֶׁיִּהְיוּ לָאַחֲרֹנָה׃ אֲנִי קֹהֶלֶת הָיִיתִי מֶלֶךְ עַל־
quærendum ad meum cor dedi Et .Ierusalaim in Israel
13 יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלִָם׃ וְנָתַתִּי אֶת־לִבִּי לִדְרוֹשׁ
.cælo sub est factum quod omne super ,sapientia in inuestigandum ad &
וְלָתוּר בַּחָכְמָה עַל כָּל־אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמָיִם

* ad quod pergunt reuertuntur, vt pergant. Cunctæ res laboriosæ * potest † Satiatur † impletur הָלַךְ כֹּל רָאָה * nihil est * quidpiam de quo dici possit * est † est * his † postea. * venientes הָיָה נָתַן

‡ eſt ſperantibus .eo in fidentibus ipſe ‡ clypeus :purgatus Dei ſermo Omnis
[q] גָּנַן [r] חָסָה | 5 † כָּל־אִמְרַת אֱלוֹהַּ צְרוּפָה [q] מָגֵן הוּא [r] לַחֹסִים בּוֹ׃
‡ inueniaris. .ſis ‡ mēdax & ,te in increpet fortè ne :eius verbis ſuper addas Ne
[s] יָסַף | 6 † אַל־[s] תּוֹסְףְּ עַל־דְּבָרָיו פֶּן־יוֹכִיחַ בְּךָ וְנִכְזָבְתָּ׃
. moriar antequā ,me à prohibeas ne ;te à poſtulaui Duo
[t] שָׁנָה | 7 † [t] שְׁתַּיִם שָׁאַלְתִּי מֵאִתָּךְ אַל־תִּמְנַע מִמֶּנִּי בְּטֶרֶם אָמוּת׃
* Verbum ocioſum & verba mendacia | ,paupertatem : me à elonga mendax verbum & , Vanitatem *
8 † שָׁוְא ׀ וּדְבַר־כָּזָב הַרְחֵק מִמֶּנִּי רֵאשׁ
† diuitias ‡ ale me cibo qui conuenit | .mei ſtatuti panem mihi da prædam † : mihi dederis ne opulentiam † &
[v] נָתַן [x] חָקַק | וָעֹשֶׁר אַל־[v] תִּתֶּן־לִי הַטְרִיפֵנִי לֶחֶם [x] חֻקִּי׃
‡ negem * eſt | ? DOMINVS * quis : dicam & ,mentiar ‡ & , ſatier fortè Ne
9 † פֶּן אֶשְׂבַּע ׀ וְכִחַשְׁתִּי וְאָמַרְתִּי מִי יְהוָה
‡ aſſumā in vanum | .mei Dei nomen apprehendam ‡ & , furer & ,efficiar pauper fortè ne &
[y] יָרַשׁ | וּפֶן־[y] אִוָּרֵשׁ וְגָנַבְתִּי וְתָפַשְׂתִּי שֵׁם אֱלֹהָי׃
‡ accuſes † domino ſuo: | ,tibi maledicat fortè ne :ſuum dominū ad † ſeruū lingua crimineris ‡ Ne
10 † אַל־תַּלְשֵׁן עֶבֶד אֶל־אֲדֹנָו פֶּן־יְקַלֶּלְךָ
‡ Eſt ‡ quæ | non ſuæ matri & :maledicet ſuo patri ‡ generatio ‡ .delinquas &
11 וְאָשָׁמְתָּ׃ † דּוֹר אָבִיו יְקַלֵּל וְאֶת־אִמּוֹ לֹא
* Eſt & ‡ quæ eſt | non ſua ſorde à & :ſuis oculis in munda ‡ generatio * .benedicet
[a] צוֹא vel יָצָא | 12 יְבָרֵךְ׃ † דּוֹר טָהוֹר בְּעֵינָיו [a] וּמִצֹּאָתוֹ לֹא
‡ Eſt ‡ quędam | eius palpebræ & :eius oculi ſunt excelſi cuius ‡ generatio ‡ .lota eſt
[b] רוּם | 13 רֻחָץ׃ † דּוֹר מָה־[b] רָמוּ עֵינָיו וְעַפְעַפָּיו
† Eſt ‡ cuius dentes ſunt vt gladij † vt | cultri † & ,eius dentes gladij ‡ generatio † .ſunt eleuatæ
[c] שָׁנַן | 14 יִנָּשֵׂאוּ׃ † דּוֹר ׀ חֲרָבוֹת [c] שִׁנָּיו וּמַאֲכָלוֹת
‡ vt conſumant pauperes * hominibus. | .homine * ab egenos & :terra è afflictos comedendū ad ‡ ,eius molares
מְתַלְּעֹתָיו לֶאֱכֹל [d] עֲנִיִּים מֵאֶרֶץ [e] וְאֶבְיוֹנִים מֵאָדָם׃
[d] עָנָה [e] אָבָה | :ſaturabūtur non iſta Tria .da ,da filiæ † duæ Halucah ‡
‡ Sanguiſugę † ſunt dicentes: affer, affer. | 15 † לַעֲלוּקָה ׀ שְׁתֵּי בָנוֹת הַב ׀ הַב שָׁלוֹשׁ הֵנָּה לֹא תִשְׂבַּעְנָה
Tria ſunt quæ | ,vuluæ conſtrictio * & ,Sepulchrum .abundantia dixerunt non ‡ quatuor
[f] יָהַב | 16 אַרְבַּע לֹא־אָמְרוּ הוֹן׃ † שְׁאוֹל וְעֹצֶר רָחַם
.abundantia † dixit non ignis & :aquis ſatiata eſt non terra
‡ nūquam dicunt ſufficit * ſterilis vulua † ſufficit. | אֶרֶץ לֹא־שָׂבְעָה מַּיִם וְאֵשׁ לֹא־אָמְרָה הוֹן׃
obedientiam ad contempſerit & ,patrem ſubſannauerit ‡ Oculum
‡ qui | 17 † עַיִן ׀ תִּלְעַג לְאָב [g] וְתָבוּז לִיקֲּהַת
[g] בָּזָה | .aquilæ filij eum comedant & :torrentis corui eum effodiāt ,matris
[h] נָקַר | אֵם [h] יִקְּרוּהָ עֹרְבֵי־נַחַל וְיֹאכְלוּהָ בְנֵי־נָשֶׁר׃
* quæ | .ea noui non * quatuor & :me à ſunt abſcondita ipſa Tria
18 † שְׁלֹשָׁה הֵמָּה נִפְלְאוּ מִמֶּנִּי וְאַרְבָּעָה לֹא יְדַעְתִּים׃
viam , petram ſuper ſerpentis viam , cælis in aquilæ Viam
19 † דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר ׀ בַּשָּׁמַיִם דֶּרֶךְ נָחָשׁ עֲלֵי צוּר דֶּרֶךְ־
‡ virgine. † eſt | mulieris via † Sic .puella ‡ in viri viam & ,maris corde in nauis
20 אֳנִיָּה בְלֶב־יָם וְדֶרֶךְ גֶּבֶר בְּעַלְמָה׃ † כֵּן ׀ דֶּרֶךְ אִשָּׁה
quæ adulterium committit: | ſum operata Non : dixit & ,ſuum os terſit & ,comedit ,adulterantis
[i] מָחָה | מְנָאָפֶת אָכְלָה [i] וּמָחֲתָה פִיהָ וְאָמְרָה לֹא־פָעַלְתִּי
mouet ſe | quatuor propter & :terra eſt commota tria Propter .iniquitatem
21 אָוֶן׃ † תַּחַת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אֶרֶץ וְתַחַת אַרְבַּע
† poteſt | ſtultum & ,regnauerit cūm ſeruum Propter .ſuſtinere poterit † non
[k] נָשָׂא | 22 לֹא־תוּכַל [k] שְׂאֵת׃ † תַּחַת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ וְנָבָל
;fuerit maritata cūm exoſam Propter .pane fuerit ſaturat⁹ cūm
23 כִּי יִשְׂבַּע־לָחֶם׃ † תַּחַת שְׂנוּאָה כִּי תִבָּעֵל
‡ dominæ ‡ ſunt | minima ipſa ‡ Quatuor .ſuæ heræ ‡ fuerit hæres cūm ancillam &
24 וְשִׁפְחָה כִּי־תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ׃ † אַרְבָּעָה הֵם קְטַנֵּי־
‡ ſunt ‡ ac ſi ſapiētiā fuiſſent edocta. | populus Formicæ .edocta ſapienter ‡ ſapientia ‡ ipſa & :terræ
25 אָרֶץ וְהֵמָּה חֲכָמִים מְחֻכָּמִים׃ † הַנְּמָלִים עַם
* præparant † cibū | Cuniculi .ſuum panem † æſtate in præparauerunt * & , fortis non
[l] עָזַז | 26 לֹא־[l] עָז וַיָּכִינוּ בַקַּיִץ לַחְמָם׃ † שְׁפַנִּים
† fortis, | non Rex .ſuam domum petra in ponent & , robuſtus ‡ non populus
[m] שׂוּם | 27 עַם לֹא־עָצוּם [m] וַיָּשִׂימוּ בַסֶּלַע בֵּיתָם׃ † מֶלֶךְ אֵין
‡ eſt † adūnata omnis ipſa. Simia | manibus in Aranea .ipſum totum dimidians † egredietur & :locuſtæ ‡
28 לָאַרְבֶּה וַיֵּצֵא חֹצֵץ כֻּלּוֹ׃ † שְׂמָמִית בְּיָדַיִם
‡ capiet: & eſt * ſunt optimi | bonificantia ipſa ‡ Tria .regis ædibus in ipſa & :tractabit ‡
[n] יָטַב | 29 תְּתַפֵּשׂ וְהִיא בְּהֵיכְלֵי מֶלֶךְ׃ † שְׁלֹשָׁה הֵמָּה [n] מֵיטִיבֵי
inceſſus: ‡ optimæ itinerationis. | :animali in * fortis Leo .ire bonificantia ‡ quatuor & :inceſſum
30 צַעַד וְאַרְבָּעָה מֵיטִבֵי לָכֶת׃ † לַיִשׁ גִּבּוֹר בַּבְּהֵמָה
* inter animalia: ‡ facie cuiuſquam. | :hircus vel , lumbos accinctus .omnis faciebus ‡ à reuertetur nō &
Lelaps | 31 וְלֹא־יָשׁוּב [o] מִפְּנֵי־כֹל׃ † זַרְזִיר מָתְנַיִם אוֹ־תָיִשׁ
[o] פָּנָה | ſi & :te eleuando in ‡ egiſti ſtultè Si .eo cum Alcum ‡ rex &
‡ non ſurgere ‡ cūm | 32 וּמֶלֶךְ [p] אַלְקוּם עִמּוֹ׃ † אִם־נָבַלְתָּ בְהִתְנַשֵּׂא וְאִם־
efferres ‡ iniquè | ,butyrū educet † lactis emulſor Quia .* os ad manū ,cogitaſti malū ‡
* pone. † eliciet | 33 [q] זַמּוֹתָ יָד לְפֶה׃ † כִּי מִיץ חָלָב [r] יוֹצִיא חֶמְאָה
[p] קוּם [q] זָמַם [r] יָצָא | .litem educet ‡ furorū emūctor & :ſanguinē educet ‡ naris emūctor &
‡ eliciet | וּמִיץ־אַף יוֹצִיא דָם וּמִיץ אַפַּיִם יוֹצִיא [s] רִיב׃
[s] רוּב

CAP. XXXI. לא

‡ prophetia ‡ | .ſua mater eum erudiuit qua aſſumptio † :regis Lemuel Verba
[t] נָשָׂא | 1 † דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ [t] מַשָּׂא אֲשֶׁר־יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ׃

iudicio in Rex .ſubſtantiam perdet ,ſcorta paſcens & :ſuū patrem | ſed qui paſcit
אָבִיו וְרֹעֶה זוֹנוֹת יְאַבֶּד־הוֹן׃ † מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט 4
leniens ‡ Vir .eam diruet ,oblationum † vir & :terram faciet ſtare | † qui ſuſcipit dona, ‡ qui blanditur
יַעֲמִיד אָרֶץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יֶהֶרְסֶנָּה׃ † גֶּבֶר מַחֲלִיק 5
viri præuaricatione In ‡ . eius pedibus ſuper expandens * rete ,ſuo ſocio ſuper | amico * expandit ‡ Propter præuaricationem
עַל־רֵעֵהוּ רֶשֶׁת פּוֹרֵשׂ עַל־פְּעָמָיו׃ † בְּפֶשַׁע אִישׁ 6
Cognoſcens ‡ .lætabitur & ,dicet præconia ‡ iuſtus & :laqueus malus † | † veniet ei ‡ laudabit ‡ Cognoſcit
רָע [o] מוֹקֵשׁ וְצַדִּיק [p] יָרוּן וְשָׂמֵחַ׃ † יֹדֵעַ 7 | [o] יָקַשׁ [p] רָנַן
.ſcientiam intelliget non impius : tenuium ‡ iudicium iuſtus | † pauperum:
צַדִּיק דִּין [q] דַּלִּים רָשָׁע לֹא־יָבִין [r] דָּעַת׃ | [q] דָּלַל [r] יָדַע
auertent ſapientes & :ciuitatem illaqueabunt iriſionis Viri * | * Homines deriſores
† אַנְשֵׁי לָצוֹן [s] יָפִיחוּ קִרְיָה וַחֲכָמִים [t] יָשִׁיבוּ 8 | [s] פּוּחַ [t] שׁוּב
:ſtulto viro cum ſubiens iudicium ‡ ſapiens Vir .naſum † | † furorem: ‡ in iudicio erit
אָף׃ † אִישׁ־חָכָם נִשְׁפָּט אֶת־אִישׁ אֱוִיל 9
ſanguinum * Viri .requies ‡ non & ,ridebit & ,iraſcetur & | ‡ erit * ſanguinolenti
וְרָגַז וְשָׂחַק וְאֵין נָחַת׃ † אַנְשֵׁי דָמִים 10
.eius animam quærent recti & :perfectum habebunt odio
יִשְׂנְאוּ־[v] תָם וִישָׁרִים יְבַקְשׁוּ נַפְשׁוֹ׃ | [v] תָּמַם
poſterum in ſapiens & : ſtultus proferet ſuum ſpiritum Totum
† כָּל־רוּחוֹ יוֹצִיא כְסִיל וְחָכָם בְּאָחוֹר 11
omnes :falſitatis † verbo ſuper attendente Dominante .eum ſedabit ‡ | ‡ quieſcere faciet Quando dominatur qui attendit † mendacij:
יְשַׁבְּחֶנָּה׃ † מֹשֵׁל מַקְשִׁיב עַל־דְּבַר־שָׁקֶר כָּל־ 12
:ſibi obuiauerūt contritionum ‡ vir & Pauper .impij * eius miniſtri | * ſunt ‡ fraudulentus
מְשָׁרְתָיו רְשָׁעִים׃ † רָשׁ וְאִישׁ תְּכָכִים נִפְגָּשׁוּ 13
indicans † Rex .DOMINVS ‡ ipſorū amborum oculos illuminās | ‡ eſt † qui iudicat
[x] מֵאִיר ׀ עֵינֵי שְׁנֵיהֶם יְהוָה׃ † מֶלֶךְ שׁוֹפֵט 14 | [x] אוֹר
Virga .firmabitur perpetuum ‡ in eius thronus : tenues ‡ veritate in | ‡ pauperes ‡ attend
[y] בֶּאֱמֶת דַּלִּים כִּסְאוֹ לָעַד יִכּוֹן׃ † שֵׁבֶט 15 | [y] אָמַן
afficiens † pudore dimiſſus puer & : ſapientiam tribuet increpatio & | † afficit
וְתוֹכַחַת יִתֵּן חָכְמָה וְנַעַר מְשֻׁלָּח [z] מֵבִישׁ | [z] בּוֹשׁ
:præuaricatio multiplicabitur impios multiplicari In ‡ .ſuam matrem | ‡ Cūm multiplicati fuerint impij
אִמּוֹ׃ † בִּרְבוֹת רְשָׁעִים יִרְבֶּה־פָּשַׁע 16
,tuum filium Corripe .videbunt eorum ruinam in iuſti &
וְצַדִּיקִים [a] בְּמַפַּלְתָּם יִרְאוּ׃ † יַסֵּר בִּנְךָ 17 | [a] נָפַל
non In ‡ .tuæ animæ delitias dabit & : te faciet requieſcere & | ‡ Cūm non fuerit
[b] וִינִיחֶךָ וְיִתֵּן מַעֲדַנִּים לְנַפְשֶׁךָ׃ † בְּאֵין 18 | [b] נוּחַ
.ipſe ‡ beatus ,legem cuſtodiens & :populus feriabitur ,viſione * | * viſio, rebellis erit ‡ erit.
[c] חָזוֹן יִפָּרַע עָם וְשֹׁמֵר [d] תּוֹרָה אַשְׁרֵהוּ׃ | [c] חָזָה [d] יָרָה
.reſpondens ‡ nō & ,intelliget quia :ſeruus erudietur non verbis In
† בִּדְבָרִים לֹא־יִוָּסֶר עָבֶד כִּי־יָבִין וְאֵין מַעֲנֶה׃ 19 | ‡ erit reſponſio.
.illo præ † ſtulto ‡ ſpes : ſuis verbis in velocem virum Vidiſti | ‡ eſt de † magis quā
† [e] חָזִיתָ אִישׁ אָץ בִּדְבָרָיו תִּקְוָה לִכְסִיל מִמֶּנּוּ׃ 20 | [e] חָזָה
erit ſuo nouiſſimo * & :ſuum ſeruum pueritia à delicatè Nutriens ‡ | ‡ Qui nutrit * in
† מְפַנֵּק מִנֹּעַר עַבְדּוֹ וְאַחֲרִיתוֹ יִהְיֶה 21
excandeſcentiæ auctor ‡ & :litem miſcebit naris † Vir .filius ‡ | ‡ ſuperbus perinde ac † filius ‡ iracundus multiplicat præuaricationem.
[f] מָנוֹן׃ † אִישׁ־אַף יְגָרֶה מָדוֹן וּבַעַל חֵמָה 22
humilis * & :eū humiliabit hominis Superbia .præuaricatione multus | * humilem
רַב־פָּשַׁע׃ † [g] גַּאֲוַת אָדָם תַּשְׁפִּילֶנּוּ וּשְׁפַל־ 23 | [f] נִין [g] גָּאָה
:ſuā animam odiens † fure cum Partiens .gloriam aſſequetur ‡ ſpiritu | ‡ ſuſtentabit gloria.
רוּחַ יִתְמֹךְ כָּבוֹד׃ † חוֹלֵק עִם־גַּנָּב שׂוֹנֵא נַפְשׁוֹ 24 | Qui participat † odio habet
dabit ‡ hominis Tremor ‡ ,annunciabit non & ,audiet execrationem ‡ | ‡ maledictionem ‡ Timor ‡ ponet
אָלָה יִשְׁמַע וְלֹא [h] יַגִּיד׃ † חֶרְדַּת אָדָם יִתֵּן 25
quærentes † Multi .eleuabitur DOMINO in fidens & :† laqueum | † qui fidit † quærunt
[i] מוֹקֵשׁ וּבוֹטֵחַ בַּיהוָה יְשֻׂגָּב׃ † רַבִּים מְבַקְשִׁים 26 | [h] נָגַד [i] יָקַשׁ
Abominatio .viri ‡ iudicium ‡ DOMINO à & :dominātis facies | ‡ eſt faciem
פְנֵי־מוֹשֵׁל וּמֵיְהוָה מִשְׁפַּט־אִישׁ׃ † תּוֹעֲבַת 27 | ‡ vniuſcuiuſque.
.via rectus † impij abominatio & :iniquitatis * vir ‡ iuſtorum | ‡ eſt * iniquus
צַדִּיקִים אִישׁ עָוֶל וְתוֹעֲבַת רָשָׁע יְשַׁר־דָּרֶךְ׃

CAP. XXX. ל

: Ithiel † ad vir dixit Aſſumptionem .Iache filij Aghur ‡ Verba | ‡ congregantis filij ... Prophetiam † cum quo eſt Deus ‡ ſtultus
† דִּבְרֵי ׀ אָגוּר בִּן־[k] יָקֶה [l] הַמַּשָּׂא נְאֻם הַגֶּבֶר לְאִיתִיאֵל 1
* non & : viro præ ego ſtolidus ‡ Quia .Vchal & , Ithiel ad | ſum quolibet
לְאִיתִיאֵל וְאֻכָל׃ † כִּי בַעַר אָנֹכִי מֵאִישׁ וְלֹא־ 2 | [k] קָוָה [l] נָשָׂא
,ſapientiam didici non Et .mihi hominum intelligentia
[m] בִינַת אָדָם לִי׃ † וְלֹא־לָמַדְתִּי חָכְמָה 3 | [m] בִּין
, cælum † aſcendit Quis .noſcam * ſanctorum ſcientiam & ‡ | ‡ nec * noui
וְדַעַת קְדֹשִׁים [n] אֵדָע׃ † מִי עָלָה־שָׁמַיִם ׀ 4 | [n] יָדַע
ligauit Quis ? ſuis pugillis in ventum collegit ‡ Quis ? deſcendit & | * congregauit
[o] וַיֵּרַד מִי אָסַף־רוּחַ ׀ בְּחָפְנָיו מִי צָרַר־ | [o] יָרַד
quod ?terræ fines † omnes ſtatuit quis ? veſtimento in aquas | † terminos
מַיִם ׀ בַּשִּׂמְלָה מִי [p] הֵקִים כָּל־אַפְסֵי־אָרֶץ מַה־ | [p] קוּם
inoueris quod ? ,eius filij nomen quod & , eius nomen | ‡ num noſti
שְׁמוֹ וּמַה־שֶּׁם־בְּנוֹ כִּי תֵדָע׃

CAP. XXVII. כז

sit paritur* quid scies non quia: crastino die in † te laudes Ne
1 אל־תתהלל ביום מחר כי לא־תדע מה־ילד
non &, extraneus: tuum os non &, alienus te Laudet .dies
יום: יהללך זר ולא־פיך נכרי ואל־ 2
grauis † stulti ira &*: arenæ † podus & lapidis Grauitas .tua labia
שפתיך: כבד אבן ונטל החול וכעס אויל כבד 3
quis & : quasi inundatio & excandescentia † Crudelitas .ipsis ambobus præ
משניהם: אכזריות חמה ושטף אף ומי 4
amor quàm: manifesta increpatio Bona ‡ inuidiæ facies ad ‡ stabit
יעמד לפני קנאה: טובה תוכחת מגלה מאהבה 5
oscula ‡ ebria* & : diligentis vulnera * Fidelia .absconditus
מסתרת: נאמנים פצעי אוהב ונעתרות נשיקות 6
famelicæ animæ & : fauum calcabit saturata Anima .habentis odio
שונא: נפש שבעה תבוס נפת ונפש רעבה 7
sic: suo nido à vagans † auis Sicut .dulce * amarum omne
כל־מר מתוק: כצפור נודדת מן־קנה כן 8
:cor lætificabit ‡ suffimentũ &, vnguentum * .suo loco à vagans † vir
איש נודד ממקומו: שמן וקטרת ישמח־לב 9
amicum &, tuũ Amicum .animæ consilio à ‡ sui amici dulcedo & ‡
ומתק רעהו מעצת־נפש: רעך ורעה 10
die in ingrediaris ne tui fratris domum &, derelinquas ne tui patris
אביך אל־תעזב ובית אחיך אל־תבוא ביום
longinquus frater quã, propinquus vicinus bonus: tui exitij *
אידך טוב שכן קרוב מאח רחוק:
respondebo & : meum cor lætifica &, mi fili sapiens Sis
11 חכם בני ושמח לבי ואשיבה
.malum vidit Callidus .verbum me afficienti probris
12 חרפי דבר: ערום ראה רעה
,ei vestimẽtũ Tolle .sunt condẽnati †, trãsierũt simplices: se abscondit
13 נסתר פתאים עברו נענשו: קח־בגדו
.eius pignus cape extranea pro & : extraneo * fideiussit quia
כי־ערב זר ובעד נכריה חבלהו:
maledictio, manicando ‡ mane in grandi voce in suo socio Benedicens ‡
14 מברך רעהו בקול גדול בבקר השכים קללה
mulier & : imbris † die in assidua Stillatio .ei reputabitur
15 תחשב לו: דלף טורד ביום סגריר ואשת
:ventum abscõdit, eam Abscondentes .est æquata contentionum ‡
16 מדונים נשתוה: צפניה צפן־רוח
vir & : acuetur ferro in Ferrum .clamabit eius dextera oleum * &
17 ושמן ימינו יקרא: ברזל בברזל יחד ואיש
:eius fructum comedet, ficum Seruans ‡ .sui amici facies † acuet
18 יחד פני־רעהו: נצר תאנה יאכל פריה
facies aquis † Sicut .glorificabitur suum dominum custodiens ‡ &
19 ושמר אדניו יכבד: כמים הפנים
perditio & Sepulchrum .homini hominis cor sic: faciebus ‡
20 לפנים כן לב־האדם לאדם: שאול ואבדה
.saturabuntur non hominum oculi & : saturabuntur non
לא תשבענה ועיני האדם לא תשבענה:
*.eũ laudantis os vir & : auro ‡ caminus &, argento Conflatorium
21 מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו:
cotusum triticorũ † medio in, mortario in stultum contuderis Si
22 אם־תכתוש את־האויל במכתש בתוך הריפות
Agnoscendo .eius stultitia eo desuper ‡ recedet non, pistillo in
23 בעלי לא־תסור מעליו אולתו: ידע
.greges ad tuum cor pone †: tui pecoris facies ‡ agnoscas
תדע פני צאנך שית לבך לעדרים:
,generatione in † corona an & : fortitudo ‡ seculum in non Quia
24 כי לא לעולם חסן ואם־נזר לדור
:germen apparuit ‡ &, herba est Reuelata ‡ ?generationem &
25 ודור: גלה חציר ונראה־דשא
:tuas vestes ad Oues* .montium herbæ sunt collectæ † &
26 ונאספו עשבות הרים: כבשים ללבושך
,tuũ panẽ † in capratũ lactis sufficientia* Et .hirci agri preciũ &
27 ומחיר שדה עתודים: ודי חלב עזים ללחמך
.tuis puellis vitas* & : tuæ domus panem * in
ללחם ביתך וחיים לנערותיך:

CAP. XXVIII. כח

leuncul* veluti iusti & : impius *, persequens † non &, Fugerunt
1 נסו ואין־רדף רשע וצדיקים ככפיר
:eius principes multi ‡ terræ præuaricatione In .fidet ‡
2 יבטח: בפשע ארץ רבים שריה
,pauper Vir .prolongabit sic sciente intelligente homine in * &
3 ובאדם מבין ידע כן יאריך: גבר רש

.panis ‡ non &, trahens † pluuia ‡ : pauperes opprimens * &
ועשק דלים מטר סחף ואין לחם:
legem custodientes & : impium laudabunt legem Derelinquentes
4 עזבי תורה יהללו רשע ושמרי תורה
:iudicium intelligent non mali Viri .eis in miscebunt litem ‡
5 יתגרו בם: אנשי־רע לא־יבינו משפט
pauper Bonus * .omnia intelligent DOMINVM quærentes &
6 ומבקשי יהוה יבינו כל: טוב־רש
.diues ipse & , viis peruersus quàm: sua integritate in ambulans *
הולך בתמו מעקש דרכים והוא עשיר:
,comedones pascens † & : intelligens ‡ filius ,legem Custodiens ‡
7 נוצר תורה בן מבין ורעה זוללים
,vsura in suam copiam Multiplicans * .suum patrem afficiet pudore
8 יכלים אביו: מרבה הונו בנשך
.eam ‡ congregabit, tenuium miserescendum † ad: augmento &
ובתרבית לחונן דלים יקבצנו:
eius oratio etiam: legem audiendo ab ‡ suam autem Remouens †
9 מסיר אזנו משמע תורה גם־תפלתו
eius fouea in, malam viam in ‡ rectos faciens Errare * .abominatio ‡
10 תועבה: משגה ישרים בדרך רע בשחותו
Sapiens .bonum accipient hæreditate integri & : cadet † ipse
11 הוא־יפול ותמימים ינחלו־טוב: חכם
.eum scrutabitur intelligens tenuis * & : diues vir † suis oculis in
בעיניו איש עשיר ודל מבין יחקרנו:
,impios surgendo in † & : gloria multa iustos exultando In ‡
12 בעלץ צדיקים רבה תפארת ובקום רשעים
non suas preuaricationes Tegens ‡ .homo inuestigabitur
13 יחפש אדם: מכסה פשעיו לא
.consequetur misericordiam relinquens ‡ & ,confitens * & : prosperabitur
יצליח ומודה ועזב ירחם:
cadet † suum cor indurans & ‡ : semper pauentis hominis Beatitudines ‡
14 אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול
super impius dominans ‡ : auidus vrsus & ,rugiens leo * .malum in
15 ברעה: ארי־נהם ודב שוקק מושל רשע על
:oppressionibus multus † & , intelligentiis carens ‡ Dux .tenui * populo
16 עם־דל: נגיד חסר תבונות ורב מעשקות
sanguine in oppressor ‡ Homo .dies prolongabit cupiditatem odiens
17 שנא בצע יאריך ימים: אדם עשק בדם־
.eum in apprehendãt ‡ ne ,fugiet cisternam * ad vsque: animæ
נפש עד־בור ינוס אל־יתמכו־בו:
.vna in † cadet viis peruersus & : erit saluus ,integer Ambulans †
18 הולך תמים יושע ונעקש דרכים יפול באחת:
saturabitur vacuos sequens ‡ & : pane saturabitur suam humum Colens *
19 עבד אדמתו ישבע־לחם ומרדף ריקים ישבע־
ditandum ad festinans & : benedictionibus multus veritatum † Vir .egestate
20 ריש: איש אמונות רב־ברכות ואץ להעשיר
super ‡ & : bonum ‡ non facies ‡ Cognoscere .impunis erit non
21 לא ינקה: הכר־פנים לא־טוב ועל־
mali vir copiam ad Festinus * .vir præuaricabitur panis buccellam
22 פת־לחם יפשע־גבר: נבהל להון איש רע
hominem Arguens † .ei veniet defectus quod sciet ‡ non & : oculi
23 עין ולא ידע כי־חסר יבאנו: מוכיח אדם
suum patrem Rapiens ‡ .lingua leniente præ: inueniet gratiam: me post †
24 אחרי חן ימצא ממחליק לשון: גוזל אביו
viri ipse socius †: præuaricatio ‡ non ,dicens & ,suam matrem &
ואמו ואמר אין־פשע חבר הוא לאיש
super fidens & ‡: litem miscebit animo Latus .corrumpentis ‡
25 משחית: רחב־נפש יגרה מדון ובוטח על־
:stultus ipse † suo corde in Fidens * .impinguabitur, DOMINO
26 יהוה ידשן: בוטח בלבו הוא כסיל
:defectus ‡ non ,pauperi Danti .euadet ipse sapientia in ambulans &
27 והולך בחכמה הוא ימלט: נותן לרש אין מחסור
.maledictionum multitudo ‡ ,suos oculos abscondenti &
ומעלים עיניו רב־מארות:
eos pereundo in † & : homo se abscondet , impios surgendo In *
28 בקום רשעים יסתר אדם ובאבדם
.iusti multiplicabuntur
ירבו צדיקים:

CAP. XXIX. כט

non & ,conteretur repente, ceruicem indurans increpationum Vir
1 איש תוכחות מקשה־ערף פתע ישבר ואין
dominando in & : populus lætabitur, iustos multiplicari In ‡ .sanitas ‡
2 מרפא: ברבות צדיקים ישמח העם ובמשל
lætificabit sapientiam diligens † Vir .populus gemet, impium
3 רשע יאנח עם: איש־אהב חכמה ישמח

† de his quæ futurus es nescis ידע — זור — est saxo † est * sed ‡ grauior est vtroque. † est in ira, & impetus in furore: ‡ coram inuidia? Melior est יכח * sunt ‡ multa * erit † vagatur מרד † vagatur ‡ Sicut † lætificat ‡ sic ‡ propter consilium יעץ רעה * contritionis tuæ: melior est enim שוב † & puniti לקח * pro ‡ Qui benedixit amico ‡ surgendo: † pluuiæ ‡ contentiosa æqua uerũt se. Absconderis דון * sicut vnguentum quod est in dextera sua † faciõ ‡ Qui seruat * qui custodit † in aqua ‡ faciei apparet פנה ‡ argentum ‡ aurum: & virũ os * probat. † farris contusi ‡ ab * vultum † & ידע שות ‡ diuitiæ sunt duraturæ: & num † erit ‡ Apparuit herba ‡ apparebit † colligentur * Ouium lanæ erũt pro indumentis tuis: ‡ erunt ‡ sufficiet preciũ lactis † cibum ‡ cibum * victum חיה † erat ‡ impij: נוס שור ‡ fidet. Propter præuaricationẽ populi ‡ sunt * propter hominem intelligentẽ & scientem prolongabitur regnum.

* sapiens ‡ est vt — mundans ‡ est דלל ירה ‡ litigabunt cum גרה * Melior est בין * qui ambulat in perfectione ‡ Qui custodit ‡ est ‡ qui pascit * Qui multiplicat diuitias suas ‡ ad largiẽdum pauperibus ‡ eas. חלל ‡ Qui remouet ‡ ne audiat סור ‡ Qui errare facit ‡ per ‡ rectos & perfecti רוע נפל ‡ est * pauper ‡ Cum exultauerint iusti † cum surrexerint impij, רנב ‡ Qui tegit scelera sua ‡ cõfitentis ‡ relinquẽtis misereb— ירה Beatus homo qui pauet ‡ sed qui indurat † corruet ‡ Vt ‡ dominatur ‡ pauperi ‡ deficiẽs בין ‡ multiplicabit rapinas ‡ sed qui odio habet auaritiam ‡ raptor propter sanguinem ‡ sepulchrũ ‡ teneãt ‡ Qui ambulat perfecte ‡ semel * Qui colit terram ‡ qui sectatur viros inanes ‡ fidelis multiplicat benedictiones: & qui festinat ditari ‡ faciem in iudicio ‡ est ‡ propter ‡ Festinat ad diuitias ‡ cognoscit ‡ Qui arguit ‡ qui retrocedit ‡ magis quàm is qui blanditur ‡ Qui rapit bona patris sui, & matris suæ, & dicit ‡ est ‡ particeps est ‡ dissipantis bona sua. ‡ sed qui fidit ‡ Qui fidit cordi ‡ est qui ambulat sapienter ‡ erit ‡ erit ארר ‡ Cum surrexerint impij, † cum perierint רבב increpatus qui indurat ‡ erit ‡ Cum dominantur iusti, ‡ cum dominatus fuerit impius, ‡ qui amat

eius *facies* † operuerant , *vrtica* ‡ ipsum totum *ascendit* ecce Et
31 וְהִנֵּה עָלָה כֻלּוֹ ׀ קִמְּשֹׂנִים כָּסּוּ פָנָיו
,ego vidi Et .erat destructa eius lapidum maceria & : *cardui* ‡
32 חֲרֻלִּים וְגֶדֶר אֲבָנָיו נֶהֱרָסָה׃ וָאֶחֱזֶה אָנֹכִי
Parum ‖ .eruditionem accepi ,vidi : meum cor posui
33 אָשִׁית לִבִּי רָאִיתִי לָקַחְתִּי מוּסָר׃ מְעַט
.iacendum ‡ ad manuum *complicationis parum* : *dormitationum parum* , *somniorum*
שֵׁנוֹת מְעַט תְּנוּמוֹת מְעַט ׀ חִבֻּק יָדַיִם לִשְׁכָּב׃
.*clypei* ‡ vir tanquā *tui* * defectus & : tua paupertas viator ‖ veniet Et
34 וּבָא־מִתְהַלֵּךְ רֵישֶׁךָ וּמַחְסֹרֶיךָ כְּאִישׁ מָגֵן׃

ascenderant per ‡ spinæ, † superficiē — נִכְסָה — ‡ vrticæ — ‖ Paruis — נָחָה | יָשַׁר — somnis, paruis dormitationibus, paruo amplexu manuum cubitum quiescendum cū veniet sua op̄ cst — ‖ tanquā * tuus ‡ scutatus — יֶשׁ — מָגֵן

CAP. XXV. כה

viri transtulerunt quas : Selomoh parabolæ ‡ hæ Etiam
1 גַּם־אֵלֶּה מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר הֶעְתִּיקוּ אַנְשֵׁי ׀
celare † Dei Gloria .Iehudah regis Chizchiiah
2 חִזְקִיָּה מֶלֶךְ־יְהוּדָה׃ כְּבֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר
,altitudine in Cælorum .verbum inuestigare regum gloria & : verbū
3 דָּבָר וּכְבֹד מְלָכִים חֲקֹר דָּבָר׃ שָׁמַיִם לָרוּם
.inuestigatio † non regum cordis & : profunditate in terræ &
וָאָרֶץ לָעֹמֶק וְלֵב מְלָכִים אֵין חֵקֶר׃
.vas *conflanti* ‡ egredietur & : argento de scorias Remoue
4 הָגוֹ סִיגִים מִכָּסֶף וַיֵּצֵא לַצֹּרֵף כֶּלִי׃
.eius soliū iustitia in firmabitur & : *regis facies ad* ‡ impium Remoue
5 הָגוֹ רָשָׁע לִפְנֵי־מֶלֶךְ וְיִכּוֹן בַּצֶּדֶק כִּסְאוֹ׃
ne magnorum loco in & : *regis facies ad te decorum ostendas* ‖ Ne
6 אַל־תִּתְהַדַּר לִפְנֵי־מֶלֶךְ וּבִמְקוֹם גְּדֹלִים אַל־
te *demittere præ* * , huc ascende , tibi *dicere* † melius Quia .steteris
7 תַּעֲמֹד׃ כִּי טוֹב אֲמָר־לְךָ עֲלֵה הֵנָּה מֵהַשְׁפִּילְךָ
egrediaris Ne .tui oculi viderunt quem : *magnifici facies ad* †
8 לִפְנֵי נָדִיב אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ׃ אַל־תֵּצֵא
: eius nouissimo in facias aliquid forte ne , citò litigandum ad
לָרִב מַהֵר פֶּן מַה־תַּעֲשֶׂה בְּאַחֲרִיתָהּ
: tuo amico cum litiga tuū Litigium . *tuum socium te afficiendo pudore in*
9 בְּהַכְלִים אֹתְךָ רֵעֶךָ׃ רִיבְךָ רִיב אֶת־רֵעֶךָ
: audiens te afficiat probris forte Ne .reueles ne alterius secretum &
10 וְסוֹד אַחֵר אַל־תְּגָל׃ פֶּן־יְחַסֶּדְךָ שֹׁמֵעַ
transparentibus thecis in auri poma † .reuertatur non tua infamia &
11 וְדִבָּתְךָ לֹא תָשׁוּב׃ תַּפּוּחֵי זָהָב בְּמַשְׂכִּיּוֹת
, *auri* * inauris ‡ .suis *rotis super* ‖ dictum verbum : *argenti* †
12 כָּסֶף דָּבָר דָּבֻר עַל־אָפְנָיו׃ נֶזֶם זָהָב
audiente aure super sapiens arguens † : obrizi ornamentum &
וַחֲלִי־כָתֶם מוֹכִיחַ חָכָם עַל־אֹזֶן שֹׁמָעַת׃
: illū mittentibus fidelis legatus ‡ , messis die in niuis frigus Sicut
13 כְּצִנַּת־שֶׁלֶג ׀ בְּיוֹם קָצִיר צִיר נֶאֱמָן לְשֹׁלְחָיו
, ventus & , Vapores ‡ .faciet *reuerti* ‖ sui domini animam &
14 וְנֶפֶשׁ אֲדֹנָיו יָשִׁיב׃ נְשִׂיאִים וְרוּחַ
longitudine In .*falsitatis* ‖ *dono in se iactans* † vir : * *non pluuia* ‡ &
15 וְגֶשֶׁם אָיִן אִישׁ מִתְהַלֵּל בְּמַתַּת־שָׁקֶר׃ בְּאֹרֶךְ
.os † confringet mollis lingua & : *gubernator persuadebitur narium*
אַפַּיִם יְפֻתֶּה קָצִין וְלָשׁוֹן רַכָּה תִּשְׁבָּר־גָּרֶם׃
, *eo satieris* * forte ne : *tuam sufficientiam* ‡ comede , inuenisti Mel
16 דְּבַשׁ מָצָאתָ אֱכֹל דַּיֶּךָּ פֶּן־תִּשְׂבָּעֶנּוּ
: tui *socij* † domo à tuum pedem *fac Rarum* ‖ .illud euomas &
17 וַהֲקֵאתוֹ׃ הֹקַר רַגְלְךָ מִבֵּית רֵעֶךָ
sagitta & , gladi* & , *Dispergens* ‡ .te habeat odio & , *te satietur* * forte ne
18 פֶּן־יִשְׂבָּעֲךָ וּשְׂנֵאֶךָ׃ מֵפִיץ וְחֶרֶב וְחֵץ
dens .*falsitatis* ‡ testimonium suum *socium in respondens* † vir ‡ : acuta
19 שָׁנוּן אִישׁ עֹנֶה בְרֵעֵהוּ עֵד שָׁקֶר׃ שֵׁן
.angustiæ die in præuaricatoris fiducia : *luxatus* * pes & , confractus
רֹעָה וְרֶגֶל מוּעָדֶת מִבְטָח בּוֹגֵד בְּיוֹם צָרָה׃
: nether † super acetum ‡ , frigoris die in vestimentum *Remouens* ‡
20 מַעֲדֶה־בֶּגֶד ׀ בְּיוֹם קָרָה חֹמֶץ עַל־נָתֶר
, te habēs odio esurierit Si .*malo corde super* † canticis in cantās &
21 וְשָׁר בַּשִּׁרִים עַל לֶב־רָע׃ אִם־רָעֵב שֹׂנַאֲךָ
Quia .aquam ei propina , sitiuerit si & : pane illum ciba
22 הַאֲכִלֵהוּ לָחֶם וְאִם־צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מָיִם׃ כִּי
reddet DOMINVS & ‡ : eius caput super *capiens* † tu prunas
גֶּחָלִים אַתָּה חֹתֶה עַל־רֹאשׁוֹ וַיהוָה יְשַׁלֶּם־
conturbata † facies & ‡ : pluuiam *parturiet* * aquilo ventus ‖ .tibi
23 לָךְ׃ רוּחַ צָפוֹן תְּחוֹלֵל גָּשֶׁם וּפָנִים נִזְעָמִים
: tecti angulo *super* * sedere † Melius .*occultationis* ‡ linguam
24 לְשׁוֹן סָתֶר׃ טוֹב שֶׁבֶת עַל־פִּנַּת־גָּג
frigidæ aquæ .*societatis* † domo * & , *contentionum* ‡ muliere *præ* †
25 מֵאֵשֶׁת מִדְיָנִים וּבֵית חָבֶר׃ מַיִם קָרִים
.longinqua terra è bonus auditus & : *lassa anima super* †
עַל־נֶפֶשׁ עֲיֵפָה וּשְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק׃

‡ sunt — † est — † est — ‡ argentario — הָגָה ‡ coram rege — ‖ magnifices te coram rege: — † est vt dicat * quàm quod humiliet † coram principe — רָאָה ‡ יָצָא quando pudore afficeret te amic⁹ tuus — רָעָה — גָּלָה — † Sicut mala aurea cum figuris — שְׂכָה † argenteis: est ‖ cum modis ‡ Vt * aureū † est qui arguit sapientem, cum est auris obtemperans — שָׁלַח — צִנָּה † requiescere facit — שׁוּב bes ‡ pluuiam * gigni res: sic qui se iactat de † mendacio. longanimitate flectitur princeps † sed — דֵּי — ‡ quantum sufficit tibi: ‖ Prohibe † frequentare — קִיא רָעָה * satiatus de ‡ Vt malleus — פוּץ חֵץ † est † qui testificatur contra proximū † falsum. Sicut * labeus: sic est — צוּר ‡ Sicut qui remouet à se † sicut † aceruo. sic † cordi afflicto — שׁוּר — † accipis ‡ etiam ‖ Sicut * fugat ‡ sic † iracunda † occultè detrahentem. * quàm cum ‡ contentiosa ‡ ampla. Sicut ‡ animæ sitienti — דוּן — עוּף

קָטֵד — ‖ לֹּחַץ — מְצָא

26 מַעְיָן נִרְפָּשׂ וּמָקוֹר מָשְׁחָת צַדִּיק מָט לִפְנֵי רָשָׁע׃
. *impij facies ad* † lapsus iustus ‡ : corrupta *vena & conculcatus* ‡ fons *
‡ inuestigatio & † : bonum * non *multiplicando* ‡ mel comedere ‖
27 אָכֹל דְּבַשׁ הַרְבּוֹת לֹא־טוֹב וְחֵקֶר
cuius vir : *murus non* * dirupta vrbs † .gloria ‖ illorū gloriæ
28 כְּבֹדָם כָּבוֹד׃ עִיר פְּרוּצָה אֵין חוֹמָה אִישׁ אֲשֶׁר
.*suo* spiritui *claustrum* ‡ non
אֵין מַעְצָר לְרוּחוֹ׃

* Sicut ‡ pedibus turbatus & scaturigo ‡ sic est † coram impio. — מוּט ‖ Sicut ‡ multum * est † sic ‡ nimia ‖ non est † Sicut * absque muro est: ‡ est prohibitio

CAP. XXVI. כו

decens non * sic : † messe in pluuia sicut & , æstate in nix Sicut
1 כַּשֶּׁלֶג ׀ בַּקַּיִץ וְכַמָּטָר בַּקָּצִיר כֵּן לֹא־נָאוֶה
sic : volare † hirundinis sicut , vagari † auis Sicut .gloria stulto
2 לִכְסִיל כָּבוֹד׃ כַּצִּפּוֹר לָנוּד כַּדְּרוֹר לָעוּף כֵּן
: asino *frenum* ‡ , equo Flagellum .*veniet* non gratis maledictio
3 קִלְלַת חִנָּם לֹא תָבֹא׃ שׁוֹט לַסּוּס מֶתֶג לַחֲמוֹר
stulto respondeas Ne .stultorum corpori * virga &
4 וְשֵׁבֶט לְגֵו כְּסִילִים׃ אַל־תַּעַן כְּסִיל
.tu etiam ei adæqueris forte ne : eius stultitiam secundum
כְּאִוַּלְתּוֹ פֶּן־תִּשְׁוֶה־לּוֹ גַם־אָתָּה׃
sapiens sit forte ne : eius stultitiā secundū stulto Responde
5 עֲנֵה כְסִיל כְּאִוַּלְתּוֹ פֶּן־יִהְיֶה חָכָם
mittens † : bibens *rapinam* ‡ , pedes *decurtans* * .suis oculis in
6 בְּעֵינָיו׃ מְקַצֶּה רַגְלַיִם חָמָס שֹׁתֶה שֹׁלֵחַ
parabola & : *claudo à coxas Eleuate* ‡ .stulti *manu in* ‖ verba
7 דְּבָרִים בְּיַד־כְּסִיל׃ דַּלְיוּ שֹׁקַיִם מִפִּסֵּחַ וּמָשָׁל
: *lapidum cumulo* ‡ in lapidem *ligate* * Sicut .stultorum ore in
8 בְּפִי כְסִילִים׃ כִּצְרוֹר אֶבֶן בְּמַרְגֵּמָה
† ebrij manu in ascendit ‡ spina ‖ .gloriam stulto *dans* † sic
9 כֵּן־נוֹתֵן לִכְסִיל כָּבוֹד׃ חוֹחַ עָלָה בְיַד־שִׁכּוֹר
: omnia *formans* ‡ Magnus .stultorum ore in parabola &
10 וּמָשָׁל בְּפִי כְסִילִים׃ רַב מְחוֹלֵל־כֹּל
. transgressoribus *dans* † mercedem & , stulto *dans* † mercedem &
וְשֹׂכֵר כְּסִיל וְשֹׂכֵר עֹבְרִים׃
. *sua stultitia in iterans* ‡ stultus ‡ : suū vomitū *super reuertens* canis Sicut
11 כְּכֶלֶב שָׁב עַל־קֵאוֹ כְּסִיל שׁוֹנֶה בְאִוַּלְתּוֹ׃
.eo de quā * stulto ‖ spes : suis oculis in sapientē *virum* Vidisti
12 רָאִיתָ אִישׁ חָכָם בְּעֵינָיו תִּקְוָה לִכְסִיל מִמֶּנּוּ׃
.plateas inter Leo : via in *Pardus* † : piger Dixit
13 אָמַר עָצֵל שַׁחַל בַּדָּרֶךְ אֲרִי בֵּין הָרְחֹבוֹת׃
.suo lectulo *super* † piger & ‡ : suo cardine *super voluetur Ianua* *
14 הַדֶּלֶת תִּסּוֹב עַל־צִירָהּ וְעָצֵל עַל־מִטָּתוֹ׃
ad eam reducere *laborauit* ‖ : sinu in suam manum piger Abscondit
15 טָמַן עָצֵל יָדוֹ בַּצַּלָּחַת נִלְאָה לַהֲשִׁיבָהּ אֶל־
referentes * septem quàm : suis oculis in piger ‡ Sapientior .suum os
16 פִּיו׃ חָכָם עָצֵל בְּעֵינָיו מִשִּׁבְעָה מְשִׁיבֵי
transeundo se ingerēs , *transiens* ‡ : canis aures *in Apprehendens* ‖ .*exactū* consiliū
17 טָעַם׃ מַחֲזִיק בְּאָזְנֵי־כָלֶב עֹבֵר מִתְעַבֵּר
.morte & , sagittas , scintillas *iaciens in insanies* † Sicut .*sibi non litem super*
18 עַל־רִיב לֹא־לוֹ׃ כְּמִתְלַהְלֵהַּ הַיֹּרֶה זִקִּים חִצִּים וָמָוֶת׃
ego ridens ‖ nonne : dicet & : *suū socium* * fraudauit ‡ vir Sic
19 כֵּן־אִישׁ רִמָּה אֶת־רֵעֵהוּ וְאָמַר הֲלֹא־מְשַׂחֵק אָנִי׃
silebit *susurrone non in* † & : ignis extinguetur *lignorum consumptione In*
20 בְּאֶפֶס עֵצִים תִּכְבֶּה־אֵשׁ וּבְאֵין נִרְגָּן יִשְׁתֹּק
vir & * : ignem ad ligna & , prunas ad ‖ carbo ‡ .contentio
21 מָדוֹן׃ פֶּחָם לְגֶחָלִים וְעֵצִים לְאֵשׁ וְאִישׁ
susurronis Verba .litem succendendum ad *contentionum* ‡
22 מִדְיָנִים לְחַרְחַר־רִיב׃ דִּבְרֵי נִרְגָּן
argentum * .ventris *penetralia descenderunt* ‖ ipsa & : *lenientia* † veluti
23 כְּמִתְלַהֲמִים וְהֵם יָרְדוּ חַדְרֵי־בָטֶן׃ כֶּסֶף
cor & , *ardentia* ‡ labia † : testam super obductum *scoriarum* †
סִיגִים מְצֻפֶּה עַל־חָרֶשׂ שְׂפָתַיִם דֹּלְקִים וְלֶב־
suo interiori * in & , *habens odio agnoscetur* ‖ suis labiis In .malum
24 רָע׃ בִּשְׂפָתָו יִנָּכֵר שׂוֹנֵא וּבְקִרְבּוֹ
credideris ne , *suam vocem gratificabit* ‡ Cum .dolum ponet
25 יָשִׁית מִרְמָה׃ כִּי־יְחַנֵּן קוֹלוֹ אַל־תַּאֲמֶן־
se Operiet .illius corde in † abominationes septē quoniā : *eum in* ‡
26 בּוֹ כִּי שֶׁבַע תּוֹעֵבוֹת בְּלִבּוֹ׃ תִּכַּסֶּה
. *concione* ‡ in eius malitia erit manifesta : *desolatione* * in odium
27 שִׂנְאָה בְּמַשָּׁאוֹן תִּגָּלֶה רָעָתוֹ בְקָהָל׃
cum ad , † lapidem *voluens* ‖ & : cadet eam in , foueam Fodiens ‡
28 כֹּרֶה־שַּׁחַת בָּהּ יִפֹּל וְגֹלֵל אֶבֶן אֵלָיו
os & : *suos contritos* ‡ habebit odio *falsitatis Lingua* * .reuertetur
29 תָּשׁוּב׃ לְשׁוֹן־שֶׁקֶר יִשְׂנָא דַכָּיו וּפֶה
.‡ expulsionem faciet blandum
חָלָק יַעֲשֶׂה מִדְחֶה׃

† non est conueniēs * nec conueniens est † est — ‡ & camus — * necessaria est — גֵּוָה — עָנָה — * Sicut succisus ‡ sic iniquitatem † est qui mittit ‖ per manum ‡ Sicut inæquales sunt tibiæ claudi: sic — קָצָה דָּלָה שׁוֹק — * qui ligat ‡ funda: † est qui dat ‖ Sicut ‡ quæ † sic est — ‡ Dominus creat — רָבַב † dat — reuertitur ad ‡ sic iterat stultitiā suā. — קוֹא ‖ est de * magis — רָאָה † Leo est — * Sicut ostium vertitur ‡ sic † in — נָטָה ‖ laborat — שׁוּב † est * respondētibus — ‖ Sicut qui apprehēdit ‡ sic est qui transit, qui irascitur in lite quæ non est sua. ‡ abscondit se qui iacit ‡ qui * amicum ‖ ludo? — לָהַט זִיק חֵצֶץ — Cùm non fuerint ligna † quum non fuerit susurro ‡ Sicut ‖ est dissipans * sic ‡ contentiosus — רוּן — חָרַר — † blanda sunt ‡ descēdunt ad interiora * Sicut † plenum scoriis ‖ sic sunt ‡ succendentia lites ‖ aliū se præferet qui odio habet, * in interioribus suis ‡ extulerit orando, ‡ ei: † sunt — רוּעַ — שׁוּת — * deceptionem ‡ congregatione. ‡ Qui alteri fodit ‖ qui voluit † contra alium, — נָשָׁא נָפַל דָּכָא — * Lingua mēdacem ‡ contritus corde: ‡ à via vitæ.

:cælos in volabit aquila sicut * :alas sibi faciet ‡
יעשה־לו כנפים כנשר ועיף השמים׃
concupiscas ne & :oculi mali ‖ panem comedas Ne
1 6 † אל־תלחם את־לחם רע עין ואל־תתאו
sic ,sua anima in ‡ æstimauit sicut Quoniam .eius sapidos cibos ad*
2 למטעמתיו׃ † כי ׀ כמו־שער בנפשו כן־ 7
.tecum * non eius cor & :tibi dicet ,bibe & comede :hoc †
3 הוא אכל ושתה יאמר לך ולבו בל־עמך׃
tua verba corrumpes & :eam euomes † ,comedisti ‡ tuam Buccellam
4 8 † פתך־אכלת תקיאנה ושחת דבריך
contemnet quia;loquaris ne stulti auribus In .iucunda ‡
5 9 הנעימים׃ † באזני כסיל אל־תדבר כי־יבוז
terminum loco moueas* Ne .tuorum eloquiorum intellectum
6 10 לשכל מליך׃ † אל־תסג גבול
.introeas ne pupillorum agros † in & :seculi ‡
עולם ובשדי יתומים אל־תבא׃
.tecum eorum litem litigabit ‡ ipse :‖ fortis illorū redemptor Quia
7 11 † כי־גאלם חזק הוא־יריב את־ריבם אתך׃
eloquia ad tuas aures & ;tuum cor eruditionem ad fac Ingredi
8 12 † הביאה למוסר לבך ואזנך לאמרי־
cū percusseris cum* :correctionē puero à prohibeas Ne .scientiæ
9 13 דעת׃ † אל־תמנע מנער מוסר כי־תכנו
;eum percuties virga in Tu .morietur non ;virga in
10 14 בשבט לא ימות׃ † אתה בשבט תכנו
fuerit sapiens si ,mi Fili .erues inferno ab eius animam &
11 15 ונפשו משאול תציל׃ † בני אם־חכם
exultabunt Et .† ego etiam ,meum cor lætabitur ;tuum cor
12 16 לבך ישמח לבי גם־אני׃ † ותעלזנה
.rectitudines ‡ tua labia loquendo in ‖ ;mei renes
כליותי בדבר שפתיך מישרים׃
timore in quinimo † :peccatores in tuum cor æmuletur Ne
17 † אל־יקנא לבך בחטאים כי אם־ביראת־
tua spes & ;nouissimum ‡ est si * Quia .die tota ‖ DOMINI
13 18 יהוה כל־היום׃ † כי אם־יש אחרית ותקותך
progredi † fac & :esto ‡ sapiens & ,mi fili tu Audi .succidetur non
14 19 לא תכרת׃ † שמע־אתה בני וחכם ואשר
: vini potatoribus in ‡ sis Ne .tuum cor via in
15 20 בדרך לבך׃ † אל־תהי בסבאי־יין
sufficietur pauper ‖ edax & ,bibax Quia .sibi carnis comessatorib⁹ in ‡
16 21 בזללי בשר למו׃ † כי־סבא וזולל יורש
ipse ,tuo patri Audi ‡ .dormitatio induere faciet scissuras † &
22 וקרעים תלביש נומה׃ † שמע לאביך זה
.tuam matrem ,senuerit cum ,contemnas ne & :te genuit
17 ילדך ואל־תבוז כי־זקנה אמך׃
,eruditionem & ,sapientiam ;vendas ne & ,eme Veritatem
18 23 † אמת קנה ואל־תמכר חכמה ומוסר
generans : iusti pater exultabit Exultando .intelligentiam &
19 24 ובינה׃ † גול יגול אבי צדיק יולד
:tua mater & ,tuus pater Lætabitur .eo in lætabitur & ,sapientē
20 25 חכם וישמח־בו׃ † ישמח־אביך ואמך
tui oculi & :mihi tuū cor mi fili Præbe .tua genitrix exultabit &
21 26 ותגל יולדתך׃ † תנה בני לבך לי ועיניך
puteus ‡ & ;meretrix * profunda fouea † Quia .custodiāt meas vias
22 27 דרכי תרצנה׃ † כי־שוחה עמקה זונה ובאר
:insidiabitur prædæ tanquam ipsa Etiam .aliena angustus
28 צרה נכריה׃ † אף־היא כחתף תארב
,egestas † cui ,væ ‡ Cui .addet hominib⁹ in præuaricatores &
23 29 ובוגדים באדם תוסף׃ † למי אוי למי אבוי
cui ?gratis † vulnera cui ,murmur ‡ cui ,rixæ cui
24 למי מדינים ׀ למי־שיח למי פצעים חנם למי
ingredientibus ‖ :vino super * Morantibus ?† oculorum rubor
25 30 חכללות עינים׃ † למאחרים על־היין לבאים
,rubuerit cum † vinum intuearis Ne .mixturam † quærendum ad
26 31 לחקור ממסך׃ † אל־תרא יין כי יתאדם
.rectitudinibus in ibit ‡ ,suum oculum ‖ calice in dederit cum
27 כי־יתן בכיס עינו יתהלך במישרים׃
.punget ‡ regulus velut & ;mordebit serpens sicut suo nouissimo*
32 † אחריתו כנחש ישך וכצפעני יפרש׃
.peruersa loquetur † tuum cor & ;extraneas ‡ videbunt tui Oculi
28 33 † עיניך יראו זרות ולבך ידבר תהפכות׃
capite in iacens ‡ sicut & ;maris corde in iacens ‡ veluti eris Et
29 34 † והיית כשכב בלב־ים וכשכב בראש
non ,me concusserūt :ægrotaui non ,me Verberauerunt .rudentis ‖
30 35 חבל׃ † הכוני בל־חליתי הלמוני בל־
.adhuc illud quæram ,addam ?euigilabo quando, ‡ cognoui
ידעתי מתי אקיץ אוסיף אבקשנו עוד׃

‡facient * similes aquilæ
עוף קרי
& volabunt
‖malum oculum habentis,
רוע
*pulmenta
‡animo suo,
†fuit: *erit
‡quam
†euomas:& corrumpas
קוא כלל סוג
‡dulcia.
*transferas
‡antiquum;
†agrum
בוא ריב
‖est: ‡ iudicabit causam eorum
יסר
*si
נכה
נצל
†lætabor.
‖cum locuta fuerint
‡quæ recta sunt,
†sed
כלה קוה
‖sis * verè
‡merces;
‡eris:
†ambulare per viam
אשר
‡cum
‖pauperes efficientur;
ירש
†vestibus scissis
‡Obtempera
אמן
גיל גיל קרי
ויולד קרי
†sicut *est ‡velut
נצר צור
הצורנה קרי
‡est
†anxietas,
יסף אבה
‡loquacitas,
†frustra?
שוח חנן בוא
†erit? *in
‖euntibus
†mixtum vinum.
†quando rubescit
ראה נשך זור
‖colorem
‡ingredieturque directè.
בכוס קרי
‡In ‡ dolore afficiet.
‡visiones
†cogitabit
‡dormiens
היה נכה קוץ
‖mali nauis,
‡eum qui me percussit,

CAP. XXIIII. כד

existendum ad ‖ desideres ne & :malitiæ ‡ homines in æmuleris Ne
1 † אל־תקנא באנשי רעה ואל־תתאו להיות
laborem * & ;eorum cor meditabitur rapinam Quia .eis cum
2 אתם׃ † כי־שד יהגה לבם ועמל
: domus ædificabitur sapientia In .loquentur eorum labia
3 שפתיהם תדברנה׃ † בחכמה יבנה בית
,replebuntur penetralia scientia in † Et .stabilietur intelligentia in &
4 ובתבונה יתכונן׃ † ובדעת חדרים ימלאו
: fortitudine in ‡ sapiens Vir .iucunda & ,preciosa copia omni ‡
5 כל־הון יקר ונעים׃ † גבר־חכם בעוז
facies industriis in ‖ Quia .potentiam roborans scientiæ ‡ vir &
6 ואיש־דעת מאמץ־כח׃ † כי בתחבלות תעשה־
.consiliarij † multitudine in salus & : bellum tibi
לך מלחמה ותשועה ברב יועץ׃
.suum os aperiet non porta in : sapientiæ stulto Excelsa ‡
7 † ראמות לאויל חכמות בשער לא יפתח־פיהו׃
.vocabunt malarū cogitationū patronum ‡ eum :malefacere Cogitantem
8 † מחשב להרע לו בעל־מזמות יקראו׃
homini abominatio & : peccatum stultitiæ † mala Cogitatio
9 † זמת אולת חטאת ותועבת לאדם
.tua fortitudo ‖ angusta :angustiæ die in fuisti Remissus .derisor ‡
10 לץ׃ † התרפית ביום צרה צר כחכה׃
si ‡ ,occisionem ad nutantes * & :mortem ad captos ‡ Erue
11 † הצל לקחים למות ומטים להרג אם־
nonne ,hunc nouimus non En ,dixeris Cum ‖ ;prohibebis
12 תחשוך׃ † כי־תאמר הן לא־ידענו זה הלא־
ipse ,tuam animam custodiens ‡ & ;intelliget ipse , corda ponderans *
תכן לבות הוא־יבין ונצר נפשך הוא
?suum opus secundum homini reddetque :cognoscet
ידע והשיב לאדם כפעלו׃
.tuo palato super † dulce fauū & :‡ bonū quia ,mel mi fili Comede
13 † אכל־בני דבש כי טוב ונפת מתוק על־חכך׃
:nouissimū est & ,inuenisti si* ;tuæ animæ ‡ sapientiæ scientia Sic
14 † כן ׀ דעה חכמה לנפשך אם־מצאת ויש אחרית
impie ‖ insidieris Ne .excidetur non tua expectatio &
15 ותקותך לא תכרת׃ † אל־תארב רשע
cadet septies Quia .eius accubitum vastes ‡ nec ;iusti habitaculo
16 לנוה צדיק אל־תשדד רבצו׃ † כי שבע ׀ יפול
.malum in corruent impij & ;surget & ,iustus
צדיק וקם ורשעים יכשלו ברעה׃
exultet ne, eū impingendo in ‡ & :læteris ne ,tuum inimicū cadendo In *
17 † בנפל אויבך אל־תשמח ובכשלו אל־יגל
:eius oculis in malum † & ,DOMINVS videat ‡ fortè Ne .tuū cor
18 לבך׃ † פן־יראה יהוה ורע בעיניו
:malignis in succenseas ‡ Ne .suam narem eo desuper ‡ auertat &
19 והשיב מעליו אפו׃ † אל־תתחר במרעים
:maligno nouissimum † erit non Quia .impios in æmuleris ne
20 אל־תקנא ברשעים׃ † כי ׀ לא־תהיה אחרית לרע
,mi fili DOMINVM Time .extinguetur impiorum lucerna
21 נר רשעים ידעך׃ † ירא־את־יהוה בני
repente Quoniam .te misceas ne ‡ iterantibus cum : regem &
22 ומלך עם־שונים אל־תתערב׃ † כי־פתאם
?sciens ‖ quis eorū amborum contritionē & ;eorum exitium ‡ consurget
יקום אידם ופיד שניהם מי יודע׃
*non ,iudicio in facies † Cognoscere :‡ sapientibus hæc Etiam
23 † גם־אלה לחכמים הכר־פנים במשפט בל־
:populi ei maledicent ,tu ‖ Iustus ,impio Dicenti .bonum
24 טוב׃ † אמר לרשע צדיק אתה יקבהו עמים
:erit iucundus ‡ increpantibus Et* .nationes eum detestabuntur
25 יזעמוהו לאמים׃ † ולמוכיחים ינעם
:osculabitur Labia .bona benedictio ingredietur † eos super &
26 ועליהם תבוא ברכת־טוב׃ † שפתים ישק
,tuum opus vico in ‡ Præpara .recta verba respondens ‖
27 משיב דברים נכחים׃ † הכן בחוץ ׀ מלאכתך
.tuam domum ædificabis & postea :tibi ‡ agro in illud præpara &
ועתדה בשדה לך אחר ובנית ביתך׃
.tuis labiis in pellicies nunquid* & :tuū sociū in gratis † testis sis Ne
28 † אל־תהי עד־חנם ברעך והפתית בשפתיך׃
.ei faciam sic ,mihi fecit Quemadmodum , dicas Ne
29 † אל־תאמר כאשר עשה־לי כן אעשה־לו
pigri hominis agrum Super ‖ .suum opus secundum viro reddam
30 אשיב לאיש כפעלו׃ † על־שדה איש־עצל
.corde carentis ‡ hominis vineam super † & :transiui
עברתי ועל־כרם אדם חסר־לב׃

quærentes, expulsa vanitas :falsitatis ‡ lingua in thesaurorum Opus‡
6 פֹּעַל אֹצָרוֹת בִּלְשׁוֹן שָׁקֶר הֶבֶל נִדָּף מְבַקְשֵׁי
renuerunt quia :eos terrebit * impiorum Rapina .‡mortem
7 מָוֶת׃ שֹׁד־רְשָׁעִים יְגוֹרֵם כִּי מֵאֲנוּ
‡mundi & :alieni & ,‡viri via est Inuersa .iudicium facere
8 לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט׃ הֲפַכְפַּךְ דֶּרֶךְ אִישׁ וָזָר וְזַךְ
;tecti angulo super * habitare † Melius .eius opus rectum
9 יָשָׁר פָּעֳלוֹ׃ טוֹב לָשֶׁבֶת עַל־פִּנַּת־גָּג
impij Anima .societatis‡ domo‡& ,contentionum‡muliere præ‡
10 מֵאֵשֶׁת מִדְיָנִים וּבֵית חָבֶר׃ נֶפֶשׁ רָשָׁע
.eius amicus eius oculis in erit gratus non :malum desiderauit
אִוְּתָה־רָע לֹא־יֻחַן בְּעֵינָיו רֵעֵהוּ׃
intelligendo in † & : simplex efficietur sapiens ,derisore mulctando In‡
11 בַּעְנָשׁ־לֵץ יֶחְכַּם־פֶּתִי וּבְהַשְׂכִּיל
:impij domum ad iustus Intelligens‡ .scientiam accipiet,sapienti ad
12 לְחָכָם יִקַּח־דָּעַת׃ מַשְׂכִּיל צַדִּיק לְבֵית רָשָׁע
clamore à suam aurem Obturans .‡malum ad impios peruertens†
13 מְסַלֵּף רְשָׁעִים לָרָע׃ אֹטֵם אָזְנוֹ מִזַּעֲקַת־
.exaudietur non & ,clamabit ipse etiam :tenuis‡
דָּל גַּם־הוּא יִקְרָא וְלֹא יֵעָנֶה׃
iram sinu in munus & ;furorem teget ‡ abscondito in Donum
14 מַתָּן בַּסֵּתֶר יִכְפֶּה־אָף וְשֹׁחַד בַּחֵק חֵמָה
* contritio & : iudicium facere iusto † Lætitia .‡fortem
15 עַזָּה׃ שִׂמְחָה לַצַּדִּיק עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וּמְחִתָּה
;intellectus via de errans‡ Homo .iniquitatem operatibus
16 לְפֹעֲלֵי אָוֶן׃ אָדָם תּוֹעֶה מִדֶּרֶךְ הַשְׂכֵּל
:lætitiam diligens defectus * Vir .requiescet manium concione † in
17 בִּקְהַל רְפָאִים יָנוּחַ׃ אִישׁ מַחְסוֹר אֹהֵב שִׂמְחָה
.ditabitur non oleum‡ & ,vinum diligens‡
אֹהֵב יַיִן־וָשֶׁמֶן לֹא יַעֲשִׁיר׃
.præuaricator rectis pro & :impius iusto Propitiatio‡
18 כֹּפֶר לַצַּדִּיק רָשָׁע וְתַחַת יְשָׁרִים בּוֹגֵד׃
contentionum * muliere præ † ;deserti terra in habitare Bonum‡
19 טוֹב שֶׁבֶת בְּאֶרֶץ־מִדְבָּר מֵאֵשֶׁת מִדְיָנִים
habitaculo in oleum‡ & ,desiderabilis Thesaurus .iracundia &
20 וָכָעַס׃ אוֹצָר נֶחְמָד וָשֶׁמֶן בִּנְוֵה
,iustitiam Sequens‡ .eum deglutiet‡ homo stultus & : sapientis
21 חָכָם וּכְסִיל אָדָם יְבַלְּעֶנּוּ׃ רֹדֵף צְדָקָה
.gloriam & ,iustitiam ,vitam inueniet ;misericordiam &
וָחָסֶד יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכָבוֹד׃
robur faciet descendere & :sapiens ascendit fortium Ciuitatem
22 עִיר גִּבֹּרִים עָלָה חָכָם וַיֹּרֶד עֹז
custodiens † ;suam linguam & ,suum os Custodiens .‡ fiduciæ
23 מִבְטֶחָה׃ שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שֹׁמֵר
:eius nomen derisor ,arrogans‡ ,Superbus .suâ animâ angustiis ab
24 מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ׃ זֵד יָהִיר לֵץ שְׁמוֹ
:eum interficiet pigri Desiderium .superbiæ ira in faciens
25 עוֹשֶׂה בְּעֶבְרַת זָדוֹן׃ תַּאֲוַת עָצֵל תְּמִיתֶנּוּ
concupiuit † die Tota .‡ facere eius manus renuerunt quia
26 כִּי־מֵאֲנוּ יָדָיו לַעֲשׂוֹת׃ כָּל־הַיּוֹם הִתְאַוָּה
.prohibebit non & ,tribuet iustus & :concupiscentiam
תַאֲוָה וְצַדִּיק יִתֵּן וְלֹא יַחְשֹׂךְ׃
mala cogitatione in quia etiam ‡ ;abominatio ‡ impiorū Sacrificium
27 זֶבַח רְשָׁעִים תּוֹעֵבָה אַף כִּי־בְזִמָּה
audiens ‡ vir & : peribit mendaciorum ‡ Testis .illud attulerit
28 יְבִיאֶנּוּ׃ עֵד־כְּזָבִים יֹאבֵד וְאִישׁ שׁוֹמֵעַ
: suis faciebus in ‡ impius vir ‡ Roborauit .loquetur finem in
29 לָנֶצַח יְדַבֵּר׃ הֵעֵז אִישׁ רָשָׁע בְּפָנָיו
neque ,sapientia*Non .suam viam parabit ‡ ipse rectus &
30 וְיָשָׁר הוּא יָכִין דַּרְכּוֹ׃ אֵין חָכְמָה וְאֵין
*paratus Equus .DOMINVM contra consilium nec;intelligētia
31 תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לְנֶגֶד יְהוָה׃ סוּס מוּכָן
.salus † DOMINI & ‡ ;belli diem ad
לְיוֹם מִלְחָמָה וְלַיהוָה הַתְּשׁוּעָה׃

CAP. XXII. כב

auro præ & ,argento præ : multa opulentia præ ‡ nomen * Eligibilius
1 נִבְחָר שֵׁם מֵעֹשֶׁר רָב מִכֶּסֶף וּמִזָּהָב
ipsos oēs faciens :sibi obuiauerunt pauper & Diues .bona gratia
2 חֵן טוֹב׃ עָשִׁיר וָרָשׁ נִפְגָּשׁוּ עֹשֵׂה כֻלָּם
simplices & :se abscondit & ,malum vidit Callidus .DOMINVS
3 יְהוָה׃ עָרוּם רָאָה רָעָה וְיִסָּתֵר וּפְתָיִים
timor mansuetudinem‡ Propter .mulctabuntur‡ & ,sunt transgressi
4 עָבְרוּ וְנֶעֱנָשׁוּ׃ עֵקֶב עֲנָוָה יִרְאַת
.vita * & , gloria & ,opulentia †:DOMINI
יְהוָה עֹשֶׁר וְכָבוֹד וְחַיִּים׃

,suam animam custodiens‡ :peruersi via in ‡ laquei ,Spinæ
5 צִנִּים פַּחִים בְּדֶרֶךְ עִקֵּשׁ שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ
etiam : suæ viæ os super * puerum Initia .eis ab se elongabit
6 יִרְחַק מֵהֶם׃ חֲנֹךְ לַנַּעַר עַל־פִּי דַרְכּוֹ גַּם
pauperes in † Diues .ea ab recedet non ,senuerit cùm
7 כִּי־יַזְקִין לֹא־יָסוּר מִמֶּנָּה׃ עָשִׁיר בְּרָשִׁים
iniquitatē Seminans .commodanti viro mutuans seruus‡ & :dominabitur
8 יִמְשׁוֹל וְעֶבֶד לֹוֶה לְאִישׁ מַלְוֶה׃ זוֹרֵעַ עַוְלָה
.consumet ‡ eius iræ virga & :calamitatem * metet
יִקְצוֹר־אָוֶן וְשֵׁבֶט עֶבְרָתוֹ יִכְלֶה׃
.tenui†suo pane de dedit quia ;benedicetur ipse ,oculus Bonus‡
9 טוֹב־עַיִן הוּא יְבֹרָךְ כִּי־נָתַן מִלַּחְמוֹ לַדָּל׃
,iudicium cessabit & :contentio egredietur & ,derisore Eiice
10 גָּרֵשׁ לֵץ וְיֵצֵא מָדוֹן וְיִשְׁבֹּת דִּין
,eius labiorum gratia‡ ,cordis munditiam Diligens‡ .ignominia &
11 וְקָלוֹן׃ אֹהֵב טְהָר־לֵב חֵן שְׂפָתָיו
:scientiam custodierunt DOMINI Oculi .rex * eius amicus
12 רֵעֵהוּ מֶלֶךְ׃ עֵינֵי יְהוָה נָצְרוּ דָעַת
:vico in † Leo ‡ piger Dixit .præuaricatoris verba peruertet &
13 וַיְסַלֵּף דִּבְרֵי בֹגֵד׃ אָמַר עָצֵל אֲרִי בַחוּץ
:alienarū ‡ os ‡ profunda fouea ‡ .occidar platearum medio in
14 בְּתוֹךְ רְחֹבוֹת אֵרָצֵחַ׃ שׁוּחָה עֲמֻקָּה פִּי זָרוֹת
corde in*colligata Stultitia .illuc cadet DOMINVS infensus cui‡
15 זְעוּם יְהוָה יִפּוֹל־שָׁם׃ אִוֶּלֶת קְשׁוּרָה בְלֶב־
.eo ab eam faciet elongare correctionis virga :pueri
נָעַר שֵׁבֶט מוּסָר יַרְחִיקֶנָּה מִמֶּנּוּ׃
.defectū ad † verè ,diuiti dans : sibi multiplicandū ad,tenui Extorquens‡
16 עֹשֵׁק דָּל לְהַרְבּוֹת לוֹ נֹתֵן לְעָשִׁיר אַךְ לְמַחְסוֹר׃
pones ‡ tuum cor & :sapientum verba audi & ,tuam aurē Inclina
17 הַט אָזְנְךָ וּשְׁמַע דִּבְרֵי חֲכָמִים וְלִבְּךָ תָּשִׁית
:tuo ventre‡in ea custodieris si,Idelectabilis Quia .meā scientiā ad
18 לְדַעְתִּי׃ כִּי־נָעִים כִּי־תִשְׁמְרֵם בְּבִטְנֶךָ
DOMINO in existendum Ad‡ .tuis labiis super*pariter dirigentur
19 יִכֹּנוּ יַחְדָּו עַל־שְׂפָתֶיךָ׃ לִהְיוֹת בַּיהוָה
scripsi Nonne .‡tu etiam hodie ‡ te feci scire :tuam fiduciam‡
20 מִבְטַחֶךָ הוֹדַעְתִּיךָ הַיּוֹם אַף־אָתָּה׃ הֲלֹא כָתַבְתִּי
te faciendum scire Ad ‡ ?scientia & ,consiliis in ,terna * tibi
21 לְךָ שָׁלִשִׁים בְּמוֹעֵצֹת וָדָעַת׃ לְהוֹדִיעֲךָ
veritatis eloquia referendum * ad : veritatis eloquiorum certitudinem †
קֹשְׁטְ אִמְרֵי אֱמֶת לְהָשִׁיב אֲמָרִים אֱמֶת
ne & : ipse tenuis ‡ quia ,tenuem‡ diripias Ne .te timentibus
22 לְשֹׁלְחֶךָ׃ אַל־תִּגְזָל־דָּל כִּי דַל־הוּא וְאַל־
:eorū litem litigabit*DOMINVS Quia .porta in afflictum†conteras
23 תְּדַכֵּא עָנִי בַשָּׁעַר׃ כִּי־יְהוָה יָרִיב רִיבָם
auctori associeris ‡ Ne .animam eorum configentium configet ‡ &
24 וְקָבַע אֶת־קֹבְעֵיהֶם נָפֶשׁ׃ אַל־תִּתְרַע אֶת־בַּעַל
.congrediaris ‡ ne excandescentiarum* viro cum & ;nasi
אָף וְאֶת־אִישׁ חֵמוֹת לֹא תָבוֹא׃
.tuæ animæ laqueum capias & ;eius semitas discas forte Ne
25 פֶּן־תֶּאֱלַף אֹרְחֹתָו וְלָקַחְתָּ מוֹקֵשׁ לְנַפְשֶׁךָ׃
.debita fideiubentibus in ;volam percutientibus in † sis Ne
26 אַל־תְּהִי בְתֹקְעֵי־כָף בַּעֹרְבִים מַשָּׁאוֹת׃
tuum cubile ‡ tollet quid vt ;reddendum ad tibi ‡ non Si
27 אִם־אֵין־לְךָ לְשַׁלֵּם לָמָּה יִקַּח מִשְׁכָּבְךָ
fecerūt quem ;seculi ‡ terminum retrogae ‡ Ne .te subter de‡
28 מִתַּחְתֶּיךָ׃ אַל־תַּסֵּג גְּבוּל עוֹלָם אֲשֶׁר עָשׂוּ
facies ad ‡ ? suo opere in velocem virum Vidisti .tui patres
29 אֲבוֹתֶיךָ׃ חָזִיתָ אִישׁ מָהִיר בִּמְלַאכְתּוֹ לִפְנֵי־
.tenebrosorum facies ad statuetur ‡ non : statuetur regum
מְלָכִים יִתְיַצָּב בַּל־יִתְיַצֵּב לִפְנֵי חֲשֻׁכִּים׃

CAP. XXIII. כג

considerando ;dominatore ‡ cum comedendum ad sederis Cùm
1 כִּי־תֵשֵׁב לִלְחוֹם אֶת־מוֹשֵׁל בִּין
:tua fauce ‡ in cultrum pones Et .tuas facies ad* quod considerabis†
2 תָּבִין אֶת־אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ׃ וְשַׂמְתָּ שַׂכִּין בְּלֹעֶךָ
:eius sapidos cibos ‡ concupiscas Ne .tu anima compos ‡ si
3 אִם־בַּעַל נֶפֶשׁ אָתָּה׃ אַל־תִּתְאָו לְמַטְעַמּוֹתָיו
.mendaciorum panis hoc & ‡
וְהוּא לֶחֶם כְּזָבִים׃
.cessa † tua intelligentia ab :ditescendum ad‡labores Ne
4 אַל־תִּיגַע לְהַעֲשִׁיר מִבִּינָתְךָ חֲדָל׃
faciendo quia ,ipsum non & ‡illud in* tuos oculos facies volare An
5 הֲתָעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאֵינֶנּוּ כִּי עָשֹׂה

‡Sunt ‡qui custodit
צִנִּן
‡Imbue
*secundum modum
†pauperibus
‡mutuum accipiens seruus erit viro mutuanti. Qui seminat
*iniquitatem:
‡deficiet.
‡Benignus oculo
†pauperi
לַדָּל
‡Qui diligit
‡propter gratiam
*erit
יָדַע
†est foris:
‡Vt ‡est
*mulierum
*is contra quem iratus est
*est
†Qui vi auferat à paupere, vt augeat sua: qui dat
†erit sibi
‡pone
‡est
‡corde
*in ‡Vt sit
‡fiducia tua: ‡hæc
†custodi.
* perfecta
‡Vt scire facerem
†rectitudinem
*respondendum
‡pauperem,
‡pauper est:
†egenum
*iudicabit causam
‡rapiet à rapientibus eos,
‡ sis amicus furibundo;
*iracundo
‡eas.
†inter percutientes manum fideiubendo; inter fideiubentes pro debitis.
‡est ‡ lectum
†quod est
*transferas
‡antiquum;
‡coram regibus stabit:
חָזָה
‡stabit coram tenebrosis.
‡domino:
†considera
*erit coram te.
‡gutture tuo:
‡prædit‡ cupiditate sis. ‡pulmenta
‡ quæ sunt cibus fallax.
‡vt diteris : ne †desinas. Nunquid illustrabis
*vt diuitias accipias?sed non erunt,
התעיף קרי

viro amicus † quiuis & :liberalis faciei† precabuntur Multi
6 רַבִּים יְחַלּוּ פְנֵי־נָדִיב וְכָל־הָרֵעַ לְאִישׁ
eius sodales quia etiam*,eũ oderunt pauperis fratres Omnes .doni†
מַתָּן׃ 7 כָּל־אֲחֵי־רָשׁ שְׂנֵאֻהוּ אַף כִּי מְרֵעֵהוּ
ipsa non dicta sequens :eo ab se elongauerunt
רָחֲקוּ מִמֶּנּוּ מְרַדֵּף אֲמָרִים לֹא־הֵמָּה׃
intelligentiam custodiens :suam animam diligens†,cor Possidens
8 קֹנֶה־לֵּב אֹהֵב נַפְשׁוֹ שֹׁמֵר תְּבוּנָה
:erit impunis non falsitatum* Testis .bonum inueniendum ad
לִמְצֹא־טוֹב׃ 9 עֵד שְׁקָרִים לֹא יִנָּקֶה
:delectatio stulto decora est Non .peribit ,mendacia efflabit &
וְיָפִיחַ כְּזָבִים יֹאבֵד׃ 10 לֹא־נָאוֶה לִכְסִיל תַּעֲנוּג
hominis Intellectus principes in† dominari seruum quia etiam†
אַף כִּי־לְעֶבֶד מְשֹׁל בְּשָׂרִים׃ 11 שֵׂכֶל אָדָם
præuaricationem super transire* eius gloria & :suam narem prolongauit
הֶאֱרִיךְ אַפּוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ עֲבֹר עַל־פָּשַׁע׃
herbam super ros sicut & :regis sæuitia catuli veluti Rugitus
12 נַהַם כַּכְּפִיר זַעַף מֶלֶךְ וּכְטַל עַל־עֵשֶׂב
stillatio & :stultus filius suo patri Contritiones† .eius beneuolentia
רְצוֹנוֹ׃ 13 הַוֹּת לְאָבִיו בֵּן כְּסִיל וְדֶלֶף
hæreditas copia & ,Domus .mulieris cõtentiones cõtinuans
טֹרֵד מִדְיְנֵי אִשָּׁה׃ 14 בַּיִת וָהוֹן נַחֲלַת
.intelligens mulier DOMINO à & :patrum
אָבוֹת וּמֵיְהוָה אִשָּׁה מַשְׂכָּלֶת׃
.famescet fraudulenta anima & :soporem faciet cadere Pigredo
15 עַצְלָה תַּפִּיל תַּרְדֵּמָה וְנֶפֶשׁ רְמִיָּה תִרְעָב׃
,vias suas contemnens* :suã animã custodiens†,mandatũ Custodiens
16 שֹׁמֵר מִצְוָה שֹׁמֵר נַפְשׁוֹ בּוֹזֵה דְרָכָיו
eius retributione & :tenuis miserescens,DOMINO Mutuans .morietur
יוּמָת׃ 17 מַלְוֵה יְהוָה חוֹנֵן דָּל וּגְמֻלוֹ
ad & :spes est quia *:tuum filium Castiga .ei reddet
יְשַׁלֶּם־לוֹ׃ 18 יַסֵּר בִּנְךָ כִּי־יֵשׁ תִּקְוָה וְאֶל־
ferens† ira Magnus .tuam animam eleues ne eius fremitum
הֲמִיתוֹ אַל־תִּשָּׂא נַפְשֶׁךָ׃ 19 גְּרָל־חֵמָה נֹשֵׂא
adhuc & ,erueris si quia :mulctam
עֹנֶשׁ כִּי אִם־תַּצִּיל וְעוֹד תּוֹסִף׃
sis sapiens vt ;cotrectionem suscipe & ,consilium Audi
20 שְׁמַע עֵצָה וְקַבֵּל מוּסָר לְמַעַן תֶּחְכַּם
consilium & :viri corde in cogitationes Multæ .tuo nouissimo in
בְּאַחֲרִיתֶךָ׃ 21 רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֶב־אִישׁ וַעֲצַת
:eius misericordia hominis Desiderium .stabit ipsum,DOMINI
יְהוָה הִיא תָקוּם׃ 22 תַּאֲוַת אָדָם חַסְדּוֹ
:vitas ad DOMINI Timor .mendacij viro præ pauper bonus &
וְטוֹב־רָשׁ מֵאִישׁ כָּזָב׃ 23 יִרְאַת יְהוָה לְחַיִּים
piger Abscondit .malo visitabitur non ,cõmorabitur satur &
וְשָׂבֵעַ יָלִין בַּל־יִפָּקֶד רָע׃ 24 טָמַן עָצֵל
.eam reducet non suum os ad etiam :axilla in suam manum
יָדוֹ בַּצַּלָּחַת גַּם־אֶל־פִּיהוּ לֹא יְשִׁיבֶנָּה׃
increpaueris & :efficietur astut simplex & ,percusseris Derisore
25 לֵץ תַּכֶּה וּפֶתִי יַעְרִם וְהוֹכִיחַ
fugabit ,patrem Expilans .scientiam intelliget ,intelligentem
לְנָבוֹן יָבִין דָּעַת׃ 26 מְשַׁדֶּד־אָב יַבְרִיחַ
.faciens erubescere & ,afficiens pudore filius ;matrem
אֵם בֵּן מֵבִישׁ וּמַחְפִּיר׃
eloquiis ab errandum ad :eruditionem audire mi fili Cessa
27 חֲדַל־בְּנִי לִשְׁמֹעַ מוּסָר לִשְׁגוֹת מֵאִמְרֵי־
impiorum os & ;iudicium deridebit Belihal Testis .scientiæ
דָעַת׃ 28 עֵד בְּלִיַּעַל יָלִיץ מִשְׁפָּט וּפִי רְשָׁעִים
percussiones & :iudicia delusoribus sunt Parata .iniquitate deglutiet
יְבַלַּע־אָוֶן׃ 29 נָכוֹנוּ לַלֵּצִים שְׁפָטִים וּמַהֲלֻמוֹת
.stultorum corpori
לְגֵו כְּסִילִים׃

faciem †est / חלה נתן / †dona tribuentis / *quin & amici / prosequitur eos ille verbis quæ non probant / לו קרי / †diligit / *custodit / בין עוד פוח / *mendax / qui loquitur / †quanto magis nõ est decorum / *principibus? / est prolongare furorem suum: / *est pertransire / *leonis est ira / טלל רצה / †Cõtritio est sicut / הוה דון / *sunt / diuitiæ / est / *remissa / נפל דלל / *Qui custodit / †custodit / *qui contemnit / *Mutuat / qui largitur pauperi: / *quando / interficiendũ eum / sustinet pœnam: / חמה נצל / גדל קרי / eũ, castigare eum. / יעץ רבב יעץ / *sunt / *permanebit. / אנה רשש / *melior quàm vir mendax / †vitam: / לון פקד שוב / †sino: / *quispiam / לוץ נכה פתה / *Qui destruit paterna bona, / ידע יסר / †quæ adducit te, vt erres / *impius / abscondet / גוה

CAP. XX. כ

non ,eo in errans omnis & :sechar tumultuans ,vinum Derisor*
1 לֵץ הַיַּיִן הֹמֶה שֵׁכָר וְכָל־שֹׁגֶה בּוֹ לֹא
ei succensens :regis terror leunculi tanquã Rugitus .erit sapiens
יֶחְכָּם׃ 2 נַהַם כַּכְּפִיר אֵימַת מֶלֶךְ מִתְעַבְּרוֹ
omnis & : lite à considere viro Gloria .suam animam peccans
חוֹטֵא נַפְשׁוֹ׃ 3 כָּבוֹד לָאִישׁ שֶׁבֶת מֵרִיב וְכָל־
postulabit :arabit non piger hiemem Propter .se miscebit stultus
אֱוִיל יִתְגַּלָּע׃ 4 מֵחֹרֶף עָצֵל לֹא יַחֲרֹשׁ יִשְׁאַל
: viri corde in consilium profunda Aqua *.non & ,messe in
בַקָּצִיר וָאָיִן׃ 5 מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְלֶב־אִישׁ
.illud hauriet intelligentiæ vir &
וְאִישׁ תְּבוּנָה יִדְלֶנָּה׃

*Derisorem efficit / tumultuãte efficit / qui oblectatur / est †qui irascitur cum eo, peccat cõtra / est quiescere / ישב / ושאל קרי / *medicabit æstate. / *erit qui det ei. Vt aqua profunda est / יעץ דלה / homo intelligens

veritatum virum & :suæ misericordiæ virum vocabit hominis Multitudo*
6 רָב־אָדָם יִקְרָא אִישׁ חַסְדּוֹ וְאִישׁ אֱמוּנִים
eius filij † beati ;iustus* sua integritate in Ambulans† ?inueniet quis
מִי יִמְצָא׃ 7 מִתְהַלֵּךְ בְּתֻמּוֹ צַדִּיק אַשְׁרֵי בָנָיו
dispergens ;iudicij solium super sedens Rex .cum post
אַחֲרָיו׃ 8 מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא־דִין מְזָרֶה
?meum cor Mundaui ,dicet Quis .malum omne suis oculis in
בְעֵינָיו כָּל־רָע׃ 9 מִי־יֹאמַר זִכִּיתִי לִבִּי
ephah & ephah ,lapis & Lapis* ?meo peccato à sum mundus
טָהַרְתִּי מֵחַטָּאתִי׃ 10 אֶבֶן וָאֶבֶן אֵיפָה וְאֵיפָה
suis studiis† in Etiam .ipsa ambo etiam DOMINI abominatio
תּוֹעֲבַת יְהוָה גַּם־שְׁנֵיהֶם׃ 11 גַּם בְּמַעֲלָלָיו
.eius opus rectum vtrũ & ,mundum vtrũ ;puer cognoscetur
יִתְנַכֶּר־נָעַר אִם־זַךְ וְאִם־יָשָׁר פָּעֳלוֹ׃
etiam fecit DOMINVS ;videntẽ oculum & ,audientem Aurem
12 אֹזֶן שֹׁמַעַת וְעַיִן רֹאָה יְהוָה עָשָׂה גַם־
:efficiaris pauper fortè ne ,somnum diligas Ne .ipsa ambo
שְׁנֵיהֶם׃ 13 אַל־תֶּאֱהַב שֵׁנָה פֶּן־תִּוָּרֵשׁ
dicet ,malũ,*Malum .pane teipsum satura ,tuos oculos aperi
פְּקַח עֵינֶיךָ שְׂבַע־לָחֶם׃ 14 רַע רַע יֹאמַר
multitudo & ,aurum Est .se iactabit tunc sibi abiens & :emptor
הַקּוֹנֶה וְאֹזֵל לוֹ אָז יִתְהַלָּל׃ 15 יֵשׁ זָהָב וְרָב־
Tolle .scientiæ labia preciosum vas & :margaritarum
פְּנִינִים וּכְלִי יְקָר שִׂפְתֵי־דָעַת׃ 16 לְקַח־
extraneis pro & : extraneo fideiussit quia ,eius vestimentum
בִּגְדוֹ כִּי־עָרַב זָר וּבְעַד נָכְרִים
postea & :falsitatis *panis viro est Suauis .illud tolle pignus in
חַבְלֵהוּ׃ 17 עָרֵב לָאִישׁ לֶחֶם שָׁקֶר וְאַחַר
:firmabitur consilio in Cogitationes .calculo eius os implebitur
יִמָּלֵא־פִיהוּ חָצָץ׃ 18 מַחֲשָׁבוֹת בְּעֵצָה תִכּוֹן
vadens ,secretum Reuelans .bellum fac industriis in* &
וּבְתַחְבֻּלוֹת עֲשֵׂה מִלְחָמָה׃ 19 גּוֹלֶה־סּוֹד הוֹלֵךְ
Maledicentis .te miscebis non suis labiis pellicienti & :delator
רָכִיל וּלְפֹתֶה שְׂפָתָיו לֹא תִתְעָרָב׃ 20 מְקַלֵּל
nigrore in eius lucerna extinguetur ,suam matrem & ,suum patrem
אָבִיו וְאִמּוֹ יִדְעַךְ נֵרוֹ בֶּאֱשׁוּן
eius nouissimum & : principio in festinans Hæreditas .tenebrositatis
חֹשֶׁךְ׃ 21 נַחֲלָה מְבֹהֶלֶת בָּרִאשֹׁנָה וְאַחֲרִיתָהּ
expecta : malum Reddam ,dicas Ne .benedicetur non
לֹא תְבֹרָךְ׃ 22 אַל־תֹּאמַר אֲשַׁלְּמָה־רָע קַוֵּה
lapis DOMINI Abominatio .te faciet saluum &,DOMINVM
לַיהוָה וְיֹשַׁע לָךְ׃ 23 תּוֹעֲבַת יְהוָה אֶבֶן
gressus DOMINO A .bonum non doli bilances & : lapis &
וָאָבֶן וּמֹאזְנֵי מִרְמָה לֹא־טוֹב׃ 24 מֵיְהוָה מִצְעֲדֵי־
hominis Laqueus ?suam viam intelliget quomodo homo & : viri
גָבֶר וְאָדָם מַה־יָּבִין דַּרְכּוֹ׃ 25 מוֹקֵשׁ אָדָם
.inquirere vota post & :sanctitatem deuorabit
יָלַע קֹדֶשׁ וְאַחַר נְדָרִים לְבַקֵּר׃
eos super faciet redire & : sapiens rex impios Spargens*
26 מְזָרֶה רְשָׁעִים מֶלֶךְ חָכָם וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם
omnia inuestigans ;hominis mens DOMINI Lucerna .rotam
אוֹפָן׃ 27 נֵר יְהוָה נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׂ כָּל־
:regem custodient veritas & Misericordia .ventris penetralia
חַדְרֵי־בָטֶן׃ 28 חֶסֶד וֶאֱמֶת יִצְּרוּ־מֶלֶךְ
iuuenum Gloria .suum solium misericordia in fulcit &
וְסָעַד בַּחֶסֶד כִּסְאוֹ׃ 29 תִּפְאֶרֶת בַּחוּרִים
vulneris Liuores .canicies ,senum decor & ;eorum fortitudo
כֹּחָם וַהֲדַר זְקֵנִים שֵׂיבָה׃ 30 חַבֻּרוֹת פֶּצַע
.ventris interioribus plagæ & :malo in detersio *
תַּמְרִיק בְּרָע וּמַכּוֹת חַדְרֵי־בָטֶן׃

CAP. XXI. כא

omne super :DOMINI manu in regis cor ,aquarum Pelagi*
1 פַּלְגֵי־מַיִם לֶב־מֶלֶךְ בְּיַד־יְהוָה עַל־כָּל־
recta viri via Omnis .illud inclinabit ,voluerit quod
אֲשֶׁר יַחְפֹּץ יַטֶּנּוּ׃ 2 כָּל־דֶּרֶךְ־אִישׁ יָשָׁר
.DOMINVS corda ponderans & : eius oculis in
בְּעֵינָיו וְתֹכֵן לִבּוֹת יְהוָה׃
DOMINO electum :iudicium & ,iustitiam Facere
3 עֲשֹׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט נִבְחָר לַיהוָה
nouale : cordis latitudo & ,oculorum Exaltatio .sacrificio præ
מִזָּבַח׃ 4 רוּם־עֵינַיִם וּרְחַב־לֵב נִר
:sui abundantiã ad vere soliciti Cogitationes .peccatum ,impiorũ
רְשָׁעִים חַטָּאת׃ 5 מַחְשְׁבוֹת חָרוּץ אַךְ־לְמוֹתָר
.defectum ad vere festinus omnis &
וְכָל־אָץ אַךְ־לְמַחְסוֹר׃

via in :canicies ‡ gloriæ Diadema* .malum perfecit suis labiis
31 עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת שֵׂיבָה בְּדֶרֶךְ ‡ שֹׂפְתָיו כִּלָּה רָעָה ׃
dominans & fortis præ naribus longus Bonus ‡ .inuenietur iustitiæ
32 טוֹב אֶרֶךְ אַפַּיִם מִגִּבּוֹר וּמֹשֵׁל ‡ צְדָקָה תִּמָּצֵא ׃
:sors proiicitur sinum In .vrbem capiente præ ,suum spiritu in
33 בַּחֵיק יוּטַל אֶת־הַגּוֹרָל ‡ בְּרוּחוֹ מִלֹּכֵד עִיר ׃
.eius iudicium omne ‡ DOMINO à &
וּמֵיְהוָה כָּל־מִשְׁפָּטוֹ ׃

CAP. XVII. יז

plena domo præ ‡ ;ea in tranquillitas ‡ & ,sicca buccella Bona ‡
1 טוֹב פַּת חֲרֵבָה וְשַׁלְוָה־בָהּ מִבַּיִת מָלֵא
filium in ‡ dominabitur intelligens Seruus .iurgij victimis
2 זִבְחֵי־רִיב ׃ ‡ עֶבֶד מַשְׂכִּיל יִמְשֹׁל בְּבֵן
.hæreditatem diuidet fratrum medio in & ;confundentem
מֵבִישׁ וּבְתוֹךְ אַחִים יַחֲלֹק נַחֲלָה ׃
corda probans & ; auro ‡ caminus & ,argento * Conflatorium ‡
3 מַצְרֵף לַכֶּסֶף וְכוּר לַזָּהָב וּבֹחֵן לִבּוֹת
falsitas ;iniquitatis labio super attendens ‡ Malus .DOMINVS
4 יְהוָה ׃ ‡ מֵרַע מַקְשִׁיב עַל־שְׂפַת־אָוֶן שֶׁקֶר
affecit probris ,pauperi Subsannans .prauitatum lingua super auscultans
5 מֵזִין עַל־לְשׁוֹן הַוֺּת ׃ ‡ לֹעֵג לָרָשׁ חֵרֵף
.impunis erit non ,contritione in lætans ‡ :eius factorem
עֹשֵׂהוּ שָׂמֵחַ לְאֵיד לֹא יִנָּקֶה ׃
filiorum gloria & : filiorum filij senum Diadema ‡
6 עֲטֶרֶת זְקֵנִים בְּנֵי בָנִים וְתִפְאֶרֶת בָּנִים
quia etiam :dignitatis labium stulto decorum * Non .eorum patres
7 אֲבוֹתָם ׃ ‡ לֹא־נָאוָה לְנָבָל שְׂפַת־יֶתֶר אַף כִּי־
oculis in munus gratiæ ‡ Lapis ‡ ;falsitatis labium ‡ liberali
8 לְנָדִיב שְׂפַת־שָׁקֶר ׃ ‡ אֶבֶן־חֵן הַשֹּׁחַד בְּעֵינֵי
.aget prudenter ,respexerit quod omne * ad :eius patroni
בְעָלָיו אֶל־כָּל־אֲשֶׁר יִפְנֶה יַשְׂכִּיל ׃
separans ,verbo in iterans & ;amorem quærens ,præuaricationē Tegens
9 מְכַסֶּה־פֶּשַׁע מְבַקֵּשׁ אַהֲבָה וְשֹׁנֶה בְדָבָר מַפְרִיד
stultum percutere præ ;intelligente in ‡ increpatio Descendet .ducem
10 אַלּוּף ׃ ‡ תֵּחַת גְּעָרָה בְמֵבִין מֵהַכּוֹת כְּסִיל
crudelis nuncius & : malum quæret rebellio * Profectò .centies
11 מֵאָה ׃ ‡ אַךְ־מְרִי יְבַקֶּשׁ־רָע וּמַלְאָךְ אַכְזָרִי
stultum non & ;virum in orbatū vrsum ‡ Occurrere .eum in mittetur
12 יְשֻׁלַּח־בּוֹ ׃ ‡ פָּגוֹשׁ דֹּב שַׁכּוּל בְּאִישׁ וְאַל־כְּסִיל
recedet non :bono pro malum Reddens .sua stultitia in
13 בְּאִוַּלְתּוֹ ׃ ‡ מֵשִׁיב רָעָה תַּחַת טוֹבָה לֹא־תָמוּשׁ
;contentionis principium ,aquas Aperiens ‡ .eius domo de malū
14 רָעָה מִבֵּיתוֹ ׃ ‡ פּוֹטֵר מַיִם רֵאשִׁית מָדוֹן
.* dimitte ,lis misceatur antequam &
וְלִפְנֵי הִתְגַּלַּע הָרִיב נְטוֹשׁ ׃
abominatio ;iustum faciens iniquum & ,impium Iustificans
15 מַצְדִּיק רָשָׁע וּמַרְשִׁיעַ צַדִּיק תּוֹעֲבַת
manu in pretium hoc quid Vt .ipsi ambo etiam ‡ DOMINI
16 יְהוָה גַּם־שְׁנֵיהֶם ׃ ‡ לָמָּה־זֶּה מְחִיר בְּיַד־
tempore omni In ‡ ? non cor & ,sapientiam acquirendum ad ;stulti
17 כְסִיל לִקְנוֹת חָכְמָה וְלֶב־אָיִן ׃ ‡ בְּכָל־עֵת
.nascitur angustiam ad ‡ frater & ;amicus diligens
אֹהֵב הָרֵעַ וְאָח לְצָרָה יִוָּלֵד ׃
sponsionem spondens : volam percutiens * corde carens ‡ Homo
18 אָדָם חֲסַר־לֵב תּוֹקֵעַ כָּף עֹרֵב עֲרֻבָּה
: litem diligens ‡ ,præuaricationem Diligens .sui amici facies ad
19 לִפְנֵי רֵעֵהוּ ׃ ‡ אֹהֵב פֶּשַׁע אֹהֵב מַצָּה
non corde Peruersus .contritionem quærens ‡ ,suū ostium eleuans
20 מַגְבִּיהַּ פִּתְחוֹ מְבַקֶּשׁ־שָׁבֶר ׃ ‡ עִקֶּשׁ־לֵב לֹא
.malum in cadet ,sua lingua in se vertens * & :bonum inueniet
יִמְצָא־טוֹב וְנֶהְפָּךְ בִּלְשׁוֹנוֹ יִפּוֹל בְּרָעָה ׃
.stulti pater lætabitur non & :sibi tristitiam ad ,stultum Generans
21 יֹלֵד כְּסִיל לְתוּגָה לוֹ וְלֹא־יִשְׂמַח אֲבִי נָבָל ׃
exsiccabit contritus spiritus & :medicina benefaciet lætum Cor
22 לֵב שָׂמֵחַ יֵיטִב גֵּהָה וְרוּחַ נְכֵאָה תְּיַבֶּשׁ־
semitas peruertendū ad ;capiet impius sinu è Munus .os
23 גָּרֶם ׃ ‡ שֹׁחַד מֵחֵק רָשָׁע יִקָּח לְהַטּוֹת אָרְחוֹת
‡ stulti oculi & ;sapientia intelligentis faciebus Cum .iudicij
24 מִשְׁפָּט ׃ ‡ אֶת־פְּנֵי מֵבִין חָכְמָה וְעֵינֵי כְסִיל
amaritudo & ;stultus filius suo patri ‡ Ira .terræ extremo in
25 בִּקְצֵה־אָרֶץ ׃ ‡ כַּעַס לְאָבִיו בֵּן כְּסִיל וּמֶמֶר
percutere :bonum non ,iustum multare ‡ Etiam .suæ genitrici
26 לְיוֹלַדְתּוֹ ׃ ‡ גַּם עֲנוֹשׁ לַצַּדִּיק לֹא־טוֹב לְהַכּוֹת
.‡ rectitudinem super magnificos
נְדִיבִים עַל־יֹשֶׁר ׃

vir ‡ spiritu preciosus :scientiam sciens ‡ ,sua eloquia Prohibens
27 חוֹשֵׂךְ אֲמָרָיו יוֹדֵעַ דָּעַת וְקַר־רוּחַ אִישׁ
:reputabitur sapiens tacens * stultus Etiam .intelligentiæ
28 תְּבוּנָה ׃ ‡ גַּם אֱוִיל מַחֲרִישׁ חָכָם יֵחָשֵׁב
.‡ intelligens ,sua labia obturans ‡
אֹטֵם שְׂפָתָיו נָבוֹן ׃

CAP. XVIII. יח

.se miscebit existentia omni in ;separatus quæret desiderium Ad ‡
1 לְתַאֲוָה יְבַקֵּשׁ נִפְרָד בְּכָל־תּוּשִׁיָּה יִתְגַּלָּע ׃
.eius cor se manifestādo in quin ;intelligentia in ‡ stultus volet Non
2 לֹא־יַחְפֹּץ כְּסִיל בִּתְבוּנָה כִּי אִם־בְּהִתְגַּלּוֹת לִבּוֹ ׃
ignominia * cum & ;contemptus etiam venit ,impium veniendo In ‡
3 בְּבוֹא־רָשָׁע בָּא גַם־בּוּז וְעִם־קָלוֹן
scaturiens ‡ torrens ;viri oris verba ‡ profundæ Aquæ ‡ .opprobrium
4 חֶרְפָּה ׃ ‡ מַיִם עֲמֻקִּים דִּבְרֵי פִי־אִישׁ נַחַל נֹבֵעַ
:bonum ‡ non ,impij facies ‡ Accipere .sapientiæ vena
5 מְקוֹר חָכְמָה ׃ ‡ שְׂאֵת פְּנֵי־רָשָׁע לֹא־טוֹב
venient stulti Labia * .iudicio in iustum peruertendum ad
6 לְהַטּוֹת צַדִּיק בַּמִּשְׁפָּט ׃ ‡ שִׂפְתֵי כְסִיל יָבֹאוּ
contritio ‡ stulti Os .vocabit percussiones ad eius os & :lite in
7 בְרִיב וּפִיו לְמַהֲלֻמוֹת יִקְרָא ׃ ‡ פִּי־כְסִיל מְחִתָּה־
‡ susurratoris Verba .suæ animæ laqueus eius labia & :sibi
8 לוֹ וּשְׂפָתָיו מוֹקֵשׁ נַפְשׁוֹ ׃ ‡ דִּבְרֵי נִרְגָּן
se remittens ‡ Etiam .ventris penetralia descenderūt ‡ ipsa & :lenientia ‡ vt
9 כְּמִתְלַהֲמִים וְהֵם יָרְדוּ חַדְרֵי־בָטֶן ׃ ‡ גַּם מִתְרַפֶּה
fortitudinis ‡ Turris .corrumpenti patrono ipse ‡ frater : suo opere in
10 בִמְלַאכְתּוֹ אָח הוּא לְבַעַל מַשְׁחִית ׃ ‡ מִגְדַּל־עֹז
.exaltabitur & ,iustus curret ipsam in :DOMINI nomen
שֵׁם יְהוָה בּוֹ־יָרוּץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב ׃
eleuatus murus sicut & ;eius fortitudinis vrbs ‡ diuitis Abundantia ‡
11 הוֹן עָשִׁיר קִרְיַת עֻזּוֹ וּכְחוֹמָה נִשְׂגָּבָה
;viri cor eleuabitur contritionem Ante .eius imaginatione in
12 בְּמַשְׂכִּיתוֹ ׃ ‡ לִפְנֵי־שֶׁבֶר יִגְבַּהּ לֶב־אִישׁ
;audiat antequam verbum Reddens .mansuetudo ‡ gloriam ante &
13 וְלִפְנֵי כָבוֹד עֲנָוָה ׃ ‡ מֵשִׁיב דָּבָר בְּטֶרֶם יִשְׁמָע
:eius infirmitatē sufferet viri Spiritus .pudor & ,ei ipsa ‡ stultitia
14 אִוֶּלֶת הִיא־לוֹ וּכְלִמָּה ׃ ‡ רוּחַ־אִישׁ יְכַלְכֵּל מַחֲלֵהוּ
:scientiā acquiret intelligens Cor .eum feret quis ,contritū ‡ spiritū &
15 וְרוּחַ נְכֵאָה מִי יִשָּׂאֶנָּה ׃ ‡ לֵב נָבוֹן יִקְנֶה־דָּעַת
faciet dilatare hominis Donum .scientiam quæret sapientū auris &
16 וְאֹזֶן חֲכָמִים תְּבַקֶּשׁ־דָּעַת ׃ ‡ מַתָּן אָדָם יַרְחִיב
;sua lite in * primus Iustus .eum ducet magnates ante & :ei
17 לוֹ וְלִפְנֵי גְדֹלִים יַנְחֶנּוּ ׃ ‡ צַדִּיק הָרִאשׁוֹן בְּרִיבוֹ
faciet cessare Contentiones * .eum inuestigabit & ,eius socius ‡ veniet &
18 וּבָא רֵעֵהוּ וַחֲקָרוֹ ׃ ‡ מִדְיָנִים יַשְׁבִּית
ciuitate prærebellans ‡ Frater .diuidet fortes ‡ inter & :sors
19 הַגּוֹרָל וּבֵין עֲצוּמִים יַפְרִיד ׃ ‡ אָח נִפְשָׁע מִקִּרְיַת־
viri oris fructu De .palatij vectis sicut contentiones ‡ & :forti
20 עֹז וּמִדְיָנִים כִּבְרִיחַ אַרְמוֹן ׃ ‡ מִפְּרִי פִי־אִישׁ
.saturabitur suorum labiorum prouentu : eius venter satiabitur
תִּשְׂבַּע בִּטְנוֹ תְּבוּאַת שְׂפָתָיו יִשְׂבָּע ׃
.ei ‡ fructū comedet eā diligēs & ;linguæ manu in vita * & Mors
21 מָוֶת וְחַיִּים בְּיַד־לָשׁוֹן וְאֹהֲבֶיהָ יֹאכַל פִּרְיָהּ ׃
beneuolentiam educet & ;bonum inuenit ,‡ vxorem inuenit ‡
22 מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב וַיָּפֶק רָצוֹן
diues & : pauper loquetur deprecationibus ‡ .DOMINO à
23 מֵיְהוָה ׃ ‡ תַּחֲנוּנִים יְדַבֶּר־רָשׁ וְעָשִׁיר
est & ;se præstandū sociabile ad amicorum ‡ Vir .fortia ‡ respondebit
24 יַעֲנֶה עַזּוֹת ׃ ‡ אִישׁ רֵעִים לְהִתְרוֹעֵעַ וְיֵשׁ
.fratre præ adhærens amans ‡
אֹהֵב דָּבֵק מֵאָח ׃

CAP. XIX. יט

,suis labiis peruerso præ :sua integritate in ambulans * pauper Bonus ‡
1 טוֹב רָשׁ הוֹלֵךְ בְּתֻמּוֹ מֵעִקֵּשׁ שְׂפָתָיו
:bonum ‡ non animæ scientia absque Etiam .stultus ipse &
2 וְהוּא כְסִיל ׃ ‡ גַּם בְּלֹא־דַעַת נֶפֶשׁ לֹא־טוֹב
:eius viā peruertet hominis Stultitia .peccans pedibus in festinus &
3 וְאָץ בְּרַגְלַיִם חוֹטֵא ׃ ‡ אִוֶּלֶת אָדָם תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ
amicos addet Copia * .eius cor fæuiet ‡ DOMINVM super ‡ &
4 וְעַל־יְהוָה יִזְעַף לִבּוֹ ׃ ‡ הוֹן יֹסִיף רֵעִים
falsitatum ‡ Testis .separabitur suo amico ab tenuis ‡ & : multos
5 רַבִּים וְדָל מֵרֵעֵהוּ יִפָּרֵד ׃ ‡ עֵד שְׁקָרִים
.euadet non ,mendacia efflabit * & ;impunis erit non
לֹא יִנָּקֶה וְיָפִיחַ כְּזָבִים לֹא יִמָּלֵט ׃

Prohibet ‡qui scit ‡est יקר קרי ‡cùm tacuerit ‡qui claudit ‡reputabitur.
‡Secundum *suum ‡sapientiam, qui se ab aliis diuidit; ‡sapientia ‡intelligentiā; nisi vt manifestetur ‡ Quando venit impius, *viro ignominioso venit ‡Vt ‡ sunt ‡vt ‡redundans est ‡personam ‡est ‡nec declinare facere *Verba ‡cum lite: ‡erit *sunt ‡vulnera: *descendunt ad interiora ‡qui remissus est ‡est viro dissipanti quidpiam. ‡Vt ‡fortis *ad
‡Opes ‡sunt vt ‡erit humilitas. Respondens ‡est ‡percussum, ‡locum: *est ‡causa ‡amicus *Lites ‡lites ‡durior est ‡lites sunt מדינים קרי ‡& de *vita ‡qui diligit ‡Qui ‡bonam, ‡Cum ‡dura verba. ‡diligit amicos, vt sit amicus: ‡amicus magis cōiunctus quàm frater.
‡Melior est *qui ambulat ‡perfectione ‡quàm peruersus ‡qui est ‡est ‡peccat. ‡contra ‡irascetur *Opes addent ‡pauper ‡mendax *qui loquitur

:vitarũ*lignum‡linguæ Remiſſio† .bonos & ,malos ſpeculantes‡
4 צפות רעים וטובים׃ † מרפא לשון עץ חיים
reſpuet‡ Stultus .ſpiritu in contritio† ea in peruerſitas &
5 וסלף בה שבר ברוח׃ † אויל ינאץ
.aſtutus efficietur ,increpationem cuſtodiens &†:ſui patris correctionẽ
מוסר אביו ושמר תוכחת יערם׃
.conturbatur impij prouentu‡ in & :multa fortitudo‡ iuſti Domo‡
6 † בית צדיק חסן רב ובתבואת רשע נעכרת׃
.ſic* non ſtultorum cor & :ſcientiã ſpargẽt ſapientum Labia
7 † שפתי חכמים יזרו דעת ולב כסילים לא־כן׃
rectorum oratio & :DOMINI abominatio‡impiorũ Sacrificium
8 † זבח רשעים תועבת יהוה ותפלת ישרים
ſequentem & : impij via† DOMINI Abominatio .eius voluntas
9 רצונו׃ † תועבת יהוה דרך רשע ומרדף
odiens : ‡ ſemitam relinquenti mala Correptio‡ .diliget , iuſtitiam
10 צדקה יאהב׃ † מוסר רע לעזב ארח שונא
:DOMINO coram*perditio & ,Infernus .morietur,increpationẽ
11 תוכחת ימות׃ † שאול ואבדון נגד יהוה
illuſor amabit Non ?hominum filiorum corda quia etiam†
12 אף כי־לבות בני־אדם׃ † לא־יאהב לץ
bonificabit‡ lætum Cor .ibit non ſapientes ad : ſe increpantem
13 הוכח לו אל־חכמים לא ילך׃ † לב שמח ייטב
.confractus ‡ſpiritus cordis dolore in,* & : facies
פנים ובעצבת־לב רוח נכאה׃
paſcetur ſtultorum os & :ſcientiam quæret intelligens Cor
14 † לב נבון יבקש־דעת ופני כסילים ירעה
conuiuium.‡ corde bonu*& :mali afflicti† dies Omnes .ſtultitiã‡
15 אולת׃ † כל־ימי עני רעים וטוב לב משתה
theſauro præ† ;DOMINI timore in ‡parum Bonum .iuge
16 תמיד׃ † טוב־מעט ביראת יהוה מאוצר
dilectio & * ,oleris viaticum Bonum† .eo in tumultus & , multo
17 רב ומהומה בו׃ † טוב ארחת ירק ואהבה
excandeſcentiæ† Vir .eo in‡ odium & ,ſaginato boue præ ; ibi‡
18 שם משור אבוס ושנאה־בו׃ † איש חמה
.litem‡ faciet quieſcere naribus longus & : contentionem excitabit
יגרה מדון וארך אפים ישקיט ריב׃
.ſtrata† rectorum ſemita & :ſpinæ ſepes velut‡ pigri Via
19 † דרך עצל כמשכת חדק וארח ישרים סללה׃
deſpiciens‡ homo ſtultus & : patrem lætificabit ſapiens Filius
20 † בן חכם ישמח אב וכסיל אדם בוזה
intelligentiæ† vir & :corde carenti‡ lætitia * Stultitia .ſuam matrẽ
21 אמו׃ † אולת שמחה לחסר־לב ואיש תבונה
;ſecreto non in† cogitationes Infringere .ambulando‡ſeipſum diriget
22 יישר־לכת׃ † הפר מחשבות באין סוד
.ſtabit ‡ conſiliariorum multitudine in &
וברב יועצים תקום׃
ſuo tẽpore in*verbũ &† :ſui oris reſpõſione in viro‡ Lætitia
23 † שמחה לאיש במענה־פיו ודבר בעתו
pro* :intelligentem ſupra vitarum ‡ Via .bonum quàm‡
24 מה־טוב׃ † ארח חיים למעלה למשכיל למען
demolietur ſuperborum Domum .inferiori inferno ab declinare
25 סור משאול מטה׃ † בית גאים יסח
*DOMINI Abominatio .viduæ terminum ſtatuet & :DOMINVS
26 יהוה ויצב גבול אלמנה׃ † תועבת יהוה
.iucunditatis† eloquia ‡ munda & : mali ‡ cogitationes
מחשבות רע וטהרים אמרי־נעם׃
,dona habens odio & :concupiſcentiam appetens*ſuam domũ Turbans
27 † עכר ביתו בוצע בצע ושונא מתנת
os & :reſpondendum ad ‡ meditabitur iuſti Cor .viuet
28 יחיה׃ † לב צדיק יהגה לענות ופי
:impiis ab DOMINVS†Longinquus .mala eructabit‡impiorum
29 רשעים יביע רעות׃ † רחוק יהוה מרשעים
:cor lætificabit oculorum Lux .audiet iuſtorum orationẽ &
30 ותפלת צדיקים ישמע׃ † מאור־עינים ישמח־לב
increpationẽ audiens ‡ Auris .os‡ impinguabit bona auditio *
31 שמועה טובה תדשן־עצם׃ † אזן שמעת תוכחת
.commorabitur ſapientum interiori in ;vitarum†
חיים בקרב חכמים תלין׃
,increpationem audiens &‡ :ſuã animã ſpernens eruditionẽ Negligens‡
32 † פורע מוסר מואס נפשו ושומע תוכחת
ante & :ſapientiæ eruditio DOMINI Timor .cor poſſidens‡
33 קונה לב׃ † יראת יהוה מוסר חכמה ולפני
.modeſtia * gloriam
כבוד ענוה׃

‡contemplantur
†Sanitas
‡eſt vt *vitæ:
צפה חיה
†eſt ‡contemnet
†ſed qui cuſtodit
יסר יכח
‡In ‡eſt abundantia magna:
†fructu
*erit rectum.
‡eſt
זרה פלל
†eſt
‡Flagellum malum eſt
‡Domini: qui odio habet
*ſunt
†quanto magis
לוץ
†decorabit faciem:
*propter dolorem
‡erit triſtis.
פה ענה
ופי קרי
‡verbis ſtultitiæ.
†pauperis
*iucundus
‡eſt ac ſi eſſet in cõuiuio iugi. Melius eſt ‡cum
‡quàm theſaurus magnus, & contritio eſt
†Melius eſt conuiuium *vbi
‡ſit; quàm bos qui diu fuit in præſepio, in quo ‡ſit.
†iracũdus miſcebit lites: & tardus ad iram ‡lites.
רוב שוך
‡videtur ſibi ac ſi eſſet ſepta ſpinis:
†plana eſt.
‡deſpicit
*eſt ‡deficienti
†intelligens
בין ילך פור
‡ad ambulandum.
Diſſipabuntur
†quando non erit conſilium; ſed
‡firmabuntur.
‡eſt †ſed *dictum
‡valde eſt
‡vitæ eſt deſuper
*vt declinet
נטה נסח
*ſunt
‡viri ‡ſunt
†pulchra. Turbat
*qui inhiat auaritiæ: ſed qui odio habet
נתן ענה
‡cùm fuerit
‡loquetur †eſt
פלל יכח לון
*fama
‡corpus.
‡quæ audit
†vitæ; in medio
‡Qui deſerit correctionem, ſpernit
‡ſed qui audit
‡poſſidet
*humilitas.

CAP. XVI. יו

.linguæ reſponſio‡DOMINO à & :cordis diſpoſitiones‡ Hominis
1 † לאדם מערכי־לב ומיהוה מענה לשון׃
†ſpiritus ponderans &* :ſuis oculis in mundæ viri viæ Omnes
2 † כל־דרכי־איש זך בעיניו ותכן רוחות
firmabũtur & :tua opera DOMINVM ad Volue .DOMINVS
3 יהוה׃ † גל אל־יהוה מעשיך ויכנו
:ſe propter DOMINVS eſt operatus Omnia .tuæ cogitationes
4 מחשבתיך׃ † כל פעל יהוה למענהו
DOMINI Abominatio .malam diem ad †impium etiam &
5 וגם־רשע ליום רעה׃ † תועבת יהוה
.erit innocens‡non manum ad manus† :corde elatus omnis
כל־גבה־לב יד ליד לא ינקה׃
timore in & :iniquitas expiabitur‡ veritate & ,miſericordia In
6 † בחסד ואמת יכפר עון וביראת
etiam ;viri vias DOMINVM volendo In* .malo à recedere ‡DOMINI
7 יהוה סור מרע׃ † ברצות יהוה דרכי־איש גם־
;iuſtitia in† parum Bonum‡ .eo cum pacificabit‡ eius inimicos
8 אויביו ישלם אתו׃ † טוב מעט בצדקה
cogitabit hominis Cor .iudicio abſque prouentuum multitudine præ‡
9 מרב תבואות בלא משפט׃ † לב אדם יחשב
ſuper‡ Diuinatio .eius greſſum parabit*DOMINVS & :ſuã viam
10 דרכו ויהוה יכין צעדו׃ † קסם על־
.eius os præuaricabitur* non iudicio in :regis labiis
שפתי־מלך במשפט לא ימעל־פיו׃
omnes† eius opus :DOMINO iudicij bilances & ,Statera
11 † פלס ומאזני משפט ליהוה מעשהו כל־
quia :impietatem facere‡ regum Abominatio .marſupij lapides
12 אבני־כיס׃ † תועבת מלכים עשות רשע כי
labia ‡ regum Beneuolentia .ſolium firmabitur iuſtitia in
13 בצדקה יכון כסא׃ רצון מלכים שפתי־
legati* regis Ira .diliget recta loquentem & :iuſtitiæ†
14 צדק ודבר ישרים יאהב׃ † חמת־מלך מלאכי־
regis facierum luce In‡ .illam expiabit‡ ſapiens vir & : mortis
15 מות ואיש חכם יכפרנה׃ † באור־פני־מלך
.pluuiæ ſerotinæ nubes vt ‡ eius beneuolentia & : vita *
חיים ורצונו כעב מלקוש׃
acquirere &:puro auro præ bonum quàm † ſapientiam Acquirere
16 † קנה־חכמה מה־טוב מחרוץ וקנות
.argento præ electum ‡intelligentiam
בינה נבחר מכסף׃
,ſuam animam cuſtodiens* :malo à declinare‡ rectorum via Strata
17 † מסלת ישרים סור מרע שומר נפשו
.ſuam viam ſeruans ‡
נצר דרכו׃ חצי
.ſpiritus elatio ruinam ante & :ſuperbia† contritionem Ante
18 † לפני־שבר גאון ולפני כשלון גבה רוח׃
cum ſpolium‡diuidere præ ;manſuetis‡ cum ſpiritu humiliari Bonum‡
19 † טוב שפל־רוח את־עניים מחלק שלל את־
confidens & :bonũ inueniet ,verbum ſuper† Intelligens .ſuperbis
20 גאים׃ † משכיל על־דבר ימצא־טוב ובוטח
:intelligens vocabitur corde Sapienti .eius beatitudines†,DOMINO in
21 ביהוה אשריו׃ † לחכם־לב יקרא נבון
intelligentia vitarum‡Vena .doctrinam addet labiorũ dulcedo &
22 ומתק שפתים יסיף לקח׃ † מקור חיים שכל
ſapientis Cor .‡ ſtultitia ſtultorum eruditio & : ea præditi *
23 בעליו ומוסר אולים אולת׃ † לב חכם
.doctrinam addet ſuis labiis ſuper & ;ſuum os prudens reddet†
ישכיל פיהו ועל־שפתיו יסיף לקח׃
medela‡& ,animæ dulcis :iucunditatis‡ eloquia ‡ mellis Fauus*
24 † צוף־דבש אמרי־נעם מתוק לנפש ומרפא
eius nouiſſimum & :viri facies ad† recta via Eſt .oſſi
25 לעצם׃ † יש דרך ישר לפני־איש ואחריתה
ſe inflexit‡ quia ;ſibi laborauit laborantis Anima .mortis viæ
26 דרכי־מות׃ † נפש עמל עמלה לו כי־אכף
ſuper & : malum fodiens Belijahal ‡ Vir .ſuum os eum ſuper
27 עליו פיהו׃ † איש בליעל כרה רעה ועל־
:contentionẽ* mittet peruerſitatum† Vir .ardens ignis vt‡ ſuis labiis
28 שפתיו כאש צרבת׃ † איש תהפכות ישלח מדון
: ſuũ ſocium‡ ſeducet violentiæ‡ Vir .ducem diuidens ‡ ſuſurrator &
29 ונרגן מפריד אלוף׃ † איש חמס יפתה רעהו
.bona non via in * eum ambulare faciet &
והוליכו בדרך לא־טוב׃
annuens : peruerſitates cogitandum ad ſuos oculos Claudens†
30 † עצה עיניו לחשב תהפכות קרץ

‡ſunt præparationes
‡eſt
*ſed qui ponderat
‡eſt
זכך גלל כון
‡ſuam adducet
‡non mox
‡impunis
‡redimetur
אמן רצה
‡declinatur
*Cum placuerint Domino viæ
‡pacabit‡Melius eſt
*cum
‡quàm multitudo frugum
רבב כון
*diſponet ‡eſt in
*præuaricatur
פה
‡omnia pondera crumenæ.
‡eſt
עשה
‡erit in homine habente
‡iuſtitia:
*eſt vt nuncius
יחם
‡placabit
‡Cùm illuxerit facies
*erit vita:
‡erit veluti
‡multò melius quã acquirere aurum precioſum:
קנה סלל רוץ
‡multò melius eſt quàm acquirere argentum electum.
‡eſt *cuſtodit
‡qui cuſtodit
‡eſt
גאה ענה
‡Melius eſt humilibus; quàm ſpolia
ענוים קרי
‡rem,
‡beatus erit. Sapiens
‡hæc eſt
*domini ſui:
‡eſt.
יסר
‡intelliget
‡Vt ‡ſunt dulcia, & dulcedo ſanitas corpori.
‡coram viro:
‡incuruauit ſe ei
‡impius fodit
פה
‡eſt †volubilis
‡item:
ספתו קרי
‡diuidit duces.
‡iniquus
‡amicum
*per viam non bonam.
†Claudit

7 CAP. XIII. יג

audiuit‡ non delusor & : patris eruditionem ‡ sapiens Filius
8 † בן חכם מוסר אב ולץ לא־שמע 1
anima* & :bonum †comedet viri oris fructu De .increpationem
9 גערה : † מפרי פי־איש יאכל טוב ונפש 2
:suã animam seruans‡ ,suum os Custodiens .iniuriam‡ præuaricatorũ
10 בגדים חמס : † נצר פיו שמר נפשו 3
ipsius anima non & ,Concupiscens‡ .ei contritio * sua labia aperienti
פשק שפתיו מחתה־לו : † מתאוה ואין נפשו 4
falsitatis† Verbum .impinguabitur solicitorum anima & : pigri
11 עצל ונפש חרצים תדשן : † דבר־שקר 5
.‡ afficiet pudore & ,fœtere‡faciet impius & :iustus habebit odio
12 ישנא צדיק ורשע יבאיש ויחפיר :
peruertet impietas & ; via perfectum custodiet Iustitia
13 † צדקה תצר תם־דרך ורשעה תסלף 6
vbertas‡& ,se depauperans:omne* non & , se ditans† Est .peccatum‡
14 חטאת : † יש מתעשר ואין כל מתרושש והון 7
non pauper & :eius opulentia ‡ viri animæ Redemptio .multa
15 רב : † כפר נפש־איש עשרו ורש לא־ 8
lucerna & : lætificabit ‡ iustorum Lux .increpationem audiuit
16 שמע גערה : † אור־צדיקים ישמח ונר 9
com & :litem dabit superbia in * Verè .extinguetur impiorum
17 רשעים ידעך : † רק־בזדון יתן מצה ואת־ 10
congregans & :minuetur† vanitate ex Affluentia‡ .sapientia consultis ‡
18 נועצים חכמה : † הון־מהבל ימעט וקבץ 11
:cordis‡ infirmitas protracta * Spes .†multiplicabit manũ ad vsq;
19 על־יד ירבה : † תוחלת ממשכה מחלה לב 12
corrumpetur rem‡ Contemnens .veniens desideriũ vitarũ‡lignũ*&
20 ועץ חיים תאוה באה : † בז לדבר יחבל 13
vena † sapienti Lex .compensabitur ipse‡ ,præceptũ timens & : ei ‡
21 לו וירא מצוה הוא ישלם : † תורת חכם מקור 14
bonus Intellectus .mortis laqueis à recedendum ad ;vitarum ‡
22 חיים לסור ממקשי מות : † שכל טוב 15
faciet * callidus Omnis .dura præuaricatorum † via & :gratiã dabit
יתן־חן ודרך בגדים איתן : † כל־ערום יעשה 16
.stultitiam pandet ‡ stultus & ;scientia in ‡
23 בדעת וכסיל יפרש אולת :
veritatum ‡ legatus & : malum in cadet impius Nuncius
24 † מלאך רשע יפל ברע וציר אמונים 17
: eruditionem deserenti * ignominia & ,Paupertas .sanitas
25 מרפא : † ריש וקלון פורע מוסר 18
existens ‡ Desiderium .glorificabitur ,increpationem custodiens &
26 ושמר תוכחת יכבד : † תאוה נהיה 19
,malo à recedere † stultorum abominatio & :animæ dulcescet
27 תערב לנפש ותועבת כסילים סור מרע :
,stultos pascens & ‡ : erit sapiens ,sapientibus cum Ambulans‡
28 † הלך את־חכמים יחכם ורעה כסילים 20
reddet ‡ iustis & :malum sequetur Peccatores .conteretur
ירוע : † חטאים תרדף רעה ואת־צדיקים ישלם־ 21
recondita * & : filiorum filios faciet hæreditare Bonus .bonum
29 טוב : † טוב ינחיל בני־בנים וצפון 22
est & :pauperũ sulcatione†cibus Multus .peccantis facultas ‡ iusto
30 לצדיק חיל חוטא : † רב־אכל ניר ראשים ויש 23
:suum filiũ odiens ‡ ,suam virgam Prohibens .iudicio sine consũptus‡
31 נספה בלא משפט : † חושך שבטו שונא בנו 24
comedens † Iustus .correctionem ei diluculo quæsiuit*eum diligens &
32 ואהבו שחרו מוסר : † צדיק אכל 25
.egebit‡ impiorum venter & :suæ animæ saturitatem ad
33 לשבע נפשו ובטן רשעים תחסר :

CAP. XIIII. יד

suis manib* in stultitia‡& :suã domũ ædificauit mulierũ Sapientes‡
34 † חכמות נשים בנתה ביתה ואולת בידיה 1
:DOMINVM timens‡,sua rectitudine in Ambulans* .eã destruet
35 תהרסנו : † הולך בישרו ירא יהוה 2
baculus‡ stulti ore In .eum spernens† ,suis viis peruersus &‡
ונלוז דרכיו בוזהו : † בפי־אויל חטר 3
.eos custodient sapientum labia & : superbiæ
גאוה ושפתי חכמים תשמורם :
prouentuum ‡ multitudo & :mundum‡ præsepe , bobus non In*
1 † באין אלפים אבוס בר ורב־תבואות 4
efflabit† & :mentietur non veritatum‡ Testis .bouis potentia in
2 בכח שור : † עד אמונים לא יכזב ויפיח 5
:‡non &,sapientiam irrisor Quæsiuit .falsitatis‡ testis mendacia
3 כזבים עד שקר : † בקש לץ חכמה ואין 6

‡audit
יסר
†bonus vir:
*de fructu animæ
‡comedet vir iniquus. Qui custodit
‡custodit
*erit
‡Concupiscit anima pigri, & non est ei quod optat
חתת
†mendax
‡putrescere opera sua,
‡animum suum.
נצר תמם
‡viam peccatrix.
†qui diuitē ostendit
*est ei quicquam
& est qui pauperē ostendit
‡ diuitiæ multæ sunt ei.
‡sunt diuitiæ
‡lætificat:
*vir superbus
זיר נצה
*consiliantis est
‡Diuitiæ quæ veniunt
†minuentur: & qui congregat diuitias manu
†eas.
*quæ prorogabitur
‡est
יחל בוז
*vt‡vitæ est aliquid
‡propter contemptum ipsum: & …menti
‡reddetur merces
†est vt ‡vitæ.
†contemptorũ est
*res suas
‡cum
‡manifestabit
רע נפל
‡verax est
*erit elongans & à correctione: sed qui custodit
קלה יכח
‡factum
‡est
רעע
‡Qui graditur
‡sed qui est amicus stultis,
‡Deus
*reseruatur
‡substantia
†in agro magnitudo
‡qui perit, eo quod non est ei iudicium.
Qui prohibet
‡odit
*quærere facit eum
†comedit
יסר
‡deficiet.
‡Sapiens mulier
‡stulta
נתץ
*Qui ambulat
‡timet
‡sed †despicit
* Cùm non fuerint boues,
‡est vacuum:
‡frugum est
עד כח פוח
‡verax
†loquetur
‡mendax

: stulto viro cum eminus‡ Vade .leuis‡ intelligenti scientia &
ודעת לנבון נקל : † לך מנגד לאיש כסיל 7
intelligere * callidi Sapientia .scientiæ labia nescies &
ובל־ידעת שפתי־דעת : † חכמת ערום הבין 8
quisque Stultorum † .dolus stultorum stultitia & : suam viam
דרכו ואולת כסילים מרמה : † אולים 9
cognoscens ‡ Cor .beneuolentia ‡ rectos inter & : delictum palliabit
יליץ אשם ובין ישרים רצון : † לב יודע 10
.alienus miscebitur non ipsius lætitia in & :suæ animæ amaritudinẽ
מרת נפשו ובשמחתו לא־יתערב זר :
.florebit‡ rectorum tentoriũ & ‡;delebitur impiorũ Domus
† בית רשעים ישמד ואהל ישרים יפריח : 11
.mortis viæ eius nouissimũ & ;viri facies ad * recta via Est
† יש דרך ישר לפני־איש ואחריתה דרכי־מות : 12
.tristitia lætitiæ eius nouissimũ & ;cor dolebit ridendo†in Etiam
† גם־בשחק יכאב־לב ואחריתה שמחה תוגה : 13
.bonus vir ‡ eo desuper‡& :corde auersus saturabitur suis viis De
† מדרכיו ישבע סוג לב ומעליו איש טוב : 14
.suũ gressũ ad intelliget callidus &:verbo omni credet Simplex
† פתי יאמין לכל־דבר וערום יבין לאשרו : 15
.fidens & ,irascens ‡ stultus &*:malo à recedens &,timens†Sapiens
† חכם ירא וסר מרע וכסיל מתעבר ובוטח : 16
.odietur machinationum‡ vir & :stultitiam faciet naribus Breuis
† קצר־אפים יעשה אולת ואיש מזמות ישנא : 17
sibi coronã imponent‡callidi & :stultitiã simplices acceperũt Hæreditate
† נחלו פתאים אולת וערומים יכתירו 18
super ‡ impij & :bonis coram mali sunt Incuruati .scientiam
דעת : † שחו רעים לפני טובים ורשעים על־ 19
diligentes &* : pauper erit odiosus suo socio† Etiam .‡ iusti portas
שערי צדיק : † גם־לרעהו ישנא רש ואהבי 20
miserescens & : peccans ‡ ,suum socium Spernens .‡multi diuitem
עשיר רבים : † בז־לרעהו חוטא ומחונן 21
?malum fabricantes errabunt * Nonne :eius beatitudines ,modestorum
ענוים אשריו : † הלוא יתעו חרשי רע 22
.bonum cogitantibus † veritas & ,misericordia &
וחסד ואמת חרשי טוב :
‡verè ‡ labiorum verbum & :augmentum erit labore omni * In
† בכל־עצב יהיה מותר ודבר שפתים אך 23
stultitia : eorum opulentia † sapientum Corona .defectum ad
למחסור : † עטרת חכמים עשרם אולת 24
efflabit & :veritatis‡ :estis animas Eruens ‡ .stultitia stultorum
כסילים אולת : † מציל נפשות עד אמת ויפח 25
:fortitudinis fiducia‡DOMINI timore In .dolus * mendacia
כזבים מרמה : † ביראת יהוה מבטח־עז 26
:vitarum † vena ‡ DOMINI Timor .tutela‡ erit eius filiis &
ולבניו יהיה מחסה : † יראת יהוה מקור חיים 27
decor ‡ populi multitudine In .mortis laqueis à recedendũ ad
לסור ממקשי מות : † ברב־עם הדרת־ 28
.rectoris * contritio populi consumptione in † & : regis
מלך ובאפס לאם מחתת רזון :
exaltans ‡ spiritu breuis ‡& :intelligentia multus naribus Longus
† ארך אפים רב־תבונה וקצר־רוח מרים 29
* ossium putredo & : sanum cor * carnium Vita † .stultitiam
אולת : † חיי בשרים לב מרפא ורקב עצמות 30
,eũ honorans‡& :eius factorẽ exprobrauit tenuem Opprimens‡ .inuidia
קנאה : † עשק דל חרף עשהו ומכבדו 31
sperans & : ‡ impius expelletur sua malitia In .egeni miserescens *
חנן אביון : † ברעתו ידחה רשע וחסה 32
:sapientia requiescet intelligentis corde In .iustus sua morte in
במותו צדיק : † בלב נבון תנוח חכמה 33
.cognoscetur stultorum interiori † in &
ובקרב כסילים תודע :
.peccatum populorum misericordia‡ & :gentem exaltabit Iustitia
† צדקה תרומם גוי וחסד לאמים חטאת : 34
erit eius ira & : intelligentem seruum ad ‡ regis Beneuolentia ‡
† רצון־מלך לעבד משכיל ועברתו תהיה 35
.confundens †
מביש :

CAP. XV. טו

faciet ascẽdere doloris ‡ verbũ & :iram auertet‡ mollis Responsio
† מענה־רך ישיב חמה ודבר־עצב יעלה־ 1
os & : scientiam reddet bonam * sapientum Lingua .furorem
אף : † לשון חכמים תיטיב דעת ופי 2
DOMINI oculi loco omni In .stultitiam eructabit † stultorum
כסילים יביע אולת : † בכל מקום עיני יהוה 3

‡est ‡à longè
ידע בין קלל
*est
†Stultus loquetur verba delicti: ‡ferunt verba dilectionis.
‡cognoscit
לוץ רצה
‡sed tabernaculum
‡ Deus germinare faciet
*coram viro;
†risu
יגה
‡ab ‡recedet
פתה סור זמם
†timet, & recedit
*sed
‡ irascitur, & fidit. Qui citò irascitur, ‡cogitabũdus odio habetur ab eo.
‡ coronabuntur scientia. Incuruabunt se
‡ad
ידע שחח
‡venient. †amico
*sed qui diligunt
‡sunt Qui contemnit amicum
‡peccat: sed qui miseretur pauperum, beatus erit.
*errant cogitantes
ענה תעה אמן
†erit
omnibus in quib homo laborat, est dignitas : sed
‡superfluum
‡imputatur
יהר נצל
†diuitiæ
‡Eruit
‡verax: & loquetur
*dolosus. ‡est
עזז
‡spes. ‡est † vitæ:
‡est gloria
יקש חתת רום
† cùm non fuerit populus, est
*principis. Tardus ira est ‡velox
‡exaltat
†Vita *est
‡ Qui vi aufert quippiã à paupere, probris afficit
‡honorat
*qui miseretur pauperis. Propter malitiam suam
דלל אבה בין
‡è mundo: sperat autem
†medio
ידע
‡ignominia erit populis
‡Amor ‡est
רצה בוש
† contra eum qui pudore eũ afficit.
‡retrahere facit
‡dolore afficiens
רכך שוב
*decorabit
ידע נבע
†loquetur

.peribit impiorum spes & : lætitia iustorum Expectatio
28 תּוֹחֶלֶת צַדִּיקִים שִׂמְחָה וְתִקְוַת רְשָׁעִים תֹּאבֵד׃
operantibus contritio & ;DOMINI via perfecto Fortitudo
29 מָעוֹז לַתֹּם דֶּרֶךְ יְהוָה וּמְחִתָּה לְפֹעֲלֵי
non impij & :nutabit non seculum in Iustus .iniquitatem
30 אָוֶן׃ צַדִּיק לְעוֹלָם בַּל־יִמּוֹט וּרְשָׁעִים לֹא
lingua & ;sapientiam propagabit iusti Os .terram habitabunt
31 יִשְׁכְּנוּ־אָרֶץ׃ פִּי־צַדִּיק יָנוּב חָכְמָה וּלְשׁוֹן
os & :voluntatem scient iusti Labia .succidetur peruersitatum
32 תַּהְפֻּכוֹת תִּכָּרֵת׃ שִׂפְתֵי צַדִּיק יֵדְעוּן רָצוֹן וּפִי
.peruersitates impiorum
רְשָׁעִים תַּהְפֻּכוֹת׃

יֹחֵל קִוָּה
est
ipsa est pauor
עֹז תָּמִם
commouebitur:
in terra.
loquetur
loquens peruersitates
sciunt quod placitum est Deo:
רָצָה
peruersa loquitur.

CAP. XI. יא

perfectum lapis & :DOMINI abominatio doli Bilances
1 מֹאזְנֵי מִרְמָה תּוֹעֲבַת יְהוָה וְאֶבֶן שְׁלֵמָה
cum & ;ignominia venit & ,superbia Venit .eius voluntas
2 רְצוֹנוֹ׃ בָּא־זָדוֹן וַיָּבֹא קָלוֹן וְאֶת־
peruersitas & ;eos ducet rectorū Integritas .sapientia modestis
3 צְנוּעִים חָכְמָה׃ תֻּמַּת יְשָׁרִים תַּנְחֵם וְסֶלֶף
:iræ die in affluentia proderit Non .eos deuastabit præuaricatorū
4 בֹּגְדִים וְשַׁדָּם׃ לֹא־יוֹעִיל הוֹן בְּיוֹם עֶבְרָה
diriget integri Iustitia .morte à eruet iustitia &
5 וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת׃ צִדְקַת תָּמִים תְּיַשֵּׁר
.impius corruet sua impietate in & ;eius viam
דַּרְכּוֹ וּבְרִשְׁעָתוֹ יִפֹּל רָשָׁע׃
præuaricatores prauitate in & ;eos eruet rectorum Iustitia
6 צִדְקַת יְשָׁרִים תַּצִּילֵם וּבְהַוַּת בֹּגְדִים
: spes peribit , impium hominem moriendo In .capientur
7 יִלָּכֵדוּ׃ בְּמוֹת אָדָם רָשָׁע תֹּאבַד תִּקְוָה
:est liberatus angustia de Iustus .periit roborum expectatio &
8 וְתוֹחֶלֶת אוֹנִים אָבָדָה׃ צַדִּיק מִצָּרָה נֶחֱלָץ
:suū sodalē corrumpet hypocrita ore In .eo pro impius veniet &
9 וַיָּבֹא רָשָׁע תַּחְתָּיו׃ בְּפֶה חָנֵף יַשְׁחִת רֵעֵהוּ
exultabit iustorum bonitate In .eruentur iusti scientia in &
10 וּבְדַעַת צַדִּיקִים יֵחָלֵצוּ׃ בְּטוּב צַדִּיקִים תַּעֲלֹץ
rectorū benedictione In .ouatio impios pereundo in & ;ciuitas
11 קִרְיָה וּבַאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה׃ בְּבִרְכַּת יְשָׁרִים
.subuertetur impiorum ore in & ;ciuitas exaltabitur
תָּרוּם קָרֶת וּבְפִי רְשָׁעִים תֵּהָרֵס׃
.tacebit prudentiarum vir & ;corde carens suū socium Despicit
12 בָּז־לְרֵעֵהוּ חֲסַר־לֵב וְאִישׁ תְּבוּנוֹת יַחֲרִישׁ׃
operiens spiritu fidelis & :secretum reuelans delator Ambulans
13 הוֹלֵךְ רָכִיל מְגַלֶּה־סּוֹד וְנֶאֱמַן־רוּחַ מְכַסֶּה
salus & :populus corruet , industria non In .verbum
14 דָבָר׃ בְּאֵין תַּחְבֻּלוֹת יִפָּל־עָם וּתְשׁוּעָה
cùm , conteretur Contritione .consiliarij multitudine in
15 בְּרֹב יוֹעֵץ׃ רַע־יֵרוֹעַ כִּי־
.fidens ,stipulantes odiens & :extraneo fideiusserit
עָרַב זָר וְשֹׂנֵא תֹקְעִים בּוֹטֵחַ׃
.opulentiam adipiscentur fortes & ;gloriam assequetur gratiæ Mulier
16 אֵשֶׁת־חֵן תִּתְמֹךְ כָּבוֹד וְעָרִיצִים יִתְמְכוּ־עֹשֶׁר׃
,suam carnem turbans & ;misericordiæ vir, suæ animæ Retribuens
17 גֹּמֵל נַפְשׁוֹ אִישׁ חָסֶד וְעֹכֵר שְׁאֵרוֹ
iustitiā seminanti & :mendax opus faciens Impius .crudelis
18 אַכְזָרִי׃ רָשָׁע עֹשֶׂה פְעֻלַּת־שָׁקֶר וְזֹרֵעַ צְדָקָה
,malum sequens & ;vitas ad iustitia Sic .veritatis merces
19 שֶׂכֶר אֱמֶת׃ כֵּן־צְדָקָה לְחַיִּים וּמְרַדֵּף רָעָה
eius beneplacitū & ;corde puersi DOMINI Abominatio .suā mortē ad
20 לְמוֹתוֹ׃ תּוֹעֲבַת יְהוָה עִקְּשֵׁי־לֵב וּרְצוֹנוֹ
semen & :malus impunis erit non manū ad Manus .via perfecti
21 תְּמִימֵי דָרֶךְ׃ יָד לְיָד לֹא־יִנָּקֶה רָּע וְזֶרַע
mulier : porci nare in aurea Inauris .euasit iustorum
22 צַדִּיקִים נִמְלָט׃ נֶזֶם זָהָב בְּאַף חֲזִיר אִשָּׁה
tantūmodo iustorū Desideriū .discretionem declinans & ,pulchra
23 יָפָה וְסָרַת טָעַם׃ תַּאֲוַת צַדִּיקִים אַךְ־
.penetrans furor ,impiorum præstolatio :bonum
טוֹב תִּקְוַת רְשָׁעִים עֶבְרָה׃
,rectitudine à prohibens & :amplius additur & ,dispergens Est
24 יֵשׁ מְפַזֵּר וְנוֹסָף עוֹד וְחוֹשֵׂךְ מִיֹּשֶׁר
:impinguabitur benedictionis Anima . defectum ad veruntamen
25 אַךְ־לְמַחְסוֹר׃ נֶפֶשׁ־בְּרָכָה תְדֻשָּׁן
ei maledicent,frumentū Prohibenti .pluuia ipse etiam ,inebrians &
26 וּמַרְוֶה גַּם־הוּא יוֹרֶא׃ מֹנֵעַ בָּר יִקְּבֻהוּ
.frangentis capiti benedictio & ;populus
לְאוֹם וּבְרָכָה לְרֹאשׁ מַשְׁבִּיר׃

Statera dolosa est
pondus perfectū
זוֹר קָלָה חָמַם
humilibus est
Perfectio
contemptorum
perdet
proderunt diuitiæ
שָׁדַד נָצַל נָפַל
ישדם קרי
perfecti
propter impietatē suam
propter prauitatē
הָוָה
Cùm mortuus fuerit homo impius,
diuitiarū peribit.
צוּר רָעָה
in loco eius.
impius
amicum
lætabitur
cùm perierint impij, erit exultatio.
רָנַן
amicum
deficiens
intelligentiarum
בּוּז נָפַל יָשַׁע
Qui ambulat fraudulenter.
reuelat operit
Cùm non fuerint consilia,
est consiliariorū.
homo,
רוּעַ זוּר חָנַן
pro
qui odio habet
confidit. Mulieri gratiosæ adhærebit gloria; & fortibus adhærebūt diuitiæ.
Qui retribuit
bonum, est
qui turbat
est. facit erit
stabilis. Rectus qui facit iustitiam, apprehendet vitam; & qui sequitur
אָמַן חָיָה רָצָה
sunt qui placent ei sunt
Mox mox vir
Sicut naribus
sic
deficiens consilio.
est
סוּר אָוָה קָוָה
qui dispergit
ei
est qui prohibet seipsum
rerum suarum.
quæ benedicit largiendo eleemosynas qui satiat
satiabitur.
קָבַב
super caput vendentis.

.ei veniet ,malum quærens & : placitum quæret ,bonū manè Quærens
27 28 שֹׁחֵר טוֹב יְבַקֵּשׁ רָצוֹן וְדֹרֵשׁ רָעָה תְבוֹאֶנּוּ׃
iusti folium tanquam & :corruet ipse ,sua opulentia in Fidens
28 29 בּוֹטֵחַ בְּעָשְׁרוֹ הוּא יִפֹּל וְכֶעָלֶה צַדִּיקִים
accipiet hæreditatem ,suam domum Conturbans .germinabunt
29 30 יִפְרָחוּ׃ עֹכֵר בֵּיתוֹ יִנְחַל־
lignum iusti Fructus .corde sapienti stultus seruus & ;ventum
30 31 רוּחַ וְעֶבֶד אֱוִיל לַחֲכַם־לֵב׃ פְּרִי־צַדִּיק עֵץ
terra in iusto En .sapiens animas suscipiens & : vitarum
31 32 חַיִּים וְלֹקֵחַ נְפָשׁוֹת חָכָם׃ הֵן צַדִּיק בָּאָרֶץ
?peccanti & ,impio quia etiam ;reddetur
יְשֻׁלָּם אַף כִּי־רָשָׁע וְחוֹטֵא׃

CAP. XII. יב

,increpationē odiens & ;scientiā diligens ,correctionē Diligens
1 1 אֹהֵב מוּסָר אֹהֵב דָּעַת וְשֹׂנֵא תוֹכַחַת
machinationū virū & :DOMINO à beneuolentiā educet Bonus .insipiēs
2 2 בָּעַר׃ טוֹב יָפִיק רָצוֹן מֵיְהוָה וְאִישׁ מְזִמּוֹת
iustorum radix & :impietate in homo stabilis erit Non .reū peraget
3 3 יַרְשִׁיעַ׃ לֹא־יִכּוֹן אָדָם בְּרֶשַׁע וְשֹׁרֶשׁ צַדִּיקִים
putredo velut & ;sui mariti corona virtutis Mulier .cōmouebitur nō
4 4 בַּל־יִמּוֹט׃ אֵשֶׁת־חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ וּכְרָקָב
:iudicium iustorum Cogitationes .afficiens pudore eius ossibus in
5 5 בְּעַצְמוֹתָיו מְבִישָׁה׃ מַחְשְׁבוֹת צַדִּיקִים מִשְׁפָּט
insidiari impiorum Verba .dolus impiorum callida consilia
6 תַּחְבֻּלוֹת רְשָׁעִים מִרְמָה׃ דִּבְרֵי רְשָׁעִים אֱרָב־
:ipsi non & ,impios Vertendo .eos eruet rectorum os & ;sanguini
7 6 דָּם וּפִי יְשָׁרִים יַצִּילֵם׃ הָפוֹךְ רְשָׁעִים וְאֵינָם
:vir laudabitur ipsius intellectus os Ad .stabit iustorum domus &
8 7 וּבֵית צַדִּיקִים יַעֲמֹד׃ לְפִי־שִׂכְלוֹ יְהֻלַּל־אִישׁ
:sibiipsi seruus &,despectus Bonus .contemptū in erit corde puersus &
9 8 וְנַעֲוֵה־לֵב יִהְיֶה לָבוּז׃ טוֹב נִקְלֶה וְעֶבֶד לוֹ
:sui iumēti animam iustus Cognoscens .pane carēte &,se glorificante præ
10 9 מִמִּתְכַּבֵּד וַחֲסַר־לָחֶם׃ יוֹדֵעַ צַדִּיק נֶפֶשׁ בְּהֶמְתּוֹ
saturabitur ,suam humum Colens .crudelis impiorū miserationes &
11 10 וְרַחֲמֵי רְשָׁעִים אַכְזָרִי׃ עֹבֵד אַדְמָתוֹ יִשְׂבַּע־
impius Desiderauit .corde carens ,vacuos sequens & : pane
12 11 לָחֶם וּמְרַדֵּף רֵיקִים חֲסַר־לֵב׃ חָמַד רָשָׁע
labiorum præuaricatione In .dabit iustorum radix & ;malorū rete
13 מְצוֹד רָעִים וְשֹׁרֶשׁ צַדִּיקִים יִתֵּן׃ בְּפֶשַׁע שְׂפָתַיִם
oris fructū De .iustus angustia de egredietur & :malus laqueus
14 12 מוֹקֵשׁ רָע וַיֵּצֵא מִצָּרָה צַדִּיק׃ מִפְּרִי פִי־
.ei reddet hominis manuum retributionē & :bono saturabitur viri
13 אִישׁ יִשְׂבַּע־טוֹב וּגְמוּל יְדֵי־אָדָם יָשׁוּב לוֹ׃
.sapiens ,consilio audiens & ;eius oculis in recta stulti Via
15 14 דֶּרֶךְ אֱוִיל יָשָׁר בְּעֵינָיו וְשֹׁמֵעַ לְעֵצָה חָכָם׃
;ignominiam operiens & : eius ira cognoscetur die in Stulti
16 15 אֱוִיל בַּיּוֹם יִוָּדַע כַּעְסוֹ וְכֹסֶה קָלוֹן
testis & ;iustitiam annunciabit , veritatem Efflabit .callidus
17 עָרוּם׃ יָפִיחַ אֱמוּנָה יַגִּיד צֶדֶק וְעֵד
: gladij confossiones vt effutiens Est .dolum ,falsitatum
18 16 שְׁקָרִים מִרְמָה׃ יֵשׁ בּוֹטֶה כְּמַדְקְרוֹת חָרֶב
:perpetuū in erit firmū veritatis Labium .sanitas sapientū lingua &
17 17 וּלְשׁוֹן חֲכָמִים מַרְפֵּא׃ שְׂפַת־אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד
fabricantiū corde in Dolus .falsitatis linguam faciam quiescere perpetuò &
20 18 וְעַד־אַרְגִּיעָה לְשׁוֹן שָׁקֶר׃ מִרְמָה בְּלֶב־חֹרְשֵׁי־
iusto accidet Non .lætitia , pacis consiliariis & ;malum
21 19 רָע וּלְיֹעֲצֵי שָׁלוֹם שִׂמְחָה׃ לֹא־יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק
DOMINI Abominatio .malo sunt repleti impij & :iniquitas oīs
22 20 כָּל־אָוֶן וּרְשָׁעִים מָלְאוּ רָע׃ תּוֹעֲבַת יְהוָה
.eius voluntas , veritatem facientes & ;falsitatis labia
21 שִׂפְתֵי־שָׁקֶר וְעֹשֵׂי אֱמוּנָה רְצוֹנוֹ׃
prædicabit stultorum cor & ;scientiam operiens callidus Homo
23 22 אָדָם עָרוּם כֹּסֶה דָּעַת וְלֵב כְּסִילִים יִקְרָא
erit dolosa & ;dominabitur solicitorum Manus .stultitiam
24 23 אִוֶּלֶת׃ יַד־חָרוּצִים תִּמְשׁוֹל וּרְמִיָּה תִּהְיֶה
verbum & : illud incuruabit viri corde in Solicitudo .tributum in
25 לָמַס׃ דְּאָגָה בְלֶב־אִישׁ יַשְׁחֶנָּה וְדָבָר
via & : iustus suo socio præ Abundans .illud lætificabit bonum
26 24 טוֹב יְשַׂמְּחֶנָּה׃ יָתֵר מֵרֵעֵהוּ צַדִּיק וְדֶרֶךְ
:suā venationē fraudulentus aduret Non .eos faciet errare impiorum
27 25 רְשָׁעִים תַּתְעֵם׃ לֹא־יַחֲרֹךְ רְמִיָּה צֵידוֹ
iustitiæ semita In .seduli preciosa hominis affluentia &
28 26 וְהוֹן־אָדָם יָקָר חָרוּץ׃ בְּאֹרַח־צְדָקָה
.mors non semita via & ;vitæ
חַיִּים וְדֶרֶךְ נְתִיבָה אַל־מָוֶת׃

Qui quærit
quod est
qui quærit
diuitiis
נָפַל פָּרָה
conturbat
& qui do-
est
quanto magis
Qui diligit
qui odio
habet
יָסַר
quod placi-
habentem
cogitationes, con-
demnabit.
פּוּק
est viri
quæ suum virum
pudore afficit.
ad faciendum
בּוֹשׁ
dolū.
insidiandum
Deus ferūt:
intelle-
suum
est qui
pendit se,
quàm qui
caret
Cognoscit
appetitum
Qui co-
sequitur
suum.
præuarica-
רוּעַ
ho-
malum:
פָּרָה
qui obtēperat
operit
קָלָה
Iustus loque-
profert verba
veluti
אָמַן
momentum
mendacis.
cogitantium
consulen-
pacem erit
mendacia; & in fa-
est
עָשָׂה
operit
prædicat
Pauor
humiliabit
מָסַס
tior est
dolosus
תָּעָה
est soli-
vita; in
eius est

semitarũ medio in ;faciã ambulare iustitiæ *semita* In .electo
20 נבחר: † בארח צדקה אהלך בתוך נתיבות
eorũ thesauros &:*est* me diligentes *faciendum hæreditare* Ad‡ .iudicij
21 משפט: † להנחיל אהבי יש ואצרתיהם
:suæ viæ principium ,me *acquisiuit* * DOMINVS .replebo
22 אמלא: † יהוה קנני ראשית דרכו
capite‡à ,habui principatum seculo A .*tunc* † ex sua opera ante
23 קדם מפעליו מאז: † מעולם נסכתי מראש
non in ‡ ;sum formata ‡ voragines *non* In .*terra initiis ab*
24 מקדמי־ארץ: † באין־תהמות חוללתי באין
;essent *defixi* * montes Antequam .aquis *aggrauata loca* † fontes
25 מעינות נכבדי־מים: † בטרם הרים הטבעו
,terram *fecerat non* Adhuc ‡ .sum formata *collium facies ad*‡
26 לפני גבעות חוללתי: † עד־לא עשה ארץ
,cælos *ipsum parando* In ‡ .orbis *puluerum caput* * & ;plateas &
27 וחוצות וראש עפרות תבל: † בהכינו שמים
.voraginis *faciebus super circulum describendo in* :ego ‡ ibi
שם אני בחקו חוג על־פני תהום:
.voraginis fontes *fortificando in*‡ :desuper *æthera ipsum roborando in*‡
28 † באמצו שחקים ממעל בעזוז עינות תהום:
transirent non aquæ &† ,suum statutum mari *ipsum ponendo In*‡*
29 † בשומו לים חקו ומים לא יעברו־
eum apud eram Et .terræ fundamẽta *ipsum cõstituendo in*‡:suũ os‡
30 פיו בחוקו מוסדי ארץ: † ואהיה אצלו
eo coram *ludens* : *die* ,*die* ,*deliciæ* ‡ eram & ,nutricius*
אמון ואהיה שעשעים יום יום משחקת לפניו
meæ delectationes & ;eius terræ orbe in *Ludens* † .tempore oĩ in
31 בכל־עת: † משחקת בתבל ארצו ושעשעי
beati & :mihi *audite*‡ filij nunc Et .hominum filiis cum
32 את־בני אדם: † ועתה בנים שמעו־לי ואשרי
;estote sapientes & ,eruditionem Audite .custodierint meas vias‡
33 דרכי ישמרו: † שמעו מוסר וחכמו
vigilando† mihi *audientis hominis* Beatitudines .*feriamini* ‡ ne &
34 ואל־תפרעו: † אשרי אדם שמע לי לשקד
:meorum ostiorum postes custodiendo ;*die* ,*die* ‡ meas fores *super*
על־דלתתי יום יום לשמר מזוזת פתחי:
voluntatem ‡ educet & ;*vitas* ‡ inuenit ,me *inueniens* * Quoniam
35 † כי מצאי מצא חיים ויפק רצון
,me *habẽtes odio*† oẽs :*suæ animæ est iniurius ,me in peccans*‡Et .DOMINO à
36 מיהוה: † וחטאי חמס נפשו כל־משנאי
.mortem *dilexerunt*‡
אהבו מות:

CAP. IX. ט

suas columnas excîdit ; suam domum ædificauit *Sapientia*‡
1 † חכמות בנתה ביתה חצבה עמודיה
etiam :suum vinũ miscuit ,suã victimam Immolauit .septem
2 שבעה: † טבחה טבחה מסכה יינה אף
clamabit * ,suas puellas Misit .suam mensam *disposuit* †
3 ערכה שלחנה: † שלחה נערתיה תקרא
:huc declinet ,simplex ‡ Quisquis .ciuitatis excelsorum *alas super*
4 על־גפי מרמי קרת: † מי־פתי יסר הנה
bibite & ;*meo pane in*‡ comedite ,*Ite* ‡ : *ei* dixit corde *carenti* *
5 חסר־לב אמרה לו: † לכו לחמו בלחמי ושתו
incedite & :*viuite* ‡ & ,‡ simplices Relinquite .miscui ,*vino in*‡
6 ביין מסכתי: † עזבו פתאים וחיו ואשרו
:ignominiã *sibi accipiens** ,derisorẽ Corripiens .intelligentiæ *via in*†
7 בדרך בינה: † יסר לץ לקח לו קלון
,derisorem increpes Ne .eius maculam ‡ ,impium increpans &
8 ומוכיח לרשע מומו: † אל־תוכח לץ
.te diliget & ,sapientem increpa : te habeat odio fortè ne
פן־ישנאך הוכח לחכם ויאהבך:
addet & ,iustum scire fac :amplius erit sapiens & ,‡ sapienti Da
9 † תן לחכם ויחכם עוד הודע לצדיק ויוסף
scientia & ;DOMINI timor ‡ sapientiæ Principium .doctrinã
10 לקח: † תחלת חכמה יראת יהוה ודעת
:tui dies multiplicabuntur me *in*‡ Nam .intelligentia sanctorũ
11 קדשים בינה: † כי־בי ירבו ימיך
eris sapiens ,sapiens fueris Si . vitæ anni tibi addentur &
12 ויוסיפו לך שנות חיים: † אם־חכמת חכמת
.*portabis* * tu solus ,*illusisti* † & : tibi
לך ולצת לבדך תשא:
.quicquam *nouit non & ,simplicitatis :tumultuans stultitiæ* † Mulier
13 † אשת כסילות המיה פתיות ובל־ידעה מה:
.ciuitatis *excelsorum solium* ‡ super ;suæ domus ostium ad *sedit* ‡Et
14 † וישבה לפתח ביתה על־כסא מרמי קרת:

Per semitam
‡Vt hæreditatẽ faciam
*possedit
†eo tempore.
‡principio ante terram. Adhuc non erant
‡quando
‡adhuc non erant
†aggrauati
*fundati
‡ante colles
‡antequam faceret
*præcipuas terræ
‡Quando præparabat
מן חקק
‡terrã: quando describebat circino superficiem
‡Quando firmabat cælos
‡quando roboraret
*Quando poneret
†vt
‡littus
‡quando describebat
יסר
*veluti
‡in lætitiis, quotidie: & ludebam
†Ludebam
‡obtemperate
‡qui
יסר
‡postponatis eam. Beatus homo qui obtemperat
‡perseuerãdo iuxta
‡quotidie;
*qui inuenit
‡vitam;
‡quod voluerit
חיה פוק
‡qui peccauerit contra me, expoliat animam suam
†qui odio habent
‡diligunt
‡Sapientia
בנה
†parauit
*vocauit ad fenestrates
‡est
גף פתה
סור ילך
*deficienti
‡Venite,
‡panem meum
‡vinum, quod
‡viam vestram,
‡viuetis:
לוץ קלה
†per viam
*accipit sibi ipsi
‡accipit
נכה
‡increpationem
נתן ידע
‡est
חלל רבה
‡per
†si illusor fueris
*lues pœnas
נשא רום
†stulta tumultuatur: & mulier simplex nescit
‡sedet ‡sedem in excelsis locis

.suas semitas *dirigentes* ‡ :viam‡transeuntes *ad clamandum* Ad
15 † לקרא לעברי דרך המישרים ארחותם:
:ei dixit & ,corde *carenti*‡ & :huc declinet ,simplex*Quisquis
16 † מי־פתי יסר הנה וחסר־לב ואמרה לו:
.*erit iucundus absconditorum*†panis & ;*dulcescent subductæ furto*‡Aquæ
17 † מים־גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם:
sepulchri ‡ profundis in ‡ :ibi *manes* * quòd cognouit non Et
18 † ולא ידע כי־רפאים שם בעמקי שאול
.*eius* ‡ inuitati
קראיה:

CAP. X. י

filius & ;patrem *lætificabit* ‡ sapiens Filius .Selomoh Parabolæ
1 † משלי שלמה בן חכם ישמח־אב ובן
thesauri proderunt Non .suæ matris *mæstitia* ‡ stultus
2 כסיל תוגת אמו: † לא־יועילו אוצרות
faciet esurire Non .morte à eruet iustitia & : *impietatis* *
3 רשע וצדקה תציל ממות: † לא־ירעיב
.expellet *impiorum*‡ prauitatem †& ;iusti animam DOMINVS
יהוה נפש צדיק והות רשעים יהדף:
;‡ ditabit solicitorum‡ manus & ;*doli vola faciens* * Pauperem
4 † ראש עשה כף־רמיה ויד חרוצים תעשיר:
‡filius ,messe in *stertens* :†intelligens filius ,æstate in *Congregans*‡
5 † אגר בקיץ בן משכיל נרדם בקציר בן
impiorum os & :iusti caput *in* ‡ Benedictiones .* confundens
6 מביש: † ברכות לראש צדיק ופי רשעים
nomen & :benedictionem in † iusti Memoria .*iniuriam*‡operiet
7 יכסה חמס: † זכר צדיק לברכה ושם
;præcepta suscipiet corde Sapiens .putrescet impiorum
8 רשעים ירקב: † חכם־לב יקח מצות
:confidẽter *ibit ,integritate in* Ambulans .*præcipitabitur labiis*‡stultus &
9 ואויל שפתים ילבט: † הולך בתום ילך בטח
dabit ,oculo *Annuens* .*innotescet* ‡ suas vias deprauans &
10 ומעקש דרכיו יודע: † קרץ עין יתן
os *vitarum* * vena .*præcipitabitur labiis* † stultus & ;dolorẽ
11 עצבת ואויל שפתים ילבט: † מקור חיים פי
suscitabit‡ Odium .*rapinam* ‡ operiet impiorum os & ;iusti
12 צדיק ופי רשעים יכסה חמס: † שנאה תעורר
.charitas *operiet* ‡ præuaricationes omnes *super* & ;*contentiones*
מדנים ועל כל־פשעים תכסה אהבה:
corpori * virga & :sapientia inuenietur intelligentis labiis In
13 † בשפתי נבון תמצא חכמה ושבט לגו
stulti os & ;scientiam abscondent Sapientes .corde *carentis* †
14 חסר־לב: † חכמים יצפנו־דעת ופי אויל
:eius fortitudinis vrbs ‡ diuitis *Affluentia* ‡ .propinqua cõtritio‡
15 מחתה קרבה: † הון עשיר קרית עזו
:*vitas* * ad † iusti Opus .eorum egestas *exhaustorum*‡ contritio
16 מחתת דלים רישם: † פעלת־צדיק לחיים
custodiens *vitas* ‡ ad Semita .peccatum ad impij *prouentus*
17 תבואת רשע לחטאת: † ארח לחיים שומר
.*faciens errare*‡ ,increpationem *deserens* * & :correctionem
מוסר ועוזב תוכחת מתעה:
ipse ,*infamiam* † proferens & :*falsitatis labiis* ‡ odium *Operiens*‡
18 † מכסה שנאה שפתי־שקר ומוציא דבה הוא
:præuaricatio *cessabit* ‡ non verborum multitudine In .stultus
19 כסיל: † ברב דברים לא יחדל־פשע
‡ electum argentum .* intelligens ,sua labia prohibens &
20 וחושך שפתיו משכיל: † כסף נבחר
iusti Labia .*parum vt* ‡ impiorum * cor :iusti lingua
21 לשון צדיק לב רשעים כמעט: † שפתי צדיק
.morientur cordis defectu in stulti & ;multos pascent
ירעו רבים ואוילים בחסר־לב ימותו:
dolorem *adiiciet* † non & ; *ditabit ipsa* ‡ DOMINI Benedictio
22 † ברכת יהוה היא תעשיר ולא יוסף עצב
viro ‡ sapientia & ;*scelus* ‡ facere stulto ‡ridere Veluti .secum
23 עמה: † כשחוק לכסיל עשות זמה וחכמה לאיש
*desiderium** & ;eĩ veniet *ipsa impij Formido* † .intelligentia
24 תבונה: † מגורת רשע היא תבואנו ותאות
iustus & :impius ‡ nõ &‡ ,turbinis transire Sicut .‡dabit *iustorum*
25 צדיקים יתן: † כעבור סופה ואין רשע וצדיק
fumus sicut & ,dentibus acetum Sicut .*seculi* * fundamentũ†
26 יסוד עולם: † כחמץ לשנים וכעשן
apponet DOMINI Timor .illum mittentibus piger sic ;oculis
27 לעינים כן העצל לשלחיו: † יראת יהוה תוסיף
.breuiabuntur impiorum anni & :dies
ימים ושנות רשעים תקצרנה:

Vt vocet
‡per ‡qui dirigunt
*est ‡deficienti
סור
‡ furatæ dulciores sunt;
†in abscondito comestus magis sapit Etiam *mortui sunt ‡& quòd ‡inferi sunt ‡ab ea.
‡lætificat
‡tristitia est
*impietate acquisiti: at
נצל
†propter ‡impios Deus
הוה
*facit manus fraudulenta;
‡mercatorum ‡eos.
‡Qui congregat
†est: qui dormit ‡est *patrem suum.
‡sunt super
בוש
‡iniquitatem.
†erit
לקח צוה
‡propter labia punietur. Qui ambulat perfectè, ambulat
‡conteretur. Qui annuit
נתן חיה
†propter labia punietur. Et
* vitæ est
‡iniquitatem.
‡suscitat rixas;
‡ operit
דון בין
*erit
†deficientis
ידע עזז
‡est
‡Diuitiæ ‡sunt vt
‡pauperum
†est *vitam: fructus verò
דלל
‡vitam
*qui relinquit
‡errat.
יסר יכח
‡Operiunt
‡labia mendacia:
†detractionem, est
יצא דבב
‡deerit
*est. Vt ‡est
* verò
‡ parum est electũ.
רעה רבב
‡ditat hominem;
†adfert
‡est
‡ abominationem;
עשה זמם
Quod timet impi‡
*quod desiderant iusti
בין גור אוה
‡Deus. ‡sic ‡erit
†est vt
*perpetuum.
שנן

.eius animæ *abominatio* ‡ feptem & ;DOMINVS odiuit *illa* * Sex
16 † שש־הנה שנא יהוה ושבע תועבות נפשו ׃
fanguinē effundentes manus & ;*fallacem* ‡ linguam ,fublimes Oculos
17 † עינים רמות לשון שקר וידים שפכות דם־
feftinantes pedes :*iniquitatis* ‖ cogitationes *fabricans* * Cor .innocentis
18 נקי ׃ † לב חרש מחשבות און רגלים ממהרות
mittens & :falfitatis teftis † mendacia *Efflabit* ‡ .malum ad currere
19 לרוץ לרעה ׃ † יפיח כזבים עד שקר ומשלח
;tui patris præceptum mi fili Conferua .fratres inter *diffidia*
20 מדנים בין אחים ׃ † נצר בני מצות אביך
.tuæ matris legem dimittas ne &
ואל־תטש תורת אמך ׃
.*tuis gutturibus fuper* ‡ ea *vinci* ‖ : femper tuo corde *fuper* ‡ ea Liga
21 † קשרם על־לבך תמיד ענדם על־גרגרתך ׃
:*te fuper cuftodiet* ,*te iacendo in* ‡ ,*te deducet* ,*te ambulando In*
22 † בהתהלכך תנחה אתך בשכבך תשמר עליך
,mandatū* lucerna † Quia .te alloquetur ipfa ,fueris expergefact‖ &
23 והקיצות היא תשיחך ׃ † כי נר מצוה
.eruditionis increpationes *vitarum* ‡ via & :lux * lex &
ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר ׃
.extraneæ linguæ *lenitate* † à :mala muliere à te *cuftodiendum* Ad ‡
24 † לשמרך מאשת רע מחלקת לשון נכריה ׃
te capiat non & ;tuo corde in eius pulchritudinē concupifcas Ne
25 † אל־תחמד יפיה בלבבך ואל־תקחך
ad vfque ‖ meretricem mulierem propter Quia .fuis *palpebris in* ‡
26 בעפעפיה ׃ † כי בעד־אשה זונה עד־
.venabitur preciofam animam viri mulier & :panis *tortam* *
ככר לחם ואשת איש נפש יקרה תצוד ׃
?comburentur non eius veftes & ;fuo finu in ignem vir accipiet Nunquid
27 † היחתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה ׃
?*adurentur* † non eius pedes & ;prunas fuper vir ambulabit *Si* ‡
28 † אם־יהלך איש על־הגחלים ורגליו לא תכוינה ׃
tangens omnis *mundabitur* † non ;fui *focij* * vxorem ad *ingrediens* ‡ Sic
29 † כן הבא אל־אשת רעהו לא ינקה כל־הנגע
,fuā animā *implendū ad* ;fuerit furatus cùm furem fpernēt Non .eam *in*
30 בה ׃ † לא־יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו
fubftantiam omnem :feptuplū reddet inuentus Et .efurierit cùm
31 כי ירעב ׃ † ונמצא ישלם שבעתים את־כל־הון
corrumpens ‖ ; corde deficit ,*mulierem Adulterans* ‡ .dabit fuæ domus
32 ביתו יתן ׃ † נאף אשה חסר־לב משחית
;inueniet ignominiā & Plagam .illud *faciet ipfe* * fuam animam
33 נפשו הוא יעשנה ׃ † נגע־וקלון ימצא
;viri *excandefcentia* † zelus Quia .delebitur non eius opprobrium &
34 וחרפתו לא תמחה ׃ † כי־קנאה חמת־גבר
;*propitiationis* ‖ omnis *facies* ‡ accipiet Non .vindictæ die in parcet non &
35 ולא יחמול ביום נקם ׃ † לא־ישא פני כל־כפר
.*munus* ‡ multiplicaueris cùm ,volet non &
ולא־יאבה כי תרבה־שחד ׃

CAP. VII. ז

.tecum *abdes* ‖ mea præcepta & ;meos fermones cuftodi ,mi Fili
1 † בני שמר אמרי ומצותי תצפן אתך ׃
nigredinem * tanquam meam legem & ;viue & ,mea præcepta Cuftodi
2 † שמר מצותי וחיה ותורתי כאישון
.tui cordis tabula *fuper* † ea fcribe ‡ ;tuis digitis *fuper* † ea Liga .tuorū oculorū
3 עיניך ׃ † קשרם על־אצבעתיך כתבם על־לוח לבך ׃
.*vocabis* ‡ intelligentiam *notam* ‖ & :tu ‡ mea Soror ,fapientiæ Dic
4 † אמר לחכמה אחתי את ומדע לבינה תקרא ׃
.*lenificauit* * fuos fermones † ,extranea ab ;aliena muliere à te *cuftodiendum* Ad
5 † לשמרך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה ׃
.profpexi *meum cancellum per* ‡ ;meæ domus *feneftra in* Quia ‖
6 † כי בחלון ביתי בעד אשנבי נשקפתי ׃
carentem ‡ iuuenem *filiis in* ‖ confideraui : *fimplicibus in* † vidi Et
7 † וארא בפתאים אבינה בבנים נער חסר־
eius domus *via* † & ,eius angulum apud *platea in* ‡ Tranfeuntem .corde
8 לב ׃ † עבר בשוק אצל פנה ודרך ביתה
,noctis nigredine in ;diei vefpera in ,crepufculo In .gradiebatur
9 יצעד ׃ † בנשף־בערב־יום באישון לילה
,*meretricis* ‡ ornatu * ;eius occurfum in mulier ecce Et .caligine &
10 ואפלה ׃ † והנה אשה לקראתו שית זונה
non fua domo in ;*declinans &* ,*ipfa* † tumultuofa ‖ .corde *feruata &*
11 ונצרת לב ׃ † המיה היא וסררת בביתה לא־
omnē iuxta & ;plateis in *vice* ,*vico in* Vice ‡ .eius pedes *habitabunt* ‖
12 ישכנו רגליה ׃ † פעם בחוץ פעם ברחבות ואצל כל־
:eum eft ofculata & ,eum *in* apprehendit Et .*infidiabitur* † angulum
13 פנה תארב ׃ † והחזיקה בו ונשקה לו

*funt quæ ‡ funt abominationes ‡ mendacem; רום נקה *cogitans iniquas: ‡ Eum qui loquitur † teftem mendacē, & mittentē iurgia פוח עיד דון צוה נטש ירה ‡ in liga ‡ in gutture tuo. Cùm ambulaueris, ducas tecum, ‡ cū dormieris, cuftodias tibi. ‖ cùm † vt * eft קוץ יכח * vt ‡ vitæ fūt יסר רוע ‡ Vt cuftodiāt † blanditiis לקח ‡ fplendorib⁹ ‖ mendicabit homo * buccellam ‡ Num ‡ comburentur? בוא כוה ‡ qui ingreditur * amici † erit innocēs ‖ qui tetigerit vt impleat ‡ Qui autem adulterium committit cū muliere; ‖ corrumpit * qui facit קלה נשא † eft furor ‡ perfonam ‖ fatisfactionis; ‡ munera. רבה ‖ recende * pupillam † in ‡ & ‡ es ‖ propinquā ‡ voca. Vt cuftodiat ידע חלל † quæ * lenit. ‖ Equidem per feneftrā ‡ de cancello meo † inter fimplices ‖ inter filios ‡ deficientem בין פנן ‡ per plateam † per viam * in ‡ meretricis, & anxia ‖ Quæ ‡ eft & peruerfa ‖ habitant ‡ Nunc foris, nunc † infidiatur.

:*ter fuper* ‡ pacificorum Victimæ :ei dixit & ,*fuas facies* † roborauit
14 העזה פניה ותאמר לו ׃ † זבחי שלמים עלי
:tui occurfum in fum egrefla Idcirco .mea vota reddidi hodie
15 היום שלמתי נדרי ׃ † על־כן יצאתי לקראתך
*te inueni & ,*tuas facies mane quærendum ad* *
לשחר פניך ואמצאך ׃
.Aegyptio fune *incifis* ‖ ;meum lectum *adornaui Tapetibus* ‡
16 † מרבדים רבדתי ערשי חטבות אטון מצרים ׃
.cinnamomo & ,aloe ,myrrha ,meum cubile *Perfudi* *
17 † נפתי משכבי מר אהלים וקנמון ׃
.amoribus *in* collætemur ;manè vfque amoribus inebriemur ,Veni
18 † לכה נרוה דדים עד־הבקר נתעלסה באהבים ׃
.*longinquo à* ‡ via in abiit :fua domo in vir † non Quia
19 † כי אין האיש בביתו הלך בדרך מרחוק ׃
veniet *temporis ftatuti* ‖ diem ad : fua manu in tulit argenti Ligamen
20 † צרור הכסף לקח בידו ליום הכסא יבוא
lenitate in :*fua captationis* * multitudine *in* eū fecit Declinare .fuam domū †
21 ביתו ׃ † הטתו ברב לקחה בחלק
bos veluti ,ftatim eam poft *Vadens* † .eum compulit fuorū labiorū
22 שפתיה תדיחנו ׃ † הולך אחריה פתאם כשור
.ftulti caftigationem ad compes ficut & : *veniet lanienam* ‡ ad
אל־טבח יבא וכעכס אל־מוסר אויל ׃
non † & :laqueum ad *auem feftinare vt* ‖ ,eius iecur fagitta fcindat Donec
23 † עד יפלח חץ כבדו כמהר צפור אל־פח ולא
;mihi parete ,filij nunc Et .*ipfe* * fuam animam *in* ‡ quòd *nouit*
24 ידע כי־בנפשו הוא ׃ † ועתה בנים שמעו־לי
:tuum cor eius vias ad declinet Ne .mei oris eloquiis attendite &
25 והקשיבו לאמרי פי ׃ † אל־ישט אל־דרכיה לבך
,fecit cadere *vulneratos* ‖ multos Nam .eius femitis in erres ne
26 אל־תתע בנתיבותיה ׃ † כי־רבים חללים הפילה
defcendētes :eius domus *fepulchri* ‡ Viæ .eius occifi omnes fortes &
27 ועצמים כל־הרגיה ׃ † דרכי שאול ביתה ירדות
.mortis *penetralia* * ad
אל־חדרי־מות ׃

CAP. VIII. ח

!fuam vocem *dabit* ‖ intelligentia & ;*clamabit* ‡ fapientia Nonne
1 † הלא־חכמה תקרא ותבונה תתן קולה ׃
conftituta * femitarum *domum* † :viam fupra excelforum *capite* ‡ In
2 † בראש־מרמים עלי־דרך בית נתיבות נצבה ׃
.*præconizabit* ‡ oftiorum *ingreffum* ‖ :ciuitatis *os ad* ‡ ,portarum *manū* Ad
3 † ליד־שערים לפי־קרת מבוא פתחים תרנה ׃
.*hominis* ‡ filios ad mea vox & ;*clamabo* * viri vos Ad
4 † אליכם אישים אקרא וקולי אל־בני אדם ׃
.corde intelligite ftulti & ;aftutiam fimplices Intelligite
5 † הבינו פתאים ערמה וכסילים הבינו לב ׃
.*rectitudines* ‡ meorū labiorum apertio & :loquar *eximia* ‖ quoniā ,Audite
6 † שמעו כי־נגידים אדבר ומפתח שפתי מישרים ׃
meorū labiorū abominatio & ;meū palatum loquetur veritatē Quia
7 † כי־אמת יהגה חכי ותועבת שפתי
,prauum eis in * non :mei oris eloquia omnia † iuftitia In .impietas ‡
8 רשע ׃ † בצדק כל־אמרי־פי אין בהם נפתל
inuenientibus recta & ;intelligenti † recta ipfa Vniuerfa .*obliquum &* ‡
9 ועקש ׃ † כלם נכחים למבין וישרים למצאי
fcientiā & :argentū non & ,meam eruditionem Accipite .fcientiam
10 דעת ׃ † קחו־מוסרי ואל־כסף ודעת
omnes † & ;margaritis *præ* fapientia *bona* ‡ Quia .*electo auro præ* *
11 מחרוץ נבחר ׃ † כי־טובה חכמה מפנינים וכל־
;aftutia ‡ habitaui fapientia Ego .*ea in* ‖ æquabuntur non *voluntates*
12 חפצים לא ישוו־בה ׃ † אני חכמה שכנתי ערמה
habere odio ‡ DOMINI Timor .*inueniam* * cogitationum fcientiā &
13 ודעת מזמות אמצא ׃ † יראת יהוה שנאת
.odiui *peruerfitatum* † os & ,malam viam & ,*elationem* ‡ & ,fuperbiā :malum
רע גאה וגאון ודרך רע ופי תהפכות שנאתי ׃
.fortitudo *mihi* ‖ ,intelligentia ‡ ego :*effentia* * & ,confilium *Mihi* †
14 † לי־עצה ותושיה אני בינה לי גבורה ׃
.iuftitiam decernent *confules* ‡ & ;regnabunt reges me *In* ‖
15 † בי מלכים ימלכו ורזנים יחקקו צדק ׃
.*terræ iudices* ‡ omnes *magnifici* * & ;principatū habebūt principes me *In* ‖
16 † בי שרים ישרו ונדיבים כל־שפטי ארץ ׃
.me inuenient ,me *diluculo* quærentes & ;diligam me diligentes Ego
17 † אני אהבי אהב ומשחרי ימצאנני ׃
.iuftitia & ,*durabilis* † fubftantia: ‖ mecum gloria & ,*Opulentia* ‡
18 † עשר־וכבוד אתי הון עתק וצדקה ׃
argēto *præ* meus *prouētus* ‖ & ;obrizo *præ* & ,*auro præ* meus fructus *Bonū* ‡
19 † טוב פריו מחרוץ ומפז ותבואתי מכסף

CAP. IIII. ד

.intelligentiā sciendū ad† attendite & ;patris eruditionē filij Audite
1 †שִׁמְעוּ בָנִים מוּסַר אָב וְהַקְשִׁיבוּ לָדַעַת בִּינָה׃
.derelinquatis ne meam legem :vobis dedi bonam doctrinam Quia
2 †כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל־תַּעֲזֹבוּ׃
.meæ matris facies ad* vnicus & ,tener ;meo patri fui filius Quia
3 †כִּי־בֵן הָיִיתִי לְאָבִי רַךְ וְיָחִיד לִפְנֵי אִמִּי׃
custodi:tuū cor mea eloquia Fulciat,mihi dicebatque,me docebat* Et
4 †וַיֹּרֵנִי וַיֹּאמֶר לִי יִתְמָךְ־דְּבָרַי לִבֶּךָ שְׁמֹר
ne :intelligentiam eme ,sapientiam Eme .viue *& ,mea præcepta
מִצְוֹתַי וֶחְיֵה׃ 5 †קְנֵה חָכְמָה קְנֵה בִינָה אַל־
.mei oris dictis ab declines neque ,obliuiscaris
תִּשְׁכַּח וְאַל־תֵּט מֵאִמְרֵי־פִי׃
.te conseruabit & ,eam dilige :te custodiet & ,eam derelinquas Ne
6 †אַל־תַּעַזְבֶהָ וְתִשְׁמְרֶךָּ אֱהָבֶהָ וְתִצְּרֶךָּ׃
tua acquisitione omni in & ;sapientiam acquire sapientia Principium
7 †רֵאשִׁית חָכְמָה קְנֵה חָכְמָה וּבְכָל־קִנְיָנְךָ
,te glorificabit :te exaltabit & ,eam Exalta .intelligentiam acquire*
קְנֵה בִינָה׃ 8 †סַלְסְלֶהָ וּתְרוֹמְמֶךָּ תְּכַבֵּדְךָ
diademate*:gratiæ copulā† tuo capiti Dabit .fueris eā amplexatus cum
כִּי תְחַבְּקֶנָּה׃ 9 †תִּתֵּן לְרֹאשְׁךָ לִוְיַת־חֵן עֲטֶרֶת
:mea dicta* suscipe & ,mi fili Audi .te muniet† decoris
תִּפְאֶרֶת תְּמַגְּנֶךָּ׃ 10 †שְׁמַע בְּנִי וְקַח אֲמָרָי
:te institui† sapientiæ viam In .vitarum anni tibi multiplicabuntur &
וְיִרְבּוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים׃ 11 †בְּדֶרֶךְ חָכְמָה הֹרֵתִיךָ
coarctabitur non ,te eundo In .rectitudinis orbitis in* te feci calcare
הִדְרַכְתִּיךָ בְּמַעְגְּלֵי־יֹשֶׁר׃ 12 †בְּלֶכְתְּךָ לֹא־יֵצַר
.impinges non ,cucurreris si & :tuus gressus
צַעֲדֶךָ וְאִם־תָּרוּץ לֹא תִכָּשֵׁל׃
.tua vita† ipsa quia ,eam custodi :dimittas ne,eruditionē in Apprehende*
13 †הַחֲזֵק בַּמּוּסָר אַל־תֶּרֶף נִצְּרֶהָ כִּי־הִיא חַיֶּיךָ׃
via in gradiaris ne & ;ingrediaris ne impiorum semitam In
14 †בְּאֹרַח רְשָׁעִים אַל־תָּבֹא וְאַל־תְּאַשֵּׁר בְּדֶרֶךְ
,ea desuper† declina ; ea in† transeas ne ,eam Desere .malorum
רָעִים׃ 15 †פְּרָעֵהוּ אַל־תַּעֲבָר־בּוֹ שְׂטֵה מֵעָלָיו
rapitur &† ;malefecerint nisi ,dormiunt non Etenim .transi &
וַעֲבוֹר׃ 16 †כִּי לֹא יִשְׁנוּ אִם־לֹא יָרֵעוּ וְנִגְזְלָה
panem comederunt† Quia .fecerint ruere nisi ,eorum somnus
שְׁנָתָם אִם־לֹא יַכְשִׁילוּ׃ 17 †כִּי לָחֲמוּ לֶחֶם
iustorum semita Et .bibent† rapinarum vinum & ;impietatis
רֶשַׁע וְיֵין חֲמָסִים יִשְׁתּוּ׃ 18 †וְאֹרַח צַדִּיקִים
.diem paratum ad vsque illuminans & ,vadens splendens† lux veluti
כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד־נְכוֹן הַיּוֹם׃
.corruent† quid in nouerunt non*:caligo sicut impiorum Via
19 †דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כָּאֲפֵלָה לֹא יָדְעוּ בַּמֶּה יִכָּשֵׁלוּ׃
.tuam aurem inclina mea eloquia ad : attende meis verbis ,mi Fili
20 †בְּנִי לִדְבָרַי הַקְשִׁיבָה לַאֲמָרַי הַט־אָזְנֶךָ׃
.tui cordis medio in ea custodi :tuis oculis ab recedant Ne
21 †אַל־יַלִּיזוּ מֵעֵינֶיךָ שָׁמְרֵם בְּתוֹךְ לְבָבֶךָ׃
.medela* eius carni vniuersæ & ;ea inuenientibus ipsa vita† Quia
22 †כִּי־חַיִּים הֵם לְמֹצְאֵיהֶם וּלְכָל־בְּשָׂרוֹ מַרְפֵּא׃
.vitarum† exitus† ipso ex quia ;tuum cor custodi custodia omni Ex
23 †מִכָּל־מִשְׁמָר נְצֹר לִבֶּךָ כִּי־מִמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת חַיִּים׃
.te à elonga labiorum prauitatem* & ;oris peruersitatē te à Remoue
24 †הָסֵר מִמְּךָ עִקְּשׁוּת פֶּה וּלְזוּת שְׂפָתַיִם הַרְחֵק מִמֶּךָּ׃
.te coram† dirigant tuæ palpebræ & ;aspiciant rectum ad tui Oculi
25 †עֵינֶיךָ לְנֹכַח יַבִּיטוּ וְעַפְעַפֶּיךָ יַיְשִׁרוּ נֶגְדֶּךָ׃
.stabilientur tuæ viæ omnes & ;tui pedis orbitam† Pondera
26 †פַּלֵּס מַעְגַּל רַגְלֶךָ וְכָל־דְּרָכֶיךָ יִכֹּנוּ׃
.malo à tuum pedem remoue :sinistram &† ,dexteram† declines Ne
27 †אַל־תֵּט־יָמִין וּשְׂמֹאול הָסֵר רַגְלְךָ מֵרָע׃

CAP. V. ה

.tuam aurē inclina meæ intelligentiæ :intende meæ sapientiæ mi Fili
1 †בְּנִי לְחָכְמָתִי הַקְשִׁיבָה לִתְבוּנָתִי הַט־אָזְנֶךָ׃
.conseruent tua labia scientiam & ;sagacitates custodiendum Ad
2 †לִשְׁמֹר מְזִמּוֹת וְדַעַת שְׂפָתֶיךָ יִנְצֹרוּ׃
.eius palatū oleo præ leue* & ;extraneæ labia stillabunt stillationē* Quia
3 †כִּי נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתֵי זָרָה וְחָלָק מִשֶּׁמֶן חִכָּהּ׃
gladius veluti acutum ;absynthium sicut amarum eius nouissimum Et
4 †וְאַחֲרִיתָהּ מָרָה כַלַּעֲנָה חַדָּה כְּחֶרֶב
eius gressus infernum : mortem descendentes† eius Pedes .acutum*
פִּיּוֹת׃ 5 †רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת שְׁאוֹל צְעָדֶיהָ
,eius orbitæ† sunt mobiles :ponderes forte si vitarū† Semitam .sustentabunt
יִתְמֹכוּ׃ 6 †אֹרַח חַיִּים פֶּן־תְּפַלֵּס נָעוּ מַעְגְּלֹתֶיהָ

†& tu† parete eloquiis ab recedatis ne & ;mihi audite filij nunc Et .scies non†
לֹא תֵדָע׃ 7 †וְעַתָּה בָנִים שִׁמְעוּ־לִי וְאַל־תָּסוּרוּ מֵאִמְרֵי־
ad* appropinques ne & ;tuam viam ea desuper† longè Fac .mei oris
פִי׃ 8 †הַרְחֵק מֵעָלֶיהָ דַרְכֶּךָ וְאַל־תִּקְרַב אֶל־
tuos annos & ;tuū decorē alienis des fortè Ne .eius domus ostium
פֶּתַח בֵּיתָהּ׃ 9 †פֶּן־תִּתֵּן לַאֲחֵרִים הוֹדֶךָ וּשְׁנֹתֶיךָ
domo in* tui dolores & ;tuo robore alieni saturētur fortè Ne .crudeli
לְאַכְזָרִי׃ 10 †פֶּן־יִשְׂבְּעוּ זָרִים כֹּחֶךָ וַעֲצָבֶיךָ בְּבֵית
,tuam carnem consumendo in* ;tuo nouissimo in rugias Et .aliena
נָכְרִי׃ 11 †וְנָהַמְתָּ בְאַחֲרִיתֶךָ בִּכְלוֹת בְּשָׂרְךָ
increpationē & ;eruditionē odiui Quomodo ,dicas Et .tuū corpus &
וּשְׁאֵרֶךָ׃ 12 †וְאָמַרְתָּ אֵיךְ שָׂנֵאתִי מוּסָר וְתוֹכַחַת
:me docentium voce in audiui non Et ?meum cor spreuit
נָאַץ לִבִּי׃ 13 †וְלֹא־שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל מוֹרָי
?meam autem inclinaui non me docentibus &
וְלִמְלַמְּדַי לֹא־הִטִּיתִי אָזְנִי׃
.cœtus† & ,ecclesiæ medio in :malo omni in fui parum Quasi*
14 †כִּמְעַט הָיִיתִי בְכָל־רָע בְּתוֹךְ קָהָל וְעֵדָה׃
.tui putei medio de fluenta & ;tua cisterna de aquas† Bibe
15 †שְׁתֵה־מַיִם מִבּוֹרֶךָ וְנֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֵרֶךָ׃
.aquarum riui plateis in :foras tui fontes Dispergantur†
16 †יָפוּצוּ מַעְיְנֹתֶיךָ חוּצָה בָּרְחֹבוֹת פַּלְגֵי־מָיִם׃
.tecum alienis non & ;tibi soli tibi Sint
17 †יִהְיוּ־לְךָ לְבַדֶּךָ וְאֵין לְזָרִים אִתָּךְ׃
.tuarum adolescentiarum† vxore de lætare & ;benedicta tua vena Sit
18 †יְהִי־מְקוֹרְךָ בָרוּךְ וּשְׂמַח מֵאֵשֶׁת נְעוּרֶךָ׃
omni in te inebrient eius vbera ,gratiæ ibix & ,amorum Cerua
19 †אַיֶּלֶת אֲהָבִים וְיַעֲלַת־חֵן דַּדֶּיהָ יְרַוֻּךָ בְכָל־
errabis† quid vt Et .iugiter errabis* eius amore in :tempore
עֵת בְּאַהֲבָתָהּ תִּשְׁגֶּה תָמִיד׃ 20 †וְלָמָּה תִשְׁגֶּה
coram Quia ?extraneæ sinum amplexaberis & ; extranea in† mi fili
בְנִי בְזָרָה וּתְחַבֵּק חֵק נָכְרִיָּה׃ 21 †כִּי נֹכַח
.ponderans† eius orbitas* omnes & ;viri viæ† DOMINI oculis
עֵינֵי יְהוָה דַּרְכֵי־אִישׁ וְכָל־מַעְגְּלֹתָיו מְפַלֵּס׃
.tenebitur sui peccati funibus in & ;impium eum capient suæ Iniquitates
22 †עֲווֹנוֹתָיו יִלְכְּדֻנוֹ אֶת־הָרָשָׁע וּבְחַבְלֵי חַטָּאתוֹ יִתָּמֵךְ׃
suæ stultitiæ multitudine in† & ; eruditione non in† moritur Ipse
23 †הוּא יָמוּת בְּאֵין מוּסָר וּבְרֹב אִוַּלְתּוֹ
.errabit
יִשְׁגֶּה׃

CAP. VI. ו

.tuas volas† alieno defixisti† : tuo sodali spopondisti si ,mi Fili
1 †בְּנִי אִם־עָרַבְתָּ לְרֵעֶךָ תָּקַעְתָּ לַזָּר כַּפֶּיךָ׃
.tui oris eloquiis in es captus ;tui oris verbis in es Illaqueatus
2 †נוֹקַשְׁתָּ בְאִמְרֵי־פִיךָ נִלְכַּדְתָּ בְּאִמְרֵי־פִיךָ׃
:tui socij volam† in venisti quia ,te erue & ,mi fili nunc hoc Fac
3 †עֲשֵׂה זֹאת אֵפוֹא בְּנִי וְהִנָּצֵל כִּי בָאתָ בְכַף־רֵעֶךָ
.tuos sodales† robora & ;te conculcandum præbe† ,vade
לֵךְ הִתְרַפֵּס וּרְהַב רֵעֶיךָ׃
.tuis palpebris dormitationem & ;tuis oculis somnum des Ne
4 †אַל־תִּתֵּן שֵׁנָה לְעֵינֶיךָ וּתְנוּמָה לְעַפְעַפֶּיךָ׃
.aucupis manu de auis sicut & ;manu de cerua tanquam te Erue
5 †הִנָּצֵל כִּצְבִי מִיָּד וּכְצִפּוֹר מִיַּד יָקוּשׁ׃
.esto† sapiens & ,eius vias vide ;piger† formicam ad Vade
6 †לֵךְ־אֶל־נְמָלָה עָצֵל רְאֵה דְרָכֶיהָ וַחֲכָם׃
.dominus &† ,præfectus ,gubernator ei† non Cui
7 †אֲשֶׁר אֵין־לָהּ קָצִין שֹׁטֵר וּמֹשֵׁל׃
.suam escam messe in congregat ;suum panem† æstate in† Parabit
8 †תָּכִין בַּקַּיִץ לַחְמָהּ אָגְרָה בַקָּצִיר מַאֲכָלָהּ׃
?tuo somno à surges quando ?iacebis† piger Vsquequo
9 †עַד־מָתַי עָצֵל תִּשְׁכָּב מָתַי תָּקוּם מִשְּׁנָתֶךָ׃
manuum complicationis parum ;dormitationum parum ,somnorum Parum†
10 †מְעַט שֵׁנוֹת מְעַט תְּנוּמוֹת מְעַט חִבֻּק יָדַיִם
tuus defectus & ;tua paupertas† viator tanquā veniet Et .*dormiendū ad
לִשְׁכָּב׃ 11 †וּבָא־כִמְהַלֵּךְ רֵאשֶׁךָ וּמַחְסֹרְךָ
peruersitate ambulans;iniquitatis† vir Belial† Homo .clypei* vir tanquā
כְּאִישׁ מָגֵן׃ 12 †אָדָם בְּלִיַּעַל אִישׁ אָוֶן הוֹלֵךְ עִקְּשׁוּת
docens† ;suis pedibus in loquens† ,suis oculis in Annuens .oris
פֶּה׃ 13 †קֹרֵץ בְּעֵינָו מֹלֵל בְּרַגְלָו מֹרֶה
malum fabricans† ,eius corde in* Peruersitates .suis digitis in
בְּאֶצְבְּעֹתָיו׃ 14 †תַּהְפֻּכוֹת בְּלִבּוֹ חֹרֵשׁ רָע
veniet extemplo Ideo .† mittet contentiones ;tempore omni in
בְּכָל־עֵת מִדְיָנִים יְשַׁלֵּחַ׃ 15 †עַל־כֵּן פִּתְאֹם יָבוֹא
.sanitas† non & ,conteretur subitò :eius exitium*
אֵידוֹ פֶּתַע יִשָּׁבֵר וְאֵין מַרְפֵּא׃

†ab *ostio
נתן שנה
†labores† sint
זור כוח
†cum cōsum psceris
כלה
יסר יכח
†obtempera ui voci
ירה
*Parum abfuit quin fuerim
†congregationis.
היה יעד
†aquam
†Diuidantur
פוץ
†adolescētiæ tuæ.
איש חנן
רוה
*delecteris
†delectaris
†cum aliena; &amplexaris
†sunt
*semitas
†ponderat.
עוה יסר
†eo quòd nō audiuit eruditionem;
†propter multitudinē
pro amico & †manū tuā.
רעה כפף
†manū amici
בוא
†prosterne
†amicos
צבה ילך
†ô iners.
†est dux,
†nec
†tamen
†cibum
כון
†dormies?
†Paruis somnis, paruis dormitationibus; paruo amplexu
*cum vxore opus est.
*egestas
*scutatus.
†impius
†iniquus; ambulat in
†Annuit
†loquitur
†docet
גנן ירה
*sunt
†cogitat
†inter fratres.
מדינים קרי
*contritio
†erit

intellectum & gratiam inueni ‡ Et .tui cordis tabula super † eas scribe

4 כָּתְבֵם עַל־לוּחַ לִבֶּךָ ׃ † וּמְצָא־חֵן וְשֵׂכֶל

DOMINO in Fide .hominis † & ,Dei oculis in ;bonum

5 טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם ׃ † בְּטַח אֶל־יְהוָה

.innitaris ne tuam intelligentiam ad‡ & ;tuo corde toto in

בְּכָל־לִבֶּךָ וְאֶל־בִּינָתְךָ אַל־תִּשָּׁעֵן ׃

.tuas semitas diriget ipse & ;eum scito tuis viis omnibus In

6 בְּכָל־דְּרָכֶיךָ דָעֵהוּ וְהוּא יְיַשֵּׁר אֹרְחֹתֶיךָ ׃

.malo à recede &,DOMINVM time :tuis oculis in sapiens sis Ne

7 אַל־תְּהִי חָכָם בְּעֵינֶיךָ יְרָא אֶת־יְהוָה וְסוּר מֵרָע ׃

.tuis ossibus irrigatio † & ;tuo vmbilico erit Sanitas

8 רִפְאוּת תְּהִי לְשָׁרֶּךָ וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ ׃

.tui prouentus omnis principio à & ;tua substantia è* DOMINVM Honora

9 כַּבֵּד אֶת־יְהוָה מֵהוֹנֶךָ וּמֵרֵאשִׁית כָּל־תְּבוּאָתֶךָ ׃

tua torcularia nouo vino & ;saturitate tua horrea implebuntur Et

10 וְיִמָּלְאוּ אֲסָמֶיךָ שָׂבָע וְתִירוֹשׁ יְקָבֶיךָ

;septobes * ne mi fili DOMINI Correctionem .se rumpent

11 יִפְרֹצוּ ׃ † מוּסַר יְהוָה בְּנִי אַל־תִּמְאָס

.eius increpatione in fastidias ‡ ne &

וְאַל־תָּקֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ ׃

filium * pater veluti & ;arguet †,DOMINVS diliget ‡ quem Quippe

12 כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהַב יְהוָה יוֹכִיחַ וּכְאָב אֶת־בֵּן

educet ,hominis † & :sapientiam inuenit ,hominis Beatitudines .volet †

13 יִרְצֶה ׃ † אַשְׁרֵי אָדָם מָצָא חָכְמָה וְאָדָם יָפִיק

;argenti negotiatione præ eius negotiatio bona ‡ Quia .intelligentiam

14 תְּבוּנָה ׃ † כִּי טוֹב סַחְרָהּ מִסְּחַר־כָּסֶף

omnes ‡ & ;margaritis præ ipsa Preciosa ‡ .eius prouentus * auro præ &

15 וּמֵחָרוּץ תְּבוּאָתָהּ ׃ † יְקָרָה הִיא מִפְּנִיִּים וְכָל־

† dierum Longitudo .ea in ‡ æquabuntur non tuæ voluntates

16 חֲפָצֶיךָ לֹא יִשְׁווּ־בָהּ ׃ † אֹרֶךְ יָמִים

.gloria & ,opulentia ‡ illius sinistra in ;illius dextera in

בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאולָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד ׃

.pax ‡ eius semitæ omnes & ;amœnitatis ‡ viæ eius Viæ

17 דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי־נֹעַם וְכָל־נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם ׃

,eam sustentantes † & :eam in apprehendentibus ipsa vitarum ‡ Lignum

18 עֵץ־חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתֹמְכֶיהָ

cælos stabiliuit ;terram fundauit sapientia in DOMINVS .beatus *

19 מְאֻשָּׁר ׃ † יְהוָה בְּחָכְמָה יָסַד אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם

æthera † & ;sunt ruptæ abyssi eius scientia In .intelligentia in

20 בִּתְבוּנָה ׃ † בְּדַעְתּוֹ תְּהוֹמוֹת נִבְקָעוּ וּשְׁחָקִים

custodi : tuis oculis ab ‡ recedant ne ,mi Fili .rorem stillabunt

21 יִרְעֲפוּ־טָל ׃ † בְּנִי אַל־יָלֻזוּ מֵעֵינֶיךָ נְצֹר

gratia & ,tuæ animæ vita * erunt Et .cogitationem & ,essentiam †

22 תֻּשִׁיָּה וּמְזִמָּה ׃ † וְיִהְיוּ חַיִּים לְנַפְשֶׁךָ וְחֵן

non tuus pes & ;tua via fiducia in ‡ ambulabis Tunc .tuis gutturibus ‡

23 לְגַרְגְּרֹתֶיךָ ׃ † אָז תֵּלֵךְ לָבֶטַח דַּרְכֶּךָ וְרַגְלְךָ לֹא

erit suauis & ,iacebis ‡ & :pauebis * non ,iacueris † Si .impinget

24 תִגּוֹף ׃ † אִם־תִּשְׁכַּב לֹא־תִפְחָד וְשָׁכַבְתָּ וְעָרְבָה

desolatione à & ;repentino pauore ‡ à timebis Non .tuus somnus

25 שְׁנָתֶךָ ׃ † אַל־תִּירָא מִפַּחַד פִּתְאֹם וּמִשֹּׁאַת

.venerit cùm ,impiorum

רְשָׁעִים כִּי תָבֹא ׃

tuum pedem custodiet & ;tua fiducia in erit DOMINVS Quia

26 כִּי־יְהוָה יִהְיֶה בְכִסְלֶךָ וְשָׁמַר רַגְלְךָ

existendo in ;suo patrono à * bonum prohibeas Ne .captura à

27 מִלָּכֶד ׃ † אַל־תִּמְנַע־טוֹב מִבְּעָלָיו בִּהְיוֹת

,Vade :tuo sodali ‡ dicas Ne .faciendum ad tuæ manus facultati

28 לְאֵל יָדְךָ לַעֲשׂוֹת ׃ † אַל־תֹּאמַר לְרֵעֲךָ לֵךְ

.tecum est & ‡ ,dabo cras & ,reuertere &

וָשׁוּב וּמָחָר אֶתֵּן וְיֵשׁ אִתָּךְ ׃

.tecum fiducia in sedens ‡ ipse & :malum tuum socium superfabrices* Ne

29 אַל־תַּחֲרֹשׁ עַל־רֵעֲךָ רָעָה וְהוּא־יוֹשֵׁב לָבֶטַח אִתָּךְ ׃

.malum tibi retribuit non si ,gratis homine cum contendas Ne

30 אַל־תָּרוֹב עִם־אָדָם חִנָּם אִם־לֹא גְמָלְךָ רָעָה ׃

.eius vias omnes in eligas ne & ;violentiæ ‡ virum in æmuleris Ne

31 אַל־תְּקַנֵּא בְּאִישׁ חָמָס וְאַל־תִּבְחַר בְּכָל־דְּרָכָיו ׃

.eius secretū rectis cū & ;peruersus DOMINI ‡ abominatio Quia

32 כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה נָלוֹז וְאֶת־יְשָׁרִים סוֹדוֹ ׃

.benedicet iustorum tugurio ‡ & :impij domo in ‡ DOMINI Maledictio

33 מְאֵרַת יְהוָה בְּבֵית רָשָׁע וּנְוֵה צַדִּיקִים יְבָרֵךְ ׃

‡ gratiam dabit mansuetis & ;illudet ipse illusores Si †

34 אִם־לַלֵּצִים הוּא־יָלִיץ וְלַעֲנִיִּים יִתֶּן־חֵן ׃

‡ ignominiam exaltans stulti ‡ & :possidebūt hæreditate sapientes Gloriam

35 כָּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן ׃

vestrum exitium & ,vestrū pauorē ‡ desolatio sicut veniendo In .vestrum pauorē

27 פַּחְדְּכֶם ׃ † בְּבֹא כְשׁוֹאָה פַּחְדְּכֶם וְאֵידְכֶם

.coarctationem & ,angustiam ‡ vos super veniendo in ;ingruerit * turbo veluti

כְּסוּפָה יֶאֱתֶה בְּבֹא עֲלֵיכֶם צָרָה וְצוּקָה ׃

non & ,me diluculò quærent :exaudiam non & ,me inuocabunt Tunc

28 אָז יִקְרָאֻנְנִי וְלֹא אֶעֱנֶה יְשַׁחֲרֻנְנִי וְלֹא

timorem & :scientiam odiuerunt quòd † Pro .me inuenient

29 יִמְצָאֻנְנִי ׃ † תַּחַת כִּי־שָׂנְאוּ דָעַת וְיִרְאַת

spreuerunt :meo consilio acquieuerunt ‡ Nec .elegerunt non DOMINI

30 יְהוָה לֹא בָחָרוּ ׃ † לֹא־אָבוּ לַעֲצָתִי נָאֲצוּ

:suæ viæ fructu de comedent Et .meam increpationem omnem

31 כָּל־תּוֹכַחְתִּי ׃ † וְיֹאכְלוּ מִפְּרִי דַרְכָּם

simplicium auersio Quia .saturabuntur suis consiliis de ;&

32 וּמִמֹּעֲצֹתֵיהֶם יִשְׂבָּעוּ ׃ † כִּי מְשׁוּבַת פְּתָיִם

audiens Et ‡ .eos perdet stultorum tranquillitas ‡ & ;eos interficiet

33 תַּהַרְגֵם וְשַׁלְוַת כְּסִילִים תְּאַבְּדֵם ׃ † וְשֹׁמֵעַ

.malo pauore à pacatus erit * & :fiducialiter habitabit mihi

לִי יִשְׁכָּן־בֶּטַח וְשַׁאֲנַן מִפַּחַד רָעָה ׃

CAP. II. ב

.tecum absconderis mea mandata & ;mea eloquia susceperis si,mi Fili

1 בְּנִי אִם־תִּקַּח אֲמָרָי וּמִצְוֺתַי תִּצְפֹּן אִתָּךְ ׃

tuum cor inclines*: tuam autem sapientiam ad faciendum ‡ attendere Ad‡

2 לְהַקְשִׁיב לַחָכְמָה אָזְנֶךָ תַּטֶּה לִבְּךָ

intelligentiæ ;clamaueris intelligentiam ad si Quia .intelligentiæ

3 לַתְּבוּנָה ׃ † כִּי אִם לַבִּינָה תִקְרָא לַתְּבוּנָה

;argentum tanquam eam quæsieris Si .tuam vocem dederis

4 תִּתֵּן קוֹלֶךָ ׃ † אִם־תְּבַקְשֶׁנָּה כַכָּסֶף

intelliges Tunc .eam fueris scrutatus absconditos thesauros sicut &

5 וְכַמַּטְמוֹנִים תַּחְפְּשֶׂנָּה ׃ † אָז תָּבִין

.inuenies Dei scientiam & ;DOMINI timorem

יִרְאַת יְהוָה וְדַעַת אֱלֹהִים תִּמְצָא ׃

.intelligentia & ,scientia ‡ eius ore ex :sapientiā dabit ‡ DOMINVS Quia

6 כִּי־יְהוָה יִתֵּן חָכְמָה מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה ׃

.perfectè ambulantibus clypeus ‡ ;essentiam rectis abscondet Et

7 וְצָפַן לַיְשָׁרִים תּוּשִׁיָּה מָגֵן לְהֹלְכֵי תֹם ׃

.custodiet eius misericordium viam & :iudicij semitas custodiendū Ad

8 לִנְצֹר אָרְחוֹת מִשְׁפָּט וְדֶרֶךְ חֲסִידָו יִשְׁמֹר ׃

orbitam ‡ omnē ,rectitudines & ;iudicium & ,iustitiam intelliges Tunc

9 אָז תָּבִין צֶדֶק וּמִשְׁפָּט וּמֵישָׁרִים כָּל־מַעְגַּל־

tuæ animæ scientia & ;tuum cor in sapientia intrauerit Cùm .bonam

10 טוֹב ׃ † כִּי־תָבוֹא חָכְמָה בְלִבֶּךָ וְדַעַת לְנַפְשְׁךָ

.te seruabit intelligentia : te super custodiet Cura .fuerit iucunda ‡

11 יִנְעָם ׃ † מְזִמָּה תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ תְּבוּנָה תִנְצְרֶכָּה ׃

.peruersitates loquente viro à :mala via à te eruendum Ad †

12 לְהַצִּילְךָ מִדֶּרֶךְ רָע מֵאִישׁ מְדַבֵּר תַּהְפֻּכוֹת ׃

.tenebrositatis viis in eundum ad‡ ;rectitudinis semitas Relinquentes ‡

13 הַעֹזְבִים אָרְחוֹת יֹשֶׁר לָלֶכֶת בְּדַרְכֵי־חֹשֶׁךְ ׃

.mali peruersitatibus in exultabunt ‡ ;malum facere Lætantes

14 הַשְּׂמֵחִים לַעֲשׂוֹת רָע יָגִילוּ בְּתַהְפֻּכוֹת רָע ׃

.eorum orbitis † in recedentes & ;obliquæ ‡ eorum semitæ Quorum

15 אֲשֶׁר אָרְחֹתֵיהֶם עִקְּשִׁים וּנְלוֹזִים בְּמַעְגְּלוֹתָם ׃

.lenificauit* sua eloquia ‡ aliena ab ;extranea muliere à te eruendum Ad ‡

16 לְהַצִּילְךָ מֵאִשָּׁה זָרָה מִנָּכְרִיָּה אֲמָרֶיהָ הֶחֱלִיקָה ׃

.est oblita sui Dei pacti & ,suarum adolescentiarum † ducem Relinquens

17 הַעֹזֶבֶת אַלּוּף נְעוּרֶיהָ וְאֶת־בְּרִית אֱלֹהֶיהָ שָׁכֵחָה ׃

manes † ad & ;eius domus mortem ad est incuruata ‡ Quia

18 כִּי שָׁחָה אֶל־מָוֶת בֵּיתָהּ וְאֶל־רְפָאִים

nec ;reuertentur non eam ingredientes Omnes .eius orbita

19 מַעְגְּלֹתֶיהָ ׃ † כָּל־בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן וְלֹא

via in ambulabis ‡ Eapropter .vitarum * semitas apprehendent

20 יַשִּׂיגוּ אָרְחוֹת חַיִּים ׃ † לְמַעַן תֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ

inhabitabūt recti Quia .custodies † iustorum semitas & ;bonorum

21 טוֹבִים וְאָרְחוֹת צַדִּיקִים תִּשְׁמֹר ׃ † כִּי־יְשָׁרִים יִשְׁכְּנוּ־

terra de impij Et .ea in remanebunt integerrimi ‡ & ;terram

22 אָרֶץ וּתְמִימִים יִוָּתְרוּ בָהּ ׃ † וּרְשָׁעִים מֵאֶרֶץ

.ea ex eradentur † prævaricatores & ;succidentur

יִכָּרֵתוּ וּבוֹגְדִים יִסְּחוּ מִמֶּנָּה ׃

CAP. III. ג

.tuū cor custodiat mea præcepta & ;obliuiscaris ne meæ legis ,mi Fili

1 בְּנִי תּוֹרָתִי אַל־תִּשְׁכָּח וּמִצְוֺתַי יִצֹּר לִבֶּךָ ׃

.tibi addent ‡ pacem & ;vitarum * annos & ,dierum longitudinē Quia

2 כִּי אֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ ׃

:tuis gutturibus super ‡ eas liga , te deserant ne veritas & Misericordia

3 חֶסֶד וֶאֱמֶת אַל־יַעַזְבֻךָ קָשְׁרֵם עַל־גַּרְגְּרוֹתֶיךָ

PSALMVS CXLIX. קמט

cœtu * in eius laus :nouũ canticũ DOMINO Cantate .Hallelu-Iah*
1 הַלְלוּיָהּ ׀ שִׁירוּ לַיהוָה שִׁיר חָדָשׁ תְּהִלָּתוֹ בִּקְהַל
exultent Siion filij‡ : ſuo factore in Iſrael Lætetur .piorum
2 חֲסִידִים ׃ † יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֹשָׂיו בְּנֵי צִיּוֹן יָגִילוּ
cithara &, tympano in :choro in eius nomen Laudent .ſuo regein
3 בְמַלְכָּם ׃ † יְהַלְלוּ שְׁמוֹ בְמָחוֹל בְּתֹף וְכִנּוֹר
glorificabit :ſuo populo in DOMINVS cõplacebit Quia .ei canant
4 יְזַמְּרוּ־לוֹ ׃ † כִּי־רוֹצֶה יְהוָה בְּעַמּוֹ יְפָאֵר
prœconizabunt ‡ :gloria in miſericordes Exultabunt .ſalute in humiles
5 עֲנָוִים בִּישׁוּעָה ׃ † יַעְלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יְרַנְּנוּ
gladius & :eorum gutture in Dei Exaltationes .ſuis cubilibus *ſuper*
6 עַל־מִשְׁכְּבוֹתָם ׃ † רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם וְחֶרֶב
:gentibus in vindictam faciendum Ad .eorum *manu* † in *acierum*
7 פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם ׃ † לַעֲשׂוֹת נְקָמָה בַּגּוֹיִם
:compedibus in eorũ reges alligandum Ad .populis in increpationes
8 תּוֹכֵחוֹת בַּלְאֻמִּים ׃ † לֶאְסֹר מַלְכֵיהֶם בְּזִקִּים
.*ferri compedibus* † in eorum *inclytos* ‡ &
וְנִכְבְּדֵיהֶם בְּכַבְלֵי בַרְזֶל ׃

*Laudate Dominum. * congregatione ‡ & כִּנּוֹר ‡ laudabunt in ‡ anceps ‡ manibus ‡ nobiles ‡ vinculis ferreis.

omnibus * hic decor : ſcriptum iudicium eis in faciendum Ad
9 † לַעֲשׂוֹת בָּהֶם ׀ מִשְׁפָּט כָּתוּב הָדָר הוּא לְכָל־
.Iah-Hallelu ‡ ,ſuis *piis* †
חֲסִידָיו הַלְלוּ־יָהּ ׃

PSALMVS CL. קנ

expanſione * in eũ laudate :eius ſanctitate in Deũ Laudate .Iah-Hallelu
1 † הַלְלוּיָהּ ׀ הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ
eum laudate :eius fortitudinibus in eum Laudate .eius fortitudinis
2 עֻזּוֹ ׃ † הַלְלוּהוּ בִגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ
clangore in eum Laudate .eius magnitudinis *multitudinem ſecundum* †
3 כְּרֹב גֻּדְלוֹ ׃ † הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע
.cithara &, nebel in eum laudate : buccinæ
שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר ׃
.organo &, chordis in eũ laudate :choro &, tympano in eum Laudate
4 † הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעוּגָב ׃
.*ouationis* † cymbalis in eum laudate :*auditus* * cymbalis in eũ Laudate
5 † הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה ׃
.Iah-Hallelu ,*Iah laudabit halitus* † Omnis
6 † כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ ׃

‡ erit עֲשׂוֹת † miſericordibus ‡ laudate Dominum. * firmamẽto עֻזּוֹ † in multitudine רֹב ‡ חֹף ‡ ſonoris: † altè ſonantibus. † ſpiritus laudet Dominũ.

Finis libri Pſalmorum.

תם ספר תהלים

ספר משלי

LIBER PROVERBIORVM.

QVEM HEBRAEI MISLE, ID EST, PARABOLAE, SIVE SIMILITVDINES, APPELLANT.

CAP. I. א

regis ,Dauid filij , Selomoh Parabolæ
1 מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה בֶן־דָּוִד מֶלֶךְ
,ſapientiam ſciendum Ad .Iſrael
2 יִשְׂרָאֵל ׃ † לָדַעַת חָכְמָה
eloquia intelligendum ad : eruditionem &
וּמוּסָר לְהָבִין אִמְרֵי
eruditionem ſuſcipiendũ ad † .intelligẽtiæ
3 בִינָה ׃ † לָקַחַת מוּסַר
.rectitudines & ,iudicium & ,iuſtitiam :intellectus
הַשְׂכֵּל צֶדֶק וּמִשְׁפָּט וּמֵשָׁרִים ׃
.*verſutiam* ‡ & ,ſcientiam puero :calliditatem ſimplicibus dandum Ad
4 לָתֵת לִפְתָאיִם עָרְמָה לְנַעַר דַּעַת וּמְזִמָּה ׃
ſolertia conſilia intelligens & :doctrinam addet & , ſapiens Audiet
5 יִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסֶף לֶקַח וְנָבוֹן תַּחְבֻּלוֹת
verba :*facundiam* * & , parabolam intelligendum Ad .poſſidebit
6 יִקְנֶה ׃ † לְהָבִין מָשָׁל וּמְלִיצָה דִּבְרֵי
.eorum ænigmata & , ſapientum
חֲכָמִים וְחִידֹתָם ׃
eruditionẽ & ,ſapientiam :ſcientiæ * principium DOMINI Timor
7 יִרְאַת יְהוָה רֵאשִׁית דָּעַת חָכְמָה וּמוּסָר
ne & ;tui patris eruditionem mi fili Audi .deſpexerunt ſtulti
8 אֱוִילִים בָּזוּ ׃ † שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאַל־
: tuo capiti *ipſæ* ‡ gratiæ *copulatio* * Quia .tuæ matris legem dimittas
9 תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ ׃ † כִּי ׀ לִוְיַת חֵן הֵם לְרֹאשֶׁךָ
ne ,peccatores te *pellexerint* * ſi ,mi Fili .*tuis gutturibus* † torques &
10 וַעֲנָקִים לְגַרְגְּרֹתֶךָ ׃ † בְּנִי אִם־יְפַתּוּךָ חַטָּאִים אַל־
: ſanguini inſidiemur ,nobiſcum *Age* * ,dixerint Si .*velis* †
11 תֹּבֵא ׃ † אִם־יֹאמְרוּ לְכָה אִתָּנוּ נֶאֶרְבָה לְדָם
eos Deglutiamus .gratis innocentem *ad* † nos abſcondamus
12 נִצְפְּנָה לְנָקִי חִנָּם ׃ † נִבְלָעֵם
.*ciſternam* ‡ deſcendentes ſicut integros & ;viuentes ſepulchrũ ſicut
כִּשְׁאוֹל חַיִּים וּתְמִימִים כְּיוֹרְדֵי בוֹר ׃

‡ Item ‡ cogitationem. ‡ interpretationem. ‡ caput. ‡ *congregatio* ‡ *torques* ‡ Veni

& noſtras domos implebimus* :reperiemus precioſam ſubſtantiã Omnem
13 † כָּל־הוֹן יָקָר נִמְצָא נְמַלֵּא בָתֵּינוּ
marſupium : noſtrum medio in *cadere fac* ‡ tuam Sortem .*ſpolio* *
14 שָׁלָל ׃ † גּוֹרָלְךָ תַּפִּיל בְּתוֹכֵנוּ כִּיס
:eis cum via in ambules ne ,mi Fili .nobis omnibus erit vnum
15 אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּנוּ ׃ † בְּנִי אַל־תֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ אִתָּם
malum ad eorum pedes Nam .eorum *ſemita* † à tuum pedem prohibe
16 מְנַע רַגְלְךָ מִנְּתִיבָתָם ׃ † כִּי רַגְלֵיהֶם לָרַע
gratis † Quoniam .ſanguinem *effundendum ad feſtinabunt* ‡ & ,*currunt* *
17 יָרוּצוּ וִימַהֲרוּ לִשְׁפָּךְ־דָּם ׃ † כִּי־חִנָּם
eorũ ſanguini ipſi Et .*pennæ compotis* * omnis oculis in rete *expanſum*
18 מְזֹרָה הָרָשֶׁת בְּעֵינֵי כָּל־בַּעַל כָּנָף ׃ † וְהֵם לְדָמָם
concupiſcentis † omnis ſemitæ Sic .eorũ *animabus* * abſcondẽt :inſidiabũtur
19 יֶאֱרֹבוּ יִצְפְּנוּ לְנַפְשֹׁתָם ׃ † כֵּן אָרְחוֹת כָּל־בֹּצֵעַ
.capiet illius *patronorum* ‡ animam ;*lucri concupiſcentiam*
בָּצַע אֶת־נֶפֶשׁ בְּעָלָיו יִקָּח ׃
.ſuam vocem dabit plateis in :prædicabit *platea in Sapientiæ* *
20 † חָכְמוֹת בַּחוּץ תָּרֹנָּה בָּרְחֹבוֹת תִּתֵּן קוֹלָהּ ׃
vrbe in , portarum oſtiis in clamabit tumultuantium capite In
21 † בְּרֹאשׁ הֹמִיּוֹת תִּקְרָא בְּפִתְחֵי שְׁעָרִים בָּעִיר
?ſimplicitatem diligetis ſimplices Vſquequo .dicet ſua eloquia
22 אֲמָרֶיהָ תֹאמֵר ׃ † עַד־מָתַי ׀ פְּתָיִם תְּאֵהֲבוּ פֶתִי
?ſcientiam habebũt odio ſtulti & ?ſibi deſiderabunt deriſionẽ deriſores &
וְלֵצִים לָצוֹן חָמְדוּ לָהֶם וּכְסִילִים יִשְׂנְאוּ־דָעַת ׃
vobis *eructabo* ‡ En : meam increpationem ad Conuertemini *
23 † תָּשׁוּבוּ לְתוֹכַחְתִּי הִנֵּה אַבִּיעָה לָכֶם
,vocaui quòd eo Pro .vos mea verba faciam ſcire :meum ſpiritũ
24 רוּחִי אוֹדִיעָה דְבָרַי אֶתְכֶם ׃ † יַעַן קָרָאתִי
attendens ‡ non & ,meam manum extendi :renuiſtis &
וַתְּמָאֵנוּ נָטִיתִי יָדִי וְאֵין מַקְשִׁיב ׃
non meã increpationem & ;meum conſilium omne feciſtis *feriari* * Et
25 † וַתִּפְרְעוּ כָל־עֲצָתִי וְתוֹכַחְתִּי לֹא
veniendo in ‡ ,ſubſannabo :ridebo *veſtro exitio* ‡ in ego Etiam .voluiſtis
26 אֲבִיתֶם ׃ † גַּם־אֲנִי בְּאֵידְכֶם אֶשְׂחָק אֶלְעַג בְּבֹא

& * ſpoliis. ‡ proiice נַפֵּל יֵלֵךְ † ſemitis * currunt ‡ feſtinant vt effundant † fruſtra ſpargitur חִנָּם * auis. * ſe propter animas † auarè ſectãtis lucrum; ‡ dominorũ לִקַּח רָנַן * Sapientia foris הֹמָה פֶּתַח לִיץ יָדַע * Cõuertimini ‡ loquar שׁוּב יָכַח נָבַע נָטָה ‡ fuit qui attenderet. * ceſſare יָעַץ אָבָה * contritione veſtri ‡ cum venerit

PSALM. CXLVII. קמז

quoniam : nostro Deo canere ‡ bonum quoniam , Iah † Laudate

1 הללויה ׃ כי טוב זמרה אלהינו כי

expulsos ‡ : DOMINVS Ierusalaim Aedificans . laus decens ; iucundum

2 נעים נאוה תהלה ׃ בונה ירושלם יהוה נדחי

. corda dolores alligans * & : corde contritos Sanans . congregabit Israel

3 ישראל יכנס ׃ הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם ׃

. vocabit ‡ nomina eis omnibus : stellarum numerum Numerans †

4 מונה מספר לכוכבים לכלם שמות יקרא ׃

‡ non eius intelligentiæ : fortitudine multus & , noster dominus Magnus

5 גדול אדונינו ורב כח לתבונתו אין

ad vsque impios humilians * : DOMINVS mansuetos Erigens . numerus

6 מספר ׃ מעודד ענוים יהוה משפיל רשעים עדי

. cithara in nostro Deo canite : cõfessione in DOMINO Respõdete ‡ . terram

7 ארץ ׃ ענו ליהוה בתודה זמרו לאלהינו בכנור ׃

faciens germinare † : pluuiam terræ parans ‡ , nubibus in cælos Operiens

8 המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר המצמיח

quum , corui * filiis : suum panem ‡ iumento Dans . herbam montes

9 הרים חציר ׃ נותן לבהמה לחמה לבני ערב אשר

viri cruribus in non : volet ‡ equi fortitudine in Non . clamauerint

10 יקראו ׃ לא בגבורת הסוס יחפץ לא בשוקי האיש

. eius misericordia in expectantes ‡ ; eum timentes DOMINVS Volens † . volet

11 ירצה ׃ רוצה יהוה את יראיו את המיחלים לחסדו ׃

. Sion tuum Deum lauda : DOMINVM Ierusalaim Lauda

12 שבחי ירושלם את יהוה הללי אלהיך ציון ׃

tuis filiis benedixit : tuarum portarum vectes roborauit Quoniam

13 כי חזק בריחי שעריך ברך בניך

tritici ‡ adipe : pacem tuum terminum Ponens . tuo interiori * in

14 בקרבך ׃ השם גבולך שלום חלב חטים

currit ‡ velociter donec : terræ suũ eloquium Mittens . te faciet saturare

15 ישביעך ׃ השלח אמרתו ארץ עד מהרה ירוץ

spargit ‡ cinerẽ sicut pruinam : lanã sicut niuem Dans . eius verbum

16 דברו ׃ הנתן שלג כצמר כפור כאפר יפזר ׃

stabit quis eius frigoris facies ad ‡ : buccellas sicut suã glaciem Proiiciens

17 משליך קרחו כפתים לפני קרתו מי יעמד ׃

. aquæ fluent † , eius spiritus flabit : eas liquefaciet & , suũ verbũ Mittet

18 ישלח דברו וימסם ישב רוחו יזלו מים ׃

sua iudicia & , sua statuta : Iahacob ipsi suum verbum Annuncians ‡

19 מגיד דברו ליעקב חקיו ומשפטיו

non iudicia & , genti omni sic fecit Non . Israeli

20 לישראל ׃ לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל

. Iah Hallelu ‡ . ea cognouerunt

ידעום הללו יה ׃

PSALMVS CXLVIII. קמח

eum laudate : cęlis de DOMINVM Laudate . Iah-Hallelu ‡

1 הללויה ׃ הללו את יהוה מן השמים הללוהו

omnes eum laudate : eius angeli omnes eum Laudate . excelsis in

2 במרומים ׃ הללוהו כל מלאכיו הללוהו כל

. lucis ‡ stellæ omnes eũ laudate : luna & sol eum Laudate . eius exercitus

3 צבאו ׃ הללוהו שמש וירח הללוהו כל כוכבי אור ׃

cælos supra quæ aquæ & : cælorum cæli eum Laudate

4 הללוהו שמי השמים והמים אשר מעל השמים ׃

. sunt creata & , præcepit ipse quia : DOMINI nomen Laudent

5 יהללו את שם יהוה כי הוא צוה ונבראו ׃

. transibit non & , dedit statutũ : seculum in perpetuũ in ea fecit stare Et

6 ויעמידם לעד לעולם חק נתן ולא יעבור ׃

. voragines omnes & , dracones : terra de DOMINVM Laudate

7 הללו את יהוה מן הארץ תנינים וכל תהמות ׃

. eius verbum faciens turbinis ventus : vapor & , nix , grando & , Ignis

8 אש וברד שלג וקיטור רוח סערה עשה דברו ׃

. cedri omnes & , fructus lignum ‡ : colles omnes & , Montes

9 ההרים וכל גבעות עץ פרי וכל ארזים ׃

Reges . pennæ ‡ auis & , reptile : iumentum omne & , Bestia

10 החיה וכל בהמה רמש וצפור כנף ׃ מלכי

. terræ iudices omnes & principes : populi omnes & , terræ

11 ארץ וכל לאמים שרים וכל שפטי ארץ ׃

Laudent . iunioribus cum senes : virgines etiam & Iuuenes

12 בחורים וגם בתולות זקנים עם נערים ׃ יהללו

eius magnificentia ‡ : solius eius nomẽ est exaltatũ quia , DOMINI nomen

13 את שם יהוה כי נשגב שמו לבדו הודו

omnibus laus : suo populo cornu exaltauit Et . cælum & terram super

14 על ארץ ושמים ׃ וירם קרן לעמו תהלה לכל

. Iah-Hallelu , ei propinquo populo , Israel filiis , eius pijs

חסידיו לבני ישראל עם קרבו הללו יה ׃

Magnus . perpetuum ‡ & , seculum in tuum nomen laudabo & ‡ in

3 גדול ויהללה שמך לעולם ועד ׃

. inuestigatio † non eius magnitudinis & : valdè laudatus & , DOMINVS laudabilis † est

יהוה ומהלל מאד ולגדלתו אין חקר ׃

tuas fortitudines & : tua opera celebrabit * generationi Generatio *narrabit, laudabit

4 דור לדור ישבח מעשיך וגבורתיך

tuorũ mirabiliũ verba ‡ & : tuę magnificentię ‡ gloriæ Decorem . annunciabunt † potentiæ ‡ res

5 יגידו ׃ הדר כבוד הודך ודברי נפלאתיך

: dicent tuorum terribilium fortitudinem Et . meditabor

6 אשיחה ׃ ועזוז נוראותיך יאמרו

multitudinis Memoriam . eam narrabo tuam magnitudinem &

7 וגדולתיך אספרנה ׃ זכר רב

, Gratiosus . præconio canent ‡ tuam iustitiam & , eructabunt ‡ tuæ bonitatis ‡ loquentur : ‡ laudabunt

8 טובך יביעו וצדקתך ירננו ׃ חנון

. misericordia magnus & , naribus * longus : DOMINVS miserator & Clemens,

ורחום יהוה ארך אפים וגדל חסד ׃

omnia super eius miserationes ‡ & : vniuersis DOMINVS Bonus *furore, ‡ misericordiæ

9 טוב יהוה לכל ורחמיו על כל

: tua opera omnia DOMINE tibi Confiteantur . eius opera

10 מעשיו ׃ יודוך יהוה כל מעשיך

: dicent tui regni Gloriam . tibi benedicant tui pij & misericordes

11 וחסידיך יברכוכה ׃ כבוד מלכותך יאמרו

hominis filios faciendum ‡ scire Ad † . loquentur tuam fortitudinem & † Vt ‡ faciant hominum

12 וגבורתך ידברו ׃ להודיע לבני האדם

, tuum Regnum . eius regni decoris gloriam & : eius fortitudines

13 גבורתיו וכבוד הדר מלכותו ׃ מלכותך

, generatione omni in tua dominatio & : seculorum omnium regnum

מלכות כל עלמים וממשלתך בכל דור

erigens ‡ & : cadentes omnes DOMINVS Fulciens * . generatione & * Sustentat ‡ eriget

14 ודר ׃ סומך יהוה לכל הנפלים וזוקף

dans ‡ tu & : sperabunt † te ad ‡ omnium Oculi . incuruatos omnes ‡ in † sperant ‡ das

15 לכל הכפופים ׃ עיני כל אליך ישברו ואתה נותן

saturans & , tuã manum Aperiens † . suo tempore in eorum escam eis † Aperis & saturare facis

16 להם את אכלם בעתו ׃ פותח את ידיך ומשביע

: suis viis omnibus in DOMINVS Iustus . voluntate * viuens omne * ad voluntatem

17 לכל חי רצון ׃ צדיק יהוה בכל דרכיו

DOMINVS ‡ Propinquus . suis operibus omnibus in misericors & ‡ est

18 וחסיד בכל מעשיו ׃ קרוב יהוה

. veritate in eum inuocauerint qui omnibus : eum inuocantibus omnib*

לכל קראיו לכל אשר יקראהו באמת ׃

, audiet eorum clamorem & : faciet se timentium Voluntatem

19 רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע

: ipsum diligentes omnes DOMINVS Custodiens . eos faciet seruare & Custodit

20 ויושיעם ׃ שומר יהוה את כל אהביו

loquetur DOMINI Laudem . faciet disperdere impios omnes &

21 ואת כל הרשעים ישמיד ׃ תהלת יהוה ידבר

. perpetuũ & , seculũ in ei ‡ sanctitatis nomini caro omnis benedicet & , meũ os sancto * in

פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד ׃

PSALM. CXLVI. קמו

. DOMINVM mea anima Lauda . iah-Hallelu ‡ ‡ Laudate Dominum.

1 הללויה הללי נפשי את יהוה ׃

. me † adhuc in ‡ meo Deo canam : meis vitis in DOMINVM Laudabo vita mea *dum † fuero.

2 אהללה יהוה בחיי אזמרה לאלהי בעודי ׃

. salus ei ‡ non cui , hominis filio in , munificis in * fidatis Ne * principibus ‡ est

3 אל תבטחו בנדיבים בבן אדם שאין לו תשועה ׃

illa die in ‡ ; suam terram in ‡ reuertetur ‡ , eius spiritus Egredietur ‡ ‡ Emigrabit ‡ & † ipse

4 תצא רוחו ישב לאדמתו ביום ההוא

: eius auxilio in ‡ Iahacob Deus cuius Beatitates † . eius cogitationes peribũt † Beatus est is in ‡ est

5 אבדו עשתנתיו ׃ אשרי שאל יעקב בעזרו

, terram & , cælos Faciens ‡ . suo Deo DOMINO super eius ‡ spes † ‡ & cuius ‡ est in

6 שברו על יהוה אלהיו ׃ עשה שמים וארץ את

. seculum in veritatem custodiens ‡ : eis in quæ omnia & , mare ‡ Qui fecit ‡ qui custodit

הים ואת כל אשר בם השמר אמת לעולם ׃

: famelicis panem dans † , afflictis violentia iudicium Faciens ‡ ‡ Qui facit † qui dat

7 עשה משפט לעשוקים נתן לחם לרעבים

DOMINVS , cæcos aperiens ‡ DOMINVS . vinctos soluens DOMINVS soluit ‡ aperit oculos cęcorum,

8 יהוה מתיר אסורים ׃ יהוה פקח עורים יהוה

DOMINVS . iustos diligens † DOMINVS : curuatos erigens * *erigit † diligit * custodit

9 זקף כפופים יהוה אהב צדיקים ׃ יהוה

impiorum viam & : eriget ‡ viduam & , pupillum , aduenas custodiens *

שמר את גרים יתום ואלמנה יעודד ודרך רשעים

Sion tuus Deus , seculum in DOMINVS Regnabit . subuertet ‡ eleuabit :

10 יעות ׃ ימלך יהוה לעולם אלהיך ציון

. iah-Hallelu ‡ . generatione & , generatione in ‡ Laudate Dominum.

לדר ודר הללו יה ׃

qui fuerunt à principio :tuo opere omni in sum meditatus ;quondam à dierum sum Recordatus
5 זָכַרְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם הָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ
:te ad meas manus Expandi .meditabor tuarum manuum opere in
6 בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ אֲשׂוֹחֵחַ׃ פֵּרַשְׂתִּי יָדַי אֵלֶיךָ
,DOMINE me exaudi Velociter .Selah ,tibi lassa terra sicut mea anima
7 נַפְשִׁי כְּאֶרֶץ־עֲיֵפָה לְךָ סֶלָה׃ מַהֵר עֲנֵנִי יְהוָה
comparabor & : me à tuas facies † abscondas ne :meus spiritus defecit
כָּלְתָה רוּחִי אַל־תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי וְנִמְשַׁלְתִּי
,tuam misericordiā mane in me fac Audire .cisternam descendentibus cum
8 עִם־יֹרְדֵי בוֹר׃ הַשְׁמִיעֵנִי בַבֹּקֶר ׀ חַסְדֶּךָ
leuaui te ad quia :ambulē qua viam me fac scire ,speraui te in quia
כִּי־בְךָ בָטָחְתִּי הוֹדִיעֵנִי דֶּרֶךְ־זוּ אֵלֵךְ כִּי־אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי
.me abscondi te ad ;DOMINE meis inimicis ab me Erue .meam animā
9 נַפְשִׁי׃ הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי ׀ יְהוָה אֵלֶיךָ כִסִּתִי׃
tuus spiritus :meus Deus tu quia ,tuā voluntatem facere me Doce
10 לַמְּדֵנִי ׀ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ כִּי־אַתָּה אֱלוֹהָי רוּחֲךָ
DOMINE tuū nomen Propter .rectitudinis terram in me ducet bonus
11 טוֹבָה תַּנְחֵנִי בְּאֶרֶץ מִישׁוֹר׃ לְמַעַן־שִׁמְךָ יְהוָה
.meam animam angustia de educes tua iustitia in † : me viuificabis
תְּחַיֵּנִי בְּצִדְקָתְךָ ׀ תּוֹצִיא מִצָּרָה נַפְשִׁי׃
hostes omnes perdes & ,meos inimicos excindes tua misericordia in Et
12 וּבְחַסְדְּךָ תַּצְמִית אֹיְבָי וְהַאֲבַדְתָּ כָּל־צֹרְרֵי
.† tuus seruus ego quia :meæ animæ
נַפְשִׁי כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ׃

Margin: x הָגָה · y שׂוּחַ · sitiens · † faciem tuā ne assimiler · z כָּלָה · in sepulchrū · † per quam · b יָדַע הָלַךְ · * tuam perfectionem · c כָּסָה · † es · d עָשָׂה רָצָה · rectam. · e נָחָה · † propter iustitiam tuam · g חָיָה יָצָא · † propter misericordiam tuā disperdes · † sum.

PSALM. CXLIIII. קמד

meas manus docens mea rupes † DOMINVS Benedictus .Dauid Ipsi
1 לְדָוִד ׀ בָּרוּךְ יְהוָה ׀ צוּרִי הַמְלַמֵּד יָדַי
,mea arx & ,mea Misericordia .bellum ad meos digitos,conflictum ad
2 לַקְרָב אֶצְבְּעוֹתַי לַמִּלְחָמָה׃ חַסְדִּי וּמְצוּדָתִי
:speraui ipso in & , meum scutum , mihi meus liberator & , mea eleuatio
מִשְׂגַּבִּי וּמְפַלְטִי לִי מָגִנִּי וּבוֹ חָסִיתִי
,homo quid DOMINE .me sub meum populum sternens
3 הָרוֹדֵד עַמִּי תַחְתָּי׃ יְהוָה מָה־אָדָם
vanitati Homo ?eum reputasti & ,hominis filius :cum cognouisti &
4 וַתֵּדָעֵהוּ בֶּן־אֱנוֹשׁ וַתְּחַשְּׁבֵהוּ׃ אָדָם לַהֶבֶל
inclina DOMINE .transiens vmbra sicut eius dies : est similis
5 דָּמָה יָמָיו כְּצֵל עוֹבֵר׃ יְהוָה הַט־
Fulgura .fumigabunt & ,montes in tange :descendes & ,tuos cœlos
6 שָׁמֶיךָ וְתֵרֵד גַּע בֶּהָרִים וְיֶעֱשָׁנוּ׃ בְּרוֹק
.illos disturbabis † & ,tuas sagittas mitte : eos disperge fractos & , fulgur
בָּרָק וּתְפִיצֵם שְׁלַח חִצֶּיךָ וּתְהֻמֵּם׃
: multis aquis ex me erue & ,me redime,excelso de tuas manus Mitte
7 שְׁלַח יָדֶיךָ מִמָּרוֹם פְּצֵנִי וְהַצִּילֵנִי מִמַּיִם רַבִּים
:mendacium est locutum eorum os Quorum .alienigenæ filiorum manu è
8 מִיַּד בְּנֵי נֵכָר׃ אֲשֶׁר פִּיהֶם דִּבֶּר־שָׁוְא
nouum canticum Deus .falsitatis dextera , eorum dextera &
9 וִימִינָם יְמִין שָׁקֶר׃ אֱלֹהִים שִׁיר חָדָשׁ
Dans .tibi canam decachordo ,nebel in ;tibi cantabo
10 אָשִׁירָה לָּךְ בְּנֵבֶל עָשׂוֹר אֲזַמְּרָה־לָּךְ׃ הַנּוֹתֵן
.malo gladio de suum seruum Dauid redimens ,regibus salutem
תְּשׁוּעָה לַמְּלָכִים הַפּוֹצֶה אֶת־דָּוִד עַבְדּוֹ מֵחֶרֶב רָעָה׃
eorum os quorum , alienigenæ filiorum manu de me erue & ,me Redime
11 פְּצֵנִי וְהַצִּילֵנִי מִיַּד בְּנֵי־נֵכָר אֲשֶׁר פִּיהֶם
† Vt .falsitatis dextera ,eorum dextera & :mendacium est locutum
12 דִּבֶּר־שָׁוְא וִימִינָם יְמִין שָׁקֶר׃ אֲשֶׁר
nostræ filiæ : suis adolescentiis in grandescentes plantationes sicut nostri filij
בָּנֵינוּ ׀ כִּנְטִעִים מְגֻדָּלִים בִּנְעוּרֵיהֶם בְּנוֹתֵינוּ
plena nostra Penaria .templi similitudine incisi anguli sicut
13 כְזָוִיֹּת מְחֻטָּבוֹת תַּבְנִית הֵיכָל׃ מְזָוֵינוּ מְלֵאִים
,mille parientes nostræ pecudes , speciem ad specie de educentia
מְפִיקִים מִזַּן אֶל־זַן צֹאונֵנוּ מַאֲלִיפוֹת
† onusti nostri Boues . nostris plateis in millia decem parientes
14 מְרֻבָּבוֹת בְּחוּצוֹתֵינוּ׃ אַלּוּפֵינוּ מְסֻבָּלִים
Beatitates .nostris plateis in clamor nec : egrediens nec ,ruptio non
15 אֵין פֶּרֶץ וְאֵין יוֹצֵאת וְאֵין צְוָחָה בִּרְחֹבֹתֵינוּ׃ אַשְׁרֵי
.eius Deus DOMINVS cuius ,populi beatitates :ei sic cui populi
הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְהוָה אֱלֹהָיו׃

Margin: † fortis meus qui docet prælium, · חָסָה · * qui expandit † est · k יָדַע · * sunt · צֵלֶל נָטָה · descende · n יָרַד נָגַע · † interfice · פָּצָה נָצַל · alienigenarū · † mendax. · שִׁיר · * psalterio,in Quidat · † qui redimit · יָשַׁע · alienigenarū, · פֶּה · † mendax. † sint auctæ · * palatij. Anguli nostri pleni educentes · זָוָה בָּנָה · y נָפַק זוּן · † carne † est sterilis, nec est quæ vagetur: † Beatus populus * est: beatus populus † est

PSALM. CXLV. קמה

benedicam & : rex meus Deus te Exaltabo . Dauid ipsi Laus
1 תְּהִלָּה לְדָוִד אֲרוֹמִמְךָ אֱלוֹהַי הַמֶּלֶךְ וַאֲבָרְכָה
:tibi benedicam die omni In .perpetuum in & ,seculum in tuo nomini
2 שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד׃ בְּכָל־יוֹם אֲבָרְכֶךָּ

Margin: a הָלַל

.mendicorum iudicium :afflicti iudiciū DOMINVS faciet quòd Noui
13 יָדַעְתִּי כִּי־יַעֲשֶׂה יְהוָה דִּין עָנִי מִשְׁפַּט אֶבְיֹנִים׃
recti habitabunt :tuo nomini confitebuntur iusti Veruntamen
14 אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים
.tuis faciebus cum
אֶת־פָּנֶיךָ׃

Margin: pauperis: עָנָה · יָדָה · cū vultu tuo.

PSALM. CXLI. קמא

ausculta :me ad festina ;te innocaui DOMINE .Dauid ipsi Cantus
1 מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה קְרָאתִיךָ חוּשָׁה לִּי הַאֲזִינָה
suffimentum † mea oratio Firmetur .te ad me clamando in meam vocem
2 קוֹלִי בְּקָרְאִי־לָךְ׃ תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת
Pone .vespera munus mearum volarum eleuatio : tuas facies ad
3 לְפָנֶיךָ מַשְׂאַת כַּפַּי מִנְחַת־עָרֶב׃ שִׁיתָה
.meorum labiorum ianua super custodi : meo ori custodiam DOMINE
יְהוָה שָׁמְרָה לְפִי נִצְּרָה עַל־דַּל שְׂפָתָי׃
studia moliendum ad malum verbum ad meum cor inclines Ne
4 אַל־תַּט־לִבִּי לְדָבָר ׀ רָע לְהִתְעוֹלֵל עֲלִלוֹת
comedam non & : iniquitatem operantibus viris cum impietate in
בְּרֶשַׁע אֶת־אִישִׁים פֹּעֲלֵי־אָוֶן וּבַל־אֶלְחַם
,me increpet & ,misericordia iustus me malleo Percutiat .eorum deliciis in
5 בְּמַנְעַמֵּיהֶם׃ יֶהֶלְמֵנִי צַדִּיק ׀ חֶסֶד וְיוֹכִיחֵנִי
,mea oratio & ,adhuc quoniam : meum caput frangat ne capitis oleum
שֶׁמֶן רֹאשׁ אַל־יָנִי רֹאשִׁי כִּי־עוֹד וּתְפִלָּתִי
audient & :eorum iudices petræ manus in sunt Demissi .eorum malis in
6 בְּרָעוֹתֵיהֶם׃ נִשְׁמְטוּ בִידֵי־סֶלַע שֹׁפְטֵיהֶם וְשָׁמְעוּ
:terra in findens & ,scindens Sicut .fuerunt iucunda quoniam ,mea verba
7 אֲמָרַי כִּי נָעֵמוּ׃ כְּמוֹ פֹלֵחַ וּבֹקֵעַ בָּאָרֶץ
DOMINE te ad Quia .sepulchri ore in nostra ossa sunt dispersa
8 נִפְזְרוּ עֲצָמֵינוּ לְפִי שְׁאוֹל׃ כִּי אֵלֶיךָ ׀ יְהוִה
.meam animam effundas ne , speraui te in ,mei oculi Domine
אֲדֹנָי עֵינָי בְּכָה חָסִיתִי אַל־תְּעַר נַפְשִׁי׃
operantiū tendiculis & :mihi tetenderunt laquei manibus à me Custodi
9 שָׁמְרֵנִי מִידֵי פַח יָקְשׁוּ לִי וּמֹקְשׁוֹת פֹּעֲלֵי
.transeam donec ego simul : impij eius retiacula in Cadent .iniquitatē
10 אָוֶן׃ יִפְּלוּ בְמַכְמֹרָיו רְשָׁעִים יַחַד אָנֹכִי עַד־אֶעֱבוֹר׃

Margin: clamaui ad · cum clamare · ficut · נָשָׂא · in cōspectu tuo · manuū · fit vt facrificium vespertinum. · נָצַר נָטָה · ostium · rem malam ad faciendum opera · cibum vel luptatum · præcipuum · נוּא · et, vt etiam · ligna · חָסָה · עָרָה · locis ad illaqueandum · in seculum transibo. · נָפַל

PSALM. CXLII. קמב

.oratio spelunca in ipsum existendo in Dauid ipsi Maschil
1 מַשְׂכִּיל לְדָוִד בִּהְיוֹתוֹ בַמְּעָרָה תְפִלָּה׃
DOMINVM ad mea voce: clamabo DOMINVM ad mea Voce
2 קוֹלִי אֶל־יְהוָה אֶזְעָק קוֹלִי אֶל־יְהוָה
meam angustiam :meam meditationem eius facies ad Effundam .deprecabor
3 אֶתְחַנָּן׃ אֶשְׁפֹּךְ לְפָנָיו שִׂיחִי צָרָתִי
tu & ,meus spiritus me super se inuoluendo In .annunciabo eius facies ad
4 לְפָנָיו אַגִּיד׃ בְּהִתְעַטֵּף עָלַי ׀ רוּחִי וְאַתָּה
laqueum absconderunt :ambulabam qua via in meā semitam cognouisti
יָדַעְתָּ נְתִיבָתִי בְּאֹרַח־זוּ אֲהַלֵּךְ טָמְנוּ פַח
periit ;cognoscens me non & ,vide & ,dexteram Respice .mihi
5 לִי׃ הַבֵּיט יָמִין ׀ וּרְאֵה וְאֵין־לִי מַכִּיר אָבַד
,DOMINE te ad Clamaui .meam animam quærens non : me à refugium
6 מָנוֹס מִמֶּנִּי אֵין דּוֹרֵשׁ לְנַפְשִׁי׃ זָעַקְתִּי אֵלֶיךָ יְהוָה
Intende .viuentium terra in mea portio : mea spes tu , dixi
7 אָמַרְתִּי אַתָּה מַחְסִי חֶלְקִי בְּאֶרֶץ הַחַיִּים׃ הַקְשִׁיבָה ׀
:me persequētibus à me erue ,valde sum attenuatus quia:meū præconium ad
אֶל־רִנָּתִי כִּי־דַלּוֹתִי מְאֹד הַצִּילֵנִי מֵרֹדְפַי
meā animā clausura de Educ .me præ fuerunt robustiores quoniam
8 כִּי אָמְצוּ מִמֶּנִּי׃ הוֹצִיאָה מִמַּסְגֵּר ׀ נַפְשִׁי
retribueris cum : iusti coronabunt me in :tuum nomen laudandum ad
לְהוֹדוֹת אֶת־שְׁמֶךָ בִּי יַכְתִּרוּ צַדִּיקִים כִּי תִגְמֹל
.me super
עָלָי׃

Margin: Intellectus · cum esset · הָיָה · in conspectu eius orationem · צוּר · in conspectu eius · Cum deficeret in me · mihi · Dū aspicio ad · est qui cognoscat · Fuga periit quærat · נָכַר · clamorem · נָצַל · sunt · יָדָה · mihi.

PSALMVS CXLIII. קמג

ausculta ,meam orationem audi DOMINE .Dauid ipsi Cantus
1 מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה ׀ שְׁמַע תְּפִלָּתִי הַאֲזִינָה
ne Et .tua iustitia in ,me exaudi tua veritate in :meas deprecationes ad
2 אֶל־תַּחֲנוּנַי בֶּאֱמֻנָתְךָ עֲנֵנִי בְּצִדְקָתֶךָ׃ וְאַל־
tuas facies ad erit iustus non quia : tuo seruo cum iudicium in venias
תָּבוֹא בְמִשְׁפָּט אֶת־עַבְדֶּךָ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ
contudit ,meam animam inimicus est persecutus Quia .viuens omnis
3 כָל־חָי׃ כִּי רָדַף אוֹיֵב ׀ נַפְשִׁי דִּכָּא
.seculi mortuos sicut ,obscuris in me fecit habitare :meā vitam terram ad
לָאָרֶץ חַיָּתִי הוֹשִׁיבַנִי בְמַחֲשַׁכִּים כְּמֵתֵי עוֹלָם׃
,meum cor desolabitur mei medio in :meus spiritus me super se inuoluit Et
4 וַתִּתְעַטֵּף עָלַי רוּחִי בְּתוֹכִי יִשְׁתּוֹמֵם לִבִּי׃

Margin: deprecationem meam, per veritatem tuam, per iustitiam tuam. · in conspectu tuo · חָיָה · דָּכָה · defecit in me

.eius misericordia seculum in quoniam :cæli Deo Confitemini
26 הוֹדוּ לְאֵל הַשָּׁמָיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃

PSALM. CXXXVII. קלז

nos recordando in :fleuimus etiam , sedimus ibi Babel flumina Super
1 עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ
.nostras citharas suspendimus :eius medio in salices Super Sion
2 אֶת צִיּוֹן׃ עַל עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ׃
nostros vlulatus & ,cantici verba ,nos capiuantes ,nos petierunt ibi Quia
3 כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ
cantabimus Quomodo .Sion cantico de nobis cantate : lætitiam
שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן׃ 4 אֵיךְ נָשִׁיר
Si :alienigenæ humum super DOMINI canticum
אֶת שִׁיר יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר׃ 5 אִם
Adhæreat .mea dextera obliuiscatur : Ierusalaim tui fuero oblitus
אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלִָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי׃ 6 תִּדְבַּק
fecero ascendere non si : tui meminero non si ,meo palatio mea lingua
לְשׁוֹנִי לְחִכִּי אִם לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם לֹא אַעֲלֶה
DOMINE Recordare .meæ lætitiæ capite super Ierusalaim
אֶת יְרוּשָׁלִַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי׃ 7 זְכֹר יְהוָה
discooperite ,Discooperite : dicentium ,Ierusalaim diei Edom filiorū
לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלָםִ הָאֹמְרִים עָרוּ עָרוּ
beatitudines ,vastata Babel Filia .ea in fundamentum ad vsque
8 עַד הַיְסוֹד בָּהּ׃ בַּת בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי
.nobis retribuisti quam ,tuam retributionem tibi retribuit qui
שֶׁיְשַׁלֶּם לָךְ אֶת גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ׃
.petram ad tuos paruulos allidet & ,apprehendet qui Beatitudines
9 אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת עֹלָלַיִךְ אֶל הַסָּלַע׃

PSALM. CXXXVIII. קלח

Diis coram :meo corde toto in tibi Confitebor .David Ipsi
1 לְדָוִד אוֹדְךָ בְכָל לִבִּי נֶגֶד אֱלֹהִים
confitebor & ,tuæ sanctitatis templum ad me Incuruabo .tibi canam
2 אֲזַמְּרֶךָּ׃ אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשְׁךָ וְאוֹדֶה
quoniam :tua veritate super & , tua misericordia super tuo nomini
אֶת שְׁמֶךָ עַל חַסְדְּךָ וְעַל אֲמִתֶּךָ כִּי
die In .tuum eloquium ,tuum nomen omnia super magnificasti
3 הִגְדַּלְתָּ עַל כָּל שִׁמְךָ אִמְרָתֶךָ׃ בְּיוֹם
.fortitudine mea anima in me roborabis :me exaudisti & , inuocaui
קָרָאתִי וַתַּעֲנֵנִי תַּרְהִבֵנִי בְנַפְשִׁי עֹז׃
audierunt quia :terræ reges omnes DOMINE tibi Confiteantur
4 יוֹדוּךָ יְהוָה כָּל מַלְכֵי אָרֶץ כִּי שָׁמְעוּ
gloria magna quoniā :DOMINI viis in cantent Et .tui oris eloquia
5 אִמְרֵי פִיךָ׃ וְיָשִׁירוּ בְּדַרְכֵי יְהוָה כִּי גָדוֹל כְּבוֹד
:videbit humilem & ,DOMINVS excelsus Quoniam .DOMINI
6 יְהוָה׃ כִּי רָם יְהוָה וְשָׁפָל יִרְאֶה
interiori in ambulauero Si .cognoscet longinquo à altum &
7 וְגָבֹהַּ מִמֶּרְחָק יְיֵדָע׃ אִם אֵלֵךְ בְּקֶרֶב
:tuā manū mittes meorū inimicorū nasum super ,me viuificabis angustiæ
צָרָה תְּחַיֵּנִי עַל אַף אֹיְבַי תִּשְׁלַח יָדֶךָ
,DOMINE ,me pro perficiet DOMINVS .tua dextera me seruabit &
8 וְתוֹשִׁיעֵנִי יְמִינֶךָ׃ יְהוָה יִגְמֹר בַּעֲדִי יְהוָה
.dimittas ne tuarum manuum facta : seculum in tua misericordia
חַסְדְּךָ לְעוֹלָם מַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אַל תֶּרֶף׃

PSALM. CXXXIX. קלט

cognouisti & ,me inuestigasti DOMINE .cantus David ipsi Victori
1 לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר יְהוָה חֲקַרְתַּנִי וַתֵּדָע׃
intellexisti : meum resurgere & , meum sedere cognouisti Tu
2 אַתָּה יָדַעְתָּ שִׁבְתִּי וְקוּמִי בַּנְתָּה
meum accubitum & ,meam Semitam .longè à meam cogitationem
3 לְרֵעִי מֵרָחוֹק׃ אָרְחִי וְרִבְעִי
sermo non Quia assuenisti meis viis omnibus & :ventilasti
4 זֵרִיתָ וְכָל דְּרָכַי הִסְכַּנְתָּה׃ כִּי אֵין מִלָּה
ante & , Retro .ipsum totum nosti tu DOMINE ecce :mea lingua in
5 בִּלְשׁוֹנִי הֵן יְהוָה יָדַעְתָּ כֻלָּהּ׃ אָחוֹר וָקֶדֶם
scientia Mirabilis .tuam volam me super posuisti & :me formasti
6 צַרְתָּנִי וַתָּשֶׁת עָלַי כַּפֶּכָה׃ פְּלִאיָה דַעַת
:tuo spiritu à ibo Quò .ei potero non ,est excelsa :me præ
7 מִמֶּנִּי נִשְׂגְּבָה לֹא אוּכַל לָהּ׃ אָנָה אֵלֵךְ מֵרוּחֶךָ
:tu ibi cælos ascendero Si ?fugiam tuis faciebus à quò &
8 וְאָנָה מִפָּנֶיךָ אֶבְרָח׃ אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה
.tu ecce infernum fecero stratum &
וְאַצִּיעָה שְּׁאוֹל הִנֶּךָּ׃

Mane nouissimo in habitauero : auroræ pennas assumpsero
9 אֶשָּׂא כַנְפֵי שָׁחַר אֶשְׁכְּנָה בְּאַחֲרִית יָם׃
.tua dextera me tenebit & :me ducet tua manus ibi Etiam
10 גַּם שָׁם יָדְךָ תַנְחֵנִי וְתֹאחֲזֵנִי יְמִינֶךָ׃
.me circa lux nox & :me occultabit tenebra Veruntamen :dixero Et
11 וָאֹמַר אַךְ חֹשֶׁךְ יְשׁוּפֵנִי וְלַיְלָה אוֹר בַּעֲדֵנִי׃
:lucebit dies sicut nox & , te à obscurabit non tenebrositas Etiam
12 גַּם חֹשֶׁךְ לֹא יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָ וְלַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר
me texisti :meos renes possedisti tu Quia .lux sicut ,tenebrositas sicut
13 כַּחֲשֵׁיכָה כָּאוֹרָה׃ כִּי אַתָּה קָנִיתָ כִלְיֹתָי תְּסֻכֵּנִי
terribilibus quòd super tibi Confitebor .meæ matris vtero in
14 בְּבֶטֶן אִמִּי׃ אוֹדְךָ עַל כִּי נוֹרָאוֹת
, valdè cognoscens mea anima & :tuis operibus mirabilibus sum mirificatus
נִפְלֵיתִי נִפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ וְנַפְשִׁי יֹדַעַת מְאֹד׃
:occulto in sui factus quando , te à meū corpus fuit occultum Non
15 לֹא נִכְחַד עָצְמִי מִמֶּךָּ אֲשֶׁר עֻשֵּׂיתִי בַסֵּתֶר
viderunt meum Informe .terræ inis in sum compactus variè
16 רֻקַּמְתִּי בְּתַחְתִּיּוֹת אָרֶץ׃ גָּלְמִי רָאוּ
:sunt formata dies scribentur ipsa omnia tuo libro super & , tui oculi
עֵינֶיךָ וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ יָמִים יֻצָּרוּ
tuæ cogitationes fuerūt preciosæ quàm mihi Et .eis in vnum non &
17 וְלֹא אֶחָד בָּהֶם׃ וְלִי מַה יָּקְרוּ רֵעֶיךָ
:earum capita inualuerunt quàm :Deus
אֵל מֶה עָצְמוּ רָאשֵׁיהֶם׃
ego adhuc et ,euigilaui :multiplicabuntur arena præ ,eas Dinumerabo
18 אֶסְפְּרֵם מֵחוֹל יִרְבּוּן הֱקִיצֹתִי וְעוֹדִי
recedite sanguinum viros & :impium Deus occideris Si .recum
19 עִמָּךְ׃ אִם תִּקְטֹל אֱלוֹהַּ רָשָׁע וְאַנְשֵׁי דָמִים סוּרוּ
vanum in assumpserunt : nefas in te dicent Qui .me à
20 מֶנִּי׃ אֲשֶׁר יֹמְרֻךָ לִמְזִמָּה נָשֻׂא לַשָּׁוְא
: habebo odio DOMINE te habentes odio Nonne .tui hostes
21 עָרֶיךָ׃ הֲלוֹא מְשַׂנְאֶיךָ יְהוָה אֶשְׂנָא
:illos odi odij Perfectione ?afficiar tædio te in insurgentes in &
22 וּבִתְקוֹמְמֶיךָ אֶתְקוֹטָט׃ תַּכְלִית שִׂנְאָה שְׂנֵאתִים
:meum cor scito & ,Deus me Inuestiga .mihi fuerunt inimicos in
23 לְאוֹיְבִים הָיוּ לִי׃ חָקְרֵנִי אֵל וְדַע לְבָבִי
doloris via si vide Et .meas cogitationes scito & ,me proba
24 בְּחָנֵנִי וְדַע שַׂרְעַפָּי׃ וּרְאֵה אִם דֶּרֶךְ עֹצֶב
.seculi viam in me duc & :me in
בִּי וּנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ עוֹלָם׃

PSALM. CXL. קמ

.David ipsi cantus Victori
1 לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃
.me custodies iniquitatum viro à :malo homine ab DOMINE me Eripe
2 חַלְּצֵנִי יְהוָה מֵאָדָם רָע מֵאִישׁ חֲמָסִים תִּנְצְרֵנִי׃
.bella congregabunt die omni,corde in mala cogitauerunt Qui
3 אֲשֶׁר חָשְׁבוּ רָעוֹת בְּלֵב כָּל יוֹם יָגוּרוּ מִלְחָמוֹת׃
sub , aspidis venenum ;serpens sicut suam linguam Acuerunt
4 שָׁנֲנוּ לְשׁוֹנָם כְּמוֹ נָחָשׁ חֲמַת עַכְשׁוּב תַּחַת
, impij manibus à DOMINE me Custodi .Selah ,eorum labiis
5 שְׂפָתֵימוֹ סֶלָה׃ שָׁמְרֵנִי יְהוָה מִידֵי רָשָׁע
.meos pedes impellere cogitauerunt qui : me custodies iniquitatum viro à
מֵאִישׁ חֲמָסִים תִּנְצְרֵנִי אֲשֶׁר חָשְׁבוּ לִדְחוֹת פְּעָמָי׃
rete extenderunt funibus & ,mihi laqueum superbi Absconderunt
6 טָמְנוּ גֵאִים פַּח לִי וַחֲבָלִים פָּרְשׂוּ רֶשֶׁת
.Selah ,mihi posuerunt laqueos : orbitæ manum ad
לְיַד מַעְגָּל מֹקְשִׁים שָׁתוּ לִי סֶלָה׃
vocem DOMINE ausculta : tu meus Deus :DOMINO Dixi
7 אָמַרְתִּי לַיהוָה אֵלִי אָתָּה הַאֲזִינָה יְהוָה קוֹל
:meæ salutis fortitudo ,domine DOMINE .mearum deprecationum
8 תַּחֲנוּנָי׃ יֱהוִה אֲדֹנָי עֹז יְשׁוּעָתִי
DOMINE ttadas Ne armaturæ die in meum caput operuisti
9 סַכֹּתָה לְרֹאשִׁי בְּיוֹם נָשֶׁק׃ אַל תִּתֵּן יְהוָה
.Selah ,se exaltabunt prouehas ne eius malā cogitationem ; impij desideria
מַאֲוַיֵּי רָשָׁע זְמָמוֹ אַל תָּפֵק יָרוּמוּ סֶלָה׃
.eos operiet eorum labiorum labor :me circundantium Caput
10 רֹאשׁ מְסִבָּי עֲמַל שְׂפָתֵימוֹ יְכַסּוּמוֹ׃
profundas foueas in ,eos faciet cadere ignem in ,prunæ eos super Declinabūt
11 יִמּוֹטוּ עֲלֵיהֶם גֶּחָלִים בָּאֵשׁ יַפִּלֵם בְּמַהֲמֹרוֹת
rapinæ vir ,terra in firmabitur non linguæ Vir .resurgant ne
12 בַּל יָקוּמוּ׃ אִישׁ לָשׁוֹן בַּל יִכּוֹן בָּאָרֶץ אִישׁ חָמָס
.impulsiones ad ipsum venabitur :malus
רָע יְצוּדֶנּוּ לְמַדְחֵפֹת׃

Marginal notes (right): Iuxta dum recordare. mur · בָּכָה · תָּלָה · postulauerūt à nobis, qui captiuos duxerunt ut diceremus citharis suspensis verba lætitiæ: in terra · שָׁבָה · שׁוּר · mei · חָכַךְ · in qui dicunt · עָרָה · beatus · Beatus · angelis · יָדָה · templo · שָׁחָה · אָמַן · & · qua · te: roborasti animæ meç · עָנָה · est · שׁוּר · רוּם · excelsus medio · iram · retribuet · יָשַׁע · opus · psalmus. sessionem meam: resurrectionem meam: · רֵעָה · omnes vias meas intellexisti · est · זָרָה · מָלַל · manū Mirabilior est · צוּר · שׁוּת · כַּף · יָדַע · בָּלָה · eam attigere · facie tua · si in infernum · es. · נָסַק · יָצַע

Marginal notes (left): Si luciferi: & occidens. · נָשָׂא · נָחָה · & tenebræ occultabunt · tradidit · שׁוּף · tenebræ non occultabunt aliquid · tenebræ sicut lux, & lux sicut tenebræ. · קָנָה · סָכַךְ · multis · יָרֵא · cognoscit · עָשָׂה · quando · Embrionem · in scripta · erant: quęque per multum cotū exirent. · רָאָה · עָצַם · sum · & excitatus mihi molestiam tamē · רָבָה · sum. · quī violentos: · dixerunt cō tra te abominationem: · אָמַר · nomen tuū. · contra inimicos tuos · Perfectio odio · קוּם · & inimicis · הָיָה · afflictionis · est. · per sempiternum. · נָחָה · psalmus · habente ini quitates cu stodi · רוּעַ · congregaverunt · in · habente iniquitates custodi · גָּאָה · loco semi · שׁוּת · עָזַז · operuisti · armorum. · סָכַךְ · impio · perficias, ne exalter. · אוּת · פּוּק · מָדַד · סָבַב · כָּסָה · כָּסוּ · נָפַל · mortis · רָעָה

generatione in tua memoria DOMINE :feculũ in tuum nomen DOMINE
13 יְהוָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם יְהוָה זִכְרְךָ לְדֹר־ ʸדור
super & : fuo populo DOMINVS faciet iudicium Quia .generatione &
14 וָדֹר׃ כִּי־יָדִין יְהוָה עַמּוֹ וְעַל־
†ignofcet. :aurum & ,argentum ,gentium Dolores .*pœnitentia ducetur* † fuis feruis
15 עֲבָדָיו יִתְנֶחָם׃ עֲצַבֵּי הַגּוֹיִם כֶּסֶף וְזָהָב
Simulachra
† eft oculi : loquentur non & ,eis † Os .hominis manuum opus
16 מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם׃ פֶּה־לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ עֵינַיִם
*funt *funt etiam :aufcultabunt non & ,eis * Aures .videbunt non & ,eis
17 לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ׃ אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יַאֲזִינוּ אַף ʸרָאָה
1 & omnis† ,ea facientes fint ipfa Sicut .ipforum ore in fpiritus eft non
18 אֵין־יֶשׁ־רוּחַ בְּפִיהֶם׃ כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל ᵇפֶּה עָשָׂה
† fidit :DOMINO benedicite Ifrael Domus* .eis *in fidens* † qui
19 אֲשֶׁר־בֹּטֵחַ בָּהֶם׃ בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה
*Familiæ *familiæ benedicite Leui Domus* .DOMINO benedicite Aharon *domus*
*Familiæ
20 בֵּית אַהֲרֹן בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה׃ בֵּית הַלֵּוִי בָּרְכוּ
qui timetis .DOMINO benedicite DOMINVM *timentes* :DOMINO
אֶת־יְהוָה יִרְאֵי יְהוָה בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה׃
qui habitat in .Iah Hallelu *.Ierufalaim *habitans* :Sion ex DOMINVS Benedictus
Laudate Dominum.
21 בָּרוּךְ יְהוָה מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלָםִ הַלְלוּיָהּ׃

PSALM. CXXXVI. קלו

.eius mifericordia feculũ in quoniã :bonus quoniã DOMINO Cõfitemini
1 הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ ᶜיָדָה
.eius mifericordia feculum in quoniam : deorum Deo Confitemini
2 הוֹדוּ לֵאלֹהֵי הָאֱלֹהִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
.eius mifericordia feculum in quoniã ,dominorum domino Confitemini
3 הוֹדוּ לַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
† Et qui fecit .eius mifericordia feculum in quoniã :*foli* † magna mirabilia *Facienti* †
*folus:
4 לְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת גְּדֹלוֹת לְבַדּוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
† Et qui fecit .eius mifericordia feculum in quoniã :intelligentia in cælos *Facienti* †
5 לְעֹשֵׂה הַשָּׁמַיִם בִּתְבוּנָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ ᵈבִּין
*Et qui extendit .eius mifericordia feculum in quoniã : aquas fuper terram *Expandenti* *
6 לְרֹקַע הָאָרֶץ עַל־הַמָּיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
*Et qui fecit .eius mifericordia feculum in quoniam :magna luminaria *Facienti* *
7 לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
.eius mifericordia feculum in quoniã :die in dominium ad Solem
8 אֶת־הַשֶּׁמֶשׁ לְמֶמְשֶׁלֶת בַּיּוֹם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
feculum in quoniam :nocte in dominia ad ftellas & Lunam
9 אֶת־הַיָּרֵחַ וְכוֹכָבִים לְמֶמְשְׁלוֹת בַּלָּיְלָה כִּי לְעוֹלָם
*Et qui percuffit †cum quoniã:eorum primogenitis in Aegyptum *Percutienti* * .eius mifericordia
10 חַסְדּוֹ׃ לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם כִּי ᵉנָכָה
:eorum medio de Ifrael *eduxit* * Et .eius mifericordia feculum in
11 לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם
*qui eduxit brachio in & , forti manu In .eius mifericordia feculum in quoniam ᶠיָצָא
12 כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ
*Et qui diuifit mare *Scindenti* * .eius mifericordia feculum in quoniam :extento
13 נְטוּיָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ לְגֹזֵר יַם־ ᵍנָטָה
.eius mifericordia feculum in quoniam : diuifiones in Suph *
§ *carectofum* סוּף לִגְזָרִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
†per .eius mifericordia feculũ in quoniã :eius mediũ *in* † Ifrael fecit tranfire Et
14 וְהֶעֱבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
†exercitum feculum in quoniam :Suph * mare in eius *virtutem* † & ,Parhoh excuffit Et
*carectofum:
15 וְנִעֵר פַּרְעֹה וְחֵילוֹ בְיַם־סוּף כִּי לְעוֹלָם
*Qui ambulare fecit quoniam :*deferto in* * fuum populum *Deducenti* * .eius mifericordia
16 חַסְדּוֹ׃ לְמוֹלִיךְ עַמּוֹ בַּמִּדְבָּר כִּי
*per defertũ: :magnos reges *Percutienti* † .eius mifericordia feculum in ʰיָלַךְ
17 לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ לְמַכֵּה מְלָכִים גְּדֹלִים
† Et qui percuffit :fortes reges occidit Et .eius mifericordia feculum in quoniam
18 כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ וַיַּהֲרֹג מְלָכִים אַדִּירִים
:Emoræum regem Sichon .eius mifericordia feculum in quoniam
19 כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי
quoniam ,Bafan regem Hogh Et .eius mifericordia feculum in quoniam
20 כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן כִּי
:hæreditatem in eorum terram dedit Et .eius mifericordia feculum in
21 לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ וְנָתַן אַרְצָם לְנַחֲלָה
Ifrael Hæreditatem .eius mifericordia feculum in quoniam
22 כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל
noftra humilitate in Qui .eius mifericordia feculum in quoniã :fuo feruo
23 עַבְדּוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ שֶׁבְּשִׁפְלֵנוּ
nos redemit Et .eius mifericordia feculum in quoniam :noftri fuit memor
24 זָכַר לָנוּ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ וַיִּפְרְקֵנוּ
*Qui dat *Dans* * .eius mifericordia feculum in quoniam :noftris hoftibus ab
25 מִצָּרֵינוּ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ נֹתֵן ⁱצור
.eius mifericordia feculum in quoniam :carni omni panem
לֶחֶם לְכָל־בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃

.tuæ fortitudinis arca & ,tu : tuam requiem ad DOMINE Surge
8 קוּמָה יְהוָה לִמְנוּחָתֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ׃ ᵉעָזַז
Propter .exultent tui fancti & :iuftitiam induant tui Sacerdotes
9 כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ־צֶדֶק וַחֲסִידֶיךָ יְרַנֵּנוּ׃ בַּעֲבוּר ᶠתָּן
10 DOMINVS Iurauit .tui *vncti facies* * auertas ne ,tuũ feruum Dauid † faciẽ Chri fti
11 דָּוִד עַבְדֶּךָ אַל־תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ׃ נִשְׁבַּע־יְהוָה ᵍשׁוּב פָּנָה
ponam ,tui ventris fructu de ,ea ab auertetur non ,veritatem Dauid ipfi
לְדָוִד אֱמֶת לֹא־יָשׁוּב מִמֶּנָּה מִפְּרִי בִטְנְךָ אָשִׁית ʰפְּרִי שׁוּת
meũ teftimoniũ & ,meũ pactũ tui filij cuftodierint Si . tibi *folio in* † † fuper folium.
12 לְכִסֵּא־לָךְ׃ אִם־יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ בְּרִיתִי וְעֵדֹתִי ⁱעֵד
.tibi *folio in* * fedebunt :*perpetuũ* * in vfque eorũ filij etiam ,*eos* docebo quę
זוֹ אֲלַמְּדֵם גַּם־בְּנֵיהֶם עֲדֵי־עַד יֵשְׁבוּ לְכִסֵּא־לָךְ׃ *feculum * fuper foliũ tuũ. Ivr
.fibi habitaculum *in* * defiderauit : Siion *in* DOMINVS elegit Quoniam
13 כִּי־בָחַר יְהוָה בְּצִיּוֹן אִוָּהּ לְמוֹשָׁב לוֹ׃ ᵏישב feculum
.eã defideraui quoniã ,habitabo hic :*perpetuum* in vfque mea requies Hæc
14 זֹאת־מְנוּחָתִי עֲדֵי־עַד פֹּה אֵשֵׁב כִּי אִוִּתִיהָ׃ ˡאוה
.pane faturabo eius *egenos* † :benedicam benedicendo eius Efcã † & pauperes
15 צֵידָהּ בָּרֵךְ אֲבָרֵךְ אֶבְיוֹנֶיהָ אַשְׂבִּיעַ לָחֶם׃ ᵐצוּד
.exultabunt exultando eius *pij* & :falutem induam eius facerdotes Et fancti
16 וְכֹהֲנֶיהָ אַלְבִּישׁ יֶשַׁע וַחֲסִידֶיהָ רַנֵּן יְרַנֵּנוּ׃
.meo *vncto* † lucernam *difpofui* † :Dauid cornu faciam *germinare* * Ibi *vigere *parauit †Chrifto
17 שָׁם אַצְמִיחַ קֶרֶן לְדָוִד עָרַכְתִּי נֵר לִמְשִׁיחִי׃
.eius corona florebit eum i fuper & :pudorem induam eius Inimicos
18 אוֹיְבָיו אַלְבִּישׁ בֹּשֶׁת וְעָלָיו יָצִיץ נִזְרוֹ׃ ⁿנוּץ

PSALM. CXXXIII. קלג

,iocundum quàm & bonum quàm Ecce .Dauid ipfi graduum Canticum
1 שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד הִנֵּה מַה־טּוֹב וּמַה־נָּעִים
defcendens ,caput fuper optimũ oleum Sicut .pariter etiã fratres habitare
2 שֶׁבֶת אַחִים גַּם־יָחַד׃ כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל־הָרֹאשׁ יֹרֵד
.eius veftimentorum os* fuper *defcẽdẽs quod*:Aharon barbam ,barbam fuper quodque defcendit * ori
עַל־הַזָּקָן זְקַן־אַהֲרֹן שֶׁיֹּרֵד עַל־פִּי מִדּוֹתָיו׃ ᵒפֶּה
ibi quoniam :Siion montes fuper *defcendens* qui Chermon ros Sicut † defcendit
3 כְּטַל־חֶרְמוֹן שֶׁיֹּרֵד עַל־הַרְרֵי צִיּוֹן כִּי שָׁם
.feculum in vfque *vita* † ,benedictionem DOMINVS præcepit † & vitam
צִוָּה יְהוָה אֶת־הַבְּרָכָה חַיִּים עַד־הָעוֹלָם׃

PSALM. CXXXIIII. קלד

ferui omnes DOMINO Benedicite Ecce * .graduum Canticum *Eia
1 שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה כָּל־עַבְדֵי
Leuate .noctibus in DOMINI domo in *ftantes* * :DOMINI † qui ftatis
2 יְהוָה הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְהוָה בַּלֵּילוֹת׃ שְׂאוּ־ ᵖנָשָׂא
tibi Benedicat .DOMINO benedicite & :fanctitatem * veftras manus *ad
3 יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת־יְהוָה׃ יְבָרֶכְךָ
.terram & cælum *faciens* * :Siion ex DOMINVS * qui fecit
יְהוָה מִצִּיּוֹן עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ׃

PSALM. CXXXV. קלה

.DOMINI ferui laudate:DOMINI nomen Laudate .Iah-Hallelu * † Laudate Dominum.
1 הַלְלוּ־יָהּ הַלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה הַלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה׃
.noftri Dei domus atriis in :DOMINI domo in *ftantes* † Qui † ftatis
2 שֶׁעֹמְדִים בְּבֵית יְהוָה בְּחַצְרוֹת בֵּית אֱלֹהֵינוּ׃ Domini
quia ,eius nomini canite :DOMINVS bonus quia ,Iah -Laudate
3 הַלְלוּ־יָהּ כִּי־טוֹב יְהוָה זַמְּרוּ לִשְׁמוֹ כִּי * Domini
fuum peculium in † Ifrael : *Iah* * fibi elegit Iahacob Quoniam .iocundum † vt fit peculiaris fibi. † Deus
4 נָעִים׃ כִּי־יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ׃
nofter *Dominus* † & : DOMINVS magnus quòd , noui ego Quia
5 כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי־גָדוֹל יְהוָה וַאֲדֹנֵינוּ
fecit DOMINVS voluit quæ Omnia .diis omnibus præ
6 מִכָּל־אֱלֹהִים׃ כֹּל אֲשֶׁר־חָפֵץ יְהוָה עָשָׂה
.voraginibus omnibus & ,maribus in :terra in & cælo in
בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ בַּיַּמִּים וְכָל־תְּהֹמוֹת׃ Qui afcendere facit
pluuiam ad fulgura ,terræ extremo ab *vapores faciens Afcendere*
7 מַעֲלֶה נְשִׂאִים מִקְצֵה הָאָרֶץ בְּרָקִים לַמָּטָר
primogenita percuffit Qui .fuis thefauris de ventum *educens* :*fecit* * * facit* educit
8 עֹשֶׂה מוֹצֵא־רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו׃ שֶׁהִכָּה בְּכוֹרֵי ʳנָכָה
prodigia & figna Mifit .iumentum ad vfque homine ab :Aegypti
9 מִצְרָיִם מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה׃ שָׁלַח ˢאֹתוֹת וּמֹפְתִים
percuffit Qui .eius feruos omnes in & ,Parhoh in :Aegypte tui medio in
10 בְּתוֹכֵכִי מִצְרָיִם בְּפַרְעֹה וּבְכָל־עֲבָדָיו׃ שֶׁהִכָּה
regem Sichon .fortes reges occidit & : multas gentes
11 גּוֹיִם רַבִּים וְהָרַג מְלָכִים עֲצוּמִים׃ לְסִיחוֹן מֶלֶךְ
.Chenahan regna omnia & : Bafan regem Hogh & , Emoræum
הָאֱמֹרִי וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן וּלְכֹל מַמְלְכוֹת כְּנָעַן׃
.fuo populo Ifrael hæreditatem :hæreditatem eorum terram dedit Et
12 וְנָתַן אַרְצָם נַחֲלָה נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ׃

pacem : tuis filiis filios vide Et tuarum vitarum † diebus omnibus

6 כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ׃ וּרְאֵה־בָנִים לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם

.Iſrael ſuper

עַל־יִשְׂרָאֵל׃

PSAL. CXXIX. קכט

:meis pueritiis à me affecerunt anguſtiis Multùm . graduum Canticum

1 שִׁיר הַמַּעֲלוֹת רַבַּת צְרָרוּנִי מִנְּעוּרָי

:meis pueritiis à me affecerunt anguſtiis Multùm .Iſrael nunc dicat

2 יֹאמַר־נָא יִשְׂרָאֵל׃ רַבַּת צְרָרוּנִי מִנְּעוּרָי

arauerunt meum dorſum Supra .mihi præualuerunt non etiam

3 גַּם לֹא־יָכְלוּ לִי׃ עַל־גַּבִּי חָרְשׁוּ

:iuſtus DOMINVS .ſuum ſulcum protraxerunt longum in :arantes

4 חֹרְשִׁים הֶאֱרִיכוּ לְמַעֲנִיתָם׃ יְהוָה צַדִּיק

omnes :retrorſùm recedent & ,afficientur Pudore .impiorum funes concidit

5 קִצֵּץ עֲבוֹת רְשָׁעִים׃ יֵבֹשׁוּ וְיִסֹּגוּ אָחוֹר כֹּל

antequam quæ : tectorum herba ſicut Erunt .Sion odientes †

6 שֹׂנְאֵי צִיּוֹן׃ יִהְיוּ כַּחֲצִיר גַּגּוֹת שֶׁקַּדְמַת

;metens ſuam volam * impleuit non Qua .exaruit ,erumpat

7 שָׁלַף יָבֵשׁ׃ שֶׁלֹּא מִלֵּא כַפּוֹ קוֹצֵר

: tranſeuntes dixerunt non Et .manipulos colligens ſuum ſinum & †

8 וְחִצְנוֹ מְעַמֵּר׃ וְלֹא אָמְרוּ הָעֹבְרִים

nomine in vobis benediximus : vos ad † DOMINI Benedictio

בִּרְכַּת־יְהוָה אֲלֵיכֶם בֵּרַכְנוּ אֶתְכֶם בְּשֵׁם

.DOMINI

יְהוָה׃

PSALM. CXXX. קל

.DOMINE te inuocaui profundis De .graduum Canticum

1 שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְהוָה׃

vocem ad intentæ tuæ aures ſint mea voce in audi Domine

2 אֲדֹנָי שִׁמְעָה בְקוֹלִי תִּהְיֶינָה אָזְנֶיךָ קַשֻּׁבוֹת לְקוֹל

Iah † obſeruaueris iniquitates Si .mearum deprecationum

3 תַּחֲנוּנָי׃ אִם־עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר־יָהּ

.timeberis ideo :venia tecum Quia ?ſtabit quis Domine

4 אֲדֹנָי מִי יַעֲמֹד׃ כִּי־עִמְּךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּוָּרֵא׃

eius verbo in & : mea anima expectauit ,DOMINVM Expectaui

5 קִוִּיתִי יְהוָה קִוְּתָה נַפְשִׁי וְלִדְבָרוֹ

matutino in cuſtodibus præ † Dominum ad mea Anima .ſum præſtolatus

6 הוֹחָלְתִּי׃ נַפְשִׁי לַאדֹנָי מִשֹּׁמְרִים לַבֹּקֶר

cum quia ,DOMINVM ad Iſrael Expecta .matutino in cuſtodibus

7 שֹׁמְרִים לַבֹּקֶר׃ יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה כִּי־עִם

redimet ipſe Et .redemptio eo cum multa & :miſericordia DOMINO

8 יְהוָה הַחֶסֶד וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְדוּת׃ וְהוּא יִפְדֶּה

.eius iniquitatibus omnibus ex , Iſrael

אֶת־יִשְׂרָאֵל מִכֹּל עֲוֹנֹתָיו׃

PSALM. CXXXI. קלא

,meū cor eſt exaltatū non DOMINE .Dauid ipſi graduum Canticum

1 שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד יְהוָה לֹא־גָבַהּ לִבִּי

mirabilibus in & ,magnis in ambulaui neque :mei oculi ſunt elati neque

וְלֹא־רָמוּ עֵינַי וְלֹא־הִלַּכְתִּי בִּגְדֹלוֹת וּבְנִפְלָאוֹת

ablactatū ſicut ,meam animam feci ſilere & ,poſui non Si .me præ

2 מִמֶּנִּי׃ אִם־לֹא שִׁוִּיתִי וְדוֹמַמְתִּי נַפְשִׁי כְּגָמֻל

.mea anima me ſuper ablactatus ſicut : ſuam matrem ſuper

3 עֲלֵי אִמּוֹ כַּגָּמֻל עָלַי נַפְשִׁי׃

.ſeculum in vſque & ,nunc ex: DOMINVM ad Iſrael

יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם׃

PSALM. CXXXII. קלב

: Dauid DOMINE Memento . graduum Canticum vniuerſæ

1 שִׁיר הַמַּעֲלוֹת זְכוֹר־יְהוָה לְדָוִד אֵת כָּל־

Iahacob potenti vouit :DOMINO iurauit Qui .eius afflictionis

2 עֻנּוֹתוֹ׃ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַיהוָה נָדַר לַאֲבִיר יַעֲקֹב׃

lectum ſuper aſcendero ſi :meæ domus tentorium in introiero Si

3 אִם־אָבֹא בְּאֹהֶל בֵּיתִי אִם־אֶעֱלֶה עַל־עֶרֶשׂ

meis palpebris * :meis oculis ſomnum dedero Si .meorum ſtratorum

4 יְצוּעָי׃ אִם־אֶתֵּן שְׁנַת לְעֵינָי לְעַפְעַפַּי

habitacula :DOMINO locum inueniam Donec .dormitationem

5 תְּנוּמָה׃ עַד־אֶמְצָא מָקוֹם לַיהוָה מִשְׁכָּנוֹת

cam inuenimus :Ephrathah in eam audiuimus Ecce .Iahacob forti

6 לַאֲבִיר יַעֲקֹב׃ הִנֵּה־שְׁמַעֲנוּהָ בְאֶפְרָתָה מְצָאנוּהָ

nos incuruabimus :eius tabernacula in Introibimus .ſylua campis in

7 בִּשְׂדֵי־יָעַר׃ נָבוֹאָה לְמִשְׁכְּנוֹתָיו נִשְׁתַּחֲוֶה

.eius pedum ſcabello

לַהֲדֹם רַגְלָיו׃

.eorum dentibus prædam nos dedit non qui ,DOMINVS Benedictus

6 בָּרוּךְ יְהוָה שֶׁלֹּא נְתָנָנוּ טֶרֶף לְשִׁנֵּיהֶם׃

laqueus : inretientium † laqueo de euaſit auis ſicut noſtra Anima

7 נַפְשֵׁנוּ כְּצִפּוֹר נִמְלְטָה מִפַּח יוֹקְשִׁים הַפַּח

nomine in noſtrum Adiutorium .euaſimus nos & ,eſt contritus

8 נִשְׁבָּר וַאֲנַחְנוּ נִמְלָטְנוּ׃ עֶזְרֵנוּ בְּשֵׁם

.terram & cælum facientis :DOMINI

יְהוָה עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ׃

PSALMVS CXXV. קכה

,Sion mons ſicut :DOMINO in Confidentes .graduum Canticum

1 שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַבֹּטְחִים בַּיהוָה כְּהַר־צִיּוֹן

montes Ieruſalaim .manebit ſeculum in † ,cõmouebitur non

2 לֹא־יִמּוֹט לְעוֹלָם יֵשֵׁב׃ יְרוּשָׁלִַם הָרִים

.ſeculum in vſq; & ,nunc ex;ſuū populum circum DOMINVS & ,ipſā circum

סָבִיב לָהּ וַיהוָה סָבִיב לְעַמּוֹ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם׃

,iuſtorum ſortem ſuper impietatis virga requieſcet non Quia

3 כִּי לֹא יָנוּחַ שֵׁבֶט הָרֶשַׁע עַל גּוֹרַל הַצַּדִּיקִים

Benefac .ſuas manus iniquitatem in iuſti mittant non vt

4 לְמַעַן לֹא־יִשְׁלְחוּ הַצַּדִּיקִים בְּעַוְלָתָה יְדֵיהֶם׃ הֵיטִיבָה

peruertentes † Et .ſuis cordibus in rectis & : bonis DOMINE

5 יְהוָה לַטּוֹבִים וְלִישָׁרִים בְּלִבּוֹתָם׃ וְהַמַּטִּים

operantibus cum DOMINVS eos faciet ambulare ,ſuis tortuoſitatibus

עֲקַלְקַלּוֹתָם יוֹלִיכֵם יְהוָה אֶת־פֹּעֲלֵי

.Iſrael ſuper † pax : iniquitatem

הָאָוֶן שָׁלוֹם עַל־יִשְׂרָאֵל׃

PSALM. CXXVI. קכו

:Sion reuerſionem DOMINVM conuertendo In .graduum Canticum

1 שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יְהוָה אֶת־שִׁיבַת צִיּוֹן

noſtra lingua & ,noſtrū os riſu eſt repletū Tunc .ſomniātes veluti fuim

2 הָיִינוּ כְּחֹלְמִים׃ אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ

facere DOMINVS magnificauit :gentibus in dixerūt tunc ; præconio

רִנָּה אָז יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם הִגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת

fuimus :nobiſcum facere DOMINVS Magnificauit .iſtis cum

3 עִם־אֵלֶּה׃ הִגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הָיִינוּ

torrentes ſicut ,noſtram captiuitatē DOMINE fac Redire .lætantes

4 שְׂמֵחִים׃ שׁוּבָה יְהוָה אֶת־שְׁבוּתֵנוּ כַּאֲפִיקִים

, ibit Eundo .metent præconio in :lachryma in Seminantes .meridie in

5 בַּנֶּגֶב׃ הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה בְּרִנָּה יִקְצֹרוּ׃ הָלוֹךְ יֵלֵךְ

6 portans ,præconio in veniet veniendo :ſeminis tractionem portans flendo &

וּבָכֹה נֹשֵׂא מֶשֶׁךְ־הַזָּרַע בֹּא־יָבֹא בְרִנָּה נֹשֵׂא

.ſuos manipulos

אֲלֻמֹּתָיו׃

PSALM. CXXVII. קכז

ædificet non DOMINVS Si .Selomoh ipſi graduum Canticum

1 שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לִשְׁלֹמֹה אִם־יְהוָה לֹא־יִבְנֶה

non DOMINVS Si : ea in eius ædificatores laborauerunt † fruſtra : domum

בַיִת שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ אִם־יְהוָה לֹא־

manicantibus vobis Fruſtra .cuſtos vigilauit fruſtra ,ciuitatē cuſtodiat

2 יִשְׁמָר־עִיר שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר׃ שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי

dabit ſic : dolorum panem edentibus ,ſedere tardantibus ,ſurgere

קוּם מְאַחֲרֵי־שֶׁבֶת אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים כֵּן יִתֵּן

fructus merces ; filij DOMINI hæreditas Ecce .ſomnum ſuo dilecto

3 לִידִידוֹ שֵׁנָא׃ הִנֵּה נַחֲלַת יְהוָה בָּנִים שָׂכָר פְּרִי

.iuuentutum filij ita :potentis manu in ſagittæ Sicut . ventris

4 הַבָּטֶן׃ כְּחִצִּים בְּיַד־גִּבּוֹר כֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים׃

non , ipſis ex ſuam pharetram impleuit qui viri Beatitudines

5 אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת־אַשְׁפָּתוֹ מֵהֶם לֹא־

.porta in inimicis cum fuerint locuti cùm : afficientur pudore

יֵבֹשׁוּ כִּי־יְדַבְּרוּ אֶת־אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר׃

PSALMVS CXXVIII. קכח

:DOMINVM timentis † omnis Beatitudines . graduum Canticum

1 שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אַשְׁרֵי כָּל־יְרֵא יְהוָה

:comedes quia tuarum volarum Laborem .eius viis in ambulantis

2 הַהֹלֵךְ בִּדְרָכָיו׃ יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל

fructificans vitis ſicut tua Vxor . tibi bonum & ,tuæ beatitudines

3 אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ׃ אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה

circum :olearum plantationes ſicut tui filij , tuæ domus lateribus in

בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב

.DOMINVM timens vir benedicetur ſic quia Ecce .tuæ menſæ

4 לְשֻׁלְחָנֶךָ׃ הִנֵּה כִי־כֵן יְבֹרַךְ גָּבֶר יְרֵא יְהוָה׃

, Ieruſalaim bono in vide & , Sion ex DOMINVS tibi Benedicat

5 יְבָרֶכְךָ יְהוָה מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלִָם

.viuam &,me fac intelligere:ſeculum in tuorum teſtimoniorũ Iuſtitia
144 צדק עדותיך לעולם הבינני ואחיה׃
בין
tua ſtatuta : DOMINE me exaudi ;corde toto in Clamaui
145 קראתי בכל־לב ענני יהוה חקיך
נצר
.tua teſtimonia cuſtodiam & : me ſerua ,te Inuocaui ‡ .cuſtodiam ‡ Clamaui ad
146 אצרה׃ קראתיך הושיעני ואשמרה עדתיך׃
ישע
. expectaui tuum verbum ad :clamaui & ,crepuſculo in Præueni
147 קדמתי בנשף ואשועה לדבריך יחלתי׃
יחל
.tuo dicto † in meditandum ad : vigilias mei oculi Præuenerunt † eloquio
148 קדמו עיני אשמרות לשיח באמרתך׃
שוח
DOMINE : tuam miſericordiam ſecundum audi meam Vocem
149 קולי שמעה כחסדך יהוה
ſequentes Appropinquauerunt .me viuifica tuum iudicium ſecundum
150 כמשפטך חיני׃ קרבו רדפי
חיה
:DOMINE tu Propinquus ‡ .ſe elongauerũt tua lege à ; nefariũ cogitatum cogitationé malam
151 זמה מתורתך רחקו׃ קרוב אתה יהוה
‡ Prope es
quia :tuis teſtimonijs de noui Anteà .veritas * tua præcepta omnia &
152 וכל־מצותיך אמת׃ קדם ידעתי מעדתיך כי
קדם ידה
* ſunt
.ea fundaſti ſeculum in
לעולם יסדתם׃
אמן עוד
.ſum oblitus non tuæ legis quia : me erue & ,meã afflictione Vide
153 ראה עניי וחלצני כי־תורתך לא שכחתי׃
ענה
.me viuifica tuũ eloquium propter : me redime & ,meam litem Litiga ‡ Iudica iudicium meũ
154 ריבה ריבי וגאלני לאמרתך חיני׃
רוב
.quæſierunt non tua ſtatuta quia : ſalus impiis ab eſt Longè
155 רחוק מרשעים ישועה כי־חקיך לא דרשו׃
חקק
.me viuifica tua iudicia ſecundum :DOMINE multæ tua Miſericordiæ
156 רחמיך רבים יהוה כמשפטיך חיני׃
non tuis teſtimoniis à : mei hoſtes & , me perſequentes ‡ Multi ‡ ſunt
157 רבים רדפי וצרי מעדותיך לא
רבב
quia :ſum affectus tædio & ,præuaricantes Vidi .declinaui
158 נטיתי׃ ראיתי בגדים ואתקוטטה אשר
ראה
: dilexi tua præcepta quia , Vide .cuſtodierunt non tuum eloquium
159 אמרתך לא שמרו׃ ראה כי־פקודיך אהבתי
tui verbi Caput * .me viuifica tuã miſericordiã ſecundum DOMINE * Principium
160 יהוה כחסדך חיני׃ ראש־דברך
.tuæ iuſtitiæ iudicium omne ſeculum in & :veritas
אמת ולעולם כל־משפט צדקך׃
.meũ cor expauit † tuo verbo à & :gratis me ſunt perſecuti Principes † timuit
161 שרים רדפוני חנם ומדבריך פחד לבי׃
פחד
.multum ſpolium inueniens ‡ ſicut: tuo eloquio ſuper ego Gaudens * * Gaudeo ‡ qui inuenit ſpolia multa
162 שש אנכי על־אמרתך כמוצא שלל רב׃
שוש
.dilexi tuam legem :ſum abominatus & , odiui Falſitatem ‡ ‡ Mẽdacium
163 שקר שנאתי ואתעבה תורתך אהבתי׃
164 multa Pax .tuæ iuſtitiæ iudicia ſuper :te laudaui die in Septies
שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך׃ שלום רב
165 tuã ſalutem in Speraui ‡ .offenſio eis * non & :tuam legem diligẽtibus * eſt ‡ Expectaui
166 לאהבי תורתך ואין־למו מכשול׃ שברתי לישועתך
שבר
:tua teſtimonia mea anĩa Cuſtodiuit .feci tua præcepta & :DOMINE
167 יהוה ומצותיך עשיתי׃ שמרה נפשי עדתיך
צוה
:tua teſtimonia & ,tua præcepta Cuſtodiui .vehementer ea diligo &
168 ואהבם מאד׃ שמרתי פקודיך ועדתיך
עוד
.te coram † meæ viæ omnes quia † ſunt
כי כל־דרכי נגדך׃
‡ coram te
:DOMINE tua facies ad ‡ meus clamor Appropinquet
169 תקרב רנתי לפניך יהוה
רנן
mea deprecatio Veniat .me fac intelligere tuum verbum ſecundum
170 כדברך הבינני׃ תבוא תחנתי
בין
mea labia Eructabunt .me erue tuum eloquiũ ſecundũ :tuas facies ad ‡ ‡ coram te
171 לפניך כאמרתך הצילני׃ תבענה שפתי
נצל נבע
:tuũ eloquiũ mea lingua Reſpondebit ‡ .tua ſtatuta me docueris cũ :laudem ‡ Loquetur
172 תהלה כי תלמדני חקיך׃ תען לשוני אמרתך
חקק ענה
:mihi auxiliãdũ ad tua manus Sit .iuſtitia † tua mãdata omnia quia † ſunt
173 כי כל־מצותיך צדק׃ תהי־ידך לעזרני
היה
:DOMINE tuam ſalutem Deſideraui .elegi tua præcepta quoniã
174 כי פקודיך בחרתי׃ תאבתי לישועתך יהוה
tua iudicia & :te laudabit & ,mea anima Viuet .meæ deliciæ tua lex & delectamentum
175 ותורתך שעשעי׃ תחי־נפשי ותהללך ומשפטך
חיה
quia :tuum ſeruum quære ,periens agnus ſicut Erraui .me adiuuabunt pecus perditum
176 יעזרני׃ תעיתי כשה אבד בקש עבדך כי
תעה
.oblitus ſum non tuorum mandatorum
מצותיך לא שכחתי׃

PSALM. CXX. קכ

,clamaui ,mihi anguſtia in DOMINVM Ad . graduum Canticum mea:
1 שיר המעלות אל־יהוה בצרתה לי קראתי
צור

‡ mendaci: :falſitatis ‡ labio à meam animam erue DOMINE .me exaudiuit &
2 ויענני׃ יהוה הצילה נפשי משפת־שקר
ענה
† apponet ? doloſa lingua tibi addet † quid & ,tibi dabit Quid .doloſa lingua à
3 מלשון רמיה׃ מה־יתן לך ומה־יסיף לך לשון רמיה׃
נתן
iuniperorum .geniſtarum carbonibus cum :acutæ potentis Sagittæ
4 חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים׃
חצץ
‡ in ‡ tabernaculis tentoriis ‡ cum habitaui :Meſech ‡ ſum peregrinatus quia ,mihi Heu
5 אויה־לי כי־גרתי משך שכנתי עם־אהלי
גור
.pacem habente odio cum, mea anima ſibi habitauit Multùm .Chedar
6 קדר׃ רבת שכנה־לה נפשי עם שונא שלום׃
רבב
† erã vir pacis * loquebantur
.bellum ad * ipſi : loquebar cum & , pax † Ego
7 אני־שלום וכי אדבר המה למלחמה׃

PSALM. CXXI. קכא

vnde : montes ad meos oculos Leuabo . graduum Canticum
1 שיר למעלות אשא עיני אל־ההרים מאין
נשא
‡ qui fecit cælum faciente ‡ :DOMINO cum à meum Auxilium .meũ auxiliũ veniet
2 יבוא עזרי׃ עזרי מעם יהוה עשה שמים
permittet vt declinet pes tuus .te cuſtodiens ‡ dormitabit neq; :tuũ pedẽ nutãdum ad dabit Non .terram &
3 וארץ׃ אל־יתן למוט רגלך אל־ינום שמרך׃
‡ qui cuſtodit * qui cuſtodit DOMINVS .Iſrael cuſtodiens * dormiet neque dormitabit non Ecce
4 הנה לא־ינום ולא יישן שומר ישראל׃ יהוה
.tuam dexteram manum ſuper ,tua vmbra DOMINVS: tuus cuſtos
5 שמרך יהוה צלך על־יד ימינך׃
צלל
‡ Per diem * neque † per noctẽ. DOMINVS .nocte in † luna & * te percutiet non ſol Interdiu ‡
6 יומם השמש לא־יככה וירח בלילה׃ יהוה
נכה רוע
cuſtodiet DOMINVS .tuam animã cuſtodiet:malo omni ab te cuſtodiet
7 ישמרך מכל־רע ישמר את־נפשך׃ יהוה ישמר־
‡ exitum ‡ introitum † hoc tẽpore
.ſeculum in vſque & nunc † ex :tuum intrare ‡ & ,tuum egredi ‡
8 צאתך ובואך מעתה ועד־עולם׃
יצא

PSALM. CXXII. קכב

‡ cum * in domum * :mihi dicẽtibus in ‡ ſum Lætatus .Dauidi graduum Canticum
1 שיר המעלות לדוד שמחתי באמרים לי בית
שור
tuis portis in :noſtri pedes fuerunt Stantes .ibimus DOMINI
2 יהוה נלך׃ עמדות היו רגלינו בשעריך
ילך היה
† quæ ædificatur ‡ cui .ſimul ſibi eſt iũcta quæ ‡ ,ciuitas vt ,ædificata † Ieruſalaim .Ieruſalaim
3 ירושלם׃ ירושלם הבנויה כעיר שחברה־לה יחדו׃
בנה
: Iſraeli teſtimonium ,Iah ‡ tribus , tribus aſcenderunt illuc Quia
4 ששם עלו שבטים שבטי־יה עדות לישראל
‡ Domini, עלה עוד
folia * ſederunt ibi Quia .DOMINI nomini confitendum ad
5 להודות לשם יהוה׃ כי שמה ישבו כסאות
* ſedes
ידה
:Ieruſalaim pacem Poſtulate .Dauid domui ſolia ‡ : iudicium ad
6 למשפט כסאות לבית דוד׃ שאלו שלום ירושלם
‡ ſedes † proſperabuntur
tranquillitas ;tuo antemurali * in pax Sit .te diligentes erunt quieti †
7 ישליו אהביך׃ יהי־שלום בחילך שלוה
* antemuralibus tuis;proſperitas
pacem nunc loquar :meos ſocios & ,meos fratres Propter .tuis palatiis in
8 בארמנותיך׃ למען אחי ורעי אדברה־נא שלום
שלה היה
in domibus .tibi bonum quæram :noſtri Dei DOMINI domum Propter .te in
9 בך׃ למען בית־יהוה אלהינו אבקשה טוב לך׃
‡ proximos
רעה

PSALMVS CXXIII. קכג

‡ qui habitas ſedens ‡ :meos oculos leuaui te Ad . graduum Canticum
1 שיר המעלות אליך נשאתי את־עיני הישבי
,ſuorũ dominorũ manum ad ſeruorum oculi ſicut Ecce .cælis in
2 בשמים׃ הנה כעיני עבדים אל־יד אדוניהם
† dominæ DOMINVM ad noſtri oculi ita ;ſuæ heræ † manũ ad ancillæ oculi ſicut
כעיני שפחה אל־יד גברתה כן עינינו אל־יהוה
,DOMINE noſtri Miſerere .noſtri miſereatur donec : noſtrum Deum
3 אלהינו עד שיחננו׃ חננו יהוה
חנן
eſt ſatiata Multùm .deſpectione ſumus ſatiati multũ quia:noſtri miſerere
4 חננו כי־רב שבענו בוז׃ רבת שבעה־
רבב
‡ abundantium: & .ſuperborum deſpectione : pacatorum ‡ ſubſannatione noſtra anima ſibi
לה נפשנו הלעג השאננים הבוז לגאיונים׃
גאה

PSALM. CXXIIII. קכד

‡ eſſet * nobiſcum: :nobis * fuit qui DOMINVS ‡ Niſi .Dauid ipſi graduum Canticum
1 שיר המעלות לדוד לולי יהוה שהיה לנו
‡ eſſet † nobiſcum: cùm ſurgendo in :nobis † fuit qui DOMINVS ‡ Niſi .Iſrael nunc dicat
2 יאמר־נא ישראל׃ לולי יהוה שהיה לנו בקום
ſurrexerunt aduerſum
‡ cùm iraſceretur furor corũ naſum iraſcendo in ‡ ,nos deglutiſſẽt viuos Tunc .homines nos ſuper
3 עלינו אדם׃ אזי חיים בלעונו בחרות אפם
חיה חרה
ſuper tranſiſſet torrens † ,nos inundaſſent * aquæ Tunc .nos in
4 בנו׃ אזי המים שטפונו נחלה עבר על־
* operuiſſent † &
‡ aqua ſuperba .tumidæ aquæ ‡ :noſtrã animã ſuper tranſiſſet Tunc .noſtrã animã
5 נפשנו׃ אזי עבר על־נפשנו המים הזידונים׃

custodiam corde toto in ego :superbi mendaciū *me super* Concinnauerunt
69 † טפלו עלי שקר זדים אני בכל־לב אצר
tua lege† ego :eorum cor adeps sicut se Impinguauit .tua præcepta
70 פקודיך : † טפש כחלב לבם אני תורתך
.tua statuta discam vt :fui afflictus quòd mihi‡ Bonū .sum delectatus
71 שעשעתי : † טוב־לי כי־עניתי למען אלמד חקיך :
.argenti & auri millia quàm ,tui oris lex mihi †Melior
72 † טוב־לי תורת־פיך מאלפי זהב וכסף :
,me fac intelligere :me *plasmauerunt* & ,me fecerunt tuæ Manus
73 † ידיך עשוני ויכוננוני הבינני
:lætabuntur & ,me videbunt ,te *Timentes* . tua præcepta discam &
74 ואלמדה מצותיך : † יראיך יראוני וישמחו
instiria quòd DOMINE Noui . expectaui tuum verbum quia
75 כי לדברך יחלתי : † ידעתי יהוה כי־צדק
tua misericordia nunc Sit .me afflixisti veritate‡ & :tua iudicia†
76 משפטיך ואמונה עניתני : † יהי־נא חסדך
mihi Veniant .tuo seruo tuum eloquiū secundum ,me consolandū ad
77 לנחמני כאמרתך לעבדך : † יבאוני
. *mea delitiæ* † tua lex quia :viuam & ,tuæ misericordiæ
רחמיך ואחיה כי־תורתך שעשעי :
ego :me *peruerterunt falsò* quoniam ,superbi afficiantur Pudore
78 † יבשו זדים כי־שקר עותוני אני
scientes‡ & :*te timentes*† me ad Conuertantur .tuis præceptis in meditabor*
79 אשיח בפקודיך : † ישובו לי יראיך וידעי
nō vt :tuis statutis in perfectum meum cor Sit .tua testimonia
80 עדתיך : † יהי־לבי תמים בחקיך למען לא
tuū verbū ad :mea anima tuā salutē *ad* Defecit‡ .afficiar pudore
81 אבוש : † כלתה לתשועתך נפשי לדברך
quando ,dicendo :tuum † *dictum* ad mei oculi Defecerunt .*expectaui**
82 יחלתי : † כלו עיני לאמרתך לאמר מתי
tuorum statutorum : *fumario* in vter sicut fui Quia ?me consolaberis
83 תנחמני : † כי־הייתי כנאד בקיטור חקיך
facies quando :tui serui dies ‡ Quot . sum oblitus non
84 לא שכחתי : † כמה־ימי־עבדך מתי תעשה
:foueas superbi mihi Foderunt ? iudicium me persequentes *in**
85 ברדפי משפט : † כרו־לי זדים שיחות
*falso** :veritas tua mandata Omnia .tuam legem secundū† non quod
86 אשר לא כתורתך : † כל־מצותיך אמונה שקר
ego & :terra in me cōsumpserūt *parū Quasi* .me adiuua ,me sunt psecuti
87 רדפוני עזרני : † כמעט כלוני בארץ ואני
:me viuifica tuam misericordiā Secundū .tua præcepta dereliqui non
88 לא־עזבתי פקודיך : † כחסדך חיני
tuū verbū DOMINE seculū In .tui oris testimoniū custodiā &
89 ואשמרה עדות פיך : † לעולם יהוה דברך
fundasti :tua veritas generationē & generatione In .cœlis in *stans*
90 נצב בשמים : † לדר ודר אמונתך כוננת
. tui serui omnes quia :*hodie*‖ steterunt‡ tua iudicia Ad .stabit &,terram
91 ארץ ותעמד : † למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך :
.mea afflictione in periissem tunc :† meę *delitiæ* tua lex Nisi
92 † לולי תורתך שעשעי אז אבדתי בעניי :
ipsis in quia :tuorum præceptorum obliuiscar non seculum In
93 † לעולם לא־אשכח פקודיך כי־בם
. quæsiui tua præcepta quoniam :me serua ,*ego* Tibi .me viuificasti
94 חייתני : † לך־אני הושיעני כי פקודיך דרשתי :
,intelligam tua testimonia :me perdendū ad impij expectauerūt Me
95 † לי קוו רשעים לאבדני עדתיך אתבונן :
. valde tuum præceptū latum :finem vidi cōsummationis Omnis
96 † לכל־תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד :
. mea meditatio† ipsa *die omni* :tuam legem dilexi Quàm
97 † מה־אהבתי תורתך כל־היום היא שיחתי :
seculū in †quia :tuis præceptis me *facies* sapientem meis inimicis Præ
98 † מאיבי תחכמני מצותך כי לעולם
tua testimonia quia :intellexi me docētibus omnibus Præ . *mihi ipsa*
99 היא־לי : † מכל־מלמדי השכלתי כי עדותיך
.custodiui tua præcepta quia :*ero prudens*† senibus Præ . *mihi* meditatio
100 שיחה לי : † מזקנים אתבונן כי פקודיך נצרתי :
.tuū verbū custodiam vt :meos pedes *arcui* mala semita omni Ab
101 † מכל־ארח רע כלאתי רגלי למען אשמר דברך :
. me *docuisti* tu quia :recessi non tuis iudiciis A
102 † ממשפטיך לא־סרתי כי־אתה הורתני :
.meo ori melle præ :tua eloquia meo palato *dulcuerunt* Quàm
103 † מה־נמלצו לחכי אמרתך מדבש לפי :
.*falsitatis*† semitā oēm odiui propterea : *fiam prudens* tuis preceptis A
104 † מפקודיך אתבונן על־כן שנאתי כל־ארח שקר :
. meæ semitæ lumen & :tuum verbum meo pedi Lucerna
105 † נר־לרגלי דברך ואור לנתיבתי :

.tuæ iustitiæ iudicia *custodiendum ad* :*faciam ratum* & ,Iuraui
106 † נשבעתי ואקימה לשמר משפטי צדקך :
.tuū verbū secundū me viuifica DOMINE :*valde vsque*‡ sum Afflictus
107 † נעניתי עד־מאד יהוה חיני כדברך :
, me doce tua iudicia & :DOMINE quæso velis mei oris Volūtaria
108 † נדבות פי רצה־נא יהוה ומשפטיך למדני :
.sum oblitus non tuæ legis & :semper mea *vola*‖ in mea Anima
109 † נפשי בכפי תמיד ותורתך לא שכחתי :
.erraui non tuis præceptis à & ;mihi laqueum impij *Dederunt**
110 † נתנו רשעים פח לי ומפקודיך לא תעיתי :
mei cordis gaudium quia :seculū in tua testimonia accepi Hæreditate
111 † נחלתי עדותיך לעולם כי־ששון לבי
,seculum in tua statuta faciendū ad meum cor Inclinaui . *ipsa*†
112 המה : † נטיתי לבי לעשות חקיך לעולם
. dilexi tuam legem & :habui odio *Excogitata* .*calcem*‡
113 עקב : † סעפים שנאתי ותורתך אהבתי :
.expectaui tuum verbū in :tu ‡ meū scutum & ,meū Latibulum
114 † סתרי ומגני אתה לדברך יחלתי :
.mei Dei præcepta custodiam & :maligni me à Recedite
115 † סורו ממני מרעים ואצרה מצות אלהי :
me afficias pudore ne & :viuam & , tuū *dictum* secundum me *Fulcito**
116 † סמכני כאמרתך ואחיה ואל־תבישני
.semper tuis statutis in *solatiabor*‡ & :seruabor &,me *Sustenta*‡ .mea *spe*† à
117 משברי : † סעדני ואושעה ואשעה בחקיך תמיד :
.eorum dolus *falsitas** quia :tuis statutis à errantes omnes Conculcasti
118 † סלית כל־שוגים מחקיך כי־שקר תרמיתם :
.tua testimonia dilexi ideo :terræ impios oēs fecisti cessare scorias†
119 † סגים השבת כל־רשעי־ארץ לכן אהבתי עדתיך :
. timui tuis iudiciis à & :mea caro *tuo pauore à*‡ Horruit
120 † סמר מפחדך בשרי וממשפטיך יראתי :
.me opprimētibus me *permittas*‡ ne :iustitiā & ,iudiciū Feci
121 † עשיתי משפט וצדק בל־תניחני לעשקי :
.superbi *me opprimant*† ne :bonum in *tuo seruo* Fideiube*
122 † ערב עבדך לטוב אל־יעשקני זדים :
.tuæ iustitiæ eloquium ad & :tuam salutem ad defecerunt mei Oculi
123 † עיני כלו לישועתך ולאמרת צדקך :
. me doce tua statuta & ,tuā misericordiā secundū tuo seruo cum Fac
124 † עשה עם־עבדך כחסדך וחקיך למדני :
.tua testimonia sciam & : me intelligere fac ,‡ego tuus Seruus
125 † עבדך־אני הבינני ואדעה עדתיך :
.tuam legem dissipauerunt :DOMINO faciendi Tempus
126 † עת לעשות ליהוה הפרו תורתך :
.*obrizo præ & ,auro præ* tua præcepta dilexi Ideo
127 † על־כן אהבתי מצותיך מזהב ומפז :
*falsitatis** semitam omnem :*direxi*‡ omnia ,præcepta omnia Propterea
128 † על־כן כל־פקודי כל ישרתי כל־ארח שקר
.mea aīa ea custodiuit ideo :tua testimonia Mirabilia .habui odio
129 שנאתי : † פלאות עדותיך על־כן נצרתם נפשי :
. simplices *erudiens ,illuminabit* tuorum verborum Apertio
130 † פתח־דבריך יאיר מבין פתיים :
.desideraui tua præcepta ad quia :respiraui &,*patefeci*† meum Os
131 † פי פערתי ואשאפה כי למצותיך יאבתי :
.tuū nomen diligentes erga *ius*‖ secundū :mei miserere & me ad Aspice
132 † פנה־אלי וחנני כמשפט לאהבי שמך :
omnis *me in imperium exercebit*‡ non & :tuo eloquio in firma meos Gressus
133 † פעמי הכן באמרתך ואל־תשלט־בי כל־
.tua pręcepta custodiā & :hominis oppressione ab me Redime .iniquitas
134 און : † פדני מעשק אדם ואשמרה פקודיך :
. tua statuta me doce & ,tuo seruo *in* lucere fac *tuas Facies**
135 † פניך האר בעבדך ולמדני את־חקיך :
custodierunt non φ propterea :meis oculis† descenderūt aquarū *Pelagi*‡
136 † פלגי־מים ירדו עיני על לא־שמרו
.*tua indicia*‡ rectum & :DOMINE *tu*‡ Iustus .tuam legem
137 תורתך : † צדיק אתה יהוה וישר משפטיך :
. valde veritatem & :tua testimonia iustitiam* Præcepisti
138 † צוית צדק עדתיך ואמונה מאד :
.mei hostes tuorū verborū sunt obliti quia :meus zelus me Succidit
139 † צמתתני קנאתי כי־שכחו דבריך צרי :
.*illud*‖ dilexit tuus seruus & ,valde *tuum dictum* *Purificatum*
140 † צרופה אמרתך מאד ועבדך אהבה :
.sum oblitus non tuorum* præceptorū :despectus & ,*ego*‡ Paruulus
141 † צעיר אנכי ונבזה פקודיך לא שכחתי :
. veritas tua lex & :seculum in iustitia tua Iustitia
142 † צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת :
.meæ delectationes tua præcepta :me inuenerūt angustia & Afflictio
143 † צר־ומצוק מצאוני מצותיך שעשעי :

Applicuerūt mihi
נצר
† verò
‡ fuit
ענה
‡ est
disposuerunt
עשה
Qui timent
† sunt ‖ in
בוא
† delectatio mea est.
gratis peruertere voluerunt
* autem
† qui timent
‡ sciunt
שוח
עור חקק
‡ Desiderauit
כלה ישע
* speraui.
† eloquium
fumo:
‡ sunt
* contra
כרה
* gratis † fit
צוה ירה
Ferè
חיה
permanet
דור
‡ facienda ‖ vsq; ad hāc diem: delectationes† fuissent:
ענה
Tuus ego sum,
ישע
קוה
ראה
quotidie
† est
effecisti
† lex tua
est apud me.
mea sunt.
‡ intellexi:
prohibui
רוע
fecisti doctū
סור ירה
dulcia fuerūt
intelligentiā mihi comparo:
‡ mendacij.

.meū cor dilataueris cū : curram tuorū mandatorū Viam
32 דֶּרֶךְ־מִצְוֺתֶיךָ אָרוּץ כִּי תַרְחִיב לִבִּי׃
.mercede eā custodiā & ,tuorū statutorū viam DOMINE me Doce
33 הוֹרֵנִי יְהוָה דֶּרֶךְ חֻקֶּיךָ וְאֶצְּרֶנָּה עֵקֶב׃
.corde toto in illā custodiā & ,tuā legem custodiā & ,me fac Intelligere
34 הֲבִינֵנִי וְאֶצְּרָה תוֹרָתֶךָ וְאֶשְׁמְרֶנָּה בְכָל־לֵב׃
.volui ipsam in quia : tuorū mandatorū semitā per me fac Calcare
35 הַדְרִיכֵנִי בִּנְתִיב מִצְוֺתֶיךָ כִּי־בוֹ חָפָצְתִּי׃
fac Transire .cōcupiscentiā ad nō & ,tua testimonia ad meū cor Inclina
36 הַט־לִבִּי אֶל־עֵדְוֺתֶיךָ וְאַל אֶל־בָּצַע׃ הַעֲבֵר
Confirma .me viuifica tuis viis in : mendacium videndo à , meos oculos
37 עֵינַי מֵרְאוֹת שָׁוְא בִּדְרָכֶךָ חַיֵּנִי׃ הָקֵם
meū opprobriū fac Transire .tuū timorē ad†quod: tuū eloquiū tuo seruo
38 לְעַבְדְּךָ אִמְרָתֶךָ אֲשֶׁר לְיִרְאָתֶךָ׃ הַעֲבֵר חֶרְפָּתִי
:tua mādata ad concupiui Ecce .bona tua iudicia quia : timui quod
39 אֲשֶׁר יָגֹרְתִּי כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים׃ הִנֵּה תָּאַבְתִּי לְפִקֻּדֶיךָ
tuæ misericordiæ mihi veniant Et .me viuifica tua iustitia in
40 בְּצִדְקָתְךָ חַיֵּנִי׃ וִיבֹאֻנִי חֲסָדֶךָ
mihi exprobrāti respondebo Et .tuū eloquiū secūdū tua salus : DOMINE
41 יְהוָה תְּשׁוּעָתְךָ כְּאִמְרָתֶךָ׃ וְאֶעֱנֶה חֹרְפִי
verbū meo ore de auferas†ne Et .tuo verbo in speraui† quòd ,verbū
42 דָבָר כִּי־בָטַחְתִּי בִּדְבָרֶךָ׃ וְאַל־תַּצֵּל מִפִּי דְבַר־
custodiam Et .expectaui tua iudicia ad quia : valde vsque veritatis
43 אֱמֶת עַד־מְאֹד כִּי לְמִשְׁפָּטֶךָ יִחָלְתִּי׃ וְאֶשְׁמְרָה
:latitudine in ambulabo Et .perpetuum & seculum in semper tuā legem
44 תוֹרָתְךָ תָמִיד לְעוֹלָם וָעֶד׃ וְאֶתְהַלְּכָה בָרְחָבָה
coram tuis testimoniis in loquar Et .quæsiui tua mandata quia
45 כִּי פִקֻּדֶיךָ דָרָשְׁתִּי׃ וַאֲדַבְּרָה בְעֵדֹתֶיךָ נֶגֶד
quæ ,tuis mandatis in deliciabor Et .afficiar pudore non & ,regibus
46 מְלָכִים וְלֹא אֵבוֹשׁ׃ וְאֶשְׁתַּעֲשַׁע בְּמִצְוֺתֶיךָ אֲשֶׁר
, dilexi quæ tua præcepta ad meas palmas leuabo Et .dilexi
47 אָהָבְתִּי׃ וְאֶשָּׂא־כַפַּי אֶל־מִצְוֺתֶיךָ אֲשֶׁר אָהָבְתִּי 48
.tuis statutis in meditabor &
וְאָשִׂיחָה בְחֻקֶּיךָ׃
.me fecisti expectare* quo in :tuum seruum erga† verbi Memento
49 זְכֹר־דָּבָר לְעַבְדֶּךָ עַל אֲשֶׁר יִחַלְתָּנִי׃
.me viuificauit tuū dictum† quia:mea afflictione in mea cōsolatio† Hæc
50 זֹאת נֶחָמָתִי בְעָנְיִי כִּי אִמְרָתְךָ חִיָּתְנִי׃
.declinaui non tua lege à : valde vsque me deriserunt Superbi
51 זֵדִים הֱלִיצֻנִי עַד־מְאֹד מִתּוֹרָתְךָ לֹא נָטִיתִי׃
.sum cōsolatus & DOMINE seculo à tuorū iudiciorū sum Recordatus
52 זָכַרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ מֵעוֹלָם יְהוָה וָאֶתְנֶחָם׃
Cantus .tuā legem deserentibus ,impiis ab me tenuit Terror
53 זַלְעָפָה אֲחָזַתְנִי מֵרְשָׁעִים עֹזְבֵי תּוֹרָתֶךָ׃ זְמִרוֹת
sum Recordatus .mearū peregrinationū domo in tua statuta mihi fuerūt
54 הָיוּ־לִי חֻקֶּיךָ בְּבֵית מְגוּרָי׃ זָכַרְתִּי
fuit Hæc .tuā legē custodiui & : DOMINE tui nominis nocte in
55 בַלַּיְלָה שִׁמְךָ יְהוָה וָאֶשְׁמְרָה תּוֹרָתֶךָ׃ זֹאת הָיְתָה־
.custodiui tua præcepta quòd : mihi
56 לִּי כִּי פִקֻּדֶיךָ נָצָרְתִּי׃
.tua verba custodiendum ad , dixi , DOMINE mea Portio
57 חֶלְקִי יְהוָה אָמַרְתִּי לִשְׁמֹר דְּבָרֶיךָ׃
.tuū eloquiū secūdū mei miserere: corde toto in tuas facies sum Deprecatus
58 חִלִּיתִי פָנֶיךָ בְכָל־לֵב חָנֵּנִי כְּאִמְרָתֶךָ׃
.tua testimonia ad meos pedes conuerti & : meas vias Cogitaui
59 חִשַּׁבְתִּי דְרָכָי וָאָשִׁיבָה רַגְלַי אֶל־עֵדֹתֶיךָ׃
.tua mandata custodiendum ad : tardaui non & ,Festinaui
60 חַשְׁתִּי וְלֹא הִתְמַהְמָהְתִּי לִשְׁמֹר מִצְוֺתֶיךָ׃
.sum oblitus non tuæ legis : me sunt prædati† impiorum Funes
61 חֶבְלֵי רְשָׁעִים עִוְּדֻנִי תּוֹרָתְךָ לֹא שָׁכָחְתִּי׃
iudicia super : tibi confitendum ad surgam noctem Mediando
62 חֲצוֹת־לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפְּטֵי
custodientibus & : te timent qui omnibus ego Socius .tuæ iustitiæ
63 צִדְקֶךָ׃ חָבֵר אָנִי לְכָל־אֲשֶׁר יְרֵאוּךָ וּלְשֹׁמְרֵי
: terra est plena ,DOMINE ,tuæ Misericordiæ .tua præcepta
64 פִּקּוּדֶיךָ׃ חַסְדְּךָ יְהוָה מָלְאָה הָאָרֶץ
.me doce tua statuta
חֻקֶּיךָ לַמְּדֵנִי׃
.tuū verbum secundum ,DOMINE tuo seruo cum fecisti Bonum
65 טוֹב עָשִׂיתָ עִם־עַבְדְּךָ יְהוָה כִּדְבָרֶךָ׃
. credidi tuis præceptis in quia :me doce scientiam & sensus Bonitatem
66 טוּב טַעַם וָדַעַת לַמְּדֵנִי כִּי בְמִצְוֺתֶיךָ הֶאֱמָנְתִּי׃
.custodiui tuū eloquiū nunc & :errans ego humiliarer Priusquam
67 טֶרֶם אֶעֱנֶה אֲנִי שֹׁגֵג וְעַתָּה אִמְרָתְךָ שָׁמָרְתִּי׃
. tua statuta me doce :beneficus & ,tu Bonus
68 טוֹב־אַתָּה וּמֵטִיב לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ׃

propter mercedem.
[f] ירה חקק
[h] נצר בין
Incedere
[k] צוה
auaritiam.
[l] נטה עוד
vt nō videāt vanitatem.
[n] ראה חיה
[p] קום
†est
[q] תאב
[r] בוא
opprobris afficienti me,
[s] ישע
†spes mea est
†remoueas
[t] נצל
[v] אמן
‖vltra.
de
[x] עוד
delectabor
[y] נשא
[z] כפף
[a] שוח
[b] חקק
†seruo tuo:
*sperare
†est eloquiū
[c] ענה
[d] זוד
propter impios qui deserunt
[e] חיה
Hoc bonum
[f] ירה
vt custodirē verbum tuū.
faciem tuam
[g] חלה חנן
[i] שוב
vt custodirē
[k] חוש צוה
[l] Cateruæ
†prædatæ
[m] עוד
Media nocte
[n] חצה ידה
[o] sum
[p] ירא
[q] חקק
[r] עשה
Bonum sermonem
[s] ידע
errabam:
[t] יטב

fac prosperare ,DOMINE obsecro :nunc saluifica DOMINE Obsecro
25 אָנָּא יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא אָנָּא יְהוָה הַצְלִיחָה
vobis benediximus :DOMINI nomine in veniens Benedictus .nunc quæso
26 נָא׃ בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה בֵּרַכְנוּכֶם
Ligate :nobis illuxit & ,DOMINUS Deus .DOMINI domo de
27 מִבֵּית יְהוָה׃ אֵל יְהוָה וַיָּאֶר לָנוּ אִסְרוּ־
,tu † meus Deus .altaris cornua ad vsq; ,implicationibus in agnū funibus
28 חַג בַּעֲבֹתִים עַד־קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ׃ אֵלִי אַתָּה
,DOMINO Confitemini .te exaltabo ,meus Deus :tibi cōfitebor &
29 וְאוֹדֶךָּ אֱלֹהַי אֲרוֹמְמֶךָּ׃ הוֹדוּ לַיהוָה
.eius misericordia seculum in quoniam :bonus quoniam
כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃

PSAL. CXIX. קיט

.DOMINI lege in euntes : via perfecti Beati
1 אַשְׁרֵי תְמִימֵי־דָרֶךְ הַהֹלְכִים בְּתוֹרַת יְהוָה׃
. eum quærent * corde toto in :eius testimonia custodientes Beati
2 אַשְׁרֵי נֹצְרֵי עֵדֹתָיו בְּכָל־לֵב יִדְרְשׁוּהוּ׃
.ambulauerunt eius viis in :prauitatem † sunt operati non† Etiam
3 אַף לֹא־פָעֲלוּ עַוְלָה בִּדְרָכָיו הָלָכוּ׃
. valde custodiendum ad ,tua mandata præcepisti Tu
4 אַתָּה צִוִּיתָה פִקֻּדֶיךָ לִשְׁמֹר מְאֹד׃
. tua statuta custodiendum ad ,meæ viæ firmentur Vtinam
5 אַחֲלַי יִכֹּנוּ דְרָכָי לִשְׁמֹר חֻקֶּיךָ׃
.tua præcepta omnia ad me respiciendo in ,afficiar pudore non Tunc
6 אָז לֹא־אֵבוֹשׁ בְּהַבִּיטִי אֶל־כָּל־מִצְוֺתֶיךָ׃
.tuæ iustitiæ iudicia me discēdo in :cordis rectitudine in tibi Cōfitebor
7 אוֹדְךָ בְּיֹשֶׁר לֵבָב בְּלָמְדִי מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ׃
. valde vsque me derelinquas ne :custodiam tua Statuta
8 אֶת־חֻקֶּיךָ אֶשְׁמֹר אַל־תַּעַזְבֵנִי עַד־מְאֹד׃
custodiendū ad :suā semitā adolescens mundabit quo In
9 בַּמֶּה יְזַכֶּה־נַּעַר אֶת־אָרְחוֹ לִשְׁמֹר
me facias errare ne :te exquisiui meo corde toto In ? tuū verbum iuxta
10 כִּדְבָרֶךָ׃ בְּכָל־לִבִּי דְרַשְׁתִּיךָ אַל־תַּשְׁגֵּנִי
non vt :tua eloquia abscondi meo corde In .tuis mandatis à
11 מִמִּצְוֺתֶיךָ׃ בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתֶךָ לְמַעַן לֹא
.tua statuta me doce ;DOMINE tu Benedictus .tibi peccem
12 אֶחֱטָא־לָךְ׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ׃
. tui oris iudicia omnia, narraui meis labiis In
13 בִּשְׂפָתַי סִפַּרְתִּי כֹּל מִשְׁפְּטֵי־פִיךָ׃
.vbertate omni† super sicut :sum gauisus tuorum testimoniorum via In
14 בְּדֶרֶךְ עֵדְוֺתֶיךָ שַׂשְׂתִּי כְּעַל כָּל־הוֹן׃
.tuas semitas aspiciam & :meditabor tuis præceptis In
15 בְּפִקֻּדֶיךָ אָשִׂיחָה וְאַבִּיטָה אֹרְחֹתֶיךָ׃
.tuorum verborum obliuiscar non :deliciabor* tuis statutis In
16 בְּחֻקֹּתֶיךָ אֶשְׁתַּעֲשָׁע לֹא אֶשְׁכַּח דְּבָרֶךָ׃
. tua verba custodiam & :viuam † tuo seruo super Retribue
17 גְּמֹל עַל־עַבְדְּךָ אֶחְיֶה וְאֶשְׁמְרָה דְבָרֶךָ׃
.tua lege de mirabilia aspiciam & :meos oculos Reuela
18 גַּל־עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ׃
.tua præcepta me à abscondas ne :terra in † ego Peregrinus
19 גֵּר אָנֹכִי בָאָרֶץ אַל־תַּסְתֵּר מִמֶּנִּי מִצְוֺתֶיךָ׃
omni in tua iudicia ad† : desiderium ob mea anima est Confracta
20 גָּרְסָה נַפְשִׁי לְתַאֲבָה אֶל־מִשְׁפָּטֶיךָ בְכָל־
.tuis præceptis à †errantes :maledictos superbos Increpasti .tempore
21 עֵת׃ גָּעַרְתָּ זֵדִים אֲרוּרִים הַשֹּׁגִים מִמִּצְוֺתֶיךָ׃
.custodiui tua testimonia quia :cōtemptū & ,opprobriū meà Deuolue
22 גַּל מֵעָלַי חֶרְפָּה וָבוּז כִּי עֵדֹתֶיךָ נָצָרְתִּי׃
meditabitur tuus seruus :sunt locuti me cōtra ,principes sederūt Etiam
23 גַּם יָשְׁבוּ שָׂרִים בִּי נִדְבָּרוּ עַבְדְּךָ יָשִׂיחַ
.mei consilij viri meæ delitia tua testimonia Etiam .tuis statutis in
24 בְּחֻקֶּיךָ׃ גַּם־עֵדֹתֶיךָ שַׁעֲשֻׁעָי אַנְשֵׁי עֲצָתִי׃
.tuū verbum secundū me viuifica ;mea anima puluere Adhæsit
25 דָּבְקָה לֶעָפָר נַפְשִׁי חַיֵּנִי כִּדְבָרֶךָ׃
Viam .tua statuta me doce :me exaudisti & ,narraui meas Vias
26 דְּרָכַי סִפַּרְתִּי וַתַּעֲנֵנִי לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ׃ דֶּרֶךְ־
.tuis mirabilibus in meditabor & :me fac intelligere tuorum præceptorum
27 פִּקּוּדֶיךָ הֲבִינֵנִי וְאָשִׂיחָה בְּנִפְלְאוֹתֶיךָ׃
.tuū verbum iuxta me confirma :anxietate præ mea anima Stillauit
28 דָּלְפָה נַפְשִׁי מִתּוּגָה קַיְּמֵנִי כִּדְבָרֶךָ׃
.mihi largire† tuam legem & :me à amoue mendacij Viam
29 דֶּרֶךְ שֶׁקֶר הָסֵר מִמֶּנִּי וְתוֹרָתְךָ חָנֵּנִי׃
.proposui† tua iudicia :elegi veritatis Viam
30 דֶּרֶךְ אֱמוּנָה בָחָרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ שִׁוִּיתִי׃
.me afficias pudore ne DOMINE :tuis testimoniis in Adhæsi
31 דָּבַקְתִּי בְעֵדְוֺתֶיךָ יְהוָה אַל־תְּבִישֵׁנִי׃

accipiam: †nomen נשא

.inuocabo DOMINI nomine in†& :leuabo salutum Calicem
13 †כוס־ישועות אשא ובשם יהוה אקרא׃
.eius populo omni nunc coram :reddam DOMINO mea Vota
14 †נדרי ליהוה אשלם נגדה־נא לכל־עמו׃
.eius misericordium mors ,DOMINI oculis in Preciosa
15 †יקר בעיני יהוה המותה לחסידיו׃
filius tuus seruus ego ,tuus seruus ego quia ,DOMINE Obsecro
16 †אנה יהוה כי־אני עבדך אני עבדך בן־
:laudis sacrificium sacrificabo Tibi .mea vincula soluisti :tuæ ancillæ
17 אמתך פתחת למוסרי׃ †לך־אזבח זבח תודה
,reddam DOMINO mea Vota .inuocabo DOMINI nomine in &
18 ובשם יהוה אקרא׃ †נדרי ליהוה אשלם
,DOMINI domus atriis In .eius populo omni nunc coram
19 נגדה־נא לכל־עמו׃ †בחצרות בית יהוה
. Iah-Hallelu .Ierusalaim tui medio in
בתוככי ירושלם הללו־יה׃

Laudate Dominum.

PSAL. CXVII. קיז

omnes eum laudate :gentes omnes DOMINVM Laudate
1 †הללו את־יהוה כל־גוים שבחוהו כל־
veritas & ,eius misericordia nos super est roborata Quoniam .populi
2 האמים׃ †כי גבר עלינו חסדו ואמת־
. Iah-Hallelu .seculum in DOMINI
יהוה לעולם הללויה׃

PSAL. CXVIII. קיח

seculum in quoniam :bonus quoniam DOMINO Confitemini
1 †הודו ליהוה כי־טוב כי לעולם
.eius misericordia seculū in quoniā :Israel nunc Dicat .eius misericordia
2 חסדו׃ †יאמר־נא ישראל כי לעולם חסדו׃
.eius misericordia seculum in quoniam :Aharon domus nunc Dicant
3 †יאמרו־נא בית־אהרן כי לעולם חסדו׃
.eius misericordia seculū in quoniā :DOMINVM timentes nunc Dicant
4 †יאמרו־נא יראי יהוה כי לעולם חסדו׃
. Iah latitudine in me exaudiuit :Iah inuocaui angustia De
5 †מן־המצר קראתי יה ענני במרחב יה׃
. homo mihi faciat quid :timebo non ,mihi DOMINVS
6 †יהוה לי לא אירא מה־יעשה לי אדם׃
.me habentib' odio in videbo ego &:meos auxiliatores inter mihi DOMINVS
7 †יהוה לי בעזרי ואני אראה בשנאי׃
. homine in sperare quàm :DOMINO in fidere Melius
8 †טוב לחסות ביהוה מבטח באדם׃
. munificis in sperare quàm :DOMINO in confidere Melius
9 †טוב לחסות ביהוה מבטח בנדיבים׃
quoniam ,DOMINI nomine in :me circundederunt gentes Omnes
10 †כל־גוים סבבוני בשם יהוה כי
nomine in :me circundederūt etiam ,me Circundederunt .eas succidam
11 אמילם׃ †סבוני גם־סבבוני בשם
apes sicut me Circundederunt .eas succidam quoniam ,DOMINI
12 יהוה כי אמילם׃ †סבוני כדבורים
.eas succidā quoniā ,DOMINI nomine in :spinarū ignis sicut sunt extinctę
דעכו כאש קוצים בשם יהוה כי אמילם׃
.me adiuuit DOMINVS & :cadendum ad me impulisti Impellendo
13 †דחה דחיתני לנפל ויהוה עזרני׃
. salutem in mihi fuit & :Iah cantio & ,mea Fortitudo
14 †עזי וזמרת יה ויהי־לי לישועה׃
DOMINI dextera :iustorum tentoriis †in salutis & ,præconij Vox
15 †קול רנה וישועה באהלי צדיקים ימין יהוה
DOMINI dextera :excelsa DOMINI Dextera . fortitudinem faciens
16 עשה חיל׃ †ימין יהוה רוממה ימין יהוה
. Iah opera narrabo & :viuam sed ,moriar Non .fortitudinem faciens
17 עשה חיל׃ †לא אמות כי־אחיה ואספר מעשי יה׃
. me tradidit non morti & :Iah me corripuit Corripiendo
18 †יסר יסרני יה ולמות לא נתנני׃
. Iah confitebor ,eas in ingrediar :iustitiæ portas mihi Aperite
19 †פתחו־לי שערי־צדק אבא־בם אודה יה׃
. eam per intrabunt iusti :DOMINI porta Hæc
20 †זה־השער ליהוה צדיקים יבאו בו׃
salutem in mihi fuisti & :me exaudisti quoniam ,tibi Confitebor
21 †אודך כי עניתני ותהי־לי לישועה׃
. anguli caput in fuit :ædificantes reprobauerunt Lapidem
22 †אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה׃
.nostris oculis in mirabile ipsum :istud fuit DOMINO A
23 †מאת יהוה היתה זאת היא נפלאת בעינינו׃
.ea in lætemur & ,exultemus :DOMINVS fecit †dies Hæc
24 †זה־היום עשה יהוה נגילה ונשמחה בו׃

familiæ. timent: ירא Dominum: Dominus. צור mecum est, mecum est, quod opto est sperare חסה est sperare principibus. מול cadendum: laus Domini. עזז יה laudis, tabernaculis. fecit תן factor Domini. עשה Domino. ירה בוא ענה Lapis quem בנה est. שת quam גול

. pecoris filij sicut colles :arietes sicut saltastis Montes
6 †ההרים תרקדו כאילים גבעות כבני־צאן׃
.Iahacob Dei faciebus †à :terra contremisce DOMINI faciebus†A
7 †מלפני אדון חולי ארץ מלפני אלוה יעקב׃
.aquarum fontem in silicem :aquarum stagnum†petram Conuertens
8 †ההפכי הצור אגם־מים חלמיש למעינו־מים׃

saltauerunt †& *pecudum. †facie
Qui conuertit †in

PSAL. CXV. קטו

:gloriam da tuo nomini sed ,nobis non ,DOMINE nobis Non
1 †לא לנו יהוה לא־לנו כי־לשמך תן כבוד
dicent quid Vt ,tuam veritatem propter ,tuam misericordiam propter
2 על־חסדך על־אמתך׃ †למה יאמרו
omnia :cœlis in noster Deus Et :eorum Deus nunc †Vbi :gentes
3 הגוים איה־נא אלהיהם׃ †ואלהינו בשמים כל
manuum opus :aurum & ,argentum eorū Dolores . fecit voluit quæ
4 אשר־חפץ עשה׃ †עצביהם כסף וזהב מעשה ידי
.videbunt non & ,eis oculi :loquētur non & ,eis Os .hominum
5 אדם׃ †פה־להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו׃
. odorabunt non & ,eis naris :audient non & ,eis Aures
6 †אזנים להם ולא ישמעו אף להם ולא יריחון׃
non ,ambulabūt nō & ,eorum pedes :palpabunt non & ,eorum Manus
7 †ידיהם ולא ימישון רגליהם ולא יהלכו לא־
omnis :ea facientes †sint ipsa Sicut .suo gutture in immurmurabunt
8 יהגו בגרונם׃ †כמוהם יהיו עשיהם כל
,eorum auxiliū :DOMINO in fide Israel .eis in fidens qui
9 אשר־בטח בהם׃ †ישראל בטח ביהוה עזרם
:DOMINO in fidite Aharon Domus .ipse eorum clypeus &
10 ומגנם הוא׃ †בית אהרן בטחו ביהוה
fidite ,DOMINVM Timentes .†ipse eorū clypeus & ,eorū auxiliū
11 עזרם ומגנם הוא׃ †יראי יהוה בטחו
. †ipse eorum clypeus & ,eorum auxilium :DOMINO in
ביהוה עזרם ומגנם הוא׃
:Israel domui benedicet ,benedicet ;nostri fuit memor DOMINVS
12 †יהוה זכרנו יברך יברך את־בית ישראל
:DOMINVM timentibus Benedicet . Aharon domui benedicet
13 יברך את־בית אהרן׃ †יברך יראי יהוה
;vos super DOMINVS Adiiciat .magnis cum pusillis
14 הקטנים עם־הגדלים׃ †יסף יהוה עליכם
facienti :DOMINO †vos Benedicti .vestros filios super & ,vos super
15 עליכם ועל־בניכם׃ †ברוכים אתם ליהוה עשה
dedit terram & :DOMINO cœli Cœli .terram & cœlos
16 שמים וארץ׃ †השמים שמים ליהוה והארץ נתן
descendentes oēs nec :Iah laudabunt mortui Non .hominum filiis
17 לבני־אדם׃ †לא המתים יהללו־יה ולא כל־ירדי
.seculum in vsq; & ,nunc ex Iah benedicemus nos Et . silentium
18 דומה׃ †ואנחנו נברך יה מעתה ועד־עולם
.Iah-Hallelu
הללו־יה׃

k נתן
l אמן †est
Simulachra †sunt ex argento, †auro: †est *sunt †sunt *nares sunt †sunt eis, †sunt eis,
m משש †loquentur †qui faciunt
n הגה היה o fidit *est.
p גנן †est. †est. *&
†à †qui fecit, Cœlū cœlū
†Dominū: p מות in sepulchrū. †Domino †hoc tēpore, *Laudate Dominum.

PSAL. CXVI. קיו

.meas deprecationes ,meam vocem DOMINVS exaudiet quoniā ,Dilexi
1 †אהבתי כי־ישמע יהוה את־קולי תחנוני׃
. inuocabo meis diebus in & :mihi suam aurem inclinauit Quia
2 †כי־הטה אזנו לי ובימי אקרא׃
angustiā :me inuenerūt inferni angustię & ,mortis funes me Circūdederunt
3 †אפפוני חבלי־מות ומצרי שאול מצאוני צרה
quæso :inuocabo DOMINI nomine in †Et .inueniam molestiam &
4 ויגון אמצא׃ †ובשם־יהוה אקרא אנה
:iustus & ,DOMINVS Gratiosus .meam animam erue DOMINE
5 יהוה מלטה נפשי׃ †חנון יהוה וצדיק
,sum attenuatus :DOMINVS simplices Custodiēs .miserans noster Deus &
6 ואלהינו מרחם׃ †שמר פתאים יהוה דלותי
quia :tuam requiē ad mea anima Reuertere . seruabit me &
7 ולי יהושיע׃ †שובי נפשי למנוחיכי כי־
;morte à meā animam eripuisti Quia .te super retribuit DOMINVS
8 יהוה גמל עליכי׃ †כי חלצת נפשי ממות
.impulsu ab meum pedem :lachryma à meum oculum
את־עיני מן־דמעה את־רגלי מדחי׃
. viuentium terris in ,DOMINI facies ad Ambulabo
9 †אתהלך לפני יהוה בארצות החיים׃
. valde sum afflictus ego :loquar quia †,Credidi
10 †האמנתי כי אדבר אני עניתי מאד׃
. mendax homo omnis :mea festinatione in dixi Ego
11 †אני אמרתי בחפזי כל־האדם כזב׃
?me super †eius retributiones omnes :DOMINO reddam Quid
12 †מה־אשיב ליהוה כל־תגמולוהי עלי׃

in deprecationib' meis.
r נטה dolores
s צור †dolorem inueni. †nomen Clemens
t דלל
mihi. †expulsione mei.
v דחה *coram Dño
x חיה †quando locutus sum: †depauperat:
y ענה †cū pateret: *pro omnib' retributionibus †que sunt

Escam . sui pacti seculum in erit memor :se timentibus dedit Prædam
יִרְאָה vt det
5 טֶרֶף נָתַן לִירֵאָיו יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ׃
eis dandum ad ,suo populo annunciauit suorum operũ Fortitudinem
6 כֹּחַ מַעֲשָׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם כּוֹחַ נגד
:iudicium & ,veritas eius manuum Opera . gentium hæreditatem
7 נַחֲלַת גּוֹיִם׃ מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת וּמִשְׁפָּט אָמַן
Firmata :seculum in perpetuum in Fulcita .eius præcepta omnia fidelia ‡seculum
8 נֶאֱמָנִים כָּל־פִּקּוּדָיו׃ סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם
,suo populo misit Redemptionem .rectitudine & ,veritate in facta
9 עֲשׂוּיִם בֶּאֱמֶת וְיָשָׁר׃ פְּדוּת שָׁלַח לְעַמּוֹ עָשָׂה פָּדָה
. eius nomen† terribile & sanctum :suum pactum seculum in præcepit ‡est
צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קָדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ׃
omnibus bonus intellectus ,DOMINI timor sapientiæ Principium
10 רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת יְהוָה שֵׂכֶל טוֹב לְכָל־
permanet in seculum. .perpetuum in stans eius laus :ea facientibus
עֹשֵׂיהֶם תְּהִלָּתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד׃ הַלֵּל

PSAL. CXII. קיב

‡Laudate Dominum. Beatus vir qui timet ‡mandata
eius mādatis in‡ :DOMINUM timentis viri Beatitudines .Iah Hallelu‡
1 הַלְלוּ יָהּ אַשְׁרֵי־אִישׁ יָרֵא אֶת־יְהוָה בְּמִצְוֹתָיו
rectorum generatio :eius semen erit terra in Potens . valde voluit*
2 חָפֵץ מְאֹד׃ גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ דּוֹר יְשָׁרִים צִוָּה
stans† eius iustitia & :eius domo in opulentia & Vbertas† . benedicetur * vult
3 יְבֹרָךְ׃ הוֹן־וָעֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת
gratiosus† : rectis lumen tenebrositate* in est Ortum .perpetuum‡ in †Opes & diuitiæ ‡manet
4 לָעַד׃ זָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹר לַיְשָׁרִים חַנּוּן
moderabitur :cōmodans & ,miserescens‡ vir Bonus . iustus & misericors & ‡seculum. *tenebris †clemens
5 וְרַחוּם וְצַדִּיק׃ טוֹב־אִישׁ חוֹנֵן וּמַלְוֶה יְכַלְכֵּל
memoria in :mutabit‡ non seculum in Quia .iudicio in sua verba ‡donat, & cō modat: metietur
6 דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט׃ כִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמּוֹט לְזֵכֶר
firmum :timebit non mala auditione Ab . iustus erit seculi* ‡declinabit: *æterna
7 עוֹלָם יִהְיֶה צַדִּיק׃ מִשְּׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נָכוֹן
-do :timebit non eius cor Suffultum‡ . DOMINO in fidens eius cor† †erit ‡Firmum
8 לִבּוֹ בָּטֻחַ בַּיהוָה׃ סָמוּךְ לִבּוֹ לֹא יִירָא עַד
eius iustitia ,egenis‡ dedit Dispersit .suos angustiatores in videbit nec hostib* suis quod optat
9 אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְצָרָיו׃ פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ
. gloria in exaltabitur eius cornu :perpetuum† in stans* ‡pauperibus, אָבָה *manet
עֹמֶדֶת לָעַד קַרְנוֹ תָּרוּם בְּכָבוֹד׃
:liquefiet‡ & frendet suis dentibus ,irascetur & ,videbit Impius †seculum: †cōtabescet:
10 רָשָׁע יִרְאֶה וְכָעָס שִׁנָּיו יַחֲרֹק וְנָמָס שֵׁן
.peribit impiorum desiderium
תַּאֲוַת רְשָׁעִים תֹּאבֵד׃

PSAL. CXIII. קיג

‡Laudate Dominum.
nomen laudate :DOMINI serui Laudate .Iah-Hallelu‡
1 הַלְלוּ יָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הַלְלוּ אֶת־שֵׁם
hoc tempore vsque & nunc ex :benedictum DOMINI nomen Sit .DOMINI
2 יְהוָה׃ יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־ הָיָה
laudabile nomen laudatum :eius occasum ad vsq; solis ortu Ab . seculum in
3 עוֹלָם׃ מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם
super :DOMINUS gentes omnes super Excelsus .DOMINI
4 יְהוָה׃ רָם עַל־כָּל־גּוֹיִם יְהוָה עַל
qui se eleuat se sustollens :noster Deus DOMINUS sicut Quis .eius gloria cœlos
5 הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ׃ מִי כַּיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי
‡Qui humiliat †cœlo .terra in & cœlis†in videndum ad se Humilians‡ . habitandum ad
6 לָשָׁבֶת׃ הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ׃ יָשַׁב רָאָה
‡Qui erigit ‡inopem: *stercore eleuat pauperē? egenum eleuabit sterquilinio* de :tenuem‡ puluere de Erigens‡
7 מְקִימִי מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן׃
.sui populi magnificis‡ cum :magnificis† cum faciendum †sedere Ad‡ קוּם רוּם
8 לְהוֹשִׁיבִי עִם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ׃
. Halleluiah .lætantem filiorum ‡ matrem :domum† sterilem faciens Sedere* אָבָה יָשַׁב
9 מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם־הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּ־יָהּ׃
‡Vt †faciat ‡principibus: ‡principibus *Qui ponis †in familiā: & in ‡ ob filios

PSAL. CXIIII. קיד

‡Quū egrederetur *& familia
.barbaro populo ē Iahacob domus*:Aegypto ex Israel egrediendo In‡
1 בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לֹעֵז׃ יָצָא
.eius dominia† Israel :eius sanctificatem in Iehudah Fuit
2 הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מַמְשְׁלוֹתָיו׃
‡sanctificatio †potestas ‡cōuersus est . retrorsum circuiuit‡ Iarden :fugit & vidit Mare
3 הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס הַיַּרְדֵּן יִסֹּב לְאָחוֹר׃
. pecoris * filij sicut colles‡ :arietes sicut exilierunt Montes נוּס סָבַב
4 הֶהָרִים רָקְדוּ כְאֵילִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי־צֹאן׃
. retrorsum circuiuisti‡ Iarden ô :fugisti quod mare tibi ‡Quid ‡& ‡pecudū. †fuit ‡quod cōuertisti te
5 מַה־לְּךָ הַיָּם כִּי תָנוּס הַיַּרְדֵּן תִּסֹּב לְאָחוֹר׃

,DOMINUM ad eorum patrum iniquitas Memoretur .eorum nomen coram Dño
14 שְׁמָם׃ יִזָּכֵר עֲוֺן אֲבֹתָיו אֶל־יְהוָה עָוֹן
:semper DOMINO coram Sint . deleatur ne eius matris peccatū &
וְחַטַּאת אִמּוֹ אַל־תִּמָּח׃ יִהְיוּ נֶגֶד־יְהוָה תָּמִיד מָחָה
15 est recordatus non quod eo Pro .eorum memoriā terra ē succidat &
וְיַכְרֵת מֵאֶרֶץ זִכְרָם׃ יַעַן אֲשֶׁר לֹא זָכַר
16 cōtritū & :egenum† & ,afflictum virum est persecut‡ & ,misericordiā facere pauperem
עֲשׂוֹת חָסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עָנִי וְאֶבְיוֹן וְנִכְאֵה עָנָה
non & :eum inuadit‡ & ,maledictionem dilexit Et .interficiendum ad corde אָבָה
17 לֵבָב לְמוֹתֵת׃ וַיֶּאֱהַב קְלָלָה וַתְּבוֹאֵהוּ וְלֹא־
maledictionem induit Et .eo ab se elōgauit & ,benedictionē in voluit ‡venit ei.
18 חָפֵץ בִּבְרָכָה וַתִּרְחַק מִמֶּנּוּ׃ וַיִּלְבַּשׁ קְלָלָה
oleum sicut & :eius interius in ‡ aqua sicut intrauit & ,suum amictum† sicut †vestimentum ‡interiora
כְּמַדּוֹ וַתָּבֹא כַמַּיִם בְּקִרְבּוֹ וְכַשֶּׁמֶן בּוֹא
cingulum in* & :se operiet‡ vestimentum sicut ei Sit . eius ossa in
19 בְּעַצְמוֹתָיו׃ תְּהִי־לוֹ כְּבֶגֶד יַעְטֶה וּלְמֵזַח ‡quo operiet ‡sicut ‡quo ‡accinget se
:DOMINO cum à meorū aduersariorū opus Hoc .illud accinget ‡semper†
20 תָּמִיד יַחְגְּרֶהָ׃ זֹאת פְּעֻלַּת שֹׂטְנַי מֵאֵת יְהוָה
. meam animam contra malum loquentium &
וְהַדֹּבְרִים רָע עַל־נַפְשִׁי׃ רוּעַ
:tuum nomē propter mecum fac ,domine DOMINE tu Et
21 וְאַתָּה יְהוִה אֲדֹנָי עֲשֵׂה־אִתִּי לְמַעַן שְׁמֶךָ
egenus & afflictus‡ Quia . me erue ,tua misericordia† bona quia ‡est
22 כִּי־טוֹב חַסְדְּךָ הַצִּילֵנִי׃ כִּי־עָנִי וְאֶבְיוֹן ‡proper
ipsā declinare circa† vmbra Sicut .meo interiori* in est vulneratū* meū cor & :ego נָטָה
23 אָנֹכִי וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי׃ כְּצֵל כִּנְטוֹתוֹ ‡sum: ‡abscissum ‡vlceratum
:ieiunio à labarunt mei Poplites‡ . locusta sicut excussus sum :ambulaui
24 נֶהֱלָכְתִּי נִנְעַרְתִּי כָּאַרְבֶּה׃ בִּרְכַּי כָּשְׁלוּ מִצּוֹם mea.
:eis opprobrium fui ego Et .pinguedine à macruit mea caro & ‡cum declinat, ego pertransiui: ab his factus sum
25 וּבְשָׂרִי כָּחַשׁ מִשָּׁמֶן׃ וַאֲנִי הָיִיתִי חֶרְפָּה לָהֶם
:meus Deus DOMINE me Adiuua .suum caput mouerunt me videntes†
26 יִרְאוּנִי יְנִיעוּן רֹאשָׁם׃ עָזְרֵנִי יְהוָה אֱלֹהָי לְנַשָּׁמָה
:hoc tua manus quia sciant Et .tuā misericordiam secundū me serua ‡Genua mea debilitata sunt
27 הוֹשִׁיעֵנִי כְחַסְדֶּךָ׃ וְיֵדְעוּ כִּי־יָדְךָ זֹּאת
,benedices tu & ,ipsi Maledicent .hoc fecisti DOMINE tu
28 אַתָּה יְהוָה עֲשִׂיתָהּ׃ יְקַלְלוּ־הֵמָּה וְאַתָּה תְבָרֵךְ רָאָה
. lætabitur tuus seruus & ,afficientur pudore & ,insurrexerunt ‡videntes
קָמוּ וַיֵּבֹשׁוּ וְעַבְדְּךָ יִשְׂמָח׃ עָשָׂה
pallium‡ tanquam operientur & :pudorem mei aduersarij se Induent קוּם
29 יִלְבְּשׁוּ שׂוֹטְנַי כְּלִמָּה וְיַעֲטוּ כַמְעִיל
medio in & :meo ore in valde DOMINO Confitebor . suo pudore ‡indumentum
30 בָּשְׁתָּם׃ אוֹדֶה יְהוָה מְאֹד בְּפִי וּבְתוֹךְ
:egeni* dexteram ad stabit Quoniam . eum laudabo multorum
31 רַבִּים אֲהַלְלֶנּוּ׃ כִּי־יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן
. eius animæ iudicibus à saluandum ad
לְהוֹשִׁיעַ מִשֹּׁפְטֵי נַפְשׁוֹ׃ ‡pauperis

PSAL. CX. קי

:meā dexterā ad sede ,meo dño DOMINUS Dixit .cantus Dauidis
1 לְדָוִד מִזְמוֹר נְאֻם יְהוָה לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי
tuę fortitudinis Virgā .tuis pedib* scabellū tuos inimicos ponam donec
2 עַד־אָשִׁית אֹיְבֶיךָ הֲדֹם לְרַגְלֶיךָ׃ מַטֵּה עֻזְּךָ
.tuorū inimicorū interiori* in dominare :Siion ex DOMINUS mittet
יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן רְדֵה בְּקֶרֶב אֹיְבֶיךָ׃
,sanctitatis decoribus‡ in tuę fortitudinis die in deuotionum† tuus Populus
3 עַמְּךָ נְדָבֹת בְּיוֹם חֵילֶךָ בְּהַדְרֵי־קֹדֶשׁ
,DOMINUS Iurauit . tuæ natiuitatis ros tibi* :aurora ab vulua à
מֵרֶחֶם מִשְׁחָר לְךָ טַל יַלְדֻתֶיךָ׃ נִשְׁבַּע יְהוָה
4 .Sedech-Malchi meū verbū super* :seculū in sacerdos tu, †pœnitebit non &
וְלֹא יִנָּחֵם אַתָּה־כֹהֵן לְעוֹלָם עַל־דִּבְרָתִי מַלְכִּי־צֶדֶק׃
. reges fui nasi* die in transfixit :tuam dexteram ad* DOMINUS
5 אֲדֹנָי עַל־יְמִינְךָ מָחַץ בְּיוֹם־אַפּוֹ מְלָכִים׃
super caput transfixit : corporibus impleuit ,gentibus in Iudicauit
6 יָדִין בַּגּוֹיִם מָלֵא גְוִיּוֹת מָחַץ רֹאשׁ עַל־
.caput exaltabit propterea : bibet via in torrente De .multam terrā
7 אֶרֶץ רַבָּה׃ מִנַּחַל בַּדֶּרֶךְ יִשְׁתֶּה עַל־כֵּן יָרִים רֹאשׁ׃

PSAL. CXI. קיא

,rectorū secreto in :corde toto in DOMINO Cōfitebor .Iah-Hallelu‡ ‡Laudate Dominum.
1 הַלְלוּ יָהּ אוֹדֶה יְהוָה בְּכָל־לֵבָב בְּסוֹד יְשָׁרִים
omnibus quæsita :DOMINI opera Magna ‡& cœtu
2 וְעֵדָה׃ גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוּשִׁים לְכָל־
.perpetuum in stans‡ ei* iustitia & :eius op* decor & ,Gloria . ea volentibus
3 חֶפְצֵיהֶם׃ הוֹד־וְהָדָר פָּעֳלוֹ וְצִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד׃
.DOMINUS misericors & ,gratiosus‡ :tuorū mirabiliū fecit Memoriam
4 זֵכֶר עָשָׂה לְנִפְלְאֹתָיו חַנּוּן וְרַחוּם יְהוָה׃

.habitationis ciuitatē ad eundum ad: rectam viā per eos fecit ambulare Et vt irent
7 וַיַּדְרִיכֵם בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה לָלֶכֶת אֶל־עִיר מוֹשָׁב׃
eius mirabilia &: eius misericordiam † DOMINO ‡ Confiteantur
8 יוֹדוּ לַיהוָה חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו
animam &: cupidam animam fecit saturare Quia .hominum filiis
9 לִבְנֵי אָדָם׃ כִּי־הִשְׂבִּיעַ נֶפֶשׁ שֹׁקֵקָה וְנֶפֶשׁ
: mortis umbram &, tenebrositate Habitantes .bono impleuit famelicā
10 רְעֵבָה מִלֵּא־טוֹב׃ יֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת
: Dei eloquia mutauerunt Quia .ferro &, afflictione vinctos
11 אֲסִירֵי עֳנִי וּבַרְזֶל׃ כִּי־הִמְרוּ אִמְרֵי־אֵל
: eorum cor labore in humiliauit Et .despexerunt altissimi consiliū&
12 וַעֲצַת עֶלְיוֹן נָאָצוּ׃ וַיַּכְנַע בֶּעָמָל לִבָּם
DOMINVM ad clamauerunt Et .auxiliator†non &, impegerunt
13 כָּשְׁלוּ וְאֵין עֹזֵר׃ וַיִּזְעֲקוּ אֶל־יְהוָה
.eos seruauit eorum coarctationibus de, eis‡ angustia in
בַּצַּר לָהֶם מִמְּצֻקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם׃
.disrupit eorū vincula &: mortis vmbra &, tenebrositate‡de eos Eduxit
14 יוֹצִיאֵם מֵחֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת וּמוֹסְרוֹתֵיהֶם יְנַתֵּק׃
eius mirabilia &: eius misericordiam † DOMINO* Confiteantur
15 יוֹדוּ לַיהוָה חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו
ferri vectes &, æreas portas contriuit Quia .hominū filiis
16 לִבְנֵי אָדָם׃ כִּי־שִׁבַּר דַּלְתוֹת נְחֹשֶׁת וּבְרִיחֵי בַרְזֶל
: eorum præuaricationis viam propter Stulti .concidit
17 גִּדֵּעַ׃ אֱוִלִים מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעָם
escam Omnem .fuerunt afflicti eorum iniquitates propter &
18 וּמֵעֲוֹנֹתֵיהֶם יִתְעַנּוּ׃ כָּל־אֹכֶל
.mortis portas ad vsque peruenerunt &: eorum anima est abominata
תְּתַעֵב נַפְשָׁם וַיַּגִּיעוּ עַד־שַׁעֲרֵי מָוֶת׃
suis coarctationibus†ā: eis angustia in DOMINVM ad clamauerūt Et
19 וַיִּזְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בַּצַּר לָהֶם מִמְּצֻקוֹתֵיהֶם
eruit &: eos sanauit &, suum verbum Misit .eos seruauit
20 יוֹשִׁיעֵם׃ יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וְיִרְפָּאֵם וִימַלֵּט
‡ DOMINO ‡ Confiteantur .eorum corruptionibus de
21 מִשְּׁחִיתוֹתָם׃ יוֹדוּ לַיהוָה
.hominum filiis eius mirabilia &: eius misericordiam
חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם׃
.præconio in eius opera narrent &, laudis sacrificia sacrificent Et
22 וְיִזְבְּחוּ זִבְחֵי תוֹדָה וִיסַפְּרוּ מַעֲשָׂיו בְּרִנָּה׃
.multis aquis in opus facientes: nauibus in mare ad Descendentes
23 יוֹרְדֵי הַיָּם בָּאֳנִיּוֹת עֹשֵׂי מְלָאכָה בְּמַיִם רַבִּים׃
.profundo in eius mirabilia &: DOMINI opera viderunt Ipsi
24 הֵמָּה רָאוּ מַעֲשֵׂי יְהוָה וְנִפְלְאוֹתָיו בִּמְצוּלָה׃
Ascenderūt .eius fluctus eleuauit* &: turbinis spiritū fecit stare &, dixit Et
25 וַיֹּאמֶר וַיַּעֲמֵד רוּחַ סְעָרָה וַתְּרוֹמֵם גַּלָּיו׃ יַעֲלוּ
.se liquefecit malo in eorum anima: abyssos ‡ descenderūt, cælum †
26 שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְהוֹמוֹת נַפְשָׁם בְּרָעָה תִתְמוֹגָג׃
eorum sapientia omnis &: ebrius sicut se mouerunt &, orbem in Iurunt‡
27 יָחוֹגּוּ וְיָנוּעוּ כַּשִּׁכּוֹר וְכָל־חָכְמָתָם
: eis* angustia in DOMINVM ad clamauerunt Et .est absorpta
28 תִּתְבַּלָּע׃ וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בַּצַּר לָהֶם
: silentiū in turbinem fecit Stare .eos eduxit eorum coarctationibus†de &
29 וּמִמְּצוּקֹתֵיהֶם יוֹצִיאֵם׃ יָקֵם סְעָרָה לִדְמָמָה
: siluerunt quoniam sunt lætati Et .eorum fluctus siluerunt &
30 וַיֶּחֱשׁוּ גַּלֵּיהֶם׃ וַיִּשְׂמְחוּ כִּי־יִשְׁתֹּקוּ
DOMINO‡ Confiteantur .eorū voluntatis portum ad eos duxit &
31 וַיַּנְחֵם אֶל־מְחוֹז חֶפְצָם׃ יוֹדוּ לַיהוָה
.hominum filiis eius mirabilia &: eius misericordiam ‡
חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם׃
.eum laudent seniorū cathedra in &: populi ecclesia in eū exaltent Et
32 וִירוֹמְמוּהוּ בִּקְהַל־עָם וּבְמוֹשַׁב זְקֵנִים יְהַלְלוּהוּ׃
.sitis locum in aquarum exitus &: desertum in flumina Posuit
33 יָשֵׂם נְהָרוֹת לְמִדְבָּר וּמֹצָאֵי מַיִם לְצִמָּאוֹן׃
.ea in habitantium malitiam propter: salsuginem in fructus Terram
34 אֶרֶץ פְּרִי לִמְלֵחָה מֵרָעַת יוֹשְׁבֵי בָהּ׃
exitus in siticulosam terram &: aquarum stagnum in desertum Posuit
35 יָשֵׂם מִדְבָּר לַאֲגַם־מַיִם וְאֶרֶץ צִיָּה לְמֹצָאֵי
ciuitate præparauerunt &, famelicos ibi fecit habitare‡Et .aquarum
36 מָיִם׃ וַיּוֹשֶׁב שָׁם רְעֵבִים וַיְכוֹנְנוּ עִיר
: vineas plantauerunt &, agros seminauerunt Et .habitationis
37 מוֹשָׁב׃ וַיִּזְרְעוּ שָׂדוֹת וַיִּטְּעוּ כְרָמִים
sunt multiplicati &, eis benedixit Et .prouentus fructum fecerunt &
38 וַיַּעֲשׂוּ פְּרִי תְבוּאָה׃ וַיְבָרְכֵם וַיִּרְבּוּ
sunt humiliati &, sunt diminuti Et .minuit non eorum animal‡&: valde
39 מְאֹד וּבְהֶמְתָּם לֹא יַמְעִיט׃ וַיִּמְעֲטוּ וַיָּשֹׁחוּ
anxietate † &, mala tyrannide ā
מֵעֹצֶר רָעָה וְיָגוֹן׃

n יָלַךְ ‡igitur †propter vacuam: in tenebris, & caligine: inopia, o עָנָה p מָרָה q יָעַץ † erat ‡ sua, †angustiis, r יָשַׁע ‡ tenebris, *igitur † propter ferreos confregit. s עָוָה עָנָה t נָגַע sua: & †angustiis x צוּר y צוּק ‡ perditionib ‡igitur ‡propter z יָדָה prædicatione. a רָנַן אָנָה c עָשָׂה d רָאָה stetit spiritus *exaltauit e גָּלַל †vsque ad ‡vsque ad g עָלָה רוּעַ ‡ Tremuerunt, *sua: †angustiis h יָצָא i גָּלַל terminum k יָדָה ‡igitur ‡propter l יָשַׁב m שׂוּם fructiferam n פָּרָה o רוּעַ †desertam ‡collocauit & prouētu f עָשָׂה g רָבָה ‡ iumenta h שָׁחַח ‡ rursus *potestate †dolore,

inuij in eos fecit errare &: magnificos * super despectionem Effundens
40 שֹׁפֵךְ בּוּז עַל־נְדִיבִים וַיַּתְעֵם בְּתֹהוּ
pecus†sicut posuit &: afflictione ab egenum ‡ subleuauit Et .via absque
41 לֹא־דָרֶךְ׃ וַיְשַׂגֵּב אֶבְיוֹן מֵעוֹנִי וַיָּשֶׂם כַּצֹּאן
iniquitas omnis &: lætabuntur &, recti Videbunt .familias
42 מִשְׁפָּחוֹת׃ יִרְאוּ יְשָׁרִים וְיִשְׂמָחוּ וְכָל־עַוְלָה
intelligent‡&: hæc custodiet &, sapiens Quis .suum os compescuit
43 קָפְצָה פִּיהָ׃ מִי־חָכָם וְיִשְׁמָר־אֵלֶּה וְיִתְבּוֹנְנוּ
.DOMINI misericordias
חַסְדֵי יְהוָה׃

Effudit ‡principes †solitudine הָעָה תָּהָה *posuit ab inopia: †gregem עָוֶל ‡intelliget m פֶּה

PSAL. CVIII. קח

.Dauid ipsi cantus Canticum
1 שִׁיר מִזְמוֹר לְדָוִד׃
etiam canam & cantabo : Deus meum cor Paratum
2 נָכוֹן לִבִּי אֱלֹהִים אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה אַף־
diluculo‡ me suscitabo .cithara &, nablum Euigila .meam gloriam
3 כְּבוֹדִי׃ עוּרָה הַנֵּבֶל וְכִנּוֹר אָעִירָה שָּׁחַר׃
.nationibus in tibi canam &: DOMINE populis in tibi Confitebor
4 אוֹדְךָ בָעַמִּים יְהוָה וַאֲזַמֶּרְךָ בַּלְאֻמִּים׃
æthera ad vsque &: tua misericordia cælos, desuper ‡ magna Quia
5 כִּי־גָדוֹל מֵעַל־שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ וְעַד־שְׁחָקִים
omnem super &: Deus cælos super Exaltare .tua veritas
6 אֲמִתֶּךָ׃ רוּמָה עַל־שָׁמַיִם אֱלֹהִים וְעַל כָּל־
serua : tui dilecti liberentur Vt .tua gloria terram
7 הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ׃ לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה
: suam sanctitatem per est locutus Deus .me exaudi &, tua dextera
8 יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי׃ אֱלֹהִים דִּבֶּר בְּקָדְשׁוֹ
.metiar Succoth vallem &: Sechem, partiar exultabo
אֶעְלֹזָה אֲחַלְּקָה שְׁכֶם וְעֵמֶק סֻכּוֹת אֲמַדֵּד׃
: mei capitis fortitudo Ephraim &, Menasseh mihi‡, Ghilhad Mihi
9 לִי גִלְעָד לִי מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם מָעוֹז רֹאשִׁי
Edom super, meæ lotionis olla Moab .meus legifer Iehudah
10 יְהוּדָה מְחֹקְקִי׃ מוֹאָב סִיר רַחְצִי עַל־אֱדוֹם
.taratantarizabo Peleseth super: meum calceamentum proiiciam
אַשְׁלִיךְ נַעֲלִי עֲלֵי־פְלֶשֶׁת אֶתְרוֹעָע׃
ad vsque me educet quis? munitionis ‡ ciuitatem * me deducet Quis
11 מִי יֹבִלֵנִי עִיר מִבְצָר מִי נָחַנִי עַד־
Deus egredieris non &: nos elongasti Deus Nonne ?Edom
12 אֱדוֹם׃ הֲלֹא־אֱלֹהִים זְנַחְתָּנוּ וְלֹא־תֵצֵא אֱלֹהִים
: angustia ab auxilium nobis Da ?nostris exercitibus cum
13 בְּצִבְאֹתֵינוּ׃ הָבָה־לָּנוּ עֶזְרָת מִצָּר
ipse &: virtute‡ faciemus Deo in .hominis salus mendacium &
14 וְשָׁוְא תְּשׁוּעַת אָדָם׃ בֵּאלֹהִים נַעֲשֶׂה־חָיִל וְהוּא
.nostros hostes conculcabit
יָבוּס צָרֵינוּ׃

n שׁוּר Surge psalterium ‡mane o עוּר יָדָה ‡est super cælos p אָמַן q יָשַׁע עָנָה ‡dedam r סָכַךְ Meus est ‡meus est *ad ‡munitam? s יָצָא t צוּר *Adfer enim ‡fortitudinem

PSAL. CIX. קט

.taceas ne meæ laudis Deus .cantus Dauid ipsi Victori
1 לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי אַל־תֶּחֱרַשׁ׃
sunt locuti: aperuerunt me super dolosi os &, impij os Quia
2 כִּי פִי רָשָׁע וּפִי־מִרְמָה עָלַי פָּתָחוּ דִּבְּרוּ
: me circundederunt odij ‡ verbis Et .falsitatis lingua mecum
3 אִתִּי לְשׁוֹן שָׁקֶר׃ וְדִבְרֵי שִׂנְאָה סְבָבוּנִי
mihi sunt aduersati mea dilectione Pro .gratis me impugnauerūt &
4 וַיִּלָּחֲמוּנִי חִנָּם׃ תַּחַת־אַהֲבָתִי יִשְׂטְנוּנִי
, bono pro malum me aduersum posuerunt‡Et .oratio ego &
5 וַאֲנִי תְפִלָּה׃ וַיָּשִׂימוּ עָלַי רָעָה תַּחַת טוֹבָה
.mea dilectione pro odium &
וְשִׂנְאָה תַּחַת אַהֲבָתִי׃
.eius dexteram ad stet Satan &: impium eum super Constitue
6 הַפְקֵד עָלָיו רָשָׁע וְשָׂטָן יַעֲמֹד עַל־יְמִינוֹ׃
.peccatum in fit eius oratio &: impius exeat ipsum iudicari In
7 בְּהִשָּׁפְטוֹ יֵצֵא רָשָׁע וּתְפִלָּתוֹ תִּהְיֶה לַחֲטָאָה׃
.alter accipiat eius præfecturam: pauci eius dies Sint
8 יִהְיוּ־יָמָיו מְעַטִּים פְּקֻדָּתוֹ יִקַּח אַחֵר׃
.vidua eius vxor &: pupilli eius filij Sint
9 יִהְיוּ־בָנָיו יְתוֹמִים וְאִשְׁתּוֹ אַלְמָנָה׃
.suis desolationibus de quærāt &: postulēt &, eius filij se moueāt mouēdo Et
10 וְנוֹעַ יָנוּעוּ בָנָיו וְשִׁאֵלוּ וְדָרְשׁוּ מֵחָרְבוֹתֵיהֶם׃
.eius laborem alieni diripiant &: ei * quæ omnia foenerator Illaqueet
11 יְנַקֵּשׁ נוֹשֶׁה לְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וְיָבֹזּוּ זָרִים יְגִיעוֹ׃
.eius pupillis miserescens ‡ sit ne &: misericordiā protrahens ei sit Ne
12 אַל־יְהִי־לוֹ מֹשֵׁךְ חָסֶד וְאַל־יְהִי חוֹנֵן לִיתוֹמָיו׃
deleatur altera generatione in: succidendum ad ‡ eius nouissimum Sit
13 יְהִי־אַחֲרִיתוֹ לְהַכְרִית בְּדוֹר אַחֵר יִמַּח

y הָלַל ‡& mendaci. odiosis ‡vir orationis eram. z פָּלַל שׂוּם Cum iudicatus fuerit ipse b יָצָא פָּלַל d לָקַח היה desertis ‡sunt f בּוּז ‡tendens ‡qui miserea ‡posteritas ‡in exterminium

.corū roboris omnis primitiuū :eorū terra in primogenitū omnē pcussit Et
36 † ויך כל־בכור בארצם ראשית לכל־אונם׃
. cornens‡ eius tribubus in†non & :auro & argento cum eos eduxit Et
37 † ויוציאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל׃
.eos super eorū pauor ceciderat*quia:eos egrediendo in‡ Aegyptus est Lætata
38 † שמח מצרים בצאתם כי־נפל פחדם עליהם׃
.noctem illuminandū ad ignem & :operimentum in nubem Expandit
39 † פרש ענן למסך ואש להאיר לילה׃
. eos saturauit cœli pane & :coturnicem†adduxit & , Petiit‡
40 † שאל ויבא שלו ולחם שמים ישביעם׃
.fluminis siticulosa‡ in abierunt :aquæ fluxerunt & ,petram Aperuit
41 † פתח צור ויזובו מים הלכו בציות נהר׃
.sui serui Abraham :suæ sanctitatis ‖ verbi est recordatus Quoniam
42 † כי זכר את־דבר קדשו את־אברהם עבדו׃
. suos electos onatione* in :gaudio in suum populum eduxit Et
43 † ויוצא עמו בששון ברנה את־בחיריו׃
.possiderent nationum laborem &‡:gentium terras eis dedit Et
44 † ויתן להם ארצות גוים ועמל לאמים יירשו׃
. iah-Halelu‡,cōseruarēt eius leges & ,eius statuta custodirent Vt †
45 † בעבורי ישמרו חקיו ותורתיו ינצרו הללו־יה׃

laboris / נכה / †erat ‡debilis. / יצא / ‖cùm egressi sunt: *irruerat / יבא / ‡Ad petitionem †coturnicem שלו / ‡arida aqua / ציה / ‖sancti suæ *laude / שוש רנן / ‡vt labores populorum / נצר חקק / † Quatenus scilicet ‡Laudate Dominum.

PSAL. CVI. קו

seculū in quoniā :bonus quoniā ,DOMINO Cōfitemini .Iah‡Laudate
1 † הללו יה הודו ליהוה כי־טוב כי לעולם
euulgabit‡:DOMINI fortitudines eloquetur Quis .eius misericordia
2 חסדו׃ † מי ימלל גבורות יהוה ישמיע
omni in iustitiā faciens†:iudicium custodientes*Beati ‡eius laudē omnē
3 כל־תהלתו׃ † אשרי שמרי משפט עשה צדקה בכל־
me visita :tui populi voluntate in DOMINE mei Memento .tempore
4 עת׃ † זכרני יהוה ברצון עמך פקדני
lætitia in lætandum ad‡,tuorū electorū bonitate in videndum Ad‡ .tua salute in
5 בישועתך׃ † לראותי בטובת בחיריך לשמח בשמחת
cum Peccauimus .tua hæreditate cum gloriandum ad*:tuæ gentis
6 גויך להתהלל עם־נחלתך׃ † חטאנו עם־
Aegypto in nostri Patres .fecimus impia ,fecimus praua ,nostris patribus
7 אבותינו העוינו הרשענו׃ † אבותינו במצרים
multitudinis fuerunt memores non ,tua mirabilia intellexerunt non
לא־השכילו נפלאותיך לא זכרו את־רב
. carecti† mari in ,mare iuxta rebellauerunt sed :tuarum misericordiarum
חסדיך וימרו על־ים בים־סוף׃
.suā fortitudinē notificandum ad :suum nomen propter eos seruauit Et
8 † ויושיעם למען שמו להודיע את־גבורתו׃
eos fecit ambulare & :est siccatum & ,Suph mare in increpauit Et
9 † ויגער בים־סוף ויחרב ויוליכם
:habentis odio manu de eos seruauit Et . deserto sicut‡,abyssos per
10 בתהמות כמדבר׃ † ויושיעם מיד שונא
:eorum hostes aquæ operuerunt Et .inimici manu de eos redemit &
11 ויגאלם מיד אויב׃ † ויכסו־מים צריהם
cantauerunt :eius verbis in crediderūt Et .remansit non eis ex vnus
12 אחד מהם לא נותר׃ † ויאמינו בדבריו ישירו
expectauerunt nō :eius operum sunt obliti ,Festinauerunt .eius laudē
13 תהלתו׃ † מהרו שכחו מעשיו לא־חכו
Deū tētauerūt & :deserto in concupiscētiā cōcupierūt Et .eius consilium
14 לעצתו׃ † ויתאוו תאוה במדבר וינסו־אל
.eorum aīa in maciem‡misit & :eorū petitionem eis dedit Et .solitudine in
15 בישימון׃ † ויתן להם שאלתם וישלח רזון בנפשם׃
.DOMINI sanctū Aharon in :castrametatione‡in Moseh in sunt zelati Et
16 † ויקנאו למשה במחנה לאהרן קדוש יהוה׃
. Abiram cœtum super†operuit &:Dathā deglutiuit & ,terra Aperuit
17 † תפתח־ארץ ותבלע דתן ותכס על־עדת אבירם׃
. impios combussit flamma :eorum cœtum‡in ignis exarsit Et
18 † ותבער־אש בעדתם להבה תלהט רשעים׃
. conflatili se incuruauerunt & :Choreb in vitulum Fecerunt
19 † יעשו־עגל בחרב וישתחוו למסכה׃
.herbam comedētis bouis exemplar‡in :suam gloriam mutauerunt Et
20 † וימירו את־כבודם בתבנית שור אכל עשב׃
. Aegypto in magna facientis*:sui seruatoris Dei sunt Obliti
21 † שכחו אל מושיעם עשה גדלות במצרים׃
. Suph mari super terribilia :Cham terra in Mirabilia
22 † נפלאות בארץ חם נוראות על־ים־סוף׃
ruptura‡in stetisset eius electus Moseh nisi , eos delendos ad†,dixit Et
23 † ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ
reprobauerunt† Et .corrumpendo à eius excandescentiam auertendum ad :eius facies ad
24 לפניו להשיב חמתו מהשחית׃ † וימאסו
.eius verbo crediderunt non :desiderij terra in
בארץ חמדה לא־האמינו לדברו׃

‖Dominum / ידה / ‡& / *qui custodiunt †qui faciunt / הלל / ראה / ‡Vt videam bonum ‡vt lætetur / ראה / *& glorietur / עוה / † Suph. / מרה / vt notam faceret / ידע / ‡sicut in / ... / ‡perdiderat / ‡ castris: / † congregationem / ‡ congregatione / ‡ similitudinem / * qui faceret / † vt disperderet ‡diuisionem

.DOMINI voce in audierunt‡non :suis tentoriis in murmurauerunt Et
25 † וירגנו באהליהם לא שמעו בקול יהוה׃
.deserto in eos faciendum‡cadere ad :eis* suam manum eleuauit Et
26 † וישא ידו להם להפיל אותם במדבר׃
.terras in eos spargendū ad‡ & :gētibus in eorum semē faciendū‡cadere ad Et
27 † ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות׃
.mortuorum sacrificia comederūt & :pehor-Bahal ipsi sunt adiuncti*Et
28 † ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים׃
. plaga eis in erupit‡ & :suis studiis in† irritauerunt Et
29 † ויכעיסו במעלליהם ותפרץ־בם מגפה׃
. plaga est restricta& :diiudicauit & ,Pinechas stetit Et
30 † ויעמד פינחס ויפלל ותעצר המגפה׃
generationem & generationem in :iustitiam ad ei est reputatum Et
31 † ותחשב לו לצדקה לדר ודר
fuit malum & :Meribah†aquas super* irritauerunt Et . seculum in vsque
32 עד־עולם׃ † ויקציפו על־מי מריבה וירע
effutiit‡ & :eius spiritū exacerbauerunt Quia . eos propter Moseh ipsi
33 למשה בעבורם׃ † כי־המרו את־רוחו ויבטא
DOMINVS dixit quos ,populos disperdiderunt Non .suis labiis in
34 בשפתיו׃ † לא־השמידו את־העמים אשר אמר יהוה
,eorum opera didicerunt & :gentibus cum se miscuerunt Et .eis
35 להם׃ † ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם׃
.laqueum in‡ eis fuerunt & :eorum doloribus seruierunt Et
36 † ויעבדו את־עצביהם ויהיו להם למוקש׃
. dæmoniis suas filias & ,suos filios sacrificauerunt Et
37 † ויזבחו את־בניהם ואת־בנותיהם לשדים׃
,suorum filiorum sanguinem ,innocuum sanguinem effuderunt Et
38 † וישפכו דם נקי דם־בניהם
est infecta & :Chenahan doloribus sacrificauerunt quos ,suarum filiarum &
ובנותיהם אשר זבחו לעצבי כנען ותחנף
sunt fornicati & :suis operibus in se polluerunt Et .sanguinibus in terra
39 הארץ בדמים׃ † ויטמאו במעשיהם ויזנו
:suum populum in DOMINI nasus†est iratus Et .suis adinuentionibus in
40 במעלליהם׃ † ויחר־אף יהוה בעמו
:gentium manu in eos dedit Et .suam hæreditatem est abominatus &
41 ויתעב את־נחלתו׃ † ויתנם ביד־גוים
,eorū inimici eos oppresserūt Et .eos habētes odio eos in sunt dominati &
42 וימשלו בהם שנאיהם׃ † וילחצום אויביהם
ipsi & ,eos eruit multis Vicibus .eorum manu sub sunt humiliati &
43 ויכנעו תחת ידם׃ † פעמים רבות יצילם והמה
.suā iniquitatē propter sunt humiliati & :suo cōsilio in ‡exacerbauernut
ימרו בעצתם וימכו בעונם׃
.eorum clamorem ipsum audiendo in‡ :eis angustia in† ,vidit Et
44 † וירא בצר להם בשמעו את־רנתם׃
multitudinē secūdū eū pœnituit & :sui pacti eos erga est recordatus Et
45 † ויזכר להם בריתו וינחם כרב
omnium facies ad‡,misericordias in eos dedit Et .suarum miserationum
46 חסדו׃ † ויתן אותם לרחמים לפני כל־
nos cōgrega & ,noster Deus DOMINE nos Serua .eos captiuantium
47 שוביהם׃ † הושיענו יהוה אלהינו וקבצנו
glorificandum ad* :tuæ sanctitatis nomini confitendum ad‡,gentibus de
מן־הגוים להודות לשם קדשך להשתבח
à Israel Deus DOMINVS Benedictus . tua laude in
48 בתהלתך׃ † ברוך יהוה אלהי ישראל מן־
.iah-Hallelu‡,Amen :populus omnis dixit‖& :seculū in vsque & ,seculo
העולם ועד העולם ואמר כל־העם אמן הללו־יה׃

tabernaculis ‡obtemperauerunt voci *super eos: vt †faceret / נשא / נפל / ‡faceret ‡dispergeret *adhæserunt / מות / †eū in operibus ‡multiplicata est / נגף / ‡prohibita / דור / *cum iuxta †cōtradictionis: / רוב / ‡protulit / מרה / sculptilibus ‡laqueus. / היה נקש / innocētem, / נקה / sculptilibus / sanguine. / זנה / operibus †furor / eis: / נצל / seum / מכך / †cùm esset ‡cùm audiret ipse / ראה רנן / רבב / ‡coram omnibus qui captiuos duxerant / שבה / ישע / ‡vt confiteamur *& gloriemur / ידה הלל / ‖ dicat ‡Laudate Dominum.

ספר חמישי

PSAL. CVII. קז

seculum in quoniam :bonus quoniam DOMINO Confitemini
1 † הדו ליהוה כי־טוב כי לעולם
eos redemit quos :DOMINI redempti Dicant .eius misericordia
2 חסדו׃ † יאמרו גאולי יהוה אשר גאלם
:occidente ab & ,oriente ab ,eos congregauit terris de Et .hostis manu de
3 מיד־צר׃ † ומארצות קבצם ממזרח וממערב
:viæ solitudine in deserto in Errauerunt . mari à & ,aquilone ab
4 מצפון ומים׃ † תעו במדבר בישימון דרך
:sitibundi etiam ,Famelici . inuenerunt non habitationis ciuitatem
5 עיר מושב לא מצאו׃ † רעבים גם־צמאים
DOMINVM ad clamauerunt Et .defecit ipsis in eorum anima
6 נפשם בהם תתעטף׃ † ויצעקו אל־יהוה
. eos eruit suis coarctationibus†de :eis*angustia in
בצר להם ממצוקותיהם יצילם׃

ידה / צור / inuia: / תעה / ישב / *sua: †angustiis / נצל

.aquæ *ſtabunt* montes ſuper : eam operuiſti veſtimento ſicut Abyſſo
6 תְּהוֹם כַּלְּבוּשׁ כִּסִּיתוֹ עַל־הָרִים יַעַמְדוּ־מָיִם׃
.*precipites ferentur* tui tonitrui *voce* à : *fugient* tua increpatione Ab
7 מִן־גַּעֲרָתְךָ יְנוּסוּן מִן־קוֹל רַעַמְךָ יֵחָפֵזוּן׃
.eis fundaſti quem * locum ad : *valles deſcendent*, montes Aſcendent
8 יַעֲלוּ הָרִים יֵרְדוּ בְקָעוֹת אֶל־מְקוֹם זֶה יָסַדְתָּ לָהֶם׃
operiendum ad reuertantur ne : tranſeant ne poſuiſti Terminum
9 גְּבוּל־שַׂמְתָּ בַּל־יַעֲבֹרוּן בַּל־יְשׁוּבוּן לְכַסּוֹת
.*ibunt* montes inter : conuallibus in fontes Mittens .terram
10 הָאָרֶץ׃ הַמְשַׁלֵּחַ מַעְיָנִים בַּנְּחָלִים בֵּין הָרִים יְהַלֵּכוּן׃
.ſuam ſitim onagri frangent : *agri beſtia* omni Propinabunt
11 יַשְׁקוּ כָּל־חַיְתוֹ שָׂדָי יִשְׁבְּרוּ פְרָאִים צְמָאָם׃
.vocem dabunt frondes inter ex : *habitabit* cæli *volatile* eos Super
12 עֲלֵיהֶם עוֹף־הַשָּׁמַיִם יִשְׁכּוֹן מִבֵּין עֳפָאיִם יִתְּנוּ־קוֹל׃
ſatiabitur tuorū operū fructu de : ſuis cœnaculis de montes Adaquans
13 מַשְׁקֶה הָרִים מֵעֲלִיּוֹתָיו מִפְּרִי מַעֲשֶׂיךָ תִּשְׂבַּע
obſequium ad herbam &, *iumento* herbam *faciens* Germinare .terra
14 הָאָרֶץ׃ מַצְמִיחַ חָצִיר לַבְּהֵמָה וְעֵשֶׂב לַעֲבֹדַת
exhilarabit vinum Et .terra de panem *educendum ad* :hominum
15 הָאָדָם לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן־הָאָרֶץ׃ וְיַיִן יְשַׂמַּח
hominis cor panem & : oleo ab *facies faciendum nitere ad* ,hominis cor
לְבַב־אֱנוֹשׁ לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן וְלֶחֶם לְבַב־אֱנוֹשׁ
.plantauit quas Lebanon cedri : DOMINI *ligna* Saturabuntur .*ſuſtentabit*
16 יִסְעָד׃ יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי יְהוָה אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע׃
.*eius* domus abietes *ciconia* : nidificent aues ibi Vt
17 אֲשֶׁר־שָׁם צִפֳּרִים יְקַנֵּנוּ חֲסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ׃
.*cuniculis refugium* petræ : ibicibus excelſi Montes
18 הָרִים הַגְּבֹהִים לַיְּעֵלִים סְלָעִים מַחְסֶה לַשְׁפַנִּים׃
.ſuum occaſum cognouit ſol : tempora ſtata in lunam *Faciens*
19 עָשָׂה יָרֵחַ לְמוֹעֲדִים שֶׁמֶשׁ יָדַע מְבוֹאוֹ׃
beſtia omnis *repet* ipſa in : nox fuit & ,*tenebroſitatem* Pones
20 תָּשֶׁת־חֹשֶׁךְ וִיהִי לָיְלָה בּוֹ־תִרְמֹשׂ כָּל־חַיְתוֹ־
Deo à quærendū ad & : prædam ad *rugientes* Leunculi .ſilueſtris
21 יָעַר׃ הַכְּפִירִים שֹׁאֲגִים לַטָּרֶף וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵל
ſuis habitaculis in & : ſe congregabunt ,ſol Oritur .ſuam eſcam
22 אָכְלָם׃ תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יֵאָסֵפוּן וְאֶל־מְעוֹנֹתָם
ſuam culturam ad & : ſuum opus ad homo Egredietur .accubabunt
23 יִרְבָּצוּן׃ יֵצֵא אָדָם לְפָעֳלוֹ וְלַעֲבֹדָתוֹ
,DOMINE tua opera ſunt multiplicata Quàm .veſperam ad vſque
24 עֲדֵי־עָרֶב׃ מָה־רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְהוָה
.tua poſſeſſione terra eſt impleta : feciſti ſapientia in ipſa omnia
כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ׃
: numerus non *&* ,*reptile* ibi ; *manibus* latum & magnum mare Hoc
25 זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדָיִם שָׁם־רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר
;ambulabunt naues Ibi .magnis cum puſillæ beſtiæ
26 חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם־גְּדֹלוֹת׃ שָׁם אֳנִיּוֹת יְהַלֵּכוּן
.eo in ludendum ad formaſti iſte Leuiathan
לִוְיָתָן זֶה־יָצַרְתָּ לְשַׂחֶק־בּוֹ׃
.ſuo tempore in eorum eſcam *dandum ad* ; *ſperabunt* te ad ipſa Vniuerſa
27 כֻּלָּם אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּן לָתֵת אָכְלָם בְּעִתּוֹ׃
.bono ſaturabuntur tuam manum aperies : colligent ,eis Dabis
28 תִּתֵּן לָהֶם יִלְקֹטוּן תִּפְתַּח יָדְךָ יִשְׂבְּעוּן טוֹב׃
: *expirabunt* ,eorum ſpiritum *colliges* ; terrebuntur ,*tuas faciés* Abſcondes
29 תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ יִבָּהֵלוּן תֹּסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן
.creabuntur ,tuum ſpiritum Emittes .reuertentur ſuum puluerem in &
30 וְאֶל־עֲפָרָם יְשׁוּבוּן׃ תְּשַׁלַּח רוּחֲךָ יִבָּרֵאוּן
; ſeculum in DOMINI gloria Erit .terræ *facies* innouabis &
31 וּתְחַדֵּשׁ פְּנֵי אֲדָמָה׃ יְהִי כְבוֹד יְהוָה לְעוֹלָם
,terram *ad* Aſpiciens .ſuis operibus in DOMINVS lætabitur
32 יִשְׂמַח יְהוָה בְּמַעֲשָׂיו׃ הַמַּבִּיט לָאָרֶץ
DOMINO Cantabo .*fumabunt* & ,montes *in tanget* : *tremet* &
33 וַתִּרְעָד יִגַּע בֶּהָרִים וְיֶעֱשָׁנוּ׃ אָשִׁירָה לַיהוָה
.me adhuc in meo Deo canam : *meis vitis* in
בְּחַיָּי אֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי׃
.DOMINO in lætabor ego : meum eloquium eo ſuper Dulceſcet
34 יֶעֱרַב עָלָיו שִׂיחִי אָנֹכִי אֶשְׂמַח בַּיהוָה׃
benedic. *ipſi* non vltra impij & .terra de peccatores Conſumentur
35 יִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן־הָאָרֶץ וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם בָּרְכִי
.Halleluiah :DOMINO mea anima
נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה הַלְלוּ־יָהּ׃

PSAL. CV. קה

facite nota : eius nomen in inuocate , DOMINO Confitemini
1 הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִּשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ
.eius *ſtudia* populis in opera
בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו׃

.eius mirabilibus vniuerſis *in* loquimini : ei pſallite ,ei Cantate
2 שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו׃
.DOMINVM quęrentiū cor lætetur : eius *ſanctitatis* nomie in vos Laudate
3 הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְהוָה׃
.ſemper eius *facies* quærite : eius fortitudinē & DOMINVM Quærite
4 דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד׃
,eius prodigiorum : fecit quæ eius mirabilium Mementote
5 זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
Iahacob filij : eius ſerui Abraham Semen .eius oris iudiciorum &
6 וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו׃ זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב
terra vniuerſa in : noſter Deus DOMINVS Ipſe .eius electi
7 בְּחִירָיו׃ הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ
præcepit verbi : ſui pacti ſeculum in fuit Memor . eius iudicia
8 מִשְׁפָּטָיו׃ זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה
ſui iuramentū & : Abraham cum *excidit* Quod .*generationes* mille ad
9 לְאֶלֶף דּוֹר׃ אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ
pactum Iſraeli ; ſtatutum in Iahacob ipſi illud ſtatuit Et .Iſchac ad
10 לְיִשְׂחָק׃ וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית
funiculum ;Chenahan terram dabo Tibi ,Dicendo .*ſeculi*
11 עוֹלָם׃ לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן חֶבֶל
peregrini *& paruum ſicut* : numeri *viros ipſos exiſtendo* In .veſtræ hereditatis
12 נַחֲלַתְכֶם׃ בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים
ad regno de : gentem ad gente de ambulauerunt Et .ea in
13 בָהּ׃ וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־
corripuit & : *eos opprimere* hominem permiſit Non .alterū populum
14 עַם אַחֵר׃ לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח
: meos *vnctos in* attingatis Ne .reges eos propter
15 עֲלֵיהֶם מְלָכִים׃ אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי
ſuper famem vocauit Et .*malefaciatis* ne meis prophetis &
16 וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ׃ וַיִּקְרָא רָעָב עַל־
eorum facies ad Miſit .contriuit panis virgam omnem : terram
17 הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר׃ שָׁלַח לִפְנֵיהֶם
compede in Afflixerunt .Ioſeph eſt venditus *ſeruum in* : virum
18 אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף׃ עִנּוּ בַכֶּבֶל
tempus ad Vſque .eius animam eſt ingreſſum ferrum : eius pedem
19 רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ׃ עַד־עֵת
.eum *examinauit* DOMINI eloquium : eius verbū *venire*
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ׃
.eum ſoluit & ,populorum dominator : eum ſoluit & ,rex Miſit
20 שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ׃
.ſua poſſeſſione omni in dominatorē & : ſuę domus dominū eū Poſuit
21 שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ׃
.efficeret ſapientes eius ſenes & : *ſua anima in* eius principes *alligandū* Ad
22 לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם׃
terra in eſt peregrinatus Iahacob & : Aegyptum Iſrael eſt ingreſſus Et
23 וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ
cum roborauit & : valde ſuum populum *fecit fructificare* Et .Cham
24 חָם׃ וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעֲצִמֵהוּ
ipſius populum *odiendum ad* eorū cor Conuertit .ſuis hoſtibus præ
25 מִצָּרָיו׃ הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ
: ſuum ſeruum Moſeh Miſit .ipſius ſeruos in *agendum callide ad*
26 לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו׃ שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ
.*eo in* elegit quem Aharon
אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ׃
.Cham terra in prodigia & : ſuorum ſignorū verba eis in Poſuerunt
27 שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם׃
.exacerbauerunt non & : fecit obtenebrare & ,*tenebroſitatē* Miſit
28 שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־
interfecit & : ſanguinem in eorum aquas Conuertit .eius verbum
29 דְּבָרוֹ׃ הָפַךְ אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת
.eorum *piſcem*
אֶת־דְּגָתָם׃
.eorum regum cubicula in : ranas eorum terra Produxit
30 שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם׃
omni in pediculi : interfectorum mixtura venit & , Dixit
31 אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל־
ignem : grandinem , eorum pluuias Dedit .eorum termino
32 גְּבוּלָם׃ נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ
.corū *ficulneam* & ,corū *vineam* percuſſit Et .corū terra in flammarū
33 לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם׃ וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם
,bruchus & : locuſta venit & , Dixit .corū termini lignū contriuit &
34 וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם׃ אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק
: eorum terra in herbam omnem comedit Et .numerus non &
35 וְאֵין מִסְפָּר׃ וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם
.eorum terræ fructum comedit &
וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם׃

loquens, dolum faciens, meæ domus interiori in habitabit Non — medio
7 לא ישב בקרב ביתי עשה רמיה דבר — † talis
matutinis In .meis oculis coram † firmabitur nequaquam : mendacia — Singulo mane
8 לבקרים לא יכון לנגד עיני : שקרים
DOMINI ciuitate à exscindendum ad : terræ impios omnes succidam — vt exterminem
אצמית כל רשעי ארץ להכרית מעיר יהוה
.iniquitatis operarios omnes
כל פעלי און :

PSAL. CII. קב

effundet DOMINI facies ad & : angore deficiet cùm afflicti Oratio — pauperis cum deficeret, & coram Domino effunderet
1 תפלה לעני כי יעטף ולפני יהוה ישפך
meus clamor & : meã orationem exaudi DOMINE .suũ eloquium
2 יהוה שמעה תפלתי ושועתי : שיחו — פלל
angustiæ die in, me à tuas facies abscondas Ne .veniat te ad — faciem tuam
3 אל תסתר פניך ממני ביום צר : אליך תבוא — צור
.me exaudi, festina, inuocauero ‡ die in : tuam aurem me ad inclina mihi — ‡ qua
לי הטה אלי אזנך ביום אקרא מהר ענני : — נטה
focus tanquam mea ossa & : mei dies fumo in defecerunt Quia — sicut fumus
4 כי כלו בעשן ימי ועצמותי כמוקד — כלה
quia : meum cor aruit &, herba sicut est Percussum .sunt exusta
5 הוכה כעשב ויבש לבי כי : נחרו — נכה
adhæsit, mei gemitus voce A .meum panem edendo ab sum oblitus — comedere
6 מקול אנחתי דבקה : לחמי שכחתי מאכל
fui : deserti pellicano sum Assimilatus .meæ carni meum os
7 דמיתי לקאת מדבר חייתי : עצמי לבשרי — ותה היה
solitarius passer sicut fui &, Vigilaui .solitudinum falco sicut — bubo
8 שקדתי ואהיה כצפור בודד : ככוס חרבות
: mei inimici me afficiebãt probris die Tota .tectum super
9 כל היום חרפוני אויבי : על גג
cinerem Quia . iurabant me aduersum, me * insanientes ‡ in
10 כי אפר : בי נשבעו : מהוללי
.miscui fletu cum meum potum & : manducaui panem tanquam
כלחם אכלתי ושקוי בבכי מסכתי :
, me eleuasti quia : tuæ iræ &, tuæ indignationis faciebus A — facie
11 מפני זעמך וקצפך כי נשאתני
herba sicut ego & : inclinata vmbra sicut ‡ mei Dies .me proiecisti & — ‡ fuerunt
12 ימי כצל נטוי ואני כעשב : ותשליכני — נטה
tui memoria & : sedebis seculum in DOMINE tu Et .arui — permanebis
13 ואתה יהוה לעולם תשב וזכרך : איבש
: Siion misereberis, exurges Tu .generatione &, generatione in
14 אתה תקום תרחם ציון : ודר לדר — דור
.statutum tempus venit quia, eius miserendi tempus quia
כי עת לחננה כי בא מועד :
eius pulueris & : eius lapidibus tui serui bene voluerunt Quia
15 כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה — רצה
omnes & : DOMINI nomen gentes timebunt Et .sunt miserti
16 וייראו גוים את שם יהוה וכל : יחננו — חנן
: Siion DOMINVS ædificauit Quia .tuã gloriã terræ reges
17 כי בנה יהוה ציון : מלכי הארץ את כבודך
: solitarij orationem ad Respexit .sua gloria in videbitur — eorũ qui sunt velut nudati
18 פנה אל תפלת הערער : נראה בכבודו
generationi hoc Scribatur .eorum orationem spreuit non & — pro generatione nouissima: creandus † Dominum
19 תכתב זאת לדור : ולא בזה את תפלתם
prospexit Quia .Iah † laudabit creatus populus & : nouissima
20 כי השקיף : ועם נברא יהלל יה : אחרון — נבט
.aspexit terram in cælis de DOMINVS : suæ sanctitatis excelso de
ממרום קדשו יהוה משמים אל ארץ הביט :
.mortis * filios soluendum ad : vincti ‡ gemitum audiendum Ad — Vt audiret ‡ vinctorum vt solueret * morti obnoxios
21 לשמע אנקת אסיר לפתח בני תמותה :
.Ierusalaim in eius laudem & : DOMINI nomẽ Siion in narrandũ Ad — narrent
22 לספר בציון שם יהוה ותהלתו בירושלם :
.DOMINO seruiendum ad † regna & simul populos congregati In ‡ — ‡ Cùm congregati fuerint populi † vt seruirent
23 בהקבץ עמים יחדו וממלכות לעבד את יהוה :
,meos dies abbreuiauit, meam fortitudinem via in Afflixit
24 ענה בדרך כחי קצר ימי : — חל כוח
: meorũ dierum dimidio in me facias ascendere ne mi Deus, Dicam — Dicebam, succidas
25 אמר אלי אל תעלני בחצי ימי — עלה
terram Antea .tui anni * generationum generationem in
26 לפנים הארץ : בדור דורים שנותיך : — חנה
, peribunt Ipsi . cæli * tuarum manuum opus & : fundasti — * sunt
27 המה יאבדו : שמים ידיך יסדת ומעשה — pallium
vestimentum sicut : veterascent vestis sicut ipsi omnes &, stabis tu &
ואתה תעמד וכלם כבגד יבלו כלבוש — בלה
.mutabuntur &, eos mutabis
חליפם ויחלפו :

‡ autem idem — tuorũ seruorũ Filij .cõsumentur non tui anni &, ‖ ipse ‡ tu Et
‖ es — 28 ואתה הוא ושנותיך לא יתמו : בני עבדיך
.stabilietur tuas facies ad eorum semen & : habitabunt 29
coram te — ישכונו וזרעם לפניך יכון :

PSAL. CIII. קג

omnia & : DOMINO mea anima Benedic .Dauid Ipsi
1 לדוד ברכי נפשי את יהוה וכל
mea anima Benedic .eius sanctitatis nomini mea interiora
2 קרבי את שם קדשו : ברכי נפשי
.eius retributionum omnium obliuiscaris ne & : DOMINO
את יהוה ואל תשכחי כל גמוליו :
Qui propitiatur — .tuas infirmitates omnes sanans † : tuæ iniquitati omni Parcens
† qui sanat — 3 הסלח לכל עונכי הרפא לכל תחלואיכי :
Qui redimit — , misericordia te rediniens ‡ : tuam vitam fouea de Redimens
‡ qui coronat — 4 הגואל משחת חייכי המעטרכי חסד
עוה חיה — aquilæ vt renouabitur : tuũ os bono in Saturans .miserationibus &
5 המשביע בטוב עדיך תתחדש כנשר : ורחמים
Qui facit — omnibus iudicia & : DOMINVS iustitias Faciens .tua adolescẽtia
ידע — 6 עשה צדקות יהוה ומשפטים לכל : נעוריכי
quibus vis infertur. — .sua studia * Israel filiis, Moseh suas vias Notificauit .oppressis
* opera — 7 יודיע דרכיו למשה לבני ישראל עלילותיו : עשוקים
‡ clemens — multus &, naribus ‖ longus, DOMINVS gratiosus ‡ &, Misericors
‖ ira, — 8 רחום וחנון יהוה ארך אפים ורב
רבב — .† custodiet seculum in nec : contẽdet seculum in Non .misericordia
† iram — 9 לא לנצח יריב ולא לעולם יטור : חסד
נטר — nostras iniquitates secũdũ neq; ,nobis fecit nostra peccata secũdũ Non
10 לא כחטאינו עשה לנו ולא כעונתינו
cæli altitudinem secundum Quoniam .nobis super retribuit
11 כי כגבה שמים : גמל עלינו
roborauit misericordiam suam — . eum timentes super eius misericordia est roborata : terram super
על הארץ גבר חסדו על יראיו :
‖ Quantum distat oriens — nobis à fecit distare : occidente ab orientem distare Secundum ‖
12 כרחק מזרח ממערב הרחיק ממנו את
Quomodo miseretur pater filiorum timentium — est misertus : filiis super patrem misereri Secundum .nostras præuaricationes
13 כרחם אב על בנים רחם : פשעינו
cognouit ipse Quia .ipsum timentibus super DOMINVS
14 כי הוא ידע : יהוה על יראיו
יצר — .nos puluis quòd recordatus : nostrum figmentum
sumus. — יצרנו זכור כי עפר אנחנו :
sunt: — .florebit sic agri flos sicut : eius dies herba sicut Hominis
נכר — 15 אנוש כחציר ימיו כציץ השדה כן יציץ :
transibit super — eum cognoscet non & : ipse ‖ non &, eum in transiuit ventus Quoniam
‖ erit, — 16 כי רוח עברה בו ואיננו ולא יכירנו
in vsq; & seculo à DOMINI misericordia Et .eius locus amplius
17 וחסד יהוה מעולם ועד : עוד מקומו
super filios — .filiorum filiis eius iustitia & : eum timentes super seculum
ירא — עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים :
Super custodientes — , eius præceptorum recordantibus ‡ & : eius pactum Custodientibus
‡ eos qui recordantur — 18 לשמרי בריתו ולזכרי פקדיו
: suum thronum parauit cælis in DOMINVS .ea faciendum ad
כון — 19 יהוה בשמים הכין כסאו : לעשותם
omnibus dominatur. — ,eius angeli DOMINO Benedicite .dominatum est omnes in ipsius regnũ &
20 ברכו יהוה מלאכיו : ומלכותו בכל משלה
‖ vt obtẽperetur voci — .eius verbi voce in audiendum ad ‖ : eius verbum facientes robore fortes
גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו :
כוח — facientes, eius ministri : eius exercitus omnes DOMINO Benedicite
עשה — 21 ברכו יהוה כל צבאיו משרתיו עשי
omnibus in, eius opera omnia DOMINO Benedicite .eius voluntatẽ
רצה — 22 ברכו יהוה כל מעשיו בכל : רצונו
.DOMINO mea anima benedic : eius dominationis locis
קום — מקמות ממשלתו ברכי נפשי את יהוה :

PSAL. CIIII. קד

es magnificatus mi Deus DOMINE ; DOMINO mea anima Benedic
1 ברכי נפשי את יהוה יהוה אלהי גדלת
Amictus — lumine te Amiciens .es indutus decorem & gloriam : vehementer
עלה שום — 2 עטה אור : מאד הוד והדר לבשת
‡ cælum — aquis in Contignans † .cortinã sicut cælos ‡ extendens : vestimento sicut
† Qui contignat — 3 המקרה במים : כשלמה נוטה שמים כיריעה
‖ superiora ei' qui ponit — .venti alas ‖ super ambulans ‡ : suum currum nubes ponens, sua cænacula ‖
‡ qui ambulat — עליותיו השם עבים רכובו המהלך על כנפי רוח :
‖ extremitates — .flagrantem ‖ ignem suos ministros : spiritus suos angelos Faciens
Qui facit ‖ vrentem. — 4 עשה מלאכיו רוחות משרתיו אש להט :
‡ stabilitatem — perpetuò ‡ &, seculum nutet * ne : eius bases ‡ super terram Fundauit
* moueatur in ‡ in seculum. — 5 יסד ארץ על מכוניה בל תמוט עולם ועד :

.eius mirabilia populis omnibus in :eius gloriā gentibus in Narrate
3 †סַפְּרוּ בַגּוֹיִם כְּבוֹדוֹ בְּכָל־הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו׃
ipse† terribilis :valde laudatus* & ,DOMINVS magnus Quoniam
4 †כִּי גָדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד נוֹרָא הוּא
:vana* populorum dij omnes Quoniam .Deos omnes super
5 עַל־כָּל־אֱלֹהִים׃ †כִּי כָּל־אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים
fortitudo :eius facies ad decor & Gloria .fecit cælos DOMINVS Et
6 וַיהוָה שָׁמַיִם עָשָׂה׃ †הוֹד־וְהָדָר לְפָנָיו עֹז
familiæ DOMINO Tribuite ,eius sanctuario in pulchritudo & gloria
7 וְתִפְאֶרֶת בְּמִקְדָּשׁוֹ׃ †הָבוּ לַיהוָה מִשְׁפְּחוֹת
Tribuite† .fortitudinem & gloriam DOMINO tribuite :populorum
עַמִּים הָבוּ לַיהוָה כָּבוֹד וָעֹז׃ †הָבוּ 8
.eius atria in introite & ,munus ferte :eius nominis gloriam DOMINO
לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ שְׂאוּ־מִנְחָה וּבֹאוּ לְחַצְרוֹתָיו׃
eius faciebus à pauete :sanctitatis decore in DOMINO vos Incuruate
9 †הִשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה בְּהַדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוּ מִפָּנָיו
,regnauit DOMINVS gentibus in Dicite .terra vniuersa
10 כָּל־הָאָרֶץ׃ †אִמְרוּ בַגּוֹיִם יְהוָה מָלָךְ
.rectitudinibus in populos iudicabit :nutet ne ,orbis firmabitur etiam
אַף־תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל־תִּמּוֹט יָדִין עַמִּים בְּמֵישָׁרִים׃
.eius plenitudo &,mare tonabit :terra exultabit & ,cæli Lætabuntur
11 †יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ יִרְעַם הַיָּם וּמְלֹאוֹ׃
ligna omnia dicent præconia :tunc :eo in quod omne & ,ager Exultabit
12 †יַעֲלֹז שָׂדַי וְכָל־אֲשֶׁר־בּוֹ אָז יְרַנְּנוּ כָּל־עֲצֵי־
iudicare venit quoniam :venit quia DOMINI facies Ad .filuæ
13 יָעַר׃ †לִפְנֵי יְהוָה כִּי בָא כִּי בָא לִשְׁפֹּט
.sua veritate in populos & ,iustitia in orbem iudicabit ;terram
הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט־תֵּבֵל בְּצֶדֶק וְעַמִּים בֶּאֱמוּנָתוֹ׃

Marginal notes: את
ꝑ laudabilis]
† est
ירא
*idola:
coram eo:
עזז
gloria
Afferte
יהב
afferte
† Afferte
munera,
נשא
facie
שחה חול
commoueatur:
† rectitudine.
רון
גול
† est
‡ laudabunt
Coram Dño

PSAL. XCVII. צז

.multæ insulæ lætentur :terra exultet ,regnauit DOMINVS
1 †יְהוָה מָלָךְ תָּגֵל הָאָרֶץ יִשְׂמְחוּ אִיִּים רַבִּים׃
paratus locus† iudicium & iustitia :eius circuitu caligo & ,Nubes
2 †עָנָן וַעֲרָפֶל סְבִיבָיו צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן
.eius hostes circum* exuret & :ibit eius facies ad Ignis .eius folij
3 כִּסְאוֹ׃ †אֵשׁ לְפָנָיו תֵּלֵךְ וּתְלַהֵט סָבִיב צָרָיו׃
.terra contremuit & ,vidit :orbem eius fulgura Illuminauerunt
4 †הֵאִירוּ בְרָקָיו תֵּבֵל רָאֲתָה וַתָּחֵל הָאָרֶץ׃
faciebus * à :DOMINI facicbus à funt diffoluti cæra ficut Montes
5 †הָרִים כַּדּוֹנַג נָמַסּוּ מִלִּפְנֵי יְהוָה מִלִּפְנֵי
:eius iustitiam cæli Aununciauerunt . terræ omnis Domini
6 אֲדוֹן כָּל־הָאָרֶץ׃ †הִגִּידוּ הַשָּׁמַיִם צִדְקוֹ
omnes afficiantur Pudore .eius gloriam populi omnes viderunt &
7 וְרָאוּ כָל־הָעַמִּים כְּבוֹדוֹ׃ †יֵבֹשׁוּ כָּל־
.Dÿ‡ omnes ei vos incuruate :vanis in se glorificantes ,sculptili ferruientes‡
עֹבְדֵי פֶסֶל הַמִּתְהַלְלִים בָּאֱלִילִים הִשְׁתַּחֲווּ־לוֹ כָּל־אֱלֹהִים׃
propter :Iehudah filiæ exultauerūt & ,Sion est læta & ,Audiuit
8 †שָׁמְעָה וַתִּשְׂמַח צִיּוֹן וַתָּגֵלְנָה בְּנוֹת יְהוּדָה לְמַעַן
super excelsus DOMINVS tu Quoniam .DOMINE tua iudicia
9 מִשְׁפָּטֶיךָ יְהוָה׃ †כִּי־אַתָּה יְהוָה עֶלְיוֹן עַל־
.Dÿos* omnes super es eleuatus valde :terram omnem
כָּל־הָאָרֶץ מְאֹד נַעֲלֵיתָ עַל־כָּל־אֱלֹהִים׃
animas custodiens* ,malum habete odio DOMINVM Diligentes†
10 †אֹהֲבֵי יְהוָה שִׂנְאוּ רָע שֹׁמֵר נַפְשׁוֹת
:iusto est fata Lux .eos eruet impiorum manu è :suorum piorum‡
חֲסִידָיו מִיַּד רְשָׁעִים יַצִּילֵם׃ †אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק 11
confitemini & :DOMINO in iusti Lætamini .lætitia corde rectis &
12 וּלְיִשְׁרֵי־לֵב שִׂמְחָה׃ †שִׂמְחוּ צַדִּיקִים בַּיהוָה וְהוֹדוּ
.eius sanctitatis memoriæ
לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ׃

Marginal notes: רבב
In circuitu
‡ habitaculū
coram eo
‡ in circuitu
ילך צור
אור חול
facie *facie
מסס
omnis terra.
נגד
ראה
בוש
‡ qui seruiunt sculptilibus, qui iactantse in idolis:
‡ angeli.
שחה גול
*angelos.
עלה
† Qui diligitis ‡ custodit
רוע
‡ misericordium
נצל
ידה

PSAL. XCVIII. צח

:Fecit mirabilia quia ,nouum canticum DOMINO Cantate .Cantus
1 †מִזְמוֹר שִׁירוּ לַיהוָה שִׁיר חָדָשׁ כִּי־נִפְלָאוֹת עָשָׂה
.eius sanctitatis brachium & ,eius dextera ei fecit salutem
הוֹשִׁיעָה־לּוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ׃
reuelauit gentium oculis in :suam salutem DOMINVS fecit Notam
2 †הוֹדִיעַ יְהוָה יְשׁוּעָתוֹ לְעֵינֵי הַגּוֹיִם גִּלָּה
suæ veritatis & ,suæ misericordiæ est Recordatus .suam iustitiam
3 צִדְקָתוֹ׃ †זָכַר חַסְדּוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ
salutem terræ fines omnes viderunt :Israel domum erga
לְבֵית יִשְׂרָאֵל רָאוּ כָל־אַפְסֵי־אָרֶץ אֵת יְשׁוּעַת
,dicite præconia & ,vociferate :terra omnis DOMINO Iubilate .nostri Dei
4 אֱלֹהֵינוּ׃ †הָרִיעוּ לַיהוָה כָּל־הָאָרֶץ פִּצְחוּ וְרַנְּנוּ
.cantus voce & ,cithara in cithara in DOMINO Canite .canite &
5 וְזַמֵּרוּ׃ †זַמְּרוּ לַיהוָה בְּכִנּוֹר בְּכִנּוֹר וְקוֹל זִמְרָה׃

Marginal notes: Psalmus
שור
seruauit eum
ישע
ידע
laudate,

.DOMINI regis facies ad‡ iubilate :cornu voce & ,classicis tubis In
6 †בַּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ יְהוָה׃
.eo in habitantes & ,orbis :eius plenitudo & ,mare Tonet
7 †יִרְעַם הַיָּם וּמְלֹאוֹ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ׃
.exultabunt‡ montes simul :vola plaudent Flumina
8 †נְהָרוֹת יִמְחֲאוּ־כָף יַחַד הָרִים יְרַנֵּנוּ׃
orbem iudicabit ;terram iudicare venit quia DOMINI facies Ad
9 †לִפְנֵי־יְהוָה כִּי בָא לִשְׁפֹּט הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט־תֵּבֵל
.rectitudinibus in populos & ,iustitia in
בְּצֶדֶק וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים׃

Marginal notes: ‡coram rege Domino.
‡ iubilabunt.
Coram Domino
rectitudine.

PSAL. XCIX. צט

nutet† Cherubim insidens :populi contremiscant ,regnauit DOMINVS
1 †יְהוָה מָלָךְ יִרְגְּזוּ עַמִּים יֹשֵׁב כְּרוּבִים תָּנוּט
super ipse excelsus & :magnus Sion in DOMINVS .terra
2 הָאָרֶץ׃ †יְהוָה בְּצִיּוֹן גָּדוֹל וְרָם הוּא עַל־
terribili & ,magno tuo nomini Confitebuntur .populos omnes
3 כָּל־הָעַמִּים׃ †יוֹדוּ שִׁמְךָ גָּדוֹל וְנוֹרָא
parasti tu :dilexit iudicium regis fortitudo Et .ipsum‡ sanctum‡
4 קָדוֹשׁ הוּא׃ †וְעֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב אַתָּה כּוֹנַנְתָּ
.fecisti tu Iahacob in iustitiam & iudicium :rectitudines
מֵישָׁרִים מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בְּיַעֲקֹב אַתָּה עָשִׂיתָ׃
scabello vos incuruate & ,nostrum Deum DOMINVM Exaltate
5 †רוֹמְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדֹם
,eius sacerdotes inter Aharon & Mosch .ipsum ‡ sanctum ‡ eius pedū
6 רַגְלָיו קָדוֹשׁ הוּא׃ †מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו
:DOMINVM ad clamantes :eius nomen inuocantes inter Semuel &
וּשְׁמוּאֵל בְּקֹרְאֵי שְׁמוֹ קֹרִאים אֶל־יְהוָה
:eos ad loquebatur nubis columna In .eos exaudiebat ipse &
7 וְהוּא יַעֲנֵם׃ †בְּעַמּוּד עָנָן יְדַבֵּר אֲלֵיהֶם
DOMINE .eis dedit† statutū & ,eius testimonia custodiebant
8 שָׁמְרוּ עֵדֹתָיו וְחֹק נָתַן־לָמוֹ׃ †יְהוָה
super vindicans & :eis fuisti parcens Deus eos exaudisti tu ,noster Deus
אֱלֹהֵינוּ אַתָּה עֲנִיתָם אֵל נֹשֵׂא הָיִיתָ לָהֶם וְנֹקֵם עַל־
vos incuruate & ,nostrū Deum DOMINVM Exaltate .illorum studia
9 עֲלִילוֹתָם׃ †רוֹמְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
.noster Deus DOMINVS sanctus quoniam :eius sanctitatis monti
לְהַר קָדְשׁוֹ כִּי־קָדוֹשׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃

Marginal notes: sedet in Cherubim
est
רום
ידה
‡quod ‡est.
עזז
rectitudine.
עשה
שחה
‡quod ‡est.
inuocabant
ענה
‡quod
עוד חקק
‡ peperciſti eis, & puniens eos, & vindicem fecisti propter opera
ענה

PSAL. C. ק

.terra omnis DOMINO Iubilate .confessione pro Cantus
1 †מִזְמוֹר לְתוֹדָה הָרִיעוּ לַיהוָה כָּל־הָאָרֶץ׃
.cantione in eius facies ad ingredimini :lætitia in DOMINO Seruite
2 †עִבְדוּ אֶת־יְהוָה בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה׃
non & ,nos fecit ipse :Deus *ipse DOMINVS quod Scitote
3 †דְּעוּ כִּי־יְהוָה הוּא אֱלֹהִים הוּא־עָשָׂנוּ וְלֹא
eius portas Ingredimini .eius pascuæ pecus & ,eius populus :nos
4 אֲנַחְנוּ עַמּוֹ וְצֹאן מַרְעִיתוֹ׃ †בֹּאוּ שְׁעָרָיו
benedicite ,ei confitemini :laude cum eius atria ,confessione cum
בְּתוֹדָה חֲצֵרֹתָיו בִּתְהִלָּה הוֹדוּ־לוֹ בָּרְכוּ
seculum in ;DOMINVS‡ bonus Quoniam .eius nomini
5 שְׁמוֹ׃ †כִּי־טוֹב יְהוָה לְעוֹלָם
.eius veritas generatione & generationem in vsque & :eius misericordia
חַסְדּוֹ וְעַד־דֹּר וָדֹר אֱמוּנָתוֹ׃

Marginal notes: ידה רוע
‡ in eo cū cantico.
בוא
‡ est
ידע עשה
‡ ipsi
הלל
‡ est
דור

PSAL. CI. קא

DOMINE tibi :cantabo iudicium & Misericordiā .cantus David Ipsius
1 †לְדָוִד מִזְמוֹר חֶסֶד־וּמִשְׁפָּט אָשִׁירָה לְךָ יְהוָה
:me ad veniet quando ,perfecta via in Intelligam .canam
2 אֲזַמֵּרָה׃ †אַשְׂכִּילָה בְּדֶרֶךְ תָּמִים מָתַי תָּבוֹא אֵלָי
.meæ domus interiori in ,mei cordis perfectione in ambulabo
אֶתְהַלֵּךְ בְּתָם־לְבָבִי בְּקֶרֶב בֵּיתִי׃
declinantium facere ,Beliiahal verbum meis oculis coram ponam Non
3 †לֹא־אָשִׁית לְנֶגֶד עֵינַי דְּבַר־בְּלִיָּעַל עֲשֹׂה־סֵטִים
malum :me à recedet prauum Cor .me in †adherebit non*:odiui
4 שָׂנֵאתִי לֹא יִדְבַּק בִּי׃ †לֵבָב עִקֵּשׁ יָסוּר מִמֶּנִּי רָע
hunc suo socio secreto in Obloquentem‡ . cognoscam non
5 לֹא אֵדָע׃ †מְלָשְׁנִי בַסֵּתֶר רֵעֵהוּ אוֹתוֹ
*potero non ipsum corde vastum‡ & , oculis elatum :succidam
אַצְמִית גְּבַהּ־עֵינַיִם וּרְחַב לֵבָב אֹתוֹ לֹא אוּכָל׃
via in ambulans :mecum sedendum ad‡ ,terræ fideles ad mei Oculi
6 †עֵינַי בְּנֶאֶמְנֵי־אֶרֶץ לָשֶׁבֶת עִמָּדִי הֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ
.mihi ministrabit ipse perfecta
תָּמִים הוּא יְשָׁרְתֵנִי׃

Marginal notes: שור
medio
תמם
‡ rem impiam, præuaricationes
שית שוט
‡ hoc ‡ mihi.
רוע
‡ Detrahentē proximo
רעה
‡ tumido ‡ ferre.
‡ vt sedeant
ישב

PSAL. XCII. צב

.Sabbathi diei in cantici Cantus
1 מזמור שיר ליום השבת׃
altissime tuo nomini psallere & : DOMINO confiteri † Bonum
2 טוב להודות ליהוה ולזמר לשמך עליון׃
tuam fidem & : tuam misericordiam mane in annunciandum Ad
3 להגיד בבקר חסדך ואמונתך
.cithara cũ Highaiõ super ;nebel super & ,dechacordo Super .noctibus in
4 בלילות׃ עלי עשור ועלי נבל עלי הגיון בכנור׃
factis in : tuo opere in DOMINE me lætificasti Quia
5 כי שמחתני יהוה בפעלך במעשי
:DOMINE tua opera sunt magnificata Quàm .exultabo tuarũ manuũ
6 ידיך ארנן׃ מה גדלו מעשיך יהוה
non stupidus Vir .tuæ cogitationes sunt profundæ valde
7 מאד עמקו מחשבתיך׃ איש בער לא
impios florendo In .illud intelliget non stultus & : cognoscet
8 ידע וכסיל לא יבין את זאת׃ בפרח רשעים
eos exterminari ad : iniquitatis operarij omnes germinauerint & ,herba sicut
כמו עשב ויציצו כל פעלי און להשמדם
.DOMINE seculum in excelsus tu Sed .perpetuum in vsque
9 עדי עד׃ ואתה מרום לעלם יהוה׃
:peribunt tui inimici ecce quoniã ;DOMINE tui inimici ecce Quoniã
10 כי הנה איביך יהוה כי הנה איביך יאבדו
monocerotis sicut exaltabis Et .iniquitatis operarij omnes segregabũtur
11 יתפרדו כל פעלי און׃ ותרם כראים
.viridi oleo in sum delibutus : meum cornu
קרני בלתי בשמן רענן׃
me aduersum cõsurgẽtibus in ,meis inuidis in meus oculus respexit Et
12 ותבט עיני בשורי בקמים עלי
: florebit palma vt Iustus .meæ aures audient malignis
13 מרעים תשמענה אזני׃ צדיק כתמר יפרח
;DOMINI domo in Plantati .multiplicabitur Lebanon in cedrus sicut
14 כארז בלבנון ישגה׃ שתולים בבית יהוה
: canitie in germinabunt Adhuc .florebunt nostri Dei atriis in
15 בחצרות אלהינו יפריחו׃ עוד ינובון בשיבה
rectus quòd annunciandum Ad .erunt virides & ,pingues
16 דשנים ורעננים יהיו׃ להגיד כי ישר
.eo in iniquitas non & ,mea rupes : DOMINVS
יהוה צורי ולא עלתה בו׃

PSAL. XCIII. צג

,fortitudinẽ DOMINVS induit ,induit celsitudinẽ ;regnauit DOMINVS
1 יהוה מלך גאות לבש לבש יהוה עז
.nutet ne orbis firmabitur etiam : se accinxit
התאזר אף תכון תבל בל תמוט׃
.tu seculo à : tunc ex tuum solium † Paratum
2 נכון כסאך מאז מעולם אתה׃
: suam vocem flumina eleuauerunt ;DOMINE flumina Eleuauerunt
3 נשאו נהרות יהוה נשאו נהרות קולם
,multarũ aquarum vocibus Præ .suam illisionem flumina eleuabunt
4 ישאו נהרות דכים׃ מקלות מים רבים
.DOMINVS excelso in potens : maris procellarum potentium
אדירים משברי ים אדיר במרום יהוה׃
: sanctitas est decora tuæ domui ,valde sunt fidelia tua Testimonia
5 עדתיך נאמנו מאד לביתך נאוה קדש
.dierum longitudinem in DOMINE
יהוה לארך ימים׃

PSAL. XCIIII. צד

.irradia vltionum Deus ,DOMINE vltionum Deus
1 אל נקמות יהוה אל נקמות הופיע׃
.superbis super retributionem redde : terram iudicans te Eleua
2 הנשא שפט הארץ השב גמול על גאים׃
?exultabunt impij quo-vsque ?DOMINE impij quo--Vsque
3 עד מתי רשעים יהוה עד מתי רשעים יעלזו׃
.iniquitatis operarij omnes se prædicabunt : durum loquentur Effutient
4 יביעו ידברו עתק יתאמרו כל פעלי און׃
.affligent tuam hæreditatem & : conterent DOMINE tuum Populum
5 עמך יהוה ידכאו ונחלתך יענו׃
.occident pupillos & : interficient peregrinum & Viduam
6 אלמנה וגר יהרגו ויתומים ירצחו׃
.Iahacob Deus intelliget non & : Iah videbit non ,dixerunt Et
7 ויאמרו לא יראה יה ולא יבין אלהי יעקב׃
?intelligetis quando fatui & : populo in stulti Intelligite
8 בינו בערים בעם וכסילים מתי תשכילו׃

?aspiciet non oculum formans an : audiet non aurem plantãs Nõne
9 הנטע אזן הלא ישמע אם יצר עין הלא יביט׃
?scientiam hominem docens ipse ?arguet nonne gentes corripiens Nonne
10 היסר גוים הלא יוכיח המלמד אדם דעת׃
.vanitas ipsæ quoniam : hominum cogitationes sciens DOMINVS
11 יהוה ידע מחשבות אדם כי המה הבל׃
.eũ docueris tua lege ẽ & :Iah eum erudieris quem viri Felicitates
12 אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו׃
.fouea impio fodiatur donec : mali diebus à ,ei præstandũ quietem Ad
13 להשקיט לו מימי רע עד יכרה לרשע שחת׃
suã hæreditatem & : suũ populum DOMINVS derelinquet non Quia
14 כי לא יטש יהוה עמו ונחלתו
: iudicium reuertetur iustitiam ad vsque Quia .derelinquet non
15 לא יעזב׃ כי עד צדק ישוב משפט
cum mihi consurget Quis .corde recti omnes illud post &
16 ואחריו כל ישרי לב׃ מי יקום לי עם
?iniquitatis operatiis cum mihi stabit quis ?malignantibus
מרעים מי יתיצב לי עם פעלי און׃
silentium habitasset parum quasi : mihi auxilium DOMINVS Nisi
17 לולי יהוה עזרתה לי כמעט שכנה דומה
tua misericordia : meus pes est motus ,dicebam Si .mea anima
18 נפשי׃ אם אמרתי מטה רגלי חסדך
meatum cogitationum multitudine In .me sustentabat DOMINE
19 יהוה יסעדני׃ ברב שרעפי
.meam animam delectabunt tuæ consolationes : meo intimo in
בקרבי תנחומיך ישעשעו נפשי׃
super laborem formans ?confractionum thronus tibi iungetur Nunquid
20 היחברך כסא הוות יצר עמל עלי
sanguinem & : iusti animam contra excurrent Turmatim ?statuto
21 חק׃ יגודו על נפש צדיק ודם
:eleuationem in mihi DOMINVS fuit Et .cõdemnabunt innocentem
22 נקי ירשיעו׃ ויהי יהוה לי למשגב
eis super reddet Et .meæ fiduciæ petram in meus Deus &
23 ואלהי לצור מחסי׃ וישב עליהם את
eos succidet : eos succidet eorum malitia in & ,eorum iniquitatem
אונם וברעתם יצמיתם יצמיתם
.noster Deus DOMINVS
יהוה אלהינו׃

PSAL. XCV. צה

.nostræ salutis fortitudini iubilemus : DOMINO dicamus præconiũ ,Adeste
1 לכו נרננה ליהוה נריעה לצור ישענו׃
.ei iubilemus cantilenis in : confessione in eius facies Præoccupemus
2 נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו׃
omnes super magnus rex & : DOMINVS magnus Deus Quoniam
3 כי אל גדול יהוה ומלך גדול על כל
cacumina & : terræ inuestigationes eius manu in Quod .deos
4 אלהים׃ אשר בידו מחקרי ארץ ותועפות
eius manus siccam & : illud fecit ipse & ,mare ei Quod .ei montiũ
5 הרים לו׃ אשר לו הים והוא עשהו ויבשת ידיו
genuflectamus : nos incuruemus & ,adoremus Venite .formauerũt
6 יצרו׃ באו נשתחוה ונכרעה נברכה
nos & ,noster Deus ipse Quia .nostri factoris DOMINI facies ad
7 לפני יהוה עשנו׃ כי הוא אלהינו ואנחנו
.audieritis eius voce in si hodie : eius manus pecus & ,eius pascuæ populus
עם מרעיתו וצאן ידו היום אם בקלו תשמעו׃
Massah die sicut : Meribah sicut vestrum cor obduretis Ne
8 אל תקשו לבבכם כמריבה כיום מסה
; me probauerunt : vestri patres me tentauerunt Quo .deserto in
9 במדבר׃ אשר נסוני אבותיכם בחנוני
habui fastidio annis Quadraginta .meum opus viderunt etiam
10 גם ראו פעלי׃ ארבעים שנה אקוט
cognouerũt non ipsi & : ipsi corde errantiũ populus ; dixi & ,generatione in
בדור ואמר עם תעי לבב הם והם לא ידעו
in introibunt si : mea nare in iuraui Quod .meas vias
11 דרכי׃ אשר נשבעתי באפי אם יבאון אל
.meam requiem
מנוחתי׃

PSAL. XCVI. צו

omnis DOMINO cantate : nouum canticum DOMINO Cantate
1 שירו ליהוה שיר חדש שירו ליהוה כל
euangelizate : eius nomini benedicite ,DOMINO Cantate .terra
2 הארץ׃ שירו ליהוה ברכו שמו בשרו
.eius salutem diem in die de
מיום ליום ישועתו׃

Marginalia: qui docet; cognoscit; sunt; Beatus vir Domine: & legem tuam; Vt præstes; iniquis?; auxilio fuisset; fere; sepulchrũ; lætificabunt; tecum; peruersitatũ; iniquitatẽ in; præcepto?; Cõgregabũt exercitum; eleuatio:; petra; propter malitiam; Venite laudemus Dominum: faciem; canticis; In cuius; sunt; fortitudines; Cuius est; coram Domino factore nostro. est voci ei obtemperaueritis.; in contradictione: in tentationis; in litigaui cum; sunt:; Propterea ira; quòd non.

.terræ regibus † excelſum : eum *dabo* primogenitum ego Etiam
28 †אַף־אָנִי בְּכוֹר אֶתְּנֵהוּ עֶלְיוֹן לְמַלְכֵי־אָרֶץ׃
meum pactum & : meam miſericordiam ei cuſtodiam ſeculum In
29 †לְעוֹלָם אֶשְׁמָור־לוֹ חַסְדִּי וּבְרִיתִי
eius thronum & : eius ſemen *perpetuum* in ponam Et .ipſi erit fidelis
30 נֶאֱמֶנֶת לוֹ׃ †וְשַׂמְתִּי לָעַד זַרְעוֹ וְכִסְאוֹ
: meam legem eius filij dereliquerint Si .*calorum* dies ſicut
31 כִּימֵי שָׁמָיִם׃ †אִם־יַעַזְבוּ בָנָיו תּוֹרָתִי
:prophanauerint mea ſtatuta Si .ambulauerint nō meis iudicijs in &
32 וּבְמִשְׁפָּטַי לֹא יֵלֵכוּן׃ †אִם־חֻקֹּתַי יְחַלֵּלוּ
virga in viſitabo Et .cuſtodierint non mea præcepta &
33 וּמִצְוֺתַי לֹא יִשְׁמֹרוּ׃ †וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט
.eorum iniquitatem plagis in & : eorum præuaricationem
פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֺנָם׃
fallam ‡ neque : eo *cum à infringam* non meam miſericordiam At
34 †וְחַסְדִּי לֹא־אָפִיר מֵעִמּוֹ וְלֹא אֲשַׁקֵּר
egreſſum & : meum pactum prophanabo Non .mea veritate in
35 בֶּאֱמוּנָתִי׃ †לֹא־אֲחַלֵּל בְּרִיתִי וּמוֹצָא
: meä ſanctitatem per iuraui Semel .mutabo non meorū labiorū
36 שְׂפָתַי לֹא אֲשַׁנֶּה׃ †אַחַת נִשְׁבַּעְתִּי בְקָדְשִׁי
eius thronus & : erit ſeculum in eius Semen .mentiar Dauidi Si
37 אִם־לְדָוִד אֲכַזֵּב׃ †זַרְעוֹ לְעוֹלָם יִהְיֶה וְכִסְאוֹ
Athere * in teſtis & : ſeculum ‡ ſtabilietur luna Sicut .me coră ſol ſicut
38 כַּשֶּׁמֶשׁ נֶגְדִּי׃ †כְּיָרֵחַ יִכּוֹן עוֹלָם וְעֵד בַּשַּׁחַק
cum es iratus :*reprobaſti* & ,elongaſti tu At .Selah ,fidelis
39 נֶאֱמָן סֶלָה׃ †וְאַתָּה זָנַחְתָּ וַתִּמְאָס הִתְעַבַּרְתָּ עִם־
terra in prophanaſti : tui ſerui pactum *Aboleuiſti* .tuo *vncto*
40 מְשִׁיחֶךָ׃ †נֵאַרְתָּה בְּרִית עַבְדֶּךָ חִלַּלְתָּ לָאָרֶץ
eius munitiones poſuiſti:eius macerias omnes *Rupiſti* .ei° diadema
41 נִזְרוֹ׃ †פָּרַצְתָּ כָל־גְּדֵרֹתָיו שַׂמְתָּ מִבְצָרָיו
fuit :*via* tranſeuntes omnes eum Diripuerunt .contritionem
42 מְחִתָּה׃ †שַׁסֻּהוּ כָּל־עֹבְרֵי דָרֶךְ הָיָה
:eius hoſtium dexteram Exaltaſti .ſuis vicinis opprobrium
43 חֶרְפָּה לִשְׁכֵנָיו׃ †הֲרִימוֹתָ יְמִין צָרָיו
.eius inimicos omnes lætificaſti
הִשְׂמַחְתָּ כָּל־אוֹיְבָיו׃
.prœlio in eum *ſtatuiſti* † non & : eius gladij aciem *obtundes* Etiam
44 †אַף־תָּשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ וְלֹא הֲקֵמֹתוֹ בַּמִּלְחָמָה׃
.feciſti cadere terram in eius ſolium & :eius *puritatem* feciſti Ceſſare
45 †הִשְׁבַּתָּ מִטְּהָרוֹ וְכִסְאוֹ לָאָרֶץ מִגַּרְתָּה׃
.Selah ,pudore eum *ſuper* operuiſti : eius *adoleſcentiarū* dies Abbreuiaſti
46 †הִקְצַרְתָּ יְמֵי עֲלוּמָיו הֶעֱטִיתָ עָלָיו בּוּשָׁה סֶלָה׃
ſicut exardeſcet : *æternum* in te abſcondes DOMINE Vſquequo
47 †עַד־מָה יְהוָה תִּסָּתֵר לָנֶצַח תִּבְעַר כְּמוֹ־
vane ‡ quid vt :*eui quan* *ego* * Memento ?tuä *excandeſcentia* ignis
48 אֵשׁ חֲמָתֶךָ׃ †זְכָר־אֲנִי מֶה־חָלֶד עַל־מַה־שָּׁוְא
videbit non & , viuet vir Quis ?hominum filios omnes creaſti
49 בָּרָאתָ כָל־בְּנֵי־אָדָם׃ †מִי גֶבֶר יִחְיֶה וְלֹא יִרְאֶה־
.Selah ?inferi manu de ſuam animam eruet ?mortem
מָּוֶת יְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מִיַּד־שְׁאוֹל סֶלָה׃
Dauidi iuraſti* : Domine *priſca* tuæ miſericordiæ † Vbi
50 †אַיֵּה ׀ חֲסָדֶיךָ הָרִאשֹׁנִים ׀ אֲדֹנָי נִשְׁבַּעְתָּ לְדָוִד
me fene : tuorū ſeruorum opprobrij Domine Recordare ?tua veritate in
51 בֶּאֱמוּנָתֶךָ׃ †זְכֹר אֲדֹנָי חֶרְפַּת עֲבָדֶיךָ שְׂאֵתִי
affecerint probris Quod* .*populos multos omnes meo ſinu in*
52 בְחֵיקִי כָּל־רַבִּים עַמִּים׃ †אֲשֶׁר חֵרְפוּ
.tui *vncti* ‡ veſtigia affecerint probris quod;DOMINE tui inimici
אוֹיְבֶיךָ ׀ יְהוָה אֲשֶׁר חֵרְפוּ עִקְּבוֹת מְשִׁיחֶךָ׃
.Amen & ,amen,ſeculum in DOMINVS Benedictus
53 †בָּרוּךְ יְהוָה לְעוֹלָם אָמֵן ׀ וְאָמֵן׃

Margin: עֶלְיוֹן ponam † præ ſeculum cæli. ירח חקק צוה עוה auferam ab ‡ faciam men dacium פור יצא ‡ in * cælo ſpreuiſti Chriſto ‡ Abiecisti Deſtruxiſti שׁוּם per viam שׁסס צור auertiſti ‡ ſubleuaſti שׁוּב ‡ munditiam adoleſcentiæ עטה ſeculum: ira quid ſum, quid tempus ‡ fruſtra † ſunt ‡ antiquæ * quas quod fero in ſinu meo, op probrij om- nium fortiū populorum * recordare inquam. נשׂא רבב ‡ Chriſti

ספר רביעי

PSAL. XC. צ

tu habitaculum Domine .Dei viri Moſch ipſius Oratio
1 †תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה
.generatione & ,generatione in nobis fuiſti
הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר׃
:orbem & ,terram formares & ,naſcerentur montes Priuſquam
2 †בְּטֶרֶם ׀ הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל
.Deus † tu ſeculum ad vſque ſeculo à &
וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל׃
conuertimini ,*dices* ‡ & : contritionem ad vſque hominem *Conuertes*
3 †תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ
.hominum filij
בְנֵי־אָדָם׃

Margin: פלל היה דור † es Conuertis ‡ dicis שׁוּב

.tranſierit cum heſterna dies ſicut ,tuis oculis in anni mille Quoniam
4 †כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
mane in ‡ : erunt ſomnus* ,eos Inundaſti .nocte in cuſtodia &
5 וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה׃ †זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר
veſpera in * : tranſibit & ,florebit *matutino* In .*mutabitur* herba ſicut
6 כֶּחָצִיר יַחֲלֹף׃ †בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב
: tuo *naſo* in ſumus conſumpti Quia .ſiccabitur & , excidetur
7 יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ׃ †כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ
noſtras iniquitates Poſuiſti .ſumus territi tua *excandeſcentia* in &
8 וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ׃ †שַׁתָּ עֲוֺנֹתֵינוּ
omnes Quoniam .*tuarum faciarum* ‡ luminare ad *noſtrū abſcōditū* :te coram
9 לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ׃ †כִּי כָל־
tanquam noſtros annos conſumpſimus :*tua ira in* declinauerūt noſtri dies
יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְמוֹ־
ſi & ,anni ſeptuaginta ipſis in noſtrorum annorum Dies .ſermonem
10 הֶגֶה׃ †יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם
;iniquitas & ,*labor* ‡ eorū amplitudo & , anni octoginta fortitudinibus in
בִּגְבוּרֹת ׀ שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן
fortitudinem *cognoſcens* † Quis . auolauimus & , cito *reſecatur quia* ‡
11 כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה׃ †מִי־יוֹדֵעַ עֹז
,noſtros dies *numerandum* Ad † .tua ira , tuus timor ſicut & : tuæ *naſus*
12 אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ׃ †לִמְנוֹת יָמֵינוּ
.ſapientiam ‡ cor adducemus & : fac ſcire ſic
כֵּן הוֹדַע וְנָבִא לְבַב חָכְמָה׃
.tuos ſeruos ſuper conſolare & : vſquequo DOMINE Conuertere
13 †שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ׃
lætabimur & , *exultabimus* * & : tua miſericordia *matutino* in nos Satura
14 †שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה
: nos affixiſti ‡ dies iuxta nos Lætifica .noſtris diebus omnibus in
15 בְּכָל־יָמֵינוּ׃ †שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ
: tuū opus tuis ſeruis in Conſpiciatur .malum vidimus ‡ annos
16 שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה׃ †יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָעֳלֶךָ
noſtri Dei DOMINI *iucunditas* ‡ ſit Et .eorum filiis in *tuus decor* &
17 וַהֲדָרְךָ עַל־בְּנֵיהֶם׃ †וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ
opus & : nos ſuper ſtabile fac noſtrarum manuum opus & , nos ſuper
עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה
.*illud* confirma noſtrarum manuum
יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ׃

Margin: עבר ‡ & mane ‡ היה ‡ mutatur Mane ‡ veſperi אמר ‡ ſtatua h פול בלה k שׁית עלמה conſpectu iram ‡ פנה שׁנה ‡ fortitudo ‡ ſuperbitas, quoniam re ſectio ‡ cognoſcit גוז עוף ‡ ad numerandum ‡ עין בנה ‡ in ‡ mane ‡ iubilabimus ‡ quibus ענה ‡ quibus ראה ‡ gloria tua ‡ decor

PSAL. XCI. צא

.commorabitur *Sadai* † vmbra in : altiſſimi abſcondito in Habitans
1 †יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן׃
.eo in ſperabo meus Deus:mea *munitio* &,mea ſpes,DOMINO Dicam
2 †אֹמַר לַיהוָה מַחְסִי וּמְצוּדָתִי אֱלֹהַי אֶבְטַח־בּוֹ׃
.*contritionum peſte* à : venatoris laqueo à te liberabit ipſe Quoniam
3 †כִּי הוּא יַצִּילְךָ מִפַּח יָקוּשׁ מִדֶּבֶר הַוּוֹת׃
ſcutum : ſperabis eius pennis ſub & , tibi obumbrabit *ſua ala In*
4 †בְּאֶבְרָתוֹ ׀ יָסֶךְ לָךְ וְתַחַת־כְּנָפָיו תֶּחְסֶה צִנָּה
ſagitta à : noctis *pauore* † à timebis Non .eius veritas *parma* &
5 וְסֹחֵרָה אֲמִתּוֹ׃ †לֹא־תִירָא מִפַּחַד לָיְלָה מֵחֵץ
vaſtabit excidio ab ‡ : ambulabit caligine in *peſte* * A .per diē volauerit ‡
6 יָעוּף יוֹמָם׃ †מִדֶּבֶר בָּאֹפֶל יַהֲלֹךְ מִקֶּטֶב יָשׁוּד
: tua dextera à millia decem & ,mille tuo latere à *Cadet* ‡ .meridie
7 צָהֳרָיִם׃ †יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ
retributionē & :aſpicies tuis oculis in Veruntamen .*accedet* * non *te ad* ‡
8 אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ׃ †רַק בְּעֵינֶיךָ תַבִּיט וְשִׁלֻּמַת
excelſum : mea ſpes DOMINE tu Quoniam .videbis impiorum
9 רְשָׁעִים תִּרְאֶה׃ †כִּי־אַתָּה יְהוָה מַחְסִי עֶלְיוֹן
plaga & : malum *te ad fortuito accidet* Non .tuū habitaculū poſuiſti
10 שַׂמְתָּ מְעוֹנֶךָ׃ †לֹא־תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע
ſuis angelis Quoniam .*tuo tentorio in* appropinquabit non
11 לֹא־יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ׃ †כִּי מַלְאָכָיו
volis ‡ In .tuis viis omnibus in te *cuſtodiendum ad* :tibi mandabit
12 יְצַוֶּה־לָּךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל־דְּרָכֶיךָ׃ †עַל־כַּפַּיִם
leonem Super .tuus pes lapidem *in percutiatur* forte ne , te portabunt
13 יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן־תִּגֹּף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ׃ †עַל־שַׁחַל
.draconem & ,*leunculum* ‡ conculcabis : calcabis *aſpidem* &
וָפֶתֶן תִּדְרֹךְ תִּרְמֹס כְּפִיר וְתַנִּין׃
quoniam ,eum exaltabo : eum eruam & ,*eſt amplexus* me in Quoniam
14 †כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי־
ipſo cum;eum exaudiam & ,me Inuocabit .meum nomen cognouit
15 יָדַע שְׁמִי׃ †יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֵהוּ עִמּוֹ
dierū Longitudine .eū glorificabo & ,eum eruam:anguſtia in *ego*
16 אָנֹכִי בְצָרָה אֲחַלְּצֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ׃ †אֹרֶךְ יָמִים
.*mea ſalute in eum videre faciam* & : eum ſaturabo
אַשְׂבִּיעֵהוּ וְאַרְאֵהוּ בִּישׁוּעָתִי׃

Margin: Qui habitat ‡ omnipotē- tis עלה לין arx ‡ ſive corrup- tionū. Alii tais נצל פחח ‡ clypeus eſt ‡ timore חצץ ‡ morte ‡ morſu ‡ vaſtat ‡ Cadent ‡ appro- pinquabit. חוץ נגשׁ ‡ occurret tibi ‡ tabernaculo ‡ cuſtodiant ‡ manibus ‡ impingat ad Baſiliſcum ‡ catulum leonis, ‡ conculcabis ‡ Innocauit ענה ‡ fum ‡ dierū ei ‡ ſalutem meā.

meam animam eruiſti & : me ſuper†magna tua miſericordia Nam
13 †כִּי־־חַסְדְּךָ גָּדוֹל עָלָי [f]וְהִצַּלְתָּ נַפְשִׁי
,me aduerſum ſurrexerunt ſuperbi Deus .inferiori ſouea ex
14 מִשְּׁאוֹל תַּחְתִּיָּה׃ †אֱלֹהִים׀ זֵדִים קָמוּ עָלַי
.ſe coram te poſuerunt non & :meā animam quæſierunt terribilium cœtus &
[g]וַעֲדַת עָרִיצִים בִּקְשׁוּ נַפְשִׁי וְלֹא [h]שָׂמוּךָ לְנֶגְדָּם׃
,narium †longus :gratioſus†& ,miſericors Deus DOMINE tu Et
15 †וְאַתָּה אֲדֹנָי אֵל־רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם
,mei miſerere & ,me ad Reſpice .veritate & ,miſericordia multus &
16 וְרַב־־חֶסֶד וֶאֱמֶת׃ †פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי
.tuæ ancillæ filium ſerua & : tuo ſeruo tuam fortitudinem da
תְּנָה־־עֻזְּךָ לְעַבְדֶּךָ [i]וְהוֹשִׁיעָה לְבֶן־אֲמָתֶךָ׃
, me habentes odio videant & , bonitate in ſignum mecum Fac
17 †עֲשֵׂה־עִמִּי אוֹת לְטוֹבָה [k]וְיִרְאוּ שֹׂנְאַי
,me adiuuiſti DOMINE tu quoniam :afficiātur pudore &
[l]וְיֵבֹשׁוּ כִּי־־אַתָּה יְהוָה עֲזַרְתַּנִי
.me es conſolatus &
וְנִחַמְתָּנִי׃

PSAL. LXXXVII. פז

.ſanctitatis†mōtibus in eius Fundamentum .cantici cantus Corach Filiis
1 †לִבְנֵי־קֹרַח מִזְמוֹר [m]שִׁיר יְסוּדָתוֹ בְּהַרְרֵי־־קֹדֶשׁ׃
.Iahacob habitaculis omnibus præ : Siion portas DOMINVS Diligens
2 †אֹהֵב יְהוָה שַׁעֲרֵי צִיּוֹן מִכֹּל מִשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב׃
.Selah Dei ciuitas: te in dicta† Glorioſa
3 †נִכְבָּדוֹת מְדֻבָּר בָּךְ עִיר הָאֱלֹהִים סֶלָה׃
, Peleſtina ecce , me ſcientibus Babel & , Rahab†faciam Memorare
4 †אַזְכִּיר רַהַב וּבָבֶל לְיֹדְעָי הִנֵּה פְלֶשֶׁת
,dicetur Siion ipſi * Et .ibi eſt natus iſte :Aethiopia cum Tyrus &
5 וְצוֹר עִם־־כּוּשׁ זֶה יֻלַּד־שָׁם׃ †וּלְצִיּוֹן׀ יֵאָמַר
.altiſſimus eam firmabit † ipſe & : ea in eſt natus vir & vir
אִישׁ וְאִישׁ יֻלַּד־־בָּהּ וְהוּא יְכוֹנְנֶהָ [n]עֶלְיוֹן׃
.Selah ,ibi eſt natus iſte :populos ſcribendo in†numerabit DOMINVS
6 †יְהוָה יִסְפֹּר בִּכְתוֹב עַמִּים זֶה יֻלַּד־שָׁם סֶלָה׃
.te in mei fontes omnes :tibicines ſicut cantores Et
7 [o]†וְשָׁרִים כְּחֹלְלִים כָּל־־מַעְיָנַי בָּךְ׃

PSAL. LXXXVIII. פח

, Machalath† ſuper victori Corach filiis cantus Canticum
1 †שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי־־קֹרַח לַמְנַצֵּחַ עַל־־[p]מָחֲלַת
.Ezrachitæ Heman ipſi Maſchil reſpondendum ad
[q]לְעַנּוֹת מַשְׂכִּיל לְהֵימָן הָאֶזְרָחִי׃
.te coram nocte in , clamaui interdiu† meæ ſalutis Deus DOMINE
2 †יְהוָה אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי יוֹם־־צָעַקְתִּי בַלַּיְלָה נֶגְדֶּךָ׃
.meū clamorem ad tuā aurem inclina :mea oratio tuas facies ad†Intret
3 †תָּבוֹא לְפָנֶיךָ [r]תְּפִלָּתִי [s]הַטֵּה אָזְנְךָ [t]לְרִנָּתִי׃
.pertigerūt†ſepulchrū ad mea vita*&:mea anima malis in eſt ſaturata Quia
4 †כִּי־שָׂבְעָה בְרָעוֹת נַפְשִׁי [u]וְחַיַּי לִשְׁאוֹל [x]הִגִּיעוּ׃
.fortitudo†non*vir ſicut fui :ciſternam†deſcendētibus cū ſum Reputatus†
5 †נֶחְשַׁבְתִּי עִם־יוֹרְדֵי בוֹר [y]הָיִיתִי כְּגֶבֶר אֵין־־אֱיָל׃
non quorum ,ſepulchro iacentes†vulnerati ſicut ,liber mortuos Inter
6 [z]†בַּמֵּתִים חָפְשִׁי כְּמוֹ חֲלָלִים׀ שֹׁכְבֵי קֶבֶר אֲשֶׁר לֹא־
. ſunt abſciſi tua manu à ipſi & :amplius eorum es recordatus
זְכַרְתָּם עוֹד וְהֵמָּה מִיָּדְךָ נִגְזָרוּ׃
.profundis in ,tenebris in :inferorum† lacu in me Poſuiſti
7 [a]†שַׁתַּנִי בְּבוֹר תַּחְתִּיּוֹת בְּמַחֲשַׁכִּים בִּמְצֹלוֹת׃
. Selah ,afflixiſti tuis procellis†cunctis & :tua excandeſcentia eſt fulta me Super*
8 †עָלַי סָמְכָה חֲמָתֶךָ וְכָל־מִשְׁבָּרֶיךָ [b]עִנִּיתָ סֶּלָה׃
:eis abominationes me poſuiſti ,me à meos notos feciſti Elōgare
9 †הִרְחַקְתָּ מְיֻדָּעַי מִמֶּנִּי שַׁתַּנִי תוֹעֵבוֹת לָמוֹ
,meā afflictionē propter doluit meus Oculus .egrediar non &†clauſus
10 כָּלֻא וְלֹא [c]אֵצֵא׃ †עֵינִי דָאֲבָה מִנִּי־־־עֹנִי
.meas volas† te ad diſtendi† :die omni in DOMINE te inuocaui
קְרָאתִיךָ יְהוָה בְּכָל־יוֹם שִׁטַּחְתִּי אֵלֶיךָ [d]כַפָּי׃
?tibi cōfitebūtur ,reſurgēt manes ſi*?mirabile facies mortuis Nūquid
11 †הֲלַמֵּתִים תַּעֲשֶׂה־פֶּלֶא אִם־רְפָאִים יָקוּמוּ [e]יוֹדוּךָ
tua veritas :tua miſericordia ſepulchro in narrabitur Nunquid . Selah
12 סֶלָה׃ †הַיְסֻפַּר בַּקֶּבֶר חַסְדֶּךָ אֱמוּנָתְךָ
tua iuſtitia & :tuū mirabile tenebroſitate in cognoſcet Nūquid ?pditione in
13 בָּאֲבַדּוֹן׃ †הֲיִוָּדַע בַּחֹשֶׁךְ פִּלְאֶךָ וְצִדְקָתְךָ
mane in & :clamaui DOMINE te ad ego Et ?obliuionis terra in
14 [f]בְּאֶרֶץ נְשִׁיָּה׃ †וַאֲנִי אֵלֶיךָ יְהוָה שִׁוַּעְתִּי וּבַבֹּקֶר
abſcōdes :meā aīam elōgabis DOMINE quid Vt .te præueniet mea oratio
15 תְּפִלָּתִי תְקַדְּמֶךָּ׃ †לָמָה יְהוָה תִּזְנַח נַפְשִׁי תַּסְתִּיר
portaui :adoleſcentia ab moribundus†& ,ego Afflictus* ?me à tuas facies†
16 פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי׃ [g]†עָנִי אֲנִי [h]וְגֹוֵעַ מִנֹּעַר נָשָׂאתִי

tui terrores :tuæ iræ tranſierunt me Super . addubitabo† tuos terrores
17 אֵמֶיךָ [i]אָפוּנָה׃ †עָלַי עָבְרוּ [k]חֲרוֹנֶיךָ בִּעוּתֶיךָ
me ſuper ambierunt*die tota ,aqua ſicut me Circundederūt .me ſucciderūt
18 צִמְּתוּתֻנִי׃ †[l]סַבּוּנִי כַמַּיִם כָּל־הַיּוֹם [m]הִקִּיפוּ עָלַי
.obſcuritas meis notis ,ſocium†& ,amantem me à Elongaſti .pariter
19 יָחַד׃ †הִרְחַקְתָּ מִמֶּנִּי אֹהֵב [n]וָרֵעַ מְיֻדָּעַי מַחְשָׁךְ׃

PSAL. LXXXIX. פט

.Ezrachitæ Ethan ipſi Maſchil†
1 †מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן הָאֶזְרָחִי׃
generatione & generatione in :cantabo ſeculū†DOMINI Miſericordias
2 †חַסְדֵי יְהוָה עוֹלָם אָשִׁירָה לְדֹר [o]וָדֹר׀
ſeculum * dixi Quoniam . meo ore in tuam veritatem faciam ſcire
3 [p]אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ [q]בְּפִי׃ †כִּי־אָמַרְתִּי עוֹלָם
. eis in tuam veritatem firmabis cœlis† :ædificabitur miſericordia
חֶסֶד יִבָּנֶה שָׁמַיִם׀ [r]תָּכִן אֱמוּנָתְךָ בָהֶם׃
. meo ſeruo Dauid iuraui :meo electo†fœdus Excidi
4 †כָּרַתִּי בְרִית לִבְחִירִי נִשְׁבַּעְתִּי לְדָוִד עַבְדִּי׃
generatione in ædificabo & :tuum ſemen ſtabiliam ſeculum in Vſque
5 †עַד־עוֹלָם [r]אָכִין זַרְעֶךָ [s]וּבָנִיתִי לְדֹר־־־
tuū mirabile cœli confitebūtur Et .Selah ,tuū thronū generatione &
6 וָדוֹר כִּסְאֲךָ סֶלָה׃ †[t]וְיוֹדוּ שָׁמַיִם פִּלְאֲךָ
.ſanctorum eccleſia in tuam veritatem etiam :DOMINE
יְהוָה אַף־־אֱמוּנָתְךָ בִּקְהַל קְדֹשִׁים׃
DOMINO aſſimilabitur :DOMINO æquabitur æthere in quis Quoniā
7 †כִּי מִי בַשַּׁחַק יַעֲרֹךְ לַיהוָה יִדְמֶה לַיהוָה
:multo ſanctorum ſecreto in formidandus Deus ? Deorum filiis in
8 בִּבְנֵי אֵלִים׃ †אֵל נַעֲרָץ בְּסוֹד־־קְדֹשִׁים [v]רַבָּה
. eius circuitus omnes ſuper terribilis &
וְנוֹרָא עַל־־כָּל־־סְבִיבָיו׃
tua veritas & :Iah† fortis tu ſicut quis ,exercituum Deus DOMINE
9 †יְהוָה׀ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת מִי־כָמוֹךָ חֲסִין׀ יָהּ וֶאֱמוּנָתְךָ
,eius fluctus eleuādo in†:maris elatione in dominans* Tu . tui circuitus
10 סְבִיבוֹתֶיךָ׃ †אַתָּה מוֹשֵׁל [x]בְּגֵאוּת הַיָּם בְּשׂוֹא [y]גַלָּיו
:Rahab†vulneratum tanquam confregiſti Tu . eos compeſces tu
11 אַתָּה תְשַׁבְּחֵם׃ †אַתָּה דִכִּאתָ כֶחָלָל רָהַב
, cœli Tibi† . tuos inimicos diſperſiſti tuæ fortitudinis brachio in
12 בִּזְרוֹעַ [z]עֻזְּךָ פִּזַּרְתָּ אוֹיְבֶיךָ׃ †לְךָ שָׁמַיִם
. ea fundaſti tu eius plenitudinem & orbem :terra tibi†etiam
אַף־לְךָ אָרֶץ תֵּבֵל וּמְלֹאָהּ אַתָּה יְסַדְתָּם׃
Chermon & Tabor . ea creaſti tu dexteram† & ,Aquilonem
13 †צָפוֹן וְיָמִין אַתָּה בְרָאתָם תָּבוֹר וְחֶרְמוֹן
roboretur :fortitudine cum brachium†Tibi .perſonabunt†tuo nomine in
14 בְּשִׁמְךָ יְרַנֵּנוּ׃ †לְךָ זְרוֹעַ עִם־גְּבוּרָה תָּעֹז
paratus locus iudicium & Iuſtitia .tua dextera exaltetur ,tua manus
15 יָדְךָ תָּרוּם יְמִינֶךָ׃ †צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן
populi Beatitudines .tuas facies præcedent veritas & miſericordia :tui ſolij
16 כִּסְאֶךָ חֶסֶד וֶאֱמֶת יְקַדְּמוּ פָנֶיךָ׃ †אַשְׁרֵי הָעָם
.ambulabunt tuarum facierum†lumine in DOMINE:iubilationem ſcientiū
יוֹדְעֵי תְרוּעָה יְהוָה בְּאוֹר־־פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן׃
.ſe exaltabunt tua iuſtitia in & :die omni exultabunt tuo nomine In
17 †בְּשִׁמְךָ [a]יְגִילוּן כָּל־הַיּוֹם וּבְצִדְקָתְךָ יָרוּמוּ׃
exaltabis tua voluntate in & :tu eorū fortitudinis gloria Quoniam
18 †כִּי־־תִפְאֶרֶת [b]עֻזָּמוֹ אָתָּה וּבִרְצוֹנְךָ תָּרִים
Iſraelis ſancto & :noſter clypeus †DOMINO Quia . noſtrum cornu†
19 קַרְנֵנוּ׃ †כִּי לַיהוָה [c]מָגִנֵּנוּ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל
,dixiſti & ,tuo miſericordi viſione in es locutus Tunc .noſter Rex
20 מַלְכֵּנוּ׃ †אָז דִּבַּרְתָּ־[d]בְחָזוֹן לַחֲסִידֶיךָ וַתֹּאמֶר
.populo de electum exaltaui :potentem ſuper adiutorium poſui
[e]שִׁוִּיתִי עֵזֶר עַל־־גִּבּוֹר [f]הֲרִימוֹתִי בָחוּר מֵעָם׃
.eum vnxi meæ ſanctitatis oleo in :meum ſeruum Dauid Inueni
21 †מָצָאתִי דָּוִד עַבְדִּי בְּשֶׁמֶן קָדְשִׁי מְשַׁחְתִּיו׃
.eū roborabit meū brachiū etiā :eo cum erit firma mea manus quo†
22 †אֲשֶׁר יָדִי תִּכּוֹן עִמּוֹ אַף־־זְרוֹעִי תְאַמְּצֶנּוּ׃
.eum affliget non iniquitatis filius & :eo in*inimicus exiget Non
23 †לֹא־[g]יַשִּׁא אוֹיֵב בּוֹ וּבֶן־־עַוְלָה לֹא [h]יְעַנֶּנּוּ׃
cum habentes odio & :eius hoſtes eius faciebus† à contundam†Et
24 †וְכַתּוֹתִי מִפָּנָיו [i]צָרָיו וּמְשַׂנְאָיו
meo nomine in & :ipſo cū mea miſericordia & ,mea veritas Et . percutiā
25 אֶגּוֹף׃ †וֶאֱמוּנָתִי וְחַסְדִּי עִמּוֹ וּבִשְׁמִי
:eius manum mari in ponam Et . eius cornu exaltabitur
26 תָּרוּם קַרְנוֹ׃ [k]†וְשַׂמְתִּי בַיָּם יָדוֹ
:tu† meus pater ,me inuocabit Ipſe .eius dexteram fluminibus in &
27 וּבַנְּהָרוֹת יְמִינוֹ׃ †הוּא יִקְרָאֵנִי אָבִי אָתָּה
, meæ ſalutis rupes & ,meus Deus
אֵלִי וְצוּר יְשׁוּעָתִי׃

timores ‡timebo. [k]פּוּן חָרָה *circundederunt [l]סָבַב [m]יָקַף †amicū, notos meos in tenebris. [n]רָעָה ‡Intellectus ‡in [o]דּוּר *in [p]יָדַע [q]פֶּה †in Percuſſi †cum [r]כּוּן [s]בָּנָה [t]יָדָה cœlo terribilis [v]רָבַב qui ſunt in circuitibus †Domine: in circuitib⁹ tuis. *dominaris elationi †cum eleuauerint ſe [x]גָּאָה [y]גָּלַל ‡Aegyptum: †Tui ſunt [z]עָזַז ‡tua eſt †meridiem ‡laudabunt. †eſt habitaculum faciem tuā. Beatus populus qui ſcit ‡vultus tui [a]גִּיל es: [b]עָזַז הרום ק ‡cornua noſtra †eſt [c]גָּנַן [d]חָזָה [e]שָׁוָה [f]רוּם ‡Cum *ab [g]נָשָׁה [h]עָנָה [i]צוּר †concidam ‡facie [k]שׂוּם †es: fortitudo

†eſt [f]נָצַל congregatio fortium [h]שׂוּם †clemens: ‡ad iram, Fundamentū ‡ſanctis. Diligit ſuper omnia habitacula †dicuntur de ‡Aegyptum, *propter †fundabit ‡quando inſcribet canendū intellectus ‡in die ‡coram te *vita mea ‡Reputatus ‡in ſepulchrum *cui ‡dormientes in ‡inferioris *Mihi appropinquauit ‡fluctibus †ſum ‡expandi ‡manus *nū mortui ‡faciem *Pauper ſum †deficiens

Deus auſculta :meã orationem exaudi exercituum Deus DOMINE
9 יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת שִׁמְעָה תְפִלָּתִי הַאֲזִינָה אֱלֹהֵי
.tui uncti faciẽ & aſpice & :Deus vide noſter Clypeus .Selah, Iahacob
10 יַעֲקֹב סֶלָה׃ מָגִנֵּנוּ רְאֵה אֱלֹהִים וְהַבֵּט פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ׃
domo in limine in eſſe elegi, mille præ tuis atriis in dies bonus Quia
11 כִּי טוֹב־יוֹם בַּחֲצֵרֶיךָ מֵאָלֶף בָּחַרְתִּי הִסְתּוֹפֵף בְּבֵית
ſcutũ & ſol Quia .impietatis tabernaculis in habitare præ :mei Dei
12 אֱלֹהַי מִדּוּר בְּאָהֳלֵי־רֶשַׁע׃ כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן
non :DOMINVS dabit gloriam & ,gratiam , Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהִים חֵן וְכָבוֹד יִתֵּן יְהוָה לֹא
:exercituum DOMINE .integritate in ambulantibus bonum prohibebit
13 יִמְנַע־טוֹב לַהֹלְכִים בְּתָמִים׃ יְהוָה צְבָאוֹת
.te in ſperantis hominis beatitudines
אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ׃

PSALM. LXXXV. פה

:tuæ terræ DOMINE Complacuiſti .cantus Corach filiis Victori
1 לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי־קֹרַח מִזְמוֹר׃ רָצִיתָ יְהוָה אַרְצֶךָ
:tui populi iniquitatem Suſtuliſti .Iahacob captiuitatem reduxiſti
2 שַׁבְתָּ שְׁבוּת יַעֲקֹב׃ נָשָׂאתָ עֲוֹן עַמֶּךָ
:tuam iram omnem Collegiſti .Selah ,eorũ peccatum omne operuiſti
3 כִּסִּיתָ כָל־חַטָּאתָם סֶלָה׃ אָסַפְתָּ כָל־עֶבְרָתֶךָ
4 imitã fac & :noſtræ ſalutis Deus nos Cõuerte .tuũ naſum ira ab reduxiſti
הֱשִׁיבוֹתָ מֵחֲרוֹן אַפֶּךָ׃ שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ וְהָפֵר
5 protrahes :nos in exacerbaberis ſeculum in Nunquid .nobiſcum tuã indignationem
כַּעַסְךָ עִמָּנוּ׃ הַלְעוֹלָם תֶּאֱנַף־בָּנוּ תִּמְשֹׁךְ
6 :conuerteris tu Nonne ?generationem & ,generationẽ in tuum naſum
אַפְּךָ לְדֹר וָדֹר׃ הֲלֹא־אַתָּה תָּשׁוּב
7 nobis Oſtende ?te in lætabuntur tuus populus & :nos viuificabis
תְּחַיֵּנוּ וְעַמְּךָ יִשְׂמְחוּ־בָךְ׃ הַרְאֵנוּ
8 .nobis dabis tuam ſalutem & :tuam miſericordiam DOMINE
יְהוָה חַסְדֶּךָ וְיֶשְׁעֲךָ תִּתֶּן־לָנוּ׃
pacem loquetur quoniã ,DOMINVS Deus loquetur quid Audiam
9 אֶשְׁמְעָה מַה־יְדַבֵּר הָאֵל יְהוָה כִּי יְדַבֵּר שָׁלוֹם
.ſtultitiã ad conuertentur non & : ſuos miſericordes ad & ,ſuũ populũ ad
אֶל־עַמּוֹ וְאֶל־חֲסִידָיו וְאַל־יָשׁוּבוּ לְכִסְלָה׃
.noſtra terra in gloriam habitandũ ad :eius ſalus eũ timẽtibus propinqua Verè
10 אַךְ קָרוֹב לִירֵאָיו יִשְׁעוֹ לִשְׁכֹּן כָּבוֹד בְּאַרְצֵנוּ׃
.ſunt oſculatæ pax & iuſtitia :ſibi obuiauerunt veritas & Miſericordia
11 חֶסֶד־וֶאֱמֶת נִפְגָּשׁוּ צֶדֶק וְשָׁלוֹם נָשָׁקוּ׃
.proſpexit cælis è iuſtitia & :germinabit terra è Veritas
12 אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח וְצֶדֶק מִשָּׁמַיִם נִשְׁקָף׃
.ſuum germen dabit noſtra terra & :bonum dabit DOMINVS Etiam
13 גַּם־יְהוָה יִתֵּן הַטּוֹב וְאַרְצֵנוּ תִּתֵּן יְבוּלָהּ׃
.ſuos pedes via in ponet & :ambulabit eius facies ad Iuſtitia
14 צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו׃

PSALM. LXXXVI. פו

:me exaudi , tuam autem DOMINE Inclina . Dauidi ipſi Oratio
1 תְּפִלָּה לְדָוִד הַטֵּה־יְהוָה אָזְנְךָ עֲנֵנִי
quoniam ,meam animam Cuſtodi .ego egenus & afflictus quoniam
2 כִּי־עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנִי׃ שָׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי־
mei Miſerere .te ad ſperãtem mi Deus tu tuũ ſeruũ ſerua :ego miſericors
3 חָסִיד אָנִי הוֹשַׁע עַבְדְּךָ אַתָּה אֱלֹהַי הַבּוֹטֵחַ אֵלֶיךָ׃ חָנֵּנִי
animam Lætifica .die omni clamabo te ad quoniam :DOMINE
4 אֲדֹנָי כִּי־אֵלֶיךָ אֶקְרָא כָּל־הַיּוֹם׃ שַׂמֵּחַ נֶפֶשׁ
DOMINE tu Quoniam .leuabo meã animã domine te ad qm :tui ſerui
5 עַבְדֶּךָ כִּי אֵלֶיךָ אֲדֹנָי נַפְשִׁי אֶשָּׂא׃ כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי
.te inuocantibus omnibus miſericordia multus & .parcens & ,bonus
טוֹב וְסַלָּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קֹרְאֶיךָ׃
voce in intende & :meam orationem DOMINE Auſculta
6 הַאֲזִינָה יְהוָה תְּפִלָּתִי וְהַקְשִׁיבָה בְּקוֹל
quia :te inuocabo meæ anguſtiæ die In .mearum deprecationum
7 תַּחֲנוּנוֹתָי׃ בְּיוֹם צָרָתִי אֶקְרָאֶךָּ כִּי
.tua opera ſecũdũ nec ,domine deos inter tu ſicut Non .me exaudies
8 תַעֲנֵנִי׃ אֵין־כָּמוֹךָ בָאֱלֹהִים אֲדֹנָי וְאֵין כְּמַעֲשֶׂיךָ׃
tuas facies ad ſe incuruabunt & ,venient feciſti quas gentes Omnes
9 כָּל־גּוֹיִם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ יָבוֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ
.mirabilia faciẽs & ,tu magnus Quoniã .tuũ nomẽ glorificabũt & ,domine
10 אֲדֹנָי וִיכַבְּדוּ לִשְׁמֶךָ׃ כִּי־גָדוֹל אַתָּה וְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת
ambulabo ,tuam viam DOMINE me Doce .tu ſolus Deus tu
11 אַתָּה אֱלֹהִים לְבַדֶּךָ׃ הוֹרֵנִי יְהוָה דַּרְכֶּךָ אֲהַלֵּךְ
tibi Confitebor .tuum nomen timendum ad meum cor vni :tua veritate in
12 בַּאֲמִתֶּךָ יַחֵד לְבָבִי לְיִרְאָה שְׁמֶךָ׃ אוֹדְךָ
.ſeculum in tuũ nomẽ glorificabo & :meo corde toto in mi Deus domine
אֲדֹנָי אֱלֹהַי בְּכָל־לְבָבִי וַאֲכַבְּדָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם׃

:egenum & ,exhauſtum Eripite .iuſtificate pauperem & , afflictum
4 עָנִי וָרָשׁ הַצְדִּיקוּ׃ פַּלְּטוּ־דַל וְאֶבְיוֹן
tenebroſitate in,intellexerũt nec, Neſciuerunt .eruite impiorum manu de
5 מִיַּד רְשָׁעִים הַצִּילוּ׃ לֹא יָדְעוּ וְלֹא יָבִינוּ בַּחֲשֵׁכָה
Dij ,dixi Ego .terræ fundamenta omnia nutabunt :ambulabũt
6 יִתְהַלָּכוּ יִמּוֹטוּ כָּל־מוֹסְדֵי אָרֶץ׃ אֲנִי־אָמַרְתִּי אֱלֹהִים
:moriemini homo ſicut Verè .vos omnes excelſi filij & : vos
7 אַתֶּם וּבְנֵי עֶלְיוֹן כֻּלְּכֶם׃ אָכֵן כְּאָדָם תְּמוּתוּן
iudica Deus Surge .cadetis principum vnus ſicut &
8 וּכְאַחַד הַשָּׂרִים תִּפֹּלוּ׃ קוּמָה אֱלֹהִים שָׁפְטָה
.gentes omnes in hæreditabis tu quoniam : terram
הָאָרֶץ כִּי־אַתָּה תִנְחַל בְּכָל־הַגּוֹיִם׃

PSALM. LXXXIII. פג

:tibi ſilentium ne Deus .Aſaph ipſi Cantus .Canticum
1 שִׁיר מִזְמוֹר לְאָסָף׃ אֱלֹהִים אַל־דֳּמִי־לָךְ
tui inimici ecce Quoniam .Deus quieſcas ne & , taceas ne
2 אַל־תֶּחֱרַשׁ וְאַל־תִּשְׁקֹט אֵל׃ כִּי־הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ
tuũ populum Super .caput extulerunt te habẽtes odio & :tumultuabũtur
3 יֶהֱמָיוּן וּמְשַׂנְאֶיךָ נָשְׂאוּ רֹאשׁ׃ עַל־עַמְּךָ
4 .tuos abſconditos ſuper conſiliabuntur & ,ſecretum inibunt callidè
יַעֲרִימוּ סוֹד וְיִתְיָעֲצוּ עַל־צְפוּנֶיךָ׃
memoretur non & :gente de eos ſuccidamus & ,venite ,Dixerunt
5 אָמְרוּ לְכוּ וְנַכְחִידֵם מִגּוֹי וְלֹא־יִזָּכֵר
te ſuper :pariter corde ſunt conſiliati Quoniam .vltrà Iſrael nomen
6 שֵׁם־יִשְׂרָאֵל עוֹד׃ כִּי נוֹעֲצוּ לֵב יַחְדָּו עָלֶיךָ
,Moab ,Iſmahelim & ,Edom Tabernacula .excident fœdus
7 בְּרִית יִכְרֹתוּ׃ אָהֳלֵי אֱדוֹם וְיִשְׁמְעֵאלִים מוֹאָב
cum Peleſeth : Hamalech & ,Hammon & ,Ghebal .Hagharim &
8 וְהַגְרִים׃ גְּבָל וְעַמּוֹן וַעֲמָלֵק פְּלֶשֶׁת עִם־
fuerunt ;eis cum eſt copulatus Aſſur Etiam .Sor habitatoribus
9 יֹשְׁבֵי צוֹר׃ גַּם־אַשּׁוּר נִלְוָה עִמָּם הָיוּ
, Siſera ſicut :Midian ſicut illis Fac .Selah ,Loth filiis brachium
10 זְרוֹעַ לִבְנֵי־לוֹט סֶלָה׃ עֲשֵׂה־לָהֶם כְּמִדְיָן כְּסִיסְרָא
fuerunt :Dor-Hen in ſunt Deleti .Chiſon torrente in Iabin ſicut
11 כְיָבִין בְּנַחַל קִישׁוֹן׃ נִשְׁמְדוּ בְעֵין־דֹּאר הָיוּ
:Zeeb ſicut & ,Horeb ſicut ,eorũ magnificos eos Pone .terræ ſtercus
12 דֹּמֶן לָאֲדָמָה׃ שִׁיתֵמוֹ נְדִיבֵמוֹ כְּעֹרֵב וְכִזְאֵב
Qui .eorum principes omnes Salmunnah ſicut & ,Zebach ſicut &
13 וּכְזֶבַח וּכְצַלְמֻנָּע כָּל־נְסִיכֵמוֹ׃ אֲשֶׁר
eos pone mi Deus .Dei habitacula ,nobis poſſideamus ,dixerũt
14 אָמְרוּ נִירֲשָׁה לָּנוּ אֵת נְאוֹת אֱלֹהִים׃ אֱלֹהַי שִׁיתֵמוֹ
:ſiluam comburet ignis Sicut .venti facies ad ſtipulam ſicut :rotam ſicut
15 כַגַּלְגַּל כְּקַשׁ לִפְנֵי־רוּחַ׃ כְּאֵשׁ תִּבְעַר־יָעַר
:tua tempeſtate in eos perſequeris Ita .montes conflagrabit flãma ſicut &
16 וּכְלֶהָבָה תְּלַהֵט הָרִים׃ כֵּן תִּרְדְּפֵם בְּסַעֲרֶךָ
quærent & :ignominia eorũ facies Imple .eos terrebis tuo turbine in &
17 וּבְסוּפָתְךָ תְבַהֲלֵם׃ מַלֵּא פְנֵיהֶם קָלוֹן וִיבַקְשׁוּ
:perpetuũ in vſque terreãtur & ,afficiantur Pudore .DOMINE tuũ nomen
18 שִׁמְךָ יְהוָה׃ יֵבֹשׁוּ וְיִבָּהֲלוּ עֲדֵי־עַד
tuum nomen tu quod cognoſcant Et .pereant & ,erubeſcant &
19 וְיַחְפְּרוּ וְיֹאבֵדוּ׃ וְיֵדְעוּ כִּי־אַתָּה שִׁמְךָ
.terram omnem ſuper altiſſimus :tu ſolus ,DOMINE
יְהוָה לְבַדֶּךָ עֶלְיוֹן עַל־כָּל־הָאָרֶץ׃

PSALMVS LXXXIIII. פד

.cantus Corach filiis Haghithith ſuper Victori
1 לַמְנַצֵּחַ עַל־הַגִּתִּית לִבְנֵי־קֹרַח מִזְמוֹר׃
!exercituum DOMINE tua tabernacula dilecta Quàm
2 מַה־יְּדִידוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יְהוָה צְבָאוֹת׃
,DOMINI atria ad mea anima deſiderauit etiam & ,Concupiuit
3 נִכְסְפָה וְגַם־כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת יְהוָה
paſſer Etiam .viuum Deum ad exultabunt :mea caro & ,meum cor
4 לִבִּי וּבְשָׂרִי יְרַנְּנוּ אֶל אֵל־חָי׃ גַּם־צִפּוֹר
:ſuos pullos poneret quo ,ſibi nidum hirundo & ,domum inuenit
5 מָצְאָה בַיִת וּדְרוֹר קֵן לָהּ אֲשֶׁר־שָׁתָה אֶפְרֹחֶיהָ
Beati .mi Deus & ,mi rex ,exercituum DOMINE tua altaria
אֶת־מִזְבְּחוֹתֶיךָ יְהוָה צְבָאוֹת מַלְכִּי וֵאלֹהָי׃ אַשְׁרֵי
hominis Beatitudines .Selah ,te laudabunt adhuc :tuæ domus habitatores
6 יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ עוֹד יְהַלְלוּךָ סֶּלָה׃ אַשְׁרֵי אָדָם
vallem in Tranſeuntes .eorum corde in ſtratæ viæ :te in ei fortitudo
7 עוֹז־לוֹ בָךְ מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם׃ עֹבְרֵי בְּעֵמֶק
.docens operietur benedictionibus etiam :eam ponent fontem Habbacha
הַבָּכָא מַעְיָן יְשִׁיתוּהוּ גַּם־בְּרָכוֹת יַעְטֶה מוֹרֶה׃
.Sion in Deorum Deus videbitur :virtutem ad virtute de Ibunt
8 יֵלְכוּ מֵחַיִל אֶל־חָיִל יֵרָאֶה אֶל־אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן׃

.pecoris ‡ caulis de eum tulit & :suum seruum Dauid in elegit Et
70 וַיִּבְחַר בְּדָוִד עַבְדּוֹ וַיִּקָּחֵהוּ מִמִּכְלְאֹת צֹאן׃
:suũ populum Iahacob in pascendum ad †,eum adduxit ,fœtas post De
71 מֵאַחַר עָלוֹת הֱבִיאוֹ לִרְעוֹת בְּיַעֲקֹב עַמּוֹ
:sui cordis simplicitatẽ secundum ‡ eos pauit Et .suam hereditatem Israel in &
72 וּבְיִשְׂרָאֵל נַחֲלָתוֹ׃ וַיִּרְעֵם כְּתֹם לְבָבוֹ
.eos duxit suarum volarum * intelligentiis in &
וּבִתְבוּנוֹת כַּפָּיו יַנְחֵם׃

† ouium. לקח A sequendo. † vt pasceret. אַיִל בוא ‡ in simplicitate. תָּמַם * manuum. כַּף

PSALM. LXXIX. עט

.tuam hæreditatem in gentes venerunt Deus . Asaph ipsi Cantus
1 מִזְמוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלָתֶךָ
.acervos in Ierusalaim posuerunt :tuę sanctitatis templum polluerunt
טִמְּאוּ אֶת־הֵיכַל קָדְשֶׁךָ שָׂמוּ אֶת־יְרוּשָׁלִַם לְעִיִּים׃
carnem :cælorum volatili ‡ escam tuorũ seruorum cadauer † Dederunt
2 נָתְנוּ אֶת־נִבְלַת עֲבָדֶיךָ מַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמָיִם בְּשַׂר
eorum sanguinem Effuderunt .terræ ipsius feræ † tuorum piorum ‡
3 חֲסִידֶיךָ לְחַיְתוֹ־אָרֶץ׃ שָׁפְכוּ דָמָם
Fuimus .sepeliens ‡ non & :Ierusalaim circuitibus * aquam tanquam
4 כַּמַּיִם סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלִָם וְאֵין קוֹבֵר׃ הָיִינוּ
.nostris circumuicinis ‡ derisio & ,subsannatio :nostris vicinis probrum
חֶרְפָּה לִשְׁכֵנֵינוּ לַעַג וָקֶלֶס לִסְבִיבוֹתֵינוּ׃
ignis velut ardebit ,æternum ‡ in irasceris DOMINE Visquequo
5 עַד־מָה יְהוָה תֶּאֱנַף לָנֶצַח תִּבְעַר כְּמוֹ־אֵשׁ
non quæ , gentes ad tuam iram Effunde ?tuus zelus super
6 קִנְאָתֶךָ׃ שְׁפֹךְ חֲמָתְךָ אֶל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא־
.inuocauerunt non tuo nomine in quæ :regna super & ,te cognouerunt
יְדָעוּךָ וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרָאוּ׃
.desolauerunt eius habitaculum & :Iahacob comedit ‡ Quia
7 כִּי אָכַל אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־נָוֵהוּ הֵשַׁמּוּ׃
nos præueniãt ,festina : priorum iniquitatum nobis ‡ memineris Ne
8 אַל תִּזְכָּר־לָנוּ עֲוֹנֹת רִאשֹׁנִים מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ
Deus nos Adiuua .valde fumus attenuati quia :tuæ misericordiæ
9 רַחֲמֶיךָ כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד׃ עָזְרֵנוּ אֱלֹהֵי
propitiare & , nos erue & :tui nominis gloriæ verbum super † nostræ salutis
יִשְׁעֵנוּ עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר
:gentes dicent quid Vt .tuum nomen propter nostris peccatis super
10 עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ׃ לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם
vltio :nostris oculis in ,gentibus in cognoscatur ?eorum Deus * Vbi
אַיֵּה אֱלֹהֵיהֶם יִוָּדַע בַּגּוֹיִם לְעֵינֵינוּ נִקְמַת
clamor tuas facies ad † Introeat .effusi ‡ tuorum seruorum sanguinis
11 דַּם־עֲבָדֶיךָ הַשָּׁפוּךְ׃ תָּבוֹא לְפָנֶיךָ אֶנְקַת
.mortis ‡ filios residuos fac * :tui brachij magnitudinem secundum ,vincti
אָסִיר כְּגֹדֶל זְרוֹעֲךָ הוֹתֵר בְּנֵי תְמוּתָה׃
eorum probrum :eorum finum ad † septuplũ nostris vicinis redde Et
12 וְהָשֵׁב לִשְׁכֵנֵינוּ שִׁבְעָתַיִם אֶל־חֵיקָם חֶרְפָּתָם
pecus ‡ & ,tuus populus nos Et .domine te probris affecerunt qui
13 אֲשֶׁר חֵרְפוּךָ אֲדֹנָי׃ וַאֲנַחְנוּ עַמְּךָ וְצֹאן
:generationem & ,generatione in ,seculum in tibi cõfitebimur tuæ pascuæ
מַרְעִיתֶךָ נוֹדֶה לְּךָ לְעוֹלָם לְדֹר וָדֹר
.tuam laudem narrabimus
נְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ׃

בוא ‡ cadauera. שׂום ‡ volatilibus. נבל ‡ sanctorum ‡ bestiis. ‡ in erat qui sepeliret. היה ‡ qui erant in circuitibus ‡ seculum. ‡ comederunt. נוה שׁמם ‡ contra nos. עזה ‡ propter gloriam. דלל ‡ est ‡ quis cognitus est ‡ coram te ‡ vinctorum ‡ relinque ‡ morti obnoxios. יתר ‡ oues. רעה ‡ הלל

PSALM. LXXX. פ

.cantus Asaph ipsi ,testimonium Sosannim ad ‡ Victori
1 לַמְנַצֵּחַ אֶל־שֹׁשַׁנִּים עֵדוּת לְאָסָף מִזְמוֹר׃
insidens ‡ :Ioseph pecus † tanquam ducens † ,ausculta Israel Pastens †
2 רֹעֵה יִשְׂרָאֵל הַאֲזִינָה נֹהֵג כַּצֹּאן יוֹסֵף יֹשֵׁב
Menasseh & ,Biniamin & ,Ephraim facies Ad .irradia * Cherubim
3 הַכְּרוּבִים הוֹפִיעָה׃ לִפְנֵי אֶפְרַיִם וּבִנְיָמִן וּמְנַשֶּׁה
.nobis salutem ad ito ‡ & :tuam fortitudinem suscita
עוֹרְרָה אֶת־גְּבוּרָתֶךָ וּלְכָה לִישֻׁעָתָה לָּנוּ׃
.seruabimur & ,tuas facies † illustra & :nos conuerte Deus
4 אֱלֹהִים הֲשִׁיבֵנוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה׃
?tui populi oratione in fumasti ‡ visquequo :exercituum Deus DOMINE
5 יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת עַד־מָתַי עָשַׁנְתָּ בִּתְפִלַּת עַמֶּךָ׃
eis fecisti propinare & : lachrymæ panem eos fecisti Comedere
6 הֶאֱכַלְתָּם לֶחֶם דִּמְעָה וַתַּשְׁקֵמוֹ
:nostris vicinis contentionem † nos Posuisti magna mensura lachrymis in ‡
7 בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ׃ תְּשִׂימֵנוּ מָדוֹן לִשְׁכֵנֵינוּ
exercituum Deus .sibi † subsannabunt nostri inimici &
8 וְאֹיְבֵינוּ יִלְעֲגוּ־לָמוֹ׃ אֱלֹהִים צְבָאוֹת
.seruabimur & ,tuas facies * illumina & :nos conuerte
הֲשִׁיבֵנוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה׃

‡ super liliis. Qui pascis. † pecudes. ‡ qui sedes super Cherubim. † veni. ‡ faciem. אור ‡ fumabis. ‡ lachrymis mensura. † contentionem.

† eiecisti .eam plantasti & , gentes expulisti † :fecisti proficisci Aegypto ex Vitem
9 גֶּפֶן מִמִּצְרַיִם תַּסִּיעַ תְּגָרֵשׁ גּוֹיִם וַתִּטָּעֶהָ׃
‡ Euacuasti .terram impleuit & ,eius radices fecisti radicare & :eius facies ad Scopasti ‡
10 פִּנִּיתָ לְפָנֶיהָ וַתַּשְׁרֵשׁ שָׁרָשֶׁיהָ וַתְּמַלֵּא־אָרֶץ׃
.fortis ‡ cedri * eius rami & :eius vmbra montes sunt Operti
11 כָּסּוּ הָרִים צִלָּהּ וַעֲנָפֶיהָ אַרְזֵי־אֵל׃
.eius ramulos ‡ flumen ad † & :mare ad vsque eius palmites Mittes ‡
12 תְּשַׁלַּח קְצִירֶהָ עַד־יָם וְאֶל־נָהָר יוֹנְקוֹתֶיהָ׃
transeuntes omnes eã decerpserunt ‡ & :eius macerias dirupisti quid Vt
13 לָמָּה פָּרַצְתָּ גְדֵרֶיהָ וְאָרוּהָ כָּל־עֹבְרֵי
.eã est depasta agrestis fera & :sylua de * aper eam Consumpsit ?viam ‡
14 דָרֶךְ׃ יְכַרְסְמֶנָּה חֲזִיר מִיָּעַר וְזִיז שָׂדַי יִרְעֶנָּה׃
:vide & ; cælis è respice ,obsecro reuertere exercituum Deus
15 אֱלֹהִים צְבָאוֹת שׁוּב־נָא הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה
:tua dextera plantauit quod ,vitiarium Et .istam vitem visita &
16 וּפְקֹד גֶּפֶן זֹאת׃ וְכַנָּה אֲשֶׁר־נָטְעָה יְמִינֶךָ
increpatione pra :succisa ,igne in Incensa .tibi roborasti † filium super &
17 וְעַל־בֵּן אִמַּצְתָּה לָּךְ׃ שְׂרֻפָה בָאֵשׁ כְּסוּחָה מִגַּעֲרַת
:tuæ dexteræ virum super tua manus Sit .peribunt tuarum facierum
18 פָּנֶיךָ יֹאבֵדוּ׃ תְּהִי־יָדְךָ עַל־אִישׁ יְמִינֶךָ
:te à retrocedemus non Et .tibi roborasti † hominis filium super
19 עַל־בֶּן־אָדָם אִמַּצְתָּ לָּךְ׃ וְלֹא־נָסוֹג מִמֶּךָּ
Deus DOMINE .inuocabimus tuo nomine in ‡ & ,nos viuificabis
20 תְּחַיֵּנוּ וּבְשִׁמְךָ נִקְרָא׃ יְהוָה אֱלֹהִים
.seruabimur & ,tuam faciem illumina :nos conuerte exercituum
צְבָאוֹת הֲשִׁיבֵנוּ הָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה׃

נסע נטע ‡ Euacuasti ante eam: פנה ‡ vt altissimæ. צלל ‡ Misisti summitates † vsque ‡ propagines. ‡ collegerunt ארה ‡ per * syluestris, & auis. רעה נבט habitationem, quam † quem propter increpationem iræ tuæ היה † quem ‡ nomen tuũ חיה שׁוב אור

PSALM. LXXXI. פא

.Asaph ipsi Haghitith super Victori
1 לַמְנַצֵּחַ עַל־הַגִּתִּית לְאָסָף׃
.Iahacob Deo iubilate :nostræ fortitudini Deo Vociferate
2 הַרְנִינוּ לֵאלֹהִים עוּזֵּנוּ הָרִיעוּ לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׃
cum iucundam citharam :tympanum date & , psalmum Sumite
3 שְׂאוּ־זִמְרָה וּתְנוּ־תֹף כִּנּוֹר נָעִים עִם־
die in statuto tempore in : tuba nouilunio † in Clangite .Nebel
4 נָבֶל׃ תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם
Deo iudicium :istud ‡ Israeli statutum Quia .nostræ solennitatis
5 חַגֵּנוּ׃ כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי
ipsum exeundo in ‡ ,illud posuit Ioseph in Testimonium .Iahacob
6 יַעֲקֹב׃ עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ בְּצֵאתוֹ
Subduxi .audiam * noueram non labium ‡ : Aegypti terram super
7 עַל־אֶרֶץ מִצְרָיִם שְׂפַת לֹא־יָדַעְתִּי אֶשְׁמָע׃ הֲסִירוֹתִי
.transibunt ‡ aheno ab eius manus :eius humerum onere ab
מִסֵּבֶל שִׁכְמוֹ כַּפָּיו מִדּוּד תַּעֲבֹרְנָה׃
:tonitrui absconditò in te exaudiam ‡ , te erui & ,inuocasti angustia In
8 בַּצָּרָה קָרָאתָ וָאֲחַלְּצֶךָּ אֶעֶנְךָ בְּסֵתֶר רַעַם
,mi populus Audi .Selah , litigij aquas super te probabo *
9 אֶבְחָנְךָ עַל־מֵי מְרִיבָה סֶלָה׃ שְׁמַע עַמִּי
te in erit Non .mihi audieris si ,Israel : te in faciam testificari &
10 וְאָעִידָה בָּךְ יִשְׂרָאֵל אִם־תִּשְׁמַע־לִי׃ לֹא־יִהְיֶה בְךָ
DOMINVS ‡ Ego .extraneo Deo te incuruabis nec :alienus Deus
11 אֵל זָר וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר׃ אָנֹכִי יְהוָה
.illud implebo & ,tuũ os dilata : Aegypti terra à te faciens ascẽdere tu° Deus
אֱלֹהֶיךָ הַמַּעַלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם הַרְחֶב־פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ׃
.mihi acquieuit non ‡ Israel & :meæ voci meus populus paruit non Et
12 וְלֹא־שָׁמַע עַמִּי לְקוֹלִי וְיִשְׂרָאֵל לֹא־אָבָה לִי׃
.suis consiliis in ibunt † :sui cordis pertinacia ‡ in eum dimisi Et
13 וָאֲשַׁלְּחֵהוּ בִּשְׁרִירוּת לִבָּם יֵלְכוּ בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם׃
. ambulassent * meis viis in Israel : audiens ‡ meus populus Vtinam
14 לוּ עַמִּי שֹׁמֵעַ לִי יִשְׂרָאֵל בִּדְרָכַי יְהַלֵּכוּ׃
eorum hostes super ‡ & : humiliassem eorum inimicos paruum Quasi †
15 כִּמְעַט אוֹיְבֵיהֶם אַכְנִיעַ וְעַל־צָרֵיהֶם
:ei mentientur † DOMINVM odio Habentes .meam manum vertissem
16 אָשִׁיב יָדִי׃ מְשַׂנְאֵי יְהוָה יְכַחֲשׁוּ־לוֹ
:frumenti adipe ex eum cibauit Et .seculum in eorum tempus erit &
17 וִיהִי עִתָּם לְעוֹלָם׃ וַיַּאֲכִילֵהוּ מֵחֵלֶב חִטָּה
.te saturabo ‡ melle petra de &
וּמִצּוּר דְּבַשׁ אַשְׂבִּיעֶךָ׃

עזז נשׂא תפף † Calendis ‡ est: חגג חקק ‡ cum exiret ipse עוד שׂום ‡ linguam quã * audiui. סור ‡ transierunt. ‡ exaudiui כפף צור * probaui te apud aquas contradictionis, רוב עוד ‡ sum שׂחה qui ascendere feci עלה ‡ noluit obtemperare ‡ fortitudine † iuerunt יעץ ‡ obtemperasset * ambulasset. † Breui tempore ‡ contra † negauerunt eum: שׂנא היה חנט ‡ saturaui

PSALM. LXXXII. פב

interiori ‡ in : fortis cœtu in stans † Deus .Asaph ipsi Cantus ‡
1 מִזְמוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת־אֵל בְּקֶרֶב
facies & :iniquitatem iudicabitis Visquequo .iudicabit diuorum *
2 אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט׃ עַד־מָתַי תִּשְׁפְּטוּ־עָוֶל וּפְנֵי
: pupillo & , tenui ‡ Iudicate .Selah ? suscipietis impiorum
3 רְשָׁעִים תִּשְׂאוּ־סֶלָה׃ שִׁפְטוּ־דַל וְיָתוֹם

‡ Psalmus † stat in congregatione Dei: ‡ medio * iudicum ‡ pauperi נשׂא

multiplicabit & :disperdet nō &,iniquitati propitiabitur* misericors ipse Et
38 וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית וְהִרְבָּה
.suam iram omnem suscitabit non &,suum nasum auertendum ad
לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ
:redibit * non &,vadens spiritus : ipsi caro quod est recordatus Et
39 וַיִּזְכֹּר כִּי בָשָׂר הֵמָּה רוּחַ הוֹלֵךְ וְלֹא יָשׁוּב
.solitudine in eū affecerunt dolore ,deserto in eū exacerbauerunt Quoties
40 כַּמָּה יַמְרוּהוּ בַמִּדְבָּר יַעֲצִיבוּהוּ בִּישִׁימוֹן
.limitauerunt Israel sanctum & :Deum tentauerunt & ,sunt reuersi Et
41 וַיָּשׁוּבוּ וַיְנַסּוּ אֵל וּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל הִתְווּ
.angustia de eos redemit qua diei :eius manus sunt recordati Non
42 לֹא זָכְרוּ אֶת יָדוֹ יוֹם אֲשֶׁר פָּדָם מִנִּי צָר
.Sohan campo in sua portenta & :sua signa Aegypto in posuit Qui
43 אֲשֶׁר שָׂם בְּמִצְרַיִם אֹתוֹתָיו וּמוֹפְתָיו בִּשְׂדֵה צֹעַן
.biberent ne,eorum fluenta & :eorum riuos * sanguinem in conuertit Et
44 וַיַּהֲפֹךְ לְדָם יְאֹרֵיהֶם וְנֹזְלֵיהֶם בַּל יִשְׁתָּיוּן
.eos corrupit & ,ranam & :eos comedit & ,mixtionem eos in Misit
45 יְשַׁלַּח בָּהֶם עָרֹב וַיֹּאכְלֵם וּצְפַרְדֵּעַ וַתַּשְׁחִיתֵם
.locustæ eorum laborem & :eorum germen brucho dedit Et
46 וַיִּתֵּן לֶחָסִיל יְבוּלָם וִיגִיעָם לָאַרְבֶּה
.glaciato lapide in eorū sycomoros & :eorū vineam grandine in Occidit
47 יַהֲרֹג בַּבָּרָד גַּפְנָם וְשִׁקְמוֹתָם בַּחֲנָמַל
.carbonibus eorū possessiones & : eorū iumentum grandini conclusit Et
48 וַיַּסְגֵּר לַבָּרָד בְּעִירָם וּמִקְנֵיהֶם לָרְשָׁפִים
:angustiam & ,furorem & ,iram ,suæ naris * iram eos in Misit
49 יְשַׁלַּח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ עֶבְרָה וָזַעַם וְצָרָה
.suo naso semitam Ponderauit .malorum angelorum immissionem
50 מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים ׃ יְפַלֵּס נָתִיב לְאַפּוֹ
.conclusit pesti eorum bestiam & :eorum animam morte à prohibuit non
לֹא חָשַׂךְ מִמָּוֶת נַפְשָׁם וְחַיָּתָם לַדֶּבֶר הִסְגִּיר
fortitudinū principium :Aegypto in primogenitum omne percussit Et
51 וַיַּךְ כָּל בְּכוֹר בְּמִצְרָיִם רֵאשִׁית אוֹנִים
:suum populum oues sicut fecit proficisci Et .Cham tabernaculis in
52 בְּאָהֳלֵי חָם ׃ וַיַּסַּע כַּצֹּאן עַמּוֹ
,fiducia in eos duxit Et .deserto in gregem sicut eos duxit &
53 וַיְנַהֲגֵם כָּעֵדֶר בַּמִּדְבָּר ׃ וַיַּנְחֵם לָבֶטַח
eos adduxit Et .mare operuit eorum inimicos & :expauerunt non &
54 וְלֹא פָחָדוּ וְאֶת אוֹיְבֵיהֶם כִּסָּה הַיָּם ׃ וַיְבִיאֵם
.eius dextera acquisiuit ,istum montem :suæ sanctitatis terminum ad
אֶל גְּבוּל קָדְשׁוֹ הַר זֶה קָנְתָה יְמִינוֹ
fune in eas fecit cadere & ,gentes eorum faciebus à eiecit Et
55 וַיְגָרֶשׁ מִפְּנֵיהֶם גּוֹיִם וַיַּפִּילֵם בְּחֶבֶל
.Israel tribus eorum tabernaculis in fecit habitare & :hæreditatis
נַחֲלָה וַיַּשְׁכֵּן בְּאָהֳלֵיהֶם שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
eius testimonia & :excelsum Deum exacerbauerūt & ,tentauerunt Et
56 וַיְנַסּוּ וַיַּמְרוּ אֶת אֱלֹהִים עֶלְיוֹן וְעֵדוֹתָיו
.sunt præuaricati & , se auerterunt Et .custodierunt non
57 לֹא שָׁמָרוּ ׃ וַיִּסֹּגוּ וַיִּבְגְּדוּ
cum irritauerunt Et .doli arcus vt sunt versi :eorum patres sicut
58 כַּאֲבוֹתָם נֶהְפְּכוּ כְּקֶשֶׁת רְמִיָּה ׃ וַיַּכְעִיסוּהוּ
.eum fecerunt æmulari suis sculptilibus in & :suis excelsis in
בְּבָמוֹתָם וּבִפְסִילֵיהֶם יַקְנִיאוּהוּ
.Israel in valde reprobauit & : est iratus & , Deus Audiuit
59 שָׁמַע אֱלֹהִים וַיִּתְעַבָּר וַיִּמְאַס מְאֹד בְּיִשְׂרָאֵל
.homine in collocauit tentorium :Siloh tabernaculum reliquit Et
60 וַיִּטֹּשׁ מִשְׁכַּן שִׁלוֹ אֹהֶל שִׁכֵּן בָּאָדָם
manū in suā gloriam & :suam fortitudinem captiuitatem in tradidit Et
61 וַיִּתֵּן לַשְּׁבִי עֻזּוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ בְיַד
suam hæreditatem in & :suum populum gladio conclusit Et .angustiatoris
62 צָר ׃ וַיַּסְגֵּר לַחֶרֶב עַמּוֹ וּבְנַחֲלָתוֹ
non eius virgines & : ignis comedit eius Electos .est iratus
63 הִתְעַבָּר ׃ בַּחוּרָיו אָכְלָה אֵשׁ וּבְתוּלֹתָיו לֹא
eius viduæ & :ceciderūt gladio in eius Sacerdotes .sunt celebratæ epithalamio
64 הוּלָּלוּ ׃ כֹּהֲנָיו בַּחֶרֶב נָפָלוּ וְאַלְמְנֹתָיו
:dominus dormiens tanquam est excitatus Et .fleuerunt non
65 לֹא תִבְכֶּינָה ׃ וַיִּקַץ כְּיָשֵׁן אֲדֹנָי
retrorsum suos hostes percussit Et .vino præ exclamans potens tanquam
66 כְּגִבּוֹר מִתְרוֹנֵן מִיָּיִן ׃ וַיַּךְ צָרָיו אָחוֹר
:Ioseph tentorium in reprobauit Et .eis dedit seculi opprobrium
67 חֶרְפַּת עוֹלָם נָתַן לָמוֹ ׃ וַיִּמְאַס בְּאֹהֶל יוֹסֵף
:Iehudah tribum elegit Et .elegit non Ephraim tribum in &
68 וּבְשֵׁבֶט אֶפְרַיִם לֹא בָחָר ׃ וַיִּבְחַר אֶת שֵׁבֶט יְהוּדָה
excelsa sicut ædificauit Et .dilexit quem ,Sion montem
69 אֶת הַר צִיּוֹן אֲשֶׁר אָהֵב ׃ וַיִּבֶן כְּמוֹ רָמִים
.seculum in eam fundauit * terram sicut :suum sanctuarium
מִקְדָּשׁוֹ כְּאֶרֶץ יְסָדָהּ לְעוֹלָם ׃

propitiabitur, est vt auerteret iram suam, עוּר, vadit, reuertitur, irritauerunt, מרה, signauerunt, נסה תוה, פדה צור, mirabilia, regione, שום, flumina, שתה, omne genus bestiarum, disperdidit, fructum, נתן, vites, locusta & bruchus, tradidit, iumenta, קנה, indignationis, חרה צור, furori, vitam, morti tradidit, חיה נכה, נסע, confidenter, timuerunt, בוא, quem, קנה, facie, possidere, פנה נפל, נסה מרה, עלה עוד, סוג, dolosus, spreuit, quo habitauit inter homines, נטש, שבה עזז, hostis, tradidit, Iuuenes, fuerunt nuptui traditæ, הלל, בכה קוץ, clamans præ vinum, נכה, perpetuum, spreuit, palatia, בנה רום

:Dei studiorum obliuiscantur non & ,suam spem .Deo in ponant Et
7 וְיָשִׂימוּ בֵאלֹהִים כִּסְלָם וְלֹא יִשְׁכְּחוּ מַעַלְלֵי אֵל
,eorum patres sicut sint non Et .custodiant eius mandata &
8 וּמִצְוֹתָיו יִנְצֹרוּ ׃ וְלֹא יִהְיוּ כַּאֲבוֹתָם
:suum cor præparauit non generatio , rebellis & , declinans generatio
דּוֹר סוֹרֵר וּמֹרֶה דּוֹר לֹא הֵכִין לִבּוֹ
,armati Ephraim Filij .eius spiritus Deo cum fuit fidelis nec
9 וְלֹא נֶאֶמְנָה אֶת אֵל רוּחוֹ ׃ בְּנֵי אֶפְרַיִם נוֹשְׁקֵי
pactum custodierunt Non .conflictus die in se verterunt :arcu iacientes
10 רוֹמֵי קָשֶׁת הָפְכוּ בְּיוֹם קְרָב ׃ לֹא שָׁמְרוּ בְּרִית
:eius studiorum sunt obliti Et .ambulare renuerunt eius lege in & ;Dei
11 אֱלֹהִים וּבְתוֹרָתוֹ מֵאֲנוּ לָלֶכֶת ׃ וַיִּשְׁכְּחוּ עֲלִילוֹתָיו
eorum patribus Coram .eis ostendit quæ ,eius mirabilium &
12 וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר הֶרְאָם ׃ נֶגֶד אֲבוֹתָם
,mare Rupit .Sohan agro Aegypti terra in :miraculum fecit
13 עָשָׂה פֶלֶא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׂדֵה צֹעַן ׃ בָּקַע יָם
.aceruum veluti aquas fecit stare & : eos fecit transire &
וַיַּעֲבִירֵם וַיַּצֶּב מַיִם כְּמוֹ נֵד ׃
.ignis lumine in nocte tota & : interdiu nube in eos duxit Et
14 וַיַּנְחֵם בֶּעָנָן יוֹמָם וְכָל הַלַּיְלָה בְּאוֹר אֵשׁ ׃
.multum voraginibus vt dedit potum & :deserto in petras Scidit
15 יְבַקַּע צֻרִים בַּמִּדְבָּר וַיַּשְׁקְ כִּתְהֹמוֹת רַבָּה ׃
flumina tanquam fecit descendere & : petra de fluenta eduxit Et
16 וַיּוֹצִא נוֹזְלִים מִסָּלַע וַיּוֹרֶד כַּנְּהָרוֹת
exacerbandum ad ,ei peccandum ad * adhuc addiderunt Et .aquas
17 מָיִם ׃ וַיּוֹסִיפוּ עוֹד לַחֲטֹא לוֹ לַמְרוֹת
petendo : suo corde in Deum tentauerunt Et .solitudine in excelsum
18 עֶלְיוֹן בַּצִּיָּה ׃ וַיְנַסּוּ אֵל בִּלְבָבָם לִשְׁאָל
poterit Nūquid :dixerunt ,Deum in sunt locuti Et .suæ animę cibum
19 אֹכֶל לְנַפְשָׁם ׃ וַיְדַבְּרוּ בֵּאלֹהִים אָמְרוּ הֲיוּכַל
fluxerunt & ,petram percussit En ?deserto in mensam disponere Deus
20 אֵל לַעֲרֹךְ שֻׁלְחָן בַּמִּדְבָּר ׃ הֵן הִכָּה צוּר וַיָּזוּבוּ
?dare poterit panem etiam Nunquid .inundauerunt torrentes & , aquæ
מַיִם וּנְחָלִים יִשְׁטֹפוּ הֲגַם לֶחֶם יוּכַל תֵּת
,DOMINVS audiuit Ideo ?suo populo carnem parabit num
21 אִם יָכִין שְׁאֵר לְעַמּוֹ ׃ לָכֵן שָׁמַע יְהוָה
ascendit nasus etiam & : Iahacob in est succensus ignis & ;est iratus &
וַיִּתְעַבָּר וְאֵשׁ נִשְּׂקָה בְיַעֲקֹב וְגַם אַף עָלָה
sperauerunt nec , Deo in crediderunt non Quia .Israel in
22 בְיִשְׂרָאֵל ׃ כִּי לֹא הֶאֱמִינוּ בֵּאלֹהִים וְלֹא בָטְחוּ
.aperuit cælorū ianuas & :desuper ætheribus mandauit Et .eius salute in
23 בִּישׁוּעָתוֹ ׃ וַיְצַו שְׁחָקִים מִמָּעַל וְדַלְתֵי שָׁמַיִם פָּתָח ׃
dedit cæleste triticum & :comedendum ad Man eos super pluit Et
24 וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם מָן לֶאֱכֹל וּדְגַן שָׁמַיִם נָתַן
eis misit venationem :vir comedit fortium Panem .eis
25 לָמוֹ ׃ לֶחֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ צֵידָה שָׁלַח לָהֶם
induxit & : cælis in Eurum fecit Proficisci .saturitatem ad
26 לָשֹׂבַע ׃ יַסַּע קָדִים בַּשָּׁמָיִם וַיְנַהֵג
:carnem puluerem sicut eos super pluit Et .Austrum sua fortitudine in
27 בְּעֻזּוֹ תֵימָן ׃ וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם כֶּעָפָר שְׁאֵר
interius in fecit cadere Et .alatum volatile marium arenam sicut &
28 וּכְחוֹל יַמִּים עוֹף כָּנָף ׃ וַיַּפֵּל בְּקֶרֶב
sunt saturati & ,comederunt Et .eius habitacula circa :eius castrametationis
29 מַחֲנֵהוּ סָבִיב לְמִשְׁכְּנֹתָיו ׃ וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂבְּעוּ
:suo desiderio à sunt alienati Non .eis attulit eorū desideriū & :valde
30 מְאֹד וְתַאֲוָתָם יָבִא לָהֶם ׃ לֹא זָרוּ מִתַּאֲוָתָם
,eos in ascendit Dei nasus Et .eorum ore in eorum esca adhuc
31 עוֹד אָכְלָם בְּפִיהֶם ׃ וְאַף אֱלֹהִים עָלָה בָהֶם
.incuruauit Israel electos & : eorum pingues in occidit &
וַיַּהֲרֹג בְּמִשְׁמַנֵּיהֶם וּבַחוּרֵי יִשְׂרָאֵל הִכְרִיעַ ׃
.eius mirabilibus in crediderunt non & :adhuc peccauerunt hoc omni In
32 בְּכָל זֹאת חָטְאוּ עוֹד וְלֹא הֶאֱמִינוּ בְּנִפְלְאוֹתָיו ׃
.terrore in eorum annos & :eorum dies vanitate in consumpsit Et
33 וַיְכַל בַּהֶבֶל יְמֵיהֶם וּשְׁנוֹתָם בַּבֶּהָלָה ׃
mane quærebāt & ,reuertebātur & :eū quærebāt & ,eos occidebat Si
34 אִם הֲרָגָם וּדְרָשׁוּהוּ וְשָׁבוּ וְשִׁחֲרוּ
Deus & :eorum petra Deus quia ,sunt recordati Et .Deum
35 אֵל ׃ וַיִּזְכְּרוּ כִּי אֱלֹהִים צוּרָם וְאֵל
.est eorum redemptor ,excelsus
עֶלְיוֹן גֹּאֲלָם ׃

חצי הספר

.ei sunt mentiti sua lingua in & :suo ore in eum allexerunt Et
36 וַיְפַתּוּהוּ בְּפִיהֶם וּבִלְשׁוֹנָם יְכַזְּבוּ לוֹ ׃
.eius pacto in fuerunt fideles nec ,eo cum rectū erat non eorum cor Et
37 וְלִבָּם לֹא נָכוֹן עִמּוֹ וְלֹא נֶאֶמְנוּ בִּבְרִיתוֹ ׃

Vt operum, שום, צוה, quæ, כון, belli, noluerunt, operum, ילך, ראה, mirabilia in, נצב, per diem, eis in, magnis, צור שקה, ירד, vt peccarent ei, vt prouocarent, מרה, עלה נסה, contra, parare Ecce, נתן, כון, furor, נשק, contra, cælis, צוה, cibum, צוד, נסע, עוז, medium, נפל, castrorum, אוה בוא, זור, furor, festinanter, כלה, שוב, fortitudo, עלה, blanditi sunt ei, פתה, permanserunt

.accinges irarum reſiduum :tibi confitebitur hominis feruor ‡ Quoniam
11 כי־חמת אדם תודך שארית חמת תחגר׃
afferant :eius circuitu † omnes veſtro Deo DOMINO reddite & ,Vouete
12 נדרו ושלמו ליהוה אלהיכם כל־סביביו יובילו
.terræ regibus ‡ terribilis :ducum ſpiritum Amputabit .terribili mun°
13 שי למורא׃ יבצר רוח נגידים נורא למלכי־ארץ׃

PSALM. LXXVII. עז

, Deum ad mea Vox .cantus Aſaph ipſi ,Iduthun ſuper Victori
1 למנצח על־ידיתון לאסף מזמור׃ קולי אל־אלהים
die In .me ad auſcultando † & ,Deum ad mea vox :clamabo &
2 ואצעקה קולי אל־אלהים והאזין אלי׃ ביום
3 non & ,defluxit nocte mea manus ‖ ,quæſiui DOMINVM meæ anguſtiæ
צרתי אדני דרשתי ידי לילה נגרה ולא
, Dei Recordabor .mea anima conſolari renuit:ſe remiſit*
4 תפוג מאנה הנחם נפשי׃ אזכרה אלהים
Tenuiſti .Selah .meus ſpiritus inuoluetur & ,meditabor : tumultuabor ‡ &
5 ואהמיה אשיחה ותתעטף רוחי סלה׃ אחזת
Supputaui .loquar non & ,ſum quaſſatus ‡;meorum oculorũ vigilias
6 שמרות עיני נפעמתי ולא אדבר׃ חשבתי
,mei moduli Recordabor ‡ .ſæculorum annos :principio à * dies
7 ימים מקדם שנות עולמים׃ אזכרה נגינתי
.meus ſpiritus peruestigabit & ,meditabor † meo corde cum nocte in
בלילה עם־לבבי אשיחה ויחפש רוחי׃
velle ‡ addet non & :dominus ſe elongabit ſecula in Nunquid
8• הלעולמים יזנח אדני ולא־יסיף לרצות
eſt conſumptum :eius miſericordia æternum in deſiit ‖ Nunquid ?vltra
9 עוד׃ האפס לנצח חסדו גמר
eſt oblitus Nunquid ?generationem & ,generatione in ,eloquium
10 אמר לדר ודר׃ השכח
.Selah ?ſuas miſericordias naſo † in clauſit num : Deus miſereri
חנות אל אם־קפץ באף רחמיו סלה׃
.excelſi dexteræ anni :ipſum meum infirmari dixi * Et
11 ואמר חלותי היא שנות ימין עליון׃
.tui miraculi quondam ‖ à recordabor quia :Iah ſtudiorum † Recordabor
12 אזכיר מעללי־יה כי־אזכרה מקדם פלאך׃
.fabor ‡ tuis ſtudiis in † & :tuis operibus omnibus in meditabor Et
13 והגיתי בכל־פעלך ובעלילותיך אשיחה׃
? Deus ſicut ,magnus Deus Quis .tua via ſanctitate in Deus
14 אלהים בקדש דרכך מי־אל גדול כאלהים׃
.tuam fortitudinẽ populis in feciſti ſcire :mirabile faciens ‡ Deus † Tu
15 אתה האל עשה פלא הודעת בעמים עזך׃
.Selah ,Ioſeph & ,Iahacob filios :tuũ populum brachio in Redemiſti
16 גאלת בזרוע עמך בני־יעקב ויוסף סלה׃
etiam :parturierunt ‡ ,aquę te viderunt ,Deus aquæ te Viderunt
17 ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו אף
dederunt vocem ‖ ,nubes aquas Inundauerunt .voragines ſunt commotæ
18 ירגזו תהמות׃ זרמו מים עבות קול נתנו
,rotunditate ‡ in tui tonitrui Sonitus .ibunt tuæ ſagittæ † etiam : ætheres*
19 שחקים אף־חצציך יתהלכו׃ קול רעמך בגלגל
mari In .terra contremuit & ,eſt cõmota :orbem fulgura illuminarũt
20 האירו ברקים תבל רגזה ותרעש הארץ׃ בים
.agnita ſunt non tua veſtigia ‡ & :multis aquis in tuæ ſemitæ & , tua via
דרכך ושביליך במים רבים ועקבותיך לא נדעו׃
.Aharon & ,Moſch manu in ‖ :meum populum pecus ‡ ſicut Duxiſti
21 נחית כצאן עמך ביד־משה ואהרן׃

PSALM. LXXVIII. עח

inclinate :meam legem mi populus Auſculta .Aſaph ipſi Eruditio †
1 משכיל לאסף האזינה עמי תורתי הטו
:meũ os parabola in Aperiam .mei oris eloquia ad veſtram aurem
2 אזנכם לאמרי־פי׃ אפתחה במשל פי
:ea cognouim° & ,audiuimus Quæ .quondam * à ænigmata ſcaturiam †
3 אביעה חידות מני־קדם׃ אשר שמענו ונדעם
,eorum filiis à celabimus † Non .nobis narrauerunt noſtri patres &
4 ואבתינו ספרו־לנו׃ לא נכחד מבניהם
,DOMINI laudes narrantes nouiſſimæ generationi
לדור אחרון מספרים תהלות יהוה
ſuſcitauit Et .fecit quæ eius mirabilia & ,eius fortitudinem &
5 ועזוזו ונפלאתיו אשר עשה׃ ויקם
præcepit quæ ,Iſrael in poſuit legem & ,Iahacob in teſtimonium
עדות ביעקב ותורה שם בישראל אשר צוה את־
cognoſcant Vt .ſuis filiis ea notificandum ad ‡ noſtris patribus
6 אבותינו להודיעם לבניהם׃ למען ידעו
.ſuis filiis narrabunt & ,ſurgent :naſcentur ‖ filii nouiſſima generatio
דור אחרון בנים יולדו יקמו ויספרו לבניהם׃

‡ ira
ידה
† qui eſtis in circuitu
Succidet
‡ erit
ipſi
ידיתון
ק
† auſcultabit
‖ plaga
צור
* quieuit:
‡ inquiet° ero: loquar, & deficiet
המה שוח
‡ contritus
* qui fuerunt
‡ Recordor pſalmi
שנה
† meditor: & ſcrutatur
‡ vt velit
רצה
‖ defecit in ſecula
† furore
חנן
* cogitaui occidere me propter annos
חלל עלה
† operum Domini: ‖ principio mirabiliũ tuorum.
אזכור
ק
† de operibus
‡ loquar.
הגה
† es ‡ qui facis
ידע
‡ doluerunt
ראה
חול
Inundare fecerunt ‖ tonitruum * cæli
† fulgura tua inerũt. ‡ rota, ‡ itinera
יהיר
אור ידע
‡ oues ‖ per manum
נחה
† Intellectus
ירה נטה
פה
† loquar
* principio.
נבע ידע
† abſcondem°
הלל
קום
ירה
‡ vt notificarẽt
ידע
‖ qui

‡ luminare præparaſti tu : nox tibi † etiam ,dies Tibi
16 לך יום אף־לך לילה אתה הכינות מאור
,æſtatem : terræ terminos omnes ſtatuiſti Tu .ſolem &
17 ושמש׃ אתה הצבת כל־גבולות ארץ קיץ
affecit probris inimicus :huius Memento .ea plaſmaſti tu hyemem &
18 וחרף אתה יצרתם׃ זכר־זאת אויב חרף
.tuum nomen blaſphemauerunt ‡ ſtultus populus & :DOMINVM
יהוה ועם־נבל נאצו שמך׃
tuorum afflictorum cœtus * :tuæ turturis animam feræ ‖ tradas Ne
19 אל־תתן לחית נפש תורך חית עניך
ſunt repleta quia :pactum ad Reſpice .æternum in obliuiſcaris ne
20 אל־תשכח לנצח׃ הבט לברית כי־מלאו
tenuis ‡ recedat Ne .rapinæ habitaculis † terræ tenebroſa loca
21 מחשכי־ארץ נאות חמס׃ אל־ישב דך
.tuum nomen laudabunt egenus & afflictus ‡ : affectus pudore
נכלם עני ואביון יהללו שמך׃
à *,tui probri memento :tuam litem litiga ‖ Deus Surge
22 קומה אלהים ריבה ריבך זכר חרפתך מני־
ſonitus :tuorum hoſtium vocis obliuiſcaris Ne .die omni ſtulto
23 נבל כל־היום׃ אל־תשכח קול צרריך שאון
.ſemper aſcendens tibi obſiſtẽtium ‡
קמיך עלה תמיד׃

PSALMVS LXXV. עה

.canticum Aſaph ipſi cantus ,corrumpas † ne , Victori
1 למנצח אל־תשחת מזמור לאסף שיר׃
:tuũ nomen ‡ propinquum & ,ſumus confeſſi , Deus tibi ſumus Confeſſi
2 הודינו לך אלהים הודינו וקרוב שמך
ego :ſtatutum tempus accepero Cùm .tua mirabilia narrant *
3 ספרו נפלאותיך׃ כי אקח מועד אני
:eius habitatores omnes & ,terra Liquefacti ‡ .iudicabo rectitudines ‖
4 מישרים אשפט׃ נמגים־ארץ וכל־ישביה
, inſanis Dixi .Selah ,eius columnas æquilibrio direxi ego
5 אנכי תכנתי עמודיה סלה׃ אמרתי להוללים
extollatis Ne .cornu exaltetis Ne ,impiis & :inſaniatis Ne
6 אל־תהלו ולרשעים אל־תרימו קרן׃ אל־תרימו
.præfracto † collo in loquamini ‡ :veſtrum cornu excelſum in
למרום קרנכם תדברו בצואר עתק׃
.montium ‖ deſerto à nec :Occidẽte ab & , ‡ exitu ab non Quia
7 כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים׃
.exaltabit hunc & ,humiliabit hunc :iudicans Deus Quoniam
8 כי־אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים׃
,mixto * plenus ,rubuit vinum & ,DOMINI manu in calix Quia
9 כי כוס ביד־יהוה ויין חמר מלא מסך
omnes bibent ,exprimẽt ‡ eius fæces Veruntamen .hoc ex effudit &
ויגר מזה אך־שמריה ימצו ישתו כל
cantabo : ſeculum in annunciabo ego Et .terræ impij
10 רשעי־ארץ׃ ואני אגיד לעלם אזמרה
exaltabuntur :concidam † impiorum cornua omnia Et .Iahacob Deo
11 לאלהי יעקב׃ וכל־קרני רשעים אגדע תרוממנה
.iuſti cornua
קרנות צדיק׃

PSALM. LXXVI. עו

canticum Aſaph ipſi cantus ,modulis † in Victori
1 למנצח בנגינת מזמור לאסף שיר׃
.eius nomen magnum Iſrael in :Deus Iehudah in Notus
2 נודע ביהודה אלהים בישראל גדול שמו׃
.Siion in eius habitatio & :eius tabernaculum Salem in fuit Et
3 ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון׃
,bellum ac ,gladium & ,ſcutum :arcus ignita iacula ‡ confregit Ibi
4 שמה שבר רשפי־קשת מגן וחרב ומלחמה
.Selah .præda † montibus præ potens ‡ : tu * Illuſtris
5 סלה׃ נאור אתה אדיר מהררי־טרף׃
non & : ſuum ſomnum ‖ dormitauerunt ,corde fortes fuerunt Spoliati
6 אשתוללו אבירי לב נמו שנתם ולא־
tua increpatione Ab .ſuas manus roboris * viri omnes inuenerunt
7 מצאו כל־אנשי־חיל ידיהם׃ מגערתך
.equus & ,currus & ,eſt ſoporatus :Iahacob Deus
אלהי יעקב נרדם ורכב וסוס׃
?tua naris tunc ‡ ex ,tuas facies ad † ſtabit quis & : tu ‖ terribilis Tu
8 אתה נורא אתה ומי־יעמד לפניך מאז אפך׃
.quieuit & timuit terra :iudicium feciſti audire cælis E
9 משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה׃
. Selah ,terrę manſuetos ‡ omnes ſeruandum ad † Deus iudicium ad ſurgendo In
10 בקום־למשפט אלהים להושיע כל־ענוי־ארץ סלה׃

Tuus eſt
† tua eſt
‡ minus
כון
יצר
‡ ſpreuit
‖ congregationi inimicorum
* congregationis pauperum
חיה ענה
† habitaculis iniquorum.
‡ pauper
‡ pauper & mendicus
‖ iudica cauſſ
* quo affectus
ונך רוב
‡ inimicorum tuorũ aſcẽd
קום
† diſperdas
שיר ידה
Confitemur
confitemur
‡ eſt
* recenſendo
לקח יעד
‖ rectè ‡ Liquefacta eſt
מוג
תכן
הלל רום
‡ ne † pugna
‡ ſolis, nec
nit exalta
יצא
רום
* eſt
‡ quas
גר מצה
שתה
גדע
† cõſtringã
† pſalmis
שיר
היה סכך
‡ ſagittas
מגן
* es
† rapacibus
‖ in ſomno
נום
* robuſti
in manib
Propter
pationẽ
les † coram
‡ quo tempore
cœperit
ירא
Cùm ſurg
† vt ſeruet
‡ humiles
ישע ענה

non *ad vsque* ‡, pacis multitudo & :iustus eius diebus in Florebit
7 †יִפְרַח־בְּיָמָיו צַדִּיק וְרֹב שָׁלוֹם עַד־בְּלִי
ad vsque flumine à & ,mare ad vsque mari à Dominabiturque .*lunam* †
8 יָרֵחַ׃ †וְיֵרְדְּ מִיָּם עַד־יָם וּמִנָּהָר עַד־
eius inimici & ,*solitudinicolæ se incuruabunt eius facies* Ad* .terræ terminos
9 אַפְסֵי־אָרֶץ׃ †לְפָנָיו יִכְרְעוּ צִיִּים וְאֹיְבָיו
:reddent munus insularum & , *Tharsis* ‖ Reges .lingent *puluerem* ‡
10 עָפָר יְלַחֵכוּ׃ †מַלְכֵי תַרְשִׁישׁ וְאִיִּים מִנְחָה יָשִׁיבוּ
omnes ei se incuruabunt Et .offerent *honorarium* ‡ Seba & ,*Scheba* † reges
11 מַלְכֵי שְׁבָא וּסְבָא אֶשְׁכָּר יַקְרִיבוּ׃ †וְיִשְׁתַּחֲווּ־לוֹ כָל־
egenum ‡ eruet Quia .ei seruient gentes omnes :reges
12 מְלָכִים כָּל־גּוֹיִם יַעַבְדוּהוּ׃ †כִּי־יַצִּיל אֶבְיוֹן
.*ei* auxiliator † non *&* ,*afflictum* ‡ & :clamantem
מְשַׁוֵּעַ וְעָנִי וְאֵין־עֹזֵר לוֹ׃
.seruabit *egenorum* * animas & :*egeno & ,tenui super* ‖ Parcet
13 †יָחֹס עַל־דַּל וְאֶבְיוֹן וְנַפְשׁוֹת אֶבְיוֹנִים יוֹשִׁיעַ׃
erit pretiosus & : eorum animam redimet *extorsione ab* ‡ & , dolo A
14 †מִתּוֹךְ וּמֵחָמָס יִגְאַל נַפְשָׁם וְיֵיקַר
,*Scheba* † auro de ei dabit & ,viuet Et .eius oculis in eorum sanguis
15 דָּמָם בְּעֵינָיו׃ †וִיחִי וְיִתֶּן־לוֹ מִזְּהַב שְׁבָא
.ei benedicet die tota :semper eo pro orabit &
וְיִתְפַּלֵּל בַּעֲדוֹ תָמִיד כָּל־הַיּוֹם יְבָרֲכֶנְהוּ׃
Lebanō sicut *perstrepet* ‡ ,montiū capite in * terra in ,frumēti *particula* Erit
16 †יְהִי פִסַּת־בַּר בָּאָרֶץ בְּרֹאשׁ הָרִים יִרְעַשׁ כַּלְּבָנוֹן
.terræ herba sicut ciuitate *à* ‖ florebunt & :eius fructus
פִּרְיוֹ וְיָצִיצוּ מֵעִיר כְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ׃
,eius nomen *filiabitur solis facies ad* ‡ :seculum in eius nomen Erit
17 †יְהִי שְׁמוֹ לְעוֹלָם לִפְנֵי־שֶׁמֶשׁ יִנּוֹן שְׁמוֹ
.eum beatificabunt † ,gentes omnes eo in benedicentur &
וְיִתְבָּרְכוּ בוֹ כָּל־גּוֹיִם יְאַשְּׁרוּהוּ׃
mirabilia *faciens* ‡ :Israel Deus Deus DOMINVS Benedictus
18 †בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹשֵׂה נִפְלָאוֹת
repleblitur & ,seculum in eius gloriæ nomen benedictum Et .*ipse* solus
19 לְבַדּוֹ׃ †וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וְיִמָּלֵא
.amen & ,Amen * ,terra omnis eius glōria
כְבוֹדוֹ אֶת־כֹּל הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן׃
.Isai filij Dauid orationes sunt Consummatæ
20 †כָּלּוּ תְפִלּוֹת דָּוִד בֶּן־יִשָׁי׃

‡ donec, רְבַב, † sit luna. רְדֵה, * Coram illo procident habitatores deserti, צִיָּה, ‡ terram ‖ maris, אִי שׁוּב, † Seba Arabicę ‡ Aethiopicæ munus שְׁחָה, ‡ pauperem נָצַל אֲבָה, ‡ pauperem, cui † est ‖ pauperi, & inopi, * pauperum חוּס דָּלַל, ‡ iniquitate † Seba Arabicæ חָיָה, pugillus * satus ‡ cōcutietur פַּס, ‖ in פָּרָה, ‡ ante solem propagabitur נִין יִנּוֹן ק, † & ‡ quia fecit * *Verum, & verum sit.* כָּלַל פָּלַל

ספר שלישי

PSALMVS LXXIII. עג

mundis ‡ Deus Israeli * bonus Profecto .Asaph ipsi Cantus
1 †מִזְמוֹר לְאָסָף אַךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים לְבָרֵי
nihil quasi † :*mei* pedes declinauerunt *parum quasi ego* ‡ Et .corde
2 לֵבָב׃ †וַאֲנִי כִּמְעַט נָטָוּי רַגְלָי כְּאַיִן
.mei gressus sunt effusi
שֻׁפְּכָה אֲשֻׁרָי׃
.*videbo* ‡ impiorum pacem :insanos in zelaui Quia
3 †כִּי קִנֵּאתִי בַּהוֹלְלִים שְׁלוֹם רְשָׁעִים אֶרְאֶה׃
.eorum fortitudo ‡ sana & ,corū morte in ligamenta † non Quia
4 †כִּי אֵין חַרְצֻבּוֹת לְמוֹתָם וּבָרִיא אוּלָם׃
.flagellabuntur non hominibus cum & :*ipsi* * non hominis labore In
5 †בַּעֲמַל אֱנוֹשׁ אֵינֵמוֹ וְעִם־אָדָם לֹא יְנֻגָּעוּ׃
.*eos iniquitas ornamento inuoluet* † :superbia eos *ligauit torque* ‡ Ideo
6 †לָכֵן עֲנָקַתְמוֹ גַאֲוָה יַעֲטָף־שִׁית חָמָס לָמוֹ׃
.cordis *imaginationes* ‡ transierunt :eorum *oculus* ‡ adipe præ Exiit ‖
7 †יָצָא מֵחֵלֶב עֵינֵמוֹ עָבְרוּ מַשְׂכִּיּוֹת לֵבָב׃
.*loquentur* † excelso de :calumniam *malo in loquentur & ,dissolutos se* Reddent ‡
8 †יָמִיקוּ וִידַבְּרוּ בְרָע עֹשֶׁק מִמָּרוֹם יְדַבֵּרוּ׃
.terra in *ambulabit* ‡ eorum lingua & :suum os cælos in Posuerunt
9 †שַׁתּוּ בַשָּׁמַיִם פִּיהֶם וּלְשׁוֹנָם תִּהֲלַךְ בָּאָרֶץ׃
exprimentur pleni * aquæ & : huc eius populus reuertetur Ideo
10 †לָכֵן יָשׁוּב עַמּוֹ הֲלֹם וּמֵי מָלֵא יִמָּצוּ
?excelso in scientia est & :Deus sciuit quomodo ,dixerunt Et .eis
11 לָמוֹ׃ †וְאָמְרוּ אֵיכָה יָדַע־אֵל וְיֵשׁ דֵּעָה בְעֶלְיוֹן׃
.*facultatē* apprehenderunt seculi *tranquilli* ‡ & ;impij isti Ecce
12 †הִנֵּה־אֵלֶּה רְשָׁעִים וְשַׁלְוֵי עוֹלָם הִשְׂגּוּ־חָיִל׃
.meas *volas mundicia* † in laui & :meum cor mundaui frustra Verè
13 †אַךְ־רִיק זִכִּיתִי לְבָבִי וָאֶרְחַץ בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי׃
.*matutinis in* ‡ mea increpatio & :die omni flagellatus fui Et
14 †וָאֱהִי נָגוּעַ כָּל־הַיּוֹם וְתוֹכַחְתִּי לַבְּקָרִים׃

* est ‡ sed ‡ mei penè † ferè נָטָה נטיו ק, ‡ videns. כו ק, † sunt ‡ est * sunt: ‡ coronauit † operiet se vt tollat prædam sibi. שׁוּת, ‖ Egressi sunt ‡ oculi ‡ cogitatiōes ‡ Dissoluerunt, & locuti sunt maliciosè † locuti sunt. שָׁכָה מוּק, ‡ graditur * calicis יָשׁוּב מָצָה ק, עָלָה, ‡ pacem habentes ‖ diuitias. נָשַׂג, † innocentia manus נָקָה כַּף, ‡ singulo mane

PSALM. LXXIII.

Si ,dicebam narrabo sicut hoc: ecce generatio filiorum tuorum †
15 †אִם־אָמַרְתִּי אֲסַפְּרָה כְמוֹ הִנֵּה דוֹר בָּנֶיךָ
.sum præuaricatus Et putabam scire hoc: ‡ labor * *ipsum*
16 בָגָדְתִּי׃ †וָאֲחַשְּׁבָה לָדַעַת זֹאת עָמָל הִיא
.meis oculis in Donec *ad* intrem sanctuaria Dei: ‖ intelligam
17 בְעֵינָי׃ †עַד־אָבוֹא אֶל־מִקְדְּשֵׁי־אֵל אָבִינָה
.eorum nouissimum Profecto in ‡ lubricis posuisti eos:
18 לְאַחֲרִיתָם׃ †אַךְ בַּחֲלָקוֹת תָּשִׁית לָמוֹ
.desolationes in eos fecisti cadere Quomodo fuerunt in desolationem
19 הִפַּלְתָּם לְמַשּׁוּאוֹת׃ †אֵיךְ הָיוּ לְשַׁמָּה
.terroribus à sunt consumpti ,defecerunt ?subitò ferè
כְרָגַע סָפוּ תַמּוּ מִן־בַּלָּהוֹת׃
Velut somnium ab *expergiscendo*: ‡ domine † *in suscitando*, imaginē eorum
20 †כַּחֲלוֹם מֵהָקִיץ אֲדֹנָי בָּעִיר צַלְמָם
.spernes Quia * *acescet* cor meum: & ‖ *renibus meis acuar.*
21 תִּבְזֶה׃ †כִּי יִתְחַמֵּץ לְבָבִי וְכִלְיוֹתַי אֶשְׁתּוֹנָן׃
Et ego insipiens ‡ , & non cognoscebam: † iumenta eram apud te.
22 †וַאֲנִי־בַעַר וְלֹא אֵדָע בְּהֵמוֹת הָיִיתִי עִמָּךְ׃
Et ego semper tecum ‡: tenuisti *in* manum dexteram meam.
23 †וַאֲנִי תָמִיד עִמָּךְ אָחַזְתָּ בְּיַד יְמִינִי׃
In consilio tuo duces me: & postea * gloriam accipies me.
24 †בַּעֲצָתְךָ תַנְחֵנִי וְאַחַר כָּבוֹד תִּקָּחֵנִי׃
Quis mihi ‡ in cælo? & tecum nolui ‖ in terra.
25 †מִי־לִי בַשָּׁמָיִם וְעִמְּךָ לֹא־חָפַצְתִּי בָאָרֶץ׃
Defecit caro mea , & cor meum , ‡ *rupes* cordis mei , & pars mea †
26 †כָּלָה שְׁאֵרִי וּלְבָבִי צוּר־לְבָבִי וְחֶלְקִי
Deus in seculum. Quoniam ecce * *se elongantes* à te, peribunt:
27 אֱלֹהִים לְעוֹלָם׃ †כִּי־הִנֵּה רְחֵקֶיךָ יֹאבֵדוּ
succidere fecisti omnem fornicantem à te. Et ego ‖ *appropinquatio*
28 הִצְמַתָּה כָּל־זוֹנֶה מִמֶּךָּ׃ †וַאֲנִי קִרֲבַת
Dei mihi bona: posui in domino † DOMINO spem meā: ‡ *ad narrandum*
אֱלֹהִים לִי טוֹב שַׁתִּי בַּאדֹנָי יְהוִה מַחְסִי לְסַפֵּר
omnia opera tua.
כָּל־מַלְאֲכוֹתֶיךָ׃

PSALM. LXXIIII. עד

† *Eruditio* ipsi Asaph. Vt quid Deus elongasti te in ‡ *finem*:
1 †מַשְׂכִּיל לְאָסָף לָמָה אֱלֹהִים זָנַחְתָּ לָנֶצַח
‡ *fumabit nasus tuus in pecus* pascuæ tuæ? Recordare † *cætus tui*,
2 יֶעְשַׁן אַפְּךָ בְּצֹאן מַרְעִיתֶךָ׃ †זְכֹר עֲדָתְךָ
acquisiuisti * *quondam*, redemisti virgam hæreditatis tuæ : montem Sion
קָנִיתָ קֶּדֶם גָּאַלְתָּ שֵׁבֶט נַחֲלָתֶךָ הַר־צִיּוֹן
istum, ‡ habitasti *in eo*. Leua pedes tuos ad desolationes
3 זֶה שָׁכַנְתָּ בּוֹ׃ †הָרִימָה פְעָמֶיךָ לְמַשֻּׁאוֹת
‖ *perpetuitatis*: omnia *malefecit inimicus* in sanctitate. Rugierunt hostes tui
4 נֶצַח כָּל־הֵרַע אוֹיֵב בַּקֹּדֶשׁ׃ †שָׁאֲגוּ צֹרְרֶיךָ
in † *intimo conuentus* tui: posuerunt signa sua signa.
בְּקֶרֶב מוֹעֲדֶךָ שָׂמוּ אוֹתֹתָם אֹתוֹת׃
‡ Cognoscetur *velut* adducens ‡ *in sublime* in perplexitate ligni secures.
5 †יִוָּדַע כְּמֵבִיא לְמָעְלָה בִּסְבָךְ־עֵץ קַרְדֻּמּוֹת׃
Et nunc * *apertiones* eius pariter; *in* bipenni, & malleis † *conquassabunt*.
6 †וְעַתָּה פִּתּוּחֶיהָ יָּחַד בְּכַשִּׁיל וְכֵילַפֹּת יַהֲלֹמוּן׃
Miserunt ‖ *in igne* sanctuaria tua: in terra polluerunt tabernaculum
7 †שִׁלְחוּ בָאֵשׁ מִקְדָּשֶׁךָ לָאָרֶץ חִלְּלוּ מִשְׁכַּן
nominis tui. Dixerunt in corde suo, ‡ *posteri eorum* pariter: incenderūt
8 שְׁמֶךָ׃ †אָמְרוּ בְלִבָּם נִינָם יָחַד שָׂרְפוּ
omnia ‡ *conuenticula* Dei in terra. Signa nostra non videmus , non †
9 כָל־מוֹעֲדֵי־אֵל בָּאָרֶץ׃ †אוֹתֹתֵינוּ לֹא־רָאִינוּ אֵין־
vltrà propheta: & non ‖ nobiscum * *cognoscens* vsque quo.
עוֹד נָבִיא וְלֹא־אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד־מָה׃
Vsquequo Deus, afficiet probris ‡ *hostis*: *blasphemabit* inimicus
10 †עַד־מָתַי אֱלֹהִים יְחָרֶף צָר יְנָאֵץ אוֹיֵב
nomen tuū in ‡ *æternum*? Vt quid † *reduces* manum tuam, & dexterā tuam?
11 שִׁמְךָ לָנֶצַח׃ †לָמָּה תָשִׁיב יָדְךָ וִימִינֶךָ
‖ *ex interiori* sinus tui * *consume*. Et Deus rex meus ‡ ab initio:
12 מִקֶּרֶב חֵיקְךָ כַלֵּה׃ †וֵאלֹהִים מַלְכִּי מִקֶּדֶם
operans salutes in ‡ *interiori* terræ. Tu cōtriuisti *in* fortitudine tua
13 פֹּעֵל יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ׃ †אַתָּה פוֹרַרְתָּ בְעָזְּךָ
mare: confregisti capita cœtorum * *super* aquis. Tu confregisti
14 יָם שִׁבַּרְתָּ רָאשֵׁי תַנִּינִים עַל־הַמָּיִם׃ †אַתָּה רִצַּצְתָּ
capita Leuiathan: † *dabis* eum escam populo ‡ *solitudinicolis*. Tu
15 רָאשֵׁי לִוְיָתָן תִּתְּנֶנּוּ מַאֲכָל לְעָם לְצִיִּים׃ †אַתָּה
‖ *rupisti* fontem, & torrentem: tu siccasti fluuios † *fortitudinis*.
בָקַעְתָּ מַעְיָן וָנָחַל אַתָּה הוֹבַשְׁתָּ נַהֲרוֹת אֵיתָן׃

† *dixit* quod * est ‡ sed, נָפַל, סוּף, תָּמַם, expergefacto † homine e-rimus † cùm suscitaueris eos, * dolore fuerat affectum ‖ lumbi mei acuti fuerant ‖ & ‡ fui: קְנָה כָּלָה, שָׁכַן יָדַע, יָעַץ לָקַח, ‡ ad † est ‡ quippiam * robur † est, * qui se elongant, ‖ noui, quòd accessus ad Deum mihi est bonus † Deo ‡ vt narrem שׁוּח חָסָה; † Intellectus ‖ seculum: ‡ & fumat furor tuus contra pecudes † congregatio tua quam ‡ ab antiquo, quod ‡ in quo רָעָה רוּם, ‡ duraturas in seculū: super omnem inimicum qui malefecit רוּעַ, ‖ medio tabernaculi יָעַר שׂוּם, ‡ Contritum est ‡ supernè ‖ caelaturas ‡ contuderunt, ‖ ignem in ‡ depopulemur eos ‡ tabernacula ‡ est נִין רָאָה, ‡ qui cognoscat, * aduersarius ‡ spernet ‖ seculum? ‡ reducis ‖ medio ‡ nō educis inimicum consumē ‡ est חֵיק טוּב, ‖ medio ‡ in ‡ dedisti ‖ deserta incolentibus פּוּר רָצַץ ‡ disrupisti ‡ fortes.

: tua misericordia ‡ bona quoniam , DOMINE me Exaudi
17 עֲנֵנִי יְהוָה כִּי־טוֹב חַסְדֶּךָ
ne Et . me ad respice tuarum miserationũ multitudinem secundum
18 כְּרֹב רַחֲמֶיךָ פְּנֵה אֵלָי׃ וְאַל־
, festina , mihi † angustia quoniam : tuo seruo à tuas facies ‡ abscondas
תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מֵעַבְדֶּךָ כִּי־צַר־לִי מַהֵר
propter : eam redime , meam animam ad Appropinqua . me exaudi
19 קָרְבָה אֶל־נַפְשִׁי גְאָלָהּ לְמַעַן עֲנֵנִי׃
, meum probrum nosti Tu . me redime meos inimicos
20 אֹיְבַי פְּדֵנִי׃ אַתָּה יָדַעְתָּ חֶרְפָּתִי
. mei hostes omnes * te coram : meam ignominiam & , meum pudorem &
וּבָשְׁתִּי וּכְלִמָּתִי נֶגְדְּךָ כָּל־צוֹרְרָי׃
, condolendum ad ‡ expectaui & , fui anxius † & , meũ cor contriuit Probrum
21 חֶרְפָּה שָׁבְרָה לִבִּי וָאָנוּשָׁה וָאֲקַוֶּה לָנוּד
meam escam in dederunt Et . inueni non & , consolantes & : ‡ non &
22 וָאַיִן וְלַמְנַחֲמִים וְלֹא מָצָאתִי׃ וַיִּתְּנוּ בְּבָרוּתִי
eorum mensa Erit . acetum mihi propinauerunt mea siti in & : fel
23 רֹאשׁ וְלִצְמָאִי יַשְׁקוּנִי חֹמֶץ׃ יְהִי־שֻׁלְחָנָם
Obscurabuntur . offendiculum in , paces ad & : laqueum in suas facies ad
24 לִפְנֵיהֶם לְפָח וְלִשְׁלוֹמִים לְמוֹקֵשׁ׃ תֶּחְשַׁכְנָה
. facies nutare semper eorum lumbos & : videndo à * eorum oculi
עֵינֵיהֶם מֵרְאוֹת וּמָתְנֵיהֶם תָּמִיד הַמְעַד׃
. eos comprehendat tui nasi ‡ furor & : tuam iram eos super Effunde
25 שְׁפָךְ־עֲלֵיהֶם זַעְמֶךָ וַחֲרוֹן אַפְּךָ יַשִּׂיגֵם׃
. habitans ‡ sit ne eorum tentoriis † in : desolatum eorũ palatium Sit
26 תְּהִי־טִירָתָם נְשַׁמָּה בְּאָהֳלֵיהֶם אַל־יְהִי יֹשֵׁב׃
dolorem ad ‡ & : sunt persecuti , percussisti quem in ‡ Quoniam
27 כִּי־אַתָּה אֲשֶׁר־הִכִּיתָ רָדָפוּ וְאֶל־מַכְאוֹב
: eorũ iniquitatem super iniquitatem Da . narrabunt tuorũ vulneratorum
28 חֲלָלֶיךָ יְסַפֵּרוּ׃ תְּנָה־עָוֺן עַל־עֲוֺנָם
: viuentium libro è Deleantur . tuam iustitiam in ingrediantur non &
29 וְאַל־יָבֹאוּ בְּצִדְקָתֶךָ׃ יִמָּחוּ מִסֵּפֶר חַיִּים
: dolens & , afflictus ‡ ego Et . scribantur non iustis cum &
וְעִם צַדִּיקִים אַל־יִכָּתֵבוּ׃ וַאֲנִי עָנִי וְכוֹאֵב
30 : cantico in † Dei nomen Laudabo . me eleuabit Deus tua salus
יְשׁוּעָתְךָ אֱלֹהִים תְּשַׂגְּבֵנִי׃ אֲהַלְלָה שֵׁם־אֱלֹהִים בְּשִׁיר
31 , DOMINO erit melior ‡ Et . confessione in eum magnificabo &
וַאֲגַדְּלֶנּוּ בְתוֹדָה׃ וְתִיטַב לַיהוָה
32 , humiles Viderunt . vngulificans * , cornificans vitulus ‡ , bos quàm
33 מִשּׁוֹר פָּר מַקְרִן מַפְרִיס׃ רָאוּ עֲנָוִים
Quoniam . vestrum cor viuet & , Deum quærentes ‡ ; gaudebunt *
34 יִשְׂמָחוּ דֹּרְשֵׁי אֱלֹהִים וִיחִי לְבַבְכֶם׃ כִּי־
. despexit non suos vinctos & ; DOMINUS egenos ad audiens ‡
שֹׁמֵעַ אֶל־אֶבְיוֹנִים יְהוָה וְאֶת־אֲסִירָיו לֹא בָזָה׃
. eis in repens omne & , maria : terra & , cæli eum Laudent
35 יְהַלְלוּהוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ יַמִּים וְכָל־רֹמֵשׂ בָּם׃
: Iehudah ciuitates ædificabit & , Siion seruabit Deus Quoniam
36 כִּי אֱלֹהִים יוֹשִׁיעַ צִיּוֹן וְיִבְנֶה עָרֵי יְהוּדָה
eius seruorum semen Et . eam accipiẽt hæreditate & , ibi habitabunt &
37 וְיָשְׁבוּ שָׁם וִירֵשׁוּהָ׃ וְזֶרַע עֲבָדָיו
. ea in habitabunt eius nomen diligentes & : eam hæreditabunt
יִנְחָלוּהָ וְאֹהֲבֵי שְׁמוֹ יִשְׁכְּנוּ־בָהּ׃

‡ est / עָנָה / רָבַב / ‡ faciem tuā † est / צַר / animā meā / פָּדָה / * sunt / בּוֹשׁ / † dolui ‡ qui condolerent, ‡ fuit / הָיָה / coram eis laqueus: & retributiones / * ne videant / [illegible] / ‡ ira tua / ‡ tabernaculis / ‡ qui habitat / * cum iisque / punitionem iniquitatis / ‡ sum pauper, † cum / ‡ pulchrior / ‡ quàm / ‡ audit pauperes / ‡ hæreditate accipient

PSALMUS LXX. ע

. recordandum ad Dauid ipsi Victori
1 לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד לְהַזְכִּיר׃
. festina mei auxilium ad DOMINE : me liberandum ad Deus
2 אֱלֹהִים לְהַצִּילֵנִי יְהוָה לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה׃
Conuertantur. meam animam quærentes erubescant & afficientur Pudore
3 יֵבֹשׁוּ וְיַחְפְּרוּ מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי יִסֹּגוּ
super ‡ Conuertantur . meum malum volentes : erubescant & , retrorsum
4 אָחוֹר וְיִכָּלְמוּ חֲפֵצֵי רָעָתִי׃ יָשׁוּבוּ עַל־
lætentur & , Gaudeant . euge , euge dicentes ‡ , sui pudoris mercede
5 עֵקֶב בָּשְׁתָּם הָאֹמְרִים הֶאָח הֶאָח׃ יָשִׂישׂוּ וְיִשְׂמְחוּ
diligentes * , Deus magnificetur : semper dicent & , te quærentes omnes te in
בְּךָ כָּל־מְבַקְשֶׁיךָ וְיֹאמְרוּ תָמִיד יִגְדַּל אֱלֹהִים אֹהֲבֵי
, mihi ‡ festina Deus , indigus & , afflictus ‡ ego Et . tuam salutem
6 יְשׁוּעָתֶךָ׃ וַאֲנִי עָנִי וְאֶבְיוֹן אֱלֹהִים חוּשָׁה־לִּי
. tardaueris ne DOMINE : tu ‡ meus erutor & , meum auxilium
עֶזְרִי וּמְפַלְטִי אַתָּה יְהוָה אַל־תְּאַחַר׃

‡ in erutus / עָזַר / ‡ pro / * qui dicunt / * qui diligunt / ‡ egenus, pauper sum / חָשָׁה / Propter, tua retribuendo / פָּלַט

PSALM. LXXI. עא

. seculum in afficiar pudore ne : speraui DOMINE te In
1 בְּךָ־יְהוָה חָסִיתִי אַל־אֵבוֹשָׁה לְעוֹלָם׃
. me serua & , tuã aurẽ me ad inclina : me erues ‡ & , me eripies tua iustitia In
2 בְּצִדְקָתְךָ תַּצִּילֵנִי וּתְפַלְּטֵנִי הַטֵּה־אֵלַי אָזְנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנִי׃

: me seruare præcepisti , iugiter ingrediendũ ad habitaculi petram in mihi Esto
3 הֱיֵה לִי לְצוּר מָעוֹן לָבוֹא תָּמִיד צִוִּיתָ לְהוֹשִׁיעֵנִי
manu è me erue mi Deus . tu † mea munitio & , mea petra quia
4 כִּי־סַלְעִי וּמְצוּדָתִי אָתָּה׃ אֱלֹהַי פַּלְּטֵנִי מִיַּד
: mea expectatio tu Quoniam . violenti ‡ & , peruertentis vola ‡ è : impij
5 רָשָׁע מִכַּף מְעַוֵּל וְחוֹמֵץ׃ כִּי־אַתָּה תִקְוָתִי
sum innixus te Super . meis pueritiis * ab mea fiducia DOMINUS ‡ , domine
6 אֲדֹנָי יֱהוִה מִבְטַחִי מִנְּעוּרָי׃ עָלֶיךָ נִסְמַכְתִּי
. semper mea laus te in : meus eductor tu meæ matris visceribus à ventre de ‡
מִבֶּטֶן מִמְּעֵי אִמִּי אַתָּה גוֹזִי בְּךָ תְהִלָּתִי תָמִיד׃
. fortis mea spes tu & : multis fui portentum Tanquam
7 כְּמוֹפֵת הָיִיתִי לְרַבִּים וְאַתָּה מַחֲסִי־עֹז׃
. tua gloria die tota : tua laude meum os Repleatur
8 יִמָּלֵא פִי תְּהִלָּתֶךָ כָּל־הַיּוֹם תִּפְאַרְתֶּךָ׃
, meā fortitudinem deficere secundum † : senectutis tẽpore in me proiicias Ne
9 אַל־תַּשְׁלִיכֵנִי לְעֵת זִקְנָה כִּכְלוֹת כֹּחִי
custodientes & : mihi ‡ mei inimici dixerunt ‡ Quia . me derelinquas ne
10 אַל־תַּעַזְבֵנִי׃ כִּי־אָמְרוּ אוֹיְבַי לִי וְשֹׁמְרֵי
: eum dereliquit Deus : Dicendo . pariter sunt consiliati meam animam
11 נַפְשִׁי נוֹעֲצוּ יַחְדָּו׃ לֵאמֹר אֱלֹהִים עֲזָבוֹ
. eruens ‡ non quia , eum comprehendite & , persequimini
רִדְפוּ וְתִפְשׂוּהוּ כִּי־אֵין מַצִּיל׃
. festina meũ auxilium ad mi Deus : me à elongeris ne Deus
12 אֱלֹהִים אַל־תִּרְחַק מִמֶּנִּי אֱלֹהַי לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה׃
, probro operiantur , meæ animæ aduersarij deficiant , afficiantur Pudore
13 יֵבֹשׁוּ יִכְלוּ שֹׂטְנֵי נַפְשִׁי יַעֲטוּ חֶרְפָּה
, expectabo semper ego Et . meum malum quærentes ; pudore &
14 וּכְלִמָּה מְבַקְשֵׁי רָעָתִי׃ וַאֲנִי תָּמִיד אֲיַחֵל
narrabit meum Os . tuam laudem omnem super adiiciam &
15 וְהוֹסַפְתִּי עַל־כָּל־תְּהִלָּתֶךָ׃ פִּי יְסַפֵּר
. numeros cognoui non quoniā : tuā salutem die tota , tuā iustitiam
צִדְקָתֶךָ כָּל־הַיּוֹם תְּשׁוּעָתֶךָ כִּי לֹא יָדַעְתִּי סְפֹרוֹת׃
tuæ iustitiæ recordabor : DOMINI † domini fortitudines in Introibo
16 אָבוֹא בִּגְבֻרוֹת אֲדֹנָי יֱהוִה אַזְכִּיר צִדְקָתְךָ
annunciabo hactenus & : meis pueritiis à me docuisti Deus . solius
17 לְבַדֶּךָ׃ אֱלֹהִים לִמַּדְתַּנִי מִנְּעוּרָי וְעַד־הֵנָּה אַגִּיד
Deus ‡ : caniciem & , senium ad vsque etiam Et . tua mirabilia
18 נִפְלְאוֹתֶיךָ׃ וְגַם עַד־זִקְנָה וְשֵׂיבָה אֱלֹהִים
omni : generationi tuum brachium annũciem donec , me derelinquas ne
אַל־תַּעַזְבֵנִי עַד־אַגִּיד זְרוֹעֲךָ לְדוֹר לְכָל־
in vsque Deus tua iustitia Et . tuam fortitudinem est venturus *
19 יָבוֹא גְּבוּרָתֶךָ׃ וְצִדְקָתְךָ אֱלֹהִים עַד־
: tu sicut quis Deus : magna ‡ fecisti quæ , excelsum
מָרוֹם אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ גְדֹלוֹת אֱלֹהִים מִי כָמוֹךָ׃
reuerteris * , malas & , multas angustias mihi ostendisti Qui
20 אֲשֶׁר הִרְאִיתַנוּ צָרוֹת רַבּוֹת וְרָעוֹת תָּשׁוּב
. me facies ‡ ascendere reuerteris ‡ terræ voraginibus ex & : me viuificabis ‡
תְּחַיֵּינוּ וּמִתְּהֹמוֹת הָאָרֶץ תָּשׁוּב תַּעֲלֵנוּ׃
. me consolaberis circuibis * & : meam magnitudinem Multiplicabis ‡
21 תֶּרֶב גְּדֻלָּתִי וְתִסֹּב תְּנַחֲמֵנִי׃
tuam veritatem , Nebel instrumento in tibi confitebor ego Etiam
22 גַּם־אֲנִי אוֹדְךָ בִכְלִי־נֶבֶל אֲמִתְּךָ
Prædicabunt ‡ . Israel sancte : cithara in tibi cantabo mi Deus
23 אֱלֹהָי אֲזַמְּרָה לְךָ בְכִנּוֹר קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃ תְּרַנֵּנָּה
. redemisti quam mea anima & : tibi cantauero cùm , mea labia
שְׂפָתַי כִּי אֲזַמְּרָה־לָּךְ וְנַפְשִׁי אֲשֶׁר פָּדִיתָ׃
quia : tuam iustitiam loquetur die tota mea lingua Insuper
24 גַּם־לְשׁוֹנִי כָּל־הַיּוֹם תֶּהְגֶּה צִדְקָתֶךָ כִּי־
. meum malum quærentes erubuerunt quia , sunt affecti pudore
בֹשׁוּ כִּי־חָפְרוּ מְבַקְשֵׁי רָעָתִי׃

robustū habitaculum, vt ingrediar / צוּר / † es / ‡ manu * opprimentis. / קָוָה / ‡ Deus * adolescētia mea. Tibi / ‡ ab vtero, de ventre / הָיָה עֹז / הָלַל / † cū defecerit fortitudo mea, / כָּלָה / ‡ locuti sunt aduersum me / יָעַץ / ‡ est qui eruat. / נָצַל / חושה / בּוֹשׁ עָטָה / רוּעַ / הָלַל פָּה / יָשַׁע / † Dei: & / ab adolescentia mea: / נָגַד / ‡ tu / * qui / ‡ sunt / עָשָׂה / * conuersus / רָאָה / ‡ viuificabis ‡ conuersus ‡ faciebas / עָלָה / † Multiplicabis * conuersus consolaberis / סָבַב / ‡ Laudabunt / פָּדָה

PSALM. LXXII. עב

tuam iustitiam & : da regi tua iudicia Deus . Selomoh Ipsi
1 לִשְׁלֹמֹה אֱלֹהִים מִשְׁפָּטֶיךָ לְמֶלֶךְ תֵּן וְצִדְקָתְךָ
tuos afflictos & : iustitia in tuũ populum Iudicabit . regis filio
2 לְבֶן־מֶלֶךְ׃ יָדִין עַמְּךָ בְצֶדֶק וַעֲנִיֶּיךָ
iustitia in ‡ colles & : populo pacem montes Deferent . iudicio in
3 בְמִשְׁפָּט׃ יִשְׂאוּ הָרִים שָׁלוֹם לָעָם וּגְבָעוֹת בִּצְדָקָה׃
. oppressorem contundet & : egeni ‡ filios seruabit , populi afflictos † Iudicabit
4 יִשְׁפֹּט עֲנִיֵּי־עָם יוֹשִׁיעַ לִבְנֵי אֶבְיוֹן וִידַכֵּא עוֹשֵׁק׃
. generationum generatio , lunæ facies ad ‡ & : sole cum te Timebunt
5 יִירָאוּךָ עִם־שָׁמֶשׁ וְלִפְנֵי יָרֵחַ דּוֹר דּוֹרִים׃
. terræ stillicidium * imbres sicut , vellus super pluuia sicut Descendet
6 יֵרֵד כְּמָטָר עַל־גֵּז כִּרְבִיבִים זַרְזִיף אָרֶץ׃

נָתַן / pauperes / דִּין / ‡ iustitiam. / נָשָׂא / † pauperes ‡ pauperis: confringet calumniatorem. / עָנָה יָשַׁע / ‡ dum fuerit luna in generatione * stillantes super terram.

gaudebunt & ;Dei facies ad† exultabunt ,lætabuntur iusti Et
4 † וְצַדִּיקִים יִשְׂמְחוּ יַעַלְצוּ לִפְנֵי אֱלֹהִים וְיָשִׂישׂוּ
æquitantem* exaltate ,eius nomini canite ,Deo Cantate lætitia in
בְשִׂמְחָה׃ † שִׁירוּ לֵאלֹהִים זַמְּרוּ שְׁמוֹ סֹלּוּ לָרֹכֵב 5
.eius facies ad* exultate & ,eius nomen† Iah in ,cælis supremis in
בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְזוּ לְפָנָיו׃
habitaculo in Deus :viduarum iudex & ,pupillorum Pater
6 † אֲבִי יְתוֹמִים וְדַיַּן אַלְמָנוֹת אֱלֹהִים בִּמְעוֹן
,domo in vnicos habitare faciens* Deus .suæ sanctitatis
קָדְשׁוֹ׃ † אֱלֹהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה 7
habitauerunt rebelles veruntamen :compedibus in vinctos educens
מוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשָׁרוֹת אַךְ סוֹרְרִים שָׁכְנוּ
te incedente in :tui populi facies ad te egrediendo in* ,Deus .siccum †
צְחִיחָה׃ † אֱלֹהִים בְּצֵאתְךָ לִפְנֵי עַמֶּךָ בְּצַעְדְּךָ 8
distillauerunt cæli etiam ,tremuit Terra .Selah ,solitudine in
בִישִׁימוֹן סֶלָה׃ † אֶרֶץ רָעָשָׁה אַף־שָׁמַיִם נָטְפוּ 9
.Israel Dei* ,Dei faciebus* à ;* Sinai hic Dei faciebus* à
מִפְּנֵי אֱלֹהִים זֶה סִינַי מִפְּנֵי אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
,tuam hæreditatem† ;Deus, fecisti eleuare munificentiarum Pluuiam
10 † גֶּשֶׁם נְדָבוֹת תָּנִיף אֱלֹהִים נַחֲלָתְךָ
.eam confirmasti tu ,confectam labore† &
וְנִלְאָה אַתָּה כוֹנַנְתָּהּ׃
pauperi tua bonitate in parabis* :ea in habitauerunt tua Societas*
11 † חַיָּתְךָ יָשְׁבוּ־בָהּ תָּכִין בְּטוֹבָתְךָ לֶעָנִי
exercitus annunciatricum† :sermonem dabit Dominus .Deus
12 אֱלֹהִים׃ † אֲדֹנָי יִתֶּן־אֹמֶר הַמְבַשְּׂרוֹת צָבָא
habitatio* & :fugiebant ,fugiebant exercituum Reges .multus*
13 רָב׃ † מַלְכֵי צְבָאוֹת יִדֹּדוּן יִדֹּדוּן וּנְוַת
.spolium* diuidebat domus
בֵּית תְּחַלֵּק שָׁלָל׃
:argento in tecta* columbæ pennæ† ,tripodes inter accubueritis† Si
14 † אִם־תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפַתָּיִם כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף
reges Saddai dissipando In† .auro flauo in eius alæ &
15 † בְּפָרֵשׂ שַׁדַּי מְלָכִים וְאֶבְרוֹתֶיהָ בִּירַקְרַק חָרוּץ׃
:Basan mons * Dei Mons .Salmon in nix vt albescebas† ,ea in
16 † הַר־אֱלֹהִים הַר־בָּשָׁן בָּהּ תַּשְׁלֵג בְּצַלְמוֹן׃
.Basan mons gibborum† mons
הַר גַּבְנֻנִּים הַר־בָּשָׁן׃
Deus desiderauit† motem ,gibbosi* montes despicitis* quid Vt
17 † לָמָּה תְּרַצְּדוּן הָרִים גַּבְנֻנִּים הָהָר חָמַד אֱלֹהִים
.æternum* in inhabitabit DOMINVS etiam ;eum inhabitare
לְשִׁבְתּוֹ אַף־יְהוָה יִשְׁכֹּן לָנֶצַח׃
,eis in* Dominus : duplicata† millia myriades duæ* Dei Currus
18 † רֶכֶב אֱלֹהִים רִבֹּתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן אֲדֹנָי בָם
captiuam duxisti ,altitudinem in Ascendisti .sanctitate in Sinai
19 סִינַי בַּקֹּדֶשׁ׃ † עָלִיתָ לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ
inhabitandum ad* ,rebelles etiam & :homine* in dona accepisti ,captiuitatē
שֶּׁבִי לָקַחְתָּ מַתָּנוֹת בָּאָדָם וְאַף סוֹרְרִים לִשְׁכֹּן
nobis onus in imponet ,die die† Dominus Benedictus .Deum Iah
20 יָהּ אֱלֹהִים׃ † בָּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם יוֹם יַעֲמָס־לָנוּ
,salutes ad Deus* nobis Deus .Selah ,nostram salutem Deus
21 הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ סֶלָה׃ † הָאֵל לָנוּ אֵל לְמוֹשָׁעוֹת
.exitus* mortem ad Adonai* DOMINO &
וְלֵיהוִה אֲדֹנָי לַמָּוֶת תּוֹצָאוֹת׃
verticem ,suorum inimicorum caput transfiget Deus Veruntamen
22 † אַךְ־אֱלֹהִים יִמְחַץ רֹאשׁ אֹיְבָיו קָדְקֹד
Basan ex ,Dominus Dixit .suis delictis in ambulantis ;crinis
23 שֵׂעָר מִתְהַלֵּךְ בַּאֲשָׁמָיו׃ † אָמַר אֲדֹנָי מִבָּשָׁן
.maris profundis de redire faciam :faciam, redire
אָשִׁיב אָשִׁיב מִמְּצֻלוֹת יָם׃
tuorum canum lingua ,sanguine in tuum pedem figas* Vt
24 † לְמַעַן תִּמְחַץ רַגְלְךָ בְּדָם לְשׁוֹן כְּלָבֶיךָ
itinera ;Deus tua itinera Viderunt .ipso ex* inimicis ex
25 מֵאֹיְבִים מִנֵּהוּ׃ † רָאוּ הֲלִיכוֹתֶיךָ אֱלֹהִים הֲלִיכוֹת
cantores Præuenerunt .sanctitate in mei regis ,mei Dei
26 אֵלִי מַלְכִּי בַקֹּדֶשׁ׃ † קִדְּמוּ שָׁרִים
.tympanizantium puellarum medio in ;modulatores* post
אַחַר נֹגְנִים בְּתוֹךְ עֲלָמוֹת תּוֹפֵפוֹת׃
.Israel vena ex* Domino ;Deo benedicite ecclesiis In
27 † בְּמַקְהֵלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים אֲדֹנָי מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל׃
:eorum lapis* ,Iehudah principes ,eis dominās pusillus† Biniamin Ibi
28 † שָׁם בִּנְיָמִן צָעִיר רֹדֵם שָׂרֵי יְהוּדָה רִגְמָתָם
.Naphthali principes ,Zebulun principes
שָׂרֵי זְבֻלוּן שָׂרֵי נַפְתָּלִי׃
hoc Deus fortifica ,tuæ fortitudini tuus Deus Præcepit
29 † צִוָּה אֱלֹהֶיךָ עֻזֶּךָ עוּזָּה אֱלֹהִים זוּ

offerent tibi Ierusalaim super* tuo templo A .nobis es operatus
30 פָּעַלְתָּ לָּנוּ׃ † מֵהֵיכָלֶךָ עַל־יְרוּשָׁלָםִ לְךָ יוֹבִילוּ
tubulorum† congregationem ,cannæ feram Increpa .munus* reges
31 מְלָכִים שָׁי׃ † גְּעַר חַיַּת קָנֶה עֲדַת אַבִּירִים
,populos dispersit :argenti fragmentis in* se gloriantem populorum vitulis in
בְּעֶגְלֵי עַמִּים מִתְרַפֵּס בְּרַצֵּי־כָסֶף בִּזַּר עַמִּים
.volunt conflictus*
קְרָבוֹת יֶחְפָּצוּ׃
faciet currere Aethiopia :Aegypto ex principes magni Venient
32 † יֶאֱתָיוּ חַשְׁמַנִּים מִנִּי מִצְרָיִם כּוּשׁ תָּרִיץ
:Deo cantate terræ Regna .Deo suas manus
33 יָדָיו לֵאלֹהִים׃ † מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ שִׁירוּ לֵאלֹהִים
:quondam† cælorum cælis in Equitanti .Selah ,Domino cantate
34 זַמְּרוּ אֲדֹנָי סֶלָה׃ † לָרֹכֵב בִּשְׁמֵי שְׁמֵי־קֶדֶם
.fortitudinis vocem sua voce in dabit En
הֵן יִתֵּן בְּקוֹלוֹ קוֹל עֹז׃
:eius celsitudo * Israel super ,Deo fortitudinem Date
35 † תְּנוּ עֹז לֵאלֹהִים עַל־יִשְׂרָאֵל גַּאֲוָתוֹ
.ætheribus† in eius fortitudo &
וְעֻזּוֹ בַּשְּׁחָקִים׃
dans* ipse Israel Deus :tuis† sanctuariis à* Deus Terribilis
36 † נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ אֵל יִשְׂרָאֵל הוּא נֹתֵן
.Deus benedictus :populo robora & ,fortitudinem
עֹז וְתַעֲצֻמוֹת לָעָם בָּרוּךְ אֱלֹהִים׃

PSALM. LXIX. סט

.Dauid ipsi Sosannim† super Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ עַל־שׁוֹשַׁנִּים לְדָוִד׃
animam ad vsque aquæ intrauerunt quoniam ;Deus me Serua
2 † הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מַיִם עַד־נָפֶשׁ׃
profunda in veni :status* non & ,profundi cœno* in sum Demersus
3 † טָבַעְתִּי בִּיוֵן מְצוּלָה וְאֵין מָעֳמָד בָּאתִי בְמַעֲמַקֵּי
.me inundauit alueus† & ,aquarum
מַיִם וְשִׁבֹּלֶת שְׁטָפָתְנִי׃
defecerunt ,meum guttur est adustum* ,me clamando in Laboraui
4 † יָגַעְתִּי בְקָרְאִי נִחַר גְּרוֹנִי כָּלוּ
,mei capitis capillis præ* sunt Plures .meo Deo in sperans* :mei oculi
5 עֵינַי מְיַחֵל לֵאלֹהָי׃ † רַבּוּ מִשַּׂעֲרוֹת רֹאשִׁי
:falso† mei inimici me conterentes* sunt roborati :gratis me habentes odio*
שֹׂנְאַי חִנָּם עָצְמוּ מַצְמִיתַי אֹיְבַי שֶׁקֶר
nosti tu Deus .reddam* tunc ,rapui non quæ
6 אֲשֶׁר לֹא־גָזַלְתִּי אָז אָשִׁיב׃ † אֱלֹהִים אַתָּה יָדַעְתָּ
.sunt celata* non te à mea delicta & ;meam stultitiam
לְאִוַּלְתִּי וְאַשְׁמוֹתַי מִמְּךָ לֹא־נִכְחָדוּ׃
DOMINE ,Domine te expectantes me in* afficiantur pudore Ne
7 † אַל־יֵבֹשׁוּ בִי קֹוֶיךָ אֲדֹנָי יְהוִה
.Israel Deus ,te quærentes* me in† erubescant ne exercituum
צְבָאוֹת אַל־יִכָּלְמוּ בִי מְבַקְשֶׁיךָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
.meas facies† confusio operuit :opprobrium sustinui te super† Quoniam
8 † כִּי־עָלֶיךָ נָשָׂאתִי חֶרְפָּה כִּסְּתָה כְלִמָּה פָנָי׃
.meæ matris filiis extraneus & ;meis fratribus fui Alienus
9 † מוּזָר הָיִיתִי לְאֶחָי וְנָכְרִי לִבְנֵי אִמִּי׃
tibi exprobrantium* probra & ;me comedit tuæ domus zelus Quoniam
10 † כִּי־קִנְאַת בֵּיתְךָ אֲכָלָתְנִי וְחֶרְפּוֹת חוֹרְפֶיךָ
.me super ceciderunt
נָפְלוּ עָלָי׃
.mihi opprobria in fuit & ;meæ anima* ieiunio in fleui Et
11 † וָאֶבְכֶּה בַצּוֹם נַפְשִׁי וַתְּהִי לַחֲרָפוֹת לִי׃
.parabolam in eis fui & ;saccum meum vestimentum dedi† Et
12 † וָאֶתְּנָה לְבוּשִׁי שָׂק וָאֱהִי לָהֶם לְמָשָׁל׃
.sicchar bibentium moduli* & ;porta† sedentes me in Eloquentur*
13 † יָשִׂיחוּ בִי יֹשְׁבֵי שָׁעַר וּנְגִינוֹת שׁוֹתֵי שֵׁכָר׃
beneplaciti* tempus ;DOMINE te ad† mea oratione ego Et
14 † וַאֲנִי תְפִלָּתִי־לְךָ יְהוָה עֵת רָצוֹן
tuæ salutis veritate in*,me exaudi ;tuæ misericordiæ multitudine in† Deus
אֱלֹהִים בְּרָב־חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ׃
me habentibus odio ab eripiar :infigar non &* ,luto è me Eripe
15 † הַצִּילֵנִי מִטִּיט וְאַל־אֶטְבָּעָה אִנָּצְלָה מִשֹּׂנְאַי
.aquarum profundis è &
וּמִמַּעֲמַקֵּי־מָיִם׃
profundum me absorbeat nec ,aquarum alueus * me inundet† Ne
16 † אַל־תִּשְׁטְפֵנִי שִׁבֹּלֶת מַיִם וְאַל־תִּבְלָעֵנִי מְצוּלָה
.suum os puteus me super obturet* neque
וְאַל־תֶּאְטַר־עָלַי בְּאֵר פִּיהָ׃

[x] coram Deo,
[x] שׂוּשׂ
[z] eum qui ascendit super cælos,
†nomine
[y] שׁוּר־סָלַל
*coram eo.
lest
[a] דּוּן [b] יָשַׁב
*facit
†in sicco.
*cùm egrederetis corā populo tuo: cùm incedederes per desertum,
[c] יָצָא [d] נוּף
*facie
*tremuit
†qui est Deus
†voluntariā
†propter
†in laborauit,
*Cōgregatio
†locū parare fecisti propter bonitatē tuam
[e] חָיָה [f] עָנָה
†earum quæ annunciant
*magnꝰ erat.
*familia
[g] רָבַב נָדַד
*spolia.
*dormieritis
†eritis sicut
*quæ tecta est
*Cùm dissiparet Omnipotens
†ningere faciebat *est
*excelsus
†saltatis
*excelsi?
†quem
*seculum.
[i] יָשַׁב
*viginti millia,
†angelorum:
*cum
[k] שָׁנָה עָלָה
[m] שָׁבָה
*hominibus:
*vt inhabitarēt Dominū
†quotidie, afferet
lest
[n] יָשַׁע
*Deo *sunt
[o] שׁוּב
*Vt rubescat pes tuus
†ipsis.
[p] רָאָה
[q] שׁוּר
*psallentes;
*qui estis
†paruulus
*duces
[r] רָדָה
†& *quod

verbū ſuā ſagittam tetenderūt :ſuā linguā gladium vt acuerunt Qui
4 אֲשֶׁר שָׁנְנוּ כַחֶרֶב לְשׁוֹנָם דָּרְכוּ חִצָּם דָּבָר
,eū ſagittabūt ſubitò :perfectum abſconditis in ſagittandum Ad .amatū
5 מָר׃ לִירוֹת בַּמִּסְתָּרִים תָּם פִּתְאֹם יֹרֻהוּ
narrabunt :nequam verbum ſibiipſis Roborabunt .timebunt non &
6 וְלֹא יִירָאוּ׃ יְחַזְּקוּ־לָמוֹ דָּבָר רָע יְסַפְּרוּ
?eos videbit Quis ,dixerunt :laqueos abſcondendum ad
לִטְמוֹן מוֹקְשִׁים אָמְרוּ מִי יִרְאֶה־לָּמוֹ׃
intimū & :perueſtigatū ſcrutiniū perfecerunt ,iniquitates Inueſtigabunt
7 יַחְפְּשׂוּ־עוֹלֹת תַּמְנוּ חֵפֶשׂ מְחֻפָּשׂ וְקֶרֶב
:ſubitò ſagitta Deus eos ſagittauit Et .profundum cor & ,viri
8 אִישׁ וְלֵב עָמֹק׃ וַיֹּרֵם אֱלֹהִים חֵץ פִּתְאוֹם
ſemetipſis in eam facient impingere Et .eorum percuſſiones fuerunt
9 הָיוּ מַכּוֹתָם׃ וַיַּכְשִׁילֻהוּ עָלֵימוֹ
.eos in videns omnis ſe amouebunt :ſuam linguam
לְשׁוֹנָם יִתְנֹדְדוּ כָּל־רֹאֵה בָם׃
: Dei opus annunciauerunt & ,homines omnes timuerunt Et
10 וַיִּירְאוּ כָּל־אָדָם וַיַּגִּידוּ פֹּעַל אֱלֹהִים
ſperabit & ,DOMINO in iuſtus Lætabitur .intellexerunt eius opus &
11 וּמַעֲשֵׂהוּ הִשְׂכִּילוּ׃ יִשְׂמַח צַדִּיק בַּיהוָה וְחָסָה
.corde recti omnes gloriabuntur & :eo in
בוֹ וְיִתְהַלְלוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב׃

PSALM. LXV. סה

.canticum ,Dauid ipſi cantus Victori
1 לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד שִׁיר׃
.votum reddetur tibi & ;Sion in Deus laus ſilentium Tibi
2 לְךָ דֻמִיָּה תְהִלָּה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן וּלְךָ יְשֻׁלַּם־נֶדֶר׃
.venient caro omnis te ad vſque ;orationem Audiens
3 שֹׁמֵעַ תְּפִלָּה עָדֶיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹאוּ׃
tu noſtris præuaricationibus :mihi præualuerunt iniquitatum Verba
4 דִּבְרֵי עֲוֹנֹת גָּבְרוּ מֶנִּי פְּשָׁעֵינוּ אַתָּה
habitabit ,facies appropinquare & ,eliges Felicitates .eis propitiaberis
5 תְכַפְּרֵם׃ אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן
.tui templi ſancti ;tuæ domus bono in ſaturabimur ,tua atria
חֲצֵרֶיךָ נִשְׂבְּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ קְדֹשׁ הֵיכָלֶךָ׃
omniū ſpes :noſtræ ſalutis Deus nobis reſpondebis iuſtitia in Terribilia
6 נוֹרָאוֹת בְּצֶדֶק תַּעֲנֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ מִבְטָח כָּל־
.longinquorum maris & ,terræ finium
קַצְוֵי־אֶרֶץ וְיָם רְחֹקִים׃
.fortitudine in accinctus :ſua potentia in montes Firmans
7 מֵכִין הָרִים בְּכֹחוֹ נֶאְזָר בִּגְבוּרָה׃
turbam & ,eorum fluctuum ſonitum ,marium ſonitum Compeſcens
8 מַשְׁבִּיחַ שְׁאוֹן יַמִּים שְׁאוֹן גַּלֵּיהֶם וַהֲמוֹן
autore exitus :tuis ſignis à finium habitatores timuerunt Et .gentium
9 לְאֻמִּים׃ וַיִּירְאוּ יֹשְׁבֵי קְצָוֹת מֵאוֹתֹתֶיךָ מוֹצָאֵי־בֹקֶר
,ei intuliſti deſiderium & ,terram Viſitaſti .facies laudare veſpere &
10 וָעֶרֶב תַּרְנִין׃ פָּקַדְתָּ הָאָרֶץ וַתְּשֹׁקְקֶהָ
,corū frumentū parabis :aquis plenus Dei riuus ;eam ditabis plurimū
רַבַּת תַּעְשְׁרֶנָּה פֶּלֶג אֱלֹהִים מָלֵא מָיִם תָּכִין דְּגָנָם
fac deſcendere ,inebria eius Liras .eam parabis ſic quia
11 כִּי־כֵן תְּכִינֶהָ׃ תְּלָמֶיהָ רַוֵּה נַחֵת
.benedices eius germini ,eam liquefacies imbribus in :eius ſulcos
גְּדוּדֶיהָ בִּרְבִיבִים תְּמֹגְגֶנָּה צִמְחָהּ תְּבָרֵךְ׃
.pinguedinem ſtillabunt tua orbitæ & :tuo bono annum Coronaſti
12 עִטַּרְתָּ שְׁנַת טוֹבָתֶךָ וּמַעְגָּלֶיךָ יִרְעֲפוּן דָּשֶׁן׃
.ſe accingent colles exultatione & : deſerti paſcua Stillabunt
13 יִרְעֲפוּ נְאוֹת מִדְבָּר וְגִיל גְּבָעוֹת תַּחְגֹּרְנָה׃
,clamabūt :frumēto ſe operuerūt valles & ,pecore campi ſe Induerunt
14 לָבְשׁוּ כָרִים הַצֹּאן וַעֲמָקִים יַעַטְפוּ־בָר יִתְרוֹעֲעוּ
.canent etiam
אַף־יָשִׁירוּ׃

PSALMVS LXVI. סו

.terra omnis Deo Iubilate .cantus canticum Victori
1 לַמְנַצֵּחַ שִׁיר מִזְמוֹר הָרִיעוּ לֵאלֹהִים כָּל־הָאָרֶץ׃
.eius laudem ,gloriam ponite :eius nominis gloriam Cantate
2 זַמְּרוּ כְבוֹד־שְׁמוֹ שִׂימוּ כָבוֹד תְּהִלָּתוֹ׃
multitudine in ,tuis operibus terribilis Quàm : Deo Dicite
3 אִמְרוּ לֵאלֹהִים מַה־נּוֹרָא מַעֲשֶׂיךָ בְּרֹב
.tui inimici te in mentientur tuæ fortitudinis
עֻזְּךָ יְכַחֲשׁוּ לְךָ אֹיְבֶיךָ׃
,tuo nomini canent :tibi canent & ,tibi ſe incuruabunt terra Omnis
4 כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לְךָ וִיזַמְּרוּ־לָךְ יְזַמְּרוּ שִׁמְךָ
.Selah
סֶלָה׃

filios ſuper opere terribilis : Dei opera videte & ,Ite
5 לְכוּ וּרְאוּ מִפְעֲלוֹת אֱלֹהִים נוֹרָא עֲלִילָה עַל־בְּנֵי
tranſierunt flumine in :aridam in mare Conuertit .hominum
6 אָדָם׃ הָפַךְ יָם לְיַבָּשָׁה בַּנָּהָר יַעַבְרוּ
.ipſo in lætabimur ibi :pede in
בְרָגֶל שָׁם נִשְׂמְחָה־בּוֹ׃
:ſpeculabuntur gentes in eius oculi ,ſeculo ſua fortitudine in Dominans
7 מֹשֵׁל בִּגְבוּרָתוֹ עוֹלָם עֵינָיו בַּגּוֹיִם תִּצְפֶּינָה
.Selah ,ſeipſos eleuent ne rebelles
הַסּוֹרְרִים אַל־יָרִימוּ לָמוֹ סֶלָה׃
vocem facite audire & : noſtro Domino populi Benedicite
8 בָּרְכוּ עַמִּים אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁמִיעוּ קוֹל
dedit non & :vitam in noſtram animam Ponens .eius laudis
9 תְּהִלָּתוֹ׃ הַשָּׂם נַפְשֵׁנוּ בַּחַיִּים וְלֹא־נָתַן
nos excoxiſti :Deus nos probaſti Quoniam .noſtrum pedē nutandum ad
10 לַמּוֹט רַגְלֵנוּ׃ כִּי־בְחַנְתָּנוּ אֱלֹהִים צְרַפְתָּנוּ
poſuiſti : rete in nos Introduxiſti .argentum excoquere ſecundum
11 כִּצְרָף־כָּסֶף׃ הֲבֵאתָנוּ בַמְּצוּדָה שַׂמְתָּ
.noſtris lumbis in coarctationem
מוּעָקָה בְמָתְנֵינוּ׃
,ignem in ſumus ingreſſi ;noſtrum caput in hominem feciſti Equitare
12 הִרְכַּבְתָּ אֱנוֹשׁ לְרֹאשֵׁנוּ בָּאנוּ־בָאֵשׁ
.irriguam ad nos eduxiſti & :aquas in &
וּבַמַּיִם וַתּוֹצִיאֵנוּ לָרְוָיָה׃
.mea vota tibi reddam :aſcenſionibus in tuam domum Ingrediar
13 אָבוֹא בֵיתְךָ בְעוֹלוֹת אֲשַׁלֵּם לְךָ נְדָרָי׃
,mihi anguſtia in meū os eſt locutū & :mea labia aperuerunt Quæ
14 אֲשֶׁר־פָּצוּ שְׂפָתָי וְדִבֶּר־פִּי בַּצַּר־לִי׃
ſuffitu cum tibi aſcendere faciam medullatorum Aſcenſiones
15 עֹלוֹת מֵחִים אַעֲלֶה־לָּךְ עִם־קְטֹרֶת
.Selah ,hircis cum bouem faciam : arietum
אֵילִים אֶעֱשֶׂה בָקָר עִם־עַתּוּדִים סֶלָה׃
fecit quæ ,Deum timentes omnes narrabo & ,audite ,Ite
16 לְכוּ־שִׁמְעוּ וַאֲסַפְּרָה כָּל־יִרְאֵי אֱלֹהִים אֲשֶׁר עָשָׂה
ſub eſt exaltatum & :clamaui meo ore ipſum Ad .meæ animæ
17 לְנַפְשִׁי׃ אֵלָיו פִּי־קָרָאתִי וְרוֹמַם תַּחַת
exaudiet non ,meo corde in vidi ſi Iniquitatem .mea lingua
18 לְשׁוֹנִי׃ אָוֶן אִם־רָאִיתִי בְלִבִּי לֹא יִשְׁמַע
.meæ orationis voce in attendit :Deus exaudiuit Verè .Dominus
19 אֲדֹנָי׃ אָכֵן שָׁמַע אֱלֹהִים הִקְשִׁיב בְּקוֹל תְּפִלָּתִי׃
,meam orationem remouit non qui ,Deus Benedictus
20 בָּרוּךְ אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא־הֵסִיר תְּפִלָּתִי
.me à ſuam miſericordiam &
וְחַסְדּוֹ מֵאִתִּי׃

PSALM. LXVII. סז

.cantici cantus Neghinoth in Victori
1 לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינֹת מִזְמוֹר שִׁיר׃
,nobiſcū ſuas facies illuminet :nobis benedicat & ,noſtri miſereatur Deus
2 אֱלֹהִים יְחָנֵּנוּ וִיבָרְכֵנוּ יָאֵר פָּנָיו אִתָּנוּ
gentibus omnibus in :tuam viam terra in ſciendum Ad .Selah
3 סֶלָה׃ לָדַעַת בָּאָרֶץ דַּרְכֶּךָ בְּכָל־גּוֹיִם
tibi confiteantur :Deus populi tibi Confiteantur .tuā ſalutem
4 יְשׁוּעָתֶךָ׃ יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ
iudicabis quoniam ,gentes ouent & ,Lætentur .ipſi omnes populi
5 עַמִּים כֻּלָּם׃ יִשְׂמְחוּ וִירַנְּנוּ לְאֻמִּים כִּי־תִשְׁפֹּט
.Selah ,eas duces terram in gentes & : æquitate populos
עַמִּים מִישֹׁר וּלְאֻמִּים בָּאָרֶץ תַּנְחֵם סֶלָה׃
.ipſi omnes populi tibi confiteantur : Deus populi tibi Confiteantur
6 יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם׃
.noſter Deus ,Deus nobis benedicat :ſuum germen dedit Terra
7 אֶרֶץ נָתְנָה יְבוּלָהּ יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ׃
.terræ fines omnes eum metuant & :Deus nobis Benedicat
8 יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים וְיִירְאוּ אוֹתוֹ כָּל־אַפְסֵי־אָרֶץ׃

PSALM. LXVIII. סח

. cantici cantus Dauid ipſi Victori
1 לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר שִׁיר׃
eū habentes odio fugiant & :eius inimici diſpergantur ,Deus Exurgat
2 יָקוּם אֱלֹהִים יָפוּצוּ אוֹיְבָיו וְיָנוּסוּ מְשַׂנְאָיו
.eius faciebus à
מִפָּנָיו׃
peribunt ignis faciebus à ceram liquefieri vt :propelles ,fumum propelli Vt
3 כְּהִנְדֹּף עָשָׁן תִּנְדֹּף כְּהִמֵּס דּוֹנַג מִפְּנֵי־אֵשׁ יֹאבְדוּ
.Dei faciebus à impij
רְשָׁעִים מִפְּנֵי אֱלֹהִים׃

Venite, terribile op. per flumen, lætati ſum. Qui dominatur in ſeculum, ſpeculātur: Qui poſuit, permiſit vt declinaret pes noſter. conflaſti, ſicut conflatur, anguſtiam, ſuper, terram, holocauſtis: dum eſſet, Holocauſta agnorum, offeram, boues, Venite, exaltabitur, voci, lucere faciat vultum ſuū, Vt ſciamus, clament, in, fructum, & qui odio habuerunt, facie, Sicut propellitur fumus, eos, ſicut liqueſcit cera à facie, ſic, facie

PSALM. LX. ס

.docedum ad Dauid ipsi Mictam†,testimonij Susan†super Victori
1 †לַמְנַצֵּחַ עַל־שׁוּשַׁן עֵדוּת מִכְתָּם לְדָוִד לְלַמֵּד׃
,Sobah Aram cum & ,Naharaim Aram cum ipsum rixando In†
2 †בְּהַצּוֹתוֹ אֶת אֲרַם נַהֲרַיִם וְאֶת־אֲרַם צוֹבָה
duodecim ,Salis valle in Edom percussit & ,Ioab est reuersus &
וַיָּשָׁב יוֹאָב וַיַּךְ אֶת־אֱדוֹם בְּגֵיא־מֶלַח שְׁנֵים עָשָׂר
,es exacerbatus† :nos repulisti* ,nos elongasti Deus .millia
3 אָלֶף׃ †אֱלֹהִים זְנַחְתָּנוּ פְרַצְתָּנוּ אָנַפְתָּ
sana :eam scidisti ,terram tremere Fecisti .nos ad reuerteris
4 תְּשׁוֹבֵב לָנוּ׃ †הִרְעַשְׁתָּה אֶרֶץ פְּצַמְתָּהּ רְפָה
:durum† tuum populum fecisti Videre .nutat quia ,eius contritiones
5 שְׁבָרֶיהָ כִי־מָטָה׃ †הִרְאִיתָה עַמְּךָ קָשָׁה
te metuentibus Dedisti .perturbationis* vinum nobis fecisti propinare
6 הִשְׁקִיתָנוּ יַיִן תַּרְעֵלָה׃ †נָתַתָּה לִּירֵאֶיךָ
:tui dilecti liberentur Vt .Selah ,veritatis facie à se eleuandū ad ,vexillum*
7 נֵּס לְהִתְנוֹסֵס מִפְּנֵי קֹשֶׁט סֶלָה׃ †לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ
.me exaudi & ,tua dextera fac saluum
הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנוּ׃
:Sechem diuidam ,lætabor ,sua sanctitate in† est locutus Deus
8 †אֱלֹהִים דִּבֶּר בְּקָדְשׁוֹ אֶעְלֹזָה אֲחַלְּקָה שְׁכֶם
,Menasseh mihi† & ,Ghilhad Mihi† .metiar Succoth† vallem &
9 וְעֵמֶק סֻכּוֹת אֲמַדֵּד׃ †לִי גִלְעָד וְלִי מְנַשֶּׁה
.meus legifer Iehudah ;mei capitis fortitudo Ephraim &
וְאֶפְרַיִם מָעוֹז רֹאשִׁי יְהוּדָה מְחֹקְקִי׃
;meū calceamentū proijciam Edom super,meæ lotionis olla Moab
10 †מוֹאָב סִיר רַחְצִי עַל־אֱדוֹם אַשְׁלִיךְ נַעֲלִי
?munitionis* ciuitatē me deducet Quis .iubila Pelesheth me super
11 עָלַי פְּלֶשֶׁת הִתְרֹעָעִי׃ †מִי יֹבִלֵנִי עִיר מָצוֹר
Deus tu Nonne ?Edom ad vsque me deducet quis
12 מִי נָחַנִי עַד־אֱדוֹם׃ †הֲלֹא־אַתָּה אֱלֹהִים
?nostris exercitibus in* Deus egredieris non & ?nos elongasti†
זְנַחְתָּנוּ וְלֹא־תֵצֵא אֱלֹהִים בְּצִבְאוֹתֵינוּ׃
.hominis salus mendacium & :angustia ab auxilium nobis Da
13 †הָבָה־לָּנוּ עֶזְרָת מִצָּר וְשָׁוְא תְּשׁוּעַת אָדָם׃
.nostros angustiatores conculcabit ipse & :fortitudinē faciemus Deo In
14 †בֵּאלֹהִים נַעֲשֶׂה־חָיִל וְהוּא יָבוּס צָרֵינוּ׃

Filium †insigne anteum עוּד בְּצַאת †cum rixaretur שׁוּב נָכָה *scidisti †iratus †dura: מוֹט רָאָה †soporatiuū, שָׁקָה *signum, vt eleuent se, propter veritatē, עָנָה וַעֲנֵנִי *per sanctitatem suam, †tabernaculorū †Meus est סָבַב עֻזּוֹ †ad munitā? נָחָה †proiecisti *cum יָצָא †nam יָהַב יָשַׁע †inimicos

PSALM. LXI. סא

.Dauid ipsi Neghinoth† super Victori
1 †לַמְנַצֵּחַ עַל־נְגִינַת לְדָוִד׃
.meæ orationi intende ;meum clamorem Deus Audi
2 †שִׁמְעָה אֱלֹהִים רִנָּתִי הַקְשִׁיבָה תְּפִלָּתִי׃
petram in† :meū cor deficiendo in* ,clamabo te ad terræ extremo Ab
3 †מִקְצֵה הָאָרֶץ אֵלֶיךָ אֶקְרָא בַּעֲטֹף לִבִּי בְּצוּר־
.me deduces ,me à exaltabitur†
יָרוּם מִמֶּנִּי תַנְחֵנִי׃
.inimici faciebus à fortitudinis turris :mihi spes fuisti Quia
4 †כִּי־הָיִיתָ מַחְסֶה לִי מִגְדַּל־עֹז מִפְּנֵי אוֹיֵב׃
abscondito in sperabo :secula † tuo tabernaculo in Habitabo
5 †אָגוּרָה בְאָהָלְךָ עוֹלָמִים אֶחֱסֶה בְסֵתֶר
:mea vota audisti Deus tu Quoniam .Selah ,tuarum alarum
6 כְּנָפֶיךָ סֶּלָה׃ †כִּי־אַתָּה אֱלֹהִים שָׁמַעְתָּ לִנְדָרָי
.tuum nomen timentibus hæreditatem dedisti
נָתַתָּ יְרֻשַּׁת יִרְאֵי שְׁמֶךָ׃
generatio sicut eius anni :adijcies regis dies super Dies
7 †יָמִים עַל־יְמֵי־מֶלֶךְ תּוֹסִיף שְׁנוֹתָיו כְּמוֹ־דֹר
misericordiam :Dei facies ad † seculum† Manebit .generatio &
8 וָדֹר׃ †יֵשֵׁב עוֹלָם לִפְנֵי אֱלֹהִים חֶסֶד
tuo nomini canam Sic .eum custodient,præpara veritatem &
9 וֶאֱמֶת מַן יִנְצְרֻהוּ׃ †כֵּן אֲזַמְּרָה שִׁמְךָ
.die die mea vota me reddendum ad :perpetuum† in
לָעַד לְשַׁלְּמִי נְדָרַי יוֹם יוֹם׃

modulationib רָנַן פָּלַל *cum deficerit †ad †quæ celsior est נָחָה facie הָיָה עֹז †in יָסַף †in †coram Deo: †quæ conseruant אָמַן *seculum, vt reddam †de die in diē.

PSALM. LXII. סב

.Dauid ipsi cantus Ieduthun super† Victori
1 †לַמְנַצֵּחַ עַל־יְדוּתוּן מִזְמוֹר לְדָוִד׃
.mea salus ipso ab ;mea anima silens Deum ad† Tantum
2 †אַךְ אֶל־אֱלֹהִים דּוּמִיָּה נַפְשִׁי מִמֶּנּוּ יְשׁוּעָתִי׃
labascam non , mea eleuatio :mea salus & ,mea petra† ipse Tantum
3 †אַךְ־הוּא צוּרִי וִישׁוּעָתִי מִשְׂגַּבִּי לֹא־אֶמּוֹט
.multum
רַבָּה׃

†ipsi †Deo silet דָּמָה *est Deº meº, †declinabo multa declinatione,

vos vniuersi ;interficiemini? virum super detrahetis† Vsquequo
4 †עַד־אָנָה תְּהוֹתְתוּ עַל־אִישׁ תְּרָצְּחוּ כֻלְּכֶם
.impulsa maceria* ,inclinatus paries tanquam†
כְּקִיר נָטוּי גָּדֵר הַדְּחוּיָה׃
voluerunt , † expellere consuluerunt eius celsitudine à Veruntamen
5 †אַךְ מִשְּׂאֵתוֹ יָעֲצוּ לְהַדִּיחַ יִרְצוּ
.Selah ,maledicebant suo intimo in & ;benedicebāt suo ore in , mendaciū
כָזָב בְּפִיו יְבָרֵכוּ וּבְקִרְבָּם יְקַלְלוּ־סֶלָה׃
,mea expectatio eo ab quoniam :mea anima tace Deo Tantum
6 †אַךְ לֵאלֹהִים דּוֹמִּי נַפְשִׁי כִּי־מִמֶּנּוּ תִּקְוָתִי׃
.nutabo non ,mea eleuatio :mea salus & ,mea petra† ipse Tantum
7 †אַךְ־הוּא צוּרִי וִישׁוּעָתִי מִשְׂגַּבִּי לֹא אֶמּוֹט׃
,meæ fortitudinis rupes :mea gloria & ,mea salus Deo Super
8 †עַל־אֱלֹהִים יִשְׁעִי וּכְבוֹדִי צוּר־עֻזִּי
effundite ,populus tempore omni in eo in Sperate .Deo in mea spes
9 מַחְסִי בֵּאלֹהִים׃ †בִּטְחוּ בוֹ בְכָל־עֵת עָם שִׁפְכוּ־
.Selah ,nobis† spes Deus :vestrum cor eius facies ad†
לְפָנָיו לְבַבְכֶם אֱלֹהִים מַחֲסֶה־לָּנוּ סֶלָה׃
bilancis in ,viri filij mendacium ,hominum filij† vanitas Tantum
10 †אַךְ הֶבֶל בְּנֵי־אָדָם כָּזָב בְּנֵי אִישׁ בְּמֹאזְנַיִם
.pariter vanitate à ipsi :ascendendo
לַעֲלוֹת הֵמָּה מֵהֶבֶל יָחַד׃
facultas† ,euanescatis ne rapina in & ,extorsione in* fidatis Ne
11 †אַל־תִּבְטְחוּ בְעֹשֶׁק וּבְגָזֵל אַל־תֶּהְבָּלוּ חַיִל
,Deus est locutus Semel .cor ponatis ne ,pullulauerit cum
12 כִּי־יָנוּב אַל־תָּשִׁיתוּ לֵב׃ †אַחַת דִּבֶּר אֱלֹהִים
.Deo † fortitudo quia ;audiui hoc bis
שְׁתַּיִם־זוּ שָׁמָעְתִּי כִּי עֹז לֵאלֹהִים׃
viro reddes tu quia ;misericordia Domine tibi Et
13 †וּלְךָ־אֲדֹנָי חָסֶד כִּי־אַתָּה תְשַׁלֵּם לְאִישׁ
.suum opus secundum
כְּמַעֲשֵׂהוּ׃

PSALMVS LXIII. סג

.Iehudah deserto in ipsum existendo in†,Dauid ipsi Cantus
1 †מִזְמוֹר לְדָוִד בִּהְיוֹתוֹ בְּמִדְבַּר יְהוּדָה׃
,mea anima te sitiuit ,te quærā diluculò ,tu† meus Deus Deus
2 †אֱלֹהִים אֵלִי אַתָּה אֲשַׁחֲרֶךָּ צָמְאָה לְךָ נַפְשִׁי
.aquis* absque anhelante† & ,siccitatis† terra in :mea caro te ad appetiit†
כָּמַהּ לְךָ בְשָׂרִי בְּאֶרֶץ־צִיָּה וְעָיֵף בְּלִי־מָיִם׃
.tuā gloriā & ,tuam fortitudinē videndum ad† ;te vidi sanctitate in Sic
3 †כֵּן בַּקֹּדֶשׁ חֲזִיתִךָ לִרְאוֹת עֻזְּךָ וּכְבוֹדֶךָ׃
.te celebrabunt* mea labia ;vitis præ† tua misericordia bona† Quoniam
4 †כִּי־טוֹב חַסְדְּךָ מֵחַיִּים שְׂפָתַי יְשַׁבְּחוּנְךָ׃
.meas palmas leuabo tuo nomine in :meis vitis* in tibi benedicam Sic
5 †כֵּן אֲבָרֶכְךָ בְחַיָּי בְּשִׁמְךָ אֶשָּׂא כַפָּי׃
labiis & : mea anima saturabitur† pinguedine & ,adipe Sicut
6 †כְּמוֹ חֵלֶב וָדֶשֶׁן תִּשְׂבַּע נַפְשִׁי וְשִׂפְתֵי
:meis stratis super tui sum recordatus Si .meum os laudabit præconiorum*
7 רְנָנוֹת יְהַלֶּל־פִּי׃ †אִם־זְכַרְתִּיךָ עַל־יְצוּעָי
.te in† meditabor custodiis † in
בְּאַשְׁמֻרוֹת אֶהְגֶּה־בָּךְ׃
.dicam præconia† tuarum alarū vmbra in & ;mihi auxilium fuisti Quia
8 †כִּי־הָיִיתָ עֶזְרָתָה לִּי וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ אֲרַנֵּן׃
.tua dextera suffulcit me in :te post† mea anima Adhæsit
9 †דָּבְקָה נַפְשִׁי אַחֲרֶיךָ בִּי תָּמְכָה יְמִינֶךָ׃
introibunt : meam animam quærent desolationem ad ipsi Et
10 †וְהֵמָּה לְשׁוֹאָה יְבַקְשׁוּ נַפְשִׁי יָבֹאוּ
pars gladij manus super eum facient Fundere* .terræ inferiora in
11 בְּתַחְתִּיּוֹת הָאָרֶץ׃ †יַגִּירֻהוּ עַל־יְדֵי־חֶרֶב מְנָת
laudabitur ,Deo in lætabitur rex Et .erunt vulpium
12 שֻׁעָלִים יִהְיוּ׃ †וְהַמֶּלֶךְ יִשְׂמַח בֵּאלֹהִים יִתְהַלֵּל
.mendacium loquentium os obstruetur quia :eo in iurans† omnis
כָּל־הַנִּשְׁבָּע בּוֹ כִּי יִסָּכֵר פִּי דוֹבְרֵי־שָׁקֶר׃

PSALMVS LXIIII. סד

.Dauid ipsi cantus Victori
1 †לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃
inimici pauore à :mea loquela in meam vocem Deus Audi
2 †שְׁמַע־אֱלֹהִים קוֹלִי בְשִׂיחִי מִפַּחַד אוֹיֵב
:malignorum secreto à me Abscondes .meas vitas custodies†
3 תִּצֹּר חַיָּי׃ †תַּסְתִּירֵנִי מִסּוֹד מְרֵעִים
.iniquitatem operantium tumultu à
מֵרִגְשַׁת פֹּעֲלֵי אָוֶן׃

hoc :clamabo ! die in ,retrorſum mei inimici conuertentur Tunc
10 † אז ישובו אויבי אחור ביום אקרא זה־
: rem † laudabo Deo In .mihi ‡ Deus quòd ,noui
11 ידעתי כי־אלהים לי ׃ † באלהים אהלל דבר
.negotium* laudabo DOMINO in
ביהוה אהלל דבר ׃
.mihi homo faciat quid ,timebo non ,fidi Deo In
12 † באלהים בטחתי לא אירא מה־יעשה אדם לי ׃
.tibi laudes reddam ;* tua vota Deus me Super
13 † עלי אלהים נדריך אשלם ᵐתודות לך ׃
meos pedes ‡ nonne ,morte à meam animam eripuiſti Quoniam
14 † כי ⁿהצלת נפשי ממות הלוא רגלי
?viuentium lumine in ;Dei *facies ad deambulandum ad* , *lapſu à* †
ᵒמדחי להתהלך לפני אלהים באור החיים ׃

PSALM. LVII. נז

facie à *ipſum fugiendo in* ,Mictam ‡ Dauid ipſi ,diſperdas Ne Victori
1 † למנצח אל־תשחת לדוד מכתם בברחו מפני־
quoniam ,mei miſerere ,Deus mei Miſerere .ſpeluncam in Saul
2 שאול במערה ׃ † ᵖחנני אלהים חנני כי
donec : ſperabo tuarum alarum vmbra in & ,mea anima ſperauit te in
בך חסיה נפשי ᵍובצל־כנפיך אחסה עד־
Deum ad ;altiſſimum Deum ad Clamabo .contritiones *tranſeat* ‡
3 יעבר הוות ׃ † אקרא לאלהים ʳעליון לאל
probro * me ſeruabit & , cælis è Mittet .*me ſuper perficientem* ‡
4 גמר עלי ׃ † ישלח משמים ויושיעני חרף
.ſuã veritatem & ,ſuã miſericordiam Deus mittet .Selah ,me *ſorbentis* !
שאפי סלה ישלח אלהים חסדו ˢואמתו ׃
,hominum filios ! ,ardentes *iacebo* ,*leonum* *medio in* ‡ mea Anima
5 † נפשי בתוך לבאם אשכבה להטים בני־אדם
.acutus gladius* eorum lingua & ;ſagittæ & ,lancea* *eorum* dentes †
ᵗשניהם ᵛחנית וחצים ולשונם חרב ˣחדה ׃
terram omnem ſuper ;Deus cælos ſuper te Exalta
6 † רומה על־השמים אלהים על כל־הארץ
,mea anima ſe *flexit* † ,meis greſſibus parauerũt Rete .tuam gloriã
7 כבודך ׃ † רשת ʸהכינו לפעמי כפף נפשי
.Selah ,eius medium in ceciderunt ;foueam *meas facies ad* ‡ foderunt
כרו לפני שיחה נפלו בתוכה סלה ׃
, cantabo : meum cor paratum ,Deus meum cor Paratum
8 † נכון לבי אלהים נכון לבי ᵃאשירה
.canam &
ואזמרה ׃
.diluculo exurgam ,cithara & ,nebel exurge ,mea gloria Exurge
9 † עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר ׃
.gentibus in *te* † canam ‡ ;Domine populis in tibi Confitebor
10 ᵇ† אודך בעמים אדני אזמרך בלאמים ׃
æthera ! ad vſque & ;tua miſericordia cælos ad vſque ‡ magna Quoniam
11 † כי־גדל עד־שמים חסדך ועד־שחקים
omnem ſuper ;Deus cælos ſuper te Exalta .tua veritas
אמתך ׃ 12 † רומה על־שמים אלהים על כל־
.tuam gloriam terram
הארץ כבודך ׃

PSALM. LVIII. נח

.Mictam † Dauid ipſi ,diſperdas ne ,Victori
1 † למנצח אל־תשחת לדוד מכתם ׃
iudicabitis *rectitudines* ! ?loquemini iuſtitiam congregatio ‡ verè Num
2 † האמנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו
terra in ,operabimini iniquitates corde in Etiam .hominum filij
בני אדם ׃ 3 † אף־בלב ᵈעולת תפעלון בארץ
?*librabitis* ‡ veſtrarum manuum iniquitatem
חמס ידיכם תפלסון ׃
loquentes , vtero ab errauerunt : vulua à impij ſunt Alienati
4 ᵉ† זרו רשעים מרחם ᶠתעו מבטן דברי
:ſerpentis *veneni ſimilitudinem ſecundum* ‡ illis ‡ Venenum .mendacium
5 כזב ׃ † חמת־למו ᵍכדמות ʰחמת־נחש
.ſuam aurem *obturabit* ! ſurdæ aſpidis ſicut
כמו־פתן חרש יאטם אזנו ׃
coniunctiones iungentis :muſſitantium vocem ad audiet * non Quæ
6 † אשר לא־ישמע לקול מלחשים חובר חברים
:ipſorum ore in eorum dentes contere Deus .*docti*
7 מחכם ׃ † אלהים הרס־שנימו ⁱבפימו

sicut Liqueſcent ‡ .DOMINE *deſtrue leunculorum* ! molas
8 מלתעות כפירים נתץ יהוה ׃ † ימאסו כמו־
.*exciderentur* * ſi ac † ſuas ſagittas *tendet* ‡ :ſibiipſis ambulabunt ,aquæ
מים יתהלכו־למו ידרך ᵏחצו כמו ˡיתמללו ׃
videant ne ,mulieris abortiuus : *ibit liquefactionis* ‡ limax Sicut
9 † כמו שבלול ᵐתמס יהלך נפל אשת בל־ⁿחזו
,*viuentem ſic* ;*rhamnum veſtra ſpina intelligant* * Antequam .Solem
10 שמש ׃ † בטרם יבינו סירתיכם אטד כמו־ᵒחי
.cum *rapiet turbine* † ira ſic
כמו־ᵖחרון ישערנו ׃
lauabit ſuos pedes : vindictam viderit cùm , iuſtus Lætabitur
11 † ישמח צדיק כי־חזה נקם פעמיו ירחץ
vtique : iuſto fructus ‡ Verè ,homo dicet Et .impij ſanguine in
12 בדם הרשע ׃ † ויאמר אדם אך־ᵍפרי לצדיק אך
.terra in iudicans Deus eſt
יש־אלהים שפטים בארץ ׃

PSALM. LIX. נט

,Saul *mittendo in* ,Mictam ‡ Dauid ipſi ,*corrumpas* ! ne ,Victori
1 † למנצח אל־תשחת לדוד מכתם בשלח שאול
meis inimicis ab me Eripe .eum *interficiendum ad* ‡ ,domũ cuſtodierũt &
2 וישמרו את־הבית ʳלהמיתו ׃ † ˢהצילני מאיבי
operariis ab me Eripe .me eleua *mihi obſiſtentibus* * ab ;mi Deus
3 אלהי ᵗממתקוממי תשגבני ׃ † הצילני מפעלי
.me ſerua *ſanguinum* † viris à & ;*iniquitatis* !
און ומאנשי דמים ᵛהושיעני ׃
me *ſuper* ‡ ſunt congregati ,meæ animæ ſunt inſidiati ecce Quia
4 † כי הנה ארבו לנפשי יגורו עלי
.DOMINE *meum peccatum non* † & ,mea *præuaricatio non* * :fortes
ˣעזים לא־פשעי ולא־חטאתי יהוה ׃
,meũ occurſum in te ſuſcita :*ſe parabunt* ! & ,*current* ‡ iniquitate Abſque
5 † בלי־ʸעון ᶻירצון ויכוננו עורה לקראתי
Deus ,exercituum Deus DOMINE tu Et .vide &
6 וראה ׃ † ואתה יהוה־אלהים צבאות אלהי
omnium miſerearis ne : gentes omnes viſitandum ad euigila ,Iſrael
ישראל ᵃהקיצה לפקד כל־הגוים אל־ᵇתחן כל־
.Selah ,*iniquitatis* ! præuaricatorum
בגדי און סלה ׃
circuibunt & ,canis ſicut tumultuabuntur ,veſperam ad Conuertentur
7 † ישובו לערב ᶜיהמו ככלב ויסובבו־
:eorum labiis in ‡ gladij ,ſuo ore in *ſcaturient* * Ecce .ciuitatem
8 עיר ׃ † הנה יביעון בפיהם חרבות בשפתותיהם
: cos deridebis DOMINE tu Et ?*audiens* † quis quoniam
9 כי־מי שמע ׃ † ואתה יהוה תשחק־למו
:cuſtodiam *te ad* ‡ eius Fortitudinem .gentes omnes ſubſannabis
10 תלעג לכל־גוים ׃ ᵈ† עזו אליך אשמרה
:me præueniet meæ miſericordiæ Deus .!mea eleuatio Deus quoniã
11 כי־אלהים משגבי ׃ † אלהי חסדו יקדמני
.*meis inuidis in* ‡ me faciet videre Deus
אלהים ᵉיראני בשררי ׃
eos commoue :meus populus obliuiſcãtur fortè ne ,eos occidas Ne
12 † אל־תהרגם פן־ישכחו עמי ᶠהניעמו
.Domine noſter clypeus ;eos *demitte* * & ,tua fortitudine in
בחילך והורידמו מגננו אדני ׃
capiantur & ,eorum labiorum verbum † , eorum oris peccatum ‡
13 † חטאת־פימו דבר־שפתימו וילכדו
.*narrabunt macie* † de & ,*periurio* ‡ de & :*ſua eleuatione in* *
בגאונם ומאלה ומכחש יספרו ׃
Deus quia ,ſciant & ,*ipſi* ! non & ,conſume ,furore in Conſume
14 † כלה בחמה כלה ואינמו וידעו כי־אלהים
.Selah ,terræ fines ad vſque ,Iahacob in *dominans* ‡
משל ביעקב לאפסי הארץ סלה ׃
circuibunt & ,canis ſicut tumultuabuntur ,veſperã ad conuertentur Et
15 ᵍ† וישבו לערב יהמו ככלב ויסובבו
,fuerint ſaturati non ſi ;*veſcendum ad* * vagabuntur Ipſi .ciuitatem
16 עיר ׃ † המה ינועון לאכל אם־לא ישבעו
prædicabo † & ,tuam fortitudinem cantabo ego Et .murmurabunt &
17 ʰוילינו ׃ † ואני ⁱאשיר עזך וארנן
die in refugium & ;mihi eleuatio fuiſti quia ,tuam miſericordiam manè *in*
לבקר חסדך כי־ᵏהיית משגב לי ומנוס ביום
Deus quia ;cantabo *te ad* ‡ ;mea Fortitudo .*mibi* ! anguſtiæ
18 ˡצר־לי ׃ † עזי אליך אזמרה כי־אלהים
.meæ miſericordiæ Deus ,mea eleuatio
משגבי אלהי חסדי ׃

catulorum leonum confringe
‡ Diſſoluẽtur
‡ intendent
† ſed erunt
* eſſẽt exciſę.
ᵏחצץ ˡמול
‡ defluens per gent, ſicut
ᵐמסס ⁿחזה
* ſentiant lebetes veſtri ignẽ rhamni; ſicut caro cruda,
ᵒחיה ᵖחרה
† vt turbo perdet ‡ eſt
ᵍפרה

! diſperdas
‡ *inſigne aureũ*, quãdo miſit
‡ vt interficerent
ʳמות ˢנצל
* inſurgẽtib⁹ contra me
ᵗקום ᵛישע
! iniquis;
† ſanguinolẽtis
‡ aduerſum
* abſque præuaricatione
† abſque peccato meo
ˣעזז ʸעוה
ᶻרוץ ᵃקוץ
‡ mea cucurrerunt,
! parauerunt
ᵇחנן
! iniquorum
ᶜהמה
* loquentur
‡ ſunt
† audit?
‡ tibi
ᵈעזז
! eſt.
ᵉחסדי
‡ vltionẽ de inimicis meis.
ᵉראה ᶠנוע
* depone
‡ Propter
† propter
* propter ſuperbiam ſuã:
‡ cõtumelia,
† mendacio narrantes.
! ſint,
‡ dominatur
ᵍשוב
* vt comedant:
ʰיניען
† laudabo
ʰלון ⁱשור
ᵏהיה ˡצור
! meæ.
‡ tibi

,rapinam ‡ vidi quoniam ;eorum linguam diuide ,Domine Digluti*
10 † בַּלַּע אֲדֹנָי פַּלַּג לְשׁוֹנָם כִּי־רָאִיתִי חָמָס
ſuper eam circundederunt nocte ac Die .ciuitate in rixam †&
11 וְרִיב בָּעִיר ׃ † יוֹמָם וָלַיְלָה יְסוֹבְבֻהָ עַל־
.eius interiori in labor ‡ & ,iniquitas & ;eius muros
חוֹמֹתֶיהָ וְאָוֶן וְעָמָל בְּקִרְבָּהּ ׃
.dolus & ,fraus eius platea è recedet ǀ nō & ;eius interiori in‡ Prauitates
12 † הַוּוֹת בְּקִרְבָּהּ וְלֹא־יָמִישׁ מֵרְחֹבָהּ תֹּךְ וּמִרְמָה ׃
non ,feram ǀ & ,me afficiet ‡ probris inimicus non Quia
13 † כִּי לֹא־אוֹיֵב יְחָרְפֵנִי וְאֶשָּׂא לֹא־
.eo ab me abſcondam & ;magnificauit* me ſuper† me habens odio
מְשַׂנְאִי עָלַי הִגְדִּיל וְאֶסָּתֵר מִמֶּנּוּ ׃
,meus notus & ,meus præceptor ;meā comparationē ǀ ſcđm homo tu Et ‡
14 † וְאַתָּה אֱנוֹשׁ כְּעֶרְכִּי אַלּוּפִי וּמְיֻדָּעִי ׃
ambulabamus Dei domo in ;ſecretum edulcorabamus‡ ſimul Qui
15 † אֲשֶׁר יַחְדָּו נַמְתִּיק סוֹד בְּבֵית אֱלֹהִים נְהַלֵּךְ
.ſtrepitu in*
בְּרָגֶשׁ ׃
quia :viuentes ſepulchrum † deſcendant ,eis ſuper mors Mulctet
16 † יַשִּׁימָוֶת ׀ עָלֵימוֹ יֵרְדוּ שְׁאוֹל חַיִּים כִּי־
.eorum interiori ǀ in ,eorum habitatione ‡ in * mala
רָעוֹת בִּמְגוּרָם בְּקִרְבָּם ׃
.me ſeruabit DOMINVS & ;clamabo Deum ad Ego
17 † אֲנִי אֶל־אֱלֹהִים אֶקְרָא וַיהוָה יוֹשִׁיעֵנִי ׃
exaudiet & ;tumultuabor & ,meditabor † meridie & ,manè & ,Veſperè
18 † עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם אָשִׂיחָה וְאֶהֱמֶה וַיִּשְׁמַע
:me in conflictu ‡ à meam animam pace in Redimet .meam vocem
19 קוֹלִי ׃ † פָּדָה בְשָׁלוֹם נַפְשִׁי מִקֲּרָב־לִי
.mecum fuerunt multis in ǀ quoniam
כִּי־בְרַבִּים הָיוּ עִמָּדִי ׃
quibus .Selah ,quondam ſedens ‡ & ,eos humiliabit & ,Deus Audiet
20 † יִשְׁמַע ׀ אֵל ׀ וְיַעֲנֵם וְיֹשֵׁב קֶדֶם סֶלָה אֲשֶׁר
.Deum timuerunt non & :eis mutationes * non
אֵין חֲלִיפוֹת לָמוֹ וְלֹא יָרְאוּ אֱלֹהִים ׃
.eius pactum polluit ,eius pacificos in ſuas manus† Miſit
21 † שָׁלַח יָדָיו בִּשְׁלֹמָיו חִלֵּל בְּרִיתוֹ ׃
eius verba fuerūt mollia‡ ,eius cor cōflictus ǀ & ,ſuū os butyris præ‡ Lenierunt
22 † חָלְקוּ ׀ מַחְמָאֹת פִּיו וּקְרָב־לִבּוֹ רַכּוּ דְבָרָיו
,tuū donum† DOMINVM ſuper Proiice . .ſtricti gladij ipſa & ,oleo præ*
23 מִשֶּׁמֶן וְהֵמָּה פְתִחוֹת ׃ † הַשְׁלֵךְ עַל־יְהוָה ׀ יְהָבְךָ
.iuſto nutationem ſeculum in dabit non ,te educabit ‡ ipſe &
וְהוּא יְכַלְכְּלֶךָ לֹא־יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט לַצַּדִּיק ׃
,ſanguinū ‡ viri :foueæ puteum in eos facies deſcēdere Deus tu Et
24 † וְאַתָּה אֱלֹהִים ׀ תּוֹרִדֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים
.te in confidam † ego & :ſuos dies dimidiabunt non doli ǀ &
וּמִרְמָה לֹא־יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח־בָּךְ ׃

PSALM. LVI. נו

:Mictam ǀ Dauid ipſi ,remotis ‡ mutam columbam ſuper Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ ׀ עַל־יוֹנַת אֵלֶם רְחֹקִים לְדָוִד מִכְתָּם
.Gath in Peliſtim eum tenendo in
בֶּאֱחֹז אֹתוֹ פְלִשְׁתִּים בְּגַת ׃
die omni :homo me abſorbuit ‡ quoniam ,Deus mei Miſerere
2 † חָנֵּנִי אֱלֹהִים כִּי־שְׁאָפַנִי אֱנוֹשׁ כָּל־הַיּוֹם
:die omni mei inuidi * me Abſorbuerunt † .me opprimet ‡ bellans
3 לֹחֵם יִלְחָצֵנִי ׃ † שָׁאֲפוּ שׁוֹרְרַי כָּל־הַיּוֹם
.excelſe ô mihi ǀ bellantes multi quoniam
כִּי־רַבִּים לֹחֲמִים לִי מָרוֹם ׃
.fidam te in ‡ ego :timebo Interdiu*
4 † יוֹם אִירָא אֲנִי אֵלֶיךָ אֶבְטָח ׃
;timebo non ,fidi Deo in ,eius verbum laudabo Deo In
5 † בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דְּבָרוֹ בֵּאלֹהִים בָּטַחְתִּי לֹא אִירָא
,affficient† dolore mea verba ‡ die Tota .mihi caro faciat quid
6 מַה־יַּעֲשֶׂה בָשָׂר לִי ׃ † כָּל־הַיּוֹם דְּבָרַי יְעַצֵּבוּ
,Commorabuntur ‡ .malum in eorum cogitationes omnes ǀ me ſuper
7 עָלַי כָּל־מַחְשְׁבֹתָם לָרָע ׃ † יָגוּרוּ ׀
.meam animam expectauerunt vt :obſeruabunt‡ mea veſtigia ipſi ,ſe abſcondent
יִצְפּוֹנוּ הֵמָּה עֲקֵבַי יִשְׁמֹרוּ כַּאֲשֶׁר קִוּוּ נַפְשִׁי ׃
deſcendere fac populos naſo * in ?eis † euaſio iniquitatem Super‡
8 † עַל־אָוֶן פַּלֶּט־לָמוֹ בְּאַף עַמִּים ׀ הוֹרֵד
meam lachrymam ǀ pone tu ,numeraſti meam Motionem‡ .Deus
9 אֱלֹהִים ׃ † נֹדִי סָפַרְתָּה אָתָּה שִׂימָה דִמְעָתִי
?† tuo libro in nonne :tuo vtre in
בְנֹאדֶךָ הֲלֹא בְּסִפְרָתֶךָ ׃

PSALM. LIII. נג

.Dauid ipſi Maſchil † ,Machalath ſuper Victori
† לַמְנַצֵּחַ עַל־מָחֲלַת מַשְׂכִּיל לְדָוִד ׃ 1
, ‡ corruperunt : Deus * Non : ſuo corde in ſtultus Dixit
† אָמַר נָבָל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹהִים הִשְׁחִיתוּ 2
.bonum faciens ǀ non † ,iniquitatem fecerunt abominabilem &
וְהִתְעִיבוּ עָוֶל אֵין עֹשֵׂה־טוֹב ׃
videndum ad ‡ ,hominum filios ſuper proſpexit cælis è Deus
† אֱלֹהִים מִשָּׁמַיִם הִשְׁקִיף עַל־בְּנֵי־אָדָם לִרְאוֹת 3
.Deum requirens ;intelligens ſit an
הֲיֵשׁ מַשְׂכִּיל דֹּרֵשׁ אֶת־אֱלֹהִים ׃
etiam‡ non ;bonū faciens ǀ non ,fœtuerunt‡ pariter ,retroceſſit ille Omnis*
† כֻּלּוֹ סָג יַחְדָּו נֶאֱלָחוּ אֵין עֹשֵׂה־טוֹב אֵין גַּם־ 4
edentes * ,iniquitatem operantes cognouerunt Nonne .vnus
אֶחָד ׃ † הֲלֹא יָדְעוּ פֹּעֲלֵי אָוֶן אֹכְלֵי 5
.inuocauerunt non Deum : panem comederunt† ,meum populum
עַמִּי אָכְלוּ לֶחֶם אֱלֹהִים לֹא קָרָאוּ ׃
diſperſit Deus quoniam ,timor fuit non ‡ ,timore timuerunt Ibi
† שָׁם פָּחֲדוּ־פַחַד לֹא־הָיָה פָחַד כִּי־אֱלֹהִים פִּזַּר 6
.eos ſpreuit Deus quoniam ,affeciſti pudore :te obſidentis‡ oſſa
עַצְמוֹת חֹנָךְ הֱבִשֹׁתָה כִּי־אֱלֹהִים מְאָסָם ׃
captiuitatē Deum conuertendo in* ,Iſrael ſalutes Siion ex dabit Quis
† מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשֻׁעוֹת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב אֱלֹהִים שְׁבוּת 7
.Iſrael lætabitur ,Iahacob exultabit ?ſui populi
עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל ׃

PSALM. LIIII. נד

veniendo In ǀ .Dauid ipſi Maſchil , Neghinoth ‡ in Victori
† לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינֹת מַשְׂכִּיל לְדָוִד ׃ † בְּבוֹא 1
?nobiſcum ſe abſcondit† Dauid Nonne :Saul ad dixiſſent & ,Ziphim 2
הַזִּיפִים וַיֹּאמְרוּ לְשָׁאוּל הֲלֹא דָוִד מִסְתַּתֵּר עִמָּנוּ ׃
.me indicabis‡ tua fortitudine in & ;fac me ſaluū tuo nomine in Deus
† אֱלֹהִים בְּשִׁמְךָ הוֹשִׁיעֵנִי וּבִגְבוּרָתְךָ תְדִינֵנִי ׃ 3
.mei oris dicta † auſculta ;meam orationem audi Deus
† אֱלֹהִים שְׁמַע תְּפִלָּתִי הַאֲזִינָה לְאִמְרֵי־פִי ׃ 4
quæſierunt terribiles ‡ & ,me ſuper * inſurrexerunt alieni Quoniam
† כִּי זָרִים ׀ קָמוּ עָלַי וְעָרִיצִים בִּקְשׁוּ 5
.Selah ,ſui regione è ǀ Deum poſuerunt non :meam animam
נַפְשִׁי לֹא שָׂמוּ אֱלֹהִים לְנֶגְדָּם סֶלָה ׃
.meæ animæ ſuſtētatores inter† Dominus:mihi auxilians‡ Deus Ecce
† הִנֵּה אֱלֹהִים עֹזֵר לִי אֲדֹנָי בְּסֹמְכֵי נַפְשִׁי ׃ 6
.illos ſuccide tua veritate in :meis inimicis malum Reddet
† יָשִׁיב הָרַע לְשֹׁרְרָי בַּאֲמִתְּךָ הַצְמִיתֵם ׃ 7
,DOMINE tuo nomini confitebor : tibi ſacrificabo deuotione In‡
† בִּנְדָבָה אֶזְבְּחָה־לָּךְ אוֹדֶה שִּׁמְךָ יְהוָה 8
: me eripuit anguſtia omni ex Quoniam .* bonum quoniam
כִּי־טוֹב ׃ † כִּי מִכָּל־צָרָה הִצִּילָנִי 9
.meus oculus vidit meis inimicis ǀ in &
וּבְאֹיְבַי רָאֲתָה עֵינִי ׃

PSALM. LV. נה

.Dauidi ipſi Maſchil ,modulis‡ in Victori
† לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינֹת מַשְׂכִּיל לְדָוִד ׃ 1
te abſcondas ne & ;meam orationem Deus percipe Auribus
† הַאֲזִינָה אֱלֹהִים תְּפִלָּתִי וְאַל־תִּתְעַלַּם 2
.mea deprecatione à
מִתְּחִנָּתִי ׃
,mea meditatione in conquerar ‡ :me exaudi & ,mihi Intende
† הַקְשִׁיבָה לִּי וַעֲנֵנִי אָרִיד בְּשִׂיחִי 3
;impij coarctationis faciebus ǀ à ,inimici voce A .tumultuabor &
וְאָהִימָה ׃ † מִקּוֹל אוֹיֵב מִפְּנֵי עָקַת רָשָׁע 4
.mihi aduerſabuntur naſo‡ in & ,mendacium me ſuper facient labi* quoniam
כִּי־יָמִיטוּ עָלַי אָוֶן וּבְאַף יִשְׂטְמוּנִי ׃
.me ſuper ceciderūt mortis terrores & :meo interiori in cruciabitur† meū Cor
† לִבִּי יָחִיל בְּקִרְבִּי וְאֵימוֹת מָוֶת נָפְלוּ עָלָי ׃ 5
.horror ‡ me operuit & : me in veniet ǀ tremor & ,Timor
† יִרְאָה וָרַעַד יָבֹא בִי וַתְּכַסֵּנִי פַּלָּצוּת ׃ 6
.inhabitabo‡ & ,volabo* ?columba ſicut pennam mihi dabit Quis† :dixi Et
† וָאֹמַר מִי־יִתֶּן־לִּי אֵבֶר כַּיּוֹנָה אָעוּפָה וְאֶשְׁכֹּנָה ׃ 7
.Selah ,deſerto in pernoctabo ;vagando‡ me elongabo ǀ Ecce
† הִנֵּה אַרְחִיק נְדֹד אָלִין בַּמִּדְבָּר סֶלָה ׃ 8
.turbine à excitato‡ vento à ;mihi euaſionem Accelerabo*
† אָחִישָׁה מִפְלָט לִי מֵרוּחַ סֹעָה מִסָּעַר ׃ 9

†intellectus
*eſt
‡viam ſuam,
† & ǀ eſt qui faciat
‡vt videat
רְאֵה
*Quotuſquiſque eſt
‡computruerunt ǀ eſt qui faciat ‡ eſt
כלל יָדַע
* deuorantes
†ac ſi comederent
‡vbi
‡caſtrametantis contra
חָנָה בוש
*conuertente Deo
גּוּל
‡pſalmis, intellectus
ǀCùm veniſſent
†abſconditus eſt apud nos?
‡iudica
יָשַׁע דין
†ſermones
פָּלַל קום
*aduerſum
‡Fortes
ǀcoram ſe,
שׂוּם
‡auxiliatur
†eſt
שׁוּב שׁור
אָמַן צָמַת
יָשִׁיב קרי
‡ Voluntariè
יָדָה צוּר
*eſt.
נָצַל
ǀhoſtibus
‡pſalmis, intellectus
פָּלַל חָנַן
‡clamabo in ſermone meo,
עָנָה שׂוּחַ
ǀfacie anguſtiæ
עִיק מוט
* extenderūt contra
‡furore aduerſati ſunt
† doluit in medio mei:
חוּל כָּסָה
ǀ veniet ſuper
‡tremor;
†Vtinā haberem alas
*volarem,
‡requieſcerē.
נָהַג לִין
ǀelongarem
‡ tranſmigrando; commorarer
*Feſtinarem eruere me;
‡turbinis & tempeſtatis.

PSALM. L. נ

,est locutus DOMINVS Deus fortis ‡ .Asaph ipsi Cantus
1 † מִזְמוֹר לְאָסָף אֵל ׀ אֱלֹהִים יְהוָה דִּבֶּר
.eius ingressum ad vsque Solis ortu ab ;terram aduocauit &
וַיִּקְרָא־אָרֶץ מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבֹאוֹ׃
;effulsit Deus decoris vniuersitate ‡ Sion Ex
2 † מִצִּיּוֹן מִכְלַל־יֹפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ׃
: peredet eius facies ad ignis , silebit non & , noster Deus Veniet
3 † יָבֹא אֱלֹהֵינוּ וְאַל־יֶחֱרַשׁ אֵשׁ־לְפָנָיו תֹּאכֵל
.vehementer est excitata tempestas eius circuitu &
וּסְבִיבָיו נִשְׂעֲרָה מְאֹד׃
.suũ populũ indicandũ ad ,terram ad &:desuper cælos ad Aduocabit
4 † יִקְרָא אֶל־הַשָּׁמַיִם מֵעָל וְאֶל־הָאָרֶץ לָדִין עַמּוֹ׃
.sacrificium super meum pactum ferientes ‡ :meos pios † mihi Congregate
11 5 † אִסְפוּ־לִי חֲסִידָי כֹּרְתֵי בְרִיתִי עֲלֵי־זָבַח׃
.Selah ,ipse iudex Deus quòd :eius iustitiam cæli indicabunt ‡ Et
12 6 † וַיַּגִּידוּ שָׁמַיִם צִדְקוֹ כִּי־אֱלֹהִים ׀ שֹׁפֵט הוּא סֶלָה׃
:te in* faciã testificari & :Israel ,loquar & ,mi populus Audi
13 7 † שִׁמְעָה עַמִּי וַאֲדַבֵּרָה יִשְׂרָאֵל וְאָעִידָה בָּךְ
:te arguam tua sacrificia super Non .†ego tuus Deus Deus
14 8 אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ אָנֹכִי׃ † לֹא עַל־זְבָחֶיךָ אוֹכִיחֶךָ
.semper me coram tuæ ascensiones &
15 וְעוֹלֹתֶיךָ לְנֶגְדִּי תָמִיד׃
.hircos tuis septis de :iuuencum tua domo è accipiam Non
16 9 † לֹא־אֶקַּח מִבֵּיתְךָ פָר מִמִּכְלְאֹתֶיךָ עַתּוּדִים׃
.mille montibus in animalia : siluæ bestia omnis * mihi Quoniam
10 † כִּי־לִי כָל־חַיְתוֹ־יָעַר בְּהֵמוֹת בְּהַרְרֵי־אָלֶף׃
.me apud † agri fera & ;montium volatile omne Cognoui
17 11 † יָדַעְתִּי כָּל־עוֹף הָרִים וְזִיז שָׂדַי עִמָּדִי׃
.eius plenitudo & ,orbis mihi quia ;tibi dicam non ,esuriero Si
18 12 † אִם־אֶרְעַב לֹא־אֹמַר לָךְ כִּי־לִי תֵבֵל וּמְלֹאָהּ׃
hircorum sanguinem & ;fortium ‡ carnem comedam Nunquid
19 13 † הַאוֹכַל בְּשַׂר אַבִּירִים וְדַם עַתּוּדִים
altissimo redde & :confessionẽ † Deo Immola ?bibam
20 14 אֶשְׁתֶּה׃ † זְבַח לֵאלֹהִים תּוֹדָה וְשַׁלֵּם לְעֶלְיוֹן
.me honorificabis &,te eruã :angustiæ die in me inuoca Et .tua vota
21 15 נְדָרֶיךָ׃ † וּקְרָאֵנִי בְּיוֹם צָרָה אֲחַלֶּצְךָ וּתְכַבְּדֵנִי׃
: mea statuta narrandum ad ‡ ,tibi Quid : Deus dixit impio Et
16 † וְלָרָשָׁע ׀ אָמַר אֱלֹהִים מַה־לְּךָ לְסַפֵּר חֻקָּי
?tuo ore super meum pactum assumas &
וַתִּשָּׂא בְרִיתִי עֲלֵי־פִיךָ׃
.te post mea verba proiecisti & ,disciplinam odisti tu Et
17 † וְאַתָּה שָׂנֵאתָ מוּסָר וַתַּשְׁלֵךְ דְּבָרַי אַחֲרֶיךָ׃
.‡tua portio adulteris cum & ;eo cũ cõplacebas &*,furem videbas Si
1 18 † אִם־רָאִיתָ גַנָּב וַתִּרֶץ עִמּוֹ וְעִם מְנָאֲפִים חֶלְקֶךָ׃
2 .dolum concinnabat tua lingua & ;malum in mittebas tuum Os
19 † פִּיךָ שָׁלַחְתָּ בְרָעָה וּלְשׁוֹנְךָ תַּצְמִיד מִרְמָה׃
dabas tuæ matris filium in :loquebaris tuum fratrem in ,Sedebas
3 20 † תֵּשֵׁב בְּאָחִיךָ תְדַבֵּר בְּבֶן־אִמְּךָ תִּתֶּן־
essendo ‡ existimasti ,tacui & ,fecisti Hæc .probrum
4 21 דֹּפִי׃ † אֵלֶּה עָשִׂיתָ ׀ וְהֶחֱרַשְׁתִּי דִּמִּיתָ הֱיוֹת־
.‡tuis oculis in ordinabo & ,te arguam † :tu sicut essem
5 אֶהְיֶה כָמוֹךָ אוֹכִיחֲךָ וְאֶעֶרְכָה לְעֵינֶיךָ׃
‡non & ,rapiam forte ne ;Dei obliuiosi hoc nunc ‡ Intelligite
6 22 † בִּינוּ־נָא זֹאת שֹׁכְחֵי אֱלוֹהַּ פֶּן־אֶטְרֹף וְאֵין
,†viam ponenti & ,me honorificabit ,confessionẽ Sacrificans .eruens
7 23 מַצִּיל׃ † זֹבֵחַ תּוֹדָה יְכַבְּדָנְנִי וְשָׂם דֶּרֶךְ
.Dei salutem in eum faciam videre*
אַרְאֶנּוּ בְּיֵשַׁע אֱלֹהִים׃

8 PSAL. LI. נא

Nathan eum ad veniendo In† .Dauid ipsi cantus Victori
9 1 † לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ † בְּבוֹא־אֵלָיו נָתָן
.sebah-Bath ad intrauit quando :prophetam ‡
2 הַנָּבִיא כַּאֲשֶׁר־בָּא אֶל־בַּת־שָׁבַע׃
multitudinem secundũ :tuam misericordiam secundũ Deus mei Miserere
10 3 † חָנֵּנִי אֱלֹהִים כְּחַסְדֶּךָ כְּרֹב
me laua Multiplica† .meas præuaricationes dele tuarũ miserationum
4 רַחֲמֶיךָ מְחֵה פְשָׁעָי׃ † הֶרֶב כַּבְּסֵנִי
.me munda meo peccato à & ;mea iniquitate ab
11 מֵעֲוֹנִי וּמֵחַטָּאתִי טַהֲרֵנִי׃
meum peccatum & ;cognoscam ego meas præuaricationes Quoniam
5 † כִּי־פְשָׁעַי אֲנִי אֵדָע וְחַטָּאתִי
.semper * me coram
נֶגְדִּי תָמִיד׃

vt ,feci tuis oculis in malum & ,peccaui tibi soli ,Tibi
6 † לְךָ לְבַדְּךָ ׀ חָטָאתִי וְהָרַע בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי לְמַעַן
.te iudicando in sis mundus ,te loquendo in sis iustus
תִּצְדַּק בְּדָבְרֶךָ תִּזְכֶּה בְשָׁפְטֶךָ׃
.mea mater me calefecit ‡ peccato in* & ;sum formatus † iniquitate in* Ecce
7 † הֵן־בְּעָווֹן חוֹלָלְתִּי וּבְחֵטְא יֶחֱמַתְנִי אִמִּי׃
sapientiam abstruso ‡ in & :renibus in voluisti veritatem Ecce
8 † הֵן־אֱמֶת חָפַצְתָּ בַטֻּחוֹת וּבְסָתֻם חָכְמָה
:mundabor & ,hyssopo in me peccato à Purificabis .me facies ‡ scire
9 תוֹדִיעֵנִי׃ † תְּחַטְּאֵנִי בְאֵזוֹב וְאֶטְהָר
,gaudium me facies Audire .dealbabor niue præ & ,me lauabis
10 תְּכַבְּסֵנִי וּמִשֶּׁלֶג אַלְבִּין׃ † תַּשְׁמִיעֵנִי שָׂשׂוֹן
.contriuisti † ,ossa exultabunt : lætitiam &
וְשִׂמְחָה תָּגֵלְנָה עֲצָמוֹת דִּכִּיתָ׃
.dele meas iniquitates omnes & ;meis peccatis à tuas facies Absconde
11 † הַסְתֵּר פָּנֶיךָ מֵחֲטָאָי וְכָל־עֲוֹנֹתַי מְחֵה׃
innoua rectum spiritum & ;Deus mihi crea mundum Cor
12 † לֵב טָהוֹר בְּרָא־לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ
tuæ sanctitatis spiritũ &:tuis faciebus † à me proiicias Ne .meo interiori* in
13 בְּקִרְבִּי׃ † אַל־תַּשְׁלִיכֵנִי מִלְּפָנֶיךָ וְרוּחַ קָדְשְׁךָ
spiritu & ;tuæ salutis gaudium mihi Redde .me à capias ne
14 אַל־תִּקַּח מִמֶּנִּי׃ † הָשִׁיבָה לִּי שְׂשׂוֹן יִשְׁעֶךָ וְרוּחַ
: tuas vias præuaricatores Docebo .me fulcies † voluntario
15 נְדִיבָה תִסְמְכֵנִי׃ † אֲלַמְּדָה פֹשְׁעִים דְּרָכֶיךָ
sanguinibus de me Erue .conuertentur te ad peccatores &
16 וְחַטָּאִים אֵלֶיךָ יָשׁוּבוּ׃ † הַצִּילֵנִי מִדָּמִים ׀
.tuam iustitiam mea lingua laudabit : meæ salutis Deus ,Deus
אֱלֹהִים אֱלֹהֵי תְּשׁוּעָתִי תְּרַנֵּן לְשׁוֹנִי צִדְקָתֶךָ׃
.tuam laudem annunciabit meum os & ;aperies mea labia Domine
17 † אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ׃
.acceptabis non ascensionem ‡:darem &* ,sacrificium voles † non Quoniam
18 † כִּי ׀ לֹא־תַחְפֹּץ זֶבַח וְאֶתֵּנָה עוֹלָה לֹא תִרְצֶה׃
confractum & ,contritum cor: contritus spiritus Dei Sacrificia
19 † זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה לֵב־נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה
:Siion ipsi tua voluntate in fac Bene .despicies non Deus †
20 אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה׃ † הֵיטִיבָה בִרְצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן
,iustitiæ sacrificia voles Tunc .Ierusalaim muros ædificabis ‡
21 תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלָ͏ִם׃ † אָז תַּחְפֹּץ זִבְחֵי־צֶדֶק
.iuuencos tuum altare super facient ascendere* tunc :holocaustum & ,ascensionem ‡
עוֹלָה וְכָלִיל אָז יַעֲלוּ עַל־מִזְבַּחֲךָ פָרִים׃

PSAL. LII.

,Edomeum ‡ Doegh veniendo In .Dauid ipsi Maschil ‡ Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לְדָוִד׃ † בְּבוֹא ׀ דּוֹאֵג הָאֲדֹמִי
.Achimelech domum in Dauid Venit :ei dixit & ,Saul ipsi nunciauit &
2 וַיַּגֵּד לְשָׁאוּל וַיֹּאמֶר לוֹ בָּא דָוִד אֶל־בֵּית אֲחִימֶלֶךְ׃
.die omni * Dei misericordia ?potens ô malitia in gloriaberis ‡ Cur
3 † מַה־תִּתְהַלֵּל בְּרָעָה הַגִּבּוֹר חֶסֶד אֵל כָּל־הַיּוֹם׃
.dolum faciens acuta nouacula sicut :tua lingua cogitabit Prauitates ‡
4 † הַוּוֹת תַּחְשֹׁב לְשׁוֹנֶךָ כְּתַעַר מְלֻטָּשׁ עֹשֵׂה רְמִיָּה׃
,iustitiam loqui quàm ‡ mendacium : bono præ * malum Dilexisti
5 † אָהַבְתָּ רָּע מִטּוֹב שֶׁקֶר ׀ מִדַּבֵּר צֶדֶק
.dolosa lingua deuorationis verba omnia Dilexisti .Selah
6 סֶלָה׃ † אָהַבְתָּ כָל־דִּבְרֵי־בָלַע לְשׁוֹן מִרְמָה׃
:tabernaculo è te abradet ‡ &,te conteret æternũ* in :te destruet Deus Etiam
7 † גַּם־אֵל יִתָּצְךָ לָנֶצַח יַחְתְּךָ וְיִסָּחֲךָ מֵאֹהֶל
.Selah ,viuentium terra è te eradicabit &
וְשֵׁרֶשְׁךָ מֵאֶרֶץ חַיִּים סֶלָה׃
.ridebunt eum super & ;timebunt & ,iusti videbunt Et
8 † וְיִרְאוּ צַדִּיקִים וְיִירָאוּ וְעָלָיו יִשְׂחָקוּ׃
fidit & † ,suam fortitudinem Deum posuit non * vir Ecce
9 † הִנֵּה הַגֶּבֶר לֹא יָשִׂים אֱלֹהִים מָעוּזּוֹ וַיִּבְטַח
.sua prauitate in est roboratus ;suæ opulentiæ multitudine in ‡
בְּרֹב עָשְׁרוֹ יָעֹז בְּהַוָּתוֹ׃
misericordia in speraui : Dei domo in frondosa ‡ olea sicut ego Et
10 † וַאֲנִי כְּזַיִת רַעֲנָן בְּבֵית אֱלֹהִים בָּטַחְתִּי בְחֶסֶד־
.perpetuum ‡ & ,seculum * Dei
אֱלֹהִים עוֹלָם וָעֶד׃
,tuum nomen expectabo & :fecisti quoniã ,seculum in tibi Confitebor
11 † אוֹדְךָ לְעוֹלָם כִּי עָשִׂיתָ וַאֲקַוֶּה שִׁמְךָ
.tuis misericordibus coram * bonum quoniam
כִּי־טוֹב נֶגֶד חֲסִידֶיךָ׃

רוֹעַ
‡iustifices te cùm locutus fueris, purifices te cùm iudicaueris.
*cum
†genitus
‡ calefacta est de
‡occulto
אָמַן טוּחַ
‡fecisti
לָבַן שׂוּשׂ
†quæ
גּוּל דָּכָה
‡faciem tuã
פָּנָה עָוָה
* visceribus meis.
†facie tua:
לָקַח שׁוּב
‡confirma
נָצַל
יָשַׁע
נָגַד
†vis *alioqui
‡ holocaustũ
‡vis.
†hæc
רָצָה
‡ædifices
‡holocaustũ, & oblationẽ:
*offerent
‡vitulos.
עָלָה פָּרָה
‡intellectus
‡Quando venit
‡ Edomæus,
נָגַד רוּעַ
‡ iactas te de
*est
‡Cõtritiones cogitauit
הָוָה רָמָה
*magis quã bonum:
‡magis
‡omninò
* seculum tollet
‡euellet
נָתַץ חָתָה
נָסַח
רָאָה
*qui †sed
שׂוּם עָזַז
‡multitudini diuitiarum suarum;
הָוָה
‡ viridis
*in ‡vltrà.
יָדָה עָשָׂה
*est

iuſtitia :terræ fines ſuper‡ tua laus ſic ,Deus tuum nomē Secundum
11 † כְּשִׁמְךָ אֱלֹהִים כֵּן תְּהִלָּתְךָ עַל־קַצְוֵי־אֶרֶץ צֶדֶק
filiæ exultent ,Siion mons Lætetur .tua dextera eſt plena
12 מָלְאָה יְמִינֶךָ׃ † יִשְׂמַח הַר־צִיּוֹן תָּגֵלְנָה בְּנוֹת
.tua iudicia propter Iehudah
יְהוּדָה לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ׃
.eius turres numerate :eam circuite & ,Siion Circundate
13 † סֹבּוּ צִיּוֹן וְהַקִּיפוּהָ סִפְרוּ מִגְדָּלֶיהָ׃
:eius palatia roborate :eius antemurale ad veſtrum cor Ponite
14 † שִׁיתוּ לִבְּכֶם לְחֵילָה פַּסְּגוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ
.nouiſſima progenie in enarretis vt
לְמַעַן תְּסַפְּרוּ לְדוֹר אַחֲרוֹן׃
ipſe :perpetuum‡ & ,ſeculum‡ noſter Deus Deus iſte Quoniam
15 † כִּי זֶה אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ עוֹלָם וָעֶד הוּא
.mortem ſuper† nos ducet
יְנַהֲגֵנוּ עַל־מוּת׃

PSALM. XLIX. מט

.cantus Corach filiis Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי־קֹרַח מִזְמוֹר׃
habitatores omnes auſcultate : populi omnes hoc Audite
2 † שִׁמְעוּ־זֹאת כָּל־הָעַמִּים הַאֲזִינוּ כָּל־יֹשְׁבֵי
,diues pariter : viri filij etiam ,hominis filij Etiam .orbis
3 חָלֶד׃ † גַּם־בְּנֵי אָדָם גַּם־בְּנֵי־אִישׁ יַחַד עָשִׁיר
mei cordis meditatio & :ſapientias loquetur meum Os .indigus* &
4 וְאֶבְיוֹן׃ † פִּי יְדַבֵּר חָכְמוֹת וְהָגוּת לִבִּי
aperiam : meam aurem parabolam ad Inclinabo .intelligentias
5 תְבוּנוֹת׃ † אַטֶּה לְמָשָׁל אָזְנִי אֶפְתַּח
?mali diebus in timebo quid Vt .meum ænigma cithara in ‡
6 בְּכִנּוֹר חִידָתִי׃ † לָמָּה אִירָא בִּימֵי רָע
?me circundabit meorum calcaneorum iniquitas‡
עֲוֹן עֲקֵבַי יְסוּבֵּנִי׃
.gloriabuntur ſuæ opulentiæ‡ multitudine in & ;ſua facultate ſuper Fidentes‡
7 † הַבֹּטְחִים עַל־חֵילָם וּבְרֹב עָשְׁרָם יִתְהַלָּלוּ׃
Deo dabit nec ;vir ‡ redimet redimendo non Fratrem
8 † אָח לֹא־פָדֹה יִפְדֶּה אִישׁ לֹא־יִתֵּן לֵאלֹהִים
,eorum animæ redemptio erit precioſa Et .ſuam propitiationem
9 כָּפְרוֹ׃ † וְיֵקַר פִּדְיוֹן נַפְשָׁם
videbit * non : æternum‡ in adhuc viuat Et .ſeculum in deſinet & *
10 וְחָדַל לְעוֹלָם׃ † וִיחִי־עוֹד לָנֶצַח לֹא יִרְאֶה
,ſtultus ſimul ,morientur † ſapientes ,videbit Nam ‡ .foueam
11 הַשָּׁחַת׃ † כִּי יִרְאֶה חֲכָמִים יָמוּתוּ יַחַד כְּסִיל
.ſuam facultatem‡ alienis relinquent & ;peribunt inſipiens &
וָבַעַר יֹאבֵדוּ וְעָזְבוּ לַאֲחֵרִים חֵילָם׃
eorum tabernacula ,ſeculum in eorum domus eorum Intimum‡
12 † קִרְבָּם בָּתֵּימוֹ לְעוֹלָם מִשְׁכְּנֹתָם
.terras ſuper ſuis nominib⁹ in vocauerũt :generationē & generatione in
לְדֹר וָדֹר קָרְאוּ בִשְׁמוֹתָם עֲלֵי אֲדָמוֹת׃
iumenta ſicut † aſſimilatus ;pernoctabit non honore in homo Et
13 † וְאָדָם בִּיקָר בַּל־יָלִין נִמְשַׁל כַּבְּהֵמוֹת
eorum poſteri & ,ipſis ſtultitia eorum via Hæc .ſunt exciſi ‡
14 נִדְמוּ׃ † זֶה דַרְכָּם כֵּסֶל לָמוֹ וְאַחֲרֵיהֶם
,ponentur inferno in pecus † Sicut .Selah ,volent ipſorum ore in *
15 בְּפִיהֶם יִרְצוּ סֶלָה׃ † כַּצֹּאן לִשְׁאוֹל שַׁתּוּ
eorũ figura & :mane in recti eos in‡ dominabuntur & ,eos depaſcet mors
מָוֶת יִרְעֵם וַיִּרְדּוּ בָם יְשָׁרִים לַבֹּקֶר וְצִירָם
.ſibi † habitaculo ab ſepulchrum veterandum ad ‡
לְבַלּוֹת שְׁאוֹל מִזְּבֻל לוֹ׃
cùm : inferi manu ‡ de meam animam redimet Deus Veruntamen
16 † אַךְ־אֱלֹהִים יִפְדֶּה־נַפְשִׁי מִיַּד שְׁאוֹל כִּי
.Selah ,me ſuſceperit
יִקָּחֵנִי סֶלָה׃
gloria fuerit multiplicata‡ cùm ;vir fuerit ditatus cùm ,timueris Ne
17 † אַל־תִּירָא כִּי־יַעֲשִׁר אִישׁ כִּי־יִרְבֶּה כְּבוֹד
neque ;omnia accipiet ipſum moriendo in* non Quoniam .eius domus
18 בֵּיתוֹ׃ † כִּי לֹא בְמוֹתוֹ יִקַּח הַכֹּל לֹא־
vitis ſuis ‡ in ſuæ animæ Quoniam .eius gloria eum poſt deſcendet
19 יֵרֵד אַחֲרָיו כְּבוֹדוֹ׃ † כִּי־נַפְשׁוֹ בְּחַיָּיו
.tibi benefeceris ſi ,te laudabunt & ;benedicet
יְבָרֵךְ וְיוֹדֻךָ כִּי־תֵיטִיב לָךְ׃
æternum‡ in vſque‡ ;ſuorum patrum progeniem in vſque Introibit
20 † תָּבוֹא עַד־דּוֹר אֲבוֹתָיו עַד־נֵצַח
: intelliget non & ,honore in Homo .lumen videbunt non
21 לֹא יִרְאוּ־אוֹר׃ † אָדָם בִּיקָר וְלֹא יָבִין
.ſunt exciſi ,iumenta ſicut *,eſt aſſimilatus
נִמְשַׁל כַּבְּהֵמוֹת נִדְמוּ׃

†vſque ad הָלַל · גּוּל · סָבַב נָקַף · שׁוּת · ‡ſeculum: · †vſque ad · *pauper. · אָבָה פָּה · הָגָה · ‡cum · יָרֵא · †quando · עָוָה סָבַב · †Sunt qui fidunt in opibus ſuis; · ‡diuitiarum ſuarum iactant ſe. · †quiſpiam; · רָבַב פָּדָה · *vt quieſcat quis · †ſeculum: · *vt futurus ſepulchrum. · ‡At †moti, & quòd · חָיָה שָׁחַת · †diuitias ſuas. · †Interiora · permanebit; · †iumentis · לוּן דָּמָה · †quæ intereunt. · *ſecundum ipſam ibunt, · †pecora · רָצָה שִׁית · ‡in · רָעָה רָדָה · *vt veteraſcat egredietur ad foueam · quod erat · ‡poteſtate · ‡creuerit · לָקַח · *cum mortuus fuerit · ‡vita ſua ille benedixit; · חָיָה יָדָה · ‡qui · ſeculum · רָאָה דָּמָה · *iumentis, quæ peeunt.

eſt liquefacta ,ſua voce in ‡ dedit : regna ſunt mota ,gentes Sonuerunt
7 † הָמוּ גוֹיִם מָטוּ מַמְלָכוֹת נָתַן בְּקוֹלוֹ תָּמוּג
Deus nobis eleuatio :nobiſcum exercituum DOMINVS .terra
8 אָרֶץ׃ † יְהוָה צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי
quæ ;DOMINI opera videte ,Ite‡ .Selah ,Iahacob
9 יַעֲקֹב סֶלָה׃ † לְכוּ חֲזוּ מִפְעֲלוֹת יְהוָה אֲשֶׁר־
.terra in ſolitudines ,poſuit
שָׂם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ׃
,conteret arcum ,terræ extremum ad vſque bella ceſſare Faciens*
10 † מַשְׁבִּית מִלְחָמוֹת עַד־קְצֵה הָאָרֶץ קֶשֶׁת יְשַׁבֵּר
.igni in comburet plauſtra :haſtam concidet &
וְקִצֵּץ חֲנִית עֲגָלוֹת יִשְׂרֹף בָּאֵשׁ׃
;gentibus in exaltabor ;Deus ‡ ego quia ,ſcitote & ,Remittite‡
11 † הַרְפּוּ וּדְעוּ כִּי־אָנֹכִי אֱלֹהִים אָרוּם בַּגּוֹיִם
eleuatio :nobiſcum exercituum DOMINVS .terra in exaltabor
12 אָרוּם בָּאָרֶץ׃ † יְהוָה צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב
Selah ,Iahacob Deus nobis
לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה׃

PSALM. XLVII. מז

.cantus Corach filiis Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי־קֹרַח מִזְמוֹר׃
voce in Deo iubilate :palma ‡ plaudite populi Omnes
2 † כָּל־הָעַמִּים תִּקְעוּ־כָף הָרִיעוּ לֵאלֹהִים בְּקוֹל
magnus rex ;terribilis altiſſimus DOMINVS Quoniam .ouationis‡
3 רִנָּה׃ † כִּי־יְהוָה עֶלְיוֹן נוֹרָא מֶלֶךְ גָּדוֹל
nationes * & ;nos ſubter populos Ducet .terram omnem ſuper
4 עַל־כָּל־הָאָרֶץ׃ † יַדְבֵּר עַמִּים תַּחְתֵּינוּ וּלְאֻמִּים
:noſtram hæreditatem nobis Eliget .noſtros pedes ſubter
5 תַּחַת רַגְלֵינוּ׃ † יִבְחַר־לָנוּ אֶת־נַחֲלָתֵנוּ אֶת־
.Selah ,dilexit quem Iahacob excellentiam‡
גְּאוֹן יַעֲקֹב אֲשֶׁר־אָהֵב סֶלָה׃
.tubæ voce in DOMINVS ;iubilo in Deus Aſcendit
6 † עָלָה אֱלֹהִים בִּתְרוּעָה יְהוָה בְּקוֹל שׁוֹפָר׃
.cantate noſtro regi ,cantate :cantate Deo Cantate
7 † זַמְּרוּ אֱלֹהִים זַמֵּרוּ זַמְּרוּ לְמַלְכֵּנוּ זַמֵּרוּ׃
.intelligens‡ canite ,Deus terræ omnis rex Quoniam
8 † כִּי מֶלֶךְ כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זַמְּרוּ מַשְׂכִּיל׃
thronum ſuper ſedit Deus :gentes ſuper Deus Regnauit
9 † מָלַךְ אֱלֹהִים עַל־גּוֹיִם אֱלֹהִים יָשַׁב עַל־כִּסֵּא
populo ſunt aggregati populorum Magnifici‡ .ſuæ ſanctitatis
10 קָדְשׁוֹ׃ † נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ עַם
*vehementer ,terræ ſcuta ‡ Dei ipſius quoniam ,Abraham Dei
אֱלֹהֵי אַבְרָהָם כִּי לֵאלֹהִים מָגִנֵּי־אֶרֶץ מְאֹד
.eſt eleuatus
נַעֲלָה׃

PSALM. XLVIII. מח

.Corach filiis cantus Canticum
1 † שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי־קֹרַח׃
,noſtri Dei ciuitate in :valde laudabilis & ,DOMINVS Magnus
2 † גָּדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ
.eius ſanctitatis monte
הַר־קָדְשׁוֹ׃
latera † Siion mons ,terræ vniuerſæ gaudium ,climate‡ Pulcher
3 † יְפֵה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל־הָאָרֶץ הַר־צִיּוֹן יַרְכְּתֵי
.magni regis ciuitas :Aquilonis
צָפוֹן קִרְיַת מֶלֶךְ רָב׃
.eleuationem ad eſt notus eius palatiis † in Deus
4 † אֱלֹהִים בְּאַרְמְנוֹתֶיהָ נוֹדַע לְמִשְׂגָּב׃
.pariter tranſierunt ;conuenerunt‡ reges ecce Quoniam
5 † כִּי־הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ עָבְרוּ יַחְדָּו׃
.feſtinauerunt ,ſunt territi :ſunt admirati ſic ,viderunt Ipſi
6 † הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמָהוּ נִבְהֲלוּ נֶחְפָּזוּ׃
.parturientis tanquam dolor ;ibi eos apprehendit Tremor
7 † רְעָדָה אֲחָזָתַם שָׁם חִיל כַּיּוֹלֵדָה׃
.Tharſis‡ naues conteres Orientali vento In
8 † בְּרוּחַ קָדִים תְּשַׁבֵּר אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ׃
,exercituũ DOMINI ciuitate in vidimus ſic ,audiuimus Sicut
9 † כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ כֵּן רָאִינוּ בְּעִיר־יְהוָה צְבָאוֹת
.Selah ,ſeculum in vſque eam firmabit * Deus ;noſtri Dei ciuitate in
בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהִים יְכוֹנְנֶהָ עַד־עוֹלָם סֶלָה׃
.tui templi interiori† in ,tuam miſericordiam Deus Cogitauimus
10 † דִּמִּינוּ אֱלֹהִים חַסְדֶּךָ בְּקֶרֶב הֵיכָלֶךָ׃

‡vocem ſuā, defluxit · ‡Venite · יָלַךְ חָזָה · *Facit · חָנָה · ‡Vacate ‡ſum · רָפָה יָדַע · ‡manu: · כָּפַף רוּעַ · ‡laudis. · רָנַן עָלָה · *tribus · ‡gloriam · גָּאָה · ‡intelligibiliter. · ‡Optimates · ‡ſunt protectiones · *enim · גָּנַן · שׁוּר · ‡termino, · †ad · רָבַב · †ædibus · ‡congregati ſunt · יָעַד · חוּל · ‡maris. · רָאָה · *fundauit · †medio · דָּמָה

spera anime super tumultuaberis? cur & ,mea anima te deprimes? Cur
5 מה תשתוחחי נפשי ומה תהמי עלי הוחילי
.meus Deus & ,mearum faciei salutes? :ei cófitebor adhuc quonia ,Deo in
לאלהים כי עוד אודנו ישועת פני ואלהי׃

*humiliaberis *perturbaberis in *Quia est *Vultus mei

PSALM. XLIIII. מד

.erudiens * Corach filiis Victori
1 למנצח לבני קרח משכיל׃
*intelligentia.
:nobis narrauerunt nostri patres, audiuimus nostris auribus in Deus
2 אלהים באזנינו שמענו אבותינו ספרו לנו
.quondam? diebus in ,eorum diebus in es operatus opus
פעל פעלת בימיהם בימי קדם׃
*pristinis.
malefecisti :eos plantaueras & ,expulisti? gentes tua manu Tu
3 אתה ידך גוים הורשת ותטעם תרע
*expellere cib.
,terram possederut suo gladio in non Quia .eos emisisti & ,populis
4 לאמים ותשלחם׃ כי לא בחרבם ירשו ארץ
ירש נטע
,tuum brachium & ,tua dextera sed :eos seruauit non eorum brachiu &
וזרועם לא הושיעה למו כי ימינך וזרועך
meus rex ipse Tu .eos voluisti? quia ,tuarum faciem? lux &
5 ואור פניך כי רציתם׃ אתה הוא מלכי
*vultus tui *complacuisti eos.
nostros hostes te In .Iahacob salutes præcipe ,Deus
6 אלהים צוה ישועות יעקב׃ בך צרינו
.nobis obsistentes* conculcabimus tuo nomine in :cornupetemus
ננגח בשמך נבוס קמינו׃
*inimicos nostros.
.me seruabit non meus gladius & ;sperabo meo arcu in non Quia
7 כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני׃
nos odio habentes & :nostris hostibus ab nos fecisti seruare Quoniam
8 כי הושעתנו מצרינו ומשנאינו
tuo nomini & ;die omni laudauimus? Deo In .pudore affecisti
9 הבישות׃ באלהים הללנו כל היום ושמך
*laudamus
:nos fecisti erubescere & ,elógasti Etiam .Selah ,cófitebimur seculú in
10 לעולם נודה סלה׃ אף זנחת ותכלימנו
retrorsum nos redire Facies* .nostris exercitibus in? egrederis non &
11 ולא תצא בצבאותינו׃ תשיבנו אחור
nos Dabis .sibiipsis diripuerunt nos habentes odio & :hoste ab
12 מני צר ומשנאינו שסו למו׃ תתננו
tuú populum Vendes* .nos dispersisti gentes in & ;cibi pecu? vt
13 כצאן מאכל ובגוים זריתנו׃ תמכר עמך
nos Pones .eorum preciis in* multiplicasti non & ,lucro ? sine
14 בלא הון ולא רבית במחיריהם׃ תשימנו
.nostris circuitibus derisioné & ,subsannationé ;nostris vicinis opprobriú
חרפה לשכנינו לעג וקלס לסביבותינו׃
.populis in capitis commotioné ;gentibus in prouerbiú nos Pones?
15 תשימנו משל בגוים מנוד ראש בלאמים׃
mearum facierum pudor & ;me coram mea verecundia die Omni
16 כל היום כלמתי נגדי ובשת פני
faciebus? A? :afficientis cótumeliis & ,ppbris afficientis voce A? .me operuit
17 כסתני׃ מקול מחרף ומגדף מפני
:tui sumus obliti nec ,nobis venit hoc Totum .vlciscentis se & ,inimici
18 אויב ומתנקם׃ כל זאת באתנו ולא שכחנוך
retrorsum se vertit Non .tuo pacto in fumus mentiti nec
19 ולא שקרנו בבריתך׃ לא נסוג אחור
.tua semita de noster pes declinauit & ;nostrum cor
לבנו ותט אשרינו מני ארחך׃
nos super operuisti & ;draconis loco in nos contriuisti Quoniam
20 כי דכיתנו במקום תנים ותכס עלינו
expandimus & ;nostri Dei nominis sumus obliti Si .mortis vmbra in
21 בצלמות׃ אם שכחנו שם אלהינו ונפרש
inuestigabit Deus Nonne .alienum deum ad nostras palmas
22 כפינו לאל זר׃ הלוא אלהים יחקר
.cordis abscondita sciens ? ipse quia ? hoc
זאת כי הוא ידע תעלמות לב׃
pecus? vt fuimus æstimati : die tota occidimur te super* Quoniam
23 כי עליך הרגנו כל היום נחשבנו כצאן
,expergiscere ?Domine dormies quid vt ,te Suscita .mactationis
24 טבחה׃ עורה למה תישן אדני הקיצה
obliuisceris ?abscondes tuas facies? quid Vt .perpetuum* in te elonges ne
25 אל תזנח לנצח׃ למה פניך תסתיר תשכח
:nostræ oppressionis & ,nostræ afflictionis
ענינו ולחצנו׃
terræ adhæsit : nostra anima puluerem ad est depressa? Quia
26 כי שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ
.noster venter
בטננו׃
propter nos redime & ;nobis auxilium ? Surge
27 קומה עזרתה לנו ופדנו למען
.tuam misericordiam
חסדך׃

PSALM. XLV. מה

*lilia *intellectus.
canticum ,erudiens? Corach filiis Sosannim ? super Victori
1 למנצח על ששנים לבני קרח משכיל שיר
.amorum
ego dicens * ,bonum verbum meum cor Eructauit
2 ידידת׃ רחש לבי דבר טוב אמר אני
*dico
Pulchruisti .velocis scribæ stylus? mea lingua :regi mea opera
3 מעשי למלך לשוני עט סופר מהיר׃ יפיפית
†vt עשה a יפה b
tibi benedixit propterea :tuis labiis in gratia est diffusa;hominú filiis præ
מבני אדם הוצק חן בשפתותיך על כן ברכך
:potens? ,femur super tuo gladio te Accinge .seculum in Deus
4 אלהים לעולם׃ חגור חרבך על ירך גבור
.tuo decore & ,tua gloria
הודך והדרך׃
†in
mãsuetudinis &,veritatis verbú super equita ,prosperare tuo decore? Et
5 והדרך צלח רכב על דבר אמת וענוה
אמן c
,acutæ tuæ Sagittæ .tua dextera terribilia te docebit & :iustitiæ
6 צדק ותורך נוראות ימינך׃ חציך שנונים
ירה חצץ d *cadent. נפל f
†regis inimicorum cor in :cadent te sub populi
עמים תחתיך יפלו בלב אויבי המלך׃
*Sedes tua †in seculum, & vltra: *equitatis est
virga rectitudinis * virga : perpetuum & ,æternum † Deus tuum Solium?
7 כסאך אלהים עולם ועד שבט מישר שבט
propterea ,impietatem odisti & ,iustitiam Dilexisti .tui regni
8 מלכותך׃ אהבת צדק ותשנא רשע על כן
*participibus שוש g
.tuis sodalibus? præ lætitiæ oleo tuus Deus Dominus te vnxit
משחך אלהים אלהיך שמן ששון מחבריך׃
palatiis? ex :tua vestimenta omnia ,cassia ,aloe & ,myrrha?
9 מר ואהלות קציעות כל בגדתיך מן היכלי
†Vt *& cassia, †ædibus eburneis, ex quibus *cum honorabilibus
.te lætificauerunt vnde ,dentis
שן מני שמחוך׃
,tuá dexterá ad coniunx adstitit :tuis preciositatibus in? regum Filiæ
10 בנות מלכים ביקרותיך נצבה שגל לימינך
:tuam aurem inclina & ,vide & ,filia Audi .ophir auri massa? in
11 בכתם אופיר׃ שמעי בת וראי והטי אזנך
*diademate aureo. ראה נטה h
.tui patris domus & ,tui populi obliuiscere &
ושכחי עמך ובית אביך׃
,tuus dominus † ipse quoniam :tuum decorem rex concupiscet Et
12 ויתאו המלך יפיך כי הוא אדניך
†est אוה שחה k
deprecabuntur tuas facies? ,munere in Sor? filia Et .ei te incurua &
13 והשתחוי לו׃ ובת צר במנחה פניך יחלו
*Tyri cum †vultum tuú חלה m
ocellaturis ex * :intrinsecus regis filia? inclyta Tota .populi diuites
14 עשירי עם׃ כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות
†est * polymitis aureis induta. Cum vestibus Phrygionicis
virgines : regi adducetur recamatis In .eius vestimentum auri
15 זהב לבושה׃ לרקמות תובל למלך בתולות
יבל גול n o
.tibi adductæ ,eius sociæ? eam post
אחריה רעותיה מובאות לך׃
palatium in ingredientur ;exultatione & ,lætitiis in ? Ducentur
16 תובלנה בשמחת וגיל תבאינה בהיכל
†concomitantes eam, ducentur ad te.
principes in eos pones : tui filij erunt tuis patribus Pro .regis
17 מלך׃ תחת אבתיך יהיו בניך תשיתמו לשרים
*cum היה שות p
.terra vniuersa in
בכל הארץ׃
:generatione & ,generatione omni in tuum nomen faciam Memorare
18 אזכירה שמך בכל דר ודר
*vltra.
.perpetuum? & ,seculum in tibi confitebuntur populi propterea
על כן עמים יהודוך לעלם ועד׃

PSALM. XLVI. מו

.canticum Halamoth super ;Corach filiis Victori
1 למנצח לבני קרח על עלמות שיר׃
שור a *inuenimus validum.
inuenta? angustiis in auxilium :fortitudo & ,spes nobis Deus
2 אלהים לנו מחסה ועז עזרה בצרות נמצא
עזז צור b c
mutando in? & ;terram mutando in* timebimus non Propterea .valde
3 מאד׃ על כן לא נירא בהמיר ארץ ובמוט
*cú mutabit *cú mouerit *maris.
:eius aquæ turbabuntur ,Sonabunt .marium* cor in montes
4 הרים בלב ימים׃ יהמו יחמרו מימיו
ירא המה e
.Selah ,eius sublimitate in? montes contremiscent
ירעשו הרים בגאותו סלה׃
†propter sublimitatem †locum
habitaculorú? sanctú :Dei ciuitatem lætificabunt eius riui Fluminis
5 נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים קדש משכני
*medio
eam adiuuabit :cómouebitur non ,eius interiori in Deus .altissimi
6 עליון׃ אלהים בקרבה בל תמוט יעזרה
עלה פנה g *respiciente
.mane respiciendo* ,Deus
אלהים לפנות בקר׃

,tua mirabilia meus Deus DOMINE tu fecisti Multa
6 † רַבּוֹת [m]עָשִׂיתָ ׀ אַתָּה ׀ יְהוָה אֱלֹהַי נִפְלְאֹתֶיךָ
;loquar & ,annunciabo :te apud *ordinare*‡non nos erga tuas cogitationes &
וּמַחְשְׁבֹתֶיךָ אֵלֵינוּ אֵין ׀ עֲרֹךְ אֵלֶיךָ [n]אַגִּידָה וַאֲדַבֵּרָה
,noluisti *munus* * & Sacrificium .*narrare præ fuere fortia*†
7 עָצְמוּ מִסַּפֵּר׃ † זֶבַח וּמִנְחָה ׀ לֹא חָפַצְתָּ
.postulasti non peccato pro sacrificiũ & ,holocaustũ :mihi fodisti aures
אָזְנַיִם [o]כָּרִיתָ לִּי עוֹלָה וַחֲטָאָה לֹא שָׁאָלְתָּ׃
.me super est scriptũ libri volumine in ;veni Ecce :dixi Tunc
8 † אָז אָמַרְתִּי הִנֵּה־[p]בָאתִי [q]בִּמְגִלַּת־סֵפֶר כָּתוּב עָלָי׃
medio in tua lex & :volui mi Deus tuam voluntatem *faciendum* Ad
9 † לַעֲשׂוֹת־[r]רְצוֹנְךָ אֱלֹהַי חָפָצְתִּי [s]וְתוֹרָתְךָ בְּתוֹךְ
mea labia ecce ,multo cœtu in iustitiã Annunciaui .‖meorũ viscerorũ
10 מֵעָי׃ † בִּשַּׂרְתִּי צֶדֶק ׀ בְּקָהָל [t]רָב הִנֵּה שְׂפָתַי
non tuam Iustitiam .sciuisti tu DOMINE ;*prohibebo*† non
11 לֹא אֶכְלָא יְהוָה אַתָּה יָדָעְתָּ׃ † צִדְקָתְךָ לֹא־
:dixi tuam salutem & ,tuam veritatem ;mei cordis medio in operui
[v]כִסִּיתִי ׀ בְּתוֹךְ לִבִּי אֱמוּנָתְךָ [x]וּתְשׁוּעָתְךָ אָמָרְתִּי
.multo cœtu in tuam veritatem & ,tuam misericordiam *celaui* * non
לֹא־כִחַדְתִּי חַסְדְּךָ [z]וַאֲמִתְּךָ לְקָהָל [a]רָב׃
tua misericordia ;me à tuas misericordias *occludas*‖ ne DOMINE Tu
12 † אַתָּה יְהוָה לֹא־תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי חַסְדְּךָ
.me custodiant semper tua veritas &
וַאֲמִתְּךָ תָּמִיד [b]יִצְּרוּנִי׃
:*numerum non ad vsque*‡ mala me *super* circundederunt Quoniam
13 † כִּי אָפְפוּ־עָלַי ׀ [c]רָעוֹת עַד־אֵין מִסְפָּר
sunt *fortificatæ*‖:videre potui non & ,meæ iniquitates me comprehenderũt
[d]הִשִּׂיגוּנִי [e]עֲוֹנֹתַי וְלֹא־יָכֹלְתִּי [f]לִרְאוֹת עָצְמוּ
.me dereliquit meum cor & ,mei capitis capillis præ
מִשַּׂעֲרוֹת רֹאשִׁי וְלִבִּי עֲזָבָנִי׃
mei auxiliũ ad DOMINE ;me *eruendum ad*‡ DOMINE Complace
14 † רְצֵה יְהוָה [g]לְהַצִּילֵנִי יְהוָה לְעֶזְרָתִי
,meã animã quærentes pariter erubescent &,afficientur Pudore .festina
15 חוּשָׁה׃ † יֵבֹשׁוּ וְיַחְפְּרוּ ׀ יַחַד מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי
.meũ malũ volentes ,*pudefient*‖& ,retrorsum reuertentur :eam *absumendũ ad*‡
[h]לִסְפּוֹתָהּ [i]יִסֹּגוּ אָחוֹר וְיִכָּלְמוּ חֲפֵצֵי רָעָתִי׃
,Euge :*mihi dicentes* †,sui pudoris mercedem *super*‖ Desolabuntur
16 † [k]יָשֹׁמּוּ עַל־עֵקֶב [l]בָּשְׁתָּם הָאֹמְרִים לִי הֶאָח ׀
,te quærentes omnes te in lætabuntur & ,Gaudebunt .euge
17 הֶאָח׃ † [m]יָשִׂישׂוּ ׀ וְיִשְׂמְחוּ ׀ בְּךָ כָּל־מְבַקְשֶׁיךָ
.tuam salutem *diligentes*‡ ,DOMINVS Magnificetur,semper dicent
יֹאמְרוּ תָמִיד יִגְדַּל יְהוָה [n]אֹהֲבֵי תְּשׁוּעָתֶךָ׃
,meũ auxiliũ :*mihi** cogitabit Dominus ,egenus & ,*afflictus* † ego Et
18 † וַאֲנִי ׀ [o]עָנִי [p]וְאֶבְיוֹן אֲדֹנָי יַחֲשָׁב לִי עֶזְרָתִי
.tardaueris ne mi Deus :tu ‡ meus liberator &
וּמְפַלְטִי אַתָּה אֱלֹהַי אַל־תְּאַחַר׃

[m]עָשָׂה ‡est qui ordinet
[n]נָגַד †plura sunt quàm vt narrentur.
*oblationem
[o]כָּרָה
[p]בּוֹא [q]גָּלַל
Vt facerem
[r]רָצָה [s]יָרָה
‖est.
[t]רָבַב
†prohibui;
[v]כָּסָה [x]יָשַׁע
*abscondi
[z]אָמַן [a]רָבַב
‖prohibeas
[b]נָצַר
‡innumera:
[c]רוּעַ [d]נָשַׂג
‖multiplicatæ
[e]עָוָה [f]רָאָה
‡vt eruas
[g]נָצַל
‡vt perdant
‖pudore afficientur
[h]סָפָה [i]סוּג
‖in†qui dicũt de me:
[k]שָׁמֵם [l]בּוֹשׁ
[m]שׂוּשׂ
‡qui diligũt
[n]יָשַׁע
†pauper,
*de me:
[o]עָנָה [n]אָבָה
‡es

PSALM. XLI. מא

:*tenuem ad intelligentis Beatitudines* .Dauid cantus Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ † אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־[q]דָּל
2 .DOMINVS eum liberabit mala die in
בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה׃
:terra in beatificetur ,eum viuificet & ,eum custodiat DOMINVS
3 † יְהוָה ׀ יִשְׁמְרֵהוּ [r]וִיחַיֵּהוּ וְאֻשַּׁר בָּאָרֶץ
.eius inimicorum *anima in*‖ eum tradas ne &
וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו׃
eius cubile omne :*languoris* ‡ Lectum super eum fulciat DOMINVS
4 † יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ [s]דְּוָי כָּל־מִשְׁכָּבוֹ
;mei miserere DOMINE :dixi Ego .eius infirmitate in versasti
5 הָפַכְתָּ [t]בְחָלְיוֹ׃ † אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי
malum dicent mei Inimici .tibi peccaui quia ,meam animam sana
6 רְפָאָה נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ׃ † אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע
venerit si Et ?eius nomen peribit & ,morietur quando :*mihi*‡
7 לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד שְׁמוֹ׃ † וְאִם־בָּא
:sibi iniquitatem congregabit ,eius cor loquetur mendacium ,videndũ ad
לִרְאוֹת ׀ שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ
omnes *mussitabunt*‖ me *super* ‡ Simul .loquetur ,foras egredietur
8 יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר׃ † יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־
.mihi malum cogitabunt me *super* ‡;me habentes odio
שֹׂנְאָי עָלַי ׀ יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי׃
.*surgere* ‡ addet non accubuit qui & ,*ipsum in effusum* Beliahal‖ Verbũ
9 † דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם׃
,meum panẽ *comedens** ,*eo in* fidebam cui ,meæ pacis vir Etiam
10 † גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי ׀ אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בוֹ אוֹכֵל לַחְמִי
.calcaneum me *super* magnificauit
הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב׃

Beatus vir qui intelligit super pauperem:
[q]דָּלַל [r]חָיָה
ואשר
‖voluntati
‡doloris ei*:
[s]דָּוָה
[t]חָלָה
‡de me:
‡aduersum
‖murmurabunt
‡aduersum
‖impium adhærebit ei,
‡vt surgat.
*qui comedebat
aduersum

.eis reddam &,fac me resuscitare & ,mei miserere DOMINE tu Et
11 † וְאַתָּה יְהוָה [v]חָנֵּנִי [x]וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם׃
jubilabit non quia ,me in complacuisti quoniam ,cognoui hoc In
12 † בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־[y]יָרִיעַ
sustentasti :‡ mea *integritate*‖in ego Et .me super meus inimicus
13 אֹיְבִי עָלָי׃ † וַאֲנִי [z]בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ
.*seculum in tuas facies ad** me statuisti & ,me *in*
בִּי [a]וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם׃
vsque & ,seculo à Israel Deus DOMINVS Benedictus
14 † בָּרוּךְ יְהוָה ׀ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד
.Amen & ,Amen :seculum in
הָעוֹלָם אָמֵן ׀ וְאָמֵן׃

ספר שני

PSALM. XLII. מב

.Corach *filiis erudiens* ,Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח׃
mea anima ita ,aquarum *decursus super anhelabit ceruus* Quemadmodum
2 † כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־מָיִם כֵּן־נַפְשִׁי
:viuũ Deum ad ,Deum ad mea anima Sitiuit .Deus te ad *anhelabit*‖
3 תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים׃ † צָמְאָה נַפְשִׁי ׀ לֵאלֹהִים לְאֵל [b]חָי
mea lachryma mihi Fuit ?Dei *faciebus* † videbor & ,veniã quando
4 מָתַי אָבוֹא [c]וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים׃ † הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי
?tuus Deus ‡ Vbi :die omni me ad *dicendo in*‖ ,nocte ac die panis
לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ׃
quoniam ,meam animam me super *effundam & ,recordabor** Horum
5 † אֵלֶּה אֶזְכְּרָה ׀ וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי ׀ נַפְשִׁי כִּי
voce in Dei domum ad vsque eis cũ *me mouebo*‖,numerum in transibo
אֶעֱבֹר ׀ [d]בַּסָּךְ [e]אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־
,mea anima te *deprimes*‡ Cur .tripudians *turba**,cõfessionis & ,*ouationis*‡
6 רִנָּה [f]וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג׃ † מַה־[g]תִּשְׁתּוֹחֲחִי ׀ נַפְשִׁי
:ei confitebor adhuc quia ,Deum expecta ?me *super tumultuaberis*† &
[h]וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד [i]אוֹדֶנּוּ
:*se deprimet* ‡ mea anima me *super**,mi Deus .eius *facierum*† salutes ‖
7 יְשׁוּעוֹת פָּנָיו׃ † אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי [k]תִשְׁתּוֹחָח
.*pusillo*‖ monte *de* Chermonim‡ & ,Iarden terra de tui recordabor idcirco
עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר׃
omnes:tuarum fistularum *vocem*† ad *clamans*‖ voraginem *ad* Vorago
8 † תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־
.transierunt me super tui fluctus & ,tuæ *illisiones*‡
מִשְׁבָּרֶיךָ [l]וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ׃
nocte *in* & ,suam misericordiam DOMINVS præcipiet *Interdiu**
9 † יוֹמָם ׀ יְצַוֶּה יְהוָה ׀ חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה
.*mearum vitarum*† Deo oratio :mecum eius canticum
שִׁירֹה עִמִּי [m]תְּפִלָּה לְאֵל [n]חַיָּי׃
atratus ‡ quid vt ?mei es oblitus quid Vt :meæ petræ Deo Dicam
10 † אוֹמְרָה ׀ לְאֵל סַלְעִי לָמָה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֵר
,meis ossibus in *occisione* In* ?inimici oppressionem *in*† ambulabo
11 אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב׃ † בְּרֶצַח ׀ בְּעַצְמוֹתַי
Vbi : die omni me ad *ipsos dicendo in*† , mei *hostes* ‖ me *probro affecerunt* ‡
חֵרְפוּנִי [o]צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה
tumultuaberis ‡ cur & ,mea anima te *deprimes** Cur .tuus Deus†
12 אֱלֹהֶיךָ׃ † מַה־[p]תִּשְׁתּוֹחֲחִי ׀ נַפְשִׁי וּמַה־[q]תֶּהֱמִי
,*mearũ facierũ*‡salutes‖;ei cõfitebor adhuc quia ,Deum expecta ?me *super*
עָלָי [r]הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד [s]אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי
.meus Deus &
וֵאלֹהָי׃

PSALM. XLIII. מג

:misericorde non gente de *meam litem litiga*‖& Deus me Iudica
1 † שָׁפְטֵנִי אֱלֹהִים ׀ [t]וְרִיבָה רִיבִי מִגּוֹי לֹא־חָסִיד
.me *eripies iniquitatis & doli* * viro à
מֵאִישׁ־מִרְמָה וְעַוְלָה תְפַלְּטֵנִי׃
quid vt ?me elongasti quid vt ,meæ fortitudinis Deus ‡ tu Quia
2 † כִּי־אַתָּה ׀ אֱלֹהֵי [v]מָעוּזִּי לָמָה זְנַחְתָּנִי לָמָּה־
?inimici oppressionem *in*‖ ambulabo *atratus*‡
קֹדֵר אֶתְהַלֵּךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב׃
me introducẽt :me ducent ipsæ :tuam veritatẽ & ,tuã lucem Mitte
3 † שְׁלַח־אוֹרְךָ [x]וַאֲמִתְּךָ הֵמָּה יַנְחוּנִי [y]יְבִיאוּנִי
.tua tabernacula ad & ,tuæ sanctitatis montem ad
אֶל־הַר־קָדְשְׁךָ וְאֶל־מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ׃
:meæ exultationis lætitiæ Deum ad ,Dei altare ad introibo Et
4 † וְאָבוֹאָה ׀ אֶל־מִזְבַּח אֱלֹהִים אֶל־אֵל שִׂמְחַת [z]גִּילִי
.mi Deus ,Deus ,cithara in tibi confitebor &
וְאוֹדְךָ בְכִנּוֹר אֱלֹהִים אֱלֹהָי׃

[x]חָנַן [y]קוּם
[y]רוּעַ
perfectione ambulaui:
[z]תָּמַם
*coram te semper.
[a]נָצַב
[b]חָיָה [c]פָּנָה
[d]סָכַךְ [e]דָּדָה
[f]יָדָה [g]שָׁחַח
[h]הָמָה [i]יָדָה
[k]שָׁחַח [l]גָּלַל
[m]פָּלַל [n]חָיָה
[o]צוּר [p]שָׁחַח
[q]הָמָה [r]יָחַל
[s]יָדָה
[t]רוּב
*doloso & iniquo eripe
[v]עָזַז
‡pullatus ‖propter
[x]אָמַן [y]בּוֹא
[z]גִּיל

.cā ſuper ſeculū in habitabunt & ;terram accipiēt hæreditate Iuſti
29 † צַדִּיקִים יִירְשׁוּ־אָרֶץ וְיִשְׁכְּנוּ לָעַד עָלֶיהָ׃
.iudicium loquetur eius lingua & ;ſapientiam loquetur iuſti Os
30 † פִּי־צַדִּיק יֶהְגֶּה חָכְמָה וּלְשׁוֹנוֹ תְּדַבֵּר מִשְׁפָּט׃
.eius greſſus nutabit non :eius corde in eius Dei Lex
31 † תּוֹרַת אֱלֹהָיו בְּלִבּוֹ לֹא תִמְעַד אֲשֻׁרָיו׃
.cum interimere quærens & :iuſtum impius Speculans*
32 † צוֹפֶה רָשָׁע לַצַּדִּיק וּמְבַקֵּשׁ לַהֲמִיתוֹ׃
cū condemnabit nec :eius manu in eum derelinquet non DOMINVS
33 † יְהוָה לֹא־יַעַזְבֶנּוּ בְיָדוֹ וְלֹא יַרְשִׁיעֶנּוּ
;eius viam cuſtodi & ,DOMINVM ad Expecta .eum iudicari in
34 בְּהִשָּׁפְטוֹ׃ † קַוֵּה אֶל־יְהוָה וּשְׁמֹר דַּרְכּוֹ
.videbis ,impios ſuccidi in :terram hæreditandum ad† ,te exaltabit &
וִירוֹמִמְךָ לָרֶשֶׁת אָרֶץ בְּהִכָּרֵת רְשָׁעִים תִּרְאֶה׃
.viridis laurus ſicut ſe diffundentem* & ;terrificum† impium Vidi
35 † רָאִיתִי רָשָׁע עָרִיץ וּמִתְעָרֶה כְּאֶזְרָח רַעֲנָן׃
.inuentus eſt non & ,eum quæſiui & :ipſe† non ecce & ,tranſiuit Et
36 † וַיַּעֲבֹר וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ וָאֲבַקְשֵׁהוּ וְלֹא נִמְצָא׃
.pax viro nouiſſimum† quia ;rectum vide & ,integrum* Cuſtodi
37 † שְׁמָר־תָּם וּרְאֵה יָשָׁר כִּי־אַחֲרִית לְאִישׁ שָׁלוֹם׃
.excidetur* impiorū nouiſſimum* ;pariter delebuntur præuaricantes Et
38 † וּפֹשְׁעִים נִשְׁמְדוּ יַחְדָּו אַחֲרִית רְשָׁעִים נִכְרָתָה׃
tempore in eorum fortitudo ;DOMINO à iuſtorum ſalus Et
39 † וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת
eos eruet ,eos eruet & ,DOMINVS eos adiuuabit Et .anguſtiæ
40 צָרָה׃ † וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם
.eo in ſperauerunt quia ;eos ſeruabit & ,impiis ab
מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי־חָסוּ בוֹ׃

PSALMVS XXXVIII. לח

ne DOMINE .commemorandum ad Dauid Canticum
1 † מִזְמוֹר לְדָוִד לְהַזְכִּיר׃ † יְהוָה אַל־ 2
.me corripias tua excandeſcentia in & ;me arguas tuo furore in
בְּקֶצְפְּךָ תוֹכִיחֵנִי וּבַחֲמָתְךָ תְיַסְּרֵנִי׃
me ſuper deſcendit & ;me in ſunt defixæ† tuæ ſagittæ Quoniam
3 † כִּי־חִצֶּיךָ נִחֲתוּ בִי וַתִּנְחַת עָלַי
†non :tuam iram propter mea carne in integritas* Non .tua manus
יָדֶךָ׃ † אֵין־מְתֹם בִּבְשָׂרִי מִפְּנֵי זַעְמֶךָ אֵין־ 4
meæ iniquitates Quoniam .mei peccati faciebus à* meis oſſibus in pax
שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי מִפְּנֵי חַטָּאתִי׃ † כִּי עֲוֺנֹתַי 5
.me præ fuerunt graues† graue onus ſicut ;meum caput pertranſierunt
עָבְרוּ רֹאשִׁי כְּמַשָּׂא כָבֵד יִכְבְּדוּ מִמֶּנִּי׃
.meæ ſtultitiæ faciebus à† ;mei liuores tabuerunt ,Fœtuerunt†
6 † הִבְאִישׁוּ נָמַקּוּ חַבּוּרֹתָי מִפְּנֵי אִוַּלְתִּי׃
.ambulaui atratus* die omni :valde vſque* ſum depreſſus† ,ſum Contortus*
7 † נַעֲוֵיתִי שַׁחֹתִי עַד־מְאֹד כָּל־הַיּוֹם קֹדֵר הִלָּכְתִּי׃
.mea carne in integritas non & ;fœdo* fuerunt plena mea ilia Quoniam
8 † כִּי־כְסָלַי מָלְאוּ נִקְלֶה וְאֵין מְתֹם בִּבְשָׂרִי׃
palpitatione præ* rugij :valde vſque† ſum attritus & ,ſum Debilitatus
9 † נְפוּגוֹתִי וְנִדְכֵּיתִי עַד־מְאֹד שָׁאַגְתִּי מִנַּהֲמַת
meū ſuſpiriū & ;meū deſideriū omne te coram Domine .mei cordis
10 לִבִּי׃ † אֲדֹנָי נֶגְדְּךָ כָל־תַּאֲוָתִי וְאַנְחָתִי
.abſconditum eſt non te à
מִמְּךָ לֹא־נִסְתָּרָה׃
lumen & :mea fortitudo me dereliquit ,circuiuit meum Cor
11 † לִבִּי סְחַרְחַר עֲזָבַנִי כֹחִי וְאוֹר־
mei ſocij & ,me Diligentes .mecum non ipſi etiam ,meorū oculorum
12 עֵינַי גַּם־הֵם אֵין אִתִּי׃ † אֹהֲבַי וְרֵעַי
.ſteterunt longinquo à mei propinqui & ;ſteterunt meæ plagæ regione è
מִנֶּגֶד נִגְעִי יַעֲמֹדוּ וּקְרוֹבַי מֵרָחֹק עָמָדוּ׃
quærentes & ,meam animam quærentes tetenderunt laqueos Et
13 † וַיְנַקְשׁוּ מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי וְדֹרְשֵׁי
.meditabantur die omni dolos & ;prauitates ſunt loquuti meum malum
רָעָתִי דִּבְּרוּ הַוּוֹת וּמִרְמוֹת כָּל־הַיּוֹם יֶהְגּוּ׃
aperiret* non† murus ſicut & ;audiebam non ſurdus tanquam ego Et
14 † וַאֲנִי כְחֵרֵשׁ לֹא אֶשְׁמָע וּכְאִלֵּם לֹא יִפְתַּח־
eius ore in* non & ;audiens* non qui vir ſicut fui Et .ſuum os
15 פִּיו׃ † וָאֱהִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־שֹׁמֵעַ וְאֵין בְּפִיו
reſpondebis tu ;expectaui DOMINE te Quia .redargutiones
16 תּוֹכָחוֹת׃ † כִּי־לְךָ יְהוָה הוֹחָלְתִּי אַתָּה תַעֲנֶה
nutando in ;mihi* lætentur forte Ne :dixi Quia .mi Deus Domine
17 אֲדֹנָי אֱלֹהָי׃ † כִּי־אָמַרְתִּי פֶּן־יִשְׂמְחוּ־לִי בְּמוֹט
.egerunt magnificè me ſuper* ,meo pede
רַגְלִי עָלַי הִגְדִּילוּ׃

me coram meus dolor & ;paratus claudicationem ad ego Quoniam
18 † כִּי־אֲנִי לְצֶלַע נָכוֹן וּמַכְאוֹבִי נֶגְדִּי
ero ſollicitus ;indicabo* meam iniquitatem Quoniam .ſemper
19 תָמִיד׃ † כִּי־עֲוֺנִי אַגִּיד אֶדְאַג
ſunt multiplicati & :ſunt roborati viuentes mei inimici Et .meo peccato à
20 מֵחַטָּאתִי׃ † וְאֹיְבַי חַיִּים עָצֵמוּ וְרַבּוּ
bono pro malum reddentes Et .falsò† me habentes odio
21 שֹׂנְאַי שָׁקֶר׃ † וּמְשַׁלְּמֵי רָעָה תַּחַת טוֹבָה
.bonum me ſequi pro† ,mihi aduerſabantur
יִשְׂטְנוּנִי תַּחַת רָדְופִי־טוֹב׃
.me à te elonges ne mi Deus ;DOMINE me derelinquas Ne
22 † אַל־תַּעַזְבֵנִי יְהוָה אֱלֹהַי אַל־תִּרְחַק מִמֶּנִּי׃
.mea ſalus Domine ;meum auxilium ad Feſtina
23 † חוּשָׁה לְעֶזְרָתִי אֲדֹנָי תְּשׁוּעָתִי׃

PSALM. XXXIX. לט

.Dauid canticum Iedùthun ipſi Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ לִידִיתוּן מִזְמוֹר לְדָוִד׃
cuſtodiam ,mea lingua in peccando à* meas vias Cuſtodiam :Dixi
2 † אָמַרְתִּי אֶשְׁמְרָה דְרָכַי מֵחֲטוֹא בִלְשׁוֹנִי אֶשְׁמְרָה
.me iuxta impium adhuc in ,epiſtomidem* meo ori
לְפִי מַחְסוֹם בְּעֹד רָשָׁע לְנֶגְדִּי׃
.eſt turbatus meus dolor & ;bono à tacui ,ſilentio Obmutui
3 † נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב וּכְאֵבִי נֶעְכָּר׃
:ignis exarſit mea meditatione in ,meo interiori in meum cor Caluit
4 † חַם־לִבִּי בְּקִרְבִּי בַּהֲגִיגִי תִבְעַר־אֵשׁ
,meum finem DOMINE me ſcire Fac .mea lingua in ſum locutus
5 דִּבַּרְתִּי בִּלְשׁוֹנִי׃ † הוֹדִיעֵנִי יְהוָה קִצִּי
.ego ani quanti noſcam ;ipſa† quæ meorum dierum menſurā &
וּמִדַּת יָמַי מַה־הִיא אֵדְעָה מֶה־חָדֵל אָנִי׃
nihil tanquam meum tempus & ,meos dies dediſti palmos† Ecce
6 † הִנֵּה טְפָחוֹת נָתַתָּה יָמַי וְחֶלְדִּי כְאַיִן
.Selah ,ſtans homo omnis vanitas vniuerſa vtique : te corā
נֶגְדֶּךָ אַךְ כָּל־הֶבֶל כָּל־אָדָם נִצָּב סֶלָה׃
:tumultuabūtur vanè* veruntamē ,vir ambulabit imagine in Veruntamen
7 † אַךְ־בְּצֶלֶם יִתְהַלֶּךְ־אִישׁ אַךְ־הֶבֶל יֶהֱמָיוּן
.ea colligens quis neſciet & ,coacerbabit†
יִצְבֹּר וְלֹא־יֵדַע מִי־אֹסְפָם׃
.ipſa† te in mea expectatio ? Domine expectaui quid nunc Et
8 † וְעַתָּה מַה־קִּוִּיתִי אֲדֹנָי תּוֹחַלְתִּי לְךָ הִיא׃
ne ſtulti opprobrium ;me erue meis præuaricationibus omnibus Ex
9 † מִכָּל־פְּשָׁעַי הַצִּילֵנִי חֶרְפַּת נָבָל אַל־
.feciſti tu quia ;meum os aperiam non ,Obmutui .me ponas
10 תְּשִׂימֵנִי׃ † נֶאֱלַמְתִּי לֹא אֶפְתַּח־פִּי כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ׃
.defeci ego tuæ manus conflictu* à ;tuam plagam me deſuper* Remoue
11 † הָסֵר מֵעָלַי נִגְעֶךָ מִתִּגְרַת יָדְךָ אֲנִי כָלִיתִי׃
feciſti liqueſcere & ,virū corripuiſti iniquitatē ſuper* increpationibus In
12 † בְּתוֹכָחוֹת עַל־עָוֺן יִסַּרְתָּ אִישׁ וַתֶּמֶס
.Selah ,homo omnis vanitas veruntamen ;eius deſiderium tineā vt
כָּעָשׁ חֲמוּדוֹ אַךְ הֶבֶל כָּל־אָדָם סֶלָה׃
:percipe auribus meū clamorē & ,DOMINE meā orationē Audi
13 † שִׁמְעָה־תְפִלָּתִי יְהוָה וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה
incola ;tecum ego† peregrinus quia ,taceas* ne meam lachrymam ad
אֶל־דִּמְעָתִי אַל־תֶּחֱרַשׁ כִּי גֵר אָנֹכִי עִמָּךְ תּוֹשָׁב
,vadam antequam ;roborabor & ,me à Claude† .mei patres omnes vt
14 כְּכָל־אֲבוֹתָי׃ † הָשַׁע מִמֶּנִּי וְאַבְלִיגָה בְּטֶרֶם אֵלֵךְ
.ego† non &
וְאֵינֶנִּי׃

PSALM. XL. מ

.canticum ,Dauid ipſi Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר׃
audiuit & ,me ad declinauit* & ;DOMINVM expectaui Expectando
2 † קַוֹּה קִוִּיתִי יְהוָה וַיֵּט אֵלַי וַיִּשְׁמַע
:cœni luto è ,ſonitus ciſterna è me fecit aſcendere Et .meum clamorem
3 שַׁוְעָתִי׃ † וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שָׁאוֹן מִטִּיט הַיָּוֵן
.meos greſſus parans† ,meos pedes petram ſuper ſtatuit &
וַיָּקֶם עַל־סֶלַע רַגְלַי כּוֹנֵן אֲשֻׁרָי׃
videbūt .noſtro Deo laudem ,nouum† canticum meo ore in dedit* Et
4 † וַיִּתֵּן בְּפִי שִׁיר חָדָשׁ תְּהִלָּה לֵאלֹהֵינוּ יִרְאוּ
.DOMINO in ſperabunt & ;timebunt & ,multi
רַבִּים וְיִירָאוּ וְיִבְטְחוּ בַּיהוָה׃
reſpexit non & ;ſuam ſpē DOMINVM poſuit qui viri Felicitates
5 † אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר־שָׂם יְהוָה מִבְטַחוֹ וְלֹא־פָנָה
mendacium† declinantes & ,ſuperbos ad
אֶל־רְהָבִים וְשָׂטֵי כָזָב׃

†ſum †eſt
*annūciabā ; timebā propter peccatū meum.
נגד חיה
†gratis.
רבב רוע
†eò quòd ſequebar
רדפי
†ad ſalutem meam.
ישע
לידותון
†ne peccem
†clauſuram quandiu eſt impius
דום
†medio
חמם
ידע מדד
†ſiſit ; ſcio quòd temporalis ſum.
†vt palmi menſuram poſuiſti
יצב המה
*in vanum
†cōgregabit. || cui congregat
ſpes †eſt.
קוה יחל
נצל שום
עשה
à *bello
כלה
†propter
יכח מסס
פלל ישב
*ſurdum te exhibeas, †ſum apud te;
†Define
שוע ילך
†ſim.
*inclinauit ſe mihi,
נטה
עלה
†dirigens
קום
†poſuit †hoc
שור הלל
Beatus vir
שום
†ad
שטה

צעד
†nutabunt pedes
*Speculans
†quærens

ieiunio in affligebam ,saccus mea vestis ,ipsos ægrotando in ‡ ego Et
13 ואני בחלותם לבושי שק עניתי בצום
.reuertebatur meum sinum super mea oratio & :meam animam
נפשי ותפלתי על-חיקי תשוב :
attratus ,matrem lugens tanquam,ambulabam ,mihi frater si ac,socius si Ac
14 כרע-כאח לי התהלכתי כאבל-אם קדר
,se cōgregauerūt & ,sunt læti mea claudicatione in Et .me incuruabam
15 שחותי : ובצלעי שמחו ונאספו
non & ,prosciderunt :cognoui non & ,percussi me super se cōgregauerunt
נאספו עלי נכים ולא ידעתי קרעו ולא-
me super fremendo ;subsannatione subsannatoribus hypocritis In .siluerunt
16 דמו : בחנפי לעגי מעוג חרק עלי
meam animam reduc ? videbis quandiu Domine .suis dentibus
17 שנימו : אדני כמה תראה השיבה נפשי
.meam vnicam leunculis à ;eorum desolationibus à
משאיהם מכפירים יחידתי :
.te laudabo forti populo in :magno cœtu in tibi Confitebor
18 אודך בקהל רב בעם עצום אהללך :
annuant gratis me odientes :falso mei inimici mihi lætentur Ne
19 אל-ישמחו-לי איבי שקר שנאי חנם יקרצו-
verba ;terræ tranquillos super & ,loquentur pacem non Quia .oculo
20 עין : כי לא שלום ידברו ועל רגעי-ארץ דברי
:dixerunt ,suum os me super fecerunt dilatare Et .cogitabunt fraudium
21 מרמות יחשבון : וירחיבו עלי פיהם אמרו
.noster oculus vidit ;euge ,Euge
האח האח ראתה עיננו :
.me à te elonges ne Domine :taceas ne ,DOMINE Vidisti
22 ראיתה יהוה אל-תחרש אדני אל-תרחק ממני :
,mi Domine &,mi Deus:meū iudicium ad euigila & ,te Suscita
23 העירה והקיצה למשפטי אלהי ואדני
DOMINE tuam iustitiam secundum me Iudica .meam litem ad
24 לריבי : שפטני כצדקך יהוה
Euge :suo corde in dicant Ne .mihi lætentur ne & ,mi Deus
25 אלהי ואל-ישמחו-לי : אל-יאמרו בלבם האח
.eum Absorpsimus :dicant ne ;nostræ animæ
נפשנו אל-יאמרו בלענוהו :
induantur : meo malo læti pariter erubescant & ,afficiantur Pudore
26 יבשו ויחפרו יחדו שמחי רעתי ילבשו-
.me super se magnificantes ,erubescentia & ,pudore
בשת וכלמה המגדילים עלי :
:semper dicent & ,meam iustitiā volentes exultabunt & ,Laudabunt
27 ירנו וישמחו חפצי צדקי ויאמרו תמיד
mea lingua Et .sui serui pacem volens DOMINVS Magnificetur
28 יגדל יהוה החפץ שלום עבדו : ולשוני
.tuam laudem die omni ;tuam iustitiam loquetur
תהגה צדקך כל-היום תהלתך :

PSALMVS XXXVI. לו

præuaricationis Dictum .Dauidi DOMINI seruo Victori
1 למנצח לעבד-יהוה לדוד : נאם-פשע
2 .eius oculorum opposito ex Dei pauor non :mei cordis interiori in impio
לרשע בקרב לבי אין-פחד אלהים לנגד עיניו :
suam iniquitatē inueniendum ad ,ipsius oculis in se ad leniuit Quoniam
3 כי-החליק אליו בעיניו למצא עונו
intelligere desiit :dolus & ,iniquitas eius oris Verba .odiendum ad
4 לשנא : דברי-פיו און ומרמה חדל להשכיל
super se statuet :suo cubili super cogitabit Iniquitatem .benefaciendum ad
5 להיטיב : און יחשב על-משכבו יתיצב על-
.reprobabit non malum ;bonam non viam
דרך לא-טוב רע לא ימאס :
.æthera ad vsque tua veritas ;tua misericordia cælis in DOMINE
6 יהוה בהשמים חסדך אמונתך עד-שחקים :
hominē :multa abyssus tua iudicia,Dei montes sicut tua Iustitia
7 צדקתך כהררי-אל משפטיך תהום רבה אדם
tua misericordia preciosa Quàm .DOMINE seruabis animal &
8 ובהמה תושיע יהוה : מה-יקר חסדך
.sperabunt tuarum alarum vmbra in hominum filij & ! Deus
אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון :
tuarum deliciarum torrente & ;tuæ domus pinguedine è Inebriabuntur
9 ירוין מדשן ביתך ונחל עדניך
tuo lumine in :vitarum vena tecum Quoniam .eis dabis potum
10 תשקם : כי עמך מקור חיים באורך
;te scientes ad tuam misericordiam Trahe .lumen videbimus
11 נראה-אור : משך חסדך לידעיך
.corde rectos ad tuam iustitiam &
וצדקתך לישרי-לב :

ægrotantib' ipsis, vestimētum habebā è sacco, ad
ענה פלל
Sicut pro amico, sicut pro fratre meo
pullatus humiliabam
רעה
שחה
aduersum
cachinnati sunt
Cum impiis
qui indulgent ventri, erant;
cōtra
eripe
נכה דמם
שנן שוב
ידה רבב
leonibus
gratis: neq; odio habētes
cōtra humiles
fraudulēta
contra
dicentes:
ראה
עור קוץ
causam
רוב
de me.
Disperdam
רוע
aduersus
qui volunt
רנן
qui voluit
הלל
est: in medio
est
ante oculos
ei peccatū
vt inueniat
ענה פדה
vt odio habeat bonū.
sunt
vt benefaceret.
cogitat in
stat secus
& abiicit.
cælos.
fortissimi,
רבב ישע
est
חסה
רוה
est vitæ:

.me faciat mouere ne impiorū manus & ;superbiæ pes me inuadat Ne
12 אל-תבואני רגל גאוה ויד רשעים אל-תנדני :
potuerunt non & ,sunt expulsi :iniquitatis operarij ceciderunt Ibi
13 שם נפלו פעלי און דחו ולא-יכלו
.surgere
קום :

PSALMVS XXXVII. לז

facientes in zelaueris ne ;malignos in succenseas Ne .Dauidi
1 לדוד אל-תתחר במרעים אל-תקנא בעשי
;succidentur velociter herba tanquam Quoniam .iniquitatem
2 עולה : כי כחציר מהרה ימלו
fac & ,DOMINO in Spera .decident germinis olus sicut &
3 וכירק דשא יבולון : בטח ביהוה ועשה-
.veritatem pasce & ,terram habita :bonum
טוב שכן-ארץ ורעה אמונה :
.tui cordis petitiones tibi dabit & ;DOMINO super te delecta Et
4 והתענג על-יהוה ויתן-לך משאלת לבך:
ipse & ,eo super spera & ;tuam viam DOMINVM super Deuolue
5 גול על-יהוה דרכך ובטח עליו והוא
tuum iudicium & ;tuam iustitiam lumen sicut educet Et .faciet
6 יעשה : והוציא כאור צדקך ומשפטך
succenseas ne ,eum expecta & ,DOMINO Tace .meridiem sicut
7 כצהרים : דום ליהוה והתחולל לו אל-תתחר
,naso à Remitte .versutias facientem virum in ;suam viam secundantē in
8 במצליח דרכו באיש עשה מזמות : הרף מאף
.malefaciendum ad veruntamen ,succenseas ne ;excandescentiam relinque &
ועזב חמה אל-תתחר אך-להרע :
ipsi DOMINVM exspectantes & ;excidentur maligni Quoniam
9 כי מרעים יכרתון וקוי יהוה המה
;impius non & ,paululum adhuc Et .terram accipient hæreditate
10 יירשו-ארץ : ועוד מעט ואין רשע
.ipse non & ,eius locum super aduertes &
והתבוננת על-מקומו ואיננו :
multitudine super delectabūtur & ,terrā capiēt hæreditate humiles Et
11 וענוים יירשו-ארץ והתענגו על-רב
cum super frendens & ;iustum contra impius Machinans .pacis
12 שלום : זמם רשע לצדיק וחרק עליו
.eius dies veniet quòd vidit quia ;ei ridebit Dominus .suis dentibus
13 שניו : אדני ישחק-לו כי ראה כי-יבא יומו :
proiiciendum ad ,suum arcum tetenderūt & ,impij soluerunt Gladium
14 חרב פתחו רשעים ודרכו קשתם להפיל
eorum Gladius .via rectos mactandum ad ;egenum & ,afflictum
15 עני ואביון לטבוח ישרי-דרך : חרבם
.confringentur eorum arcus & ;eorum cor in ingredietur
תבוא בלבם וקשתותם תשברנה :
.magnorum impiorum copia præ iusto paululum Bonum
16 טוב מעט לצדיק מהמון רשעים רבים :
iustos sustentans & ;confringentur impiorum brachia Quia
17 כי זרועות רשעים תשברנה וסומך צדיקים
corū hæreditas & ;perfectorū dies DOMINVS Sciens .DOMINVS
18 יהוה : יודע יהוה ימי תמימם ונחלתם
diebus in & ;malo tēpore in afficientur pudore Non .erit seculum in
19 לעולם תהיה : לא יבשו בעת רעה ובימי
DOMINI inimici & ,peribunt impij Quia .saturabuntur famis
20 רעבון ישבעו : כי רשעים יאבדו ואיבי יהוה
.defecerunt fumo in ,defecerunt ;agnorum preciositas sicut
כיקר כרים כלו בעשן כלו :
.dans & ,miserescens iustus & ;reddet non & ,impius accipiens Mutuum
21 לוה רשע ולא ישלם וצדיק חונן ונותן :
eius maledicti & ;terram accipient hæreditate eius benedicti Quia
22 כי-מברכיו יירשו ארץ ומקלליו
,volet eius viam & ,firmantur hominis gressus DOMINO A .excidentur
23 יכרתו : מיהוה מצעדי-גבר כוננו ודרכו יחפץ :
.eius manū sustentans DOMINVS quia ;protelabitur non ,ceciderit Cùm
24 כי-יפל לא-יוטל כי יהוה סומך ידו :
;derelictum iustum vidi non & ,senui etiam ,fui Puer
25 נערי הייתי גם-זקנתי ולא-ראיתי צדיק נעזב
;mutuans & ,miserans die Omni .panem quærens eius semen &
26 וזרעו מבקש-לחם : כל-היום חונן ומלוה
habita & ;bonum fac & ,malo à Recede .benedictionē in eius semē &
27 וזרעו לברכה : סור מרע ועשה-טוב ושכן
derelinquet non & ;iudicium diligens DOMINVS Quia .seculum in
28 לעולם : כי יהוה אהב משפט ולא-יעזב
.succidetur impiorum semen & ;custodientur seculū in :suos misericordes
את-חסידיו לעולם נשמרו וזרע רשעים נכרת :

PSALM. XXXIII. לג

.laus decora ‖ rectis ;D O M I N O in iuſti dicite Præconia
1 † רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּיהוָה לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה׃
.ei canite decacordo*,nabel in ;cithara in D O M I N O Confitemini
2 † הוֹדוּ לַיהוָה בְּכִנּוֹר בְּנֵבֶל עָשׂוֹר זַמְּרוּ־לוֹ׃
.iubilatione in modulando benefacite ;nouum canticum ei Cantate
3 † שִׁירוּ־לוֹ שִׁיר חָדָשׁ הֵיטִיבוּ נַגֵּן בִּתְרוּעָה׃
.fide in eius opus omne & ;D O M I N I verbum*rectum Quia
4 † כִּי־יָשָׁר דְּבַר־יְהוָה וְכָל־מַעֲשֵׂהוּ בֶּאֱמוּנָה׃
.terra eſt plena D O M I N I miſericordia ;iudiciū & iuſtitiā Diligens
5 † אֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט חֶסֶד יְהוָה מָלְאָה הָאָרֶץ׃
omnis eius oris ſpiritu in & ;ſunt facti cæli D O M I N I verbo In
6 † בִּדְבַר יְהוָה שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל־
dans ;maris aquas aceruum ſicut Congregans .eorum exercitus
צְבָאָם׃ 7 † כֹּנֵס כַּנֵּד מֵי הַיָּם נֹתֵן
.voragines theſauris in
בְּאֹצָרוֹת תְּהוֹמוֹת׃
omnes paueant eo ab ;terra omnis D O M I N O à Timeant
8 † יִירְאוּ מֵיְהוָה כָּל־הָאָרֶץ מִמֶּנּוּ יָגוּרוּ כָּל־
,præcepit ipſe ;fuit & , dixit ipſe Quoniam .orbis habitatores
יֹשְׁבֵי תֵבֵל׃ 9 † כִּי הוּא אָמַר וַיֶּהִי הוּא צִוָּה
annihilauit ;gentium conſilium fecit irritum D O M I N V S .ſtetit &
וַיַּעֲמֹד׃ 10 † יְהוָה הֵפִיר עֲצַת־גּוֹיִם הֵנִיא
;ſtabit ſeculum in D O M I N I Conſilium .populorum cogitationes
מַחְשְׁבוֹת עַמִּים׃ 11 † עֲצַת יְהוָה לְעוֹלָם תַּעֲמֹד
.generationem & generatione in eius cordis cogitationes
מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹ לְדֹר וָדֹר׃
elegit populum ;eius Deus D O M I N V S cuius ,gentis Beatitudines*
12 † אַשְׁרֵי הַגּוֹי אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהָיו הָעָם בָּחַר
vidit ;D O M I N V S reſpexit cælis E .ſibi hæreditatem in
לְנַחֲלָה לוֹ׃ 13 † מִשָּׁמַיִם הִבִּיט יְהוָה רָאָה אֶת־
ad ;proſpexit eius ſedere habitaculo De .hominum filios omnes
כָּל־בְּנֵי הָאָדָם׃ 14 † מִמְּכוֹן־שִׁבְתּוֹ הִשְׁגִּיחַ אֶל
conſiderans ;eorum cor pariter Formans .terræ habitatores omnes
כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃ 15 † הַיֹּצֵר יַחַד לִבָּם הַמֵּבִין
;roboris multitudine in ſaluatur rex Non .eorum opera omnia ad
אֶל־כָּל־מַעֲשֵׂיהֶם׃ 16 † אֵין־הַמֶּלֶךְ נוֹשָׁע בְּרָב־חָיִל
equus Mendacium .potentiæ multitudine in eruetur non potens
גִּבּוֹר לֹא־יִנָּצֵל בְּרָב־כֹּחַ׃ 17 † שֶׁקֶר הַסּוּס
.eruet non ſui roboris multitudine in & ;ſalutem ad
לִתְשׁוּעָה וּבְרֹב חֵילוֹ לֹא יְמַלֵּט׃
ſperantes ;eum timentes ad D O M I N I oculus Ecce
18 † הִנֵּה עֵין יְהוָה אֶל־יְרֵאָיו לַמְיַחֲלִים
;eorum animam morte à eruendum Ad .eius miſericordia in
לְחַסְדּוֹ׃ 19 † לְהַצִּיל מִמָּוֶת נַפְשָׁם
;DOMINVM expectauit noſtra Anima .fame in eos viuificandum ad &
וּלְחַיּוֹתָם בָּרָעָב׃ 20 † נַפְשֵׁנוּ חִכְּתָה לַיהוָה
.ipſe noſter clypeus & ,noſtrum auxilium
עֶזְרֵנוּ וּמָגִנֵּנוּ הוּא׃
eius ſanctitatis nomine in quia ;noſtrum cor lætabitur eo in Quia
21 † כִּי־בוֹ יִשְׂמַח לִבֵּנוּ כִּי בְשֵׁם קָדְשׁוֹ
;nos ſuper D O M I N E tua miſericordia Sit .ſperauimus
בָטָחְנוּ׃ 22 † יְהִי־חַסְדְּךָ יְהוָה עָלֵינוּ
.te expectauimus quemadmodum
כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ׃

Exultate pulchra & פה bene canite cum clangore. eſt ponens

PSALM. XXXIIII. לד

,eum expulit &;Abimelech facies ad ſuū ſenſum ipſum mutando in,Dauidi
1 † לְדָוִד בְּשַׁנּוֹתוֹ אֶת־טַעְמוֹ לִפְנֵי אֲבִימֶלֶךְ וַיְגָרְשֵׁהוּ
eius laus ſemper ;tempore omni in D O M I N O Benedicam .abiit &
וַיֵּלַךְ׃ 2 † אֲבָרְכָה אֶת־יְהוָה בְּכָל־עֵת תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ
audient ;mea anima ſe laudabit D O M I N O In .meo ore in
בְּפִי׃ 3 † בַּיהוָה תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי יִשְׁמְעוּ
exaltemus & ;mecum D O M I N V M Magnificate .lætabūtur & ,manſueti
עֲנָוִים וְיִשְׂמָחוּ׃ 4 † גַּדְּלוּ לַיהוָה אִתִּי וּנְרוֹמְמָה
;me exaudiuit & ,D O M I N V M Quæſiui .pariter eius nomen
שְׁמוֹ יַחְדָּו׃ 5 † דָּרַשְׁתִּי אֶת־יְהוָה וְעָנָנִי
.me eripuit meis timoribus omnibus ex &
וּמִכָּל־מְגוּרוֹתַי הִצִּילָנִי׃
non eorum facies & ;ſunt illuminati & ,eum ad Aſpexerunt
6 † הִבִּיטוּ אֵלָיו וְנָהָרוּ וּפְנֵיהֶם אַל־
;audiuit D O M I N V S & ,clamauit afflictus Iſte .ſunt affectæ pudore
יֶחְפָּרוּ׃ 7 † זֶה עָנִי קָרָא וַיהוָה שָׁמֵעַ
.eum ſeruauit eius anguſtiis omnibus ex &
וּמִכָּל־צָרוֹתָיו הוֹשִׁיעוֹ׃

.eos eripit & ,eum timētes circum D O M I N I angelus Caſtrametans
8 † חֹנֶה מַלְאַךְ־יְהוָה סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם׃
viri beatitudines :D O M I N V S bonus quoniam ,videte & ,Guſtate
9 † טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי־טוֹב יְהוָה אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר
non quoniam ;eius ſancti D O M I N V M Timete .eo in ſperabit
10 יֶחֱסֶה־בּוֹ׃ † יְראוּ אֶת־יְהוָה קְדֹשָׁיו כִּי־אֵין
eſurierunt & ,ſunt depauperati Leunculi .eum timentibus defectus
11 מַחְסוֹר לִירֵאָיו׃ † כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ
.bono omni deficient non D O M I N V M quærentes &
וְדֹרְשֵׁי יְהוָה לֹא־יַחְסְרוּ כָל־טוֹב׃
.vos docebo D O M I N I timorem ;mihi obedite ,filij Agite
12 † לְכוּ־בָנִים שִׁמְעוּ־לִי יִרְאַת יְהוָה אֲלַמֶּדְכֶם׃
;bonum videndum ad dies diligens ;vitas volens vir Quis
13 † מִי־הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים אֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב׃
.dolum loquendo à tua labia & ;malo à tuam linguam Cuſtodi
14 † נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וּשְׂפָתֶיךָ מִדַּבֵּר מִרְמָה׃
.eam ſequere & ,pacem quære ;bonum fac & ,malo à Declina
15 † סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה־טוֹב בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ׃
.eorum clamorem ad eius aures & ; iuſtos ad DOMINI Oculi
16 † עֵינֵי יְהוָה אֶל־צַדִּיקִים וְאָזְנָיו אֶל־שַׁוְעָתָם׃
terra è ſuccidendum ad ; malum facientes in D O M I N I Facies
17 † פְּנֵי יְהוָה בְּעֹשֵׂי רָע לְהַכְרִית מֵאֶרֶץ
.eorum memoriam
זִכְרָם׃
eorum anguſtiis omnibus ex & ;audiuit D O M I N V S & ,Clamauerunt
18 † צָעֲקוּ וַיהוָה שָׁמֵעַ וּמִכָּל־צָרוֹתָם
attritos & ;corde contritis D O M I N V S Propinquus .eos eruit
19 הִצִּילָם׃ † קָרוֹב יְהוָה לְנִשְׁבְּרֵי־לֵב וְאֶת־דַּכְּאֵי־
eum eruet ipſis cunctis à & ; iuſti mala Multa .ſeruabit ſpiritu
20 רוּחַ יוֹשִׁיעַ׃ † רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק וּמִכֻּלָּם יַצִּילֶנּוּ
non eis ex vnum ;eius oſſa omnia Cuſtodiens .D O M I N V S
21 יְהוָה׃ † שֹׁמֵר כָּל־עַצְמוֹתָיו אַחַת מֵהֵנָּה לֹא
iuſtum odio habentes & ;malitia impium Interimet .eſt contritum
22 נִשְׁבָּרָה׃ † תְּמוֹתֵת רָשָׁע רָעָה וְשֹׂנְאֵי צַדִּיק
;ſuorum ſeruorū animam D O M I N V S Redimens .deſolabuntur
23 יֶאְשָׁמוּ׃ † פּוֹדֶה יְהוָה נֶפֶשׁ עֲבָדָיו
.eo in ſperantes omnes deſolabuntur non &
וְלֹא יֶאְשְׁמוּ כָּל־הַחֹסִים בּוֹ׃

Caſtrametatur *eſt beatus vir qui רָאָה eſt famescent; ſed רָשַׁשׁ Venite יָלַךְ qui vult vitam;diligit vt videat חָיָה רוּעַ ſuper Iræ *ſunt contra vt ſuccidat עָשָׂה eſt נָצַל ſunt רָבַב מוּת Redimit חָסָה

PSALM. XXXV. לה

cum pugna ;mecum litigantibus cum D O M I N E Litiga .Dauidi
1 † לְדָוִד רִיבָה יְהוָה אֶת־יְרִיבַי לְחַם אֶת־
ſurge & ; ſcutum & ,clypeum Apprehende .mecum pugnantibus
2 לֹחֲמָי׃ † הַחֲזֵק מָגֵן וְצִנָּה וְקוּמָה
occurſum in claude & ,lanceam euacua Et .meum adiutorium in
3 בְּעֶזְרָתִי׃ † וְהָרֵק חֲנִית וּסְגֹר לִקְרַאת
.ego tua Salus :meæ animæ dic ;me perſequentium
רֹדְפָי אֱמֹר לְנַפְשִׁי יְשֻׁעָתֵךְ אָנִי׃
vertentur :meam animam quærentes erubeſcent & ,afficientur Pudore
4 † יֵבֹשׁוּ וְיִכָּלְמוּ מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי יִסֹּגוּ
.meum malum cogitantes ignominia afficientur & ,retrorſum
אָחוֹר וְיַחְפְּרוּ חֹשְׁבֵי רָעָתִי׃
.impellens D O M I N I angelus & ;venti facies ad gluma ſicut Erunt
5 † יִהְיוּ כְּמֹץ לִפְנֵי־רוּחַ וּמַלְאַךְ יְהוָה דּוֹחֶה׃
D O M I N I angelus & ; lubricitates & ,tenebroſitas eorum via Erit
6 † יְהִי־דַרְכָּם חֹשֶׁךְ וַחֲלַקְלַקּוֹת וּמַלְאַךְ יְהוָה
foueam mihi abſconderunt gratis Quoniam .eos perſequens
7 רֹדְפָם׃ † כִּי־חִנָּם טָמְנוּ־לִי שַׁחַת
.meæ animæ foderunt gratis :ſui retis
רִשְׁתָּם חִנָּם חָפְרוּ לְנַפְשִׁי׃
,abſcondit quod ipſius rete & ,cognoſcet non ,deſolatio eum Inuadet
8 † תְּבוֹאֵהוּ שׁוֹאָה לֹא־יֵדָע וְרִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר־טָמַן
.eam in cadet deſolationem in ;eum capiet
תִּלְכְּדוֹ בְּשׁוֹאָה יִפָּל־בָּהּ׃
.eius ſalute in gaudebit :D O M I N O in exultabit mea anima Et
9 † וְנַפְשִׁי תָּגִיל בַּיהוָה תָּשִׂישׂ בִּישׁוּעָתוֹ׃
eripiens ? tu ſicut quis D O M I N E : dicent mea oſſa Omnia
10 † כָּל־עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה יְהוָה מִי כָמוֹךָ מַצִּיל
:eum rapiente à egenum & ,pauperem & ;eo præ forti à afflictum
עָנִי מֵחָזָק מִמֶּנּוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגֹּזְלוֹ׃
.me interrogabunt cognoui non quæ :iniquitatis teſtes Surgent
11 † יְקוּמוּן עֵדֵי חָמָס אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתִּי יִשְׁאָלוּנִי׃
.meæ animæ orbitatem ,bono pro malum mihi Reddent
12 † יְשַׁלְּמוּנִי רָעָה תַּחַת טוֹבָה שְׁכוֹל לְנַפְשִׁי׃

Iudica iudicantes me;& impugna impugnantes me. גָּנַן צָנַן expedi רִיק חָנָה *ſum. סוּג pudore רוּעַ הָיָה ante ventū; impellet eos. tenebræ, חָנַן שׁוּחַ rete ſuum: Veniet ei contritio, quā contritione נָפַל גּוּל שׁוּשׂ נָצַל עָנָה pauperem fortiori אָבָה עוּר mendaces; ſterilitatem

benedicet DOMINVS :dabit suo populo fortitudinem DOMINVS
11 † יהוה עז לעמו k יתן יהוה יברך
* .pace in suo populo
את־עמו בשלום׃

PSALM. XXX. ל

,DOMINE te Exaltabo .Dauid domus dedicationis cantici Psalmus
1 † מזמור l שיר־חנכת הבית לדוד׃ † ארוממך יהוה
2 .mihi ‡ meos inimicos lætificasti non & :me exaltasti quoniam
כי m דליתני ולא־שמחת איבי לי׃
,DOMINE .me sanasti & ,te ad clamaui, meus Deus DOMINE
3 † יהוה אלהי שועתי אליך ותרפאני׃ † יהוה
4 me descendendo à me viuificasti :meã animam inferno ab fecisti ascendere
n העלית מן־שאול נפשי o חייתני מיורדי־
confitemini & ,eius misericordes DOMINO Canite .lacum ‡
5 בור׃ † זמרו ליהוה חסידיו p והודו
vitæ † ,eius naso ‡ in † momentum Quoniam .eius sanctitatis memoriæ
6 לזכר קדשו׃ † כי רגע באפו חיים
.iubilatio * mane in & ,fletus pernoctabit vespera in ‖ :eius voluntate in
ברצונו בערב q ילין r בכי ולבקר s רנה׃
.seculum in nutabo ‡ non :mea quiete † in dixi ego Et
7 † ואני אמרתי t בשלוי בל־אמוט לעולם׃
:fortitudinem meo monte in fecisti stare tua voluntate in DOMINE
8 † יהוה v ברצונך העמדתה להררי x עז
,clamabo DOMINE te Ad .territus fui :tuas facies abscondisti
9 הסתרת פניך y הייתי נבהל׃ † אליך יהוה אקרא
me descendendo in ‡ ;meo sanguine in lucri Quid * .orabo DOMINVM ad &
10 ואל־יהוה אתחנן׃ † מה־בצע בדמי z ברדתי
annunciabit nunquid : puluis tibi confitebitur Nunquid ? foueam ad ‖
אל־שחת a היודך עפר b היגיד
DOMINE :mihi miserere & ,DOMINE Audi ?tuam veritatem
11 אמתך׃ † שמע־יהוה c וחנני יהוה
,mihi chorum in meum planctum Vertisti .mihi adiutor esto
12 היה־עזר לי׃ † הפכת מספדי למחול לי
tibi canat Vt .lætitia me accinxisti & ,meum saccum soluisti
13 פתחת d שקי ותאזרני שמחה׃ † למען־יזמרך
.tibi confitebor seculum in mi Deus DOMINE :taceat non & ,gloria
כבוד ולא e ידם יהוה אלהי לעולם אודך׃

PSALM. XXXI. לא

non ,speraui DOMINE te In .Dauidi canticum Vincenti
1 † למנצח מזמור לדוד׃ † בך־יהוה f חסיתי אל־
2 me ad Inclina .me eripe tua iustitia in :seculum in pudore afficiar
אבושה לעולם בצדקתך פלטני׃ † g הטה אלי
3 ,munitionum domũ in fortitudinis petram in ‖ mihi esto ,me erue celeriter ,tuã aurẽ
אזנך מהרה h הצילני היה לי לצור מעוז לבית מצודות
propter & ,tu ‡ mea munitio & ,mea petra Quoniam .me seruandum ad †
4 i להושיעני׃ † כי־סלעי ומצודתי אתה ולמען
quod ,reti ẽ me Educes .me deduces & ,me duces tuum nomen
5 שמך k תנחני ותנהלני׃ l † תוציאני מרשת זו
tua manu In .mea fortitudo ‡ tu quoniam ;mihi absconderunt
6 טמנו לי כי אתה מעוזי׃ † בידך
.veritatis Deus DOMINE me redemisti ,meum spiritum commendabo
אפקיד רוחי m פדיתה אותי יהוה אל אמת׃
DOMINVM ad ‡ ego & ;frustra vanitates obseruantes Odiui
7 † שנאתי השמרים הבלי־שוא ואני אל־יהוה
vidisti quia ,tua misericordia in lætabor & ,Exultabo .speraui
8 בטחתי׃ n † אגילה ואשמחה בחסדך אשר ראית
non Et .meam animam angustiis in cognouisti ,meam afflictionem
9 את־ o עניי ידעת בצרות נפשי׃ † ולא
.meos pedes latitudine in fecisti stare;inimici manum in me conclusisti
הסגרתני ביד אויב העמדת במרחב רגלי׃
indignatione in contabuit ‡ :mihi † angustia quoniam DOMINE mei Miserere
10 p † חנני יהוה כי q צר לי עששה בכעס
defecerunt * Quoniam .meus venter &,mea anima ,meus oculus
11 עיני נפשי ובטני׃ † כי r כלו
mea iniquitate in corruit ‡ : gemitu in mei anni & ,meæ vitæ molestia ‖ in
s ביגון חיי ושנותי באנחה כשל בעוני
fui meis hostibus cunctis De .sunt corrosa † mea ossa & ;mea fortitudo
12 t כחי ועצמי עששו׃ † מכל־צררי v הייתי
,foris me videntes ;meis notis pauor & ,valde meis vicinis & ,opprobriũ
חרפה ולשכני מאד ופחד למידעי x ראי בחוץ
,corde à mortuus sicut fui Obliuioni .me à migrauerunt
13 נדדו ממני׃ † נשכחתי y כמת מלב

k נתן
l שור ‡ de me.
m דלה
descẽdẽtibus
n עלה o חיה
מירדי ק
‡ insepulchrũ.
† est ‡ furore
† vita
p ידה
‖ vesperi
* lætitia.
† felicitate
‡ declinabo
q לון r בכה
s רנן t שלה
faciem tuam:
u רצה x עזז
y היה z ירד
* Quæ vtilitas ‡ cùm descendero
‖ in
a ידה b נגד
c חנן
d שקק
e דמם
f חסה
g נטה
‖ vt petra fortis, vt domus munita, † vt serues me.
‡ es,
h נצל i ישע
k נחה l יצא
‡ es
m פדה
‡ in
n גול
o ענה
tradere fecisti
† est ‡ côputruit in ira
p חנן q צור
* defecit
‖ dolore vita mea, ‡ labefactata est propter iniquitatem meam
r כלה s יגה
† computruerunt. Propter omnes hostes meos
t כוח v היה
x ראה y מות

,multorum vituperationẽ audiui Quoniam .periens ‡ vas sicut fui
14 היתי ככלי z אבד׃ † כי שמעתי z דבת רבים
capiendum ad : me super * pariter eos consultando in ‖ vndique pauorem
a מגור מסביב b בהוסדם יחד עלי לקחת
:DOMINE speraui te super ‡ ego Et .sunt machinati † meam animam
15 נפשי זממו׃ † ואני עליך בטחתי יהוה
me erue ;mea tempora ‖ tua manu In .tu ‡ meus Deus ,dixi
16 אמרתי אלהי אתה׃ † בידך עתתי c הצילני
fac Lucere .me persequentibus à & ,meorum inimicorum manu de
17 מיד־אויבי ומרדפי׃ d † האירה
.tua misericordia in ‡ me serua :tuum seruum super tuas facies †
פניך על־עבדך e הושיעני בחסדך׃
afficientur pudore :te inuocaui quoniam ,afficiar pudore non DOMINE
18 † יהוה אל־אבושה כי קראתיך יבשו
,falsitatis * labia Obmutescent .sepulchro in silebunt ‡ ;impij
19 רשעים f ידמו לשאול׃ † תאלמנה שפתי שקר
. contemptu & ,superbia in durum ‡ iustum super loquentia †
הדברות על־צדיק עתק בגאוה ובוז׃
‡ ,te timentibus abscondisti quod ,tuum bonum ‖ multum Quàm
20 † מה רב טובך אשר־צפנת ליראיך
!hominum filiis coram † :te in sperantibus es operatus
פעלת g לחוסים בך נגד בני אדם׃
,viri elationibus ab tuarum facierum * abscondito in eos Abscondes
21 † תסתירם בסתר פניך מרכסי איש
Benedictus .linguarum contentione à ,tugurio ‡ in eos abscondes
22 תצפנם h בסכה מריב לשנות׃ † ברוך
ciuitate in mihi suam misericordiam fecit mirificare quoniã :DOMINVS
יהוה כי הפליא חסדו לי בעיר
opposito ex ‖ sum excisus ,me festinando in ,dixi ego Et .munitionis
23 מצור׃ † ואני אמרתי בחפזי נגרזתי מנגד
me clamando in † ,meatũ deprecationum vocem audisti verè :tuorum oculorum
עיניך אכן שמעת קול תחנוני בשועי
fideles , eius misericordes omnes DOMINVM Diligite .te ad
24 אליך׃ † אהבו את־יהוה כל־חסידיו אמונים
.superbiam ‡ facienti residuum super reddens ‖ & ,DOMINVS custodiens ‡
נצר יהוה ומשלם על־יתר עשה i גאוה׃
.DOMINO in sperantes omnes ;vestrũ cor † roborabit & vos Roborate
25 † חזקו ויאמץ לבבכם כל־המיחלים ליהוה׃

† perditum.
z דבב
‖ dum cõsultant * aduersum me : vt caperent
a גור b יסד
† cogitauerunt.
‖ ia
‡ et ‖ sunt
c נצל d אור
† faciem tuã
‡ propter misericordiam tuam.
e ישע
‡ excidentur
* mendacia,
f דמם
† quæ loquũtur aduersus
‖ dura
‖ est
‖ & quod
g חסה
* faciei tuæ
‖ abscondito tabernaculi
h סכך
munita.
dum festinarem, ‖ ab oculis tuis: † quando clamaui
‡ custodit ‖ reddit retributionem residuo ‖ superbè.
i גאה
‖ Deus

PSALM. XXXII. לב

peccati tecti ,præuaricationis condonati Beatitudines .erudiens † Dauidi
1 † לדוד משכיל אשרי k נשוי־פשע l כסוי חטאה׃ 1
* nec ;iniquitatem ei DOMINVS imputabit non hominis Felicitates ‡
2 † אשרי־אדם לא יחשב יהוה לו m עון ואין 2
:mea ossa inueterauerunt , tacui Quoniam .dolus eius spiritu in
3 ברוחו רמיה׃ † כי החרשתי n בלו עצמי 3
aggrauabitur nocte ac die Quoniam .die omni meo rugitu in
4 בשאגתי כל־היום׃ † כי יומם ולילה תכבד 4
.Selah ,æstatis siccitates in meus humor ‡ est versus :tua manus † me super
עלי ידך נהפך לשדי בחרבני קיץ סלה׃ 5
.operui non meã iniquitatem & ,te feci cognoscere meum Peccatum
5 † חטאתי o אודיעך p ועוני לא־ q כסיתי 6
tu & :DOMINO meas præuaricationes super ‖ confitebor ,Dixi
אמרתי אודה עלי פשעי ליהוה ואתה
omnis orabit hoc Super ‡ .Selah ,mei peccati iniquitatem abstulisti ‡
6 נשאת עון חטאתי סלה׃ † על־זאת יתפלל כל־ 7
aquarum inundatione in verũtamẽ :inueniendi tempore , te ad misericors
חסיד אליך לעת מצא רק לשטף מים 8
angustia ab ,mihi * absconsio Tu .pertingent non eum ad ,multarũ
7 r רבים אליו לא s יגיעו׃ † אתה סתר לי t מצר 9
.Selah ,me circundabis liberandi ‖ clamoribus :me custodies
v תצרני רני פלט תסובבני סלה׃
consulam † :ambules qua via in ‡ te docebo & ,te faciam Intelligere
8 † אשכילך x ואורך בדרך־זו y תלך איעצה 10
‡ non * .mulus sicut † ,equus sicut sitis Ne .meo oculo te super ‡
9 עליך עיני׃ † אל־ z תהיו כסוס כפרד אין 11
propinquare ne ,stringẽdũ epistomio ad eius maxillã ‡ freno & ,lupato In † .intelligere
הבין במתג־ורסן a עדיו לבלום בל קרב
,DOMINO in sperantẽ & * ,impio ‡ dolores Multi .te ad
10 אליך׃ b † רבים מכאובים לרשע והבוטח ביהוה 12
exultate & ,DOMINO in Lætamini .eum circundabit misericordia
11 חסד יסובבנו׃ † שמחו ביהוה c וגילו
.corde recti omnes iubilate & ; iusti
צדיקים d והרנינו כל־ישרי־לב׃ 13

† intelligentia. Beatus cui dimittitur præuaricatio, cui tegitur peccatum.
k נשא l כסה
‖ Beatus homo cui * est
m עוה n בלה
† percussio ‖ vigor
o ידע p עוה
q כסה
‖ aduersũ me ‡ dimisisti ‖ Propter
inuentionis:
* es
r רבב s נגע
t צור v נצר
‖ liberationis ‡ viam per quam † &
x ירה y הלך
‖ tibi ‖ & * quibus ‡ est
z היה a עדה
† Camo ‖ os eius obtura, ne appropinquet tibi.
‡ erunt * sed
b רבב c גיל
d רנן

reti è educet ipse quoniam ;DOMINVM ad semper mei Oculi
15 עֵינַי תָּמִיד אֶל־יְהוָה כִּי הוּא־יוֹצִיא מֵרֶשֶׁת רַגְלָי׃
.vnicus quia :mei miserere &, me ad * Respice .meos pedes
16 פְּנֵה־אֵלַי וְחָנֵּנִי כִּי־יָחִיד וְעָנִי אָנִי׃
meis coarctationibus à * :sunt dilatatæ mei cordis Angustiæ .ego afflictus & pauper
17 צָרוֹת לְבָבִי הִרְחִיבוּ מִמְּצוּקוֹתַי הוֹצִיאֵנִי׃
parce & :meum laborem &, meam afflictionem Vide .me educ
18 רְאֵה עָנְיִי וַעֲמָלִי וְשָׂא לְכָל־חַטֹּאותָי׃
:sunt multiplicati quoniã, meos inimicos Vide .meis peccatis omnib'
19 רְאֵה־אוֹיְבַי כִּי־רָבּוּ וְשִׂנְאַת חָמָס שְׂנֵאוּנִי׃
;me erue &, meam animam Custodi .me oderunt iniquitatis odio &
20 שָׁמְרָה נַפְשִׁי וְהַצִּילֵנִי אַל־אֵבוֹשׁ כִּי־חָסִיתִי בָךְ׃
rectitudo &, Integritas * .te in speraui quoniam ,confundar ne
21 תֹּם־וָיֹשֶׁר יִצְּרוּנִי כִּי קִוִּיתִיךָ׃
,Israelem Deus Redime .te expectaui quoniam ;me custodient
22 פְּדֵה אֱלֹהִים אֶת־יִשְׂרָאֵל מִכֹּל צָרוֹתָיו׃
.eius angustiis omnibus ex

יָצָא * super
pauper
צוּר
נָשָׂא
iniquo
* Perfectio
חָסָה אַל־אָבוֹשׁ
נָצַר

PSALMVS XXVI. כו

mea perfectione in ego quoniam ,DOMINE me Iudica .Dauidi
1 לְדָוִד שָׁפְטֵנִי יְהוָה כִּי־אֲנִי בְּתֻמִּי הָלַכְתִּי וּבַיהוָה בָּטַחְתִּי לֹא אֶמְעָד׃
me Proba .vacillabo non ,sum fisus DOMINO in & ;ambulaui
2 בְּחָנֵנִי יְהוָה וְנַסֵּנִי צָרְפָה כִלְיוֹתַי וְלִבִּי׃
.meum cor &, meos renes examina :me tenta &, DOMINE
3 כִּי־חַסְדְּךָ לְנֶגֶד עֵינָי וְהִתְהַלַּכְתִּי בַּאֲמִתֶּךָ׃
.tua veritate in ambulabo & :meis oculis corã tua misericordia Quoniam
4 לֹא־יָשַׁבְתִּי עִם־מְתֵי־שָׁוְא וְעִם נַעֲלָמִים לֹא אָבוֹא׃
.introibo non latentibus * cum & :mendacij * viris cum sedi Non
5 שָׂנֵאתִי קְהַל מְרֵעִים וְעִם־רְשָׁעִים לֹא אֵשֵׁב׃
.sedebo non impiis cum & :malignantium concionem Odiui
6 אֶרְחַץ בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי וַאֲסֹבְבָה אֶת־מִזְבַּחֲךָ יְהוָה׃
tuum altare circuibo & ,meas volas munditia * in Lauabo
narrandum ad * & ,confessionis voce in faciendum audire Ad .DOMINE
7 לַשְׁמִעַ בְּקוֹל תּוֹדָה וּלְסַפֵּר כָּל־נִפְלְאוֹתֶיךָ׃
,tuæ domus habitaculum dilexi DOMINE .tua mirabilia omnia
8 יְהוָה אָהַבְתִּי מְעוֹן בֵּיתֶךָ וּמְקוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ׃
peccatoribus cum colliga * Ne .tuæ gloriæ tabernaculi locum &
9 אַל־תֶּאֱסֹף עִם־חַטָּאִים נַפְשִׁי וְעִם־אַנְשֵׁי דָמִים חַיָּי׃
.meas vitas sanguinum * viris cum & ;meam animam
munere + plena eorum dextera & :scelus * eorum manibus in Quorum
10 אֲשֶׁר־בִּידֵיהֶם זִמָּה וִימִינָם מָלְאָה שֹּׁחַד׃
.mei miserere & ,me redime :ambulabo mea perfectione in ego Et
11 וַאֲנִי בְּתֻמִּי אֵלֵךְ פְּדֵנִי וְחָנֵּנִי׃
.DOMINO benedicam concionibus in ;rectitudine in stetit meus Pes
12 רַגְלִי עָמְדָה בְמִישׁוֹר בְּמַקְהֵלִים אֲבָרֵךְ יְהוָה׃

PSALMVS XXVII. כז

DOMINVS ?timebo quo à ,mea salus & ,mea lux DOMINVS .Dauidi
1 לְדָוִד יְהוָה אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא יְהוָה מָעוֹז־חַיַּי מִמִּי אֶפְחָד׃
me super appropinquando In + ?pauebo quo à ,meorum vitarum * fortitudo
2 בִּקְרֹב עָלַי מְרֵעִים לֶאֱכֹל אֶת־בְּשָׂרִי צָרַי וְאֹיְבַי לִי הֵמָּה כָּשְׁלוּ וְנָפָלוּ׃
ipsi ,mihi mei inimici & mei hostes ,meam carnem edendum ad maligni
firma me super fuerit castrametata Si .ceciderunt & ,impegerunt
3 אִם־תַּחֲנֶה עָלַי מַחֲנֶה לֹא־יִירָא לִבִּי אִם־תָּקוּם עָלַי מִלְחָמָה בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵחַ׃
.confidens ego hoc * in ,bellum me super + surgat si :meũ cor timebit non
domo in me sedere * ,quæram hanc * ;DOMINO à petij Vnam *
4 אַחַת שָׁאַלְתִּי מֵאֵת־יְהוָה אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שִׁבְתִּי בְּבֵית־יְהוָה כָּל־יְמֵי חַיַּי לַחֲזוֹת בְּנֹעַם־יְהוָה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ׃
amœnitate in videndum ad ,meorum vitarum diebus omnibus DOMINI
me abscondet Quia . eius templo in visitandum ad + & ,DOMINI
5 כִּי יִצְפְּנֵנִי בְּסֻכֹּה בְּיוֹם רָעָה יַסְתִּרֵנִי בְּסֵתֶר אָהֳלוֹ בְּצוּר יְרוֹמְמֵנִי׃
,sui tentorij * abscondito in me abscondet :mala die in suo tabernaculo in
meos inimicos super meũ caput exaltabit nunc Et .me exaltabit petra in
6 וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי וְאֶזְבְּחָה בְאָהֳלוֹ זִבְחֵי תְרוּעָה אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה לַיהוָה׃
:vociferationis sacrificia eius tentorio * in sacrificabo & ,meis circuitibus
,meam vocem DOMINE Audi .DOMINO canam & ,cantabo
7 שְׁמַע־יְהוָה קוֹלִי אֶקְרָא וְחָנֵּנִי וַעֲנֵנִי׃
.me exaudi & ,mei miserere & ,clamabo

faciem meam; .quæram DOMINE tuas facies ;meas facies quærite :meum cor dixit Tibi
8 לְךָ אָמַר לִבִּי בַּקְּשׁוּ פָנָי אֶת־פָּנֶיךָ יְהוָה אֲבַקֵּשׁ׃
,tuum seruum iram in declines ne ,me à tuas facies * abscondas Ne
9 אַל־תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי אַל־תַּט־בְּאַף עַבְדֶּךָ
.meæ salutis Deus me dimittas ne & ,me dereliquas ne :fuisti meũ auxiliũ
עֶזְרָתִי הָיִיתָ אַל־תִּטְּשֵׁנִי וְאַל־תַּעַזְבֵנִי אֱלֹהֵי יִשְׁעִי׃
DOMINVS & ;me dereliquerũt mea mater & ,meus pater Quoniam
10 כִּי־אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וַיהוָה יַאַסְפֵנִי׃
semitam in + me duc & ,tuam viam DOMINE me Doce .me colliget
11 הוֹרֵנִי יְהוָה דַּרְכֶּךָ וּנְחֵנִי בְּאֹרַח מִישׁוֹר לְמַעַן שׁוֹרְרָי׃
,meorũ hostiũ voluntate in me tradas Ne .meos hostes propter ,rectitudinis
12 אַל־תִּתְּנֵנִי בְּנֶפֶשׁ צָרָי כִּי קָמוּ־בִי עֵדֵי־שֶׁקֶר וִיפֵחַ חָמָס׃
Nisi .rapinam loquens & :falsitatis testes me in surrexerunt quoniam
13 לוּלֵא הֶאֱמַנְתִּי לִרְאוֹת בְּטוּב־יְהוָה בְּאֶרֶץ חַיִּים׃
ad Expecta .viuentium terra in DOMINI bonitatẽ in videre crederem
14 קַוֵּה אֶל־יְהוָה חֲזַק וְיַאֲמֵץ לִבֶּךָ וְקַוֵּה אֶל־יְהוָה׃
.DOMINVM ad expecta & ;tuũ cor + roborabit & ,te robora:DOMINVM

faciem tuam
פָּנָה
* faciem tuã
נָטָה
הָיָה
+ per
יָרָה
voluntati
נָתַן צוּר
mendaces, & loquuti sunt iniquitatem.
קוּם
רָאָה חָיָה
* Deus

PSALM. XXVIII כח

,me à taceas ne ,mea petra clamabo DOMINE te Ad .Dauidi
1 לְדָוִד אֵלֶיךָ יְהוָה אֶקְרָא צוּרִי אַל־תֶּחֱרַשׁ מִמֶּנִּי
voce Audi .lacum descendentibus cum assimiler & ;me à sileas forte ne
2 פֶּן־תֶּחֱשֶׁה מִמֶּנִּי וְנִמְשַׁלְתִּי עִם־יוֹרְדֵי בוֹר׃ שְׁמַע קוֹל
meas manus me eleuando in + ;te ad me clamando in + meorum deprecationum
תַּחֲנוּנַי בְּשַׁוְּעִי אֵלֶיךָ בְּנָשְׂאִי יָדַי
cum & ,impiis cum me trahas Ne .tuæ sanctitatis adytum ad
3 אֶל־דְּבִיר קָדְשֶׁךָ׃ אַל־תִּמְשְׁכֵנִי עִם־רְשָׁעִים וְעִם־
malum * & ;suis socijs * cum pacem loquentibus ,iniquitatem operantibus
פֹּעֲלֵי אָוֶן דֹּבְרֵי שָׁלוֹם עִם־רֵעֵיהֶם וְרָעָה
malum secundũ & ,eorum opus secundum eis Da .eorum corde in
4 בִּלְבָבָם׃ תֶּן־לָהֶם כְּפָעֳלָם וּכְרֹעַ
redde :eis da eorum manuum opus secundum ,eorum studiorum
מַעַלְלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם תֵּן לָהֶם הָשֵׁב
,DOMINI opera ad intelligent non Quoniam .eis eorũ retributionẽ
5 גְּמוּלָם לָהֶם׃ כִּי לֹא יָבִינוּ אֶל־פְּעֻלֹּת יְהוָה
.eos ædificabit non & ,eos destruet + ;eius manuum opus ad &
וְאֶל־מַעֲשֵׂה יָדָיו יֶהֶרְסֵם וְלֹא יִבְנֵם׃
.mearũ deprecationũ vocẽ audiuit quoniã ;DOMINVS Benedictus
6 בָּרוּךְ יְהוָה כִּי שָׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנָי׃
,meum cor sperauit ipso in ,meũ scutũ & ,mea fortitudo DOMINVS
7 יְהוָה עֻזִּי וּמָגִנִּי בּוֹ בָטַח לִבִּי
.ei confitebor meo cantico de & : meum cor exultauit & ,sum adiutus &
וְנֶעֱזָרְתִּי וַיַּעֲלֹז לִבִּי וּמִשִּׁירִי אֲהוֹדֶנּוּ׃
.ipse * sui vncti + salutum fortitudo & :eis * fortitudo DOMINVS
8 יְהוָה עֹז־לָמוֹ וּמָעוֹז יְשׁוּעוֹת מְשִׁיחוֹ הוּא׃
,eos pasce & :tuæ hæreditati benedic & ,tuum populum Serua
9 הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמֶּךָ וּבָרֵךְ אֶת־נַחֲלָתֶךָ וּרְעֵם
.seculum in vsque eos extolle &
וְנַשְּׂאֵם עַד־הָעוֹלָם׃

in sepulchrũ.
+ cũm clamauero * cũm eleuauero
* proximis * est
רָעָה רוֹעַ
* operum
שׁוּב
intellexerunt
+ Ideo
בָּנָה
שׁוּר
* eorum, * Christi + est.
עָזַז
יָשַׁע

PSALM. XXIX. כט

DOMINO date * :arietum filios DOMINO Date .Dauidi Canticum
1 מִזְמוֹר לְדָוִד הָבוּ לַיהוָה בְּנֵי אֵלִים הָבוּ לַיהוָה
:eius nominis gloriam DOMINO Date .fortitudinem & ,gloriam
2 כָּבוֹד וָעֹז׃ הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ
DOMINI Vox .sanctitatis decore * in DOMINO vos incuruate
3 הִשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה בְּהַדְרַת־קֹדֶשׁ׃ קוֹל יְהוָה
. multas aquas super DOMINVS ;fecit tonare gloriæ Deus ,aquas super
עַל־הַמָּיִם אֵל־הַכָּבוֹד הִרְעִים יְהוָה עַל־מַיִם רַבִּים׃
.decore in DOMINI vox :potentia in DOMINI Vox
4 קוֹל־יְהוָה בַּכֹּחַ קוֹל יְהוָה בֶּהָדָר׃
DOMINVS confregit & , cedros confringens DOMINI Vox
5 קוֹל יְהוָה שֹׁבֵר אֲרָזִים וַיְשַׁבֵּר יְהוָה אֶת־
,Sirion & ,Lebanon:vitulum sicut eas faciet exilire Et .Libani cedros
6 אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן׃ וַיַּרְקִידֵם כְּמוֹ־עֵגֶל לְבָנוֹן וְשִׂרְיוֹן
. ignis flammas succidens DOMINI Vox .vnicornium filium sicut
7 כְּמוֹ בֶן־רְאֵמִים׃ קוֹל־יְהוָה חֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ׃
DOMINVS faciet parturire :desertum tremefaciet DOMINI Vox
8 קוֹל יְהוָה יָחִיל מִדְבָּר יָחִיל יְהוָה
detexit & ,ceruas faciet parturire DOMINI Vox Cades desertum
9 מִדְבַּר קָדֵשׁ׃ קוֹל יְהוָה יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת וַיֶּחֱשֹׂף
.gloriam dicens ipse totus,eius templo in & :syluas
יְעָרוֹת וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אֹמֵר כָּבוֹד׃
. seculum in rex DOMINVS sedit & :sedit diluuio in DOMINVS
10 יְהוָה לַמַּבּוּל יָשָׁב וַיֵּשֶׁב יְהוָה מֶלֶךְ לְעוֹלָם׃

* afferte
יָהַב אַיִל
עָזַז
* gloria
שָׁחָה
רָעַם רָבַב
gloria.
כֹּחַ
parturire faciet feras desertis:
חוּל
dicit
נָבַל

meus Deus meæ matris ventre de;vulua ex ſum proiectus te Super
11 †עָלֶיךָ הָשְׁלַכְתִּי מֵרָחֶם מִבֶּטֶן אִמִּי אֵלִי
:propinqua ‡ anguſtia quoniam ,me à te elonges Ne . tu†
ſes ‡eſt
12 אָתָּה׃ †אַל־תִּרְחַק מִמֶּנִּי כִּי־[g]צָרָה קְרוֹבָה
[g]צוּר
robuſti ! : multi vituli me Circundederunt .auxiliator * non quia *eſt !tauri
13 †סְבָבוּנִי [h]פָּרִים רַבִּים אַבִּירֵי כִּי־אֵין עוֹזֵר׃
[h]פָּרָה
:ſuum os me ſuper Patefecerunt ! .me circundederunt corona Baſan inſtar coronę
14 †[i]פָּצוּ עָלַי פִּיהֶם בָּשָׁן כִּתְּרוּנִי׃
!Aperuerũt
[i]פָּצָה
ſe ſeparauerunt & ;ſum effuſus aqua Sicut .rugiens & ,rapiens leo *
15 †כַּמַּיִם נִשְׁפַּכְתִּי וְהִתְפָּרְדוּ אַרְיֵה טֹרֵף וְשֹׁאֵג׃
*vt
medio in ſe liquefecit : cera ſicut meum cor fuit :mea oſſa omnia
כָּל־עַצְמוֹתָי הָיָה לִבִּי כַּדּוֹנָג [k]נָמֵס בְּתוֹךְ
[k]מָסַס
mea lingua & ,mea fortitudo teſta tanquam Aruit .meorum viſcerũ
16 †יָבֵשׁ כַּחֶרֶשׂ [l]כֹּחִי וּלְשׁוֹנִי מֵעָי׃
[l]כּוֹחַ
.me pones mortis puluerem in & ;meis faucibus adhærens‡ ‡iungitur
מֻדְבָּק מַלְקוֹחָי וְלַעֲפַר־מָוֶת תִּשְׁפְּתֵנִי׃
malignantium cœtus * , canes me circundederunt Quoniam * cõgregatio
17 †כִּי סְבָבוּנִי כְּלָבִים [m]עֲדַת מְרֵעִים
[m]יָעַד
omnia Numerabo .meos pedes & ,meas manus leo quaſi :me circundederunt foderunt manus meas, & pedes meos.
18 †אֲסַפֵּר כָּל־ הִקִּיפוּנִי [n]כָּאֲרִי יָדַי וְרַגְלָי׃
[n]כָּרָה [o]נָבַט
mea veſtimenta Diuident .me in inſpicient ,aſpicient ipſi ;mea oſſa
19 †יְחַלְּקוּ בְגָדַי עַצְמוֹתָי הֵמָּה [o]יַבִּיטוּ יִרְאוּ־בִי׃
כרו
ק
DOMINE tu Et .ſortem proiicient meam veſtem ſuper & ;ſibiipſis
20 †וְאַתָּה יְהוָה לָהֶם וְעַל־לְבוּשִׁי [p]יַפִּילוּ גוֹרָל׃
[p]נָפַל
.feſtina meum auxilium ad ,mea fortitudo :te elonges ne
אַל־תִּרְחָק אֱיָלוּתִי לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה׃
.meam vnicam canis manu è ;meam animam gladio à Erue
21 †[q]הַצִּילָה מֵחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד־כֶּלֶב יְחִידָתִי׃
[q]נָצַל
.mihi reſpondiſti vnicorniũ cornibus à & ;leonis ore ab me Serua exaudiſti me.
22 †[r]הוֹשִׁיעֵנִי מִפִּי אַרְיֵה וּמִקַּרְנֵי רֵמִים [s]עֲנִיתָנִי׃
[r]יָשַׁע [s]עָנָה
.te laudabo concionis ! medio in ;meis fratribus tuum nomẽ Narrabo !congregationis
23 †אֲסַפְּרָה שִׁמְךָ לְאֶחָי בְּתוֹךְ קָהָל אֲהַלְלֶךָּ׃
Iahacob ſemen vniuerſum ,eum laudate DOMINVM Timentes
24 †[t]יִרְאֵי יְהוָה הַלְלוּהוּ כָּל־זֶרַע יַעֲקֹב
[t]יָרֵא
.Iſrael ſemen omne eo ab timete & :eum glorificate
כַּבְּדוּהוּ וְגוּרוּ מִמֶּנּוּ כָּל־זֶרַע יִשְׂרָאֵל׃
neque ,afflicti manſuetudinem‡ eſt abominatus nec ,ſpreuit non Quia ‡ humilitatẽ pauperis,
25 †כִּי לֹא־בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֱנוּת עָנִי וְלֹא־
.audiuit ,eum ad ipſum clamando in*& ;illo ab ſuas facies ‡ abſcondit ‡faciem ſuã à me;
הִסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ וּבְשַׁוְּעוֹ אֵלָיו שָׁמֵעַ׃
*cũ clamaui
coram reddam mea vota :multa concione‡ in mea laus te A ‡congregatione
26 †מֵאִתְּךָ [v]תְהִלָּתִי בְּקָהָל רָב נְדָרַי אֲשַׁלֵּם נֶגֶד
[v]הָלַל
laudabunt ;ſaturabuntur & ,pauperes Edent .eum† timentibus †te.
27 †יֹאכְלוּ עֲנָוִים וְיִשְׂבָּעוּ יְהַלְלוּ יְרֵאָיו׃
.ſeculum in veſtrum cor viuet :eum quærentes DOMINVM
יְהוָה דֹּרְשָׁיו [x]יְחִי לְבַבְכֶם לָעַד׃
[x]חָיָה
fines omnes DOMINVM ad conuertentur & ,Reminiſcentur
28 †יִזְכְּרוּ וְיָשֻׁבוּ אֶל־יְהוָה כָּל־אַפְסֵי־
.gentium familiæ vniuerſæ tuas facies ad‡ ſe inclinabunt & : terræ ‡coram te
אָרֶץ [y]וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ כָּל־מִשְׁפְּחוֹת גּוֹיִם׃
[y]שָׁחָה
.gentes in dominans‡& ;regnum † DOMINI Quoniam †eſt
29 †כִּי לַיהוָה הַמְּלוּכָה וּמֹשֵׁל בַּגּוֹיִם׃
‡dominabitur gentibus.
eius facies ad! :terræ pingues omnes ſe incuruauerunt‡& , Comederunt ‡ adorauerũt !ante ipſum
30 †אָכְלוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ כָּל־דִּשְׁנֵי־אֶרֶץ לְפָנָיו
.viuificabit nõ ſuã animã*& ;puluerem†deſcẽdentes omnes ſe incuruabũt †in *qui
יִכְרְעוּ כָּל־יוֹרְדֵי עָפָר וְנַפְשׁוֹ לֹא חִיָּה׃
.generationem in Domino narrabitur :ei ſeruiet Semen
31 †זֶרַע יַעַבְדֶנּוּ יְסֻפַּר לַאדֹנָי לַדּוֹר׃
.fecit quia ,genito populo ;eius iuſtitiã nunciabunt & ,Venient
32 †[z]יָבֹאוּ [a]וְיַגִּידוּ צִדְקָתוֹ לְעַם [b]נוֹלָד כִּי עָשָׂה׃
[z]בּוֹא [a]נָגַד [b]יָלַד

PSALM. XXIII. כג

.deficiam non ,me paſcens* DOMINVS .Dauidi Canticum *paſcit
1 †מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה [c]רֹעִי לֹא אֶחְסָר׃
[c]רָעָה
requietum aquas ſuper ! : me accubare faciet germinis tuguriis In !ad
2 †[d]בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי עַל־מֵי מְנֻחוֹת
[d]נָאָה
iuſtitiæ orbitas in* me ducet :conuertet meam Animam .me ducet *per ſemitas
3 †נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב יַנְחֵנִי בְמַעְגְּלֵי־צֶדֶק יְנַהֲלֵנִי׃
,mortis vmbræ vallẽ in‡ ambulauero cùm Etiam .ſuum nomen propter ‡per
4 †גַּם כִּי־[e]אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לְמַעַן שְׁמוֹ׃
[e]יָלַךְ
,tuum fulcrum† & ,tua virga : mecum tu quoniam ,malum timebo non †baculus tu*
לֹא־אִירָא [f]רָע כִּי־אַתָּה עִמָּדִי שִׁבְטְךָ [g]וּמִשְׁעַנְתֶּךָ
[f]רוּעַ [g]שָׁעַן
.me conſolabuntur ipſa
הֵמָּה יְנַחֲמֻנִי׃

PSALM. XXIIII.

Præparabis coram me menſam & erit ſatiatus.
oleo in impinguaſti :meos hoſtes cõtra menſam meas facies ad Diſpones
5 †תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד [g]צֹרְרָי דִּשַּׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן
miſericordia & bonum Veruntamen .exuberans ! meus calix‡ ,meum caput
6 רֹאשִׁי כּוֹסִי [h]רְוָיָה׃ †אַךְ טוֹב וָחֶסֶד
[g]צוּר [h]רָוָה
DOMINI domum in reuertar*& : meæ vitæ diebus omnibus me ſequentur *habitabo in domo
יִרְדְּפוּנִי כָּל־יְמֵי [i]חַיָּי וְשַׁבְתִּי בְּבֵית־יְהוָה
.dierum longitudinem in
לְאֹרֶךְ יָמִים׃
[i]חָיָה

PSALM. XXIIII. כד

,orbis :eius plenitudo & ,terra† DOMINI . canticum Dauidi †eſt
1 †לְדָוִד מִזְמוֹר לַיהוָה הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל
ſuper & ;eam fundauit maria ſuper ipſe Quia .eo in habitantes &
2 וְיֹשְׁבֵי בָהּ׃ †כִּי־הוּא עַל־יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל־
quis & ?DOMINI montẽ in aſcendet Quis ,eam firmauit flumina
3 נְהָרוֹת יְכוֹנְנֶהָ׃ †מִי־יַעֲלֶה בְהַר־יְהוָה וּמִי
qui ,corde purus!& ,volu‡ Mundus ?eius ſanctitatis loco in ſtabit ‡manibus, !mundus
4 יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ׃ †[k]נְקִי כַפַּיִם וּבַר־לֵבָב אֲשֶׁר
[k]נָקָה
.dolo in * iurauit nec ;meam†animam vanum in accepit non †ſuam *doloſè.
לֹא־נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמִרְמָה׃
.ſuæ ſalutis Deo à iuſtitiam & ;DOMINO à benedictionẽ Accipiet
5 †[l]יִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת יְהוָה וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ׃
נפשו
ק
[l]נָשָׂא
.Selah ,Iahacob tuas facies quærentiũ ;eũ quærentiũ generatio†Hæc †eſt faciem tuam
6 †זֶה דּוֹר דֹּרְשָׁו מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב סֶלָה׃
דורשיו
ק
;ſeculi fores ‡ vos eleuate & ,veſtra capita portæ Eleuate ‡portæ perpetuæ;
7 †שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם
.gloriæ rex introibit &
וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד׃
DOMINVS :potens & ,fortis DOMINVS ?gloriæ rex iſte! Quis !eſt
8 †מִי זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְהוָה עִזּוּז וְגִבּוֹר יְהוָה
vos eleuate & ,veſtra capita portæ Eleuate .belli ‡ potens ‡in prælio.
9 גִּבּוֹר מִלְחָמָה׃ †שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וּשְׂאוּ
.gloriæ rex introibit & ;ſeculi fores‡ ‡portæ perpetuæ;
פִּתְחֵי עוֹלָם [m]וְיָבֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד׃
[m]בּוֹא
rex * ipſe ,exercituum DOMINVS ?gloriæ rex iſte ipſe* Quis *eſt
10 †מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְהוָה צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ
. Selah ,gloriæ
הַכָּבוֹד סֶלָה׃

PSALMVS XXV. כה

.leuabo meam animam DOMINE te Ad .Dauidi
1 †לְדָוִד אֵלֶיךָ יְהוָה נַפְשִׁי [n]אֶשָּׂא׃
[n]נָשָׂא
mei inimici exultent ne ;afficiar pudore ne ,ſperaui te in meus Deus
2 †אֱלֹהַי בְּךָ בָטַחְתִּי אַל־אֵבוֹשָׁה אַל־יַעַלְצוּ אֹיְבַי
:pudore afficientur non ,te expectantes ‡ omnes Etiam .me in * *de ‡qui expectant
3 לִי׃ †גַּם כָּל־[o]קֹוֶיךָ לֹא יֵבֹשׁוּ
[o]קָוָה
DOMINE tuas Vias .inaniter † præuaricantes pudore afficientur †gratis.
4 יֵבֹשׁוּ הַבּוֹגְדִים רֵיקָם׃ †דְּרָכֶיךָ יְהוָה
,me doce tuas ſemitas ;me ſcire fac
[p]הוֹדִיעֵנִי אֹרְחוֹתֶיךָ לַמְּדֵנִי׃
[p]יָדַע
Deus ‡ tu quia , me doce & , tua veritate in ! me facere ita ‡ Fac !ambulare !per veritatẽ tuam, ‡es
5 †הַדְרִיכֵנִי בַאֲמִתֶּךָ וְלַמְּדֵנִי כִּי־אַתָּה אֱלֹהֵי
tuarũ miſerationũ Reminiſcere .die omni expectaui te ;meæ ſalutis
6 יִשְׁעִי אוֹתְךָ [q]קִוִּיתִי כָּל־הַיּוֹם׃ †זְכֹר־רַחֲמֶיךָ
[q]קָוָה
.ipſæ† ſeculo à quia ;tuarum miſericordiarum & ,DOMINE †ſunt.
7 יְהוָה וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה׃
,memineris ne mearũ præuaricationũ & ,mearũ pueritiarũ ! Peccatorum !adoleſcentię meæ,
8 †חַטֹּאות נְעוּרַי וּפְשָׁעַי אַל־תִּזְכֹּר
.DOMINE tuã bonitatẽ propter ;tu mei memento tuã miſericordiã ſcd̃m
כְּחַסְדְּךָ זְכָר־לִי־אַתָּה לְמַעַן טוּבְךָ יְהוָה׃
.via in peccatores docebit ideo ;DOMINVS rectus & Bonus
†טוֹב־וְיָשָׁר יְהוָה עַל־כֵּן יוֹרֶה חַטָּאִים בַּדָּרֶךְ׃
.ſuam viam humiles docebit & ;iudicio in manſuetos Deducet Ambulare faciet humiles
9 †יַדְרֵךְ [r]עֲנָוִים בַּמִּשְׁפָּט וִילַמֵּד [r]עֲנָוִים דַּרְכּוֹ׃
[r]עָנָה
cuſtodientibus ,veritas & ,miſericordia DOMINI ſemitæ Omnes
10 †כָּל־אָרְחוֹת יְהוָה חֶסֶד [s]וֶאֱמֶת לְנֹצְרֵי
[s]אָמַן
;DOMINE tuum nomen Propter .eius teſtimonia & ,eius pactum
11 בְּרִיתוֹ וְעֵדֹתָיו׃ †לְמַעַן־שִׁמְךָ יְהוָה
timens vir hic‡ Quis .ipſa! multa quoniam ,meæ iniquitati parces & ‡eſt. !eſt
12 וְסָלַחְתָּ [t]לַעֲוֹנִי כִּי [v]רַב־הוּא׃ †מִי־זֶה הָאִישׁ יְרֵא
[t]עָוָה [v]רָבַב
bono in eius Anima .eligat ,via in‡ eum docebit ?DOMINVM ‡viam, quam
13 יְהוָה [x]יוֹרֶנּוּ בְּדֶרֶךְ יִבְחָר׃ †נַפְשׁוֹ בְּטוֹב
[x]יָרָה
Secretum .terram hæreditate accipiet eius ſemen & ;morabitur
14 [y]תָּלִין וְזַרְעוֹ יִירַשׁ אָרֶץ׃ †סוֹד
[y]לוּן [z]יָדַע
.eis notificandum ad ſuum pactum & ;eum timentibus DOMINI illis notum faciet.
יְהוָה לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ [z]לְהוֹדִיעָם׃

.me sub populos duxit & ;mihi vltiones *dans* ! Deus
48 הָאֵל הַנּוֹתֵן נְקָמוֹת לִי וַיַּדְבֵּר עַמִּים תַּחְתָּי׃ — quidat
;me exaltabis *mihi obsistentibus ab* etiam ,meis inimicis ab meus Erutor — præ inimicis meis
49 מְפַלְּטִי מֵאֹיְבָי אַף מִן־קָמַי תְּרוֹמְמֵנִי
gentibus in tibi confitebor Propterea me erues *rapinæ* viro a — iniquo
50 עַל־כֵּן אוֹדְךָ בַגּוֹיִם יְהוָה מֵאִישׁ חָמָס תַּצִּילֵנִי׃ — נצל ירה
salutes Magnificans .cantabo tuo nomini & ;DOMINE — hoc Deus
51 מַגְדִּל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ וּלְשִׁמְךָ אֲזַמֵּרָה׃ יְהוָה
eius semini & , Dauid suo *vncto* ! misericordiam faciens & ,sui regis — Christo
וְעֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ
.seculum in vsque
עַד־עוֹלָם׃

PSALM. XIX. יט

gloriam *enarrantes* ! Cæli .Dauidi canticum Victori — ienarrant
1 לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד־
2 *eructabit* diei Dies .*expansio indicans* eius manuū opus & ;Dei — annunciat firmamentum
אֵל וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ׃ יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ — loquetur נבע
3 .scientiam indicabit nocti nox & ;sermonem
אֹמֶר וְלַיְלָה לְּלַיְלָה יְחַוֶּה־דָּעַת׃ — ידע
.eorum vox *fit audita* non *vt* ,verba non & ,sermo Non — est sunt
4 אֵין־אֹמֶר וְאֵין דְּבָרִים בְּלִי נִשְׁמָע קוֹלָם׃ — auditur
orbis extremum in & , eorum linea exiuit terram omnem In
5 בְּכָל־הָאָרֶץ יָצָא קַוָּם וּבִקְצֵה תֵבֵל — קוה
.eis in tabernaculum posuit Soli :eorum eloquia
מִלֵּיהֶם לַשֶּׁמֶשׁ שָׂם־אֹהֶל בָּהֶם׃ — שום
potens vt gaudebit ;suo thalamo de egrediens sposus tanquā ipse Et
6 וְהוּא כְּחָתָן יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ יָשִׂישׂ כְּגִבּוֹר
,eius egressio cælorum extremo Ab .viam currendum ad — יצא
7 לָרוּץ אֹרַח׃ מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם מוֹצָאוֹ — est qui abscondat
.eius calore à *latens* non & ;eorum extrema super eius reuolutio &
וּתְקוּפָתוֹ עַל־קְצוֹתָם וְאֵין נִסְתָּר מֵחַמָּתוֹ׃ — נקף סתר
testimonium ;animam conuertens ,perfecta DOMINI Lex
8 תּוֹרַת יְהוָה תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ עֵדוּת — עוד
.*simplicem* efficiens sapientem , fidele DOMINI — paruulum
יְהוָה נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת פֶּתִי׃ — פתה צוה
DOMINI præceptum :cor lætificantia ,recta DOMINI Præcepta
9 פִּקּוּדֵי יְהוָה יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי־לֵב מִצְוַת יְהוָה
,mundus DOMINI Timor .oculos illuminans ,purum
10 בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם׃ יִרְאַת יְהוָה טְהוֹרָה — seculum
sunt iustificata ;veritas DOMINI iudicia , *perpetuum* in permanens — אמן פז
עוֹמֶדֶת לָעַד מִשְׁפְּטֵי־יְהוָה אֱמֶת צָדְקוּ — pariter magis quam aurum, & dulciora
dulcia & ;*multo obrizo præ* & *auro præ* Desiderabilia
11 יַחְדָּו׃ הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז רָב וּמְתוּקִים — fauo stillante mellis
:eis in illustratur tuus seruus Etiam .*fauorum liquore* & ,melle præ
12 מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים׃ גַּם־עַבְדְּךָ נִזְהָר בָּהֶם — est.
.multa merces ea custodiendo in
בְּשָׁמְרָם עֵקֶב רָב׃
.me munda occultis ab ?intelliget quis Errores
13 שְׁגִיאוֹת מִי־יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נַקֵּנִי׃ — נקה
,*me in* ! dominentur ne ,tuum seruum prohibe *insolentibus ab* Etiam — à superbis
14 גַּם מִזֵּדִים חֲשֹׂךְ עַבְדֶּךָ אַל־יִמְשְׁלוּ־בִי — mihi.
.*multa* præuaricatione à ero mundus & ;ero perfectus tunc — magna.
אָז אֵיתָם וְנִקֵּיתִי מִפֶּשַׁע רָב׃ — תמם
mei cordis meditatio & ,mei oris eloquia voluntatem ad Erunt
15 יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי־פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי — coram te
.mi redemptor & ,mea petra DOMINE ;*tuas facies ad*
לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי׃

PSALM. XX. כ

die in DOMINVS te Exaudiat .Dauid canticum Victori
1 לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ יַעַנְךָ יְהוָה בְּיוֹם — ענה
2 .Iahacob Dei nomen te eleuet :angustiæ
צָרָה יְשַׂגֶּבְךָ שֵׁם אֱלֹהֵי יַעֲקֹב׃
.te fulciat Siion de & ;sanctitate de *tuum* auxilium Mittat — tibi
3 יִשְׁלַח־עֶזְרְךָ מִקֹּדֶשׁ וּמִצִּיּוֹן יִסְעָדֶךָּ׃
.Selah ,incineret *tua ascensio* & ;tuorum *munerum* omniū Recordetur — & sacrificium tuum holocaustum
4 יִזְכֹּר כָּל־מִנְחֹתֶךָ וְעוֹלָתְךָ יְדַשְּׁנֶה סֶלָה׃ — עלה
.impleat tuum consilium omne & ;tuum cor secundū tibi Det
5 יִתֶּן־לְךָ כִלְבָבֶךָ וְכָל־עֲצָתְךָ יְמַלֵּא׃ — נתן
:eleuabimus vexillū nostri Dei nomine in & ,tua salute in Ouabimus — Exultabimus
6 נְרַנְּנָה בִּישׁוּעָתֶךָ וּבְשֵׁם־אֱלֹהֵינוּ נִדְגֹּל
.tuas petitiones omnes DOMINVS impleat
יְמַלֵּא יְהוָה כָּל־מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ׃ — Christum exaudiet
ei respondebit ,suū *vnctum* ! DOMINVS fecit saluum quòd sciui Nunc
7 עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי הוֹשִׁיעַ יְהוָה מְשִׁיחוֹ יַעֲנֵהוּ

.suæ dexteræ salus fortitudinibus in :suæ sanctitatis cœlis de
מִשְּׁמֵי קָדְשׁוֹ בִּגְבֻרוֹת יֵשַׁע יְמִינוֹ׃
nomen — DOMINI *nomine in* ! nos & ;equis in hi & ,curru in Hi
8 אֵלֶּה בָרֶכֶב וְאֵלֶּה בַסּוּסִים וַאֲנַחְנוּ בְּשֵׁם־יְהוָה
;ceciderunt & ,se incuruauerunt Hi .memorabimus nostri Dei
9 אֱלֹהֵינוּ נַזְכִּיר׃ הֵמָּה כָּרְעוּ וְנָפָלוּ
rex ,serua DOMINE .nos ereximus & ,surreximus nos &
10 קוּם — וַאֲנַחְנוּ קַּמְנוּ וַנִּתְעוֹדָד׃ יְהוָה הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ
qua inuocauerimus — .*nos clamare* die in nos exaudiet
יַעֲנֵנוּ בְיוֹם־קָרְאֵנוּ׃

PSALMVS XXI. כא

tua fortitudine in DOMINE .Dauid canticum Victori
עזז — 1 לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ יְהוָה בְּעָזְּךָ
!vehementer exultabit quàm tua salute in & :rex lætabitur 2
גול איוה יחיד — יִשְׂמַח־מֶלֶךְ וּבִישׁוּעָתְךָ מַה־יָּגֶל מְאֹד׃
eius labiorum prolationem & ;ei dedisti eius cordis Desiderium
3 תַּאֲוַת לִבּוֹ נָתַתָּה לּוֹ וַאֲרֶשֶׁת שְׂפָתָיו
benedictionibus eum præuenies Quoniam .Selah ,prohibuisti non
4 בַּל־מָנַעְתָּ סֶּלָה׃ כִּי־תְקַדְּמֶנּוּ בִּרְכוֹת
coronam auream. — .*obrizi diadema* ! eius capiti appones ;bonitatis
שות פזז — טוֹב תָּשִׁית לְרֹאשׁוֹ עֲטֶרֶת פָּז׃
Vitam in seculum. — ,seculum dierum longitudinem ei dedisti : te à petiit Vitas
5 חַיִּים שָׁאַל מִמְּךָ נָתַתָּה לּוֹ אֹרֶךְ יָמִים עוֹלָם
est — decorem & ,gloriam :tua salute in eius gloria Magna .*perpetuum* &
6 וָעֶד׃ גָּדוֹל כְּבוֹדוֹ בִּישׁוּעָתֶךָ הוֹד וְהָדָר
pones seculum. — ;*perpetuum* in benedictiones eum pones Quoniam .eum super *adequabis*
7 תְּשַׁוֶּה עָלָיו׃ כִּי־תְשִׁיתֵהוּ בְרָכוֹת לָעַד
vultu tuo. — .*tuis faciebus* cum lætitia in eum lætificabis
חדה — תְּחַדֵּהוּ בְשִׂמְחָה אֶת־פָּנֶיךָ׃
sperat — non altissimi misericordia in & ;DOMINO in *sperans* rex Quoniam
עלה — 8 כִּי־הַמֶּלֶךְ בֹּטֵחַ בַּיהוָה וּבְחֶסֶד עֶלְיוֹן בַּל־
Sufficiet omnibus inimicis tuis: — *inueniet* ! tua dextera :*tuos inimicos omnes* tua manus Inueniet .nutabit
9 יִמּוֹט׃ תִּמְצָא יָדְךָ לְכָל־אֹיְבֶיךָ יְמִינְךָ תִּמְצָא
sufficiet habentibus iræ tuæ: — tempore in ignis clibanum vt eos Pones .te odio *habentes*
10 שֹׂנְאֶיךָ׃ תְּשִׁיתֵמוֹ כְּתַנּוּר אֵשׁ לְעֵת
furore — .ignis eos *peredet* & ;eos *deglutiet* suo *naso* in DOMINVS :*tuarū facierum*
disperdet consumet — פָּנֶיךָ יְהוָה בְּאַפּוֹ יְבַלְּעֵם וְתֹאכְלֵם אֵשׁ׃
hominum. — .*hominis* ! filiis à eorum semen & ;perdes terra è eorum Fructum
פרה — 11 פִּרְיָמוֹ מֵאֶרֶץ תְּאַבֵּד וְזַרְעָם מִבְּנֵי אָדָם׃
quam — non ,cogitatione cogitauerunt :malū te super declinauerūt Quoniam
נטה זמם — 12 כִּי־נָטוּ עָלֶיךָ רָעָה חָשְׁבוּ מְזִמָּה בַּל־
perficere. sagittas — præparabis tuis funibus in;humerum eos pones Quoniam .poterunt
שית — 13 יוּכָלוּ׃ כִּי תְּשִׁיתֵמוֹ שֶׁכֶם בְּמֵיתָרֶיךָ תְּכוֹנֵן
contra faciē — :tua fortitudine in DOMINE te Exalta .eorum *facies super*
עזז שור — 14 עַל־פְּנֵיהֶם׃ רוּמָה יְהוָה בְעֻזֶּךָ
.tuam fortitudinem psallemus & ,cantabimus
נָשִׁירָה וּנְזַמְּרָה גְּבוּרָתֶךָ׃

PSALMVS XXII. כב

matutinam — .David canticum *auroræ* ceruam super Victori
1 לַמְנַצֵּחַ עַל־אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר מִזְמוֹר לְדָוִד׃
elongatus — ,mea salute à *lōginquus* ?me dereliquisti quid vt ,meus Deus ,meus Deus
2 אֵלִי אֵלִי לָמָה עֲזַבְתָּנִי רָחוֹק מִישׁוּעָתִי
& clamo in die, — :*respondebis* non & ,*interdiu clamabo* meus Deus .mei rugitus verbis !
exaudis: est — 3 דִּבְרֵי שַׁאֲגָתִי׃ אֱלֹהַי אֶקְרָא יוֹמָם וְלֹא תַעֲנֶה
.mihi silentium non & ,nocte &
דמה — וְלַיְלָה וְלֹא־דוּמִיָּה לִי׃
permanens — .Israel laudes *inhabitans* sanctus tu Et
הלל — 4 וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל׃
.eos eruisti & ,sperauerunt :nostri patres sperauerunt te In
5 בְּךָ בָּטְחוּ אֲבֹתֵינוּ בָּטְחוּ וַתְּפַלְּטֵמוֹ׃
non & ,sperauerunt te in : euaserunt & ,clamauerunt te Ad
6 אֵלֶיךָ זָעֲקוּ וְנִמְלָטוּ בְּךָ בָטְחוּ וְלֹא־
sum vt — opprobrium :vir non & ,vermis ego Et .affecti pudore fuerunt
7 בוֹשׁוּ׃ וְאָנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא־אִישׁ חֶרְפַּת
.populi contemptus & ,hominum
אָדָם וּבְזוּי עָם׃
בזה ראה — mouebunt ,*labio in* emittent :me subsannabunt me videntes Omnes
per labium, dicendo: — 8 כָּל־רֹאַי יַלְעִגוּ לִי יַפְטִירוּ בְשָׂפָה יָנִיעוּ
נוע גלל — quoniā ,eum eripiat :eum eruat ,DOMINVM ad Volue :caput
Deuoluit se — 9 רֹאשׁ׃ גֹּל אֶל־יְהוָה יְפַלְּטֵהוּ יַצִּילֵהוּ כִּי
נצל גוח — me faciens cōfidere;vtero ab meus eductor tu Quoniā .eo in cōplacuit
es — 10 חָפֵץ בּוֹ׃ כִּי־אַתָּה גֹחִי מִבָּטֶן מַבְטִיחִי
.meæ matris vbera super
עַל־שְׁדֵי אִמִּי׃

quoniam ,me habentibus odio ab & ,forti meo inimico ab me Eruet
18 יצילני מאיבי עז ומשנאי כי־
:meæ contritionis die in me Præuenient .me præ robustiores fuerunt
19 אמצו ממני: יקדמוני ביום־־אידי
:latitudinem in me eduxit Et .mihi fulcrum in DOMINVS fuit &
20 ויהי־־יהוה למשען לי: ויוציאני למרחב
DOMINVS mihi Retribuet .me in complacuit quoniam ,me eruet
21 יחלצני כי חפץ בי: יגמלני יהוה
mearum manuum puritatem secundum , meam iustitiam secundum
כצדקי כבר ידי
non & ,DOMINI vias custodiui Quia .mihi reddet
22 ישיב לי: כי־שמרתי דרכי יהוה ולא־
,me coram eius iudicia omnia Quoniam .meo Deo à egi impiè
23 רשעתי מאלהי: כי כל־משפטיו לנגדי
,eo cum perfectus fui Et .me à amouebo † non eius statuta &
24 וחקתיו לא־אסיר מני: ואהי תמים עמו
DOMINVS reddidit Et .mea iniquitate ab me custodiui &
25 ואשתמר מעוני: וישב־־יהוה
mearum manuum puritatem secundum ,meam iustitiam secundum mihi
לי כצדקי כבר ידי
cum †,eris misericors misericorde Cum .suis oculis coram
26 לנגד עיניו: עם־חסיד תתחסד עם־
cum & ,eris mundus mundo Cum .eris perfectus perfecto viro
27 גבר תמים תתמם: עם־נבר תתברר ועם־
afflictum † populum tu Quoniam .te reddes peruersum ‡ peruerso
28 עקש תתפתל: כי־אתה עם־־עני
illuminabis tu Quoniam .humiliabis excelsos oculos & ;seruabis
29 תושיע ועינים רמות תשפיל: כי־אתה תאיר
.meam tenebrositatem illuminabit meus Deus , DOMINE meam lucernam
נרי יהוה אלהי יגיה חשכי:
.murum transiliam meo Deo In & ,exercitum percurram ‡ te in Quoniam
30 כי בך ארץ גדוד ובאלהי אדלג־שור:
clypeus ;conflatum DOMINI eloquium ,eius via † perfecta Dei
31 האל תמים דרכו אמרת־יהוה צרופה מגן
præter Deus quis Quoniam .eo in sperantibus omnibus ipse
32 הוא לכל החוסים בו: כי מי אלוה מבלעדי
?nostrum Deum præter petra ‡ quis & ?DOMINVM
יהוה ומי צור זולתי אלהינו:
.meam viam perfectam dedit * & ,fortitudine me accingens † Deus
33 האל המאזרני חיל ויתן תמים דרכי:
mea excelsa super & , ceruarum sicut meos pedes Adæquans ‡
34 משוה רגלי כאילות ועל במותי
conteritur * & ,bellum ad meas manus Docens † .me stare faciet
35 יעמידני: מלמד ידי למלחמה ונחתה
,tuæ salutis scutum mihi dedisti Et .meis brachiis æreus arcus
36 קשת־נחושה זרועתי: ותתן־לי מגן ישעך
.me multiplicabit tua mansuetudo & ;me fulciet tua dextera &
וימינך תסעדני וענותך תרבני:
.mea crura nutarunt ‡ non & :me subtus meum gressum Dilatabis
37 תרחיב צעדי תחתי ולא־מעדו קרסלי:
,reuertar non & : eos comprehendam & , meos inimicos Persequar
38 ארדוף אויבי ואשיגם ולא־אשוב
:surgere poterunt non & ,eos Transfigam .eos consumere donec ‡
39 עד־כלותם: אמחצם ולא־יכלו קום
fortitudine me accinxisti Et .meos pedes subtus cadent
40 יפלו תחת רגלי: ותאזרני חיל
.me subtus mihi obsistentes † incuruabis : bellum ad
למלחמה תכריע קמי תחתי:
me habentes odio & , ceruicem mihi dedisti meorum inimicorum Et
41 ואיבי נתתה לי ערף ומשנאי
,DOMINVM super ;saluans ‡ non & Clamabunt .eos succidam
42 אצמיתם: ישועו ואין מושיע על־־יהוה
facies super puluerem vt eos comminuam ‡ Et .eos exaudiuit non &
43 ולא ענם: ואשחקם כעפר על־פני־
.eos euacuabo platearum lutum sicut :venti *
רוח כטיט חוצות אריקם:
:gentium caput in me pones , populi contentionibus à me Erues
44 תפלטני מריבי עם תשימני לראש גוים
auris auditum Ad .mihi seruient ‡ cognoui non ‡ populus
45 עם לא־ידעתי יעבדוני: לשמע אזן
extranei Filij .mihi mentientur extranei filij :mihi obtemperabunt *
46 ישמעו לי בני־נכר יכחשו־לי: בני־נכר
DOMINVS Viuit .suis carceribus à expauescent & ,decident
47 יבלו ויחרגו ממסגרותיהם: חי־־יהוה
.meæ salutis Deus se exaltet & ,mea petra ‡ benedictus &
וברוך צורי וירום אלהי ישעי:

Margin: נצל · שנא · היה · ברר · שוב · † amoui · חקק סור · עוה · † & · † peruersus videberis. † pauperem · ענה · ישע אור · tenebras meas. · ‡ curram · נגה רוץ · † est · גנן · ‡ est · חסה · ‡ fortis · ‡ qui accingit · * posuit · נתן · ‡ Ponens · † Qui docet · * conteretur · גנן · ענה רבה · ‡ declinauerunt · נשג · ‡ donec consumam · כלה · נפל · † inimicos meos · קום · ‡ erit saluator; ad · צמת ישע · ‡ pudore afficiam · * coram * vento · רוב סום · ‡ quem ‡ seruiet · * congregabunt se · נבל · ‡ fortis meus;

ponent ‡ suos oculos : nos † circundederunt nunc nostro Gressu ‡
11 אשרנו עתה סבבונו עיניהם ישיתו
appetet ‡ ,leonis vt ,eius Similitudo .terram in declinandum ad
12 לנטות בארץ: דמינו כאריה יכסוף
,DOMINE Surge .abditis in manentis leunculi vt & , rapere
13 לטרף וככפיר ישב במסתרים: קומה יהוה
impio ab meam animam erue : eum incurua , eius facies * præueni
קדמה פניו הכריעהו פלטה נפשי מרשע
viris à ,DOMINE tua manu ‡ viris A .tuo gladio ‡
14 חרבך: ממתים־ידך יהוה ממתים
,eorũ ventrem implebis tuo abscondito & : vita in eorum pars,tempore † de
מחלד חלקם בחיים וצפינך תמלא בטנם
.suis paruulis suum residuum reponent * & : filij saturabuntur
ישבעו בנים והניחו יתרם לעולליהם:
euigilando in ‡ satiabor :tuas facies † videbo iustitia in Ego
15 אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ
.tuam imaginem ‡
תמונתך:

Margin: ‡ In via nostra ‡ me, ‡ posuerunt · בו שות · ‡ desiderauit · דמה · * faciem · ‡ qui est gladius tuus. · ‡ qui sunt flagellum tuum erue · † mũdo, quorum pars est · מחה צפן · צפונך · * dimittent · † faciem tuã · ‡ cum expergefacta fuerit imago tua. · ינח קיץ

PSALM. XVIII. יח

DOMINO est locutus qui Dauid DOMINI seruo Victori
1 למנצח לעבד יהוה לדוד אשר דבר ליהוה
eum DOMINVS eripuit † die in :huius cantici verba
את־דברי השירה הזאת ביום הציל־־יהוה אותו
.Saul manu de & ,suorum inimicorum omnium vola * de
מכף כל־־־איביו ומיד שאול:
.mea fortitudo DOMINE te Diligam :dixit Et
2 ויאמר ארחמך יהוה חזקי:
,meus Deus , meus erutor & , mea arx & ,mea petra DOMINVS
3 יהוה סלעי ומצודתי ומפלטי אלי
.mea eleuatio ,meę salutis cornu & ,meũ scutum :eo in sperabo mea petra
צורי אחסה־בו מגני וקרן ישעי משגבי:
.seruabor meis inimicis ab & , DOMINVM inuocabo Laudatum
4 מהלל אקרא יהוה ומן־־איבי אושע:
.me terrebãt beliiahal ‡ torrentes & ,mortis funes † me circundederunt ‡
5 אפפוני חבלי־מות ונחלי בליעל יבעתוני:
.mortis laquei me præuenerunt ;me circundederunt inferni Funes *
6 חבלי שאול סבבוני קדמוני מוקשי מות:
meum Deum ad & , DOMINVM inuocabo mihi ‡ angustia In
7 בצר־־לי אקרא יהוה ואל־־אלהי
eius facies ad ‡ meus clamor & :meam vocem suo templo de audiet ;clamabo
אשוע ישמע מהיכלו קולי ושועתי לפניו
, terra contremuit & , se mouit Et .eius aures in introibit
8 תבא באזניו: ותגעש ותרעש הארץ
quoniam , sunt commota ‡ & : se mouerunt montium fundamenta &
ומוסדי הרים ירגזו ויתגעשו כי־
eius ore ex ignis & ,eius naso ‡ in fumus Ascendit .ei fuit furor ‡
9 חרה לו: עלה עשן באפו ואש־מפיו
, cælos inclinauit Et .eo ab sunt succensi carbones :perederet †
10 תאכל גחלים בערו ממנו: ויט שמים
super equitauit Et .eius pedibus sub caligo & :descendit &
11 וירד וערפל תחת רגליו: וירכב על־
.venti ‡ pennas super volauitque ,volauit & ,Cherub
כרוב ויעף וידא על־־כנפי־־רוח:
,eius tegmen eius circuitibus in ,suum latibulum obscuritatem Ponet *
12 ישת חשך סתרו סביבותיו סכתו
.æthereum † nubibus ‡ aquarum tenebrositas
חשכת־־מים עבי שחקים:
, grando ;transierunt eius nubes eo coram fulgorem Propter
13 מנגה נגדו עביו עברו ברד
,DOMINVS cælis in tonauit Et .ignis carbones &
14 וגחלי־־אש: וירעם בשמים יהוה
.ignis carbones & ,grando :suam vocem dabit ‡ altissimus &
ועליון יתן קלו ברד וגחלי־־אש:
,multiplicauit † fulgura & :eos dispersit contritos & ,suas sagittas misit Et
15 וישלח חציו ויפיצם וברקים רב
sunt discooperta & ,aquarũ aluei * apparuerunt Et .eos conturbauit ‡ &
16 ויהמם: ויראו אפיקי מים ויגלו
flatum propter:DOMINE tuam increpationẽ propter orbis fundamenta
מוסדות תבל מגערתך יהוה מנשמת
me extrahet ,me capiet , altitudine de Mittet .tui nasi ‡ venti
17 רוח אפך: ישלח ממרום יקחני ימשני
.multis aquis de
ממים רבים:

Margin: † qua · שור נצל · * manu · גנן · ‡ Quoniam † dolores ‡ impietatis * Dolores · נקש · ‡ mea · צור · ‡ coram eo · בוא · ‡ mouerũt se, · יסד · ‡ est iratus ‡ furore · † consumpsit · נטה · ‡ ventorum. · עוף ראה · * Posuit tenebras · שות סכך · ‡ in † cęlorũ. · ‡ dedit · עלה נתן · קול · confregit, † iecit, ‡ perdidit * profunda · פוץ הים · ראה גלה · ‡ iræ tuæ. · לקח

,nobiſcum noſtra labia ,roboremus noſtra lingua In† dixerunt Qui
5 אשר אמרו ללשננו נגביר שפתינו אתנו
clamorem propter ,afflictorum † vaſtitatem Propter ?nobis dominus ‡ quis
6 מי אדון לנו: משד עניים מאנקת
,ſalute in * ponam ,DOMINVS dicet ,ſurgam nunc ,inopum
אביונים עתה אקום יאמר יהוה אשית בישע
,munda eloquia ,DOMINI Eloquia .eum illaqueabit †
7 יפיח לו: אמרות יהוה אמרות טהרות
.ſepties fuſum ,terram in clibano in ‡ conflatum argentum
כסף צרוף בעליל לארץ מזקק שבעתים:
hac generatione à eum cuſtodies :eos ſeruabis DOMINE Tu
8 אתה־יהוה תשמרם תצרנו מן־הדור זו
,exaltare ſecundum ;ambulabunt * impij Circumquaque ‡ .ſeculum in
9 לעולם: סביב רשעים יתהלכון כרם
.hominum filiis ‡ vilitas
זלות לבני אדם:

‡ Linguam noſtram ‡ dominalis † pauperum ‡ dicit ‡ ab eo qui deridendo ſufflat in eum. ‡ à domino terræ, depuratum ſepteplíciter. ‡ In circuitu * ambulant, cùm exaltatur ipſi, ‡ eſt

PSALM. XIII. יג

mei obliuiſceris DOMINE Vſquequo .Dauidi canticum Victori
1 למנצח מזמור לדוד: עד־אנה יהוה תשכחני
2 Vſquequo ?me à tuas facies ‡ abſcondes vſquequo :æternum †
נצח עד־אנה תסתיר את־פניך ממני: עד־אנה
3 Vſquequo ?die in meo corde in dolorem ,mea anima in conſilia ponam
אשית עצות בנפשי יגון בלבבי יומם עד־אנה
DOMINE me exaudi ‡ ,Aſpice ?me ſuper meus inimic⁹ exaltabitur ‡ &
4 ירום איבי עלי: הביטה ענני יהוה
.mortem * dormiam forte nè ,meos oculos illumina ,meus Deus
אלהי האירה עיני פן־אישן המות:
cùm exultabunt mei hoſtes :ei præualui ,meus inimicus dicat fortè Ne
5 פן־יאמר איבי יכלתיו צרי יגילו כי
meum cor exultabit ‡ ,ſperaui tua miſericordia in ego Et .nutauero
6 אמוט: ואני בחסדך בטחתי יגל לבי
.me ſuper ‡ retribuit quoniam :DOMINO cantabo ,tua ſalute in
בישועתך אשירה ליהוה כי גמל עלי:

† in ſeculum ‡ faciē tuam ‡ & * in morte ‡ exultauit ‡ mihi.

PSALM. XIIII. יד

:Deus ‡ non ,ſuo corde in rudis Dixit . Dauidi Victori
1 למנצח לדוד אמר נבל בלבו אין אלהים
.bonum faciens * non ,facinus ‡ fecerunt abominabile ,† corruperunt
השחיתו התעיבו עלילה אין עשה־טוב:
videndum ad ‡ ,hominum filios ſuper proſpexit cælis è DOMINVS
2 יהוה משמים השקיף על־בני־אדם לראות
.Deum quærens ,intelligens ſit an
היש משכיל דרש את־אלהים:
,bonum faciens ‡ non ;ſunt facti rancidi † pariter receſſit Omnis ‡
3 הכל סר יחדו נאלחו אין עשה־טוב
operantes omnes cognouerunt Nónne .vnus etiam ‡ non
4 אין גם־אחד: הלוא ידעו כל־פעלי
:panem comederent † ,meum populum comedentes ? iniquitatem
און אכלי עמי אכלו לחם
quoniam ,timore timuerunt Ibi .inuocauerunt non DOMINVM
5 יהוה לא קראו: שם פחדו פחד כי־
:afficietis pudore afflicti ‡ Conſilium .iuſti generatione in Deus
6 אלהים בדור צדיק: עצת־עני תבישו
ſalutem Sijon ex dabit Quis .*eius ſpes DOMINVS quoniam
7 כי יהוה מחסהו: מי יתן מציון ישעת
exultabit ?ſui populi captiuitatem DOMINVS conuertendo in † ? Iſrael
ישראל בשוב יהוה שבות עמו יגל
.Iſrael lætabitur ,Iahacob
יעקב ישמח ישראל:

† opus ‡ quiſ facit ‡ vt videat ‡ Omnes declinauerunt † fœtuerunt ‡ eſt ‡ acſi ‡ pauperis * eſt. † quando reuerterit

PSALM. XV. טו

?tuo tabernaculo in peregrinabitur quis DOMINE .Dauidi Canticum
1 מזמור לדוד יהוה מי־יגור באהלך
?tuæ ſanctitatis monte in habitabit quis
מי־ישכן בהר קדשך:
veritatem loquens ‡ & ,iuſtitiam operans * & ,perfectus Ambulans ‡
2 הולך תמים ופעל צדק ודבר אמת
ſuo ſocio ‡ fecit non ,ſua lingua ſuper eſt oblocutus † Non .ſuo corde in
3 בלבבו: לא־רגל על־לשנו לא־עשה לרעהו
.ſuum propinquum ſuper detulit non opprobrium & ,malum
רעה וחרפה לא־נשא על־קרבו:

‡ Qui ambulat perfectè, * operatur ‡ loquitur, † acceptauit

Qui deſpicit :glorificabit ‡ DOMINVM timentes & ,reiectus ,eius oculis in Contemptus
4 נבזה בעיניו נמאס ואת־יראי יהוה יכבד
dedit non ſuam Pecuniam .mutabit † non & ,ſe affligere iurauit
5 נשבע להרע ולא ימר: כספו לא־נתן
non : hæc faciens * .accepit non innocentem ſuper munus & ,vſuram ad
בנשך ושחד על־נקי לא לקח עשה־אלה לא
.ſeculum in nutabit ‡
ימוט לעולם:

Qui deſpicit ſe in oculis ſuis, abiicit ſe ‡ glorificat: qui † mutauit. רוע מיר ‡ contra * qui facit נקה ‡ labetur

PSALM. XVI. יו

.te in ſperaui quoniam ,Deus me Cuſtodi :Dauidi Michtam †
1 מכתם לדוד שמרני אל כי־חסיתי בך:
non meum bonum : tu * meus dominus ‡ :DOMINO Dixiſti ‡
2 אמרת ליהוה אדני אתה טובתי בל־
omnis inclytis & : ipſi † terra in qui ſanctis In .te ſuper ‡
3 עליך: לקדושים אשר־בארץ המה ואדירי כל־
,feſtinarunt alienum † , eorum idola ‡ Multiplicentur .eis in ‡ mea voluntas
4 חפצי־בם: ירבו עצבותם אחר מהרו
aſſumam nec , ſanguine de eorum libamina libabo non
בל־אסיך נסכיהם מדם ובל־אשא את־
,meæ hæreditatis pars DOMINVS .meis labiis ſuper ‡ eorũ nomina
5 שמותם על־שפתי: יהוה מנת־חלקי
ceciderunt Funes † .meam ſortem ſuſtentans ‡ tu :mei calicis &
6 וכוסי אתה תומיך גורלי: חבלים נפלו־
Benedicam .me ſuper * ſpecioſa hæreditas etiam :iocũdis in mihi
7 לי בנעימים אף־נחלת שפרה עלי: אברך
me erudierunt noctibus etiam : mihi conſuluit qui DOMINO
את־יהוה אשר יעצני אף־לילות יסרוני
quoniam ; ſemper me coram DOMINVM Poſui . mei renes
8 כליותי: שויתי יהוה לנגדי תמיד כי
,meum cor eſt lætatum Propterea .nutabo non * mea dextera à
9 מימיני בל־אמוט: לכן שמח לבי
.fiducia in ‡ habitabit mea caro etiam †:mea gloria exultauit &
ויגל כבודי אף־בשרי ישכן לבטח:
dabis non ‡ : ſepulchro in meam animam relinques non Quoniam
10 כי לא־תעזב נפשי לשאול לא־תתן
ſemitam me facies Scire .foueam videre ‡ tuum miſericordem
11 חסידך לראות שחת: תודיעני ארח
tua dextera in * iocũditates :tuis faciebus cum ‡ lætitiarum ſaturitas ;vitarum †
חיים שבע שמחות את־פניך נעמות בימינך
.perpetuò ‡
נצח:

† Inſigne aureolum כתם חסה ‡ Dixi ‡ Deus * es ‡ eſt niſi à † ſunt: & fortibus ‡ eſt. ‡ dolores † qui alteri Deo donauerunt: רבה נסך נשא ‡ in ‡ ſuſtentas † Hęreditates * eſt mihi. כלה שוה * eſt, ne declinem † & ‡ confidenter. גול ‡ nec pmittes נתן ‡ vt videat corruptionem. ראה שוח ידע † vitæ, ‡ eſt cũ vultu tuo, * ſunt ‡ in ſeculum.

PSALM. XVII. יז

intende ,iuſtitiam DOMINE Audi .Dauidi Oratio
1 תפלה לדוד שמעה יהוה צדק הקשיבה
.doli labiis non in ‡ ,meam orationem auſculta ,meo clamori
רנתי האזינה תפלתי בלא שפתי מרמה:
videant tui oculi : egrediatur meum iudicium tuis faciebus * A
2 מלפניך משפטי יצא עיניך תחזינה
,me conflaſti ,nocte viſitaſti ,meum cor Probaſti .rectitudines ‡
3 מישרים: בחנת לבי פקדת לילה צרפתני
.meum os tranſibit † non cogitaui : inuenies ‡ non
בל־תמצא זמתי בל־יעבר־פי:
cuſtodiui ego ,tuorum labiorum verbo in * hominum opera Ad ‡
4 לפעלות אדם בדבר שפתיך אני שמרתי
,tuis orbitis † in meos greſſus Suſtentando ‡ .effractoris ‡ ſemitas
5 ארחות פריץ: תמך אשרי במעגלותיך
me exaudies quoniam ,te inuocaui Ego .mei pedes nutarunt non ‡
6 בל־נמוטו פעמי: אני־קראתיך כי־תענני
.meum eloquium audi , mihi tuam aurem inclina :Deus
אל הט־אזנך לי שמע אמרתי:
inſurgentibus ab :ſperantium ſeruator tuas miſericordias Segrega ‡
7 הפלה חסדיך מושיע חוסים ממתקוממים
,oculi filiæ nigredinem † vt me Cuſtodi .tuam dexteram in
8 בימינך: שמרני כאישון בת־עין
.me abſcondes ‡ tuarum alarum vmbra in
בצל כנפיך תסתירני:
meorum inimicorum :me vaſtauerunt qui ,impiorum faciebus * A
9 מפני רשעים זו שדוני איבי
ſuo ore :‡ clauſerunt ſuo Adipe .me ſuper circundabunt anima in ‡
10 בנפש יקיפו עלי: חלבמו סגרו פימו
.ſuperbia in ‡ ſunt locuti
דברו בגאות:

פלל ‡ quę eſt abſq; רנן שפה * facie tua חזה ‡ æquitates. ‡ inueniſti in me iniquitatem. quod † tranſiuit זמם ‡ Propter * propter verbum ‡ diſſipatoris. ‡ Suſtenta † viis ‡ ne declinent ענה נטה ‡ Mirifica pietates ישע חסה † pupillam ‡ abſconde * facie צלל שדד ‡ qui propter animam circundederunt ‡ corpus ſuũ: ‡ ſuperbè. נקף גאה

periit : destruxisti *ciuitates* & ,*finem*† in solitudines sūt *cōsummatæ* inimice O
7 †האויב ׳תמו חרבות לנצח וערים נתשת אבד
parauit : *sedebit* ‡ seculum in DOMINVS Et . ipsis* *eorum* memoria
8 זכרם המה׃ †ויהוה לעולם ישב כונן
: iustitia in orbem iudicabit ipse Et .suum solium iudicium ad
9 למשפט כסאו׃ †והוא ישפט תבל בצדק
exaltatio DOMINVS erit Et .*rectitudinibus in populis dicet ius*
10 ידין לאמים במישרים׃ †ויהי יהוה משגב
te in sperabunt Et .angustia in temporibus exaltatio :*tenui* ‡
11 לדך משגב לעתות בצרה׃ †ויבטחו בך
.DOMINE te quærentes dereliquisti non quia : tuum nomen scientes
יודעי שמך כי לא־עזבת דרשיך יהוה׃
.eius *studia* ‖ populis in annunciate : Siion *habitanti* DOMINO Cantate
12 †זמרו ליהוה ישב ציון הגידו בעמים עלילותיו׃
clamoris est oblitus non : est recordatus *eorum sanguines* ‖ quærēs Quoniā
13 †כי־דרש דמים אותם זכר לא־שכח צעקת
‖meam afflictionem vide ,DOMINE mei Miserere .*afflictorum* ‡
14 עניים׃ †חננני יהוה ראה עניי־
narrem Vt .mortis portis de me *exaltans* , *me odientibus ab*
15 משנאי מרוממי משערי מות׃ †למען אספרה
.tua salute in exultabo : Siion filiæ portis in tuas laudes omnes
כל־תהלתיך בשערי בת־ציון אגילה בישועתך׃
,absconderūt quod reti in : fecerunt ‡ foueam in gentes sunt Demersæ
16 †טבעו גוים בשחת עשו ברשת זו טמנו
, fecit iudicium ,DOMINVS est Notus .eorum pes est captus
17 נלכדה רגלם׃ †נודע יהוה משפט עשה
.*Sela* ‡ meditatio : impius est illaqueatus suarū *volarum* opere in
בפעל כפיו נוקש רשע הגיון סלה׃
.Dei *immemores** gentes omnes : sepulchrum ad impij Reuertantur
18 †ישובו רשעים לשאולה כל־גוים שכחי אלהים׃
‡ pauperum expectatio : *egenus erit obliuioni æternum* * in non Quoniam
19 †כי לא לנצח ישכח אביון תקות עניים
: homo roboretur non DOMINE Surge .*perpetuum* ‖ in peribit
20 תאבד לעד׃ †קומה יהוה אל־יעז אנוש
, eis timorem DOMINE Pone .*tuas facies super* ‡ gentes iudicētur
21 ישפטו גוים על־פניך׃ †שיתה יהוה ׳מורה להם
.Selah , *ipsi* * homines ‡ gentes sciant
ידעו גוים אנוש המה סלה׃

finitæ ‖ sæculum vrbium quas[f] תמם[g] ישב * cum ‡ permanebit [h] היה judicabit populos in recti tudine. ‡ pauperi [i] דכך [k] צור [l] נגד qui habitat in ‖ opera ‖ sanguinē ei ‡ pauperum. ענוים ק ‖ quæ est ab iis qui odio habent me, qui exaltas [m] ענה [n] הלל ‡ quam [o] גול [p] עשה [q] ידע manuum ‡ in seculū est salus hæc. [r] כפף [s] יקש * quæ oblitæ sunt * seculum in obliuionem erit pauper: ‡ non [t] אבה [v] קוה ‖ seculum. ‡ coram te. [x] שות [y] ירא ‡ quod * sunt ‖ manes † oportuno tempore

PSAL. X. י

tempora ad † te abscondes : longinquo in *stabis* ‖ DOMINE quid Vt
1 †למה יהוה תעמד ברחוק תעלים לעתות
capiantur , *afflictum insequetur impius superbia In* ?angustia in
2 בצרה׃ †בגאות רשע ידלק עני יתפשו
super *improbū* ‡ laudauit Quoniam .cogitauerunt quas cogitationibus in
3 במזמות זו חשבו׃ כי־הלל רשע על־
.DOMINVM fecit irasci ,benedixit auaro & : suæ animæ *auiditate* ‖
תאות נפשו ובצע ברך נאץ יהוה׃
omnes ‡ Deus *non*,† quæret non *sui nasi fastum secundum* ‡ Impius
4 †רשע כגבה אפו בל־ידרש אין אלהים כל־
altitudo * ,tempore omni in eius viæ *afficient* Dolore ‖ .eius *cogitationes*
5 מזמותיו׃ †יחילו דרכו ׳בכל־עת ׳מרום
.*eos in* sufflabit suos hostes omnes † : *eius regione e* ‡ tua iudicia
משפטיך מנגדו כל־צורריו יפיח בהם׃
quod ‡ , generationē *& generationem in mouebor* * non ,suo corde in Dixit
6 †אמר בלבו בל־אמוט לדר ודר אשר
: fraude & , dolis & ,est plenum eius os *Execratione* .*malo in non*
7 לא ברע׃ †אלה ׳פיהו מלא ומרמות ותך
.iniquitas & , *labor* † eius lingua *sub* ‖
תחת לשונו עמל ואון׃
: innocentem occidet latibulis in , villarum insidiis in *Sedebit* *
8 †ישב ׳במארב חצרים במסתרים יהרג נקי
.*se abscondent pauperē ad* ‡ eius oculi
עיניו לחלכה יצפנו׃
rapiēdū ad insidiabitur suo *tugurio* ‡ in leo sicut , latibulo in Insidiabitur
9 †יארב במסתר ׳כאריה בסכה יארב לחטוף
.suum rete in eum *trahendo in afflictum* ‡ rapiet : *afflictum* ‖
עני יחטף עני במשכו ברשתו׃
.*attritorum* † congregatio eius *robusta in* ‡ cadet &, *humiliabitur*, *se Atteret* *
10 †ודכה ישח ונפל בעצומיו חלכאים׃

[m] ענה [n] שוח [o] חלך

[a] צור [b] גאה Propter superbiā impij persecutionē sustinebit pauper ‡ se impius ‖ desiderium [c] אוה ‡ propter superbiā quam facie præ se fert † Deum nec erit ‡ in omnibus cogitationibus ‖ Prosperabūtur * in altitudine דרכיו ק [d] זמם [e] חול ‡ corā eo : † in * mouebo me à generatiōe in ‡ quia nō eueniet mihi malū. Maledictione [f] פוח [g] דור [h] רמה [i] תוך ‖ in † peruersitas * Manebit ‡ sup pauperē aspiciēt. ‡ cubili [k] נקה [l] סכך ‖ pauperem ‡ pauperem cum traxerit * Cōtritū humilemque se ostēdet ‡ cū fortibus † pauperum. ידכה ק

videat in non , *suas facies** occultauit : Deus est oblitus : suo corde in Dixit
11 †אמר בלבו שכח אל הסתיר פניו בל־ראה
ne ,tuam manum eleua , Deus DOMINE Surge .*æternum in*
12 לנצח׃ †קומה יהוה אל נשא ידך אל־
impius fecit irasci quid Propter .*afflictorum* obliuiscaris
13 תשכח עניים׃ †על־מה ׳נאץ רשע
.requires non ‖ suo corde in dixit ?Deum
אלהים אמר בלבו לא תדרש׃
dandum ad , *respicies iram &* , *laborem tu quippe* Vidisti
14 †ראתה ׳כי־אתה עמל וכעס ׳תביט לתת
fuisti tu pupillo : pauper *relinquet te super* , *tua manu in*
בידך עליך יעזב חלכה יתום אתה ׳היית
.adiutor
עוזר׃
non † eius impietatem quæres , mali & , impij brachium Contere
15 †שבר זרוע רשע ורע תדרוש־רשעו בל־
perierunt :*æternitatis &* , *seculi* ‡ rex DOMINVS .inuenies
16 תמצא׃ †יהוה מלך עולם ועד אבדו
.eius terra de gentes
גוים מארצו׃
, eorum cor facies parare :DOMINE audies *mansuetorum* Desiderium
17 †תאות ענוים שמעת יהוה ׳תכין לבם
.tuam aurem facies intendere
תקשיב אזנך׃
hominē *conterendū ad** vltra addat ne , *tenuem &* , *pupillum iudicandum* Ad
18 †לשפט יתום ודך בל־יוסיף עוד לערץ אנוש
.terra de
מן־הארץ׃

[p] פנה [q] ענה ענוים ק [r] ראה [s] נכט [t] היה [v] אוה [x] כון faciem suam ne videat in seculum. pauperum. ‖ quod Sed tu vidisti peruersitatē & iram aspexisti, & quia desertum in manu tua tibi relinquit causam suam ‡ fuit quod in seculum, & in æternum, humilium Vt iudices pupillo, & pauperi, * impius vt ...

PSAL. XI. יא

dicetis quomodo , speraui DOMINO In .Dauidi Victori
1 †למנצח לדוד ביהוה ׳חסיתי איך תאמרו
? *passer vestrum montem transuola* , meæ animæ
לנפשי נודו הרכם צפור׃
suam sagittam parauerunt , arcum *tendent* ‡ impij ecce Quoniā
2 †כי הנה הרשעים ידרכון קשת כוננו
.corde rectos in caligine *ipsa in iaciendum ad* ,*neruum* ‖ super
על־יתר ׳לירות במו־אפל לישרי־לב׃
?est operatus quid iustus :destruentur *fundamenta* ‡ Quoniam
3 †כי השתות יהרסון צדיק מה־פעל׃
† cælis in DOMINI ,suæ sanctitatis templo in DOMINVS
4 †יהוה בהיכל קדשו יהוה בשמים
.hominum filios probabunt eius palpebræ, videbunt eius oculi ,*eius* solium
כסאו עיניו ׳יחזו עפעפיו יבחנו בני אדם׃
,*rapinam* diligentem & ,impium & probabit iustum DOMINVS
5 †יהוה צדיק יבחן ורשע ואהב חמס
.eius anima habuit odio
שנאה נפשו׃
spiritum & ,sulphur & , ignem ,laqueos impios super Pluet
6 †ימטר על־רשעים ׳פחים אש וגפרית ורוח
.eorum calicis partem *terrorum*
זלעפות ׳מנת כוסם׃
videbunt rectum:dilexit iustitias DOMINVS iustus Quoniam
7 †כי־צדיק יהוה צדקות אהב ישר יחזו
.eius facies
פנימו׃

[y] חסה dicitis vt transmigret à monte vestro sicut auis? [z] נדד ק [z] חצץ absconderunt ‖ chordam vt iaciant ‡ retia [a] ירה ‡ est [b] חזה iniquitatem [c] פוח procellarum [d] מנה

PSAL. XII. יב

.Dauidi canticum octauam super Victori
1 †למנצח על־השמינית מזמור לדוד׃
desierunt quoniam , *pius* defecit quia DOMINE Serua
2 †הושיעה יהוה כי־גמר חסיד כי־פסו
.hominum filiis à fideles
אמונים מבני אדם׃
labium , suo *socio* ‡ vnusquisque *loquentur* Mendacium
3 †שוא ׳ידברו איש את־רעהו שפת
.loquentur corde & corde in , blanditiarum
חלקות בלב ולב ידברו׃
linguam;*blanditiarum* labia vniuersa DOMINVS Succidet
4 †יכרת יהוה כל־שפתי חלקות לשון
.magna loquentem
מדברת גדלות׃

misericors defecerunt [f] ישע [g] פסס [h] רעה loquetur cum proximo blanda

altitudinem in eum ſuper † &: te circundabit populorum cœtus Et
8 † וַעֲדַת לְאֻמִּים תְּסוֹבְבֶךָּ וְעָלֶיהָ לַמָּרוֹם
DOMINE me iudica: populos iudicabit DOMINVS .reuertere
9 שׁוּבָה׃ † יְהוָה יָדִין עַמִּים שָׁפְטֵנִי יְהוָה
.me ſuper meam perfectionem ſecundum &, meam iuſtitiam ſecundum
כְּצִדְקִי וּכְתֻמִּי עָלָי׃
tu qui probas, corda probans & iuſtus, ſtabilies &, impios malum nunc Conſumet
10 † יִגְמָר־נָא רַע רְשָׁעִים וּתְכוֹנֵן צַדִּיק וּבֹחֵן לִבּוֹת
ſeruantem, Deum ſuper meus Clypeus .iuſtus Deus renes &
11 וּכְלָיוֹת אֱלֹהִים צַדִּיק׃ † מָגִנִּי עַל־אֱלֹהִים מוֹשִׁיעַ
omni in indignans Deus &, iuſtus iudex Deus .corde rectos
12 יִשְׁרֵי־לֵב׃ † אֱלֹהִים שׁוֹפֵט צַדִּיק וְאֵל זֹעֵם בְּכָל־
ſuũ arcum: acuet † ſuum gladium, fuerit conuerſus non Si .die
13 יוֹם׃ † אִם־לֹא יָשׁוּב חַרְבּוֹ יִלְטוֹשׁ קַשְׁתּוֹ
: mortis vaſa fecit parare ei Et .illum parauit &, tetendit
14 דָרַךְ וַיְכוֹנְנֶהָ׃ † וְלוֹ הֵכִין כְּלֵי־מָוֶת
, iniquitatem parturiet * Ecce .operabitur ardentes in, ſuas ſagittas
15 חִצָּיו לְדֹלְקִים יִפְעָל׃ † הִנֵּה יְחַבֶּל־אָוֶן
.mendacium peperit &, laborem concepit &
וְהָרָה עָמָל וְיָלַד שָׁקֶר׃
.operabitur * foueam in cadet &: eam effodit &, excidit Ciſternam
16 † בּוֹר כָּרָה וַיַּחְפְּרֵהוּ וַיִּפֹּל בְּשַׁחַת יִפְעָל׃
eius violẽtia, eius verticem ſuper &: eius caput in eius labor Conuertetur
17 † יָשׁוּב עֲמָלוֹ בְרֹאשׁוֹ וְעַל קָדְקֳדוֹ חֲמָסוֹ
pſallam &: eius iuſtitiam ſecundũ DOMINO Confitebor .deſcendet
18 יֵרֵד׃ † אוֹדֶה יְהוָה כְּצִדְקוֹ וַאֲזַמְּרָה
.altiſſimi DOMINI nomini
שֵׁם־יְהוָה עֶלְיוֹן׃

congregatio · propter eam · יָעַד · דון · quæ eſt in · חָמַס · tu qui probas · כָּלָה גָּנַן · iuſte. · eſt Deus qui ſeruat iudicat iuſtũ, iraſcitur im pio · acuit: · יָשַׁע · כּוּן · perſequentibus operatus eſt. · parturiuit · peruerſitate · חָצַץ נָפַל · fodit, · quã operatus eſt. · peruerſitas · iniquitas · יָדָה

PSAL. VIII. ח

.Dauid canticum Hagithith ſuper Vincenti
1 † לַמְנַצֵּחַ עַל־הַגִּתִּית מִזְמוֹר לְדָוִד׃
vniuerſa in tuum nomen illuſtre quàm, noſter Domine DOMINE
2 † יְהוָה אֲדֹנֵינוּ מָה־אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל־
.cœlos ſuper tuam laudem des quod ;terra
הָאָרֶץ אֲשֶׁר תְּנָה הוֹדְךָ עַל־הַשָּׁמָיִם׃
propter fortitudinem fundaſti ſugentium &, paruulorum ore Ex
3 † מִפִּי עוֹלְלִים וְיֹנְקִים יִסַּדְתָּ עֹז לְמַעַן
.ſe vleiſcentem † &, inimicum faciendum ceſſare ad: tuos anguſtiatores
צוֹרְרֶיךָ לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם׃
, lunam: tuorum digitorum opus, tuos cælos videbo Quoniam
4 † כִּי־אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעֹתֶיךָ יָרֵחַ
: eius recorderis quod, homo * Quid .præparaſti quas ſtellas &
5 וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנָנְתָּה׃ † מָה־אֱנוֹשׁ כִּי־תִזְכְּרֶנּוּ
cum facies deficere Et ? eum viſites quod, hominis filius &
6 וּבֶן־אָדָם כִּי תִפְקְדֶנּוּ׃ † וַתְּחַסְּרֵהוּ
.cum redimitutus es decore &, gloria &: Deo à paululum
מְּעַט מֵאֱלֹהִים וְכָבוֹד וְהָדָר תְּעַטְּרֵהוּ׃
poſuiſti omnia: tuarum manuum operibus in eum facies Dominari
7 † תַּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ כֹּל שַׁתָּה
etiam &: ipſa vniuerſa armenta &, Pecus .eius pedibus ſub
8 תַחַת־רַגְלָיו׃ † צֹנֶה וַאֲלָפִים כֻּלָּם וְגַם
tranſeuntem: maris piſces &, cælorum Volatile .campi animalia
9 בַּהֲמוֹת שָׂדָי׃ † צִפּוֹר שָׁמַיִם וּדְגֵי הַיָּם עֹבֵר
† illuſtre quàm noſter Domine DOMINE .marium ſemitas
10 אָרְחוֹת יַמִּים׃ † יְהוָה אֲדֹנֵינוּ מָה־אַדִּיר
!terra vniuerſa in tuum nomen
שִׁמְךָ בְּכָל־הָאָרֶץ׃

cantu calcantiũ in torculari Pſalmus · grande eſt · נָתַן · qui poſuiſti gloriam · lactentium · inimicos · compeſcendum · vltorem. · eſt · feciſti · ab angelis: · coronatur · עָשָׂה שׁוּת · Pecudes, · boues · צוֹם · beſtias agreſtes. Volucres cæli. · grande eſt

PSAL. IX. ט

.Dauid canticum Labben muth-Hal Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ עַל־מוּת לַבֵּן מִזְמוֹר לְדָוִד׃
omnia narrabo: meo corde toto in DOMINVM Celebrabo
2 † אוֹדֶה יְהוָה בְּכָל־לִבִּי אֲסַפְּרָה כָּל־
tuum nomen canam: te in exultabo &, Lætabor .tua mirabilia
3 נִפְלְאוֹתֶיךָ׃ † אֶשְׂמְחָה וְאֶעֶלְצָה בָךְ אֲזַמְּרָה שִׁמְךָ
peribunt & impingent: retrorſum meos inimicos reuertendo In .altiſſime
4 עֶלְיוֹן׃ † בְּשׁוּב־אוֹיְבַי אָחוֹר יִכָּשְׁלוּ וְיֹאבְדוּ
: meam cauſam &, meum iudicium feciſti Quoniam .tuis faciebus à
5 מִפָּנֶיךָ׃ † כִּי־עָשִׂיתָ מִשְׁפָּטִי וְדִינִי
.iuſtitiam iudicans ſolio in ſediſti
יָשַׁבְתָּ לְכִסֵּא שׁוֹפֵט צֶדֶק׃
, ſeculũ in deleſti eorum nomen: impium perdidiſti, gentes Increpaſti
6 † גָּעַרְתָּ גוֹיִם אִבַּדְתָּ רָשָׁע שְׁמָם מָחִיתָ לְעוֹלָם
.ſempiternum † &
וָעֶד׃

ſuper mortem Nabal · יָדָה · Confitebor Domino · cantabo nomini tuo · Cum reuerſi fuerint inimici mei à facie tua. · עָלָה עָשָׂה · qui iudicas · דִּין · Subuertiſti · מָחָה · in

tuam domum introibo, tuæ miſericordiæ multitudine in ego Et
8 † וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ
.tuo timore in tuæ ſanctitatis templo in me incuruabo
אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל־קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ׃
dirige: meos inimicos propter, tua iuſtitia in me duc DOMINE
9 † יְהוָה נְחֵנִי בְצִדְקָתֶךָ לְמַעַן שׁוֹרְרָי הַיְשַׁר
, rectum eius ore in † non Quoniam .tuam viam meas facies ad
10 לְפָנַי דַּרְכֶּךָ׃ † כִּי אֵין בְּפִיהוּ נְכוֹנָה
ſua lingua, eorum guttur patens ſepulcrum, prauitates eorum intimum
קִרְבָּם הַוּוֹת קֶבֶר־פָּתוּחַ גְּרוֹנָם לְשׁוֹנָם
ſuis conſiliis à cadant, Deus eos Deſola .blandiuntur
11 יַחֲלִיקוּן׃ † הַאֲשִׁימֵם אֱלֹהִים יִפְּלוּ מִמֹּעֲצוֹתֵיהֶם
rebellauerunt quoniam, eos expelle eorum præuaricationum multitudine in
בְּרֹב פִּשְׁעֵיהֶם הַדִּיחֵמוֹ כִּי־מָרוּ
, canent præconia ſæculum in, te in confidentes omnes lætabuntur Et .te contra
12 בָךְ׃ † וְיִשְׂמְחוּ כָל־חוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנֵּנוּ
.tuum nomen diligentes te in exultabunt &: eos ſuper facies operire &
וְתָסֵךְ עָלֵימוֹ וְיַעְלְצוּ בְךָ אֹהֲבֵי שְׁמֶךָ׃
voluntate ſcuto vt: DOMINE iuſto benedices tu Quia
13 † כִּי־אַתָּה תְּבָרֵךְ צַדִּיק יְהוָה כַּצִּנָּה רָצוֹן
.eum coronabis
תַּעְטְרֶנּוּ׃

ſancto tuo · שָׁחָה נָחָה · coram me · eſt · פֶּה · Deſolate · נָפַל יָעַץ · propter multitudinem · נָדַח מָרָה · qui ſperant · laudabunt · חָסָה · qui diligunt · בָּרַךְ צָנַן · עָטַר

PSAL. VI. ו

.Dauidis canticum octauam ſuper Neghinoth in Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת עַל־הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד׃
tua excandeſcentia in neque, me arguas tuo naſo in ne DOMINE
2 † יְהוָה אַל־בְּאַפְּךָ תוֹכִיחֵנִי וְאַל־בַּחֲמָתְךָ
me ſana: ego debilis quoniam, DOMINE mei Miſerere .me corripias
3 תְיַסְּרֵנִי׃ † חָנֵּנִי יְהוָה כִּי אֻמְלַל אָנִי רְפָאֵנִי
eſt territa mea anima Et .mea oſſa ſunt territa quoniam, DOMINE
4 יְהוָה כִּי נִבְהֲלוּ עֲצָמָי׃ † וְנַפְשִׁי נִבְהֲלָה
eripe, DOMINE Reuertere ? vſquequo, DOMINE tu &, valde
5 מְאֹד וְאַתָּה יְהוָה עַד־מָתָי׃ † שׁוּבָה יְהוָה חַלְּצָה
.tuam miſericordiam propter me ſerua, meam animam
נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חַסְדֶּךָ׃
confitebitur quis ſepulchro in: tui memoria morte in non Quoniam
6 † כִּי אֵין בַּמָּוֶת זִכְרֶךָ בִּשְׁאוֹל מִי יוֹדֶה־
: meũ lectũ nocte omni in faciam natare, meo gemitu in Laboraui ?tibi
7 לָּךְ׃ † יָגַעְתִּי בְּאַנְחָתִי אַשְׂחֶה בְכָל־לַיְלָה מִטָּתִי
indignatione præ eſt Eroſus .liquefaciam meum ſtratum mea lachryma in
8 בְּדִמְעָתִי עַרְשִׂי אַמְסֶה׃ † עָשְׁשָׁה מִכַּעַס
.meos anguſtiatores omnes in inueterauit: meus oculus
עֵינִי עָתְקָה בְּכָל־צוֹרְרָי׃
audiuit quoniam, iniquitatem operantes omnes me à Recedite
9 † סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל־פֹּעֲלֵי אָוֶן כִּי־שָׁמַע
: meã deprecationẽ DOMINVS Audiuit .mei fletus vocẽ DOMINVS
10 יְהוָה קוֹל בִּכְיִי׃ † שָׁמַע יְהוָה תְּחִנָּתִי
terrebuntur &, afficientur Pudore .accipiet meã orationẽ DOMINVS
11 יְהוָה תְּפִלָּתִי יִקָּח׃ † יֵבֹשׁוּ וְיִבָּהֲלוּ
.ſubito afficientur pudore, conuertentur: mei inimici omnes valde
מְאֹד כָּל־אֹיְבָי יָשֻׁבוּ יֵבֹשׁוּ רָגַע׃

Pſalmis · furore tuo · כָּהַם יָחַם · ſum · רָפָא · cõterrita ſunt · eſt · ישע · feci · יָגַע נָחָה · Lachrymis meis · liquefeci. · Caligauit · ira · inimicos · propter · ענה · ſuſcepit · פלל לקח

PSAL. VII. ז

.Iemini filij Chus verba ſuper DOMINO cecinit quod Dauid Sighaion
1 † שִׁגָּיוֹן לְדָוִד אֲשֶׁר־שָׁר לַיהוָה עַל־דִּבְרֵי־כוּשׁ בֶּן־יְמִינִי׃
omnibus ab me ſerua: ſperaui te in meus Deus DOMINE
2 † יְהוָה אֱלֹהַי בְּךָ חָסִיתִי הוֹשִׁיעֵנִי מִכָּל־
: meam animam leo vt rapiat forte Ne .me eripe &, me perſequẽtib
3 רֹדְפַי וְהַצִּילֵנִי׃ † פֶּן־יִטְרֹף כְּאַרְיֵה נַפְשִׁי
, iſtud feci ſi meus Deus DOMINE .liberans non &, lacerans
4 פֹּרֵק וְאֵין מַצִּיל׃ † יְהוָה אֱלֹהַי אִם־עָשִׂיתִי זֹאת
.meis volis in iniquitas eſt ſi
אִם־יֶשׁ־עָוֶל בְּכַפָּי׃
.inaniter † meum anguſtiatorem erui &, malum meo pacifico retribui Si
5 † אִם־גָּמַלְתִּי שׁוֹלְמִי רָע וָאֲחַלְּצָה צוֹרְרִי רֵיקָם׃
conculcet &, comprehendat &, meam animam inimicus Perſequatur
6 † יִרַדֹּף אוֹיֵב נַפְשִׁי וְיַשֵּׂג וְיִרְמֹס
.Selah, habitare faciat puluerem in meam gloriam &, meas vitas terra in
לָאָרֶץ חַיָּי וּכְבוֹדִי לֶעָפָר יַשְׁכֵּן סֶלָה׃
indignationes propter te eleua, tuo naſo in DOMINE Surge
7 † קוּמָה יְהוָה בְּאַפֶּךָ הִנָּשֵׂא בְּעַבְרוֹת
. præcepiſti iudicium, me ad te ſuſcita &: meorum hoſtium
צוֹרְרָי וְעוּרָה אֵלַי מִשְׁפָּט צִוִּיתָ׃

Delectatio · שָׁגָה שׁוּר · יָשַׁע · נצל · lacerans · ſit qui eruat · פָּרַק · manibus · פָּעַל · pacificanti · qui hoſtis · vitam meam · colloquet · ſurge mihi in iudicio · עוּר

ספר תהלים

LIBER TEHILLIM, ID EST LAVDVM;

QVI APVD NOS DICITVR LIBER PSALMORVM.

PSALMVS I. א

cōſiliū in ambulauit non qui *viri Beatitudines*
1 †אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ [a] בַּעֲצַת
,ſtetit non peccatorum via in & , impiorum
רְשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא עָמָד
.ſedit non deriſorum *conſeſſu* in &
וּבְמוֹשַׁב [b] לֵצִים לֹא יָשָׁב׃
,eius volūtas DOMINI lege in *Quinimo*
2 †כִּי אִם [c] בְּתוֹרַת יְהוָה חֶפְצוֹ
.nocte ac die meditabitur eius lege in &
וּבְתוֹרָתוֹ יֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה׃
ſuum fructum *quod*†,aquarum riuos *ſuper plantatum lignum* ſicut erit Et
3 †וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל־פַּלְגֵי־מָיִם אֲשֶׁר [d] פִּרְיוֹ
, faciet quod omne & :decidet non eius folium & , ſuo tēpore in dabit
יִתֵּן בְּעִתּוֹ וְעָלֵהוּ לֹא־[e] יִבּוֹל וְכֹל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה
quam gluma ſicut *quinimo* ; impij ſic Non .faciet proſperare
4 יַצְלִיחַ׃ †לֹא־כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם־כַּמֹּץ אֲשֶׁר־
, indicio in impij ſtabunt non Ideo .ventus *eam diſpellet*
5 [f] תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ׃ †עַל־כֵּן לֹא־[g] יָקֻמוּ רְשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט
DOMINVS *ſciens*‡Quoniam .iuſtorum *cœtu* * in *peccatores &*
6 וְחַטָּאִים [h] בַּעֲדַת צַדִּיקִים׃ †כִּי־יוֹדֵעַ יְהוָה
.peribit impiorum via & : iuſtorum viam
דֶּרֶךְ צַדִּיקִים וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֹּאבֵד׃

Beatus vir
[a] יָעַץ
cathedra
[b] לוּץ
Sed
[c] יָרָה
arbor plantata ſecus
† quæ
[d] פָּרָה [e] נָבַל
ſed
proiiciet
[f] נָדַף [g] קוּם
nec impij *cō gregatione
‡ ſcit
[h] יָעַד

PSAL. II. ב

ĩnane meditabuntur populi &,gentes *ſunt tumultuatæ* quid Vt
1 †לָמָּה רָגְשׁוּ גוֹיִם וּלְאֻמִּים [a] יֶהְגּוּ־רִיק׃
aduerſus ,pariter *conſultant* principes &,terræ reges Aſtabunt
2 †יִתְיַצְּבוּ מַלְכֵי־אֶרֶץ וְרוֹזְנִים [b] נוֹסְדוּ־יָחַד עַל־
Dirumpamus .eius *Vnctum* aduerſus & , DOMINVM
3 יְהוָה וְעַל־מְשִׁיחוֹ׃ †נְנַתְּקָה אֶת־
.eorum funes nobis à proiiciamus & ;eorum vincula
מוֹסְרוֹתֵימוֹ וְנַשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ עֲבֹתֵימוֹ׃
.eos ſubſannabit Dominus ,ridebit cælis in Habitans
4 †יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק אֲדֹנָי יִלְעַג־לָמוֹ׃
.eos terrebit ſua ira in & ,ſuo *naſo* in eos ad loquetur Tunc
5 †אָז יְדַבֵּר אֵלֵימוֹ בְאַפּוֹ [c] וּבַחֲרוֹנוֹ יְבַהֲלֵמוֹ׃
meæ ſanctitatis‡montem , Siion ſuper,meū regem cōſtitui ego Et
6 †וַאֲנִי נָסַכְתִּי מַלְכִּי עַל־צִיּוֹן הַר־קָדְשִׁי׃
,tu‡meus filius ,me ad dixit DOMINVS,*ſtatutum* ipſum Narrabo
7 †אֲסַפְּרָה אֶל־[d] חֹק יְהוָה אָמַר אֵלַי בְּנִי אַתָּה
gentes dabo & ,me à Poſtula .te genui hodie ego
8 אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ׃ †שְׁאַל מִמֶּנִּי [e] וְאֶתְּנָה גוֹיִם
.terræ *fines* tuam poſſeſſionem &;tuam hæreditatem
נַחֲלָתֶךָ וַאֲחֻזָּתְךָ אַפְסֵי־אָרֶץ׃
.eos *diſperges confractos* figuli vas ſicut :ferrea virga in eas Conteres
9 †[f] תְּרֹעֵם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל כִּכְלִי יוֹצֵר [g] תְּנַפְּצֵם׃
.terræ iudices vos *caſtigate* ,intelligite reges nunc Et
10 †וְעַתָּה מְלָכִים הַשְׂכִּילוּ [h] הִוָּסְרוּ שֹׁפְטֵי אָרֶץ׃
.tremore in exultate & ,timore in DOMINO Seruite
11 †עִבְדוּ אֶת־יְהוָה בְּיִרְאָה [i] וְגִילוּ בִּרְעָדָה׃
exarſerit cùm ,via†pereatis & ,iraſcatur forte ne filium Oſculamini
12 †נַשְּׁקוּ־בַר פֶּן־יֶאֱנַף וְתֹאבְדוּ דֶרֶךְ כִּי־יִבְעַר
.eo in *confidentes* * omnes beati : eius *naſus* paululū vel
כִּמְעַט אַפּוֹ אַשְׁרֵי כָּל־[k] חוֹסֵי בוֹ׃

congregabūt ſe
[a] הָגָה
conſiliabuntur,
Chriſtum
[b] יָסַד
furore
[c] חָרָה
‡ſanctū meū.
decretum ‡ts
[d] חָקַק
[e] נָתַן
terminos
confringes
[f] רָעַע [g] נָפַץ
erudite
[h] יָסַר
[i] גִּיל
† in
furor
* qui ſperant
[k] חָסָה

PSAL. III. ג

.ſui filij Abſalom *faciebus à ipſum fugiendo in*,Dauidis Canticum
1 †מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ׃
inſurgentes‡ multi:mei *anguſtiatores*‡ſunt multiplicati *quàm* DOMINE
2 †יְהוָה מָה־[a] רַבּוּ צָרָי רַבִּים [b] קָמִים
ei ſalus ‡non , meæ animæ *dicentes* † Multi .me aduerſum
3 עָלָי׃ †רַבִּים אֹמְרִים לְנַפְשִׁי אֵין יְשׁוּעָתָה לּוֹ
.Selah ,Deo in
בֵאלֹהִים סֶלָה׃

cùm fugeret à facie
valde
‡ hoſtes
‡ ſurgunt
[a] רָבַב [d] קוּם
† dicunt
‡ eſt

.meū caput *exaltans* &,mea gloria :me pro‡clypeus DOMINE tu Et
4 †וְאַתָּה יְהוָה [c] מָגֵן בַּעֲדִי כְּבוֹדִי [d] וּמֵרִים רֹאשִׁי׃
monte de me exaudiuit & : *clamabam* DOMINVM ad mea Voce
5 †קוֹלִי אֶל־יְהוָה אֶקְרָא [e] וַיַּעֲנֵנִי מֵהַר
: euigilaui *,dormiui & ,accubui Ego .Selah ,ſuæ ſanctitatis
6 קָדְשׁוֹ סֶלָה׃ †אֲנִי שָׁכַבְתִּי וָאִישָׁנָה [f] הֱקִיצוֹתִי
millibus decem à timebo Non .me *fulciet* DOMINVS quia
7 כִּי יְהוָה יִסְמְכֵנִי׃ †לֹא־[g] אִירָא מֵרִבְבוֹת
.me *contra ſe poſuerunt*‡circumquaque qui : *populi*
עָם אֲשֶׁר סָבִיב [h] שָׁתוּ עָלָי׃
percuſſiſti quia , mi Deus me ſerua , DOMINE Surge
8 †קוּמָה יְהוָה [i] הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהַי כִּי־[k] הִכִּיתָ אֶת־
.confregiſti impiorum dentes :maxilla‡meos inimicos omnes
כָּל־אֹיְבַי לֶחִי [l] שִׁנֵּי רְשָׁעִים שִׁבַּרְתָּ׃
.Selah . tua benedictio tuum populū ſuper :ſalus‡ DOMINI
9 †לַיהוָה הַיְשׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶּלָה׃

te exaltas
[c] גָּנַן [d] רוּם
clamaui
[e] עָנָה
*&
[f] קוּץ
ſuſtentauit
[g] יָרֵא
populis :
‡ pugnauerūt aduerſum
[h] שׁוּת [i] יָשַׁע
[k] נָכָה
in
[l] שֵׁן
‡ eſt

PSAL. IIII. ד

.Dauidi canticum *Neghinoth* in Victori
1 †לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מִזְמוֹר לְדָוִד׃
fecisti dilatationē anguſtia in, meę iuſtitię Deus me exaudi *me inuocando* In
2 †בְּקָרְאִי [a] עֲנֵנִי אֱלֹהֵי צִדְקִי [b] בַּצָּר הִרְחַבְתָּ
vſquequo viri Filij .meam orationem audi & ,mei miſerere:mihi
3 לִי [c] חָנֵּנִי וּשְׁמַע [d] תְּפִלָּתִי׃ †בְּנֵי־אִישׁ עַד־מֶה
? mendacium quæretis ,inane diligetis ? ignominiam in‡ meam gloriam
כְבוֹדִי לִכְלִמָּה תֶּאֱהָבוּן רִיק תְּבַקְשׁוּ כָזָב
:ſibi pium DOMINVS ſegregauit quòd ſcitote Et .Selah
4 סֶלָה׃ †[e] וּדְעוּ כִּי־הִפְלָה יְהוָה חָסִיד לוֹ
ne & , *Contremiſcite*‡ .eum ad *me clamando in* ,exaudiet DOMINVS
5 יְהוָה יִשְׁמַע בְּקָרְאִי אֵלָיו׃ †רִגְזוּ וְאַל־
.Selah ,tacete & ,veſtro cubili ſuper ,veſtro corde in *dicite* :peccetis
תֶּחֱטָאוּ אִמְרוּ בִלְבַבְכֶם עַל־מִשְׁכַּבְכֶם [f] וְדֹמּוּ סֶלָה׃
.DOMINVM *in ſperate* & ;iuſtitiæ ſacrificia Sacrificate
6 †זִבְחוּ זִבְחֵי־צֶדֶק וּבִטְחוּ אֶל־יְהוָה׃
lucem nos ſuper Eleua ?bonū nos faciet videre quis : *dicentes* Multi
7 †רַבִּים אֹמְרִים מִי־[g] יַרְאֵנוּ טוֹב נְסָה־עָלֵינוּ אוֹר
tēpore à ,meo corde in lętitiam Dediſti .DOMINE *tuarum facierum*
8 פָּנֶיךָ יְהוָה׃ †נָתַתָּה שִׂמְחָה בְלִבִּי מֵעֵת
.ſunt multiplicata eorum nouum vinum & corū frumentum †
דְּגָנָם וְתִירוֹשָׁם [h] רָבּוּ׃
, ſolus DOMINVS tu quia, dormiam &,accubabo pariter pace In
9 †בְּשָׁלוֹם יַחְדָּו אֶשְׁכְּבָה וְאִישָׁן כִּי־אַתָּה יְהוָה לְבָדָד
.me habitare facies *fiducia in*
לָבֶטַח [i] תּוֹשִׁיבֵנִי׃

pſalmis
Cùm inuocarem
[a] עָנָה [b] צוּר
[c] חָנַן [d] פָּלַל
‡ vertetis
[e] יָדַע
cùm clamauero
‡ Pauete
‡ loquimini
[f] דָּמַם
confidite in Domino.
dicunt
[g] רָאָה
vultus tui
‡ quo
[h] רָבַב
confidenter
[i] יָשַׁב

PSAL. V. ה

.Dauid canticum Hannechiloth‡ſuper Victori
1 †לַמְנַצֵּחַ אֶל־הַנְּחִילוֹת מִזְמוֹר לְדָוִד׃
.meam *meditationem* intellige :DOMINE auribus percipe mea Eloquia
2 †אֲמָרַי הַאֲזִינָה יְהוָה בִּינָה הֲגִיגִי׃
te ad quoniam :mi Deus &,mi rex mei clamoris voci Attende
3 †הַקְשִׁיבָה לְקוֹל שַׁוְעִי מַלְכִּי וֵאלֹהָי כִּי אֵלֶיךָ
diſponam mane ,meam vocem audies mane DOMINE .orabo
4 אֶתְפַּלָּל׃ †יְהוָה בֹּקֶר תִּשְׁמַע קוֹלִי בֹּקֶר אֶעֱרָךְ־
non : *tu*† impietatem volens Deus non Quia .ſpeculabor & ,‡tibi
5 לְךָ וַאֲצַפֶּה׃ †כִּי לֹא אֵל־חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא
:tuis oculis coram *veſani conſiſtent** Non .malus te‡habitabit
6 [a] יְגֻרְךָ [b] רָע׃ †לֹא־יִתְיַצְּבוּ הוֹלְלִים לְנֶגֶד עֵינֶיךָ
.iniquitatem operantes omnes odiſti
שָׂנֵאתָ כָּל־פֹּעֲלֵי אָוֶן׃
abominabitur *doli & ſanguinum* virum,mendaciū loquentes Perdes
7 †תְּאַבֵּד דֹּבְרֵי כָזָב אִישׁ־דָּמִים וּמִרְמָה יְתָעֵב
.DOMINVS
יְהוָה׃

‡ meditus
locutionem
præparabo;
‡ orationem
‡ es
‡ iuxta
*habitūt ſtulti
[a] גּוּר [b] רָעַע
ſanguinolentum & fraudulentum

.lutum super acutum sternet : testæ acumina * eo Sub
21 † תחתיו חדודי חרש ירפד חרוץ עלי־טיט׃
.pigmenti ollam vt ponet mare :profundum ollã veluti faciet Feruere
22 † ירתיח כסיר מצולה ים ישים כמרקחה׃
.canitiem in voraginem reputabit : semitã faciet lucere eũ Post
23 † אחריו יאיר נתיב יחשב תהום לשיבה׃
.conterẽdum non ad ,est factus qui,eius cõparatio puluerẽ super * Non
24 † אין־על־עפר משלו העשו לבלי־חת׃
filios † omnes super rex ipse :videbit * sublime Omne
25 † את כל־גבה יראה הוא מלך על־כל־בני־
.superbiæ
שחץ׃

* sunt petræ acutæ testaceæ quod est vas vnguentarium. שׂום semita lucebit veluti virum cani. * est terram comparabile, vt non timeat. עשׂה * despiciet † cætos magnos & fortes.

CAP. XLII. מב

:dixit & ,DOMINO Iiob respondit Et
1 † ויען איוב את־יהוה ויאמר׃
.cogitatio te à phibebitur non & ,poteris * omnia quòd Noui
2 † ידעת כי־כל תוכל ולא־יבצר ממך מזמה׃
,annunciaui Ideo ?sciẽtia absque consilium occultans * iste * Quis
3 † מי זה מעלים עצה בלי דעת לכן הגדתי
.sciam non & , me præ mirabilia † :intelligam non &
ולא אבין נפלאות ממני ולא אדע׃
.me scire fac & ,te interrogabo :loquar ego & , nunc Audi
4 † שמע־נא ואנכי אדבר אשאלך והודיעני׃
.te vidit meus oculus nunc & : te audiui auris auditum Ad
5 † לשמע אזן שמעתיך ועתה עיני ראתך׃
.cinere & , puluere in,resipiscam &,*reprobabo Idcirco
6 † על־כן אמאס ונחמתי על־עפר ואפר׃
verba DOMINVS est locutus postquam fuit Et
7 † ויהי אחר דבר יהוה את־הדברים
: Themanitẽ Eliphaz ad DOMINVS dixit & , Iiob ad hæc
האלה אל־איוב ויאמר יהוה אל־אליפז התימני
estis locuti non quia,tuos socios duos in &,te in meus nasus est iratus furor
חרה אפי בך ובשני רעיך כי לא דברתם
.Iiob meus seruus sicut ,rectum me ad coram
אלי נכונה כעבדי איוב׃
, arietes septem &,vitulos septem vobis sumite nunc Et
8 † ועתה קחו־לכם שבעה פרים ושבעה אלים
ascensionem ascendere facite & , Iiob meum seruum ad ite & offerte holocaustum
ולכו אל־עבדי איוב והעליתם עולה
eius facies vtique nam .vos super orabit meus seruus Iiob & .vobis pro pro vobis
בעדכם ואיוב עבדי יתפלל עליכם כי אם־פניו
non quia , abiectionem † vobiscum faciendum non ad * , suscipiam
אשא לבלתי עשות עמכם נבלה כי לא

קום יכל זמם * potes ידעתי * est * qui occultat. ידע יען † occulta sunt à me quæso. ראה * quod male dixi. היה amicos רעה. פרה offerte holocaustum עלה הלך facies * vt non faciam † punitionem stultitiæ vestræ, נשׂא עשׂה

.Iiob meus seruus sicut ,rectum me ad estis locuti
דברתם אלי נכונה כעבדי איוב׃
Sophar , Suchites Bildad & ,Themanites Eliphaz abierunt Et
9 † וילכו אליפז התימני ובלדד השוחי צפר
,DOMINVS eos ad est locutus sicut fecerunt &,Nahamatites
הנעמתי ויעשו כאשר דבר אליהם יהוה
.Iiob facies DOMINVS suscepit &
וישא יהוה את־פני איוב׃
ipsum orãdo in † Iiob conuersionem * est conuersus DOMINVS Et
10 † ויהוה שב את־שבות איוב בהתפללו
Iiob ipsi * quæ omnia DOMINVS auxit & : suis sociis pro
בעד רעהו ויסף יהוה את־כל־אשר לאיוב
omnes & ,eius fratres omnes eum ad venerunt Et .duplum in
11 למשנה׃ † ויבאו אליו כל־אחיו וכל־
eo cum comederunt & ,prius eum cognoscentes omnes & ,eius sorores
אחיתיו וכל־ידעיו לפנים ויאכלו עמו
omne super eũ sunt cõsolati & ,ei * sunt cõmoti & ,ei domo in panẽ
לחם בביתו וינדו לו וינחמו אתו על כל־
ei dederunt Et .eum super DOMINVS adduxerat quod malum
הרעה אשר־הביא יהוה עליו ויתנו־לו
.vnam auream inaurẽ vnusquisq; & ,vnum nummum vnusquisque
איש קשיטה אחת ואיש נזם זהב אחד׃
, eius principio præ Iiob nouissimo benedixit DOMINVS Et
12 † ויהוה ברך את־אחרית איוב מראשיתו
,camelorum millia sex & ,pecoris millia decim quatuor ei fuerunt &
ויהי־לו ארבעה עשר אלף צאן וששת אלפים גמלים
.asinæ mille & ,bouis iuga mille &
ואלף צמד בקר ואלף אתונות׃
.filiæ tres & , filij septem ei fuerunt Et
13 † ויהי־לו שבענה בנים ושלוש בנות׃
secundæ nomen & , Iemimah * vnius nomen vocauit Et
14 † ויקרא שם־האחת ימימה ושם השנית
.haphuc-Cheren † tertiæ nomen & ,Chesihah *
קציעה ושם השלישית קרן הפוך׃
Iiob filiæ sicut speciosæ mulieres est inuenta non Et
15 † ולא נמצא נשים יפות כבנות איוב
medio in hæreditatem earum pater eis dedit & : terra omni in
בכל־הארץ ויתן להם אביהם נחלה בתוך
centum hoc post Iiob vixit Et .suorum fratrum
16 אחיהם׃ † ויחי איוב אחרי־זאת מאה
suorũ filiorum filios & ,suos filios vidit &:annos quadraginta &
וארבעים שנה וירא את־בניו ואת־בני בניו
saturus&,senex Iiob est mortuus Et .generationes quatuor *
17 ארבעה דרות׃ † וימת איוב זקן ושבע
.dierum
ימים׃

coram faciem * ad ipse † cùm oraret amicis * fuerant שׁבה רעה בוא qui nouerant פנה * super eum, נוד רוע נתן pecudem vnam, magis quàm ouium, boum, היה * Diurna. יום * Cassia † Cornustibij inuentæ sunt יפה חיה * in דור מות

Finis Libri Iiob.

תם ספר איוב

.gladij faciebus à reuertetur nec, cõsternabitur nõ &, pauore Deridebit
22 יִשְׂחַק לְפַחַד וְלֹא יֵחָת וְלֹא יָשׁוּב מִפְּנֵי־חָרֶב׃
.hastæ &, lanceæ lamina† :pharetra stridebit cum Super
23 עָלָיו תִּרְנֶה אַשְׁפָּה לַהַב חֲנִית וְכִידוֹן׃
.buccinæ vox quòd credet nõ &;terrã effodiet ira &, impetu Cum
24 בְּרַעַשׁ וְרֹגֶז יְגַמֶּא־אָרֶץ וְלֹא־יַאֲמִין כִּי־קוֹל שׁוֹפָר׃
, bellum odorabitur longe à &, euge dicet buccinæ sufficientia In
25 בְּדֵי שֹׁפָר יֹאמַר הֶאָח וּמֵרָחוֹק יָרִיחַ מִלְחָמָה
.clamorem &, principum strepitum
רַעַם שָׂרִים וּתְרוּעָה׃
suas alas extendet; nisus volabit tuã intelligentiã propter Nunquid
26 הֲמִבִּינָתְךָ יַאֲבֶר־נֵץ יִפְרֹשׂ כְּנָפָיו
quòd & :aquila eleuabitur tuum os‡ ad An ?austrum ad
27 לְתֵימָן׃ אִם־עַל־פִּיךָ יַגְבִּיהַּ נָשֶׁר וְכִי
dentẽ super morabitur &, habitabit Petram ?suum nidum eleuabit
28 יָרִים קִנּוֹ׃ סֶלַע יִשְׁכֹּן וְיִתְלֹנָן עַל־שֶׁן־
longinquũ in, escam fodit* Indè .munitionem &, petræ
29 סֶלַע וּמְצוּדָה׃ מִשָּׁם חָפַר־אֹכֶל לְמֵרָחוֹק
, sanguinem absorbebũt eius pulli Et .aspicient eius oculi
30 עֵינָיו יַבִּיטוּ׃ וְאֶפְרֹחָו יְעַלְעוּ־דָם
.ipse † ibi, occisi quo in‡ &
וּבַאֲשֶׁר חֲלָלִים שָׁם הוּא׃
:dixit &, Iob DOMINVS respondit Et
31 וַיַּעַן יְהוָה אֶת־אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃
, Deum Arguens‡ ?eruditio‡ omnipotente cum cõtendere Nunquid
32 הֲרֹב עִם־שַׁדַּי יִסּוֹר מוֹכִיחַ אֱלוֹהַּ
:dixit &, DOMINO Iob respondit Et .ei respondeat
33 יַעֲנֶנָּה׃ וַיַּעַן אִיּוֹב אֶת־יְהוָה וַיֹּאמַר׃
posui meã Manum ?tibi respõdebo quid, sum contẽptibilis Ecce
34 הֵן קַלֹּתִי מָה אֲשִׁיבֶךָּ יָדִי שַׂמְתִּי
, bis Et .respõdebo non &, sum locut* Semel .meo ori ipsi
35 לְמוֹ־פִי׃ אַחַת דִּבַּרְתִּי וְלֹא אֶעֱנֶה וּשְׁתַּיִם
.addam non &
וְלֹא אוֹסִיף׃

timebit; ‡facie — tonabit †ferrum — חנה[v] sit sonitus — Inter buccinas — commotionem — שור[x] accipiter — Nunquid ‡sermonem — In petra — רום[y] קנן[z] turrim excelsam. *explorauit — נבט[a] ‡ vbi fuerint †est — ענה[b] ‡est ‡Disputans cum Deo, — רבב[c] יכח[d] — קלל[e] שום[f] secundò,

CAP. XL. מ

:dixit &, turbine de Iob DOMINVS respondit Et
1 וַיַּעַן־יְהוָה אֶת־אִיּוֹב מִן סְעָרָה וַיֹּאמַר׃
.me fac scire &, te interrogabo :tuos lũbos vir sicut nũc Accinge
2 אֱזָר־נָא כְגֶבֶר חֲלָצֶיךָ אֶשְׁאָלְךָ וְהוֹדִיעֵנִי׃
vt, me facies impium, meũ iudicium dissipabis etiã Nunquid
3 הַאַף תָּפֵר מִשְׁפָּטִי תַּרְשִׁיעֵנִי לְמַעַן
ipse sicut voce in‡ & ?tibi‡ Deo sicut brachium si Et ?iustificeris
4 תִּצְדָּק׃ וְאִם־זְרוֹעַ כָּאֵל לָךְ וּבְקוֹל כָּמֹהוּ
, gloriã & :sublimitate &, celsitudine nunc te Orna ?tonabis
5 תַרְעֵם׃ עֲדֵה־נָא גָאוֹן וָגֹבַהּ וְהוֹד
omnem vide &, tui nasi* iras Disperge .te indues decorem &
6 וְהָדָר תִּלְבָּשׁ׃ הָפֵץ עֶבְרוֹת אַפֶּךָ וּרְאֵה כָל־
, superbum omnem Vide .eum humilia &, superbum
7 גֵּאֶה וְהַשְׁפִּילֵהוּ׃ רְאֵה כָל־גֵּאֶה
.se sub impios contere &; eũ fac incuruare
הַכְנִיעֵהוּ וַהֲדֹךְ רְשָׁעִים תַּחְתָּם׃
.abscondito in alliga eorũ facies :simul puluere in eos Absconde
8 טָמְנֵם בֶּעָפָר יָחַד פְּנֵיהֶם חֲבֹשׁ בַּטָּמוּן׃
.tua dextera te seruet quòd, tibi confitebor ego etiam Et
9 וְגַם־אֲנִי אוֹדֶךָּ כִּי־תוֹשִׁעַ לְךָ יְמִינֶךָ׃
herbam, tecum feci quem Behemoth nunc Ecce
10 הִנֵּה־נָא בְהֵמוֹת אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי עִמָּךְ חָצִיר
, ‡eius lumbis in eius potentia nunc Ecce .comedet bos veluti
11 כַּבָּקָר יֹאכֵל׃ הִנֵּה־נָא כֹחוֹ בְמָתְנָיו
‡, suã caudam Volet* .eius ventris vmbilico in eius fortitudo &
12 וְאוֹנוֹ בִּשְׁרִירֵי בִטְנוֹ׃ יַחְפֹּץ זְנָבוֹ
.erunt ramificati eius verendorum nerui :cedrus sicut
כְמוֹ־אָרֶז גִּידֵי פַחֲדָו יְשֹׂרָגוּ׃
.ferrea virga sicut eius ossa † : æris fistulæ ‡ eius Ossa
13 עֲצָמָיו אֲפִיקֵי נְחוּשָׁה גְּרָמָיו כִּמְטִיל בַּרְזֶל׃
.suũ gladium ‡applicabit, eũ facientis Dei viarum principium Ipse
14 הוּא רֵאשִׁית דַּרְכֵי־אֵל הָעֹשׂוֹ יַגֵּשׁ חַרְבּוֹ׃
agri bestia omnis &, ei afferent montes germen Quia
15 כִּי־בוּל הָרִים יִשְׂאוּ־לוֹ וְכָל־חַיַּת הַשָּׂדֶה
latibulo in, iacebit arboribus vmbriferis Sub .ibi ludent
16 יְשַׂחֲקוּ־שָׁם׃ תַּחַת־צֶאֱלִים יִשְׁכָּב בְּסֵתֶר
.eius vmbra*, vmbriferæ arbores eũ Tegent .cæno & calami
17 קָנֶה וּבִצָּה׃ יְסֻכֻּהוּ צֶאֱלִים צִלֲלוֹ
.torrentis salices eũ Circundabũt
יְסֻבֻּהוּ עַרְבֵי־נָחַל׃

ידע[g] — nunquid ‡est *Monitu — גאה[h] indue *furoris — in loco ipsorum. — הדך[i] — ידה[k] ישע[l] — עשה[m] ‡est, — כוח[n] *Velociter mouebit ‡quæ est — testiculorũ eius perplexi sunt. — Membra ‡maiora fortia sunt vt baculi ærei †minora — qui fecit ‡ei עשה[o] — נשא[p] dormiet in secreto — limo *vt sint — סכך[q] סבב[r]

Iarden educat quòd confidet† :festinabit nõ ;flumen cõprimet Ecce
18 הֵן יַעֲשֹׁק נָהָר לֹא יַחְפּוֹז יִבְטַח כִּי־יָגִיחַ יַרְדֵּן
laqueis in :eum tollet suis oculis In .suum os ad
19 אֶל־פִּיהוּ׃ בְּעֵינָיו יִקָּחֶנּוּ בְּמוֹקְשִׁים
fune in &, hamo in Leuiathã extrahes † .nasum perforabit
20 יִנְקָב־אָף׃ תִּמְשֹׁךְ לִוְיָתָן בְּחַכָּה וּבְחֶבֶל
, eius naso in vncum‡ pones Nunquid ?eius linguam demerges
21 תַּשְׁקִיעַ לְשֹׁנוֹ׃ הֲתָשִׂים אַגְמֹן בְּאַפּוֹ
?eius maxillam perforabis spina in &
וּבְחוֹחַ תִּקֹּב לֶחֱיוֹ׃
te ad loquetur An ?preces te ad multiplicabit Nunquid
22 הֲיַרְבֶּה אֵלֶיךָ תַּחֲנוּנִים אִם־יְדַבֵּר אֵלֶיךָ
eum accipies, tecum fœdus excidet Nunquid ?mollia
23 רַכּוֹת׃ הֲיִכְרֹת בְּרִית עִמָּךְ תִּקָּחֶנּוּ
, aue* sicut eo cum ludes Nunquid ?seculi seruum in
24 לְעֶבֶד עוֹלָם׃ הַתְשַׂחֶק־בּוֹ כַּצִּפּוֹר
:socij eum super Cænabunt‡ ?tuis puellis *eum ligabis &
25 וְתִקְשְׁרֶנּוּ לְנַעֲרוֹתֶיךָ׃ יִכְרוּ עָלָיו חַבָּרִים
replebis‡ Nunquid ?negotiatores † inter eum dimidiabunt
26 יֶחֱצוּהוּ בֵּין כְּנַעֲנִים׃ הַתְמַלֵּא
?eius caput piscium nascella in‡ &, eius pellẽ vmbraculis in
בְשֻׂכּוֹת עוֹרוֹ וּבְצִלְצַל דָּגִים רֹאשׁוֹ׃
.†addas ne, belli Memento .tuã volam eum super Pone
27 שִׂים־עָלָיו כַּפֶּךָ זְכֹר מִלְחָמָה אַל־תּוֹסַף׃
eius aspectus‡ ad etiam Nonne .est mentita eius † spes Ecce
28 הֵן־תֹּחַלְתּוֹ נִכְזָבָה הֲגַם אֶל־מַרְאָיו
?deturbabitur‡
יֻטָל׃

…facies flumini †& confidit — לקח[s] יקש[t] nares. †Num — …gabis ‡hamum …funibus — שום[v] — נקב[x] Nunquid — feriet — רכך[a] לקח[b] perpetuum? *cum — *pro ‡Nunquid — diuident illum †se ‡scindes cultris — חצה[c] שכך[d] sculptro piscatorio — manus tuas †illud memorare. — יסף[e] יחל[f] †ponentis manum suam super eum ‡aspectum ‡proiicietur homo ad terram? — טול[g]

CAP. XLI. מא

?stet meas facies ad ipse* quis & :eum suscitet quòd crudelis Non
1 לֹא־אַכְזָר כִּי יְעוּרֶנּוּ וּמִי הוּא לְפָנַי יִתְיַצָּב׃
mihi†, cælo omni sub‡ :perficiam &, me præcessit Quis
2 מִי הִקְדִּימַנִי וַאֲשַׁלֵּם תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם לִי־
, fortitudinum verbum &, eius vectes silebo Non .ipsum
3 הוּא׃ לֹא־אַחֲרִישׁ בַּדָּיו וּדְבַר גְּבוּרוֹת
?eius indumenti facies detexit Quis .eius dispositionis gratiam &
4 וְחִין עֶרְכּוֹ׃ מִי־גִלָּה פְּנֵי לְבוּשׁוֹ
quis eius faciei Portas ?† veniet quis eius freni duplicitate cum
5 בְּכֶפֶל רִסְנוֹ מִי יָבוֹא׃ דַּלְתֵי פָנָיו מִי
.formido‡ eius dentium circuitus‡ ? aperuit
פִתֵּחַ סְבִיבוֹת שִׁנָּיו אֵימָה׃
.arcto sigillo* clausa ;scutorum fortitudines Superbia
6 גַּאֲוָה אֲפִיקֵי מָגִנִּים סָגוּר חוֹתָם צָר׃
.eas inter ingredietur* non vẽtus &, admouentur vnã in Vna
7 אֶחָד בְּאֶחָד יִגַּשׁוּ וְרוּחַ לֹא־יָבוֹא בֵינֵיהֶם׃
.separabuntur‡ non &, se capient :adhærebunt suo fratre in Vir
8 אִישׁ־בְּאָחִיהוּ יְדֻבָּקוּ יִתְלַכְּדוּ וְלֹא יִתְפָּרָדוּ׃
, auroræ palpebræ‡ vt eius oculi & :lux clarebit eius Sternutationibus
9 עֲטִישֹׁתָיו תָּהֶל אוֹר וְעֵינָיו כְּעַפְעַפֵּי־שָׁחַר׃
.se euent‡ ignis scintillæ, ibunt lampades eius ore de
10 מִפִּיו לַפִּידִים יַהֲלֹכוּ כִּידוֹדֵי אֵשׁ יִתְמַלָּטוּ׃
.aheno &, feruẽte† olla‡ sicut, fumus egredietur eius naribus E
11 מִנְּחִירָיו יֵצֵא עָשָׁן כְּדוּד נָפוּחַ וְאַגְמֹן׃
.egredietur eius ore de fulgor* & :faciet ardere prunas eius Anima
12 נַפְשׁוֹ גֶּחָלִים תְּלַהֵט וְלַהַב מִפִּיו יֵצֵא׃
.dolor exultabit eum ante &, fortitudo morabitur eius collo In
13 בְּצַוָּארוֹ יָלִין עֹז וּלְפָנָיו תָּדוּץ דְּאָבָה׃
.mouebitur non, eo in concreta‡ :cohærẽt eius carnis Decidentia
14 מַפְּלֵי בְשָׂרוֹ דָבֵקוּ יָצוּק עָלָיו בַּל־יִמּוֹט׃
.inferior mola‡ sicut durum† &, lapis sicut durum eius Cor
15 לִבּוֹ יָצוּק כְּמוֹ־אָבֶן וְיָצוּק כְּפֶלַח תַּחְתִּית׃
.se purgabunt contritionibus à :fortes timebunt eius altitudine‡ Ab
16 מִשֵּׂתוֹ יָגוּרוּ אֵלִים מִשְּׁבָרִים יִתְחַטָּאוּ׃
.* lorica &, profectionis‡ lancea :‡stabit non gladius* eum Attingentis
17 מַשִּׂיגֵהוּ חֶרֶב בְּלִי תָקוּם חֲנִית מַסָּע וְשִׁרְיָה׃
.æs putredinis‡ lignum in :ferrum paleam in* Reputabit
18 יַחְשֹׁב לְתֶבֶן בַּרְזֶל לְעֵץ רִקָּבוֹן נְחוּשָׁה׃
ei sunt versi stipulam in : arcus filius † eum fugabit Non
19 לֹא־יַבְרִיחֶנּוּ בֶן־קָשֶׁת לְקַשׁ נֶהְפְּכוּ־לוֹ
deridebit & :catapulta sunt reputata stipula Sicut .fundæ lapides
20 אַבְנֵי־קָלַע׃ כְּקַשׁ נֶחְשְׁבוּ תוֹתָח וְיִשְׂחַק
.hastæ vibrationem
לְרַעַשׁ כִּידוֹן׃

est fortis qui *est qui coram me ‡quod est ‡meum est. — membra — faciem — חנן[h] duplici freno suo ‡ad aperiendum os eius? — ‡per gyrum ‡est — שנן[i] גנן[k] צור[l] Squamæ fortes sunt vt scuta *est singula clausura arcta. — Vna alteri appropinquabunt *ingredietur — Vnaquæque alteri iungitur, capiunt ‡separantur. — accenditur ignis, ‡splendores ‡proiiciuntur. — הלל[m] כד[n] ‡ab †accensa, — Halitus *flamma — vertetur in lætitiã — לין[o] Particulæ ‡fortis est vnaquæque — forte est †forte ‡lapis molaris — נפל[p] יצק[q] ‡magnitudine — Qui attigerit *gladio ‡gladius ‡lapis manu iaculatus, — נשא[r] נשג[s] נסע *non stabunt. *vt ‡putridum †sagitta tela

CAP. XXXVIII. לח

: dixit & , turbine de Iiob ipsi DOMINVS respondit Et
1 † וַיַּעַן־־־יְהוָה אֶת־אִיּוֹב מִן־הַסְּעָרָה וַיֹּאמַר׃
? scientia absq; sermonib⁹ in consilium tenebrefaciës iste Quis
2 † מִי זֶה ׀ מַחְשִׁיךְ עֵצָה בְמִלִּין בְּלִי־דָעַת׃
, te interrogabo & : tuos lumbos vir sicut nunc Accinge
3 † אֱזָר־־־נָא כְגֶבֶר חֲלָצֶיךָ וְאֶשְׁאָלְךָ
? terram *me fundare in* fuisti Vbi . me scire facies &
4 וְהוֹדִיעֵנִי׃ † אֵיפֹה הָיִיתָ בְּיָסְדִי־־־אָרֶץ
posuerit Quis . intelligentiam nosti si Annuncia
5 הַגֵּד אִם־יָדַעְתָּ בִינָה׃ † מִי־־שָׂם
? lineam eam super extenderit quis vel : *scias quòd eius mensuras*
מְמַדֶּיהָ כִּי תֵדָע אוֹ מִי־־נָטָה עָלֶיהָ קָּו׃
lapidem iecerit quis aut : sunt submersæ eius bases quo Super
6 † עַל־מָה אֲדָנֶיהָ הָטְבָּעוּ אוֹ מִי־יָרָה אֶבֶן
iubilarent & , matutinæ stellæ pariter *cantando* In . eius angularem
7 פִּנָּתָהּ׃ † בְּרָן־־יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ
ipso emergendo in? mare ostiis in *texit* Et . Dei filij omnes
8 כָּל־בְּנֵי אֱלֹהִים׃ † וַיָּסֶךְ בִּדְלָתַיִם יָם בְּגִיחוֹ
caliginem & : eius vestë nubë me *ponendo* In † . *egredietur* vulua è
9 מֵרֶחֶם יֵצֵא׃ † בְּשׂוּמִי עָנָן לְבֻשׁוֹ וַעֲרָפֶל
posui & , meum decretü eo super *fregi* Et . eius fasciam †
10 חֲתֻלָּתוֹ׃ † וָאֶשְׁבֹּר עָלָיו חֻקִּי וָאָשִׂים
: †, addes nö & , venies vsque Huc: dixi Et . ostia & , vectem
11 בְּרִיחַ וּדְלָתָיִם׃ † וָאֹמַר עַד־פֹּה תָבוֹא וְלֹא תֹסִיף
præcepisti tuis diebus à Nunquid . *tuos fluctus elatione in ponet* hîc Et
12 וּפֹא יָשִׁית בִּגְאוֹן גַּלֶּיךָ׃ † הֲמִיָּמֶיךָ צִוִּיתָ
apprehendendum Ad ? suum locum auroram fecisti scire : diluculo
13 בֹּקֶר יִדַּעְתָּה שַּׁחַר מְקֹמוֹ׃ † לֶאֱחֹז
. ea ex impij excutiantur & , terræ *alas in*
בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה׃
. vestimentum sicut stabunt & : sigilli lutum sicut ‡ se Vertet
14 † תִּתְהַפֵּךְ כְּחֹמֶר חוֹתָם וְיִתְיַצְּבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ׃
excelsum brachium & , eorum lux impiis ab prohibebitur Et
15 † וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם וּזְרוֹעַ רָמָה
, maris *fletus* ad vsque es ingressus Nunquid . confringetur
16 תִּשָּׁבֵר׃ † הֲבָאתָ עַד־־נִבְכֵי־־יָם
sunt detectæ Nunquid ? ambulasti *abyssi* inuestigatione in &
17 וּבְחֵקֶר תְּהוֹם הִתְהַלָּכְתָּ׃ † הֲנִגְלוּ
? *videbis* mortis vmbræ portas & , mortis portæ tibi
לְךָ שַׁעֲרֵי־־מָוֶת וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת תִּרְאֶה׃
si Indica ? terræ latitudines ad vsque intellexisti Nunquid
18 † הִתְבֹּנַנְתָּ עַד־־רַחֲבֵי־־אָרֶץ הַגֵּד אִם־
tenebra ‡ & : lux *habitabit* * via ‡ Vbi . ipsam totam nosti
19 יָדַעְתָּ כֻלָּהּ׃ † אֵי־זֶה הַדֶּרֶךְ יִשְׁכָּן־אוֹר וְחֹשֶׁךְ
: suum terminum ad eam *capias* Quòd ? *eius* locus ‖ vbi
20 אֵי־זֶה מְקֹמוֹ׃ † כִּי תִקָּחֶנּוּ אֶל־־גְּבוּלוֹ
tunc quòd Nosti ? eius domus semitas *intelliges quia* &
21 וְכִי תָבִין נְתִיבוֹת בֵּיתוֹ׃ † יָדַעְתָּ כִּי־אָז
? multorum tuorum dierum numerü & , esses nasciturus
תִּוָּלֵד וּמִסְפַּר יָמֶיךָ רַבִּים׃
grädinis thesauros & , niuis thesauros in es ingressus Nunquid
22 † הֲבָאתָ אֶל־אֹצְרוֹת שָׁלֶג וְאוֹצְרוֹת בָּרָד
conflictus ‡ diem ad , angustiæ tempus ad retinui Quas ? *videbis*
23 תִּרְאֶה׃ † אֲשֶׁר חָשַׂכְתִּי לְעֶת צָר לְיוֹם קְרָב
super eurus *se sparget* ‡, lux diuiditur via Qua † . prœlij &
24 וּמִלְחָמָה׃ † אֵי־זֶה הַדֶּרֶךְ יֵחָלֶק אוֹר יָפֵץ קָדִים עֲלֵי־
coruscationë ad viä & ; aquæductü inüdationë ad diuisit Quis . terrá
25 אָרֶץ׃ † מִי־פִלַּג לַשֶּׁטֶף תְּעָלָה וְדֶרֶךְ לַחֲזִיז
‖ desertü ‡ : *vir non* * terram super *faciendü pluere* Ad ‡ ? tonitruorum
26 קֹלוֹת׃ † לְהַמְטִיר עַל־אֶרֶץ לֹא־אִישׁ מִדְבָּר
faciëdü † germinare & ; eremü & solitudinë *satiädü* Ad ‖. *eo in* homo ‡ nö
27 לֹא־אָדָם בּוֹ׃ † לְהַשְׂבִּיעַ שֹׁאָה וּמְשֹׁאָה וּלְהַצְמִיחַ
genuit quis vel ? pater pluuiæ est Nunquid . germinis egressum
28 מֹצָא דֶשֶׁא׃ † הֲיֵשׁ לַמָּטָר אָב אוֹ מִי־הוֹלִיד
pruinam & , gelu est egressum cuius vtero Ab ? roris stillas
29 אֶגְלֵי־טָל׃ † מִבֶּטֶן מִי יָצָא הַקָּרַח וּכְפֹר
facies & : seipsas abscödët ‖ aquæ lapis Sicut ? *eam* genuit quis cæli
30 שָׁמַיִם מִי יְלָדוֹ׃ † כָּאֶבֶן מַיִם יִתְחַבָּאוּ וּפְנֵי
aut : Chimah *delicias ligabis* † Nunquid . *capientur* ‡ voraginis
31 תְהוֹם יִתְלַכָּדוּ׃ † הַתְקַשֵּׁר מַעֲדַנּוֹת כִּימָה אוֹ־
cælestia signa facies exire Nüquid ? aperire facies Chesil *cötractiones*
32 מֹשְׁכוֹת כְּסִיל תְּפַתֵּחַ׃ † הֲתֹצִיא מַזָּרוֹת
? *ea* duces *suis filiis super* ‖ arcturü & , suo tëpore in
בְּעִתּוֹ וְעַיִשׁ עַל־בָּנֶיהָ תַנְחֵם׃

עָנָה ‖ est ‖ יַעַן ‖ גוּחַ

quando fundabam יָדַע מִלֵּל

mensuram eius si nosti,

Cùm laudarent ‖ רָנַן ‖ סָכַךְ ‖ גוּחַ ‡ quis clausit ‖ quando egrediens veluti egreditur. † Quando posui ‡ vt † vt decreui ‖ חָקַק ‖ יָסַף ‖ † vt transeas

pones elationem fluctuum tuorum.

Vt apprehendat extrema ‖ הִתְחַשֵּׁר ‖ גָּלַל ‖ terra

profunda ‖ יוֹם ‖ בּוֹא ‖ voragines

vidisti?

בִּין ‖ נָגַד ‡ est * in qua habitat ‡ tenebrarum ‖ est

Num accepisti ‖ לָקַח ‖ intellexisti

יָלַד

vidisti? ‡ belli ‖ צוּר

† In ‡ spargitur ‖ פּוּץ

‡ Vt plueret * quæ est absque viro ‖ in qua ‡ super ‡ est ‖ Et faciat ‖ † faciat

יָצָא

‖ congelatæ perficies ‡ aquarum ... capiet se. † ligare poteris ... nibus tuis ... delicatos ... rum, vel ... fructus ... lecum stellis ... ribus ... suis

---

Nunquid eius dominium pones An ? cæli statuta nosti Nunquid
33 † הֲיָדַעְתָּ חֻקּוֹת שָׁמָיִם אִם־תָּשִׂים מִשְׁטָרוֹ
redundantia & : tuam vocë nubem ad eleuabis Nunquid ? terra in
34 בָאָרֶץ׃ † הֲתָרִים לָעָב קוֹלֶךָ וְשִׁפְעַת־
dicent & , ibunt & , fulgura emittes Nunquid ? te operiat aquarum
35 מַיִם תְּכַסֶּךָּ׃ † הַתְשַׁלַּח בְּרָקִים וְיֵלֵכוּ וְיֹאמְרוּ
quis aut , sapientiam renibus in posuit Quis . nos ecce , tibi
36 לְךָ הִנֵּנוּ׃ † מִי־־שָׁת בַּטֻּחוֹת חָכְמָה אוֹ מִי־
æthera ‡ numerabit Quis ? intelligentiam *contemplationi* dedit
37 נָתַן לַשֶּׂכְוִי בִינָה׃ † מִי־־יְסַפֵּר שְׁחָקִים
? faciet *quiescere* ‖ quis *cælorum defluxus* & , sapiëtia *in*
בְּחָכְמָה וְנִבְלֵי שָׁמַיִם מִי יַשְׁכִּיב׃
? *cohererent glebæ* & , *concretionem in puluerem fundendo In* † :
38 † בְּצֶקֶת עָפָר לַמּוּצָק וּרְגָבִים יְדֻבָּקוּ׃
? *explebis* ‡ leunculorü *vitam* ‖ & , prædam *leoni venaberis* ‡ Nunquid
39 † הֲתָצוּד לְלָבִיא טָרֶף וְחַיַּת כְּפִירִים תְּמַלֵּא׃
. *latibuli ipsum ad* * vmbraculo ï manët , habitaculis in se incuruät Cùm
40 † כִּי־־יָשֹׁחוּ בַמְּעוֹנוֹת יֵשְׁבוּ בַסֻּכָּה לְמוֹ־אָרֶב׃
, vociferät Deum ad ei⁹ nati quädo , eius *venationë* ‖ coruo *parabit* ‡ Quis
41 † מִי יָכִין לָעֹרֵב צֵידוֹ כִּי יְלָדָו אֶל־אֵל יְשַׁוֵּעוּ
? *escam non ad errant* †
יִתְעוּ לִבְלִי־־אֹכֶל׃

Nunquid ‖ חָקַק ‖ שׂוּם ‖ vt multitudo ‖ רוּם ‖ כָּסָה ‖ adsumus.

cordi ‡ cælos

nubes plenas aqua ‖ descendere ‖ יָצַק ‖ חָיָה

† Nunquid nosti dü roboraret terram in medio centri, & partes eius cöiungerëtur? ‡ venari docebis leonem ‖ congregationem ‡ implebis? * suo propter insidias. ‡ parauit ‖ escam ‖ שָׁחַח ‖ כּוּן † aberrätes eò quòd non sit esca?

CAP. XXXIX. לט

parturire , petræ caprarum parere tempus nosti Nunquid
1 † הֲיָדַעְתָּ עֵת לֶדֶת יַעֲלֵי־סָלַע חֹלֵל
tempus nosti & , *implebunt* * menses Numerabis ? *obseruabis* † ceruas
2 אַיָּלוֹת תִּשְׁמֹר׃ † תִּסְפֹּר יְרָחִים תְּמַלֶּאנָה וְיָדַעְתָּ עֵת
suos dolores : *effringent* † suos fœtus , se Incuruabunt . *earum parere* ‡
3 לִדְתָּנָה׃ † תִּכְרַעְנָה יַלְדֵיהֶן תְּפַלַּחְנָה חֶבְלֵיהֶם
: *frumento in* † se multiplicant , earum filij Conualescunt . emittent
4 תְּשַׁלַּחְנָה׃ † יַחְלְמוּ בְנֵיהֶם יִרְבּוּ בַבָּר
onagrum dimisit Quis , eas ad reuertütur nö & egrediütur
5 יָצְאוּ וְלֹא־־שָׁבוּ לָמוֹ׃ † מִי־שִׁלַּח פֶּרֶא
? soluit quis onagri vincula & , liberum
חָפְשִׁי וּמֹסְרוֹת עָרוֹד מִי פִתֵּחַ׃
. *salsuginë* ‡ eius habitacula & , *eius* domü *solitudinë* posui Cuius
6 † אֲשֶׁר־שַׂמְתִּי עֲרָבָה בֵיתוֹ וּמִשְׁכְּנוֹתָיו מְלֵחָה׃
. audiet non exactoris *fremitus* † : ciuitatis *turbam* Deridebit
7 † יִשְׂחַק לַהֲמוֹן קִרְיָה תְּשֻׁאוֹת נוֹגֵשׂ לֹא יִשְׁמָע׃
. perquiret virens omne postea & , eius *pascuü* montium Exploratio
8 † יְתוּר הָרִים מִרְעֵהוּ וְאַחַר כָּל־יָרוֹק יִדְרוֹשׁ׃
super pernoctabit An ? tibi seruire rhinoceros volet Nunquid
9 † הֲיֹאבֶה רֵּים עָבְדֶךָ אִם־־יָלִין עַל־
? suo fune , sulco in rhinocerotë ligabis Nunquid ? *tuum præsepe*
10 אֲבוּסֶךָ׃ † הֲתִקְשָׁר־־־רֵים בְּתֶלֶם עֲבֹתוֹ
confides Nunquid ? te post valles agricolabit An
11 אִם־־יְשַׂדֵּד עֲמָקִים אַחֲרֶיךָ׃ † הֲתִבְטַח־־
? tuum laborem *eum ad* * derelinquas & : eius *robur multü* ‖ quia , eo in
בּוֹ כִּי־־רַב כֹּחוֹ וְתַעֲזֹב אֵלָיו יְגִיעֶךָ׃
tuam aream ‡ & , tuum semen reddat quòd *eo in* credes Nunquid
12 † הֲתַאֲמִין בּוֹ כִּי־־יָשִׁיב זַרְעֶךָ וְגָרְנְךָ
ciconia penna An . *læta exultantium Ala* ? congreget
13 יֶאֱסֹף׃ † כְּנַף־רְנָנִים נֶעֱלָסָה אִם־אֶבְרָה חֲסִידָה
puluerem ‖ super & , sua oua terra in derelinquet Quia ? *pluma* &
14 וְנֹצָה׃ † כִּי־־תַעֲזֹב לָאָרֶץ בֵּצֶיהָ וְעַל־־עָפָר
bestia & : ea dispergat pes quòd obliuiscitur Et . ea *calefaciet*
15 תְּחַמֵּם׃ † וַתִּשְׁכַּח כִּי־רֶגֶל תְּזוּרֶהָ וְחַיַּת
‖ vanum in : *sibi* ‡ non ‡ , *suos filios tractat* Duriter † . ea *conculcet* agri
16 הַשָּׂדֶה תְּדוּשֶׁהָ׃ † הִקְשִׁיחַ בָּנֶיהָ לְּלֹא־לָהּ לְרִיק
Deus *eum fecit obliuisci* ‡ Quoniä . pauore absque eius labor
17 יְגִיעָהּ בְּלִי־־פָחַד׃ † כִּי־־הִשָּׁהּ אֱלוֹהַּ
. intelligentiam ei est impartitus non & , sapientiä
חָכְמָה וְלֹא־־חָלַק לָהּ בַּבִּינָה׃
. ei⁹ ascësorë & , equü deridebit , se eleuauerit altum in *tempus* Iuxta
18 † כָּעֵת בַּמָּרוֹם תַּמְרִיא תִּשְׂחַק לַסּוּס וּלְרֹכְבוֹ׃
eius collum indues Nüquid ? fortitudinë equo præbebis Nunquid
19 † הֲתִתֵּן לַסּוּס גְּבוּרָה הֲתַלְבִּישׁ צַוָּארוֹ
eius *nasi Decor* ‖ ? locustam sicut eum terrebis Nunquid ? *tonitru*
20 רַעְמָה׃ † הֲתַרְעִישֶׁנּוּ כָּאַרְבֶּה הוֹד נַחְרוֹ
egredietur : fortitudine in gaudebit & , valle in *Effodient* . terror
21 אֵימָה׃ † יַחְפְּרוּ בָעֵמֶק וְיָשִׂישׂ בְּכֹחַ יֵצֵא
. *armaturæ* occursum in
לִקְרַאת־־נָשֶׁק׃

‡ quo pariunt ibices petras incolentes, facientem parere † obseruasti? Num numerasti * quos impleuerüt, ‡ quo pariunt. Incuruät † cöterunt, emittüt. Pinguescunt † foris: ‖ רָבָה

יָסַר ‖ שׂוּם ‖ in solitudine ‡ in salsugine.

multitudinem † clamores

pascua ‖ הָמָה

Nunquid morabitur iuxta præsepia tua? ‖ לוּן

Nunquid

‖ magna est fortitudo * ei ‖ כּוֹחַ ‖ ei ‡ ad

Alis pauo exultauit . Nunquid pennas struthioni & plumas dedisti? ‖ terram calefacit

חָמַם ‖ חָיָה ‖ conteret † Crudelis fuit pullis suis, ‡ ac si essent ‡ sui ‖ est ‡ negauit ei ‖ נָשָׁה

Tempore quo

נָתַן ‖ tremore ‖ Sonitus narium

Effodiet ‖ כּוּחַ ‖ armorum.

,eius facies ad iudiciũ fac :eum videbis non ,dixeris quòd Etiam
14 אף כי־תאמר לא תשורנו דין לפניו
non & ,eius nasus* visitauit nihil‡ quia nunc Et . eum expectabis &
15 ותחולל לו: ועתה כי־אין פקד אפו ולא־
;suum os patefaciet‡ vanè Iiob Et .‡valde copia in† cognouit
16 ידע בפש מאד: ואיוב הבל יפצה־פיהו
.profundet crebrò* sermones scientia absque
בבלי־דעת מלין יכבר:

coram eo, / spera in eo. / ‡paululum *eum ira / חול / † multitudinem ‡ peccatorũ suorũ. / ‡ aperuit * multiplicauit. / מלל

CAP. XXXVI. לו

,paululum me circa Sta : dixit & ,Elihu addidit Et
1 ויסף אליהוא ויאמר: כתר־לי זעיר
Tollam‡ . sermones * Deo ‡ adhuc quia ,tibi indicabo &
2 ואחוך כי־עוד לאלוה מלים: אשא
3 .iustitiam dabo meo operatori & ;longinquo à meam scientiam
דעי למרחוק ולפעלי אתן־צדק:
scientiis perfectus†;mei sermones mendaciũ non verè Nam
4 כי־אמנם לא־שקר מלי תמים דעות
.cordis potentia fortè abiiciet non & ;fortis Deus Ecce .tecum‡
5 עמך: הן־אל כביר ולא ימאס כביר כח לב:
.tribuet afflictorum iudicium & ;impium viuificabit Non
6 לא־יחיה רשע ומשפט ענים יתן:
:solio in regibus cum & ,suos oculos iusto à prohibebit Non
7 לא־יגרע מצדיק עיניו ואת־מלכים לכסא
. exaltabuntur & ,perpetuum in eos collocabit &
וישיבם לנצח ויגבהו:
.afflictionis funib⁹ in capiuntur ,cõpedibus in † vincti si Et
8 ואם־אסורים בזקים ילכדון בחבלי־עני:
quia ;eorum præuaricationes & ,eorum opus eis indicabit Et
9 ויגד להם פעלם ופשעיהם כי
quòd ,dicet & :correptionẽ ad‡ eorũ aurem reuelabit Et . præualebunt
10 יתגברו: ויגל אזנם למוסר ויאמר כי־
finient ,†seruierint & ,audierint* Si .iniquitate ab reuertantur
11 ישבון מאון: אם־ישמעו ויעבדו יכלו
. delectationibus in suos annos & ;bono in suos dies
ימיהם בטוב ושניהם בנעימים:
absque obibunt‡ & ,transibunt missile per ,audierint non si Et
12 ואם־לא ישמעו בשלח יעברו ויגועו בבלי־
,clamabunt non :nasum‡ ponent corde hypocritæ Et .cognitione
13 דעת: וחנפי־לב ישימו אף לא ישועו
:eorum anima adolescentia in Morietur . eos alligauerit cùm
14 כי אסרם: תמת בנער נפשם
: sua afflictione in afflictum‡ Eruet .condictos inter eorum vita &
15 וחיתם בקדשים: יחלץ עני בעניו
te remouit si etiam Et . eorum autem oppressione in reuelabit &
16 ויגל בלחץ אזנם: ואף הסיתך
requies † & .eo pro angustam non latitudinem* angustiæ ore ab
מפי־צר רחב לא־מוצק תחתיה ונחת
:impleuisti impij iudicium Et .pinguedine plena tuæ mensæ
17 שלחנך מלא דשן: ודין־רשע מלאת
te incitet ‡ fortè ne ,‡ira Quia .sustentabunt iudicium & ,causam
18 דין ומשפט יתמכו: כי־חמה פן־יסיתך
. te faciet declinare non propitiationis* multitudo & :sufficientia in
בשפק ורב־כפר אל־יטך:
fortitudines oẽs nec ,aurum non ?tuum clamorẽ æstimabit Nunquid
19 היערך שועך לא בצר וכל מאמצי־
. se sub‡ populos ascendendum ad† nocte anheles Ne ? potentiæ
20 כח: אל־תשאף הלילה לעלות עמים תחתם:
elegisti hoc super‡ quia ,iniquitatem ad aspicias ne Caue
21 השמר אל־תפן אל־און כי על־זה בחרת
ipse sicut quis ;sua potẽtia in extollet* Deus Ecce .afflictionẽ propter
22 מעני: הן־אל ישגיב בכחו מי כמהו
,dixit quis Et ?eius‖viam‡,illũ super visitauit† Quis ? docens
23 מורה: מי־פקד עליו דרכו ומי־אמר
:eius opus magnifices vt Memento ?iniquitatem es operatus
24 פעלת עולה: זכר כי־תשגיא פעלו
:illud viderunt homines Omnes .homines sunt intuiti quod
25 אשר שררו אנשים: כל־אדם חזו־בו
. scimus nõ‖&,magn⁹ Deus Ecce .longe à intuebitur homo
26 אנוש יביט מרחוק: הן־אל שגיא ולא נדע
stillas minuet* Quia .inquisitio‡ non & eius annorũ Numeri
27 מספר שניו ולא־חקר: כי יגרע נטפי־
,nubes stillabunt Quam .eius vaporẽ ad pluuiã† stillabũt:aquarum
28 מים יזקו מטר לאדו: אשר־יזלו שחקים
expansiones intelliget si* Insuper .multum hominem‡ super stillabunt
29 ירעפו עלי אדם רב: אף אם־יבין מפרשי־

Expecta / יסף / ‡pro *sunt / ‡Sumam / חוה נשא / ידע / ‡sunt † Deus / ‡ est / כוח / pauperum / ישב / †fuerint & capti fuerint / ענה / nunciabit / נגד / roboratæ sunt. ‡propter correctiones: / גלה / *paruerint ‡ei, / כלה / gladium, ‡ morientur / impij ‡furorem super se, / ידע שום / מות / scortatores. ‡pauperem à paupertate / גלה / *ad †mappã, vasaq; / צור יצק / repleuit / דון / sustentant impij. ‡ est ‡ è mundo remoueat te flagello, *precij / רבב נטה / diuitias tuas? / cogites †excidere ‡ è loco ipsorum. / כוח / ‡ hanc / פנה / * eruet hominem / ענה / † constitutus est ‡ vt doceat eum ‡ suam? / ירה / חזה / ‡eum / ידע / ‡ est inuestigatio * prohibebit / † nubes cũ voluerit ‡homines affluẽter * nunquid differentias

,suũ lumẽ ipsũ‡ super extendit Ecce ?sui tabernaculi fremitus ;nubis
30 עב תשאות סכתו: הן־פרש עליו אורו
,populos iudicabit ipsas per Quia .operuit maris radices &
31 ושרשי הים כסה: כי־בם ידין עמים
,lucem operuit deuexa Super . copiam ad escam dabit
32 יתן־אכל למכביר: על־כפים כסה־אור
.eius amic⁹ eum super† Annunciabit.occurrente in ipsam super præcepit &
33 ויצו עליה במפגיע: יגיד עליו רעו
. ascendente superfuroris Acquisitio
מקנה אף על־עולה:

nubium, tonitrua ‡ nubes / סכך / æquanter. Nubibus / כפף / et pluant propter occasum †ei / צוה נגד / Tonitruus erit in nube

CAP. XXXVII. לז

. suo loco è luxatur* & ,meũ cor expauescit hoc ad‡ Etiam
1 אף־לזאת יחרד לבי ויתר ממקומו:
eius ore ex eloquium & ,eius sonitũ tremore cũ audiendo Audite
2 שמעו שמוע ברגז קלו והגה מפיו
super eius lux‡ & ,eius directio cœlum omne Subter .egredietur
3 יצא: תחת כל־השמים ישרהו ואורו על־
voce* in Tonabit .voce‡ rugiet ipsum Post . terræ alas
4 כנפות הארץ: אחריו ישאג־קול ירעם בקול
.eius sonitus fuerit auditus cùm ,ea tardabit non Et .suæ altitudinis
גאונו ולא יעקבם כי־ישמע קולו:
& ,magnalia faciẽs ;mirabilia sua voce in Deus Tonabit
5 ירעם אל בקולו נפלאות עשה גדלות ולא
:pluuiæ imbri & ,terram† esto ,dicet niui Quia . nesciemus
6 נדע: כי לשלג יאמר הוא־ארץ וגשם מטר
homines omnes manu In‡ . suæ fortitudinis pluuiarũ† imbri &*
7 וגשם מטרות עזו: ביד־כל־אדם
. ipsius opus homines omnes sciendum ad :obsignabit
יחתום לדעת כל־אנשי מעשהו:
.habitabit suis habitaculis i & ,latibulũ ipsũ in bestia ingredietur Et
8 ותבוא חיה במו־ארב ובמעונתיה תשכן:
.frigus dispergentibus† à & ,turbo veniet penetrali De
9 מן־החדר תבוא סופה וממזרים קרה:
.†angusto in aquarũ latitudo & :gelu dabit* Dei flatu A
10 מנשמת־אל יתן־קרח ורחב מים במוצק:
.sui luminis‡ nubẽ faciet spargere :nubẽ‡ defatigabit serenitas‡ Etiam
11 אף־ברי יטריח עב יפיץ ענן אורו:
eos operandum ad† ,eius cõsiliis in se volnens circuitibus * ipsa Et
12 והוא מסבות מתהפך בתחבולתו לפעלם
.terra in orbis facies super eis præcipiet‡ quæ omnia
כל אשר־יצום על־פני תבל ארצה:
misericordiam ad siue* ,suam terram ad siue ,virgam ad Siue‡
13 אם־לשבט אם־לארצו אם־לחסד
intellige & ,sta :Iiob hoc Ausculta . eam† faciet inuenire
14 ימצאהו: האזינה זאת איוב עמד והתבונן
,his super Deum ponendo in scies Nunquid . Dei mirabilia
15 נפלאות אל: התדע בשום־אלוה עליהם
? eius nubis lucem irradiare‡ &
והופיע אור עננו:
perfecti mirabilia ,nubis libramenta super scies† Nunquid
16 התדע על־מפלשי־עב מפלאות תמים
terram quietando in† ,calida *tua vestimenta quòd ? scientiis
17 דעים: אשר־בגדיך חמים בהשקט ארץ
speculũ sicut fortia ,æthera‡ eo cum Expandes ‡ ? meridie à
18 מדרום: תרקיע עמו לשחקים חזקים כראי
ordinabimus‡ Non .ei dicamus quid nobis Ostende ? fusum
19 מוצק: הודיענו מה־נאמר לו לא נערך
?fuero locutus cùm ,ei narrabitur Nunquid ? obscuritatis faciebus à
20 מפני־חשך: היספר־לו כי אדבר
? est absorptus† cùm quispiam dixit Si*
אם־אמר איש כי יבלע:
:cælis in ipsum lucidum lumen viderunt non nunc Et
21 ועתה לא־ראו אור בהיר הוא בשחקים
aurum‡ aquilone Ab .eos purificauit & ,transiuit ventus &
22 ורוח עברה ותטהרם: מצפון זהב
.decorũ† terribilem Deum super*: veniet
יאתה על־אלוה נורא הוד:
,iudicio &;potentia‡ magnus,eũ inuenimus non‡ Omnipotens
23 שדי לא־מצאנהו שגיא כח ומשפט
.homines eũ timebunt Ideo .affliget non iustitiæ multitudine‡ &
24 ורב־צדקה לא יענה: לכן יראוהו אנשים
.corde sapientes omnes videbit* non
לא־יראה כל־חכמי־לב:

‡super *remouet se / fulgur quod / קול / ‡fulgur / extrema ‡sonitu. *sonitu / magnitudinis / ‡super / ידע / *scilicet †dicet vt sit pluuiæ ‡Vehemẽtia / עזז / claudet, vt sciant / בוא עון / A meridie ‡ventus aquilonaribus qui dispergunt nubes veniet / voluntate *dabitur ‡loco / יצק / ‡propter irrigationem ‡Deus ‡pluuiam suam. *in circuitu ‡vt operetur / חבב / ‡præcipit ‡faciem / צוה / ‡tum propter flagellum, tũ propter *tum ‡pluuiam. / nosti quando posuit Deus decretũ *illustrare fecit pluuiam / יפע / ‡nosti differentias / Nunquid nosti cur *sunt †cum quietã ille reddiderit / ידע / ‡Nunquid extendisti ‡ cælos qui sunt fortes / ‡proponemus verba propter tenebras? / ידע / *Num ‡perditus / ראה / ‡serenitas, vt / *propter †gloriosum / ירא / ‡quem ‡est / כוח / ‡ magnæ / ‡videbunt

foueam descendendo à ,eum Redime :dixerit & ,eius fuerit misertus Et
24 וַיְחֻנֶּנּוּ וַיֹּאמֶר פְּדָעֵהוּ מֵרֶדֶת שָׁחַת
reuertetur:pueritia præ*eius caro erit Succulenta*.propitiationē inueni
25 מָצָאתִי כֹפֶר׃ רֻטֲפַשׁ בְּשָׂרוֹ מִנֹּעַר יָשׁוּב
,ei volet bene & ,Deum ad Orabit .suarū adolescentiarū†dies ad
26 לִימֵי עֲלוּמָיו׃ יֶעְתַּר אֶל־אֱלוֹהַּ וַיִּרְצֵהוּ
. eius iustitiam*homini reddet & :iubilo in eius facies† videbit &
וַיַּרְא פָּנָיו בִּתְרוּעָה וַיָּשֶׁב לֶאֱנוֹשׁ צִדְקָתוֹ׃
rectum & ,peccaui ,dicet & ,homines super Prospiciet
27 יָשֹׁר עַל־אֲנָשִׁים וַיֹּאמֶר חָטָאתִי וְיָשָׁר
,meā animam Redemit . mihi fuit æquum non & ,peruerti
28 הֶעֱוֵיתִי וְלֹא־שָׁוָה לִי׃ פָּדָה נַפְשִׁי
omnia Ecce . videbit lucem in mea† vita & ,foueam in trāseundo à*
29 מֵעֲבֹר בַּשָּׁחַת וְחַיָּתִי בָּאוֹר תִּרְאֶה׃ הֶן־כָּל־
. viro cum tribus vicibus ;Deus operabitur ista
אֵלֶּה יִפְעַל־אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם־גָּבֶר׃
luce in lucendum ad ,fouea † à eius animam conuertendum Ad
30 לְהָשִׁיב נַפְשׁוֹ מִנִּי־שָׁחַת לֵאוֹר בְּאוֹר
ego & ,tace .me audi .Iob Attende . viuentium
31 הַחַיִּים׃ הַקְשֵׁב אִיּוֹב שְׁמַע־לִי הַחֲרֵשׁ וְאָנֹכִי
quia ,loquere :mihi responde ,sermones sunt Si .loquar
32 אֲדַבֵּר׃ אִם־יֵשׁ־מִלִּין הֲשִׁיבֵנִי דַּבֵּר כִּי־
,tace .me audi tu*,non Si . te iustificare volui
33 חָפַצְתִּי צַדְּקֶךָּ׃ אִם־אַיִן אַתָּה שְׁמַע־לִי הַחֲרֵשׁ
. sapientiam te docebo &
וַאֲאַלֶּפְךָ חָכְמָה׃

ne descendat in corruptionem. חָנַן *Tenerior efficietur carne pueritiæ. †adolescentiæ. †propitiabitur. יוֹם †faciem †secundum. רָאָה שׁוּב cùm quispiam ei dixerit. שׁוּר †profuit. עָוָה *ne transeat in corruptionem. Vt conuertat †corruptione, vt illuminet. מָלַל volo *sunt.

CAP. XXXIIII. לד

sapientes Audite :dixit & ,Elihu respondit Et
1 וַיַּעַן אֱלִיהוּא וַיֹּאמַר׃ שִׁמְעוּ חֲכָמִים
2 sermones auris Quia .me ausculiate scientes & ;meos sermones
מִלָּי וְיֹדְעִים הַאֲזִינוּ לִי׃ כִּי־אֹזֶן מִלִּין
3 eligamus Iudicium .vescendum ad gustabit palatum & :probabit
4 תִּבְחָן וְחֵךְ יִטְעַם לֶאֱכֹל׃ מִשְׁפָּט נִבְחֲרָה־
:Iob dixit Quippe . bonum†quid nos inter ,sciamus :nobis
5 לָּנוּ נֵדְעָה בֵינֵינוּ מַה־טּוֹב׃ כִּי־אָמַר אִיּוֹב
meo iudicio In .meum iudiciū fecit remouere Deus & ,sum Iustus
6 צָדַקְתִּי וְאֵל הֵסִיר מִשְׁפָּטִי׃ עַל־מִשְׁפָּטִי
vir Quis .præuaricatione absque mea sagitta dolorata :mentiar
7 אֲכַזֵּב אָנוּשׁ חִצִּי בְלִי־פָשַׁע׃ מִי־גֶבֶר
iter faceret Et ?aquam vt ,subsannationē biberet ,Iob sicut
8 כְּאִיּוֹב יִשְׁתֶּה־לַּעַג כַּמָּיִם׃ וְאָרַח
cum deambulandū ad & .iniquitatē operātibus cum societatē ad
לְחֶבְרָה עִם־פֹּעֲלֵי אָוֶן וְלָלֶכֶת עִם־
ipso cōplacēdo in ,vir proficiet Non :dixit Quoniā .improbitatis hominib
9 אַנְשֵׁי־רֶשַׁע׃ כִּי־אָמַר לֹא יִסְכָּן־גָּבֶר בִּרְצֹתוֹ
Absit .me audite cordis viri Ideo . Deo cum
10 עִם־אֱלֹהִים׃ לָכֵן אַנְשֵׁי לֵבָב שִׁמְעוּ לִי חָלִלָה
hominis opus Quia .iniquitate ab omnipotēs &,improbitate ab Deo à
11 לָאֵל מֵרֶשַׁע וְשַׁדַּי מֵעָוֶל׃ כִּי פֹעַל אָדָם
.ei faciet inuenire viri viam iuxta & :ei reddet
יְשַׁלֶּם־לוֹ וּכְאֹרַח אִישׁ יַמְצִאֶנּוּ׃
peruertet non omnipotēs & :faciet impiè non Deus verè Insuper
12 אַף־אָמְנָם אֵל לֹא־יַרְשִׁיעַ וְשַׁדַּי לֹא־יְעַוֵּת
posuit quis & :terram illo super visitauit Quis .iudicium
13 מִשְׁפָּט׃ מִי־פָקַד עָלָיו אַרְצָה וּמִי שָׂם
,eius spiritum ;suū cor eū super poneret Si .vniuersum orbem
14 תֵּבֵל כֻּלָּהּ׃ אִם־יָשִׂים אֵלָיו לִבּוֹ רוּחוֹ
,simul caro omnis Obiret . colligeret se ad eius flatum &
15 וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֶאֱסֹף׃ יִגְוַע כָּל־בָּשָׂר יַחַד
audi ,intelligentia† Si Et . reuerteretur puluerem in homo &
16 וְאָדָם עַל־עָפָר יָשׁוּב׃ וְאִם־בִּינָה שִׁמְעָה־
meorum eloquiorum vocem ausculta:hoc
זֹּאת הַאֲזִינָה לְקוֹל מִלָּי׃
iustum an†Et obligabit iudicium habens odio etiam Nunquid
17 הַאַף שׂוֹנֵא מִשְׁפָּט יַחֲבוֹשׁ וְאִם־צַדִּיק
:profectū absque*,regi†dicendum Nunquid ? facies impium ,insignem
18 כַּבִּיר תַּרְשִׁיעַ׃ הַאֲמֹר לְמֶלֶךְ בְּלִיָּעַל
facies accepit*non Qui ? principes ad impius
19 רָשָׁע אֶל־נְדִיבִים׃ אֲשֶׁר לֹא־נָשָׂא פְּנֵי
opus quia : tenuis facies ad clamor est agnitus non & ,principum
שָׂרִים וְלֹא נִכַּר־שׁוֹעַ לִפְנֵי־דָל כִּי־מַעֲשֵׂה
.ipsi omnes eius manuum
יָדָיו כֻּלָּם׃
populus*commouebuntur noctis medietatibus & ,morietur Subito
20 רֶגַע יָמֻתוּ וַחֲצוֹת לַיְלָה יְגֹעֲשׁוּ עָם

עָנָה מָלַל probat cibū gustus. †sit. יָדַע iustificaui me. סוּר †insanabilis est plaga mea. חָצָה †iret. הָלַךְ impiis. *proderit viro, do cucurrerit per viam... רָשַׁע †impietas, & ab omnipotēte iniquitas. vniuscuiusque. Quem præposuit pro se super. שׂוּם congregauit. terram. dominabitur? †nunquid. multum. †impius es. es principibus. *accipit faciem. ei dicens... pere. דַּל †sunt. †tempore... partes... uidente...

vi,sed Dei volūtate. eius oculi Quia .manu in non fortem remouebūt & :trāsibunt &
21 וְיַעַבְרוּ וְיָסִירוּ אַבִּיר לֹא בְיָד׃ כִּי־עֵינָיו — סוּר
†sunt *videt. .videbit* eius gressus omnes & :viri vias super*
עַל־דַּרְכֵי־אִישׁ וְכָל־צְעָדָיו יִרְאֶה׃
† sunt tenebræ, – †vt lateant. operantes ibi latitandum ad*,mortis vmbra nec ,obscuritas†Non
22 אֵין־חֹשֶׁךְ וְאֵין צַלְמָוֶת לְהִסָּתֶר שָׁם פֹּעֲלֵי
†necessitatem †vt vadat. eundum ad†,amplius†imponet virum super non Quia . iniquitatem
23 אָוֶן׃ כִּי לֹא עַל־אִישׁ יָשִׂים עוֹד לַהֲלֹךְ
שׂוּם :inuestigatio†non insignes†Conteret .iudicium in Deum ad
24 אֶל־אֵל בַּמִּשְׁפָּט׃ יָרֹעַ כַּבִּירִים לֹא־חֵקֶר
†fortes quorū *est. רוּעַ faciet cognoscere Ideo . eis pro alios faciet stare &
25 וַיַּעֲמֵד אֲחֵרִים תַּחְתָּם׃ לָכֵן יַכִּיר
†diem in. .conterentur & ,noctem†conuertet & :eorum opera
מַעְבָּדֵיהֶם וְהָפַךְ לַיְלָה וְיִדַּכָּאוּ׃
Loco ipsorū impios. .videntium loco in eos percussit improbis Pro
26 תַּחַת־רְשָׁעִים סְפָקָם בִּמְקוֹם רֹאִים׃ — רָאָה
*eis vsu venit,quia *ab eo, eius vias omnes & ;eum post à*recesserunt ideo * Quod
27 אֲשֶׁר עַל־כֵּן סָרוּ מֵאַחֲרָיו וְכָל־דְּרָכָיו
Vt venire facerent ad †pauperis, legerint clamorem eum super adducendum Ad . intellexerunt non
28 לֹא הִשְׂכִּילוּ׃ לְהָבִיא עָלָיו צַעֲקַת־דָּל — בּוֹא
*clamorē pauperū *quempiam, ,*faciet requiescere ipse Et . audiet afflictorum exclamationē* &
29 וְצַעֲקַת עֲנִיִּים יִשְׁמָע׃ וְהוּא יַשְׁקִט — עָנָה
super Et ?eū intuebitur quis & ,facies abscōdet Et :condēnabit†quis &
וּמִי יַרְשִׁעַ וְיַסְתֵּר פָּנִים וּמִי יְשׁוּרֶנּוּ וְעַל־
†contremiscere faciet? †faciem, ,hypocrita hominem regnando A .†pariter hominem super & ,gētem
30 גּוֹי וְעַל־אָדָם יָחַד׃ מִמְּלֹךְ אָדָם חָנֵף
*hoc eueniet. Eò quòd regnat homo impius, eò φ sunt laquei. †de Deo consentaneū est, vt dicatur, *destruam. non ,peperci ,dicit qui Deum ad*Quia . populi offendiculis ab
31 מִמֹּקְשֵׁי עָם׃ כִּי אֶל־אֵל הֶאָמַר נָשָׂאתִי לֹא
iniquitatem Si .me doce tu ,video † Præter .corrumpam*
32 אֶחְבֹּל׃ בִּלְעֲדֵי אֶחֱזֶה אַתָּה הֹרֵנִי אִם־עָוֶל — יָקַשׁ יָרָה
†illud quod. .addam non ,sum operatus
פָּעַלְתִּי לֹא אֹסִיף׃
Nunquid cōuenit, vt à te egrediatur præuaricatio, ob quam reddat tibi Deus malum, *conuerti, †elegisti viam hanc, †audiat. ,eliges† tu quia ,*renuisti quia ,illam retribuet te cum à An
33 הַמֵעִמְּךָ יְשַׁלְמֶנָּה כִּי־מָאַסְתָּ כִּי־אַתָּה תִבְחַר
cordati Viri . loquere nosti quod Et ?ego non &
34 וְלֹא־אָנִי וּמַה־יָּדַעְתָּ דַבֵּר׃ אַנְשֵׁי לֵבָב
non Iob .me audiens* sapiens vir & :mihi dicant
35 יֹאמְרוּ לִי וְגֶבֶר חָכָם שֹׁמֵעַ לִי׃ אִיּוֹב לֹא־
†sunt. .intellectu cum non eius verba & ,loquitur scientia cum
בְדַעַת יְדַבֵּר וּדְבָרָיו לֹא בְהַשְׂכֵּיל׃
Deus. responsiones propter ,seculū in vsq; Iob probetur mi pater
36 אָבִי יִבָּחֵן אִיּוֹב עַד־נֶצַח עַל־תְּשֻׁבֹת — שׁוּב
iniquos. addit. ,præuaricationē suo peccato super addet Quia .iniquitatis viros ad
37 בְּאַנְשֵׁי־אָוֶן׃ כִּי יֹסִיף עַל־חַטָּאתוֹ פֶשַׁע
plaudit, & multiplicat. .Deum ad suos sermones multiplicabit & ,plaudet nos inter
בֵּינֵינוּ יִסְפּוֹק וְיֶרֶב אֲמָרָיו לָאֵל׃ — רָבַב

CAP. XXXV. לה

putasti hoc Nunquid :dixit & ,Elihu respondit Et
1 וַיַּעַן אֱלִיהוּא וַיֹּאמַר׃ הֲזֹאת חָשַׁבְתָּ — עָנָה
†secundum †iustior sum *Quia dixisti. Quid :dicas Vt* . Deo præ mea iustitia*,Dixisti :iudiciū in†
2 לְמִשְׁפָּט אָמַרְתָּ צִדְקִי מֵאֵל׃ כִּי־תֹאמַר מַה־
3 Ego ? meo peccato de vtilitatis accipiam quid ,tibi proderit
4 יִסְכָּן־לָךְ מָה אֹעִיל מֵחַטָּאתִי׃ אֲנִי — יָעַל
amicis. ,cælum Suspice .tecum tuis sociis & ,sermones tibi respōdebo
5 אֲשִׁיבְךָ מִלִּין וְאֶת־רֵעֶיךָ עִמָּךְ׃ הַבֵּט שָׁמַיִם — מָלַל רֵעָה נָבַט
cælos, qui altiores sunt te. ,peccaueris Si . te præ sunt excelsa ,æthera intuere & :vide &
6 וּרְאֵה וְשׁוּר שְׁחָקִים גָּבְהוּ מִמֶּךָּ׃ אִם־חָטָאתָ
†si. ,tuę præuaricationes fuerint multiplicatę;Et ?eū cōtra operaberis quid
מַה־תִּפְעָל־בּוֹ וְרַבּוּ פְשָׁעֶיךָ — רָבַב
iustus fueris. quid vel :ei dabis quid ,es iustificatus Si ? ei facies quid
7 מַה־תַּעֲשֶׂה־לּוֹ׃ אִם־צָדַקְתָּ מַה־תִּתֶּן־לוֹ אוֹ־מַה־ — נָתַן
†nocebit, filio & ,†tua impietas tu sicut Viro ? accipiet tua manu de
8 מִיָּדְךָ יִקָּח׃ לְאִישׁ־כָּמוֹךָ רִשְׁעֶךָ וּלְבֶן־ — לָקַח
*proderit. Propter multitudinē eorum quibus vi auferunt bona, quos †faciūt *ad Dominum, †quispiam ex eis, *est †qui dat. clamabūt,faciēt clamare affectorū vi multitudine Præ .†tua iustitia hoīs
9 אָדָם צִדְקָתֶךָ׃ מֵרֹב עֲשׁוּקִים יַזְעִיקוּ יְשַׁוְּעוּ
,me* factor Deus* vbi†,dixit non Et .multorum brachiū propter*
10 מִזְּרוֹעַ רַבִּים׃ וְלֹא־אָמַר אַיֵּה אֱלוֹהַּ עֹשָׂי — עָשָׂה
,terræ iumentis præ nos Docens* ? nocte in cantica dans*
11 נֹתֵן זְמִרוֹת בַּלָּיְלָה׃ מַלְּפֵנוּ מִבַּהֲמוֹת אָרֶץ — אָלַף
Qui docet †efficit. non & ,clamabunt Ibi .nos sapientes facit cæli volatili præ &
12 וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם יְחַכְּמֵנוּ׃ שָׁם יִצְעֲקוּ וְלֹא
†propter superbiam. mendacium Veruntamen .malorum superbia faciebus à* :exaudiet
13 יַעֲנֶה מִפְּנֵי גְּאוֹן רָעִים׃ אַךְ־שָׁוְא — רוּעַ
est quod. .illud intueatur non omnipotens & :Deus audiat non
לֹא־יִשְׁמַע אֵל וְשַׁדַּי לֹא יְשׁוּרֶנָּה׃

,‡me excitaui & ,me habētis odio contritione in ſum lætatus Si
29 † אם־אשמח בפיד משנאי והתעררתי
:meũ palatũ peccandũ ad dedi non Et .malum eũ inuenit quia
30 כי־מצאו [a]רע ׃ † ולא־נתתי לחטא [b]חכי
viri dixerunt non Si . illius animam execratione in petendum ad
31 לשאל באלה נפשו ׃ † אם־לא אמרו [c]מתי
non† Foris ? ſaturemur non ‡eius carne de det Quis .mei tẽtorijǁ
32 אהלי מי־יתן מבשרו לא נשבע ׃ † בחוץ לא־
operui Si . aperiebam‡ viatori mea oſtia :peregrinus pernoctabat
33 [d]ילין [e]גר דלתי לארח אפתח ׃ † אם־[f]כסיתי
.meã iniquitatẽ meo abdito in abdendũ ad ǁ,meas p̃uaricatiões homo vt
כאדם פשעי לטמון [g]בחבי עוני ׃
,me cõſternauit‡familiarũ contẽptus & ,multam turbam frangebam Quia*
34 † כי אערוץ [h]המון רבה ובוז־משפחות יחתני
,me audientẽ mihi dabit Quis .oſtium† ſum egreſſus non ,tacui &
35 [h]ואדם לא־[i]אצא פתח ׃ † מי יתן־לי שמע לי
vir ſcripſit librũ‡ & :mihi reſpondebitǁ,omnipotẽs‡meũ ſignum Ecce
הן [k]תוי שדי [l]יענני וספר כתב איש
eum ligem ,illum portẽ meo humero ſuper non Si .meæ litis*
36 ריבי ׃ † אם־לא על־שכמי [m]אשאנו אענדנו
velut :illi nunciabo meorũ greſſuũ Numerum .mihi diademata†
37 עטרות לי ׃ † מספר צעדי אגידנו כמו
mea humus‡me aduerſum Si . eum faciã appropinquare ducem
38 נגיד אקרבנו ׃ † אם־עלי אדמתי
eius robur‡ Si . defleant eius ſulci pariter & ,clamet
39 תזעק ויחד תלמיה [n]יבכיון ׃ † אם־[o]כחה
. feci efflare* eius patronorum ǁanimam & :pecunia abſq; comedi
אכלתי בלי־כסף ונפש בעליה [p]הפחתי ׃
.fœtens herba† hordeo pro & ,ſpina egrediatur tritico Pro
40 † תחת [q]חטה יצא חוח ותחת־שערה באשה
.Iiob verba ſunt Perfecta
[r]תמו דברי איוב ׃

‡ ad exultandum,
[a] רוע [b] חך vt experetem maledictionem animæ
[c] מתה
ǁtabernaculi
‡vt comedamus eum,&
† nemo pernoctauit: ‡ aperui.
[d] לון [e] גור
ǁ vt abſconderem in amore meo
[f] כסה [g] חבב
*Si expaui multitudinẽ magnã, & vir cõtẽptibilis ‡terruit
[h] המה [i] יצא [k] תוה
† de oſtio. Vtinam haberem iudicem ‡eſt ǁ qui teſtificabitur pro me, ‡ liber quem * iudicij mei.
[l] ענה [m] נשא
† pro coronis ‡terra ‡ fructum
[n] בכה [o] כוח
ǁdomini * dolore affeci.
[p] נפח
† lolium.
[q] חנט
[r] תמם

CAP. XXXII. לב

,Iiob reſpondendo à iſti viri tres ceſſauerunt Et
1 † וישבתו שלשת האנשים האלה [a]מענות את־איוב
filij Elihu naſusǁeſt iratus Et .ſuis oculis in iuſtus ‡ ipſe quia
2 כי הוא צדיק בעיניו ׃ † [b]ויחר אף ׀ אליהוא בן־
ſuper‡eius naſus eſt iratus Iiob in ,Ram familia de Buzitæ Barachel
ברכאל הבוזי ממשפחת רם באיוב חרה אפו על־
eius ſocios tres in Et .Deũ quã magis ſuã animã ipſum iuſtificare
3 צדקו נפשו מאלהים ׃ † ובשלשת [c]רעיו
,reſponſionem inueniſſent non quòd eò ,eius naſus eſt iratus
חרה אפו על אשר לא־מצאו מענה
Iiob ipſum expectauit Elihu Et .Iiob condemnauerant &
4 וירשיעו את־איוב ׃ † ואליהו חכה את־איוב
vidit Et .diebus eo præ ipſi ſenes quia ,verbis in
5 בדברים כי זקנים־המה ממנו לימים ׃ † [d]וירא
eſt iratus & ,virorum trium ore in reſponſioǁnon quòd Elihu
אליהוא כי אין מענה בפי שלשת האנשים ויחר
:dixit & ,Buzites Barachel filius Elihu reſpondit Et . eius naſus
6 אפו ׃ † [e]ויען ׀ אליהוא בן־ברכאל הבוזי ויאמר
timui & ,expaui Idcirco .decrepiti vos & ,diebus ego Minimus
צעיר אני לימים ואתם ישישים על־כן זחלתי [f]ואירא
,loquentur dies ,Dixi : vobis meã ſcientiam indicando ab
7 מחות [g]דעי אתכם ׃ † אמרתי ימים ידברו
ſpiritus Profectò .ſapientiam faciet ſcire annorum multitudo &
8 [h]ורב שנים ידיעו חכמה ׃ † אכן רוח־
. eos intelligere faciet omnipotentis inſpiratio &,homine in ipſe*
היא באנוש ונשמת שדי [i]תבינם ׃
.iudicium intelligent ‡ ſenes nec :erunt‡ſapientes magni Non
9 † לא־רבים יחכמו וזקנים יבינו משפט ׃
.ego etiã meã ſcientiam indicabo :me audi ,dixi Ideo
10 † לכן אמרתי שמעה־לי אחוה דעי אף־אני ׃
ad vſque auſcultaui .veſtra verba expectaui Ecce
11 † הן [k]הוחלתי לדבריכם אזין עד־
. ſermones inueſtigaretis donec ,veſtras intelligentias
תבונותיכם עד־תחקרון [l]מלין ׃
:arguens‡Iiob contra†non ecce & .conſiderabam vos ad Et
12 † ועדיכם אתבונן והנה אין לאיוב מוכיח
inuenimus ,diceretis fortè Ne .vobis ex eius ſermonib⁹ reſpondens
13 עונה אמריו מכם ׃ † פן־תאמרו מצאנו
ordinauit non Et .vir non ,eũ propulſauit Deus :ſapientiam
14 חכמה אל ידפנו לא־איש ׃ † ולא־ערך
.illi reſpondebo non ,veſtris ſermonibus inǁ& ;ſermones me aduerſum†
אלי מלין ובאמריכם לא [m]אשיבנו ׃

reſpondere
[a] ענה
‡erat ǁfuror
[b] חרה
furor ‡eò quòd iuſtificaret
amicos
[c] רעה
furor
ſeniores erant eo tempore.
[d] ראה
ǁerat
furor
[e] ענה
Iunior ſum tẽpore,
[f] ירא
indicare opinionẽ
[g] ידע
[h] רבב
‡ eſt
[i] בין
honorabiles ‡ſunt, ‡ intelligunt
[k] יחל
[l] מלל
adhuc ‡eſt ‡diſceptans:
†Iiob ǁſecundum ſermones veſtros,
[m] שוב

.eloquia ſe à remouerunt :vltra reſponderũt nõ ,ſunt Conſternati
15 † חתו לא־ענו עוד העתיקו מהם מלים ׃
reſponderunt non ,ſteterũt ſed :ſunt locuti non ſed ,expectaui Et
16 † והוחלתי כי־לא ידברו כי עמדו לא־[n]ענו
meam ſcientiam indicabo .meã partẽ ego etiam Reſpondebo . vltrà
17 עוד ׃ † אענה אף־אני חלקי אחוה [o]דעי
ſpiritus me coartauit ,ſermonibus ſum plenus Quia . ego etiam
18 אף־אני ׃ † כי [p]מלתי מלים [q]הציקתני רוח
;aperietur* non‡,vinum tanquam meus venter Ecce . mei vteri
19 בטני ׃ † הנה בטני כיין לא יפתח
.mihi erit ſpacium† & ,Loquar . diſrumpetur noui vtres ſicut
20 [r]כאבות חדשים יבקע ׃ † אדברה וירוח־לי
facies accipiam nunc Non .reſpondebo & ,mea labia Aperiam
21 אפתח [s]שפתי ואענה ׃ † אל־נא [t]אשא פני־
.cognominabo noui non Nã . cognominabo nõ hominẽ ad & ,viri
22 איש ואל־אדם לא אכנה ׃ † כי לא ידעתי אכנה
. †meus factor me tollat parum vt
במעט ישאני [v]עשני ׃

CAP XXXIII. לג

.auſculta mea verba oĩa & :mea eloquia Iiob quæſo audi verò Et
1 † ואולם שמע־נא איוב [a]מלי וכל־דברי האזינה ׃
.meo palato in mea lingua eſt locuta‡:meũ os aperui nunc Ecce
2 † הנה־נא פתחתי פי דברה לשוני [b]בחכי ׃
puram mea labia ſcientiã & ,mea eloquiaǁmei cordis Rectitudo
3 † ישר־לבי אמרי [c]ודעת שפתי ברור
omnipotentis ſpiraculũ & ,me fecit Dei Spiritus .loquuntur
4 מללו ׃ † רוח־אל עשתני ונשמת שדי
meas facies ad‡,Diſpone .mihi reſpõde ,potueris Si .me viuificabit
5 [d]תחיני ׃ † אם־[e]תוכל השיבני ערכה לפני
luto ex†,Deo*tuũ os‡ſecundum ego Ecce . conſiſte
6 התיצבה ׃ † הן־אני כפיך לאל מחמר
,te terrebit non mea formido Ecce . ego etiam ſum exciſus‡
7 קרצתי גם־אני ׃ † הנה אימתי לא תבעתך
dixiſti Veruntamen .erit grauis non te ſuper mea manus &
8 [f]ואכפי עליך לא־יכבד ׃ † אך אמרת
ego† Mundus .audiamǁ ſermonum vocem & ,meis auribus in
9 באזני וקול מלין אשמע ׃ † [g]זך אני
. mihi iniquitas ‡non & : ego tectus ,prævaricatione abſq;
בלי־פשע חף אנכי ולא [h]עון לי ׃
.ſibi inimicũ in me reputauit :inuenit me aduerſum occaſiones Ecce
10 † הן תנואות עלי ימצא יחשבני לאויב לו ׃
. meas ſemitas omnes cuſtodiet‡:meos pedes cippo in Ponet
11 † ישם בסד רגלי ישמר כל־ארחתי ׃
magnificabitur*quia :tibi reſpondebo ,fuiſti iuſtus non hoc‡Ecce
12 † הן־זאת לא־צדקת [k]אענך כי־[l]ירבה
?contendiſti eum aduerſum Cur . homine præ† Deus
13 אלוה מאנוש ׃ † מדוע אליו [m]ריבות
? reſpondebit‡ non ‡ ſua verba omnia quòd
כי כל־דבריו לא יענה ׃
.eum intuebitur‡non†duobus in &, Deus loquetur vno in Quia
14 † כי־באחת ידבר־אל [n]ובשתים לא ישורנה ׃
ſuper ſoporem cadendo in ,noctisǁ viſionis ſomnium Per
15 † בחלום [o]חזיון לילה בנפל תרדמה על־
reuelabit Tunc . cubile ſuper dormitationes per ,homines
16 אנשים בתנומות עלי משכב ׃ † אז יגלה
.obſignabit ſuo vinculo in & :hominum aurem
אזן אנשים [p]ובמסרם יחתם ׃
. tegat viro à ſuperbiam & :opere † hominem remouendum Ad
17 † [q]להסיר אדם מעשה וגוה מגבר יכסה ׃
.miſsile‡per tranſeundo† à eius vitã & :fouea* à eius animã Prohibeat
18 † יחשך נפשו מני־[r]שחת [s]וחיתו מעבר בשלח ׃
eius oſſium multitudoǁ& ,ſuũ‡cubile ſuper dolore in Corripiturq;‡
19 † [t]והוכח במכאוב על־משכבו ורוב עצמיו
cibum eius anima & :panẽ eius vita eũ abominari facit* Et .‡fortis‡
20 איתן ׃ † וזהמתו חיתו לחם ונפשו מאכל
,ei⁹ oſſa cõfringẽtur & :me vidẽteǁà ei⁹ caro Cõſumetur .auiditatis†
21 תאוה ׃ † יכל בשרו [v]מראי ושפו עצמתיו
eius vita & :eius anima fouea‡appropinquauit Et .videbuntur non
22 לא [x]ראו ׃ † ותקרב לשחת נפשו וחיתו
eloquens angelus eum ſuper‡fuerit Si .mortificantibus
23 [y]לממתים ׃ † אם־יש עליו מלאך מליץ
. eius rectitudinem homini indicandum ad :mille ex vnus
אחד מני־אלף להגיד לאדם ישרו ׃

patefaciebant suum os & ,me pluuiam sicut expectabant Et
23 וְיִחֲלוּ כַמָּטָר לִי וּפִיהֶם פָּעֲרוּ
lucem & :credebant non ,eos ad Ridebam .serotinū imbrē ad
24 לְמַלְקוֹשׁ׃ אֶשְׂחַק אֲלֵהֶם לֹא יַאֲמִינוּ וְאוֹר
sedebā & ,eorū viam Eligebam .faciebāt cadere non meaū facierum
25 פָּנַי לֹא יַפִּילוּן׃ אֶבְחַר דַּרְכָּם וְאֵשֵׁב
lugentes†quemadmodum ;agmine in rex sicut habitabam & ,caput
רֹאשׁ וְאֶשְׁכּוֹן כְּמֶלֶךְ בַּגְּדוּד כַּאֲשֶׁר אֲבֵלִים
. consolatur
יְנַחֵם׃

CAP. XXX. ל

quorum :diebus* me præ minimi*me super derident nunc Et
1 וְעַתָּה שָׂחֲקוּ עָלַי צְעִירִים מִמֶּנִּי לְיָמִים אֲשֶׁר
.mei pecoris canibus cum ponere eorum patres renuissem
מָאַסְתִּי אֲבוֹתָם לָשִׁית עִם־כַּלְבֵי צֹאנִי׃
ipsis Super ?mihi quid propter eorum manuū potentia Etiam
2 גַּם־כֹּחַ יְדֵיהֶם לָמָּה לִּי עָלֵימוֹ
fugientes ,solitarius esurie in & ,penuria In .senium periit
אָבַד כָּלַח׃ 3 בְּחֶסֶר וּבְכָפָן גַּלְמוּד הַעֹרְקִים
maluam Succidentes* .desertum & ,desolationem ,obscuritatē ,siccitatē
צִיָּה אֶמֶשׁ שׁוֹאָה וּמְשֹׁאָה׃ 4 הַקֹּטְפִים מַלּוּחַ
medio E .eorum panis* iuniperorum radix* & :virgulto super
עֲלֵי־שִׂיחַ וְשֹׁרֶשׁ רְתָמִים לַחְמָם׃ 5 מִן־גֵּו
rimam In .furem*sicut ,eos contra clamabant :expellebantur
יְגֹרָשׁוּ יָרִיעוּ עָלֵימוֹ כַּגַּנָּב׃ 6 בַּעֲרוּץ
.petras & ,pulueris†foramina* ;habitādum ad*torrentium
נְחָלִים לִשְׁכֹּן חֹרֵי עָפָר וְכֵפִים׃
. congregabantur vrticam subter :rudebant* arbusta Inter
7 בֵּין־שִׂיחִים יִנְהָקוּ תַּחַת חָרוּל יְסֻפָּחוּ׃
præ ! erant contriti : nomine absq; *filij etiam ,abiecti*Filij
8 בְּנֵי־נָבָל גַּם־בְּנֵי בְלִי־שֵׁם נִכְּאוּ מִן־
.sermonē in eis fui†& ;fui†eorum canticū nunc Et .terra
הָאָרֶץ׃ 9 וְעַתָּה נְגִינָתָם הָיִיתִי וָאֱהִי לָהֶם לְמִלָּה׃
meis faciebus*à & :me à se elongauerunt ,me sunt Abominati
10 תִּעֲבוּנִי רָחֲקוּ מֶנִּי וּמִפָּנַי
:me afflixit & ,soluit meū funē Quia .sputum prohibuerunt nō
לֹא־חָשְׂכוּ רֹק׃ 11 כִּי־יִתְרוֹ פִתַּח וַיְעַנֵּנִי
,insurgent paruuli*dexteram Super* . dimiserunt meis faciebus à frenū &
וְרֶסֶן מִפָּנַי שִׁלֵּחוּ׃ 12 עַל־יָמִין פִּרְחַח יָקוּמוּ
.suæ cōtritionis vias me super strauerūt & :impulerūt meos pedes
רַגְלַי שִׁלֵּחוּ וַיָּסֹלּוּ עָלַי אָרְחוֹת אֵידָם׃
non*:profecerūt meā contritionem ad ,meā semitā Diruerunt
13 נָתְסוּ נְתִיבָתִי לְהַוָּתִי יֹעִילוּ לֹא
desolatione Pro .*venerunt lata*fractura Sicut . eis adiutor
עֹזֵר לָמוֹ׃ 14 כְּפֶרֶץ רָחָב יֶאֱתָיוּ תַּחַת שֹׁאָה
vēt* sicut persequetur*,terrores me aduersus sunt Cōuersi .se voluerūt
הִתְגַּלְגָּלוּ׃ 15 הָהְפַּךְ עָלַי בַּלָּהוֹת תִּרְדֹּף כָּרוּחַ
me cōtra nūc Et .meā salus transiuit nubes sicut & ;meā*ipotantā
נְדִבָתִי וּכְעָב עָבְרָה יְשֻׁעָתִי׃ 16 וְעַתָּה עָלַי
Nocte . afflictionis dies me apprehendent* .meā anima se vertet
תִּשְׁתַּפֵּךְ נַפְשִׁי יֹאחֲזוּנִי יְמֵי־עֹנִי׃ 17 לַיְלָה
. confident* non mea venæ* & ,me desuper perforauit mea ossa*
עֲצָמַי נִקַּר מֵעָלָי וְעֹרְקַי לֹא יִשְׁכָּבוּן׃
meç tunicæ os* Sicut .meū vestimētū mutabatur potētia multitudine In
18 בְּרָב־כֹּחַ יִתְחַפֵּשׂ לְבוּשִׁי כְּפִי כֻתָּנְתִּי
.cinis & ,puluis sicut* sū assimilat*& :lutū in me Proiecit .me cinxit
יַאַזְרֵנִי׃ 19 הֹרָנִי לַחֹמֶר וָאֶתְמַשֵּׁל כֶּעָפָר וָאֵפֶר׃
.me in aduertisti*& ,steti :mihi respondisti non & ,te ad Clamaui
20 אֲשַׁוַּע אֵלֶיךָ וְלֹא תַעֲנֵנִי עָמַדְתִּי וַתִּתְבֹּנֶן בִּי׃
.mihi minitaberis* tuç man*fortitudine In .mihi crudelē in te Vertes*
21 תֵּהָפֵךְ לְאַכְזָר לִי בְּעֹצֶם יָדְךָ תִשְׂטְמֵנִי׃
.subtilitate*me liquefacies*&:*me facies*equitare ,vētū sup me Eleuabis*
22 תִּשָּׂאֵנִי אֶל־רוּחַ תַּרְכִּיבֵנִי וּתְמֹגְגֵנִי תֻּשִׁיָּה׃
omnis conuentui*domū*& :me facies cōuerti mortē†noui Nam
23 כִּי־יָדַעְתִּי מָוֶת תְּשִׁיבֵנִי וּבֵית מוֹעֵד לְכָל־
ei* cōtritione in si :manū mittet*tumulū in nō Verunthamē .viuētis
חָי׃ 24 אַךְ לֹא־בְעִי יִשְׁלַח־יָד אִם־בְּפִידוֹ
indoluit ;die * durum ad* fleui non Si* ?clamor*,eis
לָהֶן שׁוּעַ׃ 25 אִם־לֹא בָכִיתִי לִקְשֵׁה־יוֹם עָגְמָה
:malū venit & ,expectaui bonū Quādo . egeno* mea anima
נַפְשִׁי לָאֶבְיוֹן׃ 26 כִּי טוֹב קִוִּיתִי וַיָּבֹא רָע
non & ,ferbuerūt mea Viscera .caligo venit & ,lumē expectaui &
וַאֲיַחֲלָה לְאוֹר וַיָּבֹא אֹפֶל׃ 27 מֵעַי רֻתְּחוּ וְלֹא־
.afflictionis dies me præuenerunt :siluerunt
דָמּוּ קִדְּמֻנִי יְמֵי־עֹנִי׃

.clamaui ecclesia in ,surrexi :sole absque ambulaui Pullatus
28 קֹדֵר הִלַּכְתִּי בְּלֹא חַמָּה קַמְתִּי בַקָּהָל אֲשַׁוֵּעַ׃
.vlulæ filiabus socius & ,draconi fui Frater
29 אָח הָיִיתִי לְתַנִּים וְרֵעַ לִבְנוֹת יַעֲנָה׃
.æstu ab exustulatū meū os & ;me desuper est denigrata mea Cutis
30 עוֹרִי שָׁחַר מֵעָלָי וְעַצְמִי־חָרָה מִנִּי־חֹרֶב׃
.flentium vocem in meū organū & :mea cithara luctū in fuit Et
31 וַיְהִי לְאֵבֶל כִּנֹּרִי וְעֻגָבִי לְקוֹל בֹּכִים׃

CAP. XXXI. לא

? virgine in considerabo* quid & :meis oculis excidi Fœdus
1 בְּרִית כָּרַתִּי לְעֵינָי וּמָה אֶתְבּוֹנֵן עַל־בְּתוּלָה׃
sadai* hæreditas & :desuper † Dei pars quæ Et
2 וּמֶה חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמָּעַל וְנַחֲלַת שַׁדַּי
operariis alienatio & ,*iniquo*contritio Nonne ?excelsis de
3 מִמְּרֹמִים׃ הֲלֹא־אֵיד לְעַוָּל וְנֵכֶר לְפֹעֲלֵי
omnes & ,meas vias videbit ipse Nonne ? iniquitatis
4 אָוֶן׃ הֲלֹא־הוּא יִרְאֶה דְרָכָי וְכָל־
,mendacio cum ambulaui Si ?dinumerabit meos gressus
5 צְעָדַי יִסְפּוֹר׃ אִם־הָלַכְתִּי עִם־שָׁוְא
bilancibus in me Appendat . meus pes dolum ad festinauit &
6 וַתַּחַשׁ עַל־מִרְמָה רַגְלִי׃ יִשְׁקְלֵנִי בְמֹאזְנֵי־
declinauit Si .meam perfectionem Deus sciet & :iustitiæ
7 צֶדֶק וְיֵדַע אֱלוֹהַּ תֻּמָּתִי׃ אִם תִּטֶּה
:meum cor abiit meos oculos post Et .via de meus gressus
אַשֻּׁרִי מִנִּי הַדָּרֶךְ וְאַחַר עֵינַי הָלַךְ לִבִּי
. quicquam adhæsit meis volu in &
וּבְכַפַּי דָּבַק מְאוּם׃
. eradicentur mea germina†& :comedat alius & ,Seram
8 אֶזְרְעָה וְאַחֵר יֹאכֵל וְצֶאֱצָאַי יְשֹׁרָשׁוּ׃
mei socij*ostium iuxta & :muliere super meū cor est seductū Si
9 אִם־נִפְתָּה לִבִּי עַל־אִשָּׁה וְעַל־פֶּתַח רֵעִי
incuruentur eā super & :mea vxor alteri Molat .sum insidiatus
10 אָרָבְתִּי׃ תִּטְחַן לְאַחֵר אִשְׁתִּי וְעָלֶיהָ יִכְרְעוּן
.iudicum *iniquitas ipsum†&*scelus hoc Nam . alij
11 אֲחֵרִין׃ כִּי־הוּא זִמָּה וְהוּא עָוֹן פְּלִילִים׃
omnē* in & :deuorat perditionem ad vsque ipsa*ignis Quia
12 כִּי אֵשׁ הִיא עַד־אֲבַדּוֹן תֹּאכֵל וּבְכָל־
,mei serui iudicium abhorrui Si . eradicet meum prouentum
13 תְּבוּאָתִי תְשָׁרֵשׁ׃ אִם־אֶמְאַס מִשְׁפַּט עַבְדִּי
faciam quid Et . mecum ipsos litigando in ,meæ ancillæ &
14 וַאֲמָתִי בְּרִבָם עִמָּדִי׃ וּמָה אֶעֱשֶׂה
illi respondebo quid ,visitauerit cūm & :Deus surrexerit cūm
כִּי־יָקוּם אֵל וְכִי־יִפְקֹד מָה אֲשִׁיבֶנּוּ׃
vulua in nos disposuit & :eum fecit ,me facies* vtero in*Nonne
15 הֲלֹא־בַבֶּטֶן עֹשֵׂנִי עָשָׂהוּ וַיְכֻנֶנּוּ בָּרֶחֶם
viduæ oculos & ;tenuium voluntate à*prohibui Si :pariter†
16 אֶחָד׃ אִם־אֶמְנַע מֵחֵפֶץ דַּלִּים וְעֵינֵי אַלְמָנָה
comedit non & :solus meam buccellā comedi * Et . consumpsi
17 אֲכַלֶּה׃ וְאֹכַל פִּתִּי לְבַדִּי וְלֹא־אָכַל
:patre tanquā,mecū creuit meis pueritiis à Quia .ea ex pupillus
18 יָתוֹם מִמֶּנָּה׃ כִּי מִנְּעוּרַי גְּדֵלַנִי כְאָב
pereuntem videbam Si . illam deduxi* meæ matris vtero ab†&
19 וּמִבֶּטֶן אִמִּי אַנְחֶנָּה׃ אִם־אֶרְאֶה אוֹבֵד
non Si . mendico operimentum*nō & ;veste absque
20 מִבְּלִי לְבוּשׁ וְאֵין כְּסוּת לָאֶבְיוֹן׃ אִם־לֹא
. se calefecit mearū ouiū vellere de & ,eius lūbi mihi benedixerunt
בֵרֲכוּנִי חֲלָצָו וּמִגֵּז כְּבָשַׂי יִתְחַמָּם׃
viderem quod ,meā manū pupillum contra eleuaui Si
21 אִם־הֲנִיפוֹתִי עַל־יָתוֹם יָדִי כִּי־אֶרְאֶה
meū brachiū & ,cadat humero ab meū Latus .meū auxiliū porta in
22 בַשַּׁעַר עֶזְרָתִי׃ כְּתֵפִי מִשִּׁכְמָה תִפּוֹל וְאֶזְרֹעִי
:Dei * contritio ,me ad† pauor Quia .confringatur*canna à
23 מִקָּנָה תִשָּׁבֵר׃ כִּי פַחַד אֵלַי אֵיד אֵל
:meā spem aurum* posui Si .*potero non ei*celsitudine à &
24 וּמִשְּׂאֵתוֹ לֹא אוּכָל׃ אִם־שַׂמְתִּי זָהָב כִּסְלִי
multa*quia ,sum lætatus Si .†mea fiducia , dixi auro &
25 וְלַכֶּתֶם אָמַרְתִּי מִבְטַחִי׃ אִם־אֶשְׂמַח כִּי־רַב
videbam Si .mea manus inuenit multum quia & :mea facultas
26 חֵילִי וְכִי־כַבִּיר מָצְאָה יָדִי׃ אִם־אֶרְאֶה
. incedentem honorifice lunam & :resplendebat quando ,lucem
אוֹר כִּי יָהֵל וְיָרֵחַ יָקָר הֹלֵךְ׃
.meū os mea manus est osculata & : meū cor abscōdito in se seduxit Et
27 וַיִּפְתְּ בַּסֵּתֶר לִבִּי וַתִּשַּׁק יָדִי לְפִי׃
. desuper Deo sum mentitus * si :iudicata iniquitas †hoc Etiam
28 גַּם־הוּא עָוֹן פְּלִילִי כִּי־כִחַשְׁתִּי לָאֵל מִמָּעַל׃

multitudine קום
amicus†struthionis. היה רעה
versa est
pepigi cum
†consideraui בין
†est mihi
*omnipotentis
*mea*conueniebat,
videt
dinumerat?
statera חוש
חמם נטה
†recta.
manibus מום
†filij mei כפף יצא
amici רעה
Quoniā adulteriū *est †est *iudicata. זמם הוא
*est qui *cunctas fruges meas
dum litigarent רוב
*qui *fecit עשה
†no actu?*qd volebant pauperibus: דלל
†si
pupillus ab adolescentia mea
†ac si fuisset cum †viduam *ducere feci. נחה
*erat כסה
גזז
cum נוף
†suo נפל
*sua †fuit mihi *à Deo:
*erui. *in auro
נשא יכל שום
†es. *multiplicata est substantia רבב
solem,
osculatum est manu mea
פתה נשק עוה
†est *negaui Deū

aperiebant
vultus mei
נפל ישב
in capite, †edi citu, †quia
*iuniores
*propter dies
pecudum mearum
שות
כוח
Propter penuriam & propter ...

invocabit ?delectabitur omnipotēte super Si ‡ .tribulatio eū sup ‡Nunquid
10 עָלָיו צָרָה: † אִם עַל שַׁדַּי יִתְעַנָּג יִקְרָא
cum † quod :Dei manu in vos Docebo ? tempore omni in Deū quæ sunt in manu
11 אֱלוֹהַּ בְּכָל עֵת: † אוֹרֶה אֶתְכֶם בְּיַד אֵל אֲשֶׁר עִם ‡ est יָרָה [a]
, vidistis vos omnes vos Ecce .abscondam non omnipotente
12 שַׁדַּי לֹא אֲכַחֵד: † הֵן אַתֶּם כֻּלְּכֶם חֲזִיתֶם חָזָה [b]
hominis pars *Hæc ? euanescetis vanitate quid propter & vanescitis? ‡est
13 וְלָמָּה זֶּה הֶבֶל תֶּהְבָּלוּ: † זֶה חֵלֶק אָדָם
.accipiet omnipotente ab *Fortium hæreditas & :Deo cum impij *quam
רָשָׁע עִם אֵל וְנַחֲלַת עָרִיצִים מִשַּׁדַּי יִקָּחוּ: לָקַח [c]
eius germina‡ & :†gladiū ipsum in ,eius filij fuerint multiplicati Si †erunt: ‡liberi
14 אִם יִרְבּוּ בָנָיו לְמוֹ חָרֶב וְצֶאֱצָאָיו רָבָה יָצָא [d]
:sepelientur morte in eius Superstites . pane saturabuntur non
15 לֹא יִשְׂבְּעוּ לָחֶם: † שְׂרִידָיו בַּמָּוֶת יִקָּבֵרוּ
pulverem vt coaceruauerit Si .flebunt non eius viduæ & terram
16 וְאַלְמְנֹתָיו לֹא תִבְכֶּינָה: † אִם יִצְבֹּר כֶּעָפָר
,Præparabit .vestimentum præparauerit lutū sicut & ,argentum
17 כֶּסֶף וְכַחֹמֶר יָכִין מַלְבּוּשׁ: † יָכִין כּוּן [f]
Aedificauit .partietur‡innocens argentū & :se induet iustus & †illo: ‡diuidet.
18 וְצַדִּיק יִלְבָּשׁ וְכֶסֶף נָקִי יַחֲלֹק: † בָּנָה
,dormiet Diues .custos fecit tugurium sicut & :suā domū tinea sicut vmbraculum quod
כָעָשׁ בֵּיתוֹ וּכְסֻכָּה עָשָׂה נֹצֵר: † עָשִׁיר יִשְׁכַּב
19
eū Apprehendent .ipse‡nō & ,aperuit suos oculos :cōgregabitur nō & ‡est.
20 וְלֹא יֵאָסֵף עֵינָיו פָּקַח וְאֵינֶנּוּ: † תַּשִּׂיגֵהוּ נָשַׂג [g]
eum Tollet .turbo eum est furatus nox ‡:terrores aquę sicut †sicut
21 כַמַּיִם בַּלָּהוֹת לַיְלָה גְּנָבַתּוּ סוּפָה: † יִשָּׂאֵהוּ נָשָׂא [h]
proijciet Et .suo loco de eū cōmouebit turbine & :ibit & ,eurus
22 קָדִים וְיֵלַךְ וִישָׂעֲרֵהוּ מִמְּקֹמוֹ: † וְיַשְׁלֵךְ
Plaudet .fugiet fugiēdo eius manu‡de;parcet non &,‡eū super ‡plagas ‡plaga
23 עָלָיו וְלֹא יַחְמֹל מִיָּדוֹ בָּרוֹחַ יִבְרָח: † יִשְׂפֹּק כַּף [i]
.suo loco de eum super sibilabit & :suis palmis ‡eum super† †qui viderit ‡manibus
עָלֵימוֹ כַפֵּימוֹ וְיִשְׁרֹק עָלָיו מִמְּקֹמוֹ:

CAP. XXVIII. כח

.fundent‡,auro locus & :exitus argento est Quoniam ‡in quo
1 כִּי יֵשׁ לַכֶּסֶף מוֹצָא וּמָקוֹם לַזָּהָב יָזֹקּוּ: יָצָא [a] זָקַק [b]
.æs fusus lapis‡ & :tolletur puluere‡ė Ferrum *terra ‡ė lapide fuso
2 בַּרְזֶל מֵעָפָר יֻקָּח וְאֶבֶן יָצוּק נְחוּשָׁה: לָקַח [c]
:inquirens‡ipse ,fini‡ omni & ,tenebræ posuit Finem tenebris, ‡perfectioni,quam
3 קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ וּלְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר ‡inquirit:
incola cum à torrens Erupit .*mortis vmbram & ,caliginis lapidem קָצַץ [d] כָּלָה
4 אֶבֶן אֹפֶל וְצַלְמָוֶת: † פָּרַץ נַחַל מֵעִם גָּר *fecit. Crescere fecit torrētem apud eum qui peregrinatur iuxta illum, & siccato torrente aquæ obliuioni traduntur † & è loco suo
.sunt motæ‡,homine præ sunt eleuatæ : pede à obliuioni traditæ
הַנִּשְׁכָּחִים מִנִּי רָגֶל דַּלּוּ מֵאֱנוֹשׁ נָעוּ:
. ignis vt est versus ea subter &*:panis egrediebatur ea ex ‡ Terra‡
5 אֶרֶץ מִמֶּנָּה יֵצֵא לָחֶם וְתַחְתֶּיהָ נֶהְפַּךְ כְּמוֹ אֵשׁ:
. ei auri pulueres‡ & :eius lapides sapphiri Locus
6 מְקוֹם סַפִּיר אֲבָנֶיהָ וְעַפְרֹת זָהָב לוֹ: דָּלַל [e] נוּעַ [f]
.vulturis‡oculus eam vidit nec :auis eā cognouit non Semitam ‡E ‡ illa, vbi erat torrens, *locus eius effectus † terræ habentes aurum sunt
7 נָתִיב לֹא יְדָעוֹ עַיִט וְלֹא שְׁזָפַתּוּ עֵין אַיָּה:
.leo eam iuxta transiit*non :superbiæ filij‡eā calcauerūt Non ‡ variæ auis.
8 לֹא הִדְרִיכֻהוּ בְנֵי שָׁחַץ לֹא עָדָה עָלָיו שָׁחַל: ‡ bestiæ rapaces:
. montes radice à subuertit‡: suam manum misit silicem In ‡ declinauit ‡ &
9 בַּחַלָּמִישׁ שָׁלַח יָדוֹ הָפַךְ מִשֹּׁרֶשׁ הָרִים: E silicibus
vidit pretiosum omne & :fecit erumpere riuos rupibus In רָאָה [h]
10 בַּצּוּרוֹת יְאֹרִים בִּקֵּעַ וְכָל יְקָר רָאֲתָה Ne stillarent ‡ligauit: ‡exire faciet in ‡ est
.lucem educet‡absconditū & :fasciauit‡flumina fletu A .eius oculus
11 עֵינוֹ: † מִבְּכִי נְהָרוֹת חִבֵּשׁ וְתַעֲלֻמָהּ יֹצִא אוֹר:
?intelligentiæ locus hic‡vbi Et ?inuenietur vnde sapientia Et
12 וְהַחָכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:
.viuentiū terra in inuenietur non &:eius ordinē homo Nesciuit precium
13 לֹא יָדַע אֱנוֹשׁ עֶרְכָּהּ וְלֹא תִמָּצֵא בְּאֶרֶץ הַחַיִּים:
. me apud‡non ,dixit mare & :ipsa‡me in non,dixit Vorago * est: ‡est mecum.
14 תְּהוֹם אָמַר לֹא בִי הִיא וְיָם אָמַר אֵין עִמָּדִי:
ponderabitur non & : ea pro purum aurum dabitur Non
15 לֹא יֻתַּן סְגוֹר תַּחְתֶּיהָ וְלֹא יִשָּׁקֵל נָתַן [i]
:Ophir auro cum æstimabitur Non .eius precium argento
16 כֶּסֶף מְחִירָהּ: † לֹא תְסֻלֶּה בְּכֶתֶם אוֹפִיר
,aurum eam adæquabit Non .sapphiro & ,precioso onyche cum
17 בְּשֹׁהַם יָקָר וְסַפִּיר: † לֹא יַעַרְכֶנָּה זָהָב ‡adamas: ‡erit cū vase aureo.
. obrizi vas*eius permutatio nec :crystallus‡&
וּזְכוֹכִית וּתְמוּרָתָהּ כְּלִי פָז: פָּזַז [k] רוּם [l]
sapientiæ attractio‡& :commemorabitur non vnio‡& ,Coralia † ghabis preciosus lapis ‡precior est sapientia
18 רָאמוֹת וְגָבִישׁ לֹא יִזָּכֵר וּמֶשֶׁךְ חָכְמָה

: Aethiopiæ smaragdus eam adæquabit Non . margaritis præ
19 מִפְּנִינִים: † לֹא יַעַרְכֶנָּה פִּטְדַת כּוּשׁ כָּנָה [m]
vnde sapientia Et . æstimabitur non mundo auro cum
20 בְּכֶתֶם טָהוֹר לֹא תְסֻלֶּה: † וְהַחָכְמָה מֵאַיִן סָלָה [n] ‡est
oculis ab se abscondit Et ?intelligentiæ locus hic‡vbi & ?veniet
21 תָּבוֹא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה: † וְנֶעֶלְמָה מֵעֵינֵי
. est occultata cœli volucri à & :viuentis omnis
כָּל חָי וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם נִסְתָּרָה: חָיָה famam
.eius auditū audiuimus nostris auribus In :dixerūt mors & Perditio
22 אֲבַדּוֹן וָמָוֶת אָמְרוּ בְּאָזְנֵינוּ שָׁמַעְנוּ שִׁמְעָהּ:
. eius locum cognouit ipse & :eius viam intellexit Deus בִּין [p]
23 אֱלֹהִים הֵבִין דַּרְכָּהּ וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ:
cœlo omni sub :aspiciet terræ fines ad ipse Quia
24 כִּי הוּא לִקְצוֹת הָאָרֶץ יַבִּיט תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם נָבַט [q]
appēdat aquas & :pondus vento faciendum Ad .videbit Vt faciat
25 יִרְאֶה: † לַעֲשׂוֹת לָרוּחַ מִשְׁקָל וּמַיִם תִּכֵּן עָשָׂה תָּכַן
coruscationi viā & :statutum pluuię ipsū faciendo In . mensura in Dum faceret ipse
26 בְּמִדָּה: † בַּעֲשֹׂתוֹ לַמָּטָר חֹק וְדֶרֶךְ לַחֲזִיז סָפַר חָקַר
.eam præparauit :eam narrauit‡& ,eam vidit Tunc . tonitruorum & tonitruis. ‡scripsit
27 קֹלוֹת: † אָז רָאָהּ וַיְסַפְּרָהּ הֱכִינָהּ
timor Ecce : homini dixit Et .eam inuestigauit etiam &
28 וְגַם חֲקָרָהּ: † וַיֹּאמֶר לָאָדָם הֵן יִרְאַת
.intelligentia malo à recedere & :sapientia ipsa DOMINI ‡est
אֲדֹנָי הִיא חָכְמָה וְסוּר מֵרָע בִּינָה: רוּעַ [z]

CAP. XXIX. כט

:dixit & ,suam parabolam assumere Iob addidit Et adiecit assumpsit
1 וַיֹּסֶף אִיּוֹב שְׂאֵת מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר: נָשָׂא [y]
Deus‡dies iuxta :antiquitatis † menses iuxta mihi dabit Quis Vtinam essem ‡ quibus
2 מִי יִתְּנֵנִי כְיַרְחֵי קֶדֶם כִּימֵי אֱלוֹהַּ נָתַן
:meū caput super suā lucernā ipsū splēdere faciēdo In‡ .me custodiebat Cum splendesceret
3 יִשְׁמְרֵנִי: † בְּהִלּוֹ נֵרוֹ עֲלֵי רֹאשִׁי [a]
diebus in eram Sicut .obscuritatē‡per ambulabā eius lumē ad הָלַל in tenebris.
4 לְאוֹרוֹ אֵלֶךְ חֹשֶׁךְ: † כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי בִּימֵי [b]
Sadai adhuc In ‡ .meo tabernaculo in , Dei secreto in ;mei opprobrij† הָיָה adolescentiæ meæ In societate
5 חָרְפִּי בְּסוֹד אֱלוֹהַּ עֲלֵי אָהֳלִי: † בְּעוֹד שַׁדַּי
,butyro in meas vias lauando In ‡mei pueri mei circuitus ,me apud Cum omnipotens
6 עִמָּדִי סְבִיבוֹתַי נְעָרָי: † בִּרְחֹץ הֲלִיכַי בְּחֵמָה
super portam me exeundo In† . olei riuuli mecum fusa petra*& Quando lauabam petra fundebant
7 וְצוּר יָצוּק עִמָּדִי פַּלְגֵי שָׁמֶן: † בְּצֵאתִי שַׁעַר עֲלֵי [c]
.meam cathedram faciebam parare platea in :ciuitatem Quando egrediebar
קָרֶת בָּרְחוֹב אָכִין מוֹשָׁבִי: [d] יָצָא כּוּן
,surgebant decrepiti & :se abscondebant & ,pueri me Videbant
8 רָאוּנִי נְעָרִים וְנֶחְבָּאוּ וִישִׁישִׁים קָמוּ קוּם
ponebant manū & :sermonibus in cohibebant‡ Principes .stabant &
9 עָמָדוּ: † שָׂרִים עָצְרוּ בְמִלִּים וְכַף יָשִׂימוּ
eorum lingua & :se abscondebant ducum Vox . suo ori
10 לְפִיהֶם: † קוֹל נְגִידִים נֶחְבָּאוּ וּלְשׁוֹנָם
:me beatificabat &,audiebat auris Cum .adhærebat eorū palato
11 לְחִכָּם דָּבֵקָה: † כִּי אֹזֶן שָׁמְעָה וַתְּאַשְּׁרֵנִי magnificabat me. Quando
liberabā Quoniam .mihi testimonium perhibebat &,videbat oculus &
12 וְעַיִן רָאֲתָה וַתְּעִידֵנִי: † כִּי אֲמַלֵּט רָאָה cui erat
Benedictio .ei adiutor†non * & ,pupillū & ,vociferantē paupere
13 עָנִי מְשַׁוֵּעַ וְיָתוֹם וְלֹא עֹזֵר לוֹ: † בִּרְכַּת pereuntis exultare faciebam
*faciebam canere * viduæ cor & :veniebat me super pereuntis
אֹבֵד עָלַי תָּבֹא וְלֵב אַלְמָנָה אַרְנִן:
cidarim & ,palliū tanquā,me induebat & ,induebam Iustitiam
14 צֶדֶק לָבַשְׁתִּי וַיִּלְבָּשֵׁנִי כִּמְעִיל וְצָנִיף
claudo pedes & :cæco eram Oculi .meum iudicium
15 מִשְׁפָּטִי: † עֵינַיִם הָיִיתִי לַעִוֵּר וְרַגְלַיִם לַפִּסֵּחַ הָיָה [k] eram pauperibus
:noueram non litem‡& :egenis ego Pater ‡ego‡
16 אָנִי: † אָב אָנֹכִי לָאֶבְיוֹנִים וְרִב לֹא יָדַעְתִּי [m]
eius dētibus è & :iniqui molas conterebam Et .eam inuestigabam אָבָה [l]
17 אֶחְקְרֵהוּ: † וָאֲשַׁבְּרָה מְתַלְּעוֹת עַוָּל וּמִשִּׁנָּיו שָׁנַן moriar
:expirabo‡meo nido cum‡,dicebam Et . prædam faciebam proijcere
18 אַשְׁלִיךְ טָרֶף: † וָאֹמַר עִם קִנִּי אֶגְוָע
ad * aperta mea Radix :dies multiplicabo arenam‡sicut & erit iuxta
19 וְכַחוֹל אַרְבֶּה יָמִים: † שָׁרְשִׁי פָתוּחַ אֱלֵי [o] רָבָה
recens mea Gloria . mea messe in morabitur ros & .: aquas mecum innouabitur
20 מָיִם וְטַל יָלִין בִּקְצִירִי: † כְּבוֹדִי חָדָשׁ טָלַל [q]
,obediebāt Mihi .innouabitur mea manu in me arcus & :mecum
21 עִמָּדִי וְקַשְׁתִּי בְּיָדִי תַחֲלִיף: † לִי שָׁמְעוּ יָחַל דָּמַם
meū verbū Post .meū cōsiliū ipsum ad tacebāt & :‡expectabāt &
22 וְיִחֵלּוּ וְיִדְּמוּ לְמוֹ עֲצָתִי: † אַחֲרֵי דְבָרִי
.meus sermo stillabat eos super & :iterabant non נָטַף
לֹא יִשְׁנוּ וְעָלֵימוֹ תִּטֹּף מִלָּתִי:

,desiderauit ‡eius anima & ?eum auertet† quis & ,vno in ipse Et
14 †והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה
. eo cum ‖multa hæc sicut & :meũ* statutum reddet‡ Quia . fecit &
ויעש: †כי ישלים חקי וכהנה רבות עמו: 15
. eo ab timebo & ,intelligam :terrebor eius faciebus† à Idcirco
16 †על־כן מפניו אבהל אתבונן ואפחד ממנו:
Quoniam .me terruit sadai‡ & :meũ cor emolliuit Deus Et
17 †ואל הרך לבי ושדי הבהילני: †כי־
.caliginẽ operuit meis faciebus‖ à & :obscuritatis faciebus à sum excisus nõ
לא נצמתי מפני־חשך ומפני כסה־אפל:

vnus est, †reddit facier eũ retrorsum & voluntas ‡desiderat, & facit. שוב אוה רבב ‡reddit quod *erat mihi: & similia his ‖sunt †facie ‡omnipotens רכך propter tenebras ‖facie mea

CAP. XXIIII. כד

nõ eũ scientes & :tempora sunt occultata non sadai à Cur
1 †מדוע משדי לא־נצפנו עתים וידעו לא־
,rapuerunt gregem ,attingẽt Terminos ?eius dies viderunt
2 חזו ימיו: †גבולת ישיגו עדר גזלו
bouẽ accipiẽt† pignus in :ducent pupillorum Asinum . pauerunt &
3 וירעו: †חמור יתומים ינהגו יחבלו שור
latuerunt pariter :via de egenos facient Diuertere . viduæ
4 אלמנה: †יטו אביונים מדרך יחד חבאו
sunt egressi deserto in onagri† Ecce . terræ humiles
5 עניי־ארץ: †הן פראים במדבר יצאו
.pueris‡ panis ei solitudo :rapinam ad mane surgẽtes ,suũ op' ad
בפעלם משחרי לטרף ערבה לו לחם לנערים:
.facient tardare† impij vineã & :demetent eius pabulum agro In
6 †בשדה בלילו יקצורו וכרם רשע ילקשו:
operimentũ* non & :vestimẽto absque facient‡ pernoctare Nudum
7 †ערום ילינו מבלי לבוש ואין כסות
absque & :madefient† montium inundatione Ab .frigore in
8 בקרה: †מזרם הרים ירטבו ומבלי
:pupillum vbere ab Rapient‡ .petram sunt amplexati protectione‖
9 מחסה חבקו־צור: †יגזלו משד יתום
absq; fecerunt ambulare Nudum .pignus accipiẽt pauperẽ super &
10 ועל־עני יחבלו: †ערום הלכו בלי
suos muros Inter .manipulũ tulerunt famelicis† & :vestimento
11 לבוש ורעבים נשאו עמר: †בין שורתם
. sitiuerunt & ,calcauerunt torcularia :oleum exprimẽt
יצהירו יקבים דרכו ויצמאו:
Deus & :vociferabitur occisorum‡ anima & gement viri vrbe De
12 †מעיר מתים ינאקו ונפש־חללים תשוע ואלוה
,luminis rebelles inter fuerunt Ipsi . insulsum ponet* non
13 לא־ישים תפלה: †המה היו במרדי־אור
. eius semitis in sederunt† nec :eius vias cognouerunt non
לא־הכירו דרכיו ולא ישבו בנתיבתיו:
:egenum & ,pauperem interficiet ,homicida surget luce In
14 †לאור יקום רוצח יקטל־עני ואביון
obseruauit adulteri oculus Et . fur tanquam erit nocte in &
15 ובלילה יהי כגנב: †ועין נאף שמרה
faciei‖ absconsionẽ & :oculus me aspiciet Non :dicendo ,crepusculum
נשף לאמר לא־תשורני עין וסתר פנים
signauerunt die ‡ ,domos tenebris‡ in Fodit . ponet
16 ישים: †חתר בחשך בתים יומם חתמו־
. lucem cognouerunt non ,sibi
למו לא־ידעו אור:
agnouerit cùm .mortis vmbra‡ eis † mane pariter Quia
17 †כי יחדו בקר למו צלמות כי יכיר
,aquarum facies super ipse‡ Leuis .†mortis vmbræ terrores*
18 בלהות צלמות: †קל־הוא על־פני־מים
.vinearum viam respiciet non :terra in eorum pars maledicetur
תקלל חלקתם בארץ לא־יפנה דרך כרמים:
sepulchrum†,niuis aquas rapient* calor etiam Siccitas‡
19 †ציה גם־חם יגזלו מימי־שלג שאול
.vermis ei dulcore capietur ,miseratio ipsius‡ Obliuiscetur .peccauerunt‡
20 חטאו: †ישכחהו רחם מתקו רמה
.iniquitas* lignum vt ,confringetur & :memorabitur non Adhuc
עוד לא־יזכר ותשבר כעץ עולה:
. benefaciet‡ non viduæ & :pareret ne ,sterilem Frangens†
21 †רעה עקרה לא תלד ואלמנה לא ייטיב:
credidit non & ,‡fletit :sua potentia in fortes traxit Et
22 †ומשך אבירים בכחו יקום ולא־יאמין
eius oculi‖ & :‡innitetur & ,fiducia ad† ei Dabit . vitis in*
23 בחיין: †יתן־לו לבטח וישען ועיניהו
,ipse† non & ,paululum se Sustulerunt .* eorum vias super‡
24 על־דרכיהם: †רומו מעט ואיננו
.succidẽtur spicæ caput† sicut & :claudẽtur oẽs sicut ,sunt humiliati‡ &
והמכו ככל יקפצון וכראש שבלת ימלו:

duxerunt in domũ suam: †acceperunt fecerunt pauperes נטה אבה †vt à deserto est sibi ‡ & filiis. segetes suas messuerunt: †tardè vindemiauerunt. ‡ fecerũt pauperem *fuit לון כסה †madefacti sunt pauperes: ‖operimento ‡Rapuerunt impij acceperunt ענה †à נשא fecerunt clamãt ad Dominũ, ‡ eorum qui occiduntur clamat: שׂוה * prohibet eorum opera. קום היה †steterunt נבר אבה in abscondito faciem Foderunt ‡tenebris ‡ quas in †erit ‡vt *quilibet eorum †erunt eis. ‡est, vt quod tam in superficie פנה ‡Sicut aliæ *rapiunt יום ‡eos qui ‡eras ‡eius, dulcedini tiet ex eo ‡ iniquus. †Qui cõtrectat rem ‡benefac ילד ‡aduersum eos, כוח *vitæ suæ ex eis. habitet confidenter ‡ei ne sibi ‡tamen *vt eis Recesserunt ‖fuerunt ‡paupertate cõficientur ‖summitas

‡est vt dico nunc, nihilum ad ponet & :me faciet mẽtiri quis ,vbinã† non si Et
25 †ואם־לא אפו מי יכזיבני וישם לאל
? meum sermonem
מלתי:

מלל

CAP. XXV. כה

,Dominium :dixit & ,Suchites Bildad respondit Et
1 †ויען בלדד השחי ויאמר: †המשל
est Nunquid .suis excelsis in pacem faciens :eo cum ‡timor &
2 ופחד עמו עשה שלום במרומיו: †היש
? eius lux stabit non quem super Et ?eius agminibus numerus
3 מספר לגדודיו ועל־מי לא־יקום אורהו:
quomodo & ?Deo cum homo iustificabitur quomodo Et
4 †ומה־יצדק אנוש עם־אל ומה־
non & ,lunam ad vsque Ecce ?muliere* natus erit mundus
5 יזכה ילוד אשה: †הן עד־ירח ולא
quia Etiam† .eius oculis in sunt mũdæ nõ stellę & :tabernaculũ ponet
6 יאהיל וכוכבים לא־זכו בעיניו: †אף כי־
? vermis hominis filius & ,vermis homo
אנוש רמה ובן־אדם תולעה:

ענה †est militibus *ex illuminabit: †Quanto magis זכך

CAP. XXVI. כו

non cui† :es auxiliatus Cui :dixit & ,Iob respondit Et
1 †ויען איוב ויאמר: †מה־עזרת ללא־
nõ cui† :cõsuluisti Cui ?fortitudo* non‡ brachio Saluasti ?potẽtia ‡
2 כח הושעת זרוע לא־עז: †מה־יעצת ללא
Cui ?fecisti scire multitudinem in essentiam‡ & :sapientia‡
3 חכמה ותושיה לרב הודעת: †את־מי
4 ?te à exiuit cuius anima & :sermones annunciasti
הגדת מלין ונשמת־מי יצאה ממך:
.eorum habitatores‡ & ,aquis sub de formabuntur Mortui†
5 †הרפאים יחוללו מתחת מים ושכניהם:
. perditioni operimentũ* non & :eo coram infernus‡ Nudus
6 †ערום שאול נגדו ואין כסות לאבדון:
super terram suspendens :vacuum super aquilonem Extendens
7 †נטה צפון על־תהו תלה ארץ על־
nubes est scissa non & :suis nubib' in aquas Ligans . nihilum
8 בלימה: †צרר־מים בעביו ולא־נבקע ענן
.suam nubẽ illud super expandit :solij facies Tenens . eis sub
9 תחתם: †מאחז פני־כסה פרשז עליו עננו:
perfectione ad vsq; :aquarum facies super descripsit circino Statutum
10 †חק חג על־פני־מים עד־תכלית
admirabũtur & :cõterentur‡ cœli Columnæ .obscuritate‡ cum lucis
11 אור עם־חשך: †עמודי שמים ירופפו ויתמהו
sua intelligẽtia in & :mare scidit* eius potẽtia In .ei' increpatiõe ab
12 מגערתו: †בכחו רגע הים ובתבונתו
formauit ,pulchritudo cœli‡ eius spiritu In .superbiam† percussit
13 מחץ רהב: †ברוחו שמים שפרה חללה
,eius viarum ‖partes ,hæc Ecce . fugacem serpentẽ eius manus
14 ידו נחש ברח: †הן־אלה קצות דרכו
eius fortitudinũ tonitru & :eo in‡ audiuimus verbũ† pusillũ quàm &
ומה־שמץ דבר נשמע־בו ורעם גבורתו
? intelligetur quo†
מי יתבונן:

†Eine ענה ‡est ‡eum, cui *est †Eine כוח עזז ‡est ‡sapientiam multipliciter ישה ידע נגר מלל †Semina mortua ‡quæ manẽt in eis. ‡est *est כסה vultum Terminum circundedit superficiei חקק חוג כלה ‡tenebris. ‡contremiscent: רוף *diuisum est †fortitudinẽ eius. ‡decorauit cœlos creauit vectem. ‖sunt קצה †est quod ‡de †à בין

CAP. XXVII. כז

:dixit & ,suam parabolam assumere Iob addidit Et
1 †ויסף איוב שאת משלו ויאמר:
affecit amaritudine Sadai‖ & :meũ iudiciũ fecit remouere† De' Viuẽs
2 †חי־אל הסיר משפטי ושדי המר
Dei spiritus & :me in mea mens*, tẽpore omni Quia .meã animam
3 נפשי: †כי־כל־עוד נשמתי בי ורוח אלוה
mea lingua & :iniquitatẽ mea labia loquentur Si . meo naso in
4 באפי: †אם־תדברנה שפתי עולה ולשוני
vos iustificem si† mihi Absit .dolum fuerit molita si
5 אם־יהגה רמיה: †חלילה לי אם־אצדיק אתכם
mea iustitia In .me à meã pfectionẽ remouebo nõ :obiero quousq;
6 עד־אגוע לא־אסיר תמתי ממני: †בצדקתי
meum cor afficiet probris non :eam dimittam non & , tenui
החזקתי ולא ארפה לא־יחרף לבבי
,me in insurgens & :meus inimicus impius vt Erit . meis diebus à
7 מימי: †יהי כרשע איבי ומתקוממי
tollat† si ,corraserit cùm hypocrita spes quæ Nam .iniquus vt
8 כעול: †כי מה־תקות חנף כי יבצע כי ישל
venerit cũ :Deus audiet eius clamorẽ Nũquid ?eius animã Deus
9 אלוה נפשו: †הצעקתו ישמע אל כי־תבוא

נשא Viuit †qui ‖omnipotens qui סור מרר *quo fuerit anima naribus meis. שפה locuta †vt Iustitiam meam תמם hostis meus, יום impij si reconderit, †requiescere fecerit קוה שלה

volumus non tuarū viarū scientiā & ;nobis à recede ,Deo dixerūt Et
14 †וַיֹּאמְרוּ לָאֵל סוּר מִמֶּנּוּ וְדַעַת דְּרָכֶיךָ לֹא חָפָצְנוּ׃
occurrerimus† ꝙ capiem⁹ vtilitatis† quid & :ei seruiam⁹ quòd Saddai Quid
15 †מַה־שַּׁדַּי כִּי־נַעַבְדֶנּוּ וּמַה־נּוֹעִיל כִּי נִפְגַּע־
impiorum consilium :eorū bonum eorū manu in ⁎ non En ⁎eo in
16 בּוֹ׃ †הֵן לֹא בְיָדָם טוּבָם עֲצַת רְשָׁעִים
veniet &,extinguetur impiorum lucerna Quoties .me à fuit longè
17 רָחֲקָה מֶנִּי׃ †כַּמָּה נֵר־רְשָׁעִים יִדְעָךְ וְיָבֹא
palea sicut Erunt. .suo naso in partietur dolores :eorū exitiū eos super
18 עָלֵימוֹ אֵידָם חֲבָלִים יְחַלֵּק בְּאַפּוֹ׃ †יִהְיוּ כְּתֶבֶן
abdet ⁎ Deus .turbo eam est furatus ⁎ gluma sicut & ;ventifacies ad
19 לִפְנֵי־רוּחַ וּכְמֹץ גְּנָבַתּוּ סוּפָה׃ †אֱלוֹהַּ יִצְפֹּן־
eius oculi Videbunt .sciet & ,eum ad ⁎ reddet :eius robur eius filiis
20 לְבָנָיו אוֹנוֹ יְשַׁלֵּם אֵלָיו וְיֵדָע׃ †יִרְאוּ עֵינָו
eius voluntas quæ Nam ⁎ .bibet Saddai ⁎ furore de & ;suum infortunium ⁎
21 כִּידוֹ וּמֵחֲמַת שַׁדַּי יִשְׁתֶּה׃ †כִּי מַה־חֶפְצוֹ
sunt dimidiati ⁎ eius mensium numerus Et ?se post sua domo in
בְּבֵיתוֹ אַחֲרָיו וּמִסְפַּר חֳדָשָׁיו חֻצָּצוּ׃
?iudicabit excelsos ipse & ⁎ ,scientiam docebit Deū Nunquid
22 †הַלְאֵל יְלַמֶּד־דָּעַת וְהוּא רָמִים יִשְׁפּוֹט׃
pacificè & ,quietus ipse tot⁎ ,suæ integritatis fortitudine in morietur Iste
23 †זֶה יָמוּת בְּעֶצֶם תֻּמּוֹ כֻּלּוֹ שַׁלְאֲנַן וְשָׁלֵיו׃
irrigabitur † eius ossa medulla & ;lacte sunt plena eius Mulctralia ⁎
24 †עֲטִינָיו מָלְאוּ חָלָב וּמֹחַ עַצְמוֹתָיו יְשֻׁקֶּה׃
bono in ⁎ comedit non & ;amaro animo in morietur iste Et
25 †וְזֶה יָמוּת בְּנֶפֶשׁ מָרָה וְלֹא־אָכַל בַּטּוֹבָה׃
.eos super operiet vermis & ;iacebunt puluerem ⁎ super Pariter
26 †יַחַד עַל־עָפָר יִשְׁכָּבוּ וְרִמָּה תְּכַסֶּה עֲלֵיהֶם׃
me aduersum molimina † & ,vestras cogitationes noui En
27 †הֵן יָדַעְתִּי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וּמְזִמּוֹת עָלַי
vbi & ?liberalis ⁎ domus † vbi ,dicetis Nam .excogitabitis iniquè
28 תַּחְמֹסוּ׃ †כִּי תֹאמְרוּ אַיֵּה בֵית־נָדִיב וְאַיֵּה
interrogastis non Nunquid ?impiorum habitaculorū tabernaculū
29 אֹהֶל מִשְׁכְּנוֹת רְשָׁעִים׃ †הֲלֹא שְׁאֶלְתֶּם
exitij ⁎ die in Quia ?dissimulabitis ⁎ nō ⁎ eorū signa & ;viā ⁎ transeuntes ⁎
30 עוֹבְרֵי דָרֶךְ וְאֹתֹתָם לֹא תְנַכֵּרוּ׃ †כִּי לְיוֹם אֵיד
nunciabit Quis .inducentur furorū ⁎ die in ;malus prohibebitur
31 יֵחָשֶׂךְ רָע לְיוֹם עֲבָרוֹת יוּבָלוּ׃ †מִי־יַגִּיד
ipse Et .⁎ ei reddet quis ⁎ fecit ipse Et ?† eius viam eius facies super ⁎
32 עַל־פָּנָיו דַּרְכּוֹ וְהוּא־עָשָׂה מִי יְשַׁלֶּם־לוֹ׃ †וְהוּא
cespites ⁎ ei Dulcuerunt .vigilabit aceruo super ⁎ & ,ducetur sepulchra † ad
33 לִקְבָרוֹת יוּבָל וְעַל־גָּדִישׁ יִשְׁקוֹד׃ †מָתְקוּ־לוֹ רִגְבֵי
† non eius facies ad ⁎ & ,⁎ trahet hominem omnem ⁎ se post & ⁎ ,torrentis
נָחַל וְאַחֲרָיו כָּל־אָדָם יִמְשׁוֹךְ וּלְפָנָיו אֵין
.vanum ⁎ me consolabimini quomodo Et .numerus
34 מִסְפָּר׃ †וְאֵיךְ תְּנַחֲמוּנִי הָבֶל
?prauaricatio remansit vestris responsionibus ⁎ &
וּתְשׁוּבֹתֵיכֶם נִשְׁאַר־מָעַל׃

voluntas. est omnipotens, † prodest ⁎ oremus יָעַל eum? ⁎ est יִעַץ בּוֹא contritio diuidet eis Deus in furore coram vento ⁎ quā rapuit ⁎ reseruabit dolorem † ei, רָאָה ⁎ contritionē suam, † omnipotentis ⁎ Quid enim complacentiæ erit ei ⁎ dimidiatus est. ⁎qui יָדַע רוּם perfectionis suæ, ac si esset totus שָׁלֵו חָכַם ⁎ Vbera † irrigabuntur. ⁎ bonum. מוּת מָרַר ⁎ terram רָמַם † cogitationes quas זָמַם cogitatis. Quia dicitis † est ⁎ principis ⁎ de me ⁎ per ⁎ quæ dixerunt vobis de iustitia mea † negabitis. ⁎ contritionis ⁎ ne attingat eum contritio; ⁎ irarum, ad quem ducentur alij, ipse prohibebitur. רוּעַ נָגַד ⁎ coram eo † malā? ⁎ mala, & ⁎ secundum opera eius? † vanum è sepulchris ⁎ in tumulo iugiter manebit. ⁎ valles ⁎ vt ibi sepeliretur ⁎ oēs homines ⁎ ad mortem ⁎ eorum qui mortui sunt ante eum † est ⁎ in ⁎ responsiones vestræ remanēt mendacium?

CAP. XXII. כב

:dixit & ,Temanites Eliphaz respondit Et
1 †וַיַּעַן אֱלִיפַז הַתֵּמָנִי וַיֹּאמַר׃
agens prudenter se super proderit sed ⁎ vir proderit Deo Nunquid
2 †הַלְאֵל יִסְכָּן־גָּבֶר כִּי־יִסְכֹּן עָלֵימוֹ מַשְׂכִּיל׃
quòd ,lucrum ⁎ si ⁎ & ?iustificeris quòd ,Saddai † voluntas Nunquid
3 †הַחֵפֶץ לְשַׁדַּי כִּי תִצְדָּק וְאִם־בֶּצַע כִּי־
veniet :te arguet ⁎ tui timore pre Nunquid ?tuas vias perficias
4 תַתֵּם דְּרָכֶיךָ׃ †הֲמִיִּרְאָתְךָ יֹכִיחֶךָ יָבוֹא
finis ⁎ non & ,multa ⁎ tua malitia Nónne ?iudicium in tecum
5 עִמְּךָ בַּמִּשְׁפָּט׃ †הֲלֹא רָעָתְךָ רַבָּה וְאֵין־קֵץ
,gratis tuos fratres pignus in capies Etenim ⁎ ? tuis iniquitatibus
6 לַעֲוֹנֹתֶיךָ׃ †כִּי־תַחְבֹּל אַחֶיךָ חִנָּם
.facies ⁎ spoliare nudorum vestes &
וּבִגְדֵי עֲרוּמִּים תַּפְשִׁיט׃
.panem prohibebis ⁎ famelico à & ,propinabis lasso aquam Non
7 †לֹא־מַיִם עָיֵף תַּשְׁקֶה וּמֵרָעֵב תִּמְנַע־לָחֶם׃
.ea in sedebit faciebus acceptus ⁎ & ;terra ei † brachij viro Et
8 †וְאִישׁ זְרוֹעַ לוֹ הָאָרֶץ וּנְשׂוּא פָנִים יֵשֶׁב בָּהּ׃
.contundetur ⁎ pupillorum brachia & ,vacuè dimisisti Viduas
9 †אַלְמָנוֹת שִׁלַּחְתָּ רֵיקָם וּזְרֹעוֹת יְתֹמִים יְדֻכָּא׃
.subito pauor ⁎ te terruit & ,laquei tui circuitus ⁎ Propterea
10 †עַל־כֵּן סְבִיבוֹתֶיךָ פַחִים וִיבַהֶלְךָ פַּחַד פִּתְאֹם׃
.te operiet ⁎ aquarum redundantia & ,videbis non ,obscuritas ⁎ Vel
11 †אוֹ־חֹשֶׁךְ לֹא־תִרְאֶה וְשִׁפְעַת־מַיִם תְּכַסֶּךָּ׃

עָנָה sibiipsi intelligens † omnipotentis est, ⁎ nunquid vtilitas est ei, ⁎ disputabit tecum, תָּמַם ⁎ magna est ⁎ est רָבַב קָצַץ ⁎ Pignus enim accepisti à fratribus tuis עוּה ⁎ fecisti. propinare fecisti, † prohibuisti † est ⁎ acceptor personarum פָּנָה vacuas ⁎ contrita sunt à te, ⁎ in circuitibus tuis sunt ⁎ timor † tenebræ venerunt super te, vt non videas, & multitudo ⁎ operuit

quia ,stellarum caput ⁎ vide & :calorum sublimitate in Deus Nónne
12 †הֲלֹא־אֱלוֹהַּ גֹּבַהּ שָׁמָיִם וּרְאֵה רֹאשׁ כּוֹכָבִים כִּי־
per Nunquid ? Deus nouit quid ,dixisti Et .sunt excelsæ
13 רָמּוּ׃ †וְאָמַרְתָּ מַה־יָּדַע אֵל הַבְעַד
:videat non & ⁎ ,ei absconsio ⁎ nubes ⁎ ?iudicabit caliginem
14 עֲרָפֶל יִשְׁפּוֹט׃ †עָבִים סֵתֶר־לוֹ וְלֹא יִרְאֶה
seculi semitam Nunquid ?perambulabit calorum ambitum † &
15 וְחוּג שָׁמַיִם יִתְהַלָּךְ׃ †הַאֹרַח עוֹלָם
?iniquitatis ⁎ viri calcauerunt quam ,obseruabis ⁎
חצי הספר
תִּשְׁמוֹר אֲשֶׁר דָּרְכוּ מְתֵי־אָוֶן׃
⁎ est diffusus Fluuius , tempus † non & , sunt succisi Qui
16 †אֲשֶׁר־קֻמְּטוּ וְלֹא־עֵת נָהָר יוּצַק
quid & ,nobis à recede ,Deo Dicentes ⁎ .eorum fundamento
17 יְסוֹדָם׃ †הָאֹמְרִים לָאֵל סוּר מִמֶּנּוּ וּמַה־
,bono eorum domos impleuit ipse Et ?eis Saddai ⁎ operabitur
18 יִּפְעַל שַׁדַּי לָמוֹ׃ †וְהוּא מִלֵּא בָתֵּיהֶם טוֹב
.me à est factum longè impiorum consilium &
וַעֲצַת רְשָׁעִים רָחֲקָה מֶנִּי׃
.eos subsannabit innocens & :lætabuntur & ,iusti Videbunt
19 †יִרְאוּ צַדִּיקִים וְיִשְׂמָחוּ וְנָקִי יִלְעַג־לָמוֹ׃
eorum ⁎ residuum & ,nostra subsistentia † fuit succisa non Si ⁎
20 †אִם־לֹא נִכְחַד קִימָנוּ וְיִתְרָם
:habeto pacem & ,eo cum quæso Assuesce ?ignis deuorauit
21 אָכְלָה אֵשׁ׃ †הַסְכֶּן־נָא עִמּוֹ וּשְׁלָם
,legem eius ore ex quæso Accipe .bonus tuus prouentus eis in †
22 בָּהֶם תְּבוֹאַתְךָ טוֹבָה׃ †קַח־נָא מִפִּיו תּוֹרָה
ad fueris conuersus Si .tuo corde in eius eloquia pone &
23 וְשִׂים אֲמָרָיו בִּלְבָבֶךָ׃ †אִם־תָּשׁוּב עַד־
.tuis tentoriis ⁎ à iniquitatem elongabis ;ædificaberis ,Saddai †
שַׁדַּי תִּבָּנֶה תַּרְחִיק עַוְלָה מֵאָהֳלֶךָ׃
. Ophir torrentes petra in ⁎ & ,munitionem puluerem super pone ⁎ Et
24 †וְשִׁית־עַל־עָפָר בָּצֶר וּבְצוּר נְחָלִים אוֹפִיר׃
. tibi fortitudinum ⁎ argentū & ,tua munitio omnipotēs Eritque
25 †וְהָיָה שַׁדַּי בְּצָרֶיךָ וְכֶסֶף תּוֹעָפוֹת לָךְ׃
Deum ad eleuabis & ,delectaberis Saddai ⁎ super tunc Quia
26 †כִּי־אָז עַל־שַׁדַּי תִּתְעַנָּג וְתִשָּׂא אֶל־אֱלוֹהַּ
.reddes tua vota & ,te exaudiet & ,eum ad Orabis .tuas facies ⁎
27 פָּנֶיךָ׃ †תַּעְתִּיר אֵלָיו וְיִשְׁמָעֶךָּ וּנְדָרֶיךָ תְשַׁלֵּם׃
splenduit tuas vias super & ,tibi erit firmus & ,sermonē decernes Et
28 †וְתִגְזַר־אֹמֶר וְיָקָם לָךְ וְעַל־דְּרָכֶיךָ נָגַהּ
demissum & :exaltatio ⁎ ,dices & ,† se humiliauerint Cùm .lumen
29 אוֹר׃ †כִּי־הִשְׁפִּילוּ וַתֹּאמֶר גֵּוָה וְשַׁח
liberabitur & ,innocens insulam ⁎ Liberabit .saluabit oculis
30 עֵינַיִם יוֹשִׁעַ׃ †יְמַלֵּט אִי־נָקִי וְנִמְלַט
.tuarum volarum puritate in ⁎
בְּבֹר כַּפֶּיךָ׃

Sublimior est cælo? sublimitatem רוּם ⁎ Nunquid ⁎ sunt [illegible] nos ⁎ per sinuā quæ circumcirca cæli, ambulat? ⁎ obseruasti in corde tuo, † iniqui? קָמַט ⁎ erat ⁎ in ⁎ Qui dicunt ⁎ omnipotens יָעַץ רָאָה לָעַג ⁎ Quando † substantia ⁎ impiorum קוּם ⁎ pars veniet tibi לָקַח יָרָה שׂוּם ⁎ omnipotentem, ⁎ tabernaculo tuo. ⁎ pones super terrā ⁎ et petræ torrentium ⁎ fortitudine יָעַף ⁎ potentem נָשָׂא ⁎ faciem tuam. ⁎ decreuit ⁎ excellens ⁎ & humilem שָׁחַח ⁎ habitator insulæ ⁎ munditia manuū כַּף

CAP. XXIII. כג

exacerbatio hodie Etiam :dixit & ,Iob respondit Et
1 †וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ †גַּם־הַיּוֹם מְרִי
2 .meum gemitum super est aggrauata mea manus ⁎ :meum eloquium
שִׂחִי יָדִי כָּבְדָה עַל־אַנְחָתִי׃
.eius locū ad vsque venirem ;eū inuenirem & ,scirem dabit Quis
3 †מִי־יִתֵּן יָדַעְתִּי וְאֶמְצָאֵהוּ אָבוֹא עַד־תְּכוּנָתוֹ׃
conceptionibus ⁎ replerem meū os & ,iudiciū eius facies ad Disponerem
4 †אֶעֶרְכָה לְפָנָיו מִשְׁפָּט וּפִי אֲמַלֵּא תוֹכָחוֹת׃
diceret quid † intelligerē & :mihi responderet ⁎ eloquia Scirem
5 †אֵדְעָה מִלִּים יַעֲנֵנִי וְאָבִינָה מַה־יֹּאמַר
.Non ⁎ mecum disceptabit potentia multa in Nunquid .mihi
6 לִי׃ †הַבְרָב־כֹּחַ יָרִיב עִמָּדִי לֹא
eo cum arguens ⁎ rectus Ibi .⁎ me in ponet ipse Veruntamen
7 אַךְ־הוּא יָשִׂם בִּי׃ †שָׁם יָשָׁר נוֹכָח עִמּוֹ
ibo ante En † .me iudicante à perpetuum in liberarer &
8 וַאֲפַלְּטָה לָנֶצַח מִשֹּׁפְטִי׃ †הֵן קֶדֶם אֶהֱלֹךְ
ipsum faciendo in Sinistram ⁎ .eum intelligā non & ,retro & ⁎ ipse ⁎ nō &
9 וְאֵינֶנּוּ וְאָחוֹר וְלֹא־אָבִין לוֹ׃ †שְׂמֹאול בַּעֲשֹׂתוֹ
viam nouit Quia .videbo non & ,dextram operiet ⁎ :videbo non &
10 וְלֹא־אָחַז יַעְטֹף יָמִין וְלֹא אֶרְאֶה׃ †כִּי־יָדַע דֶּרֶךְ
apprehēdit eius gresū In .egrediar aurū sicut ,me probauit .me apud ⁎
11 עִמָּדִי בְּחָנַנִי כַּזָּהָב אֵצֵא׃ †בַּאֲשֻׁרוֹ אָחֲזָה
,eius labiorū Preceptum .declinabo non & ,seruaui eius Viam .me⁎ pes
12 רַגְלִי דַּרְכּוֹ שָׁמַרְתִּי וְלֹא־אָט׃ †מִצְוַת שְׂפָתָיו
.eius oris eloquia abscondi meo statuto à :deseram ⁎ non &
וְלֹא אָמִישׁ מֵחֻקִּי צָפַנְתִּי אִמְרֵי־פִיו׃

⁎ fortitudine est מָרָה ⁎ plaga שִׂיחַ ⁎ Vtinam ⁎ coram eo ⁎ argumentis. יָכַח ⁎ quiquid יָדַע מוּל כֹּחַ רוּב ⁎ et si tem co. ⁎ disputat שׂוּם יָכַח ⁎ si ad orientē iero, & si ad occidentē ⁎ si ad aquilonem quando operatur ipse עָשָׂה ⁎ abscondet se in meridie, ⁎ quæ est mecum. ⁎ probauerit me ⁎ Inclinaui. A præcepto ⁎ recessi, ⁎ motē צוּה יָצָא מוּשׁ חָקַק

.mei capitis diadema ‡ remouit &, fecit spoliare me desuper meã Gloriam
9 †כְּבוֹדִי מֵעָלַי הִפְשִׁיט וַיָּסַר עֲטֶרֶת רֹאשִׁי׃
lignum ‡ sicut proficisci † fecit &, iui &, vndique me Destruet ‡
10 † יִתְּצֵנִי סָבִיב וָאֵלַךְ וַיַּסַּע כָּעֵץ
me reputauit &, suum nasum * me super † fecit irasci Et .meam spem
11 תִּקְוָתִי׃ †וַיַּחַר עָלַי אַפּוֹ וַיַּחְשְׁבֵנִי
strauerunt ‡ &, eius exercitus venerunt Simul .ipsius angustiatores sicut sibi
12 לוֹ כְצָרָיו׃ †יַחַד ׀ יָבֹאוּ גְדוּדָיו וַיָּסֹלּוּ
.mei tabernaculi circuitu ‡ sunt castrametati &, suam viam me super
עָלַי דַּרְכָּם וַיַּחֲנוּ סָבִיב לְאָהֳלִי׃
veruntamen, mei noti & :fecit elongare me desuper † meos Fratres
13 †אַחַי מֵעָלַי הִרְחִיק וְיֹדְעַי אַךְ־
mei noti & :mei propinqui * Desierunt .me à sunt alienati
14 זָרוּ מִמֶּנִּי׃ †חָדְלוּ קְרוֹבָי וּמְיֻדָּעַי
alienũ in ‡ meæ ancillæ &, meæ domus Inquilini .mei sunt obliti
15 שְׁכֵחוּנִי׃ †גָּרֵי בֵיתִי וְאַמְהֹתַי לְזָר
meum Seruum .eorum oculis in fui extraneus †; me reputabant
16 תַּחְשְׁבֻנִי נָכְרִי הָיִיתִי בְעֵינֵיהֶם׃ †לְעַבְדִּי
.illum deprecabar meo ore ipso in :respondit non &, vocaui
קָרָאתִי וְלֹא יַעֲנֶה בְּמוֹ־פִי אֶתְחַנֶּן־לוֹ׃
filios ad ‡ deprecabar & : meæ vxori erat alienus meus Halitus
17 †רוּחִי זָרָה לְאִשְׁתִּי וְחַנֹּתִי לִבְנֵי
,† assurgebam .me in despexerunt iniqui Etiam .mei vteri
18 בִטְנִי׃ †גַּם־עֲוִילִים מָאֲסוּ בִי אָקוּמָה
:mei secreti * viri omnes me sunt Abominati .me in ‡ loquebantur &
19 וַיְדַבְּרוּ־בִי׃ †תִּעֲבוּנִי כָּל־מְתֵי סוֹדִי
adhæsit mea carne in &, mea pelle In ‖ .me in ‡ sunt versi, amaui † hi &
20 וְזֶה־אָהַבְתִּי נֶהְפְּכוּ־בִי׃ †בְּעוֹרִי וּבִבְשָׂרִי דָּבְקָה
,mei Miseremini .meorum dentium pelle in ‡ euasi &; meum os
21 עַצְמִי וָאֶתְמַלְּטָה בְעוֹר שִׁנָּי׃ †חָנֻּנִי
.me in tetigit Dei manus quia, mei amici vos mei miseremini
חָנֻּנִי אַתֶּם רֵעָי כִּי יַד־אֱלוֹהַּ נָגְעָה בִּי׃
?saturabimini nõ mea carne de & : De' sicut, me psequimini quid Vt
22 †לָמָּה תִּרְדְּפֻנִי כְמוֹ־אֵל וּמִבְּשָׂרִי לֹא תִשְׂבָּעוּ׃
libro in dabit quis ‡ .mei sermones scriberẽtur & nunc dabit Quis !
23 †מִי־יִתֵּן אֵפוֹ וְיִכָּתְבוּן מִלָּי מִי־יִתֵּן בַּסֵּפֶר
petra in perpetuum in † plumbeo &, ferreo stylo In .imprimerẽtur &
24 וְיֻחָקוּ׃ †בְּעֵט־בַּרְזֶל וְעֹפָרֶת לָעַד בַּצּוּר
nouissimò &, viuum meũ redemptorẽ noui ego Et .sculperentur
25 יֵחָצְבוּן׃ †וַאֲנִי יָדַעְתִּי גֹּאֲלִי חָי וְאַחֲרוֹן
:hanc contriuerint meam pellẽ postquã Et .staturũ puluerem * super
26 עַל־עָפָר יָקוּם׃ †וְאַחַר עוֹרִי נִקְּפוּ־זֹאת
,mihi sum visurus ego Quem .Deum videbo mea carne de &
27 וּמִבְּשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלוֹהַּ׃ †אֲשֶׁר אֲנִי ׀ אֶחֱזֶה־לִּי
.meo sinu in mei renes Defecerũt .alien' nõ &, viderunt mei oculi &
וְעֵינַי רָאוּ וְלֹא־זָר כָּלוּ כִלְיֹתַי בְּחֵקִי׃
est inuenta verbi ‡ radix † & :eum persequimur cur :dicetis ‡ Quia
28 †כִּי תֹאמְרוּ מַה־נִּרְדָּף־לוֹ וְשֹׁרֶשׁ דָּבָר נִמְצָא־
:gladij iniquitates * ira quia, gladij faciebus ! à vobis Timete ?me in
29 בִי׃ †גּוּרוּ לָכֶם ׀ מִפְּנֵי־חֶרֶב כִּי־חֵמָה עֲוֺנוֹת חָרֶב
.iudicium ‡ quòd sciatis vt
לְמַעַן תֵּדְעוּן שַׁדּוּן׃

CAP. XX. כ

Idcirco :dixit &, Nahamatithes Sophar respondit Et
1 †וַיַּעַן צֹפַר הַנַּעֲמָתִי וַיֹּאמַר׃ †לָכֵן
2 ,me in meum sensum propter ‡ &, me faciens respõdere meæ cogitationes
שְׂעִפַּי יְשִׁיבוּנִי וּבַעֲבוּר חוּשִׁי בִי׃
meę intelligẽtię spiritus & ?audiam meę ignominię correctionẽ *
3 †מוּסַר כְּלִמָּתִי אֶשְׁמָע וְרוּחַ מִבִּינָתִי
homine esse positum à ‡, seculo à nosti hoc Nonne !:mihi respõdebit
4 יַעֲנֵנִי׃ †הֲזֹאת יָדַעְתָּ מִנִּי־עַד מִנִּי שִׂים אָדָם
lætitia & :propinquo de † impiorum laus quòd * ?terram super
5 עֲלֵי־אָרֶץ׃ †כִּי רִנְנַת רְשָׁעִים מִקָּרוֹב וְשִׂמְחַת
,eius sublimitas cælum in ascenderit Si .‡ momentũ ad hypocritæ
6 חָנֵף עֲדֵי־רָגַע׃ †אִם־יַעֲלֶה לַשָּׁמַיִם שִׂיאוֹ
finem ‡ in eius stercus Velut .attigerit nubem ad eius caput &
7 וְרֹאשׁוֹ לָעָב יַגִּיעַ׃ †כְּגֶלֲלוֹ לָנֶצַח
non &, volabit somnium Sicut ?ille ‡ Vbi :dicent eũ Vidẽtes .peribit
8 יֹאבֵד רֹאָיו יֹאמְרוּ אַיּוֹ׃ †כַּחֲלוֹם יָעוּף וְלֹא
† Oculus .nocturna visio sicut vagabitur & :eum inueniet
9 יִמְצָאֻהוּ וְיֻדַּד כְּחֶזְיוֹן לָיְלָה׃ †עַיִן
.eius locus eũ intuebitur vltra nec ; addet non &, eum vidit
שְׁזָפַתּוּ וְלֹא תוֹסִיף וְלֹא־עוֹד תְּשׁוּרֶנּוּ מְקוֹמוֹ׃
.suam violentiam reddent ‡ eius manus &, mendici placabunt eius Filij
10 בָּנָיו יְרַצּוּ דַלִּים וְיָדָיו תָּשֵׁבְנָה אוֹנוֹ׃

Opibus meis ‡ coronam סור ‡ Destruxit † recedere à me ‡ ab ... re eradicata, & succisa, נתץ נסע † contra * furorem צור סלל ‡ ac si essem vnus ex hostibus suis. ‡ eleuauerunt ‡ in חנה † à * visitare me ‡ vt גור † vt היה ‡ illam propter † eis * ‡ contra * colloquij מתה † quos diligebam, ‡ contra ! Pelli meæ, & carni meæ ‡ com... חנן חנן רעה ‡ Vtinam ‡ vtinam נתן מלל † vt sint חקק חיה * terram videbunt ראה כלה ‡ vestra intereat ... dicerentis † quæ ‡ rei iniquæ ‡ facie * quæ ... facitis ... quitatibus, quæ ... gnæ sunt, vt gladio vlciscantur ‡ est שאה ידע ענה facient ‡ quia ... sus meus est * Num ‡ quid tibi respondeam, ‡ et eo tempore quo positus est homo * Videlicet ‡ est impij ‡ erit. נשא sterquilinium ‡ sempiternum נגע ‡ est? † qui נוד חזה cogentur placare pauperes, ‡ reddet quæ rapuit רצה דלל

puluerem ‡ super † eo cum & :eius occultis ! sunt repleta eius Ossa
11 †עַצְמוֹתָיו מָלְאוּ עֲלוּמָו וְעִמּוֹ עַל־עָפָר
sub illud celabit *, malum eius ore in dulcuerit Si .iacebit !
12 תִּשְׁכָּב׃ †אִם־תַּמְתִּיק בְּפִיו רָעָה יַכְחִידֶנָּה תַּחַת
,† illud prohibebit ‡ & :illud derelinquet † nõ &, eo super Parcet ‡ .sua lingua
13 לְשׁוֹנוֹ׃ †יַחְמֹל עָלֶיהָ וְלֹא יַעַזְבֶנָּה וְיִמְנָעֶנָּה
.est versus * eius visceribus in ! eius Panis .sui palati medio in
14 בְּתוֹךְ חִכּוֹ׃ †לַחְמוֹ בְּמֵעָיו נֶהְפָּךְ
,deglutiuit Facultatem † .eius interiori ‡ in aspidum Fel
15 מְרוֹרַת פְּתָנִים בְּקִרְבּוֹ׃ †חַיִל בָּלַע
aspidum Caput ‡ .Deus eã expellet eius ventre de :eam euomet &
16 וַיְקִאֶנּוּ מִבִּטְנוֹ יֹרִשֶׁנּוּ אֵל׃ †רֹאשׁ־פְּתָנִים
:riuulos in videbit Non .viperæ lingua eum occidet :suget
17 יִינָק תַּהַרְגֵהוּ לְשׁוֹן אֶפְעֶה׃ †אַל־יֵרֶא בִפְלַגּוֹת
non &, ‡ laborem Restituens † .butyri &, mellis torrẽtes ,flumina
18 נַהֲרֵי נַחֲלֵי דְבַשׁ וְחֶמְאָה׃ †מֵשִׁיב יָגָע וְלֹא
.exultabit non &, eius permutationis facultatẽ velut ! :deglutiet
יִבְלָע כְּחֵיל תְּמוּרָתוֹ וְלֹא יַעֲלֹס׃
.eã ædificabit non &, rapuit domũ :pauperes ‡ dimisit, allisit Quia
19 †כִּי־רִצַּץ עָזַב דַּלִּים בַּיִת גָּזַל וְלֹא יִבְנֵהוּ׃
.‡ euadet nõ eius desiderio in † ;suo ventre in tranquillum nouit non Quia
20 †כִּי ׀ לֹא־יָדַע שָׁלֵו בְּבִטְנוֹ בַּחֲמוּדוֹ לֹא יְמַלֵּט׃
parturiet * non propterea :eum comedendum ad superstes ‡ Non
21 †אֵין־שָׂרִיד לְאָכְלוֹ עַל־כֵּן לֹא־יָחִיל
:ei erit angustia, suam sufficientiam replendo In ! .eius bonum
22 טוּבוֹ׃ †בִּמְלֹאות שִׂפְקוֹ יֵצֶר לוֹ
replendum ad ‡ fuerit † .eum inuadet laborantis ‡ manus omnis
23 כָּל־יַד עָמֵל תְּבֹאֶנּוּ׃ †יְהִי ׀ לְמַלֵּא
eũ super ! pluere faciet & : sui nasi † iram * eũ in mittet, suũ ventrẽ
בִטְנוֹ יְשַׁלַּח־בּוֹ חֲרוֹן אַפּוֹ וְיַמְטֵר עָלֵימוֹ
arcus ‡ eum pertransibit :ferri armatura ab Fugiet .eius carne in
24 בִּלְחוּמוֹ׃ †יִבְרַח מִנֵּשֶׁק בַּרְזֶל תַּחְלְפֵהוּ קֶשֶׁת
ei' felle de fulgur ‡ &, † corpore de exiuit &, † Eduxit .æris *
25 נְחוּשָׁה׃ †שָׁלַף וַיֵּצֵא מִגֵּוָה וּבָרָק מִמְּרֹרָתוֹ
:eius occultis in abscondita tenebræ Omnis * .terrores eũ super .exibit
26 יַהֲלֹךְ עָלָיו אֵמִים׃ †כָּל־חֹשֶׁךְ טָמוּן לִצְפּוּנָיו
.ei' tabernaculo in superstes affligetur .sufflatus non ignis eum perdet
תְּאָכְלֵהוּ אֵשׁ לֹא־נֻפָּח יֵרַע שָׂרִיד בְּאָהֳלוֹ׃
.eum in insurgens †, terra & :eius inquitatem cæli Reuelabunt
27 †יְגַלּוּ שָׁמַיִם עֲוֺנוֹ וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ׃
‡ Hæc .eius nasi ‡ die in fluentes * :eius domus fructus ! Migrabit
28 †יִגֶל יְבוּל בֵּיתוֹ נִגָּרוֹת בְּיוֹם אַפּוֹ׃ †זֶה ׀
.Deo à eius eloquij hæreditas &, Deo à impij hominis pars 29
חֵלֶק־אָדָם רָשָׁע מֵאֱלֹהִים וְנַחֲלַת אִמְרוֹ מֵאֵל׃

CAP. XXI. כא

audiendo Audite :dixit &, Iiob respondit Et
1 †וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ †שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ
,me Ferte .vestræ consolationes † hoc sit & ;meum sermonem 2
מִלָּתִי וּתְהִי־זֹאת תַּנְחוּמֹתֵיכֶם׃ †שָׂאוּנִי 3
homine ad ego Num .subsannes me loqui post ‡ & :loquar ego &
4 וְאָנֹכִי אֲדַבֵּר וְאַחַר דַּבְּרִי תַלְעִיג׃ †הֶאָנֹכִי לְאָדָם
?meus spiritus abbreuiabitur ‡ non cur si & ?meum eloquium *
שִׂיחִי וְאִם־מַדּוּעַ לֹא־תִקְצַר רוּחִי׃
.os super manum ponite &, obstupescite &, me ad Respicite
5 †פְּנוּ־אֵלַי וְהָשַּׁמּוּ וְשִׂימוּ יָד עַל־פֶּה׃
meam carnem apprehendit & : sum attonitus &, sum recordatus si ! Et
6 †וְאִם־זָכַרְתִּי וְנִבְהָלְתִּי וְאָחַז בְּשָׂרִי
etiam ‡, senuerunt, vixerunt impij Cur .tremor
7 פַּלָּצוּת׃ †מַדּוּעַ רְשָׁעִים יִחְיוּ עָתְקוּ גַּם־
:eis cum eorũ facies ad † stabile eorum Semen ?robore ‡ sunt roborati
8 גָּבְרוּ חָיִל׃ †זַרְעָם נָכוֹן לִפְנֵיהֶם עִמָּם
,pauore à pax * eorum Domus .eorum oculis in eorũ germina &
9 וְצֶאֱצָאֵיהֶם לְעֵינֵיהֶם׃ †בָּתֵּיהֶם שָׁלוֹם מִפָּחַד
non &, grauidauit eius Bos .eos super Dei virga † non &
10 וְלֹא שֵׁבֶט אֱלוֹהַּ עֲלֵיהֶם׃ †שׁוֹרוֹ עִבַּר וְלֹא
.sterilescet ‡ non &, eius vacca saluabit ! :extra semen proiecit
יַגְעִל תְּפַלֵּט פָּרָתוֹ וְלֹא תְשַׁכֵּל׃
.subsilient * eorum nati & :suos paruulos pecus ‡ velut Emittent †
11 †יְשַׁלְּחוּ כַצֹּאן עֲוִילֵיהֶם וְיַלְדֵיהֶם יְרַקֵּדוּן׃
vocem ‡ ad lætabuntur & : cithara &, tympano in † Eleuabunt
12 †יִשְׂאוּ כְּתֹף וְכִנּוֹר וְיִשְׂמְחוּ לְקוֹל
sepulchrum momento in * &, suos dies bono in vetustate Terent ‡ .organi
13 עוּגָב׃ †יְבַלּוּ בַטּוֹב יְמֵיהֶם וּבְרֶגַע שְׁאוֹל
.descendent
יֵחָתּוּ׃

‡ peccatis adolescẽtię † peccatum ‡ terram ! requiescet. Quando dulcescebat * abscondebat רוע ‡ Parcebat illi, † relinquebat ‡ prohibebat † ne manifestaretur aliis ! quẽ comedit * vertetur in escam malam. ‡ interioribus † Substantiam quã ‡ Venenum ירש ראה † Restituet ‡ aliorũ, שוב ! in substantia confregit homines, ‡ eos בנה qui prosperatur eos qui egressi sunt de † secundũ desideriũ ! quisquam ‡ erit ei * multiplicabitur שלה חול ! Cum repletus fuerit ad * eius qui laborauit veniet ei. † Quum ‡ ei יצר בוא * Deus † furoris ęgritudines malas חרה ‡ armis ferreis ‡ sagitta * ærei. † iaculator sagittã ‡ eius, ‡ ferrũ instar fulguris exiuit. Ibunt * Omnes tenebrę absconditæ sunt deuorabit inextinguibilis † odio habebit נפח גלה קום ! è loco suo * & erit vt aqua fluens ‡ furoris ‡ est ענה † pro consolationibus erga me vestris. מלל נשא ‡ postquam locutus fuero * tãtũ sermonẽ meũ dirigo ? Et cum videam plagas meas, ‡ angustiis afficietur שוח שמם שום ! quando recordor, terreor, ‡ & חיה ‡ substantia? † fuit coram eis. * fuerunt in pace à timore, יצא † est ! peperit ‡ abortiuit. פרה † Emiserunt ‡ pecudes * saltauerunt. † vocem ‡ sonum נשא תפף ‡ Consument * quietè ad כלו בלה נחת

,meā ceruicem in apprehendit & ,me contriuit & ,eram Quietus
12 שלו הייתי ויפרפרני ואחז בערפי
.scopum in sibi me statuit & ;me dispersit contritum &
ויפצפצני ויקימני לו למטרה
non & ,meos renes scindet :eius magni me super Circuibunt
13 יסבו עלי רביו יפלח כליותי ולא
diruptione me Rumpet .meum fel terram in effundet :parcet
14 יחמל ישפך לארץ מררתי יפרצני פרץ
.potens sicut me super curret :rupturæ facies super
על פני פרץ ירץ עלי כגבור
puluere in deturpaui & :meam cutem super consui Saccum
15 שק תפרתי עלי גלדי ועללתי בעפר
meis palpebris super & ,fletu præ sunt lutificatæ meæ Facies .meū cornu
16 קרני פני חמרמרה מני בכי ועל עפעפי
mea oratio & ;meis volis in rapina non quòd eo .mortis vmbra
17 צלמות על לא חמס בכפי ותפלתי
sit ne & ;meum sanguinem operias ne ,Terra .munda
18 זכה ארץ אל תכסי דמי ואל יהי
cælis in ecce nunc Etiam .meo clamori locus
19 מקום לזעקתי גם עתה הנה בשמים
.excelsis in meus testis & ;meus testis
עדי ושהדי במרומים
.meus oculus stillauit Deum ad :mei socij Interpretes
20 מליצי רעי אל אלוה דלפה עיני
.suo sodali hominis filius & ,Deo cum vir argueret Et
21 ויוכח לגבר עם אלוה ובן אדם לרעהו
,reuertar non ,semita & ;venient numeri anni Quia
22 כי שנות מספר יאתיו וארח לא אשוב
.ambulabo
אהלך

tenuit שלה פור confregit פוץ נתר Circuierunt aduersum iaculatores diuisit סבב רוץ pepercit: effudit Dirupit diruptionem: cucurrit aduersum Inuolui שקק בכה caput Facies mea fœdata est luto propter fletum, in apparuit Et hæc vsu venerunt mihi, fuit iniquitas manibus כפף פלל עוד fuit Et si verum est quod dicitis, est Rhetores amici sunt: רעה vtinam disputare posset vir vt cum amico numerabiles per semitam, vnde אתה

CAP. XVII. יז

.mihi sepulchra ,sunt succisi mei dies :est corrupt mei Spiritus
1 רוחי חבלה ימי נזעכו קברים לי
moraretur eorū irritationibus in & ;mecū illusores non Si
2 אם לא התלים עמדי ובהמרותם תלן
ipse quis .tecum mihi pignora nunc Pone .meus oculus
3 עיני שימה נא ערבני עמך מי הוא
absconditi eorum cor Quia ?se percutiat meam manum ad
4 לידי יתקע כי לבם צפנת
.texaltabis non propterea ;intelligentia ab
משכל על כן לא תרמם
.consumentur eius filiorū oculi & ;amicis indicabit blandiciem Ad
5 לחלק יגיד רעים ועיני בניו תכלינה
antea gehennæ ignis & ;populorū comparare ad me statuit Et
6 והציגני למשל עמים ותפת לפנים
meæ phantasia & ;meus oculus indignatione præ caligauit Et .ero
7 אהיה ותכה מכעש עיני ויצרי
hoc super recti Stupebunt .ipsa vniuersæ vmbra sicut
8 כצל כלם ישמו ישרים על זאת
iustus tenebit Et .suscitabitur hypocritam super innocens &
9 ונקי על חנף יתערר ויאחז צדיק
.fortitudinem addet manibus mundus & ;suam viam
דרכו וטהר ידים יסיף אמץ
non & ;nunc venite & ,reuertimini omnes vos verè Et
10 ואלם כלם תשבו ובאו נא ולא
,transierunt mei Dies .sapientem vos inter inueniam
11 אמצא בכם חכם ימי עברו
.mei cordis possessiones ;sunt euulsæ meæ cogitationes
זמתי נתקו מורשי לבבי
.tenebrarū faciebus à propinquā lucem ;ponent diem in Noctem
12 לילה ליום ישימו אור קרוב מפני חשך
strati tenebris in ;meam domum sepulchrum expectauero Si
13 אם אקוה שאול ביתי בחשך רפדתי
.mea strata
יצועי
meā sororē & ,meā matrē ;tu meus Pater :Iuocaui Foueam
14 לשחת קראתי אבי אתה אמי ואחתי
meā præstolationē & ?mea præstolatio nunc vbi Et .vermem
15 לרמה ואיה אפו תקותי ותקותי
pariter num ;descendent inferni Fulcra ?eam intuebitur quis
16 מי ישורנה בדי שאל תרדנה אם יחד
?requies puluere super
על עפר נחת

parata sunt Nec cum Deo disputare optare, nisi essent; לון שום quæso pignus, fideiussorem da est qui tangens polliceatur? teum. רום Qui blanda annunciauerit sed יעה כלה יצג in parabolam in igne propter dolorem cogitationes sunt. כהה שמם contra impium נקה Sed quæso, בוא cogitationes זמם ירש posuerunt; facie quod est domus mea; lectum meum. & dixi; es vocaui est קוה videbit? In sepulchrum descendat; בד ירד in erit נוח

CAP. XVIII. יח

ponetis Vsquequo :dixit & ,Suchites Bildad respondit Et
1 ויען בלדד השחי ויאמר עד אנה תשימון
:loquemur postea & ,intelligatis sermonibus fines 2
קנצי למלין תבינו ואחר נדבר
?vestris oculis in sumus clausi ;iumentum vt reputamur Cur
3 מדוע נחשבנו כבהמה נטמינו בעיניכם
te propter nunquid ,suo furore in suam animam Rapiens
4 טרף נפשו באפו הלמענך
?suo loco è saxum transferetur & ;terra derelinquetur
תעזב ארץ ויעתק צור ממקמו
scintilla splendebit non & ;extinguetur impiorum lux Etiam
5 גם אור רשעים ידעך ולא יגה שביב
eius lucerna & ;eius tabernaculo in tenebrescit Lux .eius ignis
6 אשו אור חשך באהלו ונרו
;eius potentiæ gressus Arctabuntur .extinguetur eum super
7 עליו ידעך יצרו צעדי אונו
rete in est missum Quia .suum consilium eum proiiciet &
8 ותשליכהו עצתו כי שלח ברשת
.ambulabit retinaculum super & ;eius pedibus in
ברגליו ועל שבכה יתהלך
.sitibundos eum super roborabit ;laqueus calcaneū in Apprehendet
9 יאחז בעקב פח יחזק עליו צמים
.semitam super eius decipula & ;eius funis terra in Absconditus
10 טמון בארץ חבלו ומלכדתו עלי נתיב
.suis pedibus in eum dispergēt & ;terrores eū terrebunt Vndique
11 סביב בעתהו בלהות והפיצהו לרגליו
.eius costæ paratum exitiū & ;eius robur famelicum Erit
12 יהי רעב אנו ואיד נכון לצלעו
primogenitus eius ramos comedet ;eius cutis ramos Comedet
13 יאכל בדי עורו יאכל בדיו בכור
;eius fiducia eius tabernaculo è Euelletur .mortis
14 מות ינתק מאהלו מבטחו
.terrorum regem ad eum faciet incedere &
ותצעדהו למלך בלהות
super spargetur ;ei non propter ,eius tabernaculo in Habitabit
15 תשכון באהלו מבלי לו יזרה על
;siccabuntur eius radices Deorsum .sulphur eius habitaculum
16 נוהו גפרית מתחת שרשיו יבשו
peribit eius Memoria .eius messis excidetur sursum de &
17 וממעל ימל קצירו זכרו אבד
.plateæ faciebus super ei nomen non & ;terra è
מני ארץ ולא שם לו על פני חוץ
.eum amouebunt orbe de & ;tenebras ad luce de eum Expellent
18 יהדפהו מאור אל חשך ומתבל ינדהו
superstes non & ;eius populo in nepos non & ,ei filius Non
19 לא נין לו ולא נכד בעמו ואין שריד
nouissimi obstupuerunt eius diem Super .eius habitationibus in
20 במגוריו על יומו נשמו אחרנים
;iniqui habitacula hæc Veruntamen .horrorem apprehenderunt prisci &
21 וקדמנים אחזו שער אך אלה משכנות עול
.Deum nouit non locus iste &
וזה מקום לא ידע אל

ענה שום קנץ sordidimus טמה Ita quid ea vt vir quiescit(?) נגה obscurabitur צער ישך contra Deus prædones. פוח Absconditus est pedica angustiam huc & illuc פוץ timere Erit malus paratus lateri membra eius consilium habitatrix à deficiente in eo מול tent in platea. propellent הדף הבל נוד obstupescent שמם posteriores apprehendit pauor

CAP. XIX. יט

afficietis dolore Vsquequo :dixit & ,Iiob respondit Et
1 ויען איוב ויאמר עד אנה תוגיון
?sermonibus in me attereretis & ;meam animam 2
נפשי ותדכאונני במלים
erubescetis non ;me affecistis pudore vicibus decem Iam
3 זה עשר פעמים תכלימוני לא תבשו
morabitur mecum ;errauerim verè etiam Et .mihi estis indurati
4 תהכרו לי ואף אמנם שגיתי אתי תלין
arguetis & ;magnificaueritis me super verò Si .meus error
5 משוגתי אם אמנם עלי תגדילו ותוכיחו
Deus quòd nunc Scitote .meum opprobrium me super
6 עלי חרפתי דעו אפו כי אלוה
.fecit circuire me super suum rete & ;me peruertit
עותני ומצודו עלי הקיף
non & ,vociferauero ;exaudiar non & ,iniuriam clamauero En
7 הן אצעק חמס ולא אענה אשוע ואין
super & ;transibo non & ,sepsit meam Semitam .iudicium
8 משפט ארחי גדר ולא אעבור ועל
.ponet tenebras meis semitis
נתיבותי חשך ישים

ענה יגה מלל erubescitis subsannare me. בוש הכר לון eo quod aduersum ... vestram; יבר ... impium pro... quod superuenit mihi, perdidit aduersum יקף ... posuit שום

;germinabit *aquarum odore* Ab† .eius *stirps morietur puluere in**&
9 ובעפר ימות גזעו ׃ †מריח מים יפרח
.plantatio sicut *messem* † faciet &
ועשה קציר כמו־נטע ׃
ille ‡vbi & ,homo *obiit & ;infirmabitur*‖& ,morietur vir Et
10 †וגבר ימות ויחלש ויגוע אדם ואיו ׃
.arescet & ,exiccabitur fluuius & ;mari de aquæ Abierunt
11 †אזלו־מים מני־ים ונהר יחרב ויבש ׃
non *cælos non ad vsque*‡ ,resurget non‡& ,*iacuit*‖ vir Et
12 †ואיש שכב ולא־יקום עד־בלתי שמים לא
det Quis .suo somno à suscitabûtur non & ;expergiscentur
13 יקיצו ולא [y]יערו [z]משנתם ׃ †מי יתן
:*tuum nasum conuerti ad vsque*‖me abscondas ,me abscōdas sepulchro in
בשאול [a]תצפנני תסתירני עד־שוב אפך
fuerit mortuus Si .mei recorderis & ,*statutum*‡ mihi ponas
14 תשית לי [b]חק ותזכרני ׃ †אם־ימות
*venire vsque**;expectabo *mea militia*†diebus cunctis? viuet nunquid ,vir
גבר היחיה כל־ימי צבאי איחל עד־בוא
opus ad†;tibi respondebo ego & ,Vocabis .mei *mutationem*
15 חליפתי ׃ †תקרא ואנכי [c]אענך למעשה
;*numerabis*‡meos gressus nunc Quia ?*concupisces*‖tuarū manuū
16 ידיך תכסף ׃ †כי־עתה צעדי תספור
fasciculo in‡ Signata .*meum peccatum super obseruabis** non
17 לא תשמור על־חטאתי ׃ †חתם בצרור
mons verè Et .*mea prævaricatione super consues & ,mea prævaricatio*
18 פשעי ותטפל על־[d]עוני ׃ †ואולם הר־
.suo loco ē transferetur saxum & ;defluet cadens
נופל [e]יבול וצור יעתק ממקומו ׃
puluerē*eius *sponte nascentia inundabit*†,aquæ cōtuderunt Lapides
19 †אבנים שחקו מים תשטף ספיחיה עפר־
,perpetuū in *ei Prævalebis*‡ .perdidisti hominis expectationē &;terræ
20 ארץ [f]ותקות אנוש האבדת ׃ †תתקפהו לנצח
,eius filij *fient Inclyti*‡ .eum *emittes*‖& ,eius *facies mutans* :ibit &
21 ויהלך משנה פניו ותשלחהו ׃ †יכבדו בניו
eius caro Veruntamen .*eis adueniet**non & ,*vilescent*†& ;‡nesciet &
22 ולא ידע ויצערו ולא־יבין למו ׃ †אך בשרו
.lugebit *se super*‖eius anima & ;dolebit eo *super*‡
עליו יכאב ונפשו עליו תאבל ׃

CAP. XV. טו

sapiens Nunquid :dixit & ,Temanites Eliphaz respondit Et
1 †[a]ויען אליפז התימני ויאמר ׃ †החכם
2 ?suum ventrem Euro implebit & ;*venti*‖ scientiam respondebit
יענה [b]דעת־רוח וימלא קדים בטנו ׃
proficiet‡ non* ,sermonibus & ;proderit non†verbo in *Arguere*‡
3 †[c]הוכח בדבר לא יסכון [d]ומלים לא־יועיל
loquelam imminues‖& ;timorem *dissipabis*‡ tu Etiam ?*eis in*
4 בם ׃ †אף־אתה [e]תפר יראה ותגרע שיחה
lingnam *eliges*‡ & ;tuū os tua iniquitas *docebit**Quia .Dei *facies ad*
5 לפני־אל ׃ †כי־יאלף עונך פיך ותבחר לשון
tua labia & ;ego non & ,tuum os te *perget Reum*‡ .versutorum
6 ערומים ׃ †ירשיעך פיך ולא־אני [f]ושפתיך
?*eris*‖natus Adam *primus*‡ Nunquid .te *in testimonium reddent*†
7 יענו־בך ׃ †הראישון אדם תולד
;*audies*‡ Dei secreto in Nunquid ?es formatus *collium facies ad &*
8 ולפני גבעות [g]חוללת ׃ †הבסוד אלוה תשמע
?sciamus non *&*‖ ,nosti Quid ?sapientia *te ad diminuetur &*
9 ותגרע אליך חכמה ׃ †מה־ידעת ולא נדע
decrepitus etiam ,canus Etiam ?*illud*‡nobiscum non & ,*intelliges**
10 תבין ולא־עמנו הוא ׃ †גם־שב גם־ישיש
te à parum Nonne .‡diebus tuo patre *præ prouectus*‖nos inter
11 בנו כביר מאביך ימים ׃ †המעט ממך
te *capiet*‡Quid ?tecum *latet** verbum & ;Dei consolationes†
12 תנחומות אל ודבר לאט עמך ׃ †מה־[h]יקחך
Deum *ad*‡ respondit Quia ?tui oculi *conniuent* quid & ;tuum cor
13 לבך ומה־ירזמון עיניך ׃ †כי־תשיב אל־אל
homo ‡ Quid .sermones tuo ore ex protulisti & ;tuus spiritus
14 רוחך [i]והוצאת מפיך [k]מלין ׃ †מה־אנוש
Ecce ?*mulieris** natus se iustificet quòd & ;sit mundus quòd
15 כי־יזכה וכי־יצדק ילוד אשה ׃ †הן
.eius oculis in *fuerunt*†mūdi non cæli & ;credet non suis sanctis in
בקדשיו לא יאמין ושמים לא־[l]זכו בעיניו ׃
aquā sicut bibens vir ;*graueolens*‡& ,abominabilis *quia Etiam*
16 †אף כי־נתעב ונאלח איש־שתה כמים
.narrabo & ,vidi ‡ hoc &;me audi ,tibi *Nunciabo** ?iniquitatē
17 עולה ׃ †[m]אחוך שמע־לי וזה־[n]חזיתי ואספרה ׃

18 .suis patribus à *celarunt*‖ non & ;*indicarunt*‡sapientes Quod
†אשר־חכמים יגידו ולא כחדו מאבותם ׃
19 .corū mediū *in**alien* trāsiuit non & ;terra est data solis Eis
†להם לבדם נתנה הארץ ולא־עבר זר בתוכם ׃
20 annorum numerus & ;*se excrucians*†ipse impius‡diebus Cunctis
†כל־ימי רשע הוא [o]מתחולל ומספר שנים
;eius auribus in timorum Sonitus .*timendo sunt absconditi*‡
21 נצפנו לעריץ ׃ †קול־פחדים באזניו
à redire credet Non .*ei superueniet** vastator pace in
22 בשלום שודד יבואנו ׃ †לא־יאמין שוב מני־
panem ad ipse Vagans† .gladium *ad ipse conspectum*‡& ;tenebris
23 חשך [p]וצפו הוא אלי־חרב ׃ †נדד הוא ללחם
.tenebrarum dies sua manu in est paratus quòd nouit ;*vbinam*
איה ידע כי־נכון בידו יום־חשך ׃
paratus rex sicut *ei prævalebit* ;*coarctatio*‖& tribulatio eū Terrebunt
24 †יבעתהו [q]צר ומצוקה תתקפהו כמלך עתיד
Saddai *ad*‡& ;suam manū Deum *ad**extendit Quia .*hastiludium*†ad
25 [r]לכידור ׃ †כי־נטה אל־אל ידו ואל־שדי
vmbonum‡densitate in ;collo in‖ eum *ad*‡ curret * .*se roborabit*
26 יתגבר ׃ †ירוץ אליו בצואר בעבי גבי
lubricum‡fecit & ;suo adipe in *suas facies*‖operuit Quia .eius scutorū
27 מגניו ׃ †כי־כסה פניו בחלבו [s]ויעש פימה
domos ,*excisas*‡ ciuitates inhabitauit Et .*inguine super*
28 עלי־כסל ׃ †וישכן ערים נכחדות בתים
.*aceruos in*‡ sunt paratæ quæ :*sibi habitabunt**non†
לא־ישבו למו אשר התעתדו [t]לגלים ׃
terra in *extendetur*†nec ;eius *facultas*‖ stabit nō & ,ditabitur Non
29 †לא־יעשר ולא־יקום חילו ולא־[v]יטה לארץ
eius tenerū ramum ,tenebris ē recedet Non .eorū *complementum*‡
30 [x]מנלם ׃ †לא־יסור מני־חשך ינקתו
.eius oris spiritu in recedet & ; flamma siccabit
תיבש שלהבת ויסור ברוח [y]פיו ׃
erit mendacium sed ;*errans mendacio in* credet Non
31 †אל־יאמן [a]בשו נתעה כי־שוא תהיה
non eius ramus & ;*complebitur*‖suo die non In .eius *immutatio*‡
32 תמורתו ׃ †בלא־יומו תמלא [b]וכפתו לא
proiiciet & ;eius acerbam vuam vitis sicut *Deiiciet** .viruit
33 רעננה ׃ †יחמס כגפן בסרו וישלך
;*solitarium hypocritæ comitium*†Quia .eius florem olea tanquam
34 כזית [c]נצתו ׃ †כי־[d]עדת חנף גלמוד
parere & ,*laborem*‡ Concipere .*muneris tentoria peredit*‖ ignis &
35 ואש אכלה אהלי־שחד ׃ †הרה עמל וילד
.fraudem parabit eorum venter & ;mendacium
און ובטנם [e]תכין מרמה ׃

CAP. XVI. יו

:*multa*† hæc sicut Audiui :dixit & ,Iiob respondit Et
1 [f]†ויען איוב ויאמר ׃ †שמעתי כאלה [g]רבות
2 ?*spiritus*† verbis finis‖Nunquid .vos omnes *miseriæ*‡consolatores
מנחמי עמל כלכם ׃ †הקץ לדברי־רוח
3 vos sicut ego Etiam ?responderis si te roborabit quid aut
4 או מה־ימריצך כי תענה ׃ †גם אנכי ככם
*me adiungerem ;mea anima pro** vestra anima esset vtinam ,*loquar*†
אדברה לו יש נפשכם תחת נפשי אחבירה
.meum caput *in* vos super mouerem & ;*sermonibus in*‡vos super
עליכם [h]במלים [i]ואניעה עליכם במו ראשי ׃
meorum labiorum *motio*‡& ;meo ore in vos Roborarem
5 †אאמצכם במו־פי [k]וניד [l]שפתי
;meus dolor prohibebitur non ,fuero locutus Si .‖prohiberet
6 יחשך ׃ †אם־אדברה לא־יחשך כאבי
,*me fecit laborare nunc Veruntamē ?abibit me à quid ,desiero†&
7 ואחדלה מה־מני יהלך ׃ †אך־עתה [m]הלאני
testem in ,me fecisti rugare Et .*meum conuentum*‡omnem desolasti
8 [b]השמות כל־עדתי ׃ †ותקמטני [c]לעד
.respondebit *meas facies*‖in mea macies ,me *in*‡ surrexit & ;fuit
היה [d]ויקם בי כחשי בפני יענה ׃
me *super** frenduit ,*mihi est aduersatus*†& ,‡rapuit eius *Nasus*‖
9 †אפו טרף וישטמני חרק עלי
.me *in*‖ suos oculos *acuet*‡ meus hostis ;suis dentibus in
[e]בשניו [f]צרי ילטוש עיניו לי ׃
;meas maxillas pcusserūt opprobrio *in* .*suo ore in*‡me *super* Hiarunt
10 †פערו עלי בפיהם בחרפה [g]הכו לחיי
*super & ;iniquum ad** Deus me *Concludet* .*replebuntur*† me *super*‡simul
11 יחד עלי יתמלאון ׃ †יסגירני אל אל־עויל ועל־
.*me faciet*‖ diuertere impiorum manus
ידי רשעים [h]ירטני ׃

†narrauerunt; ‖absconderunt
*per
‡suis
†dolet vt parturiēs; [o]חול
‡absconditus est fortr.
*veniet
‡speculatur
†Vagatur ipse pro pane vbique;
[p]צפה
‖angustia: roborabitur contra eum
[q]צור [r]כדר
†prælium.
*contra
‡contra Omnipotentem roborauit
*Deus ‡contra
‖vt percutiat ipsum
‡corporis
‖impius faciem suā
†lubricos in illis.
[s]עשה גלל בטה
‖desolatas,
†in quibus alij
*habitabant:
‡vt sint tumuli.
‖substantia
‡crescet
‡perfectio
[x]נלה [y]פה
verbo æquo, & recto qui errat;
[a]שוא כפף
חסר א
‡loco
‖succiderur;
*Perdet Deus
†congregatio impij erit desolata;
[c]נצץ [d]יעד
‖deuorauit tabernacula è muneribus constructa.
‡peruersitatem,
[e]כון
†multoties:
[f]ענה [g]רבב
‡laboriosi estis
‖erit †ventosis?
†loqueretur,
*loco animæ meæ;
cumularem
‡sermones;
[h]מלל נוע
‡narratio
[k]נוד שפה
‖vestrum dolorem.
†si *Deus,
[m]לאה
‡congregationem meam.
[b]שמם [c]עוד קום
*contra
‡facie mea
‖Furor ‡me,
†odio habuit me,
*aduersum
‡acuit ‡contra
[e]שנן צור נכרה
Aperuerunt aduersum ‡os suum,
*aduersum
†congregati sunt.
Tradidit*mendaci, & per ‖fecit è via.
[h]ירט

*si in terra mor… fuerit ramus
‖Propter odorem aquæ
†ramum
‡excidetur; & mor… tuus est
‖dormiuit,
‡secundum …
‡donec nō erit …
Vtinam
‡donec quiescat furor tuus:
[b]חקק
‡præceptum,
†temporis mei
*donec veniat mutatio
‖perdere desiderabis?‡numerasti
*differas punitionem meam.
‡est ligamine … pœna prævaricationis meæ, & addidisti pœnam …
‖diluent germina
*vsque ad
‡Fortior …
mutas faciem …
‡Et si diuites …
‡quicquam;
†si pauperes …
*intelliget eos.
‡in, ‖in …
scientiæ ventosam
‡Num sapiens … disputare? quod
*in quibus
‡erit vtilitas?
[e]פור
‡destruis
‖prohibuisti orationem coram Deo.
*docuit
‡elegisti
‡Impium faciet
†testantur contra
‡ante primum …
tes? & ante colles
‡audisti, & …
‡quod
*quid intelligis …
‡est: maior
‡inter nos.
†distant
*absconditum …
‡extollit
[h]לקח
tionnuant
‡Deo
‡est
*ē muliere?
†non
Quanto magis …
‡contemptibilis
*Narrabo …

CAP. XII. יב

vos ‡ quòd † Verè : dixit & ,Iob respondit Et
1 וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ אָמְנָם כִּי אַתֶּם־עָם
2 cor * mihi Etiam .sapientia morietur ‡ vobiscum & ;populus
3 עָם וְעִמָּכֶם תָּמוּת חָכְמָה׃ גַּם־לִי לֵבָב
?hæc sicut ‖ non quo cum Et .vobis à ego cadens non ‡ ;vobis sicut
כְּמוֹכֶם לֹא־נֹפֵל אָנֹכִי מִכֶּם וְאֶת־מִי־אֵין כְּמוֹ־אֵלֶּה׃
:illi respôdit & ,‡ Deum ad clamanti ; ero † ,suo socio ‡ irrisio *
4 שְׂחֹק לְרֵעֵהוּ אֶהְיֶה קֹרֵא לֶאֱלוֹהַּ וַיַּעֲנֵהוּ
cogitationi est contempta lampas ‡ .perfectus iustus ‡ Irrisio
5 שְׂחוֹק צַדִּיק תָּמִים׃ לַפִּיד בּוּז לְעַשְׁתּוּת
tentoria tranquilla Erunt * .pedis nutationes ad paratus ;pacati †
6 שַׁאֲנָן נָכוֹן לְמוֹעֲדֵי רָגֶל׃ יִשְׁלָיוּ אֹהָלִים
adduxit qui ei : Deum prouocantibus ‡ cõfidentiæ & , prædonum
לְשֹׁדְדִים וּבַטֻּחוֹת לְמַרְגִּיזֵי אֵל לַאֲשֶׁר הֵבִיא
, iumenta quæso interroga verè Et .sua manu in Deum
7 אֱלוֹהַּ בְּיָדוֹ׃ וְאוּלָם שְׁאַל־נָא בְהֵמוֹת
.tibi indicabit & ,cælorum volatile & ;te docebit ‡ &
וְתֹרֶךָּ וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְיַגֶּד־לָךְ׃
pisces tibi narrabunt &:te docebit & ,terræ loquere * Vel
8 אוֹ שִׂיחַ לָאָרֶץ וְתֹרֶךָּ וִיסַפְּרוּ לְךָ דְּגֵי
manus quòd ,his omnibus in nouit non Quis .maris
9 הַיָּם׃ מִי לֹא־יָדַע בְּכָל־אֵלֶּה כִּי יַד־
omnis anima eius ‡ manu in Cuius :hoc fecit DOMINI
10 יְהוָה עָשְׂתָה זֹּאת׃ אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ כָּל־
.viri carnis omnis spiritus & ; viuentis
חָי וְרוּחַ כָּל־בְּשַׂר־אִישׁ׃
?sibi gustabit cibum palatum & ;probabit sermones auris Nónne
11 הֲלֹא־אֹזֶן מִלִּין תִּבְחָן וְחֵךְ אֹכֶל יִטְעַם־לוֹ׃
.intelligentia dierum longitudine ‖ & ,sapientia † decrepitis In
12 בִּישִׁישִׁים חָכְמָה וְאֹרֶךְ יָמִים תְּבוּנָה׃
.intelligentia & ,consiliû † ei :fortitudo & ,sapientia † ipso Cum
13 עִמּוֹ חָכְמָה וּגְבוּרָה לוֹ עֵצָה וּתְבוּנָה׃
non & ,virum super claudet :ædificabitur non & ,diruet Ecce
14 הֵן יַהֲרוֹס וְלֹא יִבָּנֶה יִסְגֹּר עַל־אִישׁ וְלֹא
,eas emittet & ;arescent & ,aquis in detinebit ‖ Ecce .‡aperietur
15 יִפָּתֵחַ׃ הֵן יַעְצֹר בַּמַּיִם וְיִבָשׁוּ וִישַׁלְּחֵם
:persistentia † & fortitudo ‡ illo Cum .terram subuertet &
16 וְיַהַפְכוּ אָרֶץ׃ עִמּוֹ עֹז וְתוּשִׁיָּה
,spoliatum † consiliarios faciens Ire ‡ .faciens errare & ,errans ei *
17 לוֹ שֹׁגֵג וּמַשְׁגֶּה׃ מוֹלִיךְ יוֹעֲצִים שׁוֹלָל
ligauit & ,soluit regum Vinculum .infatuabit ‡ iudices &
18 וְשֹׁפְטִים יְהוֹלֵל׃ מוּסַר מְלָכִים פִּתֵּחַ וַיֶּאְסֹר
,spoliatum sacerdotes ire Faciens † .eorum lumbis ‡ in cingulum
19 אֵזוֹר בְּמָתְנֵיהֶם׃ מוֹלִיךְ כֹּהֲנִים שׁוֹלָל
,veracibus labium Remouens ‖ .subuertet fortes &
20 וְאֵתָנִים יְסַלֵּף׃ מֵסִיר שָׂפָה לְנֶאֱמָנִים
super despectionem Effundens ‡ .tollet senum discretionem † &
21 וְטַעַם זְקֵנִים יִקָּח׃ שׁוֹפֵךְ בּוּז עַל־
Reuelans .debilitauit ‡ fortium fortitudinem & ;principes
22 נְדִיבִים וּמְזִיחַ אֲפִיקִים רִפָּה׃ מְגַלֶּה
.mortis vmbram lucem ad educit & ;tenebra ‖ de profunda
עֲמֻקוֹת מִנִּי־חֹשֶׁךְ וַיֹּצֵא לָאוֹר צַלְמָוֶת׃
,gentibus distendens ‡ : eas perdit & , gentes Multiplicans †
23 מַשְׂגִּיא לַגּוֹיִם וַיְאַבְּדֵם שֹׁטֵחַ לַגּוֹיִם
eos facit errare & ,terræ populi capitum * cor Remouens ‖ .eas ducit &
24 וַיַּנְחֵם׃ מֵסִיר לֵב רָאשֵׁי עַם־הָאָרֶץ וַיַּתְעֵם
:lucem non & ,tenebram ‡ Palpabunt .via absque solitudine in
25 בְּתֹהוּ לֹא־דָרֶךְ׃ יְמַשְׁשׁוּ־חֹשֶׁךְ וְלֹא־אוֹר
.ebrius sicut eos fecit errare &
וַיַּתְעֵם כַּשִּׁכּוֹר׃

† video ‡ estis עֲנָה populares, * moræ tua est * est
† nec inferior vobis sum. ‖ sunt
* Sicut vir qui est ‡ amico † sic sum. Clamat † qui prospe ratur ‡ est † * Vt † opuleti qui etiam * Prosperabûtur ta bernacula
עָשַׁת מַעַד שָׁלָה ‡ erunt
‡ docebunt
יָרָה נָגַר *virgultum
שׂוּחַ דָּגָה secundum omnia hæc ‡ est
probat; & palato esca sapit?
מִלַּל
† in ‡ est בִּין
‡ est † est יָעַץ
‡ ei. ‖ prohibebit aquas,
‡ est † sapientia,
יָשָׁה * eius est ‡ Ambu lare facit † spoliatos
הָלַךְ ‡ insanire facit.
יָסַר
‡ renibus † Ambu lare facit princi pes spoliatos,
‖ Remouet
סוּר
† consiliû ‡ Effûdit
לָקַח ‡ debilitat.
Qui reuelat ‖ tenebris
† Qui multiplicat ‡ expandit locum
‖ Qui remouet * ducum
נָחָה סוּר תָּעָה ‡ tenebras,

CAP. XIII. יג

intellexit & ,mea auris audiuit :meus oculus vidit omnia Ecce
1 הֶן־כֹּל רָאֲתָה עֵינִי שָׁמְעָה אָזְנִי וַתָּבֶן
cadens ‡ non . ego etiam noui , vos scire † Sicut .sibi
2 לָהּ׃ כְּדַעְתְּכֶם יָדַעְתִּי גַם־אָנִי לֹא־נֹפֵל
altercari ‡ & ;loquar Saddai * ad ego Attamen .vobis à ego
3 אָנֹכִי מִכֶּם׃ אוּלָם אֲנִי אֶל־שַׁדַּי אֲדַבֵּר וְהוֹכֵחַ
,mendacij concinnatores ‡ vos verè Et .volam Deum ad †
4 אֶל־אֵל אֶחְפָּץ׃ וְאוּלָם אַתֶּם טֹפְלֵי־שָׁקֶר
;taceretis tacendo dabit Quis † .vos omnes nihili ‡ medici
5 רֹפְאֵי אֱלִל כֻּלְּכֶם׃ מִי־יִתֵּן הַחֲרֵשׁ תַּחֲרִישׁוּן
,meã argumêtationem ‡ quæso Audite :sapientiam ad vobis esset &
6 וּתְהִי לָכֶם לְחָכְמָה׃ שִׁמְעוּ־נָא תוֹכַחְתִּי

בִּין † nostis ‡ inferior
יָדַע sum vobis. * omni potentê ‡ disputare
יָכַח † cũ Deo velle. ‖ Sed adhærẽtis mẽdacio, ‡ vani estis † Vtinã
נָתַן ‡ disputationem

vos * audiuit .ora · loquemini Deo † Nunquid .attendite meorum labiorum litibus ‡ &
7 וְרִבוֹת שְׂפָתַי הַקְשִׁיבוּ׃ הַלְאֵל תְּדַבְּרוּ
eius facies * Nunquid ?dolum loquemini ei ‡ & ?iniquitatem
8 עַוְלָה וְלוֹ תְּדַבְּרוּ רְמִיָּה׃ הֲפָנָיו
quod † bonum Nónne ?litigabitis ‡ Deo an ‡ ?accipieris
9 תִּשָּׂאוּן אִם־לָאֵל תְּרִיבוּן׃ הֲטוֹב כִּי־
.eum in * illudetis,hominem in illudere vt ‡ An ? vos inquireret
יַחְקֹר אֶתְכֶם אִם־כְּהָתֵל בֶּאֱנוֹשׁ תְּהָתֵלּוּ בוֹ׃
.acceperitis facies ‡ abscondito in si , vos arguet Arguendo
10 הוֹכֵחַ יוֹכִיחַ אֶתְכֶם אִם־בַּסֵּתֶר פָּנִים תִּשָּׂאוּן׃
?vos super cadet eius pauor & ;vos terrebit eius celsitudo Nónne
11 הֲלֹא שְׂאֵתוֹ תְּבַעֵת אֶתְכֶם וּפַחְדּוֹ יִפֹּל עֲלֵיכֶם׃
.vestra tergora luti tergoribus ,cineris parabolæ ‡ vestræ Memoriæ
12 זִכְרֹנֵיכֶם מִשְׁלֵי־אֵפֶר לְגַבֵּי־חֹמֶר גַּבֵּיכֶם׃
.quid † me super transeat & ;ego loquar & , me de Tacete
13 הַחֲרִישׁוּ מִמֶּנִּי וַאֲדַבְּרָה־אָנִי וְיַעֲבֹר עָלַי מָה׃
,meis dentibus in meam carnem tollam ‡ quid Propter
14 עַל־מָה אֶשָּׂא בְשָׂרִי בְשִׁנָּי
non ,me occidet Ecce ?mea vola in ponam ‡ meam animam &
15 וְנַפְשִׁי אָשִׂים בְּכַפִּי׃ הֵן יִקְטְלֵנִי לֹא
.arguam eius facies ad * meas vias veruntamen .sperabo
אֲיַחֵל אַךְ־דְּרָכַי אֶל־פָּנָיו אוֹכִיחַ׃
hypocrita ‖ eius facies ad † non quia ;salutem in mihi ‡ ipse Etiam
16 גַּם־הוּא־לִי לִישׁוּעָה כִּי־לֹא לְפָנָיו חָנֵף
,meum sermonem audiendo Audite .intrabit
17 יָבוֹא׃ שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ מִלָּתִי
dispositi nunc Ecce .vestris auribus in meam indicationem ‡ &
18 וְאַחֲוָתִי בְּאָזְנֵיכֶם׃ הִנֵּה־נָא עָרַכְתִּי
litigabit ipse † Quis .ero iustus ‡ ego quòd noui : iudicium
19 מִשְׁפָּט יָדַעְתִּי כִּי־אֲנִי אֶצְדָּק׃ מִי־הוּא יָרִיב
Veruntamen .expirabo & ‡ ,tacuero * nunc quia ?mecum
20 עִמָּדִי כִּי־עַתָּה אַחֲרִישׁ וְאֶגְוָע׃ אַךְ־
.me abscondã non tuis faciebus à tunc ‡ :mecum facias ne duo
שְׁתַּיִם אַל־תַּעַשׂ עִמָּדִי אָז מִפָּנֶיךָ לֹא אֶסָּתֵר׃
.me terreat ne tuus terror & : elonga me desuper tuam Volam
21 כַּפְּךָ מֵעָלַי הַרְחַק וְאֵמָתְךָ אַל־תְּבַעֲתַנִּי׃
.mihi responde & ,loquar vel :respondebo ego & ,voca Et
22 וּקְרָא וְאָנֹכִי אֶעֱנֶה אוֹ־אֲדַבֵּר וַהֲשִׁיבֵנִי׃
,meam Præuaticationem ? peccata & ,iniquitates mihi ‡ Quot
23 כַּמָּה לִי עֲוֹנוֹת וְחַטָּאוֹת פִּשְׁעִי
.me cognoscere fac meum peccatum &
וְחַטָּאתִי הֹדִיעֵנִי׃
?tibi inimicum in me reputabis & ;abscondes tuas facies quid Vt
24 לָמָּה־פָנֶיךָ תַסְתִּיר וְתַחְשְׁבֵנִי לְאוֹיֵב לָךְ׃
siccam stipulam & ,confringes ‡ propulsatum folium Nónne
25 הֶעָלֶה נִדָּף תַּעֲרוֹץ וְאֶת־קַשׁ יָבֵשׁ
me facies possidere ‖ & ,amaritudines me cõtra scribes Nam ?persequeris
26 תִרְדֹּף׃ כִּי־תִכְתֹּב עָלַי מְרֹרוֹת וְתוֹרִישֵׁנִי
,meos pedes cippo in pones Et .mearum pueritiarum iniquitates ‡
27 עֲוֹנוֹת נְעוּרָי׃ וְתָשֵׂם בַּסַּד רַגְלַי
meorum pedum radices * super :meas semitas omnes custodies † &
וְתִשְׁמוֹר כָּל־אָרְחֹתָי עַל־שָׁרְשֵׁי רַגְלַי
vestimentum vt ;veterascet putredo ‡ vt † ipse & . ‖ imprimetur
28 תִּתְחַקֶּה׃ וְהוּא כְּרָקָב יִבְלֶה כְּבֶגֶד
.tinea illud comedit †
אֲכָלוֹ עָשׁ׃

† iudicijs † pro Deum רוּב
† pro eo * faciem רָמָה
‡ nunquid pro ‡ iu dicabitis? † esset
נָשָׂא
‡ quemadmodum illuditis homini ‡ ei.
‡ faciem
excellentia נָשָׂא
‡ instar cineris, cor poribus luteis assi milantur corpora
† quicquid voluerit transire.
‡ tollo שֵׁן
‡ pono in manibus meis? שׂוּם
* in conspectu
‡ erit † in conspe ctum ‡ impius
מָלַל
‡ narrationem חָוָה
‡ iustificabo me. † est qui disceptet רוּב
* Si ‡ motiar. ‡ & facie tua
שָׁנָה עָשָׂה Manum tuam à
† Si שׁוּב * sunt עָוָה
יָדַע
faciem tuam ab scondis, & reputas me pro inimico
‡ conteris קָשַׁשׁ
Scribis enim ‖ depauperare facis me יָרַשׁ
‡ propter iniquita tes pueritiæ meæ. Et ponis in cõpedes שׂוּם
* custodis ‡ compes, * talos † ho mo in compedibus positus ‡ lignum putridum † quod חָקַק

CAP. XIIII. יד

tremore ‡ saturus & ,dierum breuis mulieris † natus Homo
1 אָדָם יְלוּד אִשָּׁה קְצַר יָמִים וּשְׂבַע־רֹגֶז׃
non & ,vmbra velut fugit & ;est succisus & ,est egressus flos Sicut *
2 כְּצִיץ יָצָא וַיִּמָּל וַיִּבְרַח כַּצֵּל וְלֹא
adduces me & :tuos oculos aperuisti hunc super Etiam .stabit
3 יַעֲמוֹד׃ אַף־עַל־זֶה פָּקַחְתָּ עֵינֶךָ וְאֹתִי תָבִיא
Non ‡ ?immundo ex mundum dabit Quis .tecum iudicium in
4 בְמִשְׁפָּט עִמָּךְ׃ מִי־יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא לֹא
eius mensium numerus ,eius dies ‡ definiti Si .* vnus
5 אֶחָד׃ אִם חֲרוּצִים יָמָיו מִסְפַּר־חֳדָשָׁיו
eo desuper ‡ Recede .præteribit nõ & ,fecisti eius statuta ;tecum
6 אִתָּךְ חֻקָּו עָשִׂיתָ וְלֹא יַעֲבֹר׃ שְׁעֵה מֵעָלָיו
.suum diem mercenarius sicut velit * donec , ‡ desinet &
וְיֶחְדָּל עַד־יִרְצֶה כְּשָׂכִיר יוֹמוֹ׃
.innouabitur ‡ adhuc & ,fuerit præcisa si ,spes ligno † est Quia
7 כִּי יֵשׁ לָעֵץ תִּקְוָה אִם־יִכָּרֵת וְעוֹד יַחֲלִיף
.eius radix terra in senuerit Si .desinet non eius reiuuenescêtia &
8 וְיֹנַקְתּוֹ לֹא תֶחְדָּל׃ אִם־יַזְקִין בָּאָרֶץ שָׁרְשׁוֹ

‡ è muliere breues habens dies, ‡ ita.
מוּל * צֵל
‡ Nec
* quidem dabitur. ‡ sunt
† est: terminos ‡ ab
‡ à malo suo; * perficiat
‡ arbori ‡ expul lulabit.
& tener tamus יָנַק

quis ,iudicium ad ſi & : † ecce robuſtus ‡ potentiam ad Si

19 אם־לכח אמיץ הנה ואם־למשפט מי

:me condemnabit meũ os ,me iuſtificauero Si ?me faciet conuenire

20 יועידני: אם־אצדק פי ירשיעני

noſcam non , ego ‡ Perfectus .me faciet *peruerſum & ,ego integer ‖

21 תם אני ויעקשני: תם אני לא־אדע

ideo , ipſum ‡ Vnum .meam vitam reprobabo †:meam animam

22 נפשי אמאס חיי: אחת היא על־כן

, ‡ flagellum Si .conſumens ipſe ,impium & ,perfectũ ;dixi

23 אמרתי תם ורשע הוא מכלה: אם־שוט

.ſubſannabit * innocentium tentationem ad ,† ſubito occidat

ימית פתאם למסת נקים ילעג:

: operiet eius iudicum facies ‡ ,impij manu in eſt data Terra

24 ארץ נתנה ביד־רשע פני־שפטיה יכסה

præ fuerunt leues † mei dies Et ?ipſe * quis ‡ vbi ‖,non ſi

25 אם־לא אפוא מי־הוא: וימי קלו מני־

cum Tranſierunt .bonum viderunt non ,fugerunt:curſore

26 רץ ברחו לא־ראו טובה: חלפו עם־

Si .eſcam ad volabit * aquila ſicut ;Ebeh ‡ nauibus

27 אניות אבה כנשר יטוש עלי־אכל: אם־

.‖cõfortabo & ,meas facies †relinquã :mei eloquij obliuiſcar ,me dicere

אמרי אשכחה שיחי אעזבה פני ואבליגה:

.me mundabis * non quòd noui ; meos dolores omnes Timui

28 יגרתי כל־עצבתי ידעתי כי־לא תנקני:

? laborabo vanè iam quid vt :ero ‖ impius Ego ‡

29 אנכי ארשע למה זה הבל איגע:

puritate in † mundauero & , niuis ‡ aquis in me lauero Si

30 אם־התרחצתי במי־שלג והזכותי בבר

me abominabuntur & ,me demerges foueam in Tunc :meas volas

31 כפי: אז בשחת תטבלני ותעבוני

,ei reſpondebo ‡ ,ego ſicut vir † non Quia .mea veſtimenta

32 שלמותי: כי־לא־איש כמני אעננו

,arguens ‡ nos intereſt Non .iudicium in ſimul ingrediemur *

33 נבוא יחדו במשפט: לא יש־בינינו מוכיח

me deſuper ‖ Remoueat .nos ambos ſuper ſuam manum ponat ‡

34 ישת ידו על־שנינו: יסר מעלי

non & , Loquar .me terreat non eius terror & ,ſuam virgam

35 שבטו ואמתו אל־תבעתני: אדברה ולא

.† me apud ego ‡ ſic non quia :eum timebo

איראנו כי־לא־כן אנכי עמדי:

CAP. X. יוד

me aduerſum relinquam ,meis vitis ‡ in mea anima eſt Pertæſa †

1 נקטה נפשי בחיי אעזבה עלי

.meæ animæ amaritudine in loquar .meum eloquium

שיחי אדברה במר נפשי:

ſuper ‡ me ſcire fac ;me reum peragas Ne : Deum ad Dicam

2 אמר אל־אלוה אל־תרשיעני הודיעני על־

quòd ,opprimas ‖ quòd tibi *bonum Nunquid .mecum litiges † quid

3 מה־תריבני: הטוב לך כי־תעשק כי־

impiorum conſilium ſuper & ; tuarum volarum * laborem reprobes

תמאס יגיע כפיך ועל־עצת רשעים

videre ſecundum num ? ‡ tibi carnis oculi Nunquid ?irradies ‡

4 הופעת: העיני בשר לך אם־כראות

an ? tui dies hominis dies ſicut Nunquid ?videbis hominis

5 אנוש תראה: הכימי אנוש ימיך אם־

,meam iniquitatem quæras Quòd ?viri dies ſicut tui anni

6 שנותיך כימי גבר: כי־תבקש לעוני

:egerim † impiè non quòd te ſcire Super .inquiras meũ peccatum &

7 ולחטאתי תדרוש: על־דעתך כי־לא ארשע

,me elaborauerunt ‡ tuę Manus .eruens * tua manu de ‖ non ‡ &

8 ואין מידך מציל: ידיך עצבוני

,quæſo Memento ?me deglutíes & ,circum † pariter me fecerunt ‡ &

9 ויעשוני יחד סביב ותבלעני: זכר־נא

.me facies redire puluerem in & ;me feceris lutum ſicut quòd

כי־כחמר עשיתני ואל־עפר תשיבני:

?me coagulabis ‡ caſeum ſicut & ,me fundes lac ſicut Nonne

10 הלא כחלב תתיכני וכגבנה תקפיאני:

.me cooperies ‡ neruis & oſſibus in & ,me veſties carne & Pelle

11 עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תשככני:

cuſtodiuit tua viſitatio & ;mecum feciſti miſericordiã & Vitas

12 חיים וחסד עשית עמדי ופקדתך שמרה

hoc quòd noui :tuo corde in abſcõdiſti hæc Et .meum ſpiritũ

13 רוחי: ואלה צפנת בלבבך ידעתי כי־זאת

non mea iniquitate ab & :me obſeruabis & ‖,peccaui Si .‡ tecum

14 עמך: אם־חטאתי ושמרתני ומעוני לא

‡ venero, † eſt כוח dabit mihi tempus יעד ‖ ſi perfectus fuero, * iudicabit ‡ ſum, neſcio tamen תם ידע † ideo ‡ eſt perfecto & impio, cõſumit ‡ eſt ab eo, חיה † impiũ, qui pœnas * ſubſannat. מות ‡ vultum ‖ eſt ſic ‡ eſt qui mẽtiri me cenſet, & * eſt? † leuiores קלל רוץ ראה ‡ rapidiſſimi fluminis * quæ feſtinat dixero, † iram meã, ‖ cor meum. טוש שוח * innocentem iudicabis ‡ Et ſi ‖ ſum: נקה ‡ niualibus † puri זכה manus כפף † eſt Deus ‡ vt poſſem reſpondere * vt intremus ‡ qui increpet, יכח ‡ qui ‖ à סור ‡ impius ſum † vt putas. † Exciſa ‡ vita mea, ברר cõdemnes ‡ propter ידע † iudices me. * eſt ‖ vim inferas, * manuum כפף יעץ ‡ illuſtres: ‡ ſum יפע nunquid עוה Tu ſcis ‡ tamen ‖ eſt qui eruat. ‡ figurauerunt נצל ‡ diſpoſuerunt circuitũ, & diſperdes עשה שוב fudiſti ‡ coagulaſti נתך veſtiſti ‡ cooperuiſti Vitam חיה ‡ eſt. ‖ in cordiam ponas

egero, ‡ ſi iuſt' fuero eleuabo non ,fui iuſtus ‡ & ;mihi veh ,egi impiè Si .me mundes

15 תנקני: אם־רשעתי אללי לי וצדקתי לא־אשא

.meam afflictionem vide † & ,ignominia ‡ Saturus .meum caput

ראשי שבע קלון וראה עניי:

Et ſis mirabilis * ,reuertaris & ;me veneris leo ſicut ,multiplicetur Et

16 ויגאה כשחל תצודני ותשב תתפלא

tua indignatio ‖ ſe multiplicet & ,me corã tuos teſtes Renoues .me in

17 בי: תחדש עדיך נגדי ותרב כעשך

vulua de quid vt Et .† mecum militia & ,mutationes ‡:mecum

18 עמדי חליפות וצבא עמי: ולמה מרחם

Quemadmodum .me videat non oculus & ,expirabo ?me eduxiſti

19 הצאתני אגוע ועין לא־תראני: כאשר

Nónne .deferar ſepulchrum ad vtero ab ;ero fuiſſem non

20 לא־הייתי אהיה מבטן לקבר אובל: הלא־

.paululum ‡ confortabo & ,me à deponat ;ceſſet †?mei dies paruum

מעט ימי יחדל ישית ממני ואבליגה מעט:

,tenebræ ‡ terram ad ;reuertar non & , vadam Antequam

21 בטרם אלך ולא אשוב אל־ארץ חשך

,mortis vmbræ caligo ſicut obſcuritatis Terram .mortis vmbræ &

22 וצלמות: ארץ עפתה כמו־אפל צלמות

.caligo ſicut tenebreſcet & ,ordines * non &

ולא סדרים ותפע כמו־אפל:

CAP. XI. יא

: dixit & ,Nahamatithes Sophar reſpondit Et

1 ויען צפר הנעמתי ויאמר:

vir num & ,reſpondebitur non verborum multitudini Nunquid

2 הרב דברים לא יענה ואם־איש

,facient † tacere homines tua Nugæ * ?iuſtificabitur labiorum ‡

3 שפתים יצדק: בדיך מתים יחרישו

;mea doctrina ‡ Pura † ,dixiſti Et .pudefaciens nõ & ,‖ ſubſannaſti &

4 ותלעג ואין מכלם: ותאמר זך לקחי

,loqui Deum dabit quis ‡ verè Et .tuis oculis in fui * mundus &

5 ובר הייתי בעיניך: ואולם מי־יתן אלוה דבר

,ſapientiæ occulta tibi indicaret Et .tecum ſua labia aperiret &

6 ויפתח שפתיו עמך: ויגד־לך תעלמות חכמה

Deus te facit latere † quòd ſcito & :eſſentia in ‡ duplicia * quia

כי־כפלים לתושיה ודע כי־ישה לך אלוה

?inuenies Deum inueſtigatione Num .tua iniquitate de ‡

7 מעונך: החקר אלוה תמצא

,cælorum ‡ altis † ?inuenies Saddai perfectionem ad vſque Num

8 אם עד־תכלית שדי תמצא: גבהי שמים

?cognoſces quid ‡ inferno præ profundam *?operaberis quid

מה־תפעל עמקה משאול מה־תדע:

.mari præ † latitudo & ;eius menſura terra præ Longa ‖

9 ארכה מארץ מדה ורחבה מני־ים:

quis & ,fecerit congregare & ,fecerit claudere & ,ſucciderit Si

10 אם־יחלף ויסגיר ויקהיל ומי

,iniquitatẽ vidit & ,mendacij *homines nouit ipſe Quia ?eum auertet ‡

11 ישיבנו: כי־הוא ידע מתי־שוא וירא־און

onagri pullus † & ,cordabitur concauus * vir Et .intelliget non &

12 ולא יתבונן: ואיש נבוב ילבב ועיר פרא

expanderis ‖ & ,tuum cor præparaueris tu Si .naſcetur homo

13 אדם יולד: אם־אתה הכינות לבך ופרשת

,eam elonga ,tua manu in ‡ iniquitas Si :tuas volas ‡ eum ad

14 אליו כפיך: אם־און בידך הרחיקהו

.iniquitatem tuis tentoriis in facias habitare ne &

ואל־תשכן באהליך עולה:

non & ,firmatus ‡ eris & ,macula à tuas facies eleuabis tunc Quia

15 כי־אז תשא פניך ממום והיית מצק ולא

tranſierunt ‡ aquæ ſicut ; obliuiſceris laboris tu Quia .timebis

16 תירא: כי־אתה עמל תשכח כמים עברו

,tenebreſces * :tempus ſurget meridie præ ‖ Et .‡ recordaberis

17 תזכר: ומצהרים יקום חלד תעפה

,fodies & ;ſpes eſt quia ,confidiſti † Et .eris mane ſicut

18 כבקר תהיה: ובטחת כי־יש תקוה וחפרת

deprecabuntur & :exterrens ‡ non & ,cubabis Et .iacebis fiducia in *

19 לבטח תשכב: ורבצת ואין מחריד וחלו

.multi tuas facies ‖

פניך רבים:

: eis ab peribit refugium & , deficient impiorum oculi Et

20 ועיני רשעים תכלינה ומנוס אבד מנהם

.animæ exhalatio † eorum ſpes &

ותקותם מפח־נפש:

‡ ſum † videre נשא נקה ענה קלה * & plagas tuas ‖ ira עור רבה ‡ ſucciſiones & multiplicatio † ſunt. moriar, יצא ראה pauci ſunt † ceſſa; dimitte ‡ cor meum וחדל קרי ושית קרי שות ‡ tenebrarum, עוף * ſunt in ea ענה verboſo ‡ linguoſus * Mendacia tua † faciunt, שפה בדד ‖ alios, & nõ fuit qui pudore te afficeret. † Deo: ‡ eſt מהה ברר * ſum ‡ vtinam Deus loqueretur, nunciaret * meruiſti ‡ ſecundũ legem: † oblitus tui eſt נגד ידע נשה ‡ propter iniquitatẽ tuam. עוה כלה Omnipotentem † In ‡ cœlis, * profundiorem ‡ nunquid ידע מדד ‖ Longior eſt † latior ‡ reſpondebit ei? * mendaces, שוב ראה ביב eum qui non intelligit * vacuus intelliget, † vt ‖ extenderis ילד כון ‡ manus ‡ eſt tabernaculis faciem tuam ‡ fortis, נשא יצק ירא ‡ quæ ‡ illius. ‖ clarius pluſquam meridies * illuſtraberis, † confides, * confidenter dormies. ‡ erit qui terreat te, חלה ‖ faciem tuam † dolor נפח

CAP. VII.

‡mercenarij dies sicut & :terram super homini *militia*ǀ Nonne
1 †הֲלֹא־צָבָא לֶאֱנוֹשׁ עֲלֵי־אָרֶץ [a]וְכִימֵי שָׂכִיר
mercenarius sicut & ,vmbram *anhelabit*‡seruus Sicut ?eius dies
2 יָמָיו׃ †כְּעֶבֶד יִשְׁאַף־צֵל וּכְשָׂכִיר
;*vanitatis* † menses mihi accepi hæreditate Sic .*suum opus expectabit**
3 יְקַוֶּה פָעֳלוֹ׃ †כֵּן הָנְחַלְתִּי לִי יַרְחֵי־שָׁוְא
,dixi & ,iacui† Si .mihi *numerauunt ærumnæ*‡ noctes &
4 וְלֵילוֹת עָמָל [b]מִנּוּ־לִי׃ †אִם־שָׁכַבְתִּי וְאָמַרְתִּי
sum saturatus & :vesperam est mensumǀ & , surgam quando
מָתַי אָקוּם וּמִדַּד־עָרֶב וְשָׂבַעְתִּי
,*verme*‡ mea caro est Induta .crepusculũ ad vsque euagationibus
5 נְדֻדִים עֲדֵי־נָשֶׁף׃ †לָבַשׁ בְּשָׂרִי רִמָּה
mei Dies .se dissoluit & ,se scidit mea cutis :pulueris *ramento*† &
6 וְגוּשׁ עָפָר עוֹרִי רָגַע וַיִּמָּאֵס׃ †יָמַי
Memento .*expectationis fine in*‡defecerũt & :ǀradio *præ veloces*‡fuerunt
7 [c]קַלּוּ מִנִּי־אָרֶג [d]וַיִּכְלוּ בְּאֶפֶס תִּקְוָה׃ †זְכֹר
.bonũ *videndũ ad**meus oculus reuertetur non :*meæ vitæ*†vẽtus‡quòd
כִּי־רוּחַ [e]חַיָּי לֹא־תָשׁוּב עֵינִי לִרְאוֹת טוֹב׃
.*ego*ǀnõ & ,me in tui oculi ;me vidẽtis oculus me *intuebitur*‡ Non
8 †לֹא־[f]תְשׁוּרֵנִי עֵין רֹאִי עֵינֶיךָ בִּי וְאֵינֶנִּי׃
.ascendet non,infernum ad descendẽs sic ;*abiit**& nubes *Defecit*†
9 †כָּלָה עָנָן וַיֵּלַךְ כֵּן יוֹרֵד שְׁאוֹל לֹא יַעֲלֶה׃
amplius eũ cognoscet nõ &;suã domũ ad vltrà reuertetur Non
10 †לֹא־יָשׁוּב עוֹד לְבֵיתוֹ וְלֹא־[g]יַכִּירֶנּוּ עוֹד
angustia in loquar ;meũ os prohibebo non ego Etiam .eius locus
11 מְקוֹמוֹ׃ †גַּם־אֲנִי לֹא אֶחֱשָׂךְ־פִּי אֲדַבְּרָה בְּצַר
.meæ animæ amaritudine in confabulabor :mei spiritus
רוּחִי אָשִׂיחָה בְּמַר נַפְשִׁי׃
?custodiam me super *pones quòd*‡,cetus aut ,*ego mare Nunquid
12 †הֲיָם־אָנִי אִם־תַּנִּין כִּי־[h]תָשִׂים עָלַי מִשְׁמָר׃
meo eloquio in *se tollet*‡;meus lectus me cõsolabitur ,dixero Si
13 †כִּי־אָמַרְתִּי תְּנַחֲמֵנִי עַרְשִׂי [i]יִשָּׂא בְשִׂיחִי
.me terrebis visionibus *à* & ,*somniis in* † me conteres Et .meũ cubile
14 מִשְׁכָּבִי׃ †וְחִתַּתַּנִי בַחֲלֹמוֹת [k]וּמֵחֶזְיֹנוֹת תְּבַעֲתַנִּי׃
.meis ossibus *præ*ǀmortem ,mea anima *strangulationẽ*‡elegit Et
15 †וַתִּבְחַר מַחֲנָק נַפְשִׁי מָוֶת מֵעַצְמוֹתָי׃
quia ,me à cessa :sum victurus sæculũ in non ,*sum Abominatus*
16 †מָאַסְתִּי לֹא־לְעֹלָם אֶחְיֶה חֲדַל מִמֶּנִּי כִּי־
quòd & ,eum magnifices quòd ,homo ǀQuid ,mei dies †vanitas
17 הֶבֶל יָמָי׃ †מָה־אֱנוֹשׁ כִּי תְגַדְּלֶנּוּ וְכִי־
?matutinis in eum visites Et ?tuum cor eum *ad* * ponas
18 [l]תָשִׁית אֵלָיו לִבֶּךָ׃ †וַתִּפְקְדֶנּוּ לִבְקָרִים
non :me à *recedes* ‡ non Quousque .eum probabis momenta ad
19 לִרְגָעִים תִּבְחָנֶנּוּ׃ †כַּמָּה לֹא־תִשְׁעֶה מִמֶּנִּי לֹא
quid , Peccaui ?meam saliuam *me absorbere ad vsque*† me *dimittes**
20 [m]תַרְפֵּנִי עַד־בִּלְעִי [n]רֻקִּי׃ †חָטָאתִי מָה
,tibi occursum in me posuisti quid vt ?*hominis*‡custos tibi operabor
אֶפְעַל לָךְ נֹצֵר הָאָדָם לָמָה [o]שַׂמְתַּנִי לְמִפְגָּע לָךְ
,*meam præuaricationem tolles* ǀnon cur Et ?*onus in me super*‡ fui &
21 וָאֶהְיֶה עָלַי [p]לְמַשָּׂא׃ †וּמֶה לֹא־[p]תִשָּׂא פִשְׁעִי
,accumbam puluere in nunc quia ?meã iniquitatẽ facies transire &
וְתַעֲבִיר אֶת־[q]עֲוֺנִי כִּי־עַתָּה לֶעָפָר אֶשְׁכָּב
.*ego*ǀnon & ,*manè* me quæres &
וְשִׁחֲרְתַּנִי וְאֵינֶנִּי׃

ǀest tempus determinatum ‡sunt, [a]יוֹם
‡respicit
*præstolatur mercedem operis sui. †mendaces; ‡laboriosas constituerunt
†dormiero, dicam, [b]מָנָה
ǀcor meum ‡vermibus,
†gleba
‡velociores ǀtextoris, ‡absque spe.
[c]קָלַל [d]כָּלָה
‡sicut †est vita mea; *vt videat
[e]חָיָה [f]שׁוּר
‡aspiciet ǀero. †Sicut deficit *ambulat,
[g]נָכַר
*sum, ‡quia posuisti
‡ardebit
[h]שׂוּם [i]נָשָׂא [k]חָזָה
†per somnia,
‡suspendium ǀpotius quàm esse cum Tædio affectus sum
†sunt ǀest
*super
[l]שׁוּת
‡recedis
*dimittis †donec glutiam
[m]רָפָה [n]רָקַק
‡hominum? ‡mihi oneri? ǀparcis præuaricationi meæ,
[o]שׂוּם [p]נָשָׂא [q]עָוָה
ǀsum.

CAP. VIII. ח

loqueris Vsquequo :dixit & Suchites Bildad respondit Et
1 †[a]וַיַּעַן בִּלְדַּד הַשּׁוּחִי וַיֹּאמַר׃ †עַד־אָן תְּמַלֶּל־
Deus Nunquid ?tui oris *dicta validus*‡ spiritus & ,hæc
2 אֵלֶּה וְרוּחַ כַּבִּיר אִמְרֵי־פִיךָ׃ †הַאֵל
3 tui filij Si ?iustitiam peruertet *Saddai an*†& ,iudicium peruertet
4 יְעַוֵּת מִשְׁפָּט וְאִם־שַׁדַּי יְעַוֵּת־צֶדֶק׃ †אִם־בָּנֶיךָ
tu Si .eorũ *præuaricationis manu in eos emisit*ǀ& ,ei peccauerint
5 חָטְאוּ־לוֹ וַיְשַׁלְּחֵם בְּיַד־פִּשְׁעָם׃ †אִם־אַתָּה
:fueris deprecatus *Saddai ad* † & ,Deum *ad surrexeris*‡manè
תְּשַׁחֵר אֶל־אֵל וְאֶל־שַׁדַּי תִּתְחַנָּן׃
,Ite super suscitabit nunc quia ,*tu*‡ rectus & ,mundus Si
6 †אִם־זַךְ וְיָשָׁר אָתָּה כִּי־עַתָּה יָעִיר עָלֶיךָ
tuum principiũ erit Et .tuæ iustitiæ habitaculũ reddet pacificũ &
7 וְשִׁלַּם נְוַת צִדְקֶךָ׃ †וְהָיָה רֵאשִׁיתְךָ
*nunc**interroga Quia .valde crescet tuũ nouissimum & ,paruum
8 מִצְעָר וְאַחֲרִיתְךָ יִשְׂגֶּה מְאֹד׃ †כִּי־שְׁאַל־נָא
,eorum patrũ inuestigationẽ ad te præpara & ;pristinã generationẽ
לְדֹר רִישׁוֹן וְכוֹנֵן לְחֵקֶר אֲבוֹתָם׃

[a]עָנָה
‡fortis erunt sermones
†num omnipotẽs
ǀexpulit eos è mundo propter præuaricationem ‡quæsieris †Omnipotentem,
‡fueris ǀbonum,
*quæso

super nostri dies vmbraǀ quia ;nescimus & , *nos*‡ heri Quia
9 †כִּי־תְמוֹל אֲנַחְנוּ וְלֹא [b]נֵדָע כִּי [c]צֵל יָמֵינוּ עֲלֵי־
suo corde è & ,tibi dicent ,te docebunt ipsi Nonne .terram
10 אָרֶץ׃ †הֲלֹא־הֵם [d]יוֹרוּךָ יֹאמְרוּ לָךְ וּמִלִּבָּם
?luto absque iuncus crescet Nunquid ?eloquia proferent
11 יוֹצִאוּ [e]מִלִּים׃ †הֲיִגְאֶה־גֹּמֶא בְּלֹא בִצָּה
non ,suo virore in†eo Adhuc ?aqua absque *pratum*‡ crescet
12 יִשְׂגֶּה־אָחוּ בְלִי־מָיִם׃ †עֹדֶנּוּ בְאִבּוֹ לֹא
omniũ semitæ Sic .arescet *herbæ omnis facies ad*‡ & ;succidetur
13 יִקָּטֵף וְלִפְנֵי כָל־חָצִיר יִיבָשׁ׃ †כֵּן אָרְחוֹת כָּל־
.peribit *hypocritæ* † spes & ;Dei obliuiscentium
שֹׁכְחֵי אֵל וְתִקְוַת חָנֵף תֹּאבֵד׃
.eius fiducia araneæ domus & ;*eius spes abominabitur Quem**
14 †אֲשֶׁר־יָקוֹט כִּסְלוֹ וּבֵית עַכָּבִישׁ מִבְטַחוֹ׃
non & ,eam *in roborabit*ǀ :stabit non & ,*sua domo super*‡Innitetur
15 †יִשָּׁעֵן עַל־בֵּיתוֹ וְלֹא יַעֲמֹד יַחֲזִיק בּוֹ וְלֹא
suo horto *super &* ;*Solis facies ad ipse* Tener‡ .permanebit
16 יָקוּם׃ †רָטֹב הוּא לִפְנֵי־שָׁמֶשׁ וְעַל־גַּנָּתוֹ
eius radices fontem *Super** .egredietur tener eius ramus
17 יֹנַקְתּוֹ תֵצֵא׃ †עַל־[f]גַּל שָׁרָשָׁיו
;suo loco è eum *deglutierit*†Si .*aspiciet lapidum*ǀdomũ ;*intricabuntur*‡
18 יְסֻבָּכוּ בֵּית אֲבָנִים יֶחֱזֶה׃ †אִם־יְבַלְּעֶנּוּ מִמְּקֹמוֹ
;eius viæ gaudium*illud Ecce .te vidi Non :*eo in*‡ negabit &
19 וְכִחֶשׁ בּוֹ לֹא [g]רְאִיתִיךָ׃ †הֶן־הוּא מְשׂוֹשׂ דַּרְכּוֹ
reprobabit non Deus Ecce .germinabunt *alio puluere*‡ de &
20 וּמֵעָפָר אַחֵר יִצְמָחוּ׃ †הֶן־אֵל לֹא יִמְאַס־
impleat Donec .malignorũ manum *in* apprehendet nec ;perfectũ
21 תָּם וְלֹא יַחֲזִיק בְּיַד־[h]מְרֵעִים׃ †עַד־יְמַלֵּה
te habentes Odio .iubilatione tua labia & ,tuum os risu
22 שְׂחוֹק פִּיךָ וּשְׂפָתֶיךָ תְרוּעָה׃ †שֹׂנְאֶיךָ
.*ipsum*ǀ non impiorum *tentorium*‡& ;pudore induentur
יִלְבְּשׁוּ־בֹשֶׁת וְאֹהֶל רְשָׁעִים אֵינֶנּוּ׃

‡fuimus ǀvelut [b]יָדַע [c]צָלַל
[d]יָרָה
[e]מָלַל
‡gramen †existente
‡ante omnẽ herbã
†impij
ʰCuius succidetur
‡fiat domui, ǀFulciet
ǀViridis est ante Solem; & in
Iuxta
[f]גָּלַל
‡complicabuntur; iuxta ǀlapideam cõplicabitur.
†eradicauerit ‡eum, dicens: *est
[g]רָאָה
ǀterra alia
[h]רוּעַ
‡tabernaculum erit.

CAP. IX. ט

;‡ita quòd noui Verè :dixit & ,Iiob respondit Et
1 †[a]וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ †אָמְנָם יָדַעְתִּי כִּי־כֵן
voluerit Si ?Deo cum homo se iustificabit *quid*ǀ & 2
3 וּמַה־יִּצְדַּק אֱנוֹשׁ עִם־אֵל׃ †אִם־יַחְפֹּץ
.mille ex vnum ei respondebit non ;eo cum contendere
לָרִיב עִמּוֹ לֹא־יַעֲנֶנּוּ אַחַת מִנִּי־אָלֶף׃
,*eum ad*‡ indurauit quis :robore fortis & ,*corde Sapiens
4 †חֲכַם לֵבָב וְאַמִּיץ [b]כֹּחַ מִי־הִקְשָׁה אֵלָיו
qui ;ǀcognouerunt non & ,montes *Transferens* ?habuit pacem &
5 וַיִּשְׁלָם׃ †הַמַּעְתִּיק הָרִים וְלֹא יָדָעוּ אֲשֶׁר
;suo loco è terram *Tremefaciens*ǀ .suo *naso*‡in eos subuertit
6 הֲפָכָם בְּאַפּוֹ׃ †הַמַּרְגִּיז אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ
;orietur non & ,† Soli *Dicens*‡ .contremiscẽt eius columnæ &
7 וְעַמּוּדֶיהָ יִתְפַלָּצוּן׃ †הָאֹמֵר לַחֶרֶס וְלֹא יִזְרָח
*calcans*ǀ& ,solus cælos *Extendens*‡ .signabit * stellas *supra* † &
8 וּבְעַד כּוֹכָבִים יַחְתֹּם׃ †נֹטֶה שָׁמַיִם לְבַדּוֹ וְדוֹרֵךְ
,*Chima &* ,*Chesil* ,*Has Faciens*‡ .maris excelsa super
9 עַל־[c]בָּמֳתֵי יָם׃ †עֹשֶׂה [d]עָשׁ כְּסִיל וְכִימָה
mirabilia & ;*inuestigatio non donec*ǀ ,magna Faciens .*austri penetralia &*
10 וְחַדְרֵי תֵמָן׃ †עֹשֶׂה גְדֹלוֹת עַד־אֵין חֵקֶר וְנִפְלָאוֹת
;videbo non & ,me super transibit Ecce .*numerus non donec*‡
11 עַד־אֵין מִסְפָּר׃ †הֵן יַעֲבֹר עָלַי וְלֹא אֶרְאֶה
.eum intelligam non & ,*præteribit*†&
וְיַחֲלֹף וְלֹא־אָבִין לוֹ׃
:eum ad dicet quis ?eum faciet restituere quis ,*rapiet En*‡
12 †הֵן יַחְתֹּף מִי [e]יְשִׁיבֶנּוּ מִי־יֹאמַר אֵלָיו
eo sub ;*suum nasum auertet*† non Deus ?facis Quid
13 מַה־תַּעֲשֶׂה׃ †אֱלוֹהַּ לֹא־יָשִׁיב אַפּוֹ תַּחְתָּו
;ei respõdebo *ego quia* Etiam .*superbiæ adiutores*ǀse incuruauerũt
14 שָׁחֲחוּ עֹזְרֵי רָהַב׃ †אַף כִּי־אָנֹכִי אֶעֱנֶנּוּ
,fuero iustus si Qui ?eo cum mea verba eligam
15 אֶבְחֲרָה דְבָרַי עִמּוֹ׃ †אֲשֶׁר אִם־צָדַקְתִּי
.*deprecabor me iudicare facientem ad*‡ ;respondebo non
לֹא אֶעֱנֶה לִמְשֹׁפְטִי אֶתְחַנָּן׃
quòd credam non ;mihi responderit & ,inuocauero Si
16 †אִם־קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי לֹא־אַאֲמִין כִּי־
;me conteret turbine *in* Qui .meam vocem auscultauerit
17 יַאֲזִין קוֹלִי׃ †אֲשֶׁר־בִּשְׂעָרָה יְשׁוּפֵנִי
reducere me dabit† Non .gratis mea vulnera multiplicabit &
18 [f]וְהִרְבָּה פְצָעַי חִנָּם׃ †לֹא־[g]יִתְּנֵנִי הָשֵׁב
.amaritudinibus me saturabit sed ;*meum spiritum*
רוּחִי כִּי יַשְׂבִּעַנִי מַמְּרֹרִים׃

ǀest,
[a]עָנָה
ǀquomodo
ǀest, ‡cor suum ei,
[b]כּוֹחַ
Qui transfert ǀhomines;
‡furore ǀqui commouet
ǀQui dicit ‡et non oriatur,
†adhuc *ne luceant ‡Qui extendit ǀambulat
‡Qui facit Arcturum, Oriona, & hyadas, & plagas australes. Qui facit
[c]כָּמָה [d]עוּשׁ
ǀabsque inuestigatione; ‡absque numero. †transibit
ǀSi rapuerit
[e]שׁוּב
†reuocabit furorẽ;
ǀfreti superbia. Quanto magis
‡eum qui me iudicare facit, orabo.
‡sinet me vt requiescat spiritus meus;
[f]רָבָה [g]נָתַן

ponet suis angelis in & ;credet non suis seruis in Ecce

18 הֵן בַּעֲבָדָיו לֹא יַאֲמִין וּבְמַלְאָכָיו יָשִׂים

†quorum ,luti ‡ domos habitantes Etiam .gloriationem*

19 תָּהֳלָה ׃ אַף שֹׁכְנֵי בָתֵּי־חֹמֶר אֲשֶׁר

.tineæ facies ad ,eos contererent;eorum fundamentum puluere in

בֶּעָפָר יְסוֹדָם יְדַכְּאוּם לִפְנֵי־עָשׁ ׃

,ponentem non propter :contererentur vesperam ad ‡ manè A

20 מִבֹּקֶר לָעֶרֶב יֻכַּתּוּ מִבְּלִי מֵשִׂים

‡eorum dignitas est profecta* Nonne .peribunt sæculum in

21 לָנֶצַח יֹאבֵדוּ ׃ הֲלֹא־נִסַּע יִתְרָם

.sapientia in non & ,morientur ‡eis in

בָּם יָמוּתוּ וְלֹא בְחָכְמָה ׃

‡nec *lumen. Quanto magis ‡luteas, ‡est
הֵל
‡Donec fuerit ac-
†turus.
שֵׁשׁ
‡vsque ‡quia non est qui ponat in cor
יֶתֶר
*translata ‡quæ erat

CAP. V. ה

sanctis de quem† ad & :tibi respondens‡ est si ,nunc Clama

1 קְרָא־נָא הֲיֵשׁ עוֹנֶךָּ וְאֶל־מִי מִקְּדֹשִׁים

ardelionem*& ;iracundia occidet stultum Quia .obtuebris

2 תִּפְנֶה ׃ כִּי־לֶאֱוִיל יַהֲרָג־כָּעַשׂ וּפֹתֶה

,radicantè stultum vidi Ego .inuidia interficiet

3 תָּמִית קִנְאָה ׃ אֲנִי־רָאִיתִי אֱוִיל מַשְׁרִישׁ

Elongabuntur .statim eius habitaculo suis imprecatus* &

4 וָאֶקּוֹב נָוֵהוּ פִתְאֹם ׃ יִרְחֲקוּ

.eruens† non & ,porta in contererentur & ;salute à eius filij

בָנָיו מִיֶּשַׁע וְיִדַּכְּאוּ בַשַּׁעַר וְאֵין מַצִּיל ׃

,eam capiet‡ spinis de & ,comedet famelicus eius messem Cuius

5 אֲשֶׁר קְצִירוֹ רָעֵב יֹאכֵל וְאֶל־מִצִּנִּים יִקָּחֵהוּ

egredietur non Quia .eorum virtutem sitibundi‡ absorbebit &

6 וְשָׁאַף צַמִּים חֵילָם ׃ כִּי לֹא־יֵצֵא

Quia .molestia germinabit non humo* de & ;iniquitas puluere de

7 מֵעָפָר אָוֶן וּמֵאֲדָמָה לֹא־יִצְמַח עָמָל ׃ כִּי

.volatum eleuabunt prunæ filij† & :est natus laborem ad homo

אָדָם לְעָמָל יוּלָּד וּבְנֵי־רֶשֶׁף יַגְבִּיהוּ עוּף ׃

ponam Deum ad & ;Deum ad quæram ego Veruntamen

8 אוּלָם אֲנִי אֶדְרֹשׁ אֶל־אֵל וְאֶל־אֱלֹהִים אָשִׂים

mirabilia ;inuestigatio non & ,magna Facientem* .meum eloquiũ

9 דִּבְרָתִי ׃ עֹשֶׂה גְדֹלוֹת וְאֵין חֵקֶר נִפְלָאוֹת

mittentè*& ;terræ facies‡ super pluuiam Dantem .numerus non ad vsq;‡

10 עַד־אֵין מִסְפָּר ׃ הַנֹּתֵן מָטָר עַל־פְּנֵי־אָרֶץ וְשֹׁלֵחַ

;excelso in humiles ponendum Ad .platearum facies‡ super aquas

11 מַיִם עַל־פְּנֵי חוּצוֹת ׃ לָשׂוּם שְׁפָלִים לְמָרוֹם

cogitationes irritas Facientem* .salute‡ sunt eleuati denigrati‡ &

12 וְקֹדְרִים שָׂגְבוּ יֶשַׁע ׃ מֵפֵר מַחְשְׁבוֹת

Capientem .consistentiam† eorum manus facient non & ,callidorum

13 עֲרוּמִים וְלֹא־תַעֲשֶׂינָה יְדֵיהֶם תּוּשִׁיָּה ׃ לֹכֵד

.præcipitatur‡ prauorum consilium & ;eorum calliditate in sapientes

חֲכָמִים בְּעָרְמָם וַעֲצַת נִפְתָּלִים נִמְהָרָה ׃

.meridie in palpabunt nocte‡ veluti & ;obscuritati occurrẽt Interdiu*

14 יוֹמָם יְפַגְּשׁוּ־חֹשֶׁךְ וְכַלַּיְלָה יְמַשְׁשׁוּ בַצָּהֳרָיִם ׃

.indigum* fortis manu de & ;eorum ore ab ,gladio à† seruauit Et

15 וַיֹּשַׁע מֵחֶרֶב מִפִּיהֶם וּמִיַּד חָזָק אֶבְיוֹן ׃

.suum os compescuit ‡ iniquitas & ;spes tenui ‡ fuit Et

16 וַתְּהִי לַדַּל תִּקְוָה וְעֹלָתָה קָפְצָה פִּיהָ ׃

correctionè & :Deus eum increpauerit ,hominis beatitudines* Ecce

17 הִנֵּה אַשְׁרֵי אֱנוֹשׁ יוֹכִחֶנּוּ אֱלוֹהַּ וּמוּסַר

:fasciabit* & ,faciet dolere ipse Quia .reprobes‡ ne Saddai‡

18 שַׁדַּי אַל־תִּמְאָס ׃ כִּי הוּא יַכְאִיב וְיֶחְבָּשׁ

:te eruet angustiis sex In .sanabunt eius manus & ,transfiget

19 יִמְחַץ וְיָדָו תִּרְפֶּינָה ׃ בְּשֵׁשׁ צָרוֹת יַצִּילֶךָּ

te redimet fame In .malum te in tanget non septima in &

20 וּבְשֶׁבַע לֹא־יִגַּע בְּךָ רָע ׃ בְּרָעָב פָּדְךָ

linguæ flagello In .gladij manibus è bello in & ,morte à

21 מִמָּוֶת וּבְמִלְחָמָה מִידֵי חָרֶב ׃ בְּשׁוֹט לָשׁוֹן

.venerit cùm vastitate à timebis non & ;te abscondes

תֵּחָבֵא וְלֹא־תִירָא מִשֹּׁד כִּי יָבוֹא ׃

.timeas ne‡ terræ bestia à & ;ridebis fame in & ,vastitate In

22 לְשֹׁד וּלְכָפָן תִּשְׂחָק וּמֵחַיַּת הָאָרֶץ אַל־תִּירָא ׃

agri bestia & :‡tuum pactum agri lapidibus cum‡ Quia

23 כִּי עִם־אַבְנֵי הַשָּׂדֶה בְרִיתֶךָ וְחַיַּת הַשָּׂדֶה

,tuum tentorium pax * quòd scies Et .tibi erit pacifica

24 הָשְׁלְמָה־לָךְ ׃ וְיָדַעְתָּ כִּי־שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ

.peccabis‡ non & ,tuum habitaculum visitabis &

וּפָקַדְתָּ נָוְךָ וְלֹא תֶחֱטָא ׃

herba sicut tuæ propagines‡ & ;tuũ semen* multum quòd scies Et

25 וְיָדַעְתָּ כִּי־רַב זַרְעֶךָ וְצֶאֱצָאֶיךָ כְּעֵשֶׂב

ascendere* sicut ;sepulchrum in maturitate‡ in Ingredieris .terræ

26 הָאָרֶץ ׃ תָּבוֹא בְכֶלַח אֱלֵי־קָבֶר כַּעֲלוֹת

‡qui respondeat ‡aliquem sanctorum verte te. ‡eum qui inclinat cor suum ad eum videt
עֹנֶה
מָה רָאָה
*maledixi
‡erit
נֹצֵל
‡tollet
צֵן
‡prædo diuitias
‡nec *terra orietur perversitas. ‡scintillæ
‡Qui facit ‡est
‡absque numero. Qui dat ‡faciem ‡qui mittit ‡faciem ‡Vt ponat
חָרָן
‡pullati ‡in salutem. *Qui dissipat ‡quicquam. Qui apprehendit
יָשָׁה
‡infatuatum est.
‡Per diem occurrunt in tenebras.
‡humiles *pauperem. ‡pauperi ‡iniquitas.
‡beatus homo.
‡Omnipotentis ‡spernas. ‡alligabit: percutiet,
‡non timebis.
‡eris ac si pepigisses ‡ne pedes caues derent,
*pacificum est tabernaculum ‡pœnis afficeris pro peccato.
‡erit ‡senectute

aceruus in aream ,illud inuestigauimus hoc Ecce .suo tempore in tritici aceruum

26 גָּדִישׁ בְּעִתּוֹ ׃ הִנֵּה־זֹאת חֲקַרְנוּהָ

lest: ‡nota .tibi scito‡ tu & ,illud audi :ipsum ‡ sic

כֵּן־הִיא שְׁמָעֶנָּה וְאַתָּה דַע־לָךְ ׃

יָדַע

CAP. VI. ו

appendendo Vtinam :dixit & ,Iiob respondit Et

1 וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר ׃ לוּ שָׁקוֹל

eleuarent bilancibus in meum infortunium ‡ & ;mea ira appenderetur

2 יִשָּׁקֵל כַּעְשִׂי וְהַוָּתִי בְּמֹאזְנַיִם יִשְׂאוּ־

ideo ;grauesceret‡ marium arena præ nunc Quia .pariter

3 יָחַד ׃ כִּי־עַתָּה מֵחוֹל יַמִּים יִכְבָּד עַל־כֵּן

quarũ ‡mecum Saddai‡ sagittæ Quia .sunt absorpta mea verba

4 דְּבָרַי לָעוּ ׃ כִּי חִצֵּי שַׁדַּי עִמָּדִי אֲשֶׁר

.me inuadũt instructa Dei‡ terrores ;meus spiritus bibens‡ eorum venenum

חֲמָתָם שֹׁתָה רוּחִי בִּעוּתֵי אֱלוֹהַּ יַעַרְכוּנִי ׃

bos mugiet an ‡ ;gramen super‡ onager rudet* Nunquid

5 הֲיִנְהַק־פֶּרֶא עֲלֵי־דֶשֶׁא אִם יִגְעֶה־שּׁוֹר

absque‡ insipidum comedetur Nunquid .suum pabulum super‡

6 עַל־בְּלִילוֹ ׃ הֲיֵאָכֵל תָּפֵל מִבְּלִי־

?vitelli saliua‡ in sapor est an‡ ?sale

מֶלַח אִם־יֶשׁ־טַעַם בְּרִיר חַלָּמוּת ׃

.meæ carnis ægritudines sicut‡ illa ,mea anima tangere renuit*

7 מֵאֲנָה לִנְגּוֹעַ נַפְשִׁי הֵמָּה כִּדְוֵי לַחְמִי ׃

?Deus det meã expectationè & ,mea petitio veniat‡ det Quis

8 מִי־יִתֵּן תָּבוֹא שֶׁאֱלָתִי וְתִקְוָתִי יִתֵּן אֱלוֹהַּ ׃

.me succidat & ,suã manũ soluat;me conterat & ,Deus velit &

9 וְיֹאֵל אֱלוֹהַּ וִידַכְּאֵנִי יַתֵּר יָדוֹ וִיבַצְּעֵנִי ׃

parcet nõ ,ægritudine in consolidescã‡ & ,mea consolatio adhuc erit Et

10 וּתְהִי עוֹד נֶחָמָתִי וַאֲסַלְּדָה בְחִילָה לֹא יַחְמוֹל

vt*,mea fortitudo‡ Quæ .Sancti eloquia abscondi non quia

11 כִּי־לֹא כִחַדְתִּי אִמְרֵי קָדוֹשׁ ׃ מַה־כֹּחִי כִּי־

?meam animam prolongem vt ‡ ,meus finis quis & ;sperem

אֲיַחֵל וּמַה־קִּצִּי כִּי־אַאֲרִיךְ נַפְשִׁי ׃

?ænea mea caro an‡ ?mea fortitudo lapidum fortitudo An‡

12 אִם־כֹּחַ אֲבָנִים כֹּחִי אִם־בְּשָׂרִי נָחוּשׁ ׃

?me à est expulsa subsistentia* & ;me in meũ auxiliũ Nonne

13 הַאִם אֵין עֶזְרָתִי בִי וְתֻשִׁיָּה נִדְּחָה מִמֶּנִּי ׃

.derelinquet Saddai‡ timorè & ,misericordia‡ suo socio à‡ dissoluto*

14 לַמָּס מֵרֵעֵהוּ חָסֶד וְיִרְאַת שַׁדַּי יַעֲזוֹב ׃

.transibunt torrentiũ impetus‡ sicut: torrẽs sicut sunt præuaricati‡ mei Fratres

15 אַחַי בָּגְדוּ כְמוֹ־נָחַל כַּאֲפִיק נְחָלִים יַעֲבֹרוּ ׃

.nix occultabitur* eis super .gelu præ Nigrescentes*

16 הַקֹּדְרִים מִנִּי־קָרַח עָלֵימוֹ יִתְעַלֶּם־שָׁלֶג ׃

extinguetur eo incalescendo in‡ ;excidetur,effluxerint‡ tempore In

17 בְּעֵת יְזֹרְבוּ נִצְמָתוּ בְּחֻמּוֹ נִדְעֲכוּ

,nihilũ in ascendet ;eorũ viæ semitæ‡ Declinabunt .suo loco de

18 מִמְּקוֹמָם ׃ יִלָּפְתוּ אָרְחוֹת דַּרְכָּם יַעֲלוּ בַתֹּהוּ

Seba‡ itinera‡ ;Thema‡ semitas Respexerunt* .peribunt &

19 וְיֹאבֵדוּ ׃ הִבִּיטוּ אָרְחוֹת תֵּמָא הֲלִיכֹת שְׁבָא

venerunt ;sperauit‡ quoniam ,sunt affecti Pudore .sibi expectauerũt

20 קִוּוּ־לָמוֹ ׃ בֹּשׁוּ כִּי־בָטָח בָּאוּ

videbitis ;nihil fuistis ‡ nunc Quia .pudore sunt affecti & ;illud vsque‡

21 עָדֶיהָ וַיֶּחְפָּרוּ ׃ כִּי־עַתָּה הֱיִיתֶם לֹא תִּרְאוּ

,mihi Afferte : dixi verè Num .timetis & ,fractionem

22 חֲתַת וַתִּירָאוּ ׃ הֲכִי־אָמַרְתִּי הָבוּ לִי

,hostis manu è me liberate Et ‡me pro‡ donate vestra facultate‡ de &

23 וּמִכֹּחֲכֶם שִׁחֲדוּ בַעֲדִי ׃ וּמַלְּטוּנִי מִיַּד־צָר

;tacebo ego & ,me Docete ;me redimetis terribilium‡ manu è &

24 וּמִיַּד עָרִיצִים תִּפְדּוּנִי ׃ הוֹרוּנִי וַאֲנִי אַחֲרִישׁ

eloquia sunt roborata Quàm .me intelligere facite errauj quo‡ &

25 וּמַה־שָּׁגִיתִי הָבִינוּ לִי ׃ מַה־נִּמְרְצוּ אִמְרֵי־

?vobis ex increpans increpabit quid & ;rectitudinis ‡

יֹשֶׁר וּמַה־יּוֹכִיחַ הוֹכֵחַ מִכֶּם ׃

‡eloquia ventũ in & ;cogitabitis* sermones increpandũ ad Nonne

26 הַלְהוֹכַח מִלִּים תַּחְשֹׁבוּ וּלְרוּחַ אִמְרֵי

super fodietis & ;proiicietis‡ pupillum super Etiam .desperati‡

27 נֹאָשׁ ׃ אַף־עַל־יָתוֹם תַּפִּילוּ וְתִכְרוּ עַל־

super‡ & ;me in respicite‡ velitis nunc Et .vestrum sodalem

28 רֵיעֲכֶם ׃ וְעַתָּה הוֹאִילוּ פְנוּ־בִי וְעַל־

;iniquitas sit ne ,nunc Cõuertimini .mentiar si ,vestrã faciè

29 פְּנֵיכֶם אִם־אֲכַזֵּב ׃ שֻׁבוּ־נָא אַל־תְּהִי עַוְלָה

mea lingua in est Nunquid .ea in mea iustitia* ,adhuc reuertimini &

30 וְשֻׁבוּ עוֹד צִדְקִי־בָהּ ׃ הֲיֵשׁ בִּלְשׁוֹנִי

?infortunia‡ intelliget non meum palatum an‡ ?iniquitas

עַוְלָה אִם־חִכִּי לֹא־יָבִין הַוּוֹת ׃

עֹנָה
‡contritionè meam in statera
הָיָה נָשָׂא
‡grauior esset:
*omnipotentis ‡sunt
לוּעַ חֵץ
‡bibit ‡fortes ordinauerunt se contra *clamabit ‡iuxta ‡num
‡iuxta ‡quod est
‡num ‡albumine *Quæ ‡sunt
דָּוֶה
‡vt
נָתַן
יָאַל
‡ calefaciam me in dolore, si parcat
‡est ‡si sperauero
כֹּחַ
‡si prolongauero vitam
קֵץ
‡Nunquid ‡nunquid ‡est? ‡est ‡lex non
יֵשׁ מָסַס
*Viro flagellis ‡ab amico ‡consentaneũ est vt impendatur ‡alioqui ‡Omnipotentis derelinquit. ‡Inuecti sunt contra me ‡aqua cum impetu fluens transierit *Qui torrẽtes denigratur propter glaciem, in ‡occultatur ‡quo ‡cùm incaluerint ‡ad alia loca
חָמַם עָלָה
*Respiciunt ad ‡Themanitarum, ‡Sebæorum expectare aquas. ‡sperauerunt:
נָבַט קָוָה בּוֹשׁ
‡illuc, ‡estis similes torrenti prædicto, videtis
לוּקְרִי
רָאָה יָהַב
*fructu vestro ‡mihi? ‡robustorum redimite
פָּדָה יָרָה שָׁגָה
‡in ‡recta!
*cogitastis, ‡mei
יָכַח מָלַל
‡proiicitis laqueos, & foditis mendacia contra amicum ‡respicere ad ‡loqui an contra
נָפַל רָעָה פָּנָה
הָיָה שׁוּב
‡vt iustificeris me ab
ושובו קרי
‡nunquid ‡contritiones?

;tua manu in ipse! Ecce :Satan ad DOMINVS Dixitque

6 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׂטָן הִנּוֹ בְיָדֶךָ

faciebus à Satan etegressus Et .serua eius animam veruntamē

7 אַךְ אֶת־נַפְשׁוֹ שְׁמֹר׃ † וַיֵּצֵא הַשָּׂטָן מֵאֵת פְּנֵי

,eius pedis vola à ,mala inflammatione Iiob percussit & ;DOMINI

יְהוָה וַיַּךְ אֶת־אִיּוֹב בִּשְׁחִין רָע מִכַּף רַגְלוֹ

;ea in se scalpendū ad ,testam sibi tulit Et .eius verticē ad vsque &

8 וְעַד קָדְקֳדוֹ׃ † וַיִּקַּח־לוֹ חֶרֶשׂ לְהִתְגָּרֵד בּוֹ

in† Adhuc:sua vxor ei dixit Et .cineris medio in sedens ipse &

9 וְהוּא יֹשֵׁב בְּתוֹךְ־הָאֵפֶר׃ † וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ עֹדְךָ

.morere & ,Deo benedic ?tuam perfectionem in tenens

מַחֲזִיק בְּתֻמָּתֶךָ בָּרֵךְ אֱלֹהִים וָמֻת׃

etiam : loqueris fatuarum vnam loqui Secundum :eam ad dixit Et

10 † וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ כְּדַבֵּר אַחַת הַנְּבָלוֹת תְּדַבֵּרִי גַּם

?suscipiemus nō malum & ,Deo à suscipiemus bonum

אֶת־הַטּוֹב נְקַבֵּל מֵאֵת הָאֱלֹהִים וְאֶת־הָרָע לֹא נְקַבֵּל

.suis labiis in Iiob peccauit non hoc omni in

בְּכָל־זֹאת לֹא־חָטָא אִיּוֹב בִּשְׂפָתָיו׃

,hoc malum omne Iiob socij tres audierunt Et

11 † וַיִּשְׁמְעוּ שְׁלֹשֶׁת רֵעֵי אִיּוֹב אֵת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת

,Themanites Eliphaz ,suo loco è vir venerunt & :eū super veniens

הַבָּאָה עָלָיו וַיָּבֹאוּ אִישׁ מִמְּקֹמוֹ אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי

simul conuenerūt & ; Nahamatithes Sophar & ,Suchites Bildad &

וּבִלְדַּד הַשּׁוּחִי וְצוֹפַר הַנַּעֲמָתִי וַיִּוָּעֲדוּ יַחְדָּו

.cum consolandum ad & ,ei condolendū ad veniendum ad

לָבוֹא לָנוּד־לוֹ וּלְנַחֲמוֹ׃

:eū cognouerūt non & ,longè à suos oculos eleuauerunt Et

12 † וַיִּשְׂאוּ אֶת־עֵינֵיהֶם מֵרָחוֹק וְלֹא הִכִּירֻהוּ

,suū palliū vir sciderunt & ;fleuerunt & ,suam vocem leuauerunt &

וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ וַיִּקְרְעוּ אִישׁ מְעִלוֹ

.cælum in sua capita super puluerem sparserunt &

וַיִּזְרְקוּ עָפָר עַל־רָאשֵׁיהֶם הַשָּׁמָיְמָה׃

;noctibus septem & ,diebus septem terra in eo cum sederunt Et

13 † וַיֵּשְׁבוּ אִתּוֹ לָאָרֶץ שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת לֵילוֹת

dolor creuerat quòd videbant quia : verbum eum ad loquens non &

וְאֵין־דֹּבֵר אֵלָיו דָּבָר כִּי רָאוּ כִּי־גָדַל הַכְּאֵב

.valde

מְאֹד׃

Iest | facie | vlcere magno, à planta | נָכָה רוּעַ כַּף | לָקַח | sedebat | retines | maledic | תָּמַם מוּת | Sicut loquitur vna è stultis, | & | suscepimus | שָׂפָה | amici | רֵעָה | quod euenerat ei: | vnusquisque | קוּם יָעַד | vt venirent | נָשָׂא נָכַר בָּכָה | vnusquisque | erat qui loqueretur | רָאָה

CAP. III. ג

.suo diei maledixit & ,suum os Iiob aperuit hoc Post

1 † אַחֲרֵי־כֵן פָּתַח אִיּוֹב אֶת־פִּיהוּ וַיְקַלֵּל אֶת־יוֹמוֹ׃

:ea in sum natus ,dies Pereat :dixit & ,Iiob respondit Et

2 † וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃

3 † יֹאבַד יוֹם אִוָּלֶד בּוֹ

sit illa Dies .vir est Conceptus : dixit nox &

4 וְהַלַּיְלָה אָמַר הֹרָה גָבֶר׃ † הַיּוֹם הַהוּא יְהִי

eam super irradiet nec ;desuper Deus illam requirat ne ,obscuritas

חֹשֶׁךְ אַל־יִדְרְשֵׁהוּ אֱלוֹהַּ מִמָּעַל וְאַל־תּוֹפַע עָלָיו

illā super habitet : mortis vmbra & ,obscuritas illā Polluant .lux

5 נְהָרָה׃ † יִגְאָלֻהוּ חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת תִּשְׁכָּן־עָלָיו

.diei amari tanquam illam terreant ;nubes

עֲנָנָה יְבַעֲתֻהוּ כִּמְרִירֵי יוֹם׃

diebus in adunetur ne ,caligo eam tollat illam Noctem

6 † הַלַּיְלָה הַהוּא יִקָּחֵהוּ אֹפֶל אַל־יִחַדְּ בִּימֵי

.veniat non mensium numerum in ;anni

שָׁנָה בְּמִסְפַּר יְרָחִים אַל־יָבֹא׃

canticum veniat non ,solitaria sit illa nox Ecce

7 † הִנֵּה הַלַּיְלָה הַהוּא יְהִי גַלְמוּד אַל־תָּבֹא רְנָנָה

suscitare parati † ,diei maledicentes eam Execrentur .illa in

8 בוֹ׃ † יִקְּבֻהוּ אֹרְרֵי־יוֹם הָעֲתִידִים עֹרֵר

expectet:eius crepusculi stellæ Obtenebrentur .suum luctum

9 לִוְיָתָן׃ † יֶחְשְׁכוּ כּוֹכְבֵי נִשְׁפּוֹ יְקַו־

.auroræ palpebras in videat nec ;non & ,lucem ad

לְאוֹר וָאַיִן וְאַל־יִרְאֶה בְּעַפְעַפֵּי־שָׁחַר׃

dolorem abscondit & † ,mei vteri fores conclusit non quòd

10 † כִּי לֹא סָגַר דַּלְתֵי בִטְנִי וַיַּסְתֵּר עָמָל

ventre ex ?sum mortuus vulua à non quid Vt .meis oculis ab

11 מֵעֵינָי׃ † לָמָּה לֹּא מֵרֶחֶם אָמוּת מִבֶּטֶן

?expiraui & ,sum egressus

יָצָאתִי וְאֶגְוָע׃

?sugerem quòd † ,vbera cur & ?genua me præuenerunt Cur

12 † מַדּוּעַ קִדְּמוּנִי בִרְכָּיִם וּמַה־שָּׁדַיִם כִּי אִינָק׃

tunc ,dormirem : quiescerem & ,iacerem nunc Etenim

13 † כִּי־עַתָּה שָׁכַבְתִּי וְאֶשְׁקוֹט יָשַׁנְתִּי אָז

.mihi esset requies

יָנוּחַ לִי׃

in qua | עָנָה | in qua quis | tenebræ, | lucere faciat | יָפַע | lucem. | tenebræ,& caligo: | lætus | מָרַר vel כָּמַר | לָקַח יָחַד | non sit vna inter dies | בּוֹא | laus | הָיָה | Maledicant illi qui maledicunt | qui | sunt | קָבַב לְוָה קָוָה | sit; | splendores | Eò | ostia | abscondens | in | expirans? | vt lactarer? | dormirem, | fuisset

.sibi solitudines ædificantibus ,terræ cōsulibus & ,regibus Cum

14 † עִם־מְלָכִים וְיֹעֲצֵי אָרֶץ הַבֹּנִים חֳרָבוֹת לָמוֹ׃

suas domos implentibus † ,eis aurum principibus cum Vel

15 † אוֹ עִם־שָׂרִים זָהָב לָהֶם הַמְמַלְאִים בָּתֵּיהֶם

;essem non ,absconditus abortiuus sicut Vel .argento

16 כָּסֶף׃ † אוֹ כְנֵפֶל טָמוּן לֹא אֶהְיֶה

.lucem viderunt non paruuli sicut

כְּעֹלְלִים לֹא־רָאוּ אוֹר׃

.robore fessi requieuerūt ibi & ;terrorem cessauerūt impij Ibi

17 † שָׁם רְשָׁעִים חָדְלוּ רֹגֶז וְשָׁם יָנוּחוּ יְגִיעֵי כֹחַ׃

.exactoris vocem audierunt non ;fuerunt pacati vincti Pariter

18 † יַחַד אֲסִירִים שַׁאֲנָנוּ לֹא שָׁמְעוּ קוֹל נֹגֵשׂ׃

.suo domino à manumissus seruus &;idem ibi magnus & Paruus

19 † קָטֹן וְגָדוֹל שָׁם הוּא וְעֶבֶד חָפְשִׁי מֵאֲדֹנָיו׃

?animo amaris vitas & ;lucem laboranti dedit quid Vt

20 † לָמָּה יִתֵּן לְעָמֵל אוֹר וְחַיִּים לְמָרֵי נָפֶשׁ׃

.absconditis thesauris præ eā effodiūt &;ipsa nō & ,mortē ad Expectantibus

21 † הַמְחַכִּים לַמָּוֶת וְאֵינֶנּוּ וַיַּחְפְּרֻהוּ מִמַּטְמוֹנִים׃

.sepulchrum inuenerint cùm exultabunt :gaudium ad Lætantibus

22 † הַשְּׂמֵחִים אֱלֵי־גִיל יָשִׂישׂוּ כִּי יִמְצְאוּ־קָבֶר׃

?eum circa Deus texit & ;est abscondita eius via cuius viro

23 † לְגֶבֶר אֲשֶׁר־דַּרְכּוֹ נִסְתָּרָה וַיָּסֶךְ אֱלוֹהַּ בַּעֲדוֹ׃

sunt effusi & ;veniet meum suspiriū mei panis facies ad Quia

24 † כִּי־לִפְנֵי לַחְמִי אַנְחָתִי תָבֹא וַיִּתְּכוּ

.mei rugitus aqua sicut

כַּמַּיִם שַׁאֲגֹתָי׃

;sum veritus quod & ;mihi euenit & ,expaui pauorem Quia

25 † כִּי פַחַד פָּחַדְתִּי וַיֶּאֱתָיֵנִי וַאֲשֶׁר יָגֹרְתִּי

non & ,quieui neque ,fui tranquillus Non .mihi veniet

26 יָבֹא לִי׃ † לֹא שָׁלַוְתִּי וְלֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא־

.tremor venit & ,requieui

נָחְתִּי וַיָּבֹא רֹגֶז׃

qui ædificant deso-lata | בָּנָה | quib. aurat. | qui replebant | טוּר | אפל | רָאָה | requieuerunt | liber | לְמָה | נָתַן חָכָה | Qui expectant | & requirunt | plus quàm thesau-ros. | Qui lætatur exul-tatione; gaudent | Vt quid dedit lucē | סָכַךְ נֶגֶד | ante panem meū | timorem timui, | verebar, euenit | habui pacem | אָהָה שָׁלָה נוּחַ | pauor.

CAP. IIII. ד

:dixit & ,Themanites Eliphaz respondit Et

1 † וַיַּעַן אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי וַיֹּאמַר׃

sermones in cohibere & :lassaberis ,te ad verbu tentabimus Nunquid

2 † הֲנִסָּה דָבָר אֵלֶיךָ תִּלְאֶה וַעְצֹר בְּמִלִּין

lassas manus & ;multos erudiuisti Ecce ?poterit quis

3 מִי יוּכָל׃ † הִנֵּה יִסַּרְתָּ רַבִּים וְיָדַיִם רָפוֹת

genua & ;tui sermones erexerunt Labantem .roborasti

4 תְּחַזֵּק׃ † כּוֹשֵׁל יְקִימוּן מִלֶּיךָ וּבִרְכַּיִם

;tulisti ægrè & ,te ad venit nunc Quia .roborasti curuantia

5 כֹּרְעוֹת תְּאַמֵּץ׃ † כִּי עַתָּה תָּבוֹא אֵלֶיךָ וַתֵּלֶא

tua fiducia tuus timor Nonne .es territus & ,te ad vsque pertigit

6 תִּגַּע עָדֶיךָ וַתִּבָּהֵל׃ † הֲלֹא יִרְאָתְךָ כִּסְלָתֶךָ

?tuarum viarum integritas & ,tua expectatio

תִּקְוָתְךָ וְתֹם דְּרָכֶיךָ׃

recti vbi & ;periit innocens ille quis nunc Recordare

7 † זְכָר־נָא מִי הוּא נָקִי אָבָד וְאֵיפֹה יְשָׁרִים

;iniquitatem arantes vidi Quemadmodum .fuerint succisi

8 נִכְחָדוּ׃ † כַּאֲשֶׁר רָאִיתִי חֹרְשֵׁי אָוֶן

.illum metent ,laborem seminantes &

וְזֹרְעֵי עָמָל יִקְצְרֻהוּ׃

.consumentur eius naris spiritu à & ;peribunt Dei mente A

9 † מִנִּשְׁמַת אֱלוֹהַּ יֹאבֵדוּ וּמֵרוּחַ אַפּוֹ יִכְלוּ׃

.sunt euulsi leunculorū dentes & ;leonis vox & ,leonis Rugitus

10 † שַׁאֲגַת אַרְיֵה וְקוֹל שָׁחַל וְשִׁנֵּי כְפִירִים נִתָּעוּ׃

.se separabunt leonis filij & ;præda absque perit maior Leo

11 † לַיִשׁ אֹבֵד מִבְּלִי־טָרֶף וּבְנֵי לָבִיא יִתְפָּרָדוּ׃

pusillum mea auris suscepit & ;est dictū furtiue verbū me ad Et

12 † וְאֵלַי דָּבָר יְגֻנָּב וַתִּקַּח אָזְנִי שֵׁמֶץ

cadere in ,noctis visionibus à ramusculis In .eo de

13 מֶנְהוּ׃ † בִּשְׂעִפִּים מֵחֶזְיֹנוֹת לָיְלָה בִּנְפֹל

tremor & ,mihi occurrit Pauor .homines super soporem

14 תַּרְדֵּמָה עַל־אֲנָשִׁים׃ † פַּחַד קְרָאַנִי וּרְעָדָה

meas facies super spiritus Et .fecit pauere meorū ossiū multitudine &

15 וְרֹב עַצְמוֹתַי הִפְחִיד׃ † וְרוּחַ עַל־פָּנַי

.meæ carnis crinem faciet horripilare ;transibis

יַחֲלֹף תְּסַמֵּר שַׂעֲרַת בְּשָׂרִי׃

;meis oculis coram imago:eius aspectū agnoscam nō &,Stabit

16 † יַעֲמֹד וְלֹא־אַכִּיר מַרְאֵהוּ תְּמוּנָה לְנֶגֶד עֵינָי

Deo præ homo Nunquid audiam vocem & silens murmur

17 דְּמָמָה וָקוֹל אֶשְׁמָע׃ † הַאֱנוֹשׁ מֵאֱלוֹהַּ

?vir mundabitur suo factore præ an ?iustificabitur

יִצְדָּק אִם מֵעֹשֵׂהוּ יִטְהַר־גָּבֶר׃

עָנָה סֶלַע יָכֹל | Nonne si tentaue-ro quispiam loqui tegrè feres? sed pro hibere | רָפָה קוּם | Cadentem | curuata | tibi quod time-bas. | pertigit | Nonne ob spē tuā; & propter expectatio-nem tuā perfectio | נָגַע קוּם חָכַם | Obsecro | fuerit | qui periit; | נָכַר רָאָה | peruersitatem, | illam. | flatu | furoris | deficient. | כָּלָה פָּנָה | eò quòd non est | absconditū fuit; | parum | לָקַח חָוָה | cogitationibus vi sionū nocturnarū, quando cadit sopor | fecit | multitudinem ossa mea | horrore me transiuit; | רָבַב | fecit pilos | Stetit | agnoscebā | נָכַר | tenuem, audiui. | iustior erit? num | mundior erit

איוב

LIBER IIOB.

CAP. I.

:eius nomē Iiob ,Hus terra in fuit Vir
1 יש הָיָה בְאֶרֶץ־עוּץ אִיּוֹב שְׁמוֹ
,rectus & ,perfectus ille vir erat &
וְהָיָה הָאִישׁ הַהוּא תָּם וְיָשָׁר
.malo à recedens & ,Deum timens &
וִירֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע׃
,filij septem ei sunt nati Et
2 וַיִּוָּלְדוּ לוֹ שִׁבְעָה בָנִים
.filiæ tres & ,pecoris millia septem eius res pecuaria fuit Et
וְשָׁלוֹשׁ בָּנוֹת׃ 3 וַיְהִי מִקְנֵהוּ שִׁבְעַת אַלְפֵי־צֹאן
quin- & ,bouis iuga quingenta & ,camelorum millia tria &
וּשְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי גְמַלִּים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת צֶמֶד־בָּקָר וַחֲמֵשׁ
vir eratque : valde multum famulitium & ,asinæ gentæ
מֵאוֹת אֲתוֹנוֹת וַעֲבֻדָּה רַבָּה מְאֹד וַיְהִי הָאִישׁ
eius filij ibant Et .Orientis filiis omnibus præ magnus ille
הַהוּא גָּדוֹל מִכָּל־בְּנֵי־קֶדֶם׃ וְהָלְכוּ בָנָיו 4
vocabantque ,mittebāt & :suo die vir domū conuiuiū faciebāt &
וְעָשׂוּ מִשְׁתֶּה בֵּית אִישׁ יוֹמוֹ וְשָׁלְחוּ וְקָרְאוּ
.eis cum bibendum ad & ,vescendum ad suas sorores tres
לִשְׁלֹשֶׁת אַחְיֹתֵיהֶם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת עִמָּהֶם׃
,Iiob mittebat & ,conuiuij dies circuierunt cùm ,fuit Et
וַיְהִי כִּי הִקִּיפוּ יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה וַיִּשְׁלַח אִיּוֹב 5
ascēsiones faciebat ascēdere & ,manè in manicabat & ,eos sanctificabat &
וַיְקַדְּשֵׁם וְהִשְׁכִּים בַּבֹּקֶר וְהֶעֱלָה עֹלוֹת
peccauerūt Forsitan :Iiob dicebat nam .ipsorū omnium numerum
מִסְפַּר כֻּלָּם כִּי אָמַר אִיּוֹב אוּלַי חָטְאוּ
Iiob faciebat sic : suo corde in Deo benedixerunt & ,mei filij
בָנַי וּבֵרְכוּ אֱלֹהִים בִּלְבָבָם כָּכָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב
,Dei filij venerunt & ,dies fuit Et .diebus cunctis
כָּל־הַיָּמִים׃ וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים 6
.eorū mediū in Satan etiam venit & ;DOMINVM super standū ad
לְהִתְיַצֵּב עַל־יְהוָה וַיָּבוֹא גַם־הַשָּׂטָן בְּתוֹכָם׃
Satan respōdit & ?venies Vnde :Satan ad DOMINVS Dixitque
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׂטָן מֵאַיִן תָּבֹא וַיַּעַן הַשָּׂטָן 7
perambulando à & ,terra in circumeundo A :dixit & ,DOMINO
אֶת־יְהוָה וַיֹּאמַר מִשּׁוּט בָּאָרֶץ וּמֵהִתְהַלֵּךְ
posuisti Nunquid :Satan ad DOMINVS Dixitque .ea in
בָּהּ׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׂטָן הֲשַׂמְתָּ 8
vir ,terra in ipse sicut non quòd ,Iiob meū seruū super tuum cor
לִבְּךָ עַל־עַבְדִּי אִיּוֹב כִּי אֵין כָּמֹהוּ בָּאָרֶץ אִישׁ
respōdit Et ;malo à recedēs & ,Deum timens ,rectus & ,perfectus
תָּם וְיָשָׁר יְרֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע׃ וַיַּעַן 9
:Deum Iiob timens gratis Nūquid :dixit & ,DOMINO Satan
הַשָּׂטָן אֶת־יְהוָה וַיֹּאמַר הַחִנָּם יָרֵא אִיּוֹב אֱלֹהִים׃
circa & ,eius domū circa & ,eū circa sepem posuisti tu Nonne
הֲלֹא־אַתָּ שַׂכְתָּ בַעֲדוֹ וּבְעַד־בֵּיתוֹ וּבְעַד 10
,benedixisti eius manuum operi ?circuitu à ei quod omne
כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ מִסָּבִיב מַעֲשֵׂה יָדָיו בֵּרַכְתָּ
,tuā manū nunc mitte verùm Et .terra in erupit eius res pecuaria &
וּמִקְנֵהוּ פָּרַץ בָּאָרֶץ׃ וְאוּלָם שְׁלַח־נָא יָדְךָ 11
.tibi benedixerit tuas facies super non si ei quod omne in tange &
וְגַע בְּכָל־אֲשֶׁר־לוֹ אִם־לֹא עַל־פָּנֶיךָ יְבָרְכֶךָּ׃
ei quod omne Ecce :Satan ad DOMINVS dixit Et
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׂטָן הִנֵּה כָל־אֲשֶׁר־לוֹ 12
est egressus & .tuā manū mittas ne eum in tantùm :tua manu in
בְּיָדֶךָ רַק אֵלָיו אַל־תִּשְׁלַח יָדֶךָ וַיֵּצֵא
,eius filij & ;dies fuit Et .DOMINI faciebus cum à Satan
הַשָּׂטָן מֵעִם פְּנֵי יְהוָה׃ וַיְהִי הַיּוֹם וּבָנָיו 13
.primogeniti sui fratris domo in vinū bibētes & comedētes eius filiæ &
וּבְנֹתָיו אֹכְלִים וְשֹׁתִים יַיִן בְּבֵית אֲחִיהֶם הַבְּכוֹר׃
,arantes fuerunt Boues :dixit & ,Iiob ad venit nuncius Et
וּמַלְאָךְ בָּא אֶל־אִיּוֹב וַיֹּאמַר הַבָּקָר הָיוּ חֹרְשׁוֹת 14
.eorum manus super pascentes asinæ &
וְהָאֲתֹנוֹת רֹעוֹת עַל־יְדֵיהֶם׃
percusserunt pueros & ,eos cepit & ,Seba est delapsa Et
וַתִּפֹּל שְׁבָא וַתִּקָּחֵם וְאֶת־הַנְּעָרִים הִכּוּ 15

תָּמַם · סוּר רוּעַ · possessio pecudū · הָיָה · boum · מֵאָה · רָבַב · maior · per vnusquisque in · עָשָׂה · שָׁתָה · vt comederent, & biberent · circumuoluti essent · נָקַף · עָלָה · surgebat · offerebat holocausta secundum · maledixerunt cordibus suis · בּוֹא · vt starent coram Domino · Ad eum · venis? · terram · עָנָה · eam · שׂוּם · sit similis · תָּמַם סוּר רוּעַ · timet · עָנָה · חָנַן · סוּךְ · est vndique · possessio · est · si non in faciem tuam · נָגַע · פָּנָה · quicquid · est · conspectu · הָיָה · comedebant & bibebant · arabant · pascebantur · loca · נָפַל

.tibi nunciandum ad ,ego solus ,ego tantùm euasi & ;gladij os ad
לְפִי־חָרֶב וָאִמָּלְטָה רַק־אֲנִי לְבַדִּי לְהַגִּיד לָךְ׃
Dei Ignis :dixit & ,venit hic & ,loquente illo Adhuc
16 עוֹד זֶה מְדַבֵּר וְזֶה בָּא וַיֹּאמַר אֵשׁ אֱלֹהִים
:eos edit & ,pueris in & ,pecore in est succensus & ,cælo de cecidit
נָפְלָה מִן־הַשָּׁמַיִם וַתִּבְעַר בַּצֹּאן וּבַנְּעָרִים וַתֹּאכְלֵם
.tibi indicandum ad ,ego solus ,ego tantùm euasi &
וָאִמָּלְטָה רַק־אֲנִי לְבַדִּי לְהַגִּיד לָךְ׃
Chasdim :dixit & ,venit hic & ,loquente illo Adhuc
17 עוֹד זֶה מְדַבֵּר וְזֶה בָּא וַיֹּאמַר כַּשְׂדִּים
,camelos super vastauerunt & ,capita tria posuerunt
שָׂמוּ שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים וַיִּפְשְׁטוּ עַל־הַגְּמַלִּים
euasi & :gladij os ad percusserunt pueros & ,eos tulerunt &
וַיִּקָּחוּם וְאֶת־הַנְּעָרִים הִכּוּ לְפִי־חָרֶב וָאִמָּלְטָה
.tibi indicandum ad ,ego solus ,ego tantùm
רַק־אֲנִי לְבַדִּי לְהַגִּיד לָךְ׃
tuæ filiæ & ,tui Filij :dixit & ,venit hic & ,loquēte illo Adhuc
18 עַד זֶה מְדַבֵּר וְזֶה בָּא וַיֹּאמַר בָּנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ
.primogeniti sui fratris domo in vinum bibentes & comedentes
אֹכְלִים וְשֹׁתִים יַיִן בְּבֵית אֲחִיהֶם הַבְּכוֹר׃
tetigit & ,desertum trans à venit magnus ventus ecce Et
19 וְהִנֵּה רוּחַ גְּדוֹלָה בָּאָה מֵעֵבֶר הַמִּדְבָּר וַיִּגַּע
:sunt mortui & ,pueros super ceciditque ,domus angulos quatuor in
בְּאַרְבַּע פִּנּוֹת הַבַּיִת וַיִּפֹּל עַל־הַנְּעָרִים וַיָּמוּתוּ
.tibi indicandum ad ,ego solus ,ego tantùm euasi &
וָאִמָּלְטָה רַק־אֲנִי לְבַדִּי לְהַגִּיד לָךְ׃
;suū caput totondit & ,suum palliū scidit & ,Iiob surrexit Et
20 וַיָּקָם אִיּוֹב וַיִּקְרַע אֶת־מְעִלוֹ וַיָּגָז אֶת־רֹאשׁוֹ
Nudus :dixit Et ;se incuruauit & ,terram in se prostrauit &
21 וַיִּפֹּל אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ׃ וַיֹּאמֶר עָרֹם
DOMINVS .illuc reuertar nud' & ,meæ matris vtero ex sum egress'
יָצָתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרֹם אָשׁוּב שָׁמָה יְהוָה
.benedictum DOMINI nomen sit :cepit DOMINVS & ,dedit
נָתַן וַיהוָה לָקָח יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ׃
insulsum dedit nec ,Iiob peccauit non hoc omni In
22 בְּכָל־זֹאת לֹא־חָטָא אִיּוֹב וְלֹא־נָתַן תִּפְלָה
.Deo
לֵאלֹהִים׃

acie · vt nunciarem · נָגַר · alius · pecoribus, · consumpsit · vt nunciarem · alius · Chaldæi · tres duces, · grassati sunt · שׂוּם · נָכָה · acie · vt nunciarem · alius · בּוֹא · vescebantur & bibebant · שָׁתָה · è loco qui est · percussit · פָּנַן · נָפַל · vt nunciarem · נָגַר · גָּזַז · קוּם · adorauit; · שָׁחָה · חסר א · יָצָא · abstulit: · הָיָה · tribuit aliquid · תָּפַל

CAP. II. ב

super standum ad ,Dei filij venerunt & ,dies fuit Et
1 וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל־
standum ad ,eorū medium in Satan etiam venit & ;DOMINVM
יְהוָה וַיָּבוֹא גַם־הַשָּׂטָן בְּתֹכָם לְהִתְיַצֵּב
,Vbi :Satan ad DOMINVS Dixitque .DOMINVM super
2 עַל־יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׂטָן אֵי
:dixit & ,DOMINO Satan respondit & ?venies vnde
מִזֶּה תָּבֹא וַיַּעַן הַשָּׂטָן אֶת־יְהוָה וַיֹּאמַר
.ea in perambulando & ,terra in circumeundo A
מִשֻּׁט בָּאָרֶץ וּמֵהִתְהַלֵּךְ בָּהּ׃
tuū cor posuisti Nūquid :Satan ad DOMINVS Dixitque
3 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׂטָן הֲשַׂמְתָּ לִבְּךָ
vir ,terra in ipse sicut non quòd ,Iiob meum seruum ad
אֶל־עַבְדִּי אִיּוֹב כִּי אֵין כָּמֹהוּ בָּאָרֶץ אִישׁ
ipse adhuc & ;malo à recedēs & ,Deum timens ,rectus & ,perfectus
תָּם וְיָשָׁר יְרֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע וְעֹדֶנּוּ
eum degluiendū ad ,eum in me incitasti & ,suā perfectionē in tenens
מַחֲזִיק בְּתֻמָּתוֹ וַתְּסִיתֵנִי בוֹ לְבַלְּעוֹ
?gratis
חִנָּם׃
,pelle pro Pellem :dixit & ,DOMINO Satan respondit Et
4 וַיַּעַן הַשָּׂטָן אֶת־יְהוָה וַיֹּאמַר עוֹר בְּעַד־עוֹר
.sua anima pro dabit viro quæ cuncta &
וְכֹל אֲשֶׁר לָאִישׁ יִתֵּן בְּעַד נַפְשׁוֹ׃
ad & ,eius os ad tange & ,tuā manū nunc mitte Veruntamen
5 אוּלָם שְׁלַח־נָא יָדְךָ וְגַע אֶל־עַצְמוֹ וְאֶל־
.tibi benedixerit tuas facies ad non si ;eius carnem
בְּשָׂרוֹ אִם־לֹא אֶל־פָּנֶיךָ יְבָרְכֶךָּ׃

vt starent coram Domino; · vt staret coram Domino. · תּוֹךְ · venis? · עָנָה · terram, · eam. · שׂוּם · super · sit similis illi · תָּמַם · רוּעַ · retinet · contra · vt perderem · חָנַן · עָנָה · sunt · extende · נָגַע · nisi in faciem tuā maledixerit.

literas misitque ;hæc verba Mordochai scripsit Et
20 † וַיִּכְתֹּב מָרְדֳּכַי אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַח סְפָרִים
Achasueros regis prouinciis omnibus in ‡ qui Iehudæos omnes ad ‡erant
אֶל־כָּל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ
.longinquis * & ,propinquis *remotis.
הַקְּרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים ׃
quartam diem *facientes existendum ad* † ,eis *super* Statuendo †vt facerent
21 † [q] לְקַיֵּם עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת עֹשִׂים אֵת יוֹם אַרְבָּעָה [q]קום
omni in ,eo in‡ decimamquintam diem & ,Adar mensis decimam ‡eiusdem per singulos annos.
עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם־חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל־
eis in quieuerunt quibus‡ dies Secundum .anno & anno ‡in
22 שָׁנָה וְשָׁנָה ׃ † כַּיָּמִים אֲשֶׁר־[r]נָחוּ בָהֶם [r]נוח [s]יגה
mœstitia‡ à eis fuerat conuersus qui mensem & ,suis inimicis ab Iehudæi ‡dolore
הַיְּהוּדִים מֵאֹיְבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נֶהְפַּךְ לָהֶם [s]מִיָּגוֹן
,conuiuij dies eos *faciendum ad* ,bonum† diem in luctu à & ,lætitiam in †iucundũ, vt facerent
לְשִׂמְחָה וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב [t]לַעֲשׂוֹת אוֹתָם [v]יְמֵי מִשְׁתֶּה [t]עשה [v]יום
.egenis† donorum & ,suo *socio vir* * partium missionis & ,lætitiæ & *vnusquisq; proximo
וְשִׂמְחָה וּמִשְׁלוֹחַ [x]מָנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ [y]וּמַתָּנוֹת לָאֶבְיֹנִים ׃
quod & ,facere cæperunt quæ ,Iehudæi *suscepit* ‡ Et †pauperibus.
23 † וְקִבֵּל הַיְּהוּדִים אֵת אֲשֶׁר־[z]הֵחֵלּוּ לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר־ [x]מנה [y]נתן
.eos ad Mordochai scripsit ‡ susceperunt
כָּתַב מָרְדֳּכַי אֲלֵיהֶם ׃ [z]חלל
omnium *angustiator*‡,Agagites Hammedatha filius Haman Quoniam ‡hostis
24 † כִּי הָמָן בֶּן־הַמְּדָתָא הָאֲגָגִי [a]צֹרֵר כָּל־ [a]צור
proiecit & : eos *perdendum ad*‡ ,Iehudæos *super* ‡ cogitauit Iehudæorum ‡contra ‡vt perderet
הַיְּהוּדִים חָשַׁב עַל־הַיְּהוּדִים לְאַבְּדָם [b]וְהִפִּל [b]נפל [c]הים
.eos *perdendum ad* ‡&, eos *conterendum ad* (Ghoral † ipsa) Pur †est *sors*) vt deleret
פּוּר הוּא הַגּוֹרָל [c]לְהֻמָּם וּלְאַבְּדָם ׃
Conuertatur :‡ epistola cum ‡ dixit ,*regis facies ad ipsam veniendo in** Et ‡cũ venisset ipsa ante regem, ‡rex
25 † [d] וּבְבֹאָהּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עִם־הַסֵּפֶר יָשׁוּב
:eius caput super Iehudæos *super* † cogitauit quam ,mala eius cogitatio ‡alt era: †contra
מַחֲשַׁבְתּוֹ [e]הָרָעָה אֲשֶׁר־חָשַׁב עַל־הַיְּהוּדִים עַל־רֹאשׁוֹ [d]בוא [e]רוע
.ligno *super*‡ eius filios & eum suspendant & ‡in
[f]וְתָלוּ אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו עַל־הָעֵץ ׃ [f]תלה
.Pur *nomen super* , Purim† istos dies vocauerunt Idcirco †*sortes*, pptet sortem.
26 † עַל־כֵּן קָרְאוּ לַיָּמִים הָאֵלֶּה פוּרִים עַל־שֵׁם הַפּוּר
super viderunt quid & :huius epistolæ verbis omnibus *super* ‡ ideo ‡in
עַל־כֵּן עַל־כָּל־דִּבְרֵי הָאִגֶּרֶת הַזֹּאת וּמָה־[g]רָאוּ עַל־ [g]ראה [h]נגע
:eos ad† contigit quid & ,*huiusmodi*‡ ‡hoc, †eis.
כָּכָה וּמָה [h]הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם ׃ קבלו [p]
,suum semen super & ,se super Iehudæi receperunt & ,Statuerunt
27 † [i]קִיְּמוּ וְקִבְּלֻ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל־זַרְעָם [i]קום [k]לוה
existendum ad‡ ,transgrediatur non & , se super adiunctos * omnes super & *sibi copulatos, vt
וְעַל כָּל־[k]הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוֹר לִהְיוֹת ‡vt non facerent
:eorũ tẽpus iuxta & ,eorũ scripturã iuxta hos dies duos facientes
עֹשִׂים אֵת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כִּכְתָבָם וְכִזְמַנָּם

,memorati ‡ isti dies Et .anno & anno omni‡in
28 בְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה ׃ † וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים
,familia & familia , generatione & generatione omni in facti &
וְנַעֲשִׂים בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה
isti Purim † dies & : ciuitate & ciuitate & ,prouincia & prouincia
[l]מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וָעִיר [m] וִימֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה [l]דון [m]יום
interibit ‡ non eorum memoria & ,Iehudæorum medio é transibunt non ‡deficiet
לֹא יַעַבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזִכְרָם לֹא־יָסוּף
.eorum semine à
מִזַּרְעָם ׃
Mordechai & ,Abichail filia regina Esther scripsit Et
29 † וַתִּכְתֹּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בַת־אֲבִיחַיִל וּמָרְדֳּכַי
hanc Purim ‡ epistolam *firmandum ad** ,fortitudine omni Iehudæus
הַיְּהוּדִי אֶת־כָּל־תֹּקֶף [n]לְקַיֵּם אֵת אִגֶּרֶת הַפֻּרִים הַזֹּאת [n]קום
ad ,Iehudæos omnes ad literas misit Et .secundò
30 [o]הַשֵּׁנִית ׃ † וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל־כָּל־הַיְּהוּדִים אֶל־ [o]שנה
verbis ,Achasueros regni prouincias centum & viginti & septem
שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מַלְכוּת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ דִּבְרֵי
.veritatis & ,pacis
שָׁלוֹם [p]וֶאֱמֶת ׃ [p]אמן
quod secundũ ,*suis temporibus in*‡ istos Purim ‡ dies confirmandum Ad
31 † לְקַיֵּם אֶת־יְמֵי הַפֻּרִים הָאֵלֶּה בִּזְמַנֵּיהֶם כַּאֲשֶׁר
quod secundũ & ,regina Esther & ,Iehudæus Mordochai eis *super* statuit
קִיַּם עֲלֵיהֶם מָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי וְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכַאֲשֶׁר
,ieiuniorum verba,suum semen super & ,suam animam super firmauerunt
קִיְּמוּ עַל־נַפְשָׁם וְעַל־זַרְעָם דִּבְרֵי הַצֹּמוֹת
Purim ‡ verba firmauit Esther sermo Et .sui clamoris &
32 וְזַעֲקָתָם ׃ † וּמַאֲמַר אֶסְתֵּר קִיַּם דִּבְרֵי הַפֻּרִים
.libro in est scriptum & , *istorum*
הָאֵלֶּה וְנִכְתָּב בַּסֵּפֶר ׃

CAP. X. י

insulas & , terram super tributum Achasueros rex posuit Et
1 † וַיָּשֶׂם הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁרֵשׁ [q]מַס עַל־הָאָרֶץ וְאִיֵּי [q]מסס
expositionẽ & ,eius potẽtiæ & ,eius fortitudinis opus omne Et .maris
2 הַיָּם ׃ † וְכָל־מַעֲשֵׂה תָקְפּוֹ וּגְבוּרָתוֹ וּפָרָשַׁת
scripta ipsa nonne ,rex eũ magnificauit qua, Mordochai magnitudinis
גְּדֻלַּת מָרְדֳּכַי אֲשֶׁר גִּדְּלוֹ הַמֶּלֶךְ הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים
?Paras & ,Madai regum dierum verborum libro *super* ‡
עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי מָדַי וּפָרָס ׃
magnus & ,Achasueros regi secundus Iehudæus Mordochai Quia‡ ‡Quomodo
3 † כִּי מָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי מִשְׁנֶה לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וְגָדוֹל
bonum quærens :suorum fratrum multitudini acceptus & ,Iehudæis
לַיְּהוּדִים [r]וְרָצוּי לְרֹב אֶחָיו דֹּרֵשׁ טוֹב [r]רצה
.suo semini omni pacem loquens & ,suo populo
לְעַמּוֹ וְדֹבֵר שָׁלוֹם לְכָל־זַרְעוֹ ׃

Finis libri Esther.

תם ספר אסתר

ad & :eius ‖ linguam iuxta *populo & populo* ,*eius* ‡ scripturam iuxta
כִּכְתָבָהּ וְעַם וָעָם כִּלְשֹׁנוֹ וְאֶל־
.eorum linguam iuxta & ,eorum scripturam secundum Iehudæos
הַיְּהוּדִים כִּכְתָבָם וְכִלְשׁוֹנָם׃
annulo in signauit & ,Achasueros regis nomine in Scripsitque
10 † וַיִּכְתֹּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרֹשׁ וַיַּחְתֹּם בְּטַבַּעַת
equitantium ,equis in cursorum *manu in* * literas misit & ;regis
הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח סְפָרִים בְּיַד °הָרָצִים בַּסּוּסִים רֹכְבֵי
.equarum filios mulos ,*diomedarium* †
הָרֶכֶשׁ הָאֲחַשְׁתְּרָנִים בְּנֵי הָרַמָּכִים׃
,*ciuitate & ciuitate omni in* ‡ qui ,Iehudæis rex dedit Quod
11 † אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ לַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־עִיר־וָעִיר
,*occidendum ad* ,*disperdendum ad* ‖ ,sua anima *super standum ad &* ,*se congregandũ ad*
לְהִקָּהֵל וְלַעֲמֹד עַל־נַפְשָׁם לְהַשְׁמִיד לַהֲרֹג
,eos *angustiantes* ‡ ,prouinciæ & ,populi exercitum omnem *perdendum ad &*
וּלְאַבֵּד אֶת־כָּל־חֵיל עַם וּמְדִינָה ᵖהַצָּרִים אֹתָם
.*diripiendum ad* † eorum *spolium* ‡ & ;mulieres & ,*familiam*
ᵠטַף וְנָשִׁים וּשְׁלָלָם ᵗלָבוֹז׃
,Achasueros regis prouinciis omnibus in vna die In
12 † בְּיוֹם אֶחָד בְּכָל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ
.Adar mensis ‡ ipse :duodecimi mensis decimatertia in
בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ ˢשְׁנֵים־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ אֲדָר׃
,*prouincia & prouincia omni* * in decretum *dandum ad* † ,scripturæ Exemplar
13 † פַּתְשֶׁגֶן הַכְּתָב לְהִנָּתֵן דָּת בְּכָל־ᵗמְדִינָה וּמְדִינָה
diem ad *paratos* *Iehudæos existendum ad* ‡ & ,populis omnibus manifestum
14 ᵛגָּלוּי לְכָל־הָעַמִּים וְלִהְיוֹת הַיְּהוּדִיים עֲתוֹדִים לַיּוֹם
.suis inimicis de se vindicandum ad ,illum
הַזֶּה לְהִנָּקֵם מֵאֹיְבֵיהֶם׃
sunt egressi ,mulos velocissimos ,*dromedarium* equitantes Cursores
ˣ† הָרָצִים רֹכְבֵי הָרֶכֶשׁ הָאֲחַשְׁתְּרָנִים יָצְאוּ
Susan in est data lex & :regis *verbo in compulsi* * & ,accelerantes
מְבֹהָלִים וּדְחוּפִים בִּדְבַר הַמֶּלֶךְ וְהַדָּת נִתְּנָה בְּשׁוּשַׁן
.palatio
הַבִּירָה׃
,*hyacinthi regni* ‡ veste in regis *faciebus* ‡ à est egressus Mordochai Et
15 † וּמָרְדֳּכַי יָצָא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת
:purpuræ & ,byssi amictu & ,*magno auri diademate &* ,*candoris &*
וָחוּר וַעֲטֶרֶת זָהָב גְּדוֹלָה וְתַכְרִיךְ בּוּץ וְאַרְגָּמָן
.est lætata & ,exultauit Susan ciuitas &
וְהָעִיר שׁוּשָׁן צָהֲלָה וְשָׂמֵחָה׃
.honor & ,gaudium & ;lætitia & ,lux fuit Iehudæis
16 † לַיְּהוּדִים ʸהָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשָׂשֹׂן וִיקָר׃
,ciuitate *& ciuitate omni* ‖ in & ,prouincia *& prouincia omni* ‖ in Et
17 † וּבְכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל־עִיר וָעִיר
gaudium & ,lætitia ,*attingens* ‡ eius lex & regis verbum quo loco*
מְקוֹם אֲשֶׁר דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מַגִּיעַ שִׂמְחָה ᶻוְשָׂשׂוֹן
:*Iudaizantes* † terræ populis è multi & ;*bonus* ‡ dies & ,conuiuium ;Iehudæis
לַיְּהוּדִים מִשְׁתֶּה וְיוֹם טוֹב וְרַבִּים מֵעַמֵּי הָאָרֶץ ᵃמִתְיַהֲדִים
.eos super Iehudæorum pauor cecidit quia
כִּי־נָפַל פַּחַד־הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם׃

Margin: *earũ, & singulis populis eorum · *per manum · רוץ · †velocia animalia, · ‡erant in singulis ciuitatibus, vt congregarentur, & starent pro · ‖vt disperderent, vt occiderent, & perderent · ‡qui oppugnarent · טַף · ᵗparuulos, · ‡spolia · †raperent. · שָׁנָה · ‡est · †erat, vt poneretur · *qualibet prouincia · ‡vt essent Iudæi parati · גָּלָה · equos · רוץ · *festinantes ad verbum · ‡facie · ‡regali hyacinthina, & candida, & corona aurea magna, · הָיָה · ‖qualibet · *& · ‡attingit · ‡iucunditas · †Iehudæi se facientes · נָפַל

CAP. IX. ט

decimatertia in (Adar mensis ipse) ,mense duodecimo in Et
1 † וּבִשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ הוּא־חֹדֶשׁ אֲדָר בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר
,die in ,*fiendum ad* ‖ ,eius decretũ & ,regis verbum *pertigit* ‡ qua ,*eo in* * die
יוֹם בּוֹ אֲשֶׁר ᵇהִגִּיעַ דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ לְהֵעָשׂוֹת בַּיּוֹם
fuit oppositũ & ,*eos in tyrannidem exercere* † Iehudæorũ inimici sperabant qua
אֲשֶׁר שִׂבְּרוּ אֹיְבֵי הַיְּהוּדִים לִשְׁלוֹט בָּהֶם וְנַהֲפוֹךְ
.*ipsos habentes odio in ipsi* ‡ Iehudæi *imperium exercebunt* † quia ;hoc
הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְּהוּדִים הֵמָּה בְּשֹׂנְאֵיהֶם׃
prouinciis omnibus in suis ciuitatibus in Iehudæi se Congregauerunt
2 † נִקְהֲלוּ הַיְּהוּדִים בְּעָרֵיהֶם בְּכָל־ᶜמְדִינוֹת
.suum malum inquirentes in manum *mittendum ad* * ,Achasueros regis
הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ לִשְׁלֹחַ יָד בִּמְבַקְשֵׁי רָעָתָם
omnes super eorum pauor cecidit quia ,*eorum facies in* ‖ stetit non vir &
וְאִישׁ לֹא־עָמַד בִּפְנֵיהֶם כִּי־נָפַל פַּחְדָּם עַל־כָּל־
.populos
הָעַמִּים׃
,duces & ,*satrapæ* ‡ & ,prouinciarum principes omnes Et
3 † וְכָל־ᵈשָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וְהָאֲחַשְׁדַּרְפְּנִים וְהַפַּחוֹת
quia ;Iehudæos *extollentes* ‡ ,regis † quod ,opus facientes &
ᵉוְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ מְנַשְּׂאִים אֶת־הַיְּהוּדִים כִּי־
.eos super Mordochai pauor cecidit
נָפַל פַּחַד־מָרְדֳּכַי עֲלֵיהֶם׃

Margin: *eiusdem, · ‡peruenit · ‖vt fieret · נגע · ‡dominarentur eis: · ‖dominati sunt · ‡odio habentibus illos · רוץ · *vt mitterent in · ‡principes magni, · עָשָׂה · ‡erat · ‡extollebant

vadens ‖ eius *audire* ‡ & ,regis domo in Mordochai * magnus Nam
4 † כִּי־גָדוֹל מָרְדֳּכַי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשָׁמְעוֹ הוֹלֵךְ
.*euadens magnus & ,vadens* † Mordochai vir quia ;prouincias omnes *in*
בְּכָל־הַמְּדִינוֹת כִּי־הָאִישׁ מָרְדֳּכַי הוֹלֵךְ וְגָדוֹל׃
,gladij plaga suos inimicos omnes *in* Iehudæi percusserunt Et
5 † ᶠוַיַּכּוּ הַיְּהוּדִים בְּכָל־אֹיְבֵיהֶם מַכַּת־חֶרֶב
illos habentes odio *in* ‡ fecerunt & :perditionis & , occisionis &
וְהֶרֶג וְאַבְדָן ᵍוַיַּעֲשׂוּ בְשֹׂנְאֵיהֶם
.suam voluntatem secundum
כִּרְצוֹנָם׃
quingentos *perdendo* ‖ & ,Iehudæi occiderunt *metropoli* ‡ Susan in Et
6 † וּבְשׁוּשַׁן הַבִּירָה הָרְגוּ הַיְּהוּדִים וְאַבֵּד חֲמֵשׁ ʰמֵאוֹת
.viros
אִישׁ׃
.Aspatha & ,Dalphon & ,Parsandatha Et
7 † וְאֵת ׀ פַּרְשַׁנְדָּתָא וְאֵת ׀ דַּלְפוֹן וְאֵת ׀ אַסְפָּתָא׃
.Aridatha & ,Adalia & ,Poratha Et
8 † וְאֵת ׀ פּוֹרָתָא וְאֵת ׀ אֲדַלְיָא וְאֵת ׀ אֲרִידָתָא׃
.Vaizatha & ,Aridai & ,Arisai & ,Parmasta Et
9 † וְאֵת ׀ פַּרְמַשְׁתָּא וְאֵת ׀ אֲרִיסַי וְאֵת ׀ אֲרִדַי וְאֵת ׀ וַיְזָתָא׃
Iehudæorum *angustiatoris* ‖ Hamedatha filij Haman filios Decem
10 † עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמָן בֶּן־הַמְּדָתָא צֹרֵר הַיְּהוּדִים
.suam manum miserunt non prædam in *&* * :occiderunt
הָרָגוּ ⁱוּבַבִּזָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם׃
metropoli ‡ Susan in occisorum numerus venit ipsa die In
11 † בַּיּוֹם הַהוּא בָּא מִסְפַּר הַהֲרוּגִים בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה
.*regis facies ad*
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃
occiderunt *metropoli* * Susan In :reginam Esther ad rex Dixitque
12 † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הָרְגוּ
:Haman filios decem & ,viros quingentos *perdendo* † & ,Iehudæi
הַיְּהוּדִים וְאַבֵּד חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הָמָן
dabitur & ,tua petitio quæ & ?fecerunt quid regis *prouinciarum residuo* ‡ in
בִּשְׁאָר מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ מֶה עָשׂוּ וּמַה־שְּׁאֵלָתֵךְ וְיִנָּתֵן
?fiet & , vltra tua postulatio quæ & ?tibi
לָךְ וּמַה־בַּקָּשָׁתֵךְ עוֹד ᵏוְתֵעָשׂ׃
cras etiam detur ,*bonum rege super* † Si : Esther dixit Et
13 † וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יִנָּתֵן גַּם־מָחָר
& ,hodiernam legem secundum *faciendum ad* ‖ ,Susan in qui Iehudæis
לַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוּשָׁן לַעֲשׂוֹת כְּדָת הַיּוֹם וְאֵת
.ligno *super* ‡ suspendant Haman filios decem
עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הָמָן ˡיִתְלוּ עַל־הָעֵץ׃
& : Susan in lex est data & .sic *fieri* ‡ rex dixit Et
14 † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֵעָשׂוֹת כֵּן וַתִּנָּתֵן דָּת בְּשׁוּשָׁן וְאֵת
.suspenderunt Haman filios decem
עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הָמָן תָּלוּ׃
die in etiam Susan in * qui ,Iehudæi sunt congregati Et
15 † וַיִּקָּהֲלוּ הַיְּהוּדִיים אֲשֶׁר־בְּשׁוּשָׁן גַּם בְּיוֹם
trecentos Susan in interfecerunt & ,Adar mensis decimaquarta
אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וַיַּהַרְגוּ בְשׁוּשָׁן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
.suam manum miserunt non prædam in *&* ‖ ;viros
אִישׁ ᵐוּבַבִּזָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם׃
,sunt congregati ,regis prouinciis in ‡ qui ,*Iehudæorum residuum* * Et
16 † וּשְׁאָר הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר ⁿבְּמְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ נִקְהֲלוּ ׀
occidere ‖ & , suis inimicis ab *quiescere &* ,*sua anima super stare* ‡ &
וְעָמֹד עַל־נַפְשָׁם וְנוֹחַ מֵאֹיְבֵיהֶם וְהָרוֹג
miserunt non prædam in *&* * :millia septuaginta & quinque suis inimicis *in*
בְּשֹׂנְאֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים אָלֶף וּבַבִּזָּה לֹא שָׁלְחוּ
.suam manum
אֶת־יָדָם׃
decimaquarta in *quiescere* ‖ & :Adar mensis decimatertia die In
17 † בְּיוֹם־שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְנוֹחַ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר
.lætitiæ & ,conuiuij diem eum *facere* ‖ & ,*eo in* ‡
בּוֹ וְעָשֹׂה אֹתוֹ יוֹם מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה׃
decimatertia in sunt congregati ,Susan in ‡ qui Iehudæi Et
18 † וְהַיְּהוּדִיים אֲשֶׁר־בְּשׁוּשָׁן נִקְהֲלוּ בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר
facere ‡ & ,*eo in* * decimaquinta in *quiescere* † & ,*eo in* * decimaquarta in & ,*eo in* *
בּוֹ וּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹ וְנוֹחַ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ וְעָשֹׂה
.lætitiæ & ,conuiuij diem eum
אֹתוֹ יוֹם מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה׃
,muratis non vrbibus in *habitantes* ‖ villici Iehudæi Idcirco
19 † עַל־כֵּן הַיְּהוּדִים הַפְּרוֹזִים הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת
,conuiuij & lætitiæ ,Adar mensis decimamquartam diem *facientes* *
עֹשִׂים אֵת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר שִׂמְחָה וּמִשְׁתֶּה
.suo *socio viri* ‡ partium missionis & ,bonum diem &
וְיוֹם טוֹב וּמִשְׁלֹחַ ᵒמָנוֹת אִישׁ ᵖלְרֵעֵהוּ׃

Margin: *erat ‡fama ‖ibat per †proficiebat, & crescebat. · ᶠנָכָה · ‡contra · ᵍעָשָׂה · ‡regia ‖perdiderunt · ʰמֵאָה · ‖hostis · *sed · ⁱבָּזַז · ‡regia coram rege. · *regia · †perdiderunt · ‡reliquis prouinciis · ᵏעָשָׂה · †regi placet, · ‖vt faciant · ‡in · ˡתָּלָה · ‡vt fieret · *erant · ‖sed · ᵐבָּזַז · *reliqui Iehudæi ‡erant · ⁿדוּן · ‡steterũt pro animabus suis, & quieuerunt ‖occiderunt de · *sed ‖quieuerunt · ‡eiusdem, ‖fecerunt · ‡erant · יתיר · *eiusdem, † quieuerunt ‡fecerunt · ‖qui habitant · הפרזים · *faciunt · ‡vnusquisq; proximo · °מָנָה ᵖרֵעַ

:ciuitatis *platea in*ǁ equo super eum *faciant*‡equitare & ,*eius honore in volens*† | †vult honorem, ‡faciat ǁper plateam
חפץ ביקרו והרכבהו על־הסוס ברחוב העיר
*volens*ǁ rex cuius ,viro fiet Sic :*eius facies ad*‡ clament & | ‡ante eum:
וקראו לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ | ǁvult honorem.
*cape** ,Festina : Haman ad rex Dixitque .*eius honore in* | *tolle
ביקרו׃ † ויאמר המלך להמן מהר קח 10 | לקח
ita fac & :es locutus quemadmodum ,equum & ,vestimentum
את־הלבוש ואת־הסוס כאשר דברת ועשה־כן | *qui sedet
verbum‡facias cadere ne :regis porta in *sedenti** Iehudæo Mordochai | ‡quicquam
למרדכי היהודי היושב בשער המלך אל־תפל דבר
.es locutus quæ omnibus ex
מכל אשר דברת׃
induit & ,equum & ,vestimentum Haman Tulitque
† ויקח המן את־הלבוש ואת־הסוס וילבש את־ 11
:*eius facies ad clamabat*ǁ& ,ciuitatis *platea in** eū fecit equitare & ;Mordochai | *per plateam ǁclamabant ante eum:
מרדכי וירכיבהו ברחוב העיר ויקרא לפניו
.*eius honore in volens* † rex cuius ,viro fiet Sic | †vult honorem.
ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו׃
est compulsus Haman & ;regis ianuam ad Mordochai est reuersus Et
† וישב מרדכי אל־שער המלך והמן נדחף 12 | שוב
.capite *opertus* ǁ & ,lugens suam domum in | ǁoperto
אל־ביתו אבל וחפוי ראש׃ | חפה
suis amicis omnibus & ,suæ vxori Zeres Haman narrauit Et
† ויספר המן לזרש אשתו ולכל־אהביו את 13
:eius vxor Zeres & ,eius sapientes ei dixerūtque .sibi acciderat *quod omne*‡ | ‡quicquid
כל־אשר קרהו ויאמרו לו חכמיו וזרש אשתו
,*eius facies ad*ǁcadere cœpisti cuius* ,Mordochai†Iehudæorū semine de Si | †est *ante ǁconspectū,
אם מזרע היהודים מרדכי אשר החלות לנפל לפניו | חלל
ipsis Adhuc .*eius facies ad*† cades cadendo sed ,ei præualebis non | †ante eum.
לא־תוכל לו כי־נפול תפול לפניו׃ † עודם 14 | יכל נפל
festinauerunt & :peruenerunt regis eunuchi & ,eo cum loquentibus
מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו ויבהלו | נגע
.Esther fecerat quod conuiuium ad Haman *adducendum ad*ǁ | ǁvt adducerent
להביא את־המן אל־המשתה אשר־עשתה אסתר׃

CAP. VII. ז

.regina Esther cum bibendum ad ,Haman & ,rex venit Et
1 † ויבא המלך והמן לשתות עם־אסתר המלכה׃ | שתה
conuiuio in secunda die in etiam Esther ad rex Dixitque
2 † ויאמר המלך לאסתר גם ביום השני במשתה | שנה
quæ & ?tibi dabitur & ,regina Esther tua petitio † Quæ : vini | †est
היין מה־שאלתך אסתר המלכה ותנתן לך ומה־
.fiet & ,‡ regni dimidium ad vsque ?tua postulatio | ‡pete,
בקשתך עד־חצי המלכות ותעש׃ | חצה
gratiam inueni Si :dixit & ,regina Esther respondit Et | עשה
3 † ותען אסתר המלכה ותאמר אם־מצאתי חן | ענה חנן
mea anima mihi detur ,*bonum rege super*‡ si & ,rex tuis oculis in | ‡regi placet,
בעיניך המלך ואם־על־המלך טוב תנתן לי נפשי
.mea postulatione *in*‡meus populus & ,mea petitione *in*‡ | ‡pro
בשאלתי ועמי בבקשתי׃
,occidendū ad ,delendū ad ,meus popul⁹ & ego sumus venditi Quia
4 † כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג
quia† :tacuissem ,venderemur ancillas in & seruos in si & .perdendū ad & | †quanquam hostis nō recompensaret damnum
ולאבד ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי כי
.regis *damno in æquans angustiator non*
אין הצר שוה בנזק המלך׃ | צור
Quis :reginam Esther ad dixit & ,Achasueros rex Dixitque
5 † ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר המלכה מי | *est ‡qualis est hic, qui
?sic *faciendum ad* suum cor *ipsum* repleuit *quod ,ille hic vbi*‡& ,hic *ipse** | ǁvt faceret
הוא זה ואי־זה הוא אשר־מלאו לבו לעשות כן׃
.hic malus Haman * inimicus & ,*angustiator*† Vir :Esther dixit Et | עשה רוע
6 † ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה | †hostis *est
.reginæ & ,regis *faciebus* † à est territus Haman & | †facie
והמן נבעת מלפני המלך והמלכה׃
:*adis*ǁ hortum ad vini conuiuio de suo furore in surrexit rex Et | ǁpalatij:
7 † והמלך קם בחמתו ממשתה היין אל־גנת הביתן | קום גנן
nam :regina Esther ab sua anima *super postulandum ad*† stetit Haman & | †vt postularet pro
והמן עמד לבקש על־נפשו מאסתר המלכה כי
.rege à malum se in esset completum quòd vidit
ראה כי־כלתה אליו הרעה מאת המלך׃ | ראה כלה
:vini conuiuij domum ad *adis* ǁ horto ab est reuersus rex Et | ǁpalatij
8 † והמלך שב מגנת הביתן אל־בית משתה היין | שוב נטה
: rex dixitque .*eo super* Esther ‡ quo * ,lectum super *cadens*† Haman & | †ceciderat *super ‡erat
והמן נפל על־המטה אשר אסתר עליה ויאמר המלך

†vt subigeret | est egressum verbū ?domo in *mecum*ǁ reginam *subiiciendum ad*‡etiam Num
‡me existēte | הגם לכבוש את־המלכה עמי בבית הדבר יצא
.operuerunt Haman *facies**& ;regis ore ex
*faciem | מפי המלך ופני המן חפו׃
פה חפה | Etiam :*regis facies ad* † eunuchis de vnus Charbona Dixitque
†ante regem: | 9 † ויאמר חרבונה אחד מן־הסריסים לפני המלך גם
‡pro | bonum est locutus qui ,Mordochai‡ Haman fecerat quod lignum en
הנה־העץ אשר־עשה המן למרדכי אשר דבר־טוב
ǁaltitudinis | .cubitorum quinquaginta *altum*ǁ ,Haman domo in *stans*‡ ,regem super
על־המלך עמד בבית המן גבה חמשים אמה
.illo *super*‡eum Suspendite : rex dixitque
ויאמר המלך תלהו עליו׃
*in ‡pro | :Mordochai‡fecerat parari quod ligno *super**Haman suspenderūt Et
תלה כון | 10 † ויתלו את־המן על־העץ אשר־הכין למרדכי
.quieuit regis ira &
וחמת המלך שככה׃

CAP. VIII. ח

reginæ Esther Achasueros rex dedit illa die In
1 † ביום ההוא נתן המלך אחשורוש לאסתר המלכה
†hostis *ingressus est | *facies ad venit** Mordochai & .Iehudæorum *angustiatoris*† Haman domum
*ante regem: | את־בית המן צרר היהודים ומרדכי בא לפני
צור נגד | :*regis* nam indicauit Esther quid ipse sibi ‡.
‡ed | המלך כי־הגידה אסתר מה הוא־לה׃
ǁtransire | ,Haman ab fecerat *transire*ǁquem ,suum annulum rex fecit remouere Et
סור | 2 † ויסר המלך את־טבעתו אשר העביר מהמן
‡in | domo *super*‡ Mordochai Esther posuit & :Mordochai illum dedit &
שום יסף | ויתנה למרדכי ותשם אסתר את־מרדכי על־בית
*ante regē, & prostrauit se ante pedes | .Haman ,*regis facies ad*† est locuta & ,Esther Addiditque
3 המן׃ † ותוסף אסתר ותדבר לפני המלך
ǁprecauit | *faciendum transire ad** ,eum *est precata*† & ,fleuit & :eius *pedum facies ad* cecidit &
*vt transire faceret | ותפל לפני רגליו ותבך ותתחנן־לו להעביר
נפל בכה | *super* ǁ cogitauit quam eius cogitationem & ,Agagitæ Haman malitiam
ǁcontra | את־רעת המן האגגי ואת מחשבתו אשר חשב על־
*virgam auream: | *sceptrum* * Esther ad rex extendit Et .Iehudæos
4 היהודים׃ † ויושט המלך לאסתר את שרבט
*ante regem, | .*regis facies ad** stetitque ,Esther surrexit & :*auri*
הזהב ותקם אסתר ותעמד לפני המלך׃
‡regi placet, | gratiam inueni si & ,*bonum rege super*‡ Si :dixit Et
5 † ותאמר אם־על־המלך טוב ואם־מצאתי חן
ǁante eum, & conueniens ‡res ante te | ,eius oculis in *ego bona &* ,*regis facies ad verbum rectum &* ,*eius facies ad*ǁ
לפניו וכשר הדבר לפני המלך וטובה אני בעיניו
‡, & placeo ‡vt retractēt | Hamedatha filij Haman cogitationis literas *reducendum ad*‡ scribatur
שוב | יכתב להשיב את־הספרים מחשבת המן בן־המדתא
*erant | omnibus in * qui Iehudæos perdendum ad scripsit quas ,Agagitæ
האגגי אשר כתב לאבד את־היהודים אשר בכל־
.regis prouinciis
דון | מדינות המלך׃
†sustinere | inueniet quod malum *in videbo &* † potero quomodo Nam
יכל | 6 † כי איככה אוכל וראיתי ברעה אשר־ימצא את־
‡videre | ?meæ progeniei perditionē *in videbo &*‡ potero quomodo &?meum populū
ראה ילד | עמי ואיככה אוכל וראיתי באבדן מולדתי׃
Mordochai ad & ,reginam Esther ad Achasueros rex Dixitque
7 † ויאמר המלך אחשורש לאסתר המלכה ולמרדכי
appenderunt ipsum & ,Esther dedi Haman domum Ecce : Iehudæum
תלה | היהודי הנה בית־המן נתתי לאסתר ואתו תלו
ǁin ‡eo | .Iehudæos in suam manum misit quòd *super*ǁ ,ligno *super*‡
על־העץ על אשר־שלח ידו ביהודיים׃
†est | vestris oculis in † bonum sicut ,Iehudæis *super* scribite vos Et
8 † ואתם כתבו על־היהודים כטוב בעיניכם
ǁscripturæ enim | quæ *scriptura quoniam*ǁ :regis annulo in signate & ,regis nomine *in*
†scribuntur *signantur ; ‡retractabantur. | בשם המלך וחתמו בטבעת המלך כי־כתב אשר־
.*reducendum ad*‡ non ,regis annulo in *signatur**& ,regis nomine in *scribitur*†
שוב | נכתב בשם־המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב׃
,tertio mense in illo tempore in regis scribæ sunt vocati Et
*est ‡eiusdem, | 9 † ויקראו ספרי־המלך בעת־ההיא בחדש השלישי
omnia iuxta est scriptū & ,*eo in*‡ vigesima & tertia in (Siuan mensis *ipse)
ǁprincipes, | הוא־חדש סיון בשלושה ועשרים בו ויכתב ככל־
,*vice-reges*ǁ ad & ,Iehudæos ad Mordochai præcepit quæ
‡erant *Cus, Indices, | אשר־צוה מרדכי אל־היהודים ואל האחשדרפנים־
פחה | ,Aethiopiā*ad vsque & India ab‡ qui ,prouinciarū principes & ,*comites*ǁ &
ǁsingulis prouinciis | והפחות ושרי המדינות אשר מהדו ועד־כוש
prouincia & prouincia ǁ ,prouinciarum centum & viginti & septem
שבע ועשרים ומאה מדינה מדינה ומדינה

atrium in regem ad fuerit ingressus qui ,mulier & vir omnis quod
אֲשֶׁר כָּל־אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יָבוֹא־אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶל־הֶחָצֵר
quod nisi ,interficiendū ad eius lex vna ,fuerit vocat non qui ,interius
הַפְּנִימִית אֲשֶׁר לֹא־יִקָּרֵא אַחַת דָּתוֹ לְהָמִית לְבַד מֵאֲשֶׁר
,sum vocata nō ego & :viuat & ,auri sceptrum rex ei extenderit
יוֹשִׁיט־לוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת־שַׁרְבִיט הַזָּהָב וְחָיָה וַאֲנִי לֹא נִקְרֵאתִי
.diebus triginta iam regem ad ingrediendum ad
לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ זֶה שְׁלוֹשִׁים יוֹם׃
.Esther verba Mordochai ipsi indicauerunt Et
12 וַיַּגִּידוּ לְמָרְדֳּכַי אֵת דִּבְרֵי אֶסְתֵּר׃
imagineris Ne :Esther ad referendum ad ,Mordochai Dixitque
13 וַיֹּאמֶר מָרְדֳּכַי לְהָשִׁיב אֶל־אֶסְתֵּר אַל־תְּדַמִּי
.Iehudæis cunctis præ regis domo te eruendum ad ,tuo animo in
בְנַפְשֵׁךְ לְהִמָּלֵט בֵּית־הַמֶּלֶךְ מִכָּל־הַיְּהוּדִים׃
liberatio & respiratio ,isto tempore in silueris silendo si Nam
14 כִּי אִם־הַחֲרֵשׁ תַּחֲרִישִׁי בָּעֵת הַזֹּאת רֶוַח וְהַצָּלָה
.peribitis tui patris domus & ,tu & ;alio loco ex Iehudæis stabit
יַעֲמוֹד לַיְּהוּדִים מִמָּקוֹם אַחֵר וְאַתְּ וּבֵית־אָבִיךְ תֹּאבֵדוּ
?regnum ad perueneris hoc sicut tempore in si ,sciens quis &
וּמִי יוֹדֵעַ אִם־לְעֵת כָּזֹאת הִגַּעַתְּ לַמַּלְכוּת׃
:Mordochai ad referendum ad Esther Dixitque
15 וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לְהָשִׁיב אֶל־מָרְדֳּכָי׃
,Susan in inuentos Iehudæos omnes congrega ,Vade
16 לֵךְ כְּנוֹס אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים הַנִּמְצְאִים בְּשׁוּשָׁן
nocte diebus tribus bibatis neque ,comedatis ne & ,me super ieiunate &
וְצוּמוּ עָלַי וְאַל־תֹּאכְלוּ וְאַל־תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה
ad ingrediar tunc & :sic ieiunabo meæ puellæ & ego etiam ;die &
וָיוֹם גַּם־אֲנִי וְנַעֲרֹתַי אָצוּם כֵּן וּבְכֵן אָבוֹא אֶל־
.peream ,peream quomodocūque & ,legem secundū non quod ,regem
הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא־כַדָּת וְכַאֲשֶׁר אָבַדְתִּי אָבָדְתִּי׃
.Esther eo super præcepit quæ oīa iuxta fecit & ,Mordochai transiit Et
17 וַיַּעֲבֹר מָרְדֳּכָי וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוְּתָה עָלָיו אֶסְתֵּר׃

CAP. V. ה

stetit & ,regno Esther se induit & ,tertio die in fuit Et
1 וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת וַתַּעֲמֹד
rex & :regis domum contra ,interiori regis domus atrio in
בַּחֲצַר בֵּית־הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית נֹכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ
.domus ostium contra regni domo in sui regni solium super sedens
יוֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ בְּבֵית הַמַּלְכוּת נֹכַח פֶּתַח הַבָּיִת׃
stantem reginam Esther regem videre secundum ,fuit Et
2 וַיְהִי כִרְאוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת־אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עֹמֶדֶת
Esther ad rex extendit & .eius oculis in gratiam tulit ,atrio in
בֶּחָצֵר נָשְׂאָה חֵן בְּעֵינָיו וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֶת־
capite in tetigit & ,Esther accessit & .sua manu in quod auri sceptrum
שַׁרְבִיט הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַתִּקְרַב אֶסְתֵּר וַתִּגַּע בְּרֹאשׁ
.sceptri
הַשַּׁרְבִיט׃
quæ & ,regina Esther tibi Quid :rex ei Dixitque
3 וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה־לָּךְ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּמַה־
.tibi dabitur & ,regni dimidium ad vsque ?tua postulatio
בַּקָּשָׁתֵךְ עַד־חֲצִי הַמַּלְכוּת וְיִנָּתֵן לָךְ׃
rex ingrediatur ,bonum rege super Si :Esther Dixitque
4 וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יָבוֹא הַמֶּלֶךְ
.ei feci quod conuiuium ad hodie Haman &
וְהָמָן הַיּוֹם אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי לוֹ׃
verbum faciendum ad ,Haman ipsum facite Festinare :rex Dixitque
5 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַהֲרוּ אֶת־הָמָן לַעֲשׂוֹת אֶת־דְּבַר
.Esther fecerat quod ,conuiuium ad Haman & ,rex venit & .Esther
אֶסְתֵּר וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר־עָשְׂתָה אֶסְתֵּר׃
,tua petitio Quæ :vini conuiuio in Esther ad rex Dixitque
6 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר בְּמִשְׁתֵּה הַיַּיִן מַה־שְּׁאֵלָתֵךְ
.fiet & ,regni dimidiū ad vsque ?tua inquisitio quæ & :tibi dabitur &
וְיִנָּתֵן לָךְ וּמַה־בַּקָּשָׁתֵךְ עַד־חֲצִי הַמַּלְכוּת וְתֵעָשׂ׃
:mea inquisitio & ,mea Petitio :dixit & ,Esther respondit Et
7 וַתַּעַן אֶסְתֵּר וַתֹּאמַר שְׁאֵלָתִי וּבַקָּשָׁתִי׃
,bonum rege super si & ,regis oculis in gratiam inueni Si
8 אִם־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְאִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב
rex veniat ;meam postulationē faciendum ad & ,meam petionem dandum ad
לָתֵת אֶת־שְׁאֵלָתִי וְלַעֲשׂוֹת אֶת־בַּקָּשָׁתִי יָבוֹא הַמֶּלֶךְ
faciam cras & ,eis faciam quod ,conuiuium ad Haman &
וְהָמָן אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לָהֶם וּמָחָר אֶעֱשֶׂה
.regis verbum iuxta
כִּדְבַר הַמֶּלֶךְ׃

videre secundū & .corde bonum & ,lætus ipsa die in Hamā est egressus Et
9 וַיֵּצֵא הָמָן בַּיּוֹם הַהוּא שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב וְכִרְאוֹת
se mouisset nec ,surrexisset nō & ,regis porta in Mordochai ipsum Hamā
הָמָן אֶת־מָרְדֳּכַי בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ וְלֹא־קָם וְלֹא־זָע
.excandescentia Mordochai super Haman est repletus & ,eo ab
מִמֶּנּוּ וַיִּמָּלֵא הָמָן עַל־מָרְדֳּכַי חֵמָה׃
fecit venire & ,misit & ;suam domū ad venit & ,Haman sibi vim fecit Et
10 וַיִּתְאַפַּק הָמָן וַיָּבוֹא אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּשְׁלַח וַיָּבֵא
Haman eis narrauit Et .suam vxorem Zeres & ,suos amicos
11 אֶת־אֹהֲבָיו וְאֶת־זֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ׃ וַיְסַפֵּר לָהֶם הָמָן
quibus omnia & ,suorum filiorum multitudinē & ,suæ opulentiæ gloriam
אֶת־כְּבוֹד עָשְׁרוֹ וְרֹב בָּנָיו וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר
seruos & ,principes super eum eleuasset quod & ,rex eū magnificauerat
גִּדְּלוֹ הַמֶּלֶךְ וְאֵת אֲשֶׁר נִשְּׂאוֹ עַל־הַשָּׂרִים וְעַבְדֵי
Esther fecit venire non Insuper :Haman Dixitque .regis
12 הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר הָמָן אַף לֹא־הֵבִיאָה אֶסְתֵּר
;me nisi ,fecit quod conuiuium ad rege cum regina
הַמַּלְכָּה עִם־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר־עָשָׂתָה כִּי אִם־אוֹתִי
.rege cum ei vocatus ego crastinum in etiam &
וְגַם־לְמָחָר אֲנִי קָרוּא־לָהּ עִם־הַמֶּלֶךְ׃
videns ego quo tempore toto in ,mihi æquale illud non hoc totū Et
13 וְכָל־זֶה אֵינֶנּוּ שֹׁוֶה לִי בְּכָל־עֵת אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה
.regis porta in sedentem Iehudæum Mordochai
אֶת־מָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ׃
lignum Faciant :eius amici omnes & ,eius vxor Zeres ei Dixitque
14 וַתֹּאמֶר לוֹ זֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ וְכָל־אֹהֲבָיו יַעֲשׂוּ־עֵץ
suspendant & ,regi dic manè in & ,cubitorum quinquaginta altum
גָּבֹהַּ חֲמִשִּׁים אַמָּה וּבַבֹּקֶר אֱמֹר לַמֶּלֶךְ וְיִתְלוּ
.lætus conuiuium ad rege cum ingredere & ,illud super Mordochai
אֶת־מָרְדֳּכַי עָלָיו וּבֹא־עִם־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַמִּשְׁתֶּה שָׂמֵחַ
.lignum fecit & ,Haman facies ad verbum fuit bonum &
וַיִּיטַב הַדָּבָר לִפְנֵי הָמָן וַיַּעַשׂ הָעֵץ׃

CAP. VI. ו

afferendum ad dixit & :regis somnus se elongauerat illa nocte In
1 בַּלַּיְלָה הַהוּא נָדְדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לְהָבִיא
.regis facies ad lecta fuerunt & :dierum verborū monumentorū librum
אֶת־סֵפֶר הַזִּכְרֹנוֹת דִּבְרֵי הַיָּמִים וַיִּהְיוּ נִקְרָאִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃
,Bigthana super Mordochai indicasset quod ,scriptum est inuentum Et
2 וַיִּמָּצֵא כָתוּב אֲשֶׁר הִגִּיד מָרְדֳּכַי עַל־בִּגְתָנָא
quæsierunt qui ,liminis custodibus ex regis eunuchis duobus ,Teres &
וָתֶרֶשׁ שְׁנֵי סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשֹּׁמְרֵי הַסַּף אֲשֶׁר בִּקְשׁוּ
.Achasuerus regem in manum mittere
לִשְׁלֹחַ יָד בַּמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ׃
Mordochai ipsi magnificētiæ & honoris factū est Quid :rex Dixitque
3 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה־נַּעֲשָׂה יְקָר וּגְדוּלָּה לְמָרְדֳּכַי
eo cum est factum Non :eius ministri regis pueri dixerunt & ?hoc super
עַל־זֶה וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ מְשָׁרְתָיו לֹא־נַעֲשָׂה עִמּוֹ
venerat Haman & ?atrio in Quis :rex Dixitque .negotium
4 דָּבָר׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִי בֶחָצֵר וְהָמָן בָּא
suspendendum ad ,regi dicendum ad ,exterius regis domus atrium in
לַחֲצַר בֵּית־הַמֶּלֶךְ הַחִיצוֹנָה לֵאמֹר לַמֶּלֶךְ לִתְלוֹת
.ei fecerat parari quod ,lignum super Mordochai
אֶת־מָרְדֳּכַי עַל־הָעֵץ אֲשֶׁר־הֵכִין לוֹ׃
,atrio in stans Haman Ecce :eum ad regis pueri Dixeruntque
5 וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ אֵלָיו הִנֵּה הָמָן עֹמֵד בֶּחָצֵר
ei dixit & ;Haman est ingressus Et .Ingrediatur :rex dixit &
6 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יָבוֹא׃ וַיָּבוֹא הָמָן וַיֹּאמֶר לוֹ
?eius honore in volens rex cuius viro in faciendum Quid :rex
הַמֶּלֶךְ מַה־לַּעֲשׂוֹת בָּאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקָרוֹ
vberiorem honorem facere rex volet Cui :suo corde in Hamā dixitque
וַיֹּאמֶר הָמָן בְּלִבּוֹ לְמִי יַחְפֹּץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יְקָר יוֹתֵר
rex cuius Vir :regem ad Haman dixit Et ?me à
7 מִמֶּנִּי׃ וַיֹּאמֶר הָמָן אֶל־הַמֶּלֶךְ אִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ
se induit qua ,regni vestem Adducant ;eius honore in volens
8 חָפֵץ בִּיקָרוֹ׃ יָבִיאוּ לְבוּשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לָבַשׁ־
detur quod & :rex eo super equitauit quo equum & ,rex ea in
בּוֹ הַמֶּלֶךְ וְסוּס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וַאֲשֶׁר נִתַּן
.eius capite in regni diadema
כֶּתֶר מַלְכוּת בְּרֹאשׁוֹ׃
principibus de viri manum super equus & vestimentum detur Et
9 וְנָתוֹן הַלְּבוּשׁ וְהַסּוּס עַל־יַד־אִישׁ מִשָּׂרֵי
rex cuius virum induant & ,maioribus principibus regis
הַמֶּלֶךְ הַפַּרְתְּמִים וְהִלְבִּישׁוּ אֶת־הָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ

iocundus
cū vidisset
יָצָא
קוּם
contra ira.
continuit se
בּוֹא
diuitiarum suarum,
cras
sum ab ea
est vtile
video
Aptent
עָשָׂה
vt
placuit res in oculis
aptari iussit
fugerat
regem,
vt afferrent
coram rege.
de
propter
quicquam.
est
vt diceret
quod suspēderet
תָּלָה
stat
est vult honorem?
עָשָׂה
magis
quàm mihi?
vult honorem; regiā,
בּוֹא
super
equitat
regium
per
שׂוּר
induat

efferbuit ira†,regis porta in sedente Mordochai &,illis diebus In — †irati sunt
21 בַּיָּמִים הָהֵם וּמָרְדֳּכַי יֹשֵׁב בְּשַׁעַר־הַמֶּלֶךְ קָצַף
quæsierūt &,liminis custodibus ex regis eunuchi duo,Teres &,Bigthan
בִּגְתָן וָתֶרֶשׁ שְׁנֵי־סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשֹּׁמְרֵי הַסַּף וַיְבַקְשׁוּ
.Achasueros regem in manum mittere
לִשְׁלֹחַ יָד בַּמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרֹשׁ׃
dixit & :reginæ Esther nunciauit &,Mordochai ipsi res innotuit Et
22 וַיִּוָּדַע הַדָּבָר לְמָרְדֳּכַי וַיַּגֵּד לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר — יָדַע
,res est quæsita Et .Mordochai nomine in regi Esther
23 אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מָרְדֳּכָי׃ וַיְבֻקַּשׁ הַדָּבָר
libro in est scriptū &:lignū super ipsi ambo sunt suspensi &,est inuenta &
וַיִּמָּצֵא וַיִּתָּלוּ שְׁנֵיהֶם עַל־עֵץ וַיִּכָּתֵב בְּסֵפֶר — תָּלָה coram rege.
.regis facies ad dierum verborum
דִּבְרֵי הַיָּמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃

CAP. III. ג

Achasueros rex magnificauit hæc verba Post
1 אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדַּל הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ אֶת־
eius thronum posuit &;eū eleuauit &,Agagæū Hamedatha filiū Haman
הָמָן בֶּן־הַמְּדָתָא הָאֲגָגִי וַיְנַשְּׂאֵהוּ וַיָּשֶׂם אֶת־כִּסְאוֹ
serui omnes Et .secum † qui principes omnes desuper — †erant
2 מֵעַל כָּל־הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ׃ וְכָל־עַבְדֵי
,Haman ipsi se inclinantes*&,se incuruantes‡ regis porta in* qui regis — *erant ‡incuruabāt genu flectebant
הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ כֹּרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לְהָמָן
neque ,se incuruabat‡ non Mordochai & :rex ei præceperat sic quoniam
כִּי־כֵן צִוָּה־לוֹ הַמֶּלֶךְ וּמָרְדֳּכַי לֹא יִכְרַע וְלֹא — שָׁחָה ‡genu flectebat, †adorabat.
porta in* qui ,regis serui Dixeruntque .se inclinabat†
3 יִשְׁתַּחֲוֶה׃ וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־בְּשַׁעַר — *erant
?regis præceptum transgrediens tu Quare:Mordochai ad ,regis — transgrederis
הַמֶּלֶךְ לְמָרְדֳּכָי מַדּוּעַ אַתָּה עוֹבֵר אֵת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ׃
;eos ad audiret non &,die & die‡ eum ad ipsos dicendo in*,fuit Et — *cū dicerent ‡per singulos dies,
4 וַיְהִי בְּאָמְרָם אֵלָיו יוֹם וָיוֹם וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם — כאמרם
:Mordochai verba starent an videndum ad†,Haman ipsi indicauerunt &
וַיַּגִּידוּ לְהָמָן לִרְאוֹת הֲיַעַמְדוּ דִּבְרֵי מָרְדֳּכַי — †vt viderent; נָגַד רָאָה
.Iehudæus ipse‡ quòd eis indicauerat quia — ‡esset
כִּי־הִגִּיד לָהֶם אֲשֶׁר־הוּא יְהוּדִי׃
,sibi se inclinans & incuruans‡ Mordochai non quòd ,Haman vidit Et — ‡inclinaret se,nec genu flecteret
5 וַיַּרְא הָמָן כִּי־אֵין מָרְדֳּכַי כֹּרֵעַ וּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ — שָׁחָה
mittere suis oculis in contēpsit Et .furore Haman est repletus &
6 וַיִּמָּלֵא הָמָן חֵמָה׃ וַיִּבֶז בְּעֵינָיו לִשְׁלֹחַ
populum ei indicauerant nam : ipsum solum† Mordochai in manum — †tantūmodo
יָד בְּמָרְדֳּכַי לְבַדּוֹ כִּי־הִגִּידוּ לוֹ אֶת־עַם
* qui ,Iehudæos omnes disperdere Haman quæsiuit &:Mordochai* — *ipsius ‡erāt
מָרְדֳּכָי וַיְבַקֵּשׁ הָמָן לְהַשְׁמִיד אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר
.Mordechai populum ,Achasueros regno omni in
בְּכָל־מַלְכוּת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ עַם מָרְדֳּכָי׃
duodecimo anno in (Nisan† mensis† ipse) ,primo mense In — †est ‡Martius
7 בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא־חֹדֶשׁ נִיסָן בִּשְׁנַת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה — שָׁנָה
,Haman facies ad (ghoral * ipsa) Pur † fecit proiicere,Achasueros regis — †sortem, *est sors) corā
לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הִפִּיל פּוּר הוּא הַגּוֹרָל לִפְנֵי הָמָן
(.Adar† mensis† ipse) duodecimū mensem ad mense à &,diem in die à — ‡est
מִיּוֹם לְיוֹם וּמֵחֹדֶשׁ לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ אֲדָר׃ — †respōdet nostro Februario, *quidam
vnus ‡ populus ipse Est :Achasueros regem ad Haman Dixitque
8 וַיֹּאמֶר הָמָן לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ יֶשְׁנוֹ עַם־אֶחָד
:tui regni prouinciis omnibus in populos inter diuisus &, dispersus
מְפֻזָּר וּמְפֹרָד בֵּין הָעַמִּים בְּכֹל מְדִינוֹת מַלְכוּתֶךָ — דּוּן *sunt diuersę
;facientes ipsi† non regis leges &;populo omni ab variantes* eorū leges & — †faciunt ‡est vtile vt dimittat
וְדָתֵיהֶם שֹׁנוֹת מִכָּל־עָם וְאֶת־דָּתֵי הַמֶּלֶךְ אֵינָם עֹשִׂים
,bonum rege super† Si .eos dimittere conducens‡ non regi & — †regi placet,
9 וְלַמֶּלֶךְ אֵין־שֹׁוֶה לְהַנִּיחָם׃ אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב — יָנַח
appendam argenti talenta millia decem &;eos perdendum ad*,scribatur — *vt perdātur, †vt adducant in thesauros
יִכָּתֵב לְאַבְּדָם וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כִּכַּר־כֶּסֶף אֶשְׁקוֹל
.regis gazas ad adferendum ad†,opus facientium manibus super
עַל־יְדֵי עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה לְהָבִיא אֶל־גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ׃ — בּוֹא
illum dedit &;sua manu desuper† suum annulum rex remouit Et
10 וַיָּסַר הַמֶּלֶךְ אֶת־טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ — סוּר
.Iehudæorum angustiatori‡ Agaghæi Hammedatha filio ,Haman — ‡hosti
לְהָמָן בֶּן־הַמְּדָתָא הָאֲגָגִי צֹרֵר הַיְּהוּדִים׃
faciendū ad* populus &,*tibi datū Argentū:Haman ad rex Dixitque — *sit* vt facias
11 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהָמָן הַכֶּסֶף נָתוּן לָךְ וְהָעָם לַעֲשׂוֹת — עָשָׂה
.tuis oculis in bonum* secundum eo in† — †de *quod placet
בּוֹ כַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ׃
decimatertia in ,primo mense in regis scribæ sunt vocati Et
12 וַיִּקָּרְאוּ סֹפְרֵי הַמֶּלֶךְ בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר
ad Haman præcepit quæ omnē iuxta est scriptum &,eo in† die — †eiusdem
יוֹם בּוֹ וַיִּכָּתֵב כְּכָל־אֲשֶׁר־צִוָּה הָמָן אֶל

,prouinciam & prouinciā† super‡ qui ,duces ad &,regis cōspectui assistētes proceres
אֲחַשְׁדַּרְפְּנֵי־הַמֶּלֶךְ וְאֶל־הַפַּחוֹת אֲשֶׁר עַל־מְדִינָה וּמְדִינָה
,eius‡ scripturam secundū prouincia & prouincia ,populi & populi† principes ad &
וְאֶל־שָׂרֵי עַם וָעָם מְדִינָה וּמְדִינָה כִּכְתָבָהּ
Achasueros regis nomine in ,suam linguam iuxta populi & populi† &
וְעַם וָעָם כִּלְשׁוֹנוֹ בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרֹשׁ
.regis ‡annulo in signatum &,scriptum
נִכְתָּב וְנֶחְתָּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ׃
prouincias omnes ad cursorum manu in epistolas mittere mus* Et
13 וְנִשְׁלוֹחַ סְפָרִים בְּיַד הָרָצִים אֶל־כָּל־מְדִינוֹת
puero à,Iehudæos omnes perdendum ad &,occidendū ad, disperdendum ad*,regis
הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד לַהֲרֹג וּלְאַבֵּד אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים מִנַּעַר
decimatertia in ,vna die in mulieres & paruulum ,senem ad vsque &
וְעַד־זָקֵן טַף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר
.prædandum ad‡ ,eorū spolium‡ &(Adar* mensis† ipse) duodecimi mensis
לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ אֲדָר וּשְׁלָלָם לָבוֹז׃
prouincia & prouincia omni‡ in legem dandam‡ scripturæ Exemplar
14 פַּתְשֶׁגֶן הַכְּתָב לְהִנָּתֵן דָּת בְּכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה
.hanc diem ad paratos existendum ad‡,populis omnibus apertam †
גָּלוּי לְכָל־הָעַמִּים לִהְיוֹת עֲתִדִים לַיּוֹם הַזֶּה׃
est data† lex & :regis verbo in impulsi sunt egressi Cursores
15 הָרָצִים יָצְאוּ דְחוּפִים בִּדְבַר הַמֶּלֶךְ וְהַדָּת נִתְּנָה
ciuitas &.bibendum ad sederunt Haman & rex & :metropoli‡ Susan in
בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה וְהַמֶּלֶךְ וְהָמָן יָשְׁבוּ לִשְׁתּוֹת וְהָעִיר
.erat perplexa Susan
שׁוּשַׁן נָבוֹכָה׃

CAP. IIII. ד

Mordochai scidit &,fuerat gestū quod omne cognouit Mordochai Et
1 וּמָרְדֳּכַי יָדַע אֶת־כָּל־אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיִּקְרַע מָרְדֳּכַי
medium in est egressus &;cinere &,sacco est indutus &,suā vestimenta
אֶת־בְּגָדָיו וַיִּלְבַּשׁ שַׂק וָאֵפֶר וַיֵּצֵא בְּתוֹךְ
.amaro &,magno clamore clamauitque ,ciuitatis
הָעִיר וַיִּזְעַק זְעָקָה גְדוֹלָה וּמָרָה׃
portam in intrare‡ non quia ,regis portæ facies‡ ad vsque venit Et
2 וַיָּבוֹא עַד לִפְנֵי שַׁעַר־הַמֶּלֶךְ כִּי אֵין לָבוֹא אֶל־שַׁעַר
,prouincia & prouincia omni*in Et .sacci veste in regis†
3 הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ שָׂק׃ וּבְכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה
,Iehudæis‡magnus luctus ,attingens‡eius lex &,regis verbum quem loco*
מְקוֹם אֲשֶׁר דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מַגִּיעַ אֵבֶל גָּדוֹל לַיְּהוּדִים
.multis sternebatur cinis &,saccus :planctus &,fletus &,ieiunium &
וְצוֹם וּבְכִי וּמִסְפֵּד שַׂק וָאֵפֶר יֻצַּע לָרַבִּים׃
;ei indicauerunt*& ,eius eunuchi &,Esther puellæ venerunt Et
4 וַתָּבוֹאנָה נַעֲרוֹת אֶסְתֵּר וְסָרִיסֶיהָ וַיַּגִּידוּ לָהּ
ipsum faciendum† induere ad‡,vestes misit & : valde regina indoluit &
וַתִּתְחַלְחַל הַמַּלְכָּה מְאֹד וַתִּשְׁלַח בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת־
.recepit non &:eo desuper‡eius saccum remouendum ad*&,Mordochai
מָרְדֳּכַי וּלְהָסִיר שַׂקּוֹ מֵעָלָיו וְלֹא קִבֵּל׃
fecit stare quem ,regis eunuchis ex Hathach ad Esther vocauit Et
5 וַתִּקְרָא אֶסְתֵּר לַהֲתָךְ מִסָּרִיסֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הֶעֱמִיד
,hoc quid sciendum ad*,Mordochai super ei præcepit &,suas facies ad‡
לְפָנֶיהָ וַתְּצַוֵּהוּ עַל־מָרְדֳּכָי לָדַעַת מַה־זֶּה
ad,Mordochai ad Hathach est egressus Et .hoc quid super†&
6 וְעַל־מַה־זֶּה׃ וַיֵּצֵא הֲתָךְ אֶל־מָרְדֳּכָי אֶל־
.regis porta facies ad‡ quæ ,ciuitatis plateam
רְחוֹב הָעִיר אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר־הַמֶּלֶךְ׃
expositionē &;sibi acciderat quod omne Mordochai ei indicauit Et
7 וַיַּגֶּד־לוֹ מָרְדֳּכַי אֵת כָּל־אֲשֶׁר קָרָהוּ וְאֵת פָּרָשַׁת
Iehudæos in‡ regis gazis super appendendū ad‡ Haman dixit quam ,argenti
הַכֶּסֶף אֲשֶׁר אָמַר הָמָן לִשְׁקוֹל עַל־גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ בַּיְּהוּדִיִּים
.eos perdendum ad
לְאַבְּדָם׃
Susan in erat data* quæ ,legis scripturæ exemplar Et
8 וְאֶת־פַּתְשֶׁגֶן כְּתָב־הַדָּת אֲשֶׁר־נִתַּן בְּשׁוּשָׁן
Esther ipsi ostendendum ad‡,ei dedit ,eos faciendum‡ disperdere ad†
לְהַשְׁמִידָם נָתַן לוֹ לְהַרְאוֹת אֶת־אֶסְתֵּר
precandū ad,regem ad intrandum ad,ea super mandandum &,ei indicandū ad‡&
וּלְהַגִּיד לָהּ וּלְצַוּוֹת עָלֶיהָ לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ לְהִתְחַנֶּן
suo populo super† eius faciebus‡à quærendum ad &,eum
לוֹ וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו עַל־עַמָּהּ׃
.Mordochai verba Esther ipsi indicauit*&,Hathach venit Et
9 וַיָּבוֹא הֲתָךְ וַיַּגֵּד לְאֶסְתֵּר אֵת דִּבְרֵי מָרְדֳּכָי׃
:Mordochai ad† ei præcepit &:Hathach ad Esther Dixitque
10 וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַהֲתָךְ וַתְּצַוֵּהוּ אֶל־מָרְדֳּכָי׃
regis prouinciarum populus &,regis serui Omnes
11 כָּל־עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְעַם מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ יוֹדְעִים

regem super‡Non :principum & ,regis facies ad‡Memuchan Dixitque
16 וַיֹּאמֶר מוֹמְכָן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים לֹא עַל־הַמֶּלֶךְ
omnes super*& ,principes omnes super*sed ,regina Vasthi egit iniquè solùm†
לְבַדּוֹ עָוְתָה וַשְׁתִּי הַמַּלְכָּה כִּי עַל־כָּל־הַשָּׂרִים וְעַל־כָּל־
.Achasueros regis prouinciis omnibus in‡ qui populos
הָעַמִּים אֲשֶׁר בְּכָל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ׃
spernendum ad‖,mulieres omnes super‡ reginæ verbũ egredietur Nam
17 כִּי־יֵצֵא דְבַר־הַמַּלְכָּה עַל־כָּל־הַנָּשִׁים לְהַבְזוֹת
,dixit Achasueros Rex :ipsas dicendo in† ,suis oculis in suos maritos
בַּעְלֵיהֶן בְּעֵינֵיהֶן בְּאָמְרָם הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ אָמַר
.venit non & ,eius facies ad‡, reginam Vasthi ducendum ad*
לְהָבִיא אֶת־וַשְׁתִּי הַמַּלְכָּה לְפָנָיו וְלֹא־בָאָה׃
quæ ,Madai & ,Paras primariæ† dicent hac die Et
18 וְהַיּוֹם הַזֶּה תֹּאמַרְנָה שָׂרוֹת פָּרַס־וּמָדַי אֲשֶׁר
sufficientiã secũdũ‖& ,regis principes oẽs ad reginæ verbum audierint
שָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר הַמַּלְכָּה לְכֹל שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ וּכְדַי
egrediatur ,*bonum rege super‡ Si .ira & ,contemptus
19 אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יֵצֵא בִּזָּיוֹן וָקָצֶף׃
,Madai & ,Paras leges inter scribatur & ,eius faciebus*à regni† verbum
דְבַר־מַלְכוּת מִלְּפָנָיו וְיִכָּתֵב בְּדָתֵי פָרַס־וּמָדַי
,Achasueros regis facies ad‡Vasthi ingrediatur non quòd ;trãsgrediatur nõ &
וְלֹא יַעֲבוֹר אֲשֶׁר לֹא־תָבוֹא וַשְׁתִּי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ
.illa præ bonæ eius sodali‖ rex det eius regnum &
וּמַלְכוּתָהּ יִתֵּן הַמֶּלֶךְ לִרְעוּתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה׃
:suo regno toto in faciet quod ,regis verbum audietur Et
20 וְנִשְׁמַע פִּתְגָם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה בְּכָל־מַלְכוּתוֹ
,suis maritis honorẽ exhibebunt vxores omnes & :ipsum‡ magnum quia
כִּי רַבָּה הִיא וְכָל־הַנָּשִׁים יִתְּנוּ יְקָר לְבַעְלֵיהֶן
.paruum ad vsque & magno à*
לְמִגָּדוֹל וְעַד־קָטָן׃
rex fecitque :principum & ,regis oculis in verbum fuit bonum†Et
21 וַיִּיטַב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ
prouincias omnes ad epistolas Misitque .Memuchan verbũ iuxta
22 כִּדְבַר מְמוּכָן׃ וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל־כָּל־מְדִינוֹת
populum‡ ad & ,suam scripturam secundũ prouinciam & prouinciam‖ ad ,regis
הַמֶּלֶךְ אֶל־מְדִינָה וּמְדִינָה כִּכְתָבָהּ וְאֶל־עָם
,sua domo in tenẽs principatũ vir omnis existendũ ad‡ ,eius linguã iuxta,populũ &
וָעָם כִּלְשׁוֹנוֹ לִהְיוֹת כָּל־אִישׁ שֹׂרֵר בְּבֵיתוֹ
.sui populi linguam secundum loquens*&
וּמְדַבֵּר כִּלְשׁוֹן עַמּוֹ׃

‡corã rege & principibus: ‖contra ממכן ‡tantũ peccauit ‡contra ‡sunt עוה ‖דון ‡ad vt contemnant בזה ‡dum dicet *vt duceret ‡ante se, †dominæ שור ‖erit huius rei gratia abundans ‡regi *est †regium *facie ‡coram rege בוא ‖alteri quæ melior sit ‡est: רבב *tam maiori quàm minori. †placuit ‖singulas prouincias ‡singulos populos, ‡vt omnis vir dominetur *loquatur

CAP. II. ב

,Achasueros regis furorem quiescere secundum‖,hæc verba Post
1 אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כְּשֹׁךְ חֲמַת הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ
erat decretũ‡quod† & ,fecerat quæ* & ,Vasthi ipsius est recordatus
זָכַר אֶת־וַשְׁתִּי וְאֵת אֲשֶׁר־עָשָׂתָה וְאֵת אֲשֶׁר־נִגְזַר
Quærant :eius ministri‖,regis pueri Dixeruntque .eam super
2 עָלֶיהָ׃ וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי־הַמֶּלֶךְ מְשָׁרְתָיו יְבַקְשׁוּ
.aspectu bonas‡ virgines puellas regi
לַמֶּלֶךְ נְעָרוֹת בְּתוּלוֹת טוֹבוֹת מַרְאֶה׃
,sui regni prouinciis omnibus in præfectos rex præficiat Et
3 וְיַפְקֵד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים בְּכָל־מְדִינוֹת מַלְכוּתוֹ
Susan in aspectu bonam‖ virginem puellam omnem congregent &
וְיִקְבְּצוּ אֶת־כָּל־נַעֲרָה־בְתוּלָה טוֹבַת מַרְאֶה אֶל־שׁוּשַׁן
,regis eunuchi Hege manu in ,mulierum domum in metropoli‡
הַבִּירָה אֶל־בֵּית הַנָּשִׁים אֶל־יַד הֵגֶא סְרִיס הַמֶּלֶךְ
.earum purificatoria dare* & ;mulierum custodis
שֹׁמֵר הַנָּשִׁים וְנָתוֹן תַּמְרוּקֵיהֶן׃
:Vasthi pro regnet ,regis oculis in erit bona† quæ puella Et
4 וְהַנַּעֲרָה אֲשֶׁר תִּיטַב בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ תַּחַת וַשְׁתִּי
.sic fecit & ,regis oculis in verbum fuit bonum &
וַיִּיטַב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ כֵּן׃
Mordechai eius nomẽ & ,metropoli‡ Susan in erat Iehudæus Vir
5 אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה וּשְׁמוֹ מָרְדֳּכַי
Qui ;Iemini vir ,Chis filij ,Simhi filius ,Iair filius
6 בֶּן יָאִיר בֶּן־שִׁמְעִי בֶּן־קִישׁ אִישׁ יְמִינִי׃ אֲשֶׁר
cum est translata‖ quæ transmigratione cum Ierusalaim de fuerat translatus‡
הָגְלָה מִירוּשָׁלַיִם עִם־הַגֹּלָה אֲשֶׁר הָגְלְתָה עִם
rex Nebuchadnesar fecerat trãsmigrare quam ,Iehudah rege Iechoniah
יְכָנְיָה מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֲשֶׁר הֶגְלָה נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ
filiam ,Esther ‡ipsa ,Hadasah nutriens fuit† Et .Babel
7 בָּבֶל׃ וַיְהִי אֹמֵן אֶת־הֲדַסָּה הִיא אֶסְתֵּר בַּת־
,forma pulchra* puella & :mater & pater ei* non quia ,sui patrui
דֹּדוֹ כִּי אֵין לָהּ אָב וָאֵם וְהַנַּעֲרָה יְפַת־תֹּאַר

‖cùm quieuisset ira שכך *eorum ‡dispositum עשה ‡decoras ‖חן ‖pulchram ‡regia *det אנש †placuerit יטב placuit rex ‡regia, ‡transmigratus ‖trãsmigrata †nutriuit ‡est היה *erat דוד יפה

& aspectu bonæ‡ & .eius patrem moriendo in‖ & ,eius matrem eam accepit
וְטוֹבַת מַרְאֶה וּבְמוֹת אָבִיהָ וְאִמָּהּ לְקָחָהּ
,regis verbum audiri in* ,fuit Et .filiam in sibi Mordochai
8 מָרְדֳּכַי לוֹ לְבַת׃ וַיְהִי בְּהִשָּׁמַע דְּבַר־הַמֶּלֶךְ
manum ad metropoli‡ Susan in multas puellas congregari in‖& ,eius lex &
וְדָתוֹ וּבְהִקָּבֵץ נְעָרוֹת רַבּוֹת אֶל־שׁוּשַׁן הַבִּירָה אֶל־יַד
custodis Hegai manum in regis domum in Esther est capta‡& ,Hegai
הֵגָי וַתִּלָּקַח אֶסְתֵּר אֶל־בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶל־יַד הֵגַי שֹׁמֵר
tulit* & ,eius oculis in puella erat bonum† Et .mulierum
9 הַנָּשִׁים׃ וַתִּיטַב הַנַּעֲרָה בְעֵינָיו וַתִּשָּׂא
& ,eius purificatoria fecit accelerari & ,eius facies ad‡ misericordiam
חֶסֶד לְפָנָיו וַיְבַהֵל אֶת־תַּמְרוּקֶיהָ וְאֶת־
ei dandum ad spectatas‖ puellas septem & ,ei dandum ad‡,eius partes
מָנוֹתֶהָ לָתֵת לָהּ וְאֵת שֶׁבַע הַנְּעָרוֹת הָרְאֻיוֹת לָתֶת־לָהּ
.mulierum domus bonũ in eius puellas & ,eã mutauit & :regis domo è
מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וַיְשַׁנֶּהָ וְאֶת־נַעֲרוֹתֶיהָ לְטוֹב בֵּית הַנָּשִׁים׃
;suam cognationem & ,suum populum Esther indicauit Non
10 לֹא־הִגִּידָה אֶסְתֵּר אֶת־עַמָּהּ וְאֶת־מוֹלַדְתָּהּ
.indicaret non vt ,ea super* præceperat Mordochai quia
כִּי מָרְדֳּכַי צִוָּה עָלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא־תַגִּיד׃
domus atrij facies ad perambulans† Mordochai die & die omni in‡Et
11 וּבְכָל־יוֹם וָיוֹם מָרְדֳּכַי מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי חֲצַר בֵּית־
.ea in‖ fieret quid & ,Esther pacem cognoscendum ad‡ ,mulierum
הַנָּשִׁים לָדַעַת אֶת־שְׁלוֹם אֶסְתֵּר וּמַה־יֵּעָשֶׂה בָּהּ׃
regem ad ingrediendum ad ,puellæ & puellæ ordinem contingendo in* Et
12 וּבְהַגִּיעַ תֹּר נַעֲרָה וְנַעֲרָה לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ
duodecim mulierum legem secundum ei esse† fine à‡ Achasueros
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ מִקֵּץ הֱיוֹת לָהּ כְּדָת הַנָּשִׁים שְׁנֵים עָשָׂר
mensibus sex earum absterfionum‖dies implebantur sic quia ;menses
חֹדֶשׁ כִּי כֵּן יִמְלְאוּ יְמֵי מְרוּקֵיהֶן שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים
absterfionibus‖ & ,aromatibus in‡ mensibus sex & ,myrrheo oleo in‡
בְּשֶׁמֶן הַמֹּר וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בַּבְּשָׂמִים וּבְתַמְרוּקֵי
:regem ad veniens‖ puella hoc in Et .mulierum
13 הַנָּשִׁים׃ וּבָזֶה הַנַּעֲרָה בָּאָה אֶל־הַמֶּלֶךְ אֵת
mulierum domo è ea cum veniendo ei dabatur ,dicebat quod omne
כָּל־אֲשֶׁר תֹּאמַר יִנָּתֵן לָהּ לָבוֹא עִמָּהּ מִבֵּית הַנָּשִׁים
.regis domum ad vsque
עַד־בֵּית הַמֶּלֶךְ׃
domum ad reuertens ipsa‖ manè in & ,intrans ipsa* vespere In
14 בָּעֶרֶב הִיא בָאָה וּבַבֹּקֶר הִיא שָׁבָה אֶל־בֵּית
:concubinarũ custodis regis eunuchi Sahasgaz manũ ad ,secundã mulierũ
הַנָּשִׁים שֵׁנִי אֶל־יַד שַׁעַשְׁגַז סְרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַפִּילַגְשִׁים
,rex eam in voluisset nisi ,regem ad amplius ingrediebatur non
לֹא־תָבוֹא עוֹד אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי אִם־חָפֵץ בָּהּ הַמֶּלֶךְ
filiæ Esther ordinem contingendo in‖Et .nomine in‡ vocaretur &
15 וְנִקְרְאָה בְשֵׁם׃ וּבְהַגִּיעַ תֹּר־אֶסְתֵּר בַּת־
ingrediendum ad* filiã in sibi acceperat quam ,Mordochai patrui Abichail
אֲבִיחַיִל דֹּד מָרְדֳּכַי אֲשֶׁר לָקַח־לוֹ לְבַת לָבוֹא
Hegai dixerat quod nisi ,verbum† requisiuit non ,regem ad
אֶל־הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה דָּבָר כִּי אִם אֶת־אֲשֶׁר יֹאמַר הֵגַי
oculis in gratiã tollens‖ Esther fuit & .mulierum custos regis eunuchus
סְרִיס־הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנָּשִׁים וַתְּהִי אֶסְתֵּר נֹשֵׂאת חֵן בְּעֵינֵי
.eam videntium omnium
כָּל־רֹאֶיהָ׃
domum ad ,Achasueros regem ad Esther est capta* Et
16 וַתִּלָּקַח אֶסְתֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ אֶל־בֵּית
septimo anno in (Tebet‡ mensis* ipse) ,decimo mense in eius regni
מַלְכוּתוֹ בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי הוּא־חֹדֶשׁ טֵבֵת בִּשְׁנַת־שֶׁבַע
,mulieribus omnibus præ Esther rex dilexit Et .eius regni
17 לְמַלְכוּתוֹ׃ וַיֶּאֱהַב הַמֶּלֶךְ אֶת־אֶסְתֵּר מִכָּל־הַנָּשִׁים
posuit & :virginibus oĩbus præ eius facies ad*misericordiã & gratiam tulit†&
וַתִּשָּׂא־חֵן וָחֶסֶד לְפָנָיו מִכָּל־הַבְּתוּלוֹת וַיָּשֶׂם
.Vasthi pro eam fecit regnare & ,eius capite in regni coronam‡
כֶּתֶר־מַלְכוּת בְּרֹאשָׁהּ וַיַּמְלִיכֶהָ תַּחַת וַשְׁתִּי׃
,suis seruis &,suis principib’ oĩbus magnũ conuiuium rex Fecitque
18 וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ מִשְׁתֶּה גָדוֹל לְכָל־שָׂרָיו וַעֲבָדָיו
portionem‖ dedit & ,fecit prouinciis requiem & ,Esther conuiuium
אֵת מִשְׁתֵּה אֶסְתֵּר וַהֲנָחָה לַמְּדִינוֹת עָשָׂה וַיִּתֵּן מַשְׂאֵת
sedens*Mordochai &,secundò virgines congregari in†Et .regis manũ secũdũ
19 כְּיַד הַמֶּלֶךְ׃ וּבְהִקָּבֵץ בְּתוּלוֹת שֵׁנִית וּמָרְדֳּכַי יֹשֵׁב
,suũ populũ &,suã progeniẽ indicans‡ Esther Non .regis porta in
20 בְּשַׁעַר־הַמֶּלֶךְ׃ אֵין אֶסְתֵּר מַגֶּדֶת מוֹלַדְתָּהּ וְאֶת־עַמָּהּ
Mordochai sermonem & :Mordochai ea super‖ præceperat quod secundũ
כַּאֲשֶׁר צִוָּה עָלֶיהָ מָרְדֳּכַי וְאֶת־מַאֲמַר מָרְדֳּכַי
.eo cum nutritione in‡ erat sicut ,faciens† Esther
אֶסְתֵּר עֹשָׂה כַּאֲשֶׁר הָיְתָה בְאָמְנָה אִתּוֹ׃

‡decora ‖cũ mortuus fuisset pater eius,& mater *cũ auditum esset ‖dum cõgregarẽtur puellæ multæ ‡regia רבב ‡sublata †placuit *suscepit ‡in cõspectu ‡vt daret ‖dignas vt daret מנה ראה שנה נגד ילד *ei, ‡quotidie †ambulabat ante atrium ‡vt cognosceret ‖de ידע *cùm appeteret tempus singularum puellarum, vt intrarent נגע תור ‡in ‖cũ essent קצץ היה ‖purificationum ‡cum †purificationibus ‖veniebat בוא *intrabat ‖reuertebatur שוב ‡per nomen. ‖cùm aduenisset tempus *vt ingrederetur דוד בנה †aliquid, ‖suscepit חנן ראה *sublata *est‡December †suscepit *coram eo נשא שום ‡diadema עשה שור *dona secundum potentiam regiam. דון נשא †dum cõgregarentur ‖sedebat שנה נגד ‡indicauerat ילד היה ‖ei †faciebat, ‡dum nutriretur secum.

cognoscentes ipsi non† & , Asdodicè loquens dimidium * eorum filij Et
24 וּבְנֵיהֶם חֲצִי מְדַבֵּר אַשְׁדּוֹדִית וְאֵינָם מַכִּירִים
.populi & populi* linguam secundum & † ;Iehudaicè loqui
לְדַבֵּר יְהוּדִית וְכִלְשׁוֹן עַם וָעָם ׃
,viros * eis ex percussi & ,eis maledixi & ,eis cum contendi Et
25 וָאָרִיב עִמָּם וָאֲקַלְלֵם וָאַכֶּה מֵהֶם אֲנָשִׁים
;eorū filiis vestras filias dederitis si ,Deum per eos adiuraui & :eos depilaui &
וָאֶמְרְטֵם וָאַשְׁבִּיעֵם בֵּאלֹהִים אִם־תִּתְּנוּ בְנֹתֵיכֶם לִבְנֵיהֶם
.vobis & ,vestris filiis eorum filiabus de acceperitis si &
וְאִם־תִּשְׂאוּ מִבְּנֹתֵיהֶם לִבְנֵיכֶם וְלָכֶם ׃
gentibus in & ?Israel rex Selomoh peccauit istas super Nonne
26 הֲלוֹא עַל־אֵלֶּה חָטָא־שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וּבַגּוֹיִם
eum dedit & ,erat suo Deo dilectus & ,ipse sicut * rex erat non multis
הָרַבִּים לֹא־הָיָה מֶלֶךְ כָּמֹהוּ וְאָהוּב לֵאלֹהָיו הָיָה וַיִּתְּנֵהוּ
fecerunt peccare eum etiam :Israel omnem super regem Deus
אֱלֹהִים מֶלֶךְ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל גַּם־אוֹתוֹ הֶחֱטִיאוּ
.alienigenæ mulieres
הַנָּשִׁים הַנָּכְרִיּוֹת ׃

*partim loquebantur †nesciebant חֲצָה נכר †sed *cuiusque †aliquos, רוב ‡capillos euulsi eis, נָשָׂא ‡propter *similis ei, ‡posuit

grande malum omne faciendum ad ,est auditum nūquid vobis Et
27 וְלָכֶם הֲנִשְׁמַע לַעֲשֹׂת אֵת כָּל־הָרָעָה הַגְּדוֹלָה
;alienigenas vxores ducendo ,nostrum Deum in prævaricandum ad* ,hoc
הַזֹּאת לִמְעֹל בֵּאלֹהֵינוּ לְהֹשִׁיב נָשִׁים נָכְרִיּוֹת ׃
gener ,magni sacerdotis Eliasib filij Ioiadah filiis de Et
28 וּמִבְּנֵי יוֹיָדָע בֶּן־אֶלְיָשִׁיב הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל חָתָן
.me desuper eum fugaui & :Choronitæ Sanballat ipsi*
לְסַנְבַלַּט הַחֹרֹנִי וָאַבְרִיחֵהוּ מֵעָלָי ׃
pactum & ,sacerdotium polluentes super†,mi Deus eorum Recordare
29 זָכְרָה לָהֶם אֱלֹהָי עַל גָּאֳלֵי הַכְּהֻנָּה וּבְרִית
,alienigena omni ab eos mundaui Et .Leuitarum & ,sacerdotij
30 הַכְּהֻנָּה וְהַלְוִיִּם ׃ וְטִהַרְתִּים מִכָּל־נֵכָר
.suo opere in viro * ,Leuitis & ,sacerdotibus obseruantias statui &
וָאַעֲמִידָה מִשְׁמָרוֹת לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם אִישׁ בִּמְלַאכְתּוֹ ׃
.primitiuis & ,constitutis temporibus in lignorum oblationi Et
31 וּלְקֻרְבַּן הָעֵצִים בְּעִתִּים מְזֻמָּנוֹת וְלַבִּכּוּרִים
.bonum in meus Deus mei Recordare
זָכְרָה־לִּי אֱלֹהַי לְטוֹבָה ׃

obediemus, vt faciamus עֲשׂוֹת רַע *et præuaricemur ישב *erat Ia †contra eos qui polluunt *vnicuique

Finis libri Nechemiah.

תם ספר נחמיה

מגילת אסתר

LIBER MEGHILLATH.

ID EST, VOLVMEN ESTHER.

CAP. I. א

Achasueros ‡ipse :Achasueros diebus in fuit Et
1 וַיְהִי בִּימֵי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הוּא אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ
,Aethiopiam ad vsque & India ab regnans *
הַמֹּלֵךְ מֵהֹדּוּ וְעַד־כּוּשׁ
.prouincias centum & viginti & septem†
שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה ׃
regem sedere secundum‡ ,illis diebus In
2 בַּיָּמִים הָהֵם כְּשֶׁבֶת הַמֶּלֶךְ
.metropoli ‡ Susan in * quod ,sui regni solium super Achasueros
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ עַל כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה ׃
,suis principibus cunctis conuiuiū fecit ,eum regnare‡ tertio anno In
3 בִּשְׁנַת שָׁלוֹשׁ לְמָלְכוֹ עָשָׂה מִשְׁתֶּה לְכָל־שָׂרָיו
principes & ,Euphrathæi principes & ,Madai & ,Paras exercitus‡ .suis seruis &
וַעֲבָדָיו חֵיל פָּרַס וּמָדַי הַפַּרְתְּמִים וְשָׂרֵי
:eius facies ad * prouinciarum
הַמְּדִינוֹת לְפָנָיו ׃
decus† honorem & ,sui regni gloriæ opulentiam ipsum ostendendo In‡
4 בְּהַרְאֹתוֹ אֶת־עֹשֶׁר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ וְאֶת־יְקָר תִּפְאֶרֶת
.diebus centum & octoginta ,multis diebus ,suæ magnitudinis
גְּדוּלָּתוֹ יָמִים רַבִּים שְׁמוֹנִים וּמְאַת יוֹם ׃
populo omni rex fecit ,illos dies complendo in ‡ Et
5 וּבִמְלוֹאת הַיָּמִים הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל־הָעָם
conuiuiū ,minimū ad vsque & maximo à metropoli* Susan in inuentis *
הַנִּמְצְאִים בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה לְמִגָּדוֹל וְעַד־קָטָן מִשְׁתֶּה
.regis ædis † horti atrio in ,dierum septem
שִׁבְעַת יָמִים בַּחֲצַר גִּנַּת בִּיתַן הַמֶּלֶךְ ׃
purpureis & ,byssinis funibus tentum hyacinthi * & carpasi candidū (Aulæū)
6 חוּר כַּרְפַּס וּתְכֵלֶת אָחוּז בְּחַבְלֵי־בוּץ וְאַרְגָּמָן
super argentei & aurei lecti :marmoris* columnis & ,argenteis circulis super*
עַל־גְּלִילֵי כֶסֶף וְעַמּוּדֵי שֵׁשׁ מִטּוֹת זָהָב וָכֶסֶף עַל
.mercatorum lapidis & ,parij & ,marmoris & ,crystalli‡ pauimentum
רִצְפַת בַּהַט־וָשֵׁשׁ וְדַר וְסֹחָרֶת ׃
vinum & :iterantes ‡ vasis à ‡ vasa & ,aureis vasis in propinare ‡ Et
7 וְהַשְׁקוֹת בִּכְלֵי זָהָב וְכֵלִים מִכֵּלִים שׁוֹנִים וְיֵין
.regis manum* secundum multum regni†
מַלְכוּת רָב כְּיַד הַמֶּלֶךְ ׃

‡est הָיָה יוֹם *qui regnabat †super דין ישב ‡cùm sederet rex *erat regia. ‡quo regnauit, שָׁנָה שׁוֹר ‡exercitui Persico, & Medico, principibus maioribus, & principibus *qui erant ante se. *Vt ostéderet diuitias †gloriæ רָאָה רָבַב ‡cùm impleti fuissent dies ipsi ובמלאות קרי *qui inuētus est ‡regia †palatij ‡& viride *hyacinthinū ח רבתי *in * marmoreis נָטָה †porphyreticū, & marmoreū, & pariū, & hyacinthū lapidem. ‡propinabat ‡iterant ‡ varia-ta שָׁקָה ‡regiū שָׁנָה ‡potentiā regiam.

super ‡ rex fundauerat ‡ sic quia :cogens* non ;legē secundū† potus Et
8 וְהַשְּׁתִיָּה כַדָּת אֵין אֹנֵס כִּי־כֵן ׀ יִסַּד הַמֶּלֶךְ עַל
.viri & viri ‡ voluntatem secundū faciendū ad‡ ,suæ domus magno ‡ omni
כָּל־רַב בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹן אִישׁ־וָאִישׁ ׃
regni domo*,feminarū conuiuium fecit regina Vasthi Etiam
9 גַּם וַשְׁתִּי הַמַּלְכָּה עָשְׂתָה מִשְׁתֵּה נָשִׁים בֵּית הַמַּלְכוּת
.Achasueros regis † quæ
אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ ׃
,Mehumā ad dixit ,vino in ‡ regis cor bonum secundum‡ ,septimo die In
10 בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כְּטוֹב לֵב־הַמֶּלֶךְ בַּיָּיִן אָמַר לִמְהוּמָן
septem ,Charchas & ,Zethar ,Abagtha & ,Bigtha ,Charbona ,Biztha
בִּזְּתָא חַרְבוֹנָא בִּגְתָא וַאֲבַגְתָא זֵתַר וְכַרְכַּס שִׁבְעַת
:Achasueros regis faciebus ministrantes ‡ eunuchos
הַסָּרִיסִים הַמְשָׁרְתִים אֶת־פְּנֵי הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ ׃
,regni corona in regis facies ad* reginam Vasthi adducendum Ad†
11 לְהָבִיא אֶת־וַשְׁתִּי הַמַּלְכָּה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּכֶתֶר מַלְכוּת
bona ‡ quia ,eius pulchritudinem principibus & populis ostendendum ad‡
לְהַרְאוֹת הָעַמִּים וְהַשָּׂרִים אֶת־יָפְיָהּ כִּי־טוֹבַת
venire Vasthi regina renuit Et .ipsa ‡ aspectu
12 מַרְאֶה הִיא ׃ וַתְּמָאֵן הַמַּלְכָּה וַשְׁתִּי לָבוֹא
,valde rex est iratus & .eunuchorum manu in * quod ,regis verbo in †
בִּדְבַר הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּיַד הַסָּרִיסִים וַיִּקְצֹף הַמֶּלֶךְ מְאֹד
.eo in est succensa eius ira &
וַחֲמָתוֹ בָּעֲרָה בוֹ ׃
verbum ‡ sic quia ,tempora scientibus sapientibus rex Dixitque
13 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַחֲכָמִים יֹדְעֵי הָעִתִּים כִּי־כֵן דְּבַר
.iudicium & legem scientium omnium facies ad‡ regis
הַמֶּלֶךְ לִפְנֵי כָּל־יֹדְעֵי דָּת וָדִין ׃
,Meres ,Tharsis ,Admatha ,Sethar ,Carsena eum ad* propinquus Et
14 וְהַקָּרֹב אֵלָיו כַּרְשְׁנָא שֵׁתָר אַדְמָתָא תַרְשִׁישׁ מֶרֶס
facies* videntes Madai & ,Paras principes septem ,Memuchan ,Marsena
מַרְסְנָא מְמוּכָן שִׁבְעַת שָׂרֵי ׀ פָּרַס וּמָדַי רֹאֵי פְּנֵי
quid † legem Secundum .regno in primo sedentes ‡ ,regis
15 הַמֶּלֶךְ הַיֹּשְׁבִים רִאשֹׁנָה בַּמַּלְכוּת ׃ כְּדָת מַה־
sermonem fecit non quòd eò ,Vasthi regina cùm agendum
לַּעֲשׂוֹת בַּמַּלְכָּה וַשְׁתִּי עַל ׀ אֲשֶׁר לֹא־עָשְׂתָה אֶת־מַאֲמַר
?eunuchorum manu in ‡ Achasueros regis
הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ בְּיַד הַסָּרִיסִים ׃

*erat *erat qui cogeret: ‡disposuerat ‡omni שׁתה ‡magistro ‡vt facerēt ‡vniuscuiusque. רבב עשה ‡in ‡erat ‡cùm iocundum esset ‡propter vinum ‡qui ministrabant ante faciem ‡Vt ducerent ‡coram rege cum diademate בוא ‡vt ostéderet ‡decora ‡erat. ‡ad verbum ‡fuerat per manum ‡erat consuetudo ‡erga omnes scientes ‡et ‡faciem שור ראה ‡qui sedebāt primi ‡inquit ‡per manum

dimidiũ & ,ego & :Dei domo in chori duo Steteruntque
† ותעמדנה שתי התודת בבית האלהים ואני וחצי 40
Mahaleiah ,Eliachim ſacerdotes Et .mecum magiſtratuum
הסגנים עמי ׃ † והכהנים אליקים מעשיה 41
.tubis in ‖ Chananiah ,Zechariah , Eliohenai ,Michaiah ,Miniamin ‖cum
מנימין מיכיה אליועיני זכריה חנניה בחצצרות ׃
,Iehochanan &,Huzzi & ,Elhazar & ,Semahiah & ,Mahaſeiah Et
† ומעשיה ושמעיה ואלעזר ועזי ויהוחנן 42
Izrachiah & :cantores fecerũt audire &:Hezer &,Helam & ,Malchiiah &
ומלכיה ועילם ועזר וישמיעו המשררים ויזרחיה
,magnas victimas illa die in immolauerunt Et .præpoſitus
הפקיד ׃ † ויזבחו ביום ההוא זבחים גדולים 43
etiam & ,magna lætitia eos lætificauit Deus nam :ſunt lætati &
וישמחו כי האלהים שמחם שמחה גדולה וגם
in vſque† Ieruſalaim lætitia eſt audita & : ſunt lætati nati & ,vxores †procul.
הנשים והילדים שמחו ותשמע שמחת ירושלם עד־
ſuper viri illa die in ſunt conſtituti Et .longinquum
מרחוק ׃ † ויפקדו ביום ההוא אנשים על־ 44
coaceruandũ ad ,decimis & ,initio ,eleuationibus ,theſauris ‡ cubicula ‡ſuper theſauros, ſuper donata, ſup primitias, & ſup decimas,
הנשכות לאוצרות לתרומות לראשית ולמעשרות לכנוס
:Leuitis & ,ſacerdotibus legis partes ciuitatum agris * ea in *ex
בהם לשדי הערים [o]מנאות התורה לכהנים וללוים
.ſtantibus † Leuitis ſuper & ,ſacerdotibus ſuper‡ Iehudah lætitia nam [o] מנה
כי שמחת יהודה על־הכהנים ועל־הלוים העמדים ׃ ‡erat †qui ſtabant.
cantores & :expiationis cuſtodiã & ,ſui Dei cuſtodiam cuſtodierunt Et
† וישמרו משמרת אלהיהם ומשמרת הטהרה והמשררים 45
.eius filij Selomoh ‖,Dauid præceptum iuxta,ianitores & ‖&
והשערים [p]כמצות דויד שלמה בנו ׃ [p] צוה
,cantorum capita ‖,quondam à * Aſaph & ,Dauid diebus in Quia *ab exordio erant principes
† כי־בימי דויד ואסף מקדם ראשי המשררים 46
.Deo confeſſionum & ,landis‡ cantici &
ושיר־[q]תהלה [r]והודות לאלהים ׃ [q] ‡hymni, [r] הלל ידה
Nechemiah diebus in & ,Zetubabel diebus in Iſrael omnis Et
† וכל־ישראל בימי זרבבל ובימי נחמיה 47
:ſuo die in diei res † ianitorum & ,cantorum partes dantes ‖ ‖dabant †per ſingulos dies:
נתנים [s]מנית המשררים והשערים דבר־יום ביומו
.Aharon filios ſanctificantes ‡ Leuitæ & ,Leuitas ſanctificantes‡ & [s] מנה
ומקדשים ללוים והלוים מקדשים לבני אהרן ׃ ‡ſanctificabant

CAP. XIII. יג

eſt inuẽtũ &,populi auribus in Moſeh libro in eſt lectum illo die In
† ביום ההוא נקרא בספר משה באזני העם ונמצא 1
Moabites & ,Hammonites ingrediatur non quòd , eo in ſcriptum
כתוב בו אשר לא־יבוא עמני ומואבי
filios præuenerunt non Quia .ſeculum in vſque Dei concione in ‖ ‖Eccleſiam
בקהל האלהים עד־עולם ׃ † כי לא קדמו את־בני 2
Bilham eum aduerſus mercede conduxit &‡ ,aquis in & ,pane in† Iſrael †cum ‡ſed
ישראל בלחם ובמים וישכר עליו את־בלעם
.benedictionẽ in maledictionẽ noſter Deus cõuertit & :ei maledicendũ ad
לקללו ויהפך אלהינו את־הקללה לברכה ׃
mixturam omnẽ ſeparauerũt & ,legem eos audire ſecundum ‖,fuit Et ‖cùm audiſſent
[a]† ויהי כשמעם את־[b]התורה ויבדילו כל־ערב 3 [b] הוה ירה
datus ‡ ſacerdos Eliaſib hac ante Et .Iſrael ab ‡ fuerat præpoſitus
מישראל ׃ † ולפני מזה אלישיב הכהן נתון 4
.Thobiiah ipſi propinquus ,noſtri Dei domus cubiculo in
בלשכת בית־אלהינו קרוב לטוביה ׃ †ponebant munera,
dantes † antea fuerant ibi & ,grande cubiculum ſibi fecit Et
[c]† ויעש לו לשכה גדולה ושם היו [d]לפנים נתנים 5 [d] פנה
,muſti ,frumenti decimam & ,vaſa & ,thus ,munus & vini,
את־המנחה הלבונה [e]והכלים ומעשר הדגן התירוש [e] כלה
,ianitorum & ,cantorum & ,Leuitarum præceptum † ,recentis olei & †iuſſum erat, vt detur Leuitis, & cantoribus, & ianitoribus,
והיצהר [f]מצות הלוים והמשררים והשוערים [f] צוה
.ſacerdotum oblationem &
ותרומת הכהנים ׃
trigeſimo anno in quia :Ieruſalaim in fui non hoc omni in Et [h] שנה
† ובכל־זה לא [g]הייתי בירושלם כי [h]בשנת שלשים 6
fine in & ,regem ad veni Babel regis Artachſaſtæ ſecundo &
ושתים לארתחשסתא מלך־בבל באתי אל־המלך ולקץ
.rege à fui poſtulatus dierum poſtulaui
ימים נשאלתי מן־המלך ׃ ‖malum
Eliaſib fecerat quod malo in ‖ intellexi & ,Ieruſalaim in veni Et רעע
† ואבוא לירושלם ואבינה [i]ברעה אשר עשה אלישיב 7
.Dei domus atriis in cubiculum ei faciendum ad‡ ,Thobiiah ipſi * *propter ‡vt faceret
לטוביה לעשות לו נשכה בחצרי בית האלהים ׃

d͏iſplicuit Thobiiah domus vaſa omnia proieci & :valde mihi fuit malum Et
8 † וירע לי מאד ואשליכה את־כל־כלי בית־טוביה
‡cubiculum. retuli & :cubicula mundauerunt & ,dixi Et .cubiculo de‡ extra
[k]שוב 9 החוץ מן־הלשכה ׃ † ואמרה ויטהרו הלשכות [k]ואשיבה
†oblationem thus & ,munus † ;Dei domus vaſa illuc
שם כלי בית האלהים את־המנחה והלבונה ׃
‡pars ‡quòd fugiſſent‡&,eſſet data non Leuitarum partes ‡ quòd ,cognoui Et
[l]ידע [m]מנה 10 [l]† ואדעה כי־[m]מניות הלוים לא נתנה ויברחו
‖vnuſquiſq; .opus facientes cantores & Leuitæ ;ſuum agrum ad vir‖
איש־לשדהו הלוים והמשררים עשי המלאכה ׃
†increpaui magiſtratus, domum derelinquimus Cur :dixi & magnatibus cum litigaui † Et
[n]רוב 11 [n]† ואריבה את־הסגנים ואמרה מדוע נעזב בית־
‡in loco ſuo. .ſua ſtatione ſuper‡ eos feci ſtare & ,eos congregaui & ?Dei
האלהים ואקבצם ואעמדם על־עמדם ׃
‡vini, recentis olei & ,muſti‡& ,frumenti decimã attulerũt Iehudah omnis Et
[o]בוא 12 † וכל־יהודה [o]הביאו מעשר הדגן והתירוש והיצהר
Selemiah ,theſauros ſuper theſaurarios cõſtitui Et .theſauros ad
[p]אצר 13 לאוצרות ׃ [p]† ואוצרה על־אוצרות שלמיה
liuxta corũ manũ ſuper ‖& ;Leuitis de Pedaiah & ,ſcribam Sadoc & ,ſacerdotem
הכהן וצדוק הסופר ופדיה מן־הלוים ועל־ידם
,ſunt reputati fideles quia ; Matthaniah filij Zachur filium Chanan
חנן בן־זכור בן־מתניה כי נאמנים נחשבו
‡eis incumbebat onus diuidendi mi Deus mei Memento .ſuis fratribus diuidere eis ſuper ‡ &
14 ועליהם לחלק לאחיהם ׃ † זכרה־לי אלהי
‡propter ,mei Dei domo in feci quas ,meas miſericordias deleas ne & ;hoc ſuper‡
על־זאת ואל־תמח חסדי אשר עשיתי בבית אלהי
.eius obſeruationibus in &
ובמשמריו ׃
,ſabbatho in torcularia calcantes Iehudah in vidi illis diebus In
15 † בימים ההמה ראיתי ביהודה דרכים־גתות ׀ בשבת
,vinum etiam & ,aſinos ſuper onerantes & ,aceruos afferentes &
ומביאים הערמות ועמסים על־החמרים ואף־יין
die in Ieruſalaim in afferentes & ,onus omne & ,ficus & ,vuas
ענבים ותאנים וכל־[p]משא ומביאים ירושלם ביום
[p]נשא .venationem eos vendere ‡ diem in ſum conteſtatus & :ſabbathi
‡ qua venderent eſcam. השבת ואעיד ביום מכרם ציד ׃
‖piſces, :venale omne & ,piſcem‖ afferentes ,ea in habitauerunt Sorim Et
16 † והצרים ישבו בה מביאים דאג וכל־מכר
‖vendebant .Ieruſalaim in & ,Iehudah filiis ſabbatho in vendentes‖ &
ומוכרים בשבת לבני יהודה ובירושלם ׃
†obiurgaui optimates *eſt verbum * Quod :eis dixi & ,Iehudah heroibus cum litigaui † Et
17 † ואריבה את [q]חרי יהודה ואמרה להם מה־הדבר
[p]חור ?ſabbathi diem fœdantes & ,facientes‡ vos quod hoc malum
‡facitis,& prophanatis [r]הרע הזה אשר־אתם [s]עשים ומחללים את־יום השבת ׃
[s]רוע [r]עשה nos ſuper noſter Deus adduxit & ,veſtri patres fecerunt ſic Nonne
[t]בוא 18 † הלוא כה עשו אבתיכם [t]ויבא אלהינו עלינו
‡additis addentes ‡ vos & ?iſtam ciuitatem ſuper & ,hoc malum hoc
[v]יסף את כל־הרעה הזאת ועל העיר הזאת ואתם [v]מוסיפים
?ſabbathum violando ,Iſrael ſuper iracundiam
[x]חרה [x]חרון על־ישראל לחלל את־השבת ׃
‡ante ſabbathum, ,ſabbathi facies ad‡ Ieruſalaim portæ eſſent obumbratæ cùm ,fuit Et
[y]היה 19 [y]ויהי כאשר צללו שערי ירושלם לפני השבת
niſi ad vſque,eas aperirent non vt ,dixi & ,valuæ ſunt clauſæ & ,dixi &
ואמרה ויסגרו הדלתות ואמרה אשר לא יפתחום עד
‖in ‡vt venirent † non‡ ,portis ſuper ‖ ſtatui meis pueris de & .ſabbathum poſt
†introduceretur אחר השבת ומנערי העמדתי על־השערים לא־יבוא
.ſabbathi die in onus
[z]נשא [z]משא ביום השבת ׃
* remanſerũt Ieruſalaim extra venalis oĩs venditores & ,negotiatores pernoctauerũt* Et
[a]לון 20 [a]† וילינו הרכלים ומכרי כל־ממכר מחוץ לירושלם
†ſemel, :eos ad dixi & ,eos in ſum conteſtatus Et .duabus ‖ & ,vice†
‖iterum. 21 פעם [b]ושתים ׃ † ואעידה בהם ואמרה אליהם
[b]שנה mittam manum ,iteraueritis ſi ?muro coram pernoctantes vos ‡ Quare
‡manetis ex aduerſo muri? מדוע אתם לנים נגד החומה אם־[c]תשנו יד אשלח
.ſabbatho in venerunt non illo tempore à .vos in
[c]בוא בכם מן־העת ההוא לא באו בשבת ׃
‖mundati, & venirent cuſtodes venientes & ,ſe mundantes‖ eſſent vt ,Leuitis Dixique
22 † ואמרה ללוים אשר יהיו מטהרים ובאים שמרים
‡propter mei memento hoc ‡ etiam .ſabbathi diem ſanctificandum ad portarum
השערים לקדש את־יום השבת גם־זאת זכרה־לי
‡mihi .tuæ miſericordiæ multitudinem ſecundum me ſuper‡ parce & ,mi Deus
[d]רבב אלהי וחוסה עלי [d]כרב חסדך ׃
‖qui duxerũt habitare fecerunt‖ , Iehudæos vidi illis diebus in Etiam
[e]ראה [f]ישב 23 † גם ׀ בימים ההם [e]ראיתי את־היהודים [f]השיבו
.Moabitidas ,Hammonitidas ,Aſdoditidas vxores
יתיר ו נשים אשדודיות עמוניות מואביות ׃

;eius *filiabus* ‡ & , Dibon in & ;eius *filiabus* ‡ & ,haarbah--Chiriath in ‡ in viculis
בְקִרְיַת הָאַרְבַּע וּבְנֹתֶיהָ וּבְדִיבֹן וּבְנֹתֶיהָ
,Moladah in & ,Ieſuah in Et .eius *atriis* † & ,Iecabſeel in & † in villis
26 וּבִיקַבְצְאֵל וַחֲצֵרֶיהָ׃ †וּבְיֵשׁוּעַ וּבְמֹלָדָה
,ſebah-Beer in & ,ſuhal-Chaſar in Et .pelet-Beth in &
27 וּבְבֵית פָּלֶט׃ †וּבַחֲצַר שׁוּעָל וּבִבְאֵר שָׁבַע
.eius *filiabus* ‡ in & ,Mechonah in & ,Siclagh in Et . eius *filiabus* ‡ & ‡ in viculis
28 וּבְנֹתֶיהָ׃ †וּבְצִקְלַג וּבִמְכֹנָה וּבִבְנֹתֶיהָ׃
.Iarmuth in & ,Sorhah in & ,rimmon-Hen in Et
29 †וּבְעֵין רִמּוֹן וּבְצָרְעָה וּבְיַרְמוּת׃
,Hazechah ;eius agris & ,Lachis :earũ *atriis* ‡ & ,Hadullã ,Zanoach ‡ in villis
30 †זָנֹחַ עֲדֻלָּם וְחַצְרֵיהֶם לָכִישׁ וּשְׂדֹתֶיהָ עֲזֵקָה
.Ghehinnom ad vſque , Sebah-Beer *à ſunt caſtrametati* † Et .eius *filiabus* ‖ & ‖ viculis † manſerũt in
וּבְנֹתֶיהָ וַיַּחֲנוּ מִבְּאֵר־שֶׁבַע עַד־גֵּיא הִנֹּם׃
.ei⁹ *filiabus* & ,el-Beth & ,Haia & ,Michmas ,Miggabah ‡ Biniamĩ filij Et ‡ in viculis
31 †וּבְנֵי בִנְיָמִן מִגָּבַע מִכְמָשׂ וְעַיָּא וּבֵית־אֵל וּבְנֹתֶיהָ׃
.Ghitthaim ,Ramah ,Chaſor .Hananiah ,Nob ,Hanathoth
32 †עֲנָתוֹת נֹב עֲנַנְיָה׃ †חָצוֹר רָמָה גִּתָּיִם׃
33 .attificum valle Ono & ,Lod .Neballat ,Seboim ,Chadid
34 †חָדִיד צְבֹעִים נְבַלָּט׃ †לֹד וְאוֹנוֹ גֵּי הַחֲרָשִׁים׃
35 .Biniamin in Iehudah portiones , Leuitis de Et
36 †וּמִן־הַלְוִיִּם מַחְלְקוֹת יְהוּדָה לְבִנְיָמִין׃

CAP. XII. יב

filio Zerubabel cum aſcenderunt qui ,Leuitæ & ſacerdotes † iſti Et † ſunt
1 †וְאֵלֶּה הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם אֲשֶׁר עָלוּ עִם־זְרֻבָּבֶל בֶּן־
.Hezra ,Irmeiah ,Seraiah ;Iehoſuah & , Sealthiel
שְׁאַלְתִּיאֵל וְיֵשׁוּעַ שְׂרָיָה יִרְמְיָה עֶזְרָא׃
.Chattus ,Malluch , Amariah
2 †אֲמַרְיָה מַלּוּךְ חַטּוּשׁ׃
.Meremoth ,Rechum ,Sechaniah
3 †שְׁכַנְיָה רְחֻם מְרֵמֹת׃
.Abiiah ,Ghinnethoi ,Hiddo
4 †עִדּוֹא גִנְּתוֹי אֲבִיָּה׃
.Bilghah ,Mahadiah ,Miiamin
5 †מִיָּמִין מַעַדְיָה בִּלְגָּה׃
.Iedahiah ,Ioiarib & ,Semahiah
6 †שְׁמַעְיָה וְיוֹיָרִיב יְדַעְיָה׃
,ſacerdotum *capita* † iſti :Iedahiah , Chilchiia ,Hamoch ,Sallu † principes
7 †סַלּוּ עָמוֹק חִלְקִיָּה יְדַעְיָה אֵלֶּה רָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים
,Chadmiel ,Binnui ,Ieſuah ,Leuitæ Et .Ieſuah diebus in eorũ fratres &
8 וַאֲחֵיהֶם בִּימֵי יֵשׁוּעַ׃ †וְהַלְוִיִּם יֵשׁוּעַ בִּנּוּי קַדְמִיאֵל
.*eius* ‡ fratres & ipſe , *odas* ſuper ,Matthaniah ,Iehudah ,Serebiah hymnos ‡ eorum.
שֵׁרֵבְיָה יְהוּדָה מַתַּנְיָה עַל־הֻיְּדוֹת הוּא וְאֶחָיו׃
.cuſtodiis in eis coram eorum fratres Hunni & ,Bacbuchia Et וְעֻנִּי ק
9 †וּבַקְבֻּקְיָה וְעֻנּוֹ אֲחֵיהֶם לְנֶגְדָּם לְמִשְׁמָרוֹת׃
,Eliaſib genuit Ioiachim & ;Ioiachim genuit Ieſuah Et
10 †וְיֵשׁוּעַ הוֹלִיד אֶת־יוֹיָקִים וְיוֹיָקִים הוֹלִיד אֶת־אֶלְיָשִׁיב
,Ionathan genuit Ioiadah Et .Ioiadah genuit Eliaſib &
11 וְאֶלְיָשִׁיב הוֹלִיד אֶת־יוֹיָדָע׃ †וְיוֹיָדָע הוֹלִיד אֶת־יוֹנָתָן
erant Ioiachim diebus in Et .Iadduah genuit Ionathan &
12 וְיוֹנָתָן הוֹלִיד אֶת־יַדּוּעַ׃ †וּבִימֵי יוֹיָקִים הָיוּ
.Chananiah Irmeiah ipſi :Meraiah ,Seraiah ipſi ;*patrum capita* ſacerdotes principes familiarum
כֹּהֲנִים רָאשֵׁי הָאָבוֹת לִשְׂרָיָה מְרָיָה לְיִרְמְיָה חֲנַנְיָה׃
.Iehochanan ,Amariah ipſi ;Meſullam Hezra Ipſi
13 †לְעֶזְרָא מְשֻׁלָּם לַאֲמַרְיָה יְהוֹחָנָן׃
.Ioſeph ,Sebaniah ipſi ;Ionathan Melichu Ipſi
14 †לִמְלוּכִי יוֹנָתָן לִשְׁבַנְיָה יוֹסֵף׃ לִמְלִיכוּ ק
.Chelchai Meraioth ipſi ;Adna ,Charim Ipſi
15 †לְחָרִם עַדְנָא לִמְרָיוֹת חֶלְקָי׃
.Meſullam ,Ghinnethon ipſi :Zechariah ,Iddo Ipſi
16 †לְעִדְּיָא זְכַרְיָה לְגִנְּתוֹן מְשֻׁלָּם׃ לְעִדּוֹא ק
.Piltai Mohadiah ipſi ,Miniamin ipſi :Zichri Abiiah Ipſi
17 †לַאֲבִיָּה זִכְרִי לְמִנְיָמִין לְמוֹעַדְיָה פִּלְטָי׃
.Iehonathan Semahaiah ipſi ;Sammuah Bilghah Ipſi
18 †לְבִלְגָּה שַׁמּוּעַ לִשְׁמַעְיָה יְהוֹנָתָן׃
.Huzzi Iedahiah ipſi : Matthenai Ioiarib ipſi Et
19 †וּלְיוֹיָרִיב מַתְּנָי לִידַעְיָה עֻזִּי׃
.Heber Hamoch ipſi :Challai Sallai Ipſi
20 †לְסַלַּי קַלָּי לְעָמוֹק עֵבֶר׃
.Nethanel ,Iedaiah ipſi ;Chaſabiah ,Chilchiiah Ipſi
21 †לְחִלְקִיָּה חֲשַׁבְיָה לִידַעְיָה נְתַנְאֵל׃
ſcripti ;Iadduah & ,Iochanan & ,Ioiadah ,Eliaſib diebus in Leuitæ
22 †הַלְוִיִּם בִּימֵי אֶלְיָשִׁיב יוֹיָדָע וְיוֹחָנָן וְיַדּוּעַ כְּתוּבִים

‡ principes familiarum, .Perſæ Darianes regnum ad vſque ſacerdotes & :*patrum capita* ‡
רָאשֵׁי אָבוֹת וְהַכֹּהֲנִים עַל־מַלְכוּת דָּרְיָוֶשׁ הַפָּרְסִי׃
principes familiarum in ,dierum verborum libro *ſuper* ſcripti *patrum capita* Leui Filij
23 †בְּנֵי לֵוִי רָאשֵׁי הָאָבוֹת כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים
.Eliaſib filij Iochanan dies ad vſque &
וְעַד־יְמֵי יוֹחָנָן בֶּן־אֶלְיָשִׁיב׃
principes ,Chadmiel filius Ieſuah & ,Serebiah ,Chaſabiah Leuitarum *capita* Et
24 †וְרָאשֵׁי הַלְוִיִּם חֲשַׁבְיָה שֵׁרֵבְיָה וְיֵשׁוּעַ בֶּן־קַדְמִיאֵל
coram eis ‖ iuxta præceptum Dauid *præcepto in* ‖ confitendũ ad ,laudãdum ad ,*eorum regione è* eorũ fratres &
וַאֲחֵיהֶם לְנֶגְדָּם לְהַלֵּל [a] לְהוֹדוֹת [b] בְּמִצְוַת דָּוִיד
[a] יָדָה [b] צִוָּה * contra cuſtodiam .*cuſtodiæ oppoſito ex* * cuſtodia ;Dei viri
אִישׁ־הָאֱלֹהִים מִשְׁמָר לְעֻמַּת מִשְׁמָר׃
;Haccub ,Talmon ,Meſullam ,Hobadiah ,Bacbuchiah & ,Matthaniah
25 †מַתַּנְיָה וּבַקְבֻּקְיָה עֹבַדְיָה מְשֻׁלָּם טַלְמוֹן עַקּוּב
‡ in .portarum liminibus in cuſtodia ‡ ianitores , cuſtodes
שֹׁמְרִים שׁוֹעֲרִים מִשְׁמָר בַּאֲסֻפֵּי הַשְּׁעָרִים׃
diebus in & ;Ioſadac filij ,Ieſuah filij Ioiachim diebus in Hi
26 †אֵלֶּה בִּימֵי יוֹיָקִים בֶּן־יֵשׁוּעַ בֶּן־יוֹצָדָק וּבִימֵי
ducis, .ſcribæ ſacerdotis Hezra & *comitis* Nechemiah
נְחֶמְיָה הַפֶּחָה וְעֶזְרָא הַכֹּהֵן הַסּוֹפֵר׃
omnibus de Leuitas quæſierunt Ieruſalaim muri dedicatione in Et
27 †וּבַחֲנֻכַּת חוֹמַת יְרוּשָׁלַםִ בִּקְשׁוּ אֶת־הַלְוִיִּם מִכָּל־
† vt adducerẽt ‡ vt facerent ,dedicationem *faciendum ad* ‡ ;Ieruſalaim in eos *adducendum ad* † , ſuis locis
[c] עָשָׂה [d] חָנַךְ מְקוֹמֹתָם לַהֲבִיאָם לִירוּשָׁלָםִ [c] לַעֲשֹׂת [d] חֲנֻכָּה
‡ pſalteriis, ,*nablis* ‡ ,cymbalis , cantico in & , confeſſionibus in & , lætitiam &
[d] צָלַל וְשִׂמְחָה וּבְתוֹדוֹת וּבְשִׁיר [d] מְצִלְתַּיִם נְבָלִים
planicie de & , cantorum filij congregati ſunt Et . citharis *in* &
28 וּבְכִנֹּרוֹת׃ †וַיֵּאָסְפוּ בְּנֵי הַמְשֹׁרְרִים וּמִן־הַכִּכָּר
* circa .Netophathi villis de & ,Ieruſalaim *ambitus* *
סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלַםִ וּמִן־חַצְרֵי נְטֹפָתִי׃
quoniam ;Hazmaueth & ,Ghebah agris de & ,Ghilghal domo de Et
29 †וּמִבֵּית הַגִּלְגָּל וּמִשְּׂדוֹת גֶּבַע וְעַזְמָוֶת כִּי
† circa ,Ieruſalaim *ambitus* † cantores ſibi ædificauerunt villas
חֲצֵרִים בָּנוּ לָהֶם הַמְשֹׁרְרִים סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלָםִ׃
,populum mundauerunt & ;Leuitæ & ;ſacerdotes ſunt mundati Et
30 †וַיִּטַּהֲרוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וַיְטַהֲרוּ אֶת־הָעָם
.murum & , portas &
וְאֶת־הַשְּׁעָרִים וְאֶת־הַחוֹמָה׃
duos ſtatui & : murum *deſuper* Iehudah principes feci aſcendere Et
31 †וָאַעֲלֶה אֶת־[e]שָׂרֵי יְהוּדָה מֵעַל לַחוֹמָה וָאַעֲמִידָה שְׁתֵּי [e] שׁוּר
ambulatores .ſtercorũ portã ad murum *deſuper* dexterã ad *proceſſiones* & ,magnos choros
[f]תּוֹדֹת גְּדוֹלֹת וְתַהֲלֻכֹת לַיָּמִין מֵעַל לַחוֹמָה לְשַׁעַר הָאַשְׁפֹּת׃ [f] יָדָה
.Iehudah principum dimidium & ,Hoſahiah eos poſt iuit Et
32 †וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵיהֶם הוֹשַׁעְיָה [g]וַחֲצִי שָׂרֵי יְהוּדָה׃ [g] חָצָה
.Meſullam & ,Hezra ,Hazariah Et
33 †וַעֲזַרְיָה עֶזְרָא וּמְשֻׁלָּם׃
'.Irmeiah & ,Semahiah & ,Biniamin & ,Iehudah
34 †יְהוּדָה וּבִנְיָמִן וּשְׁמַעְיָה וְיִרְמְיָה׃
† cum ,Semahiah filij ,Ionathã filius Zecharia ,tubis *in* † ſacerdotũ filiis de Et
35 †וּמִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים בַּחֲצֹצְרוֹת זְכַרְיָה בֶן־יוֹנָתָן בֶּן־שְׁמַעְיָה
.Aſaph filij ,Zacchur filij ,Michaiah filij ,Matthaniah filij
בֶּן־מַתַּנְיָה בֶּן־מִיכָיָה בֶּן־זַכּוּר בֶּן־אָסָף׃
,Mahai ,Ghillalai ,Millalai ,Hazarel & ,Semahiah eius fratres Et
36 †וְאֶחָיו שְׁמַעְיָה וַעֲזַרְאֵל מִלֲלַי גִּלֲלַי מָעַי
* cum muſicis inſtrumentis , Dei viri Dauid *cantici vaſis in* * Chanani ,Iehudah & ,Nethanel
נְתַנְאֵל וִיהוּדָה חֲנָנִי בִּכְלֵי־שִׁיר דָּוִיד אִישׁ הָאֱלֹהִים
* ante eos. .*eorum facies ad* * ſcriba Hezra &
וְעֶזְרָא הַסּוֹפֵר לִפְנֵיהֶם׃
‡ ad † fontis, ciuitatis gradus ſuper aſcenderũt eos contra & ,*oculi* † portam *ſuper* ‡ Et
37 †וְעַל שַׁעַר הָעַיִן וְנֶגְדָּם עָלוּ עַל־[h]מַעֲלוֹת עִיר [h] עָלָה
portam ad vſque & , Dauid domum *deſuper* ,murum ad aſcenſu in Dauid
דָּוִיד בַּמַּעֲלֶה לַחוֹמָה מֵעַל לְבֵית דָּוִיד וְעַד שַׁעַר
.Orientem ad aquarum
הַמַּיִם מִזְרָח׃
‡ ibat :eum poſt ego & ,aduerſo ex *vadens* ‡ ſecundus chorus Et
38 †[i]וְהַתּוֹדָה הַשֵּׁנִית הַהוֹלֶכֶת [k]לְמוֹאל וַאֲנִי אַחֲרֶיהָ [i] יָדָה [k] מוּל
ad vſq; & furnorum turrim *deſuper* , murum *deſuper* populi dimidiũ &
[l]וַחֲצִי הָעָם מֵעַל לְהַחוֹמָה מֵעַל לְמִגְדַּל הַתַּנּוּרִים וְעַד [l] חָצָה
.latum murum
הַחוֹמָה הָרְחָבָה׃
portam ſuper & ,veterem portam ſuper & ,Ephraim portam *deſuper* Et
39 †וּמֵעַל לְשַׁעַר־אֶפְרַיִם וְעַל־שַׁעַר הַיְשָׁנָה וְעַל־שַׁעַר pecorum.
.*pecoris* portã ad vſque & ,Meah turrim & ,Chananel turrim & ,piſcium
[m]הַדָּגִים וּמִגְדַּל חֲנַנְאֵל וּמִגְדַּל הַמֵּאָה וְעַד שַׁעַר הַצֹּאן [m] דָּגָה
.cuſtodiæ porta in ſteterunt Et
וְעָמְדוּ בְּשַׁעַר [n]הַמַּטָּרָה׃ [n] נָטַר

partem tertiam nos super dandum ad †, præcepta nos super statuemus Et
32 וְהֶעֱמַדְנוּ עָלֵינוּ מִצְוֺת לָתֵת עָלֵינוּ שְׁלִשִׁית
panem Ad .nostri Dei domus opus ad, anno in Sechel
הַשֶּׁקֶל בַּשָּׁנָה לַעֲבֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ׃ 33 לְלֶחֶם
,sabbatha iugiter ascensionem † ad & , iuge sacrificium & propositionis
הַמַּעֲרֶכֶת וּמִנְחַת הַתָּמִיד וּלְעוֹלַת הַתָּמִיד הַשַּׁבָּתוֹת
expiandum * ad , peccata ad & ,sancta ad & ,solennitates ad , Calendas
הֶחֳדָשִׁים לַמּוֹעֲדִים וְלַקֳּדָשִׁים וְלַחַטָּאוֹת לְכַפֵּר
.nostri Dei domus opus omne & , Israel super
עַל־יִשְׂרָאֵל וְכֹל מְלֶאכֶת בֵּית־אֱלֹהֵינוּ׃
,sacerdotes ,lignorum oblationem super fecimus cadere fortes Et
34 וְהַגּוֹרָלוֹת הִפַּלְנוּ עַל־קֻרְבַּן הָעֵצִים הַכֹּהֲנִים
domum per nostri Dei domum in adferendum ad populus † & , Leuitæ
הַלְוִיִּם וְהָעָם לְהָבִיא לְבֵית אֱלֹהֵינוּ לְבֵית־
ardendum ad ,anno in anno † determinata tempora per nostrorum patrum
אֲבֹתֵינוּ לְעִתִּים מְזֻמָּנִים שָׁנָה בְשָׁנָה לְבַעֵר
.lege in † scriptum sicut ,nostri Dei DOMINI altare super
עַל־מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כַּכָּתוּב בַּתּוֹרָה׃
omnis primitiua & ,nostræ terræ primitiua adferendum ad † Et
35 וּלְהָבִיא אֶת־בִּכּוּרֵי אַדְמָתֵנוּ וּבִכּוּרֵי כָּל־
.DOMINI domum in ,anno in anno * arboris omnis fructus
פְּרִי כָל־עֵץ שָׁנָה בְשָׁנָה לְבֵית יְהוָה׃
nostri quadrupedis † & , nostrorum filiorum primogenita Et
36 וְאֶת־בְּכֹרוֹת בָּנֵינוּ וּבְהֶמְתֵּנוּ
,nostrorum boum primogenita & : lege in † scriptum sicut
כַּכָּתוּב בַּתּוֹרָה וְאֶת־בְּכוֹרֵי בְקָרֵינוּ
sacerdotibus nostri Dei domum in afferendum ad nostrorum pecorum &
וְצֹאנֵינוּ לְהָבִיא לְבֵית אֱלֹהֵינוּ לַכֹּהֲנִים
initium † Et .nostri Dei domo in ministrantibus
הַמְשָׁרְתִים בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ׃ 37 וְאֶת־רֵאשִׁית
,ligni omnis fructus & ,nostrarum eleuationum † & , nostrarum massarum
עֲרִיסֹתֵינוּ וּתְרוּמֹתֵינוּ וּפְרִי כָל־עֵץ
,nostri Dei dom' cubicula ad sacerdotibus afferem' recentis olei & ,musti
תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר נָבִיא לַכֹּהֲנִים אֶל־לִשְׁכוֹת בֵּית־אֱלֹהֵינוּ
omnib' in decimas accipiētes Leuitę ipsi & :Leuitis nostræ terræ decimam &
וּמַעְשַׂר אַדְמָתֵנוּ לַלְוִיִּם וְהֵם הַלְוִיִּם הַמְעַשְּׂרִים בְּכֹל
Aharon filius sacerdos erit Et .nostrorum operum vrbibus
עָרֵי עֲבֹדָתֵנוּ׃ 38 וְהָיָה הַכֹּהֵן בֶּן־אַהֲרֹן
decimam facient ascendere Leuitæ & :Leuitas decimando in †, Leuitis cum
עִם־הַלְוִיִּם בַּעְשֵׂר הַלְוִיִּם וְהַלְוִיִּם יַעֲלוּ אֶת־מַעֲשַׂר
.thesauri domum in cubicula ad nostri Dei domo in decimæ
הַמַּעֲשֵׂר לְבֵית אֱלֹהֵינוּ אֶל־הַלְּשָׁכוֹת לְבֵית הָאוֹצָר׃
Leui filij & , Israel filij deferent cubicula ad Quia
39 כִּי אֶל־הַלְּשָׁכוֹת יָבִיאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי הַלֵּוִי אֶת־
,sanctuarij vasa † ibi & :recentis olei & , musti , frumenti oblationem
תְּרוּמַת הַדָּגָן הַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר וְשָׁם כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ
non & : cantores & , ianitores & , ministrantes sacerdotes &
וְהַכֹּהֲנִים הַמְשָׁרְתִים וְהַשּׁוֹעֲרִים וְהַמְשֹׁרְרִים וְלֹא
.nostri Dei domum dimittemus
נַעֲזֹב אֶת־בֵּית אֱלֹהֵינוּ׃

CAP. XI. יא

residuum & .Ierusalaim in populi principes habitauerunt Et
1 וַיֵּשְׁבוּ שָׂרֵי־הָעָם בִּירוּשָׁלָםִ וּשְׁאָר
decem e vnum adducendum ad * , fortes fecerunt cadere populi
הָעָם הִפִּילוּ גוֹרָלוֹת לְהָבִיא אֶחָד מִן־הָעֲשָׂרָה
manus nouem & :sanctitatis ciuitate Ierusalaim in habitandum ad
לָשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלַםִ עִיר הַקֹּדֶשׁ וְתֵשַׁע הַיָּדוֹת
viris omnibus,populus benedixerunt Et .ciuitatibus in
בֶּעָרִים׃ 2 וַיְבָרְכוּ הָעָם לְכֹל הָאֲנָשִׁים
,prouinciæ capita † isti Et .Ierusalaim in habitandum ad spontaneis
הַמִּתְנַדְּבִים לָשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלָםִ׃ 3 וְאֵלֶּה רָאשֵׁי הַמְּדִינָה
habitauerunt , Iehudah vrbibus in &,Ierusalaim in habitauerunt qui
אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בִּירוּשָׁלָםִ וּבְעָרֵי יְהוּדָה יָשְׁבוּ
Leuitæ & ,sacerdotes Israel ,suis vrbibus in sua possessione in vir
אִישׁ בַּאֲחֻזָּתוֹ בְּעָרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם
habitauerunt Ierusalaim in Et .Selomoh seruorū filij & ,Nethinim &
וְהַנְּתִינִים וּבְנֵי עַבְדֵי שְׁלֹמֹה׃ 4 וּבִירוּשָׁלַםִ יָשְׁבוּ
Hathaiah , Iehudah filiis De . Biniamin filiis de & , Iehudah filiis de
מִבְּנֵי יְהוּדָה וּמִבְּנֵי בִנְיָמִן מִבְּנֵי יְהוּדָה עֲתָיָה
filij Sephatiah filij Amariah filij Zechariah filij Huzziah filius
בֶן־עֻזִּיָּה בֶּן־זְכַרְיָה בֶן־אֲמַרְיָה בֶּן־שְׁפַטְיָה בֶּן־
.Pares filiis de ,Mahalalel
מַהֲלַלְאֵל מִבְּנֵי־פָרֶץ׃

filij Chazaiah filij , chozeh Chol filij Baruch filius Mahaseiah Et
5 וּמַעֲשֵׂיָה בֶן־בָּרוּךְ בֶּן־כָּל־חֹזֶה בֶּן־חֲזָיָה בֶּן־
.Hasiloni filij ,Zechariah filij ,Ioiarib filij ,Hadaiah
עֲדָיָה בֶּן־יוֹיָרִיב בֶּן־זְכַרְיָה בֶּן־הַשִּׁלֹנִי׃
qui habitabāt quadringenti ,Ierusalaim in habitantes Peres filij Omnes
6 כָּל־בְּנֵי־פֶרֶץ הַיֹּשְׁבִים בִּירוּשָׁלָםִ אַרְבַּע מֵאוֹת
* fortes Sallu :Biniamin filij isti Et .virtutis * viri octo & sexaginta
7 שִׁשִּׁים וּשְׁמֹנָה אַנְשֵׁי־חָיִל׃ וְאֵלֶּה בְּנֵי בִנְיָמִן סַלֻּא
,Mahaseiah filij ,Cholaiah filij ,Pedaiah filij ,Iohed filij ,Mesullam filius
בֶּן־מְשֻׁלָּם בֶּן־יוֹעֵד בֶּן־פְּדָיָה בֶּן־קוֹלָיָה בֶּן־מַעֲשֵׂיָה
.Iesahiah filij Itthiel filij
בֶּן־אִיתִיאֵל בֶּן־יְשַׁעְיָה׃
.octo & viginti nongenti , Sallai , Ghabbai eum post Et
8 וְאַחֲרָיו גַּבַּי סַלָּי תְּשַׁע מֵאוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה׃
Senuah filius Iehudah & :eos super præpositus Zichri filius Ioel Et
9 וְיוֹאֵל בֶּן־זִכְרִי פָּקִיד עֲלֵיהֶם וִיהוּדָה בֶן־הַסְּנוּאָה
.secundus ciuitatem super
עַל־הָעִיר מִשְׁנֶה׃
.Iachin ,Ioiarib filius Iedaiah ; sacerdotibus De
10 מִן־הַכֹּהֲנִים יְדַעְיָה בֶן־יוֹיָרִיב יָכִין׃
filij ,Meraioth filij ,Sadoch filij ,Mesullam filij ,Chilchiiah filius Seraiah
11 שְׂרָיָה בֶן־חִלְקִיָּה בֶּן־מְשֻׁלָּם בֶּן־צָדוֹק בֶּן־מְרָיוֹת
.Dei domus dux * Achitub filij
* principis
בֶּן־אֲחִיטוּב נְגִד בֵּית הָאֱלֹהִים׃
viginti octingenti ,domo in opus facientes eorum fratres Et
12 וַאֲחֵיהֶם עֹשֵׂה הַמְּלָאכָה לַבַּיִת שְׁמֹנֶה מֵאוֹת עֶשְׂרִים
filij ,Amsi filij ,Pelaliah filij ,Ierocham filius Hadaiah & . duo &
וּשְׁנָיִם וַעֲדָיָה בֶּן־יְרֹחָם בֶּן־פְּלַלְיָה בֶּן־אַמְצִי בֶּן־
.Malchiiah filij ,Paschur filij ,Zechariah
זְכַרְיָה בֶּן־פַּשְׁחוּר בֶּן־מַלְכִּיָּה׃
† principes :duo & quadraginta ducenti ,patrum capita † eius fratres Et
13 וְאֶחָיו רָאשִׁים לְאָבוֹת מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁנָיִם
,Immer filij ,Mesillemoth filij ,Achzai filij ,Hazarel filius Hamassai &
וַעֲמַשְׁסַי בֶּן־עֲזַרְאֵל בֶּן־אַחְזַי בֶּן־מְשִׁלֵּמוֹת בֶּן־אִמֵּר׃
præpositus Et .octo & viginti centum ,robore potentes eorum fratres Et
14 וַאֲחֵיהֶם גִּבֹּרֵי חַיִל מֵאָה עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה וּפָקִיד
.Haghedolim * filius Zabdiel ,eos super
* magnatum.
עֲלֵיהֶם זַבְדִּיאֵל בֶּן־הַגְּדוֹלִים׃
filij Hazricham filij Chassub filius Semahiah , Leuitis de Et
15 וּמִן־הַלְוִיִּם שְׁמַעְיָה בֶן־חַשּׁוּב בֶּן־עַזְרִיקָם בֶּן־
opus super Iosabad & Sabbethai Et .Buni filij ,Chasabiah
16 חֲשַׁבְיָה בֶּן־בּוּנִּי׃ וְשַׁבְּתַי וְיוֹזָבָד עַל־הַמְּלָאכָה
.Leuitarum capitibus de , Dei domus extrinsecum
* principibus
הַחִיצֹנָה לְבֵית הָאֱלֹהִים מֵרָאשֵׁי הַלְוִיִּם׃
* princeps principalis — initij caput * Asaph filij Zabdi filij Micha filius Matthaniah Et
17 וּמַתַּנְיָה בֶן־מִיכָא בֶן־זַבְדִּי בֶן־אָסָף רֹאשׁ הַתְּחִלָּה
חלל — Habda & : eius fratribus de secundus Bacbuchia & ,oratione in cōfitebat
ידה — יְהוֹדֶה לַתְּפִלָּה וּבַקְבֻּקְיָה מִשְׁנֶה מֵאֶחָיו וְעַבְדָּא
.Ieduthun filij ,Ghalal filij Sammuah filius
ידותן — בֶּן־שַׁמּוּעַ בֶּן־גָּלָל בֶּן־יְדוּתוּן׃
* sancta — .quatuor & octoginta ducenti ,sanctitatis ciuitate in Leuitæ Omnes
18 כָּל־הַלְוִיִּם בְּעִיר הַקֹּדֶשׁ מָאתַיִם שְׁמֹנִים וְאַרְבָּעָה׃
† qui erant custodes — custodientes † eorum fratres & ,Talmon ,Hacchub ,ianitores Et
19 וְהַשּׁוֹעֲרִים עַקּוּב טַלְמוֹן וַאֲחֵיהֶם הַשֹּׁמְרִים
.duo & septuaginta centum , portis in
בַּשְּׁעָרִים מֵאָה שִׁבְעִים וּשְׁנָיִם׃
ciuitatibus omnibus in Leuitæ sacerdotes Israel residuum Et
20 וּשְׁאָר יִשְׂרָאֵל הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּכָל־עָרֵי
* vnusquisque — alio loco in habitantes † Nethinim Et .sua hæreditate in vir * , Iehudah
† qui habitabant in arce, — 21 יְהוּדָה אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ׃ וְהַנְּתִינִים יֹשְׁבִים בָּעֹפֶל
.Nethinim super Ghispa & ,Sicha &
וְצִיחָא וְגִשְׁפָּא עַל־הַנְּתִינִים׃
filij ,Bani filius Huzzi ,Ierusalaim in Leuitarum præpositus Et
22 וּפְקִיד הַלְוִיִּם בִּירוּשָׁלַםִ עֻזִּי בֶן־בָּנִי בֶּן־
* super — regione è * cantores Asaph filiis de ;Micha filij Mathaniah filij ,Chasabiah
חֲשַׁבְיָה בֶּן־מַתַּנְיָה בֶּן־מִיכָא מִבְּנֵי אָסָף הַמְשֹׁרְרִים לְנֶגֶד
opus † erat, — ,† eos super regis præceptum Quia . Dei domus opificij
23 מְלֶאכֶת בֵּית־הָאֱלֹהִים׃ כִּי־מִצְוַת הַמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם
* permanētia * per singulos dies. — .suo die in diei verbum * cantores super fidelitas * &
וַאֲמָנָה עַל־הַמְשֹׁרְרִים דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ׃
manum ad Iehudah filij Zerach filiis de Mesezabel filius Petachiah Et
24 וּפְתַחְיָה בֶּן־מְשֵׁיזַבְאֵל מִבְּנֵי־זֶרַח בֶּן־יְהוּדָה לְיַד
* re — .populum ad verbo * omni in regis
הַמֶּלֶךְ לְכָל־דָּבָר לָעָם׃
habitauerunt Iehudah filiis De .suis agris in villas ad Et
25 וְאֶל־הַחֲצֵרִים בִּשְׂדֹתָם מִבְּנֵי יְהוּדָה יָשְׁבוּ

eorum facies ad humiliasti & ,terram possederunt & ,filij venerunt Et
24 ויבאו הבנים ויירשו את־הארץ ותכנע לפניהם
,eorum manu in eos dedisti & ,Chenahanæorum terræ habitatores
את־ישבי הארץ הכנענים ותתנם בידם
.suã volũtatẽ secũdũ eis in faciendum ad ,terræ populos & ,eorum reges &
ואת־מלכיהם ואת־עממי הארץ לעשות בהם כרצונם׃
possederunt & ,pinguem humum & ,munitas vrbes ceperunt Et
25 וילכדו ערים בצורות ואדמה שמנה ויירשו
,olíueta & , vineas , excisas cisternas , bono omni plenas domos
בתים מלאים־כל־טוב ברות חצובים כרמים וזיתים
,sunt saturati & ,comederunt Et . multitudine in cibi lignum & †
ועץ מאכל לרב ויאכלו וישבעו
irritauerunt Et .magna tua bonitate in sunt delitiati ‡ & ,sunt impinguati &
26 וישמינו ויתעדנו בטובך הגדול׃ וימרו
,suum corpus ‡ post tuam legem proiecerunt & ,te in † rebellauerunt &
וימרדו בך וישלכו את־תורתך אחרי גום
eos conuertendũ ad ‖ eis in testificabantur qui ,occiderunt tuos prophetas &
ואת־נביאיך הרגו אשר־העידו בם להשיבם
manum in eos dedisti Et .magnas detestationes † fecerunt & :te ad
27 אליך ויעשו נאצות גדולות׃ ותתנם ביד
suæ angustiæ ‖ tempore in Et . eos afflixerunt & ,suorum angustiatorum †
צריהם ויצרו להם ובעת צרתם
tuas miserationes secundũ & ,audisti cælis de tu & ,te ad clamauerũt
יצעקו אליך ואתה משמים תשמע וכרחמיך
manu de eos seruauerunt & , seruatores eis dedisti multas
הרבים תתן להם מושיעים ויושיעום מיד
faciendum ad sunt reuersi eis esse requiem secundum Et .suorum hostium
28 צריהם׃ וכנוח להם ישובו לעשות
,suorum inimicorum manu in eos dereliquisti & : tuas facies ad † malum
רע לפניך ותעזבם ביד איביהם
tu & ,te ‡ clamauerunt & ,sunt conuersi Et . eos in * sunt dominati &
וירדו בהם וישובו ויזעקוך ואתה
multis tuas miserationes secundum eos eruisti & , exaudisti cælis de
משמים תשמע ותצילם כרחמיך רבות
,tuam legem ad eos conuertendum ad eos in es contestatus Et .temporibus
29 עתים׃ ותעד בהם להשיבם אל־תורתך
tuis iudiciis in & ,tua præcepta ad audierunt nõ & ,egerunt superbè ipsi &
והמה הזידו ולא־שמעו למצותיך ובמשפטיך
humerũ dederunt & :eis in viuet & ,homo faciet quæ ;eis in peccauerunt
חטאו־בם אשר־יעשה אדם וחיה בהם ויתנו כתף
.audierunt non & ,indurauerunt suam ceruicem & ,retractantem ‡
סוררת וערפם הקשו ולא שמעו׃
tuo spiritu in eos in es cõtestatus & ,multos annos eos super protraxisti Et
30 ותמשך עליהם שנים רבות ותעד בם ברוחך
eos tradidisti & :auscultauerunt non & ,tuorum prophetarum manu in ‡
ביד־נביאיך ולא האזינו ותתנם
non multis tuis miserationibus in Et .terrarum populorum manum in
31 ביד עמי הארצת׃ וברחמיך הרבים לא־
,gratiosus † Deus quia :eos dereliquisti non & ,consumptionem * eos fecisti
עשיתם כלה ולא עזבתם כי אל־חנון
,fortis magne Deus ,noster Deus nunc Et .tu ‡ misericors &
32 ורחום אתה׃ ועתה אלהינו האל הגדול הגבור
tuas facies ad diminuatur ne ,misericordiã & ,pactum custodiẽs ,terribilis &
והנורא שומר הברית והחסד אל־ימעט לפניך
,nostros principes ,nostros reges ,nos inuenit qui lassatio omnis
את כל־התלאה אשר־מצאתנו למלכינו לשרינו
omnem & ,nostros patres & ,nostros prophetas & ,nostros sacerdotes &
ולכהנינו ולנביאינו ולאבתינו ולכל־
iustus tu Et .hanc diem ad vsque Assur regum diebus à ,tuũ populũ
33 עמך מימי מלכי אשור עד היום הזה׃ ואתה צדיק
.egimus impiè nos & ,fecisti veritatẽ quia ,nos super veniẽte ‖ omni super ‡
על כל־הבא עלינו כי־אמת עשית ואנחנו הרשענו׃
,nostri patres & ,nostri sacerdotes ,nostri principes nostri reges Et
34 ואת־מלכינו שרינו כהנינו ואבתינו
tuis testimoniis & ,tua præcepta ad ‡ attenderũt nõ & :tuã legem fecerũt nõ
לא עשו תורתך ולא הקשיבו אל־מצותיך ולעדותיך
tua bonitate in & ,suo regno in ipsi Et .eos in es testificatus quæ
35 אשר העידת בהם׃ והם במלכותם ובטובך
tradideras quam pingui & , lata terra in & , eis dedisti quã ,multa
הרב אשר־נתת להם ובארץ הרחבה והשמנה אשר־נתת
suis adinuentionibus ‖ ab sunt conuersi non & :tibi seruierunt nõ ,eorũ facies ad
לפניהם לא עבדוך ולא־שבו ממעלליהם
dedisti quam ,terra † & ,‡ serui hodie nos Ecce .malis
36 הרעים׃ הנה אנחנו היום עבדים והארץ אשר־נתתה
ecce ,eius bonitatem & ,eius fructum comedendum ad * , nostris patribus
לאבתינו לאכל את־פריה ואת־טובה הנה

coram eis
vt facerent עשה רצה
† & arbores fructiferas
רבב מרה
‡ delitiis affluxerũt propter bonitatẽ tuã magnam.
† cõtra ‡ tergũ
ירה עוד
‖ vt cõuerterẽt
† conuicia in Deũ magna.
† hostium ‖ tribulationis
צור
ישע
cũm requies fuisset
† coram te
רוע
* eis ‡ ad
רדה
נצל
eis vt redirẽt
שוב
‖ sed
זוד צוה
‡ recedentem
רבב עוד
‡ per manum
propter misericordias tuas multas
* in † clemens
עשה חנן
‡ es.
coram te
ירא
labor
שור
‡ in ‖ quod venit
בוא אמן
‡ præceptis tuis,
ירה צוה
eis.
coram eis, ‖ operibus
שוב
‡ sumus, † in
* vt comederẽt

regibus multus eius prouentus ‡ Et . ea super † serui nos
37 אנחנו עבדים עליה׃ ותבואתה מרבה למלכים
nostris corporibus super & , nostris peccatis in * nos super dedisti ‡ quos
אשר־נתתה עלינו בחטאותינו ועל־גויתינו
tribulatione in & ,suã voluntatẽ secundũ nostris iumẽtis in & ,dominantes ‖
משלים ובבהמתנו כרצונם ובצרה
,fidelitatem excidentes ‡ nos hoc toto in † Et . nos ‡ magna
38 גדולה אנחנו׃ ובכל־זאת אנחנו כרתים אמנה
,nostri Leuitæ , nostri principes * signato super & : scribentes ‖ &
וכתבים ועל החתום שרינו לוינו
.nostri sacerdotes †
כהנינו׃

‡ sumus.
‖ fructus
בוא
‡ posuisti
* propter peccata nostra,
‖ dominãtur,
‡ sumus.
† cum
‖ percutimus
‖ scribimus signaturam
* sunt
סור
† &

CAP. X. יוד

Chachaliah filius Tirsatha Nechemiah signatos † super Et
1 ועל החתומים נחמיה התרשתא בן־חכליה
.Irmeiah ,Hazariah ,Seraiah . Sidchiiah &
2 וצדקיה׃ שריה עזריה ירמיה׃
.Malluch ,Sebaniah ,Chattus .Malchiiah ,Amariah ,Paschur
3 פשחור אמריה מלכיה׃ חטוש שבניה מלוך׃
4 .Baruch ,Ghinnethon ,Daniel .Hobadiah ,Meremoth ,Charim
5 חרם מרמות עבדיה׃ דניאל גנתון ברוך׃
6 .Semaiah ,Bilghai ,Mahaziah .Miiamin ,Abiiah ,Mesullam
7 משלם אביה מימן׃ מעזיה בלגי שמעיה
8 .sacerdotes Isti
אלה הכהנים׃
Chenadad filiis de Binnui : Azaniah filius Iesuah & ,Leuitæ Et
9 והלוים וישוע בן־אזניה בנוי מבני חנדד
,Chelitha ,Hodiiah ,Sebaniah ;eorum fratres Et .Chadmiel
10 קדמיאל׃ ואחיהם שבניה הודיה קליטא
.Chasabiah ,Rechob ,Micha .Chanan , Pelaiah
11 פלאיה חנן׃ מיכא רחוב חשביה׃
.Beninu ,Bani ,Hodiiah .Sobaniah ,Serebiah ,Zacchur
12 זכור שרביה שבניה׃ הודיה בני בנינו׃
13 .Bani ,Zatthu ,Helam ,Moab ,Pachath ,Parhos ,populi Capita
14 ראשי העם פרעש פחת מואב עילם זתוא בני׃
.Hadin ,Biguai ,Adoniiah .Bebai ,Hazghad ,Bunni
15 בני עזגד בבי׃ אדניה בגוי עדין׃
16 .Besai ,Chasum ,Hodiiah .Hazzur ,Chizchiiah ,Ather
17 אטר חזקיה עזור׃ הודיה חשם בצי׃
18 .Chezir ,Mesullam ,Magpihas .Nebai ,Hanathoth ,Chariph
19 חריף ענתות נובי׃ מגפיעש משלם חזיר׃
20 .Hanaiah ,Chanan ,Pelathiah .Iadduah ,Sadoc ,Mesezabel
21 משיזבאל צדוק ידוע׃ פלטיה חנן עניה׃
22 .Sobech ,Pilcha ,Haloches .Chassub ,Chananiah ,Hoseah
23 הושע חנניה חשוב׃ הלוחש פלחא שובק׃
24 .Hanan ,Chanan ,Achiiah Et .Mehaseiah ,Chasabnah ,Rechum
25 רחום חשבנה מעשיה׃ ואחיה חנן ענן׃
26 .Bahanah ,Charim ,Malluch
27 מלוך חרם בענה׃
,cantores ,ianitores , Leuitæ , sacerdotes ,populi residuum Et
28 ושאר העם הכהנים הלוים השוערים המשררים
,Dei legem ad terrarum populis à diuisus omnis & ,Nethinim
הנתינים וכל־הנבדל מעמי הארצות אל־תורת האלהים
,intelligens ,sciens omnis ;eorum filiæ & ,eorum filij ,eorum vxores †
נשיהם בניהם ובנתיהם כל יודע מבין׃
venientes & , eorum illustres ‡ suis fratribus super Apprehendentes *
29 מחזיקים על־אחיהם אדיריהם ובאים
quæ ,Dei lege in ambulandum ad ‖ ,iuramẽto in & ,execratione in ‡
באלה ובשבועה ללכת בתורת האלהים אשר
faciendum ad & custodiendum ad † & , Dei serui Mosch manu in ‡ est data
נתנה ביד משה עבד־האלהים ולשמור ולעשות
.eius statuta & ,eius iudicia & ,nostri Dei DOMINI præcepta vniuersa
את־כל־מצות יהוה אדנינו ומשפטיו וחקיו׃
eorum filias & ;terræ populis nostras filias daremus non quòd Et
30 ואשר לא־נתן בנתינו לעמי הארץ ואת־בנתיהם
affetentibus terræ populis ‡ Et .nostris filiis acciperemus non
31 לא נקח לבנינו׃ ועמי הארץ המביאים
accipiemus nõ vendendũ ad † sabbati die in venale omne & ,acceptiones ‡
את־המקחות וכל־שבר ביום השבת למכור לא־נקח
septimum annum dimittemus & :sanctitatis die in & ,sabbato in eis ab
מהם בשבת וביום קדש ונטש את־השנה השביעית
.manus vniuersæ portationem &
ומשא כל־יד׃

† signaturas fuerunt
ירה
† &
בין
* Tenentes cũ
‡ optimates
‖ cum
‖ vt ambularent
ילך
‡ per manum
† vt custodirent, & facerent
עשה
צוה חלק
‡ a
לקח
‡ merces
† vt vendant
sancto,
tractionem

†vt dares ,Perizæi &,Emoræi ,Chitthæi ,Chenahanæi terram *dandum ad* † fœdus
הַבְּרִית לָתֵת אֶת־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַחִתִּי הָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי נָתַן
vt dares :tua verba confirmasti &.eius semini *dandum ad* ,Ghirghasæi &,Iebuzæi &
וְהַיְבוּסִי וְהַגִּרְגָּשִׁי לָתֵת לְזַרְעוֹ וַתָּקֶם אֶת־דְּבָרֶיךָ
†es. :Aegypto in nostrorum patrũ afflictionem vidisti Et .*in* † iustus quia
9 כִּי צַדִּיק אָתָּה׃ וַתֵּרֶא אֶת־עֳנִי אֲבֹתֵינוּ בְּמִצְרָיִם רָאָה עָנָה
in signa dedisti Et .Suph mari *super* audisti eorum clamorem &
10 וְאֶת־זַעֲקָתָם שָׁמַעְתָּ עַל־יַם־סוּף׃ וַתִּתֵּן אֹתֹת
populo omni in & ,eius seruis vniuersis in & ,Parhoh in portenta &
וּמֹפְתִים בְּפַרְעֹה וּבְכָל־עֲבָדָיו וּבְכָל־עַם
† contra fecisti & :eos *super* † egerant superbè quòd,cognouisti nam .eius terræ
אַרְצוֹ כִּי יָדַעְתָּ כִּי הֵזִידוּ עֲלֵיהֶם וַתַּעַשׂ־ זוד
diuisisti coram eis, *,eorum facies ad abscidisti* mare Et .hanc diem secundum nomen tibi
11 לְךָ שֵׁם כְּהַיּוֹם הַזֶּה׃ וְהַיָּם בָּקַעְתָּ לִפְנֵיהֶם
†per medium corum persecutores & :sicco in maris *medio in* † transierunt &
וַיַּעַבְרוּ בְתוֹךְ־הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה וְאֶת־רֹדְפֵיהֶם
.validas aquas in lapidem tanquam ,profunda in proiecisti
הִשְׁלַכְתָּ בִמְצוֹלֹת כְּמוֹ־אֶבֶן בְּמַיִם עַזִּים׃ צול עזז
per diem, *, noctu* † ignis columna in & , *die* eos duxisti nubis columna in Et
12 †per noctem, וּבְעַמּוּד עָנָן הִנְחִיתָם יוֹמָם וּבְעַמּוּד אֵשׁ לַיְלָה נחה
.*ea in* erant ambulaturi *qua* † viam eis *illustrandum ad*
†vt illucesce- re faceres לְהָאִיר לָהֶם אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יֵלְכוּ־בָהּ׃
†per quam *locutus es dedisti & :cælis è eis cum *loqui**&,descendisti Sinai montem super Et
13 וְעַל הַר־סִינַי יָרַדְתָּ וְדַבֵּר עִמָּהֶם מִשָּׁמַיִם וַתִּתֵּן נתן
†veras .bona præcepta & ,statuta, *veritatis* leges & ,recta iudicia eis
לָהֶם מִשְׁפָּטִים יְשָׁרִים וְתוֹרוֹת אֱמֶת חֻקִּים וּמִצְוֹת טוֹבִים׃ אמן חקק
*sanctũ tuũ statuta & præcepta & ;eis notificasti *tuæ sanctitatis* sabbathum Et
14 וְאֶת־שַׁבַּת קָדְשְׁךָ הוֹדַעְתָּ לָהֶם וּמִצְווֹת וְחֻקִּים ידע צוה
†per manum cælis de panem Et .tui serui Mosch *manu in* eis præcepisti legem &
15 וְתוֹרָה צִוִּיתָ לָהֶם בְּיַד מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ׃ וְלֶחֶם מִשָּׁמַיִם
aquam :eorũ siti in eis eduxisti petra è *aquas* & ;eorũ fame in eis dedisti
נָתַתָּה לָהֶם לִרְעָבָם וּמַיִם מִסֶּלַע הוֹצֵאתָ לָהֶם לִצְמָאָם יצא
vt ingrede- rentur *super leuasti quam *,terram possidendum ad , *ingrediendum ad* ,eis dixisti &
וַתֹּאמֶר לָהֶם לָבוֹא לָרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָשָׂאתָ ירש
†vt traderes :egerunt superbè nostri patres & ipsi Et .eis *dandum ad* † tuam manum
16 אֶת־יָדְךָ לָתֵת לָהֶם׃ וְהֵם וַאֲבֹתֵינוּ הֵזִידוּ
.tua præcepta ad audierunt non & ;suam ceruicem indurauerunt &
וַיַּקְשׁוּ אֶת־עָרְפָּם וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹתֶיךָ׃ קשה
feceras quæ ,tuorũ mirabiliũ sunt recordati nõ & ,audire renuerũt Et
17 וַיְמָאֲנוּ לִשְׁמֹעַ וְלֹא־זָכְרוּ נִפְלְאֹתֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עשה
posuerunt †vt reuerte- rentur *redeundum ad* † ,caput *dederunt* & ,suam ceruicem indurauerunt & :eis cum
עִמָּהֶם וַיַּקְשׁוּ אֶת־עָרְפָּם וַיִּתְּנוּ־רֹאשׁ לָשׁוּב
† cum * clemens, *,gratiosus** propitiationũ Deus tu Et .sua rebellione *in* suam seruitutẽ ad
לְעַבְדֻתָם בְּמִרְיָם וְאַתָּה אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת חַנּוּן מרה חנן
†longanimis, & multæ misericordiæ, .eos dereliquisti non &, *misericordia multus & narium longus* †, misericors &
וְרַחוּם אֶרֶךְ־אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזַבְתָּם׃
Iste ,dixerunt & ,conflatilem vitulum sibi fecerunt quando Insuper
18 אַף כִּי־עָשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מַסֵּכָה וַיֹּאמְרוּ זֶה נסך
est .magnas blasphemias fecerũt :Aegypto ex te fecit ascẽdere qui ,tuus De
אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הֶעֶלְךָ מִמִּצְרָיִם וַיַּעֲשׂוּ נֶאָצוֹת גְּדֹלוֹת׃
è terra Ae- gypti, *propter mi- sericordias tuas multas :deserto in eos dereliquisti non *multis tuis miserationibus in** tu Et
19 וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לֹא עֲזַבְתָּם בַּמִּדְבָּר
†ab eos *ducendum ad* † ,diem per eis *desuper* recessit non nubis columna
אֶת־עַמּוּד הֶעָנָן לֹא־סָר מֵעֲלֵיהֶם בְּיוֹמָם לְהַנְחֹתָם
†vt duceret סור & ,eis *illucescendum ad* ,noctem per ignis columna & ,viam per
בְּהַדֶּרֶךְ וְאֶת־עַמּוּד הָאֵשׁ בְּלַיְלָה לְהָאִיר לָהֶם וְאֶת־
† vt lucere fa- ceres .*ea in* erant ambulaturi quam * viam
הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יֵלְכוּ־בָהּ׃ אור
*per non tuum Man & :eos *intelligere faciendũ ad* dedisti bonum tuũ spiritum Et
20 lad audiendũ וְרוּחֲךָ הַטּוֹבָה נָתַתָּ לְהַשְׂכִּילָם וּמַנְךָ לֹא־
.eorum siti in eis dedisti aquam & ,eorum ore ab prohibuisti
מָנַעְתָּ מִפִּיהֶם וּמַיִם נָתַתָּה לָהֶם לִצְמָאָם׃ פה
eorũ vestimẽta .egerũt nõ :deserto in eos pauisti annis quadraginta Et
21 וְאַרְבָּעִים שָׁנָה כִּלְכַּלְתָּם בַּמִּדְבָּר לֹא חָסֵרוּ שַׂלְמֹתֵיהֶם
.tumuerunt non eorum pedes & ,inueterauerunt non
לֹא בָלוּ וְרַגְלֵיהֶם לֹא בָצֵקוּ׃ בלה
*vt essent ;angulum ad *,eos diuisisti & ;populos & ,regna eis dedisti Et
22 וַתִּתֵּן לָהֶם מַמְלָכוֹת וַעֲמָמִים וַתַּחְלְקֵם לְפֵאָה
& ,Chesbon regis terram & ,Sichon terram possederunt &
וַיִּירְשׁוּ אֶת־אֶרֶץ סִיחוֹן וְאֶת־אֶרֶץ מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן וְאֶת־
multiplicasti eorum filios Et .Basan regis Hogh terram
23 אֶרֶץ עוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן׃ וּבְנֵיהֶם הִרְבִּיתָ רבה בוא
de qua dixe- ras vt ingrede- rentur *dixisti quam* terram ad eos adduxisti & :cælorum stellas sicut
כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמָיִם וַתְּבִיאֵם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אָמַרְתָּ
. possidendum ad *ingrediendum ad* ,eorum patribus
לַאֲבֹתֵיהֶם לָבוֹא לָרָשֶׁת׃ ירש

,populi vniuersi *patrum capita* † sunt congregati secunda die in Et
13 וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי נֶאֶסְפוּ רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְכָל־הָעָם †principes familiarum
ad intelligendum ad &, scribam Hezra ad , Leuitæ & ,sacerdotes
הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם אֶל־עֶזְרָא הַסֹּפֵר וּלְהַשְׂכִּיל אֶל־ נהה
præcepit quam ,lege in scriptum inuenerunt Et .legis verba
14 וְדִבְרֵי הַתּוֹרָה׃ וַיִּמְצְאוּ כָּתוּב בַּתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה
,tabernaculis in Israel filij habitarent vt ,Mosch *manu in* DOMINVS per manum
יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה אֲשֶׁר יֵשְׁבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּסֻּכּוֹת סכך
facerẽt trãsire & ,facerẽt audiri quòd Et .septimo mense in solẽnitate in
15 בֶּחָג בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי׃ וַאֲשֶׁר יַשְׁמִיעוּ וְיַעֲבִירוּ
Egredimini : dicendo ,Ierusalaim in † & , *suis vrbibus vniuersis in* † vocem †per vrbes suas
קוֹל בְּכָל־עָרֵיהֶם וּבִירוּשָׁלַםִ לֵאמֹר צְאוּ †per
,myrti *folia* † & , olei *ligni folia* † & , oliuæ *folia* l afferte & ,montem in עלה
הָהָר וְהָבִיאוּ עֲלֵי־זַיִת וַעֲלֵי־עֵץ שֶׁמֶן וַעֲלֵי הֲדַס †frondes
opertimenta faciendum ad † , densæ arboris *folia* † & ,palmarum *folia* † & †frondes
וַעֲלֵי תְמָרִים וַעֲלֵי עֵץ עָבֹת לַעֲשֹׂת סֻכֹּת
fecerunt que ,attulerunt & ,populus sunt egressi Et .† scriptum sicut †vt facerent
16 כַּכָּתוּב׃ וַיֵּצְאוּ הָעָם וַיָּבִיאוּ וַיַּעֲשׂוּ bernacula
domus atriis in & ,suis atriis in & , suo tecto *super vir opertimenta* † sibi סכך
לָהֶם סֻכּוֹת אִישׁ עַל־גַּגּוֹ וּבְחַצְרֹתֵיהֶם וּבְחַצְרוֹת בֵּית
.Ephraim portæ platea in & ,aquarum portæ platea in & ,Dei
הָאֱלֹהִים וּבִרְחוֹב שַׁעַר הַמַּיִם וּבִרְחוֹב שַׁעַר אֶפְרָיִם׃
,tabernacula captiuitate de *reuersorum* concio * omnis fecerunt Et †cœtus ex redierunt
17 וַיַּעֲשׂוּ כָל־הַקָּהָל הַשָּׁבִים מִן־הַשְּׁבִי סֻכּוֹת
filij Iesuah diebus à fecerant non quia : tabernaculis in habitauerunt &
וַיֵּשְׁבוּ בַסֻּכּוֹת כִּי לֹא־עָשׂוּ מִימֵי יֵשׁוּעַ בִּן־
.valde magna lætitia fuit & : illum diem ad vsque ,Israel filij sic Nũ
נוּן כֵּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַהוּא וַתְּהִי שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד׃
die à , *die in die* Dei legis libro in legit Et per singulos dies
18 וַיִּקְרָא בְּסֵפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים יוֹם בְּיוֹם מִן־הַיּוֹם
,diebus septem solennitatẽ fecerunt Et . nouissimũ diem ad vsque primo
הָרִאשׁוֹן עַד הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן וַיַּעֲשׂוּ־חָג שִׁבְעַת יָמִים †collectum
.morem iuxta *retentionem* † octauo die in &
וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת כַּמִּשְׁפָּט׃

CAP. IX. ט

filij sunt congregati huius mensis quarta & vigesima die in Et
1 וּבְיוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ הַזֶּה נֶאֶסְפוּ בְנֵי־
se separauerunt Et .se super terra & ,saccis in & ,ieiunio in Israel
2 יִשְׂרָאֵל בְּצוֹם וּבְשַׂקִּים וַאֲדָמָה עֲלֵיהֶם׃ וַיִּבָּדְלוּ
super sunt confessi & ,steterunt & :alieni † filiis omnibus ab Israel *semen* †quod est semen
זֶרַע יִשְׂרָאֵל מִכֹּל בְּנֵי נֵכָר וַיַּעַמְדוּ וַיִּתְוַדּוּ עַל־
super l surrexerunt Et .suorum patrum iniquitates & ,sua peccata
3 חַטֹּאתֵיהֶם וַעֲוֹנוֹת אֲבֹתֵיהֶם׃ וַיָּקוּמוּ עַל־ in loco suo
quater , sui Dei DOMINI legis libro in legerunt & , *sua statione*
עָמְדָם וַיִּקְרְאוּ בְּסֵפֶר תּוֹרַת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם רְבִעִית
.suo Deo DOMINO *se incuruantes* l & *se confitentes* † quater & ; die
הַיּוֹם וּרְבִעִית מִתְוַדִּים וּמִשְׁתַּחֲוִים לַיהוָה אֱלֹהֵיהֶם׃ incuruantes
,Chadmiel ,Bani & ,Iesuah Leuitarum gradum super surrexit Et
4 וַיָּקָם עַל־מַעֲלֵה הַלְוִיִּם יֵשׁוּעַ וּבָנִי קַדְמִיאֵל
magna voce in clamauerunt & :Chenani ,Bani ,Serebiah ,Bũni ,Sebaniah
שְׁבַנְיָה בֻּנִּי שֵׁרֵבְיָה בָּנִי כְנָנִי וַיִּזְעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל
,Chadmiel & ,Iesuah Leuitæ dixerunt Et .suum Deum DOMINVM ad
5 אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם׃ וַיֹּאמְרוּ הַלְוִיִּם יֵשׁוּעַ וְקַדְמִיאֵל
,Surgite : Pethachiah , Sebaniah ,Hodiiah ,Serebiah ,Chasabneiah ,Bani
בָּנִי חֲשַׁבְנְיָה שֵׁרֵבְיָה הוֹדִיָּה שְׁבַנְיָה פְתַחְיָה קוּמוּ
.seculum in vsque seculo à ,vestro Deo DOMINO benedicite
בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִן־הָעוֹלָם עַד־הָעוֹלָם
,benedictionem omnẽ super *exaltatũ* & ;tuæ gloriæ nomini benedicant &
וִיבָרְכוּ שֵׁם כְּבֹדֶךָ וּמְרוֹמַם עַל־כָּל־בְּרָכָה
fecisti tu , *tu* solus DOMINE ipse Tu .laudem &
6 וּתְהִלָּה׃ אַתָּה־הוּא יְהוָה לְבַדֶּךָ אַתָּה עָשִׂיתָ
,terram ;eorum exercitum omnem & , cælorum *cælos* † cælum
אֶת־הַשָּׁמַיִם שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־צְבָאָם הָאָרֶץ
tu & ;eis in † quæ vniuersa & , maria ; ea *super* † quæ vniuersa &
וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיַּמִּים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה
.*se incuruantes* * tibi cælorum exercitus & : hæc omnia *viuificans* †
מְחַיֶּה אֶת־כֻּלָּם וּצְבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים׃
,Abram elegisti *qui* Deus DOMINE ipse Tu
7 אַתָּה הוּא יְהוָה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בְּאַבְרָם
.Abraham eius nomen posuisti & :Chasdim Vr * de eum eduxisti &
וְהוֹצֵאתוֹ מֵאוּר כַּשְׂדִּים וְשַׂמְתָּ שְׁמוֹ אַבְרָהָם׃
eo cum *excidere* l & , *tuas facies ad* * fidele eius cor inuenisti Et
8 וּמָצָאתָ אֶת־לְבָבוֹ נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ וְכָרוֹת עִמּוֹ

omnis & , Nethinim & ,populo de & , cantores & , ianitores &
וְהַשּׁוֹעֲרִים וְהַמְשֹׁרְרִים וּמִן־הָעָם וְהַנְּתִינִים וְכָל־
Israel filij & ,septimus mensis contigit & :suis vrbibus in Israel
יִשְׂרָאֵל בְּעָרֵיהֶם וַיִּגַּע הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
.suis ciuitatibus in
בְּעָרֵיהֶם׃

CAP. VIII. ח

plateam ad , vnus vir tanquam populus omnis sunt collecti Et
1 וַיֵּאָסְפוּ כָל־הָעָם כְּאִישׁ אֶחָד אֶל־הָרְחוֹב
assistendum ad , scribæ Hezræ dixerunt & ; aquarum portæ facies ad quæ
אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר־הַמָּיִם וַיֹּאמְרוּ לְעֶזְרָא הַסֹּפֵר לְהָבִיא
.Israeli DOMINVS præcepit quam , Moseh legis librum
אֶת־סֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל׃
viro à , concionis facies ad legem sacerdos Hezra attulit Et
2 וַיָּבִיא עֶזְרָא הַכֹּהֵן אֶת־הַתּוֹרָה לִפְנֵי הַקָּהָל מֵאִישׁ
die in ,audiendum ad intelligentem omnem & ,mulierem ad vsque &
וְעַד־אִשָּׁה וְכֹל מֵבִין לִשְׁמֹעַ בְּיוֹם
quæ ,plateæ facies ad eo in legit Et .septimi mensis vna
3 אֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי׃ וַיִּקְרָא־בוֹ לִפְנֵי הָרְחוֹב אֲשֶׁר
coram diei dimidium ad vsque luce à ,aquarum portæ facies ad
לִפְנֵי שַׁעַר־הַמַּיִם מִן־הָאוֹר עַד־מַחֲצִית הַיּוֹם נֶגֶד
populi omnis aures & : intelligentibus & , mulieribus & , viris
הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַמְּבִינִים וְאָזְנֵי כָל־הָעָם
turrem super scriba Hezra stetit Et .legis librum ad
4 אֶל־סֵפֶר הַתּוֹרָה׃ וַיַּעֲמֹד עֶזְרָא הַסֹּפֵר עַל־מִגְדַּל־
Matthithiah eum iuxta stetit & ;verbo fecerunt quam , ligni
עֵץ אֲשֶׁר עָשׂוּ לַדָּבָר וַיַּעֲמֹד אֶצְלוֹ מַתִּתְיָה
super Mahaseiah & ,Chilchiiah & , Vriiah & , Hanaiah & ,Semah &
וְשֶׁמַע וַעֲנָיָה וְאוּרִיָּה וְחִלְקִיָּה וּמַעֲשֵׂיָה עַל־
,Malchiiah & , Misael & , Pedaiah eius sinistra à Et .eius dexteram
יְמִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ פְּדָיָה וּמִישָׁאֵל וּמַלְכִּיָּה
.Mesullam ,Zechariah ,Chasbadanah & ,Chasum &
וְחָשֻׁם וְחַשְׁבַּדָּנָה זְכַרְיָה מְשֻׁלָּם׃
supra quia ,populi omnis oculis in librum Hezra aperuit Et
5 וַיִּפְתַּח עֶזְרָא הַסֵּפֶר לְעֵינֵי כָל־הָעָם כִּי־מֵעַל
.populus omnis steterunt eum aperire secundum Et .erat populum omnem
כָּל־הָעָם הָיָה וּכְפִתְחוֹ עָמְדוּ כָל־הָעָם׃
respondeunt Et .magno Deo DOMINO Hezra benedixit Et
6 וַיְבָרֶךְ עֶזְרָא אֶת־יְהוָה הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל וַיַּעֲנוּ
.suarum manuum exaltatione in , Amen , Amen ,populus omnis
כָל־הָעָם אָמֵן אָמֵן בְּמֹעַל יְדֵיהֶם
.terra in facies DOMINO se incuruauerunt & ,flexerunt verticem Et
וַיִּקְּדוּ וַיִּשְׁתַּחֲוֻּ לַיהוָה אַפַּיִם אָרְצָה׃
,Hodaiah ,Sabbethai ,Haccub ,Iamin ,Serebiah & ,Bani & ,Iesuah Et
7 וְיֵשׁוּעַ וּבָנִי וְשֵׁרֵבְיָה יָמִין עַקּוּב שַׁבְּתַי הוֹדִיָּה
Leuitæ & , Pelaiah ,Chanan , Iozabad ,Hazariah , Chelita , Mahaseiah
מַעֲשֵׂיָה קְלִיטָא עֲזַרְיָה יוֹזָבָד חָנָן פְּלָאיָה וְהַלְוִיִּם
.suo stare super populus & ;legem populum facientes intelligere
מְבִינִים אֶת־הָעָם לַתּוֹרָה וְהָעָם עַל־עָמְדָם׃
ponendo & ,expositi Dei lege in ,libro in legerunt Et
8 וַיִּקְרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מְפֹרָשׁ וְשׂוֹם
Nechemiah Dixitque .lectione in intellexerunt & ,intellectum
9 שֶׂכֶל וַיָּבִינוּ בַּמִּקְרָא׃ וַיֹּאמֶר נְחֶמְיָה
facientes intelligere Leuitæ & ,scriba sacerdos Hezra & , Tirsatha ipse
הוּא הַתִּרְשָׁתָא וְעֶזְרָא הַכֹּהֵן הַסֹּפֵר וְהַלְוִיִּם הַמְּבִינִים
.vestro Deo DOMINO ipse sanctus Dies : populo omni ,populum
אֶת־הָעָם לְכָל־הָעָם הַיּוֹם קָדֹשׁ־הוּא לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם
exaudire secundum ,populus omnis flentes nam .fleatis ne & ,lugeatis Ne
אַל־תִּתְאַבְּלוּ וְאַל־תִּבְכּוּ כִּי בוֹכִים כָּל־הָעָם כְּשָׁמְעָם
.legis verba
אֶת־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה׃
,dulcia bibite & , pinguia comedite , Ite : eis dixit Et
10 וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ אִכְלוּ מַשְׁמַנִּים וּשְׁתוּ מַמְתַקִּים
:nostro domino dies sanctus quia ,sibi est paratũ non ei partes mittite &
וְשִׁלְחוּ מָנוֹת לְאֵין נָכוֹן לוֹ כִּי־קָדוֹשׁ הַיּוֹם לַאֲדֹנֵינוּ
.vestra fortitudo ipsum DOMINI gaudium quia , doleatis ne &
וְאַל־תֵּעָצֵבוּ כִּי־חֶדְוַת יְהוָה הִיא מָעֻזְּכֶם׃
quia, Tacete : dicendo ,populo omni in facientes silentium Leuitæ Et
11 וְהַלְוִיִּם מַחְשִׁים לְכָל־הָעָם לֵאמֹר הַסּוּ כִּי־
Populus omnis abierunt Et . doleatis ne & , sanctus dies
הַיּוֹם קָדֹשׁ וְאַל־תֵּעָצֵבוּ׃
12 וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם
faciendum ad & ,partes mittendum ad & ,bibendum ad & ,comedendũ ad
לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וּלְשַׁלַּח מָנוֹת וְלַעֲשׂוֹת
.eos fecerant scire quæ verba in intellexerunt quia ,magnam lætitiam
שִׂמְחָה גְדוֹלָה כִּי הֵבִינוּ בַּדְּבָרִים אֲשֶׁר הוֹדִיעוּ לָהֶם׃

.Necodah filij ,Resin filij ,Reaiah Filij
50 בְנֵי־רְאָיָה בְנֵי־רְצִין בְּנֵי נְקוֹדָא׃
.Paseach filij ,Huzza filij ,Ghazam Filij
51 בְּנֵי־גַזָּם בְּנֵי־עֻזָּא בְּנֵי פָסֵחַ׃
.Nephissim filij ,Mehunim filij ,Besai Filij
52 בְּנֵי־בֵסַי בְּנֵי־מְעוּנִים בְּנֵי נְפוּשְׁסִים׃
.Charchur filij ,Chacupha filij ,Bacbuc Filij
53 בְּנֵי־בַקְבּוּק בְּנֵי־חֲקוּפָא בְּנֵי חַרְחוּר׃
.Charsa filij ,Mechida filij , Basilith Filij
54 בְּנֵי־בַצְלִית בְּנֵי־מְחִידָא בְּנֵי חַרְשָׁא׃
.Tamach filij , Sisera filij ,Barcos Filij
55 בְּנֵי־בַרְקוֹס בְּנֵי־סִיסְרָא בְּנֵי־תָמַח׃
;Selomoh seruorum Filij .Charipha filij , Nesiach Filij
56 בְּנֵי נְצִיחַ בְּנֵי חֲטִיפָא׃ בְּנֵי עַבְדֵי שְׁלֹמֹה
.Peridah filij , Sophereth filij , Sotai filij
57 בְּנֵי־סוֹטַי בְּנֵי־סֹפֶרֶת בְּנֵי־פְרִידָא׃
.Ghiddel filij ,Darcon filij ,Iahala Filij
58 בְּנֵי־יַעְלָא בְנֵי־דַרְקוֹן בְּנֵי גִדֵּל׃
filij ; Hasebaim Pochereth filij ,Chathil filij , Sephatiah Filij
59 בְּנֵי שְׁפַטְיָה בְנֵי־חַטִּיל בְּנֵי פֹּכֶרֶת הַצְּבָיִים בְּנֵי
,Selomoh seruorum filij & ,Nethinim Omnes .Amon
60 אָמוֹן׃ כָּל־הַנְּתִינִים וּבְנֵי עַבְדֵי שְׁלֹמֹה
.duo & nonaginta treceenti
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת תִּשְׁעִים וּשְׁנָיִם׃
,Addon ,Cherub , charsa-Tel ,melach-Tel de ascendentes isti Et
61 וְאֵלֶּה הָעוֹלִים מִתֵּל מֶלַח תֵּל חַרְשָׁא כְּרוּב אַדּוֹן
,suorum patrum domum indicare potuerunt non & : Immer &
וְאִמֵּר וְלֹא יָכְלוּ לְהַגִּיד בֵּית־אֲבוֹתָם
,Tobiiah filij ,Delaiah Filij ipsi Israel ex an suum semen &
62 וְזַרְעָם אִם מִיִּשְׂרָאֵל הֵם׃ בְּנֵי־דְלָיָה בְנֵי־טוֹבִיָּה
.duo & quadraginta sexcenti ; Nechodah filij
בְּנֵי נְקוֹדָא שֵׁשׁ מֵאוֹת אַרְבָּעִים וּשְׁנָיִם׃
,Barzillai filij , Hachos filij , Chobaiah Filij :sacerdotibus de Et
63 וּמִן־הַכֹּהֲנִים בְּנֵי חֳבַיָּה בְּנֵי הַקּוֹץ בְּנֵי בַרְזִלַּי
super est vocatus & ,vxorem Ghilghaditis Barzillai filiabus de accepit qui
אֲשֶׁר לָקַח מִבְּנוֹת בַּרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי אִשָּׁה וַיִּקָּרֵא עַל־
, se genealogizantes suam scripturam quæsierunt Isti .earum nomine
64 שְׁמָם׃ אֵלֶּה בִקְשׁוּ כְתָבָם הַמִּתְיַחְשִׂים
.sacerdotio à sunt abdicati & :est inuenta non &
וְלֹא נִמְצָא וַיְגֹאֲלוּ מִן־הַכְּהֻנָּה׃
sanctitate de manducarent non vt ,eis Tirsatha dixit Et
65 וַיֹּאמֶר הַתִּרְשָׁתָא לָהֶם אֲשֶׁר לֹא־יֹאכְלוּ מִקֹּדֶשׁ
.Thummim & ,Vrim in sacerdotem standum ad vsque ,sanctitatum
הַקֳּדָשִׁים עַד עֲמֹד הַכֹּהֵן לְאוּרִים וְתֻמִּים׃
tre- duo millia myriades quatuor vnus tanquam concio Omnis
66 כָּל־הַקָּהָל כְּאֶחָד אַרְבַּע רִבּוֹא אַלְפַּיִם שְׁלֹשׁ־
.eorum ancillas & ,eorum seruos Præter .sexaginta & centi
67 מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים׃ מִלְּבַד עַבְדֵיהֶם וְאַמְהֹתֵיהֶם
eis & ;septem & triginta trecenti ,millia septem isti
אֵלֶּה שִׁבְעַת אֲלָפִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה וְלָהֶם
.quinque & quadraginta & ducenti cantatrices & , cantores
מְשֹׁרְרִים וּמְשֹׁרְרוֹת מָאתַיִם וְאַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה׃
eorum Muli .sex & triginta septingenti eorum Equi
68 סוּסֵיהֶם שְׁבַע מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה פִּרְדֵיהֶם
.quinque & quadraginta ducenti
מָאתַיִם אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה׃
sex asini . quinque & triginta quadringenti Cameli
69 גְּמַלִּים אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה חֲמֹרִים שֵׁשֶׁת
.viginti & septingenti millia
אֲלָפִים שְׁבַע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים׃
Tirsatha .opus in dederunt patrum capitum pars Et
70 וּמִקְצָת רָאשֵׁי הָאָבוֹת נָתְנוּ לַמְּלָאכָה הַתִּרְשָׁתָא
,quinquaginta phialas ,mille drachmas auri thesaurum in dedit
נָתַן לָאוֹצָר זָהָב דַּרְכְּמֹנִים אֶלֶף מִזְרָקוֹת חֲמִשִּׁים
.quingentas & triginta sacerdotum tunicas
כָּתְנוֹת כֹּהֲנִים שְׁלֹשִׁים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃
auri operis thesaurum in dederunt patrum capitibus de Et
71 וּמֵרָאשֵׁי הָאָבוֹת נָתְנוּ לְאוֹצַר הַמְּלָאכָה זָהָב
.ducentas & ,milia duo minas argenti & ;millia decem bis drachmas
דַּרְכְּמוֹנִים שְׁתֵּי רִבּוֹת וְכֶסֶף מָנִים אַלְפַּיִם וּמָאתָיִם׃
bis drachmas auri populi residuum dederunt quod Et
72 וַאֲשֶׁר נָתְנוּ שְׁאֵרִית הָעָם זָהָב דַּרְכְּמֹנִים שְׁתֵּי
sacerdotum tunicas & ;millia duo minas argenti & , millia decem
רִבּוֹא וְכֶסֶף מָנִים אַלְפָּיִם וְכָתְנֹת כֹּהֲנִים
,Leuitæ & ,sacerdotes habitauerunt Et .septem & sexaginta
73 שִׁשִּׁים וְשִׁבְעָה׃ וַיֵּשְׁבוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם

Marginal notes: erant; congregati; ad ante portã; Et ei afferret; יִרְיָה; virorum mul; tudine; בוא; Et audiret; prima; ante plateã; Et ante; portam; locum; חֵצָה; turrem; suggestum; guod, quod; propter ver; ad; &; cum ape; ruisset stetit; respondit; עָנָה; cum; incuruauit; adorauerunt; Domino pro; קָדַד; faciebant; stare in loco; eo positus; יָרָה; intellectus; scripturam; בִּין; qui; faciebant; tabant enim; cum audiret; בָּכָה; יֵלֵךְ; qui; parauit; מָנָה; contristemini; est; עָזַז; faciebant; חָסָה; est; docuerant; יָדַע; נְפוּסִים; de; qui ascen-derunt; עָלָה; essent; בָּנָה; qua series ge nerationis eo rum recense-retur; elongati; donec staret sacerdos illu-strationibus; perfectionibus; הָמַם רָבַב; congregatio; quater decẽ millia; מֵאָה; erant; inter eos; שׁוּר; aliqui e principibus; קָצָה; crateras; principibus; שָׁנָה; מָנָה; יָשַׁב

omnes *viderunt* & ,noſtri inimici omnes audiſſent cùm ,fuit Et
16 †וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמְעוּ כָּל־אוֹיְבֵינוּ [l] וַיִּרְאוּ כָּל־
:ſuis oculis in valde conciderunt & ,*noſtris circuitibus* † quæ gentes
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵינוּ [m] וַיִּפְּלוּ מְאֹד בְּעֵינֵיהֶם
.hoc opus eſt factum noſtro Deo à quòd cognouerunt &
[n] וַיֵּדְעוּ כִּי מֵאֵת אֱלֹהֵינוּ נֶעֶשְׂתָה הַמְּלָאכָה הַזֹּאת׃
,ſuas epiſtolas Iehudah *ingenui multiplicantes* ‡ illis diebus in Etiam
17 †גַּם בַּיָּמִים הָהֵם [o] מַרְבִּים חֹרֵי יְהוּדָה אִגְּרֹתֵיהֶם
.eos ad *venientes* ‡ Tobiiah ipſi * quæ & ;Tobiah *ſuper* ‖ euntes
הוֹלְכוֹת עַל־טוֹבִיָּה וַאֲשֶׁר לְטוֹבִיָּה [p] בָּאוֹת אֲלֵיהֶם׃
ipſe † gener quia ,*ei iuramenti compotes* ‡ Iehudah in multi Nam
18 †כִּי־רַבִּים בִּיהוּדָה בַּעֲלֵי שְׁבוּעָה לוֹ כִּי־חָתָן הוּא
Meſullam filiam acceperat eius filius Iochanan & ;Arach filij Sechaniah
לִשְׁכַנְיָה בֶן־אָרַח וִיהוֹחָנָן בְּנוֹ לָקַח אֶת־בַּת־מְשֻׁלָּם
,*meas facies ad dicentes fuerunt* † eius bonitates Etiam .Berechia filij
19 בֶּן בֶּרֶכְיָה׃ †גַּם טוֹבֹתָיו הָיוּ אֹמְרִים לְפָנַי
.me terrendū ad Tobiiah miſit Epiſtolas .ei *educentes fuerunt* mea verba &
וּדְבָרַי הָיוּ [q] מוֹצִיאִים לוֹ אִגְּרוֹת שָׁלַח טוֹבִיָּה לְיָרְאֵנִי׃

[Margin: timuerunt ‖ רָאֹה ‖ † erant in circuitu noſtro ‖ נָפַל ‖ יָדַע ‖ ‡ multiplicabant optimates ‖ ‖ ad * erant ‡ veniebant ‖ הָלַךְ בּוֹא ‖ ‡ habebant iuramentum ‖ † erat ‖ † dicebant coram me ‖ referebant ‖ יָצָא]

CAP. VII.

,valuas ſtatuiſſem & ,murus eſſet ædificatus cùm ,fuit Et
1 †וַיְהִי כַּאֲשֶׁר נִבְנְתָה הַחוֹמָה וָאַעֲמִיד הַדְּלָתוֹת
.Leuitæ & ,cantores & ,ianitores eſſent conſtituti &
וַיִּפָּקְדוּ הַשּׁוֹעֲרִים [a] וְהַמְשֹׁרְרִים וְהַלְוִיִּם׃
palatii principi Chananiah & ,meo fratri Chanani præcepi Et
2 †וָאֲצַוֶּה אֶת־חֲנָנִי אָחִי וְאֶת־חֲנַנְיָה שַׂר הַבִּירָה
Deum timens & ,*veritatis* ‡ vir *ſicut* † ipſe quia ;Ieruſalaim *ſuper*
עַל־יְרוּשָׁלִָם כִּי־הוּא כְּאִישׁ [b] אֱמֶת [c] וְיָרֵא אֶת־הָאֱלֹהִים
,Ieruſalaim portæ aperientur Non :eos ad dixi Et .multis præ
3 [d] מֵרַבִּים׃ †וָיֹּאמַר לָהֶם לֹא יִפָּתְחוּ שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִַם
, valuas claudent ſtantibus ipſis adhuc & ,*ſolem incaleſcere* ‡ ad vſque
עַד־[e] חֹם הַשֶּׁמֶשׁ וְעַד הֵם עֹמְדִים [f] יָגִיפוּ הַדְּלָתוֹת
,ſua cuſtodia in *virum* * Ieruſalaim habitatores *cuſtodias ſtatuēdo* ‡ Et .*tenebūt* &
וֶאֱחֹזוּ וְהַעֲמֵיד מִשְׁמְרוֹת יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם אִישׁ בְּמִשְׁמָרוֹ
.ſuam domum contra *virum* * &
וְאִישׁ נֶגֶד בֵּיתוֹ׃
;eius medio in *paucus* ‡ populus & ;grandis & *manibus* † lata ‡ ciuitas Et
4 †וְהָעִיר רַחֲבַת יָדַיִם וּגְדֹלָה וְהָעָם מְעַט בְּתוֹכָהּ
,*meum cor ad* † meus Deus *dedit* ‖ Et .ædificatæ domus * non &
5 וְאֵין בָּתִּים [g] בְּנוּיִם׃ [h] †וַיִּתֵּן אֱלֹהַי אֶל־לִבִּי
,populum & ,*magnates* & ,*ingenuos* congregaui &
וָאֶקְבְּצָה אֶת־[i] הַחֹרִים וְאֶת־הַסְּגָנִים וְאֶת־הָעָם
,*prima in aſcendentium* ‡ genealogiæ librum inueni Et .*genealogizandum ad* ‡
לְהִתְיַחֵשׂ וָאֶמְצָא סֵפֶר הַיַּחַשׂ [k] הָעוֹלִים בָּרִאשׁוֹנָה
aſcendentes † prouinciæ filij Iſti .eo in ſcriptum inueni &
6 וָאֶמְצָא כָּתוּב בּוֹ׃ †אֵלֶּה [l] בְּנֵי הַמְּדִינָה הָעֹלִים
Nebuchadneſar fecit tranſmigrare quam ,tranſmigrationis captiuitate de
[m] מִשְּׁבִי הַגּוֹלָה אֲשֶׁר הֶגְלָה נְבוּכַדְנֶצַּר
.ſuā ciuitatē in *vir* ‖ Iehudah in & ,Ieruſalaim in ſunt reuerſi & :Babel rex
מֶלֶךְ בָּבֶל וַיָּשׁוּבוּ לִירוּשָׁלִַם וְלִיהוּדָה אִישׁ לְעִירוֹ׃
,Hazariah ,Nechemiah ,Ieſuah Zerubabel cum *Venientes* †
7 [n] †הַבָּאִים עִם־זְרֻבָּבֶל יֵשׁוּעַ נְחֶמְיָה עֲזַרְיָה
,Nechū ,Biguai ,Miſpereth ,Bilſan ,Mordochai ,Nachamani ,Rahamiah
רַעַמְיָה נַחֲמָנִי מָרְדֳּכַי בִּלְשָׁן מִסְפֶּרֶת בִּגְוַי נְחוּם
.Iſrael populi virorum numerus ,Bahanah
בַּעֲנָה מִסְפַּר אַנְשֵׁי עַם־יִשְׂרָאֵל׃
.duo & ſeptuaginta & centum millia duo ,Parhos Filij
8 †בְּנֵי פַרְעֹשׁ אַלְפַּיִם מֵאָה וְשִׁבְעִים וּשְׁנָיִם׃
.duo & ſeptuaginta trecenti ,Sephatiah Filij
9 †בְּנֵי שְׁפַטְיָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁבְעִים וּשְׁנָיִם׃
.duo & quinquaginta ſexcenti ,Arach Filij
10 †בְּנֵי אָרַח שֵׁשׁ [o] מֵאוֹת חֲמִשִּׁים [p] וּשְׁנָיִם׃
octingenti & ,millia duo ,Ioab & ,Ieſuah filiis ‡ moab-Pachath Filij
11 †בְּנֵי־פַחַת מוֹאָב לִבְנֵי יֵשׁוּעַ וְיוֹאָב אַלְפַּיִם וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת
.decem octo *
שְׁמֹנָה עָשָׂר׃
.quatuor & quinquaginta ducenti mille ,Helam Filij
12 †בְּנֵי עֵילָם אֶלֶף מָאתַיִם חֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה׃
.quinque & ,quadraginta octingenti ,Zatthu Filij
13 †בְּנֵי זַתּוּא שְׁמֹנֶה מֵאוֹת אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה׃
.ſexaginta & ſeptingenti ,Zacchai Filij
14 †בְּנֵי זַכָּי שְׁבַע מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים׃
.octo & quadraginta ſexcenti ,Binnui Filij
15 †בְּנֵי בִנּוּי שֵׁשׁ מֵאוֹת אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנָה׃

[Margin: שׁוּר ‖ in † erat ‡ verax ‖ אָמַן יָרֵא ‖ רָבַב ‖ חמר ‖ ‡ calorē ſolis ‖ חָמַם גּוּף ‖ contiguationes ‡ ſtatui cuſtodes * vnumquenque ‖ ‡ erat † locis ‡ paruus ‖ * erant ſpatia ‖ ‖ in cor meum ‖ בָּנָה נָתַן ‖ optimates, & magiſtratus ‖ ‡ vt recenſetur ſecundum ſeriem generationis ‖ ‡ eorum qui aſcenderunt primum ‖ הוּר עָלָה ‖ † qui aſcenderunt ‖ יוּן שָׁבָה ‖ ‖ vnuſquiſque ‖ † Qui venerunt ‖ בּוֹא ‖ פָּאָה שָׁנָה ‖ ‡ de ‖ * &]

.octo & viginti ſexcenti ,Bebai Filij
16 †בְּנֵי בֵבָי שֵׁשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה׃
.duo & viginti ſexcenti millia duo ,Hazgad Filij
17 †בְּנֵי עַזְגָּד אַלְפַּיִם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁנָיִם׃
.ſeptem & ſexaginta ſexcenti ,Adonicam Filij
18 †בְּנֵי אֲדֹנִיקָם שֵׁשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְשִׁבְעָה׃
.ſeptem & ſexaginta millia duo ,Biguai Filij
19 †בְּנֵי בִגְוָי אַלְפַּיִם שִׁשִּׁים וְשִׁבְעָה׃
.quinque & quinquaginta ſexcenti ,Hadin Filij
20 †בְּנֵי עָדִין שֵׁשׁ מֵאוֹת חֲמִשִּׁים וַחֲמִשָּׁה׃
.octo & nongenti *Chizchiiah ipſi* ‡ ,Ater Filij
21 †בְּנֵי אָטֵר לְחִזְקִיָּה תִּשְׁעִים וּשְׁמֹנָה׃
.octo & viginti trecenti ,Chaſum Filij
22 †בְּנֵי חָשֻׁם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה׃
.quatuor & viginti trecenti ,Beſai Filij
23 †בְּנֵי בֵצָי שְׁלֹשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה׃
.duodecim centum ,Chariph Filij
24 †בְּנֵי חָרִיף מֵאָה שְׁנֵים עָשָׂר׃
.quinque & nonaginta ,Ghibhon Filij
25 †בְּנֵי גִבְעוֹן תִּשְׁעִים וַחֲמִשָּׁה׃
.octo & octoginta centum ,Netophah & lechem-Beth Viri
26 †אַנְשֵׁי בֵית־לֶחֶם וּנְטֹפָה מֵאָה שְׁמֹנִים וּשְׁמֹנָה׃
.octo & viginti centum ,Hanathoth Viri
27 †אַנְשֵׁי עֲנָתוֹת מֵאָה עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה׃
.duo & quadraginta ,hazmaueth-Beth Viri
28 †אַנְשֵׁי בֵית־עַזְמָוֶת אַרְבָּעִים וּשְׁנָיִם׃
ſeptingenti ,Beeroth & Chephirah iharim-Chiriath Viri
29 †אַנְשֵׁי קִרְיַת יְעָרִים כְּפִירָה וּבְאֵרוֹת שְׁבַע מֵאוֹת
tres & quadraginta
אַרְבָּעִים וּשְׁלֹשָׁה׃
.vnus & viginti ſexcenti ,Gabah & ,Ramah Viri
30 †אַנְשֵׁי הָרָמָה וָגָבַע שֵׁשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וְאֶחָד׃
.duo & viginti & centum ,Michmas Viri
31 †אַנְשֵׁי מִכְמָס מֵאָה וְעֶשְׂרִים וּשְׁנָיִם׃
.tres & viginti centum ,Hai & ,el-Beth Viri
32 †אַנְשֵׁי בֵית־אֵל וְהָעָי מֵאָה עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה׃
.duo & quinquaginta ,alterius Nebo Viri
33 †אַנְשֵׁי נְבוֹ אַחֵר חֲמִשִּׁים וּשְׁנָיִם׃
.quatuor & quinquaginta ducenti mille ,alterius Helam Filij
34 †בְּנֵי עֵילָם אַחֵר אֶלֶף מָאתַיִם חֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה׃
.viginti & trecenti ,Charim Filij
35 †בְּנֵי חָרִם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים׃
.quinque & quadraginta trecenti ,Ierecho Filij
36 †בְּנֵי יְרֵחוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה׃
.vnus & viginti & ſeptingenti ,Ono & chadid Lod Filij
37 †בְּנֵי לֹד חָדִיד וְאֹנוֹ שְׁבַע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְאֶחָד׃
.triginta & nongenti millia tria ,Senaah Filij
38 †בְּנֵי סְנָאָה שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים תְּשַׁע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים׃
‡ de ſeptuaginta nongenti ,Ieſuah domo ‡ Iedaiah filij :Sacerdotes
39 †הַכֹּהֲנִים בְּנֵי יְדַעְיָה לְבֵית יֵשׁוּעַ תְּשַׁע מֵאוֹת שִׁבְעִים
.tres &
וּשְׁלֹשָׁה׃
.duo & quinquaginta mille ,Immer Filij
40 †בְּנֵי אִמֵּר אֶלֶף חֲמִשִּׁים וּשְׁנָיִם׃
.ſeptem & quadraginta ducenti mille ,Paſchur Filii
41 †בְּנֵי פַשְׁחוּר אֶלֶף מָאתַיִם אַרְבָּעִים וְשִׁבְעָה׃
& † .decem † ſeptem mille ,Charim Filij
42 †בְּנֵי חָרִם אֶלֶף שִׁבְעָה עָשָׂר׃
* de ‡ de ſeptuaginta Lehodeuah filiis ‡ Chadmiel *ipſi* * Ieſuah filij :Leuitæ
43 †הַלְוִיִּם בְּנֵי־יֵשׁוּעַ לְקַדְמִיאֵל לִבְנֵי לְהוֹדְוָה שִׁבְעִים
.quatuor &
וְאַרְבָּעָה׃
.octo & quadraginta centum ,Aſaph filij :Cantores
44 †הַמְשֹׁרְרִים בְּנֵי אָסָף מֵאָה אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנָה׃
,Hacchub filij ,Talmon filij ,Ater filij ,Sallum filij :Ianitores
45 †הַשֹּׁעֲרִים בְּנֵי־שַׁלֻּם בְּנֵי־אָטֵר בְּנֵי־טַלְמֹן בְּנֵי־עַקּוּב
.octo & triginta centum ,Sobai filij Chatita filij
בְּנֵי חֲטִיטָא בְּנֵי שֹׁבָי מֵאָה שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנָה׃
‖ *Donati* .Tabbahoth filij ,Chaſupha filij ,Sicha filij :Nethinim ‖
46 †הַנְּתִינִים בְּנֵי־צִחָא בְנֵי־חֲשֻׂפָא בְנֵי טַבָּעוֹת׃
.Padon filij ,Siha filij Cheros Filij
47 †בְּנֵי־קֵירֹס בְּנֵי־סִיעָא בְּנֵי פָדוֹן׃
.Salmai filij ,Chaghaba filij ,Lebanah Filij
48 †בְּנֵי־לְבָנָא בְנֵי־חֲגָבָא בְּנֵי שַׁלְמָי׃
.Ghachai filij ,Ghiddel filij ,Chanan Filij
49 †בְּנֵי־חָנָן בְּנֵי־גִדֵּל בְּנֵי־גָחַר׃

,nostri agri & ,nostratū manuū potestatē ad‡nō & ,subiectæ nostris filiab⁹ ē est Et
ויש מבנתינו נכבשות ואין לאל ידנו ושדתינו
audissem cùm ,vehementer mihi fuit ira† Et . alienis* nostræ vineæ &
6 וכרמינו לאחרים ׃ † ויחר לי מאד כאשר שמעתי
meum cor est consiliatū† Et .ista verba & ,eorum clamorem
7 את זעקתם ואת הדברים האלה ׃ † וימלך לבי
Onus* :eis dixi & .magnatibus & ,heroibus cum litigaui‡ & ,me in
עלי ואריבה את החרים ואת הסגנים ואמרה להם משא
.magnam concionem‡ eos contra dedi† Et .exigentes vos suū fratrē in† vnusquisq;
איש באחיו אתם נשאים ואתן עליהם קהלה גדולה ׃
,Iehudæos nostros fratres acquisiuimus* Nos :eis dixi Et
8 † ואמרה להם אנחנו קנינו את אחינו היהודים
vendetis‖ vos etiam & ,nobis in sufficientiā‡ secundū gentibus venditos†
הנמכרים לגוים כדי בנו וגם אתם תמכרו את
.verbū* inuenerūt non & ,siluerunt Et ?nobis sunt vēditi‡ & ,vestros fratres
אחיכם ונמכרו לנו ויחרישו ולא מצאו דבר ׃
timore in Nonne .facientes ‡ vos quod verbum bonum† Non :dixi Et
9 † ויאמר לא טוב הדבר אשר אתם עשים הלוא ביראת
?nostrorum inimicorum gentium opprobrio pra ambulabitis ‡nostri Dei
אלהינו תלכו מחרפת הגוים אויבינו ׃
,argentum eis in commodantes*,mei pueri &,mei fratres ,ego etiam Et
10 † וגם אני אחי ונערי נשים בהם כסף
quæso Reddite .hoc onus ‡ quæso Remittamus† .frumentū &
11 ודגן נעזבה נא את המשא הזה ׃ † השיבו נא
:eorū domos & ,eorū oliueta ,eorū vineas ,eorum agros hodie tanquam‡ eis
להם כהיום שדתיהם כרמיהם זיתיהם ובתיהם
exigentes* vos qua ‖ ,olei & , vini ,frumenti & ,argenti centum‡ &
ומאת הכסף והדגן התירוש והיצהר אשר אתם נשים
faciemus Sic .quæremus nō eis ab & ,Reddemus :dixerunt Et . eis in
12 בהם ׃ † ויאמרו נשיב ומהם לא נבקש כן נעשה
faciēdum ad‡,eos adiuraui & ,sacerdotes vocaui Et .loquens† tu sicut
כאשר אתה אומר ואקרא את הכהנים ואשביעם לעשות
excutiat Sic :dixi & ,excussi meam oram‖ Etiam . hoc verbum iuxta
13 כדבר הזה ׃ † גם חצני נערתי ואמרה ככה ינער
,istud verbum statuerit non qui virum omnem Deus
האלהים את כל האיש אשר לא יקים את הדבר הזה
dixerūt Et .vacuus & ,excussus sit sic & ,suo labore de & ,sua domo de
מביתו ומיגיעו וככה יהיה נעור ורק ויאמרו
populus fecit & ,DOMINVM laudauerunt Et .Amen :concio‡ omnis
כל הקהל אמן ויהללו את יהוה ויעש העם
.istud verbum secundum
כדבר הזה ׃
terra in eorum dux esse ,mihi præcepit qua die à Etiam
14 † גם מיום אשר צוה אתי להיות פחם בארץ
secundum & trigesimum annum ad vsque & ,vigesimo anno ab ,Iehudah
יהודה משנת עשרים ועד שנת שלשים ושתים
mei fratres &*,ego ‡ ;duodecim annis ,regis Arthachsastæ
לארתחשסתא המלך שנים שתים עשרה אני ואחי
qui ,primi duces Et .comedi non comitis panem
15 לחם הפחה לא אכלתי ׃ † והפחות הראשנים אשר
,vino & ,pane in eis ab acceperunt & ,populum super grauauerūt me ante
לפני הכבידו על העם ויקחו מהם בלחם ויין
tyrannidē exercuere eorum pueri etiam ,quadraginta siclos argenti postea
אחר כסף שקלים ארבעים גם נעריהם שלטו
. Dei timoris faciebus à ita feci non ego Et .populum super
על העם ואני לא עשיתי כן מפני יראת אלהים ׃
non agrum & ,roboraui† huius muri opere in etiam Et
16 † וגם במלאכת החומה הזאת החזקתי ושדה לא
. opus ad ibi‡ congregati mei pueri omnes & ,emimus
קנינו וכל נערי קבוצים שם על המלאכה ׃
venientes & ,viri quinquaginta & centum ,magnates* & ,Iehudæi Et
17 † והיהודים והסגנים מאה וחמשים איש והבאים
.*mea mensa in ,nostris circuitibus† quæ ,gentibus è nos ad
אלינו מן הגוים אשר סביבתינו על שלחני ׃
sex pecudes,vnus bos ,vnum diem in factum erat ‡ quod Et
18 † ואשר היה נעשה ליום אחד שור אחד צאן שש
vino omni in dies decem intra† & ,mihi sunt facta* aues & ,electæ
ברורות וצפרים נעשו לי ובין עשרת ימים בכל יין
quia ,quæsiui non comitis‡ panem hoc cum & ;multiplicandum ad
להרבה ועם זה לחם הפחה לא בקשתי כי
. hoc‡ populo super seruitus erat grauis
כבדה העבדה על העם הזה ׃
super feci quæ omnia*,bonū in meus Deus mei Memento
19 † זכרה לי אלהי לטובה כל אשר עשיתי על
.hoc† populo
העם הזה ׃

subiiciuntur, ‡est facultas in manibus nostris ad redimendum, *sunt apud alios. †iratus sum
חרה [d] חור [e]
‡cogitauit ‡ increpaui optimates,& magistratus. *Vsuram †à fratribus suis accipitis.
נשא [f] קנה [g]
‡ posui ‡congregationem *redemimus †qui venditi erant ‡facultatem quæ erat ‖ venditis ‡venduntur *quo se excusarent †est ‡facitis.
ירא [h] נשה [i]
‡ ambulare debetis propter opprobrium * commodauimus †Relinquamus ‡ vsurā hanc.
שוב [k]
‡ hac die ‡cētesimam partem ‖quam *exigitis ab †loqueris. ‡vt facerent ‖vestimētum meum
קום [l]
ריק [m]
‡cœtus:
עשה [n] vt essem
‡ nec *nec
שנה [o] ducalem
לקח [p] dominati sunt populo. propter timorem
ירא [q]
† instauraui, *erant
קנה [r] *magistrat⁹
† sunt in circuitu nostro, * erant ‡parabatur p singulos dies, erat * parabantur †indies tamē bibebāt vini quantum sat fuisset per
עשה [s] ‡ducalem ‡ huic. *secundum † huic.

CAP VI. ו

,Arabæ Ghesem & ,Thobiiah & ,Sanballat ipsi esset auditū cùm fuit Et
1 † ויהי כאשר נשמע לסנבלט וטוביה ולגשם הערבי (6)
non & , murum ædificassem quòd ,nostrorū inimicorū residuo &
וליתר איבינו כי בניתי את החומה ולא (7)
non fores† hoc tempus ad vsque etiam : interruptio eo in remaneret
נותר בה פרץ גם עד העת ההיא דלתות לא
me ad Ghesem & ,Sanballat misit Et .portis in statueram
2 העמדתי בשערים ׃ † וישלח סנבלט וגשם אלי
.Ono campo in Chephirim in pariter conueniamus & , ito : dicendo
לאמר לכה ונועדה יחדו בכפירים בבקעת אונו (8)
.malum mihi facere cogitantes ipsi Et
והמה חשבים לעשות לי רעה ׃
ego grande Opus : dicendo , nuncios eos ad misi Et
3 † ואשלחה עליהם מלאכים לאמר מלאכה גדולה אני
quando‖ ,opus cessabit quid vt .descendere potero non & , faciens
עשה ולא אוכל לרדת למה תשבת המלאכה כאשר (9)
verbū iuxta me ad miserunt Et ?vos ad descendam & ,illud remittam
4 ארפה וירדתי אליכם ׃ † וישלחו אלי כדבר
.hoc verbum iuxta eis respondi & : vicibus quatuor hoc
הזה ארבע פעמים ואשיב אותם כדבר הזה ׃ (10)
quinta vice hoc verbum iuxta Sanballat me ad misit Et
5 † וישלח אלי סנבלט כדבר הזה פעם חמישית את (11)
.eius manu in apertam epistolam & ,suum puerum
נערו ואגרת פתוחה בידו ׃
,tu † dicens Ghasmu & ,est auditum gentibus In : ea in erat Scriptum
6 † כתוב בה בגוים נשמע וגשמו אמר אתה
tu & , murum ædificans‡ tu idcirco .rebellare cogitantes Iehudæi &
והיהודים חשבים למרוד על כן אתה בונה החומה ואתה (12)
.hæc verba secundum regem in eis existens
הוה להם למלך כדברים האלה ׃
, Ierusalaim in te super prædicandū ad statueris prophetas etiam Et
7 † וגם נביאים העמדת לקרא עליך בירושלם (13)
verba secundum regi audietur nunc Et.‡ Iehudah in Rex: dicendo
לאמר מלך ביהודה ועתה ישמע למלך כדברים
.pariter ineamus consilium & ,ito nunc & : hæc
האלה ועתה לכה ונועצה יחדו ׃
hæc verba secundum est factum Non :dicendo eum ad misi Et
8 † ואשלחה אליו לאמר לא נהיה כדברים האלה
.ea cōminiscens * tu tuo corde de nam :dicens tu quæ
אשר אתה אומר כי מלבך אתה בודאם ׃
corū manus Debilitabūtur: dicēdo , nos terrentes illi omnes Nam
9 † כי כלם מיראים אותנו לאמר ירפו ידיהם (14)
.meas manus conforta nunc Et .fiet non & , opere ab
מן המלאכה ולא תעשה ועתה חזק את ידי ׃
; Mehetabel filij ,Delaiah filij Semahiah domū sum ingressus ego Et
10 † ואני באתי בית שמעיה בן דליה בן מהיטבאל
medium ad Dei domum ad Conueniamus : ait &,clausus ipse &
והוא עצור ויאמר נועד אל בית האלהים אל תוך (15)
,te occidendum ad venientes‖ quia . templi fores claudamus & , templi
ההיכל ונסגרה דלתות ההיכל כי באים להרגך
.te occidendum ad venientes nocte &
ולילה באים להרגך ׃
ingrediatur qui , ego vt quis Et ? fugiet ego sicut vir Num : dixi Et
11 † ואמרה האיש כמוני יברח ומי כמוני אשר יבוא
.ingrediar Non ?viuat & , templum in
אל ההיכל וחי לא אבוא ׃ (16)
propheticam sed ,illum misit Deus non ecce & , cognoui Et
12 † ואכירה והנה לא אלהים שלחו כי הנבואה
.mercede eum conduxit Sanballat & ,Thobiiah & ,me ad est locutus
דבר עלי וטוביה וסנבלט שכרו ׃ (17)
,sic facerem & , timerem vt , ipse‖ conductus mercede Propterea
13 † למען שכור הוא למען אירא ואעשה כן
.me afficerent probris vt , malum nomen ad illis esset &,peccarem &
וחטאתי והיה להם לשם רע למען יחרפוני ׃ (18)
eius opera secundum Sanballat & , Thobiiah meus Deus Memento
14 † זכרה אלהי לטוביה ולסנבלט כמעשיו
qui , prophetarum residui & , prophetissę Nohadiah etiam & , ista
אלה וגם לנועדיה הנביאה וליתר הנביאים אשר
.me terrentes fuerunt
היו מיראים אותי ׃
quinquaginta , Elul quinta & vigesima in murus est perfectus Et
15 † ותשלם החומה בעשרים וחמשה לאלול לחמשים (19)
.diebus duobus &
ושנים יום ׃

היה [t]
בנה [u] eā ‡ valuas
Veni, ילך [x] יעד [y] cogitabant
רוע [z] facio,
possum ‡ve ירד [a]
negligam רפה [b]
שוב [c]
dicit quod
cogitatis ‡ ædificas eis esse rex
‡ est diuulgabitur
veni, יעץ [d]
dicis, * fingis
terrebant
manū meā.
בוא [e]
ostia ‡veniūt
בוא [f] veniunt
quisquam similis mihi fugit?
חיה [g]
נכר [h]
Quia ‡erat ירא [i]
reliquorum
terrebant היה [k]

aquarũ portam contra vsq; ,*alto loco in habitantes fuerunt* Nethinim‡ Et
26 †והנתינים היו ישבים בעפל עד נגד שער המים
Tecohitæ *roborauerunt**eum Post .egredientem turrim & ,orientẽ ad
27 למזרח והמגדל היוצא׃ †אחריו החזיקו התקעים
murũ ad vsq; & ,egrediẽtis magnæ turris regione ẽ ,secundam mensuram
מדה שנית מנגד המגדל הגדול היוצא ועד חומת
vnusquisq; sacerdotes *roborauerunt*†equorum portam Desuper .*muniti loci*
28 העפל׃ †מעלי שער הסוסים החזיקו הכהנים איש
contra Immer filius Sadoc *roborauit* eum Post .suam domum contra
29 לנגד ביתו׃ †אחריו החזיק צדוק בן־אמר נגד
portæ custos Sechaniah filius Semahiah *roborauit* eũ post Et .suã domum
ביתו ואחריו החזיק שמעיה בן־שכניה שמר שער
Chanun & ,Selemiah filius Chananiah *roborauit* eum Post .orientalis
30 המזרח׃ †אחרי החזיק חנניה בן־שלמיה וחנון
Mesullam *roborauit* eum Post .secundam mensuram sextus Salaph filius
בן־צלף הששי [m]מדה [n]שני אחריו החזיק משלם
Malchiiah *roborauit*‡eum Post .suum cubiculum cõtra Berechiah filius
31 בן־ברכיה נגד נשכתו׃ †אחרי החזיק מלכיה
portam contra ,negociatorũ & Nethinim domum ad vsq; aurificis filius
בן־הצרפי עד־בית הנתינים והרכלים נגד שער
.anguli cœnaculum ad vsq; & præcepti
המפקד ועד [o]עלית [p]הפנה׃
,aurifices *roborauerunt* ,*pecoris* portam ad anguli cœnaculum inter Et
32 †ובין עלית הפנה לשער הצאן החזיקו הצרפים
.negociatores &
והרכלים׃

CAP. IIII. ד

ædificantes‡ nos quòd Sanballat audisset cùm ,fuit Et
1 †[q]ויהי כאשר שמע סנבלט כי־אנחנו [r]בונים את־
.Iehudæos super subsannauit & ,multũ est iratus & ,ei fuit ira & ,murum
החומה ויחר לו ויכעס הרבה וילעג על־היהודים׃
Quid :dixit & ,Someron *virtute & ,suorum fratrum facies ad* dixit Et
2 †ויאמר לפני אחיו וחיל שמרון ויאמר מה
?sacrificabũt nũquid ?eis dimittẽt nũquid :*facientes*‡ imbecilles Iehudæi
היהודים האמללים [s]עשים היעזבו להם היזבחו
lapides viuificabunt nunquid ?die in consummabunt nunquid
[t]היכלו ביום [v]היחיו את־האבנים
?sunt combusti ipsi & ,pulueris aceruis de
מערמות העפר והמה שרופות׃
ipsi quòd Etiam :dixit & :eum apud*Hammonites Tobiiah Et
3 †וטוביה העמני אצלו ויאמר גם אשר־הם
.eorum lapideum murum rumpet & ,vulpes ascenderit si ,*ædificantes*
בונים אם־יעלה שועל ופרץ חומת אבניהם׃
conuerte & ,despectui *fuimus* quia ,noster Deus Audi
4 †שמע אלהינו כי־היינו [x]בוזה [y]והשב
terra in *direptionem* in eos da & : eorum caput in eorum opprobrium
חרפתם אל־ראשם [z]ותנם [a]לבזה בארץ
eorum peccatũ & ;eorum iniquitatẽ *super* operias ne Et .captiuitatis
5 שביה׃ †ואל־[b]תכס על־[c]עונם וחטאתם
.ædificantes *opposito ex* irritauerunt quia ;deleatur ne *tuis faciebus* à
מלפניך אל־תמחה כי הכעיסו לנגד הבונים׃
ad vsque ,murus totus est colligatus & ,murum ædificauimus Et
6 †ונבנה את־החומה ותקשר כל־החומה עד־
.faciendum ad populo cor fuit Et .eius medium
[d]חציה ויהי לב לעם לעשות׃
,Harabes & ,Tobiiah & ,Sanballat audisset cùm ,fuit Et
7 †ויהי כאשר שמע סנבלט וטוביה והערבים
mœniorum longitudo ascendisset quia ,Asdodij & ,Hammonitæ &
והעמנים והאשדודים כי־[e]עלתה ארוכה לחמות
.valde eis fuit ira & ,*obstrui*‡ interrupta cœpissent quòd ,Ierusalaim
ירושלם כי־[f]החלו הפרצים להסתם [g]ויחר להם מאד׃
pugnandum ad *veniendum ad**,pariter ipsi omnes *colligauerunt* Et
8 †ויקשרו כלם יחדו לבוא להלחם
.*errorem*† ei faciendum ad & ,Ierusalaim contra
בירושלם ולעשות לו תועה׃
eos iuxta custodiam statuimus & ,nostrum Deum ad orauimus Et
9 †ונתפלל אל־אלהינו ונעמיד משמר עליהם
.*baiuli virtus* Impegit‡:Iehudah dixit Et .eorum *faciebus* à nocte ac die
10 יומם ולילה מפניהם׃ †ויאמר יהודה כשל כח הסבל
.*muro in*‡ ædificare poterimus non nos & ,*multum pulueris &*
והעפר הרבה ואנחנו לא [h]נוכל [i]לבנות בחומה׃
veniamus donec ,videant non & ,Nesciant :nostri hostes dixerunt Et
11 †ויאמרו צרינו לא ידעו ולא [k]יראו עד אשר־נבוא
.opus faciamus cessare & ;eos interficiamus & ,eorũ medium in
אל־תוכם והרגנום [l]והשבתנו את־המלאכה׃

dicerent & ,eos apud habitantes Iehudæi venissent cùm ,fuit Et
12 †[l]ויהי כאשר־באו היהודים הישבים אצלם ויאמרו
.nos ad *fueritis*† reuersi quibus ‡locis omnibus ex :vicibus decem nobis
לנו עשר פעמים מכל־המקמות אשר־תשובו עלינו׃
,*verticibus**in murum post à *loci*‡ inferioribus ab statui Et
13 †[m]ואעמיד מתחתיות למקום מאחרי לחומה בצחחיים
,suis lanceis ,suis gladiis cum familias per populum statui &
ואעמיד את־העם למשפחות עם־חרבתיהם רמחיהם
ad & ,*heroes* ad dixique ,surrexi & ,vidi Et .suis arcubus &
14 וקשתתיהם׃ †וארא ואקום ואמר אל־[n]החרים ואל־
,eorum *faciebus*† à timeatis Ne :populi residuum ad & ,*magnates*
הסגנים ואל־יתר העם אל־[o]תיראו מפניהם את־
,vestris fratrib⁹ pro pugnate & ,memẽtote terribilis & ,magni DOMINI
אדני הגדול והנורא זכרו והלחמו על־אחיכם
.vestris domibus & ,vestris vxoribus ,vestris filiabus & ,vestris filiis
בניכם ובנתיכם נשיכם ובתיכם׃
,nobis esset notificatum quòd ,nostri inimici audissent cùm ,fuit Et
15 †ויהי כאשר שמעו אויבינו כי־[p]נודע לנו
ad nos omnes sumus reuersi & ,eorum consilium Deus *infregit* &
[q]ויפר האלהים את־[r]עצתם ונשוב כלנו אל־
,suum opus ad vnusquisque ,murum
החומה איש אל־מלאכתו׃
,opere in *facientes meorũ puerorum dimidium* illa die à ,fuit Et
16 †ויהי מן־היום ההוא [s]חצי נערי [t]עשים במלאכה
,arcus & ,*clypeos** ,lanceas *&* *tenentes*‡ eorum pars media &
וחצים מחזיקים והרמחים [v]המגנים והקשתות
.Iehudah domum omnem post principes & :loricas &
והשריונים והשרים אחרי כל־בית יהודה׃
vna in ,*onerantes* ,*onere in portantes*‡& ,muro in *Aedificantes*†
17 †[x]הבונים בחומה והנשאים בסבל עמשים באחת
.*missile tenens vna &* ,*opere in faciens*‡sua manu
ידו עשה במלאכה ואחת מחזקת השלח׃
,suos lumbos super*accincti suo gladio vnusquisque ædificantium Et
18 †והבונים איש חרבו אסורים על־מתניו
.me apud tuba in *clangens &* ,*ædificantes*†&
ובונים והתוקע בשופר אצלי׃
: populi residuum ad & ,*magnates*‡ ad & ,*heroes*‡ ad dixi Et
19 †ואמר אל־החרים ואל־הסגנים ואל־יתר העם
,muro in ‡separati nos & :latum & ,multum Opus
המלאכה הרבה ורחבה ואנחנו נפרדים על־החומה
audieritis quo * loco In .*suo fratre à vir longinqui*
20 רחוקים איש מאחיו׃ †במקום אשר תשמעו את־
.nobis‡pugnabit noster Deus .nos ad *congregabimini*‡illuc ,tubæ *vocem*†
קול השופר שמה תקבצו אלינו אלהינו ילחם לנו׃
apprehendentes†eorum pars media & :*opere in facientes** nos Et
21 †ואנחנו עשים במלאכה וחצים מחזיקים
.*stellas egredi* ad vsque auroræ ascensu ab lanceas *in*
ברמחים [y]מעלות השחר עד [z]צאת הכוכבים׃
eius puer & Vnusquisq; :populo dixi ,illo tempore in Etiam
22 †גם בעת ההיא אמרתי לעם איש ונערו
die & ,*custodia*‡ nocte nobis sint & ,Ierusalaim medio in *pernoctent*
[a]ילינו בתוך ירושלם והיו־לנו הלילה משמר והיום
,*custodiæ*† viri &‡,mei pueri &‡,mei fratres &‡,ego Nec .*opus**
23 מלאכה׃ †ואין אני ואחי ונערי ואנשי המשמר
suum missile vir ,*nostras vestes exuentes nos non*‡,me post ‡ qui
אשר אחרי אין־אנחנו פשטים בגדינו איש שלחו
.*aquas*
המים׃

CAP. V. ה

suos fratres aduersus magnus eorũ vxorum & ,populi clamor fuit Et
1 †ותהי צעקת העם ונשיהם גדולה אל־אחיהם
nos nostris filiab⁹ & ,nostris filiis :*dicentes** qui *est*‡ Et .Iehudæos
2 היהודים׃ †ויש אשר אמרים בנינו ובנתינו אנחנו
qui *est*†Et .viuamus & ,comedam* & ,frumentũ accipiamus Et .multi
3 [b]רבים ונקחה דגן ונאכלה ונחיה׃ †ויש אשר
,*oppignerantes nos*‡ nostras dom⁹ & ,nostras vineas & ,nostros Agros :*dicẽtes*‡
אמרים שדתינו וכרמינו ובתינו אנחנו ערבים
sumsimus‡Mutuo :*dicentes*† qui *est** Et .fame in frumentũ accipiamus &
4 ונקחה דגן ברעב׃ †ויש אשר אמרים [c]לוינו
nunc Et .nostras vineas & ,nostros agros ,*regis mensuram*‡ad argentum
5 כסף למדת המלך שדתינו וכרמינו׃ †ועתה
:nostri filij eorum filij sicut ,nostra caro * nostrorum fratrum caro sicut
כבשר אחינו בשרנו כבניהם בנינו
.*seruos in*‡ nostras filias & ,nostros filios *subiicientes*† nos ecce &
והנה אנחנו כבשים את־בנינו ואת־בנתינו לעבדים

‡ex †fuerant ‡locis *excelsis, [m]עמד בצחיחים [p] optimates, [n]חור magistratus, †facie [o]ירא [p]ידע dissipauit [q]פור [r]יעץ dimidia pars iuuenum faciebat [s]חצה [t]עשה [v]גנן ‡tenebat * & scuta, †Qui ædificabant ‡portabant onera, & qui onerabant, [x]בנה ‡faciebat opus, & altera tenebat gladium. *erant †ædificabant, & clãgebant ‡optimates, ‡magistratus, ‡sumus remoti vnusquisque ab altero. *in †sonitum ‡congregamini ‡pro *faciamus opus, †tenebat ‡exitum stellarum. [y]עלה [z]יצא maneat ‡in custodiã, [a]לון *in opere. ‡nec †custodes, ‡erant ‡exuebamus vestimentũ nostrũ, nec quisquã dimittebat illud, nisi lauãdi gratia. ‡erant *dicerẽt: Cũ †erant [b]רבב ‡dicerent: ‡in pignus tradamus, *erant ‡dicerent: ‡sumamus [c]לוה ‡vsura super *est †subiicimus ‡seruituti.

‡donec qui habitabant in arce ‡instaurauerunt arcis. ‡instaurauerunt instaurauit instaurauit instaurauit אדיו instaurauit [m]מדד [n]שנה ‡instaurauit [o]עלה [p]פנן pecorum instaurauerunt ‡ædificantes [q]היה [r]בנה coram fratribus suis, & exercitu ‡faciunt [s]עשה [t]כלה [v]חיה *erat ædificantes. sumus [x]בוז [y]שוב despectione [z]נתן [a]בזז [b]כסה [c]עוה ‡facie tua [d]חצה quòd obstructa esset cum tractu mœnia, [e]עלה ‡conclusa, coniurantes sunt [f]חלל [g]חרה *vt venirent †euersionem. facie ‡Defecerunt sunt vires portantis, & humus multa est, ‡murum [h]יכל [i]בנה [k]ראה [l]שבת

,draconis *oculi* *facies* *ad* & ,nocte vallis portam per sum egressus Et
13 וָאֵצְאָה בְשַׁעַר־הַגַּיְא לַיְלָה וְאֶל־פְּנֵי עֵין הַתַּנִּין
qui Ierusalaim muros *in considerans fui* & :stercorum portam ad &
וְאֶל־שַׁעַר הָאַשְׁפֹּת וָאֱהִי שֹׂבֵר בְּחוֹמֹת יְרוּשָׁלַםִ אֲשֶׁר־
ad transiui Et . igni in *peresæ* †erant *eius *portæ* & ,*rupti* *ipsi*‡
14 הֵם פְּרוּצִים וּשְׁעָרֶיהָ אֻכְּלוּ בָאֵשׁ׃ וָאֶעֱבֹר אֶל־
trāseundū ad iumento locus‡noō & ;regis *piscinam*† ad & ,fontis portam
שַׁעַר הָעַיִן וְאֶל־בְּרֵכַת הַמֶּלֶךְ וְאֵין־מָקוֹם לַבְּהֵמָה לַעֲבֹר
: murū *in considerans fui*† & , nocte torrentē per *ascendens fui* * Et .eo sub
15 תַּחְתָּי׃ וָאֱהִי עֹלֶה בַנַּחַל לַיְלָה וָאֱהִי שֹׂבֵר בַּחוֹמָה
magnates‡Et . redij & ,vallis portam per veni & ,sum reuersus &
16 וָאָשׁוּב וָאָבוֹא בְּשַׁעַר הַגַּיְא וָאָשׁוּב׃ וְהַסְּגָנִים
,sacerdotib⁹ & ,Iehudęis & :*faciens ego*‡quid & ,abiissem quò *nouerunt non*
לֹא יָדְעוּ אָנָה הָלַכְתִּי וּמָה אֲנִי עֹשֶׂה וְלַיְּהוּדִים וְלַכֹּהֲנִים
·indicaui non eousque ,opus *facięti residuo*† & ,magistratib⁹ &,*heroib*⁹* &
וְלַחֹרִים וְלַסְּגָנִים וּלְיֶתֶר עֹשֵׂה הַמְּלָאכָה עַד־כֵּן לֹא הִגַּדְתִּי׃
quia ,*eo in* *nos* *quo*‡ malum *videntes*‡ Vos :eos ad dixi Et
17 וָאוֹמַר אֲלֵהֶם אַתֶּם רֹאִים הָרָעָה אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ בָהּ אֲשֶׁר
ædificemus & ,*Itote*†.igni in sunt succēsę ei⁹ portæ & ,*destructa** Ierusalaim
יְרוּשָׁלַםִ חֲרֵבָה וּשְׁעָרֶיהָ נִצְּתוּ בָאֵשׁ לְכוּ וְנִבְנֶה
. opprobrium vltrà simus noō & , Ierusalaim murum
אֶת־חוֹמַת יְרוּשָׁלַםִ וְלֹא־נִהְיֶה עוֹד חֶרְפָּה׃
,me super bona ‡ipsa quòd ,mei Dei manum eis indicaui Et
18 וָאַגִּיד לָהֶם אֶת־יַד אֱלֹהַי אֲשֶׁר־הִיא טוֹבָה עָלַי
,Surgamus :dixerunt Et .mihi dixit quæ regis verba etiam &
וְאַף־דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר אָמַר־לִי וַיֹּאמְרוּ נָקוּם
. bonum in *suas*‡ manus *corroborarunt* Et .ædificemus &
וּבָנִינוּ וַיְחַזְּקוּ יְדֵיהֶם לַטּוֹבָה׃
,Hammonites seruus Thobiah & ,Choronites Sanballat audiuit Et
19 וַיִּשְׁמַע סַנְבַלַּט הַחֹרֹנִי וְטֹבִיָּה הָעֶבֶד הָעַמּוֹנִי
,nos *super* despexerunt & ,nos subsannauerunt & ,Harbites Ghesem &
וְגֶשֶׁם הָעַרְבִי וַיַּלְעִגוּ לָנוּ וַיִּבְזוּ עָלֵינוּ
contra Nunquid ?*facientes** *vos* quod hoc *verbum*‡Quid :dixerunt &
וַיֹּאמְרוּ מָה־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹשִׂים הַעַל
: eos ad dixique ,verbum eis reddidi Et ?*rebellantes* vos regem
20 הַמֶּלֶךְ אַתֶּם מֹרְדִים׃ וָאָשִׁיב אוֹתָם דָּבָר וָאוֹמַר לָהֶם
.†eius serui nos & ,nos faciet prosperare ipse ,cælorum Deus
אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם הוּא יַצְלִיחַ לָנוּ וַאֲנַחְנוּ עֲבָדָיו
memoria & , iustitia & ,pars ‡ non vobis & :ędificemus & ,Surgamus
נָקוּם וּבָנִינוּ וְלָכֶם אֵין־חֵלֶק וּצְדָקָה וְזִכָּרוֹן
. Ierusalaim in
בִּירוּשָׁלָםִ׃

ante fontem · & conside-raui · [m] הָיָה · ‡ erāt diruti, · & portas · הם ק · *quæ · †consumptæ · ‡ aquæductū · ‡ erat · * ascendi · † cōsideraui · ‡magistratus · nesciebant · ‡ facerem, · * optimatib⁹ · † residuis fa-cientibus · ‡ videtis · ‡in quo sumus, · [m] רָאָה · *deserta est, · †Venite, · [n] יָצַת · ‡esset · [o] נָגַר · confortatæ sunt ‡eorum · [p] בָּנָה · [q] בָּזָה · ‡est *facitis? · [r] עָשָׂה · rebellatis? · [s] שׁוּב · † sumus. · ‡ est

CAP. III. ג

,sacerdotes eius fratres & ,magnus sacerdos Eliasib surrexit Et
1 וַיָּקָם אֶלְיָשִׁיב הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶחָיו הַכֹּהֲנִים
statuerunt & ,eam *consecrarunt*‡i psi . *pecoris* portam ædificauerunt &
וַיִּבְנוּ אֶת־שַׁעַר הַצֹּאן הֵמָּה קִדְּשׁוּהוּ וַיַּעֲמִידוּ
turrim ad vsque eam *consecrarunt*† ,Meah turrim ad vsq; & ;eius *fores**
דַּלְתֹתָיו וְעַד־מִגְדַּל הַמֵּאָה קִדְּשׁוּהוּ עַד מִגְדַּל
super‡& ,Ierecho viri ædificauerunt eius *manū super*‡Et . Chananel
2 חֲנַנְאֵל׃ וְעַל־יָדוֹ בָנוּ אַנְשֵׁי יְרֵחוֹ וְעַל־
. Imri filius Zacchur ædificauit eius *manum*
יָדוֹ בָּנָה זַכּוּר בֶּן־אִמְרִי׃
Ipsi .Hasenaah filij ædificauerunt piscium portam Et
3 וְאֵת שַׁעַר הַדָּגִים בָּנוּ בְּנֵי הַסְּנָאָה הֵמָּה
. eius vectes & ,eius seras ,eius valuas statuerūt & ,eam cōtignauerūt
קֵרוּהוּ וַיַּעֲמִידוּ דַּלְתֹתָיו מַנְעוּלָיו וּבְרִיחָיו׃
.Hachos filij Vriiah filius Meremoth *roborauit*‡corū *manum super* Et
4 וְעַל־יָדָם הֶחֱזִיק מְרֵמוֹת בֶּן־אוּרִיָּה בֶּן־הַקּוֹץ
,Mesezabel filij Berechiah filius Mesullam *roborauit**corū *manum* *super* &
וְעַל־יָדָם הֶחֱזִיק מְשֻׁלָּם בֶּן־בֶּרֶכְיָה בֶּן־מְשֵׁיזַבְאֵל
. Bahana filius Sadoc *roborauit*†corum *manum super* &
וְעַל־יָדָם הֶחֱזִיק צָדוֹק בֶּן־בַּעֲנָא׃
non eorum *illustres*‡& :Techohitę *roborauerunt*‡corum *manum super* Et
5 וְעַל־יָדָם הֶחֱזִיקוּ הַתְּקוֹעִים וְאַדִּירֵיהֶם לֹא־
portam Et . sui domini *seruitio*‡in suum collum adduxerunt
6 הֵבִיאוּ צַוָּרָם בַּעֲבֹדַת אֲדֹנֵיהֶם׃ וְאֵת שַׁעַר
.Besodeiah filius Mesullam & ,Paseach filius Ioiadah *roborauerunt* veterem
הַיְשָׁנָה הֶחֱזִיקוּ יוֹיָדָע בֶּן־פָּסֵחַ וּמְשֻׁלָּם בֶּן־בְּסוֹדְיָה
.eius vectes & ,ei⁹ seras & ,ei⁹ valuas fecerūt stare & ,eā cōtignauerūt Ipsi
הֵמָּה קֵרוּהוּ וַיַּעֲמִידוּ דַּלְתֹתָיו וּמַנְעֻלָיו וּבְרִיחָיו׃
Iadon & ,Ghibhonites Malathia *roborauit**corum *manum super* Et
7 וְעַל־יָדָם הֶחֱזִיק מְלַטְיָה הַגִּבְעֹנִי וְיָדוֹן
. flumen trans ducis solio,† Mispah & Ghibhon viri , Meronotithes
הַמֵּרֹנֹתִי אַנְשֵׁי גִבְעוֹן וְהַמִּצְפָּה לְכִסֵּא פַּחַת עֵבֶר הַנָּהָר׃

[t] קוּם · pecorum. · ‡reparauerūt · * ostia · †reparauerūt · ‡iuxta locū · [v] בָּנָה · iuxta locum ‡ instaurauit · iuxta locum * instaurauit · iuxta locum † instaurauit · iuxta locum ‡ instaurauerunt · ‡ maiores · ‡ opere · instauraue-runt · iuxta locum * instaurauit · ‡ pro

.aurifices* Charhoiah filius Huzziel *roborauit* eius *manum* Super
8 עַל־יָדוֹ הֶחֱזִיק עֻזִּיאֵל בֶּן־חַרְהֲיָה צוֹרְפִים
reliquerūt‡Et .Haracchachim‡filius Chananiah *roborauit*‡eius *manum super*†Et
וְעַל־יָדוֹ הֶחֱזִיק חֲנַנְיָה בֶּן־הָרַקָּחִים וַיַּעַזְבוּ
corum *manum super** Et . latum murum ad vsque Ierusalaim
9 יְרוּשָׁלַםִ עַד הַחוֹמָה הָרְחָבָה׃ וְעַל־יָדָם
. Ierusalaim *regionis dimidij*‡ princeps Chur filius Rephaiah *roborauit*‡
הֶחֱזִיק רְפָיָה בֶן־חוּר שַׂר חֲצִי פֶּלֶךְ יְרוּשָׁלָםִ׃
contra &,Charumaph filius Iedaiah *roborauit**eorum *manum super*‡Et
10 וְעַל־יָדָם הֶחֱזִיק יְדָיָה בֶן־חֲרוּמַף וְנֶגֶד
.Chasabneiah filius Chattus *roborauit**eius *manum super* Et .suam domū
בֵּיתוֹ וְעַל־יָדוֹ הֶחֱזִיק חַטּוּשׁ בֶּן־חֲשַׁבְנְיָה׃
Chasub & ,Charim filius Malchiiah *roborauit* secundam Mensuram
11 מִדָּה שֵׁנִית הֶחֱזִיק מַלְכִּיָּה בֶן־חָרִם וְחַשּׁוּב
eius *manum super* Et . furnorum turrim & ,moab-Pachath filius
12 בֶּן־פַּחַת מוֹאָב וְאֵת מִגְדַּל הַתַּנּוּרִים׃ וְעַל־יָדוֹ
, Ierusalaim *regionis dimidij* princeps ,Halloches filius Sallum *roborauit*
הֶחֱזִיק שַׁלּוּם בֶּן־הַלּוֹחֵשׁ שַׂר חֲצִי פֶּלֶךְ יְרוּשָׁלָםִ
habitatores & ,Chanun *roborauit* vallis Portam .eius filiæ & ,ipse
13 הוּא וּבְנוֹתָיו׃ אֵת שַׁעַר הַגַּיְא הֶחֱזִיק חָנוּן וְיֹשְׁבֵי
,eius seras ,eius *fores* statuerunt & ,eam ædificauerunt ipsi .Zanoach
זָנוֹחַ הֵמָּה בָנוּהוּ וַיַּעֲמִידוּ דַּלְתֹתָיו מַנְעֻלָיו
. stercorum portam ad vsque ,muro in cubitos mille & ;eius vectes &
וּבְרִיחָיו וְאֶלֶף אַמָּה בַּחוֹמָה עַד שַׁעַר הַשְׁפוֹת׃
princeps Rechab filius Malchiiah *roborauit* stercorum portam Et
14 וְאֵת שַׁעַר הָאַשְׁפּוֹת הֶחֱזִיק מַלְכִּיָּה בֶן־רֵכָב שַׂר
,eius seras ,eius *fores*†statuit & ,eā ædificauit ipse :hacherem--Beth *regionis*
פֶּלֶךְ בֵּית־הַכָּרֶם הוּא יִבְנֶנּוּ וְיַעֲמִיד דַּלְתֹתָיו מַנְעֻלָיו
-Chol filius Sallun *roborauit* *oculi* portam Et .eius vectes &
15 וּבְרִיחָיו׃ וְאֵת שַׁעַר הָעַיִן הֶחֱזִיק שַׁלּוּן בֶּן־כָּל־
,eam texit & ,eam ædificauit Ipse .Mispah regionis princeps chozeh
חֹזֶה שַׂר פֶּלֶךְ הַמִּצְפָּה הוּא יִבְנֶנּוּ וִיטַלְלֶנּוּ
piscinæ murum & : eius vectes & ,eius seras ,eius valuas statuit &
וְיַעֲמִידוּ דַּלְתֹתָיו מַנְעֻלָיו וּבְרִיחָיו וְאֵת חוֹמַת בְּרֵכַת
ciuitate de descendentes gradus ad vsque & ,regis hortum *in Selach*‡
הַשֶּׁלַח לְגַן־הַמֶּלֶךְ וְעַד־הַמַּעֲלוֹת הַיּוֹרְדוֹת מֵעִיר
dimidiæ princeps Hazbuch filius Nechemiah *roborauit**eum Post .Dauid
16 דָּוִיד׃ אַחֲרָיו הֶחֱזִיק נְחֶמְיָה בֶן־עַזְבּוּק שַׂר חֲצִי
piscinam ad vsque & ,Dauid sepulchra contra vsque ,sur-- Beth regionis
פֶּלֶךְ בֵּית־צוּר עַד־נֶגֶד קִבְרֵי דָוִיד וְעַד־הַבְּרֵכָה
Leuitæ *roborauerunt* eum Post .fortium domū ad vsq; ad & , factam
17 הָעֲשׂוּיָה וְעַד בֵּית הַגִּבֹּרִים׃ אַחֲרָיו הֶחֱזִיקוּ הַלְוִיִּם
dimidiæ princeps Chasabiah *roborauit* ‡ eius *manū Super*†.Bani fili⁹Rechum
רְחוּם בֶּן־בָּנִי עַל־יָדוֹ הֶחֱזִיק חֲשַׁבְיָה שַׂר־חֲצִי־
corum fratres *roborauerunt*‡eum Post . sua regione in Chehilah regionis
18 פֶלֶךְ קְעִילָה לְפִלְכּוֹ׃ אַחֲרָיו הֶחֱזִיקוּ אֲחֵיהֶם
·Chehilah regionis dimidiæ princeps Chenadad filius Bauuai
בַּוַּי בֶּן־חֵנָדָד שַׂר חֲצִי פֶּלֶךְ קְעִילָה׃
Mispah princeps Iesuah filius Hezer eius *manum super* *roborauit* Et
19 וַיְחַזֵּק עַל־יָדוֹ עֵזֶר בֶּן־יֵשׁוּעַ שַׂר הַמִּצְפָּה
. anguli *armaturæ* ascensus regione è,secundam mensuram
מִדָּה שֵׁנִית מִנֶּגֶד עֲלֹת הַנֶּשֶׁק הַמִּקְצֹעַ׃
,secūdā mensuram Zabbai filius Baruch *roborauit se accendit*†eum Post
20 אַחֲרָיו הֶחֱרָה הֶחֱזִיק בָּרוּךְ בֶּן־זַבַּי מִדָּה שֵׁנִית
.magni sacerdotis Eliasib domus ostium ad vsque *flexura* à‡
מִן־הַמִּקְצוֹעַ עַד־פֶּתַח בֵּית אֶלְיָשִׁיב הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל׃
mensurā Hachos filij Vriiah filius Meremoth *roborauit* eum Post
21 אַחֲרָיו הֶחֱזִיק מְרֵמוֹת בֶּן־אוּרִיָּה בֶּן־הַקּוֹץ מִדָּה
.Eliasib domus perfectionē ad vsq; & , Eliasib domus ostio ab,secundam
שֵׁנִית מִפֶּתַח בֵּית אֶלְיָשִׁיב וְעַד־תַּכְלִית בֵּית אֶלְיָשִׁיב׃
·planiciei viri sacerdotes roborauerunt eum post Et
22 וְאַחֲרָיו הֶחֱזִיקוּ הַכֹּהֲנִים אַנְשֵׁי הַכִּכָּר׃
eum Post .suā domum cōtra Chassub & ,Biniamin *roborauit* eum Post
23 אַחֲרָיו הֶחֱזִיק בִּנְיָמִן וְחַשּׁוּב נֶגֶד בֵּיתָם אַחֲרָיו
.suam domum apud Hananiah filij Mahaseiah filius Hazariah *roborauit*
הֶחֱזִיק עֲזַרְיָה בֶן־מַעֲשֵׂיָה בֶּן־עֲנַנְיָה אֵצֶל בֵּיתוֹ׃
,secundam mensuram Chenadad filius Binnui *roborauit* eum Post
24 אַחֲרָיו הֶחֱזִיק בִּנּוּי בֶּן־חֵנָדָד מִדָּה שֵׁנִית
.angulum ad vsque & *flexuram* ad vsque ,Hazariah domo à
מִבֵּית עֲזַרְיָה עַד־הַמִּקְצוֹעַ וְעַד־הַפִּנָּה׃
domo è *egredientem**turrim & ,*curuatura* *regione* à‡Vzai filius Palal
25 פָּלָל בֶּן־אוּזַי מִנֶּגֶד הַמִּקְצוֹעַ וְהַמִּגְדָּל הַיּוֹצֵא מִבֵּית
filius Pedaiah eum post :*custodiæ*‡ atrio in†quæ ,excelsam regis
הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן אֲשֶׁר לַחֲצַר הַמַּטָּרָה אַחֲרָיו פְּדָיָה בֶן־
. Parhos
פַּרְעֹשׁ׃

iuxta locum instaurauit · *qui erant aurifabri. · iuxta locū instaurauit · pigmentariorū. · instauraue-runt · iuxta locū · instaurauit · dimidię partis · [y] חָצָה · iuxta locū · instaurauit · instaurauit · iuxta locum · instaurauit · dimidiæ par-tis · instaurauit · valuas · [z] דָּלָה · ædificauit · regis · †valuas · [a] בָּנָה · fontis instau-rauit · ויעמד · ק · ‡pomarij · iuxta · [b] עָלָה · [c] יָרַד · instaurauit · [d] חָצָה · instauraue-runt · [e] עָשָׂה · ‡iuxta locū · instaurauit · instauraue-runt · [f] שׂוּר · instaurauit · iuxta locum · armorum · [g] מָדַד · [h] עָלָה · ‡excandescēs · instaurauit · [i] שָׁנָה · ab angulo · instaurauit · instaurauit · instaurauit · instaurauit · angulum, · [k] פָּנָה · ‡contra an-gulum, · *quæ egre-diebatur · †erat · ‡carceris, · [l] עָלָה

ספר נחמיה

LIBER SECVNDVS HEZRAE, QVI ET NECHEMIAH DICITVR.

CAP. I. א

,fuit Et .Chachaliah filij Nechemiah Verba
1 דברי נחמיה בן־חכליה ויהי
ego & , vigesimo anno Chisleu mense in
בחדש־כסלו שנת עשרים ואני
.metropoli Susan in eram
הייתי בשושן הבירה׃
ipse,meis fratrib' e vnus,Chanani venit Et
2 ויבא חנני אחד מאחי הוא
qui ,euasione Iehudais super eos rogitaui & , Iehudah de viri &
ואנשים מיהודה ואשאלם על־היהודים הפליטה אשר־
.Ierusalaim super & ,captiuitate ex remanserant
נשארו מן־השבי ועל־ירושלם׃
Ibi captiuitate de remanserunt qui Residui : mihi dixerunt Et
3 ויאמרו לי הנשארים אשר נשארו מן־השבי שם
Ierusalaim murus &;opprobrio in & ,magno malo in prouincia in
במדינה ברעה גדלה ובחרפה וחומת ירושלם
.igni in sunt combustae eius portae & ; diruptus
מפרצת ושעריה נצתו באש׃
,fleui & ,sedi ,haec verba me audire vt , fuit Et
4 ויהי כשמעי את־הדברים האלה ישבתי ואבכה
.caelorum Dei facies ad orans & , ieiunans fui Et .dies luxi &
ואתאבלה ימים ואהי צם ומתפלל לפני אלהי השמים׃
,terribilis &,magne Fortis caeli Deus DOMINE Quaeso ,dixi Et
5 ואמר אנא יהוה אלהי השמים האל הגדול והנורא
.eius mandata custodietibus&,eu diligetib' misericordia&,pactu custodiens
שמר הברית וחסד לאהביו ולשמרי מצותיו׃
audiendum ad , aperti tui oculi &,intendens tua auris quaeso Sit
6 תהי־נא אזנך־קשבת ועיניך פתוחות לשמע
die hodie tuas facies ad orans ego quam ,tui serui orationem ad
אל־תפלת עבדך אשר אנכי מתפלל לפניך היום יומם
filiorum peccatis super confitens Et . tuis seruis Israel filiis super nocte ac
ולילה על־בני־ישראל עבדיך ומתודה על־חטאות בני־
.peccauimus mei patris domus & ,ego &;tibi peccauimus quae , Israel
ישראל אשר חטאנו לך ואני ובית־אבי חטאנו׃
& , praecepta custodiuimus non & ,tibi corrupimus Corrumpendo
7 חבל חבלנו לך ולא־שמרנו את־המצות ואת־
.tuo seruo Mosch praecepisti quae iudicia & , statuta
החקים ואת־המשפטים אשר צוית את־משה עבדך׃
,tuo seruo Mosch mandasti quod verbi quaeso Memento
8 זכר־נא את־הדבר אשר צוית את־משה עבדך
.populos in vos dispergam ego : praeuaricabimini Vos :dicendo
לאמר אתם תמעלו אני אפיץ אתכם בעמים׃
:ea facietis & ,mea praecepta custodietis & ,me ad reuertemini Et
9 ושבתם אלי ושמרתם מצותי ועשיתם אתם
,vos cogregabo inde , caeli extremum in vestra expulsio fuerit Si
אם־יהיה נדחכם בקצה השמים משם אקבצם
faciendum habitare ad , elegi quem locum ad eos adducam &
והבואתים אל־המקום אשר בחרתי לשכן את־
quem,tu populus &,tui serui ipsi Et .ibi meum nomen
10 שמי שם׃ והם עבדיך ועמך אשר
.forti tua manu in & ,magna tua fortitudine in redemisti
פדית בכחך הגדול ובידך החזקה׃
orationem ad attendens tua auris obsecro sit DOMINE Quaeso
11 אנא אדני תהי נא אזנך קשבת אל־תפלת
timere volentium , tuorum seruorum orationem ad &, tui serui
עבדך ואל־תפלת עבדיך החפצים ליראה את־
, hodie tuum seruum quaeso fac prosperare & ; tuum nomen
שמך והצליחה־נא לעבדך היום
pincerna eram ego Et . istius viri facies ad miserationes in eum da &
ותנהו לרחמים לפני האיש הזה ואני הייתי משקה
.regis
למלך׃

היה † Nouembri castro. נא interrogaui eos de Iehudaeis ... שבה † sunt ... Corrumpentes corrupimus ...

CAP. II. ב

Artachsastae vigesimo anno , Nisan mense in fuit Et
1 ויהי בחדש ניסן שנת עשרים לארתחשסתא
non & , regi dedi & , vinum accepi & ; eius facies ad vinum , regis
המלך יין לפניו ואשא את־היין ואתנה למלך ולא־
.eius facies ad malus fueram
הייתי רע לפניו׃
aeger tu non tu & , male tua facies Quare : rex mihi dixit Et
2 ויאמר לי המלך מדוע פניך רעים ואתה אינך חולה
.valde multum timui Et .cordis malum nisi hoc Non
אין זה כי־אם רע לב ואירא הרבה מאד׃
erunt mala non Cur .viuat seculum in Rex : regi dixi Et
3 ואמר למלך המלך לעולם יחיה מדוע לא־ירעו
destructa meorum patrum sepulchrorum domus ciuitas quod , mea facies
פני אשר העיר בית־קברות אבתי חרבה
Super: rex mihi dixit Et ? igni in sint perese eius portae &
4 ושעריה אכלו באש׃ ויאמר לי המלך על־
.caeli Deum ad oraui Et ? quaerens tu hoc quo
מה־זה אתה מבקש ואתפלל אל־אלהי השמים׃
erit bene si & bonum rege super Si : regem ad dixi Et
5 ואמר למלך אם־על־המלך טוב ואם־ייטב
ciuitatem ad , Iehudah ad me mittas vt , tuas facies ad tuus seruus
עבדך לפניך אשר תשלחני אל־יהודה אל־עיר
.eam aedificabo & , meorum patrum sepulchrorum
קברות אבתי ואבננה׃
erit Vsquequo : eum apud sedens coniux & , rex mihi Dixitque
6 ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו עד־מתי יהיה
, me misit & , regis facies ad fuit bonum Et ? reuerteris quando &, tuum iter
מהלכך ומתי תשוב וייטב לפני־המלך וישלחני
rege super Si : regi dixi Et .certum tempus ei dedi &
7 ואתנה לו זמן׃ ואומר למלך אם־על־המלך
vt , flumen trans duces ad mihi dent epistolas , bonum
טוב אגרות יתנו־לי על־פחוות עבר הנהר אשר
.Iehudah in veniam donec me traducant
יעבירוני עד אשר־אבוא אל־יהודה׃
est vt , regi quod paradisi custodem Asaph ad epistolam Et
8 ואגרת אל־אסף שמר הפרדס אשר למלך אשר
, domui quae palatij portas contignandum ad ligna mihi det
יתן־לי עצים לקרות את־שערי הבירה אשר־לבית
mihi dedit Et .eam in fuero ingressus quam domui & , ciuitatis muro &
ולחומת העיר ולבית אשר־אבוא אליו ויתן־לי
.me super bonam mei Dei manum iuxta rex
המלך כיד־אלהי הטובה עלי׃
epistolas eis dedi & , flumen trans duces ad veni Et
9 ואבוא אל־פחוות עבר הנהר ואתנה להם את אגרות
.equites & , virtutis principes rex mecum misit Et .regis
המלך וישלח עמי המלך שרי חיל ופרשים׃
,Hammonites seruus Thobiiah & , Choronites Sanballat audiuit Et
10 וישמע סנבלט החרני וטוביה העבד העמני
quaerendum ad homo venisset quod , magno malo eis fuit malum &
וירע להם רעה גדלה אשר־בא אדם לבקש
.Israel filiis bonum
טובה לבני ישראל׃
.tribus diebus ibi fui & , Ierusalaim in veni Et
11 ואבוא אל־ירושלם ואהי־שם ימים שלשה׃
non & , mecum paucus viri & , ego , nocte surrexi Et
12 ואקום לילה אני ואנשים מעט עמי ולא־
faciendum ad , meum cor in dedisset meus Deus quid , homini indicaui
הגדתי לאדם מה אלהי נתן אל־לבי לעשות
ego quo iumentum nisi , mecum non iumentum Et .Ierusalaim in
לירושלם ובהמה אין עמי כי אם־הבהמה אשר אני
.eo in equitans
רכב בה׃

היה שנה erat ante eu, eram solitus esse tristis coram eo. vultus tuus est tristis, † aegrotas? † est ירא aeternum * erit tristis vultus meus, cum † deserta sit, † consumptae † Pro postulas? regi † est * placet coram te, † rogo vt aedificem בנה regina placuit cora rege, † constitui † regi † est † scribae * qui sunt pomarij * est † erant קרה † in נתן * qui erant exercitus, displicuit eis displicentia magna, ירע בוא pauci † erant vt facerem נגר עשה * erat super quod sedebam.

,Leuitarum ,sacerdotum principes adiurauit & ,Hezra surrexit Et
5 וַיָּקָם עֶזְרָא וַיַּשְׁבַּע אֶת־שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם — קוּם
. iurauerunt Et .hoc verbum secundū faciendum ad ,Israel omnem & — vt facerent
וְכָל־יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הַזֶּה וַיִּשָּׁבֵעוּ׃ — עָשָׂה
ad abiit & ,Dei domus faciebus à Hezra surrexit Et — facie
6 וַיָּקָם עֶזְרָא מִלִּפְנֵי בֵּית הָאֱלֹהִים וַיֵּלֶךְ אֶל־ — יָלַךְ
,comedit non panem ,illuc abiit Et . Eliasib filij Iehochanan cubiculū
לִשְׁכַּת יְהוֹחָנָן בֶּן־אֶלְיָשִׁיב וַיֵּלֶךְ שָׁם לֶחֶם לֹא־אָכַל
.trāsmigrationis præuaricatione super lugens nam .bibit non aquam & — lugebat enim
וּמַיִם לֹא־שָׁתָה כִּי מִתְאַבֵּל עַל־מַעַל הַגּוֹלָה׃
filijs omnibus Ierusalaim & ,Iehudah in† vocem fecerunt transire Et — †per
7 וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בִּיהוּדָה וִירוּשָׁלִַם לְכֹל בְּנֵי
. Ierusalaim se congregandum ad ,transmigrationis — vt congregarentur in
הַגּוֹלָה לְהִקָּבֵץ יְרוּשָׁלִָם׃
consilium iuxta ,diebus tribus in venerit non qui omnis Et
8 וְכֹל אֲשֶׁר לֹא־יָבוֹא לִשְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים כַּעֲצַת — יָעַץ
separabitur ipse & :eius substantia oīs anathema erit ,seniorum & ,principum — peribit
הַשָּׂרִים וְהַזְּקֵנִים יָחֳרַם כָּל־רְכוּשׁוֹ וְהוּא יִבָּדֵל
Biniamin & ,Iehudah viri oēs sunt cōgregati Et .trāsmigrationis cœtu à
מִקְּהַל הַגּוֹלָה׃ 9 וַיִּקָּבְצוּ כָל־אַנְשֵׁי־יְהוּדָה וּבִנְיָמִן
vicesima in ,nonus mensis Ipse .dies tres† intra Ierusalaim† — †in †triduum. Eratque ipse
יְרוּשָׁלִַם לִשְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים הוּא חֹדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי בְּעֶשְׂרִים
trementes Dei domus platea in populus oīs sederunt & :mensis
בַּחֹדֶשׁ וַיֵּשְׁבוּ כָל־הָעָם בִּרְחוֹב בֵּית הָאֱלֹהִים מַרְעִידִים — יָשַׁב
dixit & ,sacerdos Hezra surrexit Et . pluuiis pra & ,verbo super — propter rem, & propter pluuias.
עַל־הַדָּבָר וּמֵהַגְּשָׁמִים׃ 10 וַיָּקָם עֶזְרָא הַכֹּהֵן וַיֹּאמֶר
,alienigenas vxores fecistis habitare* & ,estis præuaricati Vos :eos ad — *duxistis
אֲלֵהֶם אַתֶּם מְעַלְתֶּם וַתֹּשִׁיבוּ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת
. Israel delicto super addendum ad — vt adderetis
לְהוֹסִיף עַל־אַשְׁמַת יִשְׂרָאֵל׃ — יָסַף
,vestrorum patrum Deo DOMINO confessionem date nunc Et
11 וְעַתָּה תְּנוּ תוֹדָה לַיהוָה אֱלֹהֵי־אֲבֹתֵיכֶם — יָדָה
vxoribus ab & ,terræ populis à separamini & :eius voluntatē facite &
וַעֲשׂוּ רְצוֹנוֹ וְהִבָּדְלוּ מֵעַמֵּי הָאָרֶץ וּמִן־הַנָּשִׁים — רָצָה
Sic:magna voce dixerunt & ,concio omnis responderunt Et .alienigenis — cœtus,
הַנָּכְרִיּוֹת׃ 12 וַיַּעֲנוּ כָל־הַקָּהָל וַיֹּאמְרוּ קוֹל גָּדוֹל כֵּן — עָנָה
multus populus Sed .faciendum ad†nobis super tuū verbū secundū — † est
כִּדְבָרְךָ עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת׃ 13 אֲבָל הָעָם רָב — יהו׳
dici† non opus & :foris stādum ad vis† nō & ,*pluuiarū tempus & — † est,
וְהָעֵת גְּשָׁמִים וְאֵין כֹּחַ לַעֲמוֹד בַּחוּץ וְהַמְּלָאכָה לֹא־לְיוֹם — כֹּחַ
.hoc verbo in præuaricandum ad multiplicauimus quia ,duorum neque ,vnius — multi sumus qui præuaricati sumus
אֶחָד וְלֹא לִשְׁנַיִם כִּי־הִרְבִּינוּ לִפְשֹׁעַ בַּדָּבָר הַזֶּה׃
qui omnis & ,cœtu vniuerso in nostri principes obsecro Stent
14 יַעַמְדוּ־נָא שָׂרֵינוּ לְכָל־הַקָּהָל וְכֹל אֲשֶׁר — רָבָה שׂוּר
temporibus in veniat ,alienigenas vxores fecit habitare† qui nostris vrbib* in — † duxit
בֶּעָרֵינוּ הֹשִׁיב נָשִׁים נָכְרִיּוֹת יָבֹא לְעִתִּים — יָשַׁב
auertendū* advsq; ei* iudices & ,ciuitatis & ciuitatis* seniores† eis cū & ,statutis — †sint *singularum ciuitatum,
מְזֻמָּנִים וְעִמָּהֶם זִקְנֵי־עִיר וָעִיר וְשֹׁפְטֶיהָ עַד לְהָשִׁיב
. hoc verbum ad vsque† nobis à nostri Dei nasi iram — *auersionem furoris iræ †propter
חֲרוֹן אַף־אֱלֹהֵינוּ מִמֶּנּוּ עַד לַדָּבָר הַזֶּה׃
Tichuah filius Iachzeiah & ,Hasael filius Ionathan Veruntamen
15 אַךְ יוֹנָתָן בֶּן־עֲשָׂהאֵל וְיַחְזְיָה בֶן־תִּקְוָה — חָרָה
.eos adiuuerunt Leuites Sabbethai & Mesullam & ;hoc super steterunt — constituti fuerunt
עָמְדוּ עַל־זֹאת וּמְשֻׁלָּם וְשַׁבְּתַי הַלֵּוִי עֲזָרֻם׃
viri ,sacerdos Hezra sunt separati & ,trāsmigratiōis filij sic fecerūt Et
16 וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי הַגּוֹלָה וַיִּבָּדְלוּ עֶזְרָא הַכֹּהֵן אֲנָשִׁים — עָשָׂה
,nomina per ipsi vniuersi & ,suorū patrū domum per patrum capita — principes familiarum
רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְבֵית אֲבֹתָם וְכֻלָּם בְּשֵׁמוֹת
. verbum quærendum ad ,decimi mensis vna die in sederunt & — vt quærerent rem.
וַיֵּשְׁבוּ בְּיוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי לִדְרוֹשׁ הַדָּבָר׃

ad vsq; alienigenas vxores duxerūt qui viris omnibus in* perfecerūt Et — opus
17 וַיְכַלּוּ בַכֹּל אֲנָשִׁים הַהֹשִׁיבוּ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת עַד — כָּלָה
,sacerdotum filiis de est inuentum* Et . primi mensis vnum diem — primum *inuenti sunt
18 יוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן׃ וַיִּמָּצֵא מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים
,Iosadach filij Iesuah filiis de ,alienigenas vxores fecerunt habitare qui — duxerunt
אֲשֶׁר הֹשִׁיבוּ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת מִבְּנֵי יֵשׁוּעַ בֶּן־יוֹצָדָק
.Ghedaliah & ,Iarib & ,Eliezer & ,Mahaseiah ,eius fratrum &
וְאֶחָיו מַעֲשֵׂיָה וֶאֱלִיעֶזֶר וְיָרִיב וּגְדַלְיָה׃
arietē† delinquētes & :suas vxores educendum ad ,suā manū dederunt Et — vt educerent †arietem cū
19 וַיִּתְּנוּ יָדָם לְהוֹצִיא נְשֵׁיהֶם וַאֲשֵׁמִים אֵיל־
.Zebadiah & ,Chanani ,Immer filiis de Et . suo delicto super pecoris
צֹאן עַל־אַשְׁמָתָם׃ 20 וּמִבְּנֵי אִמֵּר חֲנָנִי וּזְבַדְיָה׃
Huzziiah & ,Iechiel & ,Semahaiah & .Eliah & ,Mahaseiah ,Harī filiis de Et
21 וּמִבְּנֵי חָרִם מַעֲשֵׂיָה וְאֵלִיָּה וּשְׁמַעְיָה וִיחִיאֵל וְעֻזִּיָּה׃
,Nethanel* ,Ismahel ,Mahaseiah ,Eliohenai ,Paschur filiis de Et — *&
22 וּמִבְּנֵי פַּשְׁחוּר אֶלְיוֹעֵינַי מַעֲשֵׂיָה יִשְׁמָעֵאל נְתַנְאֵל
,Chelaiah & ,Simhi & ,Iozabad ,Leuitis de Et . Elhasah & ,Iozabad
23 וְיוֹזָבָד וְאֶלְעָשָׂה׃ וּמִן־הַלְוִיִּם יוֹזָבָד וְשִׁמְעִי וְקֵלָיָה
. Eliezer & ,Iehudah ,Pethachiah ,Chelithah ipse† — †qui &
הוּא קְלִיטָא פְּתַחְיָה יְהוּדָה וֶאֱלִיעֶזֶר׃
,Thelem & ,Sallum ianitoribus de & ,Eliasib ,cantoribus de Et
24 וּמִן־הַמְשֹׁרְרִים אֶלְיָשִׁיב וּמִן־הַשֹּׁעֲרִים שַׁלֻּם וָטֶלֶם
,Malchiiah & ,Iezziah & ,Ramiah ,Parhos filiis de ,Israel de Et .Vri &
25 וָאוּרִי׃ וּמִיִּשְׂרָאֵל מִבְּנֵי פַרְעֹשׁ רַמְיָה וְיִזִּיָּה וּמַלְכִּיָּה
. Benaiah & ,Malchiiah & ,Elhazar & ,Miiamin &
וּמִיָּמִן וְאֶלְעָזָר וּמַלְכִּיָּה וּבְנָיָה׃
,Habdi & ,Iechiel & ,Zechariah ,Mathaniah ,Helam filiis de Et
26 וּמִבְּנֵי עֵילָם מַתַּנְיָה זְכַרְיָה וִיחִיאֵל וְעַבְדִּי
,Eliasib ,Eliohenai ,Zatthu filiis de Et . Eliah & ,Ieremoth &
27 וִירֵמוֹת וְאֵלִיָּה׃ וּמִבְּנֵי זַתּוּא אֶלְיוֹעֵנַי אֶלְיָשִׁיב
,Bebai filiis de Et . Haziza & ,Zabad & ,Ieremoth & ,Mathaniah
28 מַתַּנְיָה וִירֵמוֹת וְזָבָד וַעֲזִיזָא׃ וּמִבְּנֵי בֵּבָי
,Mesullam ,Bani filiis de Et .Hathlai ,Zabbai ,Chananiah ,Iehochanan
29 יְהוֹחָנָן חֲנַנְיָה זַבַּי עַתְלָי׃ וּמִבְּנֵי בָּנִי מְשֻׁלָּם
-Pachath filiis de Et . Ieramoth ,Seal & ,Iasub ,Hadaiah & ,Malluch
30 מַלּוּךְ וַעֲדָיָה יָשׁוּב וּשְׁאָל יְרָמוֹת׃ וּמִבְּנֵי פַּחַת
,Besalel ,Mathaniah ,Mahaseiah ,Benaiah ,Chelal & ,Hadna ,Moab
מוֹאָב עַדְנָא וּכְלָל בְּנָיָה מַעֲשֵׂיָה מַתַּנְיָה בְּצַלְאֵל
,Malchiiah ,Isiiah ,Eliezer ,Charim filiis† Et . Menasseh & ,Binnui & — †de
31 וּבִנּוּי וּמְנַשֶּׁה׃ וּבְנֵי חָרִם אֱלִיעֶזֶר יִשִּׁיָּה מַלְכִּיָּה
. Semariah ,Malluch ,Beniamin . Simhon ,Semahaiah
32 שְׁמַעְיָה שִׁמְעוֹן׃ בִּנְיָמִן מַלּוּךְ שְׁמַרְיָה׃
,Ieremai ,Eliphelet ,Zabad ,Matthatthah ,Matthenai ,Chasum filiis De
33 מִבְּנֵי חָשֻׁם מַתְּנַי מַתַּתָּה זָבָד אֱלִיפֶלֶט יְרֵמַי
.Vel & ,Hamram ,Mahadai ,Bani filiis De . Simhi ,Menasseh
34 מְנַשֶּׁה שִׁמְעִי׃ מִבְּנֵי בָנִי מַעֲדַי עַמְרָם וְאוּאֵל׃
. Eliasib ,Meremoth ,Vaniah . Cheluhu ,Bediah ,Benaiah — כלוהו ק
35 בְּנָיָה בֵדְיָה כְּלוּהִי׃ וַנְיָה מְרֵמוֹת אֶלְיָשִׁיב׃
. Simhi ,Binnui & ,Bani Et . Iahasai & ,Mathnai ,Mathaniah — ויעשי ק
36 מַתַּנְיָה מַתְּנַי וְיַעֲשָׂו׃ וּבָנִי וּבִנּוּי שִׁמְעִי׃
37 ,Sasai ,Machnadebai .Hadaiah & ,Nathan & ,Selemiah Et
38 וְשֶׁלֶמְיָה וְנָתָן וַעֲדָיָה׃ מַכְנַדְבַי שָׁשַׁי
Sallum .Semariah ,Selemiahu & ,Hazarel . Sarai
39 שָׁרָי׃ עֲזַרְאֵל וְשֶׁלֶמְיָהוּ שְׁמַרְיָה׃ שַׁלּוּם
40 ,Zebinah ,Zabad ,Mathithiah ,Iehiel ,Nebo filiis De .Ioseph ,Amariah
41 אֲמַרְיָה יוֹסֵף׃ מִבְּנֵי נְבוֹ יְעִיאֵל מַתִּתְיָה זָבָד זְבִינָא
vxores acceperuut hi Omnes . Benaiah ,Ioel & ,Iadau — ידי נשאי ק *erant
42 יַדַּו וְיוֹאֵל בְּנָיָה׃ כָּל־אֵלֶּה נָשְׂאוּ נָשִׁים
43 .filios posuerunt & ,mulieres eis ex erāt* & ,alienigenas — שׂוּם
44 נָכְרִיּוֹת וְיֵשׁ מֵהֶם נָשִׁים וַיָּשִׂימוּ בָּנִים׃

תם ספר עזרא :

Finis libri Hezræ.

,primi mensis duodecima in Ahaua flumine à ſumus profecti Et
31 וַנִּסְעָה מִנְּהַר אַהֲוָא בִּשְׁנֵים עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
nos eruit & ,nos ſuper fuit noſtri Dei manus & ;Ieruſalaim *eundum ad*
לָלֶכֶת יְרוּשָׁלָ͏ִם וְיַד אֱלֹהֵינוּ הָיְתָה עָלֵינוּ וַיַּצִּילֵנוּ
:Ieruſalaim†venimus Et .via *ſuper**inſidiatoris & ,inimici manu de
32 מִכַּף אוֹיֵב וְאוֹרֵב עַל־הַדָּרֶךְ׃ וַנָּבוֹא יְרוּשָׁלָ͏ִם
.tribus diebus ibi *conſedimus* &
וַנֵּשֶׁב שָׁם יָמִים שְׁלֹשָׁה׃
domo in vaſa & ,aurum & ,argentū eſt appenſum quarta die in Et
33 וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי נִשְׁקַל הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב וְהַכֵּלִים בְּבֵית
Elhazar eo cū & ,ſacerdotis Vriiah filij Meremoth manū *ſuper* noſtri Dei
אֱלֹהֵינוּ עַל יַד־מְרֵמוֹת בֶּן־אוּרִיָּה הַכֹּהֵן וְעִמּוֹ אֶלְעָזָר
,Binnui fili⁹ Nohadeiah &,Ieſuah fili⁹ Iozabad eis cum & ;Pinechas filius
בֶּן־פִּינְחָס וְעִמָּהֶם יוֹזָבָד בֶּן־יֵשׁוּעַ וְנוֹעַדְיָה בֶן־בִּנּוּי
omne eſt ſcriptum & ,omnium *pondere in* , *numero* In . Leuitæ
34 הַלְוִיִּם׃ בְּמִסְפָּר בְּמִשְׁקָל לַכֹּל וַיִּכָּתֵב כָּל־
filij captiuitate de Venientes . illo tempore in pondus
35 הַמִּשְׁקָל בָּעֵת הַהִיא׃ הַבָּאִים מֵהַשְּׁבִי בְנֵי־
-duo *iuuencos*‡ ,Iſrael Deo *aſcenſiones* obtulerunt tranſmigrationis
הַגּוֹלָה הִקְרִיבוּ עֹלוֹת לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל פָּרִים שְׁנֵים־
agnos , ſex & nonaginta arietes , Iſrael omni *ſuper*†decim
עָשָׂר עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל אֵילִים תִּשְׁעִים וְשִׁשָּׁה כְּבָשִׂים
aſcenſio† omnia ;duodecim *peccati** hircos ,ſeptem & ſeptuaginta
שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה צְפִירֵי חַטָּאת שְׁנֵים עָשָׂר הַכֹּל עוֹלָה
ſatrapis regis leges dederunt Et .DOMINO
36 לַיהוָה׃ וַיִּתְּנוּ אֶת־דָּתֵי הַמֶּלֶךְ לַאֲחַשְׁדַּרְפְּנֵי
domum & ,populum exaltauerunt & : flumen trans†ducibus & ,regis
הַמֶּלֶךְ וּפַחֲווֹת עֵבֶר הַנָּהָר וְנִשְּׂאוּ אֶת־הָעָם וְאֶת־בֵּית
. Dei
הָאֱלֹהִים׃

Margin: סָעָה vt pergeremus; נָצַל; *in †in; כַּף בּוֹא; יָשַׁב mansimus; כָּלָה per; Iuxta numerū, & pondus; קָנָה holocausta; ‡ vitulos; עָלָה פָּרָה; † pro; *pro peccato; †in holocaustum; נָתַן; † qui erant; נָשָׂא

CAP. IX. ט

Non :dicendo ,principes me ad acceſſerunt ,hæc *conſumere ſecundū* Et
1 וּכְכַלּוֹת אֵלֶּה נִגְּשׁוּ אֵלַי הַשָּׂרִים לֵאמֹר לֹא־
,terrarum populis à ,Leuitę & ,ſacerdotes & ,Iſrael populus ſunt ſeparati
נִבְדְּלוּ הָעָם יִשְׂרָאֵל וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם מֵעַמֵּי הָאֲרָצוֹת
,Iebuſæi ,Perizæi ,Chittæi ,Chenahanæi ,eorum *abominationes iuxta*
כְּתוֹעֲבֹתֵיהֶם לַכְּנַעֲנִי הַחִתִּי הַפְּרִזִּי הַיְבוּסִי
. Emoræi & ,Miſritæ ,Moabitæ ,Hammonitæ
הָעַמֹּנִי הַמֹּאָבִי הַמִּצְרִי וְהָאֱמֹרִי׃
ſe commiſcuerūt & .ſuis filiis & ,ſibi eorum filiabus de tulerunt Quia
2 כִּי־נָשְׂאוּ מִבְּנֹתֵיהֶם לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם וְהִתְעָרְבוּ
,*magnatū*‡& ,principum manus & ; terrarum populis *in ſanctitatis* ſemen
זֶרַע הַקֹּדֶשׁ בְּעַמֵּי הָאֲרָצוֹת וְיַד הַשָּׂרִים וְהַסְּגָנִים
verbum *me andire ſecundum*‡Et .prima iſta præuaricatione in fuit
3 הָיְתָה בַּמַּעַל הַזֶּה רִאשׁוֹנָה׃ וּכְשָׁמְעִי אֶת־הַדָּבָר
coma de depilaui & : meum pallium & ,meum veſtimentū ſcidi ,iſtud
הַזֶּה קָרַעְתִּי אֶת־בִּגְדִי וּמְעִילִי וָאֶמְרְטָה מִשְּׂעַר
cōgregabantur me ad Et .ſtupens ſedi & ,meā barbā & ,mei capitis
4 רֹאשִׁי וּזְקָנִי וָאֵשְׁבָה מְשׁוֹמֵם׃ וְאֵלַי יֵאָסְפוּ
:trāſmigrationis p̄uaricatione *ſuper*‡Iſrael Dei verbis in *tremefactus omnis*
כֹּל חָרֵד בְּדִבְרֵי אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל עַל מַעַל הַגּוֹלָה
.*veſpera munus*‡ ad vſque ſtupens *ſedens* ego &
וַאֲנִי יֹשֵׁב מְשׁוֹמֵם עַד לְמִנְחַת הָעָרֶב׃
me ſcindēdum inter†& ,mea afflictione de ſurrexi veſpertino *munere**in Et
5 וּבְמִנְחַת הָעֶרֶב קַמְתִּי מִתַּעֲנִיתִי וּבְקָרְעִי
, mea genua ſuper me curuaui & ,meum pallium & ,meum veſtimentum
בִגְדִי וּמְעִילִי וָאֶכְרְעָה עַל־בִּרְכַּי
,dixi Et . meum Deum DOMINVM ad meas palmas expandi &
6 וָאֶפְרְשָׂה כַפַּי אֶל־יְהוָה אֱלֹהָי׃ וָאֹמְרָה
;te ad *meas facies*‡mi Deus eleuare *ſum pudefactus &* ,*erubui* mi Deus
אֱלֹהַי בֹּשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהַי פָּנַי אֵלֶיךָ
noſtrū delictū & ,caput ſupra ſunt multiplicatę noſtrę iniquitates quoniā
כִּי עֲוֹנֹתֵינוּ רָבוּ לְמַעְלָה רֹּאשׁ וְאַשְׁמָתֵנוּ
. cœlos ad vſque *grandiuit**
גָדְלָה עַד לַשָּׁמָיִם׃
diem ad vſque magno delicto in *nos*† noſtrorum patrū diebus A
7 מִימֵי אֲבֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּאַשְׁמָה גְדֹלָה עַד הַיּוֹם
,noſtri ſacerdotes ,noſtri reges ,nos ſum⁹ traditi *noſtris peruerſitatib⁹ in* Et .hāc
הַזֶּה וּבַעֲוֹנֹתֵינוּ נִתַּנּוּ אֲנַחְנוּ מְלָכֵינוּ כֹהֲנֵינוּ
,rapinam in & ,captiuitatē in ,gladium in ,terrarum regum manum in
בְּיַד מַלְכֵי הָאֲרָצוֹת בַּחֶרֶב בַּשְּׁבִי וּבַבִּזָּה
.hanc diem ſecundum ,*facierum* pudorem in &
וּבְבֹשֶׁת פָּנִים כְּהַיּוֹם הַזֶּה׃
DOMINO à deprecatio fuit ,momento modico quaſi nunc Et
8 וְעַתָּה כִּמְעַט־רֶגַע הָיְתָה תְחִנָּה מֵאֵת יְהוָה

Margin: cum finita eſſent; כָּלָה; in abominationibus; mixtum eſt; cum ſanctum ‡ magiſtratuum, ‡cū audiſſem; cum ſcindiſſem capillos; יָשַׁב; oēs paucē‡ pro; ſedebam ‡ ſacrificium veſpertinum *ſacrificio †cū ſcidiſſem; קוּם; כָּפַף; pudore affectus ſum, erubui ‡faciē meam; נָשׂוּם; *creuit; עָלָה רָבָה; ‡ſumus; יוֹם; propter iniquitates noſtras; שָׁבָה בָּזַז; vultus; נָתַן

***

vt derelinqueret ‖ loco in *paxillū**nobis *dandū ad*‡ & ,euaſionē nobis *derelinquēdū ad* ,noſtro Deo
אֱלֹהֵינוּ לְהַשְׁאִיר לָנוּ פְּלֵיטָה וְלָתֶת־לָנוּ יָתֵד בִּמְקוֹם
nobis *dandū ad*‡& ,noſter Deus noſtros oculos *illuminandū ad*† ,ei⁹ ſanctitatis
קָדְשׁוֹ לְהָאִיר עֵינֵינוּ אֱלֹהֵינוּ וּלְתִתֵּנוּ
,*nos** ſerui Quia . noſtra ſeruitute in modicam vitam
9 מִחְיָה מְעַט בְּעַבְדֻתֵנוּ׃ כִּי־עֲבָדִים אֲנַחְנוּ
nos ſuper inclinauit Et .noſter Deus nos dereliquit nō noſtra ſeruitute in &
וּבְעַבְדֻתֵנוּ לֹא עֲזָבָנוּ אֱלֹהֵינוּ וַיַּט־עָלֵינוּ
exaltandum ad‖,vitam nobis *dandum ad*‡,Paras *regum faciei ad*† miſericordiam
חֶסֶד לִפְנֵי מַלְכֵי פָרַס לָתֶת־לָנוּ מִחְיָה לְרוֹמֵם
nobis *dādum ad**& ,eius ſolitudines *faciendū*‡ſtare & ,noſtri Dei domum
אֶת־בֵּית אֱלֹהֵינוּ וּלְהַעֲמִיד אֶת־חָרְבֹתָיו וְלָתֶת־לָנוּ
. Ieruſalaim in & ,Iehudah in ſepem
גָדֵר בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלָ͏ִם׃
dereliquimus Quia ?hoc poſt noſter Deus dicemus quid nunc Et
10 וְעַתָּה מַה־נֹּאמַר אֱלֹהֵינוּ אַחֲרֵי־זֹאת כִּי עָזַבְנוּ
,prophetarū tuorum ſeruorū manū per præcepiſti Quæ .tua præcepta
11 מִצְוֹתֶיךָ׃ אֲשֶׁר צִוִּיתָ בְּיַד עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים
elongationis†terra ,eā *poſſidendum ad ingredientes vos** quam ‡ Terra :dicendo
לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים לְרִשְׁתָּהּ אֶרֶץ נִדָּה
quibus ,eorum *abominationibus in*‡ , terrarum populorum *elongatione in ipſa*
הִיא בְּנִדַּת עַמֵּי הָאֲרָצוֹת בְּתוֹעֲבֹתֵיהֶם אֲשֶׁר
.ſua immunditia in os ad ore ab eam repleruut
מִלְאוּהָ מִפֶּה אֶל־פֶּה בְּטֻמְאָתָם׃
ne eorum filias & ,eorum filiis detis ne veſtras filias nunc Et
12 וְעַתָּה בְּנוֹתֵיכֶם אַל־תִּתְּנוּ לִבְנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם אַל־
in vſq; eorū bonū & ,eorum pacem quæratis ne & ,veſtris filiis *aſſumatis*‡
תִּשְׂאוּ לִבְנֵיכֶם וְלֹא־תִדְרְשׁוּ שְׁלֹמָם וְטוֹבָתָם עַד־
, terræ bonum comedatis & ,confortemini vt ; ſeculum
עוֹלָם לְמַעַן תֶּחֶזְקוּ וַאֲכַלְתֶּם אֶת־טוּב הָאָרֶץ
. ſeculum in vſque *veſtris filijs hæreditandum detis**&
וְהוֹרַשְׁתֶּם לִבְנֵיכֶם עַד־עוֹלָם׃
,*malis noſtris operibus in*‡ nos ſuper *veniens*†omne poſt Et
13 וְאַחֲרֵי כָּל־הַבָּא עָלֵינוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ הָרָעִים
deorſum‡prohibuiſti noſter Deus tu quia ,*magno noſtro delicto in &*
וּבְאַשְׁמָתֵנוּ הַגְּדֹלָה כִּי אַתָּה אֱלֹהֵינוּ חָשַׂכְתָּ לְמַטָּה
. hoc ſecundum euaſionem nobis dediſti & ,*noſtris peruerſitatibus præ**
מֵעֲוֹנֵנוּ וְנָתַתָּה לָּנוּ פְּלֵיטָה כָּזֹאת׃
cōtrahendā affinitatē ad & ,tua pręcepta *infringēda*†ad cōuertemur Nūquid
14 הֲנָשׁוּב לְהָפֵר מִצְוֹתֶיךָ וּלְהִתְחַתֵּן
ad vſq; nos in *exacerbaberis*‡nō Nūquid ?iſtarū abominationū populis cum
בְּעַמֵּי הַתֹּעֵבוֹת הָאֵלֶּה הֲלוֹא תֶאֱנַף־בָּנוּ עַד־
?euaſio & ,reſiduum* non *ad,conſumendum*‡
כַּלֵּה לְאֵין שְׁאֵרִית וּפְלֵיטָה׃
ſumus reſidui quoniam ,tu †iuſtus Iſrael Deus DOMINE
15 יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל צַדִּיק אַתָּה כִּי־נִשְׁאַרְנוּ
.noſtris delictis in *tuas facies ad nos*‡Ecce .hanc diem ſecundum euaſio ‡
פְלֵיטָה כְּהַיּוֹם הַזֶּה הִנְנוּ לְפָנֶיךָ בְּאַשְׁמָתֵינוּ
.hoc *ſuper tuas facies ad* * ſtare ‡ non Nam
כִּי אֵין לַעֲמוֹד לְפָנֶיךָ עַל־זֹאת׃

Margin: vt derelinqueret; ‡ daret; * clauum; † vt illuminaret ‡daret; אוֹר; *ſumus,; נָטָה; †corā rege; ‡ vt daret; ‖ vt exaltaret; ‡ faceret; * vt daret; צָוָה; ‡ ad; * ingredimini, vt poſſideatis; †immunda eſt, iuxta immunditiam; בּוֹא; יָרַשׁ נָדַד; ‡ſecūdū abominationes; בָּנָה נָתַן; ‡ accipiatis; נָשָׂא; *hæreditate accipere faciatis filios veſtros; יָרַשׁ בּוֹא; † quod venit ‡propter opera noſtra mala, & propter delictum noſtrū magnū,; ‡ ne eſſemus; נָטָה עָוָה; *propter iniquitates noſtras,; † diſſipādum; פּוּר צָוָה; ‡ iraſceris; *cōſumptionem, vt *ſit; †es ‡&; ‡ſumus coram te; ‡eſt; ‡coram te propter

CAP. X. יוד

*faciei ad procidens** & ,flens *ſe confiteri* ‡ & ,Hezra *orare ſecundum* Et
1 וּכְהִתְפַּלֵּל עֶזְרָא וּכְהִתְוַדֹּתוֹ בֹּכֶה וּמִתְנַפֵּל לִפְנֵי
valde *multus*† cœtus Iſrael de eum ad ſunt congregati ,Dei *domus*
בֵּית הָאֱלֹהִים נִקְבְּצוּ אֵלָיו מִיִּשְׂרָאֵל קָהָל רַב־מְאֹד
multo populus *fleuerunt*‡ quoniā ,paruulorū & ,mulierum & ,virorum
אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וִילָדִים כִּי־בָכוּ הָעָם הַרְבֵּה
, Helam filiis de ,Iechiel filius Sechaniah reſpondit Et . fletu
2 בֶכֶה׃ וַיַּעַן שְׁכַנְיָה בֶן־יְחִיאֵל מִבְּנֵי עוֹלָם
fecimus habitare & ,noſtrū Deū in ſum⁹ præuaricati Nos :Hezra ad dixit &
וַיֹּאמֶר לְעֶזְרָא אֲנַחְנוּ מָעַלְנוּ בֵאלֹהֵינוּ וַנֹּשֶׁב
Iſraeli *expectatio* * eſt nunc *&*‡ :terræ populis de alienigenas vxores
נָשִׁים נָכְרִיּוֹת מֵעַמֵּי הָאָרֶץ וְעַתָּה יֵשׁ־מִקְוֶה לְיִשְׂרָאֵל
. hoc ſuper
עַל־זֹאת׃
vxores omnes *educēdum ad*† ,noſtro Deo‡fœdus *ſcindamus**nunc Et
3 וְעַתָּה נִכְרָת־בְּרִית לֵאלֹהֵינוּ לְהוֹצִיא כָל־נָשִׁים
,noſtri Dei *præcepto in contrementium**& ,domini *conſilio in*‡ eis ex *natum*‡&
וְהַנּוֹלָד מֵהֶם בַּעֲצַת אֲדֹנָי וְהַחֲרֵדִים בְּמִצְוַת אֱלֹהֵינוּ
nos & ,res †te ad quia ,Surge . fiat legem ſecundum &
4 וְכַתּוֹרָה יֵעָשֶׂה׃ קוּם כִּי־עָלֶיךָ הַדָּבָר וַאֲנַחְנוּ
.fac & Confortare .tecum ‡
עִמָּךְ חֲזַק וַעֲשֵׂה׃

Margin: cum oraſſet; ‡feſſus eſſet; * cecidiſſet coram domo; יָדָה; †grandis; רָבַב; ‡ fleuit; עָנָה; duximus; יָשַׁב; ‡ſed. *ſpes; * percutiam⁹; ‡ cum; †vt educam⁹; יָצָא יָלַד; ‡ natos; ‡ ſecundum conſilium; * pauentium præceptum; צָוָה יָרֵה; †pertinet; ‡erimus

, sal &; centum olei batos ad vsque &; centum batos vini ad vsque &
וְעַד־חֲמַר בַּתִּין מְאָה וְעַד־בַּתִּין מְשַׁח מְאָה וּמְלַח
fiat , cæli Dei decreto ex quod Omne . est scriptum non quod
23 דִּי־לָא כְתָב׃ כָּל־דִּי מִן־טַעַם אֱלָהּ שְׁמַיָּא יִתְעֲבֵד
contra iram esse quid ad eius ; cæli Dei domui diligenter
אַדְרַזְדָּא לְבֵית אֱלָהּ שְׁמַיָּא דִּי־לְמָה לֶהֱוֵא קְצַף עַל־
quòd notificantes vobis Et ? eius filiorum &, regis regnum
24 מַלְכוּת מַלְכָּא וּבְנוֹהִי׃ וּלְכֹם מְהוֹדְעִין דִּי
cultoribus &, Nethineis, ianitorib, psalmistis, Leuitis &, sacerdotib omnib
כָּל־כָּהֲנַיָּא וְלֵוָיֵא זַמָּרַיָּא תָרָעַיָּא נְתִינַיָּא וּפָלְחֵי
iniicere potens non solitus reddi tus &, census, tributum, huius Dei domus
בֵּית אֱלָהָא דְנָה מִנְדָּה בְלוֹ וַהֲלָךְ לָא שַׁלִּיט לְמִרְמֵא
quæ, tui Dei sapientiam secundū Hezra tu Et eis super
25 עֲלֵיהֹם׃ וְאַנְתְּ עֶזְרָא כְּחָכְמַת אֱלָהָךְ דִּי־
populo omni iui dicentes sint qui, iuridicos &, iudices constitue, tua manu in
בִידָךְ מֶנִּי שָׁפְטִין וְדַיָּנִין דִּי־לֶהֱוֺן דָּאיְנִין לְכָל־עַמָּה
, nouit non qui Et . tui Dei leges scientibus omnibus , flumen trans in qui
דִּי בַּעֲבַר נַהֲרָה לְכָל־יָדְעֵי דָּתֵי אֱלָהָךְ וְדִי לָא יָדַע
qua legem faciens existendum ad non quiomnis Et . facietis scire
26 תְּהוֹדְעוּן׃ וְכָל־דִּי־לָא לֶהֱוֵא עָבֵד דָּתָא דִי־
factum existendum ad iudicium cito , regis qua legem & , tui Dei
אֱלָהָךְ וְדָתָא דִּי מַלְכָּא אָסְפַּרְנָא דִּינָה לֶהֱוֵא מִתְעֲבֵד
vincula ad &, opū mulctā ad siue, ei eradicatione ad siue, mortē ad siue, eo de
מִנֵּהּ הֵן לְמוֹת הֵן לִשְׁרֹשִׁי הֵן־לַעֲנָשׁ נִכְסִין וְלֶאֱסוּרִין׃
hoc sicut dedit qui , nostrorū patrum Deus DOMINVS Benedictus
27 בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֲשֶׁר נָתַן כָּזֹאת
. Ierusalaim in quæ, DOMINI domum decorandum ad , regis corde in
בְּלֵב הַמֶּלֶךְ לְפָאֵר אֶת־בֵּית יְהוָה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלִָם׃
, eius consiliariorum &, regis facies ad misericordiam inclinauit me super Et
28 וְעָלַי הִטָּה־חֶסֶד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְיוֹעֲצָיו
sum confortatus ego Et . potentibus regis principibus omnibus &
וּלְכָל־שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ הַגִּבֹּרִים וַאֲנִי הִתְחַזַּקְתִּי
Israel de congregaui & , me super mei Dei DOMINI manum secundū
כְּיַד־יְהוָה אֱלֹהַי עָלַי וָאֶקְבְּצָה מִיִּשְׂרָאֵל
. mecum ascendendum ad capita
רָאשִׁים לַעֲלוֹת עִמִּי׃

vt non scribatur. † est festinanter † futura est ita notificamus. ידע cantoribus † donatiæ, & ministris vectigal; * præfectus nō imponet. † est causidicos, † iudicent omnem populū † est דיינין omnes scientes † cum † fecerit דון ידע † fiat cōdemnationē substātiæ, † vinciendū. † simile לשרשי vt glorificaret * est coram rege, & consiliariis יעץ principes vt ascenderent עלה

CAP. VIII. ח

ascendentes, eorum genealogiæ &, eorum patrum capita isti Et
1 וְאֵלֶּה רָאשֵׁי אֲבֹתֵיהֶם וְהִתְיַחְשָׂם הָעֹלִים
. Babel de regis Arthachsastæ regno in mecum
עִמִּי בְּמַלְכוּת אַרְתַּחְשַׁסְתְּא הַמֶּלֶךְ מִבָּבֶל׃
Dauid filiis de , Daniel Ithamar filiis de , Ghersom Pinechas filiis De
2 מִבְּנֵי פִינְחָס גֵּרְשֹׁם מִבְּנֵי אִיתָמָר דָּנִיֵּאל מִבְּנֵי דָוִיד
eo cum &, Zechariah, Parhos filiis de , Sechaniah filiis De . Chatus
3 חַטּוּשׁ׃ מִבְּנֵי שְׁכַנְיָה מִבְּנֵי פַרְעֹשׁ זְכַרְיָה וְעִמּוֹ
. quinquaginta &, centum masculorum genealogia
הִתְיַחֵשׂ לִזְכָרִים מֵאָה וַחֲמִשִּׁים׃
ducenti eo cum &, Zerachiah filius Eliehoenai, moab-Pachath filiis De
4 מִבְּנֵי פַּחַת מוֹאָב אֶלְיְהוֹעֵינַי בֶּן־זְרַחְיָה וְעִמּוֹ מָאתַיִם
eo cum &, Iachaziel filius Sechaniah filiis De . masculi
5 הַזְּכָרִים׃ מִבְּנֵי שְׁכַנְיָה בֶּן־יַחֲזִיאֵל וְעִמּוֹ
, Ionathā filius Hebed, Hadin filiis de Et . masculi tre-centi
6 שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הַזְּכָרִים׃ וּמִבְּנֵי עָדִין עֶבֶד בֶּן־יוֹנָתָן
, Helam filiis de Et . masculi quinquaginta eo cum &
7 וְעִמּוֹ חֲמִשִּׁים הַזְּכָרִים׃ וּמִבְּנֵי עֵילָם
. masculi septuaginta eo cum &; Hathaliah filius Iesahiah
יְשַׁעְיָה בֶּן־עֲתַלְיָה וְעִמּוֹ שִׁבְעִים הַזְּכָרִים׃
octoginta eo cum &, Michael filius Zebadiah, Sephatiah filiis de Et
8 וּמִבְּנֵי שְׁפַטְיָה זְבַדְיָה בֶן־מִיכָאֵל וְעִמּוֹ שְׁמֹנִים
eo cum &, Iechiel filius Hobadiah Ioab filiis De . masculi
9 הַזְּכָרִים׃ מִבְּנֵי יוֹאָב עֹבַדְיָה בֶן־יְחִיאֵל וְעִמּוֹ
Selomith filiis de Et . masculi decem octo & ducenti
10 מָאתַיִם וּשְׁמֹנָה עָשָׂר הַזְּכָרִים׃ וּמִבְּנֵי שְׁלוֹמִית
. masculi sexaginta & centum eo cum &, Iosiphiah filius
בֶּן־יוֹסִפְיָה וְעִמּוֹ מֵאָה וְשִׁשִּׁים הַזְּכָרִים׃
octo & viginti eo cum &, Bebai filius Zechariah, Bebai filiis de Et
11 וּמִבְּנֵי בֵבַי זְכַרְיָה בֶּן־בֵּבָי וְעִמּוֹ עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה
eo cum &, Chatā filius Iochanā, Hazgad filiis de Et . masculi
12 הַזְּכָרִים׃ וּמִבְּנֵי עַזְגָּד יוֹחָנָן בֶּן־הַקָּטָן וְעִמּוֹ
. masculi decem &, centum
מֵאָה וַעֲשָׂרָה הַזְּכָרִים׃
, Eliphelet, eorum nomina hæc & . nouissimis Adonicam filiis de Et
13 וּמִבְּנֵי אֲדֹנִיקָם אַחֲרֹנִים וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם אֱלִיפֶלֶט

principes † qui ascendetunt יחש † eorum מאה

. masculi sexaginta eis cum &, Semahiah & Iehiel
יְעִיאֵל וּשְׁמַעְיָה וְעִמָּהֶם שִׁשִּׁים הַזְּכָרִים׃
. masculi septuaginta eis cum &, Zabud &, Huthai, Bighuai filiis de Et
14 וּמִבְּנֵי בִגְוַי עוּתַי וְזַבּוּד וְעִמּוֹ שִׁבְעִים הַזְּכָרִים׃
ibi castrametati fuimus &, Ahaua ad veniens, flumen ad eos congregaui Et
15 וָאֶקְבְּצֵם אֶל־הַנָּהָר הַבָּא אֶל־אַהֲוָא וַנַּחֲנֶה שָׁם
non Leui filiis de &, sacerdotibus in &, populo in consideraui Et . tribus diebus
יָמִים שְׁלשָׁה וָאָבִינָה בָעָם וּבַכֹּהֲנִים וּמִבְּנֵי לֵוִי לֹא־
, Semahiah ad , Ariel ad, Eliezer ad misi Et . ibi inueni
16 מָצָאתִי שָׁם׃ וָאֶשְׁלְחָה לֶאֱלִיעֶזֶר לַאֲרִיאֵל לִשְׁמַעְיָה
, Zechariah ad &, Nathan ad &, Elnathan ad &, Iarib ad &, Elnathā ad &
וּלְאֶלְנָתָן וּלְיָרִיב וּלְאֶלְנָתָן וּלְנָתָן וְלִזְכַרְיָה
intelligentes Elnathan ad & , Ioiarib ad &, capita Mesullam ad &
וְלִמְשֻׁלָּם רָאשִׁים וּלְיוֹיָרִיב וּלְאֶלְנָתָן מְבִינִים׃
: loco Chasiphiah in caput Iddo ad eis præcepi Et
17 וָאֲצַוֶּה אוֹתָם עַל־אִדּוֹ הָרֹאשׁ בְּכָסִפְיָא הַמָּקוֹם
eius fratrum Iddo ad loquendum ad , verba eorum ore in posui &
וָאָשִׂימָה בְּפִיהֶם דְּבָרִים לְדַבֵּר אֶל־אִדּוֹ אָחִיו
ministros nobis adducendum ad , loco Chasiphiah in Nethinim
הַנְּתוּנִים בְּכָסִפְיָא הַמָּקוֹם לְהָבִיא־לָנוּ מְשָׁרְתִים
. nostri Dei domo
לְבֵית אֱלֹהֵינוּ׃
virum nos super bonam nostri Dei manū secundū nobis adduxerunt Et
18 וַיָּבִיאוּ לָנוּ כְּיַד־אֱלֹהֵינוּ הַטּוֹבָה עָלֵינוּ אִישׁ
, eius filios &, Serebiah &; Israel filij, Leui filij, Machli filiis de, intellectus
שֶׂכֶל מִבְּנֵי מַחְלִי בֶּן־לֵוִי בֶּן־יִשְׂרָאֵל וְשֵׁרֵבְיָה וּבָנָיו
eo cum &, Chasabiah Et . decem octo, eius fratres &
19 וְאֶחָיו שְׁמֹנָה עָשָׂר׃ וְאֶת־חֲשַׁבְיָה וְאִתּוֹ
. viginti eorum filij &, eius fratres, Merari filiis de : Iesahiah
יְשַׁעְיָה מִבְּנֵי מְרָרִי אֶחָיו וּבְנֵיהֶם עֶשְׂרִים׃
, Leuitarum seruitium ad principes &, Dauid dedit quos Nethinim de Et
20 וּמִן־הַנְּתִינִים שֶׁנָּתַן דָּוִיד וְהַשָּׂרִים לַעֲבֹדַת הַלְוִיִּם
. nomina per sunt nominati hi Omnes . viginti &, ducentos Nethinim
נְתִינִים מָאתַיִם וְעֶשְׂרִים כֻּלָּם נִקְּבוּ בְשֵׁמוֹת׃
nos affligendum ad , Ahaua fluuium super ieiunium ibi prædicaui Et
21 וָאֶקְרָא שָׁם צוֹם עַל־הַנָּהָר אַהֲוָא לְהִתְעַנּוֹת
nostris paruulis &, nobis rectam viam eo ab quærendum ad, nostri Dei facies ad
לִפְנֵי אֱלֹהֵינוּ לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ דֶּרֶךְ יְשָׁרָה לָנוּ וּלְטַפֵּנוּ
, exercitū rege à petere erubui Quoniam . nostræ substātiæ omni &
22 וּלְכָל־רְכוּשֵׁנוּ׃ כִּי בֹשְׁתִּי לִשְׁאוֹל מִן־הַמֶּלֶךְ חַיִל
, regem ad diximus Nam . via in inimico ab nobis auxiliandū ad, equites &
וּפָרָשִׁים לְעָזְרֵנוּ מֵאוֹיֵב בַּדָּרֶךְ כִּי־אָמַרְנוּ לַמֶּלֶךְ
, ei fortitudo &, bonitate ī eū quęrētes omnes sup nostri Dei Man: dicēdo
לֵאמֹר יַד־אֱלֹהֵינוּ עַל־כָּל־מְבַקְשָׁיו לְטוֹבָה וְעֻזּוֹ
quæsiuimus &, ieiunauimus Et . eū derelinquētes omnes super ei nasus &
23 וְאַפּוֹ עַל כָּל־עֹזְבָיו׃ וַנָּצוּמָה וַנְּבַקְשָׁה
principibus de separaui Et . nobis fuit exorabilis &: hoc propter nostro Deo à
24 מֵאֱלֹהֵינוּ עַל־זֹאת וַיֵּעָתֵר לָנוּ׃ וָאַבְדִּילָה מִשָּׂרֵי
eorū fratribus ex eis cum &, Chasabiah, Serebiah ; duodecim sacerdotum
הַכֹּהֲנִים שְׁנֵים עָשָׂר לְשֵׁרֵבְיָה חֲשַׁבְיָה וְעִמָּהֶם מֵאֲחֵיהֶם
& , aurum & , argentum eis appendi Et . decem
25 עֲשָׂרָה׃ וָאֶשְׁקֳלָה לָהֶם אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־
, eius consiliarij &, rex eleuauerunt quæ, nostri Dei domus eleuationem vasa
הַכֵּלִים תְּרוּמַת בֵּית־אֱלֹהֵינוּ הַהֵרִימוּ הַמֶּלֶךְ וְיֹעֲצָיו
. reperti Israel omnis &, eius principes &
וְשָׂרָיו וְכָל־יִשְׂרָאֵל הַנִּמְצָאִים׃
sexcenta talenta argenti eorum manu super appendi Et
26 וָאֶשְׁקֲלָה עַל־יָדָם כֶּסֶף כִּכָּרִים שֵׁשׁ־מֵאוֹת
. talenta centum auri , talentorum centum argenti vasa &, quinquaginta &
וַחֲמִשִּׁים וּכְלֵי־כֶסֶף מֵאָה לְכִכָּרִים זָהָב מֵאָה כִכָּר׃
flaui æris vasa &; mille drachmarum, decem auri expiatoria Et
27 וּכְפֹרֵי זָהָב עֶשְׂרִים לַאֲדַרְכֹנִים אָלֶף וּכְלֵי נְחֹשֶׁת מֻצְהָב
Vos : eos ad dixi Et . aurum vt desiderabilia duo boni
28 טוֹבָה שְׁנַיִם חֲמוּדֹת כַּזָּהָב׃ וָאֹמְרָה אֲלֵהֶם אַתֶּם
, spontaneū aurum &, argentū &; sanctitas vasa &, DOMINO sanctitas
קֹדֶשׁ לַיהוָה וְהַכֵּלִים קֹדֶשׁ וְהַכֶּסֶף וְהַזָּהָב נְדָבָה
donec custodite &, Vigilate . vestrorum patrum Deo DOMINO
29 לַיהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם׃ שִׁקְדוּ וְשִׁמְרוּ עַד־
patrum principibus &, Leuitarū &, sacerdotū principum vultus ad appēdatis
תִּשְׁקְלוּ לִפְנֵי שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְשָׂרֵי־הָאָבוֹת
. DOMINI domus cubiculis , Ierusalaim in Israel
לְיִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלִָם הַלִּשְׁכוֹת בֵּית יְהוָה׃
, vasorum &, auri &, argenti pondus, Leuitæ & sacerdotes susceperūt Et
30 וְקִבְּלוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם מִשְׁקַל הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב וְהַכֵּלִים
. nostri Dei domum ad Ierusalaim in adducendum ad
לְהָבִיא לִירוּשָׁלִַם לְבֵית אֱלֹהֵינוּ׃

קשב quod venit † manifestus populum, & sacerdotes, princípes, † peritos. † et loquerē- tur † principē בין צוה † loquerēdu- m & fratres † adducerēt נתן שרת † ad בוא פנה intelligentem † et † dedit † posuit † ministeriū מאה ענה † iuuaret † et affligere- mur coram Deo nostro, vt quæremus טפף † ad auxiliaretur עזר fortis † placatus est שור תרם † extulerunt † donarium כלה † fuerāt maribus מאה argentea crateras aureas † æris aurei coloris מנה † eis sanctum principes † familiarum שור † in † adducerēt

vitis orantes‡& ,cælorum Deo quietis odores offerentes sint Vt
10 †די־להון מהקרבין ˣניחוחין לאלה שמיא ʸומצלין ᶻלחיי
omnis quod ,decretū est positum me à Et .eius filiis ‡& , regis
11 מלכא ובנוהי ׃ †ומני שים טעם די כל־
,eius domo è lignum euellatur† ,hoc verbum mutauerit qui homo
אנש די יהשנא פתגמא דנה יתנסח אע מן־ביתה
.hoc propter fiat latrina* eius domus & :eo in deleatur‡ erectum &
וזקיף יתמחא עלהי וביתה נולו יתעבד על־דנה ׃
,regem omnem dissipet ,ibi suum nomen facit habitare qui Deus Et
12 †ואלהא די־שכן שמה תמה ימגר כל־מלך
Dei domum corrūpendū ad,mutandū ad suā manūmiserit qui populū&
ועם די ישלח ידה להשניא לחבלה בית־אלהא
festinanter , decretum posui Dariaues Ego .Ierusalaim in ‡quæ , hanc
דך די־בירושלם אנא דריוש שמת טעם אספרנא
,Setharbozenai ,flumen trans‡dux Tattenai Tunc .fiat
13 יתעבד ׃ †אדין תתני פחת עבר־נהרה שתר בוזני
est dictum vt‡ , rex Dariaues misit quod secundum;eorum societates&
וכנותהון לקבל די־שלח דריוש מלכא כנמא
, ædificantes Iudæorum seniores Et .fecerunt festinanter
14 אספרנא עבדו ׃ †ᵃושבי יהודיא ᵇבנין
: Hiddo filij Zechariah & ,prophetæ Chaggai prophetia in prosperantes &
ומצלחין בנבואת חגי נביאה וזכריה בר־עדוא
,Chores pręcepto ex & ,Israel Dei pcepto ex fūdauerūt &,ædificauerūt&
ובנו ושכללו מן־טעם אלה ישראל ומטעם כורש
.Paras regis Artachsastæ & ,Dariaues &
ודריוש וארתחשׁשתא מלך פרס ׃
qui ,Adar mensis tertium diem ad vsque hæc domus est perfecta Et
15 †ושיציא ביתה דנה עד יום תלתה לירח אדר די־
.regis Dariaues regni sextus annus ipse‡
היא שנת־שת למלכות דריוש מלכא ׃
filiorum residuum & ,Leuitæ & , sacerdotes Israel filij fecerunt Et
16 †ועבדו בני־ישראל כהניא ולויא ושאר בני־
. gaudio cum huius Dei domus dedicationē ,trāsmigratiōis
גלותא חנכת בית־אלהא דנה בחדוה ׃
, centum iuuencos* huius Dei domus dedicationē fecerunt appropinquare Et
17 †והקרבו לחנכת בית־אלהא דנה תורין מאה
, peccatis caprarum hircos & , quadringentos agnos , ducentos arietes
דכרין ᶜמאתין אמרין ארבע מאה וצפירי ᵈעזין לחטיא
.Israel tribuum numerum ad‡,duodecim Israel toto super
על־כל־ישראל תרי עשר למנין שבטי ישראל ׃
suis partitionib⁹ in Leuitas&, suis diuisionibus in sacerdotes statuerunt Et
18 †והקימו כהניא בפלגתהון ולויא במחלקתהון
.Moseh libri scripturam iuxta ;Ierusalem in quod‡ Dei opus* super
על־עבידת אלהא די בירושלם ככתב ספר משה ׃
mensis quartadecima in Pesach† transmigrationis filij fecerunt Et
19 ᶠ†ויעשו בני־הגולה את־הפסח בארבעה עשר לחדש
,vnus tanquā Leuitę & ,sacerdotes sunt purificati Nam .primi
20 הראשון ׃ †כי הטהרו הכהנים והלוים כאחד
filiis omnibus† Pesach immolauerunt Et .mundi ipsi cuncti
כלם טהורים ᵍוישחטו הפסח לכל־בני
.sibiipsis &,sacerdotibus eorū fratribus &,transmigrationis
הגולה ולאחיהם הכהנים ולהם ׃
omnis & , transmigratione de reuertentes Israel filij comederunt Et
21 †ויאכלו בני־ישראל השבים מהגולה וכל
D O M I N V M quærendum ad‡, eos ad terræ gentiū coinquinatione à separatum
ʰהנבדל מטמאת גויי־הארץ אלהם לדרש ליהוה
infermentatorum solennitatem fecerunt Et .Israel Deum
22 אלהי ישראל ׃ †ויעשו ⁱחג־מצות
, D O M I N V S eos lætificauerat quia :lætitia cum diebus septem
שבעת ימים בשמחה כי־שמחם יהוה
eorum manus confortandū ad eos ad Assur regis cor fecerat cōuerti&
ᵏוהסב לב מלך־אשור עליהם לחזק ידיהם
.Israel Dei Dei domus opere in
במלאכת בית־האלהים אלהי ישראל ׃

Marg.: offerant suffimēta suaue pro vita | ᶻניח ᵏצלה | ʸחיה | ‡pro | † diruatur | ‡suspendatur | * sterquilinium | ‡est | ‡eorū quinque | socij | ‡secundū hoc | ædificabant, | ᵇטוב ᵃבנה | prosperabantur secūdum prophetiam | obtulerunt | * vitulos | pro peccato | pro ... | ᵈמאה ᶜעז | ‡secundum distinctiones | bus | *opera Dei | ‡quæ erant | †transmigrationis | ᶠעשה | † pro | ᵍשחט | qui recesserant | qui se separauerat | ‡ vt quærerent | ʰבדל | ⁱחגג | ᵏסבב

CAP. VII. 1

regis Arthachsastæ regno in hæc verba post Et
1 †ואחר הדברים האלה במלכות ארתחשסתא מלך־
.Chilchiiah filij ,Hazariah filij Seraiah filius Hezra† Paras
פרס עזרא בן־שריה בן־עזריה בן־חלקיה ׃
.Achithub filij, Sadoc filij ,Sallum Filij
2 †בן־שלום בן־צדוק בן־אחיטוב ׃
.Meraioth filij ,Hazariah filij , Amariah Filij
3 †בן־אמריה בן־עזריה בן־מריות ׃

Marg.: ‡ erat

.Bucchi filij ,Huzzi filij ,Zerachiah Filij
4 †בן־זרחיה בן־עזי בן־בקי ׃
sacerdotis Aharon filij , Elhazar filij ,Pinechas filij ,Abisuah Filij
5 †בן־אבישוע בן־פינחס בן־אלעזר בן־אהרן הכהן
velox scriba ipse‡& ,Babel è ascendit Hezra Ipse . capitis
6 הראש ׃ †הוא עזרא עלה מבבל והוא־סופר מהיר
ei dedit & ,Israel Deus D O M I N V S dedit quam ,Moseh lege in
ˡבתורת משה אשר־נתן יהוה אלהי ישראל ᵐויתן־לו
.eius petitionem oēm eum super sui Dei D O M I N I manū secundū rex
המלך כיד־יהוה אלהיו עליו כל בקשתו ׃
,Leuitis & ,sacerdotibus de & ,Israel filiis de ascenderunt Et
7 †ⁿויעלו מבני־ישראל ומן־הכהנים והלוים
septimo anno in ,Ierusalaim in Nethinim†& ,ianitorib⁹ & ,cātoribus &
והמשררים והשערים והנתינים אל־ירושלם ᵒבשנת־שבע
. quinto mense in Ierusalaim‡venit Et . regis Arthachsastæ
8 לארתחשסתא המלך ׃ †ᵖויבא ירושלם בחדש החמישי
primi mensis vna‡in Quia . regis septimus annus* Ipse
9 היא שנת השביעית למלך ׃ †כי באחד לחדש הראשון
venit quinti mensis vna‡in & ,Babel de ascēsionis fundamentū ipsum†
הוא יסד המעלה מבבל ובאחד לחדש החמישי בא
.eum super bonam sui Dei manum secundum Ierusalaim in
אל־ירושלם כיד־אלהיו הטובה עליו ׃
,D O M I N I legem quærendum ad ,suum cor parauit Hezra Quia
10 †כי עזרא ᵠהכין לבבו ʳלדרש את־תורת יהוה
.iudicium & ,statutum ‡ Israel in docendum ad & ,faciendum ad &
ˢולעשת וללמד בישראל חק ומשפט ׃
Arthachsasta rex dedit quam ,epistolæ extractus exemplar*hoc Et
11 †וזה פרשגן הנשתון אשר נתן המלך ארתחשסתא
D O M I N I præceptorum verborum scribæ ,scribæ sacerdoti Hezra
לעזרא הכהן הספר ספר דברי ᵗמצות־יהוה
regum rex Arthachsasta . Israel super eius statutorum &
12 ᵘוחקיו על־ישראל ׃ †ארתחשסתא מלך מלכיא
,consummato cœli Dei quod , statuti scribæ , sacerdoti Hezræ
לעזרא כהנא ספר דתא די־אלה שמיא גמיר
lubens omnis quod ,decretum est positum me A . Cheheneth &
13 וכענת ׃ †מני ˣשים טעם די כל־מתנדב
eūdū ad‡,Leuitis & ,eius sacerdotibus & ,Israel populo de meo regno in
במלכותי מן־עמה ישראל וכהנוהי ולויא למהך
,regis conspectu à quod eo Pro . vadat tecum ,Ierusalem in
14 לירושלם עמך יהך ׃ †כל־קבל די מן־קדם מלכא
,Iehudæam super perquirendum ad missus eius consiliariorum septem &
ושבעת יעטהי שליח לבקרה על־יהוד
,argentum ferendū ad & .tua manu in†quæ ,tui Dei lege in ,Ierusalem &
15 ולירושלם בדת אלהך די בידך ׃ †ולהיבלה כסף
,Israel Deo obtulerunt sponte eius consiliarij & rex quod aurum &
ודהב די־מלכא ויעטוהי התנדבו לאלה ישראל
quod aurū & argentū omne Et .eius habitaculum Ierusalem in cuius
16 די בירושלם משכנה ׃ †וכל כסף ודהב די
,sacerdotum & ,populi deuotione‡cum Babel prouincia vniuersa in inueneris
תהשכח בכל ʸמדינת בבל עם התנדבות עמא וכהניא
. Ierusalem in*quæ sui Dei domui offerentium spōte‡
מתנדבין לבית אלההם די בירושלם ׃
,tauros‡ ,hoc argento in emas velociter hac vicissitudine Omni†
17 †כל־קבל דנה אספרנא תקנא בכספא דנה תורין
super ea offeras & :eorū libamina & ,eorū munera‡& ,agnos , arietes
דכרין אמרין ומנחתהון ונסכיהון ותקרב המו על־
. Ierusalem in‡ quæ vestri Dei domus quod altare
מדבחה די בית אלהכם די בירושלם ׃
,argenti residuo in erit bonum tuis fratribus super & ,te super*quod illud Et
18 †ומה די עליך ועל־אחיך ייטב בשאר כספא
.facietis†vestri Dei voluntatē secundū ,faciendum ad ,auri &
ודהבה למעבד ᵃכרעות אלהכם תעבדון ׃
restitue‡tui Dei domus cultum‡in tibi sunt data quæ vasa Et
19 ᵇ†ומאניא די־מתיהבין לך לפלחן בית אלהך השלם
quod‡ tui Dei domus vsus residuum†Et . Ierusalem* Deo coram
20 קדם אלה ירושלם ׃ †ושאר חשחות בית אלהך די
. regis gazarum‡domo è dabis ,dandum ad‡,tibi ceciderit
ᶜיפל־לך למנתן תנתן מן־בית גנזי מלכא ׃
omnibus decretum est positū rex Arthachsasta ego‡ me à Et
21 †ומני אנה ארתחשסתא מלכא ᵈשים טעם לכל
Hezra vobis‡petierit quæ omnia vt ,flumen trans in* qui thesaurariis
גזבריא די בעבר נהרה די כל־די ישאלנכון עזרא
. fiat cito ,cœlorum Dei quæ legis scriba sacerdos
כהנא ספר דתא די־אלה שמיא אספרנא יתעבד ׃
,centum coros triticorum‡ad vsq; & ,centum talenta argenti ad Vsque
22 †עד־כסף ככרין מאה ועד־חנטין כורין מאה

Marg.: primi. | ‡erat | ˡירה | ᵐנתן | ⁿעלה | † donatis | ᵒשנה | ‡in | ᵖבוא | * est | ‡prima | †fuit initiū | ‡ prima | vt quæreret | ᵠכון ʳירה | vt faceret, & doceret | ‡pręceptum | ˢעשה | *est | ᵗצוה | ᵘחקק | legis | qui sponta-neus est | ˣשום | ‡vt eat | à facie | es ad visitan-dum | † est | ‡spōtaneis populis, & sacerdotibus, qui sponte obtulerint | ʸדון | * est | † Vt cito | ‡ vitulos, | ‡ sacrificia | ‡ est | *tibi, & fratribus tuis placuerit de residuo argento & auro, vt facias, | † facite. | ᵃרעה | ‡ministeriū | ‡redde | ᵇמן | * in | †reliqua quæ fuerūt necessaria pro domo | ‡quæ opus fuerint | ‡ vt dentur, | ‡ thesaurorū | ‡me | ᶜנפל | ᵈשום | * sunt | ‡ à | †tritici

fuit‡& ;Ierusalem in‡quæ Dei domus opus cessauit instanti In
24 †בֵּאדַיִן בְּטֵלַת עֲבִידַת בֵּית־אֱלָהָא דִּי בִּירוּשְׁלֶם וַהֲוָת
.Paras regis Dariaues regni secundum annum ad vsque intermissum
בָּטְלָא עַד שְׁנַת תַּרְתֵּין לְמַלְכוּת דָּרְיָוֶשׁ מֶלֶךְ־פָּרָס׃

Tunc ‡erat ‡cessauit

CAP. V. ה

,prophetæ Hiddo filius Zechariah &,propheta Chaggai prophetauit Et
1 †וְהִתְנַבִּי חַגַּי נְבִיאָה וּזְכַרְיָה בַר־עִדּוֹא נְבִיַּאיָּא
Israel Dei nomine in ,Ierusalem in &,Iehudæa in qui Iehudæos super
עַל־יְהוּדָיֵא דִּי בִיהוּד וּבִירוּשְׁלֶם בְּשֻׁם אֱלָהּ יִשְׂרָאֵל
, Sealthiel filius Zerubbabel surrexerunt instanti In .eos super
2 עֲלֵיהוֹן׃ †בֵּאדַיִן קָמוּ זְרֻבָּבֶל בַּר־שְׁאַלְתִּיאֵל
,Ierusalē in‡quę , Dei domū ædificare cœperūt &,Iosadach filius Iesuah&
וְיֵשׁוּעַ בַּר־יוֹצָדָק וְשָׁרִיו לְמִבְנֵא בֵּית אֱלָהָא דִּי בִירוּשְׁלֶם
.eis auxiliantes Dei ipsius prophetæ†eis cum &
וְעִמְּהוֹן נְבִיַּאיָּה דִי־אֱלָהָא מְסַעֲדִין לְהוֹן׃
, flumen trans * dux Tattenai eos ad venit tempore illo In
3 †בֵּהּ־זִמְנָא אֲתָה עֲלֵיהוֹן תַּתְּנַי פַּחַת עֲבַר־נַהֲרָה
vobis posuit Quis : eis dicentes‡sic &,eorū societates&,bozenai-Sethar&
וּשְׁתַר בּוֹזְנַי וּכְנָוָתְהוֹן וְכֵן אָמְרִין לְהֹם מַן־שָׂם לְכֹם
?fundare† istos muros & , ædificare‡hanc domum ‡ decretū *
טְעֵם בַּיְתָא דְנָה לִבְּנֵא וְאֻשַּׁרְנָא דְנָה לְשַׁכְלָלָה׃
qui virorum nomina ipsa‡ Quæ :eis diximus pacto hoc ‡ Tunc
4 †אֱדַיִן כְּנֵמָא אֲמַרְנָא לְּהֹם מַן־אִנּוּן שְׁמָהָת גֻּבְרַיָּא דִּי־
super fuit eorum Dei oculus Et ?ædificantes ædificium hoc
5 דְנָה בִנְיָנָא בָּנַיִן׃ †וְעֵין אֱלָהֲהֹם הֲוָת עַל־
Dariaues ad placitum donec, eos fecerunt cessare non & , Iehudæorū senes
שָׂבֵי יְהוּדָיֵא וְלָא־בַטִּלוּ הִמּוֹ עַד־טַעְמָא לְדָרְיָוֶשׁ
.hoc super epistolam redire facerent tunc & ;pergeret
יְהָךְ וֶאֱדַיִן יְתִיבוּן נִשְׁתְּוָנָא עַל־דְּנָה׃
, flumen trans ‡ dux Tattenai misit quam , epistolæ Exemplar
6 †פַּרְשֶׁגֶן אִגַּרְתָּא דִּי־שְׁלַח תַּתְּנַי פַּחַת עֲבַר־נַהֲרָה
ad ,flumen trans in‡qui Apharsechaie ,eius societates &,bozenai- Sethar&
וּשְׁתַר בּוֹזְנַי וּכְנָוָתֵהּ אֲפַרְסְכָיֵא דִּי בַּעֲבַר נַהֲרָה עַל־
hoc iuxta & , eum ad miserunt Verbum .regem Dariaues
7 דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא׃ †פִּתְגָמָא שְׁלַחוּ עֲלוֹהִי וְכִדְנָה
.omnis pax regi Dariaues: eius medio in erat scriptum
כְּתִיב בְּגַוֵּהּ לְדָרְיָוֶשׁ מַלְכָּא שְׁלָמָא כֹלָּא׃
prouinciam Iehudæam in iuimus quòd , regi existendum ad Notum
8 †יְדִיעַ לֶהֱוֵא לְמַלְכָּא דִּי־אֲזַלְנָא לִיהוּד מְדִינְתָּא
lignum & , marmoris lapide ædificatur ipsa & , magni Dei domum ad
לְבֵית אֱלָהָא רַבָּא וְהוּא מִתְבְּנֵא אֶבֶן גְּלָל וְאָע
prosperatur & , fit studiosè ipsum opus &, parietibus in ponitur
מִתְּשָׂם בְּכֻתְלַיָּא וַעֲבִידְתָּא דָךְ אָסְפַּרְנָא מִתְעַבְדָא וּמַצְלַח
huiuscemodi,illos seniores interrogauim' Tunc .eorum manibus in
9 בְּיֶדְהֹם׃ †אֱדַיִן שְׁאֵלְנָא לְשָׂבַיָּא אִלֵּךְ כְּנֵמָא
, ædificare‡ hanc domum †statutum vobis posuit Quis : eis diximus
אֲמַרְנָא לְּהֹם מַן־שָׂם לְכֹם טְעֵם בַּיְתָא דְנָה לְמִבְנְיָה
?fundare hunc murum &
וְאֻשַּׁרְנָא דְנָה לְשַׁכְלָלָה׃
vt , tibi notificandum ad† , eos interrogauimus eorum nomina‡etiam Et
10 †וְאַף שְׁמָהָתְהֹם שְׁאֵלְנָא לְהֹם לְהוֹדָעוּתָךְ דִּי
.eorum capitibus in‡qui virorum nomen*scriberemus
נִכְתֻּב שֻׁם־גֻּבְרַיָּא דִּי בְרָאשֵׁיהֹם׃
ipsi‡ Nos : dicendo , nobis responderunt verbum huiuscemodi Et
11 †וּכְנֵמָא פִתְגָמָא הֲתִיבוּנָא לְמֵמַר אֲנַחְנָא הִמּוֹ
fuit quæ ,domum ædificantes & , terræ & cælorum Dei ipsius serui
עַבְדוֹהִי דִי־אֱלָהּ שְׁמַיָּא וְאַרְעָא וּבָנַיִן בַּיְתָא דִּי־הֲוָא
magnus Israel rex Et .multos annos hos antè ab ædificata
בְנֵה מִקַּדְמַת דְּנָה שְׁנִין שַׂגִּיאָן וּמֶלֶךְ לְיִשְׂרָאֵל רַב
nostri patres prouocauerūt quo ex Verūtamē .eā perfecit & ,eā ædificauit
12 בְּנָהִי וְשַׁכְלְלֵהּ׃ †לָהֵן מִן־דִּי הַרְגִּזוּ אֲבָהֳתַנָא
,Chaldæi Babel regis Nebuchadnesar manū in eos tradidit,cælorū Deum
לֶאֱלָהּ שְׁמַיָּא יְהַב הִמּוֹ בְּיַד נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל כַּסְדָּיָא
.Babel in fecit transmigrare † populum& , eam destruxit hanc domum &
וּבַיְתָה דְנָה סַתְרֵהּ וְעַמָּה הַגְלִי לְבָבֶל׃
rex Chores , Babel regis Chores vno anno in Veruntamen
13 †בְּרַם בִּשְׁנַת חֲדָה לְכוֹרֶשׁ מַלְכָּא דִּי בָבֶל כּוֹרֶשׁ מַלְכָּא
.ædificandum ad hanc Dei domum , edictum posuit
שָׂם טְעֵם בֵּית־אֱלָהָא דְנָה לִבְּנֵא׃
quæ , argenti & , auri quæ Dei domus vasa etiam Et
14 †וְאַף מָאנַיָּא דִי־בֵית־אֱלָהָא דִּי־דַהֲבָה וְכַסְפָּא דִּי
ea tulerat &;Ierusalem in * quod templo è eduxerat Nebuchadnesar
נְבוּכַדְנֶצַּר הַנְפֵּק מִן־הֵיכְלָא דִּי בִירוּשְׁלֶם וְהֵיבֵל הִמּוֹ

[u] נְבָא qui erant
Tunc
[x] קוּם ‡est
†erant
*eorum qui erant socij ‡dixerunt
שׂוּם [y] *præceptū‡vt ‡ædificaretis, †fundaretis? ‡adhuc ‡sunt †ædificant?
[z] בְּנָא [a] הֲוָה res
responderent per epistolā super his.
תּוּב [b] ‡eorum qui erant socij ‡ erant
sit
דּוּן [c] impolito,& ligna ponuntur festinanter
שׂוּם [d] præceptū †vt ‡ædificaretis, & parietes hos fundaretis?
שׂוּם [e] יְדַע [f] ‡de nominib' † vt notificaremus *nomina ‡sunt duces
‡sumus reædificamus
הוּב [g] שְׁנָא [h]
fundauit
†eius
גְּלָה [i] primo
vt dom' Dei hæc ædificaretur.
aurea , & argentea ,
*est

ipsius templo è rex Chores ea eduxit, Babel ipsius templum in
לְהֵיכְלָא דִּי בָבֶל הַנְפֵּק הִמּוֹ כּוֹרֶשׁ מַלְכָּא מִן־הֵיכְלָא דִּי
.eum posuerat ducem quem , eius nomen Sesbasar ipsi sunt data & ;Babel
בָבֶל וִיהִיבוּ לְשֵׁשְׁבַּצַּר שְׁמֵהּ דִּי פֶחָה שָׂמֵהּ׃
, templum in ea fac descendere, vade , tolle vasa Hæc: ei Dixitque
15 †וַאֲמַר־לֵהּ אֵלֶּה מָאנַיָּא שֵׂא אֱזֶל־אֲחֵת הִמּוֹ בְּהֵיכְלָא
.suo loco in ædificetur Dei domus & ;Ierusalem in † quod
דִּי בִירוּשְׁלֶם וּבֵית אֱלָהָא יִתְבְּנֵא עַל־אַתְרֵהּ׃
‡quæ , Dei domus fundamenta dedit ,venit ille Sesbasar Tunc
16 †אֱדַיִן שֵׁשְׁבַּצַּר דֵּךְ אֲתָא יְהַב אֻשַּׁיָּא דִּי־בֵית אֱלָהָא דִּי
.est perfecta non & ,ædificatur nunc† vsque & tunc ex & ,Ierusalem in
בִירוּשְׁלֶם וּמִן־אֱדַיִן וְעַד־כְּעַן מִתְבְּנֵא וְלָא שְׁלִם׃
gazarum‡domo in quæratur,‡ bonum rege super eu nunc Et
17 †וּכְעַן הֵן עַל־מַלְכָּא טָב יִתְבַּקַּר בְּבֵית גִּנְזַיָּא דִּי־
positum rege Chores à hoc sit an ,Babel in*quæ illic regis
מַלְכָּא תַמָּה דִּי בְּבָבֶל הֵן אִיתַי דִּי־מִן־כּוֹרֶשׁ מַלְכָּא שִׂים
voluntatē & :Ierusalem in‡,hanc Dei domum ædificandum ad , edictum
טְעֵם לְמִבְנֵא בֵּית־אֱלָהָא דֵךְ בִּירוּשְׁלֶם וּרְעוּת
.nos ad mittat hoc super regis
מַלְכָּא עַל־דְּנָה יִשְׁלַח עֲלֶינָא׃

constituerat. [illegible] deferre
[k] יְהַב [k] נְשָׂא [l] נְחַת ‡est posuit ‡est
eo tempore ‡ad hoc tēp' ‡regi ‡est thesaurorū
*est [l] שׂוּם vt ædificarēt ‡quæ est
[m] רְעָה

CAP. VI. ו

domo in quęsierunt & , statutum posuit rex Dariaues Tunc
1 †בֵּאדַיִן דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא שָׂם טְעֵם וּבַקַּרוּ בְּבֵית
.Babel in ibi repositarum , gazarum qui librorum
סִפְרַיָּא דִּי גִנְזַיָּא מְהַחֲתִין תַּמָּה בְּבָבֶל׃
prouincia Madai in‡quod,palatio in‡scripturarū scrinio in est inuentū Et
2 †וְהִשְׁתְּכַח בְּאַחְמְתָא בְּבִירְתָא דִּי בְּמָדַי מְדִינְתָּא
: memoriale illud intra‡scriptum sic & , vnum volumen
מְגִלָּה חֲדָה וְכֵן־כְּתִיב בְּגַוַּהּ דִּכְרוֹנָה׃
, edictum posuit rex Chores , regis Chores vno* anno In
3 †בִּשְׁנַת חֲדָה לְכוֹרֶשׁ מַלְכָּא כּוֹרֶשׁ מַלְכָּא שָׂם טְעֵם
‡ vt immolantes quo‡locus‡, ædificaretur domus Ierusalem in † Dei ‡domus ‡
בֵּית־אֱלָהָא בִירוּשְׁלֶם בַּיְתָא יִתְבְּנֵא אֲתַר דִּי־דָבְחִין
:sexaginta cubitorum eius altitudo .comportantes eius fundamenta &,victimas
דִּבְחִין וְאֻשּׁוֹהִי מְסוֹבְלִין רוּמֵהּ אַמִּין שִׁתִּין
.sexaginta cubitorum eius latitudo
פְּתָיֵהּ אַמִּין שִׁתִּין׃
, noui ligni structura & , tres marmoris lapidis Structuræ
4 †נִדְבָּכִין דִּי־אֶבֶן גְּלָל תְּלָתָא וְנִדְבָּךְ דִּי־אָע חֲדַת
.dabitur regis domo è eductio &
וְנִפְקְתָא מִן־בֵּית מַלְכָּא תִּתְיְהִב׃
quæ , argenti & , auri quæ* Dei domus vasa etiam Et
5 †וְאַף מָאנֵי בֵית־אֱלָהָא דִּי דַהֲבָה וְכַסְפָּא דִּי
detulerat & , Ierusalem in ‡ quod templo è eduxerat Nebuchadnesar
נְבוּכַדְנֶצַּר הַנְפֵּק מִן־הֵיכְלָא דִי־בִירוּשְׁלֶם וְהֵיבֵל
,suum locum ad Ierusalem in‡quod , templū ad vadat & reddant , Babel in
לְבָבֶל יַהֲתִיבוּן וִיהָךְ לְהֵיכְלָא דִי־בִירוּשְׁלֶם לְאַתְרֵהּ
.Dei domum in facias descendere &
וְתַחֵת בְּבֵית אֱלָהָא׃
,eorum societates &,Bozenai-Sethar,flumē trans† dux Tattenai Nunc
6 †כְּעַן תַּתְּנַי פַּחַת עֲבַר־נַהֲרָה שְׁתַר בּוֹזְנַי וּכְנָוָתְהוֹן
. inde estote longinqui , flumen trans in* qui Apharsecaie
אֲפַרְסְכָיֵא דִּי בַּעֲבַר נַהֲרָה רַחִיקִין הֲווֹ מִן־תַּמָּה׃
,Iehudæorum ducem‡huius Dei domus opus ad Dimittite
7 †שְׁבֻקוּ לַעֲבִידַת בֵּית־אֱלָהָא דֵךְ פַּחַת יְהוּדָיֵא
.suo loco in ædificabunt hanc ‡Dei Domum .Iehudæorū senioribus&
וּלְשָׂבֵי יְהוּדָיֵא בֵּית־אֱלָהָא דֵךְ יִבְנוֹן עַל־אַתְרֵהּ׃
senioribus cum facietis quod,hoc ad‡edictum est positum me à Et
8 †וּמִנִּי שִׂים טְעֵם לְמָא דִי־תַעַבְדוּן עִם־שָׂבֵי
opibus de & ,hanc Dei domum ædificando in ,istorum Iehudæorum
יְהוּדָיֵא אִלֵּךְ לְמִבְנֵא בֵּית־אֱלָהָא דֵךְ וּמִנִּכְסֵי
data ‡ sit eductio diligenter† , flumen trans census‡ quæ regis
מַלְכָּא דִּי מִדַּת עֲבַר נַהֲרָה אָסְפַּרְנָא נִפְקְתָא תֶּהֱוֵא מִתְיַהֲבָא
.faciendum cessare ad‡non quod , illis viris
לְגֻבְרַיָּא אִלֵּךְ דִּי־לָא לְבַטָּלָא׃
holocausta in agni & , arietes & , boum filij & ‡necessarium quod Et
9 †וּמָה חַשְׁחָן וּבְנֵי תוֹרִין וְדִכְרִין וְאִמְּרִין לַעֲלָוָן
,sacerdotū verbū secundū oleū &,vinum sal ,frumenta ,cælorum Dei
לֶאֱלָהּ שְׁמַיָּא חִנְטִין מְלַח חֲמַר וּמְשַׁח כְּמֵאמַר כָּהֲנַיָּא
non vt , die in die eis datum existendum ad , Ierusalem in † qui
דִי־בִירוּשְׁלֶם לֶהֱוֵא מִתְיְהֵב לְהֹם יוֹם בְּיוֹם דִּי־לָא
.cessatio
שָׁלוּ׃

præceptum, [m] נְחַת thesaurorū, qui positi erāt
‡lagena ‡quæ erat ‡erat ‡erat intrinsecus
[n] שְׁכַח [o] גְּלַל [p] שְׁנָה ‡primo ‡ vt ‡quæ est ‡quæ est ‡in immolant parietes eius colligentur.
Parietes, ex lapidib' marmoreis tres, & paries interior è lignis nouis,& sumptus de *aurea, & argentea ‡erat
vadant ‡est descendant
†eorum qui sunt socij
*estis [q] הֲוָה vt fiat ‡à duce
Domus hæc ædificabitur
[r] בְּנָה [s] טוּב ‡illi substantia
‡est tributū ‡festinanter redditus ‡datus vt ‡cessent.
‡fuerit [t] עֲלָה
†sunt dabuntur eis per singulos dies, sic error.
[v] שְׁלָה

filij ,eius filii &,Chadmiel ,eius fratres & eius filij, Iesuah Stetitque
9 †וַיַּעֲמֹד יֵשׁוּעַ בָּנָיו וְאֶחָיו קַדְמִיאֵל וּבָנָיו בְּנֵי־
domo in opus facientem super vrgendum ad, vnus tanquã Iehudah
יְהוּדָה כְּאֶחָד לְנַצֵּחַ עַל־עֹשֵׂה הַמְּלָאכָה בְּבֵית
.Leuitæ eorum fratres & ,eorum filij ,Chenadad filij ;Dei
הָאֱלֹהִים בְּנֵי חֵנָדָד בְּנֵיהֶם וַאֲחֵיהֶם הַלְוִיִּם׃
sacerdotes fecerũt stare & ;DOMINI templũ ædificantes fundauerũt Et
10 †וְיִסְּדוּ [p]הַבֹּנִים אֶת־הֵיכַל יְהוָה וַיַּעֲמִידוּ הַכֹּהֲנִים
laudandum ad ,cymbalis cum Asaph filios Leuitas & ,tubis cum indutos
מְלֻבָּשִׁים בַּחֲצֹצְרוֹת וְהַלְוִיִּם בְּנֵי־אָסָף בַּמְצִלְתַּיִם לְהַלֵּל
.Israel regis Dauid manus super DOMINVM
אֶת־יְהוָה עַל־יְדֵי דָּוִיד מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל׃
,bonus quoniam ,DOMINO confitẽdo in & ,laudando in concinebant Et
11 †[q]וַיַּעֲנוּ בְּהַלֵּל [r]וּבְהוֹדֹת לַיהוָה כִּי טוֹב
populus omnis Et .Israel super eius misericordia seculum in quoniam
כִּי־לְעוֹלָם חַסְדּוֹ עַל־יִשְׂרָאֵל וְכָל־הָעָם
super ,DOMINVM laudando in ,magna vociferatione sunt vociferati
הֵרִיעוּ תְרוּעָה גְדוֹלָה בְהַלֵּל לַיהוָה עַל
,sacerdotibus ex multi Et .DOMINI domum esse fundatam
12 [s]הוּסַד בֵּית־יְהוָה׃ †וְרַבִּים מֵהַכֹּהֲנִים
domum viderunt qui ,seniores ,patrum capitibus & ,Leuitis &
וְהַלְוִיִּם וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר רָאוּ אֶת־הַבַּיִת
voce in flentes†,eorum oculis in domum hanc ipsum fundando in ,primam
הָרִאשׁוֹן בְּיָסְדוֹ זֶה הַבַּיִת בְּעֵינֵיהֶם [t]בֹּכִים בְּקוֹל
.vocem eleuando ,lætitia in vociferatione in multi & : magna
גָּדוֹל [v]וְרַבִּים בִּתְרוּעָה בְשִׂמְחָה [x]לְהָרִים קוֹל׃
voce à lætitiæ vociferationis† vocem dignoscentes populus non Et
13 †וְאֵין הָעָם [y]מַכִּירִים קוֹל תְּרוּעַת הַשִּׂמְחָה לְקוֹל
vox & ,magna vociferatione vociferantes* populus quia ,populi fletus
בְּכִי הָעָם כִּי הָעָם [z]מְרִיעִים תְּרוּעָה גְדוֹלָה וְהַקּוֹל
.longinquum in vsq; audiebatur
נִשְׁמַע עַל־לְמֵרָחוֹק׃

vt præesset facienti | vt laudarent | per | dũ laudarent Domino, & confiterentur | dũ laudarent Domino, eò quòd fundata esset domus | principibus | dũ fundaretur †flebant | agnoscebant †clamoris *vociferabant

CAP. IIII. ד

transmigrationis filij quòd,Biniamin &,Iehudah angustiatores audierũt Et
1 †וַיִּשְׁמְעוּ [a]צָרֵי יְהוּדָה וּבִנְיָמִן כִּי־בְנֵי הַגּוֹלָה
.Israel Deo DOMINO templum ædificantes
[b]בּוֹנִים הֵיכָל לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
: eis dixerunt & ,patrum capita ad &,Zerubabel ad accesserunt Et
2 †[c]וַיִּגְּשׁוּ אֶל־זְרֻבָּבֶל וְאֶל־רָאשֵׁי הָאָבוֹת וַיֹּאמְרוּ לָהֶם
non† & , vestrum Deum quæremus vos sicut quia ,vobiscum Aedificabimus
נִבְנֶה עִמָּכֶם כִּי כָכֶם נִדְרוֹשׁ לֵאלֹהֵיכֶם וְלֹא
nos facientis ascendere‖,Assur regis chadon-Eser diebus à immolantes nos
אֲנַחְנוּ זֹבְחִים מִימֵי אֵסַר חַדֹּן מֶלֶךְ אַשּׁוּר הַמַּעֲלֶה אֹתָנוּ
capitum residuum & , Iesuah &,Zerubabel eis dixit Et .huc
3 פֹּה׃ †וַיֹּאמֶר לָהֶם זְרֻבָּבֶל וְיֵשׁוּעַ וּשְׁאָר רָאשֵׁי
.nostro Deo domum ædificare ,nobis & vobis Non : Israel patrum
הָאָבוֹת לְיִשְׂרָאֵל לֹא־לָכֶם וָלָנוּ [d]לִבְנוֹת בַּיִת לֵאלֹהֵינוּ
, Israel Deo DOMINO ædificabimus pariter nos quoniam
כִּי אֲנַחְנוּ יַחַד נִבְנֶה לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
.Paras rex ,Chores rex nobis præcepit quemadmodum
כַּאֲשֶׁר [e]צִוָּנוּ הַמֶּלֶךְ כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ־פָּרָס׃
conturbantes‖& ,Iehudah populi manus dissoluentes terræ populus fuit Et
4 †וַיְהִי עַם־הָאָרֶץ מְרַפִּים יְדֵי עַם־יְהוּדָה וּמְבַלְהִים
consiliarios eos cõtra mercede conducentes†Et .ædificandum ad , eos
5 אוֹתָם לִבְנוֹת׃ †וְסֹכְרִים עֲלֵיהֶם יוֹעֲצִים
ad vsque &,Paras regis Chores diebus omnibus;eorũ consiliũ infringendũ ad
לְהָפֵר [f]עֲצָתָם כָּל־יְמֵי כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וְעַד־
.Paras regis Dariaues regnum
מַלְכוּת דָּרְיָוֶשׁ מֶלֶךְ־פָּרָס׃
scripserunt ,eius regni principio in Achasueros regno in Et
6 †וּבְמַלְכוּת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ [g]בִּתְחִלַּת מַלְכוּתוֹ כָּתְבוּ
.Ierusalaim & , Iehudah habitatores cõtra accusationem
שִׂטְנָה עַל־יֹשְׁבֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלִָם׃
,Thabel ,Mithredath pace in scripsit Arthachsasta diebus in Et
7 †[h]וּבִימֵי אַרְתַּחְשַׁשְׂתָּא כָּתַב בִּשְׁלָם מִתְרְדָת טָבְאֵל
scriptura & : Paras regem Arthachsasta ad eius societatum residuum &
וּשְׁאָר [h]כְּנָוֺתָו עַל־אַרְתַּחְשַׁשְׂתָּא מֶלֶךְ פָּרָס וּכְתָב
.Aramicè‖ interpretata &,Aramicè† scripta epistolæ
הַנִּשְׁתְּוָן כָּתוּב אֲרָמִית וּמְתֻרְגָּם אֲרָמִית׃
epistolam scripserunt scriba Simsai & , rationis præfectus Rechum
8 †רְחוּם בְּעֵל־טְעֵם וְשִׁמְשַׁי סָפְרָא כְּתַבוּ אִגְּרָה
.dicemus vt regem Arthachsasta ad ,Ierusalem super vnam
[i]חֲדָה עַל־יְרוּשְׁלֶם לְאַרְתַּחְשַׁשְׂתְּא מַלְכָּא כְּנֵמָא׃

hostes | ædificantes | quærimus | † et immolantes ‖qui ascendere fecit | reliqui principes | vestra, sed nostra interest | Sed | dissoluentes ‖ perturbabant ne ædificarent | †conducentes vt dissiparent | verbis pacificis | reliqui socij | †erat syriacè †erat syriacè | à commentariis | huiusmodi.

residuum†& ,scriba Simsai & , rationis præfectus Rechum Tunc
9 †אֱדַיִן רְחוּם בְּעֵל־טְעֵם וְשִׁמְשַׁי סָפְרָא וּשְׁאָר
,Archeuaie, Apharsaie ,Tarpelaie†,Apharsathchaie &,Dinaie ,eorũ societatũ
כְּנָוָתְהוֹן דִּינָיֵא וַאֲפַרְסַתְכָיֵא טַרְפְּלָיֵא אֲפָרְסָיֵא אַרְכְּוָי
.Helmaie†,Dehaue ,Susanchaie ,Bablaie‖
בָבְלָיֵא שׁוּשַׁנְכָיֵא דֶּהָוֵא עֵלְמָיֵא׃
, inclytus*& , magnus Asnaphar transtulit quas nationum residuum Et
10 †וּשְׁאָר אֻמַיָּא דִּי [k]הַגְלִי אָסְנַפַּר רַבָּא וְיַקִּירָא
, flumen trans residuum & , Samaritanorum quæ vrbe† in eas fecit habitare &
[l]וְהוֹתֵב הִמּוֹ בְּקִרְיָה דִּי שָׁמְרָיִן וּשְׁאָר עֲבַר־נַהֲרָה
ipsum ad miserunt quam epistolæ exemplar Hoc .Cheheneth &
11 וּכְעֶנֶת׃ †דְּנָה פַּרְשֶׁגֶן אִגַּרְתָּא דִּי שְׁלַחוּ עֲלוֹהִי
.Cheheneth & ,flumen trans vir‖ ,tui Serui: regem Artachsasta ad
עַל־אַרְתַּחְשַׁשְׂתָּא מַלְכָּא עַבְדָיךְ אֱנָשׁ עֲבַר־נַהֲרָה וּכְעֶנֶת׃
, te à ascenderunt qui Iehudæi quòd , regi existendum ad Notum
12 †יְדִיעַ לֶהֱוֵא לְמַלְכָּא דִּי יְהוּדָיֵא דִּי סְלִקוּ מִן־לְוָתָךְ
, pessimam & , rebellem ciuitatem , Ierusalem in venerunt nos ad
עֲלֶינָא [m]אֲתוֹ לִירוּשְׁלֶם קִרְיְתָא מָרָדְתָּא וּבִאישְׁתָּא
.consuerunt fundamenta & ,fundauerunt muros & ,ædificantes
[n]בָּנַיִן וְשׁוּרַיָּא שַׁכְלִלוּ וְאֻשַּׁיָּא [o]יַחִיטוּ׃
, ædificabitur †illa ciuitas en*quòd , regi existendum ad†notum Nunc
13 †כְּעַן יְדִיעַ לֶהֱוֵא לְמַלְכָּא דִּי הֵן קִרְיְתָא דָךְ תִּתְבְּנֵא
tributum & ,dabunt nũ solitũ‖redditũ &,censum,vectigal ;fundabuntur† muri &
וְשׁוּרַיָּה יִשְׁתַּכְלְלוּן מִנְדָּה־בְלוֹ וַהֲלָךְ לָא יִנְתְּנוּן וְאַפְּתֹם
.detrimento afficies † regum
מַלְכִים תְּהַנְזִק׃
turpitudinem & ,sumus saliti† palatij sale quod† vicissitudine omni*Nunc
14 †כְּעַן כָּל־קֳבֵל דִּי־מְלַח הֵיכְלָא מְלַחְנָא [p]וְעַרְוַת
notificauimus & ,misimus hoc Super* .videre nobis cõueniens†non regis
מַלְכָּא לָא אֲרִיךְ־לַנָא לְמֶחֱזֵא עַל־דְּנָה שְׁלַחְנָא [q]וְהוֹדַעְנָא
inuenies & ,tuorũ patrum monumentorum † libro in perquirat Vt :regi
15 לְמַלְכָּא׃ †דִּי יְבַקַּר בִּסְפַר דָּכְרָנַיָּא דִּי אֲבָהָתָךְ וּתְהַשְׁכַּח
nocens & rebellis † vrbs illa vrbs quòd scies & ,historiarum libro in
בִּסְפַר דָּכְרָנַיָּא וְתִנְדַּע דִּי קִרְיְתָא דָךְ קִרְיָא מָרָדָא וּמְהַנְזְקַת
à eius medio in † facientes defectionem & : prouinciis & , regibus
מַלְכִין וּמְדִנָן וְאֶשְׁתַּדּוּר עָבְדִין בְּגַוַּהּ מִן־
.est destructa hæc ciuitas hoc Super† .sæculi diebus
יוֹמָת עָלְמָא עַל־דְּנָה קִרְיְתָא דָךְ הָחָרְבַת׃
,ædificabitur † hæc ciuitas en quòd* , regi nos Notificantes†
16 †[r]מְהוֹדְעִין אֲנַחְנָה לְמַלְכָּא דִּי הֵן קִרְיְתָא דָךְ תִּתְבְּנֵא
non , flumen trans in† portio ,hoc oppositum ad ;fundabuntur† ipsius muri &
וְשׁוּרַיַּהּ יִשְׁתַּכְלְלוּן לָקֳבֵל דְּנָה חֲלָק בַּעֲבַר נַהֲרָא לָא
,rationis præfectum‖ Rechum ad rex misit Verbum .tibi illa est*
17 אִיתַי לָךְ׃ †פִּתְגָמָא שְׁלַח מַלְכָּא עַל־רְחוּם בְּעֵל־טְעֵם
, Samaria in habitantes† qui ,eorum societatum reliquum † & ,scribam Simsai &
וְשִׁמְשַׁי סָפְרָא וּשְׁאָר כְּנָוָתְהוֹן דִּי יָתְבִין בְּשָׁמְרָיִן
epistolæ Extractus † ,Cheheth & Selam * flumen trans residuum†&
18 וּשְׁאָר עֲבַר־נַהֲרָה שְׁלָם וּכְעֶת׃ †נִשְׁתְּוָנָא
.me coram est lectus explicitè† ,nos ad misistis quam
דִּי שְׁלַחְתּוּן עֲלֶינָא מְפָרַשׁ [s]קֱרִי קָדָמָי׃
quòd ,inuenerunt & , quæsierunt & , sententia est posita † me à Et
19 †וּמִנִּי שִׂים טְעֵם וּבַקַּרוּ וְהַשְׁכַּחוּ דִּי
,rebellio & : se eleuans * reges aduersum seculi diebus à illa ciuitas
קִרְיְתָא דָךְ מִן־יוֹמָת עָלְמָא עַל־מַלְכִין מִתְנַשְּׂאָה וּמְרַד
.ea in fiebat defectio † &
וְאֶשְׁתַּדּוּר מִתְעֲבֶד־בַּהּ׃
omnibus in dominatores† &,Ierusalem super † fuerunt fortes reges Et
20 †וּמַלְכִין תַּקִּיפִין הֲווֹ עַל־יְרוּשְׁלֶם וְשַׁלִּיטִין בְּכֹל
.eis dabatur solitus † redditus & cẽsus,vectigal*&,flumen trans ‖
עֲבַר נַהֲרָה וּמִדָּה בְלוֹ וַהֲלָךְ מִתְיְהֵב לְהוֹן׃
vrbs & ; illos viros cessare faciendum ad † ,edictum ponite Nunc
21 †כְּעַן [t]שִׂימוּ טְעֵם לְבַטָּלָא גֻּבְרַיָּא אִלֵּךְ וְקִרְיְתָא
.fuerit positum decretum † me à donec , ædificetur non illa
דָךְ לָא תִתְבְּנֵא עַד־מִנִּי טַעְמָא יִתְּשָׂם׃
corruptio crescet Cur .hoc super facere errorem estote cauti ‖ Et
22 †וּזְהִירִין הֱווֹ שָׁלוּ לְמֶעְבַּד עַל־דְּנָה לְמָה יִשְׂגֵּא חֲבָלָא
?regum perniciem in †
לְהַנְזָקַת מַלְכִין׃
Arthachsastæ ipsius epistolæ extractus exemplar quo ex Tunc †
23 †אֱדַיִן מִן־דִּי פַּרְשֶׁגֶן נִשְׁתְּוָנָא דִּי אַרְתַּחְשַׁשְׂתְּא
abierunt ,eorũ societate† & ,scriba Simsai &,Rechum corã ‖ lectum regis
מַלְכָּא קֱרִי קֳדָם־רְחוּם וְשִׁמְשַׁי סָפְרָא וּכְנָוָתְהוֹן אֲזַלוּ
brachio in eos fecerunt cessare &,Iehudæos†super Ierusalem in festinentia in
בִבְהִילוּ לִירוּשְׁלֶם עַל־יְהוּדָיֵא וּבַטִּלוּ הִמּוֹ בְּאֶדְרָע
.robore &
וְחָיִל׃

à cõmẽtariis | † reliqui socij eorum, | † Tripolitæ, Persæ, ארכויא [q] | ‖ Babylonij, Susitæ, † Elamitæ. | reliquę gẽtes | *gloriosus | [k]גלה [l]יתב | † vrbibus Samariæ,& reliquę gentes quæ sunt | ‖ quicunque sunt | sit | malam, | [m]אתא | parietes composuerunt. | [n]בנה [o]חוט | †sit *si | † ædificata fuerit, | †fundati fuerint,tributũ, & vectigal | ‖ annuum | †lædetur. | *pro † salis | † quem comedimus, contemptum | [p]ערה [q]ידע | † est pulchrum | *Propterea | † historiarũ | † est | † fuerunt | † Propterea | † Notificam* | * quia si | † ædificata fuerit | [r]ידע | † fundati fuerint pro vice illa, | † quę tibi detur ab iis qui sunt *erit | ‖ à commentariis, | † reliquos socios eius | † habitant | † alios qui erant | * pax & secundum tempus. | † Epistola | † manifestè lecta [s]קרא | † positum est decretum, | *eleuatur: & rebellat, | † rebellio | † in †dominati sunt | † qui erant | *tributũ, vectigal, & | † annualis | † vt cessent viri illi, | † præceptum [t]שום | ‖ moniti estis | * vt faciatis iuxta | † ad nocendũ regibus? | † Ilico, cum | ‖ esset † socii [s] festinanter | † ad

.quatuor & quinquaginta ducenti mille, alterius Helā Filij .sex &
31 וששה: † בני עילם אחר אלף מאתים חמשים וארבעה:
,Chadid, Lod Filij .viginti & trecenti Charim Filij
32 † בני חרם שלש [g] מאות ועשרים: † בני־לד חדיד [g מאה]
.quinque & ; viginti septingenti ,Ono &
33 ואונו שבע מאות עשרים וחמשה:
.quinque & quadraginta trecenti ,Ierecho Filij
34 † בני ירחו שלש מאות ארבעים וחמשה:
.triginta & sexcenti & millia tria ,Senaah Filij
35 † בני סנאה שלשת אלפים ושש מאות ושלשים:
,septuaginta nongenti ,Iesuah domui Iedahiah filij :Sacerdotes
36 † הכהנים בני ידעיה לבית ישוע תשע מאות שבעים
.duo & quinquaginta mille ,Immer Filij .tres &
37 ושלשה: † בני אמר אלף חמשים ושנים:
.septem & quadraginta ducenti mille ,Paschur Filij
38 † בני פשחור אלף מאתים ארבעים ושבעה:
filij :Leuitæ .decem septem & mille ,Charim Filij
39 † בני חרם אלף ושבעה עשר: † הלוים בני־
.quatuor & septuaginta Hodauiah filiis† Chadmiel &,Iesuah [† de]
40 ישוע וקדמיאל לבני הודויה שבעים וארבעה:
.octo & viginti centum ,Asaph filij : Cantores
41 † המשררים בני אסף מאה עשרים ושמנה:
filij , Talmon filij , Ather filij , Sallum filij ,Ianitorum Filij
42 † בני השערים בני־שלום בני־אטר בני־טלמן בני־
.nouem & triginta centum omnes ,Sobai filij , Chathitah filij ,Hacub
עקוב בני חטיטא בני שבי הכל מאה שלשים ותשעה:
.Tabaoth filij , Chasupha filij ,Sichah filij :Nethinim‡ [‡ Donati]
43 † הנתינים בני־ציחא בני־חשופא בני טבעות:
,Lebanah Filij Padon filij , Sihaha filij ,Cheros Filij
44 † בני־קרס בני־סיעהא בני פדון: † בני־לבנה
45 filij , Samlai filij ,Chaghab Filij .Haccub filij , Chaghabah filij
46 בני־חגבה בני עקוב: † בני־חגב בני־שמלי בני
.Reaiah filij ,Ghachar filij ,Ghiddel Filij .Chanan
47 חנן: † בני־גדל בני־גחר בני ראיה:
,Huzza Filij .Ghasam filij ,Nechoda filij , Resin Filij
48 † בני־רצין בני־נקודא בני גזם: † בני־עזא
49 .Nephusim filij ,Mehunim filij , Asnah Filij .Besai filij ,Paseach filij
בני־פסח בני בסי: † בני־אסנה בני־מעונים בני נפיסים: [נפוסים ק]
50 .Charchur filij , Chachupha filij ,Bachbuch Filij
51 † בני־בקבוק בני־חקופא בני חרחור:
.Charsa filij , Mechida filij , Basluth Filij
52 † בני־בצלות בני־מחידא בני חרשא:
.Tamach filij , Sisera filij , Barchos Filij
53 † בני־ברקוס בני־סיסרא בני־תמח:
:Selomoh seruorum Filij . Chatipha filij, Nesiach Filij
54 † בני נציח בני חטיפא: † בני עבדי שלמה
.Peruda filij , Sophereth filij ,Sothai filij
55 בני־סטי בני־הספרת בני פרודא:
,Sephatiah Filij ,Ghiddel filij , Darcon filij , Iahalah Filij
56 † בני־יעלה בני־דרקון בני גדל: † בני שפטיה
.Ami filij , Hasebaim Pochereth filij , Chattil filij
57 בני־חטיל בני פכרת הצביים בני אמי:
,nonaginta trecenti ;Selomoh seruorum filij &, Nethinim Omnes
58 † כל־הנתינים ובני עבדי שלמה שלש מאות תשעים
,Cherub ,charsa- Tel, malach- Tel de ascendentes isti Et .duo &
59 ושנים: † ואלה העולים מתל מלח תל חרשא כרוב
,suū semen & ,suorū patrum domū indicare potuerūt nō Et. Immer, Addā
אדן אמר ולא יכלו [h] להגיד בית־אבותם וזרעם [h נגד]
filij ,Thobiiah filij , Delaiah Filij .ipsi Israel ex an essent.
60 אם מישראל הם: † בני־דליה בני־טוביה בני
.duo & , quinquaginta , sexcenti , Nechoda
נקודא שש מאות חמשים ושנים:
qui , Barzillai filij , Chos filij ,Chabaiah filij ,sacerdotum filiis de Et
61 † ומבני הכהנים בני חביה בני הקוץ בני ברזלי אשר
super est vocatus & , vxorem Ghilhaditis Barzillai filiabus de accepit
לקח מבנות ברזלי הגלעדי אשה ויקרא על־
,genealogizatorum, suā scripturam quæsierunt Hi .earum nomine [genealogias,]
62 שמם: † אלה בקשו כתבם המתיחשים
.sacerdotio à sunt abdicati & ,sunt inuenti non & [inuētæ sunt,]
ולא נמצאו ויגאלו מן־הכהנה: [elongati]
sanctitate de comederent non vt , eos ad Tirsatha dixit Et [‡ donec staret]
63 † ויאמר התרשתא להם אשר לא־יאכלו מקדש [sacerdos in]
.perfectionibus in & , illustrationibus in sacerdotem stare vsque‡ ;sanctitatū [Vrim, & Tū-]
הקדשים עד עמד כהן [i] לאורים [k] ולתמים: [mim.] [congregatio]
millia duo † , millia decem quater ,vnus tanquam concio Omnis [† &]
64 † כל־הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים [i אור k תמם]

corum ancillas & ,eorum seruos Præter .sexaginta trecenti
65 שלש־מאות ששים: † מלבד עבדיהם ואמהתיהם
† eis Et .septem & triginta trecenti millia septem ipsi [† erant]
אלה שבעת אלפים שלש מאות שלשים ושבעה ולהם
septingenti eorum Equi .ducenti cantatrices & ,cantores
66 [l] משררים ומשררות מאתים: † סוסיהם שבע [m] מאות [l שור] [m מאה]
.quinque & quadraginta ducenti eorum muli ;sex & triginta
שלשים וששה פרדיהם מאתים ארבעים וחמשה:
sex Asini .quinque & triginta quadringenti eorum Cameli
67 † גמליהם ארבע מאות שלשים וחמשה חמרים ששת [‡ quidem]
eos intrando in†,patrum capitibus‡ de†Et .viginti & septingenti millia [‡ principibus]
68 אלפים שבע מאות ועשרים: † ומראשי האבות [n] בבואם [† cum ingrederentur]
[n] domum ad se sponte obtulerūt, Ierusalaim in quę DOMINI domum in
לבית יהוה אשר בירושלם התנדבו לבית [n בוא] [‡ est] [vt facerent]
.suo stabilimento† in eā stare faciendum ad , Dei [† loco]
האלהים להעמידו על־[o] מכונו:
auri , operis thesaurum in dederunt suam potestatem Secundum [vires suas]
69 † [p] ככחם נתנו לאוצר המלאכה זהב [o כון] [p כוח]
quinque minas argenti & , mille & ,millia decem sexies drachmas
דרכמונים שש־רבאות ואלף וכסף [q] מנים חמשת [q מנה]
,sacerdotes habitauerunt Et .centum sacerdotum tunicas & , millia [sacerdotales]
70 אלפים וכתנת כהנים מאה: † [r] וישבו הכהנים [r שבה]
Nethinim†& , ianitores & , cantores & , populo de & ,Leuitæ & [† dati]
והלוים ומן־העם והמשררים והשוערים והנתינים
.suis vrbibus in Israel omnis & ; suis vrbibus in
בעריהם וכל־ישראל בעריהם:

CAP. III. ג

sunt cōgregati Et .vrbib⁹ in‡ Israel filij & ,septimus mensis attigit Et [‡ erant]
1 † [a] ויגע החדש השביעי ובני ישראל בערים ויאספו [a נגע]
Iesuah surrexit Et .Ierusalaim in vnus vir tanquā populus
2 העם כאיש אחד אל־ירושלם: † [b] ויקם ישוע [b קום]
, Sealthiel filius Zerubabel &,sacerdotes eius fratres &, Iosadach filius
בן־יוצדק ואחיו הכהנים וזרבבל בן־שאלתיאל
ascendere faciendum ad , Israel Dei altare ædificauerūt & ;eius fratres & [vt offerrent]
ואחיו ויבנו את־מזבח אלהי ישראל [c] להעלות [c עלה] [holocausta]
·Dei viri Moseh lege in† scriptum sicut ,ascensiones illud super [† est]
עליו עלות ככתוב [d] בתורת משה איש־האלהים: [d ירה]
eos super terrore in quia suis stabilimentis * in altare firmauerunt Et [* loco suo eo quod timerent]
3 † ויכינו המזבח על־מכונתו כי באימה עליהם [ipsi]
holocausta, DOMINO ascēsiones‡ illud sup obtulerūt Et .terrarū populis à [‡ holocausta]
מעמי הארצות ויעל עליו עלות ליהוה עלות
tabernaculorum solemnitatem fecerunt Et .vespere & , mane
4 לבקר ולערב: † [e] ויעשו את־חג [f] הסכות [e עשה] [f סכך]
consuetudinem secundum numero in die in die ascēsionem* in &,‡ scriptū sicut [‡ est] [* holocausta per singulos dies.]
ככתוב ועלת יום ביום במספר כמשפט
,mensibus‡ in & , iuge holocaustum postea Et .suo die in diei rem‡ [‡ per singulos dies.]
5 דבר־יום ביומו: † ואחרי־כן עלת תמיד ולחדשים [‡ calendis,]
offerētū spōtaneē oī & sanctificatis DOMINI solēnitatibus omnib⁹ in &
ולכל־מועדי יהוה המקדשים ולכל מתנדב
cœperunt septimi mensis vno die A .DOMINO spontaneū [primo]
6 נדבה ליהוה: † מיום אחד לחדש השביעי [g] החלו [g חלל]
non DOMINI templum Et .DOMINO ascensiones facere ascendere [offerre holocausta]
[h] להעלות עלות ליהוה והיכל יהוה לא [h עלה]
.erat fundatum
יסד:
,potum & , cibum & ; artificibus & cæsoribus† argentum dederunt Et [† latomis & opificibus,]
7 † [i] ויתנו־כסף לחצבים ולחרשים ומאכל ומשתה [i נתן]
Lebanon de cedrina ligna adducendum ad ,Sorim & , Sidoniis oleum & [Tyriis, vt ad-ducerent]
ושמן לצדנים [k] ולצרים [l] להביא עצי ארזים מן־הלבנון [k צור] [l בוא]
.eis Paras regis Chores permissionē‡ iuxta ,Iappo mare ad [‡ voluntatem]
אל־ים יפוא [m] כרשיון כורש מלך־פרס עליהם: [m רשה]
Dei domum ad eorum aduentus secundo anno in Et
8 † ובשנה [n] השנית לבואם אל־בית האלהים [n שנה]
, Sealthiel filius Zerubabel cœperūt, secundo mense in, Ierusalaim in
לירושלם בחדש השני החלו זרבבל בן־שאלתיאל
,Leuitæ & ,sacerdotes eorum fratrum residuum & , Iosadach filius Iesuah & [‡ reliqui fratres]
וישוע בן־יוצדק ושאר אחיהם הכהנים והלוים
Leuitas statuerunt & ,Ierusalaim ‡ captiuitate de venientes omnes & [qui venerunt ‡ in]
וכל־הבאים [o] משבי ירושלם ויעמידו את־הלוים [o שבה]
domus opere super vrgendum ad , supra & ,annorum viginti filio à [vt præessent operi]
מבן עשרים שנה ומעלה לנצח על־מלאכה בית־
.DOMINI
יהוה:

ספר עזרא

LIBER HEZRAE, QVI APVD NOS DICITVR PRIMVS ESDRAE.

CAP. I. א

, Paras regis Chores vno anno in Et — primo
בשנת אחת לכרש מלך פרס 1
ore ex DOMINI verbum perficiendum ad — vt perficeretur
לכלות דבר־יהוה [a]מפי — פה
DOMINVS suscitauit , Irmeiah
ירמיה העיר יהוה את־
fecit transire & , Paras regis Chores spiritum
רוח כרש מלך־פרס ויעבר־
: dicendo scriptura in* etiam & , suum regnum omne in‡ vocem — ‡ per
קול בכל־מלכותו וגם־במכתב לאמר׃ — * per scripturam
mihi dedit terrae regna Omnia : Paras rex Chores dixit Sic
[†]כה אמר כרש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי 2
aedificandum ad , me super mandauit ipse Et . caeli Deus DOMINVS — praecepit mihi, vt aedificem
יהוה אלהי השמים והוא־פקד עלי [b]לבנות־ — בנה
. Iehudah in † quae , Ierusalaim in domum ei
לו בית בירושלם אשר ביהודה׃
. eo cum eius Deus Sit ? eius populo vniuerso de vobis in † Quis — † est
[†]מי־בכם מכל־עמו [e]יהי אלהיו עמו 3 — היה
domum aedificet & ; Iehudah in ‡ quae , Ierusalaim in ascendat & — ‡ est
[d]ויעל לירושלם אשר ביהודה ויבן את־בית — עלה
. Ierusalaim in * qui Deus ‡ Ipse . Israel Dei DOMINI — ‡ est
יהוה אלהי ישראל הוא האלהים אשר בירושלם׃
peregrinans ‡ ipse quibus ‡ , locis omnibus ex relictum † omnem Et — † Iehudam qui remansit ‡ in peregrinatione
[†]וכל־הנשאר מכל־[e]המקמות אשר הוא גר־ 4
, substátia in & , auro in & , argento in sui loci viri eum subleuabunt ibi
שם ינשאוהו אנשי מקמו בכסף ובזהב וברכוש — קום
. Ierusalaim in ‡ quae , Dei domui deuotione cum , iumento in & — iumentis, cum oblatione spontanea
ובבהמה עם־הנדבה לבית האלהים אשר בירושלם׃
, sacerdotes & , Biniamin & , Iehudah patrum capita ‡ surrexerunt Et — ‡ principes
[†]ויקומו ראשי האבות ליהודה ובנימן והכהנים 5
ascendendum ad ‡ , eius spiritum Deus suscitauit omni , Leuitae & — omnis cuius ‡ vt ascenderent
[f]והלוים לכל העיר האלהים את־רוחו לעלות — יהיה
. Ierusalaim in † quae , DOMINI domum aedificandum ad — † est
לבנות את־בית יהוה אשר בירושלם׃
, argenteis vasis in eorum manus in roborauerūt eorū circuitus omnes Et — qui erant in circuitu
[†]וכל־סביבתיהם חזקו בידיהם בכלי־כסף 6
omne super praeter , rebus preciosis & , iumento † in & , substantia in , auro in — & aureis, † iumentis
בזהב ברכוש ובבהמה ובמגדנות לבד על־כל־
domus vasa protulit Chores rex Et . oblatum sponte
התנדב׃ [†]והמלך כורש [g]הוציא את־כלי בית־ 7 — יצא
ea dederat & , Ierusalaim de Nebuchadnesar eduxerat quae , DOMINI — posuerat
יהוה אשר הוציא נבוכדנצר מירושלם [h]ויתנם — נתן
manum super ‡ Paras rex Chores ea eduxit Et . suorum Deorum domo in — Dei sui. ‡ per
בבית אלהיו׃ [†]ויוציאם כורש מלך פרס על־יד 8
. Iehudah praelato Sesbassar ipsi ea numerauit & , thesaurarij Mithredath — principi
מתרדת הגזבר ויספרם לששבצר הנשיא ליהודה׃
argenti pollubra* , triginta auri pollubra , eorum numerus isti Et — Isti numerus eorum phialae aureae
[†]ואלה מספרם אגרטלי זהב שלשים אגרטלי־כסף 9 — * phialae argenteae
. viginti & nouem culti : mille — Cochlearia
אלף מחלפים תשעה ועשרים׃
quadringenta , secunda ‡ argentea expiatoria ‡ : triginta auri Expiatoria — aurea ‡ cochlearia ‡ secundi ordinis
[†]כפורי זהב שלשים כפורי כסף משנים ארבע מאות 10
. mille alia vasa : decem &
ועשרה כלים אחרים אלף׃
. quadringenta & , millia quinque , argenti & auri vasa Omnia — aurea, argentea
[†]כל־כלים לזהב ולכסף חמשת אלפים וארבע מאות 11
Babel e captiuitatem fieri ascendere cum , Sesbasar fecit ascendere Omnia — fecerat
הכל העלה ששבצר עם העלות הגולה מבבל
. Ierusalaim in
לירושלם׃

CAP. II. ב

‡ sunt — , transmigrationis captiuitate de ascēdentes prouinciae filij ‡ isti Et
1 [†]ואלה בני המדינה העלים [a]משבי הגולה — [a] שבה
sunt reuersi Et . Babel in Babel rex Nebuchadnesar fecit transmigrare quā
אשר הגלה נבוכדנצור מלך־בבל לבבל [b]וישובו — [b] שוב
venerunt Qui . suā ciuitatē in vnusquisque , Iehudah & , Ierusalaim in
2 לירושלם ויהודה איש לעירו׃ [†]אשר־[c]באו — [c] בוא
, Bilsā , Mordochai , Rehelaiah , Seraiah , Nechemiah , Iesuah , Zerubbabel cū
עם־זרבבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן
. Israel populi virorum numerus ; Bahanah , Rechum , Biguai , Mispar
מספר בגוי רחום בענה מספר אנשי עם ישראל׃
. duo & septuaginta centum , millia duo Parhos Filij
3 [†]בני פרעש אלפים מאה שבעים ושנים׃
. duo & septuaginta trecenti , Sephatiah Filij
4 [†]בני שפטיה שלש [d]מאות שבעים ושנים׃ — [d] מאה
. septuaginta & quinque septingenti , Arach Filij
5 [†]בני ארח שבע מאות חמשה ושבעים׃
octingenti millia duo , Ioab , Iesuah filiorum , moab-Pachat Filij
6 [†]בני־פחת מואב לבני ישוע יואב אלפים שמנה [e]מאות — [e] מאה
. quatuor & , quinquaginta , ducēti mille , Helā Filij . duodecim &
7 ושנים עשר׃ [†]בני עילם אלף מאתים חמשים וארבעה׃ — [f] שנה
. quinque & quadraginta & nongenti , Zattu Filij
8 [†]בני זתוא תשע מאות וארבעים וחמשה׃
. sexaginta & septingenti , Zacchai Filij
9 [†]בני זכי שבע מאות וששים׃
. duo & quadraginta sexcenti , Bani Filij
10 [†]בני בני שש מאות ארבעים ושנים׃
. tres & viginti sexcenti , Bebai Filij
11 [†]בני בבי שש מאות עשרים ושלשה׃
. duo & viginti ducenti mille , Hasghad Filij
12 [†]בני עזגד אלף מאתים עשרים ושנים׃
. sex & sexaginta sexcenti , Adonicam Filij
13 [†]בני אדניקם שש מאות ששים וששה׃
. sex & quinquaginta , millia duo , Biguai Filij
14 [†]בני בגוי אלפים חמשים וששה׃
. quatuor & quinquaginta quadringenti , Hadin Filij
15 [†]בני עדין ארבע מאות חמשים וארבעה׃
. octo & nonaginta Chizchiiah ipsi Ather Filij
16 [†]בני־אטר ליחזקיה תשעים ושמנה׃
. tres & viginti trecenti , Besai Filij
17 [†]בני בצי שלש מאות עשרים ושלשה׃
. duodecim & centum , Iorah Filij
18 [†]בני יורה מאה ושנים עשר׃
. tres & viginti ducenti , Chasum Filij
19 [†]בני חשם מאתים עשרים ושלשה׃
. quinque & nongenti Ghibbar Filij
20 [†]בני גבר תשעים וחמשה׃
. tres & viginti centum , lechem-Beth Filij
21 [†]בני בית לחם מאה עשרים ושלשה׃
. sex & quinquaginta Netophah Viri
22 [†]אנשי נטפה חמשים וששה׃
. octo & viginti centum , Hanathoth Viri
23 [†]אנשי ענתות מאה עשרים ושמנה׃
harim-Chiriath Filij . duo & quadraginta Hasmaueth Filij
24 [†]בני עזמות ארבעים ושנים׃ [†]בני קרית ערים
. tres & quadraginta & septingenti Beeroth & , Chephirah
25 כפירה ובארות שבע מאות וארבעים ושלשה׃
. vnus & viginti sexcenti Ghabah & Ramah Filij
26 [†]בני הרמה וגבע שש מאות עשרים ואחד׃
duo & viginti centum Michmas Viri
27 [†]אנשי מכמס מאה עשרים ושנים׃
. tres & viginti ducenti Hai & , Bethel Viri
28 [†]אנשי בית־אל והעי מאתים עשרים ושלשה׃
quinquaginta centū Maghbis Filij . duo & quinquaginta Nebo Filij
29 [†]בני נבו חמשים ושנים׃ [†]בני מגביש מאה חמשים

iuuenes eos contra fecit aſcendere Et ,Chaſdim regem occidit & *electos* eorum
17 וַיַּעַל עֲלֵיהֶם אֶת־מֶלֶךְ כַּשְׂדִּיים וַיַּהֲרֹג בַּחוּרֵיהֶם יתיר י
iuueni, in gladio in domo ſanctuarij eorũ, & non pepercit *ſuper* *electo*, & *virgine*†,
בַּחֶרֶב בְּבֵית מִקְדָּשָׁם וְלֹא חָמַל עַל־בָּחוּר וּבְתוּלָה †virgini,
ſeni & decrepito. Omnes tradidit in manum eius.
זָקֵן וְיָשֵׁשׁ הַכֹּל נָתַן בְּיָדוֹ׃
Et vniuerſa vaſa domus Dei magna, & parua, & theſauros
18 וְכֹל כְּלֵי בֵּית הָאֱלֹהִים הַגְּדֹלִים וְהַקְּטַנִּים וְאֹצְרוֹת
domus DOMINI, & theſauros regis, & principũ eius, omnia abduxit
בֵּית יְהוָה וְאֹצְרוֹת הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו הַכֹּל הֵבִיא שׂור
in Babel.
בָּבֶל׃
Et incenderunt domum Dei; deſtruxeruntque murum
19 וַיִּשְׂרְפוּ אֶת־בֵּית הָאֱלֹהִים וַיְנַתְּצוּ אֵת חוֹמַת
Ieruſalaim: & omnia palatia eius combuſſerunt in igne, & omnia vaſa
יְרוּשָׁלִָם וְכָל־אַרְמְנוֹתֶיהָ שָׂרְפוּ בָאֵשׁ וְכָל־כְּלֵי
deſideriorum eius *corrumpendo*. concupiſcibilia delendo
מַחֲמַדֶּיהָ לְהַשְׁחִית׃
Et fecit tranſmigrare *reſiduum* à gladio in Babel. Et fuerunt ei quicquid reliquũ fuerat
20 וַיֶּגֶל הַשְּׁאֵרִית מִן־הַחֶרֶב אֶל־בָּבֶל וַיִּהְיוּ־לוֹ
& filiis eius in ſeruos, *vſque ad regnare* regnum Paras. donec regnauit
וּלְבָנָיו לַעֲבָדִים עַד־מְלֹךְ מַלְכוּת פָּרָס׃ גָּלָה

Ad explendum verbum DOMINI in ore Irmeiahu, donec *voluit* perficeret
21 לְמַלֹּאות דְּבַר־יְהוָה בְּפִי יִרְמְיָהוּ עַד־רָצְתָה מִלְאת
terra ſabbatha ſua, omnibus diebus *deſolari*, *ceſſauit*, *ad complendum* quibus deſolata fuit quieuit, vt complerentur anni.
הָאָרֶץ אֶת־שַׁבְּתוֹתֶיהָ כָּל־יְמֵי הָשַּׁמָּה שָׁבָתָה לְמַלֹּאות
septuaginta *annos*.
שִׁבְעִים שָׁנָה׃
Et in anno *vno* Chores regis Paras, ad explendum verbum primo
22 וּבִשְׁנַת אַחַת לְכוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס לִכְלוֹת דְּבַר־ שְׁנַת
DOMINI per os Irmeiahu, ſuſcitauit DOMINVS ſpiritum Chores
יְהוָה בְּפִי יִרְמְיָהוּ הֵעִיר יְהוָה אֶת־רוּחַ כּוֹרֶשׁ עור
regis Paras, & fecit tranſire vocẽ per vniuerſum regnum ſuũ, & etiam
מֶלֶךְ־פָּרַס וַיַּעֲבֶר־קוֹל בְּכָל־מַלְכוּתוֹ וְגַם־
per ſcripturam, dicendo:
בְּמִכְתָּב לֵאמֹר׃
Sic dixit Chores rex Paras: Omnia regna terræ dedit mihi
23 כֹּה־אָמַר כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס כָּל־מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ נָתַן לִי
DOMINVS Deus cælorum, & ipſe *demandauit* *ſuper me ad ædificandũ ei* præcepit mihi vt ædificarẽ
יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהוּא־פָקַד עָלַי לִבְנוֹת־לוֹ בַּיִת
domũ in Ieruſalaim, quæ in Iehudah: quis in vobis de omni populo eius, eſt
בַּיִת בִּירוּשָׁלַםִ אֲשֶׁר בִּיהוּדָה מִי־בָכֶם מִכָּל־עַמּוֹ
DOMINVS Deus ſuus† cum eo; & aſcendat. ſit
יְהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ וְיָעַל׃ עלה

תם ספר השני דברי הימים
Finis Libri ſecundi Paralipomenon.

סכום הפסוקים של ספר יהושע שש מאות והמשים וששה וסי׳ סנו וחציו ומחשבון עד רמת גלעד וסדריו ארבעה עשר׃

סכום פסוקים של ספר שפטים שש מאות ושמונה עשר וסימנו חים וסדריו יד וחציו וירעצו וירצצו׃

סכום הפסוקים של ספר רות שמונים וחמשה וחציו ותאמר רות המואביה׃

סכום הפסוקים של ספר שמואל אלף וחמש מאות וששה וסימנו אוך וסדריו לד וחציו ולמשה עגל מרבק׃

סכום פסוקי דספר מלכים אלף וחמש מאות ושלשים וארבעה וסימנו אהלד וסדריו לה וחציו ויקבץ מלך ישראל את הנביאים׃

ונקרא ומוגה עם רב עיון על ידי בנדיכטוס אריאש מונטנוס ממונה על המלאכה הזאת במצות פיליפוס מלך טוב וירא האלהים על כל אשר הם קוראים בשם ישוע המשיח׃

EX REGIS CATHOLICI MANDATO
Benedictus Arias Montanus D.Th. recenſuit & probauit.

B. Arias Montanus

filij sacerdotes nam .sacerdotibus & , sibi parauerunt postea Et
14 וְאַחַר הֵכִינוּ לָהֶם וְלַכֹּהֲנִים כִּי הַכֹּהֲנִים בְּנֵי
Leuitæ & :noctem ad vsque†,adipes & ,ascensioné faciendo ascendere in Aharon
אַהֲרֹן בְּהַעֲלוֹת הָעוֹלָה וְהַחֲלָבִים עַד־לָיְלָה וְהַלְוִיִּם
.Aharon filiis sacerdotibus & , eis parauerunt
הֵכִינוּ לָהֶם וְלַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן׃
,Dauid præceptum iuxta ,sua statione super‡Asaph filij cantores Et
15 וְהַמְשֹׁרְרִים בְּנֵי־אָסָף עַל־מַעֲמָדָם כְּמִצְוַת דָּוִיד
.porta & porta‡in ianitores & , regis videntis Ieduthun &,Hemã &,Asaph&
וְאָסָף וְהֵימָן וִידֻתוּן חוֹזֵה הַמֶּלֶךְ וְהַשֹּׁעֲרִים לְשַׁעַר וָשָׁעַר
Leuitæ eorum fratres quia , suo seruitio desuper† recedendum eis * non
אֵין לָהֶם לָסוּר מֵעַל עֲבֹדָתָם כִּי־אֲחֵיהֶם הַלְוִיִּם
DOMINI seruitium omne est paratum Et .eis parauerunt
16 הֵכִינוּ לָהֶם׃ וַתִּכּוֹן כָּל־עֲבוֹדַת יְהוָה
altare super ascensiones faciendũ ascẽdere & , Pesach faciendum ad ,illa die in
בַּיּוֹם הַהוּא לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְהַעֲלוֹת עֹלוֹת עַל מִזְבַּח
.Iosiiahu regis præceptum iuxta ,DOMINI
יְהוָה כְּמִצְוַת הַמֶּלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ׃
, illo tempore in Pesach ,†reperti ‡ , Israel filij Feceruntque
17 וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הַנִּמְצְאִים אֶת־הַפֶּסַח בָּעֵת הַהִיא
.diebus septem infermentatorum sollennitatem &
וְאֶת־חַג הַמַּצּוֹת שִׁבְעַת יָמִים׃
Semuel diebus à , Israel in illud sicut Pesach est factum non Et
18 וְלֹא־נַעֲשָׂה פֶסַח כָּמֹהוּ בְּיִשְׂרָאֵל מִימֵי שְׁמוּאֵל
quod ,Pesach sicut fecerunt non Israel reges omnes Et .vatis
הַנָּבִיא וְכָל־מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל לֹא־עָשׂוּ כַּפֶּסַח אֲשֶׁר־
, Israel & ,Iehudah omnis & , Leuitæ & sacerdotes & , Iosiiahu fecit
עָשָׂה יֹאשִׁיָּהוּ וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְכָל־יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל
.Ierusalaim habitatores & , inuentus
הַנִּמְצָא וְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלָ͏ִם׃
Pesach est factum ,Iosiiahu regni anno decimo octauo In
19 בִּשְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמַלְכוּת יֹאשִׁיָּהוּ נַעֲשָׂה הַפֶּסַח
Iosiiahu præparauit quod ,hoc totum Post .hoc
20 הַזֶּה׃ אַחֲרֵי כָּל־זֹאת אֲשֶׁר הֵכִין יֹאשִׁיָּהוּ אֶת־
iuxta,Charchemis in bellandũ ad ,Aegypti rex Necho ascendit , domum
הַבַּיִת עָלָה נְכוֹ מֶלֶךְ־מִצְרַיִם לְהִלָּחֵם בְּכַרְכְּמִישׁ עַל־
Iosiiahu eius occursum in est egressus & : Perath
פְּרָת וַיֵּצֵא לִקְרָאתוֹ יֹאשִׁיָּהוּ׃
‡Iehudah rex ,tibi & mihi Quid:dicendo ,nuncios eum ad misit Et
21 וַיִּשְׁלַח אֵלָיו מַלְאָכִים לֵאמֹר מַה־לִּי וָלָךְ מֶלֶךְ יְהוּדָה
;dixit Deus & ; mei belli domum‡ contra sed, hodie tu te contra non
לֹא־עָלֶיךָ אַתָּה הַיּוֹם כִּי אֶל־בֵּית מִלְחַמְתִּי וֵאלֹהִים אָמַר
.te corrumpat † nõ vt ,me cum qui Deo à tibi define .me festinandum ad
לְבַהֲלֵנִי חֲדַל־לְךָ מֵאֱלֹהִים אֲשֶׁר־עִמִּי וְאַל־יַשְׁחִיתֶךָ׃
,eo cum pugnandum ad†sed ,eo ab suas facies Iosiiahu auertit non Et
22 וְלֹא־הֵסֵב יֹאשִׁיָּהוּ פָנָיו מִמֶּנּוּ כִּי לְהִלָּחֵם־בּוֹ
venit Et . Dei ore ex Necho verba ad audiuit non & .se mutauit
הִתְחַפֵּשׂ וְלֹא שָׁמַע אֶל־דִּבְרֵי נְכוֹ מִפִּי אֱלֹהִים וַיָּבֹא
.Meghiddo campo in pugnandum ad
לְהִלָּחֵם בְּבִקְעַת מְגִדּוֹ׃
: suis seruis rex Dixitque .Iosiiahu regem in iaculatores sunt iaculati Et
23 וַיֹּרוּ הַיֹּרִים לַמֶּלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַעֲבָדָיו
.admodum langui quia ,me facite Transire
הַעֲבִירוּנִי כִּי הָחֳלֵיתִי מְאֹד׃
eũ fecerunt equitare & , curru de eius serui eum fecerunt transire Et
24 וַיַּעֲבִירֻהוּ עֲבָדָיו מִן־הַמֶּרְכָּבָה וַיַּרְכִּיבֻהוּ
, Ierusalaim eum fecerunt ire & , ei † qui secundum currum super
עַל רֶכֶב הַמִּשְׁנֶה אֲשֶׁר־לוֹ וַיּוֹלִיכֻהוּ יְרוּשָׁלַ͏ִם
Iehudah omnis & :suorũ patrum sepulchris in est sepultus & ,est mortuus &
וַיָּמָת וַיִּקָּבֵר בְּקִבְרוֹת אֲבֹתָיו וְכָל־יְהוּדָה
est lamentatus Et .Iosiiahu super lugentes Ierusalaim &
וִירוּשָׁלַ͏ִם מִתְאַבְּלִים עַל־יֹאשִׁיָּהוּ׃
cantatrices & , cantores omnes dixerunt Et .Iosiiahu super Irmeiahu
25 וַיְקוֹנֵן יִרְמְיָהוּ עַל־יֹאשִׁיָּהוּ וַיֹּאמְרוּ כָל־הַשָּׁרִים וְהַשָּׁרוֹת
ea dederunt & : hodie vsque Iosiiahu super suis lamentationibus in
בְּקִינוֹתֵיהֶם עַל־יֹאשִׁיָּהוּ עַד־הַיּוֹם וַיִּתְּנוּם
.lamentationibus in * scripta ipsa ecce Et .Israel super statutum in
לְחֹק עַל־יִשְׂרָאֵל וְהִנָּם כְּתוּבִים עַל־הַקִּינוֹת׃
lege in † scriptum sicut ,eius pietates & ,Iosiiahu verborum residuum Et
26 וְיֶתֶר דִּבְרֵי יֹאשִׁיָּהוּ וַחֲסָדָיו כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת
ipsa ecce , nouissimæ & primæ eius res Et .DOMINI
27 יְהוָה׃ וּדְבָרָיו הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרֹנִים הִנָּם
.Iehudah & , Israel regum libro in sunt scripta
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר מַלְכֵי־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה׃

(Margin: יכן offerendo holocaustum † fuerunt; * erant in pedibus suo; לה צוה † vatis ‡ singulis portis; à ministerio; vt facerent † offerrent holocausta; עלה; † qui † in; חג; simile; ים; qui reperta fuerat; vt pugnaret; את; * aliam est bellum meum; vt festinare † perdat faciem suam † vt pugnaret; verbis; בא vt pugnaret; iaculis affecerunt sagittarij; היה vulneratus; † erat pergere; מת lugebant; * statutum; † residua)

CAP. XXXVI. לו

Iosiiahu filium Iehoachaz terræ populus tulerunt Et
1 וַיִּקְחוּ עַם־הָאָרֶץ אֶת־יְהוֹאָחָז בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ
.Ierusalaim in suo patre pro eũ constituerunt regẽ&
וַיַּמְלִיכֻהוּ תַחַת־אָבִיו בִּירוּשָׁלָ͏ִם׃
tribus & :ipsum regnãdo in ,Iehoachaz annorum viginti & trium Filius
2 בֶּן־שָׁלוֹשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה יוֹאָחָז בְּמָלְכוֹ וּשְׁלֹשָׁה
.Ierusalaim in regnauit mensibus
חֳדָשִׁים מָלַךְ בִּירוּשָׁלָ͏ִם׃
terram multauit & ,Ierusalaim in Aegypti rex eum amouit Et
3 וַיְסִירֵהוּ מֶלֶךְ־מִצְרַיִם בִּירוּשָׁלַ͏ִם וַיַּעֲנֹשׁ אֶת־הָאָרֶץ
rex regem constituit Et .auri talento & ,argenti talentis centum
4 מֵאָה כִכַּר־כֶּסֶף וְכִכַּר זָהָב׃ וַיַּמְלֵךְ מֶלֶךְ־
vertit Et .Ierusalaim & ,Iehudah super eius fratrẽ Eliachim Aegypti
מִצְרַיִם אֶת־אֶלְיָקִים אָחִיו עַל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלַ͏ִם וַיַּסֵּב
,Necho tulit eius fratrem Iehoachaz & : Iehoiachim eius nomen
אֶת־שְׁמוֹ יְהוֹיָקִים וְאֶת־יוֹאָחָז אָחִיו לָקַח נְכוֹ
annorũ quinque & viginti Filius .Aegyptum in eum adduxit &
5 וַיְבִיאֵהוּ מִצְרָיְמָה׃ בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה
:Ierusalaim in regnauit annis vndecim &,ipsum regnando in Iehoiachim
יְהוֹיָקִים בְּמָלְכוֹ וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלָ͏ִם
.sui Dei DOMINI oculis in malum fecit &
וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהָיו׃
eum vinxit & ;Babel rex Nebuchadnesar ascendit eum Contra
6 עָלָיו עָלָה נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וַיַּאַסְרֵהוּ
.Babel in eum faciendum ire ad ,cõpedibus æreis in
בַּנְחֻשְׁתַּיִם לְהֹלִיכוֹ בָּבֶלָה׃
,Babel in Nebuchadnesar adduxit DOMINI domus vasis ex Et
7 וּמִכְּלֵי בֵּית יְהוָה הֵבִיא נְבוּכַדְנֶאצַּר לְבָבֶל
,Iehoiachim verborum residuum‡Et .Babel in suo templo in ea dedit &
8 וַיִּתְּנֵם בְּהֵיכָלוֹ בְּבָבֶל׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹיָקִים
scripta ipsa ecce ,eo super†inuentum‡& ,fecit quas ei *abominationes&
וְתֹעֲבֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה וְהַנִּמְצָא עָלָיו הִנָּם כְּתוּבִים
eius filius Iehoiachin regnauit & :Iehudah & ,Israel regum libro in†
עַל־סֵפֶר מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה וַיִּמְלֹךְ יְהוֹיָכִין בְּנוֹ
,ipsum regnando in Iehoiachim annorum‡ octo Filius .eo pro
9 תַּחְתָּיו׃ בֶּן־שְׁמוֹנֶה שָׁנִים יְהוֹיָכִין בְּמָלְכוֹ
fecit Et .Ierusalaim in regnauit ,diebus decem & , mensibus tribus &
וּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וַעֲשֶׂרֶת יָמִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלָ͏ִם וַיַּעַשׂ
.DOMINI oculis in malum
הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה׃
eũ fecit adducere & ,Nebuchadnesar rex misit anni reuersione in Et
10 וְלִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה שָׁלַח הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר וַיְבִאֵהוּ
regem constituit & : DOMINI domus desiderij vasis cum Babel in
בָבֶלָה עִם־כְּלֵי חֶמְדַּת בֵּית־יְהוָה וַיַּמְלֵךְ אֶת־
.Ierusalaim & ,Iehudah super eius fratrem Sidchiiahu
צִדְקִיָּהוּ אָחִיו עַל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלָ͏ִם׃
vndecim & :ipsum regnãdo in Sidchiiahu‡anni vnius & viginti Filius
11 בֶּן־עֶשְׂרִים וְאַחַת שָׁנָה צִדְקִיָּהוּ בְמָלְכוֹ וְאַחַת עֶשְׂרֵה
.Ierusalaim in regnauit annis
שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלָ͏ִם׃
se humiliauit nec ;sui Dei DOMINI oculis in malum fecit Et
12 וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהָיו לֹא נִכְנַע
.DOMINI ore ex propheta Irmeiahu faciebus à
מִלִּפְנֵי יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא מִפִּי יְהוָה׃
eum iurare fecerat qui , rebellauit Nebuchadnesar regẽ contra etiã Et
13 וְגַם בַּמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר מָרָד אֲשֶׁר הִשְׁבִּיעוֹ
, suum cor roborauit & ,suã ceruicem indurauit & :Deum per
בֵּאלֹהִים וַיֶּקֶשׁ אֶת־עָרְפּוֹ וַיְאַמֵּץ אֶת־לְבָבוֹ
vniuersi Etiam .Israel Deum DOMINVM ad redeundo à
14 מִשּׁוּב אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ גַּם כָּל־
præuaricationẽ præuaricari multiplicauerũt populus& ,sacerdotum principes
שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהָעָם הִרְבּוּ לִמְעוֹל־מַעַל
,DOMINI domum polluerunt&,gentiũ abominationes omnes iuxta
כְּכֹל תֹּעֲבוֹת הַגּוֹיִם וַיְטַמְּאוּ אֶת־בֵּית יְהוָה
Deus DOMINVS misit Et .Ierusalaim in sanctificauerat quam
15 אֲשֶׁר הִקְדִּישׁ בִּירוּשָׁלָ͏ִם׃ וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֱלֹהֵי
:mittendo &,manicando suorũ nunciorũ manum per eos ad eorum patrum
אֲבוֹתֵיהֶם עֲלֵיהֶם בְּיַד מַלְאָכָיו הַשְׁכֵּם וְשָׁלוֹחַ
subsannantes fuerunt† Et .suo habitaculo super&,suo populo super pepcit qa
16 כִּי־חָמַל עַל־עַמּוֹ וְעַל־מְעוֹנוֹ׃ וַיִּהְיוּ מַלְעִבִים
,eius prophetis in illudentes† & , eius verba spernentes & ,Dei nuncios in
בְּמַלְאֲכֵי הָאֱלֹהִים וּבוֹזִים דְּבָרָיו וּמִתַּעְתְּעִים בִּנְבִאָיו
.curationẽ non ad vsque‡eius populũ in DOMINI excãdescentiã ascẽdere ad vsq;‡
עַד עֲלוֹת חֲמַת־יְהוָה בְּעַמּוֹ עַד־לְאֵין מַרְפֵּא׃

(Margin: ‡erat cũ regnauit; cõdemnauit סור; סבב; erat quando regnauit, רוע; vt pergere faceret; כלה בוא posuit; ‡residua autẽ; ‡quod† est in; †sunt ‡& decem; Vide cap. 24. quarti Regum. ‡erat quando regnauit, עשה; concupiscibilibus; ‡erat cum regnauit:; עשה facie; defecit,; ne reuerteretur; manesurgendo, ‡subsannabãt עין היה; ‡ pulpẽdebãt † errabant; ‡ donec ascẽderet furor; ‡donec non esset curatio.; בזה עלה)

, Saphan filio Achicham & , Chilchiiahu rex præcepit Et
20 וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת־חִלְקִיָּהוּ וְאֶת־אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן צוה
Hasaiah & , scribæ Saphan & , Michah filio Habdon &
וְאֶת־עַבְדּוֹן בֶּן־מִיכָה וְאֵת ׀ שָׁפָן הַסּוֹפֵר וְאֵת עֲשָׂיָה
DOMINVM quærite Ite :dicendo , regis seruo
21 עֶבֶד־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר׃ לְכוּ דִרְשׁוּ אֶת־יְהוָה ילך
libri verbis super Iehudah in & , Israel in residuo pro & , me pro
בַּעֲדִי וּבְעַד הַנִּשְׁאָר בְּיִשְׂרָאֵל וּבִיהוּדָה עַל־דִּבְרֵי הַסֵּפֶר
, nos in stillauit qui , DOMINI furor magnus quia : est repertus qui
אֲשֶׁר נִמְצָא כִּי־גְדוֹלָה חֲמַת־יְהוָה אֲשֶׁר נִתְּכָה בָנוּ
faciendū ad ,DOMINI verbū nostri patres custodierunt non quòd eo — vt facerent
עַל אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְרוּ אֲבוֹתֵינוּ אֶת־דְּבַר יְהוָה לַעֲשׂוֹת
.hoc libro in ‡scriptum ‡omne iuxta — ‡quod †est
כְּכָל־הַכָּתוּב עַל־הַסֵּפֶר הַזֶּה׃
propheten Chuldah ad regis† qui & , Chilchiiahu abiit Et — †erant
22 וַיֵּלֶךְ חִלְקִיָּהוּ וַאֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ אֶל־חֻלְדָּה הַנְּבִיאָה ילך
, vestium custodis, Chasrah filij , Tochhath filij Sallum vxorem
אֵשֶׁת ׀ שַׁלֻּם בֶּן־תָּוקְהַת בֶּן־חַסְרָה שׁוֹמֵר הַבְּגָדִים
.hoc iuxta eam ad sunt locuti & :Secunda in Ierusalaim in habitans ipsa & — habitabat
וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלַםִ בַּמִּשְׁנֶה וַיְדַבְּרוּ אֵלֶיהָ כָּזֹאת׃
Dicite : Israel Deus DOMINVS dixit Sic : eis dixit Et
23 וַתֹּאמֶר לָהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אִמְרוּ
.me ad vos misit qui viro
לָאִישׁ אֲשֶׁר־שָׁלַח אֶתְכֶם אֵלָי׃
locum super malum adducens ego Ecce : DOMINVS dixit Sic — adduco
24 כֹּה־אָמַר יְהוָה הִנְנִי מֵבִיא רָעָה עַל־הַמָּקוֹם בוא רוע
super scriptas execrationes omnes : eius habitatores super & , istum — omnia male dicta quæ scripta sunt in ‡coram rege
הַזֶּה וְעַל־יוֹשְׁבָיו אֵת כָּל־הָאָלוֹת הַכְּתוּבוֹת עַל־
.Iehudah regis facies ad‡legerunt quem , libro
הַסֵּפֶר אֲשֶׁר קָרְאוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ יְהוּדָה׃
, alienis diis suffiuerunt & ,me dereliquerunt quòd eo Pro
25 תַּחַת ׀ אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיְקַטְּרוּ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים יחר
stillabit & : suarum manuum operibus cunctis in me irritarent vt
לְמַעַן הַכְעִיסֵנִי בְּכֹל מַעֲשֵׂי יְדֵיהֶם וְתִתַּךְ נתך
.extinguetur non & , isto loco in meus furor
חֲמָתִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְלֹא תִכְבֶּה׃
, DOMINO in‡inquirendum ad vos mittentem Iehudah regem ad Et — qui mittit ‡Dominum,
26 וְאֶל־מֶלֶךְ יְהוּדָה הַשֹּׁלֵחַ אֶתְכֶם לִדְרוֹשׁ בַּיהוָה
verba ‡ Israel Deus DOMINVS dixit Ita : eum ad dicetis sic — ‡ea
כֹּה תֹאמְרוּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַדְּבָרִים
, tuum cor est emollitum ea Propter .audisti quæ — Et quia
27 אֲשֶׁר שָׁמָעְתָּ׃ יַעַן רַךְ־לְבָבְךָ רכך
locum contra eius verba te audiendo in , Dei faciebus à te humiliasti & — à facie Dei, cùm audires
וַתִּכָּנַע ׀ מִלִּפְנֵי אֱלֹהִים בְּשָׁמְעֲךָ אֶת־דְּבָרָיו עַל־הַמָּקוֹם
scidisti &, meas facies ad te humiliasti & , eius habitatores cōtra &, istum — coram me,
הַזֶּה וְעַל־יֹשְׁבָיו וַתִּכָּנַע לְפָנַי וַתִּקְרַע אֶת־
.DOMINVS dixit , audiui ego etiā &:meas facies ad fleuisti &, tua vestimēta — coram me :
בְּגָדֶיךָ וַתֵּבְךְּ לְפָנָי וְגַם־אֲנִי שָׁמַעְתִּי נְאֻם־יְהוָה׃ בכה
tua sepulchra ad te congregabis &, tuos patres ad te colligam ego Ecce — sepulchrum
28 הִנְנִי אֹסִפְךָ אֶל־אֲבֹתֶיךָ וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל־קִבְרֹתֶיךָ
adducens ego quod malum omne in tui oculi videbunt non & , pace in — adduco
בְּשָׁלוֹם וְלֹא־תִרְאֶינָה עֵינֶיךָ בְּכֹל הָרָעָה אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא
.verbum regi retulerunt Et .ei‡habitatores cōtra&, istū locum contra
עַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל־יֹשְׁבָיו וַיָּשִׁיבוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּבָר׃ שוב
, Iehudah seniores omnes congregauit & , rex misit Et
29 וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ וַיֶּאֱסֹף אֶת־כָּל־זִקְנֵי יְהוּדָה
, DOMINI domum † rex ascendit Et .Ierusalaim & † in
30 וִירוּשָׁלָםִ׃ וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ בֵּית־יְהוָה עלה
, Leuitę &, sacerdotes &, Ierusalaim habitatores &, Iehudah vir omnis &
וְכָל־אִישׁ יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַםִ וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם
eorum auribus in legit & .paruum ad vsq; & magno à , populus omnis &
וְכָל־הָעָם מִגָּדוֹל וְעַד־קָטָן וַיִּקְרָא בְאָזְנֵיהֶם
.DOMINI domo ‡reperti , fœderis libri verba omnia — qui repertus est ‡in
אֶת־כָּל־דִּבְרֵי סֵפֶר הַבְּרִית הַנִּמְצָא בֵּית יְהוָה׃
facies ad † fœdus excidítque* , suo stare super rex stetit Et — in loco *percussitq; coram Domino, vt ambularet ‡vt custodiret
31 וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ עַל־עָמְדוֹ וַיִּכְרֹת אֶת־הַבְּרִית לִפְנֵי
, eius præcepta custodiendū ad &, DOMINVM post ambulandū ad , DOMINI
יְהוָה לָלֶכֶת אַחֲרֵי יְהוָה וְלִשְׁמוֹר אֶת־מִצְוֹתָיו פנה הלך
, sua anima tota in &, suo corde toto in eius statuta &, eius testimonia &
וְעֵדְוֹתָיו וְחֻקָּיו בְּכָל־לְבָבוֹ וּבְכָל־נַפְשׁוֹ צוה עוד
.hoc libro in † scripta ‡ fœderis verba faciendū ad‡ — ‡faceretque ‡ quæ † sunt
לַעֲשׂוֹת אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הַכְּתוּבִים עַל־הַסֵּפֶר הַזֶּה׃
fecerūt &: Biniamin &, Ierusalaim in repertum omnem fecit stare Et — qui repertus est
32 וַיַּעֲמֵד אֵת כָּל־הַנִּמְצָא בִירוּשָׁלַםִ וּבִנְיָמִן וַיַּעֲשׂוּ חקק
.suorum patrum Dei , Dei pactum iuxta Ierusalaim habitatores
יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַםִ כִּבְרִית אֱלֹהִים אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם׃ עשה

, terris vniuersis de abominationes omnes Iosiiahu remouit Et — סור
33 וַיָּסַר יֹאשִׁיָּהוּ אֶת־כָּל־הַתּוֹעֵבוֹת מִכָּל־הָאֲרָצוֹת — ‡erant qui repertus est
, Israel in repertum omnem fecit seruire & , Israel filiorum ‡ quæ
אֲשֶׁר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבֵד אֵת כָּל־הַנִּמְצָא בְּיִשְׂרָאֵל — ‡ferulrent
recesserunt non suis diebus cunctis :suo Deo DOMINO seruiendum ad
לַעֲבוֹד אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם כָּל־יָמָיו לֹא סָרוּ — יום tergo Domini Dei
.suorum patrum Deum DOMINVM post à
מֵאַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם׃

CAP. XXXV. לה

immolauerūt &:DOMINO Pesach‡Ierusalaim in Iosiiahu fecit Et
1 וַיַּעַשׂ יֹאשִׁיָּהוּ בִירוּשָׁלַםִ פֶּסַח לַיהוָה וַיִּשְׁחֲטוּ עשה
.primi mensis decima quarta in Pesach
הַפֶּסַח בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן׃
seruitium ad eos confortauit & :suis custodijs in sacerdotes constituit Et — in ministerio
2 וַיַּעֲמֵד הַכֹּהֲנִים עַל־מִשְׁמְרוֹתָם וַיְחַזְּקֵם לַעֲבוֹדַת בין נתן
facientibus intelligere Leuitis Dixitque .DOMINI domus
3 בֵּית יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר לַלְוִיִּם הַמְּבוֹנִים
sanctitatis‡arcam Date‡:DOMINO sanctis , Israel vniuersum — qui sancti erant ‡Ponite ‡sanctuarij
לְכָל־יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים לַיהוָה תְּנוּ אֶת־אֲרוֹן־הַקֹּדֶשׁ
non .Israel rex Dauid filius Selomoh ædificauit quam domo in
בַּבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה בֶן־דָּוִיד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֵין־
& , vestro Deo DOMINO seruite nunc .humero in onus vobis‡ — Ierit
לָכֶם מַשָּׂא בַּכָּתֵף עַתָּה עִבְדוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְאֵת
domum per vos præparate Et .Israel eius populo
4 עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל׃ וְהָכִינוּ לְבֵית־ כון
, Israel regis‡Dauid scriptura in ,vestras diuisiones secundum vestrorum patrum — familiarum vestrarum in diuisionibus vestris, secūdū quod scripsit ‡rex ‡secundum scripturam ‡sanctuario secundū diuisionem
אֲבוֹתֵיכֶם כְּמַחְלְקוֹתֵיכֶם בִּכְתָב דָּוִיד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
.eius filij Selomoh scriptura in‡&
וּבְמִכְתַּב שְׁלֹמֹה בְנוֹ׃
vestrorum fratrum patrum domus diuisiones ad sanctitate‡in state Et
5 וְעִמְדוּ בַקֹּדֶשׁ לִפְלֻגּוֹת בֵּית הָאָבוֹת לַאֲחֵיכֶם
.Leuitarum patris domus diuisionem & , populi filiorum
בְּנֵי הָעָם וַחֲלֻקַּת בֵּית־אָב לַלְוִיִּם׃
, vestros fratres præparate &, vos sanctificate &, Pesach immolate Et — כון
6 וְשַׁחֲטוּ הַפָּסַח וְהִתְקַדְּשׁוּ וְהָכִינוּ לַאֲחֵיכֶם — vt faciant
.Moseh manum per , DOMINI verbum iuxta faciendum ad
לַעֲשׂוֹת כִּדְבַר־יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃ עשה
, caprarum filios &, agnorum pecus* populi filijs Iosiiahu extulit Et — largitus est *gregem
7 וַיָּרֶם יֹאשִׁיָּהוּ לִבְנֵי הָעָם צֹאן כְּבָשִׂים וּבְנֵי־עִזִּים עז
boum &, millia triginta numerum ad , reperto‡ omni Pesachim† omnia — †pro transitibus ‡qui repertus est, secundū
הַכֹּל לַפְּסָחִים לְכָל־הַנִּמְצָא לְמִסְפַּר שְׁלֹשִׁים אֶלֶף וּבָקָר
.regis substantia de hæc .millia tria
שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אֵלֶּה מֵרְכוּשׁ הַמֶּלֶךְ׃
eleuauerunt‡Leuitis & , sacerdotibus , populo deuotionē ad eius principes Et — Sponte ‡largiti sunt
8 וְשָׂרָיו לִנְדָבָה לָעָם לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם הֵרִימוּ רום
sacerdotibus , Dei domus duces Iechiel &.Zechariahu&, Chilchiiahu
חִלְקִיָּה וּזְכַרְיָהוּ וִיחִיאֵל נְגִידֵי בֵּית הָאֱלֹהִים לַכֹּהֲנִים — †pro transitibus
.trecentos boues &, sexcenta &, millia duo Pesachim†dederunt
נָתְנוּ לַפְּסָחִים אַלְפַּיִם וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּבָקָר שְׁלֹשׁ מֵאוֹת׃
, Chasabiahu &, eius fratres Nethanel & Semahiahu &, Chonaniahu Et
9 וְכָונַנְיָהוּ וּשְׁמַעְיָהוּ וּנְתַנְאֵל אֶחָיו וַחֲשַׁבְיָהוּ
Pesachim pro Leuitis eleuauerunt , Leuitarū principes Iozabad &, Iehiel & — largiti sunt
וִיעִיאֵל וְיוֹזָבָד שָׂרֵי הַלְוִיִּם הֵרִימוּ לַלְוִיִּם לַפְּסָחִים — ‡pecudes
.quingentos boues & ‡millia quinque
חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים וּבָקָר חֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ מאה
; suo stare super‡sacerdotes steterunt & : seruitium est præparatum Et — ministerium in loco suo,
10 וַתִּכּוֹן הָעֲבוֹדָה וַיַּעַמְדוּ הַכֹּהֲנִים עַל־עָמְדָם
.regis præceptum iuxta , suis diuisionibus in Leuitæ &
וְהַלְוִיִּם עַל־מַחְלְקוֹתָם כְּמִצְוַת הַמֶּלֶךְ׃ צוה
, corū sanguine de sacerdotes asperserunt &, Pesach immolauerunt Et — sunt asperti
11 וַיִּשְׁחֲטוּ הַפָּסַח וַיִּזְרְקוּ הַכֹּהֲנִים מִיָּדָם
.spoliantes Leuitæ & — decorticabant ea.
וְהַלְוִיִּם מַפְשִׁיטִים׃
familiarum domus diuisiones ad ea dandum ad , ascensionem remouerunt Et — Sustuleruntque holocausta, vt darent ea secundum ‡vt offerrent ‡est
12 וַיָּסִירוּ הָעֹלָה לְתִתָּם לְמִפְלַגּוֹת לְבֵית־אָבוֹת
sic Et .Moseh libro in‡scriptū sicut DOMINO applicandū ad‡, populi filiis
לִבְנֵי הָעָם לְהַקְרִיב לַיהוָה כַּכָּתוּב בְּסֵפֶר מֹשֶׁה וְכֵן — סור ‡de bobus,
sancta & : normam iuxta igne in Pesach coxerunt Et .boui‡
13 לַבָּקָר׃ וַיְבַשְּׁלוּ הַפֶּסַח בָּאֵשׁ כַּמִּשְׁפָּט וְהַקֳּדָשִׁים
vniuersos ad fecerūt currere & , lebetib‡in &, ahenis in & , ollis in coxerunt
בִּשְּׁלוּ בַּסִּירוֹת וּבַדְּוָדִים וּבַצֵּלָחוֹת וַיָּרִיצוּ לְכָל־ רוץ
.populi filios
בְּנֵי הָעָם׃

occidente ad Dauid ciuitati exteriorem murum ædificauit hoc post Et
14 וְאַחֲרֵי־כֵן בָּנָה חוֹמָה חִיצוֹנָה לְעִיר־דָּוִיד מַעְרָבָה
,altum locũ ad circuiuit & ,piscium porta in intrandũ ad & ,torrẽte in Ghichon
לְגִיחוֹן בַּנַּחַל וְלָבוֹא בְשַׁעַר הַדָּגִים וְסָבַב לָעֹפֶל
ciuitatibus cũctis in exercit' principes posuit & ;valde eum exaltauit &
וַיַּגְבִּיהֶהָ מְאֹד וַיָּשֶׂם שָׂרֵי־חַיִל בְּכָל־הֶעָרִים
& ,alienigenæ deos remouit Et .Iehudah in munitis
הַבְּצֻרוֹת בִּיהוּדָה׃
15 וַיָּסַר אֶת־אֱלֹהֵי הַנֵּכָר וְאֶת־
ædificauerat quæ aras omnes & ,D O M I N I domo è simulachrũ
הַסֶּמֶל מִבֵּית יְהוָה וְכָל־הַמִּזְבְּחוֹת אֲשֶׁר בָּנָה
.vrbem extra proiecit & :Ierusalaim in & ,D O M I N I domus mõte in
בְּהַר בֵּית־יְהוָה וּבִירוּשָׁלִָם וַיַּשְׁלֵךְ חוּצָה לָעִיר׃
victimas illud super immolauit & ,D O M I N I altare reparauit Et
16 וַיָּכֶן אֶת־מִזְבַּח יְהוָה וַיִּזְבַּח עָלָיו זִבְחֵי
D O M I N O seruiendum ad ,Iehudah dixitq; :confessionẽ & ,pacificorum
שְׁלָמִים וְתוֹדָה וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה לַעֲבוֹד אֶת־יְהוָה
,excelsis in immolantes populus adhuc Attamen .Israel Deo
17 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ אֲבָל עוֹד הָעָם זֹבְחִים בַּבָּמוֹת
,Menasseh verborum residuum Et .suo Deo D O M I N O dũtaxat
18 רַק לַיהוָה אֱלֹהֵיהֶם׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי מְנַשֶּׁה
cum ad loquentium videntium verba & ,suũ Deum ad eius oratio &
וּתְפִלָּתוֹ אֶל־אֱלֹהָיו וְדִבְרֵי הַחֹזִים הַמְדַבְּרִים אֵלָיו
regum verbis in ipsa ecce ,Israel Dei D O M I N I nomine in
בְּשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנָּם עַל־דִּבְרֵי מַלְכֵי
,eius peccatum omne & ,ei esse exorabilem & ,eius oratio Et .Israel
19 יִשְׂרָאֵל׃ וּתְפִלָּתוֹ וְהֵעָתֶר־לוֹ וְכָל־חַטָּאתוֹ
statuit & ,excelsa eis in ædificauit quibus loca & ,ei præuaricatio &
וּמַעְלוֹ וְהַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר בָּנָה בָהֶם בָּמוֹת וְהֶעֱמִיד
in scripta ipsa ecce :eum humiliari ante ,sculptilia & , lucos
הָאֲשֵׁרִים וְהַפְּסִלִים לִפְנֵי הִכָּנְעוֹ הִנָּם כְּתוּבִים עַל
: Chozai verbis
דִּבְרֵי חוֹזָי׃
:sua domo eum sepelierũt &,suis patribus cum Menasseh Iacuitque
20 וַיִּשְׁכַּב מְנַשֶּׁה עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרֻהוּ בֵּיתוֹ
duorum & viginti Filius .eo pro eius filius Amon regnauit &
21 וַיִּמְלֹךְ אָמוֹן בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ בֶּן־עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם
.Ierusalaim in regnauit annis duobus & :ipsum regnãdo in Amon annorũ
שָׁנָה אָמוֹן בְּמָלְכוֹ וּשְׁתַּיִם שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם׃
fecerat quemadmodum ,D O M I N I oculis in malum fecit Et
22 וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר עָשָׂה
Menasseh fecerat quæ sculptilibus cunctis &: eius pater Menasseh
מְנַשֶּׁה אָבִיו וּלְכָל־הַפְּסִילִים אֲשֶׁר עָשָׂה מְנַשֶּׁה
faciebus à se humiliauit non Et.eis seruiuit & ,Amon immolauit,eius pater
23 אָבִיו זִבַּח אָמוֹן וַיַּעַבְדֵם׃ וְלֹא נִכְנַע מִלִּפְנֵי
Amon ipse sed :eius pater Menasseh se humiliauerat sicut ,D O M I N I
יְהוָה כְּהִכָּנַע מְנַשֶּׁה אָבִיו כִּי הוּא אָמוֹן
eũ interfecerũt &,ei serui eũ cõtra colligarunt Et .delictum multiplicauit
24 הִרְבָּה אַשְׁמָה׃ וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו עֲבָדָיו וַיְמִיתֻהוּ
colligantes omnes terræ populus percusserunt Et .sua domo in
25 בְּבֵיתוֹ׃ וַיַּכּוּ עַם־הָאָרֶץ אֵת כָּל־הַקֹּשְׁרִים
Iosiiahu terræ populus fecerunt regnare & :Amon regem contra
עַל־הַמֶּלֶךְ אָמוֹן וַיַּמְלִיכוּ עַם־הָאָרֶץ אֶת־יֹאשִׁיָּהוּ
.eo pro eius filium
בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

CAP. XXXIIII. לד

vno & triginta & :ipsum regnãdo in Iosiiahu annorum octo Filius
1 בֶּן־שְׁמוֹנֶה שָׁנִים יֹאשִׁיָּהוּ בְמָלְכוֹ וּשְׁלֹשִׁים וְאַחַת
,D O M I N I oculis in rectum fecit Et .Ierusalaim in regnauit anno
2 שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם׃ וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה
.sinistram & dexterã declinauit nõ &,sui patris Dauid viis ĩ ambulauit &
וַיֵּלֶךְ בְּדַרְכֵי דָּוִיד אָבִיו וְלֹא־סָר יָמִין וּשְׂמֹאול׃
cœpit ,puer ille adhuc ipse & ,eius regnare annorum octauo in Et
3 וּבִשְׁמוֹנֶה שָׁנִים לְמָלְכוֹ וְהוּא עוֹדֶנּוּ נַעַר הֵחֵל
cœpit anno duodecimo in & :sui patris Dauid Deum quærere
לִדְרוֹשׁ לֵאלֹהֵי דָּוִיד אָבִיו וּבִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה הֵחֵל
, lucis & ,excelsis ab Ierusalaim & ,Iehudah mundare
לְטַהֵר אֶת־יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַם מִן־הַבָּמוֹת וְהָאֲשֵׁרִים
.conflatilibus & ,simulachris &
וְהַפְּסִלִים וְהַמַּסֵּכוֹת׃
aptcationes & ; Behalim aras eius facies ad Destruxeruntque
4 וַיְנַתְּצוּ לְפָנָיו אֵת מִזְבְּחוֹת הַבְּעָלִים וְהַחַמָּנִים
,conflatilia & ,sculptilia & , lucos & :abscidit , eis desuper sublime in quæ
אֲשֶׁר־לְמַעְלָה מֵעֲלֵיהֶם גִּדֵּעַ וְהָאֲשֵׁרִים וְהַפְּסִלִים וְהַמַּסֵּכוֹת
.eis immolantium sepulchrorũ faciebus super sparsit &,cõminuit & cõtriuit
שִׁבַּר וְהֵדַק וַיִּזְרֹק עַל־פְּנֵי הַקְּבָרִים הַזֹּבְחִים לָהֶם׃

mundauitque :eorũ altaria super combussit sacerdotum ossa Et
5 וְעַצְמוֹת כֹּהֲנִים שָׂרַף עַל־מִזְבְּחוֹתָם וַיְטַהֵר
. Ierusalaim & ,Iehudah
אֶת־יְהוּדָה וְאֶת־יְרוּשָׁלִָם׃
,Naphtali ad vsq; & Simhon & ,Ephraim & ,Menasseh vrbibus in Et
6 וּבְעָרֵי מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם וְשִׁמְעוֹן וְעַד־נַפְתָּלִי
& ,altaria est demolitus Et . vndiquaq; suis locis desolatis in
7 בְּחַר בָּתֵּיהֶם סָבִיב׃ וַיְנַתֵּץ אֶת־הַמִּזְבְּחוֹת וְאֶת־
simulachra omnia & ,comminuendo contriuit sculptilia & ,lucos
הָאֲשֵׁרִים וְהַפְּסִלִים כִּתַּת לְהֵדַק וְכָל־הַחַמָּנִים
.Ierusalaim est reuersus & :Israel terra omni in excidit
גִּדַּע בְּכָל־אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַיָּשָׁב לִירוּשָׁלִָם׃
,terram mundando ,eum regnandi decimo octauo anno in Et
8 וּבִשְׁנַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לְמָלְכוֹ לְטַהֵר הָאָרֶץ
Mahaseiahu & Asaliahu filium Saphan misit ;domum &
וְהַבָּיִת שָׁלַח אֶת־שָׁפָן בֶּן־אֲצַלְיָהוּ וְאֶת־מַעֲשֵׂיָהוּ
roborandũ ad ,cõmonefaciẽtẽ Ioachaz filium Ioach & ,ciuitatis principẽ
שַׂר־הָעִיר וְאֵת יוֹאָח בֶּן־יוֹאָחָז הַמַּזְכִּיר לְחַזֵּק
. sui Dei D O M I N I domum
אֶת־בֵּית יְהוָה אֱלֹהָיו׃
dederunt & ,magnum sacerdotem Chilchiiahu ad venerunt Et
9 וַיָּבֹאוּ אֶל־חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיִּתְּנוּ אֶת־
custodes Leuitæ cõgregauerãt quod ,Dei domum illatum argentum
הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵית־אֱלֹהִים אֲשֶׁר אָסְפוּ־הַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי
, Israel residuo vniuerso de & ,Ephraim & ,Menasseh manu de abaci
הַסַּף מִיַּד מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם וּמִכֹּל שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל
. Ierusalaim sunt reuersi & :Biniamin & ,Iehudah omni ab &
וּמִכָּל־יְהוּדָה וּבִנְיָמִן וַיָּשֻׁבוּ יְרוּשָׁלִָם׃
domo in præpositorum opus facientis manu super tradiderunt Et
10 וַיִּתְּנוּ עַל־יַד עֹשֵׂה הַמְּלָאכָה הַמֻּפְקָדִים בְּבֵית
facientes qui operis factores illud tradiderunt & :D O M I N I
יְהוָה וַיִּתְּנוּ אֹתוֹ עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עֹשִׂים
.domum roborandum ad & ,instaurandum ad ,D O M I N I domo in
בְּבֵית יְהוָה לִבְדּוֹק וּלְחַזֵּק הַבָּיִת׃
,excisionis lapides emendum ad ,ædificatoribus & ,artificibus dederunt Et
11 וַיִּתְּנוּ לֶחָרָשִׁים וְלַבֹּנִים לִקְנוֹת אַבְנֵי מַחְצֵב
corruperunt quas ,domos contignandũ ad & ;commissuras ad ligna &
וְעֵצִים לַמְחַבְּרוֹת וּלְקָרוֹת אֶת־הַבָּתִּים אֲשֶׁר הִשְׁחִיתוּ
. Iehudah reges
מַלְכֵי יְהוּדָה׃
eos super & ,opere in fide in facientes viri Et
12 וְהָאֲנָשִׁים עֹשִׂים בֶּאֱמוּנָה בַּמְּלָאכָה וַעֲלֵיהֶם
,Zechariah & ,Merari filiis de Leuitæ Hobadiahu & ,Iachath constituti
מֻפְקָדִים יַחַת וְעֹבַדְיָהוּ הַלְוִיִּם מִן־בְּנֵי מְרָרִי וּזְכַרְיָה
omnis ,Leuitæ & :vincendum ad Chehathim filiis de Mesullam &
וּמְשֻׁלָּם מִן־בְּנֵי הַקְּהָתִים לְנַצֵּחַ וְהַלְוִיִּם כָּל־
.musices vasis in habens peritiam
מֵבִין בִּכְלֵי־שִׁיר׃
opere in opus facientẽ omnem ,sollicitatores & ,baiulos super Et
13 וְעַל הַסַּבָּלִים וּמְנַצְּחִים לְכֹל עֹשֵׂה מְלָאכָה לַעֲבוֹדָה
. ianitores & ,præfecti & ,scribæ Leuitis de & ; opere &
וַעֲבוֹדָה וּמֵהַלְוִיִּם סוֹפְרִים וְשֹׁטְרִים וְשׁוֹעֲרִים׃
reperit,D O M I N I domum illatum argentum eos educendo in Et
14 וּבְהוֹצִיאָם אֶת־הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית יְהוָה מָצָא
.Moseh manu in D O M I N I legis librum sacerdos Chilchiiahu
חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן אֶת־סֵפֶר תּוֹרַת־יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃
legis Librum :scribam Saphan ad dixit & ,Chilchiiahu respõdit Et
15 וַיַּעַן חִלְקִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אֶל־שָׁפָן הַסּוֹפֵר סֵפֶר הַתּוֹרָה
ad librum Chilchiiahu tradidit Et .D O M I N I domo in reperi
מָצָאתִי בְּבֵית יְהוָה וַיִּתֵּן חִלְקִיָּהוּ אֶת־הַסֵּפֶר אֶל־
retulit & ,regem ad librum Saphan adduxit Et . Saphan
16 שָׁפָן׃ וַיָּבֵא שָׁפָן אֶת־הַסֵּפֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיָּשֶׁב
manu in est datum quod Omne :dicendo ,verbum regi adhuc
עוֹד אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּבָר לֵאמֹר כֹּל אֲשֶׁר־נִתַּן בְּיַד־
.facientes ipsi ,tuorum seruorum
עֲבָדֶיךָ הֵם עֹשִׂים׃
illud tradiderũt & ,DOMINI domo in inuentu argentum conflauerunt Et
17 וַיַּתִּיכוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בְּבֵית־יְהוָה וַיִּתְּנוּהוּ
.opus facientium manũ super & ,præpositorum manũ super
עַל־יַד הַמֻּפְקָדִים וְעַל־יַד עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה׃
mihi dedit Librum :dicendo ,regi scriba Saphan nunciauit Et
18 וַיַּגֵּד שָׁפָן הַסּוֹפֵר לַמֶּלֶךְ לֵאמֹר סֵפֶר נָתַן לִי
. regis facies ad Saphan eo in legit Et .sacerdos Chilchiiahu
חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן וַיִּקְרָא־בוֹ שָׁפָן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃
.sua vestimẽta scidit & ,legis verba rex audire secundum fuit Et
19 וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֵת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו׃

extra ciuitatem; introitum; circundedit muro arcem; alienos; ædificauit; vt seruiret; immolabat; vatum qui loquebantur; sunt; quomodo exorabilis fuit; Deus; antequã humiliaret se; sunt; videntium; Dormiuitq; in; erat quando regnauit; facie; cõiurauerũt; qui coniurauerunt; erat cum regnauit; anno; puer; coram eo; simulachra; demolitus est; simulachra; sculptilia; conflatilia; immolantiũ

Sic; malleis suis per circuitũ; simulachra; quo regnauit, quo mũdauit; à commentariis; in; liminis; habitatorib'; manui facientium; qui præfecti erant; faciebant; vt sarcirent, & roborarẽt; cementariis, vt emerent; excisos; destruxerãt; faciebant fideliter; erant; ad vrgendũ: omnes; habentes instrumentorũ; quolibet opere; erant; cũ educerent; quod fuerat in; per manum; faciunt.; manui; coram rege.; cũm audisset

Iehizchiiahu Deus eruet non sic ,mea manu è suum populū eruerunt
הצילו עמם מידי כן לא־יציל אלהי יחזקיהו
Iehudaicè magna voce in clamauerunt Et .mea manu è suū populum
עמו מידי׃ ויקראו בקול־גדול יהודית 18
,eos timere faciendū ad ,murum super † qui Ierusalaim populum contra
על־עם ירושלם אשר על־החומה ליראם
.ciuitatem caperent vt ,eos turbandum ad
ולבהלם למען ילכדו את־העיר׃
populorum deos contra sicut , Ierusalaim Deum ad‡ sunt locuti Et
19 וידברו אל־אלהי ירושלם כעל אלהי עמי
.hominis manuum opus ,terræ
הארץ מעשה ידי האדם׃
propheta Amos filius Iesahiahu & ,rex Iechizchiiahu orauit Et
20 ויתפלל יחזקיהו המלך וישעיהו בן־אמוץ הנביא
.cælos ad sunt vociferati & :hoc super
על־זאת ויזעקו השמים׃
,virtutis potentem omnē excidit & ,angelum DOMINVS misit Et
21 וישלח יהוה מלאך ויכחד כל־גבור חיל
pudore in * est reuersusq; .Assur regis castrametatione in principē & , ducē &
ונגיד ושר במחנה מלך אשור וישב בבשת
egressi & , sui Dei domum est ingressus & ; suam terram in facierum
פנים לארצו ויבא בית אלהיו ומיציאו
.gladio in eum corruere fecerunt ibi ,eius viscera
מעיו שם הפלהו בחרב׃
habitatores & , Iechizchiiahu DOMINVS Seruauitque
22 ויושע יהוה את־יחזקיהו ואת ישבי
eos deduxit‖&:omniū manu è &,Assur regis Sancherib manu è Ierusalaim
ירושלם מיד סנחריב מלך־אשור ומיד־כל וינהלם
,Ierusalaim in DOMINO munus adferentes* multi Et .circuitu à ‡
23 מסביב׃ ורבים מביאים מנחה ליהוה לירושלם
omnium oculis in est exaltatus & :Iehudah regi Chizchiiahu preciosa &
ומגדנות ליחזקיהו מלך יהודה וינשא לעיני כל־
ægrotauit illis diebus In .posthac gentium
24 הגוים מאחרי־כן׃ בימים ההם חלה
‖ei dixit Et .DOMINVM ad orauit &;mortem ad vsque Iechizchiiahu
יחזקיהו עד־למות ויתפלל אל־יהוה ויאמר לו
,se super‡retributionem secundum non Et .ei dedit portentum‖ &
25 ומופת נתן לו׃ ולא־כגמול עליו
, ira eum contra fuit & : eius cor est eleuatū quia ,Iechizchiiahu reddidit
השיב יחזקיהו כי גבה לבו ויהי עליו קצף
.Ierusalaim & ,Iehudah contra &
ועל־יהודה וירושלם׃
habitatores &,ipse,sui cordis elatione in Iechizchiiahu se humiliauit Et
26 ויכנע יחזקיהו בגבה לבו הוא ויושבי
diebus in DOMINI ira eos super venit non & : Ierusalaim
ירושלם ולא־בא עליהם קצף יהוה בימי
multùm* gloria &,opulētia‖Iechizchiiahu ipsi fuit Et .Iechizchiiahu
27 יחזקיהו׃ ויהי ליחזקיהו עשר וכבוד הרבה
, preciosi lapidis & , auri & , argenti sibi fecit thesauros & : valde
מאד ואוצרות עשה־לו לכסף ולזהב ולאבן יקרה
.desiderij vasorum omnium &,clypeorum & , aromatum &
ולבשמים ולמגנים ולכל כלי חמדה׃
stabula‡ & ,recentis olei & , musti†&,frumenti prouentui cellaria Et
28 ומסכנות לתבואת דגן ותירוש ויצהר וארות
.stabula‖ad greges & ; iumento & iumento cuiuis
לכל־בהמה ובהמה ועדרים לאורות׃
.multitudinē in boues & , pecoris acquisitionem &,sibi fecit vrbes Et
29 וערים עשה לו ומקנה־צאן ובקר לרב
. valde multam substantiam Deus ei dedit nam
כי נתן־לו אלהים רכוש רב מאד׃
Ghichon aquarum exitum obturauit Iechizchiiahu ipse Et
30 והוא יחזקיהו סתם את־מוצא מימי גיחון
: Dauid vrbis occidentem ad subter eas direxit & , superiorem
העליון ויישרם למטה־מערבה לעיר דויד
.suo opere omni in Iechizchiiahu est prosperat* &
ויצלח יחזקיהו בכל־מעשהו׃
quærendū ad,eum ad missis ‖ Babel principum interpretibus in sic Et
31 ובכן במליצי שרי בבל המשלחים עליו לדרש
,eum tentandum ad‡, Deus eum dereliquit ,terra in fuerat quod portentum†
המופת אשר היה בארץ עזבו האלהים לנסותו
,Iechizchiiahu verborum residuum‖Et .eius corde in‖omnia sciendum ad
32 לדעת כל־בלבבו׃ ויתר דברי יחזקיהו
Amos filij Iesahiahu visione in † scripta ipsa ecce ,eius misericordiæ &
וחסדיו הנם כתובים בחזון ישעיהו בן־אמוץ
.Israel & , Iehudah regum libro in ,prophetæ
הנביא על־ספר מלכי־יהודה וישראל׃

[Marginal notes: † erat vt timerent; & terrerent eos, — b ירא — ‡contra — contra — exercitus, — castris *cum rubore vultus — c שוב — d פנה — מיציאי ק — è visceribus interemerūt — e נפל — f ישע — ‖portauit ‡vt nō timerēt ab iis qui erant in *adferebant munera — g יום — locutus est ‖Dominus ‖signum ‡sibi factam, — h שוב — ab — Fuerunt ‖diuitiæ, *multa lapidū preciosorum, — concupiscibilium. — apothecas fructus†vini ‡præsepia ordines gregum‖caulas. — greges pecudum, — i עיר k רבב — l יצא — m עלה — n נטה — propter legatos ‖missos — o שור p נסה — †de portento ‡ vt tentaret vt scirent ‖quæ erant ‖residua autē †sunt — q חזה]

sublimitate ‖in eū sepelierunt &,suis patribus cum Iechizchiiahu iacuit Et
33 וישכב יחזקיהו עם־אבתיו ויקברהו במעלה
omnis ipso moriendo in ‖ei fecerunt gloriam & , Dauid filiorum sepulcrorum
קברי בני־דויד וכבוד עשו־לו במותו כל־
.eo pro eius filius Menasseh regnauit Et .Ierusalaim habitatores &,Iehudah
יהודה וישבי ירושלם וימלך מנשה בנו תחתיו׃

CAP. XXXIII. לג

quinquaginta &:ipsū regnādo in Menasseh annorū duodecim Filius
1 בן־שתים עשרה שנה מנשה במלכו וחמשים
.Ierusalaim in regnauit annis quinque &
וחמש שנה מלך בירושלם׃
, gentiū abominationes iuxta,DOMINI oculis in malum fecit Et
2 ויעש הרע בעיני יהוה כתועבות הגוים
.Israel filiorum faciebus à DOMINVS expulit quas
אשר הוריש יהוה מפני בני ישראל׃
diruerat quæ excelsa ædificauit & , est conuersus Et
3 וישב ויבן את־הבמות אשר נתץ
,lucos fecit & , Behalim ipsi aras erexit Et .eius pater Iechizchiiahu
יחזקיהו אביו ויקם מזבחות לבעלים ויעש אשרות
.eis seruiuit & ,celorum militiæ omni se incuruauit &
וישתחו לכל־צבא השמים ויעבד אתם׃
:DOMINVS dixerat qua‖,DOMINI domo in altaria ædificauit Et
4 ובנה מזבחות בבית יהוה אשר אמר יהוה
.seculum in meum nomen erit Ierusalaim In
בירושלם יהיה־שמי לעולם׃
atriis duobus in ,cælorum exercitui cuncto altaria ædificauit Et
5 ויבן מזבחות לכל־צבא השמים בשתי חצרות
suos filios fecit transire ipse Et .DOMINI domus
6 בית־יהוה׃ והוא העביר את־בניו
,augurabatur & , obseruabat tempora & :Hinnom filij valle in ignem per
באש בגי בן־הנם ועונן ונחש
malū faciendū ad‡multiplicauit sciolum & pythonem‖fecit & ,præstigiis vacabat &
וכשף ועשה אוב וידעני הרבה לעשות הרע
.eum irritandum ad DOMINI oculis in
בעיני יהוה להכעיסו׃
, Dei domo in ,fecerat quod simulacri dolatile† posuit Et
7 וישם את־פסל הסמל אשר עשה בבית האלהים
,hac domo In : eius filiū Selomoh ad & ,Dauid ad Deus dixit qua‡
אשר אמר אלהים אל־דויד ואל־שלמה בנו בבית הזה
ponam ,Israel tribubus cunctis de elegi quam Ierusalaim in &
ובירושלם אשר בחרתי מכל שבטי ישראל אשים
remouere addam non Et .seculum in meum nomen
8 את־שמי לעילום׃ ולא אוסיף להסיר
: vestris patribus statui quam humo desuper Israel pedem
את־רגל ישראל מעל האדמה אשר העמדתי לאבתיכם
, eis præcepi quæ omnia faciendum ad custodierint si duntaxat
רק אם־ישמרו לעשות את כל־אשר צויתים
.Moseh manum per iudicia & ,statuta & , legem omnem
לכל־התורה והחקים והמשפטים ביד־משה׃
,Ierusalaim habitatores & , Iehudah ipsum Menasseh errare fecit Et
9 ויתע מנשה את־יהודה וישבי ירושלם
DOMINVS fecit perdere quas ,gentibus præ malum faciendum ad
לעשות רע מן־הגוים אשר השמיד יהוה
.Israel filiorum faciebus à
מפני בני ישראל׃
non & ,eius populū ad & ,Menasseh ad DOMINVS est locutus Et
10 וידבר יהוה אל־מנשה ואל־עמו ולא
principes eos super DOMINVS adduxit Et .attenderunt
11 הקשיבו׃ ויבא יהוה עליהם את־שרי
;compedibus in Menasseh ceperunt & , Assur regi ‖ qui exercitus
הצבא אשר למלך אשור וילכדו את־מנשה בחוחים
.Babel in eum fecerunt abire & , catenis duabus in eum vinxerunt &
ויאסרהו בנחשתים ויוליכהו בבלה׃
se humiliauit & ,sui Dei DOMINI facies‡ orauit , ei esse angustia vt Et
12 וכהצר לו חלה את־פני יהוה אלהיו ויכנע
.suorum patrum Dei faciebus à valde
מאד מלפני אלהי אבתיו׃
, ei* deprecationē exaudiuit & ,ei exorabilis fuit & ,eum ad orauit Et
13 ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנתו
quòd Menasseh cognouit & :suum regnum in Ierusalaim eum reduxit &
וישיבהו ירושלם למלכותו וידע מנשה כי
.Deus †ipse DOMINVS
יהוה הוא האלהים׃

[Marginal notes: dormiuit — Excelso sepulcro ‖mortuo — עשה — erat cum regnaret ipse — a בנה — b עשה — facie — c פנה — d שוב — e קום — f שחה ‖de — g שנה — diuinationibus operam dabat, pythones,& magos ‡vt facerent — h רוע i שום — †sculptile idolum ‡de — k סור — à terra — vt faciant — l צוה — m תעה — n facerent — facie — n פנה — o בוא — ‖erant abditis; — compedibus, — ei angustiis esset affecto, ‖faciem — facie — p חנן — r ידע — †esset]

†quod !esset bellum ad ! eius facies†&, Sancherib venit quòd, Iechizchiiahu vidit Et
2 †וַיַּרְא יְחִזְקִיָּהוּ כִּי־בָא סַנְחֵרִיב וּפָנָיו לַמִּלְחָמָה
, suis principibus cum consilium iniit Et .Ierusalaim contra
3 עַל־יְרוּשָׁלָםִ׃ †וַיִּוָּעַץ עִם־שָׂרָיו ᵏיָעַץ
vt obturaret :ciuitatem extra † qui , fontium aquas *obturandum ad* ,suis potentibus&
†erant לִסְתּוֹם אֶת־מֵימֵי הָעֲיָנוֹת אֲשֶׁר מִחוּץ לָעִיר וְגִבֹּרָיו
clauserunt *obturarunt* &, multus populus sunt congregati Et .cum adiuuerunt &
4 וַיַּעְזְרוּהוּ׃ †וַיִּקָּבְצוּ עַם־רָב וַיִּסְתְּמוּ אֶת־
: dicendo ,terræ medio in inundantem torrentem & , fontes omnes
כָּל־הַמַּעְיָנוֹת וְאֶת־הַנַּחַל הַשּׁוֹטֵף בְּתוֹךְ־הָאָרֶץ לֵאמֹר
?multas aquas inuenient & , Assur reges venient quid Vt
לָמָּה יָבוֹאוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר וּמָצְאוּ מַיִם רַבִּים׃
dirutum , & reparauit *ascendere fecit &* , *diruptum* murum omnem ædificauit & ,est confortatus Et
5 בָּנָה ˡ †וַיִּתְחַזַּק וַיִּבֶן אֶת־כָּל־הַחוֹמָה הַפְּרוּצָה ᵐוַיַּעַל
Millo roborauit & .alium murum forinsecus & , turres *super*
עָלָה ᵐ עַל־הַמִּגְדָּלוֹת וְלַחוּצָה הַחוֹמָה אַחֶרֶת וַיְחַזֵּק אֶת־הַמִּלּוֹא
gladios .clypeos & ,multitudinem in *missile* fecit & , Dauid vrbem
ⁿעָשָׂה גַּנָּן עִיר דָּוִיד ⁿוַיַּעַשׂ שֶׁלַח לָרֹב וּמָגִנִּים׃
posuit ,se ad eos congregauit & :populum super bellorum principes *dedit* Et
6 †וַיִּתֵּן שָׂרֵי מִלְחָמוֹת עַל־הָעָם וַיִּקְבְּצֵם אֵלָיו
: dicendo , eorum cor ad est locutus &,ciuitatis portæ plateam ad
paueatis à facie אֶל־רְחוֹב שַׁעַר הָעִיר וַיְדַבֵּר עַל־לְבָבָם לֵאמֹר׃
faciebus à constrernemini ne & , timeatis ne , roboremini & Confortamini
7 ᵖיִרְא חַתַּת †חִזְקוּ וְאִמְצוּ אַל־תִּירְאוּ וְאַל־תֵּחַתּוּ מִפְּנֵי
facie multitudinis nobiscum quia ,eo cum † quæ , *turbæ*† vniuersæ *faciebus* à & , Assur regis
* est: מֶלֶךְ אַשּׁוּר וּמִלִּפְנֵי כָּל־הֶהָמוֹן אֲשֶׁר־עִמּוֹ כִּי־עִמָּנוּ
plures sunt quàm D O M I N V S ‡nobiscū & ,carnis brachiū ‡ipso Cum .illo cum *pra multa*
8 רַב מֵעִמּוֹ׃ †עִמּוֹ זְרוֹעַ בָּשָׂר וְעִמָּנוּ יְהוָה
‡ est ‡vt adiuuet ‡vt pugnet populus *sunt innixi*‡Et .nostra bella *pugnādū ad* !&,nos *inuadā ad*‡,noster De°
הֵמָּה אֱלֹהֵינוּ לְעָזְרֵנוּ וּלְהִלָּחֵם מִלְחֲמֹתֵנוּ וַיִּסָּמְכוּ הָעָם
‡confirmarunt se .Iehudah regis Iechizchiiahu verba *super*
* propter עַל־דִּבְרֵי יְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה׃
.Ierusalaim in suos seruos Assur rex Sancherib misit hac Post
9 †אַחַר זֶה שָׁלַח סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עֲבָדָיו יְרוּשָׁלַיְמָה
†erat !erat regē Iechizchiiahu ad ;illo cum ! eius potestas ois & ,Lachis contra ‡ ipse Et
וְהוּא עַל־לָכִישׁ וְכָל־מֶמְשַׁלְתּוֹ עִמּוֹ עַל־יְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ
†erat : dicendo , Ierusalaim in † qui Iehudah omnem ad & , Iehudah
יְהוּדָה וְעַל־כָּל־יְהוּדָה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַםִ לֵאמֹר׃
Cui fiditis,& manetis , *confidentes* vos quod Super: Assur rex Sancherib dixit Sic
10 †כֹּה אָמַר סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר עַל־מָה אַתֶּם בֹּטְחִים
Iechizchiiahu Nonne ?Ierusalaim in obsidione in *sedentes &*
seducit vt tradat 11 וְיֹשְׁבִים בְּמָצוֹר בִּירוּשָׁלָםִ׃ †הֲלֹא יְחִזְקִיָּהוּ
: dicendo ,siti in &, fame in moriendū ad vos *dandum ad* , vos *incitans*
ˢסוּת ˢמַסִּית אֶתְכֶם לָתֵת אֶתְכֶם לָמוּת בְּרָעָב וּבְצָמָא לֵאמֹר
manu ? Assur regis *vola* è nos eruet noster Deus D O M I N V S
ᵗנָצַל כַּף יְהוָה אֱלֹהֵינוּ ᵗיַצִּילֵנוּ ᵘמִכַּף מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃
ˣסוּר , eius altaria & , eius excelsa remouit Iechizchiiahu ipse Nonne
12 †הֲלֹא־הוּא יְחִזְקִיָּהוּ הֵסִיר אֶת־בָּמֹתָיו וְאֶת־מִזְבְּחֹתָיו
Coram altari vno adorabitis, *vnius altaris facies* Ad :dicendo , Ierusalaim & , Iehudah ipsi dixit &
וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה וְלִירוּשָׁלַםִ לֵאמֹר לִפְנֵי מִזְבֵּחַ אֶחָד
‡suffietis illud super & , *vos incuruabitis*
ʸשָׁחָה ʸתִּשְׁתַּחֲווּ וְעָלָיו תַּקְטִירוּ׃
cognoscitis populis omnibus mei patres & ,ego feci quid , *cognoscetis* Nonne
13 ᶻיָדַע †הֲלֹא תֵדְעוּ מֶה עָשִׂיתִי אֲנִי וַאֲבוֹתַי לְכֹל עַמֵּי
nunquid potentes eruere terrarum gentium dij potuerunt *valendo an* ?terrarum
הָאֲרָצוֹת הֲיָכוֹל יָכְלוּ אֱלֹהֵי גּוֹיֵ הָאֲרָצוֹת לְהַצִּיל אֶת־
‡fuit , istarum gentium deos vniuersos inter ! Quis ?mea manu è suā terram
14 אַרְצָם מִיָּדִי׃ †מִי בְּכָל־אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה
occiderunt suum populum eruere potuerit qui, mei patres *exterminio deleuerūt* quas
אֲשֶׁר הֶחֱרִימוּ אֲבוֹתַי אֲשֶׁר יָכוֹל לְהַצִּיל אֶת־עַמּוֹ
? mea manu è vos eruere vester Deus possit vt, mea manu è
ᵃנָצַל מִיָּדִי כִּי יוּכַל אֱלֹהֵיכֶם ᵃלְהַצִּיל אֶתְכֶם מִיָּדִי׃
persuadeat vobis simile, *vos incitet* ne & , Chizchiiahu vos seducat ne nunc Et
15 †וְעַתָּה אַל־יַשִּׁיא אֶתְכֶם חִזְקִיָּהוּ וְאַל־יַסִּית אֶתְכֶם
Si potuit gens omnis , deus omnis *poterit* non *Quia* .ei credatis ne & , *hac sicut*
כָּזֹאת וְאַל־תַּאֲמִינוּ לוֹ כִּי־לֹא יוּכַל כָּל־אֱלוֹהַּ כָּל־גּוֹי
quanto magis Deus vester non eruet *quia etiā*, meorū patrū manu è&,mea manu è suū populū eruere regnum &
וּמַמְלָכָה לְהַצִּיל עַמּוֹ מִיָּדִי וּמִיַּד אֲבוֹתָי אַף כִּי
sunt locuti adhuc Et ?mea manu è vos *eruent non vestri Deus*
16 אֱלֹהֵיכֶם לֹא־יַצִּילוּ אֶתְכֶם מִיָּדִי׃ †וְעוֹד דִּבְּרוּ
.eius seruū Iechizchiiahu cōtra & , Deum D O M I N V M cōtra eius serui
עֲבָדָיו עַל־יְהוָה הָאֱלֹהִים וְעַל יְחִזְקִיָּהוּ עַבְדּוֹ׃
, Israel Deum D O M I N V M afficiendo probris scripsit epistolas Et
17 †וּסְפָרִים כָּתַב לְחָרֵף לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
non qui , terrarum Gentium dij Sicut : dicendo ,eum cōtra dicēdo &
וְלֵאמֹר עָלָיו לֵאמֹר כֵּאלֹהֵי גּוֹיֵ הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר לֹא־

, aceruos viderunt & , principes & , Iechizchiiahu venerunt Et
8 ᵏצָבָא †וַיָּבֹאוּ יְחִזְקִיָּהוּ וְהַשָּׂרִים וַיִּרְאוּ אֶת־הָעֲרֵמוֹת
.Israel eius populo & , D O M I N O benedixerūt &
וַיְבָרְכוּ אֶת־יְהוָה וְאֵת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל׃
.aceruis *super* Leuitis & ,sacerdotibus *super* Iechizchiiahu inquisiuit Et à de
9 †וַיִּדְרֹשׁ יְחִזְקִיָּהוּ עַל־הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם עַל־הָעֲרֵמוֹת׃
: dixit & ,Sadoc *domus* primus sacerdos Hazariahu eum ad dixit Et de domo
10 †וַיֹּאמֶר אֵלָיו עֲזַרְיָהוּ הַכֹּהֵן הָרֹאשׁ לְבֵית צָדוֹק וַיֹּאמֶר
, *saturari &* , *edere* ‡D O M I N I domum † adducere *oblationem incipiendo* Ab A tēpore quo inceperint oblationes ‡ad comedendum & saturati fuimus, & superfuit
מֵהָחֵל הַתְּרוּמָה לָבִיא בֵית־יְהוָה אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ
benedixit D O M I N V S quia,multitudinem ad vsque *superrelinquere &*
וְהוֹתֵר עַד־ᵖלָרוֹב כִּי יְהוָה בֵּרַךְ אֶת־
. huic *turba residua*‡& ,suo populo ᵖיוֹתֵר ‡superefficit multitudinem hanc.
עַמּוֹ וְהַנּוֹתָר אֶת־ʳהֶהָמוֹן הַזֶּה׃
. D O M I N I domo in *cellas parandum ad*! , Iechizchiiahu dixit Et ‡vt pararent zophylacia
11 †וַיֹּאמֶר יְחִזְקִיָּהוּ ˢלְהָכִין לְשָׁכוֹת בְּבֵית יְהוָה
sancta & , *decimam &* , *eleuationem*‡ adduxerunt Et .parauerunt & ˢהֵכִין כּוּן
12 וַיָּכִינוּ׃ †ᵗוַיָּבִיאוּ אֶת־הַתְּרוּמָה וְהַמַּעֲשֵׂר וְהַקֳּדָשִׁים ‡primitias, & decimas,
eius frater Simhi & , Leuita Cananiahu dux ‡ ea super Et .*fide in* ‡ ᵗבּוֹא
בֶּאֱמוּנָה וַעֲלֵיהֶם נָגִיד כָּנַנְיָהוּ הַלֵּוִי וְשִׁמְעִי אָחִיהוּ
, Hazahel & , Nachath & , Hazariahu & , Iechiel Et .secundus ‡fideliter ‡erat
13 מִשְׁנֶה׃ †וִיחִיאֵל וַעֲזַזְיָהוּ וְנַחַת וַעֲשָׂהאֵל
, Machath & , Ismachiahu & , Eliel & , Iosabad & , Ierimoth &
וִירִימוֹת וְיוֹזָבָד וֶאֱלִיאֵל וְיִסְמַכְיָהוּ וּמַחַת
mandato in eius fratris Simhi & ,Cananiahu manu de præpositi , Benaiahu& secundum imperium
וּבְנָיָהוּ פְּקִידִים מִיַּד כָּנַנְיָהוּ וְשִׁמְעִי אָחִיו בְּמִפְקַד
.Dei domus ducis Hazariahu & , regis Iechizchiiahu
יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וַעֲזַרְיָהוּ נְגִיד בֵּית־הָאֱלֹהִים׃
deuotiones super ! orientem ad ianitor Leuites Imnah filius Chore Et ‡erat spōte oblata Deo, primitias ‡super
14 †וְקוֹרֵא בֶן־יִמְנָה הַלֵּוִי הַשּׁוֹעֵר לַמִּזְרָחָה עַל נִדְבוֹת
.sanctificationū sanctificatioēs & D O M I N O *eleuationem* dādū ad , Dei
הָאֱלֹהִים לָתֵת תְּרוּמַת יְהוָה וְקָדְשֵׁי הַקֳּדָשִׁים׃
, Semahiahu & , Iesuah & , Miniamin & , Heden eius manum ad Et
15 †וְעַל־יָדוֹ עֵדֶן וּמִנְיָמִן וְיֵשׁוּעַ וּשְׁמַעְיָהוּ
dandum ad , *fide in* sacerdotum ciuitatibus in Secaniahu & , Amariahu fideliter, vt darent
אֲמַרְיָהוּ וּשְׁכַנְיָהוּ בְּעָרֵי הַכֹּהֲנִים בֶּאֱמוּנָה לָתֵת
.paruo sic magno sicut , *diuisionibus in* suis fratribus secundum diuisiones,
לַאֲחֵיהֶם בְּמַחְלְקוֹת כַּגָּדוֹל כַּקָּטָן׃
, supra & , annorum trium filio à masculis *eorum genealogizare* Præter progeniem eorum per singulos dies secundum ministerium
16 †מִלְּבַד הִתְיַחְשָׂם לִזְכָרִים מִבֶּן שָׁלוֹשׁ ˣשָׁנִים וּלְמַעְלָה
,corū *seruitium in*,*eius die in diei verbo in* , D O M I N I domū in ingredieti omni
לְכָל־ʸהַבָּא לְבֵית־יְהוָה לִדְבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ לַעֲבוֹדָתָם
genealogizare‡Et .*suas diuisiones iuxta*!corum *obseruationibus in*!
17 בְּמִשְׁמְרוֹתָם כְּמַחְלְקוֹתֵיהֶם׃ †וְאֵת הִתְיַחֵשׂ
viginti filio à ,Leuitarum & ,suorum patrum domum per sacerdotum ! in diuisionibus suis. ‡ progeniem
הַכֹּהֲנִים לְבֵית אֲבוֹתֵיהֶם וְהַלְוִיִּם מִבֶּן עֶשְׂרִים
.suis diuisionibus in *suis obseruationibus in*‡ , supra & , annorum ‡ secundum ‡ ferrationes suas
שָׁנָה וּלְמָעְלָה בְּמִשְׁמְרוֹתֵיהֶם בְּמַחְלְקוֹתֵיהֶם׃
, eorum filiis & ,eorum vxoribus ,eorum *pube cunctā in genealogizare*‡Et ‡progeniem in cunctis paruulis
18 †וּלְהִתְיַחֵשׂ בְּכָל־ᵃטַפָּם נְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם
se sanctificabant eorum fide in quia: *concioni*‡ omni , eorum filiabus &
וּבְנוֹתֵיהֶם לְכָל־קָהָל כִּי בֶאֱמוּנָתָם יִתְקַדְּשׁוּ־
,eorū vrbium *suburbij agrū* in sacerdotibus Aharon filiis Et .*sanctitate*‡
19 קֹדֶשׁ׃ †וְלִבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים בִּשְׂדֵי מִגְרַשׁ עָרֵיהֶם
dandū ad! ,nomina per sunt nominati qui viri , *ciuitate & ciuitate omni in* in singulis ciuitatibus ! vt darent
בְּכָל־עִיר וָעִיר אֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִקְּבוּ בְּשֵׁמוֹת לָתֵת
.Leuitis *in genealogizare omne ad*!& ,sacerdotibus in‡ ,masculo omni partes
מָנוֹת לְכָל־זָכָר בַּכֹּהֲנִים וּלְכָל־הִתְיַחֵשׂ בַּלְוִיִּם׃
, bonum fecit & .Iehudah omni in Iechizchiiahu *hoc sicut*‡fecit Et
20 †וַיַּעַשׂ כָּזֹאת יְחִזְקִיָּהוּ בְּכָל־יְהוּדָה וַיַּעַשׂ הַטּוֹב
.*sui Dei* D O M I N I *facies ad veritatem* & , rectum &
וְהַיָּשָׁר ᵉוְהָאֱמֶת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהָיו׃
, Dei domus *seruitio* in cœpit quod , opere omni in Et
21 †וּבְכָל־מַעֲשֶׂה אֲשֶׁר־ᶠהֵחֵל בַּעֲבוֹדַת בֵּית־הָאֱלֹהִים
, fecit suo corde toto in ,suum Deum *querendū ad* , præcepto in &, lege in &
וּבַתּוֹרָה וּבַמִּצְוָה לִדְרֹשׁ לֵאלֹהָיו בְּכָל־לְבָבוֹ עָשָׂה
.est prosperatus &
וְהִצְלִיחַ׃

CAP. XXXII. לב

rex Sancherib venit , horum veritatem & , *verba* Post hæc
1 †אַחֲרֵי הַדְּבָרִים וְהָאֱמֶת הָאֵלֶּה בָּא סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־
.munitas ciuitates cōtra est castrametat ‡&,Iehudah in est ingressus‡&, Assur
אַשּׁוּר וַיָּבֹא בִיהוּדָה וַיִּחַן עַל־הֶעָרִים הַבְּצֻרוֹת
.se ad eas *perrumpendum ad* , dixit &
וַיֹּאמֶר לְבִקְעָם אֵלָיו׃

eius principū &, regis manu de epistolis cum cursores Perrexeruntque
6 † וילכו [g] הרצים באגרות מיד המלך ושריו
Filij :dicendo ,regis præceptum iuxta &:Iehudah &,Israel vniuersum in
בכל־ישראל ויהודה [h] וכמצות המלך לאמר בני
,Ischac ,Abraham Deum DOMINVM ad reuertimini Israel
ישראל שובו אל־יהוה אלהי אברהם יצחק
regum vola‡e vobis relictam euasionem ad reuertetur Et .Israel &
וישראל [i] וישב אל־הפליטה הנשארת לכם [k] מכף מלכי
qui ,vestri fratres sicut &,vestri patres sicut sitis ne Et .Assur
7 אשור : † ואל־תהיו כאבותיכם וכאחיכם אשר
eos tradidit &,suorum patrum Deum DOMINVM in sunt præuaricati
מעלו ביהוה אלהי אבותיהם [l] ויתנם
induretis ne Nunc .videntes* vos quemadmodū ,stuporem in
8 [m] לשמה כאשר אתם ראים : † עתה אל־תקשו
venite &,DOMINO manum date .vestri patres sicut ,vestram ceruicem
ערפכם כאבותיכם תנו־יד ליהוה ובאו
DOMINO seruite &;seculum in sanctificauit quod ,ei* sanctuariū ad
למקדשו אשר הקדיש לעולם ועבדו את־יהוה
vos conuertēdo in†quia .eius nasi ira vobis à auertetur &,vestro Deo
9 אלהיכם וישב מכם [n] חרון אפו : † כי בשובכם
facies ad miserationes in‡ vestri filij &,vestri fratres ,DOMINVM ad
על־יהוה אחיכם ובניכם לרחמים לפני
misericors &,gratiosus‡ quia,hanc terram ad redeundum ad & ,eos captiuantium
[o] שוביהם ולשוב לארץ הזאת כי־[p] חנון ורחום
si ,vobis à facies*remouebit non &,vester Deus DOMINVS
יהוה אלהיכם ולא־[q] יסיר פנים מכם אם־
ciuitate de transeuntes† cursores fuerunt Et .eum ad reuersi fueritis
10 תשובו אליו : † ויהיו [r] הרצים עברים מעיר
fuerunt‡ Et .Zebulū ad vsq;& Menasseh & Ephraim terrā per ciuitatem in
לעיר בארץ־אפרים ומנשה ועד־זבלון [s] ויהיו
viri Attamen .eos in subsannantes & ,eis super deridentes
11 משחיקים עליהם ומלעגים בם : † אך אנשים
.Ierusalaim ĩvenerūt &,se humiliauerūt Zebulū de &,Menasseh &,Aser de
מאשר ומנשה ומזבלון נכנעו [t] ויבאו לירושלם :
,vnum cor eis dandum ad‡ ,Dei manus fuit Iehudah in Etiam
12 † גם ביהודה היתה יד האלהים [v] לתת להם לב אחד
.DOMINI verbo in*principum & ,regis præceptum faciendum ad
לעשות [x] מצות המלך [y] והשרים בדבר יהוה :
sollennitatem faciendū ad ,multus populus Ierusalaim in sunt collecti†Et
13 † ויאספו ירושלם עם־רב לעשות את־[z] חג
,valde multitudinem ad‡cœtus ,secundo mense in infermentatorum
המצות בחדש [a] השני קהל לרב מאד :
omnia* &,Ierusalaim in‡quæ altaria remouerunt &,surrexerūt Et
14 † [b] ויקמו ויסירו את־המזבחות אשר בירושלם ואת כל־
immolauerūt Et .Chidron torrentē in,piecerūt &,remouerūt suffimēti vasa
15 המקטרות הסירו וישליכו לנחל קדרון : † וישחטו
Leuitæ &,sacerdotes Et .secundi mensis decima quarta in Pesach
הפסח בארבעה עשר לחדש השני והכהנים והלוים
domum ascensiones adduxerūt &,se sanctificauerunt &,erāt affecti pudore
נכלמו [c] ויתקדשו [d] ויביאו עלות בית
legem secundū,suū iudiciū‡secundū sua statione super†steterūt Et .DOMINI
16 יהוה : † ויעמדו על־עמדם כמשפטם [e] כתורת
manu de sanguinem spargentes‡ sacerdotes ,Dei viri Mosch
משה איש־האלהים הכהנים זרקים את־הדם מיד
:se sanctificauerant non qui ,concione in multitudo* Nam .Leuitarum
17 הלוים : † כי־[f] רבת בקהל אשר לא־התקדשו
sanctificādū ad mūdo non omni‡Pesachim immolatione super†Leuitæ &
והלוים על־שחיטת הפסחים לכל לא טהור להקדיש
,Ephraim de multitudo ,populi multitudo Quia .DOMINO
18 ליהוה : † כי מרבית העם רבת מאפרים
comederūt Sed .se mundauerūt nō ,Zebulū & ,Issachar ,Menasseh &
ומנשה יששכר וזבלון לא הטהרו כי־אכלו
,eis super*Iechizchiiahu orauit Sed .scriptum sicut non in Pesach
את־הפסח בלא ככתוב כי התפלל יחזקיהו עליהם
suum cor omne .propter‡ expiabit bonus DOMINVS :dicendo
19 לאמר יהוה הטוב יכפר בעד : † כל־לבבו
,suorum patrum Deum DOMINVM ,Deum quærendum ad parauit
[g] הכין לדרוש האלהים יהוה אלהי אבותיו
ad DOMINVS exaudiuit Et .sanctitatis purificationē secundū nō &‡
20 ולא כטהרת הקדש : † וישמע יהוה אל־
Israel filij Feceruntque .populum sanauit &,Iechizchiiahu
21 יחזקיהו וירפא את־העם : † [h] ויעשו בני־ישראל
septem infermentatorum sollennitatem ,Ierusalaim in inuenti‡
הנמצאים בירושלם את־[i] חג [k] המצות שבעת
die in die† DOMINVM laudantes*& :magna lætitia cum diebus
ימים בשמחה גדולה ומהללים ליהוה יום ביום

[g] רוץ
[h] צוה
eos, qui euaserunt
‡ manu
[i] שוב [k] כפף
[l] נתן
desolationē,
* cernitis.
[m] שמם
furoris
†cùm reuersi fueritis
[n] חרה
‡misericordiam consequentur corā eis, qui captiuos duxerūt eos, vt reuertantur
‡clemens,
[o] שבה
[p] חנן [q] סור
* faciem
† transierunt
[r] רוץ [s] היה
‡ irridebant eos, & subsannabant.
[t] בוא [v] נתן
‡vt daret
*iuxta verbū
[x] צוה [y] שור
† congregati
[z] חגג
‡multus
[a] שנה
‡ erant
*altaria suffimentorum
[b] קום
holocausta in
[c] בוא [d] עלה
†in loco suo
‡morem
[e] ירה
‡spargebant
*multi erant in cœtu,
[f] רבב
†erant ‡ pro
non secundū quod est.
* pro
‡eum. Quia
[g] כון
‡quamquam
‡ qui sunt
*laudabant
†per singulos dies

est Locutusque .DOMINO fortitudinis vasis in sacerdotes & Leuitæ
22 הלוים והכהנים בכלי [l] עז ליהוה : † וידבר
intellectum intelligentium Leuitarum omnium cor ad Iechizchiiahu
יחזקיהו על־לב כל־הלוים המשכילים שכל־
,diebus septem indictum comederunt &,DOMINO bonum
טוב ליהוה ויאכלו את־[m] המועד שבעת הימים
Deo DOMINO se confitentes & ,pacificorum victimas immolantes
מזבחים זבחי שלמים [n] ומתודים ליהוה אלהי
septem faciendum ad ,concio omnis inierunt consiliū Et .suorum patrum
23 אבותיהם : † [o] ויועצו כל־הקהל לעשות שבעת
.letitiam‡ diebus septem fecerunt & :aliis diebus
ימים אחרים ויעשו שבעת ימים שמחה :
,iuuencos*mille concioni eleuare fecit Iehudah rex Chizchiiahu Quia
24 † כי חזקיהו מלך־יהודה הרים לקהל אלף פרים
,mille iuuencos† cœtui eleuauerunt principes Et .ouium millia septem &
ושבעת אלפים צאן והשרים [p] הרימו לקהל [q] פרים אלף
,multitudine in sacerdotes se sanctificauerūt Et .millia decem oues &
וצאן עשרת אלפים ויתקדשו כהנים לרב :
,Leuitæ &,sacerdotes &,Iehudah cœtus omnis sunt lætati Et
25 † וישמחו כל־קהל יהודה והכהנים והלוים
terra de venientes‡ peregrini Et .Israel de venientes cœtus omnis &
וכל־הקהל הבאים מישראל [r] והגרים הבאים מארץ
.Iehudah in habitantes & ,Israel
ישראל והיושבים ביהודה :
Selomoh diebus à quia ,Ierusalaim in magna lætitia fuit Et
26 † [s] ותהי שמחה גדולה בירושלם כי מימי שלמה
.Ierusalaim in hoc sicut non ,Israel regis ,Dauid filij
בן־דויד מלך ישראל לא כזאת בירושלם :
,populo benedixerunt &,Leuitæ sacerdotes surrexerunt Et
27 † [t] ויקמו הכהנים הלוים ויברכו את־העם
habitaculum ad eorum oratio venit & ,eorum voce in auditum est &
וישמע בקולם ותבוא תפלתם למעון
.cœlos ad eius sanctitatis
קדשו לשמים :

CAP. XXXI. לא.

‡inuenti qui Israel omnis sunt egressi ,hoc totum perficere secundū Et
1 † [a] וככלות כל־זאת יצאו כל־ישראל הנמצאים
,lucos succiderunt & ,statuas fregerunt &,Iehudah vrbibus in
לערי יהודה וישברו [b] המצבות ויגדעו האשרים
,Iehudah vniuerso de altaria & ,excelsa sunt demoliti &
וינתצו את־הבמות ואת־המזבחות מכל־יהודה
sunt Reuersiq; .cōsumendū ad vsq;,Menasseh &,Ephraim in &,Biniamin &
ובנימן ובאפרים ומנשה עד־לכלה וישובו
.suas vrbes ad ,suam possessionem ad vnusquisq; ,Israel filij omnes
כל־בני ישראל איש לאחזתו [c] לעריהם :
super Leuitarum &,sacerdotum diuisiones Iechizchiiahu statuit Et
2 † ויעמד יחזקיהו את־מחלקות הכהנים והלוים על־
Leuitas &,sacerdotes ,sui seruitij os secundum virum ,suis diuisionibus
מחלקותם איש כפי עבדתו לכהנים וללוים
laudandum &,confitendū ad & ministrandū ad ;pacifica &,holocaustū ad
לעלה ולשלמים לשרת [d] ולהדות ולהלל
,eius substantia de regis pars Et .DOMINI castrorum portis in
3 בשערי [e] מחנות יהוה : † ומנת המלך מן־רכושו
,sabbathis in ascensiones†&,vespere & mane ;ascensiones ascensiones ad
[f] לעלות לעלות הבקר והערב והעלות לשבתות
.DOMINI lege in ‡scriptum sicut ,sollennitatibus & ,mensibus in‡&
ולחדשים [g] ולמעדים ככתוב בתורת יהוה :
,sacerdotū partē dandum ad*,Ierusalaim habitatoribus populo dixit Et
4 † ויאמר לעם ליושבי ירושלם [h] לתת מנת הכהנים
exuperare secundum†Et .DOMINI lege in confortarentur vt ,Leuitarū &
5 והלוים למען יחזקו [i] בתורת יהוה : † וכפרץ
recētis olei &,musti‡,frumenti initium‡ Israel filij multiplicauerunt,rem
הדבר הרבו בני־ישראל ראשית דגן תירוש ויצהר
multitudinem in omnium decimam & ,agri prouentus†omnis &,mellis*&
ודבש וכל [k] תבואת שדה ומעשר הכל לרב
vrbibus in habitantes‡,Iehudah & ,Israel filij Et .adduxerunt
6 הביאו : † ובני ישראל ויהודה היושבים בערי
,sanctitatum decimā &,pecudū &,boum decimam ipsi etiam ,Iehudah
יהודה גם־הם מעשר בקר וצאן ומעשר קדשים
aceruos dederunt*&,adduxerunt ,suo Deo DOMINO sanctificatarum‡
המקדשים ליהוה אלהיהם הביאו ויתנו ערמות
,fundare aceruos cœperunt tertio mense In .aceruos
7 ערמות : † בחדש השלשי [l] החלו הערמות ליסוד
.consummauerunt septimo mense in &
ובחדש השביעי [m] כלו :

cum instrumentis sonoris
[l] עזז
per sollennitatem
[m] יעד
[n] ידה
cœtus, vt sic facerent
[o] יעץ
‡cū lætitia.
‡posuit cœtui *tauros,
‡separauerunt †tauros
[p] רום [q] פרה
‡qui venerant
‡qui venerāt
[r] גור
[s] היה
fuit similis
[t] קום
exaudita est vox
‡cùm perfecissent
‡sunt
[a] כלה
[b] יצב
donec consumerent.
[c] עיר
in
vnumquēq; secundū ministeriū suū.
[d] ידה
[e] חנה
ad offerendū holocausta
†holocausta
[f] עלה [g] יעד
‡Calendis,
‡est
*vt darent
[h] נתן
†cùm multiplicata esset res,
[i] ירה
‡primitias
‡vini,
*dactyli,
†fructus
[k] בוא
‡qui habitabant
‡quæ sanctificata erant
*posuerunt aceruatim.
[l] חלל
[m] כלה

;Israel Deo DOMINO* fœdus pangere* meo corde cum Nunc
10 עַתָּה עִם־לְבָבִי לִכְרוֹת בְּרִית לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
quia .sitis securi* ne nunc mei Filij . iui nasi†irani nobis à auertet &
11 וְיָשֹׁב מִמֶּנּוּ חֲרוֹן אַפּוֹ׃ בָּנַי עַתָּה אַל־תִּשָּׁלוּ כִּי־
existēdū ad.&,ei ministrādū ad ei* facies ad standū ad*,DOMINVS elegit vobis in
בָכֶם בָּחַר יְהוָה לַעֲמֹד לְפָנָיו לְשָׁרְתוֹ וְלִהְיוֹת
.sufficientes & ministrantes ei
לוֹ מְשָׁרְתִים וּמַקְטִרִים׃
Hazariahu fili* Ioel &,Hamasai filius Machath ,Leuitę surrexerunt Et
12 וַיָּקֻמוּ הַלְוִיִּם מַחַת בֶּן־עֲמָשַׂי וְיוֹאֵל בֶּן־עֲזַרְיָהוּ
Hazariahu & ,Habdi filius Chis Merari filiis de & ,Chahathi filiis de
מִן־בְּנֵי הַקְּהָתִי וּמִן־בְּנֵי מְרָרִי קִישׁ בֶּן־עַבְדִּי וַעֲזַרְיָהוּ
filius Heden & ,Zimmah filius Ioach,Ghersunitis de & :Iehallelel filius
בֶּן־יְהַלֶּלְאֵל וּמִן־הַגֵּרְשֻׁנִּי יוֹאָח בֶּן־זִמָּה וְעֵדֶן בֶּן־
,Asaph filiis de & :Iehiel & ,Simri ,Elisaphan filiis de Et .Ioach
13 יוֹאָח׃ וּמִן־בְּנֵי אֱלִיצָפָן שִׁמְרִי וִיעִואֵל וּמִן־בְּנֵי אָסָף
:Simhi & ,Iechiel ,Heman filiis de Et .Mathaniahu & ,Zechariahu
14 זְכַרְיָהוּ וּמַתַּנְיָהוּ׃ וּמִן־בְּנֵי הֵימָן יְחוּאֵל וְשִׁמְעִי
.Huzziel & ,Semahiah ,Iedythun filiis de &
וּמִן־בְּנֵי יְדוּתוּן שְׁמַעְיָה וְעֻזִּיאֵל׃
sunt ingressi & ,sunt sanctificati & ,suos fratres Collegeruntque
15 וַיַּאַסְפוּ אֶת־אֲחֵיהֶם וַיִּתְקַדְּשׁוּ וַיָּבֹאוּ
.DOMINI domū mūdandū ad ,DOMINI verbis in* regis mandatum iuxta
כְמִצְוַת־הַמֶּלֶךְ בְּדִבְרֵי יְהוָה לְטַהֵר בֵּית יְהוָה׃
;mundandū ad ,DOMINI domum intra sacerdotes sunt ingressi Et
16 וַיָּבֹאוּ הַכֹּהֲנִים לִפְנִימָה בֵית־יְהוָה לְטַהֵר
,DOMINI tēplo in inuenerūt quam ,immunditiā omnem eduxerunt &
וַיּוֹצִיאוּ אֵת כָּל־הַטֻּמְאָה אֲשֶׁר מָצְאוּ בְּהֵיכַל יְהוָה
torrentē ad educendum ad*,Leuitę susceperunt Et .DOMINI domus atrio in
לַחֲצַר בֵּית יְהוָה וַיְקַבְּלוּ הַלְוִיִּם לְהוֹצִיא לְנַחַל־
,sanctificare primi mensis vna in cœperunt Et .foras Chidron
17 קִדְרוֹן חוּצָה׃ וַיָּחֵלּוּ בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לְקַדֵּשׁ
sanctificauerūt & ,DOMINI porticū ad sunt ingressi mēsis octaua die in &
וּבְיוֹם שְׁמוֹנָה לַחֹדֶשׁ בָּאוּ לְאוּלָם יְהוָה וַיְקַדְּשׁוּ
mensis sextadecima die in & :octo diebus DOMINI domum
אֶת־בֵּית־יְהוָה לְיָמִים שְׁמוֹנָה וּבְיוֹם שִׁשָּׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ
,regem Chizchiiahu ad interius sunt ingressi Et .perfecerunt primi
18 הָרִאשׁוֹן כִּלּוּ׃ וַיָּבוֹאוּ פְנִימָה אֶל־חִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ
altare & ,DOMINI domum omnem Mundauimus :dixerunt &
וַיֹּאמְרוּ טִהַרְנוּ אֶת־כָּל־בֵּית יְהוָה אֶת־מִזְבַּח
omnia & ,dispositionis mensam & ,eius vasa omnia & ,ascensionis
הָעוֹלָה וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־שֻׁלְחַן הַמַּעֲרֶכֶת וְאֶת־כָּל־
Achaz rex fecerat elongare quæ vasa omnia Et .eius vasa
19 כֵּלָיו׃ וְאֵת כָּל־הַכֵּלִים אֲשֶׁר הִזְנִיחַ הַמֶּלֶךְ אָחָז
ipsa ecce & ,sanctificauimus & ,præparauimus ipsum præuaricādo in,suo regno in
בְּמַלְכוּתוֹ בְּמַעֲלוֹ הֵכַנּוּ וְהִקְדָּשְׁנוּ וְהִנָּם
.DOMINI altaris facies ad
לִפְנֵי מִזְבַּח יְהוָה׃
,ciuitatis principes collegit* & ,rex Iehizchiiahu manicauit Et
20 וַיַּשְׁכֵּם יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וַיֶּאֱסֹף אֵת שָׂרֵי הָעִיר
arietes & ,septem iuuencos adduxerunt Et .DOMINI domū ascendit &
21 וַיַּעַל בֵּית יְהוָה׃ וַיָּבִיאוּ פָרִים־שִׁבְעָה וְאֵילִים
super ,peccato pro septem caprarum capreolos & ,septem agnos & ,septem
שִׁבְעָה וּכְבָשִׂים שִׁבְעָה וּצְפִירֵי עִזִּים שִׁבְעָה לְחַטָּאת עַל־
Aharon filiis dixitque .Iehudah super & ,sanctuario super & ,regno
הַמַּמְלָכָה וְעַל־הַמִּקְדָּשׁ וְעַל־יְהוּדָה וַיֹּאמֶר לִבְנֵי אַהֲרֹן
.DOMINI altare super faciendum ascēdere ad* ,sacerdotibus
הַכֹּהֲנִים לְהַעֲלוֹת עַל־מִזְבַּח יְהוָה׃
,sanguinem sacerdotes susceperunt & ,bouem mactauerunt Et
22 וַיִּשְׁחֲטוּ הַבָּקָר וַיְקַבְּלוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם
sanguinem asperserunt & ,arietes mactauerūt & ;altare super asperserūt &
וַיִּזְרְקוּ הַמִּזְבֵּחָה וַיִּשְׁחֲטוּ הָאֵילִים וַיִּזְרְקוּ הַדָּם
. altare super sanguinem asperserūt & ,agnos mactauerūt & ,altare super
הַמִּזְבֵּחָה וַיִּשְׁחֲטוּ הַכְּבָשִׂים וַיִּזְרְקוּ הַדָּם הַמִּזְבֵּחָה׃
fulcierunt & :concionis & ,regis facies ad peccati hircos applicuerunt Et
23 וַיַּגִּישׁוּ אֶת־שְׂעִירֵי הַחַטָּאת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַקָּהָל וַיִּסְמְכוּ
expiauerunt & ,sacerdotes eos mactauerūt Et .eos super suas manus
24 יְדֵיהֶם עֲלֵיהֶם׃ וַיִּשְׁחָטוּם הַכֹּהֲנִים וַיְחַטְּאוּ אֶת־
quia ,Israel vniuersum super expiandū ad,altare super eorū sanguinem
דָּמָם הַמִּזְבֵּחָה לְכַפֵּר עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל כִּי
.peccatum & , ascensionem* rex indixit* Israel omni
לְכָל־יִשְׂרָאֵל אָמַר הַמֶּלֶךְ הָעוֹלָה וְהַחַטָּאת׃
,nablis in* ,cymbalis cum DOMINI domo Leuitas statuit Et
25 וַיַּעֲמֵד אֶת־הַלְוִיִּם בֵּית יְהוָה בִּמְצִלְתַּיִם בִּנְבָלִים
:prophetę Nathā & ,regis videntis Ghad & ,Dauid præcepto in ,citharis in &
וּבְכִנֹּרוֹת בְּמִצְוַת דָּוִיד וְגָד חֹזֵה־הַמֶּלֶךְ וְנָתָן הַנָּבִיא

in / est prouenire / cum / futuris / ceretis / enim / שוב / חרה / שלה / vt steteris coram eo / sis ministrantes & sufficientes / קום / Congregaueruntque / בוא / iuxta verba / טהר / פנה / יצא / vt educeret / חלל / כלה / holocausti / dum præuaricaretur / parata sunt / & sanctificata sunt / altari / כון

.eius prophetarum manum per præceptum DOMINI manum per quia
כִּי בְיַד־יְהוָה הַמִּצְוָה בְּיַד־נְבִיאָיו׃
.tubis cum sacerdotes & ,Dauid vasis in Leuitæ Steteruntque
26 וַיַּעַמְדוּ הַלְוִיִּם בִּכְלֵי דָוִיד וְהַכֹּהֲנִים בַּחֲצֹצְרוֹת׃
.altare ad ascensionem ascendere faciendum ad*,Chizchiiahu dixit Et
27 וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ לְהַעֲלוֹת הָעֹלָה לְהַמִּזְבֵּחַ
,tubæ & ,DOMINI canticum cœpit ,holocaustu cœpit tēpore in Et
וּבְעֵת הֵחֵל הָעוֹלָה הֵחֵל שִׁיר־יְהוָה וְהַחֲצֹצְרוֹת
. Israel regis Dauid vasorum manus super &
וְעַל־יְדֵי כְּלֵי דָוִיד מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל׃
tubæ & ,cantoris canticum & ,se incuruantes concio omnis Et
28 וְכָל־הַקָּהָל מִשְׁתַּחֲוִים וְהַשִּׁיר מְשׁוֹרֵר וְהַחֲצֹצְרוֹת
complere secundum Et .ascensionem complendum ad vsque omnes ,buccinantes*
29 מַחְצְצְרִים הַכֹּל עַד לִכְלוֹת הָעֹלָה׃ וּכְכַלּוֹת
.se incuruauerūt* & ,eo cū inuenti omnes & ,rex ,poplites flexerūt facere ascēdere
לְהַעֲלוֹת כָּרְעוּ הַמֶּלֶךְ וְכָל־הַנִּמְצְאִים אִתּוֹ וַיִּשְׁתַּחֲווּ׃
laudandum ad ,Leuitis principes & rex Iechizchiiahu dixit Et
30 וַיֹּאמֶר יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים לַלְוִיִּם לְהַלֵּל
ad vsque laudauerunt Et .videntis Asaph & ,Dauid verbis in,DOMINI
לַיהוָה בְּדִבְרֵי דָוִיד וְאָסָף הַחֹזֶה וַיְהַלְלוּ עַד־
,Iechizchiiahu respōdit Et .se incuruauerūt & ,ceruicem flexerunt & ,lætitiam
31 לְשִׂמְחָה וַיִּקְּדוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ׃ וַיַּעַן יְחִזְקִיָּהוּ
adducite & ,accedite .DOMINO vestram manū impleftis Nunc :dixit &
וַיֹּאמֶר עַתָּה מִלֵּאתֶם יֶדְכֶם לַיהוָה גֹּשׁוּ וְהָבִיאוּ
,victimas concio attulerunt Et .DOMINI domū in confessiones & ,victimas
זְבָחִים וְתוֹדוֹת לְבֵית יְהוָה וַיָּבִיאוּ הַקָּהָל זְבָחִים
numerus fuit Et .holocausta corde voluntarius omnis & ,confessiones &
32 וְתוֹדוֹת וְכָל־נְדִיב לֵב עֹלוֹת׃ וַיְהִי מִסְפַּר
,centum arietes ,septuaginta boues ,concio attulerunt quod holocausti
הָעֹלָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ הַקָּהָל בָּקָר שִׁבְעִים אֵילִים מֵאָה
.hæc omnia DOMINO ascensionem in ,ducentos agnos
כְּבָשִׂים מָאתָיִם לְעֹלָה לַיהוָה כָּל־אֵלֶּה׃
.millia tria pecudes & ,sexcentos boues ,sanctificationes Et
33 וְהַקֳּדָשִׁים בָּקָר שֵׁשׁ מֵאוֹת וְצֹאן שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים׃
expoliare poterant non & ,parum in erāt sacerdotes Veruntamen
34 רַק הַכֹּהֲנִים הָיוּ לִמְעָט וְלֹא יָכְלוּ לְהַפְשִׁיט אֶת־
consummari ad vsque Leuitæ eorū fratres eos roborauerūt & :holocausta omnia
כָּל־הָעֹלוֹת וַיְחַזְּקוּם אֲחֵיהֶם הַלְוִיִּם עַד־כְּלוֹת
recti Leuitæ nam .sacerdotes sanctificarent se donec & , opus
הַמְּלָאכָה וְעַד־יִתְקַדְּשׁוּ הַכֹּהֲנִים כִּי הַלְוִיִּם יִשְׁרֵי
.sacerdotibus præ se sanctificandum ad ,corde
לֵבָב לְהִתְקַדֵּשׁ מֵהַכֹּהֲנִים׃
,pacificorum adipibus cum multitudine in holocaustum etiam Et
35 וְגַם־עֹלָה לָרֹב בְּחֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים
domus seruitium est præparatum & ;ascensionem ad libaminibus in &
וּבַנְּסָכִים לָעֹלָה וַתִּכּוֹן עֲבוֹדַת בֵּית־
, populus omnis & ,Iechizchiiahu est lætatus Et .DOMINI
36 יְהוָה׃ וַיִּשְׂמַח יְחִזְקִיָּהוּ וְכָל־הָעָם
.res fuit subito in quia :populo Deus præparasset quod super
עַל הַהֵכִין הָאֱלֹהִים לָעָם כִּי בְּפִתְאֹם הָיָה הַדָּבָר׃

fuit / cum instrumentis musicis / *vt offerrent holocaustu super / a עלה / †quo / b חלל / *per / †instrumentorum / ‡cœtus adorabant, / c שחה / d שור / *clangebant / †donec perficerent holocaustū. Et cū perfecissent offerre, incuruauerunt se, / ‡qui ‡sunt / e קדד f כלה / *adorauerūt. / †vt laudaret / ‡incuruati sunt, & adorauerunt. / g ענה / h נגש בוא / ‡consecrastis / *laudes / †cœtus / k ידה היה / ‡laudes, / *cœtus, / *holocaustū / ‡pauci, / ‡excoriare / m יכל / *iuuarunt / †donec consummaretur / ‡erant / n לאך / ‡vt sanctificarent / *holocaustū, / †ministeriū / o כון / eo / ‡quia repēte / p כון

CAP. XXX. ל

etiam & ;Iehudah & , Israel omnem ad Iechizchiiahu misit Et
1 וַיִּשְׁלַח יְחִזְקִיָּהוּ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה וְגַם־
DOMINI domū ad veniēdū ad,Menasseh &.Ephraim ad scripsit epistolas
אִגְּרוֹת כָּתַב עַל־אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה לָבוֹא לְבֵית־יְהוָה
.Israel Deo DOMINO Pesach faciendum ad , Ierusalaim in
בִּירוּשָׁלָ͏ִם לַעֲשׂוֹת פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
, Ierusalaim in concio omnis & eius principes & , rex est consiliatus Et
2 וַיִּוָּעַץ הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו וְכָל־הַקָּהָל בִּירוּשָׁלָ͏ִם
potuerunt non Nam .secundo mense in Pesach faciendum ad
3 לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי׃ כִּי לֹא יָכְלוּ
erant sanctificati non sacerdotes quia ; ipso tempore in illud facere
לַעֲשֹׂתוֹ בָּעֵת הַהִיא כִּי הַכֹּהֲנִים לֹא־הִתְקַדְּשׁוּ
.Ierusalaim in sunt collecti non populus & ,sufficientia ad
לְמַדַּי וְהָעָם לֹא־נֶאֶסְפוּ לִירוּשָׁלָ͏ִם׃
.concionis* omnis oculis in & ,regis oculis in verbum fuit rectum Et
4 וַיִּישַׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וּבְעֵינֵי כָּל־הַקָּהָל׃
Israel vniuersum in vocem faciendū trāsire ad ,verbum statuerunt Et
5 וַיַּעֲמִידוּ דָבָר לְהַעֲבִיר קוֹל בְּכָל־יִשְׂרָאֵל
Deo DOMINO Pesach faciēdū ad veniēdū ad,Dan vsq; & sebah-Beer à
מִבְּאֵר־שֶׁבַע וְעַד־דָּן לָבוֹא לַעֲשׂוֹת פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֵי־
:est scriptum sicut ,fecerūt multitudine in non quia : Ierusalaim in Israel
יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלָ͏ִם כִּי לֹא לָרֹב עָשׂוּ כַּכָּתוּב׃

vt venirent / vt facerent / a עשה / cœtus / b יעץ c שור / vt facerent / h שנה / erat congregatus / e די / ‡placuit / *cœtus. / *vt / †facerent / vt venirent / †propter multitudinem / f רבב

plaga eo in percussit &,est traditus Israel regis manu in etiam &,Darmesec | eum
דרמשק וגם ביד־מלך ישראל נתן ויך־בו מכה
centum Iehudah in Remaliahu filius Pecach occidit Et .magna
6 גדולה׃ † ויהרג פקח בן־רמליהו ביהודה מאה
ipsos deserendo in ;virtutis filios omnes , vno die in millia viginti & | robustos, eò quòd reliquissent
ועשרים אלף ביום אחד הכל בני־חיל בעזבם את־
.suorum patrum Deum DOMINVM
יהוה אלהי אבותם׃
, regis filium Mahaseiahu Ephraim potens Zichri occîdit Et
7 † ויהרג זכרי גבור אפרים את־מעשיהו בן־המלך
.regis secundum Elchanah & ;domus ducem Hazricham & | à rege.
ואת־עזריקם נגיד הבית ואת־אלקנה משנה המלך׃
,mulierū millia ducenta suis fratribus de Israel filij duxerunt captiuos Et | Ceperuntq́; f שבה
8 † f וישבו בני־ישראל מאחיהם g מאתים אלף נשים
adduxerunt Et eis ab diripuerūt multū spolium etiam & ;filiarū & ,filiorum | spolia multa g מאה
h בנים ובנות וגם־שלל i רב בזזו מהם ויביאו
DOMINI propheta erat ibi Et .Someron in spolium | spolia h בנה i רבב
9 את־השלל לשמרון׃ † ושם היה נביא ליהוה
dixitque ,Someron in venietis exercitus facies ad est egressus &,eius nomē Hoded | corā exercitu qui veniebat k בוא
עדד שמו ויצא לפני הצבא k הבא לשמרון ויאמר
,Iehudah cōtra vestrorū patrum Dei DOMINI excādescētia in Ecce :eis | propter iram
להם הנה בחמת יהוה אלהי־אבותיכם על־יהודה
cælos ad vsque ,sæuitia* in eis in ‡occidistis & :vestra manu in eos tradidit | ‡eos * furore qui
נתנם בידכם ותהרגו־בם בזעף עד לשמים
dicentes vos† Ierusalaim & Iehudah filios nunc Et .pertigit | peruenit. †dicitis
10 l הגיע׃ † ועתה בני־יהודה וירושלם אתם אמרים | l נגע
vobiscum vos tantum‡ Nonne .vobis ancillas in & , seruos in subiicere | ‡ verè
לכבש לעבדים ולשפחות לכם הלא רק־אתם עמכם
?vestro Deo DOMINO delicta† | † sunt
אשמות ליהוה אלהיכם׃
duxistis captiuā quam captiuitatem reducite & ,me audite nunc Et
11 † ועתה שמעוני m והשיבו השביה אשר שביתם | m שוב
. vos super ‡ DOMINI nasi ira quia;vestris fratribus de | furoris ‡est
מאחיכם כי n חרון אף־יהוה עליכם׃ | n חרה
filius Hazariahu ,Ephraim filiorum capitibus de viri surrexerunt Et | principibus
12 † o ויקמו אנשים מראשי בני־אפרים עזריהו בן־ | o קום
,Sallum filius Iechizchiiahu&,Mesillemoth filius Berechiahu ,Iehochanā
יהוחנן ברכיהו בן־משלמות ויחזקיהו בן־שלם
.militia è venientes contra ,Chadlai filius Hamasa & | pugna.
ועמשא בן־חדלי על־הבאים מן־הצבא׃
delictum in quia ,huc captiuitatem adduceretis Non :eis dixerunt Et
13 † ויאמרו להם לא־תביאו את־השביה הנה כי לאשמת
super &,nostra peccata super addere dicentes *Vos .nos super DOMINI‡ | ‡contra Dominum est * dicitis
יהוה עלינו אתם אמרים p להסיף על־חטאתנו ועל־
.Israel super nasi ‡ira & ,nobis delictum multum‡ nam .nostra delicta | ‡magnum est ‡ furoris
אשמתנו כי־רבה אשמה לנו וחרון אף על־ישראל׃
,principum facies ad‡ ,prædam & captiuitatem expeditus* reliquit Et | * exercitus ‡coram principibus, & omni cætu.
14 † ויעזב החלוץ את־השביה ואת־ q הבזה לפני d השרים
sunt nuncupati† qui viri surrexerunt Et .concionis totius & | † expositi fuerunt
15 וכל־הקהל׃ † ויקמו האנשים אשר־נקבו | q בזז
de vestierūt eorū nudos omnes&, captiuitatē in apprehēderūt;&nomina p | d שור e שבה
בשמות ויחזיקו e בשביה וכל־מערמיהם הלבישו מן־
,eos fecerūt comedere&,eos fecerūt calceare&,eos fecerūt vestire& spoliis
השלל וילבשום וינעלום ויאכלום
omnem asinis in eos duxerunt & ,eos vnxerunt & ,eos fecerunt bibere & | f שקה g סוך
f וישקום g ויסכום וינהלום בחמרים לכל־
: eorū fratres apud palmarum ciuitatē Iericho eos adduxerūt &,impingentē | infirmum, h בוא i חמר
כושל h ויביאום ירחו עיר־ i התמרים אצל אחיהם
Achaz rex misit illo tempore In .Someron ‡ sunt reuersi & | ‡ in
16 וישובו שמרון׃ † בעת ההיא שלח המלך אחז
,venerunt Edomæi adhuc Et .sibi auxiliandum ad , Assur reges ad | vt auxiliarentur
17 על־מלכי אשור לעזר לו׃ † ועוד אדומים באו
.captiuitatem duxerunt captiuam & ,Iehudah de percusserunt & | ceperunt
i ויכו ביהודה וישבו־שבי׃ | i נכה
.Iehudah meridiem † & ,planiciei vrbes per se diffuderunt Pelistim Et | † ad
18 † ופלשתים פשטו בערי השפלה והנגב ליהודה
,Socho & , Ghederoth & , Aialon & , semes- Beth ceperunt &
וילכדו את־בית־שמש ואת־אילון ואת־הגדרות ואת־שוכו
& , Ghimzo & , eius filias & , Timnah & ; eius filias† & | †villas villas
ובנותיה ואת־תמנה ואת־בנותיה ואת־גמזו ואת־
DOMINVS humiliauit Nam .ibi habitauerūt &,eius filias | villas
19 בנתיה וישבו שם׃ † כי־הכניע יהוה את־
, Iehudah in feriari fecerat quia : Israel regem Achaz propter Iehudah | vlcisci fecit de
יהודה בעבור אחז מלך־ישראל כי הפריע ביהודה
.DOMINVM in præuaricatione præuaricādo & | prçuaricatus erat
ומעול מעל ביהוה׃

,ei fuit angustiæ & , Assur rex pilneser-Tilgath eum super ‡venit Et | ‡ad
20 † ויבא עליו תלגת פלנאסר מלך אשור k ויצר לו | obsedit eum
domum Achaz fuerat partitus Etenim .eum roborauit non& | k צור
21 ולא חזקו׃ † כי־חלק אחז את־בית | Quamuis diuiserit
, Assur regi dedit‡ & :principum & ,regis domum & ,DOMINI | ‡dederit
יהוה ואת־בית המלך והשרים ויתן למלך אשור
addidit & sibi esse angustiæ ‡tempore in Et .sibi auxilium ad †non & | † fuit ‡quo erat angustiis affectus
22 ולא לעזרה לו׃ † ובעת הצר לו ויוסף
.Achas rex ipse ,DOMINVM in præuaricari | vt præuaricaretur
למעול ביהוה הוא המלך אחז׃
Quoniā ;dixit & .eū in percutientibus Darmesec diis immolauit Et
23 † ויזבח לאלהי דרמשק המכים בו ויאמר כי
.me adiuuabūt&,immolabo eis ,eos adiuuantes ipsi Aram regum dij | adiuuant
אלהי מלכי־ארם הם מעזרים אתם להם אזבח ויעזרוני
.Israel omni & ,eū faciendū ruere ad ei fuerunt ipsi &
והם היו־לו להכשילו ולכל־ישראל׃
vasa quassauit† & , Dei domus vasa Achaz collegit Et | congregauit
24 † ויאסף אחז את־כלי בית־האלהים ויקצץ את־כלי | confregit omnia
fecit & ;DOMINI domus fores* clausit & , Dei domus | *ostia
בית־האלהים ויסגר את־דלתות בית־יהוה m ויעש | l כלה
.Ierusalaim in angulo omni in altaria sibi | m עשה
לו מזבחות בכל־ n פנה בירושלם׃
diis suffiendum ad ,excelsa fecit Iehudah vrbe & vrbe omni ‡in Et | n פנן
25 † ובכל־עיר ועיר ליהודה עשה במות לקטר לאלהים | singulis vrbibus
.suorum patrum Deum DOMINVM fecit irasci & ;alienis
אחרים ויכעס את־יהוה אלהי אבתיו׃
,nouissimorum & primorum ,eius viarū omniū & ,eius verborū residuū Et | Residua autē
26 † ויתר דבריו וכל־דרכיו הראשנים והאחרונים
.Israel & , Iehudah regum libro in scripta ipsa ecce | sunt
הנם כתובים על־ספר מלכי יהודה וישראל׃
;Ierusalaim in,ciuitate in eū sepelierūt&,suis patribus cū Achaz iacuit Et | dormiuit
27 † וישכב אחז עם־אבתיו ויקברהו בעיר בירושלם
regnauit & :Israel regum sepulcra ad eum adduxerunt non quia
כי לא o הביאהו לקברי מלכי ישראל וימלך | o בוא
.eo pro eius filius Iechizchiiahu
יחזקיהו בנו תחתיו׃

CAP. XXIX. כט

viginti & :annorum quinque & viginti filius ‡regnauit Iechizchiiahu | ‡cùm esset
1 † יחזקיהו מלך בן־עשרים וחמש שנה ועשרים
Abiiah ,eius matris nomen Et .Ierusalaim in regnauit annis nouem &
ותשע שנה מלך בירושלם ושם אמו אביה
, DOMINI oculis in rectum Fecitque .Zechariahu filia
2 בת־זכריהו׃ † p ויעש הישר בעיני יהוה | p עשה
.eius pater Dauid fecerat quæ omnia iuxta
ככל אשר־עשה דויד אביו׃
aperuit , primo mense in,eum regnandi primo anno in Ipse | quo regnauit
3 † הוא בשנה הראשונה למלכו בחדש הראשון פתח
.eas roborauit & , DOMINI domus valuas
את־דלתות בית־יהוה ויחזקם׃
plateam ad eos collegit & :Leuitas atque ,sacerdotes Adduxitque | congregauit
4 † ויבא את־הכהנים ואת־הלוים ויאספם לרחוב
,vos sanctificate Nūc .Leuitæ me Audite:eos ad Dixitque .orientalem
5 המזרח׃ † ויאמר להם שמעוני הלוים עתה התקדשו
educite & ;vestrorum patrum Dei DOMINI domum sanctificate &
וקדשו את־בית יהוה אלהי אבתיכם q והוציאו | q יצא
sunt præuaricati Quia .sanctitate de immunditiam
6 את־ r הנדה מן־הקדש׃ † כי־מעלו | r נדד
, nostri Dei DOMINI oculis in malum fecerunt & , nostri patres
אבתינו ועשו s הרע בעיני יהוה־אלהינו | s רוע
dederūt&,DOMINI tabernaculo à suas facies verterūt & .eū dereliquerūt&
ויעזבהו t ויסבו פניהם ממשכן יהוה ויתנו־ | t סבב
extinxerunt & ,porticus fores clauserunt Etiam .ceruicem | ostia
7 ערף׃ † גם סגרו דלתות האולם v ויכבו את־ | u כבה
ascendere fecerunt non ascensionem & ; suffierunt non suffimentum &, lucernas | holocausti non obtulerunt
הנרות וקטרת לא הקטירו x ועלה לא־העלו
super DOMINI ira fuit Et .Israel Deo sanctitate & | x עלה
8 בקדש לאלהי ישראל׃ † ויהי קצף יהוה על־
desolationē, ,sibilum in &,stuporē in,cōmotionē in eos tradiditq́; :Ierusalaim& Iehudah
יהודה וירושלם ויתנם y לזועה z לשמה ולשרקה
.vestris oculis in videntes vos quemadmodum | y זוע z שמם
כאשר אתם a ראים בעיניכם׃
,nostræ filiæ &,nostri filij &;gladio in nostri patres corruerunt en Et | a ראה
9 † והנה נפלו אבותינו בחרב ובנינו ובנותינו | propter
.hoc super captiuitatem in nostræ vxores &
ונשינו b בשבי על־זאת׃

, Ghath murum rupit & , Pelistim in pugnauit & est egressus Et — cum
6 וַיֵּצֵא וַיִּלָּחֶם בַּפְּלִשְׁתִּים וַיִּפְרֹץ אֶת־חוֹמַת גַּת — יָצָא
Asdod in vrbes ædificauit & ; Asdod murum & , Iabneh murum &
וְאֵת חוֹמַת יַבְנֵה וְאֵת חוֹמַת אַשְׁדּוֹד וַיִּבְנֶה עָרִים בְּאַשְׁדּוֹד
contra & , Pelistim contra Deus eum adiuuit Et .Pelistim in &
7 וּבַפְּלִשְׁתִּים׃ וַיַּעְזְרֵהוּ הָאֱלֹהִים עַל־פְּלִשְׁתִּים וְעַל־
.Mehunim & Gurbahal in habitantes Harabas — qui habitabant
הָעַרְבִיִּים הַיֹּשְׁבִים בְּגוּר־בָּעַל וְהַמְּעוּנִים׃
ad vsque eius nomē iuit & : Huzziiahu ipsi mun⁹ Hāmonitæ dabant Et
8 וַיִּתְּנוּ הָעַמּוֹנִים מִנְחָה לְעֻזִּיָּהוּ וַיֵּלֶךְ שְׁמוֹ עַד־ — נָתַן יָלַךְ
.sublimitatem in vsque fuit robustus quia , Aegypti introitum — excellentiam
לְבוֹא מִצְרַיִם כִּי הֶחֱזִיק עַד־לְמָעְלָה׃
, anguli portam super Ierusalaim in turres Huzziiahu ædificauit Et
9 וַיִּבֶן עֻזִּיָּהוּ מִגְדָּלִים בִּירוּשָׁלִַם עַל־שַׁעַר הַפִּנָּה — בָּנָה פִּנָּה
.eas roborauit & : angulum super & , vallis portam super &
וְעַל־שַׁעַר הַגַּיְא וְעַל־הַמִּקְצוֹעַ וַיְחַזְּקֵם׃ — fodit
acquisitio quia , multas cisternas excidit & , deserto in turres extruxit Et — grex multus
10 וַיִּבֶן מִגְדָּלִים בַּמִּדְבָּר וַיַּחְצֹב בֹּרוֹת רַבִּים כִּי מִקְנֶה־ — campestribus
, mōtibus in vinitores & agricolæ , planitie in & , humili loco i & , ei erat multa
רַב הָיָה לוֹ וּבַשְּׁפֵלָה וּבַמִּישׁוֹר אִכָּרִים וְכֹרְמִים בֶּהָרִים
. erat humum diligens quia , Carmel in & — diligebat terram.
וּבַכַּרְמֶל כִּי־אֹהֵב אֲדָמָה הָיָה׃
exercitus ingredientiū bellū facientiū exercitus Huzziiahu ipsi fuit Et — ad pugnandum in exercitu
11 וַיְהִי לְעֻזִּיָּהוּ חַיִל עֹשֵׂה מִלְחָמָה יוֹצְאֵי צָבָא
Mahaseiahu & , scribæ Iehihel manum per eorum censui numero in agmen in — dū numeri
לִגְדוּד בְּמִסְפַּר פְּקֻדָּתָם בְּיַד יְעִיאֵל הַסּוֹפֵר וּמַעֲשֵׂיָהוּ
.regis principibus de Chananiahu manū ad , præfecti
הַשּׁוֹטֵר עַל יַד־חֲנַנְיָהוּ מִשָּׂרֵי הַמֶּלֶךְ׃ — principum militarum
millia duo , virtute * fortium patrum capitum numerus Omnis — * viribus
12 כֹּל מִסְפַּר רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְגִבּוֹרֵי חָיִל אַלְפָּיִם
trecentorum militiæ exercitus eorum manū ad Et .sexcenti &
13 וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃ וְעַל־יָדָם חֵיל צָבָא שְׁלֹשׁ מֵאוֹת — מֵאָה
bellum facientium quingentorum & , millium septem & , millium
אֶלֶף וְשִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת עוֹשֵׂי מִלְחָמָה
.inimicum contra regi auxiliandum ad , roboris fortitudine cū
בְּכֹחַ חָיִל לַעְזֹר לַמֶּלֶךְ עַל־הָאוֹיֵב׃
, hastas & , clypeos exercitui cuncto Huzziiahu eis præparauit Et
14 וַיָּכֶן לָהֶם עֻזִּיָּהוּ לְכָל־הַצָּבָא מָגִנִּים וּרְמָחִים
.fundarum lapides & , arcus & , loricas & , galeas &
וְכוֹבָעִים וְשִׁרְיֹנוֹת וּקְשָׁתוֹת וּלְאַבְנֵי קְלָעִים׃
existendum ad , cogitantis excogitatione machinas Ierusalaim in fecit Et — arte artificis, vt essent in
15 וַיַּעַשׂ בִּירוּשָׁלִַם חִשְּׁבֹנוֹת מַחֲשֶׁבֶת חוֹשֵׁב לִהְיוֹת
: grandibus lapidibus in & , sagittis in iaciendū ad angulis in & , turribus super
עַל־הַמִּגְדָּלִים וְעַל־הַפִּנּוֹת לִירוֹא בַּחִצִּים וּבָאֲבָנִים גְּדֹלוֹת
, se inuādū ad mirificauit quia , procul ad vsque eius nomen est egressum &
וַיֵּצֵא שְׁמוֹ עַד־לְמֵרָחוֹק כִּי־הִפְלִיא לְהֵעָזֵר
ad , eius cor est eleuatum , se roborare iuxta Et .est roboratus donec
16 עַד כִּי־חָזָק׃ וּכְחֶזְקָתוֹ גָּבַהּ לִבּוֹ עַד־
est ingressus & : suū Deū DOMINVM cōtra est præuaricat⁹ & , corrūpendū
לְהַשְׁחִית וַיִּמְעַל בַּיהוָה אֱלֹהָיו וַיָּבֹא
.suffimenti altare super suffiendum ad , DOMINI templū in
אֶל־הֵיכַל יְהוָה לְהַקְטִיר עַל־מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת׃
DOMINI sacerdotes eo cū & .sacerdos Hazariahu eum post venit Et
17 וַיָּבֹא אַחֲרָיו עֲזַרְיָהוּ הַכֹּהֵן וְעִמּוֹ כֹּהֲנִים לַיהוָה
.virtutis filij octoginta — robusti.
שְׁמוֹנִים בְּנֵי־חָיִל׃
Huzziiahu tibi Non : ei dixerunt & , regem Huzziiahu cōtra steterunt Et
18 וַיַּעַמְדוּ עַל־עֻזִּיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־לְךָ עֻזִּיָּהוּ
sanctificatorum Aharon filiorum sacerdotum sed , DOMINO suffire
לְהַקְטִיר לַיהוָה כִּי לַכֹּהֲנִים בְּנֵי־אַהֲרֹן הַמְקֻדָּשִׁים
tibi * non & , es præuaricatus quia , sanctuario de Egredere . suffiret
לְהַקְטִיר צֵא מִן־הַמִּקְדָּשׁ כִּי מָעַלְתָּ וְלֹא־לְךָ
.Deo DOMINO a gloriam ad
לְכָבוֹד מֵיְהוָה אֱלֹהִים׃
ipsum saniēdo in * Et . suffiēdū ad suffimētū sua manu in & , Huzziahu sæuit Et
19 וַיִּזְעַף עֻזִּיָּהוּ וּבְיָדוֹ מִקְטֶרֶת לְהַקְטִיר וּבְזַעְפּוֹ
sacerdotum facies ad eius fronte in est orta lepra & , sacerdotibus cum
עִם־הַכֹּהֲנִים וְהַצָּרַעַת זָרְחָה בְמִצְחוֹ לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים
suffimenti altare desuper DOMINI domo in
בְּבֵית יְהוָה מֵעַל לְמִזְבַּח הַקְּטֹרֶת׃
sacerdotes omnes & , caput sacerdos Hazzariahu eum ad respexit Et
20 וַיִּפֶן אֵלָיו עֲזַרְיָהוּ כֹהֵן הָרֹאשׁ וְכָל־הַכֹּהֲנִים
ipse etiam Et .inde eū festinare fecerūt & , sua frōte in leprosus ipse ecce &
וְהִנֵּה־הוּא מְצֹרָע בְּמִצְחוֹ וַיַּבְהִלוּהוּ מִשָּׁם וְגַם־הוּא
.DOMINVS eum percussit quia , egredi est compulsus
נִדְחַף לָצֵאת כִּי נִגְּעוֹ יְהוָה׃

quo mortu⁹ est, * in separata
habitauit & , sua mortis diem ad vsque leprosus rex Huzziiahu fuit Et
21 וַיְהִי עֻזִּיָּהוּ הַמֶּלֶךְ מְצֹרָע עַד־יוֹם מוֹתוֹ וַיֵּשֶׁב
Iothā Et . DOMINI domo è fuerat excis⁹ quia , leprosus libera domo*
יָשַׁב הַחָפְשִׁית — בֵּית הַחָפְשִׁית מְצֹרָע כִּי נִגְזַר מִבֵּית יְהוָה וְיוֹתָם
.terræ populum iudicans † , regis domum super * eius filius
* erat † & iudicabat — בְּנוֹ עַל־בֵּית הַמֶּלֶךְ שׁוֹפֵט אֶת־עַם הָאָרֶץ׃
† residua autē — scripsit , nouissimorum & primorum , Huzziiahu verborum residuum † Et
22 וְיֶתֶר דִּבְרֵי עֻזִּיָּהוּ הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרֹנִים כָּתַב
.propheta Amos filius Iesahiahu
יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ הַנָּבִיא׃
cum eum sepelierunt Et .suis patribus cum Huzziiahu dormiuit Et
23 וַיִּשְׁכַּב עֻזִּיָּהוּ עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עִם־
† erat — Leprosus : dixerunt nam .regibus † qui , sepulchri agro in suis patribus
אֲבֹתָיו בִּשְׂדֵה הַקְּבוּרָה אֲשֶׁר לַמְּלָכִים כִּי אָמְרוּ מְצוֹרָע
est. — .eo pro eius filius Iotham regnauit Et .ipse
הוּא וַיִּמְלֹךְ יוֹתָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

CAP. XXVII. כז

* erat * cūm regnauit: — sedecim & : ipso regnando in † , Iothā annorū quinque & viginti Filius
1 בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה יוֹתָם בְּמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה
.Sadoc filia Ierusah , eius matris nomen Et .Ierusalaim in regnauit annis
שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ יְרוּשָׁה בַת־צָדוֹק׃
fecit quæ omnia iuxta DOMINI oculis in rectum Fecitque
2 וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה — עָשָׂה
, DOMINI templum in est ingressus nō veruntamē .ei⁹ pater Huzziiahu
עֻזִּיָּהוּ אָבִיו רַק לֹא־בָא אֶל־הֵיכַל יְהוָה — בּוֹא
peruerse agebat. — portam ædificauit Ipse .corrumpentes populus adhuc &
3 וְעוֹד הָעָם מַשְׁחִיתִים׃ הוּא בָּנָה אֶת־שַׁעַר
arcis — .multum ad ædificauit loci alti muro in & , excelsam DOMINI domus
בֵּית־יְהוָה הָעֶלְיוֹן וּבְחוֹמַת הָעֹפֶל בָּנָה לָרֹב׃
ædificauit saltibus in & , Iehudah monte in ædificauit Vrbesque
4 וְעָרִים בָּנָה בְּהַר־יְהוּדָה וּבֶחֳרָשִׁים בָּנָה — עִיר
filiorum rege cum pugnauit ipse Et .turres & , palatia
5 בִּירָנִיּוֹת וּמִגְדָּלִים׃ וְהוּא נִלְחַם עִם־מֶלֶךְ בְּנֵי־
anno in Hammon filij ei dederunt Et .eos super est roboratus & , Hāmō
עַמּוֹן וַיֶּחֱזַק עֲלֵיהֶם וַיִּתְּנוּ־לוֹ בְנֵי־עַמּוֹן בַּשָּׁנָה — נָתַן
tritici, & hordei — , triticorum coros millia decem & , argenti talenta centum ipso
הַהִיא מֵאָה כִּכַּר־כֶּסֶף וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כֹּרִים חִטִּים — חִטָּה
anno in & , Hammō filij ei reddiderunt Hoc .millia decem hordeorum &
וּשְׂעוֹרִים עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים זֹאת הֵשִׁיבוּ לוֹ בְּנֵי עַמּוֹן וּבַשָּׁנָה — שׁוּב
præparauit quia , Iotham est roboratus Et .tertio & , secundo
6 הַשֵּׁנִית וְהַשְּׁלִשִׁית׃ וַיִּתְחַזֵּק יוֹתָם כִּי הֵכִין — שָׁנָה כּוּן
corā Domino Deo suo. — .sui Dei DOMINI facies ad suas vias
דְּרָכָיו לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהָיו׃
residua autē sunt — ipsa ecce , eius viæ & , eius bella omnia & , Iotham verborum residuum Et
7 וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹתָם וְכָל־מִלְחֲמֹתָיו וּדְרָכָיו הִנָּם
.Iehudah & , Israel regum libro in scripta
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר מַלְכֵי־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה׃
cùm regnauit — sedecim & , ipsum regnando in erat annorum quinque & viginti Filius
8 בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה
Dormiuitq; — , suis patribus cum Iotham Iacuitque .Ierusalaim in regnauit annis
9 שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם׃ וַיִּשְׁכַּב יוֹתָם עִם־אֲבֹתָיו
.eo pro eius filius Achaz regnauit & : Dauid ciuitate in eū sepelierūt &
וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּעִיר דָּוִיד וַיִּמְלֹךְ אָחָז בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

CAP. XXVIII. כח

erat quando annis sedecim & , ipsum regnando in Achaz annorum viginti Filius
regnauit , — 1 בֶּן־עֶשְׂרִים שָׁנָה אָחָז בְּמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה
Dauid sicut DOMINI oculis in rectū fecit non & : Ierusalaim in regnauit
מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְלֹא־עָשָׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּדָוִיד
per vias — conflatilia etiam & : Israel regum viis in abiit Et .eius pater
* statuas — 2 אָבִיו׃ וַיֵּלֶךְ בְּדַרְכֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וְגַם מַסֵּכוֹת — יָלַךְ
: hinnom Ben valle in suffiuit ipse Et .Behalim ipsi fecit
3 עָשָׂה לַבְּעָלִים׃ וְהוּא הִקְטִיר בְּגֵיא בֶן־הִנֹּם
expulit quas gentium abominationes iuxta igni in suos filios cōbussit &
וַיַּבְעֵר אֶת־בָּנָיו בָּאֵשׁ כְּתֹעֲבוֹת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הֹרִישׁ
à facie — sufficiebat & , immolabat Et .Israel filiorum faciebus a DOMINVS
4 יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיְזַבֵּחַ וַיְקַטֵּר — פָּנָה
viridi — .frondoso ligno omni sub & , colles super & , excelsis in
בַּבָּמוֹת וְעַל־הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן׃
, Aram regis manu in eius Deus DOMINVS eum Tradiditque — נָכָה
5 וַיִּתְּנֵהוּ יְהוָה אֱלֹהָיו בְּיַד מֶלֶךְ אֲרָם
* ceperunt * prædam — adduxerunt & , magnam captiuitatem eo ex captiuauerūt & , eū in percusserūt &
שָׁבָה בּוֹא — וַיַּכּוּ־בוֹ וַיִּשְׁבּוּ מִמֶּנּוּ שִׁבְיָה גְדוֹלָה וַיָּבִיאוּ

morientur Non ;dicendo ,D O M I N V S præcepit quod ,Mosch libro in vbi
בְּסֵפֶר מֹשֶׁה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר לֹא־יָמוּתוּ
vir ‡ sed ;patribus super morientur non filij & ,filiis super patres
אָבוֹת עַל־בָּנִים וּבָנִים לֹא־יָמוּתוּ עַל־אָבוֹת כִּי אִישׁ
,Iehudah Amasiahu congregauit* Et . morientur suo peccato in
5 בְּחֶטְאוֹ יָמוּתוּ׃ † וַיִּקְבֹּץ אֲמַצְיָהוּ אֶת־יְהוּדָה
,centuriarũ principes in et ,millium principes in patrum†domũ per eos constituit &
וַיַּעֲמִידֵם לְבֵית־אָבוֹת לְשָׂרֵי הָאֲלָפִים וּלְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת
;supra & annorũ viginti filio à eos recẽsuit &:Biniamin &,Iehudah omni
לְכָל־יְהוּדָה וּבִנְיָמִן וַיִּפְקְדֵם לְמִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה
exercitum egredientis electi millia trecenta eos inuenitque
וַיִּמְצָאֵם שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף בָּחוּר יוֹצֵא צָבָא
centum Israel de mercede cõduxit Et .clypeum & ,hastam tenentis
6 אֹחֵז רֹמַח וְצִנָּה׃ † וַיִּשְׂכֹּר מִיִּשְׂרָאֵל מֵאָה
.argenti talentis centum in robore fortium millia
אֶלֶף גִּבּוֹר חָיִל בְּמֵאָה כִכַּר־כָּסֶף׃
veniat ne Rex :dicendo ,eum ad venit Dei vir Et
7 † וְאִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלָיו לֵאמֹר הַמֶּלֶךְ אַל־יָבוֹא
oĩbus†,Israel cum D O M I N V S†non quia :Israel exercitus tecum
עִמְּךָ צְבָא יִשְׂרָאֵל כִּי אֵין יְהוָה עִם־יִשְׂרָאֵל כֹּל
:bellum ad roborate ,fac ,tu ingredere Quinimo . Ephraim filiis
8 בְּנֵי אֶפְרָיִם׃ † כִּי אִם־בֹּא אַתָּה עֲשֵׂה חֲזַק לַמִּלְחָמָה
Deo in fortitudo est nam .inimici facies ad† Deus te corruere faciet
יַכְשִׁילְךָ הָאֱלֹהִים לִפְנֵי אוֹיֵב כִּי יֶשׁ־כֹּחַ בֵּאלֹהִים
hominem ad Amasiahu Dixitque .faciendum corruere*& ,adiuuandũ ad
9 לַעְזוֹר וּלְהַכְשִׁיל׃ † וַיֹּאמֶר אֲמַצְיָהוּ לְאִישׁ
agmini† dedi quæ talentis centum* faciendum quid Et ;Dei
הָאֱלֹהִים וּמַה־לַּעֲשׂוֹת לִמְאַת הַכִּכָּר אֲשֶׁר נָתַתִּי לִגְדוּד
multum tibi dandũ ad D O M I N O Est :Dei vir dixit Et ;Israel
יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים יֵשׁ לַיהוָה לָתֶת לְךָ הַרְבֵּה
se ad venerat quod agmen in† Amasiahu eos separauit Et . eo præ
10 מִזֶּה׃ † וַיַּבְדִּילֵם אֲמַצְיָהוּ לְהַגְּדוּד אֲשֶׁר־בָּא אֵלָיו
valde eorum nasus*est iratus Et .suum locum ad eundum ad ,Ephraim de
מֵאֶפְרַיִם לָלֶכֶת לִמְקוֹמָם וַיִּחַר אַפָּם מְאֹד
. nasi* ira in suum locum ad sunt reuersi & ,Iehudah contra
בִּיהוּדָה וַיָּשׁוּבוּ לִמְקוֹמָם בָּחֳרִי־אָף׃
vallem*abiit & ,suũ populum eduxit & ,est roboratus Amasiahu Et
11 † וַאֲמַצְיָהוּ הִתְחַזַּק וַיִּנְהַג אֶת־עַמּוֹ וַיֵּלֶךְ גֵּיא
.millia decem Sehir filios† percussit & :salis
הַמֶּלַח וַיַּךְ אֶת־בְּנֵי־שֵׂעִיר עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים׃
eos adduxerũt & ,Iehudah filij duxerunt captiuos† viuos millia decem Et
12 † וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים חַיִּים שָׁבוּ בְּנֵי יְהוּדָה וַיְבִיאוּם
.sunt rupti] hi omnes & ,petræ capite* à eos proiecerunt & :petræ caput*ad
לְרֹאשׁ הַסָּלַע וַיַּשְׁלִיכוּם מֵרֹאשׁ־הַסֶּלַע וְכֻלָּם נִבְקָעוּ׃
secum eundo ab† ,Amasiahu fecit reuerti quos agminis† filij Et
13 † וּבְנֵי הַגְּדוּד אֲשֶׁר הֵשִׁיב אֲמַצְיָהוּ מִלֶּכֶת עִמּוֹ
-Beth ad vsq; & Someron à Iehudah vrbes in sunt diffusi & ,bellum ad
לַמִּלְחָמָה וַיִּפְשְׁטוּ בְּעָרֵי יְהוּדָה מִשֹּׁמְרוֹן וְעַד־בֵּית
.multam prædã diripuerũt & ,millia tria eis ex percusserũt & :choro
חוֹרוֹן וַיַּכּוּ מֵהֶם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַיָּבֹזּוּ בִּזָּה רַבָּה׃
, Edomæos cædendo à Amasiahu venire post ,fuit Et
14 † וַיְהִי אַחֲרֵי בוֹא אֲמַצְיָהוּ מֵהַכּוֹת אֶת־אֲדוֹמִים
, deos in sibi eos statuit & ,Sehir filiorum deos adduxit &
וַיָּבֵא אֶת־אֱלֹהֵי בְּנֵי שֵׂעִיר וַיַּעֲמִידֵם לוֹ לֵאלֹהִים
. suffiuit eis & ,se incuruauit eorum facies ad &
וְלִפְנֵיהֶם יִשְׁתַּחֲוֶה וְלָהֶם יְקַטֵּר׃
,prophetã eum ad misit & ;Amasiahu in D O M I N I nasus est iratus Et
15 † וַיִּחַר־אַף יְהוָה בַּאֲמַצְיָהוּ וַיִּשְׁלַח אֵלָיו נָבִיא
non qui ,populi deos quæsisti quid Vt :eum ad dixit &
וַיֹּאמֶר לוֹ לָמָּה דָרַשְׁתָּ אֶת־אֱלֹהֵי הָעָם אֲשֶׁר לֹא־
? tua manu è suum populum eruerunt
הִצִּילוּ אֶת־עַמָּם מִיָּדֶךָ׃
regis consiliariũ Nunquid :ei dixit & ,eum ad ipsum loquendo in ,fuit Et
16 † וַיְהִי בְּדַבְּרוֹ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הַלְיוֹעֵץ לַמֶּלֶךְ
:dixit & ,propheta cessauit Et ?te percutiẽt quid vt ,tibi Cessa ?te dederunt
נְתַנּוּךָ חֲדַל־לְךָ לָמָּה יַכּוּךָ וַיֶּחְדַּל הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר
non & ,hoc fecisti quia ,te corrũpendũ ad* Deus consilium cepit quod , Noui
יָדַעְתִּי כִּי־יָעַץ אֱלֹהִים לְהַשְׁחִיתֶךָ כִּי־עָשִׂיתָ זֹּאת וְלֹא
,Iehudah rex Amasiahu est consiliatus Et .meo consilio audisti
17 שָׁמַעְתָּ לַעֲצָתִי׃ † וַיִּוָּעַץ אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
:dicendo ,Israel regem Iehu filij Iehoachaz filium Ioas ad misit &
וַיִּשְׁלַח אֶל־יוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז בֶּן־יֵהוּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
. faciebus* nos videamus ,Ito
לְךָ נִתְרָאֶה פָנִים׃
,Iehudah regẽ Amasiahu ad Israel rex Ioas misit Et
18 † וַיִּשְׁלַח יוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה

pro ‡ vnusquisq; propter peccatum suũ, morietur. *compleuit †familiarum tribunos, & centuriones, שׂוּר מֵאָה electorũ egredientium ad pugnam tenentium. צִנָּן בּוֹא †est †cum Alioquin, cadere †coram inimico. כּוֹחַ ‡cadere *est de †exercitui רַבָּה valde. †exercitũ qui vt iret ‡furor הָלַךְ קוֹם חָרָה ‡furoris, *in יָלַךְ †de filiis נִבְקָה ‡ceperunt שָׁבָה בּוֹא *verticem *vertice †crepuerunt. ‡exercitus quẽ remisit ‡ne iret הָלַךְ postquam venit הָיָה coram eis שָׁחָה furor ei; נָצַל cum loqueretur ‡rex posuerunt cogitauerit ‡perdere consilium meum. יָעַץ Veni, *facie. רָאָה

Carduus ,Lebanon in‡ quæ cedrum ad misit ,Lebanon in‡ qui Paliurus :dicendo
לֵאמֹר הַחוֹחַ אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן שָׁלַח אֶל־הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן
bestia transiuit Et .vxorem in meo filio tuam filiam Da :dicendo
לֵאמֹר תְּנָה־אֶת־בִּתְּךָ לִבְנִי לְאִשָּׁה וַתַּעֲבֹר חַיַּת
.paliurum ‡ conculcauit & ,Lebanon in † quæ agri
הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן וַתִּרְמֹס אֶת־הַחוֹחַ׃
tuum cor te leuauit & ,Edom percussisti Ecce :Dixisti
19 † אָמַרְתָּ הִנֵּה הִכִּיתָ אֶת־אֱדוֹם וּנְשָׂאֲךָ לִבְּךָ
,malum in te immisceberis quid vt . tua domo in sede Nũc .honorificandũ ad
לְהַכְבִּיד עַתָּה שְׁבָה בְּבֵיתֶךָ לָמָּה תִתְגָּרֶה בְּרָעָה
quia ,Amasiahu audiuit non Et ? tecum Iehudah &,tu cadas &
20 וְנָפַלְתָּ אַתָּה וִיהוּדָה עִמָּךְ׃ † וְלֹא־שָׁמַע אֲמַצְיָהוּ כִּי
deos quæsierunt quia :manu in eos dandum ad ,illud Deo à
מֵהָאֱלֹהִים הִיא לְמַעַן תִּתָּם בְּיָד כִּי דָרְשׁוּ אֵת אֱלֹהֵי
,faciebus se viderunt & ,Israel rex Ioas ascendit Et . Edom
21 אֱדוֹם׃ † וַיַּעַל יוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיִּתְרָאוּ פָנִים
. Iehudah ‡ quæ ,Semes-Beth in ,Iehudah rex Amasiahu & ,ipse
הוּא וַאֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בְּבֵית שֶׁמֶשׁ אֲשֶׁר לִיהוּדָה׃
vnusquisque fugerunt & ,Israel facies ad Iehudah est cæsus Et
22 † וַיִּנָּגֶף יְהוּדָה לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּנֻסוּ אִישׁ
filij Ioas filium Iehudah regem Amasiahu Et .sua tentoria ad
23 לְאֹהָלָיו׃ † וְאֵת אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בֶּן־יוֹאָשׁ בֶּן־
eum adduxit & :Semes-Beth in Israel rex Ioas cepit ,Iehoachaz
יְהוֹאָחָז תָּפַשׂ יוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בְּבֵית שָׁמֶשׁ וַיְבִיאֵהוּ
ad vsque Ephraim porta à Ierusalaim muro in† rupit & ,Ierusalaim *
יְרוּשָׁלַם וַיִּפְרֹץ בְּחוֹמַת יְרוּשָׁלַם מִשַּׁעַר אֶפְרַיִם עַד־
. cubitis quadringentis respicientis portam
שַׁעַר הַפּוֹנֶה אַרְבַּע מֵאוֹת אַמָּה׃
inuenta † vasa omnia & ,argentum & ,aurum omne Et
24 † וְכָל־הַזָּהָב וְהַכֶּסֶף וְאֵת כָּל־הַכֵּלִים הַנִּמְצְאִים
,regis domus thesauros ‡ & ,edom Hobed cum Dei domo in
בְבֵית־הָאֱלֹהִים עִם־עֹבֵד אֱדוֹם וְאֶת־אוֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ
.Someron rediit* & arrhabonum filios &
וְאֵת בְּנֵי הַתַּעֲרֻבוֹת וַיָּשָׁב שֹׁמְרוֹן׃
mortem post† Iehudah rex Ioas filius Amasiahu vixit Et
25 † וַיְחִי אֲמַצְיָהוּ בֶן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה אַחֲרֵי מוֹת
.annis quindecim ,Israel regis‡ Iehoachaz filij‡ Ioas
יוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃
nonne ,nouissimorum & ,primorum Amasiahu verborum residuum Et
26 † וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֲמַצְיָהוּ הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרוֹנִים הֲלֹא
? Israel & ,Iehudah regum libro in scripta ipsa ecce
הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר מַלְכֵי־יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל׃
D O M I N V M post‡ à Amasiahu recessit quo ,tempore à Et
27 † וּמֵעֵת אֲשֶׁר־סָר אֲמַצְיָהוּ מֵאַחֲרֵי יְהוָה
:Lachis in fugit & ,Ierusalaim in ligationem * eum contra ligauerunt* &
וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו קֶשֶׁר בִּירוּשָׁלַם וַיָּנָס לָכִישָׁה
. ibi eum interfecerunt & ,Lachis in eum post miserunt &
וַיִּשְׁלְחוּ אַחֲרָיו לָכִישָׁה וַיְמִיתֻהוּ שָׁם׃
suis patribus cum eum sepelierunt & ,equos super eũ portauerunt Et
28 † וַיִּשָּׂאֻהוּ עַל־הַסּוּסִים וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עִם־אֲבֹתָיו
. Iehudah ciuitate in
בְּעִיר יְהוּדָה׃

CAP. XXVI. כו

filius†ipse &)Huzziiahu Iehudah populus omnis ceperunt Et
1 † וַיִּקְחוּ כָּל־עַם יְהוּדָה אֶת־עֻזִּיָּהוּ וְהוּא בֶּן־
Amasiahu suo patre pro eum cõstituerũt regẽ & (,annorum sedecim
שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיַּמְלִיכוּ אֹתוֹ תַּחַת אָבִיו אֲמַצְיָהוּ׃
postquam ,Iehudah ipsi eam restituit & ,Eloth ædificauit Ipse
2 † הוּא בָּנָה אֶת־אֵילוֹת וַיְשִׁיבֶהָ לִיהוּדָה אַחֲרֵי
. suis patribus cum rex iacuit
שְׁכַב־הַמֶּלֶךְ עִם־אֲבֹתָיו׃
quinquaginta & ,ipsum regnãdo in‡ Huzziiahu† annorum sedecim Filius
3 † בֶּן־שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה עֻזִּיָּהוּ בְמָלְכוֹ וַחֲמִשִּׁים
Iecholiah eius matris nomẽ Et .Ierusalaim in regnauit annis duobus &
וּשְׁתַּיִם שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלָםִ וְשֵׁם אִמּוֹ יְכִילְיָה
. Ierusalaim de
מִן־יְרוּשָׁלָםִ׃
fecit quæ omnia iuxta :D O M I N I oculis in rectum fecit Et
4 † וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה
Zechariahu diebus in Deum quærendum ad ,fuit Et .eius pater Amasiahu
5 אֲמַצְיָהוּ אָבִיו׃ † וַיְהִי לִדְרֹשׁ אֱלֹהִים בִּימֵי זְכַרְיָהוּ
D O M I N V M cum quærere‡ diebus in & :Dei visionibus in intelligentis
הַמֵּבִין בִּרְאֹת הָאֱלֹהִים וּבִימֵי דָּרְשׁוֹ אֶת־יְהוָה
. Deus eum prosperari fecit
הִצְלִיחוֹ הָאֱלֹהִים׃

Carduus est *erat scandalum. prouocas erat, vt traderet facie, †erat coram tabernacula ‡murũ in angeli ‡quæ sunt apud in thesauris nobiles, *reduxit in †postquam mortuus est filius ‡rex Residua aũt sunt ‡Domino *coniurauerunt *coniurationem tulerunt ‡erat dominauit ‡erat in regnauit, *quæreret *visiones ‡in quærendo.

. regni solium super regem fecerunt sedere & : regis* domum † in
בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיּוֹשִׁיבוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ עַל כִּסֵּא הַמַּמְלָכָה׃
Et .quieuit vrbs & ,terræ populus omnis sunt læti Et
21 וַיִּשְׂמְחוּ כָל־עַם־הָאָרֶץ וְהָעִיר שָׁקָטָה וְאֶת־
. gladio in interfecerunt Hathaliahu
עֲתַלְיָהוּ הֵמִיתוּ בֶחָרֶב׃

CAP. XXIIII. כד

annis quadraginta & ,ipsum regnādo in* Ioas†annorum septem Filius
1 בֶּן־שֶׁבַע שָׁנִים יוֹאָשׁ בְּמָלְכוֹ וְאַרְבָּעִים שָׁנָה
.sebah- Beer de Sibiah eius matris nomē Et .Ierusalaim in regnauit
מָלַךְ בִּירוּשָׁלָ‍ִם וְשֵׁם אִמּוֹ צִבְיָה מִבְּאֵר שָׁבַע׃
Iehoiadah diebus omnibus ,DOMINI oculis in rectum Ioas fecit Et
2 וַיַּעַשׂ יוֹאָשׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כָּל־יְמֵי יְהוֹיָדָע
,filios genuit & :duas vxores Iehoiadah ei tulit Et .sacerdotis
הַכֹּהֵן׃ 3 וַיִּשָּׂא־לוֹ יְהוֹיָדָע נָשִׁים שְׁתָּיִם וַיּוֹלֶד בָּנִים
innouandum ad† ,Ioas corde cum† fuit ;hoc post fuit Et .filias &
וּבָנוֹת׃ 4 וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן הָיָה עִם־לֵב יוֹאָשׁ לְחַדֵּשׁ
,Leuitas & ,sacerdotes congregauit Et .DOMINI domum
אֶת־בֵּית יְהוָה׃ 5 וַיִּקְבֹּץ אֶת־הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם
vniuerso de cōgregate & ,Iehudah ciuitates ad Egredimini :eis dixit &
וַיֹּאמֶר לָהֶם צְאוּ לְעָרֵי יְהוּדָה וְקִבְצוּ מִכָּל־
anni tempore à vestri Dei domum roborandum ad argentum Israel
יִשְׂרָאֵל כֶּסֶף לְחַזֵּק אֶת־בֵּית אֱלֹהֵיכֶם מִדֵּי שָׁנָה
. Leuitæ festinauerunt non & .rem ad festinabitis vos & ;anno in
בְּשָׁנָה וְאַתֶּם תְּמַהֲרוּ לַדָּבָר וְלֹא מִהֲרוּ הַלְוִיִּם׃
non Cur :ei dixit & ,caput Iehoiadah rex vocauit Et
6 וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לִיהוֹיָדָע הָרֹאשׁ וַיֹּאמֶר לוֹ מַדּוּעַ לֹא־
Ierusalaim de & ,Iehudah de afferendum ad* , Leuitis super†quæsisti
דָרַשְׁתָּ עַל־הַלְוִיִּם לְהָבִיא מִיהוּדָה וּמִירוּשָׁלַ‍ִם אֶת־
testimonij† in ,Israel concioni* & ,DOMINI serui Moseh munus
מַשְׂאַת מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה וְהַקָּהָל לְיִשְׂרָאֵל לְאֹהֶל
dirruperunt* eius filij ‡ ,impia Hathaliahu Quia ?testimonij
הָעֵדוּת׃ 7 כִּי עֲתַלְיָהוּ הַמִּרְשַׁעַת בָּנֶיהָ פָרְצוּ אֶת־
fecerūt DOMINI dom* sanctificationes oēs etiam & :Dei domum
בֵּית הָאֱלֹהִים וְגַם כָּל־קָדְשֵׁי בֵית־יְהוָה עָשׂוּ
cā dederunt† & ,vnam arcam fecerunt & :rex dixit Et ,Behalim ipsi
לַבְּעָלִים׃ 8 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲשׂוּ אֲרוֹן אֶחָד וַיִּתְּנֻהוּ
,Iehudah in vocem dederunt Et .forinsecus DOMINI domus porta in
בְּשַׁעַר בֵּית־יְהוָה חוּצָה׃ 9 וַיִּתְּנוּ־קוֹל בִּיהוּדָה
serui Moseh donum DOMINO afferendum ad ,Ierusalaim in &
וּבִירוּשָׁלַ‍ִם לְהָבִיא לַיהוָה מַשְׂאַת מֹשֶׁה עֶבֶד־
,principes omnes sunt læti Et .deserto in Israel super Dei
הָאֱלֹהִים עַל־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר׃ 10 וַיִּשְׂמְחוּ כָל־הַשָּׂרִים
.complendum ad vsque ,arcā in proiecerūt & ,attulerūt & :populus omnis &
וְכָל־הָעָם וַיָּבִיאוּ וַיַּשְׁלִיכוּ לָאָרוֹן עַד־לְכַלֵּה׃
,regis præfecturam† ad arcam afferebat tempore in ,erat Et
11 וַיְהִי בְּעֵת יָבִיא אֶת־הָאָרוֹן אֶל־פְּקֻדַּת הַמֶּלֶךְ
ingrediebatur & ,argentū multū φ ,eos videre vt &†,Leuitarū manum per
בְּיַד הַלְוִיִּם וְכִרְאוֹתָם כִּי־רַב הַכֶּסֶף וּבָא
,arcam exacuabant & :capitis† sacerdotis præpositus & ,regis scriba
סוֹפֵר הַמֶּלֶךְ וּפְקִיד כֹּהֵן הָרֹאשׁ וִיעָרוּ אֶת־הָאָרוֹן
.die in diem ad* fecerunt Sic .suo loco in eā restituebāt & ,eā portabāt &
וְיִשָּׂאֻהוּ וִישִׁבֻהוּ אֶל־מְקֹמוֹ כֹּה עָשׂוּ לְיוֹם בְּיוֹם
ad† Iehoiadah & ,rex illud dedit Et .multitudine in argentū collegerūt &
וַיַּאַסְפוּ כֶסֶף לָרֹב׃ 12 וַיִּתְּנֵהוּ הַמֶּלֶךְ וִיהוֹיָדָע אֶל־
mercede conducētes fuerunt† Et .DOMINI domus seruitutis† opus facientem
עוֹשֵׂה מְלֶאכֶת עֲבוֹדַת בֵּית־יְהוָה וַיִּהְיוּ שֹׂכְרִים
fabros etiam & ;DOMINI domū innouandū ad ,artifices & cæsores
חֹצְבִים וְחָרָשִׁים לְחַדֵּשׁ בֵּית יְהוָה וְגַם לְחָרָשֵׁי
.DOMINI domum fortificandum ad ,æris & ferri
בַרְזֶל וּנְחֹשֶׁת לְחַזֵּק אֶת־בֵּית יְהוָה׃
:eorū manū per opus ad medicina ascendit* &,opus facientes fecerūt Et
13 וַיַּעֲשׂוּ עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה וַתַּעַל אֲרוּכָה לַמְּלָאכָה בְּיָדָם
.eā roborauerūt & :suā rectitudinē super† ,Dei domum fecerunt stare &
וַיַּעֲמִידוּ אֶת־בֵּית הָאֱלֹהִים עַל־מַתְכֻּנְתּוֹ וַיְאַמְּצֻהוּ׃
Iehoiadah & regis facies ad attulerunt ,eos consummare fecerūt† Et
14 וּכְכַלּוֹתָם הֵבִיאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וִיהוֹיָדָע אֶת־
,ministerij vasa ,DOMINI domus vasa illud* fecerūt &,argenti residuum
שְׁאָר הַכֶּסֶף וַיַּעֲשֵׂהוּ כֵלִים לְבֵית־יְהוָה כְּלֵי שָׁרֵת
ascendere facientes fuerunt† Et . argētea & aurea vasa &,cochlearia &,mortaria &
וְהַעֲלוֹת וְכַפּוֹת וּכְלֵי זָהָב וָכָסֶף וַיִּהְיוּ מַעֲלִים
. Iehoiadah diebus cunctis iugiter DOMINI domo in ascensiones
עֹלוֹת בְּבֵית־יְהוָה תָּמִיד כֹּל יְמֵי יְהוֹיָדָע׃
centū Filius .est mortuus & ,diebus est saturatus & ,Iehoiadah senuit Et
15 וַיִּזְקַן יְהוֹיָדָע וַיִּשְׂבַּע יָמִים וַיָּמֹת בֶּן־מֵאָה

erat quando mortuus est.
ciuitate in eum sepelierunt Et .ipsum moriendo in annorum triginta &
וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּמוֹתוֹ׃ 16 וַיִּקְבְּרֻהוּ בְעִיר־
, Deo cum & , Israel in bonum fecit quia ,regibus cum Dauid
דָּוִיד עִם־הַמְּלָכִים כִּי־עָשָׂה טוֹבָה בְּיִשְׂרָאֵל וְעִם־הָאֱלֹהִים
postquā mortuus est ,Iehudah principes venerunt ,Iehoiadah mori post Et .eius domo &
וּבֵיתוֹ׃ 17 וְאַחֲרֵי מוֹת יְהוֹיָדָע בָּאוּ שָׂרֵי יְהוּדָה — שׁוּר
obtēperauit ‡ eis. . eos ad ‡ rex audiuit Tunc .regi se incuruauerunt &
וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַמֶּלֶךְ אָז שָׁמַע הַמֶּלֶךְ אֲלֵיהֶם׃ — שָׁחָה
seruierūt & ,suorū patrum Dei DOMINI domum dereliquerunt Et
18 וַיַּעַזְבוּ אֶת־בֵּית יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וַיַּעַבְדוּ
sculptilibus. Ierusalaim & Iehudah cōtra ira fuit Et .doloribus & ,lucis
אֶת־הָאֲשֵׁרִים וְאֶת־הָעֲצַבִּים וַיְהִי־קֶצֶף עַל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלַ‍ִם
propter delictum *ad † vt conuerterent ‡eis, †auscultauerunt.
eos conuertendū ad‡,prophetas eos in* misit Et .hoc eorum delicto in
בְּאַשְׁמָתָם זֹאת׃ 19 וַיִּשְׁלַח בָּהֶם נְבִאִים לַהֲשִׁיבָם
. auribus perceperunt† non & ,eos in‡ sunt testificati & :DOMINVM ad
אֶל־יְהוָה וַיָּעִידוּ בָם וְלֹא הֶאֱזִינוּ׃
,sacerdotis Iehoiadah filiū Zechariah induit Dei spiritus Et
20 וְרוּחַ אֱלֹהִים לָבְשָׁה אֶת־זְכַרְיָה בֶּן־יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן — עוּד
super quid Vt : Deus dixit Sic :eis dixit & ,populum desuper stetit &
וַיַּעֲמֹד מֵעַל לָעָם וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה אָמַר הָאֱלֹהִים לָמָּה
transgredimini .prosperabimini non Et :DOMINI mandata transgredientes vos
אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־מִצְוֹת יְהוָה וְלֹא תַצְלִיחוּ — צָוָה
. vos dereliquet & ,DOMINVM dereliquistis quia
כִּי־עֲזַבְתֶּם אֶת־יְהוָה וַיַּעֲזֹב אֶתְכֶם׃
lapidibus,iuxta præceptū ,regis præcepto in ,lapide eum obruerunt & ,eū aduersus coniurauerūt Et
21 וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו וַיִּרְגְּמֻהוּ אֶבֶן בְּמִצְוַת הַמֶּלֶךְ
rex Ioas est recordatus non Et .DOMINI domus atrio in
בַּחֲצַר בֵּית יְהוָה׃ 22 וְלֹא־זָכַר יוֹאָשׁ הַמֶּלֶךְ
interfecit & ,eo cum eius pater Iehoiadah fecit quam misericordiæ
הַחֶסֶד אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹיָדָע אָבִיו עִמּוֹ וַיַּהֲרֹג אֶת־
cūm moreretur, .requirat & ,DOMINVS Videat :dixit ,eum mori secundum Et .eius filium
בְּנוֹ וּכְמוֹתוֹ אָמַר יֵרֶא יְהוָה וְיִדְרֹשׁ׃
,Aram exercitus eum cōtra ascendit ,anni reuolutione in ,fuit Et
23 וַיְהִי לִתְקוּפַת הַשָּׁנָה עָלָה עָלָיו חֵיל אֲרָם — נָקַף
perdiderunt principes omnes corruperunt & ,Ierusalaim & ,Iehudah in venerunt &
וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלַ‍ִם וַיַּשְׁחִיתוּ אֶת־כָּל־שָׂרֵי — בּוֹא
omnia spolia ; Darmesec regem ad miserunt eorū spolium omne & ;populo è populi
הָעָם מֵעָם וְכָל־שְׁלָלָם שִׁלְּחוּ לְמֶלֶךְ דַּרְמָשֶׂק׃
cum paucis viris venit DOMINVS & ,Aram exercitus venerunt hominum pauco in Quia
24 כִּי בְמִצְעַר אֲנָשִׁים בָּאוּ חֵיל אֲרָם וַיהוָה
dereliquerūt quia :vehemēti multitudine ī exercitū eorū manu in tradidit
נָתַן בְּיָדָם חַיִל לָרֹב מְאֹד כִּי עָזְבוּ אֶת־ — רָבַב
.iudicia fecerunt Ioas cum & :suorū patrum Deum DOMINVM
יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וְאֶת־יוֹאָשׁ עָשׂוּ שְׁפָטִים׃ — עָשָׂה
cum abirent :multis languoribus in eum dereliquerūt quia ,eo ab ipsos eundo in Et
25 וּבְלֶכְתָּם מִמֶּנּוּ כִּי־עָזְבוּ אֹתוֹ בְּמַחֲלֻיִים רַבִּים
cōiurauerūt †propter sanguinem ‡ in ,sacerdotis Iehoiadah filiorū sanguinibus in† sui serui eū contra se colligarunt
הִתְקַשְּׁרוּ עָלָיו עֲבָדָיו בִּדְמֵי בְּנֵי יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן
ciuitate in eū sepelierunt & :est mortuus & ,suo lecto super‡ eū occiderūt &
וַיַּהַרְגֻהוּ עַל־מִטָּתוֹ וַיָּמֹת וַיִּקְבְּרֻהוּ בְּעִיר — נָטָה מוּת
.regum sepulchris in eum sepelierunt non & .Dauid
דָּוִיד וְלֹא קְבָרֻהוּ בְּקִבְרוֹת הַמְּלָכִים׃
sunt qui coniurauerunt ,Hāmonites Simhath filius Zabad .eum contra sese colligantes isti Et
26 וְאֵלֶּה הַמִּתְקַשְּׁרִים עָלָיו זָבָד בֶּן־שִׁמְעָת הָעַמּוֹנִית
& multitudo fuerit multiplicatū,eius filij Et .Moabites Simrith filius Iehozabad &
וִיהוֹזָבָד בֶּן־שִׁמְרִית הַמּוֹאָבִית׃ 27 וּבָנָיו וְרֹב — רַבָּה ירב
scripta ipsa‡ecce :Dei domus fundamentū & ,eum super onus†
הַמַּשָּׂא עָלָיו וִיסוֹד בֵּית הָאֱלֹהִים הִנָּם כְּתוּבִים — ק
†donorum ‡sunt ‡disquisitione eius filius Amasiahu regnauit Et .regum libri Midras ‡ in
עַל־מִדְרַשׁ סֵפֶר הַמְּלָכִים וַיִּמְלֹךְ אֲמַצְיָהוּ בְנוֹ
. eo pro
תַּחְתָּיו׃

CAP. XXV. כה

†erat cūm viginti Et .Amasiahu regnauit†annorum quinque & viginti Filius
1 בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מָלַךְ אֲמַצְיָהוּ וְעֶשְׂרִים
Iehohaddan eius matris nomē Et .Ierusalaim in regnauit annis nouem &
וָתֵשַׁע שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלָ‍ִם וְשֵׁם אִמּוֹ יְהוֹעַדָּן
veruntamen ;DOMINI oculis in rectum Fecitque .Ierusalaim de
מִירוּשָׁלָ‍ִם׃ 2 וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה רַק — עָשָׂה
regnum esset roboratum cūm fuit Et .perfecto corde in non
3 לֹא בְּלֵבָב שָׁלֵם׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר חָזְקָה הַמַּמְלָכָה
†sibi, *qui percusserūt . suum patrem regem percutientes*, suos seruos occidit & ,se super†
עָלָיו וַיַּהֲרֹג אֶת־עֲבָדָיו הַמַּכִּים אֶת־הַמֶּלֶךְ אָבִיו׃
†est , lege in † scriptum sicut quia interemit non eorum filios Et — נָכָה
4 וְאֶת־בְּנֵיהֶם לֹא הֵמִית כִּי כַכָּתוּב בַּתּוֹרָה — מוּת יָרָה

cum perrexit & .ambulauit eorū cōſilio in Etiam . ei corruptionem ad perditionem
5 למשחית לו: † גם בעצתם הלך וילך את־
regem Chazael ſuper , bellum ad Iſrael rege Achab filio Iehoram contra
יהורם בן־אחאב מלך ישראל למלחמה על־חזאל מלך־
. Ioram Aramæi percuſſerunt Et .Ghilhad Ramoth in Aram
ארם ברמות גלעד ויכו הרמים את־יורם: נכה
eū percuſſerūt quibus ,‡plagæ quia ,Izrehel in ſe curandū ad eſt reuerſus Et vt curaret ‡ erant ei,
6 † וישב להתרפא ביזרעאל כי המכים אשר הכהו dū pugnaret
filius Hazariahu Et .Aram rege Chazael cum ipſo pugnādo in Ramah in
ברמה בהלחמו את־חזהאל מלך ארם ועזריהו בן־
filium Iehoram videndum ad deſcendit Iehudah regis Iehoram vt videret
יהורם מלך יהודה ירד לראות את־יהורם בן־ ראה
erat Deo à Et .ipſe ægrotans quia ,Izrehel in Achab ægrotabat.
7 אחאב ביזרעאל כי־חלה הוא: † ומאלהים היתה
eſt egreſſus,ipſo veniēdo in‡ Et .Ioram ad veniendū ad ,Achaziahu deſpectio‡ ‡conculcatio
תבוסת אחזיהו לבוא אל־יורם ובבאו יצא vt veniret ‡cùm veniſſet
,DOMINVS eū vnxit quem ,Nimſi filium Iehu ad Iehoram cum
עם־יהורם אל־יהוא בן־נמשי אשר משחו יהוה contra
Iehu faciendo ius in † ,fuit Et . Achab domum ſuccidendum ad vt ſuccideret
8 להכרית את־בית אחאב: † ויהי בהשפט יהוא ‡cùm iudiciū faceret
fratrum filios & ,Iehudah principes inuenit & ,Achab domo cum
עם־בית אחאב וימצא את־שרי יהודה ובני אחי שפט
.illos interfecit & ,Achaziahu ipſū miniſtrantes Achaziahu שור
אחזיהו משרתים לאחזיהו ויהרגם: שרת
latitans ipſe &) ,eū cōprehenderūt &,Achaziahu quæſiuit Et latebat
9 † ויבקש את־אחזיהו וילכדהו והוא מתחבא
.eū ſepelierūt &,eū interemerūt &,Iehu ad eū adduxerūt & (,Someron in
בשמרון ויבאהו אל־יהוא וימתהו ויקברהו
DOMINVM quæſiuit qui ,ipſe Iehoſaphat Filius ,dixerunt nam eſt ,
כי אמרו בן־יהושפט הוא אשר־דרש את־יהוה
.regnum ad potentiā cōtinendū‡ ad ,Achaziahu domui nō & ,ſuo corde toto in ‡erat potētia ‡obtinēdum
בכל־לבבו ואין לבית אחזיהו לעצר כח לממלכה:
:ſu' filius eſſet mortuus quòd ,vidit Achaziahu mater Athaliahu Et
10 † ועתליהו אם אחזיהו ראתה כי־מת בנה מות
.Iehudah domus regni ſemen omne interfecit & ,ſurrexit & regium
ותקם ותדבר את־כל־זרע הממלכה לבית יהודה: קום
,Achaziahu filium Ioas regis filia Iehoſabhath accepit Et
11 † ותקח יהושבעת בת־המלך את־יואש בן־אחזיהו מלך
cum dedit & , interfectorum , regis filiorum medio è eum eſt furata & qui interficiebantur: &
ותגנב אתו מתוך בני־המלך המומתים ותתן אתו poſuit nutricem
Iehoſabhath eum abſcondit & .lectorum conclaui in eius lactatricem & ‡cubiculo
ואת־מינקתו בחדר המטות ותסתירהו יהושבעת נתן ינק
ſoror erat ipſa nā ; ſacerdotis Iehoiadah vxor ,Iehoram regis filia
בת־המלך יהורם אשת יהוידע הכהן כי היא היתה אחות נטה היה
eis cum fuit Et .eum interemit nō & ,Hathaliahu faciebus à ;Achaziahu facie
12 אחזיהו מפני עתליהו ולא המיתתהו: † ויהי אתם
ſuper regnans Hatthaliah & : annis ſex abſconditus Dei domo in regnabat
בבית האלהים מתחבא שש שנים ועתליה מלכת על־ שנה
.terram
הארץ:

CAP. XXIII. כג

principes aſſumpſit & ,Iehoiadah eſt cōfortat' ſeptimo anno in Et centuriones,
1 † ובשנה השבעית התחזק יהוידע ויקח את־שרי לקח
,Iehochanan filium Iſmael & , Ierocham filium Hazariahu ,centuriarum שור
המאות לעזריהו בן־ירחם ולישמעאל בן־יהוחנן מאה
& , Hadaiahu filium Mahaſeiahu & , Hobed filium Hazariahu &
ולעזריהו בן־עובד ואת־מעשיהו בן־עדיהו ואת־
,Iehudah per circuiuerūt Et .fœdere in ſecum Zichri filium Eliſaphat
2 אלישפט בן־זכרי עמו בברית: † ויסבו ביהודה סבב
capita & , Iehudah vrbibus cunctis de Leuitas congregauerunt & principes
ויקבצו את־הלוים מכל־ערי יהודה וראשי
.Ieruſalaim in venerunt & ; Iſrael patrum familiarum
האבות לישראל ויבאו אל־ירושלם: בוא
dixitque .rege cum Dei domo in fœdus concio omnis excidit Et percuſſit cœtus
3 † ויכרת כל־הקהל ברית בבית האלהים עם־המלך ויאמר
filios ſuper ,DOMINVS eſt locut' ſicut regnabit regis filius Ecce:eos ad
להם הנה בן־המלך ימלך כאשר דבר יהוה על־בני eſt
venientibus vobis ex pars Tertia: facietis quod verbū‡ Hoc .Dauid qui venitis
4 דויד: † זה הדבר אשר תעשו השלשית מכם באי עשה בוא
.liminum ianitoribus , Leuitis &,ſacerdotib' ‡ſabbathū † † ad ‡eſtis cum
השבת לכהנים וללוים לשערי הספים: ספף
; fundamenti porta in pars tertia & , regis domo in pars tertia Et
5 † והשלשית בבית המלך והשלשית בשער היסוד
.DOMINI domus atriis in populus omnis &
וכל־העם בחצרות בית יהוה:

ingrediantur miniſtri & ,ſacerdotes niſi DOMINI domum ingrediantur ne Et
6 ואל־יבוא בית־יהוה כי אם־הכהנים והמשרתים
ſunt obſeruent: populus omnis Et .ipſi ſanctitas quia ,ingrediātur ipſi ,Leuitis †
ללוים המה יבאו כי־קדש המה וכל־העם ישמרו
vndique regem Leuitæ circundent Et .DOMINI cuſtodiam
7 משמרת יהוה: † והקיפו הלוים את־המלך סביב
eſtote Et .moriatur ,domū in veniēs & .ſua manu in ſua vaſa & vnuſquiſq;
איש וכליו בידו והבא אל־הבית יומת והיו
vniuerſus & ,Leuitæ fecerunt Et .illū egrediendo & ,illū intrādo in ,rege cum
8 את־המלך בבאו ובצאתו: † ויעשו הלוים וכל־
vir aſſumpſerūt Et .ſacerdos Iehoiadah præcepit quę omnia iuxta ,Iehudah
יהודה ככל אשר־צוה יהוידע הכהן ויקחו איש
non nam .ſabbathum egredientibus cū ſabbathū ad venientes ſuos viros
את־אנשיו באי השבת עם יוצאי השבת כי לא
.diuiſiones ſacerdos Iehoiadah aperuerat
פטר יהוידע הכהן את־המחלקות:
, lanceas centuriarum principibus ſacerdos Iehoiadah dedit Et
9 † ויתן יהוידע הכהן לשרי המאות את־החניתים
domo † quæ ,Dauid regis ‡quæ peltas & , clypeos &
ואת־המגנות ואת־השלטים אשר למלך דויד אשר בית
ſuum miſſile vir & , populum omnem conſtituit Et .Dei
10 האלהים: † ויעמד את־כל־העם ואיש שלחו
ſiniſtrum domus humerum ‡ad vſq; ,dextero domus humero ab ,ſua manu in
בידו מכתף הבית הימנית עד־כתף הבית השמאלית
filium eduxerunt Et .circumquaque regem ſuper‡ ,domui & ,altari
11 למזבח ולבית על־המלך סביב: † ויוציאו את־בן־
cōſtituerūt regē Et .ornamentum & ,ſeparationem‡ eum ſuper dederūt & ,regis
המלך ויתנו עליו את־הנזר ואת־העדות וימליכו
.rex Viuat : dixerunt atq; , eius filii & ,Iehoiadah eū vnxerūt & ,eum
אתו וימשחהו יהוידע ובניו ויאמרו יחי המלך:
laudantium & , currentium populi vocem Hathaliahu audiuit Et
12 † ותשמע עתליהו את־קול העם הרצים והמהללים
.DOMINI domum * populum ad venit & : regem
את־המלך ותבוא אל־העם בית יהוה:
, introitu in ſuam columnam ſuper ſtans rex ecce & , vidit Et
13 † ותרא והנה המלך עומד על־עמודו במבוא
terræ populus omnis & , regem iuxta tubæ & , principes &
והשרים והחצצרות על־המלך וכל־עם הארץ
,cantici instrumentis cum cantores & ,tubis in clangens & , lætans
שמח ותוקע בחצצרות והמשוררים בכלי השיר
: dixit & ,ſua veſtimenta Hathaliahu ſcidit & : laudare ſcientes &
ומודיעים להלל ותקרע עתליהו את־בגדיה ותאמר
ſacerdos Iehoiadah fecit egredi Et .coniuratio ,Coniuratio
14 קשר קשר: † ויוצא יהוידע הכהן את־
ad illam Educite : eos ad dixit & ,exercitus præfectos centuriarum principes
שרי המאות פקודי החיל ויאמר אלהם הוציאוה אל־
: ſacerdos dixit quoniā .gladio in moriatur ,eā poſt veniēs & , ordines extra
מבית השדרות והבא אחריה יומת בחרב כי אמר הכהן
: manus ei impoſuerunt Et .DOMINI domo ‡eā interficiatis Nō
15 לא תמיתוה בית יהוה: † וישמו לה ידים
eam interfecerunt & : regis domus equorum portæ introitum ad venit &
ותבוא אל־מבוא שער־הסוסים בית המלך וימיתוה
populū vniuerſum inter & ,ſe inter fœd' Iehoiadah excidit Et .ibi
16 שם: † ויכרת יהוידע ברית בינו ובין כל־העם
.DOMINO populum in exiſtendum ad , regem inter &
ובין המלך להיות לעם ליהוה:
& ,eā deſtruxerunt & ,Bahal domum populus omnis ſunt ingreſſi Et
17 † ויבאו כל־העם בית־הבעל ויתצהו ואת־
Bahal ſacerdotem Mathan & :confregerunt eius ſimulachra &,eius altaria
מזבחתיו ואת־צלמיו שברו ואת מתן כהן הבעל
domus præfectos Iehoiadah poſuit Et .altarium facies ad occiderūt
18 הרגו לפני המזבחות: † וישם יהוידע פקדת בית
in Dauid eſt partitus quos ,Leuitarum ſacerdotum manū per DOMINI
יהוה ביד הכהנים הלוים אשר חלק דויד על־
lege in ſcriptum ſicut ,DOMINI aſcenſiones aſcēdere faciēdū ad DOMINI domo
בית יהוה להעלות עלות יהוה ככתוב בתורת
ianitores conſtituit Et .Dauid manus iuxta cātico in & lętitia ī ,Moſeh
19 משה בשמחה ובשיר על ידי דויד: † ויעמד השוערים
omni in immundus ingrediebatur nō & : DOMINI domus portas ſuper
על־שערי בית יהוה ולא־יבוא טמא לכל־
& , illuſtres & , centuriarum principes Aſſumpſitque .verbo
20 דבר: † ויקח את־שרי המאות ואת־האדירים ואת־
fecit deſcendere & .terræ populum omnem & , populo in dominantes
המושלים בעם ואת כל־עם הארץ ויורד את־
ſuperioris portæ medio in introierunt & , DOMINI domo de regem
המלך מבית יהוה ויבאו בתוך־שער העליון

eos audiendo in ,terrarum regna omnia super Dei pauor fuit Et
29 ויהי פחד אלהים על כל־ממלכות הארצות בשמעם
. Israel inimicis cum DOMINVS pugnasset quòd
כי נלחם יהוה עם אויבי ישראל ׃
.vndique ab suus Deus ei dedit requiem & ,Iehosaphat regnum Quieuitq;
30 ותשקט מלכות יהושפט וינח לו אלהיו מסביב ׃
quinque & triginta Filius .Iehudah super Iehosaphat regnauit Et
31 וימלך יהושפט על־יהודה בן־שלשים וחמש
,Ierusalaim in regnauit annis quinque & ,viginti & ,ipsius regnãdo in annorũ
שנה במלכו ועשרים וחמש שנה מלך בירושלם
via in ambulauit Et . Silchi filia Hazubah eius matris nomen &
32 ושם אמו עזובה בת־שלחי ׃ וילך בדרך
oculis in rectum faciendo ,ea ab declinauit non & ,Asa sui patris
אביו אסא ולא־סר ממנה לעשות הישר בעיני
populus adhuc & :recesserunt non excelsa Veruntamen .DOMINI
33 יהוה ׃ אך הבמות לא־סרו ועוד העם
.suorum patrum Deo suum cor præparauerunt non
לא־הכינו לבבם לאלהי אבתיהם ׃
ipsa ecce,nouissimorum & ,primorum Iehosaphat verborum residuum Et
34 ויתר דברי יהושפט הראשנים והאחרנים הנם
librum super est factus ascendere qui ,Chanani filij Iehu verbis in scripta
כתובים בדברי יהוא בן־חנני אשר העלה על־ספר
Iehudah rex Iehosaphat se iunxit sic post Et . Israel regum
35 מלכי ישראל ׃ ואחרי־כן אתחבר יהושפט מלך־יהודה
.faciendo fecit impiè ipse .Israel rege Achaziah cum
עם אחזיה מלך־ישראל הוא הרשיע לעשות ׃
.Tarsis in eundum ad naues faciendum ad ,secum illum iunxit Et
36 ויחברהו עמו לעשות אניות ללכת תרשיש
filius Elihezer est vaticinatus Et . Hesiongbaber in naues fecerunt &
37 ויעשו אניות בעציון גבר ׃ ויתנבא אליעזר בן־
cum te iungere Iuxta :dicendo ,Iehosaphat super† Maresah de Dodauahu
דדוהו ממרשה על־יהושפט לאמר כהתחברך עם־
,naues sunt cõtritæ & ,tua opera DOMINVS interrupit ,Achaziahu
אחזיהו פרץ יהוה את־מעשיך וישברו אניות
. Tarsis in ire obtinuerunt non &
ולא עצרו ללכת אל־תרשיש ׃

CAP. XXI. כא

cum est sepultus & ,suis patribus cum Iehosaphat iacuit Et
1 וישכב יהושפט עם־אבתיו ויקבר עם־
. eo pro eius filius Iehoram regnauit Et .Dauid ciuitate in suis patribus
אבתיו בעיר דויד וימלך יהורם בנו תחתיו ׃
,Zechariahu & ,Iechiel & ,Hazariahu,Iehosaphat filij fratres †ei Et
2 ולו־אחים בני יהושפט עזריה ויחיאל וזכריהו
Iehosaphat filij isti omnes .Sephatiahu & ,Michael & ,Hazariahu &
ועזריהו ומיכאל ושפטיהו כל־אלה בני יהושפט
multa dona eorum pater eis dedit Et . Israel regis
3 מלך־ישראל ׃ ויתן להם אביהם מתנות רבות
. Iehudah in munitionum vrbibus cum ,preciosorum & ,auri & ,argenti
לכסף ולזהב ולמגדנות עם־ערי מצרות ביהודה
.primogenitus ‡ipse quia ,Iehoram dedit regnum Et
ואת־הממלכה נתן ליהורם כי־הוא הבכור ׃
,se roborauit & ,sui patris regnum super Iehoram surrexit Et
4 ויקם יהורם על־ממלכת אביו ויתחזק
. Israel principibus de etiam & ,gladio in suos fratres omnes occidit &
ויהרג את־כל־אחיו בחרב וגם משרי ישראל ׃
octo & ,ipsum regnãdo in Iehoram‡annorũ duorum & triginta Filius
5 בן־שלשים ושתים שנה יהורם במלכו ושמנה
. Ierusalaim in regnauit annis
שנים מלך בירושלם ׃
fecerunt quemadmodum ,Israel regum viam per Ambulauitque
6 וילך בדרך מלכי ישראל כאשר עשו
malum fecit & : vxor ei fuit Achab filia nam .Achab domus
בית אחאב כי בת־אחאב היתה לו אשה ויעש הרע
corrumpere DOMINVS noluit Et .DOMINI oculis in
7 בעיני יהוה ׃ ולא־אבה יהוה להשחית את־
quemadmodum &,Dauid exciderat quod ,fœdus propter Dauid domum
בית דויד למען הברית אשר כרת לדויד וכאשר
.diebus omnibus eius filiis & ,lucernam ei dandum ad ,dixerat
אמר לתת לו ניר ולבניו כל־הימים ׃
,Iehudah manu sub de‡ ,Edom est præuaricatus eius diebus In
8 בימיו פשע אדום מתחת יד־יהודה
. regem se super fecerunt regnare &
וימליכו עליהם מלך ׃
.eo cum curru omni & ,suis principibus cum Iehoram transiuit Et
9 ויעבר יהורם עם־שריו וכל־הרכב עמו

cũ audissent היה
requiescere fecit cum נוח
erat cum regnauit,
ילך
סור abstulerunt:
præparauerat כון
Residua autem ‖sunt translulit in hoc
עשה seipsum cum eo vt faceret
הלך
Quia iunctus es †contra
valuerunt
Dormiuit autem
†erant
Iehudah. נתן רכב munitis
‡erat
קום
שור
‡erat quando regnauit,
היה
רעע disperdere
pepigerat ei
quod dixerat
defecit ‡ne esset sub potestate

surrexit & ,eum ad circundantem‡ ,Edom percussit & ,nocte surgens fuit Et
ויהי קם לילה ויך את־אדום הסובב אליו ואת
Iehudah manu sub de‡ Edom est præuaricatus†Et . currus*principes
10 שרי הרכב ׃ ויפשע אדום מתחת יד־יהודה
sub de‡ ,ipso tempore in Libnah est præuaricata‖Tunc .hanc diem ad vsque
עד היום הזה אז תפשע לבנה בעת ההיא מתחת
.suorum patrum Deum DOMINVM dereliquit quia ;eius manu
ידו כי עזב את־יהוה אלהי אבתיו ׃
fecit fornicari & ,Iehudah montibus in excelsa fecit ipse Etiam
11 גם־הוא עשה במות בהרי יהודה ויזן את־
cum ad venit Et . Iehudah compulit & ,Ierusalaim habitatores
12 ישבי ירושלם וידח את־יהודה ׃ ויבא אליו
Deus DOMINVS dixit Sic :dicendo ;propheta Eliiahu ab scriptura
מכתב מאליהו הנביא לאמר כה אמר יהוה אלהי
,tui patris Iehosaphat viis in ambulasti non quòd † Pro :tui patris Dauid
דויד אביך תחת אשר לא־הלכת בדרכי יהושפט אביך
regum via in ambulasti Et‡ . Iehudah regis Asa viis in &
13 ובדרכי אסא מלך־יהודה ׃ ותלך בדרך מלכי
fornicari secũdũ ,Ierusalaim habitatores &,Iehudah fecisti fornicari & ,Israel
ישראל ותזנה את־יהודה ואת־ישבי ירושלם כהזנות
bonos‡ tui patris domum ,tuos fratres etiam & ,Achab domus
בית אחאב וגם את־אחיך בית־אביך הטובים
magna percussione percutiens‖ DOMINVS Ecce .occidisti te præ
14 ממך הרגת ׃ הנה יהוה נגף מגפה גדולה
.tuam substantiam omnem & ,tuas vxores in & ,tuos filios in & ,tuũ populũ in
בעמך ובבניך ובנשיך ובכל־רכושך ׃
donec,tuorũ intestinorũ infirmitate i ,multis infirmitatibus in * tu Et
15 ואתה בחליים רבים במחלה מעיך עד־
. diebus super diebus†infirmitate præ tua intestina egrediantur
יצאו מעיך מן־החלי ימים על־ימים ׃
,Pelistim spiritum Iehoram super‡ DOMINVS suscitauit Et
16 ויער יהוה על־יהורם את רוח הפלשתים
. Aethiopum manum super qui , Harabum &
והערבים אשר על־יד כושים ׃
,substantiam oẽm captiuauerũt & ,cã sciderũt & ,Iehudah in ascẽderunt Et
17 ויעלו ביהודה ויבקעוה וישבו את כל־הרכוש
remansit nõ & ;eius vxores & ,eius filios etiã & ,regia domo in inuentam
הנמצא לבית־המלך וגם־בניו ונשיו ולא נשאר־
.eius filiorum minor Iehoachaz nisi ,filius ei
לו בן כי אם־יהואחז קטן בניו ׃
eius intestinis in DOMINVS eum percussit hoc totum post Et
18 ואחרי כל־זאת נגפו יהוה במעיו
,diebus ex dies ad fuit Et .sanitatem non ad ‖ , infirmitate
19 לחלי לאין מרפא ׃ ויהי לימים מימים
sunt egressa ,duorum annorum dierum finis egrediendi tempus secundum &
וכעת צאת הקץ לימים שנים יצאו
nõ Et .malis infirmitatib⁹ in est mortu⁹ & ,ei⁹ infirmitate cũ eius intestina
מעיו עם־חליו וימת בתחלאים רעים ולא־
.suorũ patrum combustionẽ secundũ cõbustionẽ eius populus ei fecerunt
עשו לו עמו שרפה כשרפת אבתיו ׃
annis octo & ,ipso regnando in‖ erat‡duorum & triginta Filius
20 בן־שלשים ושתים היה במלכו ושמונה שנים
eum sepelierunt Et .desiderio absq; ambulauitq; .Ierusalaim in regnauit
מלך בירושלם וילך בלא חמדה ויקברהו
. regum sepulchris in non sed ,Dauid ciuitate in
בעיר דויד ולא בקברות המלכים ׃

CAP. XXII. כב

eius filium Achaziahu Ierusalaim habitatores regẽ constituerũt Et
1 וימליכו יושבי ירושלם את־אחזיהו בנו
veniens agmen‡ occiderat primos omnes nam .eo pro paruum
הקטן תחתיו כי כל־הראשנים הרג הגדוד הבא
Iehoram filius Achaziahu regnauit Et .castrametationẽ ad Harabibus cum
בערבים למחנה וימלך אחזיהו בן־יהורם
annorum duorum & quadraginta Filius . Iehudah regis
2 מלך יהודה ׃ בן־ארבעים ושתים שנה
nomen Et .Ierusalaim in regnauit vno anno & ,ipso regnando in Achaziahu‖
אחזיהו במלכו ושנה אחת מלך בירושלם ושם
ambulauit ipse Etiam . Homri filia Hathaliahu eius matris
3 אמו עתליהו בת־עמרי ׃ גם־הוא הלך
,eius consiliaria fuerat eius mater nam . Achab domus viis in
בדרכי בית אחאב כי אמו היתה יועצתו
domus sicut ,DOMINI oculis in malum fecit Et .faciendum impiè ad
4 להרשיע ׃ ויעש הרע בעיני יהוה כבית
eius patris mortem post ,consiliarij ei fuerunt ipsi quippe .Achab
אחאב כי־המה היו־לו יועצים אחרי מות אביו

surrexit
‡qui circundederat
נכה
*curruum.
† defecit
‡ ne esset sub potestate
‖ defecit
‡ ne esset sub potestate
זנה
נדח
† eo
‡ Sed
ילך
sicut fornicata est dom⁹
familiam
‡meliores
‖percutit plaga
נגף
omnes substantias tuas.
* eris
viscerum
חלה
רבב
†per singulos dies.
יצא עור
‡contra erant iuxta terminum
diripuerunt
עלה שבה
quæ inuenta est
inter filios
‖ cui erat medela.
חלה היה
in tempore quo egressus est
יצא קצץ
עשה
‡annorum
‖quando regnauit
minimum
‡ exercitus qui venerat castra.
שנה
‖ erat cũ regnauit
בנה
consuluerat ei,vt impiè ageret.
היה יעץ
עשה רוע
postquã mortuus est pater

habitantibus‡ vestris fratrib' de vos super‖ venerit quæ litem omnem Et
10 † וְכָל־רִיב אֲשֶׁר־יָבוֹא עֲלֵיכֶם מֵאֲחֵיכֶם ׀ הַיֹּשְׁבִים
,præceptum ad‖ legem inter ,sanguinem & sanguinem inter suis vrbibus in
בְּעָרֵיהֶם בֵּין־דָּם ׀ לְדָם בֵּין־תּוֹרָה לְמִצְוָה
,DOMINVM in delinquēt nō &,eos præmonebitis & , iudicia & ,statuta
לְחֻקִּים וּלְמִשְׁפָּטִים וְהִזְהַרְתֶּם אֹתָם וְלֹא יֶאְשְׁמוּ לַיהוָה
.delinquetis* non &,facietis sic :vestros fratres sup & ,vos super ira erit‡&
וְהָיָה־קֶצֶף עֲלֵיכֶם וְעַל־אֲחֵיכֶם כֹּה תַעֲשׂוּן וְלֹא תֶאְשָׁמוּ׃
verbo† omni in ,vos super caput† sacerdos Amariahu ecce Et
11 † וְהִנֵּה אֲמַרְיָהוּ כֹהֵן הָרֹאשׁ עֲלֵיכֶם לְכֹל דְּבַר
Iehudah domus dux Ismahel filius Zebadiahu & ,DOMINI
יְהוָה וּזְבַדְיָהוּ בֶן־יִשְׁמָעֵאל הַנָּגִיד לְבֵית־יְהוּדָה
,Confortamini .vestras facies ad* Leuitæ præfecti‡ & ,regis verbo omni in
לְכֹל דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְשֹׁטְרִים הַלְוִיִּם לִפְנֵיכֶם חִזְקוּ
.bono cum DOMINVS erit & ;facite &
וַעֲשׂוּ וִיהִי יְהוָה עִם־הַטּוֹב׃

CAP. XX. כ

eis cum & ,Hammon filij & ,Moab filij venerunt ,hæc post fuit Et
1 † וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן בָּאוּ בְנֵי־מוֹאָב וּבְנֵי עַמּוֹן וְעִמָּהֶם ׀
indicauerūt &, venerūt Et .prælium ad Iehosaphat contra Hammonitis de
2 מֵהָעַמּוֹנִים עַל־יְהוֹשָׁפָט לַמִּלְחָמָה׃ † וַיָּבֹאוּ וַיַּגִּידוּ
;Aram de ,mare trans de multa turba te super Venit :dicendo ,Iehosaphat
לִיהוֹשָׁפָט לֵאמֹר בָּא עָלֶיךָ הָמוֹן רָב מֵעֵבֶר לַיָּם מֵאֲרָם
dedit‖ & ,timuit Et .Henghedi ‡ipsa ,Chasesonthamar in ipsi† ecce &
3 וְהִנָּם בְּחַצְצוֹן תָּמָר הִיא עֵין גֶּדִי׃ † וַיִּרָא וַיִּתֵּן
ieiuniū prædicauit & ,DOMINVM querendū ad suas facies‡ Iehosaphat
יְהוֹשָׁפָט אֶת־פָּנָיו לִדְרוֹשׁ לַיהוָה וַיִּקְרָא־צוֹם
quærendum ad Iehudah sunt congregati Et .Iehudah vniuerso super
4 עַל־כָּל־יְהוּדָה׃ † וַיִּקָּבְצוּ יְהוּדָה לְבַקֵּשׁ
quærendū ad venerūt Iehudah vrbibus vniuersis de etiam :DOMINO à
מֵיְהוָה גַּם מִכָּל־עָרֵי יְהוּדָה בָּאוּ לְבַקֵּשׁ
,Ierusalaim & ,Iehudah concione in Iehosaphat stetit Et .DOMINVM
5 אֶת־יְהוָה׃ † וַיַּעֲמֹד יְהוֹשָׁפָט בִּקְהַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַם
: ait Et .noui atrij facies ad ,DOMINI domo in
6 בְּבֵית יְהוָה לִפְנֵי הֶחָצֵר הַחֲדָשָׁה׃ † וַיֹּאמַר
: cœlis in Deus ‡ipse tu nonne ,nostrorū patrū Deus DOMINE
יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ הֲלֹא אַתָּה־הוּא אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם
,fortitudo tua manu in & ,gentium regna cuncta in dominans tu &
וְאַתָּה מוֹשֵׁל בְּכֹל מַמְלְכוֹת הַגּוֹיִם וּבְיָדְךָ כֹּחַ
noster Deus tu Nonne ? consistendum ad tecum* non & ,potētia &
7 וּגְבוּרָה וְאֵין עִמְּךָ לְהִתְיַצֵּב׃ † הֲלֹא ׀ אַתָּה אֱלֹהֵינוּ
,Israel tui populi faciebus† à huius terræ habitatores expulisti
הוֹרַשְׁתָּ אֶת־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת מִלִּפְנֵי עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
? seculum in tui amici Abraham semini eam dedisti &
וַתִּתְּנָהּ לְזֶרַע אַבְרָהָם אֹהַבְךָ לְעוֹלָם׃
,tuo nomini sanctuariū ea in tibi ædificauerūt & ,ea in habitauerūt Et
8 † וַיֵּשְׁבוּ־בָהּ וַיִּבְנוּ לְךָ ׀ בָּהּ מִקְדָּשׁ לְשִׁמְךָ
,pestilentia & ,iudicādi gladius ,malū nos super venerit Si : dicendo
9 לֵאמֹר׃ † אִם־תָּבוֹא עָלֵינוּ רָעָה חֶרֶב שְׁפוֹט וְדֶבֶר
tuum nomen quia ,tuas facies ad & ,huius domus facies ad stabimus ,fames &
וְרָעָב נַעַמְדָה לִפְנֵי הַבַּיִת הַזֶּה וּלְפָנֶיךָ כִּי שִׁמְךָ
, exaudies & , nostra angustia præ* te ad clamabimus Et .hac domo in‡
בַּבַּיִת הַזֶּה וְנִזְעַק אֵלֶיךָ מִצָּרָתֵנוּ וְתִשְׁמַע
,Sehir mons & ,Moab & ,Hammon filij ecce nunc Et .facies saluos &
10 וְתוֹשִׁיעַ׃ † וְעַתָּה הִנֵּה בְנֵי־עַמּוֹן וּמוֹאָב וְהַר־שֵׂעִיר
terra è eos veniendo in , eos per venire Israel dedisti* non quos †
אֲשֶׁר לֹא־נָתַתָּה לְיִשְׂרָאֵל לָבוֹא בָהֶם בְּבֹאָם מֵאֶרֶץ
.eos disperdiderunt non & ,eis desuper‡ declinauerūt quia ,Aegypti
מִצְרָיִם כִּי סָרוּ מֵעֲלֵיהֶם וְלֹא הִשְׁמִידוּם׃
nos eiiciendum ad veniēdo ,nobis super retribuentes* ipsi ecce Et
11 † וְהִנֵּה־הֵם גֹּמְלִים עָלֵינוּ לָבוֹא לְגָרְשֵׁנוּ
. nos fecisti accipere hæreditate quam ,tua hæreditate de
מִיְּרֻשָּׁתְךָ אֲשֶׁר הוֹרַשְׁתָּנוּ׃
fortitudo nobis in† non nam ?eos in iudicabis nonne ,noster Deus
12 † אֱלֹהֵינוּ הֲלֹא תִשְׁפָּט־בָּם כִּי אֵין בָּנוּ כֹּחַ
nescimus nos Et .nos contra venientis ,huius multæ turbæ facies ad‡
לִפְנֵי הֶהָמוֹן הָרָב הַזֶּה הַבָּא עָלֵינוּ וַאֲנַחְנוּ לֹא נֵדַע
stantes‡ Iehudah omnis Et .nostri oculi † te in sed ,faciamus quid
13 מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ׃ † וְכָל־יְהוּדָה עֹמְדִים
. eorum filij & ,eorum vxores ,eorum pubes‖ etiam ,DOMINI facies ad
לִפְנֵי יְהוָה גַּם־טַפָּם נְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם׃
filij ,Iehiel filij Benaiah filij Zechariahu filius Iachaziel Et
14 † וְיַחֲזִיאֵל בֶּן־זְכַרְיָהוּ בֶּן־בְּנָיָה בֶּן־יְעִיאֵל בֶּן־
DOMINI spiritus eum super fuit ,Asaph filiis de Leuites Mathaniah
מַתַּנְיָה הַלֵּוִי מִן־בְּנֵי אָסָף הָיְתָה עָלָיו רוּחַ יְהוָה

causam ‖ad ‡ qui habitāt ‖& — peccabunt Domino, — ‡ non * peccabitis. עשה — †summus ‡re — re regia, ‡ magistri * corā vobis. — עשה — a היה b בוא nunciauerūt — c נגד cōtra te multitudo magna †sunt ‡est ‖posuit — d ירא ‡ faciem suā — Dominum: — p עיר cœtu — ante atrium nouum. — ‡ es — dominaris cūctis regnis — q כוח * est qui tibi possit resistere? †facie — r ירש — s ישב t בנה iudicij, — coram domo hac, & corā te, ‡ est *in angustiis nostris, — v צור — x ישע — † per ‡ permisisti Israelitas trāsire, dum venirent — y בוא ‡ ab * retribuunt — z ירש † est — a כוח ‡ corā multitudine magna hac, quæ venit †sunt — b רבב c ידע ‡ stabat corā Domino, ‖ paruuli — d טפף

habitatores & ,Iehudah omnis Attendite : ait Et .concionis medio in
15 בְּתוֹךְ הַקָּהָל׃ † וַיֹּאמֶר הַקְשִׁיבוּ כָל־יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי
Vos :vobis DOMINVS dixit Sic:Iehosaphat rex ô & ,Ierusalaim
יְרוּשָׁלִַם וְהַמֶּלֶךְ יְהוֹשָׁפָט כֹּה־אָמַר יְהוָה לָכֶם אַתֶּם
non quia ,huius multæ turbæ faciebus à consternemini ne & ,timeatis ne
אַל־תִּירְאוּ וְאַל־תֵּחַתּוּ מִפְּנֵי הֶהָמוֹן הָרָב הַזֶּה כִּי לֹא
,eos contra descendite Cras .Deo sed ,bellum ‡ vobis
16 לָכֶם הַמִּלְחָמָה כִּי לֵאלֹהִים׃ † מָחָר רְדוּ עֲלֵיהֶם
fine in eos inuenietis & ,Sis ascensionē‖ per ascendentes* ipsi Ecce
הִנָּם עֹלִים בְּמַעֲלֵה הַצִּיץ וּמְצָאתֶם אֹתָם בְּסוֹף
:hoc in‡ pugnādum ad vobis Non .Ieruel desertum versus† torrentis
17 הַנַּחַל פְּנֵי מִדְבַּר יְרוּאֵל׃ † לֹא לָכֶם לְהִלָּחֵם בָּזֹאת
Iehudah vobiscum DOMINI salutem videte & ,state ,consistite‡
הִתְיַצְּבוּ עִמְדוּ וּרְאוּ אֶת־יְשׁוּעַת יְהוָה עִמָּכֶם יְהוּדָה
,eorum facies ad† egredimini Cras .cōsternemini* ne & ,timeatis ne ,Ierusalaim &
וִירוּשָׁלִַם אַל־תִּירְאוּ וְאַל־תֵּחַתּוּ מָחָר צְאוּ לִפְנֵיהֶם
.terram in facies* Iehosaphat verticem flexit‡ Et .vobiscum‡ DOMINVS &
18 וַיהוָה עִמָּכֶם׃ † וַיִּקֹּד יְהוֹשָׁפָט אַפַּיִם אָרְצָה
DOMINI facies ad ceciderunt† Ierusalaim habitatores & ,Iehudah omnis &
וְכָל־יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם נָפְלוּ לִפְנֵי יְהוָה
filiis de Leuitæ surrexerunt Et .DOMINO se incuruando
19 לְהִשְׁתַּחֲוֺת לַיהוָה׃ † וַיָּקֻמוּ הַלְוִיִּם מִן־בְּנֵי
DOMINVM laudandū ad ,Corchitarum filiis de & ,Chehathitarum
הַקְּהָתִים וּמִן־בְּנֵי הַקָּרְחִים לְהַלֵּל לַיהוָה
. excellentiam‖ in magna voce in Israel Deum
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּקוֹל גָּדוֹל לְמָעְלָה׃
,eos egrediēdo‡ Et .Tecoah desertū per sunt egressi & ,mane in manicarunt Et
20 † וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וַיֵּצְאוּ לְמִדְבַּר תְּקוֹעַ וּבְצֵאתָם
.Ierusalaim habitatores & ,Iehudah me Audite :dixit & ,Iehosaphat stetit
עָמַד יְהוֹשָׁפָט וַיֹּאמֶר שְׁמָעוּנִי יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם
credite :estote fideles & ,vestrum Deum DOMINVM in Credite
הַאֲמִינוּ בַּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְתֵאָמֵנוּ הַאֲמִינוּ
constituit & ,populum ad‡ est consiliatus Et .prosperemini & ,eius prophetis in
21 בִנְבִיאָיו וְהַצְלִיחוּ׃ † וַיִּוָּעַץ אֶל־הָעָם וַיַּעֲמֵד
facies ad egrediēdo in*:sanctitatis decore in laudātes & ,DOMINO cantores
מְשֹׁרְרִים לַיהוָה וּמְהַלְלִים לְהַדְרַת־קֹדֶשׁ בְּצֵאת לִפְנֵי
seculum in quoniam ,DOMINO Confitemini :dicentes & ,expediti
הֶחָלוּץ וְאֹמְרִים הוֹדוּ לַיהוָה כִּי לְעוֹלָם
dedit‡ ,laude & ,præconio‡ cum cœperunt† tempore in Et .eius misericordia
22 חַסְדּוֹ׃ † וּבְעֵת הֵחֵלּוּ בְרִנָּה וּתְהִלָּה נָתַן
,Sehir montem & ,Moab ,Hammon filios contra insidiātes* DOMINVS
יְהוָה ׀ מְאָרְבִים עַל־בְּנֵי עַמּוֹן מוֹאָב וְהַר־שֵׂעִיר
. se percusserunt & ,Iehudah contra venientes†
הַבָּאִים לִיהוּדָה וַיִּנָּגֵפוּ׃
,Sehir montis habitatores cōtra Moab & ,Hammon filij steterunt Et
23 † וַיַּעַמְדוּ בְּנֵי עַמּוֹן וּמוֹאָב עַל־יֹשְׁבֵי הַר־שֵׂעִיר
,Sehir habitatores in ipsos cōsūmare secūdū Et .disperdēdū ad et ,anathematizādū ad‡
לְהַחֲרִים וּלְהַשְׁמִיד וּכְכַלּוֹתָם בְּיוֹשְׁבֵי שֵׂעִיר
. vastatinem‡ ad suo proximo in vnusquisque sunt auxiliati
עָזְרוּ אִישׁ־בְּרֵעֵהוּ לְמַשְׁחִית׃
ad respexerunt & ,desertum in* speculam ad venit Iehudah Et
24 † וִיהוּדָה בָּא עַל־הַמִּצְפֶּה לַמִּדְבָּר וַיִּפְנוּ אֶל־
.euasio* non & ,terra in cadentia ‡ cadauera ipsi‡ ecce & ,turbam†
הֶהָמוֹן וְהִנָּם פְּגָרִים נֹפְלִים אַרְצָה וְאֵין פְּלֵיטָה׃
.eorum spolium† diripiendū ad eius populus & ,Iehosaphat venit Et
25 † וַיָּבֹא יְהוֹשָׁפָט וְעַמּוֹ לָבֹז אֶת־שְׁלָלָם
vasa‡ & ,cadauera & ,substantiam & ,multitudine in‡ eis in inueneruntque
וַיִּמְצְאוּ בָהֶם לָרֹב וּרְכוּשׁ וּפְגָרִים וּכְלֵי
tribus diebus fuerunt Et .onere* absque sibi diripuerunt & ,desideriorum
חֲמֻדוֹת וַיְנַצְּלוּ לָהֶם לְאֵין מַשָּׂא וַיִּהְיוּ יָמִים שְׁלוֹשָׁה
. ipsum multiplex‡ quia , spolium prædantes†
בֹּזְזִים אֶת־הַשָּׁלָל כִּי רַב־הוּא׃
ibi quia ,Berachah‡ valle in sunt congregati quarta die in Et
26 † וּבַיּוֹם הָרְבִעִי נִקְהֲלוּ לְעֵמֶק בְּרָכָה כִּי־שָׁם
loci nomen vocauerunt idcirco :DOMINO benedixerunt
בֵּרְכוּ אֶת־יְהוָה עַל־כֵּן קָרְאוּ אֶת־שֵׁם הַמָּקוֹם
vir omnis sunt reuersi Et .hodie† vsque ,Berachah* vallem illius
27 הַהוּא עֵמֶק בְּרָכָה עַד־הַיּוֹם׃ † וַיָּשֻׁבוּ כָּל־אִישׁ
in redeundum ad‡ ,eorum capite in Iehosaphat & ,Ierusalaim & Iehudah
יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַם וִיהוֹשָׁפָט בְּרֹאשָׁם לָשׁוּב אֶל־
.suis inimicis de DOMINVS eos lætificauit Quoniā .lętitia in‡ Ierusalaim
יְרוּשָׁלִַם בְּשִׂמְחָה כִּי־שִׂמְּחָם יְהוָה מֵאוֹיְבֵיהֶם׃
in ,tubis in & , citharis in & ,nablis in Ierusalaim sunt ingressi Et
28 † וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלִַם בִּנְבָלִים וּבְכִנֹּרוֹת וּבַחֲצֹצְרוֹת אֶל־
. DOMINI domum
בֵּית יְהוָה׃

.eos consumere ad vsq; Aram cornupetes illis In :D O M I N V S dixit Sic
כה־אמר יהוה באלה תנגח את־ארם עד־כלותם ׃
Ramoth *Ascende :dicendo ,sic prophetantes †prophetæ omnes Et
11 וכל־הנביאים נבאים כן לאמר עלה רמת
.regis manu in D O M I N V S dabit & ,prosperare & ,Ghilhad
גלעד והצלח ונתן יהוה ביד המלך ׃
est locutus ,Michaiehu vocandum ad perrexerat qui nuncius Et
12 והמלאך אשר־הלך לקרא למיכיהו דבר
ad bonum vno ore prophetarum verba Ecce :dicendo ,eum ad
אליו לאמר הנה דברי הנביאים פה־אחד טוב אל־
.bonum loquaris & ,eis ex vnum sicut tuū verbum obsecro Sitque .regem
המלך ויהי־נא דברך כאחד מהם ודברת טוב ׃
dixerit quod quia D O M I N V S Viuus :Michaiehu Dixitque
13 ויאמר מיכיהו חי־יהוה כי את־אשר־יאמר
rex Dixitque .regem ad venit Et . loquar illud ,meus Deus
14 אלהי אתו אדבר ׃ ויבא אל־המלך ויאמר המלך
an ,bellum ad Ghilhad Ramoth in ibimus num Michah :eum ad
אליו מיכה הנלך אל־רמת גלעד למלחמה אם־
.vestra manu in tradetur & ,prosperabimini & ,Ascēdite :dixit Et ?abstinebo
אחדל ויאמר עלו והצליחו וינתנו בידכם ׃
,te adiurans* ego vices quot †ad Vsque :rex eum ad dixit Et
15 ויאמר אליו המלך עד־כמה פעמים אני משביעך
? D O M I N I nomine in veritatem nisi me ad loquaris non quòd
אשר לא־תדבר אלי רק אמת בשם יהוה ׃
,montes super dispersos Israel vniuersum Vidi :ait Et
16 ויאמר ראיתי את־כל־ישראל נפוצים על־ההרים
domini † Non :D O M I N V S dixit Et .pastor eis † non eui ,pecus sicut
כצאן אשר אין־להן רעה ויאמר יהוה לא־אדנים
. pace in suam domum in vir reuertantur .istis
לאלה ישובו איש־לביתו בשלום ׃
,te ad dixi Nonne :Iehosaphat ad Israel rex ait Et
17 ויאמר מלך־ישראל אל־יהושפט הלא אמרתי אליך
Ideo :dixit Et ? malum in quinimo* ,bonum me super vaticinabitur non
18 לא־יתנבא עלי טוב כי אם־לרע ׃ ויאמר לכן
super sedentem D O M I N V M Vidi .D O M I N I verbum audite
שמעו דבר־יהוה ראיתי את־יהוה יושב על־
,eius dexteram iuxta stantes cælorum exercitum omnē & ,suū solium
כסאו וכל־צבא השמים עמדים על־ימינו
Achab decipiet Quis :D O M I N V S dixit Et . eius sinistram &
19 ושמאלו ׃ ויאמר יהוה מי יפתה את־אחאב
isto dixit Et ?Ghilhad Ramoth in corruat & ,ascendat vt ,Israel regem
מלך־ישראל ויעל ויפל ברמת גלעד ויאמר זה
stetit & ,spiritus est egressus Et : sic dicente illo & ,sic dicente
20 אמר ככה וזה אמר ככה ׃ ויצא הרוח ויעמד
D O M I N V S dixit Et .eum decipiam Ego : ait & ,D O M I N I facies ad
לפני יהוה ויאמר אני אפתנו ויאמר יהוה
ore in falsitatis spiritum in ero & ,Egrediar :dixit Et ? quo In :eum ad
21 אליו במה ׃ ויאמר אצא והייתי לרוח שקר בפי
,Egredere .præualebis etiā & ,Decipies :dixit Et .eius prophetarū omniū
כל־נביאיו ויאמר תפתה וגם־תוכל צא
falsitatis spiritum D O M I N V S dedit ecce nunc Et . ita fac &
22 ועשה־כן ׃ ועתה הנה נתן יהוה רוח שקר
.malum te cōtra est locutus D O M I N V S & ,istorū tuorū prophetarū ore in
בפי נביאיך אלה ויהוה דבר עליך רעה ׃
Michaiehu percussit & ,Chenahanah filius Sidchiiahu accessit Et
23 ויגש צדקיהו בן־כנענה ויך את־מיכיהו
,meā D O M I N I spiritus transiuit via Quanam :ait & ,maxillā super
על־הלחי ויאמר אי זה הדרך עבר רוח־יהוה מאתי
dic in videns† tu Ecce :Michaiehu Dixitque ? te alloquendum ad
24 לדבר אתך ׃ ויאמר מיכיהו הנך ראה ביום
.te abscondendum ad cubiculum per cubiculū ingredieris quo ,illo
ההוא אשר תבוא חדר בחדר להחבא ׃
cum reducite & ,Michaiehu Tollite :Israel rex Dixitque
25 ויאמר מלך ישראל קחו את־מיכיהו והשיבהו
. regis filium Ioas ad & ,ciuitatis principem Amon ad
אל־אמון שר־העיר ואל־יואש בן־המלך ׃
,carceris domo *hunc Ponite : rex dixit Sic :dicetis Et
26 ואמרתם כה אמר המלך שימו זה בית הכלא
me reuerti ad vsq; ,oppressionis aquā & ,oppressionis panē eum facite comedere &
והאכלהו לחם לחץ ומים לחץ עד שובי
,pace in fueris reuersus reuertēdo Si :Michaiehu dixit Et . pace in
27 בשלום ׃ ויאמר מיכיהו אם־שוב תשוב בשלום
. vniuersi populi Audite : ait Et .me per D O M I N V S est locutus non
לא־דבר יהוה בי ויאמר שמעו עמים כלם ׃
Ramoth in Iehudah rex Iehosaphat & ,Israel rex ascendit Et
28 ויעל מלך־ישראל ויהושפט מלך־יהודה אל־רמת

ventilabis Aramæos, donec cōsumas †vaticinabātur, *in prosperabitis, annunciare regi. חיה Viuit חיה פרגה pergere debemus לך †quiescam? †tot *adiurans vt אמן ראה oues, quibus †est †sunt Reuertantur vnusquisque mihi stantem coram Deo, spiritus mendax Per quam viam? vt loquendum tecum? †videbis vt abscondas archam, afflictionis, donec reuertar

.Ghilhad Rex Dixitque ad Israel rex Dixitque :Iehosaphat ad Mutandū est, Mutabo me,
29 גלעד ׃ ויאמר מלך ישראל אל־יהושפט התחפש
rex se mutauit Et .tuis vestib⁹ te indue tu & .prælium in eundum &
ובוא במלחמה ואתה לבש בגדיך ויתחפש מלך
præceperat Aram rex Et . prælium in sunt ingressi Et . Israel
30 ישראל ויבאו במלחמה ׃ ומלך ארם צוה
curruum ,paruo cum pugnabitis Non :dicendo ,sibi †qui curruum principibus
את־שרי הרכב אשר־לו לאמר לא תלחמו את־הקטן
. tantùm Israel rege cum quinimo* ,magno cum†
את־הגדול כי אם־את־מלך ישראל לבדו ׃
ipsi & ,Iehosaphat curruum† principes videre secundū ,fuit Et
31 ויהי כראות שרי הרכב את־יהושפט והמה
.pugnandum ad eum cōtra sunt versi Et . ipse† Israel Rex :dixerunt
אמרו מלך־ישראל הוא ויסבו עליו להלחם
illos incitauit & †,ei est auxiliatus D O M I N V S & ,Iehosaphat clamauit Et
ויזעק יהושפט ויהוה עזרו ויסיתם
. eo ab Deus
אלהים ממנו ׃
rex esset non quòd ,curruum* principes videre secundum ,fuit Et
32 ויהי כראות שרי הרכב כי לא־היה מלך
arcu in† traxit vir Et . eum post à sunt auersi ,Israel
33 ישראל וישובו מאחריו ׃ ואיש משך בקשת
inter & ,iuncturas inter Israel regem percussit & ,sua simplicitate in
לתמו ויך את־מלך ישראל בין הדבקים ובין
de me educes† & ,tuam manum Verte :aurigæ ait Et . loricam
השרין ויאמר לרכב הפך ידיך והוצאתני מן־
,illo die in bellum ascendit Et .sum infirmus †quia ,castrametatione!
34 המחנה כי החליתי ׃ ותעל המלחמה ביום ההוא
.vesperā ad vsq; Aram contra curru in stare se faciens erat † Israel rex &
ומלך ישראל היה מעמיד במרכבה נכח ארם עד־הערב
. solem occidere* tempore in est mortuus Et
וימת לעת בוא השמש ׃

Mutabo me, ingrediar בוא curruum †erant שור †vel *sed cū vidissent *curruum ראה †est. סבב †recedere fecit cū vidissent *curruum, ab eo. †arcum תמם נכה †educ יצא †castris, †ægroto. חלה עלה †stabat *quo occumbit sol. מות

CAP. XIX. יט

pace in suam domum ad Iehudah rex Iehosaphat est reuersus Et
1 וישב יהושפט מלך־יהודה אל־ביתו בשלום
Chanani filius Iehu eius facies ad est egressus Et . Ierusalaim in
2 לירושלם ׃ ויצא אל־פניו יהוא בן־חנני
auxiliandum impio Nunquid :Iehosaphat regem ad dixit & ,videns
החזה ויאמר אל־המלך יהושפט הלרשע לעזר
faciebus à furor† te super hoc in† Et ?diliges D O M I N V M habētes odio & †
ולשנאי יהוה תאהב ובזאת עליך קצף מלפני
,tecum sunt inuenta bona verba* Sed . D O M I N I
3 יהוה ׃ אבל דברים טובים נמצאו עמך
requirendum ad†,tuū cor præparasti & ,terra de lucos abstulisti †quia
כי־בערת האשרות מן־הארץ והכינות לבבך לדרש
. Deum
האלהים ׃
est egressus & ,est reuersus & .Ierusalaim in Iehosaphat habitauit Et
4 וישב יהושפט בירושלם וישב ויצא
ad eos reduxit & ,Ephraim montem ad vsq; Beer-sebah à populo cum
בעם מבאר שבע עד־הר אפרים וישיבם אל־
,terra in iudices Constituitque .suorum patrum Deum D O M I N V M
5 יהוה אלהי אבותיהם ׃ ויעמד שפטים בארץ
. ciuitate & ciuitate in ,munitis Iehudah ciuitatibus cunctis in
בכל־ערי יהודה הבצרות לעיר ועיר ׃
quia .facientes vos quid Videte :iudices ad dixit Et
6 ויאמר אל־השפטים ראו מה־אתם עשים כי
.iudicij verbo in vobiscum & :D O M I N O sed ,iudicabitis homini non
לא לאדם תשפטו כי ליהוה ועמכם בדבר משפט ׃
,facite & ,custodite :vos super D O M I N I pauor sit nunc Et
7 ועתה יהי פחד־יהוה עליכם שמרו ועשו
,facierum assumptio & ,iniquitas nostro Deo D O M I N O cum non quia
כי־אין עם־יהוה אלהינו עולה ומשא פנים
Iehosaphat constituit Ierusalaim in etiam Et .muneris acceptio &
8 ומקח־שחד ׃ וגם בירושלם העמיד יהושפט
Israel patrum capitibus de & ,sacerdotibus & ,Leuitis de
מן־הלוים והכהנים ומראשי האבות לישראל
. Ierusalaim sunt reuersi & ,litem ad & ,D O M I N I iudicium ad
למשפט יהוה ולריב וישבו ירושלם ׃
,D O M I N I timore in agetis Sic :dicendo eis super præcepit Et
9 ויצו עליהם לאמר כה תעשון ביראת יהוה
. perfecto corde in & , fide in
באמונה ובלבב שלם ׃

שוב ante cum פנה †est, †propter †est ira à facie *res bonæ inuentæ †excidisti †vt requireres Dominū. כון ישב שוב יצא facitis. עשה vt sit secundum rem היה †est acceptio personarum, נשא לקח principibus familiarum causam, צוה

,multitudine in exercitu in fuerunt Lubim & ,Aethiopes Nonne
8 † הֲלֹא הַכּוּשִׁים וְהַלּוּבִים הָיוּ לְחַיִל ᶜ לָרֹב ᶜ רָבַב
,DOMINO ſuper te innitēdo in‡&,valde multiplicādū ad ,equitib⁹ in & ,curru in cum currib⁹,
לְרֶכֶב וּלְפָרָשִׁים לְהַרְבֵּה מְאֹד וּבְהִשָּׁעֶנְךָ עַל־יְהוָה ‡cùm innixus fuiſti
perluſtrantes † eius oculi DOMINI Quia ? tua manu in eos tradidit †luſtrant
9 נְתָנָם בְּיָדֶךָ׃ † כִּי יְהוָה עֵינָיו ᵈ מְשֹׁטְטוֹת ᵈ שׁוּט
egiſti Stulte.eū erga perfecto ſuo corde cum ſe roborandū ad ,terram totam per vt roborēt ſe qui ſunt corde
בְּכָל־הָאָרֶץ לְהִתְחַזֵּק עִם־לְבָבָם שָׁלֵם אֵלָיו נִסְכַּלְתָּ
Aſa eſt iratus Et .bella tecum erunt tunc à quia ;hoc in quādoquidē ex hoc tempore
10 עַל־זֹאת כִּי מֵעַתָּה יֵשׁ עִמְּךָ מִלְחָמוֹת׃ † וַיִּכְעַס אָסָא
propter eo cū ira in‡ quia ,ſubuerſionis*domo †eū dedit & ,videntē aduerſus poſuit †in ‡carceris,
אֶל־הָרֹאֶה וַיִּתְּנֵהוּ בֵּית הַמַּהְפֶּכֶת כִּי־בְזַעַף עִמּוֹ עַל־
.illo tempore in populo de Aſa confregit*& :hoc ‡fuit *oppreſſit quoſdam
זֹאת וַיְרַצֵּץ אָסָא מִן־הָעָם בָּעֵת הַהִיא׃
ſunt ſcripta ipſa ecce ,nouiſſima & prima Aſa verba ecce Et
11 † וְהִנֵּה דִּבְרֵי אָסָא הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים הִנָּם כְּתוּבִים
Aſa ægrotauit Et .Iſrael &,Iehudah regum libro in
12 עַל־סֵפֶר הַמְּלָכִים לִיהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל׃ † וַיֶּחֱלֶא אָסָא
ſupra ad vſque ,ſuis pedibus in ,ſui regni nono & ,trigeſimo anno in verticem fuit
ᵉ בִּשְׁנַת שְׁלוֹשִׁים וָתֵשַׁע לְמַלְכוּתוֹ בְּרַגְלָיו עַד־לְמַעְלָה ᵉ שָׁנָה
quia‡ ,DOMINVM quæſiuit non ſua ægritudine in etiā Et.ei⁹ ægrotatio infirmitate ‡ſed fidit
ᶠ חָלְיוֹ וְגַם־בְּחָלְיוֹ לֹא־דָרַשׁ אֶת־יְהוָה כִּי ᶠ חָלָה
eſt mortuus & .ſuis patribus cum Aſa iacuit*Et . medicis in *dormiuit
13 בָּרֹפְאִים׃ † וַיִּשְׁכַּב אָסָא עִם־אֲבֹתָיו ᵍ וַיָּמָת ᵍ מוּת
,ſui ſepulchris‡in eū ſepelierūt Et .ſui regnare vno &†quadrageſimo anno in † primo regni ſui.
14 בִּשְׁנַת אַרְבָּעִים וְאַחַת לְמָלְכוֹ׃ † וַיִּקְבְּרֻהוּ בְקִבְרֹתָיו ‡ſepulchro ſuo, quod
quem lecto in eū fecerūt accūbere Et .Dauid ciuitate ī ſibi foderat quæ
אֲשֶׁר כָּרָה־לוֹ בְּעִיר דָּוִיד וַיַּשְׁכִּיבֻהוּ בַּמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר
pigmentario in pigmentatis ,odoramentis omnimodis & aromatibus impleuerat aromatibus confectis è diuerſis ſpeciebus aromatario
מִלֵּא בְּשָׂמִים ʰ וּזְנִים מְרֻקָּחִים בְּמִרְקַחַת
. valde vſque magna combuſtione eum combuſſerūt & :opere
מַעֲשֶׂה וַיִּשְׂרְפוּ־לוֹ שְׂרֵפָה גְּדוֹלָה עַד־לִמְאֹד׃ ʰ זוּן

CAP. XVII. יז

. Iſrael contra inualuit & ,eo pro eius filius Iehoſaphat regnauit Et
1 † וַיִּמְלֹךְ יְהוֹשָׁפָט בְּנוֹ תַּחְתָּיו וַיִּתְחַזֵּק עַל־יִשְׂרָאֵל׃
dedit & ,munitis Iehudah vrbibus cunctis in exercitū dedit Et poſuit
2 † ᵃ וַיִּתֶּן־חַיִל בְּכָל־ᵇ עָרֵי יְהוּדָה הַבְּצֻרוֹת וַיִּתֵּן ᵃ נָתַן ᵇ עִיר
Aſa ceperat quas ,Ephraim vrbibus in & ,Iehudah terra in præſides præſidia
נְצִיבִים בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וּבְעָרֵי אֶפְרַיִם אֲשֶׁר לָכַד אָסָא
ambulauit quia ,Iehoſaphat cū DOMINVS fuit Et .eius pater
3 אָבִיו׃ † ᶜ וַיְהִי יְהוָה עִם־יְהוֹשָׁפָט כִּי הָלַךְ ᶜ הָיָה
. Behalim quæſiuit non & ,primis ſui patris Dauid viis in
בְּדַרְכֵי דָּוִיד אָבִיו הָרִאשֹׁנִים וְלֹא דָרַשׁ לַבְּעָלִים׃
non & ,ambulauit ei⁹ præceptis in &,quæſiuit ſui patris Deum Sed
4 † כִּי לֵאלֹהֵי אָבִיו דָּרָשׁ ᵈ וּבְמִצְוֺתָיו הָלָךְ וְלֹא ᵈ צָוָה
DOMINVS Confirmauitque . Iſrael opus ſecundum
5 כְּמַעֲשֵׂה יִשְׂרָאֵל׃ † ᵉ וַיָּכֶן יְהוָה אֶת־ ᵉ כּוּן
:Iehoſaphat ipſi munus Iehudah omnis dederūt & ,eius manu in regnum munera
הַמַּמְלָכָה בְּיָדוֹ ᶠ וַיִּתְּנוּ כָל־יְהוּדָה מִנְחָה לִיהוֹשָׁפָט ᶠ נָתַן
viis in ſuum cor eleuauit Et .multitudine in‡gloria & ,opulētia ei fuit & fuerunt ei diuitiæ, ‡copioſè.
6 ᵍ וַיְהִי־לוֹ עֹשֶׁר־וְכָבוֹד ʰ לָרֹב׃ † וַיִּגְבַּהּ לִבּוֹ בְּדַרְכֵי ᵍ הָיָה ʰ רָבַב
.Iehudah de lucos & ,excelſa fecit remouere adhuc & ,DOMINI
יְהוָה וְעוֹד ⁱ הֵסִיר אֶת־הַבָּמוֹת וְאֶת־הָאֲשֵׁרִים מִיהוּדָה׃ ⁱ סוּר
,chail-Ben ſuos principes miſit ,eo regnando‡ tertio anno in Et ‡quo regnauit
7 † וּבִשְׁנַת שָׁלוֹשׁ לְמָלְכוֹ שָׁלַח לְשָׂרָיו לְבֶן־חַיִל
ciuitatib⁹in docēdū ad,Michaiahu &,Nethanel &,Zechariah &,Hobadiah & vt docerent
וּלְעֹבַדְיָה וְלִזְכַרְיָה וְלִנְתַנְאֵל וּלְמִיכָיָהוּ ᵏ לְלַמֵּד בְּעָרֵי ᵏ עִיר
,Nethaniahu & ,Semaiahu ,Leuitas eis cum Et . Iehudah
8 יְהוּדָה׃ † וְעִמָּהֶם הַלְוִיִּם שְׁמַעְיָהוּ וּנְתַנְיָהוּ
,Adoniiahu & ,Iehonathā & ,Semiramoth & ,Haſael & ,Zebadiahu & ושמירמות
וּזְבַדְיָהוּ וַעֲשָׂהאֵל וּשְׁמִירָמוֹת וִיהוֹנָתָן וַאֲדֹנִיָּהוּ
Iehoram & ,Eliſamah eis cū & : Leuitas‡,Thobadoniiahu & , Tobiiahu & ‡&
וְטוֹבִיָּהוּ וְטוֹב אֲדוֹנִיָּה הַלְוִיִּם וְעִמָּהֶם אֱלִישָׁמָע וִיהוֹרָם
.legis liber † eis cum Et .Iehudah in docuerunt Et .ſacerdotes † erat
9 הַכֹּהֲנִים׃ † וַיְלַמְּדוּ בִּיהוּדָה וְעִמָּהֶם סֵפֶר ˡ תּוֹרַת ˡ יָרָה
.populo in docebāt &,Iehudah vrbes vniuerſas in circuierūt Et .DOMINI per populū.
יְהוָה וַיָּסֹבּוּ בְּכָל־עָרֵי יְהוּדָה וַיְלַמְּדוּ בָּעָם׃
quæ terrarum regna omnia ſuper DOMINI pauor fuit Et
10 † וַיְהִי פַּחַד יְהוָה עַל כָּל־מַמְלְכוֹת הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר
. Iehoſaphat cum pugnauerunt non & ,Iehudah circuitus erant in circuitu
סְבִיבוֹת יְהוּדָה וְלֹא נִלְחֲמוּ עִם־יְהוֹשָׁפָט׃
.vectigal argēti &,munus Iehoſaphat ad adducentes‡ Peliſtim de Et ‡adducebant
11 † וּמִן־פְּלִשְׁתִּים ᵐ מְבִיאִים לִיהוֹשָׁפָט מִנְחָה וְכֶסֶף ⁿ מַשָּׂא ᵐ בּוֹא ⁿ נָשָׂא
,millia ſeptem arietes pecoris†ei adducentes* Harabes Etiam *adducebant †pecorum
גַּם הָעַרְבִיאִים מְבִיאִים לוֹ צֹאן אֵילִים שִׁבְעַת אֲלָפִים
. ſeptingentos & ,millia ſeptem hircos & ,ſeptingentos &
וְשִׁבְעַ ᵒ מֵאוֹת וּתְיָשִׁים שִׁבְעַת אֲלָפִים וּשְׁבַע מֵאוֹת׃ ᵒ מֵאָה
creſcens ædificauit Et .ſublime ad vſq; grandeſcēs & ,vadens Iehoſaphat fuit Et
12 † וַיְהִי יְהוֹשָׁפָט הֹלֵךְ וְגָדֵל עַד־לְמָעְלָה וַיִּבֶן
theſaurorū. fuit multum opus Et .fiſcorum vrbes & ,ædes Iehudah in
13 בִּיהוּדָה בִּירָנִיּוֹת וְעָרֵי מִסְכְּנוֹת׃ † וּמְלָאכָה רַבָּה הָיָה
bellatores, ‡viribus erāt .Ieruſalaim in virtute ‡potentes ,belli viri & ,Iehudah vrbibus in ei
לוֹ בְּעָרֵי יְהוּדָה וְאַנְשֵׁי מִלְחָמָה גִּבּוֹרֵי חַיִל בִּירוּשָׁלָםִ׃
‡illi numeri principes Iehudah In .ſuorum patrū domū per eorum cenſus hic Et
14 † וְאֵלֶּה פְקֻדָּתָם לְבֵית אֲבוֹתֵיהֶם לִיהוּדָה ᵖ שָׂרֵי ᵖ שׂוּר
viribus .millia trecenta ,virtute potentes eo cū & ,princeps Hadnah,milliū
אַלְפִים עַדְנָה הַשָּׂר וְעִמּוֹ גִּבּוֹרֵי חַיִל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אָלֶף׃
octoginta & ducenti eo cum & ,princeps Iehochanan eius manū ad Et
15 † וְעַל־יָדוֹ יְהוֹחָנָן הַשָּׂר וְעִמּוֹ מָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים
ſpōte oblat⁹ ſe deuouens Zichri filius Hamaſaiah eius manum ad Et .millia
16 אָלֶף׃ † וְעַל־יָדוֹ עֲמַסְיָה בֶן־זִכְרִי הַמִּתְנַדֵּב
potentium viribus. . virtute potentis millia ducenta eo cum & ;DOMINO
לַיהוָה וְעִמּוֹ ᑫ מָאתַיִם אֶלֶף גִּבּוֹר חָיִל׃ ᑫ מֵאָה
‡filius viribus arcu armati eo cum & ,Eliadah virtute potens ,Biniamin‡de Et
17 † וּמִן־בִּנְיָמִן גִּבּוֹר חַיִל אֶלְיָדָע וְעִמּוֹ נֹשְׁקֵי־קֶשֶׁת
eo cum & ,Iehozabad eius manū ad Et . millia ducenta ,clypeo &
18 ʳ וּמָגֵן מָאתַיִם אָלֶף׃ † וְעַל־יָדוֹ יְהוֹזָבָד וְעִמּוֹ ʳ גָּנַן
accincti ad militiam. miniſtrantes† Hi .exercitus expediti millia octoginta & centum
19 מֵאָה־וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף חֲלוּצֵי צָבָא׃ † אֵלֶּה הַמְשָׁרְתִים †erant parati ad obſequiū
regis ‡eos ‡ponebat *munitis omni in munitionis*vrbibus in rex dabat‡ quos‡præter ,regi
אֶת־הַמֶּלֶךְ מִלְּבַד אֲשֶׁר־נָתַן הַמֶּלֶךְ בְּעָרֵי הַמִּבְצָר בְּכָל־
. Iehudah
יְהוּדָה׃

CAP. XVIII. יח

fuerunt †diuitiæ, copioſè, & affinitate iunctus eſt eſt factus gener et:multitudine in gloria &,opulentia† Iehoſaphat ipſi fuit Et
1 † ᵃ וַיְהִי לִיהוֹשָׁפָט עֹשֶׁר וְכָבוֹד ᵇ לָרֹב וַיִּתְחַתֵּן
ᵃ הָיָה ᵇ רָבַב Someron in Achab ad annorum fine in Deſcenditque . Achab
2 לְאַחְאָב׃ † ᶜ וַיֵּרֶד ᵈ לְקֵץ שָׁנִים אֶל־אַחְאָב לְשֹׁמְרוֹן
‡oues, *copioſe, :eo cum‡qui populo &,multitudine in*boues & ,pecus‡ Achab ei mactauit &
וַיִּזְבַּח־לוֹ אַחְאָב צֹאן וּבָקָר לָרֹב וְלָעָם אֲשֶׁר־עִמּוֹ
‡erat vt aſcenderet . Ghilhad Ramoth in aſcendere ei perſuaſitque
וַיְסִיתֵהוּ ᵉ לַעֲלוֹת אֶל־רָמֹת גִּלְעָד׃
ᶜ יָרַד ᵈ קָצַץ :Iehudah regem Iehoſaphat ad Iſrael rex Achab Dixitque
3 † וַיֹּאמֶר אַחְאָב מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה ᵉ עָלָה
‡in :ita ſicut ,ego Sicut :ei dixit Et ?Ghilhad Ramoth‡mecū perges Nūquid
הֲתֵלֵךְ עִמִּי רָמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר לוֹ כָּמוֹנִי כָמוֹךָ
ſic *ero .bello in*tecum & :meus populus‡,tuus populus ſicut &
וּכְעַמְּךָ עַמִּי וְעִמְּךָ בַּמִּלְחָמָה׃
Conſule hodie vt quæſo Inquire :Iſrael regem ad Iehoſaphat Dixitque
4 † וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל דְּרָשׁ־נָא כַיּוֹם
prophetas Iſrael rex congregauit Et .DOMINI verbum
5 אֶת־דְּבַר יְהוָה׃ † וַיִּקְבֹּץ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַנְּבִאִים
pergere debemus Ghilhad Ramoth in ibimus Nū :eos ad dixit & ,viros quadringentos
אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם ᶠ הֲנֵלֵךְ אֶל־רָמֹת גִּלְעָד ᶠ יָלַךְ
quieſcere ? manu in Deus tradet & ,Aſcende :dixerūt Et ?ceſſabo an , bellum ad
לַמִּלְחָמָה אִם־אֶחְדָּל וַיֹּאמְרוּ עֲלֵה וְיִתֵּן הָאֱלֹהִים בְּיַד †eſt
DOMINI propheta †hic Num :Iehoſaphat Dixitque .regis
6 הַמֶּלֶךְ׃ † וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הַאֵין פֹּה נָבִיא לַיהוָה
ad Iſrael rex ait Et ?eo ab requiramus vt ,adhuc
7 עוֹד וְנִדְרְשָׁה מֵאֹתוֹ׃ † וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־ ‡eſt
.eo ab DOMINVM requirendum ad‡vnus vir Adhuc‡ Iehoſaphat
יְהוֹשָׁפָט עוֹד אִישׁ־אֶחָד לִדְרוֹשׁ אֶת־יְהוָה מֵאֹתוֹ ‡ſed ‡vaticinatur mihi
omnibus ſed ,bonum in me ſuper vaticinans‡ipſe non quia ,eum odi ego &‡
וַאֲנִי שְׂנֵאתִיהוּ כִּי אֵינֶנּוּ מִתְנַבֵּא עָלַי לְטוֹבָה כִּי כָל־ †eſt
Dixitque .Imla filius Michaiehu †Ipſe .malum in ſuis diebus
ᵍ יָמָיו לְרָעָה הוּא מִיכָיְהוּ בֶּן־יִמְלָא וַיֹּאמֶר ᵍ יוֹם
. ſic rex dicat Ne : Iehoſaphat
יְהוֹשָׁפָט אַל־יֹאמַר הַמֶּלֶךְ כֵּן׃
Feſtina : dixit & ,vnum eunuchum ad Iſrael rex Vocauitque
8 † וַיִּקְרָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־סָרִיס אֶחָד וַיֹּאמֶר מַהֵר
מיכהו ק rex Iehoſaphat & ,Iſrael rex Et . Imlai filium Michaiehu
9 מִיכָהוּ בֶן־יִמְלָא׃ † וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־ ſedebant
,veſtibus induti ,ſuum ſolium ſuper vnuſquiſq; ſedentes Iehudah
יְהוּדָה יוֹשְׁבִים אִישׁ עַל־כִּסְאוֹ מְלֻבָּשִׁים בְּגָדִים ſedebant
vaticinantes† prophetæ oēs & ,Someron portæ oſtium‡area in ſedentes & ‡ad †vaticinabantur coram eis.
וְיֹשְׁבִים בְּגֹרֶן פֶּתַח שַׁעַר שֹׁמְרוֹן וְכָל־הַנְּבִיאִים מִתְנַבְּאִים
. eorum facies ad
ʰ לִפְנֵיהֶם׃ ʰ פָּנָה
:dixit & ,ferrea cornua Chenahanah filius Sidchiiahu ſibi fecit Et
10 † ⁱ וַיַּעַשׂ לוֹ צִדְקִיָּהוּ בֶן־כְּנַעֲנָה קַרְנֵי בַרְזֶל וַיֹּאמֶר ⁱ עָשָׂה

Ichudah de haſtam &,ſcutum portans exercitus Aſa fuit Et
8 וַיְהִי לְאָסָא חַיִל נֹשֵׂא צִנָּה וָרֹמַח מִיהוּדָה צִנָּה
,arcum tẽdentiũ &,clypeũ portantiũ Biniamin de &;millia trecenta
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּמִבִּנְיָמִן נֹשְׂאֵי מָגֵן וְדֹרְכֵי קֶשֶׁת מָגֵן
.virtute fortes iſti omnes .millia octoginta & ducenta viri robuſti
מָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים אָלֶף כָּל־אֵלֶּה גִּבּוֹרֵי חָיִל׃
,millium mille exercitu cũ Aethiops Zerach eos contra eſt egreſſus Et
9 וַיֵּצֵא אֲלֵיהֶם זֶרַח הַכּוּשִׁי בְּחַיִל אֶלֶף אֲלָפִים
eſt egreſſus Et .Mareſah ad vſq; venit & :trecentis curribus &
10 וּמַרְכָּבוֹת שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיָּבֹא עַד־מָרֵשָׁה׃ וַיֵּצֵא בּוֹא
.Mareſah ad‡Sephathah valle in bellum diſpoſuerũt & :eius facies ad Aſa contra eum ‡iuxta
אָסָא לְפָנָיו וַיַּעַרְכוּ מִלְחָמָה בְּגֵיא צְפָתָה לְמָרֵשָׁה׃
DOMINE :ait &,ſuũ Deũ DOMINVM ad Aſa clamauit Et
11 וַיִּקְרָא אָסָא אֶל־יְהוָה אֱלֹהָיו וַיֹּאמַר יְהוָה
DOMINE nos adiuua .fortitudini non ,multum inter auxiliandũ ad tecum non eſt op' apud te vt auxilie-
אֵין־עִמְּךָ לַעְזוֹר בֵּין רַב לְאֵין כֹּחַ עָזְרֵנוּ יְהוָה tis cum mul-
turbam ſuper* venimus tuo noĩe in &,innitimur te ſuper nam‡ .noſter De' tis ei, cui non eſt fortitudo.
אֱלֹהֵינוּ כִּי־עָלֶיךָ נִשְׁעַנּוּ וּבְשִׁמְךָ בָאנוּ עַל־הֶהָמוֹן
. mortalis tecum dominetur‡ non .†tu noſter Deus DOMINVS .hanc
הַזֶּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אַתָּה אַל־יַעְצֹר עִמְּךָ אֱנוֹשׁ׃ כֹּחַ הָמָה
coram & ,Aſa facies ad‡Aethiopes DOMINVS percuſſit Et ‡Tibi enim *contra multitudinem †es.
12 וַיִּגֹּף יְהוָה אֶת־הַכּוּשִׁים לִפְנֵי אָסָא וְלִפְנֵי
,Aſa eos eſt perſecutus Et . Aethiopes fugerunt & :Ichudah ‡prævaleat contra te homo.
13 יְהוּדָה וַיָּנֻסוּ הַכּוּשִׁים׃ וַיִּרְדְּפֵם אָסָא
non ad Aethiopibus de cecidit*& :Gherar ad vſque eo cum ‡qui populus &
וְהָעָם אֲשֶׁר־עִמּוֹ עַד־לִגְרָר וַיִּפֹּל מִכּוּשִׁים לְאֵין־ נגף נוס ‡erat
.ei' caſtrametationis facies ad&,DOMINI facies ad†ſunt cõtriti quia ,vita eis *ceciderunt Aethiopes, donec non
לָהֶם מִחְיָה כִּי־נִשְׁבְּרוּ לִפְנֵי־יְהוָה וְלִפְנֵי מַחֲנֵהוּ eſſet
ciuitates omnes percuſſerunt Et . valde multum ſpolium‡ tulerunt Et
14 וַיִּשְׂאוּ שָׁלָל הַרְבֵּה מְאֹד׃ וַיַּכּוּ אֵת כָּל־הֶעָרִים נפל נשא
diripuerũt Et .eos ſuper DOMINI pauor fuit quia ,Gherar circuitibus‡ †coram Ie- & coram ca-
סְבִיבוֹת גְּרָר כִּי־הָיָה פַחַד־יְהוָה עֲלֵיהֶם וַיָּבֹזּוּ ſtris
etiam Et .eis in erat multa præda quia ,vrbes omnes ‡ſpolia multa
15 אֶת־כָּל־הֶעָרִים כִּי־בִזָּה רַבָּה הָיְתָה בָהֶם׃ וְגַם־ נכה
,multitudine in pecus duxerunt captiuum†& ;percuſſerunt acquiſitionis tentoria* ‡per circuitum
אָהֳלֵי מִקְנֶה הִכּוּ וַיִּשְׁבּוּ צֹאן לָרֹב שבה
.Ieruſalaim in ſunt reuerſi & ;camelos & *tabernacula gregum †ceperunt pecora
וּגְמַלִּים וַיָּשֻׁבוּ יְרוּשָׁלָםִ׃

CAP. XV. טו

.Dei ſpiritus eum ſuper fuit ,Hobed filius‡ Haſariahu‡Et
1 וַעֲזַרְיָהוּ בֶּן־עוֹדֵד הָיְתָה עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים׃ ‡ſuper ‡filium
omnis & ,Aſa ,me Audite :ei dixit & ,Aſa ante eſt egreſſus Et
2 וַיֵּצֵא לִפְנֵי אָסָא וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁמָעוּנִי אָסָא וְכָל־ יצא
ſi Et .eo cum vos exiſtẽdo in ,vobiſcũ DOMINVS .Biniamin &,Ichudah eo quod fuiſtis
יְהוּדָה וּבִנְיָמִן יְהוָה עִמָּכֶם בִּהְיוֹתְכֶם עִמּוֹ וְאִם־ היה
.vos derelinquet ,eum dereliqueritis ſi & :vobis inuenietur ,eũ quęſieritis
תִּדְרְשֻׁהוּ יִמָּצֵא לָכֶם וְאִם־תַּעַזְבֻהוּ יַעֲזֹב אֶתְכֶם׃
ſacerdote abſq;&,veritatis†Deo abſque Iſraeli * multi dies Et *erunt †veri,
3 וְיָמִים רַבִּים לְיִשְׂרָאֵל לְלֹא אֱלֹהֵי אֱמֶת וּלְלֹא כֹּהֵן אמן
ad ſibi‡anguſtia in reuertetur Et .lege abſque &,doctore ‡ſua
4 מוֹרֶה וּלְלֹא תוֹרָה׃ וַיָּשָׁב בַּצַּר־לוֹ עַל־ יה צור
. eis inuenietur &,eum quærent & .Iſrael Deum DOMINVM
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיְבַקְשֻׁהוּ וַיִּמָּצֵא לָהֶם׃ ‡erit *occiſiones
cõturbationes*ſed:ingrediẽti &,egredienti pax ‡ non illis temporibus in Et
5 וּבָעִתִּים הָהֵם אֵין שָׁלוֹם לַיּוֹצֵא וְלַבָּא כִּי מְהוּמֹת הום
,gente in† gens ſunt contritæ! Et . terrarum habitatoribus cunctis in multæ ‡conciderunt †gentem
6 רַבּוֹת עַל כָּל־יוֹשְׁבֵי הָאֲרָצוֹת׃ וְכֻתְּתוּ גוֹי־בְּגוֹי
. anguſtia omni in eos conturbauit Deus quia ,ciuitate in ciuitas &
וְעִיר בְּעִיר כִּי־אֱלֹהִים הֲמָמָם בְּכָל־צָרָה׃ debilitentur
merces eſt quia :veſtræ manus remittantur ne &,cõfortamini vos Et רפה
7 וְאַתֶּם חִזְקוּ וְאַל־יִרְפּוּ יְדֵיכֶם כִּי יֵשׁ שָׂכָר cum audiſſet
prophetiam & ,hæc verba Aſa audire ſecundũ Et .veſtro operi
8 לִפְעֻלַּתְכֶם׃ וְכִשְׁמֹעַ אָסָא הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהַנְּבוּאָה
omni de abominationes fecit trãſire &,eſt confortatus,prophetę Hobed
עֹדֵד הַנָּבִיא הִתְחַזַּק וַיַּעֲבֵר הַשִּׁקּוּצִים מִכָּל־
monte de cepit quas vrbibus de &,Biniamin &,Ichudah terra
אֶרֶץ יְהוּדָה וּבִנְיָמִן וּמִן־הֶעָרִים אֲשֶׁר לָכַד מֵהַר inſtaurauit †erat ante
porticus facies ad†quod ,DOMINI altare innouauit & : Ephraim porticum
אֶפְרָיִם וַיְחַדֵּשׁ אֶת־מִזְבַּח יְהוָה אֲשֶׁר לִפְנֵי אוּלָם
aduenas & .Biniamin &,Ichudah vniuerſum cõgregauit Et .DOMINI גור
9 יְהוָה׃ וַיִּקְבֹּץ אֶת־כָּל־יְהוּדָה וּבִנְיָמִן וְהַגָּרִים
cum ad ſunt dilapſi quia :Simhon de &,Menaſſeh &,Ephraim de,eis cum transfugerunt
עִמָּהֶם מֵאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וּמִשִּׁמְעוֹן כִּי־נָפְלוּ עָלָיו cum viderent
.eo cum ‡eius Deus DOMINVS φ ,eos vidẽdo in ,multitudinẽ in Iſrael de ‡eſſe
מִיִּשְׂרָאֵל לָרֹב בִּרְאֹתָם כִּי־יְהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ׃ ראה

‡in quinto anno in ,tertio menſe in ,Ieruſalaim‡ſunt congregati Et
10 וַיִּקָּבְצוּ יְרוּשָׁלַםִ בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לִשְׁנַת חֲמֵשׁ־ שָׁנָה
illo die in DOMINO immolauerũt Et . Aſa regni decimo
11 עֶשְׂרֵה לְמַלְכוּת אָסָא׃ וַיִּזְבְּחוּ לַיהוָה בַּיּוֹם הַהוּא
ſpoliis quæ . millia ſeptem oues & ,ſeptingentos boues ;adduxerant ſpolio de
בּוֹא מִן־הַשָּׁלָל הֵבִיאוּ בָּקָר שְׁבַע מֵאוֹת וְצֹאן שִׁבְעַת אֲלָפִים׃
vt quærerẽt ,ſuorũ patrũ Deum DOMINVM quærendum ad,pactũ in venerunt Et
12 וַיָּבֹאוּ בַבְּרִית לִדְרוֹשׁ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם
quæſierit non qui omnis Et .ſua anima tota in & ,ſuo corde toto in
13 בְּכָל־לְבָבָם וּבְכָל־נַפְשָׁם׃ וְכֹל אֲשֶׁר לֹא־יִדְרֹשׁ
,magnũ ad vſq; & paruo à ,moriatur ,Iſrael Deum DOMINVM
לַיהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל יוּמָת לְמִן־קָטֹן וְעַד־גָּדוֹל
voce in DOMINO Iurauerunt que . mulierem ad vſq; & viro à
14 לְמֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה׃ וַיִּשָּׁבְעוּ לַיהוָה בְּקוֹל
omnis ſunt lætati Et . buccinis & ,tubis in &,iubilo in &,magna
15 גָּדוֹל וּבִתְרוּעָה וּבַחֲצֹצְרוֹת וּבְשׁוֹפָרוֹת׃ וַיִּשְׂמְחוּ כָל־
tota in & ,iurauerũt ſuo corde toto in quia .iuramento ſuper Ichudah
יְהוּדָה עַל־הַשְּׁבוּעָה כִּי בְכָל־לְבָבָם נִשְׁבָּעוּ וּבְכָל־
DOMINVS requiẽ pręſtitit &:eis eſt inuẽtus & ;cũ quæſierũt ſua voluntate
רָצָה נוּחַ רְצוֹנָם בִּקְשֻׁהוּ וַיִּמָּצֵא לָהֶם וַיָּנַח יְהוָה
per circuitũ. eã remouere fecit rex Aſa matrem Mahachah etiam Et .circuitu à eis
סור 16 לָהֶם מִסָּבִיב׃ וְגַם־מַעֲכָה אֵם אָסָא הַמֶּלֶךְ הֱסִירָהּ
imperio, †in Aſa excidit Et .pauorem‡ luco † fecit quia ,hera ab
‡ſimulachrũ. מִגְּבִירָה אֲשֶׁר־עָשְׂתָה לַאֲשֵׁרָה מִפְלֶצֶת וַיִּכְרֹת אָסָא אֶת־
. Chidron torrente in combuſſit & ,contriuit & ,eius ſimulachrum
דקק מִפְלַצְתָּהּ וַיָּדֶק וַיִּשְׂרֹף בְּנַחַל קִדְרוֹן׃
remouerunt fuit Aſa cor Attamen .Iſrael de receſſerunt non excelſa Et
סור 17 וְהַבָּמוֹת לֹא־סָרוּ מִיִּשְׂרָאֵל רַק לְבַב־אָסָא הָיָה
,ſui patris ſanctificationes intulit Et .ſuis diebus omnibus perfectum
18 שָׁלֵם כָּל־יָמָיו׃ וַיָּבֵא אֶת־קָדְשֵׁי אָבִיו
‡in . vaſa & ,aurum & ,argentum ;Dei domum‡,ſuas ſanctificationes &
כלה וְקָדָשָׁיו בֵּית הָאֱלֹהִים כֶּסֶף וְזָהָב וְכֵלִים׃
quintum & trigeſimum annum ad vſque fuit non bellum Et
שנה 19 וּמִלְחָמָה לֹא הָיָתָה עַד שְׁנַת־שְׁלֹשִׁים וְחָמֵשׁ
. Aſa regni
לְמַלְכוּת אָסָא׃

CAP. XVI. יו

Bahaſa aſcendit Aſa regni ſexto & trigeſimo anno In
1 בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וָשֵׁשׁ לְמַלְכוּת אָסָא עָלָה בַּעְשָׁא
vt non per- dare non pro ,Ramah ædificauit & ,Ichudah contra Iſrael rex
mitteret מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל עַל־יְהוּדָה וַיִּבֶן אֶת־הָרָמָה לְבִלְתִּי תֵּת
בנה נתן . Ichudah regi‡ Aſa‡ingredientem & ,egredientem
†de ‡rege יוֹצֵא וָבָא לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה׃
,DOMINI domus theſauris de aurum & ,argentum Aſa protulit Et
2 וַיֹּצֵא אָסָא כֶּסֶף וְזָהָב מֵאֹצְרוֹת בֵּית יְהוָה
qui habita- habitantem ,Aram regem hadad Ben ad miſit & :regiæ domus &
bat וּבֵית הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח אֶל־בֶּן־הֲדַד מֶלֶךְ אֲרָם הַיּוֹשֵׁב
‡eſt, meũ patrẽ inter & ,‡te inter & me inter Fœdus :dicendo ,Darmeſec in
3 בְּדַרְמֶשֶׂק לֵאמֹר׃ בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין אָבִי
irrita ,Vade .aurũ & ,argentũ te ad miſi ecce :tuum patrem inter &
פור וּבֵין אָבִיךָ הִנֵּה שָׁלַחְתִּי לְךָ כֶּסֶף וְזָהָב לֵךְ הָפֵר
aſcendere fac à .me deſuper aſcendat & ,Iſrael rege Bahaſa cum tuum fœdus
בְּרִיתְךָ אֶת־בַּעְשָׁא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְיַעֲלֶה מֵעָלָי׃
principes miſit & : Aſa regem ad hadad Ben audiuit Et
שור 4 וַיִּשְׁמַע בֶּן־הֲדַד אֶל־הַמֶּלֶךְ אָסָא וַיִּשְׁלַח אֶת־שָׂרֵי
*erant ,Hiion percuſſerunt & ,Iſrael vrbes ad ,ſibi * qui exercituum
נכה הַחֲיָלִים אֲשֶׁר־לוֹ אֶל־עָרֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּכּוּ אֶת־עִיּוֹן
.Naphtali vrbium theſauros omnes & ; maim-Abel & ,Dan &
וְאֶת־דָּן וְאֵת אָבֵל מָיִם וְאֵת כָּל־מִסְכְּנוֹת עָרֵי נַפְתָּלִי׃
eũm audiſſet ,Ramah ædificando ab‡ deſiit & ,Bahaſa audire iuxta ,fuit Et
‡ædificare 5 וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ בַּעְשָׁא וַיֶּחְדַּל מִבְּנוֹת אֶת־הָרָמָה
בנה aſſumpſit rex Aſa Et . ſuum opus ceſſare fecit &
6 וַיַּשְׁבֵּת אֶת־מְלַאכְתּוֹ׃ וְאָסָא הַמֶּלֶךְ לָקַח אֶת־
,eius ligna & ,Ramah lapides tulerunt & ,Ichudah vniuerſum
נשא כָּל־יְהוּדָה וַיִּשְׂאוּ אֶת־אַבְנֵי הָרָמָה וְאֶת־עֵצֶיהָ
*ex & ,Ghebah eis in*ædificauit & :Bahaſa ædificabat quibus
אֲשֶׁר בָּנָה בַּעְשָׁא וַיִּבֶן בָּהֶם אֶת־גֶּבַע וְאֶת־
ad videns Chanani venit illo tempore in Et .Miſphah
7 הַמִּצְפָּה׃ וּבָעֵת הַהִיא בָּא חֲנָנִי הָרֹאֶה אֶל־
Quia inni- ,Aram rege ſuper te innitendo In :eum ad dixit & :Ichudah regem Aſa
xus es regi אָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּהִשָּׁעֶנְךָ עַל־מֶלֶךְ אֲרָם
exercitus euaſit idcirco : tuo Deo DOMINO ſuper es innixus non &
וְלֹא נִשְׁעַנְתָּ עַל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל־כֵּן נִמְלַט חֵיל
. tua manu de Aram regis
מֶלֶךְ־אֲרָם מִיָּדֶךָ׃

corrumpendū† ad nō &, DOMINI ira eo ab est auersa se humiliādo in Et
12 † וּבְהִכָּנְעוֹ שָׁב מִמֶּנּוּ אַף־יְהוָה וְלֹא לְהַשְׁחִית
.bona verba fuit† Iehudah in etiam Et .consumptionem ad
לְכָלָה וְגַם בִּיהוּדָה הָיָה דְּבָרִים טוֹבִים׃
quia :regnauit & ,Ierusalaim in Rechabham rex se roborauit Et
13 † וַיִּתְחַזֵּק הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם בִּירוּשָׁלַםִ וַיִּמְלֹךְ כִּי־
.septem &, ipsum regnādo in, Rechabham † anni vnius & quadraginta filius
בֶן־אַרְבָּעִים וְאַחַת שָׁנָה רְחַבְעָם בְּמָלְכוֹ וְשֶׁבַע
,DOMINVS elegit quam vrbe Ierusalaim in regnauit annis decim
עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלַםִ הָעִיר אֲשֶׁר־בָּחַר יְהוָה
nomen Et .Israel tribubus omnibus ex ibi suum nomen ponendum ad
לָשׂוּם אֶת־שְׁמוֹ שָׁם מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וְשֵׁם
non quia ,malū fecit Et .Hammonitis Nahamah † eius matris
14 אִמּוֹ נַעֲמָה הָעַמֹּנִית׃ † וַיַּעַשׂ הָרָע כִּי לֹא
Rechabham verba Et .DOMINVM quærendum ad ,suū cor præparauit
15 הֵכִין לִבּוֹ לִדְרוֹשׁ אֶת־יְהוָה׃ † וְדִבְרֵי רְחַבְעָם
Semahaiah verbis in scripta ipsa nonne ,nouissima & prima
הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרוֹנִים הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים בְּדִבְרֵי שְׁמַעְיָה
,Rechabham bella & † genealogizando in videntis Iddo & ,prophetæ
הַנָּבִיא וְעִדּוֹ הַחֹזֶה לְהִתְיַחֵשׂ וּמִלְחֲמוֹת רְחַבְעָם
,suis patribus cū Rechabhā dormiuit Et .diebus omnibus Iarobham &
16 וְיָרָבְעָם כָּל־הַיָּמִים׃ † וַיִּשְׁכַּב רְחַבְעָם עִם־אֲבֹתָיו
. eo pro eius filius Abiiah regnauit & :Dauid ciuitate in est sepultus &
וַיִּקָּבֵר בְּעִיר דָּוִיד וַיִּמְלֹךְ אֲבִיָּה בְנוֹ תַּחְתָּיו׃

quia humiliauit † fuit † disperdendū † fuerunt
† erat dū regnauit
vt poneret
† erat
עָשָׂה vt quæreret
כּוּן sunt
dū recensent seriem generationum?

CAP. XIII. יג

super Abiiah regnauit & ,Iarobham regis decimo octauo anno In
1 † בִּשְׁנַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לַמֶּלֶךְ יָרָבְעָם וַיִּמְלֹךְ אֲבִיָּה עַל־
eius matris nomē Et .Ierusalaim in regnauit annis Tribus .Iehudah
2 יְהוּדָה׃ † שָׁלוֹשׁ שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלַםִ וְשֵׁם אִמּוֹ
,Abiiah inter fuit bellum Et .Ghibhah de Vriel filia ,Michaiahu
מִיכָיָהוּ בַת־אוּרִיאֵל מִן־גִּבְעָה וּמִלְחָמָה הָיְתָה בֵּין אֲבִיָּה
fortitudine in bellum † Abiiah iunxit Et .Iarobham inter &
3 וּבֵין יָרָבְעָם׃ † וַיֶּאְסֹר אֲבִיָּה אֶת־הַמִּלְחָמָה בְּחַיִל
Iarobham Et .electi viri† millium quadringenta bello potentium
גִּבּוֹרֵי מִלְחָמָה אַרְבַּע־מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ בָּחוּר וְיָרָבְעָם
,electo viro† millibus octingentis cum bellum eo cum disposuit
עָרַךְ עִמּוֹ מִלְחָמָה בִּשְׁמוֹנֶה מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ בָּחוּר
,Semaraim monte desuper† Abiiah surrexit Et .virtute potente*
4 גִּבּוֹר חָיִל׃ † וַיָּקָם אֲבִיָּה מֵעַל לְהַר צְמָרַיִם
. Israel cis & ,Iarobham me Audite :dixit & ,Ephraim monte in† qui
אֲשֶׁר בְּהַר אֶפְרָיִם וַיֹּאמֶר שְׁמָעוּנִי יָרָבְעָם וְכָל־יִשְׂרָאֵל׃
dedit Israel Deus DOMINVS quòd scire vobis† Nonne
5 † הֲלֹא לָכֶם לָדַעַת כִּי יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נָתַן
? salis pacto eius filiis & ,ipsi ,seculum in Israel super Dauid regnum
מַמְלָכָה לְדָוִיד עַל־יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם לוֹ וּלְבָנָיו בְּרִית מֶלַח׃
rebellauit & ;Dauid filij Selomoh seruus Nebat filius Iarobhā surrexit Et
6 † וַיָּקָם יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט עֶבֶד שְׁלֹמֹה בֶן־דָּוִיד וַיִּמְרֹד
filij ,vacui viri eum ad se congregauerūt Et .suum dnm contra
7 עַל־אֲדֹנָיו׃ † וַיִּקָּבְצוּ עָלָיו אֲנָשִׁים רֵקִים בְּנֵי
Rechabhā Et .Selomoh filiū Rechabhā cōtra se roborauerunt & ,Belial
בְלִיַּעַל וַיִּתְאַמְּצוּ עַל־רְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה וּרְחַבְעָם
. eorum facies ad se roborauit non & ,corde tener & ,puer erat
הָיָה נַעַר וְרַךְ־לֵבָב וְלֹא הִתְחַזַּק לִפְנֵיהֶם׃
,DOMINI regni facies ad † vos roborari dicentes vos nunc Et
8 † וְעַתָּה אַתֶּם אֹמְרִים לְהִתְחַזֵּק לִפְנֵי מַמְלֶכֶת יְהוָה
,aurei vituli† vobisc ū & ,multa turba vos & † .Dauid filiorū manu in*
בְּיַד בְּנֵי דָוִיד וְאַתֶּם הָמוֹן רָב וְעִמָּכֶם עֶגְלֵי זָהָב
expulistis Nonne . deos in† Iarobham vobis fecit quos
9 אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יָרָבְעָם לֵאלֹהִים׃ † הֲלֹא הִדַּחְתֶּם אֶת־
vobis fecistis & ,Leuitas & ,Aharon filios ,DOMINI sacerdotes
כֹּהֲנֵי יְהוָה אֶת־בְּנֵי אַהֲרֹן וְהַלְוִיִּם וַתַּעֲשׂוּ לָכֶם
,suam manū implendum ad veniens* Omnis :terrarum populi sicut sacerdotes
כֹּהֲנִים כְּעַמֵּי הָאֲרָצוֹת כָּל־הַבָּא לְמַלֵּא יָדוֹ
non † sacerdos erit & ,septem arietibus & ,bouis filio tauro cum
בְּפַר בֶּן־בָּקָר וְאֵילִם שִׁבְעָה וְהָיָה כֹהֵן לְלֹא
:eū dereliquimus non & ,nostri Dei DOMINI † nos Et .diis†
10 אֱלֹהִים׃ † וַאֲנַחְנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְלֹא עֲזַבְנֻהוּ
. opere in † Leuitæ & ,Aharon filij DOMINO ministrantes* sacerdotes
וְכֹהֲנִים מְשָׁרְתִים לַיהוָה בְּנֵי אַהֲרֹן וְהַלְוִיִּם בַּמְלָאכֶת׃
vespera in & , mane in mane in ascensiones* DOMINO suffientes † Et
11 † וּמַקְטִרִים לַיהוָה עֹלוֹת בַּבֹּקֶר־בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב־
,mundam mensam super panis, positio & ,aromatū suffimētū & .vespera in
בָּעֶרֶב וּקְטֹרֶת־סַמִּים וּמַעֲרֶכֶת לֶחֶם עַל־הַשֻּׁלְחָן הַטָּהוֹר
.vespera in vespera in * accendendū ad ,eius lucernæ & ,aureū candelabru &
וּמְנוֹרַת הַזָּהָב וְנֵרֹתֶיהָ לְבָעֵר בָּעֶרֶב בָּעֶרֶב

† militesad virorum bellicosorum
מֵאָה † virorū electorum. † viris electis, *potentibus viribus.
† e קוּם
† erat † vestra interest
יָדַע defecit
impij,
ante eos.
רָכַךְ dicitis
† corā regno
† quod est
festis autem multitudo magna,
† sunt
† pro diis.
נָדַח
עָשָׂה *qui venit ad consecrandū
† iis qui
פָּרָה † sunt dij.
† sumus *ministrant
† sufficiunt
† holocausta singulo mane, & singulo vesperi.
עָלָה † aromaticū,
* singulo vesperi.

custodimus enim · produce
vos & :nostri Dei DOMINI custodiam nos custodientes nam
כִּי־שֹׁמְרִים אֲנַחְנוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתֶּם
,ei† sacerdotes & ,Deus caput in nobiscum ecce Et .eum dereliquistis
12 עֲזַבְתֶּם אֹתוֹ׃ † וְהִנֵּה עִמָּנוּ בָרֹאשׁ הָאֱלֹהִים וְכֹהֲנָיו
,Israel Filij .vos contra tarantarizandū ad vociferationis tubæ &
וַחֲצֹצְרוֹת הַתְּרוּעָה לְהָרִיעַ עֲלֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
non quia ,vestrorum patrum Deo DOMINO cum pugnetis ne
אַל־תִּלָּחֲמוּ עִם־יְהוָה אֱלֹהֵי־אֲבֹתֵיכֶם כִּי־לֹא
veniendum ad ,insidiam fecit circuire Iarobham Et .prosperabimini
13 תַצְלִיחוּ׃ † וְיָרָבְעָם הֵסֵב אֶת־הַמַּאְרָב לָבוֹא
.eorū posterioribus à insidiæ† & ,Iehudah facies ad essent & ,eorum posterioribus à
מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּהְיוּ לִפְנֵי יְהוּדָה וְהַמַּאְרָב מֵאַחֲרֵיהֶם׃
;retro & ,ante bellum eis ecce & ,Iehudah respexerunt Et
14 † וַיִּפְנוּ יְהוּדָה וְהִנֵּה לָהֶם הַמִּלְחָמָה פָּנִים וְאָחוֹר
.tubis in tubicinantes* sacerdotes & :DOMINVM ad clamauerūt &
וַיִּצְעֲקוּ לַיהוָה וְהַכֹּהֲנִים מַחְצְצְרִים בַּחֲצֹצְרוֹת׃
,Iehudah viro vociferando in fuit Et .Iehudah viri sunt vociferati Et
15 † וַיָּרִיעוּ אִישׁ יְהוּדָה וַיְהִי בְּהָרִיעַ אִישׁ יְהוּדָה
Abiiah facies ad Israel vniuersum & ,Iarobham percussit Deus &
וְהָאֱלֹהִים נָגַף אֶת־יָרָבְעָם וְכָל־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אֲבִיָּה
eos tradidit & ,Iehudah faciebus à Israel filij Fugeruntque .Iehudah &
16 וִיהוּדָה׃ † וַיָּנוּסוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי יְהוּדָה וַיִּתְּנֵם
plaga ei* populus & ,Abiiah ,eos in percusserūt Et .eorū manu in .Deus
17 אֱלֹהִים בְּיָדָם׃ † וַיַּכּוּ בָהֶם אֲבִיָּה וְעַמּוֹ מַכָּה
virorum millia quingenta ,Israel ex vulnerati ceciderūt Et .multa
רַבָּה וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים מִיִּשְׂרָאֵל חֲמֵשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ
sunt roborati & ;illo tempore in Israel filij se humiliauerūt Et .electorū
18 בָּחוּר׃ † וַיִּכָּנְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא וַיֶּאֶמְצוּ
.suorum patrum Deo DOMINO super sunt innixi quia ,Iehudah filij
בְּנֵי יְהוּדָה כִּי נִשְׁעֲנוּ עַל־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם׃
;ciuitates eo ab cepit & ,Iarobham post Abiiah est persecutus Et
19 † וַיִּרְדֹּף אֲבִיָּה אַחֲרֵי יָרָבְעָם וַיִּלְכֹּד מִמֶּנּוּ עָרִים
& ;eius filias† & ,Iesanah & ;eius filias† & ,el--Beth
אֶת־בֵּית־אֵל וְאֶת־בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת־יְשָׁנָה וְאֶת־בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת־
amplius Iarobham fortitudinem retinuit non Et .eius filias* & ,Ephron
20 עֶפְרוֹן וּבְנֹתֶיהָ׃ † וְלֹא־עָצַר כֹּחַ־יָרָבְעָם עוֹד
.est mortuus & ,DOMINVS eum percussit Et .Abiiah diebus in
בִּימֵי אֲבִיָּהוּ וַיִּגְּפֵהוּ יְהוָה וַיָּמֹת׃
:quatuordecim vxores sibi accepit & ,Abiiah se roborauit Et
21 † וַיִּתְחַזֵּק אֲבִיָּהוּ וַיִּשָּׂא־לוֹ נָשִׁים אַרְבַּע עֶשְׂרֵה
.filias sedecim & ,filios duos & viginti genuit &
וַיּוֹלֶד עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם בָּנִים וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה בָּנוֹת׃
scripta ,eius verborū & ,eius viarū & ,Abiiah verborum residuum Et
22 † וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֲבִיָּה וּדְרָכָיו וּדְבָרָיו כְּתוּבִים
.Hiddo prophetæ dissertatione in†
בְּמִדְרַשׁ הַנָּבִיא עִדּוֹ׃

insidias, vt veniret à tergo
סָבַב ante insidiæ à tergo
הָיָה פָּנָה *clangebant vociferante
רוּעַ coram
facie
נוּס
נָכָה magna.
רָבַב נָפַל
מֵאָה
† villas
† villas
עָצַר
נָגַף מוּת
נָשָׂא
Residua aute
† sunt † Midras

CAP. XIIII. יד

.Dauid ciuitate in eum sepelierūt &, suis patribus cum Abiiah iacuit* Et
1 † וַיִּשְׁכַּב אֲבִיָּה עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּעִיר דָּוִיד
.annis decem terra requieuit ei* dieb* In .eo pro ei* filius Asa regnauit Et
וַיִּמְלֹךְ אָסָא בְנוֹ תַּחְתָּיו בְּיָמָיו שָׁקְטָה הָאָרֶץ עֶשֶׂר שָׁנִים׃
.sui Dei DOMINI oculis in rectum &, † bonum* Asa fecit Et
2 † וַיַּעַשׂ אָסָא הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהָיו׃
,statuas confregit & :excelsa & ,aliena altaria remouit Et
3 † וַיָּסַר אֶת־מִזְבְּחוֹת הַנֵּכָר וְהַבָּמוֹת וַיְשַׁבֵּר אֶת־הַמַּצֵּבוֹת
quærendum ad ,Iehudah dixit Et .lucos succidit &
4 וַיְגַדַּע אֶת־הָאֲשֵׁרִים׃ † וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה לִדְרוֹשׁ אֶת־
.præceptū & ,legem faciendum ad & ,suorum patrū Deum DOMINVM
יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וְלַעֲשׂוֹת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה׃
.apricationes & , excelsa Iehudah vrbibus cūctis de remouit Et
5 † וַיָּסַר מִכָּל־עָרֵי יְהוּדָה אֶת־הַבָּמוֹת וְאֶת־הַחַמָּנִים
munitionis* vrbes ædificauit Et .eius facies ad regnum requieuit &
6 וַתִּשְׁקֹט הַמַּמְלָכָה לְפָנָיו׃ † וַיִּבֶן עָרֵי מְצוּרָה
annis in bellum eo cum* non & ,terra requieuit quia ,Iehudah in
בִּיהוּדָה כִּי־שָׁקְטָה הָאָרֶץ וְאֵין־עִמּוֹ מִלְחָמָה בַּשָּׁנִים
:Iehudah ad dixit Et .ei* DOMINVS dedit requiem† quia .istis
7 הָאֵלֶּה כִּי־הֵנִיחַ יְהוָה לוֹ׃ † וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה
,turribus & ,muro vallemus & ,has ciuitates Aedificemus
נִבְנֶה אֶת־הֶעָרִים הָאֵלֶּה וְנָסֵב חוֹמָה וּמִגְדָּלִים
quæsiuimus quia ,nostras facies ad† terra ipsa* adhuc ,vectibus & ,foribus*
דְּלָתַיִם וּבְרִיחִים עוֹדֶנּוּ הָאָרֶץ לְפָנֵינוּ כִּי דָרַשְׁנוּ אֶת־
nos fecit requiescere & ,quæsiuimus : nostrum Deum DOMINVM
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ דָּרַשְׁנוּ וַיָּנַח לָנוּ
. sunt prosperati & ,ædificauerunt Et .vndique
מִסָּבִיב וַיִּבְנוּ וַיַּצְלִיחוּ׃

Dormiuit
† quod est
עָשָׂה
סוּר גָּדַע † quæreret
faceret
יָרָה simulachra.
ante eum. † munitas
בָּנָה
† fuit
שָׁנָה † requiescere fecit eum.
סָבַב † portis, † vectibus † coram nobis,
נוּחַ
בָּנָה

, eis ‡ rex audiſſet non quòd † Iſrael omnis Et
16 וְכָל־יִשְׂרָאֵל † כִּי לֹא־שָׁמַע הַמֶּלֶךְ לָהֶם † — † viderūt ſe ראו
?Dauid in pars nobis Quæ :dicendo ,regi populus reſpōderunt & — ad regem,
וַיָּשִׁבוּ הָעָם אֶת־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר מַה־לָּנוּ חֵלֶק בְּדָוִיד — שוב
prouide nunc .Iſrael tua tentoria in Vir‡ .Iſai filio in hęreditas nō Et — ‡ eſt
וְלֹא־נַחֲלָה בְּבֶן־יִשַׁי אִישׁ לְאֹהָלֶיךָ יִשְׂרָאֵל עַתָּה רְאֵה — Vnuſquiſque in tabernacula
.ſua tentoria‡ in Iſrael omnis abiit Et .Dauid tuæ domui — ‡ tabernacula
בֵּיתְךָ דָּוִיד [v]וַיֵּלֶךְ כָּל־יִשְׂרָאֵל לְאֹהָלָיו ׃ — הלך
eos ſuper regnauit & ,Iehudah vrbibus in habitantes Iſrael filios* Et — * ſuper
17 † וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עֲלֵיהֶם
qui Hadoram Rechabham rex miſit Et . Rechabham
18 רְחַבְעָם ׃ † וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם אֶת־הֲדֹרָם אֲשֶׁר
. eſt mortuus & ,lapide Iſrael filij eū in lapidauerūt & ,tributū ſuper† — † erat
עַל־[x]הַמַּס וַיִּרְגְּמוּ־בוֹ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶבֶן [y]וַיָּמֹת — מסס
fugiendum ad currum in aſcendendum ad ſe roborauit‡ Rechabham rex & — מות
וְהַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם הִתְאַמֵּץ [z]לַעֲלוֹת בַּמֶּרְכָּבָה לָנוּס — ‡ ſategit aſcendere
.hanc diem ad vſq; Dauid domū in‡ Iſrael ſunt præuaricati Et .Ieruſalaim
19 יְרוּשָׁלִָם ׃ † וַיִּפְשְׁעוּ יִשְׂרָאֵל בְּבֵית דָּוִיד עַד הַיּוֹם הַזֶּה ׃ — עלה ‡ contra

CAP. XI. יא

,Iehudah domum congregauit & ,Ieruſalaim Rechabham venit Et
1 †[a] וַיָּבֹא רְחַבְעָם יְרוּשָׁלִַם וַיַּקְהֵל אֶת־בֵּית יְהוּדָה — בא
,bellum facientis electi millia octoginta & centum ,Biniamin & — electorum ſcientium
וּבִנְיָמִן מֵאָה וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף בָּחוּר עֹשֵׂה מִלְחָמָה
. Rechabham ad regnum reſtituendum ad ‡ ,Iſrael cum bellandum ad — vt dimicaret ‡ vt reducerent
לְהִלָּחֵם עִם־יִשְׂרָאֵל [b]לְהָשִׁיב אֶת־הַמַּמְלָכָה לִרְחַבְעָם ׃ — שוב
,Dei virum Semahiahu ad DOMINI verbum fuit Et
2 †[c] וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֶל־שְׁמַעְיָהוּ אִישׁ־הָאֱלֹהִים — היה
,Iehudah regem Selomoh filium Rechabham ad Dic :dicendo
3 לֵאמֹר ׃ † אֱמֹר אֶל־רְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ יְהוּדָה
Sic :dicendo ,Biniamin & ,Iehudah in Iſrael vniuerſum ad &
4 וְאֶל כָּל־יִשְׂרָאֵל בִּיהוּדָה וּבִנְיָמִן לֵאמֹר ׃ † כֹּה
.veſtris fratribus cū pugnabitis non & ,aſcēdetis Non :DOMINVS dixit
אָמַר יְהוָה לֹא־[d]תַעֲלוּ וְלֹא־תִלָּחֲמוּ עִם־אֲחֵיכֶם — עלה
verbū eſt factum me à quia ,ſuam domum in vnuſquiſque reuertimini
שׁוּבוּ אִישׁ לְבֵיתוֹ כִּי מֵאִתִּי נִהְיָה הַדָּבָר
contra eundo ab ſunt reuerſi & ,DOMINI verba audierunt Et .hoc — ne irent
הַזֶּה וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־דִּבְרֵי יְהוָה [e]וַיָּשֻׁבוּ מִלֶּכֶת אֶל־ — שוב
vrbes ædificauit & :Ieruſalaim in Rechabham habitauit Et .Iarobham
5 יָרָבְעָם ׃ †[f] וַיֵּשֶׁב רְחַבְעָם בִּירוּשָׁלִָם [g]וַיִּבֶן עָרִים — ישב
& ,lechem-Beth ædificauit Et . Iehudah in munitionem ad
6 לְמָצוֹר בִּיהוּדָה ׃ †[g] וַיִּבֶן אֶת־בֵּית־לֶחֶם וְאֶת־ — בנה
& ,Socho & ,ſur-Beth Et . Techoah & ,Hetham
7 עֵיטָם וְאֶת־תְּקוֹעַ ׃ † וְאֶת־בֵּית־צוּר וְאֶת־שׂוֹכוֹ וְאֶת־
. Ziph & ,Mareſah & ,Ghath Et . Hadullam
8 עֲדֻלָּם ׃ † וְאֶת־גַּת וְאֶת־מָרֵשָׁה וְאֶת־זִיף ׃
. Hazechah & ,Lachis & ,Adoraim Et
9 † וְאֶת־אֲדוֹרַיִם וְאֶת־לָכִישׁ וְאֶת־עֲזֵקָה ׃
, Iehudah in † quæ ,Chebron & ,Aialon & , Sorhah Et — † erant
10 † וְאֶת־צָרְעָה וְאֶת־אַיָּלוֹן וְאֶת־חֶבְרוֹן אֲשֶׁר בִּיהוּדָה
dedit & ,munita roborauit Et . munitas vrbes ,Biniamin in & — & poſuit
11 וּבְבִנְיָמִן [h]עָרֵי מְצֻרוֹת ׃ † וַיְחַזֵּק אֶת־הַמְּצֻרוֹת [i]וַיִּתֵּן — צור נתן ‡ ſingulis vrbibus
vrbe omni‡ in Et . vini & ,olei & ,cibi cellaria & ,duces eis in
12 בָּהֶם נְגִידִים וְאֹצְרוֹת מַאֲכָל וְשֶׁמֶן וָיָיִן ׃ † וּבְכָל־עִיר
ſibi fuit Et .valde multum ad eas roborauit & ;haſtas & ,ſcuta vrbe &
וָעִיר [k]צִנּוֹת וּרְמָחִים וַיְחַזְּקֵם לְהַרְבֵּה מְאֹד וַיְהִי־לוֹ — צנן
vniuerſo in ‡ qui Leuitæ & ,ſacerdotes Et . Beniamin & ,Iehudah — ‡ erant
13 יְהוּדָה וּבִנְיָמִן ׃ † וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם אֲשֶׁר בְּכָל־
dereliquerūt quoniam . ſuo termino cuncto† de eum ſuper ſteterunt ,Iſrael — iuxta † cunctis finibus ſuis
14 יִשְׂרָאֵל הִתְיַצְּבוּ עָלָיו מִכָּל־גְּבוּלָם ׃ † כִּי־עָזְבוּ
,Iehudah in ierunt & :ſuam poſſeſſionem & ,ſua ſuburbana Leuitæ
הַלְוִיִּם אֶת־מִגְרְשֵׁיהֶם וַאֲחֻזָּתָם וַיֵּלְכוּ לִיהוּדָה
fungēdo ſacerdotio à‡ eius filij & ,Iarobhā eos fecit elongare quia ;Ieruſalaim in & — eiecit ‡ ne miniſtrarent
וְלִירוּשָׁלִָם כִּי־הִזְנִיחָם יָרָבְעָם וּבָנָיו מִכַּהֵן
,piloſis ‡ & ,excelſis † ſacerdotes ſibi conſtituit Et . DOMINO — † pro ‡ dęmonibus
15 לַיהוָה ׃ † וַיַּעֲמֶד־לוֹ כֹּהֲנִים לַבָּמוֹת וְלַשְּׂעִירִים
,Iſrael tribubus cunctis de eos‡ poſt Et . fecit quos vitulis & — ‡ Leuitas ipſos
16 וְלָעֲגָלִים אֲשֶׁר עָשָׂה ׃ † וְאַחֲרֵיהֶם מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
,Iſrael Deum DOMINVM quærendum ad‡ ,ſuum cor dantibus — qui ponebant ‡ vt quærerent
הַנֹּתְנִים אֶת־לְבָבָם לְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
.ſuorū patrum Deo DOMINO immolandum ad ,Ieruſalaim† veniebant — † in
בָּאוּ יְרוּשָׁלִַם לִזְבּוֹחַ לַיהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם ׃
Rechabham fortificauerunt & ,Iehudah regnum roborauerunt Et — confirmauerunt
17 † וַיְחַזְּקוּ אֶת־מַלְכוּת יְהוּדָה וַיְאַמְּצוּ אֶת־רְחַבְעָם
,Dauid via in ambulauerunt nam .tribus annis Selomoh filium
בֶּן־שְׁלֹמֹה [l]לְשָׁנִים שָׁלוֹשׁ כִּי הָלְכוּ בְּדֶרֶךְ דָּוִיד

vxorem Rechabham ſibi accepit Et .tribus annis ,Selomoh &
18 וּשְׁלֹמֹה לְשָׁנִים שָׁלוֹשׁ ׃ †[m] וַיִּקַּח־לוֹ רְחַבְעָם אִשָּׁה — [m] לקח
Eliab filiam Abihail ,Dauid filij Ierimoth filiam Machalath
אֶת־מָחֲלַת בֶּן־יְרִימוֹת בֶּן־דָּוִיד אֲבִיהַיִל בַּת־אֱלִיאָב — בת
,Semariah & ,Iehus ,filios ei peperit Et . Iſai filij — [n] ילד
19 בֶּן־יִשָׁי ׃ †[n] וַתֵּלֶד לוֹ בָּנִים אֶת־יְעוּשׁ וְאֶת־שְׁמַרְיָה
:Abſalom filiam Mahachah accepit eam poſt Et . Zaham &
20 וְאֶת־זָהַם ׃ † וְאַחֲרֶיהָ לָקַח אֶת־מַעֲכָה בַּת־אַבְשָׁלוֹם
.Selomith & ,Ziza & ,Hatthai & ,Abiiah ei peperit &
וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־אֲבִיָּה וְאֶת־עַתַּי וְאֶת־זִיזָא וְאֶת־שְׁלֹמִית ׃
omnibus præ Abſalom filiam Mahachah ,Rechabham amauit Et
21 † וַיֶּאֱהַב רְחַבְעָם אֶת־מַעֲכָה בַת־אַבְשָׁלוֹם מִכָּל־
concubinis ‡ & * accepit — ,ſumpſit* decem ‡ octo vxores quia .ſuis pellicibus & ,ſuis vxoribus
נָשָׁיו וּפִילַגְשָׁיו כִּי נָשִׁים שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה נָשָׂא
ſexaginta & ,filios octo & viginti genuit Et .ſexaginta concubinas &
וּפִילַגְשִׁים שִׁשִּׁים וַיּוֹלֶד עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה בָּנִים וְשִׁשִּׁים
principem — filium Abiiah Rechabham caput in conſtituit Et .filias
22 בָּנוֹת ׃ † וַיַּעֲמֵד לָרֹאשׁ רְחַבְעָם אֶת־אֲבִיָּה בֶן־
† vt ‡ faceret — . eum faciendum‡ regnare ad quia† ,eius fratres inter ducem in Mahachah
מַעֲכָה לְנָגִיד בְּאֶחָיו כִּי לְהַמְלִיכוֹ ׃
erudire — terris cunctis in ſuis filiis omnibus de diſpergebat & ,faciebat inſtruere Et
23 †[o] וַיָּבֶן וַיִּפְרֹץ מִכָּל־בָּנָיו לְכָל־אַרְצוֹת — [o] בנה
poſuit — eſcam eis dedit & ,munitis vrbibus cunctis in :Biniamin & ,Iehudah
יְהוּדָה וּבִנְיָמִן לְכֹל עָרֵי הַמְּצֻרוֹת וַיִּתֵּן לָהֶם הַמָּזוֹן
copioſè: ‡ multitudinem — . vxorum turbam‡ petiuit & :multitudine in
לָרֹב וַיִּשְׁאַל [p]הֲמוֹן נָשִׁים ׃ — [p] המה

CAP. XII. יב

cum confirmaſſet — ,illud roboraſſet cū & ,Rechabham regnum confirmare ſecundū ,fuit Et
1 †[a] וַיְהִי [b]כְּהָכִין מַלְכוּת רְחַבְעָם וּכְחֶזְקָתוֹ — [a] היה [b] כון
. eo cum Iſrael omnis & ,DOMINI legem dereliquit
עָזַב אֶת־[c]תּוֹרַת יְהוָה וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ ׃ — [c] ירה
Siſac aſcendit ,Rechabham regis quinto anno in ,fuit Et
2 † וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית לַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם עָלָה שִׁישַׁק
.DOMINVM in fuerant præuaricati nā .Ieruſalaim contra Aegypti rex
מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עַל־יְרוּשָׁלִָם כִּי מָעֲלוּ בַּיהוָה ׃
non & .equitū millibus ſexaginta in & ,curribus ducentis & mille In
3 † בְּאֶלֶף [d]וּמָאתַיִם רֶכֶב וּבְשִׁשִּׁים אֶלֶף פָּרָשִׁים וְאֵין — [d] מאה
‡ erat — ,Succhiim ,Lubim ,Aegypto ex eo cum venerunt qui populi numerus‡
מִסְפָּר לָעָם אֲשֶׁר־[e]בָּאוּ עִמּוֹ מִמִּצְרַיִם לוּבִים סֻכִּיִּים — [e] בוא
‡ erant — :Iehudah in‡ quæ munitas vrbes cepit Et . Chuſim &
4 וְכוּשִׁים ׃ † וַיִּלְכֹּד אֶת־עָרֵי הַמְּצֻרוֹת אֲשֶׁר לִיהוּדָה
ad venit propheta Semahaiah Et .Ieruſalaim ad vſque venit &
5 וַיָּבֹא עַד־יְרוּשָׁלִָם ׃ † וּשְׁמַעְיָה הַנָּבִיא בָּא אֶל־
Ieruſalaim in erant congregati qui ,Iehudah principes & ,Rechabham
רְחַבְעָם [f]וְשָׂרֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר־נֶאֶסְפוּ אֶל־יְרוּשָׁלִָם — [f] שור
facie — Vos :DOMINVS dixit Sic :eos ad dixit & :Siſac faciebus à
[g]מִפְּנֵי שִׁישָׁק וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה אַתֶּם — [g] פנה
. Siſac manu in vos dereliqui ego etiam & ,me dereliquiſtis
עֲזַבְתֶּם אֹתִי וְאַף־אֲנִי עָזַבְתִּי אֶתְכֶם בְּיַד־שִׁישָׁק ׃
Iuſtus :dixerunt & ,rex & ,Iſrael principes ſe humiliauerunt Et
6 † וַיִּכָּנְעוּ שָׂרֵי־יִשְׂרָאֵל וְהַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ צַדִּיק
† eſt ‡ cum videret Dominus, — ,ſe humiliaſſent quòd ,DOMINVM videndo in‡ Et .DOMINVS†
7 יְהוָה ׃ †[h] וּבִרְאוֹת יְהוָה כִּי נִכְנָעוּ — [h] ראה
non ,ſunt Humiliati :dicendo ,Semahaiah ad DOMINI verbum fuit
הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־שְׁמַעְיָה לֵאמֹר נִכְנְעוּ לֹא
diſperdam † paululum euaſionis, — ſtillabit non & ,euaſionem ad paululum quaſi† eis daboque :eos corrumpam
אַשְׁחִיתֵם [i]וְנָתַתִּי לָהֶם כִּמְעַט לִפְלֵיטָה וְלֹא־[k]תִתַּךְ — [i] נתן [k] נתך
ei erunt Quoniam‡ . Siſac manū per Ieruſalaim cōtra meus furor — ‡ ſed
8 חֲמָתִי בִּירוּשָׁלִַם בְּיַד־שִׁישָׁק ׃ † כִּי [l]יִהְיוּ־לוֹ — [l] היה
.terrarum regnorum ſeruitutem & ,meā ſeruitutē ſcient & ,ſeruos in‡ — ‡ ſerui,
לַעֲבָדִים וְיֵדְעוּ עֲבוֹדָתִי וַעֲבוֹדַת מַמְלְכוֹת הָאֲרָצוֹת ׃
tulit & ,Ieruſalaim contra Aegypti rex Siſac aſcendit Et
9 †[m] וַיַּעַל שִׁישַׁק מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עַל־יְרוּשָׁלִַם [n]וַיִּקַּח אֶת־ — [m] עלה [n] לקח
,regiæ domus theſauros & ,DOMINI domus theſauros
אֹצְרוֹת בֵּית־יְהוָה וְאֶת־אֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶת־
.Selomoh fecit quos ,aureos clypeos tulit Et .tulit omnia
הַכֹּל לָקָח וַיִּקַּח אֶת־[o]מָגִנֵּי הַזָּהָב אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁלֹמֹה ׃ — [o] גנן
conſtituit & :æneos clypeos eis pro Rechabham rex fecit Et
10 † וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם תַּחְתֵּיהֶם מָגִנֵּי נְחֹשֶׁת וְהִפְקִיד
qui cuſtodiebant ‡ regiæ. — . regis‡ domus oſtium cuſtodientium ,curſorum principum manum ad
עַל־יַד שָׂרֵי הָרָצִים הַשֹּׁמְרִים פֶּתַח בֵּית הַמֶּלֶךְ ׃
ingreſſo rege — veniebant ,DOMINI domum regem ingredi tempore à ,erat Et
11 † וַיְהִי מִדֵּי־בוֹא הַמֶּלֶךְ בֵּית יְהוָה [p]בָּאוּ — [p] בוא
. curſorum thalamum ad eos referebant & ,eos tollebant & ,curſores
הָרָצִים וּנְשָׂאוּם וֶהֱשִׁבוּם אֶל־תָּא [q]הָרָצִים ׃ — [q] רוץ

fexcenti :protenso auro fcuta ducenta Selomoh rex fecit Et
15 וַיַּ֜עַשׂ הַמֶּ֧לֶךְ שְׁלֹמֹ֛ה מָאתַ֥יִם צִנָּ֖ה זָהָ֣ב שָׁח֑וּט שֵׁ֤שׁ מֵאוֹת֙
.vno fcuto fuper afcendebat protenfo auro
זָהָ֣ב שָׁח֔וּט יַעֲלֶ֖ה עַל־הַצִּנָּ֥ה הָאֶחָֽת׃
auri trecenti ; ductili auro clypeos trecentos Et
16 וּשְׁלֹשׁ־מֵא֨וֹת מָגִנִּ֜ים זָהָ֣ב שָׁח֗וּט שְׁלֹ֤שׁ מֵאוֹת֙ זָהָ֔ב
faltus domo in rex eos dedit & :vno clypeo fuper afcendebat
יַעֲלֶ֖ה עַל־הַמָּגֵ֣ן הָאֶחָ֑ת וַיִּתְּנֵ֣ם הַמֶּ֔לֶךְ בְּבֵ֖ית יַ֥עַר
illud texit & ; grande dentis folium rex fecit Et .Lebanon
הַלְּבָנֽוֹן׃ 17 וַיַּ֥עַשׂ הַמֶּ֛לֶךְ כִּסֵּא־שֵׁ֖ן גָּד֑וֹל וַיְצַפֵּ֖הוּ
auro in fcabellum & ,folio gradus fex Et .mundo auro
זָהָ֥ב טָהֽוֹר׃ 18 וְשֵׁ֣שׁ מַעֲל֣וֹת לַ֠כִּסֵּא וְכֶ֨בֶשׁ בַּזָּהָ֤ב
:feffionis locum ad inde & hinc manus & ,apprehenfa folio ipfi
לַכִּסֵּא֙ מָֽאֳחָזִ֔ים וְיָד֥וֹת מִזֶּ֛ה וּמִזֶּ֖ה עַל־מְק֣וֹם הַשָּׁ֑בֶת
.manus iuxta ftantes leones duo &
וּשְׁנַ֣יִם אֲרָי֔וֹת עֹמְדִ֖ים אֵ֥צֶל הַיָּדֽוֹת׃
hinc gradus fex fuper ibi ftantes leones duodecim Et
19 וּשְׁנֵ֧ים עָשָׂ֣ר אֲרָי֗וֹת עֹמְדִ֥ים שָׁ֛ם עַל־שֵׁ֥שׁ הַמַּעֲל֖וֹת מִזֶּ֣ה
.regno omni fic eft factum Non .inde &
וּמִזֶּ֑ה לֹֽא־נַעֲשָׂ֥ה כֵ֖ן לְכָל־מַמְלָכָֽה׃
domus vafa omnia & ;aurea Selomoh regis potus vafa omnia Et
20 וְ֠כֹל כְּלֵ֨י מַשְׁקֵ֜ה הַמֶּ֤לֶךְ שְׁלֹמֹה֙ זָהָ֔ב וְכֹ֗ל כְּלֵ֛י בֵּית־
Selomoh diebus in reputabatur argentū Non .coclufo auro Lebanō faltus
יַ֥עַר הַלְּבָנ֖וֹן זָהָ֣ב סָג֑וּר אֵ֣ין כֶּ֗סֶף נֶחְשָׁ֛ב בִּימֵ֥י שְׁלֹמֹ֖ה
cum Tarfis euntes regis naues Nam .quicquam in
לִמְאֽוּמָה׃ 21 כִּֽי־אֳנִיּ֤וֹת לַמֶּ֙לֶךְ֙ הֹלְכ֣וֹת תַּרְשִׁ֔ישׁ עִ֖ם
Tarfis naues veniebant annis tribus in femel :Churam ferui
עַבְדֵ֣י חוּרָ֑ם אַחַת֩ לְשָׁל֨וֹשׁ שָׁנִ֜ים תָּב֣וֹאנָה ׀ אֳנִיּ֣וֹת תַּרְשִׁ֗ישׁ
.pauos & ,fimias & ,elephantum dentes ,argentū & ,aurum portantes
נֹֽשְׂאוֹת֙ זָהָ֣ב וָכֶ֔סֶף שֶׁנְהַבִּ֖ים וְקוֹפִ֥ים וְתוּכִּיִּֽים׃
terræ regibus omnibus præ Selomoh rex eft magnificatus Et
22 וַיִּגְדַּל֙ הַמֶּ֣לֶךְ שְׁלֹמֹ֔ה מִכֹּ֖ל מַלְכֵ֣י הָאָ֑רֶץ
.fapientia & ,opulentia in
לְעֹ֖שֶׁר וְחָכְמָֽה׃
audiendum ad ,Selomoh facies quærentes terræ reges omnes Et
23 וְכֹל֙ מַלְכֵ֣י הָאָ֔רֶץ מְבַקְשִׁ֖ים אֶת־פְּנֵ֣י שְׁלֹמֹ֑ה לִשְׁמֹ֙עַ֙
.eius corde in Deus dedit quam ,eius fapientiam
אֶת־חָכְמָת֔וֹ אֲשֶׁר־נָתַ֥ן הָאֱלֹהִ֖ים בְּלִבּֽוֹ׃
vafa & ,argentea vafa ,fuum munus vir deferentes ipfi Et
24 וְהֵ֣ם מְבִאִ֣ים אִ֣ישׁ מִנְחָת֡וֹ כְּלֵ֣י כֶסֶף֩ וּכְלֵ֨י
anni verbum ;mulos & ,equos ,aromata & armaturam ,veftes & ,aurea
זָהָ֜ב וּשְׂלָמ֗וֹת נֵ֚שֶׁק וּבְשָׂמִ֔ים סוּסִ֖ים וּפְרָדִ֑ים דְּבַר־שָׁנָ֖ה
ftabula millia quatuor Selomoni fuit Et .anno in
בְּשָׁנָֽה׃ 25 וַיְהִ֨י לִשְׁלֹמֹ֜ה אַרְבַּ֨עַת אֲלָפִ֤ים אֻרְיוֹת֙
eos dimifit Et .equitum millia duodecim & ,curruum & ,equorum
סוּסִ֣ים וּמַרְכָּב֔וֹת וּשְׁנֵים־עָשָׂ֥ר אֶ֖לֶף פָּרָשִׁ֑ים וַיַּנִּיחֵם֙
.Ierufalaim in rege cum & ;curruu vrbibus in
בְּעָרֵ֣י הָרֶ֔כֶב וְעִם־הַמֶּ֖לֶךְ בִּירוּשָׁלָֽםִ׃
ad vfque & flumine à ,regibus omnibus in dominans fuit Et
26 וַיְהִ֤י מוֹשֵׁל֙ בְּכָל־הַמְּלָכִ֔ים מִן־הַנָּהָ֖ר וְעַד־
.Aegypti terminum ad vfque & ,Peliftim terram
אֶ֣רֶץ פְּלִשְׁתִּ֑ים וְעַ֖ד גְּב֥וּל מִצְרָֽיִם׃
& ,lapides ficut Ierufalaim in argentum rex præbuit Et
27 וַיִּתֵּ֨ן הַמֶּ֧לֶךְ אֶת־הַכֶּ֛סֶף בִּירוּשָׁלַ֖͏ִם כָּאֲבָנִ֑ים וְאֵ֨ת
.multitudine in planitie in quæ ,fycomoros quafi præbuit cedros
הָאֲרָזִ֜ים נָתַ֛ן כַּשִּׁקְמִ֥ים אֲשֶׁר־בַּשְּׁפֵלָ֖ה לָרֹֽב׃
cunctis de & ,Selomoh ad Aegypto ex equos educentes Et
28 וּמוֹצִיאִ֥ים סוּסִ֛ים מִמִּצְרַ֖יִם לִשְׁלֹמֹ֑ה וּמִכָּל־
,primorum Selomoh verboru refiduum Et .terris
הָאֲרָצֽוֹת׃ 29 וּשְׁאָר֙ דִּבְרֵ֣י שְׁלֹמֹ֔ה הָרִאשֹׁנִ֖ים
,prophetę Nathan verbis fuper fcripta ipfa nonne ,nouiffimorum &
וְהָאַחֲרוֹנִ֑ים הֲלֹא־הֵ֣ם כְּתוּבִ֗ים עַל־דִּבְרֵי֙ נָתָ֣ן הַנָּבִ֔יא
videntis Iheddi vifionibus in & , Silonitæ Achiiah prophetia in &
וְעַל־נְבוּאַת֙ אֲחִיָּ֣ה הַשִּׁילוֹנִ֔י וּבַחֲזוֹת֙ יֶעְדִּ֣י הַחֹזֶ֔ה
?Nebat filium Iarobham fuper
עַל־יָרָבְעָ֖ם בֶּן־נְבָֽט׃
quadraginta Ifrael omnem fuper Ierufalaim in Selomoh regnauit Et
30 וַיִּמְלֹ֨ךְ שְׁלֹמֹ֧ה בִירוּשָׁלַ֛͏ִם עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵ֖ל אַרְבָּעִ֥ים
.fuis patribus cum Selomoh dormiuit Et .annis
שָׁנָֽה׃ 31 וַיִּשְׁכַּ֤ב שְׁלֹמֹה֙ עִם־אֲבֹתָ֔יו
Rechabham regnauitque .fui patris Dauid ciuitate in eum fepelierunt &
וַֽיִּקְבְּרֻ֔הוּ בְּעִ֖יר דָּוִ֣יד אָבִ֑יו וַיִּמְלֹ֛ךְ רְחַבְעָ֥ם
.eo pro eius filius
בְּנ֖וֹ תַּחְתָּֽיו׃

Margin notes: ductili עָשָׂה aurei ductiles afcēdebāt fingulo. | צִנָּה נָתַן ex aurei afcendebant fingulo: pofuit | נָתַן eburneum | צָפָה erant gradus ex auro erant tenentes, | יָשַׁב ftabant iuxta | in vniuerfis regnis. | כָּלָה ex mundo | ibant in | & deferebāt | חָכְמָה | diuitiis, | quærebant faciem vt audirent | deferebant vnufquifque | בּוֹא כָּלָה arma annuatim fuerunt præfepia | הָיָה | יָנַח curruū: quidam tamen erant cum dominatus eft | נָתַן funt căpeftribus | רָבַב educebant | יָצָא refidua funt in libro | חָזָה | יֶעְדִּי contra

CAP. X. יוד

omnis venerant Sechem quia ;Sechem in Rechabham abiit Et
1 וַיֵּ֥לֶךְ רְחַבְעָ֖ם שְׁכֶ֑מָה כִּ֥י שְׁכֶ֛ם בָּ֥אוּ כָל־
audiret circa ,fuit Et .cum faciendum regnare ad ,Ifrael
2 יִשְׂרָאֵ֖ל לְהַמְלִ֥יךְ אֹתֽוֹ׃ וַיְהִ֞י כִּשְׁמֹ֣עַ
faciebus à fugerat qui Aegypto in ipfe & ,Nebat filius Iarobham
יָרָבְעָ֤ם בֶּן־נְבָט֙ וְה֣וּא בְמִצְרַ֔יִם אֲשֶׁ֣ר בָּרַ֔ח מִפְּנֵ֖י
.Aegypto de Iarobham eft reuerfus & ;regis Selomoh
שְׁלֹמֹ֣ה הַמֶּ֑לֶךְ וַיָּ֥שָׁב יָרָבְעָ֖ם מִמִּצְרָֽיִם׃
: Ifrael omnis & ,Iarobham venit & ;eum vocauerunt & ,miferunt Et
3 וַיִּשְׁלְחוּ֙ וַיִּקְרְאוּ־ל֔וֹ וַיָּבֹ֥א יָרָבְעָ֖ם וְכָל־יִשְׂרָאֵ֑ל
: dicendo ,Rechabham ad funt locuti &
וַֽיְדַבְּר֛וּ אֶל־רְחַבְעָ֖ם לֵאמֹֽר׃
feruitute de alleuia nunc & ,noftrū iugū aggrauauit tuus Pater
4 אָבִ֖יךָ הִקְשָׁ֣ה אֶת־עֻלֵּ֑נוּ וְעַתָּ֗ה הָקֵ֨ל מֵעֲבֹדַ֤ת
pofuit ,nos fuper dedit quod ,graui eius iugo de & ,dura tui patris
אָבִ֙יךָ֙ הַקָּשָׁ֔ה וּמֵעֻלּ֧וֹ הַכָּבֵ֛ד אֲשֶׁר־נָתַ֥ן עָלֵ֖ינוּ
,dies tres Adhuc ,eos ad dixit Et .tibi feruiemus &
5 וְנַעַבְדֶֽךָּ׃ וַיֹּ֣אמֶר אֲלֵהֶ֔ם ע֖וֹד שְׁלֹ֣שֶׁת יָמִ֑ים
.populus abiit & .me ad reuertimini &
וְשׁ֥וּבוּ אֵלָ֖י וַיֵּ֥לֶךְ הָעָֽם׃
fune qui fenes Rechabham rex confuluit Et
6 וַיִּוָּעַ֞ץ הַמֶּ֣לֶךְ רְחַבְעָ֗ם אֶת־הַזְּקֵנִים֙ אֲשֶׁר־הָי֣וּ
Quomodo : dicēdo,viuū ipsū exiftendo in ,eius patris Selomoh facies ad ftantes
עֹמְדִ֗ים לִפְנֵי֙ שְׁלֹמֹ֣ה אָבִ֔יו בִּֽהְיֹת֥וֹ חַ֖י לֵאמֹ֑ר אֵ֣יךְ
?verbum huic populo refpondendum ad confulentes vos
אַתֶּ֤ם נֽוֹעָצִים֙ לְהָשִׁ֥יב לָֽעָם־הַזֶּ֖ה דָּבָֽר׃
,huic populo bono in fueris Si : dicendo ,eum ad funt locuti Et
7 וַיְדַבְּר֨וּ אֵלָ֜יו לֵאמֹ֗ר אִם־תִּהְיֶ֨ה לְט֜וֹב לְהָעָ֤ם הַזֶּה֙
erunt & : bona verba eos ad fueris locutus & , eis placueris &
וּרְצִיתָ֔ם וְדִבַּרְתָּ֥ אֲלֵהֶ֖ם דְּבָרִ֣ים טוֹבִ֑ים וְהָי֥וּ
.diebus omnibus ferui tibi
לְךָ֛ עֲבָדִ֖ים כָּל־הַיָּמִֽים׃
confuluit Et .ei confuluerāt quod ,fenum confilium reliquit Et
8 וַֽיַּעֲזֹ֛ב אֶת־עֲצַ֥ת הַזְּקֵנִ֖ים אֲשֶׁ֣ר יְעָצֻ֑הוּ וַיִּוָּעַ֗ץ
.eius facies ad ftantes ,eo cum euaferant grandes qui adolefcentes
אֶת־הַיְלָדִים֙ אֲשֶׁ֣ר גָּדְל֣וּ אִתּ֔וֹ הָעֹמְדִ֖ים לְפָנָֽיו׃
verbum refpondebimus & ,confulentes vos Quid : eos ad dixit Et
9 וַיֹּ֣אמֶר אֲלֵהֶ֗ם מָ֣ה אַתֶּ֤ם נֽוֹעָצִים֙ וְנָשִׁ֣יב דָּבָ֔ר אֶת־
iugo de Alleuia : dicendo , me ad funt locuti qui , huic populo
הָעָ֣ם הַזֶּ֔ה אֲשֶׁ֧ר דִּבְּר֛וּ אֵלַ֖י לֵאמֹ֑ר הָקֵ֣ל מִן־הָעֹ֔ל
?nos fuper tuus pater dedit quod
אֲשֶׁר־נָתַ֥ן אָבִ֖יךָ עָלֵֽינוּ׃
: dicendo ,eo cum euaferant grandes qui adolefcentes eo cū funt locuti Et
10 וַיְדַבְּר֨וּ אִתּ֜וֹ הַיְלָדִ֗ים אֲשֶׁ֨ר גָּדְל֣וּ אִתּוֹ֮ לֵאמֹר֒
tuus Pater : dicendo , te ad funt locuti qui populo dices Sic
כֹּֽה־תֹאמַ֨ר לָעָ֜ם אֲשֶׁר־דִּבְּר֣וּ אֵלֶיךָ֘ לֵאמֹר֒ אָבִ֙יךָ֙
dices fic ;nobis defuper alleuia tu & ,noftrum iugum aggrauauit
הִכְבִּ֣יד אֶת־עֻלֵּ֔נוּ וְאַתָּ֖ה הָקֵ֣ל מֵעָלֵ֑ינוּ כֹּ֤ה תֹאמַר֙
.mei patris lumbis præ eft groffus meus Paruus : eos ad
אֲלֵהֶ֔ם קָטָנִּ֥י עָבָ֖ה מִמָּתְנֵ֥י אָבִֽי׃
addam ego & ,graue iugū vos fuper fecit onerare meus pater nunc Et
11 וְעַתָּ֗ה אָבִי֙ הֶעְמִ֤יס עֲלֵיכֶם֙ עֹ֣ל כָּבֵ֔ד וַאֲנִ֖י אֹסִ֣יף
ego & ,flagellis in vos caftigauit meus pater : veftro iugo fuper
עַל־עֻלְּכֶ֑ם אָבִ֗י יִסַּ֤ר אֶתְכֶם֙ בַּשּׁוֹטִ֔ים וַאֲנִ֖י
Rechabham ad populus omnis & ,Iarobhā venit Et .aculeatis flagris in
12 בָּעַקְרַבִּֽים׃ וַיָּבֹ֨א יָרָבְעָ֧ם וְכָל־הָעָ֛ם אֶל־רְחַבְעָ֖ם
Reuertimini : dicēdo ,rex fuerat locutus quemadmodum , tertio die in
בַּיּ֣וֹם הַשְּׁלִשִׁ֑י כַּאֲשֶׁ֨ר דִּבֶּ֤ר הַמֶּ֙לֶךְ֙ לֵאמֹ֔ר שׁ֥וּבוּ
dereliquit & : durum rex eis Refponditque .tertio die in me ad
13 אֵלַ֖י בַּיּ֥וֹם הַשְּׁלִשִֽׁי׃ וַיַּעֲנֵ֥ם הַמֶּ֖לֶךְ קָשָׁ֑ה וַֽיַּעֲזֹב֙
eos ad eft locutus Et .fenum confilium Rechabham rex
14 הַמֶּ֣לֶךְ רְחַבְעָ֔ם אֵ֖ת עֲצַ֥ת הַזְּקֵנִֽים׃ וַיְדַבֵּ֣ר אֲלֵהֶ֗ם
aggrauauit meus Pater : dicendo , adolefcentum confilium iuxta
כַּעֲצַ֤ת הַיְלָדִים֙ לֵאמֹ֔ר אַכְבִּיד֙ אֶת־
vos caftigauit meus pater .illud fuper addam ego & , veftrum iugum
עֻלְּכֶ֔ם וַאֲנִ֖י אֹסִ֣יף עָלָ֑יו אָבִ֗י יִסַּ֤ר אֶתְכֶם֙
ad rex audiuit non Et .aculeatis flagris in ego & ,flagellis in
15 בַּשּׁוֹטִ֔ים וַאֲנִ֖י בָּעַקְרַבִּֽים׃ וְלֹֽא־שָׁמַ֥ע הַמֶּ֖לֶךְ אֶל־
firmaret vt , Deo cum à caufatum erat nam .populum
הָעָ֑ם כִּֽי־הָיְתָ֤ה נְסִבָּה֙ מֵעִ֣ם הָאֱלֹהִ֔ים לְמַ֨עַן הָקִ֤ים
Achiiahu manū per fuerat locutus quod ,fuū verbum DOMINVS
יְהוָה֙ אֶת־דְּבָר֔וֹ אֲשֶׁ֣ר דִּבֶּ֗ר בְּיַד֙ אֲחִיָּ֣הוּ
.Nebat filium Iarobham ad Silonitæ
הַשִּׁ֣ילוֹנִ֔י אֶל־יָרָבְעָ֖ם בֶּן־נְבָֽט׃

Margin notes: in regem cōftituerent cum audiffet | יָלַךְ בּוֹא | הָיָה fugit erat facie | שׁוּב | בּוֹא | pofuit | feuerant coram Selomoh patre ipfo viuente. | יָעַץ הָיָה confultis vt refpondeam | שׁוּב | רָצָה | nutriti erant qui ftabant coram eo. confultis, | יָעַץ | קָלַל pofuit | nutriti erant | Minor digitus meus groffior eft | virgis | עָלַל fcorpionibus. | בּוֹא | dura | עָנָה | יָעַץ | fcorpionibus.

fiscorum vrbes vniuersas & , deserto in Tadmor ædificauit Et
4 †וַיִּבֶן אֶת־תַּדְמֹר בַּמִּדְבָּר וְאֵת כָּל־עָרֵי הַמִּסְכְּנוֹת
,superiorem Bethchoron ædificauit Et .Chamath in ædificauit quas
5 אֲשֶׁר בָּנָה בַּחֲמָת׃ †וַיִּבֶן אֶת־בֵּית חוֹרוֹן הָעֶלְיוֹן
,portarum , murorum , munitionis ciuitates ,inferiorem Beth-choron &
וְאֶת־בֵּית חוֹרוֹן הַתַּחְתּוֹן עָרֵי מָצוֹר חוֹמוֹת דְּלָתַיִם
quæ fiscorum vrbes omnes & , Bahalath Et .vectis &
6 וּבְרִיחַ׃ †וְאֶת־בַּעֲלָת וְאֵת כָּל־עָרֵי הַמִּסְכְּנוֹת אֲשֶׁר־
& , equitum vrbes & ,curruum vrbes omnes &, Selomoni fuerunt
הָיוּ לִשְׁלֹמֹה וְאֵת כָּל־עָרֵי הָרֶכֶב וְאֵת עָרֵי הַפָּרָשִׁים וְאֵת
,Lebanō in &,Ierusalaim in ædificare desiderauit quod Selomoh desiderii oē
כָּל־חֵשֶׁק שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר חָשַׁק לִבְנוֹת בִּירוּשָׁלַ‍ִם וּבַלְּבָנוֹן
.suæ ditionis terra vniuersa in &
וּבְכֹל אֶרֶץ מֶמְשַׁלְתּוֹ׃
,Perizæis &,Emoræis &,Chittæis de residuum populum Omnem
7 †כָּל־הָעָם הַנּוֹתָר מִן־הַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי
:ipsi Israel de non qui , Iebusæis & , Chiuuæis &
וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר לֹא מִיִּשְׂרָאֵל הֵמָּה׃
non quos , terra in eos post remanserant qui eorum filiis de †
8 †מִן־בְּנֵיהֶם אֲשֶׁר נוֹתְרוּ אַחֲרֵיהֶם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־
diem in vsq; tributū in Selomoh eos fecit ascēdere &:Israel filij eos cōsumpserūt
כִלּוּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלֵם שְׁלֹמֹה לְמַס עַד הַיּוֹם
seruos in Selomoh dedit non quos Israel filiis de Et .hanc
9 הַזֶּה׃ †וּמִן־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא־נָתַן שְׁלֹמֹה לַעֲבָדִים
principes &,ei triariorū principes & , belli viri † ipsi nam .suo operi in
לִמְלַאכְתּוֹ כִּי־הֵמָּה אַנְשֵׁי מִלְחָמָה וְשָׂרֵי שָׁלִישָׁיו וְשָׂרֵי
† qui , adstantes principes isti Et .eius equitum &,eius curruum
10 רִכְבּוֹ וּפָרָשָׁיו׃ †וְאֵלֶּה שָׂרֵי הַנִּצָּבִים אֲשֶׁר־
.populum in dominantes ,ducenti & quinquaginta, Selomoh regi
לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם הָרֹדִים בָּעָם׃
Dauid ciuitate de Selomoh fecit ascendere Pharoh filiam Et
11 †וְאֶת־בַּת־פַּרְעֹה הֶעֱלָה שְׁלֹמֹה מֵעִיר דָּוִיד
mihi vxor habitabit Non :dixit Etenim .ei ædificauit quam domū in
לַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה־לָהּ כִּי אָמַר לֹא־תֵשֵׁב אִשָּׁה לִי
eas ad est ingressa quas ;ipsa sanctitas quia .Israel regis Dauid domo in
בְּבֵית דָּוִיד מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל כִּי־קֹדֶשׁ הֵמָּה אֲשֶׁר־בָּאָה אֲלֵיהֶם
ascensiones Selomoh fecit ascendere Tunc .DOMINI arca
12 אֲרוֹן יְהוָה׃ †אָז הֶעֱלָה שְׁלֹמֹה עֹלוֹת
:porticum facies ad ædificauit quod ,DOMINI altare super ,DOMINO
לַיהוָה עַל מִזְבַּח יְהוָה אֲשֶׁר בָּנָה לִפְנֵי הָאוּלָם׃
Moseh præceptum iuxta faciendum ascendere ad , die in diei verbo in Et
13 †וּבִדְבַר־יוֹם בְּיוֹם לְהַעֲלוֹת כְּמִצְוַת מֹשֶׁה
:annum per vicibus tribus sollemnitatibus & ,nouiluniis &, sabbathis in
לַשַּׁבָּתוֹת וְלֶחֳדָשִׁים וְלַמּוֹעֲדוֹת שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה
sollenitate in &,hebdomadarū sollenitate i &, infermētatorū sollenitate i
בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת וּבְחַג
sui patris Dauid iudicium iuxta statuit Et .tabernaculorum
14 הַסֻּכּוֹת׃ †וַיַּעֲמֵד כְּמִשְׁפַּט דָּוִיד־אָבִיו אֶת־
,suis custodiis super Leuitas & , suo seruitio super † sacerdotum diuisiones
מַחְלְקוֹת הַכֹּהֲנִים עַל־עֲבֹדָתָם וְהַלְוִיִּם עַל־מִשְׁמְרוֹתָם
,suo die in diei verbo in sacerdotibus corā ministrandum ad &,laudandū ad
לְהַלֵּל וּלְשָׁרֵת נֶגֶד הַכֹּהֲנִים לִדְבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ
præceptum † sic quia : portam & portam ad suis diuisionibus in ianitores &
וְהַשּׁוֹעֲרִים בְּמַחְלְקוֹתָם לְשַׁעַר וָשָׁעַר כִּי כֵן מִצְוַת
.Dei viri Dauid
דָּוִיד אִישׁ־הָאֱלֹהִים׃
Leuitis & , sacerdotibus super regis præcepto à declinauerunt nō Et
15 †וְלֹא סָרוּ מִצְוַת הַמֶּלֶךְ עַל־הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם
opus omne fuit paratum Et .thesauris in & , re omni in
16 לְכָל־דָּבָר וְלָאֹצָרוֹת׃ †וַתִּכֹּן כָּל־מְלֶאכֶת
: eū cōplere ad vsque & , DOMINI domus est fundata diē in vsq; Selomoh
שְׁלֹמֹה עַד־הַיּוֹם מוּסַד בֵּית־יְהוָה וְעַד־כְּלֹתוֹ
,Hesiongheber in Selomoh iuit Tunc .DOMINI domus perfecta fuit
17 שָׁלֵם בֵּית יְהוָה׃ †אָז הָלַךְ שְׁלֹמֹה לְעֶצְיוֹן־גֶּבֶר
.Edom terram in maris labium super Eloth in &
וְאֶל־אֵילוֹת עַל־שְׂפַת הַיָּם בְּאֶרֶץ אֱדוֹם׃
seruos & , naues suorum seruorū manū p Churā eum ad misit Et
18 †וַיִּשְׁלַח־לוֹ חוּרָם בְּיַד־עֲבָדָיו אֳנִיּוֹת וַעֲבָדִים
inde tulerunt & : Ophir in Selomoh seruis cū venerunt &,maris gnaros
יוֹדְעֵי יָם וַיָּבֹאוּ עִם־עַבְדֵי שְׁלֹמֹה אוֹפִירָה וַיִּקְחוּ מִשָּׁם
regem ad attulerunt & ; auri talenta quinquaginta & quadringenta
אַרְבַּע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים כִּכַּר זָהָב וַיָּבִיאוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ
.Selomoh
שְׁלֹמֹה׃

CAP. IX. ט

famam tentandum ad venit & ,Selomoh auditum audiuit Seba regina Et
1 †וּמַלְכַּת־שְׁבָא שָׁמְעָה אֶת־שֵׁמַע שְׁלֹמֹה וַתָּבוֹא לְנַסּוֹת — נסה
cum exercitu — camelis & , valde graui virtute in Ierusalaim in ænigmatibus in Selomoh
אֶת־שְׁלֹמֹה בְחִידוֹת בִּירוּשָׁלַ‍ִם בְּחַיִל כָּבֵד מְאֹד וּגְמַלִּים
lapides preciosos: — ad venit & :preciosum lapidē &,multitudine in aurū &, aromata portātibus
נֹשְׂאִים בְּשָׂמִים וְזָהָב לָרֹב וְאֶבֶן יְקָרָה וַתָּבוֹא אֶל־
in — .suo corde cum erat quicquid eo cū est locuta &,Selomoh
שְׁלֹמֹה וַתְּדַבֵּר עִמּוֹ אֵת כָּל־אֲשֶׁר הָיָה עִם־לְבָבָהּ׃
quicquam — verbum latuit non & :eius verba omnia Selomoh ei indicauit Et
2 †וַיַּגֶּד־לָהּ שְׁלֹמֹה אֶת־כָּל־דְּבָרֶיהָ וְלֹא־נֶעְלַם דָּבָר — נגד
.ei indicauerit non quod ,Selomoh à
מִשְּׁלֹמֹה אֲשֶׁר לֹא הִגִּיד לָהּ׃ — נגד
ראה — domum & , Selomoh sapientiam Seba regina vidit Et
3 †וַתֵּרֶא מַלְכַּת־שְׁבָא אֵת חָכְמַת שְׁלֹמֹה וְהַבַּיִת
cibos — habitationem &, eius mensæ cibum Et :ædificauerat quam
4 אֲשֶׁר בָּנָה׃ †וּמַאֲכַל שֻׁלְחָנוֹ וּמוֹשַׁב — †habitacula ישב
functionem — ,eius pincernas & ,eorū vestimēta &,eius ministrorū assistētiā &,ei seruorū
עֲבָדָיו וּמַעֲמַד מְשָׁרְתָיו וּמַלְבּוּשֵׁיהֶם וּמַשְׁקָיו — שקה
per quem — :DOMINI domum ascendebat quo ,eius ascensum & ,eorū vestimēta &
וּמַלְבּוּשֵׁיהֶם וַעֲלִיָּתוֹ אֲשֶׁר יַעֲלֶה בֵּית יְהוָה
.spiritus ea in vltra erat non &
וְלֹא־הָיָה עוֹד בָּהּ רוּחַ׃
Verum est — ,mea terra in audiui quod verbum Veritas : regem ad Dixitque
5 †וַתֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ אֱמֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בְּאַרְצִי — אמן
de rebus de — credebam non Et .tua sapientia super & , tuis verbis super
6 עַל־דְּבָרֶיךָ וְעַל־חָכְמָתֶךָ׃ †וְלֹא־הֶאֱמַנְתִּי
non ecce Et .mei oculi viderent & , venirem donec , eorum verbis
לְדִבְרֵיהֶם עַד אֲשֶׁר־בָּאתִי וַתִּרְאֶינָה עֵינַי וְהִנֵּה לֹא — בוא
super Addidisti .tuæ sapientię multitudinis dimidium mihi fuit indicatū
הֻגַּד־לִי חֲצִי מַרְבִּית חָכְמָתֶךָ יָסַפְתָּ עַל־ — חצה
famæ — beati & , tui viri Beati .audiui quam auditione
7 הַשְּׁמוּעָה אֲשֶׁר שָׁמָעְתִּי׃ †אַשְׁרֵי אֲנָשֶׁיךָ וְאַשְׁרֵי
qui stant coram te †audiunt — .tuā sapientiam audientes &, semper tuas facies ad stantes , isti tui serui
עֲבָדֶיךָ אֵלֶּה הָעֹמְדִים לְפָנֶיךָ תָּמִיד וְשֹׁמְעִים אֶת־חָכְמָתֶךָ׃
te in voluit qui benedictus tuus Deus DOMINVS Sit
8 †יְהִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּרוּךְ אֲשֶׁר חָפֵץ בְּךָ
vt poneret — amore in :tuo Deo DOMINO regem in suum thronū super te dandum ad
† propterea quod diligit Deus tuus
לְתִתְּךָ עַל־כִּסְאוֹ לְמֶלֶךְ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּאַהֲבַת
eos super te dedit &, seculum in eum stabiliendum ad , Israel erga tui Dei
אֱלֹהֶיךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל לְהַעֲמִידוֹ לְעוֹלָם וַיִּתֶּנְךָ עֲלֵיהֶם
vt stare faciat † posuit — .iustitiam & , iudicium faciendum ad regem in
נתן עשה — לְמֶלֶךְ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וּצְדָקָה׃
aromata & , auri talenta viginti & , centum regi dedit Et
9 †וַתִּתֵּן לַמֶּלֶךְ מֵאָה וְעֶשְׂרִים כִּכַּר זָהָב וּבְשָׂמִים
lapides preciosos — , istud aroma sicut fuit non Et .preciosum lapidem & , valde multitudinē in
לָרֹב מְאֹד וְאֶבֶן יְקָרָה וְלֹא הָיָה כַּבֹּשֶׂם הַהוּא
.Selomoh regi Seba regina dedit quod
אֲשֶׁר נָתְנָה מַלְכַּת־שְׁבָא לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה׃
aurum attulerunt qui Selomoh serui & ,Churam serui etiam Et
10 †וְגַם עַבְדֵי חוּרָם וְעַבְדֵי שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר־הֵבִיאוּ זָהָב
Algummim lapides preciosos. † de Algummim ligna — .preciosum lapidem &, coralliorum ligna attulerunt , Ophir de
מֵאוֹפִיר הֵבִיאוּ עֲצֵי אַלְגּוּמִּים וְאֶבֶן יְקָרָה׃
domo in elevationes coralliorum lignis † rex fecit Et
11 †וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ אֶת־עֲצֵי הָאַלְגּוּמִּים מְסִלּוֹת לְבֵית־
psalteria — non Et .cantoribus nabla & , citharas & , regia domo in &, DOMINI
יְהוָה וּלְבֵית הַמֶּלֶךְ וְכִנֹּרוֹת וּנְבָלִים לַשָּׁרִים וְלֹא־ — סלל שור
.Iehudah terra in ante ipsa sicut visa sunt
נִרְאוּ כָהֵם לְפָנִים בְּאֶרֶץ יְהוּדָה׃ — פנה
,eius voluntatē omnē Sebah reginæ dedit Selomoh rex Et
12 †וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה נָתַן לְמַלְכַּת־שְׁבָא אֶת־כָּל־חֶפְצָהּ
*id — , est reuersa Et .regem ad attulerat quod * præter ,postulauit quam
אֲשֶׁר שָׁאָלָה מִלְּבַד אֲשֶׁר־הֵבִיאָה אֶל־הַמֶּלֶךְ וַתַּהֲפֹךְ — בוא
.eius serui & , ipsa suam terram in abiit &
וַתֵּלֶךְ לְאַרְצָהּ הִיא וַעֲבָדֶיהָ׃
annuatim — , vno anno in Selomoh ad veniebat quod auri pondus erat Et
13 †וַיְהִי מִשְׁקַל הַזָּהָב אֲשֶׁר־בָּא לִשְׁלֹמֹה בְּשָׁנָה אֶחָת — הלך
.auri talenta sex & sexaginta & sexcenta
שֵׁשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ כִּכְּרֵי זָהָב׃ — מאה
mercatores, & negociatores — omnes & , adducentes circumeuntes & peruestigantes viros Præter
14 †לְבַד מֵאַנְשֵׁי הַתָּרִים וְהַסֹּחֲרִים מְבִיאִים וְכָל־
חור — argentum & , aurum adducentes , terræ comites & , Harab reges
† duces — מַלְכֵי עֲרַב וּפַחוֹת הָאָרֶץ מְבִיאִים זָהָב וָכֶסֶף
.Selomoni
לִשְׁלֹמֹה׃

,tuę sessionis loco parato de ,cælis de exaudies Et .tuo nomini ædificaui — habitaculũ
39 בָּנִיתִי לִשְׁמֶךָ׃ † וְשָׁמַעְתָּ מִן־הַשָּׁמַיִם מִמְּכוֹן שִׁבְתְּךָ
parces & :eorum iudicium facies & ;eorum preces & ,eorum orationẽ — deprecationẽ
אֶת־תְּפִלָּתָם וְאֶת־תְּחִנֹּתֵיהֶם וְעָשִׂיתָ מִשְׁפָּטָם וְסָלַחְתָּ
sint meus Deus Nunc .tibi peccauerunt qui ,tuo populo
40 לְעַמְּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ׃ † עַתָּה אֱלֹהַי יִהְיוּ־ — הָיָה [b]
loci orationem ad intentæ tuæ aures & , aperti tui oculi quæso
נָא עֵינֶיךָ פְּתֻחוֹת וְאָזְנֶיךָ קַשֻּׁבוֹת לִתְפִלַּת הַמָּקוֹם — פלל [c]
,tuam requiem in Deus DOMINE surge nunc Et .huius
41 הַזֶּה׃ † וְעַתָּה קוּמָה יְהוָה אֱלֹהִים לְנוּחֶךָ
induantur Deus DOMINE tui Sacerdotes .tuæ fortitudinis arca & tu
אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ כֹּהֲנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהִים יִלְבְּשׁוּ — עזז [d]
DOMINE .bono in lætentur tui pij & ,salute — sancti
42 תְשׁוּעָה וַחֲסִידֶיךָ יִשְׂמְחוּ בַטּוֹב׃ † יְהוָה — ישע [e]
Dauid misericordiarum memento .tui Christi facies auertas ne Deus — faciem
אֱלֹהִים אַל־תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ זָכְרָה לְחַסְדֵי דָּוִיד — שוב [f]
.tui serui
עַבְדֶּךָ׃

CAP. VII. ז

,cælis ẽ descendit ignis & , orare Selomoh complere secundũ Et — Cumq; cõplesset
1 וּכְכַלּוֹת שְׁלֹמֹה לְהִתְפַּלֵּל וְהָאֵשׁ יָרְדָה מֵהַשָּׁמַיִם — כלה [g]
.domum repleuit DOMINI gloria &;victimas &,ascensionẽ comedit & — consumpsit holocaustũ,
וַתֹּאכַל הָעֹלָה וְהַזְּבָחִים וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַבָּיִת׃
,DOMINI domum in ingredi sacerdotes potuerunt non Et
2 וְלֹא יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לָבוֹא אֶל־בֵּית יְהוָה
.DOMINI domum DOMINI gloria repleuit quia
כִּי־מָלֵא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־בֵּית יְהוָה׃
DOMINI gloria &,ignem descendendo in,videntes Israel filij omnes Et — videbãt,quãdo descendebat ignis,
3 וְכֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רֹאִים בְּרֶדֶת הָאֵשׁ וּכְבוֹד יְהוָה
,pauimentum super terram in faciebus * se incuruauerunt &; domum super — *facie tenus
עַל־הַבָּיִת וַיִּכְרְעוּ אַפַּיִם אַרְצָה עַל־הָרִצְפָה — ראה [h]
quoniam , bonus quoniam ,DOMINO confitendo & : adorauerunt & — cõfitebantur
וַיִּשְׁתַּחֲווּ וְהוֹדוֹת לַיהוָה כִּי טוֹב — שחה [i] ידה [k]
immolantes ,populus omnis &,rex Et .eius misericordia seculum in — immolabant
4 לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ † וְהַמֶּלֶךְ וְכָל־הָעָם זֹבְחִים
Selomoh rex immolauit Et .DOMINI facies ad victimam — coram Domino.
5 זֶבַח לִפְנֵי יְהוָה׃ † וַיִּזְבַּח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אֶת־
viginti & centum oues & , millia duo & viginti boues ,victimam
זֶבַח הַבָּקָר עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אֶלֶף וְצֹאן מֵאָה וְעֶשְׂרִים
.populus vniuersus & , rex Dei domum dedicauerũt &:millia
אָלֶף וַיַּחְנְכוּ אֶת־בֵּית הָאֱלֹהִים הַמֶּלֶךְ וְכָל־הָעָם׃
cantici vasis in † Leuitæ & , stantes suis custodiis in sacerdotes Et — stabant † cum instrumentis musicis
6 וְהַכֹּהֲנִים עַל־מִשְׁמְרוֹתָם עֹמְדִים וְהַלְוִיִּם בִּכְלֵי־שִׁיר
quoniam,DOMINO confitendũ ad rex Dauid fecit quæ ,DOMINI
יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה דָּוִיד הַמֶּלֶךְ לְהֹדוֹת לַיהוָה כִּי־
sacerdotes Et .eorũ manũ per Dauid laudando in ,eius misericordia seculũ in — dũ laudaret
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ בְּהַלֵּל דָּוִיד בְּיָדָם וְהַכֹּהֲנִים — clangebant * stabant.
.stantes * Israel omnis & , eos contra buccinantes
מַחְצְצִרִים נֶגְדָּם וְכָל־יִשְׂרָאֵל עֹמְדִים׃
domus facies ad quod , atrij medium Selomoh sanctificauit Et — atrium,quod erat ante domum.
7 וַיְקַדֵּשׁ שְׁלֹמֹה אֶת־תּוֹךְ הֶחָצֵר אֲשֶׁר לִפְנֵי בֵית־
:pacificorum adipes & , ascensiones † ibi fecit quoniam. DOMINI — פנה [l]
יְהוָה כִּי־עָשָׂה שָׁם הָעֹלוֹת וְאֵת חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים — †holocausta,
sustinere poterat non ,Selomoh fecit quod ,æneum altare quia — עלה [m]
כִּי־מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־עָשָׂה שְׁלֹמֹה לֹא יָכוֹל לְהָכִיל — כול [n]
.adipes & , munus & ,holocaustum — victimam,
אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־הַחֲלָבִים׃
septem illo tempore in solemnitatem Selomoh fecit Et — עשה [o]
8 וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֶת־הֶחָג בָּעֵת הַהִיא שִׁבְעַת — חגג [p]
ingrediendo ab , valde magnus cœtus , eo cum Israel omnis & , diebus — ingressu
יָמִים וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קָהָל גָּדוֹל מְאֹד מִלְּבוֹא
.Aegypti torrentem ad vsque Chamath
חֲמָת עַד־נַחַל מִצְרָיִם׃
altaris dedicationem nam .retentionis festum octauo die in fecerunt Et — collectam.
9 וַיַּעֲשׂוּ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצָרֶת כִּי חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ
.diebus septem solemnitatẽ & ,diebus septem fecerũt
עָשׂוּ שִׁבְעַת יָמִים וְהֶחָג שִׁבְעַת יָמִים׃
populum dimisit septimi mensis tertia & vigesima die in Et
10 וּבְיוֹם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שִׁלַּח אֶת־הָעָם
fecit quod bono super corde bonos & , lætos , sua tentoria ad — tabernacula iucundos
לְאָהֳלֵיהֶם שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב עַל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה
.suo populo Israel & , Selomoh & , Dauid DOMINVS
יְהוָה לְדָוִיד וְלִשְׁלֹמֹה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ׃
,regis domum &,DOMINI domum Selomoh Compleuitque — regiam,
11 וַיְכַל שְׁלֹמֹה אֶת־בֵּית יְהוָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ

quod venit in faceret — ,DOMINI domo in faciendum ad ,Selomoh cor in veniens omne &
בוא [q] — וְאֵת כָּל־הַבָּא עַל־לֵב שְׁלֹמֹה לַעֲשׂוֹת בְּבֵית־יְהוָה
.fecit prospere sua domo in &
וּבְבֵיתוֹ הִצְלִיחַ׃
Audiui :ei ait &,nocte in Selomoh ad DOMINVS apparuit Et
12 וַיֵּרָא יְהוָה אֶל־שְׁלֹמֹה בַּלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ שָׁמַעְתִּי — ירא [r]
.sacrificij domum in mihi istum locum in elegi & ,tuam orationem — פלל [s]
אֶת־תְּפִלָּתֶךָ וּבָחַרְתִּי בַּמָּקוֹם הַזֶּה לִי לְבֵית זָבַח׃ — Si clausero cælos,
super præcipiam en & , pluuia fuerit non & , cælos cohibuero En — si præcepero locustæ, vt deuoret
13 הֵן אֶעֱצֹר הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר וְהֵן־אֲצַוֶּה עַל־
.meum populum in pestilentiam misero si & : terram comedendũ ad ,locusta
חָגָב לֶאֱכוֹל הָאָרֶץ וְאִם־אֲשַׁלַּח דֶּבֶר בְּעַמִּי׃ — Si super
meum nomen est inuocatum quos ꝑ meus populus se humiliauerint Et
14 וְיִכָּנְעוּ עַמִּי אֲשֶׁר נִקְרָא־שְׁמִי
suis viis à fuerint cõuersi & ,meam faciem exquisiuerint &,orauerint & ,eos super — faciem meã,
עֲלֵיהֶם וְיִתְפַּלְלוּ וִיבַקְשׁוּ פָנַי וְיָשֻׁבוּ מִדַּרְכֵיהֶם — שוב
sanabo & ,eorum peccato parcã & , cælis de exaudiam ego &:malis
הָרָעִים וַאֲנִי אֶשְׁמַע מִן־הַשָּׁמַיִם וְאֶסְלַח לְחַטָּאתָם וְאֶרְפָּא
meæ aures & , aperti erunt mei oculi Nunc .eorum terram
15 אֶת־אַרְצָם׃ † עַתָּה עֵינַי יִהְיוּ פְתֻחוֹת וְאָזְנַי
.huius loci orationem ad intentæ — פלל [u]
קַשֻּׁבוֹת לִתְפִלַּת הַמָּקוֹם הַזֶּה׃
existendum ad , hanc domum sanctificaui & , elegi nunc Et — vt sit
16 וְעַתָּה בָּחַרְתִּי וְהִקְדַּשְׁתִּי אֶת־הַבַּיִת הַזֶּה לִהְיוֹת־ — היה
cũctis ibi meũ cor & ,mei oculi erunt Et .seculum in vsq; ibi meũ nomẽ
שְׁמִי שָׁם עַד־עוֹלָם וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם כָּל־ — coram me
ambulauit sicut ,meas facies ad ambulaueris si tu Et .diebus
17 הַיָּמִים׃ † וְאַתָּה אִם־תֵּלֵךְ לְפָנַי כַּאֲשֶׁר הָלַךְ — הלך [y]
, tibi præcepi quæ , omnia iuxta faciendum ad & ,tuus pater Dauid — vt facias
דָּוִיד אָבִיךָ וְלַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ — צוה [z]
:custodieris mea iudicia & , mea statuta &
וְחֻקַּי וּמִשְׁפָּטַי תִּשְׁמוֹר׃ — חקק [a] — pollicitus sum
Dauid excidi quemadmodum , tui regni solium suscitabo Et
18 וַהֲקִימוֹתִי אֵת כִּסֵּא מַלְכוּתֶךָ כַּאֲשֶׁר כָּרַתִּי לְדָוִיד
.Israel in dominans vir tibi succidetur Non:dicendo,tuo patri
אָבִיךָ לֵאמֹר לֹא־יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל׃
,mea præcepta&,mea statuta dereliqueritis &,vos fueritis auersi si Et — צוה [b]
19 וְאִם־תְּשׁוּבוּן אַתֶּם וַעֲזַבְתֶּם חֻקּוֹתַי וּמִצְוֹתַי — ante vobis,
diis seruieritis & , ambulaueritis & : vestras facies ad dedi quæ
אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם וַהֲלַכְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים
.eis vos incuruaueritis & , alienis — שחה [c]
אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם׃
domum & ,eis dedi quam ,mea terra desuper eos euellam Et
20 וּנְתַשְׁתִּים מֵעַל אַדְמָתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם וְאֶת־הַבַּיִת — à facie mea,
eam dabo &;meis faciebus desuper proiiciã,meo nomini sanctificaui quã istã
הַזֶּה אֲשֶׁר הִקְדַּשְׁתִּי לִשְׁמִי אַשְׁלִיךְ מֵעַל פָּנָי וְאֶתְּנֶנּוּ — exemplum
.populis cunctis in dicterium & , parabolam in
לְמָשָׁל וְלִשְׁנִינָה בְּכָל־הָעַמִּים׃
,eam super transeunti omni excelsa fuit quæ ista domus Et — per
21 וְהַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר הָיָה עֶלְיוֹן לְכָל־עֹבֵר עָלָיו — עלה [d] — Propter quid
huic terræ sic DOMINVS fecit quo In ,dicet & ,erit stupori
יִשֹּׁם וְאָמַר בַּמֶּה עָשָׂה יְהוָה כָּכָה לָאָרֶץ הַזֹּאת — שמם [e]
? huic domui &
וְלַבַּיִת הַזֶּה׃
Deum DOMINVM dereliquerint quòd Eo : dicent Et
22 וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי
apprehenderint & , Aegypti terra ẽ eos eduxit qui suorum patrum — יצא [f]
אֲבוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיַּחֲזִיקוּ — idcirco
:eis seruierint & , eis se incuruauerint & ,alienos Deos in
בֵּאלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם וַיַּעַבְדוּם עַל־כֵּן — בוא [g]
.hoc malum omne eos super adduxit
הֵבִיא עֲלֵיהֶם אֵת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת׃

CAP. VIII. ח

Selomoh ædificauit quibus , annorum viginti fine à fuit Et — in
1 וַיְהִי מִקֵּץ עֶשְׂרִים שָׁנָה אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה — קצץ [a]
:suam domum & , DOMINI domum
אֶת־בֵּית יְהוָה וְאֶת־בֵּיתוֹ׃
Selomoh ædificauit , Selomoni Churam dedit quas ciuitates Et
2 וְהֶעָרִים אֲשֶׁר נָתַן חוּרָם לִשְׁלֹמֹה בָּנָה שְׁלֹמֹה — ישב [b] — in habitatione
.Israel filios ibi fecit habitare & ; eas
אֹתָם וַיּוֹשֶׁב שָׁם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
.eam super præualuit & ; Sobah Chamath † Selomoh abijt Et
3 וַיֵּלֶךְ שְׁלֹמֹה חֲמָת צוֹבָה וַיֶּחֱזַק עָלֶיהָ׃

,ei'latitudo cubitorũ quinque &,ei'lõgitudo cubitorũ quinque ,auxilij loci atrij,
אמה הָעֲזָרָה חָמֵשׁ אַמּוֹת אָרְכּוֹ וְחָמֵשׁ אַמּוֹת רָחְבּוֹ
ſuper ſe genuflexit & ,illud ſuper Stetitq; .eius ſtatura trium cubitorum & altitudo
וְאַמּוֹת שָׁלוֹשׁ קוֹמָתוֹ וַיַּעֲמֹד עָלָיו וַיִּבְרַךְ עַל־
ſuas palmas extendit & , Iſrael concionem omnem contra ſua genua cætum
בִּרְכָּיו נֶגֶד כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו
‡non , Iſrael Deus DOMINE :ait Et . cælos ad ‡ eſt
14 הַשָּׁמָיְמָה׃ † וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֵין־
miſericordiam & ,pactum cuſtodiens :terra in & ,cælis in Deus tu ſicut
כָּמוֹךָ אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד
.ſuo corde toto in tuas facies ad ambulantibus tuis ſeruis coram te
לַעֲבָדֶיךָ הַהֹלְכִים לְפָנֶיךָ בְּכָל־לִבָּם׃
es locutus quod meo patri Dauid tuo ſeruo cuſtodiſti Qui
15 † אֲשֶׁר שָׁמַרְתָּ לְעַבְדְּךָ דָּוִיד אָבִי אֵת אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ
.hanc diem ſecundum impleſti tua manu in & , tuo ore in es locutus & ,ei potentia
פה לוֹ וַתְּדַבֵּר בְּפִיךָ וּבְיָדְךָ מִלֵּאתָ כַּיּוֹם הַזֶּה׃
Dauid tuo ſeruo cuſtodi Iſrael Deus DOMINE nunc Et
16 † וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמֹר לְעַבְדְּךָ דָוִיד
vir tibi excidetur Non :dicendo , ei es locutus quod , meo patri
אָבִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לּוֹ לֵאמֹר לֹא־יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ
cuſtodierint ſi tantum , Iſrael thronum ſuper ſedens ,meis faciebus à à facie mea
מִלְּפָנַי יוֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל רַק אִם־יִשְׁמְרוּ
quemadmodum , mea lege in ambulandum ad ſuam viam tui filij vt ambulent
הלך בָנֶיךָ אֶת־דַּרְכָּם לָלֶכֶת בְּתוֹרָתִי כַּאֲשֶׁר
,Iſrael Deus DOMINE nunc Et .meas facies ad ambulaſti coram me.
17 הָלַכְתָּ לְפָנָי׃ † וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
.Dauid tuo ſeruo es locutus quod , tuum verbum ſit verum firmetur
יֵאָמֵן דְּבָרְךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְעַבְדְּךָ לְדָוִיד׃
ſuper homine cum Deus habitabit verè nunquid Nam Sed num
18 אמן † כִּי הַאֻמְנָם יֵשֵׁב אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עַל־
quia etiam ,te ſuſtinebunt non cælorum cæli & cæli Ecce ?terram capiunt ‡quanto minus
הָאָרֶץ הִנֵּה שָׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם לֹא יְכַלְכְּלוּךָ אַף כִּי־
? ædificaui quam hæc domus
הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִיתִי׃
eius deprecationem ad & , tui ſerui orationem ad reſpicias Et
19 פנה חנן † וּפָנִיתָ אֶל־תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל־תְּחִנָּתוֹ
,orationem ad & , præconium ad audiendum ad ,meus Deus DOMINE vt audias clamorem,
פלל יְהוָה אֱלֹהָי לִשְׁמֹעַ אֶל־הָרִנָּה וְאֶל־הַתְּפִלָּה
.tuas facies ad orat tuus ſeruus quam coram te.
אֲשֶׁר עַבְדְּךָ מִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ׃
, nocte ac die iſtam domum ad apertos tuos oculos exiſtendos Ad Vt ſint oculi tui aperti
20 היה † לִהְיוֹת עֵינֶיךָ פְתֻחוֹת אֶל־הַבַּיִת הַזֶּה יוֹמָם וָלַיְלָה per
ad audiendum ad* , ibi tuũ nomen ponendũ ad‡dixiſti quo † locum ad ſuper †in ‡quod pollicitus es *vt audias
אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַרְתָּ לָשׂוּם שִׁמְךָ שָׁם לִשְׁמוֹעַ אֶל־
.iſto loco in tuus ſeruus orabit† quam orationem †orat
הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר יִתְפַּלֵּל עַבְדְּךָ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה׃
quam , Iſrael tui populi & tui ſerui deprecationes ad exaudias Et deprecationes
21 † וְשָׁמַעְתָּ אֶל־תַּחֲנוּנֵי עַבְדְּךָ וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
tuæ ſeſſionis loco è exaudies tu & : iſto loco in orauerint habitationis
יִתְפַּלְלוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמְּקוֹם שִׁבְתְּךָ
.parces & , exaudies & , cælis
מִן־הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַעְתָּ וְסָלָחְתָּ׃
,iuramentum eo in tulerit & ,ſuum ſocium in quiſpiam peccauerit Si proximum
22 † אִם־יֶחֱטָא אִישׁ לְרֵעֵהוּ וְנָשָׁא־בוֹ אָלָה
domo in tuo altari coram iuramentum venerit & : eum faciendum iurare ad vt faciat iurare
בא לְהַאֲלֹתוֹ וּבָא אָלָה לִפְנֵי מִזְבַּחֲךָ בַּבַּיִת
:iſta iudicabis & ,facies & , cælis de audies tu Et
23 הַזֶּה׃ † וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִן־הַשָּׁמַיִם וְעָשִׂיתָ וְשָׁפַטְתָּ
; eius caput in eius viam dando ,impio reddendo , tuos ſeruos
שוב אֶת־עֲבָדֶיךָ לְהָשִׁיב לְרָשָׁע לָתֵת דַּרְכּוֹ בְּרֹאשׁוֹ
.eius iuſtitiam ſecundum ei dando, iuſtum iuſtificando &
נתן וּלְהַצְדִּיק צַדִּיק לָתֶת לוֹ כְּצִדְקָתוֹ׃
peccauerint cũ ,inimici facies ad Iſrael tuus populus fuerit cæſus ſi Et coram inimico,
24 נגף † וְאִם־יִנָּגֵף עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אוֹיֵב כִּי יֶחֶטְאוּ־
,orauerint & ,tuum nomen fuerint confeſſi & ,fuerint conuerſi & ,tibi
שוב לָךְ וְשָׁבוּ וְהוֹדוּ אֶת־שְׁמֶךָ וְהִתְפַּלְלוּ
;iſta domo in tuas facies ad fuerint deprecati & coram te
וְהִתְחַנְּנוּ לְפָנֶיךָ בַּבַּיִת הַזֶּה׃
, Iſrael tui populi peccato parces & , cælis de audies tu Et
25 † וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִן־הַשָּׁמַיִם וְסָלַחְתָּ לְחַטַּאת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
.eorum patribus & ,eis dediſti quam ,terram ad eos reduces &
וַהֲשֵׁיבוֹתָם אֶל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתָּה לָהֶם וְלַאֲבֹתֵיהֶם׃
,tibi peccauerint cùm ,pluuia fuerit non & , cælos detineri In cùm clauſum fuerit cælum
26 עצר † בְּהֵעָצֵר הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר כִּי יֶחֶטְאוּ־לָךְ
,tuum nomen fuerint confeſſi & ,iſto loco in orauerint &
וְהִתְפַּלְלוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְהוֹדוּ אֶת־שְׁמֶךָ

:eos afflixeris cùm , fuerint conuerſi ſuo peccato à
ענה מֵחַטָּאתָם יְשׁוּבוּן כִּי תַעֲנֵם׃
†de , tuorum ſeruorum peccato parces & , cælis† exaudies tu Et
27 † וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם וְסָלַחְתָּ לְחַטַּאת עֲבָדֶיךָ
† per quam † bonam viam ad eos docebis nam . Iſrael tui populi &
ירה וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל כִּי תוֹרֵם אֶל־הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר
dediſti quam , tuam terram ſuper pluuiam dabis & :ea in ambulent
יֵלְכוּ־בָהּ וְנָתַתָּה מָטָר עַל־אַרְצְךָ אֲשֶׁר־נָתַתָּה
.hæreditatem in tuo populo
לְעַמְּךָ לְנַחֲלָה׃
ſi ſi ſegetum percuſſio , fuerit cùm peſtis ,terra in fuerit cùm Fames ariditas,
28 † רָעָב כִּי־יִהְיֶה בָאָרֶץ דֶּבֶר כִּי־יִהְיֶה שִׁדָּפוֹן
obſederit eũ eius inimicus ei dederit anguſtiã cùm : fuerit cùm bruch° &,locuſta,rubigo &
צור וְיֵרָקוֹן אַרְבֶּה וְחָסִיל כִּי יִהְיֶה כִּי יָצַר־לוֹ אֹיְבָיו
intra portas ſuas :infirmitas omniſque ,plaga omnis ;ſuarum portarum terra in
בְּאֶרֶץ שְׁעָרָיו כָּל־נֶגַע וְכָל־מַחֲלָה׃
omni fuerit quæ ,deprecationem omnem ,orationem Omnem
29 פלל חנן † כָּל־תְּפִלָּה כָל־תְּחִנָּה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְכָל־
‡quòd ſi ,ſuã plagã vnuſquiſq; cognouerint cũ‡, Iſrael tuo populo omni &,homini
הָאָדָם וּלְכֹל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵדְעוּ אִישׁ נִגְעוֹ
:iſtam domum ad ſuas volas expanderit & , ſuũ dolorẽ &
כפף וּמַכְאֹבוֹ וּפָרַשׂ כַּפָּיו אֶל־הַבַּיִת הַזֶּה׃
habitaculo , parces & , tuæ ſeſſionis parato loco , cælis de exaudies tu Et
30 † וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִן־הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שִׁבְתֶּךָ וְסָלַחְתָּ
noſti nam .eius cor noſces quia,ſuas vias omnes iuxta vnicuiq; dabis&
ידע וְנָתַתָּה לָאִישׁ כְּכָל־דְּרָכָיו אֲשֶׁר תֵּדַע אֶת־לְבָבוֹ כִּי
.hominum filiorum cor noſti tu ſolus tu
אַתָּה לְבַדְּךָ יָדַעְתָּ אֶת־לְבַב בְּנֵי הָאָדָם׃
vt ambulent quibus , diebus omnibus tuis viis in ambulandũ ad te timeant Vt
31 ירא † לְמַעַן יִירָאוּךָ לָלֶכֶת בִּדְרָכֶיךָ כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר־
viuunt .noſtris patribus dediſti quam , terræ facies ſuper viuentes ipſi
חיה הֵם חַיִּים עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לַאֲבֹתֵינוּ׃
‡ eſt Iſrael tuo populo de ‡non qui alienigenam ad etiam Et
32 † וְגַם אֶל־הַנָּכְרִי אֲשֶׁר לֹא־מֵעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
,magnum tuum nomen propter longinqua terra è veniens & , ipſe
בוא הוּא וּבָא מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה לְמַעַן שִׁמְךָ הַגָּדוֹל
venerint & , extentum tuum brachium & , robuſtam tuam manũ &
נטה וְיָדְךָ הַחֲזָקָה וּזְרוֹעֲךָ הַנְּטוּיָה וּבָאוּ
.iſta domo in orauerint &
וְהִתְפַּלְלוּ אֶל־הַבַּיִת הַזֶּה׃
habitaculo facies & .tuæ ſeſſionis parato loco de cælis de exaudies tu Et
33 ישב עשה † וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִן־הַשָּׁמַיִם מִמְּכוֹן שִׁבְתֶּךָ וְעָשִׂיתָ
‡pro omnes ſciant vt ;alienigena te ad clamauerit quibus ‡omnia ſecundũ
inuocauerit כְּכֹל אֲשֶׁר־יִקְרָא אֵלֶיךָ הַנָּכְרִי לְמַעַן יֵדְעוּ כָל־
vt timeant tuus populus ſicut ,te timendum ad & , tuum nomen terræ populi
עַמֵּי הָאָרֶץ אֶת־שְׁמֶךָ וּלְיִרְאָה אֹתְךָ כְּעַמְּךָ
& cognoſcant, domum ſuper eſt inuocatum tuum nomen quòd , ſciendum ad & ;Iſrael
יִשְׂרָאֵל וְלָדַעַת כִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־הַבַּיִת
ידע tuus populus fuerit egreſſus Cùm .ædificaui quam hanc
34 Si הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִיתִי׃ † כִּי־יֵצֵא עַמְּךָ
בנה orauerint & ;eos miſeris qua viam per ſuos inimicos contra bellum ad
לַמִּלְחָמָה עַל־אוֹיְבָיו בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תִּשְׁלָחֵם וְהִתְפַּלְלוּ
‡in ædificaui quam domus & ;ea in elegiſti quam ,huius ciuitatis via ‡ te ad
אֵלֶיךָ דֶּרֶךְ הָעִיר הַזֹּאת אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בָּהּ וְהַבַּיִת אֲשֶׁר־בָּנִיתִי
,eorum orationem cælis de exaudies Et .tuo nomini
35 פלל לִשְׁמֶךָ׃ † וְשָׁמַעְתָּ מִן־הַשָּׁמַיִם אֶת־תְּפִלָּתָם
.eorum iudicium facies & ;eorum deprecationem &
חנן וְאֶת־תְּחִנָּתָם וְעָשִׂיתָ מִשְׁפָּטָם׃
Si ‡ eſt (peccet non qui homo ‡ non nam) ;tibi peccauerint Cùm
36 † כִּי יֶחֶטְאוּ־לָךְ כִּי אֵין אָדָם אֲשֶׁר לֹא־יֶחֱטָא
iratus , inimici facies ad eos tradideris & , eos contra fueris exacerbatus &
corã inimico וְאָנַפְתָּ בָם וּנְתַתָּם לִפְנֵי אוֹיֵב
נתן longinquam terram ad eos ducentes captiuos , eos duxerit captiuos &
שבה וְשָׁבוּם שׁוֹבֵיהֶם אֶל־אֶרֶץ רְחוֹקָה
redierint quò , terra in ſuum cor ad reuerti fecerint Et : propinquam vel
37 ad quam אוֹ קְרוֹבָה׃ † וְהֵשִׁיבוּ אֶל־לְבָבָם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר
שוב terra in te ad orauerint &,fuerint conuerſi&,illuc fuerint ducti captiui
נִשְׁבּוּ־שָׁם וְשָׁבוּ וְהִתְחַנְּנוּ אֵלֶיךָ בְּאֶרֶץ
.egimus impiè &,egimus iniquè, Peccauimus:dicendo,ſuæ captiuitatis
עוה שִׁבְיָם לֵאמֹר חָטָאנוּ הֶעֱוִינוּ וְרָשָׁעְנוּ׃
terra in ſua anima tota in & ſuo corde toto in te ad fuerint conuerſi Et
38 † וְשָׁבוּ אֵלֶיךָ בְּכָל־לִבָּם וּבְכָל־נַפְשָׁם בְּאֶרֶץ
‡ad †in , eorũ terræ via † orauerint & ;eos duxerũt captiuos quã ‡ſuæ captiuitatis
שִׁבְיָם אֲשֶׁר־שָׁבוּ אֹתָם וְהִתְפַּלְלוּ דֶּרֶךְ אַרְצָם
quam domus & , elegiſti quam ciuitatis &,eorũ patribus dediſti quam
אֲשֶׁר נָתַתָּה לַאֲבוֹתָם וְהָעִיר אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ וְלַבַּיִת אֲשֶׁר־

auri perfectiones hoc auro † forcipes & ,lucernas &,florem Et
21 † וְהַפֶּרַח וְהַנֵּרוֹת וְהַמֶּלְקָחַיִם זָהָב הוּא מִכְלוֹת זָהָב׃
.conclusio † auro ‖ acerras & ,cochlearia & , pelues & , psalteria Et
22 † וְהַמְזַמְּרוֹת וְהַמִּזְרָקוֹת וְהַכַּפּוֹת וְהַמַּחְתּוֹת זָהָב סָגוּר
fores †& , sanctitatum sanctitati ipsi interiores eius fores domus ostium &
וּפֶתַח הַבַּיִת דַּלְתוֹתָיו הַפְּנִימִיּוֹת לְקֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים וְדַלְתֵי
.auro † templo ipsi domus
הַבַּיִת לְהֵיכָל זָהָב׃

flores † ex quod erat perfectum. † ex † mundo. ostia interiora ‡ ostia
[k] פְּנָה † ex

CAP. V. ה

domo in Selomoh fecit quod opus omne est perfectum Et
1 † וַתִּשְׁלַם כָּל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־עָשָׂה שְׁלֹמֹה לְבֵית
& .sui patris Dauid sanctificationes Selomoh intulit & .DOMINI
יְהוָה [a] וַיָּבֵא שְׁלֹמֹה אֶת־קָדְשֵׁי ׀ דָּוִיד אָבִיו וְאֶת־
domus thesauris in dedit vasa omnia & ,aurum & , argentum posuit
הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־כָּל־[b]הַכֵּלִים נָתַן בְּאֹצְרוֹת בֵּית
seniores Selomoh congregauit Tunc .Dei
2 הָאֱלֹהִים׃ † אָז יַקְהֵיל שְׁלֹמֹה אֶת־זִקְנֵי
filiis † patrum prælatos‡ , tribuum capita omnia & ,Israel
יִשְׂרָאֵל וְאֶת־כָּל־רָאשֵׁי [c] הַמַּטּוֹת נְשִׂיאֵי הָאָבוֹת לִבְנֵי
fœderis arcam faciendum ascendere ad , Ierusalaim in Israel
יִשְׂרָאֵל אֶל־יְרוּשָׁלִָם [d] לְהַעֲלוֹת אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־
.Sion ‡ ipsa .Dauid ciuitate è DOMINI
יְהוָה מֵעִיר דָּוִיד הִיא צִיּוֹן׃
,solemnitate in Israel viri omnes regem ad sunt congregati Et
3 † וַיִּקָּהֲלוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל [e] בֶּחָג
, Israel seniores omnes venerunt Et .septimi mensis ipsa
4 הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִעִי׃ † וַיָּבֹאוּ כֹּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל
.arcam Leuitæ sustulerunt &
[f] וַיִּשְׂאוּ הַלְוִיִּם אֶת־הָאָרוֹן׃
& , conuentus tentorium & , arcam fecerunt ascendere Et
5 † וַיַּעֲלוּ אֶת־הָאָרוֹן וְאֶת־אֹהֶל [g] מוֹעֵד וְאֶת־
sacerdotes ea fecerunt ascendere tentorio in ‡ quæ sanctitatis vasa omnia
כָּל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בָּאֹהֶל הֶעֱלוּ אֹתָם הַכֹּהֲנִים
, Israel cætus omnis & , Selomoh rex Et .Leuitæ
6 הַלְוִיִּם׃ † וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְכָל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל
qui , bouem & ,pecus immolantes‡ , arcam ante eum ad condicti
הַנּוֹעָדִים עָלָיו לִפְנֵי הָאָרוֹן מְזַבְּחִים צֹאן וּבָקָר אֲשֶׁר
.multitudine præ supputabantur non & , numerabantur non
לֹא־יִסָּפְרוּ [h] וְלֹא יִמָּנוּ [i] מֵרֹב׃
ad DOMINI fœderis arcam sacerdotes adduxerunt Et
7 † וַיָּבִיאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־
ad , sanctitatum sanctitatem ad , domus oraculum ad ,suum locum
מְקוֹמוֹ אֶל־דְּבִיר הַבַּיִת אֶל־קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים אֶל־
.Cherubim alas subter
תַּחַת כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים׃
,arcæ locum super alas expandentes Cherubim fuerunt Et
8 † [k] וַיִּהְיוּ הַכְּרוּבִים פֹּרְשִׂים כְּנָפַיִם עַל־מְקוֹם הָאָרוֹן
.desuper eius vectes super &, arcam super Cherubim tegebant &
[l] וַיְכַסּוּ הַכְּרוּבִים עַל־הָאָרוֹן וְעַל־בַּדָּיו מִלְמָעְלָה׃
de vectium capita videbantur & , vectes elongauerunt Et
9 † וַיַּאֲרִיכוּ הַבַּדִּים [m] וַיֵּרָאוּ רָאשֵׁי הַבַּדִּים מִן־
ibi fuit Et .forinsecus apparebant non & ,oraculi facies super arcæ
הָאָרוֹן עַל־פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרָאוּ הַחוּצָה וַיְהִי־שָׁם
.hanc diem ad vsque
עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃
,Choreb in Moscheh dedit quas , tabulæ duæ nisi arca in † Non
10 † אֵין בָּאָרוֹן רַק שְׁנֵי [n] הַלֻּחוֹת אֲשֶׁר־נָתַן מֹשֶׁה בְּחֹרֵב
eos egrediendo in † Israel filiis cum DOMINVS excidit quas
אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [o] בְּצֵאתָם
.Aegypto ex
מִמִּצְרָיִם׃
sacerdotes omnes nam) .sanctitate de sacerdotes egrediendo in fuit Et
11 † וַיְהִי בְּצֵאת הַכֹּהֲנִים מִן־הַקֹּדֶשׁ כִּי כָּל־הַכֹּהֲנִים
.partitiones obseruare non (.se sanctificauerunt inuenti ‡
הַנִּמְצְאִים הִתְקַדָּשׁוּ אֵין לִשְׁמוֹר לְמַחְלְקוֹת׃
,Heman ipsi , Asaph ipsi, ipsis omnibus † cantores Leuitæ Et
12 † וְהַלְוִיִּם [p] הַמְשֹׁרְרִים לְכֻלָּם לְאָסָף לְהֵימָן
, bysso † induti , eorum fratribus * & , eorum filiis ‡ & , Idithun ipsi
לִידֻתוּן וְלִבְנֵיהֶם וְלַאֲחֵיהֶם מְלֻבָּשִׁים בּוּץ
: altaris orientem ad stantes ,citharis & , psalteriis in & , cymbalis in
[q] בִּמְצִלְתַּיִם וּבִנְבָלִים וּבְכִנֹּרוֹת עֹמְדִים מִזְרָח לַמִּזְבֵּחַ
.tubis in buccinantes viginti & , centum ad sacerdotes eis cum &
וְעִמָּהֶם כֹּהֲנִים לְמֵאָה וְעֶשְׂרִים מַחְצְרִים בַּחֲצֹצְרוֹת׃

[a] בּוֹא
[b] כְּלִי
omnes principes ‡ principes familiarum † de vt ascendere facerent ‡ est
[c] נָטָה
[d] עָלָה [e] חָגַג
quæ est
[f] נָשָׂא portauerunt
tabernaculũ ecclesiæ, * erant tabernaculo,
[g] יָעַד
qui conuenerant ‡ immolabãt pecudes & boues, numerabantur propter multitudinẽ
[h] מָנָה [i] רַב
templi
expandebant
[k] הָיָה
[l] כָּסָה
[m] רָאָה
arcæ coram oraculo,
† erant posuit
[n] לוּחַ
filij egrederentur
[o] יָצָא
cũm egressi essent ‡ qui † sunt ‡ erat distinctiones ‡ de de de
[p] שׁוּר
de * de * de † erant
[q] צָלַל
clangentes
יחיד

erant tot… centibus, * vt audire fa cerent sonum vnum hi eleuarent
13 † וַיְהִי כְאֶחָד לַמְחַצְּרִים וְלַמְשֹׁרְרִים לְהַשְׁמִיעַ
facienduum audire ad * ,cantantibus & , buccinantibus ‡ vnus veluti erat Et
vocem eleuare circa ‡ & ,DOMINO confitendo & laudando ,vnam vocem
קוֹל־אֶחָד לְהַלֵּל וּלְהֹדוֹת לַיהוָה [r] וּכְהָרִים קוֹל
,DOMINVM laudando in † & , cantici vasis ‡ in & cymbalis in & , tubis cum
בַּחֲצֹצְרוֹת וּבִמְצִלְתַּיִם וּבִכְלֵי הַשִּׁיר וּבְהַלֵּל לַיהוָה
est impleta domus & :eius misericordia seculũ in quoniam , bonus quoniã
כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ וְהַבַּיִת מָלֵא
.DOMINI domus nube
עָנָן בֵּית יְהוָה׃
.nubis faciebus à ministrandũ ad stare sacerdotes poterant non Et
14 † וְלֹא־יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמוֹד לְשָׁרֵת מִפְּנֵי הֶעָנָן
.Dei domum DOMINI gloria impleuerat quippe
כִּי־מָלֵא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־בֵּית הָאֱלֹהִים׃

[r] יָדָה
† instrumentis musicis, * cùm laudarent
propter nubem.

CAP. VI. ו

,caligine in habitandum ad dixit DOMINVS: Selomoh ait Tunc
1 † אָז אָמַר שְׁלֹמֹה יְהוָה אָמַר לִשְׁכּוֹן בָּעֲרָפֶל׃
tuæ sessioni locum & ,tibi habitaculum , domum ædificaui ego Et
2 † וַאֲנִי [a] בָּנִיתִי בֵית־זְבֻל לָךְ וּמָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ
.secula †
עוֹלָמִים׃
ecclesiæ vniuersæ * benedixit & , suas facies rex conuertit Et
3 † [b] וַיַּסֵּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו וַיְבָרֶךְ אֵת כָּל־קְהַל
.stans Israel concio omnis Et .Israel
יִשְׂרָאֵל וְכָל־קְהַל יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד׃
est locutus qui , Israel Deus DOMINVS Benedictus : ait Et
4 † וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר
: dicendo , cõpleuit eius manus per & , meo patri Dauid suo ore in
בְּפִיו אֵת דָּוִיד אָבִי וּבְיָדָיו מִלֵּא לֵאמֹר׃
terra è meum populum eduxi qua die A
5 † מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר [c] הוֹצֵאתִי אֶת־עַמִּי מֵאֶרֶץ
ædificandũ ad Israel tribubus cunctis è ciuitatem in elegi non , Aegypti
מִצְרַיִם לֹא־בָחַרְתִּי בְעִיר מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לִבְנוֹת
, virum in elegi non & : ibi meum nomen existendum ad , domum
בַּיִת [d] לִהְיוֹת שְׁמִי שָׁם וְלֹא־בָחַרְתִּי בְאִישׁ
.Israel meum populum super ducem existendum ad
[e] לִהְיוֹת נָגִיד עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃
elegi & , ibi meum nomen existendum ad *, Ierusalaim in elegi Et ‡
6 † וָאֶבְחַר בִּירוּשָׁלִַם לִהְיוֹת שְׁמִי שָׁם וָאֶבְחַר
.Israel meum populum super existendum ad ‡ Dauid in
בְּדָוִיד לִהְיוֹת עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃
nomini domum ædificandum ad ,mei patris Dauid corde cum‡ fuit Et
7 † וַיְהִי עִם־לְבַב דָּוִיד אָבִי לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם
.Israel Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
fuit quod * Pro :meũ patrem Dauid ad DOMINVS dixit Et
8 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִיד אָבִי יַעַן אֲשֶׁר הָיָה
fuit quia ,benefecisti ,meo nomini domum ædificandum ad ,tuo corde cum
עִם־לְבָבְךָ לִבְנוֹת בַּיִת לִשְׁמִי הֱטִיבוֹתָ כִּי הָיָה
.tuo corde cum
עִם־לְבָבֶךָ׃
,tuis lũbis de egrediens, tu * filius sed , domũ ædificabis non tu Sed
9 † רַק אַתָּה לֹא תִבְנֶה הַבָּיִת כִּי בִנְךָ הַיּוֹצֵא מֵחֲלָצֶיךָ
.meo nomini domum ædificabit ipse
הוּא־יִבְנֶה הַבַּיִת לִשְׁמִי׃
,fuerat locutus quod suum verbum DOMINVS statuit Et
10 † [f] וַיָּקֶם יְהוָה אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֵּר
, Israel thronum super sedi & , meo patre Dauid pro surrexi &
וָאָקוּם תַּחַת דָּוִיד אָבִי [g] וָאֵשֵׁב ׀ עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל
DOMINI nomini domum ædificaui & ,DOMINVS est locutus sicut
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה וָאֶבְנֶה הַבַּיִת לְשֵׁם יְהוָה
.Israel Dei
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
quod ,DOMINI pactum ibi quia arcam ibi posui Et
11 † וָאָשִׂים שָׁם אֶת־הָאָרוֹן אֲשֶׁר־שָׁם בְּרִית יְהוָה אֲשֶׁר
.Israel filiis cum exciderat
כָּרַת עִם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
, Israel concionem omnem contra DOMINI altaris facies ad stetit Et
12 † וַיַּעֲמֹד לִפְנֵי [h] מִזְבַּח יְהוָה נֶגֶד כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל
.suas volas extendit &
וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו׃
medio in illam dedit ‡ & , æris concham * Selomoh fecit Quoniam
13 † כִּי־עָשָׂה שְׁלֹמֹה כִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וַיִּתְּנֵהוּ בְּתוֹךְ

quid habita ret
habitationi
[a] בָּנָה
† in faciem suã, * vniuerso cœtui
[b] סָבַב
cœtus stabat.
in esset
[c] יָצָא
[d] הָיָה
ut esset dux
[e] הָיָה
* ed * vt esset
vt esset
† in
in ædificaret
[f] קוּם
* eo
in ædificares
in
qui egrediedictur
[g] יָשַׁב
[h] טוֹב
ibi quia est
* congregatum
coram altari
‡ æneum
* pelluium
posuit illud
[h] זָבַח

,domus latitudinis *facies ſuper* longitudinis *facies ſuper* quæ porticus Et — habuit formā
4 †וְהָאוּלָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֹרֶךְ עַל־פְּנֵי רֹחַב־הַבַּיִת 4 — iuxta formā
intrinſecus eā texit & : viginti & centum altitudo & .viginti cubitorū † — † erat
אַמּוֹת עֶשְׂרִים וְהַגֹּבַהּ מֵאָה וְעֶשְׂרִים וַיְצַפֵּהוּ ᶜמִפְּנִימָה — פָּנָה
,abiegnis lignis texit magnam domum Et .mundo auro
5 זָהָב טָהוֹר׃ †וְאֵת הַבַּיִת הַגָּדוֹל חִפָּה עֵץ בְּרוֹשִׁים 5
.catenas & , palmas eā ſuper fecit aſcēdere & :bono auro eā texit & — עָלָה
וַיְחַפֵּהוּ זָהָב טוֹב ᶠוַיַּעַל עָלָיו תִּמֹרִים וְשַׁרְשְׁרֹת׃ — ‖ erat
aurum ‖ aurum & .gloriam ad precioſo lapide domum texit Et — צָפָה
6 †ᵍוַיְצַף אֶת־הַבַּיִת אֶבֶן יְקָרָה לְתִפְאָרֶת וְהַזָּהָב זְהַב 6 — ‡ ex loco
,eius parietes & ,*limina*‡, trabes , domum Texitque .Paruaim‡ — ‡ poſtes,
7 פַּרְוָיִם׃ †ʰוַיְחַף אֶת־הַבַּיִת הַקֹּרוֹת הַסִּפִּים וְקִירוֹתָיו 7 — חָפָה
.parietibus in Cherubim *aperuit** & : auro eius *fores* & — oſtia
וְדַלְתוֹתָיו זָהָב וּפִתַּח כְּרוּבִים עַל־הַקִּירוֹת׃ — * cælauit
ſuper eius longitudo :ſanctitatum ſanctitatis domum Fecitque — ſecundum latitudinem
8 †ⁱוַיַּעַשׂ אֶת־בֵּית־קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים אָרְכּוֹ עַל־ 8 — עָשָׂה
cubitorum eius latitudo & , viginti cubitorum , domus *latitudinis facies*
פְּנֵי רֹחַב־הַבַּיִת אַמּוֹת עֶשְׂרִים וְרָחְבּוֹ אַמּוֹת
.ſexcentis talentis bono auro eam texit & :viginti
7 עֶשְׂרִים וַיְחַפֵּהוּ זָהָב טוֹב לְכִכָּרִים שֵׁשׁ מֵאוֹת׃
cœnacula & ,‖auri quinquaginta ſiclorum clauorum pondus Et — ‖ erat,
9 †וּמִשְׁקָל לְמִסְמְרוֹת לִשְׁקָלִים חֲמִשִּׁים זָהָב וְהָעֲלִיּוֹת 9
ſanctitatum ſanctitatis domo in Fecitque .auro texit
8 10 חִפָּה זָהָב׃ †ᵏוַיַּעַשׂ בְּבֵית־קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים 10 — עָשָׂה
.auro eos texerunt & .puerorum ‡ opere duos Cherubim — ‡ inſtar
כְּרוּבִים שְׁנַיִם מַעֲשֵׂה צַעֲצֻעִים ˡוַיְצַפּוּ אֹתָם זָהָב׃ — צָפָה
Ala .viginti cubitorum *earum* longitudo Cherubim alarum Et — erat
9 11 †וְכַנְפֵי הַכְּרוּבִים אָרְכָּם ᵐאַמּוֹת עֶשְׂרִים כְּנַף 11 — אַמָּה
altera ala & : domus parietem *tangens* ,quinque cubitorum vna — tangebat
הָאֶחָד לְאַמּוֹת חָמֵשׁ ⁿמַגַּעַת לְקִיר הַבַּיִת וְהַכָּנָף הָאַחֶרֶת — נָגַע
.alterius Cherub alam *ad attingens* quinq; cubitorū — tangebat
10 אַמּוֹת חָמֵשׁ מַגִּיעַ לִכְנַף הַכְּרוּב הָאַחֵר׃
:domus parietem ad *tangens* ,quinq; cubitorū vnius Cherub ala Et — tangebat
11 12 †וּכְנַף הַכְּרוּב הָאֶחָד אַמּוֹת חָמֵשׁ מַגִּיעַ לְקִיר הַבָּיִת 12
.alterius Cherub alæ *adhærens* quinque cubitorum altera ala & — iuncta erat
וְהַכָּנָף הָאַחֶרֶת אַמּוֹת חָמֵשׁ דְּבֵקָה לִכְנַף הַכְּרוּב הָאַחֵר׃
ipſi & : viginti cubitos † expanſæ iſtorum Cherubim Alæ — † erant per
13 †כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים הָאֵלֶּה פֹּרְשִׂים אַמּוֹת עֶשְׂרִים וְהֵם 13 — ſtabant
.domum *ad* ‖ eorum facies & ,ſuos pedes ſuper *ſtantes* — ‖ verſus
12 עֹמְדִים עַל־רַגְלֵיהֶם וּפְנֵיהֶם לַבָּיִת׃
:byſſo & ,cocco & ,purpura & ,hyacintho ‖ velum Fecitque — ‖ ex
14 †וַיַּעַשׂ אֶת־הַפָּרֹכֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְכַרְמִיל וּבוּץ 14
.Cherubim *illud ſuper fecit aſcendere* & aptauit
וַיַּעַל עָלָיו כְּרוּבִים׃
triginta cubitorum duas columnas domum ante fecit Et
13 15 †וַיַּעַשׂ לִפְנֵי הַבַּיִת עַמּוּדִים שְׁנַיִם אַמּוֹת שְׁלֹשִׁים 15 — ‡ in
.quinque cubitorum,eius *caput ſuper* ‖ quod,*operimētū* &,lōgitudine‡ quinq; & — capitellum,
וְחָמֵשׁ אֹרֶךְ וְהַצֶּפֶת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁוֹ אַמּוֹת חָמֵשׁ׃ — ‖ erat in ſummitate
.columnarum caput ſuper *dedit* & , oraculo in catenas fecit Et — poſuit
16 †וַיַּעַשׂ שַׁרְשְׁרוֹת בַּדְּבִיר ᵒוַיִּתֵּן עַל־רֹאשׁ הָעַמֻּדִים 16 — נָתַן
.catenis in *dedit* ‖ & ,centum malogranata Fecitque — ‖ poſuit
14 וַיַּעַשׂ רִמּוֹנִים מֵאָה וַיִּתֵּן בַּשַּׁרְשְׁרוֹת׃
,dextera à vnam , *palatij facies ſuper* columnas ſtatuit Et — ante templi
15 17 †ᵖוַיָּקֶם אֶת־הָעַמּוּדִים עַל־פְּנֵי הַהֵיכָל אֶחָד מִיָּמִין — קוּם
ſiniſtræ nomē &,Iachin‖ dexteræ nomen Vocauitque .ſiniſtra à *vnam* & — alteram
16 וְאֶחָד מֵהַשְּׂמֹאול וַיִּקְרָא שֵׁם־הַיְמָנִי יָכִין וְשֵׁם הַשְּׂמָאלִי — ‖ confirmabit
.Bohaz
בֹּעַז׃

CAP. IIII. ד

viginti &,eius lōgitudo cubitorum viginti : æneum altare fecit Et
17 1 †וַיַּעַשׂ מִזְבַּח נְחֹשֶׁת עֶשְׂרִים אַמָּה אָרְכּוֹ וְעֶשְׂרִים 1 — altitudo
.eius *ſtatura* cubitorum decem & ,eius latitudo cubitorum — ‡ cubitorum
אַמָּה רָחְבּוֹ וְעֶשֶׂר אַמּוֹת קוֹמָתוֹ׃ — † vſque in cubitorum altitudo
ad † eius labio à *cubito in* decem ,fuſile mare Fecitque
18 2 †וַיַּעַשׂ אֶת־הַיָּם ᑫמוּצָק עֶשֶׂר בָּאַמָּה מִשְּׂפָתוֹ אֶל־ 2 — יָצַק קָוָה
linea & , eius *ſtatura cubito in* ‖ quinque & .circuitu ‖ rotundum eius labiū — ‖ cubitorum
שְׂפָתוֹ עָגוֹל סָבִיב וְחָמֵשׁ בָּאַמָּה קוֹמָתוֹ ʳוְקָו — ‡ per circuitum
.*circum* ‡ illud circumdabat *cubito in* ‖ triginta — ‖ per circuitum
19 שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה יָסֹב אֹתוֹ סָבִיב׃ — נָסָה יָקַף
illud circundantium *circum* *circum* * illud ſubter boum imago Et — * cubitum ambiebant
3 †ˢוּדְמוּת בְּקָרִים תַּחַת לוֹ סָבִיב סָבִיב סוֹבְבִים אֹתוֹ 3 — † per circuitum
bouis * ordines duo .*circum*† mare *ambientes* ,*cubito in* ‡ decem — * erant boues ‡ ſecundū fuſuram
20 עֶשֶׂר בָּאַמָּה מַקִּיפִים אֶת־הַיָּם סָבִיב שְׁנַיִם טוּרִים הַבָּקָר — יָצַק
.illius *fuſura in* fuſorum
ᵘיְצוּקִים בְּמֻצַקְתּוֹ׃

,aquilonem ad *reſpicientes* † tres .boues duo-decim ſuper *Stans* — Stabat
4 †עוֹמֵד עַל־שְׁנַיִם עָשָׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה ˣפֹנִים צָפוֹנָה — † reſpiciebant
tres & ,meridiem ad *reſpicientes** tres & , *mare ad reſpicientes* ‡ tres & — ˣפָּנָה
וּשְׁלוֹשָׁה פֹנִים יָמָּה וּשְׁלֹשָׁה פֹּנִים נֶגְבָּה וּשְׁלוֹשָׁה — ‡ reſpiciebant ad occidentē
omnia & .deſuper eos ſuper mare & , orientem ad *reſpicientes* ‡ — * reſpiciebant
פֹּנִים מִזְרָחָה וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְמָעְלָה וְכָל־ — ‡ reſpiciebant
.intrinſecus † eorum poſteriora — † erant
אֲחֹרֵיהֶם בָּיְתָה׃
Et ‖ eius denſitas † palmi, & labium eius ſicut opus labij calicis floris — ‖ Porro † erat
5 †ʸוְעָבְיוֹ טֶפַח וּשְׂפָתוֹ כְּמַעֲשֵׂה שְׂפַת־כּוֹס פֶּרַח — ʸעָב
.*complebat** millia tria battos *comprehendens* :lilij — comprehendebat
שׁוֹשַׁנָּה מַחֲזִיק בַּתִּים שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים יָכִיל׃ — * capiebat
quinque & ,dextera à quinque *dedit* & ,decem conchas fecit Et — poſuit
6 †ᶻוַיַּעַשׂ כִּיּוֹרִים עֲשָׂרָה וַיִּתֵּן חֲמִשָּׁה מִיָּמִין וַחֲמִשָּׁה — ᶻעָשָׂה
, eis in lauandum ad ſiniſtra à — holocauſti
impellebant *aſcenſionis* opus
מִשְּׂמֹאול לְרָחְצָה בָהֶם אֶת־מַעֲשֵׂה הָעוֹלָה ᵃיָדִיחוּ — ᵃדוּחַ
.eo in *ſacerdotibus ſe lauandum ad* mare & .eas in — vt lauarent ſe ſacerdotes
בָם וְהַיָּם לְרָחְצָה לַכֹּהֲנִים בּוֹ׃
,eorum normam ſecundum decem aurea candelabra fecit Et
7 †וַיַּעַשׂ אֶת־מְנֹרוֹת הַזָּהָב עֶשֶׂר כְּמִשְׁפָּטָם
.ſiniſtra à quinque & ,dextra à quinque tēplo in *dedit* & — poſuit
וַיִּתֵּן בַּהֵיכָל חָמֵשׁ מִיָּמִין וְחָמֵשׁ מִשְּׂמֹאול׃
,dextera à quinque ,templo in repoſuit & , decem menſas fecit Et
8 †וַיַּעַשׂ שֻׁלְחָנוֹת עֲשָׂרָה וַיַּנַּח בַּהֵיכָל חֲמִשָּׁה מִיָּמִין
.centum aureas crateras fecit & :ſiniſtra à quinque &
וַחֲמִשָּׁה מִשְּׂמֹאול וַיַּעַשׂ מִזְרְקֵי זָהָב מֵאָה׃
fores ‖ & , magnum *auxilij* atrium & , ſacerdotum atrium fecit Et — ‖ oſtia
9 †וַיַּעַשׂ חֲצַר הַכֹּהֲנִים וְהָעֲזָרָה הַגְּדוֹלָה וּדְלָתוֹת
.ære texit eorum *fores* & , atrio ipſi — oſtia
לָעֲזָרָה וְדַלְתוֹתֵיהֶם צִפָּה נְחֹשֶׁת׃
.meridiē *ad regione* ē ‡ orientem ad dextero *humero* ‖ ab *dedit* mare Et — poſuit latere ‡ contra
10 †וְאֶת־הַיָּם נָתַן מִכֶּתֶף הַיְמָנִית קֵדְמָה מִמּוּל נֶגְבָּה׃
: pelues & , ſcopas & , lebetes Churam fecit Et
11 †וַיַּעַשׂ חוּרָם אֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקוֹת
fecit quod *opificium* facere Churam compleuit & — opus
וַיְכַל חִירָם לַעֲשׂוֹת אֶת־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה — חורם
.Dei domo in Selomoh regi — ק
לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּבֵית הָאֱלֹהִים׃
columnarum caput ſuper coronas & , *orbes* & , duas Columnas — funiculos,
12 †עַמּוּדִים ᵇשְׁנַיִם ᶜוְהַגֻּלּוֹת וְהַכֹּתָרוֹת עַל־רֹאשׁ הָעַמֻּדִים — ᵇשָׁנָה ᶜגָּלַל
orbes duos operiendum ad duo retiacula & ,duarum — duos funiculos
ᵈשְׁתָּיִם וְהַשְּׂבָכוֹת שְׁתַּיִם ᵉלְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי גֻּלּוֹת — ᵈשָׁנָה ᵉכָּסָה
.columnarum caput ſuper ‡ *quæ* , coronarum — qui ‡ erant
הַכֹּתָרוֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים׃
Duo .retiaculis duobus in quadringenta malogranata Et
13 †וְאֶת־הָרִמּוֹנִים אַרְבַּע מֵאוֹת לִשְׁתֵּי הַשְּׂבָכוֹת שְׁנַיִם
duos operiendum ad vni retiaculo † malogranatorū ordines — † erant
טוּרִים רִמּוֹנִים לַשְּׂבָכָה הָאֶחָת לְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי — duos funiculos
.*columnarum facies ſuper* quæ coronarum *orbes* — erant ante columnas.
גֻּלּוֹת הַכֹּתָרוֹת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָעַמּוּדִים׃
.baſes ſuper fecit conchas & ,fecit baſes Et
14 †וְאֶת־ᶠהַמְּכֹנוֹת עָשָׂה וְאֶת־הַכִּיֹּרוֹת עָשָׂה עַל־הַמְּכֹנוֹת׃ — ᶠכּוּן
.illud ſubter duodecim boues & , vnum Mare
15 †אֶת־הַיָּם אֶחָד וְאֶת־הַבָּקָר שְׁנֵים־עָשָׂר תַּחְתָּיו׃
omnia & , tridentes & , ſcopas & , lebetes Et
16 †וְאֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְלָגוֹת וְאֶת־כָּל־
domo in Selomoh regi eius pater Churam fecit eorum *vaſa*
כְּלֵיהֶם עָשָׂה חוּרָם אָבִיו לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְבֵית
.*terſo* ‡ ære † DOMINI — † ex ‡ mundo.
יְהוָה נְחֹשֶׁת מָרוּק׃
inter , *terra denſitatibus* in rex ea fudit Iarden *planitie* In — regione argilloſa terra,
17 †בְּכִכַּר הַיַּרְדֵּן יְצָקָם הַמֶּלֶךְ בַּעֲבִי הָאֲדָמָה בֵּין
.Seredathah inter & , Succoth
ᵍסֻכּוֹת וּבֵין צְרֵדָתָה׃ — ᵍסָכַךְ
. *valde* multitudine in hæc vaſa omnia Selomoh fecit Et — grandi.
18 †וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה ʰלָרֹב מְאֹד — ʰרָבַב
.æris pondus inueſtigabatur non nam
כִּי לֹא נֶחְקַר מִשְׁקַל הַנְּחֹשֶׁת׃
; Dei domus ‡ quæ vaſa omnia Selomoh fecit Et — ‡ erant
19 †וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֵת כָּל־ⁱהַכֵּלִים אֲשֶׁר בֵּית הָאֱלֹהִים — ⁱכָּלָה
.facierum *panem* eas ſuper & , menſas & , aureum altare & — panes
וְאֵת מִזְבַּח הַזָּהָב וְאֶת־הַשֻּׁלְחָנוֹת וַעֲלֵיהֶם לֶחֶם הַפָּנִים׃
iudicium ſecundum eas ſuccendendum ad ,eorum lucernas & ,candelabra Et — vt arderent iuxta ordinem in oraculo
20 †וְאֶת־הַמְּנֹרוֹת וְנֵרֹתֵיהֶם לְבַעֲרָם כַּמִּשְׁפָּט
.*concluſo* auro *oraculi facies ad* — purgato.
לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוּר׃

algummim .Lebanon de bresilia & , abiegna , cedrina ligna mihi mitte Et
8 ושלח-לי עצי ארזים ברושים ואלגומים מהלבנון
.Lebanon ligna cædere sciẽtes tui serui quòd noui ego nam
כי אני ידעתי אשר עבדיך יודעים לכרות עצי לבנון
ferunt ,multitudinẽ in ligna mihi parãdũ ad Et .†tuis seruis cũ mei serui ecce Et
9 והנה עבדי עם-עבדיך: ולהכין לי עצים לרב רבב
ædifico ǁest .mirabilis &ǁ magna ,ædificans ego quam domus quia
כי הבית אשר-אני בונה גדול והפלא:
percussorum triticorũ dedi ligna scindentibus cæsoribus ecce Et
10 והנה לחטבים לכרתי העצים נתתי חטים מכות
vini & ;millia viginti coros hordeorũ & :millia viginti coros tuis seruis
לעבדיך כרים עשרים אלף ושערים כרים עשרים אלף ויין
.millia viginti batos olei & ,millia viginti batos
בתים עשרים אלף ושמן בתים עשרים אלף:
per scripturã, :Selomoh ad misit & ,scriptura in Sor rex Churam dixit Et
11 ויאמר חורם מלך-צר בכתב וישלח אל-שלמה
.regem eos super te dedit , suo populo cum DOMINI amore in
באהבת יהוה את-עמו נתנך עליהם מלך:
qui ,Israel Deus DOMINVS Benedictus : Churam Dixitque
12 ויאמר חורם ברוך יהוה אלהי ישראל אשר
filium regi Dauid dedit qui .terram & ,cælos fecit
עשה את-השמים ואת-הארץ אשר נתן לדויד המלך בן
domum ædificaret vt ,intelligentiam & ,intellectũ scientem , sapientẽ
חכם יודע שכל ובינה אשר יבנה-בית בין
virum misi nunc Et .suo regno domum & ,DOMINO
13 ליהוה ובית למלכותו: ועתה שלחתי איש-
;mei patris Churam † intelligentiã scientem sapientẽ
חכם יודע בינה לחורם אבי:
Tyrius scientem, Soræus vir eius pater & ,Dan filiabus de mulieris Filium
14 בן-אשה מן-בנות דן ואביו איש-צרי יודע
lignis in & , lapidibus in , ferro in , ære in ,argento in & , auro in facere
לעשות בזהב-ובכסף בנחשת בברזל באבנים ובעצים
,aperturam omnẽ aperiendũ ad& ,coccino in&,bysso in &,hyacintho,purpura in
בארגמן בתכלת ובבוץ ובכרמיל ולפתח כל-פתוח
tuis sapientibus cum ei dabitur quæ ,cogitationem omnẽ cogitandũ ad &
ולחשב כל-מחשבת אשר ינתן-לו עם-חכמיך
.tui patris Dauid mei domini sapientibus &
וחכמי אדני דויד אביך:
dixit quæ , vinum & oleum , hordea & , tritica nunc Et
15 ועתה החטים והשערים השמן והיין אשר-אמר חנט
ligna cædemus nos Et .suis seruis mittat , meus dominus
16 אדני ישלח לעבדיו: ואנחנו נכרת עצים
ratibus * tibi ea afferemus & ,tuã necessitatem omnem secundum ,Lebanon de
מן-הלבנון ככל-צרכך ונביאם לך רפסדות
.Ierusalaim in ea facies ascendere tu & : Iapho mare super
על-ים יפו ואתה תעלה אתם ירושלם:
ǂerant terra in ǂ qui peregrinos viros omnes Selomoh numerauit Et
17 ויספר שלמה כל-האנשים הגירים אשר בארץ
:suus pater Dauid eos dinumerauit qua dinumerationem post Israel
ישראל אחרי הספר אשר ספרם דויד אביו
-sex & millia tria & ,millia quinquaginta & ,centum sunt inuenti &
וימצאו מאה וחמשים אלף ושלשת אלפים ושש
octoginta & ,baiulationis millia septuaginta eis ex Fecitque .centi
18 מאות: ויעש מהם שבעים אלף סבל ושמנים מאה
consortantes † sexcenti & millia tria & . monte in cæsores millia עשה
אלף חצב בהר ושלשת אלפים ושש מאות מנצחים
.populum operari faciendum ad
להעביד את-העם:

CAP. III. ג

Ierusalaim in DOMINI domum ædificare Selomoh cœpit Et חלל
1 ויחל שלמה לבנות את-בית-יהוה בירושלם
parauit quando , suo patri Dauid fuerat visus qui , Moriah monte in
בהר המוריה אשר נראה לדויד אביהו אשר הכין
mense in ædificare cœpit Et .Iebusæi Ornan area in Dauid loco in
2 במקום דויד בגרן ארנן היבוסי: ויחל לבנות בחדש
.sui regni quarto anno in , †secundo in , secundo
השני בשני בשנת ארבע למלכותו:
.Dei domum ædificandum ad , Selomoh est fundatus ista Et
3 ואלה הוסד שלמה לבנות את-בית האלהים
latitudo & ;sexaginta cubitorum , prima mensura in ,ǁcubitorũ lõgitudo
הארך אמות במדה הראשונה אמות ששים ורחב
.viginti cubitorum
אמות עשרים:

,tuo corde cum hoc fuit quod ǂPro : Selomoh ad Deus dixit Et ǂ eo
11 ויאמר אלהים לשלמה יען אשר היתה זאת עם-לבבך
,te habentiũ odio animãǂ & ,gloriam & ,substãtias,opulentiã postulasti nõ& diuitias, ǂ animas
ולא שאלת עשר נכסים וכבוד ואת נפש שנאיך
,scientiã &,sapientiam tibi petisti & ,postulasti non multos dies etiam &
וגם-ימים רבים לא שאלת ותשאל-לך חכמה ומדע רבב
.illum super te feci regnare quem ǁ meum populũ iudices quo vt ǁsuper
אשר תשפוט את-עמי אשר המלכתיך עליו:
gloriã &,substantias & opulentiã & :tibi ǁdata scientia & ,Sapientia ǁest diuitias
12 החכמה והמדע נתון לך ועשר ונכסים וכבוד
,te antè † qui regibus sic fuerit non vt ,tibi dabo inter reges
אתן-לך אשר לא-היה כן למלכים אשר לפניך †fuerunt
.sic erit non te post &
ואחריך לא יהיה-כן:
faciebus à Ierusalaim†,Ghibhon in*quod excelso ǁ Selomoh venit Et ǁab *erat †in coram tabernaculo fœderis:
13 ויבא שלמה לבמה אשר-בגבעון ירושלם מלפני
.Israel super regnauit & :conuentionis tentorij
אהל מועד וימלך על-ישראל: יעד
quadrin-& mille ei fuit & .equites & ,currũ Selomoh congregauit Et currus, fuerunt
14 ויאסף שלמה רכב ופרשים ויהי-לו אלף וארבע- היה
vrbibus in eos collocauit & ;equites mille duodecim & , currus genti
מאות רכב ושנים-עשר אלף פרשים ויניחם בערי
rex Præbuitque .Ierusalaim in rege cum & ,currus curruum,
15 הרכב ועם-המלך בירושלם: ויתן המלך נתן
cedros & , lapides sicut Ierusalaim in aurum & argentum
את-הכסף ואת-הזהב בירושלם כאבנים ואת-הארזים
.multitudine in planitie in † quæ ,sycomoros sicut dedit † sunt campestribus
נתן כשקמים אשר-בשפלה לרב:
cõgregationẽǁ& : Aegypto ex Selomoni ǂ qui , equorum exitum Et ǂ erant ǁè Cheue
16 ומוצא הסוסים אשר לשלמה ממצרים ומקוא יצא
. precio in accipiebant congregationẽ,ǂ regis negotiatorumǁ ǁnegotiatores ǂ è Cheue
סחרי המלך מקוא יקחו במחיר:
,argenteis sexcentis in quadrigã Aegypto ex educebãt &,ascendebãt Et לקח
17 ויעלו ויוציאו ממצרים מרכבה בשש מאות כסף עלה
Chittim regibus vniuersis sic & .centum & quinquaginta in equũ&
וסוס בחמשים ומאה וכן לכל-מלכי החתים
.educebant eorum manũ per, Aram regibus &
ומלכי ארם בידם יוציאו:

CAP. II. ב

domũ &,DOMINI nomini domũ ædificandũ ad Selomoh dixit Et vt ædificaret
1 ויאמר שלמה לבנות בית לשם יהוה ובית
virorum millia septuaginta Selomoh numerauit Et .suo regno
2 למלכותו: ויספר שלמה שבעים אלף איש
eos super cõfortãtes† & ,mõte in cędẽtiũ virorũ millia octogĩta&,baiulationis portantium, † præpositos
סבל ושמנים אלף איש חצב בהר ומנצחים עליהם
ad Selomoh misit Et .sexcentos & millia tria
3 שלשת אלפים ושש מאות: וישלח שלמה אל- מאה
, meo patre Dauid cum fecisti Sicut: dicendo ,Sor regem Churam Tyri,
חורם מלך-צר לאמר כאשר עשית עם-דויד אבי עשה
.ea in habitandum ad domum sibi ædificandum ad , cedros ei misisti & vt ædificaret
ותשלח-לו ארזים לבנות-לו בית לשבת בו:
sanctificãdũ ad,mei Dei DOMINI nomini domũ ædificans ego Ecce ædifico
4 הנה אני בונה-בית לשם יהוה אלהי להקדיש
,iugem dispositionẽ &,aromaticũ suffimentũ eius facies ad suffiẽdũ ad ,eam coram illo
לו להקטיר לפניו קטרת-סמים ומערכת תמיד
solemnitatibus & , mensibus & , sabbathis , vespere & mane ascẽsiones & holocausta calendis,
ועלות לבקר ולערב לשבתות ולחדשים ולמועדי עלה יעד
.Israel super hoc ǂ seculum in : nostri Dei DOMINI ǂ enim est ædifico
יהוה אלהינו לעולם זאת על-ישראל:
noster Deus ǁmagnus quippe .ǂmagna, ædificans ego quam domus Et ǂ est ǁ est
5 והבית אשר-אני בונה גדול כי-גדול אלהינו
ædificandum ad potestatem obtinebit quis Et .diis omnibus præ vires
6 מכל-האלהים: ומי יעצר-כח לבנות- כוח
,ǁego quis & :eũ cõprehendent nõ cælorum cæli & , cæli Nam ?domum ei Si capiunt ǁsum,
לו בית כי השמים ושמי השמים לא יכלכלהו ומי אני sed
.eius facies ad suffiendum ad quinimo ? domum ei ædificem vt coram eo domũ ædifico
אשר אבנה-לו בית כי אם-להקטיר לפניו:
,argẽto in &,auro in faciendũ ad sapientẽ virum mihi mitte nunc Et
7 ועתה שלח-לי איש-חכם לעשות בזהב ובכסף
aperire scientẽ &,hyacintho &,coccino &,purpura in &,ferro in&,ære in & cælare
ובנחשת ובברזל ובארגון וכרמיל ותכלת וידע לפתח
,Ierusalaim in & ,Iehudah in mecum ǂ qui sapientibus cum ,aperturas cælaturas ǂ sunt
פתוחים עם-החכמים אשר עמי ביהודה ובירושלם
,meus pater Dauid præparauit quos
אשר הכין דויד אבי: כון

,tua præcepta *custodiendum ad* ,perfectū cor da meo filio Selomoh Et
19 †וְלִשְׁלֹמֹה בְנִי תֵּן לֵבָב שָׁלֵם לִשְׁמוֹר מִצְוֹתֶיךָ vt custodias
ædificandum ad & ,omnia *faciendum ad* & , tua statuta & , tua testimonia vt facias
עֵדְוֹתֶיךָ וְחֻקֶּיךָ וְלַעֲשׂוֹת הַכֹּל וְלִבְנוֹת vt ædifices
.præparaui quam ædem
הַבִּירָה אֲשֶׁר־הֲכִינוֹתִי׃
DOMINO quæso Benedicite .ecclesiæ vniuersæ Dauid dixit Et
20 †וַיֹּאמֶר דָּוִיד לְכָל־הַקָּהָל בָּרְכוּ־נָא אֶת־יְהוָה
Deo DOMINO ecclesia omnis benedixerunt Et .vestro Deo
אֱלֹהֵיכֶם וַיְבָרְכוּ כָל־הַקָּהָל לַיהוָה אֱלֹהֵי
.regi & ,DOMINO *se incuruauerunt* & ,se inclinauerūt Et .suorū patrū
אֲבֹתֵיהֶם וַיִּקְּדוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה וְלַמֶּלֶךְ׃
ascensiones fecerunt ascendere & ,victimas DOMINO Immolauerunt que
21 †וַיִּזְבְּחוּ לַיהוָה ׀ זְבָחִים וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת
,mille arietes ,mille *iuuencos* illius diei crastino in DOMINO
לַיהוָה לְמָחֳרַת הַיּוֹם הַהוּא פָּרִים אֶלֶף אֵילִים אֶלֶף
.Israel omni multitudine in victimas &,eorū libamina &,mille agnos
כְּבָשִׂים אֶלֶף וְנִסְכֵּיהֶם וּזְבָחִים לָרֹב לְכָל־יִשְׂרָאֵל׃
lætitia in illa die in DOMINI *facies ad* biberunt &,comederunt Et
22 †וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ לִפְנֵי יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא בְּשִׂמְחָה
vnxerunt & ,Dauid filium Selomoh secundò regē constituerūt &,magna
גְדוֹלָה וַיַּמְלִיכוּ שֵׁנִית לִשְׁלֹמֹה בֶן־דָּוִיד וַיִּמְשְׁחוּ
.sacerdotem *in* Sadoc & , ducem *in* DOMINO
לַיהוָה לְנָגִיד וּלְצָדוֹק לְכֹהֵן׃
Dauid pro *regem in* DOMINI solium super Selomoh Seditque
23 †וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל־כִּסֵּא יְהוָה ׀ לְמֶלֶךְ תַּחַת־דָּוִיד
.Israel omnis *eum ad audierunt* Et .est prosperat & ,suo patre
אָבִיו וַיַּצְלַח וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו כָּל־יִשְׂרָאֵל׃
Dauid regis filij omnes etiam & ,potentes & ,principes vniuersi Et
24 †וְכָל־הַשָּׂרִים וְהַגִּבֹּרִים וְגַם כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִיד

.rege Selomoh sub manum dederunt
נָתְנוּ יָד תַּחַת שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ׃
excellenter — oculis in *excellentia in* Selomoh DOMINVS magnificauit Et
25 †וַיְגַדֵּל יְהוָה אֶת־שְׁלֹמֹה לְמַעְלָה לְעֵינֵי
ei gloriam qualis — fuit non *qui* ; regni *decorem eum super* dedit Et .Israel omnis
כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן עָלָיו הוֹד מַלְכוּת אֲשֶׁר לֹא־הָיָה
נָתַן omni regi — .Israel super eum ante *rege* omni *super*
עַל־כָּל־מֶלֶךְ לְפָנָיו עַל־יִשְׂרָאֵל׃
.Israel vniuersum super regnauit Isai filius Dauid Et
26 †וְדָוִיד בֶּן־יִשַׁי מָלַךְ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל׃
.anni quadraginta ,Israel super regnauit quibus dies Et
27 †וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה
triginta regnauit Ierusalaim in & , annis septem regnauit Chebron In
בְּחֶבְרוֹן מָלַךְ שֶׁבַע שָׁנִים וּבִירוּשָׁלַ͏ִם מָלַךְ שְׁלֹשִׁים
senectute — , diebus saturus , bona *canitie* in est mortuus Et .tribus &
28 וְשָׁלוֹשׁ׃ †וַיָּמָת בְּשֵׂיבָה טוֹבָה שְׂבַע יָמִים מוּת
diuitiis, — .eo pro eius filius Selomoh regnauitq; :gloria & ,*opulentia*
עֹשֶׁר וְכָבוֹד וַיִּמְלֹךְ שְׁלֹמֹה בְנוֹ תַּחְתָּיו׃
res — *scripta ipsa* ecce ,*postrema &* *prima* regis Dauid *verba* Et
29 primæ & nouissimæ — †וְדִבְרֵי דָּוִיד הַמֶּלֶךְ הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרֹנִים הִנָּם כְּתוּבִים
ipsæ scriptæ sunt libro — verbis in & ,prophetæ Nathan *verba* in & , videntis Samuel verbis in
עַל־דִּבְרֵי שְׁמוּאֵל הָרֹאֶה וְעַל־דִּבְרֵי נָתָן הַנָּבִיא וְעַל־דִּבְרֵי
,eius fortitudine & ,eius regno omni Cum .videntis Ghad
30 גָּד הַחֹזֶה׃ †עִם כָּל־מַלְכוּתוֹ וּגְבוּרָתוֹ
vniuersa super & ,Israel super & ,eū super transierunt quæ temporum &
וְהָעִתִּים אֲשֶׁר עָבְרוּ עָלָיו וְעַל־יִשְׂרָאֵל וְעַל כָּל־
.terrarum regna
מַמְלְכוֹת הָאֲרָצוֹת׃

תם ספר דברי הימים א

Finis Libri I. Paralipomenon.

ספר דברי הימים ב

LIBER DIBRE HAIAMIM,

QVI ET PARALIPOMENON, SECVNDVS;

QVANQVAM HEBRAEIS EST VNVS LIBER.

CAP. I. א

super Dauid filius Selomoh se roborauit Et
1 יִּתְחַזֵּק שְׁלֹמֹה בֶן־דָּוִיד עַל־
,eo cū eius Deus DOMINVS & :suo regno
מַלְכוּתוֹ וַיהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ
.sublime in eum magnificauit &
וַיְגַדְּלֵהוּ לְמָעְלָה׃
,Israel vniuerso Selomoh Dixitque
2 †וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה לְכָל־יִשְׂרָאֵל
omni prælato omni & , iudicibus & , *centuriarum & millium principibus*
לְשָׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וְלַשֹּׁפְטִים וּלְכֹל נָשִׂיא לְכָל־
patrum capitibus Israel
יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי הָאָבוֹת׃
.Ghibbō in quod ,excelsum in eo cū concio omnis &, Selomoh ierunt Et
3 וַיֵּלְכוּ שְׁלֹמֹה וְכָל־הַקָּהָל עִמּוֹ לַבָּמָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן
famulus Moseh fecit quod ; Dei *conuentus tentorium* erat ibi
כִּי־שָׁם הָיָה אֹהֶל מוֹעֵד הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה עֶבֶד־
.deserto in DOMINI
יְהוָה בַּמִּדְבָּר׃
, Chiriathieharim de Dauid fecerat ascendere Dei Arcam Sed
4 †אֲבָל אֲרוֹן הָאֱלֹהִים הֶעֱלָה דָוִיד מִקִּרְיַת יְעָרִים
.Ierusalaim in tabernaculū ei extendit nam .Dauid ei *præparauit in*
בַּהֵכִין לוֹ דָּוִיד כִּי נָטָה־לוֹ אֹהֶל בִּירוּשָׁלָ͏ִם׃

,Chur filij Vri filius Besalel fecit quod æneum altare Et
5 †וּמִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה בְּצַלְאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חוּר
erat coram tabernaculo — .cœtus & ,Selomoh illud requisiuit & .DOMINI *tabernaculi facies ad* ibi
שָׂם לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה וַיִּדְרְשֵׁהוּ שְׁלֹמֹה וְהַקָּהָל׃
coram Domino, — ,DOMINI *facies ad* æneum altare ad illuc Selomoh Ascenditque
6 †וַיַּעַל שְׁלֹמֹה שָׁם עַל־מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת לִפְנֵי יְהוָה
עֹלָה — .mille *ascensiones* illud super obtulit & :*conuentus tentorio in* quod
erat in tabernaculo fœderis, — אֲשֶׁר לְאֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו עֹלוֹת אֶלֶף׃
holocausta — Postula :ei dixitque .Selomoni Deus *est visus* ipsa nocte In
apparuit — 7 †בַּלַּיְלָה הַהוּא נִרְאָה אֱלֹהִים לִשְׁלֹמֹה וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁאַל
Tu :Deo Selomoh Dixitque .tibi dem quod
נָתַן — 8 מָה אֶתֶּן־לָךְ׃ †וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה לֵאלֹהִים אַתָּה
me fecisti regnare &,magnā misericordiā meo patre Dauid cum fecisti
עָשִׂיתָ עִם־דָּוִיד אָבִי חֶסֶד גָּדוֹל וְהִמְלַכְתַּנִי
stabiliatur — עָשָׂה — tuum verbum *fit verum* ,Deus DOMINE Nunc .eo pro
9 תַּחְתָּיו׃ †עַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים יֵאָמֵן דְּבָרְךָ
,multum populum super me fecisti regnare tu quia .meo patre Dauid cum
עִם דָּוִיד אָבִי כִּי אַתָּה הִמְלַכְתַּנִי עַל־עַם רַב
da scientiam & , sapientiam Nunc .terræ puluerem sicut
יָדַע — 10 כַּעֲפַר הָאָרֶץ׃ †עַתָּה חָכְמָה וּמַדָּע תֶּן־
coram isto populo, — iudicabit quis quoniā .ingrediar & ,*istius populi facies ad* egrediar vt , mihi
לִי וְאֵצְאָה לִפְנֵי הָעָם־הַזֶּה וְאָבוֹאָה כִּי־מִי יִשְׁפֹּט
?magnum hunc tuum populum
אֶת־עַמְּךָ הַזֶּה הַגָּדוֹל׃

domum *ædificandum ad* te in elegit DOMINVS quod nunc Vide
10 †רְאֵה עַתָּה כִּי־־יְהוָה בָּחַר בְּךָ ˡלִבְנוֹת־־בַּיִת
. fac & confortare .fanctuario
לְמִקְדָּשׁ חֲזַק וַעֲשֵׂה׃
ˡבְּנָה — ut ædifices

& , porticus *exemplar* suo filio Selomoh Dauid dedit Et
11 †ᵐ וַיִּתֵּן דָּוִיד לִשְׁלֹמֹה בְנוֹ אֶת־־תַּבְנִית הָאוּלָם וְאֶת־־
eius cubiculorũ &,eius cœnaculorum & ,eius cellarioru &,ei⁹ domorum
בָּתָּיו וְגַנְזַכָּיו ⁿוַעֲלִיֹּתָיו וַחֲדָרָיו
ᵐנַתַּן — similitudinẽ
ⁿעֲלָה — similitudinẽ

quod omnis *exemplar* Et .propitiatorij domus &,intrinfecorum
12 †וְתַבְנִית כֹּל אֲשֶׁר הַפְּנִימִים וּבֵית הַכַּפֹּרֶת׃
omnibus in & ,DOMINI domus atriis in eo cum fpiritu in fuerat
הָיָה בָרוּחַ עִמּוֹ לְחַצְרוֹת בֵּית־־יְהוָה וּלְכָל־־
thefauris in & , Dei domus thefauris in , *vndiquaque* cubiculis — per circuitũ
הַלְּשָׁכוֹת סָבִיב לְאֹצְרוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים וּלְאֹצְרוֹת
omni in & ,Leuitarum & facerdotum diuifionibus in Et .fanctitatum
13 †וּלְמַחְלְקוֹת הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וּלְכָל־־ הַקֳּדָשִׁים׃
domus *feruitij* vafis omnibus in & :DOMINI domus *feruitij* opere — minifterij
מְלֶאכֶת עֲבוֹדַת בֵּית־־יְהוָה וּלְכָל־־כְּלֵי עֲבוֹדַת בֵּית־
feruitij vafis omnibus in , auri pondere in ,auro In .DOMINI — fingulorũ mi nifteriorum
14 †לַזָּהָב בַּמִּשְׁקָל לַזָּהָב לְכָל־־ᵒכְּלֵי עֲבוֹדָה יְהוָה׃
ᵒכְּלֵה
feruitij vafis omnibus in &,pödere in argenteis vafis omnibus in;*feruitij* & — fingulorũ mi nifteriorum.
לְכֹל ᵖכְּלֵי הַכֶּסֶף בְּמִשְׁקָל לְכָל־־כְּלֵי עֲבוֹדָה וַעֲבוֹדָה
ᵖכְּלֵה
eorum lucernis & , aureis candelabris in pondus Et .*feruitij* &
15 †וּמִשְׁקָל לִמְנֹרוֹת הַזָּהָב וְנֵרֹתֵיהֶם וַעֲבוֹדָה׃
candelabris & : eius lucernatũ & candelabri & candelabri pödere in ,aureis
זָהָב בְּמִשְׁקַל־מְנוֹרָה וּמְנוֹרָה וְנֵרֹתֶיהָ וְלִמְנֹרוֹת
candelabri feruitium fecundum ,eius lucernis & candelabro ‡pödere in argëteis — ‡ pro minifterium cuiuflibet
הַכֶּסֶף בְּמִשְׁקָל לִמְנוֹרָה וְנֵרֹתֶיהָ כַּעֲבוֹדַת מְנוֹרָה
, *difpofitionis* menfis † pondus auri Et .candelabri *&* — † pro propofitionis pro fingula menfa;
16 †וְאֶת־־הַזָּהָב מִשְׁקָל לְשֻׁלְחֲנוֹת הַמַּעֲרֶכֶת וּמְנוֹרָה׃
.argenteis menfis ‡ argentum & ; *menfæ & menfæ* — ‡ pro
לְשֻׁלְחָן וְשֻׁלְחָן וְכֶסֶף לְשֻׁלְחֲנוֹת הַכָּסֶף׃
crateribus &,mundũ aurũ *mediis calamis*‡& ,*fparforiis &* ,*tridentibus*† Et — †pro fufcinulis,& crateribus, ‡acerris pro fingulo cratere,
17 †וְהַמִּזְלָגוֹת וְהַמִּזְרָקוֹת וְהַקְּשָׂוֹת זָהָב טָהוֹר וְלִכְפוֹרֵי
pondere in argenteis *crateribus* & ,*crateri* & *crateri* , pondere in aureis — pro craterib* pro fingulo cratere.
הַזָּהָב בְּמִשְׁקָל לִכְפוֹר וּכְפוֹר וְלִכְפוֹרֵי הַכֶּסֶף בְּמִשְׁקָל
purificatum aurum fuffimenti altari * Et .*crateri & crateri* — * pro
18 †וּלְמִזְבַּח הַקְּטֹרֶת זָהָב מְזֻקָּק לִכְפוֹר וּכְפוֹר׃
expandentibus ‡aurum Cherubim quadrigæ *exemplari* & , pondere in — pro figura ‡ pro
בְּמִשְׁקָל ᵠוּלְתַבְנִית הַמֶּרְכָּבָה הַכְּרֻבִים זָהָב לְפֹרְשִׂים
ᵠבְּנָה
.DOMINI fœderis arcam fuper tegentibus &
וְסֹכְכִים עַל־־אֲרוֹן בְּרִית־־יְהוָה׃
omnia,fecit intelligere me fuper DOMINI manu de fcriptura in Omnia
19 †הַכֹּל בִּכְתָב מִיַּד יְהוָה עָלַי הִשְׂכִּיל כֹּל
:fuo filio Selomoh Dauid Dixitque .*exemplaris* opera — fimilitudinis.
20 †וַיֹּאמֶר דָּוִיד לִשְׁלֹמֹה בְנוֹ מַלְאֲכוֹת הַתַּבְנִית׃
DOMINVS quia :*confterneris* ne &,timeas ne,fac& roborare &,Cöfortare — paueas,
חֲזַק וֶאֱמַץ וַעֲשֵׂה אַל־ʳתִּירָא וְאַל־ˢתֵּחָת כִּי יְהוָה
ʳיְרָא ˢחָתַת
cöficere ad vfq;‡te derelinquet nõ&,*te debilitabit* nõ,‡tecum meus Deus Deus — ‡erit; dimittet ‡donec perficias
אֱלֹהִים אֱלֹהַי עִמָּךְ לֹא ᵗיַרְפְּךָ וְלֹא יַעַזְבֶךָּ עַד־־לִכְלוֹת
ᵗרָפָה
.DOMINI domus *feruitij*† opus omne — † minifterij
כָּל־־מְלֶאכֶת עֲבוֹדַת בֵּית־־יְהוָה׃
feruitium omne in ,Leuitarum & facerdotum diuifiones ecce Et — minifterium
21 †וְהִנֵּה מַחְלְקוֹת הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם לְכָל־־עֲבוֹדַת
fpontaneo omni opere omni in† tecum & ; Dei domus — † funt
בֵּית הָאֱלֹהִים וְעִמְּךָ בְכָל־־מְלָאכָה לְכָל־־נָדִיב
omnibus populus omnis & ,principes & , *feruitio* omni fapientia in — minifterio
בַּחָכְמָה לְכָל־־עֲבוֹדָה וְהַשָּׂרִים וְכָל־־הָעָם לְכָל־־
.tuis verbis
דְּבָרֶיךָ׃

CAP. XXIX. כט

vnum meũ filiũ Selomoh:cœtum omnẽ ad rex Dauid dixit Et
1 †וַיֹּאמֶר דָּוִיד הַמֶּלֶךְ לְכָל־־הַקָּהָל שְׁלֹמֹה בְנִי אֶחָד
non quia .‡grande *opificium* & .tenellum & ,puerum,Deus *eo in* elegit — opus ‡eft
בָּחַר־־בּוֹ אֱלֹהִים נַעַר ᵃוָרָךְ וְהַמְּלָאכָה גְדוֹלָה כִּי לֹא
ᵃרָכַךְ
.Deo DOMINO fed ,ædes† *homini* — hominis †eft Domini Dei.
לְאָדָם הַבִּירָה כִּי לַיהוָה אֱלֹהִים׃
:aurũ ad,aurum mei Dei domui præparaui *mea fortitudine omni in* Et — totis autẽ viribus meis
2 †וּבְכָל־־ᵇכֹּחִי ᶜהֲכִינוֹתִי לְבֵית־־אֱלֹהַי הַזָּהָב לַזָּהָב
ᵇכּוֹחַ ᶜכּוּן
, ligna & : ferrum ad ferrum : æs ad æs & : argentum ad argentũ & — † onychinos gemmas ‡ ftibinos, *diuerforum colorum,
וְהַכֶּסֶף לַכֶּסֶף וְהַנְּחֹשֶׁת לַנְּחֹשֶׁת הַבַּרְזֶל לַבַּרְזֶל וְהָעֵצִים
omnẽ &,*variegationis** &,*fuci*‡lapides,*impletionũ* & ,*onychis* †lapides ,ligna ad
לָעֵצִים אַבְנֵי־־שֹׁהַם וּמִלּוּאִים אַבְנֵי־פוּךְ וְרִקְמָה וְכֹל
.multitudine in marmoreos lapides &,preciofum lapidẽ
אֶבֶן יְקָרָה וְאַבְנֵי־־שַׁיִשׁ ᵈלָרֹב׃
ᵈרָבַב

peculiare mihi eft , mei Dei domum erga *mea voluntate in* adhuc Et — ... affectionem
3 †וְעוֹד ᵉבִּרְצוֹתִי בְּבֵית אֱלֹהַי יֶשׁ־־לִי סְגֻלָּה
ᵉרָצָה
, *fupra* ‡ mei Dei domui dedi † ; argentum & , aurum — ‡ quod ... fupergra...
זָהָב וָכָסֶף ᶠנָתַתִּי לְבֵית־־אֱלֹהַי לְמַעְלָה
ᶠנָתַן
.fanctuarij domui præparaui * omnibus ex — * qua
מִכָּל־־הֲכִינוֹתִי לְבֵית הַקֹּדֶשׁ׃
millia feptem & , Ophir auro de auri talenta millia Tria
4 †שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים כִּכְּרֵי זָהָב מִזְּהַב אוֹפִיר וְשִׁבְעַת אֲלָפִים
.domorum parietes *liniendum* ad purgati argenti talenta
כִּכַּר־־כֶּסֶף מְזֻקָּק לָטוּחַ קִירוֹת הַבָּתִּים׃
opus omne ad & ,argentum ad argentũ *ad* & ,aurũ ad aurum Ad
5 †לַזָּהָב לַזָּהָב וְלַכֶּסֶף לַכֶּסֶף וּלְכָל־־מְלָאכָה
fuã manum *complendum ad* ,offert fponte quifquis & : artificũ manum per
בְּיַד חָרָשִׁים וּמִי מִתְנַדֵּב לְמַלֹּאות יָדוֹ
,familiarum principes obtulerunt fponte Et .DOMINO hodie
6 הַיּוֹם לַיהוָה׃ †וַיִּתְנַדְּבוּ ᵍשָׂרֵי הָאָבוֹת
ᵍשׂוּר
centuriarum & , *millium* principes & , Ifrael tribuum principes &
וְשָׂרֵי שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׂרֵי הָאֲלָפִים ʰוְהַמֵּאוֹת
ʰמֵאָה
.regis operis principes in &
וּלְשָׂרֵי מְלֶאכֶת הַמֶּלֶךְ׃
quinque talenta auri ,Dei domus *feruitium* ad dederunt Et
7 †וַיִּתְּנוּ לַעֲבוֹדַת בֵּית־־הָאֱלֹהִים זָהָב כִּכָּרִים חֲמֵשֶׁת־
,millia decem talenta argenti & , millia decem folidos & , millia
אֲלָפִים וַאֲדַרְכֹנִים רִבּוֹ וְכֶסֶף כִּכָּרִים עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים
millia centum ferri & ; talenta millia octo & millia decem æris &
וּנְחֹשֶׁת רִבּוֹ וּשְׁמוֹנַת אֲלָפִים כִּכָּרִים וּבַרְזֶל מֵאָה־אֶלֶף
thefaurum in dederunt,lapides *eo cum* *inuentum* Et .talenta
8 כִּכָּרִים׃ †וְהַנִּמְצָא אִתּוֹ אֲבָנִים נָתְנוּ לְאוֹצַר
.Gherfunitæ Iechiel manum *fuper* ,DOMINI domus
בֵּית־־יְהוָה עַל יַד־־יְחִיאֵל הַגֵּרְשֻׁנִּי׃
perfecto corde in quia :*ipforum offerre fponte* *fuper* populus funt lætati Et
9 †וַיִּשְׂמְחוּ הָעָם עַל־־הִתְנַדְּבָם כִּי בְּלֵב שָׁלֵם
eft lætatus rex Dauid etiam & : DOMINO obtulerunt fponte
הִתְנַדְּבוּ לַיהוָה וְגַם דָּוִיד הַמֶּלֶךְ שָׂמַח
oculis in DOMINO Dauid benedixit Et .magna lætitia
10 שִׂמְחָה גְדוֹלָה׃ †וַיְבָרֶךְ דָּוִיד אֶת־־יְהוָה לְעֵינֵי
Deus DOMINE tu Benedictus: Dauid ait Et .*concionis* omnis
כָּל־־הַקָּהָל וַיֹּאמֶר דָּוִיד בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי
.feculum in vfque & feculo à noftri patris Ifrael
יִשְׂרָאֵל אָבִינוּ מֵעוֹלָם וְעַד־־עוֹלָם׃
,victoria & , gloria & , potentia & ,magnificentia DOMINE Tibi
11 †לְךָ יְהוָה הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח
regnum DOMINE *tibi*,‡terra in & ,‡ cælis in ‡ cuncta quia : *decor* &
וְהַהוֹד כִּי־־כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה
,*tuis faciebus* ‡ à gloria & ,*opulentia* Et .*caput* *omne ad exaltatus** &
12 וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ׃ †וְהָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ
tua *manu*‡ in & .fortitudo & virtus,tua *manu*‡in Et .*omnes in dominans*† tu &
וְאַתָּה מוֹשֵׁל בַּכֹּל וּבְיָדְךָ ⁱכֹּחַ וּגְבוּרָה וּבְיָדְךָ
ⁱכּוֹחַ
noster Deus nunc Et .omnia confortare & , magnificare †
13 לְגַדֵּל וּלְחַזֵּק לַכֹּל׃ †וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ
.tuæ gloriæ nomen *laudantes* ‡ & ,tibi *nos* *confitentes*‡
מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ וּמְהַלְלִים לְשֵׁם תִּפְאַרְתֶּךָ׃
potentiam obtineamus quòd ,meus populus quis &,‡ego quis Etenim
14 †וְכִי מִי אֲנִי וּמִי עַמִּי כִּי־־נַעְצֹר ᵏכֹּחַ
ᵏכּוֹחַ
tua manu de & ,omnia ‡ te à nam ? hoc fecundum offerendũ fponte ad
לְהִתְנַדֵּב כָּזֹאת כִּי־־מִמְּךָ הַכֹּל וּמִיָּדְךָ
aduenæ & , *tuas facies ad* *nos* peregrini Nam .tibi dedimus
15 נָתַנּוּ לָךְ׃ †כִּי־־גֵרִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ ᵏוְתוֹשָׁבִים
ᵏיָשַׁב
.expectatio ‡nõ &,terrã fuper noftri dies vmbra ficut:noftri patres oẽs ficut
כְּכָל־־אֲבֹתֵינוּ ˡכַּצֵּל יָמֵינוּ עַל־־הָאָרֶץ וְאֵין מִקְוֶה׃
ˡצָלַל
parauimus quam , hæc copia omnis nofter Deus DOMINE
16 †יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כֹּל הֶהָמוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר ᵐהֲכִינֹנוּ
ᵐכּוּן
tibi‡&,*illud*‡tua manu de ,*tuæ fanctitatis* nomini domum tibi ædificandum ad
ⁿלִבְנוֹת־־לְךָ בַיִת לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ מִיָּדְךָ הִיא וּלְךָ
ⁿבָּנָה
rectitudines & , cor *probans* tu quòd ,mi Deus noui Et .omnia
17 הַכֹּל׃ †וְיָדַעְתִּי אֱלֹהַי כִּי אַתָּה בֹּחֵן לֵבָב וּמֵישָׁרִים
, hæc vniuerfa obtuli fponte mei cordis rectitudine in Ego .voles
תִּרְצֶה אֲנִי בְּיֹשֶׁר לְבָבִי הִתְנַדַּבְתִּי כָל־־אֵלֶּה
offerẽdũ fpõte ad gaudio cum vidi , hîc funt reperti qui,tuũ populũ nũc&
וְעַתָּה עַמְּךָ הַנִּמְצְאוּ־פֹה ᵒרָאִיתִי בְשִׂמְחָה לְהִתְנַדֶּב־־
,noftrorũ patrũ Ifrael & , Ifchac , Abraham Deus DOMINE .tibi
18 לָךְ׃ †יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל אֲבֹתֵינוּ
,tui populi cordis cogitationum *formationẽ* ad feculum in hoc cuftodi
שָׁמְרָה־־זֹּאת לְעוֹלָם לְיֵצֶר מַחְשְׁבוֹת לְבַב עַמֶּךָ
.te ad eorum cor para &
וְהָכֵן לְבָבָם אֵלֶיךָ׃

.millia quatuor & viginti ,eius diuisione
מַחְלֻקְתּוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃
;Ephraim filiis de Pelonites Cheles ,septimo mense in Septimi
10 † הַשְּׁבִיעִי לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי חֶלֶץ הַפְּלוֹנִי מִן־בְּנֵי אֶפְרָיִם
.millia quatuor & viginti ,eius diuisione in &
וְעַל מַחְלֻקְתּוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃
in & ;Zarchi† Chusathites Sibbechai ,octauo mense in Octaui † de
11 † הַשְּׁמִינִי לַחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי סִבְּכַי הַחֻשָׁתִי לַזַּרְחִי וְעַל־
.millia quatuor & viginti ,eius diuisione
מַחְלֻקְתּוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃
,Beniamita Hannethothites Abihezer ,nono mense in Noni de filiis Iemini,
12 † הַתְּשִׁיעִי לַחֹדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי אֲבִיעֶזֶר הָעַנְּתֹתִי לַבֶּנְיָמִינִי
.millia quatuor & viginti eius diuisione in &
וְעַל מַחְלֻקְתּוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃
in & ;Zarchi‡ Netophathites Maharai ,decimo mense in Decimi ‡ de
13 † הָעֲשִׂירִי לַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי מַהְרַי הַנְּטוֹפָתִי לַזַּרְחִי וְעַל
.millia quatuor & viginti eius diuisione
מַחְלֻקְתּוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃
de Pirhathonites Benaiah ,mense vndecimo in Vndecimi
14 † עַשְׁתֵּי־עָשָׂר לְעַשְׁתֵּי עָשָׂר הַחֹדֶשׁ בְּנָיָה הַפִּרְעָתוֹנִי מִן־
.millia quatuor & viginti eius diuisione in & , Ephraim filiis
בְּנֵי אֶפְרָיִם וְעַל מַחְלֻקְתּוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃
,Netophathites Cheldai ,mense duodecimo Duodecimi
15 † הַשְּׁנֵים עָשָׂר לִשְׁנֵים עָשָׂר הַחֹדֶשׁ חֶלְדַּי הַנְּטוֹפָתִי
.millia quatuor & viginti eius diuisione in & ,Hothniel‡ ‡ de
לְעָתְנִיאֵל וְעַל מַחְלֻקְתּוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃
: Zichri filius Eliheżer ,dux Reubenita ;Israel tribus super Et super Reubenitas
16 † וְעַל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לָרְאוּבֵנִי נָגִיד אֱלִיעֶזֶר בֶּן־זִכְרִי
.Mahachah filius Sephatiahu ,Simhonita super Simhonitas
לַשִּׁמְעוֹנִי שְׁפַטְיָהוּ בֶּן־מַעֲכָה׃
.Sadoc Aharon † .Chemuel filius Chasabiah Leui‡ ‡ Sup. † super
17 † לְלֵוִי חֲשַׁבְיָה בֶן־קְמוּאֵל לְאַהֲרֹן צָדוֹק׃
filius Homri Issaschar *. Dauid fratribus de Elihu Iehudah† † Sup * super
18 † לִיהוּדָה אֱלִיהוּ מֵאֲחֵי דָוִיד לְיִשָּׂשכָר עָמְרִי בֶּן־
Naphthali Ipsi: Hobadiahu filius Ismahaiahu Zebulun Ipsi .Michael super
19 מִיכָאֵל׃ † לִזְבוּלֻן יִשְׁמַעְיָהוּ בֶּן־עֹבַדְיָהוּ לְנַפְתָּלִי
filius Hoseah Ephraim filii† .Hazriel filius Ieremoth Super filios
20 יְרִימוֹת בֶּן־עַזְרִיאֵל׃ † לִבְנֵי אֶפְרַיִם הוֹשֵׁעַ בֶּן־
.Pedaiahu filius Ioel Menasseh tribus Dimidia .Hazaziahu super dimidiam tribum
עֲזַזְיָהוּ ° לַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה יוֹאֵל בֶּן־פְּדָיָהוּ׃ ° חֲצִי
Biniamin† .Zechariahu filius Iddo ,Ghilhadah Menasseh Dimidiæ Super dimidium †
21 † לַחֲצִי הַמְנַשֶּׁה גִּלְעָדָה יִדּוֹ בֶּן־זְכַרְיָהוּ לְבִנְיָמִן
.Ierocham filius Hazarel Dan Ipsi .Abner filius Iahasiel Super
22 יַעֲשִׂיאֵל בֶּן־אַבְנֵר׃ † לְדָן עֲזַרְאֵל בֶּן־יְרֹחָם
.Israel tribuum principes Isti
אֵלֶּה שָׂרֵי שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃
annorum viginti filio à eorum numerum Dauid leuauit non Et
23 † וְלֹא־נָשָׂא דָוִיד מִסְפָּרָם לְמִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה vt multiplicaret
stellas veluti Israel multiplicandum ad DOMINVS dixit quia: infra &
וּלְמָטָּה כִּי אָמַר יְהוָה לְהַרְבּוֹת אֶת־יִשְׂרָאֵל כְּכוֹכְבֵי
non & ,numerare cœpit Seruiah filius Ioab .cœlorum
24 הַשָּׁמָיִם׃ † יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה הֵחֵל ° לִמְנוֹת וְלֹא propter
numerus ascendit non & : Israel super feruor hoc in fuit & .compleuit
כִלָּה וַיְהִי בָזֹאת קֶצֶף עַל־יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָלָה הַמִּסְפָּר
.Dauid regis dierum verborum numero in
בְּמִסְפַּר דִּבְרֵי־הַיָּמִים לַמֶּלֶךְ דָּוִיד׃
: Hadiel filius Hazmaueth ‡ regis thesauros super Et
25 † וְעַל אֹצְרוֹת הַמֶּלֶךְ עַזְמָוֶת בֶּן־עֲדִיאֵל regionum
Iehonatha turribus in & ,villis in & ,vrbibus in ,agro in thesauros super &
וְעַל־הָאֹצָרוֹת בַּשָּׂדֶה בֶּעָרִים וּבַכְּפָרִים וּבַמִּגְדָּלוֹת יְהוֹנָתָן
cultura in agri opus facientes super Et .Huzziahu filius
26 בֶּן־עֻזִּיָּהוּ׃ † וְעַל עֹשֵׂי מְלֶאכֶת הַשָּׂדֶה לַעֲבֹדַת
.Chelub filius Hesri , terræ
הָאֲדָמָה עֶזְרִי בֶּן־כְּלוּב׃
vineis in † quæ † super Et .Ramathites Simhi vineas super Et
27 † וְעַל־הַכְּרָמִים שִׁמְעִי הָרָמָתִי וְעַל שֶׁבַּכְּרָמִים super
.Siphmites Zabdi ,vini cellaria in
לְאֹצְרוֹת הַיַּיִן זַבְדִּי הַשִּׁפְמִי׃ † fuit dispositiones
Bahalcanan ,planicie in ‡ quæ sicomoros & oliueta super Et
28 † וְעַל־הַזֵּיתִים וְהַשִּׁקְמִים אֲשֶׁר בַּשְּׁפֵלָה בַּעַל חָנָן
.Iohas olei cellaria super & : Ghederites
הַגְּדֵרִי וְעַל־אֹצְרוֹת הַשֶּׁמֶן יוֹעָשׁ׃
boues super & : Saronites Sitri ,Saron in pascentes boues super Et
29 † וְעַל־הַבָּקָר הָרֹעִים בַּשָּׁרוֹן שִׁטְרַי הַשָּׁרוֹנִי וְעַל־הַבָּקָר
.Hadlai filius Saphat , vallibus in
בָּעֲמָקִים שָׁפָט בֶּן־עַדְלָי׃

asinas super & : Ismehelites Obil camelos super Et
30 † וְעַל־הַגְּמַלִּים אוֹבִיל הַיִּשְׁמְעֵלִי וְעַל־הָאֲתֹנוֹת
pecudes Omnes .Hagherites Iaziz pecus super Et .Meronothites Iechdeiahu
31 יֶחְדְּיָהוּ הַמֵּרֹנֹתִי׃ † וְעַל־הַצֹּאן יָזִיז הַהַגְרִי כָּל־
* erat .Dauid regi * quæ substantiæ principes isti
אֵלֶּה שָׂרֵי הָרְכוּשׁ אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ דָּוִיד׃
scriba & ,intelligens vir consiliarius Dauid patruus Iehonathan Et
32 † וִיהוֹנָתָן דּוֹד־דָּוִיד יוֹעֵץ אִישׁ־מֵבִין וְסוֹפֵר
.regis filiis cum Chachmoni filius Iechiel & :ipse
הוּא וִיחִיאֵל בֶּן־חַכְמוֹנִי עִם־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ׃
amicus .regis socius Archites Chusai & , regis consiliarius Achithophel Et
33 † וַאֲחִיתֹפֶל יוֹעֵץ לַמֶּלֶךְ וְחוּשַׁי הָאַרְכִּי רֵעַ הַמֶּלֶךְ׃
princeps &,Ebiathar &,Benaiahu fili Iehoiadah Achithophel post Et
34 † וְאַחֲרֵי אֲחִיתֹפֶל יְהוֹיָדָע בֶּן־בְּנָיָהוּ וְאֶבְיָתָר וְשַׂר־
.Ioab regis exercitus
צָבָא לַמֶּלֶךְ יוֹאָב׃

CAP. XXVIII. כח

principes , Israel principes omnes Dauid congregauit Et
1 † וַיַּקְהֵל דָּוִיד אֶת־כָּל־שָׂרֵי יִשְׂרָאֵל שָׂרֵי
tribunos,& centuriones, principes & , regi ministrantium diuisionum principes & , tribuum
הַשְּׁבָטִים וְשָׂרֵי הַמַּחְלְקוֹת הַמְשָׁרְתִים אֶת־הַמֶּלֶךְ וְשָׂרֵי
possessionis &,substātiæ omnis principes &,centuriarum principes & , millium
הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי [a] הַמֵּאוֹת וְשָׂרֵי כָל־רְכוּשׁ־וּמִקְנֶה [a] מֵאָה
omnem ad & , potentibus & eunuchis cum eius filiorum & , regis
לַמֶּלֶךְ וּלְבָנָיו עִם־הַסָּרִיסִים וְהַגִּבּוֹרִים וּלְכָל־
viribus .Ierusalaim in virtute fortem
גִּבּוֹר חָיִל אֶל־יְרוּשָׁלָםִ׃
mei fratres me Audite : ait & ,suos pedes super rex Dauid surrexit Et
2 † וַיָּקָם דָּוִיד הַמֶּלֶךְ עַל־רַגְלָיו וַיֹּאמֶר שְׁמָעוּנִי אַחַי
In † fuit vt ædificarem arcæ quietis domum ædificare † meo corde cum Ego :meus popul'&
וְעַמִּי אֲנִי עִם־לְבָבִי [b] לִבְנוֹת בֵּית מְנוּחָה לַאֲרוֹן
præparaui & ,nostri Dei pedum scabello & ,DOMINI fœderis
[b] בְּנֵה בְּרִית־יְהוָה וְלַהֲדֹם רַגְלֵי אֱלֹהֵינוּ [c] וַהֲכִינוֹתִי
[c] כּוֹן domum ædificabis Non : mihi dixit Deus Et .ædificandum ad
3 לִבְנוֹת׃ † וְהָאֱלֹהִים אָמַר לִי לֹא־תִבְנֶה בַיִת
es,& sanguinem .effudisti sanguines & , tu bellorum vir quia:meo nomini
לִשְׁמִי כִּי אִישׁ מִלְחָמוֹת אַתָּה וְדָמִים שָׁפָכְתָּ׃
domo omni ex me in Israel Deus DOMINVS elegit Et
4 † וַיִּבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בִּי מִכֹּל בֵּית־
vt essem rex Iehudah in † nam :seculum in Israel super regem in existendum ad ,mei patris
אָבִי [d] לִהְיוֹת לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם כִּי בִיהוּדָה [d] הָיָה
‡de ‡de mei patris filiis in &,mei patris domum Iehudah domo in ‡ &, ducē in elegit
בָּחַר לְנָגִיד וּבְבֵית יְהוּדָה בֵּית אָבִי וּבִבְנֵי אָבִי
vt regnarem .Israel vniuersum super faciendū regnare ad voluit me in
בִּי רָצָה לְהַמְלִיךְ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל׃
(DOMINVS mihi dedit filios multos nam) meis filiis omnibus ex Et
5 † וּמִכָּל־בָּנַי כִּי [e] רַבִּים בָּנִים נָתַן לִי יְהוָה [e] רָבַב
vt sederet regni thronum super sedendum ad ,meum filium Selomoh in elegit &
וַיִּבְחַר בִּשְׁלֹמֹה בְנִי [f] לָשֶׁבֶת עַל־כִּסֵּא מַלְכוּת [f] יָשַׁב
.Israel super DOMINI
יְהוָה עַל־יִשְׂרָאֵל׃
,meam domum ædificabit ipse ,tuus filius Selomoh : mihi Dixitque
6 † וַיֹּאמֶר לִי שְׁלֹמֹה בִנְךָ הוּא־יִבְנֶה בֵיתִי
.patrē in illi ero ego &, filiū in mihi eum in elegi quia .mea atria &
וַחֲצֵרוֹתָי כִּי־בָחַרְתִּי בוֹ לִי לְבֵן וַאֲנִי אֶהְיֶה־לּוֹ לְאָב׃
fuerit robustus si , seculum in vsque eius regnum firmabo Et
7 † [g] וַהֲכִינוֹתִי אֶת־מַלְכוּתוֹ עַד־לְעוֹלָם אִם־יֶחֱזַק [g] כּוֹן
.hanc diem secundum mea iudicia & ,mea præcepta faciendū ad
[h] לַעֲשׂוֹת מִצְוֹתַי וּמִשְׁפָּטַי כַּיּוֹם הַזֶּה׃ [h] עָשָׂה
[i] צָוָה auribus in & , DOMINI cœtus Israel omnis oculis in nunc Et
8 † וְעַתָּה לְעֵינֵי כָל־יִשְׂרָאֵל קְהַל־יְהוָה וּבְאָזְנֵי
vt : vestri Dei DOMINI mādata cūcta quærite & custodite nostri Dei
אֱלֹהֵינוּ שִׁמְרוּ וְדִרְשׁוּ כָּל־מִצְוֹת [i] יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְמַעַן
vos post vestros filios faciatis hæreditare & ,bonā terram possideatis
תִּירְשׁוּ אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה וְהִנְחַלְתֶּם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם
.seculum in vsque
עַד־עוֹלָם׃
ei serui & , tui patris Deum scito mi fili Selomoh tu Et
9 † וְאַתָּה שְׁלֹמֹה־בְנִי [k] דַּע אֶת־אֱלֹהֵי אָבִיךָ וְעָבְדֵהוּ [k] יָדַע
animo voluntario. inquirens‡ corda omnia etenim .voluntaria anima in &,perfecto corde in
‡scrutatur omnem imaginationem בְּלֵב שָׁלֵם וּבְנֶפֶשׁ חֲפֵצָה כִּי כָל־לְבָבוֹת דּוֹרֵשׁ
‡intelligit ,eum quæsieris Si .intelligens‡ cogitationum figmentum omne &,DOMINVS
יְהוָה וְכָל־יֵצֶר מַחֲשָׁבוֹת מֵבִין אִם־תִּדְרְשֶׁנּוּ
proiiciet .æternum in te execrabitur , eū dereliqueris si & ; tibi inuenietur
יִמָּצֵא לָךְ וְאִם־תַּעַזְבֶנּוּ יַזְנִיחֲךָ לָעַד׃

Iedihael ,primogenitus Zechariahu ;filij Meselemiahu ipsi Et
2 †ולמשלמיהו בנים זכריהו הבכור ידיעאל
Helam .quartus Iathniel , tertius Zebadiahu, secundus
3 השני זבדיהו השלישי יתניאל הרביעי׃ †עילם
.septimus Eliohenai , sextus Iehochanan , quintus
החמישי יהוחנן הששי אליהועיני השביעי׃
,secūdus Iehosabad ,primogenitus Semahiah ,filij Edom-Hobed ipsi Et de
4 †ולעבד אדם בנים שמעיה הבכור יהוזבד השני
.quintus Nethanel & , quartus Sachar & , tertius Ioach
יואח השלישי ושכר הרביעי ונתנאל החמישי׃
quia ; octauus Pehullethai ,septimus Issachar , sextus Hammiel
5 †עמיאל הששי יששכר השביעי פעלתי השמיני כי
filij sunt nati eius filio Semahiah Et .Deus ei benedixit
6 ברכו אלהים׃ †ולשמעיה בנו נולד בנים
.ipsi virtute fortes quia :sui patris domui dominantes erant enim strenui viri.
הממשלים לבית אביהם כי־גבורי חיל המה׃
,ei* fratres Elzabad Hobed & ,Rephael & ,Hothni ,Semahiah Filij
7 †בני שמעיה עתני ורפאל ועובד אלזבד אחיו
.Semachiahu & , Elihu ;virtutis filij fortitudinis
בני־חיל אליהו וסמכיהו׃
corū fratres & ,eorum filij & ipsi :edom-Hobed filiis de isti Omnes
8 †כל־אלה מבני עבד אדם המה ובניהם ואחיהם
.edom-Hobed † duo & sexaginta ,seruitium ad fortitudine in virtutis vir viri fortes ministerium
איש־חיל [a]בכח לעבדה ששים ושנים לעבד אדם׃ [a] כוח
.decem † octo virtutis filij fratres & , filij Meselemiahu † Et
9 †ולמשלמיהו בנים ואחים בני־חיל שמונה עשר׃ † de fortes † & ‡de princeps
non nam .caput Simri filij Merari filiis de Chosah ipsi ‡Et
10 †ולחסה מן־בני־מררי בנים שמרי הראש כי לא־ principem.
.caput in suus pater eum posuit & , primogenitus fuerat
היה בכור וישמהו אביהו לראש׃
.quartus Zechariahu , tertius Tebaliahu ,secundus Chilchiiahu
11 †חלקיהו [b]השני טבליהו השלישי זכריהו הרבעי [b] שנה
.tredecim Chosah ipsi fratres & , filij Omnes
כל־בנים ואחים לחסה שלשה עשר׃ ‡De diuisionibus
custodia‡ virorum capitibus † , ianitorum partitiones istis ‡ †de principibus
12 †לאלה מחלקות השערים לראשי הגברים משמרות
.Domini domo in ministrandū ad ;suos fratres cōtra ‡custodiarū
לעמת אחיהם לשרת בבית יהוה׃
suorum patrum domum per magnus sic,paruus Sicut :sortes proiecerunt Et familiarum
13 †ויפילו גורלות כקטן כגדול לבית אבותם suarum ad singulas
:Selemiahu ipsi orientē ad sors cecidit Et .porta & porta portas.
14 לשער ושער׃ †[c]ויפל הגורל מזרחה לשלמיהו [c] נפל · cum
est egressa & ,sortes proiecerūt intellectu in cōsiliario ei* filio Zechariahu &
וזכריהו בנו יועץ בשכל הפילו גורלות ויצא
eius filiis & ,austrum ad edom-Hobed Ipsi .aquilonem ad eius sors
15 גורלו צפונה׃ †לעבד אדם נגבה ולבניו
cum occidentem ad Chosah & ,Suppim Ipsi .collectionum domus
16 בית האספים׃ †לשפים ולחסה למערב עם conciliorū.
.custodiam contra custodia , ascensionis strata in proiectionis porta
שער [d]שלכת במסלה העולה משמר לעמת משמר׃ qua itur p via [d] שלך vel הלך
, quatuor diem per aquilonem ad , sex Leuitæ orientem Ad
17 †למזרח הלוים ששה לצפונה ליום ארבעה
.duo duo collectiones ad & , quatuor diem per meridiem ad conciliorum per singula loca.
לנגבה ליום ארבעה ולאספים שנים שנים׃
.cellula * duo , strata‡ quatuor occidentem ad cellulam Ad domū instrumentorum
18 †לפרבר למערב ארבעה [e]למסלה שנים לפרבר׃ ‡pro via
filiorum & ,Chorchitarum filiorum ianitorum partitiones † Istæ *per singulas domos.
19 †אלה מחלקות השערים לבני הקרחי ולבני
domus thesauros super Achiah ,Leuitæ Et .Merari [e] סלל
20 מררי׃ †והלוים אחיה על־אוצרות בית † sunt diuisiones
.sanctitatum thesauros & ,Dei
האלהים ולאצרות הקדשים׃
.patrum capita Lahadan Ipsi :Gersunitarum filij Lahadan Filij de
21 †בני לעדן בני הגרשני ללעדן ראשי האבות principes familiarum
Ioel & ,Zetham ,Iechieli Filij .Iechieli , Gersunni‡ , Lahadā† † de
22 ללעדן הגרשני יחיאלי׃ †בני יחיאלי זתם ויואל ‡Gersunitarū
.Domini domus thesauros super‡ ,eius frater ‡ fuerunt
אחיו על־אצרות בית יהוה׃
;Hozzieli ipsi ,Chebroni ipsi ,Ishari ipsi †Hamrami † † De
23 †לעמרמי ליצהרי לחברוני לעזיאלי׃
.thesauros super dux Mosch filij Gersom filius Sebuel Et
24 †ושבאל בן־גרשום בן־משה נגיד על־האצרות׃
,eius filius Iesaiahu & ,eius filius Rachabiahu ,Eliezer ‡ eius fratres Et ‡ de
25 †ואחיו לאליעזר רחביהו בנו וישעיהו בנו
.eius filius Selomith & ,eius filius Zichri & , eius filius Iorā &
וירם בנו וזכרי בנו ושלמות בנו׃ ש׳מית

sanctitatum thesauros omnes super eius fratres & Selomith Ipse
26 †הוא שלמות ואחיו על כל־אצרות הקדשים
principes ad , patrum capita & , rex Dauid fecit sanctificare quos‡
אשר הקדיש דויד המלך וראשי האבות [f]לשרי־
.exercitus principes & ,centuriarum & ,millium
האלפים [g]והמאות ושרי הצבא׃
[f] שור [g] מאה
roborandum ad ,fecerunt sanctificare spolio de & , bellis De
27 †מן־המלחמות ומן־השלל הקדישו לחזק
,Videns Semuel sanctificauit quod omne Et .Domini domum
28 לבית יהוה׃ †וכל ההקדיש שמואל הראה
omnis : Seruiah filius Ioab & ,Ner filius Abner & , Chis filius Saul &
ושאול בן־קיש ואבנר בן־נר ויואב בן־צרויה כל
.eius fratrum & ,Selomith manum super sanctificans
המקדיש על יד־שלמית ואחיו׃
super externo operi eius filij & , Chenaniahu Ishari Ipsi
29 †ליצהרי כנניהו ובניו למלאכה החיצונה על־
.iudices & , præfectos in Israel
ישראל לשטרים ולשפטים׃
septin- & mille ,virtutis filij eius fratres & ,Chasabiahu Chebroni *
30 †לחברוני חשביהו ואחיו בני־חיל אלף ושבע־
omne ad :occidentem ad Iarden trans à ,Israel præfectura super genti
מאות על פקדת ישראל מעבר לירדן מערבה לכל
.regis seruitium ad & ,Domini opus
[h]מלאכת יהוה ולעבדת המלך׃
[h] לאך
eius generationes ad Chebroni ipsi ,caput Iediiah Chebroni Ipsi
31 †לחברוני יריה הראש לחברוני לתלדתיו
suntinuēti & ,sunt quæsiti Dauid regni quadragesimo anno In .patres per
לאבות בשנת הארבעים למלכות דויד נדרשו וימצא
viri eius fratres Et .Ghilhad Iahazer in virtute fortes eis in
32 בהם גבורי חיל ביעזיר גלעד׃ †ואחיו בני־
Dauid eos constituit & :familiarum capita septingenti & , mille virtutis
חיל אלפים ושבע מאות ראשי האבות ויפקידם דויד
Menassitarum tribum dimidiam & ,Ghaditas & ,Reubenitas super rex
המלך על־הראובני והגדי וחצי שבט המנשי
.regis verbum & , Dei verbum omne ad
לכל־דבר האלהים ודבר המלך׃

CAP. XXVII. כז

,patrum capita , suum numerum secundum Israel filij Et
1 †ובני ישראל למספרם ראשי האבות
ministrantes eorum præfecti & , centuriarum & , millium principesque
ושרי האלפים והמאות ושטריהם המשרתים את־
mense in mense egredientis & ,ingredientis † ,diuisionum rem omnem ad‡ regi
המלך לכל דבר המחלקות הבאה והיצאת חדש בחדש
quatuor & viginti , vna Diuisio . anni menses omnes per
לכל חדשי השנה המחלקת האחת עשרים וארבעה
primo mense in prima diuisione Super .millium
2 אלף׃ †על המחלקת הראשונה לחדש הראשון
quatuor & viginti eius diuisione super & , Zabdiel filius Iasobeham
ישבעם בן־זבדיאל ועל מחלקתו עשרים וארבעה
exercituum principum cunctorum caput Peres filiis De .millia
3 אלף׃ †מן־בני־פרץ הראש לכל־שרי הצבאות
Dodai secundi mensis partitione super Et .primo mense in
4 לחדש הראשון׃ †ועל מחלקת [i]החדש השני דודי
[i] שנה
eius diuisione super & : dux Micloth & ;eius diuisio & , Achochites
האחוחי ומחלקתו ומקלות הנגיד ועל מחלקתו
tertij exercitus Princeps .millia quatuor & viginti
5 עשרים וארבעה אלף׃ †[k]שר הצבא השלישי
[k] שור
super & ;caput sacerdotis Iehoiadah filius Benaiahu ,tertio mense
לחדש השלישי בניהו בן־יהוידע הכהן ראש ועל
.millia quatuor & , viginti eius diuisione
מחלקתו עשרים וארבעה אלף׃
eius partitio & : triginta super & , triginta ‡ fortis Benaiahu † Ipse
6 †הוא בניהו גבור השלשים ועל־השלשים ומחלקתו
Hazael quarto mense in Quarti .eius filius Hammizabad
7 עמיזבד בנו׃ †הרביעי לחדש הרביעי עשהאל
viginti eius diuisione in Et .eum post eius filius Zebadiah & ,Ioab frater
אחי יואב וזבדיה בנו אחריו ועל מחלקתו עשרים
.millia quatuor &
וארבעה אלף׃
in Et . Israch Samhuth princeps quinto mense in Quinti
8 †החמישי לחדש החמישי [l]השר שמהות היזרח ועל
[l] שור
.millia quatuor & viginti eius diuisione
מחלקתו עשרים וארבעה אלף׃
in & : Tecohites Hicches filius Hira sexto mense Sexti
9 †הששי לחדש הששי עירא בן־עקש התקועי ועל

.duodecima Iachim , vndecima Eliasib
12 לְאֶלְיָשִׁיב עַשְׁתֵּי עָשָׂר לְיָקִים שְׁנֵים עָשָׂר׃
.quartadecima Iesebab , decimatertia Chuppah
13 לְחֻפָּה שְׁלֹשָׁה עָשָׂר לְיֶשֶׁבְאָב אַרְבָּעָה עָשָׂר׃
. sextadecima Immer , quintadecima Bilghah
14 לְבִלְגָּה חֲמִשָּׁה עָשָׂר לְאִמֵּר שִׁשָּׁה עָשָׂר׃
.octauadecima Pisses , septimadecima Chezir
15 לְחֵזִיר שִׁבְעָה עָשָׂר לְהַפִּצֵּץ שְׁמֹנָה עָשָׂר׃
.vigesima Iechezchel , decimanona Pethaciah
16 לִפְתַחְיָה תִּשְׁעָה עָשָׂר לִיחֶזְקֵאל הָעֶשְׂרִים׃
.vigesima & secunda Ghamul , vigesima & vna Iachin
17 לְיָכִין אֶחָד וְעֶשְׂרִים לְגָמוּל שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים׃
.vigesima & quarta Mahaziahu , vigesima & tertia Deliahu
18 לִדְלָיָהוּ שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים לְמַעַזְיָהוּ אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים׃
DOMINI domũ ad ingrediēdũ ad , eorũ seruitio in eorum recēsio Isti
19 אֵלֶּה פְקֻדָּתָם לַעֲבֹדָתָם לָבוֹא לְבֵית־יְהוָה
quemadmodum , eorum patris Aharon manu in eorum normam † secundum
כְּמִשְׁפָּטָם בְּיַד אַהֲרֹן אֲבִיהֶם כַּאֲשֶׁר
.Israel Deus DOMINVS ei præcepit
צִוָּהוּ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
, Subael filijs † . Subael , Hamram filiis * residuis Leui filiis Et
20 וְלִבְנֵי לֵוִי הַנּוֹתָרִים לִבְנֵי עַמְרָם שׁוּבָאֵל לִבְנֵי שׁוּבָאֵל
.Iesiah caput , Rechabiahu filiis † , Rechabiahu . Iechdeiahu
21 יֶחְדְּיָהוּ׃ לִרְחַבְיָהוּ לִבְנֵי רְחַבְיָהוּ הָרֹאשׁ יִשִּׁיָּה׃
.Iachath , Selomoth filiis † . Selomoth , Ishari Ipsi
22 לַיִּצְהָרִי שְׁלֹמוֹת לִבְנֵי שְׁלֹמוֹת יָחַת׃
Iechamam , tertius Iachaziel , secundus Amariahu , Ieriiahu filij Et
23 וּבְנֵי יְרִיָּהוּ אֲמַרְיָהוּ הַשֵּׁנִי יַחֲזִיאֵל הַשְּׁלִישִׁי יְקַמְעָם
.Samir , Michah filiis † . Michah Huzziel filij .quartus
24 הָרְבִיעִי׃ בְּנֵי עֻזִּיאֵל מִיכָה לִבְנֵי מִיכָה שָׁמוּר׃
.Zechariahu , Iesiah filiis † . Iesiah , Michah Frater
25 אֲחִי מִיכָה יִשִּׁיָּה לִבְנֵי יִשִּׁיָּה זְכַרְיָהוּ׃
. Beno , Iahaziahu Filij . Musi & , Machali , Merari Filij
26 בְּנֵי מְרָרִי מַחְלִי וּמוּשִׁי בְּנֵי יַעֲזִיָּהוּ בְנוֹ׃
. Hibri & , Zacchur & , Soham & , Beno , Iehaziahu , Merari Filij
27 בְּנֵי מְרָרִי לְיַעֲזִיָּהוּ בְּנוֹ וְשֹׁהַם וְזַכּוּר וְעִבְרִי׃
. filij ei fuit non & , Elhazar Machali †
28 לְמַחְלִי אֶלְעָזָר וְלֹא־הָיָה לוֹ בָּנִים׃
. Ierachmeel Chis filij , Chis Ipsi
29 לְקִישׁ בְּנֵי־קִישׁ יְרַחְמְאֵל׃
Leuitarum filij Isti . Ieremoth & , Heder & , Machali , Musi filij Et
30 וּבְנֵי מוּשִׁי מַחְלִי וְעֵדֶר וִירִימוֹת אֵלֶּה בְנֵי הַלְוִיִּם
fortes ipsi etiam proiecerunt Et . suorum patrum domum per
31 לְבֵית אֲבֹתֵיהֶם׃ וַיַּפִּילוּ גַם־הֵם גּוֹרָלוֹת
, Sadoc & regis Dauid facies ad Aharon filios suos fratres contra
לְעֻמַּת אֲחֵיהֶם בְּנֵי־אַהֲרֹן לִפְנֵי דָּוִיד הַמֶּלֶךְ וְצָדוֹק
caput patrum ; Leuitarum & , sacerdotum patrum capitum & , Achimelech &
וַאֲחִימֶלֶךְ וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם אָבוֹת הָרֹאשׁ
. minorem suum fratrem contra
לְעֻמַּת אָחִיו הַקָּטָן׃

Istæ numerationes ministerij vt ingrederentur † ordinem suum per manum

CAP. XXV. כה

, Asaph filios seruitium in exercitus principes & Dauid diuisit Et
1 וַיַּבְדֵּל דָּוִיד וְשָׂרֵי הַצָּבָא לַעֲבֹדָה לִבְנֵי אָסָף
. cymbalis in & , nablis in & , citharis in prophetantes Iedúthu & , Hemā &
וְהֵימָן וִידוּתוּן הַנִּבְּאִים בְּכִנֹּרוֹת בִּנְבָלִים וּבִמְצִלְתָּיִם
: suum seruitium ad operis viri † eorum numerus fuit &
וַיְהִי מִסְפָּרָם אַנְשֵׁי מְלָאכָה לַעֲבֹדָתָם׃
filij , Asarelah & , Nethaniah & , Ioseph & , Zacchur : Asaph filiis †
2 לִבְנֵי אָסָף זַכּוּר וְיוֹסֵף וּנְתַנְיָה וַאֲשַׂרְאֵלָה בְּנֵי
. regis manus ad prophetantis † , Asaph manum ad ; Asaph
אָסָף עַל יַד־אָסָף הַנִּבָּא עַל־יְדֵי הַמֶּלֶךְ׃
, Chasabiahu , Iesaiahu & , Seri & , Ghedaliahu , Iedutħū Filij : Iedúthun †
3 לִידוּתוּן בְּנֵי יְדוּתוּן גְּדַלְיָהוּ וּצְרִי וִישַׁעְיָהוּ חֲשַׁבְיָהוּ
, cithara in Ieduthun eorum patris manus ad sex Matthithiahu &
וּמַתִּתְיָהוּ שִׁשָּׁה עַל יְדֵי אֲבִיהֶם יְדוּתוּן בַּכִּנּוֹר
DOMINVM laudandum & confitendum ad prophetantis
הַנִּבָּא עַל־הֹדוֹת וְהַלֵּל לַיהוָה׃
, Sebuel , Huzziel , Mathaniahu , Bucchiiahu , Heman filij : Heman Ipsi †
4 לְהֵימָן בְּנֵי הֵימָן בֻּקִּיָּהוּ מַתַּנְיָהוּ עֻזִּיאֵל שְׁבוּאֵל
, Ezer-Romãthi & , Ghiddalthi & , Eliathah , Chanani , Chananiah , Ieremoth &
וִירִימוֹת חֲנַנְיָה חֲנָנִי אֱלִיאָתָה גִּדַּלְתִּי וְרֹמַמְתִּי עֶזֶר
. Machazioth , Hothir , Mollothi , Iosbechasah
יָשְׁבְּקָשָׁה מַלּוֹתִי הוֹתִיר מַחֲזִיאוֹת׃

Dei verbis in regis videntis Heman filij isti Omnes
5 כָּל־אֵלֶּה בָנִים לְהֵימָן חֹזֵה הַמֶּלֶךְ בְּדִבְרֵי הָאֱלֹהִים
, quatuordecim filios Heman Deus Deditque . cornu exaltandũ ad
לְהָרִים קָרֶן וַיִּתֵּן הָאֱלֹהִים לְהֵימָן בָּנִים אַרְבָּעָה עָשָׂר
. tres filias &
וּבָנוֹת שָׁלוֹשׁ׃
iussionem , DOMINI domus cantico in , sui patris manus ad isti Omnes
6 כָּל־אֵלֶּה עַל־יְדֵי אֲבִיהֶם בַּשִּׁיר בֵּית יְהוָה
psalteriis manus † ad , Dei domus seruitium ad citharis & , nablis , cymbalis in
ministeriũ † iussionem בִּמְצִלְתַּיִם נְבָלִים וְכִנֹּרוֹת לַעֲבֹדַת בֵּית הָאֱלֹהִים עַל יְדֵי
. Heman & , Iedúthun & , Asaph , regis
הַמֶּלֶךְ אָסָף וִידוּתוּן וְהֵימָן׃
in cantico canticum doctis suis fratribus cum eorum numerus fuit Et
7 וַיְהִי מִסְפָּרָם עִם־אֲחֵיהֶם מְלֻמְּדֵי־שִׁיר הָיָה שִׁיר
octo & octoginta ducenti intelligentis omnis , DOMINI
לַיהוָה כָּל־הַמֵּבִין מָאתַיִם שְׁמוֹנִים וּשְׁמוֹנָה׃ בין
contra custodiam: , magnus sic paruus sicut . regione è custodiam , sortes proiecerunt Et
8 וַיַּפִּילוּ גּוֹרָלוֹת מִשְׁמֶרֶת לְעֻמַּת כַּקָּטֹן כַּגָּדוֹל נָפַל
discente. . discipulo cum faciens intelligere
מֵבִין עִם־תַּלְמִיד׃
Ghedaliahu ; Ioseph Ipsi . Asaph ipsi prima sors est egressa Et
9 וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל הָרִאשׁוֹן לְאָסָף לְיוֹסֵף גְּדַלְיָהוּ יָצָא
. duodecim eius filij & , eius fratres & ipse ; secunda
הַשֵּׁנִי הוּא־וְאֶחָיו וּבָנָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratres & , eius filij , Zacchur Tertia
10 הַשְּׁלִשִׁי זַכּוּר בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratribus & , eius filiis , Isri ipsi Quarta
11 הָרְבִיעִי לַיִּצְרִי בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratribus & , eius filijs , Nethaniahu Quinta
12 הַחֲמִישִׁי נְתַנְיָהוּ בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratribus & eius filiis , Bucchiiahu Sexta
13 הַשִּׁשִּׁי בֻּקִּיָּהוּ בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratribus & eius filiis , Iesarelah Septima
14 הַשְּׁבִיעִי יְשַׂרְאֵלָה בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim , eius fratribus & eius filiis , Iesaiahu Octaua
15 הַשְּׁמִינִי יְשַׁעְיָהוּ בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratribus & , eius filiis , Matthaniahu Nona
16 הַתְּשִׁיעִי מַתַּנְיָהוּ בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratribus & , eius filiis ; Simhi Decima
17 הָעֲשִׂירִי שִׁמְעִי בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratribus & , eius filiis , Hazarel Vndecima
18 עַשְׁתֵּי־עָשָׂר עֲזַרְאֵל בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratribus & , eius filiis , Chasabiah Duodecima
19 הַשְּׁנֵים עָשָׂר לַחֲשַׁבְיָה בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratribus & , eius filiis , Subael Tertiadecima
20 לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר שׁוּבָאֵל בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratribus & , eius filiis , Matthithiahu Quartadecima
21 לְאַרְבָּעָה עָשָׂר מַתִּתְיָהוּ בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratribus & , eius filiis , Ieremoth Quintadecima
22 לַחֲמִשָּׁה עָשָׂר לִירֵמוֹת בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratribus & , eius filiis , Chananiahu Sextadecima
23 לְשִׁשָּׁה עָשָׂר לַחֲנַנְיָהוּ בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratribus & , ei* filiis , Iosbechasah Septimadecima
24 לְשִׁבְעָה עָשָׂר לְיָשְׁבְּקָשָׁה בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃ שְׁנַיִם
. duodecim eius fratribus & , eius filiis , Chanani Octauadecima
25 לִשְׁמוֹנָה עָשָׂר לַחֲנָנִי בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratribus & , eius filiis , Mallothi Nonadecima
26 לְתִשְׁעָה עָשָׂר לְמַלּוֹתִי בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratribus & , eius filiis , Eliathah Vigesima
27 לְעֶשְׂרִים לֶאֱלִיָּתָה בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratribus & , eius filiis , Hothir ipsi vigesima & Vna
28 לְאֶחָד וְעֶשְׂרִים לְהוֹתִיר בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratribus & eius filiis , Ghiddalti vigesima & Secunda
29 לִשְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים לְגִדַּלְתִּי בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
duo- eius fratribus & , eius filiis , Machazioth vigesima & Tertia
30 לִשְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים לְמַחֲזִיאוֹת בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים
eius filiis , Romamthiezer vigesima & Quarta .decim
31 עָשָׂר׃ לְאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים לְרוֹמַמְתִּי עֶזֶר בָּנָיו
. duodecim eius fratribus &
וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃

CAP. XXVI. כו

Diuisiones † hæ sunt , De Core filius Meselmeiahu Chorchim † ianitorum Partitionibus
1 לְמַחְלְקוֹת לְשֹׁעֲרִים לְקָרְחִים מְשֶׁלֶמְיָהוּ בֶן־קֹרֵא
. Asaph filiis de
מִן־בְּנֵי אָסָף׃

requiem Dedit :Dauid dixit Quoniam .suprà & ,annorum viginti
25 עשרים שנה ומעלה ׃ † כי אמר דויד הניח
Ierusalaim in habitauit & ,suo populo* Israel Deus DOMINVS
יהוה אלהי־ישראל לעמו וישכן בירושלם
portare † non Leuitis etiam Et .seculum in vsque
26 עד־לעולם ׃ † וגם ללוים אין־לשאת את־
.eius seruitium ad eius vasa omnia & ,tabernaculum
המשכן ואת־כל־כליו לעבדתו ׃
filiorum numerus ipsi posterioribus† Dauid verbis in Quia
27 † כי בדברי דויד האחרונים המה מספר בני־
eorum statio Quia .suprà & ,annorum viginti filio à ,Leui
28 לוי מבן עשרים שנה ולמעלה ׃ † כי מעמדם
, atriis in DOMINI domus seruitio in Aharon filiorum manu ad
ליד בני־אהרן לעבודת בית יהוה על־החצרות
seruitij opere & ,sanctitate omni in ,mundicia in & ,cubiculis in &
ועל־הלשכות ועל־טהרת לכל־קדש ומעשה עבדת
,munere in ,simila in & ,dispositionis pane in Et . Dei domus
29 בית האלהים ׃ † וללחם המערכת ולסלת למנחה
omni in & ,frixo in & ,sartagine in & ,infermentatorum laganis in &
ולרקיקי המצות ולמחבת ולמרבכת ולכל־
.mensuratione & ,mensura
משורה ומדה ׃
laudandum ad & ,confitendum ad mane in mane in standum ad Et
30 † ולעמד בבקר בבקר להדות ולהלל
ascensiones facere ascendere * omne ad Et .vesperi sic & ,DOMINVM
31 ליהוה וכן לערב ׃ † ולכל העלות עלות
, numero in† , solennitates ad & ,neomenias* ad ,sabbatha ad ,DOMINO
ליהוה לשבתות לחדשים ולמעדים במספר
. DOMINI facies ad* iugiter eis super normam† iuxta
כמשפט עליהם תמיד לפני יהוה ׃
,sanctitatis* custodiam & ,conuentus tentorij* custodiam custodient Et
32 † ושמרו את־משמרת אהל־מועד ואת משמרת הקדש
.DOMINI domus seruitio† in ,suorū fratrum Aharon filiorū custodiam &
ומשמרת בני אהרן אחיהם לעבדת בית יהוה ׃

CAP. XXIIII. כד

Abihu & ,Nadab ,Aharon filij* ,eorū partitiones Aharon filiis* Et
1 † ולבני אהרן מחלקותם בני אהרן נדב ואביהוא
,sui patris facies ad Abihu & ,Nadab est mortu* Et .Ithamar & ,Elhazar
2 אלעזר ואיתמר ׃ † וימת נדב ואביהוא לפני אביהם
.Ithamar & ,Elhazar sunt functi sacerdotio & .eis fuerunt non filij &
ובנים לא־היו להם ויכהנו אלעזר ואיתמר ׃
de Achimelech & ,Elhazar filiis de Sadoc & ,Dauid eos diuisit Et
3 † ויחלקם דויד וצדוק מן־בני אלעזר ואחימלך מן־
.eorum ministerio in eorum visitationem ad ,Ithamar filiis
בני איתמר לפקדתם בעבדתם ׃
pra virorum capitibus in plures Elhazar filij sunt inuenti Et
4 † וימצאו בני־אלעזר רבים לראשי הגברים מן־
domui capita† Elhazar filiis† .eos diuiserunt & :Ithamar filiis
בני איתמר ויחלקום לבני אלעזר ראשים לבית־
suorum patrum domui* Ithamar filiis* & :sedecim patrum
אבות ששה עשר ולבני איתמר לבית אבותם
quia ;istis cum istos ,sortibus in eos diuiserunt Et . octo
5 שמונה ׃ † ויחלקום בגורלות אלה עם־אלה כי־
,Elhazar filiis de ;Dei principes & ,sanctitatis principes fuerunt
היו שרי־קדש ושרי האלהים מבני אלעזר
Nethanel filius Semahaiah eos descripsit Et . Ithamar filiis in &
6 ובבני איתמר ׃ † ויכתבם שמעיה בן־נתנאל
,sacerdote Sadoc & ,principibus & ,rege coram Leui de scriba
הסופר מן־הלוי לפני המלך והשרים וצדוק הכהן
:Leuitarū & ,sacerdotum patrum capitibus & ,Abiathar filio Achimelech &
ואחימלך בן־אביתר וראשי האבות לכהנים וללוים
.Ithamar ipsi iuncta iuncta* & ,Elhazar ipsi adiuncta vna patris domus
בית־אב אחד אחז לאלעזר ואחז אחז לאיתמר ׃
.secunda Iedahaiah ipsi ,Iehoiarib ipsi prima sors exiuit Et
7 † ויצא הגורל הראשון ליהויריב לידעיה השני ׃
. quarta Sehorim ipsi ,tertia Charim Ipsi
8 † לחרם השלישי לשערים הרבעי ׃
.sexta Miiamin ,quinta Malchiiah Ipsi
9 † למלכיה החמישי למימן הששי ׃
. octaua Abiiah ,septima Hacchos Ipsi
10 † להקוץ השבעי לאביה השמיני ׃
. decima Sechaniah ,nona Iesuah
11 † לישוע התשעי לשכניהו העשרי ׃

נוח · נשא · עמד · מרד · ידה · עלה · מות · רבב · היה סור · יצא

CAP. XXIII. כג

Selomoh constituit regem & ;dierum saturus & ,senex* Dauid Et — * erat
1 † ודויד זקן ושבע ימים וימלך את־שלמה — יום
,Israel principes omnes congregauit Et .Israel super suum filium
2 בנו על־ישראל ׃ † ויאסף את־כל־שרי ישראל — שור
filio à Leuitæ sunt numerati Et . Leuitas & , sacerdotes &
3 והכהנים והלוים ׃ † ויספרו הלוים מבן — לוה
, sua capita per eorum numerus fuit Et .supra & ,annorum triginta
שלשים שנה ומעלה ויהי מספרם לגלגלתם
. millia octo & triginta , viros per
לגברים שלשים ושמונה אלף ׃
viginti* ,DOMINI domus opus super vrgendum ad ipsis Ex — sollicitādum *fuerunt
4 † מאלה לנצח על־מלאכת בית־יהוה עשרים
. millia sex ,iudices & ,præfecti & ;millia quatuor &
וארבעה אלף ושטרים ושפטים ששת אלפים ׃
laudantes millia quatuor & ,ianitores millia quatuor Et
5 † וארבעת אלפים שערים וארבעת אלפים מהללים
.laudandum ad feci quæ vasis in DOMINVM — cum instrumentis
ליהוה בכלים אשר עשיתי להלל ׃ — כלה
,Chehath ,Gherson ipsi Leui filijs partitiones Dauid eos est partitus† Et — †distribuit ex eis distributiones
6 † ויחלקם דויד מחלקות לבני לוי לגרשון קהת
. Simhi & ,Lahadan ,Ghersuni Ipsi . Merari &
7 ומררי ׃ † לגרשני לעדן ושמעי ׃
.tres Ioel & ,Zetham & ,Iechiel caput Lahadan Filij — dux
8 † בני לעדן הראש יחיאל וזתם ויואל שלשה ׃
Isti . tres Haran & ,Chaziel & ,Selomith ,Simhi Filij — ש׳מית ק
9 † בני שמעי שלמות וחזיאל והרן שלשה אלה
,Zinah & ,Iachath ,Simhi filij Et .Lahadan ipsi patrum capita — principes familiarum
10 ראשי האבות ללעדן ׃ † ובני שמעי יחת זינא
. quatuor Simhi filij Isti .Berihah & ,Iehus &
ויעוש ובריעה אלה בני־שמעי ארבעה ׃
Berihah & ,Iehus & ;secundus Zizah & ,caput Iachath fuit Et — dux,
11 † ויהי־יחת הראש וזיזה השני ויעוש ובריעה — היה שנה
.vna visitatione in patris domui fuerunt Et .filios multiplicauerūt nō — numeratione
לא־הרבו בנים ויהיו לבית אב לפקדה אחת ׃
.quatuor Huzziel & ,Chebron ,Ishar ,Hamram ,Chehath Filij
12 † בני קהת עמרם יצהר חברון ועזיאל ארבעה ׃
Aharon est separatus Et .Mosch & ,Aharon ,Hamram Filij
13 † בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן
vsque eius filij & ,ipse sanctitatum sanctitatem ipsum sanctificandum ad — vt sanctificaret ipse
להקדישו קדש קדשים הוא־ובניו עד־
, ipsum ministrandum ad DOMINI facies ad suffiendum ad ,seculum in — vt suffirent coram Dño, vt ministraret ipse, & benediceret
עולם להקטיר לפני יהוה לשרתו
. seculum in vsque eius nomine in benedicendum ad &
ולברך בשמו עד־עולם ׃
. Leui tribu super vocabuntur eius filij Dei viri Mosch Et — in
14 † ומשה איש האלהים בניו יקראו על־שבט הלוי ׃
. Elihezer & ,Ghersom ,Mosch Filij
15 † בני משה גרשום ואליעזר ׃
. caput Sebuel ,Ghersom Filij — primus.
16 † בני גרשום שבואל הראש ׃
Elihezer ipsi fuit* non Et .caput Rechabiah ,Elihezer filij fuerunt Et — dux. *fuerunt
17 † ויהיו בני־אליעזר רחביה הראש ולא־היה לאליעזר
. suprà sunt multiplicati Rechabiah filij & .alij filij
בנים אחרים ובני רחביה רבו למעלה ׃ — רבה
.caput Selomith ,Ishar Filij — dux.
18 † בני יצהר שלמית הראש ׃
Iachaziel ,secundus Amariah .caput Ieriiahu ,Chebron Filij — dux.
19 † בני חברון יריהו הראש אמריה השני יחזיאל
. quartus Iechamham & ,tertius
השלישי ויקמעם הרביעי ׃
.secundus Isiiah & ,caput Michah ,Huzziel Filij — primus.
20 † בני עזיאל מיכה הראש וישיה השני ׃
. Chis & ,Elhazar ,Machali Filij .Musi & ,Machali ,Merari Filij — sed
21 † בני מררי מחלי ומושי בני מחלי אלעזר וקיש ׃ — מות
. filiæ quinimo ,filij ei fuerunt non & ,Elhazar est mortuus Et — *acceperunt
22 † וימת אלעזר ולא־היו לו בנים כי אם־בנות — נשא
,Machali ,Musi Filij .earum fratres Chis filij eas tulerunt* Et — *per domum familiarum suarum, principes familiarum cum numerationibus suis, secundum numerum
23 † בני מושי מחלי † וישאום בני־קיש אחיהם ׃
domui* Leui filij Isti . tres Ieremoth & ,Heder &
24 † אלה בני־לוי לבית ועדר וירמות שלושה ׃
nominum numero in suis visitationibus patrum capita ,suorum patrum
אבותיהם ראשי האבות לפקודיהם במספר שמות
filio à ,DOMINI domus seruitium ad opificium faciens* ,sua capita per — *facientes op' ad ministeriū
לגלגלתם עשה המלאכה לעבדת בית יהוה מבן

quæso sit ,meus Deus DOMINE?fecerunt quid oues istæ Et
עָשָׂה הָיָה וְאֵלֶּה הַצֹּאן מֶה עָשׂוּ יְהוָה אֱלֹהַי תְּהִי נָא
.plagam in non tuũ populũ in & ,mei patris domũ in &;me in tua manus sit plaga.
יָדְךָ בִּי וּבְבֵית אָבִי וּבְעַמְּךָ לֹא לְמַגֵּפָה׃
quod ,Dauid ad dicendũ ad ,Ghad ad dixit DOMINI angelus Et — vt diceret
18 וּמַלְאַךְ יְהוָה אָמַר אֶל־גָּד לֵאמֹר לְדָוִיד כִּי
.Iebusæi Ornan area in DOMINO altare erigendum ad Dauid ascẽderet
יַעֲלֶה דָוִיד לְהָקִים מִזְבֵּחַ לַיהוָה בְּגֹרֶן אָרְנָן הַיְבֻסִי׃
.DOMINI nomine in est locutus quod ,Ghad verbo in Dauid ascẽdit Et — iuxta verbũ
19 וַיַּעַל דָּוִיד בִּדְבַר־גָּד אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּשֵׁם יְהוָה׃
eius filij quatuor & ,angelum vidit & ,Ornan est conuersus Et
20 וַיָּשָׁב אָרְנָן וַיַּרְא אֶת־הַמַּלְאָךְ וְאַרְבַּעַת בָּנָיו — שׁוּב
.tritica* triturabat Ornan Et .se abscondentes‡ eo cum — רָאָה
עִמּוֹ מִתְחַבְּאִים וְאָרְנָן דָּשׁ חִטִּים׃ — ‡ abscõderũt * triticum.
.Dauid vidit & ,Ornan aspexit & ,Ornan ad Dauid venit Et
21 וַיָּבֹא דָוִיד עַד־אָרְנָן וַיַּבֵּט אָרְנָן וַיַּרְא אֶת־דָּוִיד — חָנַט
.terram in facies Dauid ipsi se incuruauit & ,area de est egressus Et — pronus
וַיֵּצֵא מִן־הַגֹּרֶן וַיִּשְׁתַּחוּ לְדָוִיד אַפַּיִם אָרְצָה׃ — שָׁחָה
ædificabo & ,areæ locum mihi Da :Ornan ad Dauid Dixitque
22 וַיֹּאמֶר דָּוִיד אֶל־אָרְנָן תְּנָה־לִּי מְקוֹם הַגֹּרֶן וְאֶבְנֶה־
restinguetur & ,mihi eum da pleno argento In .DOMINO altare eo in — prohibebitur
בּוֹ מִזְבֵּחַ לַיהוָה בְּכֶסֶף מָלֵא תְּנֵהוּ לִי וְתֵעָצַר — נָתַן
.populo desuper‡ plaga — ‡à
הַמַּגֵּפָה מֵעַל הָעָם׃
, rex meus domin* faciat & ,tibi Tolle :Dauid ad Ornan dixit Et
23 וַיֹּאמֶר אָרְנָן אֶל־דָּוִיד קַח־לָךְ וְיַעַשׂ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ — לָקַח
tribulas & ,ascensiones ad bouem† dedi ,Vide .suis oculis in bonũ * — *quod est
הַטּוֹב בְּעֵינָיו רְאֵה נָתַתִּי הַבָּקָר לָעֹלוֹת וְהַמּוֹרִגִּים — † boues pro holocaustis,
.dedi omnia :munus in tritica & ,ligna in‡ — עָלָה
לָעֵצִים וְהַחִטִּים לַמִּנְחָה הַכֹּל נָתָתִּי׃ — ‡pro lignis, & tritici pro sacrificio.
emam emendo sed ,Nequaquam :Ornã ad Dauid rex Dixitque
24 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דָּוִיד לְאָרְנָן לֹא כִּי־קָנֹה אֶקְנֶה — accipiam
ascẽdere faciẽdo &*,DOMINO ,tibi‡ quod tollam , non quia .pleno argẽto in — ‡ est
בְּכֶסֶף מָלֵא כִּי לֹא־אֶשָּׂא אֲשֶׁר־לְךָ לַיהוָה וְהַעֲלוֹת — *& offerã holocaustum
seclos ,loco in†Ornan ipsi Dauid dedit Et .gratis ascensionem
25 עוֹלָה חִנָּם׃ וַיִּתֵּן דָּוִיד לְאָרְנָן בַּמָּקוֹם שִׁקְלֵי — נָשָׂא
altare Dauid ibi ædificauit Et . sexcentorum pondere ‡ aureos — † pro ‡ ponderatos sexcentos.
26 זָהָב מִשְׁקַל שֵׁשׁ מֵאוֹת׃ וַיִּבֶן שָׁם דָּוִיד מִזְבֵּחַ
,DOMINVM ad clamauit & .pacifica & ,ascẽsiones‡obtulit & ,DOMINO — בָּנָה
לַיהוָה וַיַּעַל עֹלוֹת וּשְׁלָמִים וַיִּקְרָא אֶל־יְהוָה — ‡ holocausta,
.ascensionis‡ altare super cœlis è igne in ei respondit & — exaudiuit eũ ‡ holocausti.
וַיַּעֲנֵהוּ בָאֵשׁ מִן־הַשָּׁמַיִם עַל מִזְבַּח הָעֹלָה׃ — עָנָה
in suum gladium conuertit & ,angelo DOMINVS Dixitque
27 וַיֹּאמֶר יְהוָה לַמַּלְאָךְ וַיָּשֶׁב חַרְבּוֹ אֶל־ — שׁוּב
eum exaudiuit quod ,Dauid videndo in , illo tempore In .suam vaginam — quando vidit
28 נְדָנָהּ׃ בָּעֵת הַהִיא בִּרְאוֹת דָּוִיד כִּי־עָנָהוּ — רָאָה
.ibi immolauit & ,Iebusæi Ornan area in DOMINVS
יְהוָה בְּגֹרֶן אָרְנָן הַיְבוּסִי וַיִּזְבַּח שָׁם׃
altare & ,deserto in Mosch fecit quod DOMINI tabernaculum Et
29 וּמִשְׁכַּן יְהוָה אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹשֶׁה בַמִּדְבָּר וּמִזְבַּח
. Ghibhon in Bamah in † ,illo tempore in holocausti — † erat
הָעוֹלָה בָּעֵת הַהִיא בַּבָּמָה בְּגִבְעוֹן׃ — vt requireret
quia :Deum quærendum ad ,illud ante ire Dauid potuit non Et
30 וְלֹא־יָכֹל דָּוִיד לָלֶכֶת לְפָנָיו לִדְרֹשׁ אֱלֹהִים כִּי — propter gladium
.DOMINI angeli gladij faciebus à erat territus
נִבְעַת מִפְּנֵי חֶרֶב מַלְאַךְ יְהוָה׃

CAP. XXII. כב

hoc & ,Dei DOMINI domus ipsa Hæc :Dauid Dixitque — est
1 וַיֹּאמֶר דָּוִיד זֶה הוּא בֵּית יְהוָה הָאֱלֹהִים וְזֶה־
congregandum ad‡,Dauid dixit Et .Israeli ascensionem in altare — holocausti pro Israel. ‡vt congregarent
2 מִזְבֵּחַ לְעֹלָה לְיִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר דָּוִיד לִכְנוֹס
cædendũ ad latomos statuit Et .Israel terra in * qui peregrinos — * erant
אֶת־הַגֵּרִים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲמֵד חֹצְבִים לַחְצוֹב — גּוּר נָתַן
.Dei domum ædificandum ad ,Ghasith† lapides — †dolatos, ad ædificandum
אַבְנֵי גָזִית לִבְנוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים׃ — ‡ ostia
,portarum fores‡ ad clauos ad multitudine in ferrum Et
3 וּבַרְזֶל ׀ לָרֹב לַמִּסְמְרִים לְדַלְתוֹת הַשְּׁעָרִים
.pondus non‡multitudine in æs & :Dauid preparauit iuncturas ad & — commissuras ‡absque pondere
וְלַמְחַבְּרוֹת הֵכִין דָּוִיד וּנְחֹשֶׁת לָרֹב אֵין מִשְׁקָל׃ — כּוּן
,Sidonim attulerunt quia ,numero absque cedrina ligna Et
4 וַעֲצֵי אֲרָזִים לְאֵין מִסְפָּר כִּי־הֵבִיאוּ הַצִּידֹנִים — בּוֹא
.Dauid ad multitudine in cedrina ligna Sorim† & — † Tyrij
וְהַצֹּרִים עֲצֵי אֲרָזִים לָרֹב לְדָוִיד׃
domus & : tenellus & ,‡puer meus filius Selomoh :Dauid dixit Et
5 וַיֹּאמֶר דָּוִיד שְׁלֹמֹה בְנִי נַעַר וָרָךְ וְהַבַּיִת

ædificanda ‡magnificentiam: — nomen ad ,excellentiam ad;magnificandum‡ad ,DOMINO ædificandum ad
לִבְנוֹת לַיהוָה לְהַגְדִּיל ׀ לְמַעְלָה לְשֵׁם
Dauid parauit Et .ei nunc * parabo : terris omnibus in ,gloriam ad &
פָּאַר — וּלְתִפְאֶרֶת לְכָל־הָאֲרָצוֹת אָכִינָה נָּא לוֹ וַיָּכֶן דָּוִיד
*itaque — ,suum filium Selomoh vocauit Et .suam mortem ante multitudine in
רָבַב — לָרֹב לִפְנֵי מוֹתוֹ׃ וַיִּקְרָא לִשְׁלֹמֹה בְנוֹ 6
vt ædificaret — .Israel Deo DOMINO domum ædificandũ ad ei præcepit &
צָוָה — וַיְצַוֵּהוּ לִבְנוֹת בַּיִת לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
†cogitaui, & ‡in — ,meo corde cum‡fuit,†Ego ;suum filium Selomoh ad Dauid Dixitque
בְּנִי — וַיֹּאמֶר דָּוִיד לִשְׁלֹמֹה בְּנוֹ אֲנִי הָיָה עִם־לְבָבִי 7
מ — me super* fuit Et ;mei Dei DOMINI nomini domum ædificare‡
‡vt ædificarẽ *ad — לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהָי׃ וַיְהִי עָלַי 8
הָיָה — bella & ,effudisti multitudine in Sãguinẽ :dicẽdo ,DOMINI verbũ
sanguinem multum — דְּבַר־יְהוָה לֵאמֹר דָּם לָרֹב שָׁפַכְתָּ וּמִלְחָמוֹת
multos sanguines quia ,meo nomini domũ ædificabis nõ : fecisti magna
עָשָׂה — גְּדֹלוֹת עָשִׂיתָ לֹא־תִבְנֶה בַיִת לִשְׁמִי כִּי דָּמִים רַבִּים
רָבַב — .meas facies ad†terram in effudisti
שָׁפַכְתָּ אַרְצָה לְפָנָי׃
† coram me. ‡ quietus ‡ requiescere faciam cum — requiem dabo‡& ,quietis‡ vir erit ipse ,tibi natus filius Ecce
הִנֵּה־בֵן נוֹלָד לָךְ הוּא יִהְיֶה אִישׁ מְנוּחָה וַהֲנִיחוֹתִי 9
יָלַד נוּחַ — ,eius nomen erit Selomoh quia:circuitu à*suis inimicis omnibus ab ei
*in — לוֹ מִכָּל־אוֹיְבָיו מִסָּבִיב כִּי שְׁלֹמֹה יִהְיֶה שְׁמוֹ
. eius diebus in Israel super dabo quietem & ,pacem &
וְשָׁלוֹם וָשֶׁקֶט אֶתֵּן עַל־יִשְׂרָאֵל בְּיָמָיו׃
, filium in mihi erit ipse & ,meo nomini domum ædificabit Ipse
הוּא־יִבְנֶה בַיִת לִשְׁמִי וְהוּא יִהְיֶה־לִּי לְבֵן 10
†ero — Israel super eius regni solium firmabo & :patrem in ei†ego &
כּוּן — וַאֲנִי־לוֹ לְאָב וַהֲכִינוֹתִי אֶת־כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ עַל־יִשְׂרָאֵל
,tecum DOMINVS erit mi fili Nunc . seculum in vsque
עַד־עוֹלָם׃ עַתָּה בְנִי יְהִי יְהוָה עִמָּךְ 11
quemadmodum ,tui Dei DOMINI domum ędificabis & ,prosperabis &
בָּנָה — וְהִצְלַחְתָּ וּבָנִיתָ בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר
,intellectũ DOMINVS tibi det Veruntamen . te super est locutus
דִּבֶּר עָלֶיךָ׃ אַךְ יִתֶּן־לְךָ יְהוָה שֶׂכֶל 12
legem custodiendum ad & ,Israel super tibi pręcipiat & ,intelligẽtiã &
בִּין צָוָה — וּבִינָה וִיצַוְּךָ עַל־יִשְׂרָאֵל וְלִשְׁמוֹר אֶת־תּוֹרַת
custodieris si , prosperabis Tunc .tui Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ אָז תַּצְלִיחַ אִם־תִּשְׁמוֹר 13
vt facias pręcepta, — DOMINVS præcepit quæ. iudicia & ,statuta faciendum ad
לַעֲשׂוֹת אֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
חָקַק — ne & ,timeas ne ;roborare & ,Confortare .Israel super Mosch
יָרֵא — אֶת־מֹשֶׁה עַל־יִשְׂרָאֵל חֲזַק וֶאֱמָץ אַל־תִּירָא וְאַל־
secundũ paupertatẽ meã ‡pro domo — DOMINI domui‡ præparaui mea afflictione in ecce Et . paucas
חָת׃ וְהִנֵּה בְעָנְיִי הֲכִינוֹתִי לְבֵית־יְהוָה 14
‡Aes verò, & ferrum absq; pondere, — ,æri Et ‡ .talenta millia mille argẽti & ,millia centum talenta auri
זָהָב כִּכָּרִים מֵאָה־אֶלֶף וְכֶסֶף אֶלֶף אֲלָפִים כִּכָּרִים וְלַנְּחֹשֶׁת
lapides & ,ligna Et .fuit multitudine in quia ,pondus non ferro &
וְלַבַּרְזֶל אֵין מִשְׁקָל כִּי לָרֹב הָיָה וְעֵצִים וַאֲבָנִים
. addes eis super & ,præparaui
יָסַף — הֲכִינוֹתִי וַעֲלֵיהֶם תּוֹסִיף׃
*sunt †opus, latomi, & artifices ‡ opere. — sculptores & ,cæsores ,opificium†facientes multitudine in * tecum Et
וְעִמְּךָ לָרֹב עֹשֵׂי מְלָאכָה חֹצְבִים וְחָרָשֵׁי 15
.opificio ‡ omni in sapiens omnis & ;ligni & ,lapidis
אֶבֶן וָעֵץ וְכָל־חָכָם בְּכָל־מְלָאכָה׃
Auri, argẽti, æris, & ferri, ‡ est — ,fac & ,Surge .numerus‡non ferro & ,æri & ,argento ,Auro
לַזָּהָב לַכֶּסֶף וְלַנְּחֹשֶׁת וְלַבַּרְזֶל אֵין מִסְפָּר קוּם וַעֲשֵׂה 16
. tecum DOMINVS erit &
הָיָה — וִיהִי יְהוָה עִמָּךְ׃
vt auxiliarentur — Selomoh iuuandum ad ,Israel principibus cunctis Dauid Præcepitque
צָוָה — וַיְצַו דָּוִיד לְכָל־שָׂרֵי יִשְׂרָאֵל לַעְזֹר לִשְׁלֹמֹה 17
‡ est? ‡requiescere faciet vos vndiquaque, — requiem dabit Et?‡vobiscum vester Deus DOMINVS Nonne .suo filio
בְנוֹ׃ הֲלֹא יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם עִמָּכֶם וְהֵנִיחַ 18
נוּחַ — est subiecta & ,terræ habitatores mea manu in dedit quia ,circuitu à vobis
לָכֶם מִסָּבִיב כִּי נָתַן בְּיָדִי אֵת יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וְנִכְבְּשָׁה
‡corã Dño, & coram populo — præbete Nunc .eius populi facies ad & ,DOMINI facies ad‡terra
הָאָרֶץ לִפְנֵי יְהוָה וְלִפְנֵי עַמּוֹ׃ עַתָּה תְּנוּ 19
נָתַן — .vestrum Deum DOMINVM quærendũ ad vestrã animã & ,vestrũ cor
לְבַבְכֶם וְנַפְשְׁכֶם לִדְרוֹשׁ לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם
introducendũ ad ,Dei DOMINI sanctuarium ædificate & ,surgite Et
וְקוּמוּ וּבְנוּ אֶת־מִקְדַּשׁ יְהוָה הָאֱלֹהִים לְהָבִיא
sanctuarij †pro domo quæ ædificatur — ,domui † Dei sanctitatis vasa & ,DOMINI fœderis arcam
אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה וּכְלֵי קֹדֶשׁ הָאֱלֹהִים לַבַּיִת
.DOMINI nomini ædificatæ
הַנִּבְנֶה לְשֵׁם־יְהוָה׃

,Dauidi est nunciatum Et .eos ante*Hadarhezer exercitus princeps * erat

17 שַׂר־צְבָא הֲדַרְעֶזֶר לִפְנֵיהֶם׃ וַיֻּגַּד לְדָוִיד — נָגַד

,eos ad venit & ,Iarden transiuit & ,Israel omnem congregauit &

וַיֶּאֱסֹף אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבֹר הַיַּרְדֵּן וַיָּבֹא אֲלֵהֶם — בּוֹא

Aram occursum in Dauid aciem direxit Et .eos contra aciem direxit &

וַיַּעֲרֹךְ אֲלֵהֶם וַיַּעֲרֹךְ דָּוִיד לִקְרַאת אֲרָם

. eo cum pugnauerunt & ,prælium in

מִלְחָמָה וַיִּלָּחֲמוּ עִמּוֹ׃

Aram de Dauid occidit Et .Israel faciebus à Aram fugit Et — facie

18 וַיָּנָס אֲרָם מִלִּפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּהֲרֹג דָּוִיד מֵאֲרָם — נוּס

& ;peditum virorum millia quadraginta & ,curruum millia septem

שִׁבְעַת אֲלָפִים רֶכֶב וְאַרְבָּעִים אֶלֶף אִישׁ רַגְלִי וְאֵת

.interemit exercitus principem Sophach

שׁוֹפַךְ שַׂר־הַצָּבָא הֵמִית׃ — שׂוּר מוּת

,Israel facies ad essent cæsi quòd ,Hadarhezer serui viderunt Et — coram

19 וַיִּרְאוּ עַבְדֵי הֲדַרְעֶזֶר כִּי נִגְּפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל — רָאָה

seruare Aram noluit Et .ei seruierũt & ,Dauid cũ fecerunt pacẽ &

וַיַּשְׁלִימוּ עִם־דָּוִיד וַיַּעַבְדֻהוּ וְלֹא־אָבָה אֲרָם לְהוֹשִׁיעַ — יָשַׁע

. vltra Hammon filios

אֶת־בְּנֵי־עַמּוֹן עוֹד׃

CAP. XX. כ

,reges egrediendi tempore ,anni reuersionis tempore fuit Et — quo egrediuntur

1 וַיְהִי לְעֵת תְּשׁוּבַת הַשָּׁנָה לְעֵת צֵאת הַמְּלָכִים — הָיָה יָצָא

;Hammon filiorũ terram corrupit* & ,militiæ robur Ioab duxit & — *vastauit

וַיִּנְהַג יוֹאָב אֶת־חֵיל הַצָּבָא וַיַּשְׁחֵת אֶת־אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹן

percussit Et .Ierusalaim in manẽs Dauid & :Rabbah obsedit & ,venit & — manebat

וַיָּבֹא וַיָּצַר אֶת־רַבָּה וְדָוִיד יֹשֵׁב בִּירוּשָׁלִָם וַיַּךְ — צוּר נָכָה

. eam destruxit & ,Rabbah Ioab

יוֹאָב אֶת־רַבָּה וַיֶּהֶרְסֶהָ׃

.eius capite desuper*eorum regis coronam Dauid tulit Et — * à

2 וַיִּקַּח דָּוִיד אֶת־עֲטֶרֶת־מַלְכָּם מֵעַל רֹאשׁוֹ — לָקַח

fuit & :preciosum lapidem ea in & ,auri talenti pondus eam inuenit & — in ea

וַיִּמְצָאָהּ מִשְׁקַל כִּכַּר־זָהָב וּבָהּ אֶבֶן יְקָרָה וַתְּהִי

. valde multum* eduxit vrbis spolium & :Dauid caput supra — spolia *multa

עַל־רֹאשׁ דָּוִיד וּשְׁלַל הָעִיר הוֹצִיא הַרְבֵּה מְאֹד׃

tribulis† in & ,serra in serrauit & ,eduxit ,ea in * qui populum Et — *erat †carpentis

3 וְאֶת־הָעָם אֲשֶׁר־בָּהּ הוֹצִיא וַיָּשַׂר בַּמְּגֵרָה וּבַחֲרִיצֵי — נָשַׂר

filiorum vrbibus vniuersis Dauid fecit sic Et .serris in & ,ferreis

הַבַּרְזֶל וּבַמְּגֵרוֹת וְכֵן יַעֲשֶׂה דָוִיד לְכֹל עָרֵי בְנֵי־

. Ierusalaim populus omnis & ,Dauid est reuersus & :Hammon

עַמּוֹן וַיָּשָׁב דָּוִיד וְכָל־הָעָם יְרוּשָׁלִָם׃ — שׁוּב

.Pelistim cum Ghezer in bellum stetit & , postea fuit Et

4 וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַתַּעֲמֹד מִלְחָמָה בְּגֶזֶר עִם־פְּלִשְׁתִּים

,gigantis natis de Sippai Chusathites Sibbechai percussit Tunc — Rephaim,

אָז הִכָּה סִבְּכַי הַחֻשָׁתִי אֶת־סִפַּי מִילִדֵי הָרָפָא

. sunt humiliati &

וַיִּכָּנֵעוּ׃

Elchanan percussit & ,Pelistim cum bellum adhuc fuit Et

5 וַתְּהִי־עוֹד מִלְחָמָה אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיַּךְ אֶלְחָנָן

*eius hastę lignũ & .Ghittæũ Gholiath fratrem Lachmi Iahir filius — * erat

בֶּן־יָעוּר אֶת־לַחְמִי אֲחִי גָּלְיָת הַגִּתִּי וְעֵץ חֲנִיתוֹ — יָעַר

,Ghath in bellum adhuc fuit Et . texentium liciatorium velut

6 כִּמְנוֹר אֹרְגִים׃ וַתְּהִי־עוֹד מִלְחָמָה בְּגַת — חָנָה הָיָה

. quatuor & viginti ,sex & sex eius digiti & ,*mensuræ vir erat & — * magnæ,

וַיְהִי אִישׁ מִדָּה וְאֶצְבְּעֹתָיו שֵׁשׁ־וָשֵׁשׁ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע — מָדַד

probris afficiebat Et .Rapha ipsi erat natus ipse etiam Et

7 וְגַם־הוּא נוֹלַד לְהָרָפָא׃ וַיְחָרֵף אֶת־ — יָלַד

. Dauid fratris Simha filius Iehonathan eum percussit & : Israel

יִשְׂרָאֵל וַיַּכֵּהוּ יְהוֹנָתָן בֶּן־שִׁמְעָא אֲחִי דָוִיד׃ — נָכָה

,Dauid manum per ceciderunt Et .Ghath in Rapha ipsi sunt nati Isti

8 אֵל נוּלְּדוּ לְהָרָפָא בְּגַת וַיִּפְּלוּ בְיַד־דָּוִיד — נָפַל

. eius seruorum manum per &

וּבְיַד־עֲבָדָיו׃

CAP. XXI. כא

numerandum ad*Dauid incitauit & ;Israel contra satan stetit Et — aduersarius * vt numeraret

1 וַיַּעֲמֹד שָׂטָן עַל־יִשְׂרָאֵל וַיָּסֶת אֶת־דָּוִיד לִמְנוֹת

principes ad & ,Ioab ad Dauid Dixitque . Israel

2 אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר דָּוִיד אֶל־יוֹאָב וְאֶל־שָׂרֵי — סוּת מָנָה

.Dan ad vsq; & Sebah--Beer à Israel numerate ,Ite :populi

הָעָם לְכוּ סִפְרוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִבְּאֵר שֶׁבַע וְעַד־דָּן

.eorum numerum sciam vt ,me ad afferte &

וְהָבִיאוּ אֵלַי וְאֵדְעָה אֶת־מִסְפָּרָם׃ — בּוֹא

ipsi sicut suo populo super DOMINVS Addat :Ioab Dixitque — sunt

3 וַיֹּאמֶר יוֹאָב יוֹסֵף יְהוָה עַל־עַמּוֹ כָּהֵם

ipsi omnes rex mi domine non Nunquid . vicibus centum

מֵאָה פְעָמִים הֲלֹא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כֻּלָּם

quid vt ?meus dominus hoc quæret* quid vt ?seruos in meo domino

לַאדֹנִי לַעֲבָדִים לָמָּה יְבַקֵּשׁ זֹאת אֲדֹנִי לָמָּה

? Israeli delictum ad erit

יִהְיֶה לְאַשְׁמָה לְיִשְׂרָאֵל׃

,Ioab est egressus Et .Ioab super præualuit regis verbum Et

4 וּדְבַר־הַמֶּלֶךְ חָזַק עַל־יוֹאָב וַיֵּצֵא יוֹאָב

.Ierusalaim venit & ,Israel vniuersum per ambulauit &

וַיִּתְהַלֵּךְ בְּכָל־יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹא יְרוּשָׁלִָם׃

fuit Et .Dauid ad* populi census numerum Ioab Deditque

5 וַיִּתֵּן יוֹאָב אֶת־מִסְפַּר מִפְקַד־הָעָם אֶל־דָּוִיד וַיְהִי — נָתַן

educentis viri* millia centum & ,millia mille Israel omnis

כָל־יִשְׂרָאֵל אֶלֶף אֲלָפִים וּמֵאָה אֶלֶף אִישׁ שֹׁלֵף

virorum millia septuaginta & quadringenta Iehudah Et .gladium

חֶרֶב וִיהוּדָה אַרְבַּע מֵאוֹת וְשִׁבְעִים אֶלֶף אִישׁ

;eorũ medio in recensuit non Beniamin & Leui Et .gladium educentium

6 שֹׁלֵף חָרֶב׃ וְלֵוִי וּבִנְיָמִן לֹא פָקַד בְּתוֹכָם

. Ioab ipsi regis verbum fuit abominabile quia

כִּי־נִתְעַב דְּבַר־הַמֶּלֶךְ אֶת־יוֹאָב׃

percussit & :hoc verbum super† Dei oculis in fuit malum Et — Displicuit †propter

7 וַיֵּרַע בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים עַל־הַדָּבָר הַזֶּה וַיַּךְ אֶת־ — רָעַע

,valde Peccaui :Deum ad Dauid Dixitque .Israel

8 יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר דָּוִיד אֶל־הָאֱלֹהִים חָטָאתִי מְאֹד

obsecro fac transire nunc & :hanc rem feci quia

אֲשֶׁר עָשִׂיתִי אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְעַתָּה הַעֲבֶר־נָא אֶת־ — עָשָׂה

.valde egi insipienter quia ,tui serui iniquitatem

עֲוֺן עַבְדְּךָ כִּי נִסְכַּלְתִּי מְאֹד׃ — עָוָה

:dicendo Dauid videntem Ghad ad DOMINVS est locutus Et

9 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־גָּד חֹזֵה דָוִיד לֵאמֹר׃

:DOMINVS dixit Sic :dicendo ,Dauid ad loqueris & ,Vade — loquere

10 לֵךְ וְדִבַּרְתָּ אֶל־דָּוִיד לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה — dicendo

faciam & ,his ex vnum tibi elige :te super extendens ego Tria

שָׁלוֹשׁ אֲנִי נֹטֶה עָלֶיךָ בְּחַר־לְךָ אַחַת מֵהֵנָּה וְאֶעֱשֶׂה־

dixit Sic :ei dixitque ,Dauid ad Ghad venit Et .tibi

11 לָּךְ׃ וַיָּבֹא גָד אֶל־דָּוִיד וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה־אָמַר — בּוֹא †Aut

:famem annis tribus Si† .tibi Recipe :DOMINVS

12 יְהוָה קַבֶּל־לָךְ׃ אִם־שָׁלוֹשׁ שָׁנִים רָעָב — שָׁנָה

gladium & ,tuorũ hostiũ faciebus *à esse deficiens mensibus tribus si Et*

וְאִם־שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים נִסְפֶּה מִפְּנֵי־צָרֶיךָ וְחֶרֶב

gladium diebus tribus si Et .apprehendentem in tuorum inimicorum

אוֹיְבֶיךָ לְמַשֶּׂגֶת וְאִם־שְׁלֹשֶׁת יָמִים חֶרֶב

corrumpentem DOMINI angelum & ,terra in pestem & ,DOMINI

יְהוָה וְדֶבֶר בָּאָרֶץ וּמַלְאַךְ יְהוָה מַשְׁחִית

respondebo quid vide nunc Et .Israel termino omni in

בְּכָל־גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה רְאֵה מָה־אָשִׁיב אֶת־ — שׁוּב

. verbum me mittenti

שֹׁלְחִי דָּבָר׃

quæso Incidam .valde* mihi† Angustia :Ghad ad Dauid dixit Et

13 וַיֹּאמֶר דָּוִיד אֶל־גָּד צַר־לִי מְאֹד אֶפְּלָה־נָּא — נָפַל

manũ in & ,valde eius miserationes multæ quia ,DOMINI manum in

בְיַד־יְהוָה כִּי־רַבִּים רַחֲמָיו מְאֹד וּבְיַד־

pestilentiam DOMINVS dedit Et . incidam ne hominis

14 אָדָם אַל־אֶפֹּל׃ וַיִּתֵּן יְהוָה דֶּבֶר

. virorum millia septuaginta Israel de cecidit & :Israel in

בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּפֹּל מִיִּשְׂרָאֵל שִׁבְעִים אֶלֶף אִישׁ׃

:eam corrumpendum ad ,Ierusalaim in angelum Deus misit Et

15 וַיִּשְׁלַח הָאֱלֹהִים מַלְאָךְ לִירוּשָׁלִַם לְהַשְׁחִיתָהּ

.malo super est ducti* pænitudine* & ,DOMINVS vidit ,corrumpere secundũ &

וּכְהַשְׁחִית רָאָה יְהוָה וַיִּנָּחֶם עַל־הָרָעָה — רָעַע

angelus Et .tuã manũ remitte† nunc :Multum :corrumpenti angelo dixit Et

וַיֹּאמֶר לַמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית רַב עַתָּה הֶרֶף יָדֶךָ וּמַלְאַךְ

. Iebusæi Ornan aream iuxta stans* DOMINI

יְהוָה עֹמֵד עִם־גֹּרֶן אָרְנָן הַיְבוּסִי׃ — רָבַב

DOMINI angelum vidit & ,suos oculos Dauid leuauit Et

16 וַיִּשָּׂא דָוִיד אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה — רָפָה

euaginatum eius gladium & ; cœlos inter & , terram inter stantem

עֹמֵד בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה — נָשָׂא

seniores & ,Dauid cecidit Et .Ierusalaim contra extentum ,eius manu in

בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל־יְרוּשָׁלִַם וַיִּפֹּל דָּוִיד וְהַזְּקֵנִים — רָאָה כָּסָה

. suas facies super ,saccis in operti

מְכֻסִּים בַּשַּׂקִּים עַל־פְּנֵיהֶם׃ — שַׂק

numerandum ad* ,dixi ego Nonne :Deum ad Dauid dixit Et

17 וַיֹּאמֶר דָּוִיד אֶל־הָאֱלֹהִים הֲלֹא אֲנִי אָמַרְתִּי לִמְנוֹת — מָנָה

. malefeci malefaciendo & : peccaui qui † ipse ego Et ? populo in

בָּעָם וַאֲנִי־הוּא אֲשֶׁר־חָטָאתִי וְהָרֵעַ הֲרֵעוֹתִי

CAP. XVIII. יח

.eos humiliauit & ,Pelistim Dauid percussit & ,*sic* post fuit Et
1 ויהי אחרי־כן ויך דויד את־פלשתים ויכניעם
. Pelistim manu de eius *filias* & ,Ghath tulit Et
ויקח את־גת ובנתיה מיד פלשתים :
deferentes ,Dauid serui Moabitæ fuerunt & ,Moab percussit Et
2 ויך את־מואב ויהיו מואב עבדים לדויד נשאי
,Chamath in Sobah regē Hadarhezer Dauid percussit Et . munus
3 מנחה : ויך דויד את־הדרעזר מלך־צובה חמתה
. Perath flumine in suam *manum* statuendum ad *ipsum eundo in*
בלכתו להציב ידו בנהר פרת :
,equites millia septem & ,currus mille eo ab Dauid accepit Et
4 וילכד דויד ממנו אלף רכב ושבעת אלפים פרשים
omnem Dauid subneruauit & .peditum virorum millia viginti &
ועשרים אלף איש רגלי ויעקר דויד את־כל־
Aram venit Et . currus centum eo ex reseruauit & ,currum
5 הרכב ויותר ממנו מאה רכב : ויבא ארם
Dauid percussit & ,Sobah *regem* Hadarheser *iuuandum ad* ,Darmesec
דרמשק לעזור להדרעזר מלך צובה ויך דויד
. virorum millia duo & viginti Aram in
בארם עשרים־ושנים אלף איש :
,serui Dauidi *Aram fuit* & ,Darmesec Aram in Dauid posuit Et
6 וישם דויד בארם דרמשק ויהי ארם לדויד עבדים
quò omnibus in Dauid DOMINVS seruauit Et .munus deferentes
נשאי מנחה ויושע יהוה לדויד בכל אשר
super erant qui ,aureos clypeos Dauid tulit Et . perrexit
7 הלך : ויקח דויד את שלטי הזהב אשר היו על
. Ierusalaim eos adduxit & :Hadarhezer seruis
עבדי הדרעזר ויביאם ירושלם :
Dauid tulit Hadarhezer vrbibus Chun de & Tibchath de Et
8 ומטבחת ומכון ערי הדרעזר לקח דויד
,æneum mare Selomoh fecit *eo in* :valde multum æs
נחשת רבה מאד בהי עשה שלמה את־ים הנחשת
. ænea vasa & ,columnas &
ואת־העמודים ואת כלי הנחשת :
Dauid percussisset quòd ,Chamath rex Tohu audiuit Et
9 וישמע תעו מלך חמת כי הכה דויד את־
misit Et . Sobah regis Hadarhezer exercitum omnem
10 כל־חיל הדרעזר מלך־צובה : וישלח את־
,pacem *ad ei optandum ad* ,Dauid regem ad suum filium Adoram
הדורם־בנו אל־המלך דויד לשאול־לו לשלום
.eū percussit & ,Hadarhezer cū pugnauit quòd eò ,ei benedicendum ad &
ולברכו על אשר נלחם בהדרעזר ויכהו
aurea vasa omnia & .Hadarhezer erat Tohu bellorum vir quia
כי־איש מלחמות תעו היה הדרעזר וכל כלי זהב
rex fecit sanctificare ipsa Etiam . ænea & ,argentea &
11 וכסף ונחשת : גם־אתם הקדיש המלך
vniuersis ex tulerat quod ,auro & argento cum DOMINO Dauid
דויד ליהוה עם־הכסף והזהב אשר נשא מכל־
,Pelistim de & ,Hammon filiis de & ,Moab de & ,Edom de ;gentibus
הגוים מאדום וממואב ומבני עמון ומפלשתים
Edom percussit Seruiah filius Absai Et .Hamalec de &
12 ומעמלק : ואבשי בן־צרויה הכה את־אדום
. millia decim-octo ,salis Valle in
בגיא המלח שמונה עשר אלף :
serui Edomæi omnes fuerunt & .*præsides* Edom in posuit Et
13 וישם באדום נציבים ויהיו כל־אדום עבדים
. perrexit quæ omnibus in Dauid DOMINVS seruauit & .Dauid
לדויד ויושע יהוה את־דויד בכל אשר הלך :
,iudicium *faciens erat* & ;Israel vniuersum super Dauid Regnauitque
14 וימלך דויד על־כל־ישראל ויהי עשה משפט
.suo populo omni iustitiam &
וצדקה לכל־עמו :
Achilud filius Iehosaphat & ,exercitū super Seruiah filius Ioab Et
15 ויואב בן־צרויה על־הצבא ויהושפט בן־אחילוד
filius Abimelech & , Achitub filius Sadoc Et .commemorans
16 מזכיר : וצדוק בן־אחיטוב ואבימלך בן־
filius Benaiahu Et . scriba Saulah & ;sacerdotes Ebiathar
17 אביתר כהנים ושושא ספר : ובניהו בן־
primi Dauid filij Et .Pelethi & ,Cherethi super Iehoiadah
יהוידע על־הכרתי והפלתי ובני־דויד הראשנים
regis manum ad
ליד המלך :

CAP. XIX. יט

,Hammon filiorū rex Nachas est mortuus & ,hęc post fuit Et
1 ויהי אחרי־כן וימת נחש מלך בני־עמון
misericordiā Faciam :Dauid Dixitque . eo pro eius filius regnauit &
2 וימלך בנו תחתיו : ויאמר דויד אעשה־חסד
.misericordiā mecum eius pater fecit etenim :Nachas filio Chanun cū
עם־חנון בן־נחש כי־עשה אביו עמי חסד
venerunt Et .suo patre super eū consolandū ad nuncios Dauid Misitque
וישלח דויד מלאכים לנחמו על־אביו ויבאו
.eum *consolandum ad* ,Chanun ad Hammō filiorū terrā in Dauid serui
עבדי דויד אל־ארץ בני־עמון אל־חנון לנחמו :
honorans Nūquid :Chanun ad Hammō filiorū principes dixerunt Et
3 ויאמרו שרי בני־עמון לחנון המכבד
?consolantes te ad misit quia ,tuis oculis in tuum patrem Dauid
דויד את־אביך בעיניך כי־שלח לך מנחמים
,terram *pedibus lustrandū ad & subuertendū ad & inquirendū ad* propterea Nōne
הלא בעבור לחקר ולהפך ולרגל הארץ
,Dauid seruos Chanun tulit Et ? te ad eius serui venerunt
4 באו עבדיו אליך : ויקח חנון את־עבדי דויד
:*podicem* ad vsque mediū per eorum tunicas præscidit & ,eos rasit &
ויגלחם ויכרת את־מדויהם בחצי עד־המפשעה
. viros *super* Dauid ipsi nunciauerūt & ,abierunt Et . eos dimisit &
5 וישלחם : וילכו ויגידו לדויד על־האנשים
(.valde affecti ignominia viri erant quia) .eorū occursū in misit Et
וישלח לקראתם כי־היו האנשים נכלמים מאד
,vestra barba germinet donec ,Iericho in Manete :rex dixit Et
ויאמר המלך שבו בירחו עד אשר־יצמח זקנכם
cum fœtuissent quòd Hammon filij viderunt Et .reuertemini &
6 ושבתם : ויראו בני עמון כי התבאשו עם־
mercede *conducēdū ad* ,argēti talēta mille Hāmō filij & ,Chanū misit & :Dauid
דויד וישלח חנון ובני עמון אלף ככר־כסף לשכר
Sobah de & Mahachah Aram de & ,*Naharaim* Aram de sibi
להם מן־ארם נהרים ומן־ארם מעכה ומצובה
triginta & duo sibi mercede conduxerunt Et .equites & *currum*
7 רכב ופרשים : וישכרו להם שנים ושלשים
venerunt Et .eius populum & ,Mahachah regem & ,curruum millia
אלף רכב ואת־מלך מעכה ואת־עמו ויבאו
sunt congregati Hammon filij Et .Medba *facies ad* sunt castrametati &
ויחנו לפני מידבא ובני עמון נאספו
. bellum ad venerunt & ,suis vrbibus de
מעריהם ויבאו למלחמה :
exercitum omnem & ,Ioab misit & ,Dauid audiuit Et
8 וישמע דויד וישלח את־יואב ואת כל־צבא
prælium disposuerunt & ,Hammon filij sunt egressi Et . fortium
9 הגבורים : ויצאו בני עמון ויערכו מלחמה
. agro in seorsum venerunt qui reges & :vrbis *ostio*
פתח העיר והמלכים אשר־באו לבדם בשדה :
facies se ad prælij facies esset quòd ,Ioab vidit Et
10 וירא יואב כי־היתה פני־המלחמה אליו פנים
occursum in aciem direxit & ,Israel in *electo omni* ex elegit & ;retro &
ואחור ויבחר מכל־בחור בישראל ויערך לקראת
,sui fratris Absai manu in dedit populi residuum Et . Aram
11 ארם : ואת יתר העם נתן ביד אבשי אחיו
. Hammon filiorum occursum in aciē direxerunt &
ויערכו לקראת בני עמון :
. salutem in mihi eris & ,Aram me *præ* fuerit *fortis* Si :Dixitque
12 ויאמר אם־תחזק ממני ארם והיית לי לתשועה
. te seruabo & ,te *præ* fuerint *fortes* Hammon filij si Et
ואם־בני עמון יחזקו ממך והושעתיך :
. nostri Dei vrbibus pro & ,nostro populo pro cōfortemur & ,Cōfortare
13 חזק ונתחזקה בעד־עמנו ובעד ערי אלהינו
. faciat suis oculis in bonum DOMINVS Et
14 ויהוה הטוב בעיניו יעשה : ויגש
fugerunt & :prælium in Aram *facies ad* ,eo cum qui populus & ,Ioab appropinquauit Et
יואב והעם אשר־עמו לפני ארם למלחמה וינוסו
fugerunt & ,Aram fugisset quòd viderūt Hammon filij Et .eius *faciebus* à
15 מפניו : ובני עמון ראו כי־נס ארם וינוסו
est ingressus Et .ciuitatē sunt ingressi & ,eius fratris Absai *faciebus* à ipsi etiā
גם־הם מפני אבשי אחיו ויבאו העירה ויבא
. Ierusalaim Ioab
יואב ירושלם :
miserunt & ,Israel *facies ad* essent cæsi quòd ,Aram vidit Et
16 וירא ארם כי נגפו לפני ישראל וישלחו
Sophach & :flumen trans qui Aram eduxerunt & ,nuncios
מלאכים ויוציאו את־ארם אשר מעבר הנהר ושופך

‡in ,Iſrael meũ populũ ſuper iudicibus præcepi quibus ‡ diebus à Et
10 † וּלְמִיָּמִים אֲשֶׁר צִוִּיתִי שֹׁפְטִים עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל — צָוָה i
ædificabit domũ & :tibi annũciaui & ,tuos inimicos omnes humiliaui &
וְהִכְנַעְתִּי אֶת־כָּל־אוֹיְבֶיךָ וָאַגִּד לָךְ וּבַיִת יִבְנֶה־
vt eas — cum eundum ad ,tui dies fuerint cõpleti cũ ,erit Et .DOMINVS tibi
11 לְּךָ יְהוָה׃ † וְהָיָה כִּי־מָלְאוּ יָמֶיךָ לָלֶכֶת עִם־ — הָלַךְ k
erit quod ,te poſt tuum ſemen ſuſcitabo & ,tuis patribus
אֲבֹתֶיךָ וַהֲקִימוֹתִי אֶת־זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֲשֶׁר יִהְיֶה — קוּם l
ædificabit Ipſe .eius regnum ſtabiliam & ;tuis filiis de
12 מִבָּנֶיךָ וַהֲכִינוֹתִי אֶת־מַלְכוּתוֹ׃ † הוּא יִבְנֶה־ — כּוּן m
.ſeculum in vſque eius ſolium firmabo & ,domum mihi
לִּי בָּיִת וְכֹנַנְתִּי אֶת־כִּסְאוֹ עַד־עוֹלָם׃
.filium in mihi erit ipſe & ,patrem in ei ero Ego
13 † אֲנִי אֶהְיֶה־לּוֹ לְאָב וְהוּא יִהְיֶה־לִּי לְבֵן
ab — qui eo ab remoui ſicut ,eo cum à remouebo non meã miſericordiã &
וְחַסְדִּי לֹא־אָסִיר מֵעִמּוֹ כַּאֲשֶׁר הֲסִירוֹתִי מֵאֲשֶׁר — סוּר n
inuſq; meo regno in & ,mea domo in eum ſtatuam Et .te ante fuit
14 הָיָה לְפָנֶיךָ׃ † וְהַעֲמַדְתִּיהוּ בְּבֵיתִי וּבְמַלְכוּתִי עַד־
.ſeculum in vſque firmus erit eius thronus & :ſeculum
הָעוֹלָם וְכִסְאוֹ יִהְיֶה נָכוֹן עַד־עוֹלָם׃
ſic ,hanc viſionem vniuerſam iuxta & ,hæc verba omnia Iuxta
15 † כְּכֹל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וּכְכֹל הֶחָזוֹן הַזֶּה כֵּן — חָזָה o
.Dauid ad Nathan eſt locutus
דִּבֶּר נָתָן אֶל־דָּוִיד׃
coram Dño, — Quis :dixit & ,DOMINI facies ad ſedit & ,Dauid rex venit Et
16 † וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִיד וַיֵּשֶׁב לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר מִי־ — יָשַׁב p
‡ſum ‡eſt — ?hucuſq; me venire feciſti quia ,mea dom⁹ ‡quæ & ,Deus DOMINE ‡ ego
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהִים וּמִי בֵיתִי כִּי הֲבִיאֹתַנִי עַד־הֲלֹם׃
domum ſuper ,es locutus & ,Deus tuis oculis in hoc fuit parum Et
17 † וַתִּקְטַן זֹאת בְּעֵינֶיךָ אֱלֹהִים וַתְּדַבֵּר עַל־בֵּית־
excellentis — *excellentiæ* hominis diſpoſitionẽ ſecũdũ me vidiſti & ,lõginquũ ad tui ſerui
עַבְדְּךָ לְמֵרָחוֹק וּרְאִיתַנִי כְּתוֹר הָאָדָם הַמַּעֲלָה
erga — ,te *ad* Dauid vltrà addet Quid .Deus DOMINE
18 יְהוָה אֱלֹהִים׃ † מַה־יּוֹסִיף עוֹד דָּוִיד אֵלֶיךָ
.noſti tuum ſeruum tu Et ?tuum ſeruum glorificandũ ad
לְכָבוֹד אֶת־עַבְדֶּךָ וְאַתָּה אֶת־עַבְדְּךָ יָדָעְתָּ׃
omnem feciſti tuum cor ſecundũ & ,tuũ ſeruum propter DOMINE
19 † יְהוָה בַּעֲבוּר עַבְדְּךָ וּכְלִבְּךָ עָשִׂיתָ אֵת כָּל־
vt notificares †magnalia. — .*magnificentias*† omnia *notificandum ad* ,hanc magnitudinem
הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת לְהֹדִיעַ אֶת־כָּל־הַגְּדֻלּוֹת׃ — יָדַע q
quos omnes iuxta ,te præter Deus ‡ nec ,*tu ſicut* non DOMINE
20 † יְהוָה אֵין כָּמוֹךָ וְאֵין אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ בְּכֹל אֲשֶׁר־ — eſt ſimilis tibi, ‡eſt ‡eſt
vna gens ,Iſrael tuus popul⁹ ſicut‡quis Et .noſtris aurib⁹ in audiuimus
21 שָׁמַעְנוּ בְּאָזְנֵינוּ׃ † וּמִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד
‡ad — *ponendum ad*† ,populũ ſibi *redimendum ad** ,Deus perrexit quam‡ terra in
*vt redimeres †vt poneres — בָּאָרֶץ אֲשֶׁר הָלַךְ הָאֱלֹהִים לִפְדּוֹת לוֹ עָם לָשׂוּם
פָּדָה r יָרֵא — quem tui populi *facieb⁹ à expellendũ ad*‡ ,terribilia & ,magnitudines ,nomẽ tibi
‡vt expelleres à facie — לְךָ שֵׁם גְּדֻלּוֹת וְנֹרָאוֹת לְגָרֵשׁ מִפְּנֵי עַמְּךָ אֲשֶׁר־
.gentes ,Aegypto ex redemiſti
פָּדִיתָ מִמִּצְרַיִם גּוֹיִם׃
poſuiſti — .ſeculum in vſq; populum in tibi Iſrael tuum populum *dediſti* Et
22 † וַתִּתֵּן אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְךָ לְעָם עַד־עוֹלָם — נָתַן t
.Deum in eis fuiſti DOMINE tu Et
וְאַתָּה יְהוָה הָיִיתָ לָהֶם לֵאלֹהִים׃
,tuo ſeruo ſuper es locutus quod verbum ,DOMINE nunc Et
23 † וְעַתָּה יְהוָה הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ עַל־עַבְדְּךָ
.es locutus ſicut fac Et .ſeculum in vſque cõfirmetur ei⁹ domo ſuper &
וְעַל־בֵּיתוֹ יֵאָמֵן עַד־עוֹלָם וַעֲשֵׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ׃
vt dicant, — ,*dicendo* ,ſeculum in vſque tuũ nomẽ magnificetur & ,permaneat Et
24 † וְיֵאָמֵן וְיִגְדַּל שִׁמְךָ עַד־עוֹלָם לֵאמֹר
†eſt — domus & :Iſraeli † Deus ,Iſrael Deus exercituũ DOMINVS
יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל וּבֵית־
ſit coram te. ‡aperuiſti — *reuelaſti*‡ meus Deus tu Etenim .*tuas facies ad* firma tui ſerui Dauid
25 דָּוִיד עַבְדְּךָ נָכוֹן לְפָנֶיךָ׃ † כִּי אַתָּה אֱלֹהַי גָּלִיתָ — גָּלָה v
vt ædificares — ,tuus ſeruus inuenit Ideo .domum ei *ædificandum ad* ,tui ſerui aurem
אֶת־אֹזֶן עַבְדְּךָ לִבְנוֹת לוֹ בָּיִת עַל־כֵּן מָצָא עַבְדְּךָ — בָּנָה x
*vt oret coram te. ‡es — :Deus † ipſe tu DOMINE nunc Et .*tuas facies ad orandum ad**
26 לְהִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ׃ † וְעַתָּה יְהוָה אַתָּה־הוּא הָאֱלֹהִים
.hoc bonum tuo ſeruo ſuper es locutus &
וַתְּדַבֵּר עַל־עַבְדְּךָ הַטּוֹבָה הַזֹּאת׃
vt ſit — *exiſtendum ad* ,tui ſerui domui benedicere cœpiſti nunc Et
27 † וְעַתָּה הוֹאַלְתָּ לְבָרֵךְ אֶת־בֵּית עַבְדְּךָ לִהְיוֹת — יָאַל y
coram te. ‡erit — †benedicta & ,benedixiſti DOMINE tu Quia .*tuas facies ad* ſeculum in
לְעוֹלָם לְפָנֶיךָ כִּי־אַתָּה יְהוָה בֵּרַכְתָּ וּמְבֹרָךְ
.ſeculum in
לְעוֹלָם׃

fœderis *arca facies ad*‡ibi dereliquit Et .DOMINVM *lauda* & — laudare
37 וְהַלֵּל לַיהוָה׃ † וַיַּעֲזָב־שָׁם לִפְנֵי אֲרוֹן בְּרִית־ — ‡coram arcã
iugiter arca coram *miniſtrandum ad* ,eius fratres & ,Aſaph DOMINI — vt miniſtrarent
יְהוָה לְאָסָף וּלְאֶחָיו לְשָׁרֵת לִפְנֵי הָאָרוֹן תָּמִיד
ſexaginta eorũ fratres & ,edom-Hobed Et .*ſuo die in diei rem in** — * p ſingulos dies.
38 לִדְבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ׃ † וְעֹבֵד אֱדֹם וַאֲחֵיהֶם שִׁשִּׁים
.ianitores ,Choſah & ,Iedithun filius ,edom-Hobed & :octo &
וּשְׁמוֹנָה וְעֹבֵד אֱדֹם בֶּן־יְדִיתוּן וְחֹסָה לְשֹׁעֲרִים׃ — ידותון
tabernaculi facies ad ſacerdotes eius fratres & ,ſacerdotẽ Sadoc Et — p coram tabernaculo
39 † וְאֵת צָדוֹק הַכֹּהֵן וְאֶחָיו הַכֹּהֲנִים לִפְנֵי מִשְׁכַּן
*aſcenſiones faciendũ aſcendere Ad** .Ghibhon in‡quod excelſo in DOMINI, — ‡erat
40 יְהוָה בַּבָּמָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן׃ † לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת — *vt offerrent holocauſta
.*veſpera in*† & ,mane in iugiter *aſcenſionis*‡ altare ſuper DOMINO — ‡holocauſti
לַיהוָה עַל־מִזְבַּח הָעֹלָה תָּמִיד לַבֹּקֶר וְלָעָרֶב — †veſperi.
.Iſrael *ſuper* præcepit quam DOMINI lege in ſcriptũ‡ omne iuxta & — ‡quod eſt
וּלְכָל־הַכָּתוּב בְּתוֹרַת יְהוָה אֲשֶׁר צִוָּה עַל־יִשְׂרָאֵל׃ — יָרָה x
ſunt *nuncupati** qui ,*putorum*‡ reſiduum & ,Ieduthũ & ,Heman eis cum Et — ‡electorum, *nominati
41 † וְעִמָּהֶם הֵימָן וִידוּתוּן וּשְׁאָר הַבְּרוּרִים אֲשֶׁר נִקְּבוּ
ſeculum in Quoniam :DOMINO confitendum ad ,nomina per
בְּשֵׁמוֹת לְהוֹדוֹת לַיהוָה כִּי לְעוֹלָם
.eius miſericordia
חַסְדּוֹ׃
,*facientes audire*‡ ,cymbalis & ,tubis† Ieduthun & Heman eis cum Et — † cum
42 † וְעִמָּהֶם הֵימָן וִידוּתוּן חֲצֹצְרוֹת וּמְצִלְתַּיִם לְמַשְׁמִיעִים — ‡vt audire facerent,
.portam ad Ieduthun filij Et .Dei cantici inſtrumentis &
וּכְלֵי שִׁיר הָאֱלֹהִים וּבְנֵי יְדוּתוּן לַשָּׁעַר׃ — כָּלָה y שׁוּר z
circuiuit & :ſuam domũ in vnuſquiſq; populus omnis abierunt Et — reuerſus eſt
43 † וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ וַיִּסֹּב
.ſuæ domui benedicendum ad Dauid
דָּוִיד לְבָרֵךְ אֶת־בֵּיתוֹ׃

CAP. XVII. יז

ad Dauid dixit & ,ſua domo in Dauid habitaret cũm ,fuit Et
1 † וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָשַׁב דָּוִיד בְּבֵיתוֹ וַיֹּאמֶר דָּוִיד אֶל־
arca & ,cedrina domo in *habitans* ego Ecce :prophetam Nathan — habito
נָתָן הַנָּבִיא הִנֵּה אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית הָאֲרָזִים וַאֲרוֹן
:Dauid ad Nathan dixit Et .cortinis ſub‡ DOMINI fœderis — ‡eſt
2 בְּרִית־יְהוָה תַּחַת יְרִיעוֹת׃ † וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־דָּוִיד
.‡tecum Deus quia :fac tuo corde in‡quod Omne — ‡eſt ‡eſt.
כֹּל אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ עֲשֵׂה כִּי הָאֱלֹהִים עִמָּךְ׃
,Nathan ad Dei verbum fuit & ,ipſa nocte in fuit Et
3 † וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיְהִי דְּבַר אֱלֹהִים אֶל־נָתָן — הָיָה a
dixit Sic :meum ſeruum Dauid ad *dices* & ,Vade :dicendo — dic
4 לֵאמֹר׃ † לֵךְ וְאָמַרְתָּ אֶל־דָּוִיד עַבְדִּי כֹּה אָמַר
.habitandum ad domum mihi ædificabis tu Non:DOMINVS
יְהוָה לֹא אַתָּה תִּבְנֶה־לִּי הַבַּיִת לָשָׁבֶת׃ — יָשַׁב b
feci aſcendere qua die à domo in habitaui non Quia
5 † כִּי לֹא יָשַׁבְתִּי בְּבַיִת מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר הֶעֱלֵיתִי אֶת־ — עָלָה c
,*tentorium in tentorio de** fui &† :hanc diem ad vſque Iſrael ‡ — ‡filios †ſed
יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה וָאֶהְיֶה מֵאֹהֶל אֶל־אֹהֶל — *de tabernaculo in tabernaculum,
:Iſrael omni cum ambulaui quibus‡omnibus In .*tabernaculo de &* — & de habitaculo ad habitaculum. ‡in
6 וּמִמִּשְׁכָּן׃ † בְּכֹל אֲשֶׁר־הִתְהַלַּכְתִּי בְּכָל־יִשְׂרָאֵל
quibus Iſrael *iudicum*† vni ſum locutus verbum nunquid — †ex iudicib⁹
הֲדָבָר דִּבַּרְתִּי אֶת־אַחַד שֹׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
ædificaſtis non quid Vt :dicendo ,meum populum *paſcendum ad* præcepi — vt paſcerent
צִוִּיתִי לִרְעוֹת אֶת־עַמִּי לֵאמֹר לָמָּה לֹא־בְנִיתֶם — צָוָה d רָעָה e
meo ſeruo dices ſic nunc Et ?cedrinam domum mihi
7 לִי בֵּית אֲרָזִים׃ † וְעַתָּה כֹּה תֹאמַר לְעַבְדִּי
ẽ te tuli Ego :exercituum DOMINVS dixit Sic :Dauid
לְדָוִיד כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֲנִי לְקַחְתִּיךָ מִן־
meum populum ſuper *ducem exiſtendum ad* ,*pecore poſt de caula* — tugurio ẽ pecudibus,
הַנָּוֶה מִן־אַחֲרֵי הַצֹּאן לִהְיוֹת נָגִיד עַל עַמִּי — vt eſſes dux
:ſuccidi & :*iuiſti** quæ‡omnibus in tecum fui Et .Iſrael — ‡ad
8 יִשְׂרָאֵל׃ † וָאֶהְיֶה עִמְּךָ בְּכֹל אֲשֶׁר הָלַכְתָּ וָאַכְרִית — *perrexiſti:
nomen iuxta nomen tibi feci & :*tuis faciebus* à tuos inimicos omnes — †facie tua,
אֶת־כָּל־אוֹיְבֶיךָ מִפָּנֶיךָ וְעָשִׂיתִי לְךָ שֵׁם כְּשֵׁם — עָשָׂה f
.terra in ‡ qui magnorum — ‡ſunt
הַגְּדוֹלִים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ׃
habitabit & ,eũ plantaui & ,Iſrael meo populo locum poſui Et
9 † וְשַׂמְתִּי מָקוֹם לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל וּנְטַעְתִּיהוּ וְשָׁכַן — שׂוּם g
,iniquitatis filij addent non & :vltra commouebitur non & ,*ſe ſub* — in loco ſuo,
תַּחְתָּיו וְלֹא יִרְגַּז עוֹד וְלֹא־יוֹסִיפוּ בְנֵי־עַוְלָה
.principio in quemadmodum ,cum *atterere* — vt atterant
לְבַלֹּתוֹ כַּאֲשֶׁר בָּרִאשׁוֹנָה׃ — בָּלָה h

,Eliab & ,Hunni & ,Iechiel & ,Semiramoth & ,Haziel & ,Zechariah Et
20 †וּזְכַרְיָה וַעֲזִיאֵל וּשְׁמִירָמוֹת וִיחִיאֵל וְעֻנִּי וֶאֱלִיאָב
. Halamoth super nablis in ,Benaiahu & ,Mahasciahu & | psalteriis
וּמַעֲשֵׂיָהוּ וּבְנָיָהוּ בִּנְבָלִים עַל־עֲלָמוֹת׃
,edom. Hobed & ,Michneiahu & ,Eliphelehu & ,Mathithiahu Et
21 †וּמַתִּתְיָהוּ וֶאֱלִיפְלֵהוּ וּמִקְנֵיָהוּ וְעֹבֵד אֱדֹם
. Lenasceah Haseminith†super citharis in,Hazaziahu & ,Iehiel & | †octauam ad vincendum.
וִיעִיאֵל וַעֲזַזְיָהוּ בְּכִנֹּרוֹת עַל־הַשְּׁמִינִית לְנַצֵּחַ׃
,exaltatione in præerat ,exaltatione in ʳLeuitarum princeps Chenaniahu Et | prophetia, principatum tenebat in prophetia,
22 †וּכְנַנְיָהוּ שַׂר־הַלְוִיִּם [g]בְּמַשָּׂא [h]יָסֹר בַּמַּשָּׂא
ianitores Elchanah & ,Berechiah Et . ipse* intelligens quia | [h]נָשָׂא שׂוֹר
23 כִּי מֵבִין הוּא׃ †וּבֶרֶכְיָה וְאֶלְקָנָה שֹׁעֲרִים
Hamasai & ,Nethanel & ,Iehosaphat & ,Sebaniahu Et . arcæ | *erat.
24 לָאָרוֹן׃ †וּשְׁבַנְיָהוּ וְיוֹשָׁפָט וּנְתַנְאֵל וַעֲמָשַׂי
tubicinantes sacerdotes Elihezer & ,Benaiahu & ,Zechariahu & | clangebant
וּזְכַרְיָהוּ וּבְנָיָהוּ וֶאֱלִיעֶזֶר הַכֹּהֲנִים מַחְצְצְרִים
Iechiiah & ,edom-Hobed & : Dei arcæ facies ad tubis in | coram arca
בַּחֲצֹצְרוֹת לִפְנֵי אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וְעֹבֵד אֱדֹם וִיחִיָּה
. arcæ ianitores
שֹׁעֲרִים לָאָרוֹן׃
euntes ,millium principes & ,Israel seniores & ,Dauid fuit Et | tribuni illi, vt ascendere facerent
25 †[h]וַיְהִי דָוִיד וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׂרֵי הָאֲלָפִים הַהֹלְכִים
-Hobed domo è DOMINI fœderis arcam faciendum ascendere ad | [h]הָיָה
לְהַעֲלוֹת אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה מִן־בֵּית עֹבֵד־
Deum adiuuando in ,fuit Et . lætitia in edom | cùm iuuisset Deus
26 אֱדֹם בְּשִׂמְחָה׃ †וַיְהִי בֶּעְזֹר הָאֱלֹהִים אֶת־
septem immolabant & ,DOMINI fœderis arcam portantes Leuitas
הַלְוִיִּם נֹשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה וַיִּזְבְּחוּ שִׁבְעָה־
pallio in * amictus Dauid Et . arietes septem & ,iuuencos | boues, *erat
27 פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים׃ †וְדָוִיד מְכֻרְבָּל בִּמְעִיל
,cantores & ,arcam portantes Leuitæ omnes & ,byssino
בּוּץ וְכָל־הַלְוִיִּם הַנֹּשְׂאִים אֶת־הָאָרוֹן וְהַמְשֹׁרְרִים
Ephod*Dauid super & :cantores ,eleuationis princeps Chenaniah & | prophetiæ, *erat
וּכְנַנְיָה הַשַּׂר הַמַּשָּׂא הַמְשֹׁרְרִים וְעַל־דָּוִיד אֵפוֹד
fœderis arcam facientes ascendere Israel omnis Et .lineum | faciebant
28 בָּד׃ †וְכָל־יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־
cymbalis in & ,tubis in & ,buccinæ sonitu in & ,iubilo in DOMINI
יְהוָה בִּתְרוּעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר וּבַחֲצֹצְרוֹת וּבִמְצִלְתָּיִם
fœderis arca ,fuit Et . citharis & ,nablis in facientibus audire | psalteriis,
29 מַשְׁמִעִים בִּנְבָלִים וְכִנֹּרוֹת׃ †וַיְהִי אֲרוֹן בְּרִית־
- Saul filia Michal & ,Dauid ciuitatem ad vsq; veniente DOMINI | [k]בּוֹא [i]בָּנָה
יְהוָה [i]בָּא עַד־עִיר דָּוִיד וּמִיכַל [k]בַּת־שָׁאוּל
saltantem Dauid regem vidit & ,fenestram per se præbebat conspicuam | aspiciebat
נִשְׁקְפָה בְּעַד הַחַלּוֹן וַתֵּרֶא אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּוִיד מְרַקֵּד
. suo corde in eum despexit & ;ludentem & | [l]בּוּז
וּמְשַׂחֵק [l]וַתִּבֶז לוֹ בְּלִבָּהּ׃

CAP. XVI. יו

medium in eam constituerunt & ,Dei arcam attulerunt Et | pertingere fecerunt [m]יָצַג
1 †וַיָּבִיאוּ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים [m]וַיַּצִּיגוּ אֹתוֹ בְּתוֹךְ
,ascensiones appropinquare fecerunt*& :Dauid ei tetenderat quod ,tentorij* | *tabernaculi, *obtulerunt holocausta, †corà Deo. †offerre holocaustum,
הָאֹהֶל אֲשֶׁר נָטָה־לוֹ דָוִיד וַיַּקְרִיבוּ [n]עֹלוֹת
faciendo ascendere ab*Dauid compleuit Et .Dei facies ad†pacifica &
2 וּשְׁלָמִים לִפְנֵי הָאֱלֹהִים׃ †וַיְכַל דָּוִיד מֵהַעֲלוֹת | [n]עָלָה
.DOMINI nomine in populo benedixit & :pacifica & ,ascensionem
הָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים וַיְבָרֶךְ אֶת־הָעָם בְּשֵׁם יְהוָה׃
,mulierem ad vsque & viro à ,Israel viro omni diuisit Et
3 †וַיְחַלֵּק לְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל מֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה
.lagenam*& ,pulchrum carnis frustum & ,panis placentam vnicuique | *pulmentum
לְאִישׁ כִּכַּר־לֶחֶם וְאֶשְׁפָּר וַאֲשִׁישָׁה׃
, ministros Leuitis de DOMINI arcæ facies ad dedit Et | posuit coram arca [o]נָתַן [p]לָוָה
4 †[o]וַיִּתֵּן לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה מִן־[p]הַלְוִיִּם מְשָׁרְתִים
DOMINVM laudandum ad & ,confitendum ad & ,recordandum ad & | [q]יָדָה
וּלְהַזְכִּיר [q]וּלְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לַיהוָה
. Israel Deum | dux,
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
;Zechariah eius secundus & ,caput Asaph
5 †אָסָף הָרֹאשׁ וּמִשְׁנֵהוּ זְכַרְיָה
,Benaiahu & ,Eliab & ,Mathithiah & ,Iechiel & ,Semiramoth & ,Iehiel
יְעִיאֵל וּשְׁמִירָמוֹת וִיחִיאֵל וּמַתִּתְיָה וֶאֱלִיאָב וּבְנָיָהוּ
Asaph & , citharis in & ,nablorum vasis in Iehiel & ,Edom Hobed & | instrumentis psalteriorum, [r]כָּלָה
וְעֹבֵד אֱדֹם וִיעִיאֵל [r]בִּכְלֵי נְבָלִים וּבְכִנֹּרוֹת וְאָסָף
,sacerdotes Iachaziel & Benaiahu Et .*faciens audire cymbalis in | *sonitum [s]צָלַל
בַּמְצִלְתַּיִם מַשְׁמִיעַ׃
. Dei fœderis arcæ facies ad iugiter tubis in | coram arca
6 †וּבְנָיָהוּ וְיַחֲזִיאֵל הַכֹּהֲנִים
בַּחֲצֹצְרוֹת תָּמִיד לִפְנֵי אֲרוֹן בְּרִית־הָאֱלֹהִים׃

posuit ducem,
DOMINO confitendũ ad ,caput in Dauid dedit tunc ipsa die In
7 †בַּיּוֹם הַהוּא אָז נָתַן דָּוִיד בָּרֹאשׁ לְהֹדוֹת לַיהוָה
inuocate ,DOMINO Confitemini .eius fratrum & ,Asaph manũ per
8 בְּיַד־אָסָף וְאֶחָיו׃ †הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ
nomen .eius adinuentiones populis in notificate ,eius nomine in
opera
בִשְׁמוֹ [t]הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילֹתָיו׃
[t]יָדַע .eius mirabilibus omnibus in meditamini .ei psallite ,ei Cantate
loquimini de
9 †[v]שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ [x]שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאֹתָיו׃
[v]שׁוּר [x]שׂוּחַ .DOMINVM quærentiũ cor Lætetur .eius sanctitatis nomine in Laudamini
sancto
10 †הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְהוָה׃
.semper eius facies quærite :eius fortitudinem & ,DOMINVM Quærite
faciem
11 †דִּרְשׁוּ יְהוָה [y]וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ [z]פָנָיו תָּמִיד׃
[y]עָזַז [z]פָּנָה ,eius prodigiorum ;fecit quæ eius mirabilium Recordamini
12 †זִכְרוּ נִפְלְאֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה מֹפְתָיו
. eius oris iudiciorum &
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיהוּ׃
. eius electi Iahacob filij ,eius serui Israel Semen
13 †זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו׃
.eius iudicia terra vniuersa in ,noster Deus DOMINVS Ipse
14 †הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו׃
*verbi quod .generationibus mille præcepit*verbum,eius pacti seculũ in Recordamini
15 †זִכְרוּ לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר׃
pepigit . Ischac ad sui iuramenti & ,Abraham. cum excidit Quod
16 †אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִצְחָק׃
†in *sempiternũ, ,seculi* pactum † Israeli ,præceptum in Iahacob ipsi illud statuit Et
17 †וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם׃
portionem .vestræ hæreditatis funiculum Chenahan terram dabo Tibi :Dicendo
18 †לֵאמֹר לְךָ [a]אֶתֵּן אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם׃
[a]נָתַן
Cùm essetis viri numero pauci, .ea in peregrinantes & ,parum*quasi ,numeri viros vos existendo In
*res exigua,
19 †[b]בִּהְיוֹתְכֶם [c]מְתֵי מִסְפָּר [d]כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ׃
.alterũ populum ad regno de & ,gentem ad gente de ambulauerũt Et
20 †וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי וּמִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר׃
[b]הָיָה
[e]מְתָה [d]גּוּר . reges eis super†corripuit & ,eos opprimendum ad* homini permisit Non
21 †לֹא־[e]הִנִּיחַ לְאִישׁ לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים׃
*vt vim inferrent eis, . malignemini ne meis prophetis in & ,meos vnctos in*tangatis Ne
†pro
22 †אַל־[f]תִּגְּעוּ בִּמְשִׁיחָי וּבִנְבִיאַי אַל־[g]תָּרֵעוּ׃
[e]נוּחַ [f]נָגַע diem in die de euangelizate† :terra omnis DOMINO Cantate
*Christos
23 †שִׁירוּ לַיהוָה כָּל־הָאָרֶץ בַּשְּׂרוּ מִיּוֹם־אֶל־יוֹם
[g]רוֹעַ [h]שׁוּר omnibus in ,eius gloriam gentibus in Narrate .eius salutem* -
†annunciate *salutare
24 יְשׁוּעָתוֹ׃ †סַפְּרוּ בַגּוֹיִם אֶת־[i]כְּבוֹדוֹ בְּכָל־
[i]כָּבַד laudabilis & ,DOMINVS magnus Quia .eius mirabilia populis
25 הָעַמִּים נִפְלְאֹתָיו׃ †כִּי גָדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל
. deos omnes super ipse terribilis & ,valde
[k]יָרֵא
מְאֹד [k]וְנוֹרָא הוּא עַל־כָּל־אֱלֹהִים׃
gentiũ idola. cœlos DOMINVS Et .vana populorum dij omnes Nam
26 †כִּי כָּל־אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים וַיהוָה שָׁמַיִם
Confessio, & decor . eius loco in lætitia & ,fortitudo ;eo coram elegãtia & ,Decor .fecit
27 עָשָׂה׃ †הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עֹז [l]וְחֶדְוָה [m]בִּמְקֹמוֹ׃
[l]חָדָה DOMINO tribuite*:populorum familiæ DOMINO Tribuite*
28 †[n]הָבוּ לַיהוָה מִשְׁפְּחוֹת עַמִּים [n]הָבוּ לַיהוָה
[m]קוּם
Afferte leuate:eius nominis gloriam DOMINO Tribuite.fortitudinem& ,gloriã
29 כָּבוֹד וָעֹז׃ †הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ [o]שְׂאוּ
[n]יָהַב [o]נָשָׂא
†honorem. .sanctitatis decore in DOMINO vos incuruate:ei*facies ad*venite & ,munus*
Afferte *sacrificium, *in cõspectu
מִנְחָה וּבֹאוּ לְפָנָיו הִשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה בְּהַדְרַת־קֹדֶשׁ׃
ne , orbis firmabitur etiam : terra omnis eius faciebus*à Pauete
*facie eius vniuersi habitatores terræ,
30 †[p]חִילוּ מִלְּפָנָיו כָּל־הָאָרֶץ אַף־תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל־
dicant & : terra exultet & ,cæli Lætentur .nutet*
31 תִּמּוֹט׃ †יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם [q]וְתָגֵל הָאָרֶץ וְיֹאמְרוּ
[p]חוּל [q]גּוּל . regnauit DOMINVS ,gentibus in
*firmabit orbem,
בַגּוֹיִם יְהוָה מָלָךְ׃
*commoueatur. quod omne & ,ager exultet :eius plenitudo & ,mare Tonet
32 †יִרְעַם הַיָּם וּמְלוֹאוֹ יַעֲלֹץ הַשָּׂדֶה וְכָל־אֲשֶׁר־
†est *exultabunt quia ,DOMINI faciebus à*syluæ ligna personabunt*Tunc .eo in†
*corá Dño,
33 בּוֹ׃ †אָז יְרַנְּנוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי יְהוָה כִּי־
DOMINO Confitemini . terram iudicare venit
34 בָא לִשְׁפּוֹט אֶת־הָאָרֶץ׃ †[r]הוֹדוּ לַיהוָה
[r]יָדָה
. eius misericordia seculum in quoniam ,bonus quoniam
כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
nos erue & ,nos cõgrega & ,nostra salus Deus nos Serua ,dicite Et
35 †וְאִמְרוּ [s]הוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ וְקַבְּצֵנוּ [t]וְהַצִּילֵנוּ
[s]יָשַׁע [t]נָצַל
vt confiteamur gloriandum ad ,tua sanctitatis*nomini gratias agendum ad ,gentibus de
*sancto tuo,
מִן־הַגּוֹיִם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ לְהִשְׁתַּבֵּחַ
vt laudemur à Israel Deus DOMINVS Benedictus . tua laude in
36 [v]בִּתְהִלָּתֶךָ׃ †בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן־
[v]הָלַל
:Amen ,populus omnis dicant Et . seculum in vsque & ,seculo
הָעוֹלָם וְעַד־הָעֹלָם וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעָם אָמֵן

.suam manum Huzzah misit & ,Chidon aream ad vsq; venerunt Et
9 ויבאו עד גרן כידן וישלח עזא את ידו
.boues labascebant* quia ,arcam continendum a l — vt teneret *declinabant
לאחז את הארון כי שמטו הבקר׃
quòd eò eum percussit & ,Huzzah in DOMINI nasus est iratus Et — furor
10 ויחר אף יהוה בעזא ויכהו על אשר
.Dei facies ad ibi est mortuus & :arcam ad suam manum misit — coram Deo.
שלח ידו על הארון וימת שם לפני אלהים׃
,Huzzah in diuisione DOMINVS diuisit quia ,Dauid fuit ira Et
11 ויחר לדויד כי פרץ יהוה פרץ בעזא
.hanc diem ad vsq; Huzzah Peres* ipsum locum vocauit & — *ruptura
ויקרא למקום ההוא פרץ עזא עד היום הזה׃
Quomodo :dicendo ,illa die in Deum Dauid timuit Et
12 ויירא דויד את האלהים ביום ההוא לאמר היך
fecit declinare non Et ?Dei arcam me ad introducam
13 אביא אלי את ארון האלהים׃ ולא הסיר
ad eam fecit declinare sed :Dauid ciuitatem ad se ad arcam Dauid
דויד את הארון אליו אל עיר דויד ויטהו אל
cum Dei arca mansit Et .Ghittæi edom-Hobed domũ — in
בית עבד אדם הגתי׃
14 וישב ארון האלהים עם
benedixit Et .mensibus tribus eius domo in ,edom-Hobed domo
בית עבד אדם בביתו שלשה חדשים ויברך
.ei † quæ omnibus & ,edom-Hobed domui DOMINVS — † erant
יהוה את בית עבד אדם ואת כל אשר לו׃

CAP. XIIII. יד

ligna & ,Dauid ad nuncios Sor* rex Chiram misit Et — *Tyri
1 וישלח חירם מלך צר מלאכים אל דויד ועצי
.domũ ei ædificandũ ad ,lignorũ artifices & ,parietis artifices & ,cedrina
ארזים וחרשי קיר וחרשי עצים לבנות לו בית׃
super regem DOMINVS eum confirmasset quòd ,Dauid Cognouitque
2 וידע דויד כי הכינו יהוה למלך על
suum populũ propter eius regnum desuper esset eleuatum quòd ,Israel
ישראל כי נשאת למעלה מלכותו בעבור עמו
genuit Et .Ierusalaim in vxores adhuc Dauid accepit Et .Israel
3 ישראל׃ ויקח דויד עוד נשים בירושלם ויולד
qui natorum* nomina ista Et .filias & ,filios adhuc Dauid — *eorum qui nati fuerunt
4 דויד עוד בנים ובנות׃ ואלה שמות הילודים אשר
.Selomoh & ,Nathan :Sobab & ,Sammuah ;Ierusalaim in ei fuerunt
היו לו בירושלם שמוע ושובב נתן ושלמה׃
. Elphelet & ,Elisuah & ,Ibchar Et
5 ויבחר ואלישוע ואלפלט׃
.Iaphiah & ,Nephegh & ,Noghah Et
6 ונגה ונפג ויפיע׃
.Eliphelet & ,Beheliadah & ,Elisamah Et
7 ואלישמע ובעלידע ואליפלט׃
omnem super regem in Dauid esset vnct* quòd Pelistim audierunt Et — rex
8 וישמעו פלשתים כי נמשח דויד למלך על כל
audiuit Et .Dauid quærendum ad Pelistim omnes ascenderũt Et .Israel
ישראל ויעלו כל פלשתים לבקש את דויד וישמע
,venerunt Pelistim Et . eorum facies ad est egressus & ,Dauid — contra eos.
9 דויד ויצא לפניהם׃ ופלשתים באו
,Deo in † Dauid interrogauit Et . Rephaim valle in sunt diffusi & — consuluit †Deum,
10 ויפשטו בעמק רפאים׃ וישאל דויד באלהים
dixit Et ?mea manu in eos trades & ,Pelistim ad ascendã Num :dicendo
לאמר האעלה על פלשתים ונתתם בידי ויאמר
ascenderunt Et . tua manu in eos tradam & ,Ascende :DOMINVS ei
11 לו יהוה עלה ונתתים בידך׃ ויעלו
Rupit*:Dauid dixit & :Dauid ibi eos percussit Et .perasim-Bahal in — * in planitie ruptarum. *Diuisit
בבעל פרצים ויכם שם דויד ויאמר דויד פרץ
Idcirco .aquæ diuisionẽ secundũ meã manũ per meos inimicos Deus
האלהים את אויבי בידי כפרץ מים על כן
Dereliquerunt; .Perasim-Bahal* ipsius loci nomen vocauerunt — *Vallem ruptarum. combusserũt eos
12 קראו שם המקום ההוא בעל פרצים׃ ויעזבו
.igne in sunt combusti & ,Dauid dixit Et .suos deos ibi
שם את אלהיהם ויאמר דויד וישרפו באש׃
.valle in sunt diffusi & ,Pelistim adhuc addiderunt Et
13 ויסיפו עוד פלשתים ויפשטו בעמק׃
Non :Deus ei dixit Et :Deo in* Dauid adhuc interrogauit Et — Consuluitq; *Deum:
14 וישאל עוד דויד באלהים ויאמר לו האלהים לא
aduerso ex eos ad venies & ,eos desuper circunda .eos post ascendes
תעלה אחריהם הסב מעליהם ובאת להם ממול
capitibus in gressus sonitum te audire circa†,erit Et . motorum — pyrorum. † cũ audieris
15 הבכאים׃ ויהי כשמעך את קול הצעדה בראשי
Deus est egressus quia .prælium in egredieris tunc ,motorum — pyrorum,
הבכאים אז תצא במלחמה כי יצא האלהים

Dauid fecit Et .Pelistim castrametationem percutiendum ad tuas facies ad — ante te vt percutiant castra
16 לפניך להכות את מחנה פלשתים׃ ויעש דויד
castrametationem* percusserunt & ,Deus ei præcepit quemadmodum
כאשר צוהו האלהים ויכו את מחנה
. Ghazerah ad vsque & Ghibhon à Pelistim — fecitq;
פלשתים מגבעון ועד גזרה׃
DOMINVS Et .terras vniuersas in Dauid nomen est egressum Et
17 ויצא שם דויד בכל הארצות ויהוה
. gentes omnes super eius pauorem dedit
נתן את פחדו על כל הגוים׃

CAP. XV. טו

arca locum parauit & ,Dauid ciuitate in domos sibi fecit Et — pro arca
1 ויעש לו בתים בעיר דויד ויכן מקום לארון
portandum ad Nõ :Dauid dixit Tunc .tentorium ei tetendit & ,Dei
2 האלהים ויט לו אהל׃ אז אמר דויד לא לשאת
DOMINVS elegit eis in quia .Leuitæ nisi Dei arcam
את ארון האלהים כי אם הלוים כי בם בחר יהוה
.seculum in vsque ei ministrandũ ad & ,Dei arcam portandum ad
לשאת את ארון האלהים ולשרתו עד עולם׃
faciẽdũ ascẽdere ad ,Ierusalaim in Israel omnem Dauid Cõgregauitq;
3 ויקהל דויד את כל ישראל אל ירושלם להעלות
. ei parauerat quem suum locum in DOMINI arcam — congregauit
את ארון יהוה אל מקומו אשר הכין לו׃
.Leuitas & ,Aharon filios Dauid collegit Et
4 ויאסף דויד את בני אהרן ואת הלוים׃
.viginti & centũ eius fratres & ,princeps Vriel ,Chehath filiis* — *De
5 לבני קהת אוריאל השר ואחיו מאה ועשרים׃
.viginti & ducenti eius fratres & ,princeps Hasaiah ,Merari filiis * — *De
6 לבני מררי עשיה השר ואחיו מאתים ועשרים׃
.triginta & centũ eius fratres & ,princeps Ioel ,Ghersom filiis † — *De
7 לבני גרשום יואל השר ואחיו מאה ושלשים׃
.ducenti eius fratres & ,princeps Semahaiah ,Elisaphan filiis * — *De
8 לבני אליצפן שמעיה השר ואחיו מאתים׃
. octoginta eius fratres & ,princeps Eliel ,Chebron filiis * — *De
9 לבני חברון אליאל השר ואחיו שמונים׃
.duo & centũ eius fratres & ,princeps Hamminadab ,Huzziel filiis* — *De
10 לבני עזיאל עמינדב השר ואחיו מאה ושנים
,Leuitas & ,sacerdotes Ebiathar & ,Sadoc Dauid Vocauitque .decim
11 עשר׃ ויקרא דויד לצדוק ולאביתר הכהנים וללוים
.Hamminadab & ,Eliel & ,Semahaiah ,Ioel & ,Hasaiah ,Vriel
לאוריאל עשיה ויואל שמעיה ואליאל ועמינדב׃
Sanctificamini .Leuitis patrum* capita †Vos :eis dixit Et
12 ויאמר להם אתם ראשי האבות ללוים התקדשו
Dei DOMINI arcam facietis ascendere & ,vestri fratres & ,vos
אתם ואחיכם והעליתם את ארון יהוה אלהי
vos non principio à† Quia .ei præparaui ad Israel — *locum quẽ
13 ישראל אל הכינותי לו׃ כי למבראשונה לא אתם
eum quæsiuimus non quia ,nobis in noster Deus DOMINVS rupit
פרץ יהוה אלהינו בנו כי לא דרשנהו
faciẽdũ ascẽdere ad ,Leuitæ & ,sacerdotes sunt sanctificati Et .iudicia* secundũ
14 כמשפט׃ ויתקדשו הכהנים והלוים להעלות
Leui filij tulerunt Et .Israel Dei DOMINI arcam
15 את ארון יהוה אלהי ישראל׃ וישאו בני הלוים
verbum iuxta Moseh præcepit quemadmodum ,Dei arcam
את ארון האלהים כאשר צוה משה כדבר
. se super perticis in suo humero in ,DOMINI
יהוה בכתפם במטות עליהם׃
suos fratres statuendum ad ,Leuitarum principibus Dauid Dixitque
16 ויאמר דויד לשרי הלוים להעמיד את אחיהם
,cymbalis & ,citharis & ,psalteriis ,cantici vasis in cantores
המשררים בכלי שיר נבלים וכנרות ומצלתים
Leuitæ statuerunt Et .lætitia in voce in* exaltando ,facientes audire
17 משמיעים להרים בקול לשמחה׃ ויעמידו הלוים
de & ,Berechiahu filiũ Asaph eius fratribus de & ,Ioel filium Heman
את הימן בן יואל ומן אחיו אסף בן ברכיהו ומן
eis cum Et . Chusaiahu filium Ethan eorum fratribus Merari filiis
בני מררי אחיהם איתן בן קושיהו׃ ועמהם
,Semiramoth & ,Iahaziel & ,Ben ,Zechariahu * secundi eorum fratres
18 אחיהם המשנים זכריהו בן ויעזיאל ושמירמות
Mattithiahu & ,Mahaseiahu & ,Benaiahu & ,Eliab ,Hunni & ,Iechiel &
ויחיאל ועני אליאב ובניהו ומעשיהו ומתתיהו
.ianitores Iehiel & ,Hobededom & ,Michneiahu & , Eliphelehu &
ואליפלהו ומקניהו ועבד אדם ויעיאל השוערים׃
faciẽdũ audire ad ,æneis cymbalis in Ethã & ,Asaph ,Heman cantores Et
19 והמשררים הימן אסף ואיתן במצלתים נחשת להשמיע

valles* omnes fugauerunt & ,suas ripas omnes super repleus
מְמַלֵּא עַל־כָּל־גְּדוֹתָיו וַיַּבְרִיחוּ אֶת־כָּל־הָעֲמָקִים
Iehudah & ,Biniamin filiis de venerunt Et ,occidentem ad & ,orientem ad
16 לַמִּזְרָח וְלַמַּעֲרָב׃ וַיָּבֹאוּ מִן־בְּנֵי בִנְיָמִן וִיהוּדָה
,respondit & ,eorū facies ad Dauid est egressus Et .Dauid ad munitionem ad
17 עַד־לַמְּצַד לְדָוִיד׃ וַיֵּצֵא דָוִיד לִפְנֵיהֶם וַיַּעַן
mihi fit ,me innandū ad me ad venistis pacem ad Si :eis dixit &
וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם־לְשָׁלוֹם בָּאתֶם אֵלַי לְעָזְרֵנִי יִהְיֶה־לִּי
absque meis angustiationibus me decipiēdū ad si Sed .pariter cor vos super
עֲלֵיכֶם לֵבָב לְיָחַד וְאִם־לְרַמּוֹתַנִי לְצָרַי בְּלֹא
.increpet & ,nostrorum patrum Deus videat ,meis volis in iniquitate
חָמָס בְּכַפַּי יֵרֶא אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וְיוֹכַח׃
,Dauid Tui .triariorum caput Hamasai induit spiritus Et
18 וְרוּחַ לָבְשָׁה אֶת־עֲמָשַׂי רֹאשׁ הַשָּׁלוֹשִׁים לְךָ דָוִיד
te iuuat quia ,tuo adiutori pax & ,tibi pax pax ,Isai fili tecum &
וְעִמְּךָ בֶן־יִשַׁי שָׁלוֹם שָׁלוֹם לְךָ וְשָׁלוֹם לְעֹזְרֶךָ כִּי עֲזָרְךָ
.agminis capita in eos dedit & ,Dauid eos suscepit & .tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ וַיְקַבְּלֵם דָּוִיד וַיִּתְּנֵם בְּרָאשֵׁי הַגְּדוּד׃
Pelistim cum eum veniendo in ,Dauid super sunt delapsi Menasseh de Et
19 וּמִמְּנַשֶּׁה נָפְלוּ עַל־דָּוִיד בְּבֹאוֹ עִם־פְּלִשְׁתִּים
cum dimiserūt consilio in quia ;eos inuenit nō & :prælium in Saul contra
עַל־שָׁאוּל לַמִּלְחָמָה וְלֹא עֲזָרֻם כִּי בְעֵצָה שִׁלְּחֻהוּ
. Saul suum dnm ad cadet nostris capitib In :dicendo ,Pelistim satrapæ
סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים לֵאמֹר בְּרָאשֵׁינוּ יִפּוֹל אֶל־אֲדֹנָיו שָׁאוּל׃
,Hadnah ,Menasseh de eū ad sunt delapsi Siclagh ad ipsum eundo In
20 בְּלֶכְתּוֹ אֶל־צִיקְלַג נָפְלוּ עָלָיו מִמְּנַשֶּׁה עַדְנַח
capita ,Sillethai & ,Elihu & ,Iozabad & ,Michael & ,Iedihael & ,Iozabad &
וְיוֹזָבָד וִידִיעֲאֵל וּמִיכָאֵל וְיוֹזָבָד וֶאֱלִיהוּא וְצִלְּתָי רָאשֵׁי
. Menasseh in qui milium
הָאֲלָפִים אֲשֶׁר לִמְנַשֶּׁה׃
fortes quia .turmam cōtra Dauid cum sunt auxiliati hi Et
21 וְהֵמָּה עָזְרוּ עִם־דָּוִיד עַל־הַגְּדוּד כִּי־גִבּוֹרֵי
tempus ad Quia .exercitu in principes fuerunt & :hi omnes virtute
22 חַיִל כֻּלָּם וַיִּהְיוּ שָׂרִים בַּצָּבָא׃ כִּי לְעֶת־
magnam castrametationē ad vsq; ,ei auxiliādū ad Dauid adueniebāt diem in diē
יוֹם בְּיוֹם יָבֹאוּ עַל־דָּוִיד לְעָזְרוֹ עַד־לְמַחֲנֶה גָדוֹל
expediti capitum numeri isti Et . Dei castrametationem quasi
23 כְּמַחֲנֵה אֱלֹהִים׃ וְאֵלֶּה מִסְפְּרֵי רָאשֵׁי הֶחָלוּץ
Saul regnum conuertēdum ad ,Chebron in Dauid ad venerunt,militiam ad
לַצָּבָא בָּאוּ עַל־דָּוִיד חֶבְרוֹנָה לְהָסֵב מַלְכוּת שָׁאוּל
. DOMINI os iuxta eum ad
אֵלָיו כְּפִי יְהוָה׃
. octin & millia sex ,hastam & ,clypeū portantes Iehudah Filij
24 בְּנֵי יְהוּדָה נֹשְׂאֵי צִנָּה וָרֹמַח שֵׁשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁמוֹנֶה
virtute fortes Simhon filiis De .exercitus expediti genti
25 מֵאוֹת חֲלוּצֵי צָבָא׃ מִן־בְּנֵי שִׁמְעוֹן גִּבּוֹרֵי חַיִל
.centum & ,millia septem ,pugnam ad
לַצָּבָא שִׁבְעַת אֲלָפִים וּמֵאָה׃
.sexcenti & ,millia quatuor ,Leui filijs De
26 מִן־בְּנֵי הַלֵּוִי אַרְבַּעַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃
. septin & ,millia tria eo cum & ,Aharon ipsi dux Iehoiadah Et
27 וִיהוֹיָדָע הַנָּגִיד לְאַהֲרֹן וְעִמּוֹ שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁבַע
cius patris domus & robore fortis adolescens Sadoc Et .genti
28 מֵאוֹת׃ וְצָדוֹק נַעַר גִּבּוֹר חָיִל וּבֵית־אָבִיו
fratribus Biniamin filiis de Et . duo & ,viginti principes
29 שָׂרִים עֶשְׂרִים וּשְׁנָיִם׃ וּמִן־בְּנֵי בִנְיָמִן אֲחֵי
custodientes eorum multitudo adhuc vsque Et .millia tria
שָׁאוּל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְעַד־הֵנָּה מַרְבִּיתָם שֹׁמְרִים
,millia viginti ,Ephraim filiis de Et . Saul domus custodiam
30 מִשְׁמֶרֶת בֵּית שָׁאוּל׃ וּמִן־בְּנֵי אֶפְרַיִם עֶשְׂרִים אֶלֶף
suorum patrum domo in nominum viri , robore fortes , octingenti &
וּשְׁמוֹנֶה מֵאוֹת גִּבּוֹרֵי חַיִל אַנְשֵׁי שֵׁמוֹת לְבֵית אֲבוֹתָם׃
qui ,millia decem octo Menasseh tribu dimidia ex Et
31 וּמֵחֲצִי מַטֵּה מְנַשֶּׁה שְׁמוֹנָה עָשָׂר אֶלֶף אֲשֶׁר
. Dauid faciendum regnare ad veniēdum ad ,nomina per sunt nuncupati
נִקְּבוּ בְּשֵׁמוֹת לָבוֹא לְהַמְלִיךְ אֶת־דָּוִיד׃
sciendum ad temporibus in intelligentiā scientes Issachar filiis de Et
32 וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לָעִתִּים לָדַעַת
eorum fratres omnes Et . ducenta eorum capita ,Israel faceret quid
מַה־יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁיהֶם מָאתַיִם וְכָל־אֲחֵיהֶם
disponentes exercitum egredientes Zebulun De .eorum ori super
33 עַל־פִּיהֶם׃ מִזְּבוּלֻן יוֹצְאֵי צָבָא עֹרְכֵי
aciē struēdā ad & ,millia quinquaginta bellicis instrumētis oībus cū bellum
מִלְחָמָה בְּכָל־כְּלֵי מִלְחָמָה חֲמִשִּׁים אֶלֶף וְלַעְדֹּר
.corde & corde non in
בְּלֹא־לֵב וָלֵב׃

hasta ,lancea & clypeo cum eis cum & ,mille principes Naphtali de Et
34 וּמִנַּפְתָּלִי שָׂרִים אָלֶף וְעִמָּהֶם בְּצִנָּה וַחֲנִית
.millia septem & triginta
שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה אָלֶף׃
,millia octo & viginti prælium ordinantes Danitis de Et
35 וּמִן־הַדָּנִי עֹרְכֵי מִלְחָמָה עֶשְׂרִים־וּשְׁמוֹנָה אֶלֶף
.sexcenti &
וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃
quadraginta,bellum disponendum ad exercitus egredientes Aser de Et
36 וּמֵאָשֵׁר יוֹצְאֵי צָבָא לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה אַרְבָּעִים
,Gaditis & ,Reubenitis de ,Iarden trans de Et .millia
37 אָלֶף׃ וּמֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן מִן־הָרְאוּבֵנִי וְהַגָּדִי
belli militia vasis omnibus in Menasseh tribu dimidia &
וַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה בְּכֹל כְּלֵי צְבָא מִלְחָמָה
belli viri isti Omnes .millia viginti &,centum
38 מֵאָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף׃ כָּל־אֵלֶּה אַנְשֵׁי מִלְחָמָה
regē cōstituēdū ad ,Chebrō ī venerūt pfecto corde in aciei instructores
עֹדְרֵי מַעֲרָכָה בְּלֵבָב שָׁלֵם בָּאוּ חֶבְרוֹנָה לְהַמְלִיךְ
Israel residuum omne etiam & ,Israel vniuersum super Dauid
אֶת־דָּוִיד עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וְגַם כָּל־שֵׁרִית יִשְׂרָאֵל
. Dauid regnare faciendum ad ,vno corde
לֵב אֶחָד לְהַמְלִיךְ אֶת־דָּוִיד׃
,bibētes & ,comedētes tribus diebus Dauid cum ibi fuerunt Et
39 וַיִּהְיוּ־שָׁם עִם־דָּוִיד יָמִים שְׁלוֹשָׁה אֹכְלִים וְשׁוֹתִים
propinqui etiam Et .eorum fratres eis præparauerant quia
40 כִּי־הֵכִינוּ לָהֶם אֲחֵיהֶם׃ וְגַם הַקְּרוֹבִים־
panem adferentes Naphthali & ,Zebulun & ,Issaschar ad vsque eis
אֲלֵיהֶם עַד־יִשָּׂשכָר וּזְבֻלוּן וְנַפְתָּלִי מְבִיאִים לֶחֶם
,farina escam ,bobus in & ,mulis in & ,camelis in & ,asinis in
בַּחֲמוֹרִים וּבַגְּמַלִּים וּבַפְּרָדִים וּבַבָּקָר מַאֲכָל קֶמַח
.multitudine in pecus &,boues & ,oleū & ,vinū & ,passas vuas &,palathas
דְּבֵלִים וְצִמּוּקִים וְיַיִן־וְשֶׁמֶן וּבָקָר וְצֹאן לָרֹב
. Israel in lætitia quia
כִּי שִׂמְחָה בְּיִשְׂרָאֵל׃

CAP. XIII. יג

omnem ad centenorum & millium principibus cum Dauid consilium iniit Et
1 וַיִּוָּעַץ דָּוִיד עִם־שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת לְכָל־
Si :Israel concionem omnem ad Dauid ait Et .ducem
2 נָגִיד׃ וַיֹּאמֶר דָּוִיד לְכֹל קְהַל יִשְׂרָאֵל אִם־
,diuidemus ,nostro Deo DOMINO à & ,bonum vobis super
עֲלֵיכֶם טוֹב וּמִן־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נִפְרְצָה
.Israel terras omnes in residuos nostros fratres ad mittamus
נִשְׁלְחָה עַל־אַחֵינוּ הַנִּשְׁאָרִים בְּכֹל אַרְצוֹת יִשְׂרָאֵל
,suorum suburbanorum vrbibus in Leuitas & ,sacerdotes eis cum Et
וְעִמָּהֶם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם בְּעָרֵי מִגְרְשֵׁיהֶם
nostri Dei arcam reducemus Et . nos ad congregentur &
3 וְיִקָּבְצוּ אֵלֵינוּ׃ וְנָסֵבָּה אֶת־אֲרוֹן אֱלֹהֵינוּ
. Saul diebus in eam requisiuimus non quia .nos ad
אֵלֵינוּ כִּי־לֹא דְרַשְׁנֻהוּ בִּימֵי שָׁאוּל׃
verbum fuit rectum quia . sic faciendum ad concio omnis dixerunt Et
4 וַיֹּאמְרוּ כָל־הַקָּהָל לַעֲשׂוֹת כֵּן כִּי־יָשַׁר הַדָּבָר
Israel omnem Dauid congregauit Et .populi omnis oculis in
5 בְּעֵינֵי כָל־הָעָם׃ וַיַּקְהֵל דָּוִיד אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל
adducendum ad ,Chamath introitū ad vsque & Aegypti Sichor à
מִן־שִׁיחוֹר מִצְרַיִם וְעַד־לְבוֹא חֲמָת לְהָבִיא אֶת־
. Chiriathiearim è Dei arcam
אֲרוֹן הָאֱלֹהִים מִקִּרְיַת יְעָרִים׃
-Chiriath in Bahalathah Israel omnis & ,Dauid ascendit Et
6 וַיַּעַל דָּוִיד וְכָל־יִשְׂרָאֵל בַּעֲלָתָה אֶל־קִרְיַת
arcam inde faciendum ascendere ad ,Iehudah in quæ ,iearim
יְעָרִים אֲשֶׁר לִיהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֵת אֲרוֹן
.nomen est inuocatū quam ,Cherubim sedentis DOMINI Dei
הָאֱלֹהִים יְהוָה יוֹשֵׁב הַכְּרֻבִים אֲשֶׁר־נִקְרָא שֵׁם׃
domo è nouum plaustrum super Dei arcam equitare fecerunt Et
7 וַיַּרְכִּיבוּ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים עַל־עֲגָלָה חֲדָשָׁה מִבֵּית
. plaustro in ducentes eius frater & ,Huzzah & :Abinadab
אֲבִינָדָב וְעֻזָּא וְאַחְיוֹ נֹהֲגִים בָּעֲגָלָה׃
omni in Dei facies ad ludentes Israel omnis & ,Dauid Et
8 וְדָוִיד וְכָל־יִשְׂרָאֵל מְשַׂחֲקִים לִפְנֵי הָאֱלֹהִים בְּכָל־
,tympanis in &,psalteriis in & ,citharis in & ,canticis in & ,fortitudine
עֹז וּבְשִׁירִים וּבְכִנֹּרוֹת וּבִנְבָלִים וּבְתֻפִּים
. tubis in & ,cymbalis in &
וּבִמְצִלְתַּיִם וּבַחֲצֹצְרוֹת׃

Marginal notes (right column): repleus, inundans valles; צָבָא; præsidium; ante eos; pacifice; pro adiutorio tuo; mihi; in manibus; כַּפַּי; ראה; ducem triginta; turmæ; principes; fosse; turmæ; ruerunt ad eum; veniendo; ipso; Cum; Tum præsidiis; transfugerunt; decem; fortes; Dauid; omnes; castra; hostem; mille; numerus; expediti; pugnæ; virtus; numerus; cæsis; turmæ; viribus; custodiam; numero; familiæ; suorum; nominatim; fuerunt; ad concilium; quid; ad eorum; iussum; ad bellum; disponendum; ad bellum procedebant

Marginal notes (left column): hasta; præparati ad pugnam; cum instrumentis pugnæ bellicis; חֲצָכְלָה; bellatores; בוא; שאר; erant, vt cōstituerēt regē; היה יום; שתה; כון; adferebant; cum cum farinam; oues; רבב; erat; tribunis & centurionibus cum omni duce; cœtum; videtur; dispergamus; qui remanserunt; ad; לוה; Et reducatur arca; סבב; יום; omnis cœtus, vt facerent; עשה; Nilo; vt adducerent; עלה; est; vt ascēdere faceret; super; vehere; ducebant plaustrum; ludebant coram Deo; עזז

Elhazar eum post Et .vna vice in *occisos* trecentos contra
12 על־שלש־מאות חלל בפעם אחת ׃ †ואחריו אלעזר
fuit Iste .potentes tres inter Ipse .Achochitæ Dodo‡ filius
13 בן־דודו האחוחי הוא בשלושה הגברים ׃ †הוא־היה
ibi erant congregati Pelistim &;dammim-Pas in Dauid cum
עם־דויד בפס דמים והפלשתים נאספו־שם
*fugerant**populus & ,*hordeis* plena agri pars erat Et .prelium ad
למלחמה [k]ותהי חלקת השדה מלאה שעורים והעם [l]נסו
,eã‖liberauerūt & , *partis* † medio in steterunt Et : Pelistim faciebus à
14 מפני פלשתים ׃ †ויתיצבו בתוך־החלקה [m]ויצילוה
.magna salute DOMINVS seruauit & :Pelistim percusserunt &
[n]ויכו את־פלשתים ויושע יהוה תשועה גדולה ׃
ad ,petram ad *capitibus* triginta è tres descenderunt Et
15 [o]†וירדו שלושה מן־השלושים ראש על־[p]הצר אל־
castrametans‡ Pelistim *castrametatio* & :Hadullam speluncam ad Dauid
דויד אל־מערת עדלם ומחנה פלשתים חנה
Pelistim *præfectus**Et .arce in‡tunc Dauid Et .Rephaim valle in
16 בעמק רפאים ׃ †ודויד אז במצודה ונציב פלשתים
mihi *propinabit* Quis‡:dixit & ,Dauid desiderauit Et .Beth-lechem in†tunc
17 אז בבית לחם ׃ †[q]ויתאו דויד ויאמר מי [r]ישקני
irruperunt Et .porta in quæ ,Beth -lechem cisterna de aquas
18 מים מבור בית־לחם אשר בשער ׃ †ויבקעו
-Beth cisterna è aquas hauserunt & ,Pelistim *castrametationem in*‖ tres
השלשה במחנה פלשתים וישאבו־מים מבור בית־
noluit Et .Dauid ad attulerūt & ,acceperūt & ;porta in*quæ ,lechem
לחם אשר בשער [s]וישאו [t]ויבאו אל־דויד ולא־אבה
Absit :dixit Et .DOMINO eas libauit sed ,eas bibere Dauid
19 דויד [v]לשתותם וינסך אתם ליהוה ׃ †ויאמר חלילה
istorum virorum sanguinē Nunquid .hoc *faciendo à* ,meo Deo à mihi
לי מאלהי [x]מעשות זאת הדם האנשים האלה
non & ,eas attulerunt *suis animabus in*† Quia ?eorū *animabus in* bibam
אשתה בנפשותם כי בנפשותם [y]הביאום ולא
.potentes tres fecerunt Hæc .eas bibere voluit
אבה [z]לשתותם אלה [a]עשו שלשת הגבורים ׃
suscitauit ipse & .trium *caput*‡ erat ipse Ioab frater Absai Et
20 †ואבשי אחי־יואב הוא היה ראש השלשה והוא עורר
. tres inter nomen *non*†& ,*occisos** trecentos contra suam lanceam
את־חניתו על־שלש [b]מאות חלל ולא־שם בשלשה ׃
,*principem in*‡ eis fuit & ,gloriosus duos inter tribus Ex
21 †מן־השלושה בשנים נכבד [c]ויהי להם לשר
filij Iehoiadah filius Benaiah .peruenit non tres ad vsque *&*
22 ועד־השלשה לא בא ׃ †בניה בן־יהוידע בן־
duos percussit ipse . Cabseel de operibus *multi* ,*virtutis*‡ viri
איש־חיל [d]רב־פעלים מן־קבצאל הוא הכה את שני
medio in leonem percussit & ,descendit ipse Et .Moab *leones**
אריאל מואב והוא ירד [e]והכה את־הארי בתוך
Aegyptium virum percussit ipse Et . niuis die in cisternæ
23 הבור ביום השלג ׃ †והוא הכה את־האיש המצרי
liciatoriū sicut lācea‖Aegyptij manu in Et .*cubito in*‡quinq;†mēsuræ virum
איש [f]מדה חמש באמה וביד המצרי [g]חנית כמנור
manu è lanceam rapuit & ,virga cū eum ad descendit Et :texentium
ארגים וירד אליו בשבט ויגזל את־החנית מיד
filius Benaiahu fecit Hæc .eius lancea in eum occidit & ,Aegyptij
24 המצרי ויהרגהו בחניתו ׃ †אלה עשה בניהו בן־
triginta Ex . potentes tres inter nomen ei Et .Iehoiadah
25 יהוידע ולו שם בשלושה הגברים ׃ †מן־השלושים
cum posuit Et .peruenit non tres ad Et .*ipse gloriosus* ipse ecce
הנו נכבד הוא ואל־השלושה לא־בא [h]וישימהו
frater Hasahel *virtutum* potentes Et .suum auditum ad Dauid
26 דויד על־משמעתו ׃ †וגבורי החילים עשהאל אחי
. Beth--lechem de *Dodo* filius Elchanan ,Ioab
יואב אלחנן בן־דודו מבית לחם ׃
. Pelonites Cheles ,Harodites Sammoth
27 †שמות ההרודי חלץ הפלוני ׃
. Hantothites Abihezer ,Techohites Hicches filius Hira
28 †עירא בן־עקש התקועי אביעזר הענתותי ׃
. Achochites Hilai ,Chusathites Sibbechai
29 †סבכי החשתי עילי האחוחי ׃
.Netophathites Bahanah filius Cheled ,Netophathites Maharai
30 †מהרי הנטופתי חלד בן־בענה הנטופתי ׃
.Pirhatonites Benaiah ,Beniamin filiorū Ghibhath de Ribai filius Ithai
31 †איתי בן־ריבי מגבעת בני בנימן בניה הפרעתוני ׃
. Harbathites Abiel ,Ghahas torrentibus de Churai
32 †חורי מנחלי געש אביאל הערבתי ׃
. Sahalbonites Eliachba ,Bacharumites Hazmaueth
33 †עזמות הבחרומי אליחבא השעלבני ׃

quos vulnerauit ‡patrui sui
hordeo, *fugerat
[k] היה נוס
†agri, ‖eum, [m] נצל
[n] נכה
principibus
[o] ירד [p] צור
castra ‡castrametabantur ‡erat *statio †erat
‡Vtinã quispiam propinaret
[q] אוה
[r] שקה ‖per castra *erant
[s] נשא [t] בוא
[v] שתה ne faciam
[x] עשה
cum discrimine animarū †cum discrimine vitæ suæ
[y] בוא [z] שתה
[a] עשה
‡princeps sed *quos vulnerauit, †ei
[b] מאה [c] היה ולו
‡prīceps, sed ‡robusti, magni
[d] רבב
*fortes, vt leones
[e] נכה
†magnæ ‡cubitorum. ‖erat
[f] מדד [g] חנה
inclytus est. Sed
[h] שום
exercituum
patrui eius

.Haratites Saghe filius ,Ionathan ,Ghizonites Hasem Filij
34 †בני השם הגזוני יונתן בן־שגא ההררי ׃
. Vr filius Eliphal .Hararites Sachar filius Achiam
35 †אחיאם בן־שכר ההררי אליפל בן־אור ׃
. Pelonites Achiiah ,Mecherathites Chepher
36 †חפר המכרתי אחיה הפלני ׃
.Ezbai filius Naharai ,Charmelites Chesro
37 †חצרו הכרמלי נערי בן־אזבי ׃
. Geri filius Mibchar ,Nathan frater Ioel
38 †יואל אחי נתן מבחר בן־הגרי ׃
filij Ioab *vasa ferens* Berothites Nacharai ,Hammonites Selech
39 †צלק העמוני נחרי הברתי נשא כלי יואב בן־
. Ithræus Ghareb ,Ithræus Hirah . Seruiah
40 צרויה ׃ †עירא היתרי גרב היתרי ׃
. Achlai filius Zabad ,Chittæus Vriiah
41 †אוריה החתי זבד בן־אחלי ׃
eo *super*‡& ,Reubenitæ ipsi *caput* ,Reubenites Siza filius Hadina
42 †עדינא בן־שיזא הראובני ראש לראובני ועליו
.Mithnites Iosaphath & ,Mahachah filius Chanan . triginta
43 שלשים ׃ †חנן בן־מעכה ויושפט המתני ׃
.Haroherites Chotham filij Iehiel & ,Samah :Hasterathites Huzziah
44 †עזיא העשתרתי שמע ויעואל בני חותם הערערי ׃
. Tisites eius frater Iocha & ,Simri filius Iedihael
45 †ידיעאל בן־שמרי ויחא אחיו התיצי ׃
,Elnaham filij Iehosauiah & ,Ieribai & ,Machauites Eliel
46 †אליאל המחוים ויריבי ויושויה בני אלנעם
. Moabites Ithmah &
ויתמה המואבי ׃
, Mesobaiah Iahasiel & ,Hobed & , Eliel
47 †אליאל ועובד ויעשיאל המצביה ׃

CAP. XII. יב

faciebus‡à clausum adhuc Siclagh in Dauid ad *venientes* hi Et
1 †ואלה [a]הבאים אל־דויד לציקלג עוד עצור [b]מפני
. belli auxiliatores potentes inter‡ipsi Et .Chis filij Saul
שאול בן־קיש והמה בגבורים עזרי המלחמה ׃
sagittis in & ,*lapidibus in* ,*sinistrantes &* ,*dextrantes* arcu Armati
2 †נשקי קשת מימינים ומשמאלים באבנים [c]ובחצים
. Biniamin de Saul fratribus de ,arcu *in*
בקשת מאחי שאול מבנימן ׃
,Ieziel & ,Ghibhathites Semahah filij Ioas & , Achihezer *Caput*
3 †הראש אחיעזר ויואש בני השמעה הגבעתי ויזואל
. Hantothites Iehu & ,Berachah & ;Hazmaueth filij Phelet &
ופלט בני עזמות וברכה ויהוא הענתתי ׃
.triginta super & ,triginta inter fortis Ghibhonites Ismahaiah Et
4 †וישמעיה הגבעוני גבור בשלשים ועל־השלשים
. Ghederathites Iozabad & ,Iochanan & ,Iachaziel & ,Irmeiah &
וירמיה ויחזיאל ויוחנן ויוזבד הגדרתי ׃
Sephathiahu & ,Semariahu & ,Behaliah & ,Ierimoth & , Elhuzai
5 †אלעוזי וירימות ובעליה ושמריהו ושפטיהו
Iasobham & ,Iohezer & ,Hazarel & ,Isiiahu & ,Elchanah .Charuphites
6 החרופי ׃ †אלקנה וישיהו ועזראל ויועזר וישבעם
.Ghedor de Ierocham filij Zebadiah & ,Iohelah Et .Chorchites
7 הקרחים ׃ †ויועאלה וזבדיה בני ירחם מן־הגדור ׃
fortes ,deserto in munitionē ad Dauid ad sunt diuisi Ghadi de Et
8 †ומן־הגדי נבדלו אל־דויד למצד מדברה גברי
facies & ,*clypeum & ,scutum disponentes*‡,bellum ad militiæ viri ,*virtute*
החיל אנשי צבא למלחמה ערכי [d]צנה [e]ומגן ופני
. festinandum ad montes super capræ sicut & :eorum facies leonis
אריה פניהם וכצבאים על־ההרים למהר ׃
.tertius Eliab ,secundus Hobadiah *caput* Hezer
9 †עזר הראש עבדיה [f]השני אליאב השלישי ׃
.quintus Irmeiah ,quartus Mismannah
10 †משמנה הרביעי ירמיה החמשי ׃
. septimus Eliel ,sextus Hatthai
11 †עתי הששי אליאל השבעי ׃
. nonus Elzabad ,octauus Iochanan
12 †יוחנן השמיני אלזבד התשיעי ׃
. vndecimus Machbanai ,decimus Irmeiahu
13 †ירמיהו העשירי מכבני עשתי עשר ׃
,minor centum *ad** vnus ;exercitus *capita*,Ghad filiis de Isti
14 †אלה מבני־גד ראשי הצבא אחד למאה הקטן
. mille *ad* maior &
והגדול לאלף ׃
ipse & ,primo mense in Iarden transierunt qui *ipsi* Isti
15 אלה הם אשר עברו את־הירדן בחדש הראשון והוא

armiger
ויחיאל ק
dux ‖cum
sunt qui venerant
[a] בוא
facie ‡erant
dextera, & sinistra iacientes lapides & sagittas
[c] חצץ
Dux
viribus ‡dispositi ad clypeum, & lanceam,
[d] צנן [e] גנן dux
[f] שנה
duces *persequebantur
*sunt

cubiculis in Leuitarum *patrum* *capita* cantores isti Et
33 וְאֵלֶּה הַמְשֹׁרְרִים רָאשֵׁי אָבוֹת לַלְוִיִּם בַּלְּשָׁכֹת
. opere in eos super nocte & die quia ;*soluti*
פְּטוּרִים כִּי־יוֹמָם וָלַיְלָה עֲלֵיהֶם בַּמְּלָאכָה׃
.capita suas generationes per Leuitis *patrum*‡ capita Isti
34 אֵלֶּה רָאשֵׁי הָאָבוֹת לַלְוִיִּם לְתֹלְדוֹתָם רָאשִׁים
. Abi habitauerunt Ghibhon in Et . Ierusalaim in habitauerunt Isti
35 אֵלֶּה יָשְׁבוּ בִירוּשָׁלִָם׃ וּבְגִבְעוֹן יָשְׁבוּ אֲבִי־
eius filius Et .Mahachah eius vxoris nomen & ;Iehiel ,Ghibhon
36 גִבְעוֹן יְעוּאֵל וְשֵׁם אֲחֹתוֹ מַעֲכָה׃ וּבְנוֹ
.Nadab & ,Ner & ,Bahal & ,Chis & ,Sur & ;Habdon primogenitus
הַבְּכוֹר עַבְדּוֹן וְצוּר וְקִישׁ וּבַעַל וְנֵר וְנָדָב׃
. Michloth & ,Zechariah & ,Achio & ,Chedor Et
37 וּגְדוֹר וְאַחְיוֹ וּזְכַרְיָה וּמִקְלוֹת׃
suos fratres contra ipsi etiam Et .Simam genuit Michloth Et
38 וּמִקְלוֹת הוֹלִיד אֶת־שִׁמְאָם וְאַף־הֵם נֶגֶד אֲחֵיהֶם
genuit Ner Et .suis fratribus cum Ierusalaim in habitauerunt
39 יָשְׁבוּ בִירוּשָׁלִַם עִם־אֲחֵיהֶם׃ וְנֵר הוֹלִיד
Iehonathan genuit Saul & . Saul genuit Chis & .Chis
אֶת־קִישׁ וְקִישׁ הוֹלִיד אֶת־שָׁאוּל וְשָׁאוּל הוֹלִיד אֶת־יְהוֹנָתָן
. Esbahal & ,Abinadab & ,Malchisuah &
וְאֶת־מַלְכִּי־שׁוּעַ וְאֶת־אֲבִינָדָב וְאֶת־אֶשְׁבָּעַל׃
genuit Meribbahal & .Meribbahal Iehonathan filius Et
40 וּבֶן־יְהוֹנָתָן מְרִיב בָּעַל וּמְרִי־בַעַל הוֹלִיד אֶת־
.Tachreah & ,Melech & ,Pithon ,Michah filij Et . Michah
41 מִיכָה׃ וּבְנֵי מִיכָה פִּיתוֹן וָמֶלֶךְ וְתַחְרֵעַ׃
,Hallemeth genuit Iaharah & .Iaharah genuit Achaz Et
42 וְאָחָז הוֹלִיד אֶת־יַעְרָה וְיַעְרָה הוֹלִיד אֶת־עָלֶמֶת
. Mosa genuit Zimri Et .Zimri & ,Hazmaueth &
וְאֶת־עַזְמָוֶת וְאֶת־זִמְרִי וְזִמְרִי הוֹלִיד אֶת־מוֹצָא׃
Elhasah ,eius filius Rephaiah & :Binha genuit Mosa Et
43 וּמוֹצָא הוֹלִיד אֶת־בִּנְעָא וּרְפָיָה בְנוֹ אֶלְעָשָׂה
ista & .filij sex † Asel ipsi Et . eius filius Asel ,eius filius
44 בְנוֹ אָצֵל בְּנוֹ׃ וּלְאָצֵל שִׁשָּׁה בָנִים וְאֵלֶּה
,Sahariah & ,Ismahel & , *Bochru*‡ Hazricham :eorum nomina
שְׁמוֹתָם עַזְרִיקָם בֹּכְרוּ וְיִשְׁמָעֵאל וּשְׁעַרְיָה
. Asel filij Isti .Chanan & ,Hobadiah &
וְעֹבַדְיָה וְחָנָן אֵלֶּה בְּנֵי אָצֵל׃

principes familiarum / שור לוה / dimissi liberi, / פטורים / ‡ familiarum / יחיאל ק / ילד / †fuerunt / ‡ primogenitus eius

CAP. X. יוד

Israel vir fugit Et .Israel cum pugnauerunt Pelistim Et
1 וּפְלִשְׁתִּים נִלְחֲמוּ בְיִשְׂרָאֵל וַיָּנָס אִישׁ־יִשְׂרָאֵל
.Ghilboah monte in vulnerati ceciderunt & ,Pelistim *faciebus* à
מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים בְּהַר גִּלְבֹּעַ׃
percusserūt & :ei⁹ filios *post* & ,Saul *post* Pelistim sunt persecuti Et
2 וַיַּדְבְּקוּ פְלִשְׁתִּים אַחֲרֵי שָׁאוּל וְאַחֲרֵי בָנָיו וַיַּכּוּ
filios Malchisuah & ,Abinadab & ,Ionathan Pelistim
פְלִשְׁתִּים אֶת־יוֹנָתָן וְאֶת־אֲבִינָדָב וְאֶת־מַלְכִּי־שׁוּעַ בְּנֵי
eū inuenerunt & ,Saul contra bellum est aggrauatum Et . Saul
3 שָׁאוּל׃ וַתִּכְבַּד הַמִּלְחָמָה עַל־שָׁאוּל וַיִּמְצָאֻהוּ
. iaculatoribus à est vulneratus & , arcu in iacientes
הַמּוֹרִים בַּקָּשֶׁת וַיָּחֶל מִן־הַיּוֹרִים׃
me pfode & , tuū gladiū Euagina :*sua vasa ferentem* ad Saul Dixitque
4 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־נֹשֵׂא כֵלָיו שְׁלֹף חַרְבְּךָ וְדָקְרֵנִי
noluit Et .*me in* illudant & ,isti incircuncisi veniant forte ne ,eo in
בָהּ פֶּן־יָבֹאוּ הָעֲרֵלִים הָאֵלֶּה וְהִתְעַלְּלוּ־בִי וְלֹא אָבָה
,gladium Saul accepit Et . valde timebat quia:*eius vasa ferens*
נֹשֵׂא כֵלָיו כִּי יָרֵא מְאֹד וַיִּקַּח שָׁאוּל אֶת־הַחֶרֶב
esset mortuus quòd ,*eius vasa ferens*‡ vidit Et . eum super *cecidit*‡ &
5 וַיִּפֹּל עָלֶיהָ׃ וַיַּרְא נֹשֵׂא־כֵלָיו כִּי־מֵת
.est mortuus & ,gladium super ipse etiam *cecidit*‡ & ,Saul
שָׁאוּל וַיִּפֹּל גַּם־הוּא עַל־הַחֶרֶב וַיָּמֹת׃
pariter eius domus omnis & ,eius filij tres & ,Saul est mortuus Et
6 וַיָּמָת שָׁאוּל וּשְׁלֹשֶׁת בָּנָיו וְכָל־בֵּיתוֹ יַחְדָּו
valle in ‡ qui Israel viri omnes viderunt Et .sunt mortui
7 מֵתוּ׃ וַיִּרְאוּ כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בָּעֵמֶק
dereliquerunt & :eius filij & ,Saul essent mortui quòd & ,fugissent quòd
כִּי נָסוּ וְכִי־מֵתוּ שָׁאוּל וּבָנָיו וַיַּעַזְבוּ
. eis in habitauerunt & ,Pelistim venerūt Et .fugerunt atq; ,suas vrbes
עָרֵיהֶם וַיָּנֻסוּ וַיָּבֹאוּ פְלִשְׁתִּים וַיֵּשְׁבוּ בָּהֶם׃
expoliandum ad Pelistim venerunt & ,crastino à fuit Et
8 וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיָּבֹאוּ פְלִשְׁתִּים לְפַשֵּׁט אֶת־
monte in iacentes eius filios & ,Saul inuenerunt & ;cæsos
הַחֲלָלִים וַיִּמְצְאוּ אֶת־שָׁאוּל וְאֶת־בָּנָיו נֹפְלִים בְּהַר
. Ghilboah
גִּלְבֹּעַ׃

נוס / facie / נפל / נכה / חול / armigerum suum: / mihi. / בוא / armiger ei. / לקח / ‡iactauit se, / ‡armiger ei, / נפל ראה / מות / ‡erant / נוס / ישב / in

arma eius, ‡ miserunt & ;*eius vasa* & ,eius caput tulerunt & ,eum spoliauerunt Et
9 וַיַּפְשִׁיטֻהוּ וַיִּשְׂאוּ אֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־כֵּלָיו וַיְשַׁלְּחוּ
atque ,suis *doloribus*‡ nunciandum ad ,*vndiquaq;* Pelistim terram in
בְאֶרֶץ־פְּלִשְׁתִּים סָבִיב לְבַשֵּׂר אֶת־עֲצַבֵּיהֶם וְאֶת־
& ,sui Dei domo † eius arma posuerunt Et . populo
10 הָעָם׃ וַיָּשִׂימוּ אֶת־כֵּלָיו בֵּית אֱלֹהֵיהֶם וְאֶת־
. Daghon domo *affixerunt* *eius caluariam*
גֻּלְגָּלְתּוֹ תָקְעוּ בֵית דָּגוֹן׃
fecerunt quæ omnia Ghilhad Iabes *omnis** audierunt Et
11 וַיִּשְׁמְעוּ כֹּל יָבֵישׁ גִּלְעָד אֵת כָּל־אֲשֶׁר־עָשׂוּ
tulerunt & ,*virtutis* *vir* *omnis*‡ surrexerunt Et . Saul ipsi Pelistim
12 פְלִשְׁתִּים לְשָׁאוּל׃ וַיָּקוּמוּ כָּל־אִישׁ חַיִל וַיִּשְׂאוּ
, Iabes in ea attuleruntq; .eius filiorū corpora & ,Saul corpus
אֶת־גּוּפַת שָׁאוּל וְאֵת גּוּפֹת בָּנָיו וַיְבִיאוּם יָבֵישָׁה
ieiunauerūt & ;Iabes in quercum subter eorum *ossa* sepelierunt &
וַיִּקְבְּרוּ אֶת־עַצְמוֹתֵיהֶם תַּחַת הָאֵלָה בְּיָבֵשׁ וַיָּצוּמוּ
qua *sua prauaricatione in* Saul est mortuus Et . diebus septem
13 שִׁבְעַת יָמִים׃ וַיָּמָת שָׁאוּל בְּמַעֲלוֹ אֲשֶׁר
quod DOMINI verbum *super*‡ ,DOMINVM *in*‡ est præuaricatus
מָעַל בַּיהוָה עַל־דְּבַר יְהוָה אֲשֶׁר
.quærendum ad *pythone in* *interrogandum ad* etiam & :custodiuit non
לֹא־שָׁמָר וְגַם־לִשְׁאוֹל בָּאוֹב לִדְרוֹשׁ׃
conuertit & ,eū interfecit & .DOMINO *in*‡ quæsiuit non Et
14 וְלֹא־דָרַשׁ בַּיהוָה וַיְמִיתֵהוּ וַיַּסֵּב אֶת־
.Isai filium Dauid ad regnum
הַמְּלוּכָה לְדָוִיד בֶּן־יִשָׁי׃

נשא / per circuitū, / ‡sculptilibus / † in / שום / caput eius suspenderunt in / * omnes viri / עשה / ‡robustissimi quique, / corpora / propter præuaricationē suam / יום מות / ‡contra / quia interrogauit per pythonem / ‡Dominum. / סבב

CAP. XI. יא

: dicendo ,Chebron in Dauid ad Israel omnis sunt congregati Et
1 וַיִּקָּבְצוּ כָל־יִשְׂרָאֵל אֶל־דָּוִיד חֶבְרוֹנָה לֵאמֹר
etiam , heri Etiam . *nos* tua caro & ,tuum os Ecce
2 הִנֵּה עַצְמְךָ וּבְשָׂרְךָ אֲנָחְנוּ׃ גַּם־תְּמוֹל גַּם־
*introducens & educens** tu ,*regem*‡ Saul *existendo in* etiam ,nudiustertius
שִׁלְשׁוֹם גַּם בִּהְיוֹת שָׁאוּל מֶלֶךְ אַתָּה הַמּוֹצִיא וְהַמֵּבִיא
pasces Tu :tibi tuus Deus DOMINVS Dixitque .Israel
אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ אַתָּה תִרְעֶה
meum populū super dux eris tu & ,Israel meum populum
אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה תִּהְיֶה נָגִיד עַל עַמִּי
. Israel
יִשְׂרָאֵל׃
,Chebron in regem ad Israel seniores omnes Veneruntque
3 וַיָּבֹאוּ כָּל־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הַמֶּלֶךְ חֶבְרוֹנָה
.DOMINI *facies ad* † Chebron in fœdus Dauid eis *excidit* &
וַיִּכְרֹת לָהֶם דָּוִיד בְּרִית בְּחֶבְרוֹן לִפְנֵי יְהוָה
verbum iuxta ,Israel super regem in Dauid Vnxeruntque
וַיִּמְשְׁחוּ אֶת־דָּוִיד לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל כִּדְבַר
omnis & ,Dauid iuit. Et . Semuel manum per DOMINI
4 יְהוָה בְּיַד־שְׁמוּאֵל׃ וַיֵּלֶךְ דָּוִיד וְכָל־
. terræ habitatores Iebusæi ibi & :Iebus † ipsa ;Ierusalaim in Israel
יִשְׂרָאֵל יְרוּשָׁלִַם הִיא יְבוּס וְשָׁם הַיְבוּסִי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃
.huc ingredieris Non :Dauid ad Iebus habitatores Dixeruntque
5 וַיֹּאמְרוּ יֹשְׁבֵי יְבוּס לְדָוִיד לֹא תָבוֹא הֵנָּה
. Dauid ciuitas † ipsa .Sion *munitionem* Dauid cepit Et
וַיִּלְכֹּד דָּוִיד אֶת־מְצֻדַת צִיּוֹן הִיא עִיר דָּוִיד׃
erit , *primo*‡ in Iebusæum *percutiens*‡ Omnis :Dauid Dixitque
6 וַיֹּאמֶר דָּוִיד כָּל־מַכֵּה יְבוּסִי בָּרִאשׁוֹנָה יִהְיֶה
.Seruiah filius Ioab *primo* † in ascendit Et .*principem in & caput in**
לְרֹאשׁ וּלְשָׂר וַיַּעַל בָּרִאשׁוֹנָה יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה
vocauerunt Idcirco .*munitione*‡ in Dauid habitauit Et .*caput in*‡ fuit &
7 וַיְהִי לְרֹאשׁ׃ וַיֵּשֶׁב דָּוִיד בַּמְצָד עַל־כֵּן קָרְאוּ־
à *circuitu* à‡ vrbem Aedificauitque .Dauid Ciuitatem eam
8 לוֹ עִיר דָּוִיד׃ וַיִּבֶן הָעִיר מִסָּבִיב מִן־
. vrbis residuum *viuificauit* † Ioab Et .gyrum ad vsq; & *Millo**
הַמִּלּוֹא וְעַד־הַסָּבִיב וְיוֹאָב יְחַיֶּה אֶת־שְׁאָר הָעִיר׃
.eo cum ‡ exercituū DOMINVS & :crescendo & ,eundo Dauid abiit Et
9 וַיֵּלֶךְ דָּוִיד הָלוֹךְ וְגָדוֹל וַיהוָה צְבָאוֹת עִמּוֹ׃
eo cum *se roborantes* † ,Dauid * qui ,fortium *capita*‡ isti Et
10 וְאֵלֶּה רָאשֵׁי הַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר לְדָוִיד הַמִּתְחַזְּקִים עִמּוֹ
verbum iuxta ,eum *regnare faciendum ad*‡ ,Israel omni cum eius regno in
בְמַלְכוּתוֹ עִם־כָּל־יִשְׂרָאֵל לְהַמְלִיכוֹ כִּדְבַר
. Israel super DOMINI
יְהוָה עַל־יִשְׂרָאֵל׃
filius Iasobham :Dauid ipsi *qui fortium numerus‡ iste Et
11 וְאֵלֶּה מִסְפַּר הַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר לְדָוִיד יָשָׁבְעָם בֶּן־
suam hastam suscitauit Ipse .*triariorum* *caput* † Chachmoni
חַכְמוֹנִי רֹאשׁ הַשָּׁלוֹשִׁים הוּא־עוֹרֵר אֶת־חֲנִיתוֹ

sumus. / cùm esset / ‡ rex, / *educebas,& introducebas / היה יצא / בוא / percussit cū / † corā Dño. / ‡ est / arcem / † est / מצד / *qui percusserit ‡primis / נכה / *dux & princeps. / † primis / ‡dux. ‡arce. / היה בנה / ‡ per circuitū / *Circo / † reparauit / ‡erat / הלך / ‡sunt duces / *erant ipsi / † qui robusti erant / ‡ vt regem constituerēt / ‡est *erant / †princeps inter triginta. / השלישים ק / חנה

. Hathaliah & ,Sechariah & ,Samſerai Et
26 †וְשַׁמְשְׁרַי וּשְׁחַרְיָה וַעֲתַלְיָה׃
. Ierocham filij Zichri & ,Eliiah & ,Iahareſiah Et
27 †וְיַעֲרֶשְׁיָה וְאֵלִיָּה וְזִכְרִי בְּנֵי יְרֹחָם׃
iſta Capita‡ .ſuas generationes ad patrum capita Iſta
28 †אֵלֶּה רָאשֵׁי אָבוֹת לְתֹלְדוֹתָם רָאשִׁים אֵלֶּה
.ghibhon-Abi habitauerũt Ghibhon in Et .Ieruſalaim in habitauerũt
29 יָשְׁבוּ בִירוּשָׁלָםִ׃ †וּבְגִבְעוֹן יָשְׁבוּ אֲבִי גִבְעוֹן
primogenitus eius filius Et .Mahachah eius vxoris nomen &
30 וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מַעֲכָה׃ †וּבְנוֹ הַבְּכוֹר
,Achio & ,Ghedor Et . Nadab & ,Bahal & ,Chis & ,Sur & ;Habdon
31 עַבְדּוֹן וְצוּר וְקִישׁ וּבַעַל וְנָדָב׃ †וּגְדוֹר וְאַחְיוֹ
regione ĕ iſti etiam Et .Simeah genuit Michloth Et .Zecher &
32* וָזָכֶר׃ †וּמִקְלוֹת הוֹלִיד אֶת־שִׁמְאָה וְאַף הֵמָּה נֶגֶד
.ſuis fratribus cum Ieruſalaim in habitauerunt ſuorum fratrum
אֲחֵיהֶם יָשְׁבוּ בִירוּשָׁלַםִ עִם־אֲחֵיהֶם׃
Saul & .Saul genuit Chis & :Chis genuit Ner Et
33 †וְנֵר הוֹלִיד אֶת־קִישׁ וְקִישׁ הוֹלִיד אֶת־שָׁאוּל וְשָׁאוּל
. Esbahal & ,Abinadab & ,Malchiſuah & ,Iehonathan genuit
הוֹלִיד אֶת־יְהוֹנָתָן וְאֶת־מַלְכִּי־שׁוּעַ וְאֶת־אֲבִינָדָב וְאֶת־אֶשְׁבָּעַל׃
.Michah genuit Meribbahal & :Meribbahal ,Iehonathan filius Et
34 †וּבֶן־יְהוֹנָתָן מְרִיב בָּעַל וּמְרִיב בַּעַל הוֹלִיד אֶת־מִיכָה׃
.Achaz & ,Taareah & ,Melech & ,Pithon :Michah filij Et
35 †וּבְנֵי מִיכָה פִּיתוֹן וָמֶלֶךְ וְתַאְרֵעַ וְאָחָז׃
,Halemeth genuit Iehohaddah & :Iehohaddah genuit Achaz Et
36 †וְאָחָז הוֹלִיד אֶת־יְהוֹעַדָּה וִיהוֹעַדָּה הוֹלִיד אֶת־עָלֶמֶת
. Moſa genuit Zimri Et .Zimri & ,Hazmaueth &
וְאֶת־עַזְמָוֶת וְאֶת־זִמְרִי וְזִמְרִי הוֹלִיד אֶת־מוֹצָא׃
Elhaſah ,eius filius Raphah :Binha genuit Moſa Et
37 †וּמוֹצָא הוֹלִיד אֶת־בִּנְעָא רָפָה בְנוֹ אֶלְעָשָׂה
iſta & .filij ſex ‡ Aſel ipſi Et .eius filius Aſel ,eius filius
38 בְנוֹ אָצֵל בְּנוֹ׃ †וּלְאָצֵל שִׁשָּׁה בָנִים וְאֵלֶּה
,Sehariah & ,Iſmahel & ;eius primogenitus Hazricham :eorũ nomina
שְׁמוֹתָם עַזְרִיקָם בֹּכְרוּ וְיִשְׁמָעֵאל וּשְׁעַרְיָה
. Aſel filij iſti omnes .Chanan & ,Hobadiah &
וְעֹבַדְיָה וְחָנָן כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי אָצֵל׃
Iehus ,eius primogenitus Vlam :eius fratris Heſech filij Et
39 †וּבְנֵי עֵשֶׁק אָחִיו אוּלָם בְּכֹרוֹ יְעוּשׁ
viri Vlam filij fuerunt Et .tertius Eliphelet & ,ſecundus
40 הַשֵּׁנִי וֶאֱלִיפֶלֶט הַשְּׁלִשִׁי׃ †וַיִּהְיוּ בְנֵי־אוּלָם אֲנָשִׁים
,filiorum filios & ,filios multiplicãtes & ,arcum tendentes robore fortes
גִּבּוֹרֵי־חַיִל דֹּרְכֵי קֶשֶׁת וּמַרְבִּים בָּנִים וּבְנֵי בָנִים
. Biniamin filiis de iſti Omnes .quinquaginta & ,centum
מֵאָה וַחֲמִשִּׁים כָּל־אֵלֶּה מִבְּנֵי בִנְיָמִן׃

Iſti ſunt principes familiarũ per ‡ Principes iſti

‡fuerunt

CAP. IX. ט

libro ſuper‡ ſcripti ipſi ecce & .ſunt genealogizati Iſrael omnis Et
1 †וְכָל־יִשְׂרָאֵל [a]הִתְיַחְשׂוּ וְהִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר
. ſua prauaricatione in* Babel in ſunt tranſlati ,Iehudah & ,Iſrael regum
מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה [b]הָגְלוּ לְבָבֶל [c]בְּמַעֲלָם׃
,ſuis vrbibus in ſua poſſeſſione in †qui primi habitantes‡ Et
2 †וְהַיּוֹשְׁבִים הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר בַּאֲחֻזָּתָם בְּעָרֵיהֶם
Ieruſalaim in Et . Nethinim & ,Leuitæ ,ſacerdotes ,Iſrael
3 יִשְׂרָאֵל הַכֹּהֲנִים [d]הַלְוִיִּם וְהַנְּתִינִים׃ †וּבִירוּשָׁלַםִ
filiis de & ;Biniamin filiis de & ,Iehudah filiis de habitauerunt
יָשְׁבוּ מִן־בְּנֵי יְהוּדָה וּמִן־בְּנֵי בִנְיָמִן וּמִן־בְּנֵי
filij ,Homri filij ,Hammihud filius Huthai .Menaſſeh & ,Ephraim
4 אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה׃ †עוּתַי בֶּן־עַמִּיהוּד בֶּן־עָמְרִי בֶּן־
. Iehudah filij Peres filiis de ,Bani filij ,Imri
אִמְרִי בֶן־בָּנִימִן־בְּנֵי פֶרֶץ בֶּן־יְהוּדָה׃
. eius filij & ,primogenitus Haſaiah Siloni de Et
5 †וּמִן־הַשִּׁילוֹנִי עֲשָׂיָה הַבְּכוֹר וּבָנָיו׃
.nonaginta & ,ſexcenti eorũ fratres & ,Iehuel ,Zerach filiis de Et
6 †וּמִן־בְּנֵי־זֶרַח יְעוּאֵל וַאֲחֵיהֶם שֵׁשׁ־מֵאוֹת וְתִשְׁעִים׃
filij ,Hodauiah filij ,Meſullam filius Sallu ,Biniamin filiis de Et
7 †וּמִן־בְּנֵי בִּנְיָמִן סַלּוּא בֶּן־מְשֻׁלָּם בֶּן־הוֹדַוְיָה בֶּן־
;Michri filij Huzzi fili⁹ Elah & .Ierocham fili⁹ Ibneiah Et . Haſenuah
8 הַסְּנֻאָה׃ †וְיִבְנְיָה בֶּן־יְרֹחָם וְאֵלָה בֶן־עֻזִּי בֶּן־מִכְרִי
. Ibniiah filij ,Rehuel filij ,Sephathiah filius Meſullam &
וּמְשֻׁלָּם בֶּן־שְׁפַטְיָה בֶּן־רְעוּאֵל בֶּן־יִבְנִיָּה׃
.ſex & ,quĩquaginta & ,nongenti ,ſuas generationes per eorũ fratres Et
9 †וַאֲחֵיהֶם לְתֹלְדוֹתָם תְּשַׁע [c]מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים וְשִׁשָּׁה
.ſuorum patrum domum ad patrum capita viri iſti Omnes
כָּל־אֵלֶּה אֲנָשִׁים רָאשֵׁי אָבוֹת לְבֵית אֲבֹתֵיהֶם׃
. Iachin & ,Iehoiarib & ,Iedahiah ſacerdotibus de Et
10 †וּמִן־הַכֹּהֲנִים יְדַעְיָה וִיהוֹיָרִיב וְיָכִין׃

[a] יָחַשׂ recenſiti ſunt per ſeriem generationis. ‡ ſunt in *propter præuaricationẽ ſuam. [b] גָּלָה [c] מָעַל ‡ qui habitabant † erant [d] לָוָה

בְּנֵי מִן

principes familiarum per

,Meraioth filij ,Sadoc filij ,Meſullam filij ,Chilchiiah fili⁹ Hazariah Et
11 †וַעֲזַרְיָה בֶּן־חִלְקִיָּה בֶּן־מְשֻׁלָּם בֶּן־צָדוֹק בֶּן־מְרָיוֹת
,Ierochã filius Adaiah Et .Dei domus ducis Achitub filij
12 בֶּן־אֲחִיטוּב נְגִיד בֵּית הָאֱלֹהִים׃ †וַעֲדָיָה בֶּן־יְרֹחָם
,Iachzerah filij ,Hadiel filius Mahaſai & :Malchiiah filij ,Paſchur filij
בֶּן־פַּשְׁחוּר בֶּן־מַלְכִּיָּה וּמַעְשַׂי בֶּן־עֲדִיאֵל בֶּן־יַחְזֵרָה
.Immer filij ,Meſillemeth filij ,Meſullam filij
בֶּן־מְשֻׁלָּם בֶּן־מְשִׁלֵּמִית בֶּן־אִמֵּר׃
.ſeptin & ,mille ſuorum patrum† domum per capita eorum fratres Et
13 †וַאֲחֵיהֶם רָאשִׁים לְבֵית אֲבוֹתָם אֶלֶף וּשְׁבַע
.Dei domus ſeruitij* opere ‡ robore fortes ;ſexaginta & ,genti
מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים גִּבּוֹרֵי חֵיל [d]מְלֶאכֶת עֲבוֹדַת בֵּית־הָאֱלֹהִים׃
filij ,Hazricham filij ,Chaſub filius Semahaiah ;Leuitis de Et
14 †וּמִן־[e]הַלְוִיִּם שְׁמַעְיָה בֶן־חַשּׁוּב בֶּן־עַזְרִיקָם בֶּן־
,Ghalal & ,artifex Bachbacchar Et .Merari filiis de Chaſabiah
15 חֲשַׁבְיָה מִן־בְּנֵי מְרָרִי׃ †וּבַקְבַּקַּר חֶרֶשׁ וְגָלָל
. Aſaph filij ,Zichri filij ,Michah filius Matthaniah &
וּמַתַּנְיָה בֶּן־מִיכָא בֶּן־זִכְרִי בֶּן־אָסָף׃
,Berechiah & :Iedùthu filij ,Ghalal filij ,Semahaiah filius Hobadiah Et
16 †וְעֹבַדְיָה בֶּן־שְׁמַעְיָה בֶּן־גָּלָל בֶּן־יְדוּתוּן וּבֶרֶכְיָה
. Netophathi villis in habitantis ,Elchanah filij ,Aſa filius
בֶּן־אָסָא בֶּן־אֶלְקָנָה הַיּוֹשֵׁב בְּחַצְרֵי נְטוֹפָתִי׃
eorũ fratres & ;Achimã & ,Talmõ & ,Haccub & ,Sallum ,ianitores Et
17 †וְהַשֹּׁעֲרִים שַׁלּוּם וְעַקּוּב וְטַלְמֹן וַאֲחִימָן וַאֲחִיהֶם
ipſi ,orientem ad regis porta in huc vſque Et .caput Sallum
18 שַׁלּוּם הָרֹאשׁ׃ †וְעַד־הֵנָּה בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ מִזְרָחָה הֵמָּה
filij ,Choræ filius Sallum Et .Leui filiorum turmas per ianitores
19 הַשֹּׁעֲרִים [f]לְמַחֲנוֹת בְּנֵי לֵוִי׃ †וְשַׁלּוּם בֶּן־קוֹרֵא בֶּן־
Corchitæ ,ſui patris domũ per eius fratres & ,Corach filij ,Ebiaſaph
אֶבְיָסָף בֶּן־קֹרַח וְאֶחָיו לְבֵית־אָבִיו הַקָּרְחִים
eorum patres‡ & :tabernaculi liminum cuſtodes ,ſeruitij opus ſuper
עַל מְלֶאכֶת הָעֲבֹדָה שֹׁמְרֵי [g]הַסִּפִּים לָאֹהֶל וַאֲבֹתֵיהֶם
.introitus cuſtodes DOMINI turmam ſuper
עַל־מַחֲנֵה יְהוָה שֹׁמְרֵי הַמָּבוֹא׃
facies ad eos ſuper erat dux Elhazar filius Pinechas Et
20 †וּפִינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר נָגִיד הָיָה עֲלֵיהֶם לְפָנִים
oſtij ianitor Meſſelemiah filius Zechariah .eo cum DOMINI
21 יְהוָה עִמּוֹ׃ †זְכַרְיָה בֶּן מְשֶׁלֶמְיָה שֹׁעֵר פֶּתַח
liminibus in ianitores in electi ij Omnes .conuentus tentorio
22 לְאֹהֶל מוֹעֵד׃ †כֻּלָּם הַבְּרוּרִים לְשֹׁעֲרִים בַּסִּפִּים
Ipſos .eos genealogizando ſuis villis cum Ipſi .duodecim & ,ducenti
מָאתַיִם וּשְׁנֵים עָשָׂר הֵמָּה בְחַצְרֵיהֶם הִתְיַחְשָׂם הֵמָּה
. ſua fide in Videns Semuel & ,Dauid fundauit
יִסַּד דָּוִיד וּשְׁמוּאֵל הָרֹאֶה [f]בֶּאֱמוּנָתָם׃
domo in DOMINI domus portis ſuper* eorum filij & ,ipſi Et
23 †וְהֵם וּבְנֵיהֶם עַל־הַשְּׁעָרִים לְבֵית־יְהוָה לְבֵית
,orientẽ ad ,ianitores erant ventos‡ quatuor Ad .cuſtodias ad tentorij
24 הָאֹהֶל לְמִשְׁמָרוֹת׃ †לְאַרְבַּע רוּחוֹת [g]יִהְיוּ הַשֹּׁעֲרִים מִזְרָח
veniendo ſuis villis in eorum fratres Et .meridiem & ,aquilonem ,mare
25 יָמָּה צָפוֹנָה וָנֶגְבָּה׃ †וַאֲחֵיהֶם בְּחַצְרֵיהֶם לָבוֹא
.eis cum tempus ad tempore de dierum ſeptimo in
לְשִׁבְעַת הַיָּמִים מֵעֵת אֶל־עֵת עִם־אֵלֶּה׃
ipſi† ianitorum potentes* quatuor iſti ‡ fide in Nam
26 †כִּי בֶאֱמוּנָה הֵמָּה אַרְבַּעַת גִּבֹּרֵי הַשֹּׁעֲרִים הֵם
.Dei domus theſauros ſuper & ,cubicula ſuper erant Et .Leuitæ
הַלְוִיִּם וְהָיוּ עַל־הַלְּשָׁכוֹת וְעַל־הָאֹצְרוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים׃
.cuſtodia* eos ſuper quia ;pernoctabant‡ Dei domus circuitus Et
27 †וּסְבִיבוֹת בֵּית־הָאֱלֹהִים [h]יָלִינוּ כִּי־עֲלֵיהֶם מִשְׁמֶרֶת
vaſa ſuper‡ ipſis ex Et .mane ad mane ad & claue‡ ſuper† ipſi Et
28 וְהֵם עַל־הַמַּפְתֵּחַ וְלַבֹּקֶר לַבֹּקֶר׃ †וּמֵהֶם עַל־כְּלֵי
.ea educebant numero in & ,ea inferebãt numero in Quia .ſeruitij*
הָעֲבוֹדָה כִּי בְמִסְפָּר [i]יְבִיאוּם וּבְמִסְפָּר [k]יוֹצִיאוּם׃
,ſanctitatis vaſa omnia ſuper & ,vaſa ſuper erãt cõſtituti ipſis ex Et
29 †וּמֵהֶם [l]מְמֻנִּים עַל־הַכֵּלִים וְעַל כָּל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ
.aromata & ,thus & ,oleum & ,vinũ & ,similã ſuper &
וְעַל־הַסֹּלֶת וְהַיַּיִן וְהַשֶּׁמֶן וְהַלְּבוֹנָה וְהַבְּשָׂמִים׃
. aromatici vnguenti vnguentarij† ſacerdotum filiis de Et
30 †וּמִן־בְּנֵי הַכֹּהֲנִים רֹקְחֵי הַמִּרְקַחַת לַבְּשָׂמִים׃
,Corchitæ Sallum primogenitus ipſe Leuitis de Mathitthiah Et
31 †וּמַתִּתְיָה מִן־הַלְוִיִּם הוּא הַבְּכוֹר לְשַׁלֻּם הַקָּרְחִי
.ſartaginum opus ſuper † fide in
בֶּאֱמוּנָה עַל מַעֲשֵׂה [l]הַחֲבִתִּים׃
,diſpoſitionis panẽ ſuper‡ ,eorũ fratribus de Chehathitarum filiis de‡ Et
32 †וּמִן־בְּנֵי הַקְּהָתִי מִן־אֲחֵיהֶם עַל־לֶחֶם הַמַּעֲרֶכֶת
. ſabbatho ſabbatho parandum ad
לְהָכִין שַׁבַּת שַׁבָּת׃

principes familiarum ... miniſterij [d] לָאךְ [e] לָוָה faber, qui habitabat princeps. [f] חָנָה miniſterij, ‡ familiæ [g] סָפַף per turmas ... Dñi tabernaculi eccleſiæ, recenſiti ſunt per ſeriẽ generationis. [f] אָמַן *in tabernaculi in vigiliis. ‡ partes [g] הָיָה occidentem, ‡ de ‡ illorum *potentium † erant in circuitu ‡ manebant; *erat [h] לוּן † erant ‡ apertione ſingulo mane. ‡ erant *miniſterialia. [k] בּוֹא יָצָא ‡ ſancta, [l] מָנָה ‡ erant *erat [l] חָבָה ‡ quiã ‡ erant ... ſabbathis.

,Homri & ,Eliohenai & ;Elihezer & ,Iohas & ,Zemirah ,Becher filij Et
8 וּבְנֵי בֶכֶר זְמִירָה וְיוֹעָשׁ וֶאֱלִיעֶזֶר וְאֶלְיוֹעֵינַי וְעָמְרִי
.Becher filij isti oēs: Hallameth & ,Hanathoth & ,Abiiah & ,Ieremoth &
וִירֵמוֹת וַאֲבִיָּה וַעֲנָתוֹת וְעָלָמֶת כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי־בָכֶר׃
patrum suorum domus capita suas gnationes p eos genealogizando Et
9 וְהִתְיַחְשָׂם לְתֹלְדוֹתָם רָאשֵׁי בֵּית אֲבוֹתָם
.Bilhan ,Iedihael filij Et . ducenta & ,millia viginti ,robore fortes
10 גִּבּוֹרֵי חָיִל עֶשְׂרִים אֶלֶף וּמָאתָיִם׃ וּבְנֵי יְדִיעֲאֵל בִּלְהָן
,Zethan & ,Chenahanah & ,Ehud & ,Biniamin & ,Iehus ,Bilhan filij &
וּבְנֵי בִלְהָן יְעִישׁ וּבִנְיָמִן וְאֵהוּד וּכְנַעֲנָה וְזֵיתָן
principes Iedihael filij isti Omnes . Achisachar & ,Tharsis &
11 וְתַרְשִׁישׁ וַאֲחִישָׁחַר׃ כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יְדִיעֲאֵל לְרָאשֵׁי
egrediētes,ducenti & ,millia septemdecim ,viribus fortes patrum
הָאָבוֹת גִּבּוֹרֵי חֲיָלִים שִׁבְעָה־עָשָׂר אֶלֶף וּמָאתַיִם יֹצְאֵי
Hir filij Chuppim & ,Suphim Et . bellum ad militiam
12 צָבָא לַמִּלְחָמָה׃ וְשֻׁפִּם וְחֻפִּם בְּנֵי עִיר
,Ghuni & ,Iachasiel ,Naphthali Filij . Acher filij Chusim
13 חֻשִׁם בְּנֵי אַחֵר׃ בְּנֵי נַפְתָּלִי יַחְצִיאֵל וְגוּנִי
. Bilhah filij Sallum & ,Ieser &
וְיֵצֶר וְשַׁלּוּם בְּנֵי בִלְהָה׃
Aramiiah eius concubina :peperit quem Hasriel ,Menasseh Filij
14 בְּנֵי מְנַשֶּׁה אַשְׂרִיאֵל אֲשֶׁר יָלָדָה פִּילַגְשׁוֹ הָאֲרַמִּיָּה
vxorem accepit Machir Et . Ghilhad patrem Machir peperit
15 יָלְדָה אֶת־מָכִיר אֲבִי גִלְעָד׃ וּמָכִיר לָקַח אִשָּׁה
nomen Et .Mahachah eius sororis nomen & ,Suphim & ,Chuppim ipsi
לְחֻפִּים וּלְשֻׁפִּים וְשֵׁם אֲחֹתוֹ מַעֲכָה וְשֵׁם
. filiae Selophchad ipsi Fuerunt que .Selophchad secundi
הַשֵּׁנִי צְלָפְחָד וַתִּהְיֶנָה לִצְלָפְחָד בָּנוֹת׃
eius nomen vocauit & ,filium Machir vxor Mahachah peperit Et
16 וַתֵּלֶד מַעֲכָה אֵשֶׁת־מָכִיר בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ
.Rechem & ,Vlam eius filij & ;Seres eius fratris nomen & ,Peres
פֶּרֶשׁ וְשֵׁם אָחִיו שָׁרֶשׁ וּבָנָיו אוּלָם וָרָקֶם׃
filij ,Machir filij Ghilhad filij Isti .Bedan Vlam filij Et
17 וּבְנֵי אוּלָם בְּדָן אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד בֶּן־מָכִיר בֶּן־
, Ishod peperit ,Molecheth eius soror Et .Menasseh
18 מְנַשֶּׁה׃ וַאֲחֹתוֹ הַמֹּלֶכֶת יָלְדָה אֶת־אִישְׁהוֹד
. Machalah & ,Abihezer &
וְאֶת־אֲבִיעֶזֶר וְאֶת־מַחְלָה׃
.Aniham & ,Liechi & ,Sechem & ,Achian ,Semidah filij fuerunt Et
19 וַיִּהְיוּ בְּנֵי שְׁמִידָע אַחְיָן וָשֶׁכֶם וְלִקְחִי וַאֲנִיעָם׃
,eius fili Tachath & ,ei filius Bered & ;Suthelach Ephraim filij Et
20 וּבְנֵי אֶפְרַיִם שׁוּתָלַח וּבֶרֶד בְּנוֹ וְתַחַת בְּנוֹ
Suthelach & ,ei filius Zabad Et .eius fili Tachath & ,ei filius Elhadah &
21 וְאֶלְעָדָה בְנוֹ וְתַחַת בְּנוֹ׃ וְזָבָד בְּנוֹ וְשׁוּתֶלַח
nati Ghath viri eos occiderūt Et . Elhad & ,Hezer & ,eius filius
בְּנוֹ וְעֵזֶר וְאֶלְעָד וַהֲרָגוּם אַנְשֵׁי־גַת הַנּוֹלָדִים
.eorum acquisitiones capiendum ad descenderant quia terra in
בָּאָרֶץ כִּי יָרְדוּ לָקַחַת אֶת־מִקְנֵיהֶם׃
venerunt & ,multis diebus eorum pater Ephraim luxit Et
22 וַיִּתְאַבֵּל אֶפְרַיִם אֲבִיהֶם יָמִים רַבִּים וַיָּבֹאוּ
,concepit & ,suam vxorē ad est ingressus Et .eū cōsolandū ad eius fratres
23 אֶחָיו לְנַחֲמוֹ׃ וַיָּבֹא אֶל־אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר
fuit malo in quia ,Berihah eius nomen vocauit & :filiū peperit &
וַתֵּלֶד בֵּן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ בְּרִיעָה כִּי בְרָעָה הָיְתָה
Bethchoron aedificauit Et .Seerah eius filia Et .eius domo in
24 בְּבֵיתוֹ׃ וּבִתּוֹ שֶׁאֱרָה וַתִּבֶן אֶת־בֵּית־חוֹרוֹן
. Seerah Vzen & ;superiorem & ,inferiorem
הַתַּחְתּוֹן וְאֶת־הָעֶלְיוֹן וְאֵת אֻזֵּן שֶׁאֱרָה׃
.ei filius Tachā & ,ei filius Telach & ,Reseph & ,ei filius Rephach Et
25 וְרֶפַח בְּנוֹ וְרֶשֶׁף וְתֶלַח בְּנוֹ וְתַחַן בְּנוֹ׃
.eius filius Elisamah ,eius filius Hammihud ,eius filius Lahadan
26 לַעְדָּן בְּנוֹ עַמִּיהוּד בְּנוֹ אֱלִישָׁמָע בְּנוֹ׃
corū habitatiões & ,eorū possessio Et .eius fili Iehosuah ,eius filius Non
27 נוֹן בְּנוֹ יְהוֹשֻׁעַ בְּנוֹ׃ וַאֲחֻזָּתָם וּמֹשְׁבוֹתָם
,ei filia & ,Ghezer occidētē ad & ,Naharā oriētē ad & ,ei filiae & ,Beth-el
28 בֵּית־אֵל וּבְנֹתֶיהָ וְלַמִּזְרָח נַעֲרָן וְלַמַּעֲרָב גֶּזֶר וּבְנֹתֶיהָ
filiorū manus super Et .eius filias & ,Hazah ad vsq; eius filia & ,Sechem &
29 וּשְׁכֶם וּבְנֹתֶיהָ עַד־עַיָּה וּבְנֹתֶיהָ׃ וְעַל־יְדֵי בְנֵי־
,Meghiddo .eius filias & ,Tahanach .eius filias & ,Beth-sean Menasseh
מְנַשֶּׁה בֵּית־שְׁאָן וּבְנֹתֶיהָ תַּעְנַךְ וּבְנֹתֶיהָ מְגִדּוֹ
filij ,Ioseph filij habitauerunt his In .eius filias & ,Dor .eius filias &
וּבְנוֹתֶיהָ דּוֹר וּבְנוֹתֶיהָ בְּאֵלֶּה יָשְׁבוּ בְּנֵי יוֹסֵף בֶּן־
, Berihah & ,Isui & ,Isuah & ,Imnah , Aser Filij Israel
30 יִשְׂרָאֵל׃ בְּנֵי אָשֵׁר יִמְנָה וְיִשְׁוָה וְיִשְׁוִי וּבְרִיעָה
.eorum soror ,Serah &
וְשֶׂרַח אֲחוֹתָם׃

.Birzauith pater Ipse .Malchiel & ,Cheber :Beriah filij Et
31 וּבְנֵי בְרִיעָה חֶבֶר וּמַלְכִּיאֵל הוּא אֲבִי בִרְזָוִת׃
& ,Chotham & ,Somer & ,Iaphlet genuit Cheber Et
32 וְחֶבֶר הוֹלִיד אֶת־יַפְלֵט וְאֶת־שׁוֹמֵר וְאֶת־חוֹתָם וְאֵת
,Bimhal & ,Pasach Iaphlet filij Et .eorum sororem Suha
33 שׁוּעָא אֲחוֹתָם׃ וּבְנֵי יַפְלֵט פָּסַךְ וּבִמְהָל
Rouhgah & ,Achi ,Semer filij Et .Iaphlet filij Isti .Hasuath &
34 וְעַשְׁוָת אֵלֶּה בְּנֵי יַפְלֵט׃ וּבְנֵי שָׁמֶר אֲחִי וְרוֹהְגָּה
,Sophach ,eius fratris Helem filius Et . Aram & ,Iechubbah
35 יְחֻבָּה וַאֲרָם׃ וּבֶן־הֵלֶם אָחִיו צוֹפַח
,Charnepher & ,Suach ,Sophach Filij .Hamal & ,Seles & ,Imnah &
36 וְיִמְנָע וְשֵׁלֶשׁ וְעָמָל׃ בְּנֵי צוֹפַח סוּחַ וְחַרְנֶפֶר
,Sammah & ,Hod & ,Beser . Imrah & ,Beri & ,Suhal &
37 וְשׁוּעָל וּבֵרִי וְיִמְרָה׃ בֶּצֶר וָהוֹד וְשַׁמָּא
,Iephunneh ,Iether filij Et . Beera & ,Ithran & ,Silsah &
38 וְשִׁלְשָׁה וְיִתְרָן וּבְאֵרָא׃ וּבְנֵי יֶתֶר יְפֻנֶּה
.Risia & ,Channiel & ,Arach ,Hulla filij Et .Ara & ,Pispah &
39 וּפִסְפָּה וַאֲרָא׃ וּבְנֵי עֻלָּא אָרַח וְחַנִּיאֵל וְרִצְיָא׃
,electi familiarum domus capita Aser filij isti Omnes
40 כָּל־אֵלֶּה בְנֵי־אָשֵׁר רָאשֵׁי בֵית־הָאָבוֹת בְּרוּרִים
militiam ad eos genealogizando & ,praelatorum capita ,viribus fortes
גִּבּוֹרֵי חֲיָלִים רָאשֵׁי הַנְּשִׂיאִים וְהִתְיַחְשָׂם בַּצָּבָא
.millia sex & ,viginti viri eorum numerus :bello in
בַּמִּלְחָמָה מִסְפָּרָם אֲנָשִׁים עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה אָלֶף׃

CAP. VIII. ח

Asbel ,suum primogenitum Belah genuit Beniamin Et
1 וּבִנְיָמִן הוֹלִיד אֶת־בֶּלַע בְּכֹרוֹ אַשְׁבֵּל
Raphah & ,quartum Nochah . tertium Achrach & ,secundum
2 הַשֵּׁנִי וְאַחְרַח הַשְּׁלִישִׁי׃ נוֹחָה הָרְבִיעִי וְרָפָא
,Ghera & ,Addar ,Belah ipsi filij fuerunt Et . quintum
3 הַחֲמִישִׁי׃ וַיִּהְיוּ בָנִים לְבֶלַע אַדָּר וְגֵרָא
.Achoach & ,Nahaman & ,Abisuah Et . Abiud &
4 וַאֲבִיהוּד׃ וַאֲבִישׁוּעַ וְנַעֲמָן וַאֲחוֹחַ׃
. Churam & ,Sephuphan & ,Ghera Et
5 וְגֵרָא וּשְׁפוּפָן וְחוּרָם׃
habitantium familiarum capita ipsi isti :Echud filij isti Et
6 וְאֵלֶּה בְּנֵי אֵחוּד אֵלֶּה הֵם רָאשֵׁי אָבוֹת לְיוֹשְׁבֵי
,Achiiah & ,Nahaman Et .Manachath in eos transtulit & ,Ghebah
7 גֶבַע וַיַּגְלוּם אֶל־מָנָחַת׃ וְנַעֲמָן וַאֲחִיָּה
.Achichud & ,Huzzah genuit & ;eos transtulit ipse :Gherah &
וְגֵרָא הוּא הֶגְלָם וְהוֹלִיד אֶת־עֻזָּא וְאֶת־אֲחִיחֻד׃
ipsas cum mittendo à ,Moab agro in genuit Sacharaim Et
8 וְשַׁחֲרַיִם הוֹלִיד בִּשְׂדֵה מוֹאָב מִן־שִׁלְחוֹ אֹתָם
,sua vxore Chodes de genuit Et .suas vxores Baharah & ,Chusim
9 חוּשִׁים וְאֶת־בַּעֲרָא נָשָׁיו׃ וַיּוֹלֶד מִן־חֹדֶשׁ אִשְׁתּוֹ
. Malcham & ,Mesa & ,Sibiah & ,Iobab
אֶת־יוֹבָב וְאֶת־צִבְיָא וְאֶת־מֵישָׁא וְאֶת־מַלְכָּם׃
capita eius filij isti .Mirmah & ,Sachiah & ,Iehus Et
10 וְאֶת־יְעוּץ וְאֶת־שָׂכְיָה וְאֶת־מִרְמָה אֵלֶּה בָנָיו רָאשֵׁי
& ,Abitub genuit Chusim de Et .patrum
11 אָבוֹת׃ וּמֵחֻשִׁים הוֹלִיד אֶת־אֲבִיטוּב וְאֶת־
Ipse .Semed & ,Misham & ,Heber ,Elphahal filij Et .Elphahal
12 אֶלְפָּעַל׃ וּבְנֵי אֶלְפַּעַל עֵבֶר וּמִשְׁעָם וָשָׁמֶד הוּא
. eius filias & ,Lod & ,Ono aedificauit
בָּנָה אֶת־אוֹנוֹ וְאֶת־לֹד וּבְנֹתֶיהָ׃
.Aialon habitantiū familiarum capita ipsi .Semah & ,Berihah Et
13 וּבְרִעָה וָשֶׁמַע הֵמָּה רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְיוֹשְׁבֵי אַיָּלוֹן
, Sasac ,Achio Et .Ghath habitatores fugauerunt Ipsi
14 הֵמָּה הִבְרִיחוּ אֶת־יוֹשְׁבֵי גַת׃ וְאַחְיוֹ שָׁשָׁק
,Michael Et . Hader & ,Harad & ,Zebadiah Et . Ieremoth &
15 וִירֵמוֹת׃ וּזְבַדְיָה וַעֲרָד וָעֵדֶר׃ וּמִיכָאֵל
16 ,Mesullam & ,Zebadiah Et .Berihah filij Iocha & ,Isphah &
17 וְיִשְׁפָּה וְיוֹחָא בְּנֵי בְרִיעָה׃ וּזְבַדְיָה וּמְשֻׁלָּם
. Elphahal filij Iobab & ,Izliah & ,Ismerai Et .Cheber & ,Chizchi &
18 וְחִזְקִי וָחָבֶר׃ וְיִשְׁמְרַי וְיִזְלִיאָה וְיוֹבָב בְּנֵי אֶלְפָּעַל׃
.Eliel & ,Sillethai & ,Eliohenai Et . Zabdi & ,Zichri & ,Iachim Et
19 וְיָקִים וְזִכְרִי וְזַבְדִּי׃ וֶאֱלִיעֵנַי וְצִלְּתַי וֶאֱלִיאֵל׃
20 . Simhi filij Simrath & ,Beraiah & ,Hadaiah Et
21 וַעֲדָיָה וּבְרָאיָה וְשִׁמְרָת בְּנֵי שִׁמְעִי׃
.Chanan & ,Zichri & ,Habdon Et . Eliel & ,Heber & ,Isphan Et
22 וְיִשְׁפָּן וָעֵבֶר וֶאֱלִיאֵל׃ וְעַבְדּוֹן וְזִכְרִי וְחָנָן׃
23 , Hanthothiiah & ,Helam & ,Chananiah Et
וַחֲנַנְיָה וְעֵילָם וְעַנְתֹתִיָּה׃
24 . Sasac filij Peniel & ,Iphdeiah Et
25 וְיִפְדְיָה וּפְנוּאֵל בְּנֵי שָׁשָׁק׃

est; ברזית ק; ילד; principes; principum, & recensiti sunt per seriem generationis eorū; שנת; sunt principes; גלה; ילד; postquam dimiserat; אנשׁ; principes; familiarum.; villas; principes in; ופנואל ק

altare ſuper &, holocauſti altare ſuper *ſuffientes* eius filij & , Aharon Et — ſuffiebant
49 † ואהרן ובניו מקטירים על־מזבח העולה ועל־מזבח
ſuper expiandum ad &, ſanctorum *ſanctitatis* opus omne ad ſuffimenti ſancti
הקטרת לכל [b]מלאכת קדש הקדשים ולכפר על־ — [b]לאך
.Dei ſeruus Moſeh præceperat quæ omnia ſecundum Iſrael
ישראל ככל אשר־צוה משה עבד האלהים׃
Abiſuah, eius filius Pinechas, ei' filius Elhazar, Aharon filij [c]iſti Et — [c]ſunt
50 † ואלה בני אהרן אלעזר בנו פינחס בנו אבישוע
.eius filius Zerachiah, eius filius Huzzi, eius filius Bucchi .eius filius
51 בנו׃ † בקי בנו עזי בנו זרחיה בנו׃
.eius filius Achitub , eius filius Amariah, eius filius Meraioth
52 † מריות בנו אמריה בנו אחיטוב בנו׃
.eius filius Achimahas, eius filius Sadoc
53 † צדוק בנו אחימעץ בנו׃
filiis, eorum termino in, eorum palatia per eorum habitacula iſta Et
54 † ואלה [c]מושבותם [d]לטירותם בגבולם לבני — [c]ישב [d]טיר
.ſors erat ipſis quia, Chehathi familiam per Aharon
אהרן למשפחת הקהתי כי להם היה הגורל׃
eius ſuburbana &, Iehudah terra in Chebron eis dederunt Et
55 † [d]ויתנו להם את־חברון בארץ יהודה ואת־מגרשיה — [d]נתן
dederunt, eorum villas & , vrbis *agrum* Et .eius circuitib' in — agros
56 סביבתיה׃ † ואת־שדה העיר ואת־חצריה נתנו
Iehudah vrbes dederunt Aharon filiis Et .Iephunneh filio Chaleb
57 לכלב בן־יפנה׃ † ולבני אהרן נתנו את־ערי יהודה
,Iatthir & ; eius ſuburbana &, Libnah & , Chebron , *retractus* euaſionis
המקלט את־חברון ואת־לבנה ואת־[e]מגרשיה ואת־יתר — [e]גרש
.eius ſuburbana & , Eſthemoah &
ואת־אשתמע ואת־מגרשיה׃
. eius ſuburbana &, Debir :eius ſuburbana & , Chilen Et
58 † ואת־חילז ואת־מגרשיה את־דביר ואת־מגרשיה׃
.eius ſuburbana & , Bethſemes & .eius ſuburbana & ,Haſan Et
59 † ואת־עשן ואת־מגרשיה ואת־בית שמש ואת־מגרשיה׃
,Halleme th & .eius ſuburbana &, Ghebah Biniamin tribu de Et
60 † וממטה בנימן את־גבע ואת־מגרשיה ואת־עלמת
,eorū vrbes Omnes .ei' ſuburbana &, Hanathoth & :eius ſuburbana &
ואת־מגרשיה ואת־ענתות ואת־מגרשיה כל־עריהם
.eorum *familiis in* vrbes tredecim — per familias
שלש־עשרה עיר במשפחותיהם׃
tribu dimidia de , tribus familia de reſiduis Chehath filiis Et
61 † ולבני קהת הנותרים ממשפחת המטה [f]ממחצית מטה — [f]חצה
.decem vrbes, ſorte in Menaſſeh dimidij
חצי מנשה בגורל ערים עשר׃
tribu de &, Iſſaſchar tribu de, ſuas familias per Gherſom filiis Et
62 † ולבני גרשום למשפחותם ממטה יששכר וממטה
ciuitates, Baſan in Menaſſeh tribu de & , Naphtali tribu de & , Aſer
אשר וממטה נפתלי וממטה מנשה בבשן ערים
,Reuben tribu de ſuas familias per Merari Filiis .tredecim
63 שלש עשרה׃ † לבני מררי למשפחותם ממטה ראובן
.duodecim ciuitates, ſortem in Zebulun tribu de &, Ghad tribu de &
וממטה־גד וממטה זבולן בגורל ערים [g]שתים עשרה׃ — [g]שנה
.earū ſuburbana & , ciuitates Leuitis Iſrael filij dederunt Et
64 † [h]ויתנו בני־ישראל ללוים את־הערים ואת־מגרשיהם׃ — [h]נתן
,Simhon filiorū tribu ex &, Iehudah filiorū tribu ex *ſorte in* dederūt Et — per ſortem
65 † ויתנו בגורל ממטה בני־יהודה וממטה בני־שמעון
eas vocabant quas , has vrbes , Biniamin filiorū tribu ex &
וממטה בני בנימן את הערים האלה אשר־יקראו אתהם
vrbes fuerunt & Chehath filiorum familiis de Et .nomina per
66 בשמות׃ † וממשפחות בני קהת ויהי ערי
.Ephraim tribu de ſui termini
גבולם ממטה אפרים׃
eius ſuburbana &, Sechem *retractus* vrbes eis dederunt Et — euaſionis
67 † ויתנו להם את־ערי המקלט את־שכם ואת־מגרשיה
.eius ſuburbana & , Ghazer & , Ephraim monte in
בהר אפרים ואת־גזר ואת־מגרשיה׃
& , Bethchoron & ; eius ſuburbana & , Iochmeham Et
68 † ואת־יקמעם ואת־מגרשיה ואת־בית חורון ואת־
,Ghathrimmon & ; eius ſuburbana &, Aialon Et .eius ſuburbana
69 מגרשיה׃ † ואת־אילון ואת־מגרשיה ואת־גת־רמון
.eius ſuburbana &
ואת־מגרשיה׃
; eius ſuburbana & , Haner , Menaſſeh tribu dimidia ex Et
70 † וממחצית מטה מנשה את־ענר ואת־מגרשיה
Chehath filiorum familiæ ; eius ſuburbana & , Bilham &
ואת־בלעם ואת־מגרשיה למשפחת לבני־קהת
.*reſiduorum* — qui reſidui erant.
הנותרים׃

Gholan , Menaſſeh tribus dimidiæ familia de Gherſom Filiis
71 † לבני גרשום ממשפחת חצי מטה מנשה את־גולן — [i]שפח
.eius ſuburbana & , Haſtaroth & .eius ſuburbana & , Baſan in
בבשן ואת־מגרשיה ואת־עשתרות ואת־מגרשיה׃
:eius ſuburbana & , Chedes Iſſaſchar tribu de Et
72 [k]† וממטה יששכר את־קדש ואת־מגרשיה את־ — [k]נטה
;eius ſuburbana &, Ramoth Et .eius ſuburbana & , Dobrath
73 דברת ואת־מגרשיה׃ † ואת־ראמות ואת־מגרשיה
.eius ſuburbana & , Hanem &
ואת־ענם ואת־מגרשיה׃
,Abdon & ; eius ſuburbana & , Maſal , Aſer tribu de Et
74 † וממטה אשר את־משל ואת־מגרשיה ואת־עבדון
& ; eius ſuburbana & , Chuchoch Et .eius ſuburbana &
75 ואת־מגרשיה׃ † ואת־חוקק ואת־מגרשיה ואת־
. eius ſuburbana & , Rechob
רחב ואת־מגרשיה׃
;eius ſuburbana & , Galil in Chedes Naphthali tribu de Et
76 † וממטה נפתלי את־קדש בגליל ואת־מגרשיה
& , Chiriathaim & :eius ſuburbana & , Chammon &
ואת־חמון ואת־מגרשיה ואת־קריתים ואת־
,Zebulun tribu de reſiduis Merari Filiis . eius ſuburbana
77 מגרשיה׃ † לבני מררי [l]הנותרים ממטה זבלון
. eius ſuburbana & , Thabor .eius ſuburbana & , Rimmono
את־רמונו ואת־מגרשיה את־תבור ואת־מגרשיה׃
tribu de , Iarden orientem ad Ierecho Iarden trans † de Et — ſi quæ erāt
78 † ומעבר לירדן ירחו [l]למזרח הירדן ממטה — [l]זרח
& , Iahaſah & ; eius ſuburbana & , deſerto in Beſer , Reuben
ראובן את־בצר במדבר ואת־מגרשיה ואת־יהצה ואת־
& , eius ſuburbana & , Chedemoth Et . eius ſuburbana
79 מגרשיה׃ † ואת־קדמות ואת־מגרשיה ואת־
. eius ſuburbana & , Mephahath
מיפעת ואת־מגרשיה׃
;eius ſuburbana & , Ghilhad in Ramoth Ghad tribu de Et
80 † וממטה־גד את־ראמות בגלעד ואת־מגרשיה
& , Cheſbon Et . eius ſuburbana & , Machanaim &
81 ואת־מחנים ואת־מגרשיה׃ † ואת־חשבון ואת־
. eius ſuburbana & , Iahazer & , eius ſuburbana
מגרשיה ואת־יעזיר ואת־מגרשיה׃

CAP. VII. ז

quatuor , Simron & , Iaſub, Puah & , Tolah , Iſſachar filijs Et
1 † ולבני יששכר תולע ופואה ישיב ושמרון ארבעה׃ — ישוב ק
,Iachamai & , Ieriel & , Rephaiah & , Huzzi , Tolah filij Et
2 † ובני תולע עזי ורפיה ויריאל ויחמי — principes
Tolah Ipſi. ſuorum patrū domū per *capita* Semuel & , Ibſam & — De
ויבשם ושמואל ראשים לבית־אבותם לתולע
David diebus in eorum Numerus . ſuas generationes per robore fortes
גבורי חיל [m]לתלדותם מספרם [n]בימי דויד — [m]ילד [n]יום
. ſexcenti & , millia duo & viginti
עשרים ושנים־אלף ושש מאות׃
,Hobadiah & , Michael , Izrachiah filij Et . Izrachiah Huzzi filij Et
3 † ובני עזי יזרחיה ובני יזרחיה מיכאל ועבדיה — principes
. ipſi omnes *capita* quinque : Iſſiah , Ioel &
ויואל ישיה חמשה ראשים [o]כלם׃ — [o]כלל eum
ſuorum patrum domum per ſuas generationes per eis *ſuper* Et
4 † ועליהם לתלדותם לבית אבותם — militis
multiplicauerūt quia , millia ſex & , triginta , belli exercitus *turmæ*
גדודי צבא מלחמה שלשים וששה אלף כי־[p]הרבו — [p]רבה
. filios & , vxores
נשים ובנים׃
,viribus fortes Iſſachar familias omnes per eorum fratres Et — [illegible] ſunt per ſeriē genera[illegible]
5 † ואחיהם לכל משפחות יששכר גבורי חילים
. omnes per *eos genealogizando* millia ſeptem & octoginta
שמונים ושבעה אלף התיחשם לכל׃
. tres Iedihael & , Becher & , Belah , Beniamin
6 † בנימן בלע ובכר וידיעאל שלשה׃
,Ieremoth & , Huzziel & , Huzzi & , Eſbon , Belah filij Et
7 † ובני בלע אצבון ועזי ועזיאל וירימות — principes familiarum
;viribus potentes *patrum* domus *capita* quinque , Hiri & — [illegible] ſunt per ſeriem generationis [illegible]
ועירי חמשה ראשי בית אבות גבורי חילים
,triginta & , millia duo & viginti *eos genealogizando* &
והתיחשם עשרים [q]ושנים אלף ושלשים — [q]שנה
. quatuor &
וארבעה׃

,Hageriim eorum manu in sunt traditique , eis *super* sunt *adiuti* Et — auxiliati
20 וַיֵּעָזְרוּ עֲלֵיהֶם וַיִּנָּתְנוּ בְיָדָם הַהַגְרִיאִים
fuit exorabilis & ,bello in clamauerūt Deū ad quia ;eis cū ‡ qui vniuersi & — ‡ fuerant
וְכֹל שֶׁעִמָּהֶם כִּי לֵאלֹהִים זָעֲקוּ בַּמִּלְחָמָה וְנַעְתּוֹר — עָתַר
, *eorum possessiones captiuauerunt* Et .eo in sperauerunt quia , eis — prædati sunt greges eorū
21 לָהֶם כִּי־בָטְחוּ בוֹ׃ וַיִּשְׁבּוּ מִקְנֵיהֶם — שָׁבָה
,millia quinquaginta & ducētas pecudes & ,millia quinque eorū camelos
גְּמַלֵּיהֶם חֲמִשִּׁים אֶלֶף וְצֹאן מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף — מֵאָה
.millia centum *hominis animam* & ,millia duo asinos & — animas hominum
וַחֲמוֹרִים אַלְפָּיִם וְנֶפֶשׁ אָדָם מֵאָה אָלֶף׃
: bellum † Deo à quia ;corruerunt multi vulnerati Quia — † fuit
22 כִּי־חֲלָלִים רַבִּים נָפָלוּ כִּי מֵהָאֱלֹהִים הַמִּלְחָמָה
.transmigrationem ad vsque eis pro habitauerunt &
וַיֵּשְׁבוּ תַחְתֵּיהֶם עַד־הַגֹּלָה׃
ad vsq; Basan à ,terra in habitauerūt Menasseh tribus dimidiæ filij Et
23 וּבְנֵי חֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה יָשְׁבוּ בָּאָרֶץ מִבָּשָׁן עַד־
.fuerant multiplicati ipsi .Chermon montē &,Senir &,Chermō Bahal
בַּעַל חֶרְמוֹן וּשְׂנִיר וְהַר־חֶרְמוֹן הֵמָּה רָבוּ׃ — רָבָה
, Eliel &,Ishi &,Hepher &,eorum patrum domus capita isti Et
24 וְאֵלֶּה רָאשֵׁי בֵית־אֲבוֹתָם וְעֵפֶר וְיִשְׁעִי וֶאֱלִיאֵל
,robore fortes viri Iachdiel &,Hodauiah &,Irmeiah &,Hazriel &
וְעַזְרִיאֵל וְיִרְמְיָה וְהוֹדַוְיָה וְיַחְדִּיאֵל אֲנָשִׁים גִּבּוֹרֵי חַיִל
.suorum patrum domui capita , *nominum* viri — nominati,
אַנְשֵׁי שֵׁמוֹת רָאשִׁים לְבֵית אֲבוֹתָם׃
deos post sunt fornicati &,suorū patrum Deum in sunt præuaricati Et
25 וַיִּמְעֲלוּ בֵּאלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וַיִּזְנוּ אַחֲרֵי אֱלֹהֵי — זָנָה
.eorum *faciebus* à Deus fecit disperdere quos , terræ populorum facie
עַמֵּי־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־הִשְׁמִיד אֱלֹהִים מִפְּנֵיהֶם׃
& , Assur regis Pul spiritum Israelis Deus suscitauit Et
26 וַיָּעַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־רוּחַ פּוּל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר וְאֶת־ — עוּר
,Reubeniten ,eos transtulit & :Assur regis Pilneser Tiglath spiritum
רוּחַ תִּלְּגַת פִּלְנֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיַּגְלֵם לָראוּבֵנִי — גָּלָה
Chabor&,Chalach ī eos adduxit Et.Menasseh tribū dimidiā &,Ghaditē& — חָנָה
וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה וַיְבִיאֵם לַחְלַח וְחָבוֹר — בּוֹא
.hanc diem ad vsq; , Ghozan fluuiū & ,Harah &
וְהָרָא וּנְהַר גּוֹזָן עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

CAP. VI. ו

.Merari &,Chehath ,Gherson ,Leui Filij — לָוָה
1 בְּנֵי לֵוִי גֵּרְשׁוֹן קְהָת וּמְרָרִי׃
.Huzziel &,Chebron &,Ishar,Hamram,Chehath filij Et
2 וּבְנֵי קְהָת עַמְרָם יִצְהָר וְחֶבְרוֹן וְעֻזִּיאֵל׃
Nadab,Aharon filij Et .Miriā &,Moseh &,Aharon,Hamram filij Et
3 וּבְנֵי עַמְרָם אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה וּמִרְיָם וּבְנֵי אַהֲרֹן נָדָב
genuit Elhazar . Ithamar &,Elhazar ,Abihu &
4 וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר׃ אֶלְעָזָר הוֹלִיד אֶת־ — יָלַד
.Abisuah genuit Pinechas :Pinechas
פִּינְחָס פִּינְחָס הֹלִיד אֶת־אֲבִישׁוּעַ׃
.Huzzi genuit Bucchi & :Bucchi genuit Abisuah Et
5 וַאֲבִישׁוּעַ הוֹלִיד אֶת־בֻּקִּי וּבֻקִּי הוֹלִיד אֶת־עֻזִּי׃
Meraioth genuit ,Zerachiah &,Zerachiah genuit Huzzi Et
6 וְעֻזִּי הוֹלִיד אֶת־זְרַחְיָה וּזְרַחְיָה הוֹלִיד אֶת־מְרָיוֹת׃
.Achitub genuit Amariah &,Amariah genuit Meraioth
7 מְרָיוֹת הוֹלִיד אֶת־אֲמַרְיָה וַאֲמַרְיָה הוֹלִיד אֶת־אֲחִיטוּב׃
.Achimahas genuit Sadoch & ;Sadoch genuit Achitub Et
8 וַאֲחִיטוּב הוֹלִיד אֶת־צָדוֹק וְצָדוֹק הוֹלִיד אֶת־אֲחִימָעַץ׃
.Iochanan genuit Hazariah & :Hazariah genuit Achimahas Et
9 וַאֲחִימַעַץ הוֹלִיד אֶת־עֲזַרְיָה וַעֲזַרְיָה הוֹלִיד אֶת־יוֹחָנָן׃ — † cū
est functus sacerdotio qui † ipse ;Hazariah genuit Iochanan Et
10 וְיוֹחָנָן הוֹלִיד אֶת־עֲזַרְיָה הוּא אֲשֶׁר כִּהֵן
.Ierusalaim in Selomoh ædificauit quam ,domo in
בַּבַּיִת אֲשֶׁר־בָּנָה שְׁלֹמֹה בִּירוּשָׁלִָם׃
.Achitub genuit Amariah & :Amariah ,Hazariah genuit Et
11 וַיּוֹלֶד עֲזַרְיָה אֶת־אֲמַרְיָה וַאֲמַרְיָה הוֹלִיד אֶת־אֲחִיטוּב׃
.Sallum genuit Sadoc & : Sadoc genuit Achitub Et
12 וַאֲחִיטוּב הוֹלִיד אֶת־צָדוֹק וְצָדוֹק הוֹלִיד אֶת־שַׁלּוּם׃
.Hazariah genuit Chilchiiah & :Chilchiiah genuit Sallum Et
13 וְשַׁלּוּם הוֹלִיד אֶת־חִלְקִיָּה וְחִלְקִיָּה הוֹלִיד אֶת־עֲזַרְיָה׃
.Iehosadac genuit Seraiah & :Seraiah genuit Hazariah Et — dum transferri faceret
14 וַעֲזַרְיָה הוֹלִיד אֶת־שְׂרָיָה וּשְׂרָיָה הוֹלִיד אֶת־יְהוֹצָדָק׃
,Iehudah DOMINVS *transportando in* abiit Iehosadac Et
15 וִיהוֹצָדָק הָלַךְ בְּהַגְלוֹת יְהוָה אֶת־יְהוּדָה
.Nesar--Nebuchad manum per,Ierusalaim &
וִירוּשָׁלִָם בְּיַד נְבֻכַדְנֶאצַּר׃
.Merari &, Chehath ,Ghersom :Leui Filij
16 בְּנֵי לֵוִי גֵּרְשֹׁם קְהָת וּמְרָרִי׃

.Simhi &,Libni ;Ghersom filiorum nomina hæc Et
17 וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־גֵרְשׁוֹם לִבְנִי וְשִׁמְעִי׃
.Huzziel &,Chebron &,Ishar &,Hamram;Chehath filij Et
18 וּבְנֵי קְהָת עַמְרָם וְיִצְהָר וְחֶבְרוֹן וְעֻזִּיאֵל׃
per familias suas. — *.suos patres ad* Leui familiæ istæ & .Musi &,Machali,Merari Filij
19 בְּנֵי מְרָרִי מַחְלִי וּמֻשִׁי וְאֵלֶּה מִשְׁפְּחוֹת הַלֵּוִי לַאֲבוֹתֵיהֶם׃
.eius filius Zimmah,eius filius Iachath,ei⁹ fili⁹ Libni,Ghersom Ipsi
20 לְגֵרְשׁוֹם לִבְנִי בְנוֹ יַחַת בְּנוֹ זִמָּה בְנוֹ׃
,eius filius Ieathrai :eius filius Zerach :ei⁹ filius Hiddo,ei⁹ fili⁹ Ioach
21 יוֹאָח בְּנוֹ עִדּוֹ בְנוֹ זֶרַח בְּנוֹ יְאָתְרַי בְּנוֹ׃
.eius filius Assir ;eius filius Corach,ei⁹ filius Hāminadab,Cheath Filij
22 בְּנֵי קְהָת עַמִּינָדָב בְּנוֹ קֹרַח בְּנוֹ אַסִּיר בְּנוֹ׃
.eius filius Assir & ;eius filius Ebiasaph &,eius filius Elchanah
23 אֶלְקָנָה בְנוֹ וְאֶבְיָסָף בְּנוֹ וְאַסִּיר בְּנוֹ׃
,eius filius Saul &,ei⁹ fili⁹ Huzziah,eius filius Vriel ,eius filius Tachath
24 תַּחַת בְּנוֹ אוּרִיאֵל בְּנוֹ עֻזִּיָּה בְנוֹ וְשָׁאוּל בְּנוֹ׃
.Achimoth &,Hamasai ,Elchanah filij Et
25 וּבְנֵי אֶלְקָנָה עֲמָשַׂי וַאֲחִימוֹת׃
.eius filius Nachath &,eius filius Sophai ,Elchanah filij :Elchanah — בני ק
26 אֶלְקָנָה בְּנוֹ אֶלְקָנָה צוֹפַי בְּנוֹ וְנַחַת בְּנוֹ׃
.eius filius Elchanah ,eius filius Ierocham ,eius filius Eliab
27 אֱלִיאָב בְּנוֹ יְרֹחָם בְּנוֹ אֶלְקָנָה בְנוֹ׃
.Abiiah &,Vasni primogenitus ,Semuel filij Et
28 וּבְנֵי שְׁמוּאֵל הַבְּכֹר וַשְׁנִי וַאֲבִיָּה׃
.ei⁹ fili⁹ Huzzah,ei⁹ fili⁹ Simhi,eius filius Libni ,Machali ,Merari Filij
29 בְּנֵי מְרָרִי מַחְלִי לִבְנִי בְנוֹ שִׁמְעִי בְנוֹ עֻזָּה בְנוֹ׃
.eius filius Hasaiah ,eius filius Chachiiah ,eius filius Simha
30 שִׁמְעָא בְנוֹ חַגִּיָּה בְנוֹ עֲשָׂיָה בְנוֹ׃
† sunt in locis — ,DOMINI domus cantici *manus super* Dauid statuit quos † isti Et
31 וְאֵלֶּה אֲשֶׁר הֶעֱמִיד דָּוִיד עַל־יְדֵי־שִׁיר בֵּית יְהוָה — שור
.arcæ requie à
מִמְּנוֹחַ הָאָרוֹן׃
ministrauerunt coram habitaculo tabernaculi ecclesiæ donec ædificauit — *vsque**,cātico in *conuentus tentorij tabernaculi facies ad ministrantes fuerunt* Et
32 וַיִּהְיוּ מְשָׁרְתִים לִפְנֵי מִשְׁכַּן אֹהֶל־מוֹעֵד בַּשִּׁיר עַד־
steterunt & :Ierusalaim in DOMINI domum Selomoh *ædificare*
בְּנוֹת שְׁלֹמֹה אֶת־בֵּית יְהוָה בִּירוּשָׁלִָם וַיַּעַמְדוּ
. suo *seruitio super** suum *iudicium* ‡iuxta — הָיָה בָּנָה
כְמִשְׁפָּטָם עַל־עֲבוֹדָתָם׃
‡ morem * in ministerio ‡ sunt qui stabant — cantor Heman,Cheathitarū filiis de ;eorū filij & ,*stantes* ‡ isti Et
33 וְאֵלֶּה הָעֹמְדִים וּבְנֵיהֶם מִבְּנֵי הַקְּהָתִי הֵימָן הַמְשׁוֹרֵר
.Semuel filij Ioel filius
בֶּן־יוֹאֵל בֶּן־שְׁמוּאֵל׃
.Toach filij ,Eliel filij ,Ierocham filij ,Elchanah Filij
34 בֶּן־אֶלְקָנָה בֶּן־יְרֹחָם בֶּן־אֱלִיאֵל בֶּן־תּוֹחַ׃
.Hamasai filij ,Machath filij ,Elchanah filij ,Suph Filij
35 בֶּן־צִיף בֶּן־אֶלְקָנָה בֶּן־מַחַת בֶּן־עֲמָשָׂי׃ — צוף ק
.Sephaniah filij ,Hazariah filij ,Ioel filij ,Elchanah Filij
36 בֶּן־אֶלְקָנָה בֶּן־יוֹאֵל בֶּן־עֲזַרְיָה בֶּן־צְפַנְיָה׃
.Corach filij ,Ebiasaph filij , Assir filij ,Tachath Filij
37 בֶּן־תַּחַת בֶּן־אַסִּיר בֶּן־אֶבְיָסָף בֶּן־קֹרַח׃
.Israel filij ,Leui filij ,Chehath filij ,Ishar Filij
38 בֶּן־יִצְהָר בֶּן־קְהָת בֶּן־לֵוִי בֶּן־יִשְׂרָאֵל׃
qui stabat ad — Berechiahu filius Asaph :eius dexterā *super stans* Asaph eius frater Et
39 וְאָחִיו אָסָף הָעֹמֵד עַל־יְמִינוֹ אָסָף בֶּן־בֶּרֶכְיָהוּ
.Malciiah filij ,Bahaseiah filij ,Michael Filij .Simha filij
40 בֶּן־שִׁמְעָא׃ בֶּן־מִיכָאֵל בֶּן־בַּעֲשֵׂיָה בֶּן־מַלְכִּיָּה׃
.Hadaiah filij ,Zerach filij ,Ethni Filij
41 בֶּן־אֶתְנִי בֶן־זֶרַח בֶּן־עֲדָיָה׃
.Simhi filij ,Zimmah filij ,Ethan Filij
42 בֶּן־אֵיתָן בֶּן־זִמָּה בֶּן־שִׁמְעִי׃
.Leui filij,Ghersom filij ,Iachath Filij
43 בֶּן־יַחַת בֶּן־גֵּרְשֹׁם בֶּן־לֵוִי׃
filij ,Chisi filius Ethan :sinistram ad eorum fratres Merari filij Et
44 וּבְנֵי מְרָרִי אֲחֵיהֶם עַל־הַשְּׂמֹאול אֵיתָן בֶּן־קִישִׁי בֶּן־
.Malluch filij , Abdi
עַבְדִּי בֶּן־מַלּוּךְ׃
.Chilchiiah filij ,Amasiah filij ,Chasabiah Filij
45 בֶּן־חֲשַׁבְיָה בֶן־אֲמַצְיָה בֶּן־חִלְקִיָּה׃
.Semer filij ,Bani filij ,Amsi Filij
46 בֶּן־אַמְצִי בֶן־בָּנִי בֶּן־שָׁמֶר׃
.Leui filij ,Merari filij , Musi filij , Machali Filij
47 בֶּן־מַחְלִי בֶּן־מוּשִׁי בֶּן־מְרָרִי בֶּן־לֵוִי׃
†sunt habitaculi — *tabernaculi* ministerium omne ad † dati ,Leuitæ eorum fratres Et
48 וַאֲחֵיהֶם הַלְוִיִּם נְתוּנִים לְכָל־עֲבוֹדַת מִשְׁכַּן — לָוָה
.Dei domus
בֵּית הָאֱלֹהִים׃

21 pater Lahadah & ,Lechah pater Her ,Iehudah filij Selah Filij
† בְּנֵי שֵׁלָה בֶן־יְהוּדָה עֵר אֲבִי לֵכָה וְלַעְדָּה אֲבִי
.Asbeah domo in byssini operis domus familiæ & :Maresah
מָרֵשָׁה וּמִשְׁפְּחוֹת בֵּית־עֲבֹדַת הַבֻּץ לְבֵית אַשְׁבֵּעַ׃
22 sunt dominati qui , Saraph &,Ioas &,Chozeba viri & ,Iochim Et
† וְיוֹקִים וְאַנְשֵׁי כֹזֵבָא וְיוֹאָשׁ וְשָׂרָף אֲשֶׁר־בָּעֲלוּ
† antiqua verba & :Lechem Iasubi ‡ & ,Moab in
לְמוֹאָב [h] וְיָשֻׁבִי לָחֶם וְהַדְּבָרִים עַתִּיקִים׃
23 rege cum ;maceriæ &,plantationũ habitatores & , figuli Isti
† הֵמָּה הַיּוֹצְרִים וְיֹשְׁבֵי נְטָעִים וּגְדֵרָה עִם־הַמֶּלֶךְ
.ibi habitauerunt suo opere in
בִּמְלַאכְתּוֹ יָשְׁבוּ שָׁם׃
24 .Saul ,Zerah ,Iarib ,Iamin &,Nemuel ,Simhon Filij
† בְּנֵי שִׁמְעוֹן נְמוּאֵל וְיָמִין יָרִיב זֶרַח שָׁאוּל׃
.eius filius Mismah ,eius filius Mibsam ,eius filius Sallum
25 † שַׁלֻּם בְּנוֹ מִבְשָׂם בְּנוֹ מִשְׁמָע בְּנוֹ׃
.ei⁹filius Simhi,eius filius Zacchur,ei⁹filius Chamuel,Mismah filij Et
26 † וּבְנֵי מִשְׁמָע חַמּוּאֵל בְּנוֹ זַכּוּר בְּנוֹ שִׁמְעִי בְנוֹ׃
non eius fratribus Et .sex filiæ & ,sexdecim filij * Simhi ipsi Et
27 † וּלְשִׁמְעִי בָּנִים שִׁשָּׁה עָשָׂר וּבָנוֹת שֵׁשׁ וּלְאֶחָיו אֵין
filios ad vsq; multiplicauerũt nõ suam familiam omnem & :multi filij
בָּנִים [k] רַבִּים וְכֹל מִשְׁפַּחְתָּם לֹא הִרְבּוּ עַד־בְּנֵי
.Chasarsuhal &,Moladah &,Beersebah in habitauerunt Et .Iehudah
28 יְהוּדָה׃ † וַיֵּשְׁבוּ בִּבְאֵר־שֶׁבַע וּמוֹלָדָה וַחֲצַר שׁוּעָל׃
.Tolad in & , Hesem in & , Bilhah in Et
29 † וּבְבִלְהָה וּבְעֶצֶם וּבְתוֹלָד׃
.Sichlagh in & ,Chormah in & ,Bethuel in Et
30 † וּבִבְתוּאֵל וּבְחָרְמָה וּבְצִקְלָג׃
.Saharaim in &,Bethbiri in &,Chasarsusim in &,Bethmarchaboth in Et
31 † וּבְבֵית מַרְכָּבוֹת וּבַחֲצַר סוּסִים וּבְבֵית בִּרְאִי וּבְשַׁעֲרָיִם
.Dauid regnare vsque , eorum ciuitates Hæ
אֵלֶּה עָרֵיהֶם עַד־מְלֹךְ דָּוִיד׃
.Hasan &,Tochen &,Rimmon,Hain & , Hetam eorum villæ Et
32 † וְחַצְרֵיהֶם עֵיטָם וָעַיִן רִמּוֹן וְתֹכֶן וְעָשָׁן
† qui earum viculi omnes Et .quinque ciuitates
33 עָרִים חָמֵשׁ׃ † וְכָל־חַצְרֵיהֶם אֲשֶׁר
, eorum habitatio Hæc .Bahal ad vsque istarum ciuitatum circuitibus
סְבִיבוֹת הֶעָרִים הָאֵלֶּה עַד־בָּעַל זֹאת [l] מוֹשְׁבֹתָם
.ipsis eorum genealogia &
וְהִתְיַחְשָׂם לָהֶם׃
.Amasiah filius Iosah & ,Iamlech &,Mesobab Et
34 † וּמְשׁוֹבָב וְיַמְלֵךְ וְיוֹשָׁה בֶּן־אֲמַצְיָה׃
.Hasiel filij Seraiah filij Iosibiah filius Iehu & ,Ioel Et
35 † וְיוֹאֵל וְיֵהוּא בֶּן־יוֹשִׁבְיָה בֶּן־שְׂרָיָה בֶּן־עֲשִׂיאֵל׃
,Hadiel &,Hasaiah &,Iesochaiah &, Iahacobah &, Eliohenai Et
36 † וְאֶלְיוֹעֵינַי וְיַעֲקֹבָה וִישׁוֹחָיָה וַעֲשָׂיָה וַעֲדִיאֵל
Allon filij Siphhi filius Ziza Et .Benaiah & , Iesimeel &
37 וִישִׂימִאֵל וּבְנָיָה׃ † וְזִיזָא בֶן־שִׁפְעִי בֶן־אַלּוֹן
.Semahaiah filij Simri filij Iedaiah filij
בֶּן־יְדָיָה בֶן־שִׁמְרִי בֶן־שְׁמַעְיָה׃
domo & ,suis familiis in prælati nominibus in venientes Isti
38 † אֵלֶּה [m] הַבָּאִים בְּשֵׁמוֹת נְשִׂיאִים בְּמִשְׁפְּחוֹתָם וּבֵית
.multitudinem in eruperunt suorum patrum
אֲבוֹתֵיהֶם פָּרְצוּ [n] לָרוֹב׃
quærendum ad, vallis orientem ad vsq; Ghedor introitũ ad abierunt Et
39 † וַיֵּלְכוּ לִמְבוֹא גְדֹר עַד לְמִזְרַח הַגָּיְא לְבַקֵּשׁ
,bonum & , pingue pascuum inuenerunt Et .suo pecori pascuum
40 מִרְעֶה לְצֹאנָם׃ † וַיִּמְצְאוּ מִרְעֶה שָׁמֵן וָטוֹב
Cham de quia :tranquillam & , quietam & , manibus†latam terram &
וְהָאָרֶץ רַחֲבַת יָדַיִם וְשֹׁקֶטֶת וּשְׁלֵוָה כִּי מִן־חָם
.antè ibi habitantes†
הַיֹּשְׁבִים שָׁם [o] לְפָנִים׃
Iechizchiiahu diebus in nomina per scripti isti venerunt Et
41 † וַיָּבֹאוּ אֵלֶּה הַכְּתוּבִים בְשֵׁמוֹת [p] בִּימֵי יְחִזְקִיָּהוּ
habitacula & , eorum tentoria percusserunt & , Iehudah regis
מֶלֶךְ־יְהוּדָה [q] וַיַּכּוּ אֶת־אָהֳלֵיהֶם וְאֶת־הַמְּעִינִים
habitauerũt &,hanc diẽ ad vsq; eos interfecerũt & , ibi sunt inuenta quæ
אֲשֶׁר נִמְצְאוּ שָׁמָּה וַיַּחֲרִימֻם עַד־הַיּוֹם הַזֶּה וַיֵּשְׁבוּ
.ibi ‡ eorum pecori pascuum quoniam .eis pro
תַּחְתֵּיהֶם כִּי־מִרְעֶה לְצֹאנָם שָׁם׃
viri ,Sehir montem in abierunt Simhon filiis de eis ex Et
42 † וּמֵהֶם מִן־בְּנֵי שִׁמְעוֹן הָלְכוּ לְהַר שֵׂעִיר אֲנָשִׁים
filij Huzziel & , Rephaiah & , Nehariah & , Pelatiah & : quingenti
חֲמֵשׁ מֵאוֹת [r] וּפְלַטְיָה וּנְעַרְיָה וּרְפָיָה וְעֻזִּיאֵל בְּנֵי
.eorum capite in Ishi
יִשְׁעִי בְּרֹאשָׁם׃

‡ habitatores ‡ enarramus [h] יָשַׁב ‡ sunt ‡ loci [i] לְאַךְ * fuerunt ‡ fuerunt [k] רַב רַבָּה donec regnauit † erant in [l] יָשַׁב sunt qui veniunt per nomina principes [m] בּוֹא multiplicati sunt [n] רָבַב vt quærerent pascua suis pecoribus. † locis, fertilem, † fuerunt [o] פָּנָה [p] יוֹם tabernacula [q] נכה המעונים pro pecoribus suis erat [r] מֵאָה

43 ibi habitauerũt & :Hamalec ipsi euasionis residuum percusserunt Et
† וַיַּכּוּ אֶת־שְׁאֵרִית הַפְּלֵטָה לַעֲמָלֵק וַיֵּשְׁבוּ שָׁם
.hanc diem ad vsque
עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

CAP. V. ה

1 primogenitus † ipse quia :Israel primogeniti Reuben filij Et
† וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר־יִשְׂרָאֵל כִּי־הוּא הַבְּכוֹר
Ioseph filiis eius primogenitura est data , sui patris strata ipsum violando &
וּבְחַלְּלוֹ יְצוּעֵי אָבִיו נִתְּנָה בְּכֹרָתוֹ לִבְנֵי יוֹסֵף
.primogenitura in genealogizandum ad non & :Israel filij
בֶּן־יִשְׂרָאֵל וְלֹא לְהִתְיַחֵשׂ לַבְּכֹרָה׃
primogenitura&,eo ex duce in & ,suis fratribus in fuit fortis Iehudah Quia
2 † כִּי יְהוּדָה גָּבַר בְּאֶחָיו וּלְנָגִיד מִמֶּנּוּ וְהַבְּכֹרָה
Chanoch , Israel primogeniti Reuben Filij .‡ Ioseph ipsi
3 לְיוֹסֵף׃ † בְּנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל חֲנוֹךְ
.Charmi & , Chesron , Pallu &
וּפַלּוּא חֶצְרוֹן וְכַרְמִי׃
.eius filius Simhi ;eius filius Gogh ;eius filius Semahaiah ,Ioel Filij
4 † בְּנֵי יוֹאֵל שְׁמַעְיָה בְנוֹ גּוֹג בְּנוֹ שִׁמְעִי בְנוֹ׃
.eius filius Bahal ;eius filius Reaiah ;eius filius Michah
5 † מִיכָה בְנוֹ רְאָיָה בְנוֹ בַּעַל בְּנוֹ׃
rex Pilneeser Tilgath transtulit quem : eius filius Beerah
6 † בְּאֵרָה בְנוֹ אֲשֶׁר הֶגְלָה תִּלְּגַת פִּלְנְאֶסֶר מֶלֶךְ
.Reubenitæ ipsi prælatus ipse .Assur
אַשֻּׁר הוּא נָשִׂיא לָראוּבֵנִי׃
,suas generationes per genealogizando in ,suas familias per eius fratres Et
7 † וְאֶחָיו לְמִשְׁפְּחֹתָיו בְּהִתְיַחֵשׂ [a] לְתֹלְדוֹתָם
.Zechariahu & , Iehiel caput
הָרֹאשׁ יְעִיאֵל וּזְכַרְיָהוּ׃
,Haroher in sedens ipse : Ioel filij Semah filij Hazaz filius Belah &
8 † וּבֶלַע בֶּן־עָזָז בֶּן־שֶׁמַע בֶּן־יוֹאֵל הוּא יוֹשֵׁב בַּעֲרֹעֵר
.Behalmeon & , Nebo ad vsque &
וְעַד־נְבוֹ וּבַעַל מְעוֹן׃
flumine à deserti ingressum ad vsque habitauit orientem ad Et
9 † וְלַמִּזְרָח יָשַׁב עַד־לְבוֹא מִדְבָּרָה לְמִן־הַנָּהָר
.Ghilhad terra in fuerant multiplicata corũ acquisitiones quia :Perath
פְּרָת כִּי [b] מִקְנֵיהֶם [c] רָבוּ בְּאֶרֶץ גִּלְעָד׃
ceciderunt & ,Hageriim cum bellum fecerunt Saul diebus in Et
10 † וּבִימֵי שָׁאוּל עָשׂוּ מִלְחָמָה עִם־הַהַגְרִאִים [d] וַיִּפְּלוּ
faciebus omnibus super †,eorum tentoriis in habitauerunt & ; eorum manũ per
בְּיָדָם [e] וַיֵּשְׁבוּ בְּאָהֳלֵיהֶם עַל־כָּל־ [f] פְּנֵי
habitauerunt eorum regione è Ghad filij Et .Ghilhad ad orientis
11 מִזְרָח לַגִּלְעָד׃ † וּבְנֵי־גָד לְנֶגְדָּם יָשְׁבוּ
Sapham & , caput Ioel .Salchah vsque Basan terra in
12 בְּאֶרֶץ הַבָּשָׁן עַד־סַלְכָה׃ † יוֹאֵל הָרֹאשׁ וְשָׁפָם
.Basan in Saphat & ,Iahanai & .secundus
הַמִּשְׁנֶה וְיַעְנַי וְשָׁפָט בַּבָּשָׁן׃
, Michael ,suorum patrum domum secundum eorum fratres Et
13 † וַאֲחֵיהֶם לְבֵית אֲבוֹתֵיהֶם מִיכָאֵל
.septem Heber & Ziah &,Iahachã &,Iorai & ,Sebah & ,Mesullã &
וּמְשֻׁלָּם וְשֶׁבַע וְיוֹרַי וְיַעְכָּן וְזִיעַ וָעֵבֶר שִׁבְעָה׃
filij ,Ghilhad filij ,Iaroach filij , Churi filij ,Abichail filij‡ Isti
14 † אֵלֶּה בְּנֵי אֲבִיחַיִל בֶּן־חוּרִי בֶּן־יָרוֹחַ בֶּן־גִּלְעָד בֶּן־
.Buz filij , Iachdo filij , Iesisai filij ,Michael
מִיכָאֵל בֶּן־יְשִׁישַׁי בֶּן־יַחְדּוֹ בֶּן־בּוּז׃
.suorum patrum domum per caput Guni filij Habdiel filius Achi
15 † אֲחִי בֶּן־עַבְדִּיאֵל בֶּן־גּוּנִי רֹאשׁ לְבֵית אֲבוֹתָם׃
vniuersis in & ,eius filiis in & ,Basan in ,Ghilhad in habitauerunt Et
16 † וַיֵּשְׁבוּ בַּגִּלְעָד בַּבָּשָׁן וּבִבְנֹתֶיהָ וּבְכָל־
.eorum exitus super Saron suburbanis
מִגְרְשֵׁי שָׁרוֹן עַל־ [g] תּוֹצְאוֹתָם׃
diebus in & , Iehudah regis Iothã diebus in sunt genealogizati hi Omnes
17 † כֻּלָּם [h] הִתְיַחְשׂוּ בִּימֵי יוֹתָם מֶלֶךְ־יְהוּדָה וּבִימֵי
Gaditæ & Reuben Filij .Israel regis Iarobham
18 יָרָבְעָם מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל׃ † בְּנֵי־רְאוּבֵן וְגָדִי
,scutum portantibus viris virtutis filiis de Menasseh tribus dimidiæ &
וַחֲצִי שֵׁבֶט־מְנַשֶּׁה מִן־בְּנֵי־חַיִל אֲנָשִׁים נֹשְׂאֵי [k] מָגֵן
quatuor & quadraginta,bellum doctis &,arcum tendentibus &,gladiũ &
וְחֶרֶב וְדֹרְכֵי קֶשֶׁת וּלְמוּדֵי מִלְחָמָה אַרְבָּעִים וְאַרְבָּעָה
.pugnam egredientes sexaginta &,septingenti &,millia
אֶלֶף וּשְׁבַע־מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים יֹצְאֵי צָבָא׃
,Naphis & ,Ietur & , Hageriim cum bellum fecerunt Et
19 † וַיַּעֲשׂוּ מִלְחָמָה עִם־הַהַגְרִיאִים וִיטוּר וְנָפִישׁ
.Nodab &
וְנוֹדָב׃

exitum qui euaserunt de † fuit cum violasset thorum et dum recensetur genera- tionis series inter fratres fuit dux † data est transmigrare fecit principe dum recenset per generationes series [a] ילד habitabat pecora multiplicati [b] קָנָה mortui sunt [c] רָבָה [d] נָפַל tabernaculis in omni facie [e] יָשַׁב [f] פָּנָה dux ‡ fuit dux vicos vsque ad [g] יָצָא recensiti sunt per seriem generationis [h] כֹּל [i] חַיִל [k] ‡ ad [l] עָשָׂה

, Sumathæus & , Puthæus & , Ithræus , Chiriathieharim familiæ Et
53 ומשפחות קרית יערים היתרי והפותי והשמתי
.Eſthaulithæus & , Sorhathæus ſunt egreſſi iſtis Ab . Miſraathæus &
והמשרעי מאלה יצאו הצרעתי והאשתאלי׃
, Ioab domus coronæ Nethophathi & , Bethlechem , Salma Filij
54 בני שלמא בית לחם ונטופתי עטרות בית יואב — בנה
.Sorhi *Manachti* dimidium & — requietionis
וחצי המנחתי הצרעי׃ — חצה
, Simhathim , Tirhathim , Iahabes inhabitantiũ ſcribarum familiæ Et — ישבי ק
55 ומשפחות סופרים ישבו יעבץ תרעתים שמעתים — † ſunt
.Rechab domus patris Chamath de *venientes* Chinim † Iſti . Suchathim — qui venerunt
שוכתים המה הקינים הבאים מחמת אבי בית־רכב׃ — בוא

CAP. III. ג

Primogenit.Chebron in ei *eſt natus* qui , Dauid filij fuerunt iſti Et — nati ſunt
1 ואלה היו בני דויד אשר נולד־לו בחברון הבכור — ילד
.*Carmelitidi** Abigail *ipſi* , Daniel ſecũdus : *Izreheilitidi*‡ Achinohã , Ammõ — ‡ de Izrehelitide
אמנן לאחינעם היזרעאלית שני דניאל לאביגיל הכרמלית׃ — de *Carmelitide.
.Gheſur regis Talmai filiæ Mahachah filius Abſalom Tertius
2 השלשי לאבשלום בן־מעכה בת־תלמי מלך גשור
.Chaghith filius Adoniah , Quartus
הרביעי אדניה בן־חגית׃
Heglah de , Ithreham Sextus . Abital *ipſi* , Sephatiah Quintus — de
3 החמישי שפטיה לאביטל הששי יתרעם לעגלה
ibi regnauit Et . Chebron in ei ſunt nati Sex .ſua vxore
4 אשתו׃ ששה נולד־לו בחברון וימלך־שם
regnauit annis tribus & , triginta & : menſibus ſex & , annis ſeptem
שבע שנים וששה חדשים ושלשים ושלוש שנה מלך — שנה
, Ieruſalaim in ei ſunt nati iſti Et .Ieruſalaim in
5 בירושלם׃ ואלה נולדו־לו בירושלים
filie Bathſuah *ipſi* quatuor Selomoh & , Nathan & , Sobab & Simha — de filia
שמעא ושובב ונתן ושלמה ארבעה לבת־שוע בת־ — בנה
.Eliphelet & , Eliſamah & , Ibchar Et .Hammiel
6 עמיאל׃ ויבחר ואלישמע ואליפלט׃
.Iaphiah & , Nephegh & , Noghah Et
7 ונגה ונפג ויפיע׃
.nouem , Eliphelet & , Eliadah & , Eliſamah Et
8 ואלישמע ואלידע ואליפלט תשעה׃
.corũ ſororem Thamar & , concubinarũ filios præter Dauid filij Omnes
9 כל בני דויד מלבד בני־פילגשים ותמר אחותם׃
Iehoſaphath , ei filius Aſa , eius filius Abiiah , Rechabhã , Selomoh filius Et
10 ובן־שלמה רחבעם אביה בנו אסא בנו יהושפט
.eius filius Ioas , eius filius Achaziahu , eius filius Ioram .eius filius
11 בנו׃ יורם בנו אחזיהו בנו יואש בנו׃
.eius filius Iotham , eius filius Hazariahu ; ei filius Amaſiahu
12 אמציהו בנו עזריה בנו יותם בנו׃
.eius filius Menaſſeh , eius filius Chizchiiahu , eius filius Achaz
13 אחז בנו חזקיהו בנו מנשה בנו׃
.eius filius Ioſiiahu , eius filius Amon
14 אמון בנו יאשיהו בנו׃
tertius , Iehoiachim ſecundus , Iochanan primogenitus , Ioſiiahu filij Et
15 ובני יאשיהו הבכור יוחנן השני יהויקים השלישי — שנה
.Sallum quartus , Sidchiiahu
צדקיהו הרביעי שלום׃
.eius filius Sidchiiah , eius filius Iechoniah , Iehoiachim filij Et
16 ובני יהויקים יכניה בנו צדקיה בנו׃
.eius filius Sealthiel , Aſſir , Iechoniah filij Et
17 ובני יכניה אסר שאלתיאל בנו׃
.Nedabiah & , Hoſamah , Iechamiah , Senazar & , Pedaiah & , Malchirã Et
18 ומלכירם ופדיה ושנאצר יקמיה הושמע ונדביה׃
, Meſullam Zerubbabel filius & : Simhi & , Zerubbabel , Pedaiah filij Et
19 ובני פדיה זרבבל ושמעי ובן־זרבבל משלם
.eorum ſoror Selomith & , Chananiah &
וחנניה ושלמית אחותם׃
.quinq; cheſed-Iuſab , Chaſadiah & , Berechiah & , Ohel & , Chaſubah Et
20 וחשבה ואהל וברכיה וחסדיה יושב חסד חמש׃
, Arnam filij , Rephaiah filij : Ieſahaia & , Pelatiah , Chananiah filius Et
21 ובן־חנניה פלטיה וישעיה בני רפיה בני ארנן
.Secheniah filij , Obadiah filij
בני עבדיה בני שכניה׃
, Ighal & , Chattus , Semahaiah filij Et . Semahaiah , Secheniah filij Et
22 ובני שכניה שמעיה ובני שמעיה חטוש ויגאל
.ſex , Saphat & , Nehariah & , Bariah &
ובריח ונעריה ושפט ששה׃

.tres Hazricam & , Chizchiiah & , Eliohenai , Nehariah filius Et
23 ובן־נעריה אליועיני וחזקיה ועזריקם שלשה׃
, Iochanã & , Haccub & , Pelaiah & , Eliaſib & ; Hodaieuahu Eliohenai filij Et
24 ובני אליועיני הודיוהו ואלישיב ופליה ועקוב ויוחנן — הודויהו ק
.ſeptem Hanani & , Delaiah &
ודליה וענני שבעה׃

CAP. IIII. ד

.Sobal & , Chur & , Charmi & Cheſron , Peres , Iehudah Filij
1 בני יהודה פרץ חצרון וכרמי וחור ושובל׃
genuit Iachath & .Iachath genuit , Subal filius Reaiah Et
2 וראיה בן־שובל הוליד את־יחת ויחת הוליד — ילד
.Sorhathi familiæ Iſtæ . Lahad & , Achumai
את־אחומי ואת־להד אלה משפחות הצרעתי׃
nomen & , Idbas & , Iſma & , Iſrehel , Hetam *patris* hæc Et — paterna ſucceſſio
3 ואלה אבי עיטם יזרעאל וישמא וידבש ושם
.Selelphoni eorum ſororis
אחותם הצללפוני׃
Chur filij Iſti . Chuſah pater Hezer & , Ghedor pater Penuel Et
4 ופנואל אבי גדר ועזר אבי חושה אלה בני־חור
.Bethlechem patris Ephratha primogeniti
בכור אפרתה אבי בית לחם׃
.Naharah & , Chelah , vxores duæ fuerunt Tecoah patri Aſchur Et
5 ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים חלאה ונערה׃ — היה
, Temni & , Chepher & , Achuzam , Naharah ei peperit Et
6 ותלד לו נערה את־אחזם ואת־חפר ואת־תימני
.Naharah filij Iſti . Haachaſtari &
ואת־האחשתרי אלה בני נערה׃
.Ethnan & , Ieſohar , Sereth , Chelah filij Et — בנה
7 ובני חלאה צרת יצחר ואתנן׃ — הצחר ק
Acharchel familias & ; Haſobebah & , Hanub genuit Chos Et
8 וקוץ הוליד את־ענוב ואת־הצבבה ומשפחות אחרחל
eius mater Et . ſuis fratrib *præ honorabilis* Iahabes fuit Et . Harum filij — honorabilior
9 בן־הרום׃ ויהי יעבץ נכבד מאחיו ואמו
.dolore cum peperi Quia : dicendo , Iahabes eius nomẽ vocauit
קראה שמו יעבץ לאמר כי ילדתי בעצב׃
benedicendo Si : dicendo , Iſrael Deum Iahabes inuocauit Et
10 ויקרא יעבץ לאלהי ישראל לאמר אם־ברך
tua manus fuerit & , meũ terminum multiplicaueris & , mihi benedixeris
תברכני והרבית את־גבולי והיתה ידך — רבה
quod Deus attulit Et . *me dolere non pro* , malo à ‡ feceris & , mecũ — ‡ me eruere vt non dolore afficiar.
עמי ועשית מרעה לבלתי עצבי ויבא אלהים את־אשר
pater † Ipſe . Mechir genuit , Suchah frater Chelub Et .petiit — עצב
11 שאל׃ וכלוב אחי־שוחה הוליד את־מחיר הוא אבי — בוא
Paſeach & , Bethrapha genuit Eſthon Et .Eſthon — † eſt
12 אשתון׃ ואשתון הוליד את־בית רפא ואת־פסח
.Rechah viri Iſti . Nachas vrbis patrem Techinnah &
ואת־תחנה אבי עיר־נחש אלה אנשי רכה׃
.Chethath , Hothniel filij & : Seraiah & , Hothniel , Chenaz filij Et
13 ובני קנז עתניאל ושריה ובני עתניאל חתת׃
Ioab genuit Seraiah Et . Hophrah genuit Mehonothai Et
14 ומעונתי הוליד את־עפרה ושריה הוליד את־יואב
.fuerunt artifices quia , artificum vallis patrem
אבי גיא חרשים כי חרשים היו׃
filij & . Naham & Elah , Hiru , Iephunneh filij Chaleb filij Et
15 ובני כלב בן־יפנה עירו אלה ונעם ובני — בנה
, Tiriah ; Ziphah & , Ziph , Iehalelel filij Et .Chenaz & , Elah
16 אלה וקנז׃ ובני יהללאל זיף וזיפה תיריא
: Ialon & , Hepher & , Mered & , Iether , Hezrah filius Et .Azarel &
17 ואשראל׃ ובן־עזרה יתר ומרד ועפר וילון
.Eſthemoah patrem Isbach & , Sammai & , Miriam genuit &
ותהר את־מרים ואת־שמי ואת־ישבח אבי אשתמע׃
& , Ghedor patrem Iered peperit Iehudiah eius vxor Et
18 ואשתו היהדיה ילדה את־ירד אבי גדור ואת־ — איש
filij iſti Et . Zanoach patrem Iechutiel & , Socho patrem Cheber
חבר אבי שוכו ואת־יקותיאל אבי זנוח ואלה בני
.Mered accepit quam , Parhoh filiæ Bithiah
בתיה בת־פרעה אשר לקח מרד׃
, Hagharmi , Chehilah patris Nachã ſororis Hodiiah vxoris filij Et
19 ובני אשת הודיה אחות נחם אבי קעילה הגרמי
.Hamahachathi Eſthemoah &
ואשתמע המעכתי׃
, Ishi filij Et . Tilon & , Chanan filius Rinah & , Amnõ , Simon filij Et
20 ובני שימון אמנון ורנה בן־חנן ותולון ובני ישעי — והילון ק
.Zocheth-Ben & , Zocheth
זוחת ובן־זוחת׃

,Ram primogenitus ,Chesron primogeniti Ierachmeel filij fuerunt Et
25 ויהיו בני־ירחמאל בכור חצרון הבכור רם
altera vxor fuit Et .Achiiah ,Osem & ,Oren & ,Bunah &
26 ובונה וארן ואצם אחיה ׃ ותהי אשה אחרת
.Onam mater † ipsa ;Hatarah eius nomen& ,Ierachmeel ipsi
לירחמאל ושמה עטרה היא אם אונם ׃
.Hecher&Iamin&Mahas,Ierachmeel primogeniti Rã filij fuerunt Et
27 ויהיו בני־רם בכור ירחמאל מעץ וימין ועקר ׃
,Nadab,Sammai filij &:Iadah &,Sammai Onam filij fuerunt Et
28 ויהיו בני־אונם שמי וידע ובני שמי נדב
peperit & : Abihail Abisur vxoris nomen Et .Abisur &
29 ואבישור ׃ ושם אשת אבישור אביהיל ותלד איש
,Appaim &,Seled, Nadab filij Et .Molid & Achban ei
30 לו את־אחבן ואת־מוליד ׃ ובני נדב סלד ואפים
.filiis absque Seled est mortuus &
וימת סלד לא בנים ׃ מות
.Achlai ,Sesan filij Et .Sesan Ischi filij Et .Ischi Appaim filij Et
31 ובני אפים ישעי ובני ישעי ששן ובני ששן אחלי ׃
Iether est mortuus Et .Ionathã &,Iether,Sãmai fratris Iadah filij Et
32 ובני ידע אחי שמי יתר ויונתן וימת יתר
fuerunt Isti .Zaza &,Peleth,Ionathan filij Et .filiis absque
33 לא בנים ׃ ובני יונתן פלת וזזא אלה היו היה
.Ierachmeel filij
בני ירחמאל ׃
seruus Sesã ipsi & ,filiæ quinimo ,filij Sesan ipsi fuerunt non Et
34 ולא־היה לששן בנים כי אם־בנות ולששן עבד
suam filiam Sesan dedit Et .Iarchah eius nomẽ & ,Misrita
35 מצרי ושמו ירחע ׃ ויתן ששן את־בתו
.Hathai ei peperit & ; vxorem in suo seruo Iarchah
לירחע עבדו לאשה ותלד לו את־עתי ׃
.Zabad genuit Nathan &, Nathan genuit Hathai Et
36 ועתי הוליד את־נתן ונתן הוליד את־זבד ׃
.Hobed genuit Ephlal & , Ephlal genuit Zabad Et
37 וזבד הוליד את־אפלל ואפלל הוליד את־עובד ׃ ילד
.Hazariah genuit Iehu &,Iehu genuit Hobed Et
38 ועובד הוליד את־יהוא ויהוא הוליד את־עזריה ׃
.Elhasah genuit Cheles &,Cheles genuit Hazariah Et
39 ועזריה הוליד את־חלץ וחלץ הוליד את־אלעשה ׃
.Sallum genuit Sismai & , Sismai genuit Elhasah Et
40 ואלעשה הוליד את־ססמי וססמי הוליד את־שלום ׃
genuit Iechamiah & , Iechamiah genuit Sallum Et
41 ושלום הוליד את־יקמיה ויקמיה הוליד את־
.Elisamah
אלישמע ׃
ipse.eius primogenitus Mesah ,Ierachmeel fratris Chaleb filij Et
42 ובני כלב אחי ירחמאל מישע בכרו הוא
.Chebron patris Maresah filij & ; Ziph pater
אבי־זיף ובני מרשה אבי חברון ׃
.Semah &,Rechem &,Tappuach &,Chorach,Chebrõ Filij
43 ובני חברון קרח ותפח ורקם ושמע ׃
Rechem & : Iorcheham patrem Racham genuit Semah Et
44 ושמע הוליד את־רחם אבי ירקעם ורקם
Mahon &;Mahon ,Sammai filius Et .Sammai genuit
45 הוליד את־שמי ׃ ובן־שמי מעון ומעון
peperit Chaleb concubina Hephah Et .Bethsur pater †
46 אבי בית־צור ׃ ועיפה פילגש כלב ילדה את־
.Ghazez genuit Charan &:Ghazez & , Mosa & , Charan
חרן ואת־מוצא ואת־גזז וחרן הליד את־גזז ׃
,Hephah & ,Pelet & ,Ghesan &,Iotham &,Reghem,Iachdai filij Et
47 ובני יהדי רגם ויותם וגישן ופלט ועיפה
& , Seber peperit ,Mahachah Chaleb Concubina .Saaph &
48 ושעף ׃ פלגש כלב מעכה ילד שבר ואת־
, Madmannah patrem Sahaph peperit Et .Tirchanah
49 תרחנה ׃ ותלד שעף אבי מדמנה את־שוא ילד
.Hachsah ,Chaleb filia & : Ghibha patrem & , Machbenah patrem
אבי מכבנה ואבי גבעא ובת־כלב עכסא ׃
;Ephratha primogeniti Chur filij Chaleb filij fuerunt Isti
50 אלה היו בני כלב בן־חור בכור אפרתה היה
.Chiriathiecharim pater Sobal
שובל אבי קרית יערים ׃
.Bethghader pater Chareph :Bethlechem pater Salma
51 שלמא אבי בית־לחם חרף אבי בית־גדר ׃
dimidium videnti , Chiriathiecharim patri Sobal filij fuerunt Et
52 ויהיו בנים לשובל אבי קרית יערים הראה חצי
.requietionum
המנחות ׃

Dux .Mibsar dux , Teman dux ,Chenaz Dux
53 אלוף קנז אלוף תימן אלוף מבצר ׃ אלוף
.Edom duces Isti .Hiram dux ,Magdiel
54 מגדיאל אלוף עירם אלה אלופי אדום ׃

CAP. II. ב

Issaschar Iehudah& , Leui ,Simhon ;Reuben , Israel filij Isti
1 אלה בני ישראל ראובן שמעון לוי ויהודה יששכר
.Aser &,Ghad,Naphtali,Biniamin &, Ioseph,Dan .Zebulun &
2 וזבלון ׃ דן יוסף ובנימן נפתלי גד ואשר ׃
Bath-sue ei sunt nati tres ,Selah &,Onan &,Her ,Iehudah Filij
3 בני יהודה ער ואונן ושלה שלושה נולד לו מבת־
oculis in malus Iehudah primogenitus Her fuit Et .Chenahanitide Suah
שוע הכנענית ויהי ער בכור יהודה רע בעיני
,Peres ei peperit eius nurus Thamar Et .eum occidit &,DOMINI
4 יהוה וימיתהו ׃ ותמר כלתו ילדה לו את־פרץ
.quinque , Iehudah filij Omnes .Zerah &
ואת־זרח כל־בני יהודה חמשה ׃
,Zimri , Zerah filij Et .Chamul & , Chesron , Peres Filij
5 בני־פרץ חצרון וחמול ׃ ובני זרח זמרי
.quinque ij omnes : Darah & , Chalchol &,Hemã &,Ethan &
6 ואיתן והימן וכלכל ודרע כלם חמשה ׃
est præuaricatus qui , Israel turbator Hachar , Charmi filij Et
7 ובני כרמי עכר עוכר ישראל אשר מעל
.Hazariah ,Ethan filij Et .anathemate in
8 בחרם ׃ ובני איתן עזריה ׃
,Ram & , Ierachmeel ,ei sunt nati qui Chesron filij Et
9 ובני חצרון אשר נולד־לו את־ירחמאל ואת־רם
Haminadab & : Haminadab genuit Ram Et .Chelubai &
10 ואת־כלובי ׃ ורם הוליד את־עמינדב ועמינדב
.Iehudah filiorum principem Nachson genuit
הוליד את־נחשון נשיא בני יהודה ׃
.Bohaz genuit Salma & , Salma genuit Nachson Et
11 ונחשון הוליד את־שלמא ושלמא הוליד את־בעז ׃
.Isai genuit Hobed & ,Hobed genuit Bohaz Et
12 ובעז הוליד את־עובד ועובד הוליד את־ישי ׃
Abinadab & ;Eliab suum primogenitũ genuit Isai Et
13 ואישי הוליד את־בכרו את־אליאב ואבינדב
Raddai ;quartum Nethanel .tertium Simha & ;secundũ
14 השני ושמעא השלישי ׃ נתנאל הרביעי רדי
.septimum Dauid ,sextum Osem .quintum
15 החמישי ׃ אצם הששי דויד השבעי ׃
, Abisai , Seruiah filij Et .Abighail & Seruiah ,eorum sorores Et
16 ואחיתיהם צרויה ואביגיל ובני צרויה אבשי
.tres Hasahel & , Ioab &
ויואב ועשה־אל שלשה ׃
Iether † Hamasa pater Et .Hamasa genuit Abighail Et † fuit
17 ואביגיל ילדה את־עמשא ואבי עמשא יתר
Hazubah genuit Chesron filius Chaleb Et .Ismahelita
18 הישמעאלי ׃ וכלב בן־חצרון הוליד את־עזובה ילד
.Ardon & ,Sobab & ,Iesser ,eius filij isti Et .Ierioth & , mulierem
אשה ואת־יריעות ואלה בניה ישר ושובב וארדון ׃
peperit &,Ephrath Chaleb sibi accepit & :Hazubah est mortua Et
19 ותמת עזובה ויקח־לו כלב את־אפרת ותלד
genuit Vri & : Vri genuit Chur Et .Chur ei
20 לו את־חור ׃ וחור הוליד את־אורי ואורי הוליד את־
filiam ad Chesron est ingressus postea Et .Besalel
21 בצלאל ׃ ואחר בא חצרון אל־בת־ בנה erat
,annorum sexaginta filius ipse & ,eã accepit ipse & ,Ghilhad patris Machir
מכיר אבי גלעד והוא לקחה והוא בן־ששים שנה לקח
.Segub ei peperit &
ותלד לו את־שגוב ׃
tres & viginti ei fuerunt & ;Iair genuit Segub Et
22 ושגוב הוליד את־יאיר ויהי־לו עשרים ושלוש
.Ghilhad terra in ciuitates
ערים בארץ הגלעד ׃
: eis ab Iair villas , Aram & , Ghesur accepit Et Chauuoth
23 ויקח גשור־וארם את־חות יאיר מאתם את־ חוה viculos
filij isti Omnes.ciuitates sexaginta eius filias & , Chenath
קנת ואת־בנתיה ששים עיר כל־אלה בני
Chaleb in Chesron mori post Et .Ghilhad patris Machir postquam mortuus est
24 מכיר אבי־גלעד ׃ ואחר מות־חצרון בכלב
patrem Aschur ei peperit & Abiah Chesron vxor & , Ephrata
אפרתה ואשת חצרון אביה ותלד לו את־אשחור אבי
.Tecoah
תקוע ׃

דברי הימים

LIBER DIBRE HAIAMIM,

QVI GRÆCE DICITVR PARALIPOMENON;

LATINE, DERELICTORVM.

CAP. I. א

.Enos ,Seth ,Adam
1 אָדָם שֵׁת אֱנוֹשׁ׃
.Iared ,Mahalalel ,Chenan
2 קֵינָן מַהֲלַלְאֵל יָרֶד׃
.Lemech ,Methuselach ,Chanoch
3 חֲנוֹךְ מְתוּשֶׁלַח לָמֶךְ׃
.Iepheth & ,Cham ,Sem ,Noach
4 נֹחַ שֵׁם חָם וָיָפֶת׃
,Mesech&,Tubal&,Iauã&,Madai&,Maghog&,Ghomer,Iepheth Filij
5 בְּנֵי יֶפֶת גֹּמֶר וּמָגוֹג וּמָדַי וְיָוָן וְתֻבָל וּמֶשֶׁךְ וְתִירָס׃ .Tiras &
.Togharmah &,Riphath &,Aschenaz,Ghomer filij Et
6 וּבְנֵי גֹּמֶר אַשְׁכְּנַז וְדִיפַת וְתוֹגַרְמָה׃
.Dodanim & ,Chitthim ,Tarsis & , Elisah ,Iauan filij Atque
7 וּבְנֵי יָוָן אֱלִישָׁה וְתַרְשִׁישָׁה כִּתִּים וְדוֹדָנִים׃
.Chenahan & ,Put ,Misraim & ,Chus ,Cham Filij
8 בְּנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם פּוּט וּכְנָעַן׃
.Sabthecha & , Rahama &,Sabtha &,Chauilah&,Seba,Chus filij Et
9 וּבְנֵי כוּשׁ סְבָא וַחֲוִילָה וְסַבְתָּא וְרַעְמָא וְסַבְתְּכָא וּבְנֵי רַעְמָא שְׁבָא וּדְדָן׃ .Dedan & ,Seba ,Rahamah filij&
.Nimrod genuit Chus Et
10 וְכוּשׁ יָלַד אֶת־נִמְרוֹד הוּא הֵחֵל לִהְיוֹת גִּבּוֹר בָּאָרֶץ׃
.terrain potens esse cœpit Ipse
genuit Misraim Et
11 וּמִצְרַיִם יָלַד אֶת־לוּדִיִּים וְאֶת־עֲנָמִים וְאֶת־לְהָבִים וְאֶת־נַפְתֻּחִים׃
,Naphtuchim & ,Lehabim & ,Hanamim & ,Ludim
inde † sunt egressi quibus † Chasluchim & , Patrusim Et
12 וְאֶת־פַּתְרֻסִים וְאֶת־כַּסְלֻחִים אֲשֶׁר יָצְאוּ מִשָּׁם פְּלִשְׁתִּים וְאֶת־כַּפְתֹּרִים׃
.Caphtorim & ,Pelistim
.Cheth & , suum primogenitum Sidon genuit Chenahan Et
13 וּכְנַעַן יָלַד אֶת־צִידוֹן בְּכֹרוֹ וְאֶת־חֵת׃
.Ghirgasæum & ,Emoræum & ,Iebusæum Et
14 וְאֶת־הַיְבוּסִי וְאֶת־הָאֱמֹרִי וְאֵת הַגִּרְגָּשִׁי׃
.Sinæum & ,Harchæum & ,Chiuuæum Et
15 וְאֶת־הַחִוִּי וְאֶת־הַעַרְקִי וְאֶת־הַסִּינִי׃
.Chamathæum & ,Semaræum & ,Aruadæum Et
16 וְאֶת־הָאַרְוָדִי וְאֶת־הַצְּמָרִי וְאֶת־הַחֲמָתִי׃
,Hus &,Aram &,Lud &,Arpachsad &,Assur & ,Heilam ,Sem Filij
17 בְּנֵי שֵׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשַׁד וְלוּד וַאֲרָם וְעוּץ וְחוּל וְגֶתֶר וָמֶשֶׁךְ׃
.Selach genuit Arpachsad Et .Mesech &,Ghether &,Chul &
18 וְאַרְפַּכְשַׁד יָלַד אֶת־שָׁלַח וְשֶׁלַח יָלַד אֶת־עֵבֶר׃
:filij duo sunt nati Heber ipsi Et .Heber genuit Selach &
19 וּלְעֵבֶר יֻלַּד שְׁנֵי בָנִים שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בְיָמָיו נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשֵׁם אָחִיו יָקְטָן׃
nomen Et .terra est diuisa eius diebus in quia , Pelech vnius nomen
,Seleph & ,Almodad genuit Ioctan Et .Ioctan,eius fratris
20 וְיָקְטָן יָלַד אֶת־אַלְמוֹדָד וְאֶת־שָׁלֶף וְאֶת־חֲצַרְמָוֶת וְאֶת־יָרַח׃
,Vsal & ,Adoram Et .Ierach & , Chasarmaueth &
21 וְאֶת־הֲדוֹרָם וְאֶת־אוּזָל וְאֶת־דִּקְלָה׃
.Seba & , Abimael & ,Hebal Et .Diclah &
22 וְאֶת־עֵיבָל וְאֶת־אֲבִימָאֵל וְאֶת־שְׁבָא׃
.Ioctan filij isti Omnes .Iobab & ,Chauilah & , Ophir Et
23 וְאֶת־אוֹפִיר וְאֶת־חֲוִילָה וְאֶת־יוֹבָב כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יָקְטָן׃
.Rehu ,Pelegh ,Heber .Selach ,Arpachsad ,Sem
24 שֵׁם אַרְפַּכְשַׁד שָׁלַח׃
25 עֵבֶר פֶּלֶג רְעוּ׃
.Abraham † ipse , Abram .Terach ,Nachor ,Serugh
26 שְׂרוּג נָחוֹר תָּרַח׃
27 אַבְרָם הוּא אַבְרָהָם׃
.eorum generationes hæ † .Ismael &, Ischac ,Abraham Filij
28 בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיִשְׁמָעֵאל׃
29 אֵלֶּה תֹּלְדוֹתָם
.Mibsam &, Adbeel &,Chedar&, Nebaioth, Ismael Primogenit
בְּכוֹר יִשְׁמָעֵאל נְבָיוֹת וְקֵדָר וְאַדְבְּאֵל וּמִבְשָׂם׃

.Tema & ,Chadad ,Massa ,Dumah &,Mismah
30 מִשְׁמָע וְדוּמָה מַשָּׂא חֲדַד וְתֵימָא׃
.Ismael filij ipsi Isti .Chedmah & ,Naphis ,Iethur
31 יְטוּר נָפִישׁ וָקֵדְמָה אֵלֶּה הֵם בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל׃
,Iochsan &,Zimrã peperit*;Abraham concubinæ Cheturah filij Et
32 וּבְנֵי קְטוּרָה פִּילֶגֶשׁ אַבְרָהָם יָלְדָה אֶת־זִמְרָן וְיָקְשָׁן
.Dedan &,Seba, Iochsan filij Et .Suah &,Isbach &, Midiã &, Medã &
וּמְדָן וּמִדְיָן וְיִשְׁבָּק וְשׁוּחַ וּבְנֵי יָקְשָׁן שְׁבָא וּדְדָן׃
.Eldahah &,Habidah &,Chanoch &,Hepher &,Ephah ,Midian filij Et
33 וּבְנֵי מִדְיָן עֵיפָה וָעֵפֶר וַחֲנוֹךְ וַאֲבִידָע וְאֶלְדָּעָה
.Cheturah filij isti Omnes
כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי קְטוּרָה׃
.Israel & ,Hesau ,Ischac Filij .Ischac Abraham genuit Et
34 וַיּוֹלֶד אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק בְּנֵי יִצְחָק עֵשָׂו וְיִשְׂרָאֵל׃
.Corach & ,Iahalam & ,Iehus & ,Rehuel ,Eliphaz ,Hesau Filij
35 בְּנֵי עֵשָׂו אֱלִיפַז רְעוּאֵל וִיעוּשׁ וְיַעְלָם וְקֹרַח׃
,Timnah&,Chenaz,Ghahethã&,Sephi,Omar &,Temã ,Eliphaz Filij
36 בְּנֵי אֱלִיפָז תֵּימָן וְאוֹמָר צְפִי וְגַעְתָּם קְנַז וְתִמְנַע וַעֲמָלֵק׃
.Mizzah & ,Sammah,Zerach ,Nachath,Rehuel Filij .Hamalech&
37 בְּנֵי רְעוּאֵל נַחַת זֶרַח שַׁמָּה וּמִזָּה׃
,Eser &,Dison &,Hanah &,Sibhon &,Sobal &,Lotan ,Sehir filij Et
38 וּבְנֵי שֵׂעִיר לוֹטָן וְשׁוֹבָל וְצִבְעוֹן וַעֲנָה וְדִישֹׁן וְאֵצֶר וְדִישָׁן׃
,Lotan soror & ,Homam & ,Chori ,Lothan filij Et .Disan &
39 וּבְנֵי לוֹטָן חֹרִי וְהוֹמָם וַאֲחוֹת לוֹטָן תִּמְנָע׃
.Onam &,Sephi,Hebal &,Manachath&,Haliã,Sobal Filij .Timnah
40 בְּנֵי שׁוֹבָל עַלְיָן וּמָנַחַת וְעֵיבָל שְׁפִי וְאוֹנָם
filij & .Dison, Hanah Filij .Hanah & , Aiah , Sibhon filij &
41 וּבְנֵי צִבְעוֹן אַיָּה וַעֲנָה׃ בְּנֵי עֲנָה דִּישׁוֹן וּבְנֵי
.Cheran &,Ithran &,Esban &,Chamran, Dison
דִישׁוֹן חַמְרָן וְאֶשְׁבָּן וְיִתְרָן וּכְרָן׃
,Hus ,Dison Filij .Iahachan ,Zahauan & ,Bilhan ,Eser Filij
42 בְּנֵי־אֵצֶר בִּלְהָן וְזַעֲוָן יַעֲקָן בְּנֵי דִישׁוֹן עוּץ
.Aran &
וַאֲרָן׃
regnare ante ,Edom terra in regnauerunt qui reges † isti Et
43 וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם לִפְנֵי מְלָךְ־
.Dinhabah eius ciuitatis nomẽ &,Behor filius Belah : Israel filios in regem
מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בֶּלַע בֶּן־בְּעוֹר וְשֵׁם עִירוֹ דִּנְהָבָה׃
.Bosrah de Zerach filius Iobab eo pro regnauit &,Belah est mortuus Et
44 וַיָּמָת בָּלַע וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו יוֹבָב בֶּן־זֶרַח מִבָּצְרָה׃
.Temani terra de Chusam eo pro regnauit &,Iobab est mortuus Et
45 וַיָּמָת יוֹבָב וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו חוּשָׁם מֵאֶרֶץ הַתֵּימָנִי׃
percutiens,Bedad filius Hadad eo pro regnauit &,Chusam est mortuus Et
46 וַיָּמָת חוּשָׁם וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֲדַד בֶּן־בְּדַד הַמַּכֶּה
.Hauith eius ciuitatis nomẽ Et .Moab agro in Midian
אֶת־מִדְיָן בִּשְׂדֵה מוֹאָב וְשֵׁם עִירוֹ עֲיוֹת׃
.Masrechah de , Samlah eo pro regnauit & ,Hadad est mortuus Et
47 וַיָּמָת הֲדָד וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו שַׂמְלָה מִמַּשְׂרֵקָה׃
.flumine Rechoboth de Saul eo pro regnauit &,Samlah est mortuus Et
48 וַיָּמָת שַׂמְלָה וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו שָׁאוּל מֵרְחֹבוֹת הַנָּהָר׃
.Hacbor filius Bahalchanan eo pro regnauit & , Saul est mortuus Et
49 וַיָּמָת שָׁאוּל וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו בַּעַל חָנָן בֶּן־עַכְבּוֹר׃
nomen & , Hadad eo pro regnauit & , Bahalchanan est mortuus Et
50 וַיָּמָת בַּעַל חָנָן וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֲדַד וְשֵׁם
Matred filia Meherabel , eius vxoris nomen & : Pahi † eius vrbis
עִירוֹ פָּעִי וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהֵיטַבְאֵל בַּת־מַטְרֵד
,Edom millenarij fuerunt Et .Hadad est mortuus Et .Mezahab filiæ
51 בַּת מֵי זָהָב׃ וַיָּמָת הֲדָד וַיִּהְיוּ אַלּוּפֵי אֱדוֹם
.Ietheth dux ,Haliah dux , Timnah millenarius
אַלּוּף תִּמְנָע אַלּוּף עַלְיָה אַלּוּף יְתֵת׃
.Pinon dux ,Elah dux , Aholibamah Dux
52 אַלּוּף אָהֳלִיבָמָה אַלּוּף אֵלָה אַלּוּף פִּינֹן׃

eos fecit ire & ,laniorum magister Nebuzaradan eos tulit Et
20 ויקח אתם נבוזר־אדן רב־טבחים וילך אתם
.Riblah in Babel regem *super* ‡ — ‡ ad
על־מלך בבל רבלתה׃
terra in Riblah in eos interfecit & ,Babel rex eos percussit Et
21 ויך אתם מלך בבל וימיתם ברבלה בארץ — נכה מות
.sua terra *desuper* † Iehudah est translatus & ;Chamath — † e
חמת ויגל יהודה מעל אדמתו׃ — גלה
fecerat remanere quem ,Iehudah terra in *relicto* ‡ populo Et — ‡ qui remanserat
22 והעם הנשאר בארץ יהודה אשר השאיר
filium Ghedaliahu eis *super* præfecit & ,Babel rex Nebuchadnesar
נבוכדנאצר מלך בבל ויפקד עליהם את גדליהו בן־
.Saphan filij Achicham
אחיקם בן־שפן׃
quòd ,viri & ipsi *virtutum* * principes omnes audierunt Et — * exercituum
23 וישמעו כל־שרי החילים המה והאנשים כי־
Ghedaliahu ad venerunt & ,Ghedaliahu Babel rex præfecisset
הפקיד מלך־בבל את־גדליהו ויבאו אל־גדליהו — בוא
,Careah filius Iochanan & ,Nethaniah filius Ismahel & ;Mispah in
המצפה וישמעאל בן־נתניה ויוחנן בן־קרח
filius Iaazaniahu & ,Netophathites Tanchumeth filius Seraiah &
ושריה בן־תנחמת הנטפתי ויאזניהו בן־
.eorum viri & ipsi ,Mahachathi
המעכתי המה ואנשיהם׃
Ne : eis dixitque ,eorum viris & ,Ghedaliahu eis iurauit Et
24 וישבע להם גדליהו ולאנשיהם ויאמר להם אל־
,Babel regi seruite & ,terra in Manete . Chasdim *seruis* à ‡ timeatis — ‡ seruire
תיראו מעבדי הכשדים שבו בארץ ועבדו את־מלך בבל — ירא ישב
.vobis erit bene &
וייטב לכם׃

filij Nethaniah filius Ismahel venit septimo mense in ,fuit Et
25 ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן־נתניה בן־ — היה בוא
percusseruntque ,eo cum viri decem & ,regni semine de Elisamah
אלישמע מזרע המלוכה ועשרה אנשים אתו ויכו — נכה
,Chasdim & ,Iehudæos & ;est mortuus & ,Ghedaliahu
את־גדליהו וימת ואת־היהודים ואת־הכשדים — מות
.Mispah in eo cum erant qui
אשר־היו אתו במצפה׃
principes & ,magnum ad vsq; *&* paruo à populus omnis *surrexerunt* Et — surrexit
26 ויקמו כל־העם מקטן ועד־גדול ושרי — קום שור
.Chasdim *faciebus* ‡ à timuerunt quia .Aegyptum *venerunt & ,virtutum* — exercituum, iuerunt in ‡ facie
החילים ויבאו מצרים כי יראו מפני כשדים׃
Iechoiachin transmigrationis anno septimo & trigesimo in ,fuit Et
27 ויהי בשלשים ושבע שנה לגלות יהויכין
,mensis septima & vigesima in ,mense duodecimo *in* ,Iehudah regis
מלך־יהודה בשנים עשר חדש בעשרים ושבעה לחדש
Iehoiachi caput ,*eius regnandi* ‡ anno *in* Babel rex merodach Euil leuauit — quo regnauit
נשא אויל מרדך מלך בבל בשנת מלכו את־ראש יהויכין
.carceris domo de Iehudah regis
מלך־יהודה מבית כלא׃
thronum *desuper* ‡ eius thronum *dedit* & . bona eo cum est locutus Et — posuit ‡ super
28 וידבר אתו טבות ויתן את־כסאו מעל כסא — טוב
,eius *carceris* * vestes mutauit Et .Babel in secum ‡ qui ,regum — ‡ erant *carcerarias
29 המלכים אשר אתו בבבל׃ ושנא את בגדי כלאו
.suæ vitæ diebus omnibus eius *facies ad* semper panem comedebat & — in conspectu
ואכל לחם תמיד לפניו כל־ימי חייו׃ — יום חיה
diei res rege à ei dabatur *iugis* ‡ portio eius *solita* portio Et — ‡ quotidiana per singulos dies
30 וארחתו ארחת תמיד נתנה־לו מאת המלך דבר־יום
.eius vitæ diebus omnibus ,*suo die in*
ביומו כל ימי חיו׃

Finis secundi libri Regum.

תם ספר מלכים ב

regem ad eum fecerunt ascendere & ,regem comprehenderunt Et
6 וַיִּתְפְּשׂוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ אֶל־מֶלֶךְ עָלָה
filios Et .iudicium eo cū sunt locuti & : Riblah in Babel
7 בָּבֶל רִבְלָתָה וַיְדַבְּרוּ אִתּוֹ מִשְׁפָּט׃ וְאֶת־בְּנֵי
,cæcauit Sidchiiahu oculos &:eius oculis in iugulauerunt Sidchiiahu
צִדְקִיָּהוּ שָׁחֲטוּ לְעֵינָיו וְאֶת־עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ עִוֵּר
.Babel * eum adduxerunt & ,compedibus in eum vinxit &
וַיַּאַסְרֵהוּ בַנְחֻשְׁתַּיִם וַיְבִאֵהוּ בָּבֶל׃ בּוֹא
nonus annus * ipse ;mensis septima in quinto mense in Et
8 וּבַחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּשִׁבְעָה לַחֹדֶשׁ הִיא שְׁנַת תְּשַׁע־
Nebuzaradan venit ;Babel regis Nebuchadnesar regis annus decimus
עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל בָּא נְבוּזַרְאֲדָן
.Ierusalaim † Babel regis seruus laniorum magister
רַב־טַבָּחִים עֶבֶד מֶלֶךְ־בָּבֶל יְרוּשָׁלָםִ׃
&:regiam domum &,DOMINI domum combussit Et
9 וַיִּשְׂרֹף אֶת־בֵּית־יְהוָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֵת
combussit magnam domum omnem & ,Ierusalaim domos omnes
כָּל־בָּתֵּי יְרוּשָׁלַםִ וְאֶת־כָּל־בֵּית גָּדוֹל שָׂרַף
omnis destruxerunt circumquaque † Ierusalaim muros Et .igni in
10 בָּאֵשׁ׃ וְאֶת־חוֹמֹת יְרוּשָׁלַםִ סָבִיב נָתְצוּ כָּל־
.laniorum magistro * qui Chasdim exercit*
חֵיל כַּשְׂדִּים אֲשֶׁר רַב־טַבָּחִים׃ רַב
cadentium * & , ciuitate in remanentium † populi residuum Et
11 וְאֵת יֶתֶר הָעָם הַנִּשְׁאָרִים בָּעִיר וְאֶת־הַנֹּפְלִים
trāstulit ,multitudinis residuum & ,Babel regem ad fuerant delapsi † qui
אֲשֶׁר נָפְלוּ עַל־הַמֶּלֶךְ בָּבֶל וְאֵת יֶתֶר הֶהָמוֹן הֶגְלָה
.laniorum magister adan--Nebuzar
נְבוּזַר־אֲדָן רַב־טַבָּחִים׃
vinitores in laniorum magister reliquit terræ tenuitate * de Et
12 וּמִדַּלַּת הָאָרֶץ הִשְׁאִיר רַב־טַבָּחִים לְכֹרְמִים וְדַל
.agricolas in &
וּלְיֹגְבִים׃
& ,DOMINI domo * quæ æreas columnas Et
13 וְאֶת־עַמּוּדֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר בֵּית־יְהוָה וְאֶת־
,DOMINI domo in † quod ,æreum mare & , bases
הַמְּכֹנוֹת וְאֶת־יָם הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר בְּבֵית־יְהוָה
.Babel in eorum æs tulerunt & ,Chasdim confregerunt
שִׁבְּרוּ כַשְׂדִּים וַיִּשְׂאוּ אֶת־נְחֻשְׁתָּם בָּבֶלָה׃
& , psalteria & , scopas & , ollas Et
14 וְאֶת־הַסִּירֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמְזַמְּרוֹת וְאֶת־
,eis in ministrabant quibus † ,ærea vasa omnia & ,cochlearia
הַכַּפּוֹת וְאֵת כָּל־כְּלֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ־בָם
aurum ,aurum quod .pelues & , acerras Et .tulerunt
15 לָקָחוּ׃ וְאֶת־הַמַּחְתּוֹת וְאֶת־הַמִּזְרָקוֹת אֲשֶׁר זָהָב זָהָב
.laniorum magister tulit :argentum ,argentum quod † &
וַאֲשֶׁר־כֶּסֶף כָּסֶף לָקַח רַב־טַבָּחִים׃
fecerat quas , bases & , vnum mare ,duas Columnas
16 הָעַמּוּדִים שְׁנַיִם הַיָּם הָאֶחָד וְהַמְּכֹנוֹת אֲשֶׁר־עָשָׂה
omnium æris pondus erat non .DOMINI domui * Selomoh
שְׁלֹמֹה לְבֵית יְהוָה לֹא־הָיָה מִשְׁקָל לִנְחֻשְׁתָּם כָּל־
.istorum vasorum
הַכֵּלִים הָאֵלֶּה׃
,vnius columnæ altitudo † cubitorum decem * Octo
17 שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אַמָּה קוֹמַת הָעַמּוּד הָאֶחָד
trium * coronamenti ‖ altitudo & , æreum eam super coronamentum * &
וְכֹתֶרֶת עָלָיו נְחֹשֶׁת וְקוֹמַת הַכֹּתֶרֶת שָׁלֹשׁ
coronamentum † super malogranata & ,retiaculum & ; cubitorum
אַמּוֹת וּשְׂבָכָה וְרִמֹּנִים עַל־הַכֹּתֶרֶת
super secundæ columnæ * ista sicut & , ærea Omnia ; circumquaque *
סָבִיב הַכֹּל נְחֹשֶׁת וְכָאֵלֶּה לָעַמּוּד הַשֵּׁנִי עַל־
Seraiah , laniorum magister tulit Et .retiaculum
18 הַשְּׂבָכָה׃ וַיִּקַּח רַב־טַבָּחִים אֶת־שְׂרָיָה
& ,secundum sacerdotem Sephaniahu & ,primum sacerdotem
כֹּהֵן הָרֹאשׁ וְאֶת־צְפַנְיָהוּ כֹּהֵן מִשְׁנֶה וְאֶת־
.abaci * custodes tres
שְׁלֹשֶׁת שֹׁמְרֵי הַסַּף׃
præfectus ipse ‖ qui , vnum eunuchum tulit ciuitate de Et
19 וּמִן־הָעִיר לָקַח סָרִיס אֶחָד אֲשֶׁר־הוּא פָקִיד
facies videntibus † ex viros quinque & ,belli * viros super
עַל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַחֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים מֵרֹאֵי פְנֵי־
militiæ principem scribam & ,ciuitate in sunt inuenti qui , regis
הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר נִמְצְאוּ בָעִיר וְאֵת הַסֹּפֵר שַׂר הַצָּבָא
,terræ populo de viros sexaginta & ;terræ populum exercentem *
הַמַּצְבִּא אֶת־עַם הָאָרֶץ וְשִׁשִּׁים אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ
.ciuitate in inuentos
הַנִּמְצְאִים בָּעִיר׃

eius serui & : ciuitatem super † Babel rex Nebuchadnesar Venitque
11 וַיָּבֹא נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל עַל־הָעִיר וַעֲבָדָיו
Iehudah rex Iehoiachin est egressus Et .eam super constantes †
12 צָרִים עָלֶיהָ׃ וַיֵּצֵא יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ־יְהוּדָה
,eius principes & ,eius serui & ,eius mater & ipse ,Babel regem ad
עַל־מֶלֶךְ בָּבֶל הוּא וְאִמּוֹ וַעֲבָדָיו וְשָׂרָיו
octauo anno in ,Babel rex eum suscepit Et . eius eunuchi &
וְסָרִיסָיו וַיִּקַּח אֹתוֹ מֶלֶךְ בָּבֶל בִּשְׁנַת שְׁמֹנֶה
thesauros omnes inde eduxit Et .eum regnandi *
13 לְמָלְכוֹ׃ וַיּוֹצֵא מִשָּׁם אֶת־כָּל־אוֹצְרוֹת
vniuersa concidit & : regis * domus thesauros & ,DOMINI domus
בֵּית יְהוָה וְאוֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיְקַצֵּץ אֶת־כָּל־
templo in Israel rex Selomoh fecerat quæ aurea vasa
כְּלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בְּהֵיכַל
transtulit & .DOMINVS est locutus sicut ,DOMINI
14 יְהוָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה׃ וְהִגְלָה אֶת־
fortes omnes & ., principes vniuersos & ,Ierusalaim omnem
כָּל־יְרוּשָׁלַםִ וְאֶת־כָּל־הַשָּׂרִים וְאֵת כָּל־גִּבּוֹרֵי
:inclusorem & ,artificem omnem & :captiuorum * millia decem virtute †
הַחַיִל עֲשָׂרָה אֲלָפִים גּוֹלֶה וְכָל־הֶחָרָשׁ וְהַמַּסְגֵּר
.terræ populi tenuitatem * præter remansit non
לֹא נִשְׁאַר זוּלַת דַּלַּת עַם־הָאָרֶץ׃ דַּלַּל
& , regis matrem & : Babel in Iehoiachin transtulit Et
15 וַיֶּגֶל אֶת־יְהוֹיָכִין בָּבֶלָה וְאֶת־אֵם הַמֶּלֶךְ וְאֶת־
fecit ire terræ arietes ‖ & ,eius eunuchos & , regis vxores
נְשֵׁי הַמֶּלֶךְ וְאֶת־סָרִיסָיו וְאֵת אוֹלֵי הָאָרֶץ הוֹלִיךְ
viros omnes Et .Babel in Ierusalaim de captiuitatem *
16 גּוֹלָה מִירוּשָׁלַםִ בָּבֶלָה׃ וְאֵת כָּל־אַנְשֵׁי
omnes , mille inclusorem & , artificem † & ,millia septem virtutis *
הַחַיִל שִׁבְעַת אֲלָפִים וְהֶחָרָשׁ וְהַמַּסְגֵּר אֶלֶף הַכֹּל
captiuitatem * Babel rex eos adduxitque : bellum facientes fortes
גִּבּוֹרִים עֹשֵׂי מִלְחָמָה וַיְבִיאֵם מֶלֶךְ־בָּבֶל גּוֹלָה
Mathaniah Babel rex constituit regem Et .Babel in
17 בָּבֶלָה׃ וַיַּמְלֵךְ מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־מַתַּנְיָה
.Sidchiiahu eius nomen vertit & : eo pro eius patruum
דֹּדוֹ תַּחְתָּיו וַיַּסֵּב אֶת־שְׁמוֹ צִדְקִיָּהוּ׃ סבב
:ipsum regnando in * Sidchiiahu † anni vnius & viginti Filius
18 בֶּן־עֶשְׂרִים וְאַחַת שָׁנָה צִדְקִיָּהוּ בְמָלְכוֹ
eius matris nomen Et . Ierusalaim in regnauit annis vndecim &
וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלָםִ וְשֵׁם אִמּוֹ
malum fecit Et .Libnah de Irmeiahu filia Chamutal *
19 חֲמִיטַל בַּת־יִרְמְיָהוּ מִלִּבְנָה׃ וַיַּעַשׂ הָרַע
.Iehoiachim fecerat quæ omnia iuxta ,DOMINI oculis in
בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוֹיָקִים׃
,Iehudah in & ,Ierusalaim in * erat DOMINI naso super † Quia
20 כִּי עַל־אַף יְהוָה הָיְתָה בִירוּשָׁלַםִ וּבִיהוּדָה
Sidchiiahu rebellauit * & :suis faciebus desuper † eos ipsum proiicere * donec
עַד־הִשְׁלִכוֹ אֹתָם מֵעַל פָּנָיו וַיִּמְרֹד צִדְקִיָּהוּ
.Babel regem in *
בְּמֶלֶךְ בָּבֶל׃

CAP. XXV. כה

,decimo mense in ,eius regnandi † nono anno in fuit Et
1 וַיְהִי בִשְׁנַת הַתְּשִׁיעִית לְמָלְכוֹ בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי
omnis & ipse ,Babel rex Nebuchadnesar venit ,mensis decima in
בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בָּא נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל הוּא וְכָל־
exstruxerūt & : eam super * est castrametat* & ,Ierusalaim super † eius potētia
חֵילוֹ עַל־יְרוּשָׁלַםִ וַיִּחַן עָלֶיהָ וַיִּבְנוּ
,obsidionē in ciuitas venit Et .vndiquaque vallum † eam super *
2 עָלֶיהָ דָּיֵק סָבִיב׃ וַתָּבֹא הָעִיר בַּמָּצוֹר
nona In .Sidchiiahu regis annum vndecimum ad vsque
3 עַד עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ׃ בְּתִשְׁעָה
populo panis erat non & : ciuitate in fames præualuit & , mensis
לַחֹדֶשׁ וַיֶּחֱזַק הָרָעָב בָּעִיר וְלֹא־הָיָה לֶחֶם לְעַם
nocte belli * viri omnes & ,ciuitas est erupta Et . terræ
4 הָאָרֶץ׃ וַתִּבָּקַע הָעִיר וְכָל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַלַּיְלָה
Chasdim & :regium hortū iuxta * qui , muros duos inter portæ via †
דֶּרֶךְ שַׁעַר בֵּין הַחֹמֹתַיִם אֲשֶׁר עַל־גַּן הַמֶּלֶךְ וְכַשְׂדִּים
.solitudinis via abijt * & .circumquaque † ciuitatem super *
עַל־הָעִיר סָבִיב וַיֵּלֶךְ דֶּרֶךְ הָעֲרָבָה׃
comprehenderunt & ,regem post Chasdim exercitus sunt persecuti Et
5 וַיִּרְדְּפוּ חֵיל־כַּשְׂדִּים אַחַר הַמֶּלֶךְ וַיַּשִּׂגוּ
.eo desuper sunt dispersi * eius exercit* omnis & : Iericho campestribus in eum
אֹתוֹ בְּעַרְבוֹת יְרֵחוֹ וְכָל־חֵילוֹ נָפֹצוּ מֵעָלָיו׃

Margin notes: † in · בוא · * est · † in · † per circuitū destruxerūt · * erat cum · רבב · † qui remanserant · † transfugatū · † transfugerant · † pauperibus · דל · * erant in · * erat · כן · נשא · † in · כפף · † quæ aurea, aurea · † quæ argentea, argentea: · * in domo · כלה · † erat · * capitellum · † capitelli · * erat · * capitellum · * in circuitū · * erant · שנה · לקח · * rationem · * erat · * bellatores · * qui vide · * faciem · ראה פנה · * qui colligebat · * inuenti

* contra · בוא · † obsidebant · צור יצא · שור · * quo regnauit · * regiæ: · † viribus · * in transmigrationem · * pauperes · דלל · גלה · † fortes · אילי · * in · * exercitus · † artifices, & inclusores · * in · בוא · סבב · † erat · quando regnauit: · * erat · עשה · † furor · * contra · * proiicere faceret · † à facie sua: · * defecit · פנה · * contra · † regni · היה · exercitus · † contra · * aduersus · חנה · * contra · † turrim lignearn per circuitum · * bellatores fugerunt · † per viā · * fuit · גנן · * iuxta · † per circuitū erāt. · abierunt per viam vallis. · נשג · * dispersus estab

fecit remouere, irritandum ad Israel reges fecerant quas Someron
שֹׁמְרוֹן אֲשֶׁר עָשׂוּ מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל לְהַכְעִיס הֵסִיר
.el-Beth in fecerat quæ opera omnia iuxta eis Fecitque. Iosiiahu
יֹאשִׁיָּהוּ וַיַּעַשׂ לָהֶם כְּכָל־הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר עָשָׂה בְּבֵית־אֵל׃
super ibi * qui ,excelsorum sacerdotes omnes mactauit * Et
20 וַיִּזְבַּח אֶת־כָּל־כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת אֲשֶׁר־שָׁם עַל־
est reuersus & :ea super hominum ossa combussit & ,altaria
הַמִּזְבְּחוֹת וַיִּשְׂרֹף אֶת־עַצְמוֹת אָדָם עֲלֵיהֶם וַיָּשָׁב
.Ierusalaim *
יְרוּשָׁלָם׃
Pesach Facite : dicendo ,populo omni rex præcepit Et
21 וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת־כָּל־הָעָם לֵאמֹר עֲשׂוּ פֶסַח
.huius fœderis libro super * scriptum sicut ,vestro Deo DOMINO
לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם כַּכָּתוּב עַל סֵפֶר הַבְּרִית הַזֶּה׃
,Iudicum diebus à ,hoc Pesach sicut est factum non Quoniam
22 כִּי לֹא נַעֲשָׂה כַּפֶּסַח הַזֶּה מִימֵי הַשֹּׁפְטִים
regum & ,Israel regum diebus omnib & ;Israel iudicauerunt qui
אֲשֶׁר שָׁפְטוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְכֹל יְמֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וּמַלְכֵי
.Iehudah
יְהוּדָה׃
est factum ,Iosiiahu regis anno decimo octauo in Quinimo *
23 כִּי אִם־בִּשְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ נַעֲשָׂה
.Ierusalaim in DOMINO hoc Pesach
הַפֶּסַח הַזֶּה לַיהוָה בִּירוּשָׁלָם׃
,Teraphim * & ,sciolos † & ,pythones etiam Et
24 וְגַם אֶת־הָאֹבוֹת וְאֶת־הַיִּדְּעֹנִים וְאֶת־הַתְּרָפִים
conspiciebantur quæ ,abominationes omnes & ,idola &
וְאֶת־הַגִּלֻּלִים וְאֵת כָּל־הַשִּׁקֻּצִים אֲשֶׁר נִרְאוּ
statueret vt Iosiiahu expurgauit † Ierusalaim in & ,Iehudah terra in
בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וּבִירוּשָׁלַםִ בִּעֵר יֹאשִׁיָּהוּ לְמַעַן הָקִים
inuenit quem libro super * scripta legis verba
אֶת־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַכְּתֻבִים עַל־הַסֵּפֶר אֲשֶׁר מָצָא
.DOMINI domo * sacerdos Chilchiiahu
חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן בֵּית יְהוָה׃
ad sit reuersus qui rex eius facies ad † fuit non ipse sicut Et
25 וְכָמֹהוּ לֹא־הָיָה לְפָנָיו מֶלֶךְ אֲשֶׁר־שָׁב אֶל־
tota in & ,sua anima tota in & ,suo corde toto in DOMINVM
יְהוָה בְּכָל־לְבָבוֹ וּבְכָל־נַפְשׁוֹ וּבְכָל־
surrexit non eum post & :Moseh legem omnem iuxta sua validitate
מְאֹדוֹ כְּכֹל תּוֹרַת מֹשֶׁה וְאַחֲרָיו לֹא־קָם
ira ab DOMINVS est reuersus non Veruntamen .ipse sicut
כָּמֹהוּ׃
26 אַךְ לֹא־שָׁב יְהוָה מֵחֲרוֹן
omnes super † ,Iehudah in * eius nasus * est iratus quo magni sui nasi *
אַפּוֹ הַגָּדוֹל אֲשֶׁר־חָרָה אַפּוֹ בִּיהוּדָה עַל כָּל־
.Menasseh eum irritauit quibus ,irritationes
הַכְּעָסִים אֲשֶׁר הִכְעִיסוֹ מְנַשֶּׁה׃
desuper * remouebo Iehudah Etiam :DOMINVS dixit Et
27 וַיֹּאמֶר יְהוָה גַּם אֶת־יְהוּדָה אָסִיר מֵעַל
ciuitatem reprobabo & :Israel remoui sicut ,meis faciebus
פָּנַי כַּאֲשֶׁר הֲסִרֹתִי אֶת־יִשְׂרָאֵל וּמָאַסְתִּי אֶת־הָעִיר
, dixi qua † domum & ,Ierusalaim elegi quam ,hanc
הַזֹּאת אֲשֶׁר־בָּחַרְתִּי אֶת־יְרוּשָׁלַםִ וְאֶת־הַבַּיִת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי
.ibi meum nomen Erit
יִהְיֶה שְׁמִי שָׁם׃
ipsa nonne ,fecit quæ omnia & Iosiiahu verborum residuum Et
28 וְיֶתֶר דִּבְרֵי יֹאשִׁיָּהוּ וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם
?Iehudah regum dierum verborum libro super † scripta
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃
regem super * Aegypti rex Nechoh † Parhoh ascendit eius diebus In
29 בְּיָמָיו עָלָה פַרְעֹה נְכֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עַל־מֶלֶךְ
,eius occursum in Iosiiahu rex abiit & :Perath flumen super * Assur
אַשּׁוּר עַל־נְהַר־פְּרָת וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ לִקְרָאתוֹ
.eum ipsum videre secundum † Meghiddo in eum occidit &
וַיְמִיתֵהוּ בִּמְגִדּוֹ כִּרְאֹתוֹ אֹתוֹ׃
eu adduxerunt & ,Meghiddo e mortuum sui serui eum fecerunt equitare Et
30 וַיַּרְכִּבֻהוּ עֲבָדָיו מֵת מִמְּגִדּוֹ וַיְבִאֻהוּ
terræ populus Tulitque .suo sepulchro in eum sepelierunt & ,Ierusalaim
יְרוּשָׁלַםִ וַיִּקְבְּרֻהוּ בִּקְבֻרָתוֹ וַיִּקַּח עַם־הָאָרֶץ
constituerunt regem & ,eum vnxerunt & ,Iosiiahu filium Iehoachaz
אֶת־יְהוֹאָחָז בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ וַיִּמְשְׁחוּ אֹתוֹ וַיַּמְלִיכוּ
.suo patre pro eum
אֹתוֹ תַּחַת אָבִיו׃
,ipsum regnando in * Iehoachaz † annorum trium & viginti Filius
31 בֶּן־עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה יְהוֹאָחָז בְּמָלְכוֹ
* eius matris nomen Et . Ierusalaim in regnauit mensibus tribus &
וּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים מָלַךְ בִּירוּשָׁלָם וְשֵׁם אִמּוֹ

oculis in malum Fecitque .Libnah de Irmeiahu filia Chamutal
32 חֲמוּטַל בַּת־יִרְמְיָהוּ מִלִּבְנָה׃ וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי
eum ligauit Et .sui patres fecerunt quæ omnia iuxta ,DOMINI
33 יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשׂוּ אֲבֹתָיו׃ וַיַּאַסְרֵהוּ
:Ierusalaim in regnando in * ,Chamath terra in Riblah in Nechoh * Parhoh
פַרְעֹה נְכֹה בְרִבְלָה בְּאֶרֶץ חֲמָת בִּמְלֹךְ בִּירוּשָׁלָם
.auri talentum & ,argenti talenta centum terram super mulctam dedit &
וַיִּתֶּן־עֹנֶשׁ עַל־הָאָרֶץ מֵאָה כִכַּר־כֶּסֶף וְכִכַּר זָהָב׃
Iosiiahu filium Eliachim Nechoh Parhoh constituit regem Et
34 וַיַּמְלֵךְ פַּרְעֹה נְכֹה אֶת־אֶלְיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ
& :Iehoiachim eius nomen vertit & ,suo patre Iosiiahu pro
תַּחַת יֹאשִׁיָּהוּ אָבִיו וַיַּסֵּב אֶת־שְׁמוֹ יְהוֹיָקִים וְאֶת־
.ibi est mortuus & ,Aegyptum * venit & ,tulit Iehoachaz
יְהוֹאָחָז לָקָח וַיָּבֹא מִצְרַיִם וַיָּמָת שָׁם׃
fecit estimare Verutamen .Parhoh ipsi Iehoiachim dedit autu & argentu Et
35 וְהַכֶּסֶף וְהַזָּהָב נָתַן יְהוֹיָקִים לְפַרְעֹה אַךְ הֶעֱרִיךְ
viro † : Parhoh os super * argentum dandum ad * terram
אֶת־הָאָרֶץ לָתֵת אֶת־הַכֶּסֶף עַל־פִּי פַרְעֹה אִישׁ
populo * aurum & ,argentum exigebat sua æstimatione secundu
כְּעֶרְכּוֹ נָגַשׂ אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב אֶת־עַם
quinque & viginti Filius .Nechoh Parhoh dandum ad † ,terræ
36 הָאָרֶץ לָתֵת לְפַרְעֹה נְכֹה׃ בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ
regnauit annis vndecim & ,ipsum regnando in * Iehoiachim † annorum
שָׁנָה יְהוֹיָקִים בְּמָלְכוֹ וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ
de Pedaiah filia Zebudah * eius matris nomen & :Ierusalaim in
בִּירוּשָׁלָם וְשֵׁם אִמּוֹ זְבִידָה בַת־פְּדָיָה מִן־
quæ omnia iuxta ,DOMINI oculis in malum Fecitque .Rumah
37 רוּמָה׃ וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־
.eius patres fecerunt
עָשׂוּ אֲבֹתָיו׃

CAP. XXIIII. כד

ei fuit & :Babel rex Nebuchadnesar ascendit eius diebus In
1 בְּיָמָיו עָלָה נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וַיְהִי־לוֹ
.eum in † rebellauit & ,est reuersus & ,annis tribus seruus Iehoiachim
יְהוֹיָקִים עֶבֶד שָׁלֹשׁ שָׁנִים וַיָּשָׁב וַיִּמְרָד־בּוֹ׃
agmina * & ,Chasdim agmina * eum in DOMINVS misit Et
2 וַיְשַׁלַּח יְהוָה ׀ בּוֹ אֶת־גְּדוּדֵי כַשְׂדִּים וְאֶת־גְּדוּדֵי
eos misit & ,Hammo filiorum agmina † & ,Moab agmina † & ,Aram
אֲרָם וְאֵת ׀ גְּדוּדֵי מוֹאָב וְאֵת גְּדוּדֵי בְנֵי־עַמּוֹן וַיְשַׁלְּחֵם
fuerat locutus quod ,DOMINI verbum iuxta ;eu disperdendu ad ,Iehudah in
בִּיהוּדָה לְהַאֲבִידוֹ כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר
os super * Veruntamen .prophetarum suorum seruorum manu in *
3 בְּיַד עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים׃ אַךְ ׀ עַל־פִּי
peccatis in ,suis faciebus desuper remouendum ad * ,Iehudah in * fuit DOMINI
יְהוָה הָיְתָה בִּיהוּדָה לְהָסִיר מֵעַל פָּנָיו בְּחַטֹּאת
sanguinem etiam Et .fecit quæ omnia secundum ,Menasseh
4 מְנַשֶּׁה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה׃ וְגַם דַּם־
.innoxio sanguine * Ierusalaim repleuit & :effudit quem ,innocentem
הַנָּקִי אֲשֶׁר שָׁפָךְ וַיְמַלֵּא אֶת־יְרוּשָׁלַםִ דָּם נָקִי
,Iehoiachim verborum residuum Et .parcere DOMINVS noluit &
5 וְלֹא־אָבָה יְהוָה לִסְלֹחַ׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹיָקִים
verborum libro super † scripta ipsa nonne ,fecit quæ omnia &
וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי
cum Iehoiachim Iacuitque * ?Iehudah regum dierum
6 הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃ וַיִּשְׁכַּב יְהוֹיָקִים עִם־
.eo pro eius filius Iehoiachin regnauitque :suis patribus
אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ יְהוֹיָכִין בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃
quia ,sua terra de exeundum ad ,Aegypti rex vltra addidit non Et
7 וְלֹא־הֹסִיף עוֹד מֶלֶךְ מִצְרַיִם לָצֵאת מֵאַרְצוֹ כִּי־
quicquid ,Perath flumen ad vsque Aegypti flumine à Babel rex tulerat
לָקַח מֶלֶךְ בָּבֶל מִנַּחַל מִצְרַיִם עַד־נְהַר־פְּרָת כֹּל אֲשֶׁר
.Aegypti regis erat
הָיְתָה לְמֶלֶךְ מִצְרָיִם׃
,ipsum regnando in * Iehoiachin † annorum decem octo Filius
8 בֶּן־שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה יְהוֹיָכִין בְּמָלְכוֹ
eius matris nomen & : Ierusalaim in regnauit mensibus tribus &
וּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים מָלַךְ בִּירוּשָׁלָם וְשֵׁם אִמּוֹ
malum Fecitque .Ierusalaim de Elnathan filia Nechusta
9 נְחֻשְׁתָּא בַת־אֶלְנָתָן מִירוּשָׁלָם׃ וַיַּעַשׂ הָרַע
.eius pater fecerat quæ omnia iuxta ,DOMINI oculis in
בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה אָבִיו׃
Babel regis Nebuchadnesar serui ascenderunt illo tempore In
10 בָּעֵת הַהִיא עָלָה עַבְדֵי נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל
.obsidionem in ciuitas venit & ,Ierusalaim *
יְרוּשָׁלָם וַתָּבֹא הָעִיר בַּמָּצוֹר׃

contaminauit * &, Iehudah vrbibus de sacerdotes omnes eduxit Et
8 וַיָּבֵא אֶת־כָּל־הַכֹּהֲנִים מֵעָרֵי יְהוּדָה וַיְטַמֵּא
ad vsque Ghebah à sacerdotes illic suffiebant quibus † excelsa
אֶת־הַבָּמוֹת אֲשֶׁר קִטְּרוּ־שָׁמָּה הַכֹּהֲנִים מִגֶּבַע עַד־
ad portæ ostium * quæ , portarum excelsa destruxit & : sebah Beer
בְּאֵר שָׁבַע וְנָתַץ אֶת־בָּמוֹת הַשְּׁעָרִים אֲשֶׁר־פֶּתַח שַׁעַר
porta in viri sinistram ad * quæ , ciuitatis principis Iehosuah
יְהוֹשֻׁעַ שַׂר־הָעִיר אֲשֶׁר־עַל־שְׂמֹאול אִישׁ בְּשַׁעַר
ad excelsorum sacerdotes ascendebant non Veruntamen .ciuitatis
9 הָעִיר׃ אַךְ לֹא יַעֲלוּ כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת אֶל־
infermentata comedebant quinimo : , Ierusalaim in DOMINI altare
מִזְבַּח יְהוָה בִּירוּשָׁלָםִ כִּי אִם־אָכְלוּ מַצּוֹת
.suorum fratrum medio in
בְּתוֹךְ אֲחֵיהֶם׃
non pro * Hinnom filij valle in † quod, Topheth polluit * Et
10 וְטִמֵּא אֶת־הַתֹּפֶת אֲשֶׁר בְּגֵי בְנֵי־הִנֹּם לְבִלְתִּי
.Molech ipsi ignem per suam filiam & , suum filium virum traducere *
לְהַעֲבִיר אִישׁ אֶת־בְּנוֹ וְאֶת־בִּתּוֹ בָּאֵשׁ לַמֹּלֶךְ׃
Iehudah reges dederant quos , equos fecit cessare Et
11 וַיַּשְׁבֵּת אֶת־הַסּוּסִים אֲשֶׁר נָתְנוּ מַלְכֵי יְהוּדָה
-Nethan cubiculum ad DOMINI domus introitu ab Soli
לַשֶּׁמֶשׁ מִבֹּא בֵית־יְהוָה אֶל־לִשְׁכַּת נְתַן־
Solis currus & ; suburbanis in * quod eunuchi melech
מֶלֶךְ הַסָּרִיס אֲשֶׁר בַּפַּרְוָרִים וְאֶת־מַרְכְּבוֹת הַשֶּׁמֶשׁ
tectum super * quæ aras Et .igni in combussit
שָׂרַף בָּאֵשׁ׃ וְאֶת־הַמִּזְבְּחוֹת אֲשֶׁר עַל־הַגַּג
12 altaria & , Iehudah reges fecerant quas , Achaz cœnaculi
עֲלִיַּת אָחָז אֲשֶׁר־עָשׂוּ מַלְכֵי יְהוּדָה וְאֶת־הַמִּזְבְּחוֹת
destruxit, DOMINI domus atriis duobus in Menasseh fecerat quæ
אֲשֶׁר־עָשָׂה מְנַשֶּׁה בִּשְׁתֵּי חַצְרוֹת בֵּית־יְהוָה נָתַץ
in eorum puluerem fecit proijcere & , inde cucurrit * & , rex
הַמֶּלֶךְ וַיָּרָץ מִשָּׁם וְהִשְׁלִיךְ אֶת־עֲפָרָם אֶל־
.Chidron torrentem
נַחַל קִדְרוֹן׃
dextera à * quæ Ierusalaim facies ad * quæ excelsa Et
13 וְאֶת־הַבָּמוֹת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יְרוּשָׁלַםִ אֲשֶׁר מִימִין
Israel rex Selomoh ædificauerat quæ destructionis montis
לְהַר־הַמַּשְׁחִית אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל
abominationi Chemos & , Sidoniorum abominationi Hastoreth
לְעַשְׁתֹּרֶת שִׁקֻּץ צִידֹנִים וְלִכְמוֹשׁ שִׁקֻּץ
censuit esse immunda, Hammō filiorū abominationi Milchom &, Moab
מוֹאָב וּלְמִלְכֹּם תּוֹעֲבַת בְּנֵי־עַמּוֹן טִמֵּא
,Lucos succidit & , statuas contriuit Et .rex
14 הַמֶּלֶךְ׃ וְשִׁבַּר אֶת־הַמַּצֵּבוֹת וַיִּכְרֹת אֶת־הָאֲשֵׁרִים
etiam Et .hominum ossibus eorum locum repleuitque
15 וַיְמַלֵּא אֶת־מְקוֹמָם עַצְמוֹת אָדָם׃ וְגַם
Iarobham fecerat quod excelsum , el--Beth in † quod altare
אֶת־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בְּבֵית־אֵל הַבָּמָה אֲשֶׁר עָשָׂה יָרָבְעָם
,ipsum altare etiam , Israel fecit peccare qui , Nebat filius
בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל גַּם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ הַהוּא
puluerem in contriuit ,excelsum combussitque : destruxit excelsum &
וְאֶת־הַבָּמָה נָתָץ וַיִּשְׂרֹף אֶת־הַבָּמָה הֵדַק לְעָפָר
.Lucum combussit &
וְשָׂרַף אֲשֵׁרָה׃
ibi † quæ sepulcra vidit & , Iosiahu se vertit Et
16 וַיִּפֶן יֹאשִׁיָּהוּ וַיַּרְא אֶת־הַקְּבָרִים אֲשֶׁר־שָׁם
combussit & , sepulcris è ossa tulit & , misit & : monte in
בָּהָר וַיִּשְׁלַח וַיִּקַּח אֶת־הָעֲצָמוֹת מִן־הַקְּבָרִים וַיִּשְׂרֹף
quod , DOMINI verbum iuxta, illud contaminauit * & , altare super
עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיְטַמְּאֵהוּ כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר
hæc verba prædicauit qui , Dei vir prædicauerat
קָרָא אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר קָרָא אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃
cum ad dixerunt Et ? videns ego quod hoc indicium Quid : ait Et
17 וַיֹּאמֶר מָה הַצִּיּוּן הַלָּז אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו
venit qui , Dei viri Sepulcrum : ciuitatis viri
אַנְשֵׁי הָעִיר הַקֶּבֶר אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־בָּא
fecisti quæ , hæc verba prædicauit & , Iehudah de
מִיהוּדָה וַיִּקְרָא אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עַל
ne Vir * .illum Dimittite : Dixitque .el---Beth altare
18 הַמִּזְבַּח בֵּית־אֵל׃ וַיֹּאמֶר הַנִּיחוּ לוֹ אִישׁ אַל־
offa , eius ossa liberauerunt & . eius ossa moueat
יָנַע עַצְמֹתָיו וַיְמַלְּטוּ עַצְמֹתָיו אֵת עַצְמוֹת הַנָּבִיא
.Someron de venerat qui
אֲשֶׁר־בָּא מִשֹּׁמְרוֹן׃
ciuitatibus in * quæ, excelsorum domos omnes etiam Et
19 וְגַם אֶת־כָּל־בָּתֵּי הַבָּמוֹת אֲשֶׁר בְּעָרֵי

Marginalia (left): immunda esse declarauit; p בוא; in; erant ad; erant; שוד; sed; ס; immundū esse declarauit ferat; ne traduceret quisquā; posuerant; בוא; erat; erant; עֲלִיָּה; cucurrit fecit; רוץ; erant dextera; destructionis; פנה; בנה; נתץ; קום; erat; דקק; erant פנה ראה; לקח; contaminauit; Indicium iste, quem video; צין; בוא; Quisquam; ינה; Prophetæ; נוע; erant; בית

requirendum ad vos mittentem *, Iehudah regem ad Et * qui mittit
18 וְאֶל־מֶלֶךְ יְהוּדָה הַשֹּׁלֵחַ אֶתְכֶם לִדְרשׁ אֶת־
:Israel Deus DOMINVS dixit Sic : eum ad dicetis sic, DOMINVM
יְהוָה כֹּה תֹאמְרוּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
,tuum cor est emollitum propterea ,audisti quæ verba * * Quoniam propter
19 הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמָעְתָּ׃ יַעַן רַךְ־לְבָבְךָ
sum locutus quæ te audiendo in † , DOMINI faciebus à es humiliatus & facie † quando audisti
וַתִּכָּנַע מִפְּנֵי יְהוָה בְּשָׁמְעֲךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי
existendum ad * , eius habitatores super & , istum locum super * vt sint
עַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל־יֹשְׁבָיו לִהְיוֹת
,tua vestimenta scidisti & ; maledictionem in & , desolationem in
לְשַׁמָּה וְלִקְלָלָה וַתִּקְרַע אֶת־בְּגָדֶיךָ
.DOMINVS dixit ,audiui ego etiam & : meas facies ad fleuisti & coram me
וַתִּבְכֶּה לְפָנָי וְגַם אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי נְאֻם־יְהוָה׃
ad colligeris & , tuos patres ad te colligam ego ecce Idcirco
20 לָכֵן הִנְנִי אֹסִפְךָ עַל־אֲבֹתֶיךָ וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל־
, malum omne in tui oculi videbunt non & ; pace in , tua sepulcra
קִבְרֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם וְלֹא־תִרְאֶינָה עֵינֶיךָ בְּכֹל הָרָעָה
regi retulerunt Et .hunc locum super inducens † ego quod † induco
אֲשֶׁר־אֲנִי מֵבִיא עַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיָּשִׁבוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ
.verbum
דָּבָר׃

Marginalia (right): רכך; היה; ראה; שוב

CAP. XXIII. כג

seniores omnes eum ad se congregauerunt & : rex misit Et
1 וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ וַיַּאַסְפוּ אֵלָיו כָּל־זִקְנֵי
,DOMINI domum * rex Ascenditque .Ierusalaim & , Iehudah * in
2 יְהוּדָה וִירוּשָׁלָםִ׃ וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ בֵּית־יְהוָה
,eo cum † Ierusalaim habitatores omnes & , Iehudah vir omnis & † erant
וְכָל־אִישׁ יְהוּדָה וְכָל־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַםִ אִתּוֹ
ad vsque & , paruo à populus omnis & , prophetæ & , sacerdotes &
וְהַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִיאִים וְכָל־הָעָם לְמִקָּטֹן וְעַד־
fœderis libri verba omnia eorum auribus in Legitque . magnum
גָּדוֹל וַיִּקְרָא בְאָזְנֵיהֶם אֶת־כָּל־דִּבְרֵי סֵפֶר הַבְּרִית
.DOMINI domo in inuenti qui inuentus est
הַנִּמְצָא בְּבֵית יְהוָה׃
facies ad * fœdus excidit * & ,columnam super rex stetit Et * pepigit
3 וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ עַל־הָעַמּוּד וַיִּכְרֹת אֶת־הַבְּרִית לִפְנֵי * coram Domino vt
,eius præcepta custodiendū ad & , DOMINVM post eundum ad DOMINI ambularent
יְהוָה לָלֶכֶת אַחַר יְהוָה וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו † vt custodirēt
,anima tota in & , corde toto in eius decreta & ,eius testimonia &
וְאֶת־עֵדְוֹתָיו וְאֶת־חֻקֹּתָיו בְּכָל־לֵב וּבְכָל־נֶפֶשׁ
libro super * scripta quæ ,huius fœderis verba stabiliendum ad * * vt suscitarent † sunt in
לְהָקִים אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת הַכְּתֻבִים עַל־הַסֵּפֶר
rex præcepit Et .fœdere in populus omnis stetit & . hoc
4 הַזֶּה וַיַּעֲמֹד כָּל־הָעָם בַּבְּרִית׃ וַיְצַו הַמֶּלֶךְ
.secundi * sacerdotibus & , magno sacerdoti Chilchiiahu * secundis
אֶת־חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶת־כֹּהֲנֵי הַמִּשְׁנֶה
omnia , DOMINI templo de educendum ad abaci custodibus & * liminis vt educerent
וְאֶת־שֹׁמְרֵי הַסַּף לְהוֹצִיא מֵהֵיכַל יְהוָה אֵת כָּל־
militiæ vniuersæ & , Luco & ,Bahal ipsi * facta † vasa † quæ * fuerūt
הַכֵּלִים הָעֲשׂוּיִם לַבַּעַל וְלָאֲשֵׁרָה וּלְכֹל צְבָא
;Chidron campestribus * in Ierusalaim extra ea combussit & : cælorum * valle
הַשָּׁמָיִם וַיִּשְׂרְפֵם מִחוּץ לִירוּשָׁלַםִ בְּשַׁדְמוֹת קִדְרוֹן
.el - Beth † eorum puluerem tulit & † in
וְנָשָׂא אֶת־עֲפָרָם בֵּית־אֵל׃
,Iehudah reges dederant * quos , sacrificulos * fecit cessare Et * sacerdotes, * posuerant
5 וְהִשְׁבִּית אֶת־הַכְּמָרִים אֲשֶׁר נָתְנוּ מַלְכֵי יְהוּדָה
: Ierusalaim circuitibus ! & , Iehudah vrbibus in excelsis in suffiuit & † † vt suffiēret in
וַיְקַטֵּר בַּבָּמוֹת בְּעָרֵי יְהוּדָה וּמְסִבֵּי יְרוּשָׁלָםִ
omni & , influentijs* & , Lunæ & ,Soli , Bahal suffientes † & † cessare fecit * signis,
וְאֶת־הַמְקַטְּרִים לַבַּעַל לַשֶּׁמֶשׁ וְלַיָּרֵחַ וְלַמַּזָּלוֹת וּלְכֹל
domo è Lucum fecit educere Et . cælorum * militiæ * cæli.
6 צְבָא הַשָּׁמָיִם׃ וַיֹּצֵא אֶת־הָאֲשֵׁרָה מִבֵּית
cum combussit & ,Chidron torrentem in Ierusalaim extra DOMINI vallem
יְהוָה מִחוּץ לִירוּשָׁלַםִ אֶל־נַחַל קִדְרוֹן וַיִּשְׂרֹף אֹתָהּ
eius puluerem proiecit & : puluerem in comminuit et ;Chidron valle in
בְּנַחַל קִדְרוֹן וַיָּדֶק לְעָפָר וַיַּשְׁלֵךְ אֶת־עֲפָרָהּ † destruxit
domos diruit † Et .populi filiorum sepulcrum super scortorum
7 עַל־קֶבֶר בְּנֵי הָעָם׃ וַיִּתֹּץ אֶת־בָּתֵּי masculorum
texentes † mulieres quibus * ;DOMINI domo in * qui , prostitutorum * erant † in
הַקְּדֵשִׁים אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה אֲשֶׁר הַנָּשִׁים אֹרְגוֹת † texebant
.Luco domos ibi cortinas
שָׁם בָּתִּים לָאֲשֵׁרָה׃

Marginalia (right): עלה; הלך צוה; עוד חקק; קום; צוה; יצא; כלה עשה; סבב; דקק; נתץ; בית

.suam faciem super vertit *& abstersit* ‡ scutellam † abstergit † quispiam ‡ & tersam
וּמָחָה אֶת־הַצַּלַּחַת מָחָה וְהָפַךְ עַל־פָּנֶיהָ׃
eos tradam & ,meæ hæreditatis residuos derelinquam Et
14 † וְנָטַשְׁתִּי אֵת שְׁאֵרִית נַחֲלָתִי וּנְתַתִּים נָתַן
direptionem in & , rapinam in eruntque : eorum inimicorum manu in
בְּיַד אֹיְבֵיהֶם וְהָיוּ לְבַז וְלִמְשִׁסָּה בָּזַז שָׁסָה
malum fecerunt quòd Eo .suis inimicis omnibus
15 לְכָל־אֹיְבֵיהֶם׃ † יַעַן אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת־הָרַע עָשָׂה
sunt egressi qua die à ,me *irritantes fuerunt* ‡ & ,meis oculis in ‡ irritauerunt
בְּעֵינַי וַיִּהְיוּ מַכְעִסִים אֹתִי מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר יָצְאוּ הָיָה
etiam Et .hanc diem ad vsque & Aegypto ex eorum patres
16 אֲבוֹתָם מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ † וְגַם
donec ,valde multum Menasseh effudit innoxium sanguinem
דָּם נָקִי שָׁפַךְ מְנַשֶּׁה הַרְבֵּה מְאֹד עַד אֲשֶׁר־ נָקָה
quo ,suum peccatum præter , *os ad ore* † Ierusalaim impleret † de latere ad latus,
מִלֵּא אֶת־יְרוּשָׁלִַם פֶּה לָפֶה לְבַד מֵחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר
.DOMINI oculis in malum *faciendum ad* Iehudah fecit peccare vt faceret
הֶחֱטִיא אֶת־יְהוּדָה לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה׃
eius peccatū & ,fecit quæ vniuersa & ,Menasseh *verborum residuum* Et Residua autem
17 † וְיֶתֶר דִּבְרֵי מְנַשֶּׁה וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְחַטָּאתוֹ
dierum verborum libro *super* † scripta ipsa nónne ,peccauit quod † sunt in
אֲשֶׁר חָטָא הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים יוֹם
,suis patribus cum Menasseh *Iacuitque* ‡ ? Iehudah regum ‡ Dormiuitque
18 לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃ † וַיִּשְׁכַּב מְנַשֶּׁה עִם־אֲבֹתָיו
Amon regnauitque : Huzza horto in suæ domus horto in est sepultus &
וַיִּקָּבֵר בְּגַן־בֵּיתוֹ בְּגַן־עֻזָּא וַיִּמְלֹךְ אָמוֹן
.eo pro eius filius
בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃
,*ipsum regnando in* ‡ Amon † annorum duorum & viginti Filius † erat ‡ quando regnaret
19 † בֶּן־עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה אָמוֹן בְּמָלְכוֹ שָׁנָה
* eius matris nomen & : Ierusalaim in regnauit annis duobus & * erat
וּשְׁתַּיִם שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ
malum Fecitque .Iotbah de Charus filia Mesullemeth
20 מְשֻׁלֶּמֶת בַּת־חָרוּץ מִן־יָטְבָה׃ † וַיַּעַשׂ הָרַע בָּנָה רוּעַ
.suus pater Menasseh fecerat sicut , DOMINI oculis in
בְּעֵינֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר עָשָׂה מְנַשֶּׁה אָבִיו׃ ‡ per quam
seruiuitque .suus pater ambulauit *qua* ‡ via omni in ambulauit Et
21 † וַיֵּלֶךְ בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־הָלַךְ אָבִיו וַיַּעֲבֹד
.eis se incuruauit & ,suus pater seruierat quibus , idolis
אֶת־הַגִּלֻּלִים אֲשֶׁר עָבַד אָבִיו וַיִּשְׁתַּחוּ לָהֶם׃ שָׁחָה
non & ,suorum patrum Deum DOMINVM dereliquit Et
22 † וַיַּעֲזֹב אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו וְלֹא
Amon serui coniurauerunt Et . DOMINI via in ambulauit
23 הָלַךְ בְּדֶרֶךְ יְהוָה׃ † וַיִּקְשְׁרוּ עַבְדֵי־אָמוֹן
.sua domo in regem interfecerunt & , eum *super* † † contra
עָלָיו וַיָּמִיתוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ׃ מוּת
regem *super coniurantes* * omnes terræ populus percussit Et * qui coniurarant aduersus
24 † וַיַּךְ עַם־הָאָרֶץ אֵת כָּל־הַקֹּשְׁרִים עַל־הַמֶּלֶךְ נָכָה
eius filium Iosiiahu terræ populus constituit regem & Amon
אָמוֹן וַיַּמְלִיכוּ עַם־הָאָרֶץ אֶת־יֹאשִׁיָּהוּ בְנוֹ
ipsa nónne ,fecit quæ Amon *verborum residuum* Et .eo pro Residua autem
25 תַּחְתָּיו׃ † וְיֶתֶר דִּבְרֵי אָמוֹן אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵם
? Iehudah regum dierum verborum libro *super* † scripta † sunt in
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃
regnauitque : Huzza horto in suo sepulchro in eum sepeliuit Et
26 † וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בִּקְבֻרָתוֹ בְּגַן־עֻזָּא וַיִּמְלֹךְ
.eo pro eius filius Iosiiahu
יֹאשִׁיָּהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו׃

CAP. XXII. כב

,*ipsum regnando in* ‡ Iosiiahu † annorum octo Filius † erat ‡ quando regnaret
1 † בֶּן־שְׁמֹנֶה שָׁנָה יֹאשִׁיָּהוּ בְמָלְכוֹ שָׁנָה
eius matris nomen & .Ierusalaim in regnauit anno vno & triginta & * erat
וּשְׁלֹשִׁים וְאַחַת שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ
‡ rectum † Fecitque .Boscath de Hadaiah filia Iedidah ‡ quod rectum
2 יְדִידָה בַת־עֲדָיָה מִבָּצְקַת׃ † וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר עָשָׂה
non & ,sui patris Dauid via omni in ambulauit & :DOMINI oculis in
בְּעֵינֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ בְּכָל־דֶּרֶךְ דָּוִד אָבִיו וְלֹא־ הָלַךְ
.sinistram & ,dexteram ‡ declinauit ‡ ad
סָר יָמִין וּשְׂמֹאול׃ סוּר
rex misit , Iosiiahu regis anno decimooctauo *in* fuit Et
3 † וַיְהִי בִּשְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ שָׁלַח הַמֶּלֶךְ הָיָה
,DOMINI domum ‡ scribam Mesullam filij Asaliahu filium Saphan ‡ ad
אֶת־שָׁפָן בֶּן־אֲצַלְיָהוּ בֶן־מְשֻׁלָּם הַסֹּפֵר בֵּית יְהוָה

,magnum sacerdotem Chilchiiahu ad Ascende :dicendo
4 לֵאמֹר׃ † עֲלֵה אֶל־חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל
collegerunt *quod* ‡ ,DOMINI domum *illatum argentum consummet &* perficiat conflare pecuniā quę illata est
† וְיַתֵּם אֶת־הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵית יְהוָה אֲשֶׁר אָסְפוּ תָּמַם בּוֹא
facientium manui eam tradant Et .populo à *abaci* ‡ custodes ‡ liminis
5 שֹׁמְרֵי הַסַּף מֵאֵת הָעָם׃ † וְיִתְּנֻהוּ עַל־יַד עֹשֵׂי נָתַן ויתנוהו
eam tradant & : DOMINI domo in præfectis , opus
הַמְּלָאכָה הַמֻּפְקָדִים בְּבֵית יְהוָה וְיִתְּנוּ אֹתוֹ בית
roborandum ad DOMINI domo in ‡ quod opus facientibus ‡ est
לְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה לְחַזֵּק אֶת־
,cæmentariis & ,ædificatoribus & , Fabris .domus *scissuram* † † rimas
6 בֶּדֶק הַבָּיִת׃ † לֶחָרָשִׁים וְלַבֹּנִים וְלַגֹּדְרִים
roborandum ad , *excisionis* * lapides & ,ligna emendum ad & * excisos,
וְלִקְנוֹת עֵצִים וְאַבְנֵי מַחְצֵב לְחַזֵּק אֶת־ קָנָה
datur quod ,argentum eis *cum* supputetur non Tantum .domum
7 הַבָּיִת׃ † אַךְ לֹא־יֵחָשֵׁב אִתָּם הַכֶּסֶף הַנִּתָּן
Dixitque .*facientes ipsi* fide in sed , eorum manum ad faciant.
8 עַל־יָדָם כִּי בֶאֱמוּנָה הֵם עֹשִׂים׃ † וַיֹּאמֶר
legis Librum :scribam Saphan ad magnus sacerdos Chilchiiahu
חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עַל־שָׁפָן הַסֹּפֵר סֵפֶר הַתּוֹרָה יָרָה
ad * librum Chilchiiah dedit & . DOMINI domo in inueni * ipsi
מָצָאתִי בְּבֵית יְהוָה וַיִּתֵּן חִלְקִיָּה אֶת־הַסֵּפֶר אֶל־
.illum legitque ,Saphan
שָׁפָן וַיִּקְרָאֵהוּ׃
regi retulit & ,regem ad scriba Saphan venit Et
9 † וַיָּבֹא שָׁפָן הַסֹּפֵר אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיָּשֶׁב אֶת־הַמֶּלֶךְ שׁוּב
est inuentū quod ,argentum tui serui Conflauerunt : dixit & , rem
דָּבָר וַיֹּאמֶר הִתִּיכוּ עֲבָדֶיךָ אֶת־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא נָתַךְ
præfectis , opus facientium *manum ad* ‡ illud dederunt & ,domo in ‡ manui
בַבַּיִת וַיִּתְּנֻהוּ עַל־יַד עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה הַמֻּפְקָדִים נָתַן
, regi scriba Saphan Nunciauitque .DOMINI domo in
10 בֵּית יְהוָה׃ † וַיַּגֵּד שָׁפָן הַסֹּפֵר לַמֶּלֶךְ נָגַד
Saphan illum legitque :sacerdos Chilchiiahu mihi dedit Librum :dicendo
לֵאמֹר סֵפֶר נָתַן לִי חִלְקִיָּה הַכֹּהֵן וַיִּקְרָאֵהוּ שָׁפָן
.*regis facies ad* ‡ ‡ coram rege.
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃
, legis libri verba *regem audire secundum* ‡ ,fuit Et ‡ cùm audisset rex
11 † וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת־דִּבְרֵי סֵפֶר הַתּוֹרָה הָיָה
Chilchiiahu rex præcepit Et .sua vestimenta scidit &
12 וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו׃ † וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת־חִלְקִיָּה צָוָה
,Michaiah filio Hachbor & , Saphan filio Achicham & ,sacerdoti
הַכֹּהֵן וְאֶת־אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן וְאֶת־עַכְבּוֹר בֶּן־מִיכָיָה
: dicendo , regis seruo Hasaiah & ,scribæ Saphan &
וְאֵת שָׁפָן הַסֹּפֵר וְאֵת עֲשָׂיָה עֶבֶד־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר׃
pro & ,populo pro & ,me pro DOMINVM inquirite , Ite
13 † לְכוּ דִרְשׁוּ אֶת־יְהוָה בַּעֲדִי וּבְעַד־הָעָם וּבְעַד הָלַךְ
* magna quia , huius *inuenti* ‡ libri verba super Iehudah omni ‡ qui inuentus est * est
כָּל־יְהוּדָה עַל־דִּבְרֵי הַסֵּפֶר הַנִּמְצָא הַזֶּה כִּי־גְדוֹלָה
non quòd eò , nos *in* ‡ est succensa *ipsa* quæ , DOMINI ira ‡ contra
חֲמַת יְהוָה אֲשֶׁר־הִיא נִצְּתָה בָנוּ עַל אֲשֶׁר לֹא־
omne iuxta *faciendū ad* ‡, huius libri verba *super* nostri patres audierunt ‡ vt facerent
שָׁמְעוּ אֲבֹתֵינוּ עַל־דִּבְרֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה לַעֲשׂוֹת כְּכָל־ עָשָׂה
.nobis *super* scriptum ‡ ‡ quod est
הַכָּתוּב עָלֵינוּ׃
,Saphan & ,Hachbor & ,Achicham & ,sacerdos Chilchiiahu abiit Et
14 † וַיֵּלֶךְ חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן וַאֲחִיקָם וְעַכְבּוֹר וְשָׁפָן יָלַךְ
Ticuah filij Sallum vxorem , prophetissam Chuldah ad Hasaiah &
וַעֲשָׂיָה אֶל־חֻלְדָּה הַנְּבִיאָה אֵשֶׁת שַׁלֻּם בֶּן־תִּקְוָה
Ierusalaim in *habitans* ‡ ipsa & . vestium custodis Charchas filij ‡ habitabat
בֶּן־חַרְחַס שֹׁמֵר הַבְּגָדִים וְהִיא יֹשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלִַם
.eam ad sunt locuti & :*Secunda* † in † domo doctrinæ:
בַּמִּשְׁנֶה וַיְדַבְּרוּ אֵלֶיהָ׃
: Israel Deus DOMINVS dixit Sic , eos ad Dixitque
15 † וַתֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
dixit Sic .me ad vos misit qui viro Dicite
16 אִמְרוּ לָאִישׁ אֲשֶׁר־שָׁלַח אֶתְכֶם אֵלָי׃ † כֹּה אָמַר
super & ,istum locum *ad* ‡ malum *adducens* ‡ ego Ecce :DOMINVS ‡ adduco ‡ super
יְהוָה הִנְנִי מֵבִיא רָעָה אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל־ בּוֹא רוּעַ
.Iehudah rex legit quem ,libri verba omnia , eius habitatores
יֹשְׁבָיו אֵת כָּל־דִּבְרֵי הַסֵּפֶר אֲשֶׁר קָרָא מֶלֶךְ יְהוּדָה׃
, alienis diis suffierunt & , me dereliquerunt quod eo Pro
17 † תַּחַת אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיְקַטְּרוּ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים
est succensus & :suarum manuum opere omni in me *irritare pro* * * vt irritarent
לְמַעַן הַכְעִסֵנִי בְּכֹל מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם וְנִצְּתָה יָצַת
.extinguetur non & , isto loco in meus furor
חֲמָתִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְלֹא תִכְבֶּה׃ יָחַם

Dormiuitq; Chizchiiahu Iacuitque ?Iehudah regum dierum verborum libro
21 ספר דברי הימים למלכי יהודה: וישכב חזקיהו
.eo pro eius filius Menasseh regnauit &,suis patribus cum
עם אבתיו וימלך מנשה בנו תחתיו:
בנה

CAP. XXI. כא

Erat †cum regnauit ipsum regnando in † Menasseh ‡ annorum duodecim Filius
1 בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו
שנה
nomen Et . Ierusalaim in regnauit annis quinque & quinquaginta &
וחמשים וחמש שנה מלך בירושלם ושם
‡erat .Chephsibah ‡ eius matris
אמו חפצי־בה:
abominationes iuxta ,DOMINI oculis in malum Feciteque
2 ויעש הרע בעיני יהוה כתועבת
עשה fecit
.Israel filiorum faciebus à DOMINVS expulit quas , gentium
הגוים אשר הוריש יהוה מפני בני ישראל:
ירש
Chizchiiahu perdiderat quæ , excelsa ædificauit & ,est Conuersusque
3 וישב ויבן את הבמות אשר אבד חזקיהו
בנה
sicut , Lucum fecit & ,Bahal ipsi altaria erexit & : eius pater
אביו ויקם מזבחת לבעל ויעש אשרה כאשר
קום עשה
,cælorum militiæ omni se incuruauit & , Israel rex Achab fecerat
עשה אחאב מלך ישראל וישתחו לכל צבא השמים
שחה
.eis seruiuit &
ויעבד אתם:
‡de ,DOMINVS dixit qua ,DOMINI domo in altaria extruxit Et
4 ובנה מזבחת בבית יהוה אשר אמר יהוה
.meum nomen ponam Ierusalaim In
בירושלם אשים את שמי:
שום
atriis duobus in ,cælorum militiæ vniuersæ aras extruxit Et
5 ויבן מזבחות לכל צבא השמים בשתי חצרות
בנה שנה
,ignem per suum filium fecit transire Et .DOMINI domus
6 בית יהוה: והעביר את בנו באש
‡magos sciolos † & ,pythonem fecit & ,est auguratus & , tempora obseruauit &
ועונן ונחש ועשה אוב וידענים
vt faceret eû. ‡ irritandum ad DOMINI oculis in malum faciendum ad multiplicauit
הרבה לעשות הרע בעיני יהוה להכעיס:
רבה
‡de qua †, domo in , fecerat quod , Luci sculptile posuit Et
7 וישם את פסל האשרה אשר עשה בבית אשר
domo In ;eius filium Selomoh ad & ,Dauid ad DOMINVS dixerat
אמר יהוה אל דוד ואל שלמה בנו בבית
,Israel tribubus cunctis de elegi quam , Ierusalaim in & , hac
הזה ובירושלם אשר בחרתי מכל שבטי ישראל
.sempiternum in meum nomen ponam
אשים את שמי לעולם:
vt moueri faciam , terra è Israel pedem faciendum moueri ad addam non Et
8 ולא אסיף להניד רגל ישראל מן האדמה
יסף נוד
‡ si tamen ‡ vt faciant faciendum ad ‡ custodierint si tantum * , eorum patribus dedi quam
אשר נתתי לאבותם רק אם ישמרו לעשות
præcepit quam , legem omnem iuxta & ,eis præcepi quæ ,omnia iuxta
ככל אשר צויתים ולכל התורה אשר צוה
צוה צוה
.Moseh meus seruus eis
אתם עבדי משה:
vt faceret pei* malum faciendum ad ,Menasseh eos fecit errare & :audierunt non Et
9 ולא שמעו ויתעם מנשה לעשות את הרע
תעה רע
quàm gentes ‡ facie .Israel filiorum faciebus ‡ à DOMINVS deleuit quas , gentibus præ
מן הגוים אשר השמיד יהוה מפני בני ישראל:
‡per manum ,prophetarum suorum seruorum manu in ‡ DOMINVS est Locutusque
10 וידבר יהוה ביד עבדיו הנביאים
abominationes Iehudah rex Menasseh fecit quod eo Pro :dicendo
11 לאמר: יען אשר עשה מנשה מלך יהודה התעבות
*fecerunt ante eum. *qui , Emorræi fecerunt quæ , omnibus præ peius faciendo , istas
האלה הרע מכל אשר עשו האמרי אשר
.suis idolis in Iehudah etiam fecit peccare & .eius facies ad
לפניו ויחטא גם את יהודה בגלוליו:
פנה
‡ inducam inducens ‡ ego Ecce : Israel Deus DOMINVS dixit sic Idcirco
12 לכן כה אמר יהוה אלהי ישראל הנני מביא
בוא
‡ adeo vt omnis audientis illud audientium omnium quod † , Iehudah & , Ierusalaim super malum
רעה על ירושלם ויהודה אשר כל שמעיו
שמע
.eius aures ambæ tinniant
תצלנה שתי אזניו:
צלל
& ,Someron lineam Ierusalaim super extendam Et
13 ונטיתי על ירושלם את קו שמרון ואת
נטה קוה
quemadmodû ,Ierusalaim ‡ delebo ‡ & ,Achab domus pondus
‡ abstergam
משקלת בית אחאב ומחיתי את ירושלם כאשר
שקל מחה

tulerunt Et .ficuum massam Tollite :Iesahiahu Dixitque
7 ויאמר ישעיהו קחו דבלת תאנים ויקחו
לקח
vixit & , vlcus super posuerunt & sanatum est.
וישימו על השחין ויחי:
שום חיה
quòd , signum Quod : Iesaiahu ad Chizchiiahu Dixitque
8 ויאמר חזקיהו אל ישעיהו מה אות כי
domum tertio die in sim ascensurus & ,me DOMINVS sit sanaturus
ירפא יהוה לי ועליתי ביום השלישי בית
?DOMINI
יהוה:
quòd ,DOMINO à signum tibi Hoc : Iesaiahu Dixitque
9 ויאמר ישעיהו זה לך האות מאת יהוה כי
vmbra Ibit † :est locutus quod , verbum DOMINVS sit facturus
† Num vis vadat
יעשה יהוה את הדבר אשר דבר הלך הצל
? gradibus decem reuertatur si ‡ gradibus decem
‡ an
עשר מעלות אם ישוב עשר מעלות:
עלה
.gradibus decem declinare vmbræ est Leue : Chizchiiahu Dixitque
10 ויאמר יחזקיהו נקל לצל לנטות עשר מעלות
צלל נטה
.gradibus decem retrorsum vmbra reuertatur ‡ sed . Non *
*Nolo hoc. ‡vt
לא כי ישוב הצל אחרנית עשר מעלות:
reduxit & ; DOMINVM ad propheta Iesaiahu clamauit Et
11 ויקרא ישעיהו הנביא אל יהוה וישב
שוב
Achaz gradibus in † descenderat quos , gradibus in † vmbram
† per gradus
את הצל במעלות אשר ירדה במעלות אחז
.gradibus decem retrorsum
אחרנית עשר מעלות:
rex Baladan filius Baladan Berodach misit illo tempore In
12 בעת ההיא שלח בראדך בלאדן בן בלאדן מלך
quòd ,audierat quoniam . Chizchiiahu ad munus † & , literas Babel
† munera
בבל ספרים ומנחה אל חזקיהו כי שמע כי
.Chizchiiahu ægrotasset
חלה חזקיהו:
domum omnem eis ostendit & ,Chizchiiahu eos super audiuit Et
13 וישמע עליהם חזקיהו ויראם את כל בית
ראה נכתו
& , aromata & , aurum & ,argentum,suæ desiderabile
נכתה את הכסף ואת הזהב ואת הבשמים ואת
quod omne & ,suorum vasorum domum & , optimum oleum *
*vnguentum
שמן הטוב ואת בית כליו ואת כל אשר
כלה
eis ostenderit non quod ,verbum ‡ fuit Non . suis thesauris in est inuentum
‡ quicquam
נמצא באוצרתיו לא היה דבר אשר לא הראם
.sua potestate omni in & ,sua domo in Chizchiiahu
חזקיהו בביתו ובכל ממשלתו:
dixitque ,Chizchiiahu regem ad propheta Iesahiahu venit Et
14 ויבא ישעיהו הנביא אל המלך חזקיהו ויאמר
בוא
?te ad venerunt vnde & , isti viri dixerunt Quid : eum ad
אליו מה אמרו האנשים האלה ומאין יבאו אליך
.Babel de ,venerunt longinqua terra De:Chizchiiahu Dixitque
ויאמר חזקיהו מארץ רחוקה באו מבבל:
Chizchiiahu Dixitque ? tua domo in viderunt Quid : ait Et
15 ויאמר מה ראו בביתך ויאמר חזקיהו
ראה
quod ,verbum ‡ fuit non . viderunt ,mea domo in † quæ Omnia
† sunt ‡ quicquam
את כל אשר בביתי ראו לא היה דבר אשר
. meis thesauris in eis ostenderim non
לא הראיתם באוצרתי:
:DOMINI verbum Audi : Chizchiiahu ad Iesahiahu dixit Et
16 ויאמר ישעיהו אל חזקיהו שמע דבר יהוה:
,tua domo in † quod omne deferetur & , venientes ‡ dies Ecce
‡ veniêt † est
17 הנה ימים באים ונשא כל אשר בביתך
Non . Babel in ,hanc diem ad vsque ,tui patres thesaurizarunt quæ &
condiderunt
ואשר אצרו אבתיך עד היום הזה בבלה לא
.DOMINVS dixit ,verbum † remanebit
†quicquam
יותר דבר אמר יהוה:
יתר
:tollent ,generabis quos ,te de egredientur qui , tuis filiis de Et
18 ומבניך אשר יצאו ממך אשר תוליד יקח
יצא יקח
.Babel regis palatio in eunuchi erunt &
והיו סריסים בהיכל מלך בבל:
,DOMINI verbum est Bonû :Iesahiahu ad Chizchiiahu Dixitque
19 ויאמר חזקיהו אל ישעיהו טוב דבר יהוה
sit futura veritas & pax si ‡ Nonne : dixit Et .es locutus quod
‡ bonû est cû
אשר דברת ויאמר הלוא אם שלום ואמת יהיה
אמן
omnis & ,Chizchiiahu verborum residuum Et ? meis diebus in
Residua autê
בימי: 20 ויתר דברי חזקיהו וכל
aquæductum & , piscinam fecit quod & , eius fortitudo
גבורתו ואשר עשה את הברכה ואת התעלה
super † scripta ipsa nonne ,ciuitatem in aquas introduxit &
† sunt in
ויבא את המים העירה הלא הם כתובים על
בוא

, nunciorum manu de literas Chizchiiahu tulit Et
14 וַיִּקַּח חִזְקִיָּהוּ אֶת־הַסְּפָרִים מִיַּד הַמַּלְאָכִים
eas expandit & , DOMINI domum † ascendit & ;eas legit &
וַיִּקְרָאֵם וַיַּעַל בֵּית יְהוָה וַיִּפְרְשֵׂהוּ
. DOMINI facies ad ‡ Chizchiiahu
חִזְקִיָּהוּ לִפְנֵי יְהוָה׃

[e] לָקַח † in · [f] עָלָה ‡ corā Dño.

DOMINE :dixit & , DOMINI facies ad ‡ Chizchiiahu orauit Et
15 וַיִּתְפַּלֵּל חִזְקִיָּהוּ לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה
. tu solus Deus ipse ‡ tu , Cherubim habitans ‡ , Israel Deus
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים אַתָּה־הוּא הָאֱלֹהִים לְבַדְּךָ
& , cælos fecisti tu . terræ regnorum omnium
לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ אַתָּה [g] עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־
aperi . audi & , tuam aurem DOMINE Inclina . terram
הָאָרֶץ׃
16 הַטֵּה יְהוָה אָזְנְךָ וּשְׁמָע פְּקַח
qui ‖ , Sancherib verba audi & :vide & , tuos oculos DOMINE
יְהוָה עֵינֶיךָ וּרְאֵה וּשְׁמַע אֵת דִּבְרֵי סַנְחֵרִיב אֲשֶׁר
. viuenti Deo exprobrandum ad ‡ ipsū misit
שְׁלָחוֹ לְחָרֵף אֱלֹהִים [h] חָי׃

‡ corā Dño, · ‡ sedens super ‡ es cælum, · [g] עָשָׂה · ‖ quæ · ‡ vt probro afficeret Deum viuentem. · [h] חַיָּה

, gentes Assur reges vastauerunt , DOMINE Verè
17 אָמְנָם יְהוָה הֶחֱרִיבוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר אֶת־הַגּוֹיִם
. ignem in eorum deos dederunt Et . eorum terram & posuerunt
וְאֶת־אַרְצָם׃
18 וְנָתְנוּ אֶת־אֱלֹהֵיהֶם בָּאֵשׁ
lignum , hominis manuum opus quinimo , ipsi ‡ dij non quia
כִּי לֹא אֱלֹהִים הֵמָּה כִּי אִם־מַעֲשֵׂה יְדֵי־אָדָם עֵץ
, noster Deus DOMINE nunc Et . eos perdiderunt & , lapis &
וָאֶבֶן וַיְאַבְּדוּם׃
19 וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
regna omnia scient & : eius manu de obsecro nos fac saluos
[i] הוֹשִׁיעֵנוּ נָא מִיָּדוֹ וְיֵדְעוּ כָּל־מַמְלְכוֹת
. tu solus Deus DOMINVS † tu quòd , terræ
הָאָרֶץ כִּי אַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים לְבַדֶּךָ׃

‡ erant, sed · [i] יָשַׁע · † es

: dicendo , Chizchiiahu ad Amos filius Iesahiahu misit Et
20 וַיִּשְׁלַח יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ אֶל־חִזְקִיָּהוּ לֵאמֹר
ad ‖ me ad orasti quibus ‡ : Israel Deus DOMINVS dixit Sic
כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִתְפַּלַּלְתָּ אֵלַי אֶל־
quod , verbum * Hoc . audiui , Assur regem Sancherib
סַנְחֵרִב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר שָׁמָעְתִּי׃
21 זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־
te subsannauit , te Contempsit : eum super DOMINVS est locutus
דִּבֶּר יְהוָה עָלָיו בָּזָה לְךָ לָעֲגָה לְךָ
. Ierusalaim filia mouit caput te post , Siion filia virgo
בְּתוּלַת בַּת־צִיּוֹן אַחֲרֶיךָ רֹאשׁ [k] הֵנִיעָה בַּת יְרוּשָׁלָםִ׃

‡ Pro ‖ super · * est · [k] נוּעַ · † quem

quem super & , es conuitiatus † & , affecisti probris Quem
22 אֶת־מִי חֵרַפְתָּ וְגִדַּפְתָּ וְעַל־מִי
sanctum Super ‡ ?tuos oculos excelsum * leuasti & , vocem exaltasti
הֲרִימוֹתָ קּוֹל [l] וַתִּשָּׂא מָרוֹם עֵינֶיךָ עַל־קְדוֹשׁ
, meum dominū probris affecisti tuorum nunciorum manu In . Israel
יִשְׂרָאֵל׃
23 בְּיַד מַלְאָכֶיךָ חֵרַפְתָּ אֲדֹנָי
altitudinem ‡ ascendi ego meorum curruum multitudine In : dixisti &
וַתֹּאמֶר בְּרֹכֶב רִכְבִּי אֲנִי [m] עָלִיתִי מְרוֹם
, eius cedrorum staturam ‖ succidam & , Lebanon latera , montium
הָרִים יַרְכְּתֵי לְבָנוֹן וְאֶכְרֹת קוֹמַת אֲרָזָיו
saltum , eius finis diuersorium ‡ ingrediar & , eius abietum electionem †
מִבְחוֹר בְּרֹשָׁיו וְאָבוֹאָה מְלוֹן [n] קִצֹּה יַעַר
siccaui & ;alienas aquas bibi & , ‡ fodi Ego . eius Charmeli
כַּרְמִלּוֹ׃
24 אֲנִי קַרְתִּי [o] וְשָׁתִיתִי מַיִם זָרִים וְאַחְרִב
. munitionis † riuos omnes meorum pedum planta in
בְּכַף פְּעָמַי כֹּל יְאֹרֵי מָצוֹר׃

* in ‡ Ad · [l] נָשָׂא · Per manum · ‡ excelsa · [m] עָלָה · ‖ altitudinem · † electas abietes ‡ habitaculum · [n] קָצֶה קֵץ · ‡ venam, · [o] שָׁתָה · † munitos.

, quondam diebus à ‡ feci illud † , longè à audisti non Nunquid
25 הֲלֹא־שָׁמַעְתָּ לְמֵרָחוֹק אֹתָהּ [p] עָשִׂיתִי לְמִימֵי קֶדֶם
acervos ‡ , desolandum ad erit & , illud adduxi nunc ?illud plasmaui &
וִיצַרְתִּיהָ עַתָּה [q] הֲבֵיאתִיהָ וּתְהִי [r] לַהְשׁוֹת גַּלִּים
. munitas ciuitates destructos ‡
נִצִּים עָרִים בְּצֻרוֹת׃

† quod ‡ in diebus antiquis · [p] עָשָׂה · ‡ in · [q] בּוֹא · [r] שָׁאָה · ‡ destructionē · [s] נָצָה חָתַת

erunt , pudefacti ‖ & , sunt cōtriti , manu abbreuiati earum habitatores Et
26 וְיֹשְׁבֵיהֶן קִצְרֵי־יָד [t] חַתּוּ וַיֵּבֹשׁוּ הָיוּ
facies ad ‖ vento percussa & , tectorum herba , germinis olus & , agri herba *
עֵשֶׂב שָׂדֶה וִירַק דֶּשֶׁא חֲצִיר גַּגּוֹת וּשְׁדֵפָה לִפְנֵי
: noui tuum ingredi & , tuum egredi & , tuum sedere Et . segetis ‖
קָמָה׃
27 [x] וְשִׁבְתְּךָ וְצֵאתְךָ וּבֹאֲךָ יָדָעְתִּי
, me ad te irasci Pro * . me ad ‡ tuum irasci &
וְאֵת הִתְרַגֶּזְךָ אֵלָי׃
28 יַעַן הִתְרַגֶּזְךָ אֵלַי
meum hamum ponam & , meas aures in ascendit tuus tumultus &
[y] וְשַׁאֲנַנְךָ עָלָה בְאָזְנָי [z] וְשַׂמְתִּי חַחִי
te faciam redire & , tuis labiis in meum camum & , tuis naribus in
בְּאַפֶּךָ וּמִתְגִּי [a] בִּשְׂפָתֶיךָ וַהֲשִׁבֹתִיךָ
. ea in venisti qua via in ‡
בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־[b] בָּאתָ בָּהּ׃

‖ pudore affecti, * vt lancet · ‖ segetem. · [v] קוּם [x] יָשַׁב · ‡ contra * Pro eo quod iratus es aduersum · [y] שָׁאַן שׁוּם · [a] שָׂפָה · ‡ per viam, per quam · [b] בּוֹא

‡ cadiua, anno in & , serotinum ‡ anno isto Comede : signum tibi hoc Et
29 וְזֶה־לְּךָ הָאוֹת אָכוֹל הַשָּׁנָה סָפִיחַ וּבַשָּׁנָה
germinata , metite & , seminate tertio anno in & . sponte germinatum secundo
הַשֵּׁנִית סָחִישׁ וּבַשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית זִרְעוּ וְקִצְרוּ
. earum fructum comedite & , vineas plantate &
וְנִטְעוּ כְרָמִים וְאִכְלוּ [c] פִּרְיָם׃

[c] פָּרָה

* quæ euasit familia ‡ quæ remansit, , deorsum radicem , residua ‡ , Iehudah domus euasio * addet Et
30 וְיָסְפָה פְּלֵיטַת בֵּית־יְהוּדָה הַנִּשְׁאָרָה שֹׁרֶשׁ [d] לְמָטָּה
. sursum fructum faciet &
וְעָשָׂה פְרִי לְמָעְלָה׃

[d] נָטָה

monte de euasio & , residuum egredietur Ierusalaim de Quia
31 כִּי מִירוּשָׁלַםִ [e] תֵּצֵא שְׁאֵרִית וּפְלֵיטָה מֵהַר
. hoc faciet † DOMINI Zelus . Siion
צִיּוֹן קִנְאַת יְהוָה תַּעֲשֶׂה־זֹּאת׃

[e] יָצָא · † exercituum צבאות ק

‖ super Non : Assur regem ad ‖ DOMINVS dixit sic Quamobrem
32 לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֶל־מֶלֶךְ אַשּׁוּר לֹא
non & ;sagittam illuc iaciet non & , hanc vrbem ad ingredietur
יָבֹא אֶל־הָעִיר הַזֹּאת וְלֹא־יוֹרֶה שָׁם [f] חֵץ וְלֹא־
‡ iuxta . aggerem eam super ‡ effundet non & , clypeo eam præoccupabit
יְקַדְּמֶנָּה [g] מָגֵן וְלֹא־יִשְׁפֹּךְ עָלֶיהָ סֹלְלָה׃

[f] חָצַץ · [g] גָּנַן

‡ Per viam non hanc ciuitatem ad & ;reuertetur , eam per venit qua , via In ‡
33 בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־יָבֹא בָּהּ יָשׁוּב וְאֶל־הָעִיר הַזֹּאת לֹא
. DOMINVS dicit , ingredietur
יָבֹא נְאֻם־יְהוָה׃

* vt seruem , me propter , eam seruandum ad * hanc ciuitatem ad protegam Et
34 וְגַנּוֹתִי אֶל־הָעִיר הַזֹּאת [h] לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעֲנִי
illa nocte in , fuit Et . meum seruum Dauid propter &
35 וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי׃ וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא
castris centū Assur castrametatione in percussit & , DOMINI angel' est egressus &
וַיֵּצֵא מַלְאַךְ יְהוָה [i] וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר מֵאָה
surrexerunt ipsi omnes ecce & , mane in manicauerunt Et . millia quinque & octoginta
שְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אָלֶף וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וְהִנֵּה כֻלָּם
est reuersus & . abiit & , est profectus Et . mortuorum cadauera
36 פְּגָרִים [k] מֵתִים׃ [l] וַיִּסַּע וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב
ipso , fuit Et . Nineueh in habitauit & , Assur rex Sancherib
37 סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר [m] וַיֵּשֶׁב בְּנִינְוֵה׃ וַיְהִי הוּא
† adorāte * in Saresser & , Adramelech & , sui dei * Nisroch domo * se incuruante †
[n] מִשְׁתַּחֲוֶה בֵּית נִסְרֹךְ אֱלֹהָיו וְאַדְרַמֶּלֶךְ וְשַׂרְאֶצֶר
: Ararat terram ‡ euaserunt ipsi Et . gladio in eum percusserunt eius filij
הִכֻּהוּ בַחֶרֶב וְהֵמָּה נִמְלְטוּ אֶרֶץ אֲרָרָט
. eo pro eius filius Esarchadon regnauit &
וַיִּמְלֹךְ אֵסַר־חַדֹּן בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

[h] יָשַׁע · castris [i] נָכָה · [k] מוּת [l] נָסַע · [m] יָשַׁב · * deum suum · [n] שָׁחָה · ‡ in בניע ק

CAP. XX. כ

. moriendum ad Chizchiiahu ægrotauit illis diebus In
1 [o] בַּיָּמִים הָהֵם חָלָה חִזְקִיָּהוּ לָמוּת
, eum ad dixitque , propheta Amos filius Iesahiahu eum ad venit Et
וַיָּבֹא אֵלָיו יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו
morieris, non & , tu moriens ‡ quia , tuæ domui Præcipe : DOMINVS dixit Sic
כֹּה־אָמַר יְהוָה [p] צַו לְבֵיתֶךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא
‖ Chizchiiahu faciem suam ad orauit & , parietem ad suas facies * vertit Et . viues
2 תִחְיֶה׃ [q] וַיַּסֵּב אֶת־פָּנָיו אֶל־הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל־
quæso memento ;DOMINE Obsecro : dicendo , DOMINVM
3 יְהוָה לֵאמֹר׃ אָנָּה יְהוָה זְכָר־נָא
† coram te , perfecto corde in & , veritate in tuas facies ad † ambulauerim quòd
אֵת אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת וּבְלֵבָב שָׁלֵם
‡ quod est . magno fletu Chizchiiahu fleuit Et . fecerim tuis oculis in bonum ‡ &
וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ [r] עָשִׂיתִי [s] וַיֵּבְךְּ חִזְקִיָּהוּ בְּכִי גָדוֹל׃
‖ ad atrium medium, verbum & , mediam vrbem ‖ fuerat egressus non Iesahiahu , fuit Et
4 וַיְהִי יְשַׁעְיָהוּ לֹא יָצָא הָעִיר [t] הַתִּיכֹנָה וּדְבַר־
ad dic & , Reuertere : dicendo , eum ad fuit DOMINI
5 יְהוָה הָיָה אֵלָיו לֵאמֹר׃ שׁוּב וְאָמַרְתָּ אֶל־
Dauid Deus DOMINVS dixit Sic : mei populi ducem Chizchiiahu
חִזְקִיָּהוּ נְגִיד עַמִּי כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי דָּוִד
. tuam lachrymam vidi . tuam orationem Audiui : tui patris
אָבִיךָ שָׁמַעְתִּי אֶת־[u] תְּפִלָּתֶךָ רָאִיתִי אֶת־דִּמְעָתֶךָ
† sano ‡ in . DOMINI domum ‡ ascendes tertia die in : te sanans † ego ecce
הִנְנִי רֹפֵא לָךְ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי תַּעֲלֶה בֵּית יְהוָה׃
‖ manu regis vola ‖ de & , annos quindecim tuis diebus super addam Et
6 [x] וְהֹסַפְתִּי עַל־יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה [y] וּמִכַּף מֶלֶךְ־
Assur ciuitatem super protegam & ; istam ciuitatem & , te eruam
אַשּׁוּר [z] אַצִּילְךָ וְאֵת הָעִיר הַזֹּאת [a] וְגַנּוֹתִי עַל־הָעִיר
. meum seruum Dauid propter & , me propter , istam
הַזֹּאת לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי׃

[o] יוֹם · [p] צָוָה · [q] סָבַב · [r] עָשָׂה [s] בָּכָה · [t] תּוֹךְ חצר ק · [v] פָּלַל · [x] יָסַף [y] כָּפַף · [z] נָצַל [a] גָּנַן

:confidimus noſtro Deo DOMINO In :me ad dixeritis ſi Et

22 † וכי־תאמרון אלי אל־יהוה אלהינו בטחנו

?eius altaria & ,eius excelſa Chizchiiahu remouit cuius * hic nonne *eſt

הלוא־הוא אשר הסיר חזקיהו את־במתיו ואת־מזבחתיו סור

huius altaris facies Ad ! : Ieruſalaim ad & ,Iehudah ad dixitque ‖Corã altari hoc

ויאמר ליהודה ולירושלם לפני המזבח הזה

?Ieruſalaim in vos incuruabitis

תשתחוו בירושלם׃ שחה

,Aſſur regi meo domino nunc ‡ fideiube nunc Et ‡obſecro

23 † ועתה התערב נא את־אדני את־מלך אשור

equitantes tibi dare potueris ſi ,equos millia duo tibi dabo &

ואתנה לך אלפים סוסים אם־תוכל לתת לך רכבים יכל

vnius ducis facies* facies vertere quomodo Et .eos ſuper *faciem

24 עליהם׃ ואיך תשיב את פני פחת אחד שוב

Aegypto ſuper † tibi confidas & * ,minimorum mei domini ſeruorum *vt †in

עבדי אדני הקטנים ותבטח לך על־מצרים

?equites in & ,currum in* *propter currus,

לרכב ולפרשים׃

,iſtum locum ſuper* aſcendi DOMINO abſque num Nunc ‡ad

25 † עתה המבלעדי יהוה עליתי על־המקום הזה עלה

terram ſuper* Aſcende :me ad dixit DOMINVS ?illum diſperdendum ad‖ ‖vt diſperdã *contra

להשחתו יהוה אמר אלי עלה על־הארץ

,Chilchiiahu filius Eliachim Dixitque .eam corrumpas & ,hanc vt diſperdas

26 הזאת והשחיתה׃ † ויאמר אליקים בן־חלקיהו

tuos ſeruos ad nunc ‡ Loquere : Rabſacheh ad Ioach & ,Sebnah & ‡obſecro

ושבנה ויואח אל־רבשקה דבר־נא אל־עבדיך

,Iehudaicè nobiſcũ loquaris ne & (,nos audientes† ſiquidem) ,Arameicè †intelligim⁹:

ארמית כי שמעים אנחנו ואל־תדבר עמנו יהודית

.murum ſuper ‡ qui populi auribus in ‡eſt

באזני העם אשר על־החמה׃

te ad & ,tuum dominum ad Num :Rabſacheh eos ad Dixitque

27 † ויאמר אליהם רבשקה העל אדניך ואליך

ſuper ‡ nonne ?iſta verba loquendum ad‖,meus dominus me miſit ‖vt loqueret ‡ad

שלחני אדני לדבר את־הדברים האלה הלא על־

,ſuum ſtercus edendum ad* ,murum ſuper ſedentes† viros †qui ſedent *vt comedãt

האנשים הישבים על־החמה לאכל את־חריהם צואתם

?vobiſcum ſuæ vrinæ aquam bibendum ad* & ‡vt bibant

ולשתות את־שיניהם עמכם׃ שתה מימי רגליהם

,Iehudaicè magna voce in exclamauit & ,Rabſacheh Stetitque

28 † ויעמד רבשקה ויקרא בקול־גדול יהודית

.Aſſur regis magni regis verbum Audite :dixit & ,eſt locutus &

וידבר ויאמר שמעו דבר־המלך הגדול מלך אשור׃

poterit non quia ,Chizchiiahu vobis imponat Ne :rex dixit Sic ſeducat vos

29 † כה אמר המלך אל־ישיא לכם חזקיהו כי־לא יוכל נשא

.eius manu è vos eruere

להציל אתכם מידו׃ נצל

:dicendo ,DOMINO in Chizchiiahu vos faciat ſperare ne Et

30 † ואל־יבטח אתכם חזקיהו אל־יהוה לאמר

manu in hæc ciuitas tradetur nõ & ;DOMINVS nos eruet Eruendo

הצל יצילנו יהוה ולא תנתן את־העיר הזאת ביד נצל

.Aſſur regis

מלך אשור׃

:Aſſur rex dixit ſic quia ;Chizchiiahu ad audiatis Ne

31 † אל־תשמעו אל־חזקיהו כי כה אמר מלך אשור

vir † comedite & ,me ad egredimini & ,benedictionem mecum Facite †vnuſquiſq; de vite ſua, & vnuſquiſque de ficu ſua:

עשו־אתי ברכה וצאו אלי ואכלו איש־

.ſuæ ciſternæ aquas vir†bibite &:ſuam ficum vir & ,ſuam vitem

גפנו ואיש תאנתו ושתו איש מי־ברו׃ עשה

,veſtram terram ſicut ,terram ad vos tollam & ,me venire Vſque‡ † vnuſquiſq;

32 † עד־באי ולקחתי אתכם אל־ארץ כארצכם שתה בוא

oliuæ terram , vinearum & ,panis terram ,muſti* & ,frumenti terram ‡Donec veniam, *vini,

ארץ דגן ותירוש ארץ לחם וכרמים ארץ זית

ad audiatis ne & :moriemini non & ,viuite & ;mellis & ,recentis olei

יצהר ודבש וחיו ולא תמתו ואל־תשמעו אל־ חיה מות ‡perſuaſerit vobis

.nos eruet DOMINVS :dicendo ,vos incitauerit* cùm Chizchiiahu

חזקיהו כי־יסית אתכם לאמר יהוה יצילנו׃ סות

regis manu è,ſuam terrã vir ‡ gentium Dij eruerunt eruendo Num ‡vnuſquiſq;

33 † ההצל הצילו אלהי הגוים איש את־ארצו מיד מלך

deus * vbi ?Arphad & ,Chamath deus * Vbi ?Aſſur *eſt

34 אשור׃ † איה אלהי חמת וארפד איה אלהי

?mea manu è Someron eruerunt quòd ,Hiuuah & ,Henah ,Sepharuaim ‡num

ספרוים הנע ועוה כי־הצילו את־שמרון מידי׃

ſuam terram eruerint qui ,terrarum deos omnes inter Quis

35 † מי בכל־אלהי הארצות אשר־הצילו את־ארצם

?mea manu è Ieruſalaim DOMINVS eruet quòd ?mea manu è ‡num

מידי כי־יציל יהוה את־ירושלם מידי׃

præceptũ quia .verbum ei reſponderunt non & ,populus tacuerunt Et

36 † והחרישו העם ולא־ענו אתו דבר כי־מצות צוה

.ei reſpondeatis Non :dicendo ,ipſum‖ regis

המלך היא לאמר לא תענהו׃

Sebna & ,domũ ſuper ‡ qui ,Chilchiiahu filius Eliachim Veniique

37 † ויבא אליקים בן־חלקיה אשר־על־הבית ושבנא

,veſtibus ſciſſis Chizchiiahu ad cõmonefaciens† Aſaph filius Ioach & ,ſcriba

הספר ויואח בן־אסף המזכיר אל־חזקיהו קרועי בגדים

.Rabſacheh verba ei nunciauerunt &

ויגדו לו את דברי רבשקה׃ נגד

CAP. XIX. יט

,ſua veſtimenta ſcidit & ,Chizchiiahu regem audire ſecundum ,fuit Et

1 † ויהי כשמע המלך חזקיהו ויקרע את־בגדיו כסה

.DOMINI domum eſt ingreſſusque ,ſacco in ſe operuit &

ויתכס בשק ויבא בית יהוה׃ שקק

Sebnam & ,domum ſuper ‡ qui ,Eliachim miſit Et

2 † וישלח את־אליקים אשר־על־הבית ושבנא

ad ;ſaccis in opertos ſacerdotum ſeniores & ,ſcribam

הספר ואת זקני הכהנים מתכסים בשקים אל־ כסה

.Amos filium prophetam Ieſahiahu

ישעיהו הנביא בן־אמוץ׃

,anguſtiæ Dies : Chizchiiahu dixit Sic : eum ad dixerunt Et

3 † ויאמרו אליו כה אמר חזקיהו יום־צרה צור

ad vſque filij venerunt quia :hæc dies blaſphemiæ ‡ & ,increpationis &

ותוכחה ונאצה היום הזה כי־באו בנים עד־ יכח

DOMINVS audiat fortè Si .pariendi ‡ non vis† & ,vteri rupturam‖

4 משבר וכח אין ללדה׃ † אולי ישמע יהוה כוח ילד

Aſſur rex eum miſit quem ,Rabſacheh verba omnia tuus Deus

אלהיך את כל־דברי רב־שקה אשר שלחו מלך־אשור

verbis in argueret & ,viuentem Deum probris afficiendum ad‖,ſuus dominus

אדניו לחרף אלהים חי והוכיח בדברים חיה

reſiduo pro orationem leuabis* & .tuus Deus DOMINVS audiuit quæ

אשר שמע יהוה אלהיך ונשאת תפלה בעד השארית פלל

.inuento*

הנמצאה׃

.Ieſahiahu ad Chizchiiahu regis ſerui Veneruntque

5 † ויבאו עבדי המלך חזקיהו אל־ישעיהו׃

Sic :veſtrum dominum ad dicetis Sic :Ieſahiahu illis Dixitque

6 † ויאמר להם ישעיהו כה תאמרון אל־אדניכם כה

audiſti quæ verborum faciebus à timeatis Ne : DOMINVS dixit ירא

אמר יהוה אל־תירא מפני הדברים אשר שמעת

.me Aſſur regis pueri affecerunt probris quibus

אשר גדפו נערי מלך־אשור אתי׃

reuertetur & ,auditum audiet & ,ſpiritum eo in dans ‖ ego Ecce שוב

7 † הנני נתן בו רוח ושמע שמועה ושב

.ſua terra in gladio in eum cadere faciam & ;ſuam terram in

לארצו והפלתיו בחרב בארצו׃

pugnantem Aſſur regem inuenit & ,Rabſacheh eſt reuerſus Et

8 † וישב רב־שקה וימצא את־מלך אשור נלחם

.Lachis de erat profectus quòd audierat nam ;Libnah ſuper‖

על־לבנה כי שמע כי נסע מלכיש׃

eſt egreſſus Ecce :dicendo ,Chus* rege Tirhacah de Audiuitque

9 † וישמע אל־תרהקה מלך־כוש לאמר הנה יצא

:dicendo ,Chizchiiahu ad nuncios miſit & ,eſt reuerſus & .tecũ pugnandũ ad

להלחם אתך וישב וישלח מלאכים אל־חזקיהו לאמר׃

Ne :dicendo ,Iehudah regem Chizchiiahu ad dicetis Sic

10 † כה תאמרון אל־חזקיהו מלך־יהודה לאמר אל־

tradetur Non :dicendo ,eo in confidem † tu quo ‡ tuus deus te decipiat

ישאך אלהיך אשר אתה בטח בו לאמר לא תנתן

.Aſſur regis manu in Ieruſalaim

ירושלם ביד מלך אשור׃

‡vniuerſis Aſſur reges fecerunt quæ audiſti tu Ecce עשה

11 † הנה אתה שמעת את אשר עשו מלכי אשור לכל־

?liberaberis tu & ,eas perdendo ,terris

הארצות להחרימם ואתה תנצל׃ נצל

mei patres deleuerunt quos ,gentium dij eas liberauerunt Num

12 † ההצילו אתם אלהי הגוים אשר שחתו אבותי

?Telaſar in‡ qui ,Heden filios & ,Reſeph & ,Haran & ,Ghoſan

את־גוזן ואת־חרן ורצף ובני־עדן אשר בתלאשר׃

Sepharuaim ciuitatis rex & ,Arphad rex & ,Chamath rex ipſe†Vbi

13 † איו מלך־חמת ומלך ארפד ומלך לעיר ספרוים

?Hiuuah & ,Henah

הנע ועוה׃

,eorum decreta iuxta *facientes* ‡ ipsi neque ,D O M I N V M *timentes ipsi* ‡non

אֵינָם יְרֵאִים אֶת־יְהוָה וְאֵינָם עֹשִׂים כְּחֻקֹּתָם

præcepit quæ ,præceptū iuxta & ,legem iuxta & ,eorū iudicium iuxta &

וּכְמִשְׁפָּטָם וְכַתּוֹרָה וְכַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוָּה

.Israel *eius* nomen imposuit cui Iahacob filiis D O M I N V S

יְהוָה אֶת־בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר־שָׂם שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל׃

,eis præceperat & ,pactum eis cum D O M I N V S *exciderat* ‡ Et

35 וַיִּכְרֹת יְהוָה אִתָּם בְּרִית וַיְצַוֵּם

,eis vos incuruabitis nec ,alienos deos timebitis Non :dicendo

לֵאמֹר לֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְלֹא־תִשְׁתַּחֲווּ לָהֶם

.eis immolabitis nec ,eis seruietis nec

וְלֹא תַעַבְדוּם וְלֹא תִזְבְּחוּ לָהֶם׃

terra è vos fecit ascendere qui ,D O M I N V M Sed

36 כִּי אִם־אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ

,timebitis eum ,extento brachio in & ,magna fortitudine in Aegypti

מִצְרַיִם בְּכֹחַ גָּדוֹל וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה אֹתוֹ תִירָאוּ

.sacrificabitis ei & ,flectetis genu ei &

וְלוֹ תִשְׁתַּחֲווּ וְלוֹ תִזְבָּחוּ׃

,præceptum & ,legem & ,iudicia & ,statuta Et

37 וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה

timebitis non & :diebus cunctis *faciendū ad* ‡ ,custodietis ,vobis scripsit quæ

אֲשֶׁר כָּתַב לָכֶם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת כָּל־הַיָּמִים וְלֹא תִירְאוּ

vobiscum excidi quod pacti Et .*alios* deos

38 אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃ וְהַבְּרִית אֲשֶׁר־כָּרַתִּי אִתְּכֶם

.*alios* deos timebitis non & :obliuiscamini ne

לֹא תִשְׁכָּחוּ וְלֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃

liberabit ipse & ,timebitis vestrum Deum D O M I N V M Sed

39 כִּי אִם־אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תִּירָאוּ וְהוּא יַצִּיל

.vestrorum inimicorum omnium manu è vos

אֶתְכֶם מִיַּד כָּל־אֹיְבֵיכֶם׃

ipsi primum suum iudicium † iuxta quinimo ‡ ,audierunt non Et

40 וְלֹא שָׁמֵעוּ כִּי אִם־כְּמִשְׁפָּטָם הָרִאשׁוֹן הֵם

,D O M I N V M timentes istæ gentes Fueruntque *facientes*

41 עֹשִׂים׃ וַיִּהְיוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יְרֵאִים אֶת־יְהוָה

:corū filiorum filij & ,corum filij etiam ,*seruientes fuerunt* ‡ suis sculptilibus &

וְאֶת־פְּסִילֵיהֶם הָיוּ עֹבְדִים גַּם־בְּנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם

.hanc diem ad vsque *facientes* ‡ ipsi ,eorū patres fecerunt quod secundū

כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָם הֵם עֹשִׂים עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

CAP. XVIII. יח

,Israel regis Elah filij Hoseah tertio anno in fuit Et

1 וַיְהִי בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ לְהוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל

.Iehudah regis Achaz filius Chizchiiahu regnauit

מָלַךְ חִזְקִיָּה בֶן־אָחָז מֶלֶךְ יְהוּדָה׃

viginti & ,*ipsum regnando in* ‡ erat annorum quinque & viginti Filius

2 בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ וְעֶשְׂרִים

filia Abi eius matris nomen & :Ierusalaim in regnauit annis nouem &

וָתֵשַׁע שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלָ͏ִם וְשֵׁם אִמּוֹ אֲבִי בַּת־

omnia iuxta ,D O M I N I oculis in rectum ‡ Fecitque .Zechariah

3 זְכַרְיָה׃ וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל

.eius pater Dauid fecit quæ

אֲשֶׁר־עָשָׂה דָּוִד אָבִיו׃

succidit & ,statuas contriuit & ,excelsa remouit Ipse

4 הוּא הֵסִיר אֶת־הַבָּמוֹת וְשִׁבַּר אֶת־הַמַּצֵּבֹת וְכָרַת

;Mosheh fecerat quem ,*æris* † serpentem confregit & ,lucum

אֶת־הָאֲשֵׁרָה וְכִתַּת נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹשֶׁה

:ei *suffientes* ‡ Israel filij *erant* illos dies ad vsque quia

כִּי עַד־הַיָּמִים הָהֵמָּה הָיוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מְקַטְּרִים לוֹ

.Nechustan eum vocauit &

וַיִּקְרָא־לוֹ נְחֻשְׁתָּן׃

ille sicut ‡ fuit non eum post & :sperauit Israel Deo D O M I N O In

5 בַּיהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל בָּטָח וְאַחֲרָיו לֹא־הָיָה כָמֹהוּ

adhæsit Et .*eius facies ad* fuerunt qui & ,Iehudah reges cūctos inter

בְּכֹל מַלְכֵי יְהוּדָה וַאֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו׃ וַיִּדְבַּק 6

quæ ,eius præcepta custodiuitque :eo *post à* ‡ declinauit non ,D O M I N O *in*

בַּיהוָה לֹא־סָר מֵאַחֲרָיו וַיִּשְׁמֹר מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר־

:eo cū D O M I N V S fuit Et .Mosheh D O M I N V S præcepit

צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ וְהָיָה יְהוָה עִמּוֹ 7

,Assur regē in ‡ rebellauitque .agebat *prudenter* ‡ ,egrediebatur quem *omni in*

בְּכֹל אֲשֶׁר־יֵצֵא יַשְׂכִּיל וַיִּמְרֹד בְּמֶלֶךְ־אַשּׁוּר

,Hazzah ad vsque Pelistæos percussit Ipse .ipsi seruiuit non &

וְלֹא עֲבָדוֹ׃ הוּא־הִכָּה אֶת־פְּלִשְׁתִּים עַד־עַזָּה 8

.*munitionis* ciuitatem ad vsque custodum turri à ,eius terminos &

וְאֶת־גְּבוּלֶיהָ מִמִּגְדַּל נוֹצְרִים עַד־עִיר מִבְצָר׃

annus ‡ ipse) ,Chizchiiahu regis quarto anno in fuit Et

9 וַיְהִי בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית לַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ הִיא הַשָּׁנָה

Salmanesser ascendit (,Israel regis Elah filij Hoseah septimus

הַשְּׁבִיעִית לְהוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל עָלָה שַׁלְמַנְאֶסֶר

.eam *super coarctauit* ‡ & ,Someron *super* ‡ Assur rex

מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל־שֹׁמְרוֹן וַיָּצַר עָלֶיהָ׃

,Chizchiiah sexto anno in ,annorum trium fine à* eam ceperunt Et

10 וַיִּלְכְּדֻהָ מִקְצֵה שָׁלֹשׁ שָׁנִים בִּשְׁנַת־שֵׁשׁ לְחִזְקִיָּה

.Someron est capta (,Israel regis Hoseah nonus annus † ipse)

הִיא שְׁנַת־תֵּשַׁע לְהוֹשֵׁעַ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל נִלְכְּדָה שֹׁמְרוֹן׃

collocauit † & ,Assur in Israel Assur rex fecit transmigrare Et

11 וַיֶּגֶל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֶת־יִשְׂרָאֵל אַשּׁוּרָה וַיַּנְחֵם

.Madai ciuitates & ,Ghozan flumen Chabor in & ,Chalach in

בַּחְלַח וּבְחָבוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מָדָי׃

,sui Dei D O M I N I *voce in* ‡ audierunt non quod Eò

12 עַל אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם

seruus Mosheh præcepit quæ omnia ,eius pactum sunt transgressi &

וַיַּעַבְרוּ אֶת־בְּרִיתוֹ אֵת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד

.fecerunt nec ,audierunt non & ;D O M I N I

יְהוָה וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא עָשׂוּ׃

Sancherib ascendit Chizchiiahu regis anno decimoquarto in Et

13 וּבְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ עָלָה סַנְחֵרִיב

.eas cepit & ,munitas Iehudah ciuitates omnes *super* † Assur rex

מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל כָּל־עָרֵי יְהוּדָה הַבְּצֻרוֹת וַיִּתְפְּשֵׂם׃

,Lachis in Assur regem ad Iehudah rex Chizchiiah Misitque

14 וַיִּשְׁלַח חִזְקִיָּה מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֶל־מֶלֶךְ־אַשּׁוּר לָכִישָׁה

.feram ,*me super dederis* ‡ quod :me *desuper* ‡ recede ,Peccaui :dicendo

לֵאמֹר חָטָאתִי שׁוּב מֵעָלַי אֵת אֲשֶׁר־תִּתֵּן עָלַי אֶשָּׂא

tre- Iehudah *regem* ‡ Chizchiiah *super* Assur rex imposuit &

וַיָּשֶׂם מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל־חִזְקִיָּה מֶלֶךְ־יְהוּדָה שְׁלֹשׁ

.auri talenta triginta & ,argenti talenta centa

מֵאוֹת כִּכַּר־כֶּסֶף וּשְׁלֹשִׁים כִּכַּר זָהָב׃

,D O M I N I domo ‡ repertū ‡ argentum omne Chizchiiah Deditque

15 וַיִּתֵּן חִזְקִיָּה אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בֵית־יְהוָה

.regiæ domus thesauris in &

וּבְאֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ׃

templi valuas Chizchiiah abscidit illo tempore In

16 בָּעֵת הַהִיא קִצַּץ חִזְקִיָּה אֶת־דַּלְתוֹת הֵיכַל

,Iehudah rex Chizchiiahu obtexerat *quæ firmamenta* * & ,D O M I N I

יְהוָה וְאֶת־הָאֹמְנוֹת אֲשֶׁר צִפָּה חִזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה

.Assur regi *ea* ‡ dedit &

וַיִּתְּנֵם לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר׃

& ,Rab-saris & ,Tarthan Assur rex misit Et

17 וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֶת־תַּרְתָּן וְאֶת־רַב־סָרִיס וְאֶת־

graui *virtute in* ‡ Chizchiiahu regem ad Lachis de Rab-sacheh

רַב־שָׁקֵה מִן־לָכִישׁ אֶל־הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ בְּחֵיל כָּבֵד

ascenderunt & :Ierusalaim in venerunt & ,ascenderunt & :Ierusalaim in

יְרוּשָׁלָ͏ִם וַיַּעֲלוּ וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלַ͏ִם וַיַּעֲלוּ

† quæ ,superioris piscinæ aquæductu in steterunt & ,venerunt &

וַיָּבֹאוּ וַיַּעַמְדוּ בִּתְעָלַת הַבְּרֵכָה הָעֶלְיוֹנָה אֲשֶׁר

.fullonis agri *strata* ‡ in

בִּמְסִלַּת שְׂדֵה כוֹבֵס׃

filius Eliachim eos ad est egressus & ,regem *ad* vocauerunt Et

18 וַיִּקְרְאוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֵּצֵא אֲלֵהֶם אֶלְיָקִים בֶּן־

filius Ioach & ,scriba Sebnah & ,domum super † qui Chilchiiahu

חִלְקִיָּהוּ אֲשֶׁר עַל־הַבָּיִת וְשֶׁבְנָה הַסֹּפֵר וְיוֹאָח בֶּן־

.*commemorans* ‡ Asaph

אָסָף הַמַּזְכִּיר׃

:Chizchiiahu ad *nunc* ‡ Dicite :Rabsacheh eos ad Dixitque

19 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רַבְשָׁקֵה אִמְרוּ־נָא אֶל־חִזְקִיָּהוּ

,hæc fiducia † Quæ :Assur rex magnus rex dicit Sic

כֹּה־אָמַר הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר מָה הַבִּטָּחוֹן הַזֶּה

,labiorum verbum tantùm Dixisti ?es fisus cui

20 אֲשֶׁר בָּטָחְתָּ׃ אָמַרְתָּ אַךְ־דְּבַר־שְׂפָתַיִם

quia ,es fisus *quo super* * nunc .prælium ad fortitudo & ,consilium

עֵצָה וּגְבוּרָה לַמִּלְחָמָה עַתָּה עַל־מִי בָטַחְתָּ כִּי

?me in fuisti rebellis

מָרַדְתָּ בִּי׃

collisio cannæ fulcro ‡ super tibi sperasti ecce nunc Et

21 עַתָּה הִנֵּה בָטַחְתָּ לְּךָ עַל־מִשְׁעֶנֶת הַקָּנֶה הָרָצוּץ

ingredietur & ,*eum super vir* ‡ innitatur † cui :Aegypto *super* * isto

הַזֶּה עַל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִסָּמֵךְ אִישׁ עָלָיו וּבָא

omnibus Aegypti rex Pathoh ‡ sic .eam perforabit & ,eius *volam* † in

בְכַפּוֹ וּנְקָבָהּ כֵּן פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם לְכָל־

.eo *super* † confidentibus

הַבֹּטְחִים עָלָיו׃

,Someron ‡ ascendit & :terram omnem in Assur rex ascendit Et ‡in
5 † ויעל מלך־אשור בכל־הארץ ויעל שמרון d עלה
.annis tribus eam super coarctauit & obsedit
e ויצר עליה שלש שנים : e צור
,Someron Assur rex cepit Hoseah nono anno In
6 † בשנת התשיעית להושע לכד מלך־אשור את־שמרון
,Cheiach in eos fecit habitare & ;Assur in Israel transtulit &
f ויגל את־ישראל אשורה g וישב אתם בחלח f גלה g ישב
.Medorum ciuitatibus & ,Gozan flumine Chabor in &
ובחבור נהר גוזן וערי מדי :
,suo Deo DOMINO Israel filij peccassent cum ,fuit Et
7 † ויהי כי־חטאו בני־ישראל ליהוה אלהיהם
regis Pharoh manu sub à † ,Aegypti terra è eos ascendere facienti* *qui fecit †ne essent sub potestate
המעלה אתם מארץ מצרים מתחת יד פרעה מלך־
.alios ‡ deos timuerunt & ,Aegypti ‡alienos.
מצרים h וייראו אלהים אחרים : h ירא
DOMINVS eiecerat quas ,gentium decretis in ambulauerunt Et
8 † וילכו i בחקות הגוים אשר k הוריש יהוה i חקק k ירש
.fecerunt quæ ,Israel regum & ,Israel filiorum faciebus à facie
מפני בני ישראל ומלכי ישראל אשר l עשו : l עשה
DOMINO super rectum non quod † ,verba Israel filij occultauerunt‡ Et ‡occultè egerunt
9 † ויחפאו בני־ישראל דברים אשר לא־כן על־יהוה † non recta coram
turre à ,suis vrbibus cunctis in excelsa sibi ædificauerunt & ;suo Deo
אלהיהם m ויבנו להם במות בכל־עריהם ממגדל m בנה
.munitionis ciuitatem ad vsque custodum munitam.
נוצרים עד־עיר מבצר :
collem omnem super ,lucos & ,statuas sibi statuerunt Et
10 † n ויצבו להם מצבות ואשרים על כל־גבעה n יצב
.frondosum lignum omne subter & ,eleuatum viride.
גבהה ותחת כל־עץ רענן :
transtulerat quas gentes sicut excelsis omnibus in ibi suffiuerunt Et
11 † ויקטרו־שם בכל־במות כגוים אשר־הגלה ‖facie
irritandum ad mala verba † fecerunt & :eorum faciebus ‖ à DOMINVS †res malas
יהוה מפניהם o ויעשו דברים p רעים להכעיס o עשה p רוע
DOMINVS dixit quibus ‡,idolis seruierunt Et .DOMINVM ‡de
12 את־יהוה : † ויעבדו הגללים אשר אמר יהוה
.hoc verbum facietis Non : eis
להם לא תעשו את־הדבר הזה :
manu in ‖ Iehudah in & ,Israel in DOMINVS fecit testificari Et ‖per manum
13 † ויעד יהוה בישראל וביהודה ביד
vestris viis à Reuertimini :dicendo ,videntis omnis*,prophetarum omnium *omnem visionem,
כל־נביאו כל־חזה לאמר q שבו מדרכיכם נביאי ק
legem omnem iuxta ,mea decreta ,mea præcepta custodite & ,malis
הרעים ושמרו r מצותי s חקותי ככל־t התורה q שוב r צוה
manu in* vos ad misi quam & ,vestris patribus præcepi quam s חקק t ירה
אשר v צויתי את־אבתיכם ואשר שלחתי אליכם ביד *per manum
indurauerūt & :audierunt non Et .prophetarum meorū seruorū v צוה
14 עבדי הנביאים : † ולא שמעו ויקשו
crediderunt non qui ,suorum patrum ceruicem iuxta suam ceruicem
את־ערפם כערף אבותם אשר לא האמינו
.suo Deo DOMINO in
ביהוה אלהיהם :
cum excidit quod eius pactum & ,eius decreta contempserunt Et pepigit
15 † וימאסו את־חקיו ואת־בריתו אשר כרת את־
.eis in est testificatus quibus eius testificationes & ,eorum patribus
אבותם ואת x עדותיו אשר העיד בם x עוד
†quæ gentes post & ,sunt facti vani & ,vanitatem post ambulauerunt & †erant in circuitu
וילכו אחרי ההבל ויהבלו ואחרי הגוים אשר
.illæ sicut faciendum non ad*,eis DOMINVS præcepit quibus‡,eorū circuitu ‡de *vt non facerent
סביבתם אשר צוה יהוה אתם לבלתי עשות כהם :
fecerunt & ,sui Dei DOMINI præcepta omnia dereliquerunt Et
16 † ויעזבו את־כל־מצות יהוה אלהיהם ויעשו
se incuruauerunt & ,lucum fecerunt & :vitulos duos ,conflatile sibi שני ק
להם y מסכה שנים עגלים ויעשו אשירה z וישתחוו y נסך
.Bahal seruierunt & ,cælorum militiæ vniuersæ
לכל־צבא השמים ויעבדו את־הבעל : z שחה
,ignem per suas filias & ,suos filios fecerunt transire Et
17 † ויעבירו את־בניהם ואת־בנותיהם באש
faciendum ad se vendiderunt ‖& :augurabantur & ,diuinationes diuinauerūt & ‖tradiderūt se vt facerent
ויקסמו קסמים וינחשו ויתמכרו לעשות
.eum irritandum ad ‖ ,DOMINI oculis in malum ‖vt irritarent
a הרע בעיני יהוה להכעיסו : a רוע
desuper‡eos remouit & ,Israel in‡ valde DOMINVS est iratus Et ‡contra ‡à facie sua;
18 † ויתאנף יהוה מאד בישראל b ויסרם מעל
.sola Iehudah tribus nisi remansit non :suis faciebus b סור
פניו לא נשאר רק שבט יהודה לבדו :

:sui Dei DOMINI præcepta custodiuit non Iehudah Etiam
c צוה 19 † גם־יהודה לא שמר את־c מצות יהוה אלהיהם
reprobauit Et .fecerunt quæ Israel decretis in ambulauerūt &
d חקק 20 וילכו d בחקות ישראל אשר e עשו : † וימאס
manu in eos tradidit & ;eos afflixit & ,Israel semen omne in DOMINVS
e עשה f ענה יהוה בכל־זרע ישראל f ויענם ויתנם ביד
.suis faciebus‡ à eos proiiceret donec :diripientium
‡à facie sua. g שסה g שסים עד אשר השליכם מפניו :
constituerunt regē & ,Dauid domo desuper‖ Israel se scidit Quoniam
21 † כי־קרע ישראל מעל בית דוד וימליכו את־
post à ‡ ,Israel Iarobham fugauit † & :Nebat filium Iarobham
ירבעם בן־נבט וידא ירבעם את־ישראל מאחרי
ambulauerūt Et .grande peccatū eos fecit peccare & ,DOMINVM
22 יהוה והחטיאם חטאה גדולה : † וילכו
recesserūt non :fecit quæ Iarobham peccatis vniuersis in Israel filij
בני ישראל בכל־חטאות ירבעם אשר עשה לא־סרו
desuper* Israel DOMINVS remouit Donec .eo‡ ab
23 ממנה : † עד אשר־הסיר יהוה את־ישראל מעל
:prophetarū suorū seruorū omniū manu in‖ fuerat locutus sicut ,suis faciebus
פניו כאשר דבר ביד כל־עבדיו הנביאים
.hanc diem ad vsque Assur in sua terra desuper‖ Israel est translatus* &
h גלה h ויגל ישראל מעל אדמתו אשורה עד היום הזה :
,Chamath è &,Hauua è &,Cutha è &,Babel è Assur rex Adduxitque
i בוא 24 † i ויבא מלך־אשור מבבל ומכותה ומעוא ומחמת
.Israel filiis pro Someron ciuitatib9 in fecit habitare &:Sepharuaim &
וספרוים k וישב בערי שמרון תחת בני ישראל
k ישב .eius vrbibus in habitauerunt & ,Someron possederunt &
וירשו את־שמרון וישבו בעריה :
:DOMINVM timuerūt non ,ibi eorum sessionis‡ principio in ,fuit Et
l חלל 25 † ויהי l בתחלת שבתם שם לא יראו את־יהוה
‡occidebant .eis in occidentes erant‡ & ,leones eos in DOMINVS misit &
m היה וישלח יהוה בהם את־האריות m ויהיו הרגים בהם :
,fecisti trāsmigrare quas Gentes :dicendo ,Assur regi Dixeruntque
26 † ויאמרו למלך אשור לאמר הגוים אשר הגלית
‡nesciunt Dei iudicium cognouerūt non‡ ,Someron ciuitatibus in fecisti habitare &
ותושב בערי שמרון לא ידעו את־משפט אלהי
‡interimunt ,eos interimentes ipsi‡ ecce & ,leones eos in misit & :terræ
הארץ וישלח־בם את־האריות והנם ממיתים אותם
‖nesciunt .terræ Dei iudicium scientes ipsi non ‖ quòd eo
כאשר אינם ידעים את־משפט אלהי הארץ :
‡Pergere vnum illuc facite Ire‡ : dicendo ,Assur rex præcepit Et
n צוה 27 † n ויצו מלך־אשור לאמר הוליכו שמה אחד
pergat, & vadat :illuc sedeant & ,eant & :inde fecistis transmigrare quos sacerdotibus de
o גלה מהכהנים אשר o הגליתם משם וילכו וישבו שם
p ירה .terræ Dei iudicium eos doceat &
p וירם את־משפט אלהי הארץ :
,Someron de fecerāt trāsmigrare quos sacerdotibus è vnus venit Et
28 † ויבא אחד מהכהנים אשר הגלו משמרון
†docebat timerent quomodo eos docens fuit † & ,Bethel in habitauit &
q ישב r ירא q וישב בבית־אל ויהי מורה אתם איך r יראו את־
‖fecerunt singulæ gentes ,suos deos gens gens facientes fuerunt‖ Et .DOMINVM
s עשה 29 יהוה : † ויהיו s עשים גוי גוי אלהיו
‡singulæ gentes gens gens‡ ,Someronitæ fecerant quæ ,excelsorum domo in posuerunt &
‖in quibus habitabant. ויניחו בבית הבמות אשר עשו השמרנים גוי גוי
.ibi habitantes ipsi quibus ‡ ,suis vrbibus in
בעריהם אשר הם ישבים שם :
Chuth viri & :Benoth Succoth fecerunt Babel viri Et
t סכך 30 † ואנשי בבל עשו את־t סכות בנות ואנשי־כות
.Asima fecerunt Chamath viri & ,Nerghal fecerunt
עשו את־נרגל ואנשי חמת עשו את־אשימא :
‡comburebāt combutentes‡ Sepharuæi & :Tartach & ,Nibchaz fecerunt Hauuæi Et
31 † והעוים עשו נבחז ואת־תרתק והספרוים שרפים
אלהי ק diis Hanamelech & ,Adramelech igni in suos filios
ספרים את־בניהם באש לאדרמלך וענמלך אלה
.Sepharuæorum
ספרים :
‡timebant ‖aliqui corum ‖ partes ‖ sibi fecerunt & :DOMINVM timentes fuerunt‡ Et
v היה x קצה 32 † v ויהיו יראים את־יהוה ויעשו להם x מקצותם
‡sacrificabāt .excelsorum domo in eis facientes fuerunt‡ & ,excelsorum sacerdotes
כהני במות ויהיו עשים להם בבית הבמות :
†timebant, *seruiebant seruientes erant * suis diis & ,timentes fuerunt † DOMINVM
33 † את־יהוה היו יראים ואת־אלהיהם היו עבדים
.inde eas fecerant transmigrare quas ,gentium iudicium iuxta
‡faciunt ‖ritus pristinos: כמשפט הגוים אשר־הגלו אתם משם :
:prima iudicia† iuxta facientes ipsi ‡ hanc diem ad Vsque
34 † עד היום הזה הם עשים כמשפטים הראשנים

fecit quæ omnia iuxta :DOMINI oculis in rectum †fecit Et
34 וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה
:recesserunt non excelsa Veruntamen .fecit ,eius pater Huzziiahu
עֻזִּיָּהוּ אָבִיו עָשָׂה׃ 35 רַק הַבָּמוֹת לֹא סָרוּ
ædificauit ipse :excelsis in sufficientes & immolantes* populus adhuc
עוֹד הָעָם מְזַבְּחִים וּמְקַטְּרִים בַּבָּמוֹת הוּא בָּנָה אֶת־
.superiorem DOMINI domus portam
שַׁעַר בֵּית־יְהוָה הָעֶלְיוֹן׃
ipsa nonne ,fecit quæ omnia & ,Iotham verborum residuum Et*
36 וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹתָם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵם
?Iehudah regum dierum verborum libro super† scripta
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃
Resin Iehudah in mittere DOMINVS cœpit ipsis diebus In
37 בַּיָּמִים הָהֵם הֵחֵל יְהוָה לְהַשְׁלִיחַ בִּיהוּדָה רְצִין
.Remaliahu filium Pecach & ,Aram regem
מֶלֶךְ אֲרָם וְאֵת פֶּקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ׃
suis patribus cũ est sepultus & ,suis patribus cum Iotham Iacuitque
38 וַיִּשְׁכַּב יוֹתָם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו
.eo pro eius filius Achaz regnauitque :sui patris Dauid ciuitate in
בְּעִיר דָּוִד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ אָחָז בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

*quod erat — עָשָׂה — abstulerunt — סוּר — *immolabant & suffiebant — עָלָה — *Residua autem — †sunt in — חָלַל — Dormiuit — בָּנָה

CAP. XVI. יו

regnauit ,Remaliahu filij Pecach anno decimoseptimo anno In
1 בִּשְׁנַת שְׁבַע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְפֶקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ מָלַךְ
.Iehudah regis Iotham filius Achaz
אָחָז בֶּן־יוֹתָם מֶלֶךְ יְהוּדָה׃
annis sedecim & ,ipsum regnando in Achaz *annorum viginti Filius
2 בֶּן־עֶשְׂרִים שָׁנָה אָחָז בְּמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה
DOMINI oculis in rectum * fecit non & :Ierusalaim in regnauit
מָלַךְ בִּירוּשָׁלָםִ וְלֹא־עָשָׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה
.eius pater Dauid sicut sui Dei
אֱלֹהָיו כְּדָוִד אָבִיו׃
fecit transire suum filium etiam & :Israel regum via in abiit Et
3 וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וְגַם אֶת־בְּנוֹ הֶעֱבִיר
DOMINVS expulit quas ,gentium abominationes secundũ ignẽ per
בָּאֵשׁ כְּתֹעֲבוֹת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה
,excelsis in suffiuit & immolauit Et .Israel filiorũ faciebus† à eos
אֹתָם מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ 4 וַיְזַבֵּחַ וַיְקַטֵּר בַּבָּמוֹת
.frondosum† lignum omne subter & ,collibus super* &
וְעַל־הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן׃
Remaliahu filius Pecach & ,Aram rex Resin ascendit Tunc
5 אָז יַעֲלֶה רְצִין מֶלֶךְ־אֲרָם וּפֶקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ
non & ,Achaz super coarctauerunt*& ;prælium in Ierusalaim* Israel rex
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל יְרוּשָׁלַםִ לַמִּלְחָמָה וַיָּצֻרוּ עַל־אָחָז וְלֹא
Resin restituit illo tempore In .expugnare potuerunt
יָכְלוּ לְהִלָּחֵם׃ 6 בָּעֵת הַהִיא הֵשִׁיב רְצִין
Iehudæos exstirpauit & ;Aram ipsi Elath Aram
מֶלֶךְ־אֲרָם אֶת־אֵילַת לַאֲרָם וַיְנַשֵּׁל אֶת־הַיְּהוּדִים
ad vsque ibi habitauerunt & ,Elath in venerunt Aromim* & :Eloth de
מֵאֵילוֹת וַאֲרוֹמִים בָּאוּ אֵילַת וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד
ad nuncios Achaz misit Et .hanc diem
הַיּוֹם הַזֶּה׃ 7 וַיִּשְׁלַח אָחָז מַלְאָכִים אֶל־
ego* tuus filius & ,tuus Seruus :dicendo ,Assur regem peleser--Tiglath
תִּגְלַת פְּלֶסֶר מֶלֶךְ־אַשּׁוּר לֵאמֹר עַבְדְּךָ וּבִנְךָ אָנִי
,Israel regis vola de & ,Aram regis vola de me serua & ,ascende
עֲלֵה וְהוֹשִׁעֵנִי מִכַּף מֶלֶךְ־אֲרָם וּמִכַּף מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
& ,argentum Achaz tulit Et .me super insurgentium* †
הַקּוֹמִים עָלָי׃ 8 וַיִּקַּח אָחָז אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־
.regis * domus thesauris in & ,DOMINI domo * inuentum † aurum
הַזָּהָב הַנִּמְצָא בֵּית יְהוָה וּבְאֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ
.munus Assur regi misit &
וַיִּשְׁלַח לְמֶלֶךְ־אַשּׁוּר שֹׁחַד׃
in Assur rex ascendit & ,Assur rex eum ad exaudiuit Et
9 וַיִּשְׁמַע אֵלָיו מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיַּעַל מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶל־
Resin & ;Chir in eam fecit transmigrare & ,eam cepit & ,Dammesec
דַּמֶּשֶׂק וַיִּתְפְּשֶׂהָ וַיַּגְלֶהָ קִירָה וְאֶת־רְצִין
peleser--Tiglath occursum in Achaz rex perrexit Et .interemit
הֵמִית׃ 10 וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ אָחָז לִקְרַאת תִּגְלַת פִּלְאֶסֶר
:Dammesec in * quod altare viditque :Dammesec * Assur regis
מֶלֶךְ־אַשּׁוּר דּוּמֶּשֶׂק וַיַּרְא אֶת־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בְּדַמָּשֶׂק
,altaris similitudinem sacerdotem Vriiah ad Achaz rex misit &
וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אָחָז אֶל־אוּרִיָּה הַכֹּהֵן אֶת־דְּמוּת הַמִּזְבֵּחַ
.eius opus omne ad eius exemplar† &
וְאֶת־תַּבְנִיתוֹ לְכָל־מַעֲשֵׂהוּ׃

*erat — *quando regnauit — *quod est — *facie — פָּנָה — *in — *Edomæi — בּוֹא — *Idumæi — יָשַׁב — *tum — עָלָה — *qui insurgunt — קוּם — *quod est — *regis — עָלָה — *in — תָּפַשׂ — *interfecit — מוּת

misit quæ omnia iuxta :altare sacerdos Vriiah Exstruxitque
11 וַיִּבֶן אוּרִיָּה הַכֹּהֵן אֶת־הַמִּזְבֵּחַ כְּכֹל אֲשֶׁר־שָׁלַח
venire ad vsque ,sacerdos Vriiah fecit sic ,Dammesecè Achaz rex
הַמֶּלֶךְ אָחָז מִדַּמֶּשֶׂק כֵּן עָשָׂה אוּרִיָּה הַכֹּהֵן עַד־בּוֹא
.Dammesecè Achaz regem
הַמֶּלֶךְ־אָחָז מִדַּמָּשֶׂק׃
:altare rex vidit & ,Dammesecè rex venit Et
12 וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ מִדַּמֶּשֶׂק וַיַּרְא הַמֶּלֶךְ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ
.illud super fecit ascendere & ,altare super* rex accessit &
וַיִּקְרַב הַמֶּלֶךְ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעַל עָלָיו׃
libauit & ,suum munus * & ,suum holocaustum suffiuit Et
13 וַיַּקְטֵר אֶת־עֹלָתוֹ וְאֶת־מִנְחָתוֹ וַיַּסֵּךְ אֶת־
.altare super ei† qui ,pacificorum sanguinẽ sparsit & ;suũ libamen
נִסְכּוֹ וַיִּזְרֹק אֶת־דַּם־הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר־לוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ׃
fecit approquinquare & ,DOMINI facies ad quod ,æreum altare Et
14 וְאֵת הַמִּזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה וַיַּקְרֵב
:DOMINI domum inter ab & ,altare inter ab domus faciebus* à
מֵאֵת פְּנֵי הַבַּיִת מִבֵּין הַמִּזְבֵּחַ וּמִבֵּין בֵּית יְהוָה
.aquilonem ad altaris femur super† illud dedit† &
וַיִּתֵּן אֹתוֹ עַל־יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפוֹנָה׃
Super :dicendo ,sacerdoti Vriiah Achaz rex Præcepitque
15 וַיְצַוֵּהוּ הַמֶּלֶךְ־אָחָז אֶת־אוּרִיָּה הַכֹּהֵן לֵאמֹר עַל
,vespertinum munus * & ,matutinũ holocaustũ suffi maius altare
הַמִּזְבֵּחַ הַגָּדוֹל הַקְטֵר אֶת־עֹלַת־הַבֹּקֶר וְאֶת־מִנְחַת הָעֶרֶב
populi vniuersi holocaustum & ,eius munus * & ,regis† holocaustum &
וְאֶת־עֹלַת הַמֶּלֶךְ וְאֶת־מִנְחָתוֹ וְאֵת עֹלַת כָּל־עַם
sanguinem omnem & ,eorum libamina & ,eorum munus* & ,terræ
הָאָרֶץ וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם וְכָל־דַּם
altare & :sparges illud super victimæ sanguinem vniuersum & ,holocausti
עֹלָה וְכָל־דַּם־זֶבַח עָלָיו תִּזְרֹק וּמִזְבַּח
.quærendum ad mihi erit æreum
הַנְּחֹשֶׁת יִהְיֶה־לִּי לְבַקֵּר׃
.Achaz rex præcepit quæ omnia iuxta,sacerdos Vriiah fecit Et
16 וַיַּעַשׂ אוּרִיָּה הַכֹּהֵן כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה הַמֶּלֶךְ אָחָז׃
remouit & ,fulcimentorum* clausuras Achaz rex abscidit Et
17 וַיְקַצֵּץ הַמֶּלֶךְ אָחָז אֶת־הַמִּסְגְּרוֹת הַמְּכֹנוֹת וַיָּסַר
bobus desuper† fecit descendere* mare & ,concham eis desuper*
מֵעֲלֵיהֶם וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־הַיָּם הוֹרִד מֵעַל הַבָּקָר
.lapideum pauimentum super ipsum dedit† & ;eo sub* qui ,æreis
הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר תַּחְתֶּיהָ וַיִּתֵּן אֹתוֹ עַל מַרְצֶפֶת אֲבָנִים׃
& ,domo in ædificauerant quod sabbathi operimentum* Et
18 וְאֶת־מוּסַךְ הַשַּׁבָּת אֲשֶׁר־בָּנוּ בַבַּיִת וְאֶת־
faciebus à ,DOMINI domum fecit circuire extrinsecum regis ingressum
מְבוֹא הַמֶּלֶךְ הַחִיצוֹנָה הֵסֵב בֵּית יְהוָה מִפְּנֵי
.Assur regis
מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃
scripta ipsa nonne ,fecit quæ Achaz verborum residuum Et
19 וְיֶתֶר דִּבְרֵי אָחָז אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים
?Iehudah regum dierum verborum libro super*
עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃
suis patribus cum est sepultus & ,suis patribus cum Achaz Iacuitque
20 וַיִּשְׁכַּב אָחָז עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו
.eo pro eius filius Chizchiiahu regnauit & :Dauid ciuitate in
בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ חִזְקִיָּהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו׃

donec venit rex — בּוֹא — *ad obtulit — עָלָה — *sacrificium — נָסַךְ — erat — coram Domino, — *facie — †posuit — *iuxta latus — נָתַן — צִוָּה — *sacrificium — regium, — *sacrificium — *sacrificium — עָשָׂה — *basium, — סוּר — *ab *deponi de — יָרַד — *erant — †posuit eos — *velum — מוּסַךְ — *propter regem — *Residua autem — *sunt in — Dormiuitq; — בָּנָה

CAP. XVII. יז

Hoseah regnauit ,Iehudah regis Achaz duodecimo anno In
1 בִּשְׁנַת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה לְאָחָז מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ הוֹשֵׁעַ
.annis nouem Israel super Someron in Elah filius
בֶּן־אֵלָה בְשֹׁמְרוֹן עַל־יִשְׂרָאֵל תֵּשַׁע שָׁנִים׃
reges sicut non veruntamen :DOMINI oculis in malum Fecitque
2 וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה רַק לֹא כְּמַלְכֵי
ascendit eum Aduersus .eius facies ad fuerunt qui Israel
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו׃ 3 עָלָיו עָלָה
ei reddebatque :seruus Hoseah ei fuit & ,Assur in rex Salmaneser
שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיְהִי־לוֹ הוֹשֵׁעַ עֶבֶד וַיָּשֶׁב לוֹ
,coniuratione Hoseah in Assur rex inuenit Et .munus
מִנְחָה׃ 4 וַיִּמְצָא מֶלֶךְ־אַשּׁוּר בְּהוֹשֵׁעַ קֶשֶׁר
fecit ascendere* non & ,Aegypti regem So ad nuncios misit quod
אֲשֶׁר שָׁלַח מַלְאָכִים אֶל־סוֹא מֶלֶךְ־מִצְרָיִם וְלֹא־הֶעֱלָה
,Assur rex eum clausit & ,anno in annum secundum* Assur regi munus
מִנְחָה לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר כְּשָׁנָה בְשָׁנָה וַיַּעַצְרֵהוּ מֶלֶךְ אַשּׁוּר
.carceris domo in eum vinxit &
וַיַּאַסְרֵהוּ בֵּית כֶּלֶא׃

עָשָׂה — *ante eum, — הָיָה — שׁוּב — *obtulit — *annuatim.

CAP. XV. טו

,Israel regis Iarobham anno ,septimo & vigesimo anno In
1 בשנת עשרים ושבע שנה לירבעם מלך ישראל
.Iehudah regis Amasiah filius Hazariah regnauit
מלך עזריה בן אמציה מלך יהודה׃
quinquaginta & ,ipsum regnando in erat annorum sedecim Filius
2 בן שש עשרה שנה היה במלכו וחמשים
Iecholiahu eius matris nomen & :Ierusalaim in regnauit annis duobus &
ושתים שנה מלך בירושלם ושם אמו יכליהו
,DOMINI oculis in rectum fecit Et .Ierusalaim de
3 מירושלם׃ ויעש הישר בעיני יהוה
.eius pater Amasiahu fecerat quæ omnia iuxta
ככל אשר עשה אמציהו אביו׃
,immolantes populus adhuc :recesserunt non excelsa Veruntamen
4 רק הבמות לא סרו עוד העם מזבחים
.excelsis in suffientes &
ומקטרים בבמות׃
diem ad vsque leprosus fuit & ,regem DOMINVS percussit Et
5 וינגע יהוה את המלך ויהי מצרע עד יום
super regis filius Iotham & libera domo in habitauit & ,suæ mortis
מתו וישב בבית החפשית ויותם בן המלך על
.terræ populum iudicans domum
הבית שפט את עם הארץ׃
ipsa nonne ,fecit quæ omnia & ,Hazariahu verborum residuum Et
6 ויתר דברי עזריהו וכל אשר עשה הלא הם
:Iehudah regum dierum verborum libro super scripta
כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה׃
cum eum sepelierunt & :suis patribus cum Hazariah Iacuitque
7 וישכב עזריה עם אבתיו ויקברו אתו עם
.eo pro eius filius Iotham regnauitque :Dauid ciuitate in suis patribus
אבתיו בעיר דוד וימלך יותם בנו תחתיו׃
,Iehudah regis Hazariahu anno ,octauo & trigesimo anno In
8 בשנת שלשים ושמנה שנה לעזריהו מלך יהודה
sex Someron in Israel super Iarobham filius Zechariahu regnauit
מלך זכריהו בן ירבעם על ישראל בשמרון ששה
queadmodū ,DOMINI oculis in malum Fecitque .mensibus
9 חדשים׃ ויעש הרע בעיני יהוה כאשר
,Nebat filij Iarobham peccatis à declinauit non :eius patres fecerunt
עשו אבתיו לא סר מחטאות ירבעם בן נבט
cum aduersus coniurauit Et .Israel fecit peccare qui
10 אשר החטיא את ישראל׃ ויקשר עליו
:eum occidit & ,populi opposito ex eum percussit & ,Iabes filius Sallum
שלם בן יבש ויכהו קבל עם וימיתהו
ipsa ecce ,Zechariahu verborum residuum Et .eo pro regnauit &
11 וימלך תחתיו׃ ויתר דברי זכריה הנם
.Israel regum dierum verborum libro super scripta
כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל׃
:dicendo ,Iehu ad fuerat locutus quod DOMINI verbum Hoc
12 הוא דבר יהוה אשר דבר אל יהוא לאמר
.ita fuitque .Israel thronum super tibi sedebunt quartorum Filij
בני רביעים ישבו לך על כסא ישראל ויהי כן׃
anno ,nono & trigesimo anno in regnauit Iabes filius Sallum
13 שלום בן יביש מלך בשנת שלשים ותשע שנה
.Someron in dierum mense regnauit & ,Iehudah regis Huziiah
לעזיה מלך יהודה וימלך ירח ימים בשמרון׃
,Someron venitque :Tirtzah de Ghadi filius Menachem ascendit Et
14 ויעל מנחם בן גדי מתרצה ויבא שמרון
,eum interemit & :Someron in Iabes filium Sallum percussit &
ויך את שלום בן יביש בשמרון וימיתהו
.eo pro regnauitque
וימלך תחתיו׃
ipsa ecce ,coniurauit qua ,eius ligatio & ,Sallum verborum residuum Et
15 ויתר דברי שלום וקשרו אשר קשר הנם
.Israel regum dierum verborum libro super scripta
כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל׃
,ea in qui omnes & ,Tipsach Menachem percussit Tunc
16 אז יכה מנחם את תפסח ואת כל אשר בה
omnes :percussit & ,aperuerat non quia ,Tirtzah à eius terminos &
ואת גבוליה מתרצה כי לא פתח ויך את כל
anno ,nono & trigesimo anno In .scidit eius prægnantes
17 ההרותיה בקע׃ בשנת שלשים ותשע שנה
Israel super Ghadi filius Menachem regnauit ,Iehudah regis Hazariah
לעזריה מלך יהודה מלך מנחם בן גדי על ישראל
.Someron in annis decem
עשר שנים בשמרון׃

peccatis desuper recessit non: DOMINI oculis in malum Fecitque
18 ויעש הרע בעיני יהוה לא סר מעל חטאות
.suis diebus omnibus Israel fecit peccare qui ,Nebat filij Iarobham
ירבעם בן נבט אשר החטיא את ישראל כל ימיו׃
Pul ipsi Menachem dedit & ,terrā super Assur rex Pul Venit
19 בא פול מלך אשור על הארץ ויתן מנחם לפול
roborandum ad ,secum eius manus existendum ad ,argenti talenta mille
אלף ככר כסף להיות ידיו אתו להחזיק
.eius manu in regnum
הממלכה בידו׃
pollentes omnes super ,Israel super argentum Menachem fecit exire Et
20 ויצא מנחם את הכסף על ישראל על כל גבורי
viro ,argenteos siclos quinquaginta Assur regi dandum ad ,potentia
החיל לתת למלך אשור חמשים שקלים כסף לאיש
.terra in ibi stetit non & ,Assur rex est reuersus & .vni
אחד וישב מלך אשור ולא עמד שם בארץ׃
ipsa nonne ,fecit quæ omnia & ,Menachem verborum residuum Et
21 ויתר דברי מנחם וכל אשר עשה הלוא הם
:Israel regum dierum verborum libro super scripta
כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל׃
Pechachiah regnauit & :suis patribus cum Menachem Iacuitque
22 וישכב מנחם עם אבתיו וימלך פקחיה
.eo pro eius filius
בנו תחתיו׃
regnauit ,Iehudah regis Hazariah anno quinquagesimo anno In
23 בשנת חמשים שנה לעזריה מלך יהודה מלך
.annis duobus Someron in Israel super Menachem filius Pechachiah
פקחיה בן מנחם על ישראל בשמרון שנתים׃
peccatis à recessit non :DOMINI oculis in malum Fecitque
24 ויעש הרע בעיני יהוה לא סר מחטאות
.Israel fecit peccare qui ,Nebat filij Iarobham
ירבעם בן נבט אשר החטיא את ישראל׃
,eius tristata Remaliahu filius Pecach eum super ligauit Et
25 ויקשר עליו פקח בן רמליהו שלישו
cū & ,Arghob cum regis domus palatio in Someron in eū percussit &
ויכהו בשמרון בארמון בית המלך את ארגב ואת
,eū interfecit & :Ghilhaditarū filiis de viri quinquaginta eo cum & ;Arieh
האריה ועמו חמשים איש מבני גלעדים וימתהו
omnia & ,Pechachiah verborum residuum Et .eo pro regnauitque
26 וימלך תחתיו׃ ויתר דברי פקחיה וכל
regum dierum verborum libro super scripta ipsa ecce ,fecit quæ
אשר עשה הנם כתובים על ספר דברי הימים למלכי
Hazariah anno ,secundo & quinquagesimo anno In .Israel
27 ישראל׃ בשנת חמשים ושתים שנה לעזריה
Israel super Remaliahu filius Pechach regnauit ,Iehudah regis
מלך יהודה מלך פקח בן רמליהו על ישראל
oculis in malum Fecitque .annis viginti Someron in
28 בשמרון עשרים שנה׃ ויעש הרע בעיני
qui ,Nebat filij Iarobham peccatis à recessit non :DOMINI
יהוה לא סר מן חטאות ירבעם בן נבט אשר
.Israel fecit peccare
החטיא את ישראל׃
rex peleser-Tiglath venit Israel regis Pechach diebus In
29 בימי פקח מלך ישראל בא תגלת פלאסר מלך
& ,Ianoach & ,mahachah Beth Abel & ,Hiion tulit & ,Assur
אשור ויקח את עיון ואת אבל בית מעכה ואת ינוח ואת
terram omnem ,Galilah & ,Ghilhad & ,Chasor & ,Chedes
קדש ואת חצור ואת הגלעד ואת הגלילה כל ארץ
Hoseah ligatione ligauit Et .Assur in eos transtulit & :Naphthali
30 נפתלי ויגלם אשורה׃ ויקשר קשר הושע
eum occidit & ,eū percussit & ,Remaliahu filium Pecach super Elah filius
בן אלה על פקח בן רמליהו ויכהו וימיתהו
.Huzziiah filij Iotham vigesimo anno in ,eo pro regnauitque
וימלך תחתיו בשנת עשרים ליותם בן עזיה׃
scripta ipsa ecce ,fecit quæ omnia & ,Pecach verborum residuū Et
31 ויתר דברי פקח וכל אשר עשה הנם כתובים
.Israel regum dierum verborum libro super
על ספר דברי הימים למלכי ישראל׃
Israel regis Remaliahu filij Pecach secundo anno In
32 בשנת שתים לפקח בן רמליהו מלך ישראל
viginti Filius .Iehudah regis Huzziahu filius Iotham regnauit
מלך יותם בן עזיהו מלך יהודה׃ בן עשרים
regnauit annis sedecim & ,ipsum regnando in erat annorum quinque &
33 וחמש שנה היה במלכו ושש עשרה שנה מלך
.Sadoc filia Ierusah eius matris nomen & :Ierusalaim in
בירושלם ושם אמו ירושא בת צדוק׃

manu de ciuitates tulit & ,Iehoachaz filius Iehoas est reuersus Et
25 וַיָּשָׁב יְהוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז וַיִּקַּח אֶת־הֶעָרִים מִיַּד — [f] שׁוּב [g] לָקַח
sui patris Iehoachaz manu de tulerat quas ,Chazael filij Ben--hadad
בֶּן־הֲדַד בֶּן־חֲזָאֵל אֲשֶׁר לָקַח מִיַּד יְהוֹאָחָז אָבִיו
ciuitates reddidit & ,Ioas eum percussit vicibus tribus :prælio in
בַּמִּלְחָמָה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים הִכָּהוּ יוֹאָשׁ וַיָּשֶׁב אֶת־עָרֵי — [h] שׁוּב
.Israel
יִשְׂרָאֵל׃

CAP. XIIII. יד

regnauit ,Israel regis Ioachaz filij Ioas secundo anno In
1 בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְיוֹאָשׁ בֶּן־יוֹאָחָז מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מָלַךְ — [i] שָׁנָה [k] בָּנָה
.Iehudah regis Ioas filius Amasiahu
אֲמַצְיָהוּ בֶן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה׃
viginti & ,ipsum regnando in erat annorum quinque & viginti Filius — quando regnauit,
2 בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ וְעֶשְׂרִים
Iehohaddan eius matris nomen & .Ierusalaim in regnauit annis nouem &
וָתֵשַׁע שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלָ͏ִם וְשֵׁם אִמּוֹ יְהוֹעַדִּין
:DOMINI oculis in rectum fecit Et .Ierusalaim de — quod erat
3 מִן־יְרוּשָׁלָ͏ִם׃ וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה — [l] עָשָׂה
Ioas fecit quæ omnia iuxta :eius pater Dauid sicut non veruntamen
רַק לֹא כְּדָוִד אָבִיו כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה יוֹאָשׁ
adhuc .recesserunt non excelsa Veruntamen .fecit ,eius pater — abstulerunt
4 אָבִיו עָשָׂה׃ רַק הַבָּמוֹת לֹא־סָרוּ עוֹד
.excelsis in suffientes & ,immolantes populus — immolabat, & suffiebat
הָעָם מְזַבְּחִים וּמְקַטְּרִים בַּבָּמוֹת׃
percussit & ,eius manu in regnum esset roboratum cùm ,fuit Et
5 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר חָזְקָה הַמַּמְלָכָה בְּיָדוֹ וַיַּךְ — [m] הָיָה
.suum patrem regem percutientes ,suos seruos — qui percusserant
אֶת־עֲבָדָיו הַמַּכִּים אֶת־הַמֶּלֶךְ אָבִיו׃
legis libro in scriptum sicut,occidit non percussorum filios Et — est
6 וְאֶת־בְּנֵי הַמַּכִּים לֹא הֵמִית כַּכָּתוּב בְּסֵפֶר תּוֹרַת־ — [n] נָכָה [o] מוּת
patres morientur Non :dicendo ,DOMINVS præcepit quo ,Moseh — in
מֹשֶׁה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר לֹא־יוּמְתוּ אָבוֹת
vir quin ,patribus super morientur non filij & ,filiis super — pro
עַל־בָּנִים וּבָנִים לֹא־יוּמְתוּ עַל־אָבוֹת כִּי אִם־אִישׁ — sed vnusquisque pro
.morietur suo peccato in
בְּחֶטְאוֹ יָמוּת׃
,millia decem salis valle in Edom percussit Ipse
7 הוּא־הִכָּה אֶת־אֱדוֹם בְּגֵי־הַמֶּלַח עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים
ad vsque Ioctheel eius nomen vocauit & :bello in Selah cepit &
וְתָפַשׂ אֶת־הַסֶּלַע בַּמִּלְחָמָה וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָהּ יָקְתְאֵל עַד
ad nuncios Amasiah misit Tunc .hanc diem
8 הַיּוֹם הַזֶּה׃ אָז שָׁלַח אֲמַצְיָה מַלְאָכִים אֶל־ — Veni,
,Ito :dicendo ,Israel regis Iehu filij Iehoachaz filium Iehoas
יְהוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז בֶּן־יֵהוּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לְכָה — facie.
Israel rex Iehoas Misitque .faciebus nos videamus — [p] פָּנָה
9 נִתְרָאֶה פָנִים׃ וַיִּשְׁלַח יְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל — est
misit Lebanon in qui Carduus :dicendo ,Iehudah regem Amasiahu ad
אֶל־אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה לֵאמֹר הַחוֹחַ אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן שָׁלַח — est
meo filio tuam filiam Da :dicendo ,Lebanon in quæ cedrum ad — [q] נָתַן
אֶל־הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן לֵאמֹר תְּנָה־אֶת־בִּתְּךָ לִבְנִי — est
conculcauit & ,Lebanon in quæ agri bestia transiuit & :vxorem in — [r] חָיָה
לְאִשָּׁה וַתַּעֲבֹר חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן וַתִּרְמֹס
te eleuauit & ,Edom percussisti Percutiendo .carduum — [s] נָכָה
10 אֶת־הַחוֹחַ׃ הַכֵּה הִכִּיתָ אֶת־אֱדוֹם וּנְשָׂאֲךָ
,malum in te immiscebis quid vt & .tua domo in sede & ,gloriare :tuū cor — prouocas
לִבֶּךָ הִכָּבֵד וְשֵׁב בְּבֵיתֶךָ וְלָמָּה תִתְגָּרֶה בְּרָעָה — [t] יָשַׁב
?tecum Iehudah & tu cadas & — et
וְנָפַלְתָּה אַתָּה וִיהוּדָה עִמָּךְ׃
:Israel rex Iehoas ascendit & .Amasiahu audiuit non Et — [u] עָלָה
11 וְלֹא־שָׁמַע אֲמַצְיָהוּ וַיַּעַל יְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל — facie,
,semes--Beth in ,Iehudah rex Amasiahu & ,ipse ,faciebus se viderunt & — [x] פָּנָה
וַיִּתְרָאוּ פָנִים הוּא וַאֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בְּבֵית שֶׁמֶשׁ — est cæsus
,Israel facies ad Iehudah est cæsus Et .Iehudah ipsi quæ
12 אֲשֶׁר לִיהוּדָה׃ וַיִּנָּגֶף יְהוּדָה לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל — vnusquisque in tabernacula
.sua tentoria in vir fugerunt &
וַיָּנֻסוּ אִישׁ לְאֹהָלָו׃ — [y] נוּס
,Achaziahu filij Iehoas filium Iehudah regem Amasiahu Et — [z] בּוֹא
13 וְאֵת אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בֶּן־יְהוֹאָשׁ בֶּן־אֲחַזְיָהוּ
;Ierusalaim venit & :semes--Beth in Israel rex Iehoas cepit
תָּפַשׂ יְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בְּבֵית שֶׁמֶשׁ וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלַ͏ִם — diruit muros
,anguli portam ad vsque ,Ephraim porta in Ierusalaim muro in rupit &
וַיִּפְרֹץ בְּחוֹמַת יְרוּשָׁלַ͏ִם בְּשַׁעַר אֶפְרַיִם עַד־שַׁעַר הַפִּנָּה — [a] פָּרַץ
.cubitis quadringentis
אַרְבַּע מֵאוֹת אַמָּה׃

quæ sunt — vasa omnia & ,argentum & ,aurum omne Tulitque
14 וְלָקַח אֶת־כָּל־הַזָּהָב וְהַכֶּסֶף וְאֵת כָּל־הַכֵּלִים — [b] כָּלָה
regiæ, — & ,regis domus thesauris in & ,DOMINI domo in inuenta
הַנִּמְצְאִים בֵּית־יְהוָה וּבְאֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֵת
obsides, — .Someron in est reuersus & :arrhabonum filios
בְּנֵי הַתַּעֲרֻבוֹת וַיָּשָׁב שֹׁמְרוֹנָה׃ — [c] שׁוּב
Residua autem — ,eius fortitudo & ,fecit quæ ,Iehoas verborum residuum Et
15 וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹאָשׁ אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ
sunt — scripta ipsa nonne ,Iehudah rege Amasiahu cū pugnauit quomodo &
וַאֲשֶׁר נִלְחַם עִם אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים
in — ?Israel regum dierum verborum libro super
עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ — [d] יוֹם
Dormiuitq; — Someron in est sepultusque ,suis patribus cum Iehoas Iacuitque
16 וַיִּשְׁכַּב יְהוֹאָשׁ עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּשֹׁמְרוֹן
.eo pro eius filius Iarobham regnauitque :Israel regibus cum
עִם מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ יָרָבְעָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃
postquam mortuus est — mortem post Iehudah rex Ioas filius Amasiahu vixit Et
17 וַיְחִי אֲמַצְיָהוּ בֶן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה אַחֲרֵי מוֹת
[e] חָיָה — .annis quindecim ,Israel regis Iehoachaz filij Iehoas
filius — יְהוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃
Residua autem — super scripta ipsa nonne ,Amasiahu verborum residuum Et
18 וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֲמַצְיָהוּ הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־
sunt in — ?Iehudah regum dierum verborum libro
coniurauerūt aduersus — סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃
*coniurationē — fugit & ,Ierusalaim in ligationem cum super ligauerunt Et
19 וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו קֶשֶׁר בִּירוּשָׁלַ͏ִם וַיָּנָס — [f] נוּס
.ibi eum occiderunt & ,Lachis in eum post miserunt & .Lachis in
לָכִישָׁה וַיִּשְׁלְחוּ אַחֲרָיו לָכִישָׁה וַיְמִתֻהוּ שָׁם׃ — [g] מוּת
in — cum Ierusalaim in est sepultus & :equis super eum tulerunt Et
20 וַיִּשְׂאוּ אֹתוֹ עַל־הַסּוּסִים וַיִּקָּבֵר בִּירוּשָׁלַ͏ִם עִם־ — [h] נָשָׂא
populus vniuersus tulerunt Et .Dauid ciuitate in suis patribus
21 אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד׃ וַיִּקְחוּ כָּל־עַם — [i] לָקַח
erat — cōstituerūt regē & :annorū sedecim filius ipse & ,Hazariah Iehudah
יְהוּדָה אֶת־עֲזַרְיָה וְהוּא בֶּן־שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיַּמְלִכוּ
.Amasiahu suo patre pro eum
אֹתוֹ תַּחַת אָבִיו אֲמַצְיָהוּ׃
*dormiuit — iacuit *postquā ;Iehudah ipsi eam restituit & ,Elath ædificauit Ipse
22 הוּא בָּנָה אֶת־אֵילַת וַיְשִׁבֶהָ לִיהוּדָה אַחֲרֵי שְׁכַב־ — [k] שׁוּב
.suis patribus cum rex
הַמֶּלֶךְ עִם־אֲבֹתָיו׃
regis Ioas filij Amasiahu anno ,decimoquinto anno In
23 בִּשְׁנַת חֲמֵשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַאֲמַצְיָהוּ בֶן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ — [l] שָׁנָה
Someron in Israel regis Ioas filius Iarobham regnauit ,Iehudah
יְהוּדָה מָלַךְ יָרָבְעָם בֶּן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן
oculis in malum fecit Et .annis vno & quadraginta
24 אַרְבָּעִים וְאַחַת שָׁנָה׃ וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי — [m] עָשָׂה
,Nebat filij Iarobham peccatis omnibus ab declinauit non :DOMINI
יְהוָה לֹא סָר מִכָּל־חַטֹּאות יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט
terminum restituit Ipse .Israel fecit peccare qui
25 אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ הוּא הֵשִׁיב אֶת־גְּבוּל
solitudinis, — verbum iuxta ,planitiei mare ad vsque Chamath introitu ab ,Israel
יִשְׂרָאֵל מִלְּבוֹא חֲמָת עַד־יָם הָעֲרָבָה כִּדְבַר
per manum — Ionah sui serui manu in fuerat locutus quod ,Israel Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד־עַבְדּוֹ יוֹנָה
*erat — .hachepher-Gath de *qui ,prophetæ Amithai filij
בֶּן־אֲמִתַּי הַנָּבִיא אֲשֶׁר מִגַּת הַחֵפֶר׃
:valde mutabilem Israel afflictionem DOMINVS vidit Quoniam
26 כִּי־רָאָה יְהוָה אֶת־עֳנִי יִשְׂרָאֵל מֹרֶה מְאֹד — [n] עָנָה
*erat — .Israeli auxilians neque ,derelictus non & ,clausus * non &
וְאֶפֶס עָצוּר וְאֶפֶס עָזוּב וְאֵין עֹזֵר לְיִשְׂרָאֵל׃
*vt deleret — Israel nomen delendum ad * DOMINVS est locutus non Et
27 וְלֹא־דִבֶּר יְהוָה לִמְחוֹת אֶת־שֵׁם יִשְׂרָאֵל — [o] מָחָה
vt non esset — .Ioas filij Iarobham manu in eos seruauit & :cælis sub a
per manum — מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם וַיּוֹשִׁיעֵם בְּיַד יָרָבְעָם בֶּן־יוֹאָשׁ׃
[p] יָשַׁע — ,eius fortitudo & ,fecit quæ omnia & ,Iarobham verborum residuum Et
Residua autem — 28 וְיֶתֶר דִּבְרֵי יָרָבְעָם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ
Iehudah ipsi Chamath & Dammesec restituit qua & ,pugnauit qua
אֲשֶׁר־נִלְחַם וַאֲשֶׁר הֵשִׁיב אֶת־דַּמֶּשֶׂק וְאֶת־חֲמָת לִיהוּדָה
sunt in — dierum verborum libro super scripta ipsa nonne ,Israel in
בְּיִשְׂרָאֵל הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים
?Israel regum
לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃
Dormiuitq; — :Israel regibus cum ,suis patribus cum Iarobham Iacuitque
29 וַיִּשְׁכַּב יָרָבְעָם עִם־אֲבֹתָיו עִם מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל
.eo pro eius filius Zechariah regnauitque
וַיִּמְלֹךְ זְכַרְיָה בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ — [q] בָּנָה

domum ea in fortificabant &, eam dabant opificium * facientibus Etenim
14 כִּֽי־לְעֹשֵׂ֥י הַמְּלָאכָ֖ה יִתְּנֻ֑הוּ וְחִזְּקוּ־ב֖וֹ אֶת־בֵּ֥ית
homines rationem reddere faciebant non Et .DOMINI
15 יְהוָֽה׃ וְלֹ֧א יְחַשְּׁב֣וּ אֶת־הָאֲנָשִׁ֗ים
,opus facientibus dandum ad ,eorū manus super pecuniam dabant quorum
אֲשֶׁ֨ר יִתְּנ֤וּ אֶת־הַכֶּ֙סֶף֙ עַל־יָדָ֔ם לָתֵ֖ת לְעֹשֵׂ֣י הַמְּלָאכָ֑ה
.facientes ipsi * fide in sed
כִּ֥י בֶאֱמֻנָ֖ה הֵ֥ם עֹשִֽׂים׃
domum inferebatur non peccatorum pecunia &, delicti Pecunia
16 כֶּ֤סֶף אָשָׁם֙ וְכֶ֣סֶף חַטָּא֔וֹת לֹ֥א יוּבָ֖א בֵּ֣ית
rex Chazael ascendit Tunc .erant sacerdotum :DOMINI
17 יְהוָ֑ה לַכֹּהֲנִ֖ים יִהְיֽוּ׃ אָ֣ז יַעֲלֶ֗ה חֲזָאֵל֙ מֶ֣לֶךְ
,suas facies Chazael posuit & .eā cepitque ,Gath super pugnauit & ,Aram
אֲרָ֔ם וַיִּלָּ֥חֶם עַל־גַּ֖ת וַֽיִּלְכְּדָ֑הּ וַיָּ֤שֶׂם חֲזָאֵל֙ פָּנָ֔יו
Iehudah rex Iehoas tulit Et .Ierusalaim super ascendendum ad
18 לַעֲל֖וֹת עַל־יְרוּשָׁלִָֽם׃ וַיִּקַּ֞ח יְהוֹאָ֣שׁ מֶלֶךְ־יְהוּדָ֗ה
,Iehoram & ,Iehosaphat sanctificauerant quas sanctificationes omnes
אֵ֣ת כָּל־הַקֳּדָשִׁ֡ים אֲשֶׁר־הִקְדִּ֣ישׁוּ יְהוֹשָׁפָ֣ט וִיהוֹרָ֣ם
omne & ,suas sanctificationes & ,Iehudah reges eius patres Achaziahu &
וַאֲחַזְיָ֣הוּ אֲ֠בֹתָיו מַלְכֵ֨י יְהוּדָ֜ה וְאֶת־קֳדָשָׁ֗יו וְאֵ֤ת כָּל־
:regis domus & ,DOMINI domus thesauris in inuentum aurum
הַזָּהָב֙ הַנִּמְצָ֛א בְּאֹצְר֥וֹת בֵּית־יְהוָ֖ה וּבֵ֣ית הַמֶּ֑לֶךְ
.Ierusalaim desuper ascendit & ,Aram regem Chazael ad misit &
וַיִּשְׁלַ֗ח לַחֲזָאֵל֙ מֶ֣לֶךְ אֲרָ֔ם וַיַּ֖עַל מֵעַ֥ל יְרוּשָׁלִָֽם׃
ipsa nonne ,fecit quæ omnia & ,Ioas verborum residuum Et
19 וְיֶ֛תֶר דִּבְרֵ֥י יוֹאָ֖שׁ וְכָל־אֲשֶׁ֣ר עָשָׂ֑ה הֲלוֹא־הֵ֣ם
?Iehudah regum dierum verborum libro super scripta
כְּתוּבִ֗ים עַל־סֵ֛פֶר דִּבְרֵ֥י הַיָּמִ֖ים לְמַלְכֵ֥י יְהוּדָֽה׃
percusserūt & :coniuratione coniurauerunt & ,eius serui surrexerunt Et
20 וַיָּקֻ֥מוּ עֲבָדָ֖יו וַֽיִּקְשְׁרוּ־קָ֑שֶׁר וַיַּכּוּ֙
.Silla descendente Millo domo Ioas
אֶת־יוֹאָשׁ֙ בֵּ֣ית מִלֹּ֔א הַיּוֹרֵ֖ד סִלָּֽא׃
eius serui Somer filius Iehozabad & ,Simhath filius Iozachar Et
21 וְיוֹזָכָ֣ר בֶּן־שִׁ֠מְעָת וִיהוֹזָבָ֨ד בֶּן־שֹׁמֵ֤ר עֲבָדָיו֙
suis patribus cum eum sepelierunt & , est mortuus & ,eum percusserunt
הִכֻּ֣הוּ וַיָּמֹ֔ת וַיִּקְבְּר֥וּ אֹת֛וֹ עִם־אֲבֹתָ֖יו
.eo pro eius filius Amasiahu regnauit & :Dauid ciuitate in
בְּעִ֣יר דָּוִ֑ד וַיִּמְלֹ֛ךְ אֲמַצְיָ֥ה בְנ֖וֹ תַּחְתָּֽיו׃

*opus: ex נָתַן; † per quorum manus dabāt pecunias, vt darent * faciebant. * pro delicto, † pro peccatis * in * erat. † contra * faciem suā, vt ascenderet contra שׂוּם עָלָה; † quod est à עָלָה; * Residua autem † sunt in; קוּם נָכָה * in * quæ descēdit in; מוּת

CAP. XIII. יג

Achaziahu filij Ioas anno tertio & vigesimo anno In
1 בִּשְׁנַ֨ת עֶשְׂרִ֤ים וְשָׁלֹשׁ֙ שָׁנָ֔ה לְיוֹאָ֥שׁ בֶּן־אֲחַזְיָ֖הוּ
Someron in Israel super Iehu filius Iehoachaz regnauit ,Iehudah regis
מֶ֣לֶךְ יְהוּדָ֑ה מָ֠לַךְ יְהוֹאָחָ֨ז בֶּן־יֵה֤וּא עַל־יִשְׂרָאֵל֙ בְּשֹׁ֣מְר֔וֹן
.annis septendecim
שְׁבַ֥ע עֶשְׂרֵ֖ה שָׁנָֽה׃
peccata post ambulauit & ,DOMINI oculis in malum fecit Et
2 וַיַּ֥עַשׂ הָרַ֖ע בְּעֵינֵ֣י יְהוָ֑ה וַיֵּ֡לֶךְ אַחַר֩ חַטֹּ֨את
declinauit non ,Israel fecit peccare qui ,Nebat filij Iarobham
יָרָבְעָ֤ם בֶּן־נְבָט֙ אֲשֶׁר־הֶחֱטִ֣יא אֶת־יִשְׂרָאֵ֔ל לֹא־סָ֖ר
eos tradidit & .Israel in DOMINI nasus iratus Et .ea ab
3 מִמֶּֽנָּה׃ וַיִּֽחַר־אַ֥ף יְהוָ֖ה בְּיִשְׂרָאֵ֑ל וַיִּתְּנֵ֞ם
Chazael filij Ben-hadad manu in & ,Aram regis Chazael manu in
בְּיַ֣ד ׀ חֲזָאֵ֣ל מֶֽלֶךְ־אֲרָ֗ם וּבְיַ֛ד בֶּן־הֲדַ֥ד בֶּן־חֲזָאֵ֖ל
,DOMINI facies Iehoachaz est deprecatus Et .diebus omnibus
4 כָּל־הַיָּמִֽים׃ וַיְחַ֥ל יְהוֹאָחָ֖ז אֶת־פְּנֵ֣י יְהוָ֑ה
quia ,Israel oppressionem vidit quia ,DOMINVS eum ad exaudiuit &
וַיִּשְׁמַ֤ע אֵלָיו֙ יְהוָ֔ה כִּ֤י רָאָה֙ אֶת־לַ֣חַץ יִשְׂרָאֵ֔ל כִּֽי־
Israeli DOMINVS dedit Et .Aram rex eos oppressit
5 לָחַ֥ץ אֹתָ֖ם מֶ֥לֶךְ אֲרָֽם׃ וַיִּתֵּ֨ן יְהוָ֤ה לְיִשְׂרָאֵל֙
Israel filij habitauerūtque ,Aram manu sub de sunt egressi & ,seruatorem
מוֹשִׁ֔יעַ וַיֵּ֣צְא֔וּ מִתַּ֖חַת יַד־אֲרָ֑ם וַיֵּשְׁב֧וּ בְנֵֽי־יִשְׂרָאֵ֛ל
.nudiustertius heri sicut suis tentoriis in
בְּאָהֳלֵיהֶ֖ם כִּתְמ֥וֹל שִׁלְשֽׁוֹם׃
fecit peccare qui ,Iarobham domus peccatis à recesserūt non Veruntamen
6 אַ֠ךְ לֹא־סָ֜רוּ מֵחַטֹּ֧אות בֵּית־יָרָבְעָ֛ם אֲשֶׁר־הֶחֱטִ֥י
.Someron in stetit lucus etiam & ,ambulauit ea in ,Israel
אֶת־יִשְׂרָאֵ֖ל בָּ֣הּ הָלָ֑ךְ וְגַ֗ם הָאֲשֵׁרָה֙ עָמְדָ֖ה בְּשֹׁמְרֽוֹן׃
quinquaginta nisi .populum Iehoachaz ipsi dimisit non Quoniam
7 כִּ֣י לֹ֣א הִשְׁאִ֣יר לִֽיהוֹאָחָ֡ז עָם֩ כִּ֨י אִם־חֲמִשִּׁ֤ים
eos disperderat quia :peditum millia decem & ,currus decem & ,equites
פָּֽרָשִׁים֙ וַעֲשָׂ֣רָה רֶ֔כֶב וַעֲשֶׂ֥רֶת אֲלָפִ֖ים רַגְלִ֑י כִּ֤י אִבְּדָם֙
.triturandum ad puluerem veluti eos posuerat & ,Aram rex
מֶ֣לֶךְ אֲרָ֔ם וַיְשִׂמֵ֥ם כֶּעָפָ֖ר לָדֻֽשׁ׃

שָׁנָה; * quod est עָשָׂה הָלַךְ סוּר; * eis. * furor contra חָרָה; faciem חָלָה; * potestate יָשַׁע יָשַׁב * tabernaculis; חָטָא החטיא; * per ea * de populo; שׂוּם דּוּשׁ

,eius fortitudo & ,fecit quæ omnia & ,Iehoachaz verborum residuum Et
8 וְיֶ֨תֶר דִּבְרֵ֤י יְהוֹאָחָז֙ וְכָל־אֲשֶׁ֣ר עָשָׂ֔ה וּגְבוּרָת֑וֹ
?Israel regum dierum verborum libro super scripta ipsa nonne
הֲלוֹא־הֵ֣ם כְּתוּבִ֗ים עַל־סֵ֛פֶר דִּבְרֵ֥י הַיָּמִ֖ים לְמַלְכֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃
cum sepelieruntque ,suis patribus cum Iehoachaz Iacuitque
9 וַיִּשְׁכַּ֤ב יְהוֹאָחָז֙ עִם־אֲבֹתָ֔יו וַיִּקְבְּרֻ֖הוּ
.eo pro eius filius Ioas regnauitque :Someron in
בְּשֹׁמְר֑וֹן וַיִּמְלֹ֛ךְ יוֹאָ֥שׁ בְּנ֖וֹ תַּחְתָּֽיו׃
,Iehudah regis Ioas anno septimo & ,trigesimo anno In
10 בִּשְׁנַ֨ת שְׁלֹשִׁ֤ים וָשֶׁ֙בַע֙ שָׁנָ֔ה לְיוֹאָ֖שׁ מֶ֣לֶךְ יְהוּדָ֑ה
sedecim Someron in Israel super Iehoachaz filius Iehoas regnauit
מָ֠לַךְ יְהוֹאָ֨שׁ בֶּן־יְהוֹאָחָ֤ז עַל־יִשְׂרָאֵל֙ בְּשֹׁ֣מְר֔וֹן שֵׁ֥שׁ עֶשְׂרֵ֖ה
declinauit non :DOMINI oculis in malum fecit Et .annis
11 שָׁנָֽה׃ וַיַּעֲשֶׂ֥ה הָרַ֖ע בְּעֵינֵ֣י יְהוָ֑ה לֹ֣א סָ֗ר
fecit peccare qui ,Nebat filij Iarobham peccatis omnibus ab
מִכָּל־חַטֹּ֞אות יָרָבְעָ֧ם בֶּן־נְבָ֛ט אֲשֶׁר־הֶחֱטִ֥יא אֶת־
.ambulauit eo in ,Israel
יִשְׂרָאֵ֖ל בָּ֥הּ הָלָֽךְ׃
,eius fortitudo & ,fecit quæ omnia & ,Ioas verborum residuum Et
12 וְיֶ֨תֶר דִּבְרֵ֤י יוֹאָשׁ֙ וְכָל־אֲשֶׁ֣ר עָשָׂ֔ה וּגְבֽוּרָת֔וֹ
super scripta ipsa nonne ,Iehudah rege Amasiah cum pugnauit qua
אֲשֶׁ֣ר נִלְחַ֔ם עִ֖ם אֲמַצְיָ֣ה מֶלֶךְ־יְהוּדָ֑ה הֲלוֹא־הֵ֣ם כְּתוּבִ֗ים עַל־
?Israel regum dierum verborum libro
סֵ֛פֶר דִּבְרֵ֥י הַיָּמִ֖ים לְמַלְכֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃
:eius soliū super sedit Iarobham & ,suis patribus cū Ioas Iacuitque
13 וַיִּשְׁכַּ֤ב יוֹאָשׁ֙ עִם־אֲבֹתָ֔יו וְיָרָבְעָ֖ם יָשַׁ֣ב עַל־כִּסְא֑וֹ
.Israel regibus cum Someron in Ioas est sepultusque
וַיִּקָּבֵ֤ר יוֹאָשׁ֙ בְּשֹׁ֣מְר֔וֹן עִ֖ם מַלְכֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃
ea in est mortuus qua ,sua ægrotatione ægrotauit Elisah Et
14 וֶאֱלִישָׁע֙ חָלָ֣ה אֶת־חָלְי֔וֹ אֲשֶׁ֖ר יָמ֣וּת בּ֑וֹ
:dixit & ,eius facies super fleuit & ,Israel rex Ioas eum ad descendit &
וַיֵּ֨רֶד אֵלָ֜יו יוֹאָ֣שׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵ֗ל וַיֵּ֤בְךְּ עַל־פָּנָיו֙ וַיֹּאמַ֔ר
ei Dixitque .eius equites & ,Israel currus ,mi pater ,mi Pater
15 אָבִ֣י ׀ אָבִ֔י רֶ֥כֶב יִשְׂרָאֵ֖ל וּפָרָשָֽׁיו׃ וַיֹּ֤אמֶר לוֹ֙
.sagittas & ,arcum se ad accepit & .sagittas & ,arcum Tolle : Elisah
אֱלִישָׁ֔ע קַ֥ח קֶ֖שֶׁת וְחִצִּ֑ים וַיִּקַּ֥ח אֵלָ֖יו קֶ֥שֶׁת וְחִצִּֽים׃
arcum super tuam manum fac Equitare : Israel regem ad Dixitque
16 וַיֹּ֣אמֶר ׀ לְמֶ֣לֶךְ יִשְׂרָאֵ֗ל הַרְכֵּ֤ב יָֽדְךָ֙ עַל־הַקֶּ֔שֶׁת
.regis manus super suas manus Elisah posuit & :suā manū fecit equitare &
וַיַּרְכֵּ֖ב יָד֑וֹ וַיָּ֧שֶׂם אֱלִישָׁ֛ע יָדָ֖יו עַל־יְדֵ֥י הַמֶּֽלֶךְ׃
: Elisah dixitque .aperuit & .orientem ad fenestram Aperi :dixit Et
17 וַיֹּ֗אמֶר פְּתַ֛ח הַחַלּ֥וֹן קֵ֖דְמָה וַיִּפְתָּ֑ח וַיֹּ֨אמֶר אֱלִישָׁ֤ע
salutis sagitta & ,DOMINI salutis Sagitta : ait & .iecit & .Iace
יְרֵה֙ וַיּ֔וֹר וַיֹּ֡אמֶר חֵץ־תְּשׁוּעָה֩ לַֽיהוָ֨ה וְחֵ֤ץ תְּשׁוּעָה֙
.consumere ad vsque ,Aphec in Aram percutiesque :Aram in
בַאֲרָ֔ם וְהִכִּיתָ֧ אֶת־אֲרָ֛ם בַּאֲפֵ֖ק עַד־כַּלֵּֽה׃
:Israel regem ad dixitque ;tulit & .sagittas Tolle : ait Et
18 וַיֹּ֛אמֶר קַ֥ח הַחִצִּ֖ים וַיִּקָּ֑ח וַיֹּ֨אמֶר לְמֶֽלֶךְ־יִשְׂרָאֵ֜ל
.stetit & ,vicibus tribus percussit & .terram in Percute
הַךְ־אַ֗רְצָה וַיַּ֛ךְ שָׁלֹשׁ־פְּעָמִ֖ים וַֽיַּעֲמֹֽד׃
quinque Percutiendū : ait & ,Dei vir eum super est iratus Et
19 וַיִּקְצֹ֨ף עָלָ֜יו אִ֣ישׁ הָאֱלֹהִ֗ים וַיֹּ֙אמֶר֙ לְהַכּ֔וֹת חָמֵ֥שׁ
nunc & .consumere vsque ,Aram percussisses tunc ,vicibus sex vel
אוֹ־שֵׁ֖שׁ פְּעָמִ֑ים אָ֚ז הִכִּ֣יתָ אֶת־אֲרָ֣ם עַד־כַּלֵּ֔ה וְעַתָּ֕ה
.Aram percuties vicibus tribus
שָׁלֹ֥שׁ פְּעָמִ֖ים תַּכֶּ֥ה אֶת־אֲרָֽם׃
venerunt Moab agmina & .eum sepelierunt & ,Elisah est mortuus Et
20 וַיָּ֥מָת אֱלִישָׁ֖ע וַיִּקְבְּרֻ֑הוּ וּגְדוּדֵ֥י מוֹאָ֛ב יָבֹ֥אוּ
,virum sepelientibus ipsis ,fuit Et .anno veniente terram in
21 בָאָ֖רֶץ בָּ֥א שָׁנָֽה׃ וַיְהִ֞י הֵ֣ם ׀ קֹבְרִ֣ים אִ֗ישׁ
Elisah sepulchrū in virum proiecerunt & ,agmen viderunt ecce &
וְהִנֵּה֙ רָא֣וּ אֶת־הַגְּד֔וּד וַיַּשְׁלִ֥יכוּ אֶת־הָאִ֖ישׁ בְּקֶ֣בֶר אֱלִישָׁ֑ע
super surrexit & ,vixit & ,Elisah ossa in vir tetigit & ,abiit &
וַיֵּ֨לֶךְ וַיִּגַּ֤ע הָאִישׁ֙ בְּעַצְמ֣וֹת אֱלִישָׁ֔ע וַיְחִ֖י וַיָּ֥קָם עַל־
Israel oppressit Aram rex Chazael Et .suos pedes
22 רַגְלָֽיו׃ וַחֲזָאֵל֙ מֶ֣לֶךְ אֲרָ֔ם לָחַ֖ץ אֶת־יִשְׂרָאֵ֑ל
eis DOMINVS est miseratus Et .Iehoachaz diebus omnibus
23 כֹּ֖ל יְמֵ֥י יְהוֹאָחָֽז׃ וַיָּחָן֩ יְהוָ֨ה אֹתָ֜ם
cum suum pactum propter eos ad est conuersus & ,eorum est misertus &
וַֽיְרַחֲמֵ֗ם וַיִּ֣פֶן אֲלֵיהֶ֔ם לְמַ֣עַן בְּרִית֔וֹ אֶת־
eos proiecit nec ,eos disperdere noluit & :Iahacob ,& Ischac ,Abraham
אַבְרָהָ֖ם יִצְחָ֣ק וְיַעֲקֹ֑ב וְלֹ֤א אָבָה֙ הַשְׁחִיתָ֔ם וְלֹֽא־הִשְׁלִיכָ֥ם
rex Chazael est mortuus Et .nunc ad vsque .suis faciebus desuper
24 מֵעַל־פָּנָ֖יו עַד־עָֽתָּה׃ וַיָּ֖מָת חֲזָאֵ֣ל מֶלֶךְ־
eo pro eius filius Ben-hadad regnauit & ,Aram
אֲרָ֑ם וַיִּמְלֹ֛ךְ בֶּן־הֲדַ֥ד בְּנ֖וֹ תַּחְתָּֽיו׃

Residuum autem; Dormiuitque; שָׁנָה; עָשָׂה; סוּר; Residua autem; Sunt in; Dormiuitque; Vt; Decum; נָכָה; לְקַח; Apprehende; manu tua; Apprehendit manu suam; שׂוּם; יָרָה; Sagitta; salutis; consumas; נָכָה; Percutere; quinque; donec consumpsisses; Exercitus; מוּת; Et; quibusdam; הָיָה; Exercitus; רָאָה; חָנַן; פָּנָה; à facie sua; ad hoc tempus

pars Tertia ;facietis quod verbum Hoc :dicendo,eis Præcepitque
5 וַיְצַוֵּם לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן הַשְּׁלִשִׁית
.regis domus custodiam custodientes & ,sabbathum intrantes vobis ex
מִכֶּם בָּאֵי הַשַּׁבָּת וְשֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ׃
:cursores post porta in pars tertia &,Sur porta in pars tertia Et
6 וְהַשְּׁלִשִׁית בְּשַׁעַר סוּר וְהַשְּׁלִשִׁית בַּשַּׁעַר אַחַר הָרָצִים
.separationis domus custodiam custodietis &
וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת הַבַּיִת מַסָּח׃
custodiant &,sabbatho egredientes omnes ,vobis in manus duæ Et
7 וּשְׁתֵּי הַיָּדוֹת בָּכֶם כֹּל יֹצְאֵי הַשַּׁבָּת וְשָׁמְרוּ
.regem ad DOMINI domus custodiam
אֶת־מִשְׁמֶרֶת בֵּית־יְהוָה אֶל־הַמֶּלֶךְ׃
:eius manu in eius vasa & ,vir circum regem super circundabitis Et
8 וְהִקַּפְתֶּם עַל־הַמֶּלֶךְ סָבִיב אִישׁ וְכֵלָיו בְּיָדוֹ
,ipsum egrediendo in ,rege cum estote & :interficiatur ordines ad veniens &
וְהַבָּא אֶל־הַשְּׂדֵרוֹת יוּמָת וִהְיוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּצֵאתוֹ
omnia iuxta centuriarum principes fecerunt Et .ipsum introeundo in &
9 וּבְבֹאוֹ׃ וַיַּעֲשׂוּ שָׂרֵי הַמֵּאוֹת כְּכֹל
ingredientes suos viros vir tulerunt & .sacerdos Iehoiadah præceperat quæ
אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן וַיִּקְחוּ אִישׁ אֶת־אֲנָשָׁיו בָּאֵי
.sacerdotem Iehoiadah ad venerunt & .sabbatho egredientibus cum,sabbatho
הַשַּׁבָּת עִם יֹצְאֵי הַשַּׁבָּת וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן׃
,clypeos & lanceam centuriarum principibus sacerdos Deditque
10 וַיִּתֵּן הַכֹּהֵן לְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת אֶת־הַחֲנִית וְאֶת־הַשְּׁלָטִים
.DOMINI domo in quæ ,Dauid regis quæ
אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ דָּוִד אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה׃
humero ab ,eius manu in eius vasa & ,vir cursores steterunt Et
11 וַיַּעַמְדוּ הָרָצִים אִישׁ וְכֵלָיו בְּיָדוֹ מִכֶּתֶף
,domus &,altare ad sinistrum domus humerum ad vsque dextero domus
הַבַּיִת הַיְמָנִית עַד־כֶּתֶף הַבַּיִת הַשְּׂמָאלִית לַמִּזְבֵּחַ וְלַבָּיִת
dedit & ,regis filium eduxit Et circum regem super
12 עַל־הַמֶּלֶךְ סָבִיב׃ וַיּוֹצִא אֶת־בֶּן־הַמֶּלֶךְ וַיִּתֵּן
:eum constituerunt regem & ,testimonium & ,diadema eum super
עָלָיו אֶת־הַנֵּזֶר וְאֶת־הָעֵדוּת וַיַּמְלִכוּ אֹתוֹ
.rex Viuat :dixeruntque ,vola percusserunt & ,eum vnxeruntque
וַיִּמְשָׁחֻהוּ וַיַּכּוּ־כָף וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ׃
est ingressa & :populi currentium sonitum Hattaliah audiuit Et
13 וַתִּשְׁמַע עֲתַלְיָה אֶת־קוֹל הָרָצִין הָעָם וַתָּבֹא
.DOMINI domum in populum ad
אֶל־הָעָם בֵּית יְהוָה׃
,indicium secundum columnam super stans rex ecce & ,vidit Et
14 וַתֵּרֶא וְהִנֵּה הַמֶּלֶךְ עֹמֵד עַל־הָעַמּוּד כַּמִּשְׁפָּט
,lætus terræ populus omnis &,regem ad tubæ & principes &
וְהַשָּׂרִים וְהַחֲצֹצְרוֹת אֶל־הַמֶּלֶךְ וְכָל־עַם הָאָרֶץ שָׂמֵחַ
:clamauit & ,sua vestimenta Hattaliah scidit & .tubis in clangens &
וְתֹקֵעַ בַּחֲצֹצְרוֹת וַתִּקְרַע עֲתַלְיָה אֶת־בְּגָדֶיהָ וַתִּקְרָא
.ligatio ,Ligatio
קֶשֶׁר קָשֶׁר׃
præpositis centuriarum principibus sacerdos Iehoiadah præcepit Et
15 וַיְצַו יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן אֶת־שָׂרֵי הַמֵּאוֹת פְּקֻדֵי
,ordines extra ad eam Educite :eos ad dixitque ,exercitus
הַחַיִל וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הוֹצִיאוּ אֹתָהּ אֶל־מִבֵּית לַשְּׂדֵרֹת
Ne :sacerdos dixerat nam .gladio in interfice ,eam post veniente &
וְהַבָּא אַחֲרֶיהָ הָמֵת בֶּחָרֶב כִּי אָמַר הַכֹּהֵן אַל־
.DOMINI domo in moriatur
תּוּמַת בֵּית יְהוָה׃
equorum introitus via venit & ,manus ei posuerunt Et
16 וַיָּשִׂמוּ לָהּ יָדַיִם וַתָּבוֹא דֶּרֶךְ־מְבוֹא הַסּוּסִים
Iehoiadah excidit Et .ibi est interfecta & ,regis domus
17 בֵּית הַמֶּלֶךְ וַתּוּמַת שָׁם׃ וַיִּכְרֹת יְהוֹיָדָע אֶת־
existendum ad ,populum inter & ,regem inter & ,DOMINVM inter fœdus
הַבְּרִית בֵּין יְהוָה וּבֵין הַמֶּלֶךְ וּבֵין הָעָם לִהְיוֹת
.populum inter & ,regem inter & ,DOMINI populum in
לְעָם לַיהוָה וּבֵין הַמֶּלֶךְ וּבֵין הָעָם׃
;illam diruerunt & ,Bahal domum terræ populus omnis sunt ingressi Et
18 וַיָּבֹאוּ כָל־עַם הָאָרֶץ בֵּית־הַבַּעַל וַיִּתְּצֻהוּ
sacerdotem Mattan & ,bene confregerunt eius imagines & ,eius aras
אֶת־מִזְבְּחֹתָו וְאֶת־צְלָמָיו שִׁבְּרוּ הֵיטֵב וְאֵת מַתָּן כֹּהֵן
super præfecturas sacerdos posuit & .altarium facies ad occiderunt Bahal
הַבַּעַל הָרְגוּ לִפְנֵי הַמִּזְבְּחוֹת וַיָּשֶׂם הַכֹּהֵן פְּקֻדֹּת עַל־
.DOMINI domum
בֵּית יְהוָה׃
,cursores & ,duces & ,centuriarum principes tulit Et
19 וַיִּקַּח אֶת־שָׂרֵי הַמֵּאוֹת וְאֶת־הַכָּרִי וְאֶת־הָרָצִים
,DOMINI domo è regem fecerunt descendere & ,terræ populum omne &
וְאֵת כָּל־עַם הָאָרֶץ וַיֹּרִידוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ מִבֵּית יְהוָה

thronum super sedit & ;regiam domum cursorum portæ via venerunt &
וַיָּבוֹאוּ דֶּרֶךְ־שַׁעַר הָרָצִים בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיֵּשֶׁב עַל־כִּסֵּא
.requieuit ciuitas & ,terræ populus omnis est lætatus Et .regum
20 הַמְּלָכִים׃ וַיִּשְׂמַח כָּל־עַם־הָאָרֶץ וְהָעִיר שָׁקָטָה
.regis domo gladio in occiderunt Hathaliahu &
וְאֶת־עֲתַלְיָהוּ הֵמִיתוּ בַחֶרֶב בֵּית מֶלֶךְ׃
.ipsum regnando in ,Iehoas annorum septem Filius
21 בֶּן־שֶׁבַע שָׁנִים יְהוֹאָשׁ בְּמָלְכוֹ׃

CAP. XII. יב

regnauit annis quadraginta & ,Iehoas regnauit Iehu septimo anno In
1 בִּשְׁנַת־שֶׁבַע לְיֵהוּא מָלַךְ יְהוֹאָשׁ וְאַרְבָּעִים שָׁנָה מָלַךְ
.sebah Beer de Sibiah eius matris nomen & .Ierusalaim in
בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ צִבְיָה מִבְּאֵר שָׁבַע׃
,suis diebus omnibus DOMINI oculis in rectum Iehoas Fecitque
2 וַיַּעַשׂ יְהוֹאָשׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כָּל־יָמָיו
non excelsa Veruntamen :sacerdos Iehoiadah eum docuit quibus
3 אֲשֶׁר הוֹרָהוּ יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן׃ רַק הַבָּמוֹת לֹא־
.excelsis in suffientes & ,immolantes populus Adhuc .recesserunt
סָרוּ עוֹד הָעָם מְזַבְּחִים וּמְקַטְּרִים בַּבָּמוֹת׃
sanctitatum pecuniam Omnem ;sacerdotes ad Iehoas Dixitque
4 וַיֹּאמֶר יְהוֹאָשׁ אֶל־הַכֹּהֲנִים כֹּל כֶּסֶף הַקֳּדָשִׁים
,viri transeuntis pecuniam ,DOMINI domum introducetur quæ
אֲשֶׁר יוּבָא בֵית־יְהוָה כֶּסֶף עוֹבֵר אִישׁ
ascenderit quæ pecuniam omnem ,eius ordinationis animarum pecuniam
כֶּסֶף נַפְשׁוֹת עֶרְכּוֹ כָּל־כֶּסֶף אֲשֶׁר יַעֲלֶה
sibi Tollent :DOMINI domum inducendum ad viri cor super
5 עַל לֶב־אִישׁ לְהָבִיא בֵּית יְהוָה׃ יִקְחוּ לָהֶם
domus rupturam fortificabunt ipsi & ,suo noto à vir ,sacerdotes
הַכֹּהֲנִים אִישׁ מֵאֵת מַכָּרוֹ וְהֵם יְחַזְּקוּ אֶת־בֶּדֶק הַבַּיִת
.rupturam ,ibi inuenietur quæ omnem ad
לְכֹל אֲשֶׁר־יִמָּצֵא שָׁם בָּדֶק׃
non ,Iehoas regis anno tertio & ,vigesimo anno in ,fuit Et
6 וַיְהִי בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה לַמֶּלֶךְ יְהוֹאָשׁ לֹא־
rex vocauit Et .domus fissuram sacerdotes fortificauerunt
7 חִזְּקוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־בֶּדֶק הַבָּיִת׃ וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ
Cur :eos ad dixitque .sacerdotes & ,sacerdotem Iehoiadah Iehoas
יְהוֹאָשׁ לִיהוֹיָדָע הַכֹּהֵן וְלַכֹּהֲנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מַדּוּעַ
pecuniam accipiatis ne nunc Et :domus fissuram fortificantes vos non
אֵינְכֶם מְחַזְּקִים אֶת־בֶּדֶק הַבָּיִת וְעַתָּה אַל־תִּקְחוּ־כֶסֶף
.eam tradite domus fissuram ad sed ,vestris notis à
מֵאֵת מַכָּרֵיכֶם כִּי־לְבֶדֶק הַבַּיִת תִּתְּנֻהוּ׃
,populo à pecuniam accipere non pro sacerdotes consenserunt Et
8 וַיֵּאֹתוּ הַכֹּהֲנִים לְבִלְתִּי קְחַת־כֶּסֶף מֵאֵת הָעָם
sacerdos Iehoiadah tulit Et .domus rupturam fortificare non pro &
9 וּלְבִלְתִּי חַזֵּק אֶת־בֶּדֶק הַבָּיִת׃ וַיִּקַּח יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן
apud eam dedit & :eius ostio in foramen perforauit & ,vnius arcam
אֲרוֹן אֶחָד וַיִּקֹּב חֹר בְּדַלְתּוֹ וַיִּתֵּן אֹתוֹ אֵצֶל
dederunt & :DOMINI domum virum ingrediendo in ,dextera in altare
הַמִּזְבֵּחַ בַּיָּמִין בְּבוֹא־אִישׁ בֵּית יְהוָה וְנָתְנוּ־
introductam pecuniam omnem ,liminis custodes ,sacerdotes ibi
שָׁמָּה הַכֹּהֲנִים שֹׁמְרֵי הַסַּף אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַמּוּבָא
pecunia multa quod eos videre secundum ,erat Et DOMINI domum
10 בֵית־יְהוָה׃ וַיְהִי כִּרְאוֹתָם כִּי־רַב הַכֶּסֶף
,ligabant & ,magnus sacerdos & ,regis scriba ascendebat & ,arca in
בָּאָרוֹן וַיַּעַל סֹפֵר הַמֶּלֶךְ וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיָּצֻרוּ
.DOMINI domo inuentam pecuniam numerabant &
וַיִּמְנוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בֵית־יְהוָה׃
opificium facientium manus super paratam pecuniam tradebant Et
11 וְנָתְנוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַמְתֻכָּן עַל־יַד עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה
,lignarios fabros ad eam educebant & .DOMINI domo præpositorum
הַפְּקֻדִים בֵּית יְהוָה וַיּוֹצִיאֻהוּ לְחָרָשֵׁי הָעֵץ
cæmentarios ad Et .DOMINI domo facientes ædificatores ad &
12 וְלַבֹּנִים הָעֹשִׂים בֵּית יְהוָה׃ וְלַגֹּדְרִים
fortificandum ad ,excisionis lapides & ligna emendum ad & ,lapidis cæsores ad &
וּלְחֹצְבֵי הָאֶבֶן וְלִקְנוֹת עֵצִים וְאַבְנֵי מַחְצֵב לְחַזֵּק
domui super egrediebatur quod omne ad & ,DOMINI dom rupturam
אֶת־בֶּדֶק בֵּית־יְהוָה וּלְכֹל אֲשֶׁר־יֵצֵא עַל־הַבַּיִת
,argenti scyphi DOMINI domo fiebat non Veruntamen .fortificandum ad
13 לְחָזְקָה׃ אַךְ לֹא יֵעָשֶׂה בֵּית יְהוָה סִפּוֹת כֶּסֶף
,argentea vasa & ,aurea vasa omnia ,tubæ ,pelues ,psalteria
מְזַמְּרוֹת מִזְרָקוֹת חֲצֹצְרוֹת כָּל־כְּלִי זָהָב וּכְלִי־כֶסֶף
.DOMINI domum introducta pecunia ex
מִן־הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵית־יְהוָה׃

per viam in — יָשַׁב — in regia — מוּת — erat quando regnauit — שָׁנָה — quod est — עָשָׂה — יָרָה — remouerunt — immolabat, & suffiebat — סוּר — in — בּוֹא — estimationis — vt adducant — לָקַח — vnusquisque — rimas — נָכַר — secundum omnes — inuenientur rimas. — הָיָה — rimas templi. — fortificastis rimas templi? — rimas — נָתַן — motem gesserunt vt acciperent — לָקַח — neque fortificarent rimas — posuit — נָקַב חוֹר — cum ingreditur vnusquisque in — posuerunt — בּוֹא — quæ adducebatur quando videbat esset — רָאָה — עָלָה צָרַר — quæ inueniebatur in — per opus — עָשָׂה — qui præerant — יָצָא — qui operabantur in — lapidum, vt emerent — dolatos, vt fortificarent — קָנָה — rimas muniendum. — fiebant in — crateræ argenteæ, — quæ inferebatur in

,Izrehel in Achab domo residuos‡ omnes Iehu Percussitque ‡qui remanserant de
11 וַיַּךְ יֵהוּא אֵת כָּל־הַנִּשְׁאָרִים לְבֵית־אַחְאָב בְּיִזְרְעֶאל
non donec ,eius sacerdotes & ,eius notos‡ & ,eius magnates* omnes & *optimates ‡propinquos
וְכָל־גְּדֹלָיו וּמְיֻדָּעָיו וְכֹהֲנָיו עַד־בִּלְתִּי
,Someron†abiit & ,venit & ,surrexit Et .superstitē ei reliquit †in
12 הִשְׁאִיר־לוֹ שָׂרִיד׃ וַיָּקָם וַיָּבֹא וַיֵּלֶךְ שֹׁמְרוֹן קום
.via in pastorum ligationis‡domum†ipse †ad ‡tonstrinæ
הוּא בֵּית־עֵקֶד הָרֹעִים בַּדָּרֶךְ׃
Qui:dixit & ,Iehudah regis Achaziahu fratres inuenit Iehu Et
13 וְיֵהוּא מָצָא אֶת־אֲחֵי אֲחַזְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה וַיֹּאמֶר מִי
filiorum pacem ad†descendimus & ,nos‡ Achaziahu Fratres :dixerunt & ?vos* *estis? ‡sumus,
אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ אֲחֵי אֲחַזְיָהוּ אֲנַחְנוּ וַנֵּרֶד לִשְׁלוֹם בְּנֵי־ †ad salutandum filios regis, & filios reginæ.
.viuos eos Comprehendite :Dixitque .principis filiorum & ,regis
14 הַמֶּלֶךְ וּבְנֵי הַגְּבִירָה׃ וַיֹּאמֶר תִּפְשׂוּם חַיִּים
,ligationis‡domus cisterna in eos mactauerunt* & ,viuos eos cōprehenderūt & ירד חיה
וַיִּתְפְּשׂוּם חַיִּים וַיִּשְׁחָטוּם אֶל־בּוֹר בֵּית־עֵקֶד *iugulauerūt ‡tonstrinæ,
.eis ex virum* reliquit non & ,viros duos & quadraginta * quenquam
אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם אִישׁ וְלֹא־הִשְׁאִיר אִישׁ מֵהֶם׃
,sibi occursum in Rechab filiū Iehonadab inuenit & ,inde abiit Et
15 וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם וַיִּמְצָא אֶת־יְהוֹנָדָב בֶּן־רֵכָב לִקְרָאתוֹ ילך
quemadmodū ,rectum tuum cor est Nunquid :eum ad ait & ,ei benedixit‡& ‡salutauit eum,
וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲיֵשׁ אֶת־לְבָבְךָ יָשָׁר כַּאֲשֶׁר
.tuā manum†da :est & ,Est :Iehonadab dixitque ?tuo corde cum meū cor †inquit
לְבָבִי עִם־לְבָבֶךָ וַיֹּאמֶר יְהוֹנָדָב יֵשׁ וָיֵשׁ תְּנָה אֶת־יָדֶךָ נתן
currum in se ad eum fecit ascendere & ,suam manum dedit &
וַיִּתֵּן יָדוֹ וַיַּעֲלֵהוּ אֵלָיו אֶל־הַמֶּרְכָּבָה׃ עלה
fecit equitare & :DOMINO meo zelo in‡vide & ,mecum Ito* :dixit Et *Veni
16 וַיֹּאמֶר לְכָה אִתִּי וּרְאֵה בְּקִנְאָתִי לַיהוָה וַיַּרְכִּבוּ ‡zelum meū pro
omnes percussit & ,Someron* venit Et .suo curru in eum •in
17 אֹתוֹ בְּרִכְבּוֹ׃ וַיָּבֹא שֹׁמְרוֹן וַיַּךְ אֶת־כָּל־
verbum iuxta ,ipsum disperdidit donec ,Someron in Achab ipsi residuos‡ ‡qui remanserant de
הַנִּשְׁאָרִים לְאַחְאָב בְּשֹׁמְרוֹן עַד־הִשְׁמִדוֹ כִּדְבַר
.Eliahu ad fuerat locutus quod ,DOMINI
יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל־אֵלִיָּהוּ׃
Achab eos ad dixitque ,populum omnem Iehu congregauit Et
18 וַיִּקְבֹּץ יֵהוּא אֶת־כָּל־הָעָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַחְאָב
.multum ei seruiet‡ Iehu ,parum Bahal seruiuit* *coluit ‡colet
עָבַד אֶת־הַבַּעַל מְעָט יֵהוּא יַעַבְדֶנּוּ הַרְבֵּה׃
omnes & ,eius seruos omnes ,Bahal prophetas omnes nunc Et
19 וְעַתָּה כָל־נְבִיאֵי הַבַּעַל כָּל־עֹבְדָיו וְכָל־
grande sacrificium quia :deficiat ne vir† :me ad vocate eius sacerdotes †quisquam
כֹּהֲנָיו קִרְאוּ אֵלַי אִישׁ אַל־יִפָּקֵד כִּי זֶבַח גָּדוֹל
faciebat Iehu & ,viuet non ,defecerit qui omnis :Bahal ipsi† mihi* *est †erga
לִי לַבַּעַל כֹּל אֲשֶׁר־יִפָּקֵד לֹא יִחְיֶה וְיֵהוּא עָשָׂה
.Bahal seruientes* perderet vt ,astutia in‡ ‡callidè, *cultores
בְעָקְבָּה לְמַעַן הַאֲבִיד אֶת־עֹבְדֵי הַבָּעַל׃
.vocauerunt & :Bahal retentionem†Sanctificate :Iehu Dixitque †cœtum pro
20 וַיֹּאמֶר יֵהוּא קַדְּשׁוּ עֲצָרָה לַבַּעַל וַיִּקְרָאוּ׃
seruientes‡ omnes venerunt & ,Israel omnem in Iehu Misitque ‡cultores
21 וַיִּשְׁלַח יֵהוּא בְּכָל־יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ כָּל־עֹבְדֵי
domum sunt ingressi & .venerit non qui ,vir‡ remansit non & ,Bahal ‡quisquam,
הַבַּעַל וְלֹא־נִשְׁאַר אִישׁ אֲשֶׁר לֹא־בָא וַיָּבֹאוּ בֵּית בוא
.os ad ore* Bahal domus est repleta & ,Bahal *ab extremo vsque ad extremum.
הַבַּעַל וַיִּמָּלֵא בֵית־הַבַּעַל פֶּה לָפֶה׃
omnibus vestimentum Profer :vestiario‡ super* qui ei Dixitque *erat thesauro vestium:
22 וַיֹּאמֶר לַאֲשֶׁר עַל־הַמֶּלְתָּחָה הוֹצֵא לְבוּשׁ לְכֹל להה
.vestem* eis protulit & .Bahal seruientibus† †cultoribus *vestes.
עֹבְדֵי הַבַּעַל וַיֹּצֵא לָהֶם הַמַּלְבּוּשׁ׃ יצא
,Bahal domum Rechab filius Iehonadab & ,Iehu est ingressus Et
23 וַיָּבֹא יֵהוּא וִיהוֹנָדָב בֶּן־רֵכָב בֵּית הַבָּעַל
vobiscum hic sit fortè ne videte & ,Scrutamini :Bahal seruientibus‡ dixitque ‡cultoribus
וַיֹּאמֶר לְעֹבְדֵי הַבַּעַל חַפְּשׂוּ וּרְאוּ פֶּן־יֶשׁ־פֹּה עִמָּכֶם ראה
.soli Bahal seruientes† nisi ,DOMINI seruis de †cultores
מֵעַבְדֵי יְהוָה כִּי אִם־עֹבְדֵי הַבַּעַל לְבַדָּם׃
posuit Iehu & ,ascensiones‡ & ,sacrificia faciendum ad* sunt ingressi Et *vt facerent ‡holocausta.
24 וַיָּבֹאוּ לַעֲשׂוֹת זְבָחִים וְעֹלוֹת וְיֵהוּא שָׂם־ עשה עלה
de euaserit qui Vir :ait & ,viros octoginta foris sibi
לוֹ בַחוּץ שְׁמֹנִים אִישׁ וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֲשֶׁר־יִמָּלֵט מִן־
pro ‡eius anima ,vestras manus super adducens* ego quos hominibus *adduco ad ‡erit
הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא עַל־יְדֵיכֶם נַפְשׁוֹ תַּחַת
.illius anima
נַפְשׁוֹ׃
Iehu dixit & ,ascensionem‡ facere ipsum complere secundum† ,fuit Et †cum complevisset ‡holocaustū,
25 וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לַעֲשׂוֹת הָעֹלָה וַיֹּאמֶר יֵהוּא כלה נכה
.egrediatur ne vir† ,eos percutite ,Ingredimini :miariis‡ & ,cursoribus ‡ducibus: ‡quisquam
לָרָצִים וְלַשָּׁלִשִׁים בֹּאוּ הַכּוּם אִישׁ אַל־יֵצֵא

Iehu

:miariis‡ & ,cursores* proiecerunt & :gladij os ad† eos percusserunt &
וַיַּכּוּם לְפִי־חָרֶב וַיַּשְׁלִכוּ הָרָצִים וְהַשָּׁלִשִׁים
.Bahal domus ciuitatem ad vsque iuerunt &
וַיֵּלְכוּ עַד־עִיר בֵּית־הַבָּעַל׃
.eam combusserunt & ,Bahal domus statuas eduxerunt Et
26 וַיֹּצִאוּ אֶת־מַצְּבוֹת בֵּית־הַבַּעַל וַיִּשְׂרְפוּהָ׃
,Bahal domum diruerunt & ,Bahal statuam diruerunt Et
27 וַיִּתְּצוּ אֵת מַצְּבַת הַבָּעַל וַיִּתְּצוּ אֶת־בֵּית הַבַּעַל
.hodie vsque latrinas in* eam posuerunt &
וַיְשִׂמֻהוּ לְמַחֲרָאוֹת עַד־הַיּוֹם׃
.Israel de Bahal Iehu deleuit Et
28 וַיַּשְׁמֵד יֵהוּא אֶת־הַבַּעַל מִיִּשְׂרָאֵל׃
fecit peccare qui ,Nebat filij Iarobham peccatis* Veruntamen
29 רַק חֲטָאֵי יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־
‡qui aureis* vitulis ,ea post à Iehu declinauit non ,Israel
יִשְׂרָאֵל לֹא־סָר יֵהוּא מֵאַחֲרֵיהֶם עֶגְלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר
:Iehu ad DOMINVS dixit Et .Dan in qui & ,Bethel
30 בֵּית־אֵל וַאֲשֶׁר בְּדָן׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יֵהוּא
omnia iuxta ,meis oculis in rectum faciendum ad† benefecisti quòd eo Pro
יַעַן אֲשֶׁר־הֱטִיבֹתָ לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינַי כְּכֹל
tibi sedebunt quartorum* filij ,Achab domui fecisti ,meo corde in*quæ
אֲשֶׁר בִּלְבָבִי עָשִׂיתָ לְבֵית אַחְאָב בְּנֵי רְבִעִים יֵשְׁבוּ לְךָ
.Israel solium super
עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל׃
Dei DOMINI lege in eundum ad† custodiuit non Iehu Et
31 וְיֵהוּא לֹא שָׁמַר לָלֶכֶת בְּתוֹרַת־יְהוָה אֱלֹהֵי־
qui ,Iarobham peccatis desuper‡ declinauit non :suo corde toto in Israel
יִשְׂרָאֵל בְּכָל־לְבָבוֹ לֹא סָר מֵעַל חַטֹּאות יָרָבְעָם אֲשֶׁר
cœpit illis diebus In .Israel fecit peccare
32 הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ בַּיָּמִים הָהֵם הֵחֵל
termino omni in Chazael eos percussit & .Israel in excidere DOMINVS
יְהוָה לְקַצּוֹת בְּיִשְׂרָאֵל וַיַּכֵּם חֲזָאֵל בְּכָל־גְּבוּל
terram omnem Solis ortum‡ Iarden A .Israel
33 יִשְׂרָאֵל׃ מִן־הַיַּרְדֵּן מִזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ אֵת כָּל־אֶרֶץ
*quæ ,Haroher ab ,Menassiten & ,Reubeniten & ,Ghaditen ,Ghilhad
הַגִּלְעָד הַגָּדִי וְהָראוּבֵנִי וְהַמְנַשִּׁי מֵעֲרֹעֵר אֲשֶׁר
.Basan & ,Ghilhad & ,Arnon torrentem super‡
עַל־נַחַל אַרְנֹן וְהַגִּלְעָד וְהַבָּשָׁן׃
,eius fortitudo omnis & ,fecit quæ omnia & ,Iehu verborū residuū Et
34 וְיֶתֶר דִּבְרֵי יֵהוּא וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְכָל־גְּבוּרָתוֹ
:Israel regum dierum verborum libro super‡ scripta ipsa nonne
הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃
:Someron in eum sepelierunt & ,suis patribus cum Iehu Iacuitque
35 וַיִּשְׁכַּב יֵהוּא עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּשֹׁמְרוֹן
.eo pro eius filius Iehoachaz regnauit &
וַיִּמְלֹךְ יְהוֹאָחָז בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃
octo & viginti† ,Israel super Iehu regnauit quibus dies Et
36 וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ יֵהוּא עַל־יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים־וּשְׁמֹנֶה
.Someron in anni
שָׁנָה בְּשֹׁמְרוֹן׃

CAP. XI. יא

,suus filius esset mortuus quòd vidit Achaziahu mater Hathaliah Et
1 וַעֲתַלְיָה אֵם אֲחַזְיָהוּ וְרָאֲתָה כִּי מֵת בְּנָהּ
.regni‡ semen omne perdidit & ,surrexit &
וַתָּקָם וַתְּאַבֵּד אֵת כָּל־זֶרַע הַמַּמְלָכָה׃
Achaziahu soror ,Ioram regis filia Iehosebah tulit Et
2 וַתִּקַּח יְהוֹשֶׁבַע בַּת־הַמֶּלֶךְ־יוֹרָם אֲחוֹת אֲחַזְיָהוּ אֶת־
regis filiorum medio è eum est furata & ,Achaziah filium Ioas
יוֹאָשׁ בֶּן־אֲחַזְיָה וַתִּגְנֹב אֹתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ
lectorum cubiculo in eius Lactatricem* & ,ipsum interfectorum‡
הַמּוּמָתִים אֹתוֹ וְאֶת־מֵינִקְתּוֹ בַּחֲדַר הַמִּטּוֹת
.est interfectus non & ,Hathaliahu faciebus† à eum occultauerunt &
וַיַּסְתִּרוּ אֹתוֹ מִפְּנֵי עֲתַלְיָהוּ וְלֹא הוּמָת׃
:annis sex absconditus DOMINI domo* secum Fuitque
3 וַיְהִי אִתָּהּ בֵּית יְהוָה מִתְחַבֵּא שֵׁשׁ שָׁנִים
.terram super regnans* Hathaliah &
וַעֲתַלְיָה מֹלֶכֶת עַל־הָאָרֶץ׃
principes* tulit & ,Iehoiadah misit septimo anno in Et
4 וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שָׁלַח יְהוֹיָדָע וַיִּקַּח אֶת־שָׂרֵי
domum† se ad eos introduxit & ,cursores & ,duces centuriarum
הַמֵּאוֹת לַכָּרִי וְלָרָצִים וַיָּבֵא אֹתָם אֵלָיו בֵּית
domo in eos fecit iurare & ,fœdus eis excidit* & ,DOMINI
יְהוָה וַיִּכְרֹת לָהֶם בְּרִית וַיַּשְׁבַּע אֹתָם בְּבֵית
.regis filium eis ostendit & ,DOMINI
יְהוָה וַיַּרְא אֹתָם אֶת־בֶּן־הַמֶּלֶךְ׃

dixit Sic :dixit & ,eius occursum in equum equitans abiit Et
18 וַיֵּלֶךְ רֹכֵב הַסּוּס לִקְרָאתוֹ וַיֹּאמֶר כֹּה־אָמַר
ad † gyra ?paci & tibi Quid :Iehu dixitque ?pax Num † : rex
הַמֶּלֶךְ הֲשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר יֵהוּא מַה־לְּךָ וּלְשָׁלוֹם סֹב אֶל־
ad vsque nuncius Venit :dicendo ,speculator nunciauit & .mea posteriora
אַחֲרָי וַיַּגֵּד הַצֹּפֶה לֵאמֹר בָּא־הַמַּלְאָךְ עַד־
.reuertitur non & ,eos
הֵם וְלֹא־שָׁב׃
: ait & ,eos ad venit & ,secundum equum equitantem Misitque
19 וַיִּשְׁלַח רֹכֵב סוּס שֵׁנִי וַיָּבֹא אֲלֵהֶם וַיֹּאמֶר
?paci & tibi Quid :Iehu dixit & ?Pax * :rex dixit Sic
כֹּה־אָמַר הַמֶּלֶךְ שָׁלוֹם וַיֹּאמֶר יֵהוּא מַה־לְּךָ וּלְשָׁלוֹם
Venit :dicendo ,speculator Nunciauitque .mea posteriora ad gyra
20 סֹב אֶל־אַחֲרָי׃ וַיַּגֵּד הַצֹּפֶה לֵאמֹר בָּא
,Nimsi filij Iehu ductus † sicut ductus * & ;reuertitur non & ,eos ad vsque
עַד־אֲלֵיהֶם וְלֹא־שָׁב וְהַמִּנְהָג כְּמִנְהַג יֵהוּא בֶן־נִמְשִׁי
ligauit & .Liga :Iehoram Dixitque .ducit temeritate in quia
21 כִּי בְשִׁגָּעוֹן יִנְהָג׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹרָם אֱסֹר וַיֶּאְסֹר
rex Achaziahu & , Israel rex Iehoram est egressus & .eius currum
רִכְבּוֹ וַיֵּצֵא יְהוֹרָם מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַאֲחַזְיָהוּ מֶלֶךְ־
:Iehu occursum in sunt egressi & ,suo curru in vir † Iehudah
יְהוּדָה אִישׁ בְּרִכְבּוֹ וַיֵּצְאוּ לִקְרַאת יֵהוּא
.Izrehelitæ Naboth parte † in eum inuenerunt &
וַיִּמְצָאֻהוּ בְּחֶלְקַת נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי׃
?Iehu pax * Num :dixit & ,Iehu Iehoram videre secundum ,fuit Et
22 וַיְהִי כִּרְאוֹת יְהוֹרָם אֶת־יֵהוּא וַיֹּאמֶר הֲשָׁלוֹם יֵהוּא
ei * veneficia & ,tuæ matris Izebel fornicationes adhuc ?pax Quæ :dixit &
וַיֹּאמֶר מָה הַשָּׁלוֹם עַד־זְנוּנֵי אִיזֶבֶל אִמְּךָ וּכְשָׁפֶיהָ
dixitque .fugit & ,suas manus Iehoram conuertit Et .† multa
23 הָרַבִּים׃ וַיַּהֲפֹךְ יְהוֹרָם יָדָיו וַיָּנֹס וַיֹּאמֶר
.Achaziah Dolus :Achaziahu ad
אֶל־אֲחַזְיָהוּ מִרְמָה אֲחַזְיָה׃
inter Iehoram percussit & ,arcu in suam manum impleuit Iehu Et
24 וְיֵהוּא מִלֵּא יָדוֹ בַקֶּשֶׁת וַיַּךְ אֶת־יְהוֹרָם בֵּין
.suo curru in se incuruauit & ,ei * corde è sagitta est egressa & ,eius brachia
זְרֹעָיו וַיֵּצֵא הַחֵצִי מִלִּבּוֹ וַיִּכְרַע בְּרִכְבּוֹ׃
partem in eum proiice ,Tolle :suum [illegible] Bidcar ad dixit Et
25 וַיֹּאמֶר אֶל־בִּדְקַר שָׁלִשֹׁה שָׂא הַשְׁלִכֵהוּ בְּחֶלְקַת
equitantibus † tu & ego memento * quia ,Izrehelitæ Naboth agri
שְׂדֵה נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי כִּי־זְכֹר אֲנִי וָאַתָּה אֵת רֹכְבִים
cum super leuauit DOMINVS & † ,eius patrē Achab post copulati
צְמָדִים אַחֲרֵי אַחְאָב אָבִיו וַיהוָה נָשָׂא עָלָיו אֶת־
sanguines * & ,Naboth sanguines † non Si .hoc onus
26 הַמַּשָּׂא הַזֶּה׃ אִם־לֹא אֶת־דְּמֵי נָבוֹת וְאֶת־דְּמֵי
parte † in tibi reddam & ,DOMINVS dicit ,nocte heri vidi ,eius filiorū
בָנָיו רָאִיתִי אֶמֶשׁ נְאֻם־יְהוָה וְשִׁלַּמְתִּי לְךָ בַּחֶלְקָה
,partem * in eum proiice ,tolle nunc Et .DOMINVS dicit ,hac
הַזֹּאת נְאֻם־יְהוָה וְעַתָּה שָׂא הַשְׁלִכֵהוּ בַחֶלְקָה
,vidit Iehudah rex Achaziah Et .DOMINI verbum iuxta
27 כִּדְבַר יְהוָה׃ וַאֲחַזְיָה מֶלֶךְ־יְהוּדָה רָאָה
Etiam :ait & ,Iehu eum post est persecutusq; ;horti domus via * fugit &
וַיָּנָס דֶּרֶךְ בֵּית הַגָּן וַיִּרְדֹּף אַחֲרָיו יֵהוּא וַיֹּאמֶר גַּם־
:Ibleham cum † quæ Ghur ascensu in currum ad † eum percutite hunc
אֹתוֹ הַכֻּהוּ אֶל־הַמֶּרְכָּבָה בְּמַעֲלֵה־גוּר אֲשֶׁר אֶת־יִבְלְעָם
eum fecerunt equitare Et .ibi est mortuus & ,Meghiddo * fugit &
28 וַיָּנָס מְגִדּוֹ וַיָּמָת שָׁם׃ וַיַּרְכִּבוּ אֹתוֹ
suis patrib * cum suo sepulchro in eum sepelierūtq; ,Ierusalaim in eius serui
עֲבָדָיו יְרוּשָׁלְָמָה וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בִקְבֻרָתוֹ עִם־אֲבֹתָיו
Ioram anno vndecimo anno in Et .Dauid ciuitate in
29 בְּעִיר דָּוִד׃ וּבִשְׁנַת אַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְיוֹרָם
.Iehudah super Achaziah regnauit ,Achab filij
בֶּן־אַחְאָב מָלַךְ אֲחַזְיָה עַל־יְהוּדָה׃
fuco in † posuit & ,audiuit Izebel & ,Izrehel in Iehu Venitque
30 וַיָּבוֹא יֵהוּא יִזְרְעֶאלָה וְאִיזֶבֶל שָׁמְעָה וַתָּשֶׂם בַּפּוּךְ
.fenestram per † respexit & ,suum caput fecit bonum & suos oculos
עֵינֶיהָ וַתֵּיטֶב אֶת־רֹאשָׁהּ וַתַּשְׁקֵף בְּעַד הַחַלּוֹן׃
occisori Zamri † pax Num ;dixit & ,portā per ingrediebatur Iehu Et
31 וְיֵהוּא בָּא בַשָּׁעַר וַתֹּאמֶר הֲשָׁלוֹם זִמְרִי הֹרֵג
?Quis :dixit & ,fenestram ad suas facies * leuauit Et .sui domini
32 אֲדֹנָיו׃ וַיִּשָּׂא פָנָיו אֶל־הַחַלּוֹן וַיֹּאמֶר מִי
.eunuchi tres * duo eum ad respexerunt & ?quis ,mecum
אִתִּי מִי וַיַּשְׁקִיפוּ אֵלָיו שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה סָרִיסִים׃
eius sanguine de est aspersus & ,eā præcipitarūt & ;eā Præcipitate † :dixit Et
33 וַיֹּאמֶר שִׁמְטֻהוּ וַיִּשְׁמְטוּהָ וַיִּז מִדָּמָהּ
.eam conculcauit & ,equos in & ,parietem in
אֶל־הַקִּיר וְאֶל־הַסּוּסִים וַיִּרְמְסֶנָּה׃

maledictam istam Visitate :dixit & ,bibit & ,comedit & ,venit Et
34 וַיָּבֹא וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיֹּאמֶר פִּקְדוּ־נָא אֶת־הָאֲרוּרָה
.ipsa regis filia quia ,eam sepelite & ,illam
הַזֹּאת וְקִבְרוּהָ כִּי בַת־מֶלֶךְ הִיא׃
nisi ea in inuenerunt non & :eam sepeliendum ad abierunt Et
35 וַיֵּלְכוּ לְקָבְרָהּ וְלֹא־מָצְאוּ בָהּ כִּי אִם־
.manuum volas * & ,pedes & ,caluariam
הַגֻּלְגֹּלֶת וְהָרַגְלַיִם וְכַפּוֹת הַיָּדָיִם׃
ipsum † DOMINI Verbum :dixit & .ei nunciauerūt & ,sunt reuersi Et
36 וַיָּשֻׁבוּ וַיַּגִּידוּ לוֹ וַיֹּאמֶר דְּבַר־יְהוָה הוּא
parte * In :dicendo ,Tisbitæ Eliiahu sui serui manu in est locutus quod
אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד־עַבְדּוֹ אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי לֵאמֹר בְּחֵלֶק
.Izebel carnem canes comedent Izrehel
יִזְרְעֶאל יֹאכְלוּ הַכְּלָבִים אֶת־בְּשַׂר אִיזָבֶל׃
parte † in agri facies * super stercus sicut ,Izebel cadauer erit Et
37 וְהָיְתָה נִבְלַת אִיזֶבֶל כְּדֹמֶן עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּחֵלֶק
.Izebel * Hæc :dicant non † vt ,Izrehel
יִזְרְעֶאל אֲשֶׁר לֹא־יֹאמְרוּ זֹאת אִיזָבֶל׃

CAP. X. י

Iehu scripsitque .Someron in filij septuaginta † Achab Et
1 וּלְאַחְאָב שִׁבְעִים בָּנִים בְּשֹׁמְרוֹן וַיִּכְתֹּב יֵהוּא
ad & ,seniores Izrehel principes ad Someron misit & ,literas
סְפָרִים וַיִּשְׁלַח שֹׁמְרוֹן אֶל־שָׂרֵי יִזְרְעֶאל הַזְּקֵנִים וְאֶל־
epistolam venire secundum * nunc Et :dicendo ,Achab nutricios
2 הָאֹמְנִים אַחְאָב לֵאמֹר׃ וְעַתָּה כְּבֹא הַסֵּפֶר
,currus * vobiscum & ,vestri domini filij * vobiscum &) ,vos ad hanc
הַזֶּה אֲלֵיכֶם וְאִתְּכֶם בְּנֵי אֲדֹנֵיכֶם וְאִתְּכֶם הָרֶכֶב
(.armatura † & ,munita ciuitas & ,equi &
וְהַסּוּסִים וְעִיר מִבְצָר וְהַנָּשֶׁק׃
super ponetis † & ,vestri domini filiis de rectum & bonum videbitis * Et
3 וּרְאִיתֶם הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר מִבְּנֵי אֲדֹנֵיכֶם וְשַׂמְתֶּם עַל־
.vestri domini domo super pugnate & ,sui patris solium
כִּסֵּא אָבִיו וְהִלָּחֲמוּ עַל־בֵּית אֲדֹנֵיכֶם׃
non reges duo Ecce :dixerunt & ,valde valde † Timueruntque
4 וַיִּרְאוּ מְאֹד מְאֹד וַיֹּאמְרוּ הִנֵּה שְׁנֵי הַמְּלָכִים לֹא
?nos stabimus quomodo & ,eius facies ad † steterunt
עָמְדוּ לְפָנָיו וְאֵיךְ נַעֲמֹד אֲנָחְנוּ׃
,seniores & ,ciuitatem super qui & ,domum super qui misit † Et
5 וַיִּשְׁלַח אֲשֶׁר־עַל־הַבַּיִת וַאֲשֶׁר עַל־הָעִיר וְהַזְּקֵנִים
quæ omnia & ; nos † tui Serui :dicendo ,Iehu ad nutricij &
וְהָאֹמְנִים אֶל־יֵהוּא לֵאמֹר עֲבָדֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכֹל אֲשֶׁר־
bonum : virum * regem constituemus non : faciemus ,nos ad dixeris
תֹּאמַר אֵלֵינוּ נַעֲשֶׂה לֹא־נַמְלִיךְ אִישׁ הַטּוֹב
,secundam epistolam eos ad scripsit Et .fac tuis oculis in
6 בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה׃ וַיִּכְתֹּב אֲלֵיהֶם סֵפֶר שֵׁנִית
capita tollite ,audientes vos meam vocem & ,vos mihi * Si :dicendo
לֵאמֹר אִם־לִי אַתֶּם וּלְקֹלִי אַתֶּם שֹׁמְעִים קְחוּ אֶת־רָאשֵׁי
.Izrehel in cras tempus secundū me ad venite & ,vestri domini filiorū virorū
אַנְשֵׁי בְנֵי־אֲדֹנֵיכֶם וּבֹאוּ אֵלַי כָּעֵת מָחָר יִזְרְעֶאלָה
* eos grandes reddētibus † ciuitatis magnatibus * cum viri septuaginta regis filij &
וּבְנֵי הַמֶּלֶךְ שִׁבְעִים אִישׁ אֶת־גְּדֹלֵי הָעִיר מְגַדְּלִים אוֹתָם׃
,regis filios tulerunt & ,eos ad epistolam venire secundum * ,fuit Et
7 וַיְהִי כְּבֹא הַסֵּפֶר אֲלֵיהֶם וַיִּקְחוּ אֶת־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ
ahenis † in eorum capita posuerunt & ,viros septuaginta mactarunt * &
וַיִּשְׁחֲטוּ שִׁבְעִים אִישׁ וַיָּשִׂימוּ אֶת־רָאשֵׁיהֶם בַּדּוּדִים
.Izrehel in eum ad miserunt &
וַיִּשְׁלְחוּ אֵלָיו יִזְרְעֶאלָה׃
capita Attulerunt :dicendo ,ei indicauit & ,nuncius venit Et
8 וַיָּבֹא הַמַּלְאָךְ וַיַּגֶּד־לוֹ לֵאמֹר הֵבִיאוּ רָאשֵׁי
portæ ostium aceruos duos * ea Ponite :dixit & ,regis filiorum
בְנֵי־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר שִׂימוּ אֹתָם שְׁנֵי צִבֻּרִים פֶּתַח הַשַּׁעַר
ait & ,stetit & ,est egressus & ,manè in fuit Et .mane ad vsque
9 עַד־הַבֹּקֶר׃ וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֹד וַיֹּאמֶר
super * coniuraui ego ecce :† vos Iusti : populum omnem ad
אֶל־כָּל־הָעָם צַדִּקִים אַתֶּם הִנֵּה אֲנִי קָשַׁרְתִּי עַל־
?hos omnes percussit quis & * ,eum interfeci & ,meum dominum
אֲדֹנִי וָאֶהַרְגֵהוּ וּמִי הִכָּה אֶת־כָּל־אֵלֶּה׃
,terram in DOMINI sermone de cadet non quod ,nunc Scitote
10 דְּעוּ אֵפוֹא כִּי לֹא יִפֹּל מִדְּבַר יְהוָה אַרְצָה
DOMINVS & :Achab domum super DOMINVS est locutus quem
אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה עַל־בֵּית אַחְאָב וַיהוָה
.Eliiahu sui serui manu in est locutus quod fecit
עָשָׂה אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד עַבְדּוֹ אֵלִיָּהוּ׃

b שָׁתָה est. a בָּנָה †t sepelirent *palmas d כָּפַף †est e שׁוּב f נָגַד †per manum †agro †faciem †agro g הָיָה הוּיָה k †nemo dicat: †est

†fuerant a שׁוּר †cùm venerit epistola hæc b בּוֹא †sunt †arma. *videte meliorem, & qui placet †ponite c רָאָה d שׂוּם †pro * vehementissimé, e יָרֵא †coram eo, *miserunt †erant †fumus, * quenquam: quod est a שָׁנָה *mei estis, & voci meæ obeditis †tëpore hoc *maioribus †nutrientibus *erant. †cùm venisset epistola f לָקַח *iugularunt †cophinis g שׂוּם h נָגַד *in duobus aceruis ad i הָיָה †estis: *contra *sed k נָכָה †cecidit l יָדַע m נָפַל †contra †per manum

expandit & ,aquas in intinxit & ,stragulam tulit & ,crastino à fuit Et
15 וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיִּקַּח הַמַּכְבֵּר וַיִּטְבֹּל בַּמַּיִם וַיִּפְרֹשׂ
.eo pro Chazael regnauit & :est mortuus & ,eius faciem super
עַל־פָּנָיו וַיָּמֹת וַיִּמְלֹךְ חֲזָהאֵל תַּחְתָּיו׃
,Israel regis Achab filij Ioram quinto anno in Et
16 וּבִשְׁנַת חָמֵשׁ לְיוֹרָם בֶּן־אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
regis † Iehosaphat filius ,Iehoram regnauit ,Iehudah regis Iehosaphat &
וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ יְהוֹרָם בֶּן־יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ
,ipsum regnãdo in erat annorum duorum & triginta Filius .Iehudah
17 יְהוּדָה׃ בֶּן־שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ
via in * ambulauit Et .Ierusalaim in regnauit annis octo &
18 וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם׃ וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ
Achab filia etenim :Achab domus fecerunt quemadmodum ,Israel regum
מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ בֵּית אַחְאָב כִּי בַּת־אַחְאָב
.DOMINI oculis in malum fecitque :uxorem in ei erat
הָיְתָה־לּוֹ לְאִשָּׁה וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה׃
Dauid propter Iehudah corrumpere DOMINVS noluit Et †
19 וְלֹא־אָבָה יְהוָה לְהַשְׁחִית אֶת־יְהוּדָה לְמַעַן דָּוִד
eius filiis ,lucernam ei dandum ad ,ei dixerat quemadmodũ suum seruũ
עַבְדּוֹ כַּאֲשֶׁר אָמַר־לוֹ לָתֵת לוֹ נִיר לְבָנָיו
manu sub * à Edom est preuaricatus eius diebus In .diebus cunctis
20 כָּל־הַיָּמִים׃ בְּיָמָיו פָּשַׁע אֱדוֹם מִתַּחַת יַד־
.regem se super fecerunt regnare & ,Iehudah
יְהוּדָה וַיַּמְלִכוּ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ׃
ipse ,fuit & :eo cum currus omnis & ,Schir in Ioram transiuit Et
21 וַיַּעֲבֹר יוֹרָם צָעִירָה וְכָל־הָרֶכֶב עִמּוֹ וַיְהִי־הוּא
principes & ,eum ad circundante Edom percussit & ,nocte surrexit
קָם לַיְלָה וַיַּכֶּה אֶת־אֱדוֹם הַסֹּבֵב אֵלָיו וְאֵת שָׂרֵי
.sua tentoria in populus fugitque :currus
הָרֶכֶב וַיָּנָס הָעָם לְאֹהָלָיו׃
tunc .hanc diem ad vsque Iehudah manu sub de Edom defecit Et
22 וַיִּפְשַׁע אֱדוֹם מִתַּחַת יַד־יְהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה אָז
.illo tempore in Libnah defecit
תִּפְשַׁע לִבְנָה בָּעֵת הַהִיא׃
ipsa nonne ,fecit quæ omnia & ,Ioram verborum residuum Et
23 וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹרָם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם
?Iehudah regum dierum verborum libro super scripta
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃
suis patribus cum est sepultus & ,suis patribus cum Ioram Iacuitque
24 וַיִּשְׁכַּב יוֹרָם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו
.eo pro eius filius Achaziahu regnauit & :Dauid ciuitate in
בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ אֲחַזְיָהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו׃
regis Achab filij Ioram anno duodecimo anno In
25 בִּשְׁנַת שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְיוֹרָם בֶּן־אַחְאָב מֶלֶךְ
.Iehudah regis Iehoram filius Achaziahu regnauit ,Israel
יִשְׂרָאֵל מָלַךְ אֲחַזְיָהוּ בֶן־יְהוֹרָם מֶלֶךְ יְהוּדָה׃
,ipsum regnando in Achaziahu annorum duorum & viginti Filius
26 בֶּן־עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה אֲחַזְיָהוּ בְמָלְכוֹ
,Hathaliahu eius matris nomen & :Ierusalaim in regnauit vno anno &
וְשָׁנָה אַחַת מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ עֲתַלְיָהוּ
;Achab domus via in ambulauit Et .Israel regis Homri filia
27 בַּת־עָמְרִי מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃ וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ בֵּית אַחְאָב
gener quia :Achab domus sicut DOMINI oculis in malum fecitque
וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּבֵית אַחְאָב כִּי חֲתַן
Achab filio Ioram cum abiit Et .ille Achab domus
28 בֵּית־אַחְאָב הוּא׃ וַיֵּלֶךְ אֶת־יוֹרָם בֶּן־אַחְאָב
percusserũt & :Ghilhad Ramoth in Aram rege Chasael cum prælium in
לַמִּלְחָמָה עִם־חֲזָאֵל מֶלֶךְ־אֲרָם בְּרָמֹת גִּלְעָד וַיַּכּוּ
,rex Ioram est reuersus Et .Ioram Aramæi
29 אֲרַמִּים אֶת־יוֹרָם׃ וַיָּשָׁב יוֹרָם הַמֶּלֶךְ
Aramæi eum percusserant quibus plagis à Israel in se curandum ad
לְהִתְרַפֵּא בְיִזְרְעֶאל מִן־הַמַּכִּים אֲשֶׁר יַכֻּהוּ אֲרַמִּים
filius Achaziahu & .Aram rege Chazael cum ipsum pugnando in ,Ramah in
בָּרָמָה בְּהִלָּחֲמוֹ אֶת־חֲזָהאֵל מֶלֶךְ אֲרָם וַאֲחַזְיָהוּ בֶן־
Achab filium Ioram videndum ad descendit Iehudah rex Iehoram
יְהוֹרָם מֶלֶךְ יְהוּדָה יָרַד לִרְאוֹת אֶת־יוֹרָם בֶּן־אַחְאָב
.ipse ægrotans quia ,Izrehel in
בְּיִזְרְעֶאל כִּי־חֹלֶה הוּא׃

*in †pannum è pilis capraru, ‡aquam, לקח מות, שנה, †rex, ‖quando regnauit, ‡per viam, שנים, עשה, ‡vxor:, רוע, †Sed, ‖disperdere, vt daret, נתן, defecit, *potestate, יום, ‡omnes, ‡qui circundederat, נכה שור, ‡currum, †tabernacula, נוס, ‖à potestate, †sunt in, Dormiuitq;, שנה, †erat, ‖cũ regnauit, בנה, ‡erat, ‖per viam, ‖erat, ילך, *contra, ‡regem, טוב, ‖vt curaret, נכה, *dum pugnaret contra ‡regem, †vt videret, ראה, ‡ægrotabat.

CAP. IX. ט

,prophetarum filiis è vnum ad vocauit propheta Elisaah Et
1 וֶאֱלִישָׁע הַנָּבִיא קָרָא לְאַחַד מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים
huius olei lenticulam tolle & ,tuos lumbos Accinge :ei dixitque
וַיֹּאמֶר לוֹ חֲגֹר מָתְנֶיךָ וְקַח פַּךְ הַשֶּׁמֶן הַזֶּה
,illuc venies Et .Ghilhad Ramoth in vade & ,tua manu in
2 בְּיָדֶךָ וְלֵךְ רָמֹת גִּלְעָד׃ וּבָאתָ שָׁמָּה

לקח, ילך בוא

cũ steteris &, venies &, Nimsi filij Iehosaphat filium Iehu ibi vide &
וּרְאֵה־שָׁם יֵהוּא בֶן־יְהוֹשָׁפָט בֶּן־נִמְשִׁי וּבָאתָ וַהֲקֵמֹתוֹ
.cubiculum in cubiculum eum introduces & ,suorum fratrũ medio de
מִתּוֹךְ אֶחָיו וְהֵבֵאתָ אֹתוֹ חֶדֶר בְּחָדֶר׃
:dices & ,eius caput super fundes & ,olei lenticulam tolles Et
3 וְלָקַחְתָּ פַךְ־הַשֶּׁמֶן וְיָצַקְתָּ עַל־רֹאשׁוֹ וְאָמַרְתָּ
aperies & :Israel in regem in te Vnxi :DOMINVS dixit Sic
כֹּה־אָמַר יְהוָה מְשַׁחְתִּיךָ לְמֶלֶךְ אֶל־יִשְׂרָאֵל וּפָתַחְתָּ
.expectabis non & ,fugies & ,ostium
הַדֶּלֶת וְנַסְתָּה וְלֹא תְחַכֶּה׃
.Ghilhad Ramoth prophetæ puer ,puer abiit Et
4 וַיֵּלֶךְ הַנַּעַר הַנַּעַר הַנָּבִיא רָמֹת גִּלְעָד׃
mihi Verbũ :dixit & ,sedentes exercitus principes ecce & ,venit Et
5 וַיָּבֹא וְהִנֵּה שָׂרֵי הַחַיִל יֹשְׁבִים וַיֹּאמֶר דָּבָר לִי
:dixit & ?nobis omnibus ex quem Ad :Iehu dixitque .princeps ô te ad
אֵלֶיךָ הַשָּׂר וַיֹּאמֶר יֵהוּא אֶל־מִי מִכֻּלָּנוּ וַיֹּאמֶר
,domum in est ingressus & ,Surrexitque .princeps ô te Ad
6 אֵלֶיךָ הַשָּׂר׃ וַיָּקָם וַיָּבֹא הַבַּיְתָה
DOMINVS dixit Sic :ei dixitque ,eius caput ad oleum fudit &
וַיִּצֹק הַשֶּׁמֶן אֶל־רֹאשׁוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה־אָמַר יְהוָה
in DOMINI populum super regem in te Vnxi :Israel Deus
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מְשַׁחְתִּיךָ לְמֶלֶךְ אֶל־עַם יְהוָה אֶל־
,tui domini Achab domum percuties Et .Israel
7 יִשְׂרָאֵל׃ וְהִכִּיתָה אֶת־בֵּית אַחְאָב אֲדֹנֶיךָ
omnium sanguines & ,prophetarum meorum seruorum sanguines vlciscar &
וְנִקַּמְתִּי דְּמֵי עֲבָדַי הַנְּבִיאִים וּדְמֵי כָּל־
.Izebel manu de DOMINI seruorum
עַבְדֵי יְהוָה מִיַּד אִיזָבֶל׃
mingentẽ Achab ipsi succidam & ,Achab domus omnis peribit Et
8 וְאָבַד כָּל־בֵּית אַחְאָב וְהִכְרַתִּי לְאַחְאָב מַשְׁתִּין
dabo Et .Israel in derelictum & ,clausum & ,parietem ad
9 בְּקִיר וְעָצוּר וְעָזוּב בְּיִשְׂרָאֵל׃ וְנָתַתִּי אֶת־
domum sicut & ,Nebat filij Iarobham domum sicut ,Achab domum
בֵּית אַחְאָב כְּבֵית יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וּכְבֵית
canes comedent Izebel Et .Achiiah filij Bahasa
10 בַּעְשָׁא בֶן־אֲחִיָּה׃ וְאֶת־אִיזֶבֶל יֹאכְלוּ הַכְּלָבִים
.fugit & ,ostium aperuit & .sepeliens non & .Izrehel parte in
בְּחֵלֶק יִזְרְעֶאל וְאֵין קֹבֵר וַיִּפְתַּח הַדֶּלֶת וַיָּנֹס׃
?pax Nũquid :ei dixitque ,sui domini seruos ad est egressus Iehu Et
11 וְיֵהוּא יָצָא אֶל־עַבְדֵי אֲדֹנָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲשָׁלוֹם
nostis Vos :eos ad dixitque ?te ad ille insanus venit cur
מַדּוּעַ בָּא־הַמְשֻׁגָּע הַזֶּה אֵלֶיךָ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אַתֶּם יְדַעְתֶּם
nunc indica .Falsum :dixerunt Et .eius eloquium & ,virum
12 אֶת־הָאִישׁ וְאֶת־שִׂיחוֹ׃ וַיֹּאמְרוּ שֶׁקֶר הַגֶּד־נָא
dixit Sic :dicendo ,me ad dixit hoc sicut & hoc Sicut :dixit & .nobis
לָנוּ וַיֹּאמֶר כָּזֹאת וְכָזֹאת אָמַר אֵלַי לֵאמֹר כֹּה אָמַר
,festinauerunt Et .Israel in regem in te Vnxi :DOMINVS
13 יְהוָה מְשַׁחְתִּיךָ לְמֶלֶךְ אֶל־יִשְׂרָאֵל׃ וַיְמַהֲרוּ
et ad eum subter posuerunt & ,suum vestimentum vir tulerunt &
וַיִּקְחוּ אִישׁ בִּגְדוֹ וַיָּשִׂימוּ תַחְתָּיו אֶל־גֶּרֶם
.Iehu Regnauit :dixerunt atque ,tuba in clanxerunt & ,graduum
הַמַּעֲלוֹת וַיִּתְקְעוּ בַּשּׁוֹפָר וַיֹּאמְרוּ מָלַךְ יֵהוּא׃
.Ioram in Nimsi filij Iehosaphat filius Iehu coniurauit Et
14 וַיִּתְקַשֵּׁר יֵהוּא בֶּן־יְהוֹשָׁפָט בֶּן־נִמְשִׁי אֶל־יוֹרָם
Israel omnis & ,ipse ,Ghilhad Ramoth in obseruans fuerat Ioram &
וְיוֹרָם הָיָה שֹׁמֵר בְּרָמֹת גִּלְעָד הוּא וְכָל־יִשְׂרָאֵל
.Aram regis Chazael faciebus à
מִפְּנֵי חֲזָאֵל מֶלֶךְ־אֲרָם׃
vulneribus à Izrehel in se curandum ad rex Iehoram fuerat reuersus Et
15 וַיָּשָׁב יְהוֹרָם הַמֶּלֶךְ לְהִתְרַפֵּא בְיִזְרְעֶאל מִן־הַמַּכִּים
rege Chazael cum ipsum pugnando in ,Aramæi eum vulnerauerant quibus
אֲשֶׁר יַכֻּהוּ אֲרַמִּים בְּהִלָּחֲמוֹ אֶת־חֲזָאֵל מֶלֶךְ
e euasor egrediatur ne ,vester animus est Si :Iehu dixitque .Aram
אֲרָם וַיֹּאמֶר יֵהוּא אִם־יֵשׁ נַפְשְׁכֶם אַל־יֵצֵא פָלִיט מִן־
.Izrehel in nunciatum eundum ad ,ciuitate
הָעִיר לָלֶכֶת לְהַגִּיד בְּיִזְרְעֶאל׃
ibi cubans Ioram quia ,Izrehel in abiit & ,Iehu equitauit Et
16 וַיִּרְכַּב יֵהוּא וַיֵּלֶךְ יִזְרְעֶאלָה כִּי יוֹרָם שֹׁכֵב שָׁמָּה
.Ioram videndum ad descenderat Iehudah rex Achaziah &
וַאֲחַזְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה יָרַד לִרְאוֹת אֶת־יוֹרָם׃
copiam vidit & ,Izrehel in turrem super stans speculator Et
17 וְהַצֹּפֶה עֹמֵד עַל־הַמִּגְדָּל בְּיִזְרְעֶאל וַיַּרְא אֶת־שִׁפְעַת
.Iehoram dixitque .videns ego Copiam :dixit & ,ipsum veniendo in ,Iehu
יֵהוּא בְּבֹאוֹ וַיֹּאמֶר שִׁפְעַת אֲנִי רֹאֶה וַיֹּאמֶר יְהוֹרָם
?pax Num :dicat & ,eorũ occursum in mitte & ,equitantem Tolle
קַח רַכָּב וּשְׁלַח לִקְרָאתָם וְיֹאמַר הֲשָׁלוֹם׃

ij leprosi venerunt Et .suam animam ad ‖ fugerunt &
8 [a] וינסו אל־נפשם ׃ † ויבאו המצרעים האלה
,vnum tentorium ad venerunt & ,castrametationis ‡ extremum ad vsque
עד־קצה המחנה ויבאו אל־אהל אחד
,vestes & ,aurum & ,argentū inde tuleruntque ,biberunt & ,comederūt &
ויאכלו [a] וישתו [b] וישאו משם כסף וזהב ובגדים
,aliud tentorium ad venerūt & ,sunt reuersi &:absconderūt & ,abierunt &
וילכו ויטמנו [c] וישבו ויבאו אל־אהל אחר
vir* Dixeruntque .absconderunt & ,abierunt & ,inde tulerunt &
9 וישאו משם וילכו ויטמנו ׃ † ויאמרו איש
boni nuncij dies hæc dies ;facientes nos ‡ rectè Non :suum socium‡ad
אל־רעהו לא־כן ׀ אנחנו [d] עשים היום הזה יום־בשרה
nos inueniet &,matutinā lucē ad vsq; differemus & ,reticentes‖ nos & ,ipsa†
הוא ואנחנו מחשים [e] וחכינו עד־אור הבקר ומצאנו
.regis domo‡ nunciemus & ,ingrediamur & ,itote‡nunc & .prauitas*
[f] עון ועתה לכו ונבאה [g] ונגידה בית המלך ׃
nunciauerunt & ,ciuitatis portarium ad clamauerunt & ,venerunt Et
10 † ויבאו ויקראו אל־שער העיר ויגידו
ibi * non ecce & ,Aram castrametationem † ad Venimus :dicendo ,eis
להם לאמר באנו אל־מחנה ארם והנה אין־שם
,ligatus asinus & ,ligatus equus † nisi ,hominis vox & ,vir‖
איש וקול אדם כי אם־הסוס אסור והחמור אסור
.ipsa ‡ quòd secundum tentoria &
ואהלים כאשר המה ׃
.intrinsecus regis domo‖nunciauerunt & ,portarios vocauit* Et
11 † ויקרא השערים ויגידו בית המלך פנימה ׃
Indicabo :suos seruos ad dixit & ,nocte rex Surrexitque
12 † [h] ויקם המלך לילה ויאמר אל־עבדיו אגידה־
famelici quòd sciuerunt ;Aram ‖ nobis fecerunt quod vobis nunc
נא לכם את אשר־[i]עשו לנו ארם ידעו כי־רעבים
Cùm :dicendo ,agro in latitandum ad castrametatione* è sunt egressi & ,nos‡
אנחנו ויצאו מן־המחנה להחבה בהשדה לאמר כי־
.ingrediemur vrbē in & ,viuos eos apprehēdemus‡& ,ciuitate è fuerint egressi
יצאו מן־העיר ונתפשם [k] חיים ואל־העיר נבא ׃
quinque nunc capiant † Et : dixit & ,eius seruis è vnus respondit Et
13 † ויען אחד מעבדיו ויאמר ויקחו־נא חמשה
omnem secundū‡ipsi ecce .ea in remanserūt qui ,residuis equis ex-
מן־הסוסים הנשארים אשר נשארו־בה הנם ככל־
multitudinem omnē secundū†ipsi‡ecce ;ea in remanserūt qui ,Israel multitudinem
[l] ההמון ישראל אשר נשארו־בה הנם ככל־המון
.videamus & ,mittamus & ,erant consumpti qui ,Israel
ישראל אשר־[m]תמו ונשלחה ונראה ׃
castrametationē‖post rex misit & ,equorum currus duos tulerunt Et
14 † ויקחו שני רכב סוסים וישלח המלך אחרי מחנה־
.videte & ,Ite :dicendo ,Aram
ארם לאמר [n] לכו [o] וראו ׃
erat plena via omnis ecce& ,Iarden ad vsque eos post abierunt Et
15 † וילכו אחריהם עד־הירדן והנה כל־הדרך מלאה
sunt reuersi & :ipsos festinando in Aram ‖ proiecerunt quæ vasis & ,vestibus
בגדים [p] וכלים אשר־השליכו ארם בהחפזם [q] וישבו
diripuerūt‡& ,populus est egressus Et .regi indicauerūt & ,nuncij
16 המלאכים [r] ויגדו למלך ׃ † ויצא העם [s] ויבזו
hordeorum‡ sata duo & ,seclo in similæ satum fuit & .Aram castrametationē
את מחנה ארם ויהי סאה־סלת בשקל וסאתים שערים
.DOMINI verbum iuxta seclo in
בשקל כדבר יהוה ׃
sup eius manū sup innitebatur cuius tristatam ‡ constituit rex Et
17 † והמלך הפקיד את־השליש אשר־נשען על־ידו על־
fuerat locut⁹ sicut ,est mortu⁹ &,porta in popul⁹ eū conculcauerūt‖&,portam
השער וירמסהו העם בשער [t] וימת כאשר דבר
.eum ad regem descendenda in‡ est locutus qui ,Dei vir
איש האלהים אשר דבר ברדת המלך אליו ׃
sata Duo :dicendo ,regem ad Dei virum loqui‖secundum ,fuit Et
18 † ויהי כדבר איש האלהים אל־המלך לאמר סאתים
cras‡tempus secundū erit seclo in similæ satum & ,seclo in hordeorum*
שערים בשקל וסאה־סלת בשקל יהיה כעת מחר
,Dei virum ad tristata ‡ respondit Et .Someron porta in
19 בשער שמרון ׃ † [v] ויען השליש את־איש האלהים
erit nunquid ,cælis in cataractas faciens * DOMINVS ecce†Et : ait &
ויאמר והנה יהוה עשה ארבות בשמים היהיה
non inde & ‡ ,tuis oculis in videus‖tu Ecce :dixit & ?hoc verbum secundum
כדבר הזה ויאמר הנך ראה בעיניך ומשם לא
populus eum conculcauerunt & : sic ei fuit Et .comedes
20 תאכל ׃ † [x] ויהי־לו כן וירמסו אתו העם
.est mortuus & ,porta in
בשער וימת ׃

‖pro anima sua.
[a] נוס
†castrorum,
[b] שתה
[c] נשא
שוב
*vnusquisque
†proximum
‡facimus,
[d] עשה
†est,
‖tacemus! & si expectauerimus
[e] חכה
*punitio.
‡venite, & eamus, in
[f] עוה [g] נגד
†castra
*est
‖quisquā nec
†equi ligati, & asini ligati,
‡erant.
*clamauerūt portarij ‖in
[h] קום
‖Aramæi,
[i] עשה
‡sumus,
*castris, vt latitent
‡capiemus
†tollantur
[k] חיה
‡sunt in vniuersa multitudine
‡inquam
†in vniuersa multitudine
[l] המה
[m] תמם
[n] הלך [o] ראה
‖Aramæi festinantes
[p] כלה [q] שוב
‡diripuerūt castra
[r] נגד [s] בזז
‡hordei
‡ducem
‖conculcauerūt
[t] מות
‡quando descendit rex
‖quod locutus est vir
*hordei
‡istud
‡dux
[v] ענה
†Si
*facturus fenestras
‖videbis,
‡sed
[x] היה

CAP. VIII. ח

fecerat viuere cuius ,mulierem ad est locutus Elisaah Et
1 † ואלישע דבר אל־האשה אשר־החיה את־
quo in‡ peregrinare & ,tua domus†& tu vade & ,Surge:dicendo ,eius filium
בנה לאמר קומי [a] ולכי אתי וביתך וגורי באשר
terram ad‖ venit etiam & ,famem ad DOMINVS vocauit nam:peregrinaberis
תגורי כי־קרא יהוה לרעב וגם־בא אל־הארץ
verbum iuxta fecit & ,mulier Surrexitque .annis septem
2 שבע [b] שנים ׃ † ותקם האשה ותעש כדבר
terra in est peregrinata & ,eius domus‡& ,ipsa abiit & : Dei viri
איש האלהים ותלך היא וביתה [c] ותגר בארץ
.annis septem Pelistim
פלשתים שבע שנים ׃
terra è mulier est reuersa & ,annorum septem fine à ‡ ,fuit Et
3 † ויהי מקצה שבע שנים [d] ותשב האשה מארץ
ad & ,suam domum ad‖ regem ad clamandum ad‡ est egressa & ,Pelistim
פלשתים [e] ותצא לצעק אל־המלך אל־ביתה ואל־
viri puerum Ghechazi ad loquens † rex Et .suum agrum
4 שדה ׃ † והמלך מדבר אל־גחזי נער איש־
fecit quæ magnalia omnia mihi nunc‡ Narra :dicendo ,Dei
האלהים לאמר ספרה־נא לי את כל־הגדלות אשר־עשה
quòd regi narrante eo ,fuit Et .Elisaah
5 אלישע ׃ † [f] ויהי הוא־מספר למלך את־אשר־
,eius filium viuificauerat cuius mulier ecce & ,mortuum fecerat viuere
החיה את־[g]המת והנה האשה אשר־החיה את־בנה
:Ghechazi dixitq; .suo agro super‖& ,sua domo super‖ regem ad clamans‡
צעקת אל־המלך על־ביתה ועל־שדה ויאמר גחזי
viuificauit quem ,eius filius‡hic & ,mulier ‡hæc ,rex mi Domine
אדני המלך זאת האשה וזה־בנה אשר־החיה
:ei narrauit & ,mulierem rex interrogauit Et .Elisaah
6 אלישע ׃ † וישאל המלך לאשה ותספר־לו
† quæ omnia Restitue :dicendo vnum eunuchum rex ei deditque
ויתן־לה המלך סריס אחד לאמר [h]השיב את־כל־אשר־
ad vsque & terram reliquit ‡ die à agri prouentus † omnes & ,ei
לה ואת כל־[i]תבואת השדה מיום עזבה את־הארץ ועד־
rex Ben-hadad & ,Dammesec*Elisaah venit Et .nunc ‖
7 עתה ׃ † ויבא אלישע דמשק ובן־הדד מלך־
Dei vir Venit :dicendo ,ei est nunciatūque :ægrotans ‖ Aram
ארם חלה [k] ויגד־לו לאמר בא איש האלהים
.huc vsque
עד־הנה ׃
vade & ,munus tua manu in Tolle :Chazael ad rex ait Et
8 † ויאמר המלך אל־חזהאל [l] קח בידך מנחה ולך
:dicendo ,eo ab DOMINVM requires & :Dei viri occursum in
לקראת איש האלהים ודרשת את־יהוה מאותו לאמר
,ei⁹ occursū in Chazael abiit Et ?hac infirmitate de viuā Nunquid
9 האחיה מחלי זה ׃ † [m] וילך חזאל לקראתו
quadraginta onus ,Dammesec bonū omne & ,sua manu in munus tulit &
[n] ויקח מנחה בידו וכל־טוב דמשק [o] משא ארבעים
Ben-hadad tuus Filius :ait & ,eius facies ad‖stetitque ,venit & :camelorum
גמל ויבא ויעמד לפניו ויאמר בנך בן־הדד
?hac infirmitate de viuā Nunquid :dicendo ,te ad me misit Aram rex
מלך־ארם שלחני אליך לאמר האחיה מחלי זה ׃
.viues Viuendo :ei dic ,Vade : Elisaah eum ad Dixitque
10 † ויאמר אליו אלישע לך אמר־לא חיה תחיה
fecit stare Et .morietur moriendo quòd ,DOMINVS mihi ostēdit &‖
11 [p] והראני יהוה כי־מות ימות ׃ † ויעמד
.Dei vir fleuitque :pudefieri ad vsque‖posuit & ,suas facies *
את־פניו וישם עד־[q]בש [r] ויבך איש האלהים ׃
noui Quia :ait & ?flens‡meus dominus Quare:Chazael dixit Et
12 † ויאמר חזאל מדוע אדני בכה ויאמר כי ידעתי
mittes eorum munitiones :malum Israel filiis es facturus quòd
את אשר־תעשה לבני ישראל רעה מבצריהם תשלח
,allides eorum paruulos & ,occides gladio in eorum iuuenes & ,ignem in
באש ובחריהם בחרב תהרג ועלליהם תרטש
†quid Quoniā :Chazael Dixitque .dirumpes‖eorū prægnantes &
13 [s] והרתיהם תבקע ׃ † ויאמר חזהאל כי מה
:Elisaah dixitque ?hoc magnum verbum † faciat vt ,canis tuus seruus
עבדך הכלב כי יעשה הדבר הגדול הזה ויאמר אלישע
.Aram super regem‡ te DOMINVS mihi Ostendit
הראני יהוה אתך מלך על־ארם ׃
:ei dixitque ,suum dominum ad venit & ,Elisaah ab abiit † Et
14 † וילך ׀ מאת אלישע [t] ויבא אל־אדניו ויאמר לו
.viues Viuendo ,mihi Dixit :ait & ?Elisaah tibi dixit Quid
מה־אמר לך אלישע ויאמר אמר לי חיה תחיה ׃

?familia
‡vbi potueris peregrinari:
[a] ילך
‖super
[b] שנה
‡familia
[c] גור
‡in
[d] שוב
‡vt clamaret
‖pro domo sua, & pro agro suo.
[e] יצא
† loquebatur
‡oblecto
[f] היה
[g] מות
‡clamabat
‖pro
‡est
†erant
[h] שוב
‡fructus
*qua
[i] בוא
‖hoc tēpus.
*in
‖ægrotabat :
[k] נגד
[l] לקח
[m] ילך
[n] לקח
[o] נשא
‖coram eo,
לו ,קרי
‖at
[p] ראה
*suam faciē,
‖donec tardauit:
[q] בוש [r] בכה
‡flet?
‖diuides
†est
[s] הרה
†rem magnā hanc?
‡fore
†recessit
[t] בוא

Elisaah sed ,rex mi domine Non :eius seruis è vnus Dixitque
12 וַיֹּאמֶר אַחַד מֵעֲבָדָיו לוֹא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי־אֱלִישָׁע
verba Israel regi indicat ,Israel in † qui ,propheta †est
הַנָּבִיא אֲשֶׁר בְּיִשְׂרָאֵל יַגִּיד לְמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת־הַדְּבָרִים
.tui cubiculi penetrali in loqueris quæ
אֲשֶׁר תְּדַבֵּר בַּחֲדַר מִשְׁכָּבֶךָ׃
.eum tollam & ,mittam & ipse vbi videte & ,Ite :Dixitque Isit
13 וַיֹּאמֶר לְכוּ וּרְאוּ אֵיכֹה הוּא וְאֶשְׁלַח וְאֶקָּחֵהוּ הָלַךְ
Misitque .Dothan in,† Ecce :dicendo ,ei est Nunciatumque †est
14 וַיֻּגַּד־לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה בְדֹתָן׃ וַיִּשְׁלַח
,nocte venerunt & :grauem exercitum & , currum* & ,equos illuc *currus,
שָׁמָּה סוּסִים וְרֶכֶב וְחַיִל כָּבֵד וַיָּבֹאוּ לַיְלָה
viri minister manicauit Et .ciuitatem super circundederunt & †surrexit mane
15 וַיַּקִּפוּ עַל־הָעִיר׃ וַיַּשְׁכֵּם מְשָׁרֵת אִישׁ נָקַף
circundans exercitus ecce & : est egressus & surgendum ad Dei vt surgeret
הָאֱלֹהִים לָקוּם וַיֵּצֵא וְהִנֵּה־חַיִל סוֹבֵב אֶת־ יָצָא
,mi domine Ahah :eum ad eius puer dixitque .currus & ,equus & ,ciuitatē equi
הָעִיר וְסוּס וָרָכֶב וַיֹּאמֶר נַעֲרוֹ אֵלָיו אֲהָהּ אֲדֹנִי plures sunt
qui multi quia ,timeas Ne :dixit Et ?faciemus quomodo
16 אֵיכָה נַעֲשֶׂה׃ וַיֹּאמֶר אַל־תִּירָא כִּי רַבִּים אֲשֶׁר יָרֵא רָבַב
:ait & ,Elisaah orauit Et .eis cum qui quàm ,nobiscum
17 אִתָּנוּ מֵאֲשֶׁר אוֹתָם׃ וַיִּתְפַּלֵּל אֱלִישָׁע וַיֹּאמַר
DOMINVS aperuit & .videat & ,eius oculos nunc * aperi DOMINE *obsecro
יְהוָה פְּקַח־נָא אֶת־עֵינָיו וְיִרְאֶה וַיִּפְקַח יְהוָה
currus & ,equis plenus mons ecce & ,vidit & ,pueri oculos
אֶת־עֵינֵי הַנַּעַר וַיַּרְא וְהִנֵּה הָהָר מָלֵא סוּסִים וָרֶכֶב
orauitque :eum ad descenderunt Et :Elisaah circuitu ignis* *Igneus in circuitu
18 אֵשׁ סְבִיבֹת אֱלִישָׁע׃ וַיֵּרְדוּ אֵלָיו וַיִּתְפַּלֵּל יָרַד
istam gentem nunc † Percute :ait & ,DOMINVM ad Elisaah †obsecro
אֱלִישָׁע אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר הַךְ־נָא אֶת־הַגּוֹי־הַזֶּה
.Elisaah verbum iuxta cæcitatibus in eos percussit & .cæcitatibus in
בַּסַּנְוֵרִים וַיַּכֵּם בַּסַּנְוֵרִים כִּדְבַר אֱלִישָׁע׃ נָכָה †est
:ciuitas ‡ hæc nec ,via hæc* Non : Elisaah eos ad Dixitque
19 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלִישָׁע לֹא זֶה הַדֶּרֶךְ וְלֹא־זֹה הָעִיר
.quæritis quem virum ad vos deducam & ,me post venite
לְכוּ אַחֲרַי וְאוֹלִיכָה אֶתְכֶם אֶל־הָאִישׁ אֲשֶׁר תְּבַקֵּשׁוּן
.Someron in eos duxit &
וַיֹּלֶךְ אוֹתָם שֹׁמְרוֹנָה׃ הָלַךְ
DOMINE :Elisaah dixit & ,Someron eos intrare secundum*,fuit Et *cùm ingressi essent
20 וַיְהִי כְּבֹאָם שֹׁמְרוֹן וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע יְהוָה בּוֹא
,eorū oculos DOMINVS aperuit & .videāt & ,istorum oculos aperi
פְּקַח אֶת־עֵינֵי־אֵלֶּה וְיִרְאוּ וַיִּפְקַח יְהוָה אֶת־עֵינֵיהֶם
Israel rex Dixitque .Someron medio in ecce & ,viderunt & רָאָה
21 וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה בְּתוֹךְ שֹׁמְרוֹן׃ וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל *cùm vidisset
?mi pater percutiā percutiendo Num :eos ipsum videre secundū* Elisaah ad
אֶל־אֱלִישָׁע כִּרְאֹתוֹ אוֹתָם הַאַכֶּה אַכֶּה אָבִי׃ רָאָה נָכָה *cepisti
,tuo gladio in captiuasti * quos num . percuties Non :ait Et
22 וַיֹּאמֶר לֹא תַכֶּה הַאֲשֶׁר שָׁבִיתָ בְּחַרְבְּךָ שָׁבָה
eorum facies ad‡ aquam & ,panem pone ?percutiens† tu ,tuo arcu in & †percutis? ‡ante eos.
וּבְקַשְׁתְּךָ אַתָּה מַכֶּה שִׂים לֶחֶם וָמַיִם לִפְנֵיהֶם שׂוּם
.suos dominos ad vadant & ,bibant & ,comedant & dominum suum.
וְיֹאכְלוּ וְיִשְׁתּוּ וְיֵלְכוּ אֶל־אֲדֹנֵיהֶם׃
:biberunt & ,comederunt & ,magnum apparatum eis præparauit Et שָׁתָה יָלַךְ
23 וַיִּכְרֶה לָהֶם כֵּרָה גְדוֹלָה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ
vltrà addiderunt non & :suum dominum ad abierunt & ;eos dimisit &
וַיְשַׁלְּחֵם וַיֵּלְכוּ אֶל־אֲדֹנֵיהֶם וְלֹא־יָסְפוּ עוֹד
.Israel terram in veniendum ad† ,Aram agmina* *exercitus †vt venirent
גְּדוּדֵי אֲרָם לָבוֹא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל׃
Aram rex Benhadad congregauit & ,hæc post fuit Et
24 וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיִּקְבֹּץ בֶּן־הֲדַד מֶלֶךְ־אֲרָם אֶת־
.Someron super coarctauit * & ,ascendit & :sua castra omnia *obsedit
כָּל־מַחֲנֵהוּ וַיַּעַל וַיָּצַר עַל־שֹׁמְרוֹן׃ חָנָה עָלָה צוּר
,eam super coarctantes † ecce & .Someron in magna fames Fuitque †obsidebant ‡donec esset
25 וַיְהִי רָעָב גָּדוֹל בְּשֹׁמְרוֹן וְהִנֵּה צָרִים עָלֶיהָ
cabi quartum & ,argenteis octoginta in asini caput esse ad vsque‡
עַד הֱיוֹת רֹאשׁ־חֲמוֹר בִּשְׁמֹנִים כֶּסֶף וְרֹבַע הַקַּב
rege ,fuit Et .argenteis quinque in columbarum stercoris
26 חריונים בַּחֲמִשָּׁה כָסֶף׃ וַיְהִי מֶלֶךְ דביונים ק
:dicendo ,eum ad clamauit mulier & ,murum super transeunte Israel
יִשְׂרָאֵל עֹבֵר עַל־הַחֹמָה וְאִשָּׁה צָעֲקָה אֵלָיו לֵאמֹר
te faciat saluam Non :dixit Et .rex mi domine me saluam Fac
27 הוֹשִׁיעָה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר אַל־יוֹשִׁעֵךְ יָשַׁע
?torculari de vel ,area de num ?te faciam saluam vnde ,DOMINVS
יְהוָה מֵאַיִן אוֹשִׁיעֵךְ הֲמִן־הַגֹּרֶן אוֹ מִן־הַיָּקֶב׃
dixit hæc Mulier :ait & ?tibi† Quid :rex ei dixit Et †est
28 וַיֹּאמֶר־לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה־לָּךְ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַזֹּאת אָמְרָה

meum filium & ,hodie eum comedamus & ,tuum filium Da :me ad
אֵלַי תְּנִי אֶת־בְּנֵךְ וְנֹאכְלֶנּוּ הַיּוֹם וְאֶת־בְּנִי
.eum comedimus & ,meum filium coximus Et .cras comedemus
29 נֹאכַל מָחָר׃ וַנְּבַשֵּׁל אֶת־בְּנִי וַנֹּאכְלֵהוּ
:eū comedemus & ,tuum filium Da :altera die in eam ad dixique
וָאֹמַר אֵלֶיהָ בַּיּוֹם הָאַחֵר תְּנִי אֶת־בְּנֵךְ וְנֹאכְלֶנּוּ
.suum filium abscondit &
וַתַּחְבִּא אֶת־בְּנָהּ׃
scidit & ,mulieris verba regem audire secundum ,fuit Et
30 וַיְהִי כִשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת־דִּבְרֵי הָאִשָּׁה וַיִּקְרַע אֶת־
ecce & ,populus vidit & ,murum super transeunte eo & :sua vestimenta
בְּגָדָיו וְהוּא עֹבֵר עַל־הַחֹמָה וַיַּרְא הָעָם וְהִנֵּה
faciat Sic :ait Et .intrinsecus eius carnem super saccus
31 הַשַּׂק עַל־בְּשָׂרוֹ מִבָּיִת׃ וַיֹּאמֶר כֹּה־יַעֲשֶׂה־
Saphat filij Elisaah caput steterit si ,addat sic & ,Deus mihi
לִּי אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִף אִם־יַעֲמֹד רֹאשׁ אֱלִישָׁע בֶּן־שָׁפָט
.hodie eum super
עָלָיו הַיּוֹם׃
:secum sedentes † seniores & ,sua domo in sedens* Elisaah Et
32 וֶאֱלִישָׁע יֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ וְהַזְּקֵנִים יֹשְׁבִים אִתּוֹ
,eum ad nuncius veniret antequam ,suis faciebus* à virum † misitque
וַיִּשְׁלַח אִישׁ מִלְּפָנָיו בְּטֶרֶם יָבֹא הַמַּלְאָךְ אֵלָיו
homicidæ filius miserit quòd vidistis Num: seniores ad dixit ipse &
וְהוּא אָמַר אֶל־הַזְּקֵנִים הַרְּאִיתֶם כִּי־שָׁלַח בֶּן־הַמְרַצֵּחַ
claudite ,nuncium intrare secundum*,videte ?meum caput auferendum ad* ,huius
הַזֶּה לְהָסִיר אֶת־רֹאשִׁי רְאוּ כְּבֹא הַמַּלְאָךְ סִגְרוּ
eius domini pedum vox * nonne :ostio in eum opprimetis* & ,ostium
הַדֶּלֶת וּלְחַצְתֶּם אֹתוֹ בַּדֶּלֶת הֲלוֹא קוֹל רַגְלֵי אֲדֹנָיו
descendens†nuncius ecce & ,eis cum loquente eo Adhuc .eum post
33 אַחֲרָיו׃ עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר עִמָּם וְהִנֵּה הַמַּלְאָךְ יֹרֵד
expectabo quid :*DOMINO à malum hoc Ecce :ait & ,eum ad
אֵלָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה־זֹאת הָרָעָה מֵאֵת יְהוָה מָה־אוֹחִיל
?amplius DOMINVM
לַיהוָה עוֹד׃

CAP. VII.

dixit sic ;DOMINI verbum Audite :Elisaah dixit Et
1 וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע שִׁמְעוּ דְּבַר־יְהוָה כֹּה אָמַר
fata duo & ,seclo in similæ satum cras * tempus Iuxta :DOMINVS
יְהוָה כָּעֵת מָחָר סְאָה־סֹלֶת בְּשֶׁקֶל וְסָאתַיִם
,triticum respondit Et .Someron porta in seclo in hordeorum *
2 שְׂעֹרִים בְּשֶׁקֶל בְּשַׁעַר שֹׁמְרוֹן׃ וַיַּעַן הַשָּׁלִישׁ
:ait & ,Dei virum ad ,eius manum super innitebatur rex cuius
אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ נִשְׁעָן עַל־יָדוֹ אֶת־אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמַר
?hoc verbum erit nunquid ,cælis in cataractas faciens DOMINVS Ecce
הִנֵּה יְהוָה עֹשֶׂה אֲרֻבּוֹת בַּשָּׁמַיִם הֲיִהְיֶה הַדָּבָר הַזֶּה
.comedes non inde & ,tuis oculis in videns tu† Ecce :dixit &
וַיֹּאמֶר הִנְּכָה רֹאֶה בְּעֵינֶיךָ וּמִשָּׁם לֹא תֹאכֵל׃
dixeruntque ;portæ ostium * leprosi erant viri quatuor Et
3 וְאַרְבָּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מְצֹרָעִים פֶּתַח הַשָּׁעַר וַיֹּאמְרוּ
?moriamur donec hic manentes* nos Quid :suum socium ad vir †
אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ מָה אֲנַחְנוּ יֹשְׁבִים פֹּה עַד־מָתְנוּ׃
ciuitate in † fames & ,ciuitatem Ingrediamur :dixerimus Si
4 אִם־אָמַרְנוּ נָבוֹא הָעִיר וְהָרָעָב בָּעִיר
nunc & .moriemur & ,hic manserimus si & :ibi moriemur &
וָמַתְנוּ שָׁם וְאִם־יָשַׁבְנוּ פֹה וָמָתְנוּ וְעַתָּה לְכוּ
& ;viuemus ,nos viuificauerint si :Aram castrametationem ad incidamus &
וְנִפְּלָה אֶל־מַחֲנֵה אֲרָם אִם־יְחַיֻּנוּ נִחְיֶה וְאִם־
.moriemur & ,nos mortificauerint
יְמִיתֻנוּ וָמָתְנוּ׃
:Aram castrametationem ad veniendum ad* ,crepusculo in surrexerunt Et
5 וַיָּקֻמוּ בַנֶּשֶׁף לָבוֹא אֶל־מַחֲנֵה אֲרָם
ibi non ecce & ,Aram castrametationis extremū ad vsque veneruntque
וַיָּבֹאוּ עַד־קְצֵה מַחֲנֵה אֲרָם וְהִנֵּה אֵין־שָׁם
sonitum Aram castrametationem fecerat audire* Dominus Et .vir †
6 אִישׁ׃ וַאדֹנָי הִשְׁמִיעַ אֶת־מַחֲנֵה אֲרָם קוֹל
ad vir † dixeruntque .magni exercitus sonitum ,equi vocem & ,currus
רֶכֶב קוֹל סוּס קוֹל חַיִל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־
reges Israel rex nos super conduxit mercede Ecce :suum fratrem
אָחִיו הִנֵּה שָׂכַר־עָלֵינוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת־מַלְכֵי
.nos super veniendum ad ,Aegyptiorum reges & ,Chittæorum
הַחִתִּים וְאֶת־מַלְכֵי מִצְרַיִם לָבוֹא עָלֵינוּ׃
sua tentoria reliquerunt & ,crepusculo in fugerunt & ,surrexerunt Et
7 וַיָּקוּמוּ וַיָּנוּסוּ בַנֶּשֶׁף וַיַּעַזְבוּ אֶת־אָהֳלֵיהֶם
ipsa quod secundum ,castrametatio* ,suos asinos & ,suos equos &
וְאֶת־סוּסֵיהֶם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם הַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר הִיא

,sua vestiméta scidit &,epistolam Israel *regem legere secundú*,fuit Et
7 ויהי כקרא מלך־ישראל את־הספר ויקרע בגדיו
iste quia :*viuificandum ad & ,mortificandum ad* , *ego* ‡ Deus Num :ait &
ויאמר האלהים אני [k] להמית [l] ולהחיות כי־זה
,nunc scitote enimuero ?sua lepra à virum *recolligendum ad*¹ ,me ad *mittens*‡
שלח אלי לאסף איש מצרעתו כי אך־[m] דעו־נא
.*mihi iste* † occasionem *quærens** quòd videte &
[n] וראו כי־מתאנה הוא לי ׃
rex scidisset quòd ,Dei *virum Elisaah audire secundum* ,fuit Et
8 ויהי כשמע אלישע איש־האלהים כי־קרע מלך־
scidisti quid Vt :dicendo ,regem ad misit & ,sua vestimenta Israel
ישראל את־בגדיו וישלח אל־המלך לאמר למה קרעת
.Israel in propheta est quòd sciat & ,me ad nunc veniat ?tua vestimenta
בגדיך יבא־נא אלי וידע כי יש נביא בישראל ׃
domus ostium‡stetit & ,suo curru & ,*suis equis** in Nahaman Venitque
9 [o] ויבא נעמן בסוסו וברכבו ויעמד פתח־הבית
:dicendo ,nuncium Elisaah eum ad Misitque .Elisaah
10 לאלישע ׃ וישלח אליו אלישע מלאך לאמר
,tibi tua caro reuertetur & ,Iarden in vicibus septem te *lauabis*‡& ,Vade
הלוך ורחצת שבע־פעמים בירדן וישב בשרך לך
.mundabitur &
וטהר ׃
;me *apud dixi* † Ecce :dicebat & ,abibat & ,Nahaman *ira efferbuit** Et
11 ויקצף נעמן [p] וילך ויאמר הנה אמרתי אלי
,sui Dei DOMINI *nomine in*‡inuocabit & ,stabit & ,egrediendo Egredietur
יצא יצוא ועמד וקרא בשם־יהוה אלהיו
.leprosum *recolliget*¹ & ,locum ad suam manum *agitabit** &
[q] והניף ידו אל־המקום ואסף המצורע ׃
omnibus *præ* Dammesec fluuij Parpar & ,Abanah *bonus* ‡ Nonne
12 הלא טוב אבנה ופרפר נהרות דמשק מכל
,se vertit & ?me mundabo & ,eis in me lauabo non an ?Israel aquis
מימי ישראל הלא־ארחץ בהם וטהרתי [s] ויפן
,eum ad sunt locuti & ,eius serui accesserunt Et .ira *in*‡ibat &
13 וילך בחמה ׃ [t] ויגשו עבדיו וידברו אליו
nonne ,te ad fuisset locutus vates *magnum verbum*¹,mi Pater :dixerunt &
ויאמרו אבי דבר גדול הנביא דבר אליך הלוא
?*illo*‡ mundus & ,te Laua ,te ad dixerit *quia etiam*¹& ?fecisses
תעשה ואף כי־אמר אליך רחץ וטהר ׃
verbum iuxta ,vicibus septem Iarden in se *immersit*† & ,descendit Et
14 [v] וירד ויטבל בירדן שבע פעמים כדבר
.est mundatus &,parui pueri caro sicut eius caro est reuersa & :Dei viri
איש האלהים וישב בשרו כבשר נער קטן ויטהר ׃
,venit & ,eius turma oīs & ipse ,Dei virum ad est reuersus Et
15 [x] וישב אל־איש האלהים הוא וכל־מחנהו ויבא
Deus † non quòd ,noui nunc Ecce : dixit & ,*eius facies ad* ‡ stetitque
ויעמד לפניו ויאמר הנה־נא ידעתי כי אין אלהים
benedictionem *nunc*¹ tolle nunc & : Israel in nisi ,terra omni in
בכל־הארץ כי אם־בישראל ועתה [y] קח־נא ברכה
steti cuius ,DOMINVS Viuit :dixit Et .suo seruo à
16 מאת עבדך ׃ [z] ויאמר חי־יהוה אשר־עמדתי
.renuit & ,*capiendum ad eum in instabat* ‡ & :accepero si ,*eius facies ad*†
לפניו אם־אקח ויפצר־בו לקחת וימאן ׃
paris onus tuo seruo nunc dabitur non Et :Nahaman Dixitque
17 ויאמר נעמן ולא [a] יתן־נא לעבדך [b] משא צמד־
sacrificiū & ,*ascensionem*¹tuus seruus vltrà faciet non quia ?*terræ* mulorum
פרדים אדמה כי לוא־יעשה עוד עבדך עלה וזבח
.DOMINO nisi ,alienis diis
לאלהים אחרים כי אם־ליהוה ׃
meū dominū intrando in‡,tuo seruo DOMINVS parcat *hoc verbo In**
18 לדבר הזה יסלח יהוה לעבדך בבוא אדני
,meā manū super fuerit innixus ipse & ,ibi *se incuruandū ad*‡Rimmon domū
בית־רמון [c] להשתחות שמה והוא נשען על־ידי
,Rimmon domo*,mea *incuruatione*‡ in Rimmon domo *me incuruauero*† &
והשתחויתי בית רמן בהשתחויתי בית רמן
.*hoc verbo*‡ in tuo seruo DOMINVS *quæso* ignoscat
יסלח־נא־יהוה לעבדך בדבר הזה ׃
.terræ miliare quasi eo ab abiit & .pace in Vade :ei Dixitque
19 ויאמר לו [d] לך לשלום וילך מאתו כברת ארץ ׃
prohibuit Ecce :Dei viri Elisaah puer Ghechazi dixit Et
20 ויאמר גיחזי נער אלישע איש־האלהים הנה חשך
eius manu de *accipiendo ab*†, hunc Aramæum Nahaman meus dominus
אדני את נעמן הארמי הזה [e] מקחת מידו את
accepero & ,eum post cucurrero *quin**,DOMINVS viuit :attulit quæ
אשר־הביא [f] חי־יהוה כי־אם־[g] רצתי אחריו ולקחתי
.aliquid eo ab
מאתו מאומה ׃

cùm legisset rex ‡sum, vt mortificem & viuificem: מת חיה ‡mittit ¹vt curem *quærit †contra me. יתראה cum audisset Elisaah *equo suo, ‡ad נוא ‡laua *iratus est †cogitaui ילך ‡nomen *eleuabit ¹mundabit נוף ‡meliora sunt אבנה ק יום פנה ‡cum נגש ¹si rem grandem ¹quantò magis cùm dixerit? †abluit ירד שוב ‡ante eum, †est ¹obsecro לקח חיה †in conspectu, ‡cogebat eū, vt tolleret נתן נשא de terra? ¹holocaustū *Pro te hac ‡quando ingredietur dominus meus rex in ‡vt adoret שחה †adorauero ‡adoratione ילך †et non acciperet לקח *nisi חיה רוץ

currentem Nahaman viditque ;Nahaman post Ghechazi est secutus Et
21 וירדף גיחזי אחרי נעמן ויראה נעמן רץ
?pax‡Numquid ;dixit & ,eius occursum in curru *desuper cecidit*¹& ,se post
אחריו [h] ויפל מעל המרכבה לקראתו ויאמר השלום ׃
hoc *nunc*‡ Ecce :dicendo ,me misit meus dominus :Pax ,dixit Et
22 ויאמר שלום אדני שלחני לאמר הנה עתה זה
:prophetarum filiis de Ephraim monte de pueri duo me ad venerunt
באו אלי [i] שני־נערים מהר אפרים מבני הנביאים
.vestimenta mutatoria duo & ,argenti talentum eis *nunc*¹ da
[k] תנה־נא להם ככר־כסף ושתי חלפות בגדים ׃
:eum *in rupit* ‡ & :duo talenta *accipe* ,*Velis* ,Nahaman Dixitque
23 ויאמר נעמן הואל קח ככרים ויפרץ־בו
mutatoria duo & ,*marsupiis*† duobus in argenti talenta duo ligauit &
[l] ויצר ככרים כסף בשני חרטים ושתי חלפות
.*eius facies ad*¹portauerunt & ,suos pueros duos *ad dedit*‡& ,vestimenta
בגדים ויתן אל שני נעריו [m] וישאו לפניו ׃
*commendauit**& ,eorum manu de tulit & ,*editum locum*†ad venit Et
24 ויבא אל־העפל [n] ויקח מידם ויפקד
.abierunt & ,viros dimisit & :domo in
בבית וישלח את־האנשים וילכו ׃
eum ad dixitque :suum dominum *ad*‡ stetit & ,est ingressus ipse Et
25 והוא־בא ויעמד אל־אדניו ויאמר אליו
.illuc & ,huc tuus seruus iuit Non :dixit & ?Ghechazi Vnde :Elisaah
אלישע מאן גחזי ויאמר לא־הלך עבדך אנה ואנה ׃
desuper‡ vir se vertit cùm ,*abiit*†meum cor Non¹ :eum ad Dixitque
26 ויאמר אליו לא־לבי הלך כאשר הפך־איש מעל
accipiendū ad &,pecuniā *accipiendū ad tempus**an ?tui occursum in suo curru
מרכבתו לקראתך העת לקחת את־הכסף ולקחת
?ancillas & ,seruos & ,*bouem*‡& ,*pecus*†& ,vineas & ,olìueta‡& ;vestes
בגדים וזיתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים ושפחות ׃
.seculum in *tuo semine in & , te in*‡ adhærebit Nahaman lepra Et
27 וצרעת נעמן תדבק־בך ובזרעך לעולם
.nix sicut leprosus eius *faciebus** à est egressus &
ויצא מלפניו מצרע כשלג ׃

CAP. VI. ו

locus nunc Ecce :Elisaah ad prophetarum filij dixerunt Et
1 ויאמרו [a] בני־הנביאים אל־אלישע הנה־נא המקום
Ibimus .nobis à‡angustus *tuas facies ad ibi habitantes* † nos quo ‡
2 אשר אנחנו ישבים שם לפניך צר ממנו ׃ [b] נלכה־
faciemus & ,vnum tignum *vir*¹ inde *capiemus*‡ & ,Iarden ad vsque nunc
נא עד־הירדן ונקחה משם איש קורה אחת ונעשה־
Dixitque .Ite :dixit & .*ibi habitandum ad** locum ibi nobis
3 לנו שם מקום [c] לשבת שם ויאמר לכו ׃ ויאמר
.veniam Ego :dixit & ,tuis seruis cum *ito & ,nunc Velis* ‡ :vnus
האחד [d] הואל נא ולך את־עבדיך ויאמר אני אלך ׃
.ligna cædebant & ,Iarden ad venerunt & :eis cum abiit Et
4 וילך אתם ויבאו הירדנה ויגזרו העצים ׃
in cecidit ferrum & ,trabem faciente cadere vno ,fuit Et
5 ויהי האחד [e] מפיל הקורה ואת־הברזל נפל אל־
.*petitum* †ipsum & ,mi domine Ahah :dixit & ,clamauit & :*aquas*‡
המים ויצעק ויאמר אהה אדני והוא שאול ׃
:locum ei ostendit & ?cecidit Vbi :Dei vir Dixitque
6 ויאמר איש־האלהים אנה נפל [f] ויראהו את־המקום
.ferrum fecit supernatare & ,illuc proiecit & ,lignum præciditque
ויקצב־עץ וישלך־שמה [g] ויצף הברזל ׃
.illud tulit & ,suam manum extendit & .tibi *Leua** :dixit Et
7 ויאמר [h] הרם לך וישלח ידו [i] ויקחהו ׃
*ad**est consiliatus & :Israel cum *pugnans erat*† Aram rex Et
8 ומלך ארם היה נלחם בישראל ויועץ אל־
.mea *castrametatio incelebri abscondito*¹ loco In :dicendo ,*suos seruos*
עבדיו לאמר אל־מקום פלני אלמני [l] תחנתי ׃
te Obserua :dicendo ,Israel regem ad Dei vir misit Et
9 וישלח איש האלהים אל־מלך ישראל לאמר השמר
.*descendentes Aram*† illuc quia :illum locum ad *transeundo à*
מעבר המקום הזה כי־שם ארם נחתים ׃
vir ei dixerat quem locum ad Israel rex misit Et
10 וישלח מלך ישראל אל־המקום אשר אמר־לו איש־
.secundò neque ,semel non ,ibi se obseruauit & ,eū monuerat & ,Dei
האלהים והזהירה ונשמר־שם לא־אחת ולא [m] שתים ׃
*clamauit** & ,hoc *verbo super*‡ Aram regis cor est conturbatum Et
11 ויסער לב מלך־ארם על־הדבר הזה ויקרא
‡nobis *qui ex quis* mihi *indicabitis* Nonne‡ :eos ad ait & ,suos seruos *ad*
אל־עבדיו ויאמר אליהם הלוא [n] תגידו לי מי משלנו
?Israel *regem ad*
אל־מלך ישראל ׃

‡desiliit de ‡est נפל ‡tempore שנה ¹obsecro נתן Complace,& tolle ‡coegit †sacculis, צרר ‡posuit super ¹ante eum. נשא †munitioné, *reposuit לקח ‡ante מאין ק ¹Nonne †iuit tecum, ‡de *annon noui tempus, quo ibas ad accipiendum ‡vt emeres †pecudes, ‡boues, ‡tibi, & semini tuo *facie בנה ‡in †habitamus corā te ‡est ילך ‡tollemus ¹vnusquisq; *in quo habitemus. ישב ‡Complace obsecro, & veni יאל נפל ‡aquam, †erat commodatum. ראה צוף *Tolle. יום לקח †pugnabat *cum seruis suis, ¹tali & tali erit mansio פלא חנה Caue ne transeas †Aramæi descendunt. והזהירו ק שנה ‡propter *vocauit ‡Vt quid nō indicatis ‡est regis נגר

Equidem: Ghechazi dixit & ei faciendum ad quid Et: dixit Et
14 וַיֹּאמֶר וּמֶה לַעֲשׂוֹת לָהּ וַיֹּאמֶר גֵּיחֲזִי אֲבָל
vocauit Et. eam Voca: ait Et . senex eius vir &, ei non filius
15 בֵּן אֵין לָהּ וְאִישָׁהּ זָקֵן׃ וַיֹּאמֶר קְרָא לָהּ וַיִּקְרָא
tempus secundum istud tempus statutum Ad: dixit Et . ostio in stetit &, eâ
16 לָהּ וַתַּעֲמֹד בַּפָּתַח׃ וַיֹּאמֶר לַמּוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת
vir mi domine Ne: ait Et . filium amplexans tu puerpera
חַיָּה אַתְּ חֹבֶקֶת בֵּן וַתֹּאמֶר אַל אֲדֹנִי אִישׁ
.tuam ancillam in mentiaris ne , Dei
הָאֱלֹהִים אַל תְּכַזֵּב בְּשִׁפְחָתֶךָ׃
ipsum tempus statutum ad , filium peperit & , mulier concepit Et
17 וַתַּהַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֵּן לַמּוֹעֵד הַזֶּה
. Elisaah eam ad fuerat locutus quod , vitę tempus iuxta
כָּעֵת חַיָּה אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע׃
ad , suum patrem ad est egressus & , dies fuit Et . natus euasit grandis Et
18 וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּצֵא אֶל אָבִיו אֶל
. meum caput, meum Caput: suum patrem ad dixit Et . messores
19 הַקֹּצְרִים׃ וַיֹּאמֶר אֶל אָבִיו רֹאשִׁי רֹאשִׁי
eum Tulitque . suam matrem ad eum Tolle: puerum ad Dixitque
20 וַיֹּאמֶר אֶל הַנַּעַר שָׂאֵהוּ אֶל אִמּוֹ׃ וַיִּשָּׂאֵהוּ
ad vsque eius genua super sedit Et . suam matrem ad eum adduxit &
וַיְבִיאֵהוּ אֶל אִמּוֹ וַיֵּשֶׁב עַל בִּרְכֶּיהָ עַד
. est mortuus & , meridiem
הַצָּהֳרַיִם וַיָּמֹת׃
, Dei viri lectum super eum fecit accumbere & , ascendit Et
21 וַתַּעַל וַתַּשְׁכִּבֵהוּ עַל מִטַּת אִישׁ הָאֱלֹהִים
, suum virum ad Vocauitque . est egressa & , eum super clausit &
22 וַתִּסְגֹּר בַּעֲדוֹ וַתֵּצֵא׃ וַתִּקְרָא אֶל אִישָׁהּ
asinarum vnam & , pueris è vnum mihi obsecro Mitte : ait &
וַתֹּאמֶר שִׁלְחָה נָא לִי אֶחָד מִן הַנְּעָרִים וְאַחַת הָאֲתֹנוֹת
. reuertar & , Dei virum ad vsque curram &
וְאָרוּצָה עַד אִישׁ הָאֱלֹהִים וְאָשׁוּבָה׃
nec , mensis non Hodie ? eum ad vadens tu Cur ; dixit Et
23 וַיֹּאמֶר מַדּוּעַ אַתְּ הֹלֶכֶת אֵלָיו הַיּוֹם לֹא חֹדֶשׁ וְלֹא
ad dixitque , asinam strauit Et . Pax : dixit & . sabbatum
24 שַׁבָּת וַתֹּאמֶר שָׁלוֹם׃ וַתַּחֲבֹשׁ הָאָתוֹן וַתֹּאמֶר אֶל
dixero nisi , equitando me moreris ne , vade & , Duc: suum puerum
נַעֲרָהּ נְהַג וָלֵךְ אַל תַּעֲצָר לִי לִרְכֹּב כִּי אִם אָמַרְתִּי
montem ad Dei virum ad venit & , iuit Et . tibi
25 לָךְ׃ וַתֵּלֶךְ וַתָּבוֹא אֶל אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל הַר
dixit & , contra è illam Dei virum videre secundum , fuit Et . Carmel
הַכַּרְמֶל וַיְהִי כִּרְאוֹת אִישׁ הָאֱלֹהִים אֹתָהּ מִנֶּגֶד וַיֹּאמֶר
. illa Sunamitis Ecce : suum puerum Ghechazi ad
אֶל גֵּיחֲזִי נַעֲרוֹ הִנֵּה הַשּׁוּנַמִּית הַלָּז׃
pax Num : ei dic & , eius occursum in obsecro curre Nunc
26 עַתָּה רוּץ נָא לִקְרָאתָהּ וֶאֱמָר לָהּ הֲשָׁלוֹם
. Pax : dixit & ? nato pax Num ? tuo viro pax Num ? tibi
לָךְ הֲשָׁלוֹם לְאִישֵׁךְ הֲשָׁלוֹם לַיָּלֶד וַתֹּאמֶר שָׁלוֹם׃
apprehendit & , montem ad Dei virum ad venit Et
27 וַתָּבֹא אֶל אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל הָהָר וַתַּחֲזֵק
vir Dixitque . eam expellendum ad Ghechazi accessit Et . eius pedes in
בְּרַגְלָיו וַיִּגַּשׁ גֵּיחֲזִי לְהָדְפָהּ וַיֹּאמֶר אִישׁ
DOMINVS & , ei amara eius anima quia , eam Dimitte : Dei
הָאֱלֹהִים הַרְפֵּה לָהּ כִּי נַפְשָׁהּ מָרָה לָהּ וַיהוָה
petiui Nunquid : ait Et . mihi indicauit non & , meâ cælauit
28 הֶעְלִים מִמֶּנִּי וְלֹא הִגִּיד לִי׃ וַתֹּאמֶר הֲשָׁאַלְתִּי
? me reddas securam Ne , dixi non Nunquid ? meo domino à filium
בֵן מֵאֵת אֲדֹנִי הֲלֹא אָמַרְתִּי לֹא תַשְׁלֶה אֹתִי׃
meũ scipionem tolle & , tuos lumbos Accinge : Ghechazi ad Dixitque
29 וַיֹּאמֶר לְגֵיחֲזִי חֲגֹר מָתְנֶיךָ וְקַח מִשְׁעַנְתִּי
cum & : ei benedixeris non , virum inueneris Si . vade & , tua manu in
בְיָדְךָ וָלֵךְ כִּי תִמְצָא אִישׁ לֹא תְבָרְכֶנּוּ וְכִי
facies super meũ scipionem pones & : ei respondebis non , vir tibi benedixerit
יְבָרֶכְךָ אִישׁ לֹא תַעֲנֶנּוּ וְשַׂמְתָּ מִשְׁעַנְתִּי עַל פְּנֵי
si , tua anima viuit & , DOMINVS Viuit : puerí mater dixit Et . pueri
30 הַנָּעַר׃ וַתֹּאמֶר אֵם הַנַּעַר חַי יְהוָה וְחֵי נַפְשְׁךָ אִם
transiuit Ghechazi Et . eam post iuit & , surrexit Et . te dimisero
31 אֶעֶזְבֶךָּ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרֶיהָ׃ וְגֵחֲזִי עָבַר
vox non & , pueri facies super scipionem posuit & , eorum facies ad
לִפְנֵיהֶם וַיָּשֶׂם אֶת הַמִּשְׁעֶנֶת עַל פְּנֵי הַנַּעַר וְאֵין קוֹל
: dicendo , ei nũciauit & , eius occursum in est reuersus Et . attentio nec
וְאֵין קָשֶׁב וַיָּשָׁב לִקְרָאתוֹ וַיַּגֶּד לוֹ לֵאמֹר
ecce & , domum in Elisaah est ingressus Et . puer est expergefactus Nõ
32 לֹא הֵקִיץ הַנָּעַר׃ וַיָּבֹא אֱלִישָׁע הַבָּיְתָה וְהִנֵּה
clausit & , est ingressus Et . eius lectum super iacebat mortuus puer
33 הַנַּעַר מֵת מֻשְׁכָּב עַל מִטָּתוֹ׃ וַיָּבֹא וַיִּסְגֹּר

, ascendit Et . DOMINVM ad orauitque ; ipsos ambos super ostium
34 הַדֶּלֶת בְּעַד שְׁנֵיהֶם וַיִּתְפַּלֵּל אֶל יְהוָה׃ וַיַּעַל
suos oculos & , eius os super suum os posuitque . puerum super incubuit &
וַיִּשְׁכַּב עַל הַיֶּלֶד וַיָּשֶׂם פִּיו עַל פִּיו וְעֵינָיו
. eũ super se prostrauit & , eius volas super suas volas & , eius oculos super
עַל עֵינָיו וְכַפָּיו עַל כַּפָּו וַיִּגְהַר עָלָיו
domo in deambulauit & , est reuersus Et . infantis caro est calefacta &
35 וַיָּחָם בְּשַׂר הַיָּלֶד׃ וַיָּשָׁב וַיֵּלֶךְ בַּבַּיִת
sternutauit Et . eũ super se prostrauit & , ascẽdit & , illuc semel & , huc semel
אַחַת הֵנָּה וְאַחַת הֵנָּה וַיַּעַל וַיִּגְהַר עָלָיו וַיְזוֹרֵר
Vocauitque . suos oculos puer aperuit & : vices septem ad vsq; puer
36 הַנַּעַר עַד שֶׁבַע פְּעָמִים וַיִּפְקַח הַנַּעַר אֶת עֵינָיו׃ וַיִּקְרָא
venitque : eã vocauit & . hanc Sunamiten ad Voca : dixit & , Ghechazi ad
אֶל גֵּיחֲזִי וַיֹּאמֶר קְרָא אֶל הַשֻּׁנַמִּית הַזֹּאת וַיִּקְרָאֶהָ וַתָּבוֹא
, eius pedes super cecidit & , venit Et . tuum filium Tolle : ait Et . eũ ad
37 אֵלָיו וַיֹּאמֶר שְׂאִי בְנֵךְ׃ וַתָּבֹא וַתִּפֹּל עַל רַגְלָיו
. est egressa & , suum filium tulitque ; terram super se incuruauit &
וַתִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה וַתִּשָּׂא אֶת בְּנָהּ וַתֵּצֵא׃
prophetarũ filij & , terra in fames & . Ghilghal in est reuersus Elisaah Et
38 וֶאֱלִישָׁע שָׁב הַגִּלְגָּלָה וְהָרָעָב בָּאָרֶץ וּבְנֵי הַנְּבִיאִים
coque & ; grandem ollam Dispone : suo puero Dixitq; . eius facies ad habitantes
יֹשְׁבִים לְפָנָיו וַיֹּאמֶר לְנַעֲרוֹ שְׁפֹת הַסִּיר הַגְּדוֹלָה וּבַשֵּׁל
, agrum ad vnus est egressus Et . prophetarum filiis pulmentum
39 נָזִיד לִבְנֵי הַנְּבִיאִים׃ וַיֵּצֵא אֶחָד אֶל הַשָּׂדֶה
colocyntidas ea ex collegitq; , agrestẽ vitem inuenit & , erucas colligendum ad
לְלַקֵּט אֹרֹת וַיִּמְצָא גֶּפֶן שָׂדֶה וַיְלַקֵּט מִמֶּנּוּ פַּקֻּעֹת
: pulmenti ollam in concidit & , venit & : suũ vestimentũ plenum, agrestes
שָׂדֶה מְלֹא בִגְדוֹ וַיָּבֹא וַיְפַלַּח אֶל סִיר הַנָּזִיד
, fuit Et . comedendum ad viris fuderunt Et . cognouerant non etenim
40 כִּי לֹא יָדָעוּ׃ וַיִּצְקוּ לַאֲנָשִׁים לֶאֱכוֹל וַיְהִי
olla in Mors : dixerũtq; , clamauerunt illi & , pulmẽto de eos comedere secundum
כְּאָכְלָם מֵהַנָּזִיד וְהֵמָּה צָעָקוּ וַיֹּאמְרוּ מָוֶת בַּסִּיר
farinã tolllite Et : dixit Et . comedere potuerunt non & : Dei vir
41 אִישׁ הָאֱלֹהִים וְלֹא יָכְלוּ לֶאֱכֹל׃ וַיֹּאמֶר וּקְחוּ קֶמַח
fuit non & : comedent & : populo Funde : dixit & , ollam in proiecit Et
וַיַּשְׁלֵךְ אֶל הַסִּיר וַיֹּאמֶר צַק לָעָם וְיֹאכֵלוּ וְלֹא הָיָה
virũ ad detulit & , Salisah Bahal de venit vir Et . olla in malum verbum
42 דָּבָר רָע בַּסִּיר׃ וְאִישׁ בָּא מִבַּעַל שָׁלִשָׁה וַיָּבֵא לְאִישׁ
viridẽ spicã plenam & , hordeaceos panes viginti primitiarũ panem Dei
הָאֱלֹהִים לֶחֶם בִּכּוּרִים עֶשְׂרִים לֶחֶם שְׂעֹרִים וְכַרְמֶל
: eius minister dixit Et . comedent & , populo Da : dixit & ; sua tunica in
43 בְּצִקְלֹנוֹ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וְיֹאכֵלוּ׃ וַיֹּאמֶר מְשָׁרְתוֹ
. comedent & , populo Da : dixit & ? virorum centum facies ad hoc dabo Quid
מָה אֶתֵּן זֶה לִפְנֵי מֵאָה אִישׁ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וְיֹאכֵלוּ
. eorũ facies ad dedit Et . superesse & , Comedere : DOMINVS dixit sic quonia
44 כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אָכוֹל וְהוֹתֵר׃ וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם
. DOMINI verbum iuxta fecerunt reliquum & , comederunt Et
וַיֹּאכְלוּ וַיּוֹתִרוּ כִּדְבַר יְהוָה׃

CAP. V. ה

facies ad magnus vir erat Aram regis militiæ princeps Nahaman Et
1 וְנַעֲמָן שַׂר צְבָא מֶלֶךְ אֲרָם הָיָה אִישׁ גָּדוֹל לִפְנֵי
. Aram salutem DOMINVS dedit illo in quia faciebus acceptus & , sui domini
אֲדֹנָיו וּנְשֻׂא פָנִים כִּי בוֹ נָתַן יְהוָה תְּשׁוּעָה לַאֲרָם
agmina fuerant egressa Arã Et . leprosus robore potens erat vir Et
2 וְהָאִישׁ הָיָה גִּבּוֹר חַיִל מְצֹרָע׃ וַאֲרָם יָצְאוּ גְדוּדִים
vxoris facies ad erat & ; paruam puellam Israel terra è duxerat captiuã &
וַיִּשְׁבּוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נַעֲרָה קְטַנָּה וַתְּהִי לִפְנֵי אֵשֶׁת
prophetæ facies ad me dñs Vtinam : suam heram ad Dixitque . Nahamã
3 נַעֲמָן׃ וַתֹּאמֶר אֶל גְּבִרְתָּהּ אַחֲלֵי אֲדֹנִי לִפְנֵי הַנָּבִיא
nunciauit & , venit Et . sua lepra à eum collegisset tũc , Someron in qui
4 אֲשֶׁר בְּשֹׁמְרוֹן אָז יֶאֱסֹף אֹתוֹ מִצָּרַעְתּוֹ׃ וַיָּבֹא וַיַּגֵּד
terra è quæ , puella est locuta hoc sicut & hoc Sicut : dicendo , suo domino
לַאדֹנָיו לֵאמֹר כָּזֹאת וְכָזֹאת דִּבְּרָה הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר מֵאֶרֶץ
libellum mittam & , ingredere , Vade : Aram rex Dixitque . Israel
5 יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ אֲרָם לֶךְ בֹּא וְאֶשְׁלְחָה סֵפֶר
argenti talenta decem sua manu in tulit & , abiit & . Israel regem ad
אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ עֶשֶׂר כִּכְּרֵי כֶסֶף
epistolam detulit Et . vestimẽta mutatoria decẽ & , aureos millia sex &
6 וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים זָהָב וְעֶשֶׂר חֲלִיפוֹת בְּגָדִים׃ וַיָּבֵא הַסֵּפֶר
te ad hunc libellum venire secundum nunc Et : dicendo , Israel regem ad
אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְעַתָּה כְּבוֹא הַסֵּפֶר הַזֶּה אֵלֶיךָ
sua lepra à eũ recolliges & , meũ seruum Nahaman te ad misi ecce
הִנֵּה שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ אֶת נַעֲמָן עַבְדִּי וַאֲסַפְתּוֹ מִצָּרַעְתּוֹ׃

DOMINVS vocauit quoniam, Oha : Israel rex Dixitque — Ahab
10 וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֲהָהּ כִּי־קָרָא יְהוָה
Moab manu in eos *dandum ad* istos reges tres — *vt traderet
לִשְׁלֹשֶׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה לָתֵת אוֹתָם בְּיַד־מוֹאָב׃ — נָתַן
DOMINI propheta hic non An : Iehosaphat Dixitque — *est
11 וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הַאֵין פֹּה נָבִיא לַיהוָה
seruis è vnus Responditque ? eo ab DOMINVM inquiramus &
וְנִדְרְשָׁה אֶת־יְהוָה מֵאוֹתוֹ וַיַּעַן אֶחָד מֵעַבְדֵי — עָנָה
fundebat qui, Saphat filius Elisaah Hic : dixit &, Israel regis — *est
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר פֹּה אֱלִישָׁע בֶּן־שָׁפָט אֲשֶׁר־יָצַק
eo cum Est : Iehosaphat Dixitque. Eliiahu manus super aquam — *ne secum
12 מַיִם עַל־יְדֵי אֵלִיָּהוּ׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט יֵשׁ אוֹתוֹ
Iehosaphat &, Israel rex eum ad descenderunt Et ? DOMINI verbum
דְּבַר־יְהוָה וַיֵּרְדוּ אֵלָיו מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט — יָרַד
: Israel regem ad Elisaah Dixitque. Edom rex &
13 וּמֶלֶךְ אֱדוֹם׃ וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
prophetas ad &, tui patris prophetas ad Vade ? tibi &, mihi Quid
מַה־לִּי וָלָךְ לֵךְ אֶל־נְבִיאֵי אָבִיךָ וְאֶל־נְבִיאֵי
conuocauit quia, Nequaquam : Israel rex ei Dixitque. tuæ matris
אִמֶּךָ וַיֹּאמֶר לוֹ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אַל כִּי־קָרָא
manu in eos *dandum ad* istos reges tres DOMINVS — *vt traderet
יְהוָה לִשְׁלֹשֶׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה לָתֵת אוֹתָם בְּיַד
steti *cuius*, exercituū DOMINVS Viuit : Elisaah Dixitque. Moab — in cuius
14 מוֹאָב׃ וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע חַי־יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר עָמַדְתִּי — הָיָה
si, *suscipiens ego* Iehudah regis Iehosaphat *facies* nisi quia, *eius facies ad* — conspectu faciem
לְפָנָיו כִּי לוּלֵי פְּנֵי יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֲנִי נֹשֵׂא אִם־ — honorarem פָּנָה נָבַט
. te viderem si &, te ad respexissem
אַבִּיט אֵלֶיךָ וְאִם־אֶרְאֶךָּ׃ — רָאָה
modulantem modulari secundum fuit &. *modulantem* mihi tollite nunc Et — pulsatorem
15 וְעַתָּה קְחוּ־לִי מְנַגֵּן וְהָיָה כְּנַגֵּן הַמְנַגֵּן — cum pulsaret
. DOMINI *manus* cum super fuit & — propheta
וַתְּהִי עָלָיו יַד־יְהוָה׃ — הָיָה
. fossas, fossas hunc torrentem Fac : DOMINVS dixit Sic : ait Et — נגב
16 וַיֹּאמֶר כֹּה אָמַר יְהוָה עָשׂה הַנַּחַל הַזֶּה גֵּבִים גֵּבִים׃
videbitis neque, ventū videbitis Non : DOMINVS dixit sic Nam
17 כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה לֹא־תִרְאוּ רוּחַ וְלֹא־תִרְאוּ גֶשֶׁם — רָאָה
, vos bibetis &. aqua implebitur ipse torrens &; pluuiam
וְהַנַּחַל הַהוּא יִמָּלֵא מָיִם וּשְׁתִיתֶם אַתֶּם — שָׁתָה
vestrum iumentum & vestra acquisitiones & — greges vestri, & iumenta vestra.
וּמִקְנֵיכֶם וּבְהֶמְתְּכֶם׃
. vestra manu in Moab Dabitque. DOMINI oculis in hoc est leue Et
18 וְנָקַל זֹאת בְּעֵינֵי יְהוָה וְנָתַן אֶת־מוֹאָב בְּיֶדְכֶם׃ — קָלַל
ciuitatem omnem &, *munitionis* ciuitatem omnem percutietis Et — munitam
19 וְהִכִּיתֶם כָּל־עִיר מִבְצָר וְכָל־עִיר — נָכָה
aquarum fontes cunctosque, facietis cadere *bonum lignum omne &, electionis* — electam
מִבְחוֹר וְכָל־עֵץ טוֹב תַּפִּילוּ וְכָל־מַעְיְנֵי־מַיִם — omnem arborem bonam
. lapidibus in dolore afficietis *bonam partem* omnem &, obturabitis — agrum bonum
תִּסְתֹּמוּ וְכֹל הַחֶלְקָה הַטּוֹבָה תַּכְאִבוּ בָּאֲבָנִים׃ — operietis quando offertur sacrificium
venientes aquæ ecce &, *munus ascendere secundum* mane in fuit Et
20 וַיְהִי בַבֹּקֶר כַּעֲלוֹת הַמִּנְחָה וְהִנֵּה־מַיִם בָּאִים — venientes
. aquis terra est repleta &, Edom via e
מִדֶּרֶךְ אֱדוֹם וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֶת־הַמָּיִם׃ — בּוֹא
pugnandum ad reges ascendissent quòd audierunt Moab vniuersi Et
21 וְכָל־מוֹאָב שָׁמְעוּ כִּי־עָלוּ הַמְּלָכִים לְהִלָּחֵם — aduenis congregati
steterunt & : supra &, *cingulo cingente* omni ab *sunt acciti* & : eos in — sunt & accincti
בָּם וַיִּצָּעֲקוּ מִכֹּל חֹגֵר חֲגֹרָה וָמַעְלָה וַיַּעַמְדוּ
erat ortus sol &, mane in *manicauerunt* Et. terminum super
22 עַל־הַגְּבוּל׃ וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וְהַשֶּׁמֶשׁ זָרְחָה — est
. sanguis sicut rubras aquas regione è Moab Videruntque. aquas super
עַל־הַמָּיִם וַיִּרְאוּ מוֹאָב מִנֶּגֶד אֶת־הַמַּיִם אֲדֻמִּים כַּדָּם׃ — Digladiando gladiati
reges sunt *vastati* Vastando. hic Sanguis : dixerunt Et — proximum suum
23 וַיֹּאמְרוּ דָּם זֶה הֶחֳרֵב נֶחֶרְבוּ הַמְּלָכִים — spolia castra
. Moab *spolium* ad nunc &. suum *socium* vir percusserunt & — קוּם
וַיַּכּוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וְעַתָּה לַשָּׁלָל מוֹאָב׃
, Israel surrexerunt &. Israel *castrametationem* ad Veneruntque — Moabitas
24 וַיָּבֹאוּ אֶל־מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיָּקֻמוּ יִשְׂרָאֵל — facie נָכָה
percusserunt &. eorum *faciebus* à fugeruntque : Moab percusserunt &
וַיַּכּוּ אֶת־מוֹאָב וַיָּנֻסוּ מִפְּנֵיהֶם וַיַּכּוּ־
omnem &; destruxerunt vrbes Et. *Moab* percutiendo &, *eam in* — locos agri
בָהּ וְהַכּוֹת אֶת־מוֹאָב׃ וְהֶעָרִים יַהֲרֹסוּ וְכָל־ — sortes
illam repleuerunt &, suum lapidem vir proiecerunt *bonam partem* — agrorum; illam
25 חֶלְקָה טוֹבָה יַשְׁלִיכוּ אִישׁ־אַבְנוֹ וּמִלְאוּהָ
fecerūt cadere *bonum lignum omne* &, obturauerunt aquarū fonte omnē & — arbores bonas; dimiserunt
וְכָל־מַעְיַן־מַיִם יִסְתֹּמוּ וְכָל־עֵץ־טוֹב יַפִּילוּ — donec
circundederunt &: Chareseth pariete in eius lapides *reliquit*
עַד־הִשְׁאִיר אֲבָנֶיהָ בַּקִּיר חֲרָשֶׂת וַיָּסֹבּוּ

quòd, Moab rex vidit Et. eam percusserunt &, fundibularij
26 הַקַּלָּעִים וַיַּכּוּהָ׃ וַיַּרְא מֶלֶךְ מוֹאָב כִּי־
ubi — euaginantes viros septingentos secum tulit &, bellum *se à præualeret*
לָקַח מֵאָה — חָזַק מִמֶּנּוּ הַמִּלְחָמָה וַיִּקַּח אוֹתוֹ שְׁבַע־מֵאוֹת אִישׁ שֹׁלֵף
vt irrumperet. — potuerunt non &, Edom regem ad *irrumpendum ad*, gladium
חֶרֶב לְהַבְקִיעַ אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם וְלֹא יָכֹלוּ׃
tulit suum — erat regnaturus qui, primogenitum *eius* filium *cepit* Et
27 וַיִּקַּח אֶת־בְּנוֹ הַבְּכוֹר אֲשֶׁר־יִמְלֹךְ
obtulit illum holocaustum ira magna ab — *magnus feruor* fuit Et. murum super *ascensionē eum fecit ascendere* &, eo pro
תַּחְתָּיו וַיַּעֲלֵהוּ עֹלָה עַל־הַחֹמָה וַיְהִי קֶצֶף־גָּדוֹל
. terram in sunt reuersi &, eo *desuper* sunt profecti & ; Israel super
נָסַע שׁוּב — עַל־יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ מֵעָלָיו וַיָּשֻׁבוּ לָאָרֶץ׃

CAP. IIII. ד

clamauit prophetarum filiorum vxoribus de vna mulier Et
1 וְאִשָּׁה אַחַת מִנְּשֵׁי בְנֵי־הַנְּבִיאִים צָעֲקָה
, nosti tu &, est mortuus meus vir tuus Seruus : dicendo, Elisaah ad
מוּת — אֶל־אֱלִישָׁע לֵאמֹר עַבְדְּךָ אִישִׁי מֵת וְאַתָּה יָדַעְתָּ
timebat — venit creditor Et. DOMINVM *timens erat* tuus seruus quòd
בּוֹא — כִּי עַבְדְּךָ הָיָה יָרֵא אֶת־יְהוָה וְהַנֹּשֶׁה בָּא
vt tollat — . seruos in sibi meos natos duos *capiendum ad*
שָׁנָה — לָקַחַת אֶת־שְׁנֵי יְלָדַי לוֹ לַעֲבָדִים׃
quid, mihi indica ; tibi faciam Quid : Elisaah eam ad Dixitque
2 וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע מָה אֶעֱשֶׂה־לָּךְ הַגִּידִי לִי מַה־ — נגד
est quicquā — nisi, domo in *omne* tuæ ancillæ Non : ait Et ; domo in tibi est
יֶשׁ־לָכִי בַּבָּיִת וַתֹּאמֶר אֵין לְשִׁפְחָתְךָ כֹל בַּבַּיִת כִּי אִם־ — לָךְ
vas ijs qui foris sunt — *platea* ab vasa tibi pete, Vade : dixit Et. olei *lecythus*
3 אָסוּךְ שָׁמֶן׃ וַיֹּאמֶר לְכִי שַׁאֲלִי־לָךְ כֵּלִים מִן־הַחוּץ
pauca petes. — *paucifices* non vacua vasa, tuis vicinis omnibus ab
כָּלָה — מֵאֵת כָּל־שְׁכֵנָיִךְ כֵּלִים רֵקִים אַל־תַּמְעִיטִי׃
fundes &, tuos filios super &, te super ostium claudes &, ingredieris Et
4 וּבָאת וְסָגַרְתְּ הַדֶּלֶת בַּעֲדֵךְ וּבְעַד־בָּנַיִךְ וְיָצַקְתְּ — ריק
proficisci facies plenum &. hæc vasa omnia super
quod plenū fuerit remouere facies.
נָסַע — עַל כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה וְהַמָּלֵא תַּסִּיעִי׃
Ipsi. suos filios super &, se super ostium clausit &, eo ab Iuitque
5 וַתֵּלֶךְ מֵאִתּוֹ וַתִּסְגֹּר הַדֶּלֶת בַּעֲדָהּ וּבְעַד בָּנֶיהָ הֵם
adferebant infundebat. — *infundens* ipsa &, eam ad *admonentes*
נָגַשׁ יָצַק — מַגִּשִׁים אֵלֶיהָ וְהִיא מוֹצָקֶת׃
me ad Admoue : suum filium ad dixit &, vasa *implere secundū*, fuit Et
6 וַיְהִי כִּמְלֹאת הַכֵּלִים וַתֹּאמֶר אֶל־בְּנָהּ הַגִּישָׁה אֵלַי — מוצקת
eum impleuisset — Adfer mihi — est. — oleum stetit &: vas vltra Non : eam ad Dixitque. vas adhuc
עוֹד כֶּלִי וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵין עוֹד כֶּלִי וַיַּעֲמֹד הַשָּׁמֶן׃
vende, Vade : ait &, Dei viro indicauit &, Venitque
7 וַתָּבֹא וַתַּגֵּד לְאִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לְכִי מִכְרִי אֶת־
de — residuo *in* viues tuis filiis cum tu &, tuo creditori redde &, oleum
הַשֶּׁמֶן וְשַׁלְּמִי אֶת־נִשְׁיֵכִי וְאַתְּ בָּנַיִךְ תִּחְיִי בַּנּוֹתָר׃ — נָשָׁה חָיָה
mulier ibi &, Sunem *ad* Elisaah transibat &, dies fuit Et
8 וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבֹר אֱלִישָׁע אֶל־שׁוּנֵם וְשָׁם אִשָּׁה — נשיך ובניך
in — erat — ei vt comederet — vt comederet — ipse transiret dum, fuit &. panem *comedendū ad* eum *in* fecit vim &, magna
גְּדוֹלָה וַתַּחֲזֶק־בּוֹ לֶאֱכָל־לָחֶם וַיְהִי מִדֵּי עָבְרוֹ
. panem *comedendum ad*, illuc declinabat
סור — יָסֻר שָׁמָּה לֶאֱכָל־לָחֶם׃
Dei vir quòd noui nunc Ecce : suum virum ad Dixitque
9 וַתֹּאמֶר אֶל־אִישָׁהּ הִנֵּה־נָא יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים
est, per — , cœnaculum nunc Faciamus : iugiter nos *super* transiens, *ipse* sanctus
10 קָדוֹשׁ הוּא עֹבֵר עָלֵינוּ תָּמִיד׃ נַעֲשֶׂה־נָּא עֲלִיַּת־ — עָלָה
, sellam &, mensam &, lectum ibi ei ponamusque, paruum parietis
נָטָה — קִיר קְטַנָּה וְנָשִׂים לוֹ שָׁם מִטָּה וְשֻׁלְחָן וְכִסֵּא
cùm venerit — . illuc declinabit, nos *ad ipsum veniendo in* erit Et. candelabrum &
בּוֹא — וּמְנוֹרָה וְהָיָה בְּבֹאוֹ אֵלֵינוּ יָסוּר שָׁמָּה׃
in — requieuit &, cœnaculū *ad* declinauit & : illuc venit &, dies Fuitque
11 וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹא שָׁמָּה וַיָּסַר אֶל־הָעֲלִיָּה וַיִּשְׁכַּב־ — הָיָה
Sunamitem Voca : suum puerum Ghechazi ad Dixitque. ibi
12 שָׁמָּה׃ וַיֹּאמֶר אֶל־גֵּיחֲזִי נַעֲרוֹ קְרָא לַשּׁוּנַמִּית — סור עלה
ante eum — *eius facies ad* stetit &, eam vocauit &. hanc
הַזֹּאת וַיִּקְרָא־לָהּ וַתַּעֲמֹד לְפָנָיו׃
sollicita fuisti pro nobis sollicitudine vis vt faciā — *nos ad trepidasti* Ecce : eam ad nunc Dic : ei Dixitque
13 וַיֹּאמֶר לוֹ אֱמָר־נָא אֵלֶיהָ הִנֵּה חָרַדְתְּ אֵלֵינוּ
est Num ? tibi *faciendum ad* quid, ista *trepidatione* omni
עָשָׂה — אֶת־כָּל־הַחֲרָדָה הַזֹּאת מֶה לַעֲשׂוֹת לָךְ הֲיֵשׁ
: dixit &? exercitus principem ad vel, regem ad tibi loquendum *ad*
לְדַבֶּר־לָךְ אֶל־הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל־שַׂר הַצָּבָא וַתֹּאמֶר
habito — *habitans ego* mei populi medio In
בְּתוֹךְ עַמִּי אָנֹכִי יֹשָׁבֶת׃

accipiens DOMINVS hodie quòd nosti Num : eum ad dixerunt atque
ויאמרו אליו הידעת כי היום יהוה לקח tolli
. tacete , noui ego Etiam : Dixitque : tuo capite desuper tuū dominū à
את־אדניך מעל ראשך ויאמר גם־אני ידעתי החשו׃ חשה
DOMINVS quia, hic obsecro sede Elisaah : Eliiahu ei Dixitque
4 ויאמר לו אליהו אלישע שב־נא פה כי יהוה ישב
, tua anima viuit & , DOMINVS Viuit : dixit & . Iericho in me misit
שלחני יריחו ויאמר חי־יהוה וחי־נפשך
. Iericho † venerunt & . te dimisero si † in
אם־אעזבך ויבאו יריחו׃ בוא
, Elisaah ad Iericho in † qui , prophetarum filij accesserunt Et † erant
5 ויגשו בני־הנביאים אשר ביריחו אל־אלישע נגש
capiens † DOMINVS hodie quòd nosti Num : eum ad dixeruntque † tollit
ויאמרו אליו הידעת כי היום יהוה לקח את־
. silete , noui ego Etiam : ait & ? tuo capite desuper tuū dominum à
אדניך מעל ראשך ויאמר גם־אני ידעתי החשו׃ חשה
me misit DOMINVS quia, hic obsecro Sede : Eliiahu ei Dixitque
6 ויאמר לו אליהו שב־נא פה כי יהוה שלחני ישב
si , tua anima viuit & , DOMINVS Viuit : ait & , Iarden ad
הירדנה ויאמר חי־יהוה וחי־נפשך אם־
. ipsi ambo abierunt Et . te dereliquero
אעזבך וילכו שניהם׃
steteruntque , abierunt prophetarum filiis de viri quinquaginta Et
7 וחמשים איש מבני הנביאים הלכו ויעמדו
. Iarden iuxta steterunt ipsi ambo & : longè regione è
מנגד מרחוק ושניהם עמדו על־הירדן׃
percussit & , inuoluit & , suum pallium Eliiahu Tulitque
8 ויקח אליהו את־אדרתו ויגלם ויכה את־ לקח נכה
sicco in ipsi ambo transierunt & : illuc & , huc se diuiserunt & . aquas per siccum
המים ויחצו הנה והנה ויעברו שניהם בחרבה׃ שנה
Postula : Elisaah ad dixit Eliiahu & , eos transire secundum , fuit Et cùm autem transissent
9 ויהי כעברם ואליהו אמר אל־אלישע שאל
: Elisaah dixit & . tecum † à tollar antequam , tibi faciam quid † te
מה אעשה־לך בטרם אלקח מעמך ויאמר אלישע
. me ad † tuo spiritu in duorum os † obsecro sit Et † mensura duarū partiū de † super
ויהי־נא פי־שנים ברוחך אלי׃ פה
, te à ablatum me videris si : postulando egisti Durè : ait Et Difficilē rem postulasti
10 ויאמר הקשית לשאול אם־תראה אתי לקח מאתך
. erit non , non si & , sic tibi erit
יהי־לך כן ואם־אין לא יהיה׃ קשה
, igneus currus ecce & , loquendo & , eundo euntibus * ipsis , fuit Et *pergentibus pergendo
11 ויהי המה הלכים הלוך ודבר והנה רכב־אש היה
Eliiahu ascendit & . ipsos duos inter † diuiseruntque , ignei equi & † vtrumque
וסוסי אש ויפרדו בין שניהם ויעל אליהו in cœlum
. cælos in turbinem per
בסערה השמים׃
currus , mi pater , mi Pater : clamans † ipse & , videns † Elisaah Et † videbat † clamabat
12 ואלישע ראה והוא מצעק אבי אבי רכב
apprehendit & . amplius eum vidit non Et . eius equites & , Israel
ישראל ופרשיו ולא ראהו עוד ויחזק ראה
. scissiones duas in ea scidit & , sua vestimenta
בבגדיו ויקרעם לשנים קרעים׃ שנה
: eo desuper * ceciderat quod , Eliiahu pallium eleuauit Et * ab
13 וירם את־אדרת אליהו אשר נפלה מעליו רום
. Iarden labium iuxta stetit & , est reuersus & ripam
וישב ויעמד על־שפת הירדן׃ שפה
percussit & , ipso desuper ceciderat quod , Eliiahu pallium Tulitque ab eo,
14 ויקח את־אדרת אליהו אשר־נפלה מעליו ויכה לקח נכה
etiam Eliiahu Deus DOMINVS * Vbi : dixit & , aquas * est
את־המים ויאמר איה יהוה אלהי אליהו אף־
transiuit & : illuc & huc sunt dimidiata & , aquas percussit Et ? ipse diuiserunt se
הוא ויכה את־המים ויחצו הנה והנה ויעבר חצה
Iericho in † qui , prophetarum filij eum viderunt Et . Elisaah † erant
15 אלישע׃ ויראהו בני־הנביאים אשר־ביריחו ראה
: Elisaah super Eliiahu spiritus Requieuit : dixerunt atque , regione è
מנגד ויאמרו נחה רוח אליהו על־אלישע
. terram super ei se incuruauerunt & , eius occursum in venerunt &
ויבאו לקראתו וישתחוו־לו ארצה׃ בוא שחה
quinquaginta tuis seruis cum est * obsecro Ecce : eum ad dixerunt Et * sunt
16 ויאמרו אליו הנה־נא יש־את־עבדיך חמשים
fortè ne , tuum dominum quærant & , nunc eant roboris filij viri robusti.
אנשים בני־חיל ילכו נא ויבקשו את־אדניך פן־ ילך
montium † vnum in eum proiecerit & , DOMINI spiritus eum tulerit † è montibus
נשאו רוח יהוה וישלכהו באחד ההרים
. mittatis Ne : dixit & . vallium † vnam in aut † è vallibus
או באחת הגיאות ויאמר לא תשלחו׃ הגאיות

miserunt & . Mittite : dixit & . pudefieri ad vsque eum in institerunt Et vrgerunt eū vsque pudorem
17 ויפצרו־בו עד־בש ויאמר שלחו וישלחו
. eū inuenerunt non & , diebus tribus quæsieruntque , viros quinquaginta בוש
חמשים איש ויבקשו שלשה־ימים ולא מצאהו׃
: eos ad Dixitque . Iericho in habitans † ipse & . eum ad sunt reuersi Et † habitabat
18 וישבו אליו והוא ישב ביריחו ויאמר אלהם שוב
? eatis Ne : vos ad dixi Nonne
הלוא־אמרתי אליכם אל־תלכו׃
situs obsecro Ecce : Elisaah ad ciuitatis viri dixerunt Et habitatio
19 ויאמרו אנשי העיר אל־אלישע הנה־נא מושב
, malæ aquæ & : videns † meus dominus sicut , † bonus ciuitatis bona † est, † videt,
העיר טוב כאשר אדני ראה והמים רעים
phialam mihi Tollite : dixit Et . orbans * terra & * habitatores orbat.
20 והארץ משכלת׃ ויאמר קחו־לי צלחית
. eum ad attulerunt & . sal ibi ponite & , nouam in ea
חדשה ושימו שם מלח ויקחו אליו׃ שום
, sal illuc proiecit & , aquarum exitum ad est egressus Et
21 ויצא אל־מוצא המים וישלך־שם מלח יצא
erit non . istas aquas Sanaui : DOMINVS dixit Sic : dixit &
ויאמר כה־אמר יהוה רפאתי למים האלה לא־יהיה
. orbans & , mors vltra inde
משם עוד מות ומשכלת׃
Elisaah verbum iuxta , hanc diem ad vsque aquæ sunt sanatæ Et
22 וירפו המים עד היום הזה כדבר אלישע רפה
ascendente ipso & , el- Beth * inde ascendit Et . fuerat locutus quod * in
23 אשר דבר׃ ויעל משם בית־אל והוא עלה עלה
illudebant & , vrbe ex sunt egressi parui pueri & , viam per
בדרך ונערים קטנים יצאו מן־העיר ויתקלסו־
respexit Et . calue ascende , calue Ascende : ei dixerunt & , eum in ei,
24 בו ויאמרו לו עלה קרח עלה קרח׃ ויפן פנה
: DOMINI nomine in eis maledixitque , eos vidit & , se post
אחריו ויראם ויקללם בשם יהוה ראה
eis ex lacerauerunt & , sylua è vrsi duo sunt egressæ & duæ vrsæ
ותצאנה שתים דבים מן־היער ותבקענה מהם שנים † pueros.
montem in inde abiit Et . natos † duos & , quadraginta
25 ארבעים ושני ילדים׃ וילך משם אל־הר ילך
. Someron * est reuersus inde & : Carmel * in
הכרמל ומשם שב שמרון׃

CAP. III. ג

Someron in Israel super regnauit Achab filius Iehoram Et
1 ויהורם בן־אחאב מלך על־ישראל בשמרון
regnauitque , Iehudah regis Iehosaphat decimo octauo anno in
בשנת שמנה עשרה ליהושפט מלך יהודה וימלך
DOMINI oculis in * malum † Fecitque . annis duodecim * quod † est
2 שתים־עשרה שנה׃ ויעש הרע בעיני יהוה רעע
remouit & . sua mater sicut & , suus pater sicut non veruntamen
רק לא כאביו וכאמו ויסר את־ סור
. suus pater fecerat quam , Bahal statuam
מצבת הבעל אשר עשה אביו׃
fecit peccare qui , Nebat filij Iarobham peccatis in Veruntamen
3 רק בחטאות ירבעם בן־נבט אשר־החטיא את־
rex Mesaah Et . eo ab recessit non : adhæsit , Israel eis.
4 ישראל דבק לא־סר ממנה׃ ומישע מלך־ * habebat greges,
agnos millia centum Israel regi reddebat & , pecuarius erat * Moab
מואב היה נקד והשיב למלך־ישראל מאה־אלף כרים שוב
Achab mori secundum † , fuit Et . lanigeros † arietes millia centum & cum lana. cum moreretur defecit
5 ומאה אלף אילים צמר׃ ויהי כמות אחאב
. Israel regem in Moab rex est prævaricatus &
ויפשע מלך־מואב במלך ישראל׃
recensuit & , Someron de illa die in Iehoram rex est egressus Et
6 ויצא המלך יהורם ביום ההוא משמרון ויפקד יצא
regem Iehosaphat ad misit & , abiit Et . Israel vniuersum
7 את־כל־ישראל׃ וילך וישלח אל־יהושפט מלך־ defecit contra me
mecum ibis * num . me in est prævaricatus † Moab Rex : dicendo , Iehudah
יהודה לאמר מלך מואב פשע בי התלך אתי ילך † contra
me popul' sicut : tu sic , ego Sicut . Ascēdā : dixit & ? prælium in Moab ad
אל־מואב למלחמה ויאמר אעלה כמוני כמוך כעמי
viam quam Per : dixit Et . tui equi sic , mei equi sicut , tuus popul' sic
8 כעמך כסוסי כסוסיך׃ ויאמר אי־זה הדרך Per viam
. Edom deserti Via * : dixit Et ? ascendemus Israel rex abiit Et
9 נעלה ויאמר דרך מדבר אדום׃ וילך מלך־ישראל Per viam
dieb' septem via circuierunt Et . Edom rex & , Iehudah rex & סבב
ומלך יהודה ומלך אדום ויסבו דרך שבעת ימים
. corum pedibus in † quæ , iumento & , castrametationi * aqua erat non & castris, nec iumentis quæ erant ad pedes
ולא־היה מים למחנה ולבהמה אשר ברגליהם׃

מלכים ב
LIBER SECVNDVS MELACHIM,
ID EST, REGVM, QVI APVD NOS
DICITVR QVARTVS REGVM.

CAP. I. א

ET
mortem post Israel in Moab est præuaricatus
1 וַיִּפְשַׁע מוֹאָב בְּיִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי מוֹת — Defecit autē Moab ab Israel mortuo
per Achasiah cecidit Et .Achab
2 אַחְאָב׃ וַיִּפֹּל אֲחַזְיָה בְּעַד — נָפַל
,Somerō in † quod ,suū cœnaculū in cancellum — de
הַשְּׂבָכָה בַּעֲלִיָּתוֹ אֲשֶׁר בְּשֹׁמְרוֹן — cācello † ære — עָלָה
dixit & ,nuncios misitque :ægrotauit &
וַיָּחַל וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים וַיֹּאמֶר — חָלָה
viuam si ,Hecron Deum zebub-Bahal in ‡ inquirite ,Ite :eos ad — ‡ per
אֲלֵהֶם לְכוּ דִרְשׁוּ בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי עֶקְרוֹן אִם־אֶחְיֶה — יָלַךְ
Eliiah ad est locutus DOMINI angelus Et .hac infirmitate de
3 מֵחֳלִי זֶה׃ וּמַלְאַךְ יְהוָה דִּבֶּר אֶל־אֵלִיָּה
,Someron regis nunciorum occursum in ascende ,Surge :Tisbiten
הַתִּשְׁבִּי קוּם עֲלֵה לִקְרַאת מַלְאֲכֵי מֶלֶךְ־שֹׁמְרוֹן — † non est De' * vt eatis
euntes vos * ,Israel in Deum ‡ non non ob† An ,eos ad loquere &
וְדַבֵּר אֲלֵהֶם הֲמִבְּלִי אֵין־אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל אַתֶּם הֹלְכִים
? Hecron Deum zebub-Bahal in inquirendum ad — per
לִדְרֹשׁ בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי עֶקְרוֹן׃
,illuc ascendisti quem ‡ lecto †:DOMINVS dicit sic idcirco Et — † De ‡ super
4 וְלָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה הַמִּטָּה אֲשֶׁר־עָלִיתָ שָּׁם — נָטָה
.Eliiah abiit & .morieris moriendo sed ,eo de descendes non
לֹא־תֵרֵד מִמֶּנָּה כִּי מוֹת תָּמוּת וַיֵּלֶךְ אֵלִיָּה׃
?estis reuersi hoc Quid :eos ad Dixitque .eum ad nuncij sunt reuersi Et — Vt quid
5 וַיָּשׁוּבוּ הַמַּלְאָכִים אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מַה־זֶּה שַׁבְתֶּם׃ — שׁוּב
dixitque,nostrum occursum in ascendit Vir :eum ad Dixeruntque
6 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִישׁ עָלָה לִקְרָאתֵנוּ וַיֹּאמֶר
loquemini & ,vos misit qui ,regem ad reuertimini ,Ite:nos ad
אֵלֵינוּ לְכוּ שׁוּבוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־שָׁלַח אֶתְכֶם וְדִבַּרְתֶּם
tu ‡ Israel in Deum non non ob† An ,DOMINVS dixit Sic,eum ad — † non est De' ‡ vt
אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה הֲמִבְּלִי אֵין־אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל אַתָּה
Idcirco ? Hecron Deum zebub---Bahal in * inquirendum ad mittens ‡ — ‡ mittas * per
שֹׁלֵחַ לִדְרֹשׁ בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי עֶקְרוֹן לָכֵן
moriendo sed ,eo ex descendes non ,illuc ascendisti quem † lecto ‡ — ‡ de † super
הַמִּטָּה אֲשֶׁר־עָלִיתָ שָּׁם לֹא־תֵרֵד מִמֶּנָּה כִּי־מוֹת — נָטָה עָלָה יָרַד
.morieris
תָּמוּת׃
ascendit qui ,viri iudicium Quod :eos ad est Locutusque — Qualis dispositio est
7 וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם מֶה מִשְׁפַּט הָאִישׁ אֲשֶׁר עָלָה
?istos sermones vos ad est locutus & :vestrū occursum in
לִקְרַאתְכֶם וַיְדַבֵּר אֲלֵיכֶם אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ — ‡ pilosus
accinctus pelliceo cingulo & ,crinis habitor ‡ Vir :eum ad Dixeruntque
8 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִישׁ בַּעַל שֵׂעָר וְאֵזוֹר עוֹר אָזוּר — renes suos * est
.ipse * Tisbites Eliiah :ait & ,suis renibus in
בְּמָתְנָיו וַיֹּאמַר אֵלִיָּה הַתִּשְׁבִּי הוּא׃
.eius quinquaginta & ,quinquagenariū principem eum ad Misitque — שׂוּר
9 וַיִּשְׁלַח אֵלָיו שַׂר חֲמִשִּׁים וַחֲמִשָּׁיו — ‡ sedebat in vertice
est locutusque .montis capite super sedens ‡ ecce & .eum ad ascendit &
וַיַּעַל אֵלָיו וְהִנֵּה יֹשֵׁב עַל־רֹאשׁ הָהָר וַיְדַבֵּר
.Descende :est locutus rex ,Dei Vir :eum ad
אֵלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים הַמֶּלֶךְ דִּבֶּר רֵדָה׃ — † quinquagenarium:
:quinquaginta † principem ad est locutusque :Eliiahu respondit Et
10 וַיַּעֲנֶה אֵלִיָּהוּ וַיְדַבֵּר אֶל־שַׂר הַחֲמִשִּׁים — sum, cælo,
,te consumat & ,cælis de ignis descendat ,ego Dei vir si Et
וְאִם־אִישׁ אֱלֹהִים אָנִי תֵּרֶד אֵשׁ מִן־הַשָּׁמַיִם וְתֹאכַל אֹתְךָ
consumpsit & ,cœlis è ignis descendit & .tuos quinquaginta &
וְאֶת־חֲמִשֶּׁיךָ וַתֵּרֶד אֵשׁ מִן־הַשָּׁמַיִם וַתֹּאכַל
eum ad misitque ,est reuersus Et .eius quinquaginta & ,eum — שׁוּב
11 אֹתוֹ וְאֶת־חֲמִשָּׁיו׃ וַיָּשָׁב וַיִּשְׁלַח אֵלָיו
respondit & .eius quinquaginta & ,alium quinquagenarium principem
שַׂר־חֲמִשִּׁים אַחֵר וַחֲמִשָּׁיו וַיַּעַן
.descende ,Festina :rex dixit sic ,Dei Vir :eum ad est locutus &
וַיְדַבֵּר אֵלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים כֹּה־אָמַר הַמֶּלֶךְ מְהֵרָה רֵדָה׃

Dei vir Si :eos ad est locutus & ,Eliiah respondit Et
12 וַיַּעַן אֵלִיָּה וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם אִם־אִישׁ הָאֱלֹהִים — עָנָה
† sum — & ,te comedat ‡ & ,cælis de ignis descendat ,ego †
‡ consumat — אָנִי תֵּרֶד אֵשׁ מִן־הַשָּׁמַיִם וְתֹאכַל אֹתְךָ וְאֶת־
,cælis de Dei ignis descendit & .tuos quinquaginta
חֲמִשֶּׁיךָ וַתֵּרֶד אֵשׁ־אֱלֹהִים מִן־הַשָּׁמַיִם
.eius quinquaginta & ,eum consumpsit &
וַתֹּאכַל אֹתוֹ וְאֶת־חֲמִשָּׁיו׃
,tertium quinquagenarium principem misit & ,est reuersus Et
13 וַיָּשָׁב וַיִּשְׁלַח שַׂר־חֲמִשִּׁים שְׁלִשִׁים
quinquagenarius princeps venit & ,ascendit Et .eius quinquaginta &
וַחֲמִשָּׁיו וַיַּעַל וַיָּבֹא שַׂר־הַחֲמִשִּׁים — עָלָה
contra — est deprecatus & ,Eliiahu regione è sua genua super se incuruauit & ,tertius
הַשְּׁלִישִׁי וַיִּכְרַע עַל־בִּרְכָּיו לְנֶגֶד אֵלִיָּהוּ וַיִּתְחַנֵּן
,mea anima quęso sit preciosa Dei Vir :eū ad est locutusque .eum ad
אֵלָיו וַיְדַבֵּר אֵלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים תִּיקַר־נָא נַפְשִׁי
.tuis oculis in quinquaginta horum tuorum seruorum anima &
וְנֶפֶשׁ עֲבָדֶיךָ אֵלֶּה חֲמִשִּׁים בְּעֵינֶיךָ׃
cælo, — duos comedit † & ,cælis è ignis descendit Ecce
† consumpsit — 14 הִנֵּה יָרְדָה אֵשׁ מִן־הַשָּׁמַיִם וַתֹּאכַל אֶת־שְׁנֵי
:eorum quinquaginta & ,primos quinquagenarios principes
שָׂרֵי הַחֲמִשִּׁים הָרִאשֹׁנִים וְאֶת־חֲמִשֵּׁיהֶם — שׂוּר
.tuis oculis in mea anima sit preciosa nunc &
וְעַתָּה תִּיקַר נַפְשִׁי בְּעֵינֶיךָ׃
ne ,eo cū Descende ;Eliiahu ad DOMINI angelus est Locutusque
15 וַיְדַבֵּר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־אֵלִיָּהוּ רֵד אוֹתוֹ אַל־ — יָרַד
facie — .regem ad eo cum descenditque ,surrexit Et .eius faciebus à timeas
תִּירָא מִפָּנָיו וַיָּקָם וַיֵּרֶד אוֹתוֹ אֶל־הַמֶּלֶךְ׃ — יָרֵא
quod eo Pro :DOMINVS dixit Sic :eum ad est locutus Et
16 וַיְדַבֵּר אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה יַעַן אֲשֶׁר־
‡ per — :Hecron Deum zebub--Bahal in ‡ inquirendum ad nuncios misisti
שָׁלַחְתָּ מַלְאָכִים לִדְרֹשׁ בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי עֶקְרוֹן
An non est Deu — ?eius verbum per quærendum ad Israel in Deum non non pro An
הֲמִבְּלִי אֵין־אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל לִדְרֹשׁ בִּדְבָרוֹ
* de ‡ super — sed ,eo ab descendes non ,illuc ascendisti quem ‡ lecto * Idcirco
לָכֵן הַמִּטָּה אֲשֶׁר־עָלִיתָ שָּׁם לֹא־תֵרֵד מִמֶּנָּה כִּי־ — נָטָה
.morieris moriendo
מוֹת תָּמוּת׃
:Eliiahu fuerat locutus quod ,DOMINI verbum iuxta est mortuus Et
17 וַיָּמָת כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלִיָּהוּ — מוּת
Iehosaphat filij Iehoram secundo anno in ,eo pro Iehoram regnauit &
וַיִּמְלֹךְ יְהוֹרָם תַּחְתָּיו בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לִיהוֹרָם בֶּן־יְהוֹשָׁפָט — שָׁנָה
‡ residua — verborum residuum ‡ Et .filius ei fuerat non quia ,Iehudah regis
18 מֶלֶךְ יְהוּדָה כִּי לֹא־הָיָה לוֹ בֵּן׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי
† sunt in — verborum libro super † scripta ipsa nónne ,fecit quæ Achaziah
אֲחַזְיָהוּ אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵמָּה כְתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי
?Israel regum dierum
הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃

CAP. II. ב

cùm ascendere faceret — turbinem per Eliiahu DOMINVS faciendo ascendere in ,fuit Et
1 וַיְהִי בְּהַעֲלוֹת יְהוָה אֶת־אֵלִיָּהוּ בַּסְעָרָה — הָיָה
.Ghilghal de Elisaah & ,Eliiahu abiit & ,cælos in
הַשָּׁמָיִם וַיֵּלֶךְ אֵלִיָּהוּ וֶאֱלִישָׁע מִן־הַגִּלְגָּל׃ — יָלַךְ
DOMINVS quia ,hic obsecro Sede :Elisaah ad Eliiahu Dixitque
2 וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ אֶל־אֱלִישָׁע שֵׁב־נָא פֹה כִּי יְהוָה
Viuit — ,DOMINVS Viuus :Elisaah Dixitque .el-Beth ad vsque me misit
שְׁלָחַנִי עַד־בֵּית־אֵל וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע חַי־יְהוָה — חָיָה
.el-Beth descenderunt & .te dereliquero si ,tua anima viuit &
וְחֵי־נַפְשְׁךָ אִם־אֶעֶזְבֶךָּ וַיֵּרְדוּ בֵּית־אֵל׃
‡ erant — ,Elisaah ad ,el--Beth ‡ qui ,prophetarum filij sunt egressi Et
3 וַיֵּצְאוּ בְנֵי־הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר־בֵּית־אֵל אֶל־אֱלִישָׁע — יָצָא

regem sepelierunt & , Someron † venit & , rex est mortuus Et
37 וַיָּמָת הַמֶּלֶךְ וַיָּבוֹא שֹׁמְרוֹן וַיִּקְבְּרוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ
,Someron piscina *super* † currum lauit Et .Someron in
38 בְּשֹׁמְרוֹן׃ וַיִּשְׁטֹף אֶת־הָרֶכֶב עַל׀ בְּרֵכַת שֹׁמְרוֹן
verbum iuxta, lauerunt *Zonas* & , eius sanguinem canes linxerunt &
וַיָּלֹקּוּ הַכְּלָבִים אֶת־דָּמוֹ וְהַזֹּנוֹת רָחָצוּ כִּדְבַר
,Achab verborum residuū Et .fuerat locutus quod , DOMINI
39 יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֵּר׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי אַחְאָב
vrbes omnes & , ædificauit quam , *dentis* domus & , fecit quæ omnia &
וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וּבֵית הַשֵּׁן אֲשֶׁר בָּנָה וְכָל־הֶעָרִים
dierum verborum libro *super* † scripta ipsa nónne , ædificauit quas
אֲשֶׁר בָּנָה הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים
regnauit & , suis patribus cum Achab dormiuit Et ?Israel regum
40 לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּשְׁכַּב אַחְאָב עִם־אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ
regnauit Asa filius Iehosaphat Et .eo pro eius filius Achaziahu
41 אֲחַזְיָהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו׃ וִיהוֹשָׁפָט בֶּן־אָסָא מָלַךְ
.Israel regis Achab quarto anno *in* Iehudah *super*
עַל־יְהוּדָה בִּשְׁנַת אַרְבַּע לְאַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃
ipsum regnando in † annorū quinque & triginta *filius* Iehosaphat
42 יְהוֹשָׁפָט בֶּן־שְׁלֹשִׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה בְּמָלְכוֹ
eius matris nomen Et . Ierusalaim in regnauit annis quinque & viginti &
וְעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ
,sui patris Asa via omni in ambulauit Et . Silchi filia Hazubah
43 עֲזוּבָה בַּת־שִׁלְחִי׃ וַיֵּלֶךְ בְּכָל־דֶּרֶךְ אָסָא אָבִיו
.DOMINI oculis in † rectum ‡ faciendo , ea ab declinauit non
לֹא־סָר מִמֶּנּוּ לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה׃
sufficientibus & immolantibus ‡ populo adhuc , *recesserūt* non excelsa Veruntamen
44 אַךְ הַבָּמוֹת לֹא־סָרוּ עוֹד הָעָם מְזַבְּחִים וּמְקַטְּרִים
.Israel rege cum Iehosaphat fecit pacem Et .excelsis in
45 בַּבָּמוֹת׃ וַיַּשְׁלֵם יְהוֹשָׁפָט עִם־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃
,fecit quod eius robur & , Iehosaphat verborum residuum Et
46 וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹשָׁפָט וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר־עָשָׂה
dierum verborum libro *super* † scripta ipsa nónne , pugnauit quo &
וַאֲשֶׁר נִלְחָם הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים
? Iehudah regum
לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃
abstulit , sui patris Asa diebus in remanserat quod , *prostituti* ‡ residuum Et
47 וְיֶתֶר הַקָּדֵשׁ אֲשֶׁר נִשְׁאַר בִּימֵי אָסָא אָבִיו בִּעֵר
.rex erat præfectus , Edom in * non rex Et . terra de
48 מִן־הָאָרֶץ׃ וּמֶלֶךְ אֵין בֶּאֱדוֹם נִצָּב מֶלֶךְ׃
auro ‡ Ophir in *eundum ad* Tharsis naues fecit Iehosaphat Et
49 יְהוֹשָׁפָט עָשָׂר אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ לָלֶכֶת אוֹפִירָה לַזָּהָב
.ghaber-Hesion in naues sunt confractæ quia : *iuit* ‡ non &
וְלֹא הָלָךְ כִּי־נִשְׁבְּרָה אֳנִיּוֹת בְּעֶצְיוֹן גָּבֶר׃
Vadant : Iehosaphat ad Achab filius Achaziahu dixit Tunc
50 אָז אָמַר אֲחַזְיָהוּ בֶן־אַחְאָב אֶל־יְהוֹשָׁפָט יֵלְכוּ
.Iehosaphat noluit & : nauibus in tuis seruis cum mei serui
עֲבָדַי עִם־עֲבָדֶיךָ בָּאֳנִיּוֹת וְלֹא אָבָה יְהוֹשָׁפָט׃
suis patribus cum est sepultus & , suis patribus cum Iehosaphat *Iacuitque*
51 וַיִּשְׁכַּב יְהוֹשָׁפָט עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו
.eo pro eius filius Iehoram regnauit & , sui patris Dauid ciuitate in
בְּעִיר דָּוִד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ יְהוֹרָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃
anno in Someron in Israel super regnauit Achab filius Achaziahu
52 אֲחַזְיָהוּ בֶן־אַחְאָב מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן בִּשְׁנַת
Israel super regnauit & , Iehudah regis Iehosaphat decimo septimo
שְׁבַע עֶשְׂרֵה לִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל
via in ambulauit & . DOMINI oculis in malū Fecitque .annis duobus
53 שְׁנָתָיִם׃ וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ
qui , Nebat filij Iarobham via in & , suæ matris via in & , sui patris
אָבִיו וּבְדֶרֶךְ אִמּוֹ וּבְדֶרֶךְ יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶר
ei se incuruauit & , Bahal Seruiuitque .Israel fecit peccare
54 הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ וַיַּעֲבֹד אֶת־הַבַּעַל וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לוֹ
eius pater fecerat quæ omnia secūdū Israel Deum DOMINUM irritauit &
וַיַּכְעֵס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה אָבִיו׃

cadat & , ascendat *&* , Achab decipiet Quis : DOMINUS Dixitque
20 וַיֹּאמֶר יְהוָה מִי יְפַתֶּה אֶת־אַחְאָב וְיַעַל וְיִפֹּל
est egressus Et . sic *in dicens ille* & , sic *in* hic dixit Et ? Ghilhad Ramoth
21 בְּרָמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר זֶה בְּכֹה וְזֶה אֹמֵר בְּכֹה׃ וַיֵּצֵא
Dixitque . eū decipiam Ego : ait & , DOMINI *facies ad* stetit & , spiritus
הָרוּחַ וַיַּעֲמֹד לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲנִי אֲפַתֶּנּוּ וַיֹּאמֶר
spiritus ero & , Egrediar : ait Et ? quo In : eum ad DOMINUS
22 יְהוָה אֵלָיו בַּמָּה וַיֹּאמֶר אֵצֵא וְהָיִיתִי רוּחַ
. prævalebis etiā & , Decipies : dixit & . eius vatum omnium ore in *mendacij*
שֶׁקֶר בְּפִי כָּל־נְבִיאָיו וַיֹּאמֶר תְּפַתֶּה וְגַם־תּוּכָל
mendacij spiritū DOMINUS dedit ecce nunc Et . sic fac & , egredere
23 צֵא וַעֲשֵׂה־כֵן׃ וְעַתָּה הִנֵּה נָתַן יְהוָה רוּחַ שֶׁקֶר
. malū te super est locut‡ DOMINUS & : istorū tuorū vatū omniū ore in
בְּפִי כָּל־נְבִיאֶיךָ אֵלֶּה וַיהוָה דִּבֶּר עָלֶיךָ רָעָה׃
Michaiehu percussit & , Chenahanah filius Sidchiiahu accessit Et
24 וַיִּגַּשׁ צִדְקִיָּהוּ בֶן־כְּנַעֲנָה וַיַּכֶּה אֶת־מִיכָיְהוּ
, me à DOMINI spiritus transiuit Vbinam † : dixit & , maxillam *super* ‡
עַל־הַלֶּחִי וַיֹּאמֶר אֵי־זֶה עָבַר רוּחַ־יְהוָה מֵאִתִּי
, illa die in *videns* tu Ecce : Michaiehu dixit Et ? te *alloquendum ad*
25 לְדַבֵּר אוֹתָךְ׃ וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ הִנְּךָ רֹאֶה בַּיּוֹם הַהוּא
rex Dixitque . te *abscondendū ad* ‡ cubiculū in cubiculo * ingredieris qua
26 אֲשֶׁר תָּבֹא חֶדֶר בְּחֶדֶר לְהֵחָבֵה׃ וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ
, ciuitatis principē Amō ad eū fac redire & , Michaiehu Tolle : Israel
יִשְׂרָאֵל קַח אֶת־מִיכָיְהוּ וַהֲשִׁיבֵהוּ אֶל־אָמֹן שַׂר־הָעִיר
Ponite : rex dicit Sic : dices Et . regis filium Ioas ad &
27 וְאֶל־יוֹאָשׁ בֶּן־הַמֶּלֶךְ׃ וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ שִׂימוּ אֶת־
vsque , angustiæ aqua & , *angustiæ* panem eū fac cōedere & , carceris domo ‡ huc
זֶה בֵּית הַכֶּלֶא וְהַאֲכִלֻהוּ לֶחֶם לַחַץ וּמַיִם לַחַץ עַד
fueris reuersus reuertēdo Si : Michaiehu Dixitque . pace in *me venire*
28 בֹּאִי בְשָׁלוֹם׃ וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ אִם־שׁוֹב תָּשׁוּב
. omnes populi Audite : ait & ; me in DOMINUS est locutus non , pace in
בְּשָׁלוֹם לֹא־דִבֶּר יְהוָה בִּי וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ עַמִּים כֻּלָּם׃
. Ghilhad Ramoth Iehudah rex Iehosaphat & , Israel rex ascendit Et
29 וַיַּעַל מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה רָמֹת גִּלְעָד׃
, bellū *in ingrediēdū & Mutādū* : Iehosaphat ad Israel rex Dixitque
30 וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט הִתְחַפֵּשׂ וָבֹא בַמִּלְחָמָה
est ingressus & , Israel rex se mutauit & . tuis vestibus induere tu &
וְאַתָּה לְבַשׁ בְּגָדֶיךָ וַיִּתְחַפֵּשׂ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיָּבוֹא
, sibi † qui *currus* ‡ principibus præcepit Aram rex Et . bellum *in*
31 בַּמִּלְחָמָה׃ וּמֶלֶךְ אֲרָם צִוָּה אֶת־שָׂרֵי הָרֶכֶב אֲשֶׁר־לוֹ
, magno cum *&* , paruo cum pugnabitis Non : dicēdo , duobus & triginta
שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם לֵאמֹר לֹא תִּלָּחֲמוּ אֶת־קָטֹן וְאֶת־גָּדוֹל
principes *videre secūdum* , fuit Et . solum Israel rege cum nisi
32 כִּי אִם־אֶת־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְבַדּוֹ׃ וַיְהִי כִּרְאוֹת שָׂרֵי
. *ipse* ‡ Israel rex Certè : dixerunt ipsi & , Iehosaphat curruum
הָרֶכֶב אֶת־יְהוֹשָׁפָט וְהֵמָּה אָמְרוּ אַךְ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל הוּא
. Iehosaphat exclamauit Et . pugnandum ad eum *super* declinauerunt Et
וַיָּסֻרוּ עָלָיו לְהִלָּחֵם וַיִּזְעַק יְהוֹשָׁפָט׃
, ipse Israel rex * non quòd , curruū principes *videre secundum* fuit Et
33 וַיְהִי כִּרְאוֹת שָׂרֵי הָרֶכֶב כִּי־לֹא־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הוּא
, sua simplicitate in arcu *in tetendit* ‡ vir Et . *eum post à* † sunt auersi &
34 וַיָּשׁוּבוּ מֵאַחֲרָיו׃ וְאִישׁ מָשַׁךְ בַּקֶּשֶׁת לְתֻמּוֹ
Dixitque . loricam inter & coniuncturas inter Israel regem percussit &
וַיַּכֶּה אֶת־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בֵּין הַדְּבָקִים וּבֵין הַשִּׁרְיָן וַיֹּאמֶר
quia , *castrametatione* ‡ de me educ & , tuam manum Verte : suo aurigæ
לְרַכָּבוֹ הֲפֹךְ יָדְךָ וְהוֹצִיאֵנִי מִן־הַמַּחֲנֶה כִּי
rex & . illa die in prælium ascendit Et . sum vulneratus
35 הָחֳלֵיתִי׃ וַתַּעֲלֶה הַמִּלְחָמָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהַמֶּלֶךְ
effluebat & , vespere in est mortuus & ; Aram † cōtra curru in *statutus erat*
הָיָה מָעֳמָד בַּמֶּרְכָּבָה נֹכַח אֲרָם וַיָּמָת בָּעֶרֶב וַיִּצֶק
castrametatione in præconium ‡ transiuit Et . currus *sinum ad* ‡ plagæ sanguis
36 דַּם־הַמַּכָּה אֶל־חֵיק הָרָכֶב׃ וַיַּעֲבֹר הָרִנָּה בַּמַּחֲנֶה
suā terrā *ad vir* ‡ & , suā ciuitatē ad Vir ‡ : dicēdo , *solem occumbere secūdū*
כְּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ לֵאמֹר אִישׁ אֶל־עִירוֹ וְאִישׁ אֶל־אַרְצוֹ׃

Finis primi libri Regum.

תם ספר מלכים א

,eum contra sederunt & , *belial filij* ‡ viri duo Veneruntque ‡ impij
13 ויבאו שני האנשים בני בליעל וישבו נגדו
,populo coram Naboth † *belial* ‡ viri cum * sunt testificati & * contra ‡ impij †id delicet cōtra
ויעדהו אנשי הבליעל את נבות נגד העם
extra eum deduxerunt & .regi & , Deo Naboth Benedixit : dicendo
לאמר ברך נבות אלהים ומלך ויצאהו מחוץ
.est mortuus & , lapidibus *in* eum lapidauerunt & , ciuitatem
לעיר ויסקלהו באבנים [n]וימת׃ [n] מות
.est mortuus & , Naboth est Lapidatus : dicēdo , Izebel ad Miseruntque
14 וישלחו אל איזבל לאמר סקל נבות וימת׃
,esset mortuus & , Naboth esset lapidatˀ quòd Izebel *audire secundū* , fuit Et cùm audisset
15 [o]ויהי כשמע איזבל כי סקל נבות וימת [o] היה
Naboth vineam posside , Surge : Achab ad Izebel dixit &
ותאמר איזבל אל אחאב קום רש את כרם נבות
Naboth non quoniam .pecunia *in* ‖ tibi dare renuit qui , Izrehelitæ ‖ pro
היזרעאלי אשר מאן לתת לך בכסף כי אין נבות
esset mortuˀ quòd , Achab *audire secundum* fuit Et .est mortuus sed , viuit cum audisset
16 [p]חי כי מת׃ [q]ויהי כשמע אחאב כי מת [p] חיה [q] היה
, Izrehelitæ Naboth vineam ad *descēdendum ad* Achab surrexit & , Naboth vt descēderet
נבות [r]ויקם אחאב לרדת אל כרם נבות היזרעאלי [r] קום
Tisbiten Eliiahu ad DOMINI verbum fuit Et .eam *possidendum ad* vt possideret
17 [s]לרשתו׃ ויהי דבר יהוה אל אליהו התשבי [s] ירש
† qui , Israel regis Achab occursum in descende , Surge : dicendo † est
18 לאמר׃ קום [t]רד לקראת אחאב מלך ישראל אשר [t] ירד
.eā *possidendū ad* ‡ *illuc* descendit quam † Naboth vinea in ecce .Somerō in † ad possideat ‡ vt
בשמרון הנה בכרם נבות אשר ירד שם לרשתו׃
,occidisti Nónne : .DOMINVS dixit Sic : dicendo , eū ad loqueris Et
19 ודברת אליו לאמר כה אמר יהוה הרצחת
:DOMINVS dixit Sic : dicendo , eū ad Loquerisque ?possedisti etiam &
וגם ירשת ודברת אליו לאמר כה אמר יהוה
canes lingent , Naboth sanguinem canes linxerunt quo † loco In † in
במקום אשר לקקו הכלבים את דם נבות [u]ילקו הכלבים [u] לקק
:Eliiahu ad Achab dixit Et .*tu* etiam , tuum sanguinem tuum.
20 את דמך גם אתה׃ ויאמר אחאב אל אליהו
faciendū ad *te vendidisti* quia , Inueni : dixit & ?mi inimice me inuenisti Nū traditus es
המצאתני איבי ויאמר מצאתי יען התמכרך [x]לעשות [x] עשה
,malum te *ad adducens* ego Ecce .DOMINI oculis in malum adduco super
21 הרע בעיני יהוה׃ הנני [y]מבי [z]אליך רעה מביא [y] בוא ק [z] רוע
,clausum & , *pariete in* ‡ mingentē Achab † succidam & , *te post* auferam &
ובערתי אחריך והכרתי לאחאב משתין בקיר ועצור posteros tuos † de ‡ ad parietem,
domum sicut tuam domum dabo Et .Israel in derelictum &
22 ועזוב בישראל׃ [a]ונתתי את ביתך כבית [a] נתן
irritationem *ad* , Achiiah filij Bahasa domū sicut & , Nebat filij Iarobham propter
ירבעם בן נבט וכבית בעשא בן אחיה אל הכעס ‡ super
Izebel *ad* ‡ etiam Et .Israel fecisti peccare & , irritasti qua
23 אשר הכעסת ותחטא את ישראל׃ וגם לאיזבל
Izebel comedent Canes : dicendo , DOMINVS est locutus
דבר יהוה לאמר הכלבים יאכלו את איזבל
comedent ciuitate in Achab *ipsi* Mortuum .Izrehel antemurale intra Eū qui mortuus fuerit
24 בחל יזרעאל׃ [b]המת לאחאב בעיר יאכלו [b] מות
Verè .cæli *volucris* † comedent , agro in *mortuum* ‡ & : canes ‡ qui mortuus fuerit
25 הכלבים והמת בשדה יאכלו עוף השמים׃ רק † volucres
oculis in malum faciendū ad seipsum *vendiderit* * qui Achab sicut fuit non * tradiderit
לא היה כאחאב אשר התמכר לעשות הרע בעיני † incitauit
fecit abominationes Et .eius vxor Izebel eum *seduxit* † quia , DOMINI
26 יהוה אשר הסתה אתו איזבל אשתו׃ ויתעב
,Emorræi fecerunt quæ omnia iuxta , idola post *eundo* , valde vt iret
מאד [c]ללכת אחרי הגלולים ככל אשר [d]עשו האמרי [c] הלך [d] עשה
audire secundū ‡ , fuit Et .Israel filiorū *faciebus* à DOMINVS expulit quos facie ‡ cum audisset
27 אשר [e]הוריש יהוה מפני בני ישראל׃ ויהי כשמע [e] ירש
saccum posuit & , sua vestimēta scidit & , hæc verba Achab
אחאב את הדברים האלה ויקרע בגדיו [f]וישם [g]שק [f] שום [g] שקק ‖ dormiuit
.sensim ambulauit & , sacco in *iacuit* ‖ & , ieiunauit & , suam carnem super
על בשרו ויצום וישכב בשק ויהלך אט׃
: dicendo , Tisbiten Eliiahu ad DOMINI verbum fuit Et
28 ויהי דבר יהוה אל אליהו התשבי לאמר׃
quod eo pro ?*meis faciebus* ‡ à Achab se humiliauit quòd vidisti Num ‡ facie mea
29 [h]הראית כי נכנע אחאב [i]מלפני יען כי [h] ראה [i] פנה
diebus in : eius diebus in malum inducam non , *meis faciebus* à se humiliauit facie mea
נכנע מפני לא [k]אבי [l]הרעה בימיו בימי [k] בוא ק אביא [l] רוע
.eius domum super malum inducam eius filij
בנו אביא הרעה על ביתו׃

CAP. XXII. כב

.Israel inter & , Aram inter bello † non , annis tribus *sederunt* Et quieuerunt † existente
1 [m]וישבו שלש [n]שנים אין מלחמה בין ארם ובין ישראל׃ [m] ישב [n] שנה

Iehudah rex Iehosaphat descendit & , tertio anno in fuit Et
2 ויהי בשנה השלישית [a]וירד יהושפט מלך יהודה [a] ירד
: suos seruos ad Israel rex Dixitque .Israel regem ad
3 אל מלך ישראל׃ ויאמר מלך ישראל אל עבדיו
ꝓ nostra fuit accipiendo ab *silentes* † nos & ?Ghilghad Ramoth *nobis quia* nostis Nōne † tacemus
הידעתם כי לנו רמת גלעד ואנחנו [b]מחשים [c]מקחת [b] חשה
mecum *Ibisne* ‡ : Iehosaphat ad Dixitque ?Aram regis manu de eam
4 אתה מיד מלך ארם׃ ויאמר אל יהושפט [d]התלך אתי [c] לקח
‡ Veniesne : Israel regem ad Iehosaphat dixit & ?Ghilhad Ramoth ‡ prælium ad
למלחמה רמת גלעד ויאמר יהושפט אל מלך ישראל [d] ילך
‡ in .tui equi sic , mei equi sicut ; tuˀ populˀ sic , meˀ populˀ sicut : tu sic , ego sicut
כמוני כמוך כעמי כעמך כסוסי כסוסיך׃
hac die *diem secundum* obsecro Quære : Israel regem ad Iehosaphat Dixitque
5 ויאמר יהושפט אל מלך ישראל דרש נא כיום
prophetas Israel rex congregauit Et .DOMINI verbum
6 את דבר יהוה׃ ויקבץ מלך ישראל את הנביאים
‖ ire debeo in Ramoth *super ibo* ‖ Num : eos ad dixitque , viros quadringentos fermè
כארבע [e]מאות איש ויאמר אלהם האלך על רמת [e] מאה
quiescere? DOMINVS dabit & , Ascende : dixerunt & ?*cessabo* an prælium ad Ghilhad
גלעד למלחמה אם אחדל ויאמרו עלה [f]ויתן אדני [f] נתן
‡ est propheta hîc ‡ non Nunquid : Iehosaphat Dixitque .regis manu in
7 ביד המלך׃ ויאמר יהושפט האין פה נביא
vt Israel rex Dixitque ?eo ab requiramus & , vltra DOMINI
8 ליהוה עוד ונדרשה מאותו׃ ויאמר מלך ישראל
‡ est * vt DOMINVM *requirendum ad* * , vnus vir ‡ Adhuc : Iehosaphat ad
inquiramus אל יהושפט עוד איש אחד לדרש את יהוה
† sed ‖ vaticinatur mihi ‡ sed *quinimo* ‡ , bonum *me super prophetizabit* ‖ non quia , eum odi ego & † , eo ab
מאתו ואני שנאתיו כי לא יתנבא עלי טוב כי אם
rex dicat Ne : Iehosaphat Dixitque .Imlah filius Michaiehu , malum
רע מיכיהו בן ימלה ויאמר יהושפט אל יאמר המלך
Festinare fac *Accelera* : dixit & , vnū eunuchum *ad* Israel rex vocauit Et .ita
9 כן׃ ויקרא מלך ישראל אל סריס אחד ויאמר מהרה
Iehudah rex Iehosaphat & , Israel rex Et .Imlah filiū Michaiehu
10 מיכיהו בן ימלה׃ ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה
‡ sedebant vnusquisq; † ad portæ ostiū † area in vestibus induti suum solium super *vir sedentes* ‡
ישבים איש על כסאו מלבשים בגדים בגרן פתח שער
† vaticinabantur ante eos. sibi Fecitque .*eorum facies ad vaticinantes* † vates omnes & ; Someron
11 שמרון וכל הנביאים מתנבאים לפניהם׃ [g]ויעש לו [g] עשה
: DOMINVS dixit Sic : dixit & , ferrea cornua Chenahanah filius Sidchiiah
צדקיה בן כנענה קרני ברזל ויאמר כה אמר יהוה
† Arameos donec cōsumas vates omnes Et .eos *consumendum ad vsque* Aram † cornupetes his In
12 באלה תנגח את ארם עד [h]כלותם׃ וכל הנביאים [h] כלה
tradet & , *prosperare* ‡ & , Ghilhad Ramoth ‡ Ascēde : dicēdo sic , *prophetantes* ‡
‡ vaticinabantur, ‡ in ‡ prosperaberis, נבאים כן לאמר עלה רמת גלעד והצלח ונתן
vocandū ad ierat qui nuncius Et .regis manu in DOMINVS
13 יהוה ביד המלך׃ והמלאך אשר הלך לקרא
prophetarum verba obsecro Ecce : dicendo , eum ad est locutus , Michaiehu
מיכיהו דבר אליו לאמר הנה נא דברי הנביאים
annunciant regi. vnius verbū sicut , tuū verbum obsecro Sit .*regem ad* bonum vno ore
פה אחד טוב אל המלך יהי נא דבריך כדבר אחד
loquere † Viuit , DOMINVS *Viuus* † : Michaiehu Dixitque .bonum *loqueris* & , eis ex
14 מהם ודברת טוב׃ ויאמר מיכיהו [i]חי יהוה [i] חיה
venit Et .loquar illud , me ad DOMINVS dixerit quod quia
15 כי את אשר יאמר יהוה אלי אתו אדבר׃ ויבוא
ire debemˀ in Ramoth *ad ibimus* num Michaiehu : eum ad rex Dixitque . regem ad
אל המלך ויאמר המלך אליו מיכיהו [k]הנלך אל רמת [k] ילך
desistere? ‖ prosperabetis, , *prosperare* ‖ & , Ascende : eum ad Dixitque ?*abstinebimˀ* an , bellum ad Ghilhad
גלעד למלחמה אם נחדל ויאמר אליו עלה והצלח
ad Vsque : rex eum ad Dixitque .regis manu in DOMINVS tradet &
16 ונתן יהוה ביד המלך׃ ויאמר אליו המלך עד
adiuro ‡ nisi veritatē *tantū* ‡ me ad loquaris non vt , te *adiurans* ego vices tot
כמה פעמים אני משבעך אשר לא תדבר אלי רק [l]אמת [l] אמן
Israel vniuersum Vidi : ait Et ?DOMINI nomine in
17 בשם יהוה׃ ויאמר [m]ראיתי את כל ישראל [m] ראה
† dispersum super ‡ erat Dixitque .pastor *eis* ‡ non quibus oues sicut , montes *ad dispersos* †
נפצים אל ההרים כצאן אשר אין להם רעה ויאמר
est dominus reuertatur vnusquisque .pace in suā domum in *vir reuertantur* ; istis *domini* Non : DOMINVS
יהוה לא אדנים לאלה ישובו איש לביתו בשלום׃
, te ad dixi Nónne : Iehosaphat ad Israel rex Dixitque
18 ויאמר מלך ישראל אל יהושפט הלוא אמרתי אליך
quòd non vaticinaretur mihi sed audi Idcirco : ait Et ?malum *quinimo* , bonū *me super vaticinabitur non*
19 לוא יתנבא עלי טוב כי אם רע׃ ויאמר לכן שמע
omnē & , suū soliū super sedentem DOMINVM Vidi : DOMINI verbū
דבר יהוה ראיתי את יהוה ישב על כסאו וכל
cæli iuxta .eius sinistra à & , eius dextera à eum *super* stantem *cælorum* exercitum
צבא השמים עמד עליו [n]מימינו ומשמאלו׃ [n] ימן

,te à *cadentem* † exercitũ fecũdum exercitũ tibi numerabis tu Et †qui cecidit
25 †וְאַתָּה תִמְנֶה־לְךָ חַיִל כַּחַיִל הַנֹּפֵל מֵאוֹתָךְ
,*campestri* ‡ in eis cum pugnabimus & ,*currum ficut currum &* ,*equũ ficut equum* & equos ficute- quos,& curr⁹ ficut currus,
וְסוּס כַּסּוּס וְרֶכֶב כָּרֶכֶב וְנִלָּחֲמָה אוֹתָם בַּמִּישׁוֹר
.fic fecit & ,eorum vocem ad audiuit Et .eis præualebimus *non* fi ‡ cãpeftribus ‖& videbis q̃,
אִם־לֹא נֶחֱזַק מֵהֶם וַיִּשְׁמַע לְקֹלָם [f]וַיַּעַשׂ כֵּן׃
afcẽdit & ;Aram hadad-Ben recẽfuit & ,anni reuerfione in fuit Et [f]עָשָׂה
26 †וַיְהִי לִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה וַיִּפְקֹד בֶּן־הֲדַד אֶת־אֲרָם [g]וַיַּעַל [g]עָלָה
,funt numerati Ifrael filij Et .Ifrael cum bellum ad ,Aphec in
27 אֲפֵקָה לַמִּלְחָמָה עִם־יִשְׂרָאֵל׃ †וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָתְפָּקְדוּ
filij funt caftrametati & .corũ occurfum *ad* ‡ abierunt & ,*redacti calculũin* & fuerunt omnes ‡in
[h]וְכָלְכְּלוּ וַיֵּלְכוּ לִקְרָאתָם [i]וַיַּחֲנוּ בְנֵי [h]כָּלַל [i]חָנָה
repleuerunt Aramæi & .*caprarum denudati* greges duo tãquã eos cõtra Ifrael parui
יִשְׂרָאֵל נֶגְדָּם כִּשְׁנֵי [k]חֲשִׂפֵי עִזִּים וַאֲרָם מִלְאוּ [k]עֵז
,Ifrael regem ad ait & ,Dei vir acceffit Et .terram
28 אֶת־הָאָרֶץ׃ [l]†וַיִּגַּשׁ אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל [l]נָגַשׁ
montium Deus, *Aram* dixerũt quòd eo Pro :DOMINVS dixit Sic :ait & Aramæi
וַיֹּאמֶר כֹּה־אָמַר יְהוָה יַעַן אֲשֶׁר אָמְרוּ אֲרָם אֱלֹהֵי הָרִים
multitudinem omnem dabo *&* :*ipfe* ‡ vallium Deus non & DOMINVS ‡eft
יְהוָה וְלֹא־אֱלֹהֵי עֲמָקִים הוּא וְנָתַתִּי אֶת־כָּל־הֶהָמוֹן
.DOMINVS *ego* quòd fcietis & ,tua manu in hanc magnam fum
הַגָּדוֹל הַזֶּה בְּיָדֶךָ וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה׃
feptima die in fuit Et .diebus feptem illos contra ifti fũt caftrametati Et
29 †וַיַּחֲנוּ אֵלֶּה נֹכַח אֵלֶּה שִׁבְעַת [m]יָמִים וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי [m]יוֹם
centum Aram † Ifrael filij percufferũt & ,prælium ap,ppinquauit & † de
וַתִּקְרַב הַמִּלְחָמָה [n]וַיַּכּוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־אֲרָם מֵאָה־ [n]נָכָה
in Aphec in refidui fugerunt Et .vna die in peditum millia
30 †[o]וַיָּנֻסוּ [p]הַנּוֹתָרִים אֲפֵקָה אֶל־ אֶלֶף רַגְלִי בְּיוֹם אֶחָד׃ [o]נוּס [p]יָתַר
virorum millia feptem & , viginti fuper ,murus cecidit & :ciuitatem
הָעִיר וַתִּפֹּל הַחוֹמָה עַל־עֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה אֶלֶף אִישׁ
.cubiculũ in cubiculo ‡ciuitatẽ in venit & ,fugit hadad-Ben Et .*refiduorum* qui remanferant ‡de
הַנּוֹתָרִים וּבֶן־הֲדַד נָס וַיָּבֹא אֶל־הָעִיר חֶדֶר בְּחָדֶר׃
reges quòd audiuimus ,obfecro Ecce :fui ferui eum ad Dixeruntque
31 †וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו עֲבָדָיו הִנֵּה־נָא שָׁמַעְנוּ כִּי־מַלְכֵי
faccos obfecro ponamus . *ipfi mifericordiæ* * reges quòd , Ifrael domus * mifericordes funt
בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי־מַלְכֵי חֶסֶד הֵם נָשִׂימָה נָּא שַׂקִּים
: Ifrael regẽ ad egrediamur & ,noftro capite in funes & ,noftris lũbis in
בְּמָתְנֵינוּ וַחֲבָלִים בְּרֹאשֵׁנוּ [q]וְנֵצֵא אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל [q]יָצָא
,fuis lumbis in faccos accinxerũt Et .tuã animam viuificabit forfitan
32 אוּלַי יְחַיֶּה אֶת־נַפְשֶׁךָ׃ †[r]וַיַּחְגְּרוּ שַׂקִּים בְּמָתְנֵיהֶם [r]שָׂקַק
:dixerunt atq; ,Ifrael regem ad venerunt & ,fuis capitibus in funes &
וַחֲבָלִים בְּרָאשֵׁיהֶם [s]וַיָּבֹאוּ אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ [s]בּוֹא
ipfe adhuc Nũ :dixit & .mea aĩa obfecro Viuat : dixit hadad-Bẽ tu⁹ Seruus Si
עַבְדְּךָ בֶן־הֲדַד אָמַר [t]תְּחִי־נָא נַפְשִׁי וַיֹּאמֶר הַעוֹדֶנּוּ [t]חָיָה
,feftinauerunt & ,funt augurati viri Et .*ipfe* ‡ meus frater ?*viues* viuit ‡eft
33 חַי אָחִי הוּא׃ †וְהָאֲנָשִׁים יְנַחֲשׁוּ וַיְמַהֲרוּ
Venite :dixit & .hadad Ben tuus Frater :dixerũt & ,eo ab *num preiipuerũt* & accelerauerũt
וַיַּחְלְטוּ הֲמִמֶּנּוּ וַיֹּאמְרוּ אָחִיךָ בֶן־הֲדַד וַיֹּאמֶר בֹּאוּ
fuper eum fecit afcendere & ;hadad-Ben eum ad eft ingreffus Et .eũ tollite
[u]קָחֻהוּ [x]וַיֵּצֵא אֵלָיו בֶּן־הֲדַד וַיַּעֲלֵהוּ עַל־ [u]לָקַח [x]יָצָא
meus pater tulit quas Ciuitates :eum ad Dixitque .currum
34 הַמֶּרְכָּבָה׃ †וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֶעָרִים אֲשֶׁר־לָקַח־אָבִי
pofuit ficut ,Dammafec in tibi pones plateas & ,reftituã tuo patre à
מֵאֵת אָבִיךָ [y]אָשִׁיב [z]וְחוּצוֹת [a]תָּשִׂים לְךָ בְדַמֶּשֶׂק כַּאֲשֶׁר־שָׂם [y]שׁוּב [z]חוּץ [a]שׂוּם
,pactum *ei excidit* † & .te dimittam fœdere *in* ‡ ego & :Somerõ in me⁹ pater
אָבִי בְּשֹׁמְרוֹן וַאֲנִי בַּבְּרִית אֲשַׁלְּחֶךָּ וַיִּכְרָת־לוֹ בְרִית ‡cum †pepigit cum eo
ad dixit ,prophetarum filiis de vnus vir Et .eum dimifit &
35 וַיְשַׁלְּחֵהוּ׃ †וְאִישׁ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים אָמַר אֶל־
.eũ percutere vir renuit & .quæfo me Percute :DOMINI verbo in fuũ *focium* proximum
רֵעֵהוּ בִּדְבַר יְהוָה [b]הַכֵּינִי נָא וַיְמָאֵן הָאִישׁ לְהַכֹּתוֹ׃ [b]נָכָה
tu ecce ,DOMINI *voce in* audifti non quòd eo Pro :ei Dixitque vocem
36 †וַיֹּאמֶר לוֹ יַעַן אֲשֶׁר לֹא־שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה הִנְּךָ
cum inuenit & : *eum apud ab* ‖ abiit & .leo te percutiet & ,me à *vadens* ‡ ‡recedis ‖ab eo;
הוֹלֵךְ מֵאִתִּי וְהִכְּךָ הָאַרְיֵה [c]וַיֵּלֶךְ מֵאֶצְלוֹ וַיִּמְצָאֵהוּ [c]יָלַךְ
:dixit & ,alterum virum inuenit Et .eum percuffit & ,leo
37 הָאַרְיֵה וַיַּכֵּהוּ׃ †וַיִּמְצָא אִישׁ אַחֵר וַיֹּאמֶר
.vulnerando & ,percutiendo vir eum percuffit Et .obfecro me Percute
הַכֵּינִי נָא וַיַּכֵּהוּ הָאִישׁ הַכֵּה וּפָצֹעַ׃
velo ‡ in fe mutauit & ; viam *ad regi obftitit* & ,propheta abiit Et ftetit in occurfum regi iuxta
38 †וַיֵּלֶךְ הַנָּבִיא וַיַּעֲמֹד לַמֶּלֶךְ עַל־הַדָּרֶךְ וַיִּתְחַפֵּשׂ בָּאֲפֵר
ad clamauit ipfe & ,tranfeunte rege ,fuit Et .fuos oculos fuper ‡cum pileo
39 עַל־עֵינָיו׃ †[d]וַיְהִי הַמֶּלֶךְ עֹבֵר וְהוּא צָעַק אֶל־ [d]הָיָה
ecce & , prælij *interius* in eft ingreffus tuus Seruus : ait & ,regem medium
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר עַבְדְּךָ יָצָא בְקֶרֶב־הַמִּלְחָמָה וְהִנֵּה־
,iftum virum Cuftodi :dixit & ,virum me ad adduxit & ,receffit vir
אִישׁ סָר [f]וַיָּבֵא אֵלַי אִישׁ וַיֹּאמֶר שְׁמֹר אֶת־הָאִישׁ הַזֶּה [e]סוּר [f]בּוֹא

deficiendo de talentum vel ,ipfius anima pro tua anima erit & ,*defideretur defiderando* fi
fecerit אִם־הִפָּקֵד יִפָּקֵד וְהָיְתָה נַפְשְׁךָ תַּחַת נַפְשׁוֹ אוֹ כִכַּר־
ipfe & ,illuc & huc agente tuo feruo ,fuit Et .appendes argenti
40 כֶּסֶף תִּשְׁקוֹל׃ †וַיְהִי עַבְדְּךָ עֹשֶׂה הֵנָּה וָהֵנָּה וְהוּא
‡eft †fuit. tu ,tuum iudicium † Sic ;Ifrael Rex eum ad dixit & .*ipfe* ‡ non
אֵינֶנּוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל כֵּן מִשְׁפָּטֶךָ אַתָּה
*definiuifti ‡pileum ab ,fuis oculis *defuper velum* ‡ amouit & ,feftinauit Et .*decidifti* *
41 חָרָצְתָּ׃ †וַיְמַהֵר [g]וַיָּסַר אֶת־הָאֲפֵר מֵעַל עֵינָיו [g]סוּר
dixit Et . *ipfe* ‡ prophetis de quòd Ifrael rex eum agnouit &
42 [h]וַיַּכֵּר אֹתוֹ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל כִּי מֵהַנְּבִאִים הוּא׃ †וַיֹּאמֶר [h]נָכַר
†obnoxium morti *mei anathematis* † virum dimififti Quia :DOMINVS dixit Sic :eum ad
אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה יַעַן שִׁלַּחְתָּ אֶת־אִישׁ־חֶרְמִי
pro tuus populus & , ipfius anima pro tua anima erit & ,manu de
מִיָּד וְהָיְתָה נַפְשְׁךָ תַּחַת נַפְשׁוֹ וְעַמְּךָ תַּחַת
‖in †triftis ,*contumax* † fuam domum *fuper* ‖ Ifrael rex abiit Et .ipfius populo
43 עַמּוֹ׃ †[i]וַיֵּלֶךְ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל עַל־בֵּיתוֹ סַר [i]יָלַךְ
& furibũdus: .Someron in venit & :*fæuus &*
וְזָעֵף וַיָּבֹא שֹׁמְרוֹנָה׃

CAP. XXI. כא

,Izrehelitæ Naboth erat vinea ,hæc *verba* poft fuit Et
1 †וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כֶּרֶם הָיָה לְנָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי
‖erat . Someron regis Achab ædem apud ,Izrehel in ‡ quæ
אֲשֶׁר בְּיִזְרְעֶאל אֵצֶל הֵיכַל אַחְאָב מֶלֶךְ שֹׁמְרוֹן׃
,tuam vineam mihi Da :dicendo ,Naboth ad Achab eft locutus Et
2 †וַיְדַבֵּר אַחְאָב אֶל־נָבוֹת לֵאמֹר תְּנָה־לִּי אֶת־כַּרְמְךָ
‡eft †domui meæ ,*meam domum apud* † propinqua *ipfa* ‡ quia :oleris hortum in mihi erit &
וִיהִי־לִי לְגַן־יָרָק כִּי הוּא קָרוֹב אֵצֶל בֵּיתִי
*meliorem ‖placuerit ,tuis oculis in *bonum* ‖ Si . illa *præ bonam* * vineam ea pro tibi dabo &
[a]וְאֶתְּנָה לְךָ תַּחְתָּיו כֶּרֶם טוֹב מִמֶּנּוּ אִם טוֹב בְּעֵינֶיךָ [a]נָתַן
:Achab ad Naboth Dixitque .ipfius pretij argentum tibi dabo
3 אֶתְּנָה־לְךָ כֶסֶף מְחִיר זֶה׃ †וַיֹּאמֶר נָבוֹת אֶל־אַחְאָב
vt dem . tibi meorum patrum hæreditatem *me dando à* DOMINO à mihi Abfit
חָלִילָה לִּי מֵיְהוָה מִתִּתִּי אֶת־נַחֲלַת אֲבֹתַי לָךְ׃
‖triftis & furibũd⁹ propter quod verbum *fuper fæuus & recedens* fuã domum in Achab Venitque
4 †[b]וַיָּבֹא אַחְאָב אֶל־בֵּיתוֹ [c]סַר וְזָעֵף עַל־הַדָּבָר אֲשֶׁר [b]בּוֹא [c]סוּר
‡qui tibi dabo Non :dixit *&* ‡ ,Izrehelita Naboth fibi fuerat locutus
דִּבֶּר אֵלָיו נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי וַיֹּאמֶר לֹא־אֶתֵּן לְךָ אֶת־
vertitque ,fuum lectum fuper iacuit & :meorum patrum hæreditatẽ
[d]נָטָה [e]סָבַב נַחֲלַת אֲבוֹתָי [d]וַיִּשְׁכַּב עַל־מִטָּתוֹ [e]וַיַּסֵּב אֶת־
†faciem fuã, Izebel eum ad venit Et .panem comedit non & ,*fuas facies* †
5 פָּנָיו וְלֹא־אָכַל לָחֶם׃ †וַתָּבֹא אֵלָיו אִיזֶבֶל
*Vt quid ‡triftis eft *tu* non & ,*recedens* ‡ tuus fpiritus *hoc* Q*uid* * :eum ad eft locuta & ,eius vxor
comedis אִשְׁתּוֹ וַתְּדַבֵּר אֵלָיו מַה־זֶּה רוּחֲךָ סָרָה וְאֵינְךָ
Naboth ad fum locutus Quia :eam ad eft locutus Et ?panem *comedens*
6 אֹכֶל לָחֶם׃ †וַיְדַבֵּר אֵלֶיהָ כִּי־אֲדַבֵּר אֶל־נָבוֹת
fi vel ;pecunia *in* tuam vineam mihi Da :ei dixique ,Izrehelitam
‖cõplacueris, הַיִּזְרְעֵאלִי וָאֹמַר לוֹ תְּנָה־לִּי אֶת־כַּרְמְךָ בְּכֶסֶף אוֹ אִם־
tibi dabo Non :dixit & .ea pro vineam tibi dabo ,*tu volens* ‡
חָפֵץ אַתָּה אֶתְּנָה־לְךָ כֶרֶם תַּחְתָּיו וַיֹּאמֶר לֹא־אֶתֵּן לְךָ אֶת־
facies nunc Tu :eius vxor Izebel eũ ad Dixitque .meam vineã
7 כַּרְמִי׃ †וַתֹּאמֶר אֵלָיו אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ אַתָּה עַתָּה תַּעֲשֶׂה
‖iocundetur :tuum cor *fit bonum* † & ,panem comede ,Surge . Ifrael fuper regnum
[f]יָטַב מְלוּכָה עַל־יִשְׂרָאֵל קוּם אֱכָל־לֶחֶם [f]וְיִטַב לִבֶּךָ
literas Scripfitque .Izrehelitæ Naboth vineam tibi dabo ego
8 אֲנִי [g]אֶתֵּן לְךָ אֶת־כֶּרֶם נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי׃ †וַתִּכְתֹּב סְפָרִים [g]נָתַן
‖eas annulo ad literas mifit & :eius *figillo in* ‡ fignauit & ,Achab nomine *in*
סְפָרִים בְּשֵׁם אַחְאָב וַתַּחְתֹּם בְּחֹתָמוֹ וַתִּשְׁלַח הַסְּפָרִים אֶל־
‖optimates *erant ‡qui habitabant .Naboth cum *habitantes* ‡ ipfi⁹ ciuitate in * qui *heroes* ‖ ad & ,feniores
הַזְּקֵנִים וְאֶל [h]הַחֹרִים אֲשֶׁר בְּעִירוֹ הַיֹּשְׁבִים אֶת־נָבוֹת׃
[h]חוּר facite federe & ,ieiunium Prædicate :dicendo , literis in fcripfit Et
9 †וַתִּכְתֹּב בַּסְּפָרִים לֵאמֹר קִרְאוּ־צוֹם [i]וְהוֹשִׁיבוּ [i]יָשַׁב
viros duos facite ftare Et .populi capite in Naboth
10 אֶת־נָבוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם׃ †וְהוֹשִׁיבוּ שְׁנַיִם אֲנָשִׁים
‡impios †contra ‖Maledixifti *Benedixifti* ‡ :dicendo ,eum † teftificabuntur & ,eum contra *belial filios* ‡
בְנֵי־בְלִיַּעַל נֶגְדּוֹ [k]וִיעִדֻהוּ לֵאמֹר בֵּרַכְתָּ [k]עוּד
.moriatur & ,eum lapidate & ,eum educite Et . regi & , Deo
[l]יָצָא [m]מוּת אֱלֹהִים וָמֶלֶךְ [l]וְהוֹצִיאֻהוּ וְסִקְלֻהוּ [m]וְיָמֹת׃
‖optimates ‡habitabant *habitantes* ‡ qui *heroes* ‖ & ,feniores ipfius ciuitatis viri Feceruntque
11 †וַיַּעֲשׂוּ אַנְשֵׁי עִירוֹ הַזְּקֵנִים וְהַחֹרִים אֲשֶׁר הַיֹּשְׁבִים
quod fecũdum ,Izebel eos ad miferat quod fecũdum ipfius ciuitate in
*erat בְּעִירוֹ כַּאֲשֶׁר שָׁלְחָה אֲלֵיהֶם אִיזָבֶל כַּאֲשֶׁר
.eos ad miferat quas ,literis in * fcriptum
כָּתוּב בַּסְּפָרִים אֲשֶׁר שָׁלְחָה אֲלֵיהֶם׃
·populi capite in Naboth fecerunt federe & ,ieiunium Prædicauerunt
12 †קָרְאוּ צוֹם וְהֹשִׁיבוּ אֶת־נָבוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם׃

Israel rex vocauit Et .tollent & ,suis manib* in ponēt tuorū oculorū
7 עֵינֶיךָ יָשִׂימוּ בְיָדָם וְלָקָחוּ׃ †וַיִּקְרָא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל
malū quoniā ,videte & obsecro Cognoscite :ait & ,terræ seniores omnes
לְכָל־זִקְנֵי הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר דְּעוּ־נָא וּרְאוּ כִּי רָעָה יָדַע
†quærit †pro ,meo argēto*&,meis filiis‡&,meis vxorib* ,me ad misit quia .quærens† iste
†pro †pro זֶה מְבַקֵּשׁ כִּי־שָׁלַח אֵלַי לְנָשַׁי וּלְבָנַי וּלְכַסְפִּי
‡pro *ei ,seniores omnes eū ad Dixeruntq; .eo ab* prohibui nō & ,meo auro‡&
8 וְלִזְהָבִי וְלֹא מָנַעְתִּי מִמֶּנּוּ׃ †וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כָּל־הַזְּקֵנִים
-Ben nunciis Dixitque .acquiescas neque ,audias Ne:populus ois &
9 וְכָל־הָעָם אַל־תִּשְׁמַע וְלוֹא תֹאבֶה׃ †וַיֹּאמֶר לְמַלְאֲכֵי בֶן־
†pro †initio prima † in tuū seruū ad misisti quibus†Oīa :regi meo dño Dicite :hadad
הֲדַד אִמְרוּ לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ כֹּל אֲשֶׁר־שָׁלַחְתָּ אֶל־עַבְדְּךָ בָרִאשֹׁנָה
sed rem hanc non possum ei retulerūt & ,nūcij abierūt & .facere poteto non hoc verbum & .faciam
עָשָׂה שׁוּב אֶעֱשֶׂה וְהַדָּבָר הַזֶּה לֹא אוּכַל לַעֲשׂוֹת וַיֵּלְכוּ הַמַּלְאָכִים וַיְשִׁבֻהוּ
,dij mihi faciant Sic :ait & ,hadad-Ben eū ad Misitque .tem
10 דָּבָר׃ †וַיִּשְׁלַח אֵלָיו בֶּן־הֲדַד וַיֹּאמֶר כֹּה־יַעֲשׂוּן לִי אֱלֹהִים
†est † qui,populi omnis pugillis Someron puluis sufficerit si ,addant sic &
וְכֹה יוֹסִפוּ אִם־יִשְׂפֹּק עֲפַר שֹׁמְרוֹן לִשְׁעָלִים לְכָל־הָעָם אֲשֶׁר יָסַף
Ne:Loquimini,dixit & ,Israel rex respondit Et .meis pedibus in
11 בְּרַגְלָי׃ †וַיַּעַן מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר דַּבְּרוּ אַל־ עָנָה
discinctus. ‡cū audisset ,hoc verbum audire secundum‡,fuit Et .apertus sicut accinctus se laudet
12 יִתְהַלֵּל חֹגֵר כִּמְפַתֵּחַ׃ †וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה
‡bibebat :suos seruos ad dixit & :tabernaculis in reges & ,ipse bibens‡ ipse &
וְהוּא שֹׁתֶה הוּא וְהַמְּלָכִים בַּסֻּכּוֹת וַיֹּאמֶר אֶל־עֲבָדָיו סָכַךְ
‡instrumenta bellica,‡cōtra acceßit vnus propheta ecce Et .ciuitatem super posuerunt & .‡Ponite
13 שִׂימוּ וַיָּשִׂימוּ עַל־הָעִיר׃ †וְהִנֵּה נָבִיא אֶחָד נִגַּשׁ שׂוּם
vidisti Nōne :DOMINVS dixit Sic :dixit & ,Israel regem Achab ad
אֶל־אַחְאָב מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר כֹּה אָמַר יְהוָה הֲרָאִיתָ
multitudinē tua manu in eam tradens * ego Ecce ?hanc magnam turbam omnem
אֵת כָּל־הֶהָמוֹן הַגָּדוֹל הַזֶּה הִנְנִי נֹתְנוֹ בְיָדְךָ
trado ‡sum ?quo In†,Achab Dixitque .DOMINVS ego quod scies & ,hodie
14 הַיּוֹם וְיָדַעְתָּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃ †וַיֹּאמֶר אַחְאָב בְּמִי ‡Per quem?
†Per pueros :dixit Et .prouinciarū principū pueris In† :DOMINVS dixit Sic :ait Et
וַיֹּאמֶר כֹּה־אָמַר יְהוָה בְּנַעֲרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וַיֹּאמֶר שׂוּר דּוּן
‡incipiet pueros recensuit Et †.Tu :dixit Et ?bellum ligabit* Quis
15 מִי־יֶאְסֹר הַמִּלְחָמָה וַיֹּאמֶר אָתָּה׃ †וַיִּפְקֹד אֶת־נַעֲרֵי
,triginta & ,duo ducenti fuerunt & .prouinciarum principum
שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וַיִּהְיוּ מָאתַיִם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים הָיָה מֵאָה
Israel filiorum omnium populum omnem recensuit eos post &
וְאַחֲרֵיהֶם פָּקַד אֶת־כָּל־הָעָם כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
bibebat bibens hadad-Ben Et .meridie in sunt egreßi Et .millia septem
16 שִׁבְעַת אֲלָפִים׃ †וַיֵּצְאוּ בַּצָּהֳרָיִם וּבֶן־הֲדַד שֹׁתֶה יָצָא
reges duo & triginta ,reges & ipse ,tabernaculis in ebrius
שִׁכּוֹר בַּסֻּכּוֹת הוּא וְהַמְּלָכִים שְׁלֹשִׁים־וּשְׁנַיִם מֶלֶךְ סָכַךְ שָׁנָה
prouinciarum principum pueri sunt egreßi Et .ei auxiliantes
17 עֹזֵר אֹתוֹ׃ †וַיֵּצְאוּ נַעֲרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת
Viri : dicendo ,ei nunciauerunt & ,hadad-Ben misit & , initio in
בָּרִאשֹׁנָה וַיִּשְׁלַח בֶּן־הֲדַד וַיַּגִּידוּ לוֹ לֵאמֹר אֲנָשִׁים נָגַד
pro pace ,fuerint egreßi pacem ad Siue : ait Et .Someron de sunt egreßi
18 יָצְאוּ מִשֹּׁמְרוֹן׃ †וַיֹּאמֶר אִם־לְשָׁלוֹם יָצָאוּ
capite .eos prehendite viuos ,fuerint egreßi bellum ad siue :viuos eos capite
תִּפְשׂוּם חַיִּים וְאִם לְמִלְחָמָה יָצְאוּ חַיִּים תִּפְשׂוּם׃ חָיָה
exercit*&,prouinciarū principum pueri ; vrbe de sunt egreßi ij Et
19 †וְאֵלֶּה יָצְאוּ מִן־הָעִיר נַעֲרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וְהַחַיִל
erat ‡vnusquisq; †contra se venientem fugerunt & ,suum‡ virum vir† percußerunt Et .eos post qui
20 אֲשֶׁר אַחֲרֵיהֶם׃ †וַיַּכּוּ אִישׁ אִישׁוֹ וַיָּנֻסוּ נָכָה נוּס
super Aram rex hadad-Ben euasit & ; Israel eos est persecutus & ,Aram
אֲרָם וַיִּרְדְּפֵם יִשְׂרָאֵל וַיִּמָּלֵט בֶּן־הֲדַד מֶלֶךְ אֲרָם עַל־
‡iridem euaserunt percußit & ,Israel rex est egreßus Et .‡ equites & ,equo
21 סוּס וּפָרָשִׁים׃ †וַיֵּצֵא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיַּךְ
‡equos, & currus .magna plaga Aram in percußit & ;currum & ,equum‡
אֶת־הַסּוּס וְאֶת־הָרֶכֶב וְהִכָּה בַאֲרָם מַכָּה גְדוֹלָה׃
,confortare ,Vade:ei dixit & ,Israel regem ad propheta acceßit Et
22 †וַיִּגַּשׁ הַנָּבִיא אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ הִתְחַזַּק נָגַשׁ
rex ,anni reuersione in quia ;facias quod vide & ,scito &
וְדַע וּרְאֵה אֵת אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה כִּי לִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה מֶלֶךְ יָדַע
ascendet contra :eum ad dixerunt Aram regis serui Et .te super ascendens Aram
23 אֲרָם עֹלֶה עָלֶיךָ׃ †וְעַבְדֵי מֶלֶךְ־אֲרָם אָמְרוּ אֵלָיו
† sunt .nobis præualuerunt idcirco ; eorum dij † montium Dij
אֱלֹהֵי הָרִים אֱלֹהֵיהֶם עַל־כֵּן חָזְקוּ מִמֶּנּוּ
contra eos ‡&videbis. . eis præualebimus non si‡ ,campestri in eis cum pugnem* veruntamē &
וְאוּלָם נִלָּחֵם אִתָּם בַּמִּישׁוֹר אִם־לֹא נֶחֱזַק מֵהֶם׃
vnumquenque ‡duces ,suo loco e vnum reges recedere Fac :fac hoc verbum Et
24 †וְאֶת־הַדָּבָר הַזֶּה עֲשֵׂה הָסֵר הַמְּלָכִים אִישׁ מִמְּקֹמוֹ סוּר
.eis pro comites‡ pone &
וְשִׂים פַּחוֹת תַּחְתֵּיהֶם׃ שׂוּם

ecce Et .DOMINI facies ad‡ monte in stabis †& ,Egredere : ait Et †sta †coram Domino.
11 †וַיֹּאמֶר צֵא וְעָמַדְתָּ בָהָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִנֵּה יָצָא
cōfringēs &,montes dißipans†fortis & ,grandis spirit* & ,transiens DOMINVS transit* subuertens ‡coram Dño.
יְהוָה עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר
spiritum post & ,DOMINVS spiritu in non :DOMINI facies ad‡ petras
סְלָעִים לִפְנֵי יְהוָה לֹא בָרוּחַ יְהוָה וְאַחַר הָרוּחַ
;ignis cōmotionem post Et .DOMINVS cōmotione in nō ,fragor‡ ‡commotio.
12 רַעַשׁ לֹא בָרַעַשׁ יְהוָה׃ †וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ
.tenuis silentij vox ignem post & :DOMINVS igne in non tacita
לֹא בָאֵשׁ יְהוָה וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דַקָּה׃ רָקַק
.suo pallio in suas facies inuoluit * & ,Eliiahu audire secundum ‡ ,fuit Et ‡cū audiuisset *operuit faciem suam
13 †וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ אֵלִיָּהוּ וַיָּלֶט פָּנָיו בְּאַדַּרְתּוֹ לוּט
:dixit & ,vox eum ad ecce Et . speluncæ ostium † stetit & ,est egreßus &
וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הַמְּעָרָה וְהִנֵּה אֵלָיו קוֹל וַיֹּאמֶר † ad
DOMINO*sum zelatus Zelando :dixit Et ? Eliiahu hic tibi Quid ‡pro
14 מַה־לְּךָ פֹה אֵלִיָּהוּ׃ †וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי לַיהוָה
tua Altaria .Israel filij tuū pactū dereliquerūt quia ,exercituū Deo
אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי־עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ
,solus ego remansi & ;gladio in occiderunt tuos prophetas & ,destruxerūt
הָרָסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בֶחָרֶב וָאִוָּתֵר אֲנִי לְבַדִּי
:eū ad DOMINVS Dixitque .eam tollendum ad‡ ,meā animā quæsierunt & quærunt ‡auferendam
15 וַיְבַקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו
vnges & ,venies & ,Dammasec desertum in tuam viam in reuertere ,Vade
לֵךְ שׁוּב לְדַרְכְּךָ מִדְבַּרָה דַמָּשֶׂק וּבָאתָ וּמָשַׁחְתָּ בּוֹא
vnges Nimsi filium Iehu Et .Aram super regē in Chasael
16 אֶת־חֲזָאֵל לְמֶלֶךְ עַל־אֲרָם׃ †וְאֵת יֵהוּא בֶן־נִמְשִׁי תִּמְשַׁח
mecholah-Abelde Saphat filium Elisah & ; Israel super regem in
לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאֶת־אֱלִישָׁע בֶּן־שָׁפָט מֵאָבֵל מְחוֹלָה
,Chazael gladio à ereptum‡ ,erit Et .te pro prophetam in vnges *cum qui euaserit
17 תִּמְשַׁח לְנָבִיא תַּחְתֶּיךָ׃ †וְהָיָה הַנִּמְלָט מֵחֶרֶב חֲזָאֵל
. Elisah interficiet ,Iehu gladio à ereptum‡ & :Iehu interficiet ‡qui euaserit
יָמִית יֵהוּא וְהַנִּמְלָט מֵחֶרֶב יֵהוּא יָמִית אֱלִישָׁע׃ מוּת
non quæ , genua omnia ,millia septem Israel in faciā remanere Et
18 †וְהִשְׁאַרְתִּי בְיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל־הַבִּרְכַּיִם אֲשֶׁר לֹא־ osculatum est eum.
abiit Et .ei osculū dedit non quod os omne & ,Bahal ipsi se curuauerūt *arabat
19 כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל־הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא־נָשַׁק לוֹ׃ †וַיֵּלֶךְ הָלַךְ
duodecim ;arans* ipse & .Saphat filium Elisah reperit & ,inde erant ante se.
מִשָּׁם וַיִּמְצָא אֶת־אֱלִישָׁע בֶּן־שָׁפָט וְהוּא חֹרֵשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר
,eum ad Eliiahu transiuit Et .duodecim inter ipse & ,eius facies ad paria
צְמָדִים לְפָנָיו וְהוּא בִּשְׁנֵים הֶעָשָׂר וַיַּעֲבֹר אֵלִיָּהוּ אֵלָיו super
post cucurrit & ,boues reliquit Et .eum ad suū pallium proiecit &
20 וַיַּשְׁלֵךְ אַדַּרְתּוֹ אֵלָיו׃ †וַיַּעֲזֹב אֶת־הַבָּקָר וַיָּרָץ אַחֲרֵי רוּץ veniam
ibo &,meā matrem & ,meū patrem obsecro Osculer :dixit & ,Eliiahu
אֵלִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אֶשְּׁקָה־נָּא לְאָבִי וּלְאִמִּי וְאֵלְכָה
?tibi feci quid quia .reuertere ,Vade:ei dixit & .te post
אַחֲרֶיךָ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ שׁוּב כִּי מֶה־עָשִׂיתִי לָךְ׃ עָשָׂה
,illud mactauit & ,boum par tulit & ,eum post à est reuersus Et ab שׁוּב לָקַח boum
21 †וַיָּשָׁב מֵאַחֲרָיו וַיִּקַּח אֶת־צֶמֶד הַבָּקָר וַיִּזְבָּחֵהוּ
.comederunt & ,populo dedit & ;carnem eis* coxit boum instrumēto in&
וּבִכְלִי הַבָּקָר בִּשְּׁלָם הַבָּשָׂר וַיִּתֵּן לָעָם וַיֹּאכֵלוּ נָתַן
.ei ministrabat & ,Eliiahu post abiit & ,Surrexitque קוּם
וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי אֵלִיָּהוּ וַיְשָׁרְתֵהוּ׃

CAP. XX. כ

triginta & ,suā virtutem omnem congregauit Aram rex hadad-Ben Et exercitū suū. ‡erant ‡obsedit
1 †וּבֶן־הֲדַד מֶלֶךְ־אֲרָם קָבַץ אֶת־כָּל־חֵילוֹ וּשְׁלֹשִׁים
super eam Pugnauit* & ,ascendit Et .currus & ,equus‡ & ,secum † reges duo &
וּשְׁנַיִם מֶלֶךְ אִתּוֹ וְסוּס וָרָכֶב וַיַּעַל וַיָּצַר עַל־ עָלָה צוּר
Achab ad nuncios Misitque .ea cum pugnauit & ,Someron
2 שֹׁמְרוֹן וַיִּלָּחֶם בָּהּ׃ †וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־אַחְאָב
;hadad-Ben dicit Sic:ei Dixitque .ciuitatem in Israel regem
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל הָעִירָה׃ †וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר בֶּן־הֲדַד 3
boni tui filij & ,tuæ vxores & ;ipsū mihi tuū aurum & ,tuum Argentum meum est optimi
כַּסְפְּךָ וּזְהָבְךָ לִי־הוּא וְנָשֶׁיךָ וּבָנֶיךָ הַטּוֹבִים ipsi mihi ‡mei sunt.
tuum verbū Secundū :dixit & ,Israel rex respondit Et
לִי־הֵם׃ †וַיַּעַן מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר כִּדְבָרְךָ 4
nuncij sunt reuersi Et .mihi † quæ omnia & ,ego tibi ,rex mi domine
אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לְךָ אֲנִי וְכָל־אֲשֶׁר־לִי׃ †וַיָּשֻׁבוּ הַמַּלְאָכִים 5
:dicēdo ,te ad misi Quia:dicendo ,hadad-Ben dixit Sic :dixerūt atque
וַיֹּאמְרוּ כֹּה־אָמַר בֶּן־הֲדַד לֵאמֹר כִּי־שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר
.dabis mihi tuos filios & ,tuas vxores & ,tuum aurū & ,tuum Argentum
כַּסְפְּךָ וּזְהָבְךָ וְנָשֶׁיךָ וּבָנֶיךָ לִי תִתֵּן׃ Nisi hoc tempore
scrutabuntur & ,te ad meos seruos mittam cras tempus secundum Quoniam
6 כִּי־אִם־כָּעֵת מָחָר אֶשְׁלַח אֶת־עֲבָדַי אֵלֶיךָ וְחִפְּשׂוּ
concupiscibile omne erit & ,tuorū seruorū domos & ,tuam domum
אֶת־בֵּיתְךָ וְאֵת בָּתֵּי עֲבָדֶיךָ וְהָיָה כָּל־מַחְמַד

DOMINI propheta remansi Ego :populum ad Eliiahu Dixitque
22 † ויאמר אליהו אל־העם אני נותרתי נביא ליהוה
יתר † sunt
.viri quinquaginta & , quadringenti † Bahal prophetæ & .ego solus
לבדי ונביאי הבעל ארבע־מאות וחמשים איש׃
, vnum iuuencum sibi eligant &,iuuenci duo nobis Denturque
23 † ויתנו־לנו שנים פרים ויבחרו להם הפר האחד
פרה
:supponant non ignem & , ligna super ponant & ,eum detruncent ‡ &
‡ in frusta concidant
וינתחהו וישימו על־העצים ואש לא ישימו
שום
ignem & , ligna super dabo ‡ &,vnum † iuuencum faciam * ego &
* parabo † alterum ‡ ponam
ואני אעשה את־הפר האחד ונתתי על־העצים ואש
ego &,vestrorum deorum nomine in inuocabitis Et .supponam non
24 לא אשים׃ † וקראתם בשם אלהיכם ואני
פרה שום
,igne in responderit qui Deus erit &,DOMINI nomine in inuocabo
‡ Inuocate autem nomen
אקרא בשם־יהוה והיה האלהים אשר־יענה באש
nomen † exaudierit per ignem,
† Bonum :dixerunt ‡ &,populus omnis Responditque . Deus ‡ ipse
‡ sit ‡ dixit † est
הוא האלהים ויען כל־העם ויאמרו טוב
vobis Eligite :Bahal prophetas ad Eliiahu Dixitque .verbum
25 הדבר׃ † ויאמר אליהו לנביאי הבעל בחרו לכם
ענה
inuocate & :multi * vos quia , initio facite † & , vnum iuuencum
† parate primum *estis plures:
הפר האחד ועשו ראשנה כי אתם הרבים וקראו
עשה רבב
tulerunt Et .supponatis ne ignem &,vestrorum deorū nomine in ‡
26 בשם אלהיכם ואש לא תשימו׃ † ויקחו
‡ nomen ‡ nomen
nomine in ‡ inuocauerunt &,fecerunt &,eis dederat quem ,iuuencum
את־הפר אשר־נתן להם ויעשו ויקראו בשם־
לקח † erat
† nō & .nos exaudi Bahal :dicendo ,meridiem ad vsq; & mane à Bahal
הבעל מהבקר ועד־הצהרים לאמר הבעל עננו ואין
.fecerat ‡ quod altare super transiliebantque.respondens * nec ,vox
*erat ‡fecerāt.
קול ואין ענה ויפסחו על־המזבח אשר עשה׃
Clamate :dicebat atq; Eliiahu eis in illudebat &,meridie in fuit Et
היה
27 † ויהי בצהרים ויהתל בהם אליהו ויאמר קראו
si Deo esset sermo cūquopiam, vel si esset apprehensio inimicorū aut si esset iter
via quia &,ei insecutio quia &,meditatio quia,ipse Deus quia :magna voce in
בקול־גדול כי־אלהים הוא כי־שיח וכי־שיג לו וכי־דרך
,magna voce in Clamabantque .excitabitur &,ipse dormit forsitan ,ei
28 לו אולי ישן הוא ויקץ׃ † ויקראו בקול גדול
שוח נשג
ad vsque ‡ ,lanceolis in & ,gladiis ‡ in suum iudicium ‡ iuxta se incidebant &
‡ morem ‡ cultris ‡ vsquequo effunderetur sanguis
ויתגדדו כמשפטם בחרבות וברמחים עד־
,meridiem transire secundum * ,fuit Et .se super sanguinem effundendum
• cū transisset meridies, ‡ quò offerrēt † erat
29 שפך־דם עליהם׃ † ויהי כעבר הצהרים
neque ,vox † non & :sacrificium ascendendum ad ‡ vsque prophetabant &
ויתנבאו עד לעלות המנחה ואין־קול ואין־
:populum omnem ad Eliiahu Dixitque .attentio nec ,respondens
עלה
30 ענה ואין קשב׃ † ויאמר אליהו לכל־העם
curauit & .eum ad populus omnis accesserunt & .me ad Accedite
נגש
גשו אלי ויגשו כל־העם אליו וירפא את־
duodecim Eliiahu Tulitque .dirutum DOMINI altare
לקח ‡ ad
31 מזבח יהוה ההרוס׃ † ויקח אליהו שתים עשרה
fuit quem ‡ ,Iahacob filiorum duodecim numerum iuxta , lapides
אבנים כמספר שבטי בני־יעקב אשר היה
.tuum nomen erit Israel : dicendo ,eum ad DOMINI verbum
דבר־יהוה אליו לאמר ישראל יהיה שמך׃
Fecitque .DOMINI nomine in altare lapidibus † ædificauit Et
† ex
32 † ויבנה את־האבנים מזבח בשם יהוה ויעש
עשה
. altare circum ‡ sementis satorum duorum domum * secundū aquæductū
*locū ‡in circuitu altaris.
תעלה כבית סאתים זרע סביב למזבח׃
posuit &,iuuencum concidit frusta in & ,ligna ordinauit Et
33 † ויערך את־העצים וינתח את־הפר וישם
פרה שום
fundite &,aquis hydrias quatuor Implete :dixit Et .ligna super
34 על־העצים׃ † ויאמר מלאו ארבעה כדים מים ויצקו
:dixit & .iterarunt & .Iterate :dixit Et . ligna super &,holocaustū super
על־העלה ועל־העצים ויאמר שנו וישנו ויאמר
שנה per circuitum altaris,
etiā &,altare circum aquæ ibant Et .fecerunt tertiò & .facite Tertiò
35 שלשו וישלשו׃ † וילכו המים סביב למזבח וגם
ascendendo in ‡ ,fuit Et . aquis impleuit aquæductum
‡ cū offerret
36 את־התעלה מלא־מים׃ † ויהי בעלות
Deus DOMINE :dixit & , propheta Eliiahu accessit &,sacrificium
המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר יהוה אלהי
נגש ‡ es
Deus ‡ tu quòd cognoscatur hodie , Israel &,Ischac,Abraham
אברהם יצחק וישראל היום יודע כי־אתה אלהים
verba omnia feci tuo verbo in &,tuus seruus ego & , Israel in
בישראל ואני עבדך ובדבריך עשיתי את כל־הדברים
יהיר יד cognoscat
quòd ,hic populus sciāt &,me exaudi ,DOMINE me Exaudi .hæc
37 האלה׃ † ענני יהוה ענני וידעו העם הזה כי־
.retrorsum eorum cor conuertisti tu & , Deus DOMINUS * tu
* es
אתה יהוה האלהים ואתה הסבת את־לבם אחרנית׃
סבב
; ligna & ,holocaustum cōsumpsit &,DOMINI ignis cecidit Et
38 † ותפל אש־יהוה ותאכל את־העלה ואת־העצים
נפל

linxit ,aquæductu in † quæ ,aquas & :puluerem & ,lapides &
† erant
ואת־האבנים ואת־העפר ואת־המים אשר־בתעלה לחכה׃
:dixerunt & ,suas facies super ceciderunt & ,populus omnis Viditque
prostrauerūt se
39 † וירא כל־העם ויפלו על־פניהם ויאמרו
ראה
.Deus ipse ‡ DOMINUS ,Deus ipse ‡ DOMINUS
‡ est
יהוה הוא האלהים יהוה הוא האלהים׃
non vir .Bahal prophetas Apprehendite :eos ad Eliiahu Dixitque
nemo
40 † ויאמר אליהו להם תפשו את־נביאי הבעל איש אל־
ad Eliiahu eos fecit descēdere Et.eos apprehenderunt & .eis ex euadat
ימלט מהם ויתפשום ויורדם אליהו אל־
:Achab ad Eliiahu Dixitque .ibi eos iugulauit &,Chison torrentē
41 נחל קישון וישחטם שם׃ † ויאמר אליהו לאחאב
Ascenditque .pluuiæ tumultus vox quia,bibe &,comede,Ascende
Sonus est multitudinis
42 עלה אכל ושתה כי־קול המון הגשם׃ † ויעלה
המה
,Carmel caput † in ascendit Eliiahu Et .bibendū ad & ,comedendum ad Achab
vt comederet & biberet, † verticem
אחאב לאכל ולשתות ואליהו עלה אל־ראש הכרמל
dixit Et .sua genua inter suas facies posuit &,terrā in se prostrauit &
43 ויגהר ארצה וישם פניו בין ברכו׃ † ויאמר
שחה faciem suam
,respexit &,ascendit & .maris via ‡ respice ,nunc Ascende :suū puerū ad
אל־נערו עלה־נא הבט דרך־ים ויעל ויבט
שום פנה ‡ ad viam
.vicibus septem Reuertere :dixit & .quicquam † Non : ait &
ויאמר אין מאומה ויאמר שב שבע פעמים׃
נבט עלה ‡ est ‡ ascēdit
ascendens viri vola sicut parua nubes Ecce :dixit &,septima in ,fuit Et
44 † ויהי בשבעית ויאמר הנה־עב קטנה ככף־איש עלה
היה ‡ currum
ne ,descende & , ‡ Liga : Achab ad dic , Ascende :dixit Et .mari è
מים ויאמר עלה אמר אל־אחאב אסר ורד ולא
‡ remoretur
cæli &,illuc vsque &,huc vsque fuit Et . pluuia te cohibeat ‡
45 יעצרכה הגשם׃ † ויהי עד־כה ועד־כה והשמים
;Achab equitauit Et .magna pluuia fuit &;vēto & nubib' sunt cōtenebrati
התקדרו עבים ורוח ויהי גשם גדול וירכב אחאב
*super
accinxit & ;Eliiahu in * fuit DOMINI manus Et . Izrehel in abiit &
46 וילך יזרעאלה׃ † ויד יהוה היתה אל־אליהו וישנס
‡ ante ‡ donec venias
.Izrehel in te venire ad vsque ‡ Achab facies ad † currebat & ;suos lumbos
מתניו וירץ לפני אחאב עד־באכה יזרעאלה׃
רוץ

CAP. XIX. יט

omnes &,Eliiahu fecerat quæ omnia Izebel Achab nunciauit Et
1 † ויגד אחאב לאיזבל את כל־אשר עשה אליהו ואת כל־
נגד
Izebel Misitque .gladio in prophetas omnes occiderat quos
2 אשר הרג את־כל־הנביאים בחרב׃ † ותשלח איזבל
,addant sic & , dij faciant Sic :dicendo ,Eliiahu ad nuncium
מלאך אל־אליהו לאמר כה־יעשון אלהים וכה יוספון
עשה ‡ si hoc tempore
.illis ex vnius animam sicut ,tuā animam posuero cras tempus secundum quia
כי־כעת מחר אשים את־נפשך כנפש אחד מהם׃
secundum animam suū, † in
quæ ,sebah- Beer † venit &,suā animā ad abiit &,surrexit&,Viditque
3 † וירא ויקם וילך אל־נפשו ויבא באר שבע אשר
ראה קום ‡ erat
desertū in perrexit ipse Et . ibi suum puerum dimisit & ;Iehudah ipsi ‡
4 ליהודה וינח את־נערו שם׃ † והוא־הלך במדבר
ינח
suæ animæ petiuit & ;vnam genistā subtus sedit & ,venit &,diei itinere
בוא ישב אחד
דרך יום ויבא וישב תחת רתם אחת וישאל את־נפשו
ego bonus ‡ nō quia .meā animā cape † DOMINE nūc Multū ‡ :dixit & ,mori
vt moreretur, ‡ Sufficit † tolle ‡ melior sum
למות ויאמר רב עתה יהוה קח נפשי כי־לא־טוב אנכי
ecce Et .vnam genistā subtus dormiuitq; ,accubuit Et .meis patribus præ
5 מאבתי׃ † וישכב ויישן תחת רתם אחד והנה־
רבב לקח
ecce &,respexit Et .comede,Surge :ei dixit &,eū in tangens ‡ angel' hic ‡
‡ tempore illo ‡ tetigit
6 זה מלאך נגע בו ויאמר לו קום אכול׃ † ויבט והנה
.bibit &,comedit & ;aquæ scyphus &,prunarum libum suis capitibus ‡
‡ ad caput suū panis inter prunas coct',
מראשתיו עגת רצפים וצפחת מים ויאכל וישת
עוג שתה
,secundò DOMINI angelus est reuersus Et .accubuit & ,est reuersus &
7 וישב וישכב׃ † וישב מלאך יהוה שנית
שוב
.via ‡ te à multa † quia :comede, Surge :dixit &,eum in tetigit &
† longè ‡ est
ויגע־בו ויאמר קום אכל כי רב ממך הדרך׃
שנה נגע
illius cibi fortitudine in abiit & ,bibit &,comedit &,Surrexitque
8 † ויקם ויאכל וישתה וילך בכח האכילה ההיא
קום הלך
.Choreb Dei montē ad vsq; ,noctib' quadraginta &,dieb' quadraginta
ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלהים חרב׃
mansit
DOMINI verbū ecce & .ibi pernoctauit & ,spelūcam in illic est ingressus Et
9 † ויבא־שם אל־המערה וילן שם והנה דבר־יהוה
בוא לין
sum zelatus Zelādo :dixit Et ? Eliiahu hic tibi Quid :ei dixitque ,eū ad
10 אליו ויאמר לו מה־לך פה אליהו׃ † ויאמר קנא קנאתי
‡ pro
,Israel filij tuū pactū dereliquerunt quia .exercituum Deo DOMINO ‡
ליהוה אלהי צבאות כי־עזבו בריתך בני ישראל
remāsi & :gladio in occiderūt tuos prophetas &,destruxerūt tua altaria
את־מזבחתיך הרסו ואת־נביאיך הרגו בחרב ואותר
quærunt vt auferant
.eam tollendum ad * ,meam animam quæsierunt & ,solus ego
אני לבדי ויבקשו את־נפשי לקחתה׃

ecce Et .ciuitatis ostium ad venit & ,Sarphath in abiit & ,Surrexitque
10 וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ צָרְפַתָה וַיָּבֹא אֶל־פֶּתַח הָעִיר וְהִנֵּה
Cape :dixit & ,eam ad clamauit & ,ligna colligens vidua mulier ibi
שָׁם אִשָּׁה אַלְמָנָה מְקֹשֶׁשֶׁת עֵצִים וַיִּקְרָא אֵלֶיהָ וַיֹּאמַר קְחִי־
:tollendum ad† abiit Et .bibam & † ,vase in aquæ paululū mihi quæso
נָא לִי מְעַט־מַיִם בַּכְּלִי וְאֶשְׁתֶּה׃ וַתֵּלֶךְ לָקַחַת 11
.tua manu in panis buccellā mihi obsecro Cape :dixit & ,eam ad clamauit &
וַיִּקְרָא אֵלֶיהָ וַיֹּאמַר לִקְחִי־נָא לִי פַּת־לֶחֶם בְּיָדֵךְ׃
*subcinericius mihi est si ,tuus Deus DOMINVS Viuit :ait Et
12 וַתֹּאמֶר חַי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אִם־יֶשׁ־לִי מָעוֹג
ego ecce Et .leticula in olei paululū & ,hydria in farinæ volæ plenitudo quin
כִּי אִם־מְלֹא כַף־קֶמַח בַּכַּד וּמְעַט־שֶׁמֶן בַּצַּפָּחַת וְהִנְנִי
,meo filio & ,mihi illum faciam † & ,ingrediar & † :ligna duo colligens
מְקֹשֶׁשֶׁת שְׁנַיִם עֵצִים וּבָאתִי וַעֲשִׂיתִיהוּ לִי וְלִבְנִי
Ne :Eliiahu eam ad Dixitque .moriamur & ,illud comedamus &
וַאֲכַלְנֻהוּ וָמָתְנוּ׃ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵלִיָּהוּ אַל־ 13
inde mihi fac Veruntamen .tuū verbum secundū fac ,ingredere .timeas
תִּירְאִי בֹּאִי עֲשִׂי כִדְבָרֵךְ אַךְ עֲשִׂי־לִי מִשָּׁם
tuo filio & ,tibi & . mihi affer & , principio in paruam tortam
עֻגָה קְטַנָּה בָרִאשֹׁנָה וְהוֹצֵאת לִי וְלָךְ וְלִבְנֵךְ
:Israel Deus DOMINVS dixit sic Etenim .postremo in † facies
תַּעֲשִׂי בָּאַחֲרֹנָה׃ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל 14
ad vsque ,deficiet non olei lenticula & ,consumetur non farinæ Hydria
כַּד הַקֶּמַח לֹא תִכְלָה וְצַפַּחַת הַשֶּׁמֶן לֹא תֶחְסָר עַד
:iuit Et .humi facies † super pluuiam DOMINVM dandi * diem
יוֹם תֵּת־יְהוָה גֶּשֶׁם עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ וַתֵּלֶךְ 15
eius domus † & ,ipse & ,ipsa comedit Et .Eliiahu verbū secundū fecit &
וַתַּעֲשֶׂה כִּדְבַר אֵלִיָּהוּ וַתֹּאכַל הוּא־וָהִיא וּבֵיתָהּ
.defecit non olei lenticula & ,est consumpta non farinæ Hydria .dies
16 יָמִים׃ כַּד הַקֶּמַח לֹא כָלָתָה וְצַפַּחַת הַשֶּׁמֶן לֹא חָסֵר
. Eliiahu manu in † fuerat locutus quod ,DOMINI verbum iuxta
כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד אֵלִיָּהוּ׃
patronæ * mulieris filius ægrotauit ,hæc verba post fuit Et
17 וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָלָה בֶּן־הָאִשָּׁה בַּעֲלַת
eo in remaneret non donec ,valde fortis eius infirmitas fuitq; .domus
הַבָּיִת וַיְהִי חָלְיוֹ חָזָק מְאֹד עַד אֲשֶׁר לֹא־נוֹתְרָה־בּוֹ
? Dei vir tibi & mihi Quid :Eliiahu ad Dixitque .halitus
18 נְשָׁמָה׃ וַתֹּאמֶר אֶל־אֵלִיָּהוּ מַה־לִּי וָלָךְ אִישׁ הָאֱלֹהִים
.meū filiū faciendum mori ad & ,meā iniquitatē memorandum ad me ad Venisti
בָּאתָ אֵלַי לְהַזְכִּיר אֶת־עֲוֺנִי וּלְהָמִית אֶת־בְּנִי׃
,illius sinu de eum tulit Et .tuum filium mihi Da :eam ad dixit Et
19 וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ תְּנִי־לִי אֶת־בְּנֵךְ וַיִּקָּחֵהוּ מֵחֵיקָהּ
eū fecit iacere & ,ibi manens * ipse quo † cœnaculū in eū fecit ascendere &
וַיַּעֲלֵהוּ אֶל־הָעֲלִיָּה אֲשֶׁר־הוּא יֹשֵׁב שָׁם וַיַּשְׁכִּבֵהוּ
DOMINE :dixit & ;DOMINVM ad clamauit Et .suum lectum super
20 עַל־מִטָּתוֹ׃ וַיִּקְרָא אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה
malefecisti ea cum hospitans ego qua viduam super etiam nū ,mi Deus
אֱלֹהָי הֲגַם עַל־הָאַלְמָנָה אֲשֶׁר־אֲנִי מִתְגּוֹרֵר עִמָּהּ הֲרֵעוֹתָ
tribus infantem * super se est mensus Et † eius filium faciendum mori ad
21 לְהָמִית אֶת־בְּנָהּ׃ וַיִּתְמֹדֵד עַל־הַיֶּלֶד שָׁלֹשׁ
,mi Deus DOMINE :dixit & ,DOMINVM ad clamauit & , vicibus
פְּעָמִים וַיִּקְרָא אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהָי
exaudiuit Et .eius interius super † huius infantis anima obsecro reuertatur
22 תָּשָׁב נָא נֶפֶשׁ־הַיֶּלֶד הַזֶּה עַל־קִרְבּוֹ׃ וַיִּשְׁמַע
,ei* interium super infantis † anima et reuersa & ;Eliiahu voce in DOMINVS
יְהוָה בְּקוֹל אֵלִיָּהוּ וַתָּשָׁב נֶפֶשׁ־הַיֶּלֶד עַל־קִרְבּוֹ
cœnaculo de eum deposuit & ,infantem Eliiahu Tulitq; .reuixit &
23 וַיֶּחִי׃ וַיִּקַּח אֵלִיָּהוּ אֶת־הַיֶּלֶד וַיֹּרִדֵהוּ מִן־הָעֲלִיָּה
.tu filius viuit ,Vide :Eliiahu Dixitq; .suæ matri illū dedit & ,domum in
הַבַּיְתָה וַיִּתְּנֵהוּ לְאִמּוֹ וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ רְאִי חַי בְּנֵךְ׃
Dei vir quod ,noui iam Nunc :Eliiahu ad mulier Dixitque
24 וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־אֵלִיָּהוּ עַתָּה זֶה יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים
.veritas * tuo ore in DOMINI verbum &
אַתָּה וּדְבַר־יְהוָה בְּפִיךָ אֱמֶת׃

CAP. XVIII. יח

Eliiahu ad fuit DOMINI verbum & ,multi dies fuit Et
1 וַיְהִי יָמִים רַבִּים וּדְבַר־יְהוָה הָיָה אֶל־אֵלִיָּהוּ
pluuiā dabo & ,Achab ad te ostende ,Vade :dicendo , tertio anno in
בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית לֵאמֹר לֵךְ הֵרָאֵה אֶל־אַחְאָב וְאֶתְּנָה מָטָר
.Achab ad se ostendendum ad* Eliiahu abiit Et .humi facies super
2 עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ וַיֵּלֶךְ אֵלִיָּהוּ לְהֵרָאוֹת אֶל־אַחְאָב
,Hobadiahu ad Achab clamauit Et .Someron in valida fames &
3 וְהָרָעָב חָזָק בְּשֹׁמְרוֹן׃ וַיִּקְרָא אַחְאָב אֶל־עֹבַדְיָהוּ
.valde DOMINVM timens erat Hobadiahu & .domum super † qui
אֲשֶׁר עַל־הַבָּיִת וְעֹבַדְיָהוּ הָיָה יָרֵא אֶת־יְהוָה מְאֹד׃

portam / קוּם בּוֹא / vocauit / Adfer / לָקַח / Tolle / panis / פַּת / præterquā / nam volam / colligo / præparans / עָשָׂה / Vade / subcinericium panē paruum prius / postea / quo dabit Dominus / facie terræ / familia / per defecit / per manum / dominæ / vt memorares / faceres / vt facerem / vidua cum qua habito / tres / pueri interiora / vocem / reuixit / Fuerunt / ipsi / faciem / vt ostenderet / erat / vocauit

cum excidere tulit & ,DOMINI prophetas Izebel faciendo excidere in ,fuit Et
4 וַיְהִי בְּהַכְרִית אִיזֶבֶל אֵת נְבִיאֵי יְהוָה וַיִּקַּח
viros quinquaginta * eos abscondit & , prophetas centum Hobadiahu
עֹבַדְיָהוּ מֵאָה נְבִאִים וַיַּחְבִּיאֵם חֲמִשִּׁים אִישׁ
ad Achab Dixitque .aquis & ,pane eos sustētauit & ,spelunca in
5 בַּמְּעָרָה וְכִלְכְּלָם לֶחֶם וָמָיִם׃ וַיֹּאמֶר אַחְאָב אֶל־
omnes ad & ,aquarum fontes vniuersos ad terram in Vade :Hobadiahu
עֹבַדְיָהוּ לֵךְ בָּאָרֶץ אֶל־כָּל־מַעְיְנֵי הַמַּיִם וְאֶל כָּל־
non & ,mulum & equum viuificemus & ,herbam inueniamus forte si ,torrentes
הַנְּחָלִים אוּלַי נִמְצָא חָצִיר וּנְחַיֶּה סוּס וָפֶרֶד וְלוֹא
transeundū ad † terram sibi sunt Partitique . animali * de excidere faciam*
6 נַכְרִית מֵהַבְּהֵמָה׃ וַיְחַלְּקוּ לָהֶם אֶת־הָאָרֶץ לַעֲבָר־
vna via in † abiit Hobadiahu & ,solus vna via in † abiit Achab ..ea in
בָּהּ אַחְאָב הָלַךְ בְּדֶרֶךְ אֶחָד לְבַדּוֹ וְעֹבַדְיָהוּ הָלַךְ בְּדֶרֶךְ־אֶחָד
.eius occursum in * Eliiahu ecce & ,via in * Hobadiahu fuit Et .solus
7 לְבַדּוֹ׃ וַיְהִי עֹבַדְיָהוּ בַּדֶּרֶךְ וְהִנֵּה אֵלִיָּהוּ לִקְרָאתוֹ
meus dñs hic tu Nonne :dixit & ,suas facies † super cecidit & eū agnouit Et
וַיַּכִּרֵהוּ וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו וַיֹּאמֶר הַאַתָּה זֶה אֲדֹנִי
. Eliiahu ecce ,tuo domino dic ,Vade .Ego ;ei Dixitque ? Eliiahu
8 אֵלִיָּהוּ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ אָנִי לֵךְ אֱמֹר לַאדֹנֶיךָ הִנֵּה אֵלִיָּהוּ׃
manu in tuū seruum tradens tu quod ,peccaui Quid :dixit Et
9 וַיֹּאמֶר מֶה חָטָאתִי כִּי־אַתָּה נֹתֵן אֶת־עַבְדְּךָ בְּיַד־
est si ,tuus Deus DOMINVS Viuit ?me interficiendum ad Achab
10 אַחְאָב לַהֲמִיתֵנִי׃ חַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אִם־יֶשׁ־
.te quærendum ad * ,illuc meus dominus miserit non quò † regnum & ,gēs
גּוֹי וּמַמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא־שָׁלַח אֲדֹנִי שָׁם לְבַקֶּשְׁךָ
non quia ,gentem & ,regnum adiurauit Et . Non :dixerunt &
וְאָמְרוּ אָיִן וְהִשְׁבִּיעַ אֶת־הַמַּמְלָכָה וְאֶת־הַגּוֹי כִּי לֹא
. Eliiahu Ecce :tuo domino dic ,Vade :dicens tu nunc Et .te inuenit
11 יִמְצָאֶכָּה׃ וְעַתָּה אַתָּה אֹמֵר לֵךְ אֱמֹר לַאדֹנֶיךָ הִנֵּה אֵלִיָּהוּ׃
quod super * te tollet DOMINI spiritus & ,tecum à ibo ego ,erit Et
12 וְהָיָה אֲנִי אֵלֵךְ מֵאִתָּךְ וְרוּחַ יְהוָה יִשָּׂאֲךָ עַל אֲשֶׁר
,te inueniet non & ,Achab ipsi indicandū ad veniam & ,cognoscam non
לֹא־אֵדָע וּבָאתִי לְהַגִּיד לְאַחְאָב וְלֹא יִמְצָאֲךָ
.meis pueritiis * ab DOMINVM timens tuus seruus & .me interficiet &
וַהֲרָגָנִי וְעַבְדְּךָ יָרֵא אֶת־יְהוָה מִנְּעֻרָי׃
occidendo in feci quod† meo domino fuit indicatum Nonne
13 הֲלֹא־הֻגַּד לַאדֹנִי אֵת אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בַּהֲרֹג
DOMINI prophetis ex abscondi & ? DOMINI prophetas Izebel
אִיזֶבֶל אֵת נְבִיאֵי יְהוָה וָאַחְבִּא מִנְּבִיאֵי יְהוָה
cos sustētaui & ,spelunca in viros quinquaginta ,quinquaginta ,viros centum
מֵאָה אִישׁ חֲמִשִּׁים חֲמִשִּׁים אִישׁ בַּמְּעָרָה וָאֲכַלְכְּלֵם
,tuo domino dic ,Vade :dicens tu nunc Et .aqua & , pane
14 לֶחֶם וָמָיִם׃ וְעַתָּה אַתָּה אֹמֵר לֵךְ אֱמֹר לַאדֹנֶיךָ
DOMINVS Viuit ;Eliiahu ei Dixitque .me interficiet que
15 הִנֵּה אֵלִיָּהוּ וַהֲרָגָנִי׃ וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ חַי יְהוָה
. eum ad me ostendam hodie quia :eius facies ad steti cuius * ,exercituum
צְבָאוֹת אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו כִּי הַיּוֹם אֵרָאֶה אֵלָיו׃
iuit Et .ei nunciauit & , Achab occursum in Hobadiahu abiit Et
16 וַיֵּלֶךְ עֹבַדְיָהוּ לִקְרַאת אַחְאָב וַיַּגֶּד־לוֹ וַיֵּלֶךְ
Achab videre secundum fuit Et .Eliiahu occursum in Achab
17 אַחְאָב לִקְרַאת אֵלִיָּהוּ׃ וַיְהִי כִּרְאוֹת אַחְאָב אֶת־
? Israel conturbans * ille † tu Nonne :eum ad Achab dixit & ,Eliiahu
אֵלִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אַחְאָב אֵלָיו הַאַתָּה זֶה עֹכֵר יִשְׂרָאֵל׃
domus & ,tu quinimo ,Israel turbaui Non :dixit Et
18 וַיֹּאמֶר לֹא עָכַרְתִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל כִּי אִם־אַתָּה וּבֵית
post ambulaueritis & ,DOMINI mandata vos relinquendo in ,tui patris
אָבִיךָ בַּעֲזָבְכֶם אֶת־מִצְוֺת יְהוָה וַתֵּלֶךְ אַחֲרֵי
Israel vniuersum me ad congrega ,mitte nunc Et .Behalim
19 הַבְּעָלִים׃ וְעַתָּה שְׁלַח קְבֹץ אֵלַי אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל
,quadringentos Bahal prophetas & ,Carmel montem ad
אֶל־הַר הַכַּרְמֶל וְאֶת־נְבִיאֵי הַבַּעַל אַרְבַּע מֵאוֹת
mensa vescentes quadringentos Luci prophetas & ,quinquaginta &
וַחֲמִשִּׁים וּנְבִיאֵי הָאֲשֵׁרָה אַרְבַּע מֵאוֹת אֹכְלֵי שֻׁלְחַן
congregauit & ;Israel filios omnes ad Achab misit Et .Izebel
20 אִיזָבֶל׃ וַיִּשְׁלַח אַחְאָב בְּכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְבֹּץ
.Carmel monte in prophetas
אֶת־הַנְּבִיאִים אֶל־הַר הַכַּרְמֶל׃
Vsquequo :dixit & ,populum vniuersum ad Eliiahu accessit Et
21 וַיִּגַּשׁ אֵלִיָּהוּ אֶל־כָּל־הָעָם וַיֹּאמֶר עַד־מָתַי
, Deus * DOMINVS si ?cogitationes duas super † claudicantes vos
אַתֶּם פֹּסְחִים עַל־שְׁתֵּי הַסְּעִפִּים אִם־יְהוָה הָאֱלֹהִים
populus respōderūt non & .eum post ite ;Bahal si & :eum post ite
לְכוּ אַחֲרָיו וְאִם־הַבַּעַל לְכוּ אַחֲרָיו וְלֹא־עָנוּ הָעָם
.verbum ei
אֹתוֹ דָּבָר׃

cùm excidere faceret / הִיא לָקַח / quinquagenos singulos pauit / filios reseruemus equos, & mulos, iumentis. / Diuiserūtq; vt pertransirent eam. / בְּהֵמָה / per viā vnā / per viā alterā / existente / venit / prostrauit se / faciē suā / נָפַל / Sum. / tradis / vt interficiat / מוּת חָיָה / ad quod / vt quæreret / est / dicis: / ad locum quem / נָשָׂא / vt nunciem / נָגַד / timet / adolescētia mea. / id cùm occideret / עָשָׂה / quinquagenos, & quinquagenos pauit / dicis / חָיָה / in cōspectu / נָגַד / cùm vidit / רָאָה / es qui conturbas / sed / cùm reliqueritis / צָוָה / מֵאָה / comedētes in / נָגַשׁ / claudicatis in est / עָנָה

domus sicut existendum ad ,suarū manuū opere in eum irritando DOMINI ut esset
יְהוָה לְהַכְעִיסוֹ בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו לִהְיוֹת כְּבֵית
sexto & vigesimo anno In .eum percussit quod eo pro & ,Iarobham
8 יָרָבְעָם וְעַל אֲשֶׁר־הִכָּה אֹתוֹ׃ בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וָשֵׁשׁ
Israel super Bahasa filius Elah regnauit ,Iehudah regis Asa anno
שָׁנָה לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ אֵלָה בֶן־בַּעְשָׁא עַל־יִשְׂרָאֵל
,Zimri eius seruus eum super coniurauit Et .annis duobus Tirsah in
9 בְּתִרְצָה שְׁנָתָיִם׃ וַיִּקְשֹׁר עָלָיו עַבְדּוֹ זִמְרִי
domo ,ebrio ,bibente Tirsah in ipso Et .currus partis mediæ princeps
שַׂר מַחֲצִית הָרָכֶב וְהוּא בְתִרְצָה שֹׁתֶה שִׁכּוֹר בֵּית
,eū percussit & ,Zimri venit Et :Tirsah in domū super qui ,Arsah
10 אַרְצָא אֲשֶׁר עַל־הַבַּיִת בְּתִרְצָה׃ וַיָּבֹא זִמְרִי וַיַּכֵּהוּ
:Iehudah regis Asa septimo & ,vigesimo anno in eum occidit &
וַיְמִיתֵהוּ בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וָשֶׁבַע לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה
super eum sedere iuxta eum regnando in ,fuit Et .eo pro regnauit &
11 וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו׃ וַיְהִי בְמָלְכוֹ כְּשִׁבְתּוֹ עַל־
mingentē ei reliquit non :Bahasa domum omnem percussit eius soliū
כִּסְאוֹ הִכָּה אֶת־כָּל־בֵּית בַּעְשָׁא לֹא־הִשְׁאִיר לוֹ מַשְׁתִּין
Zimri perdidit Et .eius socios & ,eius redemptores & ,pariete in
12 בְּקִיר וְגֹאֲלָיו וְרֵעֵהוּ׃ וַיַּשְׁמֵד זִמְרִי
fuerat locutus quod ,DOMINI verbum iuxta ,Bahasa domum omnem
אֵת כָּל־בֵּית בַּעְשָׁא כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר
peccata omnia Ad .prophetæ Iehu manu in ,Bahasa ad
13 אֶל־בַּעְשָׁא בְּיַד יֵהוּא הַנָּבִיא׃ אֶל כָּל־חַטֹּאות
fecerūt peccare qui & ,peccauerunt qui ,eius filij Elah peccata & ,Bahasa
בַּעְשָׁא וְחַטֹּאות אֵלָה בְנוֹ אֲשֶׁר חָטְאוּ וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיאוּ
.suis vanitatibus in Israel Deum DOMINUM irritando ,Israel
אֶת־יִשְׂרָאֵל לְהַכְעִיס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַבְלֵיהֶם׃
hæc nonne ,fecit quæ omnia & ,Elah verborum residuum Et
14 וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֵלָה וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵם
? Israel regum dierum verborum libro super scripta
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃
regnauit ,Iehudah regis Asa anno septimo & ,vigesimo anno In
15 בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וָשֶׁבַע שָׁנָה לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ
Ghibbethon super castrametantes populus Et .Tirsah in diebus septem Zimri
זִמְרִי שִׁבְעַת יָמִים בְּתִרְצָה וְהָעָם חֹנִים עַל־גִּבְּתוֹן
:dicendo ,castrametantes populus Audiuitque .Pelistinis quæ
16 אֲשֶׁר לַפְּלִשְׁתִּים׃ וַיִּשְׁמַע הָעָם הַחֹנִים לֵאמֹר
constituerunt regem & :regem percussit etiam & ,Zimri Coniurauit
קָשַׁר זִמְרִי וְגַם הִכָּה אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיַּמְלִכוּ
die in Israel super exercitus principem Homri Israel omnis
כָל־יִשְׂרָאֵל אֶת־עָמְרִי שַׂר־צָבָא עַל־יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם
eo cum Israel omnis & ,Homri Ascenditque .castrametatione in illa
17 הַהוּא בַּמַּחֲנֶה׃ וַיַּעֲלֶה עָמְרִי וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ
.Tirsah super coarctauerunt & ,Ghibbethon de
מִגִּבְּתוֹן וַיָּצֻרוּ עַל־תִּרְצָה׃
palatium ad venit & ,ciuitas esset capta quòd ,Zimri videre secūdū fuit Et
18 וַיְהִי כִּרְאוֹת זִמְרִי כִּי־נִלְכְּדָה הָעִיר וַיָּבֹא אֶל־אַרְמוֹן
,est mortuus & ,igni in regiā domum se super combussit & ,regiæ dom
בֵּית־הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׂרֹף עָלָיו אֶת־בֵּית־מֶלֶךְ בָּאֵשׁ וַיָּמֹת׃
oculis in malum faciendo ,peccauit quibus ,sua peccata Propter
19 עַל־חַטֹּאתָיו אֲשֶׁר חָטָא לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי
,fecit quod ,eius peccato in & ,Iarobham via in ambulando ;DOMINI
יְהוָה לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יָרָבְעָם וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה
eius colligatio & ,Zimri verborū residuum Et .Israel faciendo peccare
20 לְהַחֲטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי זִמְרִי וְקִשְׁרוֹ
dierum verborum libro super scripta ipsa nonne ,coniurauit qua
אֲשֶׁר קָשָׁר הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים
? Israel regum
לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃
erat populi dimidium :dimidium in Israel populus est diuisus Tunc
21 אָז יֵחָלֵק הָעָם יִשְׂרָאֵל לַחֵצִי חֲצִי הָעָם הָיָה
dimidium & ,eum faciendum regnare ad ,Ghinath filium Tibni post
אַחֲרֵי תִבְנִי בֶן־גִּינַת לְהַמְלִיכוֹ וְהַחֵצִי
populo ,Homri post qui populus præualuit Et .Homri post
22 אַחֲרֵי עָמְרִי׃ וַיֶּחֱזַק הָעָם אֲשֶׁר אַחֲרֵי עָמְרִי אֶת־הָעָם
regnauit & ,Tibni est mortuus & :Ghinath filium Tibni post qui
אֲשֶׁר אַחֲרֵי תִּבְנִי בֶן־גִּינַת וַיָּמָת תִּבְנִי וַיִּמְלֹךְ
,Iehudah regis Asa anno vno & ,trigesimo anno In .Homri
23 עָמְרִי׃ בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וְאַחַת שָׁנָה לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה
regnauit Tirsah In .annis duodecim Israel super Homri regnauit
מָלַךְ עָמְרִי עַל־יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּתִרְצָה מָלַךְ
Semer à Someron montem Emitque .annis sex
24 שֵׁשׁ־שָׁנִים׃ וַיִּקֶן אֶת־הָהָר שֹׁמְרוֹן מֵאֵת שֶׁמֶר
nomen vocauitque ,montem ædificauit & :argenti talentis duobus in
בְּכִכְּרַיִם כָּסֶף וַיִּבֶן אֶת־הָהָר וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם

.Someron montis domini Semer nomine super ,ædificauit quam ciuitatis
הָעִיר אֲשֶׁר בָּנָה עַל שֶׁם־שֶׁמֶר אֲדֹנֵי הָהָר שֹׁמְרוֹן׃
omnibus præ fecit malum & ,DOMINI oculis in malum Homri fecit Et
25 וַיַּעֲשֶׂה עָמְרִי הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיָּרַע מִכֹּל
filij Iarobham via omni in Ambulauitque .suas facies ad qui
26 אֲשֶׁר לְפָנָיו׃ וַיֵּלֶךְ בְּכָל־דֶּרֶךְ יָרָבְעָם בֶּן־
irritando ,Israel fecit peccare qui ,eius peccato in & ,Nebat
נְבָט וּבְחַטֹּאתָיו אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל לְהַכְעִיס אֶת־
verborum residuum Et .suis vanitatibus in Israel Deum DOMINUM
27 יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַבְלֵיהֶם׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי
scripta ipsa nonne ,fecit quam ei fortitudo & ,fecit quæ ,Homri
עָמְרִי אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים
?Israel regum dierum verborum libro super
עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃
,Someron in est sepultus & ,suis patribus cum Homri Iacuitque
28 וַיִּשְׁכַּב עָמְרִי עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּשֹׁמְרוֹן
Homri filius Achab Et .eo pro eius filius Achab regnauit &
29 וַיִּמְלֹךְ אַחְאָב בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ וְאַחְאָב בֶּן־עָמְרִי
regis Asa anno octauo & ,trigesimo anno in Israel super regnauit
מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה לְאָסָא מֶלֶךְ
,Someron in Israel super Homri filius Achab regnauitque ,Iehudah
יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ אַחְאָב בֶּן־עָמְרִי עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן
malum Homri filius Achab Fecitque .annis duobus & viginti
30 עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה׃ וַיַּעַשׂ אַחְאָב בֶּן־עָמְרִי הָרַע
fuit leue nonne fuit Et .te ante qui ,omnibus præ ,DOMINI oculis in
31 בְּעֵינֵי יְהוָה מִכֹּל אֲשֶׁר לְפָנָיו׃ וַיְהִי הֲנָקֵל
Izebel vxorem tulit Et ? Nebat filij Iarobham peccatis in ipsum ire
לֶכְתּוֹ בְּחַטֹּאות יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת־אִיזֶבֶל
,Bahal seruiuit & ,abiit & ,Sidoniorum regis Ethbahal filiam
בַּת־אֶתְבַּעַל מֶלֶךְ צִידֹנִים וַיֵּלֶךְ וַיַּעֲבֹד אֶת־הַבַּעַל
quod ,Bahal domo Bahal ipsi altare statuit Et .ei se incuruauitque
32 וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ׃ וַיָּקֶם מִזְבֵּחַ לַבַּעַל בֵּית הַבַּעַל אֲשֶׁר
addiditque :Lucum Achab Fecitque .Someron in ædificauerat
33 בָּנָה בְּשֹׁמְרוֹן׃ וַיַּעַשׂ אַחְאָב אֶת־הָאֲשֵׁרָה וַיּוֹסֶף
omnibus præ Israel Deum DOMINUM irritandum ad facere Achab
אַחְאָב לַעֲשׂוֹת לְהַכְעִיס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִכֹּל
ædificauit suis diebus In .te ante fuerunt qui Israel regibus
34 מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו׃ בְּיָמָיו בָּנָה
,cā fundauit suo primogenito Abiram in ;Iericho haelita Beth Chiel
חִיאֵל בֵּית הָאֱלִי אֶת־יְרִיחֹה בַּאֲבִירָם בְּכֹרוֹ יִסְּדָהּ
DOMINI verbum iuxta ,eius portas statuit suo minimo Seghub in &
וּבִשְׂגִיב צְעִירוֹ הִצִּיב דְּלָתֶיהָ כִּדְבַר יְהוָה
.Nun filij Iehosuah manu in fuerat locutus quod
אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן׃

CAP. XVII. יז

Viuit :Achab ad ,Ghilhad aduenis de Tisbites Eliiahu Dixitque
1 וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי מִתֹּשָׁבֵי גִלְעָד אֶל־אַחְאָב חַי־
erit si ,eius facies ad steti cuius ,Israel Deus DOMINUS
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו אִם־יִהְיֶה
.mei verbi os ad quin ,pluuia & ,ros his annis
הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם־לְפִי דְבָרִי׃
:dicendo ,eum ad DOMINI verbum Fuitque
2 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר׃
torrente in te abscondes & ,orientem ad tibi respicies & ,hinc Vade
3 לֵךְ מִזֶּה וּפָנִיתָ לְּךָ קֵדְמָה וְנִסְתַּרְתָּ בְּנַחַל
,bibes torrente de ,erit Et .Iarden facies super qui ,Cherith
4 כְּרִית אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הַיַּרְדֵּן׃ וְהָיָה מֵהַנַּחַל תִּשְׁתֶּה
.ibi te alendum ad præcepi coruis &
וְאֶת־הָעֹרְבִים צִוִּיתִי לְכַלְכֶּלְךָ שָׁם׃
seditque ,abiit & .DOMINI verbum iuxta fecitque ,abiit Et
5 וַיֵּלֶךְ וַיַּעַשׂ כִּדְבַר יְהוָה וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב
.Iarden facies super qui ,Cherith torrente in
בְּנַחַל כְּרִית אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הַיַּרְדֵּן׃
panem & ,mane in ,carnem & panem ei adferentes corui Et
6 וְהָעֹרְבִים מְבִיאִים לוֹ לֶחֶם וּבָשָׂר בַּבֹּקֶר וְלֶחֶם
dierum fine à fuit Et .bibebat torrente de & ,vespera in carnem &
7 וּבָשָׂר בָּעָרֶב וּמִן־הַנַּחַל יִשְׁתֶּה׃ וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים
.terra in pluuia fuerat non quia .torrens est siccatus &
וַיִּיבַשׁ הַנַּחַל כִּי לֹא־הָיָה גֶשֶׁם בָּאָרֶץ׃
.dicendo ,eum ad DOMINI verbum Fuitque
8 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר׃
Ecce .ibi manebis & ,Sidon ipsi quæ ,Sarphath in vade ,Surge
9 קוּם לֵךְ צָרְפַתָה אֲשֶׁר לְצִידוֹן וְיָשַׁבְתָּ שָׁם הִנֵּה
.te alendum ad viduæ mulieri ibi præcepi
צִוִּיתִי שָׁם אִשָּׁה אַלְמָנָה לְכַלְכְּלֶךָ׃

lucernam ei eius Deus DOMINVS dedit Dauid propter Quia
4 †כִּי לְמַעַן דָּוִד נָתַן יְהוָה אֱלֹהָיו לוֹ נִיר
faciendum stare ad † & ,eum post eius filium *suscitandum ad* ,Ierusalaim in — vt suscitaret †& stare faceret
בִּירוּשָׁלִָם ᵈלְהָקִים אֶת־בְּנוֹ אַחֲרָיו וּלְהַעֲמִיד אֶת־
,DOMINI oculis in‡ rectum ‡ Dauid fecit Quia .Ierusalaim — ᵈקוּם
5 יְרוּשָׁלִָם׃ †אֲשֶׁר עָשָׂה דָוִד אֶת־הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה — ‡quod erat
,suæ vitæ diebus omnibus ei præcepit quæ omnibus ab declinauit nō &
וְלֹא־סָר מִכֹּל אֲשֶׁר ᵉצִוָּהוּ כֹּל יְמֵי חַיָּיו — ᵉצִוָּה
,Rechabham inter fuerat bellum Et .Chitthæi Vriiah *re in tantum* — præter rem
6 רַק בִּדְבַר אוּרִיָּה הַחִתִּי׃ †וּמִלְחָמָה הָיְתָה בֵין־רְחַבְעָם
verborum *residuum* Et .eius vitæ diebus omnibus Iarobham inter & — residua
7 וּבֵין יָרָבְעָם כָּל־יְמֵי ᶠחַיָּיו׃ †וְיֶתֶר דִּבְרֵי — ᶠחָיָה
verborū libro *super*‡ scripta ipsa nonne ,fecit quæ omnia & ,Abiiam — ‡ sunt in
אֲבִיָּם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי
.Iarobhā inter & ,Abiiam inter fuit bellum & ?Iehudah regum dierum
הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה וּמִלְחָמָה הָיְתָה בֵּין אֲבִיָּם וּבֵין יָרָבְעָם׃
.Dauid ciuitate in eum sepelierūt & ,suis patribus cum Abiiam *iacuit* Et — dormiuit
8 †וַיִּשְׁכַּב אֲבִיָּם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּעִיר דָּוִד
Iarobham vigesimo anno in Et .eo pro eius filius Asa regnauit Et
9 וַיִּמְלֹךְ אָסָא בְנוֹ תַּחְתָּיו׃ †וּבִשְׁנַת עֶשְׂרִים לְיָרָבְעָם
vno & ,quadraginta Et .Iehudah super Asa regnauit ,Israel regis
10 מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מָלַךְ אָסָא עַל־יְהוּדָה׃ †וְאַרְבָּעִים וְאַחַת
.Abisalom filia Mahachah ei⁹ matris nomē Et .Ierusalaī in regnauit annis
שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ מַעֲכָה בַּת־אֲבִישָׁלוֹם׃
.eius pater Dauid sicut ,DOMINI oculis in‡ rectū † Asa Fecitque — †quod erat
11 †ᵍוַיַּעַשׂ אָסָא הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּדָוִד אָבִיו׃ — ᵍעָשָׂה
idola vniuersa abstulit & ,terra de *catamitos* ‡ fecit transire Et — ‡ scorta masculа
12 †וַיַּעֲבֵר הַקְּדֵשִׁים מִן־הָאָרֶץ ʰוַיָּסַר אֶת־כָּל־הַגִּלֻּלִים — ʰסוּר
,*eam* amouit & ,suā matrē Mahachah etiam Et .sui patres fecerāt quæ
13 אֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָיו׃ †וְגַם אֶת־מַעֲכָה אִמּוֹ ⁱוַיְסִרֶהָ — ⁱסוּר
Asa succidit & : Luco *teniculamentum* * fecerat quæ ,*hera ab* — necessitatem *idolum
מִגְּבִירָה אֲשֶׁר־עָשְׂתָה מִפְלֶצֶת לָאֲשֵׁרָה וַיִּכְרֹת אָסָא אֶת־
non excelsa Et .Chidron torrente in combussit & ,eius *teniculamentum* — idolum
14 מִפְלַצְתָּהּ וַיִּשְׂרֹף בְּנַחַל קִדְרוֹן׃ †וְהַבָּמוֹת לֹא־
.suis dieb⁹ oībus DOMINO cum perfectū erat Asa cor *tantum* .*sunt remota* — abstulerunt. veruntamen
סָרוּ רַק לְבַב־אָסָא הָיָה שָׁלֵם עִם־יְהוָה כָּל־יָמָיו׃
domus sanctificationes & ,sui patris sanctificationes intulit Et — ᵏבוֹא
15 †ᵏוַיָּבֵא אֶת־קָדְשֵׁי אָבִיו וְקָדְשׁוֹ בֵּית — קדשׁי
inter erat bellum Et .vasa & ,aurum & ,argentū ,DOMINI
16 יְהוָה כֶּסֶף וְזָהָב ˡוְכֵלִים׃ †וּמִלְחָמָה הָיְתָה בֵּין — ˡכָּלָה
ascendit Et .eorum diebus omnibus ,Israel regem Bahasa inter & ,Asa
17 אָסָא וּבֵין בַּעְשָׁא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל כָּל־יְמֵיהֶם׃ †ᵐוַיַּעַל — ᵐעָלָה
dandum non ad ,Ramah ædificauit & ,Iehudah *super*‡ Israel rex Bahasa — ‡aduersum vt non permitteret
בַּעְשָׁא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל עַל־יְהוּדָה ⁿוַיִּבֶן אֶת־הָרָמָה לְבִלְתִּי ᵒתֵּת — ⁿבָּנָה ᵒנָתַן
Asa tulit Et .Iehudah regi Asa ingredientē & ,egredientē
18 יֹצֵא וָבָא לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ †ᵖוַיִּקַּח אָסָא אֶת־ — ᵖלָקַח
& ,DOMINI domus thesauris in *residua* * ,aurum & ,argentū omne — * quæ remanserant
כָּל־הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב הַנּוֹתָרִים בְּאוֹצְרוֹת בֵּית־יְהוָה וְאֶת־
ea misitque : suorum seruorum manu in ea dedit & ,regiæ domus thesauros — המלך
אוֹצְרוֹת בֵּית מֶלֶךְ וַיִּתְּנֵם בְּיַד עֲבָדָיו וַיִּשְׁלָחֵם
Aram regem Chezion filij Tabrimmon filiū hadad-Ben ad Asa rex
הַמֶּלֶךְ אָסָא אֶל־בֶּן־הֲדַד בֶּן־טַבְרִמֹּן בֶּן־חֶזְיוֹן מֶלֶךְ אֲרָם — qui habitabat † fuit
inter ,te inter & ,me inter † Fœdus :dicendo ,Dammasec in *habitantem*
19 הַיֹּשֵׁב בְּדַמֶּשֶׂק לֵאמֹר׃ †בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֶךָ בֵּין
,argentum munus tibi misi ecce : tuū patrem inter & ,meum patrē
אָבִי וּבֵין אָבִיךָ הִנֵּה שָׁלַחְתִּי לְךָ שֹׁחַד כֶּסֶף
ascendat & ,Israel rege Bahasa cum tuum pactum irrita vade .aurū & — recedat
וְזָהָב לֵךְ ᑫהָפֵרָה אֶת־בְּרִיתְךָ אֶת־בַּעְשָׁא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וְיַעֲלֶה — ᑫפּוּר
misit & ,Asa regem *ad* hadad-Ben audiuit Et .me *desuper*
20 מֵעָלָי׃ †וַיִּשְׁמַע בֶּן־הֲדַד אֶל־הַמֶּלֶךְ אָסָא וַיִּשְׁלַח אֶת־
,Hiion percussit & ,Israel vrbes *super*‡ sibi † qui ,*virtutum*‡ principes — ‡exercituum † erant ‡ contra
שָׂרֵי הַחֲיָלִים אֲשֶׁר־לוֹ עַל־עָרֵי יִשְׂרָאֵל ʳוַיַּךְ אֶת־עִיּוֹן — ʳנָכָה
super‡ Chineroth vniuersam & ,mahachah-beth-Abel & ,Dan &
וְאֶת־דָּן וְאֵת אָבֵל בֵּית־מַעֲכָה וְאֵת כָּל־כִּנְּרוֹת עַל — cum audisset
destitit & ,Bahasa *audire secundū* fuit Et .Naphthali terra omni — ˢהָיָה
21 כָּל־אֶרֶץ נַפְתָּלִי׃ †ˢוַיְהִי כִּשְׁמֹעַ בַּעְשָׁא וַיֶּחְדַּל — * ædificare
Asa rex Et .Tirsah in mansit & ,Ramah *ædificando ab* *
22 מִבְּנוֹת אֶת־הָרָמָה וַיֵּשֶׁב בְּתִרְצָה׃ †וְהַמֶּלֶךְ אָסָא
lapides tulerunt Et .exemptus ‡ non .Iehudah omnem *fecit audire* † — † congregauit ‡ fuit
הִשְׁמִיעַ אֶת־כָּל־יְהוּדָה אֵין ᵗנָקִי ᵘוַיִּשְׂאוּ אֶת־אַבְנֵי — ᵗנָקָה ᵘנָשָׂא
eis in‡ extruxit & :Bahasa ædificauerat quæ ,eius ligna & ,Ramah — ‡ ex
הָרָמָה וְאֶת־עֵצֶיהָ אֲשֶׁר בָּנָה בַּעְשָׁא וַיִּבֶן בָּם
.Mispah & ,Biniamim Ghebah Asa rex
הַמֶּלֶךְ אָסָא אֶת־גֶּבַע בִּנְיָמִן וְאֶת־הַמִּצְפָּה׃
quod omne & ,eius robur omne & ,Asa verborū omnium *residuum* Et — residua
23 †וְיֶתֶר כָּל־דִּבְרֵי אָסָא וְכָל־גְּבוּרָתוֹ וְכָל־אֲשֶׁר

‡ sunt in — libro *super*‡ scripta hæc nonne ,extruxit quas vrbes & , fecit
עָשָׂה וְהֶעָרִים אֲשֶׁר בָּנָה הֲלֹא־הֵמָּה כְתוּבִים עַל־סֵפֶר
† Veruntamē — suæ senectutis tempore *in Tantum* † ?Iehudah regum dierum verborum
דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה רַק לְעֵת זִקְנָתוֹ
Dormiuitque — ,suis patribus cum Asa *Iacuitque* .suis pedibus ægrotauit
24 חָלָה אֶת־רַגְלָיו׃ †וַיִּשְׁכַּב אָסָא עִם־אֲבֹתָיו
regnauitque : sui patris Dauid ciuitate in suis patribus cum est sepultus &
וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ
regnauit Iarobham filius Nadab Et .eo pro eius filius Iehosaphat
25 יְהוֹשָׁפָט בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ †וְנָדָב בֶּן־יָרָבְעָם מָלַךְ
super regnauit & :Iehudah regis Asa anno secundo *in* Israel super
עַל־יִשְׂרָאֵל בִּשְׁנַת ˣשְׁתַּיִם לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עַל־ — ˣשָׁנָה
.DOMINI oculis in malum Fecitque .duobus annis Israel
26 יִשְׂרָאֵל שְׁנָתָיִם׃ †ʸוַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה — ʸעָשָׂה
peccatis ‡ quibus — fecit peccare *quo*‡ eius *peccato* in & ,sui patris via in ambulauit &
וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ אָבִיו וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־
aduersus — domo de Achiiah filius Bahasa eum *super* conspirauit Et .Israel
27 יִשְׂרָאֵל׃ †וַיִּקְשֹׁר עָלָיו בַּעְשָׁא בֶן־אֲחִיָּה לְבֵית
† fuerat — Nadab Et .Pelistæis † quæ ,Ghibbethō in Bahasa eū percussit & ,Issachar
יִשָּׂשכָר וַיַּכֵּהוּ בַעְשָׁא בְּגִבְּתוֹן אֲשֶׁר לַפְּלִשְׁתִּים וְנָדָב
obsidebant — Bahasa eum Interfecitque .Ghibbethon *super coarctantes* Israel omnis &
28 וְכָל־יִשְׂרָאֵל ᶻצָרִים עַל־גִּבְּתוֹן׃ †ᵃוַיְמִתֵהוּ בַעְשָׁא — ᶻצוּר ᵃמוּת
.eo pro regnauit & , Iehudah regis Asa tertio anno *in*
בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו׃
cū regnasset, — non .Iarobham domū omnem percussit ,*ipsum regnare secundū* ,fuit Et
29 †וַיְהִי כְמָלְכוֹ ᵃהִכָּה אֶת־כָּל־בֵּית יָרָבְעָם לֹא־ — ᵃנָכָה
omnem animam — verbum iuxta ,eum disperderet donec ,Iarobhā ipsi *spiraculum omne* reliquit
הִשְׁאִיר כָּל־נְשָׁמָה לְיָרָבְעָם עַד־הִשְׁמִדוֹ כִּדְבַר
per manum — . Silonitæ Achiiah sui serui *manu in* fuerat locutus quod ,DOMINI
יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד־עַבְדּוֹ אֲחִיָּה הַשִּׁילֹנִי׃
Propter — fecit peccare qui & ,peccauit qui ,Iarobham peccata *Super*
30 †עַל־חַטֹּאות יָרָבְעָם אֲשֶׁר חָטָא וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־
propter irritationem — . Israel Deum DOMINVM irritauit qua ,eius *irritatione in* ;Israel
יִשְׂרָאֵל בְּכַעְסוֹ אֲשֶׁר הִכְעִיס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
residua — ipsa nonne , fecit quæ omnia & ,Nadab verborum *residuum* Et
31 †וְיֶתֶר דִּבְרֵי נָדָב וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם
‡ sunt in — ?Israel regum dierum verborum libro *super*‡ scripta
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃
omnibus Israel regem Bahasa inter & Asa inter fuit bellum Et
32 †וּמִלְחָמָה ᵇהָיְתָה בֵּין אָסָא וּבֵין בַּעְשָׁא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל כָּל־ — ᵇהָיָה
regnauit Iehudah regis Asa tertio anno In .eorum diebus
33 ᶜיְמֵיהֶם׃ †בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ — ᶜיוֹם
quatuor & viginti ,Tirsah in Israel omnem super Achiiah filius Bahasa
בַּעְשָׁא בֶן־אֲחִיָּה עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּתִרְצָה עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע
via in ambulauit & ,DOMINI oculis in malum Fecitque .annis
34 שָׁנָה׃ †ᵈוַיַּעַשׂ ᵉהָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ — ᵈעָשָׂה ᵉרוּעַ
.Israel fecit peccare quo ,eius peccato in & ,Iarobham
יָרָבְעָם וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃

CAP. XVI. יו

contra — ,Bahasa *super* Chanani filiū Iehu ad DOMINI verbum fuit Et
1 †ᵃוַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יֵהוּא בֶן־חֲנָנִי עַל־בַּעְשָׁא — ᵃהָיָה
‡ posui — te *dedi*‡ & ,puluere de te exaltaui quod eo Pro : dicendo
2 לֵאמֹר׃ †יַעַן אֲשֶׁר ᵇהֲרִימֹתִיךָ מִן־הֶעָפָר ᶜוָאֶתֶּנְךָ — ᵇרוּם ᶜנָתַן
,Iarobham via in ambulasti & , Israel meum populum super ducem
נָגִיד עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל ᵈוַתֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ יָרָבְעָם — ᵈיָלַךְ
vt irritares — :eorum *peccatis in* * me *irritandum ad* Israel meum populum fecisti peccare &
* peccato — וַתַּחֲטִא אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל לְהַכְעִיסֵנִי בְּחַטֹּאתָם׃
remoueo — dabo & .ei⁹ dom⁹ posteros & ,Bahasa posteros *succidens* ego Ecce
3 †הִנְנִי מַבְעִיר אַחֲרֵי בַעְשָׁא וְאַחֲרֵי בֵיתוֹ וְנָתַתִּי אֶת־
.Nebat filij Iarobham domum sicut tuam domum
בֵּיתְךָ כְּבֵית יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט׃
Eum qui mortuus fuerit ex ‡ qui verò — *ei mortuum*‡ & : canes comedent , ciuitate in Bahasa *ipsi Mortuum*
4 †ᶜהַמֵּת לְבַעְשָׁא בָּעִיר יֹאכְלוּ הַכְּלָבִים וְהַמֵּת לוֹ
mortu⁹ fuerit — ,Bahasa verborum *residuum*‡ Et .*cælorum volatile* comedent ,agro in
ex eo — ᶜמוּת
5 בַּשָּׂדֶה יֹאכְלוּ עוֹף הַשָּׁמָיִם׃ †וְיֶתֶר דִּבְרֵי בַעְשָׁא
aues cæli. — libro *super*‡ scripta ipsa nonne ,eius fortitudo & , fecit quæ &
‡ residua ‡ sunt in — וַאֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר
‡ dormiuit — cum Bahasa *iacuit*‡ Et ?Israel regum dierum verborum
6 דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ †וַיִּשְׁכַּב בַּעְשָׁא עִם־
.eo pro eius filius Elah regnauit & : Tirsah in est sepultus & ,suis patrib⁹
אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּתִרְצָה וַיִּמְלֹךְ אֵלָה בְנוֹ תַּחְתָּיו׃
per manum — *ad* † fuit DOMINI verbū prophetę Chanani filij Iehu *manu in* etiam Et
† super —
7 †וְגַם בְּיַד־יֵהוּא בֶן־חֲנָנִי הַנָּבִיא דְּבַר־יְהוָה הָיָה אֶל־
‡ super — oculis in fecit quod malum omne super & ,eius domum *ad*‡ & ,Bahasa
בַּעְשָׁא וְאֶל־בֵּיתוֹ וְעַל כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר־עָשָׂה בְּעֵינֵי

ipsa : Tirsah in venit & ,abiit & ,Iarobham vxor surrexit Et
17 וַתָּקָם אֵשֶׁת יָרָבְעָם וַתֵּלֶךְ וַתָּבֹא תִרְצָתָה הִיא
.est mortuus puer & ,domus limen in ingrediente
בָּאָה בְסַף־הַבַּיִת וְהַנַּעַר מֵת ׃
verbum iuxta ,Israel omnis eum planxerunt & ,eum sepelierunt Et
18 וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ וַיִּסְפְּדוּ־לוֹ כָּל־יִשְׂרָאֵל כִּדְבַר
.prophetæ Achiiahu sui serui manu in fuerat locutus quod ,DOMINI
יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד־עַבְדּוֹ אֲחִיָּהוּ הַנָּבִיא ׃
,regnauit quibus & ,pugnauit quibus ,Iarobham verborũ residuum Et
19 וְיֶתֶר דִּבְרֵי יָרָבְעָם אֲשֶׁר נִלְחַם וַאֲשֶׁר מָלָךְ
.Israel regum dierum verborum libro super scripta ipsa ecce
הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל ׃
:anni duo & viginti ,Iarobham regnauit quibus dies Et
20 וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ יָרָבְעָם עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה
.eo pro eius filius Nadab regnauit & :suis patribus cum iacuitque
וַיִּשְׁכַּב עִם־אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ נָדָב בְּנוֹ תַּחְתָּיו ׃
quadraginta filius :Iehudah in regnauit Selomoh filius Rechabham Et
21 וּרְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה מָלַךְ בִּיהוּדָה בֶּן־אַרְבָּעִים
regnauit annis septendecim & ,ipsum regnando in Rechabham anni vnius &
וְאַחַת שָׁנָה רְחַבְעָם בְּמָלְכוֹ וּשְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ
suũ nomen ponendum ad ,DOMINVS elegit quam ciuitate ,Ierusalaim in
בִּירוּשָׁלַםִ הָעִיר אֲשֶׁר־בָּחַר יְהוָה לָשׂוּם אֶת־שְׁמוֹ
.Hammonitis Nahamah ei matris nomẽ & :Israel tribubus oĩbus ex ibi
שָׁם מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וְשֵׁם אִמּוֹ נַעֲמָה הָעַמֹּנִית ׃
eum fecerũt æmulari &,DOMINI oculis in malum Iehudah Fecitque
22 וַיַּעַשׂ יְהוּדָה הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיְקַנְאוּ אֹתוֹ
.peccauerunt quæ suis peccatis in eorũ patres fecerunt quæ omnibus præ
מִכֹּל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָם בְּחַטֹּאתָם אֲשֶׁר חָטָאוּ ׃
super ,lucos & ,statuas & ,excelsa sibi ipsi etiam ædificauerunt Et
23 וַיִּבְנוּ גַם־הֵמָּה לָהֶם בָּמוֹת וּמַצֵּבוֹת וַאֲשֵׁרִים עַל
.viride lignum omne subter & ,excelsum collem omnem
כָּל־גִּבְעָה גְבֹהָה וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן ׃
abominationes omnes secũdum fecerunt :terra in erat scortator etiam Et
24 וְגַם־קָדֵשׁ הָיָה בָאָרֶץ עָשׂוּ כְּכֹל הַתּוֹעֲבֹת
.Israel filiorum faciebus à DOMINVS eiecit quas ,gentium
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ׃
Sisac ascendit ,Rechabham regis quinto anno in ,fuit Et
25 וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית לַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם עָלָה שׁוּשַׁק
thesauros tulit Et :Ierusalaim super Aegypti rex
26 מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עַל־יְרוּשָׁלָםִ ׃ וַיִּקַּח אֶת־אֹצְרוֹת
:tulit omnia & ,regiæ domus thesauros & ,DOMINI domus
בֵּית־יְהוָה וְאֶת־אוֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֶת־הַכֹּל לָקָח
.Selomoh fecerat quæ ,aurea scuta omnia tulit &
וַיִּקַּח אֶת־כָּל־מָגִנֵּי הַזָּהָב אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁלֹמֹה ׃
mandauit & ;ærea scuta eis pro Rechabham rex fecit Et
27 וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם תַּחְתָּם מָגִנֵּי נְחֹשֶׁת וְהִפְקִיד
.regiæ domus ostium obseruantium cursorum principum manu super
עַל־יַד שָׂרֵי הָרָצִים הַשֹּׁמְרִים פֶּתַח בֵּית הַמֶּלֶךְ ׃
,cursores ea portabant ,DOMINI domũ regem intrandi tempore à ,fuit Et
28 וַיְהִי מִדֵּי־בֹא הַמֶּלֶךְ בֵּית יְהוָה יִשָּׂאוּם הָרָצִים
verborum residuum Et .cursorum thalamum ad ea reportabant &
29 וֶהֱשִׁיבוּם אֶל־תָּא הָרָצִים ׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי
libro super scripta ipsa nonne ,fecit quæ omnia & ,Rechabham
רְחַבְעָם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵמָּה כְתוּבִים עַל־סֵפֶר
inter fuit bellum Et :Iehudah regum dierum verborum
30 דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה ׃ וּמִלְחָמָה הָיְתָה בֵין
Rechabham Iacuitque .diebus oĩbus Iarobham inter & Rechabham
31 רְחַבְעָם וּבֵין יָרָבְעָם כָּל־הַיָּמִים ׃ וַיִּשְׁכַּב רְחַבְעָם
nomẽ & :Dauid ciuitate in suis patribus cũ est sepultus & ,suis patrib cũ
עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד וְשֵׁם
.eo pro eius filius Abiiam regnauit & : Hãmonitis Nahamah eius matris
אִמּוֹ נַעֲמָה הָעַמֹּנִית וַיִּמְלֹךְ אֲבִיָּם בְּנוֹ תַּחְתָּיו ׃

CAP. XV. טו

,Nebat filij Iarobham regis decimo octauo anno in Et
1 וּבִשְׁנַת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה לַמֶּלֶךְ יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט
.Iehudah super Abiam regnauit
מָלַךְ אֲבִיָּם עַל־יְהוּדָה ׃
eius matris nomen & : Ierusalaim in regnauit annis Tribus
2 שָׁלֹשׁ שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלָםִ וְשֵׁם אִמּוֹ
peccatis omnibus in ambulauit Et .Abisalom filia Mahachah
3 מַעֲכָה בַּת־אֲבִישָׁלוֹם ׃ וַיֵּלֶךְ בְּכָל־חַטֹּאות
cum perfectum eius cor fuit non & :eum ante fecerat quæ ,sui patris
אָבִיו אֲשֶׁר־עָשָׂה לְפָנָיו וְלֹא־הָיָה לְבָבוֹ שָׁלֵם עִם־
.sui patris Dauid cor sicut suo Deo DOMINO
יְהוָה אֱלֹהָיו כִּלְבַב דָּוִד אָבִיו ׃

ibi ecce :Siloh ibis & ;Iarobham vxor tu quòd cognoscant
יֵדְעוּ כִּי־אַתְּ אֵשֶׁת יָרָבְעָם וְהָלַכְתְּ שִׁלֹה הִנֵּה־שָׁם
.hunc populum super regem in me super est locutus ipse:propheta Achiiah
אֲחִיָּה הַנָּבִיא הוּא־דִבֶּר עָלַי לְמֶלֶךְ עַל־הָעָם הַזֶּה ׃
lagenam & ,gausfas & , panes decem tua manu in tolles Et
3 וְלָקַחַתְּ בְּיָדֵךְ עֲשָׂרָה לֶחֶם וְנִקֻּדִים וּבַקְבֻּק
.puero erit quid tibi indicabit ipse :eum ad venies & ,mellis
דְּבַשׁ וּבָאת אֵלָיו הוּא יַגִּיד לָךְ מַה־יִּהְיֶה לַנָּעַר ׃
venit & ,Siloh abiit & ,surrexit & ,Iarobham vxor sic fecit Et
4 וַתַּעַשׂ כֵּן אֵשֶׁת יָרָבְעָם וַתָּקָם וַתֵּלֶךְ שִׁלֹה וַתָּבֹא
constiterant quia , videre poterat non Achiahu & ;Achiah domum
בֵּית אֲחִיָּה וַאֲחִיָּהוּ לֹא־יָכֹל לִרְאוֹת כִּי־קָמוּ
. eius canitie præ eius oculi
עֵינָיו מִשֵּׂיבוֹ ׃
venit Iarobham vxor Ecce :Achiiahu ad dixit DOMINVS Et
5 וַיהוָה אָמַר אֶל־אֲחִיָּהוּ הִנֵּה אֵשֶׁת־יָרָבְעָם בָּאָה
hoc sicut & hoc sicut :ipse ægrotans quia ,suo filio sup tecum à verbũ quærendũ ad
לִדְרֹשׁ דָּבָר מֵעִמְּךָ אֶל־בְּנָהּ כִּי־חֹלֶה הוּא כָּזֹה וְכָזֶה
.aliam se præferebat ipsa & ,ipsam intrare circa fuit & .eam ad loqueris
תְּדַבֵּר אֵלֶיהָ וִיהִי כְבֹאָהּ וְהִיא מִתְנַכֵּרָה ׃
,ostiũ ad venientis eius pedũ vocem Achiiahu audire secundũ fuit Et
6 וַיְהִי כִשְׁמֹעַ אֲחִיָּהוּ אֶת־קוֹל רַגְלֶיהָ בָּאָה בַפֶּתַח
fers te præ aliam tu hoc cur :Iarobham vxor Ingredere ,dixit &
וַיֹּאמֶר בֹּאִי אֵשֶׁת יָרָבְעָם לָמָּה זֶּה אַתְּ מִתְנַכֵּרָה
:Iarobham ad dic ,Vade .durus te ad missus ego &
7 וְאָנֹכִי שָׁלוּחַ אֵלַיִךְ קָשָׁה ׃ לְכִי אִמְרִי לְיָרָבְעָם
te exaltaui quòd eo Pro :Israel Deus DOMINVS dixit Sic
כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעַן אֲשֶׁר הֲרִימֹתִיךָ
:Israel meum populum super ducem te dedi & ;populi medio è
מִתּוֹךְ הָעָם וָאֶתֶּנְךָ נָגִיד עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל ׃
non & ;tibi illud dedi & ,Dauid domo à regnum scidi Et
8 וָאֶקְרַע אֶת־הַמַּמְלָכָה מִבֵּית דָּוִד וָאֶתְּנֶהָ לָךְ וְלֹא
qui & ,mea præcepta custodiuit qui ,Dauid meus seruus sicut fuisti
הָיִיתָ כְּעַבְדִּי דָוִד אֲשֶׁר שָׁמַר מִצְוֹתַי וַאֲשֶׁר
rectum tantùm faciendum ad ,suo corde toto in me post ambulauit
הָלַךְ אַחֲרַי בְּכָל־לְבָבוֹ לַעֲשׂוֹת רַק הַיָּשָׁר
fuerunt qui omnibus præ faciendo malefecisti Et :meis oculis in
9 בְּעֵינָי ׃ וַתָּרַע לַעֲשׂוֹת מִכֹּל אֲשֶׁר־הָיוּ
,conflatiles & ,alienos deos tibi fecisti & ,iuisti & ;tuas facies ad
לְפָנֶיךָ וַתֵּלֶךְ וַתַּעֲשֶׂה־לְּךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמַסֵּכוֹת
.tuum tergum post proiecisti me & ,me irritandum ad
לְהַכְעִיסֵנִי וְאֹתִי הִשְׁלַכְתָּ אַחֲרֵי גַוֶּךָ ׃
excidam & ,Iarobham domum ad malum adducens ego ecce Idcirco
10 לָכֵן הִנְנִי מֵבִיא רָעָה אֶל־בֵּית יָרָבְעָם וְהִכְרַתִּי
:Israel in derelictum & ,clausum,parietem ad mingentem Iarobham ipsi
לְיָרָבְעָם מַשְׁתִּין בְּקִיר עָצוּר וְעָזוּב בְּיִשְׂרָאֵל
ad vsque , stercus succideret sicut ,Iarobham domus posteriores succidã &
וּבִעַרְתִּי אַחֲרֵי בֵית־יָרָבְעָם כַּאֲשֶׁר יְבַעֵר הַגָּלָל עַד־
: canes comedent ciuitate in Iarobham ipsi Mortuum .ipsum consumari
11 תֻּמּוֹ ׃ הַמֵּת לְיָרָבְעָם בָּעִיר יֹאכְלוּ הַכְּלָבִים
.est locutus DOMINVS quia :cæli volucres comedent ,agro in mortuum &
וְהַמֵּת בַּשָּׂדֶה יֹאכְלוּ עוֹף הַשָּׁמָיִם כִּי יְהוָה דִּבֵּר ׃
,vrbem tuos pedes ingrediendo in :tuam domum in vade ,surge tu Et
12 וְאַתְּ קוּמִי לְכִי לְבֵיתֵךְ בְּבֹאָה רַגְלַיִךְ הָעִירָה
:eum sepelient & ,Israel omnis eum plangent Et .natus morietur &
13 וּמֵת הַיָּלֶד ׃ וְסָפְדוּ־לוֹ כָל־יִשְׂרָאֵל וְקָבְרוּ אֹתוֹ
est inuentũ quia :sepulchrum in Iarobham ipsi ingredietur solus ipse quia
כִּי־זֶה לְבַדּוֹ יָבֹא לְיָרָבְעָם אֶל־קָבֶר יַעַן נִמְצָא־
.Iarobham domum in Israel Deum DOMINVM erga bonũ verbũ eo in
בוֹ דָּבָר טוֹב אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּבֵית יָרָבְעָם ׃
excidet qui ,Israel super regem sibi DOMINVS statuet Et
14 וְהֵקִים יְהוָה לוֹ מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַכְרִית
?nunc etiam quid & :die illa Iarobham domum
אֶת־בֵּית יָרָבְעָם זֶה הַיּוֹם וּמֶה גַּם־עָתָּה ׃
arundo mouetur sicut ,Israel DOMINVS percutiet Et
15 וְהִכָּה יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר יָנוּד הַקָּנֶה
quam ,ista bona terra desuper Israel euellet & , aquis in
בַּמַּיִם וְנָתַשׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵעַל הָאֲדָמָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר
fecerunt quòd eo :flumen trans eos disperget & ,eorum patribus dedit
נָתַן לַאֲבוֹתֵיהֶם וְזֵרָם מֵעֵבֶר לַנָּהָר יַעַן אֲשֶׁר עָשׂוּ
.DOMINVM irritantes suos lucos
אֶת־אֲשֵׁרֵיהֶם מַכְעִיסִים אֶת־יְהוָה ׃
,peccauit qui Iarobham peccata propter ,Israel tradet Et
16 וְיִתֵּן אֶת־יִשְׂרָאֵל בִּגְלַל חַטֹּאות יָרָבְעָם אֲשֶׁר חָטָא
.Israel fecit peccare qui &
וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל ׃

tsis vade id est; rex; quòd esse; crustulas, cenophorũ; vade futurum sit; נגר; in; קום ילך; caligauerant; בוא ראה; senectute; קום שוב; vt quærat te; ægrotat: talia & talia; cùm intraret ipsa; cùm audisset sonitum; fers?; איש; sum nuncius.; רום; posui; היה; vt faceres; quod erat; עשה; Sed; רוע; ante te:; ילך נסך; corpus; adduco; super; de; succiditur sterquilinium, donec consumetur. Eum qui mortuus fuerit de; תמם מות; eũ qui mortuus fuerit; quando ingredietur pedes tui puer.; de; בדר; à Dño meo; קום; est hoc; נכה; נתן

quod ,Dei viri verbum regem audire secundū*,fuit Et
4 † [d] וַיְהִי כִשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת־דְּבַר אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר
*cùm audisset rex — [d] הָיָה
suam manum Iarobham misit!& ,Bethel in altare super‡ clamauerat
קָרָא עַל־הַמִּזְבֵּחַ בְּבֵית־אֵל וַיִּשְׁלַח יָרָבְעָם אֶת־יָדוֹ
‡contra !extendit
quam ,eius manus exaruit & :eum Apprehēdite ,dicendo ,altari desuper
מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ לֵאמֹר תִּפְשֻׂהוּ וַתִּיבַשׁ יָדוֹ אֲשֶׁר־
†extenderat *retrahere
.se ad eam reducere* potuit non & ,eum contra miserat†
שָׁלַח עָלָיו וְלֹא יָכֹל [e] לַהֲשִׁיבָהּ אֵלָיו׃
[e] שׁוּב
portentū scdm,altari de cinis est effusus & ,est scissum altare Et
5 † וְהַמִּזְבֵּחַ נִקְרָע וַיִּשָּׁפֵךְ הַדֶּשֶׁן מִן־הַמִּזְבֵּחַ כַּמּוֹפֵת
.DOMINI verbo in Dei vir dederat quod
אֲשֶׁר נָתַן אִישׁ הָאֱלֹהִים בִּדְבַר יְהוָה׃
nunc Deprecare :Dei virum ad dixit & ,rex respondit Et
6 † וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים [f] חַל־נָא
Ora quæso faciem — [f] חָלָה
mea man⁹ reuertatur &†,me pro ora & ,tui Dei DOMINI facies
אֶת־[g]פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִתְפַּלֵּל בַּעֲדִי וְתָשֹׁב יָדִי
†vt — [g] פָּנָה
est reuersa & ,DOMINI facies! Dei vir est deprecatus*& .me ad
אֵלָי וַיְחַל אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֶת־פְּנֵי יְהוָה וַתָּשָׁב
*orauit !faciem
.principio in ‡ sicut fuitque ,eum ad regis manus
יַד־הַמֶּלֶךְ אֵלָיו וַתְּהִי כְּבָרִאשֹׁנָה׃
‡prius.
,domum mecum Ingredere :Dei virum ad rex est locutus Et
7 † וַיְדַבֵּר הַמֶּלֶךְ אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים בֹּאָה־אִתִּי הַבַּיְתָה
Dei vir Dixitque .donum tibi dabo & :te fulci‡ &
8 וּסְעָדָה [h] וְאֶתְּנָה לְךָ מַתָּת׃ † וַיֹּאמֶר אִישׁ־הָאֱלֹהִים
‡conuiuare — [h] נָתַן
,tecum veniā non ,tuæ domus dimidium mihi dederis Si :regem ad
אֶל־הַמֶּלֶךְ אִם־תִּתֶּן־לִי אֶת־חֲצִי בֵיתֶךָ לֹא אָבֹא עִמָּךְ
.isto loco in aquam bibam neque ,panem comedam neque
וְלֹא־אֹכַל לֶחֶם וְלֹא [i] אֶשְׁתֶּה־מַּיִם בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃
[i] שָׁתָה
comedes Non :dicēdo ,DOMINI verbo in mihi præcepit sic Nam
9 † כִּי־כֵן צִוָּה אֹתִי בִּדְבַר יְהוָה לֵאמֹר לֹא־תֹאכַל
.venisti qua via in! reuerteris neque ;aquas* bibes neque ,panem
לֶחֶם וְלֹא תִשְׁתֶּה־מָּיִם וְלֹא תָשׁוּב בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלָכְתָּ׃
*aquam, !per viā per quam
ea in venerat qua via in*est reuersus non & ,alia via in† abiit Et
10 † וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ אַחֵר וְלֹא־[k]שָׁב בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר בָּא בָהּ
†per viā aliā, *per viā per quam — [k] שׁוּב
.Bethel in
אֶל־בֵּית־אֵל׃
,eius filius venit & ,Bethel in habitans! senex vnus propheta Et
11 † וְנָבִיא אֶחָד זָקֵן יֹשֵׁב בְּבֵית־אֵל וַיָּבוֹא בְנוֹ
!habitabat
Dei vir fecerat quod opus omne ei narrauit &
וַיְסַפֶּר־לוֹ אֶת־כָּל־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר־עָשָׂה אִישׁ־הָאֱלֹהִים
,regem ad fuerat locutus quæ verba , Bethel in hodie
הַיּוֹם בְּבֵית־אֵל אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל־הַמֶּלֶךְ
:eorum pater eos ad est locutus Et .suo patri ea narrauerunt &
12 וַיְסַפְּרוּם לַאֲבִיהֶם׃ † וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲבִיהֶם
ambulauerat qua! viam eius filij ostenderunt & ?abiit via Qua‡
אֵי־זֶה הַדֶּרֶךְ הָלָךְ [l] וַיִּרְאוּ בָנָיו אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלַךְ
‡Per quā viā !per quam — [l] רָאָה
.Iehudah de venerat qui , Dei vir
אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־[m]בָּא מִיהוּדָה׃
[m] בּוֹא
ei strauerunt & .asinum mihi Sternite :suos filios ad Dixitque
13 † וַיֹּאמֶר אֶל־בָּנָיו חִבְשׁוּ־לִי הַחֲמוֹר וַיַּחְבְּשׁוּ־לוֹ
,Dei virum post abiit Et .eum super equitauit & ,asinum
14 הַחֲמוֹר וַיִּרְכַּב עָלָיו׃ † [n] וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי אִישׁ הָאֱלֹהִים
[n] יָלַךְ †Tu ne es
tu Num †:eum ad dixitque ,quercum subter sedentem eum inuenit &
וַיִּמְצָאֵהוּ יֹשֵׁב תַּחַת הָאֵלָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַאַתָּה
.Ego ! :dixit & ?Iehudah de venisti qui Dei vir
אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־בָּאתָ מִיהוּדָה וַיֹּאמֶר אָנִי׃
!Sum.
.panem comede & ,domum mecum Vade* :eum ad Dixitque
15 † וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֵךְ אִתִּי הַבָּיְתָה וֶאֱכֹל לָחֶם׃
*Veni
neque ,tecum venire & ,tecum reuerti potero ! Non :Dixitque
16 † וַיֹּאמֶר לֹא [o] אוּכַל לָשׁוּב אִתָּךְ וְלָבוֹא אִתָּךְ וְלֹא־
!possum — [o] יָכֹל
.isto loco in aquas * tecum bibam neque,panem comedam
אֹכַל לֶחֶם וְלֹא־אֶשְׁתֶּה אִתְּךָ מַיִם בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃
*aquam
,panem comedes Non ,DOMINI verbo in me ad‡ verbum Quia
17 † כִּי־דָבָר אֵלַי בִּדְבַר יְהוָה לֹא־תֹאכַל לֶחֶם
‡fuit
ambulasti qua via in eundum ad* reuerteris non:aquas‡ ibi bibes neque
וְלֹא־תִשְׁתֶּה שָׁם מָיִם לֹא־תָשׁוּב לָלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־הָלַכְתָּ
‡aquam: *vt vadas per viam per quā venisti.
angelus & :tu sicut ‡propheta ego Etiam : ei Dixitque .ea in
18 בָּהּ׃ † וַיֹּאמֶר לוֹ גַּם־אֲנִי נָבִיא כָּמוֹךָ וּמַלְאָךְ
‡sum
in tecum eum Reduc :dicendo ,DOMINI verbo in me ad est locutus
דִּבֶּר אֵלַי בִּדְבַר יְהוָה לֵאמֹר הֲשִׁבֵהוּ אִתְּךָ אֶל־
.ei est mentitus .aquas† bibat & ,panem comedat & ,tuam domum
בֵּיתֶךָ וְיֹאכַל לֶחֶם [p] וְיֵשְׁתְּ מָיִם כִּחֵשׁ לוֹ׃
†aquam. — [p] שָׁתָה
.aquas‡ bibit & ,eius domo in panem comedit & ,eo cū est reuersus Et
19 † [q] וַיָּשָׁב אִתּוֹ וַיֹּאכַל לֶחֶם בְּבֵיתוֹ [r] וַיֵּשְׁתְּ מָיִם׃
‡aquam. — [q] שׁוּב [r] שָׁתָה
verbum fuit & ,mensam ad sedentibus ipsis ,fuit Et
20 † [s] וַיְהִי הֵם יֹשְׁבִים אֶל־הַשֻּׁלְחָן ׃ וַיְהִי דְּבַר
[s] הָיָה

clamauit Et .eum reduxerat qui prophetam ad DOMINI
21 יְהוָה אֶל־הַנָּבִיא אֲשֶׁר הֱשִׁיבוֹ׃ † וַיִּקְרָא
dicit Sic :dicendo ,Iehudah de venerat qui Dei virum ad
אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־[t]בָּא מִיהוּדָה לֵאמֹר כֹּה אָמַר
[t] בּוֹא
seruasti non & ,DOMINI ori fuisti rebellis quòd eo Pro:DOMINVS
יְהוָה יַעַן כִּי [v] מָרִיתָ פִּי יְהוָה וְלֹא שָׁמַרְתָּ
[v] מָרָה
:tuus Deus DOMINVS tibi præcepit quod præceptum
אֶת־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר [x] צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃
[x] צִוָּה
quo * ,loco in aquas‡ bibisti & ,panem comedisti & ,es reuersus Et†
22 † וַתָּשָׁב וַתֹּאכַל לֶחֶם וַתֵּשְׁתְּ מַיִם בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר
†Sed ‡aquam *de
non :aquas ‡ bibas neque ,panem comedas Ne ,te ad est locutus
דִּבֶּר אֵלֶיךָ אַל־תֹּאכַל לֶחֶם וְאַל־תֵּשְׁתְּ מָיִם לֹא־
‡aquam:
.tuorum patrum sepulchrum in tuum cadauer morietur
תָבוֹא נִבְלָתְךָ אֶל־קֶבֶר אֲבֹתֶיךָ׃
,eum bibere post ! & , panem eum comedere ‡ postquam , fuit Et
23 † וַיְהִי אַחֲרֵי אָכְלוֹ לֶחֶם וְאַחֲרֵי שְׁתוֹתוֹ
‡comedit !bibit,
.eum reduxerat quem prophetæ ipsi ,asinum ei strauit‡ &
וַיַּחֲבָשׁ־לוֹ הַחֲמוֹר לַנָּבִיא אֲשֶׁר הֱשִׁיבוֹ׃
‡sternere iussit
eius cadauer fuit & :eū occidit & ,via in leo eum inuenit & ,abiit Et
24 † [y] וַיֵּלֶךְ וַיִּמְצָאֵהוּ אַרְיֵה בַּדֶּרֶךְ [z] וַיְמִיתֵהוּ וַתְּהִי נִבְלָתוֹ
[y] יָלַךְ [z] מוּת
iuxta stans ‡ leo & ,eum iuxta stans‡ asinus & ,via in † proiectum
מֻשְׁלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ וְהַחֲמוֹר עֹמֵד אֶצְלָהּ וְהָאַרְיֵה עֹמֵד אֵצֶל
‡stabat †erat
viderunt & ,transeuntes viri ecce Et .cadauer
25 הַנְּבֵלָה׃ † וְהִנֵּה אֲנָשִׁים עֹבְרִים [a] וַיִּרְאוּ אֶת־
[a] רָאָה
;cadauer iuxta stantem leonem & ,via in proiectum cadauer
הַנְּבֵלָה מֻשְׁלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ וְאֶת־הָאַרְיֵה עֹמֵד אֵצֶל הַנְּבֵלָה
.ea in manens†senex propheta qua ! ,ciuitate in sunt locuti & ,venerunt &
וַיָּבֹאוּ וַיְדַבְּרוּ בָעִיר אֲשֶׁר הַנָּבִיא הַזָּקֵן יֹשֵׁב בָּהּ׃
!in qua †manebat.
Vir :dixit & ,via de eum reduxerat qui propheta audiuit Et
26 † וַיִּשְׁמַע הַנָּבִיא אֲשֶׁר הֱשִׁיבוֹ מִן־הַדֶּרֶךְ וַיֹּאמֶר אִישׁ
eum tradidit & :DOMINI ori fuit rebellis qui , ipse ! Dei
הָאֱלֹהִים הוּא אֲשֶׁר מָרָה אֶת־[b]פִּי יְהוָה וַיִּתְּנֵהוּ
!est, — [b] פֶּה
verbum iuxta eum occidit & , eum confregit & , leoni DOMINVS
יְהוָה לָאַרְיֵה וַיִּשְׁבְּרֵהוּ [c] וַיְמִתֵהוּ כִּדְבַר
[c] מוּת
,suos filios ad est locutus Et .ei fuerat locutus quod ,DOMINI
27 יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר־לוֹ׃ † וַיְדַבֵּר אֶל־בָּנָיו
.strauerunt & .asinum mihi Sternite :dicendo
לֵאמֹר חִבְשׁוּ־לִי אֶת־הַחֲמוֹר וַיַּחֲבֹשׁוּ׃
asinum & ,via in proiectum eius cadauer inuenit & ,abiit Et
28 † וַיֵּלֶךְ וַיִּמְצָא אֶת־[d]נִבְלָתוֹ מֻשְׁלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ וַחֲמוֹר
[d] נָבַל
leo comedit non :cadauer iuxta stantes leonem &
וְהָאַרְיֵה עֹמְדִים אֵצֶל הַנְּבֵלָה לֹא־אָכַל הָאַרְיֵה אֶת־
propheta tulit Et .asinum confregit neque ,cadauer
29 הַנְּבֵלָה וְלֹא שָׁבַר אֶת־הַחֲמוֹר׃ † [e] וַיִּשָּׂא הַנָּבִיא
[e] נָשָׂא
:illud reduxit & ,asinum super illud posuit & ,Dei viri cadauer
אֶת־נִבְלַת אִישׁ־הָאֱלֹהִים [f] וַיַּנִּחֵהוּ אֶל־הַחֲמוֹר [g] וַיְשִׁיבֵהוּ
[f] יָנַח [g] שׁוּב
.eum sepeliendum & ,plangendum ad ,senioris prophetæ ciuitatem ad venit &
[h] וַיָּבֹא אֶל־עִיר הַנָּבִיא הַזָּקֵן לִסְפֹּד וּלְקָבְרוֹ׃
vt plangeret, & sepeliret — [h] בּוֹא
Heu :cū super planxerunt & :suo sepulchro in eius cadauer posuit Et
30 † וַיַּנַּח אֶת־נִבְלָתוֹ בְּקִבְרוֹ וַיִּסְפְּדוּ עָלָיו הוֹי
,suos filios ad dixit & ,ipsum eum sepelire post ‡ ,fuit Et .mi frater
31 אָחִי׃ † וַיְהִי אַחֲרֵי קָבְרוֹ אֹתוֹ וַיֹּאמֶר אֶל־בָּנָיו
‡postquā sepeliuit eum;
Dei vir quo * sepulchro in me sepelietis & ,me moriendo In :dicendo
לֵאמֹר בְּמוֹתִי וּקְבַרְתֶּם אֹתִי בַּקֶּבֶר אֲשֶׁר אִישׁ הָאֱלֹהִים
Cùm mortu⁹ fuero, sepelite *in !sit
.mea ossa ponite eius ossa apud :eo in sepultus!
קָבוּר בּוֹ אֵצֶל עַצְמֹתָיו הַנִּיחוּ אֶת־עַצְמֹתָי׃
DOMINI verbo in exclamauit quod verbum erit essendo Quia
32 † כִּי הָיֹה יִהְיֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר קָרָא בִּדְבַר יְהוָה
‡ quæ ,excelsorum domos omnes super!& ,Bethel in *quod altare super!
עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בְּבֵית־אֵל וְעַל כָּל־בָּתֵּי הַבָּמוֹת אֲשֶׁר
!contra *est ‡sunt
est reuersus non hoc verbum Post .Someron vrbibus in
33 בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן׃ † אַחַר הַדָּבָר הַזֶּה לֹא־שָׁב
‡sed
populi extremis de fecit & ,est reuersus &‡ ,mala sua via à Iarobham
יָרָבְעָם מִדַּרְכּוֹ [i] הָרָעָה [k] וַיָּשָׁב [l] וַיַּעַשׂ מִקְצוֹת הָעָם
[i] רוּעַ [k] עָשָׂה [l] קָצָה
sacerdotes! erat & ,suam manum implebat volens‡ :excelsorum sacerdotes
כֹּהֲנֵי בָמוֹת הֶחָפֵץ יְמַלֵּא אֶת־יָדוֹ וִיהִי כֹּהֲנֵי
‡qui volebat consecrabat !sacerdos
,Iarobham domus peccatum in hoc verbo in†fuit Et .excelsorum
34 בָמוֹת׃ † וַיְהִי בַּדָּבָר הַזֶּה לְחַטַּאת בֵּית יָרָבְעָם
†propter
.humi * superficie è delendum ad & ,excindendum‡ad &
וּלְהַכְחִיד וּלְהַשְׁמִיד מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה׃
‡exstirpandum, *terræ.

CAP. XIIII. יד

.Iarobham filius Abiiah ægrotauit illo tempore In
1 † בָּעֵת הַהִיא חָלָה אֲבִיָּה בֶן־יָרָבְעָם׃
non & ,te muta & ,nunc Surge :suā vxorē ad Iarobham Dixitque
2 † וַיֹּאמֶר יָרָבְעָם לְאִשְׁתּוֹ קוּמִי נָא [m] וְהִשְׁתַּנִּית וְלֹא
[m] שָׁנָה

,huic populo seruus fueris hodie Si :dicendo ,eum ad sunt locuti Et
וַיְדַבֵּר אֵלָיו לֵאמֹר אִם־הַיּוֹם תִּהְיֶה־עֶבֶד לָעָם הַזֶּה 7
verba eos ad fueris locutusque ,eis responderis & ,eis seruierisque
וַעֲבַדְתָּם וַעֲנִיתָם וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם דְּבָרִים
.diebus omnibus serui tibi erunt & :bona
טוֹבִים וְהָיוּ לְךָ עֲבָדִים כָּל־הַיָּמִים׃
consuluit & :ei consuluerant quod ,seniorum consilium dereliquit Et
8 וַיַּעֲזֹב אֶת־עֲצַת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר יְעָצֻהוּ וַיִּוָּעַץ
:eius facies ad stantes‡ qui ,eo cum euaserant grandes qui ,natos‡
אֶת־הַיְלָדִים אֲשֶׁר גָּדְלוּ אִתּוֹ אֲשֶׁר הָעֹמְדִים לְפָנָיו׃
verbum respondeamus & ,consulentes vos Quid :eos ad Dixitque
9 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מָה אַתֶּם נוֹעָצִים וְנָשִׁיב דָּבָר
iugo de* Alleuia : dicendo ,me ad sunt locuti qui ,huic populo
אֶת־הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלַי לֵאמֹר הָקֵל מִן־הָעֹל
,nati† cum ad sunt locuti Et ?nos super tuus pater dedit* quod
10 וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו הַיְלָדִים אֲשֶׁר־נָתַן אָבִיךָ עָלֵינוּ׃
qui ,huic populo dices Sic :dicendo eo cum euaserant grandes qui
אֲשֶׁר גָּדְלוּ אִתּוֹ לֵאמֹר כֹּה־תֹאמַר לָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר
tu & ,nostrum iugum aggrauauit tuus Pater :dicendo ,te ad sunt locuti
דִּבְּרוּ אֵלֶיךָ לֵאמֹר אָבִיךָ הִכְבִּיד אֶת־עֻלֵּנוּ וְאַתָּה
lumbis præ grossus meus Paruus‡: eos ad loqueris sic ;nobis desuper† alleuia
הָקֵל מֵעָלֵינוּ כֹּה תְּדַבֵּר אֲלֵיהֶם קָטָנִּי עָבָה מִמָּתְנֵי
iugum vos super imposuit onus meus pater nunc Et .mei patris
11 אָבִי׃ וְעַתָּה אָבִי הֶעְמִיס עֲלֵיכֶם עֹל
,flagellis in vos corripuit meus pater :vestro iugo super addam ego & ;graue
כָּבֵד וַאֲנִי אוֹסִיף עַל־עֻלְּכֶם אָבִי יִסַּר אֶתְכֶם בַּשּׁוֹטִים
.scorpionibus in vos corripiam ego &
וַאֲנִי אֲיַסֵּר אֶתְכֶם בָּעַקְרַבִּים׃
die in Rechabham ad populus omnis & ,Iarobham Venitque
12 וַיָּבוֹ יָרָבְעָם וְכָל־הָעָם אֶל־רְחַבְעָם בַּיּוֹם
die in me ad Reuertimini :dicendo ,rex fuerat locutus sicut ,tertio
הַשְּׁלִישִׁי כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר שׁוּבוּ אֵלַי בַּיּוֹם
reliquit & :durum populo rex Responditque .tertio
13 הַשְּׁלִישִׁי׃ וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ אֶת־הָעָם קָשָׁה וַיַּעֲזֹב
eos ad est locutus Et .ei consuluerant quod seniorum consilium
14 אֶת־עֲצַת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר יְעָצֻהוּ׃ וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם
,vestrum iugum aggrauauit meus Pater :dicendo ,iuuenum consiliũ scdm
כַּעֲצַת הַיְלָדִים לֵאמֹר אָבִי הִכְבִּיד אֶת־עֻלְּכֶם
ego & ,flagellis in vos corripuit me* pater :vestro iugo super addam ego &
וַאֲנִי אֹסִיף עַל־עֻלְּכֶם אָבִי יִסַּר אֶתְכֶם בַּשּׁוֹטִים וַאֲנִי
ad rex exaudiuit non Et .scorpionibus in vos corripiam
15 אֲיַסֵּר אֶתְכֶם בָּעַקְרַבִּים׃ וְלֹא־שָׁמַע הַמֶּלֶךְ אֶל־
,suum verbum firmare pro‡ ,DOMINO cum à causa fuit nam :populum
הָעָם כִּי־הָיְתָה סִבָּה מֵעִם יְהוָה לְמַעַן הָקִים אֶת־דְּבָרוֹ
Iarobham ad Silonitæ Achiiah manu in* DOMINVS fuerat locutus quod
אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד אֲחִיָּה הַשִּׁלֹנִי אֶל־יָרָבְעָם
exaudiuit non quód ,Israel omnis vidit Et . Nebat filium
16 בֶּן־נְבָט׃ וַיַּרְא כָּל־יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא־שָׁמַע
:dicendo ,verbum regem ad populus responderunt & :eos ad rex
הַמֶּלֶךְ אֲלֵהֶם וַיָּשִׁבוּ הָעָם אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּבָר לֵאמֹר
tua tentoria ad‡ :Isai filio in hæreditas* non & ,Dauid in pars nobis Quæ
מַה־לָּנוּ חֵלֶק בְּדָוִד וְלֹא־נַחֲלָה בְּבֶן־יִשַׁי לְאֹהָלֶיךָ
.sua tentoria in Israel abiit & .Dauid tuam domum vide nunc .Israel
יִשְׂרָאֵל עַתָּה רְאֵה בֵיתְךָ דָּוִד וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְאֹהָלָיו׃
eos super regnauit & ,Iehudah vrbibus in habitantes* Israel filij Et
17 וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עֲלֵיהֶם
,Adoram Rechabham rex misit Et .Rechabham
18 רְחַבְעָם׃ וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם אֶת־אֲדֹרָם
,lapide cum in Israel omnis obruerunt * & :tributum super ‡ qui
אֲשֶׁר עַל־הַמַּס וַיִּרְגְּמוּ כָל־יִשְׂרָאֵל בּוֹ אֶבֶן
,currum in ascẽdendum ad† se roborauit Rechabham rex & :est mortuus &
וַיָּמֹת וְהַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם הִתְאַמֵּץ לַעֲלוֹת בַּמֶּרְכָּבָה
domum in Israel sunt præuaricati Et .Ierusalaim fugiendum ad
19 לָנוּס יְרוּשָׁלָם׃ וַיִּפְשְׁעוּ יִשְׂרָאֵל בְּבֵית
Israel omnem audire secundum† ,fuit Et .hanc diem ad vsque Dauid
20 דָּוִד עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ כָּל־יִשְׂרָאֵל
,cætum * ad eum vocauerũt & ;miserũt & ,Iarobham esset reuersus quòd
כִּי־שָׁב יָרָבְעָם וַיִּשְׁלְחוּ וַיִּקְרְאוּ אֹתוֹ אֶל־הָעֵדָה
domum post fuit non .Israel omnem super eum regem constituerũt &
וַיַּמְלִיכוּ אֹתוֹ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה אַחֲרֵי בֵית־
.sola Iehudah tribus nisi ,Dauid
דָּוִד זוּלָתִי שֵׁבֶט־יְהוּדָה לְבַדּוֹ׃
domum omnem congregauit & ,Ierusalaim Rechabham venit Et
21 וַיָּבֹאוּ רְחַבְעָם יְרוּשָׁלַם וַיַּקְהֵל אֶת־כָּל־בֵּית
electi † millia octoginta & centum Biniamin tribum & ,Iehudah
יְהוּדָה וְאֶת־שֵׁבֶט בִּנְיָמִן מֵאָה וּשְׁמֹנִים אֶלֶף בָּחוּר

Margin: וידברו ; עָנָה ; הָיָה ; יָעַץ ; ‡iuuenes ; ‖adoleuerant ; ‡stabant corã eo: ; ‖cõsulitis, vt ; שׁוּב ; *iugum ; קָלַל עָלַל ; *posuit ; †iuuenes, ; ‖adoleuerant ; †à ; ‡ Minor digitus meus grossior est ; יָסַף יָסַר ; בּוֹא ויבא ; ‖dura, ; עָנָה ; יָעַץ ; ‡vt firmaret ; קוּם ; ‡per manum ; רָאָה ; שׁוּב ; *est ‡ Vade ‖tabernacula ; ‖tabernacula ; super filios *qui habitabant ; ‡erat *lapidauerũt ; מַסַּס ; †vt ascenderet ; מוּת עָלָה ; vt fugeret in ; †cũ audisset omnis ; הָיָה ; *congregationem, ; יָעַד ; בּוֹא ויבא ; †electorum

facientis bellum ,* ad pugnandum cum domo Israel, ‡ad reducendum
reducendum ad‡ ,Israel domo cum pugnandum ad* ,bellum facientis
עֹשֵׂה מִלְחָמָה לְהִלָּחֵם עִם־בֵּית יִשְׂרָאֵל לְהָשִׁיב
.Selomoh filium Rechabham ad regnum
אֶת־הַמְּלוּכָה לִרְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה׃
,Dei virum Semahiah ad Dei verbum fuit Et
22 וַיְהִי דְּבַר הָאֱלֹהִים אֶל־שְׁמַעְיָה אִישׁ־הָאֱלֹהִים
,Iehudah regem ,Selomoh filium Rechabham ad Dic :dicendo
23 לֵאמֹר׃ אֱמֹר אֶל־רְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ יְהוּדָה
:dicendo , populi residuum & ,Biniamin & ,Iehudah domum omnẽ ad &
וְאֶל־כָּל־בֵּית יְהוּדָה וּבִנְיָמִין וְיֶתֶר הָעָם לֵאמֹר׃
cum pugnetis ne & ,ascendatis Ne :DOMINVS dicit Sic
24 כֹּה אָמַר יְהוָה לֹא־תַעֲלוּ וְלֹא־תִלָּחֲמוּן עִם־
quia :suam domum in vir‡ reuertimini :Israel filiis vestris fratribus
אֲחֵיכֶם בְנֵי־יִשְׂרָאֵל שׁוּבוּ אִישׁ לְבֵיתוֹ כִּי
,DOMINI verbum audierunt & :hoc verbum est factum me à
מֵאִתִּי נִהְיָה הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־דְּבַר יְהוָה
.DOMINI verbum iuxta eundum ad† sunt reuersi &
וַיָּשֻׁבוּ לָלֶכֶת כִּדְבַר יְהוָה׃
habitauit & ,Ephraim monte in Sechem Iarobham ædificauit Et
25 וַיִּבֶן יָרָבְעָם אֶת־שְׁכֶם בְּהַר אֶפְרַיִם וַיֵּשֶׁב
.Penuel ædificauit & ,inde est ingressus & :ea in
בָּהּ וַיֵּצֵא מִשָּׁם וַיִּבֶן אֶת־פְּנוּאֵל׃
regnum reuertetur Nunc : suo corde in Iarobham Dixitque
26 וַיֹּאמֶר יָרָבְעָם בְּלִבּוֹ עַתָּה תָּשׁוּב הַמַּמְלָכָה
faciendum ad iste populus ascenderit Si .Dauid domum ad
27 לְבֵית דָּוִד׃ אִם־יַעֲלֶה הָעָם הַזֶּה לַעֲשׂוֹת
hui* populi cor reuertetur & ,Ierusalaim in DOMINI domo in sacrificia
זְבָחִים בְּבֵית־יְהוָה בִּירוּשָׁלַם וְשָׁב לֵב הָעָם הַזֶּה
,me interficient & :Iehudah regem Rechabham ad suum dominum ad
אֶל־אֲדֹנֵיהֶם אֶל־רְחַבְעָם מֶלֶךְ יְהוּדָה וַהֲרָגֻנִי
est consiliatus Et .Iehudah regem Rechabham ad reuertẽtur &
28 וְשָׁבוּ אֶל־רְחַבְעָם מֶלֶךְ־יְהוּדָה׃ וַיִּוָּעַץ
,vobis Multum‡ :eos ad dixitque ,aureos vitulos duos fecit & ,rex
הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ שְׁנֵי עֶגְלֵי זָהָב וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רַב־לָכֶם
te fecerũt ascendere qui ,Israel tui dij ecce :Ierusalaim ascendere præ
מֵעֲלוֹת יְרוּשָׁלַם הִנֵּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלוּךָ
& ,Bethel in vnum posuit Et .Aegypti terra è
29 מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ וַיָּשֶׂם אֶת־הָאֶחָד בְּבֵית־אֵל וְאֶת־
abierunt & :peccatum in hoc verbum fuit Et .Dan in dedit vnum‖
30 הָאֶחָד נָתַן בְּדָן׃ וַיְהִי הַדָּבָר הַזֶּה לְחַטָּאת וַיֵּלְכוּ
,excelsorũ domum fecit Et .Dan vsque vnius faciem ad‡ populus
31 הָעָם לִפְנֵי הָאֶחָד עַד־דָּן׃ וַיַּעַשׂ אֶת־בֵּית בָּמוֹת
.Leui filiis de erant non qui,populi extremis de sacerdotes fecit &
וַיַּעַשׂ כֹּהֲנִים מִקְצוֹת הָעָם אֲשֶׁר לֹא־הָיוּ מִבְּנֵי לֵוִי׃
decimaquinta ,octauo mense in solennitatẽ Iarobham fecit Et
32 וַיַּעַשׂ יָרָבְעָם חָג בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי בַּחֲמִשָּׁה־עָשָׂר
:altare super fecit ascendere‖ &,Iehudah in* quæ solennitatẽ scdm mensis die
יוֹם לַחֹדֶשׁ כֶּחָג אֲשֶׁר בִּיהוּדָה וַיַּעַל עַל־הַמִּזְבֵּחַ
constituit & :fecerat quos vitulis immolando ,Bethel in fecit similiter
כֵּן עָשָׂה בְּבֵית־אֵל לְזַבֵּחַ לָעֲגָלִים אֲשֶׁר־עָשָׂה וְהֶעֱמִיד
fecit ascendere‡ Et .fecerat quæ excelsorum sacerdotes Bethel in
33 בְּבֵית אֵל אֶת־כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה׃ וַיַּעַל
die decimaquinta in Bethel in fecerat quod altare super
עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר־עָשָׂה בְּבֵית־אֵל בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם
solẽnitatẽ fecit &:suo corde de fuerat cõmentus‖ quem ,mense in ,octauo mense in
בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי בַּחֹדֶשׁ אֲשֶׁר־בָּדָא מִלִּבּוֹ וַיַּעַשׂ חָג
.suffiendum ad‡ ,altare super ascendit & ,Israel filiis
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעַל עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְהַקְטִיר׃

Margin: faciendum ; *vt pugnaret ; ‡vt reduceret ; ‡vnusquisque ; †vt irent ; בָּנָה ; עָשָׂה ; יָעַץ ; ‡Nimis est ; ‡vt ascendatis ; עָלָה ; שׂוּם ; ‖vnũ posuit ; ‡coram vno ; פָּנָה ; קָצָה ; ‡erat ‖obtulit ; ‡obtulit ; mensis octaui, mensis ; ‖excogitauerat ; מלבו ; ‡vt suffiret,

CAP. XIII. יג

DOMINI verbo in Iehudah de venit Dei vir ecce Et
1 וְהִנֵּה אִישׁ אֱלֹהִים בָּא מִיהוּדָה בִּדְבַר יְהוָה
.suffiendum ad‖ ,altare super stans‡ Iarobham & :Bethel in
אֶל־בֵּית־אֵל וְיָרָבְעָם עֹמֵד עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְהַקְטִיר׃
,altare ,Altare : dixit &,DOMINI verbo in altare super† clamauit Et
2 וַיִּקְרָא עַל־הַמִּזְבֵּחַ בִּדְבַר יְהוָה וַיֹּאמֶר מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ
,eius nomẽ Iosiahu,Dauid domui nascetur filius Ecce:DOMINVS dixit sic
כֹּה אָמַר יְהוָה הִנֵּה־בֵן נוֹלָד לְבֵית־דָּוִד יֹאשִׁיָּהוּ שְׁמוֹ
,te super suffientes‖ excelsorum sacerdotes te super immolabit &
וְזָבַח עָלֶיךָ אֶת־כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת הַמַּקְטִרִים עָלֶיךָ
illa die in dedit Et .te super comburent hominis‖ ossa &
3 וְעַצְמוֹת אָדָם יִשְׂרְפוּ עָלֶיךָ׃ וְנָתַן בַּיּוֹם הַהוּא
Ecce:DOMINVS est locutus quod portentũ‡Hoc:dicendo,portentum
מוֹפֵת לֵאמֹר זֶה הַמּוֹפֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה הִנֵּה
.illud super‡ qui cinis effundetur & ,scindetur altare
הַמִּזְבֵּחַ נִקְרָע וְנִשְׁפַּךְ הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר עָלָיו׃

Margin: בּוֹא ; ‡stabat iuxta ; ‖vt suffiret ; †contra ; בָּנָה יָלַד ; ‖qui suffiunt ; ‖hominum ; ‡est ; ‡ecce

l omnis & ,Ioab ibi mansit mensibus sex Quoniam
16 † כִּי־שֵׁשֶׁת חֳדָשִׁים יָשַׁב־שָׁם יוֹאָב וְכָל־יִשְׂרָאֵל עַד־
.Edom in masculum omnem *excinderet** *extermina-
הִכְרִית כָּל־זָכָר בֶּאֱדוֹם ׃ ret
sui patris seruis de Edomæi viri & ,ipse Adad fugit Et
17 † וַיִּבְרַח אֲדַד הוּא וַאֲנָשִׁים אֲדֹמִיִּים מֵעַבְדֵי אָבִיו
.paruulus puer† Hadad & : Aegyptum *ingrediendum ad* ǀ,secum ǀvt ingrede-
אִתּוֹ לָבוֹא מִצְרָיִם וַהֲדַד נַעַר קָטָן ׃ rentur
secum viros *ceperunt*‡& ,Paran* venerunt & ,Midian de surrexerunt Et †erat
18 † וַיָּקֻמוּ מִמִּדְיָן וַיָּבֹאוּ פָּארָן וַיִּקְחוּ אֲנָשִׁים עִמָּם *in ‡tulerunt
dedit & ,Aegypti regem Parhoh ad Aegyptũ sunt ingressi & ,Paran de
בּוֹא מִפָּארָן וַיָּבֹאוּ מִצְרַיִם אֶל־פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וַיִּתֶּן־
.ei dedit terram & ,*ei dixit panem*†& ,domum ei †cibum iussit
לוֹ בַיִת וְלֶחֶם אָמַר לוֹ וְאֶרֶץ נָתַן לוֹ ׃ vt submini-
vxorem ei dedit & ;valde Parhoh oculis in gratiã Hadad inuenit Et strarent ei,
19 † וַיִּמְצָא הֲדַד חֵן בְּעֵינֵי פַרְעֹה מְאֹד וַיִּתֶּן־לוֹ אִשָּׁה
.*heræ* ‡ Tachpenes sororem suæ vxoris sororem ‡reginæ.
אֶת־אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ אֲחוֹת תַּחְפְּנֵיס הַגְּבִירָה ׃
cũ ablactauit & ,eius filiũ Ghenubath Tachpenes soror ei peperit Et
20 † וַתֵּלֶד לוֹ אֲחוֹת תַּחְפְּנֵיס אֵת גְּנֻבַת בְּנוֹ וַתִּגְמְלֵהוּ ילד
Parhoh *domi*ǀ Ghenubath fuit & :Parhoh domus medio in Tachpenes ǀin domo
תַּחְפְּנֵס בְּתוֹךְ בֵּית פַּרְעֹה וַיְהִי גְנֻבַת בֵּית פַּרְעֹה
quòd ,Aegypto in audiuit Hadad Et .Parhoh filiorũ medio in
21 † וַהֲדַד שָׁמַע בְּמִצְרַיִם כִּי־ בְּתוֹךְ בְּנֵי פַרְעֹה ׃
;militiæ princeps Ioab esset mortu*quòd & ,suis patribus cũ Dauid *iaceret*‡ ‡dormisset
שׁור מות שָׁכַב דָּוִד עִם־אֲבֹתָיו וְכִי־מֵת יוֹאָב שַׂר־הַצָּבָא
.meam terram ad ibo & ,me Dimitte :Parhoh ad Hadad dixit &
ילך וַיֹּאמֶר הֲדַד אֶל־פַּרְעֹה שַׁלְּחֵנִי וְאֵלֵךְ אֶל־אַרְצִי ׃
tu ecce &‡,mecum *indigens*‡ tu quo Nam :Parhoh ei Dixitque ‡indiges
22 † וַיֹּאמֶר לוֹ פַרְעֹה כִּי מָה־אַתָּה חָסֵר עִמִּי וְהִנְּךָ ‡vt quæras
.me dimitte dimittẽdo sed ,*Non* ‡ :dixit & ?tuã terrã ad ire *quærens* ‡Nullo,
מְבַקֵּשׁ לָלֶכֶת אֶל־אַרְצֶךָ וַיֹּאמֶר ׀ לֹא כִּי שַׁלֵּחַ תְּשַׁלְּחֵנִי ׃
qui ,Eliadah filium Rezon aduersarium ei Deus suscitauit Et
23 † וַיָּקֶם אֱלֹהִים לוֹ שָׂטָן אֶת־רְזוֹן בֶּן־אֶלְיָדָע אֲשֶׁר קום בנה
.suo domino Sobah rege Hadadhezer ab fugerat
בָּרַח מֵאֵת הֲדַדְעֶזֶר מֶלֶךְ־צוֹבָה אֲדֹנָיו ׃
occidendo in ,agminis † princeps fuit & ,viros cum *super** congregauit Et *aduersus
24 † וַיִּקְבֹּץ עָלָיו אֲנָשִׁים וַיְהִי שַׂר־גְּדוּד בַּהֲרֹג †exercitus,
regnauerũt & ,ea in habitauerũt & ,Dammesec abieruntque :eos Dauid cũ interfi-ceret
ישב דָּוִד אֹתָם וַיֵּלְכוּ דַמֶּשֶׂק וַיֵּשְׁבוּ בָהּ וַיִּמְלְכוּ
,Selomoh diebus oĩbus Israeli aduersarius Eratque .Dammesec in
25 † וַיְהִי שָׂטָן לְיִשְׂרָאֵל כָּל־יְמֵי שְׁלֹמֹה בְּדַמָּשֶׂק ׃
regnauitque , Israel *in* est detestatus & :Hadad ‡ quod malo cum *&*ǀ ǀvnà ‡fecit
קוץ ועשׂ וְאֶת־הָרָעָה אֲשֶׁר הֲדָד וַיָּקָץ בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ
:Seredah de Ephratæi Nebat filius Iarobham Et .Syriam ‡super ‡Aram.
26 † וְיָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֶפְרָתִי מִן־הַצְּרֵדָה עַל־אֲרָם ׃
leuauit &;Selomoh ipsi seruus(,vidua mulier Seruhah ei*matris nomẽ &)
רום וְשֵׁם אִמּוֹ צְרוּעָה אִשָּׁה אַלְמָנָה עֶבֶד לִשְׁלֹמֹה וַיָּרֶם
:regẽ *in*ǀ manũ leuauit *quare* ,*res hæc** Et .regem *in*ǀ manum ǀcontra *ob hanc rem
27 † וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־הֵרִים יָד בַּמֶּלֶךְ יָד בַּמֶּלֶךְ ׃
.sui patris Dauid ciuitatis diruptionẽ clausit ;Millo ædificauit Selomoh
שְׁלֹמֹה בָּנָה אֶת־הַמִּלּוֹא סָגַר אֶת־פֶּרֶץ עִיר דָּוִד אָבִיו ׃
puerum Selomoh vidit & :robore potens † Iarobham vir Et †erat
28 † וְהָאִישׁ יָרָבְעָם גִּבּוֹר חָיִל וַיַּרְא שְׁלֹמֹה אֶת־הַנַּעַר ראה
.Ioseph domus *comportationi*ǀomni eũ præfecit & :*ipse opus faciens quia*‡ ‡quòd ad fa-ciendũ opera esset idone*:
כִּי־עֹשֵׂה מְלָאכָה הוּא וַיַּפְקֵד אֹתוֹ לְכָל־סֵבֶל בֵּית יוֹסֵף ׃ ǀoneri
,Ierusalaim de est egressus Iarobham & ,illo tempore in , fuit Et
29 † וַיְהִי בָּעֵת הַהִיא וְיָרָבְעָם יָצָא מִירוּשָׁלִָם
opertus *ipse*‡ & ,via in propheta Silonites Achiiah eum inuenit & ‡erat
וַיִּמְצָא אֹתוֹ אֲחִיָּה הַשִּׁילֹנִי הַנָּבִיא בַּדֶּרֶךְ וְהוּא מִתְכַּסֶּה
.agro in soli ipsi ambo‡ & ,noua veste ‡erant
בְּשַׂלְמָה חֲדָשָׁה וּשְׁנֵיהֶם לְבַדָּם בַּשָּׂדֶה ׃
illã scidit & ,se superǀquæ ,nouam vestem *in* Achiiah apprehendit Et ǀerat
30 † וַיִּתְפֹּשׂ אֲחִיָּה בַּשַּׂלְמָה הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּקְרָעֶהָ ‡in †Tolle
Cape † :Iarobham ad Dixitque .scissiones duodecim ‡ לקח
31 † וַיֹּאמֶר לְיָרָבְעָם קַח־ שְׁנֵים עָשָׂר קְרָעִים ׃
,Israel Deus DOMINVS dixit sic nam :scissiones decem tibi
לְךָ עֲשָׂרָה קְרָעִים כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
tibi dabo & ;Selomoh manu de regnum *scindens** ego Ecce *scindo
הִנְנִי קֹרֵעַ אֶת־הַמַּמְלָכָה מִיַּד שְׁלֹמֹה וְנָתַתִּי לְךָ אֵת
propter ,ei erit vna tribus Et .tribus decem
32 † וְהַשֵּׁבֶט הָאֶחָד יִהְיֶה־לּוֹ לְמַעַן עֲשָׂרָה הַשְּׁבָטִים ׃
,*ea in* elegi quam ciuitatem Ierusalaim propter & ,Dauid meũ seruum
עַבְדִּי דָוִד וּלְמַעַן יְרוּשָׁלִַם הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי בָהּ
.Israel tribubus omnibus ex
מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל ׃

deo Hastoreth se incuruauerunt & ,me dereliquerunt quòd Eo
33 † יַעַן ׀ אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְעַשְׁתֹּרֶת אֱלֹהֵי שחה
:Hammon filiorũ deo Milchom & ,Moab deo Chemos ,Sidoniorum
צִדֹנִין לִכְמוֹשׁ אֱלֹהֵי מוֹאָב וּלְמִלְכֹּם אֱלֹהֵי בְנֵי־עַמּוֹן
‡vt facerent ,meis oculis in rectum *ǀfaciendum ad* ‡ ,meis viis in ambulauerunt non &
ǀquod est וְלֹא־הָלְכוּ בִדְרָכַי לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינַי
עשׂה non Et .eius pater Dauid sicut mea iudicia & ,mea decreta &
חקק 34 וְחֻקֹּתַי וּמִשְׁפָּטַי כְּדָוִד אָבִיו ׃ † וְלֹא־
‡tollam omnibus eum ponam *prælatum**sed ,eius manu de regnum omne *capiam*‡
*ducem אֶקַּח אֶת־כָּל־הַמַּמְלָכָה מִיָּדוֹ כִּי ׀ נָשִׂיא אֲשִׁתֶנּוּ כֹּל
לקח שׁות custodiuit quia *;eum* elegi quem ,meũ seruũ Dauid ,pter eius vitæ dieb*
יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי אֹתוֹ אֲשֶׁר שָׁמַר
‡tollam manu de regnum *capiam* ‡ Et .mea decreta & ,mea præcepta
צוה 35 מִצְוֹתַי וְחֻקֹּתָי ׃ † וְלָקַחְתִּי הַמְּלוּכָה מִיַּד
‡ex illo .tribus decem tibi *illud* ‡ dabo & : eius filij
בְּנוֹ וּנְתַתִּיהָ לְּךָ אֵת עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים ׃
vt sit lucerna Dauid *lucernam esse* pro ,vnam tribum dabo eius filio Et
היה 36 † וְלִבְנוֹ אֶתֵּן שֵׁבֶט־אֶחָד לְמַעַן הֱיוֹת־נִיר לְדָוִיד־
ǀcoram me quam ciuitate , Ierusalaim in *meas facies ad*ǀ diebus omnibus meo seruo
עַבְדִּי כָּל־הַיָּמִים ׀ לְפָנַי בִּירוּשָׁלִַם הָעִיר אֲשֶׁר
vt ponerem ,assumam te Et .ibi meum nomen *ponendum ad* ,mihi elegi
37 בָּחַרְתִּי לִי לָשׂוּם שְׁמִי שָׁם ׃ † וְאֹתְךָ אֶקַּח
.Israel super rex erisque :tua anima desiderabit quæ oĩbus in regnabis &
וּמָלַכְתָּ בְּכֹל אֲשֶׁר־תְּאַוֶּה נַפְשֶׁךָ וְהָיִיתָ מֶּלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל ׃
ambulaueris & ,tibi præcepero quæ omnia audieris si ,erit Et
38 † וְהָיָה אִם־תִּשְׁמַע אֶת־כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוֶּךָ וְהָלַכְתָּ
‡quod est ,mea decreta *custodiendum ad*‡,meis oculis in rectum ‡feceris & ,meis viis in
†vt custodias בִדְרָכַי וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר בְּעֵינַי לִשְׁמוֹר חֻקּוֹתַי
ædificabo & ,tecum ero & :meus seru* Dauid fecit sicut ,mea præcepta &
בנה וּמִצְוֹתַי כַּאֲשֶׁר עָשָׂה דָּוִד עַבְדִּי וְהָיִיתִי עִמָּךְ וּבָנִיתִי
.Israel tibi dabo & ,Dauid ædificaui sicut ,firmam domum tibi
לְךָ בַיִת־נֶאֱמָן כַּאֲשֶׁר בָּנִיתִי לְדָוִד וְנָתַתִּי לְךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל ׃
omnibus non veruntamẽ :hoc propter Dauid semen affligam Et
39 † וַאעַנֶּה אֶת־זֶרַע דָּוִד לְמַעַן זֹאת אַךְ לֹא כָל־
surrexit & .Iarobham interficere Selomoh quæsiuit Et .diebus
יום קום 40 הַיָּמִים ׃ † וַיְבַקֵּשׁ שְׁלֹמֹה לְהָמִית אֶת־יָרָבְעָם וַיָּקָם
‡in fuitque :Aegypti regem Sisach ad Aegyptum ‡fugit & ,Iarobham
היה יָרָבְעָם וַיִּבְרַח מִצְרַיִם אֶל־שִׁישַׁק מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וַיְהִי
ǀ donec mo-reretur *verborum residuum** Et .Selomoh *mortem ad vsque*ǀ ,Aegypto in
*reliqua acta 41 בְמִצְרַיִם עַד־מוֹת שְׁלֹמֹה ׃ † וְיֶתֶר דִּבְרֵי
†sunt in †scripta ipsa nonne ,eius sapientia & ,fecit quæ omnia & ,Selomoh
שְׁלֹמֹה וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְחָכְמָתוֹ הֲלוֹא־הֵם כְּתֻבִים
Selomoh regnauit quibus dies Et ?Selomoh verborũ libro *super*
יום 42 עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה ׃ † וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ שְׁלֹמֹה
‡fuerunt .anni quadraginta ‡ ,Israel omnem super Ierusalaim in
בִירוּשָׁלִַם עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה ׃
dormiuit Dauid ciuitate in est sepultus & ,suis patrib cum Selomoh *iacuit** Et
43 † וַיִּשְׁכַּב שְׁלֹמֹה עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּעִיר דָּוִד
.eo pro eius filius Rechabham regnauit & :sui patris
אָבִיו וַיִּמְלֹךְ רְחַבְעָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו ׃

CAP. XII. יב

ǀin ,Israel omnis venerat Sechem ǀquia ;Sechem ǀRechabham abiit Et
ילך 1 † וַיֵּלֶךְ רְחַבְעָם שְׁכֶם כִּי שְׁכֶם בָּא כָל־יִשְׂרָאֵל
*vt consti-tuerent *filium*‡Iarobham *audire secundum*† ,fuit Et .eum regem *creandum ad**
† cũ audisset 2 לְהַמְלִיךְ אֹתוֹ ׃ † וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ ׀ יָרָבְעָם בֶּן־
‡filius Selomoh *faciebus* ‡à fugerat quia , Aegypto in ipse adhuc ǀipse &) :Nebat
היה נְבָט וְהוּא עוֹדֶנּוּ בְמִצְרַיִם אֲשֶׁר בָּרַח מִפְּנֵי שְׁלֹמֹה
ǀerat ‡facie ,Miserantque .Aegypto in Iarobham habitauerat & ,regis
פנה ישׁב 3 הַמֶּלֶךְ וַיֵּשֶׁב יָרָבְעָם בְּמִצְרָיִם ׃ † וַיִּשְׁלְחוּ
‡congregatio sunt locuti & :Israel *concio*‡omnis & ,Iarobham venerũt &(:eũ vocauerãt &
בוא וַיִּקְרְאוּ־לוֹ וַיָּבֹאוּ יָרָבְעָם וְכָל־קְהַל יִשְׂרָאֵל וַיְדַבְּרוּ
,nostrum iugum aggrauauit tuus Pater :dicendo ,Rechabham ad
על 4 אֶל־רְחַבְעָם לֵאמֹר ׃ † אָבִיךָ הִקְשָׁה אֶת־עֻלֵּנוּ
‡sed quod ,graui ei* iugo de & ,dura tui patris seruitute de alleuia nunc tu *&*‡
וְאַתָּה עַתָּה הָקֵל מֵעֲבֹדַת אָבִיךָ הַקָּשָׁה וּמֵעֻלּוֹ הַכָּבֵד אֲשֶׁר־
‡posuit *adhuc* ‡ Ite :eos ad Dixitque .tibi seruiemus & ,nos super *dedit*†
‡vsque ad 5 נָתַן עָלֵינוּ וְנַעַבְדֶךָּ ׃ † וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְכוּ עֹד
ǀabiit .populus *abierunt*ǀ& .me ad reuertimini & ,dies tres
שְׁלֹשָׁה יָמִים וְשׁוּבוּ אֵלָי וַיֵּלְכוּ הָעָם ׃
*steterant co-ram *stantes fuerant* * qui ,senioribus cum Rechabham rex est consiliatus Et
יעץ 6 † וַיִּוָּעַץ הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם אֶת־הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר־הָיוּ עֹמְדִים
‡patre ǀadhuc Quomodo:dicendo ,viuente eo *existendo in*ǀeius *patris*‡ Selomoh *faciebus cum*
*cõsulitis vt אֶת־פְּנֵי שְׁלֹמֹה אָבִיו בִּהְיֹתוֹ חַי לֵאמֹר אֵיךְ
respondeam ?verbum huic populo *respondendum ad consultantes vos**
שוב אַתֶּם נוֹעָצִים לְהָשִׁיב אֶת־הָעָם־הַזֶּה דָּבָר ׃

multa aromata & ,auri talenta viginti & centum regi Dedítque
10 וַתִּתֵּן לַמֶּלֶךְ מֵאָה וְעֶשְׂרִים ׀ כִּכַּר זָהָב וּבְשָׂמִים הַרְבֵּה
,multitudine in vltra illud aroma sicut venit non :pretiosum lapidem & ,valde
מְאֹד וְאֶבֶן יְקָרָה לֹא בָא כַבֹּשֶׂם הַהוּא עוֹד לָרֹב
nauis etiam Et .Selomoh regi Seba regina dedit quæ
11 אֲשֶׁר־נָתְנָה מַלְכַּת־שְׁבָא לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה׃ וְגַם אֳנִי
ligna Ophir ex detulit ,Ophir ex aurum portabat quæ ,Chiram
חִירָם אֲשֶׁר־נָשָׂא זָהָב מֵאוֹפִיר הֵבִיא מֵאֹפִיר עֲצֵי
rex Fecitque .pretiosum lapidem & ,valde multum almugim
12 אַלְמֻגִּים הַרְבֵּה מְאֹד וְאֶבֶן יְקָרָה׃ וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ
,regis domus & ,DOMINI domus fulcrum almugim ligna
אֶת־עֲצֵי הָאַלְמֻגִּים מִסְעָד לְבֵית־יְהוָה וּלְבֵית הַמֶּלֶךְ
nec ,almugim ligna sic venit non :cantoribus nablia & ,citharas &
וְכִנֹּרוֹת וּנְבָלִים לַשָּׁרִים לֹא בָא־כֵן עֲצֵי אַלְמֻגִּים וְלֹא
dedit Selomoh rex Et .hanc diem ad vsque est visum
13 נִרְאָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה נָתַן
quæ præter ,petiuit quam suam voluntatem omnem Seba reginæ
לְמַלְכַּת־שְׁבָא אֶת־כָּל־חֶפְצָהּ אֲשֶׁר שָׁאָלָה מִלְּבַד אֲשֶׁר
,suam terram in abiit & ,se vertit & :Selomoh regis manum secundum ei dedit
נָתַן־לָהּ כְּיַד הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַתֵּפֶן וַתֵּלֶךְ לְאַרְצָהּ
veniebat quod auri pondus erat Et .eius serui & ipsa
14 הִיא וַעֲבָדֶיהָ׃ וַיְהִי מִשְׁקַל הַזָּהָב אֲשֶׁר־בָּא
.auri talentorum sex & sexaginta sexcentorum ,vno anno in Selomoh ad
לִשְׁלֹמֹה בְּשָׁנָה אֶחָת שֵׁשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ כִּכַּר זָהָב׃
omnes & ,aromatariorū negotiatione & ,scrutatores viros Præter
15 לְבַד מֵאַנְשֵׁי הַתָּרִים וּמִסְחַר הָרֹכְלִים וְכָל־
.terræ duces & ,Arabiæ reges
מַלְכֵי הָעֶרֶב וּפַחוֹת הָאָרֶץ׃
sex :tracto auro scuta ducenta Selomoh rex fecit Et
16 וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מָאתַיִם צִנָּה זָהָב שָׁחוּט שֵׁשׁ־
trecentos Et .vnum scutum super fecit ascendere aureos centos
17 מֵאוֹת זָהָב יַעֲלֶה עַל־הַצִּנָּה הָאֶחָת׃ וּשְׁלֹשׁ־מֵאוֹת
clypeum super ascendere fecit auri minas tres :tracto auro clypeos
מָגִנִּים זָהָב שָׁחוּט שְׁלֹשֶׁת מָנִים זָהָב יַעֲלֶה עַל־הַמָּגֵן
.Lebanon siluæ domo rex eos dedit & :vnumquemque
הָאֶחָת וַיִּתְּנֵם הַמֶּלֶךְ בֵּית יַעַר הַלְּבָנוֹן׃
roborato auro illud operuit & ,grande dentis solium rex fecit Et
18 וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כִּסֵּא־שֵׁן גָּדוֹל וַיְצַפֵּהוּ זָהָב מוּפָז׃
ipsum post a folio rotundum caput & ,folio gradus Sex
19 שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּה וְרֹאשׁ עָגֹל לַכִּסֵּה מֵאַחֲרָיו
stantes leones duo & :sessionis locum ad inde & hinc manus &
וְיָדֹת מִזֶּה וּמִזֶּה אֶל־מְקוֹם הַשָּׁבֶת וּשְׁנַיִם אֲרָיוֹת עֹמְדִים
ibi stantes leunculi duodecim Et .manus apud
20 אֵצֶל הַיָּדוֹת׃ וּשְׁנֵים עָשָׂר אֲרָיִים עֹמְדִים שָׁם
omnibus in sic fuit factum non :inde & hinc gradus sex super
עַל־שֵׁשׁ הַמַּעֲלוֹת מִזֶּה וּמִזֶּה לֹא־נַעֲשָׂה כֵן לְכָל־
Selomoh regis propinationis vasa omnia Et .regnis
21 מַמְלָכוֹת׃ וְכֹל כְּלֵי מַשְׁקֵה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה
,argentum non :concluso auro Lebanon saltus domus vasa omnia & ,aurea
זָהָב וְכֹל כְּלֵי בֵּית־יַעַר הַלְּבָנוֹן זָהָב סָגוּר אֵין כֶּסֶף
.quicquam in Selomoh diebus in reputabatur nec
לֹא נֶחְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה לִמְאוּמָה׃
semel :Chiram naui cum mari in regi Tarsis nauis Quia
22 כִּי אֳנִי תַרְשִׁישׁ לַמֶּלֶךְ בַּיָּם עִם אֳנִי חִירָם אַחַת
,argentum & aurum portans Tharsis nauis veniebat annis tribus in
לְשָׁלֹשׁ שָׁנִים תָּבוֹא ׀ אֳנִי תַרְשִׁישׁ נֹשְׂאֵת זָהָב וָכֶסֶף
rex est magnificatus Et .pauos & ,simias & ,elephantum dentes
23 שֶׁנְהַבִּים וְקֹפִים וְתֻכִּיִּים׃ וַיִּגְדַּל הַמֶּלֶךְ
.sapientia in & ,opulentia in ,terræ regibus omnibus præ Selomoh
שְׁלֹמֹה מִכֹּל מַלְכֵי הָאָרֶץ לְעֹשֶׁר וּלְחָכְמָה׃
audiendum ad ,Selomoh facies quærentes terra omnis Et
24 וְכָל־הָאָרֶץ מְבַקְשִׁים אֶת־פְּנֵי שְׁלֹמֹה לִשְׁמֹעַ
.eius corde in Deus dederat quam ,eius sapientiam
אֶת־חָכְמָתוֹ אֲשֶׁר־נָתַן אֱלֹהִים בְּלִבּוֹ׃
,aurea vasa & ,argentea vasa ,suum munus vir afferentes ipsi Et
25 וְהֵם מְבִיאִים אִישׁ מִנְחָתוֹ כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב
anno in anni rem :mulos & ,equos ;aromata & ,armaturā & ,vestes &
וּשְׂלָמוֹת וְנֵשֶׁק וּבְשָׂמִים סוּסִים וּפְרָדִים דְּבַר־שָׁנָה בְּשָׁנָה׃
quadrin- & mille ei fuit & : equites & ,currum Selomoh congregauit Et
26 וַיֶּאֱסֹף שְׁלֹמֹה רֶכֶב וּפָרָשִׁים וַיְהִי־לוֹ אֶלֶף וְאַרְבַּע־
ciuitatibus in eos posuit & :equites millia duodecim & ,currus genti
מֵאוֹת רֶכֶב וּשְׁנֵים־עָשָׂר אֶלֶף פָּרָשִׁים וַיַּנְחֵם בְּעָרֵי
rex dedit Et .Ierusalaim in rege cum & ,currus
27 הָרֶכֶב וְעִם־הַמֶּלֶךְ בִּירוּשָׁלָ‍ִם׃ וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ
dedit cedros & ,lapides tanquam Ierusalaim in argentum
אֶת־הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלַ‍ִם כָּאֲבָנִים וְאֵת הָאֲרָזִים נָתַן

.multitudine in campestri in quæ ,sycomoros tanquam
כַּשִּׁקְמִים אֲשֶׁר־בַּשְּׁפֵלָה לָרֹב׃
,netum & ,Aegypto ex Selomoh ipsi qui equorum exitum Et
28 וּמוֹצָא הַסּוּסִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה מִמִּצְרָיִם וּמִקְוֵה
.pretio in netum capiebant regis negotiatores
סֹחֲרֵי הַמֶּלֶךְ יִקְחוּ מִקְוֵה בִּמְחִיר׃
sexcentis in Aegypto ex quadriga egrediebatur & ascendebat Et
29 וַתַּעֲלֶה וַתֵּצֵא מֶרְכָּבָה מִמִּצְרַיִם בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת
regibus omnibus sic & ;centum & quinquaginta in equus & ,argenteis
כֶּסֶף וְסוּס בַּחֲמִשִּׁים וּמֵאָה וְכֵן לְכָל־מַלְכֵי
.educebant eorum manu in Aram regibus & ,Chitthæorum
הַחִתִּים וּלְמַלְכֵי אֲרָם בְּיָדָם יֹצִאוּ׃

CAP. XI. יא

& ,multas alienigenas mulieres adamauit Selomoh rex Et
1 וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אָהַב נָשִׁים נָכְרִיּוֹת רַבּוֹת וְאֶת־
,Sidonias ,Edomæas ,Hammonitidas ,Moabitidas ,Pharoh filiam
בַּת־פַּרְעֹה מוֹאֲבִיּוֹת עַמֳּנִיּוֹת אֲדֹמִיֹּת צֵדְנִיֹּת
ad DOMINVS dixit quibus gentibus De :Chitthæas
2 חִתִּיֹּת׃ מִן־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אָמַר־יְהוָה אֶל־
:vos in ingredientur non ipsi & ,eos in ingrediemini Non :Israel filios
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא־תָבֹאוּ בָהֶם וְהֵם לֹא־יָבֹאוּ בָכֶם
adhæsit eis in : suos deos post vestrum cor facient declinare certe
אָכֵן יַטּוּ אֶת־לְבַבְכֶם אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶם בָּהֶם דָּבַק
septin- principes vxores ei fuit Et .amando Selomoh
3 שְׁלֹמֹה לְאַהֲבָה׃ וַיְהִי־לוֹ נָשִׁים שָׂרוֹת שְׁבַע
.eius cor ei mulieres fecerūt declinare & :trecentæ pellices & ,gentæ
מֵאוֹת וּפִלַגְשִׁים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיַּטּוּ נָשָׁיו אֶת־לִבּוֹ׃
inclinauerunt eius vxores ,Selomoh senectutis tempore in fuit Et
4 וַיְהִי לְעֵת זִקְנַת שְׁלֹמֹה נָשָׁיו הִטּוּ
cum perfectū eius cor erat non & ,alienos deos post eius cor
אֶת־לְבָבוֹ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְלֹא־הָיָה לְבָבוֹ שָׁלֵם עִם־
Selomoh iuit Et .sui patris Dauid cor sicut ,suo Deo DOMINO
5 יְהוָה אֱלֹהָיו כִּלְבַב דָּוִיד אָבִיו׃ וַיֵּלֶךְ שְׁלֹמֹה
abominationem Milchom post & ,Sidoniorum deum Hastoreth post
אַחֲרֵי עַשְׁתֹּרֶת אֱלֹהֵי צִדֹנִים וְאַחֲרֵי מִלְכֹּם שִׁקֻּץ
:DOMINI oculis in malum Selomoh fecit Et .Hammonitarum
6 עַמֹּנִים׃ וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה
.eius pater Dauid sicut DOMINVM post adimpleuit non &
וְלֹא מִלֵּא אַחֲרֵי יְהוָה כְּדָוִד אָבִיו׃
abominationi Chemos ipsi excelsum Selomoh ædificauit Tunc
7 אָז יִבְנֶה שְׁלֹמֹה בָּמָה לִכְמוֹשׁ שִׁקֻּץ
abominationi Molech & ,Ierusalaim facies super qui monte in Moab
מוֹאָב בָּהָר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יְרוּשָׁלָ‍ִם וּלְמֹלֶךְ שִׁקֻּץ
:alienigenis suis vxoribus omnibus fecit sic Et .Hammon filiorū
8 בְּנֵי עַמּוֹן׃ וְכֵן עָשָׂה לְכָל־נָשָׁיו הַנָּכְרִיּוֹת
.suis diis immolantibus & suffientibus
מַקְטִירוֹת וּמְזַבְּחוֹת לֵאלֹהֵיהֶן׃
a eius cor declinauerat quia ,Selomoh in DOMINVS est iratus Et
9 וַיִּתְאַנַּף יְהוָה בִּשְׁלֹמֹה כִּי־נָטָה לְבָבוֹ מֵעִם
.duabus vicibus eum ad visus Israel Deo DOMINO
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַנִּרְאָה אֵלָיו פַּעֲמָיִם׃
post ire non pro ,hoc verbo super eum ad præceperat Et
10 וְצִוָּה אֵלָיו עַל־הַדָּבָר הַזֶּה לְבִלְתִּי־לֶכֶת אַחֲרֵי
.DOMINVS præcepit quod custodiuit non & :alienos deos
אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְלֹא שָׁמַר אֵת אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה׃
tecum hoc fuit quod Pro :Selomoh ad DOMINVS dixit Et
11 וַיֹּאמֶר יְהוָה לִשְׁלֹמֹה יַעַן אֲשֶׁר הָיְתָה־זֹּאת עִמָּךְ
te super præcepi quæ mea decreta & ,meum pactum custodisti non &
וְלֹא שָׁמַרְתָּ בְּרִיתִי וְחֻקֹּתַי אֲשֶׁר צִוִּיתִי עָלֶיךָ
.tuo seruo illud dabo & ,te desuper regnum scindam scindendo
קָרֹעַ אֶקְרַע אֶת־הַמַּמְלָכָה מֵעָלֶיךָ וּנְתַתִּיהָ לְעַבְדֶּךָ׃
:tuum patrem Dauid propter hoc faciam non tuis diebus in Veruntamen
12 אַךְ־בְּיָמֶיךָ לֹא אֶעֱשֶׂנָּה לְמַעַן דָּוִד אָבִיךָ
regnum totum Tantum .illud scindam tui filij manu de
מִיַּד בִּנְךָ אֶקְרָעֶנָּה׃ רַק אֶת־כָּל־הַמַּמְלָכָה
meo seruo Dauid propter ,tuo filio dabo vnam tribum :scindam non
13 לֹא אֶקְרָע שֵׁבֶט אֶחָד אֶתֵּן לִבְנֶךָ לְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי
aduersarium DOMINVS suscitauit Et .elegi quam Ierusalaim propter &
14 וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַ‍ִם אֲשֶׁר בָּחָרְתִּי׃ וַיָּקֶם יְהוָה שָׂטָן
.Edom in ipse regio semine de ;Edomæum Hadad Selomoh ipsi
לִשְׁלֹמֹה אֵת הֲדַד הָאֲדֹמִי מִזֶּרַע הַמֶּלֶךְ הוּא בֶּאֱדוֹם׃
principem Ioab ascendendo in ,Edom in Dauid existendo in ,fuit Et
15 וַיְהִי בִּהְיוֹת דָּוִד אֶת־אֱדוֹם בַּעֲלוֹת יוֹאָב שַׂר
Edom in masculū omne percussisset & ,interfectos sepeliendū ad militiæ
הַצָּבָא לְקַבֵּר אֶת־הַחֲלָלִים וַיַּךְ כָּל־זָכָר בֶּאֱדוֹם׃

,fæculum in Ifrael fuper tui regni thronum firmabo Et
5 וַהֲקִמֹתִי אֶת־כִּסֵּא מַמְלַכְתְּךָ עַל־יִשְׂרָאֵל לְעֹלָם
abfcindetur Non : dicendo ,tuum patrē Dauid fuper ifsum locutus ficut
כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עַל־דָּוִד אָבִיךָ לֵאמֹר לֹא־יִכָּרֵת
fueritis auerfi auertendo Si .Ifrael throno defuper vir tibi
6 לְךָ אִישׁ מֵעַל כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל ׃ אִם־שׁוֹב תְּשֻׁבוּן
mea decreta ,mea præcepta cuftodieritis nō & ,me poft à veftri filij & ,vos
אַתֶּם וּבְנֵיכֶם מֵאַחֲרַי וְלֹא תִשְׁמְרוּ מִצְוֹתַי חֻקֹּתַי
,alienis diis feruieritis & ,abieritis & ,veftras facies ad dedi quæ
אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם וַהֲלַכְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים
defuper Ifrael excidam Et : eis vos incuruaueritis &
7 וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם ׃ וְהִכְרַתִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵעַל
fanctificaui quam domum & :eis dedi quam ,humi faciebus
פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם וְאֶת־הַבַּיִת אֲשֶׁר הִקְדַּשְׁתִּי
,parabolam in Ifrael erit & : meas facies ad defuper dimittam ,meo nomini
לִשְׁמִי אֲשַׁלַּח מֵעַל פָּנָי וְהָיָה יִשְׂרָאֵל לְמָשָׁל
.populis omnibus in iuge dicterium in &
וְלִשְׁנִינָה בְּכָל־הָעַמִּים ׃
,obftupefcet ,eam fuper tranfiens omnis ,excelfa erit ifta domus Et
8 וְהַבַּיִת הַזֶּה יִהְיֶה עֶלְיוֹן כָּל־עֹבֵר עָלָיו יִשֹּׁם
terræ fic DOMINVS fecit quid Super : dicent & ,fibilabit &
וְשָׁרָק וְאָמְרוּ עַל־מֶה עָשָׂה יְהוָה כָּכָה לָאָרֶץ
dereliquerunt quod Eo ,dicent Et .huic domui & ,huic
9 הַזֹּאת וְלַבַּיִת הַזֶּה ׃ וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת־
,Aegypti terra è eorum patres eduxit qui ,fuum Deum DOMINVM
יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצִיא אֶת־אֲבֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
:eis feruierunt &,eis fe incuruauerunt & ,alienos deos in apprehēderūt &
וַיַּחֲזִקוּ בֵּאלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוֻ לָהֶם וַיַּעַבְדֻם
.hoc malum omne eos fuper DOMINVS induxit idcirco
עַל־כֵּן הֵבִיא יְהוָה עֲלֵיהֶם אֵת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת ׃
Selomoh ædificauit quibus annorum viginti fine ,fuit Et
10 וַיְהִי מִקְצֵה עֶשְׂרִים שָׁנָה אֲשֶׁר־בָּנָה שְׁלֹמֹה
.regiam domum & ,DOMINI domum ;domos duas
אֶת־שְׁנֵי הַבָּתִּים אֶת־בֵּית יְהוָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ ׃
,cedrorum lignis in Selomoh exaltauat Tyri rex Chiram
11 חִירָם מֶלֶךְ־צֹר נִשָּׂא אֶת־שְׁלֹמֹה בַּעֲצֵי אֲרָזִים
rex dedit tunc :eius voluntatem omnē ad ,auro in & ,abietum lignis in &
וּבַעֲצֵי בְרוֹשִׁים וּבַזָּהָב לְכָל־חֶפְצוֹ אָז יִתֵּן הַמֶּלֶךְ
.Galil terra in vrbes viginti Chiram ipfi Selomoh
שְׁלֹמֹה לְחִירָם עֶשְׂרִים עִיר בְּאֶרֶץ הַגָּלִיל ׃
ei tradiderat quas vrbes videndum ad ,Tyro è Chiram eft egreffus Et
12 וַיֵּצֵא חִירָם מִצֹּר לִרְאוֹת אֶת־הֶעָרִים אֲשֶׁר נָתַן־לוֹ
.eius oculis in fuerunt recta non & ;Selomoh
שְׁלֹמֹה וְלֹא יָשְׁרוּ בְּעֵינָיו ׃
mi frater mihi dedifti quas ,iftæ vrbes Quid :dixit Et
13 וַיֹּאמֶר מָה הֶעָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־נָתַתָּה לִּי אָחִי
.hanc diem ad vfque Chabul terram eas appellauit &
וַיִּקְרָא לָהֶם אֶרֶץ כָּבוּל עַד הַיּוֹם הַזֶּה ׃
.auri talenta viginti & centum regem ad Chiram mifit Et
14 וַיִּשְׁלַח חִירָם לַמֶּלֶךְ מֵאָה וְעֶשְׂרִים כִּכַּר זָהָב ׃
Selomoh rex fecit afcendere quam ,tributi res hæc Et
15 וְזֶה דְבַר־הַמַּס אֲשֶׁר־הֶעֱלָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה
,Millo & ,fuam domum & ,DOMINI domum ædificandum ad
לִבְנוֹת אֶת־בֵּית יְהוָה וְאֶת־בֵּיתוֹ וְאֶת־הַמִּלּוֹא
.Ghefer & ,Meghiddo & ,Chafor & ,Ierufalaim murum &
וְאֵת חוֹמַת יְרוּשָׁלִָם וְאֶת־חָצֹר וְאֶת־מְגִדּוֹ וְאֶת־גָּזֶר ׃
eā fuccēdit & ,Ghefer cepit & ,afcendit Aegypti rex Parhoh
16 פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עָלָה וַיִּלְכֹּד אֶת־גֶּזֶר וַיִּשְׂרְפָהּ
eam tradidit & ;interfecit ciuitate in habitantem Chenahanæum & ,igni in
בָּאֵשׁ וְאֶת־הַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בָּעִיר הָרָג וַיִּתְּנָהּ
.Selomoh vxori fuæ filiæ miffiones
שִׁלֻּחִים לְבִתּוֹ אֵשֶׁת שְׁלֹמֹה ׃
.Inferiorem Beth-choron & ,Ghefer Selomoh ædificauit Et
17 וַיִּבֶן שְׁלֹמֹה אֶת־גָּזֶר וְאֶת־בֵּית חֹרֹן תַּחְתּוֹן ׃
.terra in deferto in Thadmor & ,Bahalath Et
18 וְאֶת־בַּעֲלָת וְאֶת־תַּמֹר בַּמִּדְבָּר בָּאָרֶץ ׃
ciuitates & ,Selomoh ipfi erant quæ thefaurorum vrbes omnes Et
19 וְאֵת כָּל־עָרֵי הַמִּסְכְּנוֹת אֲשֶׁר הָיוּ לִשְׁלֹמֹה וְאֵת עָרֵי
defiderauit quod ,Selomoh defiderium & ,equitum ciuitates &
הָרֶכֶב וְאֵת עָרֵי הַפָּרָשִׁים וְאֵת חֵשֶׁק שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר חָשַׁק
.fui dominij terra omni in & ,Lebanon in & ,Ierufalaim in ædificare
לִבְנוֹת בִּירוּשָׁלִַם וּבַלְּבָנוֹן וּבְכֹל אֶרֶץ מֶמְשַׁלְתּוֹ ׃
,Perizæo ,Chittæo ,Emoræo de refiduum populum Omnem
20 כָּל־הָעָם הַנּוֹתָר מִן־הָאֱמֹרִי הַחִתִּי הַפְּרִזִּי
:ipfi Ifrael filiis de non qui ,Iebuzæo & ,Chiuæo
הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר לֹא־מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה ׃

קוּם · חָקַק · coram vobis · de superficie terræ · שָׁלַח · a facie mea · fabulam · qui erit altissima · qui transit iuxta · שָׁמֵם · dicent: Propter · יָצָא · חָזַק · שָׁחָה · בּוֹא · קָצָה · שָׁנָה · donauerat ligna cedrina, & ligna abiegna, & aurum · qui viderit · placuerunt · Quales sunt · Tamen · qui habitabat · promissiones · thesauros · quod placuit

potuerūt non quos ,terra in eos poft remanferant qui eorum Filios
21 בְּנֵיהֶם אֲשֶׁר נֹתְרוּ אַחֲרֵיהֶם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־יָכְלוּ
,feruile tributum in Selomoh eos fecit afcendere & ,eos occidere Ifrael filij
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַחֲרִימָם וַיַּעֲלֵם שְׁלֹמֹה לְמַס־עֹבֵד
dedit non Ifrael filiis de Et .hanc diem ad vfque
22 עַד הַיּוֹם הַזֶּה ׃ וּמִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא־נָתַן
,ei principes & ,ei ferui & ,belli viri ipfi quia ;feruum Selomoh
שְׁלֹמֹה עָבֶד כִּי־הֵם אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַעֲבָדָיו וְשָׂרָיו
:eius equitum & ,eius curruū principes & ,eius ternarij &
וְשָׁלִשָׁיו וְשָׂרֵי רִכְבּוֹ וּפָרָשָׁיו ׃
,Selomoh opus fuper qui ,præfectorum principes Ifti
23 אֵלֶּה שָׂרֵי הַנִּצָּבִים אֲשֶׁר עַל־הַמְּלָאכָה לִשְׁלֹמֹה
.opificio in facientes ,populum in dominantes ,quingenti & ,quinquaginta
חֲמִשִּׁים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת הָרֹדִים בָּעָם הָעֹשִׂים בַּמְּלָאכָה ׃
,fuam domum in Dauid ciuitate de afcendit Parhoh filia Veruntamen
24 אַךְ בַּת־פַּרְעֹה עָלְתָה מֵעִיר דָּוִד אֶל־בֵּיתָהּ
.Millo ædificauit tunc :ei ædificauerat quam
אֲשֶׁר בָּנָה־לָהּ אָז בָּנָה אֶת־הַמִּלּוֹא ׃
,afcenfiones anno in vicibus tribus Selomoh fecit afcendere Et
25 וְהֶעֱלָה שְׁלֹמֹה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה עֹלוֹת
fuffiendo & ,DOMINO ædificauerat quod altare fuper pacifica &
וּשְׁלָמִים עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בָּנָה לַיהוָה וְהַקְטֵיר
.domum perfecit & :DOMINI facies ad quod illud fuper
אִתּוֹ אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה וְשִׁלַּם אֶת־הַבָּיִת ׃
cum quæ ,Hefiongheber in Selomoh rex fecit nauem Et
26 וָאֳנִי עָשָׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֶצְיוֹן־גֶּבֶר אֲשֶׁר אֶת־
Chiram Mifitque .Edom terra in Suph maris labium fuper Eloth
27 אֵלוֹת עַל־שְׂפַת יַם־סוּף בְּאֶרֶץ אֱדוֹם ׃ וַיִּשְׁלַח חִירָם
.Selomoh feruis cum ,maris gnaros ,nauium viros ,fuos feruos naui in
בָּאֳנִי אֶת־עֲבָדָיו אַנְשֵׁי אֳנִיּוֹת יֹדְעֵי הַיָּם עִם עַבְדֵי שְׁלֹמֹה ׃
quadringenta ,aurum inde ceperunt & ,Ophir in venerunt Et
28 וַיָּבֹאוּ אוֹפִירָה וַיִּקְחוּ מִשָּׁם זָהָב אַרְבַּע־מֵאוֹת
.Selomoh regem ad adduxerunt & :talenta viginti &
וְעֶשְׂרִים כִּכָּר וַיָּבִאוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה ׃

CAP. X. י

DOMINI nomine in ,Selomoh auditum audiens Seba regina Et
1 וּמַלְכַּת־שְׁבָא שֹׁמַעַת אֶת־שֵׁמַע שְׁלֹמֹה לְשֵׁם יְהוָה
.ænigmatibus in eum tentandum ad venit &
וַתָּבֹא לְנַסֹּתוֹ בְּחִידוֹת ׃
portantibus camelis ,valde graui virtute in Ierufalaim in eft ingreffa Et
2 וַתָּבֹא יְרוּשָׁלַמָה בְּחַיִל כָּבֵד מְאֹד גְּמַלִּים נֹשְׂאִים
,Selomoh ad venitque :pretiofum lapidem & ,valde multū aurum & ,aromata
בְּשָׂמִים וְזָהָב רַב־מְאֹד וְאֶבֶן יְקָרָה וַתָּבֹא אֶל־שְׁלֹמֹה
.fuo corde cum erat quod omne eum ad eft locuta &
וַתְּדַבֵּר אֵלָיו אֵת כָּל־אֲשֶׁר הָיָה עִם־לְבָבָהּ ׃
verbum fuit non :eius verba omnia Selomoh ei indicauit Et
3 וַיַּגֶּד־לָהּ שְׁלֹמֹה אֶת־כָּל־דְּבָרֶיהָ לֹא־הָיָה דָּבָר
.ei indicauerit non quod rege à abfconditum
נֶעְלָם מִן־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא הִגִּיד לָהּ ׃
domum & ,Selomoh fapientiam omnem Seba regina vidit Et
4 וַתֵּרֶא מַלְכַּת־שְׁבָא אֵת כָּל־חָכְמַת שְׁלֹמֹה וְהַבַּיִת
,eius feruorū habitationē & ,eius menfæ cibum Et :ædificauerat quam
5 אֲשֶׁר בָּנָה ׃ וּמַאֲכַל שֻׁלְחָנוֹ וּמוֹשַׁב עֲבָדָיו
,eius pincernas & ,eorum veftimenta & ,eius miniftrorum affiftentiam &
וּמַעֲמַד מְשָׁרְתָיו וּמַלְבֻּשֵׁיהֶם וּמַשְׁקָיו
.fpiritus vltrà ea in erat nō & ,DOMINI domū afcendebat quo ,eius afcenfum &
וְעֹלָתוֹ אֲשֶׁר יַעֲלֶה בֵּית יְהוָה וְלֹא־הָיָה בָהּ עוֹד רוּחַ ׃
audiui quod verbum fuit Veritas : regem ad Dixitque
6 וַתֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ אֱמֶת הָיָה הַדָּבָר אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי
credidi non Et .tua fapientia fuper & ,tuis verbis fuper ,mea terra in
7 בְּאַרְצִי עַל־דְּבָרֶיךָ וְעַל־חָכְמָתֶךָ ׃ וְלֹא־הֶאֱמַנְתִּי
fuit nunciatū nō ecce & ,mei oculi viderūt & ,veni donec ,verbis
לַדְּבָרִים עַד אֲשֶׁר־בָּאתִי וַתִּרְאֶינָה עֵינַי וְהִנֵּה לֹא־הֻגַּד־
.audiui quam auditionem ad bonū & ,fapientiā addidifti :dimidiū mihi
לִי הַחֵצִי הוֹסַפְתָּ חָכְמָה וָטוֹב אֶל־הַשְּׁמוּעָה אֲשֶׁר שָׁמָעְתִּי ׃
tuas facies ad ftantes ij tui ferui beati ,tui viri Beati
8 אַשְׁרֵי אֲנָשֶׁיךָ אַשְׁרֵי עֲבָדֶיךָ אֵלֶּה הָעֹמְדִים לְפָנֶיךָ
.tuam fapientiam audientes ,femper
תָּמִיד הַשֹּׁמְעִים אֶת־חָכְמָתֶךָ ׃
te dandū ad ,te in cōplacuit qui ,benedictus tuus Deus DOMINVS Sit
9 יְהִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּרוּךְ אֲשֶׁר חָפֵץ בְּךָ לְתִתְּךָ
:fæculum in Ifrael erga DOMINI amore in :Ifrael folium fuper
עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבַת יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל לְעֹלָם
.inftitiam & ,iudicium faciendum ad ,regem in te pofuit &
וַיְשִׂימְךָ לְמֶלֶךְ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וּצְדָקָה ׃

fecit tributarios עָלָה מַס · fed erant bellatores, · duces · currum · שׁוּר · funt erant qui præerāt populo, qui faciebat op. · מֵאָה · רָדָה עָלָה · obtulit holocausta, · adoleuit · erat coram Domino, · erat iuxta · iuxta ripam שָׂפָה · nautas, · tulerunt בּוֹא לָקַח מֵאָה · famam · vt tentaret בּוֹא נָסָה · cum exercitu · lapides pretiofos: · regem · in · נָגַר · cibos · habitacula יָשַׁב · שָׁקָה · gradus · quibus afcendebant Verum אָמַן · rebus · רָאָה · fuper famā יָסַף · qui ftant coram te, · vt poneret נָתַן · eo quòd dilexerit Dominus · vt faceres שׂוּם

venerit & ,ipse‡ Israel tuo populo de non qui ,alienum ad*etiam Et
41 וגם אל־הנכרי אשר לא־מעמך ישראל הוא ובא
tuum nomen audierint Si ;tuū nomen propter longinqua terra de
42 מארץ רחוקה למען שמך ׃ כי ישמעון את־שמך
;extentum tuum brachium & ,validam tuam manum‡ & ,magnum
הגדול ואת־ידך החזקה וזרעך הנטויה
exaudies Tu ;hac domo in orauerit & ,venerit ‖ &
43 ובא והתפלל אל־הבית הזה ׃ אתה תשמע
vocabit ‡ quibus* omnia iuxta faciesque :tuæ residētiæ (parato) loco ,cælis†
השמים מכון שבתך ועשית ככל אשר־יקרא
timendū ad†,tuum nomen terræ populi omnes sciant vt ,alienigena te ad
אליך הנכרי למען ידעון כל־עמי הארץ את־שמך ליראה
est inuocatū tuū nomen quòd sciendum ad‡& ,Israel tuus populus sicut te
אתך כעמך ישראל ולדעת כי־שמך נקרא
tu*popul*fuerit egressus Si .ædificaui quam hanc domum super
44 על־הבית הזה אשר בניתי ׃ כי־יצא עמך
orauerint & ,eos miseris qua via in‖ ,suum inimicum super‡ bellum ad
למלחמה על־איבו בדרך אשר תשלחם והתפללו
quam domum & ,ea in elegisti quam ciuitatis via † DOMINVM ad
אל־יהוה דרך העיר אשר בחרת בה והבית אשר־
,eorum orationem cælis* exaudies Et :tuo nomini ædificaui
45 בנתי לשמך ׃ ושמעת השמים את־תפלתם
.eorum iudicium facies & ;eorum deprecationem &
ואת־תחנתם ועשית משפטם ׃
excandueris‖&(,peccet non qui homo ‡ non quia) ,tibi peccauerint Si
46 כי יחטאו־לך כי אין אדם אשר לא־יחטא ואנפת
eos captiuantes* eos captiuauerint & ,inimici facies ad† eos tradiderisque ,eos in
בם ונתתם לפני אויב ושבום שביהם
:propinquam vel ,longinquam ,inimici terram in
אל־ארץ האויב רחוקה או קרובה ׃
,ibi sunt ducti captiui quo‡,terra in suum cor ad fuerint reuersi Et
47 והשיבו אל־לבם בארץ אשר נשבו־שם
:dicendo ,eos captiuātium‖terra in te ad fuerint deprecati & ,fuerint reuersi &
ושבו והתחננו אליך בארץ שביהם לאמר
fuerint reuersi Et .egimus impiè ,egimus iniquè & ,Peccauimus
48 חטאנו והעוינו רשענו ׃ ושבו
,suorum inimicorū terra in sua anima tota in & ,suo corde toto in te ad
אליך בכל־לבבם ובכל־נפשם בארץ איביהם
quam ,suæ terræ via ‡ te ad orauerint & ;eos duxerunt captiuos qui
אשר־שבו אתם והתפללו אליך דרך ארצם אשר־
ædificaui quam domus & ,elegisti quam ciuitatis ,eorū patribus dedisti
נתתה לאבותם העיר אשר בחרת והבית אשר־בנית
tuæ residentiæ (parato) loco cælis ‡ exaudies Et :tuo nomini
49 לשמך ׃ ושמעת השמים מכון שבתך
.eorum iudicium facies & ;eorum deprecationem & ,eorum orationem
את־תפלתם ואת־תחנתם ועשית משפטם ׃
omnibus & ,tibi peccauerunt qui tuo populo Parcesque
50 וסלחת לעמך אשר חטאו־לך ולכל־
eos dabis & : te in‡ sunt præuaricati quibus ,eorum præuaricationibus
פשעיהם אשר פשעו־בך ונתתם
.eorum miserebuntur & ,eos captiuantium facies ad‡ misericordias in
לרחמים לפני שביהם ורחמום ׃
Aegypto ex eduxisti quos ,ipsi* tua hæreditas & ,tuus populus Quia
51 כי־עמך ונחלתך הם אשר הוצאת ממצרים
deprecationē ad apertos tuos oculos existendū Ad† :ferreæ fornacis medio è
52 מתוך כור הברזל ׃ להיות עיניך פתחת אל־תחנת
eos ad exaudiendum ad‡ ,Israel tui populi deprecationem ad & ,tui serui
עבדך ואל־תחנת עמך ישראל לשמע אליהם
tibi eos separasti tu Nam .te ad eos clamare* omni in
53 בכל קראם אליך ׃ כי־אתה הבדלתם לך
Moseh manu in‖es locutus sicut ,terræ populis vniuersis de hæreditatē in
לנחלה מכל עמי הארץ כאשר דברת ביד משה
.Domine Adonai‖ Aegypto ex nostros patres te educendo in‡ ,tui serui
עבדך בהוציאך את־אבתינו ממצרים אדני יהוה ׃
DOMINVM ad orare Selomoh complere secundum ,fuit Et
54 ויהי ככלות שלמה להתפלל אל־יהוה את־
,DOMINI altaris faciebus‖à surrexit ,hac deprecatione & ,oratione omni
כל־התפלה והתחנה הזאת קם מלפני מזבח יהוה
.cælos ad expansis suis volis‡& ,sua genua super flectendo genu A
55 מכרע על־ברכיו וכפיו פרשות השמים ׃
:dicendo ,magna voce ,Israel concioni† omni benedixit & ,stetit Et
56 ויעמד ויברך את כל־קהל ישראל קול גדול לאמר ׃
,Israel suo populo requiem dedit qui ,DOMINVS Benedictus
57 ברוך יהוה אשר נתן מנוחה לעמו ישראל
eius verbo omni ex vnum verbū cecidit non ;est locutus quæ omnia iuxta
ככל אשר דבר לא־נפל דבר אחד מכל דברו

*de alienigenis ‡sunt, si venerint ‡potentiam נטה ‖venerint, & orauerint †de *pro ‡inuocauerint te alienigenæ, עשה †vt timeant ‡vt cognoscant ידע ‡contra ‖per viam per quam †in *de בנה פלל חנן ‡est ‖iratus fueris contra †coram inimico, & captiuos duxerit *captiuos ducentes שבה ‡in qua שוב ‖illorum qui captiuos illos duxerūt, עוה איב ‡contra viam ‡de כון ישב חנן ‡contra ‡coram eis qui captiuos duxerunt *sunt שבה יצא *Vt sint oculi tui aperti היה ‡vt exaudias *tēpore quo inuocauerint ‖per manum ‡quando eduxisti ‖Dñe Deus. cùm compleuisset כלה ‖facie ‡manibus כפף †congregationi

DOMINVS Sit .sui serui Moseh manu in‖est locutus quod bono
58 הטוב אשר דבר ביד משה עבדו ׃ יהי יהוה
,nos derelinquat ne ,nostris patribus cum fuit sicut ,nobiscū noster Deus
אלהינו עמנו כאשר היה עם־אבתינו אל־יעזבנו
ambulandū ad‡ ,se ad nostrū cor inclinare faciendū Ad* .nos deserat neque
59 ואל־יטשנו ׃ להטות לבבנו אליו ללכת
,eius statuta ‡ & ,eius præcepta custodiendum ad† & ,eius viis vniuersis in
בכל־דרכיו ולשמר מצותיו וחקיו
mea verba sint Et .nostris patribus præcepit quæ ,eius iudicia &
60 ומשפטיו אשר צוה את־אבתינו ׃ ויהיו דברי
DOMINVM ad*propinqua ,DOMINI facies ad†sum deprecatus quibus ,hæc
אלה אשר התחננתי לפני יהוה קרבים אל־יהוה
iudicium & ,sui serui iudicium faciendum ad ,nocte & die nostrum Deum
אלהינו יומם ולילה לעשות משפט עבדו ומשפט
omnes scire Pro :suo die in diei verbum* Israel sui populi
61 עמו ישראל דבר־יום ביומו ׃ למען דעת כל־
.vltrà† nec ;Deus ipse†DOMINVS quòd ,terræ populos
עמי הארץ כי יהוה הוא האלהים אין עוד ׃
ambulandū ad*,nostro Deo DOMINO cum perfectū vestrum‖cor sit Et
62 והיה לבבכם שלם עם יהוה אלהינו ללכת
.hanc diem secundum ,eius præcepta custodiendum ad‡ & ,eius decretis in
בחקיו ולשמר מצותיו כיום הזה ׃
facies ad‖sacrificium sacrificabant ,eo cum Israel omnis & ,rex Et
63 והמלך וכל־ישראל עמו זבחים זבח לפני
quod ,pacificorum sacrificiū Selomoh sacrificauit Et .DOMINI
64 יהוה ׃ ויזבח שלמה את זבח השלמים אשר
centum oues & ,millia duo & viginti boues DOMINO sacrificauit
זבח ליהוה בקר עשרים ושנים אלף וצאן מאה
omnes & ,rex DOMINI domum dedicauerunt & :millia viginti &
ועשרים אלף ויחנכו את־בית יהוה המלך וכל־
medium rex sanctificauit illa die In .Israel filij
65 בני ישראל ׃ ביום ההוא קדש המלך את־תוך
ibi fecit quippe :DOMINI domus facies ad‡ quod ,atrij
החצר אשר לפני בית־יהוה כי־עשה שם את־
altare quia ;pacificorum adipes & ,sacrificium & ,ascensionem‡
העלה ואת־המנחה ואת חלבי השלמים כי־מזבח
,ascensionem comprehendendo à‖ paruum‡,DOMINI facies ad† quod æreum
הנחשת אשר לפני יהוה קטן מהכיל את־העלה
.pacificorum adipes & ,sacrificium &
ואת־המנחה ואת חלבי השלמים ׃
Israel omnis & ,festiuitatem illo tempore in Selomoh Fecitque
66 ויעש שלמה בעת־ההיא את־החג וכל־ישראל
Aegypti torrentem ad vsque Chamath introitu ab magna concione‖ eo cum
עמו קהל גדול מלבוא חמת עד־נחל מצרים
,diebus septem & ,diebus septem ,nostri Dei DOMINI facies ad‡
לפני יהוה אלהינו שבעת ימים ושבעת ימים
dimisit octauo die In .diebus quatuordecim
67 ארבעה עשר יום ׃ ביום השמיני שלח את־
,læti sua tentoria* in abierunt & :regi benedixerunt & ,populum
העם ויברכו את־המלך וילכו לאהליהם שמחים
Dauid DOMINVS fecerat quod ,bonum omne super corde boni† &
וטובי לב על כל־הטובה אשר עשה יהוה לדוד
.suo populo Israel & ,suo seruo
עבדו ולישראל עמו ׃

CAP. IX. ט

,DOMINI domum ædificare Selomoh complere iuxta ,fuit Et
1 ויהי ככלות שלמה לבנות את־בית יהוה
:facere voluit quod Selomoh desideriū omne & ,regiam domum &
ואת־בית המלך ואת כל־חשק שלמה אשר חפץ לעשות ׃
eum ad‡apparuerat sicut ,secundò Selomoh ad DOMINVS apparuit Et
2 וירא יהוה אל־שלמה שנית כאשר נראה אליו
,tuā orationē Exaudiui :eum ad DOMINVS Dixitque .Ghibhon in
3 בגבעון ׃ ויאמר יהוה אליו שמעתי את־תפלתך
domum sanctificaui :meas facies ad‖es deprecatus quam tuā deprecationē &
ואת־תחנתך אשר התחננתה לפני הקדשתי את־הבית
:seculum in vsque ibi meum nomen ponendum ad‡ ,ædificasti quam ,hanc
הזה אשר בנתה לשום שמי־שם עד־עולם
.diebus omnibus ibi meum cor & ,mei oculi erunt &
והיו עיני ולבי שם כל־הימים ׃
tuus pater Dauid ambulauit sicut ,meas facies ad‡ambulaueris si tu Et
4 ואתה אם־תלך לפני כאשר הלך דוד אביך
quæ omnia secundum faciendum ad‖ ,rectitudine in & ,cordis perfectione in
בתם־לבב ובישר לעשות ככל אשר
.seruaueris mea iudicia & ,mea decreta ,tibi præcepi
צויתך חקי ומשפטי תשמר ׃

‖per manum *Vt inclinare faciat †vt ambulemus נטש הלך ‡custodiam ‖decreta צוה חקק היה ‖coram Dño: ‡Dño Deo nostro per diem & noctē, vt faciat עשה ‖per singulos dies. Vt cognoscant omnes populi ידע הלך ‖eorum *vt ambulēt ‡vt custodiāt חקק צוה ‖coram Domino. שנה ‖erat ante domum ‖holocaustū, ‖erat coram Dño, erat ‖vt non comprehenderet holocaustū, כלל חגג ‖congregatione ‖coram Domino Deo nostro יום *tabernacula ‖iocundi cùm compleuisset היה כלה בנה עשה *ei ראה שנה פלל ‖coram me: חנן ‡vt ponerem יום ‖coram me, ‖vt facias תמם צוה

sanctitate è vectium capita apparebāt &, vectes fecerūt elongare Et
8 † ויארכו הבדים ויראו ראשי הבדים מן־הקדש
diem ad vsq; ibi fuerūtque : extrinsecus apparebāt non &, oraculi facies super*
על־פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום
quas ,lapideæ tabulæ duæ tantùm* arca in* Non .hanc
9 הזה ׃ † אין בארון רק שני לחות האבנים אשר
filiis cum DOMINVS excîdit quando ,Choreb in Mosch ibi reposuerat
הנח שם משה בחרב אשר כרת יהוה עם־בני
exeundo in* ,fuit Et .Aegypti terra è eos egrediendo in* ,Israel
10 ישראל בצאתם מארץ מצרים ׃ † ויהי בצאת
.DOMINI domum repleuit nubes &,sanctitate è sacerdotes
הכהנים מן־הקדש והענן מלא את־בית יהוה ׃
* :nubis faciebus à† ministrandum ad stare sacerdotes potuerunt non Et
11 † ולא־יכלו הכהנים לעמד לשרת מפני הענן
.DOMINI domum DOMINI gloria repleuerat quia
כי־מלא כבוד־יהוה את־בית יהוה ׃
.caligine in habitandū ad* dixit DOMINVS :Selomoh dixit Tunc
12 † אז אמר שלמה יהוה אמר לשכן בערפל ׃
te sedendum ad locū (paratum†,tibi habitaculi domum ædificaui Aedificando
13 † בנה בניתי בית זבל לך מכון לשבתך
concioni*omni benedixit & ,suas facies rex vertit Et .secula
14 עולמים ׃ † ויסב המלך את־פניו ויברך את כל־קהל
Benedictus : ait Et .stans* Israel concio† omnis & :Israel
15 ישראל וכל־קהל ישראל עמד ׃ † ויאמר ברוך
,meo patre!Dauid cum*suo ore in est locutus qui ,Israel Deus DOMINVS
יהוה אלהי ישראל אשר דבר בפיו את דוד אבי
eduxi qua die A :dicendo ,impleuit sua manu* &
16 ובידו מלא לאמר ׃ † מן־היום אשר הוצאתי את־
vniuersis ex ciuitate in* elegi non ,Aegypto ex Israel meum populum
עמי את־ישראל ממצרים לא־בחרתי בעיר מכל
:ibi meum nomen existendum ad!,domum ædificandum ad ,Israel tribubus
שבטי ישראל לבנות בית להיות שמי שם
cum†fuit Et .Israel meū populū super existendū ad!,Dauid in elegi &*
17 ואבחר בדוד להיות על־עמי ישראל ׃ † ויהי עם־
Dei DOMINI nomini domum ædificandum ad! ,mei patris Dauid corde
לבב דוד אבי לבנות בית לשם יהוה אלהי
fuit quòd(eo) Pro :meū patrē Dauid ad DOMINVS dixit Et .Israel
18 ישראל ׃ † ויאמר יהוה אל־דוד אבי יען אשר היה
cum* fuit quia,benefecisti,meo nomini domū ædificādū ad,tuo corde cum*
עם־לבבך לבנות בית לשמי הטיבת כי היה עם־
tuus filius quinimò! ,domū ædificabis non tu Tantùm* .tuo corde
19 לבבך ׃ † רק אתה לא תבנה הבית כי אם־בנך
.meo nomini domum ædificabit ipse ,tuis lumbis de egrediens*
היצא מחלציך הוא־יבנה הבית לשמי ׃
Dauid pro surrexi & ,est locut* quod suū verbū DOMINVS Firmauitque
20 † ויקם יהוה את־דברו אשר דבר ואקם תחת דוד
est locutus quemadmodum ,Israel thronum super sedi & , meo patre
אבי ואשב על־כסא ישראל כאשר דבר
.Israel Dei DOMINI nomini domum ædificaui & ,DOMINVS
יהוה ואבנה הבית לשם יהוה אלהי ישראל ׃
,DOMINI fœdus ibi qua! ,arcæ locum ibi posui Et
21 † ואשם שם מקום לארון אשר־שם ברית יהוה
.Aegypti terra è eos cum educendo in* ,nostris patrib* cū excidit* quod
אשר כרת עם־אבתינו בהוציאו אתם מארץ מצרים ׃
concione† omni coram DOMINI altaris facies ad* Selomoh stetit Et
22 † ויעמד שלמה לפני מזבח יהוה נגד כל־קהל
DOMINE :dixit Et .cælos ad suas palmas extendit & ,Israel
23 ישראל ויפרש כפיו השמים ׃ † ויאמר יהוה
super nec ,desuper cælis in Deus tu sicut! non ,Israel Deus
אלהי ישראל אין־כמוך אלהים בשמים ממעל ועל־
,tuis seruis misericordiam & ,pactum custodiens ,deorsum terram
הארץ מתחת שמר הברית והחסד לעבדיך
tuo seruo seruasti Qui .suo corde toto in tuas facies ad ambulantibus*
24 ההלכים לפניך בכל־לבם ׃ † אשר שמרת לעבדך
tua manu in!&,tuo ore in es locut* & ;ei es locutus quæ ,meo patri Dauid
דוד אבי את אשר־דברת לו ותדבר בפיך ובידך
Deus DOMINE nunc Et .hanc diem secundum implesti
25 מלאת כיום הזה ׃ † ועתה יהוה אלהי
:dicendo,ei es locutus quæ meo patri Dauid tuo seruo custodi ,Israel
ישראל שמר לעבדך דוד אבי את אשר דברת לו לאמר
:Israel thronum super sedens,meis faciebus* à vir tibi excidetur Non
לא־יכרת לך איש מלפני ישב על־כסא ישראל
,meas facies ad ambulandum ad! ,suam viam tui filij custodierint si tantùm*
רק אם־ישמרו בניך את־דרכם ללכת לפני
.meas facies ad*ambulasti sicut
כאשר הלכת לפני ׃

* coram oraculo, היה *erant שנה לוח !pepigit fœdus ינח *quando egressi sunt *cum exirent יצא †propter nubem: *vt habitares †habitaculū, vt habites in בנה ישב faciem suā, *cōgregationi סבב פנה †cōgregatio *stabat. *ad patrem meum, *potentia sua יצא *ciuitatem !vt esset היה *sed !vt esset †in !vt ædificaret *in טוב *Veruntamen !sed *qui egressus est קום !in qua est *pepigit *quando eduxit *ante altare †congregatione כפף !est tibi similis *qui ambulant cordi לב !potentia *facie mea, פנה *si tamen !vt ambulent coram me, בנה דרך * coram me

es locutus quod tuum verbū nunc verum sit ,Israel Deus nunc Et
26 † ועתה אלהי ישראל יאמן נא דבריך אשר דברת
Deus habitabit verè num Quoniam .meo patri Dauid tuo seruo
27 לעבדך דוד אבי ׃ † כי האמנם ישב אלהים
etiam!,te continent non cælorum cæli & ,cæli ecce ?terram super
על־הארץ הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף
orationem ad respicies Et* ?ædificaui quam hæc domus quia
28 כי־הבית הזה אשר בניתי ׃ † ופנית אל־תפלת
ad audiendum ad* ,mi Deus DOMINE eius deprecationem ad & ,tui serui
עבדך ואל־תחנתו יהוה אלהי לשמע אל־
:hodie tuas facies ad orans† tuus seruus quam orationem ad & ,præconium
הרנה ואל־התפלה אשר עבדך מתפלל לפניך היום ׃
in ,die ac nocte istam domum ad apertos tuos oculos existendum Ad*
29 † להיות עינך פתחת אל־הבית הזה לילה ויום אל־
,orationem ad audiendum ad †,ibi meū nomē Erit :dixisti quo* loco
המקום אשר אמרת יהיה שמי שם לשמע אל־התפלה
.isto loco in tuus seruus orat quam
אשר יתפלל עבדך אל־המקום הזה ׃
qui ,Israel tui populi & ,tui serui deprecationē ad exaudies* Et
30 † ושמעת אל־תחנת עבדך ועמך ישראל אשר
tuæ sessionis* loco in! exaudies tu & .isto loco in orauerint
יתפללו אל־המקום הזה ואתה תשמע אל־מקום שבתך
.parces & ,exaudies & :cælis in*
אל־השמים ושמעת וסלחת ׃
,iuramentū eo in tulerit! & ,suum socium* in vir peccauerit Cùm
31 † את אשר יחטא איש לרעהו ונשא־בו אלה
:hac domo in tui altaris facies ad* iuramētum venerit & ;eum adiurandū ad†
להאלתו ובא אלה לפני מזבחך בבית הזה ׃
,tuos seruos iudicabis & ,facies & ,cælis in exaudies tu Et
32 † ואתה תשמע השמים ועשית ושפטת את־עבדיך
iustificandū ad*& ,eius caput in eius viā dando,impiū impietate condemnandū ad†
להרשיע רשע לתת דרכו בראשו ולהצדיק
tuum populum cæsum existendo In! .eius iustitiam secūdùm ei dando ,iustum
33 צדיק לתת לו כצדקתו ׃ † בהנגף עמך
te ad fuerint reuersi & ,tibi peccauerint si ,inimici facies ad† Israel
ישראל לפני אויב אשר יחטאו־לך ושבו אליך
domo in te ad fuerint deprecati &,orauerint &,tuū nomē fuerint cōfessi &
והודו את־שמך והתפללו והתחננו אליך בבית
peccato parces & ,cælis in exaudies tu Et .hac
34 הזה ׃ † ואתה תשמע השמים וסלחת לחטאת
.eorum patribus dedisti quam humum* in eos reduces & ,Israel tui populi
עמך ישראל והשבתם אל־האדמה אשר נתת לאבותם ׃
,tibi peccauerint quia* ,pluuia fuerit non & ,cælos clausos existendo In*
35 † בהעצר שמים ולא־יהיה מטר כי יחטאו־לך
suo peccato à &,tuū nomē fuerint cōfessi &,isto loco in orauerint &
והתפללו אל־המקום הזה והודו את־שמך ומחטאתם
,cælis in exaudies tu Et :eos afflixeris cùm ,fuerint auersi
36 ישובון כי תענם ׃ † ואתה תשמע השמים
eos docebis quia :Israel tui populi &,tuorū seruorū peccato parces &
וסלחת לחטאת עבדיך ועמך ישראל כי תורם את־
,tuam terrā super pluuiam dabis & ;ea in ambulent qua ,bonam viam
הדרך הטובה אשר ילכו־בה ונתתה מטר על־ארצך
.hæreditatem in tuo populo dedisti quam
אשר־נתתה לעמך לנחלה ׃
,ærugo ,segetum percussio! ,fuerit si pestis ,terra in fuerit cùm Fames
37 † רעב כי־יהיה בארץ דבר כי־יהיה שדפון ירקון
terra in eius inimicus cum coarctauerit* si ,fuerit cùm bruchus ,locusta
ארבה חסיל כי יהיה כי יצר־לו איבו בארץ
:infirmitas omnis ,plaga omnis ,suarum portarum
שעריו כל־נגע כל־מחלה ׃
,homini omni fuerit quæ ,deprecatio omnis ,oratio Omnis
38 † כל־תפלה כל־תחנה אשר תהיה לכל־האדם
,sui cordis plagam vir* cognouerint si ,Israel tuo populo omni
לכל עמך ישראל אשר ידעון איש נגע לבבו
:istam domum ad* suas volas † expanderit &
ופרש כפיו אל־הבית הזה ׃
,parces & ,tuæ sessionis! (parato) loco cælis* exaudies tu Et
39 † ואתה תשמע השמים מכון שבתך וסלחת
:cognosces† cuius suas vias omnes secundum viro* dabisque ,facies ac
ועשית ונתת לאיש ככל־דרכיו אשר תדע
.hominis! filiorū omnium cor tu solus nosti tu quoniam :eius cor
את־לבבו כי־אתה ידעת לבדך את־לבב כל־בני האדם ׃
facies super viuentes ipsi* quibus diebus omnibus te timeant Vt
40 † למען יראוך כל־הימים אשר־הם חיים על־פני
.nostris patribus dedisti quam ,terræ
האדמה אשר נתתה לאבתינו ׃

stabiliatur obsecro !quanto magis כלל *Sed respice פלל חנן *vt audias clamorem, †orat corā te *Vt sint oculi tui aperti super היה *de †vt audias *exaudi !de *habitationis ישב *de *proximum !exegerit ab רעה †vt faciat iurare *ante altare tuum בוא *vt condēnes *iustifices עשה נתן !Cùm cæsus fuerit populus tuus †coram inimico, ידה †terram שוב *Cùm clausum fuerit cælum, *eo quòd ענה ירה per quam ambulent, !ariditas, *obsederit צור פלל חנן *vnusquisq; †manus *in domo hac. *de habitationis כפף ישב *vnicuique †cognouisti ידע ! hominum. * viuunt in superficie ירא היה

,Aquilonē ad respicientes ǀ tres :bobus duodecim super Stans ‡
25 † עֹמֵד עַל־שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה [g]פֹּנִים צָפוֹנָה
tres & ,meridiem ad respicientes* tres & ,mare† ad respicientes* tres &
וּשְׁלֹשָׁה פֹּנִים יָמָּה וּשְׁלֹשָׁה פֹּנִים נֶגְבָּה וּשְׁלֹשָׁה
omnia & :‡desuper eos super mare & :orientem ad respicientes‡
פֹּנִים מִזְרָחָה וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְמָעְלָה וְכָל־
ǀeius labiū & ,palmus ǀeius densitas Et .‡intrinsecus eorū posteriora
26 אֲחֹרֵיהֶם בָּיְתָה׃ † וְעָבְיוֹ טֶפַח [h]וּשְׂפָתוֹ
.cōprehēdebat batorū millia duo :lilij ǀ floris *,calicis labij opus secundum
כְּמַעֲשֵׂה שְׂפַת־כּוֹס פֶּרַח שׁוֹשָׁן אַלְפַּיִם בַּת יָכִיל׃
lōgitudo cubito in† quatuor :æris ‡ decem fulcimenta ǀ fecit Et
27 † [i]וַיַּעַשׂ אֶת־[k]הַמְּכֹנוֹת עֶשֶׂר נְחֹשֶׁת אַרְבַּע בָּאַמָּה אֹרֶךְ
cubito in † trium & ,eius latitudo cubito in† quatuor & ,vnius fulcimenti ǀ
הַמְּכוֹנָה הָאֶחָת וְאַרְבַּע בָּאַמָּה רָחְבָּהּ וְשָׁלֹשׁ בָּאַמָּה
,ipsis ‡ clausuræ :fulcimenti * opus hoc Et .eius altitudo
28 קוֹמָתָהּ׃ † וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּכוֹנָה מִסְגְּרוֹת לָהֶם
† quæ clausuras super Et .climacteres ‡ inter clausuræ &
29 וּמִסְגְּרֹת בֵּין הַשְׁלַבִּים׃ † וְעַל־הַמִּסְגְּרוֹת אֲשֶׁר
climacteras ǀ super & ,Cherubim & ,bos ‡ ,leones climacteras ‡ inter
בֵּין הַשְׁלַבִּים אֲרָיוֹת בָּקָר וּכְרוּבִים וְעַל־הַשְׁלַבִּים
opere copulationes ,bouem ‡ & ,leones desubter & ;desuper basis
[l]כֵּן מִמַּעַל וּמִתַּחַת לַאֲרָיוֹת וְלַבָּקָר [m]לֹיוֹת מַעֲשֵׂה
,vni fulcimento † æreæ rotæ quatuor Et .extenso
30 [n]מוֹרָד׃ † וְאַרְבָּעָה אוֹפַנֵּי נְחֹשֶׁת לַמְּכוֹנָה הָאַחַת
concham desubter :eis† humeri eius angulis quatuor & ,æreæ tabulæ &
וְסַרְנֵי נְחֹשֶׁת וְאַרְבָּעָה פַעֲמֹתָיו כְּתֵפֹת לָהֶם מִתַּחַת לַכִּיֹּר
.copulationum viri transitu ǀ ex fusi humeri
הַכְּתֵפֹת יְצֻקוֹת מֵעֵבֶר אִישׁ לֹיוֹת׃
rotundū ǀeius os & ,cubito in superius & ,coronamentū ‡ intra eius os Et
31 † וּפִיהוּ מִבֵּית לַכֹּתֶרֶת וָמַעְלָה בָּאַמָּה וּפִיהָ עָגֹל
,cęlaturæ† eius os super etiam & :cubiti dimidium & ,cubitus ,basis opere
מַעֲשֵׂה־כֵן אַמָּה [o]וַחֲצִי הָאַמָּה וְגַם־עַל־פִּיהָ מִקְלָעוֹת
quatuor Et .rotundæ non ,quadratæ earum clausuræ &
32 וּמִסְגְּרֹתֵיהֶם מְרֻבָּעוֹת לֹא עֲגֻלּוֹת׃ † וְאַרְבַּעַת
:basi in rotarum manus ‡ & ,clausuras subter ad † rotæ
הָאוֹפַנִּים לְמִתַּחַת לַמִּסְגְּרוֹת וִידוֹת הָאוֹפַנִּים בַּמְּכוֹנָה
.cubiti dimidium & ,cubitus † vnius rotæ statura ǀ &
וְקוֹמַת הָאוֹפַן הָאֶחָד אַמָּה וַחֲצִי הָאַמָּה׃
,earum manus ‡ :currus rotæ opus sicut * rotarum opus Et
33 † וּמַעֲשֵׂה הָאוֹפַנִּים כְּמַעֲשֵׂה אוֹפַן הַמֶּרְכָּבָה יְדוֹתָם
.fusum omne ǀ ,earum ligamina & ,earum canthi & ,earum radij &
וְגַבֵּיהֶם וְחִשֻּׁקֵיהֶם וְחִשֻּׁרֵיהֶם הַכֹּל [p]מוּצָק׃
ex :vnius fulcimenti * angulos quatuor ad ‡ humeri quatuor Et
34 † וְאַרְבַּע כְּתֵפוֹת אֶל אַרְבַּע [q]פִּנּוֹת הַמְּכֹנָה הָאֶחָת מִן־
cubiti dimidij fulcimenti capite † in Et .eius humeri ‡ base
35 [r]הַמְּכֹנָה כְּתֵפֶיהָ׃ † וּבְרֹאשׁ הַמְּכוֹנָה [s]חֲצִי הָאַמָּה
,eius manus fulcimenti caput ǀ super & :circum ‡ rotunditas :altitudine
קוֹמָה עָגֹל סָבִיב וְעַל רֹאשׁ הַמְּכֹנָה יְדֹתֶיהָ
,eius manuum* tabulis super aperuit † Et .ea ex eius clausuræ &
36 וּמִסְגְּרֹתֶיהָ מִמֶּנָּה׃ † וַיְפַתַּח עַל־[t]הַלֻּחֹת יְדֹתֶיהָ
viri nuditatem secundum† palmas & ,leones ,Cherubim eius clausuris super &
וְעַל מִסְגְּרֹתֶיהָ כְּרוּבִים אֲרָיוֹת וְתִמֹּרֹת כְּמַעַר־אִישׁ
:fulcimenta ǀ decem fecit hoc Secundum .circumquaque copulationū &
37 [v]וְלֹיוֹת סָבִיב׃ † כָּזֹאת עָשָׂה אֵת עֶשֶׂר הַמְּכֹנוֹת
.ipsis cunctis† vna incisio ,vna mensura ,vna fusura
מוּצָק אֶחָד מִדָּה אַחַת קֶצֶב אֶחָד לְכֻלָּהְנָה׃
capiebat batos quadraginta :æreas conchas decem fecit Et
38 † [x]וַיַּעַשׂ עֲשָׂרָה כִיֹּרוֹת נְחֹשֶׁת אַרְבָּעִים בַּת יָכִיל
super vna concha vna concha cubito in ǀ quatuor :vna concha
הַכִּיּוֹר הָאֶחָד אַרְבַּע בָּאַמָּה הַכִּיּוֹר הָאֶחָד כִּיּוֹר אֶחָד עַל־
.fulcimentis ‡ decem vnum fulcimentum*
הַמְּכוֹנָה הָאַחַת לְעֶשֶׂר הַמְּכֹנוֹת׃
,dextera à domus humerum super † quinque fulcimenta dedit ‡ Et
39 † [y]וַיִּתֵּן אֶת־הַמְּכֹנוֹת חָמֵשׁ עַל־כֶּתֶף הַבַּיִת מִיָּמִין
humero ab dedit ǀ mare & :eius sinistra à domus humerum super ‡ quinque &
וְחָמֵשׁ עַל־כֶּתֶף הַבַּיִת מִשְּׂמֹאלוֹ וְאֶת־הַיָּם נָתַן מִכֶּתֶף
Chiram fecit Et .meridiei regione è* orientem ad dextero domus
40 הַבַּיִת הַיְמָנִית קֵדְמָה מִמּוּל נֶגֶב׃ † וַיַּעַשׂ חִירוֹם
facere Chiram compleuit & :pelues & ,scopas & ,conchas
אֶת־הַכִּיֹּרוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקוֹת וַיְכַל חִירָם לַעֲשׂוֹת
.DOMINI domo ǀ Selomoh regi fecit quod opificium ‡ omne
אֶת־כָּל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה׃
caput super* quæ ,coronamentorum† vasa rotunda & ,duas Columnas
41 † עַמֻּדִים שְׁנַיִם [z]וְגֻלֹּת הַכֹּתָרֹת אֲשֶׁר־עַל־רֹאשׁ
duo operiendum ad ‡ ,duo retiacula & ,duarum columnarum
הָעַמֻּדִים שְׁתָּיִם וְהַשְּׂבָכוֹת שְׁתַּיִם [a]לְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי

‡Stabat mare
[g]פָּנָה
*respiciebant
†occidentē,
‡respiciebant
‡erat,
‡erant. ǀerat
[h]שָׂפָה
*in quo sculptus erat flos
ǀbases ‡æreas:
†cubitorum
[i]עָשָׂה [k]כּוּן
ǀbasis
†cubitorum
*basis: ‡erant
‡vectes, qui erant vt scalarum gradus.
†erant
‡vectes erant
‡boues,
ǀvectes
‡boues,
[l]כּוּן [m]לָוָה
†erant basi singulæ,
[n]יָרַד
†erant:
ǀlatere cuiuslibet
‡ capitellum erat ǀerat
†erant
[o]חָצָה
†erant
‡cardines
ǀaltitudo
†erat
*erat
‡& cardines
ǀomnia erāt fusa.
[p]יָצַק [q]פָּנַן
‡super
*basis
‡erant †summitate basis
[r]כּוּן [s]חָצָה
‡erat per circuitum:
ǀverticē basis erant axes
†cælauit
*cardinum
[t]לוּחַ
‡ex latere vniuscuiusque per circuitū.
ǀbases
[v]לָוָה
†erat
[x]עָשָׂה
ǀcubitorum erant singulę conchæ
*basem vnā
‡basibus.
‡posuit bases
†ad latus
[y]נָתַן
‡ad latus
ǀposuit à latere
* contra meridiem.
‡opus ǀin
†instar craterarum capitellorū *erāt
[z]גָּלַל
‡vt operirent
[a]כָּסָה

.columnarum caput super ǀ quæ ,capitellorum rotunda vasā
גֻּלֹּת הַכֹּתָרֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים׃
duo :retiaculis duobus quadringenta malogranata Et
42 † וְאֶת־הָרִמֹּנִים אַרְבַּע [b]מֵאוֹת לִשְׁתֵּי הַשְּׂבָכוֹת שְׁנֵי־
rotūda vasa ǀ duo operiendū ad ,vni retiaculo ‡ malogranatorū ordines
טוּרִים רִמֹּנִים לַשְּׂבָכָה הָאֶחָת [c]לְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי גֻּלֹּת
fulcimenta ‡ Et .columnarum facies* super† quæ ,coronamentorū ‡
43 הַכֹּתָרֹת אֲשֶׁר עַל־[d]פְּנֵי הָעַמּוּדִים׃ † וְאֶת־[e]הַמְּכֹנוֹת
.fulcimenta ǀ super decem conchas & ,decem
עֶשֶׂר וְאֶת־הַכִּיֹּרֹת עֲשָׂרָה עַל־הַמְּכֹנוֹת׃
.mare subter duodecim boues & ,vnum mare Et
44 † וְאֶת־הַיָּם הָאֶחָד וְאֶת־הַבָּקָר [f]שְׁנֵים־עָשָׂר תַּחַת הַיָּם׃
omnia & ,sparsoria ǀ & ,scopas & ,lebetes Et
45 † וְאֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקוֹת וְאֵת כָּל־
domo* Selomoh regi Chiram fecit quæ hæc vasa
[g]הַכֵּלִים הָאֹהֶל אֲשֶׁר עָשָׂה חִירָם לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית
ca fudit Iarden planitie In .terso† ære ‡ ,DOMINI
46 יְהוָה נְחֹשֶׁת מְמֹרָט׃ † בְּכִכַּר הַיַּרְדֵּן יְצָקָם
.Sarthan inter & ,Succoth inter ,terræ densitate† in rex
הַמֶּלֶךְ [g]בְּמַעֲבֵה הָאֲדָמָה בֵּין סֻכּוֹת וּבֵין צָרְתָן׃
non ;valde valde multitudine præ ǀ ,vasa omnia Selomoh omisit Et
47 † וַיַּנַּח שְׁלֹמֹה אֶת־כָּל־הַכֵּלִים [h]מֵרֹב מְאֹד מְאֹד לֹא
omnia Selomoh fecit Et .æris pondus est exploratum
48 נֶחְקַר מִשְׁקַל הַנְּחֹשֶׁת׃ † [i]וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֵת כָּל־
mensam & ,aureum altare ,DOMINI domo* quæ vasa
הַכֵּלִים אֲשֶׁר בֵּית יְהוָה אֵת מִזְבַּח הַזָּהָב וְאֶת־הַשֻּׁלְחָן
candelabra Et .auream ,facierum panis eam super quam ‡
49 אֲשֶׁר עָלָיו לֶחֶם הַפָּנִים זָהָב׃ † וְאֶת־הַמְּנֹרוֹת
,concluso ǀ auro oraculi facies ad ‡ sinistra à quinque & ,dextera à quinque
חָמֵשׁ מִיָּמִין וְחָמֵשׁ מִשְּׂמֹאל לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוּר
scyphos* Et .auro † forcipes & ,lucernas & ,florem &
50 וְהַפֶּרַח וְהַנֵּרֹת וְהַמֶּלְקָחַיִם זָהָב׃ † [k]וְהַסִּפּוֹת
:concluso † auro ‡ acerras & ,cochlearia & ,pelues & ,psalteria &
וְהַמְזַמְּרוֹת וְהַמִּזְרָקוֹת [l]וְהַכַּפּוֹת [m]וְהַמַּחְתּוֹת זָהָב סָגוּר
foribus ǀ ,Sanctitatum Sanctitati interioris domus foribus ǀ cardines &
וְהַפֹּתוֹת לְדַלְתוֹת הַבַּיִת [n]הַפְּנִימִי לְקֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים לְדַלְתֵי
opificium ‡ omne est perfectum Et .aureo templo domus
51 הַבַּיִת לַהֵיכָל זָהָב׃ † וַתִּשְׁלַם כָּל־הַמְּלָאכָה
Selomoh intulit & ,DOMINI domo‡ Selomoh rex fecit quod
אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה [o]וַיָּבֵא שְׁלֹמֹה
vasa & ,aurum & ,argentum ,sui patris Dauid Sanctitates
אֶת־קָדְשֵׁי דָּוִד אָבִיו אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַכֵּלִים
.DOMINI domus thesauris in dedit ǀ
נָתַן בְּאֹצְרוֹת בֵּית יְהוָה׃

CAP. VIII. ח

capita omnia ǀ & ,Israel seniores Selomoh congregauit Tunc
1 † אָז יַקְהֵל שְׁלֹמֹה אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת־כָּל־רָאשֵׁי
Selomoh regem ad Israel filiorum patrum prælatos ‡ tribuum
[a]הַמַּטּוֹת נְשִׂיאֵי הָאָבוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה
ciuitate de DOMINI fœderis arcam ascendere faciendum ad* ,Ierusalaim†
יְרוּשָׁלָ͏ִם [b]לְהַעֲלוֹת אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה מֵעִיר
Selomoh regem ad conuenerunt Et .Sion † ipsa :Dauid
2 דָּוִד הִיא צִיּוֹן׃ † וַיִּקָּהֲלוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה
.septimus mensis‡ ipse :tripudio ǀ in fortium ‡ mense in Israel viri omnes
כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּיֶרַח הָאֵתָנִים בֶּחָג הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי׃
.arcam sacerdotes tulerunt & ,Israel seniores omnes venerunt Et
3 † [c]וַיָּבֹאוּ כֹּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל [d]וַיִּשְׂאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־הָאָרוֹן׃
& ,conuentus tentorium ‡ & ,DOMINI arcam fecerunt ascendere Et
4 † וַיַּעֲלוּ אֶת־אֲרוֹן יְהוָה וְאֶת־אֹהֶל [e]מוֹעֵד וְאֶת־
sacerdotes ea fecerunt ascēdere & :tentorio ǀ in ‡ quæ ,Sanctitatis vasa omnia
כָּל־[f]כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בָּאֹהֶל וַיַּעֲלוּ אֹתָם הַכֹּהֲנִים
,Israel cætus ‡ omnis & ,Selomoh rex Et .Leuitæ &
5 [g]וְהַלְוִיִּם׃ † וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְכָל־[h]עֲדַת יִשְׂרָאֵל
,bouem* & ,pecus † immolantes ,arcæ facies ad‡ secum ǀ ,eum super conuenientes ‡
הַנּוֹעָדִים עָלָיו אִתּוֹ לִפְנֵי הָאָרוֹן מְזַבְּחִים צֹאן וּבָקָר
.multitudine præ supputabantur nec ,enumerabantur non quæ
אֲשֶׁר לֹא־יִסָּפְרוּ וְלֹא [i]יִמָּנוּ [k]מֵרֹב׃
,suum locū ad DOMINI fœderis arcam sacerdotes adduxerunt Et
6 † וַיָּבִאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־מְקוֹמוֹ
alas sub ad ,Sanctitatum Sanctitatem ad ,domus oraculum ad
אֶל־דְּבִיר הַבַּיִת אֶל־קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים אֶל־תַּחַת כַּנְפֵי
locum ad ‡ alas expandentes ‡ Cherubim Nam .Cherubim
7 הַכְּרוּבִים׃ † כִּי הַכְּרוּבִים פֹּרְשִׂים כְּנָפַיִם אֶל־מְקוֹם
.desuper eius vectes super & ,arcam super Cherubim operiebāt & ,arcæ
הָאָרוֹן [l]וַיָּסֹכּוּ הַכְּרֻבִים עַל־הָאָרוֹן וְעַל־בַּדָּיו מִלְמָעְלָה׃

[b]מֵאָה
[c]כָּסָה
[d]פָּנָה [e]כּוּן
[f]שָׁנָה
[g]עָרָה
[h]רָבַב
[i]עָשָׂה
[k]סָפַף
[l]כָּפַף
[m]חָתָה
[n]פָּנָה
[o]בּוֹא
[a]נָטָה
[b]עָלָה
‡Septembri solemnitate:
[c]בּוֹא [d]נָשָׂא
tabernaculū Ecclesiæ,
[e]יָעַד [f]כָּלָה
‡congregatio
[g]לָוָה [h]יָעַד
quæ conuenerāt ad ierāt
‡ante arcam
‡oues, *boues,
[i]מָנָה [k]רָבַב
‡expandebāt *super

domus medio in eorum alæ & :secundum parietem in tangens‡ secundi
השני נגעת בקיר השני וכנפיהם אל־תוך הבית
.auro Cherubim Texitque .alam ad ala tangentes*
28 נגעת כנף אל־כנף ׃ † ויצף את־הכרובים זהב ׃
cælaturarum apertiones effigiauit circũducens† domus parietes omnes‡ Et
29 † ואת כל־קירות הבית מסב קלע פתוחי מקלעות
.extrinsecus & intrinsecus ,florum emissiones & ,palmarum & ,Cherubim
כרובים ותמרת ופטורי צצים מלפנים ולחיצון ׃
.extrinsecus & intrinsecus ,auro texit domus pauimentum Et
30 † ואת־קרקע הבית צפה זהב לפנימה ולחיצון ׃
,superliminare:oleæ‡ lignis * fores fecit oraculi ostio Et
31 † ואת פתח הדביר עשה דלתות עצי־שמן האיל
cælauit & ,oleæ lignis fores duæ * Et .pentagona ,postes†
32 מזוזות חמשית ׃ † ושתי דלתות עצי־שמן וקלע
texit & ,florum apertiones‡ & ,palmarũ & ,Cherubim cælaturas eis super‡
עליהם מקלעות כרובים ותמרות ופטורי צצים וצפה
.aurum palmas super & ,Cherubim super extẽdit & :auro
זהב וירד על־הכרובים ועל־התמרות את־הזהב ׃
ex oleagineis lignis ‡ postes templi ostio * fecit sic Et
33 † וכן עשה לפתח ההיכל מזוזות עצי־שמן מאת
costæ duæ † ,abiegnis lignis fores duæ ‡ Et .quarta
34 רבעית ׃ † ושתי דלתות עצי ברושים שני צלעים
.rotundæ* secundi ostij sculpturæ duæ & ,volubiles ‡ vnius ostij
הדלת האחת גלילים ושני קלעים הדלת השנית גלילים ׃
operuitque:florum apertiones † & ,palmas ‡ & ,Cherubim cælauit Et
35 † וקלע כרובים ותמרות ופטרי צצים וצפה
.impressum super‡ directo auro
זהב מישר על־המחקה ׃
,dolati lapidis* ordinibus tribus interius atrium ædificauit Et
36 † ויבן את־החצר הפנימית שלשה טורי גזית
quarto anno In .cedrinarum (excisarum) trabium ordine &
37 וטור כרתת ארזים ׃ † בשנה הרביעת
vn- anno in Et .Zif* mense in ,DOMINI domus est fundata
38 יסד בית יהוה בירח זו ׃ † ובשנה האחת
domus est completa (octauus mensis ipse) ,Bul‡ mense in ,decimo
עשרה בירח בול הוא החדש השמיני כלה הבית
.annis septem eam ædificauit & :sua iudicia omnia ad & ,suas res omnes ad*
לכל־דבריו ולכל־משפטו ויבנהו שבע שנים ׃

‡tangebat ‖reliquæ *tangebãt se inuicem. ‡in omnibus parietibus †per circuitũ figurauit sculpturas seu cælaturas סבב ‖cælaturas ציץ חוץ *e ‡pineis †& postes erant quinque laterum. ‡duo ostia è ‖pineis, ‡in cælaturas פנה ציץ זוד *portæ è ‖pinea quadrilateros. ‡duo ostia è †duo latera פנה ‡rotundæ ‖duo latera *rotunda. ‖cælaturas ‡palmarum, †cælaturas ‡quæ erant sculpta. חקה בנה *lapidum dolatorum, פנה גזז *Aprilis. ‡Octobris, ‖erat *secũdũ omnia ad eam pertinentia, & secundum omnes regulas suas.

CAP. VII.

cõpleuit & ,annis tredecim Selomoh ædificauit suam domum Et
1 † ואת־ביתו בנה שלמה שלש עשרה שנה ויכל
;Lebanon silua domum ædificauit Et suam domum totam
2 את־כל־ביתו ׃ † ויבן את־בית יער הלבנון
,eius latitudo cubitorũ quinquaginta & ,eius longitudo‡ cubitorũ centum
מאה אמה ארכו וחמשים אמה רחבו
columnarum ordines quatuor super :eius altitudo cubitorũ triginta &
ושלשים אמה קומתו על ארבעה טורי עמודי
.columnas super cedrinæ (excisæ) trabes & :‡cedrinarum
ארזים וכרתות ארזים על־העמודים ׃
columnas super * quæ costas† super ,desuper cedro in‡ tecta Et
3 † וספן בארז ממעל על־הצלעת אשר על־העמודים
.ordine quindecim ;quinque & quadraginta
ארבעים וחמשה חמשה עשר הטור ׃
tribus fenestram ad* fenestra & ;ordines tres† fenestellarum Et
4 † ושקפים שלשה טורים ומחזה אל־מחזה שלש
,fenestella‡ ,quadrati postes & ,ostia omnia Et .vicibus
5 פעמים ׃ † וכל־הפתחים והמזוזות רבעים שקף
.vicibus tribus fenestram ad fenestra regione è &
ומול מחזה אל־מחזה שלש פעמים ׃
cubitorum quinquaginta : fecit columnarum porticum Et
6 † ואת אולם העמודים עשה חמשים אמה
super ‡ porticus & : eius latitudo cubitorum triginta & , eius longitudo
ארכו ושלשים אמה רחבו ואולם על־
porticum Et .earum facies super *(densa) trabs & ,†columnæ & ,earũ facies
7 פניהם ועמדים ועב על־פניהם ׃ † ואולם
tecta & : fecit ,iudicij porticum ,ibi iudicaret quo† solij
הכסא אשר ישפט־שם אלם המשפט עשה וספן
pauimentum ad vsque pauimento à cedro in‡
בארז מהקרקע עד־הקרקע ׃
,porticum intra aliud atrium ,ibi manebat qua* suæ domui Et
8 † וביתו אשר־ישב שם חצר האחרת מבית לאולם
acceperat quam ,Parhoh filiæ fecit domum & :erat istud opus secundũ
כמעשה הזה היה ובית יעשה לבת־פרעה אשר לקח
.hanc porticum secundum ,Selomoh
שלמה כאולם הזה ׃

כלה ‖sustus בנה ‡erat ‡ædificauit eam ‖erant ‖est tabulis cedrinis †trabes *est ‖per ordinem singulum. †erant *erat contra ‖erant ‡& sic fenestella quæ erat supra portã, & fenestra erat contra ‖erat ‡erat ante columnas, ‖alia, *ante eas. פנה †in qua ‖hoc est, ‡est cedrinis tabulis *in qua ישב

dolati lapidis ‖ mensuras secundum preciosis lapidibus ‡ hæc Omnia
9 † כל־אלה אבנים יקרת כמדות גזית
,palmares lapides ad vsq; fundamẽto à & ,extrĩsec & intrĩsec serra in serratis
מגררות במגרה מבית ומחוץ וממסד עד־הטפחות
,preciosis lapidibus fundatum Et .maius atrium ad vsq; extrinsecus &
10 ומחוץ עד־החצר הגדולה ׃ † ומיסד אבנים יקרות
.cubitorũ octo lapidibus & ,cubitorũ decem lapidibus ,magnis lapidibus
אבנים גדלות אבני עשר אמות ואבני שמנה אמות ׃
.cedri & ,dolati lapidis ‖ mensuras secdm preciosi lapides * supra Et
11 † ומלמעלה אבנים יקרות כמדות גזית וארז ׃
ordo & ,dolata petra† ordines tres circum ‡ maiori atrio Et
12 † וחצר הגדולה סביב שלשה טורים גזית וטור
,interioris DOMINI domus atrio & :cedrinarum (excisarum) trabium
כרתת ארזים ולחצר בית־יהוה הפנימית
cepit ‖ & ,Selomoh rex misit Et .domus porticui &
13 ולאלם הבית ׃ † וישלח המלך שלמה ויקח את־
tribu de ipse ‡ viduæ mulieris Filius .Tyro de Chiram
14 חירם מצר ׃ † בן־אשה אלמנה הוא ממטה
erat plenusque : ærarius faber ,Tyrius vir eius pater & ,Nephthali
נפתלי ואביו איש־צרי חרש נחשת וימלא
omne faciendum ad scientia & ,intelligentia & ,sapientia
את־החכמה ואת־התבונה ואת־הדעת לעשות כל־
opus omne fecit & :Selomoh regem ad venit & :ære in opificium ‖
מלאכה בנחשת ויבוא אל־המלך שלמה ויעש את־כל־
:æreas columnas duas formauit Et .eius opificium ‡
15 מלאכתו ׃ † ויצר את־שני העמודים נחשת
duo filum & ,vnius columnæ statura * cubitorum Octodecim
שמנה עשרה אמה קומת העמוד האחד וחוט שתים־
.secundam columnam circundabat cubitorum decim
עשרה אמה יסב את־העמוד השני ׃
columnarum capita super dandum ad† ,fecit coronamenta ‡ duo Et
16 † ושתי כתרת עשה לתת על־ראשי העמודים
quinque & ,vnius coronamenti statura ‖ cubitorum quinque :ære fuso*
מצק נחשת חמש אמות קומת הכתרת האחת וחמש
.secundi coronamenti statura ‖ cubitorum
אמות קומת הכתרת השנית ׃
,catenarum opere funes† ,retiaculi opere Retiacula
17 † שבכים מעשה שבכה גדלים מעשה שרשרות
,vni coronamento‡ septem :columnarum caput super ‖ quæ ,coronamentis*
לכתרת אשר על־ראש העמודים שבעה לכתרת האחת
,columnas fecit Et .secundo coronamento * septem &
18 ושבעה לכתרת השנית ׃ † ויעש את־העמודים
tegendum ad† ,vnum retiaculum super circumquaque‡ ordines duos &
ושני טורים סביב על־השבכה האחת לכסות את־
coronamento ‖ fecit sic & ;malogranatorum caput super ‡ quæ coronamenta
הכתרת אשר על־ראש הרמנים וכן עשה לכתרת
,columnarum caput super † quæ ,coronamenta ‡ Et .secundo
19 השנית ׃ † וכתרת אשר על־ראש העמודים
.cubitorum quatuor ,porticu in lilij opus ‖
מעשה שושן באולם ארבע אמות ׃
propinquo * è desuper etiam columnas duas super coronamenta† Et
20 † וכתרת על־שני העמודים גם־ממעל מלעמת
ordines ‡ ducenti malogranatorum & .retiaculum trans ‖ qui ,ventris
הבטן אשר לעבר שבכה והרמונים מאתים טרים
.secundum coronamentum ‡ super circumquaque*
סביב על הכתרת השנית ׃
columnam statuit & :templi porticu in columnas statuit Et
21 † ויקם את־העמודים לאלם ההיכל ויקם את־העמוד
,sinistram columnam statuit & :Iachin eius nomen vocauit & ,dexteram
הימני ויקרא את־שמו יכין ויקם את־העמוד השמאלי
columnarum caput super Et .Bohaz eius nomen vocauit &
22 ויקרא את־שמו בעז ׃ † ועל ראש העמודים
.columnarum opificium ‖ est perfectum & :lilij opus†
מעשה שושן ותתם מלאכת העמודים ׃
ad vsque eius labro à cubito in‡ decem ,fusum mare fecit Et
23 † ויעש את־הים מוצק עשר באמה משפתו עד־
linea‡ & :eius altitudo cubito in * quinque & ;circum† rotundum eius labrum
שפתו עגל סביב וחמש באמה קומתו וקוה
.circumquaque‡ illud ambiebat cubito in ‖ triginta
שלשים באמה יסב אתו סביב ׃
,illud circundantes circum * ,eius labium desubter colocyntæ † Et
24 † ופקעים מתחת לשפתו סביב סבבים אתו
colocyntarum‡ ordines duo :circum ‖ mare ambientes cubito in* decem
עשר באמה מקפים את־הים סביב שני טורים הפקעים
.eius fusione in† fusarum
יצקים ביצקתו ׃

‡ex ‖è lapidibus dolatis, מדד גזז ‖super quos capita ponebantur trabiũ, qui erant ad mensurã palmi, יסד אמה *à fundamento erant ‖lapidũ dolatorum, & cedrinæ tabulæ. ‡per circuitũ erant †è petris dolatis, ‖tulit לקח ‡erat איש נטח ידע ‖opus עשה ‡opus צור *erat altitudo שנת שנה ‡capitella †vt poneret נתן *fusa ex ‖erat altitudo capitelli יצק אמה ‖altitudo capitelli †cohærentia ‡capitellis, ‖erant ‡capitello *capitello עשה ‡per circuitũ †vt tegerent capitella כסה ‡erant ‖capitello ‡capitella, †erant ‖erat †capitella *regione loci medij, ‖erat ‡erant השבכה מאה טור *per circuitũ ‡capitellum קום ימן כון ‖erat ‖opus חמם ‡cubitorum עשה †in circuitu, *cubitorum erat ‡filum וקו ‖cubitorum ‡in circuitu. †sphærulæ *per circuitum *cubitis ‖per circuitũ: ‡sphærularũ †erant

,dexterum domus humerum ad mediæ appendicis Ostium
פֶּתַח הַצֵּלָע הַתִּיכֹנָה אֶל־כֶּתֶף הַבַּיִת הַיְמָנִית 8
,tertia ad medio de & ,medium ad ascendebât cochleas per &
וּבְלוּלִּים יַעֲלוּ עַל־הַתִּיכֹנָה וּמִן־הַתִּיכֹנָה אֶל־הַשְּׁלִשִׁים׃
,testudinibus † domum texit & ,eâ perfecit & ,domum ædificauit Et
וַיִּבֶן אֶת־הַבַּיִת וַיְכַלֵּהוּ וַיִּסְפֹּן אֶת־הַבַּיִת גֵּבִים 9
omni super thalamum ædificauit Et .cedris in ordinibus &
וּשְׂדֵרֹת בָּאֲרָזִים׃ וַיִּבֶן אֶת־הַיָּצִיעַ עַל־כָּל־ 10
lignis cū domum apprehēdebat & ,eius statura cubitorum quinque :domo
הַבַּיִת חָמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמָתוֹ וַיֶּאֱחֹז אֶת־הַבַּיִת בַּעֲצֵי
:dicendo :Selomoh ad DOMINI verbum fuit Et .cedrinis
אֲרָזִים׃ וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֶל־שְׁלֹמֹה לֵאמֹר׃ 11
,meis decretis in ambulaueris si ,ædificans tu quam ista Domus
הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר־אַתָּה בֹנֶה אִם־תֵּלֵךְ בְּחֻקֹּתַי 12
,eis in ambulādo ,mea mādata omnia seruaueris & ,feceris mea iudicia &
וְאֶת־מִשְׁפָּטַי תַּעֲשֶׂה וְשָׁמַרְתָּ אֶת־כָּל־מִצְוֺתַי לָלֶכֶת בָּהֶם
.tuum patre Dauid ad sum locutus quod ,tecum meū verbum statuam &
וַהֲקִמֹתִי אֶת־דְּבָרִי אִתָּךְ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־דָּוִד אָבִיךָ׃
meum populū derelinquā non & ,Israel filiorū medio in habitabo Et
וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֶעֱזֹב אֶת־עַמִּי 13
.eam perfecit & ,domum Selomoh ædificauit Et .Israel
יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּבֶן שְׁלֹמֹה אֶת־הַבַּיִת וַיְכַלֵּהוּ׃ 14
,cedrorum costis in intrinsecus domus parietes ædificauit Et
וַיִּבֶן אֶת־קִירוֹת הַבַּיִת מִבַּיְתָה בְּצַלְעוֹת אֲרָזִים 15
ligno operuit contignationis parietes ad vsque domus pauimento à
מִקַּרְקַע הַבַּיִת עַד־קִירוֹת הַסִּפֻּן צִפָּה עֵץ
.abietum costis in † domus pauimentum obduxit & :intrinsecus
מִבָּיִת וַיְצַף אֶת־קַרְקַע הַבַּיִת בְּצַלְעוֹת בְּרוֹשִׁים׃
costis in domus lateribus à cubitos viginti ædificauit Et
וַיִּבֶן אֶת־עֶשְׂרִים אַמָּה מִיַּרְכּוֹתֵי הַבַּיִת בְּצַלְעוֹת 16
intra sibi ædificauit & : parietes ad vsque pauimento à cedrorum
אֲרָזִים מִן־הַקַּרְקַע עַד־הַקִּירוֹת וַיִּבֶן לוֹ מִבַּיִת
.sanctitatum sanctitatem in oraculum
לִדְבִיר לְקֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים׃
.meæ facies ad templum ipsa :domus erat cubito in quadraginta Et
וְאַרְבָּעִים בָּאַמָּה הָיָה הַבָּיִת הוּא הַהֵיכָל לִפְנָי׃ 17
aperitiones et ,colocyntarū funda instar sculptura ,intrinsec domū ad cedrus † Et
וְאֶרֶז אֶל־הַבַּיִת פְּנִימָה מִקְלַעַת פְּקָעִים וּפְטוּרֵי 18
.apparebat lapis nec ,cedrus omnia : florum
צִצִּים הַכֹּל אֶרֶז אֵין אֶבֶן נִרְאָה׃
dandum ad ,fecit parare intrinsecus domus medio in oraculum Et
וּדְבִיר בְּתוֹךְ־הַבַּיִת מִפְּנִימָה הֵכִין לְתִתֵּן 19
.DOMINI fœderis arcam ibi
שָׁם אֶת־אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה׃
viginti & ,longitudo cubitorum viginti oraculi ipsius faciebus Et
וְלִפְנֵי הַדְּבִיר עֶשְׂרִים אַמָּה אֹרֶךְ וְעֶשְׂרִים 20
illud operuit & : eius statura † cubitorum viginti & ,latitudo cubitorum
אַמָּה רֹחַב וְעֶשְׂרִים אַמָּה קוֹמָתוֹ וַיְצַפֵּהוּ
.cedro altare operuit & :concluso auro
זָהָב סָגוּר וַיְצַף מִזְבֵּחַ אָרֶז׃
vectauit & ;concluso auro intrinsecus domum Selomoh texit Et
וַיְצַף שְׁלֹמֹה אֶת־הַבַּיִת מִפְּנִימָה זָהָב סָגוּר וַיְעַבֵּר 21
.auro illum texit & ,oraculi facies ad auri catenis in
בְּרַתּוּקוֹת זָהָב לִפְנֵי הַדְּבִיר וַיְצַפֵּהוּ זָהָב׃
:domum omnem consummari vsque † ,auro operuit domum totam Et
וְאֶת־כָּל־הַבַּיִת צִפָּה זָהָב עַד־תֹּם כָּל־הַבָּיִת 22
.auro texit ,oraculo quod ,altare totum &
וְכָל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר־לַדְּבִיר צִפָּה זָהָב׃
cubitorū decem : olei lignis Cherubim duos oraculo in fecit Et
וַיַּעַשׂ בַּדְּבִיר שְׁנֵי כְרוּבִים עֲצֵי־שָׁמֶן עֶשֶׂר אַמּוֹת 23
,vna Cherub ala cubitorum quinque Et .eius statura
קוֹמָתוֹ׃ וְחָמֵשׁ אַמּוֹת כְּנַף הַכְּרוּב הָאֶחָת 24
extremitatibus ab † cubiti decem :altera Cherub ala cubitorum quinque &
וְחָמֵשׁ אַמּוֹת כְּנַף הַכְּרוּב הַשֵּׁנִית עֶשֶׂר אַמּוֹת מִקְצוֹת
.eius alarum summitates ad vsque & ,eius alarum
כְּנָפָיו וְעַד־קְצוֹת כְּנָפָיו׃
incisio & ,eadem mensura : secundus Cherub cubito in decem Et
וְעֶשֶׂר בָּאַמָּה הַכְּרוּב הַשֵּׁנִי מִדָּה אַחַת וְקֶצֶב 25
vnius Cherub Statura .Cherubim duobus eadem
אֶחָד לִשְׁנֵי הַכְּרֻבִים׃ קוֹמַת הַכְּרוּב הָאֶחָד 26
.secundi Cherub similiter & :cubito in † decem
עֶשֶׂר בָּאַמָּה וְכֵן הַכְּרוּב הַשֵּׁנִי׃
extendebant & ,interioris domus medio in Cherubin dedit Et
וַיִּתֵּן אֶת־הַכְּרוּבִים בְּתוֹךְ הַבַּיִת הַפְּנִימִי וַיִּפְרְשׂוּ 27
Cherub ala & ,parietem in vna tangebat & ;Cherubim alas
אֶת־כַּנְפֵי הַכְּרֻבִים וַתִּגַּע כְּנַף־הָאֶחָד בַּקִּיר וּכְנַף הַכְּרוּב

abiegna ligna & ,cedrina ligna Selomoh dans Chirom fuit Et
10 וַיְהִי חִירוֹם נֹתֵן לִשְׁלֹמֹה עֲצֵי אֲרָזִים וַעֲצֵי בְרוֹשִׁים
viginti Chiram præbuit Selomoh Et .eius voluntatē omnem
11 כָּל־חֶפְצוֹ׃ וּשְׁלֹמֹה נָתַן לְחִירָם עֶשְׂרִים
:contusi olei coros viginti & ,eius domui cibum triticeorum coros millia
אֶלֶף כֹּר חִטִּים מַכֹּלֶת לְבֵיתוֹ וְעֶשְׂרִים כֹּר שֶׁמֶן כָּתִית
.anno in anno Chiram ipsi Selomoh dedit sic
כֹּה־יִתֵּן שְׁלֹמֹה לְחִירָם שָׁנָה בְשָׁנָה׃
.ei est locutus sicut ,Selomoh sapientiam dedit DOMINVS Et
12 וַיהוָה נָתַן חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לוֹ
.ipsi ambo fœdus exciderunt & ,Selomoh inter & Chiram inter pax fuit &
וַיְהִי שָׁלֹם בֵּין חִירָם וּבֵין שְׁלֹמֹה וַיִּכְרְתוּ בְרִית שְׁנֵיהֶם׃
fuit & ;Israel omni ex tributum Selomoh rex fecit ascendere Et
13 וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מַס מִכָּל־יִשְׂרָאֵל וַיְהִי
Lebanon in eos misit Et .virorum millia triginta tributum
14 הַמַּס שְׁלֹשִׁים אֶלֶף אִישׁ׃ וַיִּשְׁלָחֵם לְבָנוֹנָה
duobus ,Lebanon in erant mense ,vicibus mense in millia decem
עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים בַּחֹדֶשׁ חֲלִיפוֹת חֹדֶשׁ יִהְיוּ בַלְּבָנוֹן שְׁנַיִם
.tributum super Adoniram & :sua domo in mensibus
חֳדָשִׁים בְּבֵיתוֹ וַאֲדֹנִירָם עַל־הַמַּס׃
octoginta & ,onus portantiū † millia septuaginta Selomoh fuit Et
15 וַיְהִי לִשְׁלֹמֹה שִׁבְעִים אֶלֶף נֹשֵׂא סַבָּל וּשְׁמֹנִים
assistentibus principibus à Solum .monte in cædentis millia
16 אֶלֶף חֹצֵב בָּהָר׃ לְבַד מִשָּׂרֵי הַנִּצָּבִים
,trecenti & ,millia tria ,opificium super † qui ,Selomoh ipsi
לִשְׁלֹמֹה אֲשֶׁר עַל־הַמְּלָאכָה שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת
.opificio in facientes ,populum in dominantes
הָרֹדִים בָּעָם הָעֹשִׂים בַּמְּלָאכָה׃
lapides ,grandes lapides fecerunt proficisci & ,rex præcepit Et
17 וַיְצַו הַמֶּלֶךְ וַיַּסִּעוּ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת אֲבָנִים
.dolatos lapides ,domum fundandum ad preciosos
יְקָרוֹת לְיַסֵּד הַבָּיִת אַבְנֵי גָזִית׃
,Ghiblim & ,Chiram ædificatores & ,Selomoh ædificatores dolauerūt Et
18 וַיִּפְסְלוּ בֹּנֵי שְׁלֹמֹה וּבֹנֵי חִירוֹם וְהַגִּבְלִים
.domum ædificandum ad ,lapides & ,ligna præparauerunt &
וַיָּכִינוּ הָעֵצִים וְהָאֲבָנִים לִבְנוֹת הַבָּיִת׃

CAP. VI. ו

egredi † ,anno quadringentesimo & ,anno octogesimo in ,fuit Et
1 וַיְהִי בִשְׁמוֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לְצֵאת
ipse),Zif mense in quatto anno in ,Aegypti terra è Israel filios
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ־מִצְרַיִם בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית בְּחֹדֶשׁ זִו הוּא
domum ædificauit & ,Israel super Selomoh regnare (,secundus mensis
הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לִמְלֹךְ שְׁלֹמֹה עַל־יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן הַבַּיִת
.DOMINO
לַיהוָה׃
sexaginta ,DOMINO Selomoh rex ædificauit quam domus Et
2 וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לַיהוָה שִׁשִּׁים־
cubitorum triginta & ,eius latitudo viginti & ,eius longitudo cubitorum
אַמָּה אָרְכּוֹ וְעֶשְׂרִים רָחְבּוֹ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה
viginti ,domus templi facies super † vestibulum Et .eius statura
3 קוֹמָתוֹ׃ וְהָאוּלָם עַל־פְּנֵי הֵיכַל הַבַּיִת עֶשְׂרִים
cubito in decem :domus latitudinis facies super ,eius longitudo cubitorum
אַמָּה אָרְכּוֹ עַל־פְּנֵי רֹחַב הַבָּיִת עֶשֶׂר בָּאַמָּה
.domus facies super † eius latitudo
רָחְבּוֹ עַל־פְּנֵי הַבָּיִת׃
occlusas prospectiuas fenestras domui fecit Et
4 וַיַּעַשׂ לַבַּיִת חַלּוֹנֵי שְׁקֻפִים אֲטֻמִים׃
cum circumquaque thalamum domus parietem super ædificauit Et
5 וַיִּבֶן עַל־קִיר הַבַּיִת יָצִועַ סָבִיב אֶת־
.circum appendices fecit & :oraculum & ,templum circum † domus parietibus
קִירוֹת הַבַּיִת סָבִיב לַהֵיכָל וְלַדְּבִיר וַיַּעַשׂ צְלָעוֹת סָבִיב׃
medij & ,eius latitudo cubito in quinque inferioris Thalami
6 הַיָּצִועַ הַתַּחְתֹּנָה חָמֵשׁ בָּאַמָּה רָחְבָּהּ וְהַתִּיכֹנָה
,eius latitudo cubito in septem tertij & ,eius latitudo cubito in sex
שֵׁשׁ בָּאַמָּה רָחְבָּהּ וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁבַע בָּאַמָּה רָחְבָּהּ
apprehendere non pro ,foris circum domui dedit imminutiones quia
כִּי מִגְרָעוֹת נָתַן לַבַּיִת סָבִיב חוּצָה לְבִלְתִּי אֲחֹז
.domus parietes in
בְּקִירוֹת הַבָּיִת׃
:est ædificata ,profectionis perfecto lapide eam ædificari in † ,domus Et
7 וְהַבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ אֶבֶן־שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה
fuit auditum non ,ferreum instrumentum omne ,securis & ,mallei &
וּמַקָּבוֹת וְהַגַּרְזֶן כָּל־כְּלִי בַרְזֶל לֹא־נִשְׁמַע
.eam ædificari in ,domo in
בַּבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ׃

Chiram dedit iuxta
*tritici in *compressi:
per singulos annos.
percusserūt
*ex eis
*per mēsem vicissim, per mensem
*erat
†fuerunt
†portantes
*cædētes ligna
Præter principes qui assistebant
†erant *opus,
†qui præerant populo, qui faciebat op.
*cæmentarij
Lapicidæ,
† quo egressi sunt filij
*Aprilis est
*quo regnauit *cœpit ędificare
*cœpit ędificare
*erat
altitudo
†erat ante templum
*ante latitudinem
*cubitorum
†ante domū.
latas extrinsecus, angustas intrinsecus
iuxta
*per circuitū iuxta parietes
†per circuitū templi, & oraculi,
*thalamos per circuitum.
*cubitorum erat
cubitorum
*contractiones muri, in quibus capita ponerentur trabiū, posuit per domus circuitū forinsecus, ne trabes ingrederētur parietē
†cū ædificaretur ex integris lapidibus, vt allati erāt,
†quando ædificabatur.

5 Nathan filius Zabud & :præfectos super Nathan filius Hazariahu Et
† וַעֲזַרְיָהוּ בֶן־נָתָן עַל־הַנִּצָּבִים וְזָבוּד בֶּן־נָתָן
Adoniram & ,domum super Achisar Et .regis socius * sacerdos
6 כֹּהֵן רֵעֶה הַמֶּלֶךְ׃ † וַאֲחִישָׁר עַל־הַבָּיִת וַאֲדֹנִירָם
duodecim * Selomoh ipsi Et .tributum super Habda filius
7 בֶּן־עַבְדָּא עַל־הַמַּס׃ † וְלִשְׁלֹמֹה שְׁנֵים־עָשָׂר
mensem :eius domum & ,regem alebant & ,Israel omnem super præfecti
נִצָּבִים עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וְכִלְכְּלוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וְאֶת־בֵּיתוֹ חֹדֶשׁ
.alere vnumquemque super † intererat anno in
בַּשָּׁנָה יִהְיֶה עַל־אֶחָד לְכַלְכֵּל׃
.Ephraim monte in Chur Filius ,eorum nomina hæc Et
8 † וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם בֶּן־חוּר בְּהַר אֶפְרָיִם׃
Elon & ;Beth-semes & ,Sahalbim in & ,Machas in Decher Filius
9 † בֶּן־דֶּקֶר בְּמָקַץ וּבְשַׁעַלְבִים וּבֵית שָׁמֶשׁ וְאֵילוֹן
omnis & ,Sochoh ei ;Arubboth in Chesed Filius .Bethchanan
10 בֵּית חָנָן׃ † בֶּן־חֶסֶד בָּאֲרֻבּוֹת לוֹ שֹׂכֹה וְכָל־
Taphath :Dor clima omne *,Abinadab Filius .Chepher terra
11 אֶרֶץ חֵפֶר׃ † בֶּן־אֲבִינָדָב כָּל־נָפַת דֹּאר טָפַת
,Achilud filius Bahanah .vxorem in † ei erat Selomoh filia
12 בַּת־שְׁלֹמֹה הָיְתָה לּוֹ לְאִשָּׁה׃ † בַּעֲנָא בֶּן־אֲחִילוּד
Sarthan iuxta † quæ ,Sean-Beth omnis & ,Meghiddo & ,Tahanach
תַּעְנַךְ וּמְגִדּוֹ וְכָל־בֵּית שְׁאָן אֲשֶׁר אֵצֶל צָרְתַנָה
transitu à vsque Mecholah Abel ad vsque Sean-Beth à Izrehel deinbter
מִתַּחַת לְיִזְרְעֶאל מִבֵּית שְׁאָן עַד אָבֵל מְחוֹלָה עַד מֵעֵבֶר
Iair villæ † ei :Ghilhad Ramoth in Gheber Filius .Iochneham
13 לְיָקְמֳעָם׃ † בֶּן־גֶּבֶר בְּרָמֹת גִּלְעָד לוֹ חַוֺּת יָאִיר
sexaginta ,Basan in † quæ Argob funis * ei :Ghilhad in † quæ Menasseh filij
בֶּן־מְנַשֶּׁה אֲשֶׁר בַּגִּלְעָד לוֹ חֶבֶל אַרְגֹּב אֲשֶׁר בַּבָּשָׁן שִׁשִּׁים
.æris vectis & ,murus ,magnæ vrbes
עָרִים גְּדֹלוֹת חוֹמָה וּבְרִיחַ נְחֹשֶׁת׃
.Machanaim in Hiddo filius Achinadab
14 † אֲחִינָדָב בֶּן־עִדֹּא מַחֲנָיְמָה׃
filiam Bosmath accepit ipse etiam :Naphthali in Achimahas
15 † אֲחִימַעַץ בְּנַפְתָּלִי גַּם־הוּא לָקַח אֶת־בָּשְׂמַת בַּת־
.Haloth in & ,Aser in Chusai filius Bahanah .vxorem in Selomoh
16 שְׁלֹמֹה לְאִשָּׁה׃ † בַּעֲנָא בֶּן־חוּשַׁי בְּאָשֵׁר וּבְעָלוֹת׃
.Issachar in Paruach filius Iehosaphat
17 † יְהוֹשָׁפָט בֶּן־פָּרוּחַ בְּיִשָּׂשכָר׃
.Biniamin in Elah filius Simhi
18 † שִׁמְעִי בֶן־אֵלָא בְּבִנְיָמִן׃
,Emoræi regis Sichon terra ,Ghilhad terra in Vri filius Gheber
19 † גֶּבֶר בֶּן־אֻרִי בְּאֶרֶץ גִּלְעָד אֶרֶץ סִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי
.terra in † qui vnus præfectus & ,Basan regis Hogh &
וְעֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן וּנְצִיב אֶחָד אֲשֶׁר בָּאָרֶץ׃
mare super † quæ arena sicut multi Israel & Iehudah
20 † יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל רַבִּים כַּחוֹל אֲשֶׁר־עַל־הַיָּם
Selomoh Et .lætantes & ,bibentes & ,comedentes ,multitudine in
21 לָרֹב אֹכְלִים וְשֹׁתִים וּשְׂמֵחִים׃ † וּשְׁלֹמֹה
,Pelistim terræ flumine à regna omnia in dominans erat
הָיָה מוֹשֵׁל בְּכָל־הַמַּמְלָכוֹת מִן־הַנָּהָר אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים
seruientes & ,munus facientes accedere ,Aegypti terminum ad vsque &
וְעַד גְּבוּל מִצְרָיִם מַגִּשִׁים מִנְחָה וְעֹבְדִים אֶת־
diem in Selomoh panis † erat Et .eius vitæ diebus omnibus Selomoh
22 שְׁלֹמֹה כָּל־יְמֵי חַיָּיו׃ † וַיְהִי לֶחֶם־שְׁלֹמֹה לְיוֹם
Decem .farinæ cori sexaginta & ,similæ cori triginta ,vnum
23 אֶחָד שְׁלֹשִׁים כֹּר סֹלֶת וְשִׁשִּׁים כֹּר קָמַח׃ † עֲשָׂרָה
ceruo à solum ,pecudes centum & ,pascuæ boues viginti & ,pingues boues
בָקָר בְּרִאִים וְעֶשְׂרִים בָּקָר רְעִי וּמֵאָה צֹאן לְבַד מֵאַיָּל
ipse Quia .saginatis caponibus & ,bubalo & ,caprea &
24 וּצְבִי וְיַחְמוּר וּבַרְבֻּרִים אֲבוּסִים׃ † כִּי־הוּא
oibus in ,Hazzah ad vsque & ,Tiphsach à ,fluminis transitu omni in imperans
רֹדֶה בְּכָל־עֵבֶר הַנָּהָר מִתִּפְסַח וְעַד־עַזָּה בְּכָל־
.circuitu à ei transitibus oibus ex ei erat pax & :fluminis transitus regibus
מַלְכֵי עֵבֶר הַנָּהָר וְשָׁלוֹם הָיָה לוֹ מִכָּל־עֲבָרָיו מִסָּבִיב׃
sub & ,sua vite sub vir ,fiduciam ad Israel & Iehudah habitauit Et
25 † וַיֵּשֶׁב יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל לָבֶטַח אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וְתַחַת
.Selomoh diebus omnibus ,Sebah-Beer vsque & ,Dan à ,sua ficu
תְּאֵנָתוֹ מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שָׁבַע כֹּל יְמֵי שְׁלֹמֹה׃
,eius currui ad equorum equilia millia quadraginta Selomoh ipsi fuit Et
26 † וַיְהִי לִשְׁלֹמֹה אַרְבָּעִים אֶלֶף אֻרְוֹת סוּסִים לְמֶרְכָּבוֹ
isti præfecti alebant Et .equitum millia duodecim &
27 וּשְׁנֵים־עָשָׂר אֶלֶף פָּרָשִׁים׃ † וְכִלְכְּלוּ הַנִּצָּבִים הָאֵלֶּה
regis mensam ad appropinquantem omnem & ,Selomoh regem
אֶת־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְאֵת כָּל־הַקָּרֵב אֶל־שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ־
.rem deficere sinebant non :suo mense vir
שְׁלֹמֹה אִישׁ חָדְשׁוֹ לֹא יְעַדְּרוּ דָּבָר׃

*amicus. *erant. מסס. שנה. *per mensem. *victualia. que ei necessaria erant. *omnis limes. נוף. *nepos. *terat. *terat. *erat regio. *muratæ, & vectibus æreis munitæ. עיר. *eschiatria. נצב. שפה. *dominabatur omnibus regnis. *offerentes munera, & seruientes. *tribus pagulos. *ipsius. *præter ceruos, & capreas, & bubalos, & gallinaceos impinguatos. *dominabatur. *loco transitus fluminis. *qui erant trans flumen. *fiducialiter. *fuerunt præsepia. *vir appropinquabat. *nec aliquid deficiebat.

*paleas pro mulis. בוא. *in quo erat, vnusquisque regulã suã. נתן בין. *est iuxta littus. שפה. רבב. *Orientaliũ. *sapientior. *per circuitũ. היה. *fuerunt cantica. *millia. שור. *arboribus. *est. *egreditur de. *animalibus. *volatilibus. *reptilibus. בוא.

locum ad deferebant dromedariis & equis paleam & ,hordea Et
28 † וְהַשְּׂעֹרִים וְהַתֶּבֶן לַסּוּסִים וְלָרֶכֶשׁ יָבִאוּ אֶל־הַמָּקוֹם
.suum iudicium secundum vir ,ibi esset quo *
אֲשֶׁר יִהְיֶה־שָּׁם אִישׁ כְּמִשְׁפָּטוֹ׃
,valde multam intelligentiã & ,Selomoh sapientiam Deus dedit Et
29 † וַיִּתֵּן אֱלֹהִים חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה וּתְבוּנָה הַרְבֵּה מְאֹד
.maris labium super † quæ arenam secundum ,cordis latitudinem &
וְרֹחַב לֵב כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת הַיָּם׃
filiorum omnium sapientia præ Selomoh sapientia fuit amplior Et
30 † וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה מֵחָכְמַת כָּל־בְּנֵי־
omni præ fuit sapiens Et .Aegyptiorũ sapientia omni præ & ,Orientis
31 קֶדֶם וּמִכֹּל חָכְמַת מִצְרָיִם׃ † וַיֶּחְכַּם מִכָּל־
filiis Dardah & ,Chalchol & ,Heman & ,Ezrachita Ethan præ ,homine
הָאָדָם מֵאֵיתָן הָאֶזְרָחִי וְהֵימָן וְכַלְכֹּל וְדַרְדַּע בְּנֵי
est locus Et .circũquaque gẽtibus oĩbus in eius nomẽ fuit & :Machol
32 מָחוֹל וַיְהִי־שְׁמוֹ בְכָל־הַגּוֹיִם סָבִיב׃ † וַיְדַבֵּר
.mille & quinque eius canticum fuit & ,parabolarum millia tria
שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וָאָלֶף׃
ad vsque & ,Lebanon in quæ cedro à lignis super est locutus Et
33 † וַיְדַבֵּר עַל־הָעֵצִים מִן־הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן וְעַד
super & ,animali super est locutus & :pariete in egrediens quæ ,hyssopum
הָאֵזוֹב אֲשֶׁר יֹצֵא בַּקִּיר וַיְדַבֵּר עַל־הַבְּהֵמָה וְעַל־
omnibus ex veniebant Et .piscibus super & ,reptili super & ,volatili
34 הָעוֹף וְעַל־הָרֶמֶשׂ וְעַל־הַדָּגִים׃ † וַיָּבֹאוּ מִכָּל־
,terræ regibus vniuersis de ;Selomoh sapientiam audiendam ad populis
הָעַמִּים לִשְׁמֹעַ אֵת חָכְמַת שְׁלֹמֹה מֵאֵת כָּל־מַלְכֵי הָאָרֶץ
.eius sapientiam audierunt qui
אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת־חָכְמָתוֹ׃

CAP. V. ה

quia :Selomoh ad suos seruos Sor rex Chiram misit Et
1 † וַיִּשְׁלַח חִירָם מֶלֶךְ־צוֹר אֶת־עֲבָדָיו אֶל־שְׁלֹמֹה כִּי
fuerat amans quia ;suo patre pro regem in vnxissent ipsum quod audierat
שָׁמַע כִּי אֹתוֹ מָשְׁחוּ לְמֶלֶךְ תַּחַת אָבִיהוּ כִּי אֹהֵב הָיָה
ad Selomoh Misitque .diebus omnibus Dauid ipsum Chiram
2 חִירָם לְדָוִד כָּל־הַיָּמִים׃ † וַיִּשְׁלַח שְׁלֹמֹה אֶל־
quia ,meum patrem Dauid nosti Tu :dicendo ,Chiram
3 חִירָם לֵאמֹר׃ † אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת־דָּוִד אָבִי כִּי
faciebus à ,sui Dei DOMINI nomini domum ædificare potuit non
לֹא יָכֹל לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהָיו מִפְּנֵי
curuitatibus sub eos DOMINVM dare vsque ,eũ circũdederũt quod ,belli
הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר סְבָבֻהוּ עַד תֵּת־יְהוָה אֹתָם תַּחַת כַּפּוֹת
mihi meus Deus DOMINVS dedit requiem nunc Et .eius pedum
4 רַגְלָו׃ † וְעַתָּה הֵנִיחַ יְהוָה אֱלֹהַי לִי
ego ecce Et .malus occursus non & ,aduersarius non :circuitu à
5 מִסָּבִיב אֵין שָׂטָן וְאֵין פֶּגַע רָע׃ † וְהִנְנִי
est locutus sicut ,mei Dei DOMINI nomini domum ædificare dicens
אֹמֵר לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהָי כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
te pro dabo quem tuus Filius :dicẽdo ,meũ patrẽ Dauid ad DOMINVS
יְהוָה אֶל־דָּוִד אָבִי לֵאמֹר בִּנְךָ אֲשֶׁר אֶתֵּן תַּחְתֶּיךָ
.meo nomini domum ædificabit ipse ,tuũ solium super
עַל־כִּסְאֶךָ הוּא־יִבְנֶה הַבַּיִת לִשְׁמִי׃
mei serui & ,Lebanon de cedros mihi præcidant ,præcipe nunc Et
6 † וְעַתָּה צַוֵּה וְיִכְרְתוּ־לִי אֲרָזִים מִן־הַלְּבָנוֹן וַעֲבָדַי
omnia secundũ tibi dabo tuorũ seruorũ mercedẽ & :tuis seruis cum sint
יִהְיוּ עִם־עֲבָדֶיךָ וּשְׂכַר עֲבָדֶיךָ אֶתֵּן לְךָ כְּכֹל
cædere sciens vir nos inter non quia ,nosti tu quia :dixeris quod
אֲשֶׁר תֹּאמֵר כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ כִּי אֵין בָּנוּ אִישׁ יֹדֵעַ לִכְרָת־
verba Chiram audire secundum ,fuit Et .Sidonij sicut ligna
7 עֵצִים כַּצִּדֹנִים׃ † וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ חִירָם אֶת־דִּבְרֵי
qui ,hodie DOMINVS Benedictus :ait & ,valde est lætatus & :Selomoh
שְׁלֹמֹה וַיִּשְׂמַח מְאֹד וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה הַיּוֹם אֲשֶׁר
.hunc multum populum super sapientem filium Dauidi dedit
נָתַן לְדָוִד בֵּן חָכָם עַל־הָעָם הָרָב הַזֶּה׃
quæ Audiui :dicendo ,Selomoh ad Chiram misit Et
8 † וַיִּשְׁלַח חִירָם אֶל־שְׁלֹמֹה לֵאמֹר שָׁמַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר־
,cedrinis lignis in tuã voluntatẽ omnem faciam ego ,me ad misisti
שָׁלַחְתָּ אֵלָי אֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶת־כָּל־חֶפְצְךָ בַּעֲצֵי אֲרָזִים
:mare ad Lebanon de descẽdere facient mei Serui .abiegnis lignis in &
9 וּבַעֲצֵי בְרוֹשִׁים׃ † עֲבָדַי יֹרִדוּ מִן־הַלְּבָנוֹן יָמָּה
,me ad miseris quem locum ad vsque mari in ratibus ea ponam ego &
וַאֲנִי אֲשִׂימֵם דֹּבְרוֹת בַּיָּם עַד־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־תִּשְׁלַח אֵלַי
dando meam voluntatem facies tu & ,tolles tu & :ibi ea dissipabo &
וְנִפַּצְתִּים שָׁם וְאַתָּה תִשָּׂא וְאַתָּה תַּעֲשֶׂה אֶת־חֶפְצִי לָתֵת
.meæ domui panem
לֶחֶם בֵּיתִי׃

*Tyri. *dilexerat. *nõ potuisse. *propter bella, quæ. בנה פנה. *donec posuit Dñs. *plantis. נתן כף רגל. *in test. נוח רוע. *cogito. בנה. *vt. *test. *cũm audisset. רבב. *deponent. *in. שום. *dissoluere faciam. *præbendo ei bum domui. נשא נתן.

,Ghath in Ierusalaim de Simhi iuisset quòd ,Selomoh est nunciatum Et
41 ויגד לשלמה כי־הלך שמעי מירושלם גת
:eum ad dixitque ,Simhi vocauit & ,rex misit Et .esset reuersus &
42 וישב׃ וישלח המלך ויקרא לשמעי ויאמר אליו
die In ,dicendo *te in* sum testificatus & ,DOMINO *in te adiuraui*‡ Nónne
הלוא השבעתיך ביהוה ואעד בך לאמר ביום
?morieris moriendo quòd scias sciendo :illuc & ,huc abieris & ,*te egrediendi*
צאתך והלכת אנה ואנה ידע תדע כי־מות תמות
custodisti non quare Et .audiui ‡ verbum †Bonum ,me ad dixisti &
43 ותאמר אלי טוב הדבר שמעתי׃ ומדוע לא שמרת
?*te super* præcepi quod ,præceptum & ,DOMINI iusiurandum
את שבעת יהוה ואת־המצוה אשר־צויתי עליך׃
quod ,malum omne nosti Tu :Simhi ad rex Dixitque
44 ויאמר המלך אל־שמעי אתה ידעת את כל־הרעה אשר
DOMINVS reddidit & :meo patri Dauid fecisti quod ,tuum cor nouit
ידע לבבך אשר עשית לדוד אבי והשיב יהוה
thronus & ,benedictus Selomoh rex Et .tuum caput in tuum malum
45 את־רעתך בראשך׃ והמלך שלמה ברוך וכסא
præcepit Et .seculum in vsque DOMINI *facies ad* stabilis sit Dauid
46 דוד יהיה נכון לפני יהוה עד־עולם׃ ויצו
,eum in irruit & ,est egressus & ;Iehoiadah filio Benaiahu rex
המלך את־בניהו בן־יהוידע ויצא ויפגע־בו
.Selomoh manu in est confirmatum regnum Et .est mortuus &
וימת והממלכה נכונה ביד שלמה׃

CAP. III. ג

accepit & ,Aegypti regi Parhoh Selomoh est coniunctus affinitate Et
1 ויתחתן שלמה את־פרעה מלך מצרים ויקח
eum consummare vsque ,Dauid ciuitatem in eã adduxit & ,Parhoh filiam
את־בת־פרעה ויביאה אל־עיר דוד עד כלתו
Ierusalaim murum & ,DOMINI domum & ,suam domum ædificare
לבנות את־ביתו ואת־בית יהוה ואת־חומת ירושלם
erat ędificata nõ quia ,excelsis in *immolantes*‡populus Attamen .*circumquaq;*
2 סביב׃ רק העם מזבחים בבמות כי לא־נבנה
Selomoh dilexit Et .illos dies ad vsque DOMINI nomini domus
3 בית לשם יהוה עד הימים ההם׃ ויאהב שלמה
ipse excelsis in tantũ :sui patris Dauid *statutis* in ambulando DOMINVM
את־יהוה ללכת בחקות דוד אביו רק בבמות הוא
, ibi *immolandum ad* * Ghibhon in rex iuit Et .*suffiens &* ,*immolans*
4 מזבח ומקטיר׃ וילך המלך גבענה לזבח שם
Selomoh *fecit ascendere ascensiones*‡Mille . magnum excelsum ‡ ipsum quia
כי־היא הבמה הגדולה אלף עלות יעלה שלמה
Selomoh *ad* DOMINVS est visus Ghibhon In .illud altare super
5 על המזבח ההוא׃ בגבעון נראה יהוה אל־שלמה
.tibi dabo *quid* * Postula :Deus dixitque ,noctis *somnio* in
בחלום הלילה ויאמר אלהים שאל מה אתן־לך׃
meo patre Dauid tuo seruo cum fecisti Tu :Selomoh Dixitque
6 ויאמר שלמה אתה עשית עם־עבדך דוד אבי
,iustitia in & ,veritate in *tuas facies ad* ambulauit sicut magnã misericordiã
חסד גדול כאשר הלך לפניך באמת ובצדקה
magnam misericordiam ei custodisti & ,tecum cordis rectitudine in &
ובישרת לבב עמך ותשמר לו את־החסד הגדול
. hanc diem secundũ eius thronũ super sedentem filium ei dedisti & ,istam
הזה ותתן־לו בן ישב על־כסאו כיום הזה׃
tuum seruum † fecisti regnare tu meus Deus DOMINE nunc Et
7 ועתה יהוה אלהי אתה המלכת את־עבדך
.ingredi & ,egredi scio nec ,paruus puer ‡ ego & .meo patre Dauid pro
תחת דוד אבי ואנכי נער קטן לא אדע צאת ובא׃
qui , multi populi ,elegisti quem ,tui populi medio in * tuus seruus Et
8 ועבדך בתוך עמך אשר בחרת עם־רב אשר
tuo seruo Dabisq; .multitudine præ supputabitur nec numerabitur non
9 לא־ימנה ולא יספר מרב׃ ונתת לעבדך
bonum inter *intelligendum ad* ‡ ,tuum populum *iudicandum ad audiens* † cor
לב שמע לשפט את־עמך להבין בין־טוב
? istum grauem tuum populum iudicare poterit quis quia.malum *ad*‡
לרע כי מי יוכל לשפט את־עמך הכבד הזה׃
Selomoh postulauerat quòd;*Adonai* oculis in verbum *fuit bonum* Et
10 וייטב הדבר בעיני אדני כי שאל שלמה את־
postulasti quod eo Pro :eum ad Deus Dixitque .hoc *verbum*
11 הדבר הזה׃ ויאמר אלהים אליו יען אשר שאלת את־
opulentiã tibi postulasti nec ,multos dies tibi postulasti nõ & ,hoc *verbum*
הדבר הזה ולא־שאלת לך ימים רבים ולא־שאלת לך עשר
intelligere‡ tibi postulasti *&* ;tuorum inimicorum animam postulasti neque
ולא שאלת נפש איביך ושאלת לך הבין
tibi dedi ecce :tua verba iuxta feci Ecce :iudicium audiendum ad
12 לשמע משפט׃ הנה עשיתי כדבריך הנה נתתי לך

non te post & ,*tuas facies ad* ‡ fuerit non *tu sicut* vt ,intelligẽs & ,sapiens cor
לב חכם ונבון אשר כמוך לא־היה לפניך ואחריך לא־
etiam ,tibi dedi postulasti non quod etiam Et .*tu sicut* sit surrecturus
13 יקום כמוך׃ וגם אשר לא־שאלת נתתי לך גם־
omnibus reges inter *vir tu sicut*‡fuerit non vt ,gloriam etiam ,*opulẽtiã*
עשר גם־כבוד אשר לא־היה כמוך איש במלכים כל־
,mea *statuta custodiendum ad*‡ meis viis in ambulaueris si Et .tuis diebus
14 ימיך׃ ואם תלך בדרכי לשמר חקי
.tuos dies lõgos faciã & ,tu⁹ pater Dauid ambulauit sicut ,mea pręcepta &
ומצותי כאשר הלך דויד אביך והארכתי את־ימיך׃
stetit & ,Ierusalaim in venit Et .somnium ecce & ,Selomoh euigilauit Et
15 ויקץ שלמה והנה חלום ויבוא ירושלם ויעמד
,pacifica fecitque ,*ascensiones fecit ascendere* † & ,DOMINI fœderis *arcæ facies ad*
לפני ארון ברית־יהוה ויעל עלות ויעש שלמים
mulieres duæ venerunt Tunc .suis famulis vniuersis cõuiuiũ fecit &
16 ויעש משתה לכל־עבדיו׃ אז תבאנה שתים נשים
:vna mulier Dixitque .*eius facies ad* steterũt & ,regem ad *meritoriæ*
17 זנות אל־המלך ותעמדנה לפניו׃ ותאמר האשה האחת
ea cum † peperi & :vna domo in *habitantes* † ista mulier & ego ,mi dñe *me In*
בי אדני אני והאשה הזאת ישבת בבית אחד ואלד עמה
mulier etiam peperit & ,*me parere* tertia die in fuit Et .domo in
18 בבית׃ ויהי ביום השלישי ללדתי ותלד גם־האשה
duas præter ,domo in nobiscum *alienus* ‡ non ;pariter *nos* & :hæc
הזאת ואנחנו יחדו אין־זר אתנו בבית זולתי שתים־
quia ;nocte huius mulieris filius est mortuus Et .domo in nos
19 אנחנו בבית׃ וימת בן־האשה הזאת לילה אשר
meum filium tulit & , nocte media in surrexit Et .eum super *iacuit* *
20 שכבה עליו׃ ותקם בתוך הלילה ותקח את־בני
& :suo sinu in eum fecit *iacere* & ,dormiebat tua ancilla & :me apud *ex* ‡
מאצלי ואמתך ישנה ותשכיבהו בחיקה ואת־
mane in surrexi Et .meo sinu in *fecit iacere* ‡ mortuum suum filium
21 בנה המת השכיבה בחיקי׃ ואקם בבקר
,mane in eũ *ad intendi* ‡Et .erat mortuus ecce & ,*meum filium sugere faciendũ ad*
להיניק את־בני והנה־מת ואתבונן אליו בבקר
mulier dixit Et .pepereram quem ,meus filius erat non ecce &
22 והנה לא־היה בני אשר ילדתי׃ ותאמר האשה
hæc& ;†mortuus tu⁹ filius & ,*viuus* ‡ me⁹ filius *quia* * Nequaquã :altera
האחרת לא כי בני החי ובנך המת וזאת
loquebãtur Et .*viuus* ‡ me⁹ filius & , † mortuus tuus filius sed ,Nõ :*dicens* ‡
אמרת לא כי בנך המת ובני החי ותדברנה
,*viuus*† meus filius ‡ Hic ,*dicens* ‡ Hæc :rex Dixitque .*regis facies ad*
23 לפני המלך׃ ויאמר המלך זאת אמרת זה־בני החי
,est mortuus tu⁹ filius sed , Nequaquã ;*dicens* * hæc & ,mortuus tu⁹ filius &
ובנך המת וזאת אמרת לא כי בנך המת
attulerũt & ,gladium mihi *Capite* :rex Dixitque .viuus meus fili⁹ &
24 ובני החי׃ ויאמר המלך קחו־לי חרב ויביאו
viuum *natum* ‡ Diuidite :rex Dixitque .*regis facies ad* gladium
25 החרב לפני המלך׃ ויאמר המלך גזרו את־הילד החי
.alteri dimidium & , vni dimidium date & ,† duas in
לשנים ותנו את־החצי לאחת ואת־החצי לאחת׃
incaluerant quia‡ ,regem ad viuus ‡ *eius* filius cuius ,mulier Dixitque
26 ותאמר האשה אשר־בנה החי אל־המלך כי־נכמרו
natum † ei date ,mi dñe *me In* ‡ :dixit & ,suo filio super *eius miserationes*
רחמיה על־בנה ותאמר בי אדני תנו־לה את־הילוד
,mihi Etiam :*dicens* * illa & .eum interficiatis ne interficiendo & ,viuum
החי והמת אל־תמיתהו וזאת אמרת גם־לי
ei Date :dixit & , rex respondit Et .diuidite , sit non tibi etiam
27 גם־לך לא יהיה גזרו׃ ויען המלך ויאמר תנו־לה
.eius mater ‡ hæc .eũ interficiatis non interficiendo & ,viuum *natum* †
את־הילוד החי והמת לא תמיתהו היא אמו׃
timuerũt & ;rex iudicauit quod ,iudicium Israel omnis audierũt Et
28 וישמעו כל־ישראל את־המשפט אשר שפט המלך ויראו
faciendũ ad ei⁹ *interiore in* ‡ Dei sapientia quòd viderũt quia :regis *faciebus* à
מפני המלך כי ראו כי־חכמת אלהים בקרבו לעשות
.iudicium
משפט׃

CAP. IIII. ד

principes isti Et .Israel omnẽ super rex Selomoh rex fuit Et
1 ויהי המלך שלמה מלך על־כל־ישראל׃ ואלה השרים
filij Achiah & ,Elichoreph .sacerdotis Sadoc filius Hazariahu:ei * qui
2 אשר־לו עזריהו בן־צדוק הכהן׃
3 אליחרף ואחיה בני
Benaiahu Et .*commonefaciens* Achilud filius Iehosaphat :scribæ Sisa
4 שישא ספרים יהושפט בן־אחילוד המזכיר׃ ובניהו
.sacerdotes Ebiathar & ,Sadoc & :exercitum super Iehoiadah filius
בן־יהוידע על־הצבא וצדוק ואביתר כהנים׃

vescentes inter erũt & ,misericordiã facies Ghilhaditæ Barzillai filiis Et
7 ולבני ברזלי הגלעדי תעשה־חסד והיו באכלי
Absalom *faciebus* ‡ à *me fugiendo in* ‡ me ad accesserunt sic quia ;tuę mẽsę
שלחנך כי־כן קרבו אלי בברחי מפני אבשלום
Iemini filij Ghera filius Simhi * te cum ecce Et .tui fratris
8 אחיך׃ והנה עמך שמעי בן־גרא בן־הימיני
me ire ‡ dic in *roborata* † maledi ctione mihi maledixit *ipse & ‡* Bachurim de
מבחרים והוא קללני קללה נמרצת ביום לכתי
iusaui & ,Iarden ad meum occursum in descẽdit ipse & ;Machanaim ad
מחנים והוא־ירד לקראתי הירדן ואשבע
nunc Et .gladio in te faciam mori Si :dicendo ,DOMINO *in* * ei
9 לו ביהוה לאמר אם־אמיתך בחרב׃ ועתה
facias quæ nosti & ,*tu* sapiens vir quia ,eũ dimittas impunẽ ne
אל־תנקהו כי איש חכם אתה וידעת את אשר תעשה־
.sepulchrum ‡ sanguine *in* † eius caniciem facies descendere & ,ei
לו והורדת את־שיבתו בדם שאול׃
.Dauid ciuitate in est sepultus & ;suis patribus cum Dauid dormiuit Et
10 וישכב דוד עם־אבתיו ויקבר בעיר דוד׃
.anni quadraginta ‡ ,Israel super Dauid regnauit quibus dies Et
11 והימים אשר מלך דוד על־ישראל ארבעים שנה
triginta regnauit Ierusalaim in & , annis septem regnauit Chebron In
בחברון מלך שבע שנים ובירושלם מלך שלשים
,sui patris Dauid solium super sedit Selomoh Et .annis tribus &
12 ושלש שנים׃ ושלמה ישב על־כסא דוד אביו
Chaghith fili⁹ Adoniiahu venit Et .valde eius regnũ est firmatum &
13 ותכן מלכתו מאד׃ ויבא אדניהו בן־חגית
tuum venire *pax* † Num : ‡ dixit Et .Selomoh matrem Sebah-Bath ad
אל־בת־שבע אם־שלמה ותאמר השלום באך
.Loquere ;dixit Et . te ad ‡ mihi Verbum :ait Et .*Pax* ‡ :Dixitque
14 ויאמר שלום׃ ויאמר דבר לי אליך ותאמר דבר׃
posuerũt me super & ,regnum erat *mihi* quòd ,nosti Tu :dixit Et
15 ויאמר את ידעת כי־לי היתה המלוכה ועלי שמו
.meo fratri fuit & ,regnũ est versum & *regnãdũ ad* ,suas facies Israel omnis
כל־ישראל פניהם למלך ותסב המלוכה ותהי לאחי
ego vnam petitionem nunc Et .ei fuerat DOMINO à quia
16 כי מיהוה היתה לו׃ ועתה שאלה אחת אנכי
.Loquere :eũ ad dixit Et . *meas facies* ‡ facias auertere ne ,te à *postulans* †
שאל מאתך אל־תשבי את־פני ותאמר אליו דבר׃
faciet auertere non nam :regi Selomoh obsecro Dic : dixit Et
17 ויאמר אמרי־נא לשלמה המלך כי לא־ישיב
.vxorem in Sunamiten Abisagh mihi det & ;*tuas facies*
את־פניך ויתן־לי את־אבישג השונמית לאשה׃
.regem ad te *super* loquar ego , Bene :Sebah-Bath Dixitque
18 ותאמר בת־שבע טוב אנכי אדבר עליך אל־המלך׃
super ‡ ei *loquendum ad* * ,Selomoh regem ad Sebah-Bath venit Et
19 ותבא בת־שבע אל־המלך שלמה לדבר־לו על־
sedit & , ei se incuruauit & ,eius occursum in rex surrexit Et .Adoniiahu
אדניהו ויקם המלך לקראתה וישתחו לה וישב
.eius dexteram ad sedit & : regis matri solium posuit & ,suũ soliũ super
על־כסאו וישם כסא לאם המלך ותשב לימינו׃
ne ,te à *petens* ‡ ego paruam vnam Petitionem :ait Et
20 ותאמר שאלה אחת קטנה אנכי שאלת מאתך אל־
non quia :mea mater Pete :rex ei dixit Et .*meas facies* facias auertere
תשב את־פני ויאמר־לה המלך שאלי אמי כי לא־
Abisagh Detur :ait Et .*tuas facies* faciam auertere
21 אשיב את־פניך׃ ותאמר יתן את־אבישג
.vxorem in tuo fratri Adoniiahu Sunamitis
השנמית לאדניהו אחיך לאשה׃
postulans tu quare Et :suæ matri dixit & ,Selomoh rex respondit Et
22 ויען המלך שלמה ויאמר לאמו ולמה את שאלת
;regnum *ei* ‡ pete & ?Adoniiahu *ipsi* † Sunamiten Abisagh
את־אבישג השנמית לאדניהו ושאלי־לו את־המלוכה
Ioab & ,*sacerdoti* Ebiathar & ,‡ ei & ;† me *præ magnus* meus frater ipse quia
כי הוא אחי הגדול ממני ולו ולאביתר הכהן וליואב
,DOMINO *in* ‡ Selomoh rex iurauit Et .Seruiah *filio* ‡
23 בן־צרויה׃ וישבע המלך שלמה ביהוה
suam animam *in* ‡ quia ,addat sic & , Deus mihi faciat Sic : dicendo
לאמר כה יעשה־לי אלהים וכה יוסיף כי בנפשו
viuit nunc Et .hoc verbum Adoniiahu est locutus
24 דבר אדניהו את־הדבר הזה׃ ועתה חי־
Dauid thronum super me sedere fecit & ,me firmauit qui ,DOMINVS
יהוה אשר הכינני ויושיביני על־כסא דוד
hodie quia ;est locutus sicut ,domum mihi fecit qui & , mei patris
אבי ואשר עשה־לי בית כאשר דבר כי היום
Adoniiahu morietur.
יומת אדניהו׃

convivas היה ‡ dum fugerẽ ‡ facie פנה * est ‡ qui † vehementi ‡ qua pergebam הלך * per Dominum ‡ Non מות es † cum ‡ ad ירד * fuere יום שנה מן בוא ‡ Bath-Sebah † pacificus est ingressus tu⁹ ? ‡ Pacificus. ‡ est meum vt regnarem סבב † postulo ‡ faciem meã. שוב faciẽ tuã, vt pro נוה * vt loqueretur ‡ pro בוא קום שחה שום ישב ‡ pro faciem meã. פנה faciem tuam. נתן postulas קנה † pro ipso ei maior ‡ est sacerdos, ‡ filius ‡ per Dñm. ‡ contra יסף חיה מות

per manum irruit & ;Iehoiadah filij Benaiahu *manu in* Selomoh rex misit Et
25 וישלח המלך שלמה ביד בניהו בן־יהוידע ויפגע־
Hanathoth * :rex dixit sacerdotẽ Ebiathar ad Et .est mortuus & ,cũ in
26 בו וימת׃ ולאביתר הכהן אמר המלך ענתת
,te interficiã non hac die in & :*in mortis* ‡ vir quia ,tuos agros *super* vade
לך על־שדיך כי איש מות אתה וביום הזה לא אמיתך
quia & ,*mei patris Dauid facies ad* DOMINI Adonai ‡ arcam portasti quia
כי־נשאת את־ארון אדני יהוה לפני דוד אבי וכי
.meus pater fuit afflictus quibus ‡ omnibus in fuisti afflictus
התענית בכל אשר־התענה אבי׃
implendũ ad ,DOMINO *sacerdotem esse ab* ,Ebiathar Selomoh eiecit Et
27 ויגרש שלמה את־אביתר מהיות כהן ליהוה למלא
.Siloh in Heli domum super fuerat locutus quod ,DOMINI verbum
את־דבר יהוה אשר דבר על־בית עלי בשלה׃
post declinauerat Ioab quia , Ioab ad vsque venit *auditio* Et
28 והשמעה באה עד־יואב כי יואב נטה אחרי
ad Ioab fugit Et .declinauerat non Absalom post & † ,Adoniiah
אדניה ואחרי אבשלום לא נטה וינס יואב אל־
est nunciatũ Et .altaris cornua *in* apprehendit & ,DOMINI *tentorium*
29 אהל יהוה ויחזק בקרנות המזבח׃ ויגד
apud ‡ ecce & ,DOMINI *tentorium* ad Ioab fugisset quòd ,Selomoh regi
למלך שלמה כי נס יואב אל־אהל יהוה והנה אצל
Vade :dicendo ,Iehoiadah filiũ Benaiahu Selomoh Misitque .altare
המזבח וישלח שלמה את־בניהו בן־יהוידע לאמר לך
:eum ad dixitq; ,DOMINI *tentorium* * ad Benaiahu venit Et .eũ *in incurre*
30 פגע־בו׃ ויבא בניהו אל־אהל יהוה ויאמר אליו
retulit Et .moriar hîc sed , Nequaquã :dixit Et .Egredere :rex dixit Sic
כה־אמר המלך צא ויאמר לא כי פה אמות וישב
.mihi respõdit sic & ,Ioab est locut⁹ Sic :dicẽdo ,verbum regi Benaiahu
בניהו את־המלך דבר לאמר כה־דבר יואב וכה ענני׃
:eũ sepelies & ,eũ *in irrue* & ,est locutus sicut Fac :rex ei Dixitque
31 ויאמר לו המלך עשה כאשר דבר ופגע־בו וקברתו
desuper ‡ & ,me *desuper* † ,Ioab effudit quos , gratis sanguines remouebis &
והסירת דמי חנם אשר שפך יואב מעלי ומעל
,eius caput super eius sanguinẽ DOMINVS reddet Et .mei patris domo
32 בית אבי׃ והשיב יהוה את־דמו על־ראשו
eos occidit & ,*ipso pra bonos & ,iustos* ‡ viros duos *in irruit* † quia
אשר פגע בשני־אנשים צדקים וטבים ממנו ויהרגם
principẽ Ner filium ‡ Abner ; nesciuit Dauid meus pater & ,gladio *in*
בחרב ואבי דוד לא ידע את־אבנר בן־נר שר־
.Iehudah militiæ principem Iether filium Hamasa & , Israel exercitus
צבא ישראל ואת־עמשא בן־יתר שר־צבא יהודה׃
eius seminis caput in & ,Ioab caput in eorum sanguines reuertentur Et
33 ושבו דמיהם בראש יואב ובראש זרעו
sit eius throno & ,eius domui & ,eius semini & ,Dauid Et .æternum in
לעלם ולדוד ולזרעו ולביתו ולכסאו יהיה
filius Benaiahu ascendit Et .DOMINO *cum* à seculum in vsque pax
34 שלום עד־עולם מעם יהוה׃ ויעל בניהו בן־
sua domo in est Sepultusque .eum interfecit & ,eum *in irruit* ‡ & ,Iehoiadah
יהוידע ויפגע־בו וימתהו ויקבר בביתו
super eo pro Iehoiadah filium Benaiahu rex *dedit* Et .deserto in
35 במדבר׃ ויתן המלך את־בניהו בן־יהוידע תחתיו על־
.Ebiathar pro rex *dedit* sacerdotem Sadoc & ,exercitum
הצבא ואת־צדוק הכהן נתן המלך תחת אביתר׃
domum tibi Aedifica :ei dixitque ; Simhi vocauit & ,rex misit Et
36 וישלח המלך ויקרא לשמעי ויאמר לו בנה־לך בית
.illuc & huc inde egredieris non & ,ibi habitabis & ,Ierusalaim in
בירושלם וישבת שם ולא־תצא משם אנה ואנה׃
sciendo ,Chidron torrentem transieris & ,*te egrediendi* die in ,erit Et
37 והיה ביום צאתך ועברת את־נחל קדרון ידע
.tuum caput in erit tuus sanguis .morieris moriendo quòd ,scias
תדע כי מות תמות דמך יהיה בראשך׃
est locutus sicut ; verbum ‡ Bonum : regem ad Simhi Dixitque
38 ויאמר שמעי למלך טוב הדבר כאשר דבר
Ierusalaim in Simhi mansit Et . tuus seruus faciet sic , rex meus dñs
אדני המלך כן יעשה עבדך וישב שמעי בירושלם
duo fugerunt & ,annorum trium fine à ,fuit Et .multis diebus
39 ימים רבים׃ ויהי מקץ שלש שנים ויברחו שני־
nunciauerũt & :Gath regẽ Mahachah filiũ Achis ad Simhi serui
עבדים לשמעי אל־אכיש בן־מעכה מלך גת ויגידו
,Simhi surrexit Et .Gath in † tui serui Ecce :dicendo , Simhi
40 לשמעי לאמר הנה עבדיך בגת׃ ויקם שמעי
quærendum ad ,Achis ad Ghath in abiit & , suum asinum strauit &
ויחבש את־חמרו וילך גתה אל־אכיש לבקש את־
.Gath de suos seruos adduxit & ,Simhi abiit Et .suos seruos
עבדיו וילך שמעי ויבא את־עבדיו מגת׃

* In; ad ‡ obnoxius morti es; ‡ Domini Dei ante Dauid patrẽ meum, ‡ in; ענה; ne esset sacerdos Dñi vt impleretur; היה; fama ‡ ad; † licet; נוס; tabernaculũ; נגד; tabernaculũ ‡ est; הלך; interfice; * tabernaculũ; יצא ישב; interfice; ‡ à; סור חנן; שוב; † aggressus est ‡ iustiores, & meliores se; טוב ‡ videlicet; שור; עלה ‡ aggressus est; מות; posuit; נתן; posuit; יצא; qua egressus fueris,; ידע ‡ est; ישב; in; יום היה; קצץ שנה; נגד; † sunt; קום; vt quæreret; ילך בוא

, tegis filios omnes inuitauitque ;multitudine in ,pecus & ,pingue & ,bouem
שׁוֹר וּמְרִיא־וְצֹאן לָרֹב וַיִּקְרָא לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ
bibentes & ,comedentes ipsi ecce & .sacerdotē Ebiathar & ,exercitꝰ principes &
וּלְשָׂרֵי הַצָּבָא וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן וְהִנָּם אֹכְלִים וְשֹׁתִים
,tuus seruus ego ‡ me Et .Adoniiahu rex Viuat :dixerūt atq; :eius facies ad
26 לְפָנָיו וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ אֲדֹנִיָּהוּ׃ † וְלִי אֲנִי־עַבְדֶּךָ
tuū seruum Selomoh & , Iehoiadah filiū Benaiahu & ,sacerdotē Sadoc &
וּלְצָדֹק הַכֹּהֵן וְלִבְנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע וְלִשְׁלֹמֹה עַבְדְּךָ
,hoc verbum est factum rege meo domino à Si .inuitauit non
27 לֹא קָרָא׃ † אִם מֵאֵת אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ נִהְיָה הַדָּבָר הַזֶּה
mei domini solium super esset sessurus quis ,tuum seruum fecisti scire non &
וְלֹא הוֹדַעְתָּ אֶת־עַבְדְּךָ מִי יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּא אֲדֹנִי־
-Bath me ad Vocate :dixit & ,Dauid rex respōdit Et ?ipsum post regis
28 הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו׃ † וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֹּאמֶר קִרְאוּ־לִי לְבַת־
.regis facies ad † stetit & ,regis facies ad est ingressa Et .sebah
שָׁבַע וַתָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃
meā animam redemit qui ,DOMINVS Viuit :dixit & ,rex iurauit Et
29 † וַיִּשָּׁבַע הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמַר חַי־יְהוָה אֲשֶׁר־פָּדָה אֶת־נַפְשִׁי
Deo DOMINO in tibi iuraui quemadmodū Quia .angustia omni de
30 מִכָּל־צָרָה׃ † כִּי כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְךָ בַּיהוָה אֱלֹהֵי
sedebit ipse & ,me post regnabit tuꝰ filius Selomoh quòd ,dicendo ,Israel
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כִּי־שְׁלֹמֹה בְנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב
ceruicem flexit Et .hac die faciam sic quia ,me pro meū solium super
31 עַל־כִּסְאִי תַּחְתָּי כִּי כֵּן אֶעֱשֶׂה הַיּוֹם הַזֶּה׃ † וַתִּקֹּד
meꝰ dn̄s Viuat :dixit & , regi se incuruauit & ,terram vultus in sebah-Bath
בַּת־שֶׁבַע אַפַּיִם אֶרֶץ וַתִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ וַתֹּאמֶר יְחִי אֲדֹנִי
Sadoc me ad Vocate :Dauid rex dixit Et .æternum in Dauid rex
32 הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְעֹלָם׃ † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דָּוִד קִרְאוּ־לִי לְצָדוֹק
.Iehoiadah filium Benaiahu & , prophetam Nathan & , sacerdotem
הַכֹּהֵן וּלְנָתָן הַנָּבִיא וְלִבְנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע
vobiscū Tollite :eis rex Dixitque .regis facies ad sunt ingressi &
33 וַיָּבֹאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָהֶם קְחוּ עִמָּכֶם
super meum filium Selomoh facietis equitare & , vestri domini seruos
אֶת־עַבְדֵי אֲדֹנֵיכֶם וְהִרְכַּבְתֶּם אֶת־שְׁלֹמֹה בְנִי עַל־
.Ghichon super eum facietis descendere & ;mihi ‡ quæ mulam
הַפִּרְדָּה אֲשֶׁר־לִי וְהוֹרַדְתֶּם אֹתוֹ אֶל־גִּחוֹן׃
super regē in propheta Nathā & ,sacerdos Sadoc ibi eum vnget Et
34 † וּמָשַׁח אֹתוֹ שָׁם צָדוֹק הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנָּבִיא לְמֶלֶךְ עַל־
.Selomoh rex Viuat :dicetis atque ,buccina in clangetis & : Israel
יִשְׂרָאֵל וּתְקַעְתֶּם בַּשּׁוֹפָר וַאֲמַרְתֶּם יְחִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה׃
ipse & ,meū solium super sedebit & ,veniet & ,eum post ascenderis Et
35 † וַעֲלִיתֶם אַחֲרָיו וּבָא וְיָשַׁב עַל־כִּסְאִי וְהוּא
super & ,Israel super ducem existendum ad præcepi † ipsi & :me pro regnabit
יִמְלֹךְ תַּחְתָּי וְאֹתוֹ צִוִּיתִי לִהְיוֹת נָגִיד עַל־יִשְׂרָאֵל וְעַל־
: dixit & ,regem * Iehoiadah filius Benaiahu respondit Et .Iehudah
36 יְהוּדָה׃ † וַיַּעַן בְּנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר
Quemadmodum .regis mei domini Deus DOMINVS dicat Sic .Amen
37 אָמֵן כֵּן יֹאמַר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃ † כַּאֲשֶׁר
magnificet & ,Selomoh cum sit ita , rege meo dn̄o cum DOMINVS fuit
הָיָה יְהוָה עִם־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כֵּן יְהִי עִם־שְׁלֹמֹה וִיגַדֵּל
Sadoc descendit Et .Dauid regis mei domini solio præ ,eius solium
38 אֶת־כִּסְאוֹ מִכִּסֵּא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ דָּוִד׃ † וַיֵּרֶד צָדוֹק
,Cerethi & ,Iehoiadah filius Benaiahu & ,propheta Nathan & ,sacerdos
הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנָּבִיא וּבְנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע וְהַכְּרֵתִי
;Dauid regis mulam super Selomoh fecerunt equitare & ,Pelethi &
וְהַפְּלֵתִי וַיַּרְכִּבוּ אֶת־שְׁלֹמֹה עַל־פִּרְדַּת הַמֶּלֶךְ דָּוִד
cornu sacerdos Sadoc Tulitque .Ghichon super eum fecerunt ire &
39 וַיֹּלִכוּ אֹתוֹ עַל־גִּחוֹן׃ † וַיִּקַּח צָדוֹק הַכֹּהֵן אֶת־קֶרֶן
,buccina in clanxerunt & .Selomoh vnxit & ,tentorio ‡ de olei
הַשֶּׁמֶן מִן־הָאֹהֶל וַיִּמְשַׁח אֶת־שְׁלֹמֹה וַיִּתְקְעוּ בַּשּׁוֹפָר
ascenderunt Et .Selomoh rex Viuat :populus omnis dixeruntque
40 וַיֹּאמְרוּ כָּל־הָעָם יְחִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה׃ † וַיַּעֲלוּ
lætitia letantes ‡ & ,fistulis in fistulantes* populꝰ & ,eū post populus omnis
כָל־הָעָם אַחֲרָיו וְהָעָם מְחַלְּלִים בַּחֲלִלִים וּשְׂמֵחִים שִׂמְחָה
,Adoniiahu audiuit Et .eorum voce in ‡ terra scindebatur & .magna
41 גְדוֹלָה וַתִּבָּקַע הָאָרֶץ בְּקוֹלָם׃ † וַיִּשְׁמַע אֲדֹנִיָּהוּ
audiuit & :comedere finierant ipsi & ,secum † qui , inuitati omnes &
וְכָל־הַקְּרֻאִים אֲשֶׁר אִתּוֹ וְהֵם כִּלּוּ לֶאֱכֹל וַיִּשְׁמַע
?tumultuantis ciuitatis vox Cur :dixit & ,buccinæ vocem ‡ Ioab
יוֹאָב אֶת־קוֹל הַשּׁוֹפָר וַיֹּאמֶר מַדּוּעַ קוֹל־הַקִּרְיָה הוֹמָה׃
.venit sacerdotis Ebiathar filius Ionathan ecce & ,loquente eo Adhuc
42 † עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר וְהִנֵּה יוֹנָתָן בֶּן־אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן בָּא
.nunciabis bonum & ,tu virtutis vir quia ,Ingredere ;Adoniiahu Dixitq;
וַיֹּאמֶר אֲדֹנִיָּהוּ בֹּא כִּי אִישׁ חַיִל אַתָּה וְטוֹב תְּבַשֵּׂר׃
noster dominus Profecto :Adoniiahu ad dixit & ,Ionathā Respōditque
43 † וַיַּעַן יוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לַאֲדֹנִיָּהוּ אֲבָל אֲדֹנֵינוּ

boues, & pinguia, & pecudes comedunt, & bibunt
שָׁתָה
coram eo, ‡ qui sum
חָיָה
Num
seruos tuos,
יָדַע
עָנָה
ante regem, †coram rege.
per Dominū Deum
בָּנָה
equidem inclinauit se
קָדַד
in faciē super
שָׁחָה חָיָה
ante regem.
בּוֹא לָקַח
facite
† est in
יָרַד
עָלָה
† præcipiam vt sit dux
צָוָה הָיָה
* ad
עָנָה
plusquā soliū
ad
הָלַךְ
‡tabernaculo
canebat tibiis ‡ lætabatur
‡ à
†erant
כָּלָה
‡ sonitum
בּוֹא
fortis es
עָנָה

rex secum misit Et .Selomoh fecit regnare Dauid rex
44 הַמֶּלֶךְ דָּוִד הִמְלִיךְ אֶת־שְׁלֹמֹה׃ † וַיִּשְׁלַח אִתּוֹ הַמֶּלֶךְ
filium Benaiahu & ,prophetam Nathan & ,sacerdotem Sadoc
אֶת־צָדוֹק הַכֹּהֵן וְאֶת־נָתָן הַנָּבִיא וּבְנָיָהוּ בֶּן־
mulam super eum fecerunt equitare & ;Pelethi & ,Cerethi & ,Iehoiadah
יְהוֹיָדָע וְהַכְּרֵתִי וְהַפְּלֵתִי וַיַּרְכִּבוּ אֹתוֹ עַל פִּרְדַּת
propheta Nathan & sacerdos Sadoc eum vnxerunt Et .regis
45 הַמֶּלֶךְ׃ † וַיִּמְשְׁחוּ אֹתוֹ צָדוֹק הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנָּבִיא
tumultuauit & ,lætantes inde ascenderunt & ;Ghichon in regem in
לְמֶלֶךְ בְּגִחוֹן וַיַּעֲלוּ מִשָּׁם שְׂמֵחִים וַתֵּהֹם
Selomoh sedit etiam Et .audistis quam vox * hæc .ciuitas
46 הַקִּרְיָה הוּא הַקּוֹל אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם׃ † וְגַם יָשַׁב שְׁלֹמֹה
regis serui venerunt etiam Et .regni solium super
47 עַל כִּסֵּא הַמְּלוּכָה׃ † וְגַם־בָּאוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ
Deus Benefaciat :dicēdo ,Dauid regi nostro domino benedicendum ad
לְבָרֵךְ אֶת־אֲדֹנֵינוּ הַמֶּלֶךְ דָּוִד לֵאמֹר יֵיטֵב אֱלֹהֶיךָ
;tuo solio præ eius solium magnificet & ,tuo nomini præ Selomoh nomini
אֶת־שֵׁם שְׁלֹמֹה מִשְּׁמֶךָ וִיגַדֵּל אֶת־כִּסְאוֹ מִכִּסְאֶךָ
:rex dixit sic etiam Et .lectum super rex se incuruauit &
48 וַיִּשְׁתַּחוּ הַמֶּלֶךְ עַל־הַמִּשְׁכָּב׃ † וְגַם־כָּכָה אָמַר הַמֶּלֶךְ
sedentem hodie dedit qui ,Israel Deus DOMINVS Benedictus
בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נָתַן הַיּוֹם יֹשֵׁב
surrexere & ,sunt territi Et .videntes mei oculi & ,meum thronum super
49 עַל־כִּסְאִי וְעֵינַי רֹאוֹת׃ † וַיֶּחֶרְדוּ וַיָּקֻמוּ
.suam viam in vir abierunt & ;Adoniiahu † qui inuitati omnes
כָּל־הַקְּרֻאִים אֲשֶׁר לַאֲדֹנִיָּהוּ וַיֵּלְכוּ אִישׁ לְדַרְכּוֹ׃
apprehēdit & ,abiit & ,surrexit & :Selomoh faciebus à timens Adoniiahu Et
50 † וַאֲדֹנִיָּהוּ יָרֵא מִפְּנֵי שְׁלֹמֹה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיַּחֲזֵק
Ecce : dicendo ,Selomoh est nunciatum Et .altaris cornua in
51 בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ׃ † וַיֻּגַּד לִשְׁלֹמֹה לֵאמֹר הִנֵּה
cornua in apprehendit ecce & ,Selomoh regem timens Adoniiahu
אֲדֹנִיָּהוּ יָרֵא אֶת־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה אָחַז בְּקַרְנוֹת
interficiet si ‡ ,Selomoh rex hodie sicut † mihi Iuret : dicendo ; altaris
הַמִּזְבֵּחַ לֵאמֹר יִשָּׁבַע־לִי כַיּוֹם הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אִם־יָמִית
filium in fuerit Si : Selomoh Dixitque .gladio in suum seruum
52 אֶת־עַבְדּוֹ בֶּחָרֶב׃ † וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה אִם יִהְיֶה לְבֶן־
fuerit inuentum malum si & :terram super eius crine ‡ de cadet non ,virtutis
חַיִל לֹא־יִפֹּל מִשַּׂעֲרָתוֹ אָרְצָה וְאִם־רָעָה תִמָּצֵא־
cum fecerunt descendere & ,Selomoh rex misit Et .morietur & ,eo in
53 בוֹ וָמֵת׃ † וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיֹּרִדֻהוּ
ei Dixitque . Selomoh regi se incuruauit & ,venit & : altari desuper*
מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וַיָּבֹא וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיֹּאמֶר־לוֹ
.tuam domum in Vade : Selomoh
שְׁלֹמֹה לֵךְ לְבֵיתֶךָ׃

CAP. II. ב

Selomoh præcepitque .moriendum ad Dauid dies appropinquauerunt Et
1 † וַיִּקְרְבוּ יְמֵי־דָוִד לָמוּת וַיְצַו אֶת־שְׁלֹמֹה
,te confortabis ‡ & .terræ omnis via in vadens Ego :dicendo ,suo filio
2 בְנוֹ לֵאמֹר׃ † אָנֹכִי הֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ כָּל־הָאָרֶץ וְחָזַקְתָּ
,tui Dei DOMINI custodiam custodies ‡ Et .virum in eris † &
3 וְהָיִיתָ לְאִישׁ׃ † וְשָׁמַרְתָּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
,eius præcepta & ,eius decreta custodiendum ad * ,eius viis in ambulandum ad ‡
לָלֶכֶת בִּדְרָכָיו לִשְׁמֹר חֻקֹּתָיו מִצְוֹתָיו
vt ,Moseh lege in ‡ scriptum sicut ,eius testimonia & ,eius iudicia &
וּמִשְׁפָּטָיו וְעֵדְוֹתָיו כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה לְמַעַן
.illuc respicies † quæ ‡ omnia & ,feceris quæ omnia agas prudenter
תַּשְׂכִּיל אֵת כָּל־אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר תִּפְנֶה שָׁם׃
,me super ‡ est locutus quod ,suū verbum DOMINVS confirmet Vt
4 † לְמַעַן יָקִים יְהוָה אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלַי
meas facies ad ambulandum ad * suam viam tui filij custodierint Si : dicendo
לֵאמֹר אִם־יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ אֶת־דַּרְכָּם לָלֶכֶת לְפָנַי
abscindetur Nō:dicēdo ,sua anima tota in & ,suo corde toto in ,veritate in
בֶּאֱמֶת בְּכָל־לְבָבָם וּבְכָל־נַפְשָׁם לֵאמֹר לֹא־יִכָּרֵת
quæ , nosti tu etiam Et .Israel solio desuper ‡ vir tibi
5 לְךָ אִישׁ מֵעַל כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל׃ † וְגַם אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר־
exercituū principibus duobus fecerit quæ ,Seruiah filius Ioab mihi fecerit
עָשָׂה לִי יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה אֲשֶׁר עָשָׂה לִשְׁנֵי־שָׂרֵי צִבְאוֹת
posuit & ,eos occidit & ,Iether filio Hamasa & , Ner filio Abner , Israel
יִשְׂרָאֵל לְאַבְנֵר בֶּן־נֵר וְלַעֲמָשָׂא בֶן־יֶתֶר וַיַּהַרְגֵם וַיָּשֶׂם
* qui ,suo cingulo in belli sanguines dedit & ,pace in belli sanguines
דְּמֵי־מִלְחָמָה בְּשָׁלֹם וַיִּתֵּן דְּמֵי מִלְחָמָה בַּחֲגֹרָתוֹ אֲשֶׁר
Faciesque .suis pedibus in ‡ quod ,suo calceamento in & ,suis lūbis in
6 בְּמָתְנָיו וּבְנַעֲלוֹ אֲשֶׁר בְּרַגְלָיו׃ † וְעָשִׂיתָ
.sepulchrum pace in eius caniciē facies descēdere nō & ,tuam sapientiā iuxta
כְּחָכְמָתֶךָ וְלֹא־תוֹרֵד שֵׂיבָתוֹ בְּשָׁלֹם שְׁאֹל׃

regium.
עָלָה הָמַם
Hic est sonitus quem
magis quàm
magis quàm solium tuū,
שָׁחָה
vident.
רָאָה קוּם
† erant cum
vnusquisque
faciē tenuit
פָּנָה יָלַךְ
נָגַד
‡ hac die
‡ quòd non
filius
strenuus, ‡ capillis
נָפַל רוּעַ
* ab
moreretur.
צָוָה
vado per viā
‡ conforta
† esto vir
‡ custodi
הָיָה
‡ vt ambules
* vt custodias
חָקַק
‡ est
עוּד יָרָה
feceris ‡ ad
sic vertens.
‡ mihi
קוּם
* & ambulauerint coram me
‡ de
שָׁנָה שַׂר
quos occidit
שׂוּם
balteo * erat
נָתַן
‡ erat
עָשָׂה
pedifice ad
יָרַד

?ſuũ ſeruum ad rex meus dominus venit Cur :Araunah Dixitq́ue
21 ויאמר ארונה מדוע בא אדני־המלך אל־עבדו
,DOMINO altare *ædificandũ ad* ‡,aream *tecum à emendũ* Ad :Dauid Dixitq́;
ויאמר דוד לקנות מעמך את־הגרן לבנות מזבח ליהוה
:Dauid ad Araunah Dixitq́ue .populo *deſuper* † plaga reſtringatur &
22 ותעצר המגפה מעל העם ׃ ויאמר ארונה אל־דוד
Vide .ſuis oculis in bonũ ‡ rex meus dominus *faciat aſcendere* &, Accipiat
יקח ויעל אדני המלך הטוב בעינו ראה
.ligna in bonis vaſa & , trahas & ,aſcenſionem in bouem
הבקר לעלה והמרגים וכלי הבקר לעצים ׃
ad Araunah Dixitq́ue .regi *rex* Araunah dedit Omnia
23 הכל נתן ארונה המלך למלך ויאמר ארונה אל־

Vt emam à te ‡vt ædifices
קנה † à
נגף
offerat ‡ quod eſt
לקח
boues pro holocauſto, & plauſtra, & inſtrumẽta boũ pro lignis.

.*te velit* tuus Deus DOMINVS :regem
24 המלך יהוה אלהיך ירצך ׃ ויאמר המלך אל־ארונה
faciam aſcendere non & ,pretio *in* te à emam emendo ſed, Nequaquam
לא כי־קנו אקנה מאותך במחיר ולא אעלה
DOMINO Deo meo ‖ *aſcenſiones* gratis. Et emit Dauid ,aream &
ליהוה אלהי עלות חנם ויקן דוד את־הגרן ואת־
. quinquaginta ſechelim ‡ argento in *bouem* Et ædificauit ibi Dauid
25 הבקר בכסף שקלים חמשים ׃ ויבן שם דוד
fuit exorabilis ‡ & pacifica & ,*aſcenſiones fecit aſcendere* ‖ & ,DOMINO altare
מזבח ליהוה ויעל עלות ושלמים ויעתר
.Iſraël *deſuper* ‖ plaga eſt reſtricta & , terræ DOMINVS
יהוה לארץ ותעצר המגפה מעל ישראל ׃

cõplacet ‖ attibi
רצה
offeram
Dño ‖ קנה
‖ holocauſta
עלה
boues ‡ *ſeclis*
בנה
‖ obtulit holocauſta ‡ propitiat⁹ eſt ‖ ab
נגף

Finis ſecundi libri Semuelis.

תם ספר שמואל ב

מלכים א

LIBER PRIMVS MELACHIM, ID EST, REGVM, QVI APVD NOS DICITVR TERTIVS REGVM.

CAP. I. א

ET
,dies in venerat ,ſenuerat Dauid rex
1 המלך דוד זקן בא בימים
.ei erat calor non &, veſtibus eũ operiebãt &
ויכסהו בבגדים ולא יחם לו ׃
meo dño Quærant :ei⁹ ſerui ei Dixeruntq́ue
2 ויאמרו לו עבדיו יבקשו לאדני
;*regis facies ad* ſtet & ,virginem puellam regi
המלך נערה בתולה ועמדה לפני המלך
.regi meo domino calor fiat † & ,tuo ſinu in *cubet* ‡ & :*proficiens ei ſit* &
ותהי־לו סכנת ושכבה בחיקך וחם לאדני המלך ׃
inuenerunt & ,Iſrael termino omni in pulchram puellam quæſierunt Et
3 ויבקשו נערה יפה בכל גבול ישראל וימצאו
‡ puella Et .regem ad eam adduxerunt & ,Sunamiten Abiſagh
4 את־אבישג השונמית ויבאו אתה למלך ׃ והנערה
non rex & : ei miniſtrabat & ,*proficiens regi erat & ,admodum* * pulchra
יפה עד־מאד ותהי למלך סכנת ותשרתהו והמלך לא
.regnabo Ego :dicendo ,eleuabatur Chagith fili⁹ Adoniah Et .eã cognouit
5 ידעה ׃ ואדניה בן־חגית מתנשא לאמר אני אמלך
.*ſuas facies ad* currentes viros quinquaginta & ,equites & ,*currum* ſibi fecit Et
ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש רצים לפניו ׃
ſic Cur :dicendo ,ſuis dieb⁹ à ipſi⁹ pater eũ affecit dolore non Et
6 ולא־עצבו אביו מימיו לאמר מדוע ככה
. Abſalom poſt ‡ pepererat ipſũ & ,valde forma *bonus* † iſte etiã & ?feciſti
עשית וגם־הוא טוב־תאר מאד ואתו ילדה אחרי אבשלום ׃
:ſacerdote Ebiathar cũ & ,Seruiah filio Ioab cum eius verba fuerunt Et
7 ויהיו דבריו עם יואב בן־צרויה ועם אביתר הכהן
filius Benaiahu & ,ſacerdos Sadoc Et .Adoniah *poſt* adiuuabant &
8 ויעזרו אחרי אדניה ׃ וצדוק הכהן ובניהו בן־
,Dauidi ‡ qui fortes & ,Rehi & , Simhi & ,ppheta Nathã & ,Iehoiadah
יהוידע ונתן הנביא ושמעי ורעי והגבורים אשר לדוד
pingue & ,bouem & pecus Adoniiahu immolauit Et .Adoniiahu cũ erant non
9 לא היו עם־אדניהו ׃ ויזבח אדניהו צאן ובקר ומריא
omnes inuitauit & :Roghel* fontẽ apud † qui Zocheleth ‖ *lapide cum*
עם אבן הזחלת אשר־אצל עין רגל ויקרא את־כל־
Et .regis ſeruos Iehudah viros omnes & ,regis filios ſuos fratres
10 אחיו בני המלך ולכל־אנשי יהודה עבדי המלך ׃ ואת
ſuũ fratrẽ Selomoh & , fortes & ,Benaiahu & ,prophetã Nathã
נתן הנביא ובניהו ואת־הגבורים ואת־שלמה אחיו
:dicẽdo ,Selomoh matrẽ ſebah-Bath ad Nathã Dixitq́ue .inuitauit non
11 לא קרא ׃ ויאמר נתן אל־בת־שבע אם־שלמה לאמר
noſter dominus & ,Chagith filius Adoniiahu *regnauit* ‡ quòd *audiſti* Nõne
הלוא שמעת כי מלך אדניהו בן־חגית ואדנינו

יום
כמה
coram rege:
cum ſomno ‡ dormiat † calefaciat dominum meũ regem.
חמם
בוא
‡ erat
* valde, & magis ſecundum
currus, ‡ ante ſe
ראה רוץ
† decorus erat ‡ Mahachah,
ſequentes
‡ erant
oues, & boues, & pingues ‡ cum lapide Zocheleth * fullonis,
מה

?neſciuit Dauid erue & ,conſilium obſecro tibi conſulã ,*vade* nunc Et
12 דוד לא ידע ׃ ועתה לכי איעצך נא עצה ומלטי
.Selomoh tui filij animam & ,tuam animam ad ingredere & ,Vade
13 את־נפשך ואת־נפש בנך שלמה ׃ לכי ובאי אל־
,tuæ ancillæ iuraſti rex mi domine tu Nonne :eũ ad dices & ,Dauid regem
המלך דוד ואמרת אליו הלא־אתה אדני המלך נשבעת לאמתך
ſuper ſedebit ipſe & ,me poſt eſt regnatur⁹ tu⁹ fili⁹ Selomoh Quia :dicẽdo
לאמר כי־שלמה בנך ימלך אחרי והוא ישב על־
?Adoniiahu regnauit cur & :meũ ſoliũ cum ibi loquente te adhuc Ecce
14 כסאי ומדוע מלך אדניהו ׃ הנה עודך מדברת שם עם־
,rege & ego veniam *ego* & ,te poſt .tuos ſermones cõplebo & eſt ingreſſa Et
15 המלך ואני אבוא אחריך ומלאתי את־דבריך ׃ ותבא
Abiſagh & ,valde ſenuerat rex & ;*conclaue* in regem ad ſebah-- Bath
בת־שבע אל־המלך החדרה והמלך זקן מאד ואבישג
,ſebah Bath *flexit ceruicẽ* Et .regi miniſtrabat Sunamitis
16 השונמית משרת את־המלך ׃ ותקד בת־שבע
,mi Dñe :ei Dixitq́ue ?tibi ‡ Quid :rex Dixitq́ue .regi ſe incuruauit &
17 ותשתחו למלך ויאמר המלך מה־לך ׃ ותאמר לו אדני
tuus filius Selomoh quia ,tuæ ancillæ *tuo Deo* DOMINO *in* iuraſti tu
אתה נשבעת ביהוה אלהיך לאמתך כי־שלמה בנך
Adoniah ecce nunc Et .meũ ſoliũ ſuper ſedebit ipſe & ,me poſt regnabit
18 ימלך אחרי והוא ישב על־כסאי ׃ ועתה הנה אדניה
,*bouem* immolauit Et .neſciſti rex mi domine nunc & :regnauit
19 מלך ועתה אדני המלך לא ידעת ׃ ויזבח שור
Ebiathar & ,regis filios omnes inuitauit & ,multitudinẽ in *pecus* &, *pingue* &
ומריא־וצאן לרב ויקרא לכל־בני המלך ולאביתר
.inuitauit nõ tuũ ſeruũ Selomoh & .exercitus principẽ Ioab & ,ſacerdotẽ
הכהן וליאב שר הצבא ולשלמה עבדך לא קרא ׃
indicandũ ad , ‡ te ſuper Iſrael omnis oculi † ,rex mi domine ‡ tu Et
20 ואתה אדני המלך עיני כל־ישראל עליך להגיד
,eis quis ſeſſurus ſit ſuper ſoliũ domini mei regis poſt ipſum. Et erit,
21 להם מי ישב על־כסא אדני־המלך אחריו ׃ והיה
iuxta ‖ cubare dominũ meum regem cum patribus ſuis, & ero ego, & filius me⁹
כשכב אדני־המלך עם־אבתיו והייתי אני ובני
.peccatores Selomoh Et ecce adhuc ea loquente cum rege, & Nathã
22 שלמה חטאים ׃ והנה עודנה מדברת עם־המלך ונתן
. venit propheta Et nunciauerunt regi dicendo: Ecce Nathan propheta.
23 הנביא בא ׃ ויגידו למלך לאמר הנה נתן הנביא
Et introiuit *ad facies regis*, & incuruauit ſe regi ‡ ſuper *faces ſuas* ſuper terram .
ויבא לפני המלך וישתחו למלך על־אפיו ארצה ׃
Dixitq́ue Nathã : Domine mi rex tu † dixiſti, Adoniahu regnabit
24 ויאמר נתן אדני המלך אתה אמרת אדניהו ימלך
poſt me, & ipſe ſedebit ſup ſolio meo ? Quia ‡ deſcẽdit hodie, & immolauit
25 אחרי והוא ישב על־כסאי ׃ כי ירד היום ויזבח

voni
ישב
בוא
cubiculum,
inclinauit ſe
קדד
‡ eſt
שחה
per Dominũ Deum tuum
boues,
pinguia, pecudes,
רבב
‡ noſti † quod ‡ ſunt, vt indices
נגד
ישב
‖ cùm dormierit dominus meus rex
היה
ante regem, ‡ faciem ſuam
† ne
‡ ipſe

ipse & ,trium *caput* ipse Seruiah filius Ioab frater Abisai Et
18 וַאֲבִישַׁי אֲחִי יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה הוּא רֹאשׁ הַשְּׁלשִׁי וְהוּא
.tres inter nomen ei Er .*occisos* trecentos *super* suam lanceam suscitauit
עוֹרֵר אֶת־חֲנִיתוֹ עַל־שְׁלשׁ מֵאוֹת חָלָל וְלוֹ־שֵׁם בַּשְּׁלשָׁה׃
ad vsque & :*principem in* eis erat & ?*gloriosus* nonne tribus Præ
19 מִן־הַשְּׁלשָׁה הֲכִי נִכְבָּד וַיְהִי לָהֶם לְשָׂר וְעַד־
,*virtutis* viri filius Iehoiadah filius Benaiahu Et .peruenit non tres
20 הַשְּׁלשָׁה לֹא־בָא׃ וּבְנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע בֶּן־אִישׁ חַי
,Moab leones vt fortes duos percussit ipse ;Cabseel de operibus *multus*
רַב־פְּעָלִים מִקַּבְצְאֵל הוּא הִכָּה אֵת שְׁנֵי אֲרִאֵל מוֹאָב
.niuis die in cisternæ medio in leonem percussit & ,descendit ipse &
וְהוּא יָרַד וְהִכָּה אֶת־הָאֲרִיָּה בְּתוֹךְ הַבֹּאר בְּיוֹם הַשָּׁלֶג׃
manu in & ,aspectus virum ,Aegyptium virum percussit ipse Et
21 וְהוּא־הִכָּה אֶת־אִישׁ מִצְרִי אֲשֶׁר מַרְאֶה וּבְיַד
manu de lanceam rapuit & ,virga in eū ad descēdit & ,lācea Aegyptij
הַמִּצְרִי חֲנִית וַיֵּרֶד אֵלָיו בַּשָּׁבֶט וַיִּגְזֹל אֶת־הַחֲנִית מִיַּד
filius Benaiahu fecit Hæc .sua lancea in eū interfecit & ,Aegyptij
22 הַמִּצְרִי וַיַּהַרְגֵהוּ בַּחֲנִיתוֹ׃ אֵלֶּה עָשָׂה בְּנָיָהוּ בֶּן־
triginta Præ .fortes tres inter nomen ei & :Iehoiadah
23 יְהוֹיָדָע וְלוֹ־שֵׁם בִּשְׁלשָׁה הַגִּבֹּרִים׃ מִן־הַשְּׁלשִׁים
.suū auditum ad Dauid eum posuit & .peruenit non tres ad *&* *gloriosus*
נִכְבָּד וְאֶל־הַשְּׁלשָׁה לֹא־בָא וַיְשִׂמֵהוּ דָוִד אֶל־מִשְׁמַעְתּוֹ׃
-Beth Dodo filius Elchanan;triginta inter Ioab frater Hasahel
24 עֲשָׂהאֵל אֲחִי־יוֹאָב בַּשְּׁלשִׁים אֶלְחָנָן בֶּן־דֹּדוֹ בֵּית
.Charodites Elica , Charodites Samma .lechem
25 לָחֶם׃ שַׁמָּה הַחֲרֹדִי אֱלִיקָא הַחֲרֹדִי׃
.Tecohites Hiches filius Hira ,Paltites Cheles
26 חֶלֶץ הַפַּלְטִי עִירָא בֶן־עִקֵּשׁ הַתְּקוֹעִי׃
.Chusathites Mebunnai ;Hannethothites Abihezer
27 אֲבִיעֶזֶר הָעַנְּתֹתִי מְבֻנַּי הַחֻשָׁתִי׃
.Netophathites Maharai ,Achochites Salmon
28 צַלְמוֹן הָאֲחֹחִי מַהְרַי הַנְּטֹפָתִי׃
Ghibhah de Ribai fili' Itthai ,Netophathites Bahanah fili' Cheleb
29 חֵלֶב בֶּן־בַּעֲנָה הַנְּטֹפָתִי אִתַּי בֶּן־רִיבַי מִגִּבְעַת
,Ghahas *torrentibus* de Hiddai ,Pirhathonites Benaiahu .Biniamin filiorū
30 בְּנֵי בִנְיָמִן׃ בְּנָיָהוּ פִּרְעָתֹנִי הִדַּי מִנַּחֲלֵי גָעַשׁ׃
:Barchumites Hazmaueth ,Harbathites Halbon-Abi
31 אֲבִי־עַלְבוֹן הָעַרְבָתִי עַזְמָוֶת הַבַּרְחֻמִי׃
.Ichonathan Iasen filij ,Sahalbonites Eliachba
32 אֶלְיַחְבָּא הַשַּׁעַלְבֹנִי בְּנֵי יָשֵׁן יְהוֹנָתָן׃
. Ararites Sarar filius Achiam ,Hararites Sammah
33 שַׁמָּה הַהֲרָרִי אֲחִיאָם בֶּן־שָׁרָר הָאֲרָרִי׃
Achithophel fili' Eliham ;Mahachathi filius Achasbai fili' Eliphelet
34 אֱלִיפֶלֶט בֶּן־אֲחַסְבַּי בֶּן־הַמַּעֲכָתִי אֱלִיעָם בֶּן־אֲחִיתֹפֶל
.Arbites Paharai;Charmelites Chesrai .Ghilonites
35 הַגִּלֹנִי׃ חֶצְרוֹ הַכַּרְמְלִי פַּעֲרַי הָאַרְבִּי׃
.Gadites Bani ,Sobah de Nathan filius Ighal
36 יִגְאָל בֶּן־נָתָן מִצֹּבָה בָּנִי הַגָּדִי׃
filij Ioab *vasa ferens* Beerothites Nacharai;Hammonites Selec
37 צֶלֶק הָעַמֹּנִי נַחְרַי הַבְּאֵרֹתִי נֹשְׂאֵי כְּלֵי יוֹאָב בֶּן־
.Ithrites Ghareb ,Ithrites Hira .Seruiah
38 צְרֻיָה׃ עִירָא הַיִּתְרִי גָּרֵב הַיִּתְרִי׃
.septem & triginta Omnes .Chitthæus Vriiah
39 אוּרִיָּה הַחִתִּי כֹּל שְׁלשִׁים וְשִׁבְעָה׃

CAP. XXIIII. כד

eis in Dauid concitauit & ;Israel in irasci DOMINI *nasus* addidit Et
1 וַיֹּסֶף אַף־יְהוָה לַחֲרוֹת בְּיִשְׂרָאֵל וַיָּסֶת אֶת־דָּוִד בָּהֶם
.Iehudah & ,Israel numera ,Vade :dicendo
לֵאמֹר לֵךְ מְנֵה אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאֶת־יְהוּדָה׃
Circui :secum qui ,*virtutis* principē Ioab ad rex Dixitque
2 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־יוֹאָב שַׂר־הַחַיִל אֲשֶׁר־אִתּוֹ שׁוּט־
recensete & ;sebah Beer ad vsque & ,Dan à Israel tribus omnes in nunc
נָא בְּכָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שֶׁבַע וּפִקְדוּ
.populi numerum sciam *&* ,populum
אֶת־הָעָם וְיָדַעְתִּי אֵת מִסְפַּר הָעָם׃
populū ad tuus Deus DOMINVS addat Et :regem ad Ioab Dixitque
3 וַיֹּאמֶר יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ וְיוֹסֵף יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָעָם
:videntes regis mei domini oculi & ,vicibus centum *eos* sicut & ,*eos* sicut
כָּהֵם וְכָהֵם מֵאָה פְעָמִים וְעֵינֵי אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ רֹאוֹת
præualuit Et ?hoc *verbo in* vult quid vt ,rex meus dominus *&*
4 וַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ לָמָּה חָפֵץ בַּדָּבָר הַזֶּה׃ וַיֶּחֱזַק
,Ioab est egressus Et .*virtutis* principes super & ,Ioab *ad* regis verbum
דְּבַר־הַמֶּלֶךְ אֶל־יוֹאָב וְעַל שָׂרֵי הֶחָיִל וַיֵּצֵא יוֹאָב
.Israel populum *visitandum ad* ,regis *facies ad virtutis* principes &
וְשָׂרֵי הַחַיִל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ לִפְקֹד אֶת־הָעָם אֶת־יִשְׂרָאֵל׃

,vrbis *dextera* Haroher in sunt castrametati & ,Iarden transierunt Et
5 וַיַּעַבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן וַיַּחֲנוּ בַעֲרוֹעֵר יְמִין הָעִיר
.Iahazer ad & ,Ghad torrentis medio in quæ
אֲשֶׁר בְּתוֹךְ־הַנַּחַל הַגָּד וְאֶל־יַעְזֵר׃
venerunt & ;Chodsi Tachtim terram in & ,Ghilhad in venerunt Et
6 וַיָּבֹאוּ הַגִּלְעָדָה וְאֶל־אֶרֶץ תַּחְתִּים חָדְשִׁי וַיָּבֹאוּ
munitionem venerunt Et .Sidon *ad* circa & ,Iahan Dan in
7 דָּנָה יַּעַן וְסָבִיב אֶל־צִידוֹן׃ וַיָּבֹאוּ מִבְצַר־
meridiē ad sunt egressi & ;Chenahanæi & ,Chiuuæi vrbes omnes & :Tyri
צֹר וְכָל־עָרֵי הַחִוִּי וְהַכְּנַעֲנִי וַיֵּצְאוּ אֶל־נֶגֶב
venerunt & ,terram omnem in circuierunt Et .Sebah Beer Iehudah
8 יְהוּדָה בְּאֵר שָׁבַע׃ וַיָּשֻׁטוּ בְּכָל־הָאָרֶץ וַיָּבֹאוּ
.Ierusalaim dierum viginti & ,mensium nouem fine in
מִקְצֵה תִשְׁעָה חֳדָשִׁים וְעֶשְׂרִים יוֹם יְרוּשָׁלָםִ׃
fuit Et . regem ad populi *census* numerum Ioab Deditque
9 וַיִּתֵּן יוֹאָב אֶת־מִסְפַּר מִפְקַד־הָעָם אֶל־הַמֶּלֶךְ וַתְּהִי
viri & ,gladium *educentis virtutis viri* millia octingenta Israel
יִשְׂרָאֵל שְׁמֹנֶה מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ־חַיִל שֹׁלֵף חֶרֶב וְאִישׁ
,eum Dauid cor percussit Et .virorum millia quingenta Iehudah
10 יְהוּדָה חֲמֵשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ׃ וַיַּךְ לֵב־דָּוִד אֹתוֹ
:DOMINVM ad Dauid Dixitque .populum numerauit postquam
אַחֲרֵי־כֵן סָפַר אֶת־הָעָם וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוָה
quæso transire fac DOMINE nunc Et .feci quod valde Peccaui
חָטָאתִי מְאֹד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וְעַתָּה יְהוָה הַעֲבֶר־נָא
:mane in Dauid surrexit Et .valde egi stultè quia ,tui serui *peruersitatem*
11 אֶת־עֲוֹן עַבְדְּךָ כִּי נִסְכַּלְתִּי מְאֹד׃ וַיָּקָם דָּוִד בַּבֹּקֶר
:dicendo ,Dauid videntem prophetam Ghad ad fuit DOMINI verbum &
וּדְבַר־יְהוָה הָיָה אֶל־גָּד הַנָּבִיא חֹזֵה דָוִד לֵאמֹר׃
imponens ego Tria ;DOMINVS dixit Sic :Dauid ad *loqueris* & ,Vade
12 הָלוֹךְ וְדִבַּרְתָּ אֶל־דָּוִד כֹּה אָמַר יְהוָה שָׁלשׁ אָנֹכִי נוֹטֵל
.tibi faciam & ,his ex vnum tibi elige :*te super*
עָלֶיךָ בְּחַר־לְךָ אַחַת־מֵהֶם וְאֶעֱשֶׂה־לָּךְ׃
septem tibi *veniet* An :ei dixitq; ,ei *indicauit* & ;Dauid ad Ghad venit Et
13 וַיָּבֹא־גָד אֶל־דָּוִד וַיַּגֶּד־לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ הֲתָבוֹא לְךָ שֶׁבַע
facies ad te fugere mensibus tribus *an &* tua terra in famis anni
שָׁנִים רָעָב בְּאַרְצֶךָ וְאִם־שְׁלשָׁה חֳדָשִׁים נֻסְךָ לִפְנֵי־
pestem diebus tribus *esse an &* ,*te persequens* ipse & ,*tuorū angustiatorū*
צָרֶיךָ וְהוּא רֹדְפֶךָ וְאִם־הֱיוֹת שְׁלשֶׁת יָמִים דֶּבֶר
.verbum me mittenti respōdeam *quod* vide & ,cognosce Nūc :tua terra in
בְּאַרְצֶךָ עַתָּה דַּע וּרְאֵה מָה־אָשִׁיב שֹׁלְחִי דָּבָר׃
obsecro Incidamus .valde *mihi Angustia* :Ghad ad Dauid Dixitque
14 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־גָּד צַר־לִי מְאֹד נִפְּלָה־נָּא
hominis manu in & ,eius miserationes multæ quia , DOMINI manum in
בְיַד־יְהוָה כִּי־רַבִּים רַחֲמָו וּבְיַד־אָדָם
mane à Israel in pestem DOMINVS dedit Et .incidam ne
15 אַל־אֶפֹּלָה׃ וַיִּתֵּן יְהוָה דֶּבֶר בְּיִשְׂרָאֵל מֵהַבֹּקֶר
ad vsque & Dan à populo de *est mortuum* & ;*constitutionis* tēpus ad vsque &
וְעַד־עֵת מוֹעֵד וַיָּמָת מִן־הָעָם מִדָּן וְעַד־
.virorum millia septuaginta ,sebah-Beer
בְּאֵר שֶׁבַע שִׁבְעִים אֶלֶף אִישׁ׃
eam corrumpendum ad Ierusalaim angelus suam manum misit Et
16 וַיִּשְׁלַח יָדוֹ הַמַּלְאָךְ יְרוּשָׁלַםִ לְשַׁחֲתָהּ
populo in corrumpenti angelo Dixitque .malo super DOMINVM pœnituit &
וַיִּנָּחֶם יְהוָה אֶל־הָרָעָה וַיֹּאמֶר לַמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית בָּעָם
erat DOMINI angelus Et .tuam manum *remitte* : nunc *Multum*
רַב עַתָּה הֶרֶף יָדֶךָ וּמַלְאַךְ יְהוָה הָיָה
.Iebusæi Araunah *area cum*
עִם־גֹּרֶן הָאוֹרְנָה הַיְבֻסִי׃
cædentem angelum *ipsum videndo in* , DOMINVM ad Dauid Dixitque
17 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוָה בִּרְאֹתוֹ אֶת־הַמַּלְאָךְ הַמַּכֶּה
pecus *isti* Et .egi iniquè ego & ,peccaui ego Ecce :dixit & ,*populo in*
בָעָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה אָנֹכִי חָטָאתִי וְאָנֹכִי הֶעֱוֵיתִי וְאֵלֶּה הַצֹּאן
.mei patris domum *in* & ,me in tua manus obsecro Sit ?fecerunt quid
מֶה עָשׂוּ תְּהִי נָא יָדְךָ בִּי וּבְבֵית אָבִי׃
erige ,Ascende :ei dixit & ,illa die in Dauid ad Ghad venit Et
18 וַיָּבֹא־גָד אֶל־דָּוִד בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר לוֹ עֲלֵה הָקֵם
.Iebusæi Araunah area in altare DOMINO
לַיהוָה מִזְבֵּחַ בְּגֹרֶן אֲרַנְיָה הַיְבֻסִי׃
præceperat quemadmodum ,Ghad verbum iuxta Dauid ascendit Et
19 וַיַּעַל דָּוִד כִּדְבַר־גָּד כַּאֲשֶׁר צִוָּה
eius seruos & ,regem vidit & ,Araunah respexit Et .DOMINVS
20 יְהוָה׃ וַיַּשְׁקֵף אֲרַוְנָה וַיַּרְא אֶת־הַמֶּלֶךְ וְאֶת־עֲבָדָיו
regi se incuruauit & , Araunah est egressus & :*te super* transeuntes
עֹבְרִים עָלָיו וַיֵּצֵא אֲרַוְנָה וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ
.terram super *suos vultum*
אַפָּיו אָרְצָה׃

munditiā secundū ,meam iustitiā secundū DOMINVS mihi Retribuit
21 ויגמלני יהוה כצדקתי כבר
mihi reddidit mearum manuum.
ידי ישיב לי
meo Deo à egi impiè non & ,DOMINI vias custodiui Quia.
22 כי שמרתי דרכי יהוה ולא רשעתי מאלהי׃
eo ab recedam non : eius statuta & .meo cōspectu in ei° iudicia oīa Quia.
23 כי כל־משפטו לנגדי וחקתיו לא־אסור ממנה׃
mea iniquitate ab me custodiui & ,ei perfectus fui Et.
24 ואהיה תמים לו ואשתמרה מעוני׃
meam iustitiam secundum mihi DOMINVS restituit Et
25 וישב יהוה לי כצדקתי
eius oculorum conspectu in meam munditiam secundum.
כברי לנגד עיניו׃
eris perfectus perfecto forti cum :eris pius pio Cum.
26 עם־חסיד תתחסד עם־גבור תמים תתמם׃
te facies peruersum peruerso cum & ;eris mundus mundo Cum.
27 עם־נבר תתבר ועם־עקש תתפל׃
humiliabis,excelsos sup tuos oculos & :facies saluū afflictū populū Et.
28 ואת־עם עני תושיע ועיניך על־רמים תשפיל׃
meam obscuritatē illustrabit DOMINVS & :DOMINE mea lucerna tu Quia.
29 כי־אתה נירי יהוה ויהוה יגיה חשכי׃
murum transiliam meo Deo in :agmen percurram te in Quia.
30 כי בכה ארוץ גדוד באלהי אדלג־שור׃
scutum ;conflatum DOMINI eloquium :eius via perfecta Dei.
31 האל תמים דרכו אמרת יהוה צרופה מגן
se in sperantibus omnibus ipse.
הוא לכל החסים בו׃
nostrū Deū præter petra quis & ?DOMINVM præter Deus quis Quia.
32 כי מי־אל מבלעדי יהוה ומי צור מבלעדי אלהינו׃
meam viam perfectam soluit & ,virtutis mea fortitudo Deus.
33 האל מעוזי חיל ויתר תמים דרכו׃
me statuet mea excelsa super & ,ceruarū tanquā meos pedes Adequans.
34 משוה רגליו כאילות ועל במתי יעמדני׃
æreus arcus est contritus & :bellum ad meas manus Docens
35 מלמד ידי למלחמה ונחת קשת־נחושה
meis brachiis.
זרעתי׃
me multiplicabit tua mansuetudine & :tuæ salutis scutū mihi dedisti Et.
36 ותתן־לי מגן ישעך וענתך תרבני׃
mea vertebra nutarunt non & ; me subter meum passum Dilatabis.
37 תרחיב צעדי תחתני ולא מעדו קרסלי׃
eos cōsumere vsque redibo nō & ;eos disperdam & ,meos inimicos Persequar.
38 ארדפה איבי ואשמידם ולא אשוב עד־כלותם׃
sub ceciderunt & ,surgent non & ,eos transfixi & ,eos consumpsi Et
39 ואכלם ואמחצם ולא יקומון ויפלו תחת
meis pedibus.
רגלי׃
me subtus meos insurgentes incuruabis :prælium ad virtute me accinxisti Et.
40 ותזרני חיל למלחמה תכריע קמי תחתני׃
eos excidi & ,me habentes odio:ceruicem mihi dedisti meos inimicos Et.
41 ואיבי תתה לי ערף משנאי ואצמיתם׃
eis respondit non & ,DOMINVM ad ;saluator non & ,Aspexerunt
42 ישעו ואין משיע אל־יהוה ולא ענם׃
eos comminuam plateaurū lutū sicut ;terræ puluerem sicut eos contudi Et
43 ואשחקם כעפר־ארץ כטיט־חוצות אדקם
eos disperdam.
ארקעם׃
gentium caput in me Custodies . mei populi contentionibus à me eruisti Et.
44 ותפלטני מריבי עמי תשמרני לראש גוים
mihi seruient noui non ,populus.
עם לא־ידעתי יעבדני׃
mihi audient auris audite Ad .mihi mentientur alienigenæ Filij.
45 בני נכר יתכחשו לי לשמוע אזן ישמעו לי׃
suis clausuris à se cingent & ,defluent alienigenæ Filij.
46 בני נכר יבלו ויחגרו ממסגרותם׃
petra Deus exaltetur & :mea petra benedictus & ,DOMINVS Viuit
47 חי־יהוה וברוך צורי וירם אלהי צור
meæ salutis.
ישעי׃
me subtus populos submittens & ,mihi vindictas dans Deus.
48 האל הנתן נקמת לי ומריד עמים תחתני׃
me eleuabis meis insurgentibus ab & ,meis inimicis ab me educens Et
49 ומוציאי מאיבי ומקמי תרוממני
me liberabis rapinarum viro à.
מאיש חמסים תצילני׃

נבר | טוב | חקק | עוה | viro | peruersus | נבר | pauperem | Pones | les illuminabit tenebras meas | נגה | in multiplicasti | Dilatabis | fortitudine | fuit | contundam | רוב | alieni | נבל | deiiciens | in me | קום

psallam tuo nomini & ,gētibus in DOMINE tibi cōfitebor Propterea.
50 על־כן אודך יהוה בגוים ולשמך אזמר׃
Dauid suo vncto misericordiam faciens & ,sui regis salutum Turris
51 מגדיל ישועות מלכו ועשה־חסד למשיחו לדוד
seculum in vsque eius semini &.
ולזרעו עד־עולם׃

CAP. XXIII. כג

dixit & ,Isai filius Dauid Dixit .nouissima Dauid verba hæc Et
1 ואלה דברי דוד האחרנים נאם דוד בן־ישי ונאם
psalmis iucundus & ,Iahacob Dei vnctus ,excelsus constitutus vir
הגבר הקם על משיח אלהי יעקב ונעים זמרות
super eius sermo & ,me in est locutus DOMINI Spiritus .Israel
2 ישראל׃ רוח יהוה דבר־בי ומלתו על־
: Israel petra est locutus mihi ;Israel Deus Dixit .meam linguam
3 לשוני׃ אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל
.Dei timoris dominator iustus ,homine in dominans
מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים׃
splendore à densitates non mane :sol orietur matutina lux sicut Et
4 וכאור בקר יזרח־שמש בקר לא עבות מנגה
,Deo cum mea domus sic non Quia .terra de germen pluuia à
5 ממטר דשא מארץ׃ כי־לא־כן ביתי עם־אל
custoditum & ,omnibus in dispositum mihi posuit seculi pactum quia
כי ברית עולם שם לי ערוכה בכל ושמרה
.faciet germinare non quia ,voluntas omnis & ,mea salus cuncta quoniā
כי־כל־ישעי וכל־חפץ כי־לא יצמיח׃
.capient manu in non quia ;ipsi vniuersi motus spina tanquā belial Et
6 ובליעל כקוץ מנד כלהם כי־לא ביד יקחו׃
igne in & :lanceæ ligno & ,ferro replebitur ,eas in tetigerit vir Et
7 ואיש יגע בהם ימלא ברזל ועץ חנית ובאש
fortium nomina Ista .mansione in comburentur comburendo
8 שרוף ישרפו בשבת׃ אלה שמות הגברים
Hadino ipse ,tertiarius caput sapiens sede in Sedens :Dauid ipsi qui
אשר לדוד ישב בשבת תחכמני ראש השלשי הוא עדינו
.vna vice in occisos octingentos super ,Hesnita
העצנו על־שמנה מאות חלל בפעם אחד׃
fortes tres inter ,Achochi filij Dodo filius Elhazar eum post Et
9 ואחרו אלעזר בן־דדי בן־אחחי בשלשה גברים
illic erant collecti ,Pelistæos in eos probris afficiendo in ,Dauid cum
עם־דוד בחרפם בפלשתים נאספו־שם
,surrexit Ipse .Israel viri ascenderunt & ,prælium in
10 למלחמה ויעלו איש ישראל׃ הוא קם
adhæreret & ,eius manus defatigaretur quo vsque ,Pelistim in percussit &
ויך בפלשתים עד כי־יגעה ידו ותדבק
die in magnam salutem DOMINVS fecit Et .gladium ad eius manus
ידו אל־החרב ויעש יהוה תשועה גדולה ביום
.spoliandum ad tantùm eum post reuertebantur populus & : illa
ההוא והעם ישבו אחריו אך לפשט׃
Pelistim sunt collecti & .Hararites Aghe filius Sammah eum post Et
11 ואחריו שמה בן־אגא הררי ויאספו פלשתים
populus & ,lentium plena campi pars ibi erat & : villa in
לחיה ותהי־שם חלקת השדה מלאה עדשים והעם
,eam liberauit & ,partis medio in stetit Et .Pelistim faciebus à fugerat
12 נס מפני פלשתים׃ ויתיצב בתוך־החלקה ויצילה
.magnam salutem DOMINVS fecitque ; Pelistim percussit &
ויך את־פלשתים ויעש יהוה תשועה גדולה׃
ad messem ad venerūt & ;capitibus triginta ex tres descenderunt Et
13 וירדו שלשים מהשלשים ראש ויבאו אל־קציר אל־
valle in castrametans Pelistim turma & :Hadullam speluncam ad Dauid
דוד אל־מערת עדלם וחית פלשתים חנה בעמק
Beth- tunc ,Pelistim statio & ;præsidio in tunc Dauid Et .Rephaim
14 רפאים׃ ודוד אז במצודה ומצב פלשתים אז בית
aquis me potabit Quis :ait & ,Dauid desiderauit Et .lechem
15 לחם׃ ויתאוה דוד ויאמר מי ישקני מים
tres irruperunt Et .porta in quæ lechem Beth cisterna de
16 מבאר בית־לחם אשר בשער׃ ויבקעו שלשת
Beth- cisterna de aquas hauserunt & ,Pelistim castrametationem in fortes
הגברים במחנה פלשתים וישאבו־מים מבאר בית־
: Dauid ad attulerunt & ,portauerunt & ,porta in quæ ,lechem
לחם אשר בשער וישאו ויבאו אל־דוד ולא
Abiit :dixit Et .DOMINO eas libauit & ,eas bibere voluit
17 אבה לשתותם ויסך אתם ליהוה׃ ויאמר חלילה
abeuntium virorum sanguinem Num .hoc me faciendo à DOMINE mihi
לי יהוה מעשתי זאת הדם האנשים ההלכים
.fortes tres fecerunt hæc .eas bibere noluit & ?suis animabus in
בנפשותם ולא אבה לשתותם אלה עשו שלשת הגברים׃

Magnificās salutes | Christo | מגדול | sunt | qui est | Christus | dulcis carminibus | per | fuit | קום מלל | fortis | dominator in hominibus | fit | cum timore | absque nubibus herba | æternū | rite | impij | spinę mouenē | נוד לקח | qui | נגע חנה | habitaculo. | sunt | ישב | erāt cathedra magnorū | qui occidit | viros | מאה | דודי | הגבורים | quando probris affecerūt | qui cōgregati | eo donec deficeret | עלה נכה | עשה | reuersus est | congregati | ואחריו | possessio | היה | facie | possessionis, | נוס נצל | ישע | principibus | in messe | ירד שלשה | castra castrametata erant | gigantum. | erat præsides erant in | חיה יצב | Vtinam quis pia propinaret mihi aquā | שקה | est castra | erat | נשא בוא | אהה | vt faciam | bibam | qui abierunt | עשה | contra animas suas?

cogitauit qui & ,nos consumpsit qui ,Viri † : regem ad Dixerūtque
5 וַיֹּאמְרוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ הָאִישׁ אֲשֶׁר כִּלָּנוּ וַאֲשֶׁר דִּמָּה־
nobis Dentur :Israel termino omni In *stando à disperderemur* ,nos in †
6 לָנוּ נִשְׁמַדְנוּ מֵהִתְיַצֵּב בְּכָל־גְּבֻל יִשְׂרָאֵל׃ יֻנַּתַּן־לָנוּ
Ghibhah in DOMINO eos *strangulabimus* & ,eius filiis è viri septem
שִׁבְעָה אֲנָשִׁים מִבָּנָיו וְהוֹקַעֲנוּם לַיהוָה בְּגִבְעַת
pepercit Et .dabo Ego ; rex Dixitque .DOMINI electi Saul
7 שָׁאוּל בְּחִיר יְהוָה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲנִי אֶתֵּן׃ וַיַּחְמֹל
iusiurandum *super* ,Saul filij ,Ionathan filio Mephiboseth *super* rex
הַמֶּלֶךְ עַל־מְפִיבֹשֶׁת בֶּן־יְהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל עַל־שְׁבֻעַת
.Saul filium Ionathan inter & ,Dauid inter ,eos inter † quod DOMINI
יְהוָה אֲשֶׁר בֵּינֹתָם בֵּין דָּוִד וּבֵין יְהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל׃
peperit quos ,Aiah filię Rispah filios duos rex tulit Et
8 וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת־שְׁנֵי בְּנֵי רִצְפָּה בַת־אַיָּה אֲשֶׁר יָלְדָה
Michal filios quinque & ;Mephiboseth & ,Armoni ,Saul ipsi
לְשָׁאוּל אֶת־אַרְמֹנִי וְאֶת־מְפִבֹשֶׁת וְאֶת־חֲמֵשֶׁת בְּנֵי מִיכַל
.Mecholatitæ Barzillai filio Hadriel ipsi peperit quos , Saul filiæ
בַּת־שָׁאוּל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעַדְרִיאֵל בֶּן־בַּרְזִלַּי הַמְּחֹלָתִי׃
monte in eos *strāgulauerunt* † & ,Ghibhonitarum manu in eos dedit Et
9 וַיִּתְּנֵם בְּיַד הַגִּבְעֹנִים וַיֹּקִיעֻם בָּהָר
fuerunt occisi ipsi & :pariter hi septem *ceciderunt* † & ,DOMINI *facies ad* †
לִפְנֵי יְהוָה וַיִּפְּלוּ שִׁבְעָתָם יָחַד וְהֵם הֻמְתוּ
.*hordeorum* * messis principio in † primis in messis diebus in
בִּימֵי קָצִיר בָּרִאשֹׁנִים תְּחִלַּת קְצִיר שְׂעֹרִים׃
ad † sibi eum extendit & ,saccum Aiah filia Rispah tulit Et
10 וַתִּקַּח רִצְפָּה בַת־אַיָּה אֶת־הַשַּׂק וַתַּטֵּהוּ לָהּ אֶל־
:cælis è eos super aqua stillaret donec ,messis principio à petram
הַצּוּר מִתְּחִלַּת קָצִיר עַד נִתַּךְ־מַיִם עֲלֵיהֶם מִן־הַשָּׁמָיִם
bestiam & † ,die eos super requiescere cælorum *volucrem dedit* † non &
וְלֹא־נָתְנָה עוֹף הַשָּׁמַיִם לָנוּחַ עֲלֵיהֶם יוֹמָם וְאֶת־חַיַּת
Rispah fecerat quod Dauid est nunciatum Et .nocte agri
11 הַשָּׂדֶה לָיְלָה׃ וַיֻּגַּד לְדָוִד אֵת אֲשֶׁר־עָשְׂתָה רִצְפָּה
ossa tulit & ,Dauid abiit Et .Saul *pellex* Aiah filia
12 בַת־אַיָּה פִּלֶגֶשׁ שָׁאוּל׃ וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַיִּקַּח אֶת־עַצְמוֹת
,Ghilhad Iabes *dominis* à eius filij Iehonathan ossa & ,Saul
שָׁאוּל וְאֶת־עַצְמוֹת יְהוֹנָתָן בְּנוֹ מֵאֵת בַּעֲלֵי יָבֵישׁ גִּלְעָד
ibi eos suspenderant *quo* ,san--Beth platea de eu fuerant furati qui
אֲשֶׁר גָּנְבוּ אֹתָם מֵרְחֹב בֵּית־שַׁן אֲשֶׁר תְּלוּם שָׁם
,Ghilboah in Saul Pelistim *percutiendi* die in ,Pelistim
הַפְּלִשְׁתִּים בְּיוֹם הַכּוֹת פְּלִשְׁתִּים אֶת־שָׁאוּל בַּגִּלְבֹּעַ׃
Iehonathan ossa & ,Saul ossa inde fecit ascendere Et
13 וַיַּעַל מִשָּׁם אֶת־עַצְמוֹת שָׁאוּל וְאֶת־עַצְמוֹת יְהוֹנָתָן
sepelierunt Et .affixorum ossa collegerunt & ,eius filij
14 בְּנוֹ וַיַּאַסְפוּ אֶת־עַצְמוֹת הַמּוּקָעִים׃ וַיִּקְבְּרוּ אֶת־
sepulchro in Selah in Biniamin terra in eius filij Ionathā & ,Saul ossa
עַצְמוֹת־שָׁאוּל וִיהוֹנָתָן־בְּנוֹ בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן בְּצֵלָע בְּקֶבֶר
fuit exorabilis & ;rex præceperat quæ omnia fecerunt Et .eius patris Chis
קִישׁ אָבִיו וַיַּעֲשׂוּ כֹּל אֲשֶׁר־צִוָּה הַמֶּלֶךְ וַיֵּעָתֵר
Pelistinis bellum adhuc fuit Et .hæc post terræ Deus
15 אֱלֹהִים לָאָרֶץ אַחֲרֵי־כֵן׃ וַתְּהִי־עוֹד מִלְחָמָה לַפְּלִשְׁתִּים
pugnauerunt & ,eo cum eius serui & ,Dauid descendit & : Israel cum
אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיֵּרֶד דָּוִד וַעֲבָדָיו עִמּוֹ וַיִּלָּחֲמוּ
* qui ,benob- Isbi Et .Dauid *est fatigatus* * & ,Pelistinis cum
16 אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיָּעַף דָּוִד׃ וְיִשְׁבּוֹ בְּנֹב אֲשֶׁר
ponderis † trecentorum † ei* hastæ ferri pondus & .Haraphah † *natis in* †
בִּילִידֵי הָרָפָה וּמִשְׁקַל קֵינוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת מִשְׁקַל
.Dauid percutere *dixit* † & ,nouo * accinctus † ipse & ,æris
נְחֹשֶׁת וְהוּא חָגוּר חֲדָשָׁה וַיֹּאמֶר לְהַכּוֹת אֶת־דָּוִד׃
, Pelistæum percussit & ,Seruiah filius Abisai ei est auxiliatus Et
17 וַיַּעֲזָר־לוֹ אֲבִישַׁי בֶּן־צְרוּיָה וַיַּךְ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי
egredieris Non :dicendo ei Dauid viri iurauerunt Tunc .eū interfecit &
וַיְמִיתֵהוּ אָז נִשְׁבְּעוּ אַנְשֵׁי־דָוִד לוֹ לֵאמֹר לֹא־תֵצֵא
.Israel lucernam *extingues* nec ,prælium in nobiscum vltra
עוֹד אִתָּנוּ לַמִּלְחָמָה וְלֹא תְכַבֶּה אֶת־נֵר יִשְׂרָאֵל׃
. Pelistim cum Ghob in bellum adhuc fuit & ,hæc post fuit Et
18 וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַתְּהִי־עוֹד הַמִּלְחָמָה בְּגוֹב עִם־פְּלִשְׁתִּים
.Haraphah † *natis in* † qui ,Saph Chusathites Sibbechai percussit Tunc
אָז הִכָּה סִבְּכַי הַחֻשָׁתִי אֶת־סַף אֲשֶׁר בִּילִדֵי הָרָפָה׃
Elchanan percussit & :Pelistim cum Ghob in bellum adhuc fuit Et
19 וַתְּהִי־עוֹד הַמִּלְחָמָה בְּגוֹב עִם־פְּלִשְׁתִּים וַיַּךְ אֶלְחָנָן
lignū & ;Ghittæi Gholiath halachmites-- Beth Oregim † Iahare filius
בֶּן־יַעְרֵי אֹרְגִים בֵּית הַלַּחְמִי אֵת גָּלְיָת הַגִּתִּי וְעֵץ
bellum adhuc fuit Et .texentium liciatorum tanquam † eius hastæ
20 חֲנִיתוֹ כִּמְנוֹר אֹרְגִים׃ וַתְּהִי־עוֹד מִלְחָמָה
eius pedū digiti & ,eius manuum digiti & .mensuræ * vir fuit & ;Ghath in
בְּגַת וַיְהִי אִישׁ מָדוֹן וְאֶצְבְּעֹת יָדָיו וְאֶצְבְּעוֹת רַגְלָיו

.Haraphah † natus ipse etiam & ,numero quatuor & viginti ,sex & ,sex
שֵׁשׁ וָשֵׁשׁ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מִסְפָּר וְגַם־הוּא יֻלַּד לְהָרָפָה׃
Simhah filius ,Ionathan eum percussit & ,Israel affecit probris Et
21 וַיְחָרֵף אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיַּכֵּהוּ יְהוֹנָתָן בֶּן־שִׁמְעִי
:Ghath in Haraphah ipsi † sunt nati ij Quatuor .Dauid fratris
22 אֲחִי דָוִד׃ אֶת־אַרְבַּעַת אֵלֶּה יֻלְּדוּ לְהָרָפָה בְּגַת
.eius seruorum *manu in* † & ,Dauid *manu in ceciderunt* † &
וַיִּפְּלוּ בְיַד־דָּוִד וּבְיַד עֲבָדָיו׃

CAP. XXII. כב

† ,die in ,huius cantici verba DOMINO Dauid est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר דָּוִד לַיהוָה אֶת־דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּיוֹם
,suorum inimicorum omnium *vola* † de eum DOMINVS liberauit
הִצִּיל יְהוָה אֹתוֹ מִכַּף כָּל־אֹיְבָיו
.Saul *vola* * de &
וּמִכַּף שָׁאוּל׃
me liberator & ,mea munitio † & ,mea petra DOMINVS :dixit Et
2 וַיֹּאמַר יְהוָה סַלְעִי וּמְצֻדָתִי וּמְפַלְטִי־
. mihi
לִי׃
,meæ salutis cornu & ,meū scutū :eo in sperabo ,mea *petra* † Deus
3 אֱלֹהֵי צוּרִי אֶחֱסֶה־בּוֹ מָגִנִּי וְקֶרֶן יִשְׁעִי
.me fecisti saluum rapina à meus saluator :meū refugiū & ,meus eleuator
מִשְׂגַּבִּי וּמְנוּסִי מֹשִׁעִי מֵחָמָס תֹּשִׁעֵנִי׃
,ero saluus meis inimicis ab & ,DOMINVM inuocabo Laudabilem
4 מְהֻלָּל אֶקְרָא יְהוָה וּמֵאֹיְבַי אִוָּשֵׁעַ׃
belial † torrentes ;mortis contritiones me circundederunt Quia
5 כִּי אֲפָפֻנִי מִשְׁבְּרֵי־מָוֶת נַחֲלֵי בְלִיַּעַל
.me terruerunt
יְבַעֲתֻנִי׃
.mortis laquei me præuenerunt :me circundederunt inferi Funes †
6 חֶבְלֵי שְׁאוֹל סַבֻּנִי קִדְּמֻנִי מֹקְשֵׁי־מָוֶת׃
clamabo † meum Deum ad & ,DOMINVM *inuocabo mihi angustia* † In
7 בַּצַּר־לִי אֶקְרָא יְהוָה וְאֶל־אֱלֹהַי אֶקְרָא
.eius aures in meus clamor & ,meam vocem suo *palatio* de exaudiuit Et
וַיִּשְׁמַע מֵהֵיכָלוֹ קוֹלִי וְשַׁוְעָתִי בְּאָזְנָיו׃
contremuerunt cælorum * fundamenta ;terra contremuit & ,est commota Et
8 וַיִּתְגָּעַשׁ וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ מוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגָּזוּ
.ei est iratus quoniam ,sunt commota &
וַיִּתְגָּעֲשׁוּ כִּי־חָרָה לוֹ׃
carbones :deuorabit eius ore de ignis & ,eius *naso* † in fumus Ascendit
9 עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ וְאֵשׁ מִפִּיו תֹּאכֵל גֶּחָלִים
.eo ab sunt succensi
בָּעֲרוּ מִמֶּנּוּ׃
.eius pedibus sub caligo & :descendit & ,cælos inclinauit Et
10 וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרַד וַעֲרָפֶל תַּחַת רַגְלָיו׃
pennas super est visus & :volauit & ,Cherub super equitauit Et
11 וַיִּרְכַּב עַל־כְּרוּב וַיָּעֹף וַיֵּרָא עַל־כַּנְפֵי־
. venti
רוּחַ׃
nubes aquarum colligantiam ,*opertoria suos circuitus obscuritatem* posuit Et
12 וַיָּשֶׁת חֹשֶׁךְ סְבִיבֹתָיו סֻכּוֹת חַשְׁרַת־מַיִם עָבֵי
. *etherum* †
שְׁחָקִים׃
.ignis carbones sunt succensi eius *regione* † fulgore Præ
13 מִנֹּגַהּ נֶגְדּוֹ בָּעֲרוּ גַּחֲלֵי־אֵשׁ׃
.suam vocem dedit Altissimus & ,DOMINVS cælis de Tonauit
14 יַרְעֵם מִן־שָׁמַיִם יְהוָה וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ׃
.eos contriuit & ,fulgur ;eos dispersit & ,sagittas misit Et
15 וַיִּשְׁלַח חִצִּים וַיְפִיצֵם בָּרָק וַיָּהֹם׃
,orbis fundamenta sunt reuelata ,maris *alueī* † apparuerunt Et
16 וַיֵּרָאוּ אֲפִקֵי יָם יִגָּלוּ מֹסְדוֹת תֵּבֵל
.eius *nasi* † spiritus inspiratione ab DOMINI *increpatione in*
בְּגַעֲרַת יְהוָה מִנִּשְׁמַת רוּחַ אַפּוֹ׃
.multis aquis de me *eduxit* † ,me assumpsit ,*altitudine* de Misit
17 יִשְׁלַח מִמָּרוֹם יִקָּחֵנִי יַמְשֵׁנִי מִמַּיִם רַבִּים׃
erant robusti † quia ,me *odientibus* † ab ,forti meo inimico ab me Liberauit
18 יַצִּילֵנִי מֵאֹיְבִי עָז מִשֹּׂנְאַי כִּי אָמְצוּ
.me *præ*
מִמֶּנִּי׃
.mihi *fulcrum* * DOMINVS fuit Et .*mei exitij* die in me Præuenerunt
19 יְקַדְּמֻנִי בְּיוֹם אֵידִי וַיְהִי יְהוָה מִשְׁעָן לִי׃
complacuit quoniam ,me liberauit :me latitudinem ad eduxit Et
20 וַיֹּצֵא לַמֶּרְחָב אֹתִי יְחַלְּצֵנִי כִּי־חָפֵץ
.me in
בִּי׃

CAP. XX. כ

Bichri filius Sebah eius nomen & ,*profectu sine* ‡ vir *euenit* † ibi Et

1 †ושם נקרא איש בליעל ושמו שבע בן־בכרי

,Dauid in pars nobis est Nō : dixit & ,buccina in clanxit & ;Iemini vir

איש ימיני ויתקע בשופר ויאמר אין־לנו חלק בדוד

.Israel sua *tentoria* ‡ ad † Vir . Isai filio in nobis hæreditas neque

ולא נחלה־לנו בבן־ישי איש לאהליו ישראל׃

Sebah post ,Dauid *posterioribus* à Israel vir omnis ascendit Et

2 †[d]ויעל כל־איש ישראל מאחרי דוד אחרי שבע

,Iarden à suo *rege in* adhæserunt Iehudah *vir* ‡ & . Bichri filium

בן־בכרי ואיש יהודה דבקו במלכם מן־הירדן

,Ierusalaim suam domum in Dauid venit Et .Ierusalaim ad vsque &

3 ועד־ירושלם׃ †[e]ויבא דוד אל־ביתו ירושלם

dimiserat quas *pellices* † mulieres decem rex tulit &

[f]ויקח המלך את עשר־[g]נשים פלגשים אשר הניח

,eas pauit & , custodiæ domo ‡ eas *dedit* * & ,domum custodiendam ad

לשמור הבית ויתנם בית־משמרת ויכלכלם

suæ mortis diem ad vsque *vinctæ* * fuerunt & .est ingressus non eas ad &

ואליהם לא־בא [h]ותהיינה צררות עד־יום [i]מתן

Connoca † :Hamasa ad rex Dixitque .vitæ viduitate ‡

4 אלמנות [k]חיות׃ †ויאמר המלך אל־עמשא הזעק־

.sta hîc tu & ,diebus tribus ‡ Iehudah *virum* * mihi

לי את־איש־יהודה שלשת ימים ואתה פה עמד׃

à † est moratus & .Iehudah *accersendum* ad Hamasa abiit Et

5 †[l]וילך עמשא להזעיק את־יהודה [m]וייחר מן־

:Abisai ad Dauid Dixitque .ei constituerat quod ,*statuto tempore*

6 [n]המועד אשר יעדו׃ †ויאמר דוד אל־אבישי

Tu .Absalom quàm ,Bichri filius Sebah nobis faciet peius Nunc

עתה [o]ירע לנו שבע בן־בכרי מן־אבשלום אתה

sibi inueniat fortè ne ,eum *post* persequere & ,tui domini seruos *cape* ‡

[p]קח את־עבדי אדניך ורדף אחריו פן־מצא לו

.nostris oculis *se liberet* † & ,munitas ciuitates

[q]ערים בצרות [r]והציל עינינו׃

omnes & ,Pelethi & ,Cerethi & ,Ioab viri eum post sunt egressi Et

7 †ויצאו אחריו אנשי יואב והכרתי והפלתי וכל־

Sebah *post* persequendum ad Ierusalaim de sunt egressi & : fortes

הגבורים ויצאו מירושלם לרדף אחרי שבע

*qui ,*magno lapide cum* ‡ Ipsis .Bichri filium

8 בן־בכרי׃ †הם עם־האבן הגדולה אשר

sago ‡ accinctus † Ioab Et . *eorum facies ad* ‡ venit Hamasa & ,Ghibhon in

בגבעון ועמשא [t]בא לפניהם ויואב חגור [u]מדו

eius lumbis *super* coniuncti gladij cingulum *ipsum* super & ,sui vestimenti

לבשו ועלו חגור חרב מצמדת על־מתניו

Ioab Dixitque .‡ cecidit & ,est egressus ipse & ,sua vagina in

9 בתערה והוא יצא [x]ותפל׃ †ויאמר יואב

Ioab dextera manus tenuit Et ?mi frater *tu* *pax* ‡ Num :Hamasa ad

לעמשא השלום אתה אחי [y]ותחז יד־ימין יואב

non Hamasa Et .*ei osculum dandum ad* † ,Hamasa barbam *in*

10 בזקן עמשא לנשק־לו׃ †ועמשא לא־

in illo *in* eum percussit Et .Ioab manu in ‡ qui ,gladio *in* ‡ se obseruauit

נשמר בחרב אשר ביד־יואב [z]ויכהו בה אל־

,ei iterauit non & , terram in eius intestina effudit & , costa quinta

החמש וישפך [a]מעיו ארצה ולא־שנה לו

filium Sebah . *post est secutus* eius frater Abisai & ,Ioab Et .est mortuus &

[b]וימת ויואב ואבישי אחיו רדף אחרי שבע בן־

Quis ‡ :dixit & ,Ioab pueris ē *eum super* ‡ stetit vir Et .Bichri

11 בכרי׃ †ואיש עמד עליו מנערי יואב ויאמר מי

?Ioab post Dauidi † qui *quis* ‡ & ,Ioab *in* * voluit qui

אשר חפץ ביואב ומי אשר־לדוד אחרי יואב׃

vidit Et .*altæ* viæ medio in sanguine in † inuolutus Hamasa Et

12 †ועמשא מתגלל בדם בתוך [c]המסלה [d]וירא

de Hamasa *fecit circumire* & ,populus omnis subsisteret quòd , vir

האיש כי־עמד כל־העם [e]ויסב את־עמשא מן־

vidit quum ,vestimentum eum super proiecit & , agrum in *alta* via

המסלה השדה וישלך עליו בגד כאשר ראה

.subsisteret & ,eum *super venientem omnem* ‡

כל־הבא עליו ועמד׃

post vir omnis transiuit ,*alta* via de fuit amotus Quando

13 †כאשר הגה מן־[f]המסלה עבר כל־איש אחרי

.Bichri filium Sebah *post* persequendum ad Ioab

יואב לרדף אחרי שבע בן־בכרי׃

,mahachah-Beth & ,Abel in Israel tribus omnes *in* ‡ transiuit Et

14 †ויעבר בכל־שבטי ישראל אבלה ובית מעכה

.eum post *etiam* venerunt & ,sunt congregati & ;Berim † omnia &

וכל־הברים ויקלהו [g]ויבאו אף־אחריו׃

† casu erat ‡ impius; Vnusquisque † reuertatur ‡ tabernacula; [d]עלה ‡ viri; [e]בוא † concubinas; [f]לקח [g]אנש * posuit ‡ in custodiæ; [h]היה [i]מות ‡ in † Cōgrega; [k]חיה * viros ‡ in; connocandū † vltra tēpus; [l]הלך [m]אחר ... [n]יעד; [o]רע ‡ tolle; [p]לקח † effugiet; [q]עיר [r]נצל ...; [s]גבר; lenitientibus apud lapidem magnū *cui ‡ antecess.; † erat humeris; [t]בוא [u]מד cam ‡ gladius.; [x]נפל ‡ salous es; [y]אחז † vt oscularetur cum; [z]נכה; [a]מעה; perfecuti sunt; [b]מות ‡ iuxta Hamasa ‡ Quasi; *esse pro ‡ qualis † voluit esse; † erat; [c]סלל [d]ראה; amouit; [e]סבב; ‡ quòd omnis qui veniebat ad; [f]סלל ‡ pos.; † locu; [g]בוא

15 †ויבאו [h]ויצרו עליו באבלה בית המעכה

,mahachah-- Beth Abelah in eum *super angustiarunt* & ,venerunt Et

וישפכו סללה אל־העיר ותעמד [i]בחל וכל־

omnis Et .antemurali in † *stetit* ‡ & ,ciuitatem *ad* ‡ aggerem effuderunt &

העם אשר את־יואב משחיתם [k]להפיל החומה׃

.*murum faciendum cadere ad corrumpentes* *, Ioab cum ‡ qui ,populus

16 †ותקרא אשה חכמה מן־העיר שמעו שמעו אמרו־

dicite .audite ,Audite :ciuitate de sapiens mulier clamauit Et

נא אל־יואב קרב עד־הנה ואדברה אליך׃

.te ad loquar & ,huc vsque Appropinqua :Ioab ad obsecro

17 †ויקרב אליה ותאמר האשה האתה יואב ויאמר אני

.Ego ‡ :dixit & ?Ioab † tu Num :mulier dixit Et .eam ad accessit Et

ותאמר לו שמע דברי [l]אמתך ויאמר שמע אנכי׃

ego Audiens † :dixit Et .tuæ ancillæ verba Audi : ei dixit Et

18 †ותאמר לאמר דבר ידברו בראשונה לאמר

:dicendo ,*principio in* ‡ loquebantur Loquendo : dicendo Dixitque

שאול ישאלו באבל וכן [m]התמו׃

.sunt perfecta sic & , Abel in interrogent Interrogando

19 †אנכי שלמי אמוני ישראל אתה מבקש [n]להמית עיר

,ciuitatē interficere *quærens* † tu .Israel *fidelium pacificarum* ‡ Ego

ואם בישראל למה תבלע נחלת יהוה׃

?DOMINI hæreditatem *deglutiest* Quare . Israel in *matrem* &

20 †[o]ויען יואב ויאמר חלילה חלילה לי אם־אבלע ואם־

si ‡ & ,*deglutiam si* ‡ ,mihi absit Absit :dixit & ,Ioab respondit Et

21 אשחית׃ †לא־כן הדבר כי איש מהר אפרים

Ephraim monte de vir *quia* ,*verbum* † ita Non .*corrumpam*

שבע בן־בכרי שמו נשא ידו במלך בדוד

:Dauid *in* regem *in* ‡ suam manum leuauit ,eius nomen Bichri filius Sebah

[p]תנו־אתו לבדו [q]ואלכה מעל העיר ותאמר האשה אל־

ad mulier Dixitque .ciuitate *desuper abibo* ‡ & ,solum illum Tradite

יואב הנה ראשו משלך אליך בעד החומה׃

.murum per te ad *proiectum* † eius caput Ecce : Ioab

22 †ותבוא האשה אל־כל־העם בחכמתה ויכרתו

absciderunt & ,sua sapientia *in* populum omnem ad mulier venit Et

את־ראש שבע בן־בכרי וישלכו אל־יואב ויתקע

clanxit Et . Ioab ad proiecerunt & ,Bichri filij Sebah caput

בשפר [r]ויפצו מעל־העיר איש לאהליו ויואב

Ioab Et . sua *tentoria* † ad *vir* * vrbe *desuper* ‡ sunt dispersi & , buccina in

23 שב ירושלם אל־המלך׃ †ויואב אל־

ad ‡ Ioab Et .regem ad Ierusalaim est reuersus

כל־הצבא ישראל ובניה בן־יהוידע על־הכרי

,Cerethi super Iehodaiah filius Benaiah Et . Israel exercitum omnem

24 ועל־[s]הפלתי׃ †ואדרם על־המס ויהושפט

Iehosaphath & :tributum super Adoram Et .Pelethi super &

בן־אחילוד המזכיר׃

.*commemorans* * Achilud filius

25 †ושיא ספר וצדוק ואביתר כהנים׃

.sacerdotes Ebiathar & ,Sadoc & ;scriba Seia Et

26 †וגם עירא היארי היה כהן לדוד׃

.Dauidi *sacerdos* erat Iarites Hira etiam Et

CAP. XXI. כא

poft anno ,annis tribus Dauid diebus in fames fuit Et

1 †[u]ויהי רעב בימי דוד שלש [x]שנים שנה אחרי

. annum Et requisiuit Dauid *facies* ‡ .DOMINI & dixit

שנה ויבקש דוד את־[y]פני יהוה ויאמר

Ad ‡ :DOMINVS ,Saul & † *ad domum sanguinum* ,*super* quod interfecit

יהוה אל־שאול ואל־בית הדמים על אשר־[z]המית

.Ghibhonitas

2 את־הגבענים׃ †ויקרא המלך לגבענים ויאמר

dixit & ,Ghibhonitas *ad* rex vocauit Et

אליהם והגבענים לא מבני ישראל המה כי אם־מיתר

ad : eos Et Ghibhonitæ non de filiis Israel ,*ipsi quin de residuo*

האמרי ובני ישראל נשבעו להם ויבקש שאול

,Emoræorum & filij Israel iurauerunt eis . & quæsiuit Saul

[a]להכתם [b]בקנאתו לבני־ישראל ויהודה׃

,eos percutere ‡ *in zelando ipsum filiis* Israel , & Iehudah.

3 †ויאמר דוד אל־הגבענים מה אעשה לכם ובמה

quo *in* & ,vobis faciam Quid : Ghibhonitas ad Dauid Dixitque

אכפר וברכו את־נחלת יהוה׃

†expiabo ,‡ *& benedicite* hæreditati DOMINI?

4 †ויאמרו לו הגבענים אין־לי כסף וזהב עם־שאול

, Saul cum *aurū & argentū* * nobis ‡ Non ;Ghibhonitæ ei Dixeruntque

ועם־ביתו ואין־לנו איש להמית בישראל ויאמר

:dixit Et . Israel in *interficere virum* † nobis ‡ non & ,eius *domo* ‡ cum &

מה־אתם אמרים אעשה לכם׃

.vobis faciam ,*dicentes* *vos* Quod *

[h]צור obsederunt ‡ iuxta ‡ steterunt † viri ciuitatis; [i]חיל ‡ erat * concutiebant murum, vt eū ruere facerēt.; [k]נפל; † es ‡ Sum; ‡ Audio.; [l]אמה ‡ olim; [m]תמם ‡ Abela sum inter pacificas & fideles † quæris; [n]מות metropolim ‡ dissipas ‡ vt subuertam,; [o]עלה ‡ disperdam. † se habet res, sed ‡ contra ‡ recedam à; [p]נתן [q]ילך † proiicitur; ‡ ab * vnusquisq; † tabernacula; [r]פוץ ‡ erat super; הכרתי ק; [s]פלא [t]מסס * à commentariis; שוא ק princeps ipsi; [u]היה [x]שנה ‡ faciem; [y]פנה ‡ Propter † propter familiam sanguinariā, eo; [z]מות erant, sed de residuis; ‡ quando zelatus est pro; [a]נכה [b]קנא † peccatum, ‡ vt benedicatis ‡ est * quæstio super argēto & auro; לנו ק ‡ familia ‡ est † voluntas quenquā interficiendi Quicquid dixeritis

fueris exercitus princeps non si , addat sic & , Deus mihi faciat nisi
יַעֲשֶׂה־לִּי אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִיף אִם־לֹא שַׂר־צָבָא תִּהְיֶה שור
.Ioab pro diebus omnibus meis facies ad coram me
לְפָנַי כָּל־הַיָּמִים תַּחַת יוֹאָב׃
vnius viri veluti, Iehudah viri omnis cor inclinauit Et
14 וַיַּט אֶת־לְבַב כָּל־אִישׁ־יְהוּדָה כְּאִישׁ אֶחָד נטה
.tui serui omnes & , tu Reuertere :regem ad miserunt &
וַיִּשְׁלְחוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ שׁוּב אַתָּה וְכָל־עֲבָדֶיךָ׃
venit Iehudah & , Iarden ad vsque venit & , rex est reuersus Et
15 וַיָּשָׁב הַמֶּלֶךְ וַיָּבֹא עַד־הַיַּרְדֵּן וִיהוּדָה בָּא שוב
regem faciendum † transire ad †, regis occursum in eundum ad ,Ghilghal in vt pergeret †vt ‡faceret
הַגִּלְגָּלָה לָלֶכֶת לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ לְהַעֲבִיר אֶת־הַמֶּלֶךְ הלך
.Iarden
אֶת־הַיַּרְדֵּן׃
;Bachurim de † qui , Iemini filij Ghera filius Simhi festinauit Et †erat
16 וַיְמַהֵר שִׁמְעִי בֶן־גֵּרָא בֶן־הַיְמִינִי אֲשֶׁר מִבַּחוּרִים
.Dauid regis occursum in ,Iehudah viro cum descendit &
וַיֵּרֶד עִם־אִישׁ יְהוּדָה לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ דָּוִד׃ ירד
Saulis domus puer ‡ Siba & ,Biniamin de eo cum *viri mille Et *erant‡serui
17 וְאֶלֶף אִישׁ עִמּוֹ מִבִּנְיָמִן וְצִיבָא נַעַר בֵּית שָׁאוּל
traiecerunt prospere & :secum eius serui viginti & , eius filij quindecim & eruperunt
וַחֲמֵשֶׁת עָשָׂר בָּנָיו וְעֶשְׂרִים עֲבָדָיו אִתּוֹ וְצָלְחוּ
traducendum ad † scapha transiuit Et .regis facies ad Iarden ante regem. †vt traducerent *familiã regiam, & facerent quod
18 הַיַּרְדֵּן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ וְעָבְרָה הָעֲבָרָה לַעֲבִיר
filius Simhi Et .eius oculis in bonum faciendum ad & , regis domum *
אֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְלַעֲשׂוֹת הַטּוֹב בְּעֵינָו וְשִׁמְעִי בֶּן־ עשה
.Iarden in ipsum transeundo in , regis facies ad ‡ procidit Ghera ‡ante regem, dum transiret per *iniquitatẽ.
גֵּרָא נָפַל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּעָבְרוֹ בַּיַּרְדֵּן׃
peruersitatem * meus dominus mihi reputet Ne :regem ad dixit Et
19 וַיֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ אַל־יַחֲשָׁב־לִי אֲדֹנִי עָוֹן עוה
est egressus qua die in tuus seruus egit inique quod memineris ne &
וְאַל־תִּזְכֹּר אֵת אֲשֶׁר הֶעֱוָה עַבְדְּךָ בַּיּוֹם אֲשֶׁר־יָצָא
.suum cor ad regem ponendum ad ‡ ,Ierusalaim de rex meus dominus ‡vt ponat rex super
אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ מִירוּשָׁלַ͏ִם לָשׂוּם הַמֶּלֶךְ אֶל־לִבּוֹ׃
hodie veni ecce & ;peccaui ego quia tuus seruus nouit Quia se peccasse
20 כִּי יָדַע עַבְדְּךָ כִּי אֲנִי חָטָאתִי וְהִנֵּה־בָאתִי הַיּוֹם בוא
mei domini occursum in descendendum ad * ,Ioseph domui omni ‡ primus ‡de omni familia *vt descenderem
רִאשׁוֹן לְכָל־בֵּית יוֹסֵף לָרֶדֶת לִקְרַאת אֲדֹנִי ירד
:dixit & , Seruiah filius Abisai respondit Et .regis
21 הַמֶּלֶךְ׃ וַיַּעַן אֲבִישַׁי בֶּן־צְרוּיָה וַיֹּאמֶר ענה
vncto ‡ maledixit quia †,Simhi morietur non hoc propter Nunquid †qui‡Christo
הֲתַחַת זֹאת לֹא יוּמַת שִׁמְעִי כִּי קִלֵּל אֶת־מְשִׁיחַ
,Seruiah filij vobis & ,mihi Quid :Dauid dixit Et ?DOMINI
22 יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד מַה־לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה
?Israel in vir morietur hodie † aduersarium in ‡ hodie mihi eritis quia estis ‡aduersarij? †Num *sum
כִּי־תִהְיוּ־לִי הַיּוֹם לְשָׂטָן הַיּוֹם יוּמַת אִישׁ בְּיִשְׂרָאֵל היה מות
?Israel super rex ego * hodie quod noui nonne Quia
כִּי הֲלוֹא יָדַעְתִּי כִּי הַיּוֹם אֲנִי־מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל׃
.rex ei Iurauitque .morietis Non :Simhi ad rex Dixitque
23 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־שִׁמְעִי לֹא תָמוּת וַיִּשָּׁבַע לוֹ הַמֶּלֶךְ׃
non & ,regis occursum in descendit Saul filius Mephiboseth Et
24 וּמְפִבֹשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל יָרַד לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ וְלֹא־
lauerat non suas vestes & ,suam mustacam † fecerat non & ,suos pedes fecerat ‡ ‡aptauerat †labrum
עָשָׂה רַגְלָיו וְלֹא־עָשָׂה שְׂפָמוֹ וְאֶת־בְּגָדָיו לֹא כִבֵּס
.pace in venit qua diem ad vsque regem abire ‡ die à ‡qua abierat rex
לְמִן־הַיּוֹם לֶכֶת הַמֶּלֶךְ עַד־הַיּוֹם אֲשֶׁר־בָּא בְשָׁלוֹם׃ הלך
ei dixit & ,regis occursum in Ierusalaim venit cum ,fuit Et
25 וַיְהִי כִּי־בָא יְרוּשָׁלַ͏ִם לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לוֹ
?Mephiboseth mecum iuisti * non quid Vt :rex *venisti
הַמֶּלֶךְ לָמָּה לֹא־הָלַכְתָּ עִמִּי מְפִיבֹשֶׁת׃
dixit Quia .me decepit meus seruus ,rex mi Domine :Dixitque
26 וַיֹּאמַר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ עַבְדִּי רִמָּנִי כִּי־אָמַר רמה
ibo & ,eam super equitabo & , asinum ‡ mihi Sternam ;tuus seruus ‡asinam
עַבְדְּךָ אֶחְבְּשָׁה־לִּי הַחֲמוֹר וְאֶרְכַּב עָלֶיהָ וְאֵלֵךְ
.tuus seruus † claudus quia ,regem ad †sum ego
אֶת־הַמֶּלֶךְ כִּי פִסֵּחַ עַבְדֶּךָ׃
meus dñs Et .regem meũ dominum ad ‡ tuum seruum in detraxit Et accusauit me ‡apud
27 וַיְרַגֵּל בְּעַבְדְּךָ אֶל־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַאדֹנִי
.tuis oculis in * bonum ‡ fac & , Dei angelus sicut † rex †est ‡quod *est
הַמֶּלֶךְ כְּמַלְאַךְ הָאֱלֹהִים וַעֲשֵׂה הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ׃
mortis viri quin † ,mei patris domus ‡ omnis fuit non Quia ‡familia †iusobnoxia
28 כִּי לֹא הָיָה כָּל־בֵּית אָבִי כִּי אִם־אַנְשֵׁי־מָוֶת
.tuæ mensæ comedentibus in ‡ tuum seruum posuisti & , regi meo domino ‡inter comedentes
לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַתָּשֶׁת אֶת־עַבְדְּךָ בְּאֹכְלֵי שֻׁלְחָנֶךָ שית
?regem ad vltra clamandum ad & * ,iustitia vltra mihi est quid ‡ Et ‡qualis *vt clamem
וּמַה־יֶּשׁ־לִי עוֹד צְדָקָה וְלִזְעֹק עוֹד אֶל־הַמֶּלֶךְ׃

Tu :Dixi ?tua verba vltra loqueris quid Vt :rex ei Dixitque
29 וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה תְּדַבֵּר עוֹד דְּבָרֶיךָ אָמַרְתִּי אַתָּה
ad Mephiboseth dixit Et .agrum partiemini Siba &
30 וְצִיבָא תַּחְלְקוּ אֶת־הַשָּׂדֶה׃ וַיֹּאמֶר מְפִיבֹשֶׁת אֶל־
rex meus dominus venit postquam ,tollat omnia Etiam ,regem
הַמֶּלֶךְ גַּם אֶת־הַכֹּל יִקָּח אַחֲרֵי אֲשֶׁר־בָּא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לקח בוא
.suam domum in pace in
בְּשָׁלוֹם אֶל־בֵּיתוֹ׃
cum transit & ,Roghelim de descendit Ghilhadites Barzillai Et
31 וּבַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי יָרַד מֵרֹגְלִים וַיַּעֲבֹר אֶת־
.Iarden in ‡ eum transmittendum ad †,Iarden rege
הַמֶּלֶךְ הַיַּרְדֵּן לְשַׁלְּחוֹ אֶת־בַּיַּרְדֵּן׃
pauit ipse & ,annorum octoginta filius valde ‡ senex Barzillai Et
32 וּבַרְזִלַּי זָקֵן מְאֹד בֶּן־שְׁמֹנִים שָׁנָה וְהוּא־כִלְכֵּל
ipse ‡ magnus vir quia ,Machanaim * in eius conuersione in ‡ regem
אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּשִׂיבָתוֹ בְמַחֲנַיִם כִּי־אִישׁ גָּדוֹל הוּא
,mecum transi Tu :Barzillai ad rex Dixitque .valde
33 מְאֹד׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־בַּרְזִלָּי אַתָּה עֲבֹר אִתִּי
.Ierusalaim in me apud ‡ te alam &
וְכִלְכַּלְתִּי אֹתְךָ עִמָּדִי בִּירוּשָׁלָ͏ִם׃
,meæ vitæ annorum dies † Quot :regem ad Barzillai Dixitque יום שנה חיה
34 וַיֹּאמֶר בַּרְזִלַּי אֶל־הַמֶּלֶךְ כַּמָּה יְמֵי שְׁנֵי חַיַּי
?Ierusalaim rege cum ascendam vt
כִּי־אֶעֱלֶה אֶת־הַמֶּלֶךְ יְרוּשָׁלָ͏ִם׃
bonum inter sciam * Num .hodie ego ‡ annorum octoginta Filius
35 בֶּן־שְׁמֹנִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם הַאֵדַע בֵּין־טוֹב ידע
quod & ,comedam quod id tuus seruus gustabit an ?malum ad
לְרָע אִם־יִטְעַם עַבְדְּךָ אֶת־אֲשֶׁר אֹכַל וְאֶת־אֲשֶׁר רוע
quid vt Et ?cantatricum & ,cantorum voce in ‡ vltra audiam Si ?bibam
אֶשְׁתֶּה אִם־אֶשְׁמַע עוֹד בְּקוֹל שָׁרִים וְשָׁרוֹת וְלָמָּה שיר
?regem meum dominum ad onus in † adhuc tuus seruus erit
יִהְיֶה עַבְדְּךָ עוֹד לְמַשָּׂא אֶל־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃ נשא
quid vt & .rege cum Iarden tuus seruus transibit paulum Quasi
36 כִּמְעַט יַעֲבֹר עַבְדְּךָ אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶת־הַמֶּלֶךְ וְלָמָּה
?istam retributionem rex mihi retribuet
יִגְמְלֵנִי הַמֶּלֶךְ הַגְּמוּלָה הַזֹּאת׃
tum * ,mea ciuitate in moriar & ,tuus seruus obsecro Reuertatur
37 יָשָׁב־נָא עַבְדְּךָ וְאָמֻת בְּעִירִי עִם שוב מות
transibit Chimham tu * seruus ecce & :meæ matris & ,mei patris sepulchro
קֶבֶר אָבִי וְאִמִּי וְהִנֵּה עַבְדְּךָ כִמְהָם יַעֲבֹר
.tuis oculis in ‡ bonum quod ei fac & :rege meo domino cum
עִם־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַעֲשֵׂה־לוֹ אֵת אֲשֶׁר־טוֹב בְּעֵינֶיךָ׃
‡ ei faciam ego & ,Chimham transeat Mecum : rex Dixitque
38 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִתִּי יַעֲבֹר כִּמְהָם וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה־לּוֹ אֶת־
.tibi faciam me super elegeris quod omne & , tuis oculis in bonum
הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ וְכֹל אֲשֶׁר־תִּבְחַר עָלַי אֶעֱשֶׂה־לָּךְ׃
est osculatus & .transijt rex & ,Iarden populus omnis trãsiuit Et
39 וַיַּעֲבֹר כָּל־הָעָם אֶת־הַיַּרְדֵּן וְהַמֶּלֶךְ עָבָר וַיִּשַּׁק נשק
.suum locum in est reuersus & ,ei benedixit & ,Barzillai rex
הַמֶּלֶךְ לְבַרְזִלַּי וַיְבָרְכֵהוּ וַיָּשָׁב לִמְקֹמוֹ׃ קום
omnis & ,eo cum transiuit Chimhan & ,Ghilghal in rex transiuit Et
40 וַיַּעֲבֹר הַמֶּלֶךְ הַגִּלְגָּלָה וְכִמְהָן עָבַר עִמּוֹ וְכָל־
populi dimidium etiam & ,regem fecerunt transire & ,Iehudah populus חצה
עַם יְהוּדָה הֶעֱבִירוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וְגַם חֲצִי עַם
,regem ad venientes Israel viri omnis ecce Et .Israel
41 יִשְׂרָאֵל׃ וְהִנֵּה כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בָּאִים אֶל־הַמֶּלֶךְ
,Iehudah viri nostri fratres te sunt furati Cur :regem ad dixerunt * &
וַיֹּאמְרוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ מַדּוּעַ גְּנָבוּךָ אַחֵינוּ אִישׁ יְהוּדָה
omnes & ,Iarden eius domum ‡ & , regem fecerunt transire &
וַיַּעֲבִרוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וְאֶת־בֵּיתוֹ אֶת־הַיַּרְדֵּן וְכָל־
Iehudah vir omnis respondit Et ?eo cum Dauid viros
42 אַנְשֵׁי דָוִד עִמּוֹ׃ וַיַּעַן כָּל־אִישׁ יְהוּדָה ענה
hoc cur & , me ad † rex ‡ propinquus Quia : Israel viro super
עַל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל כִּי־קָרוֹב הַמֶּלֶךְ אֵלַי וְלָמָּה זֶּה
ex * comedimus comedendo Nunquid ? hoc verbum super tibi est ira ‡
חָרָה לְךָ עַל־הַדָּבָר הַזֶּה הֶאָכוֹל אָכַלְנוּ מִן־
vir respondit Et ?nobis detulit ‡ donatiuum Si * ? rege
43 הַמֶּלֶךְ אִם־נִשֵּׂאת נִשָּׂא לָנוּ׃ וַיַּעַן אִישׁ־
etiam & ,rege in mihi ‡ manus † Decẽ :dixit & ,Iehudah viro Israel
יִשְׂרָאֵל אֶת־אִישׁ יְהוּדָה וַיֹּאמֶר עֶשֶׂר־יָדוֹת לִי בַמֶּלֶךְ וְגַם־
meum verbum fuit non & ,me flocci fecisti cur Et . te præ ego ‡ Dauid in
בְּדָוִד אֲנִי מִמְּךָ וּמַדּוּעַ הֱקִלֹּתַנִי וְלֹא־הָיָה דְבָרִי קלל
viri verbum fuit durum * Et ? meum regem reducendum ad †,mihi primum
רִאשׁוֹן לִי לְהָשִׁיב אֶת־מַלְכִּי וַיִּקֶשׁ דְּבַר־אִישׁ שוב קשה
.Israel viri verbo præ Iehudah
יְהוּדָה מִדְּבַר אִישׁ יִשְׂרָאֵל׃

foueam in ,saltum in eum proiecerunt & ,Absalom ceperunt Et
17 וַיִּקְחוּ אֶת־אַבְשָׁלוֹם וַיַּשְׁלִכוּ אֹתוֹ בַיַּעַר אֶל־הַפַּחַת
:valde magnum lapidum aceruum eum super statuerunt & , grandem
הַגָּדוֹל וַיַּצִּבוּ עָלָיו גַּל־אֲבָנִים גָּדוֹל מְאֹד
,tulerat Absalom Et .sua tentoria in vir fugerunt Israel omnis &
וְכָל־יִשְׂרָאֵל נָסוּ אִישׁ לְאֹהָלָיו׃ 18 וְאַבְשָׁלֹם לָקַח
:dixit quia .regia valle in qui ,titulum sua vita in sibi statuerat &
וַיַּצֶּב־לוֹ בְחַיָּו אֶת־מַצֶּבֶת אֲשֶׁר בְּעֵמֶק־הַמֶּלֶךְ כִּי אָמַר
super titulum vocauit & .meũ nomen facere memorare pro ,filius mihi Non
אֵין־לִי בֵן בַּעֲבוּר הַזְכִּיר שְׁמִי וַיִּקְרָא לַמַּצֶּבֶת עַל־
.hanc diem ad vsque Absalom manus ei est vocatum Et .suo nomine
שְׁמוֹ וַיִּקָּרֵא לָהּ יַד אַבְשָׁלֹם עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃
euangelizabo & ,nunc Curram :dixit Sadoch filius Achimahas Et
19 וַאֲחִימַעַץ בֶּן־צָדוֹק אָמַר אָרוּצָה נָּא וַאֲבַשְּׂרָה אֶת־
.suorum inimicorum manu de DOMINVS eum iudicauerit quod ,regi
הַמֶּלֶךְ כִּי־שְׁפָטוֹ יְהוָה מִיַּד אֹיְבָיו׃
bona nũciabis & ,hac die tu boni nuncij vir Non :Ioab ei Dixitque
20 וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹאָב לֹא אִישׁ בְּשֹׂרָה אַתָּה הַיּוֹם הַזֶּה וּבִשַּׂרְתָּ
regis filius ,ideo quia ,bona nunciabis non hac die Et .altera die in
בְּיוֹם אַחֵר וְהַיּוֹם הַזֶּה לֹא תְבַשֵּׂר כִּי־עַל־כֵּן בֶּן־הַמֶּלֶךְ
quod ,regi indica ,Vade:Chusi ad Ioab Dixitque .est mortuus
מֵת׃ 21 וַיֹּאמֶר יוֹאָב לַכּוּשִׁי לֵךְ הַגֵּד לַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר
addidit Et .cucurrit & ,Ioab ipsi Chusi se incuruauit Et . vidisti
רָאִיתָה וַיִּשְׁתַּחוּ כוּשִׁי לְיוֹאָב וַיָּרֹץ׃ 22 וַיֹּסֶף
;quicquid sit Et :Ioab ad dixit & ,Sadoc filius Achimahas adhuc
עוֹד אֲחִימַעַץ בֶּן־צָדוֹק וַיֹּאמֶר אֶל־יוֹאָב וִיהִי מָה
hoc quid Vt : Ioab Dixitque . Chusi post ego etiam nunc curram
אָרֻצָה־נָּא גַם־אָנִי אַחֲרֵי הַכּוּשִׁי וַיֹּאמֶר יוֹאָב לָמָּה־זֶּה
contingens bonum nuncium non tibi & ,mi fili currens tu
אַתָּה רָץ בְּנִי וּלְכָה אֵין־בְּשׂוֹרָה מֹצֵאת׃
Achimahas cucurrit Et .Curre :ei Dixitque .curram ,quicquid fit Et
23 וִיהִי־מָה אָרוּץ וַיֹּאמֶר לוֹ רוּץ וַיָּרָץ אֲחִימַעַץ
duas inter sedens Dauid Et .Chusi transiuit & ,planiciei via
דֶּרֶךְ הַכִּכָּר וַיַּעֲבֹר אֶת־הַכּוּשִׁי׃ 24 וְדָוִד יוֹשֵׁב בֵּין־שְׁנֵי
eleuauit & ;murum ad ,portæ tectum ad speculator iuit & . portas
הַשְּׁעָרִים וַיֵּלֶךְ הַצֹּפֶה אֶל־גַּג הַשַּׁעַר אֶל־הַחוֹמָה וַיִּשָּׂא
.solus currens vir ecce & ,vidit & ,suos oculos
אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה־אִישׁ רָץ לְבַדּוֹ׃
ipse solus Si :rex Dixitque :regi indicauit & ,speculator clamauit Et
25 וַיִּקְרָא הַצֹּפֶה וַיַּגֵּד לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִם־לְבַדּוֹ
.appropinquabat & ,eundo ibat & .eius ore in bonum nuncium
בְּשׂוֹרָה בְּפִיו וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְקָרֵב׃
speculator clamauit & ,currentem alterum virum speculator vidit Et
26 וַיַּרְא הַצֹּפֶה אִישׁ־אַחֵר רָץ וַיִּקְרָא הַצֹּפֶה
Etiam : rex Dixitque .solus currens vir Ecce :dixit & ,ianitorem ad
אֶל־הַשֹּׁעֵר וַיֹּאמֶר הִנֵּה־אִישׁ רָץ לְבַדּוֹ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גַּם־
cursum videns Ego :speculator Dixitque .bona nuncians iste
זֶה מְבַשֵּׂר׃ 27 וַיֹּאמֶר הַצֹּפֶה אֲנִי רֹאֶה אֶת־מְרוּצַת
bonus Vir :rex Dixitque .Sadoc filij Achimahas cursum sicut ,prioris
הָרִאשׁוֹן כִּמְרֻצַת אֲחִימַעַץ בֶּן־צָדוֹק וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִישׁ־טוֹב
.veniet bonum nuncium ad & ,hic
זֶה וְאֶל־בְּשׂוֹרָה טוֹבָה יָבוֹא׃
se incuruauit Et . Pax ,regem ad dixit & ,Achimahas clamauit Et
28 וַיִּקְרָא אֲחִימַעַץ וַיֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ שָׁלוֹם וַיִּשְׁתַּחוּ
,tuus Deus DOMINVS Benedictus :ait & ,terrã super suos vultus in regi
לַמֶּלֶךְ לְאַפָּיו אָרְצָה וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
meũ dominũ in suam manum leuauerunt qui ,viros conclusit qui
אֲשֶׁר סִגַּר אֶת־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־נָשְׂאוּ אֶת־יָדָם בַּאדֹנִי
Dixitque ? Absalom puero Pax :rex dixit Et
הַמֶּלֶךְ׃ 29 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שָׁלוֹם לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר
,Ioab regium seruum mittendo in magnum tumultum Vidi : Achimahas
אֲחִימַעַץ רָאִיתִי הֶהָמוֹן הַגָּדוֹל לִשְׁלֹחַ אֶת־עֶבֶד הַמֶּלֶךְ יוֹאָב
.aliquid noui non & ,tuum seruum &
וְאֶת־עַבְדֶּךָ וְלֹא יָדַעְתִּי מָה׃
.stetit & ,circuiuit & :hîc sta Circumi :rex Dixitque
30 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ סֹב הִתְיַצֵּב כֹּה וַיִּסֹּב וַיַּעֲמֹד׃
,regi meo domino Nũciatur :Chusi ait & :venit Chusi ecce Et
31 וְהִנֵּה הַכּוּשִׁי בָּא וַיֹּאמֶר הַכּוּשִׁי יִתְבַּשֵּׂר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ
.te super insurgentiũ omnium manu de hodie DOMINVS te iudicauit quod
כִּי־שְׁפָטְךָ יְהוָה הַיּוֹם מִיַּד כָּל־הַקָּמִים עָלֶיךָ׃
? Absalom puero pax Num :Chusi ad rex dixit Et
32 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־הַכּוּשִׁי הֲשָׁלוֹם לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם
vniuersi & ,regis mei domini inimici puer sicut Sint : Chusi Dixitque
וַיֹּאמֶר הַכּוּשִׁי יִהְיוּ כַנַּעַר אֹיְבֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וְכֹל
.malum in te super insurrexerunt qui
אֲשֶׁר־קָמוּ עָלֶיךָ לְרָעָה׃

sic & ,fleuit & ,portæ cœnaculum super ascendit & ,rex est conturbatus Et
33 וַיִּרְגַּז הַמֶּלֶךְ וַיַּעַל עַל־עֲלִיַּת הַשַּׁעַר וַיֵּבְךְּ וְכֹה
dabit quis ,Absalom mi fili ,mi fili ,Absalom mi Fili ,ipsũ eundo in dicebat
אָמַר בְּלֶכְתּוֹ בְּנִי אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְנִי אַבְשָׁלוֹם מִי־יִתֵּן
.mi fili ,mi fili Absalom , te pro ego me mori
מוּתִי אֲנִי תַחְתֶּיךָ אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְנִי׃

CAP. XIX. יט

.Absalom super luget & ,flens rex Ecce : Ioab est nunciatum Et
1 וַיֻּגַּד לְיוֹאָב הִנֵּה הַמֶּלֶךְ בֹּכֶה וַיִּתְאַבֵּל עַל־אַבְשָׁלֹם׃
audiuit quia .populo omni luctum in illa die in salus fuit Et
2 וַתְּהִי הַתְּשֻׁעָה בַּיּוֹם הַהוּא לְאֵבֶל לְכָל־הָעָם כִּי־שָׁמַע
.suo filio super rex est Tristatus :dicendo ,illa die in populus
הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר נֶעֱצַב הַמֶּלֶךְ עַל־בְּנוֹ׃
quemadmodũ ,vrbem ingrediendo illo die in populus se est furatus Et
3 וַיִּתְגַּנֵּב הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לָבוֹא הָעִיר כַּאֲשֶׁר
.prælio in eos fugiendo in ,erubescentes populus se furaretur
יִתְגַּנֵּב הָעָם הַנִּכְלָמִים בְּנוּסָם בַּמִּלְחָמָה׃
:magna voce rex clamauit & ,suas facies inuoluit rex Et
4 וְהַמֶּלֶךְ לָאַט אֶת־פָּנָיו וַיִּזְעַק הַמֶּלֶךְ קוֹל גָּדוֹל
.mi fili ,mi fili Absalom , Absalom mi Fili
בְּנִי אַבְשָׁלוֹם אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְנִי׃
affecisti Pudore :dixit & ,domum in regem ad Ioab est ingressus Et
5 וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ הַבָּיִת וַיֹּאמֶר הֹבַשְׁתָּ
eruentium tuorum seruorum omnium vultus hodie
הַיּוֹם אֶת־פְּנֵי כָל־עֲבָדֶיךָ הַמְמַלְּטִים אֶת־
,tuarum filiarum & ,tuorum filiorum animam & ,hodie tuam animam
נַפְשְׁךָ הַיּוֹם וְאֵת נֶפֶשׁ בָּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ
:tuarum pellicum animam & ,tuarum vxorum animam &
וְנֶפֶשׁ נָשֶׁיךָ וְנֶפֶשׁ פִּלַגְשֶׁיךָ׃
Quia .te diligentes odiendo & ,te habentes odio Diligendo
6 לְאַהֲבָה אֶת־שֹׂנְאֶיךָ וְלִשְׂנֹא אֶת־אֹהֲבֶיךָ כִּי
noui quia .serui & ,principes tibi non quia , hodie indicasti
הִגַּדְתָּ הַיּוֹם כִּי אֵין לְךָ שָׂרִים וַעֲבָדִים כִּי יָדַעְתִּי
, mortui hodie nos omnes & ,viuens Absalom si quia ,hodie
הַיּוֹם כִּי לֹא אַבְשָׁלוֹם חַי וְכֻלָּנוּ הַיּוֹם מֵתִים
.tuis oculis in fuisset rectum tunc quòd
כִּי־אָז יָשָׁר בְּעֵינֶיךָ׃
tuorum seruorum cor super loquere & ,egredere ,surge nunc Et
7 וְעַתָּה קוּם צֵא וְדַבֵּר עַל־לֵב עֲבָדֶיךָ
pernoctabit si ,egrediens tu non quòd ,iuraui DOMINO in quia
כִּי בַיהוָה נִשְׁבַּעְתִּי כִּי־אֵינְךָ יוֹצֵא אִם־יָלִין
venit quod , malo omni præ hoc tibi malum erit &, nocte tecum vir
אִישׁ אִתְּךָ הַלַּיְלָה וְרָעָה לְךָ זֹאת מִכָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר־בָּאָה
.nunc vsque tuis pueritiis ab te super
עָלֶיךָ מִנְּעֻרֶיךָ עַד־עָתָּה׃
,nunciauerunt populo omni & : porta in sedit & ,rex Surrexitque
8 וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ וַיֵּשֶׁב בַּשָּׁעַר וּלְכָל־הָעָם הִגִּידוּ
facies ad populus omnis venit & :porta in sedens rex Ecce : dicendo
לֵאמֹר הִנֵּה הַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בַּשַּׁעַר וַיָּבֹא כָל־הָעָם לִפְנֵי
.sua tentoria in vir fugit Israel Et .regis
הַמֶּלֶךְ וְיִשְׂרָאֵל נָס אִישׁ לְאֹהָלָיו׃
:dicendo , Israel tribubus omnibus in certabat populus omnis ,fuit Et
9 וַיְהִי כָל־הָעָם נָדוֹן בְּכָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
nos eripuit ipse & ,nostrorum inimicorum vola de nos eruit Rex
הַמֶּלֶךְ הִצִּילָנוּ מִכַּף אֹיְבֵינוּ וְהוּא מִלְּטָנוּ
.Absalom desuper terra de fugit nunc & , Pelistim vola de
מִכַּף פְּלִשְׁתִּים וְעַתָּה בָּרַח מִן־הָאָרֶץ מֵעַל אַבְשָׁלוֹם׃
. prælio in est mortuus ,nos super vnximus quem ,Absalom Et
10 וְאַבְשָׁלוֹם אֲשֶׁר מָשַׁחְנוּ עָלֵינוּ מֵת בַּמִּלְחָמָה
?regem faciendum redire ad silentes vos quid vt nunc Et
וְעַתָּה לָמָה אַתֶּם מַחֲרִשִׁים לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ׃
,sacerdotes Ebiathar ad & ,Sadoc ad misit Dauid rex Et
11 וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד שָׁלַח אֶל־צָדוֹק וְאֶל־אֶבְיָתָר הַכֹּהֲנִים
eritis quid Vt :dicendo ,Iehudah seniores ad Loquimini : dicendo
לֵאמֹר דַּבְּרוּ אֶל־זִקְנֵי יְהוּדָה לֵאמֹר לָמָּה תִהְיוּ
verbum & ? suam domum in regem reducendum ad vltimi
אַחֲרֹנִים לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ וּדְבַר
.eius domum in regem ad venit Israel omnis
כָּל־יִשְׂרָאֵל בָּא אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ׃
eritis quid vt & ; vos mea caro & ,meum os ,vos mei Fratres
12 אַחַי אַתֶּם עַצְמִי וּבְשָׂרִי אַתֶּם וְלָמָּה תִהְיוּ
? regem reducendum ad nouissimi
אַחֲרֹנִים לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ׃
Sic ? tu mea caro & ,meum os Nunquid : dicetis Hamasa ad Et
13 וְלַעֲמָשָׂא תֹּמְרוּ הֲלוֹא עַצְמִי וּבְשָׂרִי אַתָּה כֹּה
אָמַר

thalamum; עָלָה בָּכָה; dum iret; vtinam; mortuus esse; flet; נָגַד; הָיָה יָשַׁע; Dolet; instar furis se habuit; instar furis se habet quî erubescunt dũ fugiunt è; operuit faciem suam; בָּנָה; בּוֹא יָבַשׁ; qui eruerunt; פָּנָה; concubinarũ; Eò quod diligis & odio habes; sunt; viueret, non essemus; הָיָה מוּת; יָצָא; ad; per Dominũ si fueris egressus, nõ manebit quisquam peius erit; רוּעַ; ab adolescẽtia tua vsque ad hoc tẽpus; קוּם יָשַׁב; sedet; coram rege; vnusquisq; tabernacula; דִּין; manu; נָצַל כַּף; manu; propter; siletis in reducendo; שׁוּב; הָיָה; siquidem; estis; es?

,hoc Sicut : sacerdotes Ebiathar ad & , Sadoc ad Chusai dixit Et
15 ויאמר חושי אל־צדוק ואל־אביתר הכהנים כזאת
: Israel senioribus & , Absalom Achitophel consuluit *hoc sicut &*
וכזאת יעץ אחיתפל את־אבשלם ואת־זקני ישראל
.ego consului *hoc sicut & hoc sicut &*
וכזאת וכזאת יעצתי אני׃
pernoctes ‡ Ne :dicendo ,Dauid *indicate* & ,festinanter mittite nunc Et
16 ועתה שלחו מהרה והגידו לדוד לאמר אל־תלן
forte ne ;trāsibis transeundo etiam & † , deserti *transitibus* ‡ in nocte
הלילה בעברות המדבר וגם עבור תעבור פן
.eo cum qui *populo omni &* , *regi* ‖ deglutiatur
יבלע למלך ולכל־העם אשר אתו׃
ancilla abiit & , Roghel † fonte in *stantes* Achimahas & Ionathan Et
17 ויהונתן ואחימעץ עמדים בעין־רגל והלכה השפחה
non quia ;Dauid regi *indicauerunt* ‡ & ,abierunt ipsi & : eis *indicauit* ‡ &
והגידה להם והם ילכו והגידו למלך דוד כי לא
indicauit & ,puer eos vidit Et .vrbem ingredi videri poterant
18 יוכלו להראות לבוא העירה׃ וירא אתם נער ויגד
domum ad venerunt & ,festinanter ipsi ambo abierunt Et . Absalom
לאבשלם וילכו שניהם מהרה ויבאו אל־בית־
-illuc descenderunt & ,suo atrio in puteus † ei & ;Bachurim in viri
איש בבחורים ולו באר בחצרו וירדו שם׃
,putei *facies super operimentum* * expandit & , mulier *cepit* Et
19 ותקח האשה ותפרש את־המסך על־פני הבאר
.*verbum est agnitum* ‡ non & ,*grana* † contusa eum super *distendit* ‡ &
ותשטח עליו הרפות ולא נודע דבר׃
:dixerunt & ,domum in mulierem ad Absalom serui venerunt Et
20 ויבאו עבדי אבשלום אל־האשה הביתה ויאמרו
Transierunt : mulier eis Dixitque ?Ionathan & , Achimahas ‡ Vbi
איה אחימעץ ויהונתן ותאמר להם האשה עברו
.Ierusalaim ‖ sunt reuersi & ;inuenerunt non & ,quæsierūt Et .*aquarū riuum*
מיכל המים ויבקשו ולא מצאו וישבו ירושלם׃
,abierunt & ,puteo de ascenderunt & , *eos abire post* † ,fuit Et
21 ויהי אחרי לכתם ויעלו מהבאר וילכו
transite & ,Surgite :Dauid ad dixeruntque .Dauid regi *indicauerunt* ‡ &
ויגדו למלך דוד ויאמרו אל־דוד קומו ועברו
. Achithophel vos *super* ‡ consuluit sic quia , aquas festinanter
מהרה את־המים כי־ככה יעץ עליכם אחיתפל׃
transierunt & ,eo cum * qui ,populus omnis & Dauid surrexit Et
22 ויקם דוד וכל־העם אשר אתו ויעברו
non qui defuit Non .vnum ad vsq; *matutini lucem ad vsque* ,Iarden
את־הירדן עד־אור הבקר עד־אחד לא נעדר אשר לא־
esset factum non quòd vidit Achitophel Et .Iarden transiret
23 עבר את־הירדן׃ ואחיתפל ראה כי לא נעשתה
,suā domum in abiit & , surrexit & , asinum strauit & ,suū consilium
עצתו ויחבש את־החמור ויקם וילך אל־ביתו
,est mortuus & ;se strangulauit & ,*suam domum ad præcepit* & , suā ciuitatē in
אל־עירו ויצו אל־ביתו ויחנק וימת
. sui patris sepulchro in est sepultus &
ויקבר בקבר אביו׃
,Iarden transijt Absalom & :Machanaim * in venit Dauid Et
24 ודוד בא מחנימה ואבשלם עבר את־הירדן
posuit Hamasam Et .eo cum Israel *vir omnis* & , ipse
25 הוא וכל־איש ישראל עמו׃ ואת־עמשא שם
,viri filius † Hamasa Et . exercitum super Ioab pro Absalom
אבשלם תחת יואב על־הצבא ועמשא בן־איש
filiam Abighal ad est ingressus qui ,Israelita Ithra eius nomen &
ושמו יתרא הישראלי אשר־בא אל־אביגל בת־
.Ioab matrem Seruiah sororem Nachas
נחש אחות צרויה אם יואב׃
.Ghilhad terra ‡ Absalom & ,Israel est castrametatus Et
26 ויחן ישראל ואבשלם ארץ הגלעד׃
Nachas filius Subi & ;Machanaim ‡ in Dauid *venire secundū* † ,fuit Et
27 ויהי כבוא דוד מחנימה ושבי בן־נחש
,debar--Lo de Hammiel filius Machir & ,Hammon filiorum Rabbah de
מרבת בני־עמון ומכיר בן־עמיאל מלא דבר
,*figuli vas &* ,*scyphos &* ,Cubile ‖ ;Roghelim de Ghilhadites Barzillai &
28 וברזלי הגלעדי מרגלים׃ משכב וספות וכלי יוצר
; *tostum* * & ,lentes & ,*fabam* ‡ & ,*tostum* * & ,farinā & ,hordea & ,frumēta &
וחטים ושערים וקמח וקלי ופול ועדשים וקלי׃
fecerunt accedere bouis coagulationes & ,*pecus* ‡ & ,butyrum & , mel Et
29 ודבש וחמאה וצאן ושפות בקר הגישו
Populus : dixerunt quia . vescendum ad eo cum * qui populo & ,Dauid
לדוד ולעם אשר־אתו לאכול כי אמרו העם
.deserto in ‖ sitiens & ,lassus & ,famelicus
רעב ועיף וצמא במדבר׃

Sic / & sic / sic & sic / nunciate ‡ moreris / נגד / לין / ‡ campestrib ‡ / † sed / בערבות / ‡ rex , & omnis populus stabāt † *fullonis* / ‡ nunciauit ‡ nunciauerūt / ילך / nunciauit / ראה / שנה / בוא / † erat / ירד / tulit * velamē in superficie / לקח מסך / ‡ expandit † frumēta ‡ agnita est res / רוף / ידע / ‡ est / vadum aquæ. / ‖ in / כל / שוב / † postquam abierunt illi, / היה הלך / עלה / ‡ nūciauerunt ‡ contra / * erat / donec illuceret mane / יעץ / קום / הלך / præcepta dedit familiæ suæ, / צוה / מות / * *castra*, / omnes viri / שום / † erat / בנה / ‡ in / חנה / † cum venisset * *castra* / היה / ‖ Lectū, & crateres, & vasa figulina. / ספף / * polentā, * fabas, * polentā. / חמט / קלה / ‡ pecudes, & caseos vaccinos ebrulerūt / שפה / נגש / * erat ‖ est

CAP. XVIII. יח

eos super posuit & ,secum † qui populum Dauid numerauit Et
1 ויפקד דוד את־העם אשר אתו וישם עליהם
,populum Dauid misit Et .*centenorum principes &* ,*millium principes*
2 שרי אלפים ושרי מאות׃ וישלח דוד את־העם
filij Abisai manu in partem tertiam & ,Ioab manu in partem tertiam
השלשית ביד־יואב והשלשית ביד אבישי בן־
Dixitque .Ghittæi Itthai manu in partem tertiam & ,Ioab fratris Seruiah
צרויה אחי יואב והשלשית ביד אתי הגתי ויאמר
.vobiscum ego etiam.egrediar Egrediendo : populum ad rex
המלך אל־העם יצא אצא גם־אני עמכם׃
,fugerimus fugiendo si quia ;egredieris Non :populus Dixitque
3 ויאמר העם לא תצא כי אם־נוס ננוס
ponent nō ,nostrū medietas mortua fuerit si & ;cor nos *ad* ‡ ponent non
לא־ישימו אלינו לב ואם־ימתו חצינו לא־ישימו
quòd † bonum nunc Et .millia decem nos sicut ‡ nunc quia ,cor nos *ad*
אלינו לב כי־עתה כמנו עשרה אלפים ועתה טוב כי־
:rex eos ad Dixitque .auxiliandum ad ciuitate à nobis sis
4 תהיה־לנו מעיר לעזור׃ ויאמר אליהם המלך
,portæ *manum ad* ‡ rex stetit Et .faciam ,vestris oculis in *erit* bonū Quod
אשר־ייטב בעיניכם אעשה ויעמד המלך אל־יד השער
. *millia ad & centū ad* egrediebantur populus omnis &
וכל־העם יצאו למאות ולאלפים׃
Leniter :dicēdo ,Itthai & ,Abisai & ,Ioab rex præcepit Et
5 ויצו המלך את־יואב ואת־אבישי ואת־אתי לאמר לאט־
rex *præcipiendo in* ‖,audierunt populus omnis & .Absalom *ad puerum ad mihi*
לי לנער לאבשלום וכל־העם שמעו בצות המלך
populus est egressus Et . *Absalom verbum super* ‡ principibus omnibus
6 את־כל־השרים על־דבר אבשלום׃ ויצא העם
.Ephraim *sylua* in prælium fuit & ;Israel occursum in campum in
השדה לקראת ישראל ותהי המלחמה ביער אפרים׃
ibi fuit & ,Dauid *seruorum facies ad* Israel populus ibi sunt cæsi Et
7 וינגפו שם עם ישראל לפני עבדי דוד ותהי־שם
ibi fuit Et .millium viginti illa die in magna plaga
8 המגפה גדולה ביום ההוא עשרים אלף׃ ותהי־שם
perdere ‡ sylua *multiplicauit* ‡ & :terræ omnis *facies super* † dispersum prælium
המלחמה נפצות על־פני כל־הארץ וירב היער לאכל
.illa die in gladius *deuorauit quos ab iis* ,*populo in* *
בעם מאשר אכלה החרב ביום ההוא׃
equitans † Absalom & ,Dauid *seruorum facies ad* ‖ Absalom *occurrit* Et
9 ויקרא אבשלום לפני עבדי דוד ואבשלום רכב
,magnæ quercus densitatem subter mulus est ingressus & .mulum super
על־הפרד ויבא הפרד תחת שובך האלה הגדולה
.terram inter & , celos inter est *datus* † & ,quercu in eius caput se tenuit &
ויחזק ראשו באלה ויתן בין השמים ובין הארץ
, *vnus* ‡ vir vidit Et .transiuit ,eo sub ‡ qui mulus &
10 והפרד אשר־תחתיו עבר׃ וירא איש אחד
.quercu in suspensum Absalom vidi Ecce :dixit & ,Ioab *indicauit* &
ויגד ליואב ויאמר הנה ראיתי את־אבשלם תלוי באלה׃
cū percussisti non cur & , vidisti ecce Et :sibi *indicanti* viro Ioab dixit Et
11 ויאמר יואב לאיש המגיד לו והנה ראית ומדוע לא־הכיתו
?vnum *cingulum* ‖ & ,argenteos decem tibi dare *me super* * & :terrā in ibi
שם ארצה ועלי לתת לך עשרה כסף וחגרה אחת׃
meas *volas* ‡ super *appendens* † ego si Et :Ioab ad vir Dixitque
12 ויאמר האיש אל־יואב ולא אנכי שקל על־כפי
quia :regis filium in meam manum mitterem non ‖ argenteos mille
אלף כסף לא־אשלח ידי אל־בן־המלך כי
:dicendo ,Itthai & ,Abisai & ,tibi rex præcepit nostris aurib9 in
באזנינו צוה המלך אתך ואת־אבישי ואת־אתי לאמר
meam animam in fecissem Vel .Absalom *in* puerum *in quis Obseruate*
13 שמרו־מי בנער באבשלום׃ או־עשיתי בנפשו
tu & ; rege à esset absconditum non verbum omne & ,mendacium
שקר וכל־דבר לא־יכחד מן־המלך ואתה
:*tuas facies ad expectabo* *sic* ‡ Non :Ioab Dixitque .aduerso ex stares
14 תתיצב מנגד׃ ויאמר יואב לא־כן אחילה לפניך
Absalom corde in ea infixit & ,sua *vola* * in *spicula* ‡ tria *cepit* † &
ויקח שלשה שבטים בכפו ויתקעם בלב אבשלום
pueri ‡ decem *circuierunt* ‖ Et .quercus *corde* † in viuente ipso adhuc
15 עודנו חי בלב האלה׃ ויסבו עשרה נערים
.cum occiderunt & ,Absalom percusserunt & ,Ioab *vasa ferentes* ‡
נשאי כלי יואב ויכו את־אבשלום וימתהו׃
post persequendo à * populus *est reuersus* & ,buccina in Ioab clanxit Et
16 ויתקע יואב בשפר וישב העם מרדף אחרי
.populum Ioab prohibuit quia ,Israel
ישראל כי־חשך יואב את־העם׃

. Mephiboſeth ‡ quæ omnia † tibi Ecce :Sibah ad rex Dixitque
4 †ויאמר המלך לצבא הנה לך כל אשר למפיבשת † ſunt ‡ ſunt
mi domine tuis oculis in gratiam inueniã, me Incuruaui : Sibah dixit Et
ויאמר ציבא [d]השתחויתי אמצא־[c]חן בעיניך אדני [d]שחה [c]חנן
inde ecce & .Bachurim ad vſque Dauid rex venit Et .rex
5 המלך: [f]† ובא המלך דוד עד־בחורים והנה משם [f]בוא
,Ghera filius Simhi eius nomen & , Saul domus familia è egrediens vir egrediebatur
איש יצא ממשפחת בית־שאול ושמו שמעי בן־גרא
lapidibus in lapidabat Et .maledicens & ,egrediendo egrediens egrediebatur maledicebat.
6 יצא יצוא ומקלל: †ויסקל באבנים
omnes & ,populus omnis & ;Dauid regis ſeruos omnes & ,Dauid
את־דוד ואת־כל־עבדי המלך דוד וכל־העם וכל־
Simhi dicebat ſic Et .eius ſiniſtra à & ,eius dextera à potentes
7 הגברים [g]מימינו ומשמאלו: †וכה־אמר שמעי [g]ימין
.profectu ſine † vir & ,ſanguinum vir egredere ,Egredere :ei maledicendo in dum malediceret † impie.
בקללו [h]צא צא איש הדמים ואיש הבליעל: [h]יצא
quo Saul domus ſanguines omnes ‡ DOMINVS te ſuper * Reddidit
8 [i]†השיב עליך יהוה כל דמי בית־שאול אשר *tibi ‡omnẽ ſanguinẽ
Abſalom manu in regnum DOMINVS deditque .eo pro regnaſti
מלכת תחתו [k]ויתן יהוה את־המלוכה ביד אבשלום [i]שוב [k]נתן
.tu ‡ ſanguinum vir quoniam ,tuo malo in tu ‡ ecce Et .tui filij ‡es ‡es.
בנך [l]והנך ברעתך כי איש דמים אתה: [l]הנה
canis maledicet † quid Vt :regem ad Seruiah filius Abiſai Dixitque † maledicet
9 †ויאמר אבישי בן־צרויה אל־המלך למה יקלל הכלב
remouebo & ,obſecro Tranſeam ? regi meo domino hic mortuus
[m]המת הזה את־אדני המלך אעברה־נא [n]ואסירה [m]מות [n]סור
,Seruiah filij vobis & mihi Quid :rex Dixitque .eius caput
10 את־ראשו: †ויאמר המלך מה־לי ולכם בני צרויה
quis & ,Dauid Maledic :ei dixit DOMINVS quia † & ?maledicat quia ‡ ‡ſi †ſi כה כי ק ק
כי יקלל וכי יהוה אמר לו קלל את־דוד ומי
ad & ,Abiſai ad Dauid dixit Et ?ſic feciſti Cur :dicet
11 יאמר מדוע [o]עשיתה כן: †ויאמר דוד אל־אבישי ואל־ [o]עשה
,meis viſceribus * de eſt egreſſus qui , meus filius Ecce :ſuos ſeruos omnes *vtero meo,
כל־עבדיו הנה בני אשר־יצא [p]ממעי [p]מעה
,ei Dimittite † ?Iemini filius nunc quia etiam & ;meam animam quærens ‡ ‡quærit quantomagis † Sinite eũ,
מבקש את־נפשי ואף כי־עתה בן־[q]הימיני [r]הנחו לו [q]ימין [r]ינח
reſpiciet Forſitan .DOMINVS ei dixit quia ,maledicat & ad afflictionem meam,
12 ויקלל כי־אמר לו יהוה: †אולי יראה
pro bonum mihi DOMINVS reddet & :meum oculum in DOMINVS
יהוה [s]בעוני [t]והשיב יהוה לי טובה תחת [s]עין [t]שוב בעיני
.via in ‡ eius viri & ,Dauid ibat Et .hac die eius maledictione ‡ per viam.
13 קללתו היום הזה: [v]†וילך דוד ואנשיו בדרך [v]ילך
,maledicebat ‡ & ,eundo ,eius aduerſo ex ,montis coſta in vadens ‡ Simhi Et ‡ ibat p latus ‡maledicẽdo
ושמעי הלך בצלע ההר לעמתו הלוך ויקלל
.puluere in puluerabat & ,eius regione è lapidibus in lapidabat & & lapides mittebat contra ipſum, & iactabat puluerem
ויסקל באבנים לעמתו ועפר בעפר:
.ibi reſpirauit † & ;laſſi eo cum ‡ qui ,populus omnis & ,rex venit Et ‡ erat † requieuit
14 †ויבא המלך וכל־העם אשר־אתו עיפים וינפש שם:
,Ieruſalaim in venerunt Iſrael vir * populus omnis & ,Abſalom Et * virorum
15 †ואבשלום וכל־העם איש ישראל באו ירושלים
Archites Chuſai venit quando ,fuit Et .eo cum Achitophel &
16 ואחיתפל אתו: [x]†ויהי כאשר־בא חושי הארכי [x]היה
Viuat : Abſalom ad Chuſai dixit & , Abſalom ad Dauid ſocius amicus
[y]רעה דוד אל־אבשלום ויאמר חושי אל־אבשלום [z]יחי [y]רעה [z]חיה ‡eſt
‡ Iſta :Chuſai ad Abſalom Dixitque .rex viuat ,rex
17 המלך יחי המלך: †ויאמר אבשלום אל־חושי זה † ad amicum tuũ? ‡amicum
?tuo ſocio ‡cum iuiſti non quid Vt ?tuo ſocio cum † tua miſericordia
חסדך את־רעך למה לא־הלכת את־רעך: ſed ‡ eius ero
,DOMINVS elegerit quem ‡ quia ,Non : Abſalom ad Chuſai Dixitque
18 †ויאמר חושי אל־אבשלם לא כי אשר בחר יהוה omnes viri illius
.manebo eo cum & ,ero non ,Iſrael vir omnis & ,iſte populus & לו
והעם הזה וכל־איש ישראל לא אהיה ואתו אשב: Item,
Quẽadmodũ ?eius filij facies ad †nónne ?ſeruitur' ſũ ego cui ,ſecunda Et † coram filio
19 [a]†והשנית למי אני אעבד הלוא [b]לפני בנו כאשר [a]שנה [b]פנה coram patre tuo, coram te.
Abſalom dixit Et .tuas facies ad ero ſic ,tui patris facies ad ſeruiui
20 עבדתי לפני אביך כן אהיה לפניך: †ויאמר אבשלום
.faciamus quid conſilium vobis Date : Achitophel ad [b]יהב [a]יעץ ‡ concubinas
אל־אחיתפל [c]הבו לכם [d]עצה מה־נעשה:
,tui patris pellices ‡ ad Ingredere :Abſalom ad Achitophel Dixitque
21 †ויאמר אחיתפל אל־אבשלם בוא אל־פלגשי אביך [e]נוח
quòd , Iſrael omnis audiet & :domum cuſtodiendum ad dimiſit quas ‡abominationem feceris patrem tuũ, * ſunt
אשר [e]הניח לשמור הבית ושמע כל־ישראל כי־
.tecum * qui omnium manus roborabuntur & ,tuo patri te fœtidum reddideris ‡
נבאשת את־אביך וחזקו ידי כל־אשר אתך: †tabernaculũ
eſt ingreſſus & :tectum ſuper tentorium † Abſalom ipſi extenderunt Et
22 [f]†ויטו לאבשלום האהל על־הגג [g]ויבא [f]נטה [g]בוא

concubinas confiliũ Et .Iſrael omnis oculis in ſui patris pellices ad Abſalom
23 אבשלום אל־פלגשי אביו לעיני כל־ישראל: †ועצת 4
* erat interrogaret quemadmodum ,*illis diebus in conſulebat quod Achitophel
אחיתפל אשר יעץ בימים ההם כאשר ישאל־
* quiſpiam etiam ,Dauidi etiam ,Achitophel conſiliũ omne ‡ Sic . Dei verbo in vir*
verbum ‡erat איש קרי ולא כתיב בדבר האלהים כן כל־עצת אחיתפל גם־לדוד גם־ 5
.Abſalom ipſi
לאבשלם:

CAP. XVII. יז 6

duodecim nunc Eligam : Abſalom ad Achithophel dixit Et
1 †ויאמר אחיתפל אל־אבשלם אבחרה נא [a]שנים־עשר [a]שנה
millia virorũ .nocte Dauid poſt perſequar & ,conſurgam & ,virum mille
אלף איש ואקומה וארדפה אחרי־דוד הלילה: 7
eſt ‡ debilis terrebo & .manibus remiſſus ‡ & ,laborans ipſe & ;eum ſuper veniam Et
2 †ואבוא עליו והוא יגע ורפה ידים והחרדתי
†eſt regem percutiam & ;ſecum † qui populus omnis fugiet & ,eum
אתו [b]ונס כל־העם אשר־אתו [c]והכיתי את־המלך [b]נוס [c]נכה 8
ſicut redit redire ſecundùm ,te ad populum omnem reducam Et .eum ſolum ad
3 לבדו: [d]†ואשיבה כל־העם אליך כשוב [d]שוב
omnis vir .pax * erit populus omnis :quærens ‡ tu quem ,virum omnem
‡ quæris. * pacificus. הכל האיש אשר־אתה מבקש כל־העם יהיה שלום:
ſeniorum omnium oculis in & ,Abſalom oculis in verbum fuit rectum Et
4 †ויישר הדבר בעיני אבשלם ובעיני כל־[e]זקני [e]זקן 9
Chuſai ad etiam obſecro Voca : Abſalom Dixitque .Iſrael
5 ישראל: †ויאמר אבשלום קרא נא גם לחושי
‡ loquatur. . ‡ ipſe etiam ſuo ore in quid audiemus & ,Architam
הארכי ונשמעה מה־בפיו גם־הוא: 10
,eum ad Abſalom dixit & , Abſalom ad Chuſai venit Et
6 †ויבא חושי אל־אבשלום ויאמר אבשלום אליו
faciemus nunquid : Achitophel eſt locutus hoc verbũ Secũdum :dicendo
לאמר כדבר הזה דבר אחיתפל הנעשה 11
ad Chuſai Dixitque .loquere tu ?non an ,eius verbum
7 את־דברו אם־אין אתה דבר: †ויאמר חושי אל־
‡ eſt vice in Achithophel conſuluit quod ,conſilium bonum ‡;Non :Abſalom
אבשלום לא־טובה [e]העצה אשר־יעץ אחיתפל בפעם [e]יעץ
&, tuum patrem noſti Tu :Chuſai Dixitque .hac
8 הזאת: †ויאמר חושי אתה ידעת את־אביך ואת־ 12
† ſunt, ‡ ſunt, orbatus vrſus ſicut , ipſi ‡ animo amari & , ipſi † fortes quòd ,eius viros
אנשיו כי גברים המה [f]ומרי נפש המה כדוב שכול [f]מרר
*eſt ‡bellicoſus, .populo cum pernoctabit non & , belli ‡ vir * tuus pater & :agro in
בשדה ואביך איש מלחמה ולא [g]ילין את־העם: [g]לון 13
:locorum ‡ vno in vel ,fouearum vna in latens ipſe nunc Ecce
ſe abſcondit, è foueis ‡ è locis:
9 †הנה עתה הוא־נחבא באחת הפחתים או באחד המקמות
:dicet & ,audiens audierit & ,principio in eis in cadere ſecundùm erit &
cùm ceciderit ex
והיה כנפל בהם בתחלה ושמע השמע ואמר
* erat .Abſalom poſt *qui ,populo in plaga Fuit
[h]היתה [i]מגפה בעם אשר אחרי אבשלם: [h]היה [i]נגף 14
vir fortis ‡eſt liquefiendo ,leonis cor ſicut ‡ eius cor cuius ,virtutis filius etiam ipſe Et
10 †והוא גם־בן־חיל אשר לבו כלב האריה [k]המס [k]מסס 15
ſcit ‡ eſt ,virtutis* filij & ,tuus pater‡ fortis quòd ,Iſrael omnis ſciens quia . liquefiet
* fortes ימס כי־ידע כל־ישראל כי־גבור אביך ובני־חיל 16
‡ ſunt ‡ Sed te ſuper † congregetur congregando ,conſului Quoniam ‡ .eo cum ‡ qui
cõſulo vt †ad
11 אשר אתו: †כי יעצתי האסף יאסף עליך
† eſt iuxta ſuper † quæ , arena tanquam ,ſebah-Beer vſque & ,Dan à Iſrael omnis
כל־ישראל מדן ועד־באר שבע כחול אשר־על־ 17
facies tua vadat in bellũ. .conflictu in euntes tuæ facies & ;multitudine in mare
הים [l]לרב ופניך הלכים בקרב: [l]רבב
è locis, ‡ quo inuenietur. ,ibi inuenitur quo ,locorum vnum in eum ad veniemus Et
12 [m]†ובאנו אליו באחת המקמות אשר נמצא שם [m]בוא 18
: humum ‡ ſuper ros cadit quẽadmodũ ,eum ſuper † caſtrametabimur &
[n]ונחנו עליו כאשר [o]יפל הטל על־האדמה באחד ק
† aduerſus ‡ terram, .vnus etiam ,ſecum ‡ qui ,viris omnibus in * & ,eo in remanebit non &
ולא־[p]נותר בו ובכל־האנשים אשר־אתו גם־אחד: [n]חנה [o]נפל 19
reliquetur ex ad Iſrael omnis portabunt & ,ſe collegerit ciuitatem in ſi Et
13 †ואם־אל־עיר יאסף [q]והשיאו כל־ישראל אל־ 20
*ex ‡ ſunt vſque ,torrentem in vſque eam trahemus & , funes illam ciuitatem
העיר ההיא חבלים וסחבנו אתו עד־הנחל עד [p]יתר [q]נשא
lapis. Abſalom Dixitque .lapillus etiam ibi inueniatur non quo
14 אשר לא־נמצא שם גם־צרור: †ויאמר אבשלום 21
Melius eſt vt deſtrueret conſilio præ ,Architæ Chuſai conſilium Bonum :Iſrael vir omnis &
וכל־איש ישראל טובה עצת חושי הארכי מעצת [r]פור
‡ quod erat vt induceret Dominus Achitophel conſilium infringere ‡ præceperat DOMINVS & :Achitophel
אחיתפל ויהוה צוה [r]להפר את־עצת אחיתפל
.malum Abſalom ſuper DOMINVM inducere propterea ad ,bonum ‡
הטובה לבעבור הביא יהוה אל־אבשלם את־[s]הרעה: [s]רוע

:dicēdo ,Aram in Ghefur in me manendo in tu seruus vouit votum Quia
כי נדר נדר עבדך בשבתי בגשור בארם לאמר 8
seruiam & ,Ierusalaim in DOMINVS me reduxerit reducendo Si
אם ישוב ישיבני יהוה ירושלם ועבדתי את
,surrexit & .pace in Vade :rex ei Dixitque .DOMINO
יהוה : ויאמר לו המלך לך בשלום ויקם 9
vestigatores Absalom misit Et .Chebron in abiit &
וילך חברונה : וישלח אבשלום מרגלים 10
,buccinæ vocem vos audire Circa :dicendo ,Israel tribus vniuersas in
בכל שבטי ישראל לאמר כשמעכם את קול השפר
.Chebron in Absalom Regnauit :dicetis &
ואמרתם מלך אבשלום בחברון :
,Ierusalaim de viri ducenti iuerunt Absalom cum Et
ואת אבשלום הלכו מאתים איש מירושלם 11
.verbum omne sciebant nec ;sua perfectione in euntes & ,inuitati
קראים והלכים לתמם ולא ידעו כל דבר :
Dauid consiliarium Ghilonitam Achitophel ad Absalom Misitque
וישלח אבשלום את אחיתפל הגילני יועץ דוד 12
,valida colligatio fuit & :victimas ipsum immolādo in ,Ghiloh de sua ciuitate de
מעירו מגלה בזבחו את הזבחים ויהי הקשר אמץ
.Absalom cum se multiplicans & ,vadens populus &
והעם הולך ורב את אבשלום :
Israel viri cor Fuit :dicendo ,Dauid ad indicator venit Et
ויבא המגיד אל דוד לאמר היה לב איש ישראל 13
qui ,suis seruis omnibus Dauid Dixitque .Absalom post
אחרי אבשלום : ויאמר דוד לכל עבדיו אשר 14
euasio nobis erit non quia ;fugiamus & ,Surgite :Ierusalaim in secum
אתו בירושלם קומו ונברחה כי לא תהיה לנו פליטה
,nos apprehēdat & ,acceleret fortè ne ,ire festinate .Absalom faciebus à
מפני אבשלום מהרו ללכת פן ימהר והשגנו
.gladij os ad ciuitatem percutiat & ,malum nos super impellat &
והדיח עלינו את הרעה והכה העיר לפי חרב :
elegerit quod omne Secundū ;regem ad regis serui Dixeruntque
ויאמרו עבדי המלך אל המלך ככל אשר יבחר 15
.tui serui ecce ,rex meus dominus
אדני המלך הנה עבדיך :
reliquit & :suis pedibus in eius domus omnis & ,rex est egressus Et
ויצא המלך וכל ביתו ברגליו ויעזב 16
.domum custodiendū ad ,pellices mulieres decem rex
המלך את עשר נשים פלגשים לשמר הבית :
steterunt & :suis pedibus in populus omnis & ,rex est egressus Et
ויצא המלך וכל העם ברגליו ויעמדו 17
,eius manū super transeuntes eius serui vniuersi Et .elongationis domi
בית המרחק : וכל עבדיו עברים על ידו 18
sexcenti Chittæi omnes & ,Pelethi omnes & ,Cherethi omnes &
וכל הכרתי וכל הפלתי וכל הגתים שש מאות
.regis facies super transeuntes ,Gath de suo pede in venerant qui ,viri
איש אשר באו ברגלו מגת עברים על פני המלך :
tu etiam ibis quid Vt :Chittæum Itthai ad rex Dixitque
ויאמר המלך אל אתי הגתי למה תלך גם אתה 19
migrans etiā & ,tu alienigena quia ,rege cum mane & ,reuertere ?nobiscum
אתנו שוב ושב עם המלך כי נכרי אתה וגם גלה
te faciā mouere hodie & ,tuū venire Heri .tuum locum ad tu
אתה למקומך : תמול בואך והיום אנועך 20
,reuertere .vadens ego quo super vadens ego & :eundum ad nobiscum
עמנו ללכת ואני הולך על אשר אני הולך שוב
.veritas & ,misericordia tecum :tuos fratres reduc &
והשב את אחיך עמך חסד ואמת :
viuat & ,DOMINVS Viuit :dixit & ,regi Itthai respondit Et
ויען אתי את המלך ויאמר חי יהוה וחי 21
meus dominus ibi fuerit quo loco in quia ,rex me domini
אדני המלך כי אם במקום אשר יהיה שם אדני
.tuus seruus erit ibi quia ,vitam ad si ,mortem ad si ,rex
המלך אם למות אם לחיים כי שם יהיה עבדך :
,Ghitthæus Itthai trāsiuit & .trāsi & ,Vade :Itthai ad Dauid Dixitque
ויאמר דוד אל אתי לך ועבר ויעבר אתי הגתי 22
terra omnis Et .secum quæ familia omnis & ,eius viri oēs &
וכל אנשיו וכל הטף אשר אתו : וכל הארץ 23
transiens rex & :transeuntes populus omnis & ,magna voce flentes
בוכים קול גדול וכל העם עברים והמלך עבר
ad viæ facies super transeuntes populus omnis & ,Chidron torrente in
בנחל קדרון וכל העם עברים על פני דרך את
secum Leuitæ omnes & ,Sadoc etiam ecce Et .desertum
המדבר : והנה גם צדוק וכל הלוים אתו 24
:Dei arcam statuerunt & ,Dei fœderis arcam portantes
נשאים את ארון ברית האלהים ויצקו את ארון האלהים

cùm manere — ישב — שוב — ישוב — קום — exploratores — ילך — Cùm audieritis sonitum — dicite: — מאה — ibant — simplicitate — quicquam. — תמם — dum immolaret — coniuratio — ibat, & augebatur — רבב — nuncius — נגד — erant — facie — נשג — facie — נדח נכה — familia — concubinas, vt custodirēt — יצא — in loco longinquo. — ambulantes iuxta — פלא — transibant ante faciem — בוא — venis — es, — vagus es — ישב — fuit, — בוא נוע — אניעך — vado quò vado. — sit — שוב — nisi — ענה חיה — in quo fuerit — כתיב ולא קרי — tam in morte, quàm in vita, — Veni, — paruuli qui erat — טפף — flebat — transibat, — transibat per torrentem — transibat cō tra faciem — פנה — לוה — יצק

de transire populum omnem consummare ad vsque ,Ebiathar ascendit Et
ויעל אביתר עד תם כל העם לעבור מן
arcam Reduc :Sadoc ad rex Dixitque .ciuitate
25 העיר : ויאמר המלך לצדוק השב את ארון
,me reducet & ,DOMINI oculis in gratiā inuenero si .vrbem in Dei
האלהים העיר אם אמצא חן בעיני יהוה והשבני
Non :dixerit sic si Et .eius domicilium & ,eam me faciet videre &
26 והראני אתו ואת נוהו : ואם כה יאמר לא
.suis oculis in bonum quod sicut mihi faciat ;ego ecce ,te in complacui
חפצתי בך הנני יעשה לי כאשר טוב בעיניו :
reuertere tu Videns Nonne :sacerdotē Sadoc ad rex Dixitque
27 ויאמר המלך אל צדוק הכהן הרואה אתה שבה
,Ebiathar filius Ionathan & ,tuus filius Achimahas & :pace in ciuitatē in
העיר בשלום ואחימעץ בנך ויהונתן בן אביתר
morans ego ,Videte .vobiscum vestri filij duo
28 שני בניכם אתכם : ראו אנכי מתמהמה
.mihi nunciandum ad ,vobiscum à verbum venire vsque ,deserti transitibus in
בעברות המדבר עד בוא דבר מעמכם להגיד לי :
,Ierusalaim in Dei arcam Ebiathar & ,Sadoc reduxit Et
29 וישב צדוק ואביתר את ארון האלהים ירושלם
,ascendens ,oliuarum ascensu in ascendens Dauid Et .ibi manserunt &
30 וישבו שם : ודוד עלה במעלה הזיתים עלה
omnis & :discalceatus vadens ipse & ,opertum ei caput & ;flens &
ובוכה וראש לו חפוי והוא הלך יחף וכל
,ascendēdo ascēdebant & ,suū caput vir operuerunt ,secum qui populus
העם אשר אתו חפו איש ראשו ועלו עלה
colligatoribus in Achitophel :dicendo ,indicauit Dauid Et .flendo &
31 ובכה : ודוד הגיד לאמר אחיתפל בקשרים
Achitophel consilium nunc Infatua :Dauid dixitque .Absalom cum
עם אבשלום ויאמר דוד סכל נא את עצת אחיתפל
vt ,caput ad vsque venit Dauid ,fuit Et .DOMINE
32 יהוה : ויהי דוד בא עד הראש אשר
Archites Chusai eius occursum in ecce & ;Deo ibi se incuruaret
ישתחוה שם לאלהים והנה לקראתו חושי הארכי
:Dauid ei Dixitque .suum caput super humus & ,sua tunica scissus
33 קרוע כתנתו ואדמה על ראשו : ויאמר לו דוד
ciuitatem in si Et .onus in me super eris & ,mecum transieris Si
34 אם עברת אתי והית עלי למשא : ואם העיר
seruus ero ,rex ego tuus Seruus :Absalom ad dixeris & ,reuertaris
תשוב ואמרת לאבשלום עבדך אני המלך אהיה עבד
mihi infringes & ;tuus seruus ego & nunc & ,tunc ex ego & tui patris
אביך ואני מאז ועתה ואני עבדך והפרתה לי
Ebiathar & ,Sadoc ibi tecum non an Et .Achitophel consilium
35 את עצת אחיתפל : והלוא עמך שם צדוק ואביתר
,regis domo de audieris quod ,verbum omne ,erit & ?sacerdotes
הכהנים והיה כל הדבר אשר תשמע מבית המלך
.sacerdotibus Ebiathar & ,Sadoc indicabis
תגיד לצדוק ולאביתר הכהנים :
Ionathā & ,Sadoc ipsi Achimahas ,eorū filij duo eis cū ibi Ecce
36 הנה שם עמם שני בניהם אחימעץ לצדוק ויהונתן
quod verbum omne me ad eorum manu in mittetis & :Ebiathar ipsi
לאביתר ושלחתם בידם אלי כל דבר אשר
Absalom & :ciuitatem in Dauid amicus Chusai venit Et .audieritis
37 תשמעו : ויבא חושי רעה דוד העיר ואבשלם
.Ierusalaim est ingressus
יבוא ירושלם :

CAP. XVI. יו

Mephiboseth puer Sibah ecce & ;capite de paululū transierat Dauid Et
1 ודוד עבר מעט מהראש והנה ציבא נער מפיבשת
ducenti eos super & ,stratorum asinorum iugum & ,eius occursum in
לקראתו וצמד חמרים חבשים ועליהם מאתים
.vini vter & ,fructus æstiui centum & ,sicci botri centum & ,panes
לחם ומאה צמוקים ומאה קיץ ונבל יין :
:Siba dixitque ?tibi hæc Quid :Siba ad rex Dixitque
2 ויאמר המלך אל ציבא מה אלה לך ויאמר ציבא
comedendum ad ,æstas & ,panis & ,equitandum ad regis domui Asini
החמורים לבית המלך לרכב ולהלחם והקיץ לאכול
.deserto in lasso bibendum ad ,vinum & ;pueris
הנערים והיין לשתות היעף במדבר :
:regem ad Siba dixit & ?tui domini filius vbi Et :rex Dixitque
3 ויאמר המלך ואיה בן אדניך ויאמר ציבא אל המלך
domus mihi restituent Hodie :dixit quia ,Ierusalaim in manens Ecce
הנה ישב בירושלם כי אמר היום ישיבו לי בית
.mei patris regnum Israel
ישראל את ממלכות אבי :

donec finiret omnis populus — עלה — חסם — חנן — complacet mihi — tabernaculū — נוה — fecit — les? — sunt morot — בנה ראה — מהמה — in campestrib' — donec veniat à vobis, vt annuncietis — בערבות — גגר שוב — ascendebat per ascensum — ישב חפה — erat — incedebat — erat vnusquisque — annunciauit — quispiam — est coniuratoribus — infatua — יעץ — verticem, — היה שחה — terra — mihi oneri. — נשא — sum — fui — ex eo tempore, ero — dissipabis — פור — fecit — נגד — sunt — per manum — in fronte — ipsi erant — מאה — ligaturę vuę passę, — massę ficuū, — pro familia, vt comedāt pueri, — יעף — vt bibat qui lassus fuerit — שתה — est — manet — restituet — שוב

multiplicando à ! ,sui Dei DOMINI rex nunc* Recordetur:dixit Et
11 וַתֹּאמֶר יִזְכָּר־נָא הַמֶּלֶךְ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵהַרְבַּית
:dixit &.meũ filium disperdant nõ &,corrumpẽdum ad sanguinis redemptorem
גֹּאֵל הַדָּם לְשַׁחֵת וְלֹא יַשְׁמִידוּ אֶת־בְּנִי וַיֹּאמֶר
Dixitque .terrã in tui filij crine* de ceciderit si ,DOMINVS Viuit
12 חַי־יְהוָה אִם־יִפֹּל מִשַּׂעֲרַת בִּנְךָ אָרְצָה׃ וַתֹּאמֶר
:dixitque.verbũ regem meũ dominũ ad tua ancilla nunc* Loquatur :mulier
הָאִשָּׁה תְּדַבֶּר־נָא שִׁפְחָתְךָ אֶל־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ דָּבָר וַיֹּאמֶר
super hoc sicut ! cogitasti quid ad* Et :mulier ait Et .Loquere
13 דַּבֵּרִי׃ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה וְלָמָּה חָשַׁבְתָּה כָּזֹאת עַל־
,delinquens tanquam hoc verbum rex loquendo à* & ?Dei populum
עַם אֱלֹהִים וּמִדַּבֵּר הַמֶּלֶךְ הַדָּבָר הַזֶּה כְּאָשֵׁם
,morimur moriẽdo Quia .suum expulsum rex reducere non pro*
14 לְבִלְתִּי הָשִׁיב הַמֶּלֶךְ אֶת־נִדְּחוֹ׃ כִּי־מוֹת נָמוּת
Deus tollet* non & :colligentur non quæ ,terram in effusæ ! aquæ veluti &
וְכַמַּיִם הַנִּגָּרִים אַרְצָה אֲשֶׁר לֹא יֵאָסֵפוּ וְלֹא־יִשָּׂא אֱלֹהִים
.expulsum se à expellat non vt ,cogitationes cogitabit & :animam
נֶפֶשׁ וְחָשַׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבִלְתִּי יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח׃
meum dominum regem ad loquendum ad* venerim quòd nunc Et
15 וְעַתָּה אֲשֶׁר־בָּאתִי לְדַבֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲדֹנִי אֶת־
Loquar :tua ancilla dixit & .populus me terruerunt quia ;hoc verbum
הַדָּבָר הַזֶּה כִּי יֵרְאֻנִי הָעָם וַתֹּאמֶר שִׁפְחָתְךָ אֲדַבְּרָה־
.suæ ancillæ verbum rex faciet forsitan :regem ad nunc
נָּא אֶל־הַמֶּלֶךְ אוּלַי יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ אֶת־דְּבַר אֲמָתוֹ׃
perdere ! viri vola* de suam ancillã eruendũ ad ! rex audiet Quia
16 כִּי יִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ לְהַצִּיל אֶת־אֲמָתוֹ מִכַּף הָאִישׁ לְהַשְׁמִיד
.Dei hæreditate de pariter meum filium & ,me
אֹתִי וְאֶת־בְּנִי יַחַד מִנַּחֲלַת אֱלֹהִים׃
.requiem ad regis mei dñi verbum nunc* Sit :tua ancilla dixit Et
17 וַתֹּאמֶר שִׁפְחָתְךָ יִהְיֶה־נָּא דְּבַר־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לִמְנוּחָה
,bonũ audiendum ad* ,rex meus dominus sic , Dei angelus sicut quia
כִּי כְּמַלְאַךְ הָאֱלֹהִים כֵּן אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לִשְׁמֹעַ הַטּוֹב
respondit Et .tecum sit tuus Deus DOMINVS & ;malum &
18 וְהָרָע וַיהוָה אֱלֹהֶיךָ יְהִי עִמָּךְ׃ וַיַּעַן
quod verbum me à abscondas nunc* Ne :mulierem ad dixit & ,rex
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה אַל־נָא תְכַחֲדִי מִמֶּנִּי דָּבָר אֲשֶׁר
.rex meus dominus nunc* Loquatur :mulier dixitque .te interrogans ego
אָנֹכִי שֹׁאֵל אֹתָךְ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה יְדַבֶּר־נָא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃
respondit & ?hoc omni in ! tecum Ioab manus* Num :rex Dixitque
19 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲיַד יוֹאָב אִתָּךְ בְּכָל־זֹאת וַתַּעַן
,dextrandũ ad vir si ! ,rex mi domine tuæ animæ Vita* :dixit & ,mulier
הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר חֵי־נַפְשְׁךָ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אִם־אִשׁ לְהֵמִין
tuus seruus quia ;rex meus dominus est locutus quæ oĩb ab sinistrandũ ad &
וּלְהַשְׂמִיל מִכֹּל אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי־עַבְדְּךָ
omnia tuæ ancillæ ore in posuit ipse & ,mihi præcepit ipse Ioab
יוֹאָב הוּא צִוָּנִי וְהוּא שָׂם בְּפִי שִׁפְחָתְךָ אֵת כָּל־
,verbi faciem vertere Propter * .hæc verba
20 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ לְבַעֲבוּר סַבֵּב אֶת־פְּנֵי הַדָּבָר
sapientiã ſcdm sapiẽs me dñs & .hoc verbum Ioab tuus seruus fecit
עָשָׂה עַבְדְּךָ יוֹאָב אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וַאדֹנִי חָכָם כְּחָכְמַת
.terra in * quæ omnia sciendum ad† ,Dei angeli
מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים לָדַעַת אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בָּאָרֶץ׃
verbum , feci nunc Ecce :Ioab ad rex dixit Et
21 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־יוֹאָב הִנֵּה־נָא עָשִׂיתִי אֶת־הַדָּבָר
.Absalom puerum reduc, Vade & :hoc
הַזֶּה וְלֵךְ הָשֵׁב אֶת־הַנַּעַר אֶת־אַבְשָׁלוֹם׃
bñdixit &,se incuruauit &,terram in suas facies ad† Ioab cecidit Et
22 וַיִּפֹּל יוֹאָב אֶל־פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ וַיְבָרֶךְ
inueni quia ,tuus seruus cognouit Hodie :Ioab dixitque .regi
אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר יוֹאָב הַיּוֹם יָדַע עַבְדְּךָ כִּי־מָצָאתִי
rex fecit quia ;rex mi domine tuis oculis in gratiam
חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־עָשָׂה הַמֶּלֶךְ אֶת־
adduxit & ! Ghesur in abiit & ,Ioab surrexit Et .sui serui verbum
23 דְּבַר עַבְדּוֹ׃ וַיָּקָם יוֹאָב וַיֵּלֶךְ גְּשׁוּרָה וַיָּבֵא
.Ierusalaim in Absalom
אֶת־אַבְשָׁלוֹם יְרוּשָׁלָם׃
.videat non meas facies &,suam domũ ad Reuertatur :rex Dixitque
24 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יִסֹּב אֶל־בֵּיתוֹ וּפָנַי לֹא יִרְאֶה
.vidit non regis facies* & ,suam domum ad Absalom est reuersus &
וַיִּסֹּב אַבְשָׁלוֹם אֶל־בֵּיתוֹ וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה׃
vniuerso in pulcher vir erat non Absalom sicut Et
25 וּכְאַבְשָׁלוֹם לֹא־הָיָה אִישׁ־יָפֶה בְּכָל־
eius verticem ad vsque & ,eius pedis vola à :valde laudandum ad† ,Israel
יִשְׂרָאֵל לְהַלֵּל מְאֹד מִכַּף רַגְלוֹ וְעַד קָדְקֳדוֹ
.macula eo in erat non
לֹא־הָיָה בוֹ מוּם׃

quo dies ad dictum ! fine à erat &) ,suum caput eum tondendo in Et
26 וּבְגַלְּחוֹ אֶת־רֹאשׁוֹ וְהָיָה מִקֵּץ יָמִים לַיָּמִים אֲשֶׁר
crinem* ponderabat & (;illud tondebat & ,eum super† erat graue quia ,tõdebat
יְגַלֵּחַ כִּי־כָבֵד עָלָיו וְגִלְּחוֹ וְשָׁקַל אֶת־שְׂעַר
.regis lapide* in siclis ducentis sui crpitis
רֹאשׁוֹ מָאתַיִם שְׁקָלִים בְּאֶבֶן הַמֶּלֶךְ׃
eius nomẽ & ,vna filia & ,filij tres Absalom sunt nati Et
27 וַיִּוָּלְדוּ לְאַבְשָׁלוֹם שְׁלוֹשָׁה בָנִים וּבַת אַחַת וּשְׁמָהּ
.aspectu pulchra mulier erat ipsa ;Thamar
תָּמָר הִיא הָיְתָה אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה׃
facies & ;dierũ annis duobus Ierusalaim in Absalom Mansitque
28 וַיֵּשֶׁב אַבְשָׁלוֹם בִּירוּשָׁלַם שְׁנָתַיִם יָמִים וּפְנֵי
,Ioab ad Absalom misit Et .vidit non regis
29 הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה׃ וַיִּשְׁלַח אַבְשָׁלוֹם אֶל־יוֹאָב
misit & .eum ad venire noluit & :regem ad eum mittendum ad!
לִשְׁלֹחַ אֹתוֹ אֶל־הַמֶּלֶךְ וְלֹא אָבָה לָבוֹא אֵלָיו וַיִּשְׁלַח
.venire noluit & ,secundò adhuc
עוֹד שֵׁנִית וְלֹא אָבָה לָבוֹא׃
,meam manum ad† Ioab partem! Videte :suos seruos ad Dixitque
30 וַיֹּאמֶר אֶל־עֲבָדָיו רְאוּ חֶלְקַת יוֹאָב אֶל־יָדִי
serui succenderunt & ;igni in eam incendite* & ,ite :hordea ibi ! ei &
וְלוֹ־שָׁם שְׂעֹרִים לְכוּ וְהַוצִּיתוּהָ בָאֵשׁ וַיַּצִּתוּ עַבְדֵי
,Ioab Surrexitque .igne in partem † Absalom
31 אַבְשָׁלוֹם אֶת־הַחֶלְקָה בָּאֵשׁ׃ וַיָּקָם יוֹאָב
succenderunt quid Vt:eũ ad dixitque .domum in Absalom ad venit &
וַיָּבֹא אֶל־אַבְשָׁלוֹם הַבָּיְתָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה הֵצִיתוּ
?igni in ,mihi † quæ partem ! tui serui
עֲבָדֶיךָ אֶת־הַחֶלְקָה אֲשֶׁר־לִי בָּאֵשׁ׃
:dicendo ,te ad misi Ecce :Ioab ad Absalom Dixitque
32 וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל־יוֹאָב הִנֵּה שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר
veni quid Ad :dicendum ad* ,regem ad te mittam & ,huc Veni
בֹּא הֵנָּה וְאֶשְׁלְחָה אֹתְךָ אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה בָּאתִי
:regis facies ! videam nunc & :ibi ego* adhuc mihi bonũ† ?Ghesur de
מִגְּשׁוּר טוֹב לִי עֹד אֲנִי־שָׁם וְעַתָּה אֶרְאֶה פְּנֵי הַמֶּלֶךְ
.me faciat interficere & ;peruersitas* me in est si &
וְאִם־יֶשׁ־בִּי עָוֺן וֶהֱמִתָנִי׃
,Absalom ad vocauit & ,ei indicauit & ,regem ad Ioab venit Et
33 וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיַּגֶּד־לוֹ וַיִּקְרָא אֶל־אַבְשָׁלוֹם
facies ad* terram ad suos vultus! super ei se incuruauit & ,regem ad venit &
וַיָּבֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ עַל־אַפָּיו אַרְצָה לִפְנֵי
.Absalom rex est osculatus & ;regis
הַמֶּלֶךְ וַיִּשַּׁק הַמֶּלֶךְ לְאַבְשָׁלוֹם׃

CAP. XV. טו

,equos & currum Absalom sibi fecit & ,hæc post à fuit Et
1 וַיְהִי מֵאַחֲרֵי כֵן וַיַּעַשׂ לוֹ אַבְשָׁלוֹם מֶרְכָּבָה וְסֻסִים
manè consurgebat Et .eius facies ad currentes viros quinquaginta &
2 וַחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לְפָנָיו׃ וְהִשְׁכִּים
,virum omnem ,erat & .portæ viæ manum super† stabat & ,Absalom
אַבְשָׁלוֹם וְעָמַד עַל־יַד דֶּרֶךְ הַשָּׁעַר וַיְהִי כָּל־הָאִישׁ
vocabat & ,iudicium ad† regem ad veniendum ad lis ei! esset cui
אֲשֶׁר־יִהְיֶה־לּוֹ־רִיב לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ לַמִּשְׁפָּט וַיִּקְרָא
vna Ex :dicebat & ,tu* ciuitate qua Ex :dicebat & ,eum ad Absalom
אַבְשָׁלוֹם אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֵי־מִזֶּה עִיר אַתָּה וַיֹּאמֶר מֵאַחַד
.† tuus seruus Israel tribuum
שִׁבְטֵי־יִשְׂרָאֵל עַבְדֶּךָ׃
;recti & ,* boni tui sermones ,Vide :Absalom eum ad Dicebatque
3 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְשָׁלוֹם רְאֵה דְבָרֶךָ טוֹבִים וּנְכֹחִים
:Absalom Dicebatque .rege à tibi* non audiens! &
4 וְשֹׁמֵעַ אֵין־לְךָ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם
cui vir omnis veniat me super ! & ,terra in iudicem me ponat Quis
מִי־יְשִׂמֵנִי שֹׁפֵט בָּאָרֶץ וְעָלַי יָבוֹא כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־
appropinquãdo in!,erat Et ?eum iustificabo† & ,iudicium & ,lis ei ! fit
5 יִהְיֶה־לּוֹ־רִיב וּמִשְׁפָּט וְהִצְדַּקְתִּיו׃ וְהָיָה בִּקְרָב־
apprehendebat & , suam manum mittebat† & ,ei se incuruandum ad ,virum
אִישׁ לְהִשְׁתַּחֲוֺת לוֹ וְשָׁלַח אֶת־יָדוֹ וְהֶחֱזִיק
vniuerso hoc verbi iuxta* Absalom faciebat Et .ei osculum dabat! & ,eum
6 לוֹ וְנָשַׁק לוֹ׃ וַיַּעַשׂ אַבְשָׁלוֹם כַּדָּבָר הַזֶּה לְכָל־
Absalom furabatur & :regem ad iudicium ad† veniebant qui ,Israel
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־יָבֹאוּ לַמִּשְׁפָּט אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיְגַנֵּב אַבְשָׁלוֹם
,annorum quadraginta fine à† ,fuit Et .Israel virorum cor
7 אֶת־לֵב אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל׃ וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה
,meum votũ reddam & ,nunc* Ibo :regem ad Absalom dixit &
וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל־הַמֶּלֶךְ אֵלְכָה נָּא וַאֲשַׁלֵּם אֶת־נִדְרִי
.Chebron in DOMINO voui quod
אֲשֶׁר־נָדַרְתִּי לַיהוָה בְּחֶבְרוֹן׃

quando tondebat †anni ad annum, קָצַץ †ei, †capillos †pondere regio. מֵאָה יָלַד בָּנָה faciem שׁוּב שָׁנָה †vt mitteret †possessionẽ †iuxta locũ meum, רָאָה †sunt †cõburite ipsa יָלַךְ יָצַת והציתוה †possessionẽ קוּם בּוֹא †possessionẽ †est †vt dicas: Vt †melius erat †quòd essem †faciem †iniquitas בּוֹא †faciẽ suam *coram rege. שָׁחָה נָשַׁק currus עָשָׂה סוּס †ante se. רוּץ †iuxta locũ הָיָה †causa vt veniret †pro iudicio. רִיב †es †est. †sunt, †qui te audiat †est †ad שׂוּם †causa, †iustitiã faciã ei? †cùm appropinquabat quispiam, & incuruabat †extendebat †osculabatur eum. †hoc pacto עָשָׂה †pro iudicio †in קָצַץ *obsecro יָלַךְ

†obsecro †ne multiplicate lacus propinquum גָּאַל †perdendum †capillo נָפַל חָיָה †obsecro †quare †simile cum †ne loquaris *vt nõ reducat †quæ defluũt †congregantur †accipiet נָשָׂא †sed †vt loquerer בּוֹא †causa est יָרֵא †vt liberet *manu †volentis נָצַל כַּף *obsecro †est †vt mediat quod est עָנָה †quæso †interrogo †obsecro †consilium bus his †Per vitam †non est possit declinare ad dexteram, vel ad sinistram אִישׁ צִוָּה *Vt verterem faciem פָּנָה †est †vt cognoscat †nunc יָדַע עָשָׂה שׁוּב †prostrauit †super faciẽ suam נָפַל שָׁחָה חָנַן †sui עֶבֶד קוּם בּוֹא faciem meã סָבַב פָּנָה †faciem †quia non de sole nec à planta כַּף

magnum † quia :valde magno odio Amnon eam habuit odio Et
15 † וישנאה אמנון שנאה גדולה מאד כי גדולה
dixitque .eam dilexerat quo amore præ ,eam habuit odio quo odium
השנאה אשר שנאה מאהבה אשר אהבה ויאמר־
mali causa Ne‡ :ei Dixitque .vade ,Surge : Amnon ei
16 לה אמנון קומי לכי : † ותאמר לו אל־אודות הרעה
non & :me emittēdo ,mecū fecisti quod ,alio præ huius magni
הגדולה הזאת מאחרת אשר־עשית עמי לשלחני ולא
,suū ministrum suū puerum vocauit Et .eam audire voluit
17 אבה לשמע לה : † ויקרא את־נערו משרתו
iannam ‡ obsera & ;foras me desuper * istam nunc Emittite :dixit &
ויאמר שלחו־נא את־זאת מעלי החוצה ונעל הדלת
induebantur sic quia ;colorū multorū‖tunica† eā Super Et .eam post
18 אחריה : † ועליה כתנת פסים כי כן תלבשן
,foras illius minister eam eduxit & .palliis ‡ virgines regis filiæ
בנות־המלך הבתולת מעילים ויצא אותה משרתו החוץ
,suū caput super cinerē Thamar cepit ‡ Et .eam post iannā‖obserauit &
19 ונעל הדלת אחריה : † ותקח תמר אפר על־ראשה
super suam manū posuit & ;scidit ,se super‡quæ ,colorum multorū‖tunicam &
וכתנת הפסים אשר עליה קרעה ותשם ידה על־
Absalom eam ad Dixitque .clamabat & ,eundo ibat & ,suū caput
20 ראשה ותלך הלוך וזעקה : † ויאמר אליה אבשלום
mea soror nunc & ?tecum fuit tuus frater Aminon Num : suus frater
אחיה האמינון אחיך היה עמך ועתה אחותי
.hoc verbum ad tuum cor ponas ne ;ipse ‡ tuus frater ;tace
החרישי אחיך הוא אל־תשיתי את־לבך לדבר הזה
.sui fratris Absalom domo in desolata & Thamar mansit &
ותשב תמר ושממה בית אבשלום אחיה :
ei fuit ira &‖ ,hæc verba omnia audiuit Dauid rex Et
21 † והמלך דוד שמע את כל־הדברים האלה ויחר לו
malo à Amnon cum Absalom est locutus non Et .valde
22 מאד : † ולא־דבר אבשלום עם־אמנון למרע
verbum super† ,Amnon Absalom habebat odio quia ;bonū ad vsque &
ועד־טוב כי־שנא אבשלום את־אמנון על־דבר
.suam sororem Thamar afflixerat ‡ quòd
אשר ענה את תמר אחתו :
Absalom ipsi tondentes erant*& ,dierum annos duos ad ‡ ,fuit Et
23 † ויהי לשנתים ימים ויהיו גזזים לאבשלום
omnes ad Absalom vocauit & :Ephraim cum ‡ quæ , Bahalchasor †
בבעל חצור אשר עם־אפרים ויקרא אבשלום לכל־
:dixit & ,regem ad Absalom venit Et .regis filios
24 בני המלך : † ויבא אבשלום אל־המלך ויאמר
cum eius serui & ,rex nunc eat * .tuo seruo tondentes ‡ nunc Ecce
הנה־נא גזזים לעבדך ילך־נא המלך ועבדיו עם־
,mi fili Ne :Absalom ad rex dixit Et .tuo seruo
25 עבדך : † ויאמר המלך אל־אבשלום אל־בני
noluit & .eū in fecit vim‖& :te super simus graues‡nō & ,nos oēs eamus nunc* ne
אל־נא נלך כלנו ולא נכבד עליך ויפרץ־בו ולא־אבה
.ei benedixit &* ,ire
ללכת ויברכהו :
?meus frater Amnon nobiscū nunc ibit*non Et‖ :Absalom Dixitque
26 † ויאמר אבשלום ולא ילך־נא אתנו אמנון אחי
eum in fecit vim‡Et ?tecum ibit † quid Ad :rex ei dixitque
27 ויאמר לו המלך למה ילך עמך : † ויפרץ־בו
.regis filios omnes & ,Amnon secum misit & .Absalom
אבשלום וישלח אתו את־אמנון ואת כל־בני המלך :
bonum circa ,nunc* Videte :dicendo ,suis pueris Absalom præcepit Et
28 † ויצו אבשלום את־נעריו לאמר ראו־נא כטוב
,Amnon Percutite :vos ad dixero & , vino in Amnon cor
לב־אמנון ביין ואמרתי אליכם הכו את־אמנון
?vobis præcepi ego quia nonne :timeatis ne ,eum interimite &
והמתם אתו אל־תיראו הלא כי אנכי צויתי אתכם
Absalom pueri fecerunt Et .virtutis filios in‡estote & ,cōfortamini
29 חזקו והיו לבני־חיל : † ויעשו נערי אבשלום
omnes surrexeruntque :Absalom præceperat quemadmodū ,Amnon ipsi
לאמנון כאשר צוה אבשלום ויקמו כל־
.fugerunt & ,suum mulum super vir‡ equitauerunt & ,regis filij
בני המלך וירכבו איש על־פרדו וינסו :
Percussit:dicēdo ,Dauid ad venit auditus‖ & ,via in‡ ipsis ,fuit Et
30 † ויהי המה בדרך והשמעה באה אל־דוד לאמר הכה
.vnus eis ex remansit non & ,regis filios omnes Absalom
אבשלום את־כל־בני המלך ולא־נותר מהם אחד :
omnes & :terra in iacuit & ,sua vestimenta scidit & ,rex surrexit Et
31 † ויקם המלך ויקרע את־בגדיו וישכב ארצה וכל־
.vestibus scissis assistentes ‡ eius serui
עבדיו נצבים קרעי בגדים :

Ne :dixit & ,Dauid fratris Simhah filius Ionadab respondit Et
32 † ויען יונדב בן־שמעה אחי־דוד ויאמר אל־
quia ,interemerunt regis filios pueros omnes ,meus dominus dicat
יאמר אדני את כל־הנערים בני־המלך המיתו כי־
positum erat Absalom os super quia‡ ;est mortuus ipse solus :Amnon
אמנון לבדו מת כי־על־פי אבשלום היתה שומה
ponat ne nunc Et .suam sororem Thamar ipsum affligere * die à
33 מיום ענתו את תמר אחתו : † ועתה אל־ישם
regis filij Omnes :dicendo ,verbum suum cor ad‖ rex meus dominus
אדני המלך אל־לבו דבר לאמר כל־בני המלך
.Absalom fugit Et .est mortuus solus Amnon quia ;sunt mortui
34 מתו כי־אם אמנון לבדו מת : † ויברח אבשלום
multus populus ecce & ; vidit & , suos oculos speculator puer eleuauit &
וישא הנער הצפה את־עינו וירא והנה עם־רב
ad Ionadab Dixitque .montis latere ex eum* post via de euntes ‖
35 הלכים מדרך אחריו מצד ההר : † ויאמר יונדב אל־
.fuit sic ,tui serui verbum iuxta :veniunt regis filij Ecce ,regem
המלך הנה בני־המלך באו כדבר עבדך כן היה :
,venerunt regis filij ecce & ,loqui eum consummare circa‡ ,fuit Et
36 † ויהי ככלתו לדבר והנה בני־המלך באו
eius serui omnes & ,rex etiam & :fleuerunt & ,suam vocem leuauerunt &
וישאו קולם ויבכו וגם־המלך וכל־עבדיו
ad abiit & ,fugit Absalom Et .valde magno fletu fleuerunt
37 בכו בכי גדול מאד : † ואבשלום ברח וילך אל־
oībus suū filiū super ‡ luxit & .Ghesur regem Hammichud filiū Thalmai
תלמי בן־עמיחור מלך גשור ויתאבל על־בנו כל־
ibi fuit & ,Ghesur‖abiit & ,fugit Absalom Et .diebus
38 הימים : † ואבשלום ברח וילך גשור ויהי־שם
ad† egredi regis Dauid* cessauit‡ Et .annis tribus
39 שלש שנים : † ותכל דוד המלך לצאת אל־
.esset mortuus quòd Amnon super fuerat consolatus quia ;Absalom
אבשלום כי־נחם על־אמנון כי־מת :

CAP. XIIII. יד

.Absalom super ‖ regis cor quòd ,Seruiah filius Ioab cognouit Et
1 † וידע יואב בן־צריה כי־לב המלך על־אבשלום :
,sapientem mulierem inde cepit ‖& ,Tecohah in Ioab misit Et
2 † וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה
vestimentis nunc† te indue & ,nunc ‡ luctum fer te Præ :eam ad dixit &
ויאמר אליה התאבלי־נא ולבשי־נא בגדי־
multis diebus iam mulier veluti sis & ,oleo te vngas ne & ,luctus †
אבל ואל־תסוכי שמן והיית כאשה זה ימים רבים
loqueris & ,regem ad ingredieris Et .mortuum super lugens
3 מתאבלת על־מת : † ובאת אל־המלך ודברת
.eius ore in verba Ioab posuit & :hoc verbum iuxta eum ad
אליו כדבר הזה וישם יואב את־הדברים בפיה :
suas facies‖super cecidit & ,regem ad Tecohitis mulier dixit Et
4 † ותאמר האשה התקעית אל־המלך ותפל על־אפיה
.rex Serua : dixit & ,se incuruauit & ,terrā in
ארצה ותשתחו ותאמר הושעה המלך :
vidua mulier Profectò :dixit & ?tibi‖Quid :rex ei dixit Et
5 † ויאמר־לה המלך מה־לך ותאמר אבל אשה־אלמנה
;filij duo * tuæ ancillæ Et .meus vir est mortuus & ,ego‡
6 אני וימת אישי : † ולשפחתך שני בנים
eū percussit & :eos inter eruens ‖ non & ,agro in ipsi ambo sunt rixati &
וינצו שניהם בשדה ואין מציל ביניהם ויכו
tota surrexit ecce Et .eum occidit & ,vnum ‡ vnus
7 האחד את־האחד וימת אתו : † והנה קמה כל־
,sui fratris percussorem Da :dixerunt & ,tuam ancillam super‡ familia
המשפחה על־שפחתך ויאמרו תני את־מכה אחיו
disperdamus & ;occidit quem ,sui fratris anima in * eum interficiamus &
ונמתהו בנפש אחיו אשר הרג ונשמידה
non ad † ,est relicta quæ ,meam prunam extinguent & :hæredem etiam
גם את־היורש וכבו את־גחלתי אשר נשארה לבלתי
.terræ facies ‖ super residuum & ,nomen meo viro ponere
שום־לאישי שם ושארית על־פני האדמה :
iubebo ego & ;tuam domū in Vade :mulierem ad rex dixit Et
8 † ויאמר המלך אל־האשה לכי לביתך ואני אצוה
:regem ad Tecohitis mulier Dixitque .te super †
9 עליך : † ותאמר האשה התקועית אל־המלך
rex & :mei patris domum super & ,peruersitas * rex mi domine me Super
עלי אדני המלך העון ועל־בית אבי והמלך
te ad ‡ Loquentem :rex Dixitque .innocens* eius thronus &
10 וכסאו נקי : † ויאמר המלך המדבר אליך
.te in tangere † vltrà addet non & ,me ad eum adduc &
והבאתו אלי ולא־יסיף עוד לגעת בך :

†maius fuit
‡Ob hæc causam malum maius est hoc quàm aliud,
ילך רוע
עשה
*à ‡ostium
†erat ‖polymita;
פסם ‡tunicis.
!ostium ‡tulit
לקח ‖polymitam, ‡erat
שום
‡est;
שות
שוב ‖iratus est
חרה
רוע †eò
‡oppresserat
‡post*tondebant pecudes
היה יום †planicie Chasor, ‡erat iuxta
בוא ‡tondent pecudes
*veniat obsecro
בנה ‡quæso veniamus ‖grauemus ‖cogebat
ילך *sed ‖An *veniet quæso †veniet ‡coegit
*obsecro, cū iocundū fuerit
צוה ראה
נכה
מות ירא ‡filij fortes.
עשה
קום ‡quisque
נוס ‡existentibus ‖fama
יהר
‡assistebant
נצב

malum te super faciens consurgere ego Ecce :DOMINVS dixit Sic
11 כה אמר יהוה הנני מקים עליך רעה
,tuo socio ! dabo & ,tuis oculis in tuas vxores capiam * & ,tua domo de
מביתך ולקחתי את־נשיך לעיניך ונתתי לרעיך
.huius Solis oculis in tuis vxoribus cum cubabit* &
ושכב עם־נשיך לעיני השמש הזאת׃
hoc verbum faciam ego & ,abscondito in † fecisti tu Quia
12 כי אתה עשית בסתר ואני אעשה את־הדבר הזה
Dauid dixit Et .Sole coram & ,Israel omni coram
13 נגד כל־ישראל ונגד השמש׃ ויאמר דוד
Etiam : Dauid ad Nathan dixitque .DOMINO Peccaui : Nathan ad
אל־נתן חטאתי ליהוה ויאמר נתן אל־דוד גם־
.morieris non ,tuum peccatum fecit transire DOMINVS
יהוה העביר חטאתך לא תמות׃
,DOMINI inimicos fecisti conuiciari conuiciando ! quia ,Veruntamen
14 אפס כי־נאץ נאצת את־איבי יהוה
.morietur moriendo ,tibi natus * filius etiam ;hoc verbo in †
בדבר הזה גם הבן הילוד לך מות ימות׃
quem natum DOMINVS percussit & :suá domú in Nathan abiit Et
15 וילך נתן אל־ביתו ויגף יהוה את־הילד אשר
Dauid quæsiuit* Et .doluit acerbè & ,Dauidi Vriiah vxor pepererat
16 ילדה אשת־אוריה לדוד ויאנש׃ ויבקש דוד את־
,pnoctauit &,venit & ,ieiuniū Dauid ieiunauit & ,puero pro Deum
האלהים בעד הנער ויצם דוד צום ובא ולן
,eum super eius domus seniores surrexerunt Et .terram super iacuit &
17 ושכב ארצה׃ ויקמו זקני ביתו עליו
.panem eis cum comedit non & ,noluit & :terra de eū faciendum surgere ad*
להקימו מן־הארץ ולא אבה ולא־ברה אתם לחם׃
Dauid serui timuerūtque :natus*est mortuꝰ & ,septima die in fuit Et
18 ויהי ביום השביעי וימת הילד ויראו עבדי דוד
natū existendo in * Ecce:dixerunt quia ,natus†esset mortuꝰ quòd ei nunciare
להגיד לו כי־מת הילד כי אמרו הנה בהיות הילד
quomodo & ,nostra voce in * audiuit non & ,eum ad sumus locuti ,viuentem
חי דברנו אליו ולא־שמע בקולנו ואיך
vidit Et ?malum * faciat & ,natus ! est Mortuus :eum ad dicemus
19 נאמר אליו מת הילד ועשה רעה׃ וירא
.natꝰ*esset mortuꝰ quòd Dauid intellexit & .mussitātes*sui serui quòd Dauid
דוד כי עבדיו מתלחשים ויבן דוד כי מת הילד
.est Mortuus:dixerūt & ?natus !est mortuꝰ Nū: suos seruos ad Dauid dixitq;
ויאמר דוד אל־עבדיו המת הילד ויאמרו מת׃
:suas vestes mutauit &,se vnxit &,se lauit & ,terra è Dauid Surrexitque
20 ויקם דוד מהארץ וירחץ ויסך ויחלף שמלתו
,suam domū in venit & .se incuruauit ! & ,DOMINI domum est ingressusq;
ויבא בית־יהוה וישתחו ויבא אל־ביתו
.comedit & ,panem ei posuerunt & :petiuit &
וישאל וישימו לו לחם ויאכל׃
?fecisti quod hoc verbum Quod* :eum ad eius serui Dixeruntque
21 ויאמרו עבדיו אליו מה־הדבר הזה אשר עשיתה
,surrexisti,natus*est mortuꝰ quādo &:fleuisti &,ieiunasti viuo nato ! pro
בעבור הילד חי צמת ותבך וכאשר מת הילד קמת
,ieiunaui viuo nato ! adhuc In :dixit Et .panem comedisti &
22 ותאכל לחם׃ ויאמר בעוד הילד חי צמתי
?natus*viuet &,DOMINVS mei miserebitur,sciens†Quis :dixi quia ;fleui &
ואבכה כי אמרתי מי יודע יחנני יהוה וחי הילד׃
eū reducere potero nū ?ieiunans*ego iam quid vt:est mortuus nunc Et
23 ועתה מת למה זה אני צם האוכל להשיבו
.me ad reuertetur non ipse & ,eum ad vadens * ego ?amplius
עוד אני הלך אליו והוא לא־ישוב אלי׃
,eam ad est ingressus & ,suá vxorē Bath-sebah Dauid est cōsolatus Et
24 וינחם דוד את בת־שבע אשתו ויבא אליה
,Selomoh* eius nomen vocauit & ,filium peperit & :ea cum cubauit! &
וישכב עמה ותלד בן ויקרא את־שמו שלמה
vocauit & ,prophetæ Nathan manu in!misit Et .eū dilexit DOMINVS &
25 ויהוה אהבו׃ וישלח ביד נתן הנביא ויקרא
.DOMINVM propter Iedidiah * eius nomen
את־שמו ידידיה בעבור יהוה׃
vrbem cepit & ,Hammon filiorum Rabbah in* Ioab pugnauit &
26 וילחם יואב ברבת בני עמון וילכד את־עיר
:dixitque ,Dauid ad legatos * Ioab Misitque .regni*
27 המלוכה׃ וישלח יואב מלאכים אל־דוד ויאמר
nunc Et .aquarum vrbem cepi etiam ,Rabbah in! Dimicaui
28 נלחמתי ברבה גם־לכדתי את־עיר המים׃ ועתה
forte ne,eā cape & ,ciuitatē super*castrametare & , populi residuum collige
אסף את־יתר העם וחנה על־העיר ולכדה פן־
.eam super meum nomen vocetur & ,ciuitatem ego capiam
אלכד אני את־העיר ונקרא שמי עליה׃

facio aduersus; קום; *tollam; !proximo; *dormiet; אנש; †abscondito; !contemnendo contemnere; †propter hoc; *qui est; בנה; puerum; ילד נגף; *rogauit; אנש; צום לין; !ad; קום; *vt surgere faceret; *infans:; מות ירא; †infans,; *cū esset viuus infans,; נער; *voce nostra,; חיה; !infās,vt; לחש ראה; *mussitantes,; *infans.; !infans?; סוך; !adorauit.; בוא שחה; שום; *Quid est; !puero; *infans,; בכה; !infante viuente,; †fleui, si; *infans?; *ieiunans?; שוב; *vado; !rem habuit; *Pacificum,; ילד; קרא; !per manum; *Dilecti Dei,; *cum; *regiam.; *nuncios; !contra; congrega; *contra

,eā in!pugnauit &;Rabbah in abiit &,populū oēm Dauid collegit* Et
29 ויאסף דוד את־כל־העם וילך רבתה וילחם בה
:eius capite desuper!eorū regis diadema tulit Et .eam cepitque
30 וילכדה׃ ויקח את־עטרת מלכם מעל ראשו
:Dauid caput supra fuit &(,!preciosus lapis &,auri talentū*eius pondus &)
ומשקלה ככר זהב ואבן יקרה ותהי על־ראש דוד
† qui ,populum Et .valde multum ! eduxit vrbis spolium* &
31 ושלל העיר הוציא הרבה מאד׃ ואת־העם אשר־
ferreis securibus in & ,ferreis trahis in & ,serra in posuit & ,eduxit ,ea in
בה הוציא וישם במגרה ובחרצי הברזל ובמגזרות הברזל
.Hāmon filiorū ciuitatibꝰ oībus fecit sic & : Malchen in* eos fecit trāsire &
והעביר אתם במלכן וכן יעשה לכל ערי בני־עמון
.Ierusalaim in populus omnis & ,Dauid est reuersus &
וישב דוד וכל־העם ירושלם׃

CAP. XIII. יג

,pulchra soror * Dauid filio Absalom & ,hæc post fuit Et
1 ויהי אחרי־כן ולאבשלום בן־דוד אחות יפה
angustia fuit†Et .Dauid filius Amnō eā adamauit &;Thamar eiꝰ nomē &
2 ושמה תמר ויאהבה אמנון בן־דוד׃ ויצר
:ipsa* virgo quia ,suam sororē Thamar propter ægrotandum ad* ,Amnon
לאמנון להתחלות בעבור תמר אחתו כי בתולה היא
Amnō ipsi Et .quicquam ei facere Amnon oculis in erat mirabile! &
3 ויפלא בעיני אמנון לעשות לה מאומה׃ ולאמנון
!Ionadab &) :Dauid fratris Simhah filius ,Ionadab eius nomen & ,socius†
רע ושמו יונדב בן־שמעה אחי דוד ויונדב
tenuis *sic tu * Quare :ei Dixitque (.valde sapiens vir
4 איש חכם מאד׃ ויאמר לו מדוע אתה ככה דל
:Amnon ei dixitque ?mihi indicabis nonne ?manè in & manè in † regis fili
בן־המלך בבקר בבקר הלוא תגיד לי ויאמר לו אמנון
.amans * ego mei fratris Absalom sororem Thamar
את־תמר אחות אבשלם אחי אני אהב׃
;ægrum te ostende!& ,tuum cubile*super Cuba :Ionadab ei Dixitque
5 ויאמר לו יהונדב שכב על־משכבך והתחל
Thamar nunc* Veniat :eum ad dices & ,te videndū ad tuus pater veniet &
ובא אביך לראותך ואמרת אליו תבא נא תמר
,cibum * meis oculis in faciat & ,panem me faciat comedere & ,mea soror
אחותי ותברני לחם ועשתה לעיני את־הבריה
,Amnon accubuit Et .eius manu de comedam & ,videam quod propter
6 למען אשר אראה ואכלתי מידה׃ וישכב אמנון
:regem ad Amnon dixitque.eū videndū ad rex venit & :ægrū se ostendit!&
ויתחל ויבא המלך לראתו ויאמר אמנון אל־המלך
,lagana duo meis oculis in laganet * & ,mea soror Thamar nunc† Veniat
תבוא־נא תמר אחותי ותלבב לעיני שתי לבבות
:dicendo ,domū ad Thamar ad Dauid misit Et .eius manu de comedā &
7 ואברה מידה׃ וישלח דוד אל־תמר הביתה לאמר
.cibum* ei fac & ,tui fratris Amnon domum nunc Vade!
לכי נא בית אמנון אחיך ועשי־לו הבריה׃
cepit! & (:iacens†ipse &) ,sui fratris Amnon domum Thamar iuit Et
8 ותלך תמר בית אמנון אחיה והוא שכב ותקח
.lagana coxit & ,eius oculis in lagana fecit &,conspersit &,conspersionem
את־הבצק ותלוש ותלבב לעיניו ותבשל את־הלבבות׃
.comedere renuit & :eius facies ad!effudit & ,sartaginem cepit * Et
9 ותקח את־המשרת ותצק לפניו וימאן לאכול
omnem eduxerūt & .me desuper†virum omnem Educite :Amnon dixitque
ויאמר אמנון הוציאו כל־איש מעלי ויצאו כל־
cibum! Affer :Thamar ad Amnon Dixitque .eo desuper * virum
10 איש מעליו׃ ויאמר אמנון אל־תמר הביאי הבריה
quæ lagana Thamar cepitque!.tua manu de comedā & ,cōclaue*in
החדר ואברה מידך ותקח תמר את־הלבבות אשר
.conclaue* in suum fratrem Amnon ad attulit & ,fecerat †
עשתה ותבא לאמנון אחיה החדרה׃
,Veni :ei dixitque ,eam in apprehēdit & ,comedendū ad†eū ad fecit accedere!&
11 ותגש אליו לאכל ויחזק־בה ויאמר לה בואי
;me affligas!ne ,mi frater Ne :ei Dixitque .mea soror mecum cuba
12 שכבי עמי אחותי׃ ותאמר לו אל־אחי אל־תענני
.hanc stultitiam facias ne :Israel in sic fiet non quia
כי לא־יעשה כן בישראל אל־תעשה את־הנבלה הזאת׃
vnus veluti eris tu & ?meum probrum ire * faciam quò ego Et
13 ואני אנה אוליך את־חרפתי ואתה תהיה כאחד
me prohibebit nō quia ,regē ad nunc*loquere nunc & .Israel in stultorum *
הנבלים בישראל ועתה דבר־נא אל־המלך כי לא ימנעני
,ea præ fuit fortis* & ,eius vocem audire noluit Et .te à
14 ממך׃ ולא אבה לשמע בקולה ויחזק ממנה
.eam supposuit & ,eam afflixit* &
ויענה וישכב אתה׃

*cōgregauit; !contra; ילך; !è; לקח; *erat; !erat in eo,; *prædam; !multam; †erat; *per fornac:; במלכן; *erat; †angustiis affectus est; צור; *adeò vt ægrotaret; *erat:; חלה; !difficile; עשה; †erat amicꝰ,; !erat; רעה; *es*infirmus; †singulo manè? cur nō indicas; נגד; *adamo.; *lectum; !ægrotare te simula;; חלה; *obsecro; ראה בוא; *pulmētū, vt; ברה עשה; !ægrotare se simulauit:; !obsecro; *faciat lagana; שנה; !Veni; !pulmentū.; הלך; †iacebat:; !tulit farinā, & miscuit,; †tulit; !coram eo,; לקח יצק; †à; יצא; *ab; !pulmentum; *cubiculum,; !tulitque; †parauerat,; *cubiculum.; !obtulit; †vt comederet,; נגש; !opprimas; ענה; fit; *pergere; *è stultis; *obsecro; *præualuit ei,; *oppressit eā, & rē habuit cum ea.

Bath- illa ‡ Nonne :dixit & .mulierē ad†requisiuit &,Dauid Misitque
3 וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיִּדְרֹשׁ לָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר הֲלוֹא־זֹאת בַּת־
Dauid misit Et ?Chittæi Vriiah vxor ,Eliam filia Sebah
4 שֶׁבַע בַּת־אֱלִיעָם אֵשֶׁת אוּרִיָּה הַחִתִּי׃ וַיִּשְׁלַח דָּוִד
se sanctificās‡ipsa & ,ea cum cubuit‡ & ,eū ad est ingressa & :eā cepit & ,legatos*
מַלְאָכִים וַיִּקָּחֶהָ וַתָּבוֹא אֵלָיו וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ וְהִיא מִתְקַדֶּשֶׁת
,mulier concepit Et .suam domū in est reuersa & ,sua immūditia ab
5 מִטֻּמְאָתָהּ וַתָּשָׁב אֶל־בֵּיתָהּ׃ וַתַּהַר הָאִשָּׁה
Dauid misit Et .ego† Prægnans :dixit & ,Dauidi indicauit‡ & ,misit &
6 וַתִּשְׁלַח וַתַּגֵּד לְדָוִד וַתֹּאמֶר הָרָה אָנֹכִי׃ וַיִּשְׁלַח דָּוִד
Ioab misit & .Chittæum Vriiah me ad Mitte :Ioab ad
אֶל־יוֹאָב שְׁלַח אֵלַי אֶת־אוּרִיָּה הַחִתִּי וַיִּשְׁלַח יוֹאָב אֶת־
Dauid interrogauit & :eum ad Vriiah venit Et .Dauid ad Vriiah
7 אוּרִיָּה אֶל־דָּוִד׃ וַיָּבֹא אוּרִיָּה אֵלָיו וַיִּשְׁאַל דָּוִד
.belli pacem ad‡ & ,populi pacem ad‡ & ,Ioab pacem ad‡
לִשְׁלוֹם יוֹאָב וְלִשְׁלוֹם הָעָם וְלִשְׁלוֹם הַמִּלְחָמָה׃
.tuos pedes laua & ,tuā domū in Descende :Vriiah ad Dauid Dixitque
8 וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאוּרִיָּה רֵד לְבֵיתְךָ וּרְחַץ רַגְלֶיךָ
ferculum * eum post est egressum & :regis domo è Vriiah est egressus &
וַיֵּצֵא אוּרִיָּה מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וַתֵּצֵא אַחֲרָיו מַשְׂאַת
omnibus cum regis domus ostium ad Vriiah iacuit * Et .regis
9 הַמֶּלֶךְ׃ וַיִּשְׁכַּב אוּרִיָּה פֶּתַח בֵּית הַמֶּלֶךְ אֵת כָּל־
indicauerunt Et .suam domum in descendit non & ;sui domini seruis
10 עַבְדֵי אֲדֹנָיו וְלֹא יָרַד אֶל־בֵּיתוֹ׃ וַיַּגִּדוּ
Dauid dixitque .suam domum in Vriiah descendit Non :dicendo ,Dauid
לְדָוִד לֵאמֹר לֹא־יָרַד אוּרִיָּה אֶל־בֵּיתוֹ וַיֹּאמֶר דָּוִד
in descendisti non quare ?venies† tu via de Nonne :Vriiah ad
אֶל־אוּרִיָּה הֲלוֹא מִדֶּרֶךְ אַתָּה בָא מַדּוּעַ לֹא־יָרַדְתָּ אֶל־
,Israel & Arca :Dauid ad Vriiah Dixitque ?tuam domum
11 בֵּיתֶךָ׃ וַיֹּאמֶר אוּרִיָּה אֶל־דָּוִד הָאָרוֹן וְיִשְׂרָאֵל
serui & ,Ioab meus dominus & ,operimentis in manentes ‡ Iehudah &
וִיהוּדָה יֹשְׁבִים בַּסֻּכּוֹת וַאדֹנִי יוֹאָב וְעַבְדֵי
,meam domū in ingrediar ego & ,castrametātes‡agri facies super*mei domini
אֲדֹנִי עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה חֹנִים וַאֲנִי אָבוֹא אֶל־בֵּיתִי
vita & ,tua vita‡ ?mea vxore cū cubandū ad & ,bibendum ad & ,comedendum ad†
לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׁכַּב עִם־אִשְׁתִּי חַיֶּךָ וְחֵי
Dauid Dixitque .hoc verbum faciam si‡ ,tuæ animæ
12 נַפְשֶׁךָ אִם־אֶעֱשֶׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד
mansit & .te dimittam cras & ,hodie etiam hoc in‡ Mane : Vriiah ad
אֶל־אוּרִיָּה שֵׁב בָּזֶה גַּם־הַיּוֹם וּמָחָר אֲשַׁלְּחֶךָּ וַיֵּשֶׁב
.crastino a * & ,illa die in Ierusalaim in Vriiah
אוּרִיָּה בִירוּשָׁלַם בַּיּוֹם הַהוּא וּמִמָּחֳרָת׃
:eū inebriauit & ,bibit & ,eius facies ad comedit ‡ & ,Dauid eū vocauit Et
13 וַיִּקְרָא־לוֹ דָוִד וַיֹּאכַל לְפָנָיו וַיֵּשְׁתְּ וַיְשַׁכְּרֵהוּ
in & ,sui domini seruis cum suo cubili in iacendum ad ,vespera in† est egressus &
וַיֵּצֵא בָעֶרֶב לִשְׁכַּב בְּמִשְׁכָּבוֹ עִם־עַבְדֵי אֲדֹנָיו וְאֶל־
epistolam‡Dauid scripsit & ,matutino in† fuit Et .descendit nō suā domū
14 בֵּיתוֹ לֹא יָרָד׃ וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיִּכְתֹּב דָּוִד סֵפֶר
:dicendo ,epistola* in scripsit Et .Vriiah manu in† misit & ,Ioab ad
15 אֶל־יוֹאָב וַיִּשְׁלַח בְּיַד אוּרִיָּה׃ וַיִּכְתֹּב בַּסֵּפֶר לֵאמֹר
,fortis prælij facierum regione è Vriiah Date‡
הָבוּ אֶת־אוּרִיָּה אֶל־מוּל פְּנֵי הַמִּלְחָמָה הַחֲזָקָה
,fuit Et .moriatur & ,pcutiatur & ,eius posterioribus à ‡ reuertimini &
16 וְשַׁבְתֶּם מֵאַחֲרָיו וְנִכָּה וָמֵת׃ וַיְהִי
quem locum ad Vriiah dedit‡ & ,ciuitatem ad Ioab obseruando in*
בִּשְׁמוֹר יוֹאָב אֶל־הָעִיר וַיִּתֵּן אֶת־אוּרִיָּה אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
,ciuitatis viri sunt egressi Et .ibi virtutis † viri ‡ quòd cognouit
17 יָדַע כִּי אַנְשֵׁי־חַיִל שָׁם׃ וַיֵּצְאוּ אַנְשֵׁי הָעִיר
;Dauid seruis de ,populo de cecidit ‡ & ,Ioab cum pugnauerunt &
וַיִּלָּחֲמוּ אֶת־יוֹאָב וַיִּפֹּל מִן־הָעָם מֵעַבְדֵי דָוִד
indicauit‡ & ,Ioab Misitque .Chittæus Vriiah etiam est mortuus &
18 וַיָּמָת גַּם אוּרִיָּה הַחִתִּי׃ וַיִּשְׁלַח יוֹאָב וַיַּגֵּד
,legato* præcepit Et .prælij verba† omnia Dauidi
19 לְדָוִד אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַמִּלְחָמָה׃ וַיְצַו אֶת־הַמַּלְאָךְ
:regem ad loqui prælij verba‡omnia te cōsummare Secūdū‡:dicedo
לֵאמֹר כְּכַלּוֹתְךָ אֵת כָּל־דִּבְרֵי הַמִּלְחָמָה לְדַבֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ׃
Quare :tibi dixerit & ,regis furor* ascenderit si ,erit Et
20 וְהָיָה אִם־תַּעֲלֶה חֲמַת הַמֶּלֶךְ וְאָמַר לְךָ מַדּוּעַ
quod sciebatis * nonne ?præliandum ad† ,ciuitatem ad accessistis
נִגַּשְׁתֶּם אֶל־הָעִיר לְהִלָּחֵם הֲלוֹא יְדַעְתֶּם אֵת אֲשֶׁר־
filium Abimelech percussit Quis ?muro desuper proiicerent‡
21 יֹרוּ מֵעַל הַחוֹמָה׃ מִי־הִכָּה אֶת־אֲבִימֶלֶךְ בֶּן־
desuper catilli ‡ fragmen eum super proiecit mulier nonne ?Ierubbeseth
יְרֻבֶּשֶׁת הֲלוֹא־אִשָּׁה הִשְׁלִיכָה עָלָיו פֶּלַח רֶכֶב מֵעַל
.dices & ?murum ad accessistis quid ad ?Tebes in est mortu* & ,muro
הַחוֹמָה וַיָּמָת בְּתֵבֵץ לָמָּה נִגַּשְׁתֶּם אֶל־הַחוֹמָה וְאָמַרְתָּ

†de muliere ‡quidam: ‡hæc est · בְּנַת · *nuncios, & tulit · ‡rem habuit ‡purgabat · לָקַח שׁוּב · ‡nunciauit ‡sum. · נָגַר · בּוֹא · *de pace · *donū regiū. · יָצָא · נָשָׂא · *dormiuit · ‡nunciauerūt · †venis · ‡manet in tabernaculis, · סכך · *in superficie ‡manent, · חָנָה שָׁתָה · †vt comedā, & bibam, & dormiam · ‡per vitā tuā, & per vitam · איש חיה · *non ‡hic · שׁוּב · *sequenti. · ‡ comedere fecit ante se, & bibere, · שָׁתָה · †vesperi, ad dormiēdum in strato · ‡mane, · *literas · היה · †per manum · *literis, · ‡Ponite · יָהַב · ‡ab eo, · נָכָה מוּת · *cū obseruaret ‡posuit · ‡in loco in quo · ‡esset ‡fortes. · ‡mortui sunt · נָתַן נָפַל · *nunciauit · נָגַר צוּה · ‡gesta · *nuncio, · ‡Cū compleueris ‡gesta · כָּלָה · *furor · יָחַם · †vt præliaremini *scitis · *proiiciunt · ‡molæ

,legatus ‡ abiit Et .est mortuus Chittæus Vriiah tuus seruus Etiam
22 גַּם עַבְדְּךָ אוּרִיָּה הַחִתִּי מֵת׃ וַיֵּלֶךְ הַמַּלְאָךְ
.Ioab eum miserat quibus*omnia Dauidi indicauit‡ & ,venit &
וַיָּבֹא וַיַּגֵּד לְדָוִד אֵת כָּל־אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ יוֹאָב׃
,viri nos super‡præualuerunt Quia :Dauid ad legatus ‡ dixit Et
23 וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ אֶל־דָּוִד כִּי־גָבְרוּ עָלֵינוּ הָאֲנָשִׁים
,portæ ostiū ad vsque eos super* fuimus & ,agrum in nos ad† sunt egressi &
וַיֵּצְאוּ אֵלֵינוּ הַשָּׂדֶה וַנִּהְיֶה עֲלֵיהֶם עַד־פֶּתַח הַשָּׁעַר׃
sunt mortui & ,muro desuper* tuos seruos in iaculatores iecerunt Et
24 וַיֹּרְאוּ הַמּוֹרְאִים אֶל־עֲבָדֶיךָ מֵעַל הַחוֹמָה וַיָּמוּתוּ
.est mortuus Chittæus Vriiah tuus seruus etiam & ,regis seruis è
מֵעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְגַם עַבְדְּךָ אוּרִיָּה הַחִתִּי מֵת׃
Ne :Ioab ad dices Sic : legatum * ad Dauid Dixitque
25 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַמַּלְאָךְ כֹּה־תֹאמַר אֶל־יוֹאָב אַל־
peredet hunc sicut & ,illum sicut ‡ quia ,hoc verbum tuis oculis in sit malum‡
יֵרַע בְּעֵינֶיךָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה כִּי־כָזֹה וְכָזֶה תֹּאכַל
.eum conforta tu & :eā destrue & ,vrbem ad tuum bellum robora .gladius
הֶחָרֶב הַחֲזֵק מִלְחַמְתְּךָ אֶל־הָעִיר וְהָרְסָהּ וְחַזְּקֵהוּ׃
,suus vir Vriiah est mortuus quòd ,Vriiah vxor audiuit Et
26 וַתִּשְׁמַע אֵשֶׁת אוּרִיָּה כִּי־מֵת אוּרִיָּה אִישָׁהּ
,Dauid misit & ,luctus Transiuitque .suū maritum* super planxit &
27 וַתִּסְפֹּד עַל־בַּעְלָהּ׃ וַיַּעֲבֹר הָאֵבֶל וַיִּשְׁלַח דָּוִד
,filium ei peperit & ,vxorem in‡ ei fuit & ,suam domum in eam collegit &
וַיַּאַסְפָהּ אֶל־בֵּיתוֹ וַתְּהִי־לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ בֵּן
.DOMINI oculis in Dauid fecit quod verbum fuit malum‡ &
וַיֵּרַע הַדָּבָר אֲשֶׁר־עָשָׂה דָוִד בְּעֵינֵי יְהוָה׃

CAP. XII. יב

,eum ad venit & ,Dauid ad Nathan DOMINVS misit Et
1 וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־נָתָן אֶל־דָּוִד וַיָּבֹא אֵלָיו
,diues vnus ,vna ciuitate in erant viri Duo :ei dixitque
וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָיוּ בְּעִיר אֶחָת אֶחָד עָשִׁיר
multum bos & pecus erat ‡ Diuiti .pauper vnus * &
2 וְאֶחָד רָאשׁ׃ לְעָשִׁיר הָיָה צֹאן וּבָקָר הַרְבֵּה
vna agna quinimo ,omne † non pauperi Et .valde
3 מְאֹד׃ וְלָרָשׁ אֵין־כֹּל כִּי אִם־כִּבְשָׂה אַחַת
cum & ,secum enasserat grandis & ,eam viuificarat* & ,emerat quam ,parua
קְטַנָּה אֲשֶׁר קָנָה וַיְחַיֶּהָ וַתִּגְדַּל עִמּוֹ וְעִם־
bibebat eius calice de & ,comedebat eius buccella de pariter suis filiis
בָּנָיו יַחְדָּו מִפִּתּוֹ תֹאכַל וּמִכֹּסוֹ תִשְׁתֶּה
viator venit Et .filia sicut illi eratque ,recumbebat* eius sinu in &
4 וּבְחֵיקוֹ תִשְׁכָּב וַתְּהִי־לוֹ כְּבַת׃ וַיָּבֹא הֵלֶךְ
faciendū ad ,suo boue de & ,suo pecore* de sumere pepercit & ,diuitem virum ad
לְאִישׁ הֶעָשִׁיר וַיַּחְמֹל לָקַחַת מִצֹּאנוֹ וּמִבְּקָרוֹ לַעֲשׂוֹת
eam fecit * & ,pauperis viri agnam cepit & :ei venienti † viatori
לָאֹרֵחַ הַבָּא־לוֹ וַיִּקַּח אֶת־כִּבְשַׂת הָאִישׁ הָרָאשׁ וַיַּעֲשֶׂהָ
valde virum in Dauid nasus‡ est iratus Et .eum ad venienti ‡ viro
5 לָאִישׁ הַבָּא אֵלָיו׃ וַיִּחַר־אַף דָּוִד בָּאִישׁ מְאֹד
faciens‡ vir mortis filius* quia ,DOMINVS Viuit :Nathan ad dixitque
וַיֹּאמֶר אֶל־נָתָן חַי־יְהוָה כִּי בֶן־מָוֶת הָאִישׁ הָעֹשֶׂה
quod mercede ,quadrupló‡ restituet agnam Et .hoc
6 זֹאת׃ וְאֶת־הַכִּבְשָׂה יְשַׁלֵּם אַרְבַּעְתָּיִם עֵקֶב אֲשֶׁר
.pepercit non quod super* & ,hoc verbum fecit
עָשָׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְעַל אֲשֶׁר לֹא־חָמָל׃
DOMINVS dixit sic .vir‡ Tu :Dauid ad Nathan Dixitque
7 וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־דָּוִד אַתָּה הָאִישׁ כֹּה־אָמַר יְהוָה
ego & ,Israel super regem in† te vnxi Ego :Israel Deus
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָנֹכִי מְשַׁחְתִּיךָ לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאָנֹכִי
,tui domini domum tibi Dedique .Saul manu de te erui
8 הִצַּלְתִּיךָ מִיַּד שָׁאוּל׃ וָאֶתְּנָה לְךָ אֶת־בֵּית אֲדֹנֶיךָ
,Israel domum tibi tradidi & ,tuo sinu in tui domini vxores &
וְאֶת־נְשֵׁי אֲדֹנֶיךָ בְּחֵיקֶךָ וָאֶתְּנָה לְךָ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל
.illa sicut & ,illa sicut ‡ tibi adiiciam & ,parum si & :Iehudah &
וִיהוּדָה וְאִם־מְעָט וְאֹסִפָה לְּךָ כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה׃
malum ! faciendo ,DOMINI verbum contempsisti Quare
9 מַדּוּעַ בָּזִיתָ אֶת־דְּבַר יְהוָה לַעֲשׂוֹת הָרַע
eius vxorem & ,gladio in percussisti Chittæum Vriiah ? eius oculis in
בְּעֵינָו אֵת אוּרִיָּה הַחִתִּי הִכִּיתָ בַחֶרֶב וְאֶת־אִשְׁתּוֹ
.Hammon filiorum gladio in occidisti ipsum & ;vxorem in tibi accepisti
לָקַחְתָּ לְּךָ לְאִשָּׁה וְאֹתוֹ הָרַגְתָּ בְּחֶרֶב בְּנֵי עַמּוֹן׃
,seculum in vsque tua domo de gladius recedet non nunc Et
10 וְעַתָּה לֹא־תָסוּר חֶרֶב מִבֵּיתְךָ עַד־עוֹלָם
,Chitthæi Vriiah vxorem cepisti ‡ & ,me contempsisti quòd mercede*
עֵקֶב כִּי בְזִתָנִי וַתִּקַּח אֶת־אֵשֶׁת אוּרִיָּה הַחִתִּי
.vxorem in tibi existendum ad*
לִהְיוֹת לְךָ לְאִשָּׁה׃

.tuus Seruus :dixit & ?Siba ‡ Tune :eum ad rex dixitque
ויאמר המלך אליו האתה ציבא ויאמר עבדך ׃
faciam & ,Saul *domus vir adhuc non Nunquid* : rex Dixitque
ויאמר המלך האפס עוד איש לבית שאול ואעשה 3
filius † Adhuc :regem ad Siba dixitque ?Dei misericordiã eo cũ
עמו חסד אלהים ויאמר ציבא אל־המלך עוד בן
?ipse ‡ Vbi :rex ei Dixitque .pedibus *percussus* * Ionathan
ליהונתן נכה רגלים ׃ ויאמר־לו המלך איפה הוא 4
Hammiel filij Machir *domi ipse* * Ecce :regem ad Siba dixit &
ויאמר ציבא אל־המלך הנה־הוא בית מכיר בן־עמיאל
Machir domo è eum *cepit* & ,Dauid rex Misitque .Lodebar *in* †
בלו דבר ׃ וישלח המלך דוד ויקחהו מבית מכיר 5
Ionathan filius Mephiboseth venit Et .Lodebar de Hammiel filij
בן־עמיאל מלו דבר ׃ ויבא מפיבשת בן־יהונתן 6
dixitque .se incuruauit & ,*suas facies* * super *cecidit* † & ,Dauid ad Saul filij
בן־שאול אל־דוד ויפל על־פניו וישתחו ויאמר
.tuus seruus Ecce :dixit & .Mephiboseth :Dauid
דוד מפיבשת ויאמר הנה עבדך ׃
tecum faciam faciendo quia ;timeas Ne :Dauid ei Dixitque
ויאמר לו דוד אל־תירא כי עשה אעשה עמך 7
omnem tibi faciam reddere & :tuum patrẽ Ionathan propter misericordiã
חסד בעבור יהונתן אביך והשבתי לך את־כל־
.*ingiter* * meã mensam super panem comedes tu & :tui patris Saul agrum
שדה שאול אביך ואתה תאכל לחם על־שלחני תמיד ׃
ad I respexisti quia ,tuus seruus † Quid :dixit & ,se incuruauit Et
וישתחו ויאמר מה עבדך כי פנית אל־ 8
Siba *ad* rex vocauit Et ?ego sicut ‡ qui ,mortuum canem
הכלב המת אשר כמוני ׃ ויקרא המלך אל־ציבא 9
omni & ,Sauli erat quod Omne :eum ad dixit & ,Saul puerum
נער שאול ויאמר אליו כל אשר היה לשאול ולכל־
ei coles Et .*tuorum dominorum* filio dedi ,eius domui
ביתו נתתי לבן־אדניך ׃ ועבדת לו את־ 10
tuorum dominorũ I filio erit & ,*adduces* ‡ & ,tui serui & ,tui filij & ,tu *humum* *
האדמה אתה ובניך ועבדיך והבאת והיה לבן־אדניך
semper comedet tui domini filius Mephiboseth & .eum comedet & ,panis
לחם ואכלו ומפיבשת בן־אדניך יאכל תמיד
viginti & ,filij quindecim ‡ Siba & ‡.meã mensam super panẽ
לחם על־שלחני ולציבא חמשה עשר בנים ועשרים
quæ omnia Iuxta :regem ad Siba Dixitque .serui
עבדים ׃ ויאמר ציבא אל־המלך ככל אשר 11
Mephiboseth & :tu* seru* faciet sic ,suo seruo rex meus dñs præcepetit
יצוה אדני המלך את־עבדו כן יעשה עבדך ומפיבשת
.regis filiis de vnus veluti meam mensam super *comedens*
אכל על־שלחני כאחד מבני המלך ׃
omnis & : Micha eius nomen & ;paruus filius ‡ Mephiboseth Et
ולמפיבשת בן־קטן ושמו מיכא וכל 12
Mephiboseth Et .Mephiboseth ‡ serui ,Siba domus habitatio
מושב בית־ציבא עבדים למפיבשת ׃ ומפיבשת 13
:*comedens ipse* * semper regis mensam super quia ,Ierusalaim in *manens* I
ישב בירושלם כי על־שלחן המלך תמיד הוא אכל
.suis pedibus duobus claudicabat ipse &
והוא פסח שתי רגליו ׃

Margin: ‡es ipsum. Nũ est adhuc vir è domo. † superest. בנה *claudus ‡ est. *est in domo. † de ‡ tulit. לקח בוא † prostrauit se *faciem suã. נפל שחה. ירא שוב *semper. † est ‡ super. פנה ‡ est. מות. domini tui. נתן *terram ‡ afferes I domini tui. ‡ erant. comedet. ‡ erat. ‡ erant. ישב I manebat *comedebat. שנה.

CAP. X. י

regnauit & :Hammon filiorũ rex est mortuus & ,hæc post fuit Et
ויהי אחרי־כן וימת מלך בני עמון וימלך 1
misericordiã Faciam :Dauid Dixitque .eo pro eius filius Chanun
חנון בנו תחתיו ׃ ויאמר דוד אעשה־חסד 2
.misericordiã mecũ ei* pater fecit quemadmodũ ,Nachas filio Chanun cũ
עם־חנון בן־נחש כאשר עשה אביו עמדי חסד
.suo patre sup suorũ seruorũ *manu in* I eum consolandum ad Dauid misit &
וישלח דוד לנחמו ביד עבדיו אל־אביו
principes Dixerũtque .Hammon filiorũ terrã ‡ Dauid serui venerũt &
ויבאו עבדי דוד ארץ בני עמון ׃ ויאמרו שרי 3
tuũ patrẽ Dauid *honorans* Num :suũ dominũ Chanun ad Hammon filiorũ
בני־עמון אל־חנון אדניהם המכבד דוד את־אביך
inuestigare propter † nonne ?cõsolatores te ad misit quia ,tuis oculis in
בעיניך כי־שלח לך מנחמים הלוא בעבור חקר את־
Dauid misit ,eam *euertendum ad* I & ,eam *pedibus peragrandum ad* ‡ & ,ciuitatẽ
העיר ולרגלה ולהפכה שלח דוד את־
rasit & ,Dauid seruos Chanun *cepit* ‡ Et ?te ad suos seruos
עבדיו אליך ׃ ויקח חנון את־עבדי דוד ויגלח 4
:corũ nates ad vsque *medio in* I corũ vestes præcidit & ,corũ barbæ dimidiũ
את־חצי זקנם ויכרת את־מדויהם בחצי עד שתותיהם
.eos dimisit &
וישלחם ׃

Margin: היה מות. ‡ per manum. ‡ in. בוא שור honorat. † vt inuestigaret. ‡ vt exploraret. I vt euerteret. ‡ tulit. לקח חצה ‡ per medium. דוה שות.

Innunciauerũt viri erant quia ;eorũ occursum in misit & ,Dauid *indicauerunt* I Et
ויגדו לדוד וישלח לקראתם כי־היו האנשים 5
germinet vsquequo ,Iericho in Sedete I :rex dixitque .valde confusi
נכלמים מאד ויאמר המלך שבו בירחו עד־יצמח
quòd Hammon filij viderunt Et .reuertemini & ,vestra barba
זקנכם ושבתם ׃ ויראו בני עמון כי 6
conduxerũt mercede & ,Hammõ filij miserũt & : Dauid *in* *fœtebant* ‡
נבאשו בדוד וישלחו בני־עמון וישכרו את־
;peditum millia viginti ,Sobah Aram & ,Beth-rechob Aram
ארם בית־רחוב ואת־ארם צובא עשרים אלף רגלי
millia duodecim Istob ‖ & ,viros mille Mahachah *regem* ‡ &
ואת־מלך מעכה אלף איש ואיש טוב שנים־עשר אלף
omnem & ,Ioab misit & ,Dauid audiuit Et .virorum
איש ׃ וישמע דוד וישלח את־יואב ואת כל־ 7
disposuerũt & ,Hammõ filij sunt egressi Et .robustorum exercitũ
הצבא הגבורים ׃ ויצאו בני עמון ויערכו 8
,Istob & ,Rechob & ,Sobah Aram * & :portæ ostium ad bellum
מלחמה פתח השער וארם צובא ורחוב ואיש־טוב
se *ad* † esset quòd Ioab vidit Et .agro in seorsum Mahachah &
ומעכה לבדם בשדה ׃ וירא יואב כי־היתה אליו 9
electis omnibus ex elegit & :retro à & ,*faciebus à* * belli facies
פני המלחמה מפנים ומאחור ויבחר מכל בחורי
populi residuum Et .Aram occursum in se ordinauit & ,Israel *in*
בישראל ויערך לקראת ארם ׃ ואת יתר העם 10
filiorum occursum in se disposuit & .sui fratris Abisai manu in tradidit
נתן ביד אבשי אחיו ויערך לקראת בני
mihi eris & ,me *præ* Aram fuerit *fortis* ‡ Si :Dixitque .Hammon
עמון ׃ ויאמר אם־תחזק ארם ממני והיתה לי 11
salutem dandum * ad ibo I & ,te *præ* fuerint *fortes* ‡ Hammon filij si & .salutẽ in
לישועה ואם־בני עמון יחזקו ממך והלכתי להושיע
ciuitatibus ,p & ,nostro populo pro *simus robusti* I & ,te Robora .tibi
לך ׃ חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי 12
accessit * Et .suis oculis in bonum † faciat DOMINVS & :nostri Dei
אלהינו ויהוה יעשה הטוב בעיניו ׃ ויגש 13
.eius *faciebus* ‡ à fugerũt & :Aram in I prælium ad secũ * qui populus & ,Ioab
יואב והעם אשר עמו למלחמה בארם וינסו מפניו ׃
,Abisai *faciebus* I à fugerũt & ,Aram fugeret quòd viderũt Hãmon filij Et
ובני עמון ראו כי־נס ארם וינסו מפני אבישי 14
venit & ,Hãmon filiis *desuper* ‡ Ioab est reuersusque :ciuitatẽ sunt ingressi &
ויבאו העיר וישב יואב מעל בני עמון ויבא
sunt cõgregati & ,Israel *facies ad* * esset cæsus qđ Aram vidit Et .Ierusalaim
ירושלם ׃ וירא ארם כי נגף לפני ישראל ויאספו 15
fluminis transitu à ‡ qui ,Aram eduxit & ,Hadarheser misit Et .pariter
יחד ׃ וישלח הדדעזר ויצא את־ארם אשר מעבר הנהר 16
.*eorũ facies ad* † Hadarheser *exercitus* I princeps Sobach & :*Chelam* ‡ ,venerunt &
ויבאו חילם ושובך שר־צבא הדדעזר לפניהם ׃
transiuitque ,Israelem omnem collegit & ,Dauid est nunciatum Et
ויגד לדוד ויאסף את־כל־ישראל ויעבר את־ 17
,Dauid occursum in Aram se ordinauerũt & :*Chelam* ‡ ad *venit* † & ,Iarden
הירדן ויבא חלאמה ויערכו ארם לקראת דוד
interfecit & ,Israel *faciebus* * à Aram fugit Et .eo cum pugnauerunt &
וילחמו עמו ׃ וינס ארם מפני ישראל ויהרג 18
:equitum millia quadraginta & ,currus septingentos Aram de Dauid
דוד מארם שבע מאות רכב וארבעים אלף פרשים
.ibi est mortuus & ,percussit eius exercitus principem Sobach &
ואת שובך שר־צבאו הכה וימת שם ׃
facies ad ‡ essent cæsi quòd Hadarheser serui reges omnes viderunt Et
ויראו כל־המלכים עבדי הדדעזר כי נגפו לפני 19
Aram † timuerũtque ;eis seruierunt & ,Israel cum fecerunt pacẽ & ,Israel
ישראל וישלמו את־ישראל ויעבדום ויראו ארם
.Hammon filios vltrà seruandum ad
להושיע עוד את־בני עמון ׃

Margin: *Manete. ישב שוב ראה ‡ abominatione fecerãt. ‡ à rege I ab. שנה. *erant. † contra. היה *ab ante, פנה. ישראל. ‡ robustior. היה ‡ robustiores I veniam ‡ seruandũ te. ישע I esto robust* † quod est *appropinquauit *erat I contra ‡ facie. נגש נוס I facie. ראה. שוב ‡ coram. ראה ‡ erat trãs flumen, יצא † ad exercitũ eorum, I militiæ † erat ãte eos. שור נגד † venerunt ‡ exercitũ eorum: *facie. מאה. נכה מות ‡ coram. ‡ Aramæi venire. ירא.

CAP. XI. יא

misit & ,*reges egredi tempus ad* † ,anni reuersione in fuit Et
ויהי לתשובת השנה לעת צאת המלאכים וישלח 1
corruperunt * & ,Israel omnem & ,eo cum suos seruos & ,Ioab Dauid
דוד את־יואב ואת־עבדיו עמו ואת־כל־ישראל וישחתו
.Ierusalaim in *manens* * Dauid & :Rabbah *super coarctauerũt* I & ,Hãmon filios
את־בני עמון ויצרו על־רבה ודוד ישב בירושלם ׃
,suo *cubili desuper* ‡ Dauid surrexit & ,*vesperæ tempus ad* † fuit Et
ויהי לעת הערב ויקם דוד מעל משכבו 2
se lauantem mulierem vidit & ,*regis* † domus tectum super deambulabat &
ויתהלך על־גג בית־המלך וירא אשה רחצת
.valde aspectu *bona* ‡ mulier & :tecto *desuper* *
מעל הגג והאשה טובת מראה מאד ׃

Margin: † tẽpore quo egrediuntur reges; היה יצא יהיר א * vastauerunt I obsederunt *manebat. צור היה † tẽpore vespertino, ‡ de stratu. קום ראה † regiæ, *è ‡ erat decora.

.seculum in vsque eius regni ipse & ,patrē in illi ero Ego

14 סַמְלַכְתּוֹ עַד־עוֹלָם׃ אֲנִי אֶהְיֶה־לּוֹ לְאָב וְהוּא

,virorum virga in cum arguam ,eu peruersè agendo in quo :filiū in mihi erit

יִהְיֶה־לִּי לְבֵן אֲשֶׁר בְּהַעֲוֹתוֹ וְהֹכַחְתִּיו בְּשֵׁבֶט אֲנָשִׁים

recedet non mea misericordia Et .hominū filiorum tactibus in & plagis

15 וּבְנִגְעֵי בְּנֵי אָדָם׃ וְחַסְדִּי לֹא־יָסוּר

feci recedere quem ,Saul cum à feci recedere quemadmodum ,eo ab

מִמֶּנּוּ כַּאֲשֶׁר הֲסִרֹתִי מֵעִם שָׁאוּל אֲשֶׁר הֲסִרֹתִי

in vsque tuum regnum & ,tua domus fidelis Et .tuis faciebus à

16 מִלְּפָנֶיךָ׃ וְנֶאְמַן בֵּיתְךָ וּמַמְלַכְתְּךָ עַד־

.seculum in vsque firmus erit tuus thronus :tuas facies ad seculum

עוֹלָם לְפָנֶיךָ כִּסְאֲךָ יִהְיֶה נָכוֹן עַד־עוֹלָם׃

,hanc visionem vniuersam secundū & ,hæc verba omnia Secundum

17 כְּכֹל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וּכְכֹל הַחִזָּיוֹן הַזֶּה

,Dauid rex est ingressus Et .Dauid ad Nathan est locutus sic

18 כֵּן דִּבֶּר נָתָן אֶל־דָּוִד׃ וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד

quæ & ,Deus Domine ego Quis :ait & ,DOMINI facies ad sedit &

וַיֵּשֶׁב לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר מִי אָנֹכִי אֲדֹנָי יְהוִה וּמִי

adhuc fuit paruum Et huc vsque me adduxisti quia ,mea domus

19 בֵיתִי כִּי הֲבִיאֹתַנִי עַד־הֲלֹם׃ וַתִּקְטַן עוֹד

tui serui domum ad etiam es locutus & ,Deus Domine tuis oculis in hoc

זֹאת בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי יְהוִה וַתְּדַבֵּר גַּם אֶל־בֵּית־עַבְדְּךָ

.Deus Domine hominū lex ista & :longinquū in

לְמֵרָחוֹק וְזֹאת תּוֹרַת הָאָדָם אֲדֹנָי יְהוִה׃

nosti tu & te ad loquendum ad vltra Dauid addet quid Et

20 וּמַה־יּוֹסִיף דָּוִד עוֹד לְדַבֵּר אֵלֶיךָ וְאַתָּה יָדַעְתָּ

tuū cor secdm & ,tuum verbum Propter .Deus Domine tuū seruum

21 אֶת־עַבְדְּךָ אֲדֹנָי יְהוִה׃ בַּעֲבוּר דְּבָרְךָ וּכְלִבְּךָ

.tuum seruum faciendum scire ad ,hanc magnitudinem omnem fecisti

עָשִׂיתָ אֵת כָּל־הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת לְהוֹדִיעַ אֶת־עַבְדֶּךָ׃

non & ,tu sicut nō quia :Deus DOMINE es magnificatus Ideo

22 עַל־כֵּן גָּדַלְתָּ יְהוָה אֱלֹהִים כִּי־אֵין כָּמוֹךָ וְאֵין

.nostris auribus in audiuimus quæ omnia secundum ,te præter Deus

אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ בְּכֹל אֲשֶׁר־שָׁמַעְנוּ בְּאָזְנֵינוּ׃

iuerunt quam ,terra in vna gens ,Israel sicut tu popul sicut quis Et

23 וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ אֲשֶׁר הָלְכוּ־

faciendum ad & ,nomē sibi ponendum ad & ,populū in sibi redimendum ad dij

אֱלֹהִים לִפְדּוֹת־לוֹ לְעָם וְלָשׂוּם לוֹ שֵׁם וְלַעֲשׂוֹת

quem ,tui populi faciebus à ,tuæ terræ terribilia & ,magnitudinem vobis

לָכֶם הַגְּדוּלָּה וְנֹרָאוֹת לְאַרְצֶךָ מִפְּנֵי עַמְּךָ אֲשֶׁר

tibi firmasti Et .eius dijs & ,gentibus ,Aegypto ex tibi redemisti

24 פָּדִיתָ לְּךָ מִמִּצְרַיִם גּוֹיִם וֵאלֹהָיו׃ וַתְּכוֹנֵן לְךָ

DOMINE tu & :seculum in vsque populū in tibi ,Israel tuum populū

אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְךָ לְעָם עַד־עוֹלָם וְאַתָּה יְהוָה

verbum ,Deus DOMINE nunc Et .Deum in eis fuisti

25 הָיִיתָ לָהֶם לֵאלֹהִים׃ וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים הַדָּבָר

in vsque stare fac ,eius domum super & ,tuum seruū super es locutus quod

אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ עַל־עַבְדְּךָ וְעַל־בֵּיתוֹ הָקֵם עַד־

magnificetur Et .es locutus quod secundum fac & ;seculum

26 עוֹלָם וַעֲשֵׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ׃ וְיִגְדַּל

Deus exercituum DOMINUS :dicendo ,seculum in vsque tuū nomē

שִׁמְךָ עַד־עוֹלָם לֵאמֹר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהִים

tuas facies ad firma erit Dauid tui serui domus & ;Israel super

עַל־יִשְׂרָאֵל וּבֵית עַבְדְּךָ דָוִד יִהְיֶה נָכוֹן לְפָנֶיךָ׃

reuelasti Israel Deus exercituum DOMINE tu Quia

27 כִּי־אַתָּה יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל גָּלִיתָה אֶת־

tuus seruus inuenit ideo :tibi ædificabo Domū :dicendo ,tui serui aurem

אֹזֶן עַבְדְּךָ לֵאמֹר בַּיִת אֶבְנֶה־לָּךְ עַל־כֵּן מָצָא עַבְדְּךָ

.hanc orationem te ad orandum ad suum cor

אֶת־לִבּוֹ לְהִתְפַּלֵּל אֵלֶיךָ אֶת־הַתְּפִלָּה הַזֹּאת׃

erunt tua verba & ,Deus ipse tu ,Deus Domine nunc Et

28 וְעַתָּה אֲדֹנָי יְהוִה אַתָּה־הוּא הָאֱלֹהִים וּדְבָרֶיךָ יִהְיוּ

.hoc bonum tuum seruum ad es locutus & : veritas

אֱמֶת וַתְּדַבֵּר אֶל־עַבְדְּךָ אֶת־הַטּוֹבָה הַזֹּאת׃

seculum in existendum ad ,tui serui domui benedic & ,velis nunc Et

29 וְעַתָּה הוֹאֵל וּבָרֵךְ אֶת־בֵּית עַבְדְּךָ לִהְיוֹת לְעוֹלָם

tua benedictione ex & ,es locutus Deus Domine tu quia ;tuas facies ad

לְפָנֶיךָ כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי יְהוִה דִּבַּרְתָּ וּמִבִּרְכָתְךָ

.seculum in tui serui domus benedicetur

יְבֹרַךְ בֵּית־עַבְדְּךָ לְעוֹלָם׃

CAP. VIII. ח

;eos depressit & ,Pelistim Dauid percussit & ,posthæc fuit Et

1 וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיַּךְ דָּוִד אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיַּכְנִיעֵם

.Pelistim manu de Haama Methég Dauid cepit &

וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־מֶתֶג הָאַמָּה מִיַּד פְּלִשְׁתִּים׃

:terram ad eos iacere faciendo funiculo in eos est mēsus & ,Moab percussit Et

2 וַיַּךְ אֶת־מוֹאָב וַיְמַדְּדֵם בַּחֶבֶל הַשְׁכֵּב אוֹתָם אַרְצָה

funiculi plenitudinem & ,mortificandum ad funiculos duos est mensus &

וַיְמַדֵּד שְׁנֵי־חֲבָלִים לְהָמִית וּמְלֹא הַחֶבֶל

.munus portantes seruos in Dauidi ipsi Moab fuit & .viuificandum ad

לְהַחֲיוֹת וַתְּהִי מוֹאָב לְדָוִד לַעֲבָדִים נֹשְׂאֵי מִנְחָה׃

,Sobah regem Rechob filium Hadadhezer Dauid percussit Et

3 וַיַּךְ דָּוִד אֶת־הֲדַדְעֶזֶר בֶּן־רְחֹב מֶלֶךְ צוֹבָה

.Perath flumine in suam manum conuertendum ad ipsum eun do in

בְּלֶכְתּוֹ לְהָשִׁיב יָדוֹ בִּנְהַר׃

viginti & ,equites septingentos & mille ipso ex Dauid cepit Et

4 וַיִּלְכֹּד דָּוִד מִמֶּנּוּ אֶלֶף וּשְׁבַע־מֵאוֹת פָּרָשִׁים וְעֶשְׂרִים

fecit restibulum & ,currū omnē Dauid subneruauit & ;peditis viri millia

אֶלֶף אִישׁ רַגְלִי וַיְעַקֵּר דָּוִד אֶת־כָּל־הָרֶכֶב וַיּוֹתֵר

auxiliandū ad Dammesec Aram venit Et .currus centum eo ex

5 מִמֶּנּוּ מֵאָה רָכֶב׃ וַתָּבֹא אֲרַם דַּמֶּשֶׂק לַעְזֹר

duo & viginti Aram in Dauid percussit & :Sobah regi Hadadhezer

לַהֲדַדְעֶזֶר מֶלֶךְ צוֹבָה וַיַּךְ דָּוִד בַּאֲרָם עֶשְׂרִים־וּשְׁנַיִם

,Dammesec Aram in præsides Dauid posuit Et .virorum millia

6 אֶלֶף אִישׁ׃ וַיָּשֶׂם דָּוִד נְצִבִים בַּאֲרַם דַּמֶּשֶׂק

DOMINUS seruauit & .munus portantes seruos in Dauidi Aram fuit &

וַתְּהִי אֲרָם לְדָוִד לַעֲבָדִים נוֹשְׂאֵי מִנְחָה וַיּוֹשַׁע יְהוָה

scuta Dauid Cepitque .iuit quo omni in Dauid

7 אֶת־דָּוִד בְּכֹל אֲשֶׁר הָלָךְ׃ וַיִּקַּח דָּוִד אֵת שִׁלְטֵי

Ierusalaim in ea adduxit & ,Hadadhesersi seruos ad erant quæ ,auri

הַזָּהָב אֲשֶׁר הָיוּ אֶל עַבְדֵי הֲדַדְעָזֶר וַיְבִיאֵם יְרוּשָׁלִָם׃

rex cepit Hadadheser ciuitatibus Berothai de & ,Betach de Et

8 וּמִבֶּטַח וּמִבֵּרֹתַי עָרֵי הֲדַדְעֶזֶר לָקַח הַמֶּלֶךְ

Chamath rex Tohi audiuit Et .valde multum æs Dauid

9 דָּוִד נְחֹשֶׁת הַרְבֵּה מְאֹד׃ וַיִּשְׁמַע תֹּעִי מֶלֶךְ חֲמָת

.Hadadheser virtutem omnem Dauid percussit quòd

כִּי הִכָּה דָוִד אֵת כָּל־חֵיל הֲדַדְעָזֶר׃

ei optandū ad ,Dauid regem ad suum filium Ioram Tohi Misitque

10 וַיִּשְׁלַח תֹּעִי אֶת־יוֹרָם־בְּנוֹ אֶל־הַמֶּלֶךְ דָּוִד לִשְׁאָל־לוֹ

,Hadadhezer in pugnasset quòd super ei benedicendum ad & ,pacem ad

לְשָׁלוֹם וּלְבָרְכוֹ עַל אֲשֶׁר נִלְחַם בַּהֲדַדְעֶזֶר

ei manu in & ,Hadadhezer fuit Thoi bellorum vir quia ,cū percussisset &

וַיַּכֵּהוּ כִּי־אִישׁ מִלְחֲמוֹת תֹּעִי הָיָה הֲדַדְעָזֶר וּבְיָדוֹ

.ærea vasa & ,aurea vasa & ,argentea vasa erant

הָיוּ כְּלֵי־כֶסֶף וּכְלֵי־זָהָב וּכְלֵי נְחֹשֶׁת׃

argento cum DOMINO Dauid rex sanctificauit ea Etiam

11 גַּם־אֹתָם הִקְדִּישׁ הַמֶּלֶךְ דָּוִד לַיהוָה עִם־הַכֶּסֶף

subegerat quas ,gentibus vniuersis de sanctificauerat quæ ,auro &

וְהַזָּהָב אֲשֶׁר הִקְדִּישׁ מִכָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר כִּבֵּשׁ׃

,Pelistim de & ,Hammon filiis de & ,Moab de & ,Aram De

12 מֵאֲרָם וּמִמּוֹאָב וּמִבְּנֵי עַמּוֹן וּמִפְּלִשְׁתִּים

.Sobah regis Rechob filij Hadadhezer spolio de & ,Hamelec de &

וּמֵעֲמָלֵק וּמִשְּׁלַל הֲדַדְעֶזֶר בֶּן־רְחֹב מֶלֶךְ צוֹבָה׃

Aram cædendo à ipsum reuertendo in ,nomen Dauid fecit Et

13 וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם בְּשֻׁבוֹ מֵהַכּוֹתוֹ אֶת־אֲרָם

Edom in posuit Et .millia octodecim Salis valle in

14 בְּגֵיא־מֶלַח שְׁמוֹנָה עָשָׂר אָלֶף׃ וַיָּשֶׂם בֶּאֱדוֹם

serui Edom omnis fuit & :præsides posuit Edom omni in ;præsides

נְצִבִים בְּכָל־אֱדוֹם שָׂם נְצִבִים וַיְהִי כָל־אֱדוֹם עֲבָדִים

.ambulauit quo omni in Dauid DOMINUS seruauitque :Dauid

לְדָוִד וַיּוֹשַׁע יְהוָה אֶת־דָּוִד בְּכֹל אֲשֶׁר הָלָךְ׃

iudicium faciens Dauid fuit ,Israel omne super Dauid Regnauitque

15 וַיִּמְלֹךְ דָּוִד עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיְהִי דָוִד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט

exercitū super Seruiah filius Ioab Et .suo populo omni iustitiam &

16 וּצְדָקָה לְכָל־עַמּוֹ׃ וְיוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה עַל־הַצָּבָא

filius Sadoc Et .commemorans Achilud filius Iehosaphath &

17 וִיהוֹשָׁפָט בֶּן־אֲחִילוּד מַזְכִּיר׃ וְצָדוֹק בֶּן־

,scriba Seraiah & ;sacerdotes Ebiathar filius Achimelech & ,Achitub

אֲחִיטוּב וַאֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֶבְיָתָר כֹּהֲנִים וּשְׂרָיָה סוֹפֵר׃

filij & :Hapheleti & ,Haccrethi & ,Iehoiadah filius Benaiahu Et

18 וּבְנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע וְהַכְּרֵתִי וְהַפְּלֵתִי וּבְנֵי

.erant sacerdotes Dauid

דָוִד כֹּהֲנִים הָיוּ׃

CAP. IX. ט

,Saul domui remanserit qui adhuc est Num :Dauid dixit Et

1 וַיֹּאמֶר דָּוִד הֲכִי יֶשׁ־עוֹד אֲשֶׁר נוֹתַר לְבֵית שָׁאוּל

:Ionathan propter misericordiam eo cum faciam &

וְאֶעֱשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד בַּעֲבוּר יְהוֹנָתָן׃

;Dauid ad eum vocauerunt & : Sibah eius nomen & ,seruus Saul

2 וּלְבֵית שָׁאוּל עֶבֶד וּשְׁמוֹ צִיבָא וַיִּקְרְאוּ־לוֹ אֶל־דָּוִד

Marginal notes (right): ✝cūm iniquè gesserit, עָוָה ✝plagis hominum, סוּר ✝facie tua. ✝firma erit ✝coram te: חָזָה בּוֹא ✝corā Domino. ✝sum ✝est יָשַׁב ✝super ✝est ✝Adam ✝vt loquatur יָרָה ✝vt scire faceres עָשָׂה יָדַע ✝est ✝propter quod iuit Deus, vt redimeret ✝vt poneret ✝vt faceret פָּדָה ✝à facie יָרֵא כּוּן Deus. הָיָה ✝suscita קוּם ✝stabilita coram te. גָּלָה ✝vt oraret ✝es אָמַן ✝incipe ✝vt sit יָאַל ✝coram te. ✝humiliauit נָכָה ✝fuit ✝frenū aquæductus לָקַח

Marginal notes (left): ✝in prosternendo ... funiculi plenitudinem ... שָׁנָה ... ✝quando pro... בּוֹא ... שׂוּם ... יָשַׁע ... ✝super seruis בּוֹא ✝ad salutaret ✝benediceret ... הָיָה ... בָּנָה ... עָשָׂה ... שׂוּם ... יָשַׁע ... ✝de domo ... יָתַר ... הָיָה

Michal est egressa &:suæ domui benedicendū ad Dauid est reuersus Et
20 † ⁿ וַיָּשָׁב דָּוִד לְבָרֵךְ אֶת־בֵּיתוֹ ° וַתֵּצֵא מִיכַל
rex hodie fuit gloriosus Quàm :dixit & ,Dauid occursum in Saul filia
בַּת־שָׁאוּל לִקְרַאת דָּוִד וַתֹּאמֶר מַה־נִּכְבַּד הַיּוֹם מֶלֶךְ
,suorum seruorum ancillarum oculis in hodie se discooperuit qui , Israel
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִגְלָה הַיּוֹם לְעֵינֵי אַמְהוֹת עֲבָדָיו
.inanium vnus nudando nudari sicut
ᵖ כְּהִגָּלוֹת נִגְלוֹת אַחַד ᵍ הָרֵקִים ׃
me in elegit qui ,DOMINI facies Ad‡ :Michal ad Dauid Dixitque
21 † וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־מִיכַל לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בָּחַר־בִּי
populum super ducem* mihi præcipiendo ,eius domo omni præ & ,tuo patre præ
מֵאָבִיךְ וּמִכָּל־בֵּיתוֹ ʳ לְצַוֹּת אֹתִי נָגִיד עַל־עַם
.DOMINI facies ad‡ ludam & ,Israel super DOMINI
יְהוָה עַל־יִשְׂרָאֵל וְשִׂחַקְתִּי לִפְנֵי יְהוָה ׃
cum & ,meis oculis in humilis ero & ,hoc præ‡ amplius ero leuis* Et
22 † ˢ וּנְקַלֹּתִי עוֹד מִזֹּאת ᵗ וְהָיִיתִי שָׁפָל בְּעֵינָי וְעִם־
filiæ Michal Et .glorificabor eis cum dixisti quibus † ,ancillis
23 הָאֲמָהוֹת אֲשֶׁר אָמַרְתְּ עִמָּם אִכָּבֵדָה ׃ † וּלְמִיכַל ᵛ בַּת־
.eius mortis ‡ diem ad vsque natus ei fuit non Saul
שָׁאוּל לֹא־הָיָה לָהּ ˣ יָלֶד עַד יוֹם מוֹתָהּ ׃

CAP. VII. ז

requiem dedisset DOMINVS & ,sua domo in rex sedisset cùm ,fuit Et
1 † וַיְהִי כִּי־יָשַׁב הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ וַיהוָה ᵃ הֵנִיחַ־
Nathan ad rex dixit Et .suis inimicis omnibus ab circuitu à ei
2 לוֹ מִסָּבִיב מִכָּל־אֹיְבָיו ׃ † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל נָתָן
Dei arca & ,cedrorum‡ domo in sedens * ego ,nunc Vide :prophetam
הַנָּבִיא רְאֵה נָא אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲרָזִים וַאֲרוֹן הָאֱלֹהִים
Omne :regem ad Nathan Dixitque .cortinæ medio in residens
3 יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַיְרִיעָה ׃ † וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־הַמֶּלֶךְ כֹּל
.tecum ‡ DOMINVS quia ;fac ,vade ,tuo corde in ‡ quod
אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ ᵇ לֵךְ עֲשֵׂה כִּי יְהוָה עִמָּךְ ׃
,Nathan ad DOMINI verbum fuit & :illa nocte in fuit Et
4 † וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֶל־נָתָן
dixit Sic :Dauid ad meum seruum ad dices & ,Vade :dicendo
5 לֵאמֹר ׃ † לֵךְ וְאָמַרְתָּ אֶל־עַבְדִּי אֶל־דָּוִד כֹּה אָמַר
?me habitandum ad† ,domum mihi ædificabis tu Nunquid :DOMINVS
יְהוָה הַאַתָּה תִּבְנֶה־לִּי בַיִת ᶜ לְשִׁבְתִּי ׃
filios me facere ascendere ‡ die à ,domo in habitaui non Quia
6 † כִּי לֹא יָשַׁבְתִּי בְּבַיִת לְמִיּוֹם ᵈ הַעֲלֹתִי אֶת־בְּנֵי
,tentorio in ambulans fui &‡ :hanc diem ad vsque & ,Aegypto ex Israel
יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה וָאֶהְיֶה מִתְהַלֵּךְ בְּאֹהֶל
filiis omnibus in ambulaui quo † omni In .tabernaculo in &
7 וּבְמִשְׁכָּן ׃ † בְּכֹל אֲשֶׁר־הִתְהַלַּכְתִּי בְּכָל־בְּנֵי
cui ,Israel tribuum * aliqua cum sum locutus verbū nunquid ,Israel
יִשְׂרָאֵל הֲדָבָר דִּבַּרְתִּי אֶת־אַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
ædificastis non quid Vt:dicendo ,Israel meum populum pascere† præcepi
ᵉ צִוִּיתִי ᶠ לִרְעוֹת אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לָמָּה לֹא־ᵍ בְנִיתֶם
meo seruo dices sic nunc Et ?cedrorum‡ domum mihi
8 לִי בֵּית אֲרָזִים ׃ † וְעַתָּה כֹּה־תֹאמַר לְעַבְדִּי
tugurio è te accepi ‡ Ego :exercituum DOMINVS dixit Sic:Dauid
לְדָוִד כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֲנִי לְקַחְתִּיךָ מִן־הַנָּוֶה
.Israel super meū populum super ducem existendum ad ,pecus post de ‡
מֵאַחַר הַצֹּאן לִהְיוֹת נָגִיד עַל־עַמִּי עַל־יִשְׂרָאֵל ׃
omnes excidi & :ambulasti quo ‡ omni in tecum fui Et
9 † וָאֶהְיֶה עִמְּךָ בְּכֹל אֲשֶׁר הָלַכְתָּ וָאַכְרִתָה אֶת־כָּל־
nomen iuxta ,magnum nomen tibi feci & :tuis faciebus à tuos inimicos
אֹיְבֶיךָ ʰ מִפָּנֶיךָ ⁱ וְעָשִׂתִי לְךָ שֵׁם גָּדוֹל כְּשֵׁם
meo populo locum ponam Et .terra in † qui magnorum
10 הַגְּדֹלִים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ ׃ ᵏ† וְשַׂמְתִּי מָקוֹם לְעַמִּי
:amplius mouebitur non & ,se sub† habitabit & ,eū plantabo & , Israel
לְיִשְׂרָאֵל וּנְטַעְתִּיו וְשָׁכַן תַּחְתָּיו וְלֹא יִרְגַּז עוֹד
.principio in sicut eum affligendum ad ,iniquitatis filij addent neque
וְלֹא־יֹסִיפוּ בְנֵי־עַוְלָה ˡ לְעַנּוֹתוֹ כַּאֲשֶׁר בָּרִאשׁוֹנָה ׃
:Israel meum populū super iudices † præcepi qua die à Et *
11 † וּלְמִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר ᵐ צִוִּיתִי שֹׁפְטִים עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל
,DOMINVS tibi annunciat & .tuis inimicis omnibus ab tibi dabo requiē &
ⁿ וַהֲנִיחֹתִי לְךָ מִכָּל־אֹיְבֶיךָ ° וְהִגִּיד לְךָ יְהוָה
fuerint completi Cùm .DOMINVS tibi faciet domum quòd
12 כִּי־בַיִת יַעֲשֶׂה־לְּךָ יְהוָה ׃ † כִּי יִמְלְאוּ
,te post tuum semen statuam & ,tuis patribus cum iacueris & ,tui dies
ᵖ יָמֶיךָ וְשָׁכַבְתָּ אֶת־אֲבֹתֶיךָ ᵍ וַהֲקִימֹתִי אֶת־זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ
.eius regnum firmabo & :tuis visceribus è egredietur quod
אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֵּעֶיךָ ʳ וַהֲכִינֹתִי אֶת־מַמְלַכְתּוֹ ׃
solium firmabo & ;meo nomini domum ædificabit Ipse
13 † הוּא ˢ יִבְנֶה־בַּיִת לִשְׁמִי וְכֹנַנְתִּי אֶת־כִּסֵּא

ⁿ שׁוּב ° יָצָא ‖ scd̄m quod discooperit se discoopertiendo vnus è fatuis. ‖ ᵖ גָּלָה ᵍ רִיק ‖ ‡Corā Dño, ‖ potius quā patrē tuū, & quàm omnē domū *vt essem dux ‖ ʳ צָוָה ‖ ‡corā Dño. ‖ *vilior fiam ‖ ‡quàm ‖ ˢ קָלַל ᵗ הָיָה ‖ † de quibus dixisti, ‖ ‡quo mortua est. ‖ ᵛ בָּנָה ˣ יָלַד ‖ למרנחאי כתי' ולד ‖ requiescere fecisset eū in circuitu, ‖ ᵃ נוּחַ ‖ *habito ‖ ‡cedrina, ‖ habitat ‖ ‡est ‖ ᵇ יָלַךְ ‖ dic ‖ †vt habitem? ‖ ᶜ יָשַׁב ‖ ‡qua ascendere feci ‖ ᵈ עָלָה ‖ ‡sed ambulaui ‖ † loco p quē ‖ cum ‖ *è tribubus ‖ †vt pasceret ‖ ᵉ צָוָה ᶠ רָעָה ‖ ᵍ בָּנָה ‖ ‡cedrinam? ‖ ‡tuli ‖ ‡euntem post oues, vt esses dux ‖ ‡loco ‖ facie tua, ‖ ʰ פָּנָה ⁱ עָשָׂה ‖ †sunt ‖ ᵏ שׂוּם ‖ †in loco suo, ‖ iniqui, vt affligant prius. ‖ ˡ עָנָה ‖ * Ab ea scilicet † vt essēt ‖ ᵐ צָוָה ‖ ⁿ נוּחַ ° נָגַד ‖ dormieris ‖ ᵖ יוֹם ᵍ קוּם ‖ ventre tuo, ‖ ʳ כּוּן ‖ ˢ בָּנָה

Cherubim insidentis exercituum DOMINI nomen nomen est inuocatum quam
אֲשֶׁר־נִקְרָא שֵׁם שֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים
,nouum plaustrum ad ‡ Dei arcam fecerunt equitare † Et .eam super
3 עָלָיו ׃ † וַיַּרְכִּבוּ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֶל־עֲגָלָה חֲדָשָׁה
Achio & Huzza & :Ghibhah in* quæ Abinadab domo è eam tulerunt &
ᵉ וַיִּשָּׂאֻהוּ מִבֵּית אֲבִינָדָב אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה וְעֻזָּא וְאַחְיוֹ
.nouum plaustrum ducentes Abinadab filij
בְּנֵי אֲבִינָדָב נֹהֲגִים אֶת־הָעֲגָלָה חֲדָשָׁה ׃
arca cum ,Ghibhah in ‡ quæ Abinadab domo è eam tulerunt Et
4 † וַיִּשָּׂאֻהוּ מִבֵּית אֲבִינָדָב אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה עִם אֲרוֹן
omnis & ,Dauid Et .arca facies ad iens † Achio & :Dei
5 הָאֱלֹהִים וְאַחְיוֹ הֹלֵךְ לִפְנֵי הָאָרוֹן ׃ † וְדָוִד ׀ וְכָל־
lignis omnibus in DOMINI facies ad ludentes Israel domus
בֵּית יִשְׂרָאֵל מְשַׂחֲקִים לִפְנֵי יְהוָה בְּכֹל עֲצֵי
,commouentibus‡ in & ,tympanis in & ,nablis in & ,cinnaris † in & ,abietum*
בְרוֹשִׁים וּבְכִנֹּרוֹת וּבִנְבָלִים ᶠ וּבְתֻפִּים ᵍ וּבִמְנַעַנְעִים
misit‡ & :Nachon aream ad vsque venerunt Et .cymbalis in &
6 ʰ וּבְצֶלְצְלִים ׃ ⁱ† וַיָּבֹאוּ עַד־גֹּרֶן נָכוֹן וַיִּשְׁלַח
.bos labascebant quia ,eam in apprehendit & ,Dei arcam ad Huzzah
עֻזָּה אֶל־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיֹּאחֶז בּוֹ כִּי שָׁמְטוּ הַבָּקָר ׃
ibi eum percussit & , Huzzah in ‡ DOMINI nasus † est iratus Et
7 ᵏ† וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּעֻזָּה ˡ וַיַּכֵּהוּ שָׁם
.Dei arca cum ‡ ibi est mortuus & : errore super* Deus
הָאֱלֹהִים עַל־ᵐ הַשַּׁל ⁿ וַיָּמָת שָׁם עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים ׃
;Huzzah in rupturā DOMINVS rupisset ‡ quòd eò ,Dauidi fuit ira † Et
8 † וַיִּחַר לְדָוִד עַל אֲשֶׁר פָּרַץ יְהוָה פֶּרֶץ בְּעֻזָּה
.hanc diem ad vsque ,Huzzah Peres illi loco* vocauit &
וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא פֶּרֶץ עֻזָּה עַד הַיּוֹם הַזֶּה ׃
Quomodo :dixit & ,illa die in DOMINVM Dauid timuit Et
9 °† וַיִּרָא דָוִד אֶת־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵיךְ
diuertere Dauid noluit Et ?DOMINI arca me ad ingredietur
10 יָבוֹא אֵלַי אֲרוֹן יְהוָה ׃ † וְלֹא־אָבָה דָוִד ᵖ לְהָסִיר
eam fecit diuertere &* ,Dauid ciuitatē super‡ DOMINI arcam se ad
אֵלָיו אֶת־אֲרוֹן יְהוָה עַל־עִיר דָּוִד ᵍ וַיַּטֵּהוּ
DOMINI arca mansit Et .Ghitthęi Edom-Hobed domum Dauid
11 דָּוִד בֵּית עֹבֵד־אֱדֹם הַגִּתִּי ׃ ʳ† וַיֵּשֶׁב אֲרוֹן יְהוָה
DOMINVS benedixit & .mensibus tribus Ghitthæi Edom-Hobed domo‡
בֵּית עֹבֵד אֱדֹם הַגִּתִּי שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וַיְבָרֶךְ יְהוָה
regi est Nunciatumque .eius domui omni & ,Edom Hobed
12 אֶת־עֹבֵד אֱדֹם וְאֶת־כָּל־בֵּיתוֹ ׃ ˢ† וַיֻּגַּד לַמֶּלֶךְ
& ,Edom-Hobed domui DOMINVS Benedixit :dicendo,Dauid
דָּוִד לֵאמֹר בֵּרַךְ יְהוָה אֶת־בֵּית עֹבֵד אֱדֹם וְאֶת־
fecit ascēdere & ,Dauid abiit & :Dei arcam propter ,ei‡ qui omnibus
כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ בַּעֲבוּר אֲרוֹן הָאֱלֹהִים ᵗ וַיֵּלֶךְ דָּוִד ᵛ וַיַּעַל
.lætitia in Dauid ciuitatē* Edom-Hobed domo è Dei arcam
אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים מִבֵּית עֹבֵד אֱדֹם עִיר דָּוִד בְּשִׂמְחָה׃
,passus sex DOMINI arcam portantes incederēt cùm ,erat Et
13 ˣ† וַיְהִי כִּי צָעֲדוּ נֹשְׂאֵי אֲרוֹן־יְהוָה שִׁשָּׁה צְעָדִים
saltabat (capra morem in) Dauid Et .crassum‡ & ,bouem immolabat &
14 וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא ׃ † וְדָוִד מְכַרְכֵּר
.lineo ephod* accinctus Dauid & ,DOMINI facies ad robore toto in‡
בְּכָל־ʸ עֹז ᶻ לִפְנֵי יְהוָה וְדָוִד חָגוּר אֵפוֹד ᵃ בָּד ׃
DOMINI arcam facientes ascendere Israel domus omnis & ,Dauid Et
15 † וְדָוִד וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת־אֲרוֹן יְהוָה
ingrediente DOMINI arca ,fuit Et .buccinæ voce in & ,ouatione in
16 בִּתְרוּעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר ׃ † וְהָיָה אֲרוֹן יְהוָה בָּא
vidit & ,fenestram per‡ prospexit Saul filia Michal & ,Dauid ciuitate
עִיר דָּוִד וּמִיכַל בַּת־שָׁאוּל נִשְׁקְפָה ׀ בְּעַד ᵇ הַחַלּוֹן ᶜ וַתֵּרֶא
facies ad saltantem (capra morem in) & ,agentem viriliter Dauid regem
אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּוִד מְפַזֵּז וּמְכַרְכֵּר לִפְנֵי
arcam adduxerunt Et .suo corde in eum despexit & ,DOMINI
17 יְהוָה ᵈ וַתִּבֶז לוֹ בְּלִבָּהּ ׃ ᵉ† וַיָּבִאוּ אֶת־אֲרוֹן
tetēderat quod ,tentorij‡ medio in suo loco in eam statuerunt ‡ & ,DOMINI
יְהוָה ᶠ וַיַּצִּגוּ אֹתוֹ בִּמְקוֹמוֹ בְּתוֹךְ הָאֹהֶל אֲשֶׁר נָטָה־
.pacifica & ,DOMINI facies ad ascensiones† Dauid fecit ascendere* & :Dauid ei
לוֹ דָּוִד וַיַּעַל דָּוִד עֹלוֹת לִפְנֵי יְהוָה וּשְׁלָמִים׃
:pacifica & ,ascensionem ascendere faciendo à Dauid consummauit‡ Et
18 ᵍ† וַיְכַל דָּוִד מֵהַעֲלוֹת הָעוֹלָה וְהַשְּׁלָמִים
est partitus Et .exercituū DOMINI nomine in *populo benedixit &
19 וַיְבָרֶךְ אֶת־הָעָם בְּשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת ׃ † וַיְחַלֵּק
,mulierē ad vsque & viro à Israel multitudini toti populo vniuerso
לְכָל־הָעָם לְכָל־ʰ הֲמוֹן יִשְׂרָאֵל לְמֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה
:vnum dolium & ,vnā partē carnis pulchrā & ,vnam panis placentam viro
לְאִישׁ ⁱ חַלַּת לֶחֶם אַחַת ᵏ וְאֶשְׁפָּר אֶחָד ˡ וַאֲשִׁישָׁה אֶחָת
.suam domum in vir ,populus omnis abiit & ᵐ
וַיֵּלֶךְ כָּל־הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ ׃

super quā inuocatum est nomen ‖ sedētis super ‖ †insidere ‖ ‡super ‖ *erat ‖ ᵉ נָשָׂא ‖ ducebant ‖ ‡erat ‖ †ibat ante arcam. ‖ ludebāt coram Dño ‖ *abiegnis, ‖ † citharis, ‖ ‡sistris, ‖ ᶠ תָּפַף ᵍ נוּעַ ‖ patentem, ‖ ‡excedēs manum suam ‖ ʰ צָלַל ⁱ בּוֹא ‖ tenuit eam, qm̄ declinabant boues. ‖ †furor eius ‖ ᵏ חָרָה ˡ נָכָה ‖ * propter temeritatem ‖ ‡apud arcam ‖ ᵐ שָׁלָה ‖ ⁿ מוּת ‖ †iratus est Dauid, ‖ ‡diuisit ‖ diuisionem ‖ *nomen loci ipsius ‖ ° יָרֵא ‖ ᵖ סוּר ‖ ‡in ‖ *sed ‖ ᵍ נָטָה ‖ in ‖ ʳ יָשַׁב ‖ in ‖ ˢ נָגַד ‖ ‡erant ‖ ᵗ הָלַךְ ᵛ עָלָה ‖ ‡in locum ‖ ˣ הָיָה ‖ ‡ bubalum ‖ ‡totis viribus coram Dño, ‖ *erat ‖ ʸ עָזַז ᶻ פָּנָה ‖ ᵃ בַּד ‖ faciebant ‖ cū tarantara, & ‖ ‡ de fenestra ‖ ᵇ חָלַל ᶜ רָאָה ‖ coram Dño ‖ ᵈ בָּזָה ᵉ בּוֹא ‖ ‡collocarunt ‖ ‡tabernaculi ‖ ᶠ יָצַג ‖ *obtulit ‖ † holocausta coram Dño, ‖ ‡compleuit offerre holocausta, ‖ ᵍ כָּלָה ‖ ʰ הָמָה ‖ ‡vnicuique ‖ lagenā vini ‖ ⁱ חָלַל ᵏ שָׁפַר ‖ ˡ אָשַׁשׁ ‖ vnusquisque ‖ ᵐ הָלַךְ

venerũt &;Bahanah &,Rechab Beerothitæ Rimmon filij abierunt Et
5 וַיֵּלְכוּ בְּנֵי־רִמּוֹן הַבְּאֵרֹתִי רֵכָב וּבַעֲנָה וַיָּבֹאוּ
cubili recumbens* ipse & :Isboseth domum in ,diem incalescere circa
כְּחֹם הַיּוֹם אֶל־בֵּית אִישׁ בֹּשֶׁת וְהוּא שֹׁכֵב אֵת מִשְׁכַּב
accipientium† domus mediũ in vsque sunt,ingressi ecce Et .meridiei
6 הַצָּהֳרָיִם׃ וְהֵנָּה בָּאוּ עַד־תּוֹךְ הַבַּיִת לֹקְחֵי
Bahanah &,Rechab &,costa quinta in eum percusserunt &, frumenta
חִטִּים וַיַּכֻּהוּ אֶל־הַחֹמֶשׁ וְרֵכָב וּבַעֲנָה
recumbens ipse &,domum fuerant ingressi Et .euaserunt eius frater
7 אָחִיו נִמְלָטוּ׃ וַיָּבֹאוּ הַבַּיִת וְהוּא־שֹׁכֵב
,eũ interfecerũt &,eũ percusserunt & ,sui cubilis conclaui in suum lectu super
עַל־מִטָּתוֹ בַּחֲדַר מִשְׁכָּבוֹ וַיַּכֻּהוּ וַיְמִתֻהוּ
solitudinis via in†abierũt &;eius caput tulerũtque;eius caput remouerũt &
וַיָּסִירוּ אֶת־רֹאשׁוֹ וַיִּקְחוּ אֶת־רֹאשׁוֹ וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ הָעֲרָבָה
Dauid ad Isboseth caput adduxerunt Et .nocte tota
8 כָּל־הַלָּיְלָה׃ וַיָּבִאוּ אֶת־רֹאשׁ אִישׁ־בֹּשֶׁת אֶל־דָּוִד
Saul filij Isboseth caput Ecce :regem ad dixeruntque :Chebrõ
חֶבְרוֹן וַיֹּאמְרוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ הִנֵּה־רֹאשׁ אִישׁ־בֹּשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל
meo domino DOMINVS dedit &:tuam animã quæsiuit qui ,tui inimici
אֹיִבְךָ אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ אֶת־נַפְשֶׁךָ וַיִּתֵּן יְהוָה לַאדֹנִי
.eius semine de & ,Saul de hac die vltiones regi
הַמֶּלֶךְ נְקָמוֹת הַיּוֹם הַזֶּה מִשָּׁאוּל וּמִזַּרְעוֹ׃
Rimmõ filios eius fratrem Bahanah &,Rechab ad Dauid respondit Et
9 וַיַּעַן דָּוִד אֶת־רֵכָב וְאֶת־בַּעֲנָה אָחִיו בְּנֵי רִמּוֹן
meam animam redemit qui DOMINVS Viuit :eis dixit &,Beerothitæ
הַבְּאֵרֹתִי וַיֹּאמֶר לָהֶם חַי־יְהוָה אֲשֶׁר־פָּדָה אֶת־נַפְשִׁי
est mortuus Ecce :dicendo,mihi indicans† Quia .angustia omni ex
10 מִכָּל־צָרָה׃ כִּי הַמַּגִּיד לִי לֵאמֹר הִנֵּה־מֵת
,cum in apprehendi*&(:suis oculis in euangelizãs velut erat ipse &) ,Saul
שָׁאוּל וְהוּא־הָיָה כִמְבַשֵּׂר בְּעֵינָיו וָאֹחֲזָה בוֹ
.nuntij præmium sibi me datũum*qui ;Siclagh in eum occidi &
וָאֶהְרְגֵהוּ בְּצִקְלָג אֲשֶׁר לְתִתִּי־לוֹ בְּשֹׂרָה׃
sua domo in iustum virum interfecerunt impij * homines quia Etiam
11 אַף כִּי־אֲנָשִׁים רְשָׁעִים הָרְגוּ אֶת־אִישׁ־צַדִּיק בְּבֵיתוֹ
,vestra manu de eius sanguinem requiram nonne nunc &:suo cubili† super
עַל־מִשְׁכָּבוֹ וְעַתָּה הֲלוֹא אֲבַקֵּשׁ אֶת־דָּמוֹ מִיֶּדְכֶם
,pueris Dauid præcepit Et :terra è vos auferam &
12 וּבִעַרְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָאָרֶץ׃ וַיְצַו דָּוִד אֶת־הַנְּעָרִים
,eorum pedes & ,eorum manus præciderunt & , eos interfecerunt &
וַיַּהַרְגוּם וַיְקַצְּצוּ אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם
,ceperunt Isboseth caput & .Chebron in piscinã super suspenderũt &
וַיִּתְלוּ עַל־הַבְּרֵכָה בְּחֶבְרוֹן וְאֵת רֹאשׁ אִישׁ־בֹּשֶׁת לָקְחוּ
.Chebron in Abner sepulchro in sepelierunt &
וַיִּקְבְּרוּ בְקֶבֶר־אַבְנֵר בְּחֶבְרוֹן׃

cum incalesceret dies, *dormiebat† cubiculo meridiano. חָמַם בּוֹא †tollentium חָנַט נָכָה & fugerunt. †ipse dormiebat †cubiculo strati sui, בּוֹא נָטָה †per viã campestrem מוּת סוּר לָקַח יָלַךְ †in נָתַן עָנָה †eũ qui nunciauit צוּר נָגַד †tenui *putabat qd darem ei ‡Quãto magis †impios qui †lectũ suum צָוָה tulerunt, תָּלָה

CAP. V. ה

,dixerũt atque,Chebrõ in Dauid ad Israel tribus omnes venerunt Et
1 וַיָּבֹאוּ כָּל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־דָּוִד חֶבְרוֹנָה וַיֹּאמְרוּ
,heri Etiam .nos tua caro &,tuum os nos Ecce :dicendo
2 לֵאמֹר הִנְנוּ עַצְמְךָ וּבְשָׂרְךָ אֲנָחְנוּ׃ גַּם־אֶתְמוֹל
eras tu ,nos super regem Saul existendo in ,nudiustertius etiam
גַּם־שִׁלְשׁוֹם בִּהְיוֹת שָׁאוּל מֶלֶךְ עָלֵינוּ אַתָּה הָיִיתָה
Tu:tibi DOMINVS dixitque .Israel introducens & educens
מוֹצִיא וְהַמֵּבִי אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר יְהוָה לְךָ אַתָּה
super ducem in eris tu & ,Israel meum populum pasces
תִרְעֶה אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה תִּהְיֶה לְנָגִיד עַל־
regem ad Israel seniores omnes Veneruntque .Israel
3 יִשְׂרָאֵל׃ וַיָּבֹאוּ כָּל־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הַמֶּלֶךְ
facies ad Chebron in fœdus Dauid rex eis excidit† & ,Chebron in
חֶבְרוֹנָה וַיִּכְרֹת לָהֶם הַמֶּלֶךְ דָּוִד בְּרִית בְּחֶבְרוֹן לִפְנֵי
.Israel super regem in Dauid vnxerunt & ,DOMINI
יְהוָה וַיִּמְשְׁחוּ אֶת־דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל׃
annis quadraginta ;ipsum regnando in* ,Dauid annorum triginta Filius
4 בֶּן־שְׁלֹשִׁים שָׁנָה דָּוִד בְּמָלְכוֹ אַרְבָּעִים שָׁנָה
,annis septem Iehudah super regnauit Chebron In .regnauit
5 מָלָךְ׃ בְּחֶבְרוֹן מָלַךְ עַל־יְהוּדָה שֶׁבַע שָׁנִים
super annis tribus & triginta regnauit Ierusalaim in & :mensibus sex &
וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים וּבִירוּשָׁלַםִ מָלַךְ שְׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה עַל
Ierusalaim†eius viri &,rex abiit Et .Iehudah &,Israel omnem
6 כָּל־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה׃ וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ וַאֲנָשָׁיו יְרוּשָׁלַםִ
ingredieris Non :dicẽdo ,Dauid ad dixit &†,terræ habitatorẽ Iebusæũ ad
אֶל־הַיְבֻסִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר לְדָוִד לֵאמֹר לֹא־תָבוֹא
veniet† Non :dicendo ,claudos & cæcos te remouerit quin† huc
הֵנָּה כִּי אִם־הֱסִירְךָ הַעִוְרִים וְהַפִּסְחִים לֵאמֹר לֹא־יָבוֹא
.huc Dauid
דָּוִד הֵנָּה׃

†sumus. †Tum †tum cũ esset Saul rex sup nos, educebas & introducebas הָיָה היית המוציא והמבא יָצָא בּוֹא dux רָעָה †percussit cũ coram Domino, *quando regnauit, בָּנָה שָׁנָה †in יָלַךְ †qui †nisi remouerit †ingredietur

.Dauid ciuitas * ipsa ,Sion munitionem† Dauid cepit Et
7 וַיִּלְכֹּד דָּוִד אֵת מְצֻדַת צִיּוֹן הִיא עִיר דָּוִד׃
attinget & ,Iebusæũ percutiens Omnis :illa die in Dauid Dixitque
8 וַיֹּאמֶר דָּוִד בַּיּוֹם הַהוּא כָּל־מַכֵּה יְבֻסִי וְיִגַּע
.Dauid animæ habitos odio cæcos & ,claudos & ,fistulam in†
בַּצִּנּוֹר וְאֶת־הַפִּסְחִים וְאֶת־הַעִוְרִים שְׂנֻאֵי נֶפֶשׁ דָּוִד
.domum in intrabit non claudus & Cæcus :dicebant ideo
עַל־כֵּן יֹאמְרוּ עִוֵּר וּפִסֵּחַ לֹא יָבוֹא אֶל־הַבָּיִת׃
,Dauid ciuitatem eam vocauitque ,munitionẽ in Dauid habitauit Et
9 וַיֵּשֶׁב דָּוִד בַּמְּצֻדָה וַיִּקְרָא־לָהּ עִיר דָּוִד
.domum intra & ,Millo à circum† Dauid ædificauit &
וַיִּבֶן דָּוִד סָבִיב מִן־הַמִּלּוֹא וָבָיְתָה׃
exercituũ Deus DOMINVS & ;euadendo grandis & eũdo Dauid abiit Et
10 וַיֵּלֶךְ דָּוִד הָלוֹךְ וְגָדוֹל וַיהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
,Dauid ad legatos Tyri rex Chiram misit Et .eo cum†
11 עִמּוֹ׃ וַיִּשְׁלַח חִירָם מֶלֶךְ־צֹר מַלְאָכִים אֶל־דָּוִד
ædificauerunt & ;parietis lapidis fabros* & , ligni † fabros & ,cedrorum† ligna &
וַעֲצֵי אֲרָזִים וְחָרָשֵׁי עֵץ וְחָרָשֵׁי אֶבֶן קִיר וַיִּבְנוּ
cum confirmasset quòd ,Dauid cognouit Et .Dauid domum
12 בַיִת לְדָוִד׃ וַיֵּדַע דָּוִד כִּי־הֱכִינוֹ
propter eius regnũ exaltasset† quòd & ,Israel super regem in DOMINVS
יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְכִי נִשֵּׂא מַמְלַכְתּוֹ בַּעֲבוּר
,vxores & ,pellices * adhuc Dauid accepit Et .Israel suum populum
13 עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּקַּח דָּוִד עוֹד פִּלַגְשִׁים וְנָשִׁים
Dauid adhuc sunt nati & : Chebron de ipsum venire post† ,Ierusalaim de
מִירוּשָׁלַםִ אַחֲרֵי בֹּאוֹ מֵחֶבְרוֹן וַיִּוָּלְדוּ עוֹד לְדָוִד
:Ierusalaim in ei natorum nomina * hæc Et .filiæ & ,filij
14 בָּנִים וּבָנוֹת׃ וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הַיִּלֹּדִים לוֹ בִּירוּשָׁלָםִ
,Ibchar Et .Selomoh & ,Nathan & ,Sobab & , Sammuah
15 שַׁמּוּעַ וְשׁוֹבָב וְנָתָן וּשְׁלֹמֹה׃ וְיִבְחָר
,Eliadah & , Elisamah Et .Iaphiah & ,Nephegh & ,Elisuah &
16 וֶאֱלִישׁוּעַ וְנֶפֶג וְיָפִיעַ׃ וֶאֱלִישָׁמָע וְאֶלְיָדָע
Dauid vnxissent quòd ,Pelistim audierunt Et .Elipheleth &
17 וֶאֱלִיפָלֶט׃ וַיִּשְׁמְעוּ פְלִשְׁתִּים כִּי־מָשְׁחוּ אֶת־דָּוִד
.Dauid quærendum ad Pelistim omnes ascenderũt & ;Israel super regẽ in
לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ כָל־פְּלִשְׁתִּים לְבַקֵּשׁ אֶת־דָּוִד
,venerunt Pelistim Et .munitionem in descendit & ,Dauid audiuit &
18 וַיִּשְׁמַע דָּוִד וַיֵּרֶד אֶל־הַמְּצוּדָה׃ וּפְלִשְׁתִּים בָּאוּ
,DOMINO in†Dauid interrogauit Et .Rephaim valle in se diffuderũt &
19 וַיִּנָּטְשׁוּ בְּעֵמֶק רְפָאִים׃ וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה
meã manu in eos trades num ? Pelistim ad ascendam Num :dicendo
לֵאמֹר הַאֶעֱלֶה אֶל־פְּלִשְׁתִּים הֲתִתְּנֵם בְּיָדִי
tradam tradendo quia ;Ascende :Dauid ad DOMINVS Dixitque
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִד עֲלֵה כִּי־נָתֹן אֶתֵּן אֶת־
,Bahal--perasim * in Dauid venit Et .tua manu in Pelistim
20 הַפְּלִשְׁתִּים בְּיָדֶךָ׃ וַיָּבֹא דָוִד בְּבַעַל־פְּרָצִים
meos inimicos DOMINVS Diuisit† :dixit &.Dauid ibi eos percussit &
וַיַּכֵּם שָׁם דָּוִד וַיֹּאמֶר פָּרַץ יְהוָה אֶת־אֹיְבַי
ipsius loci nomen vocauit idcirco .aquarũ ruptura† fcdm meas facies ad†
לְפָנַי כְּפֶרֶץ מָיִם עַל־כֵּן קָרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא
eos tulit † & ,suosdolores† ibi reliquerunt Et .Bahal--perasim
21 בַּעַל פְּרָצִים׃ וַיַּעַזְבוּ־שָׁם אֶת־עֲצַבֵּיהֶם וַיִּשָּׂאֵם
ascendere Pelistim adhuc addiderunt † Et .eius viri & ,Dauid
22 דָּוִד וַאֲנָשָׁיו׃ וַיֹּסִפוּ עוֹד פְּלִשְׁתִּים לַעֲלוֹת
Dauid interrogauit Et .Rephaim valle in se diffuderũt &
23 וַיִּנָּטְשׁוּ בְּעֵמֶק רְפָאִים׃ וַיִּשְׁאַל דָּוִד
venies & ,eorum posteriora ad* gyra :ascendes Non:dixit & ,DOMINO in†
בַּיהוָה וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲלֶה הָסֵב אֶל־אַחֲרֵיהֶם וּבָאתָ
incessus vocem te audiendo in† ,erit Et .mororum aduersò ex eos ad
24 לָהֶם מִמּוּל בְּכָאִים׃ וִיהִי בְּשָׁמְעֲךָ אֶת־קוֹל צְעָדָה
DOMINVS egredietur tunc quia ;te mouebis tunc ,mororum capitibus in
בְּרָאשֵׁי הַבְּכָאִים אָז תֶּחֱרָץ כִּי אָז יָצָא יְהוָה
.Pelistim castrametationem in* percutiendum ad ,tuas facies ad†
לְפָנֶיךָ לְהַכּוֹת בְּמַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים׃
percussit & :DOMINVS ei præcepit queadmodũ ita Dauid fecit Et
25 וַיַּעַשׂ דָּוִד כֵּן כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ יְהוָה וַיַּךְ אֶת־
.Ghazer te venire vsque† ,Ghebah à Pelistim
פְּלִשְׁתִּים מִגֶּבַע עַד־בֹּאֲךָ גָזֶר׃

CAP. VI. ו

triginta ,Israel in electum omnem Dauid adhuc collegit Et
1 וַיֹּסֶף עוֹד דָּוִד אֶת־כָּל־בָּחוּר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים
secum * qui populus omnis & ,Dauid abiit & ,surrexit Et .millia
2 אָלֶף׃ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ
,Dei arcam inde faciendum ascendere ad † ,Iehudah dominis† de
מִבַּעֲלֵי יְהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֵת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים

†ipsum est qui percusserit נָכָה נָגַע fistulam שָׂנֵא *circuitu ad regem, & introrsum בָּנָה euntdo, & crescendo sunt fabricatores parietis יָדַע כּוּן stabiliuerat *concubinas לָקַח postquam venit sunt יָלַד יָלַד עָלָה *arcem בּוֹא יָרַד †dispersim †Dominum נָתַן *solum ruptionum *Diuisit נָכָה נָשָׂא †apposuerunt יָסַף †Dominum סָבַב †Cum audieris sonitum gressus in cacuminibus †mouere, festina עָשָׂה צָוָה †quousque venias יָסַף קוּם יָלַךְ עָלָה

ad Ioab cum fecit diuertere & :Chebron ‡ Abner est reuersus Et
27 † וַיָּשָׁב אַבְנֵר חֶבְרוֹן וַיַּטֵּהוּ יוֹאָב אֶל־
,costa quinta ‡ ibi eũ percussit & :quiete†in eo cũ loquendum ad,portæ mediũ
תּוֹךְ הַשַּׁעַר לְדַבֵּר אִתּוֹ בַּשֶּׁלִי וַיַּכֵּהוּ שָׁם הַחֹמֶשׁ
audiuit Et .sui fratris Hasael sanguine in est mortuus &
28 וַיָּמָת בְּדַם עֲשָׂה־אֵל אָחִיו ׃ † וַיִּשְׁמַע
DOMINO cum à meũ regnũ &,ego Innocens :dixit & ,postea Dauid
דָּוִד מֵאַחֲרֵי כֵן וַיֹּאמֶר נָקִי אָנֹכִי וּמַמְלַכְתִּי מֵעִם יְהוָה
super Maneant‡ .Ner filij Abner sanguinibus à seculum in vsque
29 עַד־עוֹלָם מִדְּמֵי אַבְנֵר בֶּן־נֵר ׃ † יָחֻלוּ עַל־
Ioab domo de excidatur ne† & ;eius patris domum omnẽ ad & ,Ioab caput
רֹאשׁ יוֹאָב וְאֶל כָּל־בֵּית אָבִיו וְאַל־יִכָּרֵת מִבֵּית יוֹאָב
indigens‡ &,gladio in cadens &,scipionẽ in apprehẽdens &,leprosus &,flues
זָב וּמְצֹרָע וּמַחֲזִיק בַּפֶּלֶךְ וְנֹפֵל בַּחֶרֶב וַחֲסַר־
eò ,Abner interfecerunt eius frater Abisai & ,Ioab Et .pane
30 לָחֶם ׃ † וְיוֹאָב וַאֲבִישַׁי אָחִיו הָרְגוּ לְאַבְנֵר עַל
.prælio in Ghibhon in eorum fratrem Hasael occiderat quòd
אֲשֶׁר הֵמִית אֶת־עֲשָׂהאֵל אֲחִיהֶם בְּגִבְעוֹן בַּמִּלְחָמָה ׃
Scindite :secum‡qui populum omnẽ ad & ,Ioab ad Dauid dixit Et
31 † וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יוֹאָב וְאֶל־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ קִרְעוּ
rex & .Abner facies ad plãgite & ,saccis vos accingite & ,vestra vestimẽta
בִגְדֵיכֶם וְחִגְרוּ שַׂקִּים וְסִפְדוּ לִפְנֵי אַבְנֵר וְהַמֶּלֶךְ
Abner sepelierunt Et .stratum‡ post vadens Dauid
32 דָּוִד הֹלֵךְ אַחֲרֵי הַמִּטָּה ׃ † וַיִּקְבְּרוּ אֶת־אַבְנֵר
,Abner sepulchrũ ad†fleuit & ,suam vocem rex leuauit & .Chebron in
בְּחֶבְרוֹן וַיִּשָּׂא הַמֶּלֶךְ אֶת־קוֹלוֹ וַיֵּבְךְּ אֶל־קֶבֶר אַבְנֵר
,Abner super rex est lamentatus Et .populus omnis fleuerunt &
33 וַיִּבְכּוּ כָּל־הָעָם ׃ † וַיְקֹנֵן הַמֶּלֶךְ אֶל־אַבְנֵר
?Abner morietur vilis mortem secundum Num :dixit &
וַיֹּאמַר הַכְמוֹת נָבָל יָמוּת אַבְנֵר ׃
cadere‡sicut:erãt admoti cõpedib' nõ tui pedes &,ligatæ‡ nõ tuæ Manus
34 † יָדֶךָ לֹא־אֲסֻרוֹת וְרַגְלֶיךָ לֹא־לִנְחֻשְׁתַּיִם הֻגַּשׁוּ כִּנְפוֹל
flere populus omnis addiderunt & .corruisti iniquitatis filiorum facies ad
לִפְנֵי בְנֵי־עַוְלָה נָפָלְתָּ וַיֹּסִפוּ כָל־הָעָם לִבְכּוֹת
,pane Dauid cibandum ad* populus omnis venit Et .eum super
35 עָלָיו ׃ † וַיָּבֹא כָל־הָעָם לְהַבְרוֹת אֶת־דָּוִד לֶחֶם
sic & ,Deus mihi faciat Sic :dicendo ,Dauid iurauit & :die adhuc in
בְּעוֹד הַיּוֹם וַיִּשָּׁבַע דָּוִד לֵאמֹר כֹּה יַעֲשֶׂה־לִּי אֱלֹהִים וְכֹה
omne vel ,panem gustauero Solis ingredi facies ad si quia† ,addat
יֹסִיף כִּי אִם־לִפְנֵי בוֹא־הַשֶּׁמֶשׁ אֶטְעַם־לֶחֶם אוֹ כָל־
:eorũ oculis in bonum fuit‡& ,cognouerũt populus omnis Et .quicquam‡
36 מְאוּמָה ׃ † וְכָל־הָעָם הִכִּירוּ וַיִּיטַב בְּעֵינֵיהֶם
.bonum fuit‡ ,populi totius oculis in rex fecit quod omne iuxta‡
כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ בְּעֵינֵי כָל־הָעָם טוֹב ׃
non quòd ,illa die in Israel omnis & ,populus omnis cognouerunt Et
37 † וַיֵּדְעוּ כָל־הָעָם וְכָל־יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַהוּא כִּי לֹא
.Ner filium Abner mori faciendum ad‡ ,rege à fuit
הָיְתָה מֵהַמֶּלֶךְ לְהָמִית אֶת־אַבְנֵר בֶּן־נֵר ׃
magn' &,princeps quòd scitis Nõne :suos seruos ad rex dixit Et
38 † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־עֲבָדָיו הֲלוֹא תֵדְעוּ כִּי־שַׂר וְגָדוֹל
vnctus & ,tener hodie ego Et ?Israel in hac die cecidit
39 נָפַל הַיּוֹם הַזֶּה בְּיִשְׂרָאֵל ׃ † וְאָנֹכִי הַיּוֹם רַךְ וּמָשׁוּחַ
reddat :me præ duri * Seruiah filij isti viri & ;rex
מֶלֶךְ וְהָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּנֵי צְרוּיָה קָשִׁים מִמֶּנִּי יְשַׁלֵּם
.suam malitiam iuxta ,malum facienti DOMINVS
יְהוָה לְעֹשֵׂה הָרָעָה כְּרָעָתוֹ ׃

CAP. IIII. ד

sunt remissæ &,Chebrõ in Abner esset mortu' quòd,Saul filius audiuit Et
1 † וַיִּשְׁמַע בֶּן־שָׁאוּל כִּי מֵת אַבְנֵר בְּחֶבְרוֹן וַיִּרְפּוּ
principes viri duo Et .sunt territi Israel omnis & ;eius manus
2 יָדָיו וְכָל־יִשְׂרָאֵל נִבְהָלוּ ׃ † וּשְׁנֵי אֲנָשִׁים שָׂרֵי־
Rechab secundi nomẽ & ,Bahanah vnius nomen ,Saul filio erant agminum‡
גְדוּדִים הָיוּ בֶן־שָׁאוּל שֵׁם הָאֶחָד בַּעֲנָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִי רֵכָב
reputabatur Beeroth etiã quia ;Biniamin filiis de Beerothitæ Rimmõ filij
בְּנֵי רִמּוֹן הַבְּאֵרֹתִי מִבְּנֵי בִנְיָמִן כִּי גַּם־בְּאֵרוֹת תֵּחָשֵׁב
ibi fuerunt & ,Ghittaim in Beerothitæ Fugeruntque .Biniamin super
3 עַל־בִּנְיָמִן ׃ † וַיִּבְרְחוּ הַבְּאֵרֹתִים גִּתָּיְמָה וַיִּהְיוּ־שָׁם
filius ‡ Saul filio Ionathan Et .hanc diem ad vsque peregrini‡
4 גָּרִים עַד הַיּוֹם הַזֶּה ׃ † וְלִיהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל בֵּן
,Saul auditum veniendo in†,erat annorum quinque filius‡ .pedibus percussus‡
נְכֵה רַגְלָיִם בֶּן־חָמֵשׁ שָׁנִים הָיָה בְּבֹא שְׁמֻעַת שָׁאוּל
ipsam festinãdo in‡,fuit & :fugit & ,ei' nutrix eũ tulit & ;Izrehel de Ionathã &
וִיהוֹנָתָן מִיִּזְרְעֶאל וַתִּשָּׂאֵהוּ אֹמַנְתּוֹ וַתָּנֹס וַיְהִי בְּחָפְזָהּ
.Mephibosceth eius nomen & ;est effectus claudus & ,cecidit & ,fugere
לָנוּס וַיִּפֹּל וַיִּפָּסֵחַ וּשְׁמוֹ מְפִיבֹשֶׁת ׃

in · נָטָה · vt loqueretur · dolo: in · נָכָה · propter sanguinem · מוּת · נָקָה · sanguine · Cadant · חוּל · super · non deficiat · זוּב · carens · מוּת · erat · ante · שַׂק · ibat feretrũ. · נָטָה · super · נָשָׂא בָּכָה · planxit · קִין · sicut moritur stultus, mortuus est · erant · corruit quispiam corã filiis iniquis · נָחַשׁ נָגַשׁ · vt comedere faceret Dauid panẽ, cũ adhuc esset dies, · בּוֹא בָּרָה · si antequam occũbat Sol · quantulumcunque. · placuit · פָּנָה נָכַר · quicquid · placuit. · vt faceret · מוּת · יָדַע · רָכַךְ · fortiores sunt · קָשָׁה · רוּעַ · debilitatæ · רָפָה · שָׁנָה שׁוּר · turmarum alterius · הָיָה · in · aduenæ erat · גּוּר · claudus · quinquẽnis · quando venit rumor · cùm festinaret · נָשָׂא אָמַן · נוּס נָפַל

solium erigendo & ,Saul domo à regnum faciendo Transire
10 † לְהַעֲבִיר הַמַּמְלָכָה מִבֵּית שָׁאוּל וּלְהָקִים אֶת־כִּסֵּא
.Beer-Sebah ad vsque & Dan à ,Iehudah super & ,Israel super Dauid
דָּוִד עַל־יִשְׂרָאֵל וְעַל־יְהוּדָה מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שָׁבַע ׃
eo timendo à ,verbum* Abner respondere amplius potuit non Et
11 † וְלֹא־יָכֹל עוֹד לְהָשִׁיב אֶת־אַבְנֵר דָּבָר מִיִּרְאָתוֹ
:dicendo ,se pro‡ Dauid ad legatos Abner misit Et .cum
12 אֹתוֹ ׃ † וַיִּשְׁלַח אַבְנֵר מַלְאָכִים אֶל־דָּוִד תַּחְתָּיו לֵאמֹר
,tecum†mea manus ecce & ,mecũ tuũ pactũ Scinde* :dicendo ?terra‡ Cui
לְמִי־אֶרֶץ לֵאמֹר כָּרְתָה בְרִיתְךָ אִתִּי וְהִנֵּה יָדִי עִמָּךְ
ego ,Bene :dixit Et .Israel vniuersum te ad vertendum ad
13 לְהָסֵב אֵלֶיךָ אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל ׃ † וַיֹּאמֶר טוֹב אֲנִי
,te à postulans ego‡ vnum verbum Veruntamen :fœdus tecum scindam‡
אֶכְרֹת אִתְּךָ בְּרִית אַךְ דָּבָר אֶחָד אָנֹכִי שֹׁאֵל מֵאִתְּךָ
te adducere facies ad quinimmo ,meas facies‡ videbis Non :dicendo
לֵאמֹר לֹא־תִרְאֶה אֶת־פָּנַי כִּי אִם־לִפְנֵי הֲבִיאֲךָ אֵת
.meas facies videndum ad te venire in ,Saul filiam Michal
מִיכַל בַּת־שָׁאוּל בְּבֹאֲךָ לִרְאוֹת אֶת־פָּנָי ׃
:dicendo ,Saul filium Isboseth ad legatos Dauid misit Et
14 † וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים אֶל־אִישׁ־בֹּשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל לֵאמֹר
præputiis centũ in mihi despondi quam ,Michal meam vxorem Da
תְּנָה אֶת־אִשְׁתִּי אֶת־מִיכַל אֲשֶׁר אֵרַשְׂתִּי לִי בְּמֵאָה עָרְלוֹת
,viro cum à eam cepit & ,Isboseth misit Et .Pelistim
15 פְּלִשְׁתִּים ׃ † וַיִּשְׁלַח אִישׁ בֹּשֶׁת וַיִּקָּחֶהָ מֵעִם אִישׁ
eundo ,eius vir secum abiit Et .Lais filio Palthiel cum à
16 מֵעִם פַּלְטִיאֵל בֶּן־לָוִשׁ ׃ † וַיֵּלֶךְ אִתָּהּ אִישָׁהּ הָלוֹךְ
.reuertere, Vade:Abner eũ ad dixitque .Bachurim ad vsq; eũ post flendo &
וּבָכֹה אַחֲרֶיהָ עַד־בַּחֻרִים וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְנֵר לֵךְ שׁוּב
,Israel senioribus cum fuit Abner verbum Et .est reuersus &
17 וַיָּשֹׁב ׃ † וּדְבַר־אַבְנֵר הָיָה עִם־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל
Dauid quærentes fuistis nudiustertius etiam‡ ,heri Etiam*:dicendo
לֵאמֹר גַּם־תְּמוֹל גַּם־שִׁלְשֹׁם הֱיִיתֶם מְבַקְשִׁים אֶת־דָּוִד
ad dixit DOMINVS quia ;facite nunc Et .vos super regem in
18 לְמֶלֶךְ עֲלֵיכֶם ׃ † וְעַתָּה עֲשׂוּ כִּי יְהוָה אָמַר אֶל־
,Israel meũ populũ fecit saluum‡ mei serui Dauid manu In :dicendo ,Dauid
דָּוִד לֵאמֹר בְּיַד דָּוִד עַבְדִּי הוֹשִׁיעַ אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל
.eorum inimicorum omnium manu de & ,Pelistim manu de
מִיַּד פְּלִשְׁתִּים וּמִיַּד כָּל־אֹיְבֵיהֶם ׃
etiam abiitque :Biniamin auribus in Abner etiam est locutus Et
19 † וַיְדַבֵּר גַּם־אַבְנֵר בְּאָזְנֵי בִנְיָמִין וַיֵּלֶךְ גַּם־
‡bonum quod omne Chebron in Dauid auribus in loquendum ad Abner
אַבְנֵר לְדַבֵּר בְּאָזְנֵי דָוִד בְּחֶבְרוֹן אֵת כָּל־אֲשֶׁר־טוֹב
venit Et .Biniamin domus omnis oculis in & ,Israel oculis in
20 בְּעֵינֵי יִשְׂרָאֵל וּבְעֵינֵי כָּל־בֵּית בִּנְיָמִן ׃ † וַיָּבֹא
Dauid fecit & .viri viginti‡eo cum & ,Chebron ‡ Dauid ad Abner
אַבְנֵר אֶל־דָּוִד חֶבְרוֹן וְאִתּוֹ עֶשְׂרִים אֲנָשִׁים וַיַּעַשׂ דָּוִד
Abner Dixitque .conuiuium secum* qui viris & ,Abner
21 לְאַבְנֵר וְלָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־אִתּוֹ מִשְׁתֶּה ׃ † וַיֹּאמֶר אַבְנֵר
regem meum dominum ad congregabo & ,ibo & ,Surgam : Dauid ad
אֶל־דָּוִד אָקוּמָה וְאֵלֵכָה וְאֶקְבְּצָה אֶל־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ
quod omni in regnabis & ,fœdus tecum scindent ‡ & :Israel vniuersum
אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל וְיִכְרְתוּ אִתְּךָ בְּרִית וּמָלַכְתָּ בְּכֹל אֲשֶׁר־
.pace in abiit & ,Abner Dauid dimisit & .tua anima desiderabit
תְּאַוֶּה נַפְשֶׁךָ וַיְשַׁלַּח דָּוִד אֶת־אַבְנֵר וַיֵּלֶךְ בְּשָׁלוֹם ׃
secum multum spolium & ,agmine ex venit Ioab & ,Dauid serui ecce Et
22 † וְהִנֵּה עַבְדֵי דָוִד וְיוֹאָב בָּא מֵהַגְּדוּד וְשָׁלָל רָב עִמָּם
,eũ dimiserat quia ,Chebron in Dauid cum ipse‡non Abner & ;adducebant
הֵבִיאוּ וְאַבְנֵר אֵינֶנּוּ עִם־דָּוִד בְּחֶבְרוֹן כִּי שִׁלְּחוֹ
,secum†qui exercitus omnis & ,Ioab Et .pace in abierat &
23 וַיֵּלֶךְ בְּשָׁלוֹם ׃ † וְיוֹאָב וְכָל־הַצָּבָא אֲשֶׁר־אִתּוֹ
ad Ner filius Abner Venit :dicendo ,Ioab nuntiauerunt & ,venerunt
בָּאוּ וַיַּגִּדוּ לְיוֹאָב לֵאמֹר בָּא־אַבְנֵר בֶּן־נֵר אֶל־
ad Ioab venit Et .pace in abiit & ,eum dimisit & :regem
24 הַמֶּלֶךְ וַיְשַׁלְּחֵהוּ וַיֵּלֶךְ בְּשָׁלוֹם ׃ † וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל־
(hoc) quid ad† ;te ad Abner venit ecce ?fecisti Quid :dixit & ,regem
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר מֶה עָשִׂיתָה הִנֵּה־בָא אַבְנֵר אֵלֶיךָ לָמָּה־זֶּה
filium Abner Nosti ?eundo abiit & ,cum dimisisti
25 שִׁלַּחְתּוֹ וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ ׃ † יָדַעְתָּ אֶת־אַבְנֵר בֶּן־
& ,tuum exitum dignoscendum ad‡ & ,venit te decipiendum ad quia ,Ner
נֵר כִּי לְפַתֹּתְךָ בָּא וְלָדַעַת אֶת־מוֹצָאֲךָ וְאֶת־
.faciens tu quod omne sciendum ad & ,tuum introitum
מְבוֹאֶךָ וְלָדַעַת אֵת כָּל־אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה ׃
,Abner post legatos misit & ,Dauid cum à Ioab est egressus Et
26 † וַיֵּצֵא יוֹאָב מֵעִם דָּוִד וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אַחֲרֵי אַבְנֵר
.nesciebat Dauid & ;Sirah cisterna à eum reduxerunt & nuncios
וַיָּשִׁבוּ אֹתוֹ מִבּוֹר הַסִּרָה וְדָוִד לֹא יָדָע ׃

quicquã, eò quòd timeret · שׁוּב יָרֵא · nuncios · loco sui, · est · Pange · erit · vt vertam · סָבַב · pangam · postulo · faciem meã, nisi prius adduxeris · רָאָה פָּנָה · בּוֹא · quãdo venies faciẽ mei. · nuncios · נָתַן · tulit · לָקַח · Tum Iterum quæsiuistis · הָיָה · vt esset rex · עָשָׂה · Per manum · seruabo · יָשַׁע · יָלַךְ · erat · בּוֹא · in · erant · erant · הָלַךְ · percutient · secundũ omne · veniebãt e castris, & prædã multam · רָבַב · erat · erat · נוּר · propter · vt deciperet · vt sciret · פָּתָה יָדַע · vt sciret · facis. · יָצָא בּוֹא · שׁוּב

etiã &:veritatẽ &,misericordiã vobiscũ DOMINVS faciat nunc Et
6 וְעַתָּה יַעַשׂ־יְהוָה עִמָּכֶם חֶסֶד וֶאֱמֶת וְגַם
.hanc rem fecistis quia ,hoc bonum vobiscum faciam ego
אָנֹכִי אֶעֱשֶׂה אִתְּכֶם הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם הַדָּבָר הַזֶּה׃
quia ,virtutis filios in estote & ,vestræ manus confortentur nunc Et
7 וְעַתָּה תֶּחֱזַקְנָה יְדֵיכֶם וִהְיוּ לִבְנֵי־חַיִל כִּי־
Iehudah domus vnxerunt me etiam & : Saul vester domin⁹ est mortuus
מֵת אֲדֹנֵיכֶם שָׁאוּל וְגַם־אֹתִי מָשְׁחוּ בֵית־יְהוּדָה
,militiæ princeps Ner filius Abner Et .eos super regem in
8 לְמֶלֶךְ עֲלֵיהֶם׃ וְאַבְנֵר בֶּן־נֵר שַׂר־צָבָא
eũ fecit transire & ,Saul filium Isboseth cepit ,Saul ipsi †qui
אֲשֶׁר לְשָׁאוּל לָקַח אֶת־אִישׁ־בֹּשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל וַיַּעֲבִרֵהוּ
,Assuri in & ,Ghilhad in eum fecit regnare Et .castra†
9 מַחֲנָיִם׃ וַיַּמְלִכֵהוּ אֶל־הַגִּלְעָד וְאֶל־הָאֲשׁוּרִי
Israel super & ,Biniamin super & ,Ephraim super & ,Izrehel in &
וְאֶל־יִזְרְעֶאל וְעַל־אֶפְרַיִם וְעַל־בִּנְיָמִן וְעַל־יִשְׂרָאֵל
,Saul filius Isboseth annorum quadraginta Filius .vniuersum
10 כֻּלֹּה׃ בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה אִישׁ־בֹּשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל
Iehudah dom⁹ tãtùm:regnauit annis duobus & ,Israel sup ipsum regnando in
בְּמָלְכוֹ עַל־יִשְׂרָאֵל וּשְׁתַּיִם שָׁנִים מָלָךְ אַךְ בֵּית יְהוּדָה
fuit quibus dierum numerus fuit Et .Dauid post fuerunt
11 הָיוּ אַחֲרֵי דָוִד׃ וַיְהִי מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיָה
sex & ,anni septem ,Iehudah domum super Chebron in rex Dauid
דָוִד מֶלֶךְ בְּחֶבְרוֹן עַל־בֵּית יְהוּדָה שֶׁבַע שָׁנִים וְשִׁשָּׁה
Isboseth serui & ,Ner filius Abner est egressus Et .menses
12 חֳדָשִׁים׃ וַיֵּצֵא אַבְנֵר בֶּן־נֵר וְעַבְדֵי אִישׁ־בֹּשֶׁת
serui & ,Seruiah filius Ioab Et .Ghibhon in castris de ,Saul filij
13 בֶּן־שָׁאוּל מִמַּחֲנַיִם גִּבְעוֹנָה׃ וְיוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה וְעַבְדֵי
:pariter Ghibhon piscinam super eis occurrerunt & ,sunt egressi Dauid
דָוִד יָצְאוּ וַיִּפְגְּשׁוּם עַל־בְּרֵכַת גִּבְעוֹן יַחְדָּו
.inde piscinam super illi & ,hinc piscinam super ij manserunt &
וַיֵּשְׁבוּ אֵלֶּה עַל־הַבְּרֵכָה מִזֶּה וְאֵלֶּה עַל־הַבְּרֵכָה מִזֶּה׃
ludant & ,pueri nunc Surgant :Ioab ad Abner Dixitque
14 וַיֹּאמֶר אַבְנֵר אֶל־יוֹאָב יָקוּמוּ נָא הַנְּעָרִים וִישַׂחֲקוּ
transierũt & ,surrexerũt Et .Surgant :Ioab dixitque .nostras facies ad
15 לְפָנֵינוּ וַיֹּאמֶר יוֹאָב יָקֻמוּ׃ וַיָּקֻמוּ וַיַּעַבְרוּ
duo-& :Saul filio Isboseth & ,Biniamin * duodecim ,numero in
בְמִסְפָּר שְׁנֵים עָשָׂר לְבִנְיָמִן וּלְאִישׁ־בֹּשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל וּשְׁנֵים
,sui socij caput in vir apprehenderunt Et .Dauid seruis ex decim
16 עָשָׂר מֵעַבְדֵי דָוִד׃ וַיַּחֲזִקוּ אִישׁ בְּרֹאשׁ רֵעֵהוּ
locum vocauit & :pariter ceciderunt & ,sui socij latus in suus gladius &
וְחַרְבּוֹ בְּצַד רֵעֵהוּ וַיִּפְּלוּ יַחְדָּו וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם
prælium fuit Et .Ghibhon in qui ,Hassurim Chelcath *ipsum
17 הַהוּא חֶלְקַת הַצֻּרִים אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן׃ וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה
Israel viri & ,Abner est cæsus & :illa die in valde vsque durum
קָשָׁה עַד־מְאֹד בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּנָּגֶף אַבְנֵר וְאַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל
,Seruiah filij tres ibi erant Et .Dauid seruorum facies ad
18 לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד׃ וַיִּהְיוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה בְּנֵי צְרוּיָה
vnus sicut suis pedibus in leuis * Hazael & :Hazael & ;Abisai & ,Ioab
יוֹאָב וַאֲבִישַׁי וַעֲשָׂהאֵל וַעֲשָׂהאֵל קַל בְּרַגְלָיו כְּאַחַד
post Hazael est persecutus Et .agro in ‡ qui ,capreorum
19 הַצְּבָיִם אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה׃ וַיִּרְדֹּף עֲשָׂהאֵל אַחֲרֵי
posterioribus de sinistrã super & ,dexterã super eundo declinauit non & ;Abner
אַבְנֵר וְלֹא־נָטָה לָלֶכֶת עַל־הַיָּמִין וְעַל־הַשְּׂמֹאול מֵאַחֲרֵי
hic tu Num :ait & ,se post Abner respexit Et .Abner
20 אַבְנֵר׃ וַיִּפֶן אַבְנֵר אַחֲרָיו וַיֹּאמֶר הַאַתָּה זֶה
tibi Declina :Abner illi Dixitque .Ego ‡ :dixit & ?Hazael
21 עֲשָׂהאֵל וַיֹּאמֶר אָנֹכִי׃ וַיֹּאמֶר לוֹ אַבְנֵר נְטֵה לְךָ
vnum tibi apprehende & ,tuam sinistram super vel ,tuam dexteram super
עַל־יְמִינְךָ אוֹ עַל־שְׂמֹאלֶךָ וֶאֱחֹז לְךָ אֶחָד
declinare Hazael noluit & .eius vestem mutatoriam ‡ tibi cape & ,pueris è
מֵהַנְּעָרִים וְקַח־לְךָ אֶת־חֲלִצָתוֹ וְלֹא־אָבָה עֲשָׂהאֵל לָסוּר
:Hazael ad dicere Abner adhuc addidit Et .eius posterioribus ‡ à
22 מֵאַחֲרָיו׃ וַיֹּסֶף עוֹד אַבְנֵר לֵאמֹר אֶל־עֲשָׂהאֵל
quomodo† & ?terrã in te percutiam quid vt :meis posterioribus ‡ à tibi Recede
סוּר לְךָ מֵאַחֲרָי לָמָּה אַכֶּכָּה אַרְצָה וְאֵיךְ
?tuum fratrem Ioab ad meas facies leuabo
אֶשָּׂא פָנַי אֶל־יוֹאָב אָחִיךָ׃
lanceæ posterioribus in † Abner eum percussit & :recedere renuit Et
23 וַיְמָאֵן לָסוּר וַיַּכֵּהוּ אַבְנֵר בְּאַחֲרֵי הַחֲנִית
est mortu⁹ & ,ibi cecidit & :ipsi⁹ posteriorib⁹ ‡ à lancea est egressa & :quintam ad ‡
אֶל־הַחֹמֶשׁ וַתֵּצֵא הַחֲנִית מֵאַחֲרָיו וַיִּפָּל־שָׁם וַיָּמָת
,Hazael ibi ceciderat quo ‡ ,locum ad veniens omnis ,fuit & .se subter
תַּחְתָּו וַיְהִי כָּל־הַבָּא אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נָפַל שָׁם עֲשָׂהאֵל
.subsistebant & ,fuerat mortuus &
וַיָּמֹת וַיַּעֲמֹדוּ׃

אמן ‡filij fortes, היה מות שור †erat tulit †in super חנה super Quadragenarius erat quando regnauit שנה sequebatur היה יצא iuxta iuxta ישב ante nos. *ex פנה קום vnusquisq; proximi רעה proximi נפל *ager fortium, צור coram seruis *erat קלל è capreis, צבה ‡sunt ad dexteram, nec ad sinistram à tergo Tu ne es הלך פנה ‡Sum. ad tolle ‡exuuias לקח ‡tergo ‡tergo meo: † si percussero te, נכה faciem meã, נשא †cuspide ‡in quinta costa ‡tergo יצא מות in loco ipso. qui veniebat ‡in quo ceciderat היה בוא subsistebat.

:est ingressus ‡ Sol & : Abner post Abisai & ,Ioab sunt persecuti Et
24 וַיִּרְדְּפוּ יוֹאָב וַאֲבִישַׁי אַחֲרֵי אַבְנֵר וְהַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה
via Ghiach facies super ‡ qui ,Ammah Ghibhah ‡ ad vsque venerũt ipsi &
וְהֵמָּה בָּאוּ עַד־גִּבְעַת אַמָּה אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי־גִיחַ דֶּרֶךְ
,Abner post Biniamin filij sunt congregati Et .Ghibhon deserti
25 מִדְבַּר גִּבְעוֹן׃ וַיִּתְקַבְּצוּ בְנֵי־בִנְיָמִן אַחֲרֵי אַבְנֵר
.vnius collis capite super ‡ steterunt & :vnum globum* in fuerunt &
וַיִּהְיוּ לַאֲגֻדָּה אֶחָת וַיַּעַמְדוּ עַל רֹאשׁ־גִּבְעָה אֶחָת׃
?gladius peredet victoriã ad ‡ Nũ :ait & ,Ioab ad Abner clamauit Et
26 וַיִּקְרָא אַבְנֵר אֶל־יוֹאָב וַיֹּאמֶר הֲלָנֶצַח תֹּאכַל חֶרֶב
non quo vsque & ?nouissimo in sit amaritudo quòd nosti nonne
הֲלוֹא יָדַעְתָּה כִּי־מָרָה תִהְיֶה בָּאַחֲרוֹנָה וְעַד־מָתַי לֹא־
:Ioab Dixitque ?suorũ fratrũ posterioribus de redeundum ad populo dices
27 תֹאמַר לָעָם לָשׁוּב מֵאַחֲרֵי אֲחֵיהֶם׃ וַיֹּאמֶר יוֹאָב
ascendisset manè à tunc quia ,fuisses locutus nisi quia ,Deus Viuit
חַי הָאֱלֹהִים כִּי לוּלֵא דִּבַּרְתָּ כִּי אָז מֵהַבֹּקֶר נַעֲלָה
,buccina in Ioab clanxit Et .sui fratris posterioribus à vir ‡ ,populus
28 הָעָם אִישׁ מֵאַחֲרֵי אָחִיו׃ וַיִּתְקַע יוֹאָב בַּשּׁוֹפָר
nec ,Israel post vltrà sunt persecuti nõ & ,populus oĩs steterunt* &
וַיַּעַמְדוּ כָּל־הָעָם וְלֹא־יִרְדְּפוּ עוֹד אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא־
abierunt eius viri & Abner Et .pugnandum ad vltrà addiderunt
29 יָסְפוּ עוֹד לְהִלָּחֵם׃ וְאַבְנֵר וַאֲנָשָׁיו הָלְכוּ
pambulauerũt & ,Iarden transierunt & ;illa nocte tota solitudine in†
בָּעֲרָבָה כֹּל הַלַּיְלָה הַהוּא וַיַּעַבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן וַיֵּלְכוּ
.castra ad venerunt & ,Bithron totam
כָּל־הַבִּתְרוֹן וַיָּבֹאוּ מַחֲנָיִם׃
omnem congregauit & ,Abner posterioribus ‡ à est reuersus Ioab Et
30 וְיוֹאָב שָׁב מֵאַחֲרֵי אַבְנֵר וַיִּקְבֹּץ אֶת־כָּל־
.Hazael & ,viri nouendecim Dauid seruis de sunt visitati ‡ &,populum
הָעָם וַיִּפָּקְדוּ מֵעַבְדֵי דָוִד תְּשְׁעָה־עָשָׂר אִישׁ וַעֲשָׂהאֵל׃
tre- Abner viris in ‡ & ,Biniamin de percusserũt Dauid serui Et
31 וְעַבְדֵי דָוִד הִכּוּ מִבִּנְיָמִן וּבְאַנְשֵׁי אַבְנֵר שְׁלֹשׁ־
,Hazael tulerunt Et .sunt mortui * ,viros sexaginta & ,centos
32 מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים אִישׁ מֵתוּ׃ וַיִּשְׂאוּ אֶת־עֲשָׂהאֵל
ambulauerũt & :Bethlechem ‡ quod ,sui patris sepulchro in eũ sepelierũt &
וַיִּקְבְּרֻהוּ בְּקֶבֶר אָבִיו אֲשֶׁר בֵּית לָחֶם וַיֵּלְכוּ
.Chebron in eis illuxit & :eius viri & ,Ioab ,nocte tota
כָל־הַלַּיְלָה יוֹאָב וַאֲנָשָׁיו וַיֵּאֹר לָהֶם בְּחֶבְרוֹן׃

CAP. III. ג

domum inter & ,Saul domum inter longum bellum fuit Et
1 וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה אֲרֻכָּה בֵּין בֵּית שָׁאוּל וּבֵין בֵּית
.tenues & euntes ‡ Saul domus & ,inualescens & vadens ‡ Dauid & :Dauid
דָּוִד וְדָוִד הֹלֵךְ וְחָזֵק וּבֵית שָׁאוּל הֹלְכִים וְדַלִּים׃
Amnõ eius primogenitus fuit & :Chebron in filij Dauid sunt nati Et
2 וַיִּוָּלְדוּ לְדָוִד בָּנִים בְּחֶבְרוֹן וַיְהִי בְכוֹרוֹ אַמְנוֹן
Abighail ipsi ‡ Chilab eius secundus Et .Izrehelitide Achinoam ‡
3 לַאֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִת׃ וּמִשְׁנֵהוּ כִלְאָב לַאֲבִיגַל
filiæ Mahachah filius ,Absalom tertius & :Charmelitæ Nabal vxori
אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמְלִי וְהַשְּׁלִשִׁי אַבְשָׁלוֹם בֶּן־מַעֲכָה בַת־
:Chaggith fili⁹ Adoniiah quartus Et .Ghesur regis Talmai
4 תַּלְמַי מֶלֶךְ גְּשׁוּר׃ וְהָרְבִיעִי אֲדֹנִיָּה בֶן־חַגִּית
Itteham sextus Et .Abithal filius ,Sephathiah quintus &
5 וְהַחֲמִישִׁי שְׁפַטְיָה בֶן־אֲבִיטָל׃ וְהַשִּׁשִּׁי יִתְרְעָם
.Chebron in Dauidi sunt nati isti :Dauid vxori Heglah ipsi ‡
לְעֶגְלָה אֵשֶׁת דָּוִד אֵלֶּה יֻלְּדוּ לְדָוִד בְּחֶבְרוֹן׃
domum inter & ,Saul domum inter bellum existendo in ,fuit Et
6 וַיְהִי בִּהְיוֹת הַמִּלְחָמָה בֵּין בֵּית שָׁאוּל וּבֵין בֵּית
.Saul domo in se fortificans erat ‡ Abner & ,Dauid
דָּוִד וְאַבְנֵר הָיָה מִתְחַזֵּק בְּבֵית שָׁאוּל׃
ad † dixitque .Aiah filia ,Rispah eius nomen & ,pellex ‡ Sauli Et
7 וּלְשָׁאוּל פִּלֶגֶשׁ וּשְׁמָהּ רִצְפָּה בַת־אַיָּה וַיֹּאמֶר אֶל־
est iratus Et ?mei patris pellicem ad es ingressus Quare :Abner
8 אַבְנֵר מַדּוּעַ בָּאתָה אֶל־פִּילֶגֶשׁ אָבִי׃ וַיִּחַר
canis caput Nunquid:dixit & ,Isboseth verba super valde Abner
לְאַבְנֵר מְאֹד עַל־דִּבְרֵי אִישׁ־בֹּשֶׁת וַיֹּאמֶר הֲרֹאשׁ כֶּלֶב
Saul domo cum misericordiam faciam hodie Iudæ quod ,† ego
אָנֹכִי אֲשֶׁר לִיהוּדָה הַיּוֹם אֶעֱשֶׂה־חֶסֶד עִם־בֵּית שָׁאוּל
manu in te feci inuenire ‡ non & ?eius socium ad & ,eius fratres ad tui patris
אָבִיךָ אֶל־אֶחָיו וְאֶל־מֵרֵעֵהוּ וְלֹא הִמְצִיתִךָ בְּיַד־
.hodie mulieris iniquitatem me super visitasti & :Dauid
דָּוִד וַתִּפְקֹד עָלַי עֲוֹן הָאִשָּׁה הַיּוֹם׃
sicut quia :ei addat sic & ,Abner Deus faciat Sic
9 כֹּה־יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאַבְנֵר וְכֹה יֹסִיף לוֹ כִּי כַּאֲשֶׁר
.ei faciam sic quoniam ,Dauid DOMINVS iurauit
נִשְׁבַּע יְהוָה לְדָוִד כִּי־כֵן אֶעֱשֶׂה־לּוֹ׃

שמואל ב
LIBER SECVNDVS SEMVELIS,
QVI DICITVR SECVNDVS REGVM.

CAP. I. א

Et
erat reuers^a Dauid &, Saul mortem post fuit
1 ^a יְהִי אַחֲרֵי מוֹת שָׁאוּל וְדָוִד ^b שָׁב
Dauid manserat &, Hamalech cædendo à
^c מֵהַכּוֹת אֶת־הָעֲמָלֵק וַיֵּשֶׁב דָּוִד
.duobus diebus Siclagh in
בְּצִקְלָג יָמִים ^d שְׁנָיִם׃
vir ecce &, tertio die in fuit Et
2 † וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְהִנֵּה אִישׁ
humus &, ‖ scissæ eius vestes &, Saul cum à castrametatione è venit
^e בָּא מִן־הַמַּחֲנֶה מֵעִם שָׁאוּל וּבְגָדָיו קְרֻעִים וַאֲדָמָה
terram in cecidit &, Dauid ad eum veniendo in, fuit &. eius caput super
עַל־רֹאשׁוֹ וַיְהִי בְּבֹאוֹ אֶל־דָּוִד ^f וַיִּפֹּל אַרְצָה
:eum ad dixitque ?venies Vnde :Dauid ei Dixitque .se incuruauit &
3 † וַיֹּאמֶר לוֹ דָוִד אֵי מִזֶּה תָּבוֹא וַיֹּאמֶר אֵלָיו ^g וַיִּשְׁתָּחוּ׃
:Dauid eum ad Dixitque .euasi Israel castrametatione E
4 † וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד מִמַּחֲנֵה יִשְׂרָאֵל נִמְלָטְתִּי׃
de populus fugit Quòd :dixit & .mihi nunc nuncia ?verbum fuit Quod
^h מֶה־הָיָה הַדָּבָר הַגֶּד־נָא לִי וַיֹּאמֶר אֲשֶׁר־נָס הָעָם מִן־
,Saul etiã &; sunt mortui &, populo è cecidit multum etiam &, prælio
הַמִּלְחָמָה וְגַם־הַרְבֵּה נָפַל מִן־הָעָם ^k וַיָּמֻתוּ וְגַם שָׁאוּל
puerum ad Dauid Dixitque .sunt mortui eius filius Ionathan &
5 † וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַנַּעַר וִיהוֹנָתָן בְּנוֹ מֵתוּ׃
?eius filius Ionathan &, Saul sit mortu^s quòd nosti Quomodo :sibi indicantē
הַמַּגִּיד לוֹ אֵיךְ יָדַעְתָּ כִּי־מֵת שָׁאוּל וִיהוֹנָתָן בְּנוֹ׃
,Ghilboah monte in eueni Eueniendo :ei indicans puer Dixitque
6 † וַיֹּאמֶר הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ נִקְרֹא נִקְרֵיתִי בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ
domini‡ &i,currus ecce &, suam lanceam super † erat innixus Saul ecce &
וְהִנֵּה שָׁאוּל נִשְׁעָן עַל־חֲנִיתוֹ וְהִנֵּה הָרֶכֶב וּבַעֲלֵי
,me vidit &, se post respexit Et .eum persequebantur equitum
7 ^m † וַיִּפֶן אַחֲרָיו וַיִּרְאֵנִי הַפָּרָשִׁים הִדְבִּיקֻהוּ׃
?tu * Quis :mihi Dixitque .ego Ecce :dixi & .me ad clamauitque
8 † וַיֹּאמֶר לִי מִי־אָתָּה וַיִּקְרָא אֵלָי וָאֹמַר הִנֵּנִי׃
Sta :me ad Dixitque .ego Hamalecites :eum ad dixi &
9 † וַיֹּאמֶר אֵלַי עֲמָד־ וָאֹמַר אֵלָיו עֲמָלֵקִי אָנֹכִי׃
adhuc omnis quia, tremor me apprehendit quia, me interfice &, me super nunc
נָא עָלַי וּמֹתְתֵנִי כִּי אֲחָזַנִי הַשָּׁבָץ כִּי־כָל־עוֹד
quia :eum interfeci &, eum super steti Et .me in * mea anima
10 † וָאֶעֱמֹד עָלָיו וַאֲמֹתְתֵהוּ כִּי נַפְשִׁי בִּי׃
super quæ, coronam cepi & ;suum casum post viueret non quòd sciebam
יָדַעְתִּי כִּי לֹא יִחְיֶה אַחֲרֵי נִפְלוֹ ^n וָאֶקַּח הַנֵּזֶר אֲשֶׁר עַל־
meum dñm ad ea adduxi &, eius brachio super quæ, armillã &, ei caput
רֹאשׁוֹ וְאֶצְעָדָה אֲשֶׁר עַל־זְרֹעוֹ ^o וָאֲבִיאֵם אֶל־אֲדֹנִי
etiam &, ea scidit &, sua vestimenta in Dauid apprehendit Et .huc
11 † וַיַּחֲזֵק דָּוִד בִּבְגָדָו וַיִּקְרָעֵם וְגַם הֵנָּה׃
,fleuerunt &, planxerunt Et .secum † qui viri omnes
12 † וַיִּסְפְּדוּ וַיִּבְכּוּ כָּל־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ׃
,eius filium Ionathan super &, Saul super, vesperã ad vsque ieiunauerũt & ^q
וַיָּצֻמוּ עַד־הָעָרֶב עַל־שָׁאוּל וְעַל־יְהוֹנָתָן בְּנוֹ
ceciderant quia, Israel domum super &, DOMINI populum super &
וְעַל־עַם יְהוָה וְעַל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי נָפְלוּ
Vnde :sibi indicantem puerum ad Dauid dixit Et .gladio in
13 † וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ אֵי מִזֶּה בֶּחָרֶב׃
.ego Hamalecitæ peregrini viri Filius :dixit & ?tu
אַתָּה וַיֹּאמֶר בֶּן־אִישׁ ^r גֵּר עֲמָלֵקִי אָנֹכִי׃
tuã manũ mittere timuisti non Quomodo :Dauid eum ad Dixitque
14 † וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד אֵיךְ לֹא יָרֵאתָ לִשְׁלֹחַ יָדְךָ
vnum ad Dauid clamauit Et ?DOMINI vnctum corrumpendum ad
15 † וַיִּקְרָא דָוִד לְאַחַד לְשַׁחֵת אֶת־מְשִׁיחַ יְהוָה׃
.est mortuus &, eũ percussit & .eũ in occurre, Accede :dixit &, pueris &
מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר ^s גַּשׁ פְּגַע־בּוֹ ^t וַיַּכֵּהוּ ^v וַיָּמֹת׃
quia, tuum caput super tuus Sanguis :Dauid eum ad Dixitque
16 † וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד דָּמְךָ עַל־רֹאשֶׁךָ כִּי

Right margin: ^a יהי ^b שוב ^c נכה ^d שנה castris ^e בוא cum veniret ^f נפל ^g שחה ^h castris erui me. Quid euenerit, ^i quasi נער נום multitudo ^k מות qui nũciabat qui nũciabat Per accidens veniendo per accidẽs veni † lanceæ suæ. ‡ equites חנה vocauitque ad sum. * es fum. tremor ‡ quasi tenet angustia, * est tuli diadema, quod erat ^n לקח ^o בוא ^p † erant ^q צום mortui erant ^r qui nunciabat les sum. גור perdendum Christum ^s vocauit occide eum. ^t נגש נגע ^v מות

os tuum respondit in te, dicendo: Ego occidi vnctum DOMINI.
פִּיךָ עָנָה בְךָ לֵאמֹר אָנֹכִי מֹתַתִּי אֶת־מְשִׁיחַ יְהוָה׃
super & ,Saul super hanc lamentationem Dauid est lamentatus Et
17 † ^x וַיְקֹנֵן דָּוִד אֶת־הַקִּינָה הַזֹּאת עַל־שָׁאוּל וְעַל־
:arcum Iehudah filios docendum ad Dixitque .eius filium Ionathan
18 † וַיֹּאמֶר לְלַמֵּד בְּנֵי־יְהוּדָה קָשֶׁת יְהוֹנָתָן בְּנוֹ׃
super ‖ ,Israel decor † O .Iasar libro super ‡ scriptum Ecce
19 † ^y הַצְּבִי יִשְׂרָאֵל עַל־ הִנֵּה כְתוּבָה עַל־סֵפֶר הַיָּשָׁר׃
?potentes ceciderunt quomodo :est vulneratus tuis excelsis
בָּמוֹתֶיךָ חָלָל אֵיךְ נָפְלוּ גִבּוֹרִים׃
lætetur fortè ne ,Ascheló plateis in annuncietis ne ,Gath in indicetis Ne
20 † אַל־תַּגִּידוּ בְגַת אַל־תְּבַשְּׂרוּ בְּחוּצֹת אַשְׁקְלוֹן פֶּן־תִּשְׂמַחְנָה
.incircuncisorum filiæ exultent fortè ne ,Pelistim filiæ
בְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים פֶּן־תַּעֲלֹזְנָה בְּנוֹת הָעֲרֵלִים׃
agri &* ;vos super‡ pluuia neque ,ros ne ,Ghilhoah in Montes
21 † הָרֵי בַגִּלְבֹּעַ אַל־^z טַל וְאַל־מָטָר עֲלֵיכֶם וּשְׂדֵי
præter † ,Saul clypeus ,fortium clypeus est proiectus ibi quia :eleuationum
תְרוּמֹת כִּי שָׁם נִגְעַל מָגֵן גִּבּוֹרִים מָגֵן שָׁאוּל בְּלִי
arcus‡ fortium adipe ab interfectorum sanguine A .oleo in vnctum
22 † מִדַּם חֲלָלִים מֵחֵלֶב גִּבּוֹרִים קֶשֶׁת מְשִׁיחַ בַּשָּׁמֶן׃
.inanis est reuersus non Saul gladius & ;retrorsum se torsit nõ Ionathan
יְהוֹנָתָן לֹא נָשׂוֹג אָחוֹר וְחֶרֶב שָׁאוּל לֹא תָשׁוּב רֵיקָם׃
sua morte in & ,suis vitis in venusti ‡ & ,amabiles Ionathan & ,Saul
23 † שָׁאוּל וִיהוֹנָתָן הַנֶּאֱהָבִים וְהַנְּעִימִם ^a בְּחַיֵּיהֶם וּבְמוֹתָם
.fuerunt fortiores leonibus præ ,fuerunt leues aquilis præ :sunt separati non
לֹא נִפְרָדוּ מִנְּשָׁרִים ^b קַלּוּ מֵאֲרָיוֹת גָּבֵרוּ׃
cum coccino vos vestiente ,flete Saul in‡ Israel Filiæ
24 † בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל־שָׁאוּל ^c בְּכֶינָה הַמַּלְבִּשְׁכֶם שָׁנִי עִם־
.vestram vestem super aureum ornamentum faciente ascendere ,deliciis
עֲדָנִים הַמַּעֲלֶה עֲדִי זָהָב עַל לְבוּשְׁכֶן׃
super Ionathan ?belli medio in fortes ceciderunt Quomodo
25 † אֵיךְ נָפְלוּ גִבֹּרִים בְּתוֹךְ הַמִּלְחָמָה יְהוֹנָתָן עַל־
:Ionathan mi frater te super mihi Angustia .est occisus tuis excelsis
26 † צַר־לִי עָלֶיךָ אָחִי יְהוֹנָתָן בָּמוֹתֶיךָ חָלָל׃
.mulieruũ amore præ mihi tuus amor fuit mirabilis :valde mihi fuisti iucundus‖
נָעַמְתָּ לִּי מְאֹד נִפְלְאַתָה אַהֲבָתְךָ לִי מֵאַהֲבַת נָשִׁים׃
?belli vasa perierunt & ,fortes ceciderunt Quomodo
27 † אֵיךְ נָפְלוּ גִבּוֹרִים וַיֹּאבְדוּ ^d כְּלֵי מִלְחָמָה׃

Left margin: testificatũ est contra Christum ^x קין vt docerent iaculari arcu: ‡ est in ‡ recti. ‖ desiderabilis terra ‖ in ^y צבה annuncietis ‡ descendat * neque sint ^z טלל oblationum, † ac si non esset vnctus ‡ sagitta ‡ rediit † decori vita sua, ^a חיה leuiores aquilis, ^b קלל ‡ super qui vestiebat ^c בכה qui ascendere faciebat in Angustia afficior ‖ dulcuisti mirabilior arma bellica? ^d כלה

CAP. II. ב

:dicendo ,DOMINO in Dauid interrogauit & ,hæc post fuit Et
1 † וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה ׀ לֵאמֹר
.Ascẽde: eũ ad DOMINVS dixitque ?Iehudah vrbiũ vnam in ascendã Nũ
הַאֶעֱלֶה בְּאַחַת עָרֵי יְהוּדָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו עֲלֵה
.Chebron In :dixit & ?ascendam Quò :Dauid dixit &
וַיֹּאמֶר דָּוִד אָנָה אֶעֱלֶה וַיֹּאמֶר חֶבְרֹנָה׃
Achinoham ,eius vxores duæ etiam & ,Dauid illuc ascendit Et
2 † ^a וַיַּעַל שָׁם דָּוִד וְגַם ^b שְׁתֵּי נָשָׁיו אֲחִינֹעַם
suos viros Et .Charmelitæ Nabal vxor Abighail & ,Izrehelitis
3 הַיִּזְרְעֵלִית וַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמְלִי׃ † וַאֲנָשָׁיו
vrbibus in mãserũt & :domũ suã & virum ,Dauid fecit ascẽdere ,secum‡ qui
אֲשֶׁר־עִמּוֹ הֶעֱלָה דָוִד אִישׁ וּבֵיתוֹ וַיֵּשְׁבוּ בְּעָרֵי
ibi vnxerunt & ,Iehudah viri venerunt Et .Chebron
4 חֶבְרוֹן׃ † ^c וַיָּבֹאוּ אַנְשֵׁי יְהוּדָה וַיִּמְשְׁחוּ־שָׁם אֶת־
:dicendo ,Dauidi nunciauerunt & :Iehudah domũ super regem in Dauid
דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל־בֵּית יְהוּדָה ^d וַיַּגִּדוּ לְדָוִד לֵאמֹר
.Saul sepelierunt quod Ghilhad Iabes Viri
אַנְשֵׁי יָבֵישׁ גִּלְעָד אֲשֶׁר קָבְרוּ אֶת־שָׁאוּל׃
dixit & ,Ghilhad Iabes viros ad legatos Dauid misit Et
5 † וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים אֶל־אַנְשֵׁי יָבֵישׁ גִּלְעָד וַיֹּאמֶר
hanc misericordiam fecistis qui ,DOMINO‡ vos Benedicti :eos ad
אֲלֵיהֶם בְּרֻכִים אַתֶּם לַיהוָה אֲשֶׁר ^e עֲשִׂיתֶם הַחֶסֶד הַזֶּה
.eum sepelistis & ,Saul cum ,vestris dominis cum
עִם־אֲדֹנֵיכֶם עִם־שָׁאוּל וַתִּקְבְּרוּ אֹתוֹ׃

Left margin: Dominum, ex vrbibus ^a עלה ^b שנה ‡ erant ‖ vnumquenque cum familia sua, ^c בוא ^d נגד nuncios ‡ à ^e עשה domino vestro,

suas vxores duas & ;Hamalech ceperant quæ omnia Dauid eruit Et

18 וַיַּצֵּל דָּוִד אֵת כָּל־אֲשֶׁר לָקְחוּ עֲמָלֵק וְאֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו

ad vsque & paruo à eis est desideratum non Et .Dauid eruit

19 הִצִּיל דָּוִד׃ וְלֹא נֶעְדַּר־לָהֶם מִן־הַקָּטֹן וְעַד־

quæ omnia ad vsque & ,spolio à & ,filias & ,filios ad vsque & magnum

הַגָּדוֹל וְעַד־בָּנִים וּבָנוֹת וּמִשָּׁלָל וְעַד כָּל־אֲשֶׁר

,pecus omne † Dauid cepit Et .Dauid reduxit omnia ,sibi ceperunt

20 לָקְחוּ לָהֶם הַכֹּל הֵשִׁיב דָּוִד׃ וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־כָּל־הַצֹּאן

.Dauid spolium Hoc* :dixerunt & ;ipsius acquisitionis facies ad duxerut bouem &

וְהַבָּקָר נָהֲגוּ לִפְנֵי הַמִּקְנֶה הַהוּא וַיֹּאמְרוּ זֶה שְׁלַל דָּוִד׃

eundo ab † fuerant pigri qui viros ducentos ad Dauid Venitque

21 וַיָּבֹא דָוִד אֶל־מָאתַיִם הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־פִּגְּרוּ מִלֶּכֶת׀

sunt egressi Et . Besor torrente in eos fecerant residere & ,Dauid post

אַחֲרֵי דָוִד וַיֹּשִׁיבֻם בְּנַחַל הַבְּשׂוֹר וַיֵּצְאוּ

Dauid accessit Et .secu † qui ,populi occursum in & ,Dauid occursum in

לִקְרַאת דָּוִד וְלִקְרַאת הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ וַיִּגַּשׁ דָּוִד

vir omnis respondit Et .pacem ad eis optauit & ,populum

22 אֶת־הָעָם וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם׃ וַיַּעַן כָּל־אִישׁ

:dixerunt & ,Dauid cum iuerunt qui viris ex ,Belial * & ,malus

רָע וּבְלִיַּעַל מֵהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ עִם־דָּוִד וַיֹּאמְרוּ

quod spolio † de eis dabimus non ,mecum iuerunt non quod eo Pro

יַעַן אֲשֶׁר לֹא־הָלְכוּ עִמִּי לֹא־נִתֵּן לָהֶם מֵהַשָּׁלָל אֲשֶׁר

.ibunt & ,ducet & suos filios & ,suam vxorem vir quin ;eruimus

הִצַּלְנוּ כִּי־אִם־אִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־בָּנָיו וְיִנְהֲגוּ וְיֵלֵכוּ׃

DOMINVS dedit Quæ . mei fratres sic facietis Nō :Dauid dixit Et

23 וַיֹּאמֶר דָּוִד לֹא־תַעֲשׂוּ כֵן אֶחָי אֵת אֲשֶׁר־נָתַן יְהוָה

.nostra manu in ,nos super veniens agmen dedit &,nos custodiuit & ,nobis

לָנוּ וַיִּשְׁמֹר אֹתָנוּ וַיִּתֵּן אֶת־הַגְּדוּד הַבָּא עָלֵינוּ בְּיָדֵנוּ׃

descendentis portio sicut Quia :hoc verbo in vobis audiet quis Et

24 וּמִי יִשְׁמַע לָכֶם לַדָּבָר הַזֶּה כִּי כְּחֵלֶק׀ הַיֹּרֵד

.partientur pariter ,vasa super manentis portio sicut & ,prælium in

בַּמִּלְחָמָה וּכְחֵלֶק הַיֹּשֵׁב עַל־הַכֵּלִים יַחְדָּו יַחֲלֹקוּ׃

,statutum in hoc posuit & ,supra & illa die à fuit Et

25 וַיְהִי מֵהַיּוֹם הַהוּא וָמָעְלָה וַיְשִׂמֶהָ לְחֹק

Dauid venit Et .hanc diem ad vsque Israel in iudicium in &

26 וּלְמִשְׁפָּט לְיִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיָּבֹא דָוִד

:dicendo ,suis sociis Iehudah senioribus spolio de misit & ,Siclagh in

אֶל־צִקְלַג וַיְשַׁלַּח מֵהַשָּׁלָל לְזִקְנֵי יְהוּדָה לְרֵעֵהוּ לֵאמֹר

.DOMINI inimicorum spolio de benedictio vobis Ecce

הִנֵּה לָכֶם בְּרָכָה מִשְּׁלַל אֹיְבֵי יְהוָה׃

.Iather in qui & ,meridiei Ramoth in qui & ,Bethel in † Iis

27 לַאֲשֶׁר בְּבֵית־אֵל וְלַאֲשֶׁר בְּרָמוֹת־נֶגֶב וְלַאֲשֶׁר בְּיַתִּר׃

.Estemohah in qui & ,Siphmoth in qui & ,Haroher in qui Et

28 וְלַאֲשֶׁר בַּעֲרֹעֵר וְלַאֲשֶׁר בְּשִׂפְמוֹת וְלַאֲשֶׁר בְּאֶשְׁתְּמֹעַ׃

qui & , Ierachmeli vrbibus in qui & , Rachal in qui Et

29 וְלַאֲשֶׁר בְּרָכָל וְלַאֲשֶׁר בְּעָרֵי הַיְּרַחְמְאֵלִי וְלַאֲשֶׁר

qui & , Chormah in qui Et . Cheni vrbibus in

30 בְּעָרֵי הַקֵּינִי׃ וְלַאֲשֶׁר בְּחָרְמָה וְלַאֲשֶׁר

,Chebron in qui Et .Hathach in qui & , Chor-hasan in

31 בְּבוֹר־עָשָׁן וְלַאֲשֶׁר בַּעֲתָךְ׃ וְלַאֲשֶׁר בְּחֶבְרוֹן

.eius viri & ,ipse Dauid ibi ambulauerat quibus † locis omnibus in &

וּלְכָל־הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר־הִתְהַלֶּךְ־שָׁם דָּוִד הוּא וַאֲנָשָׁיו׃

tulerūt נָצַל שָׁנָה defuit נָצַל spoliis בָּנָה tulerūt tulit † oēs pecudes שׁוּב לָקַח boues ante gregē ipsum; *Hęc est prę-da Iassi †vt nō possent ire מָאָה יָלַךְ יָשַׁב † erat נָגַשׁ ad salutauit eos pacificè. עָנָה * impius venerunt nobiscum, † spoliis quæ sed vnusquisque עָשָׂה exercitum qui venit cōtra vos re hac? Sed הַיּוֹרֵד erit ad sarcinas diuidentur כָּלָה in positum est legem חָקַק ius præda amicis spoliis רָעָה † qui erant ad meridiem † in

CAP. XXXI. לא

Israel viri fugerunt Et .Israel in pugnantes Pelistim Et

1 וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בְּיִשְׂרָאֵל וַיָּנֻסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל

.Ghilboah monte in vulnerati ceciderunt & , Pelistim faciebus à

מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ׃

Percusseruntque .eius filios & ,Saul Pelistim sunt persecuti Et

2 וַיַּדְבְּקוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־שָׁאוּל וְאֶת־בָּנָיו וַיַּכּוּ

filios Malchisuah & ,Abinadab & ,Ionathan Pelistim

פְלִשְׁתִּים אֶת־יְהוֹנָתָן וְאֶת־אֲבִינָדָב וְאֶת־מַלְכִּי־שׁוּעַ בְּנֵי

cum inuenerunt & ,Saul in prælium est aggrauatum Et .Saul

3 שָׁאוּל׃ וַתִּכְבַּד הַמִּלְחָמָה אֶל־שָׁאוּל וַיִּמְצָאֻהוּ

.iacientibus à valde est vulneratus † & ,arcu in viri iacientes

הַמּוֹרִים אֲנָשִׁים בַּקָּשֶׁת וַיָּחֶל מְאֹד מֵהַמּוֹרִים׃

me perfode & ,tuū gladium Euagina :sua vasa ferenti Saul Dixitque

4 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לְנֹשֵׂא כֵלָיו שְׁלֹף חַרְבְּךָ׀ וְדָקְרֵנִי

fiant illusiones & ,me perfodiāt & , isti præputiati veniant fortè ne ,illo in

בָהּ פֶּן־יָבוֹאוּ הָעֲרֵלִים הָאֵלֶּה וּדְקָרֻנִי וְהִתְעַלְּלוּ־

Saul cepit Et . valde timebat quia ,eius vasa ferens noluit & :me in

בִי וְלֹא אָבָה נֹשֵׂא כֵלָיו כִּי יָרֵא מְאֹד וַיִּקַּח שָׁאוּל

.eum super cecidit & ,gladium

אֶת־הַחֶרֶב וַיִּפֹּל עָלֶיהָ׃

etiam cecidit & ,Saul esset mortuus quia ,eius vasa ferens Viditque

5 וַיַּרְא נֹשֵׂא־כֵלָיו כִּי מֵת שָׁאוּל וַיִּפֹּל גַּם־

est Mortuusque .eo cum est mortuus & ,suum gladium super ipse

6 הוּא עַל־חַרְבּוֹ וַיָּמָת עִמּוֹ׃ וַיָּמָת

die in eius viri omnes etiam ,eius vasa ferens & ,eius filij tres & ,Saul

שָׁאוּל וּשְׁלֹשֶׁת בָּנָיו וְנֹשֵׂא כֵלָיו גַּם כָּל־אֲנָשָׁיו בַּיּוֹם

transitu in qui ,Israel viri viderunt Et .pariter illa

7 הַהוּא יַחְדָּו׃ וַיִּרְאוּ אַנְשֵׁי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בְּעֵבֶר

quod & ,Israel viri fugissent quod ,Iarden transitu in qui & ,vallis

הָעֵמֶק וַאֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן כִּי־נָסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְכִי־

.fugerunt & ,ciuitates reliquerunt & ,eius filij & , Saul essent mortui

מֵתוּ שָׁאוּל וּבָנָיו וַיַּעַזְבוּ אֶת־הֶעָרִים וַיָּנֻסוּ

crastino à fuit Et .eis in habitauerunt & ,Pelistim Veneruntque

8 וַיָּבֹאוּ פְלִשְׁתִּים וַיֵּשְׁבוּ בָּהֵן׃ וַיְהִי מִמָּחֳרָת

inuenerunt & ;interfectos spoliandum ad Pelistim venerunt &

וַיָּבֹאוּ פְלִשְׁתִּים לְפַשֵּׁט אֶת־הַחֲלָלִים וַיִּמְצְאוּ אֶת־

.Ghilboah monte in cadentes eius filios tres & ,Saul

שָׁאוּל וְאֶת־שְׁלֹשֶׁת בָּנָיו נֹפְלִים בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ׃

miserunt & ,eius vasa spoliauerunt & ,eius caput absciderunt Et

9 וַיִּכְרְתוּ אֶת־רֹאשׁוֹ וַיַּפְשִׁטוּ אֶת־כֵּלָיו וַיְשַׁלְּחוּ

,suorum dolorum domo annunciandum ad vndique Pelistim terram in

בְאֶרֶץ־פְּלִשְׁתִּים סָבִיב לְבַשֵּׂר בֵּית עֲצַבֵּיהֶם

.Hastaroth domo † eius vasa posuerunt Et .populo cum &

10 וְאֶת־הָעָם׃ וַיָּשִׂמוּ אֶת־כֵּלָיו בֵּית עַשְׁתָּרוֹת

audierunt Et .Beth san muro in fixerunt eius corpus &

11 וְאֶת־גְּוִיָּתוֹ תָּקְעוּ בְּחוֹמַת בֵּית שָׁן׃ וַיִּשְׁמְעוּ

.Saul ipsi Pelistim fecerunt quæ ,Ghilhad Iabes habitatores eum ad

אֵלָיו יֹשְׁבֵי יָבֵישׁ גִּלְעָד אֵת אֲשֶׁר־עָשׂוּ פְלִשְׁתִּים לְשָׁאוּל׃

,nocte tota ambulauerunt & ,virtutis vir omnis surrexerunt Et

12 וַיָּקוּמוּ כָּל־אִישׁ חַיִל וַיֵּלְכוּ כָל־הַלַּיְלָה

,Beth- muro de eius filiorum corpora & , Saul corpus ceperunt &

וַיִּקְחוּ אֶת־גְּוִיַּת שָׁאוּל וְאֵת גְּוִיֹּת בָּנָיו מֵחוֹמַת בֵּית

.ibi ea combusserunt & ,Iabes in venerunt & ; san

שָׁן וַיָּבֹאוּ יָבֵשָׁה וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָם שָׁם׃

,Iabes in arbore sub sepelierunt & ,eorum ossa ceperunt Et

13 וַיִּקְחוּ אֶת־עַצְמֹתֵיהֶם וַיִּקְבְּרוּ תַחַת־הָאֶשֶׁל בְּיָבֵשָׁה

.diebus septem ieiunauerunt &

וַיָּצֻמוּ שִׁבְעַת יָמִים׃

pugnabāt cū נוּס facie פָּנָה נָפַל נָכָה contra iaculatores iaculatorib. timuit יָרֵא חוּל armigero suo incircuncisi armiger eius כָּלָה irrisit armiger eius, mortuus רָאָה מוּת armiger erant erant נוּס יָשַׁב חָיָה iacentes arma per circuitū in templo idolorum arma in templo שׂוּם נְוָה de eo עָשָׂה fortis tulerunt que tulerunt לָקַח צוּם

נשלם ספר שמואל א

Finis Libri Samuelis I.

;eum iugulauit &,festinauit &,domo in *saginarij* vitulus‡ mulieri Et
†וְלָאִשָּׁה עֵגֶל־מַרְבֵּק בַּבַּיִת וַתְּמַהֵר וַתִּזְבָּחֵהוּ 24
.infermentata *eam* † coxit & ,*subegit* * & ,farinam *cepit* ‡ &
וַתִּקַּח־קֶמַח [q]וַתָּלָשׁ [r]וַתֹּפֵהוּ מַצּוֹת׃
,comederunt & ,eius *seruorum facies ad* & , Saul *facies ad accedere fecit* Et
[s]†וַתַּגֵּשׁ לִפְנֵי־שָׁאוּל וְלִפְנֵי עֲבָדָיו וַיֹּאכֵלוּ 25
.ipsa nocte in abierunt & ,surrexerunt &
וַיָּקֻמוּ וַיֵּלְכוּ בַּלַּיְלָה הַהוּא׃

‡ erat pinguis. ‡ tulit * miscuit † ex ea. [q] לוּשׁ [r] אָפָה. attulit ante ‡ ante seruos. [s] נָגַשׁ

CAP. XXIX. כט

,Aphec in sua castra omnia Pelistim congregauerunt Et
†וַיִּקְבְּצוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־כָּל־מַחֲנֵיהֶם אֲפֵקָה 1
principes Et .Izrehel in ‡ qui fonte in *castrametantes* Israel &
וְיִשְׂרָאֵל [a]חֹנִים בַּעַיִן אֲשֶׁר בְּיִזְרְעֶאל׃ †וְסַרְנֵי 2
eius viri & , Dauid Et .*millena ad & , centena ad transeuntes* Pelistim
פְלִשְׁתִּים עֹבְרִים לְמֵאוֹת וְלַאֲלָפִים וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו
principes Dixeruntque .Achis cum nouissimo in *transeuntes*
עֹבְרִים בָּאַחֲרֹנָה עִם־אָכִישׁ׃ †וַיֹּאמְרוּ [b]שָׂרֵי 3
principes ad Achis Dixitque ? isti Hebræi † Quid : Pelistim
פְלִשְׁתִּים מָה הָעִבְרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־שָׂרֵי
qui Israel regis Saul seruus Dauid ‡ iste Nonne : Pelistim
פְלִשְׁתִּים הֲלוֹא־זֶה דָוִד עֶבֶד שָׁאוּל מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
quicquam eo in inueni non & ,annis iam vel ,diebus iam mecum fuit
הָיָה אִתִּי זֶה [c]יָמִים אוֹ־זֶה [d]שָׁנִים וְלֹא־מָצָאתִי בוֹ מְאוּמָה
?hanc diem ad vsque *eius cadere* die à
מִיּוֹם נָפְלוֹ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃
principes ei dixeruntque , Pelistim principes eum *super* sunt irati Et
†וַיִּקְצְפוּ עָלָיו שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ לוֹ שָׂרֵי 4
quo *, suum locum ad reuertatur & , virum redire Fac : Pelistim
פְלִשְׁתִּים [e]הָשֵׁב אֶת־הָאִישׁ וְיָשֹׁב אֶל־מְקוֹמוֹ אֲשֶׁר
non & ,prælium in nobiscum descendat non & , *ibi* eum constituisti
הִפְקַדְתּוֹ שָׁם וְלֹא־[f]יֵרֵד עִמָּנוּ בַמִּלְחָמָה וְלֹא־
ad hic acceptabitur quo in & :prælio in *aduersarium in* nobis sit
יִהְיֶה־לָּנוּ לְשָׂטָן בַּמִּלְחָמָה וּבַמֶּה יִתְרַצֶּה זֶה אֶל־
?horum virorum capitibus in nonne ?*suum dominum*
אֲדֹנָיו הֲלוֹא בְּרָאשֵׁי הָאֲנָשִׁים הָהֵם׃
Percussit :dicendo ,choris in *ei* concinebant cui Dauid hic Nonne
†הֲלוֹא־זֶה דָוִד אֲשֶׁר [g]יַעֲנוּ־לוֹ בַּמְּחֹלוֹת לֵאמֹר [h]הִכָּה 5
Achis *clamauit* Et ‡ ?suos millia decem *in* Dauid &,suos mille *in* Saul
שָׁאוּל בַּאֲלָפָיו וְדָוִד בְּרִבְבֹתָו׃ †וַיִּקְרָא אָכִישׁ 6
bonus & ,*tu* rectus quia ,DOMINVS Viuit :eum ad dixit & ,Dauid *ad*
אֶל־דָּוִד וַיֹּאמֶר אֵלָיו [i]חַי־יְהוָה כִּי־יָשָׁר אַתָּה וְטוֹב
.*castrametationem* in mecum *te veniendo & ,te egrediendo* ‡ ,meis oculis in
בְּעֵינַי [k]צֵאתְךָ וּבֹאֲךָ אִתִּי בַּמַּחֲנֶה
diem ad vsque me ad *te ingredi* die à malum te in inueni non quia
כִּי לֹא־מָצָאתִי בְךָ רָעָה מִיּוֹם [l]בֹּאֲךָ אֵלַי עַד־הַיּוֹם
,reuertere nunc Et .*tu* bonus non *satraparum* oculis in & :hanc
הַזֶּה וּבְעֵינֵי הַסְּרָנִים לֹא־טוֹב אָתָּה׃ †וְעַתָּה שׁוּב 7
. Pelistim principum oculis in malum facies non & ,pace in vade &
וָלֵךְ בְּשָׁלוֹם וְלֹא־תַעֲשֶׂה [m]רָע בְּעֵינֵי סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים׃
inuenisti quid & ,feci quid Quia :Achis ad Dauid Dixitque
†וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אָכִישׁ כִּי מֶה עָשִׂיתִי וּמַה־מָּצָאתָ 8
quòd ,hanc diem ad vsque *tuas facies ad* fui qua , die à tuo seruo in
בְעַבְדְּךָ מִיּוֹם אֲשֶׁר הָיִיתִי לְפָנֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי
?regis mei domini inimicos *in* pugnem & veniam non
לֹא אָבוֹא וְנִלְחַמְתִּי [n]בְּאֹיְבֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃
tu bonus quòd Noui : Dauid ad dixitque ,Achis respondit Et
†וַיַּעַן אָכִישׁ וַיֹּאמֶר אֶל־דָּוִד יָדַעְתִּי כִּי טוֹב אַתָּה 9
:dixerunt Pelistim principes Verùm . Dei angelus sicut meis oculis in
בְּעֵינַי כְּמַלְאַךְ אֱלֹהִים אַךְ שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים אָמְרוּ
,mane *in manica* nunc Et .prælium in nobiscum ascendat Non
לֹא־יַעֲלֶה עִמָּנוּ בַּמִּלְחָמָה׃ †וְעַתָּה הַשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר 10
,mane *in manicabitis* & ;tecum venerunt qui ,tui domini serui &
וְעַבְדֵי אֲדֹנֶיךָ אֲשֶׁר־[n]בָּאוּ אִתָּךְ וְהִשְׁכַּמְתֶּם בַּבֹּקֶר
,eius viri & , ipse Dauid *manicauit* Et .ite & , vobis illucescet &
וְאוֹר לָכֶם [o]וָלֵכוּ׃ †וַיַּשְׁכֵּם דָּוִד הוּא וַאֲנָשָׁיו 11
ascenderunt Pelistim Et .Pelistim terram ad *redeundum ad* ,mane *in eundū ad*
לָלֶכֶת בַּבֹּקֶר לָשׁוּב אֶל־אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וּפְלִשְׁתִּים עָלוּ
.Izrehel ‡
יִזְרְעֶאל׃

castrametati erant ‡ erat. [a] חָנָה. transibant cæteni & milleni. transibant. † hic agunt. [b] שׂוּר. ‡ est. [c] יוֹם [d] שָׁנָה. qua transfugit. aduersus. * in. [e] שׁוּב. [f] יָרַד. aduersarius placebit hic domino suo? [g] עָנָה [h] נָכָה. ‡ Vocauit autem. es, [i] חָיָה. ‡ egrediens te & ingrediens te castra. [k] יָצָא. quo ingressus es. [l] בּוֹא. sed. principū es. [m] רוּעַ. coram te. contra. [n] אֹיֵב. es. Sed. surge. surgite. [n] בּוֹא. surrexit. [o] הָלַךְ. vt iret. vt reuerteretur. ‡ in.

CAP. XXX. ל

,tertia die in Siclagh ‡ eius viri & Dauid *veniendo in* fuit Et
†[a]וַיְהִי בְּבֹא דָוִד וַאֲנָשָׁיו צִקְלַג בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי 1
percusserant & . Siclagh ad & ,meridiem *ad se diffuderant* Hamalechitæ &
וַעֲמָלֵקִי פָּשְׁטוּ אֶל־נֶגֶב וְאֶל־צִקְלַג [b]וַיַּכּוּ

cùm venisset. ‡ in. [a] הָיָה. grassati fuerant versus. [b] נָכָה.

duxerant captiuas Et .igne in eam combusserant & ,Siclagh
2 אֶת־צִקְלַג וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָהּ בָּאֵשׁ׃ †[c]וַיִּשְׁבּוּ
‡ erant interfecerūt non ,magnū ad vsque & paruo à ,ea in ‡ quæ ,mulieres
אֶת־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר־בָּהּ מִקָּטֹן וְעַד־גָּדוֹל לֹא [d]הֵמִיתוּ
,Dauid venit Et .suam viam in abierunt & ,duxerunt & , *virum*
3 אִישׁ וַיִּנְהֲגוּ וַיֵּלְכוּ לְדַרְכָּם׃ †וַיָּבֹא דָוִד
,eorum vxores & :igne in ‡ combusta ecce & ,ciuitatem ad eius viri &
וַאֲנָשָׁיו אֶל־הָעִיר וְהִנֵּה שְׂרוּפָה בָּאֵשׁ [e]וּנְשֵׁיהֶם
,Dauid leuauit Et .erant ducti captiui eorum filiæ & ,eorum filij &
4 וּבְנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם נִשְׁבּוּ׃ †[f]וַיִּשָּׂא דָוִד
eis in † non donec,fleuerunt & ,suam vocem eo cum ‡ qui populus &
וְהָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ אֶת־קוֹלָם [g]וַיִּבְכּוּ עַד אֲשֶׁר אֵין־בָּהֶם
,fuerant ductæ captiuæ Dauid vxores duæ Et .flendum ad *vis*
5 [h]כֹּחַ לִבְכּוֹת׃ †[i]וּשְׁתֵּי נְשֵׁי־דָוִד [k]נִשְׁבּוּ
.Charmelitæ Nabal vxor Abighail & , Iezrehelita Achinoham
אֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵלִית וַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמְלִי׃
, eum *lapidandum ad* populus dixerunt quia ,valde Dauid *fuit angustia* Et
6 †[l]וַתֵּצֶר לְדָוִד מְאֹד כִּי־אָמְרוּ הָעָם לְסָקְלוֹ
,suis filiis super *viri* ,populi omnis anima esset affecta amaritudine quòd
כִּי־מָרָה נֶפֶשׁ כָּל־הָעָם אִישׁ עַל־בְּנָו
.suo Deo DOMINO in Dauid se roborauit Et .suis filiabus super &
וְעַל־בְּנֹתָיו וַיִּתְחַזֵּק דָּוִד בַּיהוָה אֱלֹהָיו׃
accedere Fac :Achimelech filiū sacerdotem Ebiathar ad Dauid dixit Et
7 †וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן בֶּן־אֲחִימֶלֶךְ [m]הַגִּישָׁה־
.*Dauid ad* ephod ‡ Ebiathar *accedere fecit* Et .ephod mihi quæso
נָּא לִי הָאֵפֹד וַיַּגֵּשׁ אֶבְיָתָר אֶת־הָאֵפֹד אֶל־דָּוִד׃
post persequar † :dicendo ,DOMINO *in* Dauid interrogauit Et
8 †וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה לֵאמֹר אֶרְדֹּף אַחֲרֵי
quia , Persequere : ei dixit Et ? ipsum attingam Num ? *istud agmen*
הַגְּדוּד־הַזֶּה הַאַשִּׂגֶנּוּ וַיֹּאמֶר לוֹ רְדֹף כִּי־
Dauid abiit Et .erues eruendo & ,comprehendes comprehendendo
9 הַשֵּׂג תַּשִּׂיג [n]וְהַצֵּל תַּצִּיל׃ †וַיֵּלֶךְ דָּוִד
torrentem ad vsque venerunt & ; secum ‡ qui viri sexcenti & , ipse
הוּא וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל
, ipse Dauid est persecutus Et .substiterunt *residui* & , Besor
10 הַבְּשׂוֹר [o]וְהַנּוֹתָרִים עָמָדוּ׃ †וַיִּרְדֹּף דָּוִד הוּא
pigrescebant qui viri ducenti substiterunt & : viri quadringenti &
וְאַרְבַּע־[p]מֵאוֹת אִישׁ וַיַּעַמְדוּ מָאתַיִם אִישׁ אֲשֶׁר פִּגְּרוּ
Aegyptium virum inuenerunt Et .Besor torrentem *transeundo à*
11 מֵעֲבֹר אֶת־נַחַל הַבְּשׂוֹר׃ †וַיִּמְצְאוּ אִישׁ־מִצְרִי
;comedit & , panem ei dederunt & ;Dauid ad eum *ceperunt* & , agro in
בַּשָּׂדֶה וַיִּקְחוּ אֹתוֹ אֶל־דָּוִד [q]וַיִּתְּנוּ־לוֹ לֶחֶם וַיֹּאכַל
duos & ,caricæ fragmen ei dederunt Et .aquas ei propinauerunt &
12 [r]וַיַּשְׁקֻהוּ מָיִם׃ †וַיִּתְּנוּ־לוֹ פֶלַח דְּבֵלָה [s]וּשְׁנֵי
comederat non quia :*eum ad* ei' spirit' est reuersus & ,comedit & :*siccos botros*
צִמֻּקִים וַיֹּאכַל [t]וַתָּשָׁב רוּחוֹ אֵלָיו כִּי לֹא־אָכַל
.noctibus tribus & ,diebus tribus *aquas* biberat nec , panem
לֶחֶם וְלֹא־שָׁתָה מַיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לֵילוֹת׃
puer Dixitque ?*tu* vnde & , tu ‡ Cuius :Dauid ei Dixitque
13 †וַיֹּאמֶר לוֹ דָוִד לְמִי־אַתָּה וְאֵי מִזֶּה אָתָּה וַיֹּאמֶר נַעַר
,me' domin' me dereliquit & ,Hamalechitæ viri seruus † Ego :Aegypti'
מִצְרִי אָנֹכִי עֶבֶד לְאִישׁ עֲמָלֵקִי וַיַּעַזְבֵנִי אֲדֹנִי
.*tres hodie ,ægrotaui quia
כִּי [u]חָלִיתִי הַיּוֹם שְׁלֹשָׁה׃
,Iehudah ‡ quod *super* ‡ & ,Cherethi meridiem *vastauimus* † Nos
14 †אֲנַחְנוּ פָּשַׁטְנוּ נֶגֶב הַכְּרֵתִי וְעַל־אֲשֶׁר לִיהוּדָה
.igni *in* combussimus Siclagh & ;Chaleb meridiem ad &
וְעַל־נֶגֶב כָּלֵב וְאֶת־צִקְלַג שָׂרַפְנוּ בָאֵשׁ׃
? *istud agmen* ad me facies descendere Num :Dauid eum ad Dixitque
15 †וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד [x]הֲתוֹרִדֵנִי אֶל־הַגְּדוּד הַזֶּה
me *concludes si* ‡ & ,me occides *si* † Deo *in* mihi Iura :Dixitque
וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִּי בֵאלֹהִים אִם־[y]תְּמִיתֵנִי וְאִם־תַּסְגִּרֵנִי
.*istud agmen* ad te faciam descendere & ,mei domini manum in
בְּיַד־אֲדֹנִי וְאוֹרִדְךָ אֶל־הַגְּדוּד הַזֶּה׃
,terræ omnis *facies super relicti* ecce & .eum fecit descendere Et
16 †וַיֹּרִדֵהוּ וְהִנֵּה נְטֻשִׁים עַל־[z]פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ
quod , magno spolio omni in ‡ tripudiantes & ,bibentes & ,comedentes
אֹכְלִים וְשֹׁתִים וְחֹגְגִים בְּכֹל הַשָּׁלָל הַגָּדוֹל אֲשֶׁר
.Iehudah terra è & , Pelistim terra è *ceperant*
לָקְחוּ מֵאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וּמֵאֶרֶץ יְהוּדָה׃
:*eorum* crastinū in vesperā ad vsque & ,crepusculo à Dauid eos percussit Et
17 †[a]וַיַּכֵּם דָּוִד מֵהַנֶּשֶׁף וְעַד־הָעֶרֶב לְמָחֳרָתָם
qui *pueri viri quadringenti nisi* quisquam eis ex euasit non &
וְלֹא־נִמְלַט מֵהֶם אִישׁ כִּי אִם־אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ־נַעַר אֲשֶׁר־
.fugerunt & ,camelos super equitauerunt
רָכְבוּ עַל־הַגְּמַלִּים [b]וַיָּנֻסוּ׃

[c] שָׁבָה. ‡ erant. [d] מוּת. quenquā, sed. ‡ erat. [e] שָׁנָה. [f] נָשָׂא. ‡ erat † essent. [g] בָּכָה. vires. [h] כּוּחַ [i] שָׁנָה. [k] שָׁבָה. angustiis affectus est quòd lapidaret. [l] צוּר. vniuscuiusq; בניו. קֹ. Applica. [m] נָגַשׁ. applicauit. ‡ superhumerale Dauidi. Dominum, † Num exercitū hūc? [n] נָצַל. ‡ erant. reliqui. [o] יָתַר. fuerant lassi. [p] מֵאָה. ne transirent. attulerunt. [q] נָתַן. duas. [r] שָׁקָה [s] שָׁנָה. ligaturas vuarum passarū in eo: [t] שׁוּב. aquam. ‡ es es? † sum. * sunt dies. [v] חָלָה. † inimus ad prædam, ad ‡ ad id ‡ est. exercitū illū? [x] יָרַד. per Deum † quod non ‡ nec trades. [y] מוּת. exercitū illū. diffusi erant in superficie. [z] פָּנָה. ‡ propter omnia spoliaque tulerant. [a] נָכָה. præter quadringentos viros adolescentes. [b] נוּס.

,tuis oculis in gratiam inueni quæſo Si : Achis ad Dauid dixit Et
5 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אָכִישׁ אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ
quid vt Et .ibi manebo & ,agri vrbium vna in locum mihi dent
יִתְּנוּ־לִי מָקוֹם בְּאַחַת עָרֵי הַשָּׂדֶה וְאֵשְׁבָה שָּׁם וְלָמָּה
dedit Et ?tecum regni ‖ ciuitate in tuus ſeruus manebit ‡
6 יֵשֵׁב עַבְדְּךָ בְּעִיר הַמַּמְלָכָה עִמָּךְ׃ וַיִּתֶּן־
regibus Siclagh fuit Ideo . Siclagh illa die in Achis ei
לוֹ אָכִישׁ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־צִקְלָג לָכֵן הָיְתָה צִקְלַג לְמַלְכֵי
,dierum numerus fuit Et .hanc diem ad vſque Iehudah
7 יְהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיְהִי מִסְפַּר הַיָּמִים
.menſes quatuor & dies ,Peliſtim agro in Dauid manſit quibus
אֲשֶׁר־יָשַׁב דָּוִד בִּשְׂדֵה פְלִשְׁתִּים יָמִים וְאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים׃
, Gheſuritam ad ſe diffuderunt & ,eius viri & , Dauid aſcendit Et
8 וַיַּעַל דָּוִד וַאֲנָשָׁיו וַיִּפְשְׁטוּ אֶל־הַגְּשׁוּרִי
* quæ terram inhabitantes ipſi ‡ quia . Hamalechitam & ,Ghirzitam &
וְהַגִּרְזִי וְהָעֲמָלֵקִי כִּי הֵנָּה יֹשְׁבוֹת הָאָרֶץ אֲשֶׁר
.Aegypti terram ad vſque & , Sur te ingrediente , ſeculo à
מֵעוֹלָם בּוֹאֲךָ שׁוּרָה וְעַד־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃
.mulierem & virum viuificauit non & ,terram Dauid percuſſit Et
9 וְהִכָּה דָוִד אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא יְחַיֶּה אִישׁ וְאִשָּׁה
,eſt reuerſus & : veſtes ac , camelos & , aſinos & ,bouem & pecus cepit &
וְלָקַח צֹאן וּבָקָר וַחֲמֹרִים וּגְמַלִּים וּבְגָדִים וַיָּשָׁב
?hodie vos diffudiſtis † Quò : Achis Dixitque .Achis ad venit &
10 וַיָּבֹא אֶל־אָכִישׁ׃ וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אַל־פְּשַׁטְתֶּם הַיּוֹם
,Ierachmeeli meridiem ſuper‡ & ,Iehudah meridiem Super‖ :Dauid dixit Et
וַיֹּאמֶר דָּוִד עַל־נֶגֶב יְהוּדָה וְעַל־נֶגֶב הַיְּרַחְמְאֵלִי
viuificabat * non mulierem & virum Et .Cheni meridiem ad‡ &
11 וְאֶל־נֶגֶב הַקֵּינִי׃ וְאִישׁ וְאִשָּׁה לֹא־יְחַיֶּה
,nos ſuper ‡ nuncient forte Ne : dicendo , Ghath † adducendum ad ‖ , Dauid
דָוִד לְהָבִיא גַת לֵאמֹר פֶּן־יַגִּדוּ עָלֵינוּ
quibus diebus omnibus eius iudicium * ſic & ,Dauid fecit Sic : dicendo
לֵאמֹר כֹּה־עָשָׂה דָוִד וְכֹה מִשְׁפָּטוֹ כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר
: dicendo ,Dauid in Achis credidit Et .Peliſtim agro in manſit
12 יָשַׁב בִּשְׂדֵה פְלִשְׁתִּים׃ וַיַּאֲמֵן אָכִישׁ בְּדָוִד לֵאמֹר
ſeruum in † mihi erit & , Iſrael in ſuo populo in fœtere fecit faciendo Fœtere
הַבְאֵשׁ הִבְאִישׁ בְּעַמּוֹ בְיִשְׂרָאֵל וְהָיָה לִי לְעֶבֶד
.ſeculi
עוֹלָם׃

ḥānan: ex vrbibus regionis, yāšab: ‡ manet ‖ regia. regionibus annus impetum fecerunt. ʿālâ: ‡ hi inhabitabant * fuit הגזרי ק. bôʾ: nec viuum reliquit. nākâ: tulit oues & boues, † iuiſtis ad prædam ‖ Cōtra ‡ cōtra ‡ contra * relinquebat viuum ‖ vt adduceret † in ‡ contra * fuit conſuetudo regione. Abominādo abominatus eſt populum ſuum Iſrael, † ſeruus in ſeculum.

CAP. XXVIII. כח

Peliſtim congregauerunt & , illis diebus in fuit Et
1 וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וַיִּקְבְּצוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־
ad Achis Dixitque . Iſrael in pugnandum ad exercitum in ſua caſtra
מַחֲנֵיהֶם לַצָּבָא לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־
,tu ,caſtrametationem in egredieris mecum quòd ſcies Sciendo : Dauid
דָּוִד יָדֹעַ תֵּדַע כִּי אִתִּי תֵּצֵא בַמַּחֲנֶה אַתָּה
ſcies tu Profectò : Achis ad Dauid Dixitque .tui viri &
2 וַאֲנָשֶׁיךָ׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אָכִישׁ לָכֵן אַתָּה תֵדַע
Profectò : Dauid ad Achis Dixitque . tuus ſeruus faciet quæ
אֵת אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה עַבְדֶּךָ וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־דָּוִד לָכֵן
.diebus omnibus te ponam meo capiti cuſtodem
שֹׁמֵר לְרֹאשִׁי אֲשִׂימְךָ כָּל־הַיָּמִים׃
,Iſrael omnis ei planxerunt & ,erat mortuus Semuel Et
3 וּשְׁמוּאֵל מֵת וַיִּסְפְּדוּ־לוֹ כָּל־יִשְׂרָאֵל
remouit Saul Et .ſua vrbe in & , Ramah in eum ſepelierunt &
וַיִּקְבְּרֻהוּ בָרָמָה וּבְעִירוֹ וְשָׁאוּל הֵסִיר
ſunt congregati Et .terra de ſciolos & , pythones
4 הָאֹבוֹת וְאֶת־הַיִּדְּעֹנִים מֵהָאָרֶץ׃ וַיִּקָּבְצוּ
congregauit & : Sunem in ſunt caſtrametati & ,venerunt & , Peliſtim
פְלִשְׁתִּים וַיָּבֹאוּ וַיַּחֲנוּ בְשׁוּנֵם וַיִּקְבֹּץ
.Ghilboah in ſunt caſtrametati & , Iſrael omnem Saul
שָׁאוּל אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בַּגִּלְבֹּעַ׃
expauit & , timuit & , Peliſtim caſtrametationem Saul vidit Et
5 וַיַּרְא שָׁאוּל אֶת־מַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים וַיִּרָא וַיֶּחֱרַד
ei reſpondit non & ,DOMINO in Saul interrogauit Et .valde eius cor
6 לִבּוֹ מְאֹד׃ וַיִּשְׁאַל שָׁאוּל בַּיהוָה וְלֹא עָנָהוּ
.prophetis in etiam ,illuminationibus in etiam , ſomniis in etiam ,DOMINVS
יְהוָה גַּם בַּחֲלֹמוֹת גַּם בָּאוּרִים גַּם בַּנְּבִיאִם׃
,pythonis dominam ‖ mulierem mihi Quærite :ſuis ſeruis Saul dixit Et
7 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לַעֲבָדָיו בַּקְּשׁוּ־לִי אֵשֶׁת בַּעֲלַת־אוֹב
Ecce :eum ad eius ſerui Dixeruntque .ea in inquiram & ,eam ad ibo &
וְאֵלְכָה אֵלֶיהָ וְאֶדְרְשָׁה־בָּהּ וַיֹּאמְרוּ עֲבָדָיו אֵלָיו הִנֵּה
Saul habitu ſe mutauit Et .Hen-dor in pythonis domina ‡ mulier
8 אֵשֶׁת בַּעֲלַת־אוֹב בְּעֵין דּוֹר׃ וַיִּתְחַפֵּשׂ שָׁאוּל
;eo cum viri duo & , ipſe abiit & , aliis veſtimentis ſe induit &
וַיִּלְבַּשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וַיֵּלֶךְ הוּא וּשְׁנֵי אֲנָשִׁים עִמּוֹ

hāyâ: pugnā, vt pugnarent, cum. ḥānâ: caſtra. yāṣāʾ. śûm: eum. môt. ʾôb yādaʿ: magos. bôʾ. rāʾâ yārēʾ: caſtra. conſuluit Dominum nec per ſomnia, nec per Vrim, nec per prophetas. ‖ habentem pythonem, ʾîš: per eam. ‡ habens pythonem. yālak šānâ.

,pythone in mihi quæſo Diuina :dixit & . nocte mulierem ad venerunt &
וַיָּבֹאוּ אֶל־הָאִשָּׁה לָיְלָה וַיֹּאמֶר קָסֳמִי־נָא לִי בָּאוֹב
mulier Dixitque .te ad dixero quem , mihi fac aſcendere &
9 וְהַעֲלִי לִי אֵת אֲשֶׁר־אֹמַר אֵלָיִךְ׃ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
abſcidit qui ,Saul fecit quæ noſti tu Ecce :eum ad
אֵלָיו הִנֵּה אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה שָׁאוּל אֲשֶׁר הִכְרִית
ponens offendiculū tu quid vt & .terra è ſciolum & ,pythones
אֶת־הָאֹבוֹת וְאֶת־הַיִּדְּעֹנִי מִן־הָאָרֶץ וְלָמָה אַתָּה מִתְנַקֵּשׁ
?me mori faciendum ad ,meam animam in
בְנַפְשִׁי לַהֲמִיתֵנִי׃
,DOMINVS Viuit :dicendo ,DOMINO in Saul ei iurauit Et
10 וַיִּשָּׁבַע לָהּ שָׁאוּל בַּיהוָה לֵאמֹר חַי־יְהוָה
Quem :mulier Dixitque .hoc verbo in peruerſitas tibi euenerit ſi
11 אִם־יִקְּרֵךְ עָוֹן בַּדָּבָר הַזֶּה׃ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶת־מִי
.mihi aſcendere fac Semuelem :dixit Et ?tibi faciam aſcendere
אַעֲלֶה־לָּךְ וַיֹּאמֶר אֶת־שְׁמוּאֵל הַעֲלִי־לִי׃
dixit & ,magna voce in clamauit & ,Semuelem mulier Viditque
12 וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה אֶת־שְׁמוּאֵל וַתִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וַתֹּאמֶר
?Saul ‡ tu & ,me decepiſti quid Vt :dicendo , Saul ad mulier
הָאִשָּׁה אֶל־שָׁאוּל לֵאמֹר לָמָּה רִמִּיתָנִי וְאַתָּה שָׁאוּל׃
dixit Et ? vidiſti quid quia ,timeas Ne :rex ei Dixitque
13 וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ אַל־תִּירְאִי כִּי מָה רָאִית וַתֹּאמֶר
.terra è aſcendentes † vidi Deos :Saul ad mulier
הָאִשָּׁה אֶל־שָׁאוּל אֱלֹהִים רָאִיתִי עֹלִים מִן־הָאָרֶץ׃
ipſe & ,aſcendens * ſenex Vir :ait & ?eius forma ‡ Quæ :ei Dixitque
14 וַיֹּאמֶר לָהּ מַה־תָּאֳרוֹ וַתֹּאמֶר אִישׁ זָקֵן עֹלֶה וְהוּא
inclinauit † & ,ipſe ‡ Semuel quòd Saul cognouit Et . pallio amictus
עֹטֶה מְעִיל וַיֵּדַע שָׁאוּל כִּי־שְׁמוּאֵל הוּא וַיִּקֹּד
:Saul ad Semuel Dixitque .ſe incuruauit ‖ & ,terram ſuper facies
15 אַפַּיִם אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ׃ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל
,valde mihi Anguſtia * :Saul Dixitq; ?me aſcēdere faciēdū ad me irritaſti ‡ quid Vt
לָמָּה הִרְגַּזְתַּנִי לְהַעֲלוֹת אֹתִי וַיֹּאמֶר שָׁאוּל צַר־לִי מְאֹד
non & ,me deſuper † receſſit Deus & ,me in pugnantes Peliſtim &
וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בִּי וֵאלֹהִים סָר מֵעָלַי וְלֹא־
,te ad clamaui ‡ Et .ſomniis in etiam ,prophetarum manu in etiam ‖ ,vltra mihi reſpōdit
עָנָנִי עוֹד גַּם בְּיַד־הַנְּבִיאִם גַּם־בַּחֲלֹמוֹת וָאֶקְרָאֶה לְךָ
.faciam quid ,me faciendū ſcire ad †
לְהוֹדִיעֵנִי מָה אֶעֱשֶׂה׃
receſſit DOMINVS & ,me interrogas quid vt Et :Semuel Dixitque
16 וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל וְלָמָּה תִּשְׁאָלֵנִי וַיהוָה סָר
ei DOMINVS fecit Et ?tui æmuli eſt factus & ,te deſuper ‖
17 מֵעָלֶיךָ וַיְהִי עָרֶךָ׃ וַיַּעַשׂ יְהוָה לוֹ
DOMINVS ſcidit Et .mea manu in eſt locutus quemadmodum
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיָדִי וַיִּקְרַע יְהוָה אֶת־
.Dauid tuo ſocio illud dedit & ,tua manu de regnum
הַמַּמְלָכָה מִיָּדֶךָ וַיִּתְּנָהּ לְרֵעֲךָ לְדָוִד׃
eius naſi iram feciſti nec ,DOMINI voce in ‖ audiſti non Sicut
18 כַּאֲשֶׁר לֹא־שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה וְלֹא־עָשִׂיתָ חֲרוֹן־אַפּוֹ
.hac die DOMINVS tibi fecit hoc verbum ideo : Hamalech in †
בַּעֲמָלֵק עַל־כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה עָשָׂה־לְךָ יְהוָה הַיּוֹם הַזֶּה׃
:Peliſtim manu in tecum Iſrael etiam DOMINVS dabit Et
19 וְיִתֵּן יְהוָה גַּם אֶת־יִשְׂרָאֵל עִמְּךָ בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים
dabit Iſrael caſtrametationem etiam .mecum tui filij & ,tu ‡ cras &
וּמָחָר אַתָּה וּבָנֶיךָ עִמִּי גַּם אֶת־מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל יִתֵּן
cecidit & ,Saul feſtinauit Et .Peliſtim manu in DOMINVS
20 יְהוָה בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים׃ וַיְמַהֵר שָׁאוּל וַיִּפֹּל
.Semuel verbis à * valde timuit & ,terram in eius ſtaturæ plenitudo
מְלֹא־קוֹמָתוֹ אַרְצָה וַיִּרָא מְאֹד מִדִּבְרֵי שְׁמוּאֵל
tota & , die tota panem comederat nō quia ,eo in fuit ‖ non vis etiam
גַּם־כֹּחַ לֹא־הָיָה בוֹ כִּי לֹא אָכַל לֶחֶם כָּל־הַיּוֹם וְכָל־
eſſet territus quòd vidit & , Saul ad mulier venit Et .nocte
21 הַלָּיְלָה׃ וַתָּבוֹא הָאִשָּׁה אֶל־שָׁאוּל וַתֵּרֶא כִּי־נִבְהַל
poſui & ,tua voce in tua ancilla audiuit ‡ Ecce :eum ad dixit & ,valde
מְאֹד וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה שָׁמְעָה שִׁפְחָתְךָ בְּקוֹלֶךָ וָאָשִׂים
es locutus quæ , tua verba audiui ‡ & ,mea vola in meam animam
נַפְשִׁי בְּכַפִּי וָאֶשְׁמַע אֶת־דְּבָרֶיךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ
,tuæ ancillæ voce in tu etiam quæſo audi nunc Et .me ad
22 אֵלָי׃ וְעַתָּה שְׁמַע־נָא גַם־אַתָּה בְּקוֹל שִׁפְחָתֶךָ
,vis ‡ te in erit † Et .comede & , panis buccellam tuas facies ad ponam &
וְאָשִׂמָה לְפָנֶיךָ פַּת־לֶחֶם וֶאֱכוֹל וִיהִי בְךָ כֹּחַ
.comedam Non : dixit & ,renuit Et .via in vadas vt
23 כִּי תֵלֵךְ בַּדָּרֶךְ׃ וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר לֹא אֹכַל
:eorum voci audiuit & : mulier etiam & ,eius ſerui eum in fecerunt vim &
וַיִּפְרְצוּ־בוֹ עֲבָדָיו וְגַם־הָאִשָּׁה וַיִּשְׁמַע לְקֹלָם
.lectum ad ſedit & , terra è ſurrexitque
וַיָּקָם מֵהָאָרֶץ וַיֵּשֶׁב אֶל־הַמִּטָּה׃

per pythonē, ʿālâ: tibi. magos pones ʾôb: animæ meæ, môt. per Dominū, punitio propter, qārâ. ʿālâ. rāʾâ: tes. rāmâ. yārēʾ: Deum † aſcendentem, Qualis ‡ eſt * aſcendit ‡ eſſet † incuruauit ſe, yādaʿ qādad: in faciem, adorauit. šāḥâ: commouiſti me, vt faceres aſcēdere me? * Anguſtiis afficior. ṣûr: pugnant contra † à ‖ sûr ʿānâ: ‖ neque per manum prophetarū, neq; per ſomnia. ‖ vocaui † vt ſcire faceres ‖ à eſt cum inimico tuo? ʿûr ʿāśâ: per manum meam. nātan rēʿâ: Propterea φ voci furoris. ḥārâ: † contra. nātan: caſtra. bānâ. nāpal: * propter verba. vires ſtetant. kôaḥ. bôʾ: ‡ obtēperauit voci tuæ, śûm: manu † parui verbis tuis. kap: obtempera voci. ante te ferunt vires. per viam. coegerunt. qûm yāšab: ſuper. nāṭâ.

filio Palti ,Dauid vxorem ſuam filiam Michal dedit Saul Et
44 וְשָׁאוּל נָתַן אֶת־מִיכַל בִּתּוֹ אֵשֶׁת דָּוִד לְפַלְטִי בֶן־
.Gallim de † qui ,Lais
לַיִשׁ אֲשֶׁר מִגַּלִּים׃

CAP. XXVI. כו

Dauid Nónne :dicendo ,Ghibhah in Saul ad Ziphæi venerunt Et
1 וַיָּבֹאוּ הַזִּפִים אֶל־שָׁאוּל הַגִּבְעָתָה לֵאמֹר הֲלוֹא דָוִד
?Ieſimon † facies ſuper ‡ Cachilah Ghibhah in latet
מִסְתַּתֵּר בְּגִבְעַת הַחֲכִילָה עַל פְּנֵי הַיְשִׁימֹן׃
tria * eo cum & ,Ziph deſertum in deſcendit & Saul Surrexitque
2 וַיָּקָם שָׁאוּל וַיֵּרֶד אֶל־מִדְבַּר־זִיף וְאִתּוֹ שְׁלֹשֶׁת־
.Ziph deſerto in Dauid quærendum ad Iſrael electorum virorum millia
אֲלָפִים אִישׁ בְּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל לְבַקֵּשׁ אֶת־דָּוִד בְּמִדְבַּר־זִיף׃
facies ſuper ‡ quæ ,Chachilah Ghibhah in Saul eſt caſtrametatus Et
3 וַיִּחַן שָׁאוּל בְּגִבְעַת הַחֲכִילָה אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
veniſſet quòd vidit & :deſerto in ſedens Dauid & .viam ſuper Ieſimon
הַיְשִׁימֹן עַל־הַדָּרֶךְ וְדָוִד יֹשֵׁב בַּמִּדְבָּר וַיַּרְא כִּי בָא
;exploratores Dauid miſit Et .deſertum in ſe poſt Saul
4 שָׁאוּל אַחֲרָיו הַמִּדְבָּרָה׃ וַיִּשְׁלַח דָּוִד מְרַגְּלִים
,Dauid ſurrexit Et .certum ad Saul veniſſet quòd ,cognouit &
5 וַיֵּדַע כִּי־בָא שָׁאוּל אֶל־נָכוֹן׃ וַיָּקָם דָּוִד
Dauid vidit Et .Saul ibi erat caſtrametatus quo locum ad venit &
וַיָּבֹא אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר חָנָה־שָׁם שָׁאוּל וַיַּרְא דָּוִד
princeps ,Ner filius Abner & ,Saul ibi iacebat quo † locum
אֶת־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׁכַב־שָׁם שָׁאוּל וְאַבְנֵר בֶּן־נֵר שַׂר־
caſtrametantes * populus & ,rotunditate in iacens ‡ Saul Et .eius militiæ
צְבָאוֹ וְשָׁאוּל שֹׁכֵב בַּמַּעְגָּל וְהָעָם חֹנִים
Achimelech ad dixit & ,Dauid reſpondit Et .eius circuitu †
6 סְבִיבֹתָו׃ וַיַּעַן דָּוִד וַיֹּאמֶר אֶל־אֲחִימֶלֶךְ
Quis :dicendo ,Ioab fratrem Seruiah filium Abiſai ad & ,Chittæum
הַחִתִּי וְאֶל־אֲבִישַׁי בֶּן־צְרוּיָה אֲחִי יוֹאָב לֵאמֹר מִי־
Ego : Abiſai dixit Et ?caſtrametationem in Saul ad mecum deſcendet
יֵרֵד אִתִּי אֶל־שָׁאוּל אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמֶר אֲבִישַׁי אֲנִי
populum ad Abiſai & ,Dauid venit Et .tecum deſcendam
7 אֵרֵד עִמָּךְ׃ וַיָּבֹא דָוִד וַאֲבִישַׁי אֶל־הָעָם
compreſſa ‡ eius lancea & ,vallo in dormiebat iacens Saul ecce & .nocte
לַיְלָה וְהִנֵּה שָׁאוּל שֹׁכֵב יָשֵׁן בַּמַּעְגָּל וַחֲנִיתוֹ מְעוּכָה־
.eius circuitu iacentes † populus & ,Abner & ;eius capitibus ‡ terrain
בָאָרֶץ מְרַאֲשֹׁתָו וְאַבְנֵר וְהָעָם שֹׁכְבִים סְבִיבֹתָו׃
hodie Deus Concluſit : Dauid ad Abiſai dixit Et
8 וַיֹּאמֶר אֲבִישַׁי אֶל־דָּוִד סִגַּר אֱלֹהִים הַיּוֹם אֶת־
lancea in nunc eum percutiam nunc & :tua manu in tuum inimicum
אוֹיִבְךָ בְּיָדֶךָ וְעַתָּה אַכֶּנּוּ נָא בַחֲנִית
.ei iterabo non & ,vna vice terra in &
וּבָאָרֶץ פַּעַם אַחַת וְלֹא אֶשְׁנֶה לוֹ׃
miſit ‡ quis quia .eum corrumpas † Ne :Abiſai ad Dauid Dixitque
9 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֲבִישַׁי אַל־תַּשְׁחִיתֵהוּ כִּי מִי שָׁלַח
?erit innocens & ,DOMINI Chriſtum in ſuam manum
יָדוֹ בִּמְשִׁיחַ יְהוָה וְנִקָּה׃
DOMINVS ſi quia ,DOMINVS Viuit :Dauid Dixitque
10 וַיֹּאמֶר דָּוִד חַי־יְהוָה כִּי אִם־יְהוָה
deſcenderit prælium in vel ,moriatur & ,venerit ei* dies vel ,eú percuſſerit
יִגָּפֶנּוּ אוֹ־יוֹמוֹ יָבוֹא וָמֵת אוֹ בַמִּלְחָמָה יֵרֵד
meam manum mittendo à ‡ ,DOMINO à mihi Abſit :perierit &
11 וְנִסְפָּה׃ חָלִילָה לִּי מֵיְהוָה מִשְּׁלֹחַ יָדִי
* quæ ,lanceam obſecro cape ‡ nunc Et .DOMINI Chriſtum in
בִּמְשִׁיחַ יְהוָה וְעַתָּה קַח־נָא אֶת־הַחֲנִית אֲשֶׁר
cepit ‡ Et .nobis camus & ,aquarum ſcyphum & ,eius capitibus
12 מְרַאֲשֹׁתָו וְאֶת־צַפַּחַת הַמַּיִם וְנֵלְכָה לָּנוּ׃ וַיִּקַּח
abierunt & ,Saul capitibus à † aquarum ſcyphum & ,lanceam Dauid
דָּוִד אֶת־הַחֲנִית וְאֶת־צַפַּחַת הַמַּיִם מֵרַאֲשֹׁתֵי שָׁאוּל וַיֵּלְכוּ
ipſi omnes quia ,expergefaciens ‡ nō & ,cognoſcens * non & ,videns ‡ nō & .ſibi
לָהֶם וְאֵין רֹאֶה וְאֵין יוֹדֵעַ וְאֵין מֵקִיץ כִּי כֻלָּם
.eos ſuper ceciderat DOMINI ‡ ſopor quoniam :dormientes †
יְשֵׁנִים כִּי תַרְדֵּמַת יְהוָה נָפְלָה עֲלֵיהֶם׃
:longè à montis caput * ſuper ſtetit & ,tranſitum ‡ Dauid tranſiuit Et
13 וַיַּעֲבֹר דָּוִד הָעֵבֶר וַיַּעֲמֹד עַל־רֹאשׁ־הָהָר מֵרָחֹק
,populum ad Dauid clamauit Et .eos inter † locus multus
14 רַב הַמָּקוֹם בֵּינֵיהֶם׃ וַיִּקְרָא דָוִד אֶל־הָעָם
reſpondit Et ?Abner reſpondebis Nónne :dicēdo ,Ner filium Abner ad &
וְאֶל־אַבְנֵר בֶּן־נֵר לֵאמֹר הֲלוֹא תַעֲנֶה אַבְנֵר וַיַּעַן
Dauid dixit Et ?regem ad clamaſti ‡ tu † Quis :dixit & ,Abner
15 אַבְנֵר וַיֹּאמֶר מִי אַתָּה קָרָאתָ אֶל־הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד
non quid vt & ?Iſrael in tu ſicut quis Et ?tu * vir Nónne : Abner ad
אֶל־אַבְנֵר הֲלוֹא־אִישׁ אַתָּה וּמִי כָמוֹךָ בְּיִשְׂרָאֵל וְלָמָּה לֹא

corrupendū ‡ ad populi vnus venit quia ?regem tuum dominum ad cuſtodiſti
שְׁמַרְתָּ אֶל־אֲדֹנֶיךָ הַמֶּלֶךְ כִּי־בָא אַחַד הָעָם לְהַשְׁחִית
quod hoc verbum bonum * Non .tuum dominum regem
16 אֶת־הַמֶּלֶךְ אֲדֹנֶיךָ׃ לֹא־טוֹב הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר
cuſtodiſtis non qui ,vos mortis filij quia ,DOMINVS Viuit .feciſti
עָשִׂיתָ חַי־יְהוָה כִּי בְנֵי־מָוֶת אַתֶּם אֲשֶׁר לֹא־שְׁמַרְתֶּם
* vbi ,vide nunc Et .DOMINI vnctum ‡ ſuper veſtrum dominum ſuper
עַל־אֲדֹנֵיכֶם עַל־מְשִׁיחַ יְהוָה וְעַתָּה רְאֵה אֵי־
.eius capitibus † qui aquarum ſcyphus & ,regis ‡ lancea
חֲנִית הַמֶּלֶךְ וְאֶת־צַפַּחַת הַמַּיִם אֲשֶׁר מְרַאֲשֹׁתָו׃
hæc tua vox ‡ Num :dixit & ,Dauid vocem Saul cognouit Et
17 וַיַּכֵּר שָׁאוּל אֶת־קוֹל דָּוִד וַיֹּאמֶר הֲקוֹלְךָ זֶה
.Rex mi domine ‡ mea Vox : Dauid dixit Et ?Dauid mi fili
בְּנִי דָוִד וַיֹּאמֶר דָּוִד קוֹלִי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃
quia ?ſuum ſeruum poſt perſequens meus dominus quid Vt :dixit Et
18 וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה אֲדֹנִי רֹדֵף אַחֲרֵי עַבְדּוֹ כִּי
quæſo audiat nunc Et ?malum mea manu in quod & ?feci quid
19 מֶה עָשִׂיתִי וּמַה־בְּיָדִי רָעָה׃ וְעַתָּה יִשְׁמַע־נָא
te incitauit DOMINVS Si .ſui ſerui verba rex meus dominus
אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֵת דִּבְרֵי עַבְדּוֹ אִם־יְהוָה הֱסִיתְךָ
facies ad ipſi † maledicti ,hominis † filij ſi & .munus ‡ odoret ,me in
בִי יָרַח מִנְחָה וְאִם בְּנֵי הָאָדָם אֲרוּרִים הֵם לִפְנֵי
hæreditate in inhærendo ab ‡ ,hodie me expulerunt quia ,DOMINI*
יְהוָה כִּי־גֵרְשׁוּנִי הַיּוֹם מֵהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת
nunc Et .alius ‡ diis ſerui ,Vade :dicendo ,DOMINI
20 יְהוָה לֵאמֹר לֵךְ עֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃ וְעַתָּה
quia ;DOMINI faciem in regione è * terram in meus ſanguis cadat ne
אַל־יִפֹּל דָּמִי אַרְצָה מִנֶּגֶד פְּנֵי יְהוָה כִּי־
quemadmodum ,vnum pulicem quærendum ad Iſrael rex eſt egreſſus
יָצָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְבַקֵּשׁ אֶת־פַּרְעֹשׁ אֶחָד כַּאֲשֶׁר
.Peccaui : Saul Dixitque .montibus in cantorem ‡ perſequitur
21 יִרְדֹּף הַקֹּרֵא בֶּהָרִים׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל חָטָאתִי
quòd eo pro ,amplius tibi malefaciam non quia ,Dauid mi fili reuertere
שׁוּב בְּנִי־דָוִד כִּי לֹא־אָרַע לְךָ עוֹד תַּחַת אֲשֶׁר
,egi ſtultè Ecce .hac die tuis oculis in mea anima fuit pretioſa
יָקְרָה נַפְשִׁי בְּעֵינֶיךָ הַיּוֹם הַזֶּה הִנֵּה הִסְכַּלְתִּי
Ecce : dixit & ,Dauid reſpondit Et .valde multum erraui &
22 וָאֶשְׁגֶּה הַרְבֵּה מְאֹד׃ וַיַּעַן דָּוִד וַיֹּאמֶר הִנֵּה
.eam capiat & ,pueris è vnus tranſeat & :regis lancea
הַחֲנִית הַמֶּלֶךְ וְיַעֲבֹר אֶחָד מֵהַנְּעָרִים וְיִקָּחֶהָ׃
:ſuam fidem & ,ſuam iuſtitiam vnicuique reddat DOMINVS Et
23 וַיהוָה יָשִׁיב לָאִישׁ אֶת־צִדְקָתוֹ וְאֶת־אֱמֻנָתוֹ
mittere volui non & ,manum in hodie DOMINVS te tradidit quia
אֲשֶׁר נְתָנְךָ יְהוָה הַיּוֹם בְּיָד וְלֹא אָבִיתִי לִשְׁלֹחַ
eſt magnificata ſicut ecce Et .DOMINI vnctum in meā manū
24 יָדִי בִּמְשִׁיחַ יְהוָה׃ וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר גָּדְלָה
mea anima magnificetur ſic ,meis oculis in hac die tua anima
נַפְשְׁךָ הַיּוֹם הַזֶּה בְּעֵינָי כֵּן תִּגְדַּל נַפְשִׁי
Dixitque .anguſtia omni ex me eruat & ,DOMINI oculis in
25 בְּעֵינֵי יְהוָה וְיַצִּלֵנִי מִכָּל־צָרָה׃ וַיֹּאמֶר
,facies faciendo Etiam .Dauid mi fili tu Benedictus : Dauid ad Saul
שָׁאוּל אֶל־דָּוִד בָּרוּךְ אַתָּה בְּנִי דָוִד גַּם עָשֹׂה תַעֲשֶׂה
eſt reuerſus Saul Et .ſuam viam in Dauid iuit & .valebis valendo etiam &
וְגַם יָכֹל תּוּכָל וַיֵּלֶךְ דָּוִד לְדַרְכּוֹ וְשָׁאוּל שָׁב
.ſuum locum in
לִמְקוֹמוֹ׃

CAP. XXVII. כז

manu in ‡ vna die conſumar Nunc :ſuum cor ad Dauid dixit Et
1 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־לִבּוֹ עַתָּה אֶסָּפֶה יוֹם־אֶחָד בְּיַד
,Peliſtim terram in me eruam eruendo quòd ,bonum mihi non ‡ .Saul
שָׁאוּל אֵין־לִי טוֹב כִּי הִמָּלֵט אִמָּלֵט אֶל־אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים
,Iſrael termino omni in amplius me quærendo * Saul me de deſperet &
וְנוֹאַשׁ מִמֶּנִּי שָׁאוּל לְבַקְשֵׁנִי עוֹד בְּכָל־גְּבוּל יִשְׂרָאֵל
,ipſe tranſiuit & ,Dauid ſurrexit Et ?eius manu de me eruam &
2 וְנִמְלַטְתִּי מִיָּדוֹ׃ וַיָּקָם דָּוִד וַיַּעֲבֹר הוּא
.Gath regem Mahoch filium Achis ad ,ſecum * qui viri centi ſex- &
וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר עִמּוֹ אֶל־אָכִישׁ בֶּן־מָעוֹךְ מֶלֶךְ גַּת׃
,eius domus & vir ,ei* viri & ,ipſe ,Gath in Achis cum Dauid habitauit Et
3 וַיֵּשֶׁב דָּוִד עִם־אָכִישׁ בְּגַת הוּא וַאֲנָשָׁיו אִישׁ וּבֵיתוֹ
vxor Abighail & ,Izrehelitis Achinoham ,eius vxores duæ & ,Dauid
דָּוִד וּשְׁתֵּי נָשָׁיו אֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִית וַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת־
Dauid fugiſſet quòd Sauli eſt nunciatum Et .Charmelitis Nabal
4 נָבָל הַכַּרְמְלִית׃ וַיֻּגַּד לְשָׁאוּל כִּי־בָרַח דָּוִד
.eum quærendum ad vltra addidit non & ,Ghath †
גַּת וְלֹא־יוֹסֵף עוֹד לְבַקְשׁוֹ׃

Margin notes (left): è populo ‡ perdendum; * eſt; obnoxij morti eſtis, חַיָּה; ‡ Chriſtū * ſit ‡ regia † erat ad caput; ‡ eſt נָכַר ‡ eſt; perſequitur; רוּעַ; contra ‡ ſacrificium ‡ hominum, † ſunt coram רִיחַ; * Domino ‡ ne habitem סָפַח; ‡ alienis. * corā facie נָפַל פָּנָה; ‡ quiſpiā perdicem; בָּנָה רוּעַ; עָנָה; tollat חָנָה חנית; לָקַח; אָבָה; Chriſtum; נָצַל צור; קוּם; in corde ſuo: ‡ per manum; ‡ Nónne eſt; *& nō quærat יָאַשׁ; קוּם; * erant מֵאָה; ſingulus cum familia ſua, יָשַׁב; שָׁנָה; נָגַד; † in vt quæreret יָסַף

Margin notes (right): חָנָה † erat; ‡ quæ eſt contra faciem; † ſolitudinis; סָתַר פָּנָה; ‡ erant קוּם; vt quæreret; ‡ eſt contra faciem; חָנָה פָּנָה; manebat; cognouit רָאָה; pro certo. יָדַע קוּם; in quo caſtrametatus erat; † in quo iacebat; שׂר; iacebat in loco caſtrorum, * erant caſtrametati † per circuitum; עָנָה; caſtra; loco caſtrorum ‡ ſtratum; ‡ ad caput ‡ iacebant per circuitum; נָכָה; † diſperdas ‡ extendet; נָגַף סוּף; ‡ tolle; לָקַח; ‡ ad caput; ‡ quæ erat ad caput; קוּם קִיץ; † fuit qui; ‡ dormientes ‡ vehemens; ‡ verticem † erat; עָנָה

faciet faciendo quia , tuæ ancillæ præuaricationi obsecro Parce
28 שָׂא נָא לְפֶשַׁע אֲמָתֶךָ כִּי עָשֹׂה־יַעֲשֶׂה
DOMINI prælia quia ,fidelem domum meo domino DOMINVS
יְהוָה לַאדֹנִי בַּיִת נֶאֱמָן כִּי־מִלְחֲמוֹת יְהוָה
.tuis diebus à te in est inuenta non malitia & ,est præliatus meus dominus
אֲדֹנִי נִלְחָם וְרָעָה לֹא־תִמָּצֵא בְךָ מִיָּמֶיךָ׃
;tuam animam quærendũ ad & ,te persequendum ad homo surrexit Et
29 וַיָּקָם אָדָם לִרְדָפְךָ וּלְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשֶׁךָ
DOMINO cum vitarum fasciculo in colligata mei domini anima erit &
וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים אֵת יְהוָה
curuaturæ medio in eã iaciet funda tuorum inimicorum animam & ,tuo Deo
אֱלֹהֶיךָ וְאֵת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף
meo domino DOMINVS fecerit cũm ,erit Et .fundæ
30 הַקָּלַע׃ וְהָיָה כִּי־יַעֲשֶׂה יְהוָה לַאדֹנִי
tibi præceperit & ,te super bonum est locutus quod omne secundum
כְּכֹל אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֶת־הַטּוֹבָה עָלֶיךָ וְצִוְּךָ
vacillationē in tibi hoc erit non Et :Israel super ducem in
31 לְנָגִיד עַל־יִשְׂרָאֵל׃ וְלֹא־תִהְיֶה זֹאת לְךָ לְפוּקָה
sanguinem effundendum ad & , meo domino cordis offendiculum in &
וּלְמִכְשׁוֹל לֵב לַאדֹנִי וְלִשְׁפָּךְ־דָּם
DOMINVS benefecerit & ;sibi meus dominus salutẽ faciendũ ad & ,gratis
חִנָּם וּלְהוֹשִׁיעַ אֲדֹנִי לוֹ וְהֵיטִב יְהוָה
:Abighail ad Dauid Dixitque .tuæ ancillę recordaberis & ,meo domino
32 לַאדֹנִי וְזָכַרְתָּ אֶת־אֲמָתֶךָ׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲבִיגַל
hac die te misit qui , Israel Deus DOMINVS Benedictus
בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שְׁלָחֵךְ הַיּוֹם הַזֶּה
quæ ,tu benedicta & ,tua discretio benedicta * Et .mei occursum in
33 לִקְרָאתִי׃ וּבָרוּךְ טַעְמֵךְ וּבְרוּכָה אַתְּ אֲשֶׁר
meã manu seruãdo & ,sanguinib in veniendo à hac die me prohibuisti
כְּלִתִנִי הַיּוֹם הַזֶּה מִבֹּוא בְדָמִים וְהֹשֵׁעַ יָדִי
me prohibuit qui Israel Deus DOMINVS viuit quidem Et .mihi
34 לִי׃ וְאוּלָם חַי־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מְנָעַנִי
si quia ,mei occursum in venisses & ,festinasses nisi quia :tibi malefaciendo à
מֵהָרַע אֹתָךְ כִּי לוּלֵי מִהַרְתְּ וַתָּבֹאתִי לִקְרָאתִי כִּי אִם־
.pariete in mingens,matutinam lucem ad vsque Nabal ipsi remansisset
נוֹתַר לְנָבָל עַד־אוֹר הַבֹּקֶר מַשְׁתִּין בְּקִיר׃
:dixit ei & ,sibi adduxerat quod eius manu è Dauid cepit Et
35 וַיִּקַּח דָּוִד מִיָּדָהּ אֵת אֲשֶׁר־הֵבִיאָה לוֹ וְלָהּ אָמַר
tuas facies tuli & ,tua vocem in audiui ,vide .tuam domũ in pace in Ascende
עֲלִי לְשָׁלוֹם לְבֵיתֵךְ רְאִי שָׁמַעְתִּי בְקוֹלֵךְ וָאֶשָּׂא פָּנָיִךְ׃
,sua domo in conuiuium ei ecce & ,Nabal ad Abighail venit Et
36 וַתָּבֹא אֲבִיגַיִל אֶל־נָבָל וְהִנֵּה־לוֹ מִשְׁתֶּה בְּבֵיתוֹ
vsque ebrius ipse & ,se super bonum Nabal cor & , regis conuiuium sicut
כְּמִשְׁתֵּה הַמֶּלֶךְ וְלֵב נָבָל טוֹב עָלָיו וְהוּא שִׁכֹּר עַד־
matutinã lucem ad vsq; ,magnũ & ,paruum verbum ei indicauit non & ,valde
מְאֹד וְלֹא־הִגִּידָה לּוֹ דָּבָר קָטֹן וְגָדוֹל עַד־אוֹר הַבֹּקֶר׃
eius vxor ei indicauit & ,Nabal à vinum egrediendo in mane fuit Et
37 וַיְהִי בַבֹּקֶר בְּצֵאת הַיַּיִן מִנָּבָל וַתַּגֶּד־לוֹ אִשְׁתּוֹ
fuit ipse & ,cius interiori in eius cor est mortuũ & , ista verba
אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּמָת לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ וְהוּא הָיָה
,Nabal DOMINVS percussit & ,dies decem fere fuit Et .lapidem in
38 לְאָבֶן׃ וַיְהִי כַּעֲשֶׂרֶת הַיָּמִים וַיִּגֹּף יְהוָה אֶת־נָבָל
:dixit & ,Nabal esset mortu quòd ,Dauid audiuit Et .est mortuus &
39 וַיָּמֹת׃ וַיִּשְׁמַע דָּוִד כִּי מֵת נָבָל וַיֹּאמֶר
Nabal manu de mei opprobrij litem litigauit qui DOMINVS Benedictus
בָּרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר רָב אֶת־רִיב חֶרְפָּתִי מִיַּד נָבָל
DOMINVS reddidit Nabal malum & ,malo à retinuit suum seruum &
וְאֶת־עַבְדּוֹ חָשַׂךְ מֵרָעָה וְאֵת רָעַת נָבָל הֵשִׁיב יְהוָה
sibi eã capiendũ ad Abighail in est locutus & ,Dauid misitque .eius caput in
בְּרֹאשׁוֹ וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיְדַבֵּר בַּאֲבִיגַיִל לְקַחְתָּהּ לוֹ
sut locuti & ;Charmel in Abighail ad Dauid serui venerũt Et .vxorem in
40 לְאִשָּׁה׃ וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי דָוִד אֶל־אֲבִיגַיִל הַכַּרְמֶלָה וַיְדַבְּרוּ
.vxorem in sibi te capiendum ad ,te ad nos misit Dauid :dicendo ,eam ad
אֵלֶיהָ לֵאמֹר דָּוִד שְׁלָחָנוּ אֵלַיִךְ לְקַחְתֵּךְ לוֹ לְאִשָּׁה׃
tu famula Ecce : dixit & ,terrã sup facies in se incuruauit & ,surrexit Et
41 וַתָּקָם וַתִּשְׁתַּחוּ אַפַּיִם אָרְצָה וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמָתְךָ
.mei domini seruorum pedes lauandum ad ancillam in
לְשִׁפְחָה לִרְחֹץ רַגְלֵי עַבְדֵי אֲדֹנִי׃
quinque & ,asinum super equitauit & ,Abighail surrexit & ,festinauit Et
42 וַתְּמַהֵר וַתָּקָם אֲבִיגַיִל וַתִּרְכַּב עַל־הַחֲמוֹר וְחָמֵשׁ
fuit & ,Dauid legatos post iuit & ;eius pedem ad ambulantes eius puellæ
נַעֲרֹתֶיהָ הַהֹלְכוֹת לְרַגְלָהּ וַתֵּלֶךְ אַחֲרֵי מַלְאֲכֵי דָוִד וַתְּהִי
fuerunt & ;Izrehel de Dauid cepit Achinoham Et .vxorem in ei
43 לוֹ לְאִשָּׁה׃ וְאֶת־אֲחִינֹעַם לָקַח דָּוִד מִיִּזְרְעֶאל וַתִּהְיֶיןָ
.vxores in sibi ipsæ ambæ etiam
גַּם־שְׁתֵּיהֶן לוֹ לְנָשִׁים׃

.suum gladium vir vos Accingite : suis viris Dauid Dixitque
13 וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲנָשָׁיו חִגְרוּ אִישׁ אֶת־חַרְבּוֹ
Dauid etiam se accinxit & :suum gladium vnusquisque se accinxerunt Et
וַיַּחְגְּרוּ אִישׁ אֶת־חַרְבּוֹ וַיַּחְגֹּר גַּם־דָּוִד
, viri quadringenti ferme Dauid post ascenderunt & ;suum gladium
אֶת־חַרְבּוֹ וַיַּעֲלוּ אַחֲרֵי דָוִד כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ
vxori Abighail Et .vasa super manserunt ducenti &
14 וּמָאתַיִם יָשְׁבוּ עַל־הַכֵּלִים׃ וְלַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת
Dauid misit Ecce :dicendo , pueris è vnus puer nunciauit Nabal
נָבָל הִגִּיד נַעַר־אֶחָד מֵהַנְּעָרִים לֵאמֹר הִנֵּה שָׁלַח דָּוִד
est inuectus & , nostrũ dominum benedicendum ad deserto è legatos
מַלְאָכִים מֵהַמִּדְבָּר לְבָרֵךְ אֶת־אֲדֹנֵינוּ וַיָּעַט
pudefacti fuimus non & ;valde nobis boni viri Et .eos in
15 בָּהֶם׃ וְהָאֲנָשִׁים טֹבִים לָנוּ מְאֹד וְלֹא הָכְלַמְנוּ
,eis cum ambulauimus diebus omnibus quicquam visitauimus nec
וְלֹא־פָקַדְנוּ מְאוּמָה כָּל־יְמֵי הִתְהַלַּכְנוּ אִתָּם
,nocte etiam ,nos super fuerunt Murus .agro in nos existendo in
16 בִּהְיוֹתֵנוּ בַּשָּׂדֶה׃ חוֹמָה הָיוּ עָלֵינוּ גַּם־לַיְלָה
.pecus pascentes eis cum nos esse diebus omnibus ,die etiam
גַּם־יוֹמָם כָּל־יְמֵי הֱיוֹתֵנוּ עִמָּם רֹעִים הַצֹּאן׃
malitia est consummata quia ,facias quid vide & ,scito nunc Et
17 וְעַתָּה דְּעִי וּרְאִי מַה־תַּעֲשִׂי כִּי־כָלְתָה הָרָעָה
filius ipse & : eius domum omnem super & nostrum dominum in
אֶל־אֲדֹנֵינוּ וְעַל כָּל־בֵּיתוֹ וְהוּא בֶּן־
cepit & Abighail festinauit Et .cum ad loqui pra , profectũ sine
18 בְּלִיַּעַל מִדַּבֵּר אֵלָיו׃ וַתְּמַהֵר אֲבוֹגַיִל וַתִּקַּח
,factas oues quinque & , vini vtres duos & , panes ducentos
מָאתַיִם לֶחֶם וּשְׁנַיִם נִבְלֵי־יַיִן וְחָמֵשׁ צֹאן עֲשׂוּוֹת
ducentas & aridos botros centum & , polentæ sata quinque &
וְחָמֵשׁ סְאִים קָלִי וּמֵאָה צִמֻּקִים וּמָאתַיִם
:suis pueris Dixitque .asinos super posuit & : carycas
19 דְּבֵלִים וַתָּשֶׂם עַל־הַחֲמֹרִים׃ וַתֹּאמֶר לִנְעָרֶיהָ
Nabal suo viro Et .veniens vos post ego ecce ;meas facies ad Transite
עִבְרוּ לְפָנַי הִנְנִי אַחֲרֵיכֶם בָּאָה וּלְאִישָׁהּ נָבָל
, asinum super equitante illa ,fuit Et . indicauit non
20 לֹא הִגִּידָה׃ וְהָיָה הִיא רֹכֶבֶת עַל־הַחֲמוֹר
descendentes eius viri & ,Dauid ecce & ,montis abscondito in descendente &
וְיֹרֶדֶת בְּסֵתֶר הָהָר וְהִנֵּה דָוִד וַאֲנָשָׁיו יֹרְדִים
Certè : dixit Dauid Et .eis occurrit & : eius occursum in
21 לִקְרָאתָהּ וַתִּפְגֹּשׁ אֹתָם׃ וְדָוִד אָמַר אַךְ
non & , deserto in huic quæ omnia seruaui vanum in
לַשֶּׁקֶר שָׁמַרְתִּי אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָזֶה בַּמִּדְבָּר וְלֹא־
malum mihi reddidit & ;quicquam ,sibi quæ omnibus ex fuit visitatum
נִפְקַד מִכָּל־אֲשֶׁר־לוֹ מְאוּמָה וַיָּשֶׁב־לִי רָעָה
sic & ,Dauid inimicis Deus faciat Sic .bono pro
22 תַּחַת טוֹבָה׃ כֹּה־יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאֹיְבֵי דָוִד וְכֹה
mane ad vsque ei quæ omnibus ex reliquero si , addat
יֹסִיף אִם־אַשְׁאִיר מִכָּל־אֲשֶׁר־לוֹ עַד־הַבֹּקֶר
,Dauid Abighail vidit Et . parietem in mingentem
23 מַשְׁתִּין בְּקִיר׃ וַתֵּרֶא אֲבִיגַיִל אֶת־דָּוִד
Dauid facies in se prostrauit & , asino desuper descendit & , festinauit &
וַתְּמַהֵר וַתֵּרֶד מֵעַל הַחֲמוֹר וַתִּפֹּל לְאַפֵּי דָוִד
super cecidit Et .terram se incuruauit & ,suas facies super
24 עַל־פָּנֶיהָ וַתִּשְׁתַּחוּ אָרֶץ׃ וַתִּפֹּל עַל־
obsecro loquatur & ,iniquitas mi domine ego me In : dixit & , eius pedes
רַגְלָיו וַתֹּאמֶר בִּי־אֲנִי אֲדֹנִי הֶעָוֹן וּתְדַבֶּר־נָא
.tuæ ancillæ verba audi & ,tuis auribus in tua ancilla
אֲמָתְךָ בְּאָזְנֶיךָ וּשְׁמַע אֵת דִּבְרֵי אֲמָתֶךָ׃
profectu absque virum ad suum cor meus dominus ponat quæso Ne
25 אַל־נָא יָשִׂים אֲדֹנִי אֶת־לִבּוֹ אֶל־אִישׁ הַבְּלִיַּעַל
,eius nomen Nabal ,ipse sic suũ nomẽ secundũ quia ,Nabal super ,hunc
הַזֶּה עַל־נָבָל כִּי כִשְׁמוֹ כֶּן־הוּא נָבָל שְׁמוֹ
,mei domini pueros vidi non tua ancilla ego & ;eo cum vilitas &
וּנְבָלָה עִמּוֹ וַאֲנִי אֲמָתְךָ לֹא רָאִיתִי אֶת־נַעֲרֵי אֲדֹנִי
,DOMINVS viuit mi domine nunc Et .misisti quos
26 אֲשֶׁר שָׁלָחְתָּ׃ וְעַתָּה אֲדֹנִי חַי־יְהוָה
veniendo à DOMINVS te prohibuit quia , tua anima viuit &
וְחֵי־נַפְשְׁךָ אֲשֶׁר מְנָעֲךָ יְהוָה מִבּוֹא
Nabal sicut fint nunc Et . tibi tuam manum seruaret & , sanguinibus in
בְדָמִים וְהוֹשֵׁעַ יָדְךָ לָךְ וְעַתָּה יִהְיוּ כְנָבָל
nunc Et .malum meum dominum ad quærentes & , tui inimici
27 אֹיְבֶיךָ וְהַמְבַקְשִׁים אֶל־אֲדֹנִי רָעָה׃ וְעַתָּה
detur & , meo domino tua ancilla attulit quam , hæc benedictio
הַבְּרָכָה הַזֹּאת אֲשֶׁר־הֵבִיא שִׁפְחָתְךָ לַאדֹנִי וְנִתְּנָה
.mei domini pedibus in ambulantibus pueris
לַנְּעָרִים הַמִּתְהַלְּכִים בְּרַגְלֵי אֲדֹנִי׃

Margin (left): נָשָׂא Ablatum; יוֹם ,רעה; קוּם; חָיָה circulabitur Iacies; כַּף; צָוָה ve sis dux offendiculo; יָשַׁע; * benedictum eloquium meũ, ne venirem ad seruandũ; כָּלָה; ne malefacerem non venisses ad parietem; יָתַר tulit; לָקַח ,בּוֹא vocẽ tuam, suscepi faciem tuam; עָלָה ,רָאָה erat regiũ conuiuium erat tam paruum, & magnum; נָגַד cum egressum esset; הָיָה ,יָצָא medio vt lapis; נָגַף ,מוּת fuerunt; יוֹם indicauit iudicium; רוּב; טוֹב ,רוּעַ ad vt sumeret; בּוֹא vt famat te; faciem ancilla; יָקוּם ,שִׁפְחָה pro ancilla insedit; ambulabant pedes nuncios; יָלַךְ uxor tulit; שָׁנָה

Margin (right): vnusquisque; מֵאָה; ad supellectilia. כָּלָה; * nuncios; * salutandum; עִיט ,כָּלַם; fuerunt; fuim ignominia affecti; defuit nobis; quibus; dũ essemus; nobis, tum; tum; quibus cum eis pauimus pecora.; * completa; רָאָה; עָשָׂה; cõtra cõtra; est impius, vt nemo possit; tulit אביגיל; * paratas; שָׁנָה עֲשׂוּיוֹת; * ligaturas vuarũ passarũ; מְאָה; מֵאָה ,שׂוּם; ante me venio.; נָגַד; per absconditum; * descendebãt; erant; defuit * erãt; שׁוּב ,רוּעַ; sunt; סא אור; שָׁתַן ,רָאָה; de faciem; יָרַד ,נָפַל; faciẽ suã in; prostrauit se ad; שָׁחָה; Obsecro ego domine mi, sit obnoxia pœnę iniquitatis; עָוָה; super impiũ est; insipiens stultitia; חָיָה; vt non venires; יָשַׁע; domino meo; בּוֹא; qui ambulãt ad pedes

nunciauerũt & ,Pelistim post à Saul est reuersus quando ,fuit Et
2 ויהי כאשר שב שאול מאחרי פלשתים ויגדו
.ghedi-Hen deserto in * Dauid Ecce :dicendo ,ei
לו לאמר הנה דוד במדבר עין גדי ׃
,Israel omni ex electi viri * millia tria Saul Tulitque
3 ויקח שאול שלשת אלפים איש בחור מכל־ישראל
petrarum facies † super eius viros & ,Dauid quærendum ad iuit &
וילך לבקש את־דוד ואנשיו על־פני צורי
super pecoris ‡ caulas ad venit Et .syluestrium hircorum
4 היעלים ׃ ויבא אל־גדרות הצאן על־
.suos pedes tegendum ‡ ad Saul est ingressus & ;spelunca ibi & † ,viam
הדרך ושם מערה ויבא שאול להסך את־רגליו
.manentes ‖ speluncæ lateribus in eius viri & ,Dauid Et
ודוד ואנשיו בירכתי המערה ישבים ׃
DOMINVS dixit quam dies Ecce :eum ad Dauid viri Dixeruntque
5 ויאמרו אנשי דוד אליו הנה היום אשר־אמר יהוה
ei facies & ,tua manu in tuum inimicum dans * ego Ecce :te ad
אליך הנה אנכי נתן את־איביך בידך ועשית לו
abscidit & ,Dauid surrexit & .tuis oculis in erit bonum quemadmodum
כאשר יטב בעיניך ויקם דוד ויכרת את־
.secreto in † Saul ‡ quod ,pallij alam ‖
כנף־המעיל אשר־לשאול בלט ׃
absciderat quòd propterea ,eum Dauid cor percussit & sic ‡ post fuit Et
6 ויהי אחרי־כן ויך לב־דוד אתו על אשר כרת
mihi Absit : suis viris Dixitque .Sauli ipsi ‡ quæ alam
7 את־כנף אשר לשאול ׃ ויאמר לאנשיו חלילה לי
vncto † meo domino hoc verbum faciam si ,DOMINO à
מיהוה אם־אעשה את־הדבר הזה לאדני למשיח
DOMINI vnctus † quia ;eũ in meam manum mittendum ad ‡ ,DOMINI
יהוה לשלח ידי בו כי־משיח יהוה
eos dedit ‡ non & ,verbis in suos viros Dauid scidit Et .ipse *
8 הוא ׃ וישסע דוד את־אנשיו בדברים ולא נתנם
.via in * iuit & ,spelunca de surrexit Saul Et . Saul in consurgere
לקום אל־שאול ושאול קם מהמערה וילך בדרך ׃
clamauit & ,spelunca de est egressus & ,posthæc Dauid surrexit Et
9 ויקם דוד אחרי־כן ויצא מן־המערה ויקרא
,se post Saul respexit Et .rex mi Domine :dicendo ,Saul post
אחרי־שאול לאמר אדני המלך ויבט שאול אחריו
.se incuruauit ‡ & ,terram in vultu † Dauid inclinauit &
ויקד דוד אפים ארצה וישתחו ׃
,hominis verba audies ‡ quid Vt : Saul ad Dauid Dixitque
10 ויאמר דוד לשאול למה תשמע את־דברי אדם
hac die Ecce .tuum malum quærens Dauid Ecce :dicendo
11 לאמר הנה דוד מבקש רעתך ׃ הנה היום הזה
mea manu in hodie DOMINVS te tradiderit quòd tui oculi viderunt
ראו עיניך את אשר־נתנך יהוה היום בידי
Non :dixi & .te super pepercit † & ,te occidendum ad * dixit Et . spelunca in
במערה ואמר להרגך ותחס עליך ואמר לא־
. ipse ‡ DOMINI vnctus ‡ quia ,meum dominum in meã manum mittam
אשלח ידי באדני כי־משיח יהוה הוא ׃
quia :mea manu in tui pallij alam † vide etiam ,vide mi pater Et
12 ואבי ראה גם ראה את־כנף מעילך בידי כי
,vide & ,Scito .te interfeci non & , tui pallij alam me abscindendo in ‖
בכרתי את־כנף מעילך ולא הרגתיך דע וראה
tu Et .tibi peccaui non & ;præuaricatio & ,malum mea manu in † nõ quia
כי אין בידי רעה ופשע ולא־חטאתי לך ואתה
DOMINVS Iudicet .eam capiendum ad * meæ animæ insidians ‡
13 צדה את־נפשי לקחתה ׃ ישפט יהוה
mea manus & : te de DOMINVS me vlciscatur & , te inter & ,me inter
ביני ובינך ונקמני יהוה ממך וידי
impiis Ab : antiqui * prouerbiũ dicit Quemadmodum .te in sit non
14 לא תהיה־בך ׃ כאשר יאמר משל הקדמני מרשעים
quem Post .te in sit non mea manus & :impietas egredietur
15 יצא רשע וידי לא תהיה־בך ׃ אחרי מי
,mortuum canem post ?persequens tu † quem post , Israel rex est egressus
יצא מלך ישראל אחרי מי אתה רדף אחרי כלב מת
iudicet & ,iudicem in DOMINVS sit Et .vnum pulicem post
16 אחרי פרעש אחד ׃ והיה יהוה לדין ושפט
.tua manu de me iudicet & ,meã litẽ disceptet & ,videat & ;te inter & ,me inter
ביני ובינך וירא וירב את־ריבי וישפטני מידך ׃
hæc verba loqui Dauid consummare sicut ‡ ,fuit Et
17 ויהי ככלות דוד לדבר את־הדברים האלה
leuauit & ?Dauid mi fili hæc tua vox † Num :Saul dixit & ;Saul ad
אל־שאול ויאמר שאול הקלך זה בני דוד וישא
tu Iustus :Dauid ad Dixitque .fleuit & ,suam vocem Saul
18 שאול קלו ויבך ׃ ויאמר אל־דוד צדיק אתה

.malum tibi retribui ego & ,bonum mihi retribuisti tu quia :me præ
ממני כי אתה גמלתני הטובה ואני גמלתיך הרעה ׃
;bonum mecum fecisti quod ,hodie indicasti tu Et
19 ואת הגדת היום את אשר־עשיתה אתי טובה את
.me occidisti non & ,tuam manum in DOMINVS me conclusit quia
אשר סגרני יהוה בידך ולא הרגתני ׃
via in eum mittet & * ,suum inimicum quispiam inuenerit cùm Et
20 וכי־ימצא איש את־איבו ושלחו בדרך
quam ,hac die pro bonum tibi rependat DOMINVS & ?bona
טובה ויהוה ישלמך טובה תחת היום הזה אשר
;regnabis regnando quòd ,cognoui ecce nunc Et .mihi fecisti
21 עשיתה לי ׃ ועתה הנה ידעתי כי מלך תמלוך
mihi iura nunc Et . Israel regnum tua manu in stabit &
22 וקמה בידך ממלכת ישראל ׃ ועתה השבעה לי
disperdideris si & ;me post meum semen absciderís si ,DOMINO in ‡
ביהוה אם־תכרית את־זרעי אחרי ואם־תשמיד
: Saul ipsi Dauid iurauit Et .mei patris domo de meum nomen
23 את־שמי מבית אבי ׃ וישבע דוד לשאול
super † ascenderũt eius viri & ,Dauid & ;suam domum in Saul abiit &
וילך שאול אל־ביתו ודוד ואנשיו עלו על־
.munitionem ‡
המצודה ׃

CAP. XXV. כה

planxerũt & ,Israel omnis sunt congregati & ,Semuel est mortuus Et
1 וימת שמואל ויקבצו כל־ישראל ויספדו־
,Dauid surrexit Et . Ramah in sua domo in eum sepelierunt & ,eum
לו ויקברהו בביתו ברמה ויקם דוד
eius opus ‖ & ,Mahon in * vir Et .Paran desertum in descendit &
2 וירד אל־מדבר פארן ׃ ואיש במעון ומעשהו
mille & ,millia tria pecus ei & ;valde magnus vir ‖ & :Charmel in
בכרמל והאיש גדול מאד ולו צאן שלשת־אלפים ואלף
.Charmel in suum pecus tondendo in ‡ erat & ; capræ
עזים ויהי בגזז את־צאנו בכרמל ׃
mulier † & :Abighail ‡ eius vxoris nomen & ,Nabal viri nomen Et
3 ושם האיש נבל ושם אשתו אבגיל והאשה
,adinuentionibus * malus & ,durus ‖ vir & :forma pulchra & ,intellectu bona
טובת־שכל ויפת תאר והאיש קשה ורע מעללים
tondens ‡ quòd ,deserto in Dauid audiuit Et .Calibita ipse † &
4 והוא כלבו ׃ וישמע דוד במדבר כי־גזז
dixitque : pueros decem Dauid misit Et .suum pecus ‡ Nabal
5 נבל את־צאנו ׃ וישלח דוד עשרה נערים ויאמר
optabitis ‖ & ,Nabal ad venietis ‡ & ,Charmel in Ascendite :pueris Dauid
דוד לנערים עלו כרמלה ובאתם אל־נבל ושאלתם־
;vitam Ad :sic dicetis ‡ Et .pacem ad meo nomine in ei †
6 לו בשמי לשלום ׃ ואמרתם כה לחי
.pax ‡ tibi * quod omne & , pax ‖ tua domus & ,pax tu &
ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר־לך שלום ׃
‡ qui , pastores nunc ;tibi † tondentes quòd ,audiui nunc Et
7 ועתה שמעתי כי גזזים לך עתה הרעים אשר־
est visitatum ‡ nec ,eos verecundia ‡ affecimus non : nobiscum fuerunt ,tibi
לך היו עמנו לא הכלמנום ולא־נפקד
.Charmel in eos esse † diebus omnibus quicquam eis
להם מאומה כל־ימי היותם בכרמל ׃
pueri Inueniantque .tibi annunciabũt & ,tuos pueros Interroga
8 שאל את־נעריך ויגידו לך וימצאו הנערים
obsecro da .venimus bona die super quia ,tuis oculis in gratiam
חן בעיניך כי־על־יום טוב באנו תנה־נא את
.Dauid tuo filio & ,tuis seruis tua manus inuenerit quod
אשר תמצא ידך לעבדיך ולבנך לדוד ׃
omnia iuxta Nabal ad sunt locuti & , Dauid pueri venerunt Et
9 ויבאו נערי דוד וידברו אל־נבל ככל־
respondit Et .quieuerunt & ;Dauid nomine in hæc verba
10 הדברים האלה בשם דוד וינוחו ׃ ויען
Hodie ?Isai filius quis & ,Dauid ‡ Quis :dixit & ,Dauid seruis Nabal
נבל את־עבדי דוד ויאמר מי דוד ומי בן־ישי היום
.suorũ dominorũ faciebus † à vir * se diuidentes serui sunt multiplicati
רבו עבדים המתפרצים איש מפני אדניו ׃
quam ,meam victimam & ,meas aquas ‖ & ,meum panem capiam ‡ Et
11 ולקחתי את־לחמי ואת־מימי ואת טבחתי אשר
vnde , cognoui non quos ,viris dabo & ,meis tonsoribus mactaui ‡
טבחתי לגזזי ונתתי לאנשים אשר לא־ידעתי אי מזה
,sunt reuersi & ;suam viam ad Dauid pueri sunt conuersi Et ? ipsi *
12 המה ׃ ויהפכו נערי־דוד לדרכם וישבו
.hæc verba omnia secundum ei annunciauerunt & ,venerunt &
ויבאו ויגדו לו ככל הדברים האלה ׃

:sacerdotes in ipse irruit & ,Edomæus Doeg est conuersus & .sacerdotes in
בַּכֹּהֲנִים וַיִּסֹּב דּוֹיֵג הָאֲדֹמִי וַיִּפְגַּע הוּא בַּכֹּהֲנִים
.lineum ephod portantem virum quinque & octoginta illa die in interfecit &
וַיָּמֶת בַּיּוֹם הַהוּא שְׁמֹנִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ נֹשֵׂא אֵפוֹד בָּד׃
ad vsque & viro à ,gladij os ad percussit sacerdotum ciuitatē Nob Et
19 וְאֵת נֹב עִיר־הַכֹּהֲנִים הִכָּה לְפִי־חֶרֶב מֵאִישׁ וְעַד־
os ad agnum & ,asinum & ,bouem & ,sugentem ad vsque & infante ab ,mulierem
אִשָּׁה מֵעוֹלֵל וְעַד־יוֹנֵק וְשׁוֹר וַחֲמוֹר וָשֶׂה לְפִי־
ei⁹ nomen & ,Ahitub filio Achimelech vnus filius euasit Et .gladij
20 חָרֶב׃ וַיִּמָּלֵט בֵּן־אֶחָד לַאֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֲחִטוּב וּשְׁמוֹ
,Dauid ipsi Ebiathar nunciauit Et .Dauid post fugit & ;Ebiathar
21 אֶבְיָתָר וַיִּבְרַח אַחֲרֵי דָוִד׃ וַיַּגֵּד אֶבְיָתָר לְדָוִד
Dauid dixit Et .DOMINI sacerdotes Saul occidisset quòd
22 כִּי הָרַג שָׁאוּל אֵת כֹּהֲנֵי יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד
quòd ,Edomæus Doeg ‡ ibi quòd illa die in Noui : Ebiathar ad
לְאֶבְיָתָר יָדַעְתִּי בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־שָׁם דּוֹיֵג הָאֲדֹמִי כִּי־
.tui patris domus animā omnē in causam præbui ego Saul nunciaret nunciando
הַגֵּד יַגִּיד לְשָׁאוּל אָנֹכִי סַבֹּתִי בְּכָל־נֶפֶשׁ בֵּית אָבִיךָ׃
quæret ,meam animam quæsierit qui quia ,timeas ne .mecum Sede
23 שְׁבָה אִתִּי אַל־תִּירָא כִּי אֲשֶׁר־יְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשִׁי יְבַקֵּשׁ
.me penes tu custodia quia ,tuam animam
אֶת־נַפְשֶׁךָ כִּי־מִשְׁמֶרֶת אַתָּה עִמָּדִי׃

Margin: interfecit. דואג ק viros portantes acie — נכה à paruulo lactentem, boues, & asinos, & pecudes acie — פה filij — נגד ‡ erat דואג ק — סבב quòd interficeretur omnis homo familiæ Mane apud me. — ישב ירא custodit⁹ eris

CAP. XXIII. כג

,Chehilah in pugnantes Pelistæi Ecce :dicendo ,Dauid nunciauerunt Et
1 וַיַּגִּדוּ לְדָוִד לֵאמֹר הִנֵּה פְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בִּקְעִילָה
,DOMINO in Dauid interrogauit Et .areas diripientes ipsi &
2 וְהֵמָּה שֹׁסִים אֶת־הַגְּרָנוֹת׃ וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה
Dixitque ?istos Pelistæos in percutiam & ,vadam Num : dicendo
לֵאמֹר הַאֵלֵךְ וְהִכֵּיתִי בַּפְּלִשְׁתִּים הָאֵלֶּה ס וַיֹּאמֶר
.Chehilah seruabis &, Pelistæos in pcuties &, Vade:Dauid ad DOMINVS
יְהוָה אֶל־דָּוִד לֵךְ וְהִכִּיתָ בַפְּלִשְׁתִּים וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת־קְעִילָה׃
,timentes Iehudah in hîc nos Ecce :eum ad Dauid viri Dixeruntque
3 וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי דָוִד אֵלָיו הִנֵּה אֲנַחְנוּ פֹה בִּיהוּדָה יְרֵאִים
?Pelistim ordines ad Chehilah in iuerimus cùm etiam &
וְאַף כִּי־נֵלֵךְ קְעִלָה אֶל־מַעַרְכוֹת פְּלִשְׁתִּים׃
ei respondit Et .DOMINO in interrogandum ad Dauid adhuc addidit Et
4 וַיּוֹסֶף עוֹד דָּוִד לִשְׁאֹל בַּיהוָה וַיַּעֲנֵהוּ
dans ego quia ,Chehilah in descende , Surge : dixit & ; DOMINVS
יְהוָה וַיֹּאמֶר קוּם רֵד קְעִילָה כִּי־אֲנִי נֹתֵן
,Chehilah in eius viri & ,Dauid abiit Et .tua manu in Pelistæos
5 אֶת־פְּלִשְׁתִּים בְּיָדֶךָ׃ וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַאֲנָשָׁיו קְעִילָה
eos in percussitque :eorum acquisitiones duxit & ,Pelistæis in pugnauit &
וַיִּלָּחֶם בַּפְּלִשְׁתִּים וַיִּנְהַג אֶת־מִקְנֵיהֶם וַיַּךְ בָּהֶם
.Chehilah habitatores Dauid seruauit & , magna plaga
מַכָּה גְדוֹלָה וַיֹּשַׁע דָּוִד אֵת יֹשְׁבֵי קְעִילָה׃
,Chehilah in Dauid ad Achimelech filius Ebiathar fugiendo in fuit Et
6 וַיְהִי בִּבְרֹחַ אֶבְיָתָר בֶּן־אֲחִימֶלֶךְ אֶל־דָּוִד קְעִילָה
.sua manu in descendit ephod *
אֵפוֹד יָרַד בְּיָדוֹ׃
:Saul dixitq; ,Chehilah in Dauid venisset quòd ,Saul fuit nunciatum Et
7 וַיֻּגַּד לְשָׁאוּל כִּי־בָא דָוִד קְעִילָה וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
vrbem in ingrediendo est clausus quia ,mea manu in Deus eum Alienauit
נִכַּר אֹתוֹ אֱלֹהִים בְּיָדִי כִּי נִסְגַּר לָבוֹא בְּעִיר
populum omnem Saul audire fecit Et .vectis & ,portarum
8 דְּלָתַיִם וּבְרִיחַ׃ וַיְשַׁמַּע שָׁאוּל אֶת־כָּל־הָעָם
& ,Dauid angustiandum ad * ,Chehilah in descendendum ad ,prælium in
לַמִּלְחָמָה לָרֶדֶת קְעִילָה לָצוּר אֶל־דָּוִד וְאֶל־
;malum tacens Saul se super quòd Dauid cognouit Et .eius viros
9 אֲנָשָׁיו׃ וַיֵּדַע דָּוִד כִּי עָלָיו שָׁאוּל מַחֲרִישׁ הָרָעָה
. ephod Applica : sacerdotem Ebiathar ad dixit &
וַיֹּאמֶר אֶל־אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן הַגִּישָׁה הָאֵפוֹד׃
audiuit audiendo ,Israel Deus DOMINE :Dauid Dixitque
10 וַיֹּאמֶר דָּוִד יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שָׁמֹעַ שָׁמַע
ciuitatē corrumpendū ad Chehilah in venire Saul quærens quòd ,tuus seruus
עַבְדְּךָ כִּי־מְבַקֵּשׁ שָׁאוּל לָבוֹא אֶל־קְעִילָה לְשַׁחֵת לָעִיר
?eius manu in Chehilah domini me concludent Nunquid .me propter
11 בַּעֲבוּרִי׃ הֲיַסְגִּרֻנִי בַעֲלֵי קְעִילָה בְיָדוֹ
DOMINE,tuus seruus audiuit quemadmodum,Saul descendet Nunquid
הֲיֵרֵד שָׁאוּל כַּאֲשֶׁר שָׁמַע עַבְדְּךָ יְהוָה
.Descēdet:DOMINVS Dixitq; .tuo seruo quæso Indica?Israel Deus
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַגֶּד־נָא לְעַבְדֶּךָ וַיֹּאמֶר יְהוָה יֵרֵד׃
& ,me Chehilah domini concludent Nunquid :Dauid Dixitque
12 וַיֹּאמֶר דָּוִד הֲיַסְגִּרוּ בַּעֲלֵי קְעִילָה אֹתִי וְאֶת־
.Concludent : DOMINVS dixit &? Saul manu in meos viros
אֲנָשַׁי בְּיַד־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר יְהוָה יַסְגִּירוּ׃

Margin: cum pugnāt — נגד ‡ diripiunt Dominum — שסה — נכה — ישע timemus quāto magis cùm perrexerimus ‡acies — ילך vt interrogaret Dominū. — ענה do — ירד ‡cū ‡pecudes — נכה — ישע cùm fugeret — * cum — Conclusit — congregauit — vt descēderet *vt obsideret — ירד ‡contra ‡tacitè cogitaret — ידע רוע — quærit ‡ vt disperdat — tradent ‡ maiores — נגד ירד tradent maiores — Tradent.

Sunt egressi & ; viri sexcenti fermè eius viri & ,Dauid surrexit Et
13 וַיָּקָם דָּוִד וַאֲנָשָׁיו כְּשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ וַיֵּצְאוּ
,est nunciatū Sauli Et .ambulauerunt quo in ambulauerunt & ,Chehilah è
מִקְּעִלָה וַיִּתְהַלְּכוּ בַּאֲשֶׁר יִתְהַלָּכוּ וּלְשָׁאוּל הֻגַּד
.exire cessauit & :Chehilah è Dauid euasisset quòd
כִּי־נִמְלַט דָּוִד מִקְּעִילָה וַיֶּחְדַּל לָצֵאת׃
monte in mansitque , munitionibus in deserto in Dauid mansit Et
14 וַיֵּשֶׁב דָּוִד בַּמִּדְבָּר בַּמְּצָדוֹת וַיֵּשֶׁב בָּהָר
eū tradidit non & ,diebus omnibus Saul eum quæsiuit & ;Ziph deserto in
בְּמִדְבַּר־זִיף וַיְבַקְשֵׁהוּ שָׁאוּל כָּל־הַיָּמִים וְלֹא־נְתָנוֹ
Saul esset egressus quòd Dauid vidit Et .eius manu in Deus
15 אֱלֹהִים בְּיָדוֹ׃ וַיַּרְא דָוִד כִּי־יָצָא שָׁאוּל
.sylua in Ziph deserto in * Dauid & .suam animam quærendum ad
לְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשׁוֹ וְדָוִד בְּמִדְבַּר־זִיף בַּחֹרְשָׁה׃
;syluam in Dauid ad iuit & , Saul filius Iehonathan surrexit Et
16 וַיָּקָם יְהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל וַיֵּלֶךְ אֶל־דָּוִד חֹרְשָׁה
.Deo in eius manum confortauit &
וַיְחַזֵּק אֶת־יָדוֹ בֵּאלֹהִים׃
Saul manus te inueniet non quia ,timeas Ne :eum ad Dixitque
17 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַל־תִּירָא כִּי לֹא תִמְצָאֲךָ יַד־שָׁאוּל
:secundum in tibi ero ego & ,Israel super regnabis tu & , mei patris
אָבִי וְאַתָּה תִּמְלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאָנֹכִי אֶהְיֶה־לְּךָ לְמִשְׁנֶה
.ita sciens meus pater Saul etiam &
וְגַם־שָׁאוּל אָבִי יֹדֵעַ כֵּן׃
Dauid mansit & .DOMINI facies ad fœdus ipsi ambo exciderunt Et
18 וַיִּכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם בְּרִית לִפְנֵי יְהוָה וַיֵּשֶׁב דָּוִד
.suam domum in abiit Iehonathan Et . sylua in
בַּחֹרְשָׁה וִיהוֹנָתָן הָלַךְ לְבֵיתוֹ׃
Dauid Nónne :dicendo , Ghibhah in Saul ad Ziphæi ascenderunt Et
19 וַיַּעֲלוּ זִפִים אֶל־שָׁאוּל הַגִּבְעָתָה לֵאמֹר הֲלוֹא דָוִד
* quæ ,Chachilah colle in , sylua in munitionibus in nobiscū se abscondens
מִסְתַּתֵּר עִמָּנוּ בַמְּצָדוֹת בַּחֹרְשָׁה בְּגִבְעַת הַחֲכִילָה אֲשֶׁר
tuæ animæ desiderium omne ad nunc Et ?Iesimon dextra à
20 מִימִין הַיְשִׁימוֹן׃ וְעַתָּה לְכָל־אַוַּת נַפְשְׁךָ
.regis manu in eum concludere nobis & :descende descendendo rex
הַמֶּלֶךְ לָרֶדֶת רֵד וְלָנוּ הַסְגִּירוֹ בְּיַד הַמֶּלֶךְ׃
.me super pepercistis quia ,DOMINO † vos Benedicti : Saul Dixitque
21 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה כִּי חֲמַלְתֶּם עָלָי׃
sit quo ‡ eius locum videte & ,scitote & ;adhuc parate ,quæso Ite
22 לְכוּ־נָא הָכִינוּ עוֹד וּדְעוּ וּרְאוּ אֶת־מְקוֹמוֹ אֲשֶׁר תִּהְיֶה
aget callidè callendo :me ad dixit quia . ibi eum viderit quis , eius pes
רַגְלוֹ מִי רָאָהוּ שָׁם כִּי אָמַר אֵלַי עָרוֹם יַעְרִם
se abscondet * quibus latibulis omnibus ex scitote & , videte Et .ipse
23 הוּא׃ וּרְאוּ וּדְעוּ מִכֹּל הַמַּחֲבֹאִים אֲשֶׁר יִתְחַבֵּא
si , erit Et .vobiscum ibo & ;rectum ad me ad reuertimini & , ibi
שָׁם וְשַׁבְתֶּם אֵלַי אֶל־נָכוֹן וְהָלַכְתִּי אִתְּכֶם וְהָיָה אִם־
.Iehudah millibus omnibus in eum scrutabor & ,terra in ipse fuerit
יֶשְׁנוֹ בָאָרֶץ וְחִפַּשְׂתִּי אֹתוֹ בְּכֹל אַלְפֵי יְהוּדָה׃
eius viri & ,Dauid Et . Saul facies ad Ziph in abierunt & ,surrexerunt Et
24 וַיָּקוּמוּ וַיֵּלְכוּ זִיפָה לִפְנֵי שָׁאוּל וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו
.Iesimon † dexteram ad solitudine ‡ in Mahon deserto in
בְּמִדְבַּר מָעוֹן בָּעֲרָבָה אֶל יְמִין הַיְשִׁימוֹן׃
;Dauidi* nūciauerunt & ,quærendum ad eius viri & ,Saul iuit Et
25 וַיֵּלֶךְ שָׁאוּל וַאֲנָשָׁיו לְבַקֵּשׁ וַיַּגִּדוּ לְדָוִד
,Saul audiuit Et .Mahon deserto in mansit & ,petram ‡ descendit &
וַיֵּרֶד הַסֶּלַע וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבַּר מָעוֹן וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל
. Mahon desertum † Dauid post est persecutus &
וַיִּרְדֹּף אַחֲרֵי־דָוִד מִדְבַּר מָעוֹן׃
latere ex eius viri & ,Dauid & ,hinc montis latere ex Saul iuit Et
26 וַיֵּלֶךְ שָׁאוּל מִצַּד הָהָר מִזֶּה וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו מִצַּד
,Saul Et . Saul faciebus ‡ à abeundum ad festinus Dauid fuit & : inde montis
הָהָר מִזֶּה וַיְהִי דָוִד נֶחְפָּז לָלֶכֶת מִפְּנֵי שָׁאוּל וְשָׁאוּל
.eos prehendendum ad * eius viros in & ,Dauid in corona cingentes eius viri &
וַאֲנָשָׁיו עֹטְרִים אֶל־דָּוִד וְאֶל־אֲנָשָׁיו לְתָפְשָׂם׃
se diffuderunt ‡ quia ,vade † & ,Accelera :dicendo ,Saul ad venit legatus Et
27 וּמַלְאָךְ בָּא אֶל־שָׁאוּל לֵאמֹר מַהֲרָה וְלֵכָה כִּי־פָשְׁטוּ
post persequendo à Saul est reuersus Et .terram super Pelistim
28 פְלִשְׁתִּים עַל־הָאָרֶץ׃ וַיָּשָׁב שָׁאוּל מִרְדֹף אַחֲרֵי
illum locum vocauerunt Ideo .Pelistim occursum in iuit & ,Dauid
דָוִד וַיֵּלֶךְ לִקְרַאת פְּלִשְׁתִּים עַל־כֵּן קָרְאוּ לַמָּקוֹם הַהוּא
. hammachlecoth Selah ‡
סֶלַע הַמַּחְלְקוֹת׃

Margin: קום מאה — יצא — שוב — ראה ‡ erat — secundus — שנה — ‡ pepigerunt coram Dño. — פנה — ‡ locutus — עלה — latitat — præsidiis * est — סתר — desiderij — אוה — nostrum erit tradere — ירד — miserti — ‡ ille ‡ in — ‡ ilicet — ילך — ידע ראה — Quòd cū latibula in ‡ abscondit — certa — שוב — ‡ planitie — ‡ campestribus — ‡ desolationis. — iuerunt — * nuncij — נגד — ‡ ad — ‡ in — festinauit Da uid ire, ‡ facie — היה — circumdabant — * vt caperent — nuncius — ‡ veni ‡ impetum fecerunt — ‡ petram diui-sionum.

CAP. XXIIII. כד

.Henghedi munitionibus in mansit & , inde Dauid ascendit Et
1 וַיַּעַל דָּוִד מִשָּׁם וַיֵּשֶׁב בִּמְצָדוֹת עֵין־גֶּדִי׃

Margin: עלה

CAP. XXI. כא

contremuit Et ,sacerdotē Achimelech ad Nob in Dauid venit Et
2 1 † ויבא דוד נבה אל־אחימלך הכהן ויחרד
,es solus tu Quare : ei dixitque ,Dauid occursum in * ,Achimelech
3 אחימלך לקראת דוד ויאמר לו מדוע אתה לבדך
:sacerdotem Achimelech ad Dauid Dixitque ?tecum ‖ non vir &
2 ואיש אין אתך׃ † ויאמר דוד לאחימלך הכהן
quicquam nesciat Vir , me ad dixitque ,verbum mihi præcepit Rex
המלך צוני דבר ויאמר אלי איש אל־ידע מאומה
pueros Et .tibi præcepi quod * & ,te mittens ego quod verbum
4 את־הדבר אשר־אנכי שלחך ואשר צויתך ואת־הנערים
sub est quid nunc Et .ignoti obscuri locum ad feci scire
5 3 יודעתי אל־מקום פלני אלמני׃ † ועתה מה־יש תחת־
.inuentum vel,mea manu in da panes quinque ?tua manu
ידך חמשה־לחם תנה בידי או הנמצא׃
ad prophanus panis ‖ Non : dixit & ,Dauid * sacerdos respondit Et
6 4 † ויען הכהן את־דוד ויאמר אין־לחם חל אל־
tantùm * pueri se seruarunt Si ‖ .est sanctitatis panis quinimo ;mea manu sub
תחת ידי כי־אם־לחם קדש יש אם־נשמרו הנערים אך
Quinimo :ei dixit & ,sacerdoti Dauid respondit Et ?muliere à
5 מאשה׃ † ויען דוד את־הכהן ויאמר לו כי אם־
fuerūt & ;me exeundo in ,nudiustertius‡heri sicut nobis ‖ est prohibita mulier
7 אשה עצרה־לנו כתמל שלשם בצאתי ויהיו
hodie quia etiā & ,prophanationis via ipsa & ; sanctitas puerorum vasa
כלי־הנערים קדש והוא דרך חל ואף כי היום
non quia , sanctitatem sacerdos ei dedit Et .vase in sanctificabitur
8 6 יקדש בכלי׃ † ויתן־לו הכהן קדש כי לא־
DOMINI faciebus à remoti † ,facierum panis nisi panis ibi erat
היה שם לחם כי־אם־לחם הפנים המוסרים מלפני יהוה
seruis de vir ibi Et .ipsum capi die in calidum panem ponendum ad
7 לשום לחם חם ביום הלקחו׃ † ושם איש מעבדי
Doegh eius nomen & ,DOMINI facies ad detentus * illa die in Saul
שאול ביום ההוא נעצר לפני יהוה ושמו דאג
Dauid Dixitque .Saul ipsi † qui ,pastorum potentissimus, Edomæus
9 8 האדמי אביר הרעים אשר לשאול׃ † ויאמר דוד
Quia ?gladius vel lancea tua manu sub hic est non Et :Achimelech ad
לאחימלך ואין יש־פה תחת־ידך חנית או־חרב כי
quia , mea manu in cepi * non mea vasa etiam & ,meum gladium etiam
10 גם־חרבי וגם־כלי לא־לקחתי בידי כי־
Goliath Gladius :sacerdos dixit Et .festinatum regis verbum fuit
11 9 היה דבר־המלך נחוץ׃ † ויאמר הכהן חרב גלית
veste in inuolutus ipse ecce ,quercus valle in percussisti quem ,Pelistæi
הפלשתי אשר־הכית בעמק האלה הנה־היא לוטה בשמלה
.hoc in ‖ eū præter alius * nō quia ,cape ‡ tibi ceperis istum si .Ephod post
אחרי האפוד אם־אתה תקח־לך קח כי אין אחרת זולתה בזה
,Dauid surrexit Et .mihi eum da, ille sicut † Non : Dauid Dixitque
12 10 ויאמר דוד אין כמוה תנה לי׃ † ויקם דוד
.Gath regem Achis ad venit Et .Saul faciebus à illa die in fugit &
13 ויברח ביום־ההוא מפני שאול ויבא אל־אכיש מלך גת׃
?terræ rex Dauid * iste Nónne ;eum ad Achis serui Dixeruntque
11 † ויאמרו עבדי אכיש אליו הלוא־זה דוד מלך הארץ
suis millibus in ‖ Saul Percussit :dicendo , choris in respondebant huic nónne
14 הלוא לזה יענו במחלות לאמר הכה שאול באלפו
verba Dauid posuit Et ?suis millibus denis in Dauid &
12 ודוד ברבבתו׃ † וישם דוד את־הדברים
.Gath regis Achis faciebus à valde timuit & ,suo corde in hæc
האלה בלבבו ויירא מאד מפני אכיש מלך־גת׃
,corū manib' in furere se finxit & ,corū oculis in suū sensum ipsum mutauit Et
15 13 † וישנו את־טעמו בעיניהם ויתהלל בידם
in suam saliuam faciebat descendere & ,portæ fores super designabat &
ויתו על־דלתות השער ויורד רירו אל־
videbitis Ecce :suos seruos ad Achis Dixitque .suam barbam
16 14 זקנו׃ † ויאמר אכיש אל־עבדיו הנה תראו
insanis Indigus ?me ad eum adduxistis quid vt ,furentem virum
15 איש משתגע למה תביאו אתו אלי׃ † חסר משגעים
iste Num ? me super insaniendum ad hunc adduxistis quia ,ego
17 אני כי־הבאתם את־זה להשתגע עלי הזה
?meam domum in ingredietur
יבא אל־ביתי׃

CAP. XXII. כב

audierunt Et.Hadullam spelunca in euasit & ,inde Dauid abijt Et
1 † וילך דוד משם וימלט אל־מערת עדלם וישמעו
.illuc eum ad descenderunt & ,eius patris domus omnis & ,eius fratres
18 אחיו וכל־בית אביו וירדו אליו שמה׃

timuit; * & venit; ‖ est; aliquid; צוה; de re propter quam mitto; * quam cuiusdam, & locum ignotum talis.; פלא; quod inueni?; * ad ‖ est; ענה חלל; sed sanctus; ‖ Nō * vel sibi; Verè; ‡ & cum egressus sum; היה; panē sanctū. non erant enim ibi panes; כלה נתן; panes qui erant facie; סור; panes calidos quasi ablatus; * demorabatur corā Domino ‡ erant; חנת; arma * tuli; verbum regis vrgebat.; panno; נגה; vis tollere ‡ tolle * est huic ‡ simi lis illi; לקח; קום; facie; * est; cantabant per choros; חלל; suos decem millia; suos שום; facie; ראה; sermonem; insaniuit; debat; תוה; in ostiis; תוה; vidistis; hominem Deficio; שגע; coram; בוא; seruauit se; ילך; ירד

cui vir omnis & ,angustiatus vir omnis eum ad sunt congregati Et
2 † ויתקבצו אליו כל־איש מצוק וכל־איש אשר־
;principem in eis super fuitque .animo amarus vir omnis & ,creditor ei
לו נשא וכל־איש מר־נפש ויהי עליהם לשר
inde Dauid abiit Et .viri quadringenti fermè eo cum fuerunt &
3 ויהיו עמו כארבע מאות איש׃ † וילך דוד משם
,meus pater queso Egrediatur :Moab regem ad dixitque .Moab Mispeh‡
מצפה מואב ויאמר אל־מלך מואב יצא־נא אבי
.Deus mihi faciat quid sciam donec ,vobiscum † mea mater &
ואמי אתכם עד אשר אדע מה־יעשה־לי אלהים׃
omnibus eo cum manserunt & ; Moab Regis faciebus cum eos duxit Et
4 † וינחם את־פני מלך מואב וישבו עמו כל־
ad propheta Gad Dixitque .munitione in Dauid esse diebus
5 ימי היות־דוד במצודה׃ † ויאמר גד הנביא אל־
.Iehudah terram tibi ingredietur ‖ & :vade .munitione in maneas Ne : Dauid
דוד לא תשב במצודה לך ובאת־לך ארץ יהודה
quòd Saul audiuit Et .Chareth syluam venit & ,Dauid abijt Et
6 וילך דוד ויבא יער חרת׃ † וישמע שאול כי
sub Ghibhah in manens Saul & ;eo cum * qui ,viri & ,Dauid sciretur
נודע דוד ואנשים אשר אתו ושאול יושב בגבעה תחת־
stantes eius serui omnes & ,eius manu in eius lancea & ,Ramah in arbore
האשל ברמה וחניתו בידו וכל־עבדיו נצבים
quæso Audite :eum super stantibus‡ suis seruis Saul Dixitque .eū super
7 עליו׃ † ויאמר שאול לעבדיו הנצבים עליו שמעו־נא
vobis omnibus ;vineas & ,agros Isai filius dabit vobis oībus Etiā :Iemini filij
בני ימיני גם־לכלכם יתן בן־ישי שדות וכרמים לכלכם
vos omnes estis ligati‡ Quia ?centenorum principes * & ,millium principes ponet
8 ישים שרי אלפים ושרי מאות׃ † כי קשרתם כלכם
,Isai filio cum meū filiū excidendo in ‖ meam aurem reuelans ‡ non & ,me super †
עלי ואין־גלה את־אזני בכרת־בני עם־בן־ישי
suscitauit quia ,meam aurem reuelans & ,me super vobis ex ægrotās ‖ non &
ואין־חלה מכם עלי וגלה את־אזני כי הקים
?hanc diem secundum insidiatorem † ad me super * meum seruum meus filius
בני את־עבדי עלי לארב כיום הזה׃
,Saul seruos super constitutus ipse & † Edomæus Doeg respondit Et
9 † ויען דאג האדמי והוא נצב על־עבדי־שאול
filium Achimelech ad Nob in venientem Isai filium Vidi :dixit &
ויאמר ראיתי את־בן־ישי בא נבה אל־אחימלך בן־
& ,ei dedit escam & ,DOMINO in ei interrogauit Et .Achitub
10 אחיטוב׃ † וישאל־לו ביהוה וצידה נתן לו ואת
vocandum ad rex misit Et .ei dedit Pelistæi Gholiath gladium
11 חרב גלית הפלשתי נתן לו׃ † וישלח המלך לקרא
,eius patris domum omnem & ,sacerdotem Achitub filium Achimelech
את־אחימלך בן־אחיטוב הכהן ואת כל־בית אביו
.regem ad ipsi omnes venerunt & :Nob in * qui ,sacerdotes
הכהנים אשר בנב ויבאו כלם אל־המלך׃
.mi dñe ego Ecce :dixit & .Achitub fili nunc Audi : Saul dixit Et
12 † ויאמר שאול שמע־נא בן־אחיטוב ויאמר הנני אדני׃
,Isai filius & , tu me super estis ligati quid Vt :Saul eum ad Dixitque
13 † ויאמר אליו שאול למה קשרתם עלי אתה ובן־ישי
consurgendum ad ;Deo in ei interrogando & ,gladium & panem ei te dando in
בתתך לו לחם וחרב ושאול לו באלהים לקום
Achimelech respondit Et ?hanc diem secundum insidiantem in * me in
14 אלי לארב כיום הזה׃ † ויען אחימלך
gener & ,fidelis Dauid sicut tuis seruis omnibus in quis Et : ait & , regi
את־המלך ויאמר ומי בכל־עבדיך כדוד נאמן וחתן
?tua domo in gloriosus & ,tuum auditum ad recedens & , regis
המלך וסר אל־משמעתך ונכבד בביתך׃
imponat Ne.mihi Absit ?Deo in ei interrogare cœpi hodie Num
15 היום החלתי לשאול־לו באלהים חלילה לי אל־ישם
nouit non quia ;mei patris domo omni in verbum ‖ suo seruo in rex
המלך בעבדו דבר בכל־בית אבי כי לא־ידע
:rex Dixitque .magnum vel paruum verbum, hoc omni in tuus seruus
16 עבדך בכל־זאת דבר קטן או גדול׃ † ויאמר המלך
.tui patris domus omnis & , tu Achimelech morieris Moriendo
מות תמות אחימלך אתה וכל־בית אביך׃
,Conuertimini :eum super stantibus cursoribus rex Dixitque
17 † ויאמר המלך לרצים הנצבים עליו סבו
,Dauid cum‡ eorū manus etiam quia :DOMINI sacerdotes interficite &
והמיתו כהני יהוה כי גם־ידם עם־דוד
:meam aurem reuelarunt non & , ipse fugiens quòd cognouerunt quia &
וכי ידעו כי־ברח הוא ולא גלו את־אזנו
sacerdotes in inuendum ad suam manum mittere regis serui noluerunt &
ולא־אבו עבדי המלך לשלח את־ידם לפגע בכהני
irrue & ,tu Conuertere :Doeg ad rex dixit Et .DOMINI
18 יהוה׃ † ויאמר המלך לדויג סב אתה ופגע

angustiis affectus ‡ erat; מרר; מאה; ‡ in speculam; † & maneant; ידע; ante regem; נחה; quibus fuit arce.; מצד; arce ‖ ingredere; ישב בוא; in saltū cæduū; ילך; * erāt ‖ manebat; ידע; stabant; חנה; iuxta ‡ qui stabant iuxta; omnes vos; נתן שום; tribunos * cēturiones ‡ cōiurastis; שור מאה; † aduersum ‡ est qui apiat ‖ cū fœd' inierit fili' meus ‖ est qui doleat qui reuelet * aduersum † insidias † qui erat; ענה ראה; cōsuluit pro eo Dominū,; צור; familiam; * erant; adsum; coniurastis aduersum; vt dares cōsuleres pro eo Deum, vt consurgeret contra; נתן ענה; * ad insidias inter omnes seruos tuos qui pergit ad obediētiā tuā; סור; cōsulere pro eo Deum; חלל שום; ‖ quippiam de omnibus his; familia qui stabant iuxta; רוץ סבב; * est; מות; fugeret aperuerunt; גלה אזני; vt interficerēt; inter fice; אבה; לדויג; ק

Accidens :dixit quia .illa die in quicquam Saul est locutus non Et
26 וְלֹא־דִבֶּר שָׁאוּל מְאוּמָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר מִקְרֶה
crastino à fuit Et .mundus non quia ;ipse purus non quia ,ipsum
27 הוּא בִּלְתִּי טָהוֹר הוּא כִּי־לֹא טָהוֹר׃ וַיְהִי מִמָּחֳרַת
Ionathan ad Saul Dixitque .Dauid locus est visitatus & ,secundo mensis
הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי וַיִּפָּקֵד מְקוֹם דָּוִד וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־יְהוֹנָתָן
;panem ad hodie etiam heri etiam Isai filius venit non Quare :suũ filiũ
בְּנוֹ מַדּוּעַ לֹא־בָא בֶן־יִשַׁי גַּם־תְּמוֹל גַּם־הַיּוֹם אֶל־הַלָּחֶם׃
,me apud ex Dauid postulauit Postulãdo :Saul Ionathan respondit Et
28 וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שָׁאוּל נִשְׁאֹל נִשְׁאַל דָּוִד מֵעִמָּדִי
victima quia ,obsecro me Dimitte :dixit Et .Bethlechem ad vsque
29 עַד־בֵּית לָחֶם׃ וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי נָא כִּי זֶבַח
si nunc Et .meus frater mihi mandauit ipse & ,ciuitate in nobis familiæ
מִשְׁפָּחָה לָנוּ בָּעִיר וְהוּא צִוָּה־לִי אָחִי וְעַתָּה אִם־
,meos fratres videbo & ,quæso euadam ,tuis oculis in gratiam inueni
מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אִמָּלְטָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־אֶחָי
Saul nasus est iratus Et .regis mensam ad venit non Idcirco
30 עַל־כֵּן לֹא־בָא אֶל־שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ׃ וַיִּחַר־אַף שָׁאוּל
quòd ,noui non an ,rebellionis peruersæ Fili :ei dixit & , Ionathan in
בִּיהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לוֹ בֶּן־נַעֲוַת הַמַּרְדּוּת הֲלוֹא יָדַעְתִּי כִּי־
nuditatis confusionem in & ,tuam confusionem in Isai filium tu eligens
בֹחֵר אַתָּה לְבֶן־יִשַׁי לְבָשְׁתְּךָ וּלְבֹשֶׁת עֶרְוַת
super vixerit Isai filius quibus diebus omnibus Quia ;tuæ matris
31 אִמֶּךָ׃ כִּי כָל־הַיָּמִים אֲשֶׁר בֶּן־יִשַׁי חַי עַל־
,humum ,mitte nunc Et .tuum regnum & ,tu stabilieris non ,cum cape
הָאֲדָמָה לֹא תִכּוֹן אַתָּה וּמַלְכוּתֶךָ וְעַתָּה שְׁלַח וְקַח אֹתוֹ
Saul Ionathan respondit Et .ipse mortis filium quia ,me ad
32 אֵלַי כִּי בֶן־מָוֶת הוּא׃ וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שָׁאוּל
?fecit quid ?morietur quid Vt :eum ad dixit & ,suum patrem
אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה יוּמַת מֶה עָשָׂה׃
cognouit & .eum percutiendum ad ,eũ super lanceam Saul protelauit Et
33 וַיָּטֶל שָׁאוּל אֶת־הַחֲנִית עָלָיו לְהַכֹּתוֹ וַיֵּדַע
.Dauid interficere suo patre cum à ipsa conclusio quòd ,Ionathan
יְהוֹנָתָן כִּי־כָלָה הִיא מֵעִם אָבִיו לְהָמִית אֶת־דָּוִד׃
die in comedit non & ,nasi ira in mensa cum à Ionathan Surrexitque
34 וַיָּקָם יְהוֹנָתָן מֵעִם הַשֻּׁלְחָן בָּחֳרִי־אָף וְלֹא־אָכַל בְּיוֹם־
cum calumniaueras quia ,Dauid super doluit quia . panem secunda mensis
הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לֶחֶם כִּי נֶעְצַב אֶל־דָּוִד כִּי הִכְלִמוֹ
agrum Ionathan est egressus & ,mane in fuit Et .suus pater
35 אָבִיו׃ וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיֵּצֵא יְהוֹנָתָן הַשָּׂדֶה
.co cum paruus puer & ,Dauidi statutum tempus ad
לְמוֹעֵד דָּוִד וְנַעַר קָטֹן עִמּוֹ׃
quas , sagittas nunc inueni , Curre :suum puerum ad Dixitque
36 וַיֹּאמֶר לְנַעֲרוֹ רֻץ מְצָא־נָא אֶת־הַחִצִּים אֲשֶׁר
.eum transire faciendum ad sagittam iecit ipse & ,cucurrit puer :iaciens ego
אָנֹכִי מוֹרֶה הַנַּעַר רָץ וְהוּא־יָרָה הַחֵצִי לְהַעֲבִרוֹ׃
.Ionathan iecerat quam ,sagittæ locum ad vsque puer venit Et
37 וַיָּבֹא הַנַּעַר עַד־מְקוֹם הַחֵצִי אֲשֶׁר יָרָה יְהוֹנָתָן
vltra & ,te à sagitta Nónne :dixit & ,puerum post Ionathã Clamauitq;
וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנַּעַר וַיֹּאמֶר הֲלוֹא הַחֵצִי מִמְּךָ וָהָלְאָה׃
.steteris ne , festina ,Accelera :puerum post Ionathan Clamauitque
38 וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנַּעַר מְהֵרָה חוּשָׁה אַל־תַּעֲמֹד
.suum dominum ad venit & ,sagittam Ionathan puer collegit &
וַיְלַקֵּט נַעַר יְהוֹנָתָן אֶת־הַחִצִּי וַיָּבֹא אֶל־אֲדֹנָיו׃
sciebant Dauid & Ionathan tãtùm ,quicquam sciebat non puer Et
39 וְהַנַּעַר לֹא־יָדַע מְאוּמָה אַךְ יְהוֹנָתָן וְדָוִד יָדְעוּ
:ei qui ,puerum ad sua vasa Ionathan Deditque .verbum
40 אֶת־הַדָּבָר׃ וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן אֶת־כֵּלָיו אֶל־הַנַּעַר אֲשֶׁר־לוֹ
.ciuitatem defer, Vade :ei dixitque
וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ הָבֵיא הָעִיר׃
cecidit & ,meridiem apud de surrexit Dauid & , est ingressus Puer
41 הַנַּעַר בָּא וְדָוִד קָם מֵאֵצֶל הַנֶּגֶב וַיִּפֹּל
sunt osculati & : vicibus tribus se incuruauit & ,terram in suas facies in
לְאַפָּיו אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיִּשְּׁקוּ
Dauid vt adeo : suum socium vir fleuerũt & ,suum socium vir
אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וַיִּבְכּוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ עַד־דָּוִד
Quod . pace in Vade :Dauid ad Ionathan Dixitque .adaugeret
42 הִגְדִּיל׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵךְ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר
DOMINVS :dicendo ,DOMINI nomine in ;nos nos ambo iurauimus
נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה
tuum semen inter & ,meum semen inter & ,te inter & ,me inter fit
יִהְיֶה בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין זַרְעִי וּבֵין זַרְעֲךָ
.ciuitatem est ingressus Ionathan & :abijt & ,surrexit Et .seculũ in vsq;
43 עַד־עוֹלָם׃ וַיָּקָם וַיֵּלַךְ וִיהוֹנָתָן בָּא הָעִיר׃

; dices & ,tuus pater me visitauerit visitando Si .tertiæ vesperam
6 הָעֶרֶב הַשְּׁלִשִׁית׃ אִם־פָּקֹד יִפְקְדֵנִי אָבִיךָ וְאָמַרְתָּ
,suam ciuitate Bethlechem currendo ad Dauid me à postulauit Postulãdo
נִשְׁאֹל נִשְׁאַל מִמֶּנִּי דָוִד לָרוּץ בֵּית־לֶחֶם עִירוֹ
:dixerit sic Si .familiæ toti ibi dierum sacrificium quia
7 כִּי זֶבַח הַיָּמִים שָׁם לְכָל־הַמִּשְׁפָּחָה׃ אִם־כֹּה יֹאמַר
est consummata quòd scito ,ei fuerit ira irascendo si & .tuo seruo pax ,Bene
טוֹב שָׁלוֹם לְעַבְדֶּךָ וְאִם־חָרֹה יֶחֱרֶה לוֹ דַּע כִּי־כָלְתָה
quia ,tuo seruo super misericordiam facies Et .co cum à malitia
8 הָרָעָה מֵעִמּוֹ׃ וְעָשִׂיתָ חֶסֶד עַל־עַבְדֶּךָ כִּי
me in est si Et .tecum tuum seruum adduxisti DOMINI fœdus in
בִּבְרִית יְהוָה הֵבֵאתָ אֶת־עַבְדְּךָ עִמָּךְ וְאִם־יֶשׁ־בִּי
?me introduces hoc quid vt ,tuũ patrẽ ad vsq; & .tu me interfice ,iniquitas
עָוֹן הֲמִיתֵנִי אַתָּה וְעַד־אָבִיךָ לָמָּה־זֶּה תְבִיאֵנִי׃
,cognouero cognoscendo si quia ,tibi Absit :Ionathan Dixitque
9 וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן חָלִילָה לָּךְ כִּי אִם־יָדֹעַ אֵדַע
non & ,te super veniendum ad meo patre cum à malitia sit consummata quòd
כִּי־כָלְתָה הָרָעָה מֵעִם אָבִי לָבוֹא עָלֶיךָ וְלֹא
Quis :Ionathan ad Dauid Dixitque .tibi annunciem illud
10 אֹתָהּ אַגִּיד לָךְ׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוֹנָתָן מִי
?duri tuus pater tibi responderit quid vel ,mihi renunciabit
יַגִּיד לִי אוֹ מַה־יַּעַנְךָ אָבִיךָ קָשָׁה׃
sũt egressi Et .agrum egrediamur & ,Iio :Dauid ad Ionathã Dixitque
11 וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־דָּוִד לְכָה וְנֵצֵא הַשָּׂדֶה וַיֵּצְאוּ
DOMINE :Dauid ad Ionathan dixit Et .agrum ipsi ambo
12 שְׁנֵיהֶם הַשָּׂדֶה׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־דָּוִד יְהוָה
,tertia cras tẽpus iuxta meũ patrẽ inuestigauero quòd ,Israel Deus
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כִּי־אֶחְקֹר אֶת־אָבִי כָּעֵת מָחָר הַשְּׁלִשִׁית
:tuam aurem reuelauero & ,te ad misero tunc non & ,Dauid in bonũ ecce &
וְהִנֵּה־טוֹב אֶל־דָּוִד וְלֹא־אָז אֶשְׁלַח אֵלֶיךָ וְגָלִיתִי אֶת־אָזְנֶךָ׃
meũ patrẽ ad erit bonum quia ,addat sic & ,Ionathan DOMINVS faciat Sic
13 כֹּה־יַעֲשֶׂה יְהוָה לִיהוֹנָתָן וְכֹה יֹסִיף כִּי־יֵיטִב אֶל־אָבִי
:pace in ibis & ,te dimittam & ,tuã aurẽ reuelabo & ,te super malum
אֶת־הָרָעָה עָלֶיךָ וְגָלִיתִי אֶת־אָזְנֶךָ וְשִׁלַּחְתִּיךָ וְהָלַכְתָּ לְשָׁלוֹם
.meo patre cum fuit quemadmodum ,tecum DOMINVS sit &
וִיהִי יְהוָה עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־אָבִי׃
,DOMINI misericordiã mecum facies non & viuente me adhuc si non Et
14 וְלֹא אִם־עוֹדֶנִּי חָי וְלֹא־תַעֲשֶׂה עִמָּדִי חֶסֶד יְהוָה
cum à tuam misericordiam abscindes non Sed :moriar non &
15 וְלֹא אָמוּת׃ וְלֹא־תַכְרִית אֶת־חַסְדְּךָ מֵעִם
Dauid inimicos DOMINVM abscindendo in nec ;seculum in vsque mea domo
בֵּיתִי עַד־עוֹלָם וְלֹא בְּהַכְרִת יְהוָה אֶת־אֹיְבֵי דָוִד
cum Ionathan ascidit Et .humi facies desuper virum
16 אִישׁ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ וַיִּכְרֹת יְהוֹנָתָן עִם־
.Dauid inimicorum manu de DOMINVS Requirat & ,Dauid domo
בֵּית דָּוִד וּבִקֵּשׁ יְהוָה מִיַּד אֹיְבֵי דָוִד׃
,ipsum eum diligendo in Dauid ipsi iurandum ad Ionathan addidit Et
17 וַיּוֹסֶף יְהוֹנָתָן לְהַשְׁבִּיעַ אֶת־דָּוִד בְּאַהֲבָתוֹ אֹתוֹ
:Ionathan ei dixit Et .eum diligebat suæ animæ dilectionem quia
18 כִּי־אַהֲבַת נַפְשׁוֹ אֲהֵבוֹ׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ יְהוֹנָתָן
tertiabis Et .tua sessio visitabitur quia ,visitaberis & ,mensis Cras
19 מָחָר חֹדֶשׁ וְנִפְקַדְתָּ כִּי יִפָּקֵד מוֹשָׁבֶךָ׃ וְשִׁלַּשְׁתָּ
die in ,ibi te abscondes quo ,locum ad venies & ,valde descendes
תֵּרֵד מְאֹד וּבָאתָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נִסְתַּרְתָּ שָּׁם בְּיוֹם
sagittas tres ego Et .viatorium lapidẽ apud manebis & ;operis
20 הַמַּעֲשֶׂה וְיָשַׁבְתָּ אֵצֶל הָאֶבֶן הָאָזֶל׃ וַאֲנִי שְׁלֹשֶׁת הַחִצִּים
,puerum mittam ecce Et .scopum ad mihi mittendo ,iaciam lat ad
21 צִדָּה אוֹרֶה לְשַׁלַּח־לִי לְמַטָּרָה׃ וְהִנֵּה אֶשְׁלַח אֶת־הַנַּעַר
sagittæ Ecce : puero dixero dicendo Si .sagittas inueni ,Vade
לֵךְ מְצָא אֶת־הַחִצִּים אִם־אָמֹר אֹמַר לַנַּעַר הִנֵּה הַחִצִּים
viuit , verbum non & ,tibi pax quia ,veni & ,eam cape ;infra & , te à
מִמְּךָ וָהֵנָּה קָחֶנּוּ וָבֹאָה כִּי־שָׁלוֹם לְךָ וְאֵין דָּבָר חַי־
sagittæ Ecce : adolescenti dixero sic Et .DOMINVS
22 יְהוָה׃ וְאִם־כֹּה אֹמַר לָעֶלֶם הִנֵּה הַחִצִּים
verbum Et DOMINVS te dimisit quia :vade ,vltra & , te à
23 מִמְּךָ וָהָלְאָה לֵךְ כִּי שִׁלַּחֲךָ יְהוָה׃ וְהַדָּבָר
,te inter & ,me inter DOMINVS ecce , tu & ego fumus locuti quod
אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֲנִי וָאָתָּה הִנֵּה יְהוָה בֵּינִי וּבֵינְךָ
,mensis fuit & , agro in Dauid se abscondit Et .seculum in vsque
24 עַד־עוֹלָם׃ וַיִּסָּתֵר דָּוִד בַּשָּׂדֶה וַיְהִי הַחֹדֶשׁ
rex Seditque .vescendum ad panem iuxta rex sedit &
25 וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל־הַלֶּחֶם לֶאֱכוֹל׃ וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ
,Ionathan surrexit & : parietis sedem ad vice in vice sicut ,suam sedem super
עַל־מוֹשָׁבוֹ כְּפַעַם בְּפַעַם אֶל־מוֹשַׁב הַקִּיר וַיָּקָם יְהוֹנָתָן
.Dauid locus visitatus est & ; Saul latere ex Abner seditque
וַיֵּשֶׁב אַבְנֵר מִצַּד שָׁאוּל וַיִּפָּקֵד מְקוֹם דָּוִד׃

Margin notes (left): praeter-quam quod ... | הָיָה | Calendarum antecedente | שָׁנָה | בּוֹא | עָנָה | ad me | suspicaban ... | חָרָה | עָוָה | ערוה | tollere | mortis | ... | מוּת | furoris | קוּם חָרָה | Calendarum dolore affe-ctus est, propter ... | כָּלַם | הָיָה | רוּץ חָצַץ | sagittas | בּוֹא | sagittas | sed | יָדַע | puero | נָתַן כֶּלִי | in de loco qui ... | נָפַל | שָׁחָה נָשַׁק | vnusquisque alter alterum ... | רֵעַ גָּדַל | ... | הָלַךְ | שָׁנָה

Margin notes (right): diei recordãdo recorda fuerit mei in | annuale est | יוֹם | est cõpleta | יָדַע כָּלָה | cum | רוּעַ | בּוֹא | עָוֹן מוּת | vt | complera vt veniat cõtra | נָגַד | (siquid boni) si | עָנָה | Veni in | יָצָא | in | שָׁנָה | si aut die | fuerit super aperuero | גָּלָה | si placuerit patri meo, | יָסַף יָטַב | vt adducat aperiam | גָּלָה | הָיָה | tantũ adhuc me viuente facies etiam | cùm abscide-rit Dominus vnumquemque e superficie terræ. | pepigit fœdus | פָּנָה | dicens vt iuraret | propterea quòd diligeret | secundum | erunt Calendæ, & memoraberis defi-ciet trib die bus manebis in quo te abscondes | יָרַד | חֵץ | ad signum | יָרָה נָתַר | dicens ei: quicquam mali, | בּוֹא חָיָה | puero, | הָלַךְ | fuerũt calẽd. | יָשַׁב | אֵל | ad cathedrã si-cut consueue rat alias, in ca thedra iuxta parietem. carebat sede | קוּם יָשַׁב

non Et . rege cum *contrahendum* affinitatem *ad* ,Dauid oculis in verbum
הַדָּבָר בְּעֵינֵי דָוִד לְהִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ וְלֹא־
,eius viri & ,ipse iuit & ,Dauid surrexit Et .dies erant completi
27 מָלְאוּ הַיָּמִים׃ וַיָּקָם דָּוִד וַיֵּלֶךְ הוּא וַאֲנָשָׁיו
,eorum præputia Dauid attulit & ,viros ducentos Pelistim *in* percussit &
וַיַּךְ בַּפְּלִשְׁתִּים מָאתַיִם אִישׁ וַיָּבֵא דָוִד אֶת־עָרְלֹתֵיהֶם
Saul ei dedit Et .rege cum affinitatem *contrahēdum ad* ,regi *ea impleuerūt* &
וַיְמַלְאוּם לַמֶּלֶךְ לְהִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ וַיִּתֶּן־לוֹ שָׁאוּל
cognouit & ,Saul vidit Et .vxorem in suam filiam Michal
28 אֶת־מִיכַל בִּתּוֹ לְאִשָּׁה׃ וַיַּרְא שָׁאוּל וַיֵּדַע
.eum diligebat Saul filia Michal Et .Dauid cum ‡ DOMINVS quòd
כִּי יְהוָה עִם־דָּוִד וּמִיכַל בַּת־שָׁאוּל אֲהֵבַתְהוּ׃
inimicans Saul fuit Et .amplius Dauid *faciebus* à timere Saul addidit Et
29 וַיֹּאסֶף שָׁאוּל לֵרֹא מִפְּנֵי דָוִד עוֹד וַיְהִי שָׁאוּל אֹיֵב
.Pelistim principes sunt egressi Et .diebus omnibus Dauid
30 אֶת־דָּוִד כָּל־הַיָּמִים׃ וַיֵּצְאוּ שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים
: Saul seruis omnibus præ Dauid *intellexit* , *eos egrediendo ab* ‡ fuit Et
וַיְהִי מִדֵּי צֵאתָם שָׂכַל דָּוִד מִכֹּל עַבְדֵי שָׁאוּל
.valde eius nomen *fuit honorificum* ‡ &
וַיִּיקַר שְׁמוֹ מְאֹד׃

Margin: vt cōtraheret. קוּם הָלַךְ ex. נָכָה מֵאָה. ea omnia obtulerunt vt contraheret. ‡ esset. facie. יָרֵא פָּנָה. טוּר. à tēpore quo egressi sunt: prudenter se gessit. הָיָה יָצָא. ‡magnificatum est. יָקַר.

CAP. XIX. יט

,suos seruos omnes ad & ,suum filium Ionathan ad Saul est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר שָׁאוּל אֶל־יוֹנָתָן בְּנוֹ וְאֶל־כָּל־עֲבָדָיו
.valdè Dauid in complacuit Saul filius Ionathan Et .Dauid *occidendum ad*
לְהָמִית אֶת־דָּוִד וִיהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל חָפֵץ בְּדָוִד מְאֹד׃
meus pater Saul *Quærens* :dicendo Dauid ipsi Ionathan nunciauit Et
2 וַיַּגֵּד יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵאמֹר מְבַקֵּשׁ שָׁאוּל אָבִי
,occulto in manebis & ,mane in obsecro *obseruate* nunc Et . te interficere
לַהֲמִיתֶךָ וְעַתָּה הִשָּׁמֶר־נָא בַבֹּקֶר וְיָשַׁבְתָּ בַסֵּתֶר
,agro in mei patris manum ad stabo & ,egrediar ego Et *latitabis* &
3 וְנַחְבֵּאתָ׃ וַאֲנִי אֵצֵא וְעָמַדְתִּי לְיַד־אָבִי בַּשָּׂדֶה
‡ quid videbo & :meum patrem ad te *in* * loquar ego & ;*ibi tu quo* †
אֲשֶׁר אַתָּה שָׁם וַאֲנִי אֲדַבֵּר בְּךָ אֶל־אָבִי וְרָאִיתִי מָה
Saul ad bonum Dauid *in** Ionathan est locutus Et .tibi *indicabo* &
4 וְהִגַּדְתִּי לָךְ׃ וַיְדַבֵּר יְהוֹנָתָן בְּדָוִד טוֹב אֶל־שָׁאוּל
, Dauid *in*‡ ,suum seruum *in*‡ rex peccet Ne :eum ad dixitque .suū patrē
אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַל־יֶחֱטָא הַמֶּלֶךְ בְּעַבְדּוֹ בְדָוִד
.valde tibi† *bonum* eius opera quia & ,tibi peccauit non quia
כִּי לוֹא חָטָא לָךְ וְכִי מַעֲשָׂיו טוֹב־לְךָ מְאֹד׃
fecitque: Pelistæum percussit & ,sua *vola* in suam animam posuit Et
5 וַיָּשֶׂם אֶת־נַפְשׁוֹ בְכַפּוֹ וַיַּךְ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַיַּעַשׂ
.es lætatus & , vidisti . Israel vniuerso magnam salutem DOMINVS
יְהוָה תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה לְכָל־יִשְׂרָאֵל רָאִיתָ וַתִּשְׂמָח
?gratis Dauid *interficiendo*‡ ,innocentē sanguinem *in* peccabis quid vt Et
וְלָמָּה תֶחֱטָא בְּדָם נָקִי לְהָמִית אֶת־דָּוִד חִנָּם׃
DOMINVS *Viuens* ,Saul iurauit & ;Ionathan *voce in* Saul Audiuitque
6 וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל בְּקוֹל יְהוֹנָתָן וַיִּשָּׁבַע שָׁאוּל חַי־יְהוָה
ei *indicauit* & ,Dauid *ad* Ionathan vocauit Et .morietur si
7 אִם־יוּמָת׃ וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן לְדָוִד וַיַּגֶּד־לוֹ
ad Dauid Ionathan adduxit Et .hæc verba omnia Ionathan
יְהוֹנָתָן אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּבֵא יְהוֹנָתָן אֶת־דָּוִד אֶל־
addidit Et .nudiustertius ‡ heri sicut *eius facies ad* fuit & ,Saul
8 שָׁאוּל וַיְהִי לְפָנָיו כְּאֶתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם׃ וַתּוֹסֶף
, Pelistim *in* ‡ pugnauit & ,Dauid est egressus & , esse bellum
הַמִּלְחָמָה לִהְיוֹת וַיֵּצֵא דָוִד וַיִּלָּחֶם בַּפְּלִשְׁתִּים
.eius *faciebus* à fugerunt & :magna plaga eos *in* percussitque
וַיַּךְ בָּהֶם מַכָּה גְדוֹלָה וַיָּנֻסוּ מִפָּנָיו׃
sua domo in *ipse &*‡ , Saul *ad* malus DOMINI spiritus fuit Et
9 וַתְּהִי רוּחַ יְהוָה רָעָה אֶל־שָׁאוּל וְהוּא בְּבֵיתוֹ
.manu in *modulans* Dauid & : sua manu in eius lancea & ,sedens
יוֹשֵׁב וַחֲנִיתוֹ בְּיָדוֹ וְדָוִד מְנַגֵּן בְּיָד׃
se *dimisit* & .parietem *in* & ,Dauid *in* lancea *in* pcutere Saul quæsiuit Et
10 וַיְבַקֵּשׁ שָׁאוּל לְהַכּוֹת בַּחֲנִית בְּדָוִד וּבַקִּיר וַיִּפְטַר
euasit & ,fugit Dauid Et .parietem *in* lancea percussit & , Saul *faciebus à*
מִפְּנֵי שָׁאוּל וַיַּךְ אֶת־הַחֲנִית בַּקִּיר וְדָוִד נָס וַיִּמָּלֵט
,Dauid domum ad nuncios Saul misit Et .illa nocte in
11 בַּלַּיְלָה הוּא׃ וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים אֶל־בֵּית דָּוִד
Dauid ipsi indicauit & :mane *in* cum *occidendum ad*‡ & ,eum *custodiendum ad**
לְשָׁמְרוֹ וְלַהֲמִיתוֹ בַּבֹּקֶר וַתַּגֵּד לְדָוִד
, nocte tuam animam *euadere facias tu non Si* :dicendo ,eius vxor Michal
מִיכַל אִשְׁתּוֹ לֵאמֹר אִם־אֵינְךָ מְמַלֵּט אֶת־נַפְשְׁךָ הַלַּיְלָה
per Dauid Michal fecit descendere Et .interficieris tu cras
12 מָחָר אַתָּה מוּמָת׃ וַתֹּרֶד מִיכַל אֶת־דָּוִד בְּעַד
,*imagines* ‡ Michal Cepitque † .*euasit** & ,fugit & ,abiit & :fenestram
13 הַחַלּוֹן וַיֵּלֶךְ וַיִּבְרַח וַיִּמָּלֵט׃ וַתִּקַּח מִיכַל אֶת־הַתְּרָפִים

Margin: vt occideret. מוּת. Quærit. נָגַר. caue tibi. abscondes te. †in quo eris. *de te respondeat, רָאָה. nunciabo *de. ‡ contra. bona † sunt. manu. שׂוּם כָּפַף. נָכָה עָשָׂה. contra. ‡vt interficias. voci. Viuit. חָיָה. nunciauit. ante eum. יָסַף. ‡ cum. facie. נוּס. super. רוּעַ. psallebat. חָנָה. subduxit. נָכָה חָנָה. facie. vt custodirent. vt occiderent. מוּת נָגַר. Nisi serues. יָרַד. *seruatus est. † Tulitque. ‡simulacra, יָלַךְ לָקַח.

operuit & ;eius *capitibus* ‡posuit caprarum *pellem* † & ,lecto in posuit &
וַתָּשֶׂם אֶל־הַמִּטָּה וְאֵת כְּבִיר הָעִזִּים שָׂמָה מְרַאֲשֹׁתָיו וַתְּכַס
:dixit & .Dauid *capiendum ad* ,nuncios Saul Misitque .veste in
14 בַּבָּגֶד׃ וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים לָקַחַת אֶת־דָּוִד וַתֹּאמֶר
videndum ad nuncios Saul Misitque .ipse *Aegrotus*
15 חֹלֶה הוּא׃ וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל אֶת־הַמַּלְאָכִים לִרְאוֹת
.eū *interficiendum ad*‡ ,me ad lecto in eum facite Ascendere :dicēdo ,Dauid
אֶת־דָּוִד לֵאמֹר הַעֲלוּ אֹתוֹ בַמִּטָּה אֵלַי לַהֲמִתוֹ׃
pellis &, *protensionem ad imagines*‡ ecce & ,nuncij venerunt Et
16 וַיָּבֹאוּ הַמַּלְאָכִים וְהִנֵּה הַתְּרָפִים אֶל־הַמִּטָּה וּכְבִיר
quid Vt :Michal ad Saul Dixitque .eius *capitibus* ‡ caprarum
17 הָעִזִּים מְרַאֲשֹׁתָיו׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־מִיכַל לָמָּה
Michal dixit Et ? *euasit*† & ,meum inimicum dimisisti & ,me decepisti sic
כָּכָה רִמִּיתִנִי וַתְּשַׁלְּחִי אֶת־אֹיְבִי וַיִּמָּלֵט וַתֹּאמֶר מִיכַל
.te interficiam *quid ad*‡ ,me Dimitte :me ad dixit Ipse :Saul ad
אֶל־שָׁאוּל הוּא־אָמַר אֵלַי שַׁלְּחִנִי לָמָה אֲמִיתֵךְ׃
ei indicauit & ,Ramah in Semuel ad venit & ,euasit & ,fugit Dauid Et
18 וְדָוִד בָּרַח וַיִּמָּלֵט וַיָּבֹא אֶל־שְׁמוּאֵל הָרָמָתָה וַיַּגֶּד־לוֹ
manserunt & ,Semuel & ,ipse abijt & : Saul sibi fecit quæ omnia
אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה־לוֹ שָׁאוּל וַיֵּלֶךְ הוּא וּשְׁמוּאֵל וַיֵּשְׁבוּ
Dauid Ecce :dicendo , Saul est nunciatum Et .Naioth ‡ in
19 בְּנָוֹית׃ וַיֻּגַּד לְשָׁאוּל לֵאמֹר הִנֵּה דָוִד
capiendum‡ ad nuncios Saul Misitque .Ramah in *habitaculis* † in
20 בְּנָוֹית בָּרָמָה׃ וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים לָקַחַת
Semuel & ,prophetantium prophetarum *cætum* *vidit* & ;Dauid
אֶת־דָּוִד וַיַּרְא אֶת־לַהֲקַת הַנְּבִיאִים נִבְּאִים וּשְׁמוּאֵל
,Dei spiritus Saul nunciis super fuit & .eos *super constitutum* ,stantem
עֹמֵד נִצָּב עֲלֵיהֶם וַתְּהִי עַל־מַלְאֲכֵי שָׁאוּל רוּחַ אֱלֹהִים
misit & , Saul nunciauerunt Et .ipsi etiam prophetabāt &
21 וַיִּתְנַבְּאוּ גַּם־הֵמָּה׃ וַיַּגִּדוּ לְשָׁאוּל וַיִּשְׁלַח
,Saul addidit Et .ipsi etiam prophetauerunt & ;alios nuncios
מַלְאָכִים אֲחֵרִים וַיִּתְנַבְּאוּ גַּם־הֵמָּה וַיֹּסֶף שָׁאוּל
.ipsi etiam prophetauerunt & ,tertios nuncios misit &
וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים שְׁלִשִׁים וַיִּתְנַבְּאוּ גַּם־הֵמָּה׃
,magnam cisternam ad vsque venit & Ramah in ipse etiam abijt Et
22 וַיֵּלֶךְ גַּם־הוּא הָרָמָתָה וַיָּבֹא עַד־בּוֹר הַגָּדוֹל
,dixit Et?Dauid & ,Semuel‡ Vbi :dixit &,interrogauit & ,Secho in † quæ
אֲשֶׁר בַּשֶּׂכוּ וַיִּשְׁאַל וַיֹּאמֶר אֵיפֹה שְׁמוּאֵל וְדָוִד וַיֹּאמֶר
Naioth *ad* ‡ illuc abijt Et .Ramah in Naioth‡in * Ecce
23 הִנֵּה בְּנָוֹית בָּרָמָה׃ וַיֵּלֶךְ שָׁם אֶל־נָוֹית
eundo iuit & ,Dei spiritus *ille* etiam eum super fuit & .Ramah in ‡
בָּרָמָה וַתְּהִי עָלָיו גַּם־הוּא רוּחַ אֱלֹהִים וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ
.Ramah in Naioth ‡ in *ipsum ingredi vsque* prophetauit &
וַיִּתְנַבֵּא עַד־בֹּאוֹ בְּנָוֹית בָּרָמָה׃
ipse etiam prophetauit & ,suis vestimentis ipse etiam se expoliauit Et
24 וַיִּפְשַׁט גַּם־הוּא בְּגָדָיו וַיִּתְנַבֵּא גַם־הוּא
Idcirco .nocte tota & ,illa die tota nudus cecidit & ,Semuel *facies ad*
לִפְנֵי שְׁמוּאֵל וַיִּפֹּל עָרֹם כָּל־הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלַּיְלָה עַל־כֵּן
?prophetas inter Saul etiam Num : *dicent*
יֹאמְרוּ הֲגַם שָׁאוּל בַּנְּבִאִים׃

Margin: †puluinar è pilis. ‡sub capite. שׂוּם נָטָה. עֵז כָּסָה. vt tolleret. Aegrotat. vt viderent. רָאָה. ‡vt occiderē faciam. עָלָה. ‡simulacrū super lectum, et puluinarè pilis. רָמָה. ‡sub capite. †saluatus est? ‡alioqui. morati sunt. יָשַׁב. ‡*habitaculis* vel domo doctrinæ. בניית ק. †Naioth quę est. ‡tollendū. viderunt cuneum. docentem. הָיָה. נָגַר. יָסַף. בּוֹא. ‡est †est. *est ‡*habitaculis*. ‡in. נָאָה. ‡quæ est. בניית ק. vsque quo veniret. ‡*habitacula*. coram. פָּנָה נָפַל. dicunt.

CAP. XX. כ

facies ad‡dixit & ,venit & ,Ramah in ‡ Naioth † de Dauid fugit Et
1 וַיִּבְרַח דָּוִד מִנָּוֹית בָּרָמָה וַיָּבֹא וַיֹּאמֶר לִפְנֵי
,meum peccatum quod & ,mea iniquitas * quæ ? feci Quid :Ionathan
יְהוֹנָתָן מֶה עָשִׂיתִי מֶה־עֲוֹנִי וּמֶה־חַטָּאתִי
.Absit :ei Dixitque ?meam animam quærit quia , *tui patris facies ad*
2 לִפְנֵי אָבִיךָ כִּי מְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשִׁי׃ וַיֹּאמֶר לוֹ חָלִילָה
,*paruum verbum*‡ vel ,*grande verbum*† meus pater faciet *sibi* ‡ ecce .morieris non
לֹא תָמוּת הִנֵּה לוֹ־עָשָׂה אָבִי דָּבָר גָּדוֹל אוֹ דָּבָר קָטֹן
mea meus pater absconderit quare Et .meæ auri reuelet non *&*
וְלֹא יִגְלֶה אֶת־אָזְנִי וּמַדּוּעַ יַסְתִּיר אָבִי מִמֶּנִּי אֶת־
:dixit & ,Dauid adhuc iurauit Et .‡ hoc non ? *hoc verbum*
3 הַדָּבָר הַזֶּה אֵין זֹאת׃ וַיִּשָּׁבַע עוֹד דָּוִד וַיֹּאמֶר
Ne :dicet & ,tuis oculis in gratiam inueni quòd ,tuus pater sciuit Sciendo
יָדֹעַ יָדַע אָבִיךָ כִּי־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וַיֹּאמֶר אַל־
DOMINVS *viuens* ‡ verùm Et . *doleat* forte ne ,Ionathan hoc cognoscat
יֵדַע־זֹאת יְהוֹנָתָן פֶּן־יֵעָצֵב וְאוּלָם חַי־יְהוָה
.mortem inter & ,me inter ‡ passus tanquam quia ,tua anima viuit &
וְחֵי נַפְשֶׁךָ כִּי כְפֶשַׂע בֵּינִי וּבֵין הַמָּוֶת׃
.tibi faciam & ,tua anima dixerit Quod :Dauid ad Ionathan Dixitque
4 וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־דָּוִד מַה־תֹּאמַר נַפְשְׁךָ וְאֶעֱשֶׂה־לָּךְ׃
sedebo sedendo ego & , cras *mensis* Ecce :Ionathan ad Dauid dixit Et
5 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוֹנָתָן הִנֵּה־חֹדֶשׁ מָחָר וְאָנֹכִי יָשֹׁב־אֵשֵׁב
ad vsque agro in me abscondā & , me dimittes & ;vescendū ad *rege cum*
עִם־הַמֶּלֶךְ לֶאֱכוֹל וְשִׁלַּחְתַּנִי וְנִסְתַּרְתִּי בַּשָּׂדֶה עַד

Margin: †*habitaculis* ‡quæ est corā. *est. עָשָׂה. coram patre tuo, ‡non †rē grandem , ‡rem paruam, quā לא יעשה ק. rem hanc? † faciet. חָנַן. dolore afficiatur ‡ viuit. חָיָה. ‡ vnus est. calendæ sunt. sedere soleo. apud regem.

occursum in appropinquaret & ,ibit & Pelistæus surgeret cum ,fuit Et
48 וְהָיָה כִּי־קָם הַפְּלִשְׁתִּי וַיֵּלֶךְ וַיִּקְרַב לִקְרַאת
.Pelistæi occursum in ordinem in cucurrit & ,Dauid festinauit & ,Dauid
דָּוִד וַיְמַהֵר דָּוִד וַיָּרָץ הַמַּעֲרָכָה לִקְרַאת הַפְּלִשְׁתִּי׃
,lapidem inde cepit & ,vas ad suam manum Dauid misit Et
49 וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־יָדוֹ אֶל־הַכֶּלִי וַיִּקַּח מִשָּׁם אֶבֶן
lapis est infixus & :eius frontem ad Pelistæum percussit & ,iecit funda &
וַיְקַלַּע וַיַּךְ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־מִצְחוֹ וַתִּטְבַּע הָאֶבֶן
.terram in suas facies super cecidit & , eius fronte in
בְּמִצְחוֹ וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו אָרְצָה׃
percussit & ;lapide in & ,funda in Pelistæo præ Dauid præualuit Et
50 וַיֶּחֱזַק דָּוִד מִן־הַפְּלִשְׁתִּי בַּקֶּלַע וּבָאֶבֶן וַיַּךְ אֶת־
.Dauid manu in ‡ non gladius & :eum interfecit & ,Pelistæum
הַפְּלִשְׁתִּי וַיְמִיתֵהוּ וְחֶרֶב אֵין בְּיַד־דָּוִד׃
,eius gladium cepit & , Pelistæum ad stetit & ,Dauid cucurrit Et
51 וַיָּרָץ דָּוִד וַיַּעֲמֹד אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֶת־חַרְבּוֹ
.eius caput eo in præcidit & ,eũ interfecit & ,sua vaginaę eũ euaginauit &
וַיִּשְׁלְפָהּ מִתַּעְרָהּ וַיְמֹתְתֵהוּ וַיִּכְרָת־בָּהּ אֶת־רֹאשׁוֹ
.fugerunt & ,eorum fortis esset mortuus quòd Pelistæi viderunt Et
וַיִּרְאוּ הַפְּלִשְׁתִּים כִּי־מֵת גִּבּוֹרָם וַיָּנֻסוּ׃
,sunt vociferati & ,Iehudah & , Israel viri Surrexeruntque
52 וַיָּקֻמוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה וַיָּרִעוּ
portas ad vsque & vallē ‡ te venire vsque Pelistim sunt persecuti &
וַיִּרְדְּפוּ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּים עַד־בּוֹאֲךָ גַיְא וְעַד שַׁעֲרֵי
ad vsque & ,Saharaim † via in Pelistim vulnerati ceciderunt & :Hecron
עֶקְרוֹן וַיִּפְּלוּ חַלְלֵי פְלִשְׁתִּים בְּדֶרֶךְ שַׁעֲרַיִם וְעַד־
ardendo ab Israel filij sunt reuersi Et .Hecron ad vsque & ,Gath
53 גַּת וְעַד־עֶקְרוֹן׃ וַיָּשֻׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִדְּלֹק
.eorum castra diripuerunt & :Pelistim post
אַחֲרֵי פְלִשְׁתִּים וַיָּשֹׁסּוּ אֶת־מַחֲנֵיהֶם׃
;Ierusalaim in illud adduxit & , Pelistæi caput Dauid Cepitque
54 וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־רֹאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי וַיְבִאֵהוּ יְרוּשָׁלָם
Saul videre circa † Et .suo tabernaculo in posuit eius vasa &
55 וְאֶת־כֵּלָיו שָׂם בְּאָהֳלוֹ׃ וְכִרְאוֹת שָׁאוּל
principem Abner ad dixit , Pelistæi occursum in egredientē Dauid ipsũ
אֶת־דָּוִד יֹצֵא לִקְרַאת הַפְּלִשְׁתִּי אָמַר אֶל־אַבְנֵר שַׂר
tua anima Viuit : Abner Dixitque ? Abner puer iste ‡ cuius Filius :militiæ
הַצָּבָא בֶּן־מִי־זֶה הַנַּעַר אַבְנֵר וַיֹּאמֶר אַבְנֵר חֵי־נַפְשְׁךָ
hic cuius filius ,tu Interroga :rex dixit Et .noui si ,rex
56 הַמֶּלֶךְ אִם־יָדָעְתִּי׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שְׁאַל אַתָּה בֶּן־מִי־זֶה
percutiendo à Dauid reuerti iuxta Et .adolescens
57 הָעָלֶם׃ וּכְשׁוּב דָּוִד מֵהַכּוֹת אֶת־
caput & ;Saul facies ad eum adduxit & ,Abner eum cepit & ,Pelistæum
הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֹתוֹ אַבְנֵר וַיְבִאֵהוּ לִפְנֵי שָׁאוּל וְרֹאשׁ
cuius Filius : Saul eum ad Dixitque .sua manu in † Pelistæi
58 הַפְּלִשְׁתִּי בְּיָדוֹ׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו שָׁאוּל בֶּן־מִי
.Bethhalachmitæ Isai tui serui Filius :Dauid dixit Et ? puer tu
אַתָּה הַנָּעַר וַיֹּאמֶר דָּוִד בֶּן־עַבְדְּךָ יִשַׁי בֵּית הַלַּחְמִי׃

Margin: קוּם venirent, · רוּץ aciem · כָּלָה לָקַח tulit · נָכָה in fronte · נָפַל פָּנָה faciem suam · robustior fuit · ‡ erat · מוּת super Pelisteo · רוּץ tulit · רָאָה נוּס · vsquequo venias ‡ ad · בּוֹא † duarũ portarũ, · à persequēdo · שׁוּב · שָׁסַס Tulitque · arma · † quādo vidit · ‡ est · sit · Quando autē reuersus est · נָכָה tulit ante · לָקַח בּוֹא · † erat · es

CAP. XVIII. יח

Ionathan anima & ,Saul ad loqui eum consummare secundum fuit Et
1 וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר אֶל־שָׁאוּל וְנֶפֶשׁ יְהוֹנָתָן
.suam animam sicut Ionathan eum dilexit & ,Dauid anima in est ligata
נִקְשְׁרָה בְּנֶפֶשׁ דָּוִד וַיֶּאֱהָבוֹ יְהוֹנָתָן כְּנַפְשׁוֹ׃
domum redeundum ad ‡ ei dedit † non & ,illa die in Saul eum cepit Et
2 וַיִּקָּחֵהוּ שָׁאוּל בַּיּוֹם הַהוּא וְלֹא נְתָנוֹ לָשׁוּב בֵּית
illũ diligēdo in ‡ ,fœdus Dauid & * Ionathan excidit ‡ Et .sui patris
3 אָבִיו׃ וַיִּכְרֹת יְהוֹנָתָן וְדָוִד בְּרִית בְּאַהֲבָתוֹ
pallio Ionathan se exuit Et .suam animam secundum eum
4 אֹתוֹ כְּנַפְשׁוֹ׃ וַיִּתְפַּשֵּׁט יְהוֹנָתָן אֶת־הַמְּעִיל
,suum gladiũ ad vsque suas vestes & , Dauid illud dedit & ,se super ‡ quod
אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתְּנֵהוּ לְדָוִד וּמַדָּיו וְעַד־חַרְבּוֹ
.suum cinctorium ad vsque & ,suum arcum ad vsque &
וְעַד־קַשְׁתּוֹ וְעַד־חֲגֹרוֹ׃
,Saul eum mittebat quæ † omnibus in Dauid est egressus Et
5 וַיֵּצֵא דָוִד בְּכֹל אֲשֶׁר יִשְׁלָחֶנּוּ שָׁאוּל
bonus fuit & .belli viros super Saul eum posuitque .agebat intelligens
יַשְׂכִּיל וַיְשִׂמֵהוּ שָׁאוּל עַל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַיִּיטַב
. Saul seruorum oculis in etiam & ,populi omnis oculis in
בְּעֵינֵי כָּל־הָעָם וְגַם בְּעֵינֵי עַבְדֵי שָׁאוּל׃
,Pelistæum percutiendo à Dauid redeundo in ,eos veniendo in fuit Et
6 וַיְהִי בְּבוֹאָם בְּשׁוּב דָּוִד מֵהַכּוֹת אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי
chori & ,cantando Israel vrbibus cunctis de mulieres sunt egressæ &
וַתֵּצֶאנָה הַנָּשִׁים מִכָּל־עָרֵי יִשְׂרָאֵל לָשׁוּר וְהַמְּחֹלוֹת
.instrumētis trifidis in & ,lætitia in ‡ tympanis in ‡ ,regis Saul occursum in ‡
לִקְרַאת שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ בְּתֻפִּים בְּשִׂמְחָה וּבְשָׁלִשִׁים׃

Margin: cũ perfecisset · הָיָה כָּלָה · cum · ויאהבהו · tulit † pmisit ‡ vt rediret · לָקַח · ‡ percussit * cũ ‡ eo quod diligeret · ‡ erat · נָתַן מַד · baltheum · † ad prudenter se gerebat. bellatores. placuitque · שׂוּם · dum venirēt ipsi, ‡ dum reuerteretur ‡ mulierũ ibāt · יָצָא שׁוּר · לָשִׁיר חָלַל · ‡ cũ canticis · תָּפַף

Saul Percussit :dicebant & ,ludentes mulieres respondebant Et
7 וַתַּעֲנֶינָה הַנָּשִׁים הַמְשַׂחֲקוֹת וַתֹּאמַרְןָ הִכָּה שָׁאוּל
,valdè Saul est iratus Et .suis millibus denis in Dauid & ,suis millibus in
8 בַּאֲלָפָו וְדָוִד בְּרִבְבֹתָיו׃ וַיִּחַר לְשָׁאוּל מְאֹד
,millia decē Dauid Dederūt :dixit & ,istud verbū suis oculis in fuit malū &
וַיֵּרַע בְּעֵינָיו הַדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר נָתְנוּ לְדָוִד רְבָבוֹת
.regnum certe ei vltra † Et . mille dederunt mihi &
וְלִי נָתְנוּ הָאֲלָפִים וְעוֹד לוֹ אַךְ הַמְּלוּכָה׃
.vltra & ,illa die à Dauid malignè aspiciens Saul fuit Et
9 וַיְהִי שָׁאוּל עָוֹן אֶת־דָּוִד מֵהַיּוֹם הַהוּא וָהָלְאָה׃
in malus Dei spiritus prosperauit ‡ & , crastino à ‡ fuit Et
10 וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַתִּצְלַח רוּחַ אֱלֹהִים רָעָה אֶל־
,sua manu in modulans ‡ Dauid & ,domus medio in prophetabat & ,Saul
שָׁאוּל וַיִּתְנַבֵּא בְתוֹךְ־הַבַּיִת וְדָוִד מְנַגֵּן בְּיָדוֹ
.Saul manu in ‡ lancea Et .die in diem secundum *
כְּיוֹם בְּיוֹם וְהַחֲנִית בְּיַד־שָׁאוּל׃
.pariete in & Dauid in Percutiā :dixit & ,lanceam Saul sustulit Et
11 וַיָּטֶל שָׁאוּל אֶת־הַחֲנִית וַיֹּאמֶר אַכֶּה בְדָוִד וּבַקִּיר
Saul timuit Et .vicibus duabus eius faciebus à Dauid se auertit Et
12 וַיִּסֹּב דָּוִד מִפָּנָיו פַּעֲמָיִם׃ וַיִּרָא שָׁאוּל
.recesserat Saul cum à & ,eo cum DOMINVS erat quia ,Dauid faciebus à
מִלִּפְנֵי דָוִד כִּי־הָיָה יְהוָה עִמּוֹ וּמֵעִם שָׁאוּל סָר׃
:mille principem ‡ sibi eum posuit & ,secum à † Saul eum fecit recedere Et
13 וַיְסִרֵהוּ שָׁאוּל מֵעִמּוֹ וַיְשִׂמֵהוּ לוֹ שַׂר־אָלֶף
.populi facies ad ingrediebatur & , egrediebatur &
וַיֵּצֵא וַיָּבֹא לִפְנֵי הָעָם׃
.eo cū ‡ DOMINVS & ,intelligens ‡ suis viis omnibus in Dauid fuit Et
14 וַיְהִי דָוִד לְכָל־דְּרָכָו מַשְׂכִּיל וַיהוָה עִמּוֹ׃
timuit & , valdè agens prudenter ipse quòd ,Saul vidit Et
15 וַיַּרְא שָׁאוּל אֲשֶׁר־הוּא מַשְׂכִּיל מְאֹד וַיָּגָר
quia ,Dauid diligens ‡ Iehudah & , Israel omnis Et .eius faciebus à
16 מִפָּנָיו׃ וְכָל־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה אֹהֵב אֶת־דָּוִד כִּי־
:Dauid ad Saul dixit Et .eorum facies ad ingrediens & egrediens ipse
17 הוּא יוֹצֵא וָבָא לִפְנֵיהֶם׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד
tantummodo .vxorem in tibi dabo eam , Merab maiorem meā filiā Ecce
הִנֵּה בִתִּי הַגְּדוֹלָה מֵרַב אֹתָהּ אֶתֶּן־לְךָ לְאִשָּׁה אַךְ
Saul Et .DOMINI bella præliare & :virtutis filium in mihi esto
הֱיֵה־לִּי לְבֶן־חַיִל וְהִלָּחֵם מִלְחֲמוֹת יְהוָה וְשָׁאוּל
.Pelistinorum manus eo in sit sed, eum in mea manus sit Ne :dicebat
אָמַר אַל־תְּהִי יָדִי בּוֹ וּתְהִי־בוֹ יַד־פְּלִשְׁתִּים׃
familia ‡ ,mea vita quæ & ,† ego Quis :Saul ad Dauid dixit Et
18 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שָׁאוּל מִי אָנֹכִי וּמִי חַיַּי מִשְׁפַּחַת
?regi gener ero quia ,Israel in mei patris
אָבִי בְּיִשְׂרָאֵל כִּי־אֶהְיֶה חָתָן לַמֶּלֶךְ׃
ipsa & ,Dauid ipsi Saul filiam* Merab dandi tempore in fuit Et
19 וַיְהִי בְּעֵת תֵּת אֶת־מֵרַב בַּת־שָׁאוּל לְדָוִד וְהִיא
filia Michal dilexit Et .vxorem in Mecholathitæ Hadrieli est data
20 נִתְּנָה לְעַדְרִיאֵל הַמְּחֹלָתִי לְאִשָּׁה׃ וַתֶּאֱהַב מִיכַל בַּת־
verbum fuit rectum & , Saul ipsi nunciauerunt & :Dauid ipsum Saul
שָׁאוּל אֶת־דָּוִד וַיַּגִּדוּ לְשָׁאוּל וַיִּשַׁר הַדָּבָר
ipsi sit & ;ei eam Dabo : Saul Dixitque .eius oculis in
21 בְּעֵינָיו׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶתְּנֶנָּה לּוֹ וּתְהִי־לוֹ
:Dauid ad Saul dixitque .Pelistinorum manus eo in sit & ,laqueum in
לְמוֹקֵשׁ וּתְהִי־בוֹ יַד־פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד
:suis seruis Saul præcepit Et .hodie me in eris gener duabus In
22 בִּשְׁתַּיִם תִּתְחַתֵּן בִּי הַיּוֹם׃ וַיְצַו שָׁאוּל אֶת־עֲבָדָו
,rex te in complacuit Ecce :dicendo ,silentio in Dauid ad Loquimini
דַּבְּרוּ אֶל־דָּוִד בַּלָּט לֵאמֹר הִנֵּה חָפֵץ בְּךָ הַמֶּלֶךְ
.rege in esto gener nunc & ;te dilexerunt eius serui omnes &
וְכָל־עֲבָדָיו אֲהֵבוּךָ וְעַתָּה הִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ׃
.hæc verba Dauid auribus in Saul serui sunt locuti Et
23 וַיְדַבְּרוּ עַבְדֵי שָׁאוּל בְּאָזְנֵי דָוִד אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
contrahere affinitatem vestris oculis in ‡ leue Nunquid :Dauid Dixitque
וַיֹּאמֶר דָּוִד הֲנְקַלָּה בְעֵינֵיכֶם הִתְחַתֵּן
nunciauerunt Et ?despectus & ,pauper vir ‡ ego & ,rege cum
24 בַּמֶּלֶךְ וְאָנֹכִי אִישׁ־רָשׁ וְנִקְלֶה׃ וַיַּגִּדוּ
.Dauid est locutus hæc verba Secundum :dicendo ,ei Saul serui
עַבְדֵי שָׁאוּל לוֹ לֵאמֹר כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר דָּוִד׃
,dote in regi voluntas ‡ Non :Dauid ad dicetis Sic : Saul dixit Et
25 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל כֹּה־תֹאמְרוּ לְדָוִד אֵין־חֵפֶץ לַמֶּלֶךְ בְּמֹהַר
Saul Et .regis inimicos in vlciscendum ad ,Pelistim præputiis centum in quia
כִּי בְּמֵאָה עָרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים לְהִנָּקֵם בְּאֹיְבֵי הַמֶּלֶךְ וְשָׁאוּל
. Pelistim manu in ‡ Dauid deiicere cogitabat
חָשַׁב לְהַפִּיל אֶת־דָּוִד בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים׃
fuit rectū & .hæc verba Dauid ipsi eius serui Nunciaueruntque
26 וַיַּגִּדוּ עֲבָדָיו לְדָוִד אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשַׁר

Saul post abierunt, maiores Isai filij tres Abieruntque
13 וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת בְּנֵי־יִשַׁי הַגְּדֹלִים הָלְכוּ אַחֲרֵי־שָׁאוּל
, bellum in iuerunt qui eius filiorum trium nomen & : bellum ad
לַמִּלְחָמָה וְשֵׁם ׀ שְׁלֹשֶׁת בָּנָיו אֲשֶׁר הָלְכוּ בַּמִּלְחָמָה
.Sammah tertius & , Abinadab eius secundus & ,primogenitus Eliab
אֱלִיאָב הַבְּכוֹר וּמִשְׁנֵהוּ אֲבִינָדָב וְהַשְּׁלִשִׁי שַׁמָּה׃
.Saul post abierunt maiores tres & :minor ipse David Et
14 וְדָוִד הוּא הַקָּטָן וּשְׁלֹשָׁה הַגְּדֹלִים הָלְכוּ אַחֲרֵי שָׁאוּל׃
pecus pascendum ad , Saul desuper reuertens & vadens David Et
15 וְדָוִד הֹלֵךְ וָשָׁב מֵעַל שָׁאוּל לִרְעוֹת אֶת־צֹאן
, mane surgendo Pelistæus accessit Et .Bethlechem sui patris
אָבִיו בֵּית־לָחֶם׃ 16 וַיִּגַּשׁ הַפְּלִשְׁתִּי הַשְׁכֵּם
David ad Isai Dixitque ,diebus quadraginta stetit & ,vesperascendo &
וְהַעֲרֵב וַיִּתְיַצֵּב אַרְבָּעִים יוֹם׃ 17 וַיֹּאמֶר יִשַׁי לְדָוִד
decem & ,huius tosti ephah tuis fratribus nunc Cape :suum filium
בְּנוֹ קַח־נָא לְאַחֶיךָ אֵיפַת הַקָּלִיא הַזֶּה וַעֲשָׂרָה
.tuos fratres ad castra in defer currendo & ,hos panes
לֶחֶם הַזֶּה וְהָרֵץ הַמַּחֲנֶה לְאַחֶיךָ׃
& :mille principem ad deferes illas lactis formellas decem Et
18 וְאֵת עֲשֶׂרֶת חֲרִצֵי הֶחָלָב הָאֵלֶּה תָּבִיא לְשַׂר־הָאָלֶף וְאֶת
.capies eorum pignus & , pace in visitabis tuos fratres
אַחֶיךָ תִּפְקֹד לְשָׁלוֹם וְאֶת־עֲרֻבָּתָם תִּקָּח׃
pugnantes ,Elah valle in Israel vir omnis &, ipsi & ,Saul Et
19 וְשָׁאוּל וְהֵמָּה וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּעֵמֶק הָאֵלָה נִלְחָמִים
reliquit & ,diluculo in David mane surrexit Et .Pelistim cum
עִם־פְּלִשְׁתִּים׃ 20 וַיַּשְׁכֵּם דָּוִד בַּבֹּקֶר וַיִּטֹּשׁ
ei præcepit quemadmodū ,abiit & ,portauit & ;custodientem super pecus
אֶת־הַצֹּאן עַל־שֹׁמֵר וַיִּשָּׂא וַיֵּלֶךְ כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ
fuerāt vociferati & ,ordine ad fuerat egressus exercit. & ,vallū ad venit & :Isai
יִשָׁי וַיָּבֹא הַמַּעְגָּלָה וְהַחַיִל הַיֹּצֵא אֶל־הַמַּעֲרָכָה וְהֵרֵעוּ
occursum in ordinem Pelistim & ,Israel ordinauerat Et .prælio in
בַּמִּלְחָמָה׃ 21 וַתַּעֲרֹךְ יִשְׂרָאֵל וּפְלִשְׁתִּים מַעֲרָכָה לִקְרַאת
manu super se desuper vasa David dereliquit Et .ordinis
מַעֲרָכָה׃ 22 וַיִּטֹּשׁ דָּוִד אֶת־הַכֵּלִים מֵעָלָיו עַל־יַד
suis fratribus optauit & ,venit & :ordinem in cucurrit & ;vasorum custodis
שׁוֹמֵר הַכֵּלִים וַיָּרָץ הַמַּעֲרָכָה וַיָּבֹא וַיִּשְׁאַל לְאֶחָיו
vtrosq; inter vir ecce & ,eis cum loquente ipso Et .pacem ad
לְשָׁלוֹם׃ 23 וְהוּא ׀ מְדַבֵּר עִמָּם וְהִנֵּה אִישׁ הַבֵּנַיִם
,Pelistinorū gramineis de Gath de ei nomē Pelistæus Gholiath ,ascendens
עוֹלֶה גָּלְיָת הַפְּלִשְׁתִּי שְׁמוֹ מִגַּת מִמַּעַרְכוֹת פְּלִשְׁתִּים
.David audiuit Et .hæc verba iuxta loquebatur &
וַיְדַבֵּר כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁמַע דָּוִד׃
,ei faciebus à fugerūt & virum eos videndo in Israel vir omnis Et
24 וְכֹל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בִּרְאוֹתָם אֶת־הָאִישׁ וַיָּנֻסוּ מִפָּנָיו
vidistis Num :Israel vir dixit Et .valde timuerunt &
וַיִּירְאוּ מְאֹד׃ 25 וַיֹּאמֶר ׀ אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַרְאִיתֶם
erit Et ascendens Israel exprobrandum ad quia ?hunc ascendentem virum
הָאִישׁ הָעֹלֶה הַזֶּה כִּי לְחָרֵף אֶת־יִשְׂרָאֵל עֹלֶה וְהָיָה
suā filiam & ,magna opulentia rex eum ditabit ,eum percusserit qui Virum
הָאִישׁ אֲשֶׁר־יַכֶּנּוּ יַעְשְׁרֶנּוּ הַמֶּלֶךְ ׀ עֹשֶׁר גָּדוֹל וְאֶת־בִּתּוֹ
.Israel in liberam faciet eius patris domum & ,ei dabit
יִתֶּן־לוֹ וְאֵת בֵּית אָבִיו יַעֲשֶׂה חָפְשִׁי בְּיִשְׂרָאֵל׃
Quid :dicendo ,secum stantes viros ad David Dixitque
26 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הָאֲנָשִׁים הָעֹמְדִים עִמּוֹ לֵאמֹר מַה־
opprobriū remouerit & ,hunc Pelistæum percusserit qui ,viro fiet
יֵּעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר יַכֶּה אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי הַלָּז וְהֵסִיר חֶרְפָּה
exprobrauit quia ,hic præputiatus Pelistæus quis quoniam ?Israel desuper
מֵעַל יִשְׂרָאֵל כִּי מִי הַפְּלִשְׁתִּי הֶעָרֵל הַזֶּה כִּי חֵרֵף
verbū secundū populus ei Dixitque ?viuentium Diuorum ordines
מַעַרְכוֹת אֱלֹהִים חַיִּים׃ 27 וַיֹּאמֶר לוֹ הָעָם כַּדָּבָר
.eum percusserit qui ,viro fiet Sic :dicendo ,hoc
הַזֶּה לֵאמֹר כֹּה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר יַכֶּנּוּ׃
,viros ad eo loquendo in ,maior eius frater Eliab audiuit Et
28 וַיִּשְׁמַע אֱלִיאָב אָחִיו הַגָּדוֹל בְּדַבְּרוֹ אֶל־הָאֲנָשִׁים
super & ,descendisti hoc quid Vt :dixit & ,David in Eliab nasus est iratus &
וַיִּחַר־אַף אֱלִיאָב בְּדָוִד וַיֹּאמֶר ׀ לָמָּה־זֶּה יָרַדְתָּ וְעַל־
,tuā superbiam noui Ego ?deserto in illarum pecudis paucum reliquisti quē
מִי נָטַשְׁתָּ מְעַט הַצֹּאן הָהֵנָּה בַּמִּדְבָּר אֲנִי יָדַעְתִּי אֶת־זְדֹנְךָ
.descendisti ,prælium videndum ad , quia ,tui cordis malitiam &
וְאֵת רֹעַ לְבָבֶךָ כִּי לְמַעַן רְאוֹת הַמִּלְחָמָה יָרָדְתָּ׃
?est verbum non an ?nunc feci Quid :David Dixitque
29 וַיֹּאמֶר דָּוִד מֶה עָשִׂיתִי עָתָּה הֲלוֹא דָּבָר הוּא׃
verbum secundum dixit & , alterum contra ad ipsum apud ex se vertit Et
30 וַיִּסֹּב מֵאֶצְלוֹ אֶל־מוּל אַחֵר וַיֹּאמֶר כַּדָּבָר
.primum verbum iuxta ,verbum populus ei responderunt & : hoc
הַזֶּה וַיְשִׁבֻהוּ הָעָם דָּבָר כַּדָּבָר הָרִאשׁוֹן׃

pertereru- ; הלך ; ibat reuertebat à pecore ; שוב רעה ; נגש ; vesperi ; Tolle ; לקח ; modiū polentæ ; curre ; רוץ ; caseos lactis hos ; tribuno ; cū salutatione tolles ; לקח ; omnes viri erant ; נטש ; pecora custodi ; dimoneratus ; נשא צוה ; aciem ; ערך ; aciei quæ erant ; supellectilem ; ascendebat ; omnes quādo videre ; faciem ; נוס ; ראה ; Iquit ascendens ; diuitiis ; ab hinc ; acies ; quando ; ראה ; ab illo ; סבב ; שוב

narrauerunt , Saul faciei ad indicarunt & :David est locutus quæ verba sunt audita Et
31 וַיִּשָּׁמְעוּ הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר דָּוִד וַיַּגִּדוּ לִפְנֵי־שָׁאוּל
tulit hominis cor concidat Ne : Saul ad David Dixitque .eum cepit &
וַיִּקָּחֵהוּ׃ 32 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שָׁאוּל אַל־יִפֹּל לֵב־אָדָם
.isto Pelistæo cum pugnabit & ,ibit tuus Seruus .eum super
עָלָיו עַבְדְּךָ יֵלֵךְ וְנִלְחַם עִם־הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה׃
Pelistæum ad ire poteris Non :David ad Saul Dixitque
33 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד לֹא תוּכַל לָלֶכֶת אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי
.suis pueritiis à belli vir ipse & ,tu puer quia :eo cū pugnandum ad istū
הַזֶּה לְהִלָּחֵם עִמּוֹ כִּי־נַעַר אַתָּה וְהוּא אִישׁ מִלְחָמָה מִנְּעֻרָיו׃
:pecore in suo patri tu seruus erat Pastor : Saul ad David dixit Et
34 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שָׁאוּל רֹעֶה הָיָה עַבְדְּךָ לְאָבִיו בַּצֹּאן
.grege de agnum tulit & , vrsus & ,leo veniebat &
וּבָא הָאֲרִי וְאֶת־הַדּוֹב וְנָשָׂא שֶׂה מֵהָעֵדֶר׃
.eius ore ex eruebam & ,eum percutiebam & ,eum post egrediebar Et
35 וְיָצָאתִי אַחֲרָיו וְהִכִּתִיו וְהִצַּלְתִּי מִפִּיו
,eum percutiebā & ,eius barbam in apprehēdebā & ,me super cōsurgebat Et
וַיָּקָם עָלַי וְהֶחֱזַקְתִּי בִּזְקָנוֹ וְהִכִּתִיו
percussit vrsum etiam ,leonem Etiam .eum mori faciebam &
וַהֲמִיתִּיו׃ 36 גַּם אֶת־הָאֲרִי גַּם־הַדּוֹב הִכָּה
quia ,eis ex vnus tanquam iste præputiatus Pelistæus erit Et .tuus seruus
עַבְדֶּךָ וְהָיָה הַפְּלִשְׁתִּי הֶעָרֵל הַזֶּה כְּאַחַד מֵהֶם כִּי
.viuentium Diuorum ordines affecit probris
חֵרֵף מַעַרְכֹת אֱלֹהִים חַיִּים׃
manu de & ,leonis manu de me eruit qui DOMINVS :David dixit Et
37 וַיֹּאמֶר דָּוִד יְהוָה אֲשֶׁר הִצִּלַנִי מִיַּד הָאֲרִי וּמִיַּד
:David ad Saul Dixitque .huius Pelistæi manu de me eruet ipse ,vrsi
הַדֹּב הוּא יַצִּילֵנִי מִיַּד הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד
David Saul induit Et .tecum sit DOMINVS & ,Vade
לֵךְ וַיהוָה יִהְיֶה עִמָּךְ׃ 38 וַיַּלְבֵּשׁ שָׁאוּל אֶת־דָּוִד
.lorica eum induit & ,eius caput super æream galeam dedit & suis vestibus
מַדָּיו וְנָתַן קוֹבַע נְחֹשֶׁת עַל־רֹאשׁוֹ וַיַּלְבֵּשׁ אֹתוֹ שִׁרְיוֹן׃
quia :ire voluit & ,suas vestes desuper suū gladium David accinxit Et
39 וַיַּחְגֹּר דָּוִד אֶת־חַרְבּוֹ מֵעַל לְמַדָּיו וַיֹּאֶל לָלֶכֶת כִּי
ire potero Non : Saul ad David Dixitque .erat expertus non
לֹא־נִסָּה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שָׁאוּל לֹא אוּכַל לָלֶכֶת
.se desuper David ea remouit Et .feci periculum non quia ,istis in
בָּאֵלֶּה כִּי לֹא נִסִּיתִי וַיְסִרֵם דָּוִד מֵעָלָיו׃
lapides leues quinque sibi elegit & ,sua manu in suū baculū Cepitque
40 וַיִּקַּח מַקְלוֹ בְּיָדוֹ וַיִּבְחַר־לוֹ חֲמִשָּׁה חַלֻּקֵי־אֲבָנִים
,pera in & ,sibi quod ,pastorum vase in eos posuit & ,torrente de
מִן־הַנַּחַל וַיָּשֶׂם אֹתָם בִּכְלִי הָרֹעִים אֲשֶׁר־לוֹ וּבַיַּלְקוּט
.Pelistæum ad accessit & .sua manu in sua funda &
וְקַלְעוֹ בְיָדוֹ וַיִּגַּשׁ אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי׃
vir & ;David ad appropinquans & ,iens Pelistæus ibat Et
41 וַיֵּלֶךְ הַפְּלִשְׁתִּי הֹלֵךְ וְקָרֵב אֶל־דָּוִד וְהָאִישׁ
,David vidit & ,Pelistæus aspexit Et .eius facies ad scutum ferens
נֹשֵׂא הַצִּנָּה לְפָנָיו׃ 42 וַיַּבֵּט הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּרְאֶה אֶת־דָּוִד
.aspectu pulcher simul ,rubicundus & ,puer erat quia :eum despexit &
וַיִּבְזֵהוּ כִּי־הָיָה נַעַר וְאַדְמֹנִי עִם־יְפֵה מַרְאֶה׃
veniens tu quia ,ego canis Nunquid :David ad Pelistæus Dixitque
43 וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־דָּוִד הֲכֶלֶב אָנֹכִי כִּי־אַתָּה בָא־
.suis diis in David Pelistæus maledixit Et ?baculis in me ad
אֵלַי בַּמַּקְלוֹת וַיְקַלֵּל הַפְּלִשְׁתִּי אֶת־דָּוִד בֵּאלֹהָיו׃
tuam carnem dabo & ,me ad Veni :David ad Pelistæus Dixitque
44 וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־דָּוִד לְכָה אֵלַי וְאֶתְּנָה אֶת־בְּשָׂרְךָ
.agri animali & ,cælorum volatili
לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הַשָּׂדֶה׃
,lancea in & gladio in me ad veniens Tu : Pelistæum ad David dixit Et
45 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי אַתָּה בָּא אֵלַי בְּחֶרֶב וּבַחֲנִית
Dei exercituum DOMINI nomine in te ad veniens ego & :clypeo &
וּבְכִידוֹן וְאָנֹכִי בָא־אֵלֶיךָ בְּשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי
.affecisti probris quem ,Israel ordinum
מַעַרְכוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חֵרַפְתָּ׃
,te percutiam & ,mea manu in DOMINVS te concludet hac Die
46 הַיּוֹם הַזֶּה יְסַגֶּרְךָ יְהוָה בְּיָדִי וְהִכִּיתִךָ
Pelistinorū castrametationis cadauer dabo & ,te desuper tuum caput auferam &
וַהֲסִרֹתִי אֶת־רֹאשְׁךָ מֵעָלֶיךָ וְנָתַתִּי פֶּגֶר מַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים
est quod ,terra omnis scient & :terræ bestiæ & ,cælorum volatili hac die
הַיּוֹם הַזֶּה לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְחַיַּת הָאָרֶץ וְיֵדְעוּ כָּל־הָאָרֶץ כִּי יֵשׁ
non quia ,ista ecclesia omnis scient Et .Israeli Deus
אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל׃ 47 וְיֵדְעוּ כָּל־הַקָּהָל הַזֶּה כִּי־לֹא
;bellum DOMINI quia .DOMINVS faciet saluū lancea in & ,gladio in
בְּחֶרֶב וּבַחֲנִית יְהוֹשִׁיעַ יְהוָה כִּי לַיהוָה הַמִּלְחָמָה
.nostra manu in vos dabit &
וְנָתַן אֶתְכֶם בְּיָדֵנוּ׃

narrauerunt ; corā נגד ; tulit ; לקח נפל ; propter ; יכל ילך ; vt pugnes ; est bellator ab adolescentia sua. ; pecoribus ; tollebant ; בוא ; נכה נצל ; aduersum ; קום ; Et & ; מות ; incircuncisus acies Dei viuentis. ; חיה ; נצל ; דוב ; posuit ; מד ; יאל ילך ; possum ; fecerat periculum. ; cum ; נסה סור ; Tulitque ; pastoralis erat ; שום ; נגש ; eundo, & appropinquādo ; ferebat scutū ; צנן נבט ; & ; sum venis ; cum per deos suos. ; ילך ; volatilibus cæli, animalibus agrestibus. ; venis cum ; venio ; acierum ; tradet ; נכה ; cadauera castrorum volatilibus cæli bestiis omnes habitatores terræ, ; חיה ; congregatio est facit ; חנה ישע ; tradet

CAP. XVI. יו

lugens tu Vsquequo : Semuel ad DOMINVS dixit Et

1 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל עַד־מָתַי אַתָּה מִתְאַבֵּל

tuum cornu Imple :Israel super regnando à ,eũ reprobaui ego & ,Saul ad

אֶל־שָׁאוּל וַאֲנִי מְאַסְתִּיו מִמְּלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל מַלֵּא קַרְנְךָ

eius filiis in vidi quia ;Bethlachmitam Isai ad te mittam ,ito & ,oleo

שֶׁמֶן וְלֵךְ אֶשְׁלָחֲךָ אֶל־יִשַׁי בֵּית־הַלַּחְמִי כִּי־רָאִיתִי בְּבָנָיו

audiet & ?vadã Quomodo :Semuel Dixitque .regem mihi

לִי מֶלֶךְ׃ 2 וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע

capies bouis Vitulam :DOMINVS Dixitque .me interficiet & ,Saul

שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי וַיֹּאמֶר יְהוָה עֶגְלַת בָּקָר תִּקַּח

vocabis Et .veni DOMINO immolandũ Ad :dicesque ,tua manu in

בְּיָדֶךָ וְאָמַרְתָּ לִזְבֹּחַ לַיהוָה בָּאתִי׃ 3 וְקָרָאתָ

,mihi vngesque :sis facturus quid ,te faciam scire ego & :victima in Isai ad

לְיִשַׁי בַּזָּבַח וְאָנֹכִי אוֹדִיעֲךָ אֵת אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה וּמָשַׁחְתָּ לִי

quod Semuel Fecitque .te ad dixero quem

אֵת אֲשֶׁר־אֹמַר אֵלֶיךָ׃ 4 וַיַּעַשׂ שְׁמוּאֵל אֵת אֲשֶׁר

seniores contremuerunt & :Beth-lechem * venit & ,DOMINVS est locutus

דִּבֶּר יְהוָה וַיָּבֹא בֵּית לָחֶם וַיֶּחֶרְדוּ זִקְנֵי

:dixit Et ?tuus ingressus Pax : dixit & ,eius occursum in ciuitatis

הָעִיר לִקְרָאתוֹ וַיֹּאמֶר שָׁלֹם בּוֹאֶךָ׃ 5 וַיֹּאמֶר

mecum venite & ,vos sanctificate :veni DOMINO immolandũ ad .Pax

שָׁלוֹם לִזְבֹּחַ לַיהוָה בָּאתִי הִתְקַדְּשׁוּ וּבָאתֶם אִתִּי

.victimam ad eos vocauit & ,eius filios & ,Isai sanctificauit & .victima in

בַּזָּבַח וַיְקַדֵּשׁ אֶת־יִשַׁי וְאֶת־בָּנָיו וַיִּקְרָא לָהֶם לַזָּבַח׃

coram Certè :dixit & ,Eliab vidit & ,ipsos veniendo in ,fuit Et

6 וַיְהִי בְּבוֹאָם וַיַּרְא אֶת־אֱלִיאָב וַיֹּאמֶר אַךְ נֶגֶד

:Semuel ad DOMINVS dixit Et .eius vnctus* DOMINO

יְהוָה מְשִׁיחוֹ׃ 7 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל

:eũ reprobaui quia ,ei* staturæ altitudinẽ ad & ,ei* aspectũ ad respicias Ne

אַל־תַּבֵּט אֶל־מַרְאֵהוּ וְאֶל־גְּבֹהַּ קוֹמָתוֹ כִּי מְאַסְתִּיהוּ

,oculos ad videbit homo nam : homo videbit quod non quia

כִּי לֹא אֲשֶׁר יִרְאֶה הָאָדָם כִּי הָאָדָם יִרְאֶה לַעֵינַיִם

.cor ad videbit DOMINVS &

וַיהוָה יִרְאֶה לַלֵּבָב׃

.Semuel facies ad eum transire fecit & ,Abinadab ad Isai vocauit Et

8 וַיִּקְרָא יִשַׁי אֶל־אֲבִינָדָב וַיַּעֲבִרֵהוּ לִפְנֵי שְׁמוּאֵל

Isai fecit transire Et .DOMINVS elegit non hoc in Etiam:dixit &

וַיֹּאמֶר גַּם־בָּזֶה לֹא־בָחַר יְהוָה׃ 9 וַיַּעֲבֵר יִשַׁי

fecit transire Et .DOMINVS elegit non hoc in Etiam:dixit & .Sammah

שַׁמָּה וַיֹּאמֶר גַּם־בָּזֶה לֹא־בָחַר יְהוָה׃ 10 וַיַּעֲבֵר

Non :Isai ad Semuel dixitque .Semuel facies ad suos filios septem Isai

יִשַׁי שִׁבְעַת בָּנָיו לִפְנֵי שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־יִשַׁי לֹא־

:Isai ad Semuel Dixitque .illis in DOMINVS elegit

בָחַר יְהוָה בָּאֵלֶּה׃ 11 וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־יִשַׁי

pascens ecce & ,minor remansit Adhuc:dixit & ?pueri consummati Suntne

הֲתַמּוּ הַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר עוֹד שָׁאַר הַקָּטָן וְהִנֵּה רֹעֶה

non quia :eum cape & ,Mitte : Isai ad Semuel dixit & .pecore in

בַּצֹּאן וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־יִשַׁי שִׁלְחָה וְקָחֶנּוּ כִּי־לֹא

:eum fecit venire & ,Misitque .huc eum venire vsque circumsedebimus

נָסֹב עַד־בֹּאוֹ פֹה׃ 12 וַיִּשְׁלַח וַיְבִיאֵהוּ

dixit Et .visu bonus & ,oculis pulcher simul ,rubeus * ipse &

וְהוּא אַדְמוֹנִי עִם־יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי וַיֹּאמֶר

.ipse hic quia ,eum vnge ,Surge:DOMINVS

יְהוָה קוּם מְשָׁחֵהוּ כִּי־זֶה הוּא׃

interiori in eum vnxit & ,olei cornu Semuel Cepitque

13 וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת־קֶרֶן הַשֶּׁמֶן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ בְּקֶרֶב

,ipsa die à Dauid ad DOMINI spiritus prosperauit & :suorũ fratrum

אֶחָיו וַתִּצְלַח רוּחַ־יְהוָה אֶל־דָּוִד מֵהַיּוֹם הַהוּא

.Ramah in abiit & ,Semuel surrexitque .suprà &

וָמָעְלָה וַיָּקָם שְׁמוּאֵל וַיֵּלֶךְ הָרָמָתָה׃

spiritus eum terruit & ,Saul cum à recessit DOMINI spiritus Et

14 וְרוּחַ יְהוָה סָרָה מֵעִם שָׁאוּל וּבִעֲתַתּוּ רוּחַ־

:eum ad Saul serui dixerunt Et .DOMINO à malus

רָעָה מֵאֵת יְהוָה׃ 15 וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי־שָׁאוּל אֵלָיו

nunc Dicat .te turbans malus Dei spiritus nunc Ecce

הִנֵּה־נָא רוּחַ־אֱלֹהִים רָעָה מְבַעִתֶּךָ׃ 16 יֹאמַר־נָא

modulantè scientem virum quærent ,tuas facies ad tui serui ,noster dominus

אֲדֹנֵנוּ עֲבָדֶיךָ לְפָנֶיךָ יְבַקְשׁוּ אִישׁ יֹדֵעַ מְנַגֵּן

,sua manu in psallet & ,malus Dei spirit' te super existẽdo in ,erit & .cinara in

בַּכִּנּוֹר וְהָיָה בִּהְיוֹת עָלֶיךָ רוּחַ־אֱלֹהִים רָעָה וְנִגֵּן בְּיָדוֹ

mihi nunc Prouidete:suos seruos ad Saul dixit Et .tibi erit bene &

וְטוֹב לָךְ׃ 17 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־עֲבָדָיו רְאוּ־נָא לִי

.me ad adducetis & ,modulari scientem bene virum

אִישׁ מֵיטִיב לְנַגֵּן וַהֲבִיאוֹתֶם אֵלָי׃

Isai ipsi filium vidi Ecce : dixit & ,pueris è vnus respondit Et

18 וַיַּעַן אֶחָד מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי בֵּן לְיִשַׁי

prudẽte & ,belli virũ & ,virtute potẽtẽ & ,modulari scientẽ Beth-halachmitæ

בֵּית הַלַּחְמִי יֹדֵעַ נַגֵּן וְגִבּוֹר חַיִל וְאִישׁ מִלְחָמָה וּנְבוֹן

.eo cum * DOMINVS & ,forma virum & ,verbo

דָּבָר וְאִישׁ תֹּאַר וַיהוָה עִמּוֹ׃

me ad Mitte :dixit & :Isai ad legatos Saul Misitque

19 וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים אֶל־יִשָׁי וַיֹּאמֶר שִׁלְחָה אֵלַי

asinum Isai Cepitque .pecore in qui ,tuum filium Dauid

אֶת־דָּוִד בִּנְךָ אֲשֶׁר בַּצֹּאן׃ 20 וַיִּקַּח יִשַׁי חֲמוֹר

fui filij Dauid manu in misit & :vnũ caprarum hœdũ & ,vini vtris & ,panis

לֶחֶם וְנֹאד יַיִן וּגְדִי עִזִּים אֶחָד וַיִּשְׁלַח בְּיַד־דָּוִד בְּנוֹ

:eius facies ad stetit & ,Saul ad Dauid Venitque .Saul ad

אֶל־שָׁאוּל׃ 21 וַיָּבֹא דָוִד אֶל־שָׁאוּל וַיַּעֲמֹד לְפָנָיו

misit Et .vasa ferens ei fuit & ,valde eum dilexit &

וַיֶּאֱהָבֵהוּ מְאֹד וַיְהִי־לוֹ נֹשֵׂא כֵלִים׃ 22 וַיִּשְׁלַח

gratia inuenit quia ,meas facies ad Dauid nũc Stet : dicendo ,Isai ad Saul

שָׁאוּל אֶל־יִשַׁי לֵאמֹר יַעֲמָד־נָא דָוִד לְפָנַי כִּי־מָצָא חֵן

,Saul in Dei spiritum existendo in ,fuit Et .meis oculis in

בְּעֵינָי׃ 23 וְהָיָה בִּהְיוֹת רוּחַ־אֱלֹהִים אֶל־שָׁאוּל

,Saul ipsi respiratio erat & :sua manu modulabatur & ,citharã Dauid capiebat &

וְלָקַח דָּוִד אֶת־הַכִּנּוֹר וְנִגֵּן בְּיָדוֹ וְרָוַח לְשָׁאוּל

.malus spiritus eo desuper recedebatque ,ei erat bene &

וְטוֹב לוֹ וְסָרָה מֵעָלָיו רוּחַ הָרָעָה׃

CAP. XVII. יז

sunt cõgregati & ,prælũ ad sua castra Pelistim congregauerunt Et

1 וַיַּאַסְפוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־מַחֲנֵיהֶם לַמִּלְחָמָה וַיֵּאָסְפוּ

,Hazecah iter & ,Sochoh iter sunt castrametati & :Iehudah lquę ,Sochoh in

שֹׂכֹה אֲשֶׁר לִיהוּדָה וַיַּחֲנוּ בֵּין־שׂוֹכֹה וּבֵין־עֲזֵקָה

,sunt cõgregati Israel vir & ,Saul Et .Dammim fine in

בְּאֶפֶס דַּמִּים׃ 2 וְשָׁאוּל וְאִישׁ־יִשְׂרָאֵל נֶאֶסְפוּ

occursum in bellum ordinarunt & ;Elah valle in sunt castrametati &

וַיַּחֲנוּ בְּעֵמֶק הָאֵלָה וַיַּעַרְכוּ מִלְחָמָה לִקְרַאת

,hinc montem ad stantes Pelistim Et .Pelistim

פְּלִשְׁתִּים׃ 3 וּפְלִשְׁתִּים עֹמְדִים אֶל־הָהָר מִזֶּה

.eos inter * vallis & :inde montem ad stantes Israel &

וְיִשְׂרָאֵל עֹמְדִים אֶל־הָהָר מִזֶּה וְהַגַּיְא בֵּינֵיהֶם׃

Goliath ,Pelistim castris de intermedius vir est egressus Et

4 וַיֵּצֵא אִישׁ־הַבֵּנַיִם מִמַּחֲנוֹת פְּלִשְׁתִּים גָּלְיָת

.palmi & cubitorum sex eius altitudo :Gath de ,eius nomen

שְׁמוֹ מִגַּת גָּבְהוֹ שֵׁשׁ אַמּוֹת וָזָרֶת׃

indutus ipse squamatum lorica & ,eius caput super ærea galea Et

5 וְכוֹבַע נְחֹשֶׁת עַל־רֹאשׁוֹ וְשִׁרְיוֹן קַשְׂקַשִּׂים הוּא לָבוּשׁ

.æris seclorum millium quinque loricæ pondus &

וּמִשְׁקַל הַשִּׁרְיוֹן חֲמֵשֶׁת־אֲלָפִים שְׁקָלִים נְחֹשֶׁת׃

.ei* humeros inter æreus clypeus & ,ei* pedib* super æris frontale Et

6 וּמִצְחַת נְחֹשֶׁת עַל־רַגְלָיו וְכִידוֹן נְחֹשֶׁת בֵּין כְּתֵפָיו׃

flamma & ,texentium liciatorium tanquam eius lanceæ hastile Et

7 וְחֵץ חֲנִיתוֹ כִּמְנוֹר אֹרְגִים וְלַהֶבֶת

vadens scutum ferens & :ferri seclorum sexcentorum * eius lanceæ

חֲנִיתוֹ שֵׁשׁ־מֵאוֹת שְׁקָלִים בַּרְזֶל וְנֹשֵׂא הַצִּנָּה הֹלֵךְ

,Israel ordines ad clamauit & ,stetit Et .eius facies ad

לְפָנָיו׃ 8 וַיַּעֲמֹד וַיִּקְרָא אֶל־מַעַרְכֹת יִשְׂרָאֵל

ego nonne ?prælium ordinandum ad egrediemini quid Vt :eis dixit &

וַיֹּאמֶר לָהֶם לָמָּה תֵצְאוּ לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה הֲלוֹא אָנֹכִי

descendat & ,virum vobis eligite ?Saul serui vos & ,† Pelistæus

הַפְּלִשְׁתִּי וְאַתֶּם עֲבָדִים לְשָׁאוּל בְּרוּ־לָכֶם אִישׁ וְיֵרֵד

erimus & ,me pcusserit & ,mecũ pugnare quiuerit Si .me ad

אֵלָי׃ 9 אִם־יוּכַל לְהִלָּחֵם אִתִּי וְהִכָּנִי וְהָיִינוּ

nobis eritis & ,cũ percussero & ,eũ in quiuero ego Si & : seruos in vobis

לָכֶם לַעֲבָדִים וְאִם־אֲנִי אוּכַל־לוֹ וְהִכִּיתִיו וִהְיִיתֶם לָנוּ

.nobis seruietis & seruos in

לַעֲבָדִים וַעֲבַדְתֶּם אֹתָנוּ׃

die Israel ordines exprobraui Ego : Pelistæus dixit Et

10 וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֲנִי חֵרַפְתִּי אֶת־מַעַרְכוֹת יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם

.pariter pugnemus & ,virum mihi date :hac

הַזֶּה תְּנוּ־לִי אִישׁ וְנִלָּחֲמָה יָחַד׃

hæc Pelistæi verba Israel omnis & ,Saul audiuit Et

11 וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֶת־דִּבְרֵי הַפְּלִשְׁתִּי הָאֵלֶּה

Ephrathæi viri filius Dauid Et .valde timuerunt & ,sunt cõsternati &

וַיֵּחַתּוּ וַיִּרְאוּ מְאֹד׃ 12 וְדָוִד בֶּן־אִישׁ אֶפְרָתִי

* vir & :filij octo * ei & :Isai eius nomẽ & ,Iehudah Beth-leche de huius

הַזֶּה מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה וּשְׁמוֹ יִשַׁי וְלוֹ שְׁמֹנָה בָנִים וְהָאִישׁ

.homines inter veniens ,senex ,Saul diebus in

בִּימֵי שָׁאוּל זָקֵן בָּא בַאֲנָשִׁים׃

CAP. XV. טו

te vngēdū ad DOMINVS misit Me :Saul ad Semuel dixit Et
† ויאמר שמואל אל-שאול אתי שלח יהוה למשחך 1
verborum vocem ad audi nunc & : Israel super suū populū super regē in
למלך על-עמו על-ישראל ועתה שמע לקול דברי
Recensui :exercituum DOMINVS dicit Sic .DOMINI
יהוה ׃ † כה אמר יהוה צבאות פקדתי את 2
ipsum ascēdendo in ,via in illi posuit quid ;Israel ipsi Hamalec fecit quod
אשר-עשה עמלק לישראל אשר-שם לו בדרך [a] בעלתו
:Hamalec percuties & ,vade Nunc .Aegypto ex
ממצרים ׃ † עתה לך [b] והכיתה את-עמלק 3
interficies & :eo super parces non & :ei ‡ quæ omnia perdetis &
והחרמתם את-כל-אשר-לו ולא תחמל עליו [c] והמתה
,agnū ad vsq; & boue à ,sugentē ad vsq; & paruulo à ,mulierē ad vsq; viro à
מאיש עד-אשה מעולל ועד-יונק משור ועד-שה
,populum Saul congregauit Et .asinum ad vsque & camelo à
מגמל ועד-חמור ׃ † וישמע שאול את-העם 4
millia decem & ,peditis millia ducenta ,Thelaim ‖ in eos recensuit &
ויפקדם בטלאים [d] מאתים אלף רגלי ועשרת אלפים
.Iehudah viri
את-איש יהודה ׃
.torrente in est insidiat⁹ & ,Hamalec ciuitatem ad vsque Saul venit Et
† [e] ויבא שאול עד-עיר עמלק [f] וירב בנחל ׃ 5
medio de descendite ,recedite ,Ite :Chinæum ad Saul Dixitque
† ויאמר שאול אל-הקיני לכו [g] סרו רדו מתוך 6
cum misericordiam fecisti tu & ,eo cū te deleam fortè ne ,Hamalechitarū
עמלקי פן-[h] אספך עמו ואתה עשיתה חסד עם-
medio de Chinæ⁹ recessit & :Aegypto ex eos ascēdēdo in Israel filiis omnibus
כל-בני ישראל [i] בעלותם ממצרים ויסר קיני מתוך
te veniente Chauilah à Hamalech Saul percussit Et .Hamalech
עמלק ׃ † [k] ויך שאול את-עמלק מחוילה בואך 7
Agag Cepitque .Aegypti facies super * quæ ,Sur ‡
שור אשר על-פני מצרים ׃ † ויתפש את-אגג 8
.gladij os ad interfecit populum omnem & ,viuum Hamalech regem
מלך-עמלק חי ואת-כל-העם החרים לפי-חרב ׃
,pecoris bonitatem super & ,Agag super ‖ populus & ,Saul pepercit Et
† ויחמל שאול והעם על-אגג ועל-[l] מיטב הצאן 9
noluerunt & ,bonum omne super & ,agnos super & ,pinguium & ,bouis &
והבקר והמשנים ועל-הכרים ועל-כל-הטוב ולא [m] אבו
.perdiderunt illud,dissolutum & contemptibile opificium omne & :ea perdere
החרימם וכל-המלאכה נמבזה [n] ונמס אתה החרימו ׃
:dicendo ,Semuel ad DOMINI verbum fuit Et
† [o] ויהי דבר יהוה אל-שמואל לאמר ׃ 10
est auersus quia ,regē in Saul regem constituerim quòd me Pœnitet
† נחמתי כי-המלכתי את-שאול למלך כי-[p] שב 11
clamauit & ;Semuel in est iratus & : cōfirmauit nō mea verba & ,me post à
מאחרי ואת-דברי לא [q] הקים [r] ויחר לשמואל ויזעק
.nocte tota DOMINVM ad
אל-יהוה כל-הלילה ׃
fuit nunciatūq; :manè in Saul occursum in Semuel manicauit Et
† וישכם שמואל לקראת שאול בבקר [s] ויגד 12
,manū sibi cōstituit ecce & ,Carmel in Saul Venit :dicendo ,Semuel ipsi
לשמואל לאמר בא-שאול הכרמלה והנה [t] מציב לו יד
Venitque .Ghilgal in descenditque ,transiuit & ,circuiuit &
[v] ויסב ויעבר [x] וירד הגלגל ׃ † [y] ויבא 13
:DOMINO tu Benedictus :Saul ei dixit & .Saul ad Semuel
שמואל אל-שאול ויאמר לו שאול ברוך אתה ליהוה
quæ Et :Semuel Dixitque .DOMINI verbum statui
[z] הקימתי את-דבר יהוה ׃ † ויאמר שמואל ומה 14
?audiens ego quam bouis vox & ,meis aurib⁹ in huius pecoris vox
קול-הצאן הזה באזני וקול הבקר אשר אנכי שמע ׃
populus pepercit quia;ea adduxerūt Hamalechitis Ex:Saul Dixitque
† ויאמר שאול מעמלקי הביאום אשר חמל העם 15
:tuo Deo DOMINO sacrificare pro ,bouis & ,pecoris bonitate super
על-[a] מיטב הצאן והבקר למען זבח ליהוה אלהיך
:Saul ad Semuel Dixitque .perdidimus residuum &
ואת-היותר החרמנו ׃ † ויאמר שמואל אל-שאול 16
me ad DOMINVS est locutus quæ tibi indicabo & ,Permitte
[b] הרף [c] ואגידה לך את אשר דבר יהוה אלי
Nonne :Semuel Dixitque .Loquere : ei dixitque .nocte
הלילה ויאמרו לו דבר ׃ † ויאמר שמואל הלוא 17
te vnxitque :tu Israel tribuum caput,tuis oculis in tu paruus si
אם-קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה וימשחך
?Israel super regem in DOMINVS
יהוה למלך על-ישראל ׃

vt vngeres
Recordatus sum eius quando ascēdebat
[a] עלה
percute
[b] נכה
‡sunt ei, sed
[c] מות
lactentem,
numerauit agnū.
peditum,
[d] מאה
virorum
certauit in valle.
[e] בוא [f] רוב
[illegible]
ארב
[g] סור
disperdam
[h] אסף
quando ascēderunt
[i] עלה
[k] נכה
‡in aeli contra faciem
acie
‖ipsi
bonis pecoribus, bobus, pinguibus, agnis, oī quod erat
[l] יטב [m] אבה
quicquid abiectū erat
[n] מסס
[o] היה
[p] שוב
contra
[q] קום [r] חרה
surrexit
[s] נגד
locum,
[t] נצב [v] סבב
[x] ירד [y] בוא
‡[illegible]
[z] קום
quis est balatus pecorū boni mugitus boū quem audio?
bonis pecoribus, & bob⁹, vt sacrificarent
[a] יטב
[b] רפה [c] נגד
ואמר
cùm esses fuisti,

anathematizabis & ,Abi :dixitque ,via in DOMINVS te misit Et
18 † וישלחך יהוה בדרך ויאמר לך והחרמתה את-
.eos ipsos consumere ad vsque eum in pugnabis & ,Hamalech peccatores
החטאים את-עמלק ונלחמת בו עד-[d] כלותם אתם ׃
,spolium ad diuertisti sed ,DOMINI voce in audiuisti non quid vt Et
19 † ולמה לא-שמעת בקול יהוה [e] ותעט אל-השלל
?DOMINI oculis in malum fecisti &
[f] ותעש הרע בעיני יהוה ׃
voce in audiui Quod :Semuel ad Saul Dixitque
20 † ויאמר שאול אל-שמואל אשר שמעתי בקול
adduxi & ;DOMINVS me misit qua via in ambulaui & ,DOMINI
יהוה [g] ואלך בדרך אשר-שלחני יהוה ואביא
.perdidi Hamalech & ,Hamalech regem Agag
את-אגג מלך עמלק ואת-עמלק החרמתי ׃
,anathematis initium bouis & ,pecoris spolio de populus cepit Et
21 † [h] ויקח העם מהשלל צאן ובקר ראשית החרם
.Ghilgal in tuo Deo DOMINO immolandum ad
לזבח ליהוה אלהיך בגלגל ׃
,ascensionibus in DOMINI voluntas Nunquid :Semuel dixit Et
22 † ויאמר שמואל החפץ ליהוה [i] בעלות
:bonum sacrificio præ audire ecce ?DOMINI voce in audire sicut ,victimis &
וזבחים כשמע בקול יהוה הנה שמע מזבח טוב
?arietum adipe præ intendere
להקשיב מחלב אילים ׃
Theraphim ‖ & ,mendaciū & ,rebellio ‡ diuinationis peccatum Quia
23 † כי חטאת-קסם [k] מרי ואון ותרפים
.rege à te reprobauit & DOMINI verbum reprobasti quòd eò :trāsgredi
הפצר יען מאסת את-דבר יהוה וימאסך ממלך ׃
sum transgressus quia ,Peccaui : Semuel ad Saul Dixitque
24 † ויאמר שאול אל-שמואל חטאתי כי-עברתי את-
audiui & ,populum timui quia ;tua verba & ,DOMINI os
[l] פי-יהוה ואת-דבריך כי יראתי את-העם ואשמע
reuertere & ,meum peccatum nunc tolle nunc Et .eorum voce in
25 בקולם ׃ † ועתה שא נא את-חטאתי ושוב
ad Semuel Dixitque .DOMINO me incuruabo & ,mecum
26 עמי ואשתחוה ליהוה ׃ † ויאמר שמואל אל-
;DOMINI verbum reprobasti quia :tecum reuertar Non :Saul
שאול לא אשוב עמך כי מאסתה את-דבר יהוה
.Israel super regem existendo ab DOMINVS te proiecit &
וימאסך יהוה [m] מהיות מלך על-ישראל ׃
,eius pallij alam in apprehendit & :eundum ad Semuel se vertit Et
27 † [n] ויסב שמואל ללכת ויחזק בכנף-מעילו
DOMINVS Scidit :Semuel eum ad Dixitque se scidit &
28 ויקרע ׃ † ויאמר אליו שמואל קרע יהוה
bono tuo socio ipsum tradidit & ,hodie te desuper Israel regnum
את-ממלכות ישראל מעליך היום ונתנה [o] לרעך הטוב
non & ,mentietur non Israel Victoria etiam Et .te præ
29 ממך ׃ † וגם נצח ישראל לא ישקר ולא
.pœnitendum ad ipse homo ‡ non quia :pœnitebit
ינחם כי לא אדם הוא להנחם ׃
,mei populi seniorib⁹ corā nunc me honora nunc : Peccaui ,dixit Et
30 † ויאמר חטאתי עתה כבדני נא נגד-זקני עמי
.tuo Deo DOMINO me incuruabo & ,mecū reuertere & ;Israel corā &
ונגד ישראל ושוב עמי [p] והשתחויתי ליהוה אלהיך ׃
Saul se incuruauit & ;Saul post Semuel est reuersus Et
31 † [q] וישב שמואל אחרי שאול וישתחו שאול
me ad accedere Facite :Semuel dixit Et .DOMINO
32 ליהוה ׃ † ויאמר שמואל [r] הגישו אלי את-
,Agag dixitque ;delicijs (cum) Agag eum ad iuit & .Hamalech regem Agag
אגג מלך עמלק [s] וילך אליו אגג [t] מעדנת ויאמר אגג
.mortis amaritudo recessit Verè
אכן [t] סר [v] מר-המות ׃
sic ,tuus gladius mulieres orbauit Quēadmodū :Semuel Dixitque
33 † ויאמר שמואל כאשר שכלה נשים חרבך כן-
Agag Semuel fecit scindere & .tua mater mulieribus præ orbabitur
תשכל מנשים אמך וישסף שמואל את-אגג
Semuel abiit Et .Ghilgal in DOMINI facies] ad
34 [x] לפני יהוה בגלגל ׃ † וילך שמואל
.Saul Ghibhah in suam domum in ascendit Saul & : Ramah in
הרמתה ושאול עלה אל-ביתו גבעת שאול ׃
diem ad vsque Saul videndum ad Semuel addidit non Et
35 † ולא-יסף שמואל לראות את-שאול עד-יום
pœnituit DOMINVM & .Saul ad Semuel luxit quia ;eius mortis
מותו כי-התאבל שמואל אל-שאול ויהוה נחם
.Israel super Saul fecisset regnare quòd
כי-המליך את-שאול על-ישראל ׃

per viam, tibi: Perde pugna cōtra donec consumant ipsi
[d] כלה
paruisti voci spolia,
[e] עטה
[f] עשה
Immò obtēperaui voci per viam per quam
[g] ילך [h] לקח
Tulit autē spoliis pecorū, & boū, de optimis eorū quæ perdenda erant,
holocaustis,
[i] עלה
vt in obtēperando voci parēre quàm sacrificiū melius est: auscultare quā adeps
‡est idolū,
‖imagines
[k] מרה
contempsisti
abiecit
ne sis rex.
sermonem
parui voci
[l] פה
parce obsecro peccato meo,
proiecisti
ne sis rex
[m] היה
vt iret:
tenuit oram
[n] סבב
à proximo meliori
[o] רעה
fortitudo
‡est
vt pœniteat.
quæso
[p] שחה
[q] שוב
[r] נגש
delicatè,
[s] הלך [t] עדן
venit
[t] סור [v] מרר
coram Domino
[x] פנה
vt videret
quo mortu⁹ est; super

ædificare cœpit illud :DOMINO altare Saul ædificauit Et
35 וַיִּבֶן שָׁאוּל מִזְבֵּחַ לַיהוָה אֹתוֹ הֵחֵל לִבְנוֹת
post Descendamus :Saul Dixitque .DOMINO altare
36 מִזְבֵּחַ לַיהוָה׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל נֵרְדָה אַחֲרֵי
non & ,manè illucescat donec ,eos in deprædemur & ,noctu Pelistim
פְלִשְׁתִּים לַיְלָה וְנָבֹזָה בָהֶם עַד־אוֹר הַבֹּקֶר וְלֹא־
.fac tuis oculis in bonum Omne :dixerunt & ,virũ eis in relinquamus
נַשְׁאֵר בָּהֶם אִישׁ וַיֹּאמְרוּ כָּל־הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה
.Deum ad hic Accedamus :sacerdos Dixitque
וַיֹּאמֶר הַכֹּהֵן נִקְרְבָה הֲלֹם אֶל־הָאֱלֹהִים׃
?Pelistim post descendam Num :Deo in Saul interrogauit Et
37 וַיִּשְׁאַל שָׁאוּל בֵּאלֹהִים הַאֵרֵד אַחֲרֵי פְלִשְׁתִּים
.illa die in ei respondit non & ?Israel manu in eos trades num
הֲתִתְּנֵם בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָנָהוּ בַּיּוֹם הַהוּא׃
,scitote & ,populi anguli omnes huc Accedite :Saul Dixitque
38 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל גֹּשׁוּ הֲלֹם כֹּל פִּנּוֹת הָעָם וּדְעוּ
viuit Quia .hodie hoc peccatum fit quo in videte &
39 וּרְאוּ בַּמָּה הָיְתָה הַחַטָּאת הַזֹּאת הַיּוֹם׃ כִּי חַי־
Ionathan in illud fuerit si quia ,Israel saluans DOMINVS
יְהוָה הַמּוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל כִּי אִם־יֶשְׁנוֹ בְּיוֹנָתָן
.populo omni ex * ei respõdit non & .morietur moriendo quia ,meo filio
בְּנִי כִּי מוֹת יָמוּת וְאֵין עֹנֵהוּ מִכָּל־הָעָם׃
,vno transitu in eritis Vos :Israel vniuersum ad Dixitque
40 וַיֹּאמֶר אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל אַתֶּם תִּהְיוּ לְעֵבֶר אֶחָד
ad populus dixeruntque .vno transitu in erimus me⁹ filiᵘ Ionathã & ,ego &
וַאֲנִי וְיוֹנָתָן בְּנִי נִהְיֶה לְעֵבֶר אֶחָד וַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל־
ad Saul dixit Et .fac ,tuis oculis in Bonum :Saul
41 שָׁאוּל הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־
,Ionathã est deprehẽsus & .integritatem Da :Israel Deum DOMINVM
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָבָה תָמִים וַיִּלָּכֵד יוֹנָתָן
me inter* Proiicite :Saul Dixitque .sunt egressi populus & ;Saul &
42 וְשָׁאוּל וְהָעָם יָצָאוּ׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל הַפִּילוּ בֵּינִי
Saul Dixitque .Ionathan est deprehẽsus & .meũ filiũ Ionathã inter &
43 וּבֵין יוֹנָתָן בְּנִי וַיִּלָּכֵד יוֹנָתָן׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
:ait & ,Ionathan ei indicauit & .feceris quid mihi Indica :Ionathan ad
אֶל־יוֹנָתָן הַגִּידָה לִּי מֶה עָשִׂיתָה וַיַּגֶּד־לוֹ יוֹנָתָן וַיֹּאמֶר
:mellis paululum ,mea manu in* quæ ,extẽsionis extremitate in gustaui Gustãdo
טָעֹם טָעַמְתִּי בִּקְצֵה הַמַּטֶּה אֲשֶׁר־בְּיָדִי מְעַט דְּבַשׁ
,Deus† faciat Sic :Saul Dixitque ?moriar ego ecce
44 הִנְנִי אָמוּת׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל כֹּה־יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים
populus Dixitque .Ionathan morieris moriendo quia ,addat sic &
45 וְכֹה יוֹסִף כִּי־מוֹת תָּמוּת יוֹנָתָן׃ וַיֹּאמֶר הָעָם
magnam salutem fecit qui ,morietur Ionathan Nunquid :Saul ad
אֶל־שָׁאוּל הֲיוֹנָתָן יָמוּת אֲשֶׁר עָשָׂה הַיְשׁוּעָה הַגְּדוֹלָה
capillo de ceciderit si ,DOMINVS viuens :absit ?Israel in hanc
הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל חָלִילָה חַי־יְהוָה אִם־יִפֹּל מִשַּׂעֲרַת
.hac die fecit Deo cum quia ,terram in eius capitis
רֹאשׁוֹ אַרְצָה כִּי־עִם־אֱלֹהִים עָשָׂה הַיּוֹם הַזֶּה
ascendit Et .mortuus est non & ,Ionathan populus redemerunt &
46 וַיִּפְדּוּ הָעָם אֶת־יוֹנָתָן וְלֹא־מֵת׃ וַיַּעַל
.suum locum in abierunt Pelistim & :Pelistim post de Saul
שָׁאוּל מֵאַחֲרֵי פְלִשְׁתִּים וּפְלִשְׁתִּים הָלְכוּ לִמְקוֹמָם׃
oẽs in circum pugnauit & ,Israel super regnum cepit Saul Et
47 וְשָׁאוּל לָכַד הַמְּלוּכָה עַל־יִשְׂרָאֵל וַיִּלָּחֶם סָבִיב בְּכָל־
reges in & ,Edom in & ,Hammon filios in & ,Moab in suos inimicos
אֹיְבָיו בְּמוֹאָב וּבִבְנֵי־עַמּוֹן וּבֶאֱדוֹם וּבְמַלְכֵי
.condemnabat ,respiciebat quæ* ,omnibus in & :Pelistim in & ,Sobah
צוֹבָה וּבַפְּלִשְׁתִּים וּבְכֹל אֲשֶׁר־יִפְנֶה יַרְשִׁיעַ׃
Israel eruit & ,Hamalec percussit & ,virtutem fecit Et
48 וַיַּעַשׂ חַיִל וַיַּךְ אֶת־עֲמָלֵק וַיַּצֵּל אֶת־יִשְׂרָאֵל
,Iisui & ,Ionathan ,Saul filij fuerunt Et .eum diripientis manu de
49 מִיַּד שֹׁסֵהוּ׃ וַיִּהְיוּ בְּנֵי שָׁאוּל יוֹנָתָן וְיִשְׁוִי
,Merab primogenitæ nomẽ ,eius filiarũ duarũ nomen & :Malchi-suah &
וּמַלְכִּי־שׁוּעַ וְשֵׁם שְׁתֵּי בְנֹתָיו שֵׁם הַבְּכִירָה מֵרַב
Achinoham ,Saul vxoris nomen Et .Michal minoris nomen &
50 וְשֵׁם הַקְּטַנָּה מִיכַל׃ וְשֵׁם אֵשֶׁת שָׁאוּל אֲחִינֹעַם
patrui Ner filius ,Abner eius militiæ principis nomẽ & :Achimaahats filiæ
בַּת־אֲחִימָעַץ וְשֵׁם שַׂר־צְבָאוֹ אֲבִינֵר בֶּן־נֵר דּוֹד
filius ,Abner pater Ner & ,Saul pater Chis Et .Saul
51 שָׁאוּל׃ וְקִישׁ אֲבִי־שָׁאוּל וְנֵר אֲבִי־אַבְנֵר בֶּן־
Pelistim super forte bellum fuit Et .Abiel
52 אֲבִיאֵל׃ וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה חֲזָקָה עַל־פְּלִשְׁתִּים
omnem & ,potentẽ virũ omnem Saul vidit & :Saul diebus omnibus
כֹּל יְמֵי שָׁאוּל וְרָאָה שָׁאוּל כָּל־אִישׁ גִּבּוֹר וְכָל־
.se ad eum collegit & ,virtutis filium
בֶּן־חַיִל וַיַּאַסְפֵהוּ אֵלָיו׃

et quia ;Dei arcam ascendere Fac :Achiiah ad Saul Dixitque
18 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לַאֲחִיָּה הַגִּישָׁה אֲרוֹן הָאֱלֹהִים כִּי־הָיָה
adhuc ,fuit Et .Israel filij & ,illa die in Dei arca
19 אֲרוֹן הָאֱלֹהִים בַּיּוֹם הַהוּא וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיְהִי עַד
,Pelistim castrametatione in qua turba & ,sacerdotem ad Saul loquebatur
דִּבֶּר שָׁאוּל אֶל־הַכֹּהֵן וְהֶהָמוֹן אֲשֶׁר בְּמַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים
Recollige :sacerdotem ad Saul Dixitque .multiplicabatur & ,eũdo ibat &
וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וָרָב וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־הַכֹּהֵן אֱסֹף
,secum *qui populus omnis & ,Saul est accitus Et .tuam manum
20 יָדֶךָ׃ וַיִּזָּעֵק שָׁאוּל וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ
,suum proximũ in viri gladius erat ecce & ;prælium ad vsque venerũt &
וַיָּבֹאוּ עַד־הַמִּלְחָמָה וְהִנֵּה הָיְתָה חֶרֶב אִישׁ בְּרֵעֵהוּ
Pelistæis * fuerant * Hebræi Et .valde magna contritio
21 מְהוּמָה גְּדוֹלָה מְאֹד׃ וְהָעִבְרִים הָיוּ לַפְּלִשְׁתִּים
:circum castrametatione in eis cum ascenderãt qui ,nudiustertius * heri sicut
כְּאֶתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם אֲשֶׁר עָלוּ עִמָּם בַּמַּחֲנֶה סָבִיב
.Ionathan & ,Saul cum * qui Israel cum existendum ad ,*ipsi etiam &
וְגַם־הֵמָּה לִהְיוֹת עִם־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עִם־שָׁאוּל וְיוֹנָתָן׃
audierunt ,Ephraim monte in latitantes Israel vir omnis Et
22 וְכֹל אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמִּתְחַבְּאִים בְּהַר־אֶפְרַיִם שָׁמְעוּ
illos post ipsi etiam adhæserunt & ;Pelistim fugerent quòd
כִּי־נָסוּ פְלִשְׁתִּים וַיַּדְבְּקוּ גַם־הֵמָּה אַחֲרֵיהֶם
illa die in DOMINVS seruauit Et .prælio in
23 בַּמִּלְחָמָה׃ וַיּוֹשַׁע יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־
.Bethauen transiit bellum & ;Israel
יִשְׂרָאֵל וְהַמִּלְחָמָה עָבְרָה אֶת־בֵּית אָוֶן׃
Saul adiurauerat & ,illa die in exigebatur Israel vir Et
24 וְאִישׁ־יִשְׂרָאֵל נִגַּשׂ בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאֶל שָׁאוּל אֶת־
,vesperã ad vsq; panem comederit qui ,vir Maledictus :dicendo ,populũ
הָעָם לֵאמֹר אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר־יֹאכַל לֶחֶם עַד־הָעֶרֶב
.panem populus omnis gustauit non & .meis inimicis de vlciscar vt
וְנִקַּמְתִּי מֵאֹיְבַי וְלֹא טָעַם כָּל־הָעָם לָחֶם׃
.agri facies super mel eratque ,syluam in venerunt terra omnis Et
25 וְכָל־הָאָרֶץ בָּאוּ בַיָּעַר וַיְהִי דְבַשׁ עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה׃
non & ,mellis ambulatio ecce & ;syluam in populus est ingressus Et
26 וַיָּבֹא הָעָם אֶל־הַיַּעַר וְהִנֵּה הֵלֶךְ דְּבָשׁ וְאֵין־
populus timebat quia ,suum os ad suam manum faciens attingere
מַשִּׂיג יָדוֹ אֶל־פִּיו כִּי־יָרֵא הָעָם
suum patrem adiurando in audierat non Ionathan Et .iuramentum
27 אֶת־הַשְּׁבֻעָה׃ וְיוֹנָתָן לֹא־שָׁמַע בְּהַשְׁבִּיעַ אָבִיו
intinxit & ,sua manu in quæ ,extensionis extremitatem misitque ,populum
אֶת־הָעָם וַיִּשְׁלַח אֶת־קְצֵה הַמַּטֶּה אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַיִּטְבֹּל
viderunt & ,suum os ad suam manum couertit & ;mellis fauum in illam
אוֹתָהּ בְּיַעְרַת הַדְּבָשׁ וַיָּשֶׁב יָדוֹ אֶל־פִּיו וַתָּאֹרְנָה
adiurauit Adiurãdo :dixit & ,populo de vir respondit Et .eius oculi
28 עֵינָיו׃ וַיַּעַן אִישׁ מֵהָעָם וַיֹּאמֶר הַשְׁבֵּעַ הִשְׁבִּיעַ
panem comederit qui vir Maledictus :dicendo ,populum tuus pater
אָבִיךָ אֶת־הָעָם לֵאמֹר אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר־יֹאכַל לֶחֶם
meus pater Turbauit :Ionathan Dixitque .populus est defessus & :hodie
29 הַיּוֹם וַיָּעַף הָעָם׃ וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן עָכַר אָבִי
paululũ gustaui quia ,mei oculi sunt illuminati quia ,nunc videte .terram
אֶת־הָאָרֶץ רְאוּ־נָא כִּי־אֹרוּ עֵינַי כִּי טָעַמְתִּי מְעַט
hodie comedisset comedendo vtinã quia Etiam .huius mellis
30 דְּבַשׁ הַזֶּה׃ אַף כִּי לוּא אָכֹל אָכַל הַיּוֹם
plaga creuisset non nunc quia ;reperit quod ,suorũ inimicorũ spolio de populus
הָעָם מִשְּׁלַל אֹיְבָיו אֲשֶׁר מָצָא כִּי עַתָּה לֹא־רָבְתָה מַכָּה
Pelistim in illa die in percusserunt Et :Pelistim in
31 בַּפְּלִשְׁתִּים׃ וַיַּכּוּ בַּיּוֹם הַהוּא בַּפְּלִשְׁתִּים
fecit Et .valde populus est fatigatus & ,Aialon ad Michmas à
32 מִמִּכְמָשׂ אַיָּלֹנָה וַיָּעַף הָעָם מְאֹד׃ וַיַּעַשׂ
mactauerũt & ,bouis filios & ,boue & ,pecus ceperunt & spolium ad populus
הָעָם אֶל־שָׁלָל וַיִּקְחוּ צֹאן וּבָקָר וּבְנֵי בָקָר וַיִּשְׁחֲטוּ
,Saul nunciauerũt Et .sanguine super populus comeditque :terrã in
33 אַרְצָה וַיֹּאכַל הָעָם עַל־הַדָּם׃ וַיַּגִּידוּ לְשָׁאוּל
.sanguine super comedendo DOMINO peccantes populus Ecce :dicendo
לֵאמֹר הִנֵּה הָעָם חֹטְאִים לַיהוָה לֶאֱכֹל עַל־הַדָּם
.magnum lapidem hodie me ad voluite :estis Præuaricati ,dixit &
וַיֹּאמֶר בְּגַדְתֶּם גֹּלּוּ־אֵלַי הַיּוֹם אֶבֶן גְּדוֹלָה׃
accedere Facite :eis dicetis & ,populũ in Dispergimini :Saul Dixitque
34 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל פֻּצוּ בָעָם וַאֲמַרְתֶּם לָהֶם הַגִּישׁוּ
,vescemini & ,hoc in mactabitis & ,suũ agnum vir & ,suum bouẽ vir me ad
אֵלַי אִישׁ שׁוֹרוֹ וְאִישׁ שְׂיֵהוּ וּשְׁחַטְתֶּם בָּזֶה וַאֲכַלְתֶּם
omnis attulerũt & .sanguine ad comedendo DOMINO peccabitis non &
וְלֹא־תֶחֶטְאוּ לַיהוָה לֶאֱכֹל אֶל־הַדָּם וַיַּגִּשׁוּ כָל־
.ibi mactauerunt & ,noctu sua manu in suum bouem vir populus
הָעָם אִישׁ שׁוֹרוֹ בְיָדוֹ הַלַּיְלָה וַיִּשְׁחֲטוּ־שָׁם׃

Applica נָגַשׁ cum filiis
multitudo quæ erat in castris
רָבַב congregatus erat
vniuscuiusq;
*qui *cum
הָיָה ab & castra per circuitum, *reuersi sunt, vt essent *erant
omnes viri qui absconderant se psecuti sunt
נוּס ישׁע bellatores transierunt
coarctat* erat יָאַל
popul* terræ in superficie בּוֹא הָיָה פָּנָה decurrebat mel, fecit
נָשַׂג פֶּה quãdo adiurauit pater suus virgæ, *erat קְצֵה נָטָה illuminati sunt
רָאָה עָנָה
defecit עוּף אוֹר populũ terræ,
Quanto magis si spoliis quæ nunc, nonne נכה
vsque diuertit עשה spolia, & tulerunt oues, & boues.
לקח peccant בגד גלל Adferte
פּוּץ נגשׁ vnusquisque pecus hic,
cum sanguine. vnusquisq; in nocte,

Saul & :Ghilhad & ,Ghad terram Iarden transierunt Hebræi Et
7 † ועברים עברו את־הירדן ארץ גד וגלעד ושאול
.eum post intremuerunt populus omnis & ,Ghilghal in ipse adhuc
עודנו בגלגל וכל־העם חרדו אחריו ׃
,Semuel quod statutum tempus ad dies septem expectauit Et
8 † ויוחל שבעת ימים למועד אשר שמואל
.eo desuper populus est dispersus & ;Ghilghal in Semuel venit non &
ולא־בא שמואל הגלגל ויפץ העם מעליו ׃
fecit ascēdere & :pacifica & ,ascensionē me ad facite Ascēdere :Saul Dixitque
9 † ויאמר שאול הגשו אלי העלה והשלמים ויעל
ecce & ,ascensionem facere ascendere eum complere vt ,fuit Et .ascensionem
10 העלה ׃ † ויהי ככלתו להעלות העלה והנה
.ei benedicendum ad eius occursum in Saul est egressus & .venit Semuel
שמואל בא ויצא שאול לקראתו לברכו ׃
vidi Quia :Saul Dixitque ?fecisti Quid :Semuel dixit Et
11 † ויאמר שמואל מה עשית ויאמר שאול כי־ראיתי
statutum tēpus ad veniebas non tu &,me desuper populus dispergebatur quòd
כי־נפץ העם מעלי ואתה לא־באת למועד
.Michmas in collecti Pelistim & :dierum
הימים ופלשתים נאספים מכמש ׃
facies & ,Ghilghal in me ad Pelistim descendent Nunc :dixi Et
12 † ואמר עתה ירדו פלשתים אלי הגלגל ופני
.ascensionem feci ascendere & ,mihi feci vim & ,oraui non DOMINI
יהוה לא חליתי ואתאפק ואעלה העלה ׃
seruasti non :es factus Stultus ,Saul ad Semuel dixit Et
13 † ויאמר שמואל אל־שאול נסכלת לא שמרת את־
,stabilierat nunc quia ;tibi præcepit quod ,tui Dei DOMINI præceptū
מצות יהוה אלהיך אשר צוך כי עתה הכין
.seculum in vsque Israel ad tuum regnum DOMINVS super
יהוה את־ממלכתך אל־ישראל עד־עולם ׃
virū sibi DOMINVS quæsiuit :stabit non tuum regnum nunc Et
14 † ועתה ממלכתך לא־תקום בקש יהוה לו איש
:suum populū super ducem in DOMINVS ei præcepit & ,suum cor secūdum
כלבבו ויצוהו יהוה לנגיד על־עמו
.DOMINVS tibi præcepit quod seruasti non quia
כי לא שמרת את אשר־צוך יהוה ׃
:Beniamin Ghibhah in Ghilgal de ascendit & ,Semuel surrexit Et
15 † ויקם שמואל ויעל מן־הגלגל גבעת בנימן
sexcentos fermè secum inuentos populum Saul visitauit &
ויפקד שאול את־העם הנמצאים עמו כשש מאות
inuentus † populus & ,eius filius Ionathan & ,Saul Et .viros
16 איש ׃ † ושאול ויונתן בנו והעם הנמצא
sunt castrametati Pelistim & ;Biniamin Ghebah in sedentes ,eis cum
עמם ישבים בגבע בנימן ופלשתים חנו
Pelistim castrametatione è corrumpens est egressus Et .Michmas in
17 במכמש ׃ † ויצא המשחית ממחנה פלשתים
,Ophrah viam ad respiciebat vnum caput :capitibus tribus
שלשה ראשים הראש אחד יפנה אל־דרך עפרה
viam * respiciebat vnum caput Et .Suhal terram ad
18 אל־ארץ שועל ׃ † והראש אחד יפנה דרך
super prospicientem termini viam respiciebat vnum caput & :Beth-choron
בית חרון והראש אחד יפנה דרך הגבול הנשקף על־
.desertum ad Sebohim vallem
גי הצבעים המדברה ׃
dixerant quia ,Israel terra tota in inueniebatur non faber Et
19 † וחרש לא ימצא בכל ארץ ישראל כי־אמר
.lanceam aut gladium Hebræi faciant fortè Ne ,Pelistim
פלשתים פן יעשו העברים חרב או חנית ׃
vir acuendum ad ,Pelistim ad Israel omnis Descendebantque
20 † וירדו כל־ישראל הפלשתים ללטוש איש את־
.suum fossorium & ,suam securim & ,suum ligonem & ,suum vomerem
מחרשתו ואת־אתו ואת־קרדמו ואת מחרשתו ׃
tri- & ,ligonibus & ,vomeribus (habens) ora lima erat Et
21 † והיתה הפצירה פים למחרשת ולאתים ולשלש
.stimulum statuendum ad & ,securibus & ,dentibus
קלשון ולהקרדמים ולהציב הדרבן ׃
manu in lancea & ,gladius est repertus nō & ,prælij die in fuit Et
22 † והיה ביום מלחמת ולא נמצא חרב וחנית ביד
est repertus & :Ionathan cum & ,Saul cum qui populi omnis
כל־העם אשר את־שאול ואת־יונתן ותמצא
præfectus est egressus Et .eius filio Ionathan & ,Saul ipsi
23 לשאול וליונתן בנו ׃ † ויצא מצב
.Michmas transitum ad † Pelistim
פלשתים אל־מעבר מכמש ׃

erat moti sunt secūdum ab. Afferte holocaustū, obtulit holocaustum, cùm compleuisset offerre holocaustum, salutādū ei. congregati erant faciem roboraui me, obtuli holocaustum. Stultè egisti vtique super vt sit dux recensuit qui inueniebatur † quies manebant vastator è castris † cum aliud ad vallem vertebat se ad quæ respicit contra † regalem siue basiliscum vt acueret vnusquisque sarculum acuendum † erat tantùm † vt transiret vltra

CAP. XIIII. יד

ferentem puerum ad Saul filius Ionathan dixit & ,dies Fuitque
† ויהי היום ויאמר יונתן בן־שאול אל־הנער נשא 1
,isto transitu à qua Pelistim stationem ad transeamus & ,Ito :sua vasa
כליו לכה ונעברה אל־מצב פלשתים אשר מעבר הלז
Ghibhah extremo in sedens Saul Et .indicauit non suo patri &
ולאביו לא הגיד ׃ † ושאול יושב בקצה הגבעה 2
sexcenti fermè ,secū qui populus & :Mighrō in quod malogranato sub
תחת הרמון אשר במגרון והעם אשר עמו כשש מאות
,Pinechas filij ,Ichabod fratris Achitub filius Achijah Et .viri
איש ׃ † ואחיה בן־אחטוב אחי אי־כבוד בן־פינחס 3
non populus & :Ephod portans Siloh in DOMINI sacerdos ,Heli filij
בן־עלי כהן יהוה בשלה נשא אפוד והעם לא
quærebat quibus ,transitus inter Et .Ionathan abiisset quòd sciebat
ידע כי הלך יונתן ׃ † ובין המעברות אשר בקש 4
transitu à petræ dens * ,Pelistim stationem super transire Ionathan
יונתן לעבר על־מצב פלשתים שן־הסלע מהעבר
nomen & ,Boses * vnius nomen & :inde transitu à petræ dens & ,inde
מזה ושן־הסלע מהעבר מזה ושם האחד בוצץ ושם
contra aquilone ab statio vnius Dentis .Seneh * vnius
האחד סנה ׃ † השן האחד מצוק מצפון מול 5
.Ghebah contra meridie à vnius & ,Michmas
מכמש והאחד מנגב מול גבע ׃
transeamus & ,Ito :sua vasa ferentem puerum ad Ionathan Dixitque
† ויאמר יהונתן אל־הנער נשא כליו לכה ונעברה 6
quia ,nobis † DOMINVS faciet forte ;istorum incircuncisorū stationē ad
אל־מצב הערלים האלה אולי יעשה יהוה לנו כי
.pauco in vel ,multo in seruandi restrictio † DOMINO * non
אין ליהוה מעצור להושיע ברב או במעט ׃
diuerte :tuo corde in quod omne Fac :sua vasa ferens ei Dixitque
† ויאמר לו נשא כליו עשה כל־אשר בלבבך נטה 7
.tuum cor secundum tecum ego ecce ;tibi
לך הנני עמך כלבבך ׃
,viros ad transeuntes nos Ecce :Ionathan Dixitque
† ויאמר יהונתן הנה אנחנו עברים אל־האנשים 8
:nos ad dixerint ita Si .eos ad nos manifestabimus &
ונגלינו אליהם ׃ † אם־כה יאמרו אלינו 9
ascendamus nō & ;nos subter stemus & ,vos ad nos attingere vsque Silete
דמו עד־הגיענו אליכם ועמדנו תחתינו ולא נעלה
,ascēdamus & ,nos ad Ascendite :dixerint sic si Et .eos ad
אליהם ׃ † ואם־כה יאמרו עלו עלינו ועלינו 10
.signum nobis hoc & :nostra manu in DOMINVS eos dedit quia
כי־נתנם יהוה בידנו וזה־לנו האות ׃
:Pelistim dixerūtque .Pelistim stationem ad ipsi ambo sunt reuelati Et
† ויגלו שניהם אל־מצב פלשתים ויאמרו פלשתים 11
.ibi latitarant quibus ,foraminibus de egredientes * Hebræi Ecce
הנה עברים יצאים מן־החרים אשר התחבאו־שם ׃
,eius vasa ferente cum & ,Ionathan cum stationis viri responderunt * Et
† ויענו אנשי המצבה את־יונתן ואת־נשא כליו 12
dixitque .verbum * vos faciemus scire & ,nos ad Ascendite :dixerunt &
ויאמרו עלו אלינו ונודיעה אתכם דבר ויאמר
eos tradidit quia ,me post Ascende :sua vasa ferentem ad Ionathan
יונתן אל־נשא כליו עלה אחרי כי־נתנם
,suis manibus super Ionathan ascēdit Et .Israel manu in DOMINVS
יהוה ביד ישראל ׃ † ויעל יונתן על־ידיו 13
,Ionathan facies ad ceciderūt & :eū post eius vasa ferens & ,suis pedibus super &
ועל־רגליו ונשא כליו אחריו ויפלו לפני יונתן
,prima plaga fuit Et .eum post interficiētis eius vasa ferentis &
ונשא כליו ממותת אחריו ׃ † ותהי המכה הראשנה 14
medio in quasi ,virorū viginti fere ,eius vasa ferens & ,Ionathan percussit qua
אשר הכה יונתן ונשא כליו כעשרים איש כבחצי
,agro in ,castrametatione in pauor fuit Et .agri ingeri sulci
מענה צמד שדה ׃ † ותהי חרדה במחנה בשדה 15
est cōmota & ;ipsi etiā ,expauerūt corruptor & statio :populo omni in &
ובכל־העם המצב והמשחית חרדו גם־המה ותרגז
.Dei trepidationem * in fuit & ,terra
הארץ ותהי לחרדת אלהים ׃
ecce & ,Biniamin Ghibhah in Saul speculatores respexerunt Et
† ויראו הצפים לשאול בגבעת בנימן והנה 16
Saul Dixitque .quassabatur & ,abibat & ,dissoluebatur tumultus
ההמון נמוג וילך והלם ׃ † ויאמר שאול 17
.nobiscum ex ietit quis ,videte & ,nunc Visitate :secum † qui populum ad
לעם אשר אתו פקדו־נא וראו מי הלך מעמנו
.eius vasa ferens & ,Ionathan † non ecce & ,visitauerunt &
ויפקדו והנה אין יונתן ונשא כליו ׃

armigerum suum: Veni, præfectum qui est trans locū istum, כלה נגד manebat קצה * est erat * erant מאה portabat per quos ad præfectū * erat in in * lutum, שנן alteri * rubus. Dēsvn' stabat צוק alter armigerum suum: Veni, כלה ילך præfectum † salutem per nos, יצב ישע * est † prohibitio cum multis, in paucis. armiger su': est sum trāsimus eis. גלה * Expectate donec attingamus loco nostro, דמם נגע עלה tradidit Apparuerūt autem præfecto * egrediuntur in quibus se absconderāt. חור ענה * locuti sunt præfecti ad armigerum * rem. ידע armigerum suum: armiger eius coram armigero ei' interficiente מות נכה armiger eius spacio medio iugeris castris, חצה היה præfectus vastator יצב pauore grandi. ראה צפה multitudo frangebatur. † erat Numerate nobis. recēsuerunt, † erat armiger

CAP. XII. יב

audiui Ecce :Israel vniuersum ad Semuel dixit Et
1 וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה שָׁמַעְתִּי
vos super feci regnare & ,mihi dixistis quæ omnibus in vestita voce in — vocē vestram
בְקֹלְכֶם לְכֹל אֲשֶׁר־אֲמַרְתֶּם לִי וָאַמְלִיךְ עֲלֵיכֶם — קוֹל
:vestras facies ad ambulans rex ecce nunc Et .regem — graditur corā vobis: ſunt
2 מֶלֶךְ׃ וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם
ambulaui ego & ;vobiscū ipsi ecce mei filij & ;incanui & ,senui ego & — שׁוב
וַאֲנִי זָקַנְתִּי וָשַׂבְתִּי וּבָנַי הִנָּם אִתְּכֶם וַאֲנִי הִתְהַלַּכְתִּי
:ego Ecce .hanc diem ad vsque mea adolescentia ab vestras facies ad — corā vobis adſum: testificamini contra Christo* vtrū cuiusquā tulerim, cuiusquam cuiquā vim intulerim, quenquam cuiusquā tulerim pretium,
3 לִפְנֵיכֶם מִנְּעֻרַי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃ הִנְנִי
cuius bouem * , eius Vncto coram & ,DOMINO coram me in respondete
עֲנוּ בִי נֶגֶד יְהוָה וְנֶגֶד מְשִׁיחוֹ אֶת־שׁוֹר ׀ מִי
quem ,oppressi quem & ,acceperim cuius asinum & ,ceperim
לָקַחְתִּי וַחֲמוֹר מִי לָקַחְתִּי וְאֶת־מִי עָשַׁקְתִּי אֶת־מִי
occultauerim & ;propitiationem ceperim cuius manu de & ,contriuerim
רַצּוֹתִי וּמִיַּד־מִי לָקַחְתִּי כֹפֶר וְאַעְלִים
, nos oppressisti Non :dixerunt Et .vobis restituā & ;eo in meos oculos — ab vim intulisti nobis, tulisti cuiusquam
4 עֵינַי בּוֹ וְאָשִׁיב לָכֶם׃ וַיֹּאמְרוּ לֹא עֲשַׁקְתָּנוּ
.quippiam viri manu de cepisti neque ,nos contriuisti nec
וְלֹא רַצּוֹתָנוּ וְלֹא־לָקַחְתָּ מִיַּד־אִישׁ מְאוּמָה׃
eius Vnctus testis & ,vos in DOMINVS Testis :eos ad Dixitque — שׁוּב רָצַץ
5 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עֵד יְהוָה בָּכֶם וְעֵד מְשִׁיחוֹ
.Testis :dixit & .quippiā mea manu in inueneritis non quòd hac die — *est aduersus Christus
הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא מְצָאתֶם בְּיָדִי מְאוּמָה וַיֹּאמֶר עֵד׃
fecit qui ,DOMINVS :populum ad Semuel Dixitque — עוד
6 וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־
terra de vestros patres fecit ascendere qui & ,Aharon & ,Moseh — *est magnificauit
מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וַאֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־אֲבֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ — יט
vobiscum diiudicer & ,state nunc Et .Aegypti
7 מִצְרָיִם׃ וְעַתָּה הִתְיַצְּבוּ וְאִשָּׁפְטָה אִתְּכֶם
,vobiscum fecit quas ,DOMINI iustitiis oībus cum DOMINI facies ad — coram Domino de
לִפְנֵי יְהוָה אֵת כָּל־צִדְקוֹת יְהוָה אֲשֶׁר־עָשָׂה אִתְּכֶם
,Aegyptum * Iahacob esset ingressus Cùm .vestris patribus cum & — * in
8 וְאֶת־אֲבוֹתֵיכֶם׃ כַּאֲשֶׁר־בָּא יַעֲקֹב מִצְרָיִם
DOMINVS misitque :DOMINVM ad vestri patres clamauerunt &
וַיִּזְעֲקוּ אֲבֹתֵיכֶם אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁלַח יְהוָה
,Aegypto ex vestros patres eduxerunt & ;Aharon & ,Moseh
אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וַיּוֹצִיאוּ אֶת־אֲבֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם
DOMINI sunt obliti Et .isto loco in eos fecerunt habitare &
9 וַיֹּשִׁבוּם בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃ וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת־יְהוָה — יָשַׁב tradidit
,Chasor militiæ principis Sisera manu in eos vendidit & ,sui Dei
אֱלֹהֵיהֶם וַיִּמְכֹּר אֹתָם בְּיַד סִיסְרָא שַׂר־צְבָא חָצוֹר
.eos in pugnauerunt & ,Moab regis manu in & ,Pelistim manu in & — cum eis.
וּבְיַד־פְּלִשְׁתִּים וּבְיַד מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלָּחֲמוּ בָּם׃
quia ,Peccauimus :dixerunt ac ,DOMINVM ad Clamauerūtque
10 וַיִּזְעֲקוּ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר חָטָאנוּ כִּי — ויאמרו
& ,Behalim seruiuimus & ,DOMINVM dereliquimus
עָזַבְנוּ אֶת־יְהוָה וַנַּעֲבֹד אֶת־הַבְּעָלִים וְאֶת־
,nostrorum inimicorum manu de nos libera nunc & ;Hastharoth
הָעַשְׁתָּרוֹת וְעַתָּה הַצִּילֵנוּ מִיַּד אֹיְבֵינוּ — נָצַל
& ,Bedan & ,Ierubahal DOMINVS Misitque .tibi seruiem &
11 וְנַעַבְדֶךָּ׃ וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יְרֻבַּעַל וְאֶת־בְּדָן וְאֶת־
,circuitu à vestrorū inimicorū manu de vos eruitque ;Semuel & ,Iphtach — vndique,
יִפְתָּח וְאֶת־שְׁמוּאֵל וַיַּצֵּל אֶתְכֶם מִיַּד אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב
Hammon filiorū rex Nachas quòd vidistis Et .cōfidenter habitastis &
12 וַתֵּשְׁבוּ בֶּטַח׃ וַתִּרְאוּ כִּי נָחָשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן
:nos super regnabit rex sed ,Nequaquam :mihi dixistis & ,vos super venit — contra
בָּא עֲלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ לִי לֹא כִּי־מֶלֶךְ יִמְלֹךְ עָלֵינוּ
rex ecce nunc Et .* vester rex vester Deus DOMINVS & — *erat.
13 וַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם מַלְכְּכֶם׃ וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ
vos super DOMINVS dedit ecce & :petistis quem ,elegistis quem — posuit
אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם אֲשֶׁר שְׁאֶלְתֶּם וְהִנֵּה נָתַן יְהוָה עֲלֵיכֶם
,ei seruieritis & ,DOMINVM timueritis Si .regem
14 מֶלֶךְ׃ אִם־תִּירְאוּ אֶת־יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֹתוֹ
DOMINI os irritaueritis non & ,eius voce in audieritis atque — vocem exaſperaueritis
וּשְׁמַעְתֶּם בְּקֹלוֹ וְלֹא תַמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה
post ,vos super regnabit qui ,rex etiam & ,vos etiam eritis & — ambulabitis tum tum
וִהְיִתֶם גַּם־אַתֶּם וְגַם־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־מָלַךְ עֲלֵיכֶם אַחַר — כָּרָה הָיָה
,DOMINI voce in audieritis non si Et .vestrū Deū DOMINVM
15 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה — vocem sed exaſperaueritis
,vos in DOMINI manus erit & ,DOMINI os irritaueritis
וּמְרִיתֶם אֶת־פִּי יְהוָה וְהָיְתָה יַד־יְהוָה בָּכֶם — contra contra rem
verbum videte & ,state nunc Etiam .vestros patres in &
16 וּבַאֲבֹתֵיכֶם׃ גַּם־עַתָּה הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת־הַדָּבָר

.vestris oculis in faciens DOMINVS quod ,hoc magnum — grandē hanc, quam facit
הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר יְהוָה עֹשֶׂה לְעֵינֵיכֶם׃ 17 הֲלוֹא
,voces dabit & ,DOMINVM ad inuocabo hodie frumentorum messis Nonne — frumentacea est
קְצִיר־חִטִּים הַיּוֹם אֶקְרָא אֶל־יְהוָה וְיִתֵּן קֹלוֹת — tonitrua,
fecistis quod ,*multū vestrum malū quòd videte & ,scitote & ;pluuiā & — *est, חָטָא
וּמָטָר וּדְעוּ וּרְאוּ כִּי־רָעַתְכֶם רַבָּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם — יָדַע רָאָה
.regem vobis petendo ,DOMINI oculis in
בְּעֵינֵי יְהוָה לִשְׁאוֹל לָכֶם מֶלֶךְ׃
,voces DOMINVS deditq; ;DOMINVM ad Semuel clamauit Et — tonitrua,
18 וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל אֶל־יְהוָה וַיִּתֵּן יְהוָה קֹלֹת
,DOMINVM valde populus omnis timuit & :illa die in pluuiā &
וּמָטָר בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּירָא כָל־הָעָם מְאֹד אֶת־יְהוָה
:Semuel ad populus omnis Dixeruntque .Semuel &
19 וְאֶת־שְׁמוּאֵל׃ וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעָם אֶל־שְׁמוּאֵל
:moriamur nō vt ,tuū Deum DOMINVM ad tuis seruis pro Ora
הִתְפַּלֵּל בְּעַד־עֲבָדֶיךָ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאַל־נָמוּת
nobis petendum ad malum nostris peccatis omnibus super addidimus quia — vt peteremus
כִּי־יָסַפְנוּ עַל־כָּל־חַטֹּאתֵינוּ רָעָה לִשְׁאֹל לָנוּ
;timeatis Ne :populum ad Semuel Dixitque .regem
20 מֶלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם אַל־תִּירָאוּ
declinetis ne veruntamen :hoc malum omne fecistis vos
אַתֶּם עֲשִׂיתֶם אֵת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת אַךְ אַל־תָּסוּרוּ — ergo Dn̄i, sed seruite
.vestro corde toto in DOMINO seruietis & ,DOMINVM post à
מֵאַחֲרֵי יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֶת־יְהוָה בְּכָל־לְבַבְכֶם׃ — (inquam) idola declinabitis,
nec ,proderunt non quæ ,vana post quia ,declinetis* non Et
21 וְלֹא תָּסוּרוּ כִּי אַחֲרֵי הַתֹּהוּ אֲשֶׁר לֹא־יוֹעִילוּ וְלֹא — תֹּהוּ
DOMINVS derelinquet non Quoniam .ipsa vanitas quia ,eruent — fiunt.
22 יַצִּילוּ כִּי־תֹהוּ הֵמָּה׃ כִּי לֹא־יִטֹּשׁ יְהוָה — נָצַל נָטַשׁ
DOMINVS voluit quia :magnum suum nomen propter suum populum — iuuauit
אֶת־עַמּוֹ בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל יְהוָה — יָאַל
mihi absit :ego Etiam .populum in sibi vos facere — sed derelinquam vos:
23 לַעֲשׂוֹת אֶתְכֶם לוֹ לְעָם׃ גַּם אָנֹכִי חָלִילָה לִּי — vt peccem vt cessem
vos doceboque :vobis pro orare cessando à ,DOMINO peccando à
מֵחֲטֹא לַיהוָה מֵחֲדֹל לְהִתְפַּלֵּל בַּעַדְכֶם וְהוֹרֵיתִי אֶתְכֶם — viam bonā & rectam.
,DOMINVM timete Veruntamen .recta & bona via in
24 בְּדֶרֶךְ הַטּוֹבָה וְהַיְשָׁרָה׃ אַךְ יְראוּ אֶת־יְהוָה — יָשַׁר יָרֵא
quòd videte quia :vestro corde toto in veritate in ei seruite &
וַעֲבַדְתֶּם אֹתוֹ בֶּאֱמֶת בְּכָל־לְבַבְכֶם כִּי רְאוּ אֵת אֲשֶׁר־ — אָמַן רָאָה
:malefeceritis malefaciendo si Et .vobiscum fecit magnificè
25 הִגְדִּל עִמָּכֶם׃ וְאִם־הָרֵעַ תָּרֵעוּ — רָעַע
.peribitis ,vester rex etiam ,vos etiam
גַּם־אַתֶּם גַּם־מַלְכְּכֶם תִּסָּפוּ׃ — סָפָה

CAP. XIII. יג

super regnauit annis duobus & ;ipsum regnando in ,Saul† anni filius — *Veluti erat innocēs quando regnauit
1 בֶּן־שָׁנָה שָׁאוּל בְּמָלְכוֹ וּשְׁתֵּי שָׁנִים מָלַךְ עַל־ — שָׁנָה
:Israel ex millia tria Saul sibi elegit Et .Israel
2 יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּבְחַר־לוֹ שָׁאוּל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִיִּשְׂרָאֵל
;Bethel monte in & ,Michmas in millia duo Saul cum fuerunt & — הָיָה
וַיִּהְיוּ עִם־שָׁאוּל אַלְפַּיִם בְּמִכְמָשׂ וּבְהַר בֵּית־אֵל
populi residuum & ;Biniamin Ghibhah in Ionathan cum fuerunt mille &
וְאֶלֶף הָיוּ עִם־יוֹנָתָן בְּגִבְעַת בִּנְיָמִין וְיֶתֶר הָעָם — vnumquēq; tabernacula
præsidem Ionathan percussit Et .sua tentoria in virum ,dimisit
3 שִׁלַּח אִישׁ לְאֹהָלָיו׃ וַיַּךְ יוֹנָתָן אֵת נְצִיב — נָכָה
clanxit Saul & ;Pelistim audierunt & ,Ghebah in *qui ,Pelistim — *erat
פְּלִשְׁתִּים אֲשֶׁר בְּגֶבַע וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים וְשָׁאוּל תָּקַע
.Hebræi Audiant :dicendo ,terra omni in tuba in — per totam terram,
בַּשּׁוֹפָר בְּכָל־הָאָרֶץ לֵאמֹר יִשְׁמְעוּ הָעִבְרִים׃
præsidem Saul Percussit :dicendo ,audierunt Israel omnis Et
4 וְכָל־יִשְׂרָאֵל שָׁמְעוּ לֵאמֹר הִכָּה שָׁאוּל אֶת־נְצִיב — abominatus
sunt acciti & ;Pelistim in Israel fœtuit etiam & ,Pelistim — congregati
פְּלִשְׁתִּים וְגַם־נִבְאַשׁ יִשְׂרָאֵל בַּפְּלִשְׁתִּים וַיִּצָּעֲקוּ
Pelistim Et .Ghilghal in Saul post populus
5 הָעָם אַחֲרֵי שָׁאוּל הַגִּלְגָּל׃ וּפְלִשְׁתִּים — congregati
curru millia triginta ,Israel cum pugnandum ad sunt collecti — currum, *est iuxta littus
נֶאֶסְפוּ לְהִלָּחֵם עִם־יִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֶלֶף רֶכֶב
labium super † quæ arena sicut populus & ,equitum millia sex & — שָׂפָה
וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים פָּרָשִׁים וְעָם כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת־ — רֹב עָלָה
Michmas in sunt castrametati & ,ascenderunt & :multitudine in maris — חָנָה
הַיָּם לָרֹב וַיַּעֲלוּ וַיַּחֲנוּ בְמִכְמָשׂ — viri
angustia quòd viderunt Israel vir Et .Beth auen orientem ad
6 קִדְמַת בֵּית אָוֶן׃ וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל רָאוּ כִּי צַר־ — רָאָה צוּר
speluncis in populus se absconderunt & ,populus erat coarctatus quia ,sibi
לוֹ כִּי נִגַּשׂ הָעָם וַיִּתְחַבְּאוּ הָעָם בַּמְּעָרוֹת
cisternis in & ,turribus in & ,petris in & ,munitionibus in &
וּבַחֲוָחִים וּבַסְּלָעִים וּבַצְּרִחִים וּבַבֹּרוֹת׃

;ei᾽ occurſum in ꝓphetarũ *funis* ecce & ;collem ad illuc Veneruntque
10 † ויבאו שם הגבעתה והנה חבל־נבאים לקראתו 10
.eorum medio in prophetauit & ,Dei ſpiritus eum ſuper *proſperauit* &
1 ותצלח עליו רוח אלהים ויתנבא בתוכם ׃
ecce & ,viderunt *&* ,nudiuſtertius ‖ heri ab eum *ſciens* omnis fuit Et
11 † ויהי כל־[m]יודעו מאתמול שלשם [n] ויראו והנה 11
Quid:ſuum *ſocium* ad *vir* populus dixitque .prophetabat prophetis cum
2 עם־נבאים נבא ויאמר העם איש אל־[o]רעהו מה־
?*prophetis in* Saul etiam num ?Chis filio fuit hoc
זה היה לבן־קיש הגם שאול בנביאים ׃
propterea ?eorum pater quis Et :dixit & ,inde vir reſpondit Et
12 † [p] ויען איש משם ויאמר ומי אביהם על־כן 12
conſummauit Et ?prophetas inter Saul etiam Nũ :parabolam in *fuit*
3 13 † [r] ויכל [q] היתה למשל הגם שאול בנביאים ׃
Saul patruus dixit Et .Bamah in venit & ,*prophetando* à
14 † ויאמר דוד שאול [s] מהתנבות ויבא הבמה ׃ 14
quærendum Ad :dixit & ?abiiſtis Quò :eius puerum ad & ,eum ad
4 אליו ואל־נערו אן הלכתם ויאמר לבקש את־
.Semuel ad venimus & ,*non quòd vidimus & ,aſinas
האתנות ונראה כי־אין ונבוא אל־שמואל ׃
vobis dixit quid ,mihi *nunc* Indica : Saul patruus dixit Et
5 15 † ויאמר דוד שאול [t] הגידה־נא לי מה־אמר לכם 15
indicauit Indicando :ſuum patruum ad Saul Dixitque .Semuel
16 † שמואל ׃ ויאמר שאול אל־דודו הגד הגיד 16
indicauit non regni verbum & ;aſinæ eſſent inuentæ quòd ,nobis
לנו כי נמצאו האתנות ואת־דבר המלוכה לא־הגיד
Semuel *accinit* Et .Semuel dixerat *quod* ,ei
6 17 † לו אשר אמר שמואל ׃ ויצעק שמואל את־ 17
filios ad Dixitque .Miſpah in DOMINVM ad populum
18 † העם אל־יהוה המצפה ׃ ויאמר אל־בני 18
feci aſcendere Ego :Iſrael Deus DOMINVS dixit Sic :Iſrael
7 ישראל כה־אמר יהוה אלהי ישראל אנכי העליתי
manu de &,Aegyptiorũ manu de vos liberaui &,Aegypto ex Iſrael
את־ישראל ממצרים [y] ואציל אתכם מיד מצרים ומיד
.vos *opprimentium* regnorum omnium
כל־הממלכות הלחצים אתכם ׃
ſaluans ipſe qui ,veſtrum Deum abiecistis hodie vos Et
19 † ואתם היום מאסתם את־אלהיכם אשר־הוא [x] מושיע 19
Quia :ei dixiſtiſque ;veſtris anguſtiis & ,veſtris malis omnibus ab vos
8 לכם מכל־[y]רעותיכם [z] וצרתיכם ותאמרו לו כי־
DOMINI *facies ad* ſtate nunc & :nos ſuper *pones* regem
9 מלך [a] תשים עלינו ועתה התיצבו לפני יהוה
Semuel applicuit Et .veſtra millia *ad* & ,veſtras tribus *ad*†
20 † לשבטיכם ולאלפיכם ׃ ויקרב שמואל 20
.Biniamin tribus eſt capta & :Iſrael tribus omnes
את כל־שבטי ישראל וילכד שבט בנימן ׃
familia eſt capta & ,ſuas familias *ad* Biniamin tribum applicuit Et
21 † ויקרב את־שבט בנימן למשפחתיו ותלכד משפחת 21
non & ,eum quæſieruntque :Chis filius Saul eſt captus & ,Mathri
10 המטרי וילכד שאול בן־קיש ויבקשהו ולא
adhuc eſſet vẽturus an ,DOMINO *in* adhuc *interrogauerunt* Et .eſt inuentus
11 22 † נמצא ׃ וישאלו־עוד ביהוה [b] הבא עוד 22
.vaſa *ad latet* ipſe Ecce :DOMINVS dixit & .vir illuc
הלם איש ויאמר יהוה הנה־הוא נחבא אל־[c]הכלים ׃
:populi medio in ſtetit & ; inde eum *ceperuntque* ,cucurrerunt Et
23 † [d] וירצו [e] ויקחהו משם ויתיצב בתוך העם 23
Dixitque :ſuprà & ,ſuo humero ab ,populo omni *præfuit altus* &
24 † ויגבה מכל־העם משכמו ומעלה ׃ ויאמר 24
,DOMINVS *eo in* elegerit quem ,vidiſtis Num :populum oẽm ad Semuel
12 שמואל אל־כל־העם [f] הראיתם אשר בחר־בו יהוה
:dixerunt ac ,populus omnis *ouarunt* & ?populo omni in *ipſe ſicut* * non quia
כי אין כמהו בכל־העם [g] וירעו כל־העם ויאמרו
populum ad Semuel eſt locutus Et .rex Viuat
13 25 † יחי המלך ׃ וידבר שמואל אל־העם את 25
:DOMINI *facies ad* repoſuit & ,libro in ſcripſit & ;regni *iudicium*
משפט המלכה ויכתב בספר [h] וינח לפני יהוה
.ſuam domum in *virum* ,populum omnẽ Semuel dimiſit &
14 וישלח שמואל את־כל־העם איש לביתו ׃
eo cum ierunt & ,Ghibhah in ſuam domum in iuit Saul etiam Et
26 † וגם־שאול הלך לביתו גבעתה וילכו עמו 26
filij Et .*eorum* cor *in* Deus tetigerat quorum ,exercitus
15 27 † החיל אשר־נגע אלהים בלבם ׃ ובני 27
non & ,eum deſpexerũt & ?iſte nos ſaluabit ,Quid :dixerunt *profectu abſque*
בליעל אמרו מה־ישענו זה [h] ויבזהו ולא־
.ſurdus veluti fuit & ;*munus* ei attulerunt
הביאו לו מנחה [i] ויהי כמחריש ׃

cuneus
requieuit
qui nouerat | &
[n] ידע [n] ראה
vnuſquiſq; proximum
[o] רעה
inter prophetas?
[p] ענה
verſum eſt
ceſſauit prophetare,
[q] היה [r] כלה
[s] נבא
*eſſent
quæſo
[t] נגד
vt
conuocauit
[v] נצל
ac eorum qui opprimebant
ſaluat
[x] ישע
Sed
[y] רוע [z] צור
pone
coram Dño
[a] שום
†per
per;
conſuluerunt Dominum,
[b] בוא
abſcondit ſe
[c] כלה inter
tuleruntque
[d] רוץ [e] לקח
aluor
[f] ראה
*eſt ſimilis
clamauerunt
[g] רוע [h] חיה
legem
coram Dño
[h] נוח
quemlibet
impij
[h] בזה
munera:
[i] היה

CAP. XI. יא

Iabes *ſuper* eſt caſtrametatus & ,Hammonites Nachas aſcendit Et
1 † [a] ויעל נחש העמוני [b] ויחן על־יביש
,fœdus *nobis Excide*:Nachas ad Iabes viri omnes dixerunt & :Ghilhad
גלעד ויאמרו כל־אנשי יביש אל־נחש כרת־לנו ברית
:Hammonites Nachas eos ad Dixitque .tibi ſeruiemus &
2 ונעבדך ׃ † ויאמר אליהם נחש העמוני
:*dextrum*‖ oculum omnem vobis effodiendo in *vobis excidam* hoc In
בזאת אכרות לכם בנקור לכם כל־עין ימין
.Iſrael omni *ſuper* opprobrium iſtud ponamque
[c] ושמתיה חרפה על־כל־ישראל ׃
,dies ſeptem nobis *Remitte* :Iabes ſeniores eum ad Dixeruntque
3 † ויאמרו אליו זקני יביש [d] הרף לנו שבעת ימים
ſaluans non ſi & :Iſrael terminum omnem in nuncios mittemus &
ונשלחה מלאכים בכל גבול ישראל ואם־אין [e] מושיע
Ghibhah in *legati* Veneruntque .te ad egrediemur *&* ,nos
4 אתנו ויצאנו אליך ׃ † ויבאו המלאכים גבעת
omnis leuauerunt & :populi auribus in verba ſunt locuti & ,Saul
שאול וידברו הדברים באזני העם [f] וישאו כל־
veniens Saul ecce Et .fleuerunt & ,ſuam vocem populus
5 העם את־קולם [g] ויבכו ׃ † והנה שאול בא
quia ,populo * Quid :Saul dixit & .agro ex *bouem* poſt
אחרי הבקר מן־השדה ויאמר שאול מה־לעם כי
.Iabes virorum verba ei narrauerunt & :*flebunt*
יבכו ויספרו־לו את־דברי אנשי יביש ׃
ipſum audiendo in Saul ſuper Dei ſpiritus *proſperauit* Et
6 † ותצלח רוח־אלהים על־שאול בשמעו את־
.valde eius *naſus* eſt iratus & ;hæc verba
הדברים האלה [h] ויחר אפו מאד ׃
terminum omnẽ in miſit & ,illud *truncauit* & ,*bonis iugum* Cepitque
7 † ויקח צמד בקר וינתחהו וישלח בכל־גבול
poſt *exiens ipſe* non Qui : dicendo ,*legatorum manu in* Iſrael
ישראל ביד המלאכים לאמר אשר איננו יצא אחרי
pauor cecidit & .eius *boui* fiet ſic ;Semuel poſt & ,Saul
שאול ואחר שמואל כה יעשה לבקרו [i] ויפל פחד־
.vnus vir tanquam ſunt egreſſi & ,populum ſuper DOMINI
יהוה על־העם ויצאו כאיש אחד ׃
trecenta Iſrael filij fuerunt & :Bezech in eos *viſitauit* Et
8 † ויפקדם בבזק ויהיו בני־ישראל שלש [k] מאות
Dixeruntque .millia triginta Iehudah *vir* & ,millia
9 אלף ואיש יהודה שלשים אלף ׃ † ויאמרו
Cras : Ghilhad Iabes *viro* dicetis Sic :*venientibus legatis*
למלאכים הבאים כה תאמרון לאיש יביש גלעד מחר
,*legati* venerunt & .*Solem incaleſcendo in* ,ſalus vobis erit
תהיה־לכם תשועה [l] בחם השמש ויבאו המלאכים
.ſunt lætatique :Iabes viris nunciauerunt &
ויגידו לאנשי יביש וישמחו ׃
facietis & ,vos ad exibimus Manè : Iabes viri dixerunt Et
10 † ויאמרו אנשי יביש מחר נצא אליכם [m] ועשיתם
,craſtino à fuit Et .veſtris oculis in *bonum* omne iuxta nobis
11 לנו ככל־הטוב בעיניכם ׃ † ויהי ממחרת
mediũ in ſunt ingreſſi & ,capita tria * populum Saul diſpoſuit &
וישם שאול את־העם שלשה ראשים ויבאו בתוך־
incaleſcere‖ vſque Hammon percuſſerunt & ;*matutini cuſtodia in caſtrametationis*
המחנה באשמרת הבקר [n] ויכו את־עמון עד־[o]חם
eis *in* remanſerunt non & ,ſunt diſperſi *&* *reſidui*‖ ,fuit & ;*diem*
היום [p] ויהי הנשארים [q] ויפצו ולא נשארו־בם
Quis :Semuel ad populus Dixitque .pariter duo
12 [r] שנים יחד ׃ † ויאמר העם אל־שמואל מי
.eos faciemus mori & ,viros date ?nos ſuper regnabit Saul ,*dicens*‡
האמר שאול ימלך עלינו [s] תנו האנשים [t] ונמיתם ׃
hodie quia ;hac die in *vir*‖ morietur Non :Saul Dixitque
13 † ויאמר שאול לא־יומת איש ביום הזה כי היום
.Iſrael in ſalutem DOMINVS fecit
עשה־יהוה [s] תשועה בישראל ׃
;Ghilghal in eamus & ,Venite :populum ad Semuel Dixitque
14 † ויאמר שמואל אל־העם לכו ונלכה הגלגל
.regnum ibi innouemus &
ונחדש שם המלוכה ׃
Saul ibi fecerũt regnare & ,Ghilghal in populus omnis abierunt Et
15 † וילכו כל־העם הגלגל וימלכו שם את־שאול
pacificas victimas ibi ſacrificauerunt & ,Ghilghal in DOMINI *facies ad*
לפני יהוה בגלגל ויזבחו־שם זבחים שלמים
.*valde vſque* Iſrael viri omnes & ,Saul ibi eſt lætat᾽ & :DOMINI *facies ad*
לפני יהוה וישמח שם שאול וכל־אנשי ישראל עד־מאד ׃

contra
[a] עלה [b] חנה
Percute nobiſcum
percutiã fœdus vobiſcũ
‖dextri lateris:
in
[c] שום
Concede
[d] רפה
fuerit qui ſeruet
[e] ישע
nuncij
[f] נשא
veniebat
[g] בכה
boues ‡eſt
flent?
tranſiuit
cùm audiſſet
furor
[h] חרה
Tulitque par boum,
in truſta concìdit
pèr manum nunciorum,
exierit
bobus
[i] נפל
recenſuit
[k] מאה
viri
nunciis qui venerant:
viris
cùm incaluerit Sol,
nuncij,
[l] חמם
כחום
ק
[m] עשה
quod bonum eſt
in
‡in
caſtrorum in vigilia matutina,
‖dũ incaleſceret dies,
[n] נכה
[o] חמם [p] היה
‖qui remanſerant ex
[q] פוץ [r] שנה
‡ eſt qui dicit, Num
‖quiſquam
[s] ישע
coram Domino
coram Dño, vehementiſſimè.

quam †nostram viam nobis indicet fortè si ,illuc eamus nunc :veniet †per
נָבוֹא עַתָּה נֵלְכָה שָּׁם אוּלַי יַגִּיד לָנוּ אֶת־דַּרְכֵּנוּ אֲשֶׁר־
,ibim? Ecce : suo puero Saul Dixitque .eam super ambulemus — ambulemus;
הָלַכְנוּ עָלֶיהָ׃ 7 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לְנַעֲרוֹ וְהִנֵּה נֵלֵךְ
munus & ,nostris vasis de abiit panis quia ?viro afferemus quid &
וּמַה־נָּבִיא לָאִישׁ כִּי הַלֶּחֶם אָזַל מִכֵּלֵינוּ וּתְשׁוּרָה — † est vt afferamus
adiecit Et ?nobiscum*quid :Dei viro afferendum ad *non — *est
אֵין־לְהָבִיא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים מָה אִתָּנוּ׃ 8 וַיֹּסֶף — & respondit
mea manu in inuenitur Ecce :dixit & ,Sauli respondendum ad puer
הַנַּעַר לַעֲנוֹת אֶת־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר הִנֵּה נִמְצָא בְיָדִי
nobis indicabit & ,Dei viro dabo & :argentei sicli quartum — quarta pars
רֶבַע שֶׁקֶל כָּסֶף וְנָתַתִּי לְאִישׁ הָאֱלֹהִים וְהִגִּיד לָנוּ אֶת־
vir dicebat sic ,Israel in Antea .nostram viam — Olim
דַּרְכֵּנוּ׃ 9 לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל כֹּה־אָמַר הָאִישׁ
quia :Videntē ad vsq; eamus & ,Venite :Deum inquirendū ad se eundo in — quando ibat
בְּלֶכְתּוֹ לִדְרוֹשׁ אֱלֹהִים לְכוּ וְנֵלְכָה עַד־הָרֹאֶה כִּי
Saul Dixitque .Videns antea vocabatur ,hodie Propheta — olim
לַנָּבִיא הַיּוֹם יִקָּרֵא לְפָנִים הָרֹאֶה׃ 10 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
qua ,ciuitatem in iuerunt & .eamus ,veni ;tuū verbū†Bonū :suo puero — † est in qua erat
לְנַעֲרוֹ טוֹב דְּבָרְךָ לְכָה נֵלֵכָה וַיֵּלְכוּ אֶל־הָעִיר אֲשֶׁר־
,ciuitatis ascensu in ascēdentibus Ipsis .Dei vir ibi — cliuum
שָׁם אִישׁ הָאֱלֹהִים׃ 11 הֵמָּה עֹלִים בְּמַעֲלֵה הָעִיר
:eis dixerunt & ;aquas hauriendū ad egredientes puellas inuenerunt ipsi & — aquam,
וְהֵמָּה מָצְאוּ נְעָרוֹת יֹצְאוֹת לִשְׁאֹב מָיִם וַיֹּאמְרוּ לָהֶן
:dixerunt & ,eis responderunt Et ?Videns hoc in est Num — hic
הֲיֵשׁ בָּזֶה הָרֹאֶה׃ 12 וַתַּעֲנֶינָה אוֹתָם וַתֹּאמַרְנָה
quia ,ciuitatē in venit hodie quia ,nunc festina ;tuas facies ad ecce ,Est — ante te;
יֵשׁ הִנֵּה לְפָנֶיךָ מַהֵר עַתָּה כִּי הַיּוֹם בָּא לָעִיר כִּי
,vrbem vos intrare Circa .Bamah †in populo † hodie sacrificium — *est †excelso.
זֶבַח הַיּוֹם לָעָם בַּבָּמָה׃ 13 כְּבֹאֲכֶם הָעִיר — Cùm ingressi fueritis
non quia:vescendū ad Bamah in ascendat antequam ,eum inuenietis sic
כֵּן תִּמְצְאוּן אֹתוֹ בְּטֶרֶם יַעֲלֶה הַבָּמָתָה לֶאֱכֹל כִּי לֹא־
postea ,sacrificio benedicet ipse quia ,eum venire vsque populus comedet — donec veniat
יֹאכַל הָעָם עַד־בֹּאוֹ כִּי־הוּא יְבָרֵךְ הַזֶּבַח אַחֲרֵי־כֵן
,eum inuenietis die sicut eum quia ,ascendite nunc Et .inuitati†comedēt — † hi qui sunt hac hora,
יֹאכְלוּ הַקְּרֻאִים וְעַתָּה עֲלוּ כִּי־אֹתוֹ כְהַיּוֹם תִּמְצְאוּן אֹתוֹ׃
ecce & ,ciuitatis mediū in ingredientib ipsis :ciuitatem ascenderunt Et — per
14 וַיַּעֲלוּ הָעִיר הֵמָּה בָּאִים בְּתוֹךְ הָעִיר וְהִנֵּה
.Bamah in ascendendum ad eorum occursum in egrediens Samuel — egrediebatur vt ascenderet
שְׁמוּאֵל יֹצֵא לִקְרָאתָם לַעֲלוֹת הַבָּמָה׃
ante ,vna die Samuel aurem reuelauerat DOMINVS Et — antequā veniret
15 וַיהוָה גָּלָה אֶת־אֹזֶן שְׁמוּאֵל יוֹם אֶחָד לִפְנֵי — Hoc tempore
te ad mittam cras tempus Secundum :dicendo ,Saul venire
16 בּוֹא־שָׁאוּל לֵאמֹר כָּעֵת מָחָר אֶשְׁלַח אֵלֶיךָ
:Israel meum populū super ducem in eū vnges & ,Biniamin terra de virum
אִישׁ מֵאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּמְשַׁחְתּוֹ לְנָגִיד עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל
,meū populum respexi quia ;Pelistim manu de meū populū faciet saluū &
וְהוֹשִׁיעַ אֶת־עַמִּי מִיַּד פְּלִשְׁתִּים כִּי רָאִיתִי אֶת־עַמִּי
,Saul respexit Samuel Et .me ad eius clamor venit quia
כִּי בָּאָה צַעֲקָתוֹ אֵלָי׃ 17 וּשְׁמוּאֵל רָאָה אֶת־שָׁאוּל — allocutus est eum:
iste ;te ad dixi quem vir Ecce :ei respondit DOMINVS &
וַיהוָה עָנָהוּ הִנֵּה הָאִישׁ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ זֶה
medio in Samuel ad Saul accessit Et .meum populum in cohibebit — dnabitur populo meo.
יַעְצֹר בְּעַמִּי׃ 18 וַיִּגַּשׁ שָׁאוּל אֶת־שְׁמוּאֵל בְּתוֹךְ
:Videntis domus *hic vbi ,mihi nunc Indica :dixit & ,portæ — quæso *est
הַשָּׁעַר וַיֹּאמֶר הַגִּידָה־נָּא לִי אֵי־זֶה בֵּית הָרֹאֶה׃
ascende :Videns ‡ Ego :dixit & ,Saul ad Samuel respondit Et — ‡ sum
19 וַיַּעַן שְׁמוּאֵל אֶת־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר אָנֹכִי הָרֹאֶה עֲלֵה
te dimittam & :hodie mecum comedetis & ,Bamah in meas facies ad — ante me
לְפָנַי הַבָּמָה וַאֲכַלְתֶּם עִמִּי הַיּוֹם וְשִׁלַּחְתִּיךָ
.tibi annunciabo ,tuo corde in quod omne & :manè in — † est
בַבֹּקֶר וְכֹל אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ אַגִּיד לָךְ׃
ponas ne ,dierum tertio die tibi pereuntibus asinabus* Et — *pro tertio abhinc die,
20 וְלָאֲתֹנוֹת הָאֹבְדוֹת לְךָ הַיּוֹם שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים אַל־תָּשֶׂם
nonne ? Israel desiderabile omne cui & :sunt inuētæ quia ,eis tuum cor
אֶת־לִבְּךָ לָהֶם כִּי נִמְצָאוּ וּלְמִי כָּל־חֶמְדַּת יִשְׂרָאֵל הֲלוֹא
:dixit & ,Saul respondit Et ?tui patris domui omni & ,tibi
לְךָ וּלְכֹל בֵּית אָבִיךָ׃ 21 וַיַּעַן שָׁאוּל וַיֹּאמֶר
mea familia & ,Israel tribubus minoribus de ego Iemini filius Nonne — sum
הֲלוֹא בֶן־יְמִינִי אָנֹכִי מִקַּטַנֵּי שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וּמִשְׁפַּחְתִּי
me ad es locut? quid vt & ? Biniamin tribus familiis oībus pre minima — minor
הַצְּעִרָה מִכָּל־מִשְׁפְּחוֹת שִׁבְטֵי בִנְיָמִן וְלָמָּה דִּבַּרְתָּ אֵלַי
& Saul ipsum Samuel assumpsit Et ?hoc verbum secundum
כַּדָּבָר הַזֶּה׃ 22 וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת־שָׁאוּל וְאֶת־
capite in locum eis dedit & :cubiculum in eos introduxit &,ei? puerū & — cænaculum:
נַעֲרוֹ וַיְבִיאֵם לִשְׁכָּתָה וַיִּתֵּן לָהֶם מָקוֹם בְּרֹאשׁ

Semuel Dixitque .viri triginta ferme ipsi & ,inuitatorum
הַקְּרוּאִים וְהֵמָּה כִּשְׁלֹשִׁים אִישׁ׃ 23 וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל
,te ad dixi quam ;tibi dedi quam ,distributionem Da : coquo
לַטַּבָּח תְּנָה אֶת־הַמָּנָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ
,armum mactator leuauit Et .tecum eam pone
שִׂים אֹתָהּ עִמָּךְ׃ 24 וַיָּרֶם הַטַּבָּח אֶת־הַשּׁוֹק
residuum Ecce :dixit & ,Saul facies ad posuit & ,eum super*quod &
וְהֶעָלֶיהָ וַיָּשֶׂם לִפְנֵי שָׁאוּל וַיֹּאמֶר הִנֵּה הַנִּשְׁאָר
Populū :dicēdo ,tibi seruatū statutū temp? in quia ,comede,tuas facies ad pone
שִׂים־לְפָנֶיךָ אֱכֹל כִּי לַמּוֹעֵד שָׁמוּר־לְךָ לֵאמֹר הָעָם
,illa die in Samuel cum Saul comeditque .vocaui
קָרָאתִי וַיֹּאכַל שָׁאוּל עִם־שְׁמוּאֵל בַּיּוֹם הַהוּא׃
,tectum super Saul cum est locutus & ,ciuitatē‡Bamah de Descēderūtque
25 וַיֵּרְדוּ מֵהַבָּמָה הָעִיר וַיְדַבֵּר עִם־שָׁאוּל עַל־הַגָּג
Samuel vocauit & ,aurorā ascendere circa , fuit & :manicarunt Et
26 וַיַּשְׁכִּמוּ וַיְהִי כַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל
,Saul surrexit & .te dimittam & ,Surge :dicendo ,tectum ad Saul ad
אֶל־שָׁאוּל הַגָּג לֵאמֹר קוּמָה וַאֲשַׁלְּחֶךָּ וַיָּקָם שָׁאוּל
.foras Samuel & ,ipse ,ipsi ambo sunt egressi &
וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם הוּא וּשְׁמוּאֵל הַחוּצָה׃
ad dixit Semuel & ,vrbis extremum in descendentibus Ipsis
27 הֵמָּה יוֹרְדִים בִּקְצֵה הָעִיר וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֶל־
,die sicut sta tu & :trāsiuit & ,nostras facies ad transeat & ,puero Dic :Saul
שָׁאוּל אֱמֹר לַנַּעַר וְיַעֲבֹר לְפָנֵינוּ וַיַּעֲבֹר וְאַתָּה עֲמֹד כַּיּוֹם
.Dei verbum te faciam audire &
וְאַשְׁמִיעֲךָ אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים׃

CAP. X. יוד

,eius caput super effudit & ,olei lenticulam Samuel cepit Et
1 וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת־פַּךְ הַשֶּׁמֶן וַיִּצֹק עַל־רֹאשׁוֹ
super DOMINVS te vnxit quia Nonne :dixit ac ,eum est osculatus &
וַיִּשָּׁקֵהוּ וַיֹּאמֶר הֲלוֹא כִּי־מְשָׁחֲךָ יְהוָה עַל־
,me apud de hodie abeundo In ?ducem in suam hæreditatem
נַחֲלָתוֹ לְנָגִיד׃ 2 בְּלֶכְתְּךָ הַיּוֹם מֵעִמָּדִי
Biniamin termino in,Rachel sepulchro cum homines duos inuenies &
וּמָצָאתָ שְׁנֵי אֲנָשִׁים עִם־קְבֻרַת רָחֵל בִּגְבוּל בִּנְיָמִן
;quæsitū ad iueras quas ,asinæ sunt Inuētæ :te ad dicētque ;Selsach in
בְּצֶלְצַח וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ נִמְצְאוּ הָאֲתֹנוֹת אֲשֶׁר הָלַכְתָּ לְבַקֵּשׁ
Quid:dicēdo,vobis est sollicitus & ,asinarū verba tuus pater dimisit ecce &
וְהִנֵּה נָטַשׁ אָבִיךָ אֶת־דִּבְרֵי הָאֲתֹנוֹת וְדָאַג לָכֶם לֵאמֹר מָה
venies & ,vltrà & ,inde præteribis Et ?meo filio ‡ faciam
אֶעֱשֶׂה לִבְנִי׃ 3 וְחָלַפְתָּ מִשָּׁם וָהָלְאָה וּבָאתָ
ad ascendentes viri tres ibi te reperient & ,Tabor Elon ad vsque
עַד־אֵלוֹן תָּבוֹר וּמְצָאוּךָ שָּׁם שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים עֹלִים אֶל־
portans vnus & ,hœdos tres portans vnus ,Bethel‡ Deum
הָאֱלֹהִים בֵּית־אֵל אֶחָד נֹשֵׂא שְׁלֹשָׁה גְדָיִים וְאֶחָד נֹשֵׂא
.vini vtrem portans vnus & ,panis tortas tres
שְׁלֹשֶׁת כִּכְּרוֹת לֶחֶם וְאֶחָד נֹשֵׂא נֵבֶל־יָיִן׃
accipies & ,panes duos tibi dabunt & ,pace in tibi optabunt Et
4 וְשָׁאֲלוּ לְךָ לְשָׁלוֹם וְנָתְנוּ לְךָ שְׁתֵּי־לֶחֶם וְלָקַחְתָּ
quæ ,Dei collem ‡ venies Postea .eorum manu de
מִיָּדָם׃ 5 אַחַר כֵּן תָּבוֹא גִּבְעַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־
occurres & ,vrbem illuc reingredi secundum ,erit & . Pelistim præsides ibi
שָׁם נְצִבֵי פְלִשְׁתִּים וִיהִי כְבֹאֲךָ שָׁם הָעִיר וּפָגַעְתָּ
nebel eorum facies ad & ,Bamah de descendentium prophetarum choro
חֶבֶל נְבִאִים יֹרְדִים מֵהַבָּמָה וְלִפְנֵיהֶם נֵבֶל
.prophetantes ipsi & ,cithara & ,tibia & ,tympanum &
וְתֹף וְחָלִיל וְכִנּוֹר וְהֵמָּה מִתְנַבְּאִים׃
,eis cum prophetabis & ,DOMINI spiritus te super prosperabit Et
6 וְצָלְחָה עָלֶיךָ רוּחַ יְהוָה וְהִתְנַבִּיתָ עִמָּם
signa venerint cùm ,erit Et .alterum virum in conuerteris &
וְנֶהְפַּכְתָּ לְאִישׁ אַחֵר׃ 7 וְהָיָה כִּי תְבֹאֶינָה הָאֹתוֹת
,tecum Deus quia ,tua manus inuenerit quod tibi fac ,tibi ista
הָאֵלֶּה לָךְ עֲשֵׂה לְךָ אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדֶךָ כִּי הָאֱלֹהִים עִמָּךְ׃
te ad descendens ego ecce & ,Ghilgal in meas facies ad descendes Et
8 וְיָרַדְתָּ לְפָנַי הַגִּלְגָּל וְהִנֵּה אָנֹכִי יֹרֵד אֵלֶיךָ
septem .pacificorū sacrificia sacrificandū ad ,ascensiones ascendere faciendum ad
לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת לִזְבֹּחַ זִבְחֵי שְׁלָמִים שִׁבְעַת
quæ tibi notificabo & ,te ad me venire vsque ,expectabis diebus
יָמִים תּוֹחֵל עַד־בּוֹאִי אֵלֶיךָ וְהוֹדַעְתִּי לְךָ אֵת אֲשֶׁר
cùm a abeundum ad suum humerū vertendo in ,fuit Et .facias
תַּעֲשֶׂה׃ 9 וְהָיָה כְּהַפְנֹתוֹ שִׁכְמוֹ לָלֶכֶת מֵעִם
signa omnia venerunt & :alterū cor Deus ei vertit & ,Samuel
שְׁמוּאֵל וַיַּהֲפָךְ־לוֹ אֱלֹהִים לֵב אַחֵר וַיָּבֹאוּ כָּל־הָאֹתוֹת
.illa die in hæc
הָאֵלֶּה בַּיּוֹם הַהוּא׃

lacteum
totum *ascensionem fecit ascendere* & ,vnum *lactis* agnum Semuel tulit Et
9 וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל טְלֵה חָלָב אֶחָד וַיַּעֲלֶהָ עוֹלָה כָּלִיל
obtulit illum holocaustum
: Israel pro DOMINVM ad Semuel clamauit & .DOMINO
לַיהוָה וַיִּזְעַק שְׁמוּאֵל אֶל־יְהוָה בְּעַד יִשְׂרָאֵל
יַעֲלֵהוּ p
ascendere faciente Semuel fuit Et .DOMINVS eum exaudiuit &
10 וַיַּעֲנֵהוּ יְהוָה ׃ וַיְהִי שְׁמוּאֵל מַעֲלֶה
offerente holocaustum
intonuit & .Israel *in* prælium ad accesserunt Pelistim & ,*ascensionem*
הָעוֹלָה וּפְלִשְׁתִּים נִגְּשׁוּ לַמִּלְחָמָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיַּרְעֵם
עָנָה n — contra
,Pelistæos *super* illa die in grandi voce in DOMINVS
יְהוָה בְּקוֹל־גָּדוֹל בַּיּוֹם הַהוּא עַל־פְּלִשְׁתִּים
contra
sunt egressi Et .Israel *facies ad* sunt cæsi & ,eos contriuit &
11 וַיְהֻמֵּם וַיִּנָּגְפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל ׃ וַיֵּצְאוּ
coram — הָמַם
eos pcusserūt & ,Pelistim sunt persecuti & ,Mispah de Israel viri
אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִן־הַמִּצְפָּה וַיִּרְדְּפוּ אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיַּכּוּם
נָכָה
,vnum lapidem Semuel *cepit* Et .Bethchar‡ subter ‖ad vsque
12 עַד־מִתַּחַת לְבֵית כָּר ׃ וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶבֶן אַחַת
‖locū qui est ‡domū agni. tulit
Eben-‡eius nomen vocauit & : Sen†inter & Mispah inter posuit &
וַיָּשֶׂם בֵּין־הַמִּצְפָּה וּבֵין הַשֵּׁן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָהּ אֶבֶן
לָקַח o — †dentem: ‡lapidem adiutorij
.DOMINVS nobis est auxiliatus Hucusque :dixit & :hahezer
הָעָזֶר וַיֹּאמַר עַד־הֵנָּה עֲזָרָנוּ יְהוָה ׃
שׂוּם p — vt veniret
terminum in *venire* vltrà addiderūt non & ,Pelistim se humiliauerunt Et
13 וַיִּכָּנְעוּ הַפְּלִשְׁתִּים וְלֹא־יָסְפוּ עוֹד לָבוֹא בִּגְבוּל
contra
.Semuel diebus omnibus Pelistim *in* DOMINI manus fuit & :Israel
יִשְׂרָאֵל וַתְּהִי יַד־יְהוָה בַּפְּלִשְׁתִּים כֹּל יְמֵי שְׁמוּאֵל׃
tulerant
,Israel ab Pelistim *acceperant* quas vrbes se reddiderunt Et
14 וַתָּשֹׁבְנָה הֶעָרִים אֲשֶׁר לָקְחוּ־פְלִשְׁתִּים מֵאֵת יִשְׂרָאֵל
שׁוּב q
liberauit ,earum terminum & [Gath ad vsque & ,Hecron ab ,Israeli
לְיִשְׂרָאֵל מֵעֶקְרוֹן וְעַד־גַּת וְאֶת־גְּבוּלָן הִצִּיל
נָצַל r
inter & Israel inter pax fuitque :Pelistim manu de Israel
יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים וַיְהִי שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל וּבֵין
diebus omnibus Israel Semuel iudicauit Et .Emoræum
15 הָאֱמֹרִי ׃ וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת־יִשְׂרָאֵל כֹּל יְמֵי
quotannis
,Bethel circuibat & ,*annum in anno ex* ibat Et .suæ vitæ
16 חַיָּיו ׃ וְהָלַךְ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה וְסָבַב בֵּית־אֵל
חָיָה s — in
locis omnibus *cum* ,Israel iudicabat & ;Mispah & ,Ghilgad &
וְהַגִּלְגָּל וְהַמִּצְפָּה וְשָׁפַט אֶת־יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־הַמְּקוֹמוֹת
reuertebatur ‖erat
ibi & :eius domus ‖ ibi quia ,Ramah in *eius reuersio* Et .illis
17 הָאֵלֶּה ׃ וּתְשֻׁבָתוֹ הָרָמָתָה כִּי־שָׁם בֵּיתוֹ וְשָׁם
.DOMINO altare ibi ædificauit & ,Israel iudicauit
שָׁפַט אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן־שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה ׃

CAP. VIII. ח

iudices suos filios posuit & ,Semuel senuisset cùm ,fuit Et
1 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר זָקֵן שְׁמוּאֵל וַיָּשֶׂם אֶת־בָּנָיו שֹׁפְטִים
הָיָה a
nomē & ,Ioel primogeniti eius filij nomen fuit Et .Israeli
2 לְיִשְׂרָאֵל ׃ וַיְהִי שֶׁם־בְּנוֹ הַבְּכוֹר יוֹאֵל וְשֵׁם
.Beersebah in iudices ,Abiiah eius secundi
מִשְׁנֵהוּ אֲבִיָּה שֹׁפְטִים בִּבְאֵר שָׁבַע ׃
post declinauerunt sed ,illius viis in eius filij ambulauerunt non Et
3 וְלֹא־הָלְכוּ בָנָיו בִּדְרָכָו וַיִּטּוּ אַחֲרֵי
נָטָה b — munera,
.iudicium peruerterunt & ,*munus* acceperuntque ,auaritiam
הַבָּצַע וַיִּקְחוּ־שֹׁחַד וַיַּטּוּ מִשְׁפָּט ׃
לָקַח c
Semuel ad venerunt & ,Israel seniores omnes sunt congregati Et
4 וַיִּתְקַבְּצוּ כֹּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ אֶל־שְׁמוּאֵל
tui filij & ,senuisti tu Ecce :eum ad dixerunt Et .Ramah in
5 הָרָמָתָה ׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִנֵּה אַתָּה זָקַנְתָּ וּבָנֶיךָ
ambulant
,nos iudicandum ad regem nobis *pone* nunc ;tuis viis in *ambularunt* non
לֹא הָלְכוּ בִּדְרָכֶיךָ עַתָּה שִׂימָה־לָּנוּ מֶלֶךְ לְשָׁפְטֵנוּ
constitue — displicuit
,Semuel oculis in verbum *fuit malum* Et .gentes omnes sicut
6 כְּכָל־הַגּוֹיִם ׃ וַיֵּרַע הַדָּבָר בְּעֵינֵי שְׁמוּאֵל
רָעַע d — vt iudicet
Semuel orauit & .nos *iudicandum ad* ,regem nobis Da :dixerunt quando
כַּאֲשֶׁר אָמְרוּ תְּנָה־לָּנוּ מֶלֶךְ לְשָׁפְטֵנוּ וַיִּתְפַּלֵּל שְׁמוּאֵל
Audi :Semuel ad DOMINVS Dixitque .DOMINVM ad
7 אֶל־יְהוָה ׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל שְׁמַע
vocem
te non quia : te ad dicent quæ omnibus in populi *voce in*
בְּקוֹל הָעָם לְכֹל אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ כִּי לֹא אֹתְךָ
spreuerunt ne regnem
.eos super *regnando à* , *fastidierunt* me sed ,*fastidierunt*
מָאָסוּ כִּי־אֹתִי מָאֲסוּ מִמְּלֹךְ עֲלֵיהֶם ׃
qua ascēdere feci
Aegypto ex eos *me facere ascendere* die à fecerunt quæ opera omnia Iuxta
8 כְּכָל־הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר־עָשׂוּ מִיּוֹם הַעֲלֹתִי אֹתָם מִמִּצְרַיִם
עָשָׂה e
:alienis diis seruierunt & ,me dereliquerunt & ,hanc diem ad vsque &
וְעַד־הַיּוֹם הַזֶּה וַיַּעַזְבֻנִי וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים
faciunt — vocem
:eorum *voce in* audi nunc Et .tibi etiam *facientes* ipsi sic
9 כֵּן הֵמָּה עֹשִׂים גַּם־לָךְ ׃ וְעַתָּה שְׁמַע בְּקוֹלָם
si contestando
eis indicabis & ,eos *in* fueris contestatus contestando *cùm* veruntamen
אַךְ כִּי־הָעֵד תָּעִיד בָּהֶם וְהִגַּדְתָּ לָהֶם
עוּד f

legem
Dixitque .eos super est regnaturus qui ,regis *rationem*
10 מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם ׃ וַיֹּאמֶר
qui petebant ab
eo *cum à petentes* populum ad DOMINI verba omnia Semuel
שְׁמוּאֵל אֵת כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה אֶל־הָעָם הַשֹּׁאֲלִים מֵאִתּוֹ
Hæc lex
qui regis *ratio* erit *Hæc* : dixit Et .regem
11 מֶלֶךְ ׃ וַיֹּאמֶר זֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר
curribus suis,
,*suo curru* in sibi ponet & ,capiet vestros filios : vos super est regnaturus
יִמְלֹךְ עֲלֵיכֶם אֶת־בְּנֵיכֶם יִקָּח וְשָׂם לוֹ בְּמֶרְכַּבְתּוֹ
ante currum
.eius *currus facies ad* current & ,suis equitibus in &
וּבְפָרָשָׁיו וְרָצוּ לִפְנֵי מֶרְכַּבְתּוֹ ׃
ponet sibi tribunos, & quinquagenarios,
arandū ad & ,*quinquaginta principes & ,millium principes sibi ponendum ad* Et
12 וְלָשׂוּם לוֹ שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְלַחֲרֹשׁ
כָּלָה g
,*sui belli* vasa faciendū ad & ,suam messem metendū ad & ,suā arationē
חֲרִישׁוֹ וְלִקְצֹר קְצִירוֹ וְלַעֲשׂוֹת כְּלֵי־מִלְחַמְתּוֹ
bellica sua, arma curruū suorum:
,*pigmentarias in capiet* vestras filias Et .*sui currus vasa* &
13 וּכְלֵי רִכְבּוֹ ׃ וְאֶת־בְּנוֹתֵיכֶם יִקָּח לְרַקָּחוֹת
tollet ꝑ vnguentariis,& pro coquinariis,& panificis.
& ,vestros agros Et .*pistrices in & ,coquinarias in &*
14 וּלְטַבָּחוֹת וּלְאֹפוֹת ׃ וְאֶת־שְׂדוֹתֵיכֶם וְאֶת־
אָפָה h
.suis seruis dabitque ,accipiet *bona* vestra oliueta & ,vestras vineas
כַּרְמֵיכֶם וְזֵיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יִקָּח וְנָתַן לַעֲבָדָיו ׃
optima de seminibus vestris, & vineis vestris capiet decimas,
,suis eunuchis dabit & ;*decimabit vestras vineas & ,vestra semina* Et
15 וְזַרְעֵיכֶם וְכַרְמֵיכֶם יַעְשֹׂר וְנָתַן לְסָרִיסָיו
& ,vestras ancillas & ,vestros seruos Et .suis seruis atque
16 וְלַעֲבָדָיו ׃ וְאֶת־עַבְדֵיכֶם וְאֶת־שִׁפְחוֹתֵיכֶם וְאֶת־
iuuenes tollet,
.suo opere in faciet & ;*capiet* vestros asinos & ,optimos vestros *electos*
בַּחוּרֵיכֶם הַטּוֹבִים וְאֶת־חֲמוֹרֵיכֶם יִקָּח וְעָשָׂה לִמְלַאכְתּוֹ
De pecorib' vestris decimam capiet, serui.
.*seruos in* ei eritis vos & ,*decimabit vestrum* Pecus
17 צֹאנְכֶם יַעְשֹׂר וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לוֹ לַעֲבָדִים ׃
הָיָה i
à facie
elegistis quem ,vestri regis *faciebus à* illa die in clamabitis Et
18 וּזְעַקְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא מִלִּפְנֵי מַלְכְּכֶם אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם
exaudiet vos
.illa die in *vobis* DOMINVS *respondebit* non & ,vobis
לָכֶם וְלֹא־יַעֲנֶה יְהוָה אֶתְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא ׃
renuit vocem * sed
;Nequaquā: dixerūt &* ,Semuel *voce in* audire populus *renuerunt* Et
19 וַיְמָאֲנוּ הָעָם לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל שְׁמוּאֵל וַיֹּאמְרוּ לֹּא
nos etiam erimus Et .nos super erit rex *quinimò**
20 כִּי אִם־מֶלֶךְ יִהְיֶה עָלֵינוּ ׃ וְהָיִינוּ גַם־אֲנַחְנוּ
ante nos,
,*nostras facies ad* egredietur &,noster rex nos iudicabitque :gētes omnes sicut
כְּכָל־הַגּוֹיִם וּשְׁפָטָנוּ מַלְכֵּנוּ וְיָצָא לְפָנֵינוּ
omnia Semuel Audiuitque .nostra bella pugnabit &
21 וְנִלְחַם אֶת־מִלְחֲמֹתֵנוּ ׃ וַיִּשְׁמַע שְׁמוּאֵל אֵת כָּל־
.DOMINI auribus in ea est locutus & ,populi verba
דִּבְרֵי הָעָם וַיְדַבְּרֵם בְּאָזְנֵי יְהוָה ׃
vocem
,eorum *voce in* Audi : Semuel ad DOMINVS Dixitque
22 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל שְׁמַע בְּקוֹלָם
:Israel viros ad Semuel dixitque .regem eis facies regnare &
וְהִמְלַכְתָּ לָהֶם מֶלֶךְ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל
vnusquisque
.suam ciuitatem in *vir* Ite
לְכוּ אִישׁ לְעִירוֹ ׃

CAP. IX. ט

filij ,Abiel filius ,Chis eius nomen & ,Biniamin de vir fuit Et
1 וַיְהִי־אִישׁ מִבִּן־יָמִין וּשְׁמוֹ קִישׁ בֶּן־אֲבִיאֵל בֶּן־
מבנימין ק
.robore fortis Iemini viri filij ,Aphiach filij ,Becorath filij ,Seror
צְרוֹר בֶּן־בְּכוֹרַת בֶּן־אֲפִיחַ בֶּן־אִישׁ יְמִינִי גִּבּוֹר חָיִל ׃
* erat
vir * non & ,bonus & ,electus ,Saul eius nomen & ,filius erat ei Et
2 וְלוֹ־הָיָה בֵן וּשְׁמוֹ שָׁאוּל בָּחוּר וָטוֹב וְאֵין אִישׁ
pulchrior altior
omni *præ* erat *altus* sursum &,suo humero ab:illo *præ bonus* Israel filiis de
מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל טוֹב מִמֶּנּוּ מִשִּׁכְמוֹ וָמַעְלָה גָּבֹהַּ מִכָּל־
עָלָה b
:Saul patri Chis asinæ perierant Et .populo
3 הָעָם ׃ וַתֹּאבַדְנָה הָאֲתֹנוֹת לְקִישׁ אֲבִי שָׁאוּל
Tolle quæso
vnum tecum *nunc Cape*:suum filium Saul ad Chis dixitque
וַיֹּאמֶר קִישׁ אֶל־שָׁאוּל בְּנוֹ קַח־נָא אִתְּךָ אֶת־אַחַד
לָקַח a
.asinas quære ,vade,surge & ,pueris de
מֵהַנְּעָרִים וְקוּם לֵךְ בַּקֵּשׁ אֶת־הָאֲתֹנֹת ׃
per montem per
non & ,Salisah terram *in* transiuit & ,Ephraim *monte in* transiuit Et
4 וַיַּעֲבֹר בְּהַר־אֶפְרַיִם וַיַּעֲבֹר בְּאֶרֶץ־שָׁלִשָׁה וְלֹא
per ‡erant: per
terram *in* transiuit & :‡non & ,Sahalim terram *in* transiuerūt &:inuenerūt
מָצָאוּ וַיַּעַבְרוּ בְאֶרֶץ־שַׁעֲלִים וָאַיִן וַיַּעֲבֹר בְּאֶרֶץ־
Saul & :Suph terram in venerunt Ipsi .inuenerunt non & ,Iemini
5 יְמִינִי וְלֹא מָצָאוּ ׃ הֵמָּה בָּאוּ בְּאֶרֶץ צוּף וְשָׁאוּל
*erat
me *pater cessauerit forte ne,reuertamur &,Veni:secū*qui ,suo puero dixit
אָמַר לְנַעֲרוֹ אֲשֶׁר־עִמּוֹ לְכָה וְנָשׁוּבָה פֶּן־יֶחְדַּל אָבִי
הָלַךְ c — timeat
vir nunc Ecce :ei Dixitque .nobis *sit sollicitus* & ,asinis ab
6 מִן־הָאֲתֹנוֹת וְדָאַג לָנוּ ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה־נָא אִישׁ־
*est
veniēdo,loquetur quod omne ;honorabilis vir & , ista ciuitate in * Dei
אֱלֹהִים בָּעִיר הַזֹּאת וְהָאִישׁ נִכְבָּד כֹּל אֲשֶׁר־יְדַבֵּר בּוֹא

CAP. VI. ו

.mensibus septem Pelistinorum agro in DOMINI arca fuit Et
1 † ויהי ארון־יהוה בשדה פלשתים שבעה חדשים׃
Quid :dicendo ,diuinos *ad* & ,sacerdotes *ad* Pelistini Vocaueruntque
2 † ויקראו פלשתים לכהנים ולקסמים לאמר מה־
eam dimittamus quo in *,nos scire facite* ?DOMINI arcæ faciemus
נעשה לארון יהוה [a] הודענו במה נשלחנו
Dei arcam *dimittentes* Si :dixerunt Et .suum locum in
3 למקומו׃ † ויאמרו אם־משלחים את־ארון אלהי
ei restitueris restituendo sed ;vacuam eam dimittatis ne ,Israel
ישראל אל־תשלחו אתו ריקם כי־[b]השב תשיבו לו
eius man⁹ recesserit non cur ,vobis erit notũ & ,curabimini tunc .*culpatorium*
אשם אז תרפאו ונודע לכם למה לא־תסור ידו
?ei restituemus *quod* ,*culpatorium* Quod :dixerunt Et .vobis à
4 מכם׃ † ויאמרו מה האשם אשר נשיב לו
quinque & ,*aureæ marisca* quinque ,Pelistinorũ *satraparum* numerũ‡:dixerũt &
ויאמרו מספר סרני פלשתים חמשה עפלי זהב וחמשה
.vestris *satrapis* & ,illis omnibus *vna plaga quia ;aurei mures
עכברי זהב כי־[c]מגפה אחת לכלם ולסרניכם׃
,vestrorũ murium imagines & ,*mariscarũ vestrarũ* imagines Facietisque
5 † ועשיתם צלמי עפליכם וצלמי עכבריכם
forte si ,gloriam Israel Deo dabitisque ;terram *corrumpentium*
[d]המשחיתם את־הארץ [e]ונתתם לאלהי ישראל כבוד אולי
.vestra terra *desuper* & ,vestris diis *desuper* & ,vobis *desuper suã manũ faciet leuiorẽ*
יקל את־ידו מעליכם ומעל אלהיכם ומעל ארצכם׃
aggrauauerunt quemadmodum vestrum cor *aggrauabitis* quid vt Et
6 † ולמה תכבדו את־לבבכם כאשר כבדו
,eos in *illusit* quando nonne ;?suum cor Parhoh & ,Aegyptij
מצרים ופרעה את־לבם הלוא כאשר התעלל בהם
plaustrum facite & ,*capite* nunc Et ?abierunt & ,eos dimiserunt *&*
7 וישלחום וילכו׃ † ועתה קחו ועשו עגלה
eas super ascendit non quas ,lactantes vaccas duas & ,vnum nouum
חדשה אחת [f]ושתי [g]פרות [h]עלות אשר לא־עלה עליהם
,earum filios *reducetis* & ,plaustro in vaccas *ligabitis* & :iugum
על ואסרתם את־הפרות בעגלה [i]והשיבתם בניהם
,DOMINI arcam *capietis* Et .domum ad eas post à‖
8 מאחריהם הביתה׃ † ולקחתם את־ארון יהוה
reddidistis quæ ,aurea vasa & :plaustro in eam *dabitis* &
ונתתם אתו אל־העגלה ואת כלי הזהב אשר השבתם
.vadat & ;eam *dimittetis* & ;eius latere à capsa in ponetis ,*culpatorium* ei
לו אשם [k]תשימו בארגז [l]מצדו ושלחתם אתו והלך׃
ipsa ;Bethsemes ‡ ascendat sui confinij viam si ,*aspicietis* Et
9 † וראיתם אם־דרך גבולו יעלה בית שמש הוא
quòd sciem⁹ & ,*non si &* .hoc grande malum nobis fecit
עשה לנו את־[m]הרעה הגדולה הזאת ואם־לא וידענו כי
.nobis fuit *ipsum* accidens‡ ;nos in tetigit eius manus nõ
לא ידו נגעה בנו מקרה הוא היה לנו׃
,lactantes vaccas duas *ceperunt* & :sic viri Feceruntque
10 † [n] ויעשו האנשים כן [o]ויקחו שתי פרות עלות
.domo in clauserunt earum filios & ;plaustro in eas ligauerunt &
ויאסרום בעגלה ואת־בניהם [p]כלו בבית׃
& ,capsam & ,plaustro in DOMINI arcam Posueruntque
11 † וישמו את־ארון יהוה אל־העגלה ואת הארגז ואת
.suorum anorum imagines & ,aureos mures
עכברי הזהב ואת צלמי טחריהם׃
elata via in :Bethsemes viam *super* ,*via in* vaccæ direxerunt Et
12 † וישרנה הפרות בדרך על־דרך בית שמש במסלה
:*sinistra & dextera* declinauerũt non & ;mugiendo & ,*eundo iuerunt vna*
אחת הלכו הלך [q]וגעו ולא־[r]סרו ימין ושמאול
.Bethsemes terminũ ad vsque eas post *euntes* Pelistinorum satrapæ &
וסרני פלשתים הלכים אחריהם עד־גבול בית שמש׃
leuauerunt & ;valle in *triticorum* messem *metentes* Bethsemes Et*
13 † ובית שמש קצרים קציר־[s]חטים בעמק [t]וישאו את־
.*videndo* sunt lætati & ,arcam viderunt & ,suos oculos
עיניהם [v]ויראו את־הארון וישמחו לראות׃
stetit & ,Bethsemesitæ Iehosuah agrum in venit plaustrum Et
14 † והעגלה באה אל־שדה יהושע בית־השמשי ותעמד
& ;plaustri ligna sciderunt & ;magnus lapis * ibi & .ibi
שם ושם אבן גדולה ויבקעו את־עצי העגלה ואת־
.DOMINO *ascensionem fecerunt ascendere* vaccas
[x]הפרות [y]העלו עלה ליהוה׃
capsam & ,DOMINI arcam *fecerunt descendere* Leuitæ Et
15 † והלוים [z]הורידו את־ארון יהוה ואת־הארגז
.magno lapide in posuerunt & ;aurea vasa *ea in qua* ,secum ‡ quæ
אשר־אתו אשר־בו כלי־זהב [a]וישמו אל־האבן הגדולה

indicate nobis, [a]ידע dimittitis [b]שוב hostiam pro delicto. Quæ est hostia pro delicto, quam ‖Secundum principum, ani aurei, *est principibus [c]נגף anorũ vestrorum, qui deuastauerunt. [d]שחת [e]נתן alleuietur manus eius à aggrauatis operatus est tollite, super quas nõ ascendit [f]שנה [g]פרה ligate reducite [h]עול [i]שוב ‖qui sunt tollite ponite pro oblatione delicti, dimittite [k]שום [l]צדד aspicite, ‡in sin secus, [m]רוע ‡sed tulerunt [n]עשה [o]לקח [p]כלה vel כלא viam, per eadem perrexerunt pergendo, ad dexteram & sinistram: [q]געה [r]סור ibant *Viri autem metebant frumentariã [s]חנט [t]נשא cũ vidissent. [v]ראה *erat immolauerunt in holocaustum [x]פרה [y]עלה deposuerunt [z]ירד ‡erat in qua erant [a]שום

victimas immolauerũt & ,*ascensiones fecerunt ascendere* Bethsemes viri &
ואנשי בית־שמש העלו עלות ויזבחו זבחים
Pelistinorum satrapæ quinque Et .DOMINO ipsa die in
16 ביום ההוא ליהוה׃ † וחמשה סרני־פלשתים
.illa die in Hecron *sunt reuersi & ,viderunt
ראו [b]וישבו עקרון ביום ההוא׃
culpatorium Pelistim reddiderunt quos ,aurei ani † isti Et
17 † ואלה טחרי הזהב אשר השיבו פלשתים אשם
Gath *ad* ,vnus Aschelon *ad* ,vnus Hazzah *ad* ,vnus Asdod *ad* :DOMINO
ליהוה לאשדוד אחד לעזה אחד לאשקלון אחד לגת
omnium numerum‡aurei mures Et .vnus Hecron *ad* ,vnus
18 אחד לעקרון אחד׃ † ועכברי הזהב מספר כל־
ad vsq; & ,*munitionis* vrbe ab satrapis quinque Pelistinorum vrbium
ערי פלשתים לחמשת הסרנים מעיר מבצר ועד
eum super posuerunt quem ,magnum Abel ad vsq; & ,muro absque villã
כפר הפרזי ועד אבל הגדולה אשר [c]הניחו עליה את
.Bethsemesitæ Iehosuah agro in hanc diem ad vsque DOMINI arcam
ארון יהוה עד היום הזה בשדה יהושע בית־השמשי׃
,DOMINI arca in *viderunt* * quia ,Bethsemes *viris in* percussit Et
19 † [d] ויך באנשי בית־שמש כי ראו בארון יהוה
:virorum millia quinquaginta ,viros septuaginta populo *in* percussit &
ויך בעם שבעים איש חמשים אלף איש
plaga populum *in* DOMINVS percussit quia ,populus luxeruntque
ויתאבלו העם כי־הכה יהוה בעם מכה
poterit Quis :Bethsemes viri Dixeruntque .magna
20 גדולה׃ † ויאמרו אנשי בית־שמש מי יוכל
ascendet quem ad & ?*istius sancti* Dei DOMINI *facies ad* stare
לעמד לפני יהוה האלהים הקדוש הזה ואל־מי יעלה
habitatores ad *legatos* Miseruntque ?nobis *desuper*
21 מעלינו׃ † וישלחו מלאכים אל־יושבי
;DOMINI arcam Pelistim Reduxerunt :dicendo ,Chiriathieharim
קרית־יערים לאמר השבו פלשתים את־ארון יהוה
.vos ad eam facite ascendere ,descendite
רדו העלו אתו אליכם׃

CAP. VII. ז

arcam fecerunt ascendere & ,Chiriathieharim viri venerunt Et
1 † [a] ויבאו אנשי קרית יערים [b]ויעלו את־ארון
& :Gibhah in * Abinadab domum in eam *induxerunt* & ,DOMINI
יהוה ויבאו אתו אל־בית אבינדב בגבעה ואת
.DOMINI arcam *custodiendum ad* sanctificauerunt eius filiũ Elhazar
אלעזר בנו קדשו לשמר את־ארון יהוה׃
sunt multiplicati & ,Chiriathieharim in *arcam manere* die à ,fuit Et
2 † [c] ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וירבו
post ‖Israel domus omnis *sunt lamentati* & :anni viginti fuerunt & ,dies
הימים ויהיו עשרים שנה [d]וינהו כל־בית ישראל אחרי
,Israel domum vniuersam ad Semuel dixit Et .DOMINVM
3 יהוה׃ † ויאמר שמואל אל־כל־בית ישראל
,DOMINVM ad *reuertentes vos* vestro corde toto in Si :dicendo
לאמר אם־בכל־לבבכם אתם [e]שבים אל־יהוה
præparate & ;Astharoth & ,vestri medio de *alienigenæ* deos *remouete*
[f]הסירו את־אלהי הנכר מתוככם והעשתרות [g]והכינו
vos liberabit & ,soli ei seruite & ,DOMINVM ad vestrum cor
לבבכם אל־יהוה ועבדהו לבדו [h]ויצל אתכם
Israel filij remouerunt Et .Pelistinorum manu de
4 מיד פלשתים׃ † ויסירו בני ישראל את־
.soli DOMINO seruierunt & ;Astaroth & ,Behalim
הבעלים ואת־העשתרת ויעבדו את־יהוה לבדו׃
;Mispah in Israel vniuersum Congregate :Semuel dixit Et
5 † ויאמר שמואל קבצו את־כל־ישראל המצפתה
,Mispah in sunt congregati Et .DOMINVM ad vobis pro orabo &
6 ואתפלל בעדכם אל־יהוה׃ † ויקבצו המצפתה
die in ieiunauerũt & ,DOMINI *facies ad* effuderũt & ,*aquas* hauseruntq;
וישאבו־מים וישפכו לפני יהוה ויצומו ביום
Semuel Iudicauitque .DOMINO Peccauimus :ibi dixeruntque ,illa
ההוא ויאמרו שם חטאנו ליהוה וישפט שמואל את
quòd ,Pelistim audierunt Et .Mispah in Israel filios
7 בני ישראל במצפה׃ † וישמעו פלשתים כי־
Pelistim satrapæ ascenderunt & ,Mispah in Israel filij essent congregati
התקבצו בני־ישראל המצפתה [i]ויעלו סרני־פלשתים
.Pelistim *faciebus à* timuerunt & ,Israel filij audierunt & .Israel ad
אל־ישראל וישמעו בני ישראל [k]ויראו מפני פלשתים׃
nobis à sileas Ne :Semuel ad Israel filij Dixeruntque
8 † ויאמרו בני־ישראל אל־שמואל אל־תחרש ממנו
.Pelistim manu de nos seruet *&* ;nostrum Deum DOMINVM ad clamando
מזעק אל־יהוה אלהינו וישענו מיד פלשתים׃

[...]uerũt holocausta, [...] [b]שוב ‡sunt pro oblatione delicti pro pro secundum [...] super quẽ posuerunt [c]ינח aliquot ex viris aspexerunt in quæ erant [d]נכה [...] coram Dño Deo sancto illo nuncios [a]בוא [b]עלה intulerunt ‖quæ erat ad custodirent qua mansit arca [c]היה fuerunt lamentantes [d]נהה reuertimini [e]שוב auferte alienos [f]סור [g]כון [h]נצל aquam, coram Domino, [i]עלה à facie [k]ירא pro [...]

,DOMINI fœderis arcam Siloh è nos ad accipiamus :Pelistim
פְּלִשְׁתִּים נִקְחָה אֵלֵינוּ מִשִּׁלֹה אֶת־אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה
.nostrorum inimicorum vola è nos seruetque ,nostrum interim in veniat &
וְיָבֹא בְקִרְבֵּנוּ וְיֹשִׁעֵנוּ מִכַּף אֹיְבֵינוּ׃
fœderis arcam inde tulerunt & ;Siloh in populus misit Et
4 וַיִּשְׁלַח הָעָם שִׁלֹה וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם אֵת אֲרוֹן בְּרִית
Heli filij duo ibi & : Cherubim insidentis exercituum DOMINI
יְהוָה צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים וְשָׁם שְׁנֵי בְנֵי־עֵלִי
.Pinechas & ,Chophni Domini fœderis arca cum
עִם־אֲרוֹן בְּרִית הָאֱלֹהִים חָפְנִי וּפִינְחָס׃
,castrametationem in DOMINI fœderis arca venire vt ,fuit Et
5 וַיְהִי כְּבוֹא אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־הַמַּחֲנֶה
.terra est tumultuata & ;magna ouatione Israel omnis ouarunt &
וַיָּרִעוּ כָל־יִשְׂרָאֵל תְּרוּעָה גְדוֹלָה וַתֵּהֹם הָאָרֶץ׃
vox?Quæ:dixerunt & ,ouationis vocem Pelistim audierunt Et
6 וַיִּשְׁמְעוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־קוֹל הַתְּרוּעָה וַיֹּאמְרוּ מֶה קוֹל
,cognouerūt Et ?Hebræorū castrametatione in huius magnæ ouationis
הַתְּרוּעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת בְּמַחֲנֵה הָעִבְרִים וַיֵּדְעוּ
Timueruntque .castrametationem ad venisset DOMINI arca quod
7 כִּי אֲרוֹן יְהוָה בָּא אֶל־הַמַּחֲנֶה׃ וַיִּרְאוּ
:dixerunt & ,castrametationem ad Deus Venit :dixerunt quia ;Pelistim
הַפְּלִשְׁתִּים כִּי אָמְרוּ בָּא אֱלֹהִים אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמְרוּ
.nudiustertius heri hoc sicut fuit non quia ,nobis Væ
אוֹי לָנוּ כִּי לֹא הָיְתָה כָּזֹאת אֶתְמוֹל שִׁלְשֹׁם׃
illustrium deorum manu è nos eruet quis ;nobis Væ
8 אוֹי לָנוּ מִי יַצִּילֵנוּ מִיַּד הָאֱלֹהִים הָאַדִּירִים
plaga omni in Aegyptum percutientes Dij ipsi hi ?istorum
הָאֵלֶּה אֵלֶּה הֵם הָאֱלֹהִים הַמַּכִּים אֶת־מִצְרַיִם בְּכָל־מַכָּה
fortè ne ,Pelistim viros in estote & ,Confortamini .deserto in
9 בַּמִּדְבָּר׃ הִתְחַזְּקוּ וִהְיוּ לַאֲנָשִׁים פְּלִשְׁתִּים פֶּן
eritis & :vobis seruierunt quemadmodum ,Hebræis seruiatis
תַּעַבְדוּ לָעִבְרִים כַּאֲשֶׁר עָבְדוּ לָכֶם וִהְיִתֶם
est cæsus & :Pelistim pugnauerunt Et .pugnabitis & viros in
10 לַאֲנָשִׁים וְנִלְחַמְתֶּם׃ וַיִּלָּחֲמוּ פְלִשְׁתִּים וַיִּנָּגֶף
magna plaga fuit & .sua tabernacula in vir fugeruntque ,Israel
יִשְׂרָאֵל וַיָּנֻסוּ אִישׁ לְאֹהָלָיו וַתְּהִי הַמַּכָּה גְּדוֹלָה
.peditu mille triginta Israel de cecidit & ;valde
מְאֹד וַיִּפֹּל מִיִּשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֶלֶף רַגְלִי׃
Chophni ,sunt mortui Heli filij duo & ,est capta Dei arca Et
11 וַאֲרוֹן אֱלֹהִים נִלְקָח וּשְׁנֵי בְנֵי־עֵלִי מֵתוּ חָפְנִי
venit & ,ordine ex Beniamin vir cucurrit Et .Pinechas &
12 וּפִינְחָס׃ וַיָּרָץ אִישׁ־בִּנְיָמִן מֵהַמַּעֲרָכָה וַיָּבֹא
.eius caput super humus & ,scissæ eius vestes & :illa die in Siloh
שִׁלֹה בַּיּוֹם הַהוּא וּמַדָּיו קְרֻעִים וַאֲדָמָה עַל־רֹאשׁוֹ׃
,speculans viæ manu thronum super sedens Heli ecce & ;venit Et
13 וַיָּבוֹא וְהִנֵּה עֵלִי יֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא יַךְ דֶּרֶךְ מְצַפֶּה
venit vir & : Dei arcam super pauens eius cor erat quia
כִּי־הָיָה לִבּוֹ חָרֵד עַל אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וְהָאִישׁ בָּא
.ciuitas omnis clamauit & ;ciuitate in nunciandum ad
לְהַגִּיד בָּעִיר וַתִּזְעַק כָּל־הָעִיר׃
vox * Quæ : dixit & ,clamoris vocem Heli audiuit Et
14 וַיִּשְׁמַע עֵלִי אֶת־קוֹל הַצְּעָקָה וַיֹּאמֶר מֶה קוֹל
.Heli ipsi nunciauit & ,venit & ,festinauit vir Et :huius tumultus
הֶהָמוֹן הַזֶּה וְהָאִישׁ מִהַר וַיָּבֹא וַיַּגֵּד לְעֵלִי׃
,stetit eius oculi & ;annorum octo & nonaginta filius Heli Et
15 וְעֵלִי בֶּן־תִּשְׁעִים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה וְעֵינָיו קָמָה
:Heli ad vir Dixitque .videre poterat non &
16 וְלֹא יָכוֹל לִרְאוֹת׃ וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֶל־עֵלִי
.hodie fugi ordine ex ego & ,ordine ex veniens Ego
אָנֹכִי הַבָּא מִן־הַמַּעֲרָכָה וַאֲנִי מִן־הַמַּעֲרָכָה נַסְתִּי הַיּוֹם
,nuncians respondit Et ?mi fili verbum fuit Quid : dixit &
17 וַיֹּאמֶר מֶה־הָיָה הַדָּבָר בְּנִי׃ וַיַּעַן הַמְבַשֵּׂר
magna plaga etiam & ,Pelistim facies ad Israel Fugit :dixit &
וַיֹּאמֶר נָס יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים וְגַם מַגֵּפָה גְדוֹלָה
;Pinechas & ,Chophni ,sunt mortui tui filij duo etiam & :populo in fuit
הָיְתָה בָעָם וְגַם־שְׁנֵי בָנֶיךָ מֵתוּ חָפְנִי וּפִינְחָס
illum commemorare secundū ,fuit Et .est capta Dei arca &
18 וַאֲרוֹן הָאֱלֹהִים נִלְקָחָה׃ וַיְהִי כְּהַזְכִּירוֹ אֶת־
,portæ manum per retrorsum throno desuper cecidit & ,Dei arcam
אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיִּפֹּל מֵעַל־הַכִּסֵּא אֲחֹרַנִּית בְּעַד יַד הַשַּׁעַר
ipse & : grauis & ,vir senex quia ,est mortuus & ,eius colli os est confractū &
וַתִּשָּׁבֵר מַפְרַקְתּוֹ וַיָּמֹת כִּי־זָקֵן הָאִישׁ וְכָבֵד וְהוּא
.annis quadraginta Israel iudicauit
שָׁפַט אֶת־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה׃
audiuit & ,vlulandum ad prægnans Pinechas vxor eius nurus Et
19 וְכַלָּתוֹ אֵשֶׁת־פִּינְחָס הָרָה לָלַת וַתִּשְׁמַע אֶת־

famam quòd ,suus socer esset mortuus & , Dei arcam esse captam ad auditionem
הַשְּׁמֻעָה אֶל־הִלָּקַח אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וּמֵת חָמִיהָ
eam super erant versæ quia ,peperit & , se incuruauit & ; suus vir &
וְאִישָׁהּ וַתִּכְרַע וַתֵּלֶד כִּי־נֶהֶפְכוּ עָלֶיהָ
stantes sunt locutæ & ,eius mori tempus circa Et .eius angustiæ
20 צִרֶיהָ׃ וּכְעֵת מוּתָהּ וַתְּדַבֵּרְנָה הַנִּצָּבוֹת
posuit neque ,respondit non & .peperisti filium quia ,timeas Ne:eam super
עָלֶיהָ אַל־תִּירְאִי כִּי־בֵן יָלָדְתְּ וְלֹא עָנְתָה וְלֹא־שָׁתָה
gloria Trāsmigrauit:dicēdo ,Ichabo* puerum vocauit Et .suum cor
21 לִבָּהּ׃ וַתִּקְרָא לַנַּעַר אִי־כָבוֹד לֵאמֹר גָּלָה כָבוֹד
.suum virū & ,suum socerum ad & ,Dei arcam esse captam ad ,Israel ex
מִיִּשְׂרָאֵל אֶל־הִלָּקַח אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וְאֶל־חָמִיהָ וְאִישָׁהּ׃
arca est capta quia :Israel ex gloria Transmigrauit:dixit Et
22 וַתֹּאמֶר גָּלָה כָבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל כִּי נִלְקַח אֲרוֹן
.Dei
הָאֱלֹהִים׃

CAP. V. ה

lapide à eā adduxerūt & ,Dei arcam ceperunt Pelistim Et
1 וּפְלִשְׁתִּים לָקְחוּ אֵת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיְבִאֻהוּ מֵאֶבֶן
arcam Pelistim Ceperuntque .Asdod in adiutorij
2 הָעֵזֶר אַשְׁדּוֹדָה׃ וַיִּקְחוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־אֲרוֹן
apud eam statuerunt & ,Daghon domum*eam introduxerunt & ,Dei
הָאֱלֹהִים וַיָּבִיאוּ אֹתוֹ בֵּית דָּגוֹן וַיַּצִּיגוּ אֹתוֹ אֵצֶל
Daghon ecce & ,crastino à Asdodij manicarunt Et .Daghon
3 דָּגוֹן׃ וַיַּשְׁכִּמוּ אַשְׁדּוֹדִים מִמָּחֳרָת וְהִנֵּה דָגוֹן
,Daghon ceperunt & :DOMINI arcæ facies ad terram in suas facies ad cadens
נֹפֵל לְפָנָיו אַרְצָה לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה וַיִּקְחוּ אֶת־דָּגוֹן
;crastino à mane in manicarunt Et .suum locum in eum restituerunt &
4 וַיָּשִׁבוּ אֹתוֹ לִמְקוֹמוֹ׃ וַיַּשְׁכִּמוּ בַבֹּקֶר מִמָּחֳרָת
:DOMINI arcæ facies ad terram in suas facies in cadens Daghon ecce &
וְהִנֵּה דָגוֹן נֹפֵל לְפָנָיו אַרְצָה לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה
tantūm :limen ad abscissæ eius manuū volæ duæ & ,Daghon caput &
וְרֹאשׁ דָּגוֹן וּשְׁתֵּי כַּפּוֹת יָדָיו כְּרֻתוֹת אֶל־הַמִּפְתָּן רַק
sacerdotes calcabunt non Ideo .eam super remanserat Daghon
5 דָּגוֹן נִשְׁאַר עָלָיו׃ עַל־כֵּן לֹא־יִדְרְכוּ כֹהֲנֵי
Daghon limen super Daghon domum ingredientes omnes & ,Daghon
דָגוֹן וְכָל־הַבָּאִים בֵּית־דָּגוֹן עַל־מִפְתַּן דָּגוֹן
DOMINI manus est aggrauata Et .hanc diem ad vsque ,Asdod in
6 בְּאַשְׁדּוֹד עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַתִּכְבַּד יַד־יְהוָה
locis altis in eos percussit & ,eos fecit desolare & ,Asdodios in
אֶל־הָאַשְׁדּוֹדִים וַיְשִׁמֵּם וַיַּךְ אֹתָם בַּעְפֹלִים אֶת־
sic quòd Asdod viri viderunt Et .eius terminos omnes & ,Asdod
7 אַשְׁדּוֹד וְאֶת־גְּבוּלֶיהָ׃ וַיִּרְאוּ אַנְשֵׁי־אַשְׁדּוֹד כִּי־כֵן
est dura quia ,nobiscum Israel Dei arca maneat Non :dixerūt &
וְאָמְרוּ לֹא־יֵשֵׁב אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עִמָּנוּ כִּי־קָשְׁתָה
,Miseruntque .nostrum deum Daghon super & ,nos super eius manus
8 יָדוֹ עָלֵינוּ וְעַל דָּגוֹן אֱלֹהֵינוּ׃ וַיִּשְׁלְחוּ
Quid :dixerunt & ;se ad Pelistinorum satrapas omnes collegerunt &
וַיַּאַסְפוּ אֶת־כָּל־סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים אֲלֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ מַה־
Dei arca circumeat Gath* :dixerunt & ?Israel Dei arcæ faciemus
נַּעֲשֶׂה לַאֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ גַּת יִסֹּב אֲרוֹן אֱלֹהֵי
postquam,fuit Et .Israel Dei arcam circunduxerunt & :Israel
9 יִשְׂרָאֵל וַיַּסֵּבּוּ אֶת־אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיְהִי אַחֲרֵי
magna cōtritione ciuitate in DOMINI manus fuit & ,eam circunduxerūt
הֵסַבּוּ אֹתוֹ וַתְּהִי יַד־יְהוָה בָּעִיר מְהוּמָה גְּדוֹלָה
erant absconditi &:magnū ad vsq; & paruo à ciuitatis viros percussit & ,valdè
מְאֹד וַיַּךְ אֶת־אַנְשֵׁי הָעִיר מִקָּטֹן וְעַד־גָּדוֹל וַיִּשָּׂתְרוּ
.Hecron Dei arcam miserunt Et .alti loci eis
10 לָהֶם עְפָלִים׃ וַיְשַׁלְּחוּ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים עֶקְרוֹן
,Hecronitæ exclamauerūt & :Hecron Dei arcam venire vt ,fuit &
וַיְהִי כְּבוֹא אֲרוֹן הָאֱלֹהִים עֶקְרוֹן וַיִּזְעֲקוּ הָעֶקְרֹנִים
,me interficiendū ad ,Israel Dei arcam me ad Circūduxerunt :dicēdo
לֵאמֹר הֵסַבּוּ אֵלַי אֶת־אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לַהֲמִיתֵנִי
satrapas omnes congregauerunt & ,Miseruntque .meum populū &
11 וְאֶת־עַמִּי׃ וַיִּשְׁלְחוּ וַיַּאַסְפוּ אֶת־כָּל־סַרְנֵי
reuertatur & ,Israel Dei arcam Dimittite:dixeruntque ,Pelistinorū
פְלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ שַׁלְּחוּ אֶת־אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְיָשֹׁב
contritio erat quia :meum populū & ,me interficiat non & ,suū locū in
לִמְקֹמוֹ וְלֹא־יָמִית אֹתִי וְאֶת־עַמִּי כִּי־הָיְתָה מְהוּמַת־
.ibi Dei manus valde erat grauis ;ciuitate omni in mortis
מָוֶת בְּכָל־הָעִיר כָּבְדָה מְאֹד יַד הָאֱלֹהִים שָׁם׃
ascēditq; :locis altis in sunt percussi,fuerāt mortui no qui viri Et
12 וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא־מֵתוּ הֻכּוּ בַּעְפֹלִים וַתַּעַל
.cælos vrbis clamor
שַׁוְעַת הָעִיר הַשָּׁמָיִם׃

famam quòd capta esset arca
ילד tempore quo moriebatur
quæ stabant
צור iuxta
ירא שות
*Vbi gloria, Translata est eò quòd capta esset arca quòd mortuus esset socer vir suus. Translata est
tulerunt בוא
Tuleruntque לקח
*in
יצג
surrexerunt in
ceciderat in faciem suam coram arca
tulerunt
surrexerunt in
לקח שוב
ceciderat sup faciem suam coram arca
palmæ erant in limine:
שנה כפף
iuxta calcant
mariscis בטחרים
in essent percussi
ראה
קשה contra
congregauerunt
* ad Gath: Circunducatur
סבב
contra ciuitatem
הום
nimis, & antea incognite erāt eis mariscæ.
נכה טחרים
in cùm venisset arca
in vt interficiat
מות
הום
mariscis: בטחרים
in עלה

medium manu
כף
נשא
fœderis super sedentis
cum venisset castra,
הוה
vociferati sunt vociferatus ne
personuit
רוע המם
vociferationis, iste vociferationis
castra
ידע
in castra,
ירא
in castra,
similes fuit
הוה
liberabit fortium
נצל
sunt qui percusserunt
נכה
viri estote viri bellate.
vnusquisque
נוס
ceciderunt millia peditum.
נפל מות
de acie,
רוץ
in Israel, sedebat ad latus
propter
צעק
erat caligaverunt
קום
poterant
יאה
veniens ex acie
בוא נוס
ענה
coram
מות
etiam mortuus
iuxta locum
נפל
occiput fractum grandaevus ponderosus
כלל
ילד

dixit Sic :eúm ad dixitque ,Heli ad Dei vir venit Et
27 † וַיָּבֹא אִישׁ־אֱלֹהִים אֶל־עֵלִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה אָמַר
,tui patris domum ad me manifestaui manifestando Nonne :DOMINVS
יְהוָה הֲנִגְלֹה נִגְלֵיתִי אֶל־בֵּית אָבִיךָ
?Parhoh domo in Aegypto in eos existendo in
[k] בִּהְיוֹתָם בְּמִצְרַיִם לְבֵית פַּרְעֹה ׃
,facerdotem in mihi Israel tribubus omnibus ex eum eligendo Et
28 † וּבָחֹר אֹתוֹ מִכָּל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לִי לְכֹהֵן
portandum ad ,thymiama suffiendum ad ,meum altare super ascendere faciendũ ad
[l] לַעֲלוֹת עַל־מִזְבְּחִי לְהַקְטִיר קְטֹרֶת [m] לָשֵׂאת
ignitiones omnes tui patris domui dedi & ;meas facies ad superhumerale
אֵפוֹד לְפָנָי וָאֶתְּנָה לְבֵית אָבִיךָ אֶת־כָּל־אִשֵּׁי
,meum munus in & ,meũ sacrificium in calcitrabitis *Cur .Israel filiorũ
29 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ׃ † לָמָּה תִבְעֲטוּ בְּזִבְחִי וּבְמִנְחָתִי
vos impinguandũ ad ,me præ tuos filios honorasti & :habitaculo præcepi quod
אֲשֶׁר [n] צִוִּיתִי מָעוֹן וַתְּכַבֵּד אֶת־בָּנֶיךָ מִמֶּנִּי לְהַבְרִיאֲכֶם
?mei populi Israel muneris omnis initio † de
מֵרֵאשִׁית כָּל־מִנְחַת יִשְׂרָאֵל לְעַמִּי ׃
: dixi Dicendo :Israel Deus DOMINVS dixit Idcirco
30 † לָכֵן נְאֻם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר אָמַרְתִּי
.seculũ in vsque meas facies ad ambulabunt ,tui patris domus & ,tua Domus
בֵּיתְךָ וּבֵית אָבִיךָ יִתְהַלְּכוּ לְפָנַי עַד־עוֹלָם
:honorabo ,me honorátes quia ,mihi Absit :DOMINVS dicit nunc &
וְעַתָּה נְאֻם־יְהוָה חָלִילָה לִּי כִּי־מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד
,venientes dies Ecce .pendentur vili ,me contemnentes &
31 וּבֹזַי יֵקָלּוּ ׃ † הִנֵּה יָמִים בָּאִים
existendo ab ,tui patris domus brachium & ,tuum brachium præcidã &
וְגָדַעְתִּי אֶת־זְרֹעֲךָ וְאֶת־זְרֹעַ בֵּית אָבִיךָ [o] מִהְיוֹת
cunctis in habitaculi angustiatorem contemplaberis Et .tua domo in senem
32 זָקֵן בְּבֵיתֶךָ ׃ † וְהִבַּטְתָּ [p] צַר מָעוֹן בְּכֹל
omnibus tua domo in senex erit non & : Israel ipsi benefaciet quibus
אֲשֶׁר־יֵיטִיב אֶת־יִשְׂרָאֵל וְלֹא־יִהְיֶה זָקֵן בְּבֵיתְךָ כָּל־
,meo altari cum à tibi excidam non virum Et .diebus
33 הַיָּמִים ׃ † וְאִישׁ לֹא־אַכְרִית לְךָ מֵעִם מִזְבְּחִי
omnis & :tuam animam dolore afficiendum ad & ,tuos oculos consumendũ ad
[q] לְכַלּוֹת אֶת־עֵינֶיךָ וְלַאֲדִיב אֶת־נַפְשֶׁךָ וְכָל־
,signum tibi hoc Et .viri morientur tuæ domus multitudo
34 [r] מַרְבִּית בֵּיתְךָ יָמוּתוּ אֲנָשִׁים ׃ † וְזֶה־לְּךָ הָאוֹת
vna die in : Pinechas & ,Chophni ad ,tuos filios duos ad veniet quod
אֲשֶׁר יָבֹא אֶל־שְׁנֵי בָנֶיךָ אֶל־חָפְנִי וּפִינְחָס בְּיוֹם אֶחָד
:fidelem sacerdotem mihi suscitabo Et .ipsi ambo morientur
35 יָמוּתוּ [s] שְׁנֵיהֶם ׃ † [t] וַהֲקִימֹתִי לִי כֹּהֵן נֶאֱמָן
domum ei ædificabo & :faciet ,meo animo in & ,meo corde in quẽadmodũ
כַּאֲשֶׁר בִּלְבָבִי וּבְנַפְשִׁי יַעֲשֶׂה וּבָנִיתִי לוֹ בַּיִת
.diebus omnibus mei Christi facies ad ambulabit & ,fidelem
נֶאֱמָן וְהִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי־מְשִׁיחִי כָּל־הַיָּמִים ׃
ei se incuruandum ad veniet ,tua domo in residuus omnis ,erit Et
36 † וְהָיָה כָּל־[v] הַנּוֹתָר בְּבֵיתְךָ יָבוֹא [x] לְהִשְׁתַּחֲוֺת לוֹ
vnum ad nunc me Iunge ,dicet & :panis torta & ,argenti minuto
לַאֲגוֹרַת כֶּסֶף וְכִכַּר־לָחֶם וְאָמַר סְפָחֵנִי נָא אֶל־אַחַת
.panis buccellam comedendum ad ,sacerdotiorum
הַכְּהֻנּוֹת לֶאֱכֹל פַּת־לָחֶם ׃

dicit | domũi | cùm essent | [k] הָיָה | elegi | vt offerret | vt suffiret | vt portaret | [l] עָלָה | [m] נָשָׂא | coram me: | oblationes | *calcitrastis | oblationem meam, quam ĩ tabernaculo: | magis quàm | vt impinguaretis | [n] צָוָה | †primitiis oblationis coram me | contemnentur. | veniunt, | ne sit senex | [o] הָיָה | videbis æmulum in habitaculo | [p] צוּר | ab | vt consumã | afficiam | [q] כָּלָה | iuuenes. | [r] רָבָה | duobus filiis tuis: | eadem | [s] שָׁנָה [t] קוּם | est | coram Christo meo | qui relictus fuerit | vt incuruet | [v] יָתַר [x] שָׁחָה | pro nũmo argenteo, | buccella | quæso vni parti sacerdotali, vt comedam

CAP. III. ג

sermo & :Heli facies ad DOMINO ministrans Semuel puer Et
1 † וְהַנַּעַר שְׁמוּאֵל מְשָׁרֵת אֶת־יְהוָה לִפְנֵי עֵלִי וּדְבַר
.aperta visio * non :illis diebus in preciosus erat DOMINI
יְהוָה הָיָה יָקָר בַּיָּמִים הָהֵם אֵין [a] חָזוֹן נִפְרָץ ׃
inceperãt ei⁹ oculi & :suo loco in cubans Heli & ,illa die in ,fuit Et
2 † וַיְהִי בַּיּוֹם הַהוּא וְעֵלִי שֹׁכֵב בִּמְקֹמוֹ וְעֵינָו [b] הֵחֵלּוּ
antequam Dei lucerna Et .videre poterat non ;caligare
3 [c] כֵהוֹת לֹא יוּכַל [d] לִרְאוֹת ׃ † [e] וְנֵר אֱלֹהִים טֶרֶם
arca ibi quo ,DOMINI tẽplo in ;cubans Semuel & ;extingueretur
יִכְבֶּה וּשְׁמוּאֵל שֹׁכֵב בְּהֵיכַל יְהוָה אֲשֶׁר־שָׁם אֲרוֹן
.ego Ecce :dixit & ,Semuel ad DOMINVS Vocauitque .Dei
4 אֱלֹהִים ׃ † וַיִּקְרָא יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי ׃
:dixit Et .me vocasti quia ,ego Ecce :dixit & ,Heli ad cucurrit Et
5 [f] † וַיָּרָץ אֶל־עֵלִי וַיֹּאמֶר הִנְנִי כִּי־קָרָאתָ לִּי וַיֹּאמֶר
.cubuit & ,abiit & .cuba ,reuertere .vocaui non
לֹא־קָרָאתִי שׁוּב שְׁכָב וַיֵּלֶךְ וַיִּשְׁכָּב ׃
,Semuel surrexit & .Semuel adhuc vocare DOMINVS Addiditque
6 † וַיֹּסֶף יְהוָה קְרֹא עוֹד שְׁמוּאֵל וַיָּקָם שְׁמוּאֵל
vocaui Non :dixit & .mihi vocasti quia ,ego Ecce :dixit & ,Heli ad abiit &
וַיֵּלֶךְ אֶל־עֵלִי וַיֹּאמֶר הִנְנִי כִּי קָרָאתָ לִי וַיֹּאמֶר לֹא־קָרָאתִי
.cuba ,reuertere : mi fili
בְנִי שׁוּב שְׁכָב ׃

ministrabat coram | *erat | [a] חָזָה | dormiebat | [b] חָלַל | [c] כָּהָה | [d] רָאָה [e] נוּר | dormiebat, in quo erat | adsum: | adsum: | [f] רוּץ | dormi. dormiuit. | vt vocaret | adsum, me. | dormi.

nondum & ,DOMINVM cognouerat nondum ,Semuel Et
7 † וּשְׁמוּאֵל טֶרֶם יָדַע אֶת־יְהוָה וְטֶרֶם
DOMINVS addidit Et .DOMINI verbum eum ad fuerat reuelatus
8 יִגָּלֶה אֵלָיו דְּבַר־יְהוָה ׃ † וַיֹּסֶף יְהוָה
:dixit & ,Heli ad abiit & ,surrexit & .tertio in Semuel vocare
קְרֹא־שְׁמוּאֵל בַּשְּׁלִשִׁית [g] וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־עֵלִי וַיֹּאמֶר
vocans DOMINVS quòd ,Heli intellexit & .mihi vocasti quia ,ego Ecce
הִנְנִי כִּי קָרָאתָ לִי [h] וַיָּבֶן עֵלִי כִּי יְהוָה קֹרֵא
,erit & ;cuba ,Vade :Semuel ad Heli Dixitque .puero
9 לַנָּעַר ׃ † וַיֹּאמֶר עֵלִי לִשְׁמוּאֵל לֵךְ שְׁכָב וְהָיָה
.tuus seru⁹ audiens quia ,DOMINE Loquere :dices & ,te ad vocauerit si
אִם־יִקְרָא אֵלֶיךָ וְאָמַרְתָּ דַּבֵּר יְהוָה כִּי שֹׁמֵעַ עַבְדֶּךָ
DOMINVS Venitque .suo loco in cubuit & ,Semuel abiit &
10 וַיֵּלֶךְ שְׁמוּאֵל וַיִּשְׁכַּב בִּמְקוֹמוֹ ׃ † וַיָּבֹא יְהוָה
dixitque .Semuel ,Semuel :vice in vice sicut vocauit & ,stetit &
וַיִּתְיַצַּב וַיִּקְרָא כְפַעַם־בְּפַעַם שְׁמוּאֵל ׀ שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר
.tuus seruus audiens quia ,Loquere :Semuel
שְׁמוּאֵל דַּבֵּר כִּי שֹׁמֵעַ עַבְדֶּךָ ׃
verbum faciens ego Ecce :Semuel ad DOMINVS Dixitque
11 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל הִנֵּה אָנֹכִי עֹשֶׂה דָבָר
.eius aures ambæ tinnient ,illud audiens omnis quod ;Israel in
בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר כָּל־שֹׁמְעוֹ [i] תְּצִלֶּינָה שְׁתֵּי אָזְנָיו ׃
sum locutus quæ omnia Heli ad suscitabo illa die In
12 † בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶל־עֵלִי אֵת כָּל־אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי
quòd ,ei indicabo Et .finiendo & ,incipiendo ,eius domum ad
13 אֶל־בֵּיתוֹ [k] הָחֵל וְכַלֵּה ׃ † [l] וְהִגַּדְתִּי לוֹ כִּי־
,cognouit quã peruersitate in ,seculum in vsque suam domum ego indicans
שֹׁפֵט אֲנִי אֶת־בֵּיתוֹ עַד־עוֹלָם [m] בַּעֲוֺן אֲשֶׁר־יָדַע
.eos in vetuit non & ,eius filij sibi maledicentes quia
כִּי־מְקַלְלִים לָהֶם בָּנָיו וְלֹא כִהָה בָּם ׃
domus iniquitas expiabitur si ,Heli domui iuraui idcirco Et
14 † וְלָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֵלִי אִם־יִתְכַּפֵּר עֲוֺן בֵּית־
recubuit Et .seculum in vsque munere in & ,sacrificio in Heli
15 עֵלִי בְּזֶבַח וּבְמִנְחָה עַד־עוֹלָם ׃ † וַיִּשְׁכַּב
Semuel & .DOMINI domus ostia aperuit & ,manè vsque Semuel
שְׁמוּאֵל עַד־הַבֹּקֶר וַיִּפְתַּח אֶת־דַּלְתוֹת בֵּית־יְהוָה וּשְׁמוּאֵל
Heli Vocauitque .Heli ad visionem indicando ab timens
16 יָרֵא מֵהַגִּיד אֶת־[n] הַמַּרְאָה אֶל־עֵלִי ׃ † וַיִּקְרָא עֵלִי
.ego Ecce :dixit & .mi fili Semuel :dixit & ,Semuel
אֶת־שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל בְּנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי ׃
celes nunc ne ?te ad est locutus quod ,verbum ‡ Quod :dixit Et
17 † וַיֹּאמֶר מָה הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלֶיךָ אַל־נָא תְכַחֵד
me à celaueris si ,addat sic & ,Deus tibi faciat sic : me à
מִמֶּנִּי כֹּה יַעֲשֶׂה־לְּךָ אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִיף אִם־תְּכַחֵד מִמֶּנִּי
.te ad est locutus quod ,verbo omni ex verbum
דָּבָר מִכָּל־הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלֶיךָ ׃
.eo ab celauit non & ,verba omnia Semuel ei indicauit Et
18 † [o] וַיַּגֶּד־לוֹ שְׁמוּאֵל אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים וְלֹא כִחֵד מִמֶּנּוּ
.faciat ,suis oculis in bonum ;ipse DOMINVS :ait &
וַיֹּאמַר יְהוָה הוּא הַטּוֹב בְּעֵינָו יַעֲשֶׂה ׃
fecit cadere neque ,eo cũ erat DOMINVS & ,Semuel euasit grandis Et
19 † וַיִּגְדַּל שְׁמוּאֵל וַיהוָה הָיָה עִמּוֹ וְלֹא־[p] הִפִּיל
Israel omnis cognouit Et .terram in eius verbis omnibus ex
20 מִכָּל־דְּבָרָיו אָרְצָה ׃ † וַיֵּדַע כָּל־יִשְׂרָאֵל
.DOMINO prophetam in Semuel fidelis quòd ,Sebah Beer ad vsque & ,Dan à
מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שָׁבַע כִּי נֶאֱמָן שְׁמוּאֵל לְנָבִיא לַיהוָה ׃
se manifestauerat quoniam ,Siloh in conspici DOMINVS addidit Et
21 † וַיֹּסֶף יְהוָה לְהֵרָאֹה בְשִׁלֹה כִּי־נִגְלָה
.DOMINI verbo in Siloh in Semuel ad DOMINVS
יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל בְּשִׁלוֹ בִּדְבַר יְהוָה ׃

CAP. IIII. ד

Israel est egressus & :Israel omni Semuel verbum fuit Et
1 † וַיְהִי דְבַר־שְׁמוּאֵל לְכָל־יִשְׂרָאֵל וַיֵּצֵא יִשְׂרָאֵל
lapidem super sunt castrametati & ,bellum in Pelistim occursum in
לִקְרַאת פְּלִשְׁתִּים לַמִּלְחָמָה [q] וַיַּחֲנוּ עַל־הָאֶבֶן
se ordinauerũt Et .Aphec in sunt castrametati Pelistim & :adiutorij
2 הָעֵזֶר וּפְלִשְׁתִּים חָנוּ בַאֲפֵק ׃ † וַיַּעַרְכוּ
est cæsus & ,prælium est diffusum & ,Israel occursum in Pelistim
פְלִשְׁתִּים לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל [r] וַתִּטֹּשׁ הַמִּלְחָמָה וַיִּנָּגֶף
quatuor ferme agro in ordine in percusserunt & :Pelistim facies ad Israel
יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים [s] וַיַּכּוּ בַמַּעֲרָכָה בַּשָּׂדֶה כְּאַרְבַּעַת
dixeruntque .castrametationẽ ad populus venit Et .virorum millia
3 אֲלָפִים אִישׁ ׃ † [t] וַיָּבֹא הָעָם אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמְרוּ
facies ad hodie DOMINVS nos percussit quid Vt :Israel seniores
זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לָמָּה נְגָפָנוּ יְהוָה הַיּוֹם לִפְנֵי

antequam | antequã cognosceret | fuisset ei sermo | vt vocaret | [g] קוּם | adsum me. | vocaret puerum. | [h] בִּין | & dormi; | audit | dormiuit | vt vice altera, & dixit | audit | facio rem | quam qui audierit, | [i] צָלַל | super | [k] חָלַל [l] נָגַר | indico | propter iniquitatem | [m] עָוָה | contemnebãt seipsos, | prohibuit | oblatione | Dormiuit autem | timebat indicare | ipsi | [n] רָאָה | adsum. | ‡est | quæso | absconderis | abscondit | [o] נָגַר | est: quod est | בעיניו | Creuit autẽ | abiecit vllum | [p] נָפַל | propheta esset Domini. | vt conspiceretur | iuxta | [q] חָנָה | [r] נָטַשׁ | coram acie | [s] נָכָה | castra, | [t] בּוֹא | coram

,sunt reuersique :DOMINI *facies ad se incuruauerũt* & ,manè *in manicarunt* Et
19 † וישכמו בבקר וישתחוו לפני יהוה וישבו
Channah Elcanah cognouit & :Ramah in suã domũ in venerunt &
ויבאו אל ביתם הרמתה וידע אלקנה את חנה
.DOMINVS eius est recordatus & ,suam vxorem
אשתו ויזכרה יהוה :
:filiũ peperit & ,Channah concepit & ,dierum *reuolutionibus* in ,fuit Et
20 † ויהי לתקפות הימים ותהר חנה ותלד בן
.cum *petiui* DOMINO à quòd ,Semuel eius nomen vocauitque
ותקרא את שמו שמואל כי מיהוה שאלתיו :
immolandum ad ,eius *domus* omnis & ,Elcanah vir ascendit Et
21 † ויעל האיש אלקנה וכל ביתו לזבח
non Channah Et .suum votum & ,*dierum* hostiam DOMINO
22 ליהוה את זבח הימים ואת נדרו : † וחנה לא
eum adducam & : *puer* ablactetur donec * :suo viro dixit quia .ascendit
עלתה כי אמרה לאישה עד יגמל הנער והבאתיו
.seculum in vsque ibi maneat & ,DOMINI *faciebus cum* conspiciatur &
ונראה את פני יהוה וישב שם עד עולם :
mane :tuis oculis in bonum ‡Fac :suus vir Elcanah ei Dixitque
23 † ויאמר לה אלקנה אישה עשי הטוב בעיניך שבי
.suum verbum DOMINVS confirmet veruntamẽ:eum *te ablactare* donec
עד גמלך אתו אך יקם יהוה את דברו
.eum ablactaret donec ,suum filium lactauit & ,mulier Mansitque
ותשב האשה ותינק את בנה עד גמלה אתו :
,tribus iuuencis *in* eum ablactauit quum ,secum eum fecit Ascẽdereque
24 † ותעלהו עמה כאשר גמלתו בפרים שלשה
DOMINI domũ *eũ adduxit & ;vini vtre & ,farinæ vno modio &
ואיפה אחת קמח ונבל יין ותבאהו בית יהוה
.puer ‖ puer & ;Siloh‡
שלו והנער נער :
viuit ;mi domine *me In* :dixit Et .Heli ad puerum
25 † וישחטו את הפר ויביאו
את הנער אל עלי :
orandum ad ,*hoc in* tecum *stans* mulier † ego :mi domine tua anima
26 † ותאמר בי אדני חי
נפשך אדני אני האשה הנצבת עמכה בזה להתפלל
dedit & ;oraui *hunc puerum* Ad .DOMINVM *ad*
27 אל יהוה : † אל הנער הזה התפללתי ויתן
.co *cum à* [illegible] quam ,meam petitionem mihi DOMINVS
יהוה לי את שאלתי אשר שאלתי מעמו :
quibus diebus omnibus DOMINO cum *feci petere* ego etiam Et
28 † וגם אנכי השאלתיהו ליהוה כל הימים אשר
.DOMINO ibi se incuruauit & ;DOMINO commodatus *ipse fuit*
היה הוא שאול ליהוה וישתחו שם ליהוה :

surrexerunt adorauerunt coram Dño: שחה reuolutione קוף הרה ילד petiuisset familia עלה anniuersariũ, *Nõ ascendit infans: בוא vt coram Domino, ‡quod est עשה ישב ablectes קום cum פרה *ad ‡in ‖erat valde Obsecro חיה ‡sum quæ steti hic, coram Dño, Pro puero hoc ab commodaui est

CAP. II. ב

,DOMINO in meum cor Exultauit : dixit & ,Channah orauit Et
1 † ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי ביהוה
super meum os est dilatatum :DOMINO in meum cornu est exaltatum
רמה קרני ביהוה רחב פי על
.tua salute in sum lætata quia ,meos inimicos
אויבי כי שמחתי בישועתך :
‡non & ,te præter ‡ non quia ,DOMINVS sicut sanctus ‡ Non
2 † אין קדוש כיהוה כי אין בלתך ואין
altum loquamini *,multiplicetis Ne .noster Deus sicut *petra*‡
3 צור כאלהינו : † אל תרבו תדברו גבהה
,DOMINVS scientiarum Deus quia ;vestro ore ex‡vetus egrediatur : *altum*
גבהה יצא עתק מפיכם כי אל דעות יהוה
;sunt confracti fortes ‡ ,Arcus .opera sunt directa *non* &
4 ולא נתכנו עללות : † קשת גברים חתים
:se locauerunt pane *in* Saturi † .robore sunt accincti *vacillantes* &
5 ונכשלים אזרו חיל : † שבעים בלחם נשכרו
,*filiis multa* ‡ & ,septem peperit sterilis donec * desierunt famelici‡&
ורעבים חדלו עד עקרה ילדה שבעה ורבת בנים
facit descendere :viuificat & ,mortificat DOMINVS .est infirmata
6 אמללה : † יהוה ממית ומחיה מוריד
;ditat & ,facit pauperem DOMINVS .facit ascendere & ,*infernum*‡
7 שאול ויעל : † יהוה מוריש ומעשיר
,*tenuem* ‡puluere è Suscitat .exaltat etiam ,*facit cadere* †
8 משפיל אף מרומם : † מקים מעפר דל
solium & , *ingenuis* * cum *faciendum sedere ad* ,*egentem* ‡ eleuabit stercore è
מאשפת ירים אביון להושיב עם נדיבים וכסא
posuit & :terræ *stationes* DOMINO ‖quia ;eos *hereditare*‡ faciat gloriæ
כבוד ינחלם כי ליהוה מצקי ארץ וישת
impij & ,seruabit suorum piorum Pedes .*confusionem eas* super
9 עליהם תבל : † רגלי חסידו ישמר ורשעים
.vir roborabitur fortitudine in non quia ;conticescent *obscuritate* in
בחשך ידמו כי לא בכח יגבר איש :

פה ‡est ‖fortis *e valde sublime verbum רנה ידע ‖verbum ipsi ‡& כון חתת debiles †Hi qui saturati prius fuerant, pro ‖qui fuerunt *famelicæ: *quæ multiplicabat filios, מות ירד ‖ad inferos, עלה ירש †humiliat, ‡pauperem, קום דלל ‡mendicũ, vt sedere faciat *principibus, רום ‡fortiri Dñi sunt cardines צוק שות eos orbem. tenebris חבל vel בלל דמם

:tonabit cælis *In* ipsum super ,eius *rixantes* conterantur DOMINE
10 † יהוה יחתו מריבו עלו בשמים ירעם
,suo regi fortitudinem dabit & ,terræ fines iudicabit DOMINVS
יהוה ידין אפסי ארץ ויתן עז למלכו
Ramah in Elcanah abiit Et .sui Christi cornu sublimabit &
11 וירם קרן משיחו : † וילך אלקנה הרמתה
faciebus cum DOMINO *ministrans erat* puer & ;suam domum *super*
על ביתו והנער היה משרת את יהוה את פני
cognoscebãt nec ;*profectu absque* filij Heli filij Et .*sacerdotis* Heli
12 עלי הכהן : † ובני עלי בני בליעל לא ידעו
omni ‡populo cum sacerdotum *iudicium* Et .DOMINVM
13 את יהוה : † ומשפט הכהנים את העם כל
,*carnem coqui circa* ,sacerdotis puer veniebat & ,sacrificium sacrificante viro
איש זבח זבח ובא נער הכהן כבשל הבשר
,concha in percutiebat Et .eius manu in *dentium trium* fuscinula &
14 והמזלג שלש השנים בידו : † והכה בכיור
faciebat ascẽdere quod omne .ollã in vel ,lebetem in vel ,aheuũ in vel
או בדוד או בקלחת או בפרור כל אשר יעלה
Israeli vniuerso faciebant sic : *eo in* sacerdos accipiebat ,fuscinula
המזלג יקח הכהן בו ככה יעשו לכל ישראל
facerent suffire antequam Etiam .Siloh in illuc venientibus
15 הבאים שם בשלה : † גם בטרם יקטרון
Da :immolanti viro dicebat & ,sacerdotis puer veniebat & ,adipem
את החלב ובא נער הכהן ואמר לאיש הזבח תנה
,coctam carnem te à accipiet non & :sacerdoti *assandum ad* carnem
בשר לצלות לכהן ולא יקח ממך בשר מבשל
faciant suffire Suffiendo :vir eum ad Dicebatque .*viuam quinimo*
16 כי אם חי : † ויאמר אליו האיש קטר יקטרון
dicebat Et .tua anima *desiderabit* sicuti ,tibi *cape* & ,adipem die *sicut*
כיום החלב וקח לך כאשר תאוה נפשך ואמר
.*violentia in* accipiam, ‡non si & :dabis nunc Q*uia* : *ei*
לו כי עתה תתן ואם לא לקחתי בחזקה :
faciebus cum valde magnum puerorum peccatum Eratque
17 † ותהי חטאת הנערים גדולה מאד את פני
.DOMINI sacrificium viri contemnebant quia :DOMINI
יהוה כי נאצו האנשים את מנחת יהוה :
ephod accinctus puer ,DOMINI *faciebus cum ministrans* Semuel Et
18 † ושמואל משרת את פני יהוה נער חגור אפוד
,sua mater ei faciebat *paruum pallium* Et ,*lini*
19 בד : † ומעיל קטן תעשה לו אמו
suo viro cum *eam ascendendo in* ,*dies in diebus à* ei *faciebat ascendere* &
והעלתה לו מימים ימימה בעלותה את אישה
Heli benedixit Et .*dierum* hostiam immolandum ad
20 לזבח את זבח הימים : † וברך עלי את
de semen tibi DOMINVS Ponat :dixit & ,eius vxori & ,Elcanah
אלקנה ואת אשתו ואמר ישם יהוה לך זרע מן
abierũt Et .DOMINO *petiuit quam* ,*petitione* pro hac muliere
האשה הזאת תחת השאלה אשר שאל ליהוה והלכו
,Channah DOMINVS visitauit Quia .suum locum in
21 למקמו : † כי פקד יהוה את חנה
puer *enasit grandis* & : filias duas & ,filios tres peperit & ,concepit &
ותהר ותלד שלשה בנים ושתי בנות ויגדל הנער
audiuit & ;valde senex * Heli Et .DOMINO *cum* Semuel
22 שמואל עם יהוה : † ועלי זקן מאד ושמע
quòd & ,Israel vniuerso eius filij faciebant quæ vniuersa
את כל אשר יעשון בניו לכל ישראל ואת אשר
.*conuentus* tabernaculi ostium *militantibus* mulieribus cum *cubarent*
ישכבן את הנשים הצבאות פתח אהל מועד :
quæ ?hæc *verba* secundum *facietis* quid Vt :eos ad Dixitque
23 † ויאמר להם למה תעשון כדברים האלה אשר
?isto populo omni ab mala vestra *verba audiens* ego
אנכי שמע את דבריכם רעים מאת כל העם אלה :
,*audiens* ego quam ,*auditio* bona ‖ non quia ;‡mei filij Ne
24 † אל בני כי לוא טובה השמעה אשר אנכי שמע
.DOMINI populum transgredi facientes
מעברים עם יהוה :
si & :Deus eum iudicabit & ,virum in vir peccauerit Si
25 † אם יחטא איש לאיש ופללו אלהים ואם
voci audierunt non & ?*ei* orabit quis ,*vir* peccauerit DOMINVM in
ליהוה יחטא איש מי יתפלל לו ולא ישמעו לקול
.eos occidere DOMINVS voluit quia ;sui patris
אביהם כי חפץ יהוה להמיתם :
cum etiam ,*bonus* & ,*grandescens* & ,*ambulans* Semuel puer Et
26 † והנער שמואל הלך וגדל וטוב גם עם
.hominibus *cum etiam* & ,DOMINO
יהוה וגם עם אנשים :

rixæ è מריב עלה דון עזז in ministrabat coram sacerdote. erant impij, consuetudo ‡erat, quod quando coquebatur caro, tridens erat נכה sibi: vt assem צלה sed crudam. חיה hac tolle desiderat Nequaquã, sed ‡dederis, vi. נתן coram Domino, ministrabat coram Domino, lineo. tunicã paruã afferebat annuatim, quando ascẽdebat עלה anniuersariã. commodato, quod commodauit creuit הרה ילד שנה apud Dñm. * erat dormirent quæ congregabantur ad Ecclesiæ, יעד facitis עשה רוע audio ‡ita faciatis; ‖est fama, audio, quispiam, pro eo? vocem מות ambulabat, & crescebat, placebatque tam Domino, quàm

,hodie vos Testes :populum omnē &,seniores ad Bohaz Dixitque — estis
9 ויאמר בעז לזקנים וכל־העם עדים אתם היום
* quæ omnia & ,Elimelech * quæ omnia acquisiui ¦ quod — *erant*erant
כי קניתי את־כל־אשר לאלימלך ואת כל־אשר
Ruth etiam Et .Nahomi manu de ,Machalon & ,Chilion
10 לכליון ומחלון מיד נעמי׃ וגם את־רות
suscitandū ad ,vxorem in mihi acquisiui Machalon vxorem Moabitidem
המאביה אשת מחלון קניתי לי לאשה להקים
cum à mortui nomen excidatur non & ,sua hæreditate super mortui nomen — defuncti in defuncti
שם־המת על־נחלתו ולא־יכרת שם־המת מעם
Dixeruntque .hodie vos Testes .sui loci porta à & ,suis fratribus — estis
11 אחיו ומשער מקומו עדים אתם היום׃ ויאמרו
DOMINVS Det .* Testes :seniores & ,porta in * qui populus omnis — *erāt*sumus.
כל־העם אשר־בשער והזקנים עדים יתן יהוה
quæ ,Leah sicut & Rachel sicut, tuam domum in venientem mulierem — quæ ingreditur
את־האשה הבאה אל־ביתך כרחל וכלאה אשר
,Ephrathah in virtute fac & ,Israel domum ipsa amba ædificauerunt — faciat
בנו שתיהם את־בית ישראל ועשה־חיל באפרתה — בנה שנה — celebre
domus sicut tua domus sit Et .Bethlechem in nomen voca &
12 וקרא־שם בבית לחם׃ ויהי ביתך כבית
dederit quod semine de ,Iehudah ipsi Thamar peperit quem , Peres
פרץ אשר־ילדה תמר ליהודה מן־הזרע אשר יתן
,Ruth Bohaz cepit Et .hac puella de tibi DOMINVS — tulit
13 יהוה לך מן־הנערה הזאת׃ ויקח בעז את־רות — לקח
ei DOMINVS dedit & :eam ad est ingressus Et ; vxorem in sibi fuit & — vxor
ותהי־לו לאשה ויבא אליה ויתן יהוה לה

ad mulieres Dixeruntque . filium peperit & ,conceptum
14 הריון ותלד בן׃ ותאמרנה הנשים אל־ — הריה — propinquum
redemptorem tibi fecit cessare non qui ,DOMINVS Benedictus, Nahomi
נעמי ברוך יהוה אשר לא השבית לך גאל — ad quiescere faciendum
reducentem in tibi erit Et .Israel in eius nomen vocetur vt ,hodie
15 היום ויקרא שמו בישראל׃ והיה לך למשיב — שוב
quæ tua nurus quia ;tuam senectutem alendum ad & ,animam
נפש ולכלכל את־שיבתך כי כלתך אשר־ — שוב כלה
. filiis septem præ tibi bona ipsa quæ ,eum peperit ,te diligit — est melior quam filij
אהבתך ילדתו אשר־היא טובה לך משבעה בנים׃
.nutricē in ei fuit & ,suo sinu in eū posuit & ,natum Nahomi cepit Et — tulit infantem, et nutrix
16 ותקח נעמי את־הילד ותשתהו בחיקה ותהי־לו לאמנת׃ — לקח
:Nahomi ipsi filius est Natus :dicēdo ,nomen vicinæ ei vocauerunt Et — eum
17 ותקראנה לו השכנות שם לאמר ילד־בן לנעמי
.Dauid patris Isai pater * ipse . Hobed eius nomen vocauerunt & — * est
ותקראנה שמו עובד הוא אבי־ישי אבי דוד׃
.Chesron genuit Peres :Peres generationes † istæ Et — † sunt
18 ואלה תולדות פרץ פרץ הוליד את־חצרון׃
. Hamminadab genuit Ram & ,Ram genuit Chesron Et
19 וחצרון הוליד את־רם ורם הוליד את־עמינדב׃
genuit Nachson & ,Nachson genuit Hamminadab Et
20 ועמינדב הוליד את־נחשון ונחשון הוליד את־
genuit Bohaz & :Bohaz genuit Salmon Et . Salmah
21 שלמה׃ ושלמון הוליד את־בעז ובעז הוליד את־
. Dauid genuit Isai & : Isai genuit Hobed Et . Hobed
22 עובד׃ ועבד הוליד את־ישי וישי הוליד את־דוד׃

Finis Libri Ruth.

שמואל א

LIBER SAMVEL;

QVI DICITVR PRIMVS REGVM.

CAP. I. א

ET
Sophim Ramathaim *de vnus vir fuit — *duobus excelsis spectantibus
1 ויהי איש אחד מן־הרמתים צופים — היה צפה
filius Elcanah eius nomē &, Ephraim mōte de
מהר אפרים ושמו אלקנה בן־
filij ,Tochu filij , Elihu filij ,Ierocham
ירחם בן־אליהוא בן־תחו בן־
:vxores duæ * ei Et .Ephratæi Suph — * fuerunt
2 צוף אפרתי׃ ולו שתי נשים — שנה
Peninnah ipsi fuit Et .Peninnah secunda nomen & ,Channah vnius nomen — alterius fuerunt
שם אחת חנה ושם השנית פננה ויהי לפננה
ipse vir ascendebat Et . nati * non Channah & * nati — sed * fuerunt
3 ילדים ולחנה אין ילדים׃ ועלה האיש ההוא
DOMINO immolandū & ,se incuruandū ad ,dies in diebus à sua ciuitate e — annuatim adorandum
מעירו מימים ימימה להשתחות ולזבח ליהוה — שחה
sacerdotes Pinechas & Chophni ,Heli filij duo * ibi & :Siloh in exercituū — * erant
צבאות בשלה ושם שני בני־עלי חפני ופנחס כהנים
deditque ; Elcanah immolauit & ,dies fuit Et .DOMINO
4 ליהוה׃ ויהי היום ויזבח אלקנה ונתן
.distributiones eius filiabus & ,eius filijs omnibus & ,suæ vxori Peninnah — partes.
לפננה אשתו ולכל־בניה ובנותיה מנות׃ — מנה
Channah quoniam ;facierum vnam distributionem dedit Channah ipsi Et — partem honorabilē; inimica
5 ולחנה יתן מנה אחת אפים כי את־חנה
eam irritabat Et . eius vuluam concluserat DOMINVS & :diligebat — ppreteaquòd improperaret ei,
6 אהב ויהוה סגר רחמה׃ וכעסתה
DOMINVS cōcluserat quia ,eam faceret fremere vt , ira etiam eius angustiatrix — צור עלה
צרתה גם־כעס בעבור הרעמה כי־סגר יהוה
eā ascendendo ab , anno in anno faciebat sic Et .eius vuluam super — annuatim à tēpore quo ascēdebat ipsa fies,
7 בעד רחמה׃ וכן יעשה שנה בשנה מדי עלתה
.comedebat non & ,flebat & .eam irritabat sic , DOMINI domum in — בכה
בבית יהוה כן תכעסנה ותבכה ולא תאכל׃
nō quid vt & ,flebis quid vt ,Channah :suus vir Elcanah ei Dixitque — comedis? se habet melior sum quàm filij? postquam comederant postquam
8 ויאמר לה אלקנה אישה חנה למה תבכי ולמה לא
decem præ tibi bonus ego Nónne ?tuū cor habebit malè quid vt & ?comedes
תאכלי ולמה ירע לבבך הלוא אנכי טוב לך מעשרה
post & , Siloh in comedere post Channah Surrexitque ?filiis
9 בנים׃ ותקם חנה אחרי אכלה בשלה ואחרי — רוע קום

:DOMINI templi postem super ,solium super sedens sacerdos Heli Et . bibere — biberat, sedebat, erat
שתה ועלי הכהן ישב על־הכסא על־מזוזת היכל יהוה׃
.fleuit flendo & ,DOMINVM super orauitque :animo amara ipsa Et — amaro ad
10 והיא מרת נפש ותתפלל על־יהוה ובכה תבכה׃ — מרר
videndo si ,exercituum DOMINE : ait & ,votum vouit Et
11 ותדר נדר ותאמר יהוה צבאות אם־ראה — נדר
fueris oblit' nō & ,mei fueris recordat' & , tuæ ancillæ afflictione in videris — afflictionem
תראה בעני אמתך וזכרתני ולא־תשכח
illud dabo & ; virorum semen tuæ famulæ de derisque ,tuæ ancillæ — virile;
את־אמתך ונתתה לאמתך זרע אנשים ונתתיו
super ascendet non nouacula & ,eius vitæ diebus omnibus DOMINO
ליהוה כל־ימי חייו ומורה לא־יעלה על־ — היה
,DOMINI facies ad orare multiplicaret cùm ,fuit Et . eius caput — dū oraret coram Domino.
12 ראשו׃ והיה כי הרבתה להתפלל לפני יהוה — רבה
super loquens ipsa Channah Et . eius os obseruans Heli & — obseruabat loquebatur in
13 ועלי שמר את־פיה׃ וחנה היא מדברת על־
.audiebatur non eius vox sed :se mouentia eius labia tantùm ,suo corde — sed mouebantur:
לבה רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע — שפה
:Heli eam ad Dixitque .ebriam in Heli cam reputauit Et — æstimauit tanquam à
14 ויחשבה עלי לשכרה׃ ויאמר אליה עלי
respondit Et .te super tuum vinum remoue ? eris ebria Vsquequo
15 עד־מתי תשתכרין הסירי את־יינך מעליך׃ ותען — סור
vinum & ; ego spiritu dura mulier * mi domine Non : ait & ,Channah — ebria, sed sum; coram Dño.
חנה ותאמר לא אדני אשה קשת־רוח אנכי ויין
.DOMINI facies ad meam animam effudi sed ;bibi non sechar &
ושכר לא שתיתי ואשפך את־נפשי לפני יהוה׃
multitudine ex quia ; profecto sine filia facies ad tuam ancillam dederis Ne
16 אל־תתן את־אמתך לפני בת־בליעל כי מרב
. hactenus sum locuta meæ indignationis & meæ meditationis
שיחי וכעסי דברתי עד־הנה׃ — שוח
det Israel Deus & ;pace in Vade :dixit & ,Heli respondit Et
17 ויען עלי ויאמר לכי לשלום ואלהי ישראל יתן את־ — ab
.eo cum à petisti quam , tuam petitionem
שלתך אשר שאלת מעמו׃ — שאל
mulier abiit Et .tuis oculis in gratiā tua ancilla Inueniat : dixit Et — fuit
18 ותאמר תמצא שפחתך חן בעיניך וילך האשה
. vltrà ei fuerunt non eius facies & ,comedit & ; suam viam in
לדרכה ותאכל ופניה לא־היו־לה עוד׃ — פנה

,me es cõſolat[b] quia ,mi dñe tuis oculis in gratiã Inueniã :dixit Et
13 וַתֹּאמֶר אֶמְצָא־חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנִי כִּי נִחַמְתָּנִי
vna ſicut ero non ego Et . tuæ ancillæ cor ſuper es locutus quia &
וְכִי דִבַּרְתָּ עַל־לֵב שִׁפְחָתֶךָ וְאָנֹכִי לֹא אֶהְיֶה כְּאַחַת
,huc accede cibi tempus Ad :Bohaz ei Dixitque .tuarum ancillarum
שִׁפְחֹתֶיךָ׃ 14 וַיֹּאמֶר לָה בֹעַז לְעֵת הָאֹכֶל גֹּשִׁי הֲלֹם
latere ex ſedit Et .aceto in tuam buccellam intinges & ,pane de comedes &
וְאָכַלְתְּ מִן־הַלֶּחֶם וְטָבַלְתְּ פִּתֵּךְ בַּחֹמֶץ וַתֵּשֶׁב מִצַּד
.reliquũ fecit &,eſt ſaturata & ,cõedit & :triticũ toſtũ ei porrexit Et .meſſorũ
הַקֹּצְרִים וַיִּצְבָּט־לָהּ קָלִי וַתֹּאכַל וַתִּשְׂבַּע וַתֹּתַר׃
:dicẽdo,ſuis pueris Bohaz præcepit & .colligendum ad ſurrexit Et
15 וַתָּקָם לְלַקֵּט וַיְצַו בֹּעַז אֶת־נְעָרָיו לֵאמֹר
.eam afficiatis pudore non & ,colligat manipulos inter Etiam
גַּם בֵּין הָעֳמָרִים תְּלַקֵּט וְלֹא תַכְלִימוּהָ׃
nõ & ,colligat & ,relinquetis & ,faſciculis de ei ſoluetis ſoluendo etiã Et
16 וְגַם שֹׁל־תָּשֹׁלּוּ לָהּ מִן־הַצְּבָתִים וַעֲזַבְתֶּם וְלִקְּטָה וְלֹא
excuſſit & ,veſperam ad vſque agro in collegit Et .eam in increpetis
תִגְעֲרוּ־בָהּ׃ 17 וַתְּלַקֵּט בַּשָּׂדֶה עַד־הָעָרֶב וַתַּחְבֹּט
tulit Et .hordeorum Epha † ferè fuit & ,collegerat quod
אֵת אֲשֶׁר־לִקֵּטָה וַיְהִי כְּאֵיפָה שְׂעֹרִים׃ 18 וַתִּשָּׂא
,protulit & :collegerat quod eius ſocrus vidit Et .vrbem eſt ingreſſa &
וַתָּבוֹא הָעִיר וַתֵּרֶא חֲמוֹתָהּ אֵת אֲשֶׁר־לִקֵּטָה וַתּוֹצֵא
.ſua ſaturitate de reliquum fecerat quod ei dedit &
וַתִּתֶּן־לָהּ אֵת אֲשֶׁר־הוֹתִרָה מִשָּׂבְעָהּ׃
,Sit ?feciſti vbi & ,hodie collegiſti Vbi :ſua ſocrus ei Dixitque
19 וַתֹּאמֶר לָהּ חֲמוֹתָהּ אֵיפֹה לִקַּטְתְּ הַיּוֹם וְאָנָה עָשִׂית יְהִי
,eo cum fecerat quo ,ſuæ ſocrui indicauit Et .benedictus,te cognoſcẽs
מַכִּירֵךְ בָּרוּךְ וַתַּגֵּד לַחֲמוֹתָהּ אֵת אֲשֶׁר־עָשְׂתָה עִמּוֹ
.Bohaz *,hodie eo cum feci quo viri Nomen :ait &
וַתֹּאמֶר שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם בֹּעַז׃
non qui DOMINO † ipſe Benedict[g] :ſuæ nurui Nahomi Dixitque
20 וַתֹּאמֶר נָעֳמִי לְכַלָּתָהּ בָּרוּךְ הוּא לַיהוָה אֲשֶׁר לֹא־
ei ait Et .mortuis cum nec,viuentibus cum ſuã miſericordiam reliquit
עָזַב חַסְדּוֹ אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַמֵּתִים וַתֹּאמֶר לָהּ
.ipſe noſtris redemptoribus de ,vir * nobis Propinquus :Nahomi
נָעֳמִי קָרוֹב לָנוּ הָאִישׁ מִגֹּאֲלֵנוּ הוּא׃
* qui pueris Cum :me ad dixit quia Etiã :Moabitis Ruth Dixitque
21 וַתֹּאמֶר רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה גַּם כִּי־אָמַר אֵלַי עִם־הַנְּעָרִים אֲשֶׁר־
*mihi * quæ ,meſſem totam compleuerint donec ,adhærebis mihi
לִי תִּדְבָּקִין עַד אִם־כִּלּוּ אֵת כָּל־הַקָּצִיר אֲשֶׁר־לִי׃
quòd ,mea filia ! Bonum :ſuam nurum Ruth ad Nahomi ait Et
22 וַתֹּאמֶר נָעֳמִי אֶל־רוּת כַּלָּתָהּ טוֹב בִּתִּי כִּי
.alio agro in te in obuiabunt non & ,eius puellis cum exeas
תֵצְאִי עִם־נַעֲרוֹתָיו וְלֹא יִפְגְּעוּ־בָךְ בְּשָׂדֶה אַחֵר׃
meſſem conſummare vſque colligendum ad Bohaz puellis in adhæſit Et
23 וַתִּדְבַּק בְּנַעֲרוֹת בֹּעַז לְלַקֵּט עַד־כְּלוֹת קְצִיר־
* ſua ſocru cum ſedit & :triticorum meſſem & ,hordeorum
הַשְּׂעֹרִים וּקְצִיר הַחִטִּים וַתֵּשֶׁב אֶת־חֲמוֹתָהּ׃

CAP. III. ג

tibi quæram nõne ,mea Filia :ſua ſocrus Nahomi ei Dixitque
1 וַתֹּאמֶר לָהּ נָעֳמִי חֲמוֹתָהּ בִּתִּי הֲלֹא אֲבַקֶּשׁ־לָךְ
cuius,noſtra cognatio Bohaz nõne,nũc Et ?tibi ſit bene quo ,requiẽ
מָנוֹחַ אֲשֶׁר יִיטַב־לָךְ׃ 2 וְעַתָּה הֲלֹא בֹעַז מֹדַעְתָּנוּ אֲשֶׁר
.nocte hordeorum aream ventilans ipſe Ecce ? eius puellis cum fuiſti
הָיִית אֶת־נַעֲרוֹתָיו הִנֵּה־הוּא זֹרֶה אֶת־גֹּרֶן הַשְּׂעֹרִים הַלָּיְלָה׃
deſcendes & ,te ſuper tua veſtimenta pones & ,te vnges & ,te lauabis Et
3 וְרָחַצְתְּ וָסַכְתְּ וְשַׂמְתְּ שִׂמְלֹתֵךְ עָלַיִךְ וְיָרַדְתְּ
.bibere & comedere eum finire vſque ! viro cognoſcaris non .aream
הַגֹּרֶן אַל־תִּוָּדְעִי לָאִישׁ עַד כַּלֹּתוֹ לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת׃
venies & :ibi cubabit quo locum ſcies & ,eũ cubãdo in ,erit Et
4 וִיהִי בְשָׁכְבוֹ וְיָדַעַתְּ אֶת־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכַּב־שָׁם וּבָאת
.facias quid tibi indicabit ipſe & :accubes & ,eius pedes diſcoopies &
וְגִלִּית מַרְגְּלֹתָיו וְשָׁכָבְתְּ וְהוּא יַגִּיד לָךְ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשִׂין׃
,faciam ,me ad dixeris quæ Omnia :eum ad Dixitque
5 וַתֹּאמֶר אֵלֶיהָ כֹּל אֲשֶׁר־תֹּאמְרִי אֶעֱשֶׂה׃
.ſua ſocrus ſibi præceperat quæ oĩa iuxta fecit & ,aream † deſcendit Et
6 וַתֵּרֶד הַגֹּרֶן וַתַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוַּתָּה חֲמוֹתָהּ׃
dormiẽdũ ad venit & ,eius cor bonũ fuit & ,bibit & ,Bohaz comedit Et
7 וַיֹּאכַל בֹּעַז וַיֵּשְׁתְּ וַיִּיטַב לִבּוֹ וַיָּבֹא לִשְׁכַּב
.accubuit & ,eius pedes diſcooperuit & ,ſilentio in venitq; :aceruí extremitate in
בִּקְצֵה הָעֲרֵמָה וַתָּבֹא בַלָּט וַתְּגַל מַרְגְּלֹתָיו וַתִּשְׁכָּב׃
mulier ecce & ,ſe inclinauit & ,vir expauit & :noctis dimidio in fuit Et
8 וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַיִּלָּפֵת וְהִנֵּה אִשָּׁה
Ruth ! Ego :dixit Et ?tu † Quæ :dixit Et .eius pedibus accubans
שֹׁכֶבֶת מַרְגְּלֹתָיו׃ 9 וַיֹּאמֶר מִי־אָתְּ וַתֹּאמֶר אָנֹכִי רוּת

.tu redemptor quia ,tuam ancillam ſuper tuam alam expandes Et .tua ancilla
אֲמָתֶךָ וּפָרַשְׂתָּ כְנָפֶךָ עַל־אֲמָתְךָ כִּי גֹאֵל אָתָּה׃
feciſti meliorem .mea filia DOMINO † tu Benedicta :Dixitque
10 וַיֹּאמֶר בְּרוּכָה אַתְּ לַיהוָה בִּתִּי הֵיטַבְתְּ
iuuenes poſt eundum non ad ,prima præ poſteriore tuã miſericordiã
חַסְדֵּךְ הָאַחֲרוֹן מִן־הָרִאשׁוֹן לְבִלְתִּי־לֶכֶת אַחֲרֵי הַבַּחוּרִים
omnia :timeas ne ,mea filia nunc Et .diuitem ſi & tenuem ſi †
אִם־דַּל וְאִם־עָשִׁיר׃ 11 וְעַתָּה בִּתִּי אַל־תִּירְאִי כֹּל
mulier quia ,mei populi porta tota ſcit quia .tibi faciam dixeris quæ
אֲשֶׁר־תֹּאמְרִי אֶעֱשֶׂה־לָּךְ כִּי יוֹדֵעַ כָּל־שַׁעַר עַמִּי כִּי אֵשֶׁת
eſt etiam & ,ego redemptor quinimo verè quia ,nunc Et .tu virtutis
חַיִל אָתְּ׃ 12 וְעַתָּה כִּי אָמְנָם כִּי אם גֹאֵל אָנֹכִי וְגַם יֵשׁ
ſi ,mane in erit & :nocte Per nocta .me præ propinquus redemptor
גֹּאֵל קָרוֹב מִמֶּנִּי׃ 13 לִינִי הַלַּיְלָה וְהָיָה בַבֹּקֶר אִם־
,ego te redimam & ,te redimere noluerit ſi Et .redimat ,bonum ,te redemerit
יִגְאָלֵךְ טוֹב יִגְאָל וְאִם־לֹא יַחְפֹּץ לְגָאֳלֵךְ וּגְאַלְתִּיךְ אָנֹכִי
,eius pedibus accubuit Et .mane vſque cuba † :DOMINVS viuit
חַי־יְהוָה שִׁכְבִי עַד־הַבֹּקֶר׃ 14 וַתִּשְׁכַּב מַרְגְּלוֹתָו
.ſuum ſocium vir cognoſceret antequam ſurrexit Et .mane vſque
עַד־הַבֹּקֶר וַתָּקָם בְּטֶרוֹם יַכִּיר אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ
.aream * mulier venerit quòd ,ſciatur Non :dixit Et
וַיֹּאמֶר אַל־יִוָּדַע כִּי־בָאָה הָאִשָּׁה הַגֹּרֶן׃
.illud in apprehende & ,te ſuper ! quod linteum Da :dixit Et
15 וַיֹּאמֶר הָבִי הַמִּטְפַּחַת אֲשֶׁר־עָלַיִךְ וְאֶחֳזִי־בָהּ
,eã ſuper poſuit & ,hordeorum ſex eſt menſus & ,illud in apprehendit Et
וַתֹּאחֶז בָּהּ וַיָּמָד שֵׁשׁ־שְׂעֹרִים וַיָּשֶׁת עָלֶיהָ
tu * Quæ :dixit & ,ſuã ſocrum ad venit Et .ciuitatem introiit &
וַיָּבֹא הָעִיר׃ 16 וַתָּבוֹא אֶל־חֲמוֹתָהּ וַתֹּאמֶר מִי־אַתְּ
.vir ſibi fecit quæ omnia ei narrauit & ?mea filia
בִּתִּי וַתַּגֶּד־לָהּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה־לָהּ הָאִישׁ׃
Non :me ad dixit Quia .mihi dedit horum hordeorum Sex :ait Et
17 וַתֹּאמֶר שֵׁשׁ־הַשְּׂעֹרִים הָאֵלֶּה נָתַן לִי כִּי אָמַר אַל־
,mea filia Mane :dixit Et .tuam ſocrum ad vacuè ingredieris
תָּבוֹאִי רֵיקָם אֶל־חֲמוֹתֵךְ׃ 18 וַתֹּאמֶר שְׁבִי בִתִּי
vir quieſcet non quia :verbum cadat quomodo ,cognoſcas donec
עַד אֲשֶׁר תֵּדְעִין אֵיךְ יִפֹּל דָּבָר כִּי לֹא יִשְׁקֹט הָאִישׁ
.hodie verbum compleuerit quin
כִּי־אִם־כִּלָּה הַדָּבָר הַיּוֹם׃

CAP. IIII. ד

tranſijt redemptor ecce & :ibi ſedit & ,portam ad aſcendit Bohaz Et
1 וּבֹעַז עָלָה הַשַּׁעַר וַיֵּשֶׁב שָׁם וְהִנֵּה הַגֹּאֵל עֹבֵר
.ſingularis quidam ô hic ſede ,Declina :dixit & ,Bohaz eſt allocutus quem
אֲשֶׁר דִּבֶּר־בֹּעַז וַיֹּאמֶר סוּרָה שְׁבָה־פֹּה פְּלֹנִי אַלְמֹנִי
ſenioribus de viros decem cepit Et .ſedit & ,declinauit Et
וַיָּסַר וַיֵּשֵׁב׃ 2 וַיִּקַּח עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִזִּקְנֵי
:redemptori Dixitque .ſederunt & .hic Sedete : dixit & ,ciuitatis
הָעִיר וַיֹּאמֶר שְׁבוּ־פֹה וַיֵּשֵׁבוּ׃ 3 וַיֹּאמֶר לַגֹּאֵל
,Nahomi vendidit Elimelech noſtri fratris * quæ ,agri Partem
חֶלְקַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר לְאָחִינוּ לֶאֱלִימֶלֶךְ מָכְרָה נָעֳמִי
,tuã aurẽ Reuelabo :dixi ego Et .Moab agro ex eſt reuerſa quæ
הַשָּׁבָה מִשְּׂדֵה מוֹאָב׃ 4 וַאֲנִי אָמַרְתִּי אֶגְלֶה אָזְנְךָ
,mei populi ſenioribus coram & ,habitatoribus coram Acquire : dicendo
לֵאמֹר קְנֵה נֶגֶד הַיֹּשְׁבִים וְנֶגֶד זִקְנֵי עַמִּי
* non quòd ſciam vt ,mihi indica ,redemeris non ſi & .redemeris ſi
אִם־תִּגְאַל גְּאָל וְאִם־לֹא יִגְאַל הַגִּידָה לִּי וְאֵדַע כִּי אֵין
.redimam Ego :dixit Et .te poſt * ego & ,redimendum ad ,te præter
זוּלָתְךָ לִגְאוֹל וְאָנֹכִי אַחֲרֶיךָ וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֶגְאָל׃
à & ,Nahomi manu de agrum te acquirere die In :Bohaz dixit Et
5 וַיֹּאמֶר בֹּעַז בְּיוֹם־קְנוֹתְךָ הַשָּׂדֶה מִיַּד נָעֳמִי וּמֵאֵת
mortui nomen ſuſcitandum ad ,acquires mortui vxore Moabitide Ruth
רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה אֵשֶׁת־הַמֵּת קָנִיתִי לְהָקִים שֵׁם־הַמֵּת
potero Non :redemptor Dixitque .eius hæreditatem ſuper
עַל־נַחֲלָתוֹ׃ 6 וַיֹּאמֶר הַגֹּאֵל לֹא אוּכַל
tu tibi Redime .meam hæreditatem corrumpam fortè ne ,mihi redimere
לִגְאָל־לִי פֶּן־אַשְׁחִית אֶת־נַחֲלָתִי גְּאַל־לְךָ אַתָּה
.redimere potero non quia ,meam redemptionem
אֶת־גְּאֻלָּתִי כִּי לֹא־אוּכַל לִגְאֹל׃
permutatione ſuper & ,redemptione ſuper Iſrael in antè * hoc Et
7 וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל עַל־הַגְּאוּלָּה וְעַל־הַתְּמוּרָה
dabat & ,ſuum calciamentum vir ſoluebat :verbum omne confirmandũ ad
לְקַיֵּם כָּל־דָּבָר שָׁלַף אִישׁ נַעֲלוֹ וְנָתַן
.Iſrael in teſtimonium hoc & :ſuo proximo
לְרֵעֵהוּ וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל׃
.ſuum calceamentũ ſoluit & :tibi Acquire :Bohaz ad redemptor Dixitque
8 וַיֹּאמֶר הַגֹּאֵל לְבֹעַז קְנֵה־לָךְ וַיִּשְׁלֹף נַעֲלוֹ׃

expãde palliũ tuum propinquus es † ã
בִּנָה יְטַב quàm primã
vt ambulares † tum pauperem, tumque
דָּלַל בִּנָה
ciuitas יָרַא
virtuoſa es. propinqu[9] ſũ
propinquus propinquior
לוּן
ſi propinquus tuus eſſe voluerit , bene propinqu[9] ſit. propinquus tuus eſſe, propinquus tuus ero.
† dormi tã pa te pedum
חָיָה קוּם
proximum
נָכַר רֵעָה
† in Affer eſt tene tenuit יָהַב
hordei menſuras:
מָדַד שׁוּת
ingreſſa eſt * es
hordei menſuras has
vacua
יָשַׁב res:
נָפַל
niſi rem

propinquus tranſibat de quo locutus fuerat
tu talis & talis
פֶּלֶא אֵלֶם
tulit
סוּר לָקַח
propinquo, * erat è regione
שׁוּב
ſi propinquus eſſe vis , propinquus eſto
* eſt
נָגַד יָדַע
vt ſit propinquus † ſum propinquus ero. qua acquiſieris
קָנָה
Moabitidem vxorẽ defũcti defuncti
מוּת קוּם קָנִית
propinquus: poſſum propinquus eſſe deleam
ſis tu propinquus propinquitate mea, poſſum eſſe propinquus.
* erat † propinquitate omnem rem
עוּד propinquus

רות
LIBER RVTH.

CAP. I. א

ET
famesfuit & ,iudices *iudicare* diebus in fuit
1 ויהי בימי שפט השפטים [a] ויהי רעב
,Iehudah Bethlechem de vir Abijtq; .terra in
בארץ וילך איש מבית לחם יהודה
,eius vxor & ipse ,Moab *agris in peregrinandum ad*
לגור בשדי מואב [b] הוא ואשתו
,Elimelech viri nomen Et .eius *filij* duo &
2 ושני בניו : † ושם האיש אלימלך
Machlon eius filiorum duorum nomen & :Nahomi eius vxoris nomen &
ושם אשתו נעמי ושם שני־בניו מחלון
,Moab *agros* sunt ingressique :Iehudah Bethlechem de Ephratæi Chilion &
וכליון אפרתים מבית לחם יהודה [c] ויבאו שדי־מואב
remásit & ;Nahomi vir Elimelech est Mortuusque .ibi fuerunt &
3 ויהיו־שם : [d] † וימת אלימלך איש נעמי ותשאר
nomen ;Moabitidas vxores sibi *tulerunt* Et .eius filij duo & , ipsa
4 היא ושני בניה : [e] † וישאו להם נשים מאביות שם
.annis decẽ fermè ibi mãseruntq; .Ruth alterius nomẽ & ,Horpah vnius
האחת ערפה ושם השנית רות וישבו שם כעשר שנים :
remansit Et . Chilion & ,Machlon ipsi ambo etiam sunt mortui Et
5 † וימתו גם־שניהם מחלון וכליון ותשאר
,eius nurus & ,ipsa Surrexitq; .suo marito à & ,*suis natis* duob⁹ à mulier
6 האשה משני ילדיה ומאישה : [f] † ותקם היא [g] וכלתיה
visitasset quòd ,Moab *agro* in audierat quia .Moab *agris* ex est reuersa &
ותשב משדי מואב כי שמעה בשדה מואב כי־פקד
loco è est egressa Et .panem eis dando suũ populũ DOMINVS
7 יהוה את־עמו [h] לתת להם לחם : [i] † ותצא מן־המקום
redeundo *via* in abierunt & :secum eius nurus duæ & ,*ibi* erat quo *
אשר היתה־שמה ושתי כלתיה עמה ותלכנה בדרך לשוב
, Ite :suis nuribus duabus Nahomi Dixitque .Iehudah terram ad
8 אל־ארץ יהודה : † ותאמר נעמי לשתי כלתיה לכנה
vobiscum DOMINVS faciat :suæ matris domum in vnaquæq; redite
שבנה אשה לבית אמה יעשה יהוה עמכם
DOMINVS Det .mecũ & ,mortuis cũ fecistis queãdmodũ ,misericordiã
9 חסד כאשר עשיתם עם־המתים ועמדי : † יתן יהוה
,*eis dedit osculũ &* .sui viri domo † vnaquæq; ,requiem *inuenite &* ,vobis
לכם ומצאן מנוחה אשה בית אישה [k] ותשק להן
reuertemur tecũ Quia :ei Dixerũtq; .fleuerũt & ,suã vocẽ* leuauerũt &
10 ותשאנה קולן [l] ותבכינה : † ותאמרנה לה כי־אתך נשוב
ibitis quid vt .meę filiæ Reuertimini : Nahomi Dixitque .tuũ populũ ad
11 לעמך : † ותאמר נעמי [m] שבנה בנתי למה תלכנה
?*viros in* vobis sint & ,*meis visceribus* in filij mihi vltrà Nũquid ?mecũ
עמי העוד־לי בנים במעי והיו לכם לאנשים :
mihi est ,*dixi quia* .viro *esse ab* senui quia ,ite, meæ filiæ Reuertimini
12 † שבנה בנתי לכן כי זקנתי [n] מהיות לאיש כי אמרתי יש־לי
: filios *peperi* etiam & ,viro‡ nocte* hac *fui* etiam ,spes
תקוה גם הייתי הלילה לאיש וגם ילדתי בנים :
non ad ,eritis clausæ eis nũquid ?*grandescant*‡donec expectabitis eos Nũquid
13 † הלהן תשברנה עד אשר יגדלו הלהן [o] תעגנה לבלתי
quia ,vobis *præ** valdè mihi amaritudo‡ quia ,meæ filiæ Ne ? viro *esse*
היות לאיש אל בנתי כי־מר־לי מאד מכם כי־
fleuerunt & ,suã vocẽ leuauerũt Et .DOMINI *manus*† me in est egressa
14 יצאה בי יד־יהוה : [p] † ותשנה קולן ותבכינה
:ait Et .*ea in*‡adhæsit Ruth & ,*suæ socrui* Horpah *osculum dedit* Et .adhuc
15 עוד [q] ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה : † ותאמר
post reuertere ;suos deos ad & ,suũ populũ ad tua *fratria* est reuersa Ecce
הנה שבה יבמתך אל־עמה ואל־אלהיה שובי אחרי
recedendũ ad ,te *deserendum ad* ,*me in incurras* Ne : Ruth dixit Et .tuã *fratriam*
16 יבמתך : † ותאמר רות אל־תפגעי־בי לעזבך לשוב
:*pernoctabo* ,*pernoctaueris quo in* & :ibo , *ineris* quocunque quia . te *post* à
מאחריך כי אל־אשר [r] תלכי אלך ובאשר [s] תליני אלין
,fueris mortua *quo* In .meus de⁹ ,tu⁹ deus & :me⁹ populus ,tu⁹ populus
17 עמך עמי ואלהיך אלהי : † באשר תמותי
mors *quia* ,addat sic & ,mihi DOMINVS faciat Sic .sepeliar ibi & ,moriar
אמות ושם אקבר כה יעשה יהוה לי וכה יסיף כי המות
eundum ad ipsa *se roborans* quòd vidit Et .te inter & , me inter *diuidet*
18 יפריד ביני ובינך : [t] † ותרא כי־מתאמצת היא ללכת
ipsas venire vsque ,ipsæ ambæ *ierunt* Et .eam ad loqui cessauit & ,secum
19 אתה ותחדל לדבר אליה : † ותלכנה שתיהם עד־בואנה

[a] quando iudicabant היה
vt peregrinaretur in regione
[b] liberi איש
regionem
[c] בוא
[d] מות
Acceperunt autem
[e] נשא
‡ orbata filijs
[f] קום [g] כלל
regione
regione
[h] נתן [i] יצא
* in per viã
יעש ק
vt inueniatis
† in & osculata est eas,
[k] נשק
[l] בכה
pergitis
[m] שוב
vtero meo, vt viri?
vt nõ apta sim
si etiã dicerẽ,
[n] היה
si essem ‡ cũ parerem
‡ crescant?
morabimini
vt nõ sitis
[o] עגן
‡ foret * plusquã † percussio
[p] נשא
osculata est socrũ suã, ‡ ei.
[q] נשק
cognata
cognatam
roges me
vt relinquam
vt recedam
[r] ילך [s] לון
perrexeris, pergam: vbi morata fueris, morabor: Vbi
nisi diuisionem faciat
indurata esset
[t] ראה
perrexerunt donec venirẽt

.eis sup ciuitas tota est cõmota & ,Bethlechẽ *eas venire circa* fuit & .Bethlechẽ
בית לחם ויהי כבאנה בית לחם [x] ותהם כל־העיר עליהן
& :dixerunt Num‡ hæc Nahomi? Et dixit ad eos: Ne vocetis
ותאמרנה הזאת נעמי : † ותאמר אליהן אל־תקראנה
.valde *mihi sufficiẽs sibi amaritudinẽ dedit* quia ,Mara‡ me vocate : Nahomi‖ me
20 ותאמרנה הזאת נעמי : † ותאמר אליהן אל־תקראנה
לי נעמי קראן לי מרא כי־המר שדי לי מאד :
vocabitis quid Vt .DOMINVS me reduxit vacuã & ,abij plena Ego
21 † אני מלאה הלכתי וריקם [y] השיבני יהוה למה תקראנה
.mihi malefecit *sibi sufficiẽs* & ,me ĩ est testificat⁹ DOMINVS & ?Nahomi‖ me
לי נעמי ויהוה ענה בי ושדי [z] הרע־לי :
reuersa ea cum eius nurus Moabitis Ruth & ,Nahomi est reuersa Et
22 † ותשב נעמי ורות המואביה [a] כלתה עמה השבה
.*hordeorum* messis principio in Bethlechem venerunt ipsę & :Moab *agris* ex
משדי מואב והמה באו בית לחם [b] בתחלת קציר שערים :

CAP. II. ב

Et ipsius Nahomi *notus* viro eius †, vir potens‡ *virtute* è familia
1 † ולנעמי [c] מידע לאישה איש גבור חיל ממשפחת
.Bohaz eius nomen & , Elimelech
אלימלך ושמו בעז :
colligam & ,agrum in nunc Ibo : Nahomi ad Moabitis Ruth Dixitque
2 † ותאמר רות המואביה אל־נעמי אלכה־נא השדה ואלקטה
.mea filia Vade :ei dixit Et .ei⁹ *oculis in gratiã inuenero quem post spicis in*
בשבלים אחר אשר אמצא [d] חן בעיניו ותאמר לה לכי [e] בתי
accidit Et .messores post agro in collegit & ,venit & , abijt Et
3 † ותלך ותבוא ותלקט בשדה אחרי הקצרים [f] ויקר
.Elimelech familia de ‡qui ,Bohaz ipsius agri pars ‡ *eius accidens*
מקרה חלקת השדה לבעז אשר ממשפחת אלימלך :
DOMINVS ;messoribus dixitque ,Bethlechẽ de venit Bohaz ecce Et
4 † והנה־בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים יהוה
.DOMINVS tibi Benedicat ;ei dixerunt Et .vobiscum
עמכם ויאמרו לו יברכך יהוה :
?hæc puella ‖ Cuius : messores super *stanti* suo puero Bohaz Dixitq;
5 † ויאמר בעז לנערו [g] הנצב על־הקוצרים למי הנערה הזאת :
,*ipsa* Moabitis Puella : ait & , messores super *stans* puer respondit Et
6 † ויען הנער הנצב על־הקוצרים ויאמר נערה מואביה היא
:Moab *agris* de Nahomi cum est reuersa quæ
השבה עם־נעמי משדי מואב :
.messores post *manipulis in* cõgregabo & ,obsecro ,Colligã ,dixit Et
7 † ותאמר אלקטה־נא ואספתי בעמרים אחרי הקוצרים
.paululũ *domi* eius *sessio* hæc :nunc vsque & mane *tunc* à stetit & ,venit &
ותבוא ותעמוד מאז הבקר ועד־עתה זה [h] שבתה הבית מעט :
vadas Ne ?mea filia *audisti* Nónne :Ruth ad Bohaz Dixitque
8 † ויאמר בעז אל־רות הלוא שמעת בתי אל־תלכי
hic & .hinc transeas non etiam & ,alterum agrum in colligendum ad
ללקט בשדה אחר וגם לא־תעבורי מזה וכה
quem† ,agro in ‡ tui Oculi .meis puellis *cum* adhærebis
9 תדבקין עם־נערתי : † עיניך בשדה אשר־
?te *tagẽdũ non ad* pueris præcepi non An .eas post *ibis* & ,messuerĩt
יקצרון והלכת אחריהן הלוא [i] צויתי את־הנערים לבלתי נגעך
hauserint quæ his de *bibes* & ,vasa ad *ibis* & *sities* &
[k] וצמת והלכת אל־[l] הכלים [m] ושתית מאשר ישאבון
:terram in se incuruauit & ,*suas facies super* cecidit Et .pueri
10 הנערים : [n] † ותפל על־פניה ותשתחו ארצה
me *agnoscendum ad* ,tuis oculis in gratiam inueni Quare :eum ad dixitque
ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך [o] להכירני
:ei dixit & ,Bohaz Respondítque ?alienigena *ego &*
11 ואנכי נכריה : † ויען בעז ויאמר לה
post ,*tua socru cum* fecisti quod omne mihi est nunciatum Nunciando
[p] הגד הגד לי כל אשר־עשית את־חמותך אחרי
terram & ,tuam matrem & , tuum patrem reliquisti & : *tui viri mortem*
מות אישך ותעזבי אביך ואמך וארץ
heri† nosti non quem populum ad *iuisti* & ,tuæ natiuitatis
[q] מולדתך ותלכי אל־עם אשר לא־ידעת תמול
.nudiustertius *
שלשם :
Rependat DOMINVS opus tuũ, & sit merces tua perfecta à *cum* DOMINO
12 † ישלם יהוה פעלך ותהי משכרתך שלמה מעם יהוה
. *eius* alis sub sperandum ad venisti cuius Israel Deo
אלהי ישראל אשר־[r] באת [s] לחסות תחת־כנפיו :

quãdo ingressæ sunt
[x] הום
‡ est
‖ decentem:
‡ amaram amaritudine
affecit me omnipotens
[y] שוב
‖ iucundam?
omnipotens
[z] רוע
[a] כלל
regione hordeaceæ.
[b] חלל
consanguine⁹
‡ etat diuitiis
[c] ידע
מודע ק
spicas in agro ei⁹, in cuius oculis inuenero gratiam.
[d] חנן [e] בנה
[f] קרה
‡ pars esset
‡ erat
qui stabat
‖ est
qui stabat
est
[g] יצב
regione
manipulos
mansio in domo fuit
[h] ישב
audis
sed
‡ fructi in quo pergesque
vt non tangãt
[i] צוה [k] צמא
si sitieris
perge bibe
[l] כלה [m] שתה
in faciẽ suam
[n] נפל
vt agnosceres
[o] נכר
quæ sum
socrui tuæ
[p] נגד
postquã mortu⁹ est vir tu⁹:
penetrasti
† ab
[q] ילד
* &
Reddat tibi
[r] בוא [s] חסה

CAP. XXI כא

dabit non nobis ex Vir : dicendo , Mispah in iurauit Israel vir Et
1 וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל נִשְׁבַּע בַּמִּצְפָּה לֵאמֹר אִישׁ מִמֶּנּוּ לֹא־יִתֵּן
vxorem in Beniamin ipsi suam filiam.
בִּתּוֹ לְבִנְיָמִן לְאִשָּׁה׃
facies ad vesperam ad vsque ibi manserunt &, Bethel populus venit Et
2 וַיָּבֹא הָעָם בֵּית־אֵל וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד־הָעֶרֶב לִפְנֵי
. magno fletu fleuerunt &, suam vocem leuaueruntque : Dei
הָאֱלֹהִים וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ בְּכִי גָדוֹל׃
hoc fuit Israel Deus DOMINE quid Vt : dixerunt Ac
3 וַיֹּאמְרוּ לָמָה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָיְתָה־זֹּאת
? vna tribus Israel de hodie deficiendum ad ; Israel in
בְּיִשְׂרָאֵל לְהִפָּקֵד הַיּוֹם מִיִּשְׂרָאֵל שֵׁבֶט אֶחָד׃
ibi ædificauerunt &, populus manicauerunt &, crastino à fuit Et
4 וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיַּשְׁכִּימוּ הָעָם וַיִּבְנוּ־שָׁם
. pacifica &, ascensiones fecerunt ascendereque, altare
מִזְבֵּחַ וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת וּשְׁלָמִים׃
oîbus ex cœtum in ascendit non qui † Quis : Israel filij dixerunt Et
5 וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי אֲשֶׁר לֹא־עָלָה בַקָּהָל מִכָּל־
fuit grande iuramentum quia ? DOMINVM ad Israel tribubus
שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה כִּי הַשְּׁבוּעָה הַגְּדוֹלָה הָיְתָה
Moriendo : dicendo , Mispah in DOMINVM ad ascendit non qui , ei
לַאֲשֶׁר לֹא־עָלָה אֶל־יְהוָה הַמִּצְפָּה לֵאמֹר מוֹת
. morietur
יוּמָת׃
suû fratrem Beniamin ad Israel filij fuerunt ducti pœnitudine Et
6 וַיִּנָּחֲמוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־בִּנְיָמִן אָחִיו
. Israel ex vna tribus hodie est Excisa : dixerunt ac
וַיֹּאמְרוּ נִגְדַּע הַיּוֹם שֵׁבֶט אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל׃
iurauerimus nos & ‡ vxoribus residuis eis faciemus Quid
7 מַה־נַּעֲשֶׂה לָהֶם לַנּוֹתָרִים לְנָשִׁים וַאֲנַחְנוּ נִשְׁבַּעְנוּ
? vxores in nostris filiabus de eis dare non pro , DOMINO in
בַיהוָה לְבִלְתִּי תֶת־לָהֶם מִבְּנוֹתֵינוּ לְנָשִׁים׃
ad ascendit non qui , ‡ Israel tribubus de vnus Quis : dixerunt Et
8 וַיֹּאמְרוּ מִי אֶחָד מִשִּׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא־עָלָה אֶל־
castrametationem ad vir venerat non ecce & ? Mispah in DOMINVM
יְהוָה הַמִּצְפָּה וְהִנֵּה לֹא בָא־אִישׁ אֶל־הַמַּחֲנֶה
ecce &, populus est visitatus Et . concionem ad Ghilhad Iabes de
מִיָּבֵישׁ גִּלְעָד אֶל־הַקָּהָל׃ 9 וַיִּתְפָּקֵד הָעָם וְהִנֵּה
. Ghilhad Iabes habitatoribus de quisquam ibi non
אֵין־שָׁם אִישׁ מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד׃
filijs de virorum millium duodecim cœtum illuc Miseruntque
10 וַיִּשְׁלְחוּ־שָׁם הָעֵדָה שְׁנֵים־עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ מִבְּנֵי
Iabes habitatores percutietis &, Ite : dicendo , eis præceperût & ; virtutis
הֶחָיִל וַיְצַוּוּ אוֹתָם לֵאמֹר לְכוּ וְהִכִּיתֶם אֶת־יוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ
. pubem &, mulieres &, gladij os ad Ghilhad
גִּלְעָד לְפִי־חֶרֶב וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף׃
mulierem omnem &, masculum Omnem : facietis quod verbum hoc Et
11 וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כָּל־זָכָר וְכָל־אִשָּׁה
. interficietis , masculi concubitum cognoscentem
יֹדַעַת מִשְׁכַּב־זָכָר תַּחֲרִימוּ׃
puellas quadringentas Ghilhad Iabes habitatoribus de inuenerunt Et
12 וַיִּמְצְאוּ מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵישׁ גִּלְעָד אַרְבַּע מֵאוֹת נַעֲרָה
adduxerunt & : masculi concubitu in virum cognouit non quæ , virginem
בְתוּלָה אֲשֶׁר לֹא־יָדְעָה אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר וַיָּבִיאוּ
: Chenahan terra in * quæ , Siloh castrametationem ad eas
אוֹתָם אֶל־הַמַּחֲנֶה שִׁלֹה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃

מנה ‡ in coram Deo. נשא נכה. vt deficeret. in crastinum. היה. obtulerunt holocausta. עלה. ‡ est. pœnituit se fratris sui. qui remanserunt pro eis. יהוה. ‡ est. castra. congregationem. numerauit ‡ est. congregationem. fortium. percutere. נכה. acie. paruulos. ‡ est. quæ cognouit. puellas virgines. cognoscere. נוא. castra. ‡ in ‡ est.

‡ qui Biniamin filios ad sunt locuti &, cœtus omnis Miseruntque
13 וַיִּשְׁלְחוּ כָּל־הָעֵדָה וַיְדַבְּרוּ אֶל־בְּנֵי בִנְיָמִן אֲשֶׁר
est reuersus Et . pacem eis vocauerunt &, : Rimmon petra in
14 בְּסֶלַע רִמּוֹן וַיִּקְרְאוּ לָהֶם שָׁלוֹם׃ וַיָּשָׁב
viuificauerât quas vxores eis dederunt &, illo tépore in Biniamin
בִּנְיָמִן בָּעֵת הַהִיא וַיִּתְּנוּ לָהֶם הַנָּשִׁים אֲשֶׁר חִיּוּ
. sic eis inuenerunt non & : Ghilhad Iabes mulieribus ex
מִנְּשֵׁי יָבֵשׁ גִּלְעָד וְלֹא־מָצְאוּ לָהֶם כֵּן׃
fracturam DOMINVS fecit quia , Beniamin pœnituit populum Et
15 וְהָעָם נִחָם לְבִנְיָמִן כִּי־עָשָׂה יְהוָה פֶּרֶץ
faciemus Quid : cœtus seniores Dixeruntque . Israel tribubus in
16 בְּשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי הָעֵדָה מַה־נַּעֲשֶׂה
. mulier Biniamin de est deleta quia ? vxoribus ‡ relictis
לַנּוֹתָרִים לְנָשִׁים כִּי־נִשְׁמְדָה מִבִּנְיָמִן אִשָּׁה׃
tribus deleatur non &, Biniamin euasionis hæreditas ‡ : dixerunt Et
17 וַיֹּאמְרוּ יְרֻשַּׁת פְּלֵיטָה לְבִנְיָמִן וְלֹא־יִמָּחֶה שֵׁבֶט
vxores eis dare poterimus non nos Et . Israel de
18 מִיִּשְׂרָאֵל׃ וַאֲנַחְנוּ לֹא נוּכַל לָתֵת־לָהֶם נָשִׁים
dans Maledictus : dicendo , Israel filij iurauerunt quia ; nostris filiabus de
מִבְּנוֹתֵינוּ כִּי־נִשְׁבְּעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אָרוּר נֹתֵן
DOMINI tripudium Ecce : dixerunt Et . Biniamin ipsi vxorem
19 אִשָּׁה לְבִנְיָמִן׃ וַיֹּאמְרוּ הִנֵּה חַג־יְהוָה
, Solis ortu † , Bethel ipsi aquilone ab † qui , dies in diebus à Siloh in
בְּשִׁלוֹ מִיָּמִים יָמִימָה אֲשֶׁר מִצְּפוֹנָה לְבֵית־אֵל מִזְרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ
. Lebonah ipsi meridie à &, Sechem ad Bethel è ascendentem altâ viam ad
לִמְסִלָּה הָעֹלָה מִבֵּית־אֵל שְׁכֶמָה וּמִנֶּגֶב לִלְבוֹנָה׃
. vineis in insidiabimini &, Ite : dicendo , Biniamin filijs præceperunt Et
20 וַיְצַוּוּ אֶת־בְּנֵי בִנְיָמִן לֵאמֹר לְכוּ וַאֲרַבְתֶּם בַּכְּרָמִים׃
agendas choreas ad Siloh filiæ fuerint egressæ si ecce &, : videbitis Et
21 וּרְאִיתֶם וְהִנֵּה אִם־יֵצְאוּ בְנוֹת־שִׁילוֹ לָחוּל
suâ vxore vnusquisq; vobis rapietis* &, vineis ex exibitis &, choris in
בַּמְּחֹלוֹת וִיצָאתֶם מִן־הַכְּרָמִים וַחֲטַפְתֶּם לָכֶם אִישׁ אִשְׁתּוֹ
. Biniamin terram ‡ ibitis & ; Siloh filiabus de
מִבְּנוֹת שִׁילוֹ וַהֲלַכְתֶּם אֶרֶץ בִּנְיָמִן׃
iurgandum ad , earum fratres vel , earum patres venerint cùm , erit Et
22 וְהָיָה כִּי־יָבֹאוּ אֲבוֹתָם אוֹ אֲחֵיהֶם לָרוֹב
accepimus non quia , eorû nostri Misereminì : eos ad dicemus &, nos ad
אֵלֵינוּ וְאָמַרְנוּ אֲלֵיהֶם חָנּוּנוּ אוֹתָם כִּי לֹא לָקַחְנוּ
tempus iuxta , eis dedistis vos nô quia ; bello in suâ mulieré vnusquisq;
אִישׁ אִשְׁתּוֹ בַּמִּלְחָמָה כִּי לֹא אַתֶּם נְתַתֶּם לָהֶם כָּעֵת
†, delinquetis
תֶּאְשָׁמוּ׃
suum numerum * vxores tuleruntque : Biniamin filij ita Feceruntque
23 וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי בִנְיָמִן וַיִּשְׂאוּ נָשִׁים לְמִסְפָּרָם
, suâ hæreditate ad sunt reuersi &, abierût & : rapuerût quas agêtibus choreas de
מִן־הַמְּחֹלְלוֹת אֲשֶׁר גָּזָלוּ וַיֵּלְכוּ וַיָּשׁוּבוּ אֶל־נַחֲלָתָם
. eis in habitauerunt &, vrbes ædificauerunt &
וַיִּבְנוּ אֶת־הֶעָרִים וַיֵּשְׁבוּ בָּהֶם׃
, suâ tribû ad vnusquisq; , illo tempore in Israel filij inde abierunt Et
24 וַיִּתְהַלְּכוּ מִשָּׁם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא אִישׁ לְשִׁבְטוֹ
. suam hæreditatem ad vnusquisq; inde sunt egressi & : suâ familiam ad &
וּלְמִשְׁפַּחְתּוֹ וַיֵּצְאוּ מִשָּׁם אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ׃
‡ rectum ‡ vnusquisque : Israel in rex ‡ non illis diebus In
25 בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר
. faciebat , suis oculis in
בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה׃

congregatio ‡ erant. eos cû pace. שוב. suffecerunt. ‡ pro. * Opus est vt sit iis qui euaserunt de. possumus. יכל נתן. qui dederit. solemnitas. חגג. annualis ‡ est † ab. quæ ascendit. סלל. insidiamini. צוה. חול. videte. ad saltâdum. ראה. exite * rapite. ite ‡ in. לריב. ante. tépore hoc ne delinquere- tis: † sed ipsi acce perunt sibi v- xores. * secundum. נשא. saltantibus. בנה. יצא. ‡ erat ‡ quod.

נשלם ספר שופטים

Finis Libri Iudicum.

mille quadringenti , Biniamin præter sunt *visitati* Israel *vir* Et
17 † ואיש ישראל התפקדו לבד מבנימן ארבע מאות אלף
.*belli vir hic omnis* :gladium *euaginans vir*
איש שלף חרב כל־זה איש מלחמה׃
, *Deo in* interrogauerunt & , Bethel ‡ ascenderunt & , surrexerunt Et
18 †[v] ויקמו [x] ויעלו בית־אל וישאלו באלהים
cum bellum ad *initio* in nobis ‡ ascendet Quis : Israel filij dixerunt &
ויאמרו בני ישראל מי יעלה־לנו [y] בתחלה למלחמה עם־
.*initio* in * Iehudah :DOMINVS dixitque ?Biniamin *filiis*
בני בנימן ויאמר יהוה יהודה בתחלה׃
.Ghibhah *super* sunt castrametati & ;mane *in* Israel filij surrexerunt Et
19 † ויקומו בני־ישראל בבקר [z] ויחנו על־הגבעה׃
disposuerunt & :Biniamin *cum* ‖ bellum ad Israel *vir est egressus* Et
20 † ויצא איש־ישראל למלחמה עם־בנימן ויערכו
.Ghibhah *in* ‡ bellum Israel *vir eis cum*
אתם איש־ישראל מלחמה אל־הגבעה׃
die in Israel *in corruperunt* & ,Ghibhah de Biniamin filij sunt egressi Et
21 † ויצאו בני־בנימן מן־הגבעה וישחיתו בישראל ביום
.terram ad *virum mille* viginti & duo illa
ההוא [a] שנים ועשרים אלף איש ארצה׃
bellum *disponere* addiderunt & ,Israel *vir* populus est confortatus Et
22 † ויתחזק העם איש ישראל [b] ויספו לערך מלחמה
.prima die in *ibi* disposuerunt *quo* ,loco in
במקום אשר ערכו־שם ביום הראשון׃
ad vsque DOMINI *facies ad* fleuerunt & ,Israel filij ascenderunt Et
23 † ויעלו בני־ישראל [c] ויבכו [d] לפני־יהוה עד־
accedere addam Num :dicẽdo DOMINO *in* interrogauerũt & ,vesperam
הערב וישאלו ביהוה לאמר האוסיף לגשת
.eũ ad Ascẽdite :DOMINVS Dixitq́;?mei fratris Biniamĩ *filiis cum* bellum ad
למלחמה עם־בני בנימן אחי ויאמר יהוה עלו אליו׃
.secunda die in Biniamin filios ad Israel filij accesserunt Et
24 † ויקרבו בני־ישראל אל־בני בנימן ביום השני׃
,secunda die in Ghibhah de eorũ occursum in Biniamin est egressus Et
25 † ויצא בנימן לקראתם מן־הגבעה ביום השני
:terram ad *virum mille* *octodecim* adhuc Israel filiis *in corruperunt* &
וישחיתו בבני ישראל עוד שמנת עשר אלף איש ארצה
.gladij euaginatores hi omnes
כל־אלה שלפי חרב׃
,Bethel ‡ venerunt & ,populus omnis & ,Israel filij oẽs Ascenderuntque
26 †[f] ויעלו כל־בני ישראל וכל־העם ויבאו בית־אל
ieiunaueruntque;DOMINI *facies ad* ibi manserunt ac fleueruntque
[g] ויבכו [h] וישבו שם לפני יהוה ויצומו
pacifica & *ascensiones fecerunt ascendere* & :vesperam ad vsque illa die in
ביום־ההוא עד־הערב ויעלו עלות ושלמים
.DOMINI *facies ad*
לפני יהוה׃
fœderis arca † ibi & :DOMINO *in* Israel filij interrogauerunt Et
27 † וישאלו בני־ישראל ביהוה [i] ושם ארון ברית
.illis diebus in Dei
האלהים בימים ההם׃
diebus in *eius facies ad stans* Aaron filij Elhazar filius Pinechas Et
28 † ופינחס בן־אלעזר בן־אהרן עמד לפניו בימים
filiis cum bellum ad egredi vltrà addam Num :dicendo ,illis
ההם לאמר האוסף עוד [k] לצאת למלחמה עם־בני־
quia ,Ascendite :DOMINVS Dixitque ?cessabo an ,mei fatris Biniamin
בנימן אחי אם־אחדל ויאמר יהוה עלו כי
.tua manu in eum dabo cras
מחר [l] אתננו בידך׃
.*vndiquaque* Ghibhah *ad insidiantes* Israel posuit Et
29 † וישם ישראל ארבים אל־הגבעה סביב׃
;tertia die in Biniamin filios ad Israel filij Ascenderuntque
30 † ויעלו בני־ישראל אל־בני בנימן ביום השלישי
.*vice in vice* sicut Ghibhah *ad* disposuerunt &
ויערכו אל־הגבעה כפעם בפעם׃
;ciuitate è sunt euulsi ;populi occursum in Biniamin filij sunt egressi Et
31 † ויצאו בני־בנימן לקראת העם הנתקו מן־העיר
, *stratis in vice in vice* sicut vulneratos populo de percutere cœperũt &
[m] ויחלו [n] להכות מהעם חללים כפעם בפעם במסלות
triginta ferè ;agro in Ghibhah in *vna* & ;Bethel ‡ *ascendens* vna quarum
אשר אחת עלה בית־אל ואחת גבעתה בשדה כשלשים
.Israel *in* ‖ viros
איש בישראל׃
.*principio in* * sicut *nostras facies ad* ‖ ipsi ‡ Cæsi :Biniamin filij Dixeruntque
32 † ויאמרו בני בנימן נגפים הם לפנינו כבראשנה
ad vrbe ex eum euellamus & ,Fugiamus : dixerunt Israel filij &
ובני ישראל אמרו ננוסה ונתקנהו מן־העיר אל־

viri numerati quadringẽta millia virorũ euaginãtium omnes isti viri bellatores. ‡in Deum [v] קום [x] עלה ‡pro primis contra filios [y] חלל * sit primis. contra [z] חנה egressi sũt viri ‖contra filios cõtra eos viri ‡ contra perdiderũt de millia virorũ [a] שנה virorum vt disponerẽt [b] יסף in quo ante Dominũ [c] בכה [d] פנה Dominum contra filios perdiderũt de octo & decẽ millia virorũ ‡ in [f] עלה coram Dño [g] בכה [h] ישב obtulerunt holocausta coram Dño. Dñm: † erat [i] שום stabat anteeã contra filios [k] יצא [l] נתן insidias cõtra per circuitũ. contra semel & iterum. semel et iterũ per semitas: [m] חלל [n] נכה ascẽdebat ‡in altera ‖de ‡sunt‖ coram nobis *prius

,suo loco è surrexerunt Israel *vir omnis* Et .*stratas* semitas
33 [o] המסלות׃ † וכל איש ישראל קמו ממקומו
suo loco è *educens* ‖ Israel *insidians* & :Thamar-Bahal in disposuerunt &
ויערכו בבעל תמר ואורב ישראל [p] מגיח ממקמו
.Ghebah gramineto è
[q] ממערה־גבע׃
omni de *electi viri* millia decem Ghibhah *ad regione* è venerunt Et
34 † ויבאו מנגד לגבעה עשרת אלפים איש בחור מכל־
quòd ,nesciebant illi & :est aggrauatum prælium & ;Israel
ישראל והמלחמה כבדה והם לא ידעו כי־
.malum eos *super attingens*
נגעת עליהם [r] הרעה׃
corruperunt & , Israel *facies ad* Biniamin DOMINVS Percussitque
35 †[s] ויגף יהוה את־בנימן לפני ישראל וישחיתו
,millia quinque & viginti , illa die in Biniamin *in* Israel filij
בני ישראל בבנימן ביום ההוא עשרים וחמשה אלף
.gladium *euaginans illi omnes* :virorum centum &
ומאה איש כל־אלה שלף חרב׃
vir dederunt Et . percuterentur quòd ,Biniamin filij viderunt Et
36 †[t] ויראו בני־בנימן כי נגפו [u] ויתנו איש־
posuerãt *quem* ,*insidiatorem ad sperauerunt quia* ,Biniamin ipsi locum Israel
ישראל מקום לבנימן כי בטחו אל־הארב אשר [x] שמו
ad vastauerunt & ,festinauerunt *insidiator* Et ‡ .Ghibhah *super*
37 על־הגבעה׃ † והארב [y] החישו ויפשטו אל־
.gladij *os ad vrbem totam percussit &* , *insidiator* ‡ *pertraxit* & , Ghibhah
הגבעה וימשך הארב [z] ויך את־כל־העיר לפי־חרב׃
multiplicare , *insidiante* ‖ cum Israel viro erat constitutum tempus Et
38 †[a] והמועד היה לאיש ישראל עם־הארב [b] הרב
.ciuitate è fumi *elationem eos faciendũ ascendere ad* ‖
להעלותם [c] משאת העשן מן־העיר׃
percutere cœpit Biniamin & ;prælium in Israel vir se vertit Et
39 † ויהפך איש־ישראל במלחמה ובנימן [d] החל להכות
Profectò * : dixerunt Quia . viros triginta ferè Israel *viro in* vulneratos
חללים באיש־ישראל כשלשים איש כי אמרו אך
.primo prælio ‡ sicut *nostras facies ad* † ipse est percussus percutiendo
נגוף נגף הוא לפנינו כמלחמה הראשנה׃
respexit Et .fumi columna † ,ciuitate è ascendere cœpit combustio Et
40 † והמשאת החלה לעלות מן־העיר עמוד עשן [e] ויפן
.cœlum ad ciuitatis *consumptio* ascendebat ecce & , se post Biniamin
בנימן אחריו והנה עלה כליל־העיר השמימה׃
quòd vidit quia ;Biniamin vir festinauit et :se vertit Israel vir Et
41 † ואיש ישראל הפך ויבהל איש בנימן כי־ראה כי־
. malum se *super* attingeret
נגעה עליו הרעה׃
bellum & , deserti viam ad Israel *viri facies ad* Respexeruntque
42 † ויפנו לפני איש ישראל אל־דרך המדבר והמלחמה
.eius medio in eum *corrumpentes* ciuitatibus de qui & :eũ cõtĩgebat
הדביקתהו ואשר מהערים משחיתים אותו בתוכו׃
requiem , cum fecerunt persequi ,Biniamin Circundederunt
43 † כתרו את־בנימן הרדיפהו מנוחה
. Solis ortu ab Ghibhah contra vsque ,eũ fecerunt conculcare
הדריכהו עד נכח הגבעה ממזרח־שמש׃
illi omnes : *vir mille* octodecim Biniamin de ceciderunt Et
44 †[f] ויפלו מבנימן שמנה־עשר אלף איש את־כל־אלה
.*virtutis* viri
אנשי חיל׃
, Rimmon petram ad desertum ad fugerunt & , se verterunt Et
45 †[g] ויפנו וינסו המדברה אל־סלע הרמון
adhæserunt ‖ & :virorum millia quinque ,*altis* semitis in *eum racemauerunt* * &
ויעללהו [i] במסלות חמשת אלפים איש וידביקו
.virorum millia duo eo ex percusserunt &,Ghidhom ad vsque eum *post*
אחריו עד־גדעם [k] ויכו ממנו אלפים איש׃
vir mille quinque & viginti Biniamin de *cadentes* omnes *fuit* Et
46 † ויהי כל־הנפלים מבנימן עשרים וחמשה אלף איש
.*virtutis* viri ij omnes :illa die in gladium *educens*
שלף חרב ביום ההוא את־כל־אלה אנשי־חיל׃
sexcenti ,Rimmon petram ad desertum in fugerunt & ,sunt conuersi Et
47 † ויפנו וינסו המדברה אל־סלע הרמון שש [l] מאות
.mensibus quatuor Rimmon petra in manserunt & ; viri
איש וישבו בסלע רמון ארבעה חדשים׃
eos percusserunt & ,Biniamin filios ad sunt reuersi Israel *vir* Et
48 † ואיש ישראל [m] שבו אל־בני בנימן ויכום
omne ad vsq; , iumentum ad vsque *perfectionem* ciuitate de gladij *os ad*
לפי־חרב מעיר [n] מתם עד־בהמה עד כל־
.ignem in miserunt *inuentas* ‡ vrbes omnes etiam :*inuentum*
הנמצא גם כל־הערים הנמצאות שלחו באש׃

Obsque viri [o] סלל Insidiæ autẽ texibant [p] גוח contra virorũm electorum attingeret [r] רוע coram perdiderunt [s] נגף de omnes hi euaginabant viri [t] ראה [u] נתן vt tutò accederent ad insidias, quas [x] שום contra ‡Insidiæ autẽ impetũ fecerunt contra [y] חוש [z] נכה pertraxerunt ‡buccinæ sonitũ insidiæ, & percusserũt vniuersos vrbis habitatores acie insidijs, vt plurimam [a] יעד [b] רבה ascẽdere facerẽt cõbustionem [c] נשא ex viris [d] חלל *Equidem ‡corã nobis ‡in †vt [e] פנה combustio ante viros perdebant ne esset requies millia virorũ fortes [f] נפל [g] פנה *occiderunt, non dimittentes racemum ex eo, & ‖persecuti sũt [i] סלל [k] נכה fuerunt qui ceciderũt millia virorũ euaginãtium fortes, [l] מאה viri [m] שוב acie viros [n] תמם quod inueniebatur ‡quæ inueniebãtur

,intrauit Et :Ghibhah in pernoctandum ad intrandum ad ,illuc declinauerunt Et
15 וַיָּסֻרוּ שָׁם לָבוֹא לָלוּן בַּגִּבְעָה וַיָּבֹא
domum in eos recolligens vir ‡ non & ,ciuitatis platea in sedit &
וַיֵּשֶׁב בִּרְחוֹב הָעִיר וְאֵין אִישׁ מְאַסֵּף־אוֹתָם הַבַּיְתָה
agro ex sua opera ab venit senex vir ecce Et .pernoctandum ad
16 לָלוּן׃ וְהִנֵּה אִישׁ זָקֵן בָּא מִן־מַעֲשֵׂהוּ מִן־הַשָּׂדֶה
viri Et .Ghibhah in peregrinās ipse & ,Ephraim monte de ‡ vir & :vespera in
בָּעֶרֶב וְהָאִישׁ מֵהַר אֶפְרַיִם וְהוּא־גָר בַּגִּבְעָה וְאַנְשֵׁי
virum vidit & ,suos oculos Leuauitque .Iemini filij †loci
17 הַמָּקוֹם בְּנֵי יְמִינִי׃ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־הָאִישׁ
vnde & , ibis Quò :senex vir dixitque . ciuitatis platea in iter facientem
הָאֹרֵחַ בִּרְחֹב הָעִיר וַיֹּאמֶר הָאִישׁ הַזָּקֵן אָנָה תֵלֵךְ וּמֵאַיִן
Iehudah Bethlechem de nos Transeuntes :eum ad Dixitque ? venies
18 תָּבוֹא׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו עֹבְרִים אֲנַחְנוּ מִבֵּית־לֶחֶם יְהוּדָה
Bethlechem ad vsque iui ‡ & ;ego ‡ vnde Ephraim montis latera ad vsque
עַד־יַרְכְּתֵי הַר־אֶפְרַיִם מִשָּׁם אָנֹכִי וָאֵלֵךְ עַד־בֵּית־לֶחֶם
.domum in me colligens vir ‡ nō & ;vadens ego DOMINI domū & ;Iehudah
יְהוּדָה וְאֶת־בֵּית יְהוָה אֲנִי הֹלֵךְ וְאֵין אִישׁ מְאַסֵּף אוֹתִי הַבָּיְתָה׃
, panis etiam & ,nostris asinis est pabulum etiam palea etiam Et
19 וְגַם־תֶּבֶן גַּם־מִסְפּוֹא יֵשׁ לַחֲמוֹרֵינוּ וְגַם לֶחֶם
defectus ‡ non . tuis seruis cum puero & ,tuæ ancillæ & ,mihi est vinum &
וָיַיִן יֶשׁ־לִי וְלַאֲמָתֶךָ וְלַנַּעַר עִם־עֲבָדֶיךָ אֵין מַחְסוֹר
tantum .tibi Pax :senex vir Dixitque .rei omnis
20 כָּל־דָּבָר׃ וַיֹּאמֶר הָאִישׁ הַזָּקֵן שָׁלוֹם לָךְ רַק
.pernoctes ne platea in tantum ;me super ‡ tuus defectus omnis
כָּל־מַחְסוֹרְךָ עָלָי רַק בָּרְחוֹב אַל־תָּלַן׃
lauerunt & :asinis miscuit & ,suam domum in eum Introduxitque
21 וַיְבִיאֵהוּ לְבֵיתוֹ וַיָּבוֹל לַחֲמוֹרִים וַיִּרְחֲצוּ
bonificantibus Ipsis .biberunt ac comederuntque ,suos pedes
22 רַגְלֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ׃ הֵמָּה מֵיטִיבִים אֶת־
circuierunt profectu absque filij viri ciuitatis viri ecce & , suum cor
לִבָּם וְהִנֵּה אַנְשֵׁי הָעִיר אַנְשֵׁי בְנֵי־בְלִיַּעַל נָסַבּוּ אֶת־
dominum virum ad dixeruntque : ostium super pulsantes ,domum ‡
הַבַּיִת מִתְדַּפְּקִים עַל־הַדָּלֶת וַיֹּאמְרוּ אֶל־הָאִישׁ בַּעַל
,tuā domū in est ingressus qui virum Educ :dicēdo ,senem dom'
הַבַּיִת הַזָּקֵן לֵאמֹר הוֹצֵא אֶת־הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא אֶל־בֵּיתְךָ
dominus vir eos ad est egressus Et .eum cognoscamus vt
23 וְנֵדָעֶנּוּ׃ וַיֵּצֵא אֲלֵיהֶם הָאִישׁ בַּעַל
postquā,obsecro faciatis malè ne,mei fratres Ne:eos ad dixitque,dom'
הַבַּיִת וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַל־אַחַי אַל־תָּרֵעוּ נָא אַחֲרֵי אֲשֶׁר־
.hanc turpitudinem faciatis ne,meā domū in iste vir est ingressus
בָּא הָאִישׁ הַזֶּה אֶל־בֵּיתִי אַל־תַּעֲשׂוּ אֶת־הַנְּבָלָה הַזֹּאת׃
affligite & , eas nunc educam ,eius pellex & virgo mea filia Ecce
24 הִנֵּה בִתִּי הַבְּתוּלָה וּפִילַגְשֵׁהוּ אוֹצִיאָה־נָּא אוֹתָם וְעַנּוּ
faciatis ne huic viro Et .vestris oculis in bonum * eis facite & ,eas
אוֹתָם וַעֲשׂוּ לָהֶם הַטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם וְלָאִישׁ הַזֶּה לֹא תַעֲשׂוּ
.ei audire viri noluerunt Et .huius turpitudinis verbum
25 דְּבַר הַנְּבָלָה הַזֹּאת׃ וְלֹא־אָבוּ הָאֲנָשִׁים לִשְׁמֹעַ לוֹ
cognouerūt & :foras eos ad eduxit & ,suā pellicem in vir apprehenditque
וַיַּחֲזֵק הָאִישׁ בְּפִילַגְשׁוֹ וַיֹּצֵא אֲלֵיהֶם הַחוּץ וַיֵּדְעוּ
eam dimiseruntque ;mane vsque nocte tota eam in illuserunt & ,eam
אוֹתָהּ וַיִּתְעַלְּלוּ־בָהּ כָּל־הַלַּיְלָה עַד־הַבֹּקֶר וַיְשַׁלְּחוּהָ
,mane respiciendum ad mulier venit Et .auroram ascendendo in
26 בַּעֲלוֹת הַשָּׁחַר׃ וַתָּבֹא הָאִשָּׁה לִפְנוֹת הַבֹּקֶר
.lucem ad vsque ,ibi suus dominus quo , viri domus ostium ‡ ceciditque
וַתִּפֹּל פֶּתַח בֵּית־הָאִישׁ אֲשֶׁר־אֲדוֹנֶיהָ שָּׁם עַד־הָאוֹר׃
est egressus & ,domus fores aperuit & ,mane in eius domin' Surrexitque
27 וַיָּקָם אֲדֹנֶיהָ בַּבֹּקֶר וַיִּפְתַּח דַּלְתוֹת הַבַּיִת וַיֵּצֵא
,domus ostium ‡ cedens sua pellex mulier ecce & .suam viam in eundum ad
לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ וְהִנֵּה הָאִשָּׁה פִילַגְשׁוֹ נֹפֶלֶת פֶּתַח הַבַּיִת
.limen super ‡ eius manus &
וְיָדֶיהָ עַל־הַסַּף׃
super eam cepit Et .respondens non & ;eamus & ,Surge :eam ad Dixitque
28 וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ קוּמִי וְנֵלֵכָה וְאֵין עֹנֶה וַיִּקָּחֶהָ עַל־
.suum locum in abijt & ,vir surrexit & ,asinum
הַחֲמוֹר וַיָּקָם הָאִישׁ וַיֵּלֵךְ לִמְקֹמוֹ׃
apprehendit & , cultrum accepit & ,suam domum ad venit Et
29 וַיָּבֹא אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּקַּח אֶת־הַמַּאֲכֶלֶת וַיַּחֲזֵק
:frusta duodecim in suis ossibus in * eam truncauit & , suam pellicem in
בְּפִילַגְשׁוֹ וַיְנַתְּחֶהָ לַעֲצָמֶיהָ לִשְׁנֵים עָשָׂר נְתָחִים
.Israel terminum omnem in eam misit &
וַיְשַׁלְּחֶהָ בְּכֹל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל׃
visum neque , fuit factum Non : dicebat & , videns omnis fuit Et
30 וְהָיָה כָל־הָרֹאֶה וְאָמַר לֹא־נִהְיְתָה וְלֹא־נִרְאֲתָה
diem ad vsque ;Aegypti terra è Israel filios ascendere dic à hoc sicut
כָּזֹאת לְמִיּוֹם עֲלוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם
.loquimini & ,consulite ,illud super vobis Ponite . hanc
הַזֶּה שִׂימוּ־לָכֶם עָלֶיהָ עֻצוּ וְדַבֵּרוּ׃

manendum vt ingrederēt ° סור ‡ fuit manendum. ‡ erat peregrinabatur p גור q נשא ‡ erāt r ראה ambulantem per plateam vadis, s ילך venis? Transimus ‡ sum ‡ perrexi vado; ‡ est & fœnum seruo tuo ‡ est ‡ sit maneas. t לון pabulum præbuit v בלל iocunditate afficientibus x שתה impij gyrauerunt ‡ iuxta ad y יצא z רוע nefas hoc. concubina a נוה b ענה * quod est rem ignominiosam isti. c אבה leum Tenuitque concubinam d ידע abusi sunt ea cùm ascenderet aurora. e עלה כעלות dū respiceret ‡ ad vbi erat f נפל ostia g קום vt iret concubina ‡ ceciderat ad ‡ cedit respondit. tulit h קום gladium concubinam in frusta concidit cum qui videbat i ראה simile quo ascenderūt filij

Considerate illud, k שית

CAP. XX. כ

vir tanquam cœtus est congregatus & , Israel filij omnes sunt egressi Et
1 וַיֵּצְאוּ כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַתִּקָּהֵל הָעֵדָה כְּאִישׁ
DOMINVM ad ,Ghilhad terram & , Beersebah ad vsque & , Dan à vnus
אֶחָד לְמִדָּן וְעַד־בְּאֵר שֶׁבַע וְאֶרֶץ הַגִּלְעָד אֶל־יְהוָה
omnes ,populi omnis anguli Steteruntque .Mispah in
2 הַמִּצְפָּה׃ וַיִּתְיַצְּבוּ פִּנּוֹת כָּל־הָעָם כֹּל
viri mille quadringenti ;Dei populi ecclesia in Israel tribus
שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל בִּקְהַל עַם הָאֱלֹהִים אַרְבַּע מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ
Biniamin filij audiuerunt Et .gladium educentis peditis
3 רַגְלִי שֹׁלֵף חָרֶב׃ וַיִּשְׁמְעוּ בְּנֵי בִנְיָמִן
:Israel filij Dixeruntque . Mispah in Israel filij ascendissent quòd
כִּי־עָלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הַמִּצְפָּה וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
.hoc malum fuit quomodo Loquimini
דַּבְּרוּ אֵיכָה נִהְיְתָה הָרָעָה הַזֹּאת׃
Ghibhah In :ait & , occisæ mulieris vir Leuita vir respondit Et
4 וַיַּעַן הָאִישׁ הַלֵּוִי אִישׁ הָאִשָּׁה הַנִּרְצָחָה וַיֹּאמַר הַגִּבְעָתָה
.pernoctandum ad mea pellex ‡ & ,ego veni , Biniamin ipsi * quæ
אֲשֶׁר לְבִנְיָמִן בָּאתִי אֲנִי וּפִילַגְשִׁי לָלוּן׃
me super circuierunt & , Ghibhah domini ‡ me super Surrexeruntque
5 וַיָּקֻמוּ עָלַי בַּעֲלֵי הַגִּבְעָה וַיָּסֹבּוּ עָלַי אֶת־
,afflixerunt meā pellicem & , occidere cogitauerunt me :noctu domum
הַבַּיִת לָיְלָה אוֹתִי דִּמּוּ לַהֲרֹג וְאֶת־פִּילַגְשִׁי עִנּוּ
,eam truncaui & ,meā concubinā in apprehendi Et .est mortua &
6 וַתָּמֹת׃ וָאֹחֵז בְּפִילַגְשִׁי וָאֲנַתְּחֶהָ
,scelus ‡ fecerunt Quia .Israel hæreditatis agrum omnem in eam misi &
וָאֲשַׁלְּחֶהָ בְּכָל־שְׂדֵה נַחֲלַת יִשְׂרָאֵל כִּי עָשׂוּ זִמָּה
,Israel filij vos omnes Ecce .Israel in fœditatem &
7 וּנְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל׃ הִנֵּה כֻלְּכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
.hîc consilium & , verbum vobis date
הָבוּ לָכֶם דָּבָר וְעֵצָה הֲלֹם׃
ibimus Non :dicendo ,vnus vir tanquam populus omnis Surrexitque
8 וַיָּקָם כָּל־הָעָם כְּאִישׁ אֶחָד לֵאמֹר לֹא נֵלֵךְ
.suam domum in vnusquisq; declinabimus neque ,suū tentorium in quisque
אִישׁ לְאָהֳלוֹ וְלֹא נָסוּר אִישׁ לְבֵיתוֹ׃
.sorte in eam super ‡ ,Ghibhah ipsi faciemus quod ,verbum hoc nunc Et
9 וְעַתָּה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה לַגִּבְעָה עָלֶיהָ בְּגוֹרָל׃
,Israel tribubus omnibus ‡ centum ad viros decem accipiemus Et
10 וְלָקַחְנוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים לַמֵּאָה לְכֹל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
, populo venationē accipiēdum ad millia decem ad ‡ mille & ,mille in * centum &
וּמֵאָה לָאֶלֶף וְאֶלֶף לָרְבָבָה לָקַחַת צֵדָה לָעָם
turpitudinem omnem secundum , Biniamin Ghibhah in eos venire faciendū ad
לַעֲשׂוֹת לְבוֹאָם לְגֶבַע בִּנְיָמִן כְּכָל־הַנְּבָלָה
.Israel in fecit quam
אֲשֶׁר עָשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל׃
vnus vir tanquam ciuitatem in Israel vir omnis est collectus Et
11 וַיֵּאָסֵף כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל־הָעִיר כְּאִישׁ אֶחָד
.socij
חֲבֵרִים׃
,Biniamin tribus omnes in viros Israel tribus miserunt Et
12 וַיִּשְׁלְחוּ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲנָשִׁים בְּכָל־שִׁבְטֵי בִנְיָמִן
?vobis in est factum quod hoc malum Quod; dicendo
לֵאמֹר מָה הָרָעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נִהְיְתָה בָּכֶם׃
,Ghibhah in ‡ qui , profectu sine filios viros date nunc Et
13 וְעַתָּה תְּנוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים בְּנֵי־בְלִיַּעַל אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה
Biniamin filij noluerunt Et .Israel ex malum abigemus & ,eos occidam' vt
וּנְמִיתֵם וּנְבַעֲרָה רָעָה מִיִּשְׂרָאֵל וְלֹא אָבוּ בִּנְיָמִן
.Israel filiorum suorum fratrum vocem in audire
לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל אֲחֵיהֶם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל׃
exeundum ad ,Ghibhah in ciuitatibus è Biniamin filij sunt collecti Et
14 וַיֵּאָסְפוּ בְנֵי־בִנְיָמִן מִן־הֶעָרִים הַגִּבְעָתָה לָצֵאת
.Israel filiis cum bellum in ‡
לַמִּלְחָמָה עִם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
viginti ciuitatibus de illa die in Biniamin filij sunt visitati Et
15 וַיִּתְפָּקְדוּ בְנֵי בִנְיָמִן בַּיּוֹם הַהוּא מֵהֶעָרִים עֶשְׂרִים
fuerūt visitati ‡ Ghibhah habitatores preter ;gladiū educentis viri mille sex &
וְשִׁשָּׁה אֶלֶף אִישׁ שֹׁלֵף חָרֶב לְבַד מִיֹּשְׁבֵי הַגִּבְעָה הִתְפָּקְדוּ
.electi viri sexcenti
שְׁבַע מֵאוֹת אִישׁ בָּחוּר׃
‡ ,sua dextera manu obturati ,electi viri septingenti isto populo omni Ex
16 מִכֹּל הָעָם הַזֶּה שְׁבַע מֵאוֹת אִישׁ בָּחוּר אִטֵּר יַד־יְמִינוֹ
.aberrabat nec ,capillum ad lapide in funda iaciens hic omnis
כָּל־זֶה קֹלֵעַ בָּאֶבֶן אֶל־הַשַּׂעֲרָה וְלֹא יַחֲטִא׃

a יעד b דון c פנן quadringenta millia d מאה peditum educentium maritus e ענה f לוה *est ‡ cōcubina g בוא aduersū ‡ viri circundederūt aduersum h קום i סבב concubinam k דמה l ענה in frusta concidi regionē ‡ abominationem m זמם n יהב o יעץ p ילך tabernaculū est ‡ contra scilicet per sortem. c ‡ de oī tribu *è ‡ ex millib', vt afferant cibum q צוד vt faciant fœditatem conuenit confœderati. impietatis ‡ sunt r נתן auferamus בני ק ולא כתי Sed congregati vt exirent ‡ ad s יצא contra filios numerati millia virorū educentium ‡ numerati t מאה non vtentes ‡ sed sinistra. Omnes isti funda iaciebant lapides aberrabant.

terram explorādum ad euntes viri quinque responderunt Et
14 ויענו חמשת האנשים ההלכים לרגל את־הארץ
domibus in est quòd nostis Num : suos fratres ad dixeruntque , Lais
ליש ויאמרו אל־אחיהם הידעתם כי יש בבתים
scitote nunc Et ?cōflatile & , sculptile & ,Theraphi & superhumerale istis
האלה אפוד ותרפים ופסל ומסכה ועתה דעו
domum ad veneruntque ,illuc declinauerunt Et .faciatis quid
מה־תעשו׃ ויסורו שמה ויבאו אל־בית־ 15
.pacem in ei optauerunt & ;Michah domum * Leuitæ adolescentis
הנער הלוי בית מיכה וישאלו־לו לשלום׃
ostium ‡ stantes sui belli vasis accincti viri sexcenti Et
16 ושש־מאות איש חגורים כלי מלחמתם נצבים פתח
euntes viri quinque ascenderunt Et .Dan filijs de * qui ,portæ
17 השער אשר מבני־דן׃ ויעלו חמשת האנשים ההלכים
superhumerale & ,sculptile ceperunt ;illuc sunt ingressi ;terrā explorandū ad
לרגל את־הארץ באו שמה לקחו את־הפסל ואת־האפוד
,portæ ostium ‡ stans sacerdos Et .conflatile & Teraphim * &
ואת־התרפים ואת־המסכה והכהן נצב פתח השער
.belli vasis accincti viri sexcenti &
ושש־מאות האיש החגור כלי המלחמה׃
superhumerale ,sculptile acceperunt & ,Michah domum sunt ingressi isti Et
18 ואלה באו בית מיכה ויקחו את־פסל האפוד
Quid : sacerdos eos ad Dixitque .conflatile & Teraphim * &
ואת־התרפים ואת־המסכה ויאמר אליהם הכהן מה
tuam manum pone ,Tace :ei Dixeruntque ?facientes vos
19 אתם עשים׃ ויאמרו לו החרש שים־ידך
:sacerdotem in & , patrem in nobis esto & , nobiscum ito & , tuum os super
על־פיך ולך עמנו והיה־לנו לאב ולכהן
sacerdotem te esse aut ,vnius viri domus sacerdotem te esse melius Num
הטוב היותך כהן לבית איש אחד או היותך כהן
?Israel in familiæ & , tribus
לשבט ולמשפחה בישראל׃
,Teraphim & ,Ephod cepitque ,sacerdotis cor fuit bonum Et
20 וייטב לב הכהן ויקח את־האפוד ואת־התרפים
.populi interim in est ingressus & :sculptile &
ואת־הפסל ויבא בקרב העם׃
acquisitionem & ,pubem posueruntque ;abierunt & ,se verterunt Et
21 ויפנו וילכו וישימו את־הטף ואת־המקנה
,Michah domo à erant longè Ipsi .suas facies ad pretiosum &
22 ואת־הכבודה לפניהם׃ המה הרחיקו מבית מיכה
, sunt acciti ,Michah domo cum ‡ qui ,domibus in * qui viri &
והאנשים אשר בבתים אשר עם־בית מיכה נזעקו
,Dan filios ad clamauerunt Et .Dan filios sunt insecuti &
23 וידביקו את־בני־דן׃ ויקראו אל־בני־דן
?es accitus quia ,tibi Quid :Michah ad dixeruntque ,suas facies verterunt &
ויסבו פניהם ויאמרו למיכה מה־לך כי נזעקת׃
,sacerdotem & ,cepistis feci quos meos Deos : dixit Et
24 ויאמר את־אלהי אשר־עשיתי לקחתם ואת־הכהן
?tibi Quid :me ad dicetis hoc quid & ?vltrà mihi quid & ;abistis &
ותלכו ומה־לי עוד ומה־זה תאמרו אלי מה־לך׃
,nobiscum tuam vocem facias audire Ne : Dan filij eum ad Dixeruntque
25 ויאמרו אליו בני־דן אל־תשמע קולך עמנו
,tuam animam recolligas & , animo amari viri vos in occurrant fortè ne
פן־יפגעו בכם אנשים מרי נפש ואספתה נפשך
vidit & :suam viam in Dan filij abierunt Et .tuæ domus animam &
26 ונפש ביתך׃ וילכו בני־דן לדרכם וירא
.suam domū in est reuersus & ,se vertit & ,se præ ipsi fortes quòd ,Michah
מיכה כי־חזקים המה ממנו ויפן וישב אל־ביתו׃
qui ,sacerdotem & ,Michah fecerat quod acceperant ipsi Et
27 והמה לקחו את אשר־עשה מיכה ואת־הכהן אשר
;cōfidentem & ,quiescentē populū super Lais super veneruntque .ei fuerat
היה־לו ויבאו על־ליש על־עם שקט ובטח
.igne in succenderunt vrbemque ;gladij os ad eos percusserunt &
ויכו אותם לפי־חרב ואת־העיר שרפו באש׃
eis ‡ non verbum & ,Sidon à ipsa longinqua quia , eruens non Et
28 ואין מציל כי רחוקה־היא מצידון ודבר אין־להם
ædificauerunt & :Bethrechob ipsi ‡ quæ , valle in ‡ ipsa & . homine cum
עם־אדם והיא בעמק אשר לבית־רחוב ויבנו
.ea in manserunt & ,vrbem
את־העיר וישבו בה׃
,sui patris Dan nomen secundum ,Dan vrbis nomen Vocaueruntque
29 ויקראו שם־העיר דן בשם דן אביהם
.principio in vrbis ‡ nomen Lais quidem Et .Israel ipsi est natus qui
אשר יולד לישראל ואולם ליש שם־העיר לראשנה׃
filius Iehonathan Et .sculptile Dan filij sibi statuerunt Et
30 ויקימו להם בני־דן את־הפסל ויהונתן בן־

Locutiq; sunt qui perrexerat. Ephod, imagines, נסך ידע סור. * ad salutauerunt eum pacificè. armis bellicis suis stabant ‡ ad * erant qui perrexerant tulerunt Ephod. * imagines stabat ‡ ad armis bellicis. tulerunt Ephod. * imagines. facitis? עשה שום veni pro patre, & pro sacerdote. היה Quid. iocundum tulitque. יטב medium. paruulos, & iumenta, פנה שום טפף preciosa ante se. * erant ‡ erant apud domū congregati & persecuti sunt. cōgregat⁹ es? חבב tulistis, עשה cur dicitis mihi: attingant perdas. מרר viri. ראה fortiores essent. פנה ad ad acie. נכה fuit liberator erat ‡ commerciū ‡ erat. נצל בנה ‡ erat vrbi prius. קום

,Danitæ tribui sacerdotes fuerūt eius filij & , ipse Menasseh filij Ghersom
גרשם בן־מנשה הוא ובניו היו כהנים לשבט הדני
sibi posuerunt Et .terram transmigrare diem ad vsque
31 עד־יום גלות הארץ׃ וישימו להם
Dei domum esse ,diebus omnibus ,fecerat quod ,Michah sculptile
את־פסל מיכה אשר עשה כל־ימי היות בית־האלהים
.Siloh in
בשלה׃

CAP. XIX. יט

fuit Et .Israel in * non rex & ,ipsis diebus in fuit Et
1 ויהי בימים ההם ומלך אין בישראל ויהי
sibi accepit & , Ephraim montis lateribus in peregrinans Leuita vir
איש לוי גר בירכתי הר־אפרים ויקח־לו
.Iehudah Bethlechem de pellicem vxorem
אשה פילגש מבית לחם יהודה׃
sui patris domū ad eo cum à abijt & ,eius pellex eum super est fornicata Et
2 ותזנה עליו פילגשו ותלך מאתו אל־בית אביה
.mensium quatuor dies ibi Fuitque .Iehudah Bethlechem in
אל־בית לחם יהודה ותהי־שם ימים ארבעה חדשים׃
,eius cor super loquendum ad ,eam post iuit & , eius vir surrexit Et
3 ויקם אישה וילך אחריה לדבר על־לבה
eum introduxit & :asinorum par & ,secum* eius puer & :eam reducendum ad
להשיבו ונערו עמו וצמד חמרים ותביאהו
.eius occursum in est lętatus & ,puellæ pater eū vidit & ;sui patris domū in
בית אביה ויראהו אבי הנערה וישמח לקראתו׃
tribus secum Mansitque .puellæ pater eius socer eum in apprehendit Et
4 ויחזק־בו חתנו אבי הנערה וישב אתו שלשת
.ibi pernoctarunt & ,biberunt ac Comederuntque .diebus
ימים ויאכלו וישתו וילינו שם׃
:eundum ad surrexitque . mane in manicauerunt & , quarta die in fuit Et
5 ויהי ביום הרביעי וישכימו בבקר ויקם ללכת
,panis buccella tuum cor Fulci :suum generum ad puellæ pater dixitq;
ויאמר אבי הנערה אל־חתנו סעד לבך פת־לחם
,pariter ambo ipsi comederunt ac Sederuntque .ibitis postea &
6 ואחר תלכו׃ וישבו ויאכלו שניהם יחדו
, pernocta & quæso Velis :virum ad puellæ pater Dixitque .biberunt &
וישתו ויאמר אבי הנערה אל־האיש הואל־נא ולין
fecit vim & :eundum ad vir Surrexitque .tuum cor sit bonum &
7 ויטב לבך׃ ויקם האיש ללכת ויפצר־
.ibi pernoctauit & ,est reuersus & ,suus socer eum in
בו חתנו וישב וילן שם׃
: puellæ pater dixit Et .eundum ad quinta die in mane in manicauit Et
8 וישכם בבקר ביום החמישי ללכת ויאמר אבי הנערה
:diem declinare ad vsque , tardauerunt Et . tuum cor quæso Fulci
סעד־נא לבבך והתמהמהו עד־נטות היום
eundum ad vir surrexit Et . ipsi ambo comederuntque
9 ויאכלו שניהם׃ ויקם האיש ללכת
Ecce : puellæ pater eius socer ei Dixitque .eius puer & ,eius pellex & ipse
הוא ופילגשו ונערו ויאמר לו חתנו אבי הנערה הנה־
,diem castrametari ecce ,quæso Pernoctate .aduesperascendum ad dies se remisit nunc
נא רפה היום לערוב לינו־נא הנה חנות היום
,vestram viam in cras manicabitis & ,tuum cor bonum sit & , hîc pernocta
לין פה וייטב לבבך והשכמתם מחר לדרככם
:pernoctare vir noluit Et .tuum tabernaculum in ibis &
10 והלכת לאהלך׃ ולא־אבה האיש ללון
eo cū Et .Ierusalaim ipsa ,Iebus vsq; contra venit & ,abijt & ,surrexit sed
ויקם וילך ויבא עד־נכח יבוס היא ירושלם ועמו
.secum eius pellex & ,stratorum asinorum par
צמד חמורים חבושים ופילגשו עמו׃
:suum dominū ad puer Dixitque .valdè descēderat dies & ,Iebus cum ‡ Ipsis
11 הם עם־יבוס והיום רד מאד ויאמר הנער אל־אדניו
.ea in pernoctemus & , hanc Iebusęi vrbem ad declinemus & ,obsecro Ito
לכה־נא ונסורה אל־עיר־היבוסי הזאת ונלין בה׃
,alienigenā vrbem ad declinemus Non :eius dominus eum ad Dixitque
12 ויאמר אליו אדניו לא נסור אל־עיר נכרי
.Ghibhah ad vsque transeamus sed : huc Israel filijs de ‡ non quæ
אשר לא־מבני ישראל הנה ועברנו עד־גבעה׃
,locorum vnum in appropinquabimus & ,Vade :suo puero Dixitque
13 ויאמר לנערו לך ונקרבה באחד המקמות
. Ramah in vel Ghibhah in pernoctabimus &
ולנו בגבעה או ברמה׃
* quæ Ghibhah iuxta sol eis intrauit & :abierunt & Transieruntque
14 ויעברו וילכו ותבא להם השמש אצל הגבעה אשר
.Binjamin
לבנימן׃

ד׳ חוס. P expectatis terræ. גלה שום. quibus fuit domus. * erat. לוה גור. concubinam. apud concubina recessit ad tempus perrexit vt loqueretur ad. קום. vt reduceret. שוב בוא. * erat illa amplexat⁹ est. manserunt. שתה לין. surrexerunt vt iret: Acquiesce mane. יאל. iocundetur vt pergeret: compulit mansit. Surrexitque vt pergeret: הלך נטה. retardauit eū donec inclinaretur dies: vt iret. קום. concubina debilitata est occidendum. Manete mane inclinatio diei: לין חנה. Mane iocundetur surgetis pergetisque manere, ℞ regione. ℞ erat stratorum, concubina descendentibus domino suo: Veni maneamus. ירד. * est. de locis, ad. manebimus. occubuit * est.

;eas super firmatur domus quas ,columnas me palpare fac & , me
אוֹתִי וַהֲיִמִשֵׁנִי אֶת־הָעַמֻּדִים אֲשֶׁר הַבַּיִת נָכוֹן עֲלֵיהֶם   מֵשׁשׁ והשני ק
;mulierum & virorum erat plena domus Et .eis super innitar &
27 וְאֶשָּׁעֵן עֲלֵיהֶם׃ וְהַבַּיִת מָלֵא הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים
millia tria circiter tectum super & :Pelistim satrapæ omnes ibi &
וְשָׁמָּה כֹּל סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים וְעַל־הַגָּג כִּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
.Simson ludendo in videntium mulierum & virorum   qui spectabãt dum luderet
אִישׁ וְאִשָּׁה הָרֹאִים בִּשְׂחוֹק שִׁמְשׁוֹן׃
DOMINE Domine :ait & DOMINVM ad Simson Clamauitque   Deus
28 וַיִּקְרָא שִׁמְשׁוֹן אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר אֲדֹנָי יֱהוִה
;Deus hac vice tantũ obsecro me fortifica &,obsecro mei memẽto
זָכְרֵנִי נָא וְחַזְּקֵנִי נָא אַךְ הַפַּעַם הַזֶּה הָאֱלֹהִים
.Pelistinis de meis oculis duobus de vnius vltione vlciscar &   vna
וְאִנָּקְמָה נְקַם־אַחַת מִשְּׁתֵי עֵינַי מִפְּלִשְׁתִּים׃   שְׁנֵה
domus quas medii columnas duas Simson inclinauit Et   complex est medias
29 וַיִּלְפֹּת שִׁמְשׁוֹן אֶת־שְׁנֵי עַמּוּדֵי הַתָּוֶךְ אֲשֶׁר הַבַּיִת   לָפַת
,eius dextera in ‖vna * .eis super est innixus & ,eas super erat firma   * erat à
נָכוֹן עֲלֵיהֶם וַיִּסָּמֵךְ עֲלֵיהֶם אֶחָד בִּימִינוֹ
mea anima Moriatur :Simson Dixitque .eius sinistra in vna &   altera à
30 וְאֶחָד בִּשְׂמֹאלוֹ׃ וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן תָּמוֹת נַפְשִׁי   מוּת
, satrapas super domus ceciditque ,robore in se inclinauit & . Pelistæis cum   fortiter
עִם־פְּלִשְׁתִּים וַיֵּט בְּכֹחַ וַיִּפֹּל הַבַּיִת עַל־הַסְּרָנִים   נָטָה נָפַל
fecit mori quos ,mortui Fueruntque .ea in ‡ qui populum omnẽ super &   ‡ erat
וְעַל־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־בּוֹ וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים אֲשֶׁר הֵמִית
.sua vita in † fecit mori quos quàm multi , ipsum moriendo in   cũ moreretur ipse, plures dum viueret ipse.
בְּמוֹתוֹ רַבִּים מֵאֲשֶׁר הֵמִית בְּחַיָּיו׃
, eũ tulerunt &,eius patris domus omnis & ,eius fratres descenderunt Et
31 וַיֵּרְדוּ אֶחָיו וְכָל־בֵּית אָבִיהוּ וַיִּשְׂאוּ אֹתוֹ   חָיָה
sepulchro in ,Esthaol inter & Sorhah inter eum sepelierũt & ascẽderũt &   נָשָׂא עָלָה
וַיַּעֲלוּ וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאֹל בְּקֶבֶר
.annis viginti Israel iudicauit ipse Et .sui patris Manoach
מָנוֹחַ אָבִיו וְהוּא שָׁפַט אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים שָׁנָה׃

CAP. XVII. יז

.Michaiehu eius nomen & , Ephraim monte de vir fuit Et
1 וַיְהִי־אִישׁ מֵהַר־אֶפְרָיִם וּשְׁמוֹ מִיכָיְהוּ׃
tu & ,tibi est captum quod argentum centum & Mille :suæ matri Dixitque   argentei qui ablati fuerunt à te
2 וַיֹּאמֶר לְאִמּוֹ אֶלֶף וּמֵאָה הַכֶּסֶף אֲשֶׁר לֻקַּח־לָךְ וְאַתְּי   אתּ ק
.illud accepi ego,‖mecũ argentũ ecce,meis aurib⁹ in dixisti etiã & ,adiurasti   maledixisti
אָלִית וְגַם אָמַרְתְּ בְּאָזְנַי הִנֵּה־הַכֶּסֶף אִתִּי אֲנִי לְקַחְתִּיו   אָלָה
.DOMINO ‡ mi fili Benedictus :eius mater dixit Et   ‡ sit
וַתֹּאמֶר אִמּוֹ בָּרוּךְ בְּנִי לַיהוָה׃   שׁוּב
:eius mater Dixitque .suæ matri argenteos centum & mille reddidit Et
3 וַיָּשֶׁב אֶת־אֶלֶף־וּמֵאָה הַכֶּסֶף לְאִמּוֹ וַתֹּאמֶר אִמּוֹ
meo filio mea manu de DOMINO argentum sanctificaui Sanctificando
הַקְדֵּשׁ הִקְדַּשְׁתִּי אֶת־הַכֶּסֶף לַיהוָה מִיָּדִי לִבְנִי
.tibi illud restituam nunc & .conflatile & sculptile faciendum ad
לַעֲשׂוֹת פֶּסֶל וּמַסֵּכָה וְעַתָּה אֲשִׁיבֶנּוּ לָךְ׃   עָשָׂה נָסַךְ
, argentum ducentos eius mater cepitque :suæ matri argentum reddidit Et   tulitque argenteos,
4 וַיָּשֶׁב אֶת־הַכֶּסֶף לְאִמּוֹ וַתִּקַּח אִמּוֹ מָאתַיִם כֶּסֶף   לָקַח מֵאָה
domo in fuit & ,conflatile & sculptile illud fecit & ,argẽtario illud dedit &   eos ex eis
וַתִּתְּנֵהוּ לַצּוֹרֵף וַיַּעֲשֵׂהוּ פֶּסֶל וּמַסֵּכָה וַיְהִי בְּבֵית
Fecitque .deorum domus ei , Michah vir Et .Michaiehu   Viro autem Michah fuit Dei:
5 מִיכָיְהוּ׃ וְהָאִישׁ מִיכָה לוֹ בֵּית אֱלֹהִים וַיַּעַשׂ   עָשָׂה
ei fuit & ,suis filijs de vnius manum impleuit & ,Theraphĩ & superhumerale   Ephod & ‖imagines,
אֵפוֹד וּתְרָפִים וַיְמַלֵּא אֶת־יַד אַחַד מִבָּנָיו וַיְהִי־לוֹ   consecrauit
rectum vir :Israel in rex † non illis diebus In .sacerdotem in
6 לְכֹהֵן׃ בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר   הָיָה
Iehudah Bethlechem de puer fuit Et .faciebat suis oculis in   † erat vnusquisque quod rectum erat
7 בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה׃ וַיְהִי־נַעַר מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה
.ibi peregrinabatur ipse & ,Leuita ipse & ,Iehudah familia de
מִמִּשְׁפַּחַת יְהוּדָה וְהוּא לֵוִי וְהוּא גָר־שָׁם׃   לָוָה גּוּר
peregrinandũ ad,Iehudah Bethlechem de ciuitate de vir abiit Et
8 וַיֵּלֶךְ הָאִישׁ מֵהָעִיר מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה לָגוּר
,Michah domũ ad vsque Ephraim montẽ‖ Venitque .inuenisset vbicunque   ‖ in
בַּאֲשֶׁר יִמְצָא וַיָּבֹא הַר־אֶפְרַיִם עַד־בֵּית מִיכָה
?venies Vnde : Michah ei Dixitque .suum iter faciendum ad   venis?
9 לַעֲשׂוֹת דַּרְכּוֹ׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ מִיכָה מֵאַיִן תָּבוֹא   ei * sum
vadens ego & ,Iehudah Bethlechem de * Ego : Leuita eũ ad Dixitque   vado
וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֵוִי אָנֹכִי מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה וְאָנֹכִי הֹלֵךְ
Mane :Michah ei Dixitque .inuenero vbicunque peregrinandũ ad   יָשַׁב
10 לָגוּר בַּאֲשֶׁר אֶמְצָא׃ וַיֹּאמֶר לוֹ מִיכָה שְׁבָה   pro patre & pro sacerdote
decem tibi dabo ego & : sacerdotem in & patrem in mihi esto & ,me apud
עִמָּדִי וֶהְיֵה־לִי לְאָב וּלְכֹהֵן וְאָנֹכִי אֶתֶּן־לְךָ עֲשֶׂרֶת   annuatim
.Leuita iuit & :tuum victum & ,vestimẽtorum ordinem & ,dies in argẽteos   חָיָה
כֶּסֶף לַיָּמִים וְעֵרֶךְ בְּגָדִים וּמִחְיָתֶךָ וַיֵּלֶךְ הַלֵּוִי׃

adolescens   vnus tanquã ei puer fuit Et .viro cum manere Leuita voluit Et
11 וַיּוֹאֶל הַלֵּוִי לָשֶׁבֶת אֶת־הָאִישׁ וַיְהִי הַנַּעַר לוֹ כְּאַחַד   יָאַל
consecrauit   sibi fuit & , Leuitæ manum Michah impleuit Et .suis filiis de
12 מִבָּנָיו׃ וַיְמַלֵּא מִיכָה אֶת־יַד הַלֵּוִי וַיְהִי־לוֹ
prosacerdote;   :Michah Dixitque .Michah domo in fuit &, sacerdotem in adolescens
13 הַנַּעַר לְכֹהֵן וַיְהִי בְּבֵית מִיכָה׃ וַיֹּאמֶר מִיכָה
est   Leuita mihi fuit quia ;mihi DOMINVS benefaciet quòd cognoui Nunc
עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי־יֵיטִיב יְהוָה לִי כִּי הָיָה־לִי הַלֵּוִי
prosacerdote.   . sacerdotem in
לְכֹהֵן׃

CAP. XVIII. יח

‡ erat   tribus illis diebus in &:Israel in rex ‡ non illis diebus In
1 בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל וּבַיָּמִים הָהֵם שֵׁבֶט
quærebat   sibi ceciderat non quia . habitandũ ad hæreditatem sibi quærens Danitica
הַדָּנִי מְבַקֶּשׁ־לוֹ נַחֲלָה לָשֶׁבֶת כִּי לֹא־נָפְלָה לּוֹ
hæreditas.   .hæreditate in Israel tribuum medio in ipsum diem ad vsque
עַד־הַיּוֹם הַהוּא בְּתוֹךְ שִׁבְטֵי־יִשְׂרָאֵל בְּנַחֲלָה׃
suis finibus de viros quinque sua familia de Dan filij Miseruntque
2 וַיִּשְׁלְחוּ בְנֵי־דָן מִמִּשְׁפַּחְתָּם חֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים מִקְצוֹתָם   קָצָה
fortes   ,terram pedibus explorãdũ ad,Esthaol de & ,Sorhah de ,virtutis filios viros
אֲנָשִׁים בְּנֵי־חַיִל מִצָּרְעָה וּמֵאֶשְׁתָּאֹל לְרַגֵּל אֶת־הָאָרֶץ
considerate   .terram explorate , Ite :eos ad dixeruntque :eam inuestigãdum ad &
וּלְחָקְרָהּ וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם לְכוּ חִקְרוּ אֶת־הָאָרֶץ
‡ in mãseruntque   .ibi pernoctarunt & ;Michah domum ad vsque Ephraim montẽ‡ venerunt Et
וַיָּבֹאוּ הַר־אֶפְרַיִם עַד־בֵּית מִיכָה וַיָּלִינוּ שָׁם׃   בּוֹא לוּן
Ipsis existẽtibus apud domum   adolescentis vocem agnouerunt ipsi & ,Michah domo cum Ipsis
3 הֵמָּה עִם־בֵּית מִיכָה וְהֵמָּה הִכִּירוּ אֶת־קוֹל הַנַּעַר
?huc te adduxit Quis :ei dixeruntque ,illuc declinauerunt & , Leuitæ
הַלֵּוִי וַיָּסוּרוּ שָׁם וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִי־הֱבִיאֲךָ הֲלֹם   נָכַר
hîc facis? hîc habes?   ? hîc tibi quid & ? hoc in faciens tu quid &
וּמָה־אַתָּה עֹשֶׂה בָּזֶה וּמַה־לְּךָ פֹה׃
Talia & talia   :Michah mihi fecit hoc sicut & hoc Sicut : eos ad Dixitque
4 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם כָּזֹה וְכָזֶה עָשָׂה לִי מִיכָה
prosacerdote.   :ei Dixeruntque .sacerdotem in ei fui & ,me conduxit mercede &
5 וַיִּשְׂכְּרֵנִי וָאֱהִי־לוֹ לְכֹהֵן׃ וַיֹּאמְרוּ לוֹ
Consule obsecro Deum, vt sciamus an secundet viam nostrã   nos qua † , via nostra prosperabitur an sciemus & , Deo in nunc Pete
שְׁאַל־נָא בֵאלֹהִים וְנֵדְעָה הֲתַצְלִיחַ דַּרְכֵּנוּ אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ
.pace in Ite :sacerdos eis Dixitque .ea super ambulantes
6 הֹלְכִים עָלֶיהָ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם הַכֹּהֵן לְכוּ לְשָׁלוֹם   יָדַע
†per quã ambulamus *est per quam ambulabitis.   .ea in ambulabitis qua ,vestra via * DOMINVM Ante
נֹכַח יְהוָה דַּרְכְּכֶם אֲשֶׁר תֵּלְכוּ־בָהּ׃
viderunt & ,Lais in venerunt & ,viri quinque abierunt Et
7 וַיֵּלְכוּ חֲמֵשֶׁת הָאֲנָשִׁים וַיָּבֹאוּ לָיְשָׁה וַיִּרְאוּ אֶת־   רָאָה
‡erat *medio habitantem confidenter consuetudinẽ confundentẽ eos in aliquo non possidentem regnum, & distantem commerciũ   ,Sidoniorũ iudiciũ iuxta ,fiduciam ad manentis eius interiori*in‡ qui populum
הָעָם אֲשֶׁר־בְּקִרְבָּהּ יוֹשֶׁבֶת־לָבֶטַח כְּמִשְׁפַּט צִידֹנִים
possidens terra in verbum calumnians non & ;confidentem & quiescentem
שֹׁקֵט וּבֹטֵחַ וְאֵין־מַכְלִים דָּבָר בָּאָרֶץ יוֹרֵשׁ
.homine cum eis * non verbum & ,Sidonijs à ipsi longinqui & ;retentionẽ
עֶצֶר וּרְחֹקִים הֵמָּה מִצִּדֹנִים וְדָבָר אֵין־לָהֶם עִם־אָדָם׃
dixeruntque : Esthaol & , Sorhah in suos fratres ad venerunt Et   * erat
8 וַיָּבֹאוּ אֶל־אֲחֵיהֶם צָרְעָה וְאֶשְׁתָּאֹל וַיֹּאמְרוּ
?vos Quid :eorum fratres eis
לָהֶם אֲחֵיהֶם מָה אַתֶּם׃
Surgite ad   , terram vidimus quia ;eos super ascendamus & Surge :dixerunt Et
9 וַיֹּאמְרוּ קוּמָה וְנַעֲלֶה עֲלֵיהֶם כִּי רָאִינוּ אֶת־הָאָרֶץ
estis   ,eundum ad pigri sitis Ne ?tacentes vos &:valde bona ecce&
וְהִנֵּה טוֹבָה מְאֹד וְאַתֶּם מַחְשִׁים אַל־תֵּעָצְלוּ לָלֶכֶת
& ingrediamini   ,vos venire Secundum .terram possidendum ad veniendum ad
10 לָבֹא לָרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ׃ כְּבֹאֲכֶם
Quando intrabitis,   eam dedit quia , manibus lata terra & ,confidentem populum ad intrabitis
תָּבֹאוּ אֶל־עַם בֹּטֵחַ וְהָאָרֶץ רַחֲבַת יָדַיִם כִּי־נְתָנָהּ   locis est; tradidit
in quo nõ est   ,rei omnis defectus ibi non quo locum ,vestra manu in Deus
אֱלֹהִים בְּיֶדְכֶם מָקוֹם אֲשֶׁר אֵין־שָׁם מַחְסוֹר כָּל־דָּבָר
* est   ,Sorhah de,Danita familia de inde sunt profecti Et .terra in * quæ
11 אֲשֶׁר בָּאָרֶץ׃ וַיִּסְעוּ מִשָּׁם מִמִּשְׁפַּחַת הַדָּנִי מִצָּרְעָה   נָסַע
instrumentis bellicis.   .belli vasis accincti viri sexcenti , Esthaol de &
וּמֵאֶשְׁתָּאֹל שֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ חָגוּר כְּלֵי מִלְחָמָה׃   מֵאָה כָּלָה
.Iehudah in Chiriathieharim in sunt castrametati & ,ascenderunt Et
12 וַיַּעֲלוּ וַיַּחֲנוּ בְּקִרְיַת יְעָרִים בִּיהוּדָה   עָלָה חָנָה
castrametatio vel castra   diem ad vsque ,Dan Machaneh‖ ipsum locum ad vocauerunt Idcirco
עַל־כֵּן קָרְאוּ לַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנֵה־דָן עַד הַיּוֹם
† est   inde transierunt Et .Chiriathieharim post † ecce .hanc
13 הַזֶּה הִנֵּה אַחֲרֵי קִרְיַת יְעָרִים׃ וַיַּעַבְרוּ מִשָּׁם
† in   .Michah domum ad vsque veneruntque :Ephraim montem †
הַר־אֶפְרָיִם וַיָּבֹאוּ עַד־בֵּית מִיכָה׃

eius brachijs *ſuper* * qui funes fuerunt Et .DOMINI ſpiritus eū ſup
עליו רוח יהוה ותהיינה העבתים אשר על־זרועתיו
deſuper eius vincula ſunt diſſoluta & ;igni in ſunt cōbuſta quæ lina tanquā
כפשתים אשר בערו באש וימסו אסוריו מעל
,ſuam manu miſitque ;*humectē* aſini maxillā Inuenitque .eius manibus
15 ידיו׃ וימצא לחי־חמור טריה וישלח ידו
:Simſon Dixitque .viros mille ea *in* percuſſit & ,eam accepit &
16 ויקחה ויך־בה אלף איש׃ ויאמר שמשון
.viros mille percuſſi aſini maxilla in *duos acervos* aceruū aſini maxilla In
בלחי החמור חמור חמרתים בלחי החמור הכיתי אלף איש׃
,ſua manu è maxillam proiecit & ,loqui *cum conſummaret circa* fuit Et
17 ויהי כבלתו לדבר וישלך הלחי מידו
,valdè ſitiuit Et .lechi Ramath‡ ipſum locum vocauit &
18 ויקרא למקום ההוא רמת לחי׃ ויצמא מאד
tui ſerui *manu in* dediſti Tu :ait & ,DOMINVM ad clamauit &
ויקרא אל־יהוה ויאמר אתה נתת ביד־עבדך את־
manu in cadam & ,ſiti in moriar nunc & ;hanc magnam ſalutem
התשועה הגדלה הזאת ועתה אמות בצמא ונפלתי ביד
,maxilla in *liquòd ,mortarium* Deus rupit Et .*præputiatorum*
19 הערלים׃ ויבקע אלהים את־המכתש אשר־בלחי
.*vixit* & ,eius ſpiritus eſt reuerſus & ,bibit & ,aquæ eo ex ſunt egreſſæ &
ויצאו ממנו מים וישת ותשב רוחו ויחי
.hanc diem ad vſq; ,ballechi aſer haccore-Hen ei⁹ nomē vocauit idcirco
על־כן קרא שמה עין הקורא אשר בלחי עד היום הזה׃
20 .annis viginti Peliſtinorum diebus in Iſrael Iudicauitque
וישפט את־ישראל בימי פלשתים עשרים שנה׃

erant in / de / ממס / recentem; / cum / לקח / aceruorum / נכה / cum compleuiſſet / כלה / ‡*proiectionem maxillæ.* / per manum / incircumciſorum. / molarem dentem, qui erat / reuixit. / שתה / *fontē inuocantis, qui eſt in Lechi.*

CAP. XVI. יו

,*meritoriam* mulierem ibi viditque ,Hazzah in Simſon *iuit* Et
1 וילך שמשון עזתה וירא־שם אשה זונה
,huc Simſon Venit :*dicendo* Hazzitis .eam ad eſt ingreſſus &
2 ויבא אליה׃ לעזתים לאמר בא שמשון הנה
mutos ſe ſimularūt Et .vrbis porta ī nocte tota ei ſūt īſidiati &,circūdederūt &
ויסבו ויארבו־לו כל־הלילה בשער העיר ויתחרשו
.eum occidemus & ,matutinam lucem ad Vſque :dicendo ,nocte tota
כל־הלילה לאמר עד־אור הבקר והרגנהו׃
,*noctis dimidio in* ſurrexit & ,noctis dimidiū ad vſq; Simſon *cubuit* Et
3 וישכב שמשון עד־חצי הלילה ויקם בחצי הלילה
eas amouit & ,poſtes duos *in* & ,vrbis portæ fores *in* apprehendit &
ויאחז בדלתות שער־העיר ובשתי המזוזות ויסעם
caput‡ad *eas fecit aſcēdere* & †,ſuos humeros ſuper poſuitque ,vecte cum
עם־הבריח וישם על־כתפיו ויעלם אל־ראש
dilexit & ,poſt hæc fuit Et . Chebron *facies ſuper* ‡ qui montis
4 ההר אשר על־פני חברון׃ ויהי אחרי־כן ויאהב
.Delilah eius nomen & , Sorec torrente in mulierem
אשה בנחל שורק ושמה דלילה׃
Decipe:ei dixeruntque ,Peliſtinorum ſatrapæ eam ad aſcenderunt Et
5 ויעלו אליה סרני פלשתים ויאמרו לה פתי
:ei præualeamus quo in & , magna eius fortitudo quo in vide & , eum
אותו וראי במה כחו גדול ובמה נוכל לו
centū & ,mille *vir* tibi dabimus nos & :eū *affligendū ad* ,eum ligabimuſq;
ואסרנהו לענתו ואנחנו נתן־לך איש אלף ומאה
quæſo Indica :Simſon ad Delilah Dixitque .argenteos
6 כסף׃ ותאמר דלילה אל־שמשון הגידה־נא
?te affligendum ad ligeris quo in & ,magna tua fortitudo ‡ quo in mihi
לי במה כחך גדול ובמה תאסר לענותך׃
,*humidis viminibus* ſeptem in me ligauerint Si :Simſon eam ad Dixitque
7 ויאמר אליה שמשון אם־יאסרני בשבעה יתרים לחים
.*homo* vnus ſicut ero & ,ero debilis & ,ſint *arida* non quæ
אשר לא־חרבו וחליתי והייתי כאחד האדם׃
,*humida vimina* ſeptem Peliſtinorū ſatrapæ eam ad fecerunt aſcendere Et
8 ויעלו־לה סרני פלשתים שבעה יתרים לחים
ei inſidens inſidiator Et .illis in eum ligauit & ,*aruerant* non quæ
9 אשר לא־חרבו ותאסרהו בהם׃ והארב ישב לה
rupit Et .Simſon te ſuper Peliſtim :eum ad dixitque ;cubiculo in
בחדר ותאמר אליו פלשתים עליך שמשון וינתק את־
,*ignem* ipſum *odorando in* ſtuppæ filum rumpitur quemadmodum *vimina*
היתרים כאשר ינתק פתיל־הנערת בהריחו אש
:Simſon ad Delilah Dixitque .eius fortitudo eſt agnita non &
10 ולא נודע כחו׃ ותאמר דלילה אל־שמשון
quæſo indica Nunc .mendacia me ad es locutuſq; ,me *in* deluſiſti Ecce
הנה התלת בי ותדבר אלי כזבים עתה הגידה־נא
me ligauerint ligando Si :eam ad Dixitque . ligeris quo in ,mihi
11 לי במה תאסר׃ ויאמר אליה אם־אסור יאסרוני
,ero debilis & ;opus *eis in* eſt factum non quibus ,nouis funibus *in*
בעבתים חדשים אשר לא־נעשה בהם מלאכה וחליתי

Perrexit autē meretricem, / ראה / dictum eſt, / facuerunt / סבב / dormiuit media nocte / חצה קום / profectus eſt cum eis / שנה נסע / † & aſcendit cum eis / ‡ verticem / שום עלה / ‡ erat contra faciem / פתה / ראה כוח / vt affligamus ſinguli / יכול / ענה נגד / ‡ eſt / virgis viridibus ſiccæ / ex hominib⁹ / חלה / virgas virides / erant ſiccæ: inſidiæ manebāt apud illā / virgas quādo odorat ignis: / עבת חלה

funes Delilah *accepit* Et .*homo* vnus ſicut ero &
12 והייתי כאחד האדם׃ ותקח דלילה עבתים
te ſuper Peliſtim ,eum ad dixitque :eis *in* eum ligauit & ,nouos
חדשים ותאסרהו בהם ותאמר אליו פלשתים עליך
,ſuis brachijs *deſuper*‡eos rupit Et .cubiculo in *ſedens inſidiator* Et .Simſon
שמשון והארב ישב בחדר וינתקם מעל זרעתיו
deluſiſti quo Vſque :Simſon ad Delilah Dixitque .filum ſicut
13 כחוט׃ ותאמר דלילה אל־שמשון עד־הנה התלת
Dixitque .ligeris quo in mihi Indica ?mendacia me ad es locutus & , me *in*
בי ותדבר אלי כזבים הגידה לי במה תאסר ויאמר
:licio cum mei capitis cincinnos ſeptem texueris Si :eam ad
אליה אם־תארגי את־שבע מחלפות ראשי עם־המסכת׃
.Simſon te ſuper Peliſtim :eum ad Dixitque .clauo in fixeris Et
14 ותתקע ביתד ותאמר אליו פלשתים עליך שמשון
,texturæ *clauum* *extraxit* & , ſuo ſomno de eſt expergefactus Et
וייקץ משנתו ויסע את־היתד הארג
,te Dilexi ,*dices* Quomodo :eū ad Dixitque .*licium* &
15 ואת־המסכת׃ ותאמר אליו איך תאמר אהבתיך
non & ,me in deluſiſti vicibus tribus Iam ?mecum ‡ non tuum cor &
ולבך אין אתי זה שלש פעמים התלת בי ולא־
cùm fuit Et .magna tua fortitudo * quo in mihi indicaſti
16 הגדת לי במה כחך גדול׃ ויהי כי־
;eum moleſtaret & , diebus omnibus ſuis verbis in *ei præberet coarctationem*
הציקה לו בדבריה כל־הימים ותאלצהו
totum ei indicauit Et . *moriendum ad* eius anima eſt *abbreuiata* &
17 ותקצר נפשו למות׃ ויגד־לה את־כל־
quia ,meum caput ſuper aſcendit non Nouacula : ei dixitque ,ſuum cor
לבו ויאמר לה מורה לא־עלה על־ראשי כי־
recedet & ,fuero raſus Si .meæ matris vtero ab *ego* Dei Nazaræus
נזיר אלהים אני מבטן אמי אם־גלחתי וסר
.*homo omnis* ſicut ero & ,ero debilis & ,mea fortitudo me à
ממני כחי וחליתי והייתי ככל־האדם׃
,miſit & ;ſuum cor totum ſibi indicaſſet quòd Delilah vidit Et
18 ותרא דלילה כי־הגיד לה את־כל־לבו ותשלח
quia ,ſemel Aſcendite :dicendo , Peliſtinorum *ſatrapas ad* vocauit &
ותקרא לסרני פלשתים לאמר עלו הפעם כי־
,Peliſtinorū *ſatrapæ* eum ad aſcenderunt Et .ſuū cor totū mihi indicauit
הגיד לה את־כל־לבו ועלו אליה סרני פלשתים
.ſuis manibus in argentum *fecerunt aſcendere* &
ויעלו הכסף בידם׃
fecit radi & ,virum *ad* vocauitque ,ſua genua ſuper eum fecit dormire Et
19 ותישנהו על־ברכיה ותקרא לאיש ותגלח
ei⁹ fortitudo receſſit & ,eū affligere cœpit & ,eius capitis cincinnos ſeptem
את־שבע מחלפות ראשו ותחל לענותו ויסר כחו
eſt expergefactus Et .Simſon te ſuper Peliſtim ,Dixitque .eo *deſuper*
20 מעליו׃ ותאמר פלשתים עליך שמשון ויקץ
ipſe & :me excutiam & ,*vice in* vice ſicut Egrediar :dixit & ,ſuo ſomno à
משנתו ויאמר אצא כפעם בפעם ואנער והוא
. eo *deſuper* receſſerat DOMINVS quòd ſciebat non
לא ידע כי יהוה סר מעליו׃
fecerūt deſcēdere & ,eius oculos effoderūt & ,Peliſtim eū apprehēderūt Et
21 ויאחזוהו פלשתים וינקרו את־עיניו ויורידו
domo in *molens fuit* & ;*compedibus in eum ligauerunt & ,Hazzah in eum
אותו עזתה ויאסרוהו בנחשתים ויהי טוחן בבית
. eſt raſus *quando* germinare eius capitis pilus cœpit Et .vinctorum
22 האסירים׃ ויחל שער־ראשו לצמח כאשר גלח׃
ſacrificium *ſacrificandum ad* ſunt congregati Peliſtinorum ſatrapæ Et
23 וסרני פלשתים נאספו לזבח זבח־
noſter deus † *Dedit* :dixerunt Et .lætitiam ad & ,ſuo deo Dagon magnū
גדול לדגון אלהיהם ולשמחה ויאמרו נתן אלהינו
.noſtrum inimicum Simſon noſtra manu in
בידנו את שמשון אויבנו׃
:dixerunt quia ,ſuum deum laudaueruntque ,populus eum Videruntque
24 ויראו אתו העם ויהללו את־אלהיהם כי אמרו
deſolantem & ,noſtrum inimicum noſtris manibus in noſter deus Dedit
נתן אלהינו בידנו את־אויבנו ואת מחריב
.noſtros occiſos multiplicauit qui & ,noſtram terram
ארצנו ואשר הרבה את־חללינו׃
,Simſon ad Vocate : dixerunt & , eorum cor *eſſe bonum circa* fuit Et
25 ויהי כטוב לבם ויאמרו קראו לשמשון
luſit & ,vinctorum domo de Simſon *ad* Vocauerūtq; .nobis *conideat* &
וישחק לנו ויקראו לשמשון מבית האסירים ויצחק
.columnas inter eum fecerūt ſtare & ; *eorum facies ad*
לפניהם ויעמידו אותו בין העמודים׃
:eius manum *in apprehendentem* puerum ad Simſon Dixitque
26 ויאמר שמשון אל־הנער המחזיק בידו

ex hominib⁹ / Tulitque / לקח / inſidiæ manebant ‡à / נגד / נסך / profectus eſt cum clauo / נסע / cum licio. dicis, / ‡ eſt / * ſit / כוח / coarctaret eū / צוק / anguſtiis affecta vt moreretur. / ſum / omnes homines. / ראה / principes / principes / לי / detulerunt / חלל ענה / סוב כוח / ab / יקץ / altera / יצא / ab / molebat / poſtquam / האסורים / vt ſacrificarēt / Tradidit † nobis / ראה / Tradidit / deuaſtantem / cùm iucundum eſſet / כטוב / ludat coram nobis / האסורים / ante eos: qui tenebat / נוח / Dimitte / Duc הניחה

CAP. XIIII. יד

filiab' de Timnath in mulierē viditq;,Timnath in Simson descēdit Et
1 † וירד שמשון תמנתה וירא אשה בתמנתה מבנות
:ait & ,suæ matri ac suo patri nunciauitq; ascēdit Et .Pelistinorum
2 פלשתים: [a]† ויעל ויגד לאביו ולאמו ויאמר
accipite nunc & :Pelistinorū filiabus de Timnath in vidi Mulierem
אשה ראיתי בתמנתה מבנות פלשתים ועתה [b] קחו־
non An:sua mater & su' pater ei Dixitque .vxorem in mihi eam
3 אותה לי לאשה: † ויאמרו לו אביו ואמו האין
vadens tu quia ,mulier meo populo omni in & ,tuorū fratrū filiabus in
בבנות אחיך ובכל־עמי אשה כי־אתה הולך
:suū patrem ad Simson dixitque? præputiatis Pelistinis de vxorem capiendum ad
לקחת אשה מפלשתים הערלים ויאמר שמשון אל־אביו
pater suus Et .meis oculis in recta ipsa quia ,mihi accipe Eam
4 אותה קח־לי כי־היא ישרה בעיני: † ואביו
ipse occasionem quia ,ipsa DOMINO à quod sciebant non sua mater &
ואמו לא ידעו כי מיהוה היא כי־תאנה הוא־
.Israel in dominantes Pelistæi illo tempore in & :Pelistæis à quærens
מבקש מפלשתים ובעת ההיא פלשתים משלים בישראל:
venerunt & ;Timnath in eius mater & eius pater & Simson descēdit Et
5 † וירד שמשון ואביו ואמו תמנתה [c] ויבאו
.eius occursum in rugiens leænarum catulus ecce & ,Timnath vineas ad vsq;
עד־כרמי תמנתה והנה כפיר אריות שאג לקראתו:
,hædum findere secundū‡ eum fidit & ,DOMINI spiritus eū super prosperè egit Et
6 † ותצלח עליו רוח יהוה וישסעהו כשסע הגדי
suę matri & suo patri indicauit non Et .eius manu in ‖ non quicquam &
ומאומה אין בידו ולא [d] הגיד לאביו ולאמו
fuit recta & ;mulieri est locutus & ,descendit Et .fecerat quod
7 את אשר עשה: † וירד וידבר לאשה ותישר
diuertit & ,eam accipiendum ad diebus à ‖ est reuersus Et .Simson oculis in
8 בעיני שמשון: [e]† וישב מימים לקחתה ויסר
corpore in apum conuentus ecce & ;leonis cadauer videndum ad
לראות את [f] מפלת האריה והנה עדת דבורים [g] בגוית
:comedēdo & ,eūdo iuit & ,suas volas ‡ ad ipsū accepit‡ Et .mel & ,leonis
9 האריה ודבש: [h]† וירדהו אל־כפיו וילך הלוך ואכל
.comederunt & ,eis deditque; suā matrem ad & suum patrem ad iuit &
וילך אל־אביו ואל־אמו ויתן להם ויאכלו
.mel accepisset leonis corpore de quod ,eis indicauit non &
ולא־הגיד להם כי מגוית האריה רדה הדבש:
,conuiuium Simson ibi fecitque ,mulierem ad eius pater descendit Et
10 † וירד אביהו אל־האשה ויעש שם שמשון משתה
accepcrunt & , cum eos videre circa fuit Et .electi faciebant sic quia
11 כי כן [i] יעשו הבחורים: † ויהי [k] כראותם אותו ויקחו
:Simson eis Dixitque .eo cum fuerunt & ,socios triginta
12 שלשים [l] מרעים ויהיו אתו: † ויאמר להם שמשון
illud indicaueritis indicando si :ænigma vobis nunc loquar Aenigmaticè
אחודה־נא לכם חידה אם־הגד תגידו אותה
triginta vobis dabo & ,inueneritis & ,conuiuij diebus septem mihi
לי שבעת ימי המשתה ומצאתם ונתתי לכם שלשים
potueritis non si Et .vestes mutatorias triginta & ,sindones
13 סדינים ושלשים חלפת בגדים: † ואם־לא [m] תוכלו
triginta & ,sindones triginta mihi vos dabitis & ,mihi indicare
להגיד לי ונתתם אתם לי שלשים סדינים ושלשים
,tuum ænigma Aenigmatiza :ei dixerunt Et .vestes mutatorias
חליפות בגדים ויאמרו לו חודה חידתך
,cibus exiuit comedente De :eis Dixitque .illud audiemus &
14 ונשמענה: † ויאמר להם מהאכל יצא מאכל
tribus ænigma indicare potuerunt nō Et .dulcedo est egressa forti de &
ומעז יצא מתוק ולא יכלו להגיד החידה שלשת
Seduc :Simson vxori dixerunt & ,septima die in fuit Et .diebus
15 ימים: [n]† ויהי ביום השביעי ויאמרו לאשת־שמשון [o] פתי
te comburamus forte ne ,ænigma nobis indicet ‖ & ,tuum virum
את־אישך [p] ויגד־לנו את־החידה פן־נשרף אותך
:nos ad‡ vocastis nos possidendum ad Num .igni in tui patris domum &
ואת־בית אביך באש הלירשנו קראתם לנו
Dūtaxat :ait & ,eum super Simson vxor fleuit Et ?non nūquid
16 הלא: [q]† ותבך אשת שמשון עליו ותאמר רק־
filiis ænigmatizasti Aenigma .me dilexisti non & ,me odisti
שנאתני ולא אהבתני החידה חדת לבני
meæ matri & ,meo patri Ecce :ei Dixitq; .indicasti nō mihi &,populi mei
עמי ולי לא הגדתה ויאמר לה הנה לאבי ולאמי
diebus septem eum super fleuit Et ?indicabo tibi & ,indicaui non
17 לא הגדתי ולך אגיד: † ותבך עליו שבעת הימים
,ei indicauit & ,septima die in ,fuit Et .conuiuium eis fuit quibus
אשר־היה להם [r] המשתה ויהי ביום השביעי ויגד־לה

[a] עלה
[b] לקח
est inter filias vadis vt accipias incircuncisis?
patri suo, placuit
esset
quærebat dominabatur
[c] בוא leonum
transiuit diuisit ‡ vt diuiditur hœdus
[d] נגד
placuit ‖ post dies aliquot vt acciperet
declinauit [e] שוב vt videret examen erat
[f] נפל [g] גוה ‡ tulit manus
[h] רדה
cadauere tulisset
iuuenes cū vidissent [i] עשה [k] ראה
[l] רעה
linteamina [m] יכל linteamina
Aenigmaticè loquere
Suade viro tuo [n] היה [o] פתה [p] נגד
‡ vt possideret nos ‡ nos:
Profectò [q] בכה
Aenigmaticè locutus es
[r] שתה

.sui populi filiis ænigma indicauit Et .eum coartabat quia
כי [s] הציקתהו ויגד החידה לבני עמה:
ingrederetur antequam ,septima die in ciuitatis viri ei Dixeruntque
18 † ויאמרו לו אנשי העיר ביום השביעי בטרם יבא
:eis Dixitque ?leone præ forte quid & ,melle præ dulce Quid :sol
החרסה מה־מתוק מדבש ומה [t] עז מארי ויאמר להם
.meum ænigma inuenissetis non ,mea vitula in arassetis Nisi
לולא חרשתם בעגלתי לא מצאתם חידתי:
,Aschelon in descendit & ,DOMINI spiritus eum super prosperè egit Et
19 † ותצלח עליו רוח יהוה וירד אשקלון
dedit & ,eorum nouas vestes cepit & ,viros triginta eis ex percussit &
[u] ויך מהם שלשים איש [x] ויקח את־חליצותם ויתן
domū ascendit & ,eius nasus ‡ est iratus & :ænigmatis indicatoribus mutatorias
החליפות למגידי החידה [y] ויחר אפו [z] ויעל בית
.ei fuerat socius qui ;suo sodali Simson vxor fuit Et .sui patris
20 אביהו: † ותהי אשת שמשון למרעהו אשר רעה לו:

CAP. XV. טו

Simson visitauit & ,triticorum* messis diebus in diebus à fuit Et
1 † ויהי מימים בימי קציר [a] חטים ויפקד שמשון את־
meam vxorem ad Ingrediar :Dixitque .caprarum hœdo cum suā vxorem
אשתו בגדי עזים ויאמר [b] אבאה אל־אשתי
,eius pater Dixitque .intrandum ad eius pater eum dedit nō & .cubiculū in
2 החדרה ולא־נתנו אביה לבוא: † ויאמר אביה
non An .tuo sodali eam dedi & ,eam odires odiendo quòd Dixi :dicendo
אמר אמרתי כי־שנא שנאתה ואתננה [c] למרעך הלא
.illa pro tibi nunc Sit ?illa præ bona ,minor eius soror †
אחותה הקטנה טובה ממנה [d] תהי־נא לך תחתיה:
faciens quia ;Pelistæis à semel sum Innocēs :Simson eis Dixitque
3 † ויאמר להם שמשון [e] נקיתי הפעם מפלשתים כי־עשה
trecentas cepit & ,Simson iuit Et .malum eis cum ego
4 אני עמם רעה: † וילך שמשון וילכד שלש־[f] מאות
titionem posuit & ,caudam ad caudā vertit & ,titiones ‡ accepit & ,vulpes
שועלים ויקח [g] לפדים ויפן זנב אל־זנב [h] וישם לפיד
titionibus in ignem succendit Et .medio in caudas duas inter vnam
5 אחד בין־שני הזנבות בתוך: † ויבער־אש בלפידים
,segetem ad vsq; & aceruo ab succendit & ;Pelistinorū segetes in misit &
וישלח בקמות פלשתים ויבער מגדיש ועד־קמה
?hoc fecit Quis :Pelistæi Dixeruntq; .oleam vineam ad vsq; &
6 ועד־כרם זית: † ויאמרו פלשתים מי עשה־זאת
eam dedit & ,eius vxorem cepit. quia ,Timni gener Simson :dixerūt Et
ויאמרו שמשון חתן התמני כי לקח את־אשתו ויתנה
eius patrem & ,eam cōbusserunt & ,Pelistæi ascenderūt Et .eius sodali
למרעהו [i] ויעלו פלשתים וישרפו אותה ואת־אביה
Quinimo ?hoc sicut facietis Si :Simson eis Dixitque .igni in
7 באש: † ויאמר להם שמשון אם־[k] תעשון כזאת כי אם־
super coxa eos percussit Et .cessabo postea & ,vobis in me vindicaui
8 נקמתי בכם ואחר אחדל: [l]† ויך אותם שוק על־
.Hetam petræ cacumine in mansit & ,descendit Et .magna plaga femur
ירך מכה גדולה וירד וישב בסעיף סלע עיטם:
se extenderūt & ,Iehudah in sunt castrametati & ,Pelistim ascenderūt Et
9 † ויעלו פלשתים [m] ויחנו ביהודה וינטשו
?nos super ascendistis quid Vt :Iehudah vir Dixeruntque .maxilla in
10 בלחי: † ויאמרו איש יהודה למה עליתם עלינו
quemadmodū ,ei faciendum ad ,ascendimus Simson ligandum Ad ,dixerūt Et
ויאמרו לאסור את־שמשון עלינו לעשות לו כאשר
Iehudah de virorū millia tria descenderunt Et .nobis fecit
11 עשה לנו: † וירדו שלשת אלפים איש מיהודה
quòd ,nosti Nónne :Simson ad Dixeruntque .Hetam petrę summitatē ad
אל־סעיף סלע עיטם ויאמרו לשמשון הלא ידעת כי־
:eis Dixitque ?nobis fecisti hoc quid Et ?Pelistim nos in dominantes
משלים בנו פלשתים ומה־זאת עשית לנו ויאמר להם
Dixeruntq; .eis feci sic ,mihi fecerunt Queādmodū
12 כאשר עשו לי כן עשיתי להם: † ויאמרו
Dixitq; .Pelistinorū manu in te dandum ad ,descendimus te ligandū Ad :ei
לו לאסרך ירדנו [n] לתתך ביד־פלשתים ויאמר
.vos me in occurratis forte ne ,mihi Iurate :Simson eis
להם שמשון השבעו לי פן־תפגעון בי אתם:
te dabimus & ,te ligabimus ligando quia ,Non :dicendo ,ei dixerunt Et
13 † ויאמרו לו לאמר לא כי־אסר נאסרך ונתנוך
duobus in eū ligauerunt Et .te occidemus non occidēdo &,eorū manu in
בידם [o] והמת לא נמיתך ויאסרהו בשנים
Ipse .petra de eū fecerunt ascēdere & ,nouis funibus
עבתים חדשים [p] ויעלהו מן־הסלע: † הוא־
prosperè egit & ,eius occursum in ouarunt Pelistim & :maxillam ad vsque venit
בא עד־לחי ופלשתים הריעו לקראתו ותצלח

[s] צוק occumberet
dulcius fortius [t] עזז
venit
tulit exuuias [u] נכה [x] לקח
ijs qui indicauerāt ænigma: ‡ furor [y] חרה
societatem fecerat
[z] עלה
post dies aliquot
*triticeæ [a] חנט
[b] בוא permisit ei vt intraret.
tradidi
[c] רעה pulchrior † est
[d] היה si fecero
[e] נקה
[f] מאה ‡ faces facem
[g] פנה [h] שום facibus,
vineas & oleas.
tulit tradidit
[i] עלה
Nunquid facitis
[k] עשה verè vindicabo de
[l] נכה
[m] חנה Lechi.
viri aduersus
Vt ligemus vt faciamus
dominantur nobis
cur
vt demus
[n] נתן contingatis
sed trademusque
sed
[o] מות
[p] עלה Lechi: vociferati sūt venit

,fuit Et .Ephraim ipsi Iarden transitus Ghilhad cepit Et
5 וַיִּלְכֹּד גִּלְעָד אֶת־מַעְבְּרוֹת הַיַּרְדֵּן לְאֶפְרָיִם וְהָיָה
:Ghilhad viri ei dicebant & :Transibo ,Ephraim euasores dicebant quòd
כִּי יֹאמְרוּ פְּלִיטֵי אֶפְרַיִם אֶעֱבֹרָה וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַנְשֵׁי־גִלְעָד
Dic :ei Dicebantque .Non :dicebat Et ?tu Euphratæus Num
6 הַאֶפְרָתִי אַתָּה וַיֹּאמֶר לֹא׃ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֱמָר־
: sic loqui dirigebat non & ; Siboleth dicebat & ;Sciboleth nunc
נָא שִׁבֹּלֶת וַיֹּאמֶר סִבֹּלֶת וְלֹא יָכִין לְדַבֵּר כֵּן
cecidit & :Iarden transitus ad eum iugulabant & ,eū apprehendebant &
וַיֹּאחֲזוּ אוֹתוֹ וַיִּשְׁחָטוּהוּ אֶל־מַעְבְּרוֹת הַיַּרְדֵּן וַיִּפֹּל
.millia duo & quadraginta Ephraim de illo tempore in
בָּעֵת הַהִיא מֵאֶפְרַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם אָלֶף׃
est mortuus & :annis sex Israel Iphtach iudicauit Et
7 וַיִּשְׁפֹּט יִפְתָּח אֶת־יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ שָׁנִים וַיָּמָת
.Ghilhad ciuitatibus in est sepultus ac ,Ghilhadites Iphtach
יִפְתָּח הַגִּלְעָדִי וַיִּקָּבֵר בְּעָרֵי גִלְעָד׃
.Bethlechem de Ibsan Israel eum post iudicauit Et
8 וַיִּשְׁפֹּט אַחֲרָיו אֶת־יִשְׂרָאֵל אִבְצָן מִבֵּית לָחֶם׃
,foras misit filias triginta & ;filij triginta ei fuit Et
9 וַיְהִי־לוֹ שְׁלֹשִׁים בָּנִים וּשְׁלֹשִׁים בָּנוֹת שִׁלַּח הַחוּצָה
iudicauitque : foris de suis filiis adduxit filias triginta &
וּשְׁלֹשִׁים בָּנוֹת הֵבִיא לְבָנָיו מִן־הַחוּץ וַיִּשְׁפֹּט אֶת־
est sepultus & ,Ibsan est mortuus Et .annis septem Israel
10 יִשְׂרָאֵל שֶׁבַע שָׁנִים׃ וַיָּמָת אִבְצָן וַיִּקָּבֵר
Elon Israel eum post iudicauit Et .Bethlechem in
11 בְּבֵית לָחֶם׃ וַיִּשְׁפֹּט אַחֲרָיו אֶת־יִשְׂרָאֵל אֵילוֹן
.annis decem Israel iudicauitque :Zebulonites
הַזְּבוּלֹנִי וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶשֶׂר שָׁנִים׃
terra in Aialon in est sepultus & ,Zebulonites Elon est mortuus Et
12 וַיָּמָת אֵילוֹן הַזְּבוּלֹנִי וַיִּקָּבֵר בְּאַיָּלוֹן בְּאֶרֶץ
filius Habdon ,Israel eum post iudicauit Et .Zebulon
13 זְבוּלֻן׃ וַיִּשְׁפֹּט אַחֲרָיו אֶת־יִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹן בֶּן־
,filij quadraginta ei fuit Et .Pirhathonites Hillel
14 הִלֵּל הַפִּרְעָתוֹנִי׃ וַיְהִי־לוֹ אַרְבָּעִים בָּנִים
:pullos septuaginta super equitantes filiorum filij triginta &
וּשְׁלֹשִׁים בְּנֵי בָנִים רֹכְבִים עַל־שִׁבְעִים עֲיָרִם
.annis octo Israel iudicauitque
וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל שְׁמֹנֶה שָׁנִים׃
,Pirhathō in est sepult' ac,Pirhathonites Hillel filius Habdō est mortu' Et
15 וַיָּמָת עַבְדּוֹן בֶּן־הִלֵּל הַפִּרְעָתוֹנִי וַיִּקָּבֵר בְּפִרְעָתוֹן
.Hamalechitarum monte in ,Ephraim terra in
בְּאֶרֶץ אֶפְרַיִם בְּהַר הָעֲמָלֵקִי׃

vadă — quando fugiebat es? — valebat — כּוּן in vadis — ceciderunt נָפַל — מוּת vna ex — fuerunt — בּוֹא — fuerunt

CAP. XIII. יג

:DOMINI oculis in malum faciendum ad ,Israel filij addiderunt Et
1 וַיֹּסִפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה
.annis quadraginta Pelistinorum manu in DOMINVS eos deditque
וַיִּתְּנֵם יְהוָה בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים אַרְבָּעִים שָׁנָה׃
eius nomē & ,Danitarū familia de ,Sorah de vnus vir fuit Et
2 וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצָּרְעָה מִמִּשְׁפַּחַת הַדָּנִי וּשְׁמוֹ
.peperit non & ,sterilis eius vxor & ,Manoach
מָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ עֲקָרָה וְלֹא יָלָדָה׃
Ecce : eam ad dixit & ,mulierem ad DOMINI angelus est cōspectus Et
3 וַיֵּרָא מַלְאַךְ־יְהוָה אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה־
.filium paries & ,concipies & :peperisti non & ,sterilis tu nunc
נָא אַתְּ־עֲקָרָה וְלֹא יָלַדְתְּ וְהָרִית וְיָלַדְתְּ בֵּן׃
ne & ,sechar & ,vinum bibas ne & ,nunc custodire nunc Et
4 וְעַתָּה הִשָּׁמְרִי נָא וְאַל־תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־
paries & ,prægnans tu ecce Quia .immundum omne comedas
5 תֹּאכְלִי כָּל־טָמֵא׃ כִּי הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ
Dei Nazaræus quia :eius caput super ascendet non nouacula & ;filium
בֵּן וּמוֹרָה לֹא־יַעֲלֶה עַל־רֹאשׁוֹ כִּי־נְזִיר אֱלֹהִים
Israel seruare incipiet ipse & :vtero ab puer erit
יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבָּטֶן וְהוּא יָחֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל
,suo viro dixit & ,mulier venit Et .Pelistinorum manu de
6 מִיַּד פְּלִשְׁתִּים׃ וַתָּבֹא הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר לְאִישָׁהּ
aspectus tanquā eius aspectus & ,me ad venit Dei Vir :dicendo
לֵאמֹר אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי וּמַרְאֵהוּ כְּמַרְאֵה
vnde ,vbi eum interrogaui non & :valde terribilis Dei angeli
מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים נוֹרָא מְאֹד וְלֹא שְׁאִלְתִּיהוּ אֵי־מִזֶּה
.mihi indicauit non suum nomen & :ipse
הוּא וְאֶת־שְׁמוֹ לֹא־הִגִּיד לִי׃
ne nunc & :filium paries & ,prægnans tu Ecce :mihi dixit Et
7 וַיֹּאמֶר לִי הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וְעַתָּה אַל־
Nazaræus quia ;immundum omne comedas ne & ,sechar & ,vinū bibas
תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־תֹּאכְלִי כָּל־טֻמְאָה כִּי־נְזִיר

vt facerent עָשָׂה רוּעַ — traditque נָתַן — mulieri, רָאָה — הָרָה caue quæso, שָׁתָה — separatus — חָלַל יָשַׁע — בּוֹא — יָרֵא esset: — נָגַד es — separatus

.suæ mortis diem ad vsque vtero ab puer erit Dei
אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבֶּטֶן עַד־יוֹם מוֹתוֹ׃
vir ;mi domine me In :ait & ,DOMINVM ad Manoach orauit Et
8 וַיֶּעְתַּר מָנוֹחַ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר בִּי אֲדוֹנָי אִישׁ
,nos doceat & ,nos ad adhuc quæso veniat ,misisti quem Dei
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ יָבוֹא־נָא עוֹד אֵלֵינוּ וְיוֹרֵנוּ
Deus audiuit Et .nato puero faciamus quid
9 מַה־נַּעֲשֶׂה לַנַּעַר הַיּוּלָּד׃ וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים
ipsa & ;mulierem ad adhuc Dei angelus venit & ;Manoach voce in
בְּקוֹל מָנוֹחַ וַיָּבֹא מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל־הָאִשָּׁה וְהִיא
.ea cum non eius vir Manoach & : agro in sedens
יוֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה וּמָנוֹחַ אִישָׁהּ אֵין עִמָּהּ׃
:eum ad ait & ,suo viro nunciauit & ,cucurrit & ,mulier festinauit Et
10 וַתְּמַהֵר הָאִשָּׁה וַתָּרָץ וַתַּגֵּד לְאִישָׁהּ וַתֹּאמֶר אֵלָיו
me ad ‡ die in venit qui vir me ad est conspectus Ecce
הִנֵּה נִרְאָה אֵלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא בַיּוֹם אֵלָי׃
,virum ad venit & ;suam vxorem post Manoach iuit & ,Surrexitque
11 וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ מָנוֹחַ אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא אֶל־הָאִישׁ
:ait Et ?mulierem ad es locutus qui ,vir ‡ tu Num : ei dixit &
וַיֹּאמֶר לוֹ הַאַתָּה הָאִישׁ אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר
quod ;tua verba veniat Nunc :Manoach Dixitque .Ego
12 אָנִי׃ וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ עַתָּה יָבֹא דְבָרֶיךָ מַה־
?eius opus & ,pueri iudicium erit
יִהְיֶה מִשְׁפַּט־הַנַּעַר וּמַעֲשֵׂהוּ׃
quæ omnibus Ab :Manoach ad DOMINI angelus dixit Et
13 וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־מָנוֹחַ מִכֹּל אֲשֶׁר־
egreditur quod omni De .custodiatur ,mulierem ad dixi
14 אָמַרְתִּי אֶל־הָאִשָּׁה תִּשָּׁמֵר׃ מִכֹּל אֲשֶׁר־יֵצֵא
immūdū omne & ;bibat ne sechar & ,vinum & ,comedat nō ,vini vite de
מִגֶּפֶן הַיַּיִן לֹא תֹאכַל וְיַיִן וְשֵׁכָר אַל־תֵּשְׁתְּ וְכָל־טֻמְאָה
.custodiat ,ei præcepi quod omne :comedat ne
אַל־תֹּאכַל כֹּל אֲשֶׁר־צִוִּיתִיהָ תִּשְׁמֹר׃
,te nunc Retineamus :DOMINI angelum ad Manoach Dixitque
15 וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה נַעְצְרָה־נָּא אוֹתָךְ
angelus Dixitque .caprarum hœdum tuas facies ad faciemus &
16 וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּדִי עִזִּים׃ וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ
si & :tuo pane in comedam non ,me retinueris Si :Manoach ad DOMINI
יְהוָה אֶל־מָנוֹחַ אִם־תַּעְצְרֵנִי לֹא־אֹכַל בְּלַחְמֶךָ וְאִם־
Manoach sciebat non quia ;eam facies ascendere DOMINO ,ascensionem feceris
תַּעֲשֶׂה עֹלָה לַיהוָה תַּעֲלֶנָּה כִּי לֹא־יָדַע מָנוֹחַ
ad Manoach Dixitque .ipse DOMINI angelus quòd
17 כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה הוּא׃ וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־
,tua verba venerit cùm ?tuum nomen Quod :DOMINI angelum
מַלְאַךְ יְהוָה מִי שְׁמֶךָ כִּי־יָבֹא דְבָרְךָ
quid Vt :DOMINI angelus ei Dixitque .te,psequemur honore &
18 וְכִבַּדְנוּךָ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ מַלְאַךְ יְהוָה לָמָּה
Manoach cepit Et ?mirabile ipsum & ,meo nomine in interrogabis hoc
19 זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי וְהוּא־פֶלִאי׃ וַיִּקַּח מָנוֹחַ
.DOMINO petram super fecit ascendere & ;munus & ,caprarum hœdum
אֶת־גְּדִי הָעִזִּים וְאֶת־הַמִּנְחָה וַיַּעַל עַל־הַצּוּר לַיהוָה
.videntes eius vxor & ,Manoach & :faciendum ad fecit miraculum &
וּמַפְלִא לַעֲשׂוֹת וּמָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים׃
ascendit & ;cælum in altare desuper flamma ascendendo in ,fuit Et
20 וַיְהִי בַעֲלוֹת הַלַּהַב מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ הַשָּׁמַיְמָה וַיַּעַל
,videntes eius vxor & ,Manoach & :altaris flamma in DOMINI angelus
מַלְאַךְ־יְהוָה בְּלַהַב הַמִּזְבֵּחַ וּמָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים
angelus adhuc addidit non Et .terram in suas facies super ceciderunt &
21 וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם אָרְצָה׃ וְלֹא־יָסַף עוֹד מַלְאַךְ
,Manoach cognouit Tūc .eius vxorem ad &, Manoach ad cōspici DOMINI
יְהוָה לְהֵרָאֹה אֶל־מָנוֹחַ וְאֶל־אִשְׁתּוֹ אָז יָדַע מָנוֹחַ
ad Manoach Dixitque .ipse DOMINI angelus quòd
22 כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה הוּא׃ וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־
Dixitque .vidimus Deum quia ,moriemur Moriendo :suā vxorē
23 אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת כִּי אֱלֹהִים רָאִינוּ׃ וַתֹּאמֶר
suscepisset non ,nos occidere DOMINVS voluisset Si : sua vxor ei
לוֹ אִשְׁתּוֹ לוּ חָפֵץ יְהוָה לַהֲמִיתֵנוּ לֹא־לָקַח
,hæc omnia nobis ostendisset nec ,munus & ascensionem nostra manu de
מִיָּדֵנוּ עֹלָה וּמִנְחָה וְלֹא הֶרְאָנוּ אֶת־כָּל־אֵלֶּה
mulier peperit Et .ista sicut nos fecisset audire non tempus secūdm &
24 וְכָעֵת לֹא הִשְׁמִיעָנוּ כָּזֹאת׃ וַתֵּלֶד הָאִשָּׁה
ei benedixit & ,puer euasit grandis & ;Simson eius nomen vocauit & ,filium
בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שִׁמְשׁוֹן וַיִּגְדַּל הַנַּעַר וַיְבָרְכֵהוּ
castrametatione in eū agitare vices per DOMINI spiritus Cœpitque .DOMINVS
25 יְהוָה׃ וַתָּחֶל רוּחַ יְהוָה לְפַעֲמוֹ בְּמַחֲנֵה־
.Esthaol inter & ,Sorhah inter ,Dan
דָן בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאֹל׃

Obsecro — iterum יָרָה — nasciture — vocem iterum vxorem eius; sedebat ‖ erat — רוּץ נֶגֶד — mihi ‡ illa — קוּם ‡ es — Sum. sermo tuus, — exeat, egreditur — שָׁתָה — צִוָּה — Retardemus quæso — præparabimus coram te — retardaueris de — אָכַל — holocaustū, offeres cum — esset. — verbum tuū, — interrogas de occultum? — Tulit autem — oblationem, & obtulit — לָקַח — ascendere — עָלָה — intuebantur, — prostrauerunt & faciē suā — vxori — מוּת — holocaustū, & oblationē, — talia. — peperit — roborare castris — חָלַל

Quia :Iphtach *legatos* ad Hammon filiorum rex Dixitque
13 † וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן אֶל־מַלְאֲכֵי יִפְתָּח כִּי־
Arnon ab ,Aegypto ex *eo ascendendo in* ,meam terram Israel *cepit*
לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אַרְצִי [k] בַּעֲלוֹתוֹ מִמִּצְרַיִם מֵאַרְנוֹן
eas redde nunc & :Iarden ad vsque & ,Iabboc ad vsque &
וְעַד־הַיַּבֹּק וְעַד־הַיַּרְדֵּן וְעַתָּה הָשִׁיבָה אֶתְהֶן
ad *legatos* misit & ,Iphtach adhuc addidit Et .pace *in*
14 בְּשָׁלוֹם׃ † וַיּוֹסֶף עוֹד יִפְתָּח וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־
:Iphtach *dixit* Sic :ei Dixitque .Hammon filiorum regem
15 מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן׃ † וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר יִפְתָּח
.Hammon filiorum terram & ,Moab terram Israel *cepit* Non
לֹא־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אֶרֶץ מוֹאָב וְאֶת־אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן׃
ad vsque *deserto in* Israel ambulauit & ,Aegypto ex *eos ascendendo in* Quia
16 † כִּי בַּעֲלוֹתָם מִמִּצְרָיִם וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עַד־
legatos Israel Misitque .Cades in venit & ;Suph *mare
17 יַם־סוּף וַיָּבֹא קָדֵשָׁה׃ † וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים
audiuit non Et .*tua terra in quaeso Transeam* :dicendo ,Edom regem ad
אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם לֵאמֹר אֶעְבְּרָה־נָּא בְאַרְצֶךָ וְלֹא שָׁמַע
mansitque :*voluit non* & ,misit Moab regem ad etiam & ;Edom rex
מֶלֶךְ אֱדוֹם וְגַם אֶל־מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח וְלֹא אָבָה וַיֵּשֶׁב
terram circuiuit & ,*deserto in* ambulauit Et .Cades in Israel
18 יִשְׂרָאֵל בְּקָדֵשׁ׃ † וַיֵּלֶךְ בַּמִּדְבָּר [l] וַיָּסָב אֶת־אֶרֶץ
,Moab terrae Solis ortu ab venitque :Moab terram & ,Edom
אֱדוֹם וְאֶת־אֶרֶץ מוֹאָב [m] וַיָּבֹא מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ לְאֶרֶץ מוֹאָב
;Moab terminu in intrauerunt nec :Arnon *transitu in* sunt castrametati &
[n] וַיַּחֲנוּן בְּעֵבֶר אַרְנוֹן וְלֹא־בָאוּ בִּגְבוּל מוֹאָב
legatos Israel Misitque .Moab terminus * Arnon quia
19 כִּי אַרְנוֹן גְּבוּל מוֹאָב׃ † וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים
:Israel ei dixit & :Chesbon regem ,Emoraeum regem Sichon ad
אֶל־סִיחוֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ יִשְׂרָאֵל
.meum locum ad vsque *tua terra in nunc Transeamus*
נַעְבְּרָה־נָּא בְאַרְצְךָ עַד־מְקוֹמִי׃
,suum terminu *in* transire Israelem Sichon credidit non Et
20 † וְלֹא־הֶאֱמִין סִיחוֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ
;Iahas in sunt castrametati & ,suum populum omnem Sichon *collegit* sed
וַיֶּאֱסֹף סִיחוֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיַּחֲנוּ בְּיָהְצָה
Israel Deus DOMINVS *dedit* Et .Israel cum pugnauit &
21 וַיִּלָּחֶם עִם־יִשְׂרָאֵל׃ † [o] וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל
possedit & :eos percusserunt & ,Israel manu in ei' populu oem & ,Sichon
אֶת־סִיחוֹן וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל [p] וַיַּכּוּם וַיִּירַשׁ
.ipsius terrae habitatoris Emoraei terram omnem Israel
יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־אֶרֶץ הָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַהִיא׃
,Iabboc ad vsq; & ,Arnon ab ,Emoraei terminum omnem possederunt Et
22 † וַיִּירְשׁוּ אֵת כָּל־גְּבוּל הָאֱמֹרִי מֵאַרְנוֹן וְעַד־הַיַּבֹּק
Deus DOMINVS nunc Et .Iarden ad vsque & ,deserto à &
23 וּמִן־הַמִּדְבָּר וְעַד־הַיַּרְדֵּן׃ † וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי
tu & :Israel sui populi *faciebus* à Emoraeum eiecit Israel
יִשְׂרָאֵל [q] הוֹרִישׁ אֶת־הָאֱמֹרִי מִפְּנֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה
,tuus deus Chemos te faciet possidere quod Nonne ?eum possidebis
24 תִּירָשֶׁנּוּ׃ † הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יוֹרִישְׁךָ כְּמוֹשׁ אֱלֹהֶיךָ
noster Deus DOMINVS *fecit possidere *quod omne* & ?possidebis illud
אוֹתוֹ תִירָשׁ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
tu bonus bonus num nunc Et .possidebimus illud ,*nostris faciebus à*
25 מִפָּנֵינוּ אוֹתוֹ נִירָשׁ׃ † וְעַתָּה הֲטוֹב טוֹב אַתָּה
cum est iurgatus iurgando num ?Moab rege Sippor filio Balac *prae*
מִבָּלָק בֶּן־צִפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב [r] הֲרוֹב רָב עִם־
Israel *manendo In* .eos *in* pugnauit pugnando *an* ,Israel
26 יִשְׂרָאֵל אִם־נִלְחֹם נִלְחַם בָּם׃ † [s] בְּשֶׁבֶת יִשְׂרָאֵל
omnib' in & ,eius *filiabus* in & ,Haroher in & ,eius *filiabus* in & ,Chesbon in
בְּחֶשְׁבּוֹן וּבִבְנוֹתֶיהָ וּבְעַרְעוֹר וּבִבְנוֹתֶיהָ וּבְכָל־
quare & ?annos trecentos † ,Arnon *manus super* ‡ quae ,ciuitatibus
הֶעָרִים אֲשֶׁר עַל־יְדֵי אַרְנוֹן שְׁלֹשׁ [t] מֵאוֹת שָׁנָה וּמַדּוּעַ
peccaui non ego Et ?illo tempore in eruistis non
27 לֹא־[v] הִצַּלְתֶּם בָּעֵת הַהִיא׃ † וְאָנֹכִי לֹא־חָטָאתִי
DOMINVS iudicet:me *in* pugnando malum *mecum faciens* tu & ,tibi
לָךְ וְאַתָּה עֹשֶׂה אִתִּי [x] רָעָה לְהִלָּחֶם בִּי יִשְׁפֹּט יְהוָה
.Hammon filios inter & ,Israel filios inter ;diei iudex
הַשֹּׁפֵט הַיּוֹם בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבֵין בְּנֵי עַמּוֹן׃
quae ,Iphtach verba *ad* Hammon filiorum rex audiuit non Et
28 † וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן אֶל־דִּבְרֵי יִפְתָּח אֲשֶׁר
transiuit & ,DOMINI spiritus Iphtach super fuit Et .eum ad misit
29 שָׁלַח אֵלָיו׃ † [y] וַתְּהִי עַל־יִפְתָּח רוּחַ יְהוָה וַיַּעֲבֹר
,Ghilhad Mispeh * transiuit & .Menasseh & ,Ghilhad ad
אֶת־הַגִּלְעָד וְאֶת־מְנַשֶּׁה וַיַּעֲבֹר אֶת־מִצְפֵּה גִלְעָד
.Hammon filios † transiuit Ghilhad Mispeh de &
וּמִמִּצְפֵּה גִלְעָד עָבַר בְּנֵי עַמּוֹן׃

nuncios / tulit / quando ascendit / [k] עָלָה / cum nuncios / dicit / tulit / Sed cu ascenderent per desertum *catechosum, / nuncios / Transibo per terram tuam, / noluit: / per desertu, / [l] סָבַב / [m] בּוֹא / trans / [n] חָנָה / *est / nuncios / Transeam obsecro per terram tuam / per / congregauit / Traditque / [o] נָתַן / [p] נָכָה / facie / [q] יָרַשׁ / sic & quicquid *nos / cora nobis, / tu melior, / melior es / [r] רוּב / aut contra / Quando manesit / [s] יָשַׁב / villis / ‡ sunt iuxta terminos / † per / [t] מֵאָה [v] נָצַל / facis mihi / contra / [x] רוּעַ / [y] הָיָה / *ad / ‡ad

dederis dando Si :ait & ,DOMINO votum Iphtach Vouitque
30 † [z] וַיִּדַּר יִפְתָּח נֶדֶר לַיהוָה וַיֹּאמַר אִם־נָתוֹן תִּתֵּן אֶת־
foribus è fuerit egressu quod ,egrediens erit Et :mea manu in Hamon filios
31 בְּנֵי עַמּוֹן בְּיָדִי׃ † וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר יֵצֵא מִדַּלְתֵי
,Hammon filiis à pace in *me redeundo in* ,meum occursum in meae domus
בֵיתִי לִקְרָאתִי בְּשׁוּבִי בְשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן
transiuit Et .*ascensionem* illud *faciam ascendere* & ,DOMINO erit &
32 וְהָיָה לַיהוָה [a] וְהַעֲלִיתִיהוּ עוֹלָה׃ † וַיַּעֲבֹר
DOMINVS eos *dedit &* ;eos *in* pugnandum ad Hamon filios ad Iphtach
יִפְתָּח אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן לְהִלָּחֶם בָּם וַיִּתְּנֵם יְהוָה
viginti ,Minith *te venire vsque &* ,Aroher ab eos percussit Et .eius manu in
33 בְּיָדוֹ׃ † [b] וַיַּכֵּם מֵעֲרוֹעֵר וְעַד־בּוֹאֲךָ מִנִּית עֶשְׂרִים
sunt humiliati & :valde magna plaga ,vinearum Abel ad vsque & ,ciuitates
עִיר וְעַד אָבֵל כְּרָמִים מַכָּה גְּדוֹלָה מְאֹד וַיִּכָּנְעוּ
Mispah in Iphtach venit Et .Israel filiorum *faciebus* à Hammon filij
34 בְּנֵי עַמּוֹן מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † וַיָּבֹא יִפְתָּח הַמִּצְפָּה
,tympanis *in* ,eius occursum in *egrediens* eius filia ecce & :suam domum ad
אֶל־בֵּיתוֹ וְהִנֵּה [c] בִתּוֹ יֹצֵאת לִקְרָאתוֹ [d] בְּתֻפִּים
vel ,filius se ex ei † non :vnica ipsa tantum & ;choris *in* &
[e] וּבִמְחֹלוֹת וְרַק הִיא יְחִידָה אֵין־לוֹ מִמֶּנּוּ בֵּן אוֹ־
lacerauit & ,eam *eum videre circa* ,fuit Et .filia
35 בַת׃ † וַיְהִי [f] כִרְאוֹתוֹ אוֹתָהּ וַיִּקְרַע אֶת־
,me fecisti incuruare incuruando ,mea filia Ahah :ait & ,sua vestimenta
בְּגָדָיו וַיֹּאמֶר אֲהָהּ בִּתִּי הַכְרֵעַ הִכְרַעְתִּנִי
,DOMINVM ad meum os *patefeci* ego & :me *turbantibus in* fuisti tu &
וְאַתְּ הָיִית בְּעֹכְרָי וְאָנֹכִי [g] פָּצִיתִי פִי אֶל־יְהוָה
patefecisti ,mi Pater :eum ad Dixitque .*conuerti* potero non &
36 וְלֹא אוּכַל לָשׁוּב׃ † וַתֹּאמֶר אֵלָיו אָבִי פָּצִיתָה
,tuo ore ex est egressu quemadmodu ,mihi fac ,DOMINVM *ad* tuum os
אֶת־פִּיךָ אֶל־יְהוָה עֲשֵׂה לִי כַּאֲשֶׁר יָצָא מִפִּיךָ
filiis de tuis inimicis de vltiones DOMINVS tibi fecit postquam
אַחֲרֵי אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ יְהוָה נְקָמוֹת מֵאֹיְבֶיךָ מִבְּנֵי
verbum mihi Fiat :suum patrem ad Dixitque .Hammon
37 עַמּוֹן׃ † וַתֹּאמֶר אֶל־אָבִיהָ יֵעָשֶׂה לִּי הַדָּבָר
,montes super descendam & ,ibo & ,mensibus duobus me *à relaxa* :hoc
הַזֶּה הַרְפֵּה מִמֶּנִּי שְׁנַיִם חֳדָשִׁים וְאֵלְכָה וְיָרַדְתִּי עַל־הֶהָרִים
.meae *socia* & ,ego *meas virginitates* super flebo &
וְאֶבְכֶּה עַל־בְּתוּלַי אָנֹכִי [h] וְרֵעִיתָי׃
,ipsa iuit & :mensibus duobus eam dimisitque ,Vade :ait Et
38 † וַיֹּאמֶר [i] לֵכִי וַיִּשְׁלַח אוֹתָהּ שְׁנֵי חֳדָשִׁים וַתֵּלֶךְ הִיא
.montes super *suas virginitates* super fleuit & ;eius *socia* &
וְרֵעוֹתֶיהָ [k] וַתֵּבְךְּ עַל־בְּתוּלֶיהָ עַל־הֶהָרִים׃
,suum patrem ad est reuersa & ,mensium duorum *fine à* ,fuit Et
39 † וַיְהִי [l] מִקֵּץ שְׁנַיִם חֳדָשִׁים [m] וַתָּשָׁב אֶל־אָבִיהָ
:virum cognouerat non ipsa & :vouerat quod suum votum *ei* fecit &
וַיַּעַשׂ לָהּ אֶת־נִדְרוֹ אֲשֶׁר נָדָר וְהִיא לֹא־יָדְעָה אִישׁ
ibunt dies in diebus A .Israel in *statutum* fuit &
40 [n] וַתְּהִי־[o] חֹק בְּיִשְׂרָאֵל׃ † מִיָּמִים יָמִימָה תֵּלַכְנָה
quatuor ,Ghilhaditae Iphtach filiam alloquendum ad Israel filiae
בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל [p] לְתַנּוֹת לְבַת־יִפְתָּח הַגִּלְעָדִי אַרְבַּעַת
.anno in diebus
[q] יָמִים בַּשָּׁנָה׃

CAP. XII. יב

dixeruntque ;aquilonem ad transiuit & ,Ephraim vir *est accitus* Et
1 † וַיִּצָּעֵק אִישׁ אֶפְרַיִם וַיַּעֲבֹר צָפוֹנָה וַיֹּאמְרוּ
non nos & ,Hammon filiis *in* pugnandum ad transisti Quare :Iphtach ad
לְיִפְתָּח מַדּוּעַ עָבַרְתָּ לְהִלָּחֵם בִּבְנֵי־עַמּוֹן וְלָנוּ לֹא
Dixitque .igni *in te super* comburemus tuam domum ?tecu *eundum ad* ,vocasti
2 קְרָאתָ [a] לָלֶכֶת עִמָּךְ בֵּיתְךָ נִשְׂרֹף עָלֶיךָ בָּאֵשׁ׃ † וַיֹּאמֶר
Hammon filij & ,me' popul' & ,ego fui rixae Vir :eos ad Iphtach
יִפְתָּח אֲלֵיהֶם אִישׁ רִיב הָיִיתִי אֲנִי וְעַמִּי וּבְנֵי־עַמּוֹן
.eorum manu è me seruastis non & .vos *acciui* & :valde
מְאֹד וָאֶזְעַק אֶתְכֶם וְלֹא־[b] הוֹשַׁעְתֶּם אוֹתִי מִיָּדָם׃
,mea *vola* in meam anima posui & ,*saluans tu* non quod vidi Et
3 † וָאֶרְאֶה כִּי־אֵינְךָ מוֹשִׁיעַ [c] וָאָשִׂימָה נַפְשִׁי בְכַפִּי
.mea manu in DOMINVS eos *dedit* & ;Hammon filios ad transiui &
וָאֶעְבְּרָה אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן וַיִּתְּנֵם יְהוָה בְּיָדִי
congregauit Et ?me *in* pugnandu ad hac die me ad ascendistis quid vt Et
4 וְלָמָה [d] עֲלִיתֶם אֵלַי הַיּוֹם הַזֶּה לְהִלָּחֶם בִּי׃ † וַיִּקְבֹּץ
percusserunt & :Ephraim cum pugnauit & ,Ghilhad viros omnes Iphtach
יִפְתָּח אֶת־כָּל־אַנְשֵׁי גִלְעָד וַיִּלָּחֶם אֶת־אֶפְרָיִם [e] וַיַּכּוּ
vos Ephraim *Euasores* :dixerunt quia ;Ephraim Ghilhad viri
אַנְשֵׁי גִלְעָד אֶת־אֶפְרַיִם כִּי אָמְרוּ פְּלִיטֵי אֶפְרַיִם אַתֶּם
.Menasseh medio in ,Ephraim medio in Ghilhad
גִּלְעָד בְּתוֹךְ אֶפְרַיִם בְּתוֹךְ מְנַשֶּׁה׃

tradendo tradideris / cum reuersus fuero / offeram in holocaustum. [a] עָלָה / cum eis; tradiditque / vsquequo venias in / [b] נָכָה / facie / egrediebatur cum / [c] בָּנָה [d] תָּפַף / erat / [e] חָלַל / cum vidisset scidit / [f] רָאָה / interturbantes / aperui / [g] פָּצָה / retractare. / aperuisti / Domino, / dimitte / virginitatem mea amicae / [h] רָעָה / ורעותי / [i] ק הָלַךְ / amicae virginitatem suam / [k] בָּכָה / circa finem / [l] קָצַץ [m] שׁוּב / de ea / lex / Annuatim vadunt; / [n] הָיָה / [o] חָקַק / [p] תָּנָה / [q] יוֹם / conuenit / cum / vt pergerem tecum / [a] הָלַךְ / vocaui / [b] יָשַׁע / seruareris, / manu / [c] שׂוּם / ואשימה / ק / tradidit / contra / [d] עָלָה / [e] נָכָה / Abiecti estis

;se super se clauserunt & ;ciuitatis *domini* omnes & ,mulieres & ,viri
האנשים והנשים וכל בעלי העיר ויסגרו בעדם
ad vsque Abimelech venit Et .turris tectum super ascenderunt &
52 [a]ויעלו על גג המגדל: †[b]ויבא אבימלך עד
illud *coburendum ad*,turris ostium ad vsque appropinquauit & :cam *in* pugnabat & ,turrim
המגדל וילחם בו: [c]ויגש עד פתח המגדל לשרפו
caput super *cuius* fragmen vna mulier proiecit Et .igni in
53 באש: †ותשלך אשה אחת פלח רכב על ראש
ad cito *clamauit* Et .eius *caluariam* *quassauit* & ;Abimelech
54 אבימלך [d]ותרץ את גלגלתו: †ויקרא מהרה אל
;me interfice & ,tuum gladium Euagina :ei dixit & ,sua *vasa* portantem puerum
הנער נשא [e]כליו ויאמר לו שלף חרבך ומותתני
,eius puer eum perfodit Et .eum interfecit Mulier :*mihi* dicant forte ne
פן יאמרו לי אשה הרגתהו וידקרהו נערו
esset mortuus quod Israel viri viderunt Et .est mortuus &
55 [f]וימת: †ויראו איש ישראל כי מת
Deus Reddiditque .suum locum in *vir* abierunt & :Abimelech
56 אבימלך וילכו איש [g]למקמו: †וישב אלהים
interficiendo ,suo patri fecerat quod ,Abimelech malum
את [h]רעת אבימלך אשר עשה לאביו להרג את
Sechem virorum malum omne Et .suos fratres septuaginta
57 שבעים אחיו: †ואת כל רעת אנשי שכם
Iotham maledictio eos ad venit & :eorum caput in Deus reddidit
[i]השיב אלהים בראשם ותבא אליהם קללת יותם
.Ierubbaal filij
בן ירבעל:

viri · [a]עלה [b]בוא · contra · vt combureret · [c]נגש · molæ · confregit ceruicem · vocauit · vel [d]רצץ · רוץ · arma · [e]כלה · de me: · [f]מות · vnusquisque · [g]קום · [h]רוע · [i]שוב

CAP. X. יוד

filius Tholah Israel *saluandum ad* Abimelech post surrexit Et
1 †ויקם אחרי אבימלך [a]להושיע את ישראל תולע בן
monte in],Samir in *habitans* ipse & ;Issachar ‡ vir ,Dodo filij Puah
פואה בן דודו איש יששכר והוא ישב בשמיר בהר
:annis tribus & viginti Israel Iudicauitque .Ephraim
2 אפרים: †וישפט את ישראל עשרים ושלש שנה
Iair eum post surrexit Et .Samir in est sepultus & ,est mortuus &
3 וימת ויקבר בשמיר: †ויקם אחריו יאיר
.annis duobus & viginti Israel iudicauitque :Ghilhadites
הגלעדי וישפט את ישראל עשרים ושתים שנה:
;pullos triginta super equitantes filij triginta ei *fuit* Et
4 †ויהי לו שלשים בנים רכבים על שלשים עירים
ad vsque ,Iair Chauuoth‡vocabant *ipsis* :eis vrbes triginta &
ושלשים עירים להם להם יקראו [b]חות יאיר עד
,Iair est Mortuusque .Ghilhad terra in * quæ ,hanc diem
5 היום הזה אשר בארץ הגלעד: †וימת יאיר
faciendum ad ,Israel filij addiderunt Et .Chamon in est sepultus &
6 ויקבר בקמון: †ויספו בני ישראל [c]לעשות
, Hastaroth & ;Behalim seruieruntque ,DOMINI oculis in malum
[d]הרע בעיני יהוה ויעבדו את הבעלים ואת העשתרות
& ,Moab diis & ,Sidon diis & ,Aram diis &
ואת אלהי ארם ואת אלהי צידון ואת אלהי מואב ואת
,DOMINVM dereliquerunt & :Pelistim diisque ,Hammon filiorum diis
אלהי בני עמון ואת אלהי פלשתים ויעזבו את יהוה
;Israel *in* DOMINI *nasus* est Iratusque .ei seruierunt non &
7 ולא עבדוהו: †[e]ויחר אף יהוה בישראל
.Hammon filiorum manu in & , Pelistim manu in eos *vendidit* &
וימכרם ביד פלשתים וביד בני עמון:
octo ,ipso anno in Israel filios *perfregerunt* & ,detriuerunt Et
8 †וירעצו וירצצו את בני ישראל בשנה ההיא שמנה
,Iarden *transitu in* ‡ qui ,Israel filios omnes , annis decem *
עשרה שנה את כל בני ישראל אשר בעבר הירדן
Hamon filij Transieruntque .Ghilhad in ‖ quæ Emoræi terra in
9 בארץ האמרי אשר בגלעד: †ויעברו בני עמון
domo *in* & ,Biniamin *in* & ,Iehudah *in* etiam pugnandum ad Iarden
את הירדן להלחם גם ביהודה ובבנימין ובבית
filij clamauerunt Et .valde Israel *fuit* angustia & :Ephraim
10 אפרים [f]ותצר לישראל מאד: †ויזעקו בני
dereliquimus quia & ,tibi Peccauimus :dicendo DOMINVM ad Israel
ישראל אל יהוה לאמר חטאנו לך וכי עזבנו את
DOMINVS Dixitque .Behalim seruiuimus & ,nostrum Deum
11 אלהינו ונעבד את הבעלים: †ויאמר יהוה
,Hamon filiis à ,Emoræo ab & ,Aegyptiis ab Nonne :Israel filios ad
אל בני ישראל הלא ממצרים ומן האמרי מן בני עמון
oppresserunt ‡Mahon &,Hamalec & ,Sidonim Et .Pelistim à &
12 ומן פלשתים: †וצידונים ועמלק ומעון לחצו
?eorum manu de vos feci saluosque ,me ad clamastis & ,vos
אתכם ותצעקו אלי [g]ואושיעה אתכם מידם:

vt saluum faceret · [a]ישע · ‡ de · habitabat · fuerunt · quas · ‡ villas · [b]חיה · * erant · vt facerent · [c]עשה · [d]רוע · furor contra · [e]חרה · tradidit · oppresserunt · *& · ‡ erant trans · ‖ est · cum · affectus est · [f]יצר · ‡ qui · [g]ישע

idcirco ;alienis diis seruiistis & ;me dereliquistis vos Et
13 †ואתם עזבתם אותי ותעבדו אלהים אחרים לכן
ad clamate & ,Ite .vos *saluandum ad* addam non
14 לא אוסיף להושיע אתכם: †לכו וזעקו אל
tempore in *vobis faciant salutem* ipsi :*eis in* elegistis quos ,deos
האלהים אשר בחרתם בם המה יושיעו לכם בעת
:DOMINVM ad Israel filij Dixeruntque .vestræ angustiæ
15 צרתכם: †ויאמרו בני ישראל אל יהוה
veruntamen :tuis oculis in bonum *omne* secundum nobis tu fac ;Peccauimus
חטאנו עשה אתה לנו ככל הטוב בעיניך אך
deos remouerunt Et .hac die *nunc* nos libera
16 [h]הצילנו נא היום הזה: †[i]ויסירו את אלהי
est *abbreuiata* & ,DOMINO seruieruntque ,*ipsorum interiore* de extranei
הנכר מקרבם ויעבדו את יהוה ותקצר
,Hammon filij *sunt acciti* Et .Israel *labore in* eius anima
17 נפשו בעמל ישראל: †ויצעקו בני עמון
sunt castrametati & ,Israel filij sunt *collecti* & :Ghilhad in sunt castrametati &
[k]ויחנו בגלעד ויאספו בני ישראל ויחנו
:suum *socium* ad *vir* ,Ghilhad principes ,populus Dixeruntque .Mispah in
18 במצפה: †ויאמרו העם שרי גלעד איש אל רעהו
caput in erit ,Hammon filios *in* pugnare cœperit *qui* *vir* Quis
מי האיש אשר [l]יחל להלחם בבני עמון יהיה לראש
.Ghilhad habitatoribus omnibus
לכל ישבי גלעד:

vt filios faciam · saluent vos · quod est tantum quæ sumus · [h]נצל [i]סור · alienos medio sui, · angustiis affecta propter laborem · conuenerunt · congregati · [k]חנה · quilibet proximum · Quicunque contra dux · [l]חלל

CAP. XI. יא

mulieris filius *ipse &* ,*virtute* potens erat Ghilhadites Iphtach Et
1 †ויפתח הגלעדי היה גבור חיל והוא בן אשה
vxor peperit Et .Iphtach ipsum Ghilhad genueratque :*meritoria*
2 זונה [a]ויולד גלעד את יפתח: †[a]ותלד אשת
expulerunt & ,vxoris filij *euaserunt grandes* & :filios ei Ghilhad
גלעד לו בנים ויגדלו בני האשה ויגרשו את
,nostri patris domo in accipies hæreditatem Non :ei dixeruntque ,Iphtach
יפתח ויאמרו לו לא תנחל בבית אבינו
faciebus à Iphtach Fugitque .tu alterius mulieris filius ;quia
3 כי בן אשה אחרת אתה: †ויברח יפתח מפני
homines Iphtach ad sunt collecti & :Tob†terra in mansit & ,suorum fratrum
אחיו [b]וישב בארץ טוב ויתלקטו אל יפתח אנשים
pugnauerunt & ,*diebus* à fuit Et .eo cum sunt egressi & , vacui
4 ריקים ויצאו עמו: †ויהי מימים וילחמו
pugnauerunt quemadmodum ,fuit Et .Israel cum Hammon filij
5 בני עמון עם ישראל: †ויהי כאשר נלחמו
capiendum ad ,Ghilhad seniores *iuerunt* & ,Israel cum Hammon filij
בני עמון עם ישראל וילכו זקני גלעד לקחת את
eis & ,Abi :Iphtach ad Dixeruntque .Tob * terra de Iphtach
6 יפתח מארץ טוב: †ויאמרו ליפתח לכה [c]והייתה
Iphtach Dixitque .Hammon *filios in* pugnabimus & :*ducem* in nobis
7 לנו לקצין ונלחמה בבני עמון: †ויאמר יפתח
me expulistis & , me habuistis odio vos Nonne :Ghilhad senioribus
לזקני גלעד הלא אתם שנאתם אותי ותגרשוני
?vobis‡angustia *quemadmodum* ,*nunc* me ad venistis cur & ?mei patris domo è
מבית אבי ומדוע [d]באתם אלי עתה כאשר [e]צר לכם:
sumus reuersi nunc Idcirco :Iphtach ad Ghilhad seniores Dixeruntque
8 †ויאמרו זקני גלעד אל יפתח לכן עתה שבנו
nobis eris & :Hammon *filios in* *pugnabis* & ,nobiscum *ibis &* ,te ad
אליך והלכת עמנו ונלחמת בבני עמון [f]והיית לנו
seniores ad Iphtach Dixitque .Ghilhad habitatoribus omnibus *caput in*
9 לראש לכל ישבי גלעד: †ויאמר יפתח אל זקני
,Hammon *filios in* pugnandum ad me *vos* *facientes* reuerti Si :Ghilhad
גלעד אם [g]משיבים אתם אותי להלחם בבני עמון
‡*caput in* vobis ero ego ;*meas facies ad* eos DOMINVS *dederit* &
ונתן יהוה אותם לפני אנכי אהיה לכם לראש:
audiens sit DOMINVS :Iphtach ad Ghilhad seniores Dixeruntque
10 †ויאמרו זקני גלעד אל יפתח יהוה יהיה שמע
.faciamus sic ,tuum verbum secundum non si ,nos inter
בינותינו אם לא כדברך כן נעשה:
populus posuerunt & ,Ghilhad senioribus cum Iphtach iuit Et
11 †וילך יפתח עם זקני גלעד [h]וישימו העם
sua verba omnia Iphtach est Locutusque .*ducem in* & ,*caput in* se super eum
אותו עליהם לראש ולקצין וידבר יפתח את כל דבריו
legatos Iphtach misit Et .Mispah in DOMINI *facies ad*
12 לפני יהוה במצפה: †וישלח יפתח מלאכים
venisti quia ,tibi & mihi Quid :dicendo ,Hammon filiorum regem ad
אל מלך בני עמון לאמר מה לי ולך כי [i]באת
?mea terra in *pugnandum ad* me ad
אלי להלחם בארצי:

viribus, eratque meretricis: · [a]ילד · creuerunt · eis, facie · † boni: · [b]ישב · per aliquot dies · cum pugnarent · perrexerunt vt tollerent · * boni. · Veni, esto · [c]היה · principem: cum filiis · [d]בוא · quando ‡ est · [e]צור · vt venias pugnes cum filiis · [f]היה · dux · facitis cum filiis · [g]שוב · tradiderit coram me, dux? audiat · [h]שום · ducem, principem, · coram Domino · nuncios · [i]בוא · vt pugnet contra terram meam?

fecistis regnare & ,fecistis perfectione in & ,veritate in si nunc Et
16 וְעַתָּה אִם־בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים עֲשִׂיתֶם וַתַּמְלִיכוּ
,ei domo cū & ,Ierubbahal cum fecistis bonum si & ,Abimelech
אֶת־אֲבִימֶלֶךְ וְאִם־טוֹבָה עֲשִׂיתֶם עִם־יְרֻבַּעַל וְעִם־בֵּיתוֹ
pugnauit Quia .ei fecistis eius manuum retributione iuxta si &
17 וְאִם־כִּגְמוּל יָדָיו עֲשִׂיתֶם לוֹ׃ אֲשֶׁר־נִלְחַם
eruit & ,eminus suam animam proiecit & ,vobis super meus pater
אָבִי עֲלֵיכֶם וַיַּשְׁלֵךְ אֶת־נַפְשׁוֹ מִנֶּגֶד וַיַּצֵּל
domum super surrexistis vos Et .Midian manu è vos
18 אֶתְכֶם מִיַּד מִדְיָן׃ וְאַתֶּם קַמְתֶּם עַל־בֵּית
lapidē super viros septuaginta ,eius filios interfecistis & ,hodie mei patris
אָבִי הַיּוֹם וַתַּהַרְגוּ אֶת־בָּנָיו שִׁבְעִים אִישׁ עַל־אֶבֶן
,Sechem dominos super eius ancillę filiū Abimelech fecistis regnare & ;vnū
אֶחָת וַתַּמְלִיכוּ אֶת־אֲבִימֶלֶךְ בֶּן־אֲמָתוֹ עַל־בַּעֲלֵי שְׁכֶם
fecistis perfectione in & ,veritate in si Et .ipse vester frater quia
19 כִּי אֲחִיכֶם הוּא׃ וְאִם־בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים עֲשִׂיתֶם
,Abimelech in lætemini :hac die eius domo cum & ,Ierubbahal cum
עִם־יְרֻבַּעַל וְעִם־בֵּיתוֹ הַיּוֹם הַזֶּה שִׂמְחוּ בַּאֲבִימֶלֶךְ
ignis egrediatur ,non si Et .vobis in ipse etiam lætetur &
20 וְיִשְׂמַח גַּם־הוּא בָּכֶם׃ וְאִם־אַיִן תֵּצֵא אֵשׁ
:Millo domum & ,Sechem dominos comedat & ,Abimelech de
מֵאֲבִימֶלֶךְ וְתֹאכַל אֶת־בַּעֲלֵי שְׁכֶם וְאֶת־בֵּית מִלּוֹא
comedat & ,Millo domo de & ,Sechem dominis à ignis egrediatur &
וְתֵצֵא אֵשׁ מִבַּעֲלֵי שְׁכֶם וּמִבֵּית מִלּוֹא וְתֹאכַל אֶת־
mansit & :Beer in abiit & ,fugit & ,Iotham fugit Et .Abimelech
21 אֲבִימֶלֶךְ׃ וַיָּנָס יוֹתָם וַיִּבְרַח וַיֵּלֶךְ בְּאֵרָה וַיֵּשֶׁב
super Abimelech imperauit Et .sui fratris Abimelech faciebus à ibi
22 שָׁם מִפְּנֵי אֲבִימֶלֶךְ אָחִיו׃ וַיָּשַׂר אֲבִימֶלֶךְ עַל־
malum spiritum Deus Misitque .annis tribus Israel
23 יִשְׂרָאֵל שָׁלֹשׁ שָׁנִים׃ וַיִּשְׁלַח אֱלֹהִים רוּחַ רָעָה
Sechem domini sunt præuaricati & :Sechem dominos inter & ,Abimelech inter
בֵּין אֲבִימֶלֶךְ וּבֵין בַּעֲלֵי שְׁכֶם וַיִּבְגְּדוּ בַעֲלֵי־שְׁכֶם
,Ierubbahal filiorum septuaginta iniuria veniendum Ad .Abimelech in
24 בַּאֲבִימֶלֶךְ׃ לָבוֹא חֲמַס שִׁבְעִים בְּנֵי־יְרֻבָּעַל
quia ,eorum fratrem Abimelech super ponendum ad ,eorum sanguis &
וְדָמָם לָשׂוּם עַל־אֲבִימֶלֶךְ אֲחִיהֶם אֲשֶׁר
,eius manus roborauerunt quia ,Sechem dominos super & ,eos interfecit
הָרַג אוֹתָם וְעַל בַּעֲלֵי שְׁכֶם אֲשֶׁר־חִזְּקוּ אֶת־יָדָיו
Sechem domini ei Posueruntque .suos fratres occidendum ad
25 לַהֲרֹג אֶת־אֶחָיו׃ וַיָּשִׂימוּ לוֹ בַעֲלֵי שְׁכֶם
transibat qui omnem diripiebant & ,montium capita super insidias
מְאָרְבִים עַל רָאשֵׁי הֶהָרִים וַיִּגְזְלוּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר־יַעֲבֹר
Ghahal venit Et .Abimelech ipsi est nunciatum & : via in eos super
26 עֲלֵיהֶם בַּדָּרֶךְ וַיֻּגַּד לַאֲבִימֶלֶךְ׃ וַיָּבֹא גַּעַל
eo in sperauerunt que :Sechem in transierūt & ;eius fratres & ,Hebed filius
בֶּן־עֶבֶד וְאֶחָיו וַיַּעַבְרוּ בִּשְׁכֶם וַיִּבְטְחוּ־בוֹ
vindemiauerunt & ,agrum in sunt egressi Et .Sechem domini
27 בַּעֲלֵי שְׁכֶם׃ וַיֵּצְאוּ הַשָּׂדֶה וַיִּבְצְרוּ אֶת־
domum sunt ingressi Et :laudes fecerunt & ,calcauerunt & ,eorum vineas
כַּרְמֵיהֶם וַיִּדְרְכוּ וַיַּעֲשׂוּ הִלּוּלִים וַיָּבֹאוּ בֵּית
.Abimelech maledixerunt & ,biberunt & ,comederunt & ;suorum deorum
אֱלֹהֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיְקַלְלוּ אֶת־אֲבִימֶלֶךְ׃
Sechem quæ & ,Abimelech Quis :Hebed filius Ghahal dixit Et
28 וַיֹּאמֶר גַּעַל בֶּן־עֶבֶד מִי־אֲבִימֶלֶךְ וּמִי־שְׁכֶם
? eius præpositus Zebul & ,Ierubbahal filius Nonne ? ei seruiamus quòd
כִּי נַעַבְדֶנּוּ הֲלֹא בֶן־יְרֻבַּעַל וּזְבֻל פְּקִידוֹ
? nos ei seruiemus cur & :Sechem patris Chamor viris seruite
עִבְדוּ אֶת־אַנְשֵׁי חֲמוֹר אֲבִי שְׁכֶם וּמַדּוּעַ נַעַבְדֶנּוּ אֲנָחְנוּ׃
remouebo & ,mea manu in istum populum dabit quis Et
29 וּמִי יִתֵּן אֶת־הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי וְאָסִירָה אֶת־
.egredere & ,tuum exercitum Auge : Abimelech dixit Et ? Abimelech
אֲבִימֶלֶךְ וַיֹּאמֶר לַאֲבִימֶלֶךְ רַבֵּה צְבָאֲךָ וָצֵאָה׃
:Hebed filij Ghahal verba ciuitatis princeps Zebul audiuit Et
30 וַיִּשְׁמַע זְבֻל שַׂר־הָעִיר אֶת־דִּבְרֵי גַּעַל בֶּן־עָבֶד
Abimelech ad legatos misit Et .eius nasus est iratus &
31 וַיִּחַר אַפּוֹ׃ וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־אֲבִימֶלֶךְ
venientes eius fratres & ,Hebed filius Ghahal Ecce : dicendo ,dolo in
בְּתָרְמָה לֵאמֹר הִנֵּה גַעַל בֶּן־עֶבֶד וְאֶחָיו בָּאִים
.te super ciuitatem angustiantes ipsi ecce & ,Sechem in
שְׁכֶמָה וְהִנָּם צָרִים אֶת־הָעִיר עָלֶיךָ׃
insidiare & ;tecum qui populus & tu ,nocte surge nunc Et
32 וְעַתָּה קוּם לַיְלָה אַתָּה וְהָעָם אֲשֶׁר־אִתָּךְ וֶאֱרֹב
.agro in
בַּשָּׂדֶה׃
manicabis ,solem oriri circa manè in ,erit Et
33 וְהָיָה בַבֹּקֶר כִּזְרֹחַ הַשֶּׁמֶשׁ תַּשְׁכִּים
secum qui populus & ,ipse ecce & :ciuitatem super vastabis &
וּפָשַׁטְתָּ עַל־הָעִיר וְהִנֵּה־הוּא וְהָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ

egredientes ad te & ,facies ei secundum quod inuenerit manus tua.
יֹצְאִים אֵלֶיךָ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר תִּמְצָא יָדֶךָ׃
:noctu secum qui populus omnis & ,Abimelech surrexit Et
34 וַיָּקָם אֲבִימֶלֶךְ וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־עִמּוֹ לַיְלָה
est egressus Et .capita quatuor ,Sechem super sunt insidiati &
35 וַיֶּאֶרְבוּ עַל־שְׁכֶם אַרְבָּעָה רָאשִׁים׃ וַיֵּצֵא
,Abimelech surrexit & :ciuitatis portæ ostiū steutque ,Hebed filius Ghahal
גַּעַל בֶּן־עֶבֶד וַיַּעֲמֹד פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר וַיָּקָם אֲבִימֶלֶךְ
Ghahal vidit Et .insidiis de secum qui populus &
36 וְהָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ מִן־הַמַּאְרָב׃ וַיַּרְא־גַעַל
capitibus de descendens populus Ecce :Zebul ad ait & ,populum
אֶת־הָעָם וַיֹּאמֶר אֶל־זְבֻל הִנֵּה־עָם יוֹרֵד מֵרָאשֵׁי
videns tu montium Vmbram :Zebul eum ad ait Et .montium
הֶהָרִים וַיֹּאמֶר אֵלָיו זְבֻל אֵת צֵל הֶהָרִים אַתָּה רֹאֶה
:dixit & ,loquendum ad Ghahal adhuc addidit Et .homines quasi
37 כָּאֲנָשִׁים׃ וַיֹּסֶף עוֹד גַּעַל לְדַבֵּר וַיֹּאמֶר
veniens vnum caput & ,terræ vmbilico cum de descendentes populus Ecce
הִנֵּה־עָם יוֹרְדִים מֵעִם טַבּוּר הָאָרֶץ וְרֹאשׁ־אֶחָד בָּא
,Zebul eum ad Dixitque .Mehonenim quercus via de
38 מִדֶּרֶךְ אֵלוֹן מְעוֹנְנִים׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו זְבֻל
tū ei seruiamus quòd ,Abimelech Quis :dices quod ,tuum os nunc Vbi
אַיֵּה אֵפוֹא פִיךָ אֲשֶׁר תֹּאמַר מִי אֲבִימֶלֶךְ כִּי נַעַבְדֶנּוּ
,nunc obsecro Egredere ? eo in spreuisti quem ,populus iste nonne
הֲלֹא זֶה הָעָם אֲשֶׁר מָאַסְתָּה בּוֹ צֵא־נָא עַתָּה
;Sechem dominorum facies ad Ghahal est egressus Et .eo in pugna &
39 וְהִלָּחֶם בּוֹ׃ וַיֵּצֵא גַעַל לִפְנֵי בַּעֲלֵי שְׁכֶם
,Abimelech eum est persecutus Et .Abimelech in pugnauitque
40 וַיִּלָּחֶם בַּאֲבִימֶלֶךְ׃ וַיִּרְדְּפֵהוּ אֲבִימֶלֶךְ
ostium ad vsque multi vulnerati ceciderunt & :eius faciebus à fugit &
וַיָּנָס מִפָּנָיו וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים רַבִּים עַד־פֶּתַח
Zebul expulit & ,Arumah in Abimelech mansit Et .portæ
41 הַשָּׁעַר׃ וַיֵּשֶׁב אֲבִימֶלֶךְ בָּארוּמָה וַיְגָרֶשׁ זְבֻל
.Sechem in manendo à eius fratres & ,Ghahal ipsum
אֶת־גַּעַל וְאֶת־אֶחָיו מִשֶּׁבֶת בִּשְׁכֶם׃
nunciauerunt & ;agrum populus est egressus & ,crastino à ,fuit Et
42 וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיֵּצֵא הָעָם הַשָּׂדֶה וַיַּגִּדוּ
.Abimelech ipsi
לַאֲבִימֶלֶךְ׃
tria in eos dimidiauit & ,populum cepit Et
43 וַיִּקַּח אֶת־הָעָם וַיֶּחֱצֵם לִשְׁלֹשָׁה
de egrediens populus ecce & ,vidit & :agro in est insidiatus & ,capita
רָאשִׁים וַיֶּאֱרֹב בַּשָּׂדֶה וַיַּרְא וְהִנֵּה הָעָם יֹצֵא מִן־
,Abimelech Et .eos percussit & ,eos super surrexit & ;ciuitate
44 הָעִיר וַיָּקָם עֲלֵיהֶם וַיַּכֵּם׃ וַאֲבִימֶלֶךְ
:ciuitatis portæ ostium ad steterunt & ,vastauerunt secum quæ capita &
וְהָרָאשִׁים אֲשֶׁר עִמּוֹ פָּשְׁטוּ וַיַּעַמְדוּ פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר
.eos percusserunt & ,agro in qui omnes super vastauerunt capita duo &
וּשְׁנֵי הָרָאשִׁים פָּשְׁטוּ עַל־כָּל־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה וַיַּכּוּם׃
cepit & ,illa die tota ciuitatē in pugnauit Abimelech Et
45 וַאֲבִימֶלֶךְ נִלְחָם בָּעִיר כֹּל הַיּוֹם הַהוּא וַיִּלְכֹּד אֶת־
,vrbem diruit & ,interfecit ea in qui populum ac ,vrbem
הָעִיר וְאֶת־הָעָם אֲשֶׁר־בָּהּ הָרָג וַיִּתֹּץ אֶת־הָעִיר
.Sechem turris domini omnes audierunt Et .sale eam conseuit &
46 וַיִּזְרָעֶהָ מֶלַח׃ וַיִּשְׁמְעוּ כָּל־בַּעֲלֵי מִגְדַּל־שְׁכֶם
,Abimelech ipsi est Nūciatūq; .Bethelberith arcem ad venerunt &
47 וַיָּבֹאוּ אֶל־צְרִיחַ בֵּית אֵל בְּרִית׃ וַיֻּגַּד לַאֲבִימֶלֶךְ
ascendit Et .Sechem turris domini omnes essent cōgregati quòd
48 כִּי הִתְקַבְּצוּ כָּל־בַּעֲלֵי מִגְדַּל־שְׁכֶם׃ וַיַּעַל
cepit & :secum qui populus omnis & ipse ,Salmon montem Abimelech
אֲבִימֶלֶךְ הַר־צַלְמוֹן הוּא וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ וַיִּקַּח
,lignorum ramum præcidit & ,sua manu in secures Abimelech
אֲבִימֶלֶךְ אֶת־הַקַּרְדֻּמּוֹת בְּיָדוֹ וַיִּכְרֹת שׂוֹכַת עֵצִים
qui populum ad dixitque :suū humerū super posuit & ,eū portauit &
וַיִּשָּׂאֶהָ וַיָּשֶׂם עַל־שִׁכְמוֹ וַיֹּאמֶר אֶל־הָעָם אֲשֶׁר־
.ego sicut facite ,festinate :feci vidistis Quod :secum
עִמּוֹ מָה רְאִיתֶם עָשִׂיתִי מַהֲרוּ עֲשׂוּ כָמוֹנִי׃
ierunt & ,suum ramum vir populus omnis etiam præciderunt Et
49 וַיִּכְרְתוּ גַם־כָּל־הָעָם אִישׁ שׂוֹכֹה וַיֵּלְכוּ
eis super combusserūt & ,arcem super posuerunt & ,Abimelech post
אַחֲרֵי אֲבִימֶלֶךְ וַיָּשִׂימוּ עַל־הַצְּרִיחַ וַיַּצִּיתוּ עֲלֵיהֶם אֶת־
Sechem turris domini omnes etiam sunt mortui & ;igni in arcem
הַצְּרִיחַ בָּאֵשׁ וַיָּמֻתוּ גַּם כָּל־אַנְשֵׁי מִגְדַּל־שְׁכֶם
ad Abimelech iuit Et .mulieres & viri mille fere
50 כְּאֶלֶף אִישׁ וְאִשָּׁה׃ וַיֵּלֶךְ אֲבִימֶלֶךְ אֶל־
.eam cepit & ,Thebes in est castrametatus & :Thebes
תֵּבֵץ וַיִּחַן בְּתֵבֵץ וַיִּלְכְּדָהּ׃
omnes illuc fugerunt & ;ciuitatis medio in erat fortis turris Et
51 וּמִגְדַּל־עֹז הָיָה בְתוֹךְ־הָעִיר וַיָּנֻסוּ שָׁמָּה כָּל־

.ciuitatis viros interfecit & ;diruit Penuel turrim Et
17 † ואת־מגדל פנואל נתץ ויהרג את־אנשי העיר׃
quos viri Vbi : Salmunnah ad & ,Zebach ad Dixitque
Quales erāt
18 † ויאמר אל־זבח ואל־צלמנע איפה האנשים אשר
formā secundū vnus ;ipsi *sicut tu Sicut* :dixerunt Et ?Thabor in interfecistis
Qualis tu, tales &
הרגתם בתבור ויאמרו כמוך כמוהם אחד כתאר
Viuit .*ipsi* meæ matris filij ,mei Fratres : ait Et .‡regis filiorum
‡ erat.
19 בני המלך׃ † ויאמר אחי בני־אמי הם חי־
erant. חיה[v] si
.vos occiderem non ,eos fecissetis viuere *vtinam* ,DOMINVS
יהוה לו החיתם אותם לא הרגתי אתכם׃
eduxit non Et .eos interfice ,Surge :suo primogenito Iether Dixitque
20 † ויאמר ליתר בכורו קום הרג אותם ולא־שלף
.puer *ipse* adhuc quia ,timebat quia , suum gladium puer
erat
הנער חרבו כי ירא כי עודנו נער׃
quia ,nos *in inuito &* ,tu Surge : Salmunnah & ,Zebach Dixitque
occide
21 † ויאמר זבח וצלמנע קום אתה ופגע־בנו כי
& ,Zebach interfecit & ,Ghidhon Surrexitque .eius fortitudo vir sicut
כאיש גבורתו [x]ויקם גדעון ויהרג את־זבח ואת־
קום[x]
.eorum camelorum collis in‡ quæ ,lunulas *cepitque* : Salmunnah
tulitque ‡erant
צלמנע [y]ויקח את־השהרנים אשר בצוארי גמליהם׃
לקח[y]
etiam *nos in* Dominare:Ghidhon ad Israel vir *Dixeruntque*
Dixitque nobis
22 † ויאמרו איש־ישראל אל־גדעון משל־בנו גם־
manu de nos saluasti quia ;tui filij filius etiam,tuus filius etiam ,tu
אתה גם־בנך גם בן־בנך כי [z] הושעתנו מיד
ישע[z]
ego dominabor Non : Ghidhon eos ad dixit Et .Midian
23 מדין׃ † ויאמר אלהם גדעון לא־אמשל אני
dominabitur DOMINVS *: vos in* meus filius dominabitur nec *;vos in*
vobis:
בכם ולא־ימשל בני בכם יהוה ימשל
vobis à Postulabo :Ghidhon eos ad Dixitque .*vos in*
vobis.
24 בכם׃ † ויאמר אלהם גדעון אשאלה מכם
aureæ inaures quia *;sui spolij* inaurem *vir* mihi date & ,postulationem
vnusquisque spolioru suorum;
שאלה [a] ותנו־לי איש נזם שללו כי־נזמי זהב
.*ipsi* Ismahelitæ quia ,eis *
נתן[a] *erant
להם כי ישמעאלים הם׃
piecerūt & ,vestimentum extenderunt & .dabimus Dando:dixerunt Et
erant.
25 † ויאמרו נתון נתן ויפרשו את־השמלה וישליכו
quisque spolioru suorum.
inaurium pondus fuit Et .*sui spolij* inaurem *vir* ibi
aurearum, præter lunulas,
26 שמה איש נזם שללו׃ † ויהי משקל נזמי
præ solùm ,aureorum septingentorum & ,mille ,postulauerat quas ,*auri*
הזהב אשר שאל אלף ושבע־[b]מאות זהב לבד מן־
מאה[b]
reges super * quæ , *purpuræ vestibus &* ,*collaribus &* ,*lunulis*
monilia, vestes purpureas,
השהרנים והנטיפות ובגדי הארגמן שעל מלכי
.eorum camelorum collis in ‡quæ ,*torquibus præ solùm &* ,Midian
*erant præter torques, ‡erant
מדין ולבד מן־הענקות אשר בצוארי גמליהם׃
sua ciuitate in illud *statuit &* ,Ephod Ghidhon *illud* fecit Et
ex eo posuit
27 † [c]ויעש אותו גדעון לאפוד [d] ויצג אתו בעירו
עשה[c] יצג[d]
fuitque :ibi eum post Israel omnis sunt fornicati & :Hophrah in
בעפרה [e] ויזנו כל־ישראל אחריו שם ויהי
זנה[e]
.*laqueum* in eius domui & ,Ghidhon
offendiculū.
לגדעון ולביתו [f] למוקש׃
יקש[f]
addiderunt non & ;Israel *filiorum facies ad* Midian est humiliatus Et
coram filiis
28 † ויכנע מדין לפני בני ישראל ולא יספו
diebus in annis quadraginta terra quieuitque : suum caput *eleuare*
vt eleuarent
[g] לשאת ראשם ותשקט הארץ ארבעים שנה בימי
נשא[g]
.sua domo in mansit & ,Ioas filius Ierubbahal abiit Et .Ghidhon
28 גדעון׃ † וילך ירבעל בן־יואש וישב בביתו׃
quia *:eius femur egredientes* filij septuaginta fuerunt Ghidhon ipsi Et
qui egressi sunt de femore suo,
30 † ולגדעון היו שבעים בנים יצאי ירכו כי־
.ei fuerunt *multæ* vxores
plures
נשים רבות היו לו׃
;filium ipsa etiam ei peperit ,Sechem in ‡ quæ ,eius *pellex* Et
concubina ‡erat
31 † ופילגשו אשר בשכם ילדה־לו גם־היא בן
Ghidhon est mortuus Et .Abimelech eius nomen posuit &
32 [h]וישם את־שמו אבימלך׃ † [i]וימת גדעון
שום[h] מות[i]
sui patris Ioas sepulchro in est sepultusque :bona *canitie* in Ioas filius
senectute
בן־יואש בשיבה טובה ויקבר בקבר יואש אביו
esset mortuus *quemadmodum* , fuit Et .Hezri patris Hophrah in
cùm
33 בעפרה אבי העזרי׃ † ויהי כאשר מת
:Behalim post sunt fornicati & ;Israel filij sunt reuersi & , Ghidhon
גדעון וישובו בני ישראל ויזנו אחרי הבעלים
.*deum in* Bahalberith sibi posuerunt &
pro deo.
וישימו להם בעל ברית לאלהים׃
,sui Dei DOMINI Israel filij sunt recordati non Et
34 † ולא זכרו בני ישראל את־יהוה אלהיהם
.circuitu à suorum inimicorum omnium manu de eos *eruentis*
qui eruit ‡in
[k] המציל אותם מיד כל־איביהם מסביב׃
נצל[k]

omne iuxta,Ghidhō Ierubbahal domo cū misericordiā fecerunt Nec
35 † ולא־עשו חסד עם־בית ירבעל גדעון ככל־
.Israel cum fecerat quod bonum
הטובה אשר עשה עם־ישראל׃

CAP. IX. ט

Perrexit autē
;suæ matris fratres ad Sechem in Ierubbahal filius Abimelech *iuit* Et
1 † וילך אבימלך בן־ירבעל שכמה אל־אחי אמו
,suæ matris patris domus familiam omnem ad & ,eos ad est locutusque
obsecro virorum
וידבר אליהם ואל־כל־משפחת בית־אבי אמו
dominorum omnium auribus in *nunc* Loquimini : dicendo
2 לאמר׃ † דברו־נא באזני כל־בעלי
melius vt dominentur vobis vt dominetur vobis
omnes viri septuaginta *vos in dominari an* vobis *bonum* Quid :Sechem
שכם מה־טוב לכם המשל בכם שבעים איש כל
quòd *recordabimini &* ?vnus vir *vos in dominari* an ,Ierubbahal filij
mementote sum
בני ירבעל אם־משל בכם איש אחד וזכרתם כי־
.*ego* vestra caro & ,vestrum os
עצמכם ובשרכם אני׃
de eo virorum
dominorum omnium auribus in *eo super* eius matris fratres sunt locuti Et
3 † וידברו אחי־אמו עליו באזני כל־בעלי
post eorum cor se inclinauit & : ista verba omnia Sechem
נטה[a] est.
שכם את כל־הדברים האלה [a] ויט לבם אחרי
ei dederunt Et .*ipse* noster Frater :dixerunt quia ;Abimelech
נתן[b] cum
4 אבימלך כי אמרו אחינו הוא׃ † [b] ויתנו־לו
eis *in* conduxit mercede & ;Bahalberith domo è argenteos septuaginta
שבעים כסף מבית בעל ברית וישכר בהם
sagos,
.eum post iuerunt & *;leues &* ,vacuos viros Abimelech
אבימלך אנשים ריקים ופחזים וילכו אחריו׃
‡in
,suos fratres interfecit & ,Hophrah in sui patris domum ‡ venit Et
בוא[c]
5 † [c] ויבא בית־אביו עפרתה ויהרג את־אחיו
remansit Et .vnum lapidem super viros septuaginta Ierubbahal filios
יתר[d]
בני־ירבעל שבעים איש על־אבן אחת [d] ויותר
.se abscondit quia , paruus Ierubbabal filius Iotham
יותם בן־ירבעל הקטן כי נחבא׃
congregati viri
;Millo domus omnis & ,Sechem *domini* omnes sunt *collecti* Et
6 † ויאספו כל־בעלי שכם וכל־בית מלוא
iuxta quercū statuæ,
,*sita planitie cum* regem in Abimelech fecerunt regnare & ,iuerunt &
יצב[e]
וילכו וימליכו את־אבימלך למלך עם־אלון [e] מצב
†erat perrexit, vertice
stetit & ,*iuit* & ,Iotham ipsi nunciauerunt Et .Sechem in † quæ
7 אשר בשכם׃ † ויגדו ליותם וילך ויעמד
dixit & ;clamauitque ,suam vocem leuauit & :Gherizim montis *capite* in
נשא[f] viri
בראש הר־גרזים [f] וישא קולו ויקרא ויאמר
.Deus vos *ad* audiat & ,Sechem *domini* me *ad* Audite :eis
להם שמעו אלי בעלי שכם וישמע אליכם אלהים׃
dixeruntque :regem se super vngendum ad ligna iuerunt Eundo
8 † הלוך הלכו העצים למשח עליהם מלך ויאמרו
מלכה
: oliua eis Dixitque .nos super Regna : oliuæ
9 לזית מלוכה עלינו׃ † ויאמר להם הזית
[p] derelinquam per honorificant vt promoueat
,deos *honorificabūt* me *in* qua ,meam pinguedinem *faciam cessare* Nunquid
החדלתי את־דשני אשר־בי יכבדו אלהים
:ligna super *promouendum ad* ,vadam & ;homines &
Veni
ואנשים והלכתי לנוע על־העצים׃
.nos super regna ,tu *Vade* : ficum ad ligna Dixeruntque
derelinquam
10 † ויאמרו העצים לתאנה לכי את מלכי עלינו׃
,meam dulcedinem *faciam cessare* Num : ficus eis dixit Et
vt pmoueat
11 † ותאמר להם התאנה החדלתי את־מתקי
?ligna super *promoueri* vadam & ;optimum meum fructum &
Veni מלכי
ואת־תנובתי הטובה והלכתי לנוע על־העצים׃
.nos super regna ,tu *Vade* : vitem ad ligna Dixeruntque
[p] derelinquam
12 † ויאמרו העצים לגפן לכי־את מלוכי עלינו׃
,meum mustum *faciam cessare* Num : vitis eis dixit Et
quod lætificat vt pmoueat thamnum:
13 † ותאמר להם הגפן החדלתי את־תירושי
super *promoueri* ibo & ,homines & deum *lætificans*
המשמח אלהים ואנשים והלכתי לנוע על־
:*carduum* ad ligna omnia dixerunt Et ?ligna
Veni
14 העצים׃ † ויאמרו כל־העצים אל־האטד
.nos super regna , tu *Vade*
הלך[g] thamnus
[g] לך אתה מלך־עלינו׃
vos veritate in Si : ligna ad *carduus* dixit Et
vngitis sperate
15 † ויאמר האטד אל־העצים אם באמת אתם
:mea vmbra in *confidite* ,venite ,vos super regem in me *vngentes*
בוא[h] חסה[i] thamno, deuoret
משחים אתי למלך עליכם [h] באו [i] חסו בצלי
cedros *peredat &* , *carduo* de ignis egrediatur ,non si &
יצא[k]
ואם־אין [k] תצא אש מן־האטד ותאכל את־ארזי
.Lebanon
הלבנון׃

,somnium suo proximo *narrans* vir ecce & ,Ghidhon Venitque
† ויבא גדעון והנה־איש מספר לרעהו חלום 13
hordeorum panis torta ecce & ,somniaui somnium Ecce :dicebat &
ויאמר הנה חלום חלמתי והנה [q] צלול לחם שערים
:*tentorium* ad vsque venit & ,Midian *castrametatione* in se voluens
מתהפך במחנה מדין ויבא עד־האהל
.*tentorium* cecidit & ,desuper illud subuertit & ,cecidit & ,illud percussit &
[r] ויכהו [s] ויפל ויהפכהו למעלה ונפל האהל׃
gladius nisi hoc ? Non :ait & ,eius *socius* respondit Et
† [t] ויען רעהו ויאמר אין זאת בלתי אם־חרב 14
eius manu in Deus dedit :Israel viri Ioas filij Ghidhon
גדעון בן־יואש איש ישראל נתן האלהים בידו את־
Ghidhon *audire circa* ,fuit Et .*castrametationem omnem* & ,Midian
מדין ואת־כל־המחנה׃ † ויהי כשמע גדעון 15
est reuersus & :se incuruauit *&* ;eius *solutionem* & ,somnij narrationem
את־מספר החלום ואת־שברו [v] וישתחו [x] וישב
D O M I N V S dedit quia ,Surgite :ait & ,Israel *castrametationem* ad
אל־מחנה ישראל ויאמר קומו כי־נתן יהוה
Diuisitque .Midian *castrametationem* vestra manu in
בידכם את־מחנה מדין׃ † [y] ויחץ את־ 16
manu in tubas dedit & ,capita tria * viros trecentos
שלש־מאות האיש שלשה ראשים ויתן שופרות ביד־
.hydriarum medio in *titiones* & ;vacuas hydrias & ,corũ omnium
כלם וכדים רקים ולפדים בתוך הכדים׃
ego ecce & :facietis sic & ,videbitis me Ex ,eos ad Dixitque
† ויאמר אליהם ממני תראו וכן תעשו והנה אנכי 17
sic ,faciam quemadmodum ,erit & :*castrametationis* extremum in *ingrediens*
בא בקצה המחנה והיה כאשר אעשה כן
:mecum ‡ qui omnis & ego ,tuba in clangam Et .facietis
תעשון׃ † ותקעתי בשופר אנכי וכל־אשר אתי 18
.*castrametationis omnis* circuitus ‡ vos etiam tubis in clangetis &
ותקעתם בשופרות גם־אתם סביבות כל־המחנה
,Ghidhon est ingressus Et :Ghidhon & ,D O M I N O ,dicetisque
ואמרתם ליהוה ולגדעון׃ † ויבא גדעון 19
caput * ,*castrametationis* extremum in ,secum ‡ qui viri centum &
ומאה־איש אשר־אתו בקצה המחנה ראש
;custodes suscitauerunt suscitando tantùm ;mediæ *custodia*
האשמרת התיכונה אך [z] הקם הקימו את־השמרים
.eorum *manu* in * quæ ,hydrias collidendo & ,tubis *in* clanxerunt &
ויתקעו בשופרות ונפוץ הכדים אשר בידם׃
fregerunt & ,tubis in capita tria clanxerunt Et
† ויתקעו שלשת הראשים בשופרות וישברו 20
manu in & ,*titiones* sua sinistra manu in apprehẽderunt & ,hydrias
הכדים ויחזיקו ביד־שמאולם בלפידים וביד־
,D O M I N O Gladius :clamaueruntque ;clangendum ad tubas sua dextera
ימינם השופרות לתקוע ויקראו חרב ליהוה
;*castrametationem circum se sub vir* † Steteruntque .Ghidhon &
ולגדעון׃ † ויעמדו איש תחתיו סביב למחנה 21
.fugeruntque ,sunt vociferati & ,*castrametatio omnis est* confracta &
[a] וירץ כל־המחנה [b] ויריעו [c] וינוסו׃
D O M I N V S posuit & :tubis trecenti Clanxeruntque
† ויתקעו שלש־מאות השופרות [d] וישם יהוה 22
castrametatio fugit & :*castrametationẽ omnem* in & ,suũ *socium* in *viri* gladium
את־חרב איש ברעהו ובכל־המחנה [e] וינס המחנה
super ,mecholah-Abel *labium* ad vsque ,Seredath in hasittah-Beth ad vsq;
עד־בית השטה צררתה עד [f] שפת־אבל מחולה על־
de & ,Naphthali de Israel vir est *accitus* Et .Tabbath
טבת׃ † ויצעק איש־ישראל מנפתלי ומן־ 23
.Midian post sunt persecuti & :Menasseh omni de & ,Aser
אשר ומן־כל־מנשה וירדפו אחרי מדין׃
:dicendo ,Ephraim montẽ omnẽ in Ghidhon misit Nunciosque
† ומלאכים שלח גדעון בכל־הר אפרים לאמר 24
ad vsque aquas eis capite & ,Midian occursum in Descendite
[g] רדו לקראת מדין ולכדו להם את־המים עד
ceperunt & ,Ephraim vir omnis est *accitus* Et .Iarden & ,Bethbarah
בית ברה ואת־הירדן ויצעק כל־איש אפרים וילכדו
.Iarden & ,Bethbarah ad vsque aquas
את־המים עד בית ברה ואת־הירדן׃
,Zeeb & ,Horeb ,Midian principes duos comprehenderunt Et
† וילכדו שני־שרי מדין את־ערב ואת־זאב 25
occiderunt Zeeb & ;Horeb petra in Horeb interfecerunt &
ויהרגו את־עורב בצור־עורב ואת־זאב הרגו
Zeeb & Horeb caput & :Midian *ad* sunt persecuti & ;Zeeb torculari in
ביקב־זאב וירדפו אל־מדין וראש־ערב וזאב
.Iarden *transitu à* Ghidhon ad attulerunt
הביאו אל־גדעון מעבר לירדן׃

Marginal notes: narrabat; hordeacei; צליל [p]; castra; [q] צלה vel צלל; tabernaculũ; tabernaculũ. [r] נכה [s] נפל; proximus ‡ est; [t] ענה; oĩa castra. cùm audisset interpretationem; [v] שחה; castra [x] שוב; castra; * in; [y] חצה; lampades; ingrediot castrorum; ‡ erit; ‡ per omnium castrorum.; † erant castrorũ, * in vigiliæ; [z] קום; * erant manibus; lampades, † quisq; in loco suo p circuitũ castrorum, sunt oĩa castra,; [a] רצץ; [b] רוע [c] נוס; fugerunt; [d] שום נום; vniuscuiusq; proximum oĩa castra: fugerunt oĩa castra; limitẽ iuxta; [f] שפה; congregatus; [g] ירד; congregatus; trans

CAP. VIII. ח

feciſti hoc *verbum* Cur : Ephraim *vir* eum ad dixerunt Et
1 † ויאמרו אליו איש אפרים מה־הדבר הזה [h] עשית
;nobis *non ad vocandum nobis* cùm ibas ad pugnandum in Midian?
[i] לנו לבלתי קראות לנו כי הלכת להלחם במדין
.*fortitudine in* secum iurgauerunt &
ויריבון אתו בחזקה׃
bonum nonne ? vos sicut nunc feci Quid :eos ad Dixitque
2 † ויאמר אליהם מה־עשיתי עתה ככם הלא טוב
?Abihezer vindemia *præ* Ephraim *racemi*
עללות אפרים מבציר אביעזר׃
,Horeb ,Midian principes Deus *dedit* vestra manu In
3 † בידכם נתן אלהים את־שרי מדין את־ערב
se *remisit* Tunc ?vos sicut facere potui quid & :Zeeb &
ואת־זאב ומה־יכלתי עשות ככם אז [i] רפתה
.hoc verbum *ipsum loquendo in* ,*eo desuper* eorum spiritus
רוחם מעליו בדברו הדבר הזה׃
trecenti & ,ipse transiens ,Iarden ad Ghidhon venit Et
4 † ויבא גדעון הירדנה עבר הוא ושלש־מאות
viris Dixitque .persequentes & ,lassi secum ‡ qui viri
5 האיש אשר אתו עיפים ורדפים † ויאמר לאנשי
;meis pedibus *in* ‡ qui populo panis tortas *nunc* Date :Succoth
סכות [k] תנו־נא ככרות לחם לעם אשר ברגלי
reges Salmunnah & ,Zebach *post persequens* ego & :*ipsi* lassi quia
כי־עיפים הם ואנכי רדף אחרי זבח וצלמנע מלכי
Dixeruntque ,Zebach palma Num :Succoth principes *Dixitque* .Midian
6 מדין׃ † ויאמר שרי סכות [l] הכף זבח
?panem tuo exercitui demus *quòd* ,tua manu in ‡ nunc Salmunnah &
וצלמנע עתה בידך כי־נתן לצבאך לחם׃
& ,Zebach D O M I N V S *dando in* Idcirco :Ghidhon Dixitque
7 † ויאמר גדעון לכן [m] בתת יהוה את־זבח ואת־
,deserti spinis *cum* vestram carnẽ triturabo *&* ,mea manu in Salmunnah
צלמנע בידי [n] ודשתי את־בשרכם את־קוצי המדבר
,Penuel inde ascendit Et .tribulis *cum* &
8 ואת־הברקנים׃ † [o] ויעל משם פנואל
Penuel homines ei responderunt & :hoc secundũ eos ad est locutus &
וידבר אליהם כזאת [p] ויענו אתו אנשי פנואל
etiam Dixitque .Succoth viri responderunt ; sicut
9 כאשר ענו אנשי סכות׃ † ויאמר גם־
diruam ,pace in *me reuertendo In* :dicendo ,Penuel hominibus
לאנשי פנואל לאמר בשובי בשלום [q] אתץ את־
.hanc turrim
10 המגדל הזה׃
eorũ castra & ,Carcor in † Salmunnah & ,Zebach Et
† וזבח וצלמנע בקרקר ומחניהם
castrametatione omni ex *residui* omnes ,millia quindecim ferme eis cum
עמם כחמשת עשר אלף כל הנותרים מכל מחנה
educentis vini millia viginti & centum *cadentes* & :Chedem † filiorũ
בני־קדם והנפלים מאה ועשרים אלף איש שלף
,*tentoriis* in habitantium *via* Ghidhon ascendit Et .gladium
11 חרב׃ † ויעל גדעון דרך השכוני באהלים
.*castrametationem* percussit & :Iogbehah & ,Nobach ipsius oriente ab
מקדם לנבח ויגבהה [r] ויך את־המחנה
.fiducialiter *erat castrametatio* &
והמחנה היה בטח׃
cepitque ,eos *post* est persecutus & ,Salmunnah & ,Zebach Fugeruntque
12 † [s] וינסו זבח וצלמנע וירדף אחריהם וילכד
castrametationẽ omnẽ & ,Salmunnah & ,Zebach ,Midian reges duos
את־שני מלכי מדין את־זבח ואת־צלמנע וכל־המחנה
bello de Ioas filius Ghidhon est reuersus Et .perterruit
13 החריד׃ † [t] וישב גדעון בן־יואש מן־המלחמה
,Succoth viris de puerum Cepitque .sole † desuper
14 מלמעלה החרס׃ † וילכד־נער מאנשי סכות
eius seniores & ,Succoth principes *eum ad* scripsit & ;eũ interrogauit &
וישאלהו ויכתב אליו את־שרי סכות ואת־זקניה
.viros septem & septuaginta
שבעים ושבעה איש׃
Salmunnah & ,Zebach Ecce :dixit & ,Succoth viros ad Venitque
15 † ויבא אל־אנשי סכות ויאמר הנה זבח וצלמנע
Salmunnah & ,Zebach *vola* Num :dicendo mihi exprobrastis quibus ‡
אשר חרפתם אותי לאמר הכף זבח וצלמנע
?panem lassis tuis viris dabimus quia ; ‡ tua manu in nũc
עתה בידך כי נתן לאנשיך היעפים לחם׃
ac ,deserti spinasque ,ciuitatis seniores *cepit* Et
16 † ויקח את־זקני העיר ואת־קוצי המדבר ואת־
.Succoth viros eis *in fecit cognoscere* & ;tribulos
הברקנים וידע בהם את אנשי סכות׃

Marginal notes: viri [h] עשה; vt non vocares nos pergeres contra fortiter.; melior est racemus; tradidit; leniuit [i] רפה; ab eo, quãdo locutus est; ‡ erant; obsecro ‡ est cum [k] נתן; sunt: persequor; Dixeruntque [l] כפף; ‡ est vt; cùm tradiderit [m] נתן [n] דוש; [o] עלה; [p] ענה; Cũ reuersus fuero [q] נתץ; † erant qui remãserãt omnibus castris; † orientis: qui ceciderãt fuerunt virorum educentium per viam tabernaculis castra.; [r] נכה castra erant; [s] נוס; omnia castra; [t] שוב; † existente; sibi; ‡ de manus; ‡ est; tulit; confregit cũ

Cape :DOMINVS ei dixit & ,ipsa nocte in fuit Et
Tolle
25 † [g] וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוָה [h] קַח
[g] הָיָה [h] לָקַח
;annorum septem secundum iuuencum & ,tuo patri ‡qui ,bouis iuuencum
†est
אֶת־[i]פַּר־הַשּׁוֹר אֲשֶׁר לְאָבִיךָ וּפַר הַשֵּׁנִי שֶׁבַע שָׁנִים
septennem,
,lucum & ,tuo patri * quod ,Bahal altare destruesque
[i] פָּרָה
*est
וְהָרַסְתָּ אֶת־מִזְבַּח הַבַּעַל אֲשֶׁר לְאָבִיךָ וְאֶת־הָאֲשֵׁרָה
‡est iuxta
.succides ,illud super ‡ qui
אֲשֶׁר־עָלָיו תִּכְרֹת׃
verticē arcis ordinatæ; & tolles
fortitudinis caput super tuo Deo DOMINO altare ædificabis Et
26 † וּבָנִיתָ מִזְבֵּחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל רֹאשׁ [k] הַמָּעוֹז
[k] עָזַז
facies ascendere & ,secundum iuuencum capies & ; ordine in huius
הַזֶּה בַּמַּעֲרָכָה וְלָקַחְתָּ אֶת־הַפָּר [l] הַשֵּׁנִי וְהַעֲלִיתָ
[l] שָׁנָה
.succides quem ,luci lignis in holocaustum
cum
עוֹלָה בַּעֲצֵי הָאֲשֵׁרָה אֲשֶׁר תִּכְרֹת׃
fecit & ,suis seruis de viros decem Ghidhon Cepitque
Tulitque
27 † וַיִּקַּח גִּדְעוֹן עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מֵעֲבָדָיו [m] וַיַּעַשׂ
[m] עָשָׂה
quemadmodum ,fuit Et .DOMINVS eum ad est locutus quemadmodum
quia
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו יְהוָה וַיְהִי כַּאֲשֶׁר
,die in facere à ,ciuitatis viros & , sui patris domum timebat
familiam
יָרֵא אֶת־בֵּית אָבִיו וְאֶת־אַנְשֵׁי הָעִיר מֵעֲשׂוֹת יוֹמָם
ecce & ,mane in ciuitatis viri manicauerunt Et .nocte fecit &
surrexerunt
28 וַיַּעַשׂ לָיְלָה׃ † וַיַּשְׁכִּימוּ אַנְשֵׁי הָעִיר בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה
& :erat succisus ,illud super ‡ qui lucus & ,Bahal altare erat destructū
‡erat iuxta
נֻתַּץ מִזְבַּח הַבַּעַל וְהָאֲשֵׁרָה אֲשֶׁר־עָלָיו כֹּרָתָה וְאֵת
.ædificatum altare super ascendere factum secundum iuuencum
oblatum
הַפָּר הַשֵּׁנִי הֹעֲלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ הַבָּנוּי׃
?hoc verbum fecit Quis :suum socium ad vir Dixeruntque
vnusquisque proximum
29 † וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ מִי עָשָׂה הַדָּבָר הַזֶּה
fecit Ioas filius Ghidhon :dixerunt & ,inuestigauerūt & ,quęsierūt &
וַיִּדְרְשׁוּ וַיְבַקְשׁוּ וַיֹּאמְרוּ גִּדְעוֹן בֶּן־יוֹאָשׁ עָשָׂה
:Ioas ad ciuitatis viri Dixeruntque .hoc verbum
30 הַדָּבָר הַזֶּה׃ † וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי הָעִיר אֶל־יוֹאָשׁ
aram
,Bahal altare diruit quia ;moriatur & ,tuum filium Educ
[n] יָצָא [o] מוּת
[n] הוֹצֵא אֶת־בִּנְךָ [o] וְיָמֹת כִּי נָתַץ אֶת־מִזְבַּח הַבַּעַל
†erat iuxta illam.
.illud super † qui ,lucum succidit quia &
וְכִי כָרַת הָאֲשֵׁרָה אֲשֶׁר־עָלָיו׃
vos Nunquid : se super stabant qui omnibus Ioas Dixitque
aduersum
31 † וַיֹּאמֶר יוֹאָשׁ לְכֹל אֲשֶׁר־עָמְדוּ עָלָיו הַאַתֶּם ׀
litigauerit qui ?eum facietis saluum vos si : Bahal ‡ litigabitis
[p] pro num
[p] תְּרִיבוּן לַבַּעַל אִם־אַתֶּם [q] תּוֹשִׁיעוּן אוֹתוֹ אֲשֶׁר יָרִיב
[p] רוּב [q] יָשַׁע
quia ,sibi litiget ,ipse Deus si : manè vsque moriatur ,ei
pro eo, est, iudicium faciat
לוֹ יוּמַת עַד־הַבֹּקֶר אִם־אֱלֹהִים הוּא יָרֶב לוֹ כִּי
.eius aram diruit
נָתַץ אֶת־מִזְבְּחוֹ׃
eum in Litiget :dicendo ,Ierubbahal ‡ ipsa die in eum vocauit Et
‡ litigatorem Bahal, cum eo
32 † וַיִּקְרָא־לוֹ בַיּוֹם־הַהוּא יְרֻבַּעַל לֵאמֹר יָרֶב בּוֹ
,Midian omnis Et .eius aram diruit quia ,Bahal
33 הַבַּעַל כִּי נָתַץ אֶת־מִזְבְּחוֹ׃ † וְכָל־מִדְיָן
,transierunt & ,pariter sunt collecti Cedem ‡ filij & , Hamalec &
‡orientis congregati
וַעֲמָלֵק וּבְנֵי־קֶדֶם נֶאֶסְפוּ יַחְדָּו וַיַּעַבְרוּ
induit DOMINI spiritus Et .Izrehel valle in sunt castrametati &
[r] חָנָה
34 [r] וַיַּחֲנוּ בְּעֵמֶק יִזְרְעֶאל׃ † וְרוּחַ יְהוָה לָבְשָׁה
congregatus est
.eum post Abihezer est accitus & ,tuba in clanxit & ,Ghidhon
אֶת־גִּדְעוֹן וַיִּתְקַע בַּשּׁוֹפָר וַיִּזָּעֵק אֲבִיעֶזֶר אַחֲרָיו׃
ipse etiam est accitus & ,Menasseh omnem in misit legatos Et
nuncios
35 † וּמַלְאָכִים שָׁלַח בְּכָל־מְנַשֶּׁה וַיִּזָּעֵק גַּם־הוּא
congregatus est
,Naphthali in & ,Zebulun in & ,Aser in misit nuncios & :eum post
אַחֲרָיו וּמַלְאָכִים שָׁלַח בְּאָשֵׁר וּבִזְבֻלוּן וּבְנַפְתָּלִי
ad Ghidhon Dixitque .eorum occursum in ascenderunt &
36 וַיַּעֲלוּ לִקְרָאתָם׃ † וַיֹּאמֶר גִּדְעוֹן אֶל־
quemadmodum ,Israel mea manu in saluans tu es Si :Deum
saluas per ma num meam
הָאֱלֹהִים אִם־יֶשְׁךָ מוֹשִׁיעַ בְּיָדִי אֶת־יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר
lanæ vellus statuens ego Ecce :es locutus
statuo
37 דִּבַּרְתָּ׃ † הִנֵּה אָנֹכִי [s] מַצִּיג אֶת־[t]גִּזַּת הַצֶּמֶר
[s] יָצַג [t] גָּזַז
terram totam super & , ipsum solum vellus super fuerit ros si ,area in
tantùm
בַּגֹּרֶן אִם טַל יִהְיֶה עַל־הַגִּזָּה לְבַדָּהּ וְעַל כָּל־הָאָרֶץ
‡fuerit
quēadmodum ,Israel mea manu in facies saluum quòd sciam & ,siccitas ‡
per manum meam
חֹרֶב וְיָדַעְתִּי כִּי־תוֹשִׁיעַ בְּיָדִי אֶת־יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר
surrexit
constrinxit & ,crastino à manicauit & :ita fuit Et .es locutus
[v] זוּר
38 דִּבַּרְתָּ׃ † וַיְהִי־כֵן וַיַּשְׁכֵּם מִמָּחֳרָת [v] וַיָּזַר
plenā phialā aquæ.
.aquarum phialæ plenitudinem ,vellere de rorem expressit & , vellus
אֶת־הַגִּזָּה [x] וַיִּמֶץ טַל מִן־הַגִּזָּה מְלוֹא הַסֵּפֶל מָיִם׃
[x] מָצָה
tuus nasus irascatur Ne : Deum ad Ghidhon Dixitque
furor
39 † וַיֹּאמֶר גִּדְעוֹן אֶל־הָאֱלֹהִים אַל־[a]יִחַר אַפְּךָ
[a] חָרָה
semel tantùm nunc tentabo :semel tantùm loquar & ,me in
contra
בִּי וַאֲדַבְּרָה אַךְ הַפָּעַם אֲנַסֶּה־נָּא רַק־הַפַּעַם

totam super & ,ipsum solum vellus ad siccitas nunc sit :vellere in
garso sup tantùm
[b] בַגִּזָּה יְהִי־נָא חֹרֶב אֶל־הַגִּזָּה לְבַדָּהּ וְעַל־כָּל־
[b] גָּזַז
nocte in sic Deus Fecitque .ros sit terram
[c] עָשָׂה
40 הָאָרֶץ יִהְיֶה־טָּל׃ † [c] וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים כֵּן בַּלַּיְלָה
super tantùm
terram totam super & ,ipsum solum vellus ad siccitas fuit & :ipsa
הַהוּא וַיְהִי־חֹרֶב אֶל־הַגִּזָּה לְבַדָּהּ וְעַל־כָּל־הָאָרֶץ
.ros fuit
הָיָה טָל׃

CAP. VII. ז

surrexit mane ‡est iuxta fontē castra erant
qui populus omnis & (,Ghidhon ‡ ipse) Ierubbahal manicauit Et
1 † וַיַּשְׁכֵּם יְרֻבַּעַל הוּא גִדְעוֹן וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר
erat Midian castrametatio & :Charod oculum super sunt castrametati & ,eo cum
[d] חָנָה
אִתּוֹ [d] וַיַּחֲנוּ עַל־עֵין חֲרֹד וּמַחֲנֵה מִדְיָן הָיָה־
.valle in Hammoreh colle à ,aquilone ab sibi
לוֹ מִצָּפוֹן מִגִּבְעַת הַמּוֹרֶה בָּעֵמֶק׃
‡est
,tecum ‡ qui populus ‡ Multus :Ghidhon ad DOMINVS Dixitque
2 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־גִּדְעוֹן רַב הָעָם אֲשֶׁר אִתָּךְ
ut nō tradam contra
,Israel me super glorietur fortè ne ;eorum manu in Midian me dare quàm
[e] נָתַן
[e] מִתִּתִּי אֶת־מִדְיָן בְּיָדָם פֶּן־יִתְפָּאֵר עָלַי יִשְׂרָאֵל
nunc clama nunc Et .mihi fecit salutem mea Manus ,dicendo
est formidolosus,
3 לֵאמֹר יָדִי הוֹשִׁיעָה לִּי׃ † וְעַתָּה קְרָא נָא
mane facto discedat sunt reuersi
abeat mane & :reuertatur ,pauidus & ,timidus Qui :dicēdo ,populi auribus in
בְּאָזְנֵי הָעָם לֵאמֹר מִי־יָרֵא וְחָרֵד יָשֹׁב וְיִצְפֹּר
;millia duo & viginti populo de est reuersus & :Ghilhad monte è
מֵהַר הַגִּלְעָד וַיָּשָׁב מִן־הָעָם עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אֶלֶף
ad DOMINVS Dixitque .remanserunt millia decem &
‡est;
4 וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים נִשְׁאָרוּ׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
[f] יָרַד
,aquas ad eos descendere fac ; ‡multus populus Adhuc :Ghidhon
גִּדְעוֹן עוֹד הָעָם רָב [f] הוֹרֵד אוֹתָם אֶל־הַמַּיִם
vadat Iste ,te ad dixero quem ,erit & :ibi tibi eum probabo &
וְאֶצְרְפֶנּוּ לְךָ שָׁם וְהָיָה אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ זֶה ׀ יֵלֵךְ
perget
vadet non Iste ,te ad dixero quem ,omnis & :tecum ibit ipse ,tecum
אִתָּךְ הוּא יֵלֵךְ אִתָּךְ וְכֹל אֲשֶׁר־אֹמַר אֵלֶיךָ זֶה לֹא־יֵלֵךְ
populum fecit descendere Et .ibit non ipse , tecum
5 עִמָּךְ הוּא לֹא יֵלֵךְ׃ † וַיּוֹרֶד אֶת־הָעָם
lambuerit qui Omnem :Ghidhon ad DOMINVS dixitque .aquas ad
[g] לָקַק
אֶל־הַמָּיִם וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־גִּדְעוֹן כֹּל אֲשֶׁר־[g]יָלֹק
aqua, lambit
eum facies stare ,canis lamberet quemadmodum ,aquis de sua lingua in
בִּלְשׁוֹנוֹ מִן־הַמַּיִם כַּאֲשֶׁר יָלֹק הַכֶּלֶב תַּצִּיג אוֹתוֹ
seorsum:
.bibendum ad sua genua super se incuruauerit qui omnem & :solum ad
[h] שָׁתָה
לְבָד וְכֹל אֲשֶׁר־יִכְרַע עַל־בִּרְכָּיו [h] לִשְׁתּוֹת׃
trecenti ,suum os ad sua manu in lambentium numerus fuit Et
[i] מֵאָה
6 † וַיְהִי מִסְפַּר הַמְלַקְקִים בְּיָדָם אֶל־פִּיהֶם שְׁלֹשׁ [i]מֵאוֹת
bibendū ad sua genua super se incuruauerunt populi reliquū totum & :viri
[k] שָׁתָה
אִישׁ וְכֹל יֶתֶר הָעָם כָּרְעוּ עַל־בִּרְכֵיהֶם [k] לִשְׁתּוֹת
aquam.
trecentis In :Ghidhon ad DOMINVS Dixitque .aquas
7 מָיִם׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־גִּדְעוֹן בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת
qui lambuerunt
.tua manu in Midian dabo & ;vos saluabo lambentibus viris
tradamque
הָאִישׁ הַמְלַקְקִים [l] אוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וְנָתַתִּי אֶת־מִדְיָן בְּיָדֶךָ
[l] יָשַׁע
.suum locum in vir ,eant populus omnis &
vadat, quisq; tulerunt
וְכָל־הָעָם יֵלְכוּ אִישׁ לִמְקֹמוֹ׃
:suas tubas & ,sua manu in populus escam ceperunt Et
[m] לָקַח
8 † [m] וַיִּקְחוּ אֶת־צֵדָה הָעָם בְּיָדָם וְאֵת שׁוֹפְרֹתֵיהֶם
quemque tabernacula
trecentos in & ,sua tentoria in virum ,dimisit Israel virum omnem &
וְאֵת כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל שִׁלַּח אִישׁ לְאֹהָלָיו וּבִשְׁלֹשׁ־מֵאוֹת
retinuit: castra erant
.valle in desubter ei erat Midian castrametatio & : apprehendit viros
הָאִישׁ הֶחֱזִיק וּמַחֲנֵה מִדְיָן הָיָה לוֹ מִתַּחַת בָּעֵמֶק׃
,Surge :DOMINVS eum ad dixit & ,ipsa nocte in fuit Et
castra: tradidi ea
9 † וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה קוּם
[n] יָרַד
.tua manu in eam dedi quia ;castrametationem in descende
times
[n] רֵד בַּמַּחֲנֶה כִּי נְתַתִּיו בְּיָדֶךָ׃
tuus puer Purah & tu descende ,descendere tu timens si Et
castra.
10 † וְאִם־יָרֵא אַתָּה לָרֶדֶת רֵד אַתָּה וּפֻרָה נַעַרְךָ
confortabūtur postea & :loquantur quid audies Et .castrametationē ad
castra.
11 אֶל־הַמַּחֲנֶה׃ † וְשָׁמַעְתָּ מַה־יְדַבֵּרוּ וְאַחַר תֶּחֱזַקְנָה
Purah & ,ipse descendit Et .castrametationem in descendesque ,tuæ manus
armatorum, ‡erant castris.
יָדֶיךָ וְיָרַדְתָּ בַּמַּחֲנֶה וַיֵּרֶד הוּא וּפֻרָה
.castrametatione in ‡ qui , quintatorum extremum ad eius puer
[o] קָצָה
נַעֲרוֹ אֶל־[o]קְצֵה הַחֲמֻשִׁים אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה׃
orientiū iacebant
valle in cadentes Cedem ‡ filij omnes & ,Hamalec & ,Midian Et
locustæ
12 † וּמִדְיָן וַעֲמָלֵק וְכָל־בְּנֵי־קֶדֶם נֹפְלִים בָּעֵמֶק
‡erat ‡est iuxta litus
,numerus ‡ non eorum camelorum & ,multitudine in locusta tanquam
כָּאַרְבֶּה לָרֹב וְלִגְמַלֵּיהֶם אֵין מִסְפָּר
.multitudine in maris labium super ‡ quæ arena tanquam
[p] שָׂפָה
כַּחוֹל שֶׁעַל־[p]שְׂפַת הַיָּם לָרֹב׃

calcitratibus ,calcitratibus à ,equi calcanei sunt contusi Tunc
22 אָז הָלְמוּ עִקְּבֵי־סוּס מִדַּהֲרוֹת דַּהֲרוֹת
.eius fortium
אַבִּירָיו׃
maledicite .DOMINI legatus dixit ,Meroz Maledicite
23 אוֹרוּ מֵרוֹז אָמַר מַלְאַךְ יְהוָה אֹרוּ
,DOMINI auxilium ad venerunt nō quia :eius habitatores maledicendo
אָרוֹר יֹשְׁבֶיהָ כִּי לֹא־בָאוּ לְעֶזְרַת יְהוָה
.fortibus in DOMINI auxilium ad
לְעֶזְרַת יְהוָה בַּגִּבּוֹרִים׃
:Cenæi Cheber vxor Iahel mulieribus præ Benedicetur
24 תְּבֹרַךְ מִנָּשִׁים יָעֵל אֵשֶׁת חֶבֶר הַקֵּינִי
.benedicetur tentorio in mulieribus præ
מִנָּשִׁים בָּאֹהֶל תְּבֹרָךְ׃
illustrium phiala in :dedit lac ,postulauit Aquas
25 מַיִם שָׁאַל חָלָב נָתָנָה בְּסֵפֶל אַדִּירִים
.butyrum obtulit
הִקְרִיבָה חֶמְאָה׃
malleum ad eius dextera & ,sese miserunt clauum ad eius Manus
26 יָדָהּ לַיָּתֵד תִּשְׁלַחְנָה וִימִינָהּ לְהַלְמוּת
,transfixit & ,eius caput amouit :Sisera contudit & ;laborantium
עֲמֵלִים וְהָלְמָה סִיסְרָא מָחֲקָה רֹאשׁוֹ וּמָחֲצָה
.eius tempus penetrauit &
וְחָלְפָה רַקָּתוֹ׃
eius pedes inter :decubuit ,cecidit ,est incuruatus eius pedes Inter
27 בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפַל שָׁכָב בֵּין רַגְלֶיהָ
.vastatus cecidit ibi ,se curuauit quo in ;cecidit ,se curuauit
כָּרַע נָפָל בַּאֲשֶׁר כָּרַע שָׁם נָפַל שָׁדוּד׃
per Sisera mater exclamauit & ,respexit fenestram Per
28 בְּעַד הַחַלּוֹן נִשְׁקְפָה וַתְּיַבֵּב אֵם סִיסְרָא בְּעַד
tardauerunt cur ? veniendum ad eius currus erubescit * Cur :cancellum
הָאֶשְׁנָב מַדּוּעַ בֹּשֵׁשׁ רִכְבּוֹ לָבוֹא מַדּוּעַ אֶחֱרוּ
?eius quadrigarum vices
פַּעֲמֵי מַרְכְּבוֹתָיו׃
conuertebat ipsa etiam ,ei respondebant eius dominæ Sapientes
29 חַכְמוֹת שָׂרוֹתֶיהָ תַּעֲנֶינָּה אַף־הִיא תָּשִׁיב
.sibi sua dicta
אֲמָרֶיהָ לָהּ׃
amasia †spolium† diuident ,inuenient Nonne
30 הֲלֹא יִמְצְאוּ יְחַלְּקוּ שָׁלָל רַחַם
colorum spolium† ;Siseræ ipsi ,colorum spolium ;viri capiti duæ amasia
רַחֲמָתַיִם לְרֹאשׁ גֶּבֶר שְׁלַל צְבָעִים לְסִיסְרָא שְׁלַל צְבָעִים
pereant Sic ?spolij collis duo recamata ,color .recamatum
רִקְמָה צֶבַע רִקְמָתַיִם לְצַוְּארֵי שָׁלָל׃
31 כֵּן יֹאבְדוּ
solis exire secundum *eum diligentes & :DOMINE tui inimici omnes
כָּל־אוֹיְבֶיךָ יְהוָה וְאֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ
:annis quadraginta terra quieuit & . sua fortitudine in
בִּגְבֻרָתוֹ וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה׃

quassatæ sunt plantæ sono pedum, sono pedum. — angelus — [l] אָרַר — [m] לָאַךְ — cum — tabernaculo — Aquam fortium — Manum suā misit, suam dexteram conquassauit abscidit perfodit, — [n] מָחַק — incidit — [o] רָקַק — dormiuit — vbi — vlulauit — *moratur in quit vt veniat — pedes — responderunt respōdit verba sua — [p] עָנָה

CAP. VI. ו

DOMINVS eos dedit & :DOMINI oculis in malum Israel filij fecerūt Et
1 וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיִּתְּנֵם יְהוָה
:Israel super Midian manus inualuit Et .annis septem Midian manu in
בְּיַד־מִדְיָן שֶׁבַע שָׁנִים׃ 2 וַתָּעָז יַד־מִדְיָן עַל־יִשְׂרָאֵל
*quæ antra Israel filij sibi fecerunt Midian faciebus à
מִפְּנֵי מִדְיָן עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּנְהָרוֹת אֲשֶׁר
ferebat si ,erat Et .munitiones & speluncas & ,montibus in
בֶּהָרִים וְאֶת־הַמְּעָרוֹת וְאֶת־הַמְּצָדוֹת׃ 3 וְהָיָה אִם־זָרַע
ascendebāt & : Kedem*filij & ,Hamalec & ,Midian ascēdebat & ,Israel
יִשְׂרָאֵל וְעָלָה מִדְיָן וַעֲמָלֵק וּבְנֵי־קֶדֶם וְעָלוּ
vsque*,terræ productionē corrumpebāt* & ;eos super* castrametabātur Et .eū super*
עָלָיו׃ 4 וַיַּחֲנוּ עֲלֵיהֶם וַיַּשְׁחִיתוּ אֶת־יְבוּל הָאָרֶץ עַד־
,bouem & ,agnum & ,Israel in victū relinquebāt nō & : Hazzah in te venire
בּוֹאֲךָ עַזָּה וְלֹא־יַשְׁאִירוּ מִחְיָה בְּיִשְׂרָאֵל וְשֶׂה וָשׁוֹר
:eorū tentoria† & ,ascendebāt eorū acquisitiones & ,ipsi Quia .asinum &
וַחֲמוֹר׃ 5 כִּי הֵם וּמִקְנֵיהֶם יַעֲלוּ וְאָהֳלֵיהֶם
†non eorū camelis & ,ipsis & ;multitudine in locustæ* tanquam veniebant &
יָבֹאוּ כְדֵי־אַרְבֶּה לָרֹב וְלָהֶם וְלִגְמַלֵּיהֶם אֵין
est attenuatus Et .eam corrumpendū* ad terrā in veniebant & :numerus
מִסְפָּר וַיָּבֹאוּ בָאָרֶץ לְשַׁחֲתָהּ׃ 6 וַיִּדַּל
.DOMINVM ad Israel filij clamauerūt & :Midian faciebus à valde Israel
יִשְׂרָאֵל מְאֹד מִפְּנֵי מִדְיָן וַיִּזְעֲקוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה׃
causas super * DOMINVM ad Israel filij clamassent cūm ,fuit Et
7 וַיְהִי כִּי־זָעֲקוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה עַל אֹדוֹת
;Israel filios ad prophetam virum DOMINVS misit Et :Midian
מִדְיָן׃ 8 וַיִּשְׁלַח יְהוָה אִישׁ נָבִיא אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
feci ascēdere Ego :Israel Deus DOMINVS dixit Sic :eis dixitque
וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָנֹכִי הֶעֱלֵיתִי

tradidit — עָז — facie — פָּנָה — עָשָׂה — *vbi — עָלָה — *adductio — vestibulū — victū — donec venias — חָיָה — † nec pecudes, boues, & asinos. greges — † tabernacula — קָנָה — † locustæ — ipsorū camelorū — דָּלַל — facie — *propter

.seruorum domo è vos eduxi & ,Aegypto ex vos
אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם וָאֹצִיא אֶתְכֶם מִבֵּית עֲבָדִים׃
:vos opprimētiū omniū manu de & ,Aegyptiorū manu de vos erui Et
9 וָאַצִּל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד כָּל־לֹחֲצֵיכֶם
.eorum terram vobis dedique ,vestris faciebus à eos expuli &
וָאֲגָרֵשׁ אוֹתָם מִפְּנֵיכֶם וָאֶתְּנָה לָכֶם אֶת־אַרְצָם׃
timeatis non ;vester Deus DOMINVS Ego :vobis dixi Ac
10 וָאֹמְרָה לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִירְאוּ
;eorum terra in habitantes vos quorum ,Emoræorum Deos
אֶת־אֱלֹהֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר אַתֶּם יוֹשְׁבִים בְּאַרְצָם
,DOMINI angelus venit Et .mea voce in audiuistis non &
וְלֹא שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלִי׃ 11 וַיָּבֹא מַלְאַךְ יְהוָה
patri Ioas ipsi † quæ ,Hophrah in † quæ ,quercu sub mansit &
וַיֵּשֶׁב תַּחַת הָאֵלָה אֲשֶׁר בְּעָפְרָה אֲשֶׁר לְיוֹאָשׁ אֲבִי
fugiendum ad ,torculari in frumenta excutiens eius filius Ghidhon & : Hezri
הָעֶזְרִי וְגִדְעוֹן בְּנוֹ חֹבֵט חִטִּים בַּגַּת לְהָנִיס
dixit ac ;DOMINI angelus eum ad est conspectus Et .Midian faciebus à
מִפְּנֵי מִדְיָן׃ 12 וַיֵּרָא אֵלָיו מַלְאַךְ יְהוָה וַיֹּאמֶר
eum ad Dixitque .virtute potens tecum DOMINVS :eum ad
אֵלָיו יְהוָה עִמְּךָ גִּבּוֹר הֶחָיִל׃ 13 וַיֹּאמֶר אֵלָיו
nos inuenit quid vt & ?nobiscū DOMINVS est & ,mi domine me In :Ghidhō
גִּדְעוֹן בִּי אֲדֹנִי וְיֵשׁ יְהוָה עִמָּנוּ וְלָמָּה מְצָאַתְנוּ
nobis narrauerunt quæ ,eius mirabilia omnia ‡ vbi & ?hoc totum
כָּל־זֹאת וְאַיֵּה כָל־נִפְלְאֹתָיו אֲשֶׁר סִפְּרוּ־לָנוּ
?DOMINVS nos fecit ascendere Aegypto de Nonne :dicendo ,nostri patres
אֲבוֹתֵינוּ לֵאמֹר הֲלֹא מִמִּצְרַיִם הֶעֱלָנוּ יְהוָה
.Midian in nos deditque ,DOMINVS nos dereliquit nunc &
וְעַתָּה נְטָשָׁנוּ יְהוָה וַיִּתְּנֵנוּ בְּכַף־מִדְיָן׃
,hac tua fortitudine in Vade :ait & ,DOMINVS eum ad respexit Et
14 וַיִּפֶן אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר לֵךְ בְּכֹחֲךָ זֶה
?te misi nonne :Midian vola de Israel facies saluum &
וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִכַּף מִדְיָן הֲלֹא שְׁלַחְתִּיךָ׃
:Israel faciam saluum quo in ,mi domine me In :eum ad Dixitque
15 וַיֹּאמֶר אֵלָיו בִּי אֲדֹנָי בַּמָּה אוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל
.mei patris domo in minimus ego & ,Menasseh in tenuis mea chilias Ecce
הִנֵּה אַלְפִּי הַדַּל בִּמְנַשֶּׁה וְאָנֹכִי הַצָּעִיר בְּבֵית אָבִי׃
percutiesque ,tecum ero Quia :DOMINVS eum ad Dixitque
16 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְהִכִּיתָ אֶת־
inueni nunc Si :eum ad Dixitque .vnum virum tanquā Midian
מִדְיָן כְּאִישׁ אֶחָד׃ 17 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אִם־נָא מָצָאתִי
.mecum loquens tu quòd ,signum mihi facies & ,tuis oculis in gratiam
חֵן בְּעֵינֶיךָ וְעָשִׂיתָ לִּי אוֹת שָׁאַתָּה מְדַבֵּר עִמִּי׃
educam & ,te ad me venire ad vsque ,hinc recedas nunc Ne
18 אַל־נָא תָמֻשׁ מִזֶּה עַד־בֹּאִי אֵלֶיךָ וְהֹצֵאתִי
vsque ,manebo Ego :dixit Et .tuas facies ad ponam & ,meum munus
אֶת־מִנְחָתִי וְהִנַּחְתִּי לְפָנֶיךָ וַיֹּאמַר אָנֹכִי אֵשֵׁב עַד
,caprarum hœdum fecit * & ,est ingressus Ghidhon Et .te reuerti
שׁוּבֶךָ׃ 19 וְגִדְעוֹן בָּא וַיַּעַשׂ גְּדִי־עִזִּים
posuit carniū ius & ,canistro in posuit carnē ;infermentatorum farinæ modiū &
וְאֵיפַת־קֶמַח מַצּוֹת הַבָּשָׂר שָׂם בַּסַּל וְהַמָּרַק שָׂם
.obtulit & ,quercu sub † ad eum ad eduxit & ;olla in
בַּפָּרוּר וַיּוֹצֵא אֵלָיו אֶל־תַּחַת הָאֵלָה וַיַּגַּשׁ׃
& ,carnem Cape :Dei angelus eum ad Dixitque
20 וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים קַח אֶת־הַבָּשָׂר וְאֶת־
fecit & .effunde † ius & ,illam petram ad pone & ,infermentata
הַמַּצּוֹת וְהַנַּח אֶל־הַסֶּלַע הַלָּז וְאֶת־הַמָּרַק שְׁפוֹךְ וַיַּעַשׂ
,fulcri extremitatem DOMINI angelus misit Et .sic
כֵּן׃ 21 וַיִּשְׁלַח מַלְאַךְ יְהוָה אֶת־קְצֵה הַמִּשְׁעֶנֶת
ignis ascendit & :infermentata in & ,carnē in tetigitque ,eius manu in quod
אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַיִּגַּע בַּבָּשָׂר וּבַמַּצּוֹת וַתַּעַל הָאֵשׁ
angelus Et .infermentata & ,carnem comedit & ,petra de
מִן־הַצּוּר וַתֹּאכַל אֶת־הַבָּשָׂר וְאֶת־הַמַּצּוֹת וּמַלְאַךְ
.eius oculis ab abiit DOMINI
יְהוָה הָלַךְ מֵעֵינָיו׃
:Ghidhon dixit & ;ipse DOMINI angelus quòd Ghidhon vidit Et
22 וַיַּרְא גִּדְעוֹן כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה הוּא וַיֹּאמֶר גִּדְעוֹן
facies DOMINI angelum vidi idcirco quia ;Deus domine Heu
אֲהָהּ אֲדֹנָי יְהוִה כִּי־עַל־כֵּן רָאִיתִי מַלְאַךְ יְהוָה פָּנִים
ne :tibi Pax :DOMINVS ei Dixitque .facies ad
אֶל־פָּנִים׃ 23 וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוָה שָׁלוֹם לְךָ אַל־
altare Ghidhon ibi ædificauit Et .morieris non ,timeas
תִּירָא לֹא תָמוּת׃ 24 וַיִּבֶן שָׁם גִּדְעוֹן מִזְבֵּחַ
:hanc diem ad vsque , Salom Adonai * ei vocauit & ,DOMINO
לַיהוָה וַיִּקְרָא־לוֹ יְהוָה שָׁלוֹם עַד הַיּוֹם הַזֶּה
.Hezri patris Hophrah in illud adhuc
עוֹדֶנּוּ בְּעָפְרַת אֲבִי הָעֶזְרִי׃

[h] יָצָא — [i] נָצַל à facie vestra, — habitatis — obtēperastis voci meæ. — † erat — excutiebat vt fugeret — [k] חָבַט [l] נוּס — facie ei — [m] רָאָה — vir fortis. — Obsecro — ‡ sunt — tradiditque manu — [n] פָּנָה [o] כֹּחַ — manu — [p] יָשַׁע [q] כַּף — Obsecro — pater meus pauper est — [r] נָכָה — quæso — fac loquaris — [s] חָנַן — quæso donec veniā sacrificium coram te. donec reuertaris. — [t] יָנַח [v] יָשַׁב — *parauit infermentatæ — [x] מָצַץ — † locum qui erat accessit. — [y] נָגַשׁ Tolle — [z] לָקַח — in petra illa, †carnium extendit summitatem baculi, — [a] קָצָה [b] נָגַע — qui erat — [c] מָצַץ [d] עָלָה — consumpsit recessit esset; — [e] רָאָה — facie ad faciem. — [f] בָּנָה — illud *Domini pacis, est

Abinoham filius Barac ascendisset quòd ,Siseræ ipsi nunciauerunt Et
12 וַיַּגִּדוּ לְסִיסְרָא כִּי עָלָה בָּרָק בֶּן־אֲבִינֹעַם
,suum curruum omnem Sisera conuocauit Et .Thabor montem
13 הַר־תָּבוֹר׃ וַיַּזְעֵק סִיסְרָא אֶת־כָּל־רִכְבּוֹ
Charoseth de ,secum qui ,populum omnē & ,ferri currus nongentos
תְּשַׁע מֵאוֹת רֶכֶב בַּרְזֶל וְאֶת־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מֵחֲרֹשֶׁת
ad Deborah Dixitque .Chison torrentem ad gentium
14 הַגּוֹיִם אֶל־נַחַל קִישׁוֹן׃ וַתֹּאמֶר דְּבֹרָה אֶל־
Siseram DOMINVS dedit quo dies hic quia ,Surge :Barac
בָּרָק קוּם כִּי זֶה הַיּוֹם אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֶת־סִיסְרָא
Barac descēdit Et ?tuas facies ad est egressus DOMINVS nonne:tua manu in
בְּיָדֶךָ הֲלֹא יְהוָה יָצָא לְפָנֶיךָ וַיֵּרֶד בָּרָק
contudit Et .eum post virorum millia decem & ,Thabor monte de
15 מֵהַר תָּבוֹר וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ אַחֲרָיו׃ וַיָּהָם
castrametationem omnem & ,currum omnem & ,Siseram DOMINVS
יְהוָה אֶת־סִיסְרָא וְאֶת־כָּל־הָרֶכֶב וְאֶת־כָּל־הַמַּחֲנֶה
curru desuper Sisera descenditque :Barac facies ad gladij os ad
לְפִי־חֶרֶב לִפְנֵי בָרָק וַיֵּרֶד סִיסְרָא מֵעַל הַמֶּרְכָּבָה
,currum post est persecutus Barac Et .suis pedibus in fugit &
16 וַיָּנָס בְּרַגְלָיו׃ וּבָרָק רָדַף אַחֲרֵי הָרֶכֶב
castrametatio omnis cecidit & : gentium Charoseth vsque castrametationē post &
וְאַחֲרֵי הַמַּחֲנֶה עַד חֲרֹשֶׁת הַגּוֹיִם וַיִּפֹּל כָּל־מַחֲנֵה
Sisera Et .vnum ad vsque remansit non :gladij os ad Siseræ
17 סִיסְרָא לְפִי־חֶרֶב לֹא נִשְׁאַר עַד־אֶחָד׃ וְסִיסְרָא
quia :Chenæi Cheber vxoris Iahel tentorium ad suis pedibus in fugit
נָס בְּרַגְלָיו אֶל־אֹהֶל יָעֵל אֵשֶׁת חֶבֶר הַקֵּינִי כִּי
.Chenæi Cheber domum inter & ,Chasor regem Iabin inter * pax
שָׁלוֹם בֵּין יָבִין מֶלֶךְ־חָצוֹר וּבֵין בֵּית חֶבֶר הַקֵּינִי׃
Declina:eum ad dixitque ,Siseræ occursum in Iahel est egressa Et
18 וַתֵּצֵא יָעֵל לִקְרַאת סִיסְרָא וַתֹּאמֶר אֵלָיו סוּרָה
,tentorium in eam ad declinauit & .timeas ne ,me ad declina ,mi Domine
אֲדֹנִי סוּרָה אֵלַי אַל־תִּירָא וַיָּסַר אֵלֶיהָ הָאֹהֱלָה
:eam ad Dixitque .crasso tegumento in eum operuit &
19 וַתְּכַסֵּהוּ בַּשְּׂמִיכָה׃ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ
aperuit Et .sitiui quia ,aquarum paulum quæso mihi bibere Da
הַשְׁקִינִי־נָא מְעַט־מַיִם כִּי צָמֵאתִי וַתִּפְתַּח אֶת־
Dixitque .eum operuit & ,ei potum dedit & ,lactis vtrem
20 נֹאוד הֶחָלָב וַתַּשְׁקֵהוּ וַתְּכַסֵּהוּ׃ וַיֹּאמֶר
,fuerit ingressus vir si ,erit & ;tentorij ostium Sta :eam ad
אֵלֶיהָ עֲמֹד פֶּתַח הָאֹהֶל וְהָיָה אִם־אִישׁ יָבֹא
.Non :dices & ?vir hic Estne :dixerit & ,te interrogauerit &
וּשְׁאֵלֵךְ וְאָמַר הֲיֵשׁ־פֹּה אִישׁ וְאָמַרְתְּ אָיִן׃
posuit & ,tentorij paxillum Cheber vxor Iahel cepit Et
21 וַתִּקַּח יָעֵל אֵשֶׁת־חֶבֶר אֶת־יְתַד הָאֹהֶל וַתָּשֶׂם אֶת־
infixit & ,silentio in eum ad est ingressa & ,sua manu in terebellum
הַמַּקֶּבֶת בְּיָדָהּ וַתָּבוֹא אֵלָיו בַּלָּאט וַתִּתְקַע
,est soporatus ipse & : terram in se fixit & ,eius tempus in clauum
אֶת־הַיָּתֵד בְּרַקָּתוֹ וַתִּצְנַח בָּאָרֶץ וְהוּא־נִרְדָּם
:Siseram persequens Barac ecce Et .est mortuus & ,est lassus &
22 וַיָּעַף וַיָּמֹת׃ וְהִנֵּה בָרָק רֹדֵף אֶת־סִיסְרָא
tibi ostendam & ,Vade :ei dixitque ,eius occursum in Iahel est egressa Et
וַתֵּצֵא יָעֵל לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר לוֹ לֵךְ וְאַרְאֶךָּ
Sisera ecce & :eam ad est ingressus Et .quærens tu quem ,virum
אֶת־הָאִישׁ אֲשֶׁר־אַתָּה מְבַקֵּשׁ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וְהִנֵּה סִיסְרָא
Deus Humiliauitque .ipsius tempore in paxillus & ,mortuus cadens
23 נֹפֵל מֵת וְהַיָּתֵד בְּרַקָּתוֹ׃ וַיַּכְנַע אֱלֹהִים
.Israel filiorum facies ad Chenahan regem Iabin ipso die in
בַּיּוֹם הַהוּא אֵת יָבִין מֶלֶךְ־כְּנָעַן לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
Iabin super erat dura & ,eundo Israel filiorum manus ibat Et
24 וַתֵּלֶךְ יַד בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הָלוֹךְ וְקָשָׁה עַל יָבִין
.Chenahan regem Iabin exscinderent donec ,Chenahan regem
מֶלֶךְ־כְּנָעַן עַד אֲשֶׁר הִכְרִיתוּ אֵת יָבִין מֶלֶךְ־כְּנָעַן׃

נגד · in congregauit · ferreos erant · מֵאָה · hæc est in qua tradidit ante te? · contriuit · הָמַם omnia castra · acie ante de · curtus, · נוּס נָפַל castra, ceciderūt oīa castra · acie ne vnus quidem. · tabernaculū · *erat familiam · יָצָא tabernaculū, · יָרֵא סוּר · שָׁקָה · צָמֵא חסר א · כָּסָה · ad tabernaculi, quisquā? quisquā? · בּוֹא לָקַח · tulit clauū tabernaculi, malleū clā, · שׂוּם נָקַב · אֵת רָקַק · עוּף מוּת · Veni, · יָצָא · quæris. · ceciderat · clauus coram filiis · contra · הָלַךְ

CAP. V. ה

,illa die in Abinoham filius Barac & ,Deborah cecinit Et
1 וַתָּשַׁר דְּבוֹרָה וּבָרָק בֶּן־אֲבִינֹעַם בַּיּוֹם הַהוּא
: dicendo
לֵאמֹר׃
.populus spontaneum se offerendo in ,Israel in vltiones vlciscendo In
2 בִּפְרֹעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עָם
.DOMINO benedicite
בָּרְכוּ יְהוָה׃
,DOMINO Ego ;principes auribus percipite ,reges Audite
3 שִׁמְעוּ מְלָכִים הַאֲזִינוּ רֹזְנִים אָנֹכִי לַיהוָה
.Israel Deo DOMINO psallam ,canam ego
אָנֹכִי אָשִׁירָה אֲזַמֵּר לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃

שׁוּר · Dum vlcisceretur dum sponte se offert populus

agro ex te incedendo in ,Sehire te exeundo in ,DOMINE
4 יְהוָה בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר בְּצַעְדְּךָ מִשְּׂדֵה
.aquas stillauerūt nubes etiā ,stillauerunt cæli etiā ,est cōmota terra ,Edom
אֱדוֹם אֶרֶץ רָעָשָׁה גַּם־שָׁמַיִם נָטָפוּ גַּם־עָבִים נָטְפוּ מָיִם׃
faciebus à Sinai iste :DOMINI faciebus à fluxerunt Montes
5 הָרִים נָזְלוּ מִפְּנֵי יְהוָה זֶה סִינַי מִפְּנֵי
.Israel Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
:semitæ cessauerunt ,Iahel diebus in ,Hanath filij Samghar diebus In
6 בִּימֵי שַׁמְגַּר בֶּן־עֲנָת בִּימֵי יָעֵל חָדְלוּ אֳרָחוֹת
.tortuosas semitas perambulabant ,semitas perambulantes &
וְהֹלְכֵי נְתִיבוֹת יֵלְכוּ אֳרָחוֹת עֲקַלְקַלּוֹת׃
,Deborah surrexi donec ,cessauerunt ,Israel in pagi Cessauerunt
7 חָדְלוּ פְרָזוֹן בְּיִשְׂרָאֵל חָדֵלּוּ עַד שַׁקַּמְתִּי דְּבוֹרָה
.Israel in mater surrexi donec
שַׁקַּמְתִּי אֵם בְּיִשְׂרָאֵל׃
si clypeus ,portis* bellum tunc :nouos deos Eliget
8 יִבְחַר אֱלֹהִים חֲדָשִׁים אָז לָחֶם שְׁעָרִים מָגֵן אִם־
.Israel in millibus quadringenta in ,lancea & ,conspicietur
יֵרָאֶה וָרֹמַח בְּאַרְבָּעִים אֶלֶף בְּיִשְׂרָאֵל׃
benedicite ,populo in spontanei :Israel scribas ad meum Cor
9 לִבִּי לְחוֹקְקֵי יִשְׂרָאֵל הַמִּתְנַדְּבִים בָּעָם בָּרְכוּ
.DOMINO
יְהוָה׃
ambulātes & ,Middin super sedentes ,candidas asinas Equitantes
10 רֹכְבֵי אֲתֹנוֹת צְחֹרוֹת יֹשְׁבֵי עַל־מִדִּין וְהֹלְכֵי
.meditemini ,via super
עַל־דֶּרֶךְ שִׂיחוּ׃
differēt * ibi ,aqua hauritur vbi loca inter sagittariorum voce A
11 מִקּוֹל מְחַצְצִים בֵּין מַשְׁאַבִּים שָׁם יְתַנּוּ
portas ad descēderūt tunc :Israel in eius villæ *iustitias ,DOMINI iustitias
צִדְקוֹת יְהוָה צִדְקֹת פִּרְזוֹנוֹ בְּיִשְׂרָאֵל אָז יָרְדוּ לַשְּׁעָרִים
.DOMINI populus
עַם־יְהוָה׃
Excitare .canticū loquere,exurge,exurge :Deborah exurge ,Exurge
12 עוּרִי עוּרִי דְּבוֹרָה עוּרִי עוּרִי דַּבְּרִי־שִׁיר קוּם
.Abinoham fili tuam captiuitatem captiua & ,Barac
בָּרָק וּשֲׁבֵה שֶׁבְיְךָ בֶּן־אֲבִינֹעַם׃
dominabitur DOMINVS :populi illustribus superstes dominabitur Tūc
13 אָז יְרַד שָׂרִיד לְאַדִּירִים עָם יְהוָה יְרַד־
.fortibus in mihi
לִי בַּגִּבּוֹרִים׃
Biniamin te post ,Hamalech in eorum radix Ephraim De
14 מִנִּי אֶפְרַיִם שָׁרְשָׁם בַּעֲמָלֵק אַחֲרֶיךָ בִנְיָמִין
Zebulun de & ,legislatores descenderunt Machir de :tuis populis in
בַּעֲמָמֶיךָ מִנִּי מָכִיר יָרְדוּ מְחֹקְקִים וּמִזְּבוּלֻן
.scribæ virga in trahentes
מֹשְׁכִים בְּשֵׁבֶט סֹפֵר׃
,Barac sic Issachar & :Deborah cum Issachar in principes Et
15 וְשָׂרַי בְּיִשָּׂשכָר עִם־דְּבֹרָה וְיִשָּׂשכָר כֵּן בָּרָק
magni ,Reuben diuisionibus in :suis pedibus in est missus vallem in
בָּעֵמֶק שֻׁלַּח בְּרַגְלָיו בִּפְלַגּוֹת רְאוּבֵן גְּדֹלִים
.cordis decretarij
חִקְקֵי־לֵב׃
sibilos audiendum ad ,duos ordines inter sedisti quid Vt
16 לָמָּה יָשַׁבְתָּ בֵּין הַמִּשְׁפְּתַיִם לִשְׁמֹעַ שְׁרִקוֹת
.cordis scrutationes magnæ Reuben diuisionibus in ?gregum
עֲדָרִים לִפְלַגּוֹת רְאוּבֵן גְּדוֹלִים חִקְרֵי־לֵב׃
naues habitabit quid vt Dan & ,habitauit Iarden transitu in Ghilhad
17 גִּלְעָד בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן שָׁכֵן וְדָן לָמָּה יָגוּר אֳנִיּוֹת
.habitabit eius fracturas super & ,marium portum ad sedit Aser
אָשֵׁר יָשַׁב לְחוֹף יַמִּים וְעַל מִפְרָצָיו יִשְׁכּוֹן׃
,moriendum ad suam animam repudiauit populus Zebulun
18 זְבֻלוּן עַם חֵרֵף נַפְשׁוֹ לָמוּת
.agri altitudines super Naphthali &
וְנַפְתָּלִי עַל מְרוֹמֵי שָׂדֶה׃
Chenahan reges pugnauerūt tunc ,pugnauerūt ,reges Venerunt
19 בָּאוּ מְלָכִים נִלְחָמוּ אָז נִלְחֲמוּ מַלְכֵי כְנַעַן
.acceperunt non argenti cupiditatem :Meghiddo aquas super Tahanach in
בְּתַעְנַךְ עַל־מֵי מְגִדּוֹ בֶּצַע כֶּסֶף לֹא לָקָחוּ׃
suis exaltationibus de ,stellæ pugnauerunt cælis De
20 מִן־שָׁמַיִם נִלְחָמוּ הַכּוֹכָבִים מִמְּסִלּוֹתָם
torrens ,eos deuoluit Chison Torrens .Sisera cum pugnauerunt
21 נִלְחֲמוּ עִם־סִיסְרָא׃ נַחַל קִישׁוֹן גְּרָפָם נַחַל
.robur mea anima conculcabit ,Chison torrens :Chedummim
קְדוּמִים נַחַל קִישׁוֹן תִּדְרְכִי נַפְשִׁי עֹז׃

cùm exires dum incedere · יָצָא · concussa facie tremuit facie · villæ absque muro & munitione · קוּם · Cùm elegit in · conspectus est, · legislatores qui voluntarij estis · habitātes iudicaturâ, · דִּין · loquimini. · שׂוּם תָּנָה · præ sonitū iaculantium · agitas docent villarum · Surge apprehende prædam · ductus est ... fortib. dominatus est · יָרָה inter fortes. · contra · filio · sicut · cogitabundi corde. · duas caulas, ut audires · maiores scrutatores · trans mānsit · habitauit in nauibus · אֳנִיָּה in portu in fracturis gloria affecit · altitudinem · בּוֹא iuxta ... argentū · gradibus · scopauit · antiquitatum robustam.

manu in eos vendidit & , Israel in DOMINI *nasus* est iratus Et
8 † [k] ויחר־אף יהוה בישראל וימכרם ביד
Israel filij seruieruntque : Naharim*Aram regis Rishathaim ‖ Chuscan
כושן רשעתים מלך ארם נהרים ויעבדו בני־ישראל
filij clamauerunt Et .annos octo Rishathaim Chuscan
9 את־כושן רשעתים שמנה שנים ׃ † ויזעקו בני־
filiis seruatorem DOMINVS suscitauitque ;DOMINVM ad Israel
ישראל אל־יהוה [l] ויקם יהוה [m] מושיע לבני
minoris Caleb fratris Chenaz filius Hothniel : eos seruauit & ;Israel
ישראל ויושיעם את עתניאל בן־קנז אחי כלב הקטן
iudicauit & ,DOMINI spiritus eum super fuit Et .illo *ab*
10 ממנו ׃ † ותהי עליו רוח־יהוה וישפט
eius manu in DOMINVS *deditque* ,bellum ad est egressusque:Israel
את־ישראל ויצא למלחמה ויתן יהוה בידו
super eius manus est roborata & :Aram regem Rishathaim ‖ Chuscan
את־כושן רשעתים מלך ארם [n] ותעז ידו על
:annis quadraginta terra Quieuitque .Rishathaim Chuscan
11 כושן רשעתים ׃ † ותשקט הארץ ארבעים שנה
Israel filij addiderunt Et .Chenaz filius Hothniel est mortu9 &
12 [o] וימת עתניאל בן־קנז ׃ † [p] ויספו בני ישראל
DOMINVS confortauit & : DOMINI oculis in malum *faciendum ad*
לעשות [p] הרע בעיני יהוה ויחזק יהוה את־
malum fecerant quod *super* ,Israel *super* Moab regem Heglon
עגלון מלך־מואב על־ישראל על כי־עשו את־הרע
,Hammon filios se ad collegit Et .DOMINI oculis in
13 בעיני יהוה ׃ † ויאסף אליו את־בני־עמון
vrbem possederunt & ,Israel percussit & ,iuit & : Hamalec &
ועמלק וילך [q] ויך את־ישראל וירשו את־עיר
regi Heglon Israel filij Seruieruntque .Palmarum
14 התמרים ׃ † ויעבדו בני־ישראל את־עגלון מלך־
Israel filij clamauerunt Et .annos octodecim ,Moab
15 מואב שמונה עשרה שנה ׃ † ויזעקו בני־ישראל
Ehud seruatorem eis DOMINVS suscitauitque :DOMINVM ad
אל־יהוה ויקם יהוה להם מושיע את־אהוד
miseruntque :*sua dextera manu obturatum* virum ,Iemini filij Ghera filium
בן־גרא בן־הימיני איש אטר יד־ימינו וישלחו
.Moab regi Heglon munus eius *manu in* Israel filij
בני־ישראל בידו מנחה לעגלון מלך מואב ׃
;eius lōgitudo cubit9 :*ora duo* * ei &,gladium Ehud sibi fecit Et
16 † [r] ויעש לו אהוד חרב ולה שני [s] פיות גמד ארכה
.suum dextrum femur super *suis vestibus desub* eum accinxit &
ויחגר אתה מתחת למדיו על ירך ימינו ׃
‡Heglon & :Moab regi Heglon munus *fecit appropinquare* Et
17 † ויקרב את־המנחה לעגלון מלך מואב ועגלון
facere appropinquare compleuit quemadmodū ,fuit Et .valde *pinguis* vir
18 איש בריא מאד ׃ † ויהי כאשר כלה להקריב
ipse Et .munus *ferentes* populum dimisit & ,*munus*
19 את־המנחה וישלח את־העם נשאי המנחה ׃ † והוא
‡secretum Verbū :dixit &,Ghilgal *cum* ‖ quæ *dolaturis* à est reuersus
[t] שב מן־הפסילים אשר את־הגלגל ויאמר דבר־סתר
stātes omnes eo *desuper* sunt egressi Et . Sile :dixit Et .rex ō te ad mihi
לי אליך המלך ויאמר הס ויצאו מעליו כל־העמדים
cœnaculo in sedebat ipse & :eū ad est ingressus Ehud Et cum *supra*
20 עליו ׃ † ואהוד בא אליו והוא [v] ישב בעלית
mihi † Dei Verbum :Ehud Dixitque .*ipsi* soli ei ‡ quod ,*refrigerij*
[x] המקרה אשר־לו לבדו ויאמר אהוד דבר־אלהים לי
manum Ehud Misitque .solio *desuper* surrexit Et .te ad
21 אליך [y] ויקם מעל הכסא ׃ † וישלח אהוד את־יד
eum infixit & ,suo dextro femore *desuper* gladium *cepit* & ,suā sinistram
שמאלו [z] ויקח את־החרב מעל ירך ימינו ויתקעה
,*laminam* post capulus etiam est ingressus Et .eius ventrem in
22 בבטנו ׃ † ויבא גם־הנצב אחר הלהב
:ei9 ventre ē *gladium eduxerat* non quia ;*laminam* propter adeps se clausit &
ויסגר החלב בעד הלהב כי לא שלף החרב מבטנו
clausit & ,vestibulum per Ehud est egressus Et .*effusio stercoris* exiuit &
23 ויצא הפרשדנה ׃ † ויצא אהוד המסדרונה ויסגר
,est egressus ipse Et .sera offirmauit & ,se pro cœnaculi fores
24 דלתות העליה בעדו ונעל ׃ † והוא יצא
:obseratæ cœnaculi fores ecce & , viderunt & ,sunt ingressi *eius* serui &
ועבדיו [b] באו [c] ויראו והנה דלתות העליה נעלות
.*refrigerij conclaui in suos pedes ipse tegens* ; Certè :dixerunt &
ויאמרו אך [d] מסיך הוא את־רגליו בחדר המקרה ׃
fores *aperiens* ipse non ecce & :*pudefieri ad vsque* expectauerunt Et
25 † ויחילו עד־בוש והנה איננו פתח דלתות
eorum dominus ecce & :aperuerunt & ,*apertorium* ceperunt & :cœnaculi
העליה ויקחו את־המפתח ויפתחו והנה אדניהם

furor contra
[k] חרה
[l] impietatum duarum
*duarū facinō
[l] קום [m] ישע
traditique
[l] impietatum duarum
[n] עזז
[o] מות [p] יסף
vt facerent
[p] רוע
contra propterea
[q] נכה
qui dexterá manu nihil efficiebat, sed sinistra: per manum
‡erant acies duæ
[r] עשה פה
se eo sub veste sua
Obtulitque
‡erat crassus
oblato munere
qui dedolabant
lapidicinis ferant in...
[t] שוב
ab
iuxta
[v] עלה
æstiuo, ‡erat
‡est
[x] קרר
de
[y] קום
tulit
[z] לקח
ferrum,
[a] נצב
ferrum: exierat gladius
stercus.
regis
[b] בוא [c] ראה
ventris deposuit onus in cœnaculo æstiuo.
[d] סוך
donec tardaret
aperiebat clauem

,*eos tardare ad vsque* euasit Ehud Et .mortuus terram in *cadens*
26 נפל ארצה [e] מת ׃ † ואהוד נמלט עד התמהמהם
.Sehirath *in euasit & ,*dolaturas* transiuit ipse &
והוא עבר את־הפסילים וימלט השעירתה ׃
:Ephraim monte in tuba *in* clanxit & , *eū ingrediendo in* ,fuit Et
27 † ויהי בבואו ויתקע בשופר בהר אפרים
.*eorum facies ad* ipse & ,monte de Israel filij eo cum descenderūtq;
וירדו עמו בני־ישראל מן־ההר והוא לפניהם ׃
DOMINVS *dedit quia* ;me *post* Sequimini :eos ad Dixitque
28 † ויאמר אלהם רדפו אחרי כי־נתן יהוה את־
ceperūt &,eū post descenderūt Et .vestra manu in Moab vestros inimicos
איביכם את־מואב בידכם וירדו אחריו וילכדו
.transire *virum dederunt* non & ,Moab ipsi Iarden *transitus*
את־מעברות הירדן למואב ולא־נתנו איש לעבר ׃
,virorum millia decem circiter illo tempore in Moab Percusseruntque
29 † [f] ויכו את־מואב בעת ההיא כעשרת אלפים איש
.*vir* euasit non & :*virtutis* virum omnem & ,pinguem omnem
כל־שמן וכל־איש חיל ולא נמלט איש ׃
:Israel manu sub illa die in Moab est humiliatus Et
30 † ותכנע מואב ביום ההוא תחת יד ישראל
fuit ipsum post Et .annis octoginta terra quieuit &
31 ותשקט הארץ שמונים שנה ׃ † ואחריו היה
viros sexcentos Pelistim percussit & ;Hanath filius Samghar
שמגר בן־ענת ויך את־פלשתים שש־[g] מאות איש
.Israel ipse etiam seruauit & :bouis *documento in*
במלמד הבקר ויושע גם־הוא את־ישראל ׃

ceciderat
dū tardarent illi,
lapidicinas,
‡*cōdensum saltum.*
dum ingrederetur,
ante eos.
tradidit enim
vada permiserunt quenquam
[f] נכה
fortem, quisquam.
[g] מאה
stimulo

CAP. IIII. ד

:DOMINI oculis in malum *faciendum ad* ,Israel filij addiderūt Et
1 † [h] ויספו בני ישראל לעשות הרע בעיני יהוה
Iabin manu in DOMINVS eos *vendidit* Et .erat mortuus Ehud &
2 ואהוד מת ׃ † וימכרם יהוה ביד יבין
,Sisera *eius exercit9 princeps & ;Chasor in regnauit qui,Chenahan regis
מלך־כנען אשר מלך בחצור ושר־צבאו סיסרא
Israel filij clamauerunt Et .gentium Charoseth ‡ in *habitans* ipse &
3 והוא יושב בחרשת הגוים ׃ † ויצעקו בני־ישראל
oppressit ipse & ,ei *ferri* currus nongenti quia,DOMINVM ad
אל־יהוה כי תשע מאות רכב־ברזל לו והוא לחץ
Deborah Et .annis viginti *fortitudine in* Israel filios
4 את־בני ישראל בחזקה עשרים שנה ׃ † ודבורה
Israel *iudicans* ipsa ,Lappidoth vxor ,prophetes mulier
אשה נביאה אשת לפידות היא שפטה את־ישראל
Deborah palma sub *sedens* ipsa Et .illo tempore in
5 בעת ההיא ׃ † והיא יושבת תחת־תמר דבורה
eam ad ascendebant & :Ephraim monte in Bethel inter & ,Ramah inter
בין הרמה ובין בית־אל בהר אפרים [i] ויעלו אליה
filium Barac vocauit & Misitque .iudicium ad Israel filij
6 בני ישראל למשפט ׃ † ותשלח ותקרא לברק בן־
DOMINVS præcepit Nōne:eū ad dixitque ,Naphthali Chedes de Abinohā
אבינעם מקדש נפתלי ותאמר אליו הלא־צוה יהוה
decem tecum *capies* & ,Thabor montē in *trahes* & Vade ,Israel Deus
אלהי־ישראל [k] לך ומשכת בהר תבור ולקחת עמך עשרת
?Zebulun filiis ē & ,Naphthali filiis de ,virorum millia
אלפים איש מבני נפתלי ומבני זבלון ׃
principem Siseram Chison torrentem ad *te ad* traham Et
7 † ומשכתי אליך אל־נחל קישון את־סיסרא [l] שר־
.tua manu in eū *dabo* & ;eius multitudinē & ,eius *currum* &,Iabin exercit9
צבא יבין ואת־רכבו ואת־המונו ונתתיהו בידך ׃
non si & :ibo & ,mecum *ieris* Si :Barac eam ad Dixitque
8 † ויאמר אליה ברק אם־תלכי עמי והלכתי ואם־לא
.tecum ibo Eundo :dixit Et .ibo non ,mecum *ieris*
9 תלכי עמי לא אלך ׃ † ותאמר הלך אלך עמך
:*ambulans* tu *qua* ,via *super tuus decor* erit non veruntamē
אפס כי לא תהיה תפארתך על־הדרך אשר־אתה הולך
,Deborah Surrexitque .Siseram DOMINVS *vendet* mulieris manu in quia
כי ביד אשה ימכר יהוה את־סיסרא ותקם דבורה
,Zebulun Barac *conclamauit* Et .Chedes in Barac cum *iuit* Et
10 ותלך עם־ברק קדשה ׃ † ויזעק ברק את־זבולן
.virorū millibus decem*suis pedibus *in* ascēdit & ,Chedes in Naphthali &
ואת־נפתלי קדשה ויעל ברגליו עשרת אלפי איש
se separauit Chenæus Cheber Et .Deborah eo cum ascenditque
11 ויעל עמו דבורה ׃ † וחבר הקיני נפרד
ad vsque *suam aulam* tetendit & :Mosch soceri Chobab filiis de ,Chain à
מקין מבני חבב חתן משה [m] ויט אהלו עד־
.Chedes *cum* ‡ quæ ,Sahananim in quercum
אלון בצעננים אשר את־קדש ׃

vt facerent
[h] יסף
tradidit
* erat
habitabat
‡*silua*
ferrei erant
fortiter
iudicabat
sedebat
[i] עלה
trahe tolle
[k] הלך
tibi
[l] שור
currus tradam
veneris
veneris
gloria tua in perquam ambulas:
tradet
perrexit congregauit
*cum
tabernaculū suum
‡est in בצעננים ק

Chenahanæi interiore in Aser habitauit Et .Rechob & ,Aphic
אפיק ואת־רחב ׃ † וישב האשרי בקרב הכנעני 32
expulit non Naphthali .eum expulit non quia ,terræ habitatorum
יושבי הארץ כי לא הורישו ׃ † נפתלי לא־הוריש 33
habitauit sed :Bethhanath habitatores & ,Bethsemes habitatores
את־ישבי בית־שמש ואת־ישבי בית־ענת וישב
, Bethsemes habitatores & : terræ habitatorum Chenahanæi interiori in
בקרב הכנעני ישבי הארץ וישבי בית־שמש
Emoræus oppresserunt Et .tributum in eis erant Bethhanath &
ובית ענת היו להם למס ׃ † וילחצו האמרי 34
.vallem in descendere eis dederat non quia ;montem ad Dan filios
את־בני־דן ההרה כי־לא נתנו [e] לרדת לעמק ׃
,Aialon in Cheres monte in habitare Emoræus Cœpitque
† [f] ויואל האמרי [g] לשבת בהר־חרס באילון 35
.tributū in fuerūt &,Ioseph domus manus est aggrauata &:Sahalbim in &
ובשעלבים ותכבד יד בית־יוסף [h] ויהיו למס ׃
.supra & ,petra à ,scorpionum ascensu ab † Emoræi terminus Et
† וגבול האמרי ממעלה עקרבים מהסלע ומעלה ׃ 36

medio
habitatoris
medio Chenahanæorum
tributarij.
cōpulerunt Emoræi
permiserat eis vt descēderēt
[e] ירד
[f] יאל [g] ישב
[h] היה
‡ erat

CAP. II. ב

,Bochim ! ad Ghilgal de DOMINI angelus ascendit Et
† [a] ויעל מלאך יהוה מן־הגלגל אל־[b]הבכים • 1
in vos introduxi & ,Aegypto ex vos feci Ascendere :dixit &
ויאמר אעלה אתכם ממצרים [c] ואביא אתכם אל־
faciam irritum Non : dixi & ; vestris patribus iuraui quam ‡ , terram
הארץ אשר נשבעתי לאבתיכם ואמר לא־[d]אפר
excidetis non vos Et .seculum in vobiscum meum pactum
בריתי אתכם לעולם ׃ † ואתם לא־תכרתו 2
non & :diruetis eorum altaria :huius terræ habitatoribus † pactum
ברית ליושבי הארץ הזאת מזבחותיהם [e] תתצון ולא־
: dixi etiam Et ?fecistis hoc cur ;mea voce in audistis
שמעתם בקולי מה־זאת עשיתם ׃ † וגם אמרתי 3
,lateribus in vobis erunt sed :vestris faciebus à eos expellam Non
לא־אגרש אותם מפניכם והיו לכם [f] לצדים
loqui secundum ,fuit Et .laqueum in vobis erunt eorum dij &
ואלהיהם יהיו לכם [g] למוקש ׃ † ויהי כדבר 4
,Israel filios omnes ad hæc verba DOMINI angelum
מלאך יהוה את־הדברים האלה אל־כל־בני ישראל
Vocaueruntque .fleuerunt & ,suam vocē populus eleuauerunt &
[h] וישאו העם את־קולם ויבכו ׃ † ויקראו 5
.DOMINO ibi immolauerunt & :Bochim ‡ ipsius loci nomen
שם־המקום ההוא [i] בכים ויזבחו־שם ליהוה ׃
vir ,Israel filij abierunt & ,populum Iehosuah dimisit Et
† וישלח יהושע את־העם וילכו בני־ישראל איש 6
Seruieruntque .terram possidendum ad ,suam hæreditatem ad
לנחלתו [k] לרשת את־הארץ ׃ † ויעבדו 7
seniorum diebus omnibus &,Iehosuah diebus oībus DOMINO populus
העם את־יהוה כל ימי יהושע וכל [l] ימי הזקנים
opus omne viderunt qui ,Iehosuah post dies prolongauerunt qui
אשר האריכו ימים אחרי יהושע אשר [m] ראו את כל־מעשה
est mortuus Et .Israeli fecit quod ,magnum DOMINI
יהוה הגדול אשר עשה לישראל ׃ † [n] וימת 8
.annorum decem & centum vir ,DOMINI seruus ,Nun filius Iehosuah
יהושע בן־נון עבד יהוה בן־מאה ועשר [o] שנים ׃
mōte in,Heres Thimnath in ei⁹ hæreditatis termino in eū sepelierūt Et
† ויקברו אותו בגבול נחלתו בתמנת־חרס בהר 9
generatio omnis etiam Et .Ghahas montis aquilone ab, Ephraim
אפרים מצפון להר־געש ׃ † וגם כל־הדור 10
,eos post alia generatio surrexitque :suos patres ad sunt collecti illa
ההוא נאספו אל־אבותיו [p] ויקם דור אחר אחריהם
fecit quod factum etiam & ,DOMINVM nouerunt non qui
אשר לא־ידעו את־יהוה וגם את־המעשה אשר עשה
oculis in malum Israel filij Feceruntque .Israeli
לישראל ׃ † [q] ויעשו בני־ישראל את־הרע בעיני 11
DOMINVM dereliquerūt Et .Behalim seruierunt & ,DOMINI
יהוה ויעבדו את־הבעלים ׃ † ויעזבו את־יהוה 12
ierunt & ,Aegypti terra è eos educentem ,suorum patrum Deum
אלהי אבותם [r] המוציא אותם מארץ מצרים וילכו
,eorum circuitu † qui ,populorum diis è ,alienos deos post
אחרי אלהים אחרים מאלהי העמים אשר סביבותיהם
Dereliqueruntq; .DOMINVM irritauerunt & ,eis se incuruauerunt &
[s] וישתחוו להם ויכעסו את־יהוה ׃ † ויעזבו 13
est iratus Et .Astaroth & ,Bahal seruierunt & ;DOMINVM
את־יהוה ויעבדו לבעל ולעשתרות ׃ † [t] ויחר־ 14
diripuerūt & :diripientiū manu in eos dedit & ,Israel in DOMINI nasus
אף יהוה בישראל ויתנם ביד [v] שסים [x] וישסו

flentes,
[a] עלה [b] בכה
[c] בוא
‡ super
[d] פור
æternum.
ferietis
† cum
[e] נתץ
obedistis voci meæ;
facie vestra:
[f] צדד
cùm loqueretur angelus
[g] יקש
[h] נשא
‡ flentium
[i] בכה
vnusquisque
[k] ירש
[l] יום
[m] ראה
[n] מות
[o] שנה
cōgregata est
[p] קום
opus
[q] עשה
qui eduxerat
[r] יצא
† erant in circuitu
[s] שחה
[t] חרה
furor cōtra
tradidit
[v] שסה
[x] שסס

potuerūt non & ,circuitu à eorū inimicorū manu in eos vendidit & ,eos
אותם וימכרם ביד אויביהם מסביב ולא־יכלו
,egrediebātur quò omni In .suorum inimicorum facies in stare vltra
עוד לעמד לפני אויביהם ׃ † בכל אשר יצאו 15
,DOMINVS est locutus sicuti ,malum in eos in erat DOMINI manus
יד־יהוה היתה־בם לרעה כאשר דבר יהוה
.valde eis fuit angustia & :eis DOMINVS iurauit sicut &
וכאשר נשבע יהוה להם [x] ויצר להם מאד ׃
manu è eos seruauerunt & ,Iudices DOMINVS suscitauit Et
† ויקם יהוה שפטים ויושיעום מיד 16
quia ,audierunt non suos iudices ad etiam Et .eos diripientium
שסיהם ׃ † וגם אל־שפטיהם לא שמעו כי 17
citò recesserunt :eis se incuruauerūt & ,alienos Deos post sunt fornicati
זנו אחרי אלהים אחרים [y] וישתחוו להם [z] סרו מהר
;DOMINI præcepta audiendū ad ,eorū patres ambulauerāt qua via de
מן־הדרך אשר הלכו אבותם [a] לשמע מצות־יהוה
,Iudices eis DOMINVS suscitaret cùm Et .sic fecerunt non
לא־עשו כן ׃ † וכי־[b]הקים יהוה להם שפטים 18
eorū inimicorū manu è eos seruabat & ,iudice cum DOMINVS erat &
והיה יהוה עם־השפט והושיעם מיד איביהם
eorum gemitu à DOMINVS miserebatur quia ;iudicis diebus omnib⁹
כל ימי השופט כי־ינחם יהוה מנאקתם
,iudicem moriendo in ,erat Et .eorū coarctatorum & ,eos opprimentium facie à
מפני לחציהם ודחקיהם ׃ † והיה במות השופט 19
deos post eundum ad suis patribus præ corrūpebant se ‡ & ,reuertebātur
[c] ישבו והשחיתו מאבותם [d] ללכת אחרי אלהים
faciebant cadere non :eis se incuruando & ,eis seruiendo ,alienos
אחרים לעבדם ולהשתחות להם לא [e] הפילו
nasus * est iratus Et .dura sua via de & ,suis actibus de
ממעלליהם ומדרכם הקשה ׃ † ויחר־אף 20
ista gens sunt transgressi quòd eo Pro :dixit & ,Israel in DOMINI
יהוה בישראל ויאמר יען אשר עברו הגוי הזה את־
:meæ voci obedierunt nō & ,eorum patribus præcepi quod meum pactū
בריתי אשר צויתי את־אבותם ולא שמעו לקולי ׃
,eorum faciebus à virum expellendum ad addam non ego Etiam
† גם־אני לא [f] אוסיף [g] להוריש איש מפניהם 21
tentare Pro .est mortuus & ,Iehosuah dimisit quas gentibus de
מן־הגוים אשר־עזב יהושע [h] וימת ׃ † למען [i] נסות 22
,DOMINI viam ipsi custodientes num ,Israel eis in
בם את־ישראל השמרים הם את־דרך יהוה
.non an ,eorum patres seruauerunt sicut ,eis in ambulandum ad
ללכת בם כאשר שמרו אבותם אם־לא ׃
eas expellendum non ad – ,istas gentes DOMINVS dimisit Et
† [k] וינח יהוה את־הגוים האלה לבלתי הורישם 23
.Iehosuah manu in eas dedit non & :citò
מהר ולא נתנם ביד יהושע ׃

CAP. III. ג

eis in tentandum ad ,DOMINVS dimisit quas ,gentes* istæ Et
† ואלה הגוים אשר הניח יהוה לנסות בם את־ 1
.Chenahan prælia omnia nouerant non qui omnes ,Israel
ישראל את כל־אשר לא־ידעו את כל־מלחמות כנען ׃
eos docere Israel filiorum generationes scire pro Tantum
† רק למען [a] דעת [b] דרות בני־ישראל ללמדם 2
Quinque .ea cognouerant non antea qui tantùm ,prælium
מלחמה רק אשר־[c]לפנים לא ידעום ׃ † חמשת 3
Chiuuæum & ,Sidonium & ,Chenahanæū omnem & ,Pelistim satrapas
סרני פלשתים וכל־הכנעני והצידני והחוי
ingrediendum ad vsque Chermon Bahal monte à :Libanum montem habitantē
ישב הר הלבנון מהר בעל חרמון עד לבוא
sciendum ad ,Israel eis in tentandum ad Fueruntque .Chamath
חמת ׃ † [d] ויהיו [e] לנסות בם את־ישראל לדעת 4
eorum patribus præcepit quæ ,DOMINI præcepta audirent vtrùm.
הישמעו את־[f]מצות יהוה אשר־צוה את־אבותם
,Chenahanæi interiore in habitauerunt Israel filij Et .Moseh manu in
ביד־משה ׃ † ובני ישראל ישבו בקרב הכנעני 5
Acceperuntq; .Iebuzæi & ,Chiuuæi &, Perizæi &, Emoræi & ,Chittæi
החתי והאמרי והפרזי והחוי והיבוסי ׃ † [g] ויקחו 6
:eorum filiis dederunt suas filias & ,vxores in sibi eorum filias
את־בנותיהם להם לנשים ואת־בנותיהם נתנו לבניהם
Israel filij Feceruntque .eorum diis seruieruntque
ויעבדו את־אלהיהם ׃ † [h] ויעשו בני־ישראל את־ 7
,sui Dei DOMINI sunt oblitique ;DOMINI oculis in malum
[i] הרע בעיני יהוה וישכחו את־יהוה אלהיהם
.Lucis & ,Behalim seruierunt &
ויעבדו את־הבעלים ואת־האשרות ׃

vendiderunt
in cordi inimicis suis
Quocunque
contra
angustiis affecti sunt
[x] יצר
sed
[y] שחה [z] סור
per quam vt audirent
[a] צוה [b] קום
gemitus
propter oppressores eorū coarctatores
mortuo iudice
reuerterentur agebant quā patres eorum vt irent
[c] שוב [d] הלך
[e] נפל
* furor
quenquam facie
[f] יסף [g] ירש
Vt tentem
[h] מות [i] נסה
per eas verum custodiant vt ambulent per eam, vt non expellerer
[k] ינח
tradidit
* sunt
vt tentaret per eas
bella
vt scirent
[a] ידע [b] דור
bellum
[c] פנה
in monte Libano:
introitum
vt tentaret per eas
vt sciret
[d] היה [e] נסה
[f] צוה
per manum
medio
[g] לקח
[h] עשה
[i] רעע

LIBER IVDICVM;

HEBRAICE SOPHTIM.

CAP. I. א

interrogauerũt &,Iehoſuah mori poſt fuit Et
1 וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת יְהוֹשֻׁעַ וַיִּשְׁאֲלוּ
Quis :dicendo ,DOMINO in Iſrael filij
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּיהוָה לֵאמֹר מִי־
principio in Chenahanæum ad nobis aſcendet
יַעֲלֶה־לָּנוּ אֶל־הַכְּנַעֲנִי בַּתְּחִלָּה
?eum in pugnandum ad
לְהִלָּחֶם בּוֹ׃
terram dedi Ecce .aſcẽdet Iehudah :DOMINVS dixit Et
2 וַיֹּאמֶר יְהוָה יְהוּדָה יַעֲלֶה הִנֵּה נָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ
:ſuum fratrem Simhon ad Iehudah Dixitque .eius manu in
3 בְּיָדוֹ׃ וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְשִׁמְעוֹן אָחִיו
: Chenahanæum in pugnabimus & ,meam ſortem in mecum Aſcende
עֲלֵה אִתִּי בְגוֹרָלִי וְנִלָּחֲמָה בַּכְּנַעֲנִי
.Simhon eo cum init & .tuam ſortem in tecum ego etiam ibo &
וְהָלַכְתִּי גַם־אֲנִי אִתְּךָ בְּגוֹרָלֶךָ וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ שִׁמְעוֹן׃
Perizæũ & ,Chenahanæũ DOMINVS dedit & ;Iehudah Aſcenditque
4 וַיַּעַל יְהוּדָה וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת־הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי
.virorum millia decem ,Bezec in eos percuſſerunt & :eorum manu in
בְּיָדָם וַיַּכּוּם בְּבֶזֶק עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ׃
pcuſſerũt & ,eũ in pugnauerũt & ,Bezec in Adonibezec‡ inuenerunt Et
5 וַיִּמְצְאוּ אֶת־אֲדֹנִי בֶזֶק בְּבֶזֶק וַיִּלָּחֲמוּ בּוֹ וַיַּכּוּ
,Adonibezec* Fugitque .Perizæum & ,Chenahanæum
6 אֶת־הַכְּנַעֲנִי וְאֶת־הַפְּרִזִּי׃ וַיָּנָס אֲדֹנִי בֶזֶק
pollices abſciderunt & ,eũ apprehenderunt & ,eũ poſt ſunt perſecuti &
וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרָיו וַיֹּאחֲזוּ אֹתוֹ וַיְקַצְּצוּ אֶת־בְּהֹנוֹת
Septuaginta :Adonibezec† Dixitque ·eius pedum & ,eius manuũ
7 יָדָיו וְרַגְלָיו׃ וַיֹּאמֶר אֲדֹנִי־בֶזֶק שִׁבְעִים
colligentes fuerunt ,abſciſſis eorum pedũ & ,eorũ manuũ pollicibus ,reges
מְלָכִים בְּהֹנוֹת יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם מְקֻצָּצִים הָיוּ מְלַקְּטִים
.Deus mihi rependit ſic ,feci Sicut :mea menſa ſub
תַּחַת שֻׁלְחָנִי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי כֵּן שִׁלַּם־לִי אֱלֹהִים
.ibi eſt mortuus & ,Ieruſalaim ‡ eum adduxerunt &
וַיְבִיאֻהוּ יְרוּשָׁלִַם וַיָּמָת שָׁם׃
,eam ceperunt & ,Ieruſalaim in Iehudah filij Pugnaueruntque
8 וַיִּלָּחֲמוּ בְנֵי־יְהוּדָה בִּירוּשָׁלִַם וַיִּלְכְּדוּ אוֹתָהּ
.ignem in miſerunt ciuitatem & ,gladij os ad eam percuſſerunt &
וַיַּכּוּהָ לְפִי־חָרֶב וְאֶת־הָעִיר שִׁלְּחוּ בָאֵשׁ׃
,Chenahanæũ in pugnandum ad Iehudah filij deſcenderunt poſtea Et
9 וְאַחַר יָרְדוּ בְּנֵי יְהוּדָה לְהִלָּחֵם בַּכְּנַעֲנִי
.planiciem & ,meridiem & ,montem habitantem
יוֹשֵׁב הָהָר וְהַנֶּגֶב וְהַשְּׁפֵלָה׃
nomen &):Chebron in habitantem Chenahanæũ ad Iehudah init Et
10 וַיֵּלֶךְ יְהוּדָה אֶל־הַכְּנַעֲנִי הַיּוֹשֵׁב בְּחֶבְרוֹן וְשֵׁם־
,Achiman & ,Seſai percuſſerũt & (Chiriatharbah facies ad Chebron
חֶבְרוֹן לְפָנִים קִרְיַת אַרְבַּע וַיַּכּוּ אֶת־שֵׁשַׁי וְאֶת־אֲחִימַן
nomẽ &):Debir habitatores ad inde init Et .Talmai &
11 וְאֶת־תַּלְמָי׃ וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם אֶל־יוֹשְׁבֵי דְּבִיר וְשֵׁם־
Qui :Caleb Dixitque (.Chiriathſepher † antea Debir
12 דְּבִיר לְפָנִים קִרְיַת־סֵפֶר׃ וַיֹּאמֶר כָּלֵב אֲשֶׁר־
Hachſah ei dabo & ,eã ceperit & ,Chiriathſepher percuſſerit
יַכֶּה אֶת־קִרְיַת־סֵפֶר וּלְכָדָהּ וְנָתַתִּי לוֹ אֶת־עַכְסָה
fratris Chenaz filius Hothniel eam cepit Et .vxorem in meã filiam
13 בִתִּי לְאִשָּׁה׃ וַיִּלְכְּדָהּ עָתְנִיאֵל בֶּן־קְנַז אֲחִי
.vxorem in ſuam filiam Hachſah ei deditque :eo ab minor*,Caleb
כָלֵב הַקָּטֹן מִמֶּנּוּ וַיִּתֶּן־לוֹ אֶת־עַכְסָה בִתּוֹ לְאִשָּׁה׃
ſuo patre à petendum ad eum incitauit & ,ipſam veniendo in ,fuit Et
14 וַיְהִי בְּבוֹאָהּ וַתְּסִיתֵהוּ לִשְׁאוֹל מֵאֵת־אָבִיהָ
?tibi ‡ Quid :Caleb ei dixitque :aſino deſuper ſe defixit Et .agrum
הַשָּׂדֶה וַתִּצְנַח מֵעַל הַחֲמוֹר וַיֹּאמֶר־לָהּ כָּלֵב מַה־לָּךְ׃
,mihi dediſti meridiei terrã quia ;bñdictionẽ mihi Da :ei Dixitque
15 וַתֹּאמֶר לוֹ הָבָה־לִּי בְרָכָה כִּי אֶרֶץ הַנֶּגֶב נְתַתָּנִי
ſcaturigines Caleb ei dedit & :aquarum ſcaturigines mihi dabis &
וְנָתַתָּה לִי גֻּלֹּת מָיִם וַיִּתֶּן־לָהּ כָּלֵב אֵת גֻּלֹּת

mortem הָיָה Dominum, חָלַל cum eo, contra, perrexit, tradidit עָלָה, נָכָה, ‡domini Bezec cum eo, *domini Bezec, נוּס, †domini Bezec, colligebant, reddidit, עָשָׂה, ‡ in בּוֹא מוּת, contra, acie, contra, in monte, in meridie, in planicie, perrexit, qui habitabat, antea fuit, perrexit, †fuit ciuitas literarum, נָכָה, נָכָה, *qui erat, cùm perueniret ipsa, & instigauit vt peteret, descendit de ‡ est, יָהַב, aridam, da, fontes, גָּלַל

ſoceri Cheni filij Et .inferioris partis ſcaturigines & ,partis ſuperioris
16 עִלִּית וְאֵת גֻּלֹּת תַּחְתִּית׃ וּבְנֵי קֵינִי חֹתֵן
deſertum*Iehudah filiis cum Palmarum ciuitate de aſcenderunt Moſeh
מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים אֶת־בְּנֵי יְהוּדָה מִדְבַּר
.populo cum habitauit & ,iuit & :Harad meridie in ‡quod ,Iehudah
יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּנֶגֶב עֲרָד וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב אֶת־הָעָם׃
percuſſerunt & ,ſuo fratre Simhon cum Iehudah iuit Et
17 וַיֵּלֶךְ יְהוּדָה אֶת־שִׁמְעוֹן אָחִיו וַיַּכּוּ אֶת־
nomen vocauit & :eam interfecerũt & :Sephath habitatorẽ Chenahanęũ
הַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב צְפַת וַיַּחֲרִימוּ אוֹתָהּ וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־
& ,Hazzah Iehudah Cepitque .Chormah ‡ ciuitatis
18 הָעִיר חָרְמָה׃ וַיִּלְכֹּד יְהוּדָה אֶת־עַזָּה וְאֶת־
& ,Hechron & ,eius terminum & ,Aſchelon & ,eius terminum
גְּבוּלָהּ וְאֶת־אַשְׁקְלוֹן וְאֶת־גְּבוּלָהּ וְאֶת־עֶקְרוֹן וְאֶת־
poſſedit & ;Iehudah cum DOMINVS Fuitque .eius terminũ
19 גְּבוּלָהּ׃ וַיְהִי יְהוָה אֶת־יְהוּדָה וַיֹּרֶשׁ
currus quia ,vallis habitatores expellendum ad ‡ non quia : montem
אֶת־הָהָר כִּי לֹא לְהוֹרִישׁ אֶת־יֹשְׁבֵי הָעֵמֶק כִּי־רֶכֶב
ſicut ,Chebron Caleb ipſi Dederuntque .eis † ferrei
20 בַּרְזֶל לָהֶם׃ וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת־חֶבְרוֹן כַּאֲשֶׁר
.Hanac filios tres inde expulit & :Moſeh eſt locutus
דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיּוֹרֶשׁ מִשָּׁם אֶת־שְׁלֹשָׁה בְּנֵי הָעֲנָק׃
filij expulerunt non Ieruſalaim habitatorem Iebuzæum Et
21 וְאֶת־הַיְבוּסִי יֹשֵׁב יְרוּשָׁלִַם לֹא הוֹרִישׁוּ בְּנֵי
ad vſq; Ieruſalaim in Biniamin filiis cum Iebuſæus habitauit &:Biniamin
בִנְיָמִן וַיֵּשֶׁב הַיְבוּסִי אֶת־בְּנֵי בִנְיָמִן בִּירוּשָׁלִַם עַד
ipſi etiam ,Ioſeph domus aſcenderunt Et .hanc diem
22 הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיַּעֲלוּ בֵית־יוֹסֵף גַּם־הֵם
domus fecerunt explorari Et .eis cum * DOMINVS & ,Bethel ‡
23 בֵּית־אֵל וַיהוָה עִמָּם׃ וַיָּתִירוּ בֵית־
(.Luz antea ‡ vrbis nomen &) : Bethel in ,Ioſeph
יוֹסֵף בְּבֵית־אֵל וְשֵׁם־הָעִיר לְפָנִים לוּז׃
:ei dixerũtque ,vrbe ex egredientem virum cuſtodes viderunt Et
24 וַיִּרְאוּ הַשֹּׁמְרִים אִישׁ יוֹצֵא מִן־הָעִיר וַיֹּאמְרוּ לוֹ
.miſericordiã tecum faciemus & ,vrbis introitum quæſo nobis Oſtende
הַרְאֵנוּ נָא אֶת־מְבוֹא הָעִיר וְעָשִׂינוּ עִמְּךָ חָסֶד׃
os ad vrbem percuſſeruntque ,vrbis introitum eis oſtendit Et
25 וַיַּרְאֵם אֶת־מְבוֹא הָעִיר וַיַּכּוּ אֶת־הָעִיר לְפִי־
.dimiſerunt eius familiam omnem & ,virum & :gladij
חֶרֶב וְאֶת־הָאִישׁ וְאֶת־כָּל־מִשְׁפַּחְתּוֹ שִׁלֵּחוּ׃
vocauit & ,vrbẽ ædificauit & :Chitthim terram ‡ vir iuit Et
26 וַיֵּלֶךְ הָאִישׁ אֶרֶץ הַחִתִּים וַיִּבֶן עִיר וַיִּקְרָא
.hanc diem ad vſque eius nomen ‡ hoc ;Luz eius nomen
שְׁמָהּ לוּז הוּא שְׁמָהּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃
& ,eius filias & ,Bethſean Menaſſeh expulit non Et
27 וְלֹא־הוֹרִישׁ מְנַשֶּׁה אֶת־בֵּית־שְׁאָן וְאֶת־בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת־
& ,eius filias & ,Dor habitatores & ,eius filias & ,Tahanach
תַּעְנַךְ וְאֶת־בְּנֹתֶיהָ וְאֶת־יֹשֵׁב דּוֹר וְאֶת־בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת־
& ,Meghiddo habitatores & ,eius filias & ,Ibleham habitatores
יוֹשְׁבֵי יִבְלְעָם וְאֶת־בְּנֹתֶיהָ וְאֶת־יוֹשְׁבֵי מְגִדּוֹ וְאֶת־
.ipſa terra in habitare Chenahanæus voluitque ;eius filias
בְּנוֹתֶיהָ וַיּוֹאֶל הַכְּנַעֲנִי לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ הַזֹּאת׃
:tributum ad Chenahanęũ poſuit & ,Iſrael eſſet roboratus cũ ,fuit Et
28 וַיְהִי כִּי־חָזַק יִשְׂרָאֵל וַיָּשֶׂם אֶת־הַכְּנַעֲנִי לָמַס
expulit non Ephraim Et .eum expulit non expellendo ſed
29 וְהוֹרֵישׁ לֹא הוֹרִישׁוֹ׃ וְאֶפְרַיִם לֹא הוֹרִישׁ אֶת־
ei⁹ interiore in Chenahanæ⁹ habitauit ſed ,Ghazer in habitãtẽ Chenahanęũ
הַכְּנַעֲנִי הַיּוֹשֵׁב בְּגָזֶר וַיֵּשֶׁב הַכְּנַעֲנִי בְּקִרְבּוֹ
& ,Chitron habitatores expulit non Zebulun .Ghazer in
30 בְּגָזֶר׃ זְבוּלֻן לֹא הוֹרִישׁ אֶת־יוֹשְׁבֵי קִטְרוֹן וְאֶת־
fueruntq; ,ei⁹ interiore in Chenahanæus habitauit ſed ,Nahalol habitatores
יוֹשְׁבֵי נַהֲלֹל וַיֵּשֶׁב הַכְּנַעֲנִי בְּקִרְבּוֹ וַיִּהְיוּ
& ,Hacho habitatores expulit non Aſer .tributum in
31 לָמַס׃ אָשֵׁר לֹא הוֹרִישׁ אֶת־יֹשְׁבֵי עַכּוֹ וְאֶת־
& ,Chelbah & ,Achzib & ,Achlab & ,Sidon habitatores
יוֹשְׁבֵי צִידוֹן וְאֶת־אַחְלָב וְאֶת־אַכְזִיב וְאֶת־חֶלְבָּה וְאֶת־

fontes ſuperiores, & fontes inferiores. עָלָה *in ‡ eſt perrexit, eos: ‡anathema. ‡erat expellere יָרַשׁ †erant עָלָה ‡in *fuit תּוּר ‡fuit רָאָה acie נָכָה perrexit ‡in בָּנָה ‡eſt oppida יָרַשׁ oppida יושבי oppida oppida cœpitque יָאַל tributarium: הָיָה שׂוּם medio medio tributarij. מַסַּם יָרַשׁ

,perfectione in ei seruite & ,DOMINVM timete nunc Et
14 † ועתה יראו את־יהוה ועבדו אתו בתמים
vestri patres seruierunt quibus ,deos remouete & ;veritate in &
ובאמת והסירו את־אלהים אשר עבדו אבותיכם
.DOMINO seruite & ,Aegypto in & ,fluminis transitu in
בעבר הנהר ובמצרים ועבדו את־יהוה ׃
eligite ,DOMINO seruire vestris oculis in ‡ malum si Et
15 † ואם רע בעיניכם לעבד את־יהוה בחרו
quibus ,Deos siue ,seruiatis cui hodie vobis
לכם היום את־מי תעבדון אם את־אלהים אשר־
deos siue ,fluminis transitu in * qui ,vestri patres seruierunt
עבדו אבותיכם אשר בעבר הנהר ואם את־אלהי
,mea dom⁹ & ,ego & :eorum terra in habitantes vos quorum ,Emoræi
האמרי אשר אתם ישבים בארצם ואנכי וביתי
.DOMINO seruiemus
נעבד את־יהוה ׃
derelinquendo à nobis Absit :dixit & ,populus respondit Et
16 † ויען העם ויאמר חלילה לנו מעזב את־
.alienis diis seruiendo ,DOMINVM
יהוה לעבד אלהים אחרים ׃
& ,nos faciens ascendere ipse ,noster Deus DOMINVS Quoniã
17 † כי יהוה אלהינו הוא המעלה אתנו ואת־
fecit qui & ,seruorum domo è Aegypti terra è nostros patres
אבתינו מארץ מצרים מבית עבדים ואשר עשה
omni in nos custodiuit & ,ista magna signa nostris oculis in
לעינינו את־האתת הגדולת האלה וישמרנו בכל־
transiuimus quorum ,populis omnibus in & ,ea in ambulauimus qua ,via
הדרך אשר הלכנו בה ובכל העמים אשר עברנו
,populos omnes DOMINVS Expulitque .eorum interiori in
18 בקרבם ׃ † ויגרש יהוה את־כל־העמים
seruiemus nos etiam :nostris faciebus à terræ habitatorem Emoræum &
ואת־האמרי ישב הארץ מפנינו גם־אנחנו נעבד
.noster Deus ‡ ipse quia ,DOMINO
את־יהוה כי־הוא אלהינו ׃
,DOMINO seruire poteritis Non :populũ ad Iehosuah Dixitque
19 † ויאמר יהושע אל־העם לא תוכלו לעבד את־יהוה
parcet non :ipse æmulator Deus ,ipse sancti Deus quia
כי־אלהים קדשים הוא אל־קנוא הוא לא־ישא
.vestris peccatis atque ,vestro sceleri
לפשעכם ולחטאותיכם ׃
,alienigenæ diis seruieritis & ,DOMINVM dereliqueritis Cùm
20 † כי תעזבו את־יהוה ועבדתם אלהי נכר
postquam ,vos consumet & ,vobis malefaciet & ,se conuertet &
ושב והרע לכם וכלה אתכם אחרי אשר־
:Iehosuah ad populus Dixitque .vobis benefecerit
21 היטיב לכם ׃ † ויאמר העם אל־יהושע
.seruiemus DOMINO quia ;Nequaquam
לא כי את־יהוה נעבד ׃
quia ,vos in vos Testes :populum ad Iehosuah Dixitque
22 † ויאמר יהושע אל־העם עדים אתם בכם כי־
:dixerunt Et .ei seruiendum ad DOMINVM vobis elegistis vos
אתם בחרתם לכם את־יהוה לעבד אותו ויאמרו
.Testes
עדים ׃

[r] ירא — [s] אמן — [t] רוע * est — *fuerunt trãs flumen, מעבר ק in quorũ habitatis terra; — vt derelinquamus [v] ענה fecit — [x] אות per quam per quorum transiuimus medium. — facie nostra, — ‡ est — sanctus est, est: — [y] נשא vestris scele-ribus — Si dimiseritis deo alieno, — [z] שוב — [a] יטב sed — estis contra [b] עוד vt seruiatis

:vestro interiori in * qui alienigenæ deos remouete nunc Et
23 † ועתה הסירו את־אלהי הנכר אשר בקרבכם
.Israel Deum DOMINVM ad vestrum cor inclinate &
והטו את־לבבכם אל־יהוה אלהי ישראל ׃
nostro Deo DOMINO :Iehosuah ad populus Dixeruntque
24 † ויאמרו העם אל־יהושע את־יהוה אלהינו
.audiemus eius voce in & ,seruiemus
נעבד ובקולו נשמע ׃
proposuit & ;illa die in populo ‡ fœdus Iehosuah excidit Et
25 † ויכרת יהושע ברית לעם ביום ההוא וישם
.Sechem in iudicium & ,statutum ei
לו חק ומשפט בשכם ׃
legis libro in ista verba Iehosuah Scripsitque
26 † ויכתב יהושע את־הדברים האלה בספר תורת
subter ibi eum statuit & ,magnum lapidem cepit & ,Dei
אלהים ויקח אבן גדולה ויקימה שם תחת
.DOMINI sanctuario in ‡ quæ ,quercum
האלה אשר במקדש יהוה ׃
iste lapis Ecce :populum omnem ad Iehosuah Dixitque
27 † ויאמר יהושע אל־כל־העם הנה האבן הזאת
dicta omnia audiuit ipse quia ,testimonium in vobis in erit
תהיה־בנו לעדה כי־היא שמעה את כל־אמרי
fortè ne ,testimoniũ in vos in erit & :nobiscũ est locutus quæ ,DOMINI
יהוה אשר דבר עמנו והיתה בכם לעדה פן־
populum Iehosuah Dimisitque .vestrum Deum in negetis
28 תכחשון באלהיכם ׃ † וישלח יהושע את־העם
,hæc verba post fuit Et .suam hæreditatem in virum
29 איש לנחלתו ׃ † ויהי אחרי הדברים האלה
centum filius ,DOMINI seruus ,Nun filius Iehosuah est mortuus &
וימת יהושע בן־נון עבד יהוה בן־מאה
,eius hereditatis termino in eum Sepelieruntq; .annorum decem &
30 ועשר שנים ׃ † ויקברו אתו בגבול נחלתו
montis aquilone ab ,Ephraim monte in ‡ quæ ,Timnathserach in
בתמנת־סרח אשר בהר־אפרים מצפון להר־
diebus oĩbus DOMINO Israel Seruiuitque .Ghahas
31 געש ׃ † ויעבד ישראל את־יהוה כל ימי
post dies prolongauerunt qui ,seniorũ diebus omnibus & ,Iehosuah
יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי
quod ,DOMINI opus omne cognouerunt qui & ,Iehosuah
יהושע ואשר ידעו את כל־מעשה יהוה אשר
.Israel ipsi fecerat
עשה לישראל ׃
Israel filij fecerunt ascendere quæ ,Ioseph ossa Et
32 † ואת־עצמות יוסף אשר־העלו בני־ישראל
acquisierat quam ,agri parte in Sechem in sepelierũt ,Aegypto ex
ממצרים קברו בשכם בחלקת השדה אשר קנה
;agnellis centum in ,Sechem patris Chamor filiis à Iahacob
יעקב מאת בני־חמור אבי־שכם במאה קשיטה
filius Elhazar Et .hæreditatem in Ioseph filiis fuerunt &
33 ויהיו לבני־יוסף לנחלה ׃ † ואלעזר בן־
,eius filij Pinechas Gibhath in eum sepelierunt & :est mortuus Aharon
אהרן מת ויקברו אתו בגבעת פינחס בנו
.Ephraim monte in ei fuit datus qui
אשר נתן־לו בהר אפרים ׃

alienos sunt medio vestri, [c] סור [d] נטה — voci obediemus — percussit ‡ cum — [e] שום præceptum, — [f] ירה — tulit [g] לקח [h] קום ‡ erat — eloquia — contra — contra — quemlibet — [i] מות — ‡ est — [k] עלה — summis; — [l] היה colle — [m] מות

נשלם ספר יהושע

Finis libri Iehosuah.

vidistis Vosque .dies in veni ,senui Ego
3 אני זקנתי באתי בימים ׃ † ואתם ראיתם
gentibus omnibus vester Deus DOMINVS fecit quæ omnia
את כל־אשר עשה יהוה אלהיכם לכל־הגוים
pugnans ipse vester Deus DOMINVS quia ,vestris faciebus à istis
האלה מפניכם כי יהוה אלהיכם הוא הנלחם
residuas gentes vobis feci cadere ,Videte .vobis
4 לכם ׃ † ראו הפלתי לכם את־הגוים הנשארים
,gentes omnes & ,Iarden à ,vestris tribubus hæreditatem in istas
האלה בנחלה לשבטיכם מן־הירדן וכל־הגוים
.Solis ingressu magnum mare & ,succidi quas
אשר הכרתי והים הגדול מבוא השמש ׃
,vestris faciebus à eas propulsabit ipse ,vester Deus DOMINVS Et
5 † ויהוה אלהיכם הוא יהדפם מפניכם
queadmodū ,earū terram possedistis & ,vestris faciebus à eas expulit &
והוריש אתם מלפניכם וירשתם את־ארצם כאשר
.vobis vester Deus DOMINVS ,est locutus
דבר יהוה אלהיכם לכם ׃
scriptum omne faciendum ad & ,custodiendū ad ,valde confortabimini Et
6 † וחזקתם מאד לשמר ולעשות את כל־הכתוב
,sinistra & dextera ea ab recedendum non ad ,Moseh legis libro in
בספר תורת משה לבלתי סור ממנו ימין ושמאול ׃
,vobiscum illas residuas ,istas gentes in ingrediendū non Ad
7 † לבלתי בוא בגוים האלה הנשארים האלה אתכם
neque ,iuretis neque ,cōmemoretis non eorum deorum nomine in &
ובשם אלהיהם לא־תזכירו ולא תשביעו ולא
.eis vos incuruetis neque ,eis seruiatis
תעבדום ולא תשתחוו להם ׃
fecistis sicut ,adhæreatis vestro Deo DOMINO in Quinimo
8 † כי אם־ביהוה אלהיכם תדבקו כאשר עשיתם
vestris faciebus à DOMINVS expulit Et .hanc diem ad vsque
9 עד היום הזה ׃ † ויורש יהוה מפניכם
vestris faciebus in vir stetit non vos & ;osseas & ,magnas gentes
גוים גדלים ועצומים ואתם לא־עמד איש בפניכם
persequetur vobis ex vnus Vir .hanc diem ad vsque
10 עד היום הזה ׃ † איש־אחד מכם ירדף־
sicut ,vobis pugnans ipse vester Deus DOMINVS quia ,mille
אלף כי יהוה אלהיכם הוא הנלחם לכם כאשר
,vestris animabus valde custodimini Et .vobis est locutus
11 דבר לכם ׃ † ונשמרתם מאד לנפשתיכם
.vestrum Deum DOMINVM diligendum ad
לאהבה את־יהוה אלהיכם ׃
gentium residuo in adhæseritis & ,fueritis auersi auertendo si Quia
12 † כי אם־שוב תשובו ודבקתם ביתר הגוים
,eis in cōtraxeritis affinitatē & ,vobiscum istarum residuarum istarum
האלה הנשארים האלה אתכם והתחתנתם בהם
Sciendo :vobis in ipse & ,eis in fueritis ingressi &
13 ובאתם בהם והם בכם ׃ † ידוע תדעו
gentes expellendum ad vester Deus DOMINVS addet non quod
כי לא יוסיף יהוה אלהיכם להוריש את־הגוים
,offendiculū & ,laqueū in vobis erunt & :vestris faciebus à istas
האלה מלפניכם והיו לכם לפח ולמוקש
donec ,vestris oculis in spinas in & ,vestris lateribus in flagellum in &
ולשטט בצדיכם ולצננים בעיניכם עד
vobis dedit quam ,ista optima humo desuper vos disperdere
אבדכם מעל האדמה הטובה הזאת אשר נתן לכם
hodie vadens ego ecce Et .vester Deus DOMINVS
14 יהוה אלהיכם ׃ † והנה אנכי הולך היום
,vrā anima tota in & ,vestro corde toto in scietis & :terræ vniuersæ via in
בדרך כל־הארץ וידעתם בכל־לבבכם ובכל־נפשכם
,optimis verbis omnibus ex vnum verbum cecidit non quod
כי לא־נפל דבר אחד מכל הדברים הטובים
venerunt omnia :vos super vester Deus DOMINVS est locutus quæ
אשר דבר יהוה אלהיכם עליכם הכל באו
.vnum verbum eis ex cecidit non ,vobis
לכם לא־נפל ממנו דבר אחד ׃
quod ,bonum verbum omne vos super venit sicuti ,erit Et
15 † והיה כאשר־בא עליכם כל־הדבר הטוב אשר
DOMINVS adducet sic ,vos ad vester Deus DOMINVS est locut
דבר יהוה אלהיכם אליכם כן יביא יהוה
vos eum disperdere vsque ,malum verbum omne vos super
עליכם את כל־הדבר הרע עד־השמידו אותכם
DOMINVS vobis dedit quam ,ista optima humo desuper
מעל האדמה הטובה הזאת אשר נתן לכם יהוה
,vestri Dei DOMINI pactum vos transgrediendo In .vester Deus
16 אלהיכם ׃ † בעברכם את־ברית יהוה אלהיכם

נאם ראה
Pugnauit in conspectu vestro.
* pro נפל
feci dispendere, vsque ad occasum
populsabit facie vestra
ירש
cōfortamini vt custodiatis, & faciatis * quod est
עשה ירה
& non recedatis ad dexteram & ad sinistram.
Vt nō ingrediamini inter * quæ remanent
Dei earum
שחה
Sed
facie vestra
! fortes, * quisquam cōspectu vestro
pugnat
custodite propter animas vestras, vt diligatis
residuis gentibus istis quæ sunt
cum
* vt expellat facie vestra.
Sed * laqueum נקש
* spinas שוט
צנן
disperdat e terra
vado
* per viam cognoscetis
נאם
donec disperdat
רע ê terra
Cum transgressi fueritis

,alienis diis seruieritis & ,ambulaueritis & ;vobis præcepit quod
אשר צוה אתכם והלכתם ועבדתם אלהים אחרים
,vos in DOMINI nasus irascetur & ,eis vos incuruaueritis &
והשתחויתם להם וחרה אף־יהוה בכם
.vobis dedit quam ,optima terra desuper citò peribitis &
ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה אשר נתן לכם ׃

furor contra
שחה

CAP. XXIIII. כד

;Sechem in Israel tribus omnes Iehosuah collegit Et
1 † ויאסף יהושע את־כל־שבטי ישראל שכמה
,eius iudices ad & ,eius capita ad & ,Israel seniores ad vocauitque
ויקרא לזקני ישראל ולראשיו ולשפטיו
.Dei facies ad steteruntque ,eius præfectos ad &
ולשטריו ויתיצבו לפני האלהים ׃
DOMINVS dixit Sic :populum omnem ad Iehosuah Dixitque
2 ויאמר יהושע אל־כל־העם כה־אמר יהוה
,seculo à vestri patres habitauerunt fluminis transitu In :Israel Deus
אלהי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם
.alienis diis seruieruntque ;Nachor pater & ,Abrahā pater Terach
תרח אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלהים אחרים ׃
,fluminis transitu à ,Abraham vestrum patrem cepi Et
3 † ואקח את־אביכם את־אברהם מעבר הנהר
,eius semē multiplicaui & ;Chenahā terrā oēm in eum feci ambulare &
ואולך אותו בכל־ארץ כנען וארבה את־זרעו
,Iahacob Ischac ipsi dedi Et .Ischac ei dedi &
4 ואתן־לו את־יצחק ׃ † ואתן ליצחק את־יעקב
possidendum ad ,Sehir montem Hesau ipsi dedi & :Hesau &
ואת־עשו ואתן לעשו את־הר שעיר לרשת
.Aegyptum descenderunt eius filij & Iahachob :eum
אותו ויעקב ובניו ירדו מצרים ׃
,Aegyptum percussi & :Aharon & ,Moseh Misique
5 † ואשלח את־משה ואת־אהרן ואגף את־מצרים
.vos eduxi postea & ,eius interiore in feci quemadmodū
כאשר עשיתי בקרבו ואחר הוצאתי אתכם
:mare ad venistis & :Aegypto ex vestros patres eduxi Et
6 † ואוציא את־אבותיכם ממצרים ותבאו הימה
equitibus in & ,curru in vestros patres post Aegyptij sunt persecuti &
וירדפו מצרים אחרי אבותיכם ברכב ובפרשים
posuit & ,DOMINVM ad clamauerunt Et .Suph mare ad
7 ים־סוף ׃ † ויצעקו אל־יהוה וישם
eum super adduxit & ,Aegyptios inter & ,vos inter caliginem
מאפל ביניכם ובין המצרים ויבא עליו את־
feci quæ vestri oculi viderunt & :eum operuit & ,mare
הים ויכסהו ותראינה עיניכם את אשר־עשיתי
.multis diebus deserto in habitastis & :Aegypto in
במצרים ותשבו במדבר ימים רבים ׃
transitu in habitantis Emoræi terram ad vos adduxi Et
8 † ואבאה אתכם אל־ארץ האמרי היושב בעבר
possedistis & ,vrā manu in eos dedi & ;vobiscum pugnauerunt ;Iardē
הירדן וילחמו אתכם ואתן אותם בידכם ותירשו
.vestris faciebus à eos deleui & ,eorum terram
את־ארצם ואשמידם מפניכם ׃
pugnauit & ,Moab rex Sippor filius Balac surrexit Et
9 † ויקם בלק בן־צפור מלך מואב וילחם
maledicēdum ad ,Behor filium Bilham ad vocauit & misitque : Israel in
בישראל וישלח ויקרא לבלעם בן־בעור לקלל
bñdicēdo bñdixit & ,Bilhā ad audire nolui Et .vobis
10 אתכם ׃ † ולא אביתי לשמע לבלעם ויברך ברוך
.eius manu ē vos erui & ,vobis
אתכם ואצל אתכם מידו ׃
pugnauerunt & :Iericho ad venistis & ,Iarden transistis Et
11 † ותעברו את־הירדן ותבאו אל־יריחו וילחמו
,Chenanæus & ,Perizæus & ,Emoræus ,Iericho domini vos in
בכם בעלי־יריחו האמרי והפרזי והכנעני
dedique : Iebuzæus & ,Chiuuæus ,Ghirghazæus & ,Chittæus &
והחתי והגרגשי החוי והיבוסי ואתן
,crabronem vestras facies ad misi Et .vestra manu in eos
12 אותם בידכם ׃ † ואשלח לפניכם את־הצרעה
non ,Emoræi reges duos ,vestris faciebus à eos expulit &
ותגרש אותם מפניכם שני מלכי האמרי לא
non qua terram vobis Dedique .tuo arcu in neque ,tuo gladio in
13 בחרבך ולא בקשתך ׃ † ואתן לכם ארץ אשר לא־
vineas :eis in habitastis & ,ædificastis non quas vrbes & ,ea in laborasti
יגעת בה וערים אשר לא־בניתם ותשבו בהם כרמים
.comedentes vos ,plantastis non quæ oliueta &
וזיתים אשר לא־נטעתם אתם אכלים ׃

Congregauit
duces
coram Deo.
Trans flumē
tuli ē loco qui est trans flumē,
לקח הלך רבה
tradidique vt possideret
ירש
נגף
medio
עשה יצא
cum currib*
שום
Aegyptum,
כסה ראה
solitudine
ישב
trans
tradidi
facie vestra.
קום
vt maledice-ret
sed
אבה
liberaui
נצל
contra
viri
tradidique
ante vos
facie vestra,
שנה
in qua nō laborastis,
בנה ישב
comeditis.

:Chenahan terra in *qua* ,Iarden *confinia* ad venerunt Et
10 וַיָּבֹאוּ אֶל־גְּלִילוֹת הַיַּרְדֵּן אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
Menaſſeh tribus dimidia & ,Ghad filij & ,Reuben filij ædificauerunt &
וַיִּבְנוּ בְנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה
.*viſum ad* magnum altare ,Iarden *ſuper* altare ibi
שָׁם מִזְבֵּחַ עַל־הַיַּרְדֵּן מִזְבֵּחַ גָּדוֹל לְמַרְאֶה׃
filij ædificauerunt Ecce :dicere Iſrael filij audierunt Et
11 וַיִּשְׁמְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִנֵּה־בָנוּ בְנֵי־
altare Menaſſeh *virga* dimidia & ,Ghad filij & ,Reuben
רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה אֶת־הַמִּזְבֵּחַ אֶל־
.Iſrael filiorum *tranſitum ad* ,Iarden *confinia* ad ,Chenahan *terræ regione*
מוּל אֶרֶץ כְּנַעַן אֶל־גְּלִילוֹת הַיַּרְדֵּן אֶל־עֵבֶר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
filiorum cœtus omnis *coacti ſunt* & ,Iſrael filij audierunt Et
12 וַיִּשְׁמְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקָּהֲלוּ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־
.pugnam ad eos *ſuper aſcendendum ad* ,Siloh ‡ Iſrael
יִשְׂרָאֵל שִׁלֹה לַעֲלוֹת עֲלֵיהֶם לַצָּבָא׃
,Ghad filios ad & ,Reuben filios ad Iſrael filij miſerunt Et
13 וַיִּשְׁלְחוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־בְּנֵי־רְאוּבֵן וְאֶל־בְּנֵי־גָד
Pinechas ,Ghilhad terram ad ,Menaſſeh *virgam* dimidiam ad &
וְאֶל־חֲצִי שֵׁבֶט־מְנַשֶּׁה אֶל־אֶרֶץ הַגִּלְעָד אֶת־פִּינְחָס
prælatum ,eo cum *prælatos* decem Et .ſacerdotis Elhaſar filium
14 בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן׃ וַעֲשָׂרָה נְשִׂאִים עִמּוֹ נָשִׂיא
:Iſrael *extenſionibus* omnibus*,patris domum ad vnum *prælatum* ,vnum
אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד לְבֵית אָב לְכֹל מַטּוֹת יִשְׂרָאֵל
.Iſrael millibus in *ipſi* ſuorum patrum domus caput *vir* &
וְאִישׁ רֹאשׁ בֵּית־אֲבוֹתָם הֵמָּה לְאַלְפֵי יִשְׂרָאֵל׃
dimidiam ad & ,Ghad filios ad & ,Reuben filios ad venerunt Et
15 וַיָּבֹאוּ אֶל־בְּנֵי־רְאוּבֵן וְאֶל־בְּנֵי־גָד וְאֶל־חֲצִי
:dicendo ,eis cum ſunt locuti & :Ghilhad terram ad ,Menaſſeh tribum
שֵׁבֶט־מְנַשֶּׁה אֶל־אֶרֶץ הַגִּלְעָד וַיְדַבְּרוּ אִתָּם לֵאמֹר׃
,iſta præuaricatio*Quæ :DOMINI cœtus omnis dixerunt Sic
16 כֹּה אָמְרוּ כֹּל עֲדַת יְהוָה מָה־הַמַּעַל הַזֶּה
poſt *à* *hodie *reuertendum ad* ,Iſrael Deum *in* eſtis præuaricati quam
אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בֵּאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לָשׁוּב הַיּוֹם מֵאַחֲרֵי
hodie *vos rebellandum ad* ,altare vobis *vos ædificando in* ;DOMINVM
יְהוָה בִּבְנוֹתְכֶם לָכֶם מִזְבֵּחַ לִמְרָדְכֶם הַיּוֹם
qua ,Pehor *peruerſitas* ‡ nobis parum An :DOMINVM *in*
17 בַּיהוָה׃ הַמְעַט־לָנוּ אֶת־עֲוֺן פְּעוֹר אֲשֶׁר
cœtu in plaga fuit & :hanc diem ad vſque ea ab mundati ſumus non
לֹא־הִטַּהַרְנוּ מִמֶּנּוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה וַיְהִי הַנֶּגֶף בַּעֲדַת
:DOMINVM poſt *à* ‡ hodie auertimini vos Et ?DOMINI
18 יְהוָה׃ וְאַתֶּם תָּשֻׁבוּ הַיּוֹם מֵאַחֲרֵי יְהוָה
totum in cras & ,DOMINVM *in* hodie rebellabitis vos ,erit &
וְהָיָה אַתֶּם תִּמְרְדוּ הַיּוֹם בַּיהוָה וּמָחָר אֶל־כָּל־
terra eſt immunda ſi quidem Et .*ira feruеſcet* Iſrael cœtum
19 עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִקְצֹף׃ וְאַךְ אִם־טְמֵאָה אֶרֶץ
,DOMINI poſſeſſionis terram ad vobis tranſite ,veſtræ poſſeſſionis
אֲחֻזַּתְכֶם עִבְרוּ לָכֶם אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזַּת יְהוָה
,noſtrũ medio in *apprehendimini* & :DOMINI tabernaculũ *ibi habitans* quo
אֲשֶׁר שָׁכַן־שָׁם מִשְׁכַּן יְהוָה וְהֵאָחֲזוּ בְּתוֹכֵנוּ
vos ædificando in ,*ſitis rebelles* ne nobis * & ,rebelletis ne DOMINVM *in* &
וּבַיהוָה אַל־תִּמְרֹדוּ וְאֹתָנוּ אַל־תִּמְרֹדוּ בִּבְנֹתְכֶם
.noſtri Dei DOMINI altare præter ,altare vobis
לָכֶם מִזְבֵּחַ מִבַּלְעֲדֵי מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃
,anathemate in præuaricationẽ eſt præuaricat' Zerah fili' Hachã Nõne
20 הֲלוֹא עָכָן בֶּן־זֶרַח מָעַל מַעַל בַּחֵרֶם
non vnus vir ipſe & ?ira fuit Iſrael cœtum omnem *ſuper* &
וְעַל־כָּל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל הָיָה קָצֶף וְהוּא אִישׁ אֶחָד לֹא
,Ghad filij & ,Reuben filij reſponderunt Et .*ſua peruerſitate in* obiit
21 גָוַע בַּעֲוֺנוֹ׃ וַיַּעֲנוּ בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד
:Iſrael millium *capita* ad ſunt locutique :Menaſſeh *virga* dimidia &
וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה וַיְדַבְּרוּ אֶת־רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל׃
DOMINVS Deorum Deus,DOMINVS Deorum Deus
22 אֵל ׀ אֱלֹהִים ׀ יְהוָה אֵל ׀ אֱלֹהִים ׀ יְהוָה
ſi & ,*rebellione in* ſi ,cognoſcet ipſe Iſrael & ,*cognoſcens* ipſe
הוּא יֹדֵעַ וְיִשְׂרָאֵל הוּא יֵדָע אִם־בְּמֶרֶד וְאִם־
(.hac die nos ſerues ne) DOMINVM in *præuaricatione in*
בְּמַעַל בַּיהוָה אַל־תּוֹשִׁיעֵנוּ הַיּוֹם הַזֶּה׃
,DOMINVM poſt *à* ‡ *reuertendum ad* ,altare nobis *ædificandum* Ad
23 לִבְנוֹת לָנוּ מִזְבֵּחַ לָשׁוּב מֵאַחֲרֵי יְהוָה
ſi & ,*munus* & ,*aſcenſionem* ‡ illud ſuper *aſcendere faciendum ad* † ſi &
וְאִם־לְהַעֲלוֹת עָלָיו עוֹלָה וּמִנְחָה וְאִם־
.requirat ipſe DOMINVS ,pacificorum ſacrificia illud ſuper faciendum ad
לַעֲשׂוֹת עָלָיו זִבְחֵי שְׁלָמִים יְהוָה הוּא יְבַקֵּשׁ׃
:dicendo ,hoc fecimus *verbo à ſollicitudine præ* non ſi Et
24 וְאִם־לֹא מִדְּאָגָה מִדָּבָר עָשִׂינוּ אֶת־זֹאת לֵאמֹר

limites qui erant
בּוֹא
בָּנָה
iuxta viſu.
tribus
cõtra terram in confinibus in tranſitu
conuenerũt
יָעַד
‡in vt aſcenderẽt contra
עָלָה
tribum
principes principem per *ex tribubus
נָטָה
quiſque erant
חָצָה
*eſt
יָעַד
contra vt auertamini *ne eatis cùm ædificaueritis vt rebelletis contra ‡eſt cũ iniquitate
בָּנָה עָוָה
‡ne eatis
שׁוּב
contra
iraſcetur.
in qua habitat poſſeſſiones accipite contra ‡à deficiatis ædificando
contra
tantũ propter iniquitatem ſuam.
עָנָה
tribus principes ‡Fortis cognoſcit, propter rebellionẽ egim', propter præuaricationẽ Vt ædificaremus vt auerteremur ‡ne iremus
יָשַׁע בָּנָה
‡ad immolãdũ ‡holocauſtũ ‡ſacrificiũ
עָלָה
timore huius rei

,vobis Quid :dicendo ,noſtris filiis veſtri filij dicent Cras
מָחָר יֹאמְרוּ בְנֵיכֶם לְבָנֵינוּ לֵאמֹר מַה־לָּכֶם
?Iſrael Deo DOMINO &
וְלַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
filij vos inter & ,nos inter DOMINVS dedit terminum Et
25 וּגְבוּל נָתַן־יְהוָה בֵּינֵנוּ וּבֵינֵיכֶם בְּנֵי־
:DOMINO in pars vobis ‡ non :Iarden Ghad filij & ,Reuben
רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד אֶת־הַיַּרְדֵּן אֵין־לָכֶם חֵלֶק בַּיהוָה
.DOMINVM *timendum non ad*,noſtros filios veſtri filij facient ceſſare &
וְהִשְׁבִּיתוּ בְנֵיכֶם אֶת־בָּנֵינוּ לְבִלְתִּי יְרֹא אֶת־יְהוָה׃
non ,altare ædificando ,nobis nunc Faciamus :diximus Et
26 וַנֹּאמֶר נַעֲשֶׂה־נָּא לָנוּ לִבְנוֹת אֶת־הַמִּזְבֵּחַ לֹא
nos inter *ipſe teſtis* Quia .ſacrificio ‡ nec *aſcenſioni*
27 לְעוֹלָה וְלֹא לְזָבַח׃ כִּי עֵד הוּא בֵּינֵינוּ
ſeruitutem *ſeruiendũ ad* ,nos poſt *noſtras generationes* inter & ,vos inter &
וּבֵינֵיכֶם וּבֵין דֹּרוֹתֵינוּ אַחֲרֵינוּ לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת
,noſtris ſacrificiis in & ,noſtris *aſcenſionibus* in *eius facies ad* DOMINI
יְהוָה לְפָנָיו בְּעֹלוֹתֵינוּ וּבִזְבָחֵינוּ
‡Non ,noſtris filiis cras veſtri filij dicant non & :noſtris pacificis in &
וּבִשְׁלָמֵינוּ וְלֹא־יֹאמְרוּ בְנֵיכֶם מָחָר לְבָנֵינוּ אֵין־
.DOMINO in pars vobis
לָכֶם חֵלֶק בַּיהוָה׃
,cras noſtras gñationes ad &,nos ad dixerint *cùm*,erit Et:diximus Et
28 וַנֹּאמֶר וְהָיָה כִּי־יֹאמְרוּ אֵלֵינוּ וְאֶל־דֹּרֹתֵינוּ מָחָר
fecerunt quod DOMINI altaris *exemplar* Videte :dicemus &
וְאָמַרְנוּ רְאוּ אֶת־תַּבְנִית מִזְבַּח יְהוָה אֲשֶׁר־עָשׂוּ
,nos inter *ipſum* † teſtis *quia* ,ſacrificio ‡ nec ,*aſcenſioni** non ,noſtri patres
אֲבוֹתֵינוּ לֹא לְעוֹלָה וְלֹא לְזֶבַח כִּי־עֵד הוּא בֵּינֵינוּ
.vos inter & *rebellandum ad* ‡ ,nobis à ,nobis Abſit
29 וּבֵינֵיכֶם׃ חָלִילָה לָּנוּ מִמֶּנּוּ לִמְרֹד
ædificãdo DOMINVM poſt *à* * ,hodie *reuertendum ad* &,DOMINVM in
בַּיהוָה וְלָשׁוּב הַיּוֹם מֵאַחֲרֵי יְהוָה לִבְנוֹת
,noſtri Dei DOMINI altare præter ,ſacrificio & ,*muneri*,*aſcenſioni* ‡ altare
מִזְבֵּחַ לְעֹלָה לְמִנְחָה וּלְזָבַח מִלְּבַד מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
,ſacerdos Pinechas *audiuit* Et ‡ .eius *tabernaculi facies ad* quod
30 אֲשֶׁר לִפְנֵי מִשְׁכָּנוֹ׃ וַיִּשְׁמַע פִּינְחָס הַכֹּהֵן
,† ſecum qui Iſrael millium capita & ,cœtus *prælati* &
וּנְשִׂיאֵי הָעֵדָה וְרָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר אִתּוֹ אֶת־
:Menaſſeh filij & ,Ghad filij & ,Reuben filij ſunt locuti quæ verba
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבְּרוּ בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וּבְנֵי מְנַשֶּׁה
Elhazar filius Pinechas Dixitque .eorum oculis *in fuit bonum* ‡ &
31 וַיִּיטַב בְּעֵינֵיהֶם׃ וַיֹּאמֶר פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר
:Menaſſeh filios ad & ,Ghad filios ad & ,Reuben filios ad ſacerdotis
הַכֹּהֵן אֶל־בְּנֵי־רְאוּבֵן וְאֶל־בְּנֵי־גָד וְאֶל־בְּנֵי מְנַשֶּׁה
non quòd ,DOMINVS ‡ noſtri medio in quòd nouimus Hodie
הַיּוֹם יָדַעְנוּ כִּי־בְתוֹכֵנוּ יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־
euiſtis tunc :iſtam præuaricationẽ DOMINVM *in* eſtis præuaricati
מְעַלְתֶּם בַּיהוָה הַמַּעַל הַזֶּה אָז הִצַּלְתֶּם
Pinechas eſt reuerſus Et .DOMINI manu de Iſrael filios
32 אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִיַּד יְהוָה׃ וַיָּשָׁב פִּינְחָס
à & ,Reuben filiis à *prælati* & ,ſacerdotis Elhazar filius
בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן ׀ וְהַנְּשִׂיאִים מֵאֵת בְּנֵי־רְאוּבֵן וּמֵאֵת
:Iſrael filios ad Chenahan terram ad Ghilhad terra de ,Ghad filiis
בְּנֵי־גָד מֵאֶרֶץ הַגִּלְעָד אֶל־אֶרֶץ כְּנַעַן אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
.*verbum* eis retulerunt &
וַיָּשִׁבוּ אוֹתָם דָּבָר׃
benedixerunt & ,Iſrael filiorum oculis in *verbum fuit bonum* Et
33 וַיִּיטַב הַדָּבָר בְּעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְבָרְכוּ
,*exercitum* ad eos *ſuper aſcendendum ad* ,dixerunt nõ & ,Iſrael filij Deo
אֱלֹהִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אָמְרוּ לַעֲלוֹת עֲלֵיהֶם לַצָּבָא
Ghad filij & ,Reuben filij *qua* ,terram *corrumpendum ad*
לְשַׁחֵת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד
Ghad filij & ,Reuben filij vocauerunt Et .*ea in habitantes*
34 יֹשְׁבִים בָּהּ׃ וַיִּקְרְאוּ בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד
.Deus * DOMINVS quòd ,nos inter *ipſum* teſtis quia ,altare
לַמִּזְבֵּחַ כִּי עֵד הוּא בֵּינֹתֵינוּ כִּי יְהוָה הָאֱלֹהִים׃

CAP. XXIII. כג

DOMINVS *dedit requiẽ* poſtquam ,*multis diebus à* fuit Et
1 וַיְהִי מִיָּמִים רַבִּים אַחֲרֵי אֲשֶׁר־הֵנִיחַ יְהוָה
venit ‡ ,ſenuit Iehoſuah & ,circuitu à ſuis inimicis omnibus ab Iſrael
לְיִשְׂרָאֵל מִכָּל־אֹיְבֵיהֶם מִסָּבִיב וִיהוֹשֻׁעַ זָקֵן בָּא
,eius ſeniores ,Iſrael omnem Iehoſuah Vocauitque .dies in
2 בַּיָּמִים׃ וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ לְכָל־יִשְׂרָאֵל לִזְקֵנָיו
:eos ad dixitque ,eius *præfectos* & ,eius iudices & ,eius *capita* &
וּלְרָאשָׁיו וּלְשֹׁפְטָיו וּלְשֹׁטְרָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם

בעט
‡eſt
‡nõ timeât
יָרֵא
‡holocauſto ‡pro Sed vt ſit teſtis
עוּד
generationẽ noſtram vt ſeruiamus coram eo holocauſtis ‡eſt
ſi
דּוּר
ſimilitudinẽ
בָּנָה
עָשָׂה
*pro holocauſto, ‡pro ſed vt ‡ſit *vt rebellem' vt auertamur *ne eamus ‡pro holocauſto,pro oblatione,& pro eo ante tabernaculum
‡Audierunt autem principes ‡erant.
יָעַד
‡placuit
‡ſit
contra liberaſtis
נָצַל
שׁוּב
Principes
tem.
‡placuit res
vt aſcenderẽt contra pugnam, vt diſperderẽt in qua habitant.
*eſt
עוּד
poſt dies multos, quieſcere fecit
הָיָה
‡in ‡&
duces Principes

,ciuitates tredecim ,sacerdotum Aharon filiorū ciuitates Omnes
19 כָּל־עָרֵי בְנֵי־אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה עָרִים
Leuitarum Chehath filiorū familiis Et .earum suburbana &
20 וּמִגְרְשֵׁיהֶן׃ וּלְמִשְׁפְּחוֹת בְּנֵי־קְהָת הַלְוִיִּם
extensione de eorum sortis ciuitates fuit & : Chehath filiis de residuorum
הַנּוֹתָרִים מִבְּנֵי קְהָת וַיְהִי עָרֵי גּוֹרָלָם מִמַּטֵּה
homicidæ retractionis ciuitatem eis dederunt Et .Ephraim
21 אֶפְרָיִם׃ וַיִּתְּנוּ לָהֶם אֶת־עִיר מִקְלַט הָרֹצֵחַ
& ,Ghezer & ,Ephraim monte in eius suburbana& ,Sechem
אֶת־שְׁכֶם וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ בְּהַר אֶפְרָיִם וְאֶת־גֶּזֶר וְאֶת־
& ,eius suburbana & ,Chibsaim Et .eius suburbana
22 מִגְרָשֶׁהָ׃ וְאֶת־קִבְצַיִם וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־
.quatuor ciuitates ,eius suburbana& ,Bethchoron
בֵּית חוֹרֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ עָרִים אַרְבַּע׃
& ,eius suburbana& ,Eltheche ,Dan extensione de Et
23 וּמִמַּטֵּה־דָן אֶת־אֶלְתְּקֵא וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ אֶת־
;eius suburbana& ,Aialon Et .eius suburbana &,Gibbethon
24 גִּבְּתוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ׃ אֶת־אַיָּלוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ
quatuor ciuitates ,eius suburbana & ,Gathrimmon
אֶת־גַּת־רִמּוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ עָרִים אַרְבַּע׃
,eius suburbana & ,Tahnach ,Menasseh extensionis dimidio de Et
25 וּמִמַּחֲצִית מַטֵּה מְנַשֶּׁה אֶת־תַּעְנַךְ וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ
.duæ ciuitates,eius suburbana & ,Ghathrimmon &
וְאֶת־גַּת רִמּוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ עָרִים שְׁתָּיִם׃
filiorum familiis ,earum suburbana& ,decem ciuitates Omnes
26 כָּל־עָרִים עֶשֶׂר וּמִגְרְשֵׁיהֶן לְמִשְׁפְּחוֹת בְּנֵי־
familiis de Gherson filiis Et .residuis Chehath
27 קְהָת הַנּוֹתָרִים׃ וְלִבְנֵי גֵרְשׁוֹן מִמִּשְׁפְּחֹת
,homicidæ retractus ciuitatem ,Menasseh extensionis dimidio de ;Leuitarum
הַלְוִיִּם מֵחֲצִי מַטֵּה מְנַשֶּׁה אֶת־עִיר מִקְלַט הָרֹצֵחַ
& ,Beesterah & ,eius suburbana & ,Basan in Gholan
אֶת־גּוֹלָן בַּבָּשָׁן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־בְּעֶשְׁתְּרָה וְאֶת־
,Issachar extensione de Et .duæ ciuitates,eius suburbana
28 מִגְרָשֶׁהָ עָרִים שְׁתָּיִם׃ וּמִמַּטֵּה יִשָּׂשכָר
.eius suburbana &,Dabrath :eius suburbana & ,Chision
אֶת־קִשְׁיוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ אֶת־דָּבְרַת וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ׃
& ,Gannim Hen :eius suburbana & ,Iarmuth
29 אֶת־יַרְמוּת וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ אֶת־עֵין גַּנִּים וְאֶת־
.quatuor ciuitates,eius suburbana
מִגְרָשֶׁהָ עָרִים אַרְבַּע׃
:eius suburbana & ,Misal ,Aser extensione de Et
30 וּמִמַּטֵּה אָשֵׁר אֶת־מִשְׁאָל וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ אֶת־
:eius suburbana& ,Chelcath .eius suburbana & ,Habdon
31 עַבְדּוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ׃ אֶת־חֶלְקָת וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ
.quatuor ciuitates ,eius suburbana & ,Rechob &
וְאֶת־רְחֹב וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ עָרִים אַרְבַּע׃
Chedes ,homicidæ retractus ciuitatem Naphtali extensione de Et
32 וּמִמַּטֵּה נַפְתָּלִי אֶת־עִיר מִקְלַט הָרֹצֵחַ אֶת־קֶדֶשׁ
,eius suburbana & ,Chamathdor & :eius suburbana & ,Galil in
בַּגָּלִיל וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־חַמֹּת דֹּאר וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ
.tres ciuitates ,eius suburbana & ,Chartan &
וְאֶת־קַרְתָּן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ עָרִים שָׁלֹשׁ׃
,ciuitates tredecim ,suas familias ad Ghersunitarū ciuitates Omnes
33 כָּל־עָרֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי לְמִשְׁפְּחֹתָם שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה עִיר
Leuitarum Merari filiorum familiis Et .earum suburbana &
34 וּמִגְרְשֵׁיהֶן׃ וּלְמִשְׁפְּחוֹת בְּנֵי־מְרָרִי הַלְוִיִּם
:eius suburbana & ,Iochneham ,Zebulun extensione de residuorum
הַנּוֹתָרִים מֵאֵת מַטֵּה זְבוּלֻן אֶת־יָקְנְעָם וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ
& ,Dimnah .eius suburbana & ,Cartah &
35 אֶת־קַרְתָּה וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ׃ אֶת־דִּמְנָה וְאֶת־
.quatuor ciuitates ,eius suburbana &, Nahalal :eius suburbana
מִגְרָשֶׁהָ אֶת־נַהֲלָל וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ עָרִים אַרְבַּע׃
,Iahasah & ,eius suburbana &,Beser ,Reuben extensione de Et
36 וּמִמַּטֵּה רְאוּבֵן אֶת־בֶּצֶר וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־יַהְצָה
& :eius suburbana & ,Chedemoth .eius suburbana &
37 וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ׃ אֶת־קְדֵמוֹת וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־
.quatuor ciuitates ,eius suburbana & ,Mephahath
מֵיפַעַת וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ עָרִים אַרְבַּע׃
Ramoth :homicidæ retractus ciuitatem ,Ghad tribu de Et
38 וּמִמַּטֵּה גָד אֶת־עִיר מִקְלַט הָרֹצֵחַ אֶת־רָמֹת
.eius suburbana & ,Machanaim & :eius suburbana &,Ghilhad in
בַּגִּלְעָד וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־מַחֲנַיִם וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ׃
,eius suburbana & ,Iahazer :eius suburbana & ,Chesbon
36 אֶת־חֶשְׁבּוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ אֶת־יַעְזֵר וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ
.quatuor ciuitates omnes
כָּל־עָרִים אַרְבַּע׃

qui residui erant
Fuerunt
tribu
refugij
tribu
dimidia tribu
dimidia tribu
refugij
tribu
tribu
tribu ciuitates refugij
per
tribu
tribu
refugij

filiorū per residuis ,suas familias ad Merari filiis ciuitates Omnes
40 כָּל־הֶעָרִים לִבְנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם הַנּוֹתָרִים
.duodecim ciuitates eorum sors fuit & ,Leuitarum familiis de
מִמִּשְׁפְּחוֹת הַלְוִיִּם וַיְהִי גּוֹרָלָם עָרִים שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה׃
ciuitates ,Israel filiorū apprehensionis medio in Leuitarū ciuitates Omnes
41 כֹּל עָרֵי הַלְוִיִּם בְּתוֹךְ אֲחֻזַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עָרִים
ciuitates Erunt .earum suburbana & ,octo & quadraginta
42 אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה וּמִגְרְשֵׁיהֶן׃ תִּהְיֶינָה הֶעָרִים
ciuitatibus oībus sic ,eius circuitus eius expulsoria & ,ciuitas ciuitas istæ
הָאֵלֶּה עִיר עִיר וּמִגְרָשֶׁיהָ סְבִיבֹתֶיהָ כֵּן לְכָל־הֶעָרִים
terram omnem Israel ipsi DOMINVS dedit Et .istis
43 הָאֵלֶּה׃ וַיִּתֵּן יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל אֶת־כָּל־הָאָרֶץ
.ea in habitauerunt & ,eā possederūt & :eorū patribus dare iurauit quam
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָתֵת לַאֲבוֹתָם וַיִּרָשׁוּהָ וַיֵּשְׁבוּ בָהּ׃
iurauit quæ oīa iuxta circuitu à eis DOMINVS requiem dedit Et
44 וַיָּנַח יְהוָה לָהֶם מִסָּבִיב כְּכֹל אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע
omnibus ex eorum facies in vir stetit non & :eorum patribus
לַאֲבוֹתָם וְלֹא־עָמַד אִישׁ בִּפְנֵיהֶם מִכָּל־
.eorum manu in DOMINVS dedit eorum inimicos omnes :eorū inimicis
אֹיְבֵיהֶם אֵת כָּל־אֹיְבֵיהֶם נָתַן יְהוָה בְּיָדָם׃
est locut' quod bono verbo omni ex verbum cecidit Non
45 לֹא־נָפַל דָּבָר מִכֹּל הַדָּבָר הַטּוֹב אֲשֶׁר־דִּבֶּר
.venit omne ,Israel domum ad DOMINVS
יְהוָה אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל הַכֹּל בָּא׃

CAP. XXII.

extensione dimidiā & ,Ghaditas & ,Reubenitas Iehosuah vocabit Tunc
1 אָז יִקְרָא יְהוֹשֻׁעַ לָרְאוּבֵנִי וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי מַטֵּה
omnia custodistis Vos :eos ad Dixitque .Menasseh
2 מְנַשֶּׁה׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אַתֶּם שְׁמַרְתֶּם אֵת כָּל־
meā voce in obediistis & ,DOMINI seru' Moseh vobis præcepit quæ
אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה וַתִּשְׁמְעוּ בְקוֹלִי
reliquistis Non .vobis præcepi quæ cunctis in
3 לְכֹל אֲשֶׁר־צִוִּיתִי אֶתְכֶם׃ לֹא־עֲזַבְתֶּם אֶת־
seruastis & :hanc diem ad vsque multis diebus iam vestros fratres
אֲחֵיכֶם זֶה יָמִים רַבִּים עַד הַיּוֹם הַזֶּה וּשְׁמַרְתֶּם
.vestri Dei DOMINI præcepti custodiam
אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִצְוַת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃
,fratribus vestris vester Deus DOMINVS dedit requiem† nunc Et
4 וְעַתָּה הֵנִיחַ יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לַאֲחֵיכֶם
,vestra tētoria ad vobis itote* & ,respicite† nunc & :eis est locut' quēadmodū
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם וְעַתָּה פְּנוּ וּלְכוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם
DOMINI seruus Moseh vobis dedit quam ,vestræ apprehensionis terram ad
אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה
faciendum ad ,valde custodite Tantum .Iarden transitu in
5 בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן׃ רַק שִׁמְרוּ מְאֹד לַעֲשׂוֹת אֶת־
seruus Moseh vobis præcepit quam legem & ,præceptum
הַמִּצְוָה וְאֶת־הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד־
eundum ad ,vestrum Deum DOMINVM diligendum ad DOMINI
יְהוָה לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלָלֶכֶת
,eo in adhærendum ad & ,eius præcepta seruandum ad & ,eius viis omnibus in
בְּכָל־דְּרָכָיו וְלִשְׁמֹר מִצְוֺתָיו וּלְדָבְקָה־בוֹ
.vestra anima tota in & ,vestro corde toto in ei seruiendū ad &
וּלְעָבְדוֹ בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם׃
.sua tentoria in abierūtq; ,eos dimisit & ,Iehosuah eis Benedixitque
6 וַיְבָרְכֵם יְהוֹשֻׁעַ וַיְשַׁלְּחֵם וַיֵּלְכוּ אֶל־אָהֳלֵיהֶם׃
ei' dimidio &:Basan in Moseh dedit Menasseh virga dimidiæ Et
7 וְלַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה נָתַן מֹשֶׁה בַּבָּשָׁן וּלְחֶצְיוֹ
cum etiam & : mare ad Iarden transitu à suis fratribus cum Iehosuah dedit
נָתַן יְהוֹשֻׁעַ עִם־אֲחֵיהֶם מֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן יָמָּה וְגַם כִּי
.eis benedixit & ,suas aulas ad Iehosuah eos dimisit
שִׁלְּחָם יְהוֹשֻׁעַ אֶל־אָהֳלֵיהֶם וַיְבָרְכֵם׃
ad reuertimini multis substantiis In : dicendo ,eos ad dixit Et
8 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לֵאמֹר בִּנְכָסִים רַבִּים שׁוּבוּ אֶל־
,ære in & ,auro in & ,argēto in* ,valde multa acquisitione in & ,vestra tentoria
אָהֳלֵיכֶם וּבְמִקְנֶה רַב־מְאֹד בְּכֶסֶף וּבְזָהָב וּבִנְחֹשֶׁת
vestrorū inimicorū spoliū partimini :valde multum vestibus in & ,ferro in &
וּבְבַרְזֶל וּבִשְׂלָמוֹת הַרְבֵּה מְאֹד חִלְקוּ שְׁלַל־אֹיְבֵיכֶם
,Reuben filij abierunt & ,sunt reuersi Et .vestris fratribus cum
9 עִם־אֲחֵיכֶם׃ וַיָּשֻׁבוּ וַיֵּלְכוּ בְּנֵי־רְאוּבֵן
,Siloh de Israel filiis à Menasseh virga dimidia & ,Ghad filij &
וּבְנֵי־גָד וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִשִּׁלֹה
terram ad ,Ghilhad terram ad eundum ad ;Chenahan terra in * quæ
אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ־כְּנָעַן לָלֶכֶת אֶל־אֶרֶץ הַגִּלְעָד אֶל־אֶרֶץ
.Moseh manu in DOMINI os ad ,ea in apprehensi sunt qua ,suæ apprehensionis
אֲחֻזָּתָם אֲשֶׁר נֹאחֲזוּ־בָהּ עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃

filiorū per qui residui erant
שָׁנָה possessionis
Fuerunt הָיָה
singulæ ciuitates,& suburbana earū p circuitum
נָתַן
in super quibus נוּחַ conspectu
בּוֹא
vocauit tribum חֲצָת נַטָּה
voci meæ
צִוָּה
*fecit requiescere fratres vestros
*reuertimini, † proficiscimini tabernacula
פָּנָה הָלַךְ
possessionis trans vt faciatis
יָרַד
vt diligatis ambuletis
seruetis adhereatis ei,
seruiatis
tabernacula
tribui trans occidentem: בַּעֲבֹר
dimitteret tabernacula sua, benediceret
Cum diuitiis tabernacula cū pecudibus *cum multis diuidite
שׁוּב tribus *est vt irent הָלַךְ
possessionis in qua possessionē acceperant, iuxta sermonem Dni p manū

pugnauerūt & ,Dan filij ascēderūtq; :eis ab Dan filiorū termin⁹ exiuit Et
47 †וַיֵּצֵא גְבוּל בְּנֵי־דָן מֵהֶם [p]וַיַּעֲלוּ בְנֵי־דָן וַיִּלָּחֲמוּ
hæreditauerūt & ,gladij os ad eam pcusserunt & ,eam ceperuntq; ,Lesem cum
עִם־לֶשֶׁם וַיִּלְכְּדוּ אוֹתָהּ וַיַּכּוּ אוֹתָהּ לְפִי־חֶרֶב וַיִּרְשׁוּ
Dan nomē secūdū ,Dan Lesem vocauerunt & :ea in habitauerūt & ,eam
אוֹתָהּ וַיֵּשְׁבוּ בָהּ וַיִּקְרְאוּ לְלֶשֶׁם דָּן כְּשֵׁם דָּן
,suas familias ad Dan filiorū extensionis hæreditas ‖Hæc .sui patris
48 אֲבִיהֶם׃ †זֹאת נַחֲלַת מַטֵּה בְנֵי־דָן לְמִשְׁפְּחֹתָם
hæreditare compleuerunt Et .earum atria & istæ ciuitates
49 הֶעָרִים הָאֵלֶּה וְחַצְרֵיהֶן׃ [q]†וַיְכַלּוּ לִנְחֹל אֶת־
hæreditatem Israel filij dederuntque : suos terminos ad terram
הָאָרֶץ לִגְבוּלֹתֶיהָ [r]וַיִּתְּנוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל נַחֲלָה
.sui medio in Nun filio Iehosuah
לִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן בְּתוֹכָם׃
,postulauit quam vrbem ei dederunt DOMINI os Super
50 †עַל־פִּי יְהוָה נָתְנוּ לוֹ אֶת־הָעִיר אֲשֶׁר שָׁאָל
;ciuitatem ædificauit & :Ephraim monte in Serach Thimnath
אֶת־תִּמְנַת־סֶרַח בְּהַר אֶפְרָיִם וַיִּבְנֶה אֶת־הָעִיר
Elhazar fecerūt hæreditare quas ,hæreditates *Istæ .ea in habitauit &
51 וַיֵּשֶׁב בָּהּ׃ †אֵלֶּה הַנְּחָלֹת אֲשֶׁר נִחֲלוּ אֶלְעָזָר
filiorum extensionum patrum capita & ,Nun filius Iehosuah & ,sacerdos
הַכֹּהֵן וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת [s]לְמַטּוֹת בְּנֵי־
:conuentus tentorij ostiū ‖,DOMINI facies ad Siloh in sorte in Israel
יִשְׂרָאֵל בְּגוֹרָל בְּשִׁלֹה לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל [t]מוֹעֵד
.terram diuidendo à finierunt &
וַיְכַלּוּ מֵחַלֵּק אֶת־הָאָרֶץ׃

CAP. XX. כ

:dicendo ,Iehosuah ad DOMINVS est locutus Et
1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר׃
,retractionis ciuitates vobis Date :dicēdo ,Israel filios ad Loquere
2 †דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר תְּנוּ לָכֶם אֶת־עָרֵי הַמִּקְלָט
illuc fugiendum Ad .Mosch manu in vos ad sum locutus quas
3 אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם בְּיַד־מֹשֶׁה׃ †לָנוּס שָׁמָּה
vobis eruntque ;scientia non in ignorantia in ‡ animā percutientem homicidam
רוֹצֵחַ [a]מַכֵּה־נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה בִּבְלִי־[b]דָעַת וְהָיוּ לָכֶם
vnam ad fugiet Et .sanguinis redemptore à retractionem in
4 לְמִקְלָט מִגֹּאֵל הַדָּם׃ [c]†וְנָס אֶל־אַחַת
loquetur ac , ciuitatis portæ ostium ‡ stabitque , istis ciuitatibus ex
מֵהֶעָרִים הָאֵלֶּה וְעָמַד פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר וְדִבֶּר
eum recolligent & :sua verba ipsius vrbis seniorum auribus in
בְּאָזְנֵי זִקְנֵי הָעִיר־הַהִיא אֶת־דְּבָרָיו וְאָסְפוּ אֹתוֹ
.eis cum habitabit & ,locum ei dabuntque : se ad vrbem in
הָעִירָה אֲלֵיהֶם וְנָתְנוּ־לוֹ [d]מָקוֹם וְיָשַׁב עִמָּם׃
concludent non & ,eum post sanguinis redemptor fuerit insecutus cùm Et
5 †וְכִי יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם אַחֲרָיו וְלֹא־יַסְגִּרוּ
,suum proximum percussit scientia non in quia ;eius manu in homicidam
אֶת־הָרֹצֵחַ בְּיָדוֹ כִּי בִבְלִי־דַעַת הִכָּה אֶת־רֵעֵהוּ
.nudiustertius ‖ ,heri ab eum ipse odio habens non &
וְלֹא־שֹׂנֵא הוּא לוֹ מִתְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם׃
cœtus facies ad se stare vsque ,ipsa ciuitate in habitabit Et
6 †וְיָשַׁב בָּעִיר הַהִיא עַד־עָמְדוֹ לִפְנֵי [e]הָעֵדָה
:illis diebus in erit qui , magnum sacerdotem mori vsque ,iudicium ad
לַמִּשְׁפָּט עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם
,suam domū ad & ,suam ciuitatē ad veniet & ,homicida reuertetur tunc
אָז יָשׁוּב הָרוֹצֵחַ וּבָא אֶל־עִירוֹ וְאֶל־בֵּיתוֹ
.inde fugerat qua ciuitatem ad
אֶל־הָעִיר אֲשֶׁר־נָס מִשָּׁם׃
,Sechem & ,Naphthali monte in Galil in Chedes *sanctificauerunt Et
7 †וַיַּקְדִּשׁוּ אֶת־קֶדֶשׁ בַּגָּלִיל בְּהַר נַפְתָּלִי וְאֶת־שְׁכֶם
monte in (Chebron † ipsa) Chiriatharbah & ,Ephraim monte in
בְּהַר אֶפְרָיִם וְאֶת־קִרְיַת אַרְבַּע הִיא חֶבְרוֹן בְּהַר
dederunt orientem ad Iericho Iarden trans de Et .Iehudah
8 יְהוּדָה׃ †וּמֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרִיחוֹ מִזְרָחָה נָתְנוּ אֶת־
Ghilhad in Ramoth & ;Reuben extensione de planitie in deserto in Beser
בֶּצֶר בַּמִּדְבָּר בַּמִּישֹׁר [f]מִמַּטֵּה רְאוּבֵן וְאֶת־רָאמֹת בַּגִּלְעָד
.Menasseh extensione de Basan in Gholan & ,Ghad extensione de
מִמַּטֵּה גָד וְאֶת־גּוֹלָן בַּבָּשָׁן מִמַּטֵּה מְנַשֶּׁה׃
peregrino & ,Israel filiis omnibus conuentionis* ciuitates fuerūt Istæ
9 †אֵלֶּה הָיוּ עָרֵי [g]הַמּוּעָדָה לְכֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [h]וְלַגֵּר
animam percutiens omnis illuc fugiendum ad‖,eorum medio in peregrinanti
הַגָּר בְּתוֹכָם לָנוּס שָׁמָּה כָּל־[i]מַכֵּה־נֶפֶשׁ
eum stare vsque ,sanguinis redemptoris manu in moriatur non & ,ignorantia in
בִּשְׁגָגָה וְלֹא יָמוּת בְּיַד גֹּאֵל הַדָּם עַד־עָמְדוֹ
.cœtus facies ad
לִפְנֵי הָעֵדָה׃

עָלָה [p] acie hæreditate acceperunt ‖est tribus per villæ in hæreditate diuidere per כָּלָה [q] נָתַן [r] Iuxta sermonem *sunt principes tribuum נָטָה [s] יָעַד [t] per sortem coram Dño ‖ad tabernaculi ecclesiæ, diuidere

refugij, per manū Vt fugiat homicida per curiens ‡per errorem absque נָכָה [a] יָדַע [b] refugium propinquo *נוּס ‡ad קוּם [d] propinquus tradent absque odio habuerat ‖& donec steterit ante cœtū donec moriatur sacerdos magnus, יָעַד [e] vnde fugerat. parauerunt *sanctificatem †est de tribu נָטָה [f] tribu ‡cōgregationis יָעַד [g] גּוּר [h] גָּלָן qui peregrinatur ‖vt fugiat per errorem, נָכָה [i] per manum propinqui donec steterit corā cœtu.

CAP. XXI. כא

,sacerdotem Elhazar ad Leuitarum patrum capita accesserunt Et
1 [a]†וַיִּגְּשׁוּ רָאשֵׁי אֲבוֹת [b]הַלְוִיִּם אֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
filiorum extensionum patrum capita ad & ,Nun filium Iehosuah ad &
וְאֶל־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְאֶל־רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמַּטּוֹת לִבְנֵי
,Chenahā terra in Siloh in eos ad sunt Locutique .Israel
2 יִשְׂרָאֵל׃ †וַיְדַבְּרוּ אֲלֵיהֶם בְּשִׁלֹה בְּאֶרֶץ כְּנַעַן
ciuitates nobis dandum ad Mosch manu in præcepit DOMINVS :dicendo
לֵאמֹר יְהוָה צִוָּה בְיַד־מֹשֶׁה לָתֶת־לָנוּ עָרִים
filij Dederūtque .nostris animalib⁹ ‖earū suburbana & ,habitādū ad
3 [c]לָשֶׁבֶת וּמִגְרְשֵׁיהֶן לִבְהֶמְתֵּנוּ׃ †וַיִּתְּנוּ בְנֵי־
vrbes ,DOMINI os ad sua hæreditate de Leuitis Israel
יִשְׂרָאֵל לַלְוִיִּם מִנַּחֲלָתָם אֶל־פִּי יְהוָה אֶת־הֶעָרִים
familias ad sors exiit ‖Et .earum suburbana & ,istas
4 הָאֵלֶּה וְאֶת־מִגְרְשֵׁיהֶן׃ †וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל לְמִשְׁפְּחֹת
extensione de Leuitis de sacerdotis Aharon filiis fuit que ,Chohathitarū
הַקְּהָתִי [d]וַיְהִי לִבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן מִן־הַלְוִיִּם מִמַּטֵּה
ciuitates ,sorte in Beniamin tribu de & ,Simhon extensione de & ,Iehudah
יְהוּדָה וּמִמַּטֵּה הַשִּׁמְעֹנִי וּמִמַּטֵּה בִנְיָמִן בַּגּוֹרָל עָרִים
residuis ,Chohath filiis Et .tredecim
5 שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה׃ †וְלִבְנֵי קְהָת [e]הַנּוֹתָרִים
tribu dimidia de & , Dan tribu de & ,Ephraim extensionis familiis de
מִמִּשְׁפְּחֹת מַטֵּה־אֶפְרַיִם וּמִמַּטֵּה־דָן [f]וּמֵחֲצִי מַטֵּה
.decem ciuitates ,sorte in Menasseh
מְנַשֶּׁה בַּגּוֹרָל עָרִים עֶשֶׂר׃
extensione de & ,Issachar extensionis familiis de Gherson filiis Et
6 †וְלִבְנֵי גֵרְשׁוֹן מִמִּשְׁפְּחוֹת [g]מַטֵּה־יִשָּׂשכָר וּמִמַּטֵּה־
Basan in Menasseh tribu dimidia de & , Naphthali extensione de & ,Aser
אָשֵׁר וּמִמַּטֵּה נַפְתָּלִי וּמֵחֲצִי מַטֵּה מְנַשֶּׁה בַבָּשָׁן
.tredecim ciuitates ,sorte in
בַּגּוֹרָל עָרִים שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה׃
,Ghad tribu de & ,Reuben extensione de suas familias ad Merari Filiis
7 †לִבְנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם מִמַּטֵּה רְאוּבֵן וּמִמַּטֵּה־גָד
.duodecim ciuitates ,Zebulun extensione de &
וּמִמַּטֵּה זְבוּלֻן עָרִים [h]שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה׃
& ,has ciuitates Leuitis Israel filij Dederuntque
8 [i]†וַיִּתְּנוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל [k]לַלְוִיִּם אֶת־הֶעָרִים הָאֵלֶּה וְאֶת־
.sorte in Mosch manu in DOMINVS præcepit sicuti ,earum suburbana
מִגְרְשֵׁיהֶן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה בַּגּוֹרָל׃
,Simhon filiorū extensione de &,Iehudah filiorū extensione de dederūt Et
9 †וַיִּתְּנוּ מִמַּטֵּה [l]בְּנֵי יְהוּדָה וּמִמַּטֵּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן
.nomine in eas vocabit quas ,has ciuitates
אֵת הֶעָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־יִקְרָא אֶתְהֶן בְּשֵׁם׃
quoniā :Leui filiis de Chohathitarū familiis de Aharon filiis fuit Et
10 †וַיְהִי לִבְנֵי אַהֲרֹן מִמִּשְׁפְּחוֹת הַקְּהָתִי מִבְּנֵי לֵוִי כִּי
.prima sors erat eis
לָהֶם הָיָה הַגּוֹרָל רִאישֹׁנָה׃
ipsa) :Hanoch patris Arbah Chiriath eis Dederuntque
11 †וַיִּתְּנוּ לָהֶם אֶת־קִרְיַת אַרְבַּע אֲבִי הָעֲנוֹק הִיא
.eius circuitus eius suburbana & ;Iehudah monte in (Chebron‡
חֶבְרוֹן בְּהַר יְהוּדָה וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ סְבִיבֹתֶיהָ׃
Iephūneh filio Caleb dederūt ,eius atria & ,ciuitatis agrum Et
12 †וְאֶת־שְׂדֵה הָעִיר וְאֶת־חֲצֵרֶיהָ נָתְנוּ לְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה
dederunt sacerdotis Aharon filiis Et .eius possessionem in
13 בַּאֲחֻזָּתוֹ׃ †וְלִבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן נָתְנוּ אֶת־
,Libnah & ,eius suburbana & ,Chebron ,homicidæ retractionis ciuitatē
עִיר מִקְלַט הָרֹצֵחַ אֶת־חֶבְרוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־לִבְנָה
&,eius suburbana & ,Iathir Et .eius suburbana &
14 וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ׃ †וְאֶת־יַתִּר וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־
.eius suburbana & ,Esthemoah
אֶשְׁתְּמֹעַ וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ׃
.eius suburbana & ,Debir & ,eius suburbana & ,Cholon Et
15 †וְאֶת־חֹלֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־דְּבִר וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ׃
,eius suburbana & ,Iuttah & ,eius suburbana & ,Hain Et
16 †וְאֶת־עַיִן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־יֻטָּה וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ
duabus de nouem ciuitates ,eius suburbana & ,Bethsemes
אֶת־בֵּית שֶׁמֶשׁ וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ עָרִים תֵּשַׁע מֵאֵת שְׁנֵי
.istis tribubus
הַשְּׁבָטִים הָאֵלֶּה׃
,Ghebah ,eius suburbana & , Ghibhon ,Biniamin extensione de Et
17 †וּמִמַּטֵּה בִנְיָמִן אֶת־גִּבְעוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ אֶת־גֶּבַע
& ,eius suburbana & ,Hanathoth .eius suburbana &
18 וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ׃ †אֶת־עֲנָתוֹת וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת־
.quatuor ciuitates ,eius suburbana & , Halmon
עַלְמוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ עָרִים אַרְבַּע׃

principes נָגַשׁ [a] tribuum per manum vt darent ‖pro יָשַׁב [c] iuxta sermonem ‖egressa est per tribu הָיָה [d] tribu per sortem qui residui erant יָתַר [e] tribus חָצָה [f] per sortem tribus נָטָה [g] tribu per sortem, per tribu tribu שָׁנָה [h] נָתַן [i] יָהָה [k] per manus per sortem. tribu בָּנָה [l] vocauit רֵאשׁ ‖est per circuitū villas refugij tribu

·Anacharath &, Sion &, Chapharaim Et
19 וַחֲפָרַיִם וְשִׁיאֹן וַאֲנָחֲרַת׃
.Ebes &, Chiſion &, Rabbith Et
20 וְהָרַבִּית וְקִשְׁיוֹן וָאָבֶץ׃
.Bethpaſſes &, Henchaddah &, Hengannim &, Remeth Et
21 וְרֶמֶת וְעֵין־גַּנִּים וְעֵין חַדָּה וּבֵית פַּצֵּץ׃
perueniet — erunt &, Bethſemes &, Sachaſimah &, Thabor in terminus occurrit Et
ושחצומה ק — 22 וּפָגַע הַגְּבוּל בְּתָבוֹר וְשַׁחֲצוֹמָה וּבֵית שֶׁמֶשׁ וְהָיוּ
ad villæ — .earum atria & ,ſedecim ciuitates :Iarden ‡ eorum termini exitus
יצא נטה — תֹּצְאוֹת גְּבוּלָם הַיַּרְדֵּן עָרִים שֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן׃
‡eſt tribus — ,ſuas familias ad Iſſachar filiorum extenſionis hæreditas ‡ Hæc
per — 23 זֹאת נַחֲלַת מַטֵּה בְנֵי־יִשָּׂשכָר לְמִשְׁפְּחוֹתָם
villæ — extenſioni quinta ſors eſt egreſſa Et .earum atria & vrbes
tribui — 24 הֶעָרִים וְחַצְרֵיהֶן׃ וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל הַחֲמִישִׁי לְמַטֵּה
per — ,Chelcath ,eorum terminus Fuitque .ſuas familias ad Aſer filiorum
25 בְנֵי־אָשֵׁר לְמִשְׁפְּחוֹתָם׃ וַיְהִי גְּבוּלָם חֶלְקַת
,Miſal &, Hamhad &, Alamelech Et .Achſaph &, Beten &, Chali &
26 וַחֲלִי וָבֶטֶן וְאַכְשָׁף׃ וְאַלַּמֶּלֶךְ וְעַמְעָד וּמִשְׁאָל
perueniet — .Libnath Sichor in &, mare ad Charmel in occurrit &
וּפָגַע בְּכַרְמֶל הַיָּמָּה וּבְשִׁיחוֹר לִבְנָת׃
ab ortu ‡in — valle in &, Zebulũ in occurrit &, Bethdagon ‡Solis ortus reuertetur Et
perueniet — 27 וְשָׁב מִזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ בֵּית דָּגֹן וּפָגַע בִּזְבֻלוּן וּבְגֵי
שוב — Chabul ad exibit & :Nehiel & ,Bethemech aquilonem ad Iphthachel
יִפְתַּח־אֵל צָפוֹנָה בֵּית הָעֵמֶק וּנְעִיאֵל וְיָצָא אֶל־כָּבוּל
ad vſq; ,Canah &, Chammon &, Rechob &, Hebron Et .ſiniſtra à
28 מִשְּׂמֹאל׃ וְעֶבְרֹן וּרְחֹב וְחַמּוֹן וְקָנָה עַד
magnam — ad vſque &, Ramah ‡ terminus reuertetur Et .multam Sidon
‡in — 29 צִידוֹן רַבָּה׃ וְשָׁב הַגְּבוּל הָרָמָה וְעַד־
‡in — eius exitus eruntque; Choſah ‡terminus reuertetur &, Sor munitã ciuitatẽ
והיו ק — עִיר מִבְצַר־צֹר וְשָׁב הַגְּבוּל חֹסָה וְהָיוּ תֹצְאֹתָיו
,Rechob &, Aphec &, Hummah Et .Achzib ad funiculo à mare ad
30 הַיָּמָּה מֵחֶבֶל אַכְזִיבָה׃ וְעֻמָה וַאֲפֵק וּרְחֹב
villæ *eſt — hæreditas * Hæc .earum atria & ,duæ & viginti ciuitates
שנה — 31 עָרִים עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם וְחַצְרֵיהֶן׃ זֹאת נַחֲלַת
tribus per — .earum atria & ,iſtæ ciuitates ,ſuas familias ad Aſer filiorum extenſionis
villæ — מַטֵּה בְנֵי־אָשֵׁר לְמִשְׁפְּחֹתָם הֶעָרִים הָאֵלֶּה וְחַצְרֵיהֶן׃
נטה — Naphthali filiis ,ſexta fors exiuit Naphthali Filiis
32 לִבְנֵי נַפְתָּלִי יָצָא הַגּוֹרָל הַשִּׁשִּׁי לִבְנֵי נַפְתָּלִי
per — Elon ab ,Cheleph à eorum terminus fuit Et .ſuas familias ad
33 לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ וַיְהִי גְבוּלָם מֵחֵלֶף מֵאֵלוֹן
:Laccum ad vſque Iabneel &, Necheb ipſius Adami &, Sahannim in
בְּצַעֲנַנִּים וַאֲדָמִי הַנֶּקֶב וְיַבְנְאֵל עַד־לַקּוּם
fuerunt — ,Iarden † eius exitus fuit &
† vſque ad — וַיְהִי תֹצְאֹתָיו הַיַּרְדֵּן׃
יצא שוב — inde egredietur &, Thabor Aznoth*, mare ad terminus reuertetur Et
* ad — 34 וְשָׁב הַגְּבוּל יָמָּה אַזְנוֹת תָּבוֹר וְיָצָא מִשָּׁם
in pueniet — ,mari à occurrit Aſer in &, meridie à Zebulun in occurrit & :Chuchoch
ab occidẽte, — חוּקֹקָה וּפָגַע בִּזְבֻלוּן מִנֶּגֶב וּבְאָשֵׁר פָּגַע מִיָּם
‡ ad — .Solis ortum ‡ Iarden ad Iehudah in &
וּבִיהוּדָה הַיַּרְדֵּן מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ׃
munitæ — .Chinnereth &, Raccath, Chammath &, Ser Siddim ,munitionis ciuitates Et
35 וְעָרֵי מִבְצָר הַצִּדִּים צֵר וְחַמַּת רַקַּת וְכִנָּרֶת׃
.Chaſor & ,Ramah &, Adamah Et
36 וַאֲדָמָה וְהָרָמָה וְחָצוֹר׃
.Henchaſor &, Edrehi &, Chedes Et
37 וְקֶדֶשׁ וְאֶדְרֶעִי וְעֵין חָצוֹר׃
,Bethſames &, Bethhanath &, Chorem, Migdalel & ,Iron Et
38 וְיִרְאוֹן וּמִגְדַּל־אֵל חֳרֵם וּבֵית־עֲנָת וּבֵית שָׁמֶשׁ
nouẽ & decẽ, — extenſionis hæreditas ‡ Hæc .earum atria & ,nouendecim ciuitates
villæ *eſt — 39 עָרִים תְּשַׁע־עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן׃ זֹאת נַחֲלַת מַטֵּה
tribus — .earum atria & ,vrbes ,ſuas familias ad Naphthali filiorum
per — בְנֵי־נַפְתָּלִי לְמִשְׁפְּחֹתָם הֶעָרִים וְחַצְרֵיהֶן׃
villæ
Tribui per — .ſeptima fors exiuit ,ſuas familias ad Dan filiorum Extenſioni
40 לְמַטֵּה בְנֵי־דָן לְמִשְׁפְּחֹתָם יָצָא הַגּוֹרָל הַשְּׁבִיעִי׃
.Hirſemes &, Eſthaol &, Sorhah ,eorũ hæreditatis terminus fuit Et
41 וַיְהִי גְּבוּל נַחֲלָתָם צָרְעָה וְאֶשְׁתָּאוֹל וְעִיר שָׁמֶשׁ׃
.Ithlah &, Aialon &, Sahalabbin Et
42 וְשַׁעֲלַבִּין וְאַיָּלוֹן וְיִתְלָה׃
.Hechron &, Timnatah &, Elon Et
43 וְאֵילוֹן וְתִמְנָתָה וְעֶקְרוֹן׃
.Bahalath &, Gibbethon &, Eltheceh Et
44 וְאֶלְתְּקֵה וְגִבְּתוֹן וּבַעֲלָת׃
.Gathrimon &, Beneberach &, Iehud &
45 וִיהֻד וּבְנֵי־בְרַק וְגַת־רִמּוֹן׃
.Iapho contra termino cum Raccon &, Mechaiarchon Et
46 וּמֵי הַיַּרְקוֹן וְהָרַקּוֹן עִם־הַגְּבוּל מוּל יָפוֹ׃

,ſuas familias ad Beniamin filiorum extenſioni ciuitates Fueruntque — tribui per
21 וְהָיוּ הֶעָרִים לְמַטֵּה בְּנֵי בִנְיָמִן לְמִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם — נטה
,Betharabah Et .Cheſis vallis &, Bethchoglah &, Iericho
22 יְרִיחוֹ וּבֵית־חָגְלָה וְעֵמֶק קְצִיץ׃ וּבֵית הָעֲרָבָה
.Hophrah &, Parah &, Hauuim Et .Bethel &, Semaraim &
23 וּצְמָרַיִם וּבֵית־אֵל׃ וְהָעַוִּים וְהַפָּרָה וְעָפְרָה׃ — העמונה ק
,duodecim ciuitates ,Gabah &, Hophni &, Hamonai villa Et
24 וּכְפַר הָעַמֹּנִי וְהָעָפְנִי וָגָבַע עָרִים שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה — שנה
.Beeroth &, Ramah &, Gibhon .earum villæ &
25 וְחַצְרֵיהֶן׃ גִּבְעוֹן וְהָרָמָה וּבְאֵרוֹת׃
.Moſah &, Chephirah &, Miſpeh Et
26 וְהַמִּצְפֶּה וְהַכְּפִירָה וְהַמֹּצָה׃
.Tarelah &, Irpeel &, Rechem Et
27 וְרֶקֶם וְיִרְפְּאֵל וְתַרְאֲלָה׃
,Chiriath, Gibhath, Ieruſalaim † ipſa, Iebuzi &, Eleph, Selah Et — †eſt
28 וְצֵלַע הָאֶלֶף וְהַיְבוּסִי הִיא יְרוּשָׁלִַם גִּבְעַת קִרְיַת
Biniamin filiorum hæreditas ‡ iſta .earum atria &, quatuordecim ciuitates — villæ ‡eſt
עָרִים אַרְבַּע־עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי־בִנְיָמִן — per
.ſuas familias ad
לְמִשְׁפְּחֹתָם׃

CAP. XIX. יט

Simhon filiorum extenſioni ,Simhon ipſi ſecunda fors eſt egreſſa Et — tribui
1 וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל הַשֵּׁנִי לְשִׁמְעוֹן לְמַטֵּה בְנֵי־שִׁמְעוֹן — שנה נטה
filiorum hæreditatis medio in eorum hæreditas fuit & : ſuas familias ad — per
לְמִשְׁפְּחוֹתָם וַיְהִי נַחֲלָתָם בְּתוֹךְ נַחֲלַת בְּנֵי־
,Beerſebah ,eorum hæreditate in eis Fuitque .Iehudah
2 יְהוּדָה׃ וַיְהִי לָהֶם בְּנַחֲלָתָם בְּאֵר־שֶׁבַע
.Haſem &, Balah &, Chaſarſuhal Et .Moladah &, Sebah &
3 וְשֶׁבַע וּמוֹלָדָה׃ וַחֲצַר שׁוּעָל וּבָלָה וָעָצֶם׃
.Chormah &, Bethul &, Eltholad Et
4 וְאֶלְתּוֹלַד וּבְתוּל וְחָרְמָה׃
.Chaſarſuſah &, Bethhamerchaboth &, Siglagh Et
5 וְצִקְלַג וּבֵית־הַמַּרְכָּבוֹת וַחֲצַר סוּסָה׃
.earum atria & ,tredecim ciuitates, Saruchen &, Bethlebaoth Et — villæ
6 וּבֵית לְבָאוֹת וְשָׁרוּחֶן עָרִים שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן׃
.earum atria &, quatuor ciuitates, Haſan &, Heter &, Rimmon, Hain — villæ
7 עַיִן רִמּוֹן וָעֶתֶר וְעָשָׁן עָרִים אַרְבַּע וְחַצְרֵיהֶן׃
ad vſque ,iſtarum vrbium circuitus † quæ villæ omnes Et — † erant per
8 וְכָל־הַחֲצֵרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹת הֶעָרִים הָאֵלֶּה עַד־
Simhon filiorum extenſionis hæreditas ‡ iſta :meridiei ‡ Ramath Bahalathbeer — ‡ad Auſtri ‡eſt tribus
בַּעֲלַת בְּאֵר רָאמַת נֶגֶב זֹאת נַחֲלַת מַטֵּה בְנֵי־שִׁמְעוֹן
filiorum hæreditas ‡ Iehudah filiorum fune De .ſuas familias ad — ‡ portione ‡ fuit maior hæreditatem acceperunt
9 לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ מֵחֶבֶל בְּנֵי יְהוּדָה נַחֲלַת בְּנֵי
hæreditauerunt & ,ipſis præ multa Iehudah filiorum portio erat quia :Simhon
שִׁמְעוֹן כִּי־הָיָה חֵלֶק בְּנֵי־יְהוּדָה רַב מֵהֶם וַיִּנְחֲלוּ
filij ,Simhon in medio hæreditatis ſuæ — fors aſcendit Et .eorũ hæreditatis medio in Simhon filij
10 בְנֵי־שִׁמְעוֹן בְּתוֹךְ נַחֲלָתָם׃ וַיַּעַל הַגּוֹרָל הַשְּׁלִישִׁי — אלה
ad vſq; eorum hæreditatis terminus fuit & :ſuas familias ad Zebulun filiis — per
לִבְנֵי זְבוּלֻן לְמִשְׁפְּחוֹתָם וַיְהִי גְּבוּל נַחֲלָתָם עַד־
pertinget &, Marhalah &, mare ad eorũ terminus Aſcenderéq; .Sarid
11 שָׂרִיד׃ וְעָלָה גְבוּלָם לַיָּמָּה וּמַרְעֲלָה וּפָגַע — pertinget ad flumen, quod eſt è regione
.Iochneham facies ſuper qui ,torrentem ad occurret & :Dabbaſeth in
בְּדַבָּשֶׁת וּפָגַע אֶל־הַנַּחַל אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יָקְנְעָם׃ — ‡ad contra
terminum ſuper ,Solis ortum ‡ orientem ad Sarid à reuertitur Et
12 וְשָׁב מִשָּׂרִיד קֵדְמָה מִזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ עַל־גְּבוּל — שוב
.Iaphiah aſcendet & ,Dabrath ad egredietur & :Thabor Chiſloth
כִּסְלֹת תָּבֹר וְיָצָא אֶל־הַדָּבְרַת וְעָלָה יָפִיעַ׃ — ‡ad
Hittah*, Chepher Gittah ortum ad orientem ad tranſit inde Et
13 וּמִשָּׁם עָבַר קֵדְמָה מִזְרָחָה גִּתָּה חֵפֶר עִתָּה — ‡in quẽ terminatur ‡ad gyrabit
ipſum circuibit Et .Nehah † figurans Rimmon ‡ exibit & ,Caſin — ‡ad ‡ad vallẽ
14 קָצִין וְיָצָא רִמּוֹן הַמְּתֹאָר הַנֵּעָה׃ וְנָסַב אֹתוֹ — גיא
Iphthachel vallis eius egreſſus erunt & :Hanathon ‡ aquilone ab terminus
הַגְּבוּל מִצְּפוֹן חַנָּתֹן וְהָיוּ תֹּצְאֹתָיו גֵּי יִפְתַּח־אֵל׃
ciuitates, Bethlechem &, Idalah &, Simron &, Nahalal &, Cattath Et
15 וְקַטָּת וְנַהֲלָל וְשִׁמְרוֹן וְיִדְאֲלָה וּבֵית לָחֶם עָרִים — villæ ‡eſt
filiorum hæreditas ‡ Hæc .earum atria & ,duodecim
16 שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן׃ זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי־ — per
.earum atria &, iſtæ vrbes ,ſuas familias ad Zebulun — villæ
זְבוּלֻן לְמִשְׁפְּחוֹתָם הֶעָרִים הָאֵלֶּה וְחַצְרֵיהֶן׃
Iſſachar filiis ,quarta fors eſt egreſſa Iſſachar
17 לְיִשָּׂשכָר יָצָא הַגּוֹרָל הָרְבִיעִי לִבְנֵי יִשָּׂשכָר — per
.Izrehelah ,eorum terminus fuit Et ſuas familias ad — היה
18 לְמִשְׁפְּחוֹתָם׃ וַיְהִי גְּבוּלָם יִזְרְעֶאלָה
.Sunem &, Cheſuloth &
וְהַכְּסוּלֹת וְשׁוּנֵם׃

fuitque: Menasseh ipsi aquilonem ad & ,Ephraim ipsi meridiē Ad
10 נֶגְבָּה לְאֶפְרַיִם וְצָפוֹנָה לִמְנַשֶּׁה וַיְהִי
Issachar in & ,aquilone ab concurrebant Aser in & : eius terminus mare contingebant se
הַיָּם גְּבוּלוֹ וּבְאָשֵׁר יִפְגְּעוּן מִצָּפוֹן וּבְיִשָּׂשכָר
Aser in & ,Issachar in Menasseh ipsi Fuitque .oriente ab
מִמִּזְרָח׃ 11 וַיְהִי לִמְנַשֶּׁה בְּיִשָּׂשכָר וּבְאָשֵׁר
habitatores & : eius filiæ & ,Ibleham & , eius filiæ & ,Bethsean oppida
בֵּית־שְׁאָן וּבְנוֹתֶיהָ וְיִבְלְעָם וּבְנוֹתֶיהָ וְאֶת־יֹשְׁבֵי
habitatores & :eius filiæ & ,Hendor habitatores & :eius filiæ & ,Dor oppida
דֹאר וּבְנוֹתֶיהָ וְיֹשְׁבֵי עֵין־דֹּר וּבְנֹתֶיהָ וְיֹשְׁבֵי
.climata tria ;eius filiæ &,Meghiddo habitatores & :ei' filiæ &,Tahanach oppida tres regiones.
תַּעְנַךְ וּבְנֹתֶיהָ וְיֹשְׁבֵי מְגִדּוֹ וּבְנוֹתֶיהָ שְׁלֹשֶׁת הַנָּפֶת׃ נוּף יָרַשׁ
:istas vrbes expellere Menasseh filij potuerunt non Et habitatores
12 וְלֹא יָכְלוּ בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְהוֹרִישׁ אֶת־הֶעָרִים הָאֵלֶּה vrbium istarū, sed cœpit
.ipsa terra in habitare Chenahanæus voluit &
וַיּוֹאֶל הַכְּנַעֲנִי לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ הַזֹּאת׃ יָאַל יָשַׁב
Chenahanæum dederunt & ,Israel filij essent roborati cùm ,fuit Et posuerunt
13 וַיְהִי כִּי חָזְקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֶת־הַכְּנַעֲנִי
.eum expulerunt non expellendo & ,tributum in tributarium,
לָמַס וְהוֹרֵשׁ לֹא הוֹרִישׁוֹ׃ מָסַס
dedisti Cur :dicendo ,Iehosuah cum Ioseph filij sunt locuti Et ad
14 וַיְדַבְּרוּ בְּנֵי יוֹסֵף אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר מַדּוּעַ נָתַתָּה
multus populus ego & ,vnum funiculum & ,vnam sortem hæreditatē mihi in hæreditatem vnā;
לִּי נַחֲלָה גּוֹרָל אֶחָד וְחֶבֶל אֶחָד וַאֲנִי עַם־רָב
Dixitque ?DOMINVS mihi benedixerit hucusque donec cùm
עַד אֲשֶׁר־עַד־כֹּה בֵּרְכַנִי יְהוָה׃ 15 וַיֹּאמֶר
,siluam in tibi ascende ,tu multus populus Si :Iehosuah eos ad es,
אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ אִם־עַם־רַב אַתָּה עֲלֵה לְךָ הַיַּעְרָה
tibi est angustus si ,Rephaim & ,Perizæi terra in ibi tibi eliges & succide
וּבֵרֵאתָ לְךָ שָׁם בְּאֶרֶץ הַפְּרִזִּי וְהָרְפָאִים כִּי־אָץ לְךָ אוּץ
inuenietur Non :Ioseph filij Dixeruntque .Ephraim mons sufficiet
הַר־אֶפְרָיִם׃ 16 וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יוֹסֵף לֹא־יִמָּצֵא
terra in habitante Chenahanæo omni in * ferrei currus & :mons nobis *sunt qui habitat
לָנוּ הָהָר וְרֶכֶב בַּרְזֶל בְּכָל־הַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּאֶרֶץ־
.Izrehel valle in qui ‡ & ,eius filiis & ,Bethsean in qui ‡ & ,vallis ‡ei oppidis
הָעֵמֶק לַאֲשֶׁר בְּבֵית־שְׁאָן וּבְנוֹתֶיהָ וְלַאֲשֶׁר בְּעֵמֶק יִזְרְעֶאל׃
,Menasseh ad & ,Ephraim ad ,Ioseph domum ad Iehosuah Dixitque
17 וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־בֵּית יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם וְלִמְנַשֶּׁה
tibi erit non :tibi ‡ magna fortitudo & ,tu mult' Populus :dicendo es ‡est
לֵאמֹר עַם־רַב אַתָּה וְכֹחַ גָּדוֹל לָךְ לֹא־יִהְיֶה לְךָ כּוּחַ
,ipse silua quia ,tibi erit mons Quia .vna sors est,
גּוֹרָל אֶחָד׃ 18 כִּי הַר יִהְיֶה־לָּךְ כִּי־יַעַר הוּא
,Chenahanæum expelles quia :eius exitus tibi erit & ,eum eliges & succides erunt
וּבֵרֵאתוֹ וְהָיָה לְךָ תֹּצְאֹתָיו כִּי־תוֹרִישׁ אֶת־הַכְּנַעֲנִי יָצָא יָרַשׁ
.ipse fortis quia ,ei ferri ‡ currus quia quanquam
כִּי רֶכֶב בַּרְזֶל לוֹ כִּי חָזָק הוּא׃ ‡ferrei sunt quanquā fortes sunt.

CAP. XVIII. יח

fecerūt habitare & ,Siloh ‡ Israel filiorum cœtus omnis sunt congregati Et ‡in
1 וַיִּקָּהֲלוּ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שִׁלֹה וַיַּשְׁכִּינוּ יָעַד
.eorum facies ad est subacta terra & :conuentus tentorium ibi tabernaculū Ecclesiæ:
שָׁם אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְהָאָרֶץ נִכְבְּשָׁה לִפְנֵיהֶם׃ coram eis.
,suam hæreditatē diuiserāt non qui ,Israel filiis in remāserunt Et è quibus
2 וַיִּוָּתְרוּ בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא־חָלְקוּ אֶת־נַחֲלָתָם יָתַר
filios ad Iehosuah Dixitque .tribus septem
שִׁבְעָה שְׁבָטִים׃ 3 וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־בְּנֵי vacatis
possidendum ad ,ingrediendum ad remissi vos quo Vsque :Israel vt possideatis
יִשְׂרָאֵל עַד־אָנָה אַתֶּם מִתְרַפִּים לָבוֹא לָרֶשֶׁת רָפָה יָרַשׁ
?vestrorum patrum Deus DOMINVS vobis dedit quam ,terram
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם׃ Tradite ex per tribum,
,eos mittam & :tribui viros tres vobis Date
4 הָבוּ לָכֶם שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים לַשָּׁבֶט וְאֶשְׁלָחֵם יָהַב
os ad eam describentque ,terra in ambulabunt & ,surgentque per terram, secundū hæreditatem
וְיָקֻמוּ וְיִתְהַלְּכוּ בָאָרֶץ וְיִכְתְּבוּ אוֹתָהּ לְפִי
.me ad venient & ,eorum hæreditatis קוּם
נַחֲלָתָם וְיָבֹאוּ אֵלָי׃
stabit Iehudah :partes septem in eam partientur Et diuidētur ī ea
5 וְהִתְחַלְּקוּ אֹתָהּ לְשִׁבְעָה חֲלָקִים יְהוּדָה יַעֲמֹד iuxta familiæ
suum terminū super stabunt Ioseph domus & :meridie à suum terminū super
עַל־גְּבוּלוֹ מִנֶּגֶב וּבֵית יוֹסֵף יַעַמְדוּ עַל־גְּבוּלָם * in
septem * terram describetis vos Et .aquilone ab
מִצָּפוֹן׃ 6 וְאַתֶּם תִּכְתְּבוּ אֶת־הָאָרֶץ שִׁבְעָה
hîc sortem vobis iaciam & :huc me ad adducetis & ,partes בּוֹא יָרָה
חֲלָקִים וַהֲבֵאתֶם אֵלַי הֵנָּה וְיָרִיתִי לָכֶם גּוֹרָל פֹּה coram Dño
.nostri Dei DOMINI facies ad Deo nostro.
לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃

‡est medio vestri, sacerdotium quia ,vestro interiore in Leuitis pars ‡ non Quoniam
7 כִּי אֵין־חֵלֶק לַלְוִיִּם בְּקִרְבְּכֶם כִּי־כְהֻנַּת לָוָה
tribus dimidia & ,Reuben & ,Ghad & :eius hæreditas* DOMINI
חָצָה ‡est יְהוָה נַחֲלָתוֹ וְגָד וּרְאוּבֵן וַחֲצִי שֵׁבֶט
trans quam ,orientem ad Iarden transitu à suam hæreditatē acceperūt Menasseh
הַמְנַשֶּׁה לָקְחוּ נַחֲלָתָם מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה אֲשֶׁר
.DOMINI seruus Moseh eis dedit
נָתַן לָהֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה׃
Iehosuah præcepitque :abierunt atque ,viri Surrexeruntque
8 קוּם צָוָה וַיָּקֻמוּ הָאֲנָשִׁים וַיֵּלֵכוּ וַיְצַו יְהוֹשֻׁעַ אֶת־
pergentib' vt describerent ambulate & ,Ite :dicendo ,terram describendum ad euntibus
הָלַךְ הַהֹלְכִים לִכְתֹּב אֶת־הָאָרֶץ לֵאמֹר לְכוּ וְהִתְהַלְּכוּ
per terram, vobis iaciam hîc & :me ad reuertimini & ,eam describite & ,terra in
בָאָרֶץ וְכִתְבוּ אוֹתָהּ וְשׁוּבוּ אֵלַי וּפֹה אַשְׁלִיךְ לָכֶם
coram Dño ,viri Abieruntque .Siloh in DOMINI facies ad sortem
גּוֹרָל לִפְנֵי יְהוָה בְּשִׁלֹה׃ 9 וַיֵּלְכוּ הָאֲנָשִׁים
per terram per partes septem in ,vrbes ad eam descripserunt atque ,terra in trāsierunt &
וַיַּעַבְרוּ בָאָרֶץ וַיִּכְתְּבוּהָ לֶעָרִים לְשִׁבְעָה חֲלָקִים
in ‡castra in .Siloh castrametationem‡ ad Iehosuah ad venerunt & :libro super
עַל־סֵפֶר וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הַמַּחֲנֶה שִׁלֹה׃
coram Domino: :DOMINI facies ad Siloh in sortem Iehosuah eis iecit Et
10 וַיַּשְׁלֵךְ לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ גּוֹרָל בְּשִׁלֹה לִפְנֵי יְהוָה
Israel filiis terram Iehosuah ibi diuisitque
וַיְחַלֶּק־שָׁם יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָאָרֶץ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
tribus filiorum extensionis sors ascendit Et .eorum partes secundum
עָלָה נָטָה כְּמַחְלְקֹתָם׃ 11 וַיַּעַל גּוֹרַל מַטֵּה בְנֵי־
per filios inter eorum sortis terminus exiuit & :suas familias ad Biniamin
בִנְיָמִן לְמִשְׁפְּחֹתָם וַיֵּצֵא גְּבוּל גּוֹרָלָם בֵּין בְּנֵי
terminus eis Fuitque .Ioseph filios inter & ,Iehudah
יְהוּדָה וּבֵין בְּנֵי יוֹסֵף׃ 12 וַיְהִי לָהֶם הַגְּבוּל
latus latus humerum ad terminus ascendit & ,Iarden à aquilonis angulum ad
פֵּאָה לִפְאַת צָפוֹנָה מִן־הַיַּרְדֵּן וְעָלָה הַגְּבוּל אֶל־כֶּתֶף
eius exitus fueruntque ,mare ad monte in ascendit & ,aquilone ab Iericho
יָצָא יְרִיחוֹ מִצָּפוֹן וְעָלָה בָהָר יָמָּה וְהָיָה תֹּצְאֹתָיו
terminus inde transiuit Et .Bethauen desertum ad
מִדְבַּרָה בֵּית אָוֶן׃ 13 וְעָבַר מִשָּׁם הַגְּבוּל
latus ‡est descendit & (:Bethel ‡ ipsa) ,meridiem ad Luz humerum ad Luz in
לוּזָה אֶל־כֶּתֶף לוּזָה נֶגְבָּה הִיא בֵּית־אֵל וְיָרַד
iuxta Bethchoron ipsi meridie à ‡ qui montem super ,Adar Hateroth* terminus
‡est הַגְּבוּל עַטְרוֹת אַדָּר עַל־הָהָר אֲשֶׁר מִנֶּגֶב לְבֵית־חֹרוֹן
maris angulum ad circuiuit & ,terminus est designat' Et ,inferiori
latus תַּחְתּוֹן׃ 14 וְתָאַר הַגְּבוּל וְנָסַב לִפְאַת־יָם
‡est è regione :meridiem ad Bethchoron facies super † qui monte à meridiem ad
‡est נֶגְבָּה מִן־הָהָר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי בֵית־חֹרוֹן נֶגְבָּה
,Ieharim Chiriath ‡ ipsa :Bahal Chiriath ad eius exitus fueruntque
יָצָא וְהָיוּ תֹצְאֹתָיו אֶל־קִרְיַת־בַּעַל הִיא קִרְיַת יְעָרִים
‡est latus .maris angulus ‡ hoc :Iehudah filiorum vrbs
פֵּאָה עִיר בְּנֵי יְהוּדָה זֹאת פְּאַת־יָם׃
latus exiuit & :Ieharim Chiriath extremo ab meridiem ad angulus Et
15 וּפְאַת־נֶגְבָּה מִקְצֵה קִרְיַת יְעָרִים וְיָצָא
aquæ .Nephthoach aquarum fontem ad exiuit & ,mare ad terminus
הַגְּבוּל יָמָּה וְיָצָא אֶל־מַעְיַן מֵי נֶפְתּוֹחַ׃
*est è regione vallis facies super ‡ qui ,montis extremum ad terminus descendit Et
16 וְיָרַד הַגְּבוּל אֶל־קְצֵה הָהָר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי גֵּי גַּיְא
‡est vallis descendit & :aquilone ad Rephaim † valle in ‡ quæ ,Benhinnom
†Gigantum latus ‡ad בֶן־הִנֹּם אֲשֶׁר בְּעֵמֶק רְפָאִים צָפוֹנָה וְיָרַד גֵּי
.Henrogel ‡ descendit & :meridiem ad Iebuzæi humerum ad Hinnom
הִנֹּם אֶל־כֶּתֶף הַיְבוּסִי נֶגְבָּה וְיָרַד עֵין רֹגֵל׃
ad exiuit & ,Hensemes exiuit & ,aquilone ab est designata Et
‡sunt †ad 17 וְתָאַר מִצָּפוֹן וְיָצָא עֵין־שֶׁמֶשׁ וְיָצָא אֶל־
filij Bohan Eben † descēdit & :Adummim ascēsum cōtra ‡ qui ,Gheliloth
latus גְּלִילוֹת אֲשֶׁר־נֹכַח מַעֲלֵה אֲדֻמִּים וְיָרַד אֶבֶן בֹּהַן בֶּן־
,aquilonē ad planiciem cōtra humerum ad pertransiuit Et .Reuben
latus רְאוּבֵן׃ 18 וְעָבַר אֶל־כֶּתֶף מוּל־הָעֲרָבָה צָפוֹנָה
humerum ad terminus pertransiuit Et .Harabah in descendit &
וְיָרַד הָעֲרָבָתָה׃ 19 וְעָבַר הַגְּבוּל אֶל־כֶּתֶף
ad termini exitus fuerunt & ,aquilonem ad Bethchoglah
limitem בֵּית־חָגְלָה צָפוֹנָה וְהָיוּ תֹּצְאוֹת הַגְּבוּל אֶל־
:meridiē ad Iarden extremum ad ,aquilonem ad salis maris linguam
*est Austri, לְשׁוֹן יָם־הַמֶּלַח צָפוֹנָה אֶל־קְצֵה הַיַּרְדֵּן נֶגְבָּה
cum terminabit Iarden Et .meridiei terminus † iste
latus ‡est per זֶה גְּבוּל נֶגֶב׃ 20 וְהַיַּרְדֵּן יִגְבֹּל־אֹתוֹ
eius terminos ad Biniamin filiorum hæreditas ‡ ista :orientis angulum ad
in circuitu p לִפְאַת קֵדְמָה זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי בִנְיָמִן לִגְבוּלֹתֶיהָ
.suas familias ad circumquaque
סָבִיב לְמִשְׁפְּחֹתָם׃

vrbes ,Ghederothaim & ,Ghederah & ,Hadithaim & ,Saharaim Et
36 ושערים ועדיתים והגדרה וגדרתים ערים
.Ghad Migdal & ,Chadascah & Senan .earum villæ & , quatuordecim
37 ארבע־עשרה וחצריהן ׃ צנן וחדשה ומגדל־גד׃
.Iocteel & ,Mispeh & ,Dilhan Et
38 ודלען והמצפה ויקתאל ׃
.Heglon & ,Bassecath & ,Lachis
39 לכיש ובצקת ועגלון ׃
.Chithlis & ,Lachamam & ,Chabbon Et
40 וכבון ולחמס וכתליש ׃
ciuitates ,Macchedah & ,Nahamah &,Bethdaghon ,Ghederoth Et
41 וגדרות בית־דגון ונעמה ומקדה ערים
.Hasan & ,Hether & ,Libnah .earum villæ & ,sedecim
42 שש־עשרה וחצריהן ׃ לבנה ועתר ועשן ׃
.Nesib & ,Asnah & ,Iphthach Et
43 ויפתח ואשנה ונציב ׃
.earum villæ & ,nouem ciuitates,Maresah & ,Achzib &,Chehilah Et
44 וקעילה ואכזיב ומראשה ערים תשע וחצריהן ׃
.eius villæ & ,eius filiæ & ,Hechron — oppida
45 עקרון ובנתיה וחצריה ׃
.earũ villæ & ,Asdod manum super * quæ oẽs ,mare ad & ,Hechron Ab — *sunt iuxta latus
46 מעקרון וימה כל אשר־על־יד אשדוד וחצריהן׃
eius villæ & ,eius filiæ ,Hazzah ,eius villæ & ,eius filiæ ,Asdod — oppida
47 אשדוד בנותיה וחצריה עזה בנותיה וחצריה
.terminum & ,termini mare & , Aegypti torrentem ad vsque — magnum, הגדול
עד־נחל מצרים והים הגבול וגבול ׃
.Sochoh & ,Iathir & ,Samir ,monte in Et
48 ובהר שמיר ויתיר ושוכה ׃ — quæ est
.Debir ipsa ,Sannah Chiriath &,Dannah Et
49 ודנה וקרית־סנה היא דבר ׃
.Hanim & ,Esthemoh & ,Hanab Et
50 וענב ואשתמה וענים ׃
.earũ villæ & ,vndecim ciuitates ,Ghiloh & ,Cholon & ,Ghosen Et
51 וגשן וחלן וגלה ערים אחת־עשרה וחצריהן׃
.Eshan & ,Dumah & ,Harab
52 ארב ודומה ואשען ׃
.Apecah & ,Bethtappuach & ,Ianum Et
53 וינום ובית־תפוח ואפקה ׃ — quæ est
ciuitates ,Sihor & ,Chebron ipsa , Chiriatharbah & ,Chumtah Et
54 וחמטה וקרית ארבע היא חברון וציער ערים
.Iuttah & ,Ziph & ,Carmel ,Mahon .earum villæ & ,nouem
55 תשע וחצריהן ׃ מעון כרמל וזיף ויוטה ׃
.Zanoach & ,Iocdeham & ,Izrehel Et
56 ויזרעאל ויקדעם וזנוח ׃
.earum villæ & ,decem ciuitates ,Timnah & ,Ghibhah Cain
57 הקין גבעה ותמנה ערים עשר וחצריהן ׃
.Ghedor & ,Bethsur ,Chalchul
58 חלחול בית־צור וגדור ׃
.earũ villæ & ,sex ciuitates ,Elthecon & ,Bethhanoth & ,Maharath Et
59 ומערת ובית־ענות ואלתקן ערים שש וחצריהן׃ — quæ est
,duæ ciuitates ,Rabbah & ,Chiriathieharim ipsa , Bahal Chiriath
60 קרית־בעל היא קרית יערים והרבה ערים שתים — שנה
.Sechachah & ,Middin , Bethharabah ,deserto In .earum villæ &
61 וחצריהן ׃ במדבר בית הערבה מדין וסככה ׃
,sex ciuitates ,Henghedi & ,salis ciuitas & ,Nibsan &
62 והנבשן ועיר־המלח ועין גדי ערים שש
non ,Ierusalaim habitatores Iebusæum Et .earum villæ & — Iebusæos
וחצריהן ׃ ואת־היבוסי יושבי ירושלם לא־
filiis cum Iebusæus habitauit & :eos expellere Iehudah filij potuerunt — יכל
63 יוכלו בני־יהודה להורישם וישב היבוסי את־בני
·hane diem ad vsque Ierusalaim in Iehudah
יהודה בירושלם עד היום הזה ׃

CAP. XVI. יו

,Iericho aquas ad Iericho Iarden à Ioseph filiis sors est egressa Et
1 ויצא הגורל לבני יוסף מירדן יריחו למי יריחו
.Bethel montem in Iericho à ascendens desertum ,orientem ad
מזרחה המדבר עלה מיריחו בהר בית־אל ׃
terminum ad transibit & ,Luz in Bethel à egredietur Et
2 ויצא מבית־אל לוזה ועבר אל־גבול
terminum ad mare versus descendet Et .Archihataroth
3 הארכי עטרות ׃ וירד ימה אל־גבול
:Ghazer ad vsq; & ,inferiorem Bethchoron terminum ad vsque ,Iaphleti — יצא
היפלטי עד־גבול בית־חרון תחתון ועד־גזר
.mare ad eius exitus eruntque
והיו תצאתו ימה ׃

.Ephraim & ,Menasseh Ioseph filij acceperunt hæreditate Et
4 וינחלו בני־יוסף מנשה ואפרים ׃
terminus fuit & :suas familias ad Ephraim filiorum terminus fuit Et — per
5 ויהי גבול בני־אפרים למשפחתם ויהי גבול — היה
Bethchoron ad vsque ,Addar Hathroth *orientem ad eorum hæreditatis — *ad
נחלתם מזרחה עטרות אדר עד־בית חרון
,aquilone ab Michmethath ad mare ad termin⁹ exibit Et .superiorem
6 עליון ׃ ויצא הגבול הימה המכמתת מצפון
oriente ab ipsum trãsibit & :Siloh Taanath orientẽ ad termin⁹ circuibit &
ונסב הגבול מזרחה תאנת שלה ועבר אותו ממזרח
:Naharath & ,Hataroth ‡Ianoach à descendet Et .Ianoach ad — ‡in
7 ינוחה ׃ וירד מינוחה עטרות ונערתה — peruenict
terminus ibit Tappuach A .Iarden ‡egredietur & ,Iericho in occurret & — ‡ad perget
8 ופגע ביריחו ויצא הירדן ׃ מתפוח ילך הגבול
hæreditas *Hæc .mare ad eius exitus erunt & :cannæ torrentem ‡mare ad — ‡ad arundinis,
ימה נחל קנה והיו תצאתיו הימה זאת נחלת — *est
vrbes Et .suas familias ad Ephraim filiorum extensionis — tribus per
9 מטה בני־אפרים למשפחתם ׃ והערים — נטה
,Menasseh filiorũ hæreditatis medio in Ephraim filiis separatæ
המבדלות לבני אפרים בתוך נחלת בני־מנשה
Chenahanæum expulerunt non Et .earum villæ & ,vrbes omnes
10 כל־הערים וחצריהן ׃ ולא הורישו את־הכנעני — ירש
ad vsq; Ephraim interiore in Chenahanæus habitauit &:Ghazer in habitantẽ — medio
היושב בגזר וישב הכנעני בקרב אפרים עד־ — tributo
.seruiens tributum in fuit & :hanc diem — מסם
היום הזה ויהי למס־עבד ׃

CAP. XVII. יז

,Ioseph primogenit⁹ †ipse quia ,Menasseh extensioni sors fuit Et — tribui †fuit
1 ויהי הגורל למטה מנשה כי־הוא בכור יוסף — היה
vir fuit ipse quia ,Ghilhad patri Menasseh primogenito Machir
למכיר בכור מנשה אבי הגלעד כי הוא היה איש
filiis Fuitque .Basan & ,Ghilhad ei fuit & :belli — bellicosus:
2 מלחמה ויהי־לו הגלעד והבשן ׃ ויהי לבני
,Chelech filiis & ,Abihezer filiis ,suas familias ad residuis Menasseh — reliquis per
מנשה הנותרים למשפחתם לבני אביעזר ולבני־חלק — יתר
,Semidah filiis & ,Chepher filiis & ,Sechem filiis & ,Asriel filiis &
ולבני אשריאל ולבני־שכם ולבני־חפר ולבני שמידע
.suas familias ad mares Ioseph filij Menasseh filij ‡ Isti — ‡sunt per
אלה בני מנשה בן־יוסף הזכרים למשפחתם ׃
filij ,Machir filij ,Ghilhad filij ,Chepher filio Selophchad Et
3 ולצלפחד בן־חפר בן־גלעד בן־מכיר בן־ — sed
nomina * ista & :filiæ quinimo ,filij ipsi fuerunt non ,Menasseh — *sunt
מנשה לא־היו לו בנים כי אם־בנות ואלה שמות
.Tirsah & ,Milchah ,Choglah ,Nohah &,Machalah ,eius filiarum
בנתיו מחלה ונעה חגלה מלכה ותרצה ׃
Iehosuah facies ad & ,sacerdotis Elhazar facies ad accesserunt Et — in conspectu
4 ותקרבנה לפני אלעזר הכהן ולפני יהושע
præcepit DOMINVS :dicendo ,prælatorum facies ad & ,Nun filij — in conspectu
בן־נון ולפני הנשיאים לאמר יהוה צוה את־ — principum,
dedit & :nostrorũ fratrum medio in hæreditatem nobis dandum ad ,Moseh — vt daret
משה לתת־לנו נחלה בתוך אחינו ויתן — נתן
.earum patris fratrum medio in ,hæreditatem DOMINI os ad eis — iuxta sermonem
להם אל־פי יהוה נחלה בתוך אחי אביהן ׃
,Ghilhad terram præter ,decem Menasseh funiculi ceciderunt Et — hæreditates
5 ויפלו חבלי־מנשה עשרה לבד מארץ הגלעד — נפל
filiæ Quoniam .Iarden transitu à ‡ quæ ,Basan & — ‡erant trans
6 והבשן אשר מעבר לירדן ׃ כי בנות
Ghilhad terra & :eius filiorũ medio in hæreditatem hæreditarunt Menasseh — sortitæ sunt
מנשה נחלו נחלה בתוך בניו וארץ הגלעד
terminus fuit Et .residuis Menasseh filiis fuit — reliquis.
7 היתה לבני־מנשה הנותרים ׃ ויהי גבול־
ibit & :Sechem facies super* quæ ,Hamichmethath Aser ab Menasseh — *est coram
מנשה מאשר המכמתת אשר על־פני שכם והלך — perget
.Hentappuah habitatores ad dexteram ad terminus
הגבול אל־הימין אל־ישבי עין תפוח ׃
terminum ad ‡Tappuah & :Tappuah terra fuit Menasseh Ipsi — ‡erat
8 למנשה היתה ארץ תפוח ותפוח אל־גבול
torrentem ‡terminus Descendetque .Ephraim filiis Menasseh — ‡ad
9 מנשה לבני אפרים ׃ וירד הגבול נחל
medio in Ephraim † istæ Ciuitates .torrentem ad meridiẽ ad cannæ — arundinis
קנה נגבה לנחל ערים האלה לאפרים בתוך — & †erant
fuit & :torrenti ipsi aquilone ab Menasseh terminus & :Menasseh ciuitatũ
ערי מנשה וגבול מנשה מצפון לנחל ויהי
.mare ad eius exitus
תצאתיו הימה ׃

ambulauit quibus ,Moseh ad hoc verbum DOMINVS est locutus
דִּבֶּר יְהוָה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אֶל־מֹשֶׁה אֲשֶׁר־הָלַךְ
quinque filius hodie ego ecce nunc & :deserto in Israel — per desertum
יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וְעַתָּה הִנֵּה אָנֹכִי הַיּוֹם בֶּן־חָמֵשׁ — sum
quemadmodũ fortis hodie ego Adhuc .annorum octoginta & — sum
11 וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה׃ עוֹדֶנִּי הַיּוֹם חָזָק כַּאֲשֶׁר
mea fortitudo † sic ,tunc mea fortitudo Sicut. Moseh me mittere die in — qua misit † est
בְּיוֹם שְׁלֹחַ אוֹתִי מֹשֶׁה [h] כְּכֹחִי אָז וּכְכֹחִי — [h] כּוֹחַ
.ingrediendum & ,exeundum ad & ,prælium ad ,nunc
עָתָּה לַמִּלְחָמָה [k] וְלָצֵאת וְלָבוֹא׃ — [i] יָצָא בּוֹא
DOMINVS est locutus quem ,istum montem mihi da nunc Et — vt
12 וְעַתָּה תְּנָה־לִּי אֶת־הָהָר הַזֶּה אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה — [l] נָתַן
Hanachim quia ,illa die in audisti tu quia : illa die in — torquati sunt
בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־אַתָּה שָׁמַעְתָּ בַיּוֹם הַהוּא כִּי־עֲנָקִים — sit
,mecum * DOMINVS forte si :munitæ ,magnæ vrbes & , ibi
שָׁם וְעָרִים גְּדֹלוֹת בְּצֻרוֹת אוּלַי יְהוָה אוֹתִי
.DOMINVS est locutus quemadmodum ,eos expulero &
וְהוֹרַשְׁתִּים [m] כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה׃ — [m] יָרַשׁ
filio Caleb ipsi Chebron deditque ,Iehosuah ei benedixit Et
13 וַיְבָרְכֵהוּ יְהוֹשֻׁעַ וַיִּתֵּן אֶת־חֶבְרוֹן לְכָלֵב בֶּן־
Caleb ipsi Chebron fuit Idcirco .hæreditatem in Iephunneh
14 יְפֻנֶּה לְנַחֲלָה׃ עַל־כֵּן הָיְתָה־חֶבְרוֹן לְכָלֵב
quod † pro :hanc diem ad vsque ,hæreditatem in Chenizæo Iephũneh filio — † eo
בֶּן־יְפֻנֶּה הַקְּנִזִּי לְנַחֲלָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה יַעַן אֲשֶׁר — * ite
.Israel Deum DOMINVM post * compleuit
מִלֵּא אַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ — antea fuit
magnus homo ;Arbah Chiriath facies ad Chebron nomen Et
15 וְשֵׁם חֶבְרוֹן לְפָנִים קִרְיַת אַרְבַּע הָאָדָם הַגָּדוֹל — inter torquatos fuit,
.bello à quieuit terra & . ipse Hanachim in
בָּעֲנָקִים הוּא וְהָאָרֶץ שָׁקְטָה מִמִּלְחָמָה׃

CAP. XV. טו

,eorum familias ad Iehudah filiorum extensioni fors fuit Et — tribui per
1 וַיְהִי הַגּוֹרָל [b] לְמַטֵּה בְּנֵי יְהוּדָה לְמִשְׁפְּחֹתָם — [b] נָטָה Austrum, [c]
.Austri extremo ab ,meridiem ad Sin deserti Edom terminum ad
אֶל־גְּבוּל אֱדוֹם מִדְבַּר־צִן נֶגְבָּה [c] מִקְצֵה תֵימָן׃ — קָצָה
à ,salis maris extremo ab meridies terminus eis Fuitque — limite qui respicit
2 וַיְהִי לָהֶם גְּבוּל נֶגֶב מִקְצֵה יָם הַמֶּלַח מִן־
meridie à ‡ ad egredietur Et .meridiem ad respiciente lingua ‡ locum qui est
3 הַלָּשֹׁן הַפֹּנֶה נֶגְבָּה׃ וְיָצָא אֶל־מִנֶּגֶב
Cades in meridie à ascendet & ,Sin in transibit & ,scorpionum ascensum ad
לְמַעֲלֵה עַקְרַבִּים וְעָבַר צִנָה וְעָלָה מִנֶּגֶב לְקָדֵשׁ
circuibit & ,Adar in ascendet & ,Chesron † transibit & ,Barneah — † in
בַּרְנֵעַ וְעָבַר חֶצְרוֹן וְעָלָה אַדָּרָה וְנָסַב
torrentẽ ad egredietur & ,Asmon in transibit Et .Carcahah in — occidentem;
4 הַקַּרְקָעָה׃ וְעָבַר עַצְמוֹנָה וְיָצָא נַחַל
vobis erit iste ;mare ad termini egressus erunt & ,Aegypti
מִצְרַיִם וְהָיָה [d] תֹּצְאוֹת הַגְּבוּל יָמָּה זֶה־יִהְיֶה לָכֶם — [d] יָצָא
ad vsque salis mare orientem ad terminus Et .meridiei terminus — ad meridiẽ.
5 גְּבוּל נֶגֶב׃ וּגְבוּל קֵדְמָה יָם הַמֶּלַח עַד־ — aquilonari limite
extremo ab maris lingua à aquilonis anguli terminus & :Iarden extremũ
קְצֵה הַיַּרְדֵּן וּגְבוּל לִפְאַת צָפוֹנָה מִלְּשׁוֹן הַיָּם מִקְצֵה
transibit & ,Bethchoglah in terminus Ascenditque .Iarden
6 הַיַּרְדֵּן׃ וְעָלָה הַגְּבוּל בֵּית חָגְלָה וְעָבַר
filij Bohan lapidem ‡ terminus ascendet & ,Betharabah aquilone ab — ‡ ad
מִצְּפוֹן לְבֵית הָעֲרָבָה וְעָלָה הַגְּבוּל אֶבֶן בֹּהַן בֶּן־
,Hachor valle à Debir in terminus Ascenditque .Reuben
7 רְאוּבֵן׃ וְעָלָה הַגְּבוּל דְּבִרָה מֵעֵמֶק עָכוֹר
ascensum contra * quæ ,Ghilgal ad respiciens aquilonem ad & — * est
וְצָפוֹנָה פֹּנֶה אֶל־הַגִּלְגָּל אֲשֶׁר־נֹכַח לְמַעֲלֵה
Hen- ‡ aquas ad terminus transibit & .torrenti meridie à * quæ ,Adummim — ‡ est ab Austro
אֲדֻמִּים אֲשֶׁר מִנֶּגֶב לַנָּחַל וְעָבַר הַגְּבוּל אֶל־מֵי עֵין־ — ‡ oculi solis, ‡ fontem fullonis
.Henrogel ‡ ad eius exitus erunt & ,semes
שֶׁמֶשׁ וְהָיוּ תֹצְאֹתָיו אֶל־עֵין רֹגֵל׃
Iebuzæi humerum ad Hinom filij vallem ‖ terminus ascendet Et — ‡ ad iuxta latus
8 וְעָלָה הַגְּבוּל גֵּי בֶן־הִנֹּם אֶל־כֶּתֶף הַיְבוּסִי — * est verticem
,montis caput ad terminus ascenditque : Ierusalaim * ipsa ,meridie à
מִנֶּגֶב הִיא יְרוּשָׁלִָם וְעָלָה הַגְּבוּל אֶל־רֹאשׁ הָהָר — est in cõspectu Gebenhinnõ ad occidentem ‡ est vertice
vallis extremo in † quæ ,mare ad Hinnom vallis facies super qui
אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי גֵי־הִנֹּם יָמָּה אֲשֶׁר בִּקְצֵה עֵמֶק־
,montis capite à terminus designabitur Et .Aquilonẽ ad Rephaim
9 רְפָאִים צָפֹנָה׃ וְתָאַר הַגְּבוּל מֵרֹאשׁ הָהָר — aquæ
:Hephron montis vrbes ad egredietur & ,Nephtoah aquarum fontem ad
אֶל־מַעְיַן מֵי נֶפְתּוֹחַ וְיָצָא אֶל־עָרֵי הַר־עֶפְרוֹן — ‡ est
.Chiriathiebarim ‡ quæ Bahalah ipsi terminus designabitur &
וְתָאַר הַגְּבוּל בַּעֲלָה הִיא קִרְיַת יְעָרִים׃

ptrãsibit &:Seir montem ad mare ad Bahalah à terminus Circuibit Et — occidentem
10 וְנָסַב הַגְּבוּל מִבַּעֲלָה יָמָּה אֶל־הַר שֵׂעִיר וְעָבַר
descendet & :Chesalon ipsa ,aquilone ab Ieharim montis humerum ad — latus quæ est
אֶל־כֶּתֶף הַר־יְעָרִים מִצָּפוֹנָה הִיא כְסָלוֹן וְיָרַד
terminus egredietur Et .Timnah in transibit & ,Bethsemes in
11 בֵּית־שֶׁמֶשׁ וְעָבַר תִּמְנָה׃ וְיָצָא הַגְּבוּל
:Sichron ad terminus designabitur & ,aquilonem ad Hechron humerũ ad — latus
אֶל־כֶּתֶף עֶקְרוֹן צָפוֹנָה וְתָאַר הַגְּבוּל שִׁכְּרוֹנָה
exitus eruntque ,Iabnel † egredietur & ,Bahalah monte ‡ pertrãsibit & — ‡ ad † in
וְעָבַר הַר־הַבַּעֲלָה וְיָצָא יַבְנְאֵל וְהָיוּ תֹּצְאוֹת — יָצָא
,terminus &:magnum mare ad maris terminus Et .mare ad termini — occidentis
12 הַגְּבוּל יָמָּה׃ וּגְבוּל יָם הַיָּמָּה הַגָּדוֹל וּגְבוּל
.suas familias ad circumquaque Iehudah filiorum terminus iste — per circuitũ per
זֶה גְּבוּל בְּנֵי־יְהוּדָה סָבִיב לְמִשְׁפְּחֹתָם׃
Iehudah filiorum medio in partem dedit Iephunneh filio Calebque,
13 וּלְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה נָתַן חֵלֶק בְּתוֹךְ בְּנֵי־יְהוּדָה
ipsa ,Hanachi patris Arbah Chiriath ,Iehosuah ad DOMINI os ad — iuxta sermonem
אֶל־פִּי יְהוָה לִיהוֹשֻׁעַ אֶת־קִרְיַת אַרְבַּע אֲבִי הָעֲנָק הִיא — torquati, quæ est
filios tres Caleb inde Expulitque .Chebron
14 חֶבְרוֹן׃ וַיֹּרֶשׁ מִשָּׁם כָּלֵב אֶת־שְׁלוֹשָׁה בְּנֵי
.Hanach natos Talmai & ,Achiman & ,Sesai ,Hanach — filios torquati.
הָעֲנָק אֶת־שֵׁשַׁי וְאֶת־אֲחִימַן וְאֶת־תַּלְמַי יְלִידֵי הָעֲנָק׃ — antea fuit
facies ad Debir nomẽ & :Debir habitatores ad inde Ascenditque — [f] עָלָה
15 וַיַּעַל מִשָּׁם אֶל־יֹשְׁבֵי דְּבִר וְשֵׁם־דְּבִר לְפָנִים
percusserit Qui :Caleb Dixitque .Chiriathsepher
16 קִרְיַת־סֵפֶר׃ וַיֹּאמֶר כָּלֵב אֲשֶׁר־[g] יַכֶּה אֶת־ — [g] נָכָה
.vxorem in meã filiã Hachsah ei dabo &,eã ceperit & ,Chiriathsepher
קִרְיַת־סֵפֶר וּלְכָדָהּ וְנָתַתִּי לוֹ אֶת־עַכְסָה בִתִּי לְאִשָּׁה׃
ei deditque : Caleb fratris Chenaz filius Hathniel eam cepit Et
17 וַיִּלְכְּדָהּ עָתְנִיאֵל בֶּן־קְנַז אֲחִי כָלֵב וַיִּתֶּן־לוֹ
ipsa veniendo in ,fuit Et .vxorem in suam filiam Hachsah — cum veniret [h] בּוֹא
18 אֶת־עַכְסָה בִתּוֹ לְאִשָּׁה׃ וַיְהִי [h] בְּבוֹאָהּ
,asino desuper se deiecit & : agrum suo patre à petendum ad eum incitauit & — fecit vt peteret descendit de
וַתְּסִיתֵהוּ לִשְׁאוֹל מֵאֵת־אָבִיהָ שָׂדֶה וַתִּצְנַח מֵעַל הַחֲמוֹר
mihi Da :dixit Et ?tibi ‖ Quid :Caleb ei dixitque — aridam da
19 וַיֹּאמֶר־לָהּ כָּלֵב מַה־לָּךְ׃ וַתֹּאמֶר [k] תְּנָה־לִּי — fontes
reuolutiones mihi dabis &:mihi dedisti meridiei ‡ terram quia ,benedictionem — [k] נָתַן גָּלַל
בְרָכָה כִּי אֶרֶץ הַנֶּגֶב נְתַתָּנִי וְנָתַתָּה לִּי גֻּלֹּת — fontes fontes ‡ est
.inferiores reuolutiones & ,superiores reuolutiones ei dedit & : aquarum
מָיִם וַיִּתֶּן־לָהּ אֵת גֻּלֹּת עִלִּיּוֹת וְאֵת גֻּלֹּת תַּחְתִּיּוֹת׃
.suas familias ad Iehudah filiorum extensionis hæreditas ‡ Ista — tribus per
20 זֹאת נַחֲלַת [m] מַטֵּה בְנֵי־יְהוּדָה לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ — [m] נָטָה tribui
terminũ ad Iehudah filiorum extensioni extremo ab vrbes fuerunt Et
21 וַיִּהְיוּ הֶעָרִים מִקְצֵה [n] לְמַטֵּה בְנֵי־יְהוּדָה אֶל־גְּבוּל
.Iaghur & ,Heder & ,Chabseel ,meridie in Edom
אֱדוֹם בַּנֶּגְבָּה קַבְצְאֵל וְעֵדֶר וְיָגוּר׃
.Hadhadah & ,Dimonah & ,Chinah Et
22 וְקִינָה וְדִימוֹנָה וְעַדְעָדָה׃
.Ithnan & ,Chasor & ,Chedes Et
23 וְקֶדֶשׁ וְחָצוֹר וְיִתְנָן׃
.Behaloth & ,Telem & ,Ziph
24 זִיף וָטֶלֶם וּבְעָלוֹת׃
.Chasor ipsa Chesron ,Cherioth & ,Chadathah Chasor Et — quæ est
25 וְחָצוֹר חֲדַתָּה וּקְרִיּוֹת חֶצְרוֹן הִיא חָצוֹר׃
.Moladah & ,Semah & ,Amam
26 אֲמָם וּשְׁמַע וּמוֹלָדָה׃
.Bethphaleth & ,Chesmon & ,Ghaddah ,Chasar Et
27 וַחֲצַר גַּדָּה וְחֶשְׁמוֹן וּבֵית פָּלֶט׃
.Beziothiah & ,Beersabah & ,Chasarsuhal Et
28 וַחֲצַר שׁוּעָל וּבְאֵר שֶׁבַע וּבִזְיוֹתְיָה׃
.Hasem & ,Hiim & ,Bahalah
29 בַּעֲלָה וְעִיִּים וָעָצֶם׃
.Chormah & ,Chesil & ,Eltholad Et
30 וְאֶלְתּוֹלַד וּכְסִיל וְחָרְמָה׃
.Sansanah & ,Madmannah & ,Siclag Et
31 וְצִקְלַג וּמַדְמַנָּה וְסַנְסַנָּה׃
viginti vrbes oẽs :Rimmon & ,Hain & ,Silchim & ,Lebaoth Et
32 וּלְבָאוֹת וְשִׁלְחִים וְעַיִן וְרִמּוֹן כָּל־עָרִים עֶשְׂרִים
.earum villæ & , nouem &
וָתֵשַׁע וְחַצְרֵיהֶן׃
.Asnah & ,Sorhah & ,Esthahol ,planicie In
33 בַּשְּׁפֵלָה אֶשְׁתָּאוֹל וְצָרְעָה וְאַשְׁנָה׃
.Henam & ,Tapuah ,Henghannim & ,Zanoach Et
34 וְזָנוֹחַ וְעֵין גַּנִּים תַּפּוּחַ וְהָעֵינָם׃
.Hazechah & ,Sochoh ,Adullam & ,Iarmuth
35 יַרְמוּת וַעֲדֻלָּם שׂוֹכֹה וַעֲזֵקָה׃

Tantū. Iſrael filiorum *faciebus* à eos expellam ego ,Sidonios omnes
כָּל־צִידֹנִים אָנֹכִי אוֹרִישֵׁם מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַק
.tibi præcepi ſicuti ,hæreditatem in Iſrael ipſi fac cadere
הַפִּלֶהָ לְיִשְׂרָאֵל בְּנַחֲלָה כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ׃
nouem hæreditatē in iſtam terram *partire* nunc Et
7 וְעַתָּה חַלֵּק אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת בְּנַחֲלָה לְתִשְׁעַת
Reubenitæ ea Cum .Menaſſeh tribui dimidiæ & ,tribubus
8 הַשְּׁבָטִים וַחֲצִי הַשֵּׁבֶט הַמְנַשֶּׁה׃ עִמּוֹ הָרְאוּבֵנִי
tranſitu in Moſch eis dedit *quam* ,*ſuam hæreditatē* acceperunt Ghaditę &
וְהַגָּדִי לָקְחוּ נַחֲלָתָם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם מֹשֶׁה בְּעֵבֶר
.DOMINI ſeruus Moſch eis dedit ſicuti ,orientem ad Iarden
הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה כַּאֲשֶׁר נָתַן לָהֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה׃
‡quæ ciuitatē & ,Arnon *torrentis labium ſuper* ‡ quæ Haroher Ab
9 מֵעֲרוֹעֵר אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת־נַחַל אַרְנוֹן וְהָעִיר אֲשֶׁר
.Dibon ad vſque Medebah planiciem omnē & ,*torrētis* medio in
בְּתוֹךְ־הַנַּחַל וְכָל־הַמִּישֹׁר מֵידְבָא עַד־דִּיבוֹן׃
,Chesbon in regnauit qui ,Emoræi regis Sichon vrbes omnes Et
10 וְכֹל עָרֵי סִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר מָלַךְ בְּחֶשְׁבּוֹן
Gheſuri terminū & ,Ghilghad Et .Hammon filiorū terminū ad vſque
11 עַד־גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן׃ וְהַגִּלְעָד וּגְבוּל הַגְּשׁוּרִי
ad vſque Baſan omnem & ,Chermon montem omnē & ,Mahachati &
וְהַמַּעֲכָתִי וְכֹל הַר חֶרְמוֹן וְכָל־הַבָּשָׁן עַד־
regnauit qui ,Baſan in Ogh *regnum* *Totum* .Salchah
12 סַלְכָה׃ כָּל־מַמְלְכוּת עוֹג בַּבָּשָׁן אֲשֶׁר־מָלַךְ
eos pcuſſit & ,Rephaī reſiduo ex remāſit Ipſe .Edrehi in &,Haſtharoth in
בְּעַשְׁתָּרוֹת וּבְאֶדְרֶעִי הוּא נִשְׁאַר מִיֶּתֶר הָרְפָאִים וַיַּכֵּם
Iſrael filij expulerunt non Et .eos expulit & ,Moſch
13 מֹשֶׁה וַיֹּרִשֵׁם׃ וְלֹא הוֹרִישׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־
interiore in Mahachathi &,Gheſſur habitauit & :Mahachati & ,Gheſuri
הַגְּשׁוּרִי וְאֶת־הַמַּעֲכָתִי וַיֵּשֶׁב גְּשׁוּר וּמַעֲכָת בְּקֶרֶב
Leui ;tribui Tantùm .hanc diem ad vſque Iſrael
14 יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ רַק לְשֵׁבֶט הַלֵּוִי
‡ipſum ,Iſrael Dei .DOMINI *ignitiones* :hæreditatem dedit non
לֹא נָתַן נַחֲלָה אִשֵּׁי יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא
Moſch Deditque .ei eſt locutus quemadmodum ,eius hęreditas
15 נַחֲלָתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לוֹ׃ וַיִּתֵּן מֹשֶׁה
eis fuit Et .ſuas familias *ad* Reuben filiorum *extenſioni*
16 לְמַטֵּה בְנֵי־רְאוּבֵן לְמִשְׁפְּחוֹתָם׃ וַיְהִי לָהֶם
ciuitas & ,Arnon torrentis *labium ſuper* ‡ quæ ,Haroher ab terminus
הַגְּבוּל מֵעֲרוֹעֵר אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת נַחַל־אַרְנוֹן וְהָעִיר
.Medebah *ſuper* planicies omnis & ,*torrentis* medio in‡quæ
אֲשֶׁר בְּתוֹךְ־הַנַּחַל וְכָל־הַמִּישֹׁר עַל־מֵידְבָא׃
Bamoth- & Dibon ,planicie in‡quæ ,eius vrbes omnes & ,Chesbon
17 חֶשְׁבּוֹן וְכָל־עָרֶיהָ אֲשֶׁר בַּמִּישֹׁר דִּיבוֹן וּבָמוֹת
,Chedemoth & ,Iahaſah Et .*habitaculi* *domini* *domus* & ,Babal
18 בַּעַל וּבֵית בַּעַל מְעוֹן׃ וְיַהְצָה וּקְדֵמֹת
Sahar Sereth & ,Sibmah & ,Chiriathaim Et .Mephahath &
19 וּמֵפָעַת׃ וְקִרְיָתַיִם וְשִׂבְמָה וְצֶרֶת הַשַּׁחַר
Piſgah Aſdoth* & ,Bethpehor Et .vallis monte in
20 בְּהַר הָעֵמֶק׃ וּבֵית פְּעוֹר וְאַשְׁדּוֹת הַפִּסְגָּה
regnum totum & ,planiciei vrbes omnes Et .*ſolitudinum domus* &
21 וּבֵית הַיְשִׁימוֹת׃ וְכֹל עָרֵי הַמִּישֹׁר וְכָל־מַמְלְכוּת
,Moſch pcuſſit quem ,Chesbon in regnauit qui ,Emoræi regis Sichon
סִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר מָלַךְ בְּחֶשְׁבּוֹן אֲשֶׁר הִכָּה מֹשֶׁה
& ,Sur & ,Recem & ,Eui ,Midian *prælatos* & ,*eum*
אֹתוֹ וְאֶת־נְשִׂיאֵי מִדְיָן אֶת־אֱוִי וְאֶת־רֶקֶם וְאֶת־צוּר וְאֶת־
.terræ habitatores, Sichon *præfectos* ,Rebah & ,Chur
חוּר וְאֶת־רֶבַע נְסִיכֵי סִיחוֹן יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃
Iſrael filij occiderunt diuinatorem Behor filium Bilham Et
22 וְאֶת־בִּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר הַקּוֹסֵם הָרְגוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
,Reuben filiorū terminus fuit Et .eorum *interfectos* *ad* gladio in
23 בַּחֶרֶב אֶל־חַלְלֵיהֶם׃ וַיְהִי גְּבוּל בְּנֵי רְאוּבֵן
,ſuas familias *ad* Reuben filiorum hæreditas ‡ Hæc .terminus & Iarden
הַיַּרְדֵּן וּגְבוּל זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי־רְאוּבֵן לְמִשְׁפְּחוֹתָם
Gad *extenſioni* Moſch Deditque .earum villæ & ,vrbes
24 הֶעָרִים וְחַצְרֵיהֶן׃ וַיִּתֵּן מֹשֶׁה לְמַטֵּה גָד
,terminus eis ,fuit Et .ſuas familias *ad* Gad filiis
25 לִבְנֵי־גָד לְמִשְׁפְּחוֹתָם׃ וַיְהִי לָהֶם הַגְּבוּל
,Hammon filiorum terræ dimidium & ,Ghilhad vrbes oēs & ,Iahazer
יַעְזֵר וְכָל־עָרֵי הַגִּלְעָד וַחֲצִי אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן
.Rabbah *facies ſuper* ‡ quæ ,Haroher ad vſque
עַד־עֲרוֹעֵר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי רַבָּה׃
caſtris à & ,Betonim & ,Miſpeh ipſi⁹ Ramath ad vſq; Chesbon à Et
26 וּמֵחֶשְׁבּוֹן עַד־רָמַת הַמִּצְפֶּה וּבְטֹנִים וּמִמַּחֲנַיִם
,Bethnimrah & ,Betharā valle in & .Debir ipſi⁹ terminū ad vſque
27 עַד־גְּבוּל לִדְבִר׃ וּבָעֵמֶק בֵּית הָרָם וּבֵית נִמְרָה

facie / יָרַשׁ / נָפַל צָוָה / diuide / חָצָה / partes ſuas, quas / trans / ‡eſt iuxta ripam fluminis / ‡eſt vallis / שָׂפָה / Omnia regna / נָכָה / medio / ſacrificium / ‡eſt / tribui per / נָטָה / *eſt iuxta ripam / ‡eſt vallis, vſque / ‡ erant / Bethbahalmehon. / effuſiones collis / Beth Ieſimoth. / regna omnia / principes / duces / cū interfectis / ‡eſt per / tribui / נָטָה / per / חָצָה / ‡eſt coram / Machanaim

Iarden ,Chesbon regis Sichon regni reſiduum Saphon & ,Succoth &
וְסֻכּוֹת וְצָפוֹן יֶתֶר מַמְלְכוּת סִיחוֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן הַיַּרְדֵּן
.orientem ad Iarden trans Chinnereth maris extremum ad vſq; ,*termin⁹* &
וּגְבֻל עַד־קְצֵה יָם־כִּנֶּרֶת עֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה׃
,ciuitates ;ſuas familias *ad* Ghad filiorum hæreditas * Hæc
28 זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי־גָד לְמִשְׁפְּחֹתָם הֶעָרִים
:Menaſſeh *virgæ* dimidiæ Moſch dedit Et .earum villæ &
29 וְחַצְרֵיהֶם׃ וַיִּתֵּן מֹשֶׁה לַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה
.ſuas familias *ad* Menaſſeh filiorum *extenſioni* dimidiæ fuit &
וַיְהִי לַחֲצִי מַטֵּה בְנֵי־מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפְּחוֹתָם׃
regnum omne ,Baſan omnis ,Machanaim à eorū termin⁹ fuit Et
30 וַיְהִי גְבוּלָם מִמַּחֲנַיִם כָּל־הַבָּשָׁן כָּל־מַמְלְכוּת
ſexaginta ,Baſan in * quæ ,Iair *villæ* omnes & ,Baſan regis Ogh
עוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן וְכָל־חַוֺּת יָאִיר אֲשֶׁר בַּבָּשָׁן שִׁשִּׁים
vrbes ,Edrehi & ,Aſtaroth & ,Ghilhad dimidium Et .vrbes
31 עִיר׃ וַחֲצִי הַגִּלְעָד וְעַשְׁתָּרוֹת וְאֶדְרֶעִי עָרֵי
filiorū dimidio ,Menaſſeh filij Machir filiis ,Baſan in Ogh regni
מַמְלְכוּת עוֹג בַּבָּשָׁן לִבְנֵי מָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לַחֲצִי בְנֵי־
fecit hæreditare quæ * Iſta .ſuas familias *ad* Machir
32 מָכִיר לְמִשְׁפְּחוֹתָם׃ אֵלֶּה אֲשֶׁר־נִחַל
.orientem ad Iericho ‡ Iarden tranſitu à ,Moab campeſtribus in Moſch
מֹשֶׁה בְּעַרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרִיחוֹ מִזְרָחָה׃
DOMINVS :hæreditatem Moſch dedit non Leui tribui Et
53 וּלְשֵׁבֶט הַלֵּוִי לֹא נָתַן מֹשֶׁה נַחֲלָה יְהוָה
.eos ad eſt locutus quemadmodū ,eorū hæreditas † ipſe ,Iſrael Deus
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא נַחֲלָתָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם׃

CAP. XIIII. יד

,Chenahan terra in Iſrael filij acceperūt hæreditate quæ‡ iſta Et
1 וְאֵלֶּה אֲשֶׁר־נָחֲלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
Iehoſuah & ,ſacerdos Elhazar eos fecerunt accipere hæreditate quæ
אֲשֶׁר נִחֲלוּ אוֹתָם אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וִיהוֹשֻׁעַ
.Iſrael filiorum *extenſionum* patrum capita & ,Nun filius
בִּן־נוּן וְרָאשֵׁי אֲבוֹת הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
,Moſch *manu in* DOMINVS præcepit ſicuti ,eorū *hæreditatis* ‖ *ſorte* In
2 בְּגוֹרַל נַחֲלָתָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה
Moſch dederat Nam .tribui dimidiæ & ,*extenſionibus* nouem
3 לְתִשְׁעַת הַמַּטּוֹת וַחֲצִי הַמַּטֶּה׃ כִּי־נָתַן מֹשֶׁה
Leuitis .Iarden *tranſitu à* tribui dimidiæ & tribubus duab⁹ hæreditatē
נַחֲלַת שְׁנֵי הַמַּטּוֹת וַחֲצִי הַמַּטֶּה מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וְלַלְוִיִּם
filij fuerunt Quia .eorum medio in hæreditatem dederat non
4 לֹא־נָתַן נַחֲלָה בְּתוֹכָם׃ כִּי־הָיוּ בְנֵי־
partem dederunt nō & :Ephraim & Menaſſeh ,*extenſiones* duæ Ioſeph
יוֹסֵף שְׁנֵי מַטּוֹת מְנַשֶּׁה וְאֶפְרָיִם וְלֹא־נָתְנוּ חֵלֶק
earū ſuburbana & ,habitandum ad vrbes *niſi* ,terra in Leuitis
לַלְוִיִּם בָּאָרֶץ כִּי אִם־עָרִים לָשֶׁבֶת וּמִגְרְשֵׁיהֶם
præcepit Quemadmodum .eorum *poſſeſſioni*‡ & ,eorum *acquiſitionib⁹*
5 לְמִקְנֵיהֶם וּלְקִנְיָנָם׃ כַּאֲשֶׁר צִוָּה
ſunt partiti & ,Iſrael filij fecerunt ſic ,Moſch DOMINVS
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחְלְקוּ אֶת־
,Ghilgal in Iehoſuah ad Iehudah filij acceſſerunt Et .terram
6 הָאָרֶץ׃ וַיִּגְּשׁוּ בְנֵי־יְהוּדָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בַּגִּלְגָּל
noſti Tu :Chenizæus Iephunneh filius Caleb eum ad dixitque
וַיֹּאמֶר אֵלָיו כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה הַקְּנִזִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת־
Dei virum Moſch ad DOMINVS eſt locutus quod verbum
הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים
.Barneah Cades in *tuas cauſas ſuper* & ,*meas cauſas ſuper*
עַל אֹדוֹתַי וְעַל אֹדוֹתֶיךָ בְּקָדֵשׁ בַּרְנֵעַ׃
ſeruus Moſch *mittendo in* ,*ego* *annorum* *quadraginta* *Filius*
7 בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה אָנֹכִי בִּשְׁלֹחַ מֹשֶׁה עֶבֶד־
retuli & :terram explorandum ad Barneah Cades de me DOMINI
יְהוָה אֹתִי מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ לְרַגֵּל אֶת־הָאָרֶץ וָאָשֵׁב
qui mei fratres Et .meo corde cum‡quemadmodū ,verbū ei
8 אֹתוֹ דָּבָר כַּאֲשֶׁר עִם־לְבָבִי׃ וְאַחַי אֲשֶׁר
poſt ‡ compleui ego & ,populi cor *liquefecerunt* ,mecū aſcēderunt
עָלוּ עִמִּי הִמְסִיו אֶת־לֵב הָעָם וְאָנֹכִי מִלֵּאתִי אַחֲרֵי
,illa die in Moſch iurauit Et .meum Deum DOMNVM
9 יְהוָה אֱלֹהָי׃ וַיִּשָּׁבַע מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַהוּא
tibi ,*ea in* tuus pes calcauit *quam* ‡ terra non Si :dicendo
לֵאמֹר אִם־לֹא הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּרְכָה רַגְלְךָ בָּהּ לְךָ
poſt ‖ compleuiſti quia ,*ſeculum in vſque* tuis filiis & ,hæreditatē in erit
תִהְיֶה לְנַחֲלָה וּלְבָנֶיךָ עַד־עוֹלָם כִּי מִלֵּאתָ אַחֲרֵי
DOMINVS fecit viuere ecce nunc Et .meum Deum DOMINVM
10 יְהוָה אֱלֹהָי׃ וְעַתָּה הִנֵּה הֶחֱיָה יְהוָה
tunc ex annis quinque & ,quadraginta iſtis eſt locutus ſicut ,me
אוֹתִי כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר זֶה אַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מֵאָז

סָכַךְ / confinium / קָצָה / ‡ eſt per / tribui / חָצָה / tribui per / נָטָה / Chauoth ‡ ſunt / חַיָּה / per ‡ ſunt / נַחַל / ‡ ipſi / † eſt / ‡ ſunt / tribuum / Per ſortem ‡ fuit hęreditas per manum / tribubus / trans / tribus, / præter / יָשַׁב גָּרַשׁ / P pecoribus ‡ reliqua ſubſtantia / קָנָה / diuiſerunt / עָשָׂה / נָגַשׁ / propter me & te, / Quadragenarius eram, quādo miſit / שׁוּב / ‡ erat / diſſoluerunt / ‡ ire / עָלָה מָסָה / ‡ in qua / æternum, / ‖ vt ires / eo tempore quo

Quemadmodū .spirationem omnē reliquerūt non :eos ipsos disperdere — perdiderant animam
15 הַשְׁמִדָם אוֹתָם לֹא הִשְׁאִירוּ כָּל־נְשָׁמָה׃ כַּאֲשֶׁר
ipsi Mosch præcepit sic,suo seruo Mosch DOMINVS præcepit
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה עַבְדּוֹ כֵּן־צִוָּה מֹשֶׁה אֶת־
quæ omnibus ex verbum remouit non .Iehosuah fecit sic &,Iehosuah
יְהוֹשֻׁעַ וְכֵן עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ לֹא־הֵסִיר דָּבָר מִכֹּל אֲשֶׁר־ — סור tulit
Iehosuah cepit Et .Mosch ipsi DOMINVS præcepit
16 צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת־ — לקח montanam, australem,
terram omnem &,meridiem omnem & ,montis istam terram omnem
כָּל־הָאָרֶץ הַזֹּאת הָהָר וְאֶת־כָּל־הַנֶּגֶב וְאֵת כָּל־אֶרֶץ
,Israel montem & ,campestrem & ,planiciem & ,Ghosen — campestria,
הַגֹּשֶׁן וְאֶת־הַשְּׁפֵלָה וְאֶת־הָעֲרָבָה וְאֶת־הַר יִשְׂרָאֵל — qui ascendit
Seir in ascendente Leui monte A .eius planiciem &
17 וּשְׁפֵלָתֹה׃ מִן־הָהָר הֶחָלָק הָעוֹלֶה שֵׂעִיר
& ;Chermon monte sub ,Lebanon campo in Gad Bahal vsq; &
וְעַד־בַּעַל גָּד בְּבִקְעַת הַלְּבָנוֹן תַּחַת הַר־חֶרְמוֹן וְאֵת
.eos fecit mori & ,eos percussit & ,cepit eorum reges omnes
כָּל־מַלְכֵיהֶם לָכַד וַיַּכֵּם וַיְמִיתֵם׃ — נכה מות
regibus omnibus cum Iehosuah fecit multis Diebus
18 יָמִים רַבִּים עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ אֶת־כָּל־הַמְּלָכִים
quæ ciuitas fuit Non .bellum istis — bella.
19 הָאֵלֶּה מִלְחָמָה׃ לֹא־הָיְתָה עִיר אֲשֶׁר
;Ghibhō habitatores ,Chiuuæum præter ,Israel filios ad fecerit pacem — cum filiis Chiuuæos,
הִשְׁלִימָה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּלְתִּי הַחִוִּי יֹשְׁבֵי גִבְעוֹן
DOMINO cum à Quia .prælio in ceperunt omnes
20 אֶת־הַכֹּל לָקְחוּ בַמִּלְחָמָה׃ כִּי מֵאֵת יְהוָה ׀
,Israel cum belli occursum in eorū cor roborandum ad ,fuit — vt induraret
הָיְתָה לְחַזֵּק אֶת־לִבָּם לִקְרַאת הַמִּלְחָמָה אֶת־יִשְׂרָאֵל
vt quoniam ;misericordia eis existendum non ad ,eos occideret vt — vt non esset sed
לְמַעַן הַחֲרִימָם לְבִלְתִּי הֱיוֹת־לָהֶם תְּחִנָּה כִּי לְמַעַן — היה חנן
.Mosch DOMINVS præcepit sicut ,eos disperderet
הַשְׁמִידָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ — Hanachim
torquatos excidit & ,illo tempore in Iehosuah venit Et
21 וַיָּבֹא יְהוֹשֻׁעַ בָּעֵת הַהִיא וַיַּכְרֵת אֶת־הָעֲנָקִים
monte omni de & ,Hanab de ,Debir de ,Chebron de ,monte de
מִן־הָהָר מִן־חֶבְרוֹן מִן־דְּבִר מִן־עֲנָב וּמִכֹּל הַר
eos interfecit eorum vrbibus cum :Israel monte omni de & ,Iehudah
יְהוּדָה וּמִכֹּל הַר יִשְׂרָאֵל עִם־עָרֵיהֶם הֶחֱרִימָם — remanserunt Hanachim
:Israel filiorum terra in torquati remansit Non .Iehosuah
22 יְהוֹשֻׁעַ׃ לֹא־נוֹתַר עֲנָקִים בְּאֶרֶץ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל — יתר
.remanserunt Asdod in & ,Gath in ,Hazah in tantum
רַק בְּעַזָּה בְּגַת וּבְאַשְׁדּוֹד נִשְׁאָרוּ׃
quæ omnia iuxta terram omnem Iehosuah accepit Et
23 וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ כְּכֹל אֲשֶׁר — לקח
hæreditatē in Iehosuah eam dedit & ,Mosch ad DOMINVS est locutus
דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וַיִּתְּנָהּ יְהוֹשֻׁעַ לְנַחֲלָה
terra & :eorum tribubus eorū partitiones secundum ,Israel ipsi — partes per tribus
לְיִשְׂרָאֵל כְּמַחְלְקֹתָם לְשִׁבְטֵיהֶם וְהָאָרֶץ
.bello à quieuit
שָׁקְטָה מִמִּלְחָמָה׃

CAP. XII. יב

,Israel filij percusserunt quos ,terræ reges † hi Et — † sunt
1 וְאֵלֶּה ׀ מַלְכֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִכּוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל — נכה trans
torrente à ,Solis ortum ad Iarden transitu in eorum terram possederūt &
וַיִּרְשׁוּ אֶת־אַרְצָם בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּנָה מִזְרְחָה הַשָּׁמֶשׁ מִנַּחַל
.Orientem ad planiciem omnem & ,Chermon montem ad vsque Arnon — orientalem.
אַרְנוֹן עַד־הַר חֶרְמוֹן וְכָל־הָעֲרָבָה מִזְרָחָה׃
Aroher ab dominantē ,Chesbon in habitātē Emoræū regem Sichon — qui dominabatur
2 סִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הַיּוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן מֹשֵׁל מֵעֲרוֹעֵר
dimidium & ,torrentis medii & ,Arnon torrentis labium super qua — iuxta ripam
אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת־נַחַל אַרְנוֹן וְתוֹךְ הַנַּחַל וַחֲצִי — חצה
.Hammon filiorum terminum ,torrentem Iabboc ad vsque & Ghilhad
הַגִּלְעָד וְעַד יַבֹּק הַנַּחַל גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן׃
mare ad vsque & ,orientem ad Chinneroth mare ad vsq; planiciem Et
3 וְהָעֲרָבָה עַד־יָם כִּנְרוֹת מִזְרָחָה וְעַד יָם
subter austro ab & ,solitudinum domus via oriente ad salis mare ,solitudinis — deserti,
הָעֲרָבָה יָם־הַמֶּלַח מִזְרָחָה דֶּרֶךְ בֵּית הַיְשִׁמוֹת וּמִתֵּימָן תַּחַת — per viā Bethiaiesimoth
residuo à Basan regis Hogh terminum Et .collis † effusiones — aquarum † Pisgah.
4 אַשְׁדּוֹת הַפִּסְגָּה׃ וּגְבוּל עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן מִיֶּתֶר — qui habitabat dnabatur
monte in dominantis Et .Edrehi in & ,Hastaroth in habitantis ,Rephaim
5 הָרְפָאִים הַיּוֹשֵׁב בְּעַשְׁתָּרוֹת וּבְאֶדְרֶעִי׃ וּמֹשֵׁל בְּהַר
,Ghesuri terminum ad vsque Basan omni in & ,Salchah in & ,Chermon
חֶרְמוֹן וּבְסַלְכָה וּבְכָל־הַבָּשָׁן עַד־גְּבוּל הַגְּשׁוּרִי
.Chesbon regis Sichon terminum ;Ghilghad dimidium & ;Mahachati &
וְהַמַּעֲכָתִי וַחֲצִי הַגִּלְעָד גְּבוּל סִיחוֹן מֶלֶךְ־חֶשְׁבּוֹן׃

eam dedit &, eos percusserūt Israel filij &,DOMINI seruus Mosch
6 מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִכּוּם וַיִּתְּנָהּ
dimidiæ & ,Ghaditis &,Reubenitis possessionē* DOMINI seruus Mosch
מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה יְרֻשָּׁה לָרְאוּבֵנִי וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי
† sunt — quos ,terræ reges † isti Et .Menasseh tribui
7 שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה׃ וְאֵלֶּה מַלְכֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר
trans occidentem, — Bahalgad à ,mare ad Iarden transitu in Israel filij & ,Iehosuah percussit
הִכָּה יְהוֹשֻׁעַ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן יָמָּה מִבַּעַל גָּד
qui ascendit — :Sehir in ascendentem leuem montē ad vsque & ,Lebanon campo in
בְּבִקְעַת הַלְּבָנוֹן וְעַד־הָהָר הֶחָלָק הָעֹלֶה שֵׂעִירָה
tradidit in partes — .suas partitiones secundū possessionē* Israel tribubus Iehosuah eam dedit &
וַיִּתְּנָהּ יְהוֹשֻׁעַ לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל יְרֻשָּׁה כְּמַחְלְקֹתָם׃
Asedoth — ,deserto in & ,effusionibus in & ,cāpestri in & ,planicie in & ,monte In
8 בָּהָר וּבַשְּׁפֵלָה וּבָעֲרָבָה וּבָאֲשֵׁדוֹת וּבַמִּדְבָּר
austro — ,Chiuuæus ,Perizæus ,Cenahanæus & ,Emoræus ,Chittæus ,meridie in &
וּבַנֶּגֶב הַחִתִּי הָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי הַפְּרִזִּי הַחִוִּי
.Iebusæus &
וְהַיְבוּסִי׃
† erat — .vnus ,Bethel latere ex † qui ,Hai Rex :vnus Iericho Rex
9 מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶחָד מֶלֶךְ הָעַי אֲשֶׁר־מִצַּד בֵּית־אֵל אֶחָד׃ — צד
.vnus Chebron Rex :vnus Ierusalaim Rex
10 מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם אֶחָד מֶלֶךְ חֶבְרוֹן אֶחָד׃
.vnus Lachis Rex :vnus Iarmuth Rex
11 מֶלֶךְ יַרְמוּת אֶחָד מֶלֶךְ לָכִישׁ אֶחָד׃
.vnus Gheser Rex :vnus Heglon Rex
12 מֶלֶךְ עֶגְלוֹן אֶחָד מֶלֶךְ גֶּזֶר אֶחָד׃
.vnus Gheder Rex :vnus Debir Rex
13 מֶלֶךְ דְּבִר אֶחָד מֶלֶךְ גֶּדֶר אֶחָד׃
.vnus Harad Rex :vnus Chormah Rex
14 מֶלֶךְ חָרְמָה אֶחָד מֶלֶךְ עֲרָד אֶחָד׃
.vnus Hadullam Rex :vnus Libnah Rex
15 מֶלֶךְ לִבְנָה אֶחָד מֶלֶךְ עֲדֻלָּם אֶחָד׃
.vnus Bethel Rex :vnus Machedah Rex
16 מֶלֶךְ מַקֵּדָה אֶחָד מֶלֶךְ בֵּית־אֵל אֶחָד׃
.vnus Chepher Rex :vnus Tapuah Rex
17 מֶלֶךְ תַּפּוּחַ אֶחָד מֶלֶךְ חֵפֶר אֶחָד׃
.vnus Lassaron Rex :vnus Aphec Rex
18 מֶלֶךְ אֲפֵק אֶחָד מֶלֶךְ לַשָּׁרוֹן אֶחָד׃
.vnus Chasor Rex :vnus Madon Rex
19 מֶלֶךְ מָדוֹן אֶחָד מֶלֶךְ חָצוֹר אֶחָד׃
.vnus Achsaph Rex :vnus Meroon Simron Rex
20 מֶלֶךְ שִׁמְרוֹן מְראוֹן אֶחָד מֶלֶךְ אַכְשָׁף אֶחָד׃
.vnus Meghiddo Rex :vnus Tahanach Rex
21 מֶלֶךְ תַּעְנַךְ אֶחָד מֶלֶךְ מְגִדּוֹ אֶחָד׃
.vnus Charmelo Iochneham Rex :vnus Chedes Rex
22 מֶלֶךְ קֶדֶשׁ אֶחָד מֶלֶךְ־יָקְנְעָם לַכַּרְמֶל אֶחָד׃
Naphathdor Ghoim — .vnus Ghilgal ad gentium Rex :vnus Dor tractui ipsi Dor Rex
23 מֶלֶךְ דּוֹר לְנָפַת דּוֹר אֶחָד מֶלֶךְ־גּוֹיִם לְגִלְגָּל אֶחָד׃
.vnus & triginta ,reges omnes :vnus Tirsah Rex
24 מֶלֶךְ תִּרְצָה אֶחָד כָּל־מְלָכִים שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד׃

CAP. XIII. יג

:cū ad DOMINVS dixit & :dies in venit ,senuit Iehosuah Et — בוא
1 וִיהוֹשֻׁעַ זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו
valde multa est relicta terra & ,dies in venisti ,senuisti Tu — † est: quæ est cōs limites
אַתָּה זָקַנְתָּה בָּאתָ בַיָּמִים וְהָאָרֶץ נִשְׁאֲרָה הַרְבֵּה־מְאֹד
confinia omnia ,relicta † terra † Ista .eam possidendum ad — ירש
2 לְרִשְׁתָּהּ׃ זֹאת הָאָרֶץ הַנִּשְׁאֶרֶת כָּל־גְּלִילוֹת
Nilo † est — † qui Nigro A .Ghesuri omnis & ,Pelistinorū
3 הַפְּלִשְׁתִּים וְכָל־הַגְּשׁוּרִי׃ מִן־הַשִּׁיחוֹר אֲשֶׁר
faciem — Cenahanæo,aquilonē ad Hecron terminū ad vsque & ,Aegypti facies super
עַל־פְּנֵי מִצְרַיִם וְעַד גְּבוּל עֶקְרוֹן צָפוֹנָה לַכְּנַעֲנִי
Chenahanæi ipsius reputatur, — ,Asdodæus & ,Hazathæus ,Pelistinorum satrapæ quinque :reputabitur
תֵּחָשֵׁב חֲמֵשֶׁת ׀ סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים הָעַזָּתִי וְהָאַשְׁדּוֹדִי
.Hauuæi & ,Hæcronæus & ,Ghittæus ,Aeschelonæus
הָאֶשְׁקְלוֹנִי הַגִּתִּי וְהָעֶקְרוֹנִי וְהָעַוִּים׃
Meharah † est — ,Sidoniis † quæ spelunca & ,Chenahanæi terra omnis austro Ab
4 מִתֵּימָן כָּל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וּמְעָרָה אֲשֶׁר לַצִּידֹנִים
terra Et .Emoræi terminum ad vsque Aphec ad vsque
5 עַד־אֲפֵקָה עַד גְּבוּל הָאֱמֹרִי׃ וְהָאָרֶץ
sub Bahalgad à ,solis ortum ad Lebanon omnis & ,Ghibli
הַגִּבְלִי וְכָל־הַלְּבָנוֹן מִזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ מִבַּעַל גָּד תַּחַת
donec ingrediaris — .Chamath veniendū ad vsque ,Chermon monte
הַר־חֶרְמוֹן עַד לְבוֹא חֲמָת׃
Misrephoth — aquarum combustiones ad vsque Libano à montis habitatores Omnes
6 כָּל־יֹשְׁבֵי הָהָר מִן־הַלְּבָנוֹן עַד־מִשְׂרְפֹת מַיִם

eos suspēdit & ,eos fecit mori & ,hæc post Iehosuah eos percussit Et
26 † וַיַּכֵּם יְהוֹשֻׁעַ אַחֲרֵי־כֵן ^d וַיְמִיתֵם ^e וַיִּתְלֵם — ^d מוּת ^e תָּלָה in in
.vesperam ad vsque lignis super suspensi fuerūt & ,lignis quinq; super
עַל חֲמִשָּׁה עֵצִים וַיִּהְיוּ תְּלוּיִם עַל־הָעֵצִים עַד־הָעָרֶב
,Iehosuah præcepit solem ingredi tempore in fuit Et — quo occumbit sol,
27 † וַיְהִי לְעֵת בּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ
,speluncam in eos proiecerunt & ,lignis desuper eos fecerūt descēdere & — deposuerunt de
וַיֹּרִידוּם מֵעַל הָעֵצִים וַיַּשְׁלִכֻם אֶל־הַמְּעָרָה
,speluncæ os super ingentes lapides posuerunt Et .ibi latitarant qua — in qua se absconderant. ad
אֲשֶׁר נֶחְבְּאוּ־שָׁם וַיָּשִׂמוּ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת עַל־פִּי הַמְּעָרָה
Iehosuah cepit Macchedah Et .huius diei corpus ad vsq; — huncmet diē.
28 עַד־עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה ׃ † וְאֶת־מַקֵּדָה לָכַד יְהוֹשֻׁעַ
occidit eius regem & ,gladij os ad eam percussit & .ipsa die — acie
בַּיּוֹם הַהוּא ^f וַיַּכֶּהָ לְפִי־חֶרֶב וְאֶת־מַלְכָּהּ הֶחֱרִם — ^f נכה
.superstitem reliquit non .ea in * quæ animam omnem & ,ipsos — *erat
אוֹתָם וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ לֹא הִשְׁאִיר שָׂרִיד
*Iericho regi fecit queādmodū ,Macchedah regi fecitque
^g וַיַּעַשׂ לְמֶלֶךְ מַקֵּדָה כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ ׃ — ^g עָשָׂה
Macchedah de eo cū Israel omnis & ,Iehosuah transiuit Et
29 † וַיַּעֲבֹר יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִמַּקֵּדָה
DOMINVS Deditque .Libnah cum pugnauit & ,Libnah in — Tradiditque
30 לִבְנָה וַיִּלָּחֶם עִם־לִבְנָה ׃ † וַיִּתֵּן יְהוָה
os ad eam percussit Et .eius regem & ,Israel manu in eam etiam — acie
גַּם־אוֹתָהּ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְאֶת־מַלְכָּהּ וַיַּכֶּהָ לְפִי־
.superstitē ea in reliquit non :ea in * quæ animam omnem & ,gladij — *erat
חֶרֶב וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ לֹא־הִשְׁאִיר בָּהּ שָׂרִיד
.Iericho regi fecit quemadmodū ,eius regi fecit &
וַיַּעַשׂ לְמַלְכָּהּ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ ׃
,Lachis in Libnah de eo cum Israel omnis & ,Iehosuah transiuit Et
31 † וַיַּעֲבֹר יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִלִּבְנָה לָכִישָׁה — iuxta eam.
.eam in pugnauit & ,eam super est castrametatus & — ^h חָנָה
^h וַיִּחַן עָלֶיהָ וַיִּלָּחֶם בָּהּ ׃
eam cepit & ,Israel manu in Lachis DOMINVS dedit Et
32 † וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת־לָכִישׁ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיִּלְכְּדָהּ — acie *erat
* quæ animam omnem & ,gladij os ad eam percussit & ,secunda die in
בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי ^i וַיַּכֶּהָ לְפִי־חֶרֶב וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־ — ^i שָׁנָה
.Libnah ipsi fecit quæ omnia iuxta ,ea in
בָּהּ כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה לְלִבְנָה ׃
,Lachis auxiliandum ad ,Ghezer rex Horam ascendit Tunc
33 † אָז עָלָה הֹרָם מֶלֶךְ גֶּזֶר לַעְזֹר אֶת־לָכִישׁ
.superstitē ei reliquit non donec,eius populū & ,Iehosuah eū percussit &
וַיַּכֵּהוּ יְהוֹשֻׁעַ וְאֶת־עַמּוֹ עַד־בִּלְתִּי הִשְׁאִיר־לוֹ שָׂרִיד ׃
,Heglon in Lachis de eo cum Israel omnis & ,Iehosuah trāsiuit Et
34 † וַיַּעֲבֹר יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִלָּכִישׁ עֶגְלֹנָה — aduersus contra
.eam super pugnauerunt & ,eam super sunt castrametati &
וַיַּחֲנוּ עָלֶיהָ וַיִּלָּחֲמוּ עָלֶיהָ ׃ — acie
& :gladij os ad eam percusserunt & ,ipsa die eam Ceperuntq;
35 † וַיִּלְכְּדוּהָ בַּיּוֹם הַהוּא וַיַּכּוּהָ לְפִי־חֶרֶב וְאֵת — *erat
quæ omnia iuxta ,interfecit ipsa die in ea in * quæ animam omnē
כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ בַּיּוֹם הַהוּא הֶחֱרִים כְּכֹל אֲשֶׁר־
Israel omnis & ,Iehosuah ascendit Et .Lachis ipsi fecit — ^k עָלָה contra
36 עָשָׂה לְלָכִישׁ ׃ † ^k וַיַּעַל יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל
,eam ceperunt Et .eam super pugnauerūt & :Chebron in Heglō de eo cū
37 עִמּוֹ מֵעֶגְלוֹנָה חֶבְרוֹנָה וַיִּלָּחֲמוּ עָלֶיהָ ׃ † וַיִּלְכְּדוּהָ — acie
& eius vrbes omnes & ,eius regem & ,gladij os ad eā percusserūt & — ^l נכה *erat
^l וַיַּכּוּהָ לְפִי־חֶרֶב וְאֶת־מַלְכָּהּ וְאֶת־כָּל־עָרֶיהָ וְאֶת־
quæ omnia iuxta ,superstitem reliquit non ,ea in † quæ animam omnē — eius habitatores, *erat
כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ לֹא־הִשְׁאִיר שָׂרִיד כְּכֹל אֲשֶׁר־
.ea in * quæ animam omnem & ,eam interfecit & :Heglon ipsi fecit
עָשָׂה לְעֶגְלוֹן וַיַּחֲרֵם אוֹתָהּ וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ ׃
pugnauit & ;Debir in eo cū Israel omnis & ,Iehosuah est reuersus Et — ^m שׁוּב contra
38 † ^m וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ דְּבִרָה וַיִּלָּחֶם
,eius vrbes omnes & ,eius regem & ,eam Cepitque .eam super
39 עָלֶיהָ ׃ † וַיִּלְכְּדָהּ וְאֶת־מַלְכָּהּ וְאֶת־כָּל־עָרֶיהָ — acie *erat
.ea in † quæ animam omnem interfecerunt & ,gladij os ad eos pcusserūt &
וַיַּכּוּם לְפִי־חֶרֶב וַיַּחֲרִימוּ אֶת־כָּל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ
fecit sic ,Chebron ipsi fecit quemadmodū :superstitē reliquit non
לֹא הִשְׁאִיר שָׂרִיד כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְחֶבְרוֹן כֵּן־עָשָׂה
.eius regi & ,Libnah ipsi fecit queādmodū & ,eius regi & ,Debir ipsi
לִדְבִרָה וּלְמַלְכָּהּ וְכַאֲשֶׁר עָשָׂה לְלִבְנָה וּלְמַלְכָּהּ ׃
planitiei & ,meridiei & ,montis terram omnem Iehosuah percussit Et — montana, & meridiana, & campestrem, Aledoth & omnē animam
40 † וַיַּכֶּה יְהוֹשֻׁעַ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ הָהָר וְהַנֶּגֶב וְהַשְּׁפֵלָה
omne & : superstitem reliquit non .eorum reges oēs & ,effusiones &
וְהָאֲשֵׁדוֹת וְאֵת כָּל־מַלְכֵיהֶם לֹא הִשְׁאִיר שָׂרִיד וְאֵת כָּל־
. Israel Deus DOMINVS præcepit queādmodū,interfecit spiraculum
הַנְּשָׁמָה הֶחֱרִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל ׃

omnem & ,Hazzah vsq; & ,Barneah Cades à Iehosuah eos percussit Et
41 † וַיַּכֵּם יְהוֹשֻׁעַ מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ וְעַד־עַזָּה וְאֵת כָּל־
reges omnes Et .Ghibhon vsque & Gosen terrā
42 אֶרֶץ גֹּשֶׁן וְעַד־גִּבְעוֹן ׃ † וְאֵת כָּל־הַמְּלָכִים
DOMINVS quia :vna vice Iehosuah cepit eorum terram & , istos
הָאֵלֶּה וְאֶת־אַרְצָם לָכַד יְהוֹשֻׁעַ פַּעַם אֶחָת כִּי יְהוָה
pugnat* pro — Iehosuah est reuersus Et .Israel * pugnans Israel Deus
43 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נִלְחָם לְיִשְׂרָאֵל ׃ † וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ
castra — .Ghilgal in castrametationem ad eo cum Israel omnis &
וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ אֶל־הַמַּחֲנֶה הַגִּלְגָּלָה ׃

CAP. XI. יא

cùm audisset — Iobab ad misit & ,Chasor rex Iabin audire circa ,fuit Et
^a הָיָה — 1 † ^a וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ יָבִין מֶלֶךְ־חָצוֹר וַיִּשְׁלַח אֶל־יוֹבָב
.Achsaph regem ad & ,Simron regem ad & ,Madon regē
מֶלֶךְ מָדוֹן וְאֶל־מֶלֶךְ שִׁמְרוֹן וְאֶל־מֶלֶךְ אַכְשָׁף ׃
†erant ad austrum — meridie planitie in & ,mōte in aquilone ab† qui reges ad Et
2 † וְאֶל־הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מִצְּפוֹן בָּהָר וּבָעֲרָבָה נֶגֶב
Naphothdor ab occidēte. ab occidēte, — .mari à Dor tractibus in & ,planitie in & ,Chinneroth
כִּנְרוֹת וּבַשְּׁפֵלָה וּבְנָפוֹת דּוֹר מִיָּם ׃
Perizæ* & ,Chittæ* & ,Emoræ* & ,mari à & ,oriente ab Chenahanæus
3 † הַכְּנַעֲנִי מִמִּזְרָח וּמִיָּם וְהָאֱמֹרִי וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי
.Mispah terra in Chermon sub Chiuuæus & ;mōte in Iebusæ* &
^b חָנָה *est — וְהַיְבוּסִי בָּהָר וְהַחִוִּי תַּחַת חֶרְמוֹן בְּאֶרֶץ הַמִּצְפָּה ׃
multus populus ,eis cum eorum castra omnia & ,ipsi sunt egressi Et
iuxta littus præ — 4 † וַיֵּצְאוּ הֵם וְכָל־^b מַחֲנֵיהֶם עִמָּם עַם־רָב
equi, & currus multi — currus & equus & ;multitudine in maris labium super * quæ ,arena tāquam
^c שָׂפָה — כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל־^c שְׂפַת־הַיָּם לָרֹב ^d וְסוּס וָרֶכֶב
,venerūt & ,isti reges omnes conuenerunt Et .valde multus
^d רַב — 5 רַב־מְאֹד ׃ † ^e וַיִּוָּעֲדוּ כֹּל הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה ^f וַיָּבֹאוּ
^e יָעַד ^f בּוֹא — .Israel cum pugnandum ad ,Merom aquas ad pariter sunt castrametati &
vt pugnarēt facie — וַיַּחֲנוּ יַחְדָּו אֶל־מֵי מֵרוֹם לְהִלָּחֵם עִם־יִשְׂרָאֵל ׃
.eorum faciebus à timeas Ne :Iehosuah ad DOMINVS dixit Et
6 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אַל־תִּירָא מִפְּנֵיהֶם
cras enim in tempore trado coram — occisos istos omnes dans ego hoc tempus circiter cras quia
כִּי־מָחָר כָּעֵת הַזֹּאת אָנֹכִי נֹתֵן אֶת־כֻּלָּם חֲלָלִים
eorum currus & ,subneruabis eorum equos :Israel facies ad
לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־סוּסֵיהֶם תְּעַקֵּר וְאֶת־מַרְכְּבֹתֵיהֶם
bellator — belli populus oīs & ,Iehosuah venit Et .igni in combures
7 תִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ ׃ † וַיָּבֹא יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־עַם הַמִּלְחָמָה
†aduersus ad — .eos in ceciderunt & ,repente Merom aquas super eos super† eo cum
irruerunt — עִמּוֹ עֲלֵיהֶם עַל־מֵי מֵרוֹם פִּתְאֹם ^g וַיִּפְּלוּ בָּהֶם ׃
^g נָפַל — eos percusserunt & , Israel manu in DOMINVS eos dedit Et
tradidit — 8 † וַיִּתְּנֵם יְהוָה בְּיַד־יִשְׂרָאֵל ^h וַיַּכּוּם
^h נָכָה — ,aquarū combustiones† vsque & ,magnam Sidon ad vsque eos sunt psecuti &
†Misrephoth — וַיִּרְדְּפוּם עַד־צִידוֹן רַבָּה וְעַד מִשְׂרְפוֹת מַיִם
reliquit non donec,eos percussit & ,orientē ad Mispah campū ad vsq; &
וְעַד־בִּקְעַת מִצְפֶּה מִזְרָחָה וַיַּכֻּם עַד־בִּלְתִּי הִשְׁאִיר־
dixerat queādmodū Iehosuah eis fecit Et .superstitem eis
^i עָשָׂה — 9 לָהֶם שָׂרִיד ׃ † ^i וַיַּעַשׂ לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ כַּאֲשֶׁר אָמַר־
eorum currus & ,subneruauit eorum equos :DOMINVS ei
לוֹ יְהוָה אֶת־סוּסֵיהֶם עִקֵּר וְאֶת־מַרְכְּבֹתֵיהֶם
,ipso tempore in Iehosuah est reuersus Et .igni in combussit
^k שׁוּב — 10 שָׂרַף בָּאֵשׁ ׃ † ^k וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ בָּעֵת הַהִיא
Chasor quia :gladio in percussit eius regem & , Chasor cepit &
וַיִּלְכֹּד אֶת־חָצוֹר וְאֶת־מַלְכָּהּ הִכָּה בֶחָרֶב כִּי־חָצוֹר
antea fuit — .istorum regnorum omnium caput ipsa facies ad
לְפָנִים הִיא רֹאשׁ כָּל־הַמַּמְלָכוֹת הָאֵלֶּה ׃
*erat acie — gladij os ad ea in * quæ ,animam omnem percusserunt Et
^l נָכָה — 11 † ^l וַיַּכּוּ אֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ לְפִי־חֶרֶב
omnis anima, — .igni in combussit Chasor & .spiraculum omne remansit non :interficiendo
הַחֲרֵם לֹא נוֹתַר כָּל־נְשָׁמָה וְאֶת־חָצוֹר שָׂרַף בָּאֵשׁ ׃
eorum reges omnes & ,istorum regum vrbes omnes Et
12 † וְאֶת־כָּל־עָרֵי הַמְּלָכִים־הָאֵלֶּה וְאֶת־כָּל־מַלְכֵיהֶם
acie — quemadmodū,eos interficiendo gladij os ad eos percussit & ,Iehosuah cepit
לָכַד יְהוֹשֻׁעַ וַיַּכֵּם לְפִי־חֶרֶב הֶחֱרִים אוֹתָם כַּאֲשֶׁר
.DOMINI seruus Moseh præcepit
צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה ׃
quæ stant iuxta — non ,eorū tumulum super stantes vrbes omnes Tantūmodo
^m תָּלַל — 13 † רַק כָּל־הֶעָרִים הָעֹמְדוֹת עַל־^m תִּלָּם לֹא־
quam — .Iehosuah combussit solam Chasor præter ,Israel eas cōbussit
שְׂרָפָם יִשְׂרָאֵל זוּלָתִי אֶת־חָצוֹר לְבַדָּהּ שָׂרַף יְהוֹשֻׁעַ ׃
omnia spolia animalia — sibi sunt prædati animal & ,istarum ciuitatum spolium omne Et
14 † וְכֹל שְׁלַל הֶעָרִים הָאֵלֶּה וְהַבְּהֵמָה בָּזְזוּ לָהֶם
facie *donec — vsque* ,gladij os ad† percusserūt hominem omnem tantūm :Israel filij
^n נָכָה — בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַק אֶת־כָּל־הָאָדָם ^n הִכּוּ לְפִי־חֶרֶב עַד־

tuis ſeruis eſt indicatū indicādo Cū:dixerūt atq; ,Iehoſuah ‡ reſpōderūt Et

24 וַיַּעֲנוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמְרוּ כִּי הֻגֵּד הֻגַּד לַעֲבָדֶיךָ

, eius ſeruo Moſeh tuus Deus DOMINVS præcepit quod omne

אֵת אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־מֹשֶׁה עַבְדּוֹ

omnes diſperdendum ad & ,terram omnem vobis dandum ad

לָתֵת לָכֶם אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וּלְהַשְׁמִיד אֶת־כָּל־

noſtris animabus valde timuimus & :veſtris faciebus à terræ habitatores

יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וַנִּירָא מְאֹד לְנַפְשֹׁתֵינוּ

.hoc verbum fecimus & ,veſtris faciebus à

מִפְּנֵיכֶם וַנַּעֲשֵׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה׃

,tuis oculis in † rectū ſicut & ,bonū Sicut.tua manu in nos ecce nunc Et

25 וְעַתָּה הִנְנוּ בְיָדֶךָ כַּטּוֹב וְכַיָּשָׁר בְּעֵינֶיךָ

liberauit & :ita eis fecit Et .fac ,nobis faciendum ad

26 לַעֲשׂוֹת לָנוּ עֲשֵׂה׃ וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן וַיַּצֵּל

.eos interfecerunt non & ,Iſrael filiorum manu de eos

אוֹתָם מִיַּד בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא הֲרָגוּם׃

,lignorum cæſores ipſa die in Iehoſuah eos Deditque

27 וַיִּתְּנֵם יְהוֹשֻׁעַ בַּיּוֹם הַהוּא חֹטְבֵי עֵצִים

diem ad vſque DOMINI altari & , cœtui aquas haurientes &

וְשֹׁאֲבֵי מַיִם לָעֵדָה וּלְמִזְבַּח יְהוָה עַד־הַיּוֹם

.elegerit quem locum ad ,hanc

הַזֶּה אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר׃

Margin: ‡ ad עָנָה ‡ נָגַד ; vt daret vt diſperderet ; facie veſtra, יָרֵא facie veſtra ; ſumus placet, † eſt vt facias נָצַל ; Poſuitque hauritores aquæ ſynagogæ, in loco

CAP. X. יוד

ceperat quòd ;Ieruſalaim rex Adoniſedech audire iuxta fuit Et

1 וַיְהִי כִשְׁמֹעַ אֲדֹנִי־צֶדֶק מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַםִ כִּי־לָכַד

.Iericho fecit quemadmodum ,eam deuaſtaſſet & ,Hai Iehoſuah

יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָעַי וַיַּחֲרִימָהּ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לִירִיחוֹ

feciſſent pacem quòd & ;eius regi & ,Hai feciſſet ſic ,eius regi &

וּלְמַלְכָּהּ כֵּן־עָשָׂה לָעַי וּלְמַלְכָּהּ וְכִי הִשְׁלִימוּ

;eorum interiore in eſſent & ,Iſrael cum Ghibhon habitatores

יֹשְׁבֵי גִבְעוֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ בְּקִרְבָּם׃

ciuitatum vna veluti ,Ghibhon magna‡ ciuitas Quia .valde timuerunt Et

2 וַיִּירְאוּ מְאֹד כִּי עִיר גְּדוֹלָה גִּבְעוֹן כְּאַחַת עָרֵי

.fortes eius viri omnes & ,Hai præ magna ipſa quia & :regni

הַמַּמְלָכָה וְכִי הִיא גְדוֹלָה מִן־הָעַי וְכָל־אֲנָשֶׁיהָ גִּבֹּרִים׃

Hoham ad Ieruſalaim rex Adoniſedech miſit Et

3 וַיִּשְׁלַח אֲדֹנִי־צֶדֶק מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַםִ אֶל־הוֹהָם

Iaphiah ad & ,Iarmuth regem Piram ad & , Chebron regem

מֶלֶךְ־חֶבְרוֹן וְאֶל־פִּרְאָם מֶלֶךְ־יַרְמוּת וְאֶל־יָפִיעַ

:dicendo ,Heglon regem Debir ad & ,Lachis regem

מֶלֶךְ־לָכִישׁ וְאֶל־דְּבִיר מֶלֶךְ־עֶגְלוֹן לֵאמֹר׃

quia:Ghibhon percutiemus & ,mihi auxiliamini & ,me ad Aſcendite

4 עֲלוּ־אֵלַי וְעִזְרֻנִי וְנַכֶּה אֶת־גִּבְעוֹן כִּי־

.Iſrael filiis cum & ,Iehoſuah cum pacem fecit

הִשְׁלִימָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְאֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

,Ieruſalaim rex ,Emoræi reges quinq; aſcenderunt & ,ſunt collecti Et

5 וַיֵּאָסְפוּ וַיַּעֲלוּ חֲמֵשֶׁת מַלְכֵי הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַםִ

ipſi ,Heglon rex ,Lachis rex ,Iarmuth rex ,Chebron rex

מֶלֶךְ־חֶבְרוֹן מֶלֶךְ־יַרְמוּת מֶלֶךְ־לָכִישׁ מֶלֶךְ־עֶגְלוֹן הֵם

.eā ſuper pugnauerūt & ,Ghibhō ſuper ſunt caſtrametati & :eorū caſtra oīa &

וְכָל־מַחֲנֵיהֶם וַיַּחֲנוּ עַל־גִּבְעוֹן וַיִּלָּחֲמוּ עָלֶיהָ׃

caſtrametationem ad ,Iehoſuah ad Ghibhon viri miſerunt Et

6 וַיִּשְׁלְחוּ אַנְשֵׁי גִבְעוֹן אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הַמַּחֲנֶה

Aſcende .tuis ſeruis à tuas manus relaxes Ne :dicendo ,Ghilgal in

הַגִּלְגָּלָה לֵאמֹר אַל־תֶּרֶף יָדֶיךָ מֵעֲבָדֶיךָ עֲלֵה

ſunt congregati quia ,nobis auxiliare & ,nobis ſalutē fac & ,citò nos ad

אֵלֵינוּ מְהֵרָה וְהוֹשִׁיעָה לָּנוּ וְעָזְרֵנוּ כִּי נִקְבְּצוּ

Iehoſuah aſcendit Et .montem habitantes Emoræi reges omnes nos ad

7 אֵלֵינוּ כָּל־מַלְכֵי הָאֱמֹרִי יֹשְׁבֵי הָהָר׃ וַיַּעַל יְהוֹשֻׁעַ

.virtute potentes oēs & ,eo cū belli populus oīs & ,ipſe Ghilgal de

מִן־הַגִּלְגָּל הוּא וְכָל־עַם הַמִּלְחָמָה עִמּוֹ וְכֹל גִּבּוֹרֵי הֶחָיִל׃

Quia .eis ab timeas Ne :Iehoſuah ad DOMINVS dixit Et

8 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אַל־תִּירָא מֵהֶם כִּי

.tuas facies in eis ex quiſquam ſtabit nec :eos dedi tua manu in

בְיָדְךָ נְתַתִּים לֹא־יַעֲמֹד אִישׁ מֵהֶם בְּפָנֶיךָ׃

aſcendit nocte tota :repente Iehoſuah eos ad venit Et

9 וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ פִּתְאֹם כָּל־הַלַּיְלָה עָלָה

,Iſrael facies ad DOMINVS eos contriuit Et .Ghilgal de

10 מִן־הַגִּלְגָּל׃ וַיְהֻמֵּם יְהוָה לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל

aſcēſus via eos eſt perſecut‡ & :Ghibhō in magna percuſſione eos percuſſit &

וַיַּכֵּם מַכָּה־גְדוֹלָה בְּגִבְעוֹן וַיִּרְדְּפֵם דֶּרֶךְ מַעֲלֵה

.Macchedah vſque & ,Hazechah vſque eos percuſſit & ,Bethchoron

בֵית־חוֹרֹן וַיַּכֵּם עַד־עֲזֵקָה וְעַד־מַקֵּדָה׃

Beth deſcenſu in ‡ ipſis ,Iſrael faciebus à eos fugiendo in ,fuit Et

11 וַיְהִי בְּנֻסָם מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם בְּמוֹרַד בֵּית־

Margin: cùm audiſſet ; deleuiſſet ; medio ; ‡ erat è ciuitatibus regalibus, erat maior ; עָלָה נָכָה ; congregati ; contra contra חָנָה caſtra ; ceſſare facias רָפָה יָשַׁע ; contra in monte. bellator viribus. ; יָרֵא tradidi coſpectu tuo. ; coram הָמַם נָכָה plaga per viam dum fugerēt à facie ‡ exiſtentibus נוּס יָרַד

è magnos lapides eos ſuper proiecit DOMINVS & ,choron

חוֹרֹן וַיהוָה הִשְׁלִיךְ עֲלֵיהֶם אֲבָנִים גְּדֹלוֹת מִן־

lapidib‡ in ſunt mortui qui‡ Plures .ſunt mortui & .Hazechah ad vſq; cælis

הַשָּׁמַיִם עַד־עֲזֵקָה וַיָּמֻתוּ רַבִּים אֲשֶׁר־מֵתוּ בְּאַבְנֵי

.gladio in Iſrael filij interfecerūt quos quàm grandinis

הַבָּרָד מֵאֲשֶׁר הָרְגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בֶּחָרֶב׃

DOMINVM dare‡ die in DOMINO Iehoſuah loquetur‡ Tunc

12 אָז יְדַבֵּר יְהוֹשֻׁעַ לַיהוָה בְּיוֹם תֵּת יְהוָה אֶת־

;Iſrael oculis in dixit & ,Iſrael filiorum facies ad † Emoræū

הָאֱמֹרִי לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר ׀ לְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל

.Aialon valle in Luna & ,ſile† Ghibhon in Sol

שֶׁמֶשׁ בְּגִבְעוֹן דּוֹם וְיָרֵחַ בְּעֵמֶק אַיָּלוֹן׃

nō An .ſuos inimicos‡ gēs vindicaret donec‡ ,ſtetit luna & ,ſol ſiluit ‡ Et

13 וַיִּדֹּם הַשֶּׁמֶשׁ וְיָרֵחַ עָמָד עַד־יִקֹּם גּוֹי אֹיְבָיו הֲלֹא־

medio in ſol ſtetit Et .recti‡ libro ſuper † ſcriptum hoc

הִיא כְתוּבָה עַל־סֵפֶר הַיָּשָׁר וַיַּעֲמֹד הַשֶּׁמֶשׁ בַּחֲצִי

.perfecta die quaſi occūbere feſtinauit nō & ,cælorum

הַשָּׁמַיִם וְלֹא־אָץ לָבוֹא כְּיוֹם תָּמִים׃

audiendū ad‡ ,eā poſt & ,eius facies ad illa dies ſicut fuit non Et

14 וְלֹא הָיָה כַּיּוֹם הַהוּא לְפָנָיו וְאַחֲרָיו לִשְׁמֹעַ

.Iſrael ‖ pugnauit DOMINVS quia .viri voce in DOMINVM

יְהוָה בְּקוֹל אִישׁ כִּי יְהוָה נִלְחָם לְיִשְׂרָאֵל׃

caſtrametationem ad eo cum Iſrael omnis & ,Iehoſuah eſt reuerſus Et

15 וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ אֶל־הַמַּחֲנֶה

,iſti reges quinque fugerunt Et .Ghilgal in

16 הַגִּלְגָּלָה׃ וַיָּנֻסוּ חֲמֵשֶׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה

Iehoſuah ipſi eſt nunciatū Et .Macchedah in ſpelunca in ſe abſcōderūt &

17 וַיֵּחָבְאוּ בַמְּעָרָה בְּמַקֵּדָה׃ וַיֻּגַּד לִיהוֹשֻׁעַ

ſpelunca in abſconditi reges quinque ſunt Inuenti :dicendo

לֵאמֹר נִמְצְאוּ חֲמֵשֶׁת הַמְּלָכִים נֶחְבְּאִים בַּמְּעָרָה

magnos lapides Voluite :Iehoſuah Dixitque .Macchedah in

18 בְּמַקֵּדָה׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ גֹּלּוּ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת

.eos cuſtodiendū ad viros eam ſuper conſtituite & ;ſpeluncæ os ad

אֶל־פִּי הַמְּעָרָה וְהַפְקִידוּ עָלֶיהָ אֲנָשִׁים לְשָׁמְרָם׃

,veſtros inimicos poſt perſequimini ,ſtetis ne vos Et

19 וְאַתֶּם אַל־תַּעֲמֹדוּ רִדְפוּ אַחֲרֵי אֹיְבֵיכֶם

quia .ſuas vrbes ad ingredi eos detis ne ,eos decaudetis &

וְזִנַּבְתֶּם אוֹתָם אַל־תִּתְּנוּם לָבוֹא אֶל־עָרֵיהֶם כִּי

.veſtra manu in veſter Deus DOMINVS eos dedit

נְתָנָם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּיֶדְכֶם׃

eos percutere Iſrael filij & ,Iehoſuah conſummare iuxta fuit Et

20 וַיְהִי כְּכַלּוֹת יְהוֹשֻׁעַ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַכּוֹתָם

ſuperfuerunt ‡ ſuperſtites & ,eos conſumi vſque‡ ,valde magna plaga

מַכָּה גְדוֹלָה־מְאֹד עַד־תֻּמָּם וְהַשְּׂרִידִים שָׂרְדוּ

.munitionis † ciuitates ad eſſent ingreſſi & ,eis ex

מֵהֶם וַיָּבֹאוּ אֶל־עָרֵי הַמִּבְצָר׃

Iehoſuah ad caſtrametationem ad populus omnis ſunt reuerſi Et

21 וַיָּשֻׁבוּ כָל־הָעָם אֶל־הַמַּחֲנֶה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ

viro Iſrael filiis mouit Non .pace in Macchedah‡

מַקֵּדָה בְּשָׁלוֹם לֹא־חָרַץ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאִישׁ אֶת־

:ſpeluncæ os Aperite :Iehoſuah Dixitque .ſuam linguam

22 לְשֹׁנוֹ׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ פִּתְחוּ אֶת־פִּי הַמְּעָרָה

.ſpelunca de illos reges quinque me ad educite &

וְהוֹצִיאוּ אֵלַי אֶת־חֲמֵשֶׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה מִן־הַמְּעָרָה׃

reges quinque eum ad eduxerunt & ;ita fecerunt Et

23 וַיַּעֲשׂוּ כֵן וַיֹּצִיאוּ אֵלָיו אֶת־חֲמֵשֶׁת הַמְּלָכִים

,Chebron regem ,Ieruſalaim regem ,ſpelunca de illos

הָאֵלֶּה מִן־הַמְּעָרָה אֵת ׀ מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַםִ אֶת־מֶלֶךְ חֶבְרוֹן

.Heglon regem ,Lachis regem ,Iarmuth regem

אֶת־מֶלֶךְ יַרְמוּת אֶת־מֶלֶךְ לָכִישׁ אֶת־מֶלֶךְ עֶגְלוֹן׃

;Iehoſuah ad illos reges eos eduxiſſe vt ,fuit Et

24 וַיְהִי כְּהוֹצִיאָם אֶת־הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ

duces ad dixitque ,Iſrael virum omnem ad Iehoſuah vocauit &

וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֶל־קְצִינֵי

ponite ,Accedite :ſecum iuerant qui belli virorum

אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הֶהָלְכוּא אִתּוֹ קִרְבוּ שִׂימוּ אֶת־

acceſſerunt Et .iſtorum regum colla ſuper veſtros pedes

רַגְלֵיכֶם עַל־צַוְּארֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וַיִּקְרְבוּ

.eorum colla ſuper ſuos pedes poſuerunt &

וַיָּשִׂימוּ אֶת־רַגְלֵיהֶם עַל־צַוְּארֵיהֶם׃

conſternemini ne & ,timeatis Ne :Iehoſuah eos ad Dixitque

25 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ אַל־תִּירְאוּ וְאַל־תֵּחָתּוּ

omnibus DOMINVS faciet ſic Quia .vos roborate & ,vos cōfortate

חִזְקוּ וְאִמְצוּ כִּי כָכָה יַעֲשֶׂה יְהוָה לְכָל־

.eos pugnantes vos quos ‡ inimicis veſtris

אֹיְבֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם נִלְחָמִים אוֹתָם׃

Margin: ‡ fuerunt מוּת ; ‡ locutus eſt ‡ qua tradidit Dominus ‡ coram filiis נָתַן ; † expecta ‡ expectauit ‡ vlcisceretur ſe ‡ de inimicis ſuis. נָקַם ; ‡ eſt in ‡ Iaſar. חָצָה אוּץ ; ante eam, ‡ vt obediret Dñs voci ‖ pro ; caſtra שׁוּב ; נָגַד ; ſaxa magna גָּלַל iuxta ; caudam eorū cædite, ſinatis tradidit eum ; cùm finiſſet כָּלָה נָכָה ‡ donec conſumerentur ‡ qui תָּמַם † munitas. caſtra ‡ in שׁוּב ; contra filios quiſquam ; יָצָא עָשָׂה ; cùm eduxiſſent ; Principes ; bellatorū proceſſerant שׂוּם ; pauſatis יָרֵא ; ‡ contra pugnatis

* sibi sunt prædati eius ciuitatis spolium & animal Tantùm
27 רַק הַבְּהֵמָה וּשְׁלַל הָעִיר הַהִיא בָּזְזוּ לָהֶם
.Iehosuah præcepit quod DOMINI verbū iuxta Israel
יִשְׂרָאֵל כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר צִוָּה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ׃
,seculi tumulum eam posuit & ,Hai Iehosuah succendit Et
28 וַיִּשְׂרֹף יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָעָי וַיְשִׂימֶהָ תֵּל־עוֹלָם
suspendit Hai regem Et .hanc diem ad vsq; desolationē
29 שְׁמָמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וְאֶת־מֶלֶךְ הָעַי תָּלָה
,Iehosuah præcepit ,solem ingredi circa Et .vespera tēpus ad vsq; ligno super
עַל־הָעֵץ עַד־עֵת הָעָרֶב וּכְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ
ostium ad illud proiecerunt & ,ligno de eius cadauer fecerūt descendere &
וַיֹּרִידוּ אֶת־נִבְלָתוֹ מִן־הָעֵץ וַיַּשְׁלִיכוּ אוֹתָהּ אֶל־פֶּתַח
vsque grandem lapidum aceruum illud super statuerūt & ,ciuitatis portæ
שַׁעַר הָעִיר וַיָּקִימוּ עָלָיו גַּל־אֲבָנִים גָּדוֹל עַד
DOMINO altare Iehosuah ædificauit Tunc .hanc diem ad
30 הַיּוֹם הַזֶּה׃ אָז יִבְנֶה יְהוֹשֻׁעַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה
.Hebal monte in ,Israel Deo
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר עֵיבָל׃
Israel filiis DOMINI seruus Mosēh præcepit Quemadmodū
31 כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
lapidum altare ,Moseh legis libro in * scriptum * secundū
כַּכָּתוּב בְּסֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה מִזְבַּח אֲבָנִים
illud sup immolarūt & ,ferrū eos super fecit eleuare non quos * ,integrorum
שְׁלֵמוֹת אֲשֶׁר לֹא־הֵנִיף עֲלֵיהֶן בַּרְזֶל וַיַּעֲלוּ עָלָיו
.pacifica sacrificauerunt & ,DOMINO ascensiones
עֹלוֹת לַיהוָה וַיִּזְבְּחוּ שְׁלָמִים׃
legis duplicationem lapidibus super ibi scripsit Et
32 וַיִּכְתָּב־שָׁם עַל־הָאֲבָנִים אֵת מִשְׁנֵה תּוֹרַת
.Israel filiorum facies ad scripsit quod ,Moseh
מֹשֶׁה אֲשֶׁר כָּתַב לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
stantes eius iudices & ,præfecti & ,eius seniores & Israel omnis Et
33 וְכָל־יִשְׂרָאֵל וּזְקֵנָיו וְשֹׁטְרִים וְשֹׁפְטָיו עֹמְדִים
arcam portantibus Leuitis sacerdotibus coram arcam ad inde & ,hinc
מִזֶּה וּמִזֶּה לָאָרוֹן נֶגֶד הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם נֹשְׂאֵי אֲרוֹן
montis regione ē eius Medietas .indigena sic peregrinˀ sicut ,DOMINI fœderis
בְּרִית־יְהוָה כַּגֵּר כָּאֶזְרָח חֶצְיוֹ אֶל־מוּל הַר־
quemadmodum ,Hebal montis regione ē eius medietas & ,Gherizim
גְּרִזִים וְהַחֶצְיוֹ אֶל־מוּל הַר־עֵיבָל כַּאֲשֶׁר
Israel populo benedicendum ad ,DOMINI seruus Mosēh præcepit
צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה לְבָרֵךְ אֶת־הָעָם יִשְׂרָאֵל
omnia clamauit postea Et .prima in
34 בָּרִאשֹׁנָה׃ וְאַחֲרֵי־כֵן קָרָא אֶת־כָּל־
* scriptum * omne iuxta maledictionē & ,Benedictionem .legis verba
דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה כְּכָל־הַכָּתוּב
præcepit quod omnibus ex verbum fuit Non .legis libro in
35 בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה׃ לֹא־הָיָה דָבָר מִכֹּל אֲשֶׁר־צִוָּה
.Israel concione omni coram Iehosuah vocauerit non quod ,Moseh
מֹשֶׁה אֲשֶׁר לֹא־קָרָא יְהוֹשֻׁעַ נֶגֶד כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל
.eorum interiori in ambulanti ,peregrino & pube & ,mulieribus &
וְהַנָּשִׁים וְהַטַּף וְהַגֵּר הַהֹלֵךְ בְּקִרְבָּם׃

CAP. IX. ט

,Iarden transitu in † qui reges omnes audire iuxta fuit Et
1 וַיְהִי כִשְׁמֹעַ כָּל־הַמְּלָכִים אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
regione ē ,magni maris portu omni in & ,planitie in & ,mōte in
בָּהָר וּבַשְּׁפֵלָה וּבְכֹל חוֹף הַיָּם הַגָּדוֹל אֶל־מוּל
Chiuuæus ,Perizæus ,Chenahanæus ,Emoræus & ,Chittæus ,Lebanon
הַלְּבָנוֹן הַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי הַכְּנַעֲנִי הַפְּרִזִּי הַחִוִּי
cum pugnandum ad pariter sunt congregati Et :Iebusæus &
2 וְהַיְבוּסִי׃ וַיִּתְקַבְּצוּ יַחְדָּו לְהִלָּחֵם עִם־
.vno ore ,Israel cum & ,Iehosuah
יְהוֹשֻׁעַ וְעִם־יִשְׂרָאֵל פֶּה אֶחָד׃
,Iericho ipsi Iehosuah fecerat quod audierunt ,Ghibhon habitatores Et
3 וְיֹשְׁבֵי גִבְעוֹן שָׁמְעוּ אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ לִירִיחוֹ
abierunt & astutia in ipsi etiam fecerunt Et .Hai &
4 וְלָעָי׃ וַיַּעֲשׂוּ גַם־הֵמָּה בְּעָרְמָה וַיֵּלְכוּ
vini vtres & ,suis asinis veteres saccos ceperūt * & ,finxerūt se legatos * &
וַיִּצְטַיָּרוּ וַיִּקְחוּ שַׂקִּים בָּלִים לַחֲמוֹרֵיהֶם וְנֹאדוֹת יַיִן
.colligatos & ,scissos & ,veteres
בָּלִים וּמְבֻקָּעִים וּמְצֹרָרִים׃
veteres vestes & ,suis pedibus in maculosa * & ,vetera calceamina &
5 וּנְעָלוֹת בָּלוֹת וּמְטֻלָּאוֹת בְּרַגְלֵיהֶם וּשְׂלָמוֹת בָּלוֹת
.punctati erat siccus eorum viatici panis omnis & .se super
עֲלֵיהֶם וְכֹל לֶחֶם צֵידָם יָבֵשׁ הָיָה נִקֻּדִים׃
,eū ad dixerunt & ,Ghilgal castrametationē ad Iehosuah ad iuerunt Et
6 וַיֵּלְכוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הַמַּחֲנֶה הַגִּלְגָּל וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו

ferite nunc Et .venimus longinqua terra E :Israel virum ad &
וְאֶל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה בָּאנוּ וְעַתָּה כִּרְתוּ־
: Chiuuæum ad Israel vir Dixitque .fœdus nobis
7 לָנוּ בְרִית׃ וַיֹּאמְרוּ אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַחִוִּי
? fœdus tibi excindam quomodo & ,sedens tu meo interiore in Forte
אוּלַי בְּקִרְבִּי אַתָּה יוֹשֵׁב וְאֵיךְ אֶכְרוֹת־לְךָ בְרִית׃
eos ad dixit Et .nos tui Serui : Iehosuah ad Dixeruntque
8 וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ עֲבָדֶיךָ אֲנָחְנוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
?venistis vnde & ,vos Qui : Iehosuah
יְהוֹשֻׁעַ מִי אַתֶּם וּמֵאַיִן תָּבֹאוּ׃
,tui serui venerunt valde longinqua terra E : eum ad dixerunt Et
9 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה מְאֹד בָּאוּ עֲבָדֶיךָ
quæ omnia & eius auditū audiuimus Quia .tui Dei DOMINI nomine in
לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי־שָׁמַעְנוּ שָׁמְעוֹ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר
duobus fecit quæ omnia Et .Aegypto in fecit
10 עָשָׂה בְּמִצְרָיִם׃ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה לִשְׁנֵי
,Chesbon regi Sichon ; Iarden transitu in † qui ,Emoræi regibus
מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחוֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן
.Hashtharoth in † qui ,Basan regi Ogh &
וּלְעוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן אֲשֶׁר בְּעַשְׁתָּרוֹת׃
:dicēdo ,nostræ terræ habitatores oēs & ,nostri seniores nos ad Dixerūtq;
11 וַיֹּאמְרוּ אֵלֵינוּ זְקֵינֵינוּ וְכָל־יֹשְׁבֵי אַרְצֵנוּ לֵאמֹר
dicetis * ac eorū occursum in ite & ,viā ad viaticum † vestra manu in Capite *
קְחוּ בְיֶדְכֶם צֵידָה לַדֶּרֶךְ וּלְכוּ לִקְרָאתָם וַאֲמַרְתֶּם
.fœdus nobis excidite * nunc & .nos * vestri Serui : eos ad
אֲלֵיהֶם עַבְדֵיכֶם אֲנַחְנוּ וְעַתָּה כִּרְתוּ־לָנוּ בְרִית׃
die in nostris domibus de eum cepimus viatici calidum * ,noster panis Hic
12 זֶה לַחְמֵנוּ חָם הִצְטַיַּדְנוּ אֹתוֹ מִבָּתֵּינוּ בְּיוֹם
.punctati fuit * & siccus * ecce nunc & :vos ad eundum ad nos egrediendi *
צֵאתֵנוּ לָלֶכֶת אֲלֵיכֶם וְעַתָּה הִנֵּה יָבֵשׁ וְהָיָה נִקֻּדִים׃
ecce & ,† noui ,impleuimus quos ,vini vtres isti Et
13 וְאֵלֶּה נֹאדוֹת הַיַּיִן אֲשֶׁר מִלֵּאנוּ חֲדָשִׁים וְהִנֵּה
veterauerunt nostra calceamina & ,nostra vestimenta ista & :sunt scissi
הִתְבַּקָּעוּ וְאֵלֶּה שַׂלְמוֹתֵינוּ וּנְעָלֵינוּ בָּלוּ
os & ,eorū viatico * de viri acceperunt Et .valde viæ multitudine præ *
14 מֵרֹב הַדֶּרֶךְ מְאֹד׃ וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים מִצֵּידָם וְאֶת־פִּי
,pacem Iehosuah eis * fecit Et .interrogauerunt non DOMINI
15 יְהוָה לֹא שָׁאָלוּ׃ וַיַּעַשׂ לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ שָׁלוֹם
conuentus * prælati eis iurauerūt & :eos viuificandū ad fœdˀ eis † percussit &
וַיִּכְרֹת לָהֶם בְּרִית לְחַיּוֹתָם וַיִּשָּׁבְעוּ לָהֶם נְשִׂיאֵי הָעֵדָה׃
eis exciderunt * postquam dierum trium fine à ,fuit Et
16 וַיְהִי מִקְצֵה שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַחֲרֵי אֲשֶׁר־כָּרְתוּ לָהֶם
.sedentes ipsi eius interiore in † & ,se ad ipsi propinqui quòd audierūt & ,fœdus
בְּרִית וַיִּשְׁמְעוּ כִּי־קְרֹבִים הֵם אֵלָיו וּבְקִרְבּוֹ הֵם יֹשְׁבִים׃
die in eorum ciuitates ad venerunt & ,Israel filij sunt profecti Et
17 וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ אֶל־עָרֵיהֶם בַּיּוֹם
,Beeroth &. Chephirah & ,Ghibhon * eorum ciuitates & :tertio
הַשְּׁלִישִׁי וְעָרֵיהֶם גִּבְעוֹן וְהַכְּפִירָה וּבְאֵרוֹת
quia ,Israel filij eos percusserunt non Et .Chiriathiiarim &
18 וְקִרְיַת יְעָרִים׃ וְלֹא הִכּוּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי־
.Israel Deo DOMINO in conuentus prælati * eis iurauerant
נִשְׁבְּעוּ לָהֶם נְשִׂיאֵי הָעֵדָה בַּיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
.prælatos super conuentus omnis murmurauerunt † Et
וַיִּלֹּנוּ כָל־הָעֵדָה עַל־הַנְּשִׂיאִים׃
Nos :cœtum † omnem ad prælati * omnes Dixeruntque
19 וַיֹּאמְרוּ כָל־הַנְּשִׂיאִים אֶל־כָּל־הָעֵדָה אֲנַחְנוּ
poterimus * non nunc & ,Israel Deo DOMINO in * eis iurauimus
נִשְׁבַּעְנוּ לָהֶם בַּיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה לֹא נוּכַל
: eos faciendo viuere & ,eis faciemus Hoc .eos in contingere
20 לִנְגֹּעַ בָּהֶם׃ זֹאת נַעֲשֶׂה לָהֶם וְהַחֲיֵה אוֹתָם
iurauimus quod ,iuramentum super incādescētia * nos super * erit non &
וְלֹא־יִהְיֶה עָלֵינוּ קֶצֶף עַל־הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְנוּ
sint † & ,Viuant : prælati * eos ad dixerunt Et .eis
21 לָהֶם׃ וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם הַנְּשִׂיאִים יִחְיוּ וַיִּהְיוּ
quemadmodum ,conuentui * omni aquas haurientes * & ,ligna scindentes
חֹטְבֵי עֵצִים וְשֹׁאֲבֵי־מַיִם לְכָל־הָעֵדָה כַּאֲשֶׁר
,Iehosuah eos vocauit Et .prælati * eis sunt locuti
22 דִּבְּרוּ לָהֶם הַנְּשִׂיאִים׃ וַיִּקְרָא לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ
:dicendo ,nos decepistis quid Ad * :dicendo ,eos ad est locutus &
וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם לֵאמֹר לָמָּה רִמִּיתֶם אֹתָנוּ לֵאמֹר
sedentes nostro interiori in vos & ,valde vobis à nos * Longinqui
רְחוֹקִים אֲנַחְנוּ מִכֶּם מְאֹד וְאַתֶּם בְּקִרְבֵּנוּ יֹשְׁבִים׃
cædētes & ,seruus † vobis ex excidetur * non & ,vos * maledicti nunc Et
23 וְעַתָּה אֲרוּרִים אַתֶּם וְלֹא־יִכָּרֵת מִכֶּם עֶבֶד וְחֹטְבֵי
.mei Dei domui aquas haurientes & ,ligna
עֵצִים וְשֹׁאֲבֵי־מַיִם לְבֵית אֱלֹהָי׃

percutite nobiscum · medio mei habitas, percutiā tecū · sumus. · estis, בּוֹא ei: · famam eius · שְׁנֵה · erant trans · † erant · nobis · * Tollite · † escam pro itinere, · † dicite eis: · לְקַח · * sumus. · * percutite nobiscum · * calidū in escam parauimus eum · חָם צוּר · † qua egressi sumus vt veniremus * est · * mucidus. · † erat, · יָצָא · * propter maximum iter. · בָּלָה · * esca · * cum · עֲשֵׂה חַיָּה · † cum · * congregationis. · in · * percusserunt cum eis · essent sibi · † in medio sui habitarent. · נָסַע · * erant · נְכֵה · יָעַר · * principes synagogæ per Dñm Deum · † murmurauit oīs synagoga contra principes. · לוּן · * principes · † synagogā: · * p Dñm Deū · * possumus · יָכֹל · * contra · * ira propter · * principes: · † scindant · חָיָה · * haurient aquam · * synagogæ, · * principes. · * Vt · רָמָה · * sumus medio nostri habitatis. · * estis, · * excidentur · † serui, · aquam

animalia & spolia · * sibi · sempiternā, · שׂוּם תֵּל · in vespertinum. · Et cum occubuisset sol, · depofuerunt · קוּם · * quod · ירה · ex lapidibus integris · † super · holocausta · נוּף עָלָה · in deuteronomium · coram · stabant · cōtra montē · אֶזְרָח · cōtra montē · vt benediceret · primùm · legit · * quod · * est · יָדָה · legerit · cœtu · paruulis, peregrinis ambulantibus medio · טַף · cùm audissent · † erant trans · littore · contra · חוֹף · consensu · callidè. · עָשָׂה · * legatos se ostenderunt, · * tulerunt · צוּר · † resarcita · בָּלָה צוּר · omnes panes cibi sicci erant & mucidi. · perreierunt in castra

,ipſe aſcendit & ,populum viſitauit & ,mane Iehoſuah manicauit Et
10 † וישכם יהושע בבקר ויפקד את־העם [m] ויעל הוא
populus omnis Et .Hai in populi facies ad Iſrael ſenes &
11 וזקני ישראל לפני העם העי ׃ † וכל־העם
:ciuitatē contra venerūt & ,acceſſūt & aſcēderunt ,ſecū*qui belli
המלחמה אשר אתו עלו [n] ויגשו ויבאו נגד העיר
.Hai inter & ,eū inter*vallis & :Hai ipſi aquilone ab ſunt caſtrametati &
[o] ויחנו מצפון לעי [p] והגי בינו ובין העי ׃
inſidias eos poſuit & ,virorum millia quinque circiter cepit* Et
12 † ויקח כחמשת אלפים איש [q] וישם אתם אורב
populus poſuerunt Et .ciuitati ipſi mari ab Hai inter & ,Bethel inter
13 בין בית־אל ובין העי מים לעיר ׃ † וישימו העם
mari à*eius calcem* & ,ciuitati ipſi aquilone ab‡quæ caſtrametationem omnem†
את־כל־המחנה אשר מצפון לעיר ואת־עקבו מים
.vallis medium in illa nocte in Iehoſuah iuit† & ,ciuitati ipſi
לעיר וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ׃
ſunt egreſſi & ,manicarūt† & ,feſtinarūt & ,Hai regem videre vt‡ fuit Et
14 † ויהי כראות מלך־העי וימהרו וישכימו ויצאו
omnis & ,ipſe ,prælium ad Iſrael occurſum in ciuitatis homines
אנשי־העיר לקראת־ישראל למלחמה הוא וכל־
inſidians quia nouit non ipſe* & :planitiei facies ad ſtatutū tēp° ad ei° populus
עמו [r] למועד לפני הערבה והוא לא ידע כי־ארב
Iſrael omnis & Iehoſuah ſunt percuſſi Et .ciuitatis tergo à ſibi
15 לו מאחרי העיר ׃ † וינגעו יהושע וכל־ישראל
populus omnis ſunt vociferati Et .deſerti via fugerunt & ,eorū facies ad
16 לפניהם [s] וינסו דרך המדבר ׃ † ויזעקו כל־העם
;Iehoſuah poſt ſunt perſecuti & :eos poſt perſequendo ciuitate in qui
אשר בעיר לרדף אחריהם וירדפו אחרי יהושע
,Bethel & ,Hai in vir eſt relictus non Et .ciuitate à ſunt euulſi &
17 וינתקו מן־העיר ׃ † ולא־נשאר איש בעי ובית אל
ciuitatem reliquerunt & ,Iſrael poſt ſint egreſſi non qui
אשר לא־יצאו אחרי ישראל ויעזבו את־העיר
.Iſrael poſt ſunt perſecuti & ,apertam
פתוחה וירדפו אחרי ישראל ׃
‡quæ haſta in Extende :Iehoſuah ad DOMINVS dixit Et
18 † ויאמר יהוה אל־יהושע נטה בכידון אשר־
haſta in Iehoſuah extēdit Et .eā dabo tua manu in quia,Hai ad tua manu in
בידך אל־העי כי בידך אתננה [t] ויט יהושע בכידון
feſtinanter ſurrexit inſidiator Et .ciuitatem ad ſua manu in†quæ
19 אשר־בידו אל־העיר ׃ † והארב [v] קם מהרה
,ciuitatē ad venerūt & ,ſuā manū extendere vt cucurrerunt & ,ſuo loco è
[x] ממקומו וירוצו כנטות ידו ויבאו העיר
.igni in ciuitatem ſuccenderunt & ,feſtinauerūt & ,eā ceperūt atq;
וילכדוה וימהרו ויציתו את־העיר באש ׃
aſcendebat ecce & ,viderunt & ,ſe poſt Hai viri ſe verterunt Et
20 † [y] ויפנו אנשי העי אחריהם ויראו והנה עלה
huc fugiendū ad manus eis in fuit non & ,cælos ad ciuitatis fumus
עשן העיר השמימה ולא־היה בהם ידים לנוס הנה
.perſequentem ad eſt conuerſus ,deſertū in fugiens populus & :illuc &
והנה והעם הנס המדבר נהפך אל־הרודף ׃
inſidiator cepiſſet quòd viderunt Iſrael omnis & Iehoſuah Et
21 † ויהושע וכל־ישראל [z] ראו כי־לכד הארב את־
percuſſerūt & ,ſunt reuerſi & ,ciuitatis fumus aſcēdiſſet quòd & ,ciuitatē
העיר וכי עלה עשן העיר [a] וישבו [b] ויכו את־
:eorum occurſum in ciuitate de ſunt egreſſi illi Et .Hai viros
22 אנשי העי ׃ † ואלה יצאו מן־העיר לקראתם
eos percuſſerunt & :inde illi & ,hinc iſti,medio in Iſraeli fuerunt &
ויהיו לישראל בתוך אלה מזה ואלה מזה ויכו אותם
.euaſor & ,ſuperſtes eis remanſit non vſquequo
עד־בלתי השאיר־להם שריד ופליט ׃
.Iehoſuah ad eū fecerūt accedere & ,viuū cōprehēderūt Hai Regēq;
23 † ואת־מלך העי תפשו חי ויקרבו אתו אל־יהושע ׃
,Hai habitatores omnes occidere Iſrael complere iuxta fuit Et
24 † ויהי [c] ככלות ישראל להרג את־כל־ישבי העי
os ad ipſi oēs cecidiſsēt &,eo in eos fuerāt pſecuti quo deſerto in*agro in*
בשדה במדבר אשר רדפום בו [d] ויפלו כלם לפי־
,Hai ad Iſrael omnis ſunt reuerſi & ,eos conſumi vſque ,gladij
חרב עד־[e] תמם [f] וישבו כל־ישראל העי
die in cadentes omnes fuit Et .gladij os ad eā percuſſerunt &
25 [g] ויכו אתה לפי־חרב ׃ † ויהי כל־הנפלים ביום
omnes ,mille duodecim mulierem ad vſque & viro à illa
ההוא מאיש ועד־אשה [h] שנים עשר אלף כל
extenderat quam ſuam manū conuertit non Iehoſuah Et .Hai viri
26 אנשי העי ׃ † ויהושע לא־השיב ידו אשר נטה
.Hai habitatores omnes interficeret donec ,lancea in
בכידון עד אשר החרים את כל־ישבי העי ׃

.eo ſub argentum & ,mei tentorij medio in terra in abſcondita tabernaculi
טמנים בארץ בתוך האהלי והכסף תחתיה ׃
ecce & ,tentorium* ad cucurrerūt &,legatos* Iehoſuah miſit Et *nuncios, ‡tabernaculū
22 † וישלח יהושע מלאכים וירצו האהלה והנה †erat
ea ceperant Et .ea ſub argentum & ,eius tentorio in†abſconditū tabernaculo,
23 טמונה באהלו והכסף תחתיה ׃ † ויקחום eo tulerunt
,Iſrael filios omnes ad &, Iehoſuah ad ea adduxerūt & ,tentorij medio de tabernaculi,
מתוך האהל [y] ויבאום אל־יהושע ואל כל־בני ישראל [y] בוא [z] יצק
,Hachan Iehoſuah tulit Et .DOMINI facies ad ea ſtatuerūt & coram Dño.
24 [z] ויצקם לפני יהוה ׃ † ויקח יהושע את־עכן
,auri linguam & ,pallium & ,argentum &,Zerach filium virgā aureā,
בן־זרח ואת־הכסף ואת־האדרת ואת־לשון הזהב
,eius aſinum & ,eius bouem & ,eius filias & ,eius filios & boues aſinos
ואת־בניו ואת־בנתיו ואת־שורו ואת־חמורו
omnis & ,ei ‡ quæ omnia & ,eius tentorium & ,eius pecus & pecora tabernaculū ‡ erant
ואת־צאנו ואת־אהלו ואת־כל־אשר־לו וכל־
.perturbationis Vallem eos fecerunt aſcendere & ,eo cum Iſrael in valle Hachor.
ישראל עמו [a] ויעלו אתם עמק עכור ׃ [a] עלה
DOMINVS te Turbet ?nos turbaſti Quid :Iehoſuah dixit Et
25 † ויאמר יהושע מה עכרתנו יעכרך יהוה Cur
eos combuſſerunt & ,lapide Iſrael omnis eum obruerunt Et. hac die in lapidauerunt
ביום הזה וירגמו אתו כל־ישראל אבן וישרפו אתם lapidibus obruerunt
eū ſuper erexerunt Et .lapidibus in eos lapidauerunt &,igni in
26 באש ויסקלו אתם באבנים ׃ † [b] ויקימו עליו [b] קום
ira ab DOMINVS eſt auerſus Et.hanc diem ad vſq; magnū lapidū aceruum
גל־אבנים גדול עד היום הזה [c] וישב יהוה מחרון [c] שוב furoris
,turbationis Vallem ,illius loci nomen vocauit Ideo .ſui naſi Hachor,
אפו על־כן קרא שם המקום ההוא עמק עכור
. hanc diem ad vſque
עד היום הזה ׃

CAP. VIII. ח

.conſterneris ne &,timeas Ne :Iehoſuah ad DOMINVS dixit Et terreatis.
1 † ויאמר יהוה אל־יהושע אל־תירא ואל [a] תחת [a] חתת
. Hai in aſcende ſurge & ;belli populum omnem tecum Cape Tolle
קח עמך את כל־עם המלחמה וקום עלה העי bellatorem;
& ,eius populum &,Hai regem tua manu in dedi ,Vide
ראה נתתי בידך את־מלך העי ואת־עמו ואת־
,eius regi & ,Hai facies Et .eius terram &,eius ciuitatem
2 עירו ואת־ארצו ׃ † [b] ועשית לעי ולמלכה [b] עשה
eius animal &,eius ſpolium Tantùm.eius regi &,Iericho feciſti queadmodū ſpolia
כאשר עשית ליריחו ולמלכה רק־שללה ובהמתה animalia
.eius tergo à ciuitati inſidiantem tibi Pone .vobis prædabimini inſidias
[c] תבזו לכם שים־לך ארב לעיר מאחריה ׃ [c] בזז
.Hai in aſcendendum ad ,belli populus omnis & ,Iehoſuah ſurrexit Et bellator, vt aſcenderet
3 † ויקם יהושע וכל־עם המלחמה לעלות העי
eos miſit & ,virtute fortes viros mille triginta Iehoſuah elegit Et millia virorū
ויבחר יהושע שלשים אלף איש גבורי החיל וישלחם fortiū robore,
vos Videte :dicendo ,eis præcepit Et .nocte
4 לילה ׃ † [d] ויצו אתם לאמר [e] ראו אתם [d] צוה [e] ראה
vrbe ab vos elongetis ne ,ciuitatis tergo à ciuitati inſidiantes inſidiamini
ארבים לעיר מאחרי העיר אל־תרחיקו מן־העיר
.parati vos omnes eritis & , valde ſed eſtote
מאד והייתם כלכם נכנים ׃
erit Et .vrbem ad accedemus‡mecum qui populus omnis & ,ego Et ‡ eſt,
5 † ואני וכל־העם אשר אתי נקרב אל־העיר והיה
.eorum facies ad fugiem° & ,principio in ſicuti noſtrū occurſum in exierīt cum prius, ante eos.
כי־יצאו לקראתנו כאשר בראשנה [f] ונסנו לפניהם ׃ [f] פנה
Quia .vrbe ab eos nos euellere vſque‡ nos poſt egredientur Et ‡donec euellamus
6 † ויצאו אחרינו עד [g] התיקנו אותם מן־העיר כי
.eorū aſpectus ad fugiem° & ,prima in vt noſtros cōſpectus ad Fugientes :dicēt [g] נתק
יאמרו נסים לפנינו כאשר בראשנה ונסנו לפניהם ׃ fugiunt ante nos prius, ante eos.
.ciuitatem† expelletis & ,inſidiis ex ſurgetis vos Et †habitatores ciuitatis.
7 † ואתם תקמו מהאורב [h] והורשתם את־העיר [h] ירש [i] יצת
.veſtra manu in veſter Deus DOMINVS eam dabit Et‡
ונתנה יהוה אלהיכם בידכם ׃ ‡Tradetque
ciuitatem ſuccenderis ,ciuitatem vos comprehendere circa‡ erit Et ‡cū ceperitis
8 † והיה כתפשכם את־העיר [i] תציתו את־העיר
.vobis præcepi ,Videte .facietis DOMINI verbū iuxta,igni in
באש כדבר יהוה תעשו ראו צויתי אתכם ׃
inter manſerunt & ,inſidias ad iuerunt & ,Iehoſuah eos miſit Et perrexerunt
9 † וישלחם יהושע וילכו אל־המארב [k] וישבו בין [k] ישב
noctē in Iehoſuah pernoctauit Et. Hai mari à‡ Hai inter & ,Bethel ‡ab occidēte mansit
בית־אל ובין העי מים לעי [l] וילן יהושע בלילה [l] לון
.populi medio in illa
ההוא בתוך העם ׃

,mulierē ad vſq; & ,viro à ,ciuitate in*quæ omnia *anathematiſauit* Et
21 † וַיַּחֲרִימוּ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בָּעִיר מֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה
.gladij os ad ,aſinū & ,agnū & ,bouē ad vſq; & ,ſenē ad vſq; & puero à
מִנַּעַר וְעַד־זָקֵן וְעַד שׁוֹר וָשֶׂה וַחֲמוֹר לְפִי־חָרֶב׃
dixit ,terram *pede explorantibus* ‡ viris duobus Et
22 † וְלִשְׁנַיִם הָאֲנָשִׁים הַמְרַגְּלִים אֶת־הָאָרֶץ אָמַר
inde educite & ;meritoria mulieris domū Ingredimini :Iehoſuah
יְהוֹשֻׁעַ בֹּאוּ בֵּית־הָאִשָּׁה הַזּוֹנָה וְהוֹצִיאוּ מִשָּׁם
.ei iuraſtis quemadmodū ,ei * quæ omnia & ,mulierem
אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לָהּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתֶּם לָהּ׃
Rachab eduxerunt & ,*explorantes* pueri ſunt ingreſſi Et
23 † וַיָּבֹאוּ הַנְּעָרִים הַמְרַגְּלִים וַיֹּצִיאוּ אֶת־רָחָב
omnia & ,eius fratres & ,eius matrem & ,eius patrem &
וְאֶת־אָבִיהָ וְאֶת־אִמָּהּ וְאֶת־אַחֶיהָ וְאֶת־כָּל־
eos *locauerunt* & ;eduxerunt eius familias omnes & ,ei † quæ
אֲשֶׁר־לָהּ וְאֵת כָּל־מִשְׁפְּחוֹתֶיהָ הוֹצִיאוּ וַיַּנִּיחוּם
ſuccenderunt ciuitatē Et .Iſrael *caſtrametationem*‡ extra ab
24 מִחוּץ לְמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל׃ † וְהָעִיר שָׂרְפוּ
vaſa & ,aurum & ,argentū Tantum .ea in* quæ omnia & ,igni in
בָאֵשׁ וְכָל־אֲשֶׁר־בָּהּ רַק הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב וּכְלֵי
.DOMINI domus *theſaurum dederunt* ,ferri & ,æris
הַנְּחֹשֶׁת וְהַבַּרְזֶל נָתְנוּ אוֹצַר בֵּית־יְהוָה׃
omnia & ,eius patris domum & ,*meretricem*‡ Rachab Et
25 † וְאֶת־רָחָב הַזּוֹנָה וְאֶת־בֵּית אָבִיהָ וְאֶת־כָּל־
,Iſrael *interiori in* habitauit & ,Iehoſuah fecit viuere ei * quæ
אֲשֶׁר־לָהּ הֶחֱיָה יְהוֹשֻׁעַ וַתֵּשֶׁב בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל
legatos † abſcondit quia ;hanc diem ad vſque
עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי הֶחְבִּיאָה אֶת־הַמַּלְאָכִים
.Iericho explorandū ad Iehoſuah miſerat quos
אֲשֶׁר־שָׁלַח יְהוֹשֻׁעַ לְרַגֵּל אֶת־יְרִיחוֹ׃
vir Maledictus :dicendo ,illo tempore in Iehoſuah adiurauit Et
26 † וַיַּשְׁבַּע יְהוֹשֻׁעַ בָּעֵת הַהִיא לֵאמֹר אָרוּר הָאִישׁ
iſtam ciuitatem ædificauerit & ,ſurrexerit qui DOMINI *facies ad*
לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר יָקוּם וּבָנָה אֶת־הָעִיר הַזֹּאת
ſtatuat ſuo paruo in & ,eam fundet ſuo primogenito In .Iericho
אֶת־יְרִיחוֹ בִּבְכֹרוֹ יְיַסְּדֶנָּה וּבִצְעִירוֹ יַצִּיב
,Iehoſuah cum DOMINVS fuit Et .eius portas
27 דְּלָתֶיהָ׃ † וַיְהִי יְהוָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ
.terra omni in eius *auditio* fuit &
וַיְהִי שָׁמְעוֹ בְּכָל־הָאָרֶץ׃

CAP. VII. 1

.anathemate in præuaricationē Iſrael filij ſunt præuaricati Et
1 † וַיִּמְעֲלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מַעַל בַּחֵרֶם
tribui ,Zerach filij Zabdi filij ,Charmi filius Hachan tulit Et
וַיִּקַּח עָכָן בֶּן־כַּרְמִי בֶן־זַבְדִּי בֶן־זֶרַח לְמַטֵּה
.Iſrael filios in DOMINI *naſus* eſt iratus & :anathemate de ,Iehudah
יְהוּדָה מִן־הַחֵרֶם וַיִּחַר־אַף יְהוָה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
*cum** ‡ quæ ,Hai in Iericho de viros Iehoſuah miſit Et
2 † וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ אֲנָשִׁים מִירִיחוֹ הָעַי אֲשֶׁר עִם־
:dicendo ,eos ad dixitque .Bethel *oriente ab* Auen Beth-
בֵּית אָוֶן מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לֵאמֹר
explorauerūt & ,viri aſcenderunt & .terram explorate & Aſcēdite
עֲלוּ וְרַגְּלוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיַּעֲלוּ הָאֲנָשִׁים וַיְרַגְּלוּ אֶת־
:eū ad dixerunt atque ,Iehoſuah ad ſunt reuerſi Et .Hai
3 הָעָי׃ † וַיָּשֻׁבוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו
tria circiter vel ,virorū millia duo Circiter .popul' omnis aſcēdat Nō
אַל־יַעַל כָּל־הָעָם כְּאַלְפַּיִם אִישׁ אוֹ כִּשְׁלֹשֶׁת
facias laborare ne .Hai percutiāt & ,aſcendant virorum millia
אֲלָפִים אִישׁ יַעֲלוּ וְיַכּוּ אֶת־הָעָי אַל־תְּיַגַּע
.*ipſi parum* quia ,populum omnem illuc
שָׁמָּה אֶת־כָּל־הָעָם כִּי מְעַט הֵמָּה׃
:viri millia tria ferè illuc populo è aſcenderunt Et
4 † וַיַּעֲלוּ מִן־הָעָם שָׁמָּה כִּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ
viri eis ex percuſſerunt Et .Hai *virorum facies ad* fugerūt &
5 וַיָּנֻסוּ לִפְנֵי אַנְשֵׁי הָעָי׃ † וַיַּכּוּ מֵהֶם אַנְשֵׁי
portæ facies ad eos ſunt pſecuti & ,viros ſex & triginta ferme Hai
הָעַי כִּשְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה אִישׁ וַיִּרְדְּפוּם לִפְנֵי הַשַּׁעַר
cor eſt liquefactū & :deſceſſu in eos pcuſſerunt &:*Fractiones* ad vſque
עַד־הַשְּׁבָרִים וַיַּכּוּם בַּמּוֹרָד וַיִּמַּס לְבַב־
,ſua veſtimēta Iehoſuah ſcidit Et .*aquas in* fuit & ,populi
6 הָעָם וַיְהִי לְמָיִם׃ † וַיִּקְרַע יְהוֹשֻׁעַ שִׂמְלֹתָיו
,veſperā ad vſq; DOMINI *arca facies ad** terrā in *ſuas facies ſuper* cecidit &
וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו אַרְצָה לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה עַד־הָעֶרֶב
.ſuū caput ſuper puluerē fecerunt aſcēdere & :Iſrael ſenes & ,ipſe
הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עָפָר עַל־רֹאשָׁם׃

fecisti trāſire quid ad DOMINVS ‡Dñe Ahah :Iehoſuah Dixitque
7 † וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֲהָהּ אֲדֹנָי יְהוִה לָמָה הֶעֱבַרְתָּ
manū in nos *dandum ad* Iarden hunc populum faciendo tranſire
הַעֲבִיר אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶת־הַיַּרְדֵּן לָתֵת אֹתָנוּ בְּיַד
maniſeſtmus & ,*cœpiſſemus* vtinam & :nos *faciendū perdere ad* ,Emoræi
הָאֱמֹרִי לְהַאֲבִידֵנוּ וְלוּ הוֹאַלְנוּ וַנֵּשֶׁב
poſt- ,dicam quid :Domine *me In** .Iarden *tranſitum in*‡
8 בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן׃ † בִּי אֲדֹנָי מָה אֹמַר אַחֲרֵי
.*ſuorum inimicorum facies ad** ceruicēm Iſrael vertit quam
אֲשֶׁר הָפַךְ יִשְׂרָאֵל עֹרֶף לִפְנֵי אֹיְבָיו׃
circuibunt† & ,terræ habitatores oēs & ,Chenahanæus audiēt Et
9 † וְיִשְׁמְעוּ הַכְּנַעֲנִי וְכֹל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וְנָסַבּוּ
facies quid & :terra è noſtrum nomen *ſuccident*† & ,nos *ſuper*
עָלֵינוּ וְהִכְרִיתוּ אֶת־שְׁמֵנוּ מִן־הָאָרֶץ וּמַה־תַּעֲשֵׂה
:Iehoſuah ad DOMINVS Dixitque ?magno tuo nomini
10 לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ
tuas facies ſuper cadens† tu *hoc* quid ad‡ ;tibi Surge
קֻם לָךְ לָמָּה זֶּה אַתָּה נֹפֵל עַל־פָּנֶיךָ׃
quod ,meum pactū ſunt tranſgreſſi etiam & ,Iſrael Peccauit
11 † חָטָא יִשְׂרָאֵל וְגַם עָבְרוּ אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר
,ſunt furati etiā & ,anathemate de *ceperunt** etiam & ;eis præcepi
צִוִּיתִי אוֹתָם וְגַם לָקְחוּ מִן־הַחֵרֶם וְגַם גָּנְבוּ
.*ſuis vaſis in*‡ poſuerunt etiam & ,*negauerūt*† etiā &
וְגַם כִּחֲשׁוּ וְגַם שָׂמוּ בִכְלֵיהֶם׃
:*ſuorum inimicorum facies ad* ſtare Iſrael filij poterūt non Et
12 † וְלֹא יֻכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָקוּם לִפְנֵי אֹיְבֵיהֶם
Nō .anathemate in fuerūt quia ,*ſuorum inimicorum facies ad*‡ vertetrunt Ceruicē
עֹרֶף יִפְנוּ לִפְנֵי אֹיְבֵיהֶם כִּי הָיוּ לְחֵרֶם לֹא
veſtro interiori ex anathema diſpdatis *non ſi* ,vobiſcum eſſe addam
אוֹסִיף לִהְיוֹת עִמָּכֶם אִם־לֹא תַשְׁמִידוּ הַחֵרֶם מִקִּרְבְּכֶם׃
.craſtinū in vos Sanctificate :dices & ,populum ſanctifica ,Surge
13 † קֻם קַדֵּשׁ אֶת־הָעָם וְאָמַרְתָּ הִתְקַדְּשׁוּ לְמָחָר
tuo interiori‡ in *Anathema :Iſrael Deus DOMINVS dixit ſic Quia
כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל חֵרֶם בְּקִרְבְּךָ
ad vſque ,tuorum inimicorum facies ad† ſtare poteris Non .Iſrael
יִשְׂרָאֵל לֹא תוּכַל לָקוּם לִפְנֵי אֹיְבֶיךָ עַד־
mane in accedetis Et .*veſtro interiori ex* ‖ anathema *vos remouere*
14 הֲסִירְכֶם הַחֵרֶם מִקִּרְבְּכֶם׃ † וְנִקְרַבְתֶּם בַּבֹּקֶר
accedet ,DOMINVS *eam* ceperit quam tribus, erit & :veſtras trib' ad‡
לְשִׁבְטֵיכֶם וְהָיָה הַשֵּׁבֶט אֲשֶׁר־יִלְכְּדֶנּוּ יְהוָה יִקְרַב
accedet ,DOMINVS *eam* ceperit quam familia & ;familias ad ‖
לַמִּשְׁפָּחוֹת וְהַמִּשְׁפָּחָה אֲשֶׁר־יִלְכְּדֶנָּה יְהוָה תִּקְרַב
.viros *ad* accedet ,DOMINVS *eā* cōprehēderit quam dom' & ,domos ad
לַבָּתִּים וְהַבַּיִת אֲשֶׁר יִלְכְּדֶנּוּ יְהוָה יִקְרַב לַגְּבָרִים׃
& ,ipſe igni in cōburetur ,anathemate in deprehēſus† ,erit Et
15 † וְהָיָה הַנִּלְכָּד בַּחֵרֶם יִשָּׂרֵף בָּאֵשׁ אֹתוֹ וְאֶת־
quia & ,DOMINI pactum eſt tranſgreſſus quia :ei ‡ quæ omnia
כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ כִּי עָבַר אֶת־בְּרִית יְהוָה וְכִי־
.Iſrael in *ſtultitiam* * fecit
עָשָׂה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל׃
:ſuas tribus *ad* Iſrael applicuit & ,manè in Iehoſuah *manicauit* Et
16 † וַיַּשְׁכֵּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבֹּקֶר וַיַּקְרֵב אֶת־יִשְׂרָאֵל לִשְׁבָטָיו
familiam applicuit Et .Iehudah tribus eſt deprehēſa &
17 וַיִּלָּכֵד שֵׁבֶט יְהוּדָה׃ † וַיַּקְרֵב אֶת־מִשְׁפַּחַת
Zarchi familiam applicuit Et .Zarchi familiā deprehēdit & ,Iehudah
יְהוּדָה וַיִּלְכֹּד אֵת מִשְׁפַּחַת הַזַּרְחִי וַיַּקְרֵב אֶת־מִשְׁפַּחַת הַזַּרְחִי
,viros *ad* eius domum applicuit Et .Zabdi eſt deprehēſus & ,viros *ad*
18 לַגְּבָרִים וַיִּלָּכֵד זַבְדִּי׃ † וַיַּקְרֵב אֶת־בֵּיתוֹ לַגְּבָרִים
tribui Zerach filij Zabdi filij Charmi fili' Hachan eſt deprehēs' &
וַיִּלָּכֵד עָכָן בֶּן־כַּרְמִי בֶן־זַבְדִּי בֶּן־זֶרַח לְמַטֵּה
quæſo pone ,mi Fili :Hachan ad Iehoſuah Dixitque .Iehudah
19 יְהוּדָה׃ † וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־עָכָן בְּנִי שִׂים־נָא
indica & ;confeſſionem ei da & ,Iſrael Deo DOMINO gloriam
כָבוֹד לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתֶן־לוֹ תוֹדָה וְהַגֶּד־
.me à abſcondas ne :feceris quid mihi quæſo
נָא לִי מֶה עָשִׂיתָ אַל־תְּכַחֵד מִמֶּנִּי׃
peccaui ego Verè :ait & ,Iehoſuah * Hachan reſpōdit Et
20 † וַיַּעַן עָכָן אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמַר אָמְנָה אָנֹכִי חָטָאתִי
.feci *hoc ſicut & hoc ſicut* & ,Iſrael Deo DOMINO
לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכָזֹאת וְכָזֹאת עָשִׂיתִי׃
ducentos & ,bonū vnum Babylonicū pallium *ſpolio in* vidi Et
21 † וָאֵרֶא בַשָּׁלָל אַדֶּרֶת שִׁנְעָר אַחַת טוֹבָה וּמָאתַיִם
quinquaginta ,vnam auream *linguam* & ,*argenti* ſeclos
שְׁקָלִים כֶּסֶף וּלְשׁוֹן זָהָב אֶחָד חֲמִשִּׁים
ipſa ecce & :ea cepi & ,ea concupiui & :eius pondus ſeclorum
שְׁקָלִים מִשְׁקָלוֹ וָאֶחְמְדֵם וָאֶקָּחֵם וְהִנָּם

Margin notes (left): ‡Deus ut; vt traderes, vt perderes faceres; voluiſſemus; יָאַל יָשַׁב; ‡ trans; ‡ O; * coram inimicis ſuis?; † vertent ſe contra; סָבַב; ‡diſperdent; ‡ vt; † cadis in faciem tuam?; קוּם; *tulerunt; ‡metiti ſunt, ‡inter vaſa ſua.; coram inimicis ſuis?; ‡corā inimicis ſuis, niſi è medio veſtri.; הָיָה; ‡ eſt; קוּם; ‡ medio tui; †corā inimicis tuis, donec remoueatis; יָכֹל סוּר; ‖ è medio veſtri.; ‡ per; ‖ per; per; †qui fuerit; ſunt; *nefas; ſurrexit per; per; per; de tribu; נָטָה; da; שׂוּם; יָדָה; *ad; tale taleque; inter ſpolia; וָאֶרְא; argenteos; virgam; ſunt.

Margin notes (right): deſolauerunt; ‡erāt ouem, acie; חָלַל; ‡qui explorauerunt; cauponæ; בּוֹא יָצָא; ‡ ſunt exploratores; יָצָא; ‡erant poſuerunt; ‡caſtra; חָנָה; כְּלִי; æris, & ferri poſuerunt in theſaurum; ‡ cauponam; * erant in medio; יָשַׁב; † nuncios; ante Dominum; fama; deſtruitionis; לָקַח; נָטָה; furor Domini contra; ‡ eſt; חָרָה; ad orientem; עָלָה; שׁוּב; pauci ſunt; עָלָה נָכָה; virorum; coram viris; coram porta; ‡Sebarim; יָרַד מָסַס; *velut aqua; ſin faciem ſuā; ‡ coram arca; נָפַל

.melle & lacte fluentem terrā nobis dandum ad ,eorū patribus DOMINVS vt daret
יְהוָה לַאֲבוֹתָם לָתֶת לָנוּ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ׃ נָתַן זוּב
quia ,Iehosuah circumcidit eos : eis pro fecit stare eorū filios Et
7 וְאֶת־בְּנֵיהֶם הֵקִים תַּחְתָּם אֹתָם מָל יְהוֹשֻׁעַ כִּי־ קוּם
.fuit Et .via in eos circumciderant non nam ;fuerunt præputiati incircuncisi erant
8 עֲרֵלִים הָיוּ כִּי לֹא־מָלוּ אוֹתָם בַּדָּרֶךְ׃ וַיְהִי cōpleta fuit in loco suo
se subter manserunt & ,circumcidi gens omnis sunt consummati quando
כַּאֲשֶׁר־תַּמּוּ כָל־הַגּוֹי לְהִמּוֹל וַיֵּשְׁבוּ תַחְתָּם
:Iehosuah ad DOMINVS Dixitque .eos viuere ad vsq; castrametatione in castris donec sanarentur.
9 בַּמַּחֲנֶה עַד־חֲיוֹתָם׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ
nomen vocauit & :vobis desuper Aegypti opprobrium reuolui Hodie à
הַיּוֹם גַּלּוֹתִי אֶת־חֶרְפַּת מִצְרַיִם מֵעֲלֵיכֶם וַיִּקְרָא שֵׁם חָיָה גָּלַל
sunt castrametati Et .hanc diem ad vsque Reuolutio ipsius loci Ghilgal
10 הַמָּקוֹם הַהוּא גִּלְגָּל עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיַּחֲנוּ חָנָה Pesach
die decima quarta in Transitum fecerunt & .Ghilgal in Israel filij
בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּגִּלְגָּל וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם
anni præteriti frumēto de comederūt & .Iericho cāpestrib' in vespera in mensis ad vesperam fructu
11 לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב בְּעַרְבוֹת יְרִיחוֹ׃ וַיֹּאכְלוּ מֵעֲבוּר in Pesach polentam
.huius diei corpore in ,tostum & ,infermētata Trāsitus crastino à terræ ipsomet die.
הָאָרֶץ מִמָּחֳרַת הַפֶּסַח מַצּוֹת וְקָלוּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה׃ מַצָּה קָלָה
:terræ frumento de eos edendo in ,crastino à Man cessauit Et in dum comedissent
12 וַיִּשְׁבֹּת הַמָּן מִמָּחֳרָת בְּאָכְלָם מֵעֲבוּר הָאָרֶץ
prouentu de comederunt & ,Man Israel filius vltrà fuit non & sed fructu
וְלֹא־הָיָה עוֹד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מָן וַיֹּאכְלוּ מִתְּבוּאַת
.ipso anno in Chenahan terræ
אֶרֶץ כְּנַעַן בַּשָּׁנָה הַהִיא׃
;vidit &,suos oculos leuauit & ,Iericho in Iehosuah existēdo in fuit Et dum esset
13 וַיְהִי בִּהְיוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא הָיָה נָשָׂא רָאָה
.ei manu in euaginatus eius gladius & ,eius regione è stans vir ecce & stabat cōtra eum,
וְהִנֵּה־אִישׁ עֹמֵד לְנֶגְדּוֹ וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ
?nostris coarctantibus an ,tu nobis An :ei ait &,eū ad Iehosuah iuit & Ex nostris es, an ex aduersariis
וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אַתָּה אִם־לְצָרֵינוּ׃
cecidit & :veni Nūc .DOMINI exercit' princeps ego quia Nō:dixit &
14 וַיֹּאמֶר לֹא כִּי אֲנִי שַׂר־צְבָא־יְהוָה עַתָּה בָאתִי וַיִּפֹּל צוּר נָפַל
:ei dixit & ,se incuruauit & terram in suas facies ad Iehosuah sed sum in faciē suā adorauit
יְהוֹשֻׁעַ אֶל־פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ וַיֹּאמֶר לוֹ
princeps dixit Et :suum seruū ad loquens meus DOMINVS Quid שָׁחָה loquitur de
15 מָה אֲדֹנִי מְדַבֵּר אֶל־עַבְדּוֹ׃ וַיֹּאמֶר שַׂר־
,tuo pede desuper tuū calceamentū Solue :Iehosuah ad DOMINI exercitus
צְבָא יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ שַׁל־נַעַלְךָ מֵעַל רַגְלֶךָ
fecit & :ipse sanctitas ,eo super stans tu quo locus quia super quō tu stas, est:
כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עֹמֵד עָלָיו קֹדֶשׁ הוּא וַיַּעַשׂ
filiorum faciebus à clausa & claudens Iericho Et .sic Iehosuah claudebat viros suos,& clausa omnino erat,ꝓpter filios
16 יְהוֹשֻׁעַ כֵּן׃ וִירִיחוֹ סֹגֶרֶת וּמְסֻגֶּרֶת מִפְּנֵי בְּנֵי
.ingrediens neque ,egrediens Non .Israel erat
יִשְׂרָאֵל אֵין יוֹצֵא וְאֵין בָּא׃

CAP. VI. ו

tua manu in dedi ,Vide :Iehosuah ad DOMINVS Dixitque
1 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ רְאֵה נָתַתִּי בְיָדְךָ
circuibitis Et .exercitus potentes ,eius regem & Iericho
2 אֶת־יְרִיחוֹ וְאֶת־מַלְכָּהּ גִּבּוֹרֵי הֶחָיִל׃ וְסַבֹּתֶם אֶת־ סָבַב bellatores semel.
.vna vice ciuitatem gyrando ,belli viri omnes ciuitatē
הָעִיר כֹּל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַקֵּיף אֶת־הָעִיר פַּעַם אֶחָת נָקַף
tollent sacerdotes septem Et .diebus sex facies sic
3 כֹּה תַעֲשֶׂה שֵׁשֶׁת יָמִים׃ וְשִׁבְעָה כֹהֲנִים יִשְׂאוּ
septima die in Et .arcæ facies ad arietum tubas septem arietinas ante arcam.
שִׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת הַיּוֹבְלִים לִפְנֵי הָאָרוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
.tubis in clangent sacerdotes & ;vicibus septē ciuitatem circuibitis
תָּסֹבּוּ אֶת־הָעִיר שֶׁבַע פְּעָמִים וְהַכֹּהֲנִים יִתְקְעוּ בַּשּׁוֹפָרוֹת׃
vocem vos audiendo in ,arietum cornu in protrahendo in ,erit Et quādo protrahent sonitum arietino cū audieritis
4 וְהָיָה בִּמְשֹׁךְ בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל בְּשָׁמְעֲכֶם אֶת־קוֹל
cadet & ,magna vociferatione populus omnis vociferabunt ,tubæ
הַשּׁוֹפָר יָרִיעוּ כָל־הָעָם תְּרוּעָה גְדוֹלָה וְנָפְלָה רוּעַ
.se coram vir populus ascēdent & ,se sub ciuitatis murus quisq; è regione sui.
חוֹמַת הָעִיר תַּחְתֶּיהָ וְעָלוּ הָעָם אִישׁ נֶגְדּוֹ׃ עָלָה
:eos ad dixit & ,sacerdotes ad Nun filius Iehosuah clamauit Et vocauit
5 וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן אֶל־הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
septem tollant sacerdotes septem & .fœderis arcam Tollite נָשָׂא arietinas coram arca
שְׂאוּ אֶת־אֲרוֹן הַבְּרִית וְשִׁבְעָה כֹהֲנִים יִשְׂאוּ שִׁבְעָה
.DOMINI arcæ facies ad arietum tubas
שׁוֹפְרוֹת יוֹבְלִים לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה׃
expeditus & ,ciuitatem circuite & ,Transite :populum ad Dixitque armatus
6 וַיֹּאמְרוּ אֶל־הָעָם עִבְרוּ וְסֹבּוּ אֶת־הָעִיר וְהֶחָלוּץ סָבַב ante arcam ואמר
.DOMINI arcæ facies ad transeat
יַעֲבֹר לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה׃

sacerdotes septem & ,populum ad Iehosuah dicere secūdū ,fuit Et cum diceret
7 וַיְהִי כֶּאֱמֹר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם וְשִׁבְעָה הַכֹּהֲנִים יָבַל
:transierūt DOMINI facies ad arietum tubas septem tollentes arietinas ante arcam
נֹשְׂאִים שִׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת הַיּוֹבְלִים לִפְנֵי יְהוָה עָבְרוּ
vadens DOMINI fœderis arca & :tubis in clanxerunt & ibat
וְתָקְעוּ בַּשּׁוֹפָרוֹת וַאֲרוֹן בְּרִית יְהוָה הֹלֵךְ
sacerdotum facies ad iens expeditus Et .eos post ibat ante sacerdotes
8 אַחֲרֵיהֶם׃ וְהֶחָלוּץ הֹלֵךְ לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים
arcam post iens colligens & :tubis clangentes aggregatus ibat
תֹּקְעוּ הַשּׁוֹפָרוֹת וְהַמְאַסֵּף הֹלֵךְ אַחֲרֵי הָאָרוֹן תָּקַע ף
.tubis in clangendo & ,eundo
הָלוֹךְ וְתָקוֹעַ בַּשּׁוֹפָרוֹת׃
neque ,clamabitis Non :dicēdo ,Iehosuah præcepit populo Et
9 וְאֶת־הָעָם צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר לֹא תָרִיעוּ וְלֹא־ רוּעַ
,verbum vestro ore ex egredietur neque ,vestram vocem facietis audire quo dicero vobis vociferate.
תַשְׁמִיעוּ אֶת־קוֹלְכֶם וְלֹא־יֵצֵא מִפִּיכֶם דָּבָר
.vociferabitis & ,Clamate ,vos ad me dicere diem ad vsque
עַד יוֹם אָמְרִי אֲלֵיכֶם הָרִיעוּ וַהֲרִיעֹתֶם׃
gyrando ciuitatem DOMINI arca circuiuit Et
10 וַיַּסֵּב אֲרוֹן־יְהוָה אֶת־הָעִיר הַקֵּף נָקַף semel: castra,
pernoctarūt & ,castrametationem ad venerunt & :vna vice
פַּעַם אֶחָת וַיָּבֹאוּ הַמַּחֲנֶה וַיָּלִינוּ לוּן נָשָׂא in castris.
tulerunt & ,mane Iehosuah manicauit Et .castrametatione in surrexit
11 בַּמַּחֲנֶה׃ וַיַּשְׁכֵּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבֹּקֶר וַיִּשְׂאוּ
.DOMINI arcam sacerdotes
הַכֹּהֲנִים אֶת־אֲרוֹן יְהוָה׃
tubas septem tollentes sacerdotes septem Et arietinas ante arcā Dñi ambulabant
12 וְשִׁבְעָה הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאִים שִׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת
,eundo euntes DOMINI arcæ facies ad arietum armati ibāt ante eos, recollecti reliqui ibant
הַיֹּבְלִים לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה הֹלְכִים הָלוֹךְ
colligens & ,eorum facies ad vadens expeditus & :tubis in clangebant &
וְתָקְעוּ בַּשּׁוֹפָרוֹת וְהֶחָלוּץ הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם וְהַמְאַסֵּף
clangendo & ,eundo DOMINI arcam post vadens הלך ק
הֹלֵךְ אַחֲרֵי אֲרוֹן יְהוָה הוֹלֵךְ וְתָקוֹעַ
die in ciuitatem circuierunt Et tubis in alia, castra.
13 בַּשּׁוֹפָרוֹת׃ וַיָּסֹבּוּ אֶת־הָעִיר בַּיּוֹם
fecerunt Sic .castrametationē ad sunt reuersi & ,vna vice secundo
הַשֵּׁנִי פַּעַם אַחַת וַיָּשֻׁבוּ הַמַּחֲנֶה כֹּה עָשׂוּ שָׁנָה שׁוּב
,septimo die in ,fuit Et .diebus septem
14 שֵׁשֶׁת יָמִים׃ וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עָשָׂה
ciuitatem circuierunt & ,auroram ascendere iuxta manicarunt & surrexerunt cum ascenderet aurora,
וַיַּשְׁכִּמוּ כַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר וַיָּסֹבּוּ אֶת־הָעִיר
ipsa die in Tantum .vicibus septem hoc indicium secūdū עָלָה סָבַב modū hunc
כַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה שֶׁבַע פְּעָמִים רַק בַּיּוֹם הַהוּא
.vicibus septem ciuitatem circuierunt
סָבְבוּ אֶת־הָעִיר שֶׁבַע פְּעָמִים׃
.tubis in sacerdotes clanxerunt ,septima vice fuit Et tradidit
15 וַיְהִי בַּפַּעַם הַשְּׁבִיעִית תָּקְעוּ הַכֹּהֲנִים בַּשּׁוֹפָרוֹת
vobis DOMINVS dedit quia ,Clamate :populum ad Iehosuah Dixitque
וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם הָרִיעוּ כִּי־נָתַן יְהוָה לָכֶם רוּעַ
,anathema ciuitas erit Et .ciuitatem sunt caupona
16 אֶת־הָעִיר׃ וְהָיְתָה הָעִיר חֵרֶם
meretrix Rachab Tantum .DOMINO ,ea in quæ omnia & ipsa
הִיא וְכָל־אֲשֶׁר־בָּהּ לַיהוָה רַק רָחָב הַזּוֹנָה
abscondit quia ,domo in ,secum qui omnes & ipsa ,viuet sunt
תִּחְיֶה הִיא וְכָל־אֲשֶׁר אִתָּהּ בַּבַּיִת כִּי הֶחְבְּאַתָה
.misimus quos legatos nuncios
אֶת־הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר שָׁלָחְנוּ׃
anathematizetis forte ne ,anathemate ab custodite vos tantum Et Verumtamen cauete acceptatis anathema,
17 וְרַק־אַתֶּם שִׁמְרוּ מִן־הַחֵרֶם פֶּן־תַּחֲרִימוּ
Israel castrametationem ponatis & ,anathemate de tollatis & castra
וּלְקַחְתֶּם מִן־הַחֵרֶם וְשַׂמְתֶּם אֶת־מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל שׂוּם
.illam turbetis & ,anathema in ea.
לְחֵרֶם וַעֲכַרְתֶּם אוֹתוֹ׃
sanctitas ,ferrea & ,ærea vasa & ,aurum & ,argentum omne Et Sacrum est
18 וְכֹל כֶּסֶף וְזָהָב וּכְלֵי נְחֹשֶׁת וּבַרְזֶל קֹדֶשׁ כְּלִי
.ingredietur DOMINI thesaurum ;DOMINO istud
הוּא לַיהוָה אוֹצַר יְהוָה יָבוֹא׃
audire secundum ,fuit Et .tubis in clanxerunt & ,populus clamauit Et cum audisset populus
19 וַיָּרַע הָעָם וַיִּתְקְעוּ בַּשֹּׁפָרוֹת וַיְהִי כִשְׁמֹעַ
magno clamore populus clamauerūt & :tubæ vocem populum
הָעָם אֶת־קוֹל הַשּׁוֹפָר וַיָּרִיעוּ הָעָם תְּרוּעָה גְדוֹלָה
quisque ciuitatem in populus ascendit & :se sub murus cecidit & נָפַל è regione sui,
וַתִּפֹּל הַחוֹמָה תַּחְתֶּיהָ וַיַּעַל הָעָם הָעִירָה אִישׁ
.vrbem ceperunt & ,se contra
נֶגְדּוֹ וַיִּלְכְּדוּ אֶת־הָעִיר׃

CAP. IIII.

,Iarden transire gens omnis *cōsummauerunt quēadmodū* ,fuit Et
1 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־תַּמּוּ כָל־הַגּוֹי לַעֲבוֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן — quando perfecerunt
: dicendo ,Iehosuah ad DOMINVS dixit &
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר׃
virum ,viros duodecim populo è vobis Capite — Tollite
2 קְחוּ לָכֶם מִן־הָעָם שְׁנֵים עָשָׂר אֲנָשִׁים אִישׁ־ — לְקַח
:dicendo ,eis præcipite Et .tribu *de vnum virum* vnum — de qualibet
3 וְצַוּוּ אוֹתָם לֵאמֹר אֶחָד אִישׁ־אֶחָד מִשָּׁבֶט׃ — צִוָּה
,sacerdotum *pedum statione è* ,Iarden medio è hinc vobis Tollite — loco vbi steterunt pedes
שְׂאוּ־לָכֶם מִזֶּה מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן מִמַּצַּב רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים — נָשָׂא יָצַב
eos facietis transire & ,lapides duodecim *præparando* — præparatori
הָכִין שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה אֲבָנִים וְהַעֲבַרְתֶּם אוֹתָם
eo in pernoctabitis quo ,diuersorio in eos facietis reponere & ,vobiscum — in quo manebitis nocte hac.
עִמָּכֶם וְהִנַּחְתֶּם אוֹתָם בַּמָּלוֹן אֲשֶׁר־תָּלִינוּ בוֹ
duodecim ad Iehosuah *clamauit* Et .*nocte* — לוּן
4 וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ אֶל־שְׁנֵים הֶעָשָׂר הַלָּיְלָה׃ — vocauit
virum vnum virum ,Israel filiis defecerat præparari quos viros
אִישׁ אֲשֶׁר הֵכִין מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ־אֶחָד אִישׁ־ — de qualibet
Transite :Iehosuah eis dixit Et .tribu *de vnum*
5 וַיֹּאמֶר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ עִבְרוּ אֶחָד מִשָּׁבֶט׃
leuate & ,Iarden medium in vestri Dei DOMINI *arcæ facies ad* — ante arcam tollite
לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶל־תּוֹךְ הַיַּרְדֵּן וְהָרִימוּ — רוּם
filiorū tribuum numerum *in* suū humerū sup vnū lapidem *vir* vobis — singuli iuxta
לָכֶם אִישׁ אֶבֶן אַחַת עַל־שִׁכְמוֹ לְמִסְפַּר שִׁבְטֵי בְנֵי־
,*vestro interiori* in signum hoc sit Vt .Israel — medio vestri,
6 לְמַעַן תִּהְיֶה זֹאת אוֹת בְּקִרְבְּכֶם יִשְׂרָאֵל׃
isti lapides Quid :dicendo ,cras vestri filij interrogauerit cū
כִּי־יִשְׁאָלוּן בְּנֵיכֶם מָחָר לֵאמֹר מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה
sunt excisæ Quòd :eis dicetis Et ?vobis — Quia defecerunt
7 וַאֲמַרְתֶּם לָהֶם אֲשֶׁר נִכְרְתוּ לָכֶם׃
,Iarden *eā transeundo in* ,DOMINI fœderis *arcæ faciebus à* Iarden aquæ — ante arcam cùm transiret
מֵימֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה בְּעָבְרוֹ בַּיַּרְדֵּן
memoriā in isti lapides Eruntque .Iarden aquæ sunt excisæ
נִכְרְתוּ מֵי הַיַּרְדֵּן וְהָיוּ הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לְזִכָּרוֹן — הָיָה
.seculum in vsque Israel filiis
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד־עוֹלָם׃
;Iehosuah præceperat quēadmodū,Israel filij sic fecerunt Et
8 וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ — עָשָׂה
quemadmodū,Iarden medio de lapides duodecim tulerunt &
וַיִּשְׂאוּ שְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה אֲבָנִים מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן כַּאֲשֶׁר — נָשָׂא שָׁנָה
:Israel filiorum tribuum numerū *in* Iehosuah ad DOMINVS est locut' — secundum
דִּבֶּר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לְמִסְפַּר שִׁבְטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
.ibi eos posuerunt & ,diuersorium ad secum eos fecerunt transire &
וַיַּעֲבִרוּם עִמָּם אֶל־הַמָּלוֹן וַיַּנִּחוּם שָׁם׃
medio in Iehosuah erexit lapides duodecim Et
9 וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים הֵקִים יְהוֹשֻׁעַ בְּתוֹךְ — קוּם
arcam portantium sacerdotum *pedum statione* sub ,Iarden — loco vbi steterant pedes
הַיַּרְדֵּן תַּחַת מַצַּב רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי אֲרוֹן
.hanc diem ad vsque ibi fuerunt & :fœderis
הַבְּרִית וַיִּהְיוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃
,Iarden medio in *stantes* * arcam portantes sacerdotes Et — *fœderis stabant
10 וְהַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי הָאָרוֹן עֹמְדִים בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן — donec consummaretur
,Iehosuah DOMINVS præcepit quod ,verbū omne *consummari ad vsq;*
עַד־תֹּם כָּל־הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ — תָּמַם
Moseh præcepit quæ omnia iuxta populum ad *loquendum ad* — vt loqueretur ipsi
לְדַבֵּר אֶל־הָעָם כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה מֹשֶׁה אֶת־
sicut ,fuit Et .transierūt & populus festinauerūt &;Iehosuah — quando perfecit omnis populus
11 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־ יְהוֹשֻׁעַ וַיְמַהֲרוּ הָעָם וַיַּעֲבֹרוּ׃
DOMINI arca transiuit & ,transire *populus omnis consummauit*
תַּם כָּל־הָעָם לַעֲבוֹר וַיַּעֲבֹר אֲרוֹן־יְהוָה
,Reuben filij Transieruntque .*populi facies ad* sacerdotes & — ante populū
12 וַיַּעַבְרוּ בְּנֵי־רְאוּבֵן וְהַכֹּהֲנִים לִפְנֵי הָעָם׃
filiorum facies ad quintati Menasseh tribus dimidia & ,Gad filij & — accincti armis āte filios
וּבְנֵי־גָד וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה חֲמֻשִׁים לִפְנֵי בְּנֵי — חָצָה
.Moseh eos ad fuerat locutus quemadmodū ,Israel
יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה׃
DOMINI *facies ad* trāsierūt *exercitus accincti mille* quadraginta Circiter — millia armatorū militum ante Dām,
13 כְּאַרְבָּעִים אֶלֶף חֲלוּצֵי הַצָּבָא עָבְרוּ לִפְנֵי יְהוָה
magnificauit ipsa die In . Iericho campestria ad prælium ad
14 בַּיּוֹם הַהוּא גִּדַּל לַמִּלְחָמָה אֶל עַרְבוֹת יְרִיחוֹ׃
,cum timuerunt & :Israel omnis oculis in Iehosuah DOMINVS — יָרֵא
יְהוָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בְּעֵינֵי כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ אֹתוֹ
.eius vitæ diebus omnibus,Moseh timuerunt quemadmodum
כַּאֲשֶׁר יָרְאוּ אֶת־מֹשֶׁה כָּל־יְמֵי חַיָּיו׃

:dicendo ,Iehosuah ad DOMINVS Dixitque
15 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר׃
vt — ascendāt &,testimonij arcā portantibus sacerdotibus Præcipe
עוּד עָלָה — 16 צַוֵּה אֶת־הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי אֲרוֹן הָעֵדוּת וְיַעֲלוּ
:dicendo,sacerdotibus Iehosuah præcepit Et .Iarden ex
cùm ascendissent — 17 מִן־הַיַּרְדֵּן׃ וַיְצַו יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר
כעלות — sacerdotes *ascendendo in* ,fuit Et .Iarden ex Ascendite
18 עֲלוּ מִן־הַיַּרְדֵּן׃ וַיְהִי בַּעֲלוֹת הַכֹּהֲנִים
trāslatæ sunt plantæ — *volæ sunt euulsæ* ,Iarden medio de DOMINI fœderis arcam portātes
כָּפַף — נֹשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן נִתְּקוּ כַּפּוֹת
,suū locū ad Iarden aquæ sunt reuersæ & ,siccum ad sacerdotum pedum
שׁוּב — רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים אֶל הֶחָרָבָה וַיָּשֻׁבוּ מֵי־הַיַּרְדֵּן לִמְקוֹמָם
* & iuxta — .suas ripas omnes *super* nudiustertius * heri sicut iuerunt &
גָּדָה — וַיֵּלְכוּ כִתְמוֹל־שִׁלְשׁוֹם עַל־כָּל־גְּדוֹתָיו׃
,primi mensis decima in . Iarden ex ascenderūt populus Et
19 וְהָעָם עָלוּ מִן־הַיַּרְדֵּן בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
.Iericho orientis extremo in Ghilgal in sunt castrametati &
חָנָה — וַיַּחֲנוּ בַּגִּלְגָּל בִּקְצֵה מִזְרַח יְרִיחוֹ׃
tulerunt — ex *acceperunt* quos ,illos lapides duodecim Et
שָׁנָה — 20 וְאֵת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקְחוּ מִן־
filios ad Dixitque .Ghilgal in Iehosuah statuit ,Iarden
21 הַיַּרְדֵּן הֵקִים יְהוֹשֻׁעַ בַּגִּלְגָּל׃ וַיֹּאמֶר אֶל־בְּנֵי
Cùm — cras vestri filij interrogauerint Quod :dicendo ,Israel
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲשֶׁר יִשְׁאָלוּן בְּנֵיכֶם מָחָר אֶת־
facietis cognoscere Et ?isti lapides Quid:dicendo,suos patres
יָדַע — 22 אֲבוֹתָם לֵאמֹר מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה׃ וְהוֹדַעְתֶּם
Per aridam — .hunc Iarden Israel transiuit *arida* In :dicendo ,vestros filios
אֶת־בְּנֵיכֶם לֵאמֹר בַּיַּבָּשָׁה עָבַר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה׃
Quoniam — Iarden aquas vester Deus DOMINVS fecit siccari Quòd
יָבֵשׁ — 23 אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶת־מֵי הַיַּרְדֵּן
facie vestra, donec transieritis — vester Deus DOMINVS fecit quemadmodum ,*vos transire vsque,vestris facieb'* à
מִפְּנֵיכֶם עַד־עָבְרְכֶם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
facie nostra, donec transiremus. — .*nos transire vsque ,nostris faciebus* à fecit siccari quod ,Suph mari in
לְיַם־סוּף אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ מִפָּנֵינוּ עַד־עָבְרֵנוּ׃
*Vt cognoscant omnes populi — quoniā,DOMINI manum terræ *populos omnes sciendum Ad**
24 לְמַעַן דַּעַת כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ אֶת־יַד יְהוָה כִּי
est — .diebus omnib' vestrū Deū DOMINVM timeatis vt ,*ipsa* fortis
חֲזָקָה הִיא לְמַעַן יְרָאתֶם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כָּל־הַיָּמִים׃

CAP. V. ה

cùm audissēt — Iarden *transitu in* * qui ,Emoræi reges omnes *audire iuxta* ,fuit Et
* trans occidentē, — 1 וַיְהִי כִשְׁמֹעַ כָּל־מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
* erant iuxta — quòd ,mare *super* * qui ,Chenahanæi reges omnes & ,*mare* ad
יָמָּה וְכָל־מַלְכֵי הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר עַל־הַיָּם אֵת אֲשֶׁר־
facie — ,Israel filiorum *faciebus* à Iarden aquas DOMINVS fecisset siccari
donec transirent, — הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת־מֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
עברם — spiritus vltrà eis in erat nec ,eorum cor est liquefactum ,*nos transire vsque*
עַד־עָבְרָנוּ וַיִּמַּס לְבָבָם וְלֹא־הָיָה בָם עוֹד רוּחַ
facie מָסַס — .Israel filiorum *faciebus* à
מִפְּנֵי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל׃
tibi Fac :Iehosuah ad DOMINVS dixit illo tempore In
acutos, — 2 בָּעֵת הַהִיא אָמַר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ עֲשֵׂה לְךָ
conuersus — .secundò Israel filios circuncide ,*conuertere* & ,*petrarum* cultros
צוּר מוּל — חַרְבוֹת צֻרִים וְשׁוּב מֹל אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שֵׁנִית׃
שָׁנָה — filios circuncidit &,*petrarum* cultros Iehosuah sibi fecit Et
acutos, — 3 וַיַּעַשׂ־לוֹ יְהוֹשֻׁעַ חַרְבוֹת צֻרִים וַיָּמָל אֶת־בְּנֵי
עָשָׂה — *quo verbum hoc* Et .præputiorum *Collem ad** Israel
* in Colle — 4 יִשְׂרָאֵל אֶל־גִּבְעַת הָעֲרָלוֹת׃ וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־
hæc est causa quare — masculi ,Aegypto ex *egressus* † populus omnis ;Iehosuah circuncidit
†qui egressus fuerat — מָל יְהוֹשֻׁעַ כָּל־הָעָם הַיֹּצֵא מִמִּצְרַיִם הַזְּכָרִים
*bellatores — ,via in deserto in erant mortui *belli* * viri omnes
מוּת יָצָא — כֹּל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה מֵתוּ בַמִּדְבָּר בַּדֶּרֶךְ
quādo egressi sunt — fuerunt circuncisi Quia .Aegypto ex *eos egrediendo in*
5 בְּצֵאתָם מִמִּצְרָיִם׃ כִּי־מֻלִים הָיוּ
‡qui egressus fuerat — deserto in *natos* ‡ populum omnem & :*egredientes* ‡ populus omnis
‡ qui nati sunt — כָּל־הָעָם הַיֹּצְאִים וְכָל־הָעָם הַיִּלֹּדִים בַּמִּדְבָּר
†quando egressi sunt — .circunciderunt non ,Aegypto ex *eos egrediendo in*†, via in
בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם לֹא־מָלוּ׃
p.desertum, donec consumeretur oīs — *vsque ,deserto in* Israel filij ambulauerunt annis quadraginta Nam
6 כִּי אַרְבָּעִים שָׁנָה הָלְכוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עַד־
gnatio ‡ bellatorū qui egressi fuerant — ,Aegypto ex *egressorum belli** virorum *gentem omnem consumi*
תֹּם כָּל־הַגּוֹי אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים מִמִּצְרַיִם
תָּמַם voce — DOMINVS iurauit quibus ,DOMINI *voce in* audierunt non qui
quòd nō ostēderet — אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
sup — iurauit quam ‡ ,terram eis *ostendendum non ad eis*
רָאָה — לָהֶם לְבִלְתִּי הַרְאוֹתָם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע

spiritus vltrà surrexit non & ,nostrũ cor est liquefactũ & ,audiuimus Et
11 וַנִּשְׁמַע וַיִּמַּס לְבָבֵנוּ וְלֹא־קָמָה עוֹד רוּחַ — מָסַס — קוּם
Deus ipse vester Deus DOMINVS quia ;vestris faciebus à viro in
בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים — à facie vestrâ; est
iurate nunc Et .desubter terram super & ,desuper cælis in — sursum, deorsum.
12 בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתָּחַת ׃ וְעַתָּה הִשָּׁבְעוּ
facietis & ,misericordiã vobiscũ feci quia ,DOMINO in mihi quæso — * per Dñm, * quòd
נָא לִי בַּיהוָה כִּי־עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חָסֶד וַעֲשִׂיתֶם
mihi dabitis & ,misericordiã mei patris domo cum vos etiam
גַּם־אַתֶּם עִם־בֵּית אָבִי חֶסֶד וּנְתַתֶּם לִי
,meã matrem & ,meum patrẽ viuificabitis & .veritatis signum
13 אוֹת אֱמֶת ׃ וְהַחֲיִתֶם אֶת־אָבִי וְאֶת־אִמִּי — אָמַן חָיָה
eruetis & :eis ‡ quæ omnia & ,meas sorores & ,meos fratres & — ‡ sunt אחיותי
וְאֶת־אַחַי וְאֶת־אַחְיוֹתַי וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם
: viri ei Dixeruntque .morte à nostras animas — נָצַל
14 אֶת־נַפְשֹׁתֵינוּ מִמָּוֶת ׃ וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים
.hoc nostrũ verbũ indicaueritis non si ,moriendũ ad vobis ,pro nostra Anima — prodideritis
נַפְשֵׁנוּ תַחְתֵּיכֶם לָמוּת אִם לֹא תַגִּידוּ אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה — נָגַד
,misericordiã tecũ faciemus & ,terrã nobis DOMINVS dando in ,erit & — cũ tradiderit
וְהָיָה בְּתֵת־יְהוָה לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וְעָשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד — נָתַן
‡ ei⁹ dom⁹ quia ;fenestrã per fune in eos fecit descẽdere Et .veritatẽ & — ‡ erat
15 וֶאֱמֶת ׃ וַתּוֹרִדֵם בַּחֶבֶל בְּעַד הַחַלּוֹן כִּי בֵיתָהּ — יָרַד חָבָא
: eis Dixitque .sedens ipsa muro in & ,muri pariete in — habitabat.
16 בְּקִיר הַחוֹמָה וּבַחוֹמָה הִיא יוֹשָׁבֶת ׃ וַתֹּאמֶר לָהֶם
ibi abscondemini & ,insequentes vos in occurrant fortè ne ,ite montem Ad — pergite vobis latitate
הָהָרָה לֵּכוּ פֶּן־יִפְגְּעוּ בָכֶם הָרֹדְפִים וְנַחְבֵּתֶם שָׁמָּה — donec redeant
.vestrã viã ad ibitis postea & :insequentes reuerti vsque diebus tribus — † per viã vestrã.
שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שׁוֹב הָרֹדְפִים וְאַחַר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם ׃ — שׁוּב יָלַךְ
,hoc tuo iuramẽto à nos ‡ Innoxij : viri eam ad * Dixeruntque — * ei ‡ erimus
17 וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים נְקִיִּם אֲנַחְנוּ מִשְּׁבֻעָתֵךְ הַזֶּה — נָקָה
,terram in ingredientibus nobis Ecce .nos fecisti iurare quo
18 אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ ׃ הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָאִים בָּאָרֶץ
qua ,fenestra in ligabis hanc coccinei fili lineam — chordam
אֶת־תִּקְוַת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בַּחַלּוֹן אֲשֶׁר — קָוָה
,tuos fratres & ,tuam matrem & ,tuum patrem & ,ea in nos fecisti descẽdere — † per quã nos fecisti descendere,
הוֹרַדְתֵּנוּ בוֹ וְאֶת־אָבִיךְ וְאֶת־אִמֵּךְ וְאֶת־אַחַיִךְ
.domum in te ad colliges tui patris domum omnem ac — congregabis
וְאֵת כָּל־בֵּית אָבִיךְ תַּאַסְפִי אֵלַיִךְ הַבָּיְתָה ׃
,foras tuæ domus ostiis ex fuerit egressus qui omnis ,erit Et
19 וְהָיָה כֹּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִדַּלְתֵי בֵיתֵךְ הַחוּצָה
tecum fuerit qui omnis & :innoxij nos & ,eius caput in ‡ eius sanguis — ‡ erit
דָּמוֹ בְרֹאשׁוֹ וַאֲנַחְנוּ נְקִיִּם וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה אִתָּךְ — נָקָה
.illum in fuerit manus si ,nostrum caput in illius sanguis ,domo in
בַּבַּיִת דָּמוֹ בְרֹאשֵׁנוּ אִם־יָד תִּהְיֶה־בּוֹ ׃
innocentes erimus & ,hoc nostrum verbum indicaueris ‡ si Et — ‡ prodideris
20 וְאִם־תַּגִּידִי אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיִינוּ נְקִיִּם — נָגַד
.nos fecisti iurare quo ,tuo iuramento à
מִשְּׁבֻעָתֵךְ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ ׃
:abierunt & ,eos dimisit & ·illud ita vestra verba Secundũ : ait Et — sit.
21 וַתֹּאמֶר כְּדִבְרֵיכֶם כֶּן־הוּא וַתְּשַׁלְּחֵם וַיֵּלֵכוּ
venerunt & ,abierunt Et .fenestra in cocci lineam ligauit & — filum coccineum
22 וַתִּקְשֹׁר אֶת־תִּקְוַת הַשָּׁנִי בַּחַלּוֹן ׃ וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ — קָוָה שׁוּב
;insecutores sunt reuersi donec ,diebus tribus ibi manserũt & ,montẽ ad — reuerterentur
הָהָרָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד־שָׁבוּ הָרֹדְפִים
.inuenerunt non & ,via omni in insecutores quæsierunt & — per omnem viam,
וַיְבַקְשׁוּ הָרֹדְפִים בְּכָל־הַדֶּרֶךְ וְלֹא מָצָאוּ ׃
veneruntq; ,trãsierũt & ,mõte de descẽderũt & ,viri ambo sunt reuersi Et
23 וַיָּשֻׁבוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַיֵּרְדוּ מֵהָהָר וַיַּעַבְרוּ וַיָּבֹאוּ
.eos inuenientia omnia ei narrauerunt & : Nun filiũ Iehosuah ad — quę euenerũt eis.
אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וַיְסַפְּרוּ־לוֹ אֵת כָּל־הַמֹּצְאוֹת אוֹתָם ׃
oẽm nostris manib⁹ in DOMINVS dedit Quia : Iehosuah ad dixerunt Et — Vtique tradidit
24 וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ כִּי־נָתַן יְהוָה בְּיָדֵנוּ אֶת־כָּל־
.nostris aspectibus ab terræ habitatores oẽs sunt dissoluti etiam & :terram — à facie nostra
הָאָרֶץ וְגַם־נָמֹגוּ כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפָּנֵינוּ ׃ — מוּג

CAP. III. ג

venerunt & ,Sittim è sunt profecti & ,manè in Iehosuah manicauit Et — surrexit
1 וַיַּשְׁכֵּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבֹּקֶר וַיִּסְעוּ מֵהַשִּׁטִּים וַיָּבֹאוּ
,ibi pernoctauerunt & :Israel filij omnes & ,ipse ,Iarden ad vsq;
עַד־הַיַּרְדֵּן הוּא וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּלִנוּ שָׁם — לוּן
,dierum trium fine à ,fuit Et .transirent antequam — post finem
2 טֶרֶם יַעֲבֹרוּ ׃ וַיְהִי מִקְצֵה שְׁלֹשֶׁת יָמִים
.castrametationis intimo in præfecti transierunt & — per medium castrorum.
וַיַּעַבְרוּ הַשֹּׁטְרִים בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה ׃
fœderis arcam vos videre Circa :dicendo ,populo præceperunt Et — Cùm videritis
3 וַיְצַוּוּ אֶת־הָעָם לֵאמֹר כִּרְאֹתְכֶם אֵת אֲרוֹן בְּרִית־ — צָוָה רָאָה

vos & : eam portantes Leuitas sacerdotes & , vestri Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם נֹשְׂאִים אֹתוֹ וְאַתֶּם — לָוָה
longinquũ Veruntamen .illam post ibitis & ,vestro loco de proficiscemini — interstitium
4 תִּסְעוּ מִמְּקוֹמְכֶם וַהֲלַכְתֶּם אַחֲרָיו ׃ אַךְ רָחוֹק — נָסַע
appropinquetis Ne .mẽsura in cubiti milliũ duũ ferè eã inter & vos inter erit — cubitorum
יִהְיֶה בֵּינֵיכֶם וּבֵינָו כְּאַלְפַּיִם אַמָּה בַּמִּדָּה אַל־תִּקְרְבוּ — מָדַד
quoniã :ea in ambuletis qua viam cognoscatis quo vt ,eam ad — per quã ambuletis: per viam
אֵלָיו לְמַעַן אֲשֶׁר־תֵּדְעוּ אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ־בָהּ כִּי
.nudiustertius heri ab via in transistis non
לֹא עֲבַרְתֶּם בַּדֶּרֶךְ מִתְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם ׃
faciet cras quia ;vos Sanctificate :populum ad Iehosuah dixit Et
5 וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם הִתְקַדָּשׁוּ כִּי מָחָר יַעֲשֶׂה
Iehosuah Dixitque .mirabilia vestri medio in DOMINVS
6 יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם נִפְלָאוֹת ׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ
facies ad transite & ,fœderis arcam Tollite :dicendo ,sacerdotes ad — ante populũ,
אֶל־הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר שְׂאוּ אֶת־אֲרוֹן הַבְּרִית וְעִבְרוּ לִפְנֵי — נָשָׂא
.populi facies ad ambulauerũt & ,fœderis arcam tulerunt & :populi — ante populũ.
הָעָם וַיִּשְׂאוּ אֶת־אֲרוֹן הַבְּרִית וַיֵּלְכוּ לִפְנֵי הָעָם ׃
incipiam hac Die :Iehosuah ad DOMINVS dixit Et
7 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם הַזֶּה אָחֵל — חָלַל
quemadmodũ quia ,sciant quo ,Israel omnis oculis in te magnificare — vt
גַּדֶּלְךָ בְּעֵינֵי כָּל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵדְעוּן כִּי כַּאֲשֶׁר
.tecum ero ‡ ,Moseh cum fui — ‡ sic
הָיִיתִי עִם־מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ ׃
,fœderis arcam portantibus sacerdotibus præcipies tu Et
8 וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת־הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי אֲרוֹן־הַבְּרִית
.stabitis Iarden in ,Iarden aquarum finẽ ad vsque vos ingredi Circa :dicẽdo — Cùm ingressi fueritis aquæ
לֵאמֹר כְּבֹאֲכֶם עַד־קְצֵה מֵי הַיַּרְדֵּן בַּיַּרְדֵּן תַּעֲמֹדוּ ׃ — בּוֹא
,huc Accedite :Israel filios ad Iehosuah dixit Et
9 וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גֹּשׁוּ הֵנָּה — נָגַשׁ
.vestri Dei DOMINI verba audite &
וְשִׁמְעוּ אֶת־דִּבְרֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם ׃
,vestro interiore in viuens De⁹ quòd ,cognoscetis hoc In :Iehosuah ait Et — medio vestri,
10 וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ בְּזֹאת תֵּדְעוּן כִּי אֵל חַי בְּקִרְבְּכֶם
,Chittæum & ,Chenahanæum vestris faciebus à expellet expellendo ‡ & — ‡ quòd facie vestra
וְהוֹרֵשׁ יוֹרִישׁ מִפְּנֵיכֶם אֶת־הַכְּנַעֲנִי וְאֶת־הַחִתִּי
.Iebusæum & ,Emoræũ & ,Ghirgasæum & ,Perizæum & ,Chiuuæũ &
וְאֶת־הַחִוִּי וְאֶת־הַפְּרִזִּי וְאֶת־הַגִּרְגָּשִׁי וְהָאֱמֹרִי וְהַיְבוּסִי ׃ — Domini
vestras facies ad transiens ,terræ vniuersæ dominatoris fœderis arca Ecce — transit ante vos
11 הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל־הָאָרֶץ עֹבֵר לִפְנֵיכֶם
viros duodecim vobis capite nunc Et .Iarden in — tollite
12 בַּיַּרְדֵּן ׃ וְעַתָּה קְחוּ לָכֶם שְׁנֵי עָשָׂר אִישׁ — לָקַח
.tribui vnum virum vnum virum ,Israel tribubus de — singulũ virũ per tribum.
מִשִּׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ־אֶחָד אִישׁ־אֶחָד לַשָּׁבֶט ׃
arcam portantium sacerdotum pedum volas quiescere circa ,erit Et — cùm requieuerint plantę
13 וְהָיָה כְּנוֹחַ כַּפּוֹת רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי אֲרוֹן — כָּפַף
.scindentur Iarden aquæ ,Iarden aquis in terræ omnis dñatoris DOMINI — deficient,
יְהוָה אֲדוֹן כָּל־הָאָרֶץ בְּמֵי הַיַּרְדֵּן מֵי הַיַּרְדֵּן יִכָּרֵתוּן
.vno aceruo stabunt & ,desuper descendentes aquæ
הַמַּיִם הַיֹּרְדִים מִלְמָעְלָה וְיַעַמְדוּ נֵד אֶחָד ׃ — ‡ cùm proficisceretur
transeundum ad ,suis tabernaculis de populus proficiscendo in ‡ ,fuit Et — vt transiret
14 וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָעָם מֵאָהֳלֵיהֶם לַעֲבֹר אֶת־ — portabant
·populi facies ad fœderis arcam portantes sacerdotes & ,Iarden — ante populũ.
הַיַּרְדֵּן וְהַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי הָאָרוֹן הַבְּרִית לִפְנֵי הָעָם ׃ — cũ venissent
sacerdotum pedes & ,Iarden ad vsque arcam portantes venire circa Et
15 וּכְבוֹא נֹשְׂאֵי הָאָרוֹן עַד־הַיַּרְדֵּן וְרַגְלֵי הַכֹּהֲנִים
repleuerat Iarden &) aquarũ extremo in essent intincti arcam portãtium
נֹשְׂאֵי הָאָרוֹן נִטְבְּלוּ בִּקְצֵה הַמָּיִם וְהַיַּרְדֵּן מָלֵא
(.messis diebus omnibus suas ripas omnes super — גָּדָה
עַל־כָּל־גְּדוֹתָיו כֹּל יְמֵי קָצִיר ׃ — quæ descendebant
aceruo steterunt ,desuper descendentes aquæ steterunt Et
16 וַיַּעַמְדוּ הַמַּיִם הַיֹּרְדִים מִלְמַעְלָה קָמוּ נֵד־ — קוּם צָרַר
,Sarthan latere ex ‡ quæ ,vrbe Adam in valde procul vno — ab ‡ est מאדם
אֶחָד הַרְחֵק מְאֹד בְּאָדָם הָעִיר אֲשֶׁר מִצַּד צָרְתָן
,sunt cõsumptæ ,salis mare ,solitudinis mare super descendentes & — תָּמַם in
וְהַיֹּרְדִים עַל יָם הָעֲרָבָה יָם־הַמֶּלַח תַּמּוּ — defecerunt: è regione
.Iericho contra transierunt populus & : sunt excisæ
נִכְרָתוּ וְהָעָם עָבְרוּ נֶגֶד יְרִיחוֹ ׃
DOMINI fœderis arcam portantes sacerdotes stabant Et — præparati
17 וַיַּעַמְדוּ הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי הָאָרוֹן בְּרִית־יְהוָה — transibãt per siccum,
,sicco in transeuntes Israel omnis & ,præparando Iarden medio in ,sicco in
בֶּחָרָבָה בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן הָכֵן וְכָל־יִשְׂרָאֵל עֹבְרִים בֶּחָרָבָה — כּוּן
.Iarden transire gens omnis consummauerunt donec — perfecerunt
עַד אֲשֶׁר־תַּמּוּ כָּל־הַגּוֹי לַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן ׃

LIBER IEHOSVAH.

CAP. I. א

Et dixit ,DOMINI servi Moseh morte post fuit
1 וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה וַיֹּאמֶר
ministrũ ,Nun filiũ ,Iehosuah ad DOMINVS
יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן מְשָׁרֵת
.est mortu⁹ meus servus Moseh :dicẽdo ,Moseh
2 מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ מֹשֶׁה עַבְדִּי מֵת
,hunc Iarden transi ,surge nunc Et
וְעַתָּה קוּם עֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה
,eis dans ego quam terram ad ,hic populus omnis & tu
אַתָּה וְכָל־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם
,eo in vestri pedis vola calcaverit quo locum Omnem . Israel filiis
3 לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ כָּל־מָקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כַּף־רַגְלְכֶם בּוֹ
deserto A .Moseh ad sum loquutus quẽadmodũ ,eũ dedi vobis
4 לָכֶם נְתַתִּיו כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־מֹשֶׁה׃ מֵהַמִּדְבָּר
terra omnis ,Perath flumẽ magnum flumen ad usq; & ,isto Lebanon &
וְהַלְּבָנוֹן הַזֶּה וְעַד־הַנָּהָר הַגָּדוֹל נְהַר־פְּרָת כֹּל אֶרֶץ
.vester termin⁹ erit ,solis ingressu magnũ mare ad usque & Citthæorum
הַחִתִּים וְעַד־הַיָּם הַגָּדוֹל מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ יִהְיֶה גְּבוּלְכֶם׃
Quẽadmodũ .tuæ vitæ dieb⁹ omnib⁹ tuas facies ad vir stabit Non
5 לֹא־יִתְיַצֵּב אִישׁ לְפָנֶיךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ כַּאֲשֶׁר
.te derelinquam neque ,te laxabo Non .tecum ero .Moseh cum ful
הָיִיתִי עִם־מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ לֹא אַרְפְּךָ וְלֹא אֶעֶזְבֶךָּ׃
hunc populum facies hæreditate tu quia .te robora & te Cõforta
6 חֲזַק וֶאֱמָץ כִּי אַתָּה תַּנְחִיל אֶת־הָעָם הַזֶּה
.eis dandum ad ,eorum patribus iuravi quam terram
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבוֹתָם לָתֵת לָהֶם׃
oẽm scdm faciendũ ad ,custodiendũ ad valde te robora & ,te cõforta Tantum
7 רַק חֲזַק וֶאֱמַץ מְאֹד לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־
dextrorsum eo ab declines Ne .me⁹ seru⁹ ,Moseh tibi præcepit quã legem
הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוְּךָ מֹשֶׁה עַבְדִּי אַל־תָּסוּר מִמֶּנּוּ יָמִין
.ineris quæ * omnib⁹ in intelligas ut sinistrorsum &
וּשְׂמֹאול לְמַעַן תַּשְׂכִּיל בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ׃
eo in meditaberis & ,tuo ore ab huius legis liber recedat Non
8 לֹא־יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהָגִיתָ בּוֹ
.eo in⁹ scriptũ⁹ omne scdm faciendũ ad custodias ut ,nocte ac die
יוֹמָם וָלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַכָּתוּב בּוֹ
. intelliges tunc & ,tuas vias secundabis tunc Quia
כִּי־אָז תַּצְלִיחַ אֶת־דְּרָכֶךָ וְאָז תַּשְׂכִּיל׃
:frangaris nec formides ne ,te robora & ,te Cõforta? tibi præcepi Nõne
9 הֲלוֹא צִוִּיתִיךָ חֲזַק וֶאֱמָץ אַל־תַּעֲרֹץ וְאַל־תֵּחָת
.ineris quæ * omnib⁹ in tuus Deus DOMINVS * tecũ quia
כִּי עִמְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ׃
:dicendo populi præfectis Iehosuah præcepit Et
10 וַיְצַו יְהוֹשֻׁעַ אֶת־שֹׁטְרֵי הָעָם לֵאמֹר׃
:dicendo ,populo præcipite & ,castrametationis intimo in Transite
11 עִבְרוּ בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה וְצַוּוּ אֶת־הָעָם לֵאמֹר
vos diebus tribus adhuc in quia ,viaticum vobis Parate
הָכִינוּ לָכֶם צֵידָה כִּי בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַתֶּם
terram possidendũ ad veniendum ad ,hunc Iarden transeuntes
עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה לָבוֹא לָרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ
.eam possidendũ ad vobis dans vester Deus DOMINVS quam
אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ׃
ait Menasseh tribui dimidiæ & ,Ghaditis ,& Reubenitis Et
12 וְלָרֻאוּבֵנִי וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה אָמַר
vobis præcepit quod verbi Memento :dicendo ,Iehosuah
13 יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר׃ זָכוֹר אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם
requiem dãs vester Deus DOMINVS :dicendo ,DOMINI servus Moseh
מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מֵנִיחַ
,vestra familia ,vestræ Vxores .hanc terram vobis dedit & ,vobis
14 לָכֶם וְנָתַן לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת׃ נְשֵׁיכֶם טַפְּכֶם
transitu in⁹ Moseh vobis dedit quam ,terra in maneãt vestræ acquisitiones &
וּמִקְנֵיכֶם יֵשְׁבוּ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה בְּעֵבֶר
potẽtes oẽs ,vestrorum fratrum facies ad quintati transibitis vos Et .Iarden
הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם תַּעַבְרוּ חֲמֻשִׁים לִפְנֵי אֲחֵיכֶם כֹּל גִּבּוֹרֵי
DOMINVS det quietem Donec .eis auxiliabimini & ,fortitudine
הַחַיִל וַעֲזַרְתֶּם אוֹתָם׃
15 עַד אֲשֶׁר־יָנִיחַ יְהוָה
quam terram ipsi etiam possideãt & ,vobis sicut vestris fratrib⁹
לַאֲחֵיכֶם כָּכֶם וְיָרְשׁוּ גַם־הֵמָּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־

dat ,vestræ possessionis terrã ad revertemini & :vobis dãs vester De⁹ DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָהֶם וְשַׁבְתֶּם לְאֶרֶץ יְרֻשַּׁתְכֶם
DOMINI servus Moseh vobis dedit quam ,eam possidebitis &
וִירִשְׁתֶּם אוֹתָהּ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה
.Solis ortum ad ,Iarden transitu in
בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ׃
, nobis præcepisti quæ Omnia :dicendo ,Iehosuah responderunt Et
16 וַיַּעֲנוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר כֹּל אֲשֶׁר־צִוִּיתָנוּ
.ibimus ,nos miseris quæ * omnia ad & :faciemus
נַעֲשֶׂה וְאֶל־כָּל־אֲשֶׁר תִּשְׁלָחֵנוּ נֵלֵךְ׃
:te ad audiemus sic ,Moseh ad audivimus quibus omnia Iuxta
17 כְּכֹל אֲשֶׁר־שָׁמַעְנוּ אֶל־מֹשֶׁה כֵּן נִשְׁמַע אֵלֶיךָ
cum fuit quemadmodũ ,tecũ tuus Deus DOMINVS sit tantum
רַק יִהְיֶה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־
non & ,tuo ori rebellaverit qui vir Omnis .Moseh
18 מֹשֶׁה׃ כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־יַמְרֶה אֶת־פִּיךָ וְלֹא־
tantum : moriatur ,ei præceperis quæ omnibus in tua verba audierit
יִשְׁמַע אֶת־דְּבָרֶיךָ לְכֹל אֲשֶׁר־תְּצַוֶּנּוּ יוּמָת רַק
.te robora & ,te conforta
חֲזַק וֶאֱמָץ׃

CAP. II. ב

viros duos Sitthim ẽ Nun filius Iehosuah misit Et
1 וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ־בִּן־נוּן מִן־הַשִּׁטִּים שְׁנַיִם־אֲנָשִׁים
.Iericho & ,terram videte ,Ite :dicendo ,silentio explorantes
מְרַגְּלִים חֶרֶשׁ לֵאמֹר לְכוּ רְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יְרִיחוֹ
:Rachab eius nomen & ,meritoriæ mulieris domũ sunt ingressi & ,iverũt Et
וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית־אִשָּׁה זוֹנָה וּשְׁמָהּ רָחָב
:dicendo ,Iericho regi fuit dictum Et .ibi cubuerunt &
2 וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה׃ וַיֵּאָמַר לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ לֵאמֹר
perimandum ad Israel filiis ẽ nocte huc venerunt viri Ecce
הִנֵּה אֲנָשִׁים בָּאוּ הֵנָּה הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַחְפֹּר
:dicendo ,Rachab ad Iericho rex misit Et .terram
3 אֶת־הָאָרֶץ׃ וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל־רָחָב לֵאמֹר
:tuã domũ ad venerunt qui ,te ad venientes viros Educ
הוֹצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלַיִךְ אֲשֶׁר־בָּאוּ לְבֵיתֵךְ
.venerunt ,terram omnem perimandum ad quia
כִּי לַחְפֹּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ׃
:ait & ,eum abscondit & ,viros ambos mulier cepit Et
4 וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶת־שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַתִּצְפְּנוֹ וַתֹּאמֶר
.ipsi unde cognovi non & ,viri me ad venerunt ,Rectè
כֵּן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאַיִן הֵמָּה׃
non :sunt egressi viri & ,obscuritate in claudendum ad porta fuit Et
5 וַיְהִי הַשַּׁעַר לִסְגּוֹר בַּחֹשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יָצָאוּ לֹא
quia ,eos post citò sequimini :viri abierunt quò cognovi
יָדַעְתִּי אָנָה הָלְכוּ הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מַהֵר אַחֲרֵיהֶם כִּי
eos abscõdit & ,tectũ in eos fecit ascẽdere ipsa Et .eos assequemini
6 תַשִּׂיגוּם׃ וְהִיא הֶעֱלָתַם הַגָּגָה וַתִּטְמְנֵם
.tectum super ei ordinatis ligni linis in
בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ הָעֲרֻכוֹת לָהּ עַל־הַגָּג׃
ad usque Iarden itinere eos post sunt secuti viri Et
7 וְהָאֲנָשִׁים רָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם דֶּרֶךְ הַיַּרְדֵּן עַל
sunt ingressi quemadmodum post clauserunt portamque :transitus
הַמַּעְבְּרוֹת וְהַשַּׁעַר סָגָרוּ אַחֲרֵי כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ
ipsa & ,iacerent antequam ipsi Et .eos post insequentes
8 הָרֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם׃ וְהֵמָּה טֶרֶם יִשְׁכָּבוּן וְהִיא
:viros ad ait Et .tectum super eos super ascendit
9 עָלְתָה עֲלֵיהֶם עַל־הַגָּג׃ וַתֹּאמֶר אֶל־הָאֲנָשִׁים
cecidit quia & ,terram vobis DOMINVS dederit quòd Novi
יָדַעְתִּי כִּי־נָתַן יְהוָה לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ וְכִי־נָפְלָה
terræ habitatores omnes sunt liquefacti quia & ,nos super vester terror
אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נָמֹגוּ כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
DOMINVS fecerit siccari quòd audivimus Quia .vestris faciebus à
10 מִפְּנֵיכֶם׃ כִּי שָׁמַעְנוּ אֵת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת־
quæ & ,Aegypto ex vos exeundo in ,vestris faciebus à Suph maris aquas
מֵי יַם־סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וַאֲשֶׁר
,Sichon ,Iarden transitu in qui ,Emoræi regibus duobus fecistis
עֲשִׂיתֶם לִשְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן
.eos interemistis quos ,Ogh &
וּלְעוֹג אֲשֶׁר הַחֲרַמְתֶּם אוֹתָם׃

Margin notes (right): היה — מות — nempe in quo calcaverit plãta pedis vestri — כף נתן — ab occasu — quisquã ante te — יום חיה — dimittam — רפה — hæreditate accipe facies — super — ut darem — ut custodias, & facias ea ad dextrã, & ad sinistrã — צוה — ad pertransieris — sed — הלך — הגה — observes & facias — quod fert — consternaris terrearis — חתת — ad pertransieris — per medium castrorum, annonam, fine tridui — צוד — transitis ut ingrediamini — ירש — Memento — requiescere vos fecit — נוח — parvuli vestri — קנה — pecora vestra — transibitis accincti armati ante fratres vestros, — faciat quiescere — fratres vestros

Margin notes (left): ישוב — trans — ad — ענה — ad pergemus. obediuimus ipsi obediemus tibi: — Quicunque obedierit verbis tuis — exploratores clam, — הלך ראה — cauponæ, — dormierunt — explorandũ — בוא — qui ingressi sunt — יצא — explorandũ — tulit eos, — לקח — Profectò sed essent. dũ porta clauderetur in tenebris — cõprehẽdetis — נשג עלה — culmis lini — qui erant ordinati — vada: postquam — dormirent, — ad — defluxerunt — מוג — facie vestra. — יבש — facie vestra, dũ exiretis — יצא — erant trans — עשה

,rubi habitatoris voluntate &,eius plenitudine & ,terræ *delicia* de Et
16 †וּמִמֶּגֶד אֶרֶץ וּמְלֹאָהּ וּרְצוֹן שֹׁכְנִי סְנֶה
.eius *fratrum* Nazaræi verticem *ad* &,Ioseph caput *ad* veniat
תָּבוֹאתָה לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקָדְקֹד נְזִיר אֶחָיו׃
ipsis in .eius cornua vnicornis cornua & , *ei decor* *eius bos* Primogenitus
17 †בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וְקַרְנֵי רְאֵם קַרְנָיו בָּהֶם
,Ephraim millia decem‡isti Et .terræ fines † pariter cornupetet populos
עַמִּים יְנַגַּח יַחְדָּו אַפְסֵי־אָרֶץ וְהֵם רִבְבוֹת אֶפְרַיִם
.Menasseh millia *ipsi* &
וְהֵם אַלְפֵי מְנַשֶּׁה׃
Issachar & , *te egrediendo in* Zebulun Lætare : dixit Zebulun *ipsi* Et
18 †וְלִזְבוּלֻן אָמַר שְׂמַח זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ וְיִשָּׂשכָר
sacrificia sacrificabunt ibi; vocabunt monte Populos .tuis *tentoriis* in
19 בְּאֹהָלֶיךָ׃ †עַמִּים הַר־יִקְרָאוּ שָׁם יִזְבְּחוּ זִבְחֵי־
.arenæ *absconditâ tecta* & , sugent marium affluentiâ quia ;iustitiæ
צֶדֶק כִּי שֶׁפַע יַמִּים יִינָקוּ וּשְׂפֻנֵי טְמוּנֵי חוֹל׃
,habitauit Leo sicut;Ghad faciens dilatare Benedict⁹:dixit Ghad ad Et
20 †וּלְגָד אָמַר בָּרוּךְ מַרְחִיב גָּד כְּלָבִיא שָׁכֵן
quod sibi principium vidit Et .verticem etiam,brachium rapiet &
21 וְטָרַף זְרוֹעַ אַף־קָדְקֹד׃ †וַיַּרְא רֵאשִׁית לוֹ כִּי־
D o m i n i iustitiâ : populi *capitibus* venit &,tecti legislatoris pars†ibi
שָׁם חֶלְקַת מְחֹקֵק סָפוּן וַיֵּתֵא רָאשֵׁי עָם צִדְקַת יְהוָה
.Israel cum eius iudicia &,fecit
עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם־יִשְׂרָאֵל׃
.Basan è saltabit leonis catulus ‡Dan : dixit Dan ad Et
22 †וּלְדָן אָמַר דָּן גּוּר אַרְיֵה יְזַנֵּק מִן־הַבָּשָׁן׃
benedictione plenus &,voluntate satur Naphtali:dixit Naphtali Et
23 †וּלְנַפְתָּלִי אָמַר נַפְתָּלִי שְׂבַע רָצוֹן וּמָלֵא בִּרְכַּת
.posside meridiem &,*mare*:D o m i n i
יְהוָה יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה׃
,*suorum fratrum acceptus* sit : Aser filiis præ Benedictus : dixit Aser ad Et
24 †וּלְאָשֵׁר אָמַר בָּרוּךְ מִבָּנִים אָשֵׁר יְהִי רְצוּי אֶחָיו
:tua calceamenta æs & ,Ferrum .suum pedem oleo in tingens &
25 וְטֹבֵל בַּשֶּׁמֶן רַגְלוֹ׃ †בַּרְזֶל וּנְחֹשֶׁת מִנְעָלֶךָ
equitans , *recte* ô Deus sicut‡Non .tua fortitudo tui dies sicut &
26 וּכְיָמֶיךָ דָּבְאֶךָ׃ †אֵין כָּאֵל יְשֻׁרוּן רֹכֵב
.cælos sua magnificêtia in & , tui auxilium in cælos
שָׁמַיִם בְּעֶזְרֶךָ וּבְגַאֲוָתוֹ שְׁחָקִים׃
eiecit Et .seculi brachiis *desubter*‡&,*orientis* Dei Habitaculum
27 †מְעֹנָה אֱלֹהֵי קֶדֶם וּמִתַּחַת זְרֹעֹת עוֹלָם וַיְגָרֶשׁ
.Disperde : dixit &, inimicum *tuis faciebus* à
מִפָּנֶיךָ אוֹיֵב וַיֹּאמֶר הַשְׁמֵד׃
,frumenti terrâ ad Iahacob Oculus .solus côfidenter Israel habitauit Et
28 †וַיִּשְׁכֹּן יִשְׂרָאֵל בֶּטַח בָּדָד עֵין יַעֲקֹב אֶל־אֶרֶץ דָּגָן
.rorem stillabunt eius cæli etiam *musti* &
וְתִירוֹשׁ אַף־שָׁמָיו יַעַרְפוּ־טָל׃
,D o m i n o *in saluatus*‡:popule tu sicut quis ,Israel *tuæ* Beatitudines
29 †אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ עַם נוֹשַׁע בַּיהוָה
,tibi tui inimici *mentientur* ‡ Et .tuæ excellêtiæ gladius‡qui&,tui auxilij scutû
מָגֵן עֶזְרֶךָ וַאֲשֶׁר־חֶרֶב גַּאֲוָתֶךָ וְיִכָּחֲשׁוּ אֹיְבֶיךָ לָךְ
.calcabis eorum excelsa super tu &
וְאַתָּה עַל־בָּמוֹתֵימוֹ תִדְרֹךְ׃

(Right margin: delicatis | תְּנָה | super | e tractibus | Primogeniti | bouis habet | decorem, | ‡ vsquead | ‡ sunt | sunt | quando egrediens, | תְּצֵא | tabernaculis | ‡ad | tectos thesauros | רְאֵה | ‡ esset | ‡ cum principibus | אָתָה | ‡ vt | תְּנָה | occidentem, | יְרַשׁ | placens suis fratribus, | ‡ est | o Israel, | גְּאֵה | est Deus ab initio | ‡ sub | פָּנָיו | faciê tua | vini. | יִשַׁע | Beatus tu es | ‡ qui seruatus es per Dominum, | יְשַׁע | ‡ est | ‡ humiliabûtur)

CAP. XXXIIII. לד

caput ,Nebo montem ad Moab planiciebus è Mosch ascendit Et
1 †וַיַּעַל מֹשֶׁה מֵעַרְבֹת מוֹאָב אֶל־הַר נְבוֹ רֹאשׁ
D o m i n v s eum fecit videre & ;Ierecho *facies super* ‡ qui , collis
הַפִּסְגָּה אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יְרֵחוֹ וַיַּרְאֵהוּ יְהוָה אֶת־
.Dan ad vsque Ghilghad† terram omnem
כָּל־הָאָרֶץ אֶת־הַגִּלְעָד עַד־דָּן׃
,Menasseh & , Ephraim terram & , Naphtali omnem Et
2 †וְאֵת כָּל־נַפְתָּלִי וְאֶת־אֶרֶץ אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה
.*postremum* mare ad vsque ,Iehudah terram omnem &
וְאֵת כָּל־אֶרֶץ יְהוּדָה עַד הַיָּם הָאַחֲרוֹן׃
palmarum ciuitatis Ierecho *vallis* planiciem & , meridiem Et
3 †וְאֶת־הַנֶּגֶב וְאֶת־הַכִּכָּר בִּקְעַת יְרֵחוֹ עִיר הַתְּמָרִים
quam † terra ‡Hæc .eum ad D o m i n v s dixit Et .Sohar ad vsque
4 עַד־צֹעַר׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר
.eam dabo tuo Semini : dicendo ,Iahacob &,Ischac ,Abraham iuraui
נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְזַרְעֲךָ אֶתְּנֶנָּה
.transibis non illuc & , tuis oculis in te feci Videre
הֶרְאִיתִיךָ בְעֵינֶיךָ וְשָׁמָּה לֹא תַעֲבֹר׃
os super ,Moab terra in ,D o m i n i seruus Mosch ibi est mortuus Et
5 †וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה בְּאֶרֶץ מוֹאָב עַל־פִּי
contra ,Moab terra in , valle in eum sepeliuit Et .D o m i n i
6 יְהוָה׃ †וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַגַּי בְּאֶרֶץ מוֹאָב מוּל
diem ad vsque eius sepulcrum quisquam cognouit non Et .Pehor Beth
בֵּית פְּעוֹר וְלֹא־יָדַע אִישׁ אֶת־קְבֻרָתוֹ עַד הַיּוֹם
:*eâ moriendo in*,annorum viginti & ,centum filius Mosch Et .hanc
7 הַזֶּה׃ †וּמֹשֶׁה בֶּן־מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בְּמֹתוֹ
.eius viror fugit neque ,eius oculus caligauit non
לֹא־כָהֲתָה עֵינוֹ וְלֹא־נָס לֵחֹה׃
triginta ,Moab campestribus in ,Mosch Israel filij fleuerunt Et
8 †וַיִּבְכּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מֹשֶׁה בְּעַרְבֹת מוֹאָב שְׁלֹשִׁים
.Mosch luctus fletus dies sunt perfecti Et .diebus
יוֹם וַיִּתְּמוּ יְמֵי בְכִי אֵבֶל מֹשֶׁה׃
Mosch *fulcinit* quia,sapiêtiæ spiritu est repletus, Nun filius Iehosuah Et
9 †וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן מָלֵא רוּחַ חָכְמָה כִּי־סָמַךְ מֹשֶׁה
fecerunt & , Israel filij *eum ad audierunt* & :eum super suas manus
אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲשׂוּ
.Mosch D o m i n v s præcepit quemadmodum
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
quem ,Mosch sicut , Israel in vltra propheta surrexit non Et
10 †וְלֹא־קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה אֲשֶׁר
, signis omnibus In .*facies* ad *facies* D o m i n v s *eum* nosset
11 יְדָעוֹ יְהוָה פָּנִים אֶל־פָּנִים׃ †לְכָל־הָאֹתֹת
,Aegypti terra in *faciendum ad* ,D o m i n v s eum misit quæ ‡ , portentis &
וְהַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ יְהוָה לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם
.eius terræ omni & ,eius seruis omnibus & Pharoh
לְפַרְעֹה וּלְכָל־עֲבָדָיו וּלְכָל־אַרְצוֹ׃
fecit quæ , magno terrore omni & ,forti *manu* omni in Et
12 †וּלְכֹל הַיָּד הַחֲזָקָה וּלְכֹל הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה
,Israel omnis oculis in Mosch
מֹשֶׁה לְעֵינֵי כָּל־יִשְׂרָאֵל׃

(Left margin: in verticem | עֵבֶר | ‡ erat contra faciem | † ג | nouissimum. | campestrem | בִּקְעַת | תָּמָר | ‡ est † super | זַרְעֲ נָתַן | רָאָה | iuxta sermonem | מוּת | è regione | גַּיְא | erat quando mortuus est. | כָּהָה לוּחַ | בָּכָה | תָּמַם | coniunxit | paruerunt ei | עָשָׂה | קוּם | facie faciem. | אוֹת | ‡ ad vt faceret | potestate | יָרֵא)

סכום פסוקי דספר בראשית אלף וחמש מאות ושלשים וארבע וסימן אך לד׳ וחציו ועל חרבך תחיה ופרשיותיו יב אחאב סימן וסדריו מג ידידיה סימן ואותיותיו ד׳ אלפים ושלש מאות ותשעים וחמשה:

סכום הפסוקים של ספר ויקרא שמנה מאות וחמשים ותשעה וסימן נטף וחציו והנוגע בבשר הזב ע״ח ש״ה:

סכום פסוקי דספרא ואלה שמות אלף ומאתים וט׳ וסימנו אר״ט וסדריו י״א ופרשיותיו כ״ט וחציו אלהים לא תקלל:

סכום פסוקי דספר במדבר סיני אלף ומאתים ושמנים ושמנה וסימן אר״פח וחציו והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח וסדריו לב׳/ל״א וסדריו כ״ח/ופרשיותיו עשרה:

סכום פסוקי דספר אלה הדברים תשע מאות וחמשים וחמשה וסימן הנץ וחציו ועשית על פי הדבר ופרשיותיו עשר וסדריו כ״ז:סכום פסוקי של חומשי תורה חמשת אלפים ומאתי׳ וארבעים והמשה:

.eorum memoriam homine ex faciam cessare ,eos Exterminabo ,Dixi
26 אָמַרְתִּי אַפְאֵיהֶם אַשְׁבִּיתָה מֵאֱנוֹשׁ זִכְרָם׃
,eorū hostes se abalienarēt forte ne,timerē inimici *indignationem* Nisi
27 לוּלֵי כַּעַס אוֹיֵב אָגוּר פֶּן־יְנַכְּרוּ צָרֵימוֹ
.hoc totū est operat⁹ DOMINVS nō &,excelsa nostra Man⁹,diceret forte ne
פֶּן־יֹאמְרוּ יָדֵנוּ רָמָה וְלֹא יְהוָה פָּעַל כָּל־זֹאת׃
.intelligentia eis in ‖ non & , *ipsi* consiliis periens gens Quia
28 כִּי־גוֹי אֹבַד עֵצוֹת הֵמָּה וְאֵין בָּהֶם תְּבוּנָה׃
.*suo nouissimo* intelligerent;hoc intelligerent ,essent sapientes Vtinam
29 לוּ חָכְמוּ יַשְׂכִּילוּ זֹאת יָבִינוּ לְאַחֲרִיתָם׃
,millia decē fugassent duo & ,mille vnus fuisset persecutus Quomodo
30 אֵיכָה יִרְדֹּף אֶחָד אֶלֶף וּשְׁנַיִם יָנִיסוּ רְבָבָה
? eos *conclusisset* DOMINVS & , *eos vendidisset eorum petra quia non si*
אִם־לֹא כִּי־צוּרָם מְכָרָם וַיהוָה הִסְגִּירָם׃
.iudices⁴ nostri inimici & :*eorum petra ,nostra petra sicut* non Quia
31 כִּי לֹא כְצוּרֵנוּ צוּרָם וְאֹיְבֵינוּ פְּלִילִים׃
,eorum vuæ ,Hamorah *aruis* ex & ;eorum vitis ‡ Sedom vite ex Quia
32 כִּי־מִגֶּפֶן סְדֹם גַּפְנָם וּמִשַּׁדְמֹת עֲמֹרָה עֲנָבֵמוֹ
.eis† amari botri , veneni vuæ
עִנְּבֵי־רוֹשׁ אַשְׁכְּלֹת מְרֹרֹת לָמוֹ׃
.crudele aspidum *caput* & ;eorum vinum ,draconum Venenum
33 חֲמַת תַּנִּינִם יֵינָם וְרֹאשׁ פְּתָנִים אַכְזָר׃
?meis thesauris in sigillatum ,me apud *reconditum ipsum* Nonne
34 הֲלֹא־הוּא כָּמֻס עִמָּדִי חָתוּם בְּאוֹצְרֹתָי׃
propinquus quia : eorū pes nutabit‖tēpore in,retributio &,vltio Mihi
35 לִי נָקָם וְשִׁלֵּם לְעֵת תָּמוּט רַגְלָם כִּי קָרוֹב
: eis futura *festinat*‡ & ,eorum exitij dies
יוֹם אֵידָם וְחָשׁ עֲתִדֹת לָמוֹ׃
:eū pœnitebit suos seruos sup&,suū populū DOMINVS iudicabit Quia
36 כִּי־יָדִין יְהוָה עַמּוֹ וְעַל־עֲבָדָיו יִתְנֶחָם
.derelictum & *seruatum nihil* &,manus abierit quòd videbit quia
כִּי יִרְאֶה כִּי־אָזְלַת יָד וְאֶפֶס עָצוּר וְעָזוּב׃
?*eam in sperauerunt petra*,eorum dij Vbi, dicet Et
37 וְאָמַר אֵי אֱלֹהֵימוֹ צוּר חָסָיוּ בוֹ׃
.eorū libaminis vinū *bibent* , *comedent* eorū sacrificiorū adipem Qui
38 אֲשֶׁר חֵלֶב זְבָחֵימוֹ יֹאכֵלוּ יִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכָם
.absconsio vos super sit ,vobis auxilientur & , surgant
יָקוּמוּ וְיַעְזְרֻכֶם יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה׃
Ego .mecum dij ‖ non & , *ipse* ego ego quòd nunc Videte
39 רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי אֲנִי
mea manu de‖non & ,sanabo ego & ,transfixi :faciā viuere & , faciā mori
אָמִית וַאֲחַיֶּה מָחַצְתִּי וַאֲנִי אֶרְפָּא וְאֵין מִיָּדִי
.eruens
מַצִּיל׃
.seculum in ego Viuens,dicam &,meam manū cælos ad leuabo Nam
40 כִּי־אֶשָּׂא אֶל־שָׁמַיִם יָדִי וְאָמַרְתִּי חַי אָנֹכִי לְעֹלָם׃
:mea manus iudiciū *in* apprehēderit &:mei gladij *fulgur acui* Si
41 אִם־שַׁנּוֹתִי בְּרַק חַרְבִּי וְתֹאחֵז בְּמִשְׁפָּט יָדִי
.*rependam* me habētibus odio &,meis *angustiatioribus* vltionē reddam
אָשִׁיב נָקָם לְצָרָי וְלִמְשַׂנְאַי אֲשַׁלֵּם׃
, carnem *comedet* meus gladius &,sanguine ex meas sagittas faciā Inebriare
42 אַשְׁכִּיר חִצַּי מִדָּם וְחַרְבִּי תֹּאכַל בָּשָׂר
.inimici *nudationum*‡capite à captiuitatem & , occisi *sanguine de*
מִדַּם חָלָל וְשִׁבְיָה מֵרֹאשׁ פַּרְעוֹת אוֹיֵב׃
,vindicabit suorū seruorū sanguinem quia,eius populū gētes *Personate*
43 הַרְנִינוּ גוֹיִם עַמּוֹ כִּי דַם־עֲבָדָיו יִקּוֹם
.*sui populi ipsius humo* propitiabitur &,suis *angustiatoribus* reddet vindictā &
וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרָיו וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ׃
istius cantici verba omnia est locutus & ,Mosch venit Et
44 וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַשִּׁירָה־הַזֹּאת
.Nun filij Iehoſuah &,huius populi auribus in
בְּאָזְנֵי הָעָם הוּא וְהוֹשֵׁעַ בִּן־נוּן׃
omnem ad ista verba omnia loqui Mosch *consummauit* Et
45 וַיְכַל מֹשֶׁה לְדַבֵּר אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־
omnia ad vestrum cor Ponite ,eos ad dixit Et .Israel
46 יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שִׂימוּ לְבַבְכֶם לְכָל־
ea præcipiatis *quod* ,hodie *vos in* testificor ego quæ , verba vobis vt
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵעִיד בָּכֶם הַיּוֹם אֲשֶׁר תְּצַוֻּם אֶת־
.istius *legis* verba omnia *faciendum ad* ,*custodiendū ad*, vestris filiis
בְּנֵיכֶם לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת׃
,vestra vita *ipsum* *quoniam*‖, vobis à *ipsum* inane verbum non Quia
47 כִּי לֹא־דָבָר רֵק הוּא מִכֶּם כִּי־הוּא חַיֵּיכֶם
vos quam , *humum* super dies facietis prolongare isto verbo in &
וּבַדָּבָר הַזֶּה תַּאֲרִיכוּ יָמִים עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם
.eam *possidendum ad* illuc Iarden *transeuntes*
עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃

Margin: dispergā eos per angulos פאה; iram צור; רום; sunt ‖ est nouissimum suum. בין; נוס; nisi de⁹ eorū dedisset eos, tradere fecisset; ‖ est sicut de⁹ noster, deus eorum, ‡ fuerunt ‡ est vitibus † sunt venenum; abscōditū est; Mea est ‖ quo mali euentus ‡ festinant quæ sunt חוש; דון non esse claus; sum Deus in quo sperauerunt? חסה comedebant bibebant שתה; היה sum ‖ sunt; ‖ est; מות; נצל; Viuo נשא חיה acuero aciem שנן hostibus reddam. שוב צור deuorabit; propter sanguinem ‖ vltionum Laudate נקם hostibus terræ suæ pp pulo suo. finiuit כלה; שום vt custodiāt, vt faciant; ‖ sed est ריק terrā, ad quā transitis; vt possideatis ירש

: dicendo ,ipsius diei corpore in Mosch ad DOMINVS est locutus Et
48 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה לֵאמֹר׃
terra in ‖ qui ,Nebo montē, istum Habarim‖montem in Ascende
49 עֲלֵה אֶל־הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה הַר־נְבוֹ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ
quam Chenahan terram vide & ;Ierecho *facies* *super*† qui , Moab
מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יְרֵחוֹ וּרְאֵה אֶת־אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר
.*apprehensionem* in Israel filiis *dans* ego
אֲנִי נֹתֵן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לַאֲחֻזָּה׃
ad colligeris & , *illuc* *ascendens* *tu* *quem* monte in morieris Et
50 וּמֻת בָּהָר אֲשֶׁר אַתָּה עֹלֶה שָׁמָּה וְהֵאָסֵף אֶל־
, monte Hor in tuus frater Aharō est mortuus queādmodū ,tuos populos
עַמֶּיךָ כַּאֲשֶׁר־מֵת אַהֲרֹן אָחִיךָ בְּהֹר הָהָר
me in estis præuaricati quod *Super*‖ .suos populos ad *est collectus* &
51 וַיֵּאָסֶף אֶל־עַמָּיו׃ עַל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי
quòd *super* , Sin deserti Cades iurgij aquis in , Israel filiorum medio in
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמֵי־מְרִיבַת קָדֵשׁ מִדְבַּר־צִן עַל אֲשֶׁר
.Israel filiorum medio in me sanctificastis non
לֹא־קִדַּשְׁתֶּם אוֹתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
ad ingredieris non *illuc* & ,terram videbis regionē è Quoniam†
52 כִּי מִנֶּגֶד תִּרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ וְשָׁמָּה לֹא תָבוֹא אֶל־
.Israel filiis *dans* ego quam ,terram
הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃

CAP. XXXIII. לג

Dei vir Mosch benedixit qua , benedictio hæc Et
1 וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת־
Sinai de DOMINVS :dixit Et .*sua mortis facies ad* ,Israel filiis
2 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ׃ וַיֹּאמַר יְהוָה מִסִּינַי
millibus decē à venit &,Paran mōte è Illuxit .eis Sehir è est ortus&,venit
בָּא וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן וְאָתָה מֵרִבְבֹת
.eis lex *ignis* eius dextera à .*sanctitatis*
קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ׃
sunt cōiuncti†ipsi &:*tua manu in* ei⁹ sancti omnes:populos diligit Etiam
3 אַף חֹבֵב עַמִּים כָּל־קְדֹשָׁיו בְּיָדֶךָ וְהֵם תֻּכּוּ
.tuis eloquiis de *feret* , tuum pedem ad
לְרַגְלֶךָ יִשָּׂא מִדַּבְּרֹתֶיךָ׃
.Iahacob *concioni* hæreditatem ;Moseh nobis præcepit Legem
4 תּוֹרָה צִוָּה־לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרָשָׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב׃
virgo pariter ,populi capita *se colligendo in*†, rex *rectitudine* in fuit Et
5 וַיְהִי בִישֻׁרוּן מֶלֶךְ בְּהִתְאַסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שִׁבְטֵי
numerus eius viri sint & ,moriatur nō &,Reuben Viuat .Israel
6 יִשְׂרָאֵל׃ יְחִי רְאוּבֵן וְאַל־יָמֹת וִיהִי מְתָיו מִסְפָּר׃
,Iehudah vocem DOMINE Audi: dixit Et . Iehudah ipsi *hoc* Et
7 וְזֹאת לִיהוּדָה וַיֹּאמַר שְׁמַע יְהוָה קוֹל יְהוּדָה
,ei⁹ *angustiatoribus* abauxilio&,ei corēdū ei⁹ man⁹:eū *introduces* suū populū ad&
וְאֶל־עַמּוֹ תְּבִיאֶנּוּ יָדָיו רָב לוֹ וְעֵזֶר מִצָּרָיו
tuæ *illuminationes*†&,tuæ Perfectiones : dixit Leui ad Et .eris
8 תִּהְיֶה׃ וּלְלֵוִי אָמַר תֻּמֶּיךָ וְאוּרֶיךָ
super eum fecisti contendere ;*tentatione*‖ in eū tentasti quem „tuo pio viro†
לְאִישׁ חֲסִידֶךָ אֲשֶׁר נִסִּיתוֹ בְּמַסָּה תְּרִיבֵהוּ עַל־
;eum vidi Non,suæ matri &,suo patri Dicens .contentionis aquas
9 מֵי מְרִיבָה׃ הָאֹמֵר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא רְאִיתִיו
custodierūt quia;cognouit nō suos filios &,agnouit non suos fratres &
וְאֶת־אֶחָיו לֹא הִכִּיר וְאֶת־בָּנָו לֹא יָדָע כִּי שָׁמְרוּ
.seruabunt tuum pactum &,tuum dictū †
אִמְרָתֶךָ וּבְרִיתְךָ יִנְצֹרוּ׃
ponent .Israel tuam legem & Iahacob tua iudicia Docebunt
10 יוֹרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב וְתוֹרָתְךָ לְיִשְׂרָאֵל יָשִׂימוּ
.tuum altare super *consumptum* † & , *tuo naso* in suffitum
קְטוֹרָה בְּאַפֶּךָ וְכָלִיל עַל־מִזְבְּחֶךָ׃
Transfige .*velis* ‖ eius manuum *opus* ‡ &,eius *virtuti* DOMINE Benedic
11 בָּרֵךְ יְהוָה חֵילוֹ וּפֹעַל יָדָיו תִּרְצֶה מְחַץ
.surgant ne ,eum habentium odio &,eius *insurgentium* ‖ lumbos
מָתְנַיִם קָמָיו וּמְשַׂנְאָיו מִן־יְקוּמוּן׃
tegens ,eum *super fiducia in*†habitabit DOMINI Dilectus:dixit Biniamin Ad
12 לְבִנְיָמִן אָמַר יְדִיד יְהוָה יִשְׁכֹּן לָבֶטַח עָלָיו חֹפֵף
.habitauit eius humeros inter &,die tota eum *super*
עָלָיו כָּל־הַיּוֹם וּבֵין כְּתֵפָיו שָׁכֵן׃
delicia de , eius terra DOMINI ‖ Benedicta : dixit Ioseph ad Et
13 וּלְיוֹסֵף אָמַר מְבֹרֶכֶת יְהוָה אַרְצוֹ מִמֶּגֶד
: deorsum cubante voragine de &,rore de,cælorum
שָׁמַיִם מִטָּל וּמִתְּהוֹם רֹבֶצֶת תָּחַת׃
.lunarum *eiectionis delicia de*‡ & , solis *prouentuum delicia de* Et
14 וּמִמֶּגֶד תְּבוּאֹת שָׁמֶשׁ וּמִמֶּגֶד גֶּרֶשׁ יְרָחִים׃
seculi collium *delicia de* &, *orientis* montium *capite* de Et
15 וּמֵרֹאשׁ הַרְרֵי־קֶדֶם וּמִמֶּגֶד גִּבְעוֹת עוֹלָם׃

Margin: ‖ præsentiam ‖ est; † est contra; do hæreditatē; ad quē ascendis; ‡ te congregabis; מות; congregauit is; ‖ Eo; ‡ Sed; do; antequam moreretur.; cum; פני; sanctorum. ignea; sunt in potestate tua, ‖ qui תכה accipient נשא; congregationi; ירה ישר; ‖ Israel quando congregauerunt ‡ tribus nec ‖ populi eius numerabiles.; חיה כוח ‡ hic introduc ‖ cor eius sufficiat sibi ‖ hostibus; בוא צור ‡ doctrinæ; חסד; ‡ erunt ‖ misericordi ‖ loco tentationis, ‡ iuxta; נצח רוב ‡ Qui dicit; נכר; ‡ eloquium; ירה שום ‡ naribus tuis, ‡ holocaustū substantiæ ‖ in opere ‖ complaceas, ‖ inimicorum קום; ‖ confidenter iuxta ‖ à Domino delicatis; delicatis fructibus ‡ de delicatis fructibus maturis; vertice orientalium, delicatis

mala me inuenerũt,meo interiori in meus Deus nõ quòd super Nonne .illa quia est medio mei,
הַהוּא הֲלֹא עַל כִּי־אֵין אֱלֹהַי בְּקִרְבִּי מְצָאוּנִי הָרָעוֹת
illa die in meas facies abscondam abscõdendo ego Et ?hæc faciem meã
18 הָאֵלֶּה׃ וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא
.alienos deos ad se conuertit quia :fecit quod malum omne super propter
עַל כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃
filios illud doce & ,istud canticum vobis scribite nunc Et
19 וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמְּדָהּ אֶת־בְּנֵי־
istud canticum mihi sit vt ;illorum ore in illud pone :Israel
יִשְׂרָאֵל שִׂימָהּ בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה־לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת שׂום
hunum in eum introducam Quia .Israel filios in testem in contra
20 לְעֵד בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ כִּי־אֲבִיאֶנּוּ אֶל־הָאֲדָמָה terram עוד בוא
,saturabit &,comedet &,melle & lacte fluentẽ,eius patribus iuraui quam super
אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבֹתָיו זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ וְאָכַל וְשָׂבַע זוב
; eis seruient & ,alienos deos ad se cõuertet &,se impinguabit& coletеos,
וְדָשֵׁן וּפָנָה אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַעֲבָדוּם
.meum pactum faciet irritum & ,me irritabunt & irritabit
וְנִאֲצוּנִי וְהֵפֵר אֶת־בְּרִיתִי׃ פור
respondebit & ,angustiæ & ,multa mala eum inuenerint cùm erit Et loquetur
21 וְהָיָה כִּי־תִמְצֶאןָ אֹתוֹ רָעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְעָנְתָה רוע צור ענה
ore ab traditur obliuioni non quia ,testem in , eius facies ad istud canticum coram eo,
הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי testimoniũ,
,hodie faciens ipse quod , eius figmentum noui nam .ei seminis erit in obliuionem
זַרְעוֹ כִּי יָדַעְתִּי אֶת־יִצְרוֹ אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה הַיּוֹם imaginationem quam facit
.iuraui quam terram in eum introducam antequam
בְּטֶרֶם אֲבִיאֶנּוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבָּעְתִּי׃
illud docuit & , ipsa die in istud canticum Mosch scripsit Et
22 וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַהוּא וַיְלַמְּדָהּ
: dixit & , Nun filio Iehosuah præcepit Et .Israel filios
23 אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיְצַו אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וַיֹּאמֶר צוה
in Israel filios introduces tu quia :esto robustus & esto Fortis
חֲזַק וֶאֱמָץ כִּי אַתָּה תָּבִיא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־
.tecum ero ego & ;eis iuraui quam terram super
הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה עִמָּךְ׃
istius legis verba scribere Mosch consummare sicut fuit Et cùm consummasset
24 וַיְהִי כְּכַלּוֹת מֹשֶׁה לִכְתֹּב אֶת־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה־הַזֹּאת כלה יהה
Leuitis Mosch præcepit Et :ea perficere ad vsque libro super in donec consummasset
25 עַל־סֵפֶר עַד תֻּמָּם׃ וַיְצַו מֹשֶׁה אֶת־הַלְוִיִּם
: dicendo DOMINI fœderis arcam portantibus
נֹשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה לֵאמֹר׃ תמם
arcæ latere ex eum ponetis & , istius legis librum Capiendo Capite ponite
26 לָקֹחַ אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְשַׂמְתֶּם אֹתוֹ מִצַּד אֲרוֹן
.testem in te in ibi sit & , vestri Dei DOMINI fœderis contra
בְּרִית־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהָיָה־שָׁם בְּךָ לְעֵד׃
.duram tuam ceruicem & , tuam rebellionẽ noui ego Quia
27 כִּי אָנֹכִי יָדַעְתִּי אֶת־מֶרְיְךָ וְאֶת־עָרְפְּךָ הַקָּשֶׁה מרה
,DOMINO cum fuistis rebelles hodie vobiscũ viuente me adhuc in En Ecce etiã
הֵן בְּעוֹדֶנִּי חַי עִמָּכֶם הַיּוֹם מַמְרִים הֱיִתֶם עִם־יְהוָה חיה
omnes me ad Congregate . meam mortem post quia etiam & quanto magis postquam mortuus fuero.
28 וְאַף כִּי־אַחֲרֵי מוֹתִי׃ הַקְהִילוּ אֵלַי אֶת־כָּל־
eorũ auribus in loquar &;vestros præfectos &, vestrarũ virgarũ seniores tribuum
זִקְנֵי שִׁבְטֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם וַאֲדַבְּרָה בְאָזְנֵיהֶם אֵת testes inuocabo contra
.terram & , cælos , eos in contestabor & , ista verba
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאָעִידָה בָּם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ׃
,corrumpetis corrũpendo quia , me mori post noui Quoniam postquam fuero mortuus
29 כִּי יָדַעְתִּי אַחֲרֵי מוֹתִי כִּי־הַשְׁחֵת תַּשְׁחִתוּן
malum vos vocabit & :vobis præcepi quam via de recedetis & vos, eueniet vobis
וְסַרְתֶּם מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם וְקָרָאת אֶתְכֶם הָרָעָה סור צוה קרא רוע
,DOMINI oculis in malum feceritis cùm , dierum nouissimo in
בְּאַחֲרִית הַיָּמִים כִּי־תַעֲשׂוּ אֶת־הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה si vt irritetis
.vestrarum manuum opere in eum cõcitando
לְהַכְעִיסוֹ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם׃
verba Israel concionis omnis auribus in Mosch est locutus Et congregationis
30 וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בְּאָזְנֵי כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל אֶת־דִּבְרֵי
.ipsa perfici ad vsque huius cantici donec cõsummarentur
הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַד תֻּמָּם׃ תמם

CAP. XXXII. לב

.mei oris eloquia terra audiat & : loquar & , cæli auribus Percipite
1 הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי־פִי׃ doctrina eloquium pluuiæ
imbres vt : meum dictũ ros vt fluet; mea assumptio pluuia vt Stillabit
2 יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי תִּזַּל כַּטַּל אִמְרָתִי כִּשְׂעִירִם נזל
.herbam super stillæ vt & , germen super
עֲלֵי־דֶשֶׁא וְכִרְבִיבִים עֲלֵי־עֵשֶׂב׃
.nostro Deo magnitudinẽ date :inuocabo DOMINI nomen Quia
3 כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ׃ יהב

Dei est Deus :iudicium eius viæ omnes nam ;eius opus perfectum Petra est est
4 הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל־דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל צ רבתי
.ipse rectus & iustus;iniquitas non & , veritas
אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא׃ Corruperunt se
.contorta & ,peruersa generatio ,eorũ macula,eius filij nõ sibi Corrupit praua.
5 שִׁחֵת לוֹ לֹא בָּנָיו מוּמָם דּוֹר עִקֵּשׁ וּפְתַלְתֹּל׃ פתל
? sapiens non & ,ingrate popule ,istud retribuetis DOMINO Nunquid retribues stulte,
6 הַלְיְהוָה תִּגְמְלוּ־זֹאת עַם נָבָל וְלֹא חָכָם ה רבתי
?te firmauit & ,te fecit ipse ,tui acquisitor , tuus pater ipse Nonne est qui possedit te, formauit
הֲלוֹא־הוּא אָבִיךָ קָּנֶךָ הוּא עָשְׂךָ וַיְכֹנְנֶךָ׃
.generationis &,generationis annos intelligite,seculi dierum Memento קנה יום
7 זְכֹר יְמוֹת עוֹלָם בִּינוּ שְׁנוֹת דֹּר־וָדֹר
: tibi dicent &,tuos senes;tibi annũciabit &,tuũ patrẽ interroga דור נגד
שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֵּדְךָ זְקֵנֶיךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ׃
,hominis filios eum faciendo separare in , gẽtes excelsus faciendo hæreditare In Quando fecit quando fecit hominum,
8 בְּהַנְחֵל עֶלְיוֹן גּוֹיִם בְּהַפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם
.Israel filiorum numerum ad populorũ terminos statuit secundum
יַצֵּב גְּבֻלֹת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
.eius hæreditatis funiculus Iahacob,eius populus DOMINI pars Quia sors hæreditas
9 כִּי חֵלֶק יְהוָה עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ׃
.solitudinis vlulatus vastitate in & , deserti terra in eum Inueniet Inuenit solitudine Iedeserti.
10 יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וּבְתֹהוּ יְלֵל יְשִׁמֹן תהה
.sui oculi pupillam vt,eũ custodiet , eum faciet intelligere , eũ faciet circuire fecit fecit custodiuit
יְסֹבְבֶנְהוּ יְבוֹנְנֵהוּ יִצְּרֶנְהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינוֹ׃
,suas alas expãdet ;se motitabit suos pullos super,suũ nidũ excitabit aquila Vt quæ excitat cubat,expãdit
11 כְּנֶשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ עַל־גּוֹזָלָיו יְרַחֵף יִפְרֹשׂ כְּנָפָיו עור קנן
.suam alam super eum portabit,eum accipiet accipit portat
יִקָּחֵהוּ יִשָּׂאֵהוּ עַל־אֶבְרָתוֹ׃
.alienigenæ Deus eo cum non &,eum ducet solus DOMINUS duxit erat
12 יְהוָה בָּדָד יַנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר׃ נשא נחה
,agri prouentus comedit & , terræ excelsa super eum fecit Equitare fructus
13 יַרְכִּבֵהוּ עַל־בָּמֳתֵי אָרֶץ וַיֹּאכַל תְּנוּבֹת שָׂדָי
.petræ silice e oleum & , petra è mel eũ fecit sugere & ינק
וַיֵּנִקֵהוּ דְבַשׁ מִסֶּלַע וְשֶׁמֶן מֵחַלְמִישׁ צוּר׃
arietes &,agnorum adipe cum , ouis lac & , bouis Butyrum boum, ouium,
14 חֶמְאַת בָּקָר וַחֲלֵב צֹאן עִם־חֵלֶב כָּרִים וְאֵילִים
vuæ sanguinem & , tritici renum adipe cum hircos &,Basan filios granorum
בְּנֵי־בָשָׁן וְעַתּוּדִים עִם־חֵלֶב כִּלְיוֹת חִטָּה וְדַם־עֵנָב כלה חנט
.merum bibes bibisti Israel,
תִּשְׁתֶּה־חָמֶר׃
,operuisti,fuisti icrassat,fuisti impĩguat,calcitrauit &,rectus est impĩguat Et עבה
15 וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט שָׁמַנְתָּ עָבִיתָ כָּשִׂיתָ qui despexit Deũ
.suæ salutis petram vilipẽdit &,eũ fecit Deum dereliquit &
וַיִּטֹּשׁ אֱלוֹהַ עָשָׂהוּ וַיְנַבֵּל צוּר יְשֻׁעָתוֹ׃ כשה נטש
.eum irritauerunt abominationibus in ,extraneos in eũ fecerunt Zelare propter abominationes
16 יַקְנִאֻהוּ בְּזָרִים בְּתוֹעֵבֹת יַכְעִיסֻהוּ׃
nouis ;eos nouerunt non diis , deo non ,dæmoniis Sacrificauerunt ישע זרה
17 יִזְבְּחוּ לַשֵּׁדִים לֹא אֱלֹהַּ אֱלֹהִים לֹא יְדָעוּם חֲדָשִׁים quos qui
.vestri patres eos exhorruerunt non,venerũt propinquo de quos timuerunt
מִקָּרֹב בָּאוּ לֹא שְׂעָרוּם אֲבֹתֵיכֶם׃
.te parturiente Dei trades obliuioni &;obliuisceris ,te genuit Petra Dei qui oblitus es, es oblitus
18 צוּר יְלָדְךָ תֶּשִׁי וַתִּשְׁכַּח אֵל מְחֹלְלֶךָ׃ formatoris tui.
.suas filias&,suos filios indignatione prę reprobauit &,DOMINUS vidit Et
19 וַיַּרְא יְהוָה וַיִּנְאָץ מִכַּעַס בָּנָיו וּבְנֹתָיו׃ exacerbatus est
.eorũ nouissimum quid videbo , eis ab meas facies Abscondam : dixit Et נשה חול ira in
20 וַיֹּאמֶר אַסְתִּירָה פָנַי מֵהֶם אֶרְאֶה מָה אַחֲרִיתָם ראה
.eis in fides non filij ;ipsi peruersitatũ generatio nam faciem meã in nouissimo
כִּי דוֹר תַּהְפֻּכֹת הֵמָּה בָּנִים לֹא־אֵמֻן בָּם׃
:suis vanitatibus in me concitauerunt;Deo non in me fecerunt zelare Ipsi sunt in quibus nõ est fides.
21 הֵם קִנְאוּנִי בְלֹא־אֵל כִּעֲסוּנִי בְּהַבְלֵיהֶם
.eos faciam irasci ingrata gente in :populo non in eos faciam zelare ego & re quæ non est Deus;
וַאֲנִי אַקְנִיאֵם בְּלֹא־עָם בְּגוֹי נָבָל אַכְעִיסֵם׃
:inferiorẽ voraginẽ ad vsq; ardebit &,meo furore in est succẽsus ignis Quia irasci fecerũt vt non sint populus:
22 כִּי־אֵשׁ קָדְחָה בְאַפִּי וַתִּיקַד עַד־שְׁאוֹל תַּחְתִּית
.montium fundamenta inflammabit &,eius productionẽ & ,terram peredet & stulta infernum
וַתֹּאכַל אֶרֶץ וִיבֻלָהּ וַתְּלַהֵט מוֹסְדֵי הָרִים׃ consumet fructum
.eis in consumam meas sagittas,mala eos super Addam
23 אַסְפֶּה עָלֵימוֹ רָעוֹת חִצַּי אֲכַלֶּה־בָּם׃ auibus, morsu bestiarum
animalium dentem &:amaro excidio &,prunæ comesti &,fame Combusti
24 מְזֵי רָעָב וּלְחֻמֵי רֶשֶׁף וְקֶטֶב מְרִירִי וְשֶׁן־בְּהֵמוֹת
.terræ serpentium veneno cum eos in mittam
אֲשַׁלַּח־בָּם עִם־חֲמַת זֹחֲלֵי עָפָר׃ מזה
etiam , electum etiam , terror conclauibus à &,gladius orbabit extra Ab Foris in cubiculis iuuenem, cano.
25 מִחוּץ תְּשַׁכֶּל־חֶרֶב וּמֵחֲדָרִים אֵימָה גַּם־בָּחוּר גַּם־
.canicies viro cum lactentem ,virginem
בְּתוּלָה יוֹנֵק עִם־אִישׁ שֵׂיבָה׃

omnia facies &,DOMINI voce in obedies &,reuerteris tu Et — voci
8 †וְאַתָּה תָשׁוּב וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה וְעָשִׂיתָ אֶת־כָּל־
.hodie tibi præcipiens ego quæ , eius præcepta — præcipio
מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם׃
opere omni in tuus Deus DOMINVS te superesse faciet Et — abundare
9 †°וְהוֹתִירְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה — °יָתַר
tuę humi ‡ fructu in & ,tui aīalis fructu in & ,tui vētris fructu in ,tuæ manus — manuum tuorum, ‡terræ
יָדֶךָ ᵖבִּפְרִי בִטְנְךָ וּבִפְרִי בְהֶמְתְּךָ וּבִפְרִי אַדְמָתְךָ — ᵖפָּרָה
,bonum in te super gaudendum ad DOMINVS reuertetur quia .bonū in — vt gaudeat
ᑫלְטֹבָה כִּי יָשׁוּב יְהוָה לָשׂוּשׂ עָלֶיךָ לְטוֹב — ᑫטוּב
audieris Cūm† .tuos patres super est gauisus quemadmodum
10 כַּאֲשֶׁר שָׂשׂ עַל־אֲבֹתֶיךָ׃ †כִּי תִשְׁמַע — †Si obedieris voci
scripta eius statuta &,eius præcepta custodiendum ad,tui Dei DOMINI voce in — vt custodias
בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו הַכְּתוּבָה
tuum Deum DOMINVM ad fueris reuersus cūm ,huius legis libro in — si
בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה כִּי תָשׁוּב אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
:tua anima tota in & , tuo corde toto in
בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ׃
mirabile non ,hodie tibi præcipiens ego quod hoc præceptum Quia — præcipio
11 †כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לֹא־נִפְלֵאת — occultum est ‡est ;
.dicendū ad ipsum cælū in Non .illud‡ longinquum neque,te à illud — cælo est vt dicas,
12 הִוא מִמְּךָ וְלֹא רְחֹקָה הִוא׃ †לֹא בַשָּׁמַיִם הִוא לֵאמֹר — ‡pro
,illud nos faciet audire &,nobis illud capiet &,cęlū in nobis ascēdet Quis
מִי יַעֲלֶה־לָּנוּ הַשָּׁמַיְמָה וְיִקָּחֶהָ לָּנוּ וְיַשְׁמִעֵנוּ אֹתָהּ — trans mare
trāsibit Quis ,dicendum ad , illud maris transitu à Neque ?illud faciemus& — est, vt dicas
13 וְנַעֲשֶׂנָּה׃ †וְלֹא־מֵעֵבֶר לַיָּם הִוא לֵאמֹר מִי יַעֲבָר־
,illud nos faciet audire & , nobis illud accipiet & ,maris transitum ad nobis‡ — ‡pro trans mare,
לָנוּ אֶל־עֵבֶר הַיָּם ʳוְיִקָּחֶהָ לָּנוּ וְיַשְׁמִעֵנוּ אֹתָהּ — ʳלָקַח
,tuo ore in ,valde verbum te ad ‡ propinquum Quia ?illud faciemus & — Sed
14 וְנַעֲשֶׂנָּה׃ †כִּי־קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ — †est tibi
hodie tuas facies ad‡ dedi , Vide .illud faciendum ad‡, tuo corde in & — ‡vt facias
15 וּבִלְבָבְךָ לַעֲשֹׂתוֹ׃ †רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם — ‡coram te
.malum & , mortem & , bonum & , vitas — vitam,
אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַטּוֹב וְאֶת־הַמָּוֶת וְאֶת־הָרָע׃
DOMINVM amandum ad , hodie tibi præcipiens ego Quia — præcipio vt diligas
16 †אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה
,ei⁹statuta &,ei⁹pręcepta custodiendum ad &,ei⁹ viis in ambulandum ad,tuū Deū — vt ambules vt custodias
אֱלֹהֶיךָ ˢלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו — ˢהָלַךְ
tu⁹ De⁹ DOMINVS tibi benedicet &,multiplicaberis &,viues&:ei⁹iudicia&
וּמִשְׁפָּטָיו וְחָיִיתָ וְרָבִיתָ וּבֵרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ — ad quam ingrederis vt possideas
.eam possidendum ad illuc ingrediens tu quam terra in
בָּאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה בָא־שָׁמָּה ᵗלְרִשְׁתָּהּ׃ — ᵗיָרַשׁ
,te propulsaueris & , audieris non & , tuum cor se auerterit si Et
17 †וְאִם־יִפְנֶה לְבָבְךָ וְלֹא תִשְׁמָע וְנִדַּחְתָּ
:eis seruieris & , alius Diis te incuruaueris & — alienis, colueris eos:
ᵘוְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וַעֲבַדְתָּם׃ — ᵘשָׁחָה
prolongabitis‡ non , peribitis‡ pereundo quia ,hodie vobis Annunciaui — tibi ‡peribis; ‡prolongabis
18 †ˣהִגַּדְתִּי לָכֶם הַיּוֹם כִּי אָבֹד תֹּאבֵדוּן לֹא־תַאֲרִיכֻן — ˣנָגַד
illuc intrandum ad , Iarden transiens tu quam‡ , humum super dies — terram ‡ad transis vt ingrediaris
יָמִים עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר אֶת־הַיַּרְדֵּן לָבוֹא שָׁמָּה
& ; cælos hodie vos in sum Contestatus .eam possidendū ad — Contestor vobis
19 לְרִשְׁתָּהּ׃ †הַעִדֹתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־
: maledictionē & ,benedictionē,tuas facies ad dedi mortē & , vitas , terram — vitam coram te,
הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה
diligendum Ad .tuum semen & , tu viuas vt vitis in eliges &* — *elige ergò vitam vt diligas
20 וּבָחַרְתָּ בַּחַיִּים לְמַעַן תִּחְיֶה אַתָּה וְזַרְעֶךָ׃ †לְאַהֲבָה
,eo in adhærendum ad &,eius voce in audiendū ad† ,tuū Deum DOMINVM — †vt obedias voci eius,
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ וּלְדָבְקָה־בוֹ — adhæreas ei,
,humum super manendum ad,tuorū dierū lōgitudo &,tua vita‡ipse quia — ‡est terram,
כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ ʸלָשֶׁבֶת עַל־הָאֲדָמָה — ʸיָשַׁב
,Iahacob &,Ischac,Abraham,tuis patribus DOMINVS iurauit quam‡ — ‡super
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב — vt daret
eis dandum ad
ᶻלָתֵת לָהֶם׃ — ᶻנָתַן

CAP. XXXI. לא

omnem ad ista verba est locutus & , Mosch init Et — perrexit
1 †וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־
annorum viginti & centum Filius : eos ad dixit Et .Israel — Vir
2 יִשְׂרָאֵל׃ †וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בֶּן־מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה
dixit DOMINVS &:ingredi & egredi amplius potero non ,hodie ego — sum possum
אָנֹכִי הַיּוֹם לֹא־ᵃאוּכַל עוֹד ᵇלָצֵאת וְלָבוֹא וַיהוָה אָמַר — ᵃיָכֹל ᵇיָצָא
.istum Iarden transibis Non,me ad
אֵלַי לֹא תַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה׃
disperdet ipse ;tuas facies ad transiens ipse tuus Deus DOMINVS — transit ante te
3 †יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ הוּא־יַשְׁמִיד

transiens‡ ipse Iehosuah .eas possidebis & ,tuis faciebus à istas gentes — facie tua ‡transit ante te,
אֶת־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיךָ וִירִשְׁתָּם יְהוֹשֻׁעַ הוּא עֹבֵר
.DOMINVS est locutus quemadmodum,tuas facies ad
לְפָנֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה׃
Ogh & , Sichon fecit quemadmodum ,eis DOMINVS faciet Et
4 †וְעָשָׂה יְהוָה לָהֶם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְסִיחוֹן וּלְעוֹג
.eos disperdidit quos , eorum terrę & , Emoræorū regibus — quam disperdidit.
מַלְכֵי הָאֱמֹרִי וּלְאַרְצָם אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אֹתָם׃
eis facietis & , vestras facies ad DOMINVS eas dabit Et — ante faciem vestram,
5 †וּנְתָנָם יְהוָה לִפְנֵיכֶם ᶜוַעֲשִׂיתֶם לָהֶם — ᶜעָשָׂה
,vos Fortificate .vobis præcepi quod , præceptū omne secundū
6 כְּכָל־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר ᵈצִוִּיתִי אֶתְכֶם׃ †חִזְקוּ — ᵈצָוָה
quoniam :eorū cōspectibus à frangamini neque ,timeatis ne ;vos roborate& — paueatis facie
וְאִמְצוּ אַל־תִּירְאוּ וְאַל־תַּעַרְצוּ מִפְּנֵיהֶם כִּי
.te derelīquet nec,te laxabit nō,tecū vadens ipse tuus Deus DOMINVS — pergit
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא הַהֹלֵךְ עִמָּךְ לֹא ᵉיַרְפְּךָ וְלֹא יַעַזְבֶךָּ׃ — deseret ᵉרָפָה
omnis oculis in eum ad dixit & , Iehosuah ad Mosch vocauit Et
7 †וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לִיהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעֵינֵי כָל־
ad isto populo cum ingredieris tu quia:te robora&,te Fortifica:Israel
יִשְׂרָאֵל חֲזַק וֶאֱמָץ כִּי אַתָּה תָּבוֹא אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶל־
tu & : eis dandum ad,eorū patribus DOMINVS iurauit quam ‡terram — ‡super vt daret
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתָם לָתֵת לָהֶם וְאַתָּה
ambulans ipse DOMINVS Et .illos eam facies hæreditare — qui ambulat ante te
8 תַּנְחִילֶנָּה אוֹתָם׃ †וַיהוָה הוּא הַהֹלֵךְ
,timeas Ne .te derelīquet neq;,te dissoluet nō;tecū erit ipse , tuas facies ad — deseret
לְפָנֶיךָ הוּא יִהְיֶה עִמָּךְ לֹא יַרְפְּךָ וְלֹא יַעַזְבֶךָּ לֹא תִירָא
eam dedit & ,istam legem Mosch scripsit Et .consterneris neque — paueas.
9 וְלֹא ᶠתֵחָת׃ †וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת וַיִּתְּנָהּ — ᶠחָתַת
ad‡ & ,DOMINI fœderis arcam portantes Leui filios sacerdotes ad — sacerdotibus filiis portantibus
אֶל־הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי הַנֹּשְׂאִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה וְאֶל־
: dicendo , eis Mosch præcepit Et .Israel seniores omnes — ‡omnibus senioribus
10 כָּל־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ †וַיְצַו מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר
festo in , remissionis anni statuto tempore in ,annorum septem fine à‡ — ‡In solemnitate
ᵍמִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים בְּמֹעֵד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה ʰבְּחַג — ᵍקָצַץ ʰחָגַג
;tabernaculorum In veniendo omnis Israel ad conspici cum faciebus — Quando veniet vt conspiciatur corā Domino Deo tuo,
11 ⁱהַסֻּכּוֹת׃ †בְּבוֹא כָל־יִשְׂרָאֵל ᵏלֵרָאוֹת אֶת־פְּנֵי
legem proclamabis‡ ; elegerit quem loco in , tui Dei DOMINI — ‡leges
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר תִּקְרָא אֶת־הַתּוֹרָה — ⁱסָכַךְ ᵏרָאָה
.eorum auribus in Israel omni coram istam
הַזֹּאת נֶגֶד כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם׃
familiā & , mulieres & , viros ,populum congregare Fac — paruulos
12 †הַקְהֵל אֶת־הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים ˡוְהַטַּף — ˡטָפַף
timeant & ,discant vt & , audiant vt , tuis portis in ‡ qui ,tuū peregrinū & — peregrinos tuos, ‡sunt intra vrbes tuas,
ᵐוְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וּלְמַעַן יִלְמְדוּ וְיָרְאוּ — ᵐגּוּר
omnia faciendo custodiant & ,vestrum† Deum DOMINVM — †suum,
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְשָׁמְרוּ ⁿלַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־ — ⁿעָשָׂה
,cognouerūt non qui eorum filij Et .huius legis verba
13 דִּבְרֵי °הַתּוֹרָה הַזֹּאת׃ †וּבְנֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ — °יָרָה
omnibus ,vestrum Deum DOMINVM timere discant & , audiant
יִשְׁמְעוּ וְלָמְדוּ לְיִרְאָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כָּל־ — viuitis
transeuntes vos quam ‡ humum super viui vos quibus diebus — terram ‡ad transitis
הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם ᵖחַיִּים עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים — ᵖחָיָה
.eam possidendum ad illuc Iarden — vt possideatis
אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃
tui dies appropinquauerūt En : Mosch ad DOMINVS dixit Et — Ecce
14 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הֵן קָרְבוּ יָמֶיךָ
.ei præcipiā & ,conuentus tētorio‡ in state & ,Iehosuah voca : moriendum ad — vt moriaris; ‡tabernaculo ecclesiæ,
לָמוּת קְרָא אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְהִתְיַצְּבוּ בְּאֹהֶל ᑫמוֹעֵד וַאֲצַוֶּנּוּ — ᑫיָעַד
.conuentus tentorio‡ in steterunt &,Iehosuah&,Mosch init Et — perrexit
וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ וַיִּתְיַצְּבוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ — ‡tabernaculo ecclesiæ.
stetit & ;nubis columna in ,tentorio in DOMINVS est conspectus Et — tabernaculo,
15 †וַיֵּרָא יְהוָה בָּאֹהֶל בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֹד
. tabernaculi ostium super nubis columna
עַמּוּד הֶעָנָן עַל־פֶּתַח הָאֹהֶל׃
cum accumbens tu Ecce : Mosch ad DOMINVS dixit Et — dormiens
16 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הִנְּךָ שֹׁכֵב עִם־
alienigenæ deos post fornicabitur &,iste populus surget &,tuis patribus
אֲבֹתֶיךָ וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה אַחֲרֵי אֱלֹהֵי נֵכַר־
faciet irritū &,me derelīquet & :ei⁹interius ī illuc intrans ipse quam terræ — ad quam ingreditur medium
הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בָא־שָׁמָּה בְּקִרְבּוֹ וַעֲזָבַנִי וְהֵפֵר
,eum in meus nasus irascetur Et .eo cum excidi quod meū pactum — pepigi
17 אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתּוֹ׃ †וְחָרָה אַפִּי בוֹ — furor contra
erit & .eis ab meas facies abscondam & ,eos derelinquam & , ipsa die in — faciem meā
בַיּוֹם־הַהוּא וַעֲזַבְתִּים וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהֶם וְהָיָה
die in dicet & :angustiæ & ,multa mala eum inuenient & ,perdendum ad — consumendū
לֶאֱכֹל וּמְצָאֻהוּ ʳרָעוֹת רַבּוֹת ˢוְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם — ʳרוּעַ ˢצוּר

vos feci ambulare Et .hanc diem ad vſque ,*audiendum ad* aures & — vt audiretis
5 ואזנים לשמע עד היום הזה׃ †[f] ואולך אתכם — [f] ילך
,vos *deſuper* veſtra veſtiměta inueterauerũt nõ.deſerto ĩ annis quadragĩta
ארבעים שנה במדבר לא־בלו שלמתיכם מעליכם
.*tuum* pedem *deſuper* veterauit non *tuum* calceamentũ & — veſtrum veſtrum.
ונעלך לא־בלתה מעל רגלך׃
vt ;bibiſtis non *ſiceram* & ,vinum & ;comediſtis non Panem — ſechar
6 †לחם לא אכלתם ויין ושכר לא [h] שתיתם למען — [h] שתה
.veſter Deus DOMINVS *ego* quòd ,ſciretis — ſum
תדעו כי אני יהוה אלהיכם׃
,Chesbon rex Sichon eſt egreſſus & ,iſtum locum ad veniſtis Et
7 †[i] ותבאו אל־המקום הזה ויצא סיחן מלך־חשבון — נוא
.eos percuſſimus & ,bellum ad noſtrũ occurſum in Baſan rex Ogh &
ועוג מלך־הבשן לקראתנו למלחמה [k] ונכם׃ — [k] נכה
hæreditatem in eam *dedimus* & ,eorum terram cepimus Et — tradidimus
8 †[l] ונקח את־ארצם ונתנה לנחלה — [l] לקח
.Menaſſitæ tribui dimidię &,Ghaditis &,Reubenitis
לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשי׃
vt ,ea *facietis* & ,iſtius pacti verba *cuſtodietis* Et — cuſtodite facite
9 †ושמרתם את־דברי הברית הזאת ועשיתם אתם למען
.eſtis facturi quæ ,omnia intelligatis
תשכילו את כל־אשר תעשון׃
DOMINI *facies ad*,vos omnes hodie *ſtantes* Vos — ſtatis coram Domino Deo veſtro, duces veſtri per tribus veſtras
10 †אתם נצבים היום כלכם לפני יהוה
,veſtri præfecti & ,veſtri ſeniores ,*veſtrarum tribuum veſtra capita* ,*veſtri* Dei
אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם
,*tuus peregrinus* &,veſtrę vxores ,*veſtra* Pubes† .Iſrael vir omnis — †paruuli vrĩ, peregrini veſtri ĩ ſunt in medio veſtrorum
11 כל איש ישראל׃ †[m] טפכם נשיכם [n] וגרך
haurientem ad vſq; *tuorũ* lignorũ cæſore à,*tuorum* caſtrorum *interiori in*'qui
אשר בקרב מחניך מחטב עציך עד שאב — [m] טפף [n] גור
,tui Dei DOMINI pactum in *te tranſeundum* Ad *.tuas aquas* — aquã veſtrã.
12 מימיך׃ †לעברך בברית יהוה אלהיך — Vt tranſeas
.hodie tecum *excidens*'tuus Deus DOMINVS quod ,eius iuramentũ in & — 'pangit
ובאלתו אשר יהוה אלהיך כרת עמך היום׃
tibi ſit ipſe & ,populum in ſibi hodie te ſtatuat Vt
13 †למען [o] הקים־אתך היום לו לעם והוא יהיה־לך — [o] קום
iurauit quemadmodum & ,tibi eſt locutus quemadmodum ,Deum in
לאלהים כאשר דבר־לך וכאשר נשבע
vobiſcum non Et .Iahacob & ,Iſchac, Abraham, tuis patribus
14 לאבתיך לאברהם ליצחק וליעקב׃ †ולא אתכם
.iſtud iuramentum & ,iſtud pactum *excidens ego vobis ſolis* — tantùm pango
לבדכם אנכי כרת את־הברית הזאת ואת־האלה הזאת׃
facies ad hodie ſtans nobiſcum hîc ipſe eſt qui eo cum Quia — Sed coram Domino Deo noſtro, eſt
15 †כי את־אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני
.hodie nobiſcum hîc *ipſe* non qui eo cum & ;*noſtri* Dei DOMINI
יהוה אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום׃
& ;Aegypti terra in habitauimus quòd ,noſtis vos Nam
16 †כי־אתם ידעתם את אשר־ישבנו בארץ מצרים ואת
.tranſiſtis quas gentium *interiori in* tranſiuimus quòd — per medium
אשר־עברנו בקרב הגוים אשר עברתם׃
,lignum ,earum *tornatilia* & ,earum abominationes vidiſtis Et — idola
17 †[p] ותראו את־שקוציהם ואת גלליהם עץ — [p] ראה
.eis cum † quæ ,aurum &,argentum ,lapidẽ & — † ſunt
ואבן כסף וזהב אשר עמהם׃
,*virga* vel ,familia vel ,mulier vel ,vir vobis in ſit fortè Ne — tribus
18 †פן־יש בכם איש או־אשה או משפחה או־שבט
eundum ad' ,noſtro Deo DOMINO *cum* à hodie *auertens* ſuum cor quæ — auertat 'vt vadat ad colendum
אשר לבבו פנה היום מעם יהוה אלהינו ללכת
fructificans radix vobis in ſit fortè ne,harum gentium *diis* *ſeruitum* — deos
לעבד את־אלהי הגוים ההם פן־יש בכם שרש פרה
execrationis verba ipſe *audiendo in* erit Et .abſynthium &,*caput*† — †venenum cùm audierit maledictionis
19 ראש ולענה׃ †והיה בשמעו את־דברי האלה
eum ,mihi erit Pax: dicendo ,ſuo corde in ſibi benedixerit &,huius — ſi ſecundum cogitationẽ
הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה־לי כי
.ſitiente cum ebriam *addendum ad* ,ambulabo mei cordis *obſtinatione in* — vt addat
בשררות לבי אלך למען [q] ספות הרוה את־הצמאה׃ — [q] ספה
naſus fumabit tunc quia ,ei *parcere* DOMINVS *volet* Non — vult quod parcatur
20 †לא־יאבה יהוה סלח לו כי אז יעשן אף־
,*execratio* omnis eo in accubabit & ,ipſum virum in eius zelus &,DOMINI — furor maledictio, †quæ ‡ eſt
יהוה וקנאתו באיש ההוא ורבצה בו כל־האלה
ſub de eius nomen DOMINVS delebit & :iſto libro in ‡ ſcripta †
הכתובה בספר הזה ומחה יהוה את־שמו מתחת
omnibus ab,malũ ad DOMINVS eum faciet ſeparare Et .cælis
21 השמים׃ †והבדילו יהוה לרעה מכל — maledictiones
libro in ſcripti pacti *execrationes* omnes ſecundum ,Iſrael tribubus
שבטי ישראל ככל [r] אלות הברית הכתובה בספר — [r] אלה

qui veſtri filij ,poſterior generatio dicet Et .iſtius legis
22 התורה הזה׃ †ואמר הדור האחרון בניכם אשר
:longinqua terra è veniet qui ,alienigena & ; vos poſt à ſurgent
יקומו מאחריכם והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה
quibus,eius infirmitates & ,huius terræ percuſſiones videbunt & — [s] נכה [t] חלה
וראו את־[s] מכות הארץ ההוא ואת־[t] תחלאיה אשר־
combuſtionis *ſale & ,Sulphure* *.ea in* DOMINVS fecit ægrotare — Ob ſulphur, & ſalem
23 חלה יהוה בה׃ †גפרית ומלח שרפה
omnis ea in aſcendet neque,germinabit neque,ſeretur nõ eius terra omnis
כל־ארצה לא תזרע ולא תצמח ולא־יעלה בה כל־
,Seboim &,Admah,Hamorah &,Sedom ſubuerſionem ſecundum ,herba — וצבוים ק
עשב כמהפכת סדם ועמרה אדמה וצביים
.ſuo feruore in & , ſuo *naſo* in DOMINVS ſubuertit quas — furore ira ſua.
אשר הפך יהוה באפו [u] ובחמתו׃ — [u] חמם
ſic DOMINVS fecit quid *Super* : gentes omnes dicent Et — Propter *eſt furoris Eò
24 †ואמרו כל־הגוים על־מה עשה יהוה ככה
Super :dicent Et ? huius magni *naſi* ira*Quæ ?huic terræ
25 לארץ הזאת מה חרי האף הגדול הזה׃ †ואמרו על
quod ,ſuorum patrum Dei DOMINI pactum dereliquerunt quod — pepigit quádo eduxit
אשר עזבו את־ברית יהוה אלהי אבתם אשר
.Aegypti terra è eos *ipſum educendo in* ,eis cum *excidit* — [x] יצא
כרת עמם [x] בהוציאו אתם מארץ מצרים׃
,eis ſe incuruauerunt & , *alienis diis ſeruierunt* & ,iuerunt Et — coluerunt deos alienos,
26 †וילכו ויעבדו אלהים אחרים [y] וישתחוו להם — [y] שחה
.eis eſt impartitus *non** & ,*eos* nouerunt non *quos diis* — deum quem *qui nihil
אלהים אשר לא־ידעום ולא חלק להם׃
eam ſuper *adducendũ ad* ,ipſam terram in DOMINI *naſus*'eſt iratus Et — 'furor vt adduceret
27 †[z] ויחר־אף יהוה בארץ ההוא להביא עליה — [z] חרה
.hoc libro in ſcriptam maledictionem omnem
את־כל־הקללה הכתובה בספר הזה׃
feruore in & ,furore in eorũ *humo deſuper* DOMINVS eos extirpauit Et — è terra ira
28 †[a] ויתשם יהוה מעל אדמתם באף ובחמה — [a] נתש
diem ſecundum ,aliam terram in eos fecit proiicere& ;magna ira *in* &
ובקצף גדול וישלכם אל־ארץ אחרת כיום — † Quæ *ſunt
,nobis,reuelata &,noſtro Deo DOMINO * abſcondita † .hanc
29 הזה׃ †הנסתרת ליהוה אלהינו והנגלת לנו
legis verba omnia *faciendum ad* ,ſeculum in vſque,noſtris filiis & — vt faciamus
ולבנינו עד־עולם לעשות את־כל־דברי התורה — ' נקודות בתורא
.huius
הזאת׃

CAP. XXX. ל

,benedictio ,hæc ; *verba* omnia te ſuper venerint cùm erit Et
1 †והיה כי־יבאו עליך כל־הדברים האלה הברכה
tuum cor ad te reduxeris & , *tuas facies ad* dedi quam ,maledictio & — coram te,
והקללה אשר נתתי לפניך [a] והשבת אל־לבבך — [a] שוב
.illuc tuus Deus DOMINVS te expulit *quò* ,gentibus omnibus in — ad quas
בכל־הגוים אשר [b] הדיחך יהוה אלהיך שמה׃ — [b] נדח
,eius *voce in* obedieris & ,tuũ Deũ DOMINVM ad vſq;fueris cõuerſus Et — voci
2 †ושבת עד־יהוה אלהיך ושמעת [c] בקלו — [c] קול
toto in tui filij & tu ,hodie tibi *præcipiens* ego quæ omnia ſecundum — præcipio
ככל אשר־אנכי [d] מצוך היום אתה ובניך בכל־ — [d] צוה
tuus Deus DOMINVS reducet Et :tua anima tota in &,tuo corde
3 לבבך ובכל־נפשך׃ †[e] ושב יהוה אלהיך — [e] שוב
omnib[9] ex te cõgregabit &,reducet &;tui miſerebit&,tuã captiuitatẽ
את־[f] שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל־ — [f] שבה
.illuc tuus Deus DOMINVS te fecit diſpergere *quò* ,populis — ad quos
העמים אשר [g] הפיצך יהוה אלהיך שמה׃ — [g] פוץ
te congregabit inde ,cælorum extremo in tuus expulſus fuerit Si
4 †אם־יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך
te faciet venire Et .te accipiet inde & , tuus Deus DOMINVS
5 יהוה אלהיך ומשם [g] יקחך׃ †[h] והביאך — [g] לקח [h] בוא
,tui patres poſſederunt quam ,terram ad tuus Deus DOMINVS
יהוה אלהיך אל־הארץ אשר־ירשו אבתיך
.tuis patribus præ te multiplicabit & ,tibi bene faciet & ; eam poſſidebis & — magis quàm patres tuos.
וירשתה [i] והיטבך [k] והרבך מאבתיך׃ — [i] יטב [k] רבה
cor & ,tuum cor tuus Deus DOMINVS circuncidet Et
6 †[l] ומל יהוה אלהיך את־לבבך ואת־לבב — [l] מול
,tuo corde toto in tuum Deum DOMINVM diligendũ ad,tui ſeminis
זרעך לאהבה את־יהוה אלהיך בכל־לבבך
.tuas vitas propter ,tua anima tota in & — vitam tuam.
ובכל־נפשך למען [m] חייך׃ — [m] חיה
ſuper iſtas *execrationes* omnes tuus Deus DOMINVS dabit Et — maledictiones
7 †ונתן יהוה אלהיך את כל־[n] האלות האלה על־ — [n] אלה
. te ſunt perſecuti qui ,te habentes odio ſuper &,tuos inimicos
איביך ועל־שנאיך אשר רדפוך׃

.locusta possidebit ,tuæ humi fructum & ,tuum lignum Omne
42 כָּל־עֵצְךָ וּפְרִי אַדְמָתֶךָ יְיָרֵשׁ הַצְּלָצַל׃
tu & , superne superne te super ascedet tuo interiori in qui Peregrinus
43 הַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יַעֲלֶה עָלֶיךָ מַעְלָה מָּעְלָה וְאַתָּה
non tu & , tibi mutuabit Ipse .inferne inferne descendes
44 תֵרֵד מַטָּה מָּטָּה׃ הוּא יַלְוְךָ וְאַתָּה לֹא
.caudam in eris tu & , caput in erit ipse .ei mutuabis
תַלְוֶנּוּ הוּא יִהְיֶה לְרֹאשׁ וְאַתָּה תִּהְיֶה לְזָנָב׃
,te apprehēdēt &,te pſequētur &,iſtæ maledictiones oēs te ſup veniet Et
45 וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל־הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וּרְדָפוּךָ וְהִשִּׂיגוּךָ
custodiendum ad ,tui Dei DOMINI voce in obediuiſti non quia : te diſperdi vſque
עַד הִשָּׁמְדָךְ כִּי־לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר
.tibi præcepit quæ ,eius ſtatuta & ,eius præcepta
מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר צִוָּךְ׃
.ſeculum in vſque tuo ſemine in &,porteñtu in &,ſignū in te in erunt Et
46 וְהָיוּ בְךָ לְאוֹת וּלְמוֹפֵת וּבְזַרְעֲךָ עַד־עוֹלָם׃
, lætitia in tuo Deo DOMINO ſeruiuiſti non quod † Pro
47 תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עָבַדְתָּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה
.omnium multitudine præ ,cordis bonitate in &
וּבְטוּב לֵבָב מֵרֹב כֹּל׃
te in DOMINVS eum mittet quos , tuis inimicis ſerues Et
48 וְעָבַדְתָּ אֶת־אֹיְבֶיךָ אֲשֶׁר יְשַׁלְּחֶנּוּ יְהוָה בָּךְ
iugum dabit Et .omnium defectu in &, nuditate in &, ſiti in &, fame in
בְּרָעָב וּבְצָמָא וּבְעֵירֹם וּבְחֹסֶר כֹּל וְנָתַן עֹל
.te eum diſperdere ad vſque ,tuum collum ſuper ferri
בַּרְזֶל עַל־צַוָּארֶךָ עַד הִשְׁמִידוֹ אֹתָךְ׃
,terræ extremo ab longinquo à gente te ſuper DOMINVS Adferet
49 יִשָּׂא יְהוָה עָלֶיךָ גּוֹי מֵרָחֹק מִקְצֵה הָאָרֶץ
:eius linguam audies non cuius gentem ;aquila volaret quemadmodum
כַּאֲשֶׁר יִדְאֶה הַנָּשֶׁר גּוֹי אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁמַע לְשֹׁנוֹ׃
pueri & ,ſenem ad facies eleuabit non quæ ,faciebus fortem Gentem
50 גּוֹי עַז פָּנִים אֲשֶׁר לֹא־יִשָּׂא פָנִים לְזָקֵן וְנַעַר
,tuæ humi fructum &, tui animalis fructū comedet Et .miſerebitur non
51 לֹא יָחֹן׃ וְאָכַל פְּרִי בְהֶמְתְּךָ וּפְרִי־אַדְמָתְךָ
,recens oleū &, muſtū ,frumentū tibi relinquet nō quæ : te diſperdi † donec
עַד הִשָּׁמְדָךְ אֲשֶׁר לֹא־יַשְׁאִיר לְךָ דָּגָן תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר
.te eum diſperdere donec ,tui pecoris greges &,tuorum boum emiſſione
שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרֹת צֹאנֶךָ עַד הַאֲבִידוֹ אֹתָךְ׃
tuos muros cadere vſque, tuis portis omnibus in tibi anguſtia erit Et
52 וְהֵצַר לְךָ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ עַד רֶדֶת חֹמֹתֶיךָ
;tua terra omni in , eis in fidens tu quibus , muniti , excelſos
הַגְּבֹהֹת וְהַבְּצֻרוֹת אֲשֶׁר אַתָּה בֹּטֵחַ בָּהֵן בְּכָל־אַרְצֶךָ
dedit quam , tua terra omni in , tuis portis omnibus in tibi anguſtia erit &
וְהֵצַר לְךָ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ בְּכָל־אַרְצְךָ אֲשֶׁר נָתַן
.tibi tuus Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ׃
,tuarū filiarum &, tuorū filiorū carnem ,tui vteri fructum comedes Et
53 וְאָכַלְתָּ פְרִי־בִטְנְךָ בְּשַׂר בָּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ
coarctatione in &,obſidione in tuus Deus DOMINVS tibi dedit quos
אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמָצוֹר וּבְמָצוֹק
.tuus inimicus te coarctabit qua
אֲשֶׁר־יָצִיק לְךָ אֹיְבֶךָ׃
,ſuū fratre in eius oculum malignabit ,valde delicioſ &te i tener Vir
54 הָאִישׁ הָרַךְ בְּךָ וְהֶעָנֹג מְאֹד תֵּרַע עֵינוֹ בְאָחִיו
.remanſerit quod ,ſuorum filiorum reſiduū in &, ſui ſinus vxore in &
וּבְאֵשֶׁת חֵיקוֹ וּבְיֶתֶר בָּנָיו אֲשֶׁר יוֹתִיר׃
,comedet quos ,ſuorum filiorum carne de eis ex vni dando A
55 מִתֵּת ׀ לְאַחַד מֵהֶם מִבְּשַׂר בָּנָיו אֲשֶׁר יֹאכֵל
qua coarctatione in &, obſidione in omne ſibi remanſit non quod eo pro
מִבְּלִי הִשְׁאִיר־לוֹ כֹּל בְּמָצוֹר וּבְמָצוֹק אֲשֶׁר
.tuis portis omnibus in ,tuus inimicus te coarctabit
יָצִיק לְךָ אֹיִבְךָ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ׃
ſui pedis volam tentauit non quæ , delicioſa &, te in Teneræ
56 הָרַכָּה בְךָ וְהָעֲנֻגָּה אֲשֶׁר לֹא־נִסְּתָה כַף־רַגְלָהּ
eius oculus malignabit, molleſcendo præ & ,deliciando præ ,terræ ſuper ſtatuere
הַצֵּג עַל־הָאָרֶץ מֵהִתְעַנֵּג וּמֵרֹךְ תֵּרַע עֵינָהּ
:ſuam filiam in & , ſuum filium in & , ſui ſinus virum in
בְּאִישׁ חֵיקָהּ וּבִבְנָהּ וּבְבִתָּהּ׃
,ſuos filios in & , eius pedes inter ex exeuntem ſuam patunlam in Et
57 וּבְשִׁלְיָתָהּ הַיּוֹצֵת ׀ מִבֵּין רַגְלֶיהָ וּבְבָנֶיהָ
,obſidione in, abſcōdito in omniū defectu in eos comedet quia , pariet quos
אֲשֶׁר תֵּלֵד כִּי־תֹאכְלֵם בְּחֹסֶר־כֹּל בַּסָּתֶר בְּמָצוֹר
.tuis portis in tuus inimicus te anguſtiabit qua,coarctatione in &
וּבְמָצוֹק אֲשֶׁר יָצִיק לְךָ אֹיִבְךָ בִּשְׁעָרֶיךָ׃
, iſtius legis verba omnia faciendum ad cuſtodieris non Si
58 אִם־לֹא תִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת

Omnem arborem tuā, terræ depauperabit. † eſt tui medio. לוה נטה. נשג donec diſperdaris. † voci vt cuſtodires. צוה. חקק. † eo coluiſti Dominum Deū tuum. רבב. † contra. Ponet ferreum donec diſperdat te. Et eleuabit. נשא volat. intelliges. † facie. † faciem pueroo non parcet. עזז. terræ. חנן. † diſperdaris: † vinum, † armentum * pecudum tuarum, † perdat. † Et obſidebit te † vrbibus donec cadant muri tui excelſi, & muniti, צור ירד. † fidis * obſidebit te * vrbibus צור. oculo ſuo רכך רוע. Vt nō det ali cui quicquam † vrbibus † plantam. נסה כפף. † deliciis ſuis, † teneritudine, יצג. ſuas ſecundinas quę egrediuntur è pedibus. שלה יצא. † propter defectum † clā. ילד. coarctabit vrbibus † Niſi vt facias. ירה.

† ſunt terribilem & ,glorioſum nomen timendum ad, iſto libro in ‡ ſcripta †
הַכְּתוּבִים בַּסֵּפֶר הַזֶּה לְיִרְאָה אֶת־הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא
.tuum Deum DOMINVM iſtum
הַזֶּה אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃
, tui ſeminis pcuſſiones &,tuas pcuſſiones DOMINVS mirificabit Et
59 וְהִפְלָא יְהוָה אֶת־מַכֹּתְךָ וְאֵת מַכּוֹת זַרְעֶךָ
.ſtabiles & , malas infirmitates & ,ſtabiles &,magnas percuſſiones
מַכּוֹת גְּדֹלֹת וְנֶאֱמָנוֹת וָחֳלָיִם רָעִים וְנֶאֱמָנִים׃
timuiſti quarum , Aegypti ægritudinem omnem te in redire faciet Et
60 וְהֵשִׁיב בְּךָ אֵת כָּל־מַדְוֵה מִצְרַיִם אֲשֶׁר יָגֹרְתָּ
.te in adhærebunt & ;eorum faciebus à
מִפְּנֵיהֶם וְדָבְקוּ בָּךְ׃
ſcripta † non quæ ,percuſſionē omnem &,infirmitatē omnem Etiam
61 גַּם כָּל־חֳלִי וְכָל־מַכָּה אֲשֶׁר לֹא כָתוּב
donec, te ſuper DOMINVS eas faciet aſcendere , huius legis libro in
בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת יַעְלֵם יְהוָה עָלֶיךָ עַד
fuiſtis quod eo pro , parum viris in remanebitis Et .te diſperdi
62 הִשָּׁמְדָךְ׃ וְנִשְׁאַרְתֶּם בִּמְתֵי מְעָט תַּחַת אֲשֶׁר הֱיִיתֶם
DOMINI voce in audiuiſti non quia : multitudinem in cælorū ſtellæ ſicut
כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב כִּי־לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה
DOMINVS eſt gauiſus quemadmodum , erit Et .tui Dei
63 אֱלֹהֶיךָ׃ וְהָיָה כַּאֲשֶׁר־שָׂשׂ יְהוָה
gaudebit ſic , vos multiplicando &, vobis benefaciendo vos ſuper
עֲלֵיכֶם לְהֵיטִיב אֶתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם כֵּן יָשִׂישׂ
:vos delendo & vos perdendo , vos ſuper DOMINVS
יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֶתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם
, illuc ingrediens tu quam , humo deſuper deſtruemini † &
וְנִסַּחְתֶּם מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־אַתָּה בָא־שָׁמָּה
.eam poſſidendam ad
לְרִשְׁתָּהּ׃
extremo ab , populos omnes in DOMINVS te faciet diſpergere Et
64 וֶהֱפִיצְךָ יְהוָה בְּכָל־הָעַמִּים מִקְצֵה
,alienos Deos ibi coles & ; terræ extremum ad vſque & terræ
הָאָרֶץ וְעַד־קְצֵה הָאָרֶץ וְעָבַדְתָּ שָּׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים
.lapidem & lignum , tui patres & , tu noſti non quos
אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ אַתָּה וַאֲבֹתֶיךָ עֵץ וָאָבֶן׃
vola requies erit neque , requieſces non ipſis gentibus in Et
65 וּבַגּוֹיִם הָהֵם לֹא תַרְגִּיעַ וְלֹא־יִהְיֶה מָנוֹחַ לְכַף־
,oculorū deficientia &,pauidū cor ibi tibi DOMINVS dabit Et .tui pedis
רַגְלֶךָ וְנָתַן יְהוָה לְךָ שָׁם לֵב רַגָּז וְכִלְיוֹן עֵינַיִם
;regione è tibi ſuſpenſæ tua vitæ erunt Et .animi mæſtitiam &
66 וְדַאֲבוֹן נָפֶשׁ׃ וְהָיוּ חַיֶּיךָ תְּלֻאִים לְךָ מִנֶּגֶד
.tua vita in credes non & , die & , nocte pauebis &
וּפָחַדְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם וְלֹא תַאֲמִין בְּחַיֶּיךָ׃
Quis , dices veſpera in Et ; veſperam dabit Quis , dices matutino In
67 בַּבֹּקֶר תֹּאמַר מִי־יִתֵּן עֶרֶב וּבָעֶרֶב תֹּאמַר מִי־
quod tuorum oculorū viſo præ &, pauebis quo , tui cordis pauore præ ; mane dabit
יִתֵּן בֹּקֶר מִפַּחַד לְבָבְךָ אֲשֶׁר תִּפְחָד וּמִמַּרְאֵה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר
nauibus in Aegyptum DOMINVS te faciet redire Et .videbis
68 תִּרְאֶה׃ וֶהֱשִׁיבְךָ יְהוָה ׀ מִצְרַיִם בָּאֳנִיּוֹת
quà venundabimini * &, eam videre vltra adiicies † non ,tibi dixi quam via in
בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לְךָ לֹא־תֹסִיף עוֹד לִרְאֹתָהּ וְהִתְמַכַּרְתֶּם
.acquirens ‡ non &, ancillas in &, ſeruos in tuis inimicis ibi
שָׁם לְאֹיְבֶיךָ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת וְאֵין קֹנֶה׃

CAP. XXIX. כט

DOMINVS præcepit quod , pacti verba † Iſta
1 אֵלֶּה דִבְרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־
,pactum præter , Moab terra in Iſrael filiis cum excidendum ad ,Moſeh
מֹשֶׁה לִכְרֹת אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מוֹאָב מִלְּבַד הַבְּרִית
.Choreb in eis cum excidit quod
אֲשֶׁר־כָּרַת אִתָּם בְּחֹרֵב׃
Vos : eos ad dixit & , Iſrael omnem ad Moſeh vocauit Et
2 וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַתֶּם
terra in veſtris oculis in DOMINVS fecit quæ omnia vidiſtis
רְאִיתֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה לְעֵינֵיכֶם בְּאֶרֶץ
.eius terræ omni , eius ſeruis omnibus &, Parhoh , Aegypti
מִצְרַיִם לְפַרְעֹה וּלְכָל־עֲבָדָיו וּלְכָל־אַרְצוֹ׃
portenta & , ſigna ; tui oculi viderunt quas , magnas Tentationes
3 הַמַּסּוֹת הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ הָאֹתֹת וְהַמֹּפְתִים
.ipſa magna
הַגְּדֹלִים הָהֵם׃
videndum ad oculos &, ſciendum ad, cor vobis DOMINVS dedit non Et
4 וְלֹא־נָתַן יְהוָה לָכֶם לֵב לָדַעַת וְעֵינַיִם לִרְאוֹת

† ſunt. ‡ vt timeas. ירא. Mirabile faciet. נכה. perſeuerātes, perſeuerātes. חלה. infirmitatem à quarum timoriſti conſpectu. שוב. tibi. ‡ eſt. עלה. diſperdaris. cum paucis, quam quam obediuiſtis voci. רבב. † veſtri. שוש. יטב. ‡ exterminabimini è terra, ad quā tu ingrediens, vt poſſideas. ירש. פוץ. plantæ. נוח. dolorem erit vita tua ſuſpenſa. חיה. vitæ tuæ. mane. propter pauorem. ‡ & propter ea quæ videbunt oculi tui. ‡ in via de qua. ‡ iterū videbis. * quæres te vendere. יסף. ‡ erit qui emat. † ſunt. † vt pangeret. pepigit. ראה. נסה. ראה. ‡ ſcientes, ‡ videretis. ידע.

† sunt æreis
† est ferrea.
vt puluerem, & terram,
donec disperdaris.
coram inimicis tuis. Per
† per coram eo.
ז זוע
† erit
matiscis
y נבכה
הטחורים
p vt
z יכל
palpabis in meridie, palpat
* erit
x ישע
coibit cū ea.
שכבנה
p
mactabitur
rapietur à facie tua,
dabuntur
† erit
dabuntur
videbunt
& deficient propter
* erit fortitudo in manu
terræ
פרה
ignorasti, confractus
* obstupesces eaque videbunt oculi tui.
vt nō possis planta
c כפף
d קום
coles
deos alienos lignum, lapidem.
* stuporem fabulam
שמם
ad quos
perdet
f יצא
g נטע
consumet
h נשל
i ילד
k שבה

quæ, terra & ; æs , tuum caput supra † qui tui cæli erunt Et
23 וְהָי֥וּ שָׁמֶ֛יךָ אֲשֶׁ֥ר עַל־רֹאשְׁךָ֖ נְחֹ֑שֶׁת וְהָאָ֥רֶץ אֲשֶׁר־
. ferrum , te subter †
תַּחְתֶּ֖יךָ בַּרְזֶֽל׃
: puluerem & terram minutã , tuæ terræ pluuiã DOMINVS Dabit
24 †יִתֵּ֧ן יְהוָ֛ה אֶת־מְטַ֥ר אַרְצְךָ֖ אָבָ֣ק וְעָפָ֑ר
. te disperdi ad vsque , te super descendet cælis è
מִן־הַשָּׁמַ֙יִם֙ יֵרֵ֣ד עָלֶ֔יךָ עַ֖ד הִשָּׁמְדָֽךְ׃
vnam viam In . tuorum inimicorũ facies ad cæsum DOMINVS te Dabit
25 †יִתֶּנְךָ֨ יְהוָ֥ה ׀ נִגָּף֮ לִפְנֵ֣י אֹיְבֶיךָ֒ בְּדֶ֤רֶךְ אֶחָד֙
eris & ; eius facies ad fugies vias septem in & , eum ad egredieris
תֵּצֵ֣א אֵלָ֔יו וּבְשִׁבְעָ֥ה דְרָכִ֖ים תָּנ֣וּס לְפָנָ֑יו וְהָיִ֣יתָ
. terræ regnis omnibus commotionem in
לְזַעֲוָ֔ה לְכֹ֖ל מַמְלְכ֥וֹת הָאָֽרֶץ׃
, cælorum volucri omni escam in tuum cadauer erit Et
26 †וְהָיְתָ֤ה נִבְלָֽתְךָ֙ לְמַאֲכָ֔ל לְכָל־ע֥וֹף הַשָּׁמַ֖יִם
. exterrens * non & ; terræ animali &
וּלְבֶהֱמַ֣ת הָאָ֑רֶץ וְאֵ֖ין מַחֲרִֽיד׃
, scabie & , ani hæmorrhoidibus & , Aegypti vlcere in DOMINVS te Percutiet
27 †יַכְּכָ֨ה יְהוָ֜ה בִּשְׁחִ֤ין מִצְרַ֙יִם֙ וּבַעְפֹלִ֔ים וּבַגָּרָ֖ב
. curari possis non qua , prurigine &
וּבֶחָ֑רֶס אֲשֶׁ֥ר לֹא־תוּכַ֖ל לְהֵרָפֵֽא׃
. cordis stupore in & , cæcitate in & , amentia in DOMINVS te Percutiet
28 †יַכְּכָ֣ה יְהוָ֔ה בְּשִׁגָּע֖וֹן וּבְעִוָּר֑וֹן וּבְתִמְה֖וֹן לֵבָֽב׃
cæcus palparet quemadmodum , luce duplici in palpans eris Et
29 †וְהָיִ֜יתָ מְמַשֵּׁ֣שׁ בַּֽצָּהֳרַ֗יִם כַּאֲשֶׁ֨ר יְמַשֵּׁ֤שׁ הָֽעִוֵּר֙
oppressus veruntamen eris & : tuas vias secundabis non & ; caligine in
בָּאֲפֵלָ֔ה וְלֹ֥א תַצְלִ֖יחַ אֶת־דְּרָכֶ֑יךָ וְהָיִ֜יתָ אַ֣ךְ עָשׁ֧וּק
. seruator * non & ; diebus omnibus direptus &
וְגָז֛וּל כָּל־הַיָּמִ֖ים וְאֵ֥ין מוֹשִֽׁיעַ׃
, dificabis Domum . eam succubã reddet alius vir & , desponsabis Vxorem
30 †אִשָּׁ֣ה תְאָרֵ֗שׂ וְאִ֤ישׁ אַחֵר֙ יִשְׁגָּלֶ֔נָּה בַּ֥יִת תִּבְנֶ֖ה
. eam prophanabis non & , plantabis Vineam . ea in habitabis non &
וְלֹא־תֵשֵׁ֣ב בּ֑וֹ כֶּ֥רֶם תִּטַּ֖ע וְלֹ֥א תְחַלְּלֶֽנּוּ׃
tuus Asinus . eo ex comedes non & , tuis oculis in mactatus tuus Bos
31 †שׁוֹרְךָ֞ טָב֣וּחַ לְעֵינֶ֗יךָ וְלֹ֣א תֹאכַל֮ מִמֶּ֒נּוּ֒ חֲמֹֽרְךָ֙
, tuis inimicis data tuæ Pecudes . tibi restituetur nō & , tuis faciebus à raptus
גָּז֣וּל מִלְּפָנֶ֔יךָ וְלֹ֥א יָשׁ֖וּב לָ֑ךְ צֹֽאנְךָ֙ נְתֻנ֣וֹת לְאֹיְבֶ֔יךָ
. seruator tibi non &
וְאֵ֥ין לְךָ֖ מוֹשִֽׁיעַ׃
, videntes tui oculi & , alteri populo dati tuæ filiæ & , tui Filij
32 †בָּנֶ֨יךָ וּבְנֹתֶ֜יךָ נְתֻנִ֨ים לְעַ֤ם אַחֵר֙ וְעֵינֶ֣יךָ רֹא֔וֹת
. tua manu Deum ad * non & , die omni eos ad deficientes &
וְכָל֥וֹת אֲלֵיהֶ֖ם כָּל־הַיּ֑וֹם וְאֵ֥ין לְאֵ֖ל יָדֶֽךָ׃
quem , populus comedet tuum laborē omnē & , tuæ humi Fructum
33 †פְּרִ֤י אַדְמָתְךָ֙ וְכָל־יְגִ֣יעֲךָ֔ יֹאכַ֥ל עַ֖ם אֲשֶׁ֣ר
. diebus omnibus quassatus & oppressus tantùm eris & , nouisti non
לֹא־יָדָ֑עְתָּ וְהָיִ֗יתָ רַ֛ק עָשׁ֥וּק וְרָצ֖וּץ כָּל־הַיָּמִֽים׃
. videbis quam tuorum oculorum visione à vesanus eris * Et
34 †וְהָיִ֖יתָ מְשֻׁגָּ֑ע מִמַּרְאֵ֥ה עֵינֶ֖יךָ אֲשֶׁ֥ר תִּרְאֶֽה׃
, coxas super & , genua super malo vlcere in DOMINI te Percutiet
35 †יַכְּכָ֨ה יְהוָ֜ה בִּשְׁחִ֣ין רָ֗ע עַל־הַבִּרְכַּ֙יִם֙ וְעַל־הַשֹּׁקַ֔יִם
. tuum verticem ad vsque & tui pedis vola à , curari poteris non quod
אֲשֶׁ֥ר לֹא־תוּכַ֖ל לְהֵרָפֵ֑א מִכַּ֥ף רַגְלְךָ֖ וְעַ֥ד קָדְקֳדֶֽךָ׃
statues quem , tuum regem & , te DOMINVS faciet Ambulare
36 †יוֹלֵ֨ךְ יְהוָ֜ה אֹֽתְךָ֗ וְאֶֽת־מַלְכְּךָ֙ אֲשֶׁ֣ר תָּקִ֣ים
seruies & ; tui patres & , tu nosti non quam , gentem ad , te super
עָלֶ֔יךָ אֶל־גּ֕וֹי אֲשֶׁ֥ר לֹא־יָדַ֖עְתָּ אַתָּ֣ה וַאֲבֹתֶ֑יךָ וְעָבַ֥דְתָּ
. lapidi & ligno , alienis Diis ibi
שָּׁ֛ם אֱלֹהִ֥ים אֲחֵרִ֖ים עֵ֥ץ וָאָֽבֶן׃
, populis omnibus in dicterium in & , parabolã in , desolationē in eris Et
37 †וְהָיִ֣יתָ לְשַׁמָּ֔ה לְמָשָׁ֖ל וְלִשְׁנִינָ֑ה בְּכֹל֙ הָֽעַמִּ֔ים
. illuc DOMINVS te ducet quo
אֲשֶׁר־יְנַהֶגְךָ֥ יְהוָ֖ה שָֽׁמָּה׃
illud consumet quia ; colliges parū & , agrum ad educes multum Semen
38 †זֶ֥רַע רַ֖ב תּוֹצִ֣יא הַשָּׂדֶ֑ה וּמְעַ֣ט תֶּאֱסֹ֔ף כִּ֥י יַחְסְלֶ֖נּוּ
, bibes non vinum & ; coles & , plantabis Vineas . locusta
39 הָאַרְבֶּֽה׃ †כְּרָמִ֥ים תִּטַּ֖ע וְעָבָ֑דְתָּ וְיַ֤יִן לֹא־תִשְׁתֶּה֙
. vermis illud comedet quia , colliges neque
וְלֹ֣א תֶֽאֱגֹ֔ר כִּ֥י תֹאכְלֶ֖נּוּ הַתֹּלָֽעַת׃
quia : te vnges non oleo & : tuo termino omni in tibi erunt Oliuæ
40 †זֵיתִ֛ים יִהְי֥וּ לְךָ֖ בְּכָל־גְּבוּלֶ֑ךָ וְשֶׁ֙מֶן֙ לֹ֣א תָס֔וּךְ כִּ֥י
erunt non & ; generabis filias & Filios . tua oliua euelletur
41 יִשַּׁ֖ל זֵיתֶֽךָ׃ †בָּנִ֥ים וּבָנ֖וֹת תּוֹלִ֑יד וְלֹא־יִהְי֣וּ
. captiuitatem in ibunt quia : tibi
לָ֔ךְ כִּ֥י יֵלְכ֖וּ בַּשֶּֽׁבִי׃

percussos , te super surgentes tuos inimicos DOMINVS Dabit
7 †יִתֵּ֨ן יְהוָ֤ה אֶת־אֹֽיְבֶ֙יךָ֙ הַקָּמִ֣ים עָלֶ֔יךָ נִגָּפִ֖ים
fugient viis septem in & , te ad egredientur vna via in . tuas facies ad
לְפָנֶ֑יךָ בְּדֶ֤רֶךְ אֶחָד֙ יֵצְא֣וּ אֵלֶ֔יךָ וּבְשִׁבְעָ֥ה דְרָכִ֖ים יָנ֥וּסוּ
benedictionem tecum DOMINVS Præcipiet . tuas facies ad
8 לְפָנֶֽיךָ׃ †יְצַ֨ו יְהוָ֤ה אִתְּךָ֙ אֶת־הַבְּרָכָ֔ה
quam , terra in tibi benedicet & : tua manus missione omni in & , tuis horreis in
בַּאֲסָמֶ֕יךָ וּבְכֹ֖ל מִשְׁלַ֣ח יָדֶ֑ךָ וּבֵ֣רַכְךָ֔ בָּאָ֕רֶץ אֲשֶׁר־
. tibi dans , tuus Deus DOMINVS
יְהוָ֥ה אֱלֹהֶ֖יךָ נֹתֵ֥ן לָֽךְ׃
quemadmodum , sanctum populum in tibi DOMINVS te Statuet
9 †יְקִֽימְךָ֙ יְהוָ֥ה לוֹ֙ לְעַ֣ם קָד֔וֹשׁ כַּאֲשֶׁ֖ר
ambulaueris & , tui Dei DOMINI præcepta custodieris cùm , tibi iurauit
נִֽשְׁבַּֽע־לָ֑ךְ כִּ֣י תִשְׁמֹ֗ר אֶת־מִצְוֺת֙ יְהוָ֣ה אֱלֹהֶ֔יךָ וְהָלַכְתָּ֖
DOMINI nomen quòd , terræ populi omnes videbunt Et . eius viis in
10 בִּדְרָכָֽיו׃ †וְרָאוּ֙ כָּל־עַמֵּ֣י הָאָ֔רֶץ כִּ֛י שֵׁ֥ם יְהוָ֖ה
DOMINVS te reliquum faciet Et . te à timebunt & ; te super est inuocatū
11 נִקְרָ֣א עָלֶ֑יךָ וְיָֽרְא֖וּ מִמֶּֽךָּ׃ †וְהוֹתִרְךָ֤ יְהוָה֙
, tuæ humi fructu ĩ & , tui quadrupedis fructu in & , tui ventris fructu in , bono
לְטוֹבָ֔ה בִּפְרִ֥י בִטְנְךָ֛ וּבִפְרִ֥י בְהֶמְתְּךָ֖ וּבִפְרִ֣י אַדְמָתֶ֑ךָ
. tibi dandam ad , tuis patribus DOMINVS iurauit quam * humum super
עַ֚ל הָֽאֲדָמָ֔ה אֲשֶׁ֨ר נִשְׁבַּ֧ע יְהוָ֛ה לַאֲבֹתֶ֖יךָ לָ֥תֶת לָֽךְ׃
, bonum suum thesaurum tibi DOMINVS Aperiet
12 †יִפְתַּ֣ח יְהוָ֣ה ׀ לְ֠ךָ֠ אֶת־אוֹצָר֨וֹ הַטּ֜וֹב אֶת־
benedicendum ad & , suo tempore in tuæ terræ pluuiam dandum ad , cælos
הַשָּׁמַ֗יִם לָתֵ֤ת מְטַֽר־אַרְצְךָ֙ בְּעִתּ֔וֹ וּלְבָרֵ֕ךְ אֵ֖ת
non tu & , multis gentibus mutuabis & : tuæ manus operi omni
כָּל־מַעֲשֵׂ֣ה יָדֶ֑ךָ וְהִלְוִ֙יתָ֙ גּוֹיִ֣ם רַבִּ֔ים וְאַתָּ֖ה לֹ֥א
. mutuum accipies
תִלְוֶֽה׃
dũtaxat eris & ; caudam in non & , caput in DOMINVS te dabit Et
13 †וּנְתָֽנְךָ֨ יְהוָ֤ה לְרֹאשׁ֙ וְלֹ֣א לְזָנָ֔ב וְהָיִ֙יתָ֙ רַ֣ק
præcepta ad * obedictis cùm , decliue in * eris non & , excelsum in
לְמַ֔עְלָה וְלֹ֥א תִהְיֶ֖ה לְמָ֑טָּה כִּֽי־תִשְׁמַ֞ע אֶל־מִצְוֺ֣ת ׀
, custodiendum ad , hodie tibi præcipiens † ego quæ , tui Dei DOMINI
יְהוָ֣ה אֱלֹהֶ֗יךָ אֲשֶׁ֨ר אָנֹכִ֜י מְצַוְּךָ֛ הַיּ֖וֹם לִשְׁמֹ֥ר
, verbis omnibus ab recesseris non Et : faciendum ad &
14 וְלַעֲשֽׂוֹת׃ †וְלֹ֣א תָס֗וּר מִכָּל־הַדְּבָרִ֡ים
post eundo , sinistra & , dextera hodie vobis præcipiens ego quæ
אֲשֶׁר֩ אָנֹכִ֨י מְצַוֶּ֥ה אֶתְכֶ֛ם הַיּ֖וֹם יָמִ֣ין וּשְׂמֹ֑אול לָלֶ֗כֶת אַחֲרֵ֛י
. eis seruiendum ad , alienos deos
אֱלֹהִ֥ים אֲחֵרִ֖ים לְעָבְדָֽם׃
custodiendum ad , tui Dei DOMINI voce in obedieris non si , erit Et
15 †וְהָיָ֗ה אִם־לֹ֤א תִשְׁמַע֙ בְּקוֹל֙ יְהוָ֣ה אֱלֹהֶ֔יךָ לִשְׁמֹ֤ר
tibi præcipiens ego quæ , eius statuta & , eius præcepta omnia faciendum ad
לַעֲשׂוֹת֙ אֶת־כָּל־מִצְוֺתָ֣יו וְחֻקֹּתָ֔יו אֲשֶׁ֛ר אָנֹכִ֥י מְצַוְּךָ֖
. te apprehendet & , istæ maledictiones omnes te sup venient & ; hodie
הַיּ֑וֹם וּבָ֧אוּ עָלֶ֛יךָ כָּל־הַקְּלָל֥וֹת הָאֵ֖לֶּה וְהִשִּׂיגֽוּךָ׃
. agro in tu maledictus & , ciuitate in tu Maledictus
16 †אָר֥וּר אַתָּ֖ה בָּעִ֑יר וְאָר֥וּר אַתָּ֖ה בַּשָּׂדֶֽה׃
. tuum residuum & , tuum canistrum Maledictum
17 †אָר֥וּר טַנְאֲךָ֖ וּמִשְׁאַרְתֶּֽךָ׃
, tuorum boum emissio ; tuæ humi fructus & , tui ventris fructus Maledictus
18 †אָר֥וּר פְּרִֽי־בִטְנְךָ֖ וּפְרִ֣י אַדְמָתֶ֑ךָ שְׁגַ֥ר אֲלָפֶ֖יךָ
. tui pecoris greges &
וְעַשְׁתְּרֹ֥ת צֹאנֶֽךָ׃
. te egrediendo in tu maledictus & ; te ingrediendo in tu Maledictus
19 †אָר֥וּר אַתָּ֖ה בְּבֹאֶ֑ךָ וְאָר֥וּר אַתָּ֖ה בְּצֵאתֶֽךָ׃
, conturbationem , maledictionem te in DOMINVS mittet Et
20 †יְשַׁלַּ֣ח יְהוָ֣ה ׀ בְּ֠ךָ֠ אֶת־הַמְּאֵרָ֤ה אֶת־הַמְּהוּמָה֙
te disperdi ad vsque , facias quo tua manus missione omni in increpationem &
וְאֶת־הַמִּגְעֶ֔רֶת בְּכָל־מִשְׁלַ֥ח יָדְךָ֖ אֲשֶׁ֣ר תַּעֲשֶׂ֑ה עַ֣ד הִשָּֽׁמֶדְךָ֤
quibus , tuarum actionum malitia faciebus à * velociter te perire ad vsque &
וְעַד־אֲבָדְךָ֙ מַהֵ֔ר מִפְּנֵ֖י רֹ֣עַ מַֽעֲלָלֶ֑יךָ אֲשֶׁ֖ר
. me dereliquisti
עֲזַבְתָּֽנִי׃
te eam consumere ad vsque l pestilentiam te in * DOMINVS Adiunget
21 †יַדְבֵּ֧ק יְהוָ֛ה בְּךָ֖ אֶת־הַדָּ֑בֶר עַ֚ד כַּלֹּת֣וֹ אֹֽתְךָ֔
. eam possidendum ad illuc ingrediens tu quam , humo desuper
מֵעַל֙ הָֽאֲדָמָ֔ה אֲשֶׁר־אַתָּ֥ה בָא־שָׁ֖מָּה לְרִשְׁתָּֽהּ׃
inflãmatione & , continua ardore in & , phthisi in DOMINVS te Percutiet
22 †יַכְּכָ֣ה יְהוָ֡ה בַּשַּׁחֶ֣פֶת וּבַקַּדַּ֩חַת֩ וּבַדַּלֶּ֨קֶת
, te persequentur & ; aurugine in & , vredine in & , siccitate in & , ethica in &
וּבַֽחַרְחֻר֙ וּבַחֶ֔רֶב וּבַשִּׁדָּפ֖וֹן וּבַיֵּרָק֑וֹן וּרְדָפ֖וּךָ
. te perire ad vsque
עַ֥ד אָבְדֶֽךָ׃

hostes aduersum
קום נגף
coram te per viam vnam
sp septē vias
coram te.
1 vt sit benedictio cellariis omnibus in quib' mittet manus tuas dat
m
abundare faciet
n יתר
animalis terræ
terram super
vt daret
cælum, vt det benedicat
o לוה
ponet
sursum
* deorsum
p נטה
q צוה
* præcepta
† præcipio
vt custodias & facias:
præcipio ad dexteram, ad sinistram.
r הלך
vt colatis eos.
voci
vt custodias & facias
præcipio
s עשה
t חקק נשג
eris eris
reliquiæ tuæ.
terræ fœtus
ouium tuarū.
u quādo ingredieris quādo egredieris.
x בוא יצא
perditionem
y הום
z conturbationem in omnib' in quib' mittes manus tuas ad faciendum donec deleatis & pereas
* propter malitiam operum tuorum
* donec consumat te a terra ad quā ingrederis, vt possideas
a כלה ירש
tumore ardore
b gladio
c necperecis

omne ſcd̄m ,viduæ & ,pupillo ,peregrino & ,Leuitæ illā dedi etiam &
וְגַם נְתַתִּיו לַלֵּוִי וְלַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה כְּכָל־
,tuis p̄ceptis de ſum trāſgreſſus nō .mihi prçcepiſti quod ,tuū prçceptum
[t]מִצְוָתְךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לֹא־עָבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ צוה[t]
abſtuli neque ,ea ex mea triſtitia in comedi Non .ſum oblitus neque
14 וְלֹא שָׁכָחְתִּי׃ †לֹא־אָכַלְתִּי [v]בְאֹנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא־בִעַרְתִּי און[v]
voce in Audiui .mortuo* ea ex dedi neque ;immundo in‡ea ex ‡ cum * pro defuncto. Obediui
מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא וְלֹא־נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל voci
.mihi præcepiſti quæ omnia ſecundum feci :mei Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהָי עָשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי׃
benedic & ,cælis ē tuæ ſanctitatis habitaculo de Reſpice
15 †הַשְׁקִיפָה [x]מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וּבָרֵךְ אֶת־ עון[x]
quēadmodū ;nobis dediſti quam ,terræ & ,Iſrael tuo populo
עַמְּךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאֵת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כַּאֲשֶׁר
.melle & ,lacte fluenti terræ ;noſtris patribus iuraſti
נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתֵינוּ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ׃
faciendum ad tibi præcipit tuus Deus DOMINVS hac Die vt facias
16 †הַיּוֹם הַזֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מְצַוְּךָ לַעֲשׂוֹת
ea facies‡ & ,cuſtodies & .iudicia & ,iſta ſtatuta cuſtodi, ‡fac
אֶת־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אוֹתָם
condixiſti DOMINVM .tua anima tota in & ,tuo corde toto in exaltaſti
17 בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ׃ †אֶת־יְהוָה הֶאֱמַרְתָּ
cuſtodiēdū ad† &,eius viis in ambulandū ad* &,Deum in tibi exiſtendū ad ,hodie vt ſit
הַיּוֹם לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים [x]וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וְלִשְׁמֹר *ambules †cuſtodias
.eius voce in audiendum ad‡ & ,eius iudicia & ,eius prçcepta & ,eius ſtatuta הלך[x]
חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְלִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ׃ ‡obedias voci
,peculij† populū in ei exiſtendum ad*,hodie te condixit‡ DOMINVS Et ‡exaltauit
18 †וַיהוָה הֶאֱמִירְךָ הַיּוֹם לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה * vt ſis †peculiarē, ‡cuſtodias
.eius præcepta omnia cuſtodiendum ad‡ & ;tibi eſt locutus quēadmodum
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לָךְ וְלִשְׁמֹר כָּל־מִצְוֹתָיו׃
laudem ad,fecit quas ,gentes omnes ſuper excelſum te ponendum ad Et ponat
19 †וּלְתִתְּךָ [y]עֶלְיוֹן עַל כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה [z]לִתְהִלָּה עלה[y] הלל[z]
DOMINO ſanctum populum te exiſtendum ad‡ & ;decorem in & ,nomen in & gloriam,
וּלְשֵׁם וּלְתִפְאָרֶת וְלִהְיֹתְךָ עַם־קָדֹשׁ לַיהוָה ‡vt ſis populus ſanctus
.eſt locutus quemadmodum ,tuo Deo
אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר׃

CAP. XXVII. כז

Cuſtodi :dicendo ,populo Iſrael ſeniores & ,Moſeh præcepit Et
1 [a]†וַיְצַו מֹשֶׁה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הָעָם לֵאמֹר שָׁמֹר צוה[a]
.hodie vobis præcipiens ego quod ,præceptum omne præcipio
אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם׃
quam terram ad ,Iarden tranſieritis qua die in ,erit Et tranſieris
2 †וְהָיָה בַּיּוֹם אֲשֶׁר תַּעַבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־
,magnos lapides tibi ſtatues & ;tibi dans tuus Deus DOMINVS dat
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ [b]וַהֲקֵמֹתָ לְךָ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת קום[b]
verba omnia eis ſuper‡ ſcribes Et .calce in eos linies & ‡ in
3 [c]וְשַׂדְתָּ אֹתָם בַּשִּׂיד׃ †וְכָתַבְתָּ עֲלֵיהֶן אֶת־כָּל־דִּבְרֵי שיד[c]
terram in ingrediaris quod propter ; te tranſeundo in ,iſtius legis cùm tranſieris, vt
הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעָבְרֶךָ לְמַעַן אֲשֶׁר [d]תָּבֹא אֶל־הָאָרֶץ בוא[d]
,melle & lacte fluentem terram, tibi dans* tuus Deus DOMINVS quam *dat
אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶרֶץ [e]זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ זוב[e]
.tibi tuorum patrum Deus DOMINVS eſt locutus quemadmodum
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי־אֲבֹתֶיךָ לָךְ׃
,iſtos lapides erigetis ,Iarden vos tranſeundo in ,erit Et cùm tranſieris
4 †וְהָיָה בְּעָבְרְכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן תָּקִימוּ אֶת־הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה
eos linies & ;Hebal monte in hodie vobis præcipiens ego quos præcipio tibi
אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם בְּהַר עֵיבָל וְשַׂדְתָּ אוֹתָם
,tuo Deo DOMINO altare ibi ædificabis Et .calce in
5 בַּשִּׂיד׃ †וּבָנִיתָ שָּׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
.ferrum eos ſuper agitabis‡ non .lapidum altare lapideum.
מִזְבַּח אֲבָנִים לֹא־תָנִיף עֲלֵיהֶם בַּרְזֶל׃ ‡eleuare facies
;tui Dei DOMINI altare ædificabis perfectis Lapidibus
6 †אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת־מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
.tuo Deo DOMINO aſcenſiones† ipſo ſuper facies aſcendere & offeres
[f]וְהַעֲלִיתָ עָלָיו עוֹלֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ † holocauſta עלה[f]
facies ad lætaberis & ;ibi comedes & ,pacifica ſacrificabis Et coram Dn̄o
7 †וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שָּׁם וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי Deo tuo.
omnia lapidibus ſuper ſcribes Et .tui Dei DOMINI in
8 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ †וְכָתַבְתָּ עַל־הָאֲבָנִים אֶת־כָּל־
.bene declarando , iſtius legis verba diligenter.
דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בַּאֵר [g]הֵיטֵב׃ יטב[g]
,Iſrael omnem ad Leuitæ ſacerdotes & ,Moſeh eſt locutus Et
9 †וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל
populum in es factus hac die ,Iſrael audi & ,Auſculta :dicendo
לֵאמֹר [h]הַסְכֵּת וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיֵיתָ לְעָם סכת[h]

obedies voci ,tui Dei DOMINI voce in audies Et .tuo Deo DOMINO
10 לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ †וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
fac .hodie tibi præcipiens ego quæ ,eius ſtatuta & ,eius præcepta facies &
præcipio וְעָשִׂיתָ אֶת־מִצְוֹתָו וְאֶת־[i]חֻקָּיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם׃
חקק[i] :dicendo ,ipſa die in populo Moſeh præcepit Et
11 †וַיְצַו מֹשֶׁה אֶת־הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר׃
,Gherizim montem ſuper populo benedicendum ad ſtabunt Iſti
12 †אֵלֶּה יַעַמְדוּ לְבָרֵךְ אֶת־הָעָם עַל־הַר גְּרִזִּים
quando tranſibitis ,Iſſachar & ,Iehudah & ,Leui & ,Simhon ,Iarden vos tranſeundo in
עבר[k] [k]בְּעָבְרְכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן שִׁמְעוֹן וְלֵוִי וִיהוּדָה וְיִשָּׂשכָר
.Beniamin & ,Ioſeph &
וְיוֹסֵף וּבִנְיָמִן׃
,Reuben ;Hebal monte in maledictionē ſuper ſtabunt iſti Et
13 †וְאֵלֶּה יַעַמְדוּ עַל־הַקְּלָלָה בְּהַר עֵיבָל רְאוּבֵן
.Naphthali & ,Dan ,Zebulun & ,Aſer & ,Ghad
גָּד וְאָשֵׁר וּזְבוּלֻן דָּן וְנַפְתָּלִי׃
eleuabunt vocem Iſrael virum omnem ad dicent & ,Leuitæ reſpondebunt Et
14 [k]†וְעָנוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ אֶל־כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל
ענה[k] ,ſculptile fecerit qui vir Maledictus .excelſa voce
15 קוֹל [l]רָם׃ †אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל
רום[l] ,artificis manuum opus ,DOMINI abominationem ,conflatile &
נסך[m] [m]וּמַסֵּכָה תּוֹעֲבַת יְהוָה מַעֲשֵׂה יְדֵי חָרָשׁ
.Amen ,dicent & ,populus omnis reſpōdebūt Et .abſcōdito in poſuerit &
וְשָׂם בַּסָּתֶר וְעָנוּ כָל־הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן׃
qui vilipēdit omnis dicet Et .ſuā matrē & ,ſuum patrem vilipendens Maledictus
16 †אָרוּר מַקְלֶה אָבִיו וְאִמּוֹ וְאָמַר כָּל־
. Amen ,populus
הָעָם אָמֵן׃
qui attingit ,populus omnis dicet Et .ſui proximi terminū transferens Maledictus
17 נסג[n] †אָרוּר [n]מַסִּיג גְּבוּל רֵעֵהוּ וְאָמַר כָּל־הָעָם
qui errare facit dicet Et .via in cæcum faciens errare Maledictus .Amen
18 אָמֵן׃ †אָרוּר מַשְׁגֶּה עִוֵּר בַּדָּרֶךְ וְאָמַר
qui peruertit iudicium faciens declinare Maledictus .Amen ,populus omnis
19 כָּל־הָעָם אָמֵן׃ †אָרוּר מַטֶּה מִשְׁפַּט
.Amen ,populus omnis dicet Et .viduæ & ,pupilli ,peregrini
גור[o] [o]גֵּר־יָתוֹם וְאַלְמָנָה וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן׃
qui coierit ‡& *oram alam* diſcooperuerit cùm‡,ſui patris vxore cum concūbens Maledictus
20 †אָרוּר שֹׁכֵב עִם־אֵשֶׁת אָבִיו כִּי גִלָּה כְּנַף
.Amen ,populus omnis dicet Et .ſui patris
אָבִיו וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן׃
qui coierit ‡animali. ,populus omnis dicet Et .iumento‡ omni cum concūbens Maledictus
21 †אָרוּר שֹׁכֵב עִם־כָּל־בְּהֵמָה וְאָמַר כָּל־הָעָם
qui coierit ,ſui patris filia, ſua ſorore cum concūbens Maledictus . Amen
22 אָמֵן׃ †אָרוּר שֹׁכֵב עִם־אֲחֹתוֹ בַּת־אָבִיו
. Amen ,populus omnis dicet Et .ſuæ matris filia vel
אוֹ בַת־אִמּוֹ וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן׃
qui coierit .Amen,populus omnis dicet Et .ſua ſocru cum cōcumbens Maledictus
23 †אָרוּר שֹׁכֵב עִם־חֹתַנְתּוֹ וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן׃
qui percuſſerit proximū †abſconditè. , populus omnis dicet Et .abſcōdito in† ſuū ſocium percutiens Maledictus
24 †אָרוּר [p]מַכֵּה רֵעֵהוּ בַּסָּתֶר וְאָמַר כָּל־הָעָם
נכה[p] ſanguinem ,animā percutiendū ad munus accipiens‡ Maledictus .Amen
‡qui acceperit
25 אָמֵן׃ †אָרוּר לֹקֵחַ שֹׁחַד לְהַכּוֹת נֶפֶשׁ דָּם
non qui Maledictus . Amen,populus omnis dicet Et .innocentē
26 נקה[q] [q]נָקִי וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן׃ †אָרוּר אֲשֶׁר לֹא־
omnis dicet Et .ea faciendum ad iſtius legis verba ſtatuerit
קום[r] ירה[s] [r]יָקִים אֶת־דִּבְרֵי [s]הַתּוֹרָה־הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל־
. Amen,populus
הָעָם אָמֵן׃

CAP. XXVIII. כח

‡voci ‡vt cuſtodias ‡ponet
צוה[a] cuſtodiendū ad‡,tui Dei DOMINI voce in‡ obedieris obediēdo ſi ,erit Et
1 †וְהָיָה אִם־שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר
עלה[b] te dabit‡ & ,hodie tibi præcipio ego quæ ,eius præcepta omnia faciendo
בוא[c] לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־[a]מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם וּנְתָנְךָ
†ſi ‡voci venient Et .terræ gentes omnes ſuper excelſum tuus De⁹ DOMINVS
2 נשג[d] יְהוָה אֱלֹהֶיךָ [b]עֶלְיוֹן עַל כָּל־גּוֹיֵי הָאָרֶץ׃ [c]†וּבָאוּ
‡eris voce in‡ obedieris cùm†,te apprehēdēt &,iſtæ benedictiones oēs te ſuper
‡terræ *fœtus עָלֶיךָ כָּל־הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה [d]וְהִשִּׂיגֻךָ כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל
פרה[e] .agro in tu‡ benedict⁹ & ;ciuitate in tu‡ Benedictus .tui Dei DOMINI
3 † gregū pecudum tuarū. יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ †בָּרוּךְ אַתָּה בָּעִיר וּבָרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֶה׃
emiſſio*;tui aīalis fructus & ,tuæ humi‡ fructus & ,tui vētris fruct⁹ Bn̄dictus
4 ‡reliquię tuę. ‡eris, quādo ingredieris: †בָּרוּךְ [e]פְּרִי־בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ וּפְרִי בְהֶמְתֶּךָ שְׁגַר
.tuū maſſarium‡ & , tuū caniſtrū Benedictū .tui pecoris greges † & ,tuorū boū
5 *eris, quādo egredieris. אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרוֹת צֹאנֶךָ׃ †בָּרוּךְ טַנְאֲךָ וּמִשְׁאַרְתֶּךָ׃
.te egrediendo in ,tu* benedictus & :te intrando in ,tu‡ Benedictus
6 יצא[f] †בָּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֶךָ וּבָרוּךְ אַתָּה [f]בְּצֵאתֶךָ׃

.tuarū manuū opere omni in tuus Deus DOMINVS tibi benedicat vt
לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ׃
,peregrino :te post *requires ramos** non ,*tuam oliuā*‡excusseris Cùm
20 † כִּי תַחְבֹּט זֵיתְךָ לֹא תְפַאֵר אַחֲרֶיךָ לַגֵּר
non ,tuam vineā vindemiaueris Cùm† .erit viduæ & ,pupillo
21 לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה׃ † כִּי תִבְצֹר כַּרְמְךָ לֹא
.erit viduæ & ,pupillo ,Peregrino .te post *racemabis*‡
תְעוֹלֵל אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה׃
ego idcirco :Aegypti terra in fuisti seruus quia ,*memineris* Et
22 † וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם עַל־כֵּן אָנֹכִי
.hoc *verbum* *faciendum ad*‡ tibi *præcipiens*
מְצַוְּךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה׃

Si / ‡oliuas tuas, / *deiicies illas quæ sunt / גור / †Si / ‡colliges racemos / memento, / præcipio / ‡vt facias

CAP. XXV. כה

,iudicium ad accesserint & ,homines inter lis .fuerit Cùm
1 † כִּי־יִהְיֶה רִיב בֵּין אֲנָשִׁים וְנִגְּשׁוּ אֶל־הַמִּשְׁפָּט
.impium *conuincēt impietatis* & ,iustum iustificabunt & ,eos iudicabūt &
וּשְׁפָטוּם וְהִצְדִּיקוּ אֶת־הַצַּדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת־הָרָשָׁע׃
,iudex eum faciet prosternere & ,impius *cædi filius* si ,erit Et
2 † וְהָיָה אִם־בִּן הַכּוֹת הָרָשָׁע וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט
.numero in eius impietatis sufficientiā scdm *suas facies ad*‡eū faciet cędere &
וְהִכָּהוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר׃
cum cædendo addat‡forte ne ,addet non .eū percutiet Quadragesies
3 † אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יֹסִיף פֶּן־יֹסִיף לְהַכֹּתוֹ
.tuis oculis in tuus frater vilescat & ,*multam percussionem* ,hæc super
עַל־אֵלֶּה מַכָּה רַבָּה וְנִקְלָה אָחִיךָ לְעֵינֶיךָ׃
.*sua tritura in bouem* obturabis Non
4 † לֹא־תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ׃
filius & ,eis ex vnus fuerit mortuus & ,pariter fratres manserint Cùm†
5 † כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן
eius *leuir*‡:extraneo viro foris mortui vxor erit non ,ei‡ non
אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ
.*eam associabit** & :vxorem in sibi eam capiet & ,eam *super*‡ingredietur
יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ׃
sui fratris nomine *super* stabit ,pariet quem primogenitus ,erit Et
6 † וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל־שֵׁם אָחִיו
.Israel ex eius nomen delebitur non & ,*mortui*
הַמֵּת וְלֹא־יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל׃
ascendet & ,suam *fratriam* accipere vir voluerit non si Et
7 † וְאִם־לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת־יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה
meus *leuir*†Renuit :dicet & ,seniores ad portam ad eius *fratria*
יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל־הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי
.*me associare* vult non ;Israel in nomen suo fratri suscitare
לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְּמִי׃
,stabit & .eum ad loquetur & ,eius ciuitatis seniores eū vocabunt Et
8 † וְקָרְאוּ־לוֹ זִקְנֵי־עִירוֹ וְדִבְּרוּ אֵלָיו וְעָמַד
eum ad eius *fratria*‡accedet Et .eam accipere volui Non :dicet &
9 וְאָמַר לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ׃ † וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו
spuet & ,eius pede *desuper* eius calceamentū soluet & ,seniorum oculis in
לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה
non qui ,viro fiet Sic :dicet & ,*respondebit*‡& .eius *facies* in
בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־
,Israel in eius nomen vocabitur Et .sui fratris domum ædificauerit
10 יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו׃ † וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל
.calceamentum soluti Domus
בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל׃
accesserit & ;ei⁹ frater & ,vir ,pariter homines fuerint rixati Cùm
11 † כִּי־יִנָּצוּ אֲנָשִׁים יַחְדָּו אִישׁ וְאָחִיו וְקָרְבָה
,cum percutientis manu è suum virum eruendum ad vnius vxor
אֵשֶׁת הָאֶחָד לְהַצִּיל אֶת־אִישָׁהּ מִיַּד מַכֵּהוּ
abscindes Et :eius verenda *in* apprehenderit &,suā manū miserit &
12 וְשָׁלְחָה יָדָהּ וְהֶחֱזִיקָה בִּמְבֻשָׁיו׃ † וְקַצֹּתָה
tuo loculo in tibi erit Non .tuus oculus parcet non ;illius *volam*
13 אֶת־כַּפָּהּ לֹא תָחוֹס עֵינֶךָ׃ † לֹא־יִהְיֶה לְךָ בְּכִיסְךָ
tua domo in tibi erit Non .*minor & ,maior lapis & ,lapis*
14 אֶבֶן וָאָבֶן גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה׃ † לֹא־יִהְיֶה לְךָ בְּבֵיתְךָ
iustitia & ,perfectus Lapis .minor & ,maior *ephah*‡ & ,*ephah*‡
15 אֵיפָה וְאֵיפָה גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה׃ † אֶבֶן שְׁלֵמָה וָצֶדֶק
prolongent vt ,tibi erit *iustitia* & ,perfectus Modius .tibi erit
יִהְיֶה־לָּךְ אֵיפָה שְׁלֵמָה וָצֶדֶק יִהְיֶה־לָּךְ לְמַעַן יַאֲרִיכוּ
.tibi‡ *dans*‡tuus Deus DOMINVS quam ,*humum* super tuos dies
יָמֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃
;hæc *faciens*†omnis *tui Dei DOMINI abominatio Quia
16 † כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל־עֹשֵׂה אֵלֶּה
.iniquitatem faciens omnis
כֹּל עֹשֵׂה עָוֶל׃

Si / ריב / impiū faciet / fuerit cędendus / נכה נפל / ‡coram se / די / ‡si / verbera multa / קלה / os bouis eo triturante. / דוש / †Si / ‡fuerit / ‡cognatus / מות זרה / ‡ad / *affinitatem contrahet cum ea. / ילד / defuncti, / cognatam / cognata / †cognatus / יבם / affinitatem contrahere mecum. / קום / ‡cognata / è / faciem / ‡loquetur, / ענה / Si / נצה / נצל נכה / בוש קצץ / manum / כפף / pondus, & pondus maius, & minus. / Pondus perfectū, & iustū / ‡modius / ‡modius iustus / terram, / ‡dat / *est / †qui facit

vos exeundo in ,via in Hamalec tibi fecerit quæ Memento
17 † זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה לְךָ עֲמָלֵק בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם
*omnes**te in *decaudauit*‡& ,via in tibi occurrit Quomodo .Aegypto ex
18 מִמִּצְרָיִם׃ † אֲשֶׁר קָרְךָ בַּדֶּרֶךְ וַיְזַנֵּב בְּךָ כָּל־
.Deum timuit non & ;*laborās*‡& ,lassus *tu*†& :*te post debiles*
הַנֶּחֱשָׁלִים אַחֲרֶיךָ וְאַתָּה עָיֵף וְיָגֵעַ וְלֹא יָרֵא אֱלֹהִים׃
omnibus ab tibi tuus Deus DOMINVS requiem *dando in*‡,erit Et
19 † וְהָיָה בְּהָנִיחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִכָּל־
dans†tuus Deus DOMINVS quam terra in ,*circuitu à** tuis inimicis
אֹיְבֶיךָ מִסָּבִיב בָּאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן
desub Hamalec mentionem delebis ;eā *possidendum ad*‡,hæreditatē‡tibi
לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחֶה אֶת־זֵכֶר עֲמָלֵק מִתַּחַת
.obliuiscaris ne .cælis
הַשָּׁמָיִם לֹא תִּשְׁכָּח׃

quando egrediebamini / יצא / ‡caudā abscidit / *omnium debilium: / קרה / †eras / ‡fatigatus, / ‡cū dederit / נוח / *vndique, / †dat / ‡in / ‡vt possideas / ירש

CAP. XXVI. כו

DOMINVS quam ,terram ad fueris ingressus cùm erit Et
1 † וְהָיָה כִּי־תָבוֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה
:ea in habitaueris & ,eā possederis & ,hæreditatē tibi *dans* tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה וִירִשְׁתָּהּ וְיָשַׁבְתָּ בָּהּ׃
*facies venire**quem ,*humi*‡ fructus omnis *principio* de capies Et
2 † וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל־פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא
pones & ,tibi *dans*† tuus Deus DOMINVS quam ,tua terra è
מֵאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וְשַׂמְתָּ
DOMINVS elegerit quem ,locum ad *ibis*‡& ,canistro in
בַטֶּנֶא וְהָלַכְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה
.ibi suum nomen *collocandum ad* ,tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם׃
dices & ;ipsis diebus in erit qui ,sacerdotem ad venies Et
3 † וּבָאתָ אֶל־הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְאָמַרְתָּ
sum ingressus quia ,tuo Deo DOMINO hodie Annunciaui :eum ad
אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי־בָאתִי
*dandum ad**,nostris patribus DOMINVS iurauit quam‡terram in
אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵינוּ לָתֶת
illud reponet & ,tua manu de canistrum sacerdos capiet Et .nobis
4 לָנוּ׃ † וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטֶּנֶא מִיָּדֶךָ וְהִנִּיחוֹ
dices & ,*respondebis*†Et .tui Dei DOMINI *altaris facies ad*
5 לִפְנֵי מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ † וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ
descendit & ,meus pater *periens*‡ Syrus :*tui Dei* DOMINI *facies ad*
לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי וַיֵּרֶד
gentem in ibi fuit & ,*parum**viris in‡ibi est peregrinatus & ,Aegyptū in
מִצְרַיְמָה וַיָּגָר שָׁם בִּמְתֵי מְעָט וַיְהִי־שָׁם לְגוֹי
;nos afflixerūt &,Aegyptij nobis malefecerūt Et .multā & ,*osseam*†magnā
6 גָּדוֹל עָצוּם וָרָב׃ † וַיָּרֵעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיְעַנּוּנוּ
ad clamauimus Et .duram seruitutem nos super *dederunt*‡ &
7 וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה׃ † וַנִּצְעַק אֶל־
DOMINVS exaudiuit & :nostrorū patrum Deum DOMINVM
יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־
& ,nostrum laborem & ,nostram afflictionē vidit & ,nostram vocem
קֹלֵנוּ וַיַּרְא אֶת־עָנְיֵנוּ וְאֶת־עֲמָלֵנוּ וְאֶת־
manu in‡Aegypto ex DOMINVS nos eduxit Et .nostram oppressionem
8 לַחֲצֵנוּ׃ † וַיּוֹצִאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיָד
.portētis *in* & ,signis *in* & ,magno terrore *in* & ,extento brachio *in* & ,forti
חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה וּבְמֹרָא גָּדֹל וּבְאֹתוֹת וּבְמֹפְתִים׃
terram nobis dedit & ,istum locum ad nos fecit venire Et
9 † וַיְבִאֵנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֶּן־לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ
.melle & ,lacte fluentem terram ,istam
הַזֹּאת אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ׃
quam ,*humi** fructus *initium* attuli ecce nunc Et
10 † וְעַתָּה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת־רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־
,*tui Dei* DOMINI *facies ad illud* repones Et .DOMINE mihi dedisti
נָתַתָּה לִּי יְהוָה וְהִנַּחְתּוֹ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
omni in lætaberis Et .*tui Dei* DOMINI *facies ad* te incuruabis &
11 וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ † וְשָׂמַחְתָּ בְכָל־
,tu ,tuæ domui & ,tuus Deus DOMINVS tibi dederit quod ,bono
הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְבֵיתֶךָ אַתָּה
.tui medio in† qui peregrinus & ,Leuita &
וְהַלֵּוִי וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ׃
,tui *prouentus* decimam omnem ,dare decimam cōsummaueris Cùm
12 † כִּי תְכַלֶּה לַעְשֵׂר אֶת־כָּל־מַעְשַׂר תְּבוּאָתְךָ
,pupillo ,peregrino ,Leuitæ dabis & ,decimæ *anno* ,tertio anno
בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנָתַתָּה לַלֵּוִי לַגֵּר לַיָּתוֹם
.saturabuntur & ,*tuis portis in* comedent & ;viduæ &
וְלָאַלְמָנָה וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׂבֵעוּ׃
,domo è sanctitatem Abstuli :*tui Dei* DOMINI *facies ad* dices Et
13 † וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בִּעַרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן־הַבַּיִת

dat / primitiis / ‡terræ, / *afferes / פרה / †dat / ‡perges / vt habitare faciat / בוא / ‡super / *vt daret / נתן / ינח / coram altari / †iterum loqueris, / coram Dño Deo tuo: / ‡peribat / ‡cum / *paucis, / גור / †robustam, / רבב רוע / ענה / ‡posuerunt / קול ראה / ענה / ‡cū potentia / נטה / ירא / זוב / primitias / *terræ, / eas corā Dño Deo tuo, / coram Dño Deo tuo. / שחה / †est / לוה גור / fructus / qui est annus / שנה / intra portas tuas, / coram Dño Deo tuo:

tuis diebus omnibus ,eorum bonum & ,eorum pacem quæres Non
6 לֹא־תִדְרֹשׁ שְׁלֹמָם וְטֹבָתָם כָּל־יָמֶיךָ
.ipse tuus frater quia ,Edomæum abominaberis Non .seculum in
7 לְעוֹלָם׃ לֹא־תְתַעֵב אֲדֹמִי כִּי אָחִיךָ הוּא
.eius terra in fuisti peregrinus quia ,Aegyptiū abominaberis Non
לֹא־תְתַעֵב מִצְרִי כִּי־גֵר הָיִיתָ בְאַרְצוֹ׃
sibi ingredietur ,tertia generatione eis nascentur qui Filij
8 בָּנִים אֲשֶׁר־יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם
,tuos inimicos super castrametatio fuerit *egressa Si .DOMINI ecclesiam in
9 בִּקְהַל יְהוָה׃ כִּי־תֵצֵא מַחֲנֶה עַל־אֹיְבֶיךָ
qui vir te in fuerit Si .malo verbo* omni ab obseruaberis & †
10 וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע׃ כִּי־יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר
;castrametationē* extra ad egredietur & ,noctis accidente* mundus fuerit non
לֹא־יִהְיֶה טָהוֹר מִקְּרֵה־לָיְלָה וְיָצָא אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה
respiciendum ad†,erit Et .castrametationis medium ad† ingredietur non
11 לֹא יָבֹא אֶל־תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה׃ וְהָיָה לִפְנוֹת־
medium ad* ingredietur ,sol ingredi sicut* & :aquis in se lauabit ,vesperam
עֶרֶב יִרְחַץ בַּמָּיִם וּכְבֹא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא אֶל־תּוֹךְ
egredieris & ;castrametationē* extra ab tibi erit manus† Et .castrametationis
12 הַמַּחֲנֶה׃ וְיָד תִּהְיֶה לְךָ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְיָצָאתָ
te sedendo in* ,erit Et .tua zonam† super tibi erit paxillus Et .extra illuc
13 שָׁמָּה חוּץ׃ וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל־אֲזֵנֶךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ
.tuum excrementum* operies & ,reuerteris & ,eo in fodies & ,extra
חוּץ וְחָפַרְתָּה בָהּ וְשַׁבְתָּ וְכִסִּיתָ אֶת־צֵאָתֶךָ׃
,tua castrametationis interiore in† ambulat tuus Deus DOMINUS Quia
14 כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ
tua castra erit & :tuas facies ad† tuos inimicos dandum ad & te eruendū ad
לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ
.te post à auertatur & ,verbi nuditatem* te in videbit non & ,sancta
קָדוֹשׁ וְלֹא־יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ׃
cum à te ad se eruerit* qui ,eius dominum ad† seruum concludes† Non
15 לֹא־תַסְגִּיר עֶבֶד אֶל־אֲדֹנָיו אֲשֶׁר־יִנָּצֵל אֵלֶיךָ מֵעִם
elegerit quem loco in ,tuo interiore in* manebit Tecum .suo domino
16 אֲדֹנָיו׃ עִמְּךָ יֵשֵׁב בְּקִרְבְּךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר
.ei inferes vim non .ei bono in ,tuarum portarum vna in†
בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בַּטּוֹב לוֹ לֹא תּוֹנֶנּוּ׃
cynædus* erit neque ;Israel filiabus è prostituta† erit Non
17 לֹא־תִהְיֶה קְדֵשָׁה מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא־יִהְיֶה קָדֵשׁ
precium & ,meretricis donum* introduces Non .Israel filiis è
18 מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ לֹא־תָבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר
abominatio quia ,voto omni† tui Dei DOMINI domum* canis
כֶּלֶב בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְכָל־נֶדֶר כִּי תוֹעֲבַת
.ipsa ambo etiam† tui Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ גַּם־שְׁנֵיהֶם׃
omnis vsura ,cibi vsura ,pecuniæ vsura ,tuo fratri fœnerabis Non
19 לֹא־תַשִּׁיךְ לְאָחִיךָ נֶשֶׁךְ כֶּסֶף נֶשֶׁךְ אֹכֶל נֶשֶׁךְ כָּל־
non tuo fratri & ,fœnerabis Extraneo .fœnerabitur quod verbi*
20 דָּבָר אֲשֶׁר יִשָּׁךְ׃ לַנָּכְרִי תַשִּׁיךְ וּלְאָחִיךָ לֹא
missione omni in tuus Deus DOMINUS tibi benedicat vt ,fœnerabis
תַשִּׁיךְ לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מִשְׁלַח
.eam possidendum ad ,illuc ingrediens tu quam* ,terram super tua manus
יָדֶךָ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה בָא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃
;illud repēdere† tardabis non ,tuo Deo DOMINO votum voueris Cùm*
21 כִּי־תִדֹּר נֶדֶר לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תְאַחֵר לְשַׁלְּמוֹ
erit & ,tecum† à tuus Deus DOMINUS illud requiret requirendo quia
כִּי־דָרֹשׁ יִדְרְשֶׁנּוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵעִמָּךְ וְהָיָה
.peccatum te in erit non ,vouere desieris cùm† Et .peccatum te in
22 בְךָ חֵטְא׃ וְכִי תֶחְדַּל לִנְדֹּר לֹא־יִהְיֶה בְךָ חֵטְא׃
vouisti quemadmodum ,facies & ,custodies tuorum labiorum Egressionem*
23 מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעָשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ
.tuo ore in es locutus quod ,spontaneum tuo Deo DOMINO
לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ׃
vuas comedes* & ,tui socij* vineam in fueris ingressus Cùm*
24 כִּי תָבֹא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים
.dabis* non tuo vase in & ;tuam satietatem†,tuam animam secundum
כְּנַפְשְׁךָ שָׂבְעֶךָ וְאֶל־כֶּלְיְךָ לֹא תִתֵּן׃
spicas decerpes & ,tui socij* segetem in fueris ingressus Cùm
25 כִּי תָבֹא בְּקָמַת רֵעֶךָ וְקָטַפְתָּ מְלִילֹת
.tui socij* segetem super agitabis† non falcem & ;tua manu in
בְּיָדֶךָ וְחֶרְמֵשׁ לֹא תָנִיף עַל קָמַת רֵעֶךָ׃

CAP. XXIIII. כד

non si ,erit & ;ei fuerit maritus* & ,vxorem vir acceperit Cùm*
1 כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם־לֹא
scribet & ;verbi nuditatem† ea in inuenit quia ,eius oculis in gratiā inuenerit
תִמְצָא־חֵן בְּעֵינָיו כִּי־מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב
,sua domo è eam dimittet & ,eius manu in dabit & ,excidij libellum ei
לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ׃
.alteri viro erit & ,ibit & ,eius domo è egredietur Et
2 וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ־אַחֵר׃
dabit & ,excidij libellum ei scribet & ,posterior vir eam habuerit odio* Et
3 וּשְׂנֵאָהּ הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן
,posterior* vir fuerit mortuus cū vel :sua domo è eā dimittet & ,ei* manu ī
בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ אוֹ כִי יָמוּת הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן
,prior eius maritus poterit Non :vxorem in sibi eam acceperat qui
4 אֲשֶׁר־לְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה׃ לֹא־יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן
,vxorem in sibi existendum ad .eam capiendū ad redeundum ad ,eam dimiserat qui
אֲשֶׁר־שִׁלְּחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לִהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה
:DOMINI facies ad ipsa* abominatio quia :est polluta quàm post
אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה כִּי־תוֹעֵבָה הִוא לִפְנֵי יְהוָה
tibi dans† tuus Deus DOMINUS quam ,terram facies peccare* non &
וְלֹא תַחֲטִיא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ
egredietur non ,nouam vxorem vir acceperit Cùm* .hæreditatem†
5 נַחֲלָה׃ כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא
erit immunis :verbum omne* eum super transibit neque ,exercitum in
בַּצָּבָא וְלֹא־יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל־דָּבָר נָקִי יִהְיֶה
.accepit quam suam vxorem lætificabit & ,vno anno sua domo in
לְבֵיתוֹ שָׁנָה אֶחָת וְשִׂמַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר־לָקָח׃
ipse animam quia :catillum & ,duas molas pignus accipiet Non
6 לֹא־יַחֲבֹל רֵחַיִם וָרָכֶב כִּי־נֶפֶשׁ הוּא
suis fratribus è animā furans vir fuerit repertus Cùm .pignore pro accipit
7 חֹבֵל׃ כִּי־יִמָּצֵא אִישׁ גֹּנֵב נֶפֶשׁ מֵאֶחָיו
fur morietur & ,eū vendiderit & ,eo in fuerit seruitio abusus & .Israel filiis è
מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַמֶּר־בּוֹ וּמְכָרוֹ וּמֵת הַגַּנָּב
.tuo interiore ex† malum auferes & ,ipse
הַהוּא וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃
oīa scdm faciendum ad† & ,valde custodiendū ad* ,lepræ plaga in Obseruare
8 הִשָּׁמֶר בְּנֶגַע־הַצָּרַעַת לִשְׁמֹר מְאֹד וְלַעֲשׂוֹת כְּכֹל
eis præcepi quemadmodum :Leuitæ sacerdotes vos docebunt quæ
אֲשֶׁר־יוֹרוּ אֶתְכֶם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִם
DOMINUS fecit quæ Memento .faciendum ad custodietis
9 תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת׃ זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה
.Aegypto ex vos exeundo in ,via in ,Miriam ipsi tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם׃
non ,aliquid mutuum tuo proximo in mutuaueris Cùm*
10 כִּי־תַשֶּׁה בְרֵעֲךָ מַשַּׁאת מְאוּמָה לֹא־
,stabis platea In* .eius pignus pignerandum* ad ,eius domū in ingredieris
11 תָבֹא אֶל־בֵּיתוֹ לַעֲבֹט עֲבֹטוֹ׃ בַּחוּץ תַּעֲמֹד
.foras pignus te ad educet ,eo in mutuans† tu cui vir &
וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אַתָּה נֹשֶׁה בוֹ יוֹצִיא אֵלֶיךָ אֶת־הַעֲבוֹט הַחוּצָה׃
.eius pignore in cubabis* non ,ipse† pauper vir si Et
12 וְאִם־אִישׁ עָנִי הוּא לֹא תִשְׁכַּב בַּעֲבֹטוֹ׃
,solem ingredi sicut* ,pignus ei reddes Reddendo
13 הָשֵׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת־הַעֲבוֹט כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ
facies ad† iustitia erit tibi & ;tibi benedicet & ,suo vestimēto in cubabit† &
וְשָׁכַב בְּשַׂלְמָתוֹ וּבֵרְכֶךָּ וּלְךָ תִּהְיֶה צְדָקָה לִפְנֵי
afflictum mercenarium opprimes* Non .tui Dei DOMINI
14 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ לֹא־תַעֲשֹׁק שָׂכִיר עָנִי
tuis portis in† ,tua terra in qui ,tuo peregrino* de vel* ,tuis fratrib* de egenum* &
וְאֶבְיוֹן מֵאַחֶיךָ אוֹ מִגֵּרְךָ אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ בִּשְׁעָרֶיךָ׃
,sol eam super intrabit* non & .eius mercedem dabis eius die In
15 בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא־תָבוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ
clamet nō & ;suam animam sustinens† ipse eam ad† & ,ipse afflictus* quia
כִּי עָנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נֹשֵׂא אֶת־נַפְשׁוֹ וְלֹא־יִקְרָא
.peccatum te in sit & ,DOMINUM ad te super*
עָלֶיךָ אֶל־יְהוָה וְהָיָה בְךָ חֵטְא׃
super* morientur non filij & ,filiis super* patres morientur Non
16 לֹא־יוּמְתוּ אָבוֹת עַל־בָּנִים וּבָנִים לֹא־יוּמְתוּ עַל־
.morientur† suo peccato in* vnusquisque .patribus
אָבוֹת אִישׁ בְּחֶטְאוֹ יוּמָתוּ׃
vestimentū pignerabis* neq; ,pupilli ,peregrini iudicium inclinabis* Non
17 לֹא תַטֶּה מִשְׁפַּט גֵּר יָתוֹם וְלֹא תַחֲבֹל בֶּגֶד
te redemit & ,Aegypto in fuisti seruus quòd recordaberis* Et .viduæ
18 אַלְמָנָה׃ וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וַיִּפְדְּךָ
faciendum ad† tibi præcipiens† ego idcirco :inde tuus Deus DOMINUS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם עַל־כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ לַעֲשׂוֹת
.hoc verbum
אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה׃
manipuli fueris oblitus & ,tuo agro in messem messueris Cùm
19 כִּי תִקְצֹר קְצִירְךָ בְשָׂדֶךָ וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר
erit viduæ & ,pupillo ,peregrino ;eū capiendū ad reuerteris non ,agro in
בַּשָּׂדֶה לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה

CAP. XXII. כב

,expulsos eius paruū pecus vel ,tui fratris bouem videbis Non errantes,
1 †לֹא־תִרְאֶה אֶת־שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת־שֵׂיוֹ [a]נִדָּחִים [a] נדח
non si Et .tuum fratrē ad eos reduces Reducēdo .eis ab te abscondes &.
2 וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם [a]הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ׃ †וְאִם־לֹא [a] שוב
medii ad†ipsum colliges & :eū noueris neq; ,te ad*tuus frater‡propinquus ‡ fuerit * tibi,
קָרוֹב אָחִיךָ אֵלֶיךָ וְלֹא יְדַעְתּוֹ וַאֲסַפְתּוֹ אֶל־תּוֹךְ †intra domū tuam,
.ei cū restitues & ,ipsum tuus frater requirere ad vsq;‡ ,tecum erit &,tuæ domus ‡ donec requirat
בֵּיתֶךָ וְהָיָה עִמְּךָ עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ וַהֲשֵׁבֹתוֹ לוֹ׃
facies sic & ,eius vestimēto facies sic & ,eius asino facies sic Et
3 †וְכֵן תַּעֲשֶׂה לַחֲמֹרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׂמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה
non ;illā inuenisti & ,eo ab perierit quæ ,tui fratris amissioni omni rei amissæ
לְכָל־אֲבֵדַת אָחִיךָ אֲשֶׁר־תֹּאבַד מִמֶּנּוּ וּמְצָאתָהּ לֹא
vel ,tui fratris asinum videbis Non . te abscondere poteris occultare.
4 [b]תוּכַל לְהִתְעַלֵּם׃ †לֹא־תִרְאֶה אֶת־חֲמוֹר אָחִיךָ אוֹ [b] יכל
.secum eriges erigendo ;eis ab te abscōdes & ,via in cadentes eius bouem cubantes
שׁוֹרוֹ נֹפְלִים בַּדֶּרֶךְ וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָקֵם תָּקִים עִמּוֹ׃
vestimentū vir induet neq; ,mulierem super viri vas erit Non instrumentū virile
5 †לֹא־יִהְיֶה כְלִי־גֶבֶר עַל־אִשָּׁה וְלֹא־יִלְבַּשׁ גֶּבֶר שִׂמְלַת
. hæc faciens omnis ,‡tui Dei DOMINI abominatio quia ;muliebre ‡ est.
אִשָּׁה כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל־עֹשֵׂה אֵלֶּה׃
,ligno* omni in ,via in tuas facies ad‡ auis nidus occurrerit Cùm Si
6 †כִּי יִקָּרֵא [c]קַן־צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל־עֵץ ‡coram te * arbore,
super cubans† mater & ,oua vel ,pulli terram super vel [c] קנן
אוֹ עַל־הָאָרֶץ אֶפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל־ †cubauerit
.filios super‡matrem capies non ;oua super vel ,pullos ‡cum filiis.
הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל־הַבֵּיצִים לֹא־[d]תִקַּח הָאֵם עַל־הַבָּנִים׃ [d] לקח
vt ,tibi capies filios & ,matrem dimittes Dimittendo
7 †שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת־הָאֵם וְאֶת־הַבָּנִים תִּקַּח־לָךְ לְמַעַן
. dies facias prolongare & ,tibi sit bene
יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים׃
non &,tuo tecto septum‡ facies & ,nouam domū ædificaueris Cùm Si ‡murum per circuitum
8 †כִּי תִבְנֶה בַּיִת חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ [e]מַעֲקֶה לְגַגֶּךָ וְלֹא־ [e] עקה
. eo ex cadens ceciderit cùm† ,tua domo in sanguines*pones * sanguinem † si
[f]תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתֶךָ כִּי־[g]יִפֹּל הַנֹּפֵל מִמֶּנּוּ׃ [f] שום [g] נפל
,plenitudo sanctificetur fortè ne ,mixturis‡tuam vineam seres Non ‡diuersis generibus terrā,
9 †לֹא־תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם פֶּן־תִּקְדַּשׁ הַמְלֵאָה
. vineæ prouentus‡ & ,seminaueris⁑quod semen ⁑seuisti, ‡ fructus
הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרָע וּתְבוּאַת הַכָּרֶם׃
. pariter asino in* & ,boue in*arabis Non * cum
10 †לֹא־תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר־וּבַחֲמֹר יַחְדָּו׃ † panno mixto ex lana,
. pariter linorum ac ,lanæ contextura† te indues Non & lino
11 †לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו׃
quo tui operimenti alis‡ quatuor super‡tibi facies Funiculos ‡ in ‡ angulis
12 †גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה־לָּךְ עַל־אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר
. eo in te operies
תְּכַסֶּה־בָּהּ׃
,eā habuerit odio & ,eā ad fuerit ingressus & ,vxorē vir acceperit Cùm Si
13 †כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבָא אֵלֶיהָ וּשְׂנֵאָהּ׃ occasiones
,malum nomē eam super⁑eduxerit & ,verborum causationes ei imposuerit & ⁑aduersus
14 †וְשָׂם לָהּ עֲלִילֹת דְּבָרִים [h]וְהוֹצִא עָלֶיהָ שֵׁם רָע [h] יצא
inueni non & ,eam ad accessi & ,accepi hanc Vxorem :dixerit &
וְאָמַר אֶת־הָאִשָּׁה הַזֹּאת לָקַחְתִּי וָאֶקְרַב אֵלֶיהָ וְלֹא־מָצָאתִי
educent & ,eius mater & ,puellæ pater capiet Et :virginitates ei in ea virginitatem.
15 לָהּ בְּתוּלִים׃ †וְלָקַח אֲבִי הַנַּעֲרָ וְאִמָּהּ וְהוֹצִיאוּ רה ק
dicet Et . portam ad ciuitatis seniores ad puellæ virginitates* *virginitatē
16 אֶת־בְּתוּלֵי הַנַּעֲרָ אֶל־זִקְנֵי הָעִיר הַשָּׁעְרָה׃ †וְאָמַר
huic viro dedi meam Filiam :seniores ad puellæ pater
אֲבִי הַנַּעֲרָ אֶל־הַזְּקֵנִים אֶת־בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה habet
,verborū adinuētiones†imposuit ipse ecce Et . eā habuit odio & ,vxorem in † occasiones
17 לְאִשָּׁה וַיִּשְׂנָאֶהָ׃ †וְהִנֵּה־הוּא שָׂם עֲלִילֹת דְּבָרִים in filia tua virginitatē:
.meę filię virginitates ista‡ & :virginitates tuæ filiæ inueni Non:dicendo ‡ ista est virginitas
לֵאמֹר לֹא־מָצָאתִי לְבִתְּךָ בְּתוּלִים וְאֵלֶּה בְּתוּלֵי בִתִּי
. ciuitatis seniorum facies ad‡vestimentum expandent Et ‡ coram senioribus
וּפָרְשׂוּ הַשִּׂמְלָה לִפְנֵי זִקְנֵי הָעִיר׃ * flagellabūt
.eum corripient* & ,virum ipsius ciuitatis seniores capient Et
18 †וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר־הַהִוא אֶת־הָאִישׁ וְיִסְּרוּ אֹתוֹ׃
,puellæ patri dabunt & ,argenteis centum eum mulctabunt Et
19 †וְעָנְשׁוּ אֹתוֹ מֵאָה כֶסֶף וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה [h] יצא
ei & :Israel virginem contra malum nomen eduxit quoniam [i] יכל
כִּי [h]הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְלוֹ־
.suis diebus omnibus eam dimittere poterit non ;vxorem in erit †& non inuenta est virginitas
תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא־[i]יוּכַל לְשַׁלְּחָהּ כָּל־יָמָיו׃ [k] אמן
virginitates sunt inuentæ non† ,hoc verbum fuerit veritas si Et
20 †וְאִם־[k]אֱמֶת הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה לֹא־נִמְצְאוּ בְתוּלִים

In puella. ,sui patris domus ostium ad puellam educent Et : puellæ
רה ק 21 לַנַּעֲרָ׃ †וְהוֹצִיאוּ אֶת־הַנַּעֲרָ אֶל־פֶּתַח בֵּית־אָבִיהָ
quia ,morietur & ;lapidibus in eius ciuitatis homines eam lapidabunt &
[l] מות וּסְקָלוּהָ אַנְשֵׁי עִירָהּ בָּאֲבָנִים [l]וָמֵתָה כִּי־
prauitatem ‡in auferes & :sui patris domo‡ fornicando ,Israel in stultitiam fecit
[m] זנה עָשְׂתָה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל [m]לִזְנוֹת בֵּית אָבִיהָ וּבִעַרְתָּ
è medio tui. . tuo interiore ex malum
הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃
Si coiens ,marito maritata muliere cum concūbens vir fuerit repertus Cùm
22 †כִּי־יִמָּצֵא אִישׁ שֹׁכֵב עִם־אִשָּׁה בְעֻלַת־בַּעַל
coiens. ,muliere cum concumbens vir ;ipsi ambo etiam morientur &
וּמֵתוּ גַּם־שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם־הָאִשָּׁה
. Israel ex malum auferes & :mulier &
וְהָאִשָּׁה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל׃
Si eam repererit & ,viro desponsata virgo puella fuerit Cùm
רה ק 23 †כִּי יִהְיֶה נַעֲרָ בְתוּלָה מְאֹרָשָׂה לְאִישׁ וּמְצָאָהּ
coierit ipsos ambos educetis Et : ea cum cubuerit & ,ciuitate in vir
24 אִישׁ בָּעִיר וְשָׁכַב עִמָּהּ׃ †וְהוֹצֵאתֶם אֶת־שְׁנֵיהֶם
,lapidibus in eos lapidabitis & ,eius ciuitatis portam ad
אֶל־שַׁעַר הָעִיר הַהִוא וּסְקַלְתֶּם אֹתָם בָּאֲבָנִים
eò ;ciuitate in clamauit non quòd verbum super ,Puellam .morientur &
וָמֵתוּ אֶת־הַנַּעֲרָ עַל־דְּבַר אֲשֶׁר לֹא־צָעֲקָה בָעִיר
eò : sui proximi vxorem humiliauit quòd verbum super ,virum &
וְאֶת־הָאִישׁ עַל־דְּבַר אֲשֶׁר־עִנָּה אֶת־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ
è medio tui. .tuo interiori ex malum auferes &
וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃
,desponsatam puellam vir repererit agro in si Et
רה ק 25 †וְאִם־בַּשָּׂדֶה יִמְצָא הָאִישׁ אֶת־הַנַּעֲרָ [n]הַמְאֹרָשָׂה
[n] ארש qui vir morietur & ,ea cum coierit & ,vir eam in apprehēderit &
וְהֶחֱזִיק־בָּהּ הָאִישׁ וְשָׁכַב עִמָּהּ וּמֵת הָאִישׁ אֲשֶׁר־
coiuit solus. non .verbum‡ facies non puellæ Et :ipse tantum ea cum cubauit
‡ quicquam. 26 שָׁכַב עִמָּהּ לְבַדּוֹ׃ †וְלַנַּעֲרָ לֹא־תַעֲשֶׂה דָבָר אֵין
est super‡ vir insurgeret†quemadmodum nam .mortis peccatum puellæ
†insurgit ‡ contra proximum לַנַּעֲרָ חֵטְא מָוֶת כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל־
‡animam, . istud verbum* sic ,anima eum‡ occidit & ,suum socium
רֵעֵהוּ וּרְצָחוֹ נֶפֶשׁ כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה׃
*res est ista. non & ,desponsata puella clamauit ,eam reperit agro in Quia
רה ק 27 †כִּי בַשָּׂדֶה מְצָאָהּ צָעֲקָה הַנַּעֲרָ הַמְאֹרָשָׂה וְאֵין
†fuit ‡Si quæ virginem puellam vir repererit Cùm‡ . ei seruator†
[o] ישע 28 [o]מוֹשִׁיעַ לָהּ׃ †כִּי־יִמְצָא אִישׁ נַעֲרָ בְתוּלָה אֲשֶׁר
רה ק :fuerint inuenti & ,ea cum cubuerit & ,eā apprehēderit & ,est despōsata non
לֹא־אֹרָשָׂה וּתְפָשָׂהּ וְשָׁכַב עִמָּהּ וְנִמְצָאוּ׃
coierit ;argēteos quinquaginta puellæ patri ea cum coiens vir dabit Et
29 †וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כָּסֶף
humiliauit cā dimittere poterit non .eā compressit quòd eò pro ,vxorem in erit ei &
וְלוֹ־תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ לֹא־יוּכַל שַׁלְּחָהּ
quispiam ;sui patris vxorem vir capiet Non .suis diebus omnibus
30 כָּל־יָמָיו׃ †לֹא־יִקַּח אִישׁ אֶת־אֵשֶׁת אָבִיו
oram . sui patris alam discooperiet neque
וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו׃

CAP. XXIII. כג

†testium, ‡membri veretri‡ abscissione & ,†attritione læsus ingredietur Non
[a] כרת 1 †לֹא־יָבֹא פְצוּעַ־דַּכָּא [a]וּכְרוּת שָׁפְכָה
. DOMINI ecclesiam in
בִּקְהַל יְהוָה׃
ecclesiam generatione Etiam .DOMINI concionem in spurius ingredietur Non
2 †לֹא־יָבֹא מַמְזֵר בִּקְהַל יְהוָה גַּם דּוֹר
. DOMINI ecclesiam in sibi ingredietur non ,decima
עֲשִׂירִי לֹא־יָבֹא לוֹ בִּקְהַל יְהוָה׃
Etiā .DOMINI ecclesiā in Moabita & ,Hammonita ingredietur Non
3 †לֹא־יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל יְהוָה גַּם
in vsq; DOMINI ecclesiā in sibi ingredietur non decima generatione
דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא־יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְהוָה עַד־
Eò ‡cum ,pane in‡ vos præuenerunt non quòd verbo Super .seculum
4 עוֹלָם׃ †עַל־דְּבַר אֲשֶׁר לֹא־קִדְּמוּ אֶתְכֶם בַּלֶּחֶם
aqua *quando egressi estis mercede conduxit quia & ;Aegypto ex vos egrediendo in*,via in aquis in &
[b] יצא וּבַמַּיִם בַּדֶּרֶךְ [b]בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וַאֲשֶׁר שָׂכַר
†aduersum ,fluuiorum duorum Aram‡ Pethor de Behor filium Bilham te super†
‡è Mesopotamia Syriæ, עָלֶיךָ אֶת־בִּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר מִפְּתוֹר אֲרַם נַהֲרָיִם
vt malediceret ad audire tuus Deus DOMINVS voluit non Et .tibi maledicendum ad
5 לְקַלְלֶךָּ׃ †וְלֹא־אָבָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ אֶל־
;bñdictionē in maledictionē tibi tuus Deus DOMINVS cōuertit &,Bilham
בִּלְעָם וַיַּהֲפֹךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְּךָ אֶת־הַקְּלָלָה לִבְרָכָה
. tuus Deus DOMINVS te dilexit quia
כִּי אֲהֵבְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃

,timidus vir ‡ Quis :dicent &, populũ ad loqui præfecti addent Et
8 † ויספו השטרים לדבר אל־העם ואמרו מי־האיש הירא
cor *liquefiat* non &, ſuã domũ ad reuertatur &, Vadat ?corde tener &
h ורך הלבב ילך וישב לביתו ולא i ימס את־לבב
loqui præfecti *conſummare ſecũdum**, erit Et .ſuum cor ſicut, ſuorũ fratrũ
9 אחיו כלבבו ׃ † והיה k ככלת השטרים לדבר
.populi capite in exercituum principes *viſitabunt &*†, populum ad
אל־העם ופקדו שרי צבאות בראש העם ׃
clamaueris &, eã *ſuper pugnãdum ad*‡, ciuitatem ad appropinquaueris Cùm
10 † כי־תקרב אל־עיר להלחם עליה וקראת
aperuerit &, tibi reſponderit pacem ſi, erit Et .pacem eam ad
11 אליה לשלום ׃ † והיה אם־שלום l תענך ופתחה
.tibi ſeruiẽt &, *tributũ in* tibi erũt, ea in repertus populus omnis, erit &; tibi
לך והיה כל־העם הנמצא־בה יהיו לך למס ועבדוך ׃
arctabis &‡, prælium tecum fecerit *&*‡, tecum pacem fecerit non ſi Et
12 † ואם־לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה וצרת
percuties &, tua *manu* in tuus Deus DOMINVS eam dabit Et .eam *ſuper*
13 עליה ׃ † ונתנה יהוה אלהיך בידך m והכית
,*pubem*† &, mulieres Tantùm .gladij *os ad* eius maſculũ omnem
14 את־כל־זכורה לפי־חרב ׃ † רק הנשים n והטף
prædaberis eius *ſpolium omne*‡, vrbe in erit quod omne &, *quadrupedẽ*‡ &
והבהמה וכל אשר יהיה בעיר כל־שללה תבז
DOMINVS dederit quæ, tuorum inimicorum *ſpolium** comedes &; tibi
לך ואכלת את־שלל o איביך אשר נתן יהוה
longinquis vrbibus omnibus facies Sic .tibi tuus Deus
15 אלהיך לך ׃ † כן תעשה לכל־הערים הרחקת
.*ipſæ*‡ iſtarum gentium ciuitatibus de non quæ, valde te à
ממך מאד אשר לא־p מערי הגוים־האלה הנה ׃
tuus Deus DOMINVS quos, iſtorum populorũ ciuitatibus de Tantùm
16 † רק מערי העמים האלה אשר יהוה אלהיך
Quia .*ſpirationem** omnem viuificabis non, hæreditatem‡ tibi *dans*
17 נתן לך נחלה לא תחיה כל־נשמה ׃ † כי־
,Perizæũ &, Chenahanæũ, Emoræũ &, Chittæum, eas perdes perdendo
החרם תחרימם החתי והאמרי הכנעני והפרזי
.tuus Deus DOMINVS tibi præcepit quemadmodũ, Iebuſæũ &, Chiuuæũ
החוי והיבוסי כאשר צוך יהוה אלהיך ׃
omnes ſecundum facere vos doceant non *quod* Propter
18 † למען אשר לא־ילמדו אתכם לעשות ככל
DOMINO peccetis &; ſuis diis fecerunt quas, eorũ abominationes
תועבתם אשר עשו לאלהיהם וחטאתם ליהוה
multis diebus ciuitatem *coarctaueris* Cùm .veſtro Deo
19 אלהיכם ׃ † כי־תצור אל־עיר ימים רבים
impellẽdo, eius *lignum corrumpes*† non, eã *capiendũ ad**, eam *ſuper*‡ pugnando
להלחם עליה לתפשה לא־תשחית את־עצה לנדח
*quia**. ſuccides non *illud*‡ &, comedes *illo*‡ ex quia: ſecurim *illud ſuper*‡
עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת כי
?*coarctationem in tuis faciebus à veniendum ad*‡, agri *lignum*†, homo
האדם עץ השדה לבא מפניך במצור ׃
,*ipſum* cibi *lignum non quia cognoſces quod lignum* Tantùm
20 † רק עץ אשר־תדע כי לא־עץ מאכל הוא
*ipſa**quæ, ciuitatẽ *ſuper*‡ munitionẽ ędificabis &; ſuccides &, *corrũpes illud*‡
אתו תשחית וכרת ובנית מצור על־העיר אשר־הוא
.ei domineris donec prælium tecum *faciens*
עשה עמך מלחמה עד רדתה ׃

‡ eſt
h רכך diſſoluat
i מסס
*cùm compleuerint
k כלה
† conſtituent
‡ vt pugnes contra
l ענה tributarij,
‡ ſed
‡ obſidebis
m נכה poteſtate acie
† paruulos,
n טפף
‡ animalia,
‡ & omnia ſpolia
* ſpolia
o איב
‡ ſunt.
p עיר
Sed
dat ‡ in
* animam.
Vt
Si obſederis
‡ aduerſus
* vt capias
† diſperdes arbores
‡ contra eas
‡ illius fructibus ‡ ipſas
* eſt enim vt
† arbor
‡ vt veniat à facie tua in obſidionem?
Sed arborem quã noſti nõ eſſe arborem
‡ diſperdes,
‡ aduerſus
* facit

CAP. XXI. כא

tuus Deus DOMINVS quam *humo*‡ in occiſus fuerit repertus Cùm
1 † כי־ימצא חלל באדמה אשר יהוה אלהיך
:cũ percuſſerit quis, fuerit ſcitũ nec; agro in *cadens*†, eã *poſſidendũ ad**, tibi *dans*
נתן לך a לרשתה נפל בשדה לא b נודע מי c הכהו ׃
ciuitates ad‡ metientur &, tui iudices &, tui ſeniores egredientur Et
2 † ויצאו זקניך ושפטיך ומדדו אל־הערים
,*occiſum ad propinqua ciuitas** erit Et .occiſi circuitibus ‡ quæ
3 אשר סביבת החלל ׃ † והיה העיר הקרבה אל־החלל
eſt ſeruitum non qua†, bouis vitulam ipſius ciuitatis ſeniores capient *&*
ולקחו זקני העיר ההוא עגלת בקר אשר לא־עבד
ſeniores facient deſcendere Et .*iugo in*‡ traxit non quæ, *ea in*
4 בה אשר לא־משכה בעל ׃ † d והורדו זקני
coletur non quo, ſortem torrentem‡ ad vitulam ipſius ciuitatis
העיר ההוא את־העגלה אל־נחל איתן אשר לא־יעבד
.valle in vitulæ ibi ceruicẽ auferẽt &; *ſeretur*‡ neq;, *eo in*
בו ולא יזרע וערפו־שם את־העגלה בנחל ׃
DOMINVS elegit *ipſis in** quia, Leui filij ſacerdotes accedent Et
5 † ונגשו הכהנים בני לוי כי בם בחר יהוה
:DOMINI nomine in benedicendũ ad &, ſibi miniſtrãdum ad, tuus Deus
אלהיך לשרתו ולברך בשם יהוה

Si
‡ terra
dat
* vt poſſideas
† iacens
a ירש b ידע
c נכה
‡ vſque
‡ ſunt in
* ciuitatis propinqua occiſo,
† cũ qua non eſt agricolatum, ‡ iugũ.
d ירד
‡ vallem aſperam, in qua non eſt agricolatum,
‡ ſatum;
* eos

ſeniores omnes Et .plaga omnis &, lis omnis erit eorum *os ſuper* &
6 ועל־פיהם יהיה כל־ריב וכל־נגע ׃ † וכל זקני
ſuper ſuas manus lauabunt, *occiſum ad propinqui* ipſius ciuitatis
העיר ההוא הקרבים אל־החלל ירחצו את־ידיהם על־
non noſtrę Manus: dicẽt &, *reſpondebũt*‡ Et .valle in *exceruicatam* vitulam
7 העגלה הערופה בנחל ׃ † c וענו ואמרו ידינו לא
Expia .viderunt non noſtri oculi &, iſtum ſanguinem effuderunt
8 שפכה את־הדם הזה ועינינו לא f ראו ׃ † כפר
ſanguinem des ne &, DOMINE redemiſti quem Iſrael *tuo populo**
לעמך ישראל אשר g פדית יהוה ואל־תתן דם
.*ſanguis eis expiabitur*‡ & : Iſrael tui populi *interiore*† in innocentem
h נקי בקרב עמך ישראל ונכפר להם הדם ׃
faciès quia; tuo interiore ex‡ innocentẽ ſanguinem auferes tu Et
9 † ואתה תבער הדם הנקי מקרבך כי־תעשה
ſuper‡ bellum ad fueris egreſſus Cùm† .DOMINI oculis in rectum
10 הישר בעיני יהוה ׃ † כי־i תצא למלחמה על־
, tua manu in tuus Deus DOMINVS *eum*‡ dederit &; tuos inimicos
איביך ונתנו יהוה אלהיך בידך
mulierem captiuitate in videris Et .eius captiuitatem *captiuaueris*‡ &
11 k ושבית שביו ׃ † l וראית בשביה אשת
: vxorem in tibi *ceperis*‡ &, ea in *te deuinxeris*† &, forma pulchram
m יפת־תאר וחשקת בה ולקחת לך לאשה ׃
faciet‡ &, ſuum caput radet &; tuæ dom' medium in eã introduces Et
12 † n והבאתה אל־תוך ביתך וגלחה את־ראשה ועשתה
,ſe *deſuper*‡ ſuę captiuitatis veſtimentum remouebit Et .ſuos vngues
13 את־צפרניה ׃ † o והסירה את־שמלת שביה מעליה
*luna** ſuam matrem &, ſuum patrem flebit &, tua domo in manebit &
וישבה בביתך p ובכתה את־אביה ואת־אמה ירח
tibi erit &, eius maritus eris &, eã ad ingredieris poſtea &: dierum
ימים ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך
,ſuę animę eã dimittes &, ea in cõplacueris non ſi, erit Et .vxorem in
14 לאשה ׃ † והיה אם־לא חפצת בה ושלחתה לנפשה
quod‡ pro, ea *in ſeruitio vteris*‡ neque, pecunia eã vendes non vendendo &
ומכר לא־תמכרנה בכסף לא־תתעמר בה תחת אשר
vna, vxores duæ viro fuerint Cùm‡ .eam *compreſſiſti*
15 q עניתה ׃ † כי־r תהיין לאיש s שתי נשים האחת
;exoſa &, dilecta filios ei * pepererint &; exoſa *vna*† &, dilecta
אהובה והאחת שנואה וילדו־לו בנים האהובה והשנואה
eũ hæreditare facere‡ die in erit Et .exoſæ primogenitus filius fuerit &
16 והיה הבן הבכר לשניאה ׃ † והיה ביום הנחילו
*primogenitura donare** poterit non *ſibi erit quod*‡ ſuos filios
את־בניו את אשר־יהיה לו לא יוכל לבכר את־
.*primogeniti*‡ exoſæ *filij facies ſuper*† dilectæ filium
בן־האהובה על־פני בן־השנואה הבכר ׃
es ei dando‡, agnoſcet exoſæ filium primogenitum Quia
17 † כי את־הבכר בן־השנואה t יכיר לתת לו פי
principium * ipſe quia: ei fuerit inuentum quod omni *in duorum*
שנים בכל אשר־ימצא לו כי־הוא ראשית
.primogenituræ ius *ei*†. eius fortitudinis
v אנו לו משפט הבכרה ׃
obediens *ipſe* non, rebellis &, declinãs filius viro fuerit Cùm‡
18 † כי־יהיה לאיש בן סורר ומורה איננו שמע
audierit‡ nõ &, eum corripuerint &, ſuæ matris *voce in* &, ſui patris *voce in*
בקול אביו ובקול אמו ויסרו אתו ולא ישמע
educent &; eius mater &, eius pater eum *in apprehendent* Et :*eos ad*
19 אליהם ׃ † ותפשו בו אביו ואמו והוציאו
dicent Et .eius loci portam ad &, eius ciuitatis ſeniores ad eum
20 אתו אל־זקני עירו ואל־שער x מקמו ׃ † ואמרו
ipſe non: rebellis &, declinãs iſte noſter Filius: eius ciuitatis ſeniores ad
אל־זקני עירו בננו זה סורר ומרה איננו
homines omnes eum *obruent*† Et .*potator &, *vorator .noſtra voce in* obediẽs
21 שמע בקלנו זולל וסבא ׃ † ורגמהו כל־אנשי
oĩs & *tuo interiore ex* malũ auferes &: morietur &, lapidibus in eius ciuitatis
עירו באבנים ומת ובערת הרע מקרבך וכל־
.timebunt &, audient Iſrael
ישראל ישמעו x ויראו ׃
,fuerit interficiẽdus &, mortis iudicij peccatũ viro in fuerit cùm Et
22 † וכי־יהיה באיש חטא משפט־מות והומת
eius cadauer pernoctabit Non :ligno *ſuper* eum ſuſpenderis &
23 y ותלית אתו על־עץ ׃ † לא־z תלין נבלתו
*maledictio** quia, ipſa die in eum ſepelies ſepeliendo *quia*‡, ligno *ſuper*
על־העץ כי־קבור תקברנו ביום ההוא כי־קללת
DOMINVS quã, tuam *humum* cõtaminabis non &: ‡ ſuſpenſus Dei
אלהים תלוי ולא תטמא את־אדמתך אשר יהוה
.hæreditatem † tibi *dans*‡ tuus Deus
אלהיך נתן לך נחלה ׃

iuxta ſermonem
quæ propinqua eſt occiſo,
abſciſſum habentem ceruicem
‡ loquentur,
e ענה ראה f
שכנו
g פדה
* populũ tuũ
† medio
‡ expiabũtur à ſanguine.
h נקה
‡ è medio tui, ſiquidem feceris quod eſt
† Si
‡ contra eos
i יצא k שבה
* captiuam duxeris
l ראה m יפה
† cõplacueris
‡ capere volueris
‡ aptabit
n בוא o סור
p בכה
‡ à
* per mẽſem
‡ negociaberis de ‡ eò humiliaſti
* Si
q ענה r היה
s שנה
† altera
‡ qua conſtituet hæredes
‡ bonorum ſuorum,
* primogenitum conſtituere
† ante filium
‡ primogenitum. Sed
‡ vt det ei partes duas ex
t נכר
* eſt
† Eius eſt
v און
‡ Si voci
‡ paruerit eis:
capient
x קום
eſt
voci noſtræ, epulo, * eſt.
† lapidabunt
‡ è medio tui.
x ירא
in
y תלה z לין
in ‡ ſed
* ob maledictionem
‡ eſt terram
‡ dat † in

.funt locuti quæ *fecere* Bona :me ad DOMINVS dixit Et
17 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָי ⁱהֵיטִיבוּ אֲשֶׁר דִּבֵּרוּ ׃
dabo & :†tu ficut eorũ fratrum *interiore* de eis fufcitabo Prophetam
18 † נָבִיא ᵏאָקִים לָהֶם מִקֶּרֶב אֲחֵיהֶם כָּמוֹךָ וְנָתַתִּי
.ei præcepero ego quę omnia eos ad loquetur & ,eius ore in mea verba
דְבָרַי בְּפִיו וְדִבֶּר אֲלֵיהֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר ˡאֲצַוֶּנּוּ ׃
loquetur quæ ,*mea verba ad* obedierit non qui vir ,erit Et
19 † וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִשְׁמַע אֶל־דְּבָרַי אֲשֶׁר יְדַבֵּר
,propheta Veruntamen . eo *cum à* requiram ego ;meo nomine in ab
בִּשְׁמִי אָנֹכִי אֶדְרֹשׁ מֵעִמּוֹ ׃ 20 † אַךְ הַנָּבִיא
ei præcepi nõ quod ,meo nomine in verbum *loquendo* ,egerit fuperbè qui
אֲשֶׁר ᵐיָזִיד לְדַבֵּר דָּבָר בִּשְׁמִי אֵת אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִיו
morietur *&* : *alioum* deorum nomine in loquetur qui & ,*loquendum ad*
לְדַבֵּר וַאֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים ⁿוּמֵת
fciemus Quomodo ,tuo corde in dixeris *cùm* Et .ipfe propheta
21 הַנָּבִיא הַהוּא ׃ † וְכִי תֹאמַר בִּלְבָבֶךָ אֵיכָה °נֵדַע
loquetur Quod ?DOMINVS *illud* eft locutus non quod ,verbum
22 אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא־דִבְּרוֹ יְהוָה ׃ † אֲשֶׁר יְדַבֵּר
,veniet non & ,verbum erit non & ,DOMINI nomine in propheta
הַנָּבִיא בְּשֵׁם יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה הַדָּבָר וְלֹא יָבֹא
ipfum eft locut' *fuperbia in*†:DOMINVS *illud* eft locut' non quod verbũ *iftud*
הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא־דִבְּרוֹ יְהוָה ᵖבְּזָדוֹן דִּבְּרוֹ
.eo ab timebis non ;propheta
הַנָּבִיא לֹא תָגוּר מִמֶּנּוּ ׃

fúnt — ⁱיטב medio — ᵏקום tes, *ponam — ˡצוה verbis meis, — vt loquatur — ᵐזוד vt loquere-tur, alienorum — ⁿמות fi — °ידע — eft †per fuperbiã — ᵖזוד

CAP. XIX. יט

quarum ,gentes tuus Deus DOMINVS fecerit excidere Cùm
1 † כִּי־יַכְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
,eas poffederis & ,*earum* terram tibi *dans* tuus Deus DOMINVS dat
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶת־אַרְצָם וִירִשְׁתָּם
vrbes Tres :earum domibus in & ,earum vrbibus in habitaueris &
2 וְיָשַׁבְתָּ בְעָרֵיהֶם וּבְבָתֵּיהֶם ׃ † שָׁלוֹשׁ עָרִים
tibi *dans* tuus Deus DOMINVS quam ,tuæ terræ medio in ,tibi feparabis dat
תַּבְדִּיל לָךְ בְּתוֹךְ אַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ
terminum *triplicabis*†& ,viam tibi Parabis . eam *poßidendum ad*
3 ᵃלְרִשְׁתָּהּ ׃ ᵇ† תָּכִין לְךָ הַדֶּרֶךְ וְשִׁלַּשְׁתָּ אֶת־גְּבוּל
erit & :tuus Deus DOMINVS te faciet *hæreditare* *quam ,tuæ terræ
אַרְצְךָ אֲשֶׁר יַנְחִילְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה
qui ,homicidæ *verbum hoc*†Et . homicida omnis illuc *fugiendum ad*†
4 לָנוּס שָׁמָּה כָּל־רֹצֵחַ ׃ † וְזֶה דְּבַר הָרֹצֵחַ אֲשֶׁר־
,*fcientia non in** fuum *focium*† percufferit Qui .viuet & ,illuc fugiet
יָנוּס שָׁמָּה וָחָי אֲשֶׁר ᶜיַכֶּה אֶת־ᵈרֵעֵהוּ בִּבְלִי־ᵉדַעַת
qui Et . nudiuftertius †,heri ab eum habebat odio non ipfe &
5 וְהוּא לֹא־שֹׂנֵא לוֹ מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם ׃ † וַאֲשֶׁר
impulerit†& :ligna cædendum ad ,filuam in fuo *focio* cum fuerit ingreffus
יָבֹא אֶת־רֵעֵהוּ בַיַּעַר לַחְטֹב עֵצִים וְנִדְּחָה
è ferrum *fe emouerit &* ,lignum cędendũ ad ,fecurim *in* eius manus
יָדוֹ בַגַּרְזֶן לִכְרֹת הָעֵץ וְנָשַׁל הַבַּרְזֶל מִן־
vnam ad fugiet ipfe : moriatur & ,fuum *focium* inuenerit & ,ligno
הָעֵץ וּמָצָא אֶת־ᶠרֵעֵהוּ ᵍוָמֵת הוּא יָנוּס אֶל־אַחַת
fanguinis *redemptor* infequatur fortè Ne . viuet & ,iftarum vrbium
6 הֶעָרִים־הָאֵלֶּה ʰוָחָי ׃ † פֶּן־יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם
fuerit multa *quã*†,cũ *affequatur*†&,eius cor incaluerit cùm ,homicidam *poſt*
אַחֲרֵי הָרֹצֵחַ כִּי ⁱיֵחַם לְבָבוֹ וְהִשִּׂיגוֹ כִּי־יִרְבֶּה
non quia ,mortis iudicium *non ei &*†,animam eius percutiat & ,via
הַדֶּרֶךְ וְהִכָּהוּ נָפֶשׁ וְלוֹ אֵין מִשְׁפַּט־מָוֶת כִּי לֹא
,tibi *præcipiẽs** ego Idcirco .nudiuftertius ,heri ab eum ipfe *habens* odio
7 שֹׂנֵא הוּא לוֹ מִתְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם ׃ † עַל־כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ
DOMINVS fecerit dilatare fi Et . tibi feparabis ciuitates Tres :dicendo
8 לֵאמֹר שָׁלֹשׁ עָרִים תַּבְדִּיל לָךְ ׃ † וְאִם־יַרְחִיב יְהוָה
dederit & ,tuis patribus iurauit quemadmodũ ,tuũ terminum tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ אֶת־גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ וְנָתַן
. tuis patribus *dandum ad* ,eft locutus quam ,terram omnem tibi
לְךָ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבֶּר ᵏלָתֵת לַאֲבֹתֶיךָ ׃
,illud *faciendum ad*†,illud præceptum omne cuftodieris Cùm
9 † כִּי־תִשְׁמֹר אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה הַזֹּאת ˡלַעֲשֹׂתָהּ
,tuũ Deum DOMINVM *diligendum ad**,hodie tibi *præcipiens*†ego quod
אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
tres adhuc tibi addes *&* :diebus omnibus eius viis in *ambulandum ad* &
ᵐוְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו כָּל־הַיָּמִים וְיָסַפְתָּ לְךָ עוֹד שָׁלֹשׁ
fanguis effundetur non Et . iftas tres fuper ciuitates
10 עָרִים עַל הַשָּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה ׃ † וְלֹא יִשָּׁפֵךְ דַּם
tibi *dans*†tuus Deus DOMINVS quam ,tuæ terrę *interiore* in innocens
ⁿנָקִי בְּקֶרֶב אַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ
. *fanguines** te fuper fit & ; hæreditatem†
נַחֲלָה וְהָיָה עָלֶיךָ דָּמִים ׃

vt poffideas — ᵃירש ᵇכון — † in tres partes diuides — *hæreditare accipere — † vt fugiat — †hæc eft res — † proximum — *ignoranter, — ᶜנכה ᵈרעה — ᵉידע — 1& — proximo — †cùm — refilierit — proximum — ᶠרעה ᵍמות — propinquus — ʰחיה — I apprehẽdat — †fi — ⁱיחם — † cui non eft — habebat — * præcipio — vt daret — ᵏנתן — Si — † vt facias — ˡעשה — † præcipio — *vt diligas — ambules — ᵐהלך — medio † dat — ⁿנקה — † in — * fanguis.

,ei fuerit infidiatus & ,fuum *focium**habens odio *vir*† fuerit *cùm* Et
11 † וְכִי־יִהְיֶה אִישׁ שֹׂנֵא לְרֵעֵהוּ וְאָרַב לוֹ
fugerit & ,fuerit mortuus & ,*anima eum*† percufferit & ,eũ *fuper* furrexerit &
°וְקָם עָלָיו ᵖוְהִכָּהוּ נֶפֶשׁ וָמֵת ᑫוְנָס
capiẽt & ,illius ciuitatis feniores mittẽt Et :*iftarum ciuitatum*†vnam ad
12 אֶל־אַחַת הֶעָרִים הָאֵל ׃ † וְשָׁלְחוּ זִקְנֵי עִירוֹ וְלָקְחוּ
.morietur & ,fanguinis *redemptoris*† manu in eum dabunt & ,inde eum
אֹתוֹ מִשָּׁם וְנָתְנוּ אֹתוֹ בְּיַד גֹּאֵל הַדָּם וָמֵת ׃
innocentẽ fanguinem auferes & :*eo fuper*† tuus oculus parcet Non
13 † לֹא־תָחוֹס עֵינְךָ עָלָיו וּבִעַרְתָּ דַם־הַנָּקִי
,tui *focij*†terminum transferes Non .tibi bene erit & , Ifrael ex
14 מִיִּשְׂרָאֵל וְטוֹב לָךְ ׃ † לֹא ʳתַסִּיג גְּבוּל רֵעֲךָ
terra in *hæreditabis*†quam ,tua hæreditate in ;primi terminauerunt quem
אֲשֶׁר גָּבְלוּ רִאשֹׁנִים בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בָּאָרֶץ
furget† Non .eam *poßidẽdum ad*† , tibi *dans**tuus Deus DOMINVS quam
15 אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ ˢלְרִשְׁתָּהּ ׃ † לֹא־יָקוּם
peccato omni in ,peccato omni ĩ & ,*peruerfitate*†omni in virũ in vnus teftis
ᵗעֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל־ᵛעָוֺן וּלְכָל־חַטָּאת בְּכָל־חֵטְא
trium ore *fuper*† vel ,teftium duorum ore *Super*†.peccauerit quod
אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל־פִּי ˣשְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל־פִּי שְׁלֹשָׁה־
virum *in iniquitatis*†teftis fteterit *Cùm** .verbum ftabit teftium
16 עֵדִים יָקוּם דָּבָר ׃ † כִּי־יָקוּם עֵד־חָמָס בְּאִישׁ
quibus ,homines ambo ftabunt Et *ad auerfionem eum in refpõdendum ad*†
17 ʸלַעֲנוֹת בּוֹ ᶻסָרָה ׃ † וְעָמְדוּ שְׁנֵי־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־
qui ,*iudicum* † & .*facerdotum facies ad* ,DOMINI *facies ad*† lis *eis*†
לָהֶם ᵃהָרִיב לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר
ecce & :*bene** iudices inquirent Et . ipfis diebus in erunt
18 יִהְיוּ בַּיָּמִים הָהֵם ׃ † וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים ᵇהֵיטֵב וְהִנֵּה
,ei facietis Et :fuum fratrem *in refpondit*†mendaciũ ,teftis *falfitatis*†teftis †
19 עֵד־שֶׁקֶר הָעֵד שֶׁקֶר עָנָה בְאָחִיו ׃ † וַעֲשִׂיתֶם לוֹ
.*tuo interiore ex*†malũ auferes & :fuo fratri facere *præfumpfit**quemadmodũ
כַּאֲשֶׁר זָמַם ᶜלַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבִעַרְתָּ ᵈהָרָע מִקִּרְבֶּךָ ׃
amplius *faciẽdum ad* † addent nõ & ;timebũt & ,audient *relicti*† Et
20 † וְהַנִּשְׁאָרִים יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ וְלֹא־יֹסִפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד
.*tuo interiori*†in hoc malum *verbum* fecundum
כַּדָּבָר הָרָע הַזֶּה בְּקִרְבֶּךָ ׃
,oculo pro oculum ,anima *in*† animam :tuus oculus parcet non Et
21 † וְלֹא תָחוֹס עֵינֶךָ נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עַיִן בְּעַיִן
.pede pro pedem ,manu pro manum ,dente pro dentem
שֵׁן בְּשֵׁן יָד בְּיָד רֶגֶל בְּרָגֶל ׃

fi,†quifpiam — * proximum — contra †animam, — °קום ᵖנכה — ᑫנוס — † è ciuitatib' iftis: — † propinqui — † ei. — †proximi — ʳנסג — † hęreditate accipies — * dat — ˢירש — † vt poffideas — † ftabit — † iniquitate — ᵗעוד ᵛעוה — † In — ˣשנה — * Si — †mendacij contra — †ad teftificandum contra eum verbum peruerfum. — ʸענה ᶻסור — †eft — †corã Dño, coram facerdotibus, †iudicibus — ᵃרוב ᵇיטב — *diligẽter: †fi — †mẽdax fuit — † teftificatus eft contra — * cogitauit — †è medio tui. — ᶜעשה ᵈרוע — †qui remanferint — †vt faciant — †medio tui. — † pro

CAP. XX. כ

,*equum*†videris & ,tuos inimicos *fuper* bellum ad fueris egreffus Cùm
1 † כִּי־ᵃתֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל־אֹיְבֶךָ וְרָאִיתָ סוּס
DOMINVS quia .eis ab timeas ne ,te *præ multum*†populum ,*currum** &
וָרֶכֶב עַם רַב מִמְּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי־יְהוָה
.Aegypti terra de te *faciens afcendere*† ,tecum†tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ ᵇהַמַּעַלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם ׃
loquetur & ,facerdos accedet & ,bellum ad *vos appropinquare circa** ,erit Et
2 † וְהָיָה כְּקָרָבְכֶם אֶל־הַמִּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן וְדִבֶּר
propinqui *vos*† ,Ifrael Audi :eos ad dicet Et .populum ad
3 אֶל־הָעָם ׃ † וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קְרֵבִים
ne ,veftrum cor mollefcat ne ;veftros inimicos *fuper bellum ad* hodie
הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל־אֹיְבֵיכֶם אַל־ᶜיֵרַךְ לְבַבְכֶם אַל־
. eorum *faciebus à frangamini*†ne & ,*acceleretis* ne & ,timeatis
תִּירְאוּ וְאַל־תַּחְפְּזוּ וְאַל־תַּעַרְצוּ מִפְּנֵיהֶם ׃
*pugnandum ad** ,vobifcũ *ambulans*† vefter Deus DOMINVS Quia
4 † כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַהֹלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם
. vos *faluandum ad* ,veftris inimicis cum vobis
לָכֶם עִם־אֹיְבֵיכֶם ᵈלְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם ׃
qui vir † Quis :dicendo populum ad præfecti loquentur Et
5 † וְדִבְּרוּ הַשֹּׁטְרִים אֶל־הָעָם לֵאמֹר מִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר
reuertatur & ,vadat ?eam *initiauit* non & ,nouam domum ædificauit
בָּנָה בַיִת־חָדָשׁ וְלֹא חֲנָכוֹ יֵלֵךְ ᵉוְיָשֹׁב
. eam *initiet* alius vir & ,prælio in moriatur fortè ne ,fuam domũ ad
לְבֵיתוֹ פֶּן־יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר ᶠיַחְנְכֶנּוּ ׃
,Vadat ?eã pphanauit non & ,vineã plantauit qui vir † quis Et
6 † וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כֶּרֶם וְלֹא חִלְּלוֹ יֵלֵךְ
alius vir & ,prælio in moriatur fortè ne ,fuam domũ ad reuertatur &
וְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ פֶּן־יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר
non & ,vxorem defponfauit qui vir † quis Et . eam prophanet
7 יְחַלְּלֶנּוּ ׃ † וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר אֵרַשׂ אִשָּׁה וְלֹא
moriatur fortè ne ,fuam domum ad reuertatur & , Vadat ?eam accepit
לְקָחָהּ יֵלֵךְ ᶠוְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ פֶּן־יָמוּת
. eam accipiat alius vir & ,prælio in
בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר ᵍיִקָּחֶנָּה ׃

contra †equos — ᵃיצא — *currus, — †maiorem — † eft . — † qui afcendere fecit — *cùm appropĩquaueritis — ᵇעלה — †eftis — bello contra — ᶜרכך — paueatis, — † formidetis à facie — † ambulat — *vt pugnet pro — vt feruet — ᵈישע — † eft — dedicauit — ᵉשוב — dedicet — ᶠחנך — †eft — † eft — ᶠשוב — ᵍלקח

.præcepi non quòd ,cælorum militiæ omni vel ,lunæ vel ,soli &
וְלַשֶּׁמֶשׁ אוֹ לַיָּרֵחַ אוֹ לְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִי׃
,veritas † ecce & ,bene inquisieris & ,audieris & ,tibi fuerit nunciatũ Et
4 וְהֻגַּד־לְךָ וְשָׁמָעְתָּ וְדָרַשְׁתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת
. Israel in ista abominatio est facta ,verbum ‡rectũ
נָכוֹן הַדָּבָר נֶעֶשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל׃
qui ,ipsam mulierem vel ,ipsum virum educes Et
5 וְהוֹצֵאתָ אֶת־הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת־הָאִשָּׁה הַהִוא אֲשֶׁר
vel virum ,tuas portas ad hoc malum verbum fecerunt
עָשׂוּ אֶת־הַדָּבָר הָרָע הַזֶּה אֶל־שְׁעָרֶיךָ אֶת־הָאִישׁ אוֹ אֶת־
. morientur & ,lapidibus in eos lapidabis & :mulierem
הָאִשָּׁה וּסְקַלְתָּם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ׃
morietur‡ ,testium trium vel testium duorum ore Super
6 עַל־פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמַת
testium Manus . vnius testis ore super* morietur non .moriendus
7 הַמֵּת לֹא יוּמַת עַל־פִּי עֵד אֶחָד׃ יַד הָעֵדִים
populi vniuersi manus & ;eum interimendũ ad ,principio in‡ eum in† erit
תִּהְיֶה־בּוֹ בָרִאשֹׁנָה לַהֲמִיתוֹ וְיַד כָּל־הָעָם
. tuo interiore ex‡ malum auferes & :nouissimo in
בָּאַחֲרֹנָה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃
:sanguinẽ & sanguinem inter iudicio in verbum te à fuerit mirabile Cùm *
8 כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָבָר לַמִּשְׁפָּט בֵּין־דָּם לְדָם
,tuis portis in contentionũ verba†:plagam & ,plagã inter &:iudiciũ ad iudiciũ‖inter
בֵּין־דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לָנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ
tuus Deus DOMINVS elegerit quem locum ad ascẽdes & ,surges &
וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
qui ,iudicem ad & ,Leuitas sacerdotes ad venies Et .eo in
9 בּוֹ׃ וּבָאתָ אֶל־הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל־הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר
.iudicij verbum tibi indicabũt & ,quæres & ;ipsis diebus in erit
יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְדָרַשְׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט׃
loco è tibi annunciabunt quod ,verbi os super facies Et
10 וְעָשִׂיתָ עַל־פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ מִן־הַמָּקוֹם
omnia iuxta faciendo custodies & ;DOMINVS elegerit quem ,ipso
הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל
super‡ & ,te docebunt quam legis os Super . te docebunt quæ
11 אֲשֶׁר יוֹרוּךָ׃ עַל־פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ וְעַל־
quod ,verbo à declinabis non .facies ,tibi dicent quod iudicium
הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ לְךָ תַּעֲשֶׂה לֹא תָסוּר מִן־הַדָּבָר אֲשֶׁר־
fecerit qui ,vir Et .sinistrã & ,dexterã‡ , tibi annunciabũt
12 יַגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל׃ וְהָאִישׁ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה
cum* ibi ministrandum ad stantem ,sacerdotem ad audiendũ non ad ,superbia in
בְזָדוֹן לְבִלְתִּי שְׁמֹעַ אֶל־הַכֹּהֵן הָעֹמֵד לְשָׁרֶת שָׁם אֶת־
,ipse vir morietur & ;iudicem ad † vel ,tuo Deo DOMINO
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אוֹ אֶל־הַשֹּׁפֵט וּמֵת הָאִישׁ הַהוּא
,audient populus omnis Et . Israel ex malum auferes &
13 וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל׃ וְכָל־הָעָם יִשְׁמְעוּ
. amplius superbè agent non & :timebunt &
וְיִרָאוּ וְלֹא יְזִידוּן עוֹד׃
tuus Deus DOMINVS quam ,terram ad fueris ingressus Cùm
14 כִּי־תָבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
me super Ponam :dixeris & ,ea in habitaueris & ,eã possederis & ,tibi dans
נֹתֵן לָךְ וִירִשְׁתָּהּ וְיָשַׁבְתָּה בָּהּ וְאָמַרְתָּ אָשִׂימָה עָלַי
. meis circuitibus † quæ gentes omnes secundum regem
מֶלֶךְ כְּכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתָי׃
DOMINVS elegerit quem ,regem te super pones Ponendo
15 שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה
non .regem te super pones tuorum fratrum interiore ex .eo in tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא
. ipse tuus frater † non qui ,alienigenam virum te super dare poteris
תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא־אָחִיךָ הוּא׃
populum redire faciet‡ neque ,equos sibi multiplicabit non Tantùm
16 רַק לֹא־יַרְבֶּה־לּוֹ סוּסִים וְלֹא־יָשִׁיב אֶת־הָעָם
Non :vobis dixit DOMINVS & :equum multiplicare pro‡ ,Aegyptũ in
מִצְרַיְמָה לְמַעַן הַרְבּוֹת סוּס וַיהוָה אָמַר לָכֶם לֹא
. amplius ista via in reuertendum ad* addetis
תֹסִפוּן לָשׁוּב בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה עוֹד׃
,argentũ & :eius cor declinabit neq; ,vxores sibi multiplicabit non Et
17 וְלֹא יַרְבֶּה־לּוֹ נָשִׁים וְלֹא יָסוּר לְבָבוֹ וְכֶסֶף
eum sedere secundũ† ,erit Et . valde sibi multiplicabit non aurum &
18 וְזָהָב לֹא יַרְבֶּה־לּוֹ מְאֹד׃ וְהָיָה כְשִׁבְתּוֹ
super‡ huius legis duplum sibi scribet & ,sui regni solium super
עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת־מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל־
. Leuitarum sacerdotum faciebus à‡ libro
סֵפֶר מִלִּפְנֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם׃
:suæ vitæ diebus omnibus ,eo in clamabit* & ,secum erit Et
19 וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל־יְמֵי חַיָּיו

[c] צוה diligenter, †est [d] נגד [e] יטב [f] אמן ‡est [g] יצא [h] מות In ‡occidetur. occidendus. [i] שנה [k] עוד *in †contra ‡prius, postea: ‡è medio tui. [l] רוע *Si latuerit tibi aliquid ‖causam, & causam: † res causarũ intra portas tuas, [m] בוא rem [n] נגד secundum sermonem. Iuxta sermonem quem ‡secundum [o] ירה ‡ad dexterã, & ad sinistrã. per superbiã, vt non obediat sacerdoti, qui stat *coram [p] זוד †iudici, dat [q] שום †sunt in. E medio. ponere †sic [r] יכל [s] נתן At ille ‡reducet [t] שוב ‡vt multiplicet equos: [v] רבה [x] יסף *vt reuertamini per viã istam †quãdo sedet [y] ישב ‡in deuteronomium ‡coram sacerdotibus Leuitis. *leget [z] חיה

custodiendum ad ,suũ Deum DOMINVM timere discat vt
לְמַעַן יִלְמַד לְיִרְאָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהָיו לִשְׁמֹר אֶת־
.ea faciendum ad ,ista statuta & ,istius legis verba omnia
כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשֹׂתָם׃
à declinare non pro & ,suis fratribus à ‡ eius cor eleuari non Pro
20 לְבִלְתִּי רוּם־לְבָבוֹ מֵאֶחָיו וּלְבִלְתִּי סוּר מִן־
suum regnum super dies prolonget vt ;sinistra & dextera* ,præcepto
הַמִּצְוָה יָמִין וּשְׂמֹאול לְמַעַן יַאֲרִיךְ יָמִים עַל־מַמְלַכְתּוֹ
.Israel interiore† in eius filij & ,ipse
הוּא וּבָנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל׃

CAP. XVIII. יח

,pars Leui tribui omni , Leuitis sacerdotibus erit Non
1 לֹא־יִהְיֶה לַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כָּל־שֵׁבֶט לֵוִי חֵלֶק
.comedẽt ei⁹ hæreditatẽ & ,DOMINI Ignitiones . Israel cum hæreditas &
וְנַחֲלָה עִם־יִשְׂרָאֵל אִשֵּׁי יְהוָה וְנַחֲלָתוֹ יֹאכֵלוּן׃
DOMINVS .suorũ fratrũ interiore in ei erit non hæreditas Et
2 וְנַחֲלָה לֹא־יִהְיֶה־לּוֹ בְּקֶרֶב אֶחָיו יְהוָה
.ei est locutus quemadmodum ,eius hæreditas ipse
הוּא נַחֲלָתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לוֹ׃
sacrificãtibus à ,populo à sacerdotum iudicium erit hoc Et
3 וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי
,brachium sacerdoti dabit & :paruũ pecus siue ,bouem siue ,sacrificium
הַזֶּבַח אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ
,tui musti‡ ,tui frumenti Initium . ventriculum & , maxillas &
4 וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה׃ רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ
ipso in Quia ‖ . ei dabis tui pecoris tonsuræ principium‡ & ,tui recẽtis olei &
5 וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן־לּוֹ׃ כִּי בוֹ
ministrãdũ ad standũ ad* ,tuis tribub⁹ cũctis è tu⁹ De⁹ DOMINVS elegit
בָּחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִכָּל־שְׁבָטֶיךָ לַעֲמֹד לְשָׁרֵת
. diebus omnibus ,eius filij & ,ipse ,DOMINI nomine in†
בְּשֵׁם־יְהוָה הוּא וּבָנָיו כָּל־הַיָּמִים׃
quo‡ ,Israel omni ex tuarum portarum vna‡ ex Leuita venerit cùm Et
6 וְכִי־יָבֹא הַלֵּוִי מֵאַחַד שְׁעָרֶיךָ מִכָּל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־
ad suæ animæ desyderio toto in venerit & , ibi peregrinatur ipse
הוּא גָּר שָׁם וּבָא בְּכָל־אַוַּת נַפְשׁוֹ אֶל־
DOMINI nomine in ministrabit Et :DOMINVS elegerit quem locum
7 הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה׃ וְשֵׁרֵת בְּשֵׁם יְהוָה
.DOMINI facies ad* ibi stantes ,Leuitæ sui fratres oẽs vt ,sui Dei
אֱלֹהָיו כְּכָל־אֶחָיו הַלְוִיִּם הָעֹמְדִים שָׁם לִפְנֵי יְהוָה׃
.patribus super eius venditiones præter ,comedẽt partẽ vt Partem
8 חֵלֶק כְּחֵלֶק יֹאכֵלוּ לְבַד מִמְכָּרָיו עַל־הָאָבוֹת׃
dans† tuus Deus DOMINVS quam terram ad veniens tu Cùm
9 כִּי אַתָּה בָּא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן
.ipsarum gentium abominationes secundum faciendum ad‡ disces non ,tibi
לָךְ לֹא־תִלְמַד לַעֲשׂוֹת כְּתוֹעֲבֹת הַגּוֹיִם הָהֵם׃
diuinãs :igne in† suam filiam & ,suũ filiũ trãsire faciẽs te in inueniatur Non
10 לֹא־יִמָּצֵא בְךָ מַעֲבִיר בְּנוֹ־וּבִתּוֹ בָּאֵשׁ קֹסֵם
,incantationem iungens‡ Et ;maleficus & ,augur & ,præstigiator ,diuinationes
11 קְסָמִים מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ וּמְכַשֵּׁף׃ וְחֹבֵר חָבֶר
. mortuis à quærens & ,sciolus‡ & ,pythonem interrogans &
וְשֹׁאֵל אוֹב וְיִדְּעֹנִי וְדֹרֵשׁ אֶל־הַמֵּתִים׃
propter & :hæc faciens* omnis ‖ DOMINI abominatio Quia
12 כִּי־תוֹעֲבַת יְהוָה כָּל־עֹשֵׂה אֵלֶּה וּבִגְלַל
eas eiiciens tuus Deus DOMINVS istas abominationes
הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ אוֹתָם
. tuo Deo DOMINO cum eris Consummatus .tuis faciebus à
13 מִפָּנֶיךָ׃ תָּמִים תִּהְיֶה עִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃
ad , eas expellens tu quas istæ gentes Quia
14 כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל־
DOMINVS tibi dedit sic non tu Et .audient diuinos ad & ,præstigiatores
מְעֹנְנִים וְאֶל־קֹסְמִים יִשְׁמָעוּ וְאַתָּה לֹא כֵן נָתַן לְךָ יְהוָה
. tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ׃
tibi suscitabit ,†ego sicut tuis fratribus è tuo interiori ex Prophetam
15 נָבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כָּמֹנִי יָקִים לְךָ
. audietis eum ad :tuus Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן׃
tuo Deo DOMINO cum à postulasti quæ omnia Secundum
16 כְּכֹל אֲשֶׁר־שָׁאַלְתָּ מֵעִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
vocem audiendum ad† addam Non :dicẽdo ,concionis die in ,Choreb in
בְּחֹרֵב בְּיוֹם הַקָּהָל לֵאמֹר לֹא אֹסֵף לִשְׁמֹעַ אֶת־קוֹל
videbo non istum magnum ignem & ,mei Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהָי וְאֶת־הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת לֹא־אֶרְאֶה
. moriar non & ,amplius
עוֹד וְלֹא אָמוּת׃

vt custodiat. vt faciat. Vt non eleuetur ‡super fratres suos, neque declinet *ad dexterã, & ad sinistrã, †medio. Oblationes. medio. est. stomachum. Primitias ‡vini [a] קוב vel קבב ‡primitias velleris ouiũ tuarum Ipsum enim *vt stet [b] גזז ‡nomini si ‡aliqua è portis tuis ‡vbi [c] בוא [d] גור [e] אוה qui manent *corã Dño, eorũ factas. ingressus fueris †dat ‡vt facias. qui transire faciat †per ignem; ‡incantans incantationem, ‡magus, [f] מות ‡est *qui facit eiicit [g] ירש facie tua. Perfectus. possides, ab hariolis, & diuinis audiũt: Sed nõ. è medio tui †sum [h] קום ei obedietis. congregationis †vt audiam

.tecum à liberum eū dimittes septimo anno in & ,annis sex
שֵׁשׁ שָׁנִים וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת תְּשַׁלְּחֶנּוּ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ׃
.vacuum eum dimittes non ,tecum à liberum eū dimiseris cùm Et
13 וְכִי־תְשַׁלְּחֶנּוּ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ לֹא תְשַׁלְּחֶנּוּ רֵיקָם׃
,tuo torculari de & ,tua area de & ,tuo pecore de .ei dabis torquem dando Torquem
14 הַעֲנֵיק תַּעֲנִיק לוֹ מִצֹּאנְךָ וּמִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ
.ei dabis ,tuus Deus DOMINVS tibi benedixerit quibus
אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּתֶּן־לוֹ׃
DOMINVS te redemit & ,Aegypti terra in fuisti seruus quòd recordaberis Et
15 וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְדְּךָ יְהוָה
.hodie hoc verbum tibi præcipiens ego Idcirco .tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ עַל־כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה הַיּוֹם׃
,te dilexit quia ,tecum à egrediar Non ,te ad dixerit cùm ,erit Et
16 וְהָיָה כִּי־יֹאמַר אֵלֶיךָ לֹא אֵצֵא מֵעִמָּךְ כִּי אֲהֵבְךָ
,subulam capies Et : tecum ei bonum quia ,tuā domum &
וְאֶת־בֵּיתֶךָ כִּי־טוֹב לוֹ עִמָּךְ׃ 17 וְלָקַחְתָּ אֶת־הַמַּרְצֵעַ
etiam Et .seculi seruus tibi erit & ;ianua in & ,eius aure in dabis &
וְנָתַתָּה בְאָזְנוֹ וּבַדֶּלֶת וְהָיָה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם וְאַף
te dimittendo in ,tuis oculis in durescet Non .sic facies tuæ ancillæ
לַאֲמָתְךָ תַּעֲשֶׂה־כֵּן׃ 18 לֹא־יִקְשֶׁה בְעֵינֶךָ בְּשַׁלֵּחֲךָ
sex tibi seruiuit .mercenarij merces duplex quia ,tecum à liberum cum
אֹתוֹ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ כִּי מִשְׁנֶה שְׂכַר שָׂכִיר עֲבָדְךָ שֵׁשׁ
.feceris quæ omnib in tuus Deus DOMINVS tibi benedicet & ;annis
שָׁנִים וּבֵרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה׃
,tuo pecore in & ,tuo boue in nascetur quod primogenitum Omne
19 כָּל־הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ
primogenito in feries Non .tuo Deo DOMINO sanctificabis ,masculū
הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר
DOMINI faciem Ad .tui pecoris primogenitū tondebis neque ,tui bouis
שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ׃ 20 לִפְנֵי יְהוָה
,DOMINVS elegerit quem loco in ,anno in anno eū comedes tui Dei
אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ שָׁנָה בְשָׁנָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה
,cæcus vel ,claudus ,macula eo in fuerit cùm Et .tua domus & ,tu
אַתָּה וּבֵיתֶךָ׃ 21 וְכִי־יִהְיֶה בוֹ מוּם פִּסֵּחַ אוֹ עִוֵּר
.tuo Deo DOMINO cum sacrificabis non ;mala macula omnis
כֹּל מוּם רָע לֹא תִזְבָּחֶנּוּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ׃
,damam sicut ,pariter mundus & ,immundus :eū comedes tuis portis In
22 בִּשְׁעָרֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו כַּצְּבִי
terram super :comedes nō eius sanguinē Tantummodo .ceruum sicut &
וְכָאַיָּל׃ 23 רַק אֶת־דָּמוֹ לֹא תֹאכֵל עַל־הָאָרֶץ
. aquam sicut eum fundes
תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם׃

CAP. XVI. יו

DOMINO Pesach facies & , Abib mensem Obserua
1 שָׁמוֹר אֶת־חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לַיהוָה
tuus Deus DOMINVS te eduxit Abib mense in quia ;tuo Deo
אֱלֹהֶיךָ כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
tuo Deo DOMINO transitum sacrificabis Et .nocte Aegypto ex
מִמִּצְרַיִם לָיְלָה׃ 2 וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
faciendum habitare ad ,DOMINVS elegerit quem loco in ,bouem & ,ouem
צֹאן וּבָקָר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה לְשַׁכֵּן
Septem .fermentatum eo super comedes Non . ibi suum nomen
שְׁמוֹ שָׁם׃ 3 לֹא־תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת
quia :afflictionis panem infermentata eo super comedes diebus
יָמִים תֹּאכַל־עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי
diei memineris vt ,Aegypti terra è es egressus festinatione in
בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת־יוֹם
non Et .tuæ vitæ diebus omnibus ,Aegypti terra è te egredi
צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ׃ 4 וְלֹא־
neque ,diebus septem tuo termino omni in fermentum tibi conspicietur
יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל־גְּבֻלְךָ שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא־
,primo die in ,vespera in sacrificabis quam carne de pernoctabit
יָלִין מִן־הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בָּעֶרֶב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן
,tuarum portarum vna in transitum sacrificare poteris Non .mane vsque
לַבֹּקֶר׃ 5 לֹא תוּכַל לִזְבֹּחַ אֶת־הַפָּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ
locum ad Quinimo .tibi dans tuus Deus DOMINVS quas
אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃ 6 כִּי אִם־אֶל־הַמָּקוֹם
, ibi suum nomē collocandum ad tuus Deus DOMINVS elegerit quem
אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם
tempore statuto ,solem ingredi circa ,vespera in Pesach sacrificabis
תִּזְבַּח אֶת־הַפֶּסַח בָּעֶרֶב כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד
elegerit quem loco in comedes & ,coques Et .Aegypto ex te egredi
צֵאתְךָ מִמִּצְרָיִם׃ 7 וּבִשַּׁלְתָּ וְאָכַלְתָּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר
.tua tentoria in ibis & ,matutino in te vertes & ;eo in tuus Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפָנִיתָ בַבֹּקֶר וְהָלַכְתָּ לְאֹהָלֶיךָ׃

retentio septima die in & ,infermentata comedes diebus Sex
8 שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת
hebdomadas Septem . functionem facies non :tuo Deo DOMINO
לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה׃ 9 שִׁבְעָה שָׁבֻעֹת
septem numerare incipies ,segete in falcem incipiendo Ab .tibi numerabis
תִּסְפָּר־לָךְ מֵהָחֵל חֶרְמֵשׁ בַּקָּמָה תָּחֵל לִסְפֹּר שִׁבְעָה
:tuo Deo DOMINO hebdomadarū solennitatē facies Et .hebdomadas
שָׁבֻעוֹת׃ 10 וְעָשִׂיתָ חַג שָׁבֻעוֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
tibi benedixerit queadmodū ,dabis quod tuæ manus spontis sufficientiam
מִסַּת נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כַּאֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ
,tui Dei DOMINI facies ad lætaberis Et .tuus Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ 11 וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
qui ,Leuita & ,tua ancilla & ,tuus seruus & ,tua filia & ,tuus filius & ,tu
אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר
tuo interiore in qui vidua & ,pupillus & ,peregrinus & ,tuis portis in
בִּשְׁעָרֶיךָ וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ
suū nomen collocandū ad ,tuus Deus DOMINVS elegerit quem loco in
בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ
,custodies & :Aegypto in fuisti seruus quòd recordaberis Et .ibi
שָׁם׃ 12 וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרָיִם וְשָׁמַרְתָּ
.hæc statuta facies &
וְעָשִׂיתָ אֶת־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה׃
te colligendo in ,diebus septem tibi facies tabernaculorum Tripudium
13 חַג הַסֻּכֹּת תַּעֲשֶׂה לְךָ שִׁבְעַת יָמִים בְּאָסְפְּךָ
,tu filius & ,tu tuo tripudio in lætaberis Et .tuo torculari de & ,tua area de
מִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ׃ 14 וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ אַתָּה וּבִנְךָ
,pupillus & ,peregrin & ,Leuita & ,tua ancilla & ,tuus seru & ,tua filia &
וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְהַלֵּוִי וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם
DOMINO tripudiabis diebus Septem . tuis portis in qui , vidua &
וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ׃ 15 שִׁבְעַת יָמִים תָּחֹג לַיהוָה
tibi benedixerit cùm ,DOMINVS elegerit quem loco in tuus Deo
אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה כִּי יְבָרֶכְךָ
opere omni in & ,tuo prouentu cuncto in tuus Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל תְּבוּאָתְךָ וּבְכֹל מַעֲשֵׂה
anno in vicibus Tribus . lætus vtique fueris & ,tuarū manuum
יָדֶיךָ וְהָיִיתָ אַךְ שָׂמֵחַ׃ 16 שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה
loco in ,tui Dei DOMINI faciebus cum tuus masculus oīs conspicietur
יֵרָאֶה כָל־זְכוּרְךָ אֶת־פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם
,hebdomadarum tripudio in & ,infermentatorum tripudio in ,elegerit quem
אֲשֶׁר יִבְחָר בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת
DOMINI faciebus cum conspicietur non & ;tabernaculorum tripudio in &
וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת־פְּנֵי יְהוָה
benedictionē secundū ,suæ manus donum scdm Vnusquisque . vacuus
רֵיקָם׃ 17 אִישׁ כְּמַתְּנַת יָדוֹ כְּבִרְכַּת
. tibi dedit quam ,tui Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ׃
quas ,tuis portis omnibus in tibi dabis præfectos & ,Iudices
18 שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן־לְךָ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר
populum iudicabunt & ;tuis tribub in tibi dans tuus Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לִשְׁבָטֶיךָ וְשָׁפְטוּ אֶת־הָעָם
neque ,facies agnosces non ,iudiciū declinare facies Non . iustitiæ iudicio
מִשְׁפַּט־צֶדֶק׃ 19 לֹא־תַטֶּה מִשְׁפָּט לֹא תַכִּיר פָּנִים וְלֹא־
verba peruertit & ,sapientum oculos excæcat munus quia :munus capies
תִקַּח שֹׁחַד כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר עֵינֵי חֲכָמִים וִיסַלֵּף דִּבְרֵי
possideas & ,viuas vt ,sequeris iustitiā Iustitiam . iustorum
צַדִּיקִם׃ 20 צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּחְיֶה וְיָרַשְׁתָּ אֶת־
tibi plātabis Non .tibi dans tuus Deus DOMINVS quam terram
הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃ 21 לֹא־תִטַּע לְךָ
facies quod ,tui Dei DOMINI altare apud ,lignum omne ,lucum
אֲשֵׁרָה כָּל־עֵץ אֵצֶל מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה־
.tuus Deus DOMINVS odio habet quam ,statuam tibi eriges Neque .tibi
לָּךְ׃ 22 וְלֹא־תָקִים לְךָ מַצֵּבָה אֲשֶׁר שָׂנֵא יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃

CAP. XVII. יז

paruum pecus & ,bouem tuo Deo DOMINO sacrificabis Non
1 לֹא־תִזְבַּח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ שׁוֹר וָשֶׂה
DOMINI abominatio quia :malum verbum omne ,macula eo in fuerit quo
אֲשֶׁר יִהְיֶה בוֹ מוּם כֹּל דָּבָר רָע כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה
,tuarum portarum vna in ,tuo interiore in fuerit inuētus Cum . ipsud tui Dei
אֱלֹהֶיךָ הוּא׃ 2 כִּי־יִמָּצֵא בְקִרְבְּךָ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ
fecerit qui mulier vel vir ,tibi dans tuus Deus DOMINVS quas
אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
,eius pactum transgrediendo ,tui Dei DOMINI oculis in malum
אֶת־הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ לַעֲבֹר בְּרִיתוֹ׃
,eis se incuruauerit & , alijs dijs seruierit & ,iuerit Et
3 וַיֵּלֶךְ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחוּ לָהֶם

erit solennitas. opus. Cum inceperit falx esse. Secundum. spontaneæ. erit. corā Dño Deo tuo, est intra portas tuas. sunt in medio tui. vt habitare faciat. Solēnitatem. dū collegeris tu. solennitate tua, sunt intra portas tuas. solennitatē celebrabis. cunctis frugibus tuis, etiam. coram Dño Deo tuo, solennitate. solennitate. coram Dño. pones. dat. peruertes. personam, destruit. dat. oēm arborē. in. omnē rem malam, est. Si medio tui, intra vnam e portis tuis, dat. perrexerit, & coluerit deos alienos,

te. Onerando onerabis eū. de pecudibus tuis, & de frumento area tuæ, & de vino torcularis tui, in. præcipio. tibi. est. pones in seculum. sit durum. cū dimiseris te. est. è bobus tuis, & è pecudibus tuis. operaberis. pecudum tuarū. Coram Dño Deo tuo. annuatim. familia. Intra portas tuas. capream. primarum aristarum, id est Martium vel Aprilem. fac. primitiuorum. Pesach de pecudibus, & bobus, vt habitare faciat. cum. festinanter. quo egressus es. Pesach intra vnam e portis tuis. dat. Sed in loco. vt habitare faciat. occumbente sole. quo egressus es. mane, tabernacula.

elegit te *in* &, tuo Deo DOMINO *tu* sanctus populus Quia
2 כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בָּחַר
omnibus præ *peculij** populum in ei *existendum ad*, DOMINVS
יְהוָה לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכֹּל
omnem comedes Non *humi facies*† super* qui , populis
3 הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ לֹא תֹאכַל כָּל־
, ouium agnum , Bouē . comedetis quod animal ‡ Hoc . abominationem
4 תּוֹעֵבָה׃ זֹאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכֵלוּ שׁוֹר שֵׂה כְשָׂבִים
, syluestre hircū & , bubalū & , capreā & , Ceruum : caprarum hœdum &
5 וְשֵׂה עִזִּים׃ אַיָּל וּצְבִי וְיַחְמוּר וְאַקּוֹ
vngulificans‡ animal omne Et . rupicolam caprā & , orygē & , *vnicornem* &
6 וְדִישֹׁן וּתְאוֹ וָזָמֶר׃ וְכָל־בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת
faciens ascendere , vngularum duarum fissuram findens & , vngulam
פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פְרָסוֹת מַעֲלַת
non hoc Veruntamen . comedetis illud , *animali in** ruminationē
7 גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ׃ אַךְ אֶת־זֶה לֹא
vngulam *vngulificātibus*† de & , ruminationē facietib* ascēdere ex comedetis
תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִיסֵי הַפַּרְסָה
ascēdere facies‡ quia , *cuniculum** & , leporem & , camelum : *fissam* ‖
הַשְּׁסוּעָה אֶת־הַגָּמָל וְאֶת־הָאַרְנֶבֶת וְאֶת־הַשָּׁפָן כִּי־מַעֲלֵה
. vobis *ipsi*† immunda ; *vngulificans** non vngulam & , ipsi ruminationem
גֵרָה הֵמָּה וּפַרְסָה לֹא הִפְרִיסוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם׃
, ruminat non & , ipse vngulam *vngulificat*‡ quia , porcus Et
8 וְאֶת־הַחֲזִיר כִּי־מַפְרִיס פַּרְסָה הוּא וְלֹא גֵרָה
eorum cadauer & , comedetis nō eorū carne De . vobis *ipse* immundus
טָמֵא הוּא לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ וּבְנִבְלָתָם
. aquis in † quæ omnibus ex comedetis Hoc . contingetis non
9 לֹא תִגָּעוּ׃ אֶת־זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם
cui omne Et . comedetis , squama & , pinnula *ei*† cui Omne
10 כֹּל אֲשֶׁר־לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת תֹּאכֵלוּ׃ וְכֹל אֲשֶׁר
. vobis *illud*‡ immundum : comedetis non , squama & , pinnula *ei*† non
אֵין־לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת לֹא תֹאכֵלוּ טָמֵא הוּא לָכֶם׃
comedetis non *quod* hoc Et . comedetis mundam auem Omnem
11 כָּל־צִפּוֹר טְהֹרָה תֹּאכֵלוּ׃ וְזֶה אֲשֶׁר לֹא־תֹאכְלוּ
12 , vulturem & , ixion Et : *pennipotentem* & , *astutem* & , aquilam : *eis ex*
מֵהֶם הַנֶּשֶׁר וְהַפֶּרֶס וְהָעָזְנִיָּה׃ וְהָרָאָה וְאֶת־הָאַיָּה
13 . *sua specie in*† corum omnem Et . *sua specie in*† miluum &
14 וְהַדַּיָּה לְמִינָהּ׃ וְאֵת כָּל־עֹרֵב לְמִינוֹ׃
*nisum** & , *phthiticum** & , *accipitrem*‡ & , *vlula* filiam Et
15 וְאֵת בַּת הַיַּעֲנָה וְאֶת־הַתַּחְמָס וְאֶת־הַשָּׁחַף וְאֶת־הַנֵּץ
. *ciuettam** & , *noctiuagam*‡ & , *falconem*† Et . *sua specie in*
16 לְמִינֵהוּ׃ אֶת־הַכּוֹס וְאֶת־הַיַּנְשׁוּף וְהַתִּנְשָׁמֶת׃
. mergulum & , *pelicanum*† & , *cuculum** Et
17 וְהַקָּאָת וְאֶת־הָרָחָמָה וְאֶת־הַשָּׁלָךְ׃
. vespertilionem & , *montis gallū*‡ & , *sua specie in graculum*† & , ciconiam Et
18 וְהַחֲסִידָה וְהָאֲנָפָה לְמִינָהּ וְהַדּוּכִיפַת וְהָעֲטַלֵּף׃
. *comedentur** non vobis *illud*‡ immundum volatile reptile omne Et
19 וְכֹל שֶׁרֶץ הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם לֹא יֵאָכֵלוּ׃
. comedetis mundam auem Omnem
20 כָּל־עוֹף טָהוֹר תֹּאכֵלוּ׃
tuis portis in † qui , Peregrino . cadauer omne comedetis Non
21 לֹא־תֹאכְלוּ כָל־נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר־בִּשְׁעָרֶיךָ
sanctus populus quia , alienigenæ vende vel , illud comedet & , illud dabis
תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ
. *suæ* matris lacte in hœdum *bullies* Non . tuo Deo DOMINO *tu*
אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ׃
*egredientem**, tui feminis prouentum omnem decimabis Decimando
22 עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל־תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא
, tuo Deo DOMINO coram comedes Et *anno anno agrum*
23 הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה׃ וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
decimam , ibi suū nomen *faciendum habitare ad** elegerit quem loco in
בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר
tui pecoris† & , *tui bouis*† primogenita & , *tui recētis* olei & , *tui musti*†, tui frumēti
דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ
. diebus omnibus tuū Deum DOMINVM *timendum ad** discas vt
לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל־הַיָּמִים׃
quia , eam ferre *possis non quod* , *via te præ fuerit multa cum* Et
24 וְכִי־יִרְבֶּה מִמְּךָ הַדֶּרֶךְ כִּי לֹא תוּכַל שְׂאֵתוֹ כִּי־
ponendū ad†, tuus De* DOMINVS elegerit quem , locus te à *erit longe**
יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם
: tuus Deus DOMINVS tibi benedixerit cùm , ibi suum nomen
שְׁמוֹ שָׁם כִּי יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃
ad ibis & , tua manu in pecuniā ligabis & , pecunia in dabis Et
25 וְנָתַתָּה בַּכָּסֶף וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהָלַכְתָּ אֶל־
eo in tuus Deus DOMINVS elegerit quem locum
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ׃

es | vt sis *peculiarem הָיָה | *sunt †faciē terræ. פָּנָה | ‡est | pygargum, ‡findens צָבָה רוּשׁ | שָׁנָה | עָלָה | *inter animalia, †findentibus | גָּרַר ‖diuisam: ‡choerogryllium, *ascendere faciunt *diuidunt, †sunt ‡findit est | †sunt | נָגַע | ‡est | *est | hæc sunt ex quibus | haliæetum: gryphum | †secundū speciem suam. struthionis, ‡noctuam, ‡larum, *accipitrē secundum speciem suam. †herodium, ‡ibin, ‡cygnum. *pelicanū, †porphyrionem, *charadrion secundū speciem suam, † vpupam. | כָּף גּוּר | ‡est *comedetur. ‡est intra portas tuas, | es coques | Decimā dando, decimam dabis omnis fructus ‡qui egreditur ex agro annuatim. *vt habitare faciat ‖vini †boū tuorū, ‡pecudum tuarum, ‡timere | si maior fuerit via, quàm vt possis | יָכֹל נָשָׂא *ditat †vt ponat | צוּר

, *bone in*† tua anima *auebit* quod omni in pecuniam dabis Et
26 וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר־תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר
. tua aīa te† postulauerit quę omnib* in ‡ & , sechar in ‡ & , vino *in*† & , *pecore in* &
וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ
, tua dom* & , tu lætaberis & , *tui* Dei DOMINI *facies ad** ibi comedes &
וְאָכַלְתָּ שָּׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ׃
ei † non quia , *eū* dereliquens non , *tuis portis in*† qui Leuitam Et
27 וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר־בִּשְׁעָרֶיךָ לֹא תַעַזְבֶנּוּ כִּי אֵין לוֹ
educes annorum trium fine A* . tecum hæreditas & , pars
28 חֵלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ׃ מִקְצֵה שָׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא
*tuis portis in** repones & ; ipso anno *in tui prouentus* decimam omnem
אֶת־כָּל־מַעְשַׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַהִוא וְהִנַּחְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ׃
, tecum hæreditas & , pars ei † non quia , Leuita veniet Et
29 וּבָא הַלֵּוִי כִּי אֵין־לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ
, comedent & , *tuis portis in*‡ qui , vidua & , pupillus & , peregrinus &
וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ וְאָכְלוּ
omni in tuus Deus DOMINVS tibi benedicat vt , saturabuntur &
וְשָׂבֵעוּ לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־
. facies quod , tuæ manus *facto*
מַעֲשֵׂה יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה׃

CAP. XV. טו

. remissionem facies , annorum septem fine A*
1 מִקֵּץ שֶׁבַע־שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה׃
. *sua manus crediti dominum omnem remittere**, remissionis *verbum hoc* Et
2 וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שָׁמוֹט כָּל־בַּעַל מַשֵּׁה יָדוֹ
&, suum socium arctabit† non , suo proximo *in* mutuauerit Qui
אֲשֶׁר יַשֶּׁה בְּרֵעֵהוּ לֹא־יִגֹּשׂ אֶת־רֵעֵהוּ וְאֶת־
Alienigenam‡ . DOMINO remissionem vocauit quia , *suum fratrem*
3 אָחִיו כִּי־קָרָא שְׁמִטָּה לַיהוָה׃ אֶת־הַנָּכְרִי
: tua manus remittet , *tuo fratre cum tibi* fuerit quod & , *arctabis*
תִּגֹּשׂ וַאֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ אֶת־אָחִיךָ תַּשְׁמֵט יָדֶךָ׃
tibi benedicet benedicēdo quia , *egenus** te in erit non quod Præterquā‡
4 אֶפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה־בְּךָ אֶבְיוֹן כִּי־בָרֵךְ יְבָרֶכְךָ
, *hæreditate*† tibi dās† tuus Deus DOMINVS quam , terra in DOMINVS
יְהוָה בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן־לְךָ נַחֲלָה
DOMINI *voce in** obedieris obediendo si Duntaxat . eam possidendū *ad*
5 לְרִשְׁתָּהּ׃ רַק אִם־שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה
quod , istud præceptum omne *faciendum ad* , *custodiendum ad**, tui Dei
אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר
, tibi benedixit tuus De* DOMINVS Quia . hodie tibi *præcipiens*† ego
6 אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם׃ כִּי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ
non tu & , multis gentibus mutuabis Et . tibi est locutus quemadmodū
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לָךְ וְהַעֲבַטְתָּ גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא
. dominabitur nō *te in** & , *multas gentes in* dominaberis & : mutuū capies
תַעֲבֹט וּמָשַׁלְתָּ בְּגוֹיִם רַבִּים וּבְךָ לֹא יִמְשֹׁלוּ׃
tuarum portarum vna in , tuorum fratrum vno de egenus te in fuerit Cum
7 כִּי־יִהְיֶה בְךָ אֶבְיוֹן מֵאַחַד אַחֶיךָ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ
roborabis† non , tibi *dans** tuus Deus DOMINVS quam , tua terra in
בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ לֹא תְאַמֵּץ אֶת־
egeno‡ tuo fratre à tuam manum claudes neq; , tuū cor
לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת־יָדְךָ מֵאָחִיךָ הָאֶבְיוֹן׃
ei mutuabis mutuando & , ei tuam manum aperies aperiēdo *Quia*
8 כִּי־פָתֹחַ תִּפְתַּח אֶת־יָדְךָ לוֹ וְהַעֲבֵט תַּעֲבִיטֶנּוּ
fortè ne , tibi *Obseruare*† . ei defecerit quod , eius *defectus sufficientiā*
9 דֵּי מַחְסֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ׃ הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־
annus Appropinquauit : dicendo , *Belial** tuo corde cum *verbum* fit
יִהְיֶה דָבָר עִם־לְבָבְךָ בְלִיַּעַל לֵאמֹר קָרְבָה שְׁנַת־
, tuum fratrem *in* tuus oculus malignetur & ; remissionis annus , septimus
הַשֶּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרָעָה עֵינְךָ בְּאָחִיךָ
erit & , DOMINVM ad *te super*† clamabit & ; ei dabis non & ; *egenum*
הָאֶבְיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עָלֶיךָ אֶל־יְהוָה וְהָיָה
tuum cor malignabitur non & , ei dabis Dando . peccatum te in
10 בְךָ חֵטְא׃ נָתוֹן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא־יֵרַע לְבָבְךָ
DOMINVS tibi benedicet *hoc verbum propter** quia . ei te dando in
בְּתִתְּךָ לוֹ כִּי בִּגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ יְהוָה
. *tuæ manus missione* omni in & , tuis operibus omnibus in tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־מַעֲשֶׂךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ׃
ego Idcirco . terræ *interiori de egenus** cessabit non Quia
11 כִּי לֹא־יֶחְדַּל אֶבְיוֹן מִקֶּרֶב הָאָרֶץ עַל־כֵּן אָנֹכִי
, tuo fratri tuam manum aperies Aperiendo : dicendo , tibi *præcipiens*
מְצַוְּךָ לֵאמֹר פָּתֹחַ תִּפְתַּח אֶת־יָדְךָ לְאָחִיךָ
. tua terra in tuo *egeno** & , tuo *afflicto* &
לַעֲנִיֶּךָ וּלְאֶבְיֹנְךָ בְּאַרְצֶךָ׃
tibi seruierit & , Hebręa vel Hebræus tuus frater tibi se vēdiderit *Quia*
12 כִּי־יִמָּכֵר לְךָ אָחִיךָ הָעִבְרִי אוֹ הָעִבְרִיָּה וַעֲבָדְךָ

secundū omnia quæ desiderat ‖de bobus, & de pecudib*, ‖de ‡à *corā Dño Deo tuo, †est intra portas tuas, ‡est | ‡In | יָצָא fructus *intra portas tuas. | בּוֹא ‡est †sunt intra portas tuas, | גּוּר | opere | ‡In | קֵצֶץ excessit res *vt remittat omnis vir, qui mutuat manu sua. | נָשָׁה נֹשֶׁה | ‡exiget a proximo suo, & fratre suo, ‡Ab alienigena exiges, ‡uum, fratri tuo ‡Intantum *mendicus. | אָבָה ‡dat ‡in ‡voci | יָרַשׁ *vt custodias vt facias | עָשָׂה †præcipio | צָוָה ‡gētibus multis, †tibi | mēdicus vn* è fratribus tuis, intra vnam è portis tuis, ‡dat †indurabis ‡mēdico. Sed | quantū sufficit defectui ‡Caue quidpiam *cum impietate, contra | שָׁנָה mendicum, †contra | נָתַן *cum dederis ‡huius rei gratia omnibus, in quib* mittes manū tuam. ‡mendicus de medio præcipio | צָוָה pauperi mendico | עָנָה Si | אָבָה

elegerit quem locus te à fuerit longinquus Cùm .carnem comedes
21 תֹּאכַל בָּשָׂר׃ כִּי־יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר
mactabis & ,ibi suum nomen ponendum ad ,tuus Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ
quemadmodū ,tibi DOMINVS dederit *quæ* ,*tuo pecore* de & ,*tuo boue* de
מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לְךָ כַּאֲשֶׁר
. tuæ animæ *auiditate* *omni in* ,*tuis portis in* comedes & ;tibi præcepi
צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל אַוַּת נַפְשֶׁךָ׃
, ceruus & ,caprea *comederetur*‡quemadmodum Veruntamen
22 אַךְ כַּאֲשֶׁר יֵאָכֵל אֶת־הַצְּבִי וְאֶת־הָאַיָּל
.eam comedet pariter ,mundus & ,Immundus :eam comedes sic
כֵּן תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו יֹאכְלֶנּוּ׃
*ipse** sanguis quia ;sanguinem *comedendū non ad* ,te robora Tantùm
23 רַק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכֹל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא
. carne cum animam comedes non & :anima
הַנָּפֶשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבָּשָׂר׃
.aquas sicut eum effundes terram super :eum comedes Non
24 לֹא תֹּאכְלֶנּוּ עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם׃
cùm , te post tuis filiis & ,tibi sit bene vt ,eum comedes Non
25 לֹא תֹּאכְלֶנּוּ לְמַעַן יִיטַב לְךָ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ כִּי־
quæ ,tua sanctificata *tantùm* ‡ .DOMINI oculis in rectum †feceris
26 תַעֲשֶׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה׃ רַק קֳדָשֶׁיךָ אֲשֶׁר־
elegerit quem locum ad venies & ,feres ,tua vota & ,tibi erunt
יִהְיוּ לְךָ וּנְדָרֶיךָ תִּשָּׂא וּבָאתָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר
super ,sanguinem & carnem ,*tuas ascensiones* facies Et . DOMINVS
27 יְהוָה׃ וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל־
super effūdetur tuorū sacrificiorū sanguis & :tui Dei DOMINI altare
מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְדַם־זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ עַל־
. comedes carnem & ,tui Dei DOMINI altare
מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַבָּשָׂר תֹּאכֵל׃
ego quæ ,ista verba omnia *audies* & ,Custodi
28 שְׁמֹר וְשָׁמַעְתָּ אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי
,seculum in vsq; ,te post tuis filiis & ,tibi sit bene vt ,tibi *præcipiens*
מְצַוֶּךָּ לְמַעַן יִיטַב לְךָ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ עַד־עוֹלָם
. tui Dei DOMINI oculis in rectum & ,bonum feceris cùm
כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃
in *quas* gentes tuus Deus DOMINVS exciderit Cùm
29 כִּי־יַכְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתָּה
,eas possederis & :*tuis faciebus* à ,eas *possidendum ad* ,*illuc ingrediens*
בָא־שָׁמָּה לָרֶשֶׁת אוֹתָם מִפָּנֶיךָ וְיָרַשְׁתָּ אֹתָם
,eas post *offendaris*† fortè ne,tibi *Obseruare* :earum terra in habitaueris &
30 וְיָשַׁבְתָּ בְּאַרְצָם׃ הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תִּנָּקֵשׁ אַחֲרֵיהֶם
:dicendo ,earum deos quæras fortè ne & ,*tuis faciebus*‡ à *eas disperdi* *post*
אַחֲרֵי הִשָּׁמְדָם מִפָּנֶיךָ וּפֶן־תִּדְרֹשׁ לֵאלֹהֵיהֶם לֵאמֹר
etiā sic faciam & ,*suis diis* * istæ gentes *seruierunt*‖ Quomodo
אֵיכָה יַעַבְדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת־אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה־כֵּן גַּם־
omnem nam .tuo Deo DOMINO sic facies Non .ego
31 אָנִי׃ לֹא־תַעֲשֶׂה כֵן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָל־
quia : suis diis fecerunt ,odio habuit quā ,DOMINI abominationē
תּוֹעֲבַת יְהוָה אֲשֶׁר שָׂנֵא עָשׂוּ לֵאלֹהֵיהֶם כִּי
.suis diis *igne in* combusserunt suas filias & ,suos filios etiam
גַם אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם יִשְׂרְפוּ בָאֵשׁ לֵאלֹהֵיהֶם׃
,custodietis illud ,vobis *præcipiens* ego quod verbum Omne
32 אֵת כָּל־הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם אֹתוֹ תִשְׁמְרוּ
. eo ex diminues neque ,illud super addes Non .*faciendum ad*
לַעֲשׂוֹת לֹא־תֹסֵף עָלָיו וְלֹא תִגְרַע מִמֶּנּוּ׃

Margin: bobus tuis, pecudibus tuis, quas intra portas tuas, secundum omne desiderium | צִוָּה אָוָה | ‡comeditur | צְבָה | vt non comedas | *est | † quod est | ‡ Sed | נָשָׂא בּוֹא | holocausta tua, | עָשָׂה עֹלָה | audi | præcipio | ad quas tu ingrederis, vt possideas facie tua, | יָרַשׁ | Caue | †illaqueeris | postquam perierint | ‡facie tua, | ‖coluerunt | *deos suos, | igni | præcipio | vt faciatis

CAP. XIII. יג

,somnium somnians vel ,propheta tui medio in surrexerit Cùm
1 כִּי־יָקוּם בְּקִרְבְּךָ נָבִיא אוֹ חֹלֵם חֲלוֹם
,portentū & ,signū venerit Et :portentum vel signum *te ad* dederit &
2 וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת אוֹ מוֹפֵת׃ וּבָא הָאוֹת וְהַמּוֹפֵת
quos ,alienos deos post Eamus :dicendo ,*te ad* est locutus quod
אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלֶיךָ לֵאמֹר נֵלְכָה אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר
,illius prophetæ *verba* *ad* *audies*† Non :*eis seruiamus* & ,*eos* nosti non
3 לֹא־יְדַעְתָּם וְנָעָבְדֵם׃ לֹא תִשְׁמַע אֶל־דִּבְרֵי הַנָּבִיא הַהוּא
DOMINVS *tentans*‡ quia :illud somnium *somniantem* *ad* vel
אוֹ אֶל־חוֹלֵם הַחֲלוֹם הַהוּא כִּי מְנַסֶּה יְהוָה
DOMINVM *diligentes* *vos sitis** an *sciendum ad*‡ , vos vester Deus
אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לָדַעַת הֲיִשְׁכֶם אֹהֲבִים אֶת־יְהוָה
.vestra anima tota in & ,vestro corde toto in ,vestrū Deum
אֱלֹהֵיכֶם בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם׃
,timebitis ipsum & ,ambulabitis vestrū Deum DOMINVM Post
4 אַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תֵּלֵכוּ וְאֹתוֹ תִירָאוּ
, *seruietis* *ei*† & , *audietis* eius *voce* in & ,custodietis eius præcepta
וְאֶת־מִצְוֹתָיו תִּשְׁמֹרוּ וּבְקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ וְאֹתוֹ תַעֲבֹדוּ

Margin: Si | tibi | tibi, | יָלַךְ | colam' eos: | †obedies verbis somniantis | ‡tentat | נָסָה | ‡ vt sciat | * diligatis | & voci obedietis †eū coletis,

somnium somnians vel ,ipse propheta Et .adhærebitis *eo in* &
5 וּבוֹ תִדְבָּקוּן׃ וְהַנָּבִיא הַהוּא אוֹ חֹלֵם הַחֲלוֹם
,vestrū Deū DOMINVM *super auersionē* est locutus quia :morietur ,illud
הַהוּא יוּמָת כִּי דִבֶּר־סָרָה עַל־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
,seruorum domo de te *redimentē** & ,Aegypti terra de vos *educentem*‡
הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפֹּדְךָ מִבֵּית עֲבָדִים
DOMINVS tibi præcepit quam via de te *propellendum ad*†
לְהַדִּיחֲךָ מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה
. tui medio è malū *exterminabis*‖ & :*ea in ambulandum ad*‡ tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בָּהּ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃
vel ,tuus filius vel ,tuæ matris filius ,tuus frater te *seduxerit*† Cùm
6 כִּי יְסִיתְךָ אָחִיךָ בֶן־אִמֶּךָ אוֹ־בִנְךָ אוֹ־
,tua aīa sicut‡ qui ,tuus amicus vel ,tui sinus vxor vel ,tua filia
בִתְּךָ אוֹ אֵשֶׁת חֵיקֶךָ אוֹ רֵעֲךָ אֲשֶׁר כְּנַפְשְׁךָ
nosti non quos ,*alios* *diis seruiamus** & ,Eamus :dicendo *occulto in*
בַּסֵּתֶר לֵאמֹר נֵלְכָה וְנַעַבְדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ
,vestris circuitibus † qui ,populorum diis De . tui patres & ,tu
7 אַתָּה וַאֲבֹתֶיךָ׃ מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיכֶם
ad vsque & terræ extremo ab , te à longinqui vel ,*te ad*‡ propinqui‡
הַקְּרֹבִים אֵלֶיךָ אוֹ הָרְחֹקִים מִמֶּךָּ מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד־
neque ;*eum ad* *audies* neq; ,ei acquiesces Non : terræ extremum
8 קְצֵה הָאָרֶץ׃ לֹא־תֹאבֶה לוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו וְלֹא־
.eum *super* operies neque ,*ignosces** neque ,*eum super* tuus ocul' parcet
תָחוֹס עֵינְךָ עָלָיו וְלֹא־תַחְמֹל וְלֹא־תְכַסֶּה עָלָיו׃
,*principio in*‖ eo in erit tua manus .eum occides occidendo *Quia*
9 כִּי הָרֹג תַּהַרְגֶנּוּ יָדְךָ תִּהְיֶה־בּוֹ בָרִאשׁוֹנָה
. *postremo in* populi omnis manus & :eum *interficiendum ad*
לַהֲמִיתוֹ וְיַד כָּל־הָעָם בָּאַחֲרֹנָה׃
te expellere quæsiuit quia :morietur & ,lapidibus in eum lapidabis Et
10 וּסְקַלְתּוֹ בָאֲבָנִים וָמֵת כִּי בִקֵּשׁ לְהַדִּיחֲךָ
domo de ,Aegypti terra de te *educente*‡ , tuo Deo DOMINO *desuper*
מֵעַל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמּוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית
addēt non & ;timebunt & ,audient Israel omnis Et . seruorum
11 עֲבָדִים׃ וְכָל־יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּן וְלֹא־יוֹסִפוּ
.tui medio in *istud malum verbum*‡ secundum *faciendum ad*
לַעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הָרָע הַזֶּה בְּקִרְבֶּךָ׃
tuus Deus DOMINVS quam ,tuarū vrbium vna in audieris Cùm
12 כִּי תִשְׁמַע בְּאַחַת עָרֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
filij homines sunt Egressi :dicendo ibi *habitandum ad** ,tibi *dans*
13 נֹתֵן לְךָ לָשֶׁבֶת שָׁם לֵאמֹר׃ יָצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי־
:dicendo ,suæ vrbis habitatores impulerunt & ,*tuo interiore de* , Belial ‖
בְלִיַּעַל מִקִּרְבֶּךָ וַיַּדִּיחוּ אֶת־יֹשְׁבֵי עִירָם לֵאמֹר
. nostis non quos ,*alienis* *diis* *seruiamus* & ,Eamus
נֵלְכָה וְנַעַבְדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יְדַעְתֶּם׃
est *certum*,‡ veritas *ecce*‡ & .*bene* interrogabis &,inuestigabis &,quæres Et
14 וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן
percuties Percutiendo :tui medio in ista abominatio est facta ,verbum
15 הַדָּבָר נֶעֶשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבֶּךָ׃ הַכֵּה תַכֶּה
& ,eam perdendo ,gladij *os ad*‡ illius ciuitatis habitatores
אֶת־יֹשְׁבֵי הָעִיר הַהִוא לְפִי־חָרֶב הַחֲרֵם אֹתָהּ וְאֶת־
.gladij *os ad*‡ eius animal & ,‖ea in quæ omnia
כָּל־אֲשֶׁר־בָּהּ וְאֶת־בְּהֶמְתָּהּ לְפִי־חָרֶב׃
cōbures & ,eius plateæ medium ad cōgregabis eius spoliū omne Et
16 וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל־תּוֹךְ רְחֹבָהּ וְשָׂרַפְתָּ
,‡tuo Deo DOMINO: totū eius spoliū omne & ,ciuitatem *igne in*
בָאֵשׁ אֶת־הָעִיר וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ כָּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
. amplius ædificabitur non ; *seculi* tumulus erit &
וְהָיְתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבָּנֶה עוֹד׃
vt ,anathemate de quicquam *tua manu in* adhærebit non Et
17 וְלֹא־יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן־הַחֵרֶם לְמַעַן
,misericordias tibi det & ,sui *nasi* ira ab DOMINVS auertatur
יָשׁוּב יְהוָה מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן־לְךָ רַחֲמִים
. tuis patribus iurauit quemadmodū ,te multiplicet & ,tui misereatur &
וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ׃
custodiendum ad ,tui Dei DOMINI *voce in* *audieris* Cùm
18 כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר אֶת־
rectum *faciendum ad**,hodie tibi *præcipiens* ego quæ ,eius præcepta omnia
כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר
. tui Dei DOMINI oculis in
בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃

Margin: ei | sermonē declinare faciētem contra | מוּת סוּר | ‡qui eduxit | *qui redemit | יָצָא פָּדָה | † vt propelleret | ‡ vt ambulares per eam | ‖auferes | † incitauerit | ‡est | בָּנָה רֵעַ | clam | * colamus deos alienos, | †sunt in | ‡qui sunt | ‡ tibi, | obedies ei, | ei, | *indulgebis, | Sed | †prius, vt mori facias postea. | מוּת | נָדַח | à | ‡qui eduxit | יָצָא | יָרֵא | acia nt | ‡rem malam istam | Si | רוּעַ | dat | *vt habites | יָשַׁב | ‖impietatis, è medio tui, | colam' deos alienos, | הָלַךְ | diligenter. | ‡ si | ‡est, rectū | נָכָה | ‡ acie | ‖sunt, | igni ‡erit, | perpetuus | manui tuæ | furoris | חָרָה | רָבָה | obedieris voci | præcipio | *vt facias | צָוָה

CAP. XIIII. יד

neque ,vos incidetis non : vestri Dei DOMINI *vos* Filij
1 בָּנִים אַתֶּם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא־
. mortuum *ad* vestros oculos inter caluitium ponetis
תָשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת׃

Margin: estis | super | שׂוּם מוּת

custodiendo Quinimo .terram super cælorum dies sicut eis
22 להם כימי השמים על־הארץ ׃ †כי אם־שמר
,vobis præcipiens‡ ego quod ,istud præceptum omne custodietis
תשמרון את־כל־המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם
ambulandū ad†,vestrū Deū DOMINVM diligendum ad*,illud faciendum ad
לעשתה לאהבה את־יהוה אלהיכם ללכת
faciet expellere Et :eo in adhærendum ad‡& ,eius viis omnibus in
23 בכל־דרכיו ולדבקה־בו ׃ †והוריש[t]
possidebitis & ;vestris faciebus‡ à istas gentes omnes DOMINVS
יהוה את־כל־הגוים האלה מלפניכם וירשתם
calcauerit quem locus Omnis .vobis præ esseas*& ,magnas gentes
24 גוים גדלים ועצמים מכם ׃ †כל־המקום אשר תדרך
à ,Lebanon & ,deserto à :erit vobis† ,eo in vestri pedis vola
כף־רגלכם בו לכם יהיה מן־המדבר והלבנון מן־
,vester terminus erit nouissimū mare ad vsq; & ,Perath flumine ,flumine
הנהר נהר־פרת ועד הים האחרון יהיה גבלכם ׃
vestrum timorē & ,vestrū pauorē :vestras facies in vir stabit Non
25 †לא־יתיצב איש בפניכם פחדכם [v]ומוראכם
quam ,terræ vniuersæ facies†super vester Deus DOMINVS dabit
יתן יהוה אלהיכם על־פני כל־הארץ אשר
.vobis est locutus quemadmodum ,ea in calcabitis
תדרכו־בה כאשר דבר לכם ׃
.maledictionē & ,benedictionē hodie vestras facies ad dans ego ,Vide
26 †ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה ׃
DOMINI præcepta ad audieritis cùm ,Benedictionem
27 †את־הברכה אשר תשמעו אל־[x]מצות יהוה
,maledictionē Et .hodie vobis præcipiens‡ ego quæ ,vestri Dei
28 אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום ׃ †והקללה
recesseritis & ,vestri Dei DOMINI præcepta ad audieritis non si
אם־לא תשמעו אל־מצות יהוה אלהיכם [y]וסרתם
post ambulandum ad ,hodie vobis præcipiens ego quam via de
מן־הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום [z]ללכת אחרי
.nouistis non quos ,alienos deos
אלהים אחרים אשר לא־ידעתם ׃
,terram in tuus Deus DOMINVS te introduxerit cùm ,erit Et
29 †והיה כי [a]יביאך יהוה אלהיך אל־הארץ
benedictionem dabis & ,eā possidendum ad ,illuc ingrediens tu quam
אשר־אתה בא־שמה [b]לרשתה ונתתה את־הברכה
.Hebal montem super maledictionem & ,Gherizim montē super
על־הר גרזים ואת־הקללה על־הר עיבל ׃
,solis ingressus‡ viam post Iarden transitu in ipsi Nonne
30 †הלא־המה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש
Elone*apud ,Ghilgal contra† ,planicie in habitantis ,Chenahanæi terra in
בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלוני
possidendū ad ,ingrediendū ad†,Iarden transeuntes vos Quia ?Moreh
31 מרה ׃ †כי אתם עברים את־הירדן לבא לרשת
possidebitis & :vobis dans‡ vester Deus DOMINVS quam ,terram
את־הארץ אשר־יהוה אלהיכם נתן לכם וירשתם
omnia faciendum ad custodietis Et .ea in habitabitis & ,eam
32 אתה וישבתם־בה ׃ †ושמרתם לעשות את כל־
.hodie vestras facies ad dans ego quæ ,iudicia & ,statuta
החקים ואת־המשפטים אשר אנכי נתן לפניכם היום ׃

Si enim / custoderitis ‡præcipio / vt faciatis *vt diligatis †vt ambuletis ‡adhæreatis ei: / ירש[t] / ‡facie vestra; *fortiores / planta †vester / quisquā coram vobis: / ירא[v] / †faciem / do coram vobis / si obedieritis præceptis / צוה[x] / ‡præcipio / obedieritis præceptis / סור[y] / præcipio / הלך[z] / בוא[a] / ad quam tu ingrederis, vt possideas / ירש[b] / sunt trans ‡occubitus / qui habitat † è regione * querceta / transitis / † vt ingrediamini ‡ dat / custodite, vt faciatis / do coram vobis

CAP. XII. יב

terra in faciendum ad‡ custodietis quæ ,iudicia & ,statuta †Ista
1 †אלה החקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות בארץ
eam possidendum ad ,tibi tuorum patrum Deus DOMINVS dedit quam
אשר נתן יהוה אלהי אבתיך לך לרשתה
.humum‡ super viui vos quibus ,diebus omnibus
כל־הימים אשר־אתם [a]חיים על־האדמה ׃
ibi seruierunt quibus* ,loca omnia perdetis Perdendo
2 †אבד תאבדון את־כל־[b]המקמות אשר עבדו־שם
montes super ,suis diis ,eas possidentes vos quas ,gentes
הגוים אשר אתם ירשים אתם את־אלהיהם על־ההרים
.viridi arbore omni sub & ,colles super & ,excelsos
[c]הרמים ועל־הגבעות ותחת כל־עץ רענן ׃
,earum statuas confringetis & ,earum aras contereis Et
3 †ונתצתם את־מזבחתם ושברתם את־[d]מצבתם
;concidetis earum deorū sculptilia & ,igne in comburetis earum lucos &
[e]ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון
.ipso loco è earum nomen perdetis &
ואבדתם את־שמם מן־המקום ההוא ׃
.vestro Deo DOMINO sic facietis Non
4 †לא־תעשון כן ליהוה אלהיכם ׃
vester Deus DOMINVS elegerit quem ,locum ad Quinimo
5 †כי אם־אל־המקום אשר־יבחר יהוה אלהיכם

† sunt ‡ vt faciatis / vt possideas / viuitis! ‡ terram. / חיה[a] / * in / קום[b] / possidetis, / רום[c] / diruetis / יצב[d] / igni, / אשר[e] / Sed

ipsi habitādū ad ,ibi suū nomen ponendum ad ,vestris tribubus omnibus ex
מכל־שבטיכם לשום את־שמו שם לשכנו
,vestras ascensiones‡ illuc adducetis Et .illuc venietis & ,quæretis
תדרשו ובאת שמה ׃ †והבאתם שמה עלתיכם 6
,vestræ manus eleuationem* & ,vestras decimas & ,vestra sacrificia &
וזבחיכם ואת [d]מעשרתיכם ואת תרומת ידכם
,vestri pecoris†&,vestri bouis primogenita & ,vestra spōtanea & ,vestra vota &
ונדריכם ונדבתיכם ובכרת בקרכם וצאנכם ׃
lætabimini & ;vestri Dei DOMINI facies ad‡ibi comedetis Et
†ואכלתם־שם לפני יהוה אלהיכם ושמחתם 7
tibi benedixit quibus*, vestræ domus & ,vos ,vestræ manus missione omni in‡
בכל משלח ידכם אתם ובתיכם אשר ברכך
quæ omnia secundum facietis Non .tuus Deus DOMINVS
יהוה אלהיך ׃ †לא [e]תעשון ככל אשר 8
.suis oculis in‡rectum‡omne vir‡ ,hodie hîc facientes† nos
אנחנו עשים פה היום איש כל־הישר בעיניו ׃
hæreditatem ad & ,requiem ad ,hucusque venistis non Quia
†כי לא־[f]באתם עד־עתה אל־המנוחה ואל־הנחלה 9
,Iarden transibitis Et .tibi dans tuus Deus DOMINVS quam
אשר־יהוה אלהיך נתן לך ׃ †ועברתם את־הירדן 10
hæreditare facit vester Deus DOMINVS quam ,terra in habitabitis &
וישבתם בארץ אשר־יהוה אלהיכם מנחיל
,circuitu à vestris inimicis omnibus ab vobis dabit requiem & :vos
אתכם והניח לכם מכל־איביכם מסביב
DOMINVS elegerit quem locus erit Et .confidenter habitabitis &
וישבתם־בטח ׃ †והיה המקום אשר־יבחר יהוה 11
afferetis illuc ,ibi suum nomen faciat habitare vt ,eo in vester Deus
אלהיכם בו לשכן שמו שם שמה תביאו את
,vestra sacrificia & ,vestras ascensiones‡ ,vobis præcipiens ego quæ omnia
כל־אשר אנכי מצוה אתכם [e]עולתיכם וזבחיכם
,vestrorū votorū electionē oēm &,vestræ man⁹ eleuationē‡&,vestras decimas
מעשרתיכם [f]ותרמת ידכם וכל מבחר נדריכם
DOMINO coram lætabimini Et .DOMINO vouebitis quæ
אשר [g]תדרו ליהוה ׃ †ושמחתם לפני יהוה 12
,vestræ ancillæ & ,vestri serui & ,vestræ filiæ & ,vestri filij & ,vos vestro Deo
אלהיכם אתם ובניכם ובנתיכם ועבדיכם ואמהתיכם
.vobiscū hæreditas & pars ei‡ non quia ;vestris portis in† qui ,Leuita &
והלוי אשר בשעריכם כי אין לו חלק ונחלה אתכם ׃
,loco omni in tuas ascensiones ascendere facias‡ ne ,tibi Obseruare
†השמר לך פן־תעלה עלתיך בכל־מקום 13
,DOMINVS elegerit quem loco in Quinimo‡ .videbis quem
אשר תראה ׃ †כי אם־במקום אשר יבחר יהוה 14
facies ibi & ,tuas ascensiones ascendere facies illic ,tuarum tribuum vna in
באחד שבטיך שם תעלה עלתיך ושם תעשה
desiderio omni in Tantummodo .tibi præcipiens ego quæ ,omnia
כל אשר אנכי [h]מצוך ׃ †רק בכל־[i]אות 15
benedictionem secundum carnem comedes & ,mactabis tuæ animæ
נפשך תזבח ואכלת בשר כברכת
immundus :tuis portis omnibus in tibi dederit quam ,tui Dei DOMINI
יהוה אלהיך אשר נתן־לך בכל־שעריך הטמא
non sanguinem Tantùm .ceruū sicut & ,capreā sicut,eā comedet mūdus &
והטהור יאכלנו [k]כצבי וכאיל ׃ †רק הדם לא 16
.aquas sicut illum effundetis terram super:comedetis
תאכלו על־הארץ תשפכנו כמים ׃
,tui musti‡ & ,tui frumēti decimam tuis portis in comedere poteris Non
†לא־תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך 17
tua vota omnia & ,tui pecoris‡& ,tui bouis primogenita & ,tui recētis olei &
ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך וכל־נדריך
facies ad Quinimo .tuæ manus oblationē & ,tua spōtanea & ,voueris quæ
אשר תדר ונדבתיך ותרומת ידך ׃ †כי אם־לפני 18
DOMINVS elegerit quem loco in ,eā comedes tui Dei DOMINI
יהוה אלהיך תאכלנו במקום אשר יבחר יהוה
,tua ancilla & ,tuus seruus & ,tua filia & ,tuus filius & ,tu ,eo in tuus Deus
אלהיך בו אתה ובנך ובתך ועבדך [l]ואמתך
tui Dei DOMINI facies ad‡ lætaberis & :tuis portis in qui ,Leuita &
והלוי אשר בשעריך ושמחת לפני יהוה אלהיך
derelinquas fortè ne ,tibi Obseruare .tuarum manuum missione omni in
בכל משלח ידיך ׃ †השמר לך פן־תעזב את־ 19
.tuam humum* super tuis diebus omnibus ,Leuitam
הלוי כל־[m]ימיך על־אדמתך ׃
,tuum terminum tuus Deus DOMINVS fecerit dilatare Cùm
†כי־ירחיב יהוה אלהיך את־גבלך 20
quoniam ,carnem Comedā :dixeris & ,tibi est locutus quemadmodum
כאשר דבר־לך ואמרת אכלה בשר כי־
tuæ animæ auiditate omni in ,carnem comedere tua anima concupiscit
תאוה נפשך לאכל בשר בכל־אות נפשך

vt habitet ipse / afferetis ‡holocausta vestra, *oblationem / עשר[d] / boum vestrorum, †pecudum vestrarum. / ‡coram Dño Deo vestro, ‡in omnibus in quib⁹ mittetis manus vestras *in / עשה[e] / †facimus ‡vnusquisq; ‡quod ‡est / בוא[f] / dat / in / ad locum / præcipio ‡holocausta vestra, / עלה[e] / ‡oblationem / רום[f] / נדר[g] / ‡est intra portas vestras, ‡est / Caue ‡offeras holocausta tua ‡Sed / offeres holocausta tua, / præcipio / צוה[h] / אוה[i] / intra omnes portas tuas. / Sed / צבה[k] / intra portas tuas / ‡vini ‡boum tuorū, ‡pecudum tuarum, / Sed coram Dño deo tuo / אמה[l] / est intra portas tuas: ‡coram Dño Deo tuo in omnibus, in quib⁹ mittes manū tuam. / Caue / *terram / יום[m] / secundū omne desideriū

;suis fratribus cū hæreditas & ,pars Leui ipsi fuit non Idcirco
9 †על־כן לא־היה ללוי חלק ונחלה עם־אחיו
DOMINVS est locutus quēadmodū ,eius hæreditas ipse DOMINVS est
יהוה הוא [c]נחלתו כאשר דבר יהוה
,priores dies secundum ,monte in steti ego Et . ei tuus Deus
10 אלהיך לו׃ †ואנכי עמדתי בהר [d]כימים הראשנים
DOMINVS exaudiuit & :noctes quadraginta & , dies quadraginta
ארבעים יום וארבעים לילה וישמע יהוה
. te corrumpere DOMINVS voluit non ;ipsa vice in etiam me ad
אלי גם בפעם ההוא לא־אבה יהוה [e]השחיתך׃
facies ad proficiscendo vade ,Surge :me ad DOMINVS dixit Et
11 †ויאמר יהוה אלי קום [f]לך [g]למסע לפני
iuraui quam‡ ,terram possidebunt & ,ingredientur & ;populi
העם ויבאו וירשו את־הארץ אשר־נשבעתי
. eis dandum ad ,eorum patribus
לאבתם לתת להם׃
,tecum à petens tuus Deus DOMINVS quid ,Israel nunc Et
12 †ועתה ישראל מה יהוה אלהיך שאל מעמך
omnes in eundum ad ?tuum Deū DOMINVM timendum ad quin
כי אם־ליראה את־יהוה אלהיך ללכת בכל־
tuo Deo DOMINO seruiendum ad* & ,eum diligendum ad & ,eius vias
דרכיו ולאהבה אתו ולעבד את־יהוה אלהיך
præcepta custodiendum Ad ?tua anima tota in & ,tuo corde toto in
13 בכל־לבבך ובכל־נפשך׃ †לשמר את־מצות
bonum in† ,hodie tibi præcipiens ego quæ ,eius statuta & ,DOMINI
יהוה ואת־חקתיו אשר אנכי מצוך היום לטוב
;cælorum cæli & ,cæli ‡ tui Dei DOMINI Ecce ?tibi
14 לך׃ †הן ליהוה אלהיך השמים ושמי השמים
adhæsit tuis patribus in Tantummodo .ea in‡ quæ omnia & ,terra
15 הארץ וכל־אשר־בה׃ †רק באבתיך חשק
;eos post eorum semine in‡ elegit & :eos diligendum ad DOMINVS
יהוה לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם
. hanc diem secundum populis omnibus ex vobis in‡
בכם מכל־העמים כיום הזה׃
ne vestram ceruicē & ,vestri cordis præputium circumcidetis Et
16 †[g]ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא
Deus ipse vester Deus DOMINVS Quia .amplius induretis
17 תקשו עוד׃ †כי יהוה אלהיכם הוא אלהי
,terribilis & potens ,magnus Deus ;dominorum dominus & ,deorum
האלהים ואדני האדנים האל הגדל הגבר [h]והנורא
iudicium Faciens .munus accipiet* neque ,facies tollet non qui
18 אשר לא־[i]ישא פנים ולא [k]יקח שחד׃ †עשה משפט
.vestimētū & ,panem ei dando ,peregrinū diligens & ;viduæ & ,pupilli
יתום ואלמנה ואהב [l]גר לתת לו לחם ושמלה׃
.Aegypti terra in fuistis peregrini quia ,peregrinum diligetis† Et
19 †ואהבתם את־הגר כי־גרים הייתם בארץ מצרים׃
,adhærebis eo in‡ & ,seruies ei ,timebis tuum Deū DOMINVM
20 †את־יהוה אלהיך תירא אתו תעבד ובו תדבק
,tuus Deus ipse & ,tua laus † Ipse . iurabis eius nomine in &
21 ובשמו תשבע׃ †הוא [m]תהלתך והוא אלהיך
quæ ,ista terribilia & ,magna tecum fecit qui
אשר־עשה אתך את־הגדלת ואת־הנוראת האלה אשר
tui patres descenderunt animabus septuaginta In . tui oculi viderunt
22 [n]ראו עיניך׃ †בשבעים נפש ירדו אבתיך
stellas sicut tuus Deus DOMINVS te posuit nunc & ;Aegyptum in
מצרימה ועתה שמך יהוה אלהיך ככוכבי
. multitudinem in cælorum
השמים [o]לרב׃

est · נחל · יום · perdere · שחת · ante populū · הלך נסע · ‡super · vt darem · petit à te, nisi vt timeas · vt ambules per · diligas · *colas Dñm Deum tuum · Vt custodias · præcipio · †vt bene sit · ‡sunt · ‡sunt · complacuit · vt diligeret · ‡semen · ‡vos scilicet · circumcidite · מול · est · ירא · accipit personam, · *accipit · נשא · לקח · גור · †diligite · ipsum coles, · ‡ei · per nomen · †est · הלל · Cum · ראה · רבב

CAP. XI. יא

,eius custodiā custodies‡ & ;tuum Deū DOMINVM diliges Et
1 †ואהבת את יהוה אלהיך ושמרת משמרתו
. diebus omnibus eius præcepta & ,eius iudicia & ,eius statuta &
[a]וחקתיו ומשפטיו ומצותיו כל־הימים׃
cognouerūt non qui ,†vestris filiis cum non quia ,hodie scietis Et
2 †וידעתם היום כי לא את־בניכם אשר לא־ידעו
, vestri Dei DOMINI castigationem viderunt non qui &
ואשר לא־ראו את־[b]מוסר יהוה אלהיכם את־
: extentum eius brachium & ,validam eius manum ,eius magnitudinē
גדלו את־ידו החזקה וזרעו [c]הנטויה׃
;Aegypti medio in fecit quæ eius facta & ,eius signa Et
3 †ואת־[d]אתתיו ואת־מעשיו אשר עשה בתוך מצרים
fecit quæ Et :eius terræ vniuersæ & ,Aegypti regi Pharoh
4 לפרעה מלך־מצרים ולכל־ארצו׃ †ואשר עשה
fecit emergere qui ,eius curruı & ,eius equis ,Aegyptiorum exercitui
לחיל מצרים לסוסיו ולרכבו אשר [e]הציף

dilige ‡custodi · חקק · scitote †loquor, · יסר · נטה · opera · אות · curribus inundare · צוף

:vos post eos insectando in ,eorum facies super Suph maris aquas
את־מי ים־סוף על־פניהם [e]ברדפם אחריכם
fecit quæ Et . hanc diem ad vsque DOMINVS eos perdidit &
5 ויאבדם יהוה עד היום הזה׃ †ואשר עשה
. istum locum ad vsque vos venire vsque ,deserto in vobis
לכם במדבר עד־באכם עד־המקום הזה׃
,Reuben filij Eliab filiis Abiram & ,Dathan fecit quæ Et
6 †ואשר עשה לדתן ולאבירם בני אליאב בן־ראובן
,eorum domos & ,eos deglutiuit & ,suum os terra aperuit quia
אשר פצתה הארץ את־פיה ותבלעם ואת־בתיהם
,eorum pedibus in † quæ substantiam omnem & ,eorum tentoria &
ואת־אהליהם ואת כל־[f]היקום אשר ברגליהם
omne videntes* vestri oculi Quia‡ .Israel omnis interiore in‡
7 בקרב כל־ישראל׃ †כי עיניכם [g]הראת את כל־
custodietis Et† .fecit quod ,magnum DOMINI opus
8 מעשה יהוה הגדל אשר עשה׃ †ושמרתם את־
,roboremini vt ;hodie tibi præcipiens‡ ego quod præceptum omne
כל־המצוה אשר אנכי מצוך היום למען תחזקו
transeuntes vos quam‡ ,terram possideatis & ,ingrediamini &
[h]ובאתם וירשתם את־הארץ אשר אתם עברים
,humum* super dies producatis ‡ vt Et .eam possidendum ad ,illuc
9 שמה לרשתה׃ †ולמען תאריכו [i]ימים על־האדמה
,eis dandum ad† ,vestris patribus DOMINVS iurauit quam
אשר נשבע יהוה לאבתיכם [k]לתת להם
. melle & lacte fluentem terram ,eorum semini &
ולזרעם ארץ [l]זבת חלב ודבש׃
non ,cā possidendū ad ,illuc ingrediens tu quam‡ terra Quia
10 †כי הארץ אשר אתה בא־שמה לרשתה לא
seminabis* qua ‡ , inde estis egressi qua ,ipsa Aegypti terra sicut
כארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם אשר תזרע
.oleris hortum vt ,tuo pede in irrigabis & ,tuum semen
את־זרעך [m]והשקית ברגלך כגן הירק׃
terra ,eam possidendum ad illuc transeuntes vos quam terra At
11 †והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ
.aquas bibes cælorum pluuiam ad :† vallium & ,montiū
הרים ובקעת למטר השמים תשתה־מים׃
oculi‡ semper ,eam quærens tuus Deus DOMINVS quam Terra
12 †ארץ אשר־יהוה אלהיך דרש אתה תמיד עיני
.anni vltimū ad vsq; & anni principio à ,ea in tui Dei DOMINI
יהוה אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה׃
ego quæ ,mea præcepta ad audieritis audiendo‡ si ,erit Et
13 †והיה אם־שמע תשמעו אל־מצותי אשר אנכי
,vestrum Deum DOMINVM diligendum ad† ,hodie vobis præcipiens
מצוה אתכם היום לאהבה את־יהוה אלהיכם
:vestra anima tota in & ,vestro corde toto in ei seruiēdū ad &
ולעבדו בכל־לבבכם ובכל־נפשכם׃
;serotinā & ,temporaneā ,suo tēpore in vestræ terræ pluuiā dabo Et
14 †[n]ונתתי מטר־ארצכם בעתו יורה ומלקוש
. tuum oleum & ,tuum mustum & ,tuum frumentū colliges &
ואספת דגנך ותירשך ויצהרך׃
.saturaberis & ,comedes & :tuo animali‡ tuo agro in herbam dabo Et
15 †ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת׃
,recedatis & ,vestrum cor fatuetur‡ fortè ne ,vobis Obseruamini
16 †השמרו לכם פן־יפתה לבבכם [o]וסרתם
. eis vos incuruetis & ,alienis diis seruiatis* &
ועבדתם אלהים אחרים [p]והשתחויתם להם׃
non & ,cælos retineat‡ & ,vos in DOMINI furor irascatur Et
17 †וחרה אף־יהוה בכם ועצר את־השמים ולא־
cito pereatis & ;suam productionem det non humus & ,pluuia sit
יהיה מטר והאדמה לא תתן את־יבולה ואבדתם מהרה
. vobis dans DOMINVS quam ,bona terra desuper
מעל הארץ [q]הטבה אשר יהוה נתן לכם׃
super* & ,vestro corde super ista mea verba ponetis Et
18 †[r]ושמתם את־דברי אלה על־לבבכם ועל־
sint & ,vestra manu super signum in ea ligabitis & ;vestro animo
נפשכם וקשרתם אתם לאות על־ידכם והיו
,vestros filios ea docebitis Et .vestros oculos inter frontalia in
19 לטוטפת בין עיניכם׃ †ולמדתם אתם את־בניכם
,via in te ambulando in* & ,tua domo in te sedendo in ,eis in loquendum ad‡
לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך
tuæ domus postibus super‡ ea scribes Et .te surgendo in & ,te accumbendo in &
20 ובשכבך ובקומך׃ †וכתבתם על־מזוזות ביתך
vestrorū filiorū dies & ,vestri dies multiplicentur vt Et .tuis portis in &
21 ובשעריך׃ †למען [s]ירבו ימיכם וימי בניכם
dandum ad‡ ,vestris patribus DOMINVS iurauit quam ,humum† super
על האדמה אשר נשבע יהוה לאבתיכם לתת

dum insequeretur · רדף · donec veniretis · tabernacula · †erat · קום · ‡in medio · ‡Equidem · *vident · ראה · †Custodite igitur · ‡præcipio vobis · ‡ad quā vos transitis, vt possideatis · ‡elongare faciatis · בוא יום · *terrā, super · †vt daret · נתן · זוב · ‡ad quam tu ingrederis est, ex qua · ‡in *seminas irrigas · שקה · ad quam vos transitis, vt possideatis · †est: · quærit · ‡sunt · ל׳ חסר אלף · ‡obediendo obedieritis præceptis meis, præcipio · †vt diligatis colatis eum, · נתן · vinum · ‡pro · Cauete · ‡declinet · סור · *colatis deos alienos, · שחה · ‡claudat terra fructū suū, · è dat · טוב · ponite *in · שום · ligate in · docete · ‡vt loquātur de eis, quando sedebis · *quādo ambulabis per viam, & quādo accūbes, & quando surges. · ‡in · רבה · †terrā, super · ‡vt daret

,tuis patribus DOMINVS iurauit quod‡,verbum stabiliendi causâ & vt confirmē
וּלְמַעַן ᵏהָקִים אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֶיךָ ‡ super quo
tua iustitia in†non quòd scies*Et . Iahacob & ,Ischac Abraham קוּם ᵏ
6 לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב׃ †וְיָדַעְתָּ כִּי לֹא בְצִדְקָתְךָ * scito
:eā possidēdū ad‡,istam bonam terram tibi dans‡tuus Deus DOMINVS † propter iustitiam tuam
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ ‡ dat
,obliuiscaris ne ,Memento . tu*ceruice durus populus quia ‡ vt possideas
7 כִּי עַם־קְשֵׁה־עֹרֶף אָתָּה׃ †זְכֹר אַל־תִּשְׁכַּח אֵת * es.
die à .deserto in tuum Deum DOMINVM irasci fecisti quòd
אֲשֶׁר־הִקְצַפְתָּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמִּדְבָּר לְמִן־הַיּוֹם
,istum locum ad vos venire vsque ,Aegypti terra è es egressus qua donec ingressi estis
אֲשֶׁר־יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד־ˡבֹּאֲכֶם עַד־הַמָּקוֹם הַזֶּה
fecistis irasci Choreb in Et . DOMINO cum fuistis rebelles בּוֹא ˡ
8 ᵐמַמְרִים ⁿהֱיִיתֶם עִם־יְהוָה׃ †וּבְחֹרֵב הִקְצַפְתֶּם מָרָה ᵐ
.vos disperdendum ad‡,vos in‡DOMINVS est exacerbatus†& ,DOMINVM הָיָה ⁿ
אֶת־יְהוָה וַיִּתְאַנַּף יְהוָה בָּכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם׃ † iratus est
tabulas , lapidum‡ tabulas capiendum ad†,montem in me ascendendo In* ‡ contra
9 †ᵒבַּעֲלֹתִי הָהָרָה לָקַחַת לוּחֹת הָאֲבָנִים לוּחֹת ‡ vt disperderet
monte in sedi‡& : vobiscum DOMINVS excidit‖ quod ,pacti * Quando ascendi
הַבְּרִית אֲשֶׁר־כָּרַת יְהוָה עִמָּכֶם ᵖוָאֵשֵׁב בָּהָר
non aquas & ,comedi non panē ;noctes quadraginta & ,dies quadraginta † vt acciperē
אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא ‡ lapideas,
lapidum‡ tabulas duas me ad DOMINVS dedit Et .bibi ‡ pepigit עָלָה ᵒ יָשַׁב ᵖ
10 ᵍשָׁתִיתִי׃ †ʳוַיִּתֵּן יְהוָה אֵלַי אֶת־שְׁנֵי לוּחֹת הָאֲבָנִים ‡ mansi
quæ ,verba omnia secundū eis super‡& ,Dei digito in scriptas ‡ lapideas
כְּתֻבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים וַעֲלֵיהֶם כְּכָל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁתָה ᵍ נָתַן ʳ
die in ,ignis medio de monte in vobiscum DOMINVS est locutus ‡ in
דִּבֶּר יְהוָה עִמָּכֶם בָּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ בְּיוֹם
,noctiū quadraginta & ,dierum quadraginta fine à‡fuit Et .concionis congregationis.
11 הַקָּהָל׃ †וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה ‡ in
. pacti tabulas ,lapideas tabulas duas me ad DOMINVS dedit mihi
נָתַן יְהוָה אֵלַי אֶת־שְׁנֵי ˢלֻחֹת הָאֲבָנִים לֻחוֹת הַבְּרִית׃ לוּחַ ˢ
quia :hinc cito descende ,Surge :me ad DOMINVS dixit Et
12 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם ᵗרֵד מַהֵר מִזֶּה כִּי יָרַד ᵗ
de cito recesserunt :Aegypto ex eduxisti quem ,tuus populus‡corrupit ‡ seipsum
שִׁחֵת עַמְּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מִמִּצְרָיִם ᵛסָרוּ מַהֵר מִן־ סוּר ᵛ
. conflatile sibi fecerunt ;eis præcepi quam ,via
הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר ˣצִוִּיתִם עָשׂוּ לָהֶם ʸמַסֵּכָה׃ צִוָּה ˣ נָסַךְ ʸ
, istum populum Vidi :dicendo ,me ad DOMINVS dixit Et
13 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר רָאִיתִי אֶת־הָעָם הַזֶּה
,eos disperdā & ,me à Remitte .ipse ceruice durus populus ecce & est. Dimitte
14 וְהִנֵּה עַם־קְשֵׁה־עֹרֶף הוּא׃ †ᶻהֶרֶף מִמֶּנִּי וְאַשְׁמִידֵם me,
gentem in te faciam & :cælis sub de‡eorum nomen delebo & רָפָה ᶻ
וְאֶמְחֶה אֶת־שְׁמָם מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם וְאֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי־ ‡ ne sit
mons & ,mōte de descendi & ,me verti Et .eo præ multā†& ,robustā † maiorem
15 עָצוּם וָרָב מִמֶּנּוּ׃ †ᵃוָאֵפֶן וָאֵרֵד מִן־הָהָר וְהָהָר פָּנָה ᵃ
.meis manibus duabus super‡ pacti tabulæ duæ & ,igne in ardebat ‡ erant in
בֹּעֵר בָּאֵשׁ וּשְׁנֵי לוּחֹת הַבְּרִית עַל ᵇשְׁתֵּי יָדָי׃ שָׁנָה ᵇ
feceratis ;vestro Deo DOMINO peccaueratis ecce & ,vidi Et
16 †ᶜוָאֵרֶא וְהִנֵּה חֲטָאתֶם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם עֲשִׂיתֶם רָאָה ᶜ
præcepit quam via de cito recesseratis :conflatilem vitulum vobis
לָכֶם עֵגֶל ᵈמַסֵּכָה ᵉסַרְתֶּם מַהֵר מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־צִוָּה נָסַךְ ᵈ סוּר ᵉ
eas proieci & ,tabulas duas in apprehendi Et .vobis DOMINVS
17 יְהוָה אֶתְכֶם׃ †וָאֶתְפֹּשׂ בִּשְׁנֵי הַלֻּחֹת וָאַשְׁלִכֵם
me prostraui Et .vestris oculis in eas cōfregi & ,meis manib⁹ duab⁹ desuper ē
18 מֵעַל שְׁתֵּי יָדָי וָאֲשַׁבְּרֵם לְעֵינֵיכֶם׃ †וָאֶתְנַפַּל
quadraginta & ,diebus quadraginta prius sicut: DOMINI facies ad coram Dño.
לִפְנֵי יְהוָה כָּרִאשֹׁנָה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים
omne super ,bibi non aquam & ,comedi non panem ,noctibus propter
לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא ᶠשָׁתִיתִי עַל כָּל־ שָׁתָה ᶠ
,DOMINI oculis in malum faciendo ,peccaueratis quod vestrū peccatum
חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר חֲטָאתֶם לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה
efferbuit quo caloris*& ,nasi faciebus à‡ timui Quia .eum irritando
19 לְהַכְעִיסוֹ׃ †כִּי יָגֹרְתִּי מִפְּנֵי הָאַף וְהַחֵמָה אֲשֶׁר קָצַף ‡ propter furorem,
DOMINVS exaudiuit & :vos disperdendum ad‡,vos super†DOMINVS * iram qua iratus erat
יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע יְהוָה † contra
est exacerbatus‡Aharon in Et .ipsa vice in etiam me ad ‡ vt disperderet
20 אֵלַי גַּם בַּפַּעַם הַהִוא׃ †וּבְאַהֲרֹן הִתְאַנַּף ‡ iratus est
Aharon pro etiam oraui & :eum disperdēdum ad*,valde DOMINVS * vt disperderet
יְהוָה מְאֹד לְהַשְׁמִידוֹ וָאֶתְפַּלֵּל גַּם־בְּעַד אַהֲרֹן
,feceratis quod vestrum peccatum Et .ipso tempore in
21 בָּעֵת הַהִוא׃ †וְאֶת־חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר־עֲשִׂיתֶם אֶת־
,bene molēdo illum cōtriui & ,igne in illum combussi & ,accepi vitulum igni,
הָעֵגֶל לָקַחְתִּי וָאֶשְׂרֹף אֹתוֹ בָּאֵשׁ ᵍוָאֶכֹּת אֹתוֹ טָחוֹן הֵיטֵב כָּתַת ᵍ
,torrentē in eius puluerem proieci & :puluerē in esset comminutus donec
עַד אֲשֶׁר־ʰדַּק לְעָפָר וָאַשְׁלִךְ אֶת־עֲפָרוֹ אֶל־הַנַּחַל דָּקַק ʰ

qui descēdit Chibroth†in & ,Massah*in & ,Tabherah‡in Et .monte è descendentem
‡ conflagratione, * tentatione, † sepulchris concupiscentia,
הַיֹּרֵד מִן־הָהָר׃ †וּבְתַבְעֵרָה וּבְמַסָּה וּבְקִבְרֹת 22
mittendo in‡Et . DOMINVM fuistis irritantes‡ ,Hattaauah
הַתַּאֲוָה מַקְצִפִים הֱיִיתֶם אֶת־יְהוָה׃ †וּבִשְׁלֹחַ 23
נָסָה ᵏ עָלָה ˡ possidete & ,Ascēdite :dicendo ,Barneah Cades de vos DOMINVS
‡ irasci fecistis יְהוָה אֶתְכֶם מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ לֵאמֹר ᵏעֲלוּ ˡוּרְשׁוּ
‡ quādo misit DOMINI os exacerbastis &*: vobis dedi quam terram
יָרַשׁ ˡ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם ᵐוַתַּמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה
* irritastis .eius voce in audistis† non & ,ei credidistis non & ,vestri Dei
מָרָה ᵐ אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא הֶאֱמַנְתֶּם לוֹ וְלֹא שְׁמַעְתֶּם ⁿבְּקֹלוֹ׃
† obediuistis voci . vos me cognoscere‡ die à ,DOMINO cum fuistis Rebelles
קוֹל ⁿ ᵒ†מַמְרִים הֱיִיתֶם עִם־יְהוָה מִיּוֹם ᵖדַּעְתִּי אֶתְכֶם׃ 24
מם קטנה & ,diebus quadraginta DOMINI facies ad‡ me prostraui Et
‡ qua cognoui †וָאֶתְנַפַּל לִפְנֵי יְהוָה אֶת־אַרְבָּעִים הַיּוֹם וְאֶת־ 25
DOMINVS dixerat quia :me prostraui quibus ,noctibus quadraginta
מָרָה ᵒ יָדַע ᵖ אַרְבָּעִים הַלַּיְלָה אֲשֶׁר הִתְנַפָּלְתִּי כִּי־אָמַר יְהוָה
‡ corā Dño Domine :dixi & ,DOMINVM ad oraui Et . vos disperdendum ad
vt disperderet לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם׃ †וָאֶתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה וָאֹמַר אֲדֹנָי 26
‡ Deus disperdas redemisti quam ,tuā hæreditatē & ,tuū populū corrūpas ne ,DOMINE‡
פָּדָה ᵍ יְהוִה אַל־תַּשְׁחֵת עַמְּךָ וְנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר ᵍפָּדִיתָ
. valida manu in Aegypto ex eduxisti quem ,tua magnitudine in
בְּגָדְלֶךָ אֲשֶׁר־הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה׃
respicias ne ,Iahacob & ,Ischac ,Abraham tuorum seruorū Memento
פָּנָה ʳ †זְכֹר לַעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אַל־ʳתֵּפֶן 27
. eius peccatū ad & ,eius impietatē ad & ,huius populi duritiem ad
קָשָׁה ˢ אֶל־ˢקְשִׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ׃
‡ incolæ terræ, vnde posse non A † : inde nos eduxisti qua , terra‡ dicant fortè Ne
† Quia non potuit †פֶּן־יֹאמְרוּ הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָנוּ מִשָּׁם מִבְּלִי יְכֹלֶת 28
,eis est locutus quam ,terram in eos introducere DOMINVS
יְהוָה לַהֲבִיאָם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־דִּבֶּר לָהֶם
quia odio habet ipse . deserto in eos faciendū mori ad ,eos eduxit ,eos odio habendo ab &
vt mori faceret וּמִשִּׂנְאָתוֹ אוֹתָם הוֹצִיאָם לַהֲמִתָם בַּמִּדְבָּר׃
‡ sunt tua potentia in‡ eduxisti quem ,tua hæreditas & ,tuus popul⁹‡ipsi Et
מוּת ᵗ כּוֹחַ ᵛ †וְהֵם עַמְּךָ וְנַחֲלָתֶךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ ᵛבְּכֹחֲךָ 29
‡ fortitudine . extento tuo brachio in & ,magna
נָטָה ˣ הַגָּדֹל וּבִזְרֹעֲךָ ˣהַנְּטוּיָה׃

CAP. X. יוד

duas tibi Dola : me ad DOMINVS dixit illo tempore In
†בָּעֵת הַהִוא אָמַר יְהוָה אֵלַי פְּסָל־לְךָ שְׁנֵי־ 1
fac tibi facies & :montē in me ad ascende & ,priores sicut lapideas tabulas
ligneam. לוּחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וַעֲלֵה אֵלַי הָהָרָה וְעָשִׂיתָ לְּךָ
in fuerunt quæ verba tabulis super scribam Et . ligni arcam
לוּחַ ᵃ אֲרוֹן עֵץ׃ †וְאֶכְתֹּב עַל־ᵃהַלֻּחֹת אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ 2
. arca in eas pones & ,fregisti quas ,prioribus tabulis super
† de עַל־הַלֻּחֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשַׂמְתָּם בָּאָרוֹן׃
lapideas tabulas duas dolaui & , Sittim lignis†arcam feci Et
‡ erant †וָאַעַשׂ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים וָאֶפְסֹל שְׁנֵי־לֻחֹת אֲבָנִים 3
. mea manu in‡ tabulæ duæ & ,montē in ascendi & ;priores sicut
in כָּרִאשֹׁנִים וָאַעַל הָהָרָה וּשְׁנֵי הַלֻּחֹת בְּיָדִי׃
decem ,priorem scripturā iuxta ,tabulis super scripsit Et
†וַיִּכְתֹּב עַל־הַלֻּחֹת כַּמִּכְתָּב הָרִאשׁוֹן אֵת עֲשֶׂרֶת 4
medio de monte in vos ad DOMINVS est locutus quæ ,verba
congregationis; הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֲלֵיכֶם בָּהָר מִתּוֹךְ
mihi. . me ad DOMINVS eas dedit & :concionis die in ignis
הָאֵשׁ בְּיוֹם הַקָּהָל וַיִּתְּנֵם יְהוָה אֵלָי׃
,arca in tabulas posui & ,monte de descendi & ,me verti Et
שׂוּם ᵇ †וָאֵפֶן וָאֵרֵד מִן־הָהָר ᵇוָאָשִׂם אֶת־הַלֻּחֹת בָּאָרוֹן 5
.DOMINVS mihi præcepit quēadmodū ,ibi fuerunt & :feceram quam
צָוָה ᶜ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וַיִּהְיוּ שָׁם כַּאֲשֶׁר ᶜצִוַּנִי יְהוָה׃
.Moserah in Iahachan filiorū Beroth de sunt profecti Israel filij Et
†וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרֹת בְּנֵי־יַעֲקָן מוֹסֵרָה 6
Elhazar sacerdotio est funct⁹ &‡,ibi est sepultus & ,Aharon est mortuus ibi
מוּת ᵈ שָׁם ᵈמֵת אַהֲרֹן וַיִּקָּבֵר שָׁם וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר
. eo pro eius filius
בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃
Iotbath in Ghudghodah de & ,Ghudghodah in sunt profecti Inde
† in †מִשָּׁם נָסְעוּ הַגֻּדְגֹּדָה וּמִן־הַגֻּדְגֹּדָה יָטְבָתָה 7
.aquarum torrentium terram†
אֶרֶץ נַחֲלֵי־מָיִם׃
,Leui tribum DOMINVS fecit separare illo tempore In
vt portaret †בָּעֵת הַהִוא הִבְדִּיל יְהוָה אֶת־שֵׁבֶט הַלֵּוִי 8
vt staret corā Domino DOMINI facies ad standum ad ,DOMINI pacti arcam portandum ad
נָשָׂא ᵉ ᵉלָשֵׂאת אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה לַעֲמֹד לִפְנֵי יְהוָה
.hanc diem ad vsque eius nomine in benedicendū ad & ,ei ministrādū ad
שָׁרַת ᶠ ᶠלְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בִּשְׁמוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

quomodo ,me præ* istæ gentes Multæ‡:tuo corde in dixeris Cum
17 כִּי תֹאמַר בִּלְבָבְךָ רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִמֶּנִּי אֵיכָה
recorderis Recordādo .eis ab timeas Ne ?eas expellere potero
18 אוּכַל לְהוֹרִישָׁם׃ לֹא תִירָא מֵהֶם זָכֹר תִּזְכֹּר
:Aegyptiis omnib⁹ & ,Parhoh tuus Deus DOMINVS fecit quæ eorum
אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפַרְעֹה וּלְכָל־מִצְרָיִם׃
,signorum & ,tui oculi viderunt quas magnarum Tentationum
19 הַמַּסֹּת הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר־רָאוּ עֵינֶיךָ וְהָאֹתֹת
te fecit educere quo ,extenti brachij & ,validæ manus & ,portētorū &
וְהַמֹּפְתִים וְהַיָּד הַחֲזָקָה וְהַזְּרֹעַ הַנְּטוּיָה אֲשֶׁר הוֹצִאֲךָ
omnibus tuus Deus DOMINVS faciet Sic .tuus Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כֵּן־יַעֲשֶׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְכָל־
crabronem etiam Et .eorum faciebus à timens tu quos populis
20 הָעַמִּים אֲשֶׁר־אַתָּה יָרֵא מִפְּנֵיהֶם׃ וְגַם אֶת־הַצִּרְעָה
,relictos pereundum ad vsque‡,eos in† tuus Deus DOMINVS mittet
יְשַׁלַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּם עַד־אֲבֹד הַנִּשְׁאָרִים
DOMINVS quia ,corū faciebus† à frangaris *Ne .tuis faciebus à absconditos‡&
21 וְהַנִּסְתָּרִים מִפָּנֶיךָ׃ לֹא תַעֲרֹץ מִפְּנֵיהֶם כִּי־יְהוָה
.terribilis & ,magnus‖Deus ,tuo interiore‡in tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבֶּךָ אֵל גָּדוֹל וְנוֹרָא׃
tuis faciebus* à istas gentes tuus Deus DOMINVS euellet‡ Et
22 וְנָשַׁל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַגּוֹיִם הָאֵל מִפָּנֶיךָ
multiplicetur fortè ne ,cito eas cōsumere poteris Non .paulatim paulatim
מְעַט מְעָט לֹא תוּכַל כַּלֹּתָם מַהֵר פֶּן־תִּרְבֶּה
tuus Deus DOMINVS eas dabit†Et .agri bestia te super
23 עָלֶיךָ חַיַּת הַשָּׂדֶה׃ וּנְתָנָם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
.eas disperdi ad vsque‡,magna contritione eas cōteret & ,tuas facies ad‡
לְפָנֶיךָ וְהָמָם מְהוּמָה גְדֹלָה עַד הִשָּׁמְדָם׃
sub de earum nomen perdes & ,tua manu in earū reges dabit* Et
24 וְנָתַן מַלְכֵיהֶם בְּיָדֶךָ וְהַאֲבַדְתָּ אֶת־שְׁמָם מִתַּחַת
.eas te perdendum ad vsq; ,tuas facies in vir‡ stabit Non .cælis
הַשָּׁמָיִם לֹא־יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֶיךָ עַד הִשְׁמִדְךָ אֹתָם׃
,argentū cōcupisces Nō .igne in combures earum deorū Sculptilia
25 פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ לֹא־תַחְמֹד כֶּסֶף
quia .illo in te illaquees fortè ne ,tibi capias &‡,eis super* aurum &
וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְלָקַחְתָּ לָךְ פֶּן תִּוָּקֵשׁ בּוֹ כִּי
abominationē introduces nō Et .istud tui Dei DOMINI abominatio
26 תוֹעֲבַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא׃ וְלֹא־תָבִיא תוֹעֵבָה
,illud detestaberis Detestādo .illud sicut anathema sis vt ,tuā domum in
אֶל־בֵּיתֶךָ וְהָיִיתָ חֵרֶם כָּמֹהוּ שַׁקֵּץ תְּשַׁקְּצֶנּוּ
.illud anathema quia :illud abominaberis abominando &
וְתַעֵב תְּתַעֲבֶנּוּ כִּי־חֵרֶם הוּא׃

CAP. VIII. ח

,custodietis,hodie tibi præcipiens ego quod ,præceptū Omne
1 כָּל־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן
possideatis & ,ingrediamini & ,multiplicemini & ,viuatis vt ,faciendum ad
לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּחְיוּן וּרְבִיתֶם וּבָאתֶם וִירִשְׁתֶּם
.vestris patribus DOMINVS iurauit quam †,terram
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵיכֶם׃
DOMINVS te fecit ambulare qua viæ omnis recordaberis Et
2 וְזָכַרְתָּ אֶת־כָּל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הוֹלִיכְךָ יְהוָה
,te tentādū ad‡,te affligendum ad ,deserto in annis quadraginta iā tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לְמַעַן עַנֹּתְךָ לְנַסֹּתְךָ
an ,eius præcepta custodires vtrum ,tuo corde in *quæ sciendum ad*
לָדַעַת אֶת־אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ הֲתִשְׁמֹר מִצְוֺתָיו אִם־
quod ,man te fecit comedere & ,te fecit esurire & ,te afflixit Et .non
3 לֹא׃ וַיְעַנְּךָ וַיַּרְעִבֶךָ וַיַּאֲכִלְךָ אֶת־הַמָּן אֲשֶׁר
quòd te faceret cognoscere vt ,tui patres cognouerunt nec ,cognouisti nō
לֹא־יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעֲךָ כִּי
egressione omni super quin‡ ,homo viuet ipso solo pane super†non
לֹא עַל־הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצָא
veterauit non tuum Vestimentum .homo viuet DOMINI oris
4 פִי־יְהוָה יִחְיֶה הָאָדָם׃ שִׂמְלָתְךָ לֹא בָלְתָה
.annis quadraginta iam ,tumuit non tuus pes & ,te desuper
מֵעָלֶיךָ וְרַגְלְךָ לֹא בָצֵקָה זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה׃
,suum filium vir erudiret†quemadmodū quòd ,tuo corde cum scies*Et
5 וְיָדַעְתָּ עִם־לְבָבֶךָ כִּי כַּאֲשֶׁר יְיַסֵּר אִישׁ אֶת־בְּנוֹ
præcepta custodies Et .te corripit tuus Deus DOMINVS‡
6 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מְיַסְּרֶךָּ׃ וְשָׁמַרְתָּ אֶת־מִצְוֺת
.eum timendum ad† & ,eius viis in ambulandum ad‡,tui Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וּלְיִרְאָה אֹתוֹ׃
terram ,bonam terram in te introducit tuus Deus DOMINVS Quia
7 כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מְבִיאֲךָ אֶל־אֶרֶץ טוֹבָה אֶרֶץ
.monte in & ,valle in egredientiū voraginū & ,fontium ,aquarū torrentiū
נַחֲלֵי מָיִם עֲיָנֹת וּתְהֹמֹת יֹצְאִים בַּבִּקְעָה וּבָהָר׃

Si
‡Plures sunt
*quàm ego,
ירשׁ ירא
נסה
ראה אות
נטה יצא
à quorum tu times conspectu.
†contra
‡donec pereant qui remanserint,
‡abscōderint se à facie tua.
*paueas
†facie
‡medio tui,
‖fortis
‡expellet
*facie tua
כלה רבה
contra
†tradet
חיה
‡coram te,
‡donec perdantur ipsæ.
הים
*tradet
‡quisquam coram te, donec perdas
*quæ sunt
יקשׁ
est.
בוא
est.
præcipio vobis
vt faciatis,
†super
per quam
vt affligeret
‡vt tentaret
ענה
נסה ידע
‡vt sciret
*sunt
צוה
חיה
‡in
‡sed in omni quod egreditur ex ore
יצא כלה
*perpendes hoc tecum
†corripit
‖sic
‡vt ambules per vias
†timeas
הלך
per valles, & per montes.

terram :malogranati & ,ficus & ,vitis & ,hordei & ,tritici Terram
8 אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ־
ea in comedes paupertate in*non qua‡ Terram .mellis & ,olei oliuæ
9 זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ׃ אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֵּנֻת תֹּאכַל־בָּהּ
,‡ferrum eius lapides cuius terram :ea in omni carebis nec ,panem
לֶחֶם לֹא־תֶחְסַר כֹּל בָּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבָנֶיהָ בַרְזֶל
bñdices & ,saturaberis & ,comedes Et .æs excides eius mōtibus de &
10 וּמֵהֲרָרֶיהָ תַּחְצֹב נְחֹשֶׁת׃ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ
.tibi dedit quam bonam terram super ,tuo Deo DOMINO
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל־הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ׃
custodiendū nō ad† ,tui Dei DOMINI obliuiscaris fortè ne ,tibi Obseruare
11 הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תִּשְׁכַּח אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְבִלְתִּי שְׁמֹר
.hodie tibi præcipio ego quæ ,eius statuta & ,eius iudicia & ,ei⁹ præcepta
מִצְוֺתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם׃
.habites & ,ædifices bonas‡ domos & ;satureris & ,comedas fortè Ne
12 פֶּן־תֹּאכַל וְשָׂבָעְתָּ וּבָתִּים טֹבִים תִּבְנֶה וְיָשָׁבְתָּ׃
multiplicetur aurū & ,argentū & ;multiplicētur tua ouis & ,tuus bos Et
13 וּבְקָרְךָ וְצֹאנְךָ יִרְבְּיֻן וְכֶסֶף וְזָהָב יִרְבֶּה־
obliuiscaris & ,tuū cor eleuetur Et .multiplicetur ,tibi‡quod omne & ;tibi
14 לָּךְ וְכֹל אֲשֶׁר־לְךָ יִרְבֶּה׃ וְרָם לְבָבֶךָ וְשָׁכַחְתָּ
.seruorum domo è ,Aegypti terra è te educentis* ,tui Dei DOMINI
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמּוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים׃
,scorpiōis & ,adurētis serpētis ,terribilis‖& ,magno deserto in‡ te ire Facientis†
15 הַמּוֹלִיכְךָ בַּמִּדְבָּר הַגָּדֹל וְהַנּוֹרָא נָחָשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב
.silicis petra è aquas tibi educentis‡ : aquæ † non quo* ,loci siticulosi‡&
וְצִמָּאוֹן אֲשֶׁר אֵין־מָיִם הַמּוֹצִיא לְךָ מַיִם מִצּוּר הַחַלָּמִישׁ׃
causa* ,tui patres nouerunt non quod ,deserto in man te Cibantis‡
16 הַמַּאֲכִלְךָ מָן בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן
.tuo nouissimo in tibi benefaciendum ad‡ ,te tentādi causa† & ,te affligen[di]
עַנֹּתְךָ וּלְמַעַן נַסֹּתֶךָ לְהֵיטִבְךָ בְּאַחֲרִיתֶךָ׃
mihi fecit meæ manus firmitudo* & ,mea Potētia ,tuo corde in dices‡ Et
17 וְאָמַרְתָּ בִּלְבָבֶךָ כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי
ipse quia ,tui Dei DOMINI recordaberis Et‡ : istam virtutem†
18 אֶת־הַחַיִל הַזֶּה׃ וְזָכַרְתָּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא
,suum pactum statuendum ad ,virtutem faciendum ad* ,potentiā tibi dans‡
הַנֹּתֵן לְךָ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חָיִל לְמַעַן הָקִים אֶת־בְּרִיתוֹ
.hanc diem secundum tuis patribus iurauit quod†
אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ כַּיּוֹם הַזֶּה׃
,tui Dei DOMINI fueris oblitus obliuiscendo si ,erit Et
19 וְהָיָה אִם־שָׁכֹחַ תִּשְׁכַּח אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
te incuruaueris & ,eis seruieris‡ & ,alienos Deos post ambulaueris &
וְהָלַכְתָּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַעֲבַדְתָּם וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ
.peribitis pereundo quòd ,hodie vos in testificatus sum‡ :eis
לָהֶם הַעִדֹתִי בָכֶם הַיּוֹם כִּי אָבֹד תֹּאבֵדוּן׃
;peribitis sic ,vestris faciebus* à perdit DOMINVS quas gentes Sicut
20 כַּגּוֹיִם אֲשֶׁר יְהוָה מַאֲבִיד מִפְּנֵיכֶם כֵּן תֹּאבֵדוּן
.vestri Dei DOMINI voce in audieritis† non quòd eo
עֵקֶב לֹא תִשְׁמְעוּן בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃

CAP. IX. ט

,ingrediendum ad‡,Iarden hodie transiens‡Tu :Israel Audi
1 שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתָּה עֹבֵר הַיּוֹם אֶת־הַיַּרְדֵּן לָבֹא
munitas & ,magnas vrbes ,te præ osib⁹ firmas* & ,magnas gētes possidendū ad
לָרֶשֶׁת גּוֹיִם גְּדֹלִים וַעֲצֻמִים מִמֶּךָּ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצֻרֹת
quos ,Hanachim‡filios ,excelsum & magnū Populum .cælos in†
2 בַּשָּׁמָיִם׃ עַם־גָּדוֹל וָרָם בְּנֵי עֲנָקִים אֲשֶׁר
?Hanach filiorum facies ad‡ stabit Quis :audisti tu & ,nosti tu
אַתָּה יָדַעְתָּ וְאַתָּה שָׁמַעְתָּ מִי יִתְיַצֵּב לִפְנֵי בְּנֵי עֲנָק׃
transiens† ipse ,tuus Deus DOMINVS quòd hodie scies* Et
3 וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא־הָעֹבֵר
eos humiliabit ipse & ,eos disperdet ipse :comedens‡ ignis ,tuas facies ad
לְפָנֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא יַשְׁמִידֵם וְהוּא יַכְנִיעֵם
est locutus quemadmodū ,cito eos perdes & ,eos expelles & :tuas facies ad‖
לְפָנֶיךָ וְהוֹרַשְׁתָּם וְהַאֲבַדְתָּם מַהֵר כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
DOMINVS expellēdo in‡ ,tuo corde in dicas Ne .tibi DOMINVS
4 יְהוָה לָךְ׃ אַל־תֹּאמַר בִּלְבָבְךָ בַּהֲדֹף יְהוָה
me introduxit mea iustitia In†:dicendo ,tuis faciebus* à eos tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ אֹתָם מִלְּפָנֶיךָ לֵאמֹר בְּצִדְקָתִי הֱבִיאַנִי
gentium impietate in‡& :istam terram possidendum ad‡,DOMINVS
יְהוָה לָרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת וּבְרִשְׁעַת הַגּוֹיִם
,tua iustitia in† Non .tua facie à eas expellens* DOMINVS ,istarum
5 הָאֵלֶּה יְהוָה מוֹרִישָׁם מִפָּנֶיךָ׃ לֹא בְצִדְקָתְךָ
quia* :earum terram possidendū ad veniens‡ tu tui cordis rectitudine in‡&
וּבְיֹשֶׁר לְבָבְךָ אַתָּה בָא לָרֶשֶׁת אֶת־אַרְצָם כִּי
,tua facie à eas expellēs† tuus Deus DOMINVS istarum gentiū impietate in
בְּרִשְׁעַת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישָׁם מִפָּנֶיךָ

frumenti,
חנט
‡in *cum
aliquo
‡sunt,
propter
Caue
†vt nō serues
צוה
חקק
‡pulchras
boues tui, & pecudes tuæ
רבה
‡est
רום
*qui eduxit
†Qui ambulare fecit
‡per desertū magnum,
‖terribile,
‡aridi *in
†erant
‡qui eduxit
‡Qui comedere fecit
*vt affligeret
†tentaret
‡vt benefaceret
ענה נסה
‡si dixeris
*robur
כוח
†substātiam
‡memento
‡dat
*vt facias substantiam, vt statuat
קום
†super quo
‡colueris eos,
שחה עוד
‡testificor vobis
*facie vestra,
†parueritis voci
‡transis
‡vt ingrediaris
בוא
*robustiores
†vsque ad cælum.
‡torquatorum,
‡coram filiis torquati?
*scito
†qui transit ante te,
‡consumens est:
‖ante te,
ירשׁ
‡cùm propulsauerit
*facie tua,
†Propter iustitiam meā
‡vt possiderē
*propter impietatem
*expellit
†propter iustitiā tuam,
‡rectitudinē
‡ingrederis
*sed propter impietatem
†expellit
ירשׁ

,terram in tuus Deus DOMINVS te introduxerit cùm erit Et
10 והיה כי־[i]יביאך יהוה אלהיך אל־הארץ בוא[i]
,tibi dandum ad, Iahacob &, Ischac, Abraham tuis patribus iurauit quã † † super vt daret
אשר נשבע לאבתיך לאברהם ליצחק וליעקב [k]לתת לך נתן[k]
.ædificasti non quas bonas &, magnas vrbes
ערים גדלת [l]וטבת אשר לא־[m]בנית׃ טוב[l] בנה[m]
cisternas & ;impleuisti non quas ,bono omni plenas domos Et
11 ובתים מלאים כל־טוב אשר לא־מלאת [n]ובורת בור[n]
:plantasti non quæ oliueta &, vineas; excidisti non quas , excisas
חצובים אשר לא־חצבת כרמים וזיתים אשר לא־נטעת
obliuiscaris ne, tibi Obseruare .saturaberis &, comedes & Caue
12 ואכלת ושבעת׃ השמר לך פן־תשכח את
.seruorum domo de Aegypti terra de te eduxit qui, DOMINI
יהוה אשר [o]הוציאך מארץ מצרים מבית עבדים׃ יצא[o]
eius nomine in & ;seruies ipsi &, timebis tuũ Deum DOMINVM ipsum coles; per nomen
13 את־יהוה אלהיך תירא ואתו תעבד ובשמו
diis è alios deos post ambulabitis Non .iurabis
14 תשבע׃ לא תלכון אחרי אלהים אחרים מאלהי
, zelotes Deus Quia .vestri circuitus qui populorum sunt in circuitibꝰ vestris
15 העמים אשר סביבותיכם׃ כי אל קנא
DOMINI nasus irascatur fortè ne, tuo interiori in tuus Deus DOMINVS medio tui est furor
יהוה אלהיך בקרבך פן־יחרה אף־יהוה
.humi faciebus desuper te faciat disperdere &, te in tui Dei à facie terræ.
אלהיך בך והשמידך מעל פני האדמה׃
quemadmodum, vestrũ Deum DOMINVM tentabitis Non
16 לא [o]תנסו את־יהוה אלהיכם כאשר נסה[o]
præcepta custodiatis Custodiendo .tentatione in tentastis Massa loco tentationis.
17 נסיתם [p]במסה׃ שמור תשמרון את־[q]מצות נסה[p] צוה[q]
: tibi præcepit quæ eius statuta &, eius testimonia &, vestri Dei DOMINI
יהוה אלהיכם [r]ועדתיו [s]וחקיו אשר צוך׃ עוד[r] חקק[s]
, tibi sit bene vt , DOMINI oculis in bonum & rectum facias Et possideas
18 ועשית הישר והטוב בעיני יהוה למען ייטב לך
DOMINVS iurauit quam†, bonam terram hæredites &, ingrediaris & † super
ובאת וירשת את־הארץ [t]הטבה אשר־נשבע יהוה טוב[t]
,tuis faciebus à tuos inimicos omnes propulsandum Ad :tuis patribus Vt propulset à facie tua,
19 לאבתיך׃ להדף את־כל־איביך מפניך
.DOMINVS est locutus quemadmodum
כאשר דבר יהוה׃
,testimonia ‡ Quæ : dicendo ,cras tuus filius te interrogauerit Cùm ‡ sunt
20 כי־ישאלך בנך מחר לאמר מה העדת
?vobis noster Deus DOMINVS præcepit quæ iudicia &, statuta &
והחקים והמשפטים אשר צוה יהוה אלהינו אתכם׃
nos eduxit & :Aegypto in Parhoh fuimus Serui : tuo filio dices Et
21 ואמרת לבנך עבדים [u]היינו לפרעה במצרים ויוציאנו היה[v]
DOMINVS dedit Et .forti manu in Aegypto ex DOMINVS
22 יהוה ממצרים ביד חזקה׃ ויתן יהוה
omnem in &, Parhoh in Aegypto in mala &, magna portenta &, signa
אתת ומפתים גדלים ורעים במצרים בפרעה ובכל־
vt , inde eduxit nos Et .nostris oculis in eius domum
23 ביתו לעינינו׃ ואותנו הוציא משם למען
iurauit quam * terram nobis dandum ad nos introduceret vt daret * super
הביא אתנו לתת לנו את־הארץ אשר נשבע
omnia faciendum ad, DOMINVS nobis præcepit Et .nostris patribꝰ vt faciamus
24 לאבתינו׃ ויצונו יהוה לעשות את־כל־
bonum in, nostrũ Deum DOMINVM timendum ad , ista statuta vt timeamus
החקים האלה ליראה את־יהוה אלהינו לטוב
.hanc diem secundũ nos viuificandũ ad ,diebus omnibꝰ nobis vt viuificaret
לנו כל־הימים לחיתנו כהיום הזה׃
omne faciendum ad custodierimus cùm ,nobis erit iustitia Et si vt faciamus
25 וצדקה תהיה־לנו כי־נשמר לעשות את־כל־
quemadmodum , nostri Dei DOMINI facies ad istud præceptum coram Domino Deo nostro,
המצוה הזאת לפני יהוה אלהינו כאשר
.nobis præcepit
צונו׃

CAP. VII. ז

1
quam ‡, terram in tuus Deus DOMINVS te introduxerit Cùm ‡ ad
כי [a]יביאך יהוה אלהיך אל־הארץ אשר־ בוא[a]
multas gentes euulserit &; eam hæreditandum ad , illuc ingrederis tu vt possideas,
אתה בא־שמה [b]לרשתה ונשל גוים־רבים ירש[b]
,Perizæũ &, Chenahanæũ &, Emoręũ &, Ghirghasęũ &, Chittęũ, tuis faciebꝰ à à facie tua,
מפניך החתי והגרגשי והאמרי והכנעני והפרזי
.te præ osseas &, multas, gentes septem, Iebusæum &, Chiuuæũ & robustiores
והחוי והיבוסי שבעה גוים רבים ועצומים ממך׃

;eas percusseris &, tuas facies ad tuus Deus DOMINVS eas dederit Et tradiderit coram te
2 ונתנם יהוה אלהיך לפניך [c]והכיתם נכה[c]
:eis præstabis gratiã neq; ,pactum eis excides non ;eas perdes perdendo panges cum misereberis earum:
החרם תחרים אתם לא־תכרת להם ברית ולא תחנם׃
, eius filio dabis non tuam Filiam .eis in affinitate te iunges Neque cum
3 ולא תתחתן בם בתך לא־תתן לבנו
.tuo filio capies non eius filiam & לקח[d]
ובתו לא־[d]תקח לבנך׃
.alienis diis seruient &, me post à tuũ filiũ faciet recedere Quia ne eat post me, colant deos alienos:
4 כי־[e]יסיר את־בנך מאחרי ועבדו אלהים אחרים
.cito te faciet disperdere &, te in DOMINI nasus irascetur & סור[e]
וחרה אף־יהוה בכם והשמידך מהר׃
, destruetis earum Altaria .eis facietis sic Quinimo furor. Sed
5 כי־אם־כה [f]תעשו להם מזבחתיהם [g]תתצו עשה[f] נתץ[g]
earum sculptilia &, succidetis earum lucos &, cõfringetis earũ statuas &
[h]ומצבתם תשברו ואשיריהם תגדעון ופסיליהם יצב[h]
DOMINO tu sanctus populus Quia .igni in comburetis
6 תשרפון באש׃ כי עם קדוש אתה ליהוה
populum in ei existendum ad ,tuus Deus DOMINVS elegit te in .tuo Deo vt sis populus peculiaris, *sunt
אלהיך בך בחר יהוה אלהיך להיות לו לעם
.humi facies super * qui ,populis omnibus præ , peculij faciem terræ.
סגלה מכל העמים אשר על־פני האדמה׃
DOMINVS est annexus populis omnibꝰ præ , vestra multitudine præ Non propter multitudinem vestram, complacuit
7 לא [i]מרבכם מכל־העמים חשק יהוה
.populis omnibus præ parum vos quia ;vobis in elegit &, vobis in רבב[i]
בכם ויבחר בכם כי־אתם המעט מכל־העמים׃
eum custodiendo à &, vos DOMINVM amando ab Quia vos estis pauciores
8 כי מאהבת יהוה אתכם ומשמרו את־
vos DOMINVS eduxit ,vestris patribus iurauit quod ,iuramentum Sed quia dilexit Dñs custodiuit super quo
השבעה אשר נשבע לאבתיכם [k]הוציא יהוה אתכם
regis Parhoh manu è seruorum domo è te redemit &, forti manu in יצא[k] vos
ביד חזקה [l]ויפדך מבית עבדים מיד פרעה מלך־
ipse tuus Deus DOMINVS quia scias Et .Aegypti פדה[l] est
9 מצרים׃ וידעת כי־יהוה אלהיך הוא
,eũ diligẽtibꝰ misericordiã &, pactũ custodiens, fidelis Deus , Deus
האלהים האל הנאמן שמר הברית והחסד לאהביו
.durationi millesimæ ,eius mandata custodientibus & mille generationibus.
ולשמרי מצותיו לאלף דור׃
.eum faciendum perdere ad , eius facies ad ,eum habentibus odio rependens Et reddens contra faciẽ vt perdere faciat eum. faciem
10 ומשלם לשנאיו אל־פניו להאבידו
.ei reddet eius facies in ;eũ habenti odio tardabit non
לא יאחר לשנאו אל־פניו ישלם־לו׃
iudicia &, statuta &, mandatum custodies Et custodi
11 ושמרת את־המצוה ואת־[m]החקים ואת־המשפטים חקק[m] vt facias
.ea faciendum ad , hodie tibi præcipio ego quæ
אשר אנכי [n]מצוך היום [o]לעשותם׃ צוה[n] עשה[o]
, ista iudicia audieritis†merces erit Et † si
12 והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה
tibi tuus Deus DOMINVS custodiet & :ea feceritis &, custodieritis &
ושמרתם ועשיתם אתם ושמר יהוה אלהיך לך vt
.tuis patribus iurauit quam , misericordiam &, pactum
את־הברית ואת־החסד אשר נשבע לאבתיך׃
fructui benedicet &, te faciet multiplicare &, tibi benedicet &, te diliget Et
13 ואהבך וברכך והרבך וברך [p]פרי־ פרה[p]
,tuo nouo oleo &, tuo musto &, tuo frumento; tuę humi fructui &, tui vetris terræ vino
בטנך ופרי־אדמתך דגנך ותירשך ויצהרך primogenito
iurauit quam ,humum super tuæ ouis‡ gregibus &, tuorũ boum emissioni ‡pecudũ tuarum
שגר אלפיך ועשתרת צאנך על האדמה אשר־נשבע terram super vt daret
.tibi dandum ad ,tuis patribus
לאבתיך [q]לתת לך׃ נתן[q]
,infœcundus te in erit Non .populis omnibus præ eris Benedictus sterilis aliquis, & sterelis aliqua,
14 ברוך תהיה מכל־העמים לא־יהיה בך עקר
.tuo animali in &, infœcunda &
ועקרה ובבהמתך׃
omnes &, infirmitatem omnem te à DOMINVS remouebit Et סור[r]
15 [r]והסיר יהוה ממך כל־[s]חלי וכל־ חלה[s]
: te in eas ponet non .nosti quas , malas Aegypti ægritudines
[t]מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא [u]ישימם בך דוה[t] שום[u] sed ponet
.te habentibus odio omnibus in eas dabit &
ונתנם בכל־שנאיך׃
tuus Deus DOMINVS quos populos omnes comedes Et consumes
16 ואכלת את־כל־העמים אשר יהוה אלהיך
,eorum diis seruies neque :eis super tuus oculus parcet non : tibi dans dat coles deos
נתן לך לא־תחוס עינך עליהם ולא תעבד את־אלהיהם
.tibi istud laqueus quia sunt
כי־מוקש הוא לך׃

terra è te eduxi qui , tuus Deus DOMINVS Ego
6 †אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ
.seruorum domo è , Aegypti
מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים׃
meas facies super alij Dij tibi *erit* Non
7 †לֹא־יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פָּנָי׃
cælis in quæ *effigiei omnis dolatitiam* tibi facies Non
8 †לֹא־תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל כָּל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם
.terram desubter aquis in quæ & , *desubter* terra in quæ & , *desuper*
מִמַּעַל וַאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתָּחַת וַאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ׃
DOMINVS ego quia , eis *seruies* neque , eis te incuruabis Non
9 †לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם כִּי אָנֹכִי יְהוָה
super & , filios super patrum iniquitatē visitans, zelotes Deus , tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים וְעַל־
misericordiam faciens Et .me *habentibus* odio quartos super & , tertios
10 שִׁלֵּשִׁים וְעַל־רִבֵּעִים לְשֹׂנְאָי׃ †וְעֹשֶׂה חֶסֶד
.mea præcepta seruantibus & , me diligentibus millibus
לַאֲלָפִים לְאֹהֲבַי וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָו׃
nonquia .vanū in tui Dei DOMINI nomen assumes Non
11 †לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא
vanum in eius nomē assumpserit qui† DOMINVS *mundificabit*
יְנַקֶּה יְהוָה אֵת אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שְׁמוֹ לַשָּׁוְא׃
quemadmodum ,eum *sanctificandum ad* Sabbathi diem Obserua
12 †שָׁמוֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר
facies & ,*seruies* diebus Sex .tuus Deus DOMINVS tibi præcepit
13 צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ †שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ
DOMINO sabbathum septima die Et .*tuam functionem omnem*
14 כָּל־מְלַאכְתֶּךָ׃ †וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה
tua filia & , tuus filius & , tu *functionem omnem* facies Non .*tuo Deo*
אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ
,tuū *animal* omne &,tuus asinus &, tuus bos &,tua ancilla &, tuus seruus &
וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְשׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ וְכָל־בְּהֶמְתֶּךָ
tua ancilla &,tu' seruus requiescat vt , *tuis portis in* † qui tuus peregrin' &
וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ
: Aegypti terra in fuisti seruus quòd memineris Et .tu ficut
15 כָּמוֹךָ׃ †וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
brachio in &, valida manu in inde tuus Deus DOMINVS te eduxit &
וַיֹּצִאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ
faciendum ad, tuus Deus DOMINVS tibi præcepit Idcirco .extento
נְטוּיָה עַל־כֵּן צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת
.Sabbathi diem
אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת׃
quemadmodum tuam matrem &, tuum patrem Honora
16 †כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ כַּאֲשֶׁר
vt & , tui dies prolongentur vt , tuus Deus DOMINVS tibi præcepit
צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְמַעַן יַאֲרִיכֻן יָמֶיךָ וּלְמַעַן
.tibi *dans* tuus Deus DOMINVS *quam* humum super tibi sit bene
יִיטַב לָךְ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃
.furaberis Nec *adulterabis* Neque *interficies* Non
17 †לֹא תִרְצָח׃
18 †וְלֹא תִנְאָף׃ †וְלֹא תִגְנֹב׃
mendacium testis tuum socium in *respondebis* Neque
19 †וְלֹא־תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁוְא׃
.tui socij vxorem concupisces Neque
20 †וְלֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ
21 ,eius ancillā &, eius seruū &, ei' agrū, tui socij domum *auebis* Nec
†וְלֹא תִתְאַוֶּה בֵּית רֵעֶךָ שָׂדֵהוּ וְעַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ
.tuo socio † quæ omnia &, eius asinum &, eius bouem
שׁוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ׃
omnem ad DOMINVS est locutus ista Verba
22 †אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר יְהוָה אֶל־כָּל־
;magna voce, caliginis &, nubis, ignis medio è monte in vestram *ecclesiam*
קְהַלְכֶם בָּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הֶעָנָן וְהָעֲרָפֶל קוֹל גָּדוֹל
.*me ad* eas dedit &, *lapidum* tabulis duabus *super* ea scripsit &: addidit nō &
וְלֹא יָסָף וַיִּכְתְּבֵם עַל־שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֵלָי׃
montis &, *obscuritatis* medio è vocem *vos audire secundum* fuit Et
23 †וַיְהִי כְּשָׁמְעֲכֶם אֶת־הַקּוֹל מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְהָהָר
, vestrarum tribuum *capita omnia* me ad accessistis &, igne *in flagrantis*
בֹּעֵר בָּאֵשׁ וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כָּל־רָאשֵׁי שִׁבְטֵיכֶם
DOMINVS nos fecit videre En: dixistis Et .vestrorum seniorum &
24 וְזִקְנֵיכֶם׃ †וַתֹּאמְרוּ הֵן הֶרְאָנוּ יְהוָה
eius vocem &;suam magnitudinem &, suam gloriam noster Deus
אֱלֹהֵינוּ אֶת־כְּבֹדוֹ וְאֶת־גָּדְלוֹ וְאֶת־קֹלוֹ
Deus *loquetur* quòd, vidimus ista Die . ignis medio è audiuim'
שָׁמַעְנוּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הַיּוֹם הַזֶּה רָאִינוּ כִּי־יְדַבֵּר אֱלֹהִים
.vixit &, homine cum
אֶת־הָאָדָם וָחָי׃

erunt coram me. sculptile, omnem similitudinem sursum, deorsum; coles eos. שׁחה habentes צוה ית נשׂא innocentem iudicabit † cum vt sanctifices operaberis, omne opus † est Domini dei tui לאך omne opus בהמה iumentum † est intra portas tuas, גור memento נטה צוה עשׂה terram quam dat faciens homicidium. adulterium committes. testificaberis proximum testimonium falsum. עוד proximi אוה concupisces proximi † sunt proximo congregatio nem in lapideis mihi. לוח quando audiretis tenebrarum ardentis omnes duces ראה קול locutus est

vt consumet magnus ignis nos *comedet* quoniam ?moriemur quid *ad* nunc Et
addiderimus 25 †וְעַתָּה לָמָּה נָמוּת כִּי תֹאכְלֵנוּ הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה
vt audiamus nostri Dei DOMINI vocem *audiendū ad nos addentes* Si .iste
הַזֹּאת אִם־יֹסְפִים אֲנַחְנוּ לִשְׁמֹעַ אֶת־קוֹל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
† est vocem *audierit quæ*, caro omnis †quæ Nam .moriemur & ,amplius
vt audiat 26 עוֹד וָמָתְנוּ׃ †כִּי מִי כָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר שָׁמַע קוֹל
מות ?*vixerit* &, nos sicut ignis medio è loquentis, viuentis Dei
viuat? אֱלֹהִים חַיִּים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ־הָאֵשׁ כָּמֹנוּ וַיֶּחִי׃
חיה DOMINVS est dicturus quæ omnia audi & tu Accede
27 †קְרַב אַתָּה וּשְׁמָע אֵת כָּל־אֲשֶׁר יֹאמַר יְהוָה
DOMINVS loquetur quæ omnia nos ad loqueris tu & .noster Deus
אֱלֹהֵינוּ וְאַתְּ תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר יְדַבֵּר יְהוָה
. faciemus &, audiemus &, te ad noster Deus
אֱלֹהֵינוּ אֵלֶיךָ וְשָׁמַעְנוּ וְעָשִׂינוּ׃
quando loquebamini *vos loquendum inter*, vestrorū verborū vocē DOMINVS audiuit Et
28 †וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־קוֹל דִּבְרֵיכֶם בְּדַבֶּרְכֶם
populi verborum vocem Audiui :me ad DOMINVS dixit &: me ad
אֵלָי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי שָׁמַעְתִּי אֶת־קוֹל דִּבְרֵי הָעָם
fuerunt .sunt locuti quę omnia *reddiderunt* Bona .te ad sunt locuti quæ, huius
הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלֶיךָ הֵיטִיבוּ כָּל־אֲשֶׁר דִּבֵּרוּ׃
vt sit *custodiendū ad* &, me timendum *ad*, eis hoc eorum cor *erit* & det Quis
vt timeant 29 †מִי־יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לְיִרְאָה אֹתִי וְלִשְׁמֹר
vt custodiant eorum filiis &, eis sit bene vt , diebus omnib' mea præcepta omnia
צוה אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי כָּל־הַיָּמִים לְמַעַן יִיטַב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם
tabernacula .vestra *tentoria ad* vobis Reuertimini: eis dic , Vade ?seculum in
30 לְעֹלָם׃ †לֵךְ אֱמֹר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם׃
mecum ,præceptum omne te ad loquar &, *me apud* sta hic tu Et
31 †וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד עִמָּדִי וַאֲדַבְּרָה אֵלֶיךָ אֵת כָּל־הַמִּצְוָה
quam terra in facient & : eos docebis quæ iudicia & statuta &
וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תְּלַמְּדֵם וְעָשׂוּ בָאָרֶץ אֲשֶׁר חקק
do .eam *possidendam ad* , eis *dans* ego
vt possideant אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ׃
ירשׁ DOMINVS præcepit quemadmodum , *faciendum ad custodietis* Et
custodite vt faciatis, 32 †וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
ad dexterā, & ad sinistram. *sinistrorsum & dextrorsum* declinetis Nō .vobis vester Deus
אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לֹא תָסֻרוּ יָמִין וּשְׂמֹאל׃
סור , vobis vester Deus DOMINVS præcepit quam , *via* omni In
Per omnem viam, 33 †בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם
† sit terra in dies prolongetis &, vobis bonū &, viuatis vt , ambulabitis
תֵּלֵכוּ לְמַעַן תִּחְיוּן וְטוֹב לָכֶם וְהַאֲרַכְתֶּם יָמִים בָּאָרֶץ
.possidebitis quam
אֲשֶׁר תִּירָשׁוּן׃

CAP. VI. ו

hæc sunt præcepta præcepit quæ iudicia & , statuta , *præceptum* hoc Et
1 †וְזֹאת הַמִּצְוָה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה
vt docerem *quam* , terra in *faciendum ad* , vos *docendum ad* , vester Deus DOMINVS
vt faciatis יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת בָּאָרֶץ אֲשֶׁר
ad quam vos transitis vt possideatis timeas Vt *eam possidendam ad* illuc *transeuntes vos*
2 אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃ †לְמַעַן תִּירָא אֶת־ ירא
vt custodias , eius præcepta &, ei' statuta omnia *custodiendum ad*, tuū Deum DOMINVM
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר אֶת־כָּל־חֻקֹּתָיו וּמִצְוֹתָיו חקק צוה
præcipio :tuę vitę dieb' omnib' tui filij filius & tu' fili' & tu, tibi *præcipiēs* ego quæ
אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּךָ אַתָּה וּבִנְךָ וּבֶן־בִּנְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ חיה
audi custodi vt facias, vt ,*faciendum ad custodies* &, Israel *audies* Et . tui dies prolongētur vt &
3 וּלְמַעַן יַאֲרִכֻן יָמֶיךָ׃ †וְשָׁמַעְתָּ יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת
est locutus quemadmodum : valde multiplicemini *quo* &, tibi sit bene *quo*
רבה אֲשֶׁר יִיטַב לְךָ וַאֲשֶׁר תִּרְבּוּן מְאֹד כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
† in .melle & lacte fluente terra † tibi tuorū patrum Deus DOMINVS
זוב יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ׃
† est. †.vnus DOMINVS noster Deus DOMINVS ;Israel Audi
4 †שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד׃
tota in &, tuo corde toto in tuū Deū DOMINVM diliges Et
5 †וְאָהַבְתָּ אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־
fortitudine .tua *vehementia* tota in &, tua anima
נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדֶךָ׃
præcipio in † cum *super*, hodie tibi *præcipiens* ego quæ , ista verba erunt Et
6 †וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל־
quando sedebis *te sedendo in*, eis in loqueris &, tuis filiis ea repetes Et .tuo corde
7 לְבָבֶךָ׃ †וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ ישׁב
quando ambulabis per viam, & quādo accubes, & quando surges. *te surgendo in & te accumbendo in* &, *via in te eundo in* &, tua domo in
בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ׃
.tuos oculos inter frōtalia ī erūt &, tua manu *sup* signū in ea ligabis Et
8 †וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל־יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ׃ הלך
in in .tuis portis in &, tuæ dom' postibus *super* ea scribes Et
9 †וּכְתַבְתָּם עַל־מְזֻזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ׃

D O M I N I pacti obliuiscamini forte ne, vobis *Obseruamini*
23 †השמרו לכם פן-תשכחו את-ברית יהוה
similitudinē, sculptile vobis faciatis & ;vobiscum *excidit* quod , vestri Dei
אלהיכם אשר כרת עמכם [c] ועשיתם לכם פסל [d] תמונת
D O M I N V S Etenim .tuus Deus D O M I N V S tibi præcepit *quod omnis*
כל אשר [c] צוך יהוה אלהיך: 24 †כי יהוה
.zelator Deus , *ipse comedens* ignis ,tuus Deus
אלהיך אש אכלה הוא אל קנא:
;terra in *inueteraueritis* & , filiorum filios & , filios genueris Cùm
25 †כי-[f] תוליד בנים ובני בנים [g] ונושנתם בארץ
feceritis & , *omnis* similitudinē ,sculptile feceritis &, vos corruperitis &
[g] והשחתם ועשיתם פסל תמונת כל ועשיתם
:eum irritando vestri Dei D O M I N I oculis in malū
[h] הרע בעיני יהוה-אלהיך להכעיסו:
pereūdo quia ,terram & , cælos hodie vos *in* feci Contestari
26 [i] †העידתי בכם היום את-השמים ואת-הארץ כי-אבד
Iarden *transeuntes vos quò* : terra *desuper* cito peribitis
תאבדון מהר מעל הארץ אשר אתם עברים את-הירדן
disperdēdo quia, eā super dies prolongabitis Non .eam *hereditandū ad illuc*
שמה לרשתה לא-תאריכן [k] ימים עליה כי השמד
:populos in vos D O M I N V S disperget Et .disperdemini
תשמדון: 27 [l] †והפיץ יהוה אתכם בעמים
vos D O M I N V S ducet *quò* gētibus in *numeri viri*‡ remanebitis &
ונשארתם מתי מספר בגוים אשר ינהג יהוה אתכם
; *hominis* manuum operi , diis ibi seruietis Et .*illuc*
שמה: 28 †ועבדתם-שם אלהים מעשה ידי אדם
neque ,*comedent* neque , *audient* neque , *videbunt* non quæ ,lapidi &,ligno
עץ ואבן אשר לא-יראון ולא ישמעון ולא יאכלון ולא
,tuum Deum D O M I N V M inde *quæretis* Et .*odorabuntur*
[m] יריחן: 29 †ובקשתם משם את-יהוה אלהיך
.tua anima tota in &,tuo corde toto in eū quæsieris cùm, inuenies &
ומצאת כי תדרשנו בכל-לבבך ובכל-נפשך:
nouissimo in ,ista *verba* omnia te inuenient *& tibi* angustia In
30 [n] †בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית
.eius *voce in* *audies* &,tuum Deum D O M I N V M ad reuerteris &:*dierum*
הימים [o] ושבת עד-יהוה אלהיך ושמעת [p] בקלו:
nō & , te *debilitabit* nō,tuus Deus D O M I N V S misericors Deus Quia
31 †כי אל רחום יהוה אלהיך לא [q] ירפך ולא
.*eis* iurauit *quod*‡ ,tuorū patrū pacti obliuiscetur neq; ,te *corrumpet*
ישחיתך ולא ישכח את-ברית אבתיך אשר נשבע להם:
à , te ante fuerunt qui , *priores* *dies ad* nunc *repete* Nam
32 †כי שאל-נא לימים ראשנים אשר-[r] היו לפניך למן-
extremum ad & , terram super hominem Deus creauit qua die
היום אשר ברא אלהים אדם על-הארץ ולמקצה
magnum verbum sicut sit factū an, cælorum extremum ad vsque & cælorū
השמים ועד-קצה השמים הנהיה כדבר הגדול
.*ipsum* sicut sit *auditum* an , *istud*
הזה או הנשמע כמהו:
ignis medio è loquentis Dei vocem populus audiuit Nunquid
33 †השמע עם קול אלהים מדבר מתוך-האש
?vixit & , tu audisti quemadmodum
כאשר-שמעת אתה [s] ויחי:
interiori ex gentē sibi capiēdū ad *veniendū ad* Deus tētauit nunquid Vel
34 †או הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב
,valida manu in &,bello in &,portentis in &,signis in,tētationib⁹ in,gētis
גוי [t] במסת [u] באתת ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה
fecit quæ omnia secundū,magnis terroribus in &,extento brachio in &
ובזרוע נטויה [x] ובמוראים גדלים ככל אשר-עשה
?tuis oculis in Aegypto in vester Deus D O M I N V S vobis
לכם יהוה אלהיכם במצרים לעיניך:
:Deus *ipse* D O M I N V S quòd, *sciendum ad* , *videre factus es* Tu
35 †אתה [y] הראת [z] לדעת כי יהוה הוא האלהים
.eum præter amplius† non
אין עוד מלבדו:
super & :te erudiendū ad suam vocē te fecit audire cælis E
36 †מן-השמים השמיעך את-קלו ליסרך ועל-
audisti eius verba & ; magnum suum ignem te fecit videre terram
הארץ הראך את-אשו הגדולה ודבריו שמעת
elegit & ,tuos patres dilexit quòd *pro*‡ Et .ignis medio è
מתוך האש: 37 †ותחת כי אהב את-אבתיך ויבחר
magna sua potentia in suo conspectu in te eduxit & ;eū post eius *semine in*
בזרעו אחריו ויוצאך בפניו [a] בכחו הגדל
,tua facie à te *præ ossib⁹ firmas* & ,magnas gentes *expellendū Ad* :Aegypto ex
ממצרים: 38 [b] †להוריש גוים גדלים ועצמים ממך מפניך
.hanc diem secundū hæreditatē‡ eorū terram tibi *dandū ad*.te *intromittēdū ad*
[c] להביאך לתת-לך את-ארצם נחלה כיום הזה:

Cauete / pepigit / [c] עשה [d] מון / oīs rei quam / [e] צוה / consumens est, / Si habitaueritis / [f] ילד [g] ישן / delirantes, / quamcunq;, / [g] שחת / [h] רוע / contra / [i] עוד / è / propter quā transitis Iarden vt possideatis / [k] יום / [l] פוץ / ‡homines pauci numero ad quas hominum ; vident, audiunt, comedunt, odorantur. / quæres / [m] ריח / tua nouissimis diebus: parebis voci / [n] צור / [o] שוב [p] קול / derelinquet / [q] רפה / disperdet / ‡quibus / Interroga enim de diebus primis, / [r] היה / ab extremo res magna ista, audita ipsa. / [s] חיה / vt veniret è medio / [t] נסה [v] אות / [x] ירא / Datum est tibi vt videres, & scires est / [y] ראה [z] ידע / †est / ‡pro eo / semen eos; / [a] כוח / Vt expelleret robustiores / [b] ירש / vt introduceret / vt daret ‡in / [c] בוא

ipse D O M I N V S quia ,tuū cor ad *reduces* & , hodie *scies* Et
†וידעת היום [d] והשבת אל-לבבך כי יהוה הוא 39
.amplius‡non ;*desubter* terram super & ,desuper cælis in ,Deus
האלהים בשמים ממעל ועל-הארץ מתחת אין עוד:
ego quæ, eius præcepta & , eius statuta *custodies* Et
†ושמרת את-[e] חקיו ואת-[f] מצותיו אשר אנכי 40
vt & ; te post tuis filiis & , tibi sit bene vt , hodie tibi præcipio
מצוך היום אשר ייטב לך ולבניך אחריך ולמען
dans tuus Deus D O M I N V S quam *humum* super dies prolongare facias
תאריך ימים על-האדמה אשר יהוה אלהיך נתן
.diebus omnibus tibi
לך כל-הימים:
ortum ad ,Iarden *transitu in* vrbes tres Mosch separauit Tunc
†אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה 41
occiderit qui , homicida illuc *fugiendum* Ad :solis
שמש: †[g] לנס שמה רוצח אשר ירצח את- 42
:nudiustertius ‡heri ab eū *odiens* non *ipse & ,scientia* *non in* suum *socium*
רעהו בבלי-[h] דעת והוא לא-שנא לו מתמל שלשם
.viueret & ,istis vrbibus ex vnam ad fugeret &
ונס אל-אחת מן-הערים האל [i] וחי:
& :Reubenitis * planiciei terra in , deserto in Beser
†את-בצר במדבר בארץ המישר לראובני ואת- 43
.Menassitis ‡ Basan in Gholan & ; Ghaditis ‡Ghilhad in Ramoth
ראמת בגלעד לגדי ואת-גולן בבשן למנשי:
.Israel *filiorum facies ad* Mosch posuit quam , lex* ista Et
†וזאת [k] התורה אשר-שם משה לפני בני ישראל: 44
Mosch est locutus quæ ,judicia & , statuta & ,testimonia † Ista
†אלה [l] העדת והחקים והמשפטים אשר דבר משה 45
.Aegypto ex *ipsos egrediendo in* , Israel filios ad
אל-בני ישראל [m] בצאתם ממצרים:
Sichon terra in , Pehor Beth contra valle in Iarden *transitu In*
†בעבר הירדן בגיא מול בית פעור בארץ סיחן 46
, Mosch percussit quem ; Chesbon in *habitans* qui , Emoræorum regis
מלך האמרי אשר יושב בחשבון אשר [n] הכה משה
.Aegypto ex *eos egrediendo in* , Israel filij &
ובני ישראל בצאתם ממצרים:
, Basan regis Ogh terram & , eius terram possederunt Et
†ויירשו את-ארצו ואת-ארץ עוג מלך-הבשן 47
.solis ortum ad ,Iarden *transitu in* qui , Emoræorum regum duorum
שני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן מזרח שמש:
montem ad vsq; & Arnon torrentis *labium super* quæ Haroer Ab
†מערער אשר על-[o] שפת-נחל ארנן ועד-הר 48
.Chermon *ipse* , Sion
שיאן הוא חרמון:
mare ad vsque & ,orientem ad Iarden trans solitudinem omnem Et
†וכל-הערבה עבר הירדן מזרחה ועד ים 49
.collis † effusionibus sub solitudinis
הערבה תחת [p] אשדת הפסגה:

scito / redi est / [d] שוב / deorsum, ‡est / custodi / [e] חקק [f] צוה / terram dat / trans / Vt fugeret / [g] נוס / proximum ignoranter, qui odio habebat †& / [h] ידע / [i] חיה / *de ‡de ‡de / *est coram filiis / [k] ירה / †sunt / [l] עוד / quādo egressi sunt / [m] יצא / Trans habitabat / [n] נכה / quādo egressi sunt / erant trans / est iuxta ripā / [o] שפה / qui est / † aquarum / [p] אשד

CAP. V. ה

:eos ad dixit & , Israel omnem *ad* Mosch vocauit Et
†ויקרא משה אל-כל-ישראל ויאמר אלהם 1
ego quæ iudicia & , statuta Israel Audi
שמע ישראל את-[a] החקים ואת-המשפטים אשר אנכי
, *custodietis* & ,ea *discetis* & , hodie vestris auribus in *loquens*
דבר באזניכם היום ולמדתם אתם ושמרתם
.ea *faciendum ad*
[b] לעשתם:
.Choreb in pactum nobiscum *excidit* noster Deus D O M I N V S
†יהוה אלהינו כרת עמנו ברית בחרב: 2
pactum D O M I N V S *excidit* nostris patribus cum Non
†לא את-אבתינו כרת יהוה את-הברית 3
.*viuentibus vniuersis hodie hic ipsis nobis* ,nobiscum *quia* ,istud
הזאת כי אתנו אנחנו אלה פה היום כלנו [c] חיים:
monte in vobiscum D O M I N V S est locutus *faciebus in* Facies
†[d] פנים בפנים דבר יהוה עמכם בהר 4
.ignis medio è
מתוך האש:
, illo tempore in vos inter & D O M I N V M inter *stans* Ego
†אנכי עמד בין-יהוה וביניכם בעת ההוא 5
facie à timuistis quia ;D O M I N I verbum vobis *annunciandum ad*
[e] להגיד לכם את-דבר יהוה כי יראתם מפני
: dicendo ,montem in ascendistis non & , ignis
האש ולא-[f] עליתם בהר לאמר:

[a] חקק / loquor docete custodite vt faciatis / [b] עשה / pepigit / pepigit / sed qui sum⁹ hic hodie omnes viuentes. / [c] חיה / Facie ad faciem / [d] פנה / stabam / vt annunciarem / [e] נגר / [f] עלה

videntes tui Oculi :dicendo ,ipso tempore in præcepi Iehosuah Et
21 ואת־יהושוע צויתי בעת ההוא לאמר עיניך הראת
regibus duobus vester Deus DOMINVS fecit quæ omnia
את כל־אשר עשה יהוה אלהיכם לשני המלכים
tu quo regnis omnibus DOMINVS faciet sic , istis
האלה כן־יעשה יהוה לכל־הממלכות אשר אתה
,vester Deus DOMINVS quia ;eos timeatis Ne .illuc transiens
22 עבר שמה׃ לא תיראום כי יהוה אלהיכם
.vobis pugnans ipse
הוא הנלחם לכם׃
: dicendo , ipso tempore in DOMINVM ad gratiam exoraui Et
23 ואתחנן אל־יהוה בעת ההוא לאמר׃
tuum seruum facere videre cœpisti tu DEVS DOMINE
24 אדני יהוה אתה החלות להראות את־עבדך את־
, cælis in Deus ‡ quis nam :validam tuam manũ & ,tuam magnitudinẽ
גדלך ואת־ידך החזקה אשר מי־אל בשמים
?tuas fortitudines secundum & , tua facta secundũ faciat qui , terra in &
ובארץ אשר־יעשה כמעשיך וכגבורתיך׃
transitu in ‡ quæ ,bonam terram videam & , quæso Transeam
25 אעברה־נא ואראה את־הארץ הטובה אשר בעבר
.Lebanon & , istum bonum montem,Iarden
הירדן ההר הטוב הזה והלבנן׃
.me ad exaudiuit nõ &,vos propter me in DOMINVS se extra transiit Et
26 ויתעבר יהוה בי למענכם ולא שמע אלי
amplius me ad loqui addas ne ,tibi Multum,me ad DOMINVS dixit &
ויאמר יהוה אלי רב־לך אל־תוסף דבר אלי עוד
tuos oculos leua & , collis caput Ascende .isto verbo in
27 בדבר הזה׃ עלה ראש הפסגה ושא עיניך
non quia ,tuis oculis in vide & ;orientem &,Austrum&,Aquilonẽ& mare ad
ימה וצפנה ותימנה ומזרחה וראה בעיניך כי־לא
,eũ conforta&,Iehosuah præcipe Et .istum Iarden transibis
28 תעבר את־הירדן הזה׃ וצו את־יהושע וחזקהו
faciet hereditare ipse &,isti populi facies ad trãsibit ipse quoniã .eũ robora &
ואמצהו כי־הוא יעבר לפני העם הזה והוא ינחיל
contra, valle in mansimus Et . videbis quam ,terram eos
29 אותם את־הארץ אשר תראה׃ ונשב בגיא מול
.Pehor Beth
בית פעור׃

vident / צוה / ראה / ad quæ tu transis. / ירא / pugnat pro / orauit / ostendere seruo tuo / חלל / ‡ est opera / ‡ est trans / iratus est / Sufficit / de re ista. verticem Pisghah, / נשא / ad occidentẽ, meridiem, / צוה / ante populũ istum, / è regione / ישב

CAP. IIII. ד

iudicia ad & , statuta ad audi Israel nunc Et
1 ועתה ישראל שמע אל־החקים ואל־המשפטים
,ingrediamini & , viuatis vt , faciendum ad vos docens ego quæ
אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיו ובאתם
vestrorum patrum Deus DOMINVS quam ,terram possideatis &
וירשתם את־הארץ אשר יהוה אלהי אבתיכם
præcipiens ego quod , verbum super addetis Non .vobis dans
2 נתן לכם׃ לא תספו על־הדבר אשר אנכי מצוה
DOMINI præcepta custodiendum ad ,eo ex diminuetis non & , vobis
אתכם ולא תגרעו ממנו לשמר את־מצות יהוה
·vobis præcipio ego quæ , vestri Dei
אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם׃
Bahal in DOMINVS fecit quæ videntes vestri Oculi
3 עיניכם הראות את אשר־עשה יהוה בבעל
,Pehor Bahal post ambulauit qui virum omnem nam. Pehor
פעור כי כל־האיש אשר הלך אחרי בעל־פעור
.tuo interiori ex tuus Deus DOMINVS eum perdidit
השמידו יהוה אלהיך מקרבך׃
vos omnes vini , vestro Deo DOMINO in adhærentes vos Et
4 ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם חיים כלכם
, iudicia & , statuta vos docui Vide .hodie
5 היום׃ ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים
interiori in sic faciendũ ad, me° Deus DOMINVS mihi præcepit quemadmodũ
כאשר צוני יהוה אלהי לעשות כן בקרב
.eam hereditandum ad illuc ingredientes vos quam , terræ
הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה׃
vestra intelligẽtia & , vestra sapiẽtia ‡ ipsa quia ,facietis & , custodietis Et
6 ושמרתם ועשיתם כי הוא חכמתכם ובינתכם
,dicent & , ista statuta omnia audient qui,populorum oculis in
לעיני העמים אשר ישמעון את כל־החקים האלה ואמרו
.ista magna gens ,intelligens & ,sapiens populus Tantũ
רק עם־חכם ונבון הגוי הגדול הזה׃
,eam ad propinqui dij ‡ ei cui magna * gens quæ Nam
7 כי מי־גוי גדול אשר־לו אלהים קרבים אליו

חקק / doceo vt faciatis / עשה / חיה בוא / dat præcipio / יסף / vt custodiatis / צוה / vident propter / ראה / perrexit / medio tui. / viuitis / vt faciatis medio / ad quam vos ingredimini vt possideatis eam. / custodite, facite: / ‡ est / בין / * est ‡ sunt

‡eum ad nos clamare omnibus in noster Deus DOMINVS sicut
כיהוה אלהינו בכל־קראנו אליו׃
, iusta iudicia ,& statuta ei ‡ cui magna gens quæ Et
8 ומי גוי גדול אשר־לו חקים ומשפטים צדיקם
?hodie vestras facies ad dans ego quam , ista lex omnis sicut
ככל התורה הזאת אשר אנכי נתן לפניכם היום׃
obliuiscaris forte ne, valde tuam animã custodi&, tibi obseruate Tantum ‡
9 רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן־תשכח
tuo corde à recedant forte ne &,tui oculi viderunt quæ verborum
את־הדברים אשר־ראו עיניך ופן־יסורו מלבבך
.tuorũ filiorũ filios &,tuos filios ea facies scire & :tuæ vitæ dieb° omnibus
כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך׃
dicẽdo in ‡ ,Choreb in tui Dei DOMINI facies ad ‡ stetisti qua die †
10 יום אשר עמדת לפני יהוה אלהיך בחרב באמר
eos audire faciam & , populum mihi Congrega : me ad DOMINVS
יהוה אלי הקהל־לי את־העם ואשמעם
quibus diebus omnibus me timendum ad*, discent quæ , mea verba
את־דברי אשר ילמדון ליראה אתי כל־הימים אשר
.docebunt suos filios & , terram super viuentes ipsi
הם חיים על־האדמה ואת־בניהם ילמדון׃
ad vsque igne in flagrans mons &; monte sub stetistis & ,accessistis Et
11 ותקרבון ותעמדון תחת ההר וההר בער באש עד־
.caligo & ,nubis obscuritas ,cælorum cor ‡
לב השמים חשך ענן וערפל׃
verborum vocem : ignis medio ẽ vos ad DOMINVS est locutus Et
12 וידבר יהוה אליכם מתוך האש קול דברים
.vocem præter videntes vos † non imaginem & , audientes vos
אתם שמעים ותמונה אינכם ראים זולתי קול׃
;faciendum ad ‡ vobis præcepit quod suũ pactum vobis nunciauit &
13 ויגד לכם את־בריתו אשר צוה אתכם לעשות
. lapidum ‡ tabulis duabus super ea scripsit & ;verba decem
עשרת הדברים ויכתבם על־שני לחות אבנים׃
vos docendum ad *,ipso tempore in DOMINVS præcepit mihi Et
14 ואתי צוה יהוה בעת ההוא ללמד אתכם
vos quam ‡, terra in ea vos faciendum ad † , iudicia & , statuta
חקים ומשפטים לעשתכם אתם בארץ אשר אתם
.eam hæreditandum ad , illuc transeuntes
עברים שמה לרשתה׃
omnem vidistis non quia , vestris animabus valde obseruabimini ‡ Et
15 ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראיתם כל־
medio ẽ Choreb in vos ad DOMINVS est locutus ‡ die in imaginem
תמונה ביום דבר יהוה אליכם בחרב מתוך
,sculptile vobis faciatis & ,corrumpamini forte Ne : ignis
16 האש׃ פן־תשחתון ועשיתם לכם פסל
.fœminæ aut , masculi formam :similitudinis ‡ omnis imaginem
תמונת כל־סמל תבנית זכר או נקבה׃
auis omnis formam ‡ , terra in * quod animalis omnis Formam ‡
17 תבנית כל־בהמה אשר בארץ תבנית כל־צפור
.cælis in volabit ‡ quæ ,alatæ
כנף אשר תעוף בשמים׃
qui piscis omnis formam , humo in repentis omnis Formam
18 תבנית כל־רמש באדמה תבנית כל־דגה אשר־
.terram desubter aquis in *
במים מתחת לארץ׃
solem videas & , cœlos ad tuos oculos eleues forte ne Et
19 ופן־תשא עיניך השמימה וראית את־השמש
,impellaris & , cælorum militiam omnem , stellas & ,lunam &
ואת־הירח ואת־הכוכבים כל צבא השמים ונדחת
tuus Deus DOMINVS est partitus quas ,eis seruias & , eis te incurues &
והשתחוית להם ועבדתם אשר חלק יהוה אלהיך
.cælis omnibus sub populis omnibus eas
אתם לכל העמים תחת כל־השמים׃
,ferri fornace ẽ vos eduxit & , DOMINVS cepit vos Et
20 ואתכם לקח יהוה ויוצא אתכם מכור הברזל
.ista die sicut hæreditatis populũ in ei existendum ad, Aegypto ex
ממצרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה׃
non ad † iurauit & ; vestra verba super me in est iratus DOMINVS Et
21 ויהוה התאנף־בי על־דבריכם וישבע לבלתי
quam ,bonam terram ad ingrediendũ non ad ‡ & , Iarden me transeundũ
עברי את־הירדן ולבלתי־בא אל־הארץ הטובה אשר
.hæreditatem ‡ tibi dans ‡ tuus Deus DOMINVS
יהוה אלהיך נתן לך נחלה׃
;Iarden transiens ego non , ista terra in moriens ego Nam
22 כי אנכי מת בארץ הזאת אינני עבר את־הירדן
.istam bonam terram hereditabitis & , transeuntes vos &
ואתם עברים וירשתם את־הארץ הטובה הזאת׃

quibus inuocauerimus / ‡ sunt / do coram vobis / ירה / ‡ Sed caue / corum / fac / יום חיה / ידע / † In / ‡ coram Dño Deo tuo / ‡ quãdo dixit / * vt timeant / ירא / viuunt / ardebat / ‡ medium & tenebræ / vos audiebatis, † vos videbatis / מון ראה / נגר לוח / ‡ vt faceretis; / ‡ lapideis. / * vt docerem / † vt faceretis / ‡ ad quã transitis, vt possideatis / חקק ירש / ‡ cauete / ‡ qua / similitudinẽ / בנה / ‡ imaginis, similitudinem / ‡ Similitudinem * est / ‡ similitudinẽ / ‡ volat / Similitudinem ‡ terra, / * est sub terra. / נשא / נדח / colas eas, diuisit / שחה / omni cælo. / ferrea, / vt essetis in / היה / contra propter vos, / † quod non transirem neque ingrederer / בוא / ‡ dat ‡ in / morior transeo / מות / transitis, possidebitis

,vide :Arnon torrentem transite & , proficiscimini , Surgite
24 †קוּמוּ [r] סְעוּ וְעִבְרוּ אֶת־נַחַל אַרְנֹן רְאֵה
:eius terram &, Emoræum Chesbon regē Sichon tua manu in dedi
[s] נָתַתִּי בְיָדְךָ אֶת־סִיחֹן מֶלֶךְ־חֶשְׁבּוֹן הָאֱמֹרִי וְאֶת־אַרְצוֹ
.bello cum in miscere & , hæredita incipe
[t] הָחֵל [v] רָשׁ [x] וְהִתְגָּר בּוֹ מִלְחָמָה׃
super tuum timorem & ,tuum pauorem dare incipiam ista Die
25 †הַיּוֹם הַזֶּה אָחֵל תֵּת פַּחְדְּךָ וְיִרְאָתְךָ עַל־
, tuum auditum audient qui ,cælis omnibus sub ‡ populorum facies
פְּנֵי הָעַמִּים תַּחַת כָּל־הַשָּׁמָיִם אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן שִׁמְעֲךָ
deserto è legatos† misi Et . tua facie à dolebunt & tremēt &
26 וְרָגְזוּ [y] וְחָלוּ מִפָּנֶיךָ׃ †וָאֶשְׁלַח מַלְאָכִים מִמִּדְבַּר
: dicendo ,pacis verbis Chesbon regem Sichon ad Chedemoth
קְדֵמוֹת אֶל־סִיחוֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן דִּבְרֵי שָׁלוֹם לֵאמֹר׃
,dexterā ad recedam non :ibo via in , via in ,tuā terram in‡Transibo
27 †אֶעְבְּרָה בְאַרְצֶךָ בַּדֶּרֶךְ בַּדֶּרֶךְ אֵלֵךְ לֹא אָסוּר יָמִין
aquas & : comedā & ,mihi franges argento in Cibum .sinistram ad neq;
28 וּשְׂמֹאול׃ †אֹכֶל בַּכֶּסֶף תַּשְׁבִּרֵנִי וְאָכַלְתִּי וּמַיִם
.meis pedibus in transibo tantùm :bibam & ,mihi dabis argento in
בַּכֶּסֶף תִּתֶּן־לִי [z] וְשָׁתִיתִי רַק אֶעְבְּרָה בְרַגְלָי׃
, Moabitæ & , Sehir in habitantes ,Esau filij mihi fecerunt Quemadmodū
29 †כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ־לִי בְּנֵי עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים בְּשֵׂעִיר וְהַמּוֹאָבִים
quam ,terram ad Iarden transeam quo vsque ,Har in habitantes
הַיֹּשְׁבִים בְּעָר עַד אֲשֶׁר־אֶעֱבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר־
.nobis dans noster Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נֹתֵן לָנוּ׃
quia ; eo in nos facere transire Chesbon rex Sichon voluit non Et
30 †וְלֹא אָבָה סִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן [z] הַעֲבִרֵנוּ בּוֹ כִּי־
roborauit & ,eius spiritum tuus Deus DOMINVS fecit indurare
הִקְשָׁה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־רוּחוֹ וְאִמֵּץ אֶת־
.hanc diem secundum tua manu in eum dandi causa ,eius cor
לְבָבוֹ לְמַעַן תִּתּוֹ בְיָדְךָ כַּיּוֹם הַזֶּה׃
tuas facies ad dare incepi , Vide : me ad DOMINVS dixit Et
31 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי רְאֵה הַחִלֹּתִי תֵּת לְפָנֶיךָ אֶת־
.eius terram hæreditandum ad ,hæredita incipe ; eius terram & ,Sichon
סִיחֹן וְאֶת־אַרְצוֹ הָחֵל רָשׁ לָרֶשֶׁת אֶת־אַרְצוֹ׃
eius populus omnis & , ipse nostrū occursum in Sichon est egressus Et
32 †וַיֵּצֵא סִיחֹן לִקְרָאתֵנוּ הוּא וְכָל־עַמּוֹ
noster Deus DOMINVS eum dedit Et : Iahas in bellum ad
33 לַמִּלְחָמָה יָהְצָה׃ †וַיִּתְּנֵהוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
.eius populum omnem & ,eius filios & , eum percussim⁹ &,nos ante
לְפָנֵינוּ [a] וַנַּךְ אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָו וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ׃
anathematizauimus &.ipso tempore in eius vrbes omnes cepimus Et
34 †וַנִּלְכֹּד אֶת־כָּל־עָרָיו בָּעֵת הַהִוא וַנַּחֲרֵם
.superstitē residuauimus nō .paruulum & ,mulieres & viros , vrbem omnem
אֶת־כָּל־עִיר מְתִם וְהַנָּשִׁים [b] וְהַטָּף לֹא הִשְׁאַרְנוּ שָׂרִיד׃
.cepimus quas vrbium spolium &; nobis sumus prędati animal Tantùm
35 †רַק הַבְּהֵמָה בָּזַזְנוּ לָנוּ וּשְׁלַל הֶעָרִים אֲשֶׁר לָכָדְנוּ׃
quæ ciuitatem &,Arnon torrentis labium super quæ ,Haroher Ab
36 †מֵעֲרֹעֵר אֲשֶׁר עַל־[c] שְׂפַת־נַחַל אַרְנֹן וְהָעִיר אֲשֶׁר
:nobis à se exaltauerat quę ,ciuitas fuit non ,Gilhad ad vsq; & torrēte in*
בַּנַּחַל וְעַד־הַגִּלְעָד לֹא [d] הָיְתָה קִרְיָה אֲשֶׁר שָׂגְבָה מִמֶּנּוּ
.nostras facies ad noster Deus DOMINVS dedit omnes
אֶת־הַכֹּל נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ׃
manum omnem ; accessisti non Hammon filiorū terram ad Tantùm
37 †רַק אֶל־אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹן לֹא קָרָבְתָּ כָּל־יַד
DOMINVS præcepit quæ omnia&, montis ciuitates & Iabboch torrētis
נַחַל יַבֹּק וְעָרֵי הָהָר וְכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
.noster Deus
אֱלֹהֵינוּ׃

nסע [r] / נתן [s] / possidere , & pugna cū eo in bello . / חלל [t] ירש [u] / גרה [x] / faciem / ‡qui sunt sub omni cælo, pauebunt, & timebunt / †nuncios / חול [y] / pacificis, / ‡ per / per viam, per viā pergam: declinabo / vendes / שתה [z] / qui habitant / qui habitant / dat / vt transiremus per eū, / עבר [z] / vt daret / coram te / possidere , vt possideas / נכה [a] / בניו / ק / destruximus paruulos. / reliquimus / טפף [b] / animalia / spolia / est iuxta ripā / שפה [c] / * est / effugerit à / היה [d] / tradidit corā nobis. / Sed / locum / montanas

CAP. III. ג

rex Ogh est egressus & ; Basan via ascendimus & , respeximus Et
1 †[a] וַנֵּפֶן [b] וַנַּעַל דֶּרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ־
.Edrehi in bellum ad eius populus omnis& ipse ,nostrū occursum ī Basan
הַבָּשָׁן לִקְרָאתֵנוּ הוּא וְכָל־עַמּוֹ לַמִּלְחָמָה אֶדְרֶעִי׃
tua manu in quia , eum timeas Ne : me ad DOMINVS dixit Et
2 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אַל־תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ
ei facies & : eius terram & ,eius populū omnem & , eum dabo
[c] נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וְאֶת־אַרְצוֹ [d] וְעָשִׂיתָ לּוֹ
.Chesbō in habitans qui , Emoræorū regi Sichon fecisti quemadmodum
כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן׃
regem Ogh etiam nostra manu in noster De⁹ DOMINVS dedit Et
3 †וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּיָדֵנוּ גַּם אֶת־עוֹג מֶלֶךְ־
sibi reliquerit non vt adeò ,cū percussim⁹&:ei⁹ populū omnem & , Basan
הַבָּשָׁן וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ [e] וַנַּכֵּהוּ עַד־בִּלְתִּי הִשְׁאִיר־לוֹ

vertim⁹ nos, per viam / פנה [a] עלה [b] / tradam / נתן [c] עשה [d] / habitabat / נכה [e]

non .ipso tempore in eius vrbes omnes cepimus Et .superstitem .
4 שָׂרִיד׃ †וַנִּלְכֹּד אֶת־כָּל־עָרָיו בָּעֵת הַהִוא לֹא
omnē vrbes Sexaginta .eis cum ab cepimus non quam ciuitas fuit
הָיְתָה קִרְיָה אֲשֶׁר לֹא־לָקַחְנוּ מֵאִתָּם שִׁשִּׁים עִיר כָּל־
.Basan in Ogh regni Argob funem
חֶבֶל אַרְגֹּב מַמְלֶכֶת עוֹג בַּבָּשָׁן׃
tantùm ,vecti & ,foribus ,alto muro munitæ vrbes istæ Omnes
5 †כָּל־אֵלֶּה עָרִים בְּצֻרֹת חוֹמָה גְבֹהָה דְּלָתַיִם וּבְרִיחַ לְבַד
.valde multum muratis non vrbibus ab
מֵעָרֵי הַפְּרָזִי הַרְבֵּה מְאֹד׃
;Chesbon regi Sichon fecimus quemadmodum ,eas desolauimus Et
6 †וַנַּחֲרֵם אוֹתָם כַּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ לְסִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן
.paruulum & , mulieres ,viros ,vrbem omnem desolando
הַחֲרֵם כָּל־עִיר מְתִם הַנָּשִׁים וְהַטָּף׃
.nobis sumus prædati vrbium spolium & ,animal omne Et
7 †וְכָל־הַבְּהֵמָה וּשְׁלַל הֶעָרִים [e] בַּזּוֹנוּ לָנוּ׃
regum duorum manu è terram ipso tempore in cepimus Et
8 †[f] וַנִּקַּח בָּעֵת הַהִוא אֶת־הָאָרֶץ מִיַּד שְׁנֵי מַלְכֵי
montem ad vsque Arnon torrente à , Iarden transitu in †qui , Emoræorū
הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִנַּחַל אַרְנֹן עַד־הַר
vocabunt Emoræi & :Sirion ,Chermon vocabunt Sidonij .Chermon
9 חֶרְמוֹן׃ †צִידֹנִים יִקְרְאוּ לְחֶרְמוֹן שִׂרְיֹן וְהָאֱמֹרִי יִקְרְאוּ
omnis & ,Ghilhad omnis & ,planiciei vrbes Omnes .Senir ei
10 לוֹ שְׂנִיר׃ †כֹּל עָרֵי הַמִּישֹׁר וְכָל־הַגִּלְעָד וְכָל־
.Basan in Ogh regni vrbes , Edrehi & , Salcah ad vsque Basan
הַבָּשָׁן עַד־סַלְכָה וְאֶדְרֶעִי עָרֵי מַמְלֶכֶת עוֹג בַּבָּשָׁן׃
: Rephaim residuo è remanserat Basan rex Ogh tantummodo Quia
11 †כִּי רַק־עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן נִשְׁאַר מִיֶּתֶר הָרְפָאִים
?Hammon filiorum Rabbath in ipse nonne , ferri lectus ,eius lectus ecce
הִנֵּה עַרְשׂוֹ עֶרֶשׂ בַּרְזֶל הֲלֹה הִוא בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן
eius latitudo cubitorum quatuor & , eius longitudo cubitorū Nouem
תֵּשַׁע [g] אַמּוֹת אָרְכָּהּ וְאַרְבַּע אַמּוֹת רָחְבָּהּ
tempore in possedimus istam terram Et .viri cubito in
12 בְּאַמַּת־אִישׁ׃ †וְאֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת יָרַשְׁנוּ בָּעֵת
montis dimidium & ,Arnon torrentem super * quæ Haroher ab ,ipso
הַהִוא מֵעֲרֹעֵר אֲשֶׁר־עַל־נַחַל אַרְנֹן [h] וַחֲצִי הַר־
.Ghaditis & ,Reubenitis dedi eius vrbes & ; Ghilghad
הַגִּלְעָד וְעָרָיו [i] נָתַתִּי לָראוּבֵנִי וְלַגָּדִי׃
dimidiæ dedi Ogh regni Basan omnem & ,Ghilhad residuum Et
13 †וְיֶתֶר הַגִּלְעָד וְכָל־הַבָּשָׁן מַמְלֶכֶת עוֹג נָתַתִּי לַחֲצִי
vocabitur ipse , Basan omnem, Argob funem omnem , Menasseh tribui
שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה כֹּל חֶבֶל הָאַרְגֹּב לְכָל־הַבָּשָׁן הַהוּא יִקָּרֵא
.gigantum terra
אֶרֶץ רְפָאִים׃
ad vsque ,Argob funem omnem cepit Menasseh filius Iahir
14 †יָאִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לָקַח אֶת־כָּל־חֶבֶל אַרְגֹּב עַד־
,suum nomen super eos vocauit & .Mahachathi & , Ghesuri terminum
גְּבוּל הַגְּשׁוּרִי וְהַמַּעֲכָתִי וַיִּקְרָא אֹתָם עַל־שְׁמוֹ
.istam diem ad vsque , Iair villas Basan
אֶת־הַבָּשָׁן [k] חַוֺּת יָאִיר עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃
.Ghilhad dedi Machir ipsi Et
15 †וּלְמָכִיר נָתַתִּי אֶת־הַגִּלְעָד׃
Arnō torrentē ad vsq; & Ghilhad à dedi Ghaditis & ,Reubenitis Et
16 †וְלָראוּבֵנִי וְלַגָּדִי נָתַתִּי מִן־הַגִּלְעָד וְעַד־נַחַל אַרְנֹן
filiorum terminū ,torrentē Iabboch ad vsq; &;terminū &,torrētis mediū
תּוֹךְ הַנַּחַל וּגְבֻל וְעַד יַבֹּק הַנַּחַל גְּבוּל בְּנֵי
ad vsq; & Chinnereth à,terminū &,Iarden & planiciem Et .Hammon
17 עַמּוֹן׃ †וְהָעֲרָבָה וְהַיַּרְדֵּן וּגְבֻל מִכִּנֶּרֶת וְעַד
.orientem ad collis † effusionibus sub , salis mare , planiciei mare
יָם הָעֲרָבָה יָם הַמֶּלַח תַּחַת [k] אַשְׁדֹּת הַפִּסְגָּה מִזְרָחָה׃
vester Deus DOMINVS : dicendo ,ipso tempore in vobis præcepi Et
18 †[l] וָאֲצַו אֶתְכֶם בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
facies ad transibitis expediti :eam hereditandū ad, istam terram vobis dedit
נָתַן לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ חֲלוּצִים תַּעַבְרוּ לִפְנֵי
.roboris filij omnes , Israel filiorum vestrorum fratrum
אֲחֵיכֶם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־בְּנֵי־חָיִל׃
quòd noui) vestra acquisitio & ,vestri paruuli &,vestræ vxores Tantūmodo
19 †רַק נְשֵׁיכֶם [m] וְטַפְּכֶם [n] וּמִקְנֵכֶם יָדַעְתִּי כִּי־
.vobis dedi quas vestris vrbibus in manebunt (vobis multa acquisitio
מִקְנֶה רַב לָכֶם יֵשְׁבוּ בְּעָרֵיכֶם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם׃
possideāt &,vobis sicut vestris fratrib⁹DOMINVS requiē dederit Donec
20 †עַד אֲשֶׁר־[o] יָנִיחַ יְהוָה לַאֲחֵיכֶם כָּכֶם וְיָרְשׁוּ
transitu in eis dans vester Deus DOMINVS quam terram ipsi etiam
גַם־הֵם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָהֶם בְּעֵבֶר
.vobis dedi quam, suam hæreditatē ad vir reuertemini Et. Iarden
הַיַּרְדֵּן [p] וְשַׁבְתֶּם אִישׁ לִירֻשָּׁתוֹ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם׃

regionem / portis, vectibus prę ter vrbes villarum absque muro multas / paruulos. / omnia animalia, spolia / בזז [e] / לקח [f] / †erant trans / vocant / vocant eum / ex reliquis gigantibus: ferreus est / אמה [g] / secundum cubitum / *est iuxta / חצה [h] / נתן [i] / regionem / quæ vocabatur / regionem / eas secundū / Chauoth / חוה [k] / †aquarum / אשד [k] / צוה [l] / vt possideatis accincti armis ante fratres vestros filios robusti. / pecudes vestræ / טפף [m] / קנה [n] / pecudes multæ sunt. / נוח [o] / dat trans vnusquisque possessionem / שוב [p]

,tuus Deus DOMINVS te portauit quia ;vidisti quod deserto in Et
31 וּבַמִּדְבָּר אֲשֶׁר רָאִיתָ אֲשֶׁר נְשָׂאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
,ambulastis qua via tota in ,suũ filium vir portat quemadmodum
כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא־אִישׁ אֶת־בְּנוֹ בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הֲלַכְתֶּם
.istum locum ad vsque vos venire ad vsque
עַד־בֹּאֲכֶם עַד־הַמָּקוֹם הַזֶּה׃
;vestrum Deum DOMINVM in credentes vos non isto verbo in Et
32 וּבַדָּבָר הַזֶּה אֵינְכֶם מַאֲמִינִם בַּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃
,vos castrametandũ ad locũ vobis explorandũ ad via in vobis coram Euntem
33 הַהֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם בַּדֶּרֶךְ לָתוּר לָכֶם מָקוֹם לַחֲנֹתְכֶם
nube in‡& , ea in ambularetis qua via in† vos faciendũ videre ad,nocte igne in‡
בָּאֵשׁ לַיְלָה לַרְאֹתְכֶם בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ־בָהּ וּבֶעָנָן
;vestrorũ verborũ vocem DOMINVS audiuit Et .interdiu
34 יוֹמָם׃ וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־קוֹל דִּבְרֵיכֶם
viris in* vir viderit Si : dicendo ,iurauit &,ira ferbuit‖&
35 וַיִּקְצֹף וַיִּשָּׁבַע לֵאמֹר׃ אִם־יִרְאֶה אִישׁ בָּאֲנָשִׁים
, iuraui quam ‡ bonam terram ,istius malæ generationis istis
הָאֵלֶּה הַדּוֹר הָרָע הַזֶּה אֵת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי
ipse.Iephunneh filiũ Caleb Præter :vestris patribus dandum ad
36 לָתֵת לַאֲבֹתֵיכֶם׃ זוּלָתִי כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה הוּא
quòd eo,eius filiis &,ea in calcauit qua terram dabo ei & , eã videbit
יִרְאֶנָּה וְלוֹ־אֶתֵּן אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּרַךְ־בָּהּ וּלְבָנָיו יַעַן אֲשֶׁר
DOMINVS est iratus me in‖Etiam .DOMINVM post compleuit‖
37 מִלֵּא אַחֲרֵי יְהוָה׃ גַּם־בִּי הִתְאַנַּף יְהוָה
.illuc ingredieris non tu Etiam :dicendo ,vos propter
בִּגְלַלְכֶם לֵאמֹר גַּם־אַתָּה לֹא־תָבֹא שָׁם׃
ipsum :illuc ingredietur ipse ,tuas facies ad stans , Nun filius Iehosuah
38 יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן הָעֹמֵד לְפָנֶיךָ הוּא יָבֹא שָׁמָּה אֹתוֹ
.Israel eam faciet hæreditare ipse quia ,robora
חַזֵּק כִּי־הוּא יַנְחִלֶנָּה אֶת־יִשְׂרָאֵל׃
qui vestri filij & , erit prædam in ,dixistis quem vester paruulus Et
39 וְטַפְּכֶם אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם לָבַז יִהְיֶה וּבְנֵיכֶם אֲשֶׁר
e is & , illuc intrabunt ipsi , malum & bonũ hodie cognouerunt non
לֹא־יָדְעוּ הַיּוֹם טוֹב וָרָע הֵמָּה יָבֹאוּ שָׁמָּה וְלָהֶם
, vobis respicite vos Et .eam hæreditate accipient ipsi & ,eam dabo
40 אֶתְּנֶנָּה וְהֵם יִירָשׁוּהָ׃ וְאַתֶּם פְּנוּ לָכֶם
.Suph maris via , desertum in proficiscimini &
וּסְעוּ הַמִּדְבָּרָה דֶּרֶךְ יַם־סוּף׃
,ascẽdemus nos ;DOMINO Peccauim’:me ad dixistis & ,respõdistis Et
41 וַתַּעֲנוּ וַתֹּאמְרוּ אֵלַי חָטָאנוּ לַיהוָה אֲנַחְנוּ נַעֲלֶה
,noster Deus DOMINVS nobis præcepit quę omnia iuxta pugnabim’&
וְנִלְחַמְנוּ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
.montẽ in ascendere fategistis & , sui belli vasa vir accinxistis &
וַתַּחְגְּרוּ אִישׁ אֶת־כְּלֵי מִלְחַמְתּוֹ וַתָּהִינוּ לַעֲלֹת הָהָרָה׃
ne & , ascendatis Ne: eis Dic: me ad DOMINVS dixit Et
42 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֱמֹר לָהֶם לֹא תַעֲלוּ וְלֹא־
.vestrorũ inimicorũ aspect’ ad pcutiamini nõ & , vestro interiori i ego nõ q a, pugnetis
תִלָּחֲמוּ כִּי אֵינֶנִּי בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִּנָּגְפוּ לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם׃
,DOMINI os irritastis & , audistis non &,vos ad sum locutus Et
43 וָאֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וַתַּמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה
Emoræus est egressus Et .montem in ascendistis &,egistis superbè &
44 וַתָּזִדוּ וַתַּעֲלוּ הָהָרָה׃ וַיֵּצֵא הָאֱמֹרִי
quemadmodũ ,vos sunt psecuti&; vestri occursum in ,isto mõte in habitãs
הַיֹּשֵׁב בָּהָר הַהוּא לִקְרַאתְכֶם וַיִּרְדְּפוּ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר
.Chormah ad vsque Sehir in vos contriuerunt & ; apes facerent
תַּעֲשֶׂינָה הַדְּבֹרִים וַיַּכְּתוּ אֶתְכֶם בְּשֵׂעִיר עַד־חָרְמָה׃
DOMINVS audiuit non &: DOMINI facies ad fleuistis &, estis reuersi Et
45 וַתָּשֻׁבוּ וַתִּבְכּוּ לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא־שָׁמַע יְהוָה
diebus Cades in mansistis Et .vos ad aures arrexit non & , vestra voce in
46 בְּקֹלְכֶם וְלֹא הֶאֱזִין אֲלֵיכֶם׃ וַתֵּשְׁבוּ בְקָדֵשׁ יָמִים
.mansistis quibus dies secundũ ;multis
רַבִּים כַּיָּמִים אֲשֶׁר יְשַׁבְתֶּם׃

CAP. II. ב

quemadmodũ,Suph maris via desertũ in sumus profecti &,nos vertim’Et
1 וַנֵּפֶן וַנִּסַּע הַמִּדְבָּרָה דֶּרֶךְ יַם־סוּף כַּאֲשֶׁר
.multis diebus Sehir montẽ circumiuimus &;me ad DOMINVS est locut’
דִּבֶּר יְהוָה אֵלָי וַנָּסָב אֶת־הַר־שֵׂעִיר יָמִים רַבִּים׃
circumisse vobis Multum : dicendo me ad DOMINVS dixit Et
2 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ רַב־לָכֶם סֹב
præcipe populo Et .aquilonem ad vobis respicite .istum montẽ
3 אֶת־הָהָר הַזֶּה פְּנוּ לָכֶם צָפֹנָה׃ וְאֶת־הָעָם צַו
4 habitantium Esau filiorũ vestrorum fratrũ termino in transeuntes Vos : dicendo
לֵאמֹר אַתֶּם עֹבְרִים בִּגְבוּל אֲחֵיכֶם בְּנֵי־עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים
.valde custodiemini & , vobis à timebunt &; Sehir in
בְּשֵׂעִיר וְיִירְאוּ מִכֶּם וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד׃

per totã viã per quam donec veniretis בוא hoc credidistis Dño Deo vestro:qui præcedebat vos ‡ pro castris vestris, חנה ‡per ignẽ in † viã per quã ambularetis, ‡ per nubem in die. ראה ילך ‖ iratus est, *ex ‡ super רוע vt darem נתן per quam calcauit, ‖pfecit vt iret ‖ contra qui stat corã te, paruuli vestri de quibus ‖ erunt, טפף vertite vos, פנה per viam נסע ענה צוה vnusquisque arma bellica sua voluistis הין עלה sum in medio vestri, corã inimicis vestris. מרה qui habitabat faciunt à עשה כתת coram Dño, שוב בכה vocẽ vestrã, auscultauit vobis. קול ישב יום per viam פנה סבב Sufficit vertite vos צוה transitis per terminum qui habitant cauebitis vos

ad vsque eorum terra de vobis dabo non quia,eis cum litem misceatis Ne
5 אַל־תִּתְגָּרוּ בָם כִּי לֹא־אֶתֵּן לָכֶם מֵאַרְצָם עַד
.Sehir montem dedi Esau ipsi hæreditatem‖quia ;pedis volæ calcationẽ
מִדְרַךְ כַּף־רָגֶל כִּי־יְרֻשָּׁה לְעֵשָׂו נָתַתִּי אֶת־הַר שֵׂעִיר׃
aquas etiam & : comedetis & ,argento in eis ab frangetis Cibum
6 אֹכֶל תִּשְׁבְּרוּ מֵאִתָּם בַּכֶּסֶף וַאֲכַלְתֶּם וְגַם־מַיִם
tuus Deus DOMINVS Quia : bibetis & ,argento in eis ab fodietis
7 תִּכְרוּ מֵאִתָּם בַּכֶּסֶף וּשְׁתִיתֶם׃ כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
magnum desertum tuũ ambulare nouit .tuę man’opere oĩ in tibi benedixit
בֵּרַכְךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶךָ יָדַע לֶכְתְּךָ אֶת־הַמִּדְבָּר הַגָּדֹל
indiguisti non .tecũ‡tuus Deus DOMINVS ,annis quadraginta Iã .istud
הַזֶּה זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ לֹא חָסַרְתָּ
,Sehir in habitantibus ,Esau filiis nostris fratrib’ à transiuimus Et .re
8 דָּבָר׃ וַנַּעֲבֹר מֵאֵת אַחֵינוּ בְנֵי־עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים בְּשֵׂעִיר
trãsiuimus &,nos vertim’& :Hesiongaber ab &,Elath ab planiciei via à
מִדֶּרֶךְ הָעֲרָבָה מֵאֵילַת וּמֵעֶצְיֹן גָּבֶר וַנֵּפֶן וַנַּעֲבֹר
angusties Ne: me ad DOMINVS dixit Et .Moab deserti via
9 דֶּרֶךְ מִדְבַּר מוֹאָב׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אַל־תָּצַר
eius terra de tibi dabo non quia , bello eis cum te misceas neque ,Moab
אֶת־מוֹאָב וְאַל־תִּתְגָּר בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא־אֶתֵּן לְךָ מֵאַרְצוֹ
.hæreditatem†Har dedi Loth filiis quia ,hæreditatẽ†
יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי־לוֹט נָתַתִּי אֶת־עָר יְרֻשָּׁה׃
,multus & ,magnus populus,ea in habitabant antea Emim ‡
10 הָאֵמִים לְפָנִים יָשְׁבוּ בָהּ עַם גָּדוֹל וְרַב
,ipsi etiam reputabantur Gigantes† .Hanachim*sicut ,excelsus &
11 וָרָם כָּעֲנָקִים׃ רְפָאִים יֵחָשְׁבוּ אַף־הֵם
.Emim eis vocabant Moabitæ & :gigãtes sicut
כָּעֲנָקִים וְהַמֹּאָבִים יִקְרְאוּ לָהֶם אֵמִים׃
,eos possederunt Esau filij & ,antea Chorim‡ habitauerunt Sehir in Et
12 וּבְשֵׂעִיר יָשְׁבוּ הַחֹרִים לְפָנִים וּבְנֵי עֵשָׂו יִירָשׁוּם
fecit quemadmodum ,eis pro habitauerunt & ,suis faciebus à eos cõfecerũt &
וַיַּשְׁמִידוּם מִפְּנֵיהֶם וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה
.eis DOMINVS dedit quam suæ hæreditatis terra in Israel
יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ יְרֻשָּׁתוֹ אֲשֶׁר־נָתַן יְהוָה לָהֶם׃
transiuimus Et .Zered torrentẽ vobis transite &,surgite Nunc
13 עַתָּה קֻמוּ וְעִבְרוּ לָכֶם אֶת־נַחַל זָרֶד וַנַּעֲבֹר
Cades de ambulauimus quibus dies Et .Zered torrentem
14 אֶת־נַחַל זָרֶד׃ וְהַיָּמִים אֲשֶׁר־הָלַכְנוּ מִקָּדֵשׁ
octo &, triginta‖Zered torrentem transiuimus quo vsque,Barneah
בַּרְנֵעַ עַד אֲשֶׁר־עָבַרְנוּ אֶת־נַחַל זֶרֶד שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה
interiori de belli virorum generatio omnis consumi ad vsque , anni
שָׁנָה עַד־תֹּם כָּל־הַדּוֹר אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה מִקֶּרֶב
.eis DOMINVS iurauit quemadmodum , castrametationis
הַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לָהֶם׃
interiori ex eos conterendum ad eos in fuit DOMINI manus etiam Et
15 וְגַם יַד־יְהוָה הָיְתָה בָּם לְהֻמָּם מִקֶּרֶב
fuerũt cõsumpti quando fuit Et .eos consumendum ad vsq;,castrametationis
16 הַמַּחֲנֶה עַד תֻּמָּם׃ וַיְהִי כַאֲשֶׁר־תַּמּוּ
:populi interiori ex moriendum ad , belli viri omnes
כָּל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה לָמוּת מִקֶּרֶב הָעָם׃
: dicendo ,me ad DOMINVS est locutus Et
17 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
.Har Moab terminum hodie transiens Tu
18 אַתָּה עֹבֵר הַיּוֹם אֶת־גְּבוּל מוֹאָב אֶת־עָר׃
,eis cum litiges ne & ,eos coarctes ne,Hammõ filiorũ regione è accedes‖Et
19 וְקָרַבְתָּ מוּל בְּנֵי עַמּוֹן אַל־תְּצֻרֵם וְאַל־תִּתְגָּר בָּם
Loth filiis quia ,hæreditatẽ tibi Hammõ filiorũ terra de dabo non quia
כִּי לֹא־אֶתֵּן מֵאֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹן לְךָ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי־לוֹט
.ipsa etiam reputabitur Gigantum‖Terra .possessionem eam dedi
20 נְתַתִּיהָ יְרֻשָּׁה׃ אֶרֶץ־רְפָאִים תֵּחָשֵׁב אַף־הִוא
eis vocabant Hammonitæ &, antea ea in habitauerunt gigantes‡
רְפָאִים יָשְׁבוּ־בָהּ לְפָנִים וְהָעַמֹּנִים יִקְרְאוּ לָהֶם
:Hanachim†sicut excelsus &,multus &,magnus Populus .Zamzũmim
21 זַמְזֻמִּים׃ עַם גָּדוֹל וְרַב וָרָם כָּעֲנָקִים
habitauerũt &,eos possederunt &,eorũ faciebus à DOMINVS eos pdidit &
וַיַּשְׁמִידֵם יְהוָה מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשֻׁם וַיֵּשְׁבוּ
habitantibus Esau filiis fecit Quemadmodum eis pro
22 תַחְתָּם׃ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לִבְנֵי עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים
,eos expulerunt &,eorum faciebus à Choreos ‡ confecit qui , Sehir in
בְּשֵׂעִיר אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אֶת־הַחֹרִי מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשֻׁם
habitantes Hauuim Et .istam diem ad vsque eis pro habitauerũt &
23 וַיֵּשְׁבוּ תַחְתָּם עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וְהָעַוִּים הַיֹּשְׁבִים
,eos pdiderũt Caphthor de egrediẽtes Caphthorim,Hazzah vsq;Chaseri‖in
בַּחֲצֵרִים עַד־עַזָּה כַּפְתֹּרִים הַיֹּצְאִים מִכַּפְתֹּר הִשְׁמִידֻם
.eis pro habitauerunt &
וַיֵּשְׁבוּ תַחְתָּם׃

prouocetis eos, גרה plantæ ‖in כפף emetis aquã emetis כרה שתה ingressum tuum per ילך ‡ fuit caruisti aliquo. qui habitabant per viam oppugnes צור puoces eos ad bellum, †in ‡Terribiles *Torquati †Consternantes רום eos Terribiles. ‡ Heroes expulerunt חור perdiderunt à facie sua loco ipsorũ, קום donec transiremus ‖fuerunt donec consumeretur bellatorum medio castrorum, המם contra perdendum è medio castrorũ,donec consumeret bellatores,vt morerentur è medio transis ‖ quando obsideas צור גרה ‖ cõsternantium ‡consternantes eos præsumptuosos. † torquati: זמם facie expulerũt loco ipsorũ. quihabitabãt disperdidit ‡heroes facie loco ipsorũ quihabitabãt ‖villis qui egressi sunt loco eorum.

אלה הדברים

LIBER ELLE HADDEBARIM,

QVI GRÆCE DICITVR DEVTERONOMIVM; LATINE, SECVNDA LEX.

CAP. I. א

Moseh est locutus quæ verba † Ista
1 אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה
,deserto in ,Iarden *transitu in* Israel omnem ad
אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בַּמִּדְבָּר
inter & ,Paran inter ,Suph *contra* planicie in
בָּעֲרָבָה מוֹל סוּף בֵּין־פָּארָן וּבֵין־
.Dizahab &,Chaseroth &,Labã &,Tophel
תֹּפֶל וְלָבָן וַחֲצֵרֹת וְדִי זָהָב׃
Cades ad vsque ,Sehir montis *via* ,Choreb à diebus Vndecim
2 אַחַד עָשָׂר יוֹם מֵחֹרֵב דֶּרֶךְ הַר־שֵׂעִיר עַד קָדֵשׁ
,mense vndecimo in anno quadragesimo in fuit Et .Barneah
3 בַּרְנֵעַ׃ וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה בְּעַשְׁתֵּי־עָשָׂר חֹדֶשׁ
omnia secundum ,Israel filios ad Moseh est locutus ,mensis vna in
בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל
eum percussisse Post .eos ad ei DOMINVS præcepit quæ
4 אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ אֲלֵהֶם׃ אַחֲרֵי הַכֹּתוֹ אֵת
,Basan regem Ogh & ,Chesbon in *habitans* qui ,Emoræorũ regem Sichõ
סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן וְאֵת עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן
terra in Iarden *transitu In* .Edrehi in Astaroth in *habitans*
5 אֲשֶׁר־יוֹשֵׁב בְּעַשְׁתָּרֹת בְּאֶדְרֶעִי׃ בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ
:dicendo ,hanc legem explanare Moseh *voluit* ,Moab
מוֹאָב הוֹאִיל מֹשֶׁה בֵּאֵר אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת לֵאמֹר׃
Multum :dicẽdo ,Choreb in nos ad est locutus noster Deus DOMINVS
6 יְהוָה אֱלֹהֵינוּ דִּבֶּר אֵלֵינוּ בְּחֹרֵב לֵאמֹר רַב־
,vobis proficiscimini & vos Vertite .isto monte in habitasti vobis
7 לָכֶם שֶׁבֶת בָּהָר הַזֶּה׃ פְּנוּ וּסְעוּ לָכֶם
,mõte in ,solitudine in ,ei vicinos omnes ad & ,Emoræi montem *venite &*
וּבֹאוּ הַר הָאֱמֹרִי וְאֶל־כָּל־שְׁכֵנָיו בָּעֲרָבָה בָהָר
Lebanon &,Chenahanæi terra :maris *portu* in &,meridie in &,planicie in &
וּבַשְּׁפֵלָה וּבַנֶּגֶב וּבְחוֹף הַיָּם אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַלְּבָנוֹן
.Perath flumen ,magnum flumen ad vsque
עַד־הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר־פְּרָת׃
possidete & ,ingredimini :terram *vestras facies ad* dedi Vide
8 רְאֵה נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם אֶת־הָאָרֶץ בֹּאוּ וּרְשׁוּ אֶת־
,Ischac ,Abraham ,vestris patribus DOMINVS iurauit quam terram
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵיכֶם לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
.eos post eorum semini & ,eis *dandum ad* ,Iahacob &
וּלְיַעֲקֹב לָתֵת לָהֶם וּלְזַרְעָם אַחֲרֵיהֶם׃
solus *potero* Non :dicendo ,illo tempore in vos ad dixi Et
9 וָאֹמַר אֲלֵכֶם בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר לֹא־אוּכַל לְבַדִּי
multiplicauit vester Deus DOMINVS .vos ferre
10 שְׂאֵת אֶתְכֶם׃ יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה
.multitudine in cælorum stellæ sicut hodie *vos ecce &* ,vos
אֶתְכֶם וְהִנְּכֶם הַיּוֹם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב׃
mille ,vos sicut ,vos super addat vestrorum patrum Deus DOMINVS
11 יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵכֶם יֹסֵף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֶלֶף
.vobis est locutus quemadmodum ,vobis benedicat & ; vicibus
פְּעָמִים וִיבָרֵךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם׃
:vestrum onus & ,vestrum laborem *grauem* solus feram Quomodo
12 אֵיכָה אֶשָּׂא לְבַדִּי טָרְחֲכֶם וּמַשַּׂאֲכֶם
,intelligẽtes &,sapientes viros vobis Date ? *vestram contentionem* &
13 וְרִיבְכֶם׃ הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וּנְבֹנִים
.*vestra capita in* eos ponam & ;vestris tribubus notos &
וִידֻעִים לְשִׁבְטֵיכֶם וַאֲשִׂימֵם בְּרָאשֵׁיכֶם׃
es locutus quod *verbum* Bonum :dixistis atque ,mihi respondistis Et
14 וַתַּעֲנוּ אֹתִי וַתֹּאמְרוּ טוֹב־הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ
viros ,vestrarum *virgarũ* capita cepi Et *faciendum ad*
15 לַעֲשׂוֹת׃ וָאֶקַּח אֶת־רָאשֵׁי שִׁבְטֵיכֶם אֲנָשִׁים
,*millium principes* ; vos super capita eos dedi & ;notos & ,sapientes
חֲכָמִים וִידֻעִים וָאֶתֵּן אֹתָם רָאשִׁים עֲלֵיכֶם שָׂרֵי אֲלָפִים
,præfectos &,*decem principes & quinquaginta principes* &,*centenorum principes* &
וְשָׂרֵי מֵאוֹת וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשָׂרֵי עֲשָׂרֹת וְשֹׁטְרִים
.vestris tribubus
לְשִׁבְטֵיכֶם׃

Marginalia (right): † sunt trans è regione — a הָיָה — itinere — Postquam percutere fecit — b נָכָה — habitabat — habitabat — Trans — incepit — c יָאַל — d יָרָה — Sat — e יָשַׁב — f פָּנָה — g נָסַע — ite ad — h בּוֹא — littore — i חָפַף — coram vobis — k יָרַשׁ — super — vt daret — l נָתַן — possum — m בַּד — n נָשָׂא — estis — estis — lites vestras? — ex — o רוּב יָהַב — p בִּין — principes vestros. — r שׂוּם — est — s עָנָה — vt faceres. — t tuli principes tribuum — עָשָׂה לָקַח — posui principes, — tcenturiones, quinquagenarios, & decuriões, — de — שׂוּר — y מֵאָה

Audiẽdo :dicendo ,illo tempore in vestris iudicibus præcepi Et
16 וָאֲצַוֶּה אֶת־שֹׁפְטֵיכֶם בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר שָׁמֹעַ
,eius fratrẽ inter & ,virũ inter iustitiam *iudicabitis* &,vestros fratres inter
בֵּין־אֲחֵיכֶם וּשְׁפַטְתֶּם צֶדֶק בֵּין־אִישׁ וּבֵין־אָחִיו
,paruũ Sicut .iudicio in *facies* agnoscetis Non .eius peregrinũ inter &
17 וּבֵין גֵּרוֹ׃ לֹא־תַכִּירוּ פָנִים בַּמִּשְׁפָּט כַּקָּטֹן
iudicium quia ; viri *vultibus* à timebitis Non .audietis magnum sic
כַּגָּדֹל תִּשְׁמָעוּן לֹא תָגוּרוּ מִפְּנֵי־אִישׁ כִּי הַמִּשְׁפָּט
,me ad *facietis accedere* ,vobis à *durauerit* quod *verbum* & ; illud Deo
לֵאלֹהִים הוּא וְהַדָּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תַּקְרִבוּן אֵלַי
omnia illo tempore in vobis præcepi Et .illud audiam &
18 וּשְׁמַעְתִּיו׃ וָאֲצַוֶּה אֶתְכֶם בָּעֵת הַהִוא אֵת כָּל־
perãbulauim^9 &,Choreb è sum^a profecti Et *facietis quæ verba*
19 הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן׃ וַנִּסַּע מֵחֹרֵב וַנֵּלֶךְ
via † vidistis *quod illud* terribile & ,*magnum desertum* totum
אֵת כָּל־הַמִּדְבָּר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא הַהוּא אֲשֶׁר רְאִיתֶם דֶּרֶךְ
noster Deus DOMINVS præcepit quemadmodum ,Emoræi montis
הַר הָאֱמֹרִי כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
Venistis ; vos ad dixi Et .Barneah Cades ad vsq; venim^9 Et .nobis
20 אֹתָנוּ וַנָּבֹא עַד קָדֵשׁ בַּרְנֵעַ׃ וָאֹמַר אֲלֵכֶם בָּאתֶם
.nobis *dans* noster Deus DOMINVS quem ,Emoræi montẽ ad vsq;
עַד־הַר הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נֹתֵן לָנוּ׃
,Ascende .terram *tuas facies ad* tuus Deus DOMINVS dedit Vide
21 רְאֵה נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ אֶת־הָאָרֶץ עֲלֵה
.tibi tuorum patrum Deus DOMINVS est locutus quẽadmodũ ,posside
רֵשׁ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ
.consterneris ne & ,timeas ne
אַל־תִּירָא וְאַל־תֵּחָת׃
viros Mittamus : dixistis & ,vos omnes me ad accessistis Et
22 וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כֻּלְּכֶם וַתֹּאמְרוּ נִשְׁלְחָה אֲנָשִׁים
:*verbum* nobis referant & ;terram nobis *effodiant* & ,*nostras facies ad*
לְפָנֵינוּ וְיַחְפְּרוּ־לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וְיָשִׁבוּ אֹתָנוּ דָּבָר אֶת־
.*eas* ad *veniemus* quas vrbes & ,*ea in ascendemus qua* viam
הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נַעֲלֶה־בָּהּ וְאֵת הֶעָרִים אֲשֶׁר נָבֹא אֲלֵיהֶן׃
,viros duodecim vobis ex cepi & ;*verbum* meis oculis in fuit bonum Et
23 וַיִּיטַב בְּעֵינַי הַדָּבָר וָאֶקַּח מִכֶּם שְׁנֵים עָשָׂר אֲנָשִׁים
.*tres* ,montem in ascenderunt Et ,se verterunt Et .tribu vnum virum
24 אִישׁ אֶחָד לַשָּׁבֶט׃ וַיִּפְנוּ וַיַּעֲלוּ הָהָרָה
.eam explorauerũt & ;Eschol *torrentem* ad vsque venerunt &
וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל אֶשְׁכֹּל וַיְרַגְּלוּ אֹתָהּ׃
:nos ad fecerũt descendere & ,terræ fructu de sua manu in ceperunt Et
25 וַיִּקְחוּ בְיָדָם מִפְּרִי הָאָרֶץ וַיּוֹרִדוּ אֵלֵינוּ
DOMINVS quam terra *Bona* :dixerunt & ,*verbum* nobis retulerũt &
וַיָּשִׁבוּ אֹתָנוּ דָבָר וַיֹּאמְרוּ טוֹבָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה
irritastis & ,ascendere voluistis non Et .nobis *dans* noster Deus
26 אֱלֹהֵינוּ נֹתֵן לָנוּ׃ וְלֹא אֲבִיתֶם לַעֲלֹת וַתַּמְרוּ אֶת־פִּי
:dixistis & ,vestris *tentoriis* in murmurastis Et .vestri Dei DOMINI os
27 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ וַתֵּרָגְנוּ בְאָהֳלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ
dandum ad ,Aegypti terra de nos eduxit ,nos DOMINI odio In
בְּשִׂנְאַת יְהוָה אֹתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לָתֵת
.nos faceret perdere vt ,Emoræi manu in nos
אֹתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ׃
nostrum cor *liquefecerunt* nostri Fratres ? *ascendentes* nos Quo
28 אָנָה אֲנַחְנוּ עֹלִים אַחֵינוּ הֵמַסּוּ אֶת־לְבָבֵנוּ
munitæ & ,magnæ vrbes ;nobis *præ elatus* & ,magnus Populus :dicẽdo
לֵאמֹר עַם גָּדוֹל וָרָם מִמֶּנּוּ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצוּרֹת
.ibi vidimus Hanachim † filios etiam & ,cælos in
בַּשָּׁמָיִם וְגַם־בְּנֵי עֲנָקִים רָאִינוּ שָׁם׃
.eis ab timeatis neque frangamini Ne :vos ad dixi Et
29 וָאֹמַר אֲלֵכֶם לֹא־תַעַרְצוּן וְלֹא־תִירְאוּן מֵהֶם׃
ipse :*vestros conspectus ad* ambulans vester Deus DOMINVS
30 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַהֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם הוּא
Aegypto in vobiscum fecit quæ omnia iuxta vobis pugnabit
יִלָּחֵם לָכֶם כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה אִתְּכֶם בְּמִצְרַיִם
.vestris oculis in
לְעֵינֵיכֶם׃

Marginalia (left): Audite — iudicate — faciem — z גּוּר נָכַר — facie — Dei est: quod vestras superauerit, tefe etis — quæ facere debeatis. — b הָלַךְ — totam solitudinẽ magnã, terribilẽ hanc quam — † per viam — c d יָרֵא רָאָה — e בּוֹא — dat — coram te — f יָרַשׁ — g יָרֵא חָתַת — ante nos explorent rem. — h שׁוּב — per quam ascendamus, ad quas veniamus. — placuit — i k בּוֹא לָקַח — tuli — per tribum. — l פָּנָה עָלָה — vallem botri: — tulerunt — m פָּרָה — tem, — est — dat — n מָרָה — tabernaculis — Quia odio habet Domin^9 — vt traderet — o נָתַן — ascendimus? — dissoluerunt — p מָסַס — excelsior est. — q sequatorum — r רָאָה — paucatis — præcedit vos — t pro

transeuntes vos Cùm : eos ad dices & , Israel filios ad Loquere
10 † דבר אל־בני ישראל ואמרת אלהם כי אתם עברים
ciuitates ;ciuitates vobis facietis cõtingere &‡ :Chenahan terrã ad Iarden
11 את־הירדן ארצה כנען : †[n] והקריתם לכם ערים ערי
.ignorãtia in‡ animã percutiens†,homicida illuc fugiet &;vobis erunt receptus*
מקלט [o] תהיינה לכם ונס שמה רצח [p] מכה־נפש בשגגה:
vsq;,interfector* morietur nõ&,redẽptore à receptũ‡ad ciuitates vobis erunt Et
12 † והיו לכם הערים למקלט מגאל ולא ימות הרצח עד־
vrbes sex ,dabitis quas vrbes† Et .iudicium ad cœtus facies ad eũ stare
13 עמדו לפני [q] העדה למשפט : † והערים אשר תתנו שש־ערי
,Iarden transitu à‡ dabitis vrbes Tres .vobis erunt receptus‡
14 מקלט תהיינה לכם : † את שלש הערים תתנו מעבר לירדן
.erunt euasionis vrbes .Chenahã terra in dabitis vrbes tres &
ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען ערי מקלט תהיינה:
sex erunt eorum medio in incolæ &,peregrino &,Israel Filiis
15 † לבני ישראל [r] ולגר [s] ולתושב בתוכם תהיינה שש־
.ignorãtia in‡ animã percutiẽs† omnis illuc fugiendũ ad,receptũ* ad istæ vrbes
הערים האלה למקלט לנוס שמה כל־מכה־נפש בשגגה:
moriẽdo .ipse* homicida ,fuerit mortu⁹ & ,eũ pcusserit ferri vase‡ in si Et
16 † ואם־[t] בכלי ברזל הכהו וימת רצח הוא מות
,eũ pcusserit eo in ,moriatur quo ,manus lapide in si Et homicida morietur
17 יומת הרצח : † ואם באבן יד אשר־ימות בה הכהו
ligni vase in‡ Vel .homicida moriet moriẽdo .ipse interfector†,fuerit mortu⁹&
18 וימת רצח הוא מות יומת הרצח : † או בכלי עץ־
moriẽdo .ipse‡ homicida,moriatur &,eũ pcusserit eo in moriatur quo,man⁹
יד אשר־ימות בו הכהו וימת רצח הוא מות
:homicidam interficiet ipse sanguinis Redemptor* .homicida morietur
19 יומת הרצח : † גאל הדם הוא [v] ימית את־הרצח
,eum impulerit odio in‡ si Et .eum interficiet ipse se in ipsũ obuiãdo in†
20 בפגעו־בו הוא ימתנו : † ואם־בשנאה [x] יהדפנו
eũ percusserit inimicitia in‡ Vel.fuerit mortu⁹&;insidia in‡ eũ super,pieceritvel
21 או־השליך עליו [y] בצדיה וימת : † או באיבה [z] הכהו
.ipse* homicida :percutiẽs morietur moriẽdo,fuerit mortu⁹& sua manu in
בידו וימת מות־יומת המכה רצח הוא
si Et .se in ipsũ obuiando in†,homicidam interficiet sanguinis Propinqu⁹
22 גאל הדם ימית את־הרצח בפגעו־בו : † ואם־
vas‡ omne eũ super proiecerit vel ,eũ impulerit inimicitia ‡absq; momẽto in‡
בפתע בלא־איבה הדפו או־השליך עליו כל־[b] כלי
,videre absque eo in * moriatur quo lapide omni in Vel .insidiis absque
23 בלא צדיה : † או בכל־אבן אשר־ימות בה בלא [c] ראות
quærens‡ neq; ei inimicus‡ nõ ipse &,fuerit mortu⁹&,eũ sup fecerit cadere &
[d] ויפל עליו וימת והוא לא־אויב לו ולא מבקש
redemptorem† inter &,percutientẽ inter cœtus* iudicabunt & :eius malum
24 רעתו : † ושפטו העדה בין המכה ובין גאל
cœtus‡ eruent Et .ista iudicia super‡ sanguinis
25 הדם על המשפטים האלה : [e]† והצילו העדה את־
ciuitatẽ ad cœtus† eũ faciẽt redire & ,sanguinis redẽptoris* manu è homicidã
הרצח מיד גאל הדם [f] והשיבו אתו העדה אל־עיר
,magnum sacerdotem mori vsq;‡ ea in manebit & ,illuc fugit quò ,sui receptus‡
מקלטו אשר־נס שמה וישב בה עד־מות הכהן הגדל
fuerit egressus egrediẽdo si Et .sanctitatis oleo in eum vnxit quem
26 אשר־משח אתו בשמן הקדש : † ואם־יצא יצא
inuenerit Et : illuc fugerit quò sui receptus* vrbis terminum ,homicida
27 הרצח את־גבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה : † ומצא
redẽptor‡ occiderit & ,sui recept⁹‡ vrbis terminũ extra ab sanguinis redẽptor† eum
אתו גאל הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו ורצח גאל
sui receptus* ciuitate in Quia .sanguis ei‡ non ;homicidã sanguinis
28 הדם את־הרצח אין לו דם : † כי בעיר מקלטו
reuertetur ,magnũ sacerdotẽ mori post Et .magnũ sacerdotem mori vsq;† manebit
ישב עד־מות הכהן הגדל ואחרי מות הכהן הגדל ישוב
statutum in vobis ista erunt Et .suæ possessionis terram ad homicida
29 הרצח אל־ארץ אחזתו : † והיו אלה לכם [g] לחקת
Omnis .vestris habitacionib⁹ omnibus in ,vestras generationes ad‡ iudicij
30 משפט [h] לדרתיכם בכל מושבתיכם : † כל־
non vnus testis Et .homicidam occidet ,testium os ad* animã percutiens‡
מכה־נפש לפי [i] עדים ירצח את־הרצח ועד אחד לא־
,homicidę animæ expiationẽ‡ accipietis nõ Et .moriendũ ad‡ animã in respõdebit‡
31 [k] יענה בנפש למות : † ולא־תקחו כפר לנפש רצח
accipietis non Et .morietur moriẽdo quia :moriẽdũ ad† impius ipse* qui
32 אשר־הוא רשע למות כי־מות יומת : † ולא־תקחו
,terra in habitatũ reuertendum ad ,sui receptus‡ ciuitatẽ ad fugiendũ ad‡ expiationẽ
כפר לנוס אל־עיר מקלטו לשוב [l] לשבת בארץ

‡precium pro anima * est † vt moriatur:sed ‡ vt fugiat ‡euasionis suæ,vt reuertatur ad habitandum

,ea in vos qua* terram impiè vitiabitis‡ non Et .sacerdotem mori vsque
33 עד־מות הכהן : † ולא־תחניפו את־הארץ אשר אתם בה
propitiatio fiet‡ non terræ‡ & :terram impietate maculabit† iste sanguis quia
כי הדם הוא יחניף את־הארץ ולארץ לא־יכפר
.illum effundentis sanguine in quinimo*,ea in est effusus qui sanguini
לדם אשר שפך־בה כי־אם בדם שפכו :
ego enim ea in habitantes vos qua‡ terram polluesт non Et
34 † ולא תטמא את־הארץ אשר אתם ישבים בה אשר אני
.Israel filiorũ medio in habitãs‡ DOMINVS ego quia .eius medio in habitãs
שכן בתוכה כי אני יהוה שכן בתוך בני ישראל:

CAP. XXXVI. לו

Machir filij Ghilhad filiorum familiæ* patrum capita‡ accesserunt Et
1 † ויקרבו ראשי האבות למשפחת בני־גלעד בן־מכיר
,Mosis facies ad† sunt locuti & :Ioseph filiorum familiis è ,Menasseh filij
בן־מנשה ממשפחת בני יוסף וידברו לפני משה
:dixerunt Et .Israel filiis‡ patrum capitum prælatorum facies ad &
2 ולפני הנשאים ראשי אבות לבני ישראל : † ויאמרו
hæreditatẽ in terram dandum ad*,DOMINVS præcepit meo Domino
את־אדני צוה יהוה [a] לתת את־הארץ בנחלה
dandum ad ,DOMINO in† est præceptũ meo dño & :Israel filiis sorte in*
בגורל לבני ישראל ואדני צוה ביהוה לתת
vni‡ erunt Et .eius filiabus nostri fratris Selophchad hæreditatem
3 את־נחלת צלפחד אחינו [b] לבנתיו : †[c] והיו לאחד
,earũ hæreditas diminuetur &,vxores in Israel filiorum virgarum‡ filiis de
מבני שבטי בני־ישראל לנשים ונגרעה נחלתן
,extensionis hæreditatem super* addetur &,nostrorũ patrum hæreditate de
מנחלת אבתינו [d] ונוסף על נחלת [e] המטה
.diminuetur nostræ hæreditatis sorte de & :eis erunt quibus
אשר תהיינה להם ומגרל נחלתנו יגרע :
earum hæreditas addetur & ,Israel filiis Iobel fuerit sit† Et
4 † ואם־יהיה היבל לבני ישראל ונוספה נחלתן
extensionis* hæreditate de & :eis erunt quibus extensionis hæreditatem super‡
על נחלת המטה אשר תהיינה להם ומנחלת מטה
. earum hæreditas diminuetur nostrorum patrum
אבתינו יגרע נחלתן :
:dicendo ,DOMINI os super† Israel filiis Mosch præcepit Et
5 †[f] ויצו משה את־בני ישראל על־פי יהוה לאמר
quod verbum‡ Hoc .loquentes‡ Ioseph filiorum extensio‡ Rectum
6 כן מטה בני־יוסף דברים : † זה הדבר אשר־
ipsarũ oculis in Bono * :dicẽdo ,Selophchad filiab⁹ DOMINVS pręcepit
צוה יהוה לבנות צלפחד לאמר לטוב בעיניהם
suorum patrum extensionis† familiæ veruntamen :vxores in erunt
תהיינה לנשים אך למשפחת מטה אביהם
Israel filiorum hæreditas gyrabitur‡ non Et . vxores in erunt
7 תהיינה לנשים : † ולא־[g] תסב נחלה לבני ישראל
extensionis hæreditate in † vnusquisque quia .extensionem* ad extensione‡ de
ממטה אל־מטה כי איש בנחלת [h] מטה
hęreditatẽ hæreditãs‡ filia omnis Et .Israel filij adhærebunt‡ suorum patrũ
8 אבתיו ידבקו בני ישראל : † וכל־[i] בת ירשת נחלה
sui patris extensionis‡ familia de vni† ,Israel filiorum extensionibus* de
ממטות בני ישראל לאחד ממשפחת מטה אביה
hæreditatẽ vnusquisq; Israel filij hæreditate accipiãt vt ,vxorẽ in erit
תהיה לאשה למען יירשו בני ישראל איש נחלת
:aliam extensionẽ in extensione* de hęreditas gyretur‡ non Et .suorum patrum
9 אבתיו : † ולא־[k] תסב נחלה ממטה למטה אחר
.Israel filiorum extensiones‡ adhærebunt sua hæreditate in† vnusquisq; quia
כי־איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל:
.Selophchad filiæ fecerũt sic ,Mosch DOMINVS præcepit Queadmodũ
10 † כאשר צוה יהוה את־משה כן [l] עשו בנות צלפחד:
Nohah & ,Milcah & ,Choglah & ,Tirsah ,Machlah fuerunt Et
11 †[m] ותהיינה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונעה
familiis De‡ . vxores in earum patruorum filiis ,Selophchad filiæ
12 בנות צלפחד לבני [n] דדיהן [o] לנשים : † ממשפחת
earum hæreditas fuit & :vxores in fuerunt ,Ioseph filij Menasseh filiorũ
בני־מנשה בן־יוסף היו לנשים ותהי נחלתן
,iudicia & ,præcepta † Ista .earum patris familiæ extensionem super*
13 על־מטה משפחת אביהן : † אלה [p] המצות והמשפטים
Israel filios ad ‡ Mosch manu in‡ DOMINVS præcepit quæ
אשר צוה יהוה ביד־משה אל־בני ישראל
. Ierecho Iarden super†,Moab campestribus in
בערבת מואב על ירדן ירחו :

סוף ספר במדבר

Finis libri Numeri.

donec moriatur sacerdos. ‡ polluetis *in qua estis, † polluet ‡ terra ‡ expiabitur propter sanguinem *nisi per sanguinẽ illius qui effudit illum. † polluetis ‡in qua habitatis, in cui⁹ medio ego habito. ‡ habito ‡ principes * è familia †coram Mosch, & coram principibus ducibus ‡ filiorum ‡ vt daret [a] נתן *per sortem † per Dominũ, vt daret ‡ alicui [b] בנה [c] היה ‡ tribuum * hæreditati tribus, [d] יסף [e] נטה † cùm ‡ hæreditati tribus * tribus † iuxta sermonem Domini, [f] צוה ‡ tribus ‡ loquuntur. ‡ est *Vt placebit † tribus ‡ vertetur [g] סבב ‡ tribu *tribum. † hæreditati tribus [h] נטה [i] בנה ‡ adhærebit in filiis ‡ hæreditate accipiens * tribubus † alicui ‡ tribus ‡ vertatur *tribu ad tribum [k] סבב †hæreditati suæ ‡ tribus [l] עשה [m] היה ‡ Et his qui erant de familia [n] דוד [o] אנש * tribui † sunt [p] צוה ‡per manum ‡ filiis † iuxta

transieritis ‡cõstituetis [n] קרה *euasionis †qui percusserit ‡per errorẽ [o] היה [p] נכה ‡ euasionem ab occisi propinquo, *homicida, donec steterit ante congregationẽ ‡ex vrbibus [q] יעד ‡euasionis ‡ trans [r] גור [s] ישב *euasionem, vt fugiat †qui percusserit ‡per errorem. ‡instrumento ferreo *est. [t] כלה †homicida est. ‡ instrumẽto ligneo ‡est. *Propinqu⁹ [v] מות [x] הדף †Cũ obuiauerit ipse sibi ‡per odium ‡per insidias, ‡per inimicitiam [y] צדה [z] נכה * est. †cũ occurrerit ipse sibi. ‡ casu ‡inimicitiis ‡ instrumẽto [b] כלה [c] ראה *cum non videret, ‡ erat ‡quærebat [d] נפל [e] נצל * cõgregatio † propinqui ‡secundum ‡ cõgregatio *propinqui † cõgregatio [f] שוב ‡ euasionis suç, ad quam fugit, ‡ donec moriatur sacerdos magnus, * euasionis suç, ad quam †propinquus ‡ euasionis suæ, ‡propinquus ‡erit obnoxius morti. * euasionis suæ †donec moriatur sacerdos magnus. Et postquam mortuus fuerit sacerdos magnus, [g] חקק [h] דור ‡ per ‡qui percusserit ‡secundum testes, [i] עוד [k] ענה †testificabitur ‡vt moriat. [l] ישב

, vestris faciebus à terræ habitatores omnes expelletis Et
52 וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם — expellite facie vestra, perdite omnes titulos
eorū cōflatiliū imagines omnes &: eorum picturas omnes , perdetis &
וְאִבַּדְתֶּם אֵת כָּל־מַשְׂכִּיֹּתָם וְאֵת כָּל־צַלְמֵי מַסֵּכֹתָם — ירש שכה נסך
.vastabitis eorum excelsa omnia &, perdetis
תְּאַבֵּדוּ וְאֵת כָּל־בָּמוֹתָם תַּשְׁמִידוּ׃ — disperdetis. במה
vobis quoniam .ea in habitabitis & , terram expelletis Et
53 וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ וִישַׁבְתֶּם־בָּהּ כִּי לָכֶם — terræ habitatores, vt hereditate accipiatis per sortem, per
accipietis hereditate Et .eam hæreditandum ad , terram dedi
נָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ לָרֶשֶׁת אֹתָהּ׃ וְהִתְנַחַלְתֶּם
54 multiplicabitis Multo .vestras familias ad , sorte in terram
אֶת־הָאָרֶץ בְּגוֹרָל לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם לָרַב תַּרְבּוּ אֶת־ — רבב
egredietur quod ad .ei hæreditatē diminuetis pauco &, ei hæreditatē
נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט תַּמְעִיט אֶת־נַחֲלָתוֹ אֶל אֲשֶׁר־יֵצֵא — vbi Per tribus
.capietis hereditatē , vestrorū patrū extensiones Ad .erit ei , sors ibi ei
לוֹ שָׁמָּה הַגּוֹרָל לוֹ יִהְיֶה לְמַטּוֹת אֲבֹתֵיכֶם תִּתְנֶחָלוּ׃ — נטה facie vestra erunt ij quos dimiseritis, cultros
,erit &, vestris faciebus à terræ habitatores expuleritis non si Et
55 וְאִם־לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה
spinas in & , vestris oculis in sicas in ,eis ex facietis residuum quod
אֲשֶׁר תּוֹתִירוּ מֵהֶם לְשִׂכִּים בְּעֵינֵיכֶם וְלִצְנִינִם — יתר שוך in qua vos habitatis.
habitantes vos qua , terrā super vos afficiēt angustiis &; vestris lateribus in
בְּצִדֵּיכֶם וְצָרְרוּ אֶתְכֶם עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים
, eis facere sum imaginatus quemadmodum , erit Et .ea in — cogitaui
56 בָּהּ׃ וְהָיָה כַּאֲשֶׁר דִּמִּיתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם — דמה
.vobis faciam
אֶעֱשֶׂה לָכֶם׃

CAP. XXXIIII. לד

: dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
venientes vos Cùm : eos ad dices & , Israel filiis Præcipe — intraueritis
2 צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־אַתֶּם בָּאִים — צוה
terra; hereditate in vobis cadet quæ , terra * ea, Chenahan terrā ad — * est
אֶל־הָאָרֶץ כְּנָעַן זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפֹּל לָכֶם בְּנַחֲלָה אֶרֶץ — נפל
deserto à meridiei angulus vobis erit Et .suos terminos ad Chenahā — per terminus
3 כְּנַעַן לִגְבֻלֹתֶיהָ׃ וְהָיָה לָכֶם פְּאַת־נֶגֶב מִמִּדְבַּר־
maris extremo ab , meridiei terminus vobis erit Et .Edom manus super Sin — פאה
צִן עַל־יְדֵי אֱדוֹם וְהָיָה לָכֶם גְּבוּל נֶגֶב מִקְצֵה יָם־ — vsque ad terminos circuibit
,meridie à terminus vobis circumdabitur Et .orientem ad salis
4 הַמֶּלַח קֵדְמָה׃ וְנָסַב לָכֶם הַגְּבוּל מִנֶּגֶב — סבב
meridie à eius exitus erunt &. Sin ad transibit &, scorpionū ascēsum ad
לְמַעֲלֵה עַקְרַבִּים וְעָבַר צִנָה וְהָיוּ תּוֹצְאֹתָיו מִנֶּגֶב — יצא היה
.Hasmon ad transibit &, Addar Chasar egredietur &; Barneah Cades ī
לְקָדֵשׁ בַּרְנֵעַ וְיָצָא חֲצַר־אַדָּר וְעָבַר עַצְמֹנָה׃ — ad circuibit vsque ad flumen
ei egressus erūt &: Aegypti torrente ad Hasmon ab terminus circundabitur Et
5 וְנָסַב הַגְּבוּל מֵעַצְמוֹן נַחְלָה מִצְרָיִם וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו
terminus &, magnū mare vobis erit &, maris terminus Et .mare ad — occidentem, occidentalis,
6 הַיָּמָּה׃ וּגְבוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וּגְבוּל
termin vobis erit iste Et .maris terminus vobis erit iste — occidentalis.
7 זֶה־יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל יָם׃ וְזֶה־יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל
.montem Hor vobis limitabitis magno mari à , absconditi — aquilonaris: describetis
צָפוֹן מִן־הַיָּם הַגָּדֹל תְּתָאוּ לָכֶם הֹר הָהָר׃ — תאה
termini exitus erunt Et .Chamath ingrediēdū ad limitabitis mōte Hor Ab — describetis vsque ad introitum
8 מֵהֹר הָהָר תְּתָאוּ לְבֹא חֲמָת וְהָיוּ תּוֹצְאֹת הַגְּבֻל
eius exitus erunt &: Ziphrō ad terminus egredietur Et .Sedad ad — ad
9 צְדָדָה׃ וְיָצָא הַגְּבֻל זִפְרֹנָה וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו — יצא aquilonaris. describetis
limitabitis Et .aquilonis terminus vobis erit Iste .Henan Chasar
10 חֲצַר עֵינָן זֶה־יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן׃ וְהִתְאַוִּיתֶם — * vsque oculum vel fontem
.Sepham ad vsque Henan Chasarā ,oriente ad terminū in vobis
לָכֶם לִגְבוּל קֵדְמָה מֵחֲצַר עֵינָן שְׁפָמָה׃ — perueniet vsque ad latus
descēdet &: Hain oriente ab Riblah ad Sepham à terminus descendet Et
11 וְיָרַד הַגְּבֻל מִשְּׁפָם הָרִבְלָה מִקֶּדֶם לָעַיִן וְיָרַד
.orientem ad Chinereth maris humerum super percutiet &, terminus — היה
הַגְּבֻל וּמָחָה עַל־כֶּתֶף יָם־כִּנֶּרֶת קֵדְמָה׃
.salis mare eius exitus erunt &, Iarden ad terminus descendet Et — per in circuitu. † est in qua
12 וְיָרַד הַגְּבוּל הַיַּרְדֵּנָה וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו יָם הַמֶּלַח
.circumquaque suos terminos ad terra vobis erit Ista
זֹאת תִּהְיֶה לָכֶם הָאָרֶץ לִגְבֻלֹתֶיהָ סָבִיב׃ — צוה per sortem vt darem
quam , terra † Hæc : dicendo , Israel filiis Moseh præcepit Et
13 וַיְצַו מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר — נתן tribubus,
nouem dandū ad , DOMINVS præcepit quā, sorte in ea capietis hereditatē
תִּתְנַחֲלוּ אֹתָהּ בְּגוֹרָל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָתֵת לְתִשְׁעַת — dimidiæ tribui. tribus
filiorum extensio acceperūt Quia .extensionis dimidio &, extensionibus — נטה
14 הַמַּטּוֹת וַחֲצִי הַמַּטֶּה׃ כִּי לָקְחוּ מַטֵּה בְנֵי — חצה
domum ad Ghaditarū filiorū extensio &, suorū patrū domū ad Reubenitarū — per tribus per
הָראוּבֵנִי לְבֵית אֲבֹתָם וּמַטֵּה בְנֵי־הַגָּדִי לְבֵית

.suam hæreditatē acceperunt ,Menasseh tribus dimidia &: suorū patrū
אֲבֹתָם וַחֲצִי מַטֵּה מְנַשֶּׁה לָקְחוּ נַחֲלָתָם׃
tribus, & media tribus — suam hæreditatem acceperūt, extensionis dimidium & , extensiones Duæ
15 שְׁנֵי הַמַּטּוֹת וַחֲצִי הַמַּטֶּה לָקְחוּ נַחֲלָתָם
trans — .ortum ad orientem ad Ierecho Iarden trāsitu à
מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרֵחוֹ קֵדְמָה מִזְרָחָה׃
:dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
16 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
† sunt diuident — : terram vobis hereditabunt qui , virorum nomina † Ista
17 אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־יִנְחֲלוּ לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ
.Nun filius Iehosuah &, sacerdos Elhazar
principē vnū de qualibet tribu — prælatum vnum prælatum Et
18 אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן׃ וְנָשִׂיא אֶחָד נָשִׂיא
diuidendum † sunt — nomina † ista Et .terram hæreditandum ad capietis extensione ex vnū
19 אֶחָד מִמַּטֶּה תִּקְחוּ לִנְחֹל אֶת־הָאָרֶץ׃ וְאֵלֶּה שְׁמוֹת
De tribu — .Iephunneh filius Caleb ,Iehudah Extensioni .virorum
הָאֲנָשִׁים לְמַטֵּה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה׃
De tribu — .Hammihud filius Semuel, Simhon filiorum extensioni Et
20 וּלְמַטֵּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד׃
De tribu — .Chislon filius Elidad , Biniamin Extensioni
21 לְמַטֵּה בִנְיָמִן אֱלִידָד בֶּן־כִּסְלוֹן׃
de tribu princeps — .Iogli filius Bucchi prælatus ,Dan filiorum extensioni Et
22 וּלְמַטֵּה בְנֵי־דָן נָשִׂיא בֻּקִּי בֶּן־יָגְלִי׃
† De tribu princeps — .Ephod filius Channiel prælatus, Menasseh filiorū extensioni, Ioseph filiis †
23 לִבְנֵי יוֹסֵף לְמַטֵּה בְנֵי־מְנַשֶּׁה נָשִׂיא חַנִּיאֵל בֶּן־אֵפֹד׃
de tribu princeps — .Siphtan filius Chemuel prælatus , Ephraim filiorum extensioni Et
24 וּלְמַטֵּה בְנֵי־אֶפְרַיִם נָשִׂיא קְמוּאֵל בֶּן־שִׁפְטָן׃
de tribu princeps — .Parnach filius Elisaphan prælatus ,Zebulun filiorum extensioni Et
25 וּלְמַטֵּה בְנֵי־זְבוּלֻן נָשִׂיא אֱלִיצָפָן בֶּן־פַּרְנָךְ׃
de tribu princeps — .Hazzan filius Paltihel prælatus , Issachar filiorum extensioni Et
26 וּלְמַטֵּה בְנֵי־יִשָּׂשכָר נָשִׂיא פַּלְטִיאֵל בֶּן־עַזָּן׃
de tribu princeps — .Selomi filius Achiud prælatus , Aser filiorum extensioni Et
27 וּלְמַטֵּה בְנֵי־אָשֵׁר נָשִׂיא אֲחִיהוּד בֶּן־שְׁלֹמִי׃
de tribu princeps — .Hammihud filius Pedahel prælatus , Naphthali filiorum extensioni Et
28 וּלְמַטֵּה בְנֵי־נַפְתָּלִי נָשִׂיא פְּדַהְאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד׃
† sunt vt diuiderēt hæreditatem filiis — filios faciendū hæreditare ad DOMINVS præcepit quibus † Isti
29 אֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לְנַחֵל אֶת־בְּנֵי־
.Chenahan terra in Israel
יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃

CAP. XXXV. לה

iuxta vt dent — super ,Moab campestribus in Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל־ — צוה
vrbium — dabunt & , Israel filiis Præcipe : dicendo ,Iericho Iardē
2 יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר׃ צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתְנוּ — לוה
* per — ciuitatib suburbana&: habitādū ad vrbes suæ possessionis hæreditate de Leuitis
לַלְוִיִּם מִנַּחֲלַת אֲחֻזָּתָם עָרִים לָשָׁבֶת וּמִגְרָשׁ לֶעָרִים — נתן היה
eis vrbes erunt Et .Leuitis dabitis earum circuitus*
3 סְבִיבֹתֵיהֶם תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם׃ וְהָיוּ הֶעָרִים לָהֶם
animalibus substantiæ — ,eorum acquisitioni & eorum animali erunt earū suburbana &; habitandū ad
לָשָׁבֶת וּמִגְרְשֵׁיהֶם יִהְיוּ לִבְהֶמְתָּם וְלִרְכֻשָׁם — ישב
, Leuitis dabitis quæ , vrbium suburbana Et .eorum bestiæ omni &
4 וּלְכֹל חַיָּתָם׃ וּמִגְרְשֵׁי הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם — חיה
erunt per circuitum. — metiemini Et .circumquaque cubiti mille, forinsecus &, vrbis parietea
5 מִקִּיר הָעִיר וָחוּצָה אֶלֶף אַמָּה סָבִיב׃ וּמַדֹּתֶם — מדד
plagam orientalem cubitorum, — angulum & , cubito in millia duo orientis angulum vrbem extra ab
מִחוּץ לָעִיר אֶת־פְּאַת־קֵדְמָה אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת־פְּאַת־
plagam meridianam, — &, cubito in millia duo ,maris angulum * &, cubito in millia duo ,meridiei
נֶגֶב אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת־פְּאַת־יָם ׀ אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֵת
suburbana eis erit hoc .medio in ciuitas Et .cubito in milia duo aquilonis angulū — פאה
פְּאַת צָפוֹן אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְהָעִיר בַּתָּוֶךְ זֶה יִהְיֶה לָהֶם מִגְרְשֵׁי
cubitorū, plaga occidentalem — vrbes sex* , Leuitis dabitis quas vrbes * Et .vrbium
6 הֶעָרִים׃ וְאֵת הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם אֵת שֵׁשׁ־עָרֵי
cubitorum plagam aquilonarem — dabitis eas super &: homicida illuc fugiendum ad , dabitis quas ,refugij
הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָנֻס שָׁמָּה הָרֹצֵחַ וַעֲלֵיהֶם תִּתְּנוּ
cubitorum. † erit — Leuitis dabitis quas vrbes Omnes .vrbes duas & quadraginta
7 אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם עִיר׃ כָּל־הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם
* Ex vrbibus erunt exationis vt fugiat præter — vrbes Et .earum suburbana & , ipsas , vrbes octo & quadraginta
8 אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה עִיר אֶתְהֶן וְאֶת־מִגְרְשֵׁיהֶן׃ וְהֶעָרִים
multiplicabitis multo à , Israel filiorum possessione de dabitisquas
אֲשֶׁר תִּתְּנוּ מֵאֲחֻזַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הָרַב תַּרְבּוּ — נוס שנה לוה
hæreditabunt quam suæ hereditatis os iuxta vir : diminuetis pauco à &
וּמֵאֵת הַמְעַט תַּמְעִיטוּ אִישׁ כְּפִי נַחֲלָתוֹ אֲשֶׁר יִנְחָלוּ — רבב
vnusquisque secundū hæreditate suā hæreditate accipient — .Leuitis suis vrbibus ex dabit
יִתֵּן מֵעָרָיו לַלְוִיִּם׃
: dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
9 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃

, Machir filij *iuerunt* Et .ædificauerunt quas vrbium nomina perrexerunt
39 †וַיֵּלְכוּ בְּנֵי מָכִיר בָּנוּ׃ אֶת־שְׁמוֹת הֶעָרִים אֲשֶׁר
Emoræum *expulit* & ;eam ceperunt & ,Ghilhad in Menasseh filij expulerunt
בֶּן־מְנַשֶּׁה גִּלְעָדָה וַיִּלְכְּדֻהָ ᵖוַיּוֹרֶשׁ אֶת־הָאֱמֹרִי יָרַשׁ
filio Machir Ghilhad Moseh dedit Et .ea in ‖ qui ! erat
40 †וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־הַגִּלְעָד לְמָכִיר בֶּן־ אֲשֶׁר־בָּהּ׃
, *iuit* Menasseh filius Iair Et .ea in habitauit & , Menasseh perrexit
41 †וְיָאִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה הָלַךְ מְנַשֶּׁה ᑫוַיֵּשֶׁב בָּהּ׃ יָשַׁב
.Iair Chauoth ‖ eas vocauit & ;eorum villas accepit & ‖ villas
וַיִּלְכֹּד אֶת־ʳחַוֹּתֵיהֶם וַיִּקְרָא אֶתְהֶן חַוֹּת יָאִיר׃ חַיָּה
ei vocauit & :eius *filias* & Chenath cepit & , *iuit* Nobach Et perrexit
42 †וְנֹבַח הָלַךְ וַיִּלְכֹּד אֶת־קְנָת וְאֶת־בְּנֹתֶיהָ וַיִּקְרָא לָהּ villas eam
.*suo nomine in* Nobach secundũ nomen suum.
נֹבַח בִּשְׁמוֹ׃

CAP. XXXIII. לג

terra è sunt egressi qui Israel filiorum profectiones †Istæ †sunt
1 †אֵלֶּה ᵃמַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ נָסַע
.Aharon & ,Moseh *manu in* ,suos exercitus *ad* Aegypti per
מִצְרַיִם לְצִבְאֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃ per manum
super eorum profectiones *ad* eorum exitus Moseh scripsit Et per
2 †וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־ᵇמוֹצָאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל־ iuxta sermonem
.eorum exitus *ad* , eorum profectiones ‡ istæ Et .DOMINI *os* יָצָא
פִּי יְהוָה וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצָאֵיהֶם׃ ‡ sunt
die decima quinta in primo mense in Rahameses è sunt profecti Et per
3 †וַיִּסְעוּ מֵרַעְמְסֵס בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם
manu in Israel filij sunt egressi Pesach crastino à , primi mensis in
לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמָּחֳרַת הַפֶּסַח יָצְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּיָד
sepelientes Aegyptij Et .Aegyptiorum omnium oculis in ,excelsa sepeliebant
4 †וּמִצְרַיִם מְקַבְּרִים רָמָה לְעֵינֵי כָּל־מִצְרָיִם׃
, primogenitum omnem , eis *in* DOMINVS percusserat quos ex
אֵת אֲשֶׁר ᶜהִכָּה יְהוָה בָּהֶם כָּל־בְּכוֹר נָכָה
.iudicia DOMINVS fecit eorum diis in &
וּבֵאלֹהֵיהֶם עָשָׂה יְהוָה שְׁפָטִים׃
.Succoth ‖ in sunt castrametati & Rahameses è Israel filij sunt profecti Et ‖ vmbracula.
5 ᵈ†וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמְסֵס ᵉוַיַּחֲנוּ ᶠבְּסֻכֹּת׃ נָסַע
extremo in ‖ quæ ,Ethã in sunt castrametati & ,Succoth de sunt ꝓfecti Et חָנָה
6 †וַיִּסְעוּ מִסֻּכֹּת וַיַּחֲנוּ בְאֵתָם אֲשֶׁר בִּקְצֵה סָכַךְ
, Pihachiroth *super est reuersus &* ,Ethã de sunt profecti Et .deserti ‖ est redeundo
7 הַמִּדְבָּר׃ †וַיִּסְעוּ מֵאֵתָם ᵍוַיָּשָׁב עַל־פִּי הַחִירֹת iuxta
.Migdol *aspectus ad* sunt castrametati & ; Bahalsephon *facies super* ‖ quæ שׁוּב
אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי בַּעַל צְפוֹן וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי מִגְדֹּל׃ ‖ est ante
: desertum in maris *medio in* transierũt & , *Achiroth faciebus* de sunt ꝓfecti Et ante
8 †וַיִּסְעוּ מִפְּנֵי הַחִירֹת וַיַּעַבְרוּ בְתוֹךְ־הַיָּם הַמִּדְבָּרָה Penchachiroth,
sunt castrametati & ,Etham *deserto in* dierum trium viã ambulauerũt & per medium
וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבַּר אֵתָם וַיַּחֲנוּ per desertum
.Elim in venerunt & , Marah de sunt profecti Et .Marah in
9 בְּמָרָה׃ †וַיִּסְעוּ מִמָּרָה וַיָּבֹאוּ אֵילִמָה ‖ erant
, palmæ septuaginta & , aquarum *oculi* duodecim † Elim in Et fontes
וּבְאֵילִם ʰשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים שָׁנָה
.ibi sunt castrametati &
וַיַּחֲנוּ־שָׁם׃
.Suph mare *super* sunt castrametati & ,Elim ex sunt profecti Et iuxta
10 †וַיִּסְעוּ מֵאֵילִם וַיַּחֲנוּ עַל־יַם־סוּף׃
.Sin deserto in sunt castrametati & ,Suph mari è sunt profecti Et
11 †וַיִּסְעוּ מִיַּם־סוּף וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר־סִין׃
.Dophcah in sunt castrametati & , Sin deserto à sunt profecti Et
12 †וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר־סִין וַיַּחֲנוּ בְּדָפְקָה׃
.Alus in sunt castrametati & ,Dophcah è sunt profecti Et
13 †וַיִּסְעוּ מִדָּפְקָה וַיַּחֲנוּ בְּאָלוּשׁ׃
non Et .Rephidim in sunt castrametati & , Alus ex sunt profecti Et
14 †וַיִּסְעוּ מֵאָלוּשׁ וַיַּחֲנוּ בִּרְפִידִם וְלֹא־
.bibendum ad populo aqua ibi erat
הָיָה שָׁם מַיִם לָעָם ⁱלִשְׁתּוֹת׃ שָׁתָה
.Sinai deserto in sunt castrametati & ,Rephidim è sunt profecti Et
15 †וַיִּסְעוּ מֵרְפִידִם וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר סִינָי׃
Hatthaauah Chibroth ‖ ĩ sũt castrametati & ,Sinai deserto è sunt ꝓfecti Et ‖ sepulcris concupiscentiæ
16 †וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר סִינָי וַיַּחֲנוּ בְּקִבְרֹת הַתַּאֲוָה׃
.Chaseroth * ĩ sunt castrametati & Hatthaauah Chibroth è sunt ꝓfecti Et *Atriis.
17 †וַיִּסְעוּ מִקִּבְרֹת הַתַּאֲוָה וַיַּחֲנוּ בַּחֲצֵרֹת׃
.Rithmah in sunt castrametati & , Chaseroth è sunt profecti Et
18 †וַיִּסְעוּ מֵחֲצֵרֹת וַיַּחֲנוּ בְּרִתְמָה׃
.Peres Rimmon in sunt castrametati & Rithmah è sunt profecti Et
19 †וַיִּסְעוּ מֵרִתְמָה וַיַּחֲנוּ בְּרִמֹּן פָּרֶץ׃
Libnah in sunt castrametati & , Peres Rimmõ è sunt profecti Et
20 †וַיִּסְעוּ מֵרִמֹּן פָּרֶץ וַיַּחֲנוּ בְּלִבְנָה׃

.Rissah in sunt castrametati & , Libnah è sunt profecti Et
21 †וַיִּסְעוּ מִלִּבְנָה וַיַּחֲנוּ בְּרִסָּה׃
.Chehelath in sunt castrametati & , Rissah è sunt profecti Et
22 †וַיִּסְעוּ מֵרִסָּה וַיַּחֲנוּ בִּקְהֵלָתָה׃
.Sepher monte in sunt castrametati & ,Chehelath è sunt profecti Et
23 †וַיִּסְעוּ מִקְּהֵלָתָה וַיַּחֲנוּ בְּהַר־שָׁפֶר׃
.Charadah in sunt castrametati & , Sepher monte è sunt profecti Et
24 †וַיִּסְעוּ מֵהַר־שָׁפֶר וַיַּחֲנוּ בַּחֲרָדָה׃
.Macheloth in sunt castrametati & , Charadah è sunt profecti Et
25 †וַיִּסְעוּ מֵחֲרָדָה וַיַּחֲנוּ בְּמַקְהֵלֹת׃
.Tachath in sunt castrametati & , Macheloth è sunt profecti Et
26 †וַיִּסְעוּ מִמַּקְהֵלֹת וַיַּחֲנוּ בְּתָחַת׃
.Tarach in sunt castrametati & , Tachath è sunt profecti Et
27 †וַיִּסְעוּ מִתָּחַת וַיַּחֲנוּ בְּתָרַח׃
.Mithcah in sunt castrametati & , Tarach è sunt profecti Et
28 †וַיִּסְעוּ מִתָּרַח וַיַּחֲנוּ בְּמִתְקָה׃
.Chasmonah in sunt castrametati & , Mithcah è sunt profecti Et
29 †וַיִּסְעוּ מִמִּתְקָה ᵏוַיַּחֲנוּ בְּחַשְׁמֹנָה׃ ᵏחָנָה
.Moseroth in sunt castrametati & , Chasmonah è sunt profecti Et
30 †ˡוַיִּסְעוּ מֵחַשְׁמֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּמֹסֵרוֹת׃ ˡנָסַע
‖ filiis Iaachan. .Iaachan Bene ‖ in sunt castrametati & ,Moseroth è sunt profecti Et
31 †וַיִּסְעוּ מִמֹּסֵרוֹת וַיַּחֲנוּ בִּבְנֵי יַעֲקָן׃
.Ghidghad Chor in sunt castrametati & ,Beneiaachã è sunt profecti Et
32 †וַיִּסְעוּ מִבְּנֵי יַעֲקָן וַיַּחֲנוּ בְּחֹר הַגִּדְגָּד׃
.Iothbathah in sunt castrametati & ,Ghidghad Chor è sunt profecti Et
33 †וַיִּסְעוּ מֵחֹר הַגִּדְגָּד וַיַּחֲנוּ בְּיָטְבָתָה׃
.Habronah in sunt castrametati & ,Iothbatha ex sunt profecti Et
34 †וַיִּסְעוּ מִיָּטְבָתָה וַיַּחֲנוּ בְּעַבְרֹנָה׃
.Hesionghaber in sunt castrametati & ,Habronah ex sunt profecti Et
35 †וַיִּסְעוּ מֵעַבְרֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּעֶצְיֹן גָּבֶר׃
quod est *ipsa* ,Sin deserto in sunt castrametati & ,Hesiõghaber ex sunt profecti Et
36 †וַיִּסְעוּ מֵעֶצְיֹן גָּבֶר וַיַּחֲנוּ בְמִדְבַּר־צִן הִוא
Hor in sunt castrametati & , Cades è sunt profecti Et .Cades
37 קָדֵשׁ׃ †וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ וַיַּחֲנוּ בְּהֹר
.Edom terræ extremo in , monte
הָהָר בִּקְצֵה אֶרֶץ אֱדוֹם׃
iuxta sermonem , DOMINI *os super* montem Hor ad sacerdos Aharon ascendit Et
38 †ᵐוַיַּעַל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֶל־הֹר הָהָר עַל־פִּי יְהוָה ᵐעָלָה
quo egressi sunt filij terra è Israel *filios egrediendo* quadragesimo anno in ,ibi est mortuus &
ⁿוַיָּמָת שָׁם בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים ᵒלְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ ⁿמוּת ᵒיָצָא
erat vir *filius* Aharon Et .mensis vna in quinto mense in , Aegypti
39 מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ׃ †וְאַהֲרֹן בֶּן־
quando mortuus est .monte Hor in *ipsum moriendo in* ,annorũ centum & ,viginti & , triũ
שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים ᵖוּמְאַת שָׁנָה בְּמֹתוֹ בְּהֹר הָהָר׃
ᵖמֵאָה , meridie in *habitans ipse* & Harad rex Chenahanæus audiuit Et
40 †וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד וְהוּא־יֹשֵׁב בַּנֶּגֶב quihabitabat
quando venerunt filij .Israel *filios veniendo in* ,Chenahan terra in
בְּאֶרֶץ כְּנָעַן ᑫבְּבֹא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ᑫבּוֹא
.Salmonah in sunt castrametati & ,monte Hor de sunt profecti Et
41 †וַיִּסְעוּ מֵהֹר הָהָר וַיַּחֲנוּ בְּצַלְמֹנָה׃
.Punon in sunt castrametati & , Salmonah è sunt profecti Et
42 †וַיִּסְעוּ מִצַּלְמֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּפוּנֹן׃
.Oboth in sunt castrametati & ,Punon è sunt profecti Et
43 †וַיִּסְעוּ מִפּוּנֹן וַיַּחֲנוּ בְּאֹבֹת׃
‖ tumulis transituum hahabarim Hije ‖ in sunt castrametati & ,Oboth ex sunt profecti Et
44 †וַיִּסְעוּ מֵאֹבֹת וַיַּחֲנוּ ʳבְּעִיֵּי הָעֲבָרִים ʳעִיה
*tumulis, sunt castrametati & ,Hijm * ex sunt profecti Et .Moab termino in
45 בִּגְבוּל מוֹאָב׃ †וַיִּסְעוּ מֵעִיִּים וַיַּחֲנוּ
sunt castrametati & , Ghad Dibon è sunt profecti Et .Ghad Dibon in
46 בְּדִיבֹן גָּד׃ †וַיִּסְעוּ מִדִּיבֹן גָּד וַיַּחֲנוּ
,Diblathaimah Halmõ ex sunt profecti Et .Diblathaimah Halmon in
47 בְּעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה׃ †וַיִּסְעוּ מֵעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה
ante .Nebo *facies ad* Habarim montibus in sunt castrametati &
ˢפָּנָה וַיַּחֲנוּ בְּהָרֵי הָעֲבָרִים ˢלִפְנֵי נְבוֹ׃
cãpestribus in sunt castrametati & , Habarim mõtibus è suut profecti Et
48 †וַיִּסְעוּ מֵהָרֵי הָעֲבָרִים וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבֹת
iuxta Beth à ‡ Iarden *super* sunt castrametati Et .Ierecho Iarden *super* Moab
‡ domo desolationum iuxta 49 מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃ †וַיַּחֲנוּ עַל־הַיַּרְדֵּן מִבֵּית
‡ planiciem .Moab campestribus in, Sittim Abel ‡ ad vsq; iesimoth
הַיְשִׁמֹת עַד אָבֵל הַשִּׁטִּים בְּעַרְבֹת מוֹאָב׃
iuxta *super* , Moab campestribus in Moseh ad DOMINVS est locutus Et
50 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל־
dices & , Israel filios ad Loquere :dicendo ,Ierecho Iarden
51 יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר׃ †דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
transieritis .Chenahan terram ad Iarden *transeuntes* vos Cum : eos ad
אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן׃

,principibus à seculi quinquaginta &,septingenti ,milliasedecim

מֵאָה שׁוֹר שִׁשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף שְׁבַע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל מֵאֵת שָׂרֵי

sunt prædati exercitus Viri ,centenorum principibus à & ,millium

53 הָאֲלָפִים וּמֵאֵת שָׂרֵי הַמֵּאוֹת׃ אַנְשֵׁי הַצָּבָא בָּזְזוּ

sacerdos Elhazar & Mosch accepit Et sibi vir

54 אִישׁ לוֹ׃ וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־

in illud introduxerunt & ;centenorum & ,millium principibus à aurum

הַזָּהָב מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וַיָּבִאוּ אֹתוֹ אֶל־

.DOMINI faciesad Israel filiis memoriam conuentus tentorium

אֹהֶל מוֹעֵד זִכָּרוֹן לִבְנֵי־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי יְהוָה׃

tribunis, centurionib⁹. bellatores vnusquisq; tribunis, & centurionib⁹ tabernaculū ecclesiæ in coram Dño

CAP. XXXII. לב

.valde fortis ,Ghad filiis &,Reuben filiis erat multa acquisitio Et

1 וּמִקְנֶה רַב הָיָה לִבְנֵי רְאוּבֵן וְלִבְנֵי־גָד עָצוּם מְאֹד

locus ecce & ,Ghilhad terram & ,Iahazer terram viderunt &

וַיִּרְאוּ אֶת־אֶרֶץ יַעְזֵר וְאֶת־אֶרֶץ גִּלְעָד וְהִנֵּה הַמָּקוֹם

dixerunt & ,Reuben filij & ,Ghad filij venerunt Et .acquisitionis locus

2 מְקוֹם מִקְנֶה׃ וַיָּבֹאוּ בְנֵי־גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן וַיֹּאמְרוּ

:dicendo ,cœtus prælatos ad & ,sacerdotem Elhazar ad & ,Mosch ad

אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־נְשִׂיאֵי הָעֵדָה לֵאמֹר׃

,Elhaleh & ,Chesbō & ,Nimrah & ,Iahazer & Dibō & ,Hatharoth

3 עֲטָרוֹת וְדִיבֹן וְיַעְזֵר וְנִמְרָה וְחֶשְׁבּוֹן וְאֶלְעָלֵה

DOMINVS percussit quam Terra .Behon & ,Nebo & ,Sebā &

4 וּשְׂבָם וּנְבוֹ וּבְעֹן׃ הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה

.acquisitio tuis seruis & ;ipsa acquisitionis terra ,Israel cœtus facies ad

לִפְנֵי עֲדַת יִשְׂרָאֵל אֶרֶץ מִקְנֶה הִוא וְלַעֲבָדֶיךָ מִקְנֶה׃

detur ,tuis oculis in gratiam inuenimus Si :dixerunt Et

5 וַיֹּאמְרוּ אִם־מָצָאנוּ חֵן בְּעֵינֶיךָ יֻתַּן אֶת־

nos facias transire ne :possessionem in tuis seruis hæc terra

הָאָרֶץ הַזֹּאת לַעֲבָדֶיךָ לַאֲחֻזָּה אַל־תַּעֲבִרֵנוּ אֶת־

:Reuben filios ad & ,Ghad filios ad Mosch dixit Et .Iarden

6 הַיַּרְדֵּן׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לִבְנֵי־גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן

?hîc sedebitis vos & ,bellum ad ingredientur vestri fratres Nū

הַאַחֵיכֶם יָבֹאוּ לַמִּלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פֹה׃

ad transeundo à ,Israel filiorum cor frangetis quid ad Et

7 וְלָמָּה תְנִיאוּן אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעֲבֹר אֶל־

,vestri patres fecerunt Sic ?DOMINVS eis dedit quam terram

8 הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם יְהוָה׃ כֹּה עָשׂוּ אֲבֹתֵיכֶם

.terram videndum ad Barneah Cades de eos me mittendo in

בְּשָׁלְחִי אֹתָם מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ לִרְאוֹת אֶת־הָאָרֶץ׃

fregerunt & ,terram viderunt & ,Botri torrentem ad vsq; ascēderunt Et

9 וַיַּעֲלוּ עַד־נַחַל אֶשְׁכּוֹל וַיִּרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיָּנִיאוּ

eis dedit quam ,terram ad veniendū non ad ,Israel filiorum cor

אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבִלְתִּי־בֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם

,iurauit & ;illa die in DOMINI nasus est iratus Et .DOMINVS

10 יְהוָה׃ וַיִּחַר־אַף יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּשָּׁבַע

Aegypto ex ascendentes homines viderint Si :dicendo

11 לֵאמֹר׃ אִם־יִרְאוּ הָאֲנָשִׁים הָעֹלִים מִמִּצְרַיִם

iurau quam humum ,supra & ,annorum viginti filio a

מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה אֵת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי

.me post complerunt non quia :Iabacob & ,Ischac ,Abraham

לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב כִּי לֹא־מִלְאוּ אַחֲרָי׃

,Nun filium Iehosuah & ,Cenizæi Iephunneh filiū Caleb Præter

12 בִּלְתִּי כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה הַקְּנִזִּי וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן

nasus est iratus Et .DOMINVM post * compleuerunt quia

13 כִּי מִלְאוּ אַחֲרֵי יְהוָה׃ וַיִּחַר־אַף

vsque ,annis quadraginta deserto in eos fecit vagari & ,Israel in DOMINI

יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיְנִעֵם בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד־

.DOMINI oculis in malum faciens generatio omnis consumi

תֹּם כָּל־הַדּוֹר הָעֹשֶׂה הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה׃

hominum multiplicatio vestris patribus pro surrexistis ecce Et

14 וְהִנֵּה קַמְתֶּם תַּחַת אֲבֹתֵיכֶם תַּרְבּוּת אֲנָשִׁים

.Israel in Domini nasi iram super adhuc addendū ad ,peccatorū

חַטָּאִים לִסְפּוֹת עוֹד עַל חֲרוֹן אַף־יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל׃

cum dimittendum ad adhuc addet & ,eius posterioribus à fueritis auersi Cum

15 כִּי תְשׁוּבֻן מֵאַחֲרָיו וְיָסַף עוֹד לְהַנִּיחוֹ

.hunc populum omnem corrumpetis & ;deserto in

בַּמִּדְבָּר וְשִׁחַתֶּם לְכָל־הָעָם הַזֶּה׃

nostræ acquisitioni ædificabim⁹ pecoris Maceries :dixerunt & ,eū ad accesserunt Et

16 וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ גִּדְרֹת צֹאן נִבְנֶה לְמִקְנֵנוּ

facies ad properantes accingemur nos Et ,nostræ pubi † vrbes & ,hîc

17 פֹּה וְעָרִים לְטַפֵּנוּ׃ וַאֲנַחְנוּ נֵחָלֵץ חֻשִׁים לִפְנֵי

.eorum locum ad eos introducamus si quo vsque ,Israel filiorum

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר אִם־הֲבִיאֹנֻם אֶל־מְקוֹמָם

.terræ habitatorum faciebus à munitionis vrbib⁹ in nostra pubes sedebit &

וְיָשַׁב טַפֵּנוּ בְּעָרֵי הַמִּבְצָר מִפְּנֵי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃

pecudes multæ erant multæ. רָאָה [a] erat pecuarius. בּוֹא [b] principes cōgregationis, נִכָּה [c] ante cōgregationem pecuaria est, sunt pecudes. יָעַד [d] חָנַן manebitis [f] יָשַׁב vt remouetis ne transeant הֵנִיא [g] נוּא עָשָׂה quādo misi vt viderent vallē Escol, remouerunt [i] עָלָה ne ingrederentur, [k] חָרָה furor qui ascēderūt רָאָה [m] עָלָה terram † ire *ire furor חָרָה donec cōsumeretur [o] נוּעַ quæ fecerat רוּעַ [p] קוּם רָבָה vt apponeretis furoris [s] יָסַף Si à tergo vt dimittat perdetis Caulas pecudum pecudibus nostris [v] נָגַשׁ קָנָה †paruulis nostris. accincti erimus armis festinantes ante filios [x] טַפַּף donec [y] חוּשׁ [z] בּוֹא manebūt paruuli nostri munitis propter habitatores

ad reuertemur Non ,nostras domos ad reuertemur Non ,vsque hereditare filios Israel

18 לֹא נָשׁוּב אֶל־בָּתֵּינוּ עַד הִתְנַחֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

transitu à eis cū hereditatē accipiemus nō Quia .suam hæreditatem virum

19 אִישׁ נַחֲלָתוֹ׃ כִּי לֹא נִנְחַל אִתָּם מֵעֵבֶר

,Iarden transitu à nos ad nostra hereditas venit quia ;vltra & ,Iarden

לַיַּרְדֵּן וָהָלְאָה כִּי בָאָה נַחֲלָתֵנוּ אֵלֵינוּ מֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן

verbum feceritis Si : Mosch eos ad dixit Et .orientem ad

20 מִזְרָחָה׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה אִם־תַּעֲשׂוּן אֶת־הַדָּבָר

.bellum ad DOMINI faciesad vos accinxeritis si ,hoc

הַזֶּה אִם־תֵּחָלְצוּ לִפְנֵי יְהוָה לַמִּלְחָמָה׃

vsque ,DOMINI facies ad Iarden † accinctus omnis vobis transierit Et

21 וְעָבַר לָכֶם כָּל־חָלוּץ אֶת־הַיַּרְדֵּן לִפְנֵי יְהוָה עַד

.suis faciebus à suos inimicos eum expellere

הוֹרִישׁוֹ אֶת־אֹיְבָיו מִפָּנָיו׃

eritis &,reuertemini posthac & DOMINI faciebus terra subiiciatur Et

22 וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יְהוָה וְאַחַר תָּשֻׁבוּ וִהְיִיתֶם

vobis hæc terra erit & ;Israel ab & ,DOMINO à innocentes

נְקִיִּם מֵיְהוָה וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהָיְתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם

ecce ,ita feceritis non si Et .DOMINI facies ad possessionem in

23 לַאֲחֻזָּה לִפְנֵי יְהוָה׃ וְאִם־לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן הִנֵּה

.vos inueniet quod vestrum peccatū ,scitote & : DOMINO peccastis

חֲטָאתֶם לַיהוָה וּדְעוּ חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶתְכֶם׃

: vestro pecori maceries & ,vestræ pubi ciuitates vobis Aedificate

24 בְּנוּ־לָכֶם עָרִים לְטַפְּכֶם וּגְדֵרֹת לְצֹנַאֲכֶם

filij & ,Ghad filij dixit Et .facietis vestro ore ex egrediens &

25 וְהַיֹּצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ׃ וַיֹּאמֶר בְּנֵי־גָד וּבְנֵי

me DOMINVS quēadmodū ,faciet tui Serui :dicēdo ,Mosch ad Reuben

רְאוּבֵן אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר עֲבָדֶיךָ יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי

omnia & ,nostra acquisitio ,nostræ vxores ,nostri Paruuli .præcipit

26 מְצַוֶּה׃ טַפֵּנוּ נָשֵׁינוּ מִקְנֵנוּ וְכָל־

.Ghilhad vrbibus in ibi erunt nostra animalia

בְּהֶמְתֵּנוּ יִהְיוּ־שָׁם בְּעָרֵי הַגִּלְעָד׃

DOMINI facies ad exercitus accinctus omnis transibunt tui serui Et

27 וַעֲבָדֶיךָ יַעַבְרוּ כָּל־חֲלוּץ צָבָא לִפְנֵי יְהוָה

.loquens meus DOMINVS quemadmodum ,bellum ad

לַמִּלְחָמָה כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי דֹּבֵר׃

filio Iehosuah & sacerdoti Elhazar ,Mosch eis præcepit Et

28 וַיְצַו לָהֶם מֹשֶׁה אֵת אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֵת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־

.Israel filiis extensionum patrum capitibus & ,Nun

נוּן וְאֶת־רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃

Reuben filij & Ghad filij transierint Si : eos ad Mosch dixit Et

29 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם־יַעַבְרוּ בְנֵי־גָד וּבְנֵי־רְאוּבֵן

,DOMINI facies ad bellum ad accinctus omnis ,Iarden vobiscum

אִתְּכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן כָּל־חָלוּץ לַמִּלְחָמָה לִפְנֵי יְהוָה

terram eis dabitis & ,vestras facies ad terra fuerit subiecta &

וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵיכֶם וּנְתַתֶּם לָהֶם אֶת־אֶרֶץ

,vobiscum accincti transierint non si Et .possessionem in Ghilhad

30 הַגִּלְעָד לַאֲחֻזָּה׃ וְאִם־לֹא יַעַבְרוּ חֲלוּצִים אִתְּכֶם

filij responderunt Et .Chenahan terra in vestri medio in possidebūt &

31 וְנֹאחֲזוּ בְתֹכְכֶם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ וַיַּעֲנוּ בְנֵי־

ad DOMINVS est locutus Quæ :dicendo ,Reuben filij & ,Ghad

גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לֵאמֹר אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־

facies ad accincti transibimus Nos .faciemus sic ,tuos seruos

32 עֲבָדֶיךָ כֵּן נַעֲשֶׂה׃ נַחְנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים לִפְנֵי

transitu à nostræ hæreditatis possessio nobiscū & ,Chenahan terrā DOMINI

יְהוָה אֶרֶץ כְּנָעַן וְאִתָּנוּ אֲחֻזַּת נַחֲלָתֵנוּ מֵעֵבֶר

,Reuben filiis & ,Ghad filiis Mosch eis dedit Et .Iarden

33 לַיַּרְדֵּן׃ וַיִּתֵּן לָהֶם מֹשֶׁה לִבְנֵי־גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן

regis Sichon regnum Ioseph filij Menasseh tribui dimidiæ &

וְלַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה בֶן־יוֹסֵף אֶת־מַמְלֶכֶת סִיחֹן מֶלֶךְ

,suis vrbibus † terram ,Basan regis Hogh regnum & ,Emoræi

הָאֱמֹרִי וְאֶת־מַמְלֶכֶת עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן הָאָרֶץ לְעָרֶיהָ

filij ædificauerunt Et .circumquaque terræ vrbes ,terminis cum

34 בִּגְבֻלֹת עָרֵי הָאָרֶץ סָבִיב׃ וַיִּבְנוּ בְנֵי־

: Haroer & ,Hatharoth & ,Dibon Ghad

גָד אֶת־דִּיבֹן וְאֶת־עֲטָרֹת וְאֵת עֲרֹעֵר׃

.Ioghbehah & ,Iahezer & ,Sophan ,Hathroth Et

35 וְאֶת־עַטְרֹת שׁוֹפָן וְאֶת־יַעְזֵר וְיָגְבְּהָה׃

,munitionis vrbes ,Haran domum & Nimrah domum Et

36 וְאֶת־בֵּית נִמְרָה וְאֶת־בֵּית הָרָן עָרֵי מִבְצָר

,Chesbon ædificauerunt Reuben filij Et .pecoris maceries &

37 וְגִדְרֹת צֹאן׃ וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ אֶת־חֶשְׁבּוֹן

& ,Nebo Et .Chiriathaim & Elhaleh &

38 וְאֶת־אֶלְעָלֵא וְאֵת קִרְיָתָיִם׃ וְאֶת־נְבוֹ וְאֶת־

nominibus in vocauerūt & :Sibmah & ,nomine versas Mehon Bahal

בַּעַל מְעוֹן מוּסַבֹּת שֵׁם וְאֶת־שִׂבְמָה וַיִּקְרְאוּ בְשֵׁמֹת

donec capiat hereditatem filij Israel singulus in hereditate sua. trans nobis manus עָשָׂה armis ante Dominum † armis ante Dominum donec expellat facie sua. [b] יָרַשׁ coram Dño [c] שׁוּב הָיָה קָנָה coram Dño. עָשָׂה יָדַע pro paruulis vestris, caulas pecudibus vestris. [h] בָּנָה יָצָא quod egressum est facite. dixerunt pecora nostra, [i] טָפַף omnes accincti armis ad pugnam coram Domino loquitur. [l] super principibus tribuum filiorum [k] נָטָה omnes accincti armis ante Dominum, coram vobis, [l] armis possessionem habebunt [n] עָנָה Sicut [o] armis corā Domino in terra trans [m] אַתְּ † cum per circuitū. [n] בָּנָה Bethnimrah & Betharan munitas, caulas pecudibus. versis nominibus. [p] סָבַב

homine in , capturam† omnem & , spolium omne ceperunt Et
11 וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־הַשָּׁלָל וְאֵת כָּל־הַמַּלְקוֹחַ בָּאָדָם
,sacerdotem Elhazar ad & ,Moseh ad adduxerunt Et ,animali in &
12 וּבַבְּהֵמָה׃ וַיָּבִאוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
& , capturam* & , captiuitatem , Israel filiorũ cœtum† ad &
וְאֶל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשְּׁבִי וְאֶת־הַמַּלְקוֹחַ וְאֶת־
super † quæ Moab campestria ad ,castrametationem ad spolium
הַשָּׁלָל אֶל־הַמַּחֲנֶה אֶל־עַרְבֹת מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־
.Ierecho Iarden
יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃
cœtus prælati† omnes &, sacerdos Elhazar &, Moseh sunt egressi Et
13 וַיֵּצְאוּ מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְכָל־נְשִׂיאֵי הָעֵדָה
. castrametationem * extra ad , eorum occursum in
לִקְרָאתָם אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃
principes & , millium principes, virtutis visitatos super Moseh ira fuit Et
14 וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הֶחָיִל שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי
.belli exercitu de venientes , centenorum
הַמֵּאוֹת הַבָּאִים מִצְּבָא הַמִּלְחָמָה׃
†perforatam* omnẽ viuificastis Nonne: Moseh eos ad dixit Et
15 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הַחִיִּיתֶם כָּל־נְקֵבָה׃
dandum ad , Bilham verbo in Israel filiis fuerunt ecce Ipsæ
16 הֵן הֵנָּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בִּדְבַר בִּלְעָם לִמְסָר־
plaga fuit & ; Pehor verbo super DOMINVM in præuaricationem
מַעַל בַּיהוָה עַל־דְּבַר־פְּעוֹר וַתְּהִי הַמַּגֵּפָה
pube in masculum omnem occidite nunc Et .DOMINI cœtu in
17 בַּעֲדַת יְהוָה׃ וְעַתָּה הִרְגוּ כָל־זָכָר בַּטָּף
.occidite masculi concubitum ad virũ cognoscentẽ mulierem omnẽ &
וְכָל־אִשָּׁה יֹדַעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר הֲרֹגוּ׃
concubitum cognouerunt non quæ mulieribus in pubem omnem Et
18 וְכֹל הַטַּף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכַּב
castrametationẽ extra ab castrametamini vos Et .vobis viuificate ,masculi
19 זָכָר הַחֲיוּ לָכֶם׃ וְאַתֶּם חֲנוּ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה
vos purificabitis, occisum in tãgẽs cis &, animã occidẽs omnis: diebus septem
שִׁבְעַת יָמִים כֹּל הֹרֵג נֶפֶשׁ וְכֹל נֹגֵעַ בֶּחָלָל תִּתְחַטְּאוּ
.vestra captiuitas & vos , septima die in & , tertia die in
בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וּשְׁבִיכֶם׃
caprarum opus omne &, pellis vas omne &, vestimentũ omne Et
20 וְכָל־בֶּגֶד וְכָל־כְּלִי־עוֹר וְכָל־מַעֲשֵׂה עִזִּים
.purificabitis ligni vas omne &
וְכָל־כְּלִי־עֵץ תִּתְחַטָּאוּ׃
: bellum ad venientes , exercitus viros ad sacerdos Elhazar dixit Et
21 וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל־אַנְשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה
: Moseh DOMINVS præcepit quod legis statutum Hoc
זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
, æs , argentum & , aurum Veruntamen
22 אַךְ אֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַכָּסֶף אֶת־הַנְּחֹשֶׁת אֶת־
: plumbum & stannum , ferrum
הַבַּרְזֶל אֶת־הַבְּדִיל וְאֶת־הָעֹפָרֶת׃
igne in facietis transire, ignem in ingredietur quod verbum Omne
23 כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר־יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ
quod omne &: purificabitur separationis aquis in Veruntamen .mũdabitur &
וְטָהֵר אַךְ בְּמֵי נִדָּה יִתְחַטָּא וְכֹל אֲשֶׁר
. aquis in facietis transire , ignem in ingredietur non
לֹא־יָבֹא בָּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בַמָּיִם׃
;eritis mundi &, septima die in vestra vestimenta lauabitis Et
24 וְכִבַּסְתֶּם בִּגְדֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וּטְהַרְתֶּם
.castrametationem ad intrabitis postea &
וְאַחַר תָּבֹאוּ אֶל־הַמַּחֲנֶה׃
:dicendo ,Moseh ad DOMINVS dixit Et
25 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
, tu , animali in & ,homine in †, captiuitatem† capturæ caput Tolle†
26 שָׂא אֵת רֹאשׁ מַלְקוֹחַ הַשְּׁבִי בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה אַתָּה
cœtus † patrum capita * & , sacerdos Elhazar &
וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְרָאשֵׁי אֲבוֹת הָעֵדָה׃
exeuntes bellum capessentes † inter capturam dimidiabis Et
27 וְחָצִיתָ אֶת־הַמַּלְקוֹחַ בֵּין תֹּפְשֵׂי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים
DOMINO censum facies leuare Et .cœtum* omnẽ inter &,exercitu ad
28 לַצָּבָא וּבֵין כָּל־הָעֵדָה׃ וַהֲרֵמֹתָ מֶכֶס לַיהוָה
animam vnam , exercitum ad egredientibus belli viris à
מֵאֵת אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים לַצָּבָא אֶחָד נֶפֶשׁ
è & , asinis ex & , boue * è & , homine † ex : quingentis è
מֵחֲמֵשׁ הַמֵּאוֹת מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבָּקָר וּמִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־
sacerdoti Elhazar dabis & ; capietis eorum medio de Et .pecore
29 הַצֹּאן׃ מִמַּחֲצִיתָם תִּקָּחוּ וְנָתַתָּה לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
.DOMINI elevationem
תְּרוּמַת יְהוָה׃

tulerunt omnia spolia, prædam tam de hominibus quàm de animalibus. congregationem. prædam. שבה spolia castra. erant iuxta principes congregationis castra. iratus est aduersus præfectos exercitus, tribunos, & centuriones qui veniebant de pugna. שור סאה נקב reseruastis fœminas. חיה propter verbum vt darent iniquitatem. congregatione. parnulis. טפף omnes paruulas inter mulieres reseruate. manete extra castra. חנה qui occidit. qui tetigerit. instrumentum pelliceum. opus caprarum. עזז instrumentum ligneum. pugnæ. עבר per ignem. aqua expiationis. נדד per aquam. castra. בוא Cape summam prædæ & de hominibus, quàm de animalibus. נשא שבה duces congregationis. prædam bellatores, qui egressi sunt. חצה pugnam. congregationem. separabis. רום bellatoribus qui egressi sunt pugnam. hominibus. bobus. מאה pecudibus. dabitis. לקח oblationem.

vnam portio è apprehensum vnum capies Israel filiorum dimidio è Et
30 וּמִמַּחֲצִת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל תִּקַּח ׀ אֶחָד ׀ אָחֻז מִן־
,pecore è & , asinis ex , boue ex , homine ex , quinquaginta
הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם מִן־הַבָּקָר מִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־הַצֹּאן
custodiam custodientibus Leuitis eos dabis & : animali omni ex
מִכָּל־הַבְּהֵמָה וְנָתַתָּה אֹתָם לַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת
,sacerdos Elhazar & , Moseh fecit Et .DOMINI tabernaculi
31 מִשְׁכַּן יְהוָה׃ וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
.Moseh DOMINVS præcepit quemadmodum
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
populus sunt prædati quam , prædæ residuum , captura fuit Et
32 וַיְהִי הַמַּלְקוֹחַ יֶתֶר הַבָּז אֲשֶׁר בָּזְזוּ עַם
quinque & , millia septuaginta & , millia sexcenta , pecus , exercitus
הַצָּבָא צֹאן שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וְשִׁבְעִים אֶלֶף וַחֲמֵשֶׁת
.millia septuaginta & duo , boues Et .millia
33 אֲלָפִים׃ וּבָקָר שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים אָלֶף׃
.millia sexaginta & , vnus , asini Et
34 וַחֲמֹרִים אֶחָד וְשִׁשִּׁים אָלֶף׃
coitum cognouerunt non quæ , mulieribus è hominis anima Et
35 וְנֶפֶשׁ אָדָם מִן־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכַּב
.millia triginta & duæ , anima omnis, masculi
זָכָר כָּל־נֶפֶשׁ שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף׃
pecudũ numerus ,exercitum in egredientiũ portionis dimidium fuit Et
36 וַתְּהִי הַמֶּחֱצָה חֵלֶק הַיֹּצְאִים בַּצָּבָא מִסְפַּר הַצֹּאן
.quingentæ & ,millia septem & ,millia triginta & ,millia trecenta
שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וְשִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃
, quinque , sexcentæ , pecore è DOMINO census fuit Et
37 וַיְהִי הַמֶּכֶס לַיהוָה מִן־הַצֹּאן שֵׁשׁ מֵאוֹת חָמֵשׁ
eorum census Et .millia triginta & sex ,boues Et .septuaginta &
38 וְשִׁבְעִים׃ וְהַבָּקָר שִׁשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף וּמִכְסָם
millia triginta ,asini Et .septuaginta & duo , DOMINO
39 לַיהוָה שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים׃ וַחֲמֹרִים שְׁלֹשִׁים אֶלֶף
.sexaginta & vnus, DOMINO eorum census Et .quingenti &
וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּמִכְסָם לַיהוָה אֶחָד וְשִׁשִּׁים׃
,DOMINO eorum census &: millia sedecim hominis animæ Et
40 וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר אָלֶף וּמִכְסָם לַיהוָה
elevationis censum Moseh dedit Et .animæ triginta & duæ
41 שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים נָפֶשׁ׃ וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־מֶכֶס תְּרוּמַת
DOMINVS præcepit quemadmodum ,sacerdoti Elhazar DOMINI
יְהוָה לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
dimidiauit quod , Israel filiorum dimidio è Et .Moseh
42 אֶת־מֹשֶׁה׃ וּמִמַּחֲצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חָצָה
cœtus dimidium fuit Et .militantibus viris à Moseh
43 מֹשֶׁה מִן־הָאֲנָשִׁים הַצֹּבְאִים׃ וַתְּהִי מֶחֱצַת הָעֵדָה
millia septem , millia triginta & ,millia trecenta ,pecore è
מִן־הַצֹּאן שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף שִׁבְעַת אֲלָפִים
.millia triginta & sex ,boues Et .quingentæ &
44 וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ וּבָקָר שִׁשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף׃
.quingenti & , millia triginta , asini Et
45 וַחֲמֹרִים שְׁלֹשִׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃
.millia sedecim hominis animæ Et
46 וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר אָלֶף׃
è vnum detentum Israel filiorum dimidio è Moseh cepit Et
47 וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִמַּחֲצִת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הָאָחֻז אֶחָד מִן־
custodientibus Leuitis ea dedit & :animali ex &, homine ex quinquaginta
הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבְּהֵמָה וַיִּתֵּן אֹתָם לַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי
DOMINVS præcepit quemadmodum, DOMINI tabernaculi custodiã
מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
qui , visitati Moseh ad accesserunt Et .Moseh
48 אֶת־מֹשֶׁה׃ וַיִּקְרְבוּ אֶל־מֹשֶׁה הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר
.centenorum principes & , millium principes, exercitus milibus in
לְאַלְפֵי הַצָּבָא שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת׃
virorum caput tulerunt tui Serui : Moseh ad dixerunt Et
49 וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה עֲבָדֶיךָ נָשְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ אַנְשֵׁי
vir eo ex est desideratus non & ; nostra manu in qui belli
הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיָדֵנוּ וְלֹא־נִפְקַד מִמֶּנּוּ אִישׁ׃
quod vir DOMINI appropinquationẽ fecimus appropinquare Et
50 וַנַּקְרֵב אֶת־קָרְבַּן יְהוָה אִישׁ אֲשֶׁר
,vulux formã &, tornatile inaurem, brachiale & , periscelidem , auri vas , inuenit
מָצָא כְלִי־זָהָב אֶצְעָדָה וְצָמִיד טַבַּעַת עָגִיל וְכוּמָז
,Moseh cepit Et .DOMINI facies ad nostras animas super expiandũ ad
51 לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה׃ וַיִּקַּח מֹשֶׁה
.operis vas omne , eis cum ab aurum sacerdos Elhazar &
וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב מֵאִתָּם כֹּל כְּלִי מַעֲשֶׂה׃
DOMINO obtulerunt quod , elevationis aurum omne fuit Et
52 וַיְהִי כָּל־זְהַב הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵרִימוּ לַיהוָה רוּם

vnam portionem hominibus, bobus, pecudibus, עשה. præda. חיה בזז bellator, pecudes, animæ hominum. omnes animæ eorũ qui egressi sunt ad pugnam, pro pecudibus. כסס. שנה. hominum. oblationis. נתן. qui pugnauerant. congregationis pecudibus. מאה. hominum. tulit portionem vnam hominibus, iumentis, præfecti, erant pugnæ, tribuni & centuriones. summam bellatorum erant. defuit ex ea quisquam. obtulimus oblationem vnusquisque aureum, armillam, ornamentũ manus, annulũ, inaurem, כלה צעד. coram Domino. tulit oblationis.

,agnos ad‡& ,arietes ad‡,iuuēcos ad‡,corū libamina & ,eorum munus Et
27 וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים
præter ,vnum peccati* hircum Et .iudicium‡iuxta ,eorum numero in
28 בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד
sexta die in Et .eius libamen & ,eius munus‡& , iugem ascensionem†
29 עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי
-quatuor anni filios‡ agnos ,duos arietes ,octo iuuencos
פָּרִים שְׁמֹנָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה
,iuuencos ad‡,corum libamina & ,eorum munus Et . integros decim
30 עָשָׂר תְּמִימִם׃ וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים
hircum Et .iudicium‡iuxta ,eorum numero in†,agnos ad*& ,arietes ad*
31 לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ וּשְׂעִיר
. eius libamina & ,eius munus , iugem ascensionem*præter ,vnum peccati‡
חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וּנְסָכֶיהָ׃
agnos ,duos arietes ,septem iuuencos septima die in Et
32 וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי פָּרִים שִׁבְעָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים
,corū libamina & ,corū munus†Et .integros quatuordecim anni filios
33 בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃ וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּהֶם
.corū iudiciū‡iuxta ,corū numero in‡ ,agnos ad & ,arietes ad ,iuuencos ad
לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּטָם׃
,eius munus ,iugem ascensionem†præter ,vnum peccati* hircum Et
34 וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ
.eius libamen &
וְנִסְכָּהּ׃
seruitutis functionem Omnem‡ .vobis erit retentio octaua die In
35 בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה
odoris ignitionem ascensionem facietis appropinquare Et . facietis non
36 לֹא תַעֲשׂוּ׃ וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ
anni filios‡ agnos ,vnum arietem ,vnum iuuencū :DOMINO quietis
נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
,iuuēcum ad*corū libamina & ,corum Munus .integros septem
37 שִׁבְעָה תְּמִימִם׃ מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּר
hircum Et .iudicium‡ iuxta ,corum numero in†,agnos ad*& ,arietem ad*
38 לָאַיִל וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ וּשְׂעִיר
.eius libamē & ,eius munus†& ,iugem ascensionem * præter ,vnum peccati ‡
חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃
,vestra vota præter ,vestris statutis tēporibus‡in DOMINO facietis Ista
39 אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיהוָה בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִנִּדְרֵיכֶם
,vestris muneribus†& ,vestris ascensionibus*in , vestra spontanea &
וְנִדְבֹתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם
. vestris pacificis & , vestris libaminibus &
וּלְנִסְכֵּיכֶם וּלְשַׁלְמֵיכֶם׃

oblationem ‡per secundum numerum ‡normam. *pro peccato †holocaustū iuge, ‡oblationem ‡anniculos imaculatos. oblationem ‡per *per †secundum numerum ‡normam. ‡pro peccato *holocaustū iuge, oblationem anniculos immaculatos. †oblationem per ‡secundum numerum ‡normam *pro peccato †holocaustū iuge, oblationem festum retentionis ‡Omne opus offeretis holocaustū sacrificium ‡anniculos immaculatos. Oblationem *per †secundum numerum ‡normam. ‡pro peccato *holocaustū iuge, †oblationē ‡solēnitatib⁹ *holocaustis †oblationib⁹

CAP. XXX. ל

præcepit quæ omnia secundum ,Israel filios ad Mosch dixit Et
1 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה
extensionum capita ad Mosch est locutus Et . Mosch DOMINVS
2 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־רָאשֵׁי [a]הַמַּטּוֹת
.DOMINVS præcepit quod verbum Hoc:dicendo ,Israel filios ad
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה׃
,iuramentum iurauerit vel ,DOMINO votum vouerit cùm Vir
3 אִישׁ כִּי־[b]יִדֹּר נֶדֶר לַיהוָה אוֹ־הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה
omne Secundū .suū verbū polluet nō ,suā animam super ligamen ligādo
לֶאְסֹר אִסָּר עַל־נַפְשׁוֹ לֹא [c]יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל־
,DOMINO votū vouerit cùm mulier Et . faciet ,suo ore de egrediens
4 הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה׃ וְאִשָּׁה כִּי־תִדֹּר נֶדֶר לַיהוָה
audierit Et :suis pueritiis in sui patris domo in ligamine se ligauerit &
5 וְאָסְרָה אִסָּר בְּבֵית אָבִיהָ בִּנְעֻרֶיהָ׃ וְשָׁמַע
,suā aīam super se ligauit quo ,eius ligamē & ,eius votum eius pater
אָבִיהָ אֶת־נִדְרָהּ וֶאֱסָרָהּ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ
ligamen omne & :sua vota omnia stabunt &*:eius pater ei obsurduerit‡&
וְהֶחֱרִישׁ לָהּ אָבִיהָ [d]וְקָמוּ כָּל־נְדָרֶיהָ וְכָל־אִסָּר
annihilauerit ‡ si Et .stabit†,suam animā super se ligauit quo
6 אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם׃ וְאִם־[e]הֵנִיא
quibus ,ei⁹ ligamina & ,eius vota omnia se audire‡ die in illud eius pater
אָבִיהָ אֹתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל־נְדָרֶיהָ וֶאֱסָרֶיהָ אֲשֶׁר־
quia ,ei parcet DOMINVS & :stabit‡non ,suam animā super se ligauit
אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם וַיהוָה יִסְלַח־לָהּ כִּי־
ei⁹ vota‡& ,viro fuerit existendo† si Et .illud eius pater annihilauit *
7 הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ׃ וְאִם־[f]הָיוֹ תִהְיֶה לְאִישׁ וּנְדָרֶיהָ
:suā animā super se ligauit quibus ,suorum labiorum prolatio‡ vel ,eam super
עָלֶיהָ אוֹ מִבְטָא [g]שְׂפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ׃
;eius vota stabūt &‡ ,ei obsurduerit† & ,se audire*die in ,eius vir audiuit Et
8 וְשָׁמַע אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ וְהֶחֱרִישׁ לָהּ וְקָמוּ נְדָרֶיהָ
.stabunt‡ ,suam animam super se ligauit quibus eius ligamina &
וֶאֱסָרֶהָ אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקֻמוּ׃

duces tribuū [a]נַטָּה est [b]נָדַר [c]חָלַל quod egressum est pueritia suæ ‡tacuerit *firma erunt [d]קוּם †erit stabile. ‡irritauerit [e]נוּא ‡quo audiuit ‡erit stabile. *irritauit †habuerit virum, ‡fuerint [f]הָיָה ‡quod protulit labiis suis, [g]שָׂפָה *qua audiuit †tacuerit ‡stabilia erūt ‡stabiliaer ut

infregerit‡& ,illud annihilauerit ‡ ,eius virū audire die in si Et
9 וְאִם בְּיוֹם שְׁמֹעַ אִישָׁהּ יָנִיא אוֹתָהּ [h]וְהֵפֵר אֶת־
se ligauit quibus ,eius labiorū prolationem‡ & ,eam super*quod ,eius votū
נִדְרָהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ וְאֵת מִבְטָא שְׂפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה
viduæ votum Et .ei parcet DOMINVS & ,suam animā super
10 עַל־נַפְשָׁהּ וַיהוָה יִסְלַח־לָהּ׃ וְנֵדֶר אַלְמָנָה
.eam super stabit‡ ,suam animā super se ligauit quo omne ,expulsæ &
וּגְרוּשָׁה כֹּל אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם עָלֶיהָ׃
super ligamine se ligauerat vel ,vouerat sui viri domi si Et
11 וְאִם־בֵּית אִישָׁהּ נָדָרָה אוֹ־אָסְרָה אִסָּר עַל־
non ,ei obsorduerat*& ,eius vir audierat Et :iuramento in suā animam
12 נַפְשָׁהּ בִּשְׁבֻעָה׃ וְשָׁמַע אִישָׁהּ וְהֶחֱרִשׁ לָהּ לֹא
quo ligamen omne & ;eius vota omnia stabunt &† :illud annihilauerat
הֵנִיא אֹתָהּ וְקָמוּ כָּל־נְדָרֶיהָ וְכָל־אִסָּר אֲשֶׁר־
ea infregerit infringendo si Et .stabit ,suam animam super se ligauit
13 אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם׃ וְאִם־הָפֵר יָפֵר אֹתָם
ligamine ī & ,eius votis in eius labiorū egressio omnis ,se audire die in eius vir
אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל־[i]מוֹצָא שְׂפָתֶיהָ לִנְדָרֶיהָ וּלְאִסַּר
.ei parcet DOMINVS & ,ea infregit*eius Vir .erit stabilis‡nō ,ei⁹ animę
נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִישָׁהּ הֲפֵרָם וַיהוָה יִסְלַח־לָהּ׃
eius vir ,animā affligendū ad‡,ligaminis iuramentū omne & ,votū Omne
14 כָּל־נֵדֶר וְכָל־שְׁבֻעַת אִסָּר [k]לְעַנֹּת נָפֶשׁ אִישָׁהּ
ei obsurduerit obsurdescendo‡si Et . illud infringet† eius vir & ,illud stabiliet
15 יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁהּ יְפֵרֶנּוּ׃ וְאִם־הַחֲרֵשׁ יַחֲרִישׁ לָהּ
omnia vel ,eius vota omnia stabiliet & ,diem in die de eius vir
אִישָׁהּ מִיּוֹם אֶל־יוֹם וְהֵקִים אֶת־כָּל־נְדָרֶיהָ אוֹ אֶת־כָּל־
die in ,ei obsurduit* quia : ea stabiliet ,eā super‡ quæ eius ligamina
אֱסָרֶיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ הֵקִים אֹתָם כִּי־הֶחֱרִשׁ לָהּ בְּיוֹם
,se audire post ‡ ,ea infregerit infringendo ‡ si Et .se audire†
16 שָׁמְעוֹ׃ וְאִם־הָפֵר יָפֵר אֹתָם אַחֲרֵי שָׁמְעוֹ
præcepit quæ statuta * Ista .suam peruersitatem portabit &‡
17 וְנָשָׂא אֶת־[l]עֲוֹנָהּ׃ אֵלֶּה [m]הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה
eius filiā ad‡ ,patrem inter ,eius vxorē ad† ,virū inter Mosch DOMINVS
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין־אָב [n]לְבִתּוֹ
.eius patris domo*eius pueritiis‡ in
בִּנְעֻרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ׃

qua audiuit vir ‡irritauerit [h]פּוּר *est ‡promissionē repudiatæ, ‡stabile erit in domo cum *tacuerat irritauerat ‡stabilia erūt stabile erit. ‡irritando irritauerat qua audiuerat, omne qđ protulerat labiis suis [i]יָצָא ‡stabile erit. *irritauit ‡vt affligat [k]עָנָה ‡irritabit ‡tacendo tacuerit ‡sunt *tacuit ‡qua audiuit. ‡irritando irritauit ‡postquam audiuit, ‡luet pœnas iniquitatis suæ. *sunt [l]עָוָה [m]חָקַק †& vxorem ‡& filiam ‡pueritia *in

CAP. XXXI. לא

: dicendo ,Mosch ad DOMINVS est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
postea ,Midianitis de Israel filiorum vltionem Vlciscere
2 נְקֹם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחַר
:dicendo ,populum ad Mosch est locutus Et .tuos populos ad colligēris
3 תֵּאָסֵף אֶל־עַמֶּיךָ׃ וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם לֵאמֹר
dandum ad† ,Midian super*sint & ,militiam‡ad viri vobiscū ex vos Accingite
הֵחָלְצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לַצָּבָא וְיִהְיוּ עַל־מִדְיָן לָתֵת
,extensioni mille ,extensioni ‡ Mille . Midian in DOMINI vltionem
4 נִקְמַת־יְהוָה בְּמִדְיָן׃ אֶלֶף לַמַּטֶּה אֶלֶף [a]לַמַּטֶּה
.exercitum*ad mittetis Israel extensionibus‡ omnibus
לְכֹל מַטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלְחוּ לַצָּבָא׃
duodecim ,extensionem ad†mille Israel millibus ex sunt traditi Et
5 וַיִּמָּסְרוּ מֵאַלְפֵי יִשְׂרָאֵל אֶלֶף לַמַּטֶּה שְׁנֵים־עָשָׂר
extensioni‡mille Mosch eos misit Et .exercitus‡accincti millia
6 אֶלֶף חֲלוּצֵי צָבָא׃ וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמַּטֶּה
:exercitum†ad sacerdotis Elhazar filium Pinechas & eos ,exercitum*ad
לַצָּבָא אֹתָם וְאֶת־פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן לַצָּבָא
. eius manu in ouationis tubæ & ,sanctitatis vasa &
[b]וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ וַחֲצֹצְרוֹת [c]הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ׃
DOMINVS præcepit quemadmodū ,Midian super militauerunt Et
7 וַיִּצְבְּאוּ עַל־מִדְיָן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
Midian reges Et . masculum omnem occiderunt & :Mosch
8 מֹשֶׁה וַיַּהַרְגוּ כָּל־זָכָר׃ וְאֶת־מַלְכֵי מִדְיָן
, Sur & ,Rechem & ,Eui ,eorum occisis super occiderunt
הָרְגוּ עַל־חַלְלֵיהֶם אֶת־אֱוִי וְאֶת־רֶקֶם וְאֶת־צוּר
filium Bilham & ;Midian reges quinque ,Rebah & ,Chur &
וְאֶת־חוּר וְאֶת־רֶבַע חֲמֵשֶׁת מַלְכֵי מִדְיָן וְאֵת בִּלְעָם בֶּן־
. gladio in occiderunt Behor
בְּעוֹר הָרְגוּ בֶּחָרֶב׃
,eorum pubem* & ,Midian vxores Israel filij captiuauerunt‡Et
9 [d]וַיִּשְׁבּוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־נְשֵׁי מִדְיָן וְאֶת־[e]טַפָּם
omnem & ,eorum acquisitionem omnem‡& , eorum animal omne† &
וְאֵת כָּל־בְּהֶמְתָּם וְאֶת־כָּל־[f]מִקְנֵהֶם וְאֶת־כָּל־
,suis habitationibus in‡eorum vrbes omnes Et .sunt prędati eorū virtutem
10 חֵילָם בָּזָזוּ׃ וְאֵת כָּל־עָרֵיהֶם [g]בְּמוֹשְׁבֹתָם
.igne in combusserunt ,eorum arces* omnes &
וְאֵת כָּל־טִירֹתָם שָׂרְפוּ בָּאֵשׁ׃

congregabis te Accingant se ‡pugnam, *contra †vt dent ‡de singulis tribubus,de [a]נָטָה ‡tribubus *pugnam. ‡per tribum, ‡ad pugnam. ‡de tribu *pugnam, †pugnam: taratantaræ erant [b]כָּלָה [c]רוּעַ pugnauerūt contra cum ‡duxerunt captiuas *paruulos [d]שָׁבָה [e]טָפַף †omnia animalia ‡omnes pecudes [f]קָנָה ‡substātiam ‡cum [g]יָשַׁב *ædi-

erit ſanctitatis conuocatio ,huius ſeptimi menſis decima in Et
7 † וּבֶעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה
non functionem Omnem .veſtras animas affligetis & ,vobis
לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל־מְלָאכָה לֹא
quietis odorem‡DOMINO aſcenſionem facietis appropinquare Et .facietis
8 תַעֲשׂוּ׃ † וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיהוָה רֵיחַ נִיחֹחַ
anni filios agnos ,vnum arietem ,vnum bouis filium iuuencum
פַּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
.vobis erunt integri :ſeptem
שִׁבְעָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם׃
oblationem decimas tres ,oleo in confuſam ſimilam eorum munus Et
9 † וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
.vnum arietem ad decimas duas ,iuuencum ad
לַפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל הָאֶחָד׃
.agnis ſeptem vnum*agnum ad‡decimam Decimam
10 † עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃
,expiationum peccatum‖ præter ,peccatorium vnum caprarum Hircum
11 † שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד חַטַּאת הַכִּפֻּרִים
.eorum‡libamina & ,eius munus†& ,iugem aſcenſionem &
וְעֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם׃
ſanctitatis conuocatio ,ſeptimi menſis die decimaquinta in Et
12 † וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ
tripudiabitis‡& ,facietis non ſeruitutis functionem Omnem .vobis erit
יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגֹּתֶם
facietis appropinquare*Et .diebus ſeptem DOMINO tripudium
13 חַג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים׃ † וְהִקְרַבְתֶּם
bouis filios iuuencos ,DOMINO quietis odoris ignitionem aſcenſionem
עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר
:quatuordecim anni filios agnos ,duos arietes ,tredecim
שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר
,oleo in perfuſam‡ſimilam eorum munus†Et .erunt integri
14 תְּמִימִם יִהְיוּ׃ † וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן
,iuuencis tredecim vnum iuuencum ad decimas tres
שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר הָאֶחָד לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר פָּרִים
.arietibus duobus ,vnum‡arietem ad decimas duas
שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל הָאֶחָד לִשְׁנֵי הָאֵילִם׃
.agnis quatuordecim ,vnum†agnum ad*decimam decimam Et
15 † וְעִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְאַרְבָּעָה עָשָׂר כְּבָשִׂים׃
:iugem aſcenſionem ‡ præter ,peccatorium vnum caprarum hircum Et
16 † וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד
.eius libamen & ,eius munus‡
מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃
arietes ,duodecim bouis filios iuuencos ,ſecunda die in Et
17 † וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנֵים עָשָׂר אֵילִם
.integros* quatuordecim anni filios agnos ,duos
שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃
,agnos ad‖& ,arietes ad‖,iuuencos ad‖eorũ libamina & ,eorũ munus Et
18 † וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים
;peccatorium‡vnum caprarum hircum Et .iudicium†ſecundũ ,eorum numero in
19 בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ † וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת
.eorum libamina & ,eius munus*& ,iugem aſcenſionem‡præter
מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם׃
,duos arietes ,vndecim iuuencos tertia die in Et
20 † וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָּרִים עַשְׁתֵּי־עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם
.integros† quatuordecim anni filios agnos
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃
agnos ad‖ & ,arietes ad‖,iuuẽcos ad‖eorũ libamina & ,eorum munus Et
21 † וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים
præter ,vnum peccati‡hircum Et .iudicium‡iuxta ,eorum numero in
22 בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ † וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד
.eius libamen & ,eius munus†& ,iugem aſcenſionem*
עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃
agnos ,duos arietes ,decem iuuencos quarta die in Et
23 † וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי פָּרִים עֲשָׂרָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים
.integros‡ quatuordecim anni filios
בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃
,arietes ad‡,iuuencos ad‡ eorum libamina & ,eorum Munus
24 † מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם
vnum caprarum hircum Et .iudicium‡iuxta ,eorum numero in†,agnos ad*&
25 וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ † וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
.eius libamen & ,eius munus ,iugem aſcenſionem*præter ,peccatorium‡
חַטָּאת מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃
agnos ,duos arietes ,nouem iuuencos quinta die in Et
26 † וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי פָּרִים תִּשְׁעָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים
.integros† quatuordecim anni filios
בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃

Omne opus
עָנָה (b)
offeretis holocauſtum ‡in
עָשָׂה (c)
anniculos
immaculati
oblationem permixtam
‡ per per
Singulam ‡partem per *ſingulum
pro peccato, ‖oblationem pro peccato holocauſtũ iuge, †oblationẽ ‡eius.
Omne opus ‡celebrabitis celebritatem
חָגַג (f)
*offeretis holocauſtum ſacrificium in odorem
anniculos
immaculati †oblationem ‡ permixtam per ſingulum per ‡ ſingulum
ſingulam *per †ſingulum, pro peccato, ‡holocauſtũ iuge:
עָלָה (g)
‡oblationẽ
anniculos * immaculatos. oblationem ‖per ſecundum numerum †normam. ‡ p peccato, ‡holocauſtũ iuge, *oblationẽ
anniculos † immaculatos. oblationem ‖per ſecundum numerum ‡ normam. ‡ p peccato * holocauſtũ iuge, †oblationẽ
anniculos ‡immaculatos. Oblationem ‡per *per †ſecundum numerum ‡normam.' ‡ p peccato, * holocauſtũ iuge, oblationem
anniculos †immaculatos.

aſcenſionem‡ſuper ,DOMINO peccatum in vnus caprarum hircus Et
15 † וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַיהוָה עַל־עֹלַת
quartadecima primo menſe in Et .eius libamen & ,fiet iugem
16 הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ׃ † וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר
menſis die quintadecima in Et .DOMINO*Peſach ,menſis die
17 יוֹם לַחֹדֶשׁ פֶּסַח לַיהוָה׃ † וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ
die In .edetur‡ infermentata diebus Septem .tripudium†iſtius
18 הַזֶּה חָג שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת יֵאָכֵל׃ † בַּיּוֹם
.facietis non ſeruitutis functionem omnem‡:ſanctitatis conuocatio prima
הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃
iuuencos ,DOMINO aſcenſionem ignitionem facietis appropinquare*Et
19 † וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה עֹלָה לַיהוָה פָּרִים
.anni filios† agnos ſeptem & ,vnum arietem & ,duos bouis filios
בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד וְשִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה
.vobis erunt integri‡
תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם׃
†decimas tres ;oleo in perfuſam*ſimilam eorum munus‡Et
20 † וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
Decimam‡ .facietis arietem ad ‡decimas duas & ,iuuencum ad
21 לַפָּר וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל תַּעֲשׂוּ׃ † עִשָּׂרוֹן
.agnis ſeptem vnum‡agnum ad† facies*decimam
עִשָּׂרוֹן תַּעֲשֶׂה לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃
.vos ſuper expiandum ad ,vnum peccati hircum Et
22 † וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃
facietis ,iugem aſcenſionem† in ‡ quod ,matutini aſcenſionem‡Præter
23 † מִלְּבַד עֹלַת הַבֹּקֶר אֲשֶׁר לְעֹלַת הַתָּמִיד תַּעֲשׂוּ
panis‡ ;diebus ſeptem ,diem ad‡ facietis iſta Sicut .iſta
24 אֶת־אֵלֶּה׃ † כָּאֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיּוֹם שִׁבְעַת יָמִים לֶחֶם
,fiet iugem aſcenſionem*ſuper ,DOMINO quietis odoris ignitionis
אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה עַל־עוֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה
:vobis erit ſanctitatis conuocatio ſeptima die in Et .eius libamen &
25 וְנִסְכּוֹ׃ † וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
.facietis non ſeruitutis functionem Omnem†
כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃
nouum munus vos faciendo appropinquare in‡,primitiarum die In Et
26 † וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה
:vobis erit ſanctitatis conuocatio ,veſtris hebdomadis in DOMINO
לַיהוָה בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
facietis accedere*Et .facietis non ſeruitutis functionem omnem‡
27 כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ † וְהִקְרַבְתֶּם
,duos bouis filios iuuencos ,DOMINO quietis odorem in aſcenſionem
עוֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם
eorum munus†Et .anni filios agnos ſeptem ,vnum arietem
28 אַיִל אֶחָד שִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה׃ † וּמִנְחָתָם
duas ,vnum‖iuuencum ad‡ decimas tres ,oleo in perfuſam ſimilam
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר הָאֶחָד שְׁנֵי
agnum ad*decimam Decimam .vnum‡ arietem ad decimas
29 עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל הָאֶחָד׃ † עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ
expiandũ ad vnum caprarum Hircum .agnis ſeptem ,vnum
30 הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃ † שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר
.facietis eius munus†& ,iugem aſcenſionem Præter .vos ſuper
31 עֲלֵיכֶם׃ † מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַּעֲשׂוּ
.eorum libamina & ,vobis erunt Integri
תְּמִימִם יִהְיוּ־לָכֶם וְנִסְכֵּיהֶם׃

CAP. XXIX. כט

erit ſanctitatis conuocatio ,menſis vna in ,ſeptimo menſe in Et
1 † וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה
.vobis erit triumphi‡ dies :facietis nõ ſeruitutis functionem Omnẽ .vobis
לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם׃
bouis filiũ iuuencũ, DOMINO quietis odorẽ in aſcenſionem facietis Et
2 † וַעֲשִׂיתֶם עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר בֶּן־בָּקָר
.integros‡ ſeptem anni filios agnos ,vnum arietẽ ,vnum
אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם׃
decimas tres ,oleo in confuſam ſimilam eorum munus Et
3 † וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
agnum ad vnam decimam Et .arietem ad decimas duas ,iuuencũ ad
4 לַפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאָיִל׃ † וְעִשָּׂרוֹן אֶחָד לַכֶּבֶשׂ
,peccatoriũ*vnum caprarum hircum Et .agnis ſeptem vnum‡
5 הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃ † וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת
,eius munus‖ & ,menſis aſcenſionem†Præter .vos ſuper expiandum ad
6 לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃ † מִלְּבַד עֹלַת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ
,eorũ iudiciũ†iuxta ,eorum*libamina & ,eius munus‡& ,iugem aſcenſionem‡&
וְעֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִשְׁפָּטָם
.DOMINO ignitio‡ ,quietis odorem in
לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה׃

pro peccato ‡ holocauſtũ iuge
* eſt
† ſolennitas. ‡comedẽtur.
חַג מַץ (i, k)
‡omne opus
עָשָׂה (l)
* offeretis oblationem ignitam holocauſti †anniculos. ‡immaculati
‡ oblationẽ *permixtam †partes per ‡ partes per ‡Singulam *partẽ †per ‡ ſingulum
‡ holocauſtũ matutinum, * eſt † holocauſtũ iuge, ‡ per ‡caro ignitæ oblationis *holocauſti iuge
אֵשׁ נוֹחַ עֹלָה (m, n, o)
†Omne op'
עָשָׂה (p)
‡quando offeretis oblationẽ nouã
‡omne opus *offeretis holocauſtum
פָּרָה שָׁנָה (q, r)
anniculos. †oblationem permixtam ‡partes per ‡ſingulum, partes per ‡ſingulum. Singulam * partem per ſingulum holocauſtũ iuge, † oblationẽ Immaculati
Omne opus ‡taratantaræ
holocauſtũ
anniculos ‡ immaculatos. oblationem permixtam per ‡ ſingulũ de * p peccato, † holocauſtũ calendarum, †oblationem ‡holocauſtũ iuge, ‡oblationẽ * eius, †normam ‡ oblatio ignita
אֵשׁ (a)

quinimo ,quisquam eis ex fuit superstes non Et .deserto in morientur
ימתו במדבר ולא־[b]נותר מהם איש כי אם־
. Nun filius Iehosuah &,Iephunneh filius Caleb
כלב בן־יפנה ויהושע בן־נון׃

[b] יתר

CAP. XXVII. כז

,Ghilhad filij ,Chepher filij ,Selophchad filiæ appropinquauerunt Et
1 ותקרבנה בנות צלפחד בן־חפר בן־גלעד
hæc &: Ioseph filij Menasseh familiis ;Menasseh filij ,Machir filij
בן־מכיר בן־מנשה למשפחת מנשה בן־יוסף ואלה
,Milcah & ,Choglah & ,Nohah ,Machlah ,eius filiarum nomina
שמות בנתיו מחלה נעה וחגלה ומלכה
,sacerdotis Elhazar facies ad & ,Moseh facies ad steterunt Et . Thirsah &
2 ותרצה׃ ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן
:dicendo ,conuentus tentorij ostium ,cætus omnis & ,prælatorum facies ad &
ולפני הנשיאם וכל־העדה פתח אהל־[c]מועד לאמר׃
medio in fuit non ipse & ,deserto in est mortuus noster Pater
3 אבינו [d]מת במדבר והוא לא־היה בתוך
suo peccato ī quia :Corach cætu in DOMINVM super conuenientium cætus
העדה הנועדים על־יהוה בעדת־קרח כי־בחטאו
diminuetur quid Ad .ei fuerunt non filij & ,est mortuus
4 מת ובנים לא־היו לו׃ למה יגרע
Da ?filius ei non quia ,eius familiæ medio de nostri patris nomen
שם־אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן [e]תנה־
. nostri patris fratrum medio in possessionem nobis
לנו אחזה בתוך אחי אבינו׃
.DOMINI facies ad earum iudicium Moseh fecit accedere Et
5 ויקרב משה את־משפטן לפני יהוה׃
: dicendo ,Moseh ad DOMINVS dixit Et
6 ויאמר יהוה אל־משה לאמר׃
apprehensionem eis dabis Dando .loquentes Selophchad filiæ Rectum
7 כן בנות צלפחד דברת נתן תתן להם אחזת
hæreditatem facies transire & :earum patris fratrū medio in hæreditatis
נחלה בתוך אחי אביהם והעברת את־נחלת
:dicendo ,loqueris Israel filios ad Et ,eas ad earum patris
8 אביהן להן׃ ואל־בני ישראל תדבר לאמר
facietis transire & ,ei non filius & ,fuerit mortuus cum Vir
איש כי־ימות ובן אין לו והעברתם את־
dabitis & ,filia ei non si Et .eius filiam ad eius hæreditatem
9 נחלתו [f]לבתו׃ ואם־אין לו בת ונתתם
dabitis & ,fratres ei non si Et .eius fratribus eius hæreditatem
10 את־נחלתו לאחיו׃ ואם־אין לו אחים ונתתם
fratres non si Et .eius patris fratribus eius hæreditatem
11 את־נחלתו לאחי אביו׃ ואם־אין אחים
,eum ad propinquæ ,eius carni eius hæreditatem dabitis & ,eius patris
לאביו ונתתם את־נחלתו לשארו הקרב אליו
statutum in Israel filiis erit & :eam hæreditabit & ;eius familia de
ממשפחתו וירש אתה והיתה לבני ישראל [g]לחקת
. Moseh DOMINVS præcepit quemadmodum ,iudicij
משפט כאשר צוה יהוה את־משה׃
Habarim montem in Ascende :Moseh ad DOMINVS dixit Et
12 ויאמר יהוה אל־משה עלה אל־הר העברים
. Israel filiis dedi quam terram vide & ;istum
הזה וראה את־הארץ אשר נתתי לבני ישראל׃
;tu etiam ,tuos populos ad colligeris & ,eam videbis Et
13 וראיתה אתה ונאספת אל־עמיך גם־אתה
Quemadmodum .tuus frater Aharon est collectus quemadmodum
14 כאשר נאסף אהרן אחיך׃ כאשר
me faciendū sāctificare ad ,cœt⁹ iurgio ī ,Sin deserto ī meo ori fuistis rebelles
[h]מריתם פי במדבר־צן במריבת העדה להקדישני
. Sin deserti Cades iurgij aquæ Istæ .corū oculis in aquis in
במים לעיניהם הם מי־מריבת קדש מדבר־צן׃
: dicendo ,DOMINVM ad Moseh est locutus Et
15 וידבר משה אל־יהוה לאמר׃
virum ,carnis omnis spirituum Deus DOMINVS Visitet
16 יפקד יהוה אלהי הרוחת לכל־בשר איש
ingrediatur qui & ,eorum facies ad egrediatur Qui . cætum super
17 על־העדה׃ אשר־יצא לפניהם ואשר יבא
non & ;eos introducat qui & ,eos educat qui & ,eorum conspectum ad
לפניהם ואשר יוציאם ואשר [k]יביאם ולא
.pastor eis non cui ,pecus sicut ,DOMINI cætus sit
תהיה עדת יהוה כצאן אשר אין־להם רעה׃
Iehosuah tibi Cape :Moseh ad DOMINVS dixit Et
18 ויאמר יהוה אל־משה [l]קח־לך את־יהושע
.eum super tuā manum fulcies & :eo in spiritus cui virum ,Nun filium
בן־נון איש אשר־רוח בו וסמכת את־ידך עליו׃

de · * coram † sacerdote, coram principibus, † omni congregatione ad † tabernaculi ecclesiæ, · [c] יעד [d] מות · * congregationis qui conuenerūt aduersus † congregatione · ‡ Vt ‡ est · [e] נתן · * hæreditatē coram Dño. · לבון ארך · loquuntur. † possessionē · † fuerit · * fuerit · [f] בנה · ‡ fuerint · ‡ fuerint · propinquo * qui est propinquus ei, hæreditate accipiet · [g] חקק · ‡ transitum · cōgregaberis · congregatus · congregationis, vt ‡ faceretis · [h] מרה [i] יעד · * sunt · Præficiat · congregationem. † ante eos, ante eos, · [k] בוא · congregatio ‡ pecudes, quibus ‡ est · [l] לקח · * in quo est spiritus. † coniunges

omnis facies ad & ,sacerdotis Elhazar facies ad eum facies stare Et
19 והעמדת אתו לפני אלעזר הכהן ולפני כל־
tuo splendore de dabis Et .corum oculis in ei præcipies & ;cætus
20 העדה [m]וצויתה אתו לעיניהם׃ ונתתה [n]מהודך
. Israel filiorum cætus omnis audiant vt ,eum super
עליו למען ישמעו כל־[o]עדת [p]בני ישראל׃
iudicio in ei petet & ,stabit sacerdotis Elhazar facies ad Et
21 ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט
eius os super & ,egredientur eius os Super .DOMINO coram Vrim
האורים לפני יהוה על־פיו יצאו ועל־פיו
. cætus omnis & ,eo cum Israel filij omnes & ,ipse ,ingredientur
יבאו הוא וכל־בני־ישראל אתו וכל־העדה׃
accepit Et .ei DOMINVS præcepit quemadmodū ,Moseh fecit Et
22 [q]ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו [r]ויקח
omni coram & ,sacerdote Elhazar coram eum fecit stare & ,Iehosuah
את־יהושע ויעמדהו לפני אלעזר הכהן ולפני כל־
quemadmodū ,ei præcepit & ,eū super suas manus fulciuit Et . cœtu
23 העדה׃ ויסמך את־ידיו עליו ויצוהו כאשר
. Moseh manu in DOMINVS est locutus
דבר יהוה ביד־משה׃

CAP. XXVIII. כח

:dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
,meam Appropinquationē :eos ad dices & ,Israel filiis Præcipe
2 [a]צו את־בני ישראל ואמרת אלהם את־קרבני
,custodietis meæ quietis odorem meis ignitionibus ,meum panem
לחמי לאשי ריח [b]ניחחי תשמרו
Hæc :eos ad dices Et .suo statuto tēpore in mihi faciendū appropinquare ad
3 להקריב לי במועדו׃ ואמרת להם זה
anni filios Agnos .DOMINO facietis appropinquare quam ignitio
האשה אשר תקריבו ליהוה כבשים בני־שנה
. iugem ascensionem ,diem ad duos ,integros
תמימם [c]שנים ליום עלה תמיד׃
secundum agnum & ;matutino in facies vnum Agnum
4 את־הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני
similæ Ephah decimam Et . duas vesperas inter facies
5 תעשה בין הערבים׃ ועשירית האיפה סלת
.Hin quartum ,contuso oleo in confusæ ,munus in
למנחה בלולה בשמן כתית רביעת ההין׃
ignitio ,quietis odorē in ,Sinai monte in facta iugis Ascensio
6 עלת תמיד העשיה בהר סיני לריח ניחח אשה
:vnum agnum ad Hin quartum eius libamen Et .DOMINO
7 ליהוה׃ ונסכו רביעת ההין לכבש האחד
agnum Et .DOMINO sechar libamen fac libare sanctitate in
8 בקדש [d]הסך נסך שכר ליהוה׃ ואת הכבש
ei⁹ libamē sicut & ,matutini munus sicut ,duas vesperas inter facies secundum
השני תעשה בין הערבים כמנחת הבקר וכנסכו
.DOMINO quietis odoris ignitionem facies
תעשה אשה ריח ניחח ליהוה׃
duas & ,integros anni filios agnos duos ,sabbathi die in Et
9 וביום השבת שני־כבשים בני־שנה תמימם ושני
.eius libamen & ,oleo cum confusæ munus similæ decimas
עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו׃
.eius libamē & ,iugem ascēsionem super ,eius sabbatho in sabbathi Ascensione
10 עלת שבת בשבתו על־עלת התמיד ונסכה׃
ascensionem facietis accedere vestrorum mensium capitibus in Et
11 ובראשי חדשיכם תקריבו עלה
agnos ,vnum arietem & ,duos bouis filios iuuencos ,DOMINO
ליהוה [e]פרים בני־בקר שנים ואיל אחד כבשים
similæ decimas tres Et .integros septem anni filios
12 בני־שנה שבעה תמימם׃ ושלשה עשרנים סלת
decimas duas & ,vnum iuuencum ad oleo in confusæ munus
מנחה בלולה בשמן לפר האחד ושני עשרנים
. vnum arietem ad oleo in confusæ munus similæ
סלת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד׃
agnum ad oleo in confusæ munus similæ decimam decimam Et
13 ועשרן עשרון סלת מנחה בלולה בשמן לכבש
eorum libamina Et .DOMINO ignitio ,quietis odor Ascensio .vnum
14 האחד עלה ריח [f]ניחח אשה ליהוה׃ ונסכיהם
Hin quartum & ,arietē ad Hin tertium & ,iuuencū ad erit Hin dimidium
[g]חצי ההין יהיה לפר ושלישת ההין לאיל ורביעת ההין
. anni menses in eius mense in ,mensis ascensio hæc :vini agnū ad
לכבש יין זאת [h]עלת חדש בחדשו לחדשי השנה׃

coram † sacerdote, & corā omni ‡ congregatione: * pones de gloria tua · [m] צוה · [n] הוד · ‡ cōgregatio · [o] יעד [p] בנה · ‡ coram ‡ sacerdote, * interrogabit pro eo iudicium † illustrationum ‡ Iuxta sermonem ‡ congregatio. · [q] עשה · [r] לקח · * congregatione. † coniunxit ‡ per manum · ‡ dic · * Oblationē · [a] צוה · † sacrificia mea in · [b] נוח · ‡ vt offeratis ‡ est oblatio ignita · * offeretis † anniculos immaculatos ‡ per ‡ holocaustū iuge. · [c] שנה · * mane; † alterum ‡ partem ‡ oblationem permixtæ * quartam partem † Holocaustum iuge quod factū est ‡ sacrificium ‡ quartam partem * per † siceram · [d] נסך · ‡ alterum ‡ oblationem matutinam, ‡ oblationē ignitam in odorem * anniculos immaculatos, † partes ‡ in sacrificiū permixtæ ‡ Holocaustum * holocaustū iuge, † offeretis holocaustum · [e] פרה · ‡ anniculos ‡ immaculatos: † in oblationē permixtæ ‡ per ‡ partes * in sacrificiū permixtæ † per ‡ alterum. ‡ singulam * partem † in oblationē permixtæ ‡ per ‡ Holocaustū in odorē

*oblatio ignita †dimidia pars ‡per ‡tertia pars *per †quarta pars ‡per ‡hoc est holocaustum *per
[f] נוח [g] חצה [h] עלה

per ‡De .Imnahitarum familia Imnah ‡ .suas familias ad Aser Filij
44 בני אשר למשפחתם לימנה משפחת הימנה
*de . Berihitarum familia Berihah * .Isuitarum familia Isui *
לישוי משפחת הישוי לבריעה משפחת הבריעי׃
†De Malchiel†.Chebritarum familia Cheber†,Berihah Filiis†
45 לבני בריעה לחבר משפחת החברי למלכיאל
‡erat . Serach ‡ Aser filiæ nomen Et .Malchielitarum familia
46 משפחת המלכיאלי׃ ושם בת אשר שרח׃
בנה ‡ sunt per numeratos quinquaginta & tria ,suos visitatos ad Aser filiorum familiæ‡ Istæ
47 אלה משפחת בני אשר לפקדיהם שלשה וחמשים
. quadringenti & ,millia
אלף וארבע מאות׃
per †De .Iachselitarum familia Iachsel† .suas familias ad Naphtali Filij
48 בני נפתלי למשפחתם ליחצאל משפחת היחצאלי
‡De .Iesritarum familia Iesser ‡ . Ghunitarum familia Ghuni ‡
49 לגוני משפחת הגוני׃ ליצר משפחת היצרי
*de . Sillemitarum familia Sillem *
לשלם משפחת השלמי׃
†sunt ‡per ‡numerati ,eorum visitati‡& ,suas familias ad‡ Naphtali familiæ † Istæ
50 אלה משפחת נפתלי למשפחתם ופקדיהם
. quadringenti & ,millia quadraginta & ,quinque
חמשה וארבעים אלף וארבע מאות׃
sunt numerati ,mille & ,millia sexcenta ,Israel filiorum visitati Isti
51 אלה פקודי בני ישראל שש מאות אלף ואלף
. triginta & ,septingenti
שבע מאות ושלשים׃
: dicendo,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
52 וידבר יהוה אל משה לאמר׃
‡per hæreditatem secundũ numerũ . nominum numero in hæreditate in‡ terra diuidetur Istis
53 לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות׃
diminues pauco & ,eius hæreditatem multiplicabis Multo
54 לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעיט
רבב Vnicuique secundum numeratos .eius hęreditas dabitur eius visitatorũ os ad Viro .eius hæreditatem
נחלתו איש לפי פקדיו יתן נחלתו׃
extensionum ‡ nomina ad‡ ,terra diuidetur sorte in*Veruntamen
55 נתן אך בגורל יחלק את הארץ לשמות מטות
* per sortem † per ‡tribuum diuidetur sortis os Super‡ .accipient hæreditatem suorum patrum
56 אבתם ינחלו׃ על פי הגורל תחלק
נטה . paruum ad multum*inter eius hæreditas
נחלתו בין רב למעט׃
‡ Secundum sortem *magnum, & paruum. familia Gherson‡.suas familias ad‡Leuitarum visitati† isti Et
57 ואלה פקודי הלוי למשפחתם לגרשון משפחת
†sunt numerati ‡per ‡De familia Merari‡.Chehathitarum familia Chehath‡.Ghersonitarum
הגרשני לקהת משפחת הקהתי למררי משפחת
‡sunt ,Libnitarum familia ,Leuitarum familiæ ‡ Istæ .Meraritarum
58 המררי׃ אלה משפחת לוי משפחת הלבני
,Musitarum familia ,Machlitarum familia ,Chebronitarum familia
משפחת החברני משפחת המחלי משפחת המושי
. Hamram genuit Chehath Et .Chorchitarum familia
ילד משפחת הקרחי וקהת הולד את עמרם׃
peperit quam ,Leui filia Iochebed ,Hamram vxoris nomen Et
59 ושם אשת עמרם יוכבד בת לוי אשר ילדה
& ,Aharon Hamram ipsi peperit Et .Aegypto in Leui ipsi eam
אתה ללוי במצרים ותלד לעמרם את אהרן ואת
Aharon ipsi est natus Et .eorum sororem Miriam & ,Moseh
60 משה ואת מרים אחתם׃ ויולד לאהרן את
. Ithamar & ,Elhazar ,Abihu & ,Nadab
נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר׃
dum offerret ignem eos faciendo appropinquare in ,Abihu & ,Nadab est mortuus Et
61 מות וימת נדב ואביהוא בהקריבם אש
coram Dño. ‡ numerati ,tria ,eorum visitati‡fuerunt Et .DOMINI facies ad alienum
62 זרה לפני יהוה׃ ויהיו פקדיהם שלשה
non quia :supra & ,mensis filio à masculus omnis,millia viginti &
ועשרים אלף כל זכר מבן חדש ומעלה כי לא
numerati hæreditas eis fuit data non quia .Israel filiorum medio in sunt visitati
התפקדו בתוך בני ישראל כי לא נתן להם נחלה
sunt numerati Elhazar & ,Moseh visitati Isti .Israel filiorum medio in
63 בתוך בני ישראל׃ אלה פקודי משה ואלעזר
numerauerunt ,Moab căpestribus in Israel filios visitauerunt qui ,sacerdotis
הכהן אשר פקדו את בני ישראל בערבת מואב
iuxta *inter istos †numeratis visitatis†de quisquam fuit non istis in*Et .Ierecho Iarden super
64 על ירדן ירחו׃ ובאלה לא היה איש מפקודי
numerauerunt Israel filios visitauerunt qui ,sacerdotis Aharon & Moseh
משה ואהרן הכהן אשר פקדו את בני ישראל
‡ de Moriendo :eis‡ DOMINVS dixit Quia .Sinai deserto in
65 במדבר סיני׃ כי אמר יהוה להם מות

familia Selah‡ ,suas familias ad Iehudah filij fuerunt Et per ‡de
20 ויהיו בני יהודה למשפחתם לשלה משפחת היה
.Zarchitarum familia Zerach‡.Parsitarum familia Peres‡.Selanitarum ‡de
השלני לפרץ משפחת הפרצי לזרח משפחת הזרחי׃
Chamul‡ .Chesronitarum familia Chesron‡,Peres filij fuerunt Et ‡De
21 ויהיו בני פרץ לחצרן משפחת החצרני לחמול
,suos visitatos ad Iehudah familiæ† Istæ .Chamulitarum familia †sunt per numeratos
22 משפחת החמולי׃ אלה משפחת יהודה לפקדיהם
. quingenti & ,millia septuaginta & sex
ששה ושבעים אלף וחמש מאות׃
:Tholahitarum familia Tholah † ,suas familias ad Issachar Filij per †de
23 בני יששכר למשפחתם תולע משפחת התולעי
. Puuahitarum familia Puuah † ‡de
לפוה משפחת הפוני׃
.Simronitarum familia Simron†.Iasubitarum familia Iasub† †De
24 לישוב משפחת הישבי לשמרן משפחת השמרני׃
sexaginta & ,quatuor ,suos visitatos ad Issachar familiæ † Istæ †sunt per numeratos
25 אלה משפחת יששכר לפקדיהם ארבעה וששים
. trecenti & ,millia
אלף ושלש מאות׃
.Sarditarum familia Sered†.suas familias ad Zebulun Filij per †De
26 בני זבולן למשפחתם לסרד משפחת הסרדי
.Iachleelitarum familia Iachleel†.Elonitarum familia Elon† †de
לאלון משפחת האלני ליחלאל משפחת היחלאלי׃
,millia sexaginta ,suos visitatos ad Zebulonitarum familiæ † Istæ †sunt per numeratos
27 אלה משפחת הזבולני לפקדיהם ששים אלף
,Menasseh ,suas familias ad Ioseph Filij . quingenti & per
28 וחמש מאות׃ בני יוסף למשפחתם מנשה
. Machiritarum familia Machir†,Menasseh Filij . Ephraim & †De
29 ואפרים׃ בני מנשה למכיר משפחת המכירי
. Ghilhaditarum familia Ghilhad‡ Ghilhad genuit Machir Et ‡De
ומכיר הוליד את גלעד לגלעד משפחת הגלעדי׃ ילד
Chelec .Ihezritarum familia Ihezer‡.Ghilhad filij* Isti *sunt †De
30 אלה בני גלעד איעזר משפחת האיעזרי לחלק
Sechem†&: Asrielitarum familia Asriel†Et .Chelechitarũ familia †de
31 משפחת החלקי׃ ואשריאל משפחת האשראלי ושכם
:Semidaitarum familia Semidah†Et . Sechemitarum familia †de
32 משפחת השכמי׃ ושמידע משפחת השמידעי
Chepher filio Selophchad Et . Chepheritarum familia Chepher†& †de
33 וחפר משפחת החפרי׃ וצלפחד בן חפר
,Selophchad filiarũ nomen Et . filiæ quinimo ,filij ipsi fuerunt non sed
לא היו לו בנים כי אם בנות ושם בנות צלפחד נה
. Tirsah &,Milchah,Choglah ,Nohah &,Machlah
מחלה ונעה חגלה מלכה ותרצה׃
quinquaginta & duo ,eorum visitati & ,Menasseh familiæ † Istæ †sunt numerati
34 אלה משפחת מנשה ופקדיהם שנים וחמשים שנה
.suas familias ad‡Ephraim filij * Isti . septingenti & ,millia *sunt ‡per
35 אלף ושבע מאות׃ אלה בני אפרים למשפחתם מאה
. Bachritarum familia Becher†.Suthelachitarum familia Suthelach† †De
לשותלח משפחת השתלחי לבכר משפחת הבכרי
familia Heran*.Suthelach filij*isti Et .Thachanitarũ familia Tachan* *De ‡sunt
36 לתחן משפחת התחני׃ ואלה בני שותלח לערן משפחת
,duo ,suos visitatos ad Ephraim filiorum familiæ†Istæ . Heranitarum †sunt per numeratos
37 הערני׃ אלה משפחת בני אפרים לפקדיהם שנים
.suas familias ad‡ Ioseph filij † Isti . quingenti & ,millia triginta & †sunt ‡per
ושלשים אלף וחמש מאות אלה בני יוסף למשפחתם׃
.Balhitarum familia Belah‡ .suas familias ad Biniamin Filij per ‡De
38 בני בנימן למשפחתם לבלע משפחת הבלעי
.Achiramitarum familia Achiram* .Asbelitarum familia Asbel* *De
לאשבל משפחת האשבלי לאחירם משפחת האחירמי׃
familia Chupham‡.Sephuphamitarum familia Sephupham ‡ ‡De
39 לשפופם משפחת השופמי לחופם משפחת
familia‡;Nahamã & ,Arde ,Belac filij fuerunt Et . Chuphamitarum *vnde
40 החופמי׃ ויהיו בני בלע ארד ונעמן משפחת היה *De ‡sunt
Biniamin filij * Isti .Nahamitarum familia Nahaman‡ .Arditarum
41 הארדי לנעמן משפחת הנעמי׃ אלה בני בנימן
-sex & ,millia quadraginta & ,quinque ,eorum visitati & ;suas familias ad per numerati
למשפחתם ופקדיהם חמשה וארבעים אלף ושש
familia Sucham* :suas familias ad‡,Dan filij† Isti . centi †sunt ‡per ‡de
42 מאות׃ אלה בני דן למשפחתם לשוחם משפחת
. suas familias ad‡ Dan familiæ * Istæ.Suchamitarum *sunt ‡per
השוחמי אלה משפחת דן למשפחתם׃
,quatuor ,suos visitatos ad Suchamitarum familiæ Omnes per numeratos
43 כל משפחת השוחמי לפקדיהם ארבעה
. quadringenti & ,millia sexaginta &
וששים אלף וארבע מאות׃

.virtutem faciens Israel &;eius inimicis Sehir possessio faciet
ירשה שעיר איביו וישראל עשה חיל׃
.ciuitate de superstitem faciet perdere &,Iahacob de dominabitur Et
19 וירד מיעקב והאביד שריד מעיר׃
k רדה assumpsit
Principium :dixit &,suam parabolam tulit &:Hamalec vidit Et
20 וירא את־עמלק וישא משלו ויאמר ראשית
l ראה in seculum perit.
,Chenæum vidit Et .perditionem ad usq; ei⁹ nouissimū &,Hamalec gentiū
21 גוים עמלק ואחריתו עדי אבד׃ וירא את־הקיני
petra in pone &,tuū habitaculū est Robustū :dixit &,suā parabolā tulit‡&
m ישב ‡assumpsit
וישא משלו ויאמר איתן מושבך ושים בסלע
n שום
.te captiuet‡Assur donec,Cain depascendū ad erit Quinimo†.tuum nidum
†Quia si fuerit ad remouendum ‡prædetur
22 קנך׃ כי אם־יהיה לבער קין עד־מה אשור תשבך׃
o קין
? ista cum ponendo à ‡ viuet quis,Væ :dixit &,suā parabolā assumpsit Et
23 וישא משלו ויאמר אוי מי יחיה משמו אל׃
p שבה ‡postquā desolauerit cū Deus?
,Heber affligent &,Assur affligent &,Chittim manu*de naues Et
24 וצים מיד כתים וענו אשור וענו־עבר
est reuersus &,abiit &,Bilham surrexit Et .perditionem ad usq; ipse etiā &
25 וגם־הוא עדי אבד׃ ויקם בלעם וילך וישב
q נשא r שום *littore
.suam viam in iuit Balac etiam &;suum locum ad
למקמו וגם־בלק הלך לדרכו׃

CAP. XXV. כה

filias ad‡fornicari populus cœpit &,Sitthim in Israel sedit‡Et
1 וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל־בנות
s ציה t ענה † in seculum perit.
,popul⁹ comedit &:suorū deorū sacrificia ad populū vocauerūt Et.Moab
2 מואב׃ ותקראן לעם לזבחי אלהיהן ויאכל העם
v קום x ילך y שוב
:Pehor Bahal ipsi Israel se coniunxit Et .earum diis se incuruauit &
‡mansit ‡cū filiabus
3 וישתחוו לאלהיהן׃ ויצמד ישראל לבעל פעור
a ישב b חלל
ad DOMINVS dixit Et .Israel in DOMINI nasus‡est iratus &
4 ויחר־אף יהוה בישראל׃ ויאמר יהוה אל־
c זנה d שחה † furor
DOMINO eos fac suspendere‡&,populi capita omnia‡ Cape:Mosch
משה קח את־כל־ראשי העם והוקע אותם ליהוה
e חרה f לקח ‡omnes principes
.Israel ab DOMINI nasi* ira auertetur &,sole coram
נגד השמש וישב חרון אף־יהוה מישראל׃
‡fac quod ipsi suspendere faciant
vnusquisque Occidite :Israel iudices ad Mosch dixit Et
5 ויאמר משה אל־שפטי ישראל הרגו איש
g יקע
filiis de vir ecce Et .Pehor Bahal ipsi coniungantes sese suos viros
6 אנשיו הנצמדים לבעל פעור׃ והנה איש מבני
*furoris †qui coniunxerunt se
oculis in Midianitidē suos fratres ad fecit appropinquare &,venit Israel
ישראל בא ויקרב אל־אחיו את־המדינית לעיני
‡congregationis ‡flebant ad
ostium flentes‡ ipsi &.Israel filiorum cœtus‡omnis oculis in &,Mosch
משה ולעיני כל־עדת בני־ישראל והמה בכים פתח
h יעד i בכה
Aharon filij Elhazar filius Pinechas vidit Et .conuentus tentorij*
7 אהל מועד׃ וירא פינחס בן־אלעזר בן־אהרן
*tabernaculi ecclesiæ.
.sua manu in lanceam accepit &,cœtus†medio ė surrexit &,sacerdotis
†congregationis,
הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו׃
‡in tabernaculum,
transfixit &,lupanar ad‡ Israel virum post est ingressus Et
8 ויבא אחר איש־ישראל אל־הקבה וידקר את־
k קבב ‡ventrem
;eius vuluam‡in mulierem & ,Israel virum ,ipsos ambos
שניהם את איש ישראל ואת־האשה אל־קבתה
mortui fuerunt Et .Israel filiis desuper plaga se restrinxit &
9 ותעצר המגפה מעל בני ישראל׃ ויהיו המתים
l היה m מות
.millia viginti &,quatuor,plaga in
במגפה ארבעה ועשרים אלף׃
:dicendo,Mosch ad DOMINVS est locutus Et
10 וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
fecit auerti sacerdotis Aharon filij Elhazar filius Pinechas
11 פינחס בן־אלעזר בן־אהרן הכהן השיב את־
n שוב furorem
meum zelum ipsum zelando in* ,Israel filiis desuper‖ meum feruorem
חמתי מעל בני־ישראל בקנאו את־קנאתי
‖à *cùm zelatus est ipse
.meo zelo in Israel filios consumpsi non &:eorū medio in
בתוכם ולא־כליתי את־בני־ישראל בקנאתי׃
o יחם p כלה do
.pacem meum pactum ei dans ego Ecce :dic Idcirco
12 לכן אמר הנני נתן לו את־בריתי שלום׃
,seculi sacerdotij pactum,eum post eius semini &,ei erit Et
perpetui,
13 והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם
.Israel filios super expiauit &,suo Deo‡est zelatus quòd † pro
‡eo †pro
תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על־בני ישראל׃
,Midianitide cum est percussus qui ,percussi Israel viri nomen Et
14 ושם איש ישראל המכה אשר הכה את־המדינית
q נכה
.Simhon ipsi patris domus prælatus ,Salu filius Zimri†
† erat princeps
זמרי בן־סלוא נשיא בית־אב לשמעני׃
;Sur filia Cosbi,Midianitidis occisæ mulieris nomen Et
15 ושם האשה המכה המדינית כזבי בת־צור
r בנה principis erat.
.ipse Midian in patris domus,gentium caput
ראש אמות בית־אב במדין הוא׃

:dicendo,Mosch ad DOMINVS est locutus Et
16 וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
.eos percutieris &,Midianitas angustiis Affice
17 צרור את־המדינים והכיתם אותם׃
fecerūt fraudem quibus,suis fraudibus in vos ipsi angustiis afficiētes Quia
affecerunt
18 כי צררים הם לכם בנכליהם אשר־נכלו
Midian prælati filiæ‡ Cosbi verbum super‡&,Pehor verbum super‡vobis
‡per ‡filiam principis
לכם על־דבר־פעור ועל־דבר כזבי בת־נשיא מדין
.Pehor verbum super* plagæ die in percussa ,eorum sororis†
†sororem quæ percussa est *propter
אחתם המכה ביום־המגפה על־דבר פעור׃

CAP. XXVI. כו

ad &,Mosch ad DOMINVS dixit & ,plagam post fuit Et
1 ויהי אחרי המגפה ויאמר יהוה אל־משה ואל
:dicendo ,sacerdotis Aharon filium Elhazar
אלעזר בן־אהרן הכהן לאמר׃
filio á ,Israel filiorum cœtus vniuersi caput† Tollite
† summam vniuersæ congregationis
2 שאו את־ראש כל־עדת בני־ישראל מבן
a נשא b יעד
egrediētis omnis,suorum patrum domū ad‡,supra &,annorum viginti
עשרים שנה ומעלה לבית אבתם כל־יצא
‡per ad pugnam
sacerdos Elhazar & Mosch est locutus Et .Israel in exercitum
3 צבא בישראל׃ וידבר משה ואלעזר הכהן
:dicendo ,Ierecho Iarden super,Moab campestribus in eis cum
iuxta
אתם בערבת מואב על־ירדן ירחו לאמר׃
præcepit quemadmodum ,supra &,annorum viginti filio A
4 מבן עשרים שנה ומעלה כאשר צוה
c בנה qui egressi sunt
.Aegypti terra ė egredientibus Israel filijs & Mosch DOMINVS
יהוה את־משה ובני ישראל היצאים מארץ מצרים׃
,Chanoch ;Reuben Filij :Israel primogenitus Reuben
5 ראובן בכור ישראל בני ראובן חנוך
.Palluitarum familia Pallu*.Chanochitarum familia
*De
משפחת החנכי לפלוא משפחת הפלאי׃
.Charmitarum familia Charmi‡.Chesronitarum familia Chesron‡
‡De
6 לחצרן משפחת החצרוני לכרמי משפחת הכרמי׃
tria,eorum numerati fuerunt Et.Reubenitarum familiæ* Istæ
*sunt
7 אלה משפחת הראובני ויהיו פקדיהם שלשה
d היה
.triginta & ,septingenti &,millia quadraginta &
וארבעים אלף ושבע מאות ושלשים׃
e מאה
,Dathan &,Nemuel ,Eliab filij Et .Eliab ,Pallu filij Et
8 ובני פלוא אליאב׃ ובני אליאב נמואל ודתן
sunt rixati* qui ,cœtus vocati‡ Abiram &,Dathan Ipse .Abiram &
Ipsi sunt ‡maiores synagogæ, *diuiserunt se contra
9 ואבירם הוא־דתן ואבירם קרואי העדה אשר הצו
super eos rixando in‡ ,Corach cœtu†in Aharon super & Mosch super
f קרא
על־משה ועל־אהרן בעדת־קרח בהצתם על־
,eos deglutiuit &,suum os terra aperuit Et .DOMINVM
10 יהוה׃ ותפתח הארץ את־פיה ותבלע אתם
g יעד h נצה †congregatione
quinquaginta ignem comedendo in ,cœtum moriendo in‡,Corach &
‡quādo diuiserunt se ipsi contra
ואת־קרח במות העדה באכל האש את חמשים
non Corach filij Et .signum in fuerunt &,viros ducentos &
11 ומאתים איש ויהיו לנס׃ ובני קרח לא־
‡dum moreretur congregatio, quādo consumpsit ignis
.sunt mortui
מתו׃
h נסס i מות
.Nemuelitarum familia Nemuel†.suas familias ad*Simhon Filij
*per †De
12 בני שמעון למשפחתם לנמואל משפחת הנמואלי
.Iachinitarum familia Iachin†.Iaminitarum familia Iamin†
k שפח
לימין משפחת הימיני ליכין משפחת היכיני׃
.Saulitarum familia Saul‡.Zerachitarum familia Zerach‡
‡De
13 לזרח משפחת הזרחי לשאול משפחת השאולי׃
†sunt
,millia viginti & duo ,Simhonitarum familiæ †Istæ
14 אלה משפחת השמעני שנים ועשרים אלף
l שנה
.ducenti &
ומאתים׃
.Sephonitarum familia Sephon†.suas familias ad Ghad Filij
per †De
15 בני גד למשפחתם לצפון משפחת הצפוני
.Sunitarum familia Suni‡.Chaggitarum familia Chaggi‡
‡De
לחגי משפחת החגי לשוני משפחת השוני׃
.Heritarum familia Heri‡.Oznitarum familia Ozni‡
‡De
16 לאזני משפחת האזני לערי משפחת הערי׃
.Arelitarum familia Areli*.Aroditarum familia Arod*
*De
17 לארוד משפחת הארודי לאראלי משפחת האראלי׃
quadraginta ,suos visitatos ad‡Ghad filiorum familiæ† Istæ
†sunt ‡per numeratos
18 אלה משפחת בני־גד לפקדיהם ארבעים
.Onan & Her ,Iehudah Filij .quingenti &,millia
19 אלף וחמש מאות׃ בני יהודה ער ואונן
m מאה
.Chenahan terra in Onan & Her est mortuus Et
וימת ער ואונן בארץ כנען׃

omnes & ,ipse suū ascensum super stans ecce Et .eum ad est reuersus Et
6 וַיָּשָׁב אֵלָיו וְהִנֵּה נִצָּב עַל־עֹלָתוֹ הוּא וְכָל־
Aram De :dixit & ,suam parabolā tulit‡Et .Moab principes
7 שָׂרֵי מוֹאָב׃ וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר מִן־אֲרָם
execrare ,abi :Orientis montibus de ,Moab rex Balac me adduxit
יַנְחֵנִי בָלָק מֶלֶךְ־מוֹאָב מֵהַרְרֵי־קֶדֶם לְכָה אָרָה־
non‡ maledicam Quid† .Israel detestate ito*& ,Iahacob mihi
8 לִּי יַעֲקֹב וּלְכָה זֹעֲמָה יִשְׂרָאֵל׃ מָה אֶקֹּב לֹא
?DOMINVS est detestatus non*detestabor quid‡& ?Deus ei maledixit
קַבֹּה אֵל וּמָה אֶזְעֹם לֹא זָעַם יְהוָה׃
.illū intuebor collibus de & ,eum videbo petrarum capite†de Quia
9 כִּי־מֵרֹאשׁ צֻרִים אֶרְאֶנּוּ וּמִגְּבָעוֹת אֲשׁוּרֶנּוּ
. reputabitur non gentibus in & ,habitabit solum ad‡populus En‡
הֶן־עָם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב׃
?Israel quarti numerum* & ,Iahacob puluerē numerabit Quis
10 מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת־רֹבַע יִשְׂרָאֵל
meum nouissimum sit & ,rectorum morte mea anima Moriatur
תָּמֹת נַפְשִׁי מוֹת יְשָׁרִים וּתְהִי אַחֲרִיתִי
? mihi fecisti Quid :Bilham ad Balac dixit Et . ipse sicut
11 כָּמֹהוּ׃ וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם מֶה עָשִׂיתָ לִי
.benedicendo benedixisti ecce & ,te accepi meis inimicis maledicendum Ad
לָקֹב אֹיְבַי לְקַחְתִּיךָ וְהִנֵּה בֵּרַכְתָּ בָרֵךְ׃
,meo ore in DOMINVS posuerit quod Nonne:dixit & ,respondit Et
12 וַיַּעַן וַיֹּאמַר הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יָשִׂים יְהוָה בְּפִי
obsecro Ito† :Balac eum ad dixit Et ?loquendum ad ,custodiā illud
13 אֹתוֹ אֶשְׁמֹר לְדַבֵּר׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו בָּלָק לְךָ־נָּא
eius extremū sed ,inde eum videas quò ,alium locum ad mecum
אִתִּי אֶל־מָקוֹם אַחֵר אֲשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם אֶפֶס קָצֵהוּ
. inde mihi ei maledic & :videas non ipsum totum & ,videas
תִרְאֶה וְכֻלּוֹ לֹא תִרְאֶה וְקָבְנוֹ־לִי מִשָּׁם׃
ædificauit & :Pisghah* caput ad‡ ,speculatorum agrum‡eum tulit Et
14 וַיִּקָּחֵהוּ שְׂדֵה צֹפִים אֶל־רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וַיִּבֶן
. altari in arietem & ,iuuencum ascendere fecit†& ,altaria septem
שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת וַיַּעַל פַּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃
ego & ,tuu holocaustū super‡ hîc Sta :Balac ad dixit Et
15 וַיֹּאמֶר אֶל־בָּלָק הִתְיַצֵּב כֹּה עַל־עֹלָתֶךָ וְאָנֹכִי
posuit & ,Bilham ad‡ DOMINVS occurrit Et . hîc occurram
16 אִקָּרֶה כֹּה׃ וַיִּקָּר יְהוָה אֶל־בִּלְעָם וַיָּשֶׂם
. loquêris sic & ,Balac ad Reuertere :dixit & :eius ore in verbū
דָּבָר בְּפִיו וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל־בָּלָק וְכֹה תְדַבֵּר׃
principes & ,suum ascensum super stans ipse ecce & ,eum ad venit Et
17 וַיָּבֹא אֵלָיו וְהִנּוֹ נִצָּב עַל־עֹלָתוֹ וְשָׂרֵי
?DOMINVS est locutus Quid :Balac ei dixit Et .eo cum Moab
מוֹאָב אִתּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ בָּלָק מַה־דִּבֶּר יְהוָה׃
me ad* ausculta ,audi & ,Balac Surge :dixit & ,suā parabolā tulit Et
18 וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר קוּם בָּלָק וּשֲׁמָע הַאֲזִינָה עָדַי
,hominis filius & ;mētiatur vt Deus vir† Non . Sippor ipsius fili
19 בְּנוֹ צִפֹּר׃ לֹא אִישׁ אֵל וִיכַזֵּב וּבֶן־אָדָם
?illud stabiliet nō & ,est locut* & ?faciet nō & ,dixit ipse .eū pœniteat vt
וְיִתְנֶחָם הַהוּא אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה וְדִבֶּר וְלֹא יְקִימֶנָּה׃
.eam auertam‡ non & ;‡benedixit & :accepi benedicere Ecce
20 הִנֵּה בָרֵךְ לָקָחְתִּי וּבֵרֵךְ וְלֹא אֲשִׁיבֶנָּה׃
.Israel in laborem* vidit non & ,Iahacob in iniquitatē aspexit Non
21 לֹא־הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל
. eo in ‡regis triumphus‡& ,secum†eius Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ׃
.ei‡ vnicornis indefatigationes† Sicut .Aegypto ex eos educens Deus*
22 אֵל מוֹצִיאָם מִמִּצְרָיִם כְּתוֹעֲפֹת רְאֵם לוֹ׃
tēpus Secundum*.Israel in diuinatio‡nō & ,Iahacob in auguriū‡non Quia
23 כִּי לֹא־נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא־קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל כָּעֵת
populus En ?Deus est operatus Quid : Israeli & ,Iahacob ipsi dicetur
24 יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה־פָּעַל אֵל׃ הֶן־עָם
,cubabit Non .se eleuabit minor leo sicut & ,surget maior leo sicut
כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּב
dixit Et . biberit occisorum sanguinem & ,prædā comederit donec
25 עַד־יֹאכַל טֶרֶף וְדַם־חֲלָלִים יִשְׁתֶּה׃ וַיֹּאמֶר
benedicēdo etiā ,ei maledicas non maledicēdo Etiam :Bilham ad Balac
בָּלָק אֶל־בִּלְעָם גַּם־קֹב לֹא תִקֳּבֶנּוּ גַּם־בָּרֵךְ
Nonne:Balac ad dixit & ,Bilham respondit Et . ei benedicas non
26 לֹא תְבָרְכֶנּוּ׃ וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל־בָּלָק הֲלֹא
illud,DOMINVS loquetur quod Omne ,dicendo te ad sum locutus
דִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כֹּל אֲשֶׁר־יְדַבֵּר יְהוָה אֹתוֹ
ad te capiam†,obsecro Ito‡ :Bilham ad Balac dixit Et ? faciam
27 אֶעֱשֶׂה׃ וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם לְכָה־נָּא אֶקָּחֲךָ אֶל־
mihi‡ei maledices &* : Dei oculis in rectum fuerit‡forte si ,alium locum
מָקוֹם אַחֵר אוּלַי יִישַׁר בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים וְקַבֹּתוֹ לִי

stabat iuxta holocaustū · שׁוּב יָצַב · ‡assumpsit · veni, maledic propter me · נָשָׂא נָחָה · *veni †Cur · ‡cui non maledixit · קָבַב · ‡cur *quem · † vertice · צוּר · ‡ Et ecce · ‡confidenter · *numerabit quartā partē · מוּת הָיָה · עָשָׂה · Vt malediceres · קָבַב · עָנָה שׂוּם · vt loquar? · † Veni · הָלַךְ · רָאָה · propter me · ‡ in · ‡in verticem · * cœli, · לָקַח · צָפָה בָּנָה · † obtulit · עָלָה · פָּרָה · ‡ iuxta · ‡ ipsi · stabat iuxta holocaustū · יָצַב שׁוּר · assumpsit · *verba mea · נָשָׂא · † est · קוּם · vt benedicerem, ‡bēdictione, ‡retraham · שׁוּב · * præuaricationem · נָבַט רוּעַ · † est · ‡ amicitia · ‡ est secum. · *DOMINVS eduxit · † fortitudo · ‡ est · יָצָא יָעַף · ‡ est · * Sicut in tēpore ipso · קָבַב · עָנָה · ‡Veni · † ducam · הָלַךְ · לָקַח · ‡ placeat · ‡vt maledicas · * propter me

super respiciens* ,Pehor caput‡Bilham Balac cepit Et . inde
28 מִשָּׁם׃ וַיִּקַּח בָּלָק אֶת־בִּלְעָם רֹאשׁ הַפְּעוֹר הַנִּשְׁקָף עַל־
hoc in† mihi Aedifica :Balac ad Bilham dixit Et . solitudinis facies
29 פְּנֵי הַיְשִׁימֹן׃ וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־בָּלָק בְּנֵה־לִי בָזֶה
septem & ,iuuencos septem hoc in‡ mihi fac præparare & ;altaria septem
שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת וְהָכֵן לִי בָּזֶה שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה
:Bilham dixit quemadmodum ,Balac fecit Et . arietes
30 אֵילִם׃ וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר אָמַר בִּלְעָם
. altari in arietem & iuuencum fecit ascendere‡&
וַיַּעַל פַּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃

CAP. XXIIII. כד

benedicendū ad*DOMINI oculis in‡bonum quòd ,Bilham vidit Et
1 וַיַּרְא בִּלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי יְהוָה לְבָרֵךְ אֶת־
:auguriorum occursum in ,vice in vice‡;sicut abiit†non & ;Israeli
יִשְׂרָאֵל וְלֹא־הָלַךְ כְּפַעַם־בְּפַעַם לִקְרַאת נְחָשִׁים
,suos oculos Bilham eleuauit Et .suas facies‡desertum ad posuit &
2 וַיָּשֶׁת אֶל־הַמִּדְבָּר פָּנָיו׃ וַיִּשָּׂא בִלְעָם אֶת־עֵינָיו
spiritus eum super fuit & :suas tribus ad*habitantem Israel vidit &
וַיַּרְא אֶת־יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לִשְׁבָטָיו וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ
ipsius filius Bilham Dixit :ait & ,suam parabolā tulit† Et . Dei
3 אֱלֹהִים׃ וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר נְאֻם בִּלְעָם בְּנוֹ
eloquia audiens Dixit .oculo occlusus‡ vir dixit & ,Behor
4 בְעֹר וּנְאֻם הַגֶּבֶר שְׁתֻם הָעָיִן׃ נְאֻם שֹׁמֵעַ אִמְרֵי־
. oculis discoopertus‡& ,cadens ,videbit sibi sufficientis visionem qui : Dei
אֵל אֲשֶׁר מַחֲזֵה שַׁדַּי יֶחֱזֶה נֹפֵל וּגְלוּי עֵינָיִם׃
! Israel tua habitacula, Iahacob tua tentoria† sunt bona* Quàm
5 מַה־טֹּבוּ אֹהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל׃
tentoria‡ sicut ;flumen super‡ horti sicut ,sunt extensa torrentes Sicut
6 כִּנְחָלִים נִטָּיוּ כְּגַנֹּת עֲלֵי נָהָר כַּאֲהָלִים
. aquas super* cedri sicut ,DOMINVS plantauit
נָטַע יְהוָה כַּאֲרָזִים עֲלֵי־מָיִם׃
exaltabitur & :multis aquis in eius semē & ,eius situlis è aqua Fluet
7 יִזַּל־מַיִם מִדָּלְיָו וְזַרְעוֹ בְּמַיִם רַבִּים וְיָרֹם
cum educens‡Deus .eius regnum eleuabitur & ;eius rex ,Agag præ†
8 מֵאֲגַג מַלְכּוֹ וְתִנַּשֵּׂא מַלְכֻתוֹ׃ אֵל מוֹצִיאוֹ
:ei‡ angustiatores† gētes Comedet*.ei‡ vnicornis indefatigatiōes‡ sicut: Aegypto ex
מִמִּצְרַיִם כְּתוֹעֲפֹת רְאֵם לוֹ יֹאכַל גּוֹיִם צָרָיו
accubuit ,se Incuruauit .transfiget suis sagittis‡ & ,exossabit eorum ossa &
9 וְעַצְמֹתֵיהֶם יְגָרֵם וְחִצָּיו יִמְחָץ׃ כָּרַע שָׁכַב
:benedictus‡ tibi Benedicētes ?eū suscitabit quis .maior leo vt & ,leo sicut
כַּאֲרִי וּכְלָבִיא מִי יְקִימֶנּוּ מְבָרְכֶיךָ בָרוּךְ
,Bilham in† Balac nasus*est iratus Et .maledictus‡ tibi maledicentes &
10 וְאֹרְרֶיךָ אָרוּר׃ וַיִּחַר־אַף בָּלָק אֶל־בִּלְעָם
maledicendū Ad :Bilham ad Balac dixit & ,suas volas complosit‡ &
וַיִּסְפֹּק אֶת־כַּפָּיו וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם לָקֹב
.vicibus tribus iam benedicēdo bēdixisti ecce & ,te vocaui meis inimicis
אֹיְבַי קְרָאתִיךָ וְהִנֵּה בֵּרַכְתָּ בָרֵךְ זֶה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים׃
,te honorabo Honorando :Dixi .tuum locum ad tibi fuge nunc Et
11 וְעַתָּה בְּרַח־לְךָ אֶל־מְקוֹמֶךָ אָמַרְתִּי כַּבֵּד אֲכַבֶּדְךָ
ad Bilham dixit Et . gloria à DOMINVS te prohibuit‡ ecce &
12 וְהִנֵּה מְנָעֲךָ יְהוָה מִכָּבוֹד׃ וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־
,sum locutus ,me ad misisti quos , tuos legatos ad* etiam Nonne :Balac
בָּלָק הֲלֹא גַּם אֶל־מַלְאָכֶיךָ אֲשֶׁר־שָׁלַחְתָּ אֵלַי דִּבַּרְתִּי
,auro & ,argento suæ domus plenitudinē Balac mihi dederit Si : dicendo
13 לֵאמֹר׃ אִם־יִתֶּן־לִי בָלָק מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב
malum vel bonum faciendum ad†,DOMINI os transgredi potero non
לֹא אוּכַל לַעֲבֹר אֶת־פִּי יְהוָה לַעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ רָעָה
? loquar illud ,DOMINVS loquetur quod :meo corde è
מִלִּבִּי אֲשֶׁר־יְדַבֵּר יְהוָה אֹתוֹ אֲדַבֵּר׃
quod ,tibi consulam ,Ito‡.meum populū ad vadens ego ecce nunc Et
14 וְעַתָּה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכָה אִיעָצְךָ אֲשֶׁר
. dierum nouissimo in tuo populo iste populus est facturus
יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְּךָ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים׃
ait*& ,Behor ipsi* filius Bilham Dixit :ait & ,suam parabolā tulit‡ Et
15 וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר נְאֻם בִּלְעָם בְּנוֹ בְעֹר וּנְאֻם
sciens & ,Dei eloquia audiens Dixit . oculo occlusus† vir
16 הַגֶּבֶר שְׁתֻם הָעָיִן׃ נְאֻם שֹׁמֵעַ אִמְרֵי־אֵל וְיֹדֵעַ
. oculis discoopertus‡& ,cadēs ,videbit sibi sufficiētis‡ Visionē .Altissimi sciētiā
דַּעַת עֶלְיוֹן מַחֲזֵה שַׁדַּי יֶחֱזֶה נֹפֵל וּגְלוּי עֵינָיִם׃
stella Incessit .propè non & ,eū intuebor ;nunc non & ,eum Videbo
17 אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עַתָּה אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב דָּרַךְ כּוֹכָב
, Moab angulos*transfiget & .Israel ex virga surget & ,Iahacob ex
מִיַּעֲקֹב וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל וּמָחַץ פַּאֲתֵי מוֹאָב
erit & ,possessa Edom erit Et .Seth filios omnes destruet &
18 וְקַרְקַר כָּל־בְּנֵי־שֵׁת׃ וְהָיָה אֱדוֹם יְרֵשָׁה וְהָיָה

tulit · ‡in verticem · *quod respicit contra faciē Iesimon. · † hîc · ‡ hîc · יָשַׁם · כּוּן פָּרָה · עָשָׂה · ‡ obtulit · עָלָה · ‡esset · * vt benediceret · רָאָה · † pergeret · ‡semel & iterum, · ‡faciē suam. · שׁוּת נָשָׂא · *per · הָיָה · †assumpsit · ‡apertum habens oculū. · omnipotētis vidit, · ‡discoopertū habēs oculū. · גָּלָה טוֹב · * pulchra · †tabernacula · ‡iuxta · ‡tabernacula quæ · נָטָה · *iuxta · נָזַל דָּלָה · † magis quā · ‡eduxit · רוּם יָצָא · ‡fortitudines · ‡sunt · * Consumet · †hostes · יָעַף · ‡ sagittas ei* conteret. · קוּם · ‡ benedicti: · ‡maledicti erūt. · * furor · † contra · חָרָה · ‡percussit manus · כָּפַף · קָבַב · ‡ priuauit · *nūciis tuis, · plenam domum suam · sermonem · † vt faciam · יָכֹל רוּעַ · vado ‡Veni, · הָלַךְ יָעַץ · nouissimis diebus. · יוֹם · ‡ assumpsit · *dixit · נָשָׂא · †apertum habens oculū. · ‡ oīpotentis · ‡ discoopertos habens oculos. · עָלָה גָּלָה · *terminos · פֵּאָה · קִיר

possim forte si ,eum mihi execrare* ,ito* nunc :terræ oculum
אֶת־עֵין הָאָרֶץ עַתָּה לְכָה קָבָה־לִּי אֹתוֹ אוּלַי אוּכַל
Ne :Bilham ad Deus dixit Et .eum expellam*&,eo cum pugnare
12 לְהִלָּחֶם בּוֹ וְגֵרַשְׁתִּיו׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם לֹא
. ipse* benedictus quia ,populum execraberis non* :eis cum pergas
תֵלֵךְ עִמָּהֶם לֹא תָאֹר אֶת־הָעָם כִּי בָרוּךְ הוּא׃
Ite :Balac principes ad dixit & ,matutino in†Bilham surrexit Et
13 וַיָּקָם בִּלְעָם בַּבֹּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל־שָׂרֵי בָלָק לְכוּ
.vobiscũ eundum ad me dare* DOMINUS renuit quia ;vestram terram ad
אֶל־אַרְצְכֶם כִּי מֵאֵן יְהוָה לְתִתִּי לַהֲלֹךְ עִמָּכֶם׃
Renuit :dixerũt & ;Balac ad venerũt & ,Moab principes surrexerunt Et
14 וַיָּקוּמוּ שָׂרֵי מוֹאָב וַיָּבֹאוּ אֶל־בָּלָק וַיֹּאמְרוּ מֵאֵן
. nobiscum ire Bilham
בִּלְעָם הֲלֹךְ עִמָּנוּ׃
honoratos*& ,multos principes mittere ,Balac adhuc addidit Et
15 וַיֹּסֶף עוֹד בָּלָק שְׁלֹחַ שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבָּדִים
dixit Sic :ei dixerunt & ;Bilham ad venerunt Et .illis præ
16 מֵאֵלֶּה׃ וַיָּבֹאוּ אֶל־בִּלְעָם וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֹּה אָמַר
. me ad veniendo à ,te prohibeas quæso Ne :Sippor filius Balac
בָּלָק בֶּן־צִפּוֹר אַל־נָא תִמָּנַע מֵהֲלֹךְ אֵלָי׃
,me ad dixeris quæ omnia & ;valde te honorabo honorando Quia
17 כִּי־כַבֵּד אֲכַבֶּדְךָ מְאֹד וְכֹל אֲשֶׁר־תֹּאמַר אֵלַי
. hunc populum mihi execrare* obsecro abi Et .faciam
אֶעֱשֶׂה וּלְכָה־נָּא קָבָה־לִּי אֵת הָעָם הַזֶּה׃
mihi dederit* Si : Balac servos ad* dixit & ,Bilham respondit Et
18 וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל־עַבְדֵי בָלָק אִם־יִתֶּן־לִי
transgredi potero* non ,auro & ,argẽto sua domus plenitudinẽ*Balac
בָלָק מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוּכַל לַעֲבֹר אֶת־פִּי
.magnum vel parvum faciendum ad* ,mei Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהָי לַעֲשׂוֹת קְטַנָּה אוֹ גְדוֹלָה׃
quid sciam & ;nocte vos etiam hoc in* quæso sedete*nunc Et
19 וְעַתָּה שְׁבוּ נָא בָזֶה גַּם־אַתֶּם הַלָּיְלָה וְאֵדְעָה מַה־
Bilham ad Deus venit Et . mecum loqui DOMINUS addat
20 יֹּסֵף יְהוָה דַּבֵּר עִמִּי׃ וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם
vade,surge ,viri venerunt ,te ad vocandum ad*Si :ei dixit & ,nocte
לַיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־לִקְרֹא לְךָ בָּאוּ הָאֲנָשִׁים קוּם לֵךְ
.facies illud ,te ad loquar quod verbum tamen Et .eis cum
אִתָּם וְאַךְ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אֹתוֹ תַעֲשֶׂה׃
iuit*& :suam asinam strauit & ,matutino in*Bilham surrexit Et
21 וַיָּקָם בִּלְעָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־אֲתֹנוֹ וַיֵּלֶךְ
. Moab principibus cum
עִם־שָׂרֵי מוֹאָב׃
angelus stetit & ,ipse ambulans*quòd Dei nasus est iratus Et
22 וַיִּחַר־אַף אֱלֹהִים כִּי־הוֹלֵךְ הוּא וַיִּתְיַצֵּב מַלְאַךְ
,suam asinam super equitans ipse & ,illi adversarium in ,via in DOMINI
יְהוָה בַּדֶּרֶךְ לְשָׂטָן לוֹ וְהוּא רֹכֵב עַל־אֲתֹנוֹ
DOMINI angelum asina vidit Et .secum†eius pueri duo &
23 וּשְׁנֵי נְעָרָיו עִמּוֹ׃ וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה
asina declinauit & ;eius manu in eductum*eius gladium& ,via in stantem
נִצָּב בַּדֶּרֶךְ וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ וַתֵּט הָאָתוֹן
,asinam Bilham percussit & : agro in* ibat & ,via è
מִן־הַדֶּרֶךְ וַתֵּלֶךְ בַּשָּׂדֶה וַיַּךְ בִּלְעָם אֶת־הָאָתוֹן
DOMINI Angelus stetit Et .viam†eam faciẽdum declinare ad*
24 לְהַטֹּתָהּ הַדָּרֶךְ׃ וַיַּעֲמֹד מַלְאַךְ יְהוָה
asina vidit Et .inde sepes*& ,hinc sepes † .vinearum semita in
25 בְּמִשְׁעוֹל הַכְּרָמִים גָּדֵר מִזֶּה וְגָדֵר מִזֶּה׃ וַתֵּרֶא הָאָתוֹן
compressit*& ,parietem ad se coartauit & ,DOMINI angelum
אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה וַתִּלָּחֵץ אֶל־הַקִּיר וַתִּלְחַץ אֶת־
. eam percutere addidit & :parietem ad Bilham pedem
רֶגֶל בִּלְעָם אֶל־הַקִּיר וַיֹּסֶף לְהַכֹּתָהּ׃
,angusto loco in stetit & :transire DOMINI angelus addidit Et
26 וַיּוֹסֶף מַלְאַךְ־יְהוָה עֲבוֹר וַיַּעֲמֹד בְּמָקוֹם צָר
vidit Et .sinistram†& ,dexterã†declinandũ ad via* non quo
27 אֲשֶׁר אֵין־דֶּרֶךְ לִנְטוֹת יָמִין וּשְׂמֹאול׃ וַתֵּרֶא
est iratus Et .Bilham sub cubauit & ,DOMINI angelum asina
הָאָתוֹן אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה וַתִּרְבַּץ תַּחַת בִּלְעָם וַיִּחַר־
. baculo in asinam percussit & , Bilham nasus
אַף בִּלְעָם וַיַּךְ אֶת־הָאָתוֹן בַּמַּקֵּל׃
Quid :Bilham ad dixit & ;asinæ os DOMINUS aperuit Et
28 וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת־פִּי הָאָתוֹן וַתֹּאמֶר לְבִלְעָם מֶה־
dixit Et ? pedibus tribus iam me percussisti quia ,tibi feci
29 עָשִׂיתִי לְךָ כִּי הִכִּיתַנִי זֶה שָׁלֹשׁ רְגָלִים׃ וַיֹּאמֶר
,mea manu in gladi* esset Vtinã .me in irrisum fecisti Quia :asinã ad Bilham
בִּלְעָם לָאָתוֹן כִּי הִתְעַלַּלְתְּ בִּי לוּ יֶשׁ־חֶרֶב בְּיָדִי
Nonne:Bilham ad asina dixit Et . te occidissem nunc quia
30 כִּי עַתָּה הֲרַגְתִּיךְ׃ וַתֹּאמֶר הָאָתוֹן אֶל־בִּלְעָם הֲלוֹא

superficiem * veni, * maledic, propter me ei, * expellere קָבַב * neq; maledicas populo, * est. הָלַךְ קוּם † manè, * concedere mihi, vt veniam נָתַן venire vt mitteret * honorabiliores vt nõ venias mihi, veni * maledic propter me populo huic. הָלַךְ † seruis * daret עָבַר * plenam domum suam * possum † sermonem * vt faciam עָשָׂה * manete * hic יָשַׁב † vt vocarent te, † manè, * perrexit קוּם furor * pergeret חָרָה equitabat † erant שָׁנָה רָאָה * euaginatũ נָטָה * per agrum, נָכָה * vt declinare faceret † ad * maceria erat * coartauit צוּר * erat † ad furor נָכָה vicibus ? illusisti mihi. occiderem

.hanc diem ad vsq; te existẽte ab me super equitasti Quam ?tua asina ego
אָנֹכִי אֲתֹנְךָ אֲשֶׁר־רָכַבְתָּ עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה
. Non :dixit Et ?sic tibi facere consueui consuescendo Num
הַהַסְכֵּן הִסְכַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לְךָ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא׃
angelum vidit & ,Bilham oculos DOMINUS detexit Et
31 וַיְגַל יְהוָה אֶת־עֵינֵי בִלְעָם וַיַּרְא אֶת־מַלְאַךְ
:eius manu in districtum eius gladium & , via in stantem DOMINI
יְהוָה נִצָּב בַּדֶּרֶךְ וְחַרְבּוֹ שְׁלֻפָה בְּיָדוֹ
eum ad dixit Et .suas facies ad se incuruauit & ,se inclinauit &
32 וַיִּקֹּד וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
tribus iam tuam asinam percussisti quid Super ,DOMINI angelus
מַלְאַךְ יְהוָה עַל־מָה הִכִּיתָ אֶת־אֲתֹנְךָ זֶה שָׁלוֹשׁ
via est peruersa quia ;aduersarium in sum egressus ego Ecce ? pedibus
רְגָלִים הִנֵּה אָנֹכִי יָצָאתִי לְשָׂטָן כִּי־יָרַט הַדֶּרֶךְ
tribus iam meis faciebus declinauit & ,asina me vidit Et . me coram
33 לְנֶגְדִּי׃ וַתִּרְאַנִי הָאָתוֹן וַתֵּט לְפָנַי זֶה שָׁלֹשׁ
,occidissem te etiam nunc quia ,meis faciebus à declinasset Nisi ,pedibus
רְגָלִים אוּלַי נָטְתָה מִפָּנַי כִּי עַתָּה גַּם־אֹתְכָה הָרַגְתִּי
:DOMINI angelum ad Bilham dixit Et . viuificassem ipsam &
34 וְאוֹתָהּ הֶחֱיֵיתִי׃ וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה
.via in mei occursum in stans tu quod ,sciebam non quia ;Peccaui
חָטָאתִי כִּי לֹא יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה נִצָּב לִקְרָאתִי בַּדָּרֶךְ
. mihi reuertar ,tuis oculis in malum est si nunc Et
וְעַתָּה אִם־רַע בְּעֵינֶיךָ אָשׁוּבָה לִּי׃
cum Vade :Bilham ad DOMINI angelus dixit Et
35 וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־בִּלְעָם לֵךְ עִם־
. loqueris illud ,te ad loquar quod verbum tantùm Et .viris
הָאֲנָשִׁים וְאֶפֶס אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אֹתוֹ תְדַבֵּר
quia ,Balac audiuit Et . Balac principibus cum Bilham abijt Et
36 וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם־שָׂרֵי בָלָק׃ וַיִּשְׁמַע בָּלָק כִּי
,Moab ciuitatem in eius occursum in est egressus & ,Bilham venit
בָא בִלְעָם וַיֵּצֵא לִקְרָאתוֹ אֶל־עִיר מוֹאָב
.termini extremo in † quæ ,Arnon terminũ super quæ
אֲשֶׁר עַל־גְּבוּל אַרְנֹן אֲשֶׁר בִּקְצֵה הַגְּבוּל׃
,te ad misi mittendo Nonne:Bilham ad Balac dixit Et
37 וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם הֲלֹא שָׁלֹחַ שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ
potero non verè An ?me ad iuisti non quid Ad ?te ad vocandum ad
לִקְרֹא־לָךְ לָמָּה לֹא־הָלַכְתָּ אֵלָי הַאֻמְנָם לֹא אוּכַל
te ad veni Ecce :Balac ad Bilham dixit Et ? te honorare
38 כַּבְּדֶךָ׃ וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־בָּלָק הִנֵּה־בָאתִי אֵלֶיךָ
posuerit quod Verbum ?quicquã loqui potero valendo nunquid .nunc
עַתָּה הֲיָכֹל אוּכַל דַּבֵּר מְאוּמָה הַדָּבָר אֲשֶׁר יָשִׂים
:Balac cum Bilham iuit Et . loquar illud ,meo ore in Deus
39 אֱלֹהִים בְּפִי אֹתוֹ אֲדַבֵּר׃ וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם־בָּלָק
;pecudẽ & ,bouẽ Balac mactauit Et .Husoth† ciuitatem sunt ingressi &
40 וַיָּבֹאוּ קִרְיַת חֻצוֹת׃ וַיִּזְבַּח בָּלָק בָּקָר וָצֹאן
.eo cum * qui principes ad & ,Bilham ad misit &
וַיְשַׁלַּח לְבִלְעָם וְלַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ׃
eũ fecit ascẽdere &, Bilhã ipsum Balac accepit & ,matutino in fuit Et
41 וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיִּקַּח בָּלָק אֶת־בִּלְעָם וַיַּעֲלֵהוּ
.populi extremum inde vidit & :Bahal Bamoth*
בָּמוֹת בָּעַל וַיַּרְא מִשָּׁם קְצֵה הָעָם׃

CAP. XXIII. כג

;altaria septem hoc in mihi Aedifica: Balac ad Bilham dixit Et
1 וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־בָּלָק בְּנֵה־לִי בָזֶה שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת
. arietes septem & ,iuuencos septem hoc in mihi para &
וְהָכֵן לִי בָּזֶה שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים׃
ascẽdere fecit & ; Bilham est locutus quemadmodum Balac fecit Et
2 וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בִּלְעָם וַיַּעַל
.altari in arietem & ,iuuencum Bilham & , Balac
בָּלָק וּבִלְעָם פַּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃
:ibo & tuam ascensionẽ super Sta .Balac ad Bilham dixit Et
3 וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לְבָלָק הִתְיַצֵּב עַל־עֹלָתֶךָ וְאֵלְכָה
quod verbum & , mei occursum in DOMINUS occurrat forte si
אוּלַי יִקָּרֵה יְהוָה לִקְרָאתִי וּדְבַר מַה־
. sublatus abiit Et . tibi nunciabo & ,me fecerit videre
יַּרְאֵנִי וְהִגַּדְתִּי לָךְ וַיֵּלֶךְ שֶׁפִי׃
Septem : eum ad dixit & , Bilham ad Deus occurrit Et
4 וַיִּקָּר אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶת־שִׁבְעַת
.altari in arietem & ,iuuencum feci ascendere & ,ordinaui altaria
הַמִּזְבְּחֹת עָרַכְתִּי וָאַעַל פַּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃
Reuertere : dixit & , Bilham ore in verbum DOMINUS posuit Et
5 וַיָּשֶׂם יְהוָה דָּבָר בְּפִי בִלְעָם וַיֹּאמֶר שׁוּב
.loqueris sic & , Balac ad
אֶל־בָּלָק וְכֹה תְדַבֵּר׃

sura à tempore præcedenti tuo עָשָׂה גָּלָה רָאָה euaginatum נָצַב super faciem suam. קָדַד שָׁחָה Propter quid vicibus? diuertit per viam quæ est contra à facie mea נָטָה vicibus. à facie mea הָיָה stans displicet רוּעַ הָלַךְ veruntamen quod venire est iuxta † est vt vocarem te? vt venisti possum בּוֹא omnino שׂוּם perrexit הָלַךְ † platearum. boues, & pecudes, קִרְיַת חוּץ † erant שׁוּר manè הָיָה לָקַח * in בָּמָה רָאָה hic præparare fac hic כּוּן obtulit עָשָׂה עָלָה iuxta holocaustum tuũ solus. נָגַד שָׁפָה קָרָה obtuli

ad populus venit Et . Iſrael ex multus populus eſt mortuus Et
7 וַיָּמָת עַם־רָב מִיִּשְׂרָאֵל׃ וַיָּבֹא הָעָם אֶל־
.te in & ,DOMINVM in ſum⁹ locuti quia ,Peccauim⁹ :dixerũt & ,Moſeh
מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חָטָאנוּ כִּי־דִבַּרְנוּ בַיהוָה וָבָךְ
orauit Et .ſerpentem nos deſuper faciet recedere & ,DOMINVM ad Ora
הִתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה וְיָסֵר מֵעָלֵינוּ אֶת־הַנָּחָשׁ וַיִּתְפַּלֵּל
Fac :Moſeh ad DOMINVS dixit Et .populo pro Moſeh
8 מֹשֶׁה בְּעַד הָעָם׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲשֵׂה
videbit & ,morſus* omnis erit Et .vexillum‡ ſuper eum pone & ,Saraph tibi
לְךָ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל־נֵס וְהָיָה כָּל־הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה
ſuper eum poſuit & ,æneũ ſerpẽtem Moſeh fecit Et . viuet & ,eum
9 אֹתוֹ וָחָי׃ וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְחַשׁ נְחֹשֶׁת וַיְשִׂמֵהוּ עַל־
ad aſpiciebat & ,virum ſerpens mordebat ſi‡ fuit & :vexillum†
הַנֵּס וְהָיָה אִם־נָשַׁךְ הַנָּחָשׁ אֶת־אִישׁ וְהִבִּיט אֶל־
. viuebat & ,æneum ſerpentem
נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת וָחָי׃
. Oboth in ſunt caſtrametati & ,Iſrael filij ſunt profecti Et
10 וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּאֹבֹת׃
deſerto ĩ Habarĩ cumulis ĩ ſunt caſtrametati & ,Oboth ex ſunt ꝓfecti Et
11 וַיִּסְעוּ מֵאֹבֹת וַיַּחֲנוּ בְּעִיֵּי הָעֲבָרִים בַּמִּדְבָּר
,ſunt profecti Inde . ſolis ortu ab ,Moab facies ſuper‡ quod
12 אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מוֹאָב מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ׃ מִשָּׁם נָסָעוּ
ſunt caſtrametati & ,ſunt ꝓfecti Inde .Zered torrẽte* in ſũt caſtrametati &
13 וַיַּחֲנוּ בְּנַחַל זָרֶד׃ מִשָּׁם נָסָעוּ וַיַּחֲנוּ
Arnõ Quia .Emoræi termino à egrediẽs ,deſerto in quod ,Arnon tráſitu à
מֵעֵבֶר אַרְנוֹן אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר הַיֹּצֵא מִגְּבֻל הָאֱמֹרִי כִּי אַרְנוֹן
dicetur‡ Idcirco . Emoræum inter & ,Moab inter ,Moab terminus†
14 גְּבוּל מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין הָאֱמֹרִי׃ עַל־כֵּן יֵאָמַר
torrentes* & ,turbine in Vaheb‖ ,DOMINI bellorum libro in
בְּסֵפֶר מִלְחֲמֹת יְהוָה אֶת־וָהֵב בְּסוּפָה וְאֶת־הַנְּחָלִים
,Har habitationem ad declinauit quæ torrentium effuſio Et . Arnon
15 אַרְנוֹן׃ וְאֶשֶׁד הַנְּחָלִים אֲשֶׁר נָטָה לְשֶׁבֶת עָר
quem puteus Hic .Beer in inde Et .Moab termino innititur &
16 וְנִשְׁעַן לִגְבוּל מוֹאָב׃ וּמִשָּׁם בְּאֵרָה הִוא הַבְּאֵר אֲשֶׁר
eis dabo & ,populum Collige :Moſeh ad DOMINVS dixit
אָמַר יְהוָה לְמֹשֶׁה אֱסֹף אֶת־הָעָם וְאֶתְּנָה לָהֶם
,putee ‖Aſcende :hoc canticum‡ Iſrael cecinit Tunc . aquas
17 מָיִם׃ אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עֲלִי בְאֵר
ſpontanei† cum exciderũt* ,principes eũ foderunt‡ Puteum . ei reſpondete
18 עֱנוּ־לָהּ׃ בְּאֵר חֲפָרוּהָ שָׂרִים כָּרוּהָ נְדִיבֵי
. Mathanah in deſerto de Et .ſuis fulcris‡ in ,legiſlatore in† populi
הָעָם בִּמְחֹקֵק בְּמִשְׁעֲנֹתָם וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה׃
. Bamoth*Nachaliel de & ,Nachaliel*Mathanah de Et
19 וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל וּמִנַּחֲלִיאֵל בָּמוֹת׃
,collis capite‡ ,Moab agro in † quæ valle Bamoth de Et
20 וּמִבָּמוֹת הַגַּיְא אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה מוֹאָב רֹאשׁ הַפִּסְגָּה
legatos* Iſrael miſit Et . ſolitudinis facies ſuper‡ reſpicit &
21 וְנִשְׁקָפָה עַל־פְּנֵי הַיְשִׁימֹן׃ וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים
,tuam terram in† Tranſibo :dicendo ,Emoræi regem Sichon ad
22 אֶל־סִיחֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי לֵאמֹר׃ אֶעְבְּרָה בְאַרְצֶךָ
:putei aquas bibemus Non .vineam in &‡ ,agrum in declinabimus non
לֹא נִטֶּה בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם לֹא נִשְׁתֶּה מֵי בְאֵר
.tuum terminum tranſeamus quo vſque ,ibimus regis via in
בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֵךְ עַד אֲשֶׁר־נַעֲבֹר גְּבֻלֶךָ׃
collegit*Et ,ſuo termino in† tranſire Iſrael Sichon dedit‡ non Et
23 וְלֹא־נָתַן סִיחֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ וַיֶּאֱסֹף
Iſrael occurſum in eſt egreſſus & ,ſuum populum omnem Sichon
סִיחֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיֵּצֵא לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל
. Iſrael in pugnauit & ;Iahas in venit Et .deſertum in
הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֹא יָהְצָה וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל׃
,eius terram hæreditauit† & :gladij os ad Iſrael eum percuſſit Et
24 וַיַּכֵּהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי־חָרֶב וַיִּירַשׁ אֶת־אַרְצוֹ
terminus‡ fortis quia ;Hammon filios ad vſq; ,Iabboc ad vſq; Arnon ab
מֵאַרְנֹן עַד־יַבֹּק עַד־בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עַז גְּבוּל
:iſtas ciuitates omnes Iſrael accepit Et . Hammon filiorum
25 בְּנֵי עַמּוֹן׃ וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־הֶעָרִים הָאֵלֶּה
omnib⁹ in & ,Cheſbõ in Emoræi vrbibus omnib⁹ in Iſrael habitauit &
וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עָרֵי הָאֱמֹרִי בְּחֶשְׁבּוֹן וּבְכָל־
.ipſa‡ Emoræi regis Sichon ciuitas Cheſbon Quia .eius filiabus
26 בְּנֹתֶיהָ׃ כִּי חֶשְׁבּוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הִוא
omnem acceperat & ,prius Moab regem in* pugnauerat ipſe Et
וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת־כָּל־
:parabolizantes dicent† Idcirco .Arnon ad vſq; eius manu è eius terram
27 אַרְצוֹ מִיָּדוֹ עַד־אַרְנֹן׃ עַל־כֵּן יֹאמְרוּ הַמֹּשְׁלִים
. Sichon ‡ ciuitas præparetur & ,ædificetur :Cheſbon Ingredimini
בֹּאוּ חֶשְׁבּוֹן תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן עִיר סִיחוֹן׃

מות בוא
contra
fac à nobis ſerpentes.
סור
ignitum ſerpentem,
‡ perticam.
* qui morſus fuerit,
שום
נסס
חיה
עשה
† perticam:
‡ quando
נבט נסע
חנה עיה
‡ eſt contra faciem
* valle
trans
† eſt
‡ dicitur
‖ Quod dedit in mari Suph
* valles
ישב
Hic eſt puteus de quo
Congrega
aquam.
‡ carmen
‖ Beer, canite
שור ענה
‡ Beer
* foderunt
† duces
‡ cum
כרה
‡ baculis
* in
† eſt
‡ in vertice
‡ contra faciẽ
* nuncios
שם
† per
‡ aut
נטה
pergemus,
donec
הלך
‡ permiſit
† per terminũ ſuum.
* congregauit
cum
בוא
in acie
† hæreditate accepit
נכה
‡ erat
עזז
לקח
villis
‡ erat.
בנה
* cum rege
† dicunt qui parabolas ſcribunt: Venite in
‡ ipſi
כון

conſumpſit comedit ;Sichon ciuitate è flamma .Cheſbon de eſt egreſſus ignis Quia
28 כִּי־אֵשׁ יָצְאָה מֵחֶשְׁבּוֹן לֶהָבָה מִקִּרְיַת סִיחֹן אָכְלָה
,Moab tibi Væ .Arnon Bamoth † dominos ,Moab Har
29 עָר מוֹאָב בַּעֲלֵי בָּמוֹת אַרְנֹן׃ אוֹי־לְךָ מוֹאָב
captiuitatẽ in ei⁹ filias & ,euaſores ei⁹ filios dedit .Chemos popule periſti
אָבַדְתָּ עַם־כְּמוֹשׁ נָתַן בָּנָיו פְּלֵיטִם וּבְנֹתָיו בַּשְּׁבִית
ad vſq; Cheſbon†,perijt eorum iugum Et . Sichon Emoræi regi
30 לְמֶלֶךְ אֱמֹרִי סִיחוֹן׃ וַנִּירָם אָבַד חֶשְׁבּוֹן עַד־
. Medeba ad vſq;*quæ ,Nophach ad vſq; fecimus deſolare Et .Dibon
דִּיבֹן וַנַּשִּׁים עַד־נֹפַח אֲשֶׁר עַד־מֵידְבָא׃
Moſeh miſit Et . Emoræi terra in Iſrael habitauit Et
31 וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הָאֱמֹרִי׃ וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה
Emoræum expulit & :eius filias‡ ceperunt & ,Iahazer explorandũ ad
32 לְרַגֵּל אֶת־יַעְזֵר וַיִּלְכְּדוּ בְּנֹתֶיהָ וַיּוֹרֶשׁ אֶת־הָאֱמֹרִי
eſt egreſſus Et .Baſan via‖ aſcenderunt & ,reſpexerunt† Et . ibi † qui
33 אֲשֶׁר־שָׁם׃ וַיִּפְנוּ וַיַּעֲלוּ דֶּרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא
bellum ad eius populus oĩs & ,ipſe ,eorum occurſum in Baſan rex Ogh
עוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן לִקְרָאתָם הוּא וְכָל־עַמּוֹ לַמִּלְחָמָה
,eum timeas Ne :Moſeh ad DOMINVS dixit Et . Edrehi ‡
34 אֶדְרֶעִי׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַל־תִּירָא אֹתוֹ
:eius terram & ,eius populũ omnem & ,eum dedi tua manu in quia
כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וְאֶת־אַרְצוֹ
qui ,Emoræi regi Sichon feciſti quemadmodum , ei facies &
וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר
omnem & ,eius filios & ,eum percuſſerunt Et .Cheſbon in habitans
35 יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן׃ וַיַּכּוּ אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־כָּל־
.eius terram hæreditarũt & :ſuperſtes ei remãſit non ꝙ adeo ,eius populũ
עַמּוֹ עַד־בִּלְתִּי הִשְׁאִיר־לוֹ שָׂרִיד וַיִּירְשׁוּ אֶת־אַרְצוֹ׃

CAP. XXII. כב

Moab tranſitibus in ſunt caſtrametati & ,Iſrael filij ſunt profecti Et
1 וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאָב
. Ierecho Iarden tranſitu à
מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃
Iſrael fecit quæ omnia Sippor filius Balac vidit Et
2 וַיַּרְא בָּלָק בֶּן־צִפּוֹר אֵת כָּל־אֲשֶׁר־עָשָׂה יִשְׂרָאֵל
quia ,valde populi faciebus à Moab timuit Et .Emoræo
3 לָאֱמֹרִי׃ וַיָּגָר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד כִּי
. Iſrael filiorum faciebus à* Moab anguſtiatus eſt‡ & :ipſe multus
רַב־הוּא וַיָּקָץ מוֹאָב מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
‡cõgregatio lingent† Nunc :Midian ſeniores ad Moab dixit Et
4 וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל־זִקְנֵי מִדְיָן עַתָּה יְלַחֲכוּ הַקָּהָל
Balac Et .agri virorem‖ bos lambit ſicut‡ ,noſtros circuitus omnes
אֶת־כָּל־סְבִיבֹתֵינוּ כִּלְחֹךְ הַשּׁוֹר אֵת יֶרֶק הַשָּׂדֶה וּבָלָק
. illo tempore in Moab ipſi rex * Sippor filius
בֶּן־צִפּוֹר מֶלֶךְ לְמוֹאָב בָּעֵת הַהִוא׃
quæ ,Pethor in Behor filium Bilham ad legatos miſit Et
5 וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־בִּלְעָם בֶּן־בְּעֹר פְּתוֹרָה אֲשֶׁר
Ecce :dicendo ,ei vocandum ad† ,ſui populi filiorum terra‡ flumen ſuper
עַל־הַנָּהָר אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹ לִקְרֹא־לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה
;terræ oculum operuit ecce ,Aegypto ex eſt egreſſus populus
עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כִסָּה אֶת־עֵין הָאָרֶץ
execrare‡ obſecro ito ‡ nunc Et . mei regione è habitans ipſe &
6 וְהוּא יֹשֵׁב מִמֻּלִי׃ וְעַתָּה לְכָה־נָּא אָרָה־
potero† forte ſi ;me præ ipſe oſſeus* quia ,iſtum populum mihi
לִּי אֶת־הָעָם הַזֶּה כִּי־עָצוּם הוּא מִמֶּנִּי אוּלַי אוּכַל
quem‡ ,noui quia . terra è eum expellam‡ & ,eum percutere
נַכֶּה־בּוֹ וַאֲגָרְשֶׁנּוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי יָדַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר־
. erit maledictus ,fueris execratus quem† & :benedictum* ,benedixeris
תְּבָרֵךְ מְבֹרָךְ וַאֲשֶׁר תָּאֹר יוּאָר׃
.corũ manu in diuinationes‖ & ,Midian ſeniores & Moab ſeniores ierũt‡ Et
7 וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן וּקְסָמִים בְּיָדָם
. Balac verba eum ad ſunt locuti & ,Bilham ad venerunt Et
וַיָּבֹאוּ אֶל־בִּלְעָם וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו דִּבְרֵי בָלָק׃
vobis referam‡ & ,nocte hîc Pernoctate :eos ad dixit Et
8 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינוּ פֹה הַלַּיְלָה וַהֲשִׁבֹתִי אֶתְכֶם
principes mãſerũt Et .me ad DOMINVS loquetur quemadmodũ ,verbum
דָּבָר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר יְהוָה אֵלָי וַיֵּשְׁבוּ שָׂרֵי־
. Bilham cum Moab
מוֹאָב עִם־בִּלְעָם׃
,iſti viri Qui :dixit & ,Bilham ad Deus venit Et
9 וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
rex Sippor filius Balac :Deum ad Bilham dixit Et ? tecum‡
10 עִמָּךְ׃ וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־הָאֱלֹהִים בָּלָק בֶּן־צִפֹּר מֶלֶךְ
operuit ,Aegypto ex egrediens populus Ecce :me ad miſit Moab
11 מוֹאָב שָׁלַח אֵלָי׃ הִנֵּה הָעָם הַיֹּצֵא מִמִּצְרַיִם וַיְכַס

† excelſorum
קרה
במה
שבה
regnũ, alias, proiecimus eos,
ניר vel ירה
† à* extẽditur
שמם
‡ villas
ויורש
† erat
‡ verterunt ſe
‖ per viam
כנה פנה
עלה
‡ in
ירא
עשה
habitabat
נכה
hæreditate acceperunt
cãpeſtribus
נסע חנה
trans
facie
גור
erat,
‡ anguſtia affectus eſt
* ꝓpter filios
רבב קוץ
† lambet
‡ illa
‡ quẽadmodum
‖ germen
* erat
nuncios
erat iuxta
‡ terræ
† vt vocaret eum,
ſuperficiem
manet contra me.
‡ veni
‡ maledic ꝓpter me populo huic,
מול הלך
* fortior eſt
† poſſim
יכל ארר
‡ expellere
‡ quòd cui
* benedictus erit:
† cui maledixeris,
‡ perrexerunt
‖ diuinationũ precium erat
‡ reſpondebo
לון שוב
Qui ſunt
‡ qui ſunt
‡ qui egreſſus eſt
כסה

asperſa eſt non ſeparationis aqua ,polluit DOMINI ſanctuarium
אֶת־מִקְדַּשׁ יְהוָה טִמֵּא מֵי [y]נִדָּה לֹא־זֹרַק
.ſeculi‡ ſtatutum in eis erit Et .ipſe immundus ,cum ſuper
21 עָלָיו טָמֵא הוּא׃ †וְהָיְתָה לָּהֶם [z]לְחֻקַּת עוֹלָם
tangens & ,ſua veſtimenta lauabit ,ſeparationis aquam ſpargens Et
וּמַזֵּה מֵי־הַנִּדָּה יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְהַנֹּגֵעַ
.veſperam ad vſque erit immundus ,ſeparationis aquas in
בְּמֵי הַנִּדָּה יִטְמָא עַד־הָעָרֶב׃
anima Et .erit immundū ,immūdus in illud tetigerit quod omne Et
22 †וְכֹל אֲשֶׁר־יִגַּע־בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ
.veſperam ad vſque erit immunda tangens
הַנֹּגַעַת תִּטְמָא עַד־הָעָרֶב׃

CAP. XX. כ

menſe in ,Sin deſerto cœtus omnis ,Iſrael filij venerunt Et
1 †וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָה מִדְבַּר־צִן בַּחֹדֶשׁ
,Miriam ibi eſt mortua Et .Cades in populus ſedit & ,primo
הָרִאשׁוֹן [a]וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקָדֵשׁ וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם
ſunt congregati & :cœtui aqua erat non Et .ibi eſt ſepulta &
2 וַתִּקָּבֵר שָׁם׃ †וְלֹא־הָיָה מַיִם [b]לָעֵדָה וַיִּקָּהֲלוּ
,Moſeh cum populus eſt iurgatus Et .Aharon ſuper & ,Moſeh ſuper*
3 עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן׃ †[c]וַיָּרֶב הָעָם עִם־מֹשֶׁה
coram noſtri fratres expirādo in†obiuiſſemus vtinā Et :dicendo ,dixerūt &
וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וְלוּ גָוַעְנוּ בִּגְוַע אַחֵינוּ לִפְנֵי
in DOMINI congregationē venire feciſtis quid ad Et .DOMINO
4 יְהוָה׃ †וְלָמָה [d]הֲבֵאתֶם אֶת־קְהַל יְהוָה אֶל־
quid ad‡Et ?noſtra iumenta & ,nos ,ibi moriendum ad ,iſtud deſertum
5 הַמִּדְבָּר הַזֶּה לָמוּת שָׁם אֲנַחְנוּ וּבְעִירֵנוּ׃ †וְלָמָה
malum locum ad nos deducendum ad ,Aegypto ex nos feciſtis aſcēdere
[e]הֶעֱלִיתֻנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָבִיא אֹתָנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הָרָע
eſt nō aqua & ;malogranati & ,vitis & ,ficus & ,ſemētis locū non ,iſtum
הַזֶּה לֹא מְקוֹם זֶרַע וּתְאֵנָה וְגֶפֶן וְרִמּוֹן וּמַיִם אַיִן
oſtium ad cōgregatiōis faciebus à Aharō & ,Moſeh venit Et ?bibendum ad
6 [f]לִשְׁתּוֹת׃ †וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי הַקָּהָל אֶל־פֶּתַח
DOMINI gloria eſt cōſpecta & :ſuas facies‡ ſup ceciderūt & ,conuentus tentorij
אֹהֶל מוֹעֵד [g]וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם [h]וַיֵּרָא כְבוֹד־יְהוָה
:dicendo ,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et .eos ad*
7 אֲלֵיהֶם׃ †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
Aharon & ,tu ,cœtum fac congregare & ,virgam Accipe
8 †[i]קַח אֶת־הַמַּטֶּה וְהַקְהֵל אֶת־הָעֵדָה אַתָּה וְאַהֲרֹן
.ſuas aquas‡ dabit & ,eorū oculis in petram ad loquimini & ,tuus frater
אָחִיךָ וְדִבַּרְתֶּם אֶל־הַסֶּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מֵימָיו
& ,cœtui dabis potum & ,petra è aquas eis educes Et
[k]וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מַיִם מִן־הַסֶּלַע [l]וְהִשְׁקִיתָ אֶת־הָעֵדָה וְאֶת־
,DOMINI cōſpectu à virgam Moſeh accepit Et .eorum iumento
9 בְּעִירָם׃ †וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־[m]הַמַּטֶּה מִלִּפְנֵי יְהוָה
,Aharon & ,Moſeh fecerūt cōgregare Et .ei præcepit queādmodum
10 כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ׃ †וַיַּקְהִלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת־
:rebelles nunc Audite :eis dixit & ,petræ facies ad congregationem
הַקָּהָל אֶל־פְּנֵי הַסָּלַע וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְעוּ־נָא [n]הַמֹּרִים
Moſeh eleuauit Et ?aquas† vobis educemus hac petra de num
11 הֲמִן־הַסֶּלַע הַזֶּה נוֹצִיא לָכֶם מָיִם׃ †[o]וַיָּרֶם מֹשֶׁה
;vicibus duabus ſua virga in petram percuſſit & ,ſuam manum
אֶת־יָדוֹ [p]וַיַּךְ אֶת־הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם
.eorum iumentum‡ & ,cœtus bibit & ,multæ aquæ ſunt egreſſæ &
[q]וַיֵּצְאוּ מַיִם רַבִּים [r]וַתֵּשְׁתְּ הָעֵדָה וּבְעִירָם׃
non quod eo‡ .Aharon ad & ,Moſeh ad DOMINVS dixit Et
12 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן יַעַן לֹא־
idcirco ,Iſrael filiorum oculis in me ſanctificandū ad ,me in crediditis
הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן
.eis dedi quam ,terram in iſtam congregationē introducetis non
לֹא [s]תָבִיאוּ אֶת־הַקָּהָל הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם׃
cum Iſrael filij ſunt iurgati quibus † iurgij aquæ * Iſtæ
13 †הֵמָּה מֵי [t]מְרִיבָה אֲשֶׁר־[t]רָבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־
legatos Moſeh miſit Et .eis in ſe ſanctificauit & ,DOMINO
14 יְהוָה וַיִּקָּדֵשׁ בָּם׃ †וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים
Tu :Iſrael tuus frater dixit Sic :Edom regem ad Cades è
מִקָּדֵשׁ אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם כֹּה אָמַר אָחִיךָ יִשְׂרָאֵל אַתָּה
noſtri patres deſcēderūt Et .nos inuenit quæ fatigationem omnem noſti
15 יָדַעְתָּ אֵת כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאָתְנוּ׃ †[v]וַיֵּרְדוּ אֲבֹתֵינוּ
nobis malefecerūt & :multis diebus Aegypto in ſedimus & ,Aegyptum in
מִצְרַיְמָה [x]וַנֵּשֶׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים [y]וַיָּרֵעוּ לָנוּ
audiuit & ,DOMINVM ad clamauim⁹ Et .noſtris patribus & ,Aegyptij
16 מִצְרַיִם וְלַאֲבֹתֵינוּ׃ †וַנִּצְעַק אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁמַע
nos ecce Et .Aegypto ex nos eduxit & ,angelū miſit & ,noſtrā vocem
[z]קֹלֵנוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיֹּצִאֵנוּ מִמִּצְרָיִם וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ

[y]נִדָּה est. ‡perpetuum. [z]חֹקֵק — quæ tetigerit ipſum, — congregatio in — manſit [a]יָשַׁב — congregationi, [b]יָעַד — *contra [c]רוּב — †quando obierunt — vt [d]בּוֹא — vt moriamur ‡vt — vt venire faceretis [e]עָלָה — facie [f]שָׁתָה — tabernaculi eccleſiæ, [g]pieceriīt ſe ‡faciē ſuam, [g]נָפַל [h]רָאָה *eis. [i]לָקַח ‡aquam ſuā. — aquam [k]יָצָא — iumentis [l]שָׁקָה [m]נָטָה — ante petram, [n]מָרָה †aquam? [o]רוּם [p]נָכָה — congregatio, ‡iumenta [q]יָצָא [r]שָׁתָה — ‡Pro mihi, vt ſanctificaretis [s]בּוֹא *ſunt †in [t]רוּב — nuncios — laborem qui [v]יָרַד — manſimus [x]יָשַׁב [y]רוּעַ — ſumus [z]קוֹל

in ſua terra in obſecro Tranſeamus .tui termini extremi ciuitate Cades in
17 בְּקָדֵשׁ עִיר קְצֵה גְבוּלֶךָ׃ †נַעְבְּרָה־נָּא בְאַרְצֶךָ
via .putei aquas‡ bibemus neque ;vinea in & ,agro in tranſibimus non
לֹא נַעֲבֹר בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם וְלֹא נִשְׁתֶּה מֵי בְאֵר דֶּרֶךְ
vſque‡ ,ſiniſtrā† vel ,dexteram† declinabimus non .ambulabimus regis *
הַמֶּלֶךְ [a]נֵלֵךְ לֹא נִטֶּה יָמִין וּשְׂמֹאול עַד
tranſibis Non :Edom eum ad dixit Et .tuum terminum tranſeamus quo
18 אֲשֶׁר־נַעֲבֹר גְּבֻלֶךָ׃ †וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֱדוֹם לֹא תַעֲבֹר
eum ad dixerunt Et .tui occurſum in egrediar gladio in forte ne ,me p
19 בִּי פֶּן־בַּחֶרֶב אֵצֵא לִקְרָאתֶךָ׃ †וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו
,ego biberimus tuas aquas ſi & :aſcendemus trita via In :Iſrael filij
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל [a]בַּמְסִלָּה נַעֲלֶה וְאִם־מֵימֶיךָ נִשְׁתֶּה אֲנִי
meis pedib⁹ in ,verbū* non Tantū .earū venditionē‡ dabo & ,meę acquiſitiones &
[b]וּמִקְנַי וְנָתַתִּי מִכְרָם רַק אֵין־דָּבָר בְּרַגְלַי
Edom eſt egreſſus Et .tranſibis Non :dixit Et .tranſibo
20 אֶעֱבֹרָה׃ †וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר [c]וַיֵּצֵא אֱדוֹם
Edom renuit Et .forti manu in & ,graui‡ populo in† eius occurſum in
21 לִקְרָאתוֹ בְּעַם כָּבֵד וּבְיָד חֲזָקָה׃ †וַיְמָאֵן אֱדוֹם
.eo deſuper‡ Iſrael declinauit & :ſuo termino in† tranſire Iſrael dare
נְתֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ [d]וַיֵּט יִשְׂרָאֵל מֵעָלָיו׃
Hor cœtus‡ omnis ,Iſrael filij venerūt & ,Cades è ſunt profecti Et
22 †[e]וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ [f]וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־[g]הָעֵדָה הֹר
Hor in ,Aharon ad & ,Moſeh ad DOMINVS dixit Et .montem
23 הָהָר׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן בְּהֹר
Aharon Colligetur† :dicendo ,Edom terrę terminum ſuper*,monte
24 הָהָר עַל־גְּבוּל אֶרֶץ־אֱדוֹם לֵאמֹר׃ †יֵאָסֵף אַהֲרֹן
filiis dedi quam ,terram ad ingredietur non quia .ſuos populos ad
אֶל־עַמָּיו כִּי לֹא יָבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לִבְנֵי
.iurgii aquis in meo ori fueritis rebelles quòd eo ,Iſrael
יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר־[h]מְרִיתֶם אֶת־פִּי [i]לְמֵי [k]מְרִיבָה׃
fac aſcendere & ,eius filium Elhazar & ,Aharon Accipe
25 †קַח אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ [l]וְהַעַל
,ſuas veſtes Aharon fac expoliare Et .montem Hor ‡ eos
26 אֹתָם הֹר הָהָר׃ †וְהַפְשֵׁט אֶת־אַהֲרֹן אֶת־בְּגָדָיו
,colligetur Aharon & :eius filium Elhazar eas facies induere &
וְהִלְבַּשְׁתָּם אֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְאַהֲרֹן יֵאָסֵף
.ibi morietur &
[m]וּמֵת שָׁם׃
aſcenderūt & .DOMINVS præcepit quemadmodū ,Moſeh fecit Et
27 †[n]וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיַּעֲלוּ
ad montem Hor ,in oculis omnis cœtus .Moſeh fecit expoliare Et
28 אֶל־הֹר הָהָר לְעֵינֵי כָּל־הָעֵדָה׃ †וַיַּפְשֵׁט מֹשֶׁה
.eius filium Elhazar eas fecit induere & ,ſuas veſtes Aharon
אֶת־אַהֲרֹן אֶת־בְּגָדָיו וַיַּלְבֵּשׁ אֹתָם אֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ
Elhazar & Moſeh deſcēdit & :mōtis capite in ibi Aharon eſt mortuus Et
וַיָּמָת אַהֲרֹן שָׁם בְּרֹאשׁ הָהָר [o]וַיֵּרֶד מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר
fleuerūt & :Aharō obiuiſſet quòd ,cœtus omnis viderunt Et .monte de
29 מִן־הָהָר׃ †[p]וַיִּרְאוּ כָּל־הָעֵדָה כִּי גָוַע אַהֲרֹן [q]וַיִּבְכּוּ
.Iſrael domus omnis diebus triginta Aharon
אֶת־אַהֲרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כֹּל בֵּית יִשְׂרָאֵל׃

CAP. XXI. כא

in meridie, veniſſet quòd ,meridiē habitans Harad rex Chenahanæus audiuit Et
1 †וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ־עֲרָד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָּא
eo ex captiuauit* & ,Iſrael in‡ pugnauit & :exploratorum via Iſrael
יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל [r]וַיִּשְׁבְּ ׀ מִמֶּנּוּ
dando‡ Si :dixit & ,DOMINO votum Iſrael vouit Et .captiuitatem†
2 שֶׁבִי׃ †[s]וַיִּדַּר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לַיהוָה וַיֹּאמַר אִם־נָתֹן
.eorum vrbes anathematiſabo & ‡,mea manu in iſtum populum dederis
תִּתֵּן אֶת־הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי וְהַחֲרַמְתִּי אֶת־עָרֵיהֶם׃
,Chenahanæum dedit & ,Iſrael vocem in DOMINVS audiuit Et
3 †וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת־הַכְּנַעֲנִי
loci nomen vocauit Et .eorum vrbes & ,eos anathematiſauit* &
וַיַּחֲרֵם אֶתְהֶם וְאֶת־עָרֵיהֶם וַיִּקְרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם
circūeundū ad‡ ,Suph maris via‡ monte Hor de ſunt profecti Et .anathema†
4 חָרְמָה׃ †וַיִּסְעוּ מֵהֹר הָהָר דֶּרֶךְ יַם־סוּף לִסְבֹב
.via in populi anima eſt abbreuiata* & :Edom terram
אֶת־אֶרֶץ אֱדוֹם וַתִּקְצַר נֶפֶשׁ־הָעָם בַּדָּרֶךְ׃
nos feciſtis aſcēdere q d Ad :Moſeh in‖ & ,Deum in† populus eſt locutus Et
5 †וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה לָמָה [t]הֶעֱלִיתֻנוּ
,aqua neque panis ‡ non quia ?deſerto in moriendum ad† ,Aegypto ex
מִמִּצְרַיִם לָמוּת בַּמִּדְבָּר כִּי אֵין לֶחֶם וְאֵין מַיִם
DOMINVS miſit Et .leuiſſimo pane in abhorret‡ noſtra anima &
6 וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה בַּלֶּחֶם [v]הַקְּלֹקֵל׃ †וַיְשַׁלַּח יְהוָה
.populum momorderunt & ,ignitos ſerpentes populum in
בָּעָם אֵת הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים וַיְנַשְּׁכוּ אֶת־הָעָם

per terram tuam. — per agrum, aut vineam, ‡aquam *regia †ad ‡donec [a]הָלַךְ — cum — Per viam [a]סָלַל — pecudes ‡precium *quicquam detrimenti erit; [b]קָנָה [c]יָצָא — †cū ‡multo, — permittere †per terminum ſuum: ‡ab [d]נָטָה [e]נָסַע ‡congregatio in [f]בּוֹא [g]יָעַד — *iuxta †Congregabitur — [h]מָרָה [i]מַיִם [k]רוּב [l]עָלָה ‡in — congregabitur, — [m]מוּת — [n]עָשָׂה — congregationis. — vertice [o]יָרַד — cōgregatio, [p]רָאָה [q]בָּכָה — in meridie, — per viam ‡cum *prędatus eſt [r]שָׁבָה †prædam. ‡tradēdo tradideris [s]נָדַר ‡perdam *perdidit — †Chormah. ‡per viam ‡vt circuirēt *anguſtiis affecit ſe — ‖contra [t]עָלָה ‡vt moreremur ‡eſt — ‡anguſtiis affecit ſe [v]קָלַל

primogenitũ vel ,ouis primogenitũ vel bonis primogenitũ Sed
17 †אַךְ בְּכוֹר־שׁוֹר אוֹ־בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ־בְכוֹר
,altare super†sparges eorũ Sanguinẽ ipsi Sãctificatio .redimes non capræ
עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת־דָּמָם תִּזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ
.DOMINO quietis odorem in ignitionem ,facies suffire eorũ adipem &
וְאֶת־חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃
dexter armus sicut & ,eleuatiõis pect' sicut,tibi erit eorum caro Et
18 †וּבְשָׂרָם יִהְיֶה־לָּךְ כַּחֲזֵה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיָּמִין
faciẽt eleuare quas ,sanctificationũ eleuationes Omnes .erit tibi
19 לְךָ יִהְיֶה׃ †כֹּל תְּרוּמֹת הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ
,tecum tuis filiab' & ,tuis filiis & ,tibi dedi ,DOMINO Israel fili
בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה נָתַתִּי לְךָ וּלְבָנֶיךָ וְלִבְנֹתֶיךָ אִתְּךָ
,tibi,DOMINI facies ad illud seculi salis Pactum .seculi statutum in
לְחָק־עוֹלָם בְּרִית מֶלַח עוֹלָם הִוא לִפְנֵי יְהוָה לְךָ
eorũ terra In :Aharon ad DOMINVS dixit Et .tecum tuo semini &
20 וּלְזַרְעֲךָ אִתָּךְ׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן בְּאַרְצָם
,tua pars Ego .eorum medio in tibi erit non pars & ,hæreditabis nõ
לֹא תִנְחָל וְחֵלֶק לֹא־יִהְיֶה לְךָ בְּתוֹכָם אֲנִי חֶלְקְךָ
.Israel filiorum medio in tua hæreditas &
וְנַחֲלָתְךָ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
hæreditatẽ in Israel in decimam omnem dedi ecce ,Leui filiis Et
21 †וְלִבְנֵי לֵוִי הִנֵּה נָתַתִּי כָּל־מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנַחֲלָה
.conuentus tentorij seruitium seruientes†ipsi quo† eorum seruitio pro
חֵלֶף עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר־הֵם עֹבְדִים אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃
ferendum ad ,conuentus tentorium *ad Israel filij amplius ap,ppinquabũt nõ Et
22 †וְלֹא־יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לָשֵׂאת
,conuẽtus tentorij seruitium ipse Leuita seruiet *Et .moriendum ad peccatum
23 חֵטְא לָמוּת׃ †וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד
.vestras generationes in seculi statuto ,eorũ iniquitatẽ portabũt ipsi &
וְהֵם יִשְׂאוּ עֲוֺנָם חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם
Quia .hæreditatem hæreditabunt*non Israel filiorum medio in Et
24 וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחֲלוּ נַחֲלָה׃ †כִּי אֶת־
dedi ,eleuationem DOMINO eleuabũt quam ,Israel filiorum decimã
מַעְשַׂר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיהוָה תְּרוּמָה נָתַתִּי
Israel filiorum medio In :eis dixi Idcirco .hæreditatẽ in Leuitis
לַלְוִיִּם לְנַחֲלָה עַל־כֵּן אָמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
,Mosch ad DOMINVS est locutus Et .hæreditatem hæreditabunt*non
25 לֹא יִנְחֲלוּ נַחֲלָה׃ †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
acceperitis Cũ :eos ad dices & ,loqueris Leuitas ad Et .dicendo
26 לֵּאמֹר׃ †וְאֶל־הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־תִקְחוּ
eis ex vobis dedi quam ,decimam Israel filiis
מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם
decimam ,DOMINI eleuationẽ ea ex eleuabitis & ,vestrã hæreditate in
בְּנַחֲלַתְכֶם וַהֲרֵמֹתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְהוָה מַעֲשֵׂר
de frumentũ sicut, vestra eleuatio vobis reputabitur Et .decima
27 מִן־הַמַּעֲשֵׂר׃ †וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגָן מִן־
vos etiam eleuabitis Sic .torculari de plenitudo sicut &,area
28 הַגֹּרֶן וְכַמְלֵאָה מִן־הַיָּקֶב׃ †כֵּן תָּרִימוּ גַם־אַתֶּם
à capietis quas, vestris decimis omnibus de DOMINI eleuationẽ
תְּרוּמַת יְהוָה מִכֹּל מַעְשְׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת
Aharon DOMINI eleuationem ea ex dabitis & :Israel filiis
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְאַהֲרֹן
eleuationem omnem eleuabitis vestris donis omnibus Ex .sacerdoti
29 הַכֹּהֵן׃ †מִכֹּל מַתְּנֹתֵיכֶם תָּרִימוּ אֵת כָּל־תְּרוּמַת
dices Et .eo ex eius sanctificationẽ,eius adipe oĩ de DOMINI
30 יְהוָה מִכָּל־חֶלְבּוֹ אֶת־מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ׃ †וְאָמַרְתָּ
Leuitis reputabitur & ,eo ex eius pinguedinem vos eleuando In :eos ad
אֲלֵהֶם בַּהֲרִימְכֶם אֶת־חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ וְנֶחְשַׁב לַלְוִיִּם
illum comedetis Et .torcularis prouentus sicut & ,areæ prouentus sicut
31 כִּתְבוּאַת גֹּרֶן וְכִתְבוּאַת יָקֶב׃ †וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ
pro vobis ipsa merces quia :vestra domus & ,vos loco omni in
בְּכָל־מָקוֹם אַתֶּם וּבֵיתְכֶם כִּי־שָׂכָר הוּא לָכֶם חֵלֶף
,peccatũ illo super portabitis non Et .conuentus tentorio†in vestro seruitio
32 עֲבֹדַתְכֶם בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ †וְלֹא־תִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא
Israel filiorũ sanctificationes Et .eo ex eius pinguedinem vos eleuando in
בַּהֲרִימְכֶם אֶת־חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ וְאֶת־קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
.moriemini non & ,polluetis non
לֹא תְחַלְּלוּ וְלֹא תָמוּתוּ׃

CAP. XIX. יט

:dicendo ,Aharon ad & ,Mosch ad DOMINVS est locutus Et
1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃
:dicendo ,DOMINVS præcepit quod legis statutum †Hoc
2 †זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר
,integram rufam iuuencam*te ad capient*Et :Israel filios ad Loquere
דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה

Margin (right): sunt. | *iuxta | oblatio ignita est | אִשׁ נוּחַ | perpetuum, *est coram Domino | חָקַק | hæreditate accipies, | opere † quod *operantur opus tabernaculi ecclesiæ. | *tabernaculi ecclesiæ, vt ferant pœnã peccati, vt moriantur. | נָשָׂא | *facient *opus tabernaculi ecclesiæ, | *perpetuo | *hæreditate accipient | לָקַח | נָתַן | Quando de ea obtuleritis fructus | est | omni opere tabernaculi ecclesiæ. | נָשָׂא | *quando de ea obtuleritis | †est | חָקַק יָהּ | †afferant | *vaccam | *perfectam. | לָקַח

, iugum eã super ascendit non quam*,macula ea in*non cui
אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא־עָלָה עָלֶיהָ עֹל׃
ad eam educet & :sacerdoti Elhazar eam dabitis Et
3 †וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל־
Elhazar capiet Et .cum ante eam mactabit & ,castrametationẽ† extra
4 מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו׃ †וְלָקַח אֶלְעָזָר
faciarum regione sparget & ,suo digito in eius sanguine de sacerdos
הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֶל־נֹכַח פְּנֵי
comburet Et . vicibus septem eius sanguine de ,conuentus tentorij
5 אֹהֶל־מוֹעֵד מִדָּמָהּ שֶׁבַע פְּעָמִים׃ †וְשָׂרַף אֶת־
vaccam eius sanguinem & ,eius carnem & ,eius pellem ,eius oculis in iuuencam
הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת־עֹרָהּ וְאֶת־בְּשָׂרָהּ וְאֶת־דָּמָהּ
hyssopũ & ,cedri lignum sacerdos capiet Et .comburet eius fimo super
6 עַל־פִּרְשָׁהּ יִשְׂרֹף׃ †וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב
. iuuencæ cõbustionis medium ad proiiciet & :vermiculi coccum &
וּשְׁנִי תוֹלָעַת וְהִשְׁלִיךְ אֶל־תּוֹךְ שְׂרֵפַת הַפָּרָה׃
postea & ,aquis in*suam carnẽ abluet & ,sacerdos suas vestes lauabit Et
7 †וְכִבֶּס בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחַר
.vesperam ad vsq; sacerdos erit immũdus & :castrametationẽ ad veniet
יָבֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וְטָמֵא הַכֹּהֵן עַד־הָעָרֶב׃
suam carnẽ abluet & ,aquis in sua vestimenta lauabit eam comburens Et
8 †וְהַשֹּׂרֵף אֹתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו בַּמַּיִם וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ
mundus vir colliget Et .vesperam ad vsq; erit immũdus & ,aquis in*
9 בַּמָּיִם וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃ †וְאָסַף אִישׁ טָהוֹר
:mundo loco in castrametationem*extra ab ponet & ,iuuencæ cinerem
אֵת אֵפֶר הַפָּרָה וְהִנִּיחַ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר
peccatum†,separationis aquas i custodiã ad Israel filiorum cœtui† erit &
וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמֵי נִדָּה חַטָּאת
,sua vestimenta iuuencæ*cinerem colligens lauabit Et . ipsa
10 הִוא׃ †וְכִבֶּס הָאֹסֵף אֶת־אֵפֶר הַפָּרָה אֶת־בְּגָדָיו
peregrino & ;Israel filiis erit Et .vesperã ad vsq; erit immũdus &
וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב וְהָיְתָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר
.seculi* statutum in ,eorũ medio in peregrinanti
הַגָּר בְּתוֹכָם לְחֻקַּת עוֹלָם׃
erit immũdus & ,hominis animæ omni† mortuum in Tangens
11 †הַנֹּגֵעַ בְּמֵת לְכָל־נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא
die in & ,tertia die in ,eo in se purificabit Ipse . diebus septem
12 שִׁבְעַת יָמִים׃ †הוּא יִתְחַטָּא־בוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם
die in & ,tertia die in se purificauerit non si Et .erit mũdus septima
הַשְּׁבִיעִי יִטְהָר וְאִם־לֹא יִתְחַטָּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם
hominis anima in mortuum tangens Omnis .erit mũdus non septima
13 הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהָר׃ †כָּל־הַנֹּגֵעַ בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם
DOMINI tabernaculum ,fuerit purificatus non & ,fuerit mortuus qui
אֲשֶׁר־יָמוּת וְלֹא יִתְחַטָּא אֶת־מִשְׁכַּן יְהוָה
separationis aqua quia :Israel ex illa anima excidetur & :polluit
טִמֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מֵי נִדָּה
.eo in eius immunditia adhuc ,erit immundus ,eũ super est aspersa non
לֹא־זֹרַק עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה עוֹד טֻמְאָתוֹ בוֹ׃
ingrediẽs omnis ,tentorio in fuerit mortuũ*cum Homo .lex † Hæc
14 †זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי־יָמוּת בְּאֹהֶל כָּל־הַבָּא
. diebus septem erit immundũ ,tentorio in*quod omne & ,tentorium ad
אֶל־הָאֹהֶל וְכָל־אֲשֶׁר בָּאֹהֶל יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים׃
illud super paruũ panni frustũ contunctũ non cui apertum vas omne Et
15 †וְכֹל כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין־צָמִיד פָּתִיל עָלָיו
agri facies† super tetigerit qui omnis Et .illud*immundum
16 טָמֵא הוּא׃ †וְכֹל אֲשֶׁר־יִגַּע עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה
;sepulchrũ in vel ,hominis os in vel ,mortuũ in vel ,gladio occisum in
בַּחֲלַל־חֶרֶב אוֹ בְמֵת אוֹ־בְעֶצֶם אָדָם אוֹ בְקָבֶר
puluere de immundo*capient Et . diebus septem erit immundus
17 יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים׃ †וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר
.vase in viuas aquas*eum super dabit & , peccati combustionis
שְׂרֵפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מַיִם חַיִּים אֶל־כֶּלִי׃
super sparget & ,mundus vir aquis† in intinget & ,hyssopũ capiet Et
18 †וְלָקַח אֵזוֹב וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה עַל־
,ibi fuerunt quæ animas super & ,vasa omnia super & ,tentorium*
הָאֹהֶל וְעַל־כָּל־הַכֵּלִים וְעַל־הַנְּפָשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ־שָׁם
.sepulchrũ in vel ,mortuum in vel ,occisũ in vel ,os in tangentem† super &
וְעַל־הַנֹּגֵעַ בַּעֶצֶם אוֹ בֶחָלָל אוֹ בַמֵּת אוֹ בַקָּבֶר׃
die in & ,tertia die in immundum super mundus asperget Et
19 †וְהִזָּה הַטָּהֹר עַל־הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם
se abluet & ,sua vestimẽta lauabit & ,septima die in eũ mũdabit & ,septima
הַשְּׁבִיעִי וְחִטְּאוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ
nõ & ,fuerit immũdus qui vir Et . vesperam in erit mundus & ,aquis in
20 בַּמַּיִם וְטָהֵר בָּעָרֶב׃ †וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִטְמָא וְלֹא
quia: cõgregationis medio è ipsa anima excidetur & ,se purificauerit
יִתְחַטָּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי

Margin (left): in qua † sit *super quam non fuit | עָלָה | יָצָא | † castra, | cõtra faciem tabernaculi ecclesiæ, | נָזָה | vaccam | עוֹר | eum *cedrinum, | vaccæ. | lauabit *aqua, | castra: | בּוֹא | aqua, *lauabit | *aqua, | vaccæ, *castra | נוּחַ | † congregationi † oblatio pro peccato est. | הָיָה נִדָּה | *vaccæ | גּוּר | *perpetuum. | חָקַק | *omnis | מוּת | יוֹם | animæ | † est | † est tabernaculo, | tabernaculũ, *est | super quo nõ est operculũ affixum, *est. | † faciem | נָגַע | † pro | oblationis pro peccato, *ponent *aquã viuam | חָיָה כָּלָה | † aquam | נָזָה | *tabernaculũ *eum qui tetigit | מוּת | נָזָה | *lauabit aqua,

.conuentus tentorij facies ad Aharon & ,Mosch venit Et .DOMINI
43 יְהוָה׃ וַיָּבֹא משֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד׃
: dicendo ,Mosch ad DOMINVS est locutus Et
44 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־משֶׁה לֵּאמֹר׃
.momēto fermè eos consumā & ,huius cœtus medio è vos Tollite
45 הֵרֹמּוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וַאֲכַלֶּה אֹתָם כְּרָגַע
Cape :Aharon ad Mosch dixit Et .suas facies super ceciderunt Et
46 וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם׃ וַיֹּאמֶר משֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קַח אֶת־
fac abire & ,suffitū pone & ,altari desuper ignem ea super da & ,acerram
הַמַּחְתָּה וְתֶן־עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קְטֹרֶת וְהוֹלֵךְ
faciebus à iræ feruor est egressus quia .eos super expia & ,cœtum ad cito
מְהֵרָה אֶל־הָעֵדָה וְכַפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי־יָצָא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי
quemadmodum ,Aharon accepit Et .percussio incepit ,DOMINI
47 יְהוָה הֵחֵל הַנָּגֶף׃ וַיִּקַּח אַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר
inceperat ecce & ,cōgregationis mediū ad cucurrit & ,Mosch est locutus
דִּבֶּר משֶׁה וַיָּרָץ אֶל־תּוֹךְ הַקָּהָל וְהִנֵּה הֵחֵל
.populum super expiauit & ,suffitum dedit & :populo in percussio
הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת־הַקְּטֹרֶת וַיְכַפֵּר עַל־הָעָם׃
.percussio est cohibita & ,viuentes inter & mortuos inter stetit Et
48 וַיַּעֲמֹד בֵּין־הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה׃
-septin & ,millia quatuordecim percussione in mortui fuerunt Et
49 וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף וּשְׁבַע
.Corach verbum super mortuos præter ,genti
מֵאוֹת מִלְּבַד הַמֵּתִים עַל־דְּבַר־קֹרַח׃
:conuentus tentorij ostium ad Mosch ad Aharon est reuersus Et
50 וַיָּשָׁב אַהֲרֹן אֶל־משֶׁה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
.est cohibita percussio &
וְהַמַּגֵּפָה נֶעֱצָרָה׃

[c] בוא coram tabernaculo ecclesiæ. — congregationis [d] רום — proiecerunt se [e] נפל [f] שום — † pone in ‡ de ‡ defer — * congregationem, † furor à facie [g] חלל — [h] רוץ ‡ posuit — ‡ restricta [i] חיה [i] מות — propter causam [k] מאה — * tabernaculi ecclesiæ, [l] שוב ‡ restricta

CAP. XVII. יז

: dicendo ,Mosch ad DOMINVS est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־משֶׁה לֵּאמֹר׃
virgam virgam eis cum ab cape & ,Israel filios ad Loquere
2 דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאִתָּם מַטֶּה מַטֶּה
,eorū patrum domum ad eorū prælatis omnibus ab ,patris domum ad
לְבֵית אָב מֵאֵת כָּל־נְשִׂיאֵהֶם לְבֵית אֲבֹתָם
super scribes eius nomen Viri .virgas duodecim
שְׁנֵים עָשָׂר מַטּוֹת אִישׁ אֶת־שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל־
quia :Leui virga super scribes Aharon nomen Et .eius virga
3 מַטֵּהוּ׃ וְאֵת שֵׁם אַהֲרֹן תִּכְתֹּב עַל־מַטֵּה לֵוִי כִּי
tentorio in eas dimittes Et .eorum patrū domus caput ad vna virga
4 מַטֶּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבוֹתָם׃ וְהִנַּחְתָּם בְּאֹהֶל
.ibi vobis conueniam quo :testimonio coram conuentus
מוֹעֵד לִפְנֵי הָעֵדוּת אֲשֶׁר אִוָּעֵד לָכֶם שָׁמָּה׃
faciā quiescere & ,gemescet ei⁹ virga ,eo in elegero quem vir erit Et
5 וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֶבְחַר־בּוֹ מַטֵּהוּ יִפְרָח וַהֲשִׁכֹּתִי
murmurantes ipsi quibus ,Israel filiorum murmurationes me desuper
מֵעָלַי אֶת־תְּלֻנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם מַלִּינִם
eum ad dederūt & ,Israel filios ad Mosch est locutus Et .vos super
6 עֲלֵיכֶם׃ וַיְדַבֵּר משֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֵלָיו
,vnam prælato virgam ,vnam prælato ,virgam eorum principes vniuersi
כָּל־נְשִׂיאֵיהֶם מַטֶּה לְנָשִׂיא אֶחָד מַטֶּה לְנָשִׂיא אֶחָד
medio in Aharon virga & :virgas duodecim ,suorum patrum domum ad
לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר מַטּוֹת וּמַטֵּה אַהֲרֹן בְּתוֹךְ
,DOMINO coram virgas Mosch posuit Et ,eorum virgarum
7 מַטּוֹתָם׃ וַיַּנַּח משֶׁה אֶת־הַמַּטֹּת לִפְנֵי יְהוָה
tentorium ad Mosch venit & ,crastino à fuit Et .testimonij tentorio in
8 בְּאֹהֶל הָעֵדֻת׃ וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיָּבֹא משֶׁה אֶל־אֹהֶל
protulerat et .Leui domus Aharon virga floruerat ecce & ,testimonij
הָעֵדוּת וְהִנֵּה פָּרַח מַטֵּה־אַהֲרֹן לְבֵית לֵוִי וַיֹּצֵא
Mosch eduxit Et .amygdalas tribuerat & ,florē florere fecerat & ,gemmā
9 פֶרַח וַיָּצֵץ צִיץ וַיִּגְמֹל שְׁקֵדִים׃ וַיֹּצֵא משֶׁה
:Israel filios omnes ad DOMINI faciebus à virgas omnes
אֶת־כָּל־הַמַּטֹּת מִלִּפְנֵי יְהוָה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
.suam virgam vnusquisque acceperunt & ,viderunt &
וַיִּרְאוּ וַיִּקְחוּ אִישׁ מַטֵּהוּ׃
Aharon virgam Conuerte :Mosch ad DOMINVS dixit Et
10 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־משֶׁה הָשֵׁב אֶת־מַטֵּה אַהֲרֹן
finies & .rebelliōis filiis signū in ,custodiam ad testimonio coram
לִפְנֵי הָעֵדוּת לְמִשְׁמֶרֶת לְאוֹת לִבְנֵי־מֶרִי וּתְכַל
:Mosch fecit Et .morientur non & ,me desuper eorū murmurationes
11 תְּלוּנֹּתָם מֵעָלַי וְלֹא יָמֻתוּ׃ וַיַּעַשׂ משֶׁה
.fecit sic ,ei DOMINVS præcepit quemadmodum
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ כֵּן עָשָׂה׃
,periim⁹ ,expirauimus Ecce :dicēdo ,Mosch ad Israel filij dixerunt Et
12 וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־משֶׁה לֵּאמֹר הֵן גָּוַעְנוּ אָבַדְנוּ

singulas virgas per [m] לקח — [n] נטה ‡ principibus — * per ‡ Vnusquisque — † in ‡ in [o] לוה — ‡ tribus * est per † tabernaculo ecclesiæ — [p] ינח ‡ vobiscum — [q] עוד * florebit, — [t] שכך [s] לון — † à ‡ murmurant aduersum ‡ ei — per — tabernaculo * in ‡ tabernaculū — florem, * reddiderat — facie — Reduc [t] שוב — finire faciet [v] מרה — à [x] כלה [y] מות [z] עשה — mortui sumus,

.periimus nos omnes tabernaculū ad accedens accedens Omnis
כֻּלָּנוּ אָבָדְנוּ׃ כֹּל הַקָּרֵב הַקָּרֵב אֶל־מִשְׁכַּן 13
?expirando consumimur Nunquid .morietur ,DOMINI
יְהוָה יָמוּת הַאִם תַּמְנוּ לִגְוֹעַ׃

accedendo qui accesserit — consumendi sumus, vt moriamur? [z] תמם

CAP. XVIII. יח

domus & ,tui filij & ,Tu :Aharon ad DOMINVS dixit Et
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן אַתָּה וּבָנֶיךָ וּבֵית־ 1
tui filij & ,tu & :sanctuarij iniquitatem portabitis tecum tui patris
אָבִיךָ אִתָּךְ תִּשְׂאוּ אֶת־עֲוֹן הַמִּקְדָּשׁ וְאַתָּה וּבָנֶיךָ
,tuos fratres etiam Et .vestri sacerdotij peruersitatem portabitis tecum
אִתָּךְ תִּשְׂאוּ אֶת־עֲוֹן כְּהֻנַּתְכֶם׃ וְגַם אֶת־אַחֶיךָ 2
se copulent & ,tecum fac appropinquare ,tui patris virgam ,Leui extensionē
מַטֵּה לֵוִי שֵׁבֶט אָבִיךָ הַקְרֵב אִתָּךְ וְיִלָּווּ
.testimonij tentorio coram tecum tui filij & ,tu & :tibi ministrēt & ,te super
עָלֶיךָ וִישָׁרְתוּךָ וְאַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ לִפְנֵי אֹהֶל הָעֵדֻת׃
veruntamen :tentorij omnis custodiam & ,tuam custodiā custodient Et
וְשָׁמְרוּ מִשְׁמַרְתְּךָ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל־הָאֹהֶל אַךְ 3
morientur nō & ,ap,ppinquabūt non altare ad & ,sanctitatis vasa ad
אֶל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרָבוּ וְלֹא־יָמֻתוּ
custodient & ,te super copulabuntur Et .vos etiam ipsi etiam
גַּם־הֵם גַּם־אַתֶּם׃ וְנִלְווּ עָלֶיךָ וְשָׁמְרוּ אֶת־ 4
non extraneus Et .tentorij seruitio omni in conuentus tentorij custodiam
מִשְׁמֶרֶת אֹהֶל מוֹעֵד לְכֹל עֲבֹדַת הָאֹהֶל וְזָר לֹא־
,sanctitatis custodiam custodietis Et .vos ad appropinquabit
יִקְרַב אֲלֵיכֶם׃ וּשְׁמַרְתֶּם אֵת מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ 5
filios super iræ feruor amplius erit non & ,altaris custodiam &
וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל־בְּנֵי
medio è Leuitas vestros fratres tuli ecce ego Et .Israel
יִשְׂרָאֵל׃ וַאֲנִי הִנֵּה לָקַחְתִּי אֶת־אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ 6
faciendum ad ,DOMINO datos donum vobis ,Israel filiorum
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֶם מַתָּנָה נְתֻנִים לַיהוָה לַעֲבֹד אֶת־
custodietis tecum tui filij & ,tu Et .conuentus tentorij seruitium
עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃ וְאַתָּה וּבָנֶיךָ אִתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת־ 7
:seruietis & .velum intra ab & ,altaris rem omnem ad vestrū sacerdotiū
כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל־דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבֵּית לַפָּרֹכֶת וַעֲבַדְתֶּם
.morietur ,appinquans extraneus Et .vestrū sacerdotiū dabo doni seruitium
עֲבֹדַת מַתָּנָה אֶתֵּן אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת׃
tibi dedi ecce ,ego Et :Aharon ad DOMINVS est locutus Et
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת־ 8
oblationum eas dedi tibi Israel filiorum sanctitates oēs ad :mearū eleuationum custodiā
מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי לְכָל־קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים
sanctitate de tibi erit Hoc .seculi statutū in tuis filiis & ,vngēdū ad
לְמָשְׁחָה וּלְבָנֶיךָ לְחָק־עוֹלָם׃ זֶה־יִהְיֶה לְךָ מִקֹּדֶשׁ 9
,eorum munus omne ad ,eorū appropinquatio omnis :igne de sanctitatum
הַקֳּדָשִׁים מִן־הָאֵשׁ כָּל־קָרְבָּנָם לְכָל־מִנְחָתָם
,mihi reddent quæ eorum delictum omne ad & ,eorū peccatum omne ad &
וּלְכָל־חַטָּאתָם וּלְכָל־אֲשָׁמָם אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ לִי
sanctitatum sanctitate In .tuis filiis & ,hoc tibi sanctitatum sanctitas
קֹדֶשׁ קָדָשִׁים לְךָ הוּא וּלְבָנֶיךָ׃ בְּקֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים 10
.tibi erit sanctitas ,eam comedet masculus omnis :eā comedes
תֹּאכְלֶנּוּ כָּל־זָכָר יֹאכַל אֹתוֹ קֹדֶשׁ יִהְיֶה־לָּךְ׃
filiorum eleuationes omnes ad ,eorū doni eleuatio :tibi hoc Et
וְזֶה־לְּךָ תְּרוּמַת מַתָּנָם לְכָל־תְּנוּפֹת בְּנֵי 11
.seculi statutū in tecum tuis filiab⁹ & ,tuis filiis & ,eas dedi tibi Israel
יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים וּלְבָנֶיךָ וְלִבְנֹתֶיךָ אִתְּךָ לְחָק־עוֹלָם
pinguedinē Omnem .eam comedet tua domo in mundus Omnis
כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכַל אֹתוֹ׃ כֹּל חֵלֶב 12
quod eorum initium ,frumenti & ,musti pinguedinē oēm & ,noui olei
יִצְהָר וְכָל־חֵלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר־
quæ omnium Primitiæ .ea dedi tibi ,DOMINO dabunt
יִתְּנוּ לַיהוָה לְךָ נְתַתִּים׃ בִּכּוּרֵי כָּל־אֲשֶׁר 13
mundus Omnis .erit tibi ,DOMINO adducent quas eorum terra in
בְּאַרְצָם אֲשֶׁר־יָבִיאוּ לַיהוָה לְךָ יִהְיֶה כָּל־טָהוֹר
.erit tibi ,Israel in cōsecratio Omnis .illud comedet ,tua domo in
בְּבֵיתְךָ יֹאכְלֶנּוּ׃ כָּל־חֵרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לְךָ יִהְיֶה׃ 14
,DOMINO facient appropinquare quam carni omni vuluæ apertio Omnis
כָּל־פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־יַקְרִיבוּ לַיהוָה 15
primogenitū redimes redimendo Sed .tibi erit ,animali in & homine in
בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה יִהְיֶה־לָּךְ אַךְ פָּדֹה תִפְדֶּה אֵת בְּכוֹר
.redimes immundi animalis primogenitū & ,hominis
הָאָדָם וְאֵת בְּכוֹר־הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה׃
quinque ,argento :tua ordinatione in redimes mensis filio à eius redēptiones Et
וּפְדוּיָו מִבֶּן־חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף חֲמֵשֶׁת 16
.ipse obolorum Viginti .sanctitatis seclo in ,seclis
שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הוּא׃

[a] נשא [b] עוה iniquitatem — tribum ‡ tribum [c] נטה [d] לוה tibi, * tabernaculo — [e] עוד ‡ tabernaculi: — [f] כלה ‡ tam * quàm ‡ adhærebunt tibi, tabernaculi ecclesiæ ‡ opere tabernaculi. — [g] יעד [h] זרה ‡ vobis. † ira — * qui sunt pro dati † in ‡ vt faciant opus tabernaculi ecclesiæ. facietis opus. — Dono posui — [i] נתן oblationum ‡ sanctificationes — [k] נתן * perpetuum. † sanctificatione — [l] חקק ‡ oblatio ‡ secundum * omnis oblatio pro peccato † omnis oblatio pro delicto ‡ quas ierit, — [m] שוב [n] רום ‡ quoq; tuū: oblationem * secundum † perpetuum. vini, ‡ primitias quas — leas, ‡ erunt * adferent † erunt. leas [o] בוא ‡ Quicquid aperit vuluā omnis carnis quod offerent * tam de hominibus, q̄ de animalibus, ‡ secūdum æstimationem tuā: pecunia, [p] פדה † secūdum seclū ‡ est Sechel.

Manè :dicendo ,eius cœtum omnem ad & ,Corach ad est locutus Et
5 † וַיְדַבֵּר אֶל־קֹרַח וְאֶל כָּל־עֲדָתוֹ לֵאמֹר בֹּקֶר
faciet appropinquare & ,sanctū & ,ei † qui* DOMINVS faciet notū &
וְיֹדַע יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ וְאֶת־הַקָּדוֹשׁ וְהִקְרִיב
.se ad faciet accedere ,eo in elegerit quem & ,se ad
אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחַר־בּוֹ יַקְרִיב אֵלָיו׃
.eius cœtus* omnis & ,Corach thuribula vobis Capite :facite Hoc
6 † זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ־לָכֶם מַחְתּוֹת קֹרַח וְכָל־עֲדָתוֹ׃
DOMINO coram suffitum eis super † ponite & ,ignem eis in date* Et
7 † וּתְנוּ בָהֵן אֵשׁ וְשִׂימוּ עֲלֵיהֶן קְטֹרֶת לִפְנֵי יְהוָה
Multum* .sanctus ipse ,DOMINVS elegerit quem vir erit Et .cras
מָחָר וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה הוּא הַקָּדוֹשׁ רַב־
quæso Audite :Corach ad Mosch dixit Et .Leui filij vobis
8 לָכֶם בְּנֵי לֵוִי׃ † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קֹרַח שִׁמְעוּ־נָא
Israel Deus fecerit separare quòd ,vobis de parū Num .Leui filij
9 בְּנֵי לֵוִי׃ † הַמְעַט מִכֶּם כִּי־הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
seruiendum ad ,se ad vos faciendū † appropinquare ad* ,Israel cœtu* à vos
אֶתְכֶם מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לַעֲבֹד
,cœtu* coram standum ad* & ,DOMINI tabernaculi seruitium
אֶת־עֲבֹדַת מִשְׁכַּן יְהוָה וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה
filios tuos fratres omnes & te fecit appropinquare Et :eis ministrādū ad
10 לְשָׁרְתָם׃ † וַיַּקְרֵב אֹתְךָ וְאֶת־כָּל־אַחֶיךָ בְנֵי־
omnis & ,tu Idcirco ? sacerdotium etiam quæsiuistis & ,tecū Leui
11 לֵוִי אִתָּךְ וּבִקַּשְׁתֶּם גַּם־כְּהֻנָּה׃ † לָכֵן אַתָּה וְכָל־
quia ,istud* quid Aharon & ,DOMINVM super conuenientes ,tuus cœtus
עֲדָתְךָ הַנֹּעָדִים עַל־יְהוָה וְאַהֲרֹן מַה־הוּא כִּי
Abiram & ,Dathan vocandū ad Mosch misit Et ?eum super* murmurastis
12 תַלִּינוּ עָלָיו׃ † וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרֹא לְדָתָן וְלַאֲבִירָם
?dū parum Num :ascendemus Non :dixerunt & .Eliab filios
13 בְּנֵי אֱלִיאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה׃ † הַמְעַט כִּי
nos mori faciendū ad ,melle & ,lacte fluente terra è nos feceris ascendere
הֶעֱלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ לַהֲמִיתֵנוּ
?gerendo principatum etiam ,nos super te facis principē quia ,deserto in
בַּמִּדְבָּר כִּי־תִשְׂתָּרֵר עָלֵינוּ גַּם־הִשְׂתָּרֵר׃
,nos fecisti venire melle & ,lacte fluentem terram ad non Etiam
14 † אַף לֹא אֶל־אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הֲבִיאֹתָנוּ
istorum virorum oculos Num .vineæ & ,agri hereditatem nobis dedisti &
וַתִּתֶּן־לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וָכָרֶם הַעֵינֵי הָאֲנָשִׁים הָהֵם
ad dixit & ,valde Mosch ira fuit* Et .ascendemus Non ?eruēs
15 תְּנַקֵּר לֹא נַעֲלֶה׃ † וַיִּחַר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל־
eis ab vnum asinum Non .eorum munus* ad respicias Ne :DOMINVM
יְהוָה אַל־תֵּפֶן אֶל־מִנְחָתָם לֹא חֲמוֹר אֶחָד מֵהֶם
ad Mosch dixit Et .eis ex vni malefeci neque ,abstuli†
16 נָשָׂאתִי וְלֹא הֲרֵעֹתִי אֶת־אַחַד מֵהֶם׃ † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־
,ipsi & tu ,DOMINO coram estote tuus cœtus* omnis & ,Tu :Corach
קֹרַח אַתָּה וְכָל־עֲדָתְךָ הֱיוּ לִפְנֵי יְהוָה אַתָּה וָהֵם
dabitis* & ,suum thuribulum* vnusquisque capite Et .cras Aharon &
17 וְאַהֲרֹן מָחָר׃ † וּקְחוּ אִישׁ מַחְתָּתוֹ וּנְתַתֶּם
vnusquisque DOMINO corā facietis appropinquare & ,suffitum eis super
עֲלֵיהֶם קְטֹרֶת וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אִישׁ
Aharon & ,tu & .thuribula ducenta* & ,quinquaginta ,suum thuribulum†
מַחְתָּתוֹ חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם מַחְתֹּת וְאַתָּה וְאַהֲרֹן
,suam acerram vnusquisque ceperūt Et .suum thuribulum* vnusquisque
18 אִישׁ מַחְתָּתוֹ׃ † וַיִּקְחוּ אִישׁ מַחְתָּתוֹ
ostiū steterūt & ,suffitum eis super posuerūt & ,ignem eis super dederūt* &
וַיִּתְּנוּ עֲלֵיהֶם אֵשׁ וַיָּשִׂימוּ עֲלֵיהֶם קְטֹרֶת וַיַּעַמְדוּ פֶּתַח
eos super fecit congregare Et .Aharon & ,Mosch & ,conuentus tentorij
19 אֹהֶל מוֹעֵד וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃ † וַיַּקְהֵל עֲלֵיהֶם
est cōspecta & ,conuentus tētorij* ostium ad congregationē vniuersam Corach
קֹרַח אֶת־כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּרָא
.cœtum vniuersum ad* DOMINI gloria
כְבוֹד־יְהוָה אֶל־כָּל־הָעֵדָה׃
:dicendo ,Aharon ad & ,Mosch ad DOMINVS est locutus Et
20 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃
.momentū iuxta† eos consumam & ,istius cœtus† medio è vos Separate
21 הִבָּדְלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וַאֲכַלֶּה אֹתָם כְּרָגַע׃
omnis spirituum Deus ,Deus :dixerūt & ,suas facies super ceciderunt* Et
22 † וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחֹת לְכָל־
?feruebis ira cœtum omnem super* & ,peccabit* vnus vir ,carnis
בָּשָׂר הָאִישׁ אֶחָד יֶחֱטָא וְעַל כָּל־הָעֵדָה תִּקְצֹף׃
.dicendo ,Mosch ad DOMINVS est locutus Et
23 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
,Corach tabernaculo circuitu à Ascēdite† :dicendo ,cœtum† ad Loquere
24 † דַּבֵּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר הֵעָלוּ מִסָּבִיב לְמִשְׁכַּן־קֹרַח
.Abiram & Dathan ad iuit & ,Mosch surrexit Et .Abiram & ,Dathan
25 דָּתָן וַאֲבִירָם׃ † וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל־דָּתָן וַאֲבִירָם

congregationem
*cum † est eius
acerras
*cōgregatio
לָקַח
*ponite in
נָתַן שׂוּם
† Sufficit
vobis est
*congregatione *ve facere † vt faceretis
opus
† stareritis
*congregatione
quæritis
congregatio tua, quæ congregata est
*aduersum illū
לוּן
† est
† vt facies
עָלָה מוּת
שׂור
זוב
neque Nunquid effodies?
*iratus est
חָרָה
*oblationem
פָּנָה
† accepi
רעע
*congregatio tua
יעד
*acerrā suā, *ponetis in
לָקַח
† acerrā suā, *ducentas acerras
קָרַב
*acerrā suā *posuerūt in *in † ad
שׂוּם
*tabernaculi ecclesiæ, † aduersus † tabernaculi ecclesiæ,
רָאָה
*vniuersæ congregationi
*congregationis † in momento *procecerunt se
נָפַל
*peccauit, *contra vniuersam congregationē irasceris?
*congregationem, *Discedite
perrexit
קוּם

cœtum* ad est locutus Et .Israel seniores eum post iuerunt Et
26 וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † וַיְדַבֵּר אֶל־הָעֵדָה
,istorum impiorum virorum tentoriis desuper* quæso Recedite :dicēdo
לֵאמֹר סוּרוּ נָא מֵעַל אָהֳלֵי הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה
omnibus in cōsumamini† forte ne ,eis † quæ omnia in attingatis ne &
וְאַל־תִּגְּעוּ בְּכָל־אֲשֶׁר לָהֶם פֶּן־תִּסָּפוּ בְּכָל־
Abiram & ,Dathā ,Corach tabernaculo desuper ascēderunt* Et .eorū peccatis
27 חַטֹּאתָם׃ † וַיֵּעָלוּ מֵעַל מִשְׁכַּן־קֹרַח דָּתָן וַאֲבִירָם
ostium *stantes sunt egressi Abiram & ,Dathan Et .circuitu è
מִסָּבִיב וְדָתָן וַאֲבִירָם יָצְאוּ נִצָּבִים פֶּתַח
.eorum familia† & ,eorum filij & ,eorū vxores & ,suorū tabernaculorū
אָהֳלֵיהֶם וּנְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וְטַפָּם׃
faciendū ad ,me misit DOMINVS quia scietis hoc In :Mosch dixit Et
28 † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תֵּדְעוּן כִּי־יְהוָה שְׁלָחַנִי לַעֲשׂוֹת
.meo corde de non quòd ,hæc opera omnia
אֵת כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי־לֹא מִלִּבִּי׃
omnis* visitatione & ,isti morientur hominis omnis mortem iuxta Si
29 † אִם־כְּמוֹת כָּל־הָאָדָם יְמֻתוּן אֵלֶּה וּפְקֻדַּת כָּל־
.me misit DOMINVS non ,eos super visitabitur ,hominis
הָאָדָם יִפָּקֵד עֲלֵיהֶם לֹא יְהוָה שְׁלָחָנִי׃
terra aperuerit & ,DOMINVS creauerit creationem Si Et
30 † וְאִם־בְּרִיאָה יִבְרָא יְהוָה וּפָצְתָה הָאֲדָמָה
descēderint & ,eis † quæ omnia & ,eos deglutiuerit & ,suum os
אֶת־פִּיהָ וּבָלְעָה אֹתָם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וְיָרְדוּ
isti viri irritauerunt quòd scietis & ,infernum in viuentes
חַיִּים שְׁאֹלָה וִידַעְתֶּם כִּי נִאֲצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
verba omnia loqui eum consummare vt fuit Et .DOMINVM
31 אֶת־יְהוָה׃ † וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר אֵת כָּל־הַדְּבָרִים
terra aperuit Et .eis sub † quæ humus* scrupit & ,ista
32 הָאֵלֶּה וַתִּבָּקַע הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם׃ † וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ
hominem omnem & ,eorum domos & ,eos deglutiuit & ,suum os
אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת־בָּתֵּיהֶם וְאֵת כָּל־הָאָדָם
oēs & ,ipsi descenderūt Et .substantiam omnem & ,Corach ipsi † qui
33 אֲשֶׁר לְקֹרַח וְאֵת כָּל־הָרְכוּשׁ׃ † וַיֵּרְדוּ הֵם וְכָל־
,terra eos super operuit & :infernum in viuentes eis † qui
אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׁאֹלָה וַתְּכַס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ
qui Israel omnis Et .congregationis medio è perierunt &
34 וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל׃ † וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
nos deglutiat forte Ne :dixerūt Quia .eorū vocē ad† fugerūt ,eorū circuitu
סְבִיבֹתֵיהֶם נָסוּ לְקֹלָם כִּי אָמְרוּ פֶּן־תִּבְלָעֵנוּ
comedit† & ,DOMINO à est egressus ignis Et .terra
35 הָאָרֶץ׃ † וְאֵשׁ יָצְאָה מֵאֵת יְהוָה וַתֹּאכַל אֵת
.suffitum facientes accedere viros ducentos & quinquaginta
הַחֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם אִישׁ מַקְרִיבֵי הַקְּטֹרֶת׃
:dicendo Mosch ad DOMINVS est locutus Et
36 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
tollat & ,sacerdotem Aharon filium Elhazar ad Dic
37 † אֱמֹר אֶל־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְיָרֵם אֶת־
quia ,vltra disperge ignem & ,combustionem inter ab* acerras
הַמַּחְתֹּת מִבֵּין הַשְּׂרֵפָה וְאֶת־הָאֵשׁ זְרֵה־הָלְאָה כִּי
.eorū animabus in istorum peccatorum Thuribula* .sunt sanctificatæ
38 קָדֵשׁוּ׃ † אֵת מַחְתּוֹת הַחַטָּאִים הָאֵלֶּה בְּנַפְשֹׁתָם
Quia .altari* opertorium laqueorum extensiones ea† facient Et
וְעָשׂוּ אֹתָם רִקֻּעֵי פַחִים צִפּוּי לַמִּזְבֵּחַ כִּי־
signū in erūt & ,sunt sanctificatæ & ,DOMINO corā eas fecerūt appropinquare*
הִקְרִיבֻם לִפְנֵי־יְהוָה וַיִּקְדָּשׁוּ וְיִהְיוּ לְאוֹת
æris acerras sacerdos Elhazar cepit* Et .Israel filiis
39 לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † וַיִּקַּח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֵת מַחְתּוֹת הַנְּחֹשֶׁת
.altari* operimentū eas extendit & :combusti fecerant appropinquare† quibus
אֲשֶׁר הִקְרִיבוּ הַשְּׂרֻפִים וַיְרַקְּעוּם צִפּוּי לַמִּזְבֵּחַ׃
,alienus vir appropiet non quòd propter ,Israel filiis Memoriale
40 † זִכָּרוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִקְרַב אִישׁ זָר
coram suffitum faciendum* suffire ad ,ipse* Aharon semine de non qui
אֲשֶׁר לֹא מִזֶּרַע אַהֲרֹן הוּא לְהַקְטִיר קְטֹרֶת לִפְנֵי
quéadmodū ,eius cœtus† sicut & ,Corach sicut sit non & ,DOMINO
יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה כְקֹרַח וְכַעֲדָתוֹ כַּאֲשֶׁר
.ei Mosch manu in DOMINVS est locutus
דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה לוֹ׃
,Mosch super † crastino à* Israel filiorum cœtus* omnis murmurauerunt Et
41 † וַיִּלֹּנוּ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמָּחֳרָת עַל־מֹשֶׁה
.DOMINI populum fecistis mori Vos :dicendo ,Aharon super † &
וְעַל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הֲמִתֶּם אֶת־עַם יְהוָה׃
respexissēt & ,Aharō super* & ,Mosch super cœtus se congregando in* ,fuit Et
42 † וַיְהִי בְּהִקָּהֵל הָעֵדָה עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיִּפְנוּ
gloria est conspecta & ,nubes illud operuit ecce & ,conuentus tentorium† ad
אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְהִנֵּה כִסָּהוּ הֶעָנָן וַיֵּרָא כְּבוֹד

perrexerunt
*congregationem,
*à tabernaculis
† sunt peratis
נָגַע סָפָה
*discesserit à
עָלָה
*ad
יָצַב
† paruuli
vt faciam
vt moriūtur omnes homines
*omniū hominum,
מוּת
פָּצָה
† sunt
חָיָה
cum cōsummasset
כָּלָה
*terra † erat
omnes
בַּיִת
† erant
*erant
כָּסָה
erant in circuitu
† propter
נוּס קוֹל
† consumpsit offerentes
רוּם
*è combustione,
*Acerræ
חָתָה
† ex eis extēsas laminas in
*pro
עָשָׂה
פּוּחַ צָפָה
*obtulerunt
*tulit
לָקַח
† obtulerant
*pro
† vt nō offerat
זָרָה
*est, vt
*faciat
† cōgregatio
יָעַד
per manum
*cōgregatio
*in † contra
לוּן
*contra
מוּת פָּנָה
*cum congregasset se congregatio contra
*contra
† tabernaculum ecclesiæ,
כָּסָה
רָאָה

decimarum trium similam munus bouis filiũ super faciet appropinquare Et
9 וְהִקְרִיב עַל־בֶּן־הַבָּקָר מִנְחָה סֹלֶת שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
facies appropinquare vinum Et . Hin dimidium oleo cũ cõfusam
10 בָּלוּל בַּשֶּׁמֶן חֲצִי הַהִין׃ וְיַיִן תַּקְרִיב
DOMINO quietis odoris ignitionem , Hin dimidium libamen in
לַנֶּסֶךְ חֲצִי הַהִין אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה׃
pecudi vel , vni veruecí vel , vni boui fiet Sic
11 כָּכָה יֵעָשֶׂה לַשּׁוֹר הָאֶחָד אוֹ לָאַיִל הָאֶחָד אוֹ־לַשֶּׂה
sic , facietis quem numerũ Secundum . capris in vel agnis in
12 בַכְּבָשִׂים אוֹ בָעִזִּים׃ כַּמִּסְפָּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כָּכָה
faciet indigena Omnis . eorum numerum secundum vni facietis
13 תַּעֲשׂוּ לָאֶחָד כְּמִסְפָּרָם׃ כָּל־הָאֶזְרָח יַעֲשֶׂה־
DOMINO quietis odoris ignitionem faciendo accedere , ista sic
כָּכָה אֶת־אֵלֶּה לְהַקְרִיב אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה׃
vestri medio in † qui vel , peregrinus vobiscũ fuerit peregrinat cùm Et
14 וְכִי־יָגוּר אִתְּכֶם גֵּר אוֹ אֲשֶׁר־בְּתוֹכְכֶם
DOMINO quietis odoris ignitionem fecerit & , vestras generationes ad
לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה
vnum statutum , congregatio O . faciet sic , facietis quemadmodũ
15 כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כֵּן יַעֲשֶׂה׃ הַקָּהָל חֻקָּה אַחַת
vos sicut , vestras generatiões ad seculi statutũ : peregrinãti peregrino & vobis
לָכֶם וְלַגֵּר הַגָּר חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם כָּכֶם
iudicium & , vna Lex . DOMINI facies ad erit peregrinus sic
16 כַּגֵּר יִהְיֶה לִפְנֵי יְהוָה׃ תּוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט
vobiscum peregrinanti peregrino & , vobis erit vnum
אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר הַגָּר אִתְּכֶם׃
: dicendo , Moseh ad DOMINVS est locutus Et
17 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
ad vos ingrediendo In : eos ad dices & , Israel filios ad Loquere
18 דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאֲכֶם אֶל־
, erit Et . illuc vos facieus ingredi ego quam terram
19 הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה׃ וְהָיָה
DOMINO eleuationem eleuabitis , terræ pane de vos edendo in
בַּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תָּרִימוּ תְרוּמָה לַיהוָה׃
, eleuationem eleuabitis placentam , vestrarum conspersionum principium
20 רֵאשִׁית עֲרִסֹתֵכֶם חַלָּה תָּרִימוּ תְרוּמָה
principio De . eam eleuabitis sic , areæ eleuationẽ iuxta
כִּתְרוּמַת גֹּרֶן כֵּן תָּרִימוּ אֹתָהּ׃
21 מֵרֵאשִׁית
. vestras generationes ad , eleuationẽ DOMINO dabitis vestrarũ cõspersionũ
עֲרִסֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַיהוָה תְּרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם׃
quæ , ista præcepta omnia feceritis non & , erraueritis cùm Et
22 וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֵת כָּל־הַמִּצְוֺת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־
præcepit quæ Omnia . Moseh ad DOMINVS est locut
23 דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה׃ אֵת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה
DOMINVS præcepit qua die à , Moseh manu in vos ad DOMINVS
יְהוָה אֲלֵיכֶם בְּיַד־מֹשֶׁה מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
cætus oculis ab si , erit Et . vestras generationes ad vltra &
24 וָהָלְאָה לְדֹרֹתֵיכֶם׃ וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה
bouis filium iuuencum cætus omnis facient & , errorem in fuerit factum
נֶעֶשְׂתָה לִשְׁגָגָה וְעָשׂוּ כָל־הָעֵדָה פַּר בֶּן־בָּקָר
eius libamẽ & , eius munus & , DOMINO quietis odorem in ascensionẽ in vnum
אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ
. peccatum in vnum caprarum hircum & , iudiciũ secundũ
כַּמִּשְׁפָּט וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּת׃
parcetur & , Israel filiorum cætus omnem super sacerdos expiabit Et
25 וְכִפֶּר הַכֹּהֵן עַל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִסְלַח
ignitionem , suam appropinquationẽ adduxerunt ipsi Et . ipsa ignorantia quia , eis
לָהֶם כִּי־שְׁגָגָה הִוא וְהֵם הֵבִיאוּ אֶת־קָרְבָּנָם אִשֶּׁה
. suo errore super DOMINO corã suum peccatum & , DOMINO
לַיהוָה וְחַטָּאתָם לִפְנֵי יְהוָה עַל־שִׁגְגָתָם׃
peregrinanti peregrino & , Israel filiorum cætui vniuerso parcetur Et
26 וְנִסְלַח לְכָל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר
. errore in populo vniuerso quia : eorum medio in
בְּתוֹכָם כִּי לְכָל־הָעָם בִּשְׁגָגָה׃
faciet appropinquare & , ignorantia in peccauerit vna anima si Et
27 וְאִם־נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִשְׁגָגָה וְהִקְרִיבָה
. peccatum in ipsius anni filiam capram
עֵז בַּת־שְׁנָתָהּ לְחַטָּאת׃
ignorantia in ipsam peccãdo in , errantem animam super sacerdos expiabit Et
28 וְכִפֶּר הַכֹּהֵן עַל־הַנֶּפֶשׁ הַשֹּׁגֶגֶת בְּחֶטְאָה בִשְׁגָגָה
. ei parcetur & , eam super expiandum ad , DOMINO corã
לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו וְנִסְלַח לוֹ׃
lex , eorum medio in peregrinãti peregrino & , Israel filiis in Indigene
29 הָאֶזְרָח בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם תּוֹרָה
. ignorantia in facienti vobis erit vna
אַחַת יִהְיֶה לָכֶם לָעֹשֶׂה בִּשְׁגָגָה׃

de & indigena de , excelsa manu in fecerit quæ anima Et
30 וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה בְּיָד רָמָה מִן־הָאֶזְרָח וּמִן־
anima excidetur & , probris afficit ipse DOMINVM , peregrino
הַגֵּר אֶת־יְהוָה הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ
: sui populi interiore ex ipsa
הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ׃
: fecit irritum eius mandatum & , spreuit DOMINI verbum Quia
31 כִּי דְבַר־יְהוָה בָּזָה וְאֶת־מִצְוָתוֹ הֵפַר
. ea in eius peruersitas , ipsa anima excidetur excidendo
הִכָּרֵת ׀ תִּכָּרֵת הַנֶּפֶשׁ הַהִוא עֲוֺנָה בָהּ׃
colligentem virum inuenerunt & , deserto in Israel filij fuerunt Et
32 וַיִּהְיוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקֹשֵׁשׁ
inuenientes , eum fecerunt accedere Et . Sabbathi die in ligna
33 עֵצִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת׃ וַיַּקְרִיבוּ אֹתוֹ הַמֹּצְאִים
vniuersum ad & , Aharon ad & , Moseh ad , ligna colligentem eum
אֹתוֹ מְקֹשֵׁשׁ עֵצִים אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל כָּל־
, expositũ erat non quia : custodia in eum posuerunt Et . cætum
34 הָעֵדָה׃ וַיַּנִּיחוּ אֹתוֹ בַּמִּשְׁמָר כִּי לֹא פֹרַשׁ
. ei fieret quid
מַה־יֵּעָשֶׂה לוֹ׃
, vir moriatur Moriendo : Moseh ad DOMINVS dixit Et
35 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה מוֹת יוּמַת הָאִישׁ
. castrametationem extra cætus omnis lapidibus in eum lapidãdo
רָגוֹם אֹתוֹ בָאֲבָנִים כָּל־הָעֵדָה מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃
, castrametationem extra ad cætus omnis eum eduxerunt Et
36 וַיֹּצִיאוּ אֹתוֹ כָּל־הָעֵדָה אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה
præcepit quemadmodum , est mortuus & , lapidibus in eum lapidauerũt &
וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ בָּאֲבָנִים וַיָּמֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה
. Moseh DOMINVS
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
: dicendo , Moseh ad DOMINVS dixit Et
37 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
fimbriam sibi facient Et : eos ad dices & , Israel filios ad Loquere
38 דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת
fimbria super dabunt & , suas generationes per suorũ vestimẽtorum alis super
עַל־כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל־צִיצִת
videbitis & , fimbriã in vobis erit Et . hyacinthi filum ale
39 הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת׃ וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם
facietis Et . DOMINI præceptorum omniũ recordabimini & , eam
אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֺת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם
quos , vestros oculos post & , vestrum cor post peruestigabitis non & , ea
אֹתָם וְלֹא־תָתֻרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־
. eos post fornicantes vos
אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם׃
sitis & , mea præcepta omnia faciatis & , recordemini Vt
40 לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֺתָי וִהְיִיתֶם
. vestro Deo sancti
קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם׃
terræ è vos eduxi qui , vester Deus DOMINVS Ego
41 אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ
DOMINVS Ego . Deum in vobis existendum ad , Aegypti
מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה
. vester Deus
אֱלֹהֵיכֶם׃

CAP. XVI. טז

, Dathan & , Leui filii Chehath filij Ishar filius Corach † cepit Et
1 וַיִּקַּח קֹרַח בֶּן־יִצְהָר בֶּן־קְהָת בֶּן־לֵוִי וְדָתָן
. Reuben filij Peleth filius On & , Eliab filij Abiram &
וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן־פֶּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן׃
quinquaginta Israel filiis è viri & , Moseh facies in surrexerunt Et
2 וַיָּקֻמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וַאֲנָשִׁים מִבְּנֵי־יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים
. nominis viri , conuentus vocati cætus prælati , ducenti &
וּמָאתָיִם נְשִׂיאֵי עֵדָה קְרִאֵי מוֹעֵד אַנְשֵׁי־שֵׁם׃
: eos ad dixerunt & , Aharon super & , Moseh super se congregauerunt Et
3 וַיִּקָּהֲלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם
eorum medio in & , sancti ipsi vniuersi cætus omnis quia , nobis Multum
רַב־לָכֶם כִּי כָל־הָעֵדָה כֻּלָּם קְדֹשִׁים וּבְתוֹכָם
DOMINI congregationem super vos eleuatis cur Et . DOMINVS
יְהוָה וּמַדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל־קְהַל יְהוָה׃
. suas facies super cecidit & , Moseh audiuit Et
4 וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו׃

dicent &, vnum virum tanquam istum populum *Facies mori* † Et
15 וְהֵמַתָּה אֶת־הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ
: dicendo, tuum auditum audierunt qui gentes
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעֲךָ לֵאמֹר׃
in istum populum introducere DOMINVS *posse* non Præ
16 מִבִּלְתִּי יְכֹלֶת יְהוָה לְהָבִיא אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶל־
.deserto in eos *mactauit &*, eis iurauit quam terram
הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֵם בַּמִּדְבָּר׃
quemadmodum, DOMINI fortitudo obsecro magnificetur nunc Et
17 וְעַתָּה יִגְדַּל־נָא כֹּחַ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר
, misericordia mult &, *narium longus* DOMINVS :dicendo, es locutus
18 דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר׃ יְהוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד
visitãs, mũdabit nõ mundando &: præuaricationẽ &, iniquitatẽ portans
נֹשֵׂא עָוֹן וָפָשַׁע וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה פֹּקֵד
.quartos super &, tertios super, filios super patrum iniquitatem
עֲוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים עַל־שִׁלֵּשִׁים וְעַל־רִבֵּעִים׃
magnitudinem iuxta istius populi iniquitati obsecro Parce
19 סְלַח־נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל
Aegypto ab huic populo pepercisti quemadmodũ &, tuæ misericordiæ
חַסְדֶּךָ וְכַאֲשֶׁר נָשָׂאתָה לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם
.tuum verbũ secundum Peperci: DOMINVS dixit Et .huc vsque ad &
20 וְעַד־הֵנָּה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ׃
DOMINI gloria implebitur &, ego *viuens* profecto Et
21 וְאוּלָם חַי־אָנִי וְיִמָּלֵא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־
, meã gloriam *videntes* viri omnes Quia .terra omnis
22 כָּל־הָאָרֶץ׃ כִּי כָל־הָאֲנָשִׁים הָרֹאִים אֶת־כְּבֹדִי
me tentauerunt &, deserto in &, Aegypto in feci quæ, mea signa &
וְאֶת־אֹתֹתַי אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בְמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר וַיְנַסּוּ אֹתִי
: *mea voce in* audierunt non &, vicibus decem iam
זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי׃
. eorum patribus iuraui quam terram viderint Si
23 אִם־יִרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבֹתָם
.eam videbunt non, me irritantes omnes &
וְכָל־מְנַאֲצַי לֹא יִרְאוּהָ׃
impleuit &, eo cum alter spiritus fuit *mercede*, Chaleb meũ seruũ Et
24 וְעַבְדִּי כָלֵב עֵקֶב הָיְתָה רוּחַ אַחֶרֶת עִמּוֹ וַיְמַלֵּא
eius semen &, *illuc est ingressus quam* terram in eũ introducã &, me post
אַחֲרָי וַהֲבִיאֹתִיו אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בָּא שָׁמָּה וְזַרְעוֹ
Cras: *profundo* in habitat Chenahanæ &, Hamalechita Et .eã *hæreditabit*
25 יוֹרִשֶׁנָּה׃ וְהָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב בָּעֵמֶק מָחָר
Suph maris *via* desertum in vobis, pficiscimini & *facie vertite*
פְּנוּ וּסְעוּ לָכֶם הַמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יַם־סוּף׃
: dicendo, Aharon ad &, Moseh ad DOMINVS est locutus Et
26 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃
, me *super murmurantes* ipsi qui istum malum cœtum ad quo Vsque
27 עַד־מָתַי לָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הֵמָּה מַלִּינִים עָלָי אֶת־
? *audiui*, me *super murmurantes ipsi* qui Israel filiorum murmurationes
תְּלֻנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵמָּה מַלִּינִים עָלַי שָׁמָעְתִּי׃
quẽadmodũ non si, DOMINVS dicit, ego *Viuens*: eos ad Dic
28 אֱמֹר אֲלֵהֶם חַי־אָנִי נְאֻם־יְהוָה אִם־לֹא כַּאֲשֶׁר
.vobis fecero sic, meis auribus in estis locuti
דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנָי כֵּן אֶעֱשֶׂה לָכֶם׃
vestri *visitati* omnes &, vestra cadauera cadent isto deserto In
29 בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פִגְרֵיכֶם וְכָל־פְּקֻדֵיכֶם
qui, supra &, annorum viginti filio à vestrum numerũ omnẽ *ad*
לְכָל־מִסְפַּרְכֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמָעְלָה אֲשֶׁר
, terram ad fueritis ingressi vos Si .me *super* murmuratis
30 הֲלִינֹתֶם עָלָי׃ אִם־אַתֶּם תָּבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ
nisi, ea in vos *faciendũ* habitare *ad*, meam manum eleuaui quam
אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת־יָדִי לְשַׁכֵּן אֶתְכֶם בָּהּ כִּי אִם־
. Nun filium Iehosuah &, Iephunneh filiũ Chaleb
כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן׃
, eos introducam &: *erit* prædam in, dixistis *quam vestram pubem* Et
31 וְטַפְּכֶם אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם לָבַז יִהְיֶה וְהֵבֵיאתִי אֹתָם
scient & .*ea in* abhorruistis quam terram
וְיָדְעוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר מְאַסְתֶּם בָּהּ׃
.isto deserto in, cadent, vos, vestra cadauera Et
32 וּפִגְרֵיכֶם אַתֶּם יִפְּלוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה׃
portabũt &, annis quadraginta deserto in pascẽtes erunt vestri filij Et
33 וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רֹעִים בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנָשְׂאוּ
.deserto in vestra cadauera *consumi* ad vsque, vestras fornicationes
אֶת־זְנוּתֵיכֶם עַד־תֹּם פִּגְרֵיכֶם בַּמִּדְבָּר׃
quadraginta terram explorastis quibus dierum *numero* In
34 בְּמִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־תַּרְתֶּם אֶת־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים
vestras iniquitates portabitis, anno diem, anno diem diebus
יוֹם יוֹם לַשָּׁנָה יוֹם לַשָּׁנָה תִּשְׂאוּ אֶת־עֲוֹנֹתֵיכֶם

† Si feceris — Quia potest — נוּא occidit — tardus ad irã — עָוֹן — viuo חַי — qui videntes רָאָה — נָסָה parauerunt vocimea. — רָאָה pro eo quod † persecutus est — הָיָה ad quã venit — בּוֹא hereditate accipiet — valle — vos per viam — פָּנָה נָסַע — cõgregatione malæ isti quæ murmurat aduersum — לוּן † murmurantes aduersum † audiui — I viuo חַי — † numerati נָפַל — secundum aduersum — † super facerem — נָשָׂא — paruulos vestros de quibus erunt despectui — טָפַף — רָעָה donec consumentur — תָּמַם — secundum numerum — תּוּר — † pro pœnam iniquitatum vestrarum — עָוֹן

vitionem .meam *frustrationem* cognoscetis &, annis quadraginta
אַרְבָּעִים שָׁנָה וִידַעְתֶּם אֶת־תְּנוּאָתִי׃
omni fecero hoc non Si .sum locutus DOMINVS Ego
35 אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי אִם־לֹא זֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל־
ibi &, consumentur isto deserto in, me *super conuenientibus isti* malo cœtui
הָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת הַנּוֹעָדִים עָלָי בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ וְשָׁם
explorandum ad Moseh misit quos viri Et .morientur
36 יָמֻתוּ׃ וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לָתוּר אֶת־
educendo, *cœtum* omnem eũ *super* fecerũt murmurare & sunt reuersi &, terrã
הָאָרֶץ וַיָּשֻׁבוּ וַיַּלִּינוּ עָלָיו אֶת־כָּל־הָעֵדָה לְהוֹצִיא
educentes, illi viri sunt mortui Et .terram super malã famã
37 דִבָּה עַל־הָאָרֶץ׃ וַיָּמֻתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצִאֵי
.DOMINI *facies ad* percussione in, malam terræ famam
דִבַּת־הָאָרֶץ רָעָה בַּמַּגֵּפָה לִפְנֵי יְהוָה׃
ex vixerunt, Iephunneh filius Chaleb &, Nun filius Iehosuah Et
38 וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה חָיוּ מִן־
.terram explorandum ad *euntibus* ipsis viris
הָאֲנָשִׁים הָהֵם הַהֹלְכִים לָתוּר אֶת־הָאָרֶץ׃
:Israel filios omnes ad ista verba Moseh est locutus Et
39 וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
ascenderũt &, *matutino in manicauerunt* Et .valde populus luxerunt &
40 וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד׃ וַיַּשְׁכִּמוּ בַבֹּקֶר וַיַּעֲלוּ
quem locum ad ascendemus &, nos Ecce: dicẽdo mõtis *caput* ad
אֶל־רֹאשׁ־הָהָר לֵאמֹר הִנֶּנּוּ וְעָלִינוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־
hoc quid Ad, Moseh dixit Et .peccauimus quia DOMINVS dixit
41 אָמַר יְהוָה כִּי חָטָאנוּ׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לָמָּה זֶּה
.prosperabitur non hoc &? DOMINI *os transgredientes* vos
אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־פִּי יְהוָה וְהִוא לֹא תִצְלָח׃
ne &: *vestro interiori* in DOMINVS † non quia, ascendatis Ne
42 אַל־תַּעֲלוּ כִּי אֵין יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא
Chenahanæ &, Hamalechita Quia .*vestrorũ inimicorũ facies ad* pcutiamini
43 תִּנָּגְפוּ לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם׃ כִּי הָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי
post a† estis reuersi idcirco quia: gladio in cadetis &, *vestras facies ad* ibi
שָׁם לִפְנֵיכֶם וּנְפַלְתֶּם בֶּחָרֶב כִּי־עַל־כֵּן שַׁבְתֶּם מֵאַחֲרֵי
.vobiscum DOMINVS erit non &, DOMINVM
יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה יְהוָה עִמָּכֶם׃
fœderis arca Et .montis *caput ad ascendendum ad sunt angariati* Et
44 וַיַּעְפִּלוּ לַעֲלוֹת אֶל־רֹאשׁ הָהָר וַאֲרוֹן בְּרִית־
, *castrametationis interiore de* recesserũt non Moseh &, DOMINI
יְהוָה וּמֹשֶׁה לֹא־מָשׁוּ מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה׃
, eos pcusserũt &: ipso mõte ĩ habitãs Chenahanæ & Hamalechita descẽdit Et
45 וַיֵּרֶד הָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בָּהָר הַהוּא וַיַּכּוּם
.Chormah ad vsque eos cõtriuerunt &
וַיַּכְּתוּם עַד־הַחָרְמָה׃

CAP. XV. טו

: dicendo, Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
ad fueritis ingressi Cũm: eos ad dices &, Israel filios ad Loquere
2 דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל־
.vobis *dans* ego quas, vestrarum habitationum terram
אֶרֶץ מוֹשְׁבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם׃
, sacrificium vel, ascensionem, DOMINO *ignitionem* feceritis Et
3 וַעֲשִׂיתֶם אִשֶּׁה לַיהוָה עֹלָה אוֹ־זֶבַח
, vestris *statutis temporibus* † in vel *deuotione* in vel *votum mirificandum ad*
לְפַלֵּא־נֶדֶר אוֹ בִנְדָבָה אוֹ בְּמֹעֲדֵיכֶם
.*pecore* de vel *boue* de DOMINO quietis odorem *faciendum ad*
לַעֲשׂוֹת רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה מִן־הַבָּקָר אוֹ מִן־הַצֹּאן׃
DOMINO *suam appropinquationem faciens appropinquare faciet appropinquare* Et
4 וְהִקְרִיב הַמַּקְרִיב קָרְבָּנוֹ לַיהוָה
.olei Hin quarto cum permixtã ‡ decimam similæ, *munus*
מִנְחָה סֹלֶת עִשָּׂרוֹן בָּלוּל בִּרְבִעִית הַהִין שָׁמֶן׃
vel, *ascensionem** super facies Hin quartum *libamen in* vini Et
5 וְיַיִן לַנֶּסֶךְ רְבִיעִית הַהִין תַּעֲשֶׂה עַל־הָעֹלָה אוֹ
.vno agno * sacrificium *in*
לַזָּבַח לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד׃
confusum, decimarum duarum similæ *munus* facies *arietem in* Vel
6 אוֹ לָאַיִל תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֹלֶת שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים בְּלוּלָה
Hin *tertium* ‡ *libamen in* vini Et .Hin *tertium*, oleo *cum*
7 בַשֶּׁמֶן שְׁלִשִׁית הַהִין׃ וְיַיִן לַנֶּסֶךְ שְׁלִשִׁית הַהִין
.DOMINO quietis odorem ‡ *facies appropinquare*
תַּקְרִיב רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה׃
mirificandum ad, sacrificium vel, *ascensionem* bouis filium feceris cùm Et
8 וְכִי־תַעֲשֶׂה בֶן־בָּקָר עֹלָה אוֹ־זֶבַח לְפַלֵּא־
.DOMINO pacifica vel, votum
נֶדֶר אוֹ־שְׁלָמִים לַיהוָה׃

vitionem — נוּא — cõgregationi malæ huic quæ conuenerũt aduersum — יָעַד תָּמַם — aduersus cõgregationem, — וילינו — שׁוּב לוּן — יָצָא דִּבָּה — מוּת — coram Dño. — רוּעַ חָיָה — qui perrexetant — surrexerunt mane — עָלָה — verticem — Vt quid trãsgredimini sermonem — † est medio vestri, — coram inimicis vestris. estante vos, † ne iretis — conati sunt ascendere in verticem — è medio castrorum — מָשָׁה — נָכָה — כָּתַת — do — יָשַׁב — oblationem ignitam holocaustũ, — אִשׁ — vt permutetis votum spontanea oblatione † solẽnitatib. — יָעַד — vt faciatis bobus pecudibus — נוּחַ — offeret offerens oblationem suam † oblationem ‡ partem libamine * holocaustũ — super * pro ariete sacrificium permixtum — שָׁנָה — tertiã partẽ libamine ‡ tertiã partẽ offeres * in holocaustũ, permutandum

.Vopsi filius Nachbi, Naphtali Extensioni
15 לְמַטֵּה נַפְתָּלִי נַחְבִּי בֶּן־וָפְסִי׃ — De tribu
.Machi filius Gheuel, Ghad Extensioni
16 לְמַטֵּה גָד גְּאוּאֵל בֶּן־מָכִי׃ — De tribu
explorandum ad Moseh misit quos virorum nomina† Ista
17 אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לָתוּר — †sunt
.Iehosuah, Nun filio Hoseah Moseh appellauit Et .terram
אֶת־הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בִּן־נוּן יְהוֹשֻׁעַ׃ — filium
dixit & :Chenahā terram explorandum ad Moseh eos misit Et
18 וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה לָתוּר אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר — per meridiē; ‡ad
.montem ‡ ascendetis & : meridie in hac Ascendite : eos ad
אֲלֵהֶם עֲלוּ זֶה בַּנֶּגֶב וַעֲלִיתֶם אֶת־הָהָר׃ — עלה[d] qualis sit, qui habitat in
,ea superhabitantē populum & , ipsa quid terram videbitis Et
19 וּרְאִיתֶם אֶת־הָאָרֶץ מַה־הִוא וְאֶת־הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ — ראה[e] vtrū fortis sit
.multus an ipse paucus num ,debilis an ipse robustus nū
הֶחָזָק הוּא הֲרָפֶה הַמְעַט הוּא אִם־רָב׃ — vtrum sit רבב[f]
:mala an , ipsa bona num ea in habitans ipse qua terra quid Et
20 וּמָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר־הוּא יֹשֵׁב בָּהּ הֲטוֹבָה הִוא אִם־רָעָה — qualis sit in qua ipse habitat
an , castris in num , eis in habitans ipse quibus vrbes quid &
וּמָה הֶעָרִים אֲשֶׁר־הוּא יוֹשֵׁב בָּהֵנָּה הַבְּמַחֲנִים אִם־ — sit quales in quib* ipse habitat
fit num ,macra an , ipsa pinguis num ,terra quid Et .‡munitionibus in
בְּמִבְצָרִים׃ 21 וּמָה הָאָרֶץ הַשְּׁמֵנָה הִוא אִם־רָזָה הֲיֵשׁ — vtrū fint‡ חנה[g]
.terræ fructu & capite & ,vos roborate Et .non an lignum ea in
בָּהּ עֵץ אִם־אַיִן וְהִתְחַזַּקְתֶּם וּלְקַחְתֶּם מִפְּרִי הָאָרֶץ — qualis vtrum sit arbor
explorauerunt & ascenderunt Et .vuarum primitiarum dies † dies &
וְהַיָּמִים יְמֵי בִּכּוּרֵי עֲנָבִים׃ 22 וַיַּעֲלוּ וַיָּתֻרוּ — פרה[h]
.Chamath ingrediēdo Rechob ad vsq, Sin deserto à terram
אֶת־הָאָרֶץ מִמִּדְבַּר־צִן עַד־רְחֹב לְבֹא חֲמָת׃ — †erant primitiuarū
,Sesai Achiman ‡ ibi Et .Chebron ad vsque venit & ,meridie in ascenderūt Et
23 וַיַּעֲלוּ בַנֶּגֶב וַיָּבֹא עַד־חֶבְרוֹן וְשָׁם אֲחִימַן שֵׁשַׁי — תור[i] per meridiē venerunt ‡erat
ante est ædificata annis septem Chebron Et .Hanach nati Talmai &
וְתַלְמַי יְלִידֵי הָעֲנָק וְחֶבְרוֹן שֶׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי — בוא[k]
exciderunt & , botri torrentem ad vsque venerunt Et .Aegypti Sohan
צֹעַן מִצְרָיִם׃ 24 וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל אֶשְׁכֹּל וַיִּכְרְתוּ — שנה בנה[l] vallem Escol
pertica in illum portauerunt , vnum vuarum botrum & , farmentū inde
מִשָּׁם זְמוֹרָה וְאֶשְׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשָּׂאֻהוּ בַמּוֹט — ramum vecte cum
ficubus de & ,malogranatis de &,duobus in
בִּשְׁנָיִם וּמִן־הָרִמֹּנִים וּמִן־הַתְּאֵנִים׃ — נשא[n]
botri causas super ,botri Vallem vocauit ipsi Loco
25 לַמָּקוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֶשְׁכּוֹל עַל אֹדוֹת הָאֶשְׁכּוֹל — Locū ipsum Nachal Escol propter botrum
.Israel filij inde absciderunt quem
אֲשֶׁר־כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
.dierum quadraginta fine à ,terram explorando ab sunt reuersi Et
26 וַיָּשֻׁבוּ מִתּוּר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם׃ — in שוב[o] קצץ[p]
cœtum omnem ad & ,Aharon ad & ,Moseh ad venerūt & ,abierunt Et
27 וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־כָּל־עֲדַת — יעד[q]
,verbum eis conuerterunt & : Cades in Paran desertum in Israel filiorum
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־מִדְבַּר פָּארָן קָדֵשָׁה וַיָּשִׁיבוּ אֹתָם דָּבָר — retulerunt rem
.terræ fructum eos videre fecerunt & ,cœtui omni &
וְאֶת־כָּל־הָעֵדָה וַיַּרְאוּם אֶת־פְּרִי הָאָרֶץ׃ — ostenderunt eis
,nos misisti quam terram ad Venimus : dixerunt & ,ei narrauerunt Et
28 וַיְסַפְּרוּ־לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאנוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ — ‡ad
.eius fructus‡hic & , ipsa mella & lacte fluens etiam & est
וְגַם זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הִוא וְזֶה־פִּרְיָהּ׃ — ‡est זוב[s] פרה[t]
munitæ vrbes & : terra in habitans ,populus‡fortis quia Exceptio
29 אֶפֶס כִּי־עַז הָעָם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ וְהֶעָרִים בְּצֻרוֹת — Nisi quod *est qui habitat
.ibi vidimus Hanach natos etiam &* valde magnæ
גְּדֹלֹת מְאֹד וְגַם־יְלִדֵי הָעֲנָק רָאִינוּ שָׁם׃ — *sunt : liberos ראה[v]
Emoreus &,Iebuseus &,Chitteus &,meridiei terra in habitans Hamalech
30 עֲמָלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחִתִּי וְהַיְבוּסִי וְהָאֱמֹרִי — habitat meridiana ;
.Iarden manū super & , mare super habitans Chenahanæus &,mōte in habitās
יוֹשֵׁב בָּהָר וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב עַל־הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן׃ — habitat iuxta iuxta ripam
Ascendendo : dixit & ,Moseh ad populum Caleb tacere fecit Et
31 וַיַּהַס כָּלֵב אֶת־הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עָלֹה — contra ס רבתי
.ei præualebimus præualendo quia , eam hereditabimus &,ascendamus
נַעֲלֶה וְיָרַשְׁנוּ אֹתָהּ כִּי־יָכוֹל נוּכַל לָהּ׃ — hereditate ac cipiemus
poterimus Non : dixerunt,eo cum ascēderunt qui viri Et
32 וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוּכַל — עלה[x]
.nobis præ ipse robustus quia;populum ad ascendere
לַעֲלוֹת אֶל־הָעָם כִּי־חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ׃ — quia fortior est nobis.
ad eam explorauerunt quam , terræ infamiam exire fecerunt Et
33 וַיֹּצִיאוּ דִּבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל־ — protulerunt filiis דבב[y]
,eam explorandum ad ea in transiuimus qua Terra : dicendo Israel filios
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ — תור[z] per quam transiuimus
quem populus omnis & , ipsa suos habitatores comedens terra
אֶרֶץ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־ — consumens est:

.mensurarum † viri , eius medio in vidimus
רָאִינוּ בְתוֹכָהּ אַנְשֵׁי מִדּוֹת׃ — †magnarum sunt
de Hanac filios pauore consternantes vidimus ibi Et
וְשָׁם רָאִינוּ אֶת־הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנָק מִן־ — gigantes
eramus sic &,locustæ sicut nostris oculis in fuimus & :terrore consternantibus
34 הַנְּפִלִים וַנְּהִי בְעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים וְכֵן הָיִינוּ — gigantibus
.eorum oculis in
בְּעֵינֵיהֶם׃

CAP. XIIII. יד

fleuerunt &,suam vocem dederunt &, cœtus omnis eleuauit Et
1 וַתִּשָּׂא כָּל־הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת־קוֹלָם וַיִּבְכּוּ — נשא[a] נתן[b] בכה[c]
.ipsa nocte in populus
הָעָם בַּלַּיְלָה הַהוּא׃
,Israel filij omnes Aharon super & ,Moseh super murmurauerunt Et
2 וַיִּלֹּנוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן כֹּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל — aduersum לון[d]
terra in essemus mortui Vtinam : cœtus omnis eos ad dixerunt &
וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל־הָעֵדָה לוּ־מַתְנוּ בְּאֶרֶץ — עוד[e] מות[f]
.essemus mortui vtinam ,hoc deserto in vel ; Aegypti
מִצְרַיִם אוֹ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לוּ־מָתְנוּ׃
,hanc terram ad nos facit venire DOMINVS quid ad Et
3 וְלָמָה יְהוָה מֵבִיא אֹתָנוּ אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת — בוא[g]
nonne ? prædam in erunt nostri paruuli & nostræ vxores,gladio in cadēdū ad
לִנְפֹּל בַּחֶרֶב נָשֵׁינוּ וְטַפֵּנוּ יִהְיוּ לָבַז הֲלוֹא — vt caderemus essent טפף[h] בזז
vnusquisque dixerunt Et ?Aegyptum in reuerti nobis † bonum
טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרָיְמָה׃ 4 וַיֹּאמְרוּ אִישׁ — †erat
.Aegyptum in reuertamur & , caput Demus : suum fratrem ad
אֶל־אָחִיו נִתְּנָה רֹאשׁ וְנָשׁוּבָה מִצְרָיְמָה׃ — Ponamus ducem,
omnis facies ad ,suas facies super Aharon & Moseh cecidit Et
5 וַיִּפֹּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פְּנֵיהֶם לִפְנֵי כָּל־ — proieceruntse coram cœtu congregationis נפל[k]
.Israel filiorum cœtus concionis
קְהַל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
explorantibus de Iephunneh filius Chaleb & ,Nun filius Iehosuah Et
6 וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה מִן־הַתָּרִים — תור[l]
.sua vestimenta sciderunt , terram
אֶת־הָאָרֶץ קָרְעוּ בִּגְדֵיהֶם׃
qua Terra : dicendo , Israel filiorum cœtum omnem ad dixerunt Et
7 וַיֹּאמְרוּ אֶל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר — cōgregationem per quā transiuimus est
.valde valde terra bona ,eam explorandum ad ea in transiuimus
עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד׃
terram ad nos faciet venire & DOMINVS nobis in volens Si
8 אִם־חָפֵץ בָּנוּ יְהוָה וְהֵבִיא אֹתָנוּ אֶל־הָאָרֶץ — cōplacuerit
.melle & lacte fluens ipsa quæ terram ,nobis eam dabit & ,hanc
הַזֹּאת וּנְתָנָהּ לָנוּ אֶרֶץ אֲשֶׁר־הִוא זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ׃ — tradet est זוב[m]
ne vos & .rebelles sitis ne DOMINVM in Veruntamen
9 אַךְ בַּיהוָה אַל־תִּמְרֹדוּ וְאַתֶּם אַל־ — ‡veluti sunt: protectio ירא[o] סור
eorum vmbra Recessit .ipsi noster panis quia ;terræ populum timeatis
תִּירְאוּ אֶת־עַם הָאָרֶץ כִּי לַחְמֵנוּ הֵם סָר צִלָּם — צלל
,eos timeatis ne ,nobiscum DOMINVS & ,eis desuper
מֵעֲלֵיהֶם וַיהוָה אִתָּנוּ אַל־תִּירָאֻם׃ — ab ירא[q]
gloria Et .lapidibus in eos obruere cœtus omnis dixerunt Et
10 וַיֹּאמְרוּ כָּל־הָעֵדָה לִרְגּוֹם אֹתָם בָּאֲבָנִים וּכְבוֹד — cogitauerūt congregatio lapidare
.Israel filios omnes ad conuentus tentorio in est visa DOMINI
יְהוָה נִרְאָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ — apparuit in tabernaculo ecclesiæ omnibus filiis
populus me spernent quo Vsque : Moseh ad DOMINVS dixit Et
11 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עַד־אָנָה יְנַאֲצֻנִי הָעָם — irritabunt mihi
feci quæ , signis omnibus in me in credent non quo vsque & ,iste
הַזֶּה וְעַד־אָנָה לֹא־יַאֲמִינוּ בִי בְּכֹל הָאֹתוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי — אות עשה
faciam & ,eum expellam & ,peste in eum Percutiam ‡eius interiori in
בְּקִרְבּוֹ׃ 12 אַכֶּנּוּ בַדֶּבֶר וְאוֹרִשֶׁנּוּ וְאֶעֱשֶׂה — medio נכה ירש
.eo præ robustam & , magnam gentem in te
אֹתְךָ לְגוֹי־גָּדוֹל וְעָצוּם מִמֶּנּוּ׃ — robustiorem eo.
quod , Aegyptij audient Et .DOMINVM ad Moseh dixit Et
13 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי־ — fortitudine medio
.eius interiori ē istum populum tua virtute in fecisti ascendere
הֶעֱלִיתָ בְכֹחֲךָ אֶת־הָעָם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ׃ — עלה כוח
tu quod audierunt † huius terræ habitatorem ad dicent Et
14 וְאָמְרוּ אֶל־יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי־אַתָּה — super †qui
tu visus oculo in oculo quod ,istius populi interiore in DOMINE
יְהוָה בְּקֶרֶב הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר־עַיִן בְּעַיִן נִרְאָה אַתָּה — sis in medio oculo ad oculum conspectus sis
ambulans tu nubis columna in & ,eos super stans tua nubes &,DOMINE
יְהוָה וַעֲנָנְךָ עֹמֵד עֲלֵהֶם וּבְעַמֻּד עָנָן אַתָּה הֹלֵךְ — steterit ambulas coram eis
.nocte ignis columna in & , die ‡ eorum facies ad
לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וּבְעַמּוּד אֵשׁ לָיְלָה׃

ad &,Aharon ad &,Moſeh ad ſtatim DOMINVS dixit Et
4 ויאמר יהוה פתאם אל־משה ואל־אהרן ואל־
ſunt egreſſi Et .conuentus tentorium ad vos tres Egredimini : Miriam
מרים צאו שלשתכם אל־אהל מועד ויצאו
oſtium ſtetit &,nubis colūna in DOMINVS deſcēdit Et .ipſi tres
5 שלשתם׃ וירד יהוה בעמוד ענן ויעמד פתח
.ipſi ambo ſunt egreſſi &;Miriam &,Aharō vocauit &:tentorij
האהל ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם׃
DOMINVS,veſter propheta fuerit Si:mea verba nūc Audite : dixit Et
6 ויאמר שמעו־נא דברי אם־יהיה נביאכם יהוה
.eo in loquar ſomnio in :ſiam notus eum ad viſione in
במראה אליו אתודע בחלום אדבר־בו׃
.ipſe fidelis mea domo omni in,Moſeh meus ſeruus ſic Non
7 לא־כן עבדי משה בכל־ביתי נאמן הוא׃
ideam &,ænigmatibus in non & viſione &,eo in loquar os ad Ore
8 פה אל־פה אדבר־בו ומראה ולא בחידת ותמנת
.Moſeh in meū ſeruū in loqui timuiſtis non cur Et.cōtemplabitur DOMINI
יהוה יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה׃
.abiit &,eos in DOMINI naſus eſt iratus Et
9 ויחר־אף יהוה בם וילך׃
.nix ſicut leproſa Miriam ecce &, tentorio deſuper receſſit nubes Et
10 והענן סר מעל האהל והנה מרים מצרעת כשלג
.leproſa ecce &, Miriam ad Aharon reſpexit &
ויפן אהרן אל־מרים והנה מצרעת׃
ponas nunc ne,mi DOMINE me In*:Moſeh ad Aharon dixit Et
11 ויאמר אהרן אל־משה בי אדני אל־נא תשת
.peccauimus quia &,egimus ſtultè quia peccatum nos ſuper
עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו׃
matrice de ipſo exeundo in qui : mortuus ſicut ſit nunc Ne
12 אל־נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם
ad Moſeh clamauit Et .eius carnis dimidiū cōſumitur &,ſuę matris
13 אמו ויאכל חצי בשרו׃ ויצעק משה אל־
.eam nunc ſana,quæſo Deus : dicēdo,DOMINVM
יהוה לאמר אל נא רפא נא לה׃
ſpuiſſet ſpuēdo eius pater Et : Moſeh ad DOMINVS dixit Et
14 ויאמר יהוה אל־משה ואביה ירק ירק
diebus ſeptem Excludatur ?diebus ſeptē erubuiſſet nonne,eius facies in
בפניה הלא תכלם שבעת ימים תסגר שבעת ימים
.colligetur poſtea &, caſtrametationem extra ab
מחוץ למחנה ואחר תאסף׃
populus Et .dieb' ſeptem caſtrametationem extra ab Miriam eſt excluſa Et
15 ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם
: Miriam congregari vſque eſt profectus nō
לא נסע עד־האסף מרים׃

CAP. XIII. יד

deſerto in ſunt caſtrametati &,Chaſeroth è populus ſunt pfecti poſtea Et
1 ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר
.Paran
פארן׃
: dicendo,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
2 וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
ego quam,Chenahan terrā explorent & viros tibi Mitte
3 שלח־לך אנשים ויתרו את־ארץ כנען אשר־אני
ſuorum patrum extenſioni vnum virum vnum Virum .Iſrael filiis dans
נתן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבתיו
deſerto è Moſeh eos miſit Et .eis in prælatum omnem,mittetis
4 תשלחו כל נשיא בהם׃ וישלח אתם משה ממדבר
Iſrael filiorum capita viri ipſi vniuerſi:DOMINI os ſuper Paran
פארן על־פי יהוה כלם אנשים ראשי בני־ישראל
filius Sammuah,Reuben Extenſioni .eorum nomina hæc Et .illi
5 המה׃ ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן־
.Chori filius Saphat ,Simhon Extenſioni .Zacchur
6 זכור׃ למטה שמעון שפט בן־חורי׃
.Iephunneh filius Chaleb ,Iehudah Extenſioni
7 למטה יהודה כלב בן־יפנה׃
,Ephraim Extenſioni .Ioſeph filius,Ighal ,Iſſachar Extenſioni
8 למטה יששכר יגאל בן־יוסף׃ למטה אפרים
.Raphu filius Palti ,Biniamin Extenſioni .Nun filius Hoſeas
9 הושע בן־נון׃ למטה בנימן פלטי בן־רפוא׃
10 ,Ioſeph Extenſioni .Sodi filius Gaddiel,Zebulon Extenſioni
11 למטה זבולן גדיאל בן־סודי׃ למטה יוסף
filius Hammiel,Dan Extenſioni .Suſi filius Ghaddi,Menaſſeh extēſioni
12 למטה מנשה גדי בן־סוסי׃ למטה דן עמיאל בן־
13 .Michael filius Sethur , Aſer Extenſioni .Ghemalli
14 גמלי׃ למטה אשר סתור בן־מיכאל׃

tabernaculū ecclesiæ. יצא יעד ad ירד tabernaculi, ego ei oſtendam me: cum ידע eſt. cum in ænigmata, neque per figuram Dominum aſpiciet. מון contra נבט Furor contra חרה à tabernaculo erat סור erat פנה *Quæſo שות ואל quæſo dum egreditur ex vtero היה מות יצא חצת ſi faciem יום extra caſtra, congregabitur. extra caſtra donec cōgregaretur

ex atriis, חור do Singulos viros de tribu נטה principē qui eſt inter eos, iuxta ſermonem principes erant. ſunt De tribu נטה De tribu De tribu De tribu De tribu De tribu De tribu De tribu de tribu De tribu De tribu

ego cuius,populus pedites mille Sexcenti ,Moſeh dixit Et
21 ויאמר משה שש־מאות אלף רגלי העם אשר אנכי
.dierū menſem comedēt &,eis dabo Carnem ,dixiſti tu &: eius interiori in
בקרבו ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים׃
omnes Si* ?eis inueniet &, eis mactabitur bos & ,pecus Num
22 הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את־כל־
?eis inueniet &, eis congregabitur maris piſces
דגי הים יאסף להם ומצא להם׃
?abbreuiabitur DOMINI manus Nū:Moſeh ad DOMINVS dixit Et
23 ויאמר יהוה אל־משה היד יהוה תקצר
eſt egreſſus Et .non an,meum verbū tibi eueniat an videbis Nūc
24 עתה תראה היקרך דברי אם־לא׃ ויצא
ſeptuaginta collegit Et .DOMINI verba populū ad eſt locut' &,Moſeh
משה וידבר אל־העם את דברי יהוה ויאסף שבעים
.tentorij circuitibus eos fecit ſtare &,populi ſenioribus è viros
איש מזקני העם ויעמד אתם סביבת האהל׃
de reſeruauit &,eum ad eſt locutus &,nube in DOMINVS deſcendit Et
25 וירד יהוה בענן וידבר אליו ויאצל מן־
,fuit Et .ſeniores viros ſeptuaginta ſuper dedit &,eum ſuper qui ſpiritu
הרוח אשר עליו ויתן על־שבעים איש הזקנים ויהי
.addiderunt non &,prophetauerūt &,ſpiritus eos ſuper quieſcere iuxta
כנוח עליהם הרוח ויתנבאו ולא יספו׃
,Eldad vnius nomen ;caſtrametatione in viri duo remanſerunt Et
26 וישארו שני־אנשים במחנה שם האחד אלדד
,conſcriptis in ipſi &,ſpiritus eos ſuper requieuit &,Medad ſecūdi nomen &
ושם השני מידד ותנח עלהם הרוח והמה בכתבים
.caſtrametatione in prophetabant & : tentorium ad erant egreſſi non &
ולא יצאו האהלה ויתנבאו במחנה׃
Medad & Eldad : dixit &,Moſeh nunciauit &, puer cucurrit Et
27 וירץ הנער ויגד למשה ויאמר אלדד ומידד
Nun filius Iehoſuah reſpondit Et .caſtrametatione in prophetantes
28 מתנבאים במחנה׃ ויען יהושע בן־נון
.eos prohibe,Moſeh mi DOMINE : dixit &,eius electis ex Moſeh miniſter
משרת משה מבחריו ויאמר אדני משה כלאם׃
populū omnē det quis Et?mihi tu zelans Num : Moſeh ei dixit Et
29 ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן כל־עם
?eos ſuper ſuū ſpiritum DOMINVS det quòd,prophetas DOMINI
יהוה נביאים כי־יתן יהוה את־רוחו עליהם׃
.Iſrael ſeniores & ipſe, caſtrametationem ad Moſeh ſe collegit Et
30 ויאסף משה אל־המחנה הוא וזקני ישראל׃
,mari è coturnices abripuit &,DOMINO à eſt profectus ventus Et
31 ורוח נסע מאת יהוה ויגז שלוים מן־הים
, illuc diei via circiter & huc diei via circiter caſtrametationem ſuper dimiſit &
ויטש על־המחנה כדרך יום כה וכדרך יום כה
.terræ facies ſuper cubitis duobus fere & :caſtrametationis circuitus
סביבות המחנה וכאמתים על־פני הארץ׃
die tota &,nocte tota & ipſa die tota populus ſurrexit Et
32 ויקם העם כל־היום ההוא וכל־הלילה וכל יום
decem collegit diminuens :coturnicem collegerunt &,craſtini
המחרת ויאספו את־השלו הממעיט אסף עשרה
.caſtrametationis circuitus expandendo ſibi expanderunt Et .cumulos
חמרים וישטחו להם שטוח סביבות המחנה׃
naſus &,eſſet conciſa antequam,eorum dentes inter ipſa adhuc Caro
33 הבשר עודנו בין שניהם טרם יכרת ואף
percuſſione populo in DOMINVS percuſſit &,populū in eſt iratus DOMINI
יהוה חרה בעם ויך יהוה בעם מכה
Chibroth ipſius loci nomen vocauit Et .valde magna
34 רבה מאד׃ ויקרא את־שם־המקום ההוא קברות
.concupiſcentes populum ſepelierunt ibi quia ,Hattaauah
התאוה כי־שם קברו את־העם המתאוים׃
fuerūt &,Chaſeroth in populus ſunt profecti Hattaauah Chibroth De
35 מקברות התאוה נסעו העם חצרות ויהיו
.Chaſeroth in
בחצרות׃

CAP. XII. יב

vxoris occaſiones ſuper Moſeh in Aharon &,Miriam eſt locuta Et
1 ותדבר מרים ואהרן במשה על־אדות האשה
.acceperat Aethiopiſſam vxorem quia :ceperat quam Aethiopiſſæ
הכשית אשר לקח כי־אשה כשית לקח׃
?DOMINVS eſt locutus Moſeh in certe tantùm Nunquid : dixerunt Et
2 ויאמרו הרק אך־במשה דבר יהוה
vir Et .DOMINVS audiuit Et ? eſt locutus nobis in etiam Nonne
3 הלא גם־בנו דבר וישמע יהוה׃ והאיש
.humi facies ſuper qui homine omni præ valde manſuetus Moſeh
משה ענו מאד מכל האדם אשר על־פני האדמה׃

Sexcenta milia peditum eſt in cuius medio ego ſum: מאה per נתן nūquid pecudes, & boues iugulabuntur ſufficiēt eis An congregabuntur ſufficiet דגה Nunquid abbreuiata eſt? קרה cōgregauit in tabernaculi. ſeparauit ירד erat poſuit cùm quieſceret caſtris; alterius erant inter ſcriptos נוח tabernaculū, caſtris. רוץ נגד prophetant caſtris. ענה iuuenibus Vt quid æmularis propter me? caſtra, eduxit גוז caſtra quātū eſt iter quantum eſt iter נטש per circuitū caſtrorum: erant אמה קום ſequentis coturnices qui parum fecit, per caſtrorum. erat digeſta furor populum נכה Sepulchra concupiſcentiæ, concupiſcentem. De ſepulchris concupiſcentiæ ad atria, in atriis. contra propter vxorem Aethiopiſſam כוש duntaxat cum nobiſcum omnibus hominibus erant ſuper faciē terræ. ענה ענו

sicut & nos faciet comedere Quis: dixerūt &, Israel filij etiā fleuerūt &, sunt reuersi &
וַיָּשֻׁבוּ וַיִּבְכּוּ גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יַאֲכִלֵנוּ שׁוּב
;gratis Aegypto in comedebamus quem piscis Recordamur ?carnem בכה
5 בָּשָׂר׃ זָכַרְנוּ אֶת־הַדָּגָה אֲשֶׁר־נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם
piscium quos comedebamus porrorum
,ceparum & ,porri & ,peponum & cucumerum
אֵת הַקִּשֻּׁאִים וְאֵת הָאֲבַטִּחִים וְאֶת־הֶחָצִיר וְאֶת־הַבְּצָלִים
i praeterquā omne nō .arida nostra anima nunc Et .alliorum &
6 וְאֶת־הַשּׁוּמִים׃ וְעַתָּה נַפְשֵׁנוּ יְבֵשָׁה אֵין כֹּל בִּלְתִּי
quicquā praeter videt.
eius oculus &, ipsum coriādri semē sicut, mā Et .noſtri oculi man ad
7 אֶל־הַמָּן עֵינֵינוּ׃ וְהַמָּן כִּזְרַע־גַּד הוּא וְעֵינוֹ
erat: color מנה color Bedolach.
molebant &, colligebāt &, populus Discurrebant .Bdellij oculus sicut
8 כְּעֵין הַבְּדֹלַח׃ שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ וְטָחֲנוּ
Diffundebant se
illud faciebāt &, cacabo in coquebāt &, mortario in cōterebāt vel, molis in
בָרֵחַיִם אוֹ דָכוּ בַּמְּדֹכָה וּבִשְּׁלוּ בַּפָּרוּר וְעָשׂוּ אֹתוֹ שׁוּט
.olei viroris sapor sicut eius sapor erat Et .subcinericios
ex eo placentas subcinericias.
עֻגוֹת וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם לְשַׁד הַשָּׁמֶן׃ Irrecētis
.eū super man descendet, nocte castrametationem super rorem descendendo in Et
9 וּבְרֶדֶת הַטַּל עַל־הַמַּחֲנֶה לָיְלָה יֵרֵד הַמָּן עָלָיו׃ ריח לחך
vnum, suas familias ad flentem populum Mosch audiuit Et
10 וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת־הָעָם בֹּכֶה לְמִשְׁפְּחֹתָיו אִישׁ עוג
quādo descēdebat ros castra descendebat
Mosch oculis in &, vehemēter DOMINI nasus est irat Et .sui tētorij ostiū ad
לְפֶתַח אָהֳלוֹ וַיִּחַר־אַף יְהוָה מְאֹד וּבְעֵינֵי מֹשֶׁה ירד
malefecisti quid Ad: DOMINVM ad Mosch dixit Et .fuit malum
11 רָע׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לָמָה הֲרֵעֹתָ
per singulū tabernaculi furor
ponendum ad; tuis oculis in gratiā inueni nō quid ad Et? tuo seruo
לְעַבְדֶּךָ וְלָמָּה לֹא־מָצָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ לָשׂוּם אֶת־ חרה
?me super huius populi omnis onus
displicuit.
מַשָּׂא כָּל־הָעָם הַזֶּה עָלָי׃
Vt רוע
ego num : hunc populum omnem concepi ego Num
12 הֶאָנֹכִי הָרִיתִי אֵת כָּל־הָעָם הַזֶּה אִם־אָנֹכִי
vt poneres חסר
portabit quemadmodū ,tuo sinu in eum Porta: me ad dicas quod, cū genui
יְלִדְתִּיהוּ כִּי־תֹאמַר אֵלַי שָׂאֵהוּ בְחֵיקֶךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא מצאנשא
Nunquid
?eius patribus iurasti quam humum super sugentem nutricius
הָאֹמֵן אֶת־הַיֹּנֵק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתָיו׃ הרה
quia dicis portat nutrix infantē ad terrā super quā
flebunt quia ?huic populo vniuerso dandum ad, caro mihi Vnde
13 מֵאַיִן לִי בָּשָׂר לָתֵת לְכָל־הָעָם הַזֶּה כִּי־יִבְכּוּ
est vt dē fleat enim aduersumme
.comedemus &, carnem nobis Da: dicendo me super
עָלַי לֵאמֹר תְּנָה־לָּנוּ בָשָׂר וְנֹאכֵלָה׃
populum vniuersum ferre solus ego potero Non
14 לֹא־אוּכַל אָנֹכִי לְבַדִּי לָשֵׂאת אֶת־כָּל־הָעָם
נתן בכה vt comedamus.
:mihi faciens tu ita si Et .me prae grauis quia ;hunc
15 הַזֶּה כִּי כָבֵד מִמֶּנִּי׃ וְאִם־כָּכָה אַתְּ־עֹשֶׂה לִּי
possum supra vires meas est.
ne &, tuis oculis in gratiam inueni si, occidēdo quaeso me occide
הָרְגֵנִי נָא הָרֹג אִם־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְאַל־
facis non videbo malū meū.
.meo malo in videam
אֶרְאֶה בְּרָעָתִי׃
Congrega
septuaginta mihi Collige: Mosch ad DOMINVS dixit Et
16 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֶסְפָה־לִּי שִׁבְעִים
,populi seniores ipsi quòd nosti quos ,Israel senioribus è viros
sint principes duces
אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי־הֵם זִקְנֵי הָעָם
ibi stabunt & ;conuentus tentorium ad eos capies & : eius praefectos &
olthū tabernaculi ecclesiae,
וְשֹׁטְרָיו וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם
de reseruabo & : ibi tecum loquar & descendam Et .tecum יעד
17 עִמָּךְ׃ וְיָרַדְתִּי וְדִבַּרְתִּי עִמְּךָ שָׁם וְאָצַלְתִּי מִן־
separabo est onus
onere in tecum portabunt & :eos super ponam &, te super qui spiritu
הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשַׂמְתִּי עֲלֵיהֶם וְנָשְׂאוּ אִתְּךָ בְּמַשָּׂא
solus.
.soli tibi tu portabis non &, populi
הָעָם וְלֹא־תִשָּׂא אַתָּה לְבַדֶּךָ׃
comedetis &, crastinum in vos Sanctificate: dices populum ad Et
18 וְאֶל־הָעָם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ לְמָחָר וַאֲכַלְתֶּם
nos faciet comedere Quis: dicēdo, DOMINI aurib in fleuistis quia .carnē
בָּשָׂר כִּי בְּכִיתֶם בְּאָזְנֵי יְהוָה לֵאמֹר מִי יַאֲכִלֵנוּ
melius erat
vobis DOMINVS dabit &? Aegypto in nobis bonum quia ,carnem
בָּשָׂר כִּי־טוֹב לָנוּ בְּמִצְרָיִם וְנָתַן יְהוָה לָכֶם
neque ,comedetis vna die Non .comedetis &, carnem
19 בָּשָׂר וַאֲכַלְתֶּם׃ לֹא יוֹם אֶחָד תֹּאכְלוּן וְלֹא
viginti neque ,diebus decem neque ,diebus quinque neque ,duobus dieb
donec
יוֹמָיִם וְלֹא ׀ חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא עֲשָׂרָה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים
naribus vestris, abominatio-
egrediatur quo vsque dierum mensem ad Vsque .diebus
20 יוֹם׃ עַד ׀ חֹדֶשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר־יֵצֵא
nem: contempsistis est
reprobastis quòd eo :dispersionem in vobis sit &, vestro naso de
מֵאַפְּכֶם וְהָיָה לָכֶם לְזָרָא יַעַן כִּי־מְאַסְתֶּם אֶת־
medio coram eo.
quid Ad: dicēdo, eius facies ad fleuistis & ;vestri interiori in qui, DOMINVM
יְהוָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וַתִּבְכּוּ לְפָנָיו לֵאמֹר לָמָּה
Vt בכה iam
?Aegypto ex sumus egressi hoc
זֶּה יָצָאנוּ מִמִּצְרָיִם׃

filius Selumiel Simhon filiorum extensionis exercitum super Et tribus erat
19 וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־
filius Eliasaph Ghad filiorū extensionis exercitum super Et .Surisaddai tribus erat
20 צוּרִישַׁדָּי׃ וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְנֵי־גָד אֶלְיָסָף בֶּן־
:sanctuarium portantes Chehathitae sunt profecti Et .Dehuel
21 דְּעוּאֵל׃ וְנָסְעוּ הַקְּהָתִים נֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ donec venirent ipsi.
.eos veniendum ad vsque ,tabernaculum fecerunt stare &
וְהֵקִימוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן עַד־בֹּאָם׃ בוא
.suos exercitus ad Ephraim filiorū castrametationis vexillum est profectū Et castrorum per
22 וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי־אֶפְרַיִם לְצִבְאֹתָם
.Hammihud filius Elisamah eius exercitū super & erat
וְעַל־צְבָאוֹ אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד׃
.Pedasur filius Ghaliel Menasseh filiorū extēsionis exercitū super Et tribus erat
23 וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר׃
.Ghidhoni filius Abidā, Biniamin filiorū extensionis exercitū super Et tribus erat
24 וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי׃ castrorum congregans
omnia colligens ,Dan filiorum castrametationis vexillum est profectū Et
25 וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי־דָן מְאַסֵּף לְכָל־
.Hāmisaddai filius Achihezer ei exercitū super Et .suos exercit ad castra per erat
הַמַּחֲנֹת לְצִבְאֹתָם וְעַל־צְבָאוֹ אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃
.Hochrā filius Paghiel ,Aser filiorū extensionis exercitum super Et tribus erat
26 וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן׃
.Henan filius Achirah, Naphtali filiorū extensionis exercitum super Et tribus erat
27 וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן׃ sunt
.sunt profecti & .suos exercit ad Israel filiorum profectiones Istae per
28 אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְצִבְאֹתָם וַיִּסָּעוּ׃ נסע
: Mosch socerum Midianitem Rehuel filiū Chobab ad Mosch dixit Et
29 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבָב בֶּן־רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי חֹתֵן מֹשֶׁה
cum ,DOMINVS dixit quem locum ad nos Proficiscentes Proficiscimur
נֹסְעִים ׀ אֲנַחְנוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה אֹתוֹ de quo
DOMINVS quia ,tibi benefaciemus & ,nobiscum Iro .vobis dabo Veni
אֶתֵּן לָכֶם לְכָה אִתָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ כִּי־יְהוָה נתן הלך
,ibo Non: eum ad dixit Et .Israel super bonum est locut veniam, sed
30 דִּבֶּר־טוֹב עַל־יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֵלֵךְ pergam.
.ibo meam cognationē ad &, meā terram ad quinimo
כִּי אִם־אֶל־אַרְצִי וְאֶל־מוֹלַדְתִּי אֵלֵךְ׃ ילד
nosti idcirco quia :nos derelinquas quaeso Ne: dixit Et
31 וַיֹּאמֶר אַל־נָא תַּעֲזֹב אֹתָנוּ כִּי ׀ עַל־כֵּן יָדַעְתָּ
.oculos in nobis eris &, deserto in nostrum castrametari quòd dum maneremus
חֲנֹתֵנוּ בַּמִּדְבָּר וְהָיִיתָ לָּנוּ לְעֵינָיִם׃ fuisti
benefaciet quod ,hoc bonum erit &, nobiscum ieris cùm ,erit Et pro oculis.
32 וְהָיָה כִּי־תֵלֵךְ עִמָּנוּ וְהָיָה ׀ הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב חנה
.tibi benefaciemus & ,nobiscum DOMINVS si veneris
יְהוָה עִמָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ׃ הלך
arca & : dierum trium via DOMINI monte è sunt profecti Et
33 וַיִּסְעוּ מֵהַר יְהוָה דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַאֲרוֹן נסע
,dierum trium via eos ante proficiscens DOMINI foederis proficiscebatur
בְּרִית־יְהוָה נֹסֵעַ לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים
eos super DOMINI nubes Et .requiem eis explorandū ad erat
34 לָתוּר לָהֶם מְנוּחָה׃ וַעֲנַן יְהוָה עֲלֵיהֶם
.castrametatione de eos proficiscendo in ,die in dum proficiscerentur
יוֹמָם בְּנָסְעָם מִן־הַמַּחֲנֶה׃ castris.
DOMINE Surge: Mosch dicebat & ,arca proficiscendo in erat Et quando proficiscebatur
35 וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה ׀ יְהוָה à facie tua.
.tuis faciebus à te habentes odio fugiant & ,tui inimici dispergātur &
וְיָפֻצוּ אֹיְבֶיךָ וְיָנֻסוּ מְשַׂנְאֶיךָ מִפָּנֶיךָ׃ פוץ
millium millia decem DOMINE Reuertere: dicet eam quiescendo in Et נוס
36 וּבְנֻחֹה יֹאמַר שׁוּבָה יְהוָה רִבְבוֹת אַלְפֵי quando requiescebat
.Israel dicebat ad
יִשְׂרָאֵל׃

CAP. XI. יא

.DOMINI auribus in fuit malum ,iniustè conquerētes vt populus fuit Et cùm doleret displicuit
1 וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאֹנְנִים רַע בְּאָזְנֵי יְהוָה furor
ignis eis in exarsit & ,eius nasus est iratus & ,DOMINVS audiuit & און רוע
וַיִּשְׁמַע יְהוָה וַיִּחַר אַפּוֹ וַתִּבְעַר־בָּם אֵשׁ accendit se
.castrametationis extremitate in comedit & ,DOMINI חרה
יְהוָה וַתֹּאכַל בִּקְצֵה הַמַּחֲנֶה׃ consumpsit castrorum.
;DOMINVM ad Mosch orauit & ,Mosch ad populus clamauit Et
2 וַיִּצְעַק הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה
ipsius loci nomen vocauit Et .ignis est absorptus &
3 וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ׃ וַיִּקְרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא Thabherah, incendit se
.DOMINI ignis eis in exarsit quia ,Incendium medio
תַּבְעֵרָה כִּי־בָעֲרָה בָם אֵשׁ יְהוָה׃ אסף
.concupiscentiā concupiuerūt ,eius interiori in quae promiscua collectio Et
4 וְהָאסַפְסֻף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאַוּוּ תַּאֲוָה אוה

DOMINVS præcepit quę oĩa Iuxta .Sinai deſerto in veſperas duas inter
בין הערבים במדבר סיני ככל אשר צוה יהוה
.Iſrael filij fecerunt ſic ,Moſeh
את־משה כן עשו בני ישראל׃
non & ,hominis animam *ad* immundi erant qui homines *fuit* Et
6 † ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא־
facies ad appropinquauerunt & :ipſa die in *tranſitum* facere potuerunt
יכלו לעשת־הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני
.ipſa die in Aharon *aſpectus ad* &,Moſeh
משה ולפני אהרן ביום ההוא׃
animam *ad* ‡ immundi Nos .eum ad ipſi homines dixerunt Et
7 † ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש
faciendum appropinquare non ad , *diminuemur quid* Ad .hominis
אדם למה נגרע לבלתי הקריב את־
?Iſrael filiorũ medio in ſuo ſtatuto tẽpore in DOMINI *appropinquationem*
קרבן יהוה במעדו בתוך בני ישראל׃
DOMINVS præcipiat quid audiam &, State:Moſeh eos ad dixit Et
8 † ויאמר אלהם משה עמדו ואשמעה מה־יצוה יהוה
:dicendo Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et .vobis†
לכם׃ † וידבר יהוה אל־משה לאמר׃ 9
immundus fuerit *cùm vir* Vir : dicendo , Iſrael filios ad Loquere
10 † דבר אל־בני ישראל לאמר איש איש כי־יהיה טמא
faciet *&*,veſtris generationib⁹vel ,vobis†lõginqua via in vel ,animam *ad*
לנפש או בדרך רחקה לכם או [f] לדרתיכם ועשה
inter die decima quarta in , ſecundo menſe In .DOMINO *tranſitum*
11 פסח ליהוה׃ † בחדש השני בארבעה עשר יום בין
.illud comedẽt amaritudinib⁹& infermẽtatis *ſup* :ipſum faciẽt veſpas duas
הערבים יעשו אתו על־[g] מצות ומררים יאכלהו׃
:eo in cõfringent nõ os & ; manè vſque eo ex *facient reliquum* Non
12 † לא־ישאירו ממנו עד־בקר ועצם לא ישברו־בו
.illud facient Peſach ſtatutum omne ſecundum
ככל־חקת הפסח יעשו אתו׃
ceſſauerit & ,fuerit non via in & , mundus *ipſe* qui vir Et
13 † והאיש אשר־הוא טהור ובדרך לא־היה וחדל
quia . ſuis populis ĕ ipſa anima excidetur *&* , *tranſitum* facere
לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמיה כי
ſuum peccatũ. ſuo ſtatuto tẽpore ĩ *fecit accedere* nõ DOMINI *appropinquationẽ*
קרבן יהוה לא הקריב [h] במעדו חטאו
vobiſcum fuerit peregrinatus cùm Et .ipſe vir portabit
14 ישא האיש ההוא׃ † וכי־יגור אתכם
, Peſach ſtatutum ſecundũ ; DOMINO Peſach fecerit & ,peregrinus
גר [k] ועשה פסח ליהוה [l] כחקת הפסח
,peregrino&,vobis erit vnum Statutum .faciet ſic eius *iudiciũ* ſecundũ &
וכמשפטו כן יעשה חקה אחת יהיה לכם ולגר
operuit ,tabernaculũ *erigendi* die in Et .terræ indigenæ&
15 ולאזרח הארץ׃ † וביום [m] הקים את־המשכן כסה
ſuper *erit* veſpera in & :teſtimonij *tentorio* tabernaculum nubes
הענן את־המשכן לאהל [n] העדת ובערב יהיה על־
mane vſque ignis aſpectus ſicut tabernaculum
המשכן כמראה־אש עד־בקר׃
.nocte ignis aſpectus &,illud *operiet* Nubes :ſemper *erit* Sic
16 † כן יהיה תמיד הענן [o] יכסנו ומראה־אש לילה׃
pſiciſcebantur ea poſt- & ,*tentorio deſuper nubem ſuſtolli os ad* Et
17 † ולפי [p] העלות הענן מעל האהל ואחרי כן [q] יסעו
caſtrametabantur ibi ,nubes *ibi* manebat quo loco in & :Iſrael filij
בני ישראל ובמקום אשר ישכן־שם הענן שם [r] יחנו
, Iſrael filij proficiſcebãtur DOMINI *os Super* .Iſrael filij
18 בני ישראל׃ † על־פי יהוה יסעו בני ישראל
nubes *habitaret* quibus,dieb⁹Omnib⁹:caſtrametabãtur DOMINI *os ſuper* &
ועל־פי יהוה יחנו כל־ימי אשר ישכן הענן
nubem prolongando in Et caſtrametabantur ,tabernaculum ſuper
19 על־המשכן יחנו׃ † ובהאריך הענן
Iſrael filij cuſtodiebant & ,multis diebus tabernaculum ſuper
על־המשכן ימים רבים ושמרו בני־ישראל את־
proficiſcebantur non & , DOMINI cuſtodiam
משמרת יהוה ולא יסעו׃
ſuper ,tabernaculum ſuper numeri diebus nubes *eſſet cùm* erat Et
20 † ויש אשר יהיה הענן ימים מספר על־המשכן על־
.proficiſcebãtur DOMINI *os ſuper*&caſtrametabãtur DOMINI *os*
פי יהוה יחנו ועל־פי יהוה יסעו׃
nubes *ſuſtollebatur* &,mane vſque veſpera à nubes *eſſet cùm* erat Et
21 † ויש אשר יהיה הענן מערב עד־בקר ונעלה הענן
, nubes *ſuſtollebatur &* ,nocte & , die vel : proficiſcebantur &, mane in
בבקר ונסעו או [s] יומם ולילה ונעלה הענן
.proficiſcebãtur &
ונסעו׃

fuerunt ſuper Peſach coram coram
‡ſumus ſuper
vt quid prohibemur, vt non offeramus oblationẽ Domino
† pro
Quicunque
ſuper † ex
נקוד על הוא [f] דור
Peſach cum
[g] מין dimittent
eſt Peſach oblationem obtulit
[h] יעד
[i] נשא pœnã peccati ſui
[k] גור [l] חקק normam qua cerit
[m] קום ſuper tectũ erat
[n] עוד erat operiebat
[o] כסה quando diſcedebat nubes à tabernaculo
[p] עלה [q] נסע
[r] חנה
Iuxta ſermonem iuxta ſermonem habitabat
quãdo morã trahebat
quando erat iuxta ſermonem iuxta ſermonem
quando erat diſcedebat quãdo diſcedebat

annoquando ſuper *nubem prolongando in* , *diebus* vel ,menſe vel ,duobus diebus Vel
22 † או־ימים או־חדש או־ימים בהאריך הענן על־
, Iſrael filij caſtrametabantur,illud ſuper *manendum ad* , tabernaculum
המשכן לשכן עליו יחנו בני־ישראל
.proficiſcebantur *eã ſuſtolli in* & : proficiſcebantur non &
ולא יסעו ובהעלתו יסעו׃
DOMINI *os ſuper* & , caſtrametabantur DOMINI *os Super*
23 † על־פי יהוה יחנו ועל־פי יהוה
DOMINI *os ſuper* ſeruabant DOMINI cuſtodiam : proficiſcebantur
יסעו את־משמרת יהוה שמרו על־פי יהוה
.Moſeh *manu in*
ביד־משה׃

mora trahebat nubes vt maneret
quãdo diſcedebat,
Iuxta ſermonem iuxta ſermonem
per manum

CAP. X. יוד

: dicendo ,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
1 † וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
.eas facies *ductile* ; *argenti* tubas duas tibi Fac
2 † עשה לך [a] שתי [b] חצוצרת כסף מקשה תעשה אתם
.*caſtrorum profectionem ad* &, cœtus conuocationem ad tibi erũt &
והיו לך למקרא [c] העדה [d] ולמסע את־המחנות׃
tentorij oſtium ad cœtus omnis te ad cõuenient &,eis in clangent Et
3 † ותקעו בהן ונועדו אליך כל־העדה אל־פתח אהל
.*conuentus* ,*prælati* te ad conuenient & ,clanxerint vna *in* ſi Et
4 מועד׃ † ואם־באחת יתקעו ונועדו אליך הנשיאים
proficiſcentur & , *onationem* clangetis Et .Iſrael milium *capita*
5 ראשי אלפי ישראל׃ † ותקעתם [e] תרועה ונסעו
.orientem ad caſtrametantium caſtra
[f] המחנות החנים קדמה׃
caſtra proficiſcentur & , ſecundò *vociferationẽ* clangetis Et
6 † ותקעתם תרועה שנית ונסעו המחנות
.ſuis profectionibus in clangent *onationẽ* :meridiem ad caſtrametantium
החנים [g] תימנה תרועה יתקעו למסעיהם׃
.taratãtarizabitis nõ & ,clãgetis,cõgregationẽ *faciendo congregare in* Et
7 † ובהקהיל את־הקהל תתקעו ולא תריעו׃
vobis erunt & : tubis in clangent ſacerdotes Aharon filij Et
8 † ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצצרות והיו לכם
. veſtras generationes in *ſeculi* ſtatutum in
[h] לחקת עולם [i] לדרתיכם׃
coarctatorem ſuper veſtra terra in bellum ad venietis quando Et
9 † וכי־תבאו מלחמה בארצכם על־[k] הצר
Aſpectus ad memorabimini & ,tubis in taratãtarizabitis &,vos *coarctantem*
הצרר אתכם והרעתם בחצצרת ונזכרתם לפני
.veſtris inimicis ab eritis ſalui & ; *veſtri Dei* DOMINI
יהוה אלהיכם [l] ונושעתם מאיביכם׃
capitibus in & , veſtris *ſtatutis tẽporibus in* & , veſtræ lætitiæ die in Et
10 † וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי
ſuper &,veſtris *aſcenſionibus* ſuper ,tubis in clangetis &,veſtrorum menſium
חדשכם ותקעתם בחצצרת על [m] עלתיכם ועל
facies ad memoriam in vobis erunt & :veſtrorum pacificorum ſacrificiis
זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני
.veſter Deus DOMINVS ego : *veſtri Dei*
אלהיכם אני יהוה אלהיכם׃
,*menſe in* vigeſima in ,ſecundo menſe in ſecundo anno in fuit Et
11 † ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש
.teſtimonij tabernaculo *deſuper* nubes *ſuſtulit ſe*
נעלה הענן מעל משכן [n] העדת׃
:Sinai deſerto ĕ ſuas profectiones *ad* Iſrael filij ſunt profecti Et
12 † ויסעו בני־ישראל למסעיהם ממדבר סיני
ſuper prima in ſunt profecti Et .Paran deſerto in nubes manſit &
13 וישכן הענן במדבר פארן׃ † ויסעו בראשנה על־
caſtrametationis vexillum eſt profectum Et .Moſeh *manu in* DOMINI *os*
14 פי יהוה ביד־משה׃ † ויסע דגל מחנה
Nachſon ‖eius exercitum ſuper Et .ſuos exercit⁹ *ad prima in* Iehudah filiorũ
בני־יהודה בראשנה לצבאתם ועל־צבאו נחשון
,Iſſachar filiorum *extenſionis* exercitum ſuper Et .Hamminadab filius
15 בן־עמינדב׃ † ועל־צבא [o] מטה בני יששכר נתנאל
filiorum *extenſionis* exercitum ſuper Et .Suhar filius Nethanel‖
16 נתנאל בן־צוער׃ † ועל־צבא מטה בני
;tabernaculum *eſt factum deſcendere* Et .Chelon filius Eliab‡,Zebulun
17 זבולן אליאב בן־חלן׃ † והורד המשכן
.tabernaculum portantes Merari filij & , Gherſſon filij ſunt profecti &
ונסעו בני־גרשון ובני מררי נשאי המשכן׃
ſuper Et .ſuos exercitus *ad* Reuben *caſtrametationis* vexillum eſt profectũ Et
18 † ונסע דגל מחנה ראובן לצבאתם ועל־
.Sedeur filius Eliſur†eius exercitũ
צבאו אליצור בן־שדיאור׃

argenteas: ductiles
[a] שנה
[b] חצר proficiſci faciendũ caſtra
[d] יעד [c] נסע tabernaculi eccleſiæ.
principes,duces
taratantara,
[e] רוע
[f] חנה taratantara
taratantara
[g] ימן
quado cõgregare facietis
perpetuum
[h] חקק [i] דור
contra hoſtẽ obſidentem
[k] צור
coram Domino Deo veſtro,
[l] ישע
ſolemnitatibus
holocauſtis
[m] עלה
coram Deo veſtro
menſis, diſceſſit
à
[n] עוד
per
primũ iuxta ſermonem per manum caſtrorum
primùm per
‖erat tribus
‖ erat tribus
‡erat depoſitum eſt
caſtrorum per
†erat

seclo in quadringenti & , millia duo, vasorum argentum Omne .vnum
הָאֶחָד כֹּל כֶּסֶף הַכֵּלִים אַלְפַּיִם וְאַרְבַּע־מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל
secundum seclum aurea
,sufficu plena duodecim auri Cochlearia .sanctitatis
86 הַקֹּדֶשׁ׃ †כַּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה מְלֵאֹת קְטֹרֶת
cochlearium aurū Omne .sanctitatis seclo in cochleare decem decem
עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכַּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ כָּל־זְהַב הַכַּפּוֹת
cochlearia secundum pondus
.centum & viginti
עֶשְׂרִים וּמֵאָה׃
arietes , iuuenci duodecim ascensionem in bouis Omnis
holocaustū
87 †כָּל־הַבָּקָר לָעֹלָה שְׁנֵים־עָשָׂר פָּרִים אֵילִם
hirci & ,eorū munus & , duodecim anni filij agni , duodecim
anniculi oblatio
שְׁנֵים־עָשָׂר כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנֵים עָשָׂר וּמִנְחָתָם וּשְׂעִירֵי
.peccatum in duodecim caprarum
pro peccato.
עִזִּים שְׁנֵים עָשָׂר לְחַטָּאת׃
,iuuenci quatuor & ,viginti pacificorum sacrificij boues omnes Et
88 †וְכֹל בְּקַר זֶבַח הַשְּׁלָמִים עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פָּרִים
.sexaginta anni filij agni , sexaginta duces hirci ,sexaginta arietes
anniculi
אֵילִם שִׁשִּׁים עַתֻּדִים שִׁשִּׁים כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁשִּׁים
.eum vngi post altaris dedicatio† Hæc
† est postquā vnctum fuit.
זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי הִמָּשַׁח אֹתוֹ׃
,secum loquendum ad , conuentus tentorium ad Moseh ingrediendo in Et
quando ingrediebatur Moseh in tabernaculum ecclesiæ,
89 †וּבְבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ
super † quod ,propitiatorio desuper se ad respōdentem vocem audiebat &
è † erat loquentis
וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־
.eum ad loquebatur &:Cherubim duos inter ab testimonij arcam
אֲרֹן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו׃

CAP. VIII. ח

:dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
Quādo accēdere facies [a]עָלָה
,lucernas te faciendo ascendere In :eum ad dices & ,Aharon ad Loquere
2 †דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו [a]בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־[b]הַנֵּרֹת
[b]נור
.lucernæ septem lucebunt, candelabri facierum regione è
cōtra faciem
אֶל־מוּל [c]פְּנֵי הַמְּנוֹרָה [d]יָאִירוּ שִׁבְעַת [e]הַנֵּרוֹת׃
[c]פָּנָה [d]אור
ascendere fecit candelabri facierum regione è .Aharon sic fecit Et
[e]נור
3 †[f]וַיַּעַשׂ כֵּן אַהֲרֹן אֶל־מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה הֶעֱלָה
.Moseh DOMINVS præcepit queādmodū,eius lucernas
cōtra faciem accendere
נֵרֹתֶיהָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
[f]עָשָׂה
ad vsque ,eius femur ad vsque aurū ductile : candelabri opus † hoc Et
† est aureum pedes erit. ipsum.
4 †וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנֹרָה מִקְשָׁה זָהָב עַד־יְרֵכָהּ עַד־
DOMINVS fecit videre quem ,aspectum Secundū .ipsum ductile eius florē
פִּרְחָהּ מִקְשָׁה הִוא כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר הֶרְאָה יְהוָה
.candelabrum fecit sic ,Moseh
אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת־הַמְּנֹרָה׃
: dicendo Moseh ad DOMINVS est locutus Et
5 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
.eos purificabis & , Israel filiorum medio è Leuitas Cape
[g]לָקַח [h]לָוָה
6 †[g]קַח אֶת־[h]הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטִהַרְתָּ אֹתָם׃
aquam purificationis,
aquas eos super Sparge .eos purificandum ad ,eis facies sic Et
7 †וְכֹה־תַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרָם [i]הַזֵּה עֲלֵיהֶם מֵי
[i]נָזָה
lauent & ,suam carnem omnem super nouaculā facient trāsire & : peccati
חַטָּאת וְהֶעֱבִירוּ תַעַר עַל־כָּל־בְּשָׂרָם וְכִבְּסוּ
.se purificabunt & , sua vestimenta
בִגְדֵיהֶם וְהִטֶּהָרוּ׃
,oleo cum confusam similam,eius munus &,bouis filiū iuuencū capient Et
oblationem permixtam
8 †וְלָקְחוּ [i]פַּר בֶּן־בָּקָר וּמִנְחָתוֹ סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן
[i]פָּרָה
&.peccatum in capies bouis filium secundum iuuencum &
alterum pro peccato.
וּפַר־[k]שֵׁנִי בֶן־בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת׃
[k]שָׁנָה
facies cōgregare &,cōuentus tētorij facies ad Leuitas facies ap,ppinquare &
coram tabernaculo ecclesiæ.
9 †וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי [l]אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְהַלְתָּ
Leuitas facies appropinquare Et .Israel filiorum cœtum omnē
[l]יָעַד
10 אֶת־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ †וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם
.Leuitas super suas manus Israel filij fulcient &:DOMINI facies ad
coram Domino, coniungent
לִפְנֵי יְהוָה וְסָמְכוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְדֵיהֶם עַל־הַלְוִיִּם׃
DOMINI conspectus ad eleuationē Leuitas Aharon faciet eleuare Et
coram Domino
11 †[m]וְהֵנִיף אַהֲרֹן אֶת־הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה
.DOMINI seruitutem seruiendum ad erunt & ,Israel filiis à
[m]נוף faciendum opus coniungent
מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת יְהוָה׃
fac Et .iuuencorum caput super suas manus fulcient Leuitæ Et
12 †וְהַלְוִיִּם יִסְמְכוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים וַעֲשֵׂה
expiandū ad , DOMINO ascensionem vnum & , peccatum vnum
pro peccato, alterum holocaustum
אֶת־הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה לַיהוָה לְכַפֵּר
facies ad & ,Aharon facies ad Leuitas facies stare Et . Leuitas super
coram coram filiis eleuare eleuationem
13 עַל־הַלְוִיִּם׃ †וְהַעֲמַדְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי אַהֲרֹן וְלִפְנֵי
.DOMINO agitationem eos facies agitabis & : eius filiorum
בָנָיו וְהֵנַפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה לַיהוָה׃

mihi erunt & , Israel filiorum medio è Leuitas facies diuidere Et
14 †וְהִבְדַּלְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי
tentorio seruiendum ad Leuitæ ingredientur postea Et .Leuitæ
operandum in tabernaculo ecclesiæ,
15 הַלְוִיִּם׃ †וְאַחֲרֵי־כֵן [n]יָבֹאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־אֹהֶל
.eleuationem eos facies eleuare & , eos purificabis & :conuetus
[n]בוא
מוֹעֵד וְטִהַרְתָּ אֹתָם וְהֵנַפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה׃
pro ,Israel filiorum medio è mihi ipsi dati : dati Quia
sunt pro aperiente omnem vuluam † pro omnium filiorum † est tam hominis quàm animalis, qua percussi
16 †כִּי נְתֻנִים נְתֻנִים הֵמָּה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת
eos accepi , Israel filiis à omni primogenito † vuluæ omnis apertione
פִּטְרַת כָּל־רֶחֶם בְּכוֹר כֹּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָקַחְתִּי אֹתָם
homine in , Israel filiis in primogenitus omnis† me† Quia .mihi
17 לִי׃ †כִּי לִי כָל־בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם
;Aegypti terra in primogenitum omne me percutere die in : animali in &
וּבַבְּהֵמָה בְּיוֹם [o]הַכֹּתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
[o]נָכָה
.mihi eos sanctificaui
הִקְדַּשְׁתִּי אֹתָם לִי׃
.Israel filiis in primogenito omni pro Leuitas cepi Et
18 †[p]וָאֶקַּח אֶת־הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
[p]לָקַח
filiorū medio è eius filiis &,Aharon datos Leuitas dedi Et
[q]נָתַן
19 †[q]וָאֶתְּנָה אֶת־הַלְוִיִּם נְתֻנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי
vt faciāt opus tabernaculo ecclesiæ,
,conuentus tentorio in Israel filiorum seruitutem seruiendum ad , Israel
יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֹהֶל [r]מוֹעֵד
[r]יָעַד
,plaga Israel filiis in sit non & : Israel filios super expiandū ad &
vt expient eum accesserint
וּלְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף
.sanctitatem ad Israel filij accedendo in
[s]בְּגֶשֶׁת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֹּדֶשׁ׃
[s]נָגַשׁ
congregatio
.Leuitis Israel filiorum cœtus omnis &,Aharō &,Moseh fecit Et
20 †[t]וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לַלְוִיִּם
[t]עָשָׂה
sic , Leuitis Moseh DOMINVS præcepit quæ omnia Iuxta
כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה לַלְוִיִּם כֵּן־
.Israel filij eis fecerunt
עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל׃
Aharō fecit eleuare & ,sua vestimēta lauerūt & ,Leuitę se purificauerūt Et
21 †וַיִּתְחַטְּאוּ הַלְוִיִּם וַיְכַבְּסוּ בִּגְדֵיהֶם [v]וַיָּנֶף אַהֲרֹן
[v]נוף coram Domino, vt purificaret
,Aharon eos super expiauit & , DOMINI facies ad eleuationem eos
אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וַיְכַפֵּר עֲלֵיהֶם אַהֲרֹן
seruiendum ad Leuitæ sunt ingressi postea Et .eos purificandos ad
faciendum opus
22 לְטַהֲרָם׃ †וְאַחֲרֵי־כֵן [x]בָּאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־
[x]בוא
:eius filiorum aspectus ad & , Aharon facies ad conuentus tentorio in suum seruitium
in tabernaculo ecclesiæ coram coram filiis eius:
עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי אַהֲרֹן וְלִפְנֵי בָנָיו
, Leuitis super Moseh DOMINVS præcepit quemadmodum
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה עַל־הַלְוִיִּם
.eis fecerunt sic
כֵּן עָשׂוּ לָהֶם׃
.dicendo,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
23 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
† est † est pro
, supra & , annorum viginti & quinque filio à: Leuitis †quod †Hoc
24 †זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה
ingredientur opere tabernaculi ecclesiæ.
.conuentus tentorij ministerio in militiam militandum ad ingredietur
יָבוֹא לִצְבֹא צָבָא בַּעֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃
à militia operis, operabitur tabernaculo ecclesiæ
non & , seruitij exercitu ab reuertetur annorum quinquaginta filio à Et
25 †וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה וְלֹא
tentorio in suis fratribus cum ministrabit Et .vltra seruiet
26 יַעֲבֹד עוֹד׃ †[y]וְשֵׁרֵת אֶת־אֶחָיו בְּאֹהֶל
[y]שֵׁרֵת opus faciet.
facies Sic .seruiet non seruitium & ,custodiam custodiendū ad conuentus
מוֹעֵד לִשְׁמֹר מִשְׁמֶרֶת וַעֲבֹדָה לֹא יַעֲבֹד כָּכָה תַּעֲשֶׂה
.eorum custodiis in Leuitis
לַלְוִיִּם בְּמִשְׁמְרֹתָם׃

CAP. IX. ט

,secundo anno in Sinai deserto in Moseh ad DOMINVS est locutus Et
quo egressi sunt
1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְמִדְבַּר־סִינַי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית
: dicendo , primo mense in Aegypti terra è eos egrediendo
[a]לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר׃
[a]יָצָא Pesach
.suo statuto tempore in transitū Israel filij facient Et
2 †[b]וְיַעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַפָּסַח [c]בְּמוֹעֲדוֹ׃
[b]עָשָׂה [c]יָעַד
facietis , vesperas duas inter isto mense in die decima quarta In
3 †בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר־יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין הָעַרְבַּיִם תַּעֲשׂוּ
omnes normas
omnia iuxta & , eius statuta omnia Iuxta . suo statuto tempore in ipsum
אֹתוֹ בְּמֹעֲדוֹ כְּכָל־[d]חֻקֹּתָיו וּכְכָל־
[d]חָקַק
.ipsum facietis , eius indicia
מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ׃
vt facerent Pesach.
.transitum faciendum ad , Israel filios ad Moseh est locutus Et
4 †וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [e]לַעֲשֹׂת הַפָּסַח׃
[e]עָשָׂה Pesach
mensis die decima quarta- in , primo in transitum fecerunt Et
5 †וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ

.peccatum in vnus caprarum Hircus
40 †שעיר־עזים אחד לחטאת׃
arietes ,quinque veruecis , duo boues pacificorum sacrificium in Et
41 †ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים
filij Selumiel appropinquatio † Hæc :quinque anni filij agni , quinque
חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן שלמיאל בן־
.Surisaddai
צורישדי׃
.Dehuel filius Eliasaph ,Ghad filiis prælatus sexta die In
42 †ביום הששי נשיא לבני גד אליסף בן־דעואל׃
,eius pondus centum & triginta ,vna argenti scutella ‡ eius appropinquatio
43 †קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה
ambę ipsę: sanctitatis seclo in seclorum septuaginta ,argenti phiala vna
מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם
.munus in oleo cum confusa simila plenæ
מלאים סלת בלולה בשמן למנחה׃
.suffitu plenum ,aureorum decem vnum Cochleare
44 †[x] כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת׃
sui anni filius vnus agnus , vnus aries ,bouis filius vnus Iuuencus
45 †[y] פר אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו
.peccatum in vnus caprarum Hircus .ascensionem in
46 לעלה׃ †שעיר־עזים אחד לחטאת׃
arietes ,quinque verueces , duo boues pacificorum sacrificium in Et
47 †ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים
filij Eliasaph appropinquatio † Hæc.quinque anni filij agni ,quinque
חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן אליסף בן־
.Dehuel
דעואל׃
.Hammihud filius Elisamah ,Ephraim filiis prælatus septima die In
48 †ביום השביעי נשיא לבני אפרים אלישמע בן־עמיהוד׃
:eius pondus centum & triginta , vna argenti scutella ‡ eius Appropinquatio
49 †קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה
ipsæ ambæ, sanctitatis seclo in seclorum septuaginta ,argenti phiala vna
מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם
.munus in oleo cum confusa simila plenæ
מלאים סלת בלולה בשמן [z] למנחה׃
.suffitu plenum ,aureorum decem vnum Cochleare
50 †כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת׃
sui anni filius vnus agnus , vnus aries , bouis filius vnus Iuuencus
51 †פר אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו
.peccatum in vnus caprarum Hircus .ascensionem in
52 לעלה׃ †שעיר־עזים אחד לחטאת׃
arietes ,quinque verueces , duo boues pacificorum sacrificium in Et
53 †ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים
filij Elisamah appropinquatio * Hæc.quinque anni filij agni , quinque
חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן אלישמע בן־
.Hammihud
עמיהוד׃
.Pedahsur filius Ghamliel, Menasseh filiis prælatus ,octaua die In
54 †ביום השמיני נשיא לבני מנשה גמליאל בן־פדהצור׃
,eius pondus centum & triginta , vna argenti scutella ‡ eius Appropinquatio
55 †קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה
ipsæ ambæ: sanctitatis in seclo seclorum septuaginta , argenti phiala vna
מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם
.munus in oleo cum confusa simila plenæ
מלאים סלת בלולה בשמן למנחה׃
.suffitu plenum ,aureorum decem vnũ Cochleare
56 †כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת׃
sui anni filius vnus agnus ,vnus veruex, bouis filius vnus Iuuencus
57 †פר אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו
.peccatum in vnus caprarum Hircus .ascensionẽ in
58 לעלה׃ †שעיר־עזים אחד לחטאת׃
arietes , quinque verueces , duo boues pacificorum sacrificium in Et
59 †ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים
filij Ghamliel appropinquatio ‡ Hæc. quinque anni filij agni ,quinque
חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן גמליאל בן־
.Pedahsur
פדהצור׃
.Ghidhoni filius Abidan, Biniamin filiis prælatus , nona die In
60 †ביום התשיעי נשיא לבני בנימן אבידן בן־גדעני׃
,eius pondus centũ &,triginta , vna argenti scutella ‡ eius Appropinquatio
61 †קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה
ipsæ ambæ: sanctitatis seclo in seclorum septuaginta argenti phiala vna
מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם
.munus in oleo cum confusa simila plenæ
מלאים סלת בלולה בשמן למנחה׃

pro peccato. pro sacrificio arietes hirci anniculi † est oblatio. princeps filiorum oblatio ‡ fuit argentea argentea, secundum seclum permixta oblationem. [x] כפף anniculus [y] פרה holocaustũ. pro peccato. pro sacrificio arietes hirci anniculi est oblatio. princeps filiorum Oblatio ‡ fuit argentea argentea, secundum seclum permixta oblationem. [z] מנח anniculus holocaustũ. pro peccato. pro sacrificio arietes hirci anniculi est oblatio. princeps filiorum Oblatio ‡ fuit argentea argentea secundum seclum permixta oblationem. aries anniculus holocaustũ. pro peccato. pro sacrificio arietes hirci anniculi ‡ est oblatio. princeps filiorum Oblatio ‡ fuit argentea argentea secundum seclum permixta oblationem.

.suffitu plenum aureorum decem vnum Cochleare
62 †[n] כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת׃
filius vnus agnus ,vnus veruex ,bouis filius vnus Iuuencus
63 †[o] פר אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־
: peccatum in vnus caprarum Hircus .ascensionem in sui anni
64 שנתו לעלה׃ †שעיר־עזים אחד לחטאת׃
arietes ,quinque verueces ,duo boues pacificorum sacrificium in Et
65 †ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים
filij Abidan appropinquatio ‖ Hęc .quinque anni filij agni , quinque
חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן אבידן בן־
Achihesér ,Dan filiis prælatus , decima die In .Ghidhoni
66 גדעני׃ †ביום העשירי נשיא לבני דן אחיעזר
centum & triginta , vna argẽti scutella ‡ ei⁹ Appropinquatio. Hãmisaddai fili⁹
67 בן־עמישדי׃ †קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה
:sanctitatis seclo in seclorum septuaginta ,argenti vna phiala , eius pondus
משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש
.munus in oleo cum confusa simila plenæ ipsæ ambæ
[p] שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה׃
.suffitu plenum aureorum decem vnum Cochleare
68 †[q] כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת׃
sui anni filius vnus agnus , vnus aries , bouis filius vnus Iuuencus
69 †[r] פר אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו
.peccatum in vnus caprarum Hircus .ascensionẽ in
70 לעלה׃ †שעיר־עזים אחד לחטאת׃
arietes , quinque verueces , duo boues pacificorum sacrificium in Et
71 †ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים
.Hãmisaddai filij Achihesér oblatio ‡ Hęc.quĩq; anni filij agni , quinque
חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן אחיעזר בן־עמישדי׃
.Hochran filius Paghiel , Aser filiis prælatus , die vndecima die In
72 †ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר פגעיאל בן־עכרן׃
,eius pondus centũ & triginta , vna argenti scutella † eius Appropinquatio
73 †קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה
ipsæ ambæ ;sanctitatis seclo in , seclorum septuaginta ,argenti vna phiala
מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם
.munus in oleo cum confusa simila plenæ
מלאים סלת בלולה בשמן למנחה׃
.suffitu plenum ,aureorum decem vnum Cochleare
74 †כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת׃
sui anni filius vnus agnus ,vnus aries ,bouis filius vnus Iuuencus
75 †פר אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו
.peccatum in vnus caprarum Hircus .ascensionem in
76 לעלה׃ †שעיר־עזים אחד לחטאת׃
arietes ,quinque verueces ,duo boues pacificorum sacrificium in Et
77 †ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים
filij Paghiel appropinquatio ‡ Hæc .quinque anni filij agni , quinque
חמשה כבשים [s] בני־שנה חמשה זה קרבן פגעיאל בן־
Achirah, Naphthali filiis prælatus , die duodecima die In .Hochrã
78 עכרן׃ †ביום שנים־עשר יום נשיא לבני נפתלי אחירע
centum & triginta , vna argenti scutella * eius Appropinquatio .Henan filius
79 בן־עינן׃ †קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה
,sanctitatis seclo in seclorum septuaginta argenti vna phiala ,eius pondus
משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש
.munus in oleo cum confusa simila plenæ ipsæ ambæ
שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה׃
.suffitu plenum ,aureorum decem vnum Cochleare
80 †כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת׃
eius anni filius vnus agnus ,vnus aries ,bouis filius vnus Iuuencus
81 †פר אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד [t] בן־[v] שנתו
.ascensionem in
לעלה׃
:peccatum in vnus caprarum Hircus
82 †שעיר־עזים אחד לחטאת׃
arietes ,quinque verueces , duo boues pacificorum sacrificiũ in Et
83 †ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתודים
filij Achirah appropinquatio † hæc .quinque anni filij agni , quinque
חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן אחירע בן־
.Henan
עינן׃
.Israel prælatis à ipsum vngi die in altaris dedicatio ‖ Hæc
84 †זאת [a] חנכת המזבח ביום המשח אתו מאת נשיאי ישראל
cochlearia ,duodecim argenti phialæ ,duodecim argenti scutella
קערת כסף שתים עשרה מזרקי־כסף שנים עשר כפות
.duodecim aurea
זהב שתים עשרה׃
fusorium , septuaginta & ;argenti vna scutella centum & Triginta
85 †שלשים ומאה הקערה האחת כסף ושבעים המזרק

aries anniculus holocaustũ. pro peccato : pro sacrificio arietes hirci anniculi ‖ est oblatio princeps filiorum Oblatio ‡ fuit argentea argentea secundum seclum permixta oblationem. anniculus in holocaustum. pro peccato. arietes hirci anniculi ‡ est princeps filiorum Oblatio † fuit argentea, argentea secundum seclum permixta oblationem. anniculus holocaustũ. pro peccato. arietes hirci anniculi ‡ est oblatio princeps filiorum Oblatio * fuit argentea argentea secundum seclum permixta oblationem. anniculus holocaustũ. pro peccato. arietes hirci anniculi ‡ est oblatio ‖ est qua vnctum fuit à principibus [a] חנך argenteæ argentea, phiala vna.

:peccatum in vnus caprarum Hircus
16 †שעיר־עזים אחד לחטאת׃
hirci duces ,quinque arietes , duo boues pacificorum sacrificiū in Et
17 †ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתודים
filij Nachson appropinquatio †hæc .quinque anni filij agni , quinque
חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן נחשון בן־
filius Nathanel fecit appropinquare secunda die In .Hamminadab
18 עמינדב׃ †ביום השני הקריב נתנאל בן־
.Issachar prælatus ,Suhar
צוער נשיא יששכר׃
,vnam argenti scutellam suam appropinquationem fecit Appropinquare
19 †הקרב את־קרבנו קערת־כסף אחת
seclorū septuaginta,argenteā vnā phialam,eius pondus centū & triginta
שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל
.munus in oleo cum confusa simila plenas ipsas ambas ,sanctitatis seclo in
בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה׃
.suffitu plenum aureorum decem vnum Cochlear
20 †כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת׃
filium vnum agnum ,vnum arietem ,bouis filium vnum Iuuencum
21 †פר אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־
: peccatum in vnum caprarum Hircum .ascensionem in sui anni
22 שנתו לעלה׃ †שעיר־עזים אחד לחטאת׃
duces hircos ,quinque arietes ,duos boues pacificorum sacrificium in Et
23 †ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים
filij Nethanel appropinquatio Hęc .quinque anni filios agnos , quinque
חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן נתנאל בן־
Eliab ,Zebulun filiis prælatus tertia die In .Suhar
24 צוער׃ †ביום השלישי נשיא לבני זבולן אליאב
centum & triginta , vna argenti scutella eius Appropinquatio .Chelō fili'
25 בן חלן׃ †קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה
:sanctitatis seclo in seclorum septuaginta ,argenti vna phiala , eius pondus
משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש
.munus in oleo cum confusa simila plenæ ipsæ ambæ
שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה׃
.suffitu plenum aureorum decem vnum Cochlear
26 †כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת׃
sui anni filius vnus agnus , vnus aries , bouis filius vnus Iuuencus
27 †פר אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו
.peccatum in vnus caprarum Hircus .ascensionē in
28 לעלה׃ †שעיר־עזים אחד לחטאת׃
duces hirci ,quinque arietes , duo boues pacificorum sacrificium in Et
29 †ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים
.Chelō filij Eliab appropinquatio Hæc .quinque anni filij agni , quinque
חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן אליאב בן־חלן׃
.Sedeur filius Elisur , Reuben filiis prælatus , quarta die In
30 †ביום הרביעי נשיא לבני ראובן אליצור בן־שדיאור׃
,eius pondus centū & triginta , vna argenti scutella eius Appropinquatio
31 †קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה
ipsæ ambæ ;sanctitatis seclo in , seclorum septuaginta ,argenti vna phiala
מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם
.munus in oleo cum confusa simila plenæ
מלאים סלת בלולה בשמן למנחה׃
.suffitu plenum ,aureorum decem vnum Cochlear
32 †כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת׃
sui anni filius vnus agnus ,vnus aries ,bouis filius vnus Iuuencus
33 †פר אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו
.peccatum in vnus caprarum Hircus .ascensionem in
34 לעלה׃ †שעיר־עזים אחד לחטאת׃
duces hirci ,quinque arietes ,duo boues pacificorum sacrificium in Et
35 †ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים
filij Elisur appropinquatio Hæc .quinque anni filij agni , quinque
חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן אליצור בן־
filius Selumiel , Simhon filiis prælatus , quinta die In .Sedeur
36 שדיאור׃ †ביום החמישי נשיא לבני שמעון שלמיאל בן־
centum & triginta , vna argenti scutella eius Appropinquatio .Surisaddai
37 צורישדי׃ †קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה
,sanctitatis seclo in seclorum septuaginta argenti vna phiala,eius pondus
משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש
.munus in oleo cum confusa simila plenæ ipsæ ambæ
שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה׃
.suffitu plenum ,aureorum decem vnum Cochlear
38 †כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת׃
eius anni filius vnus agnus ,vnus aries ,bouis filius vnus Iuuencus
39 †פר אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו
.ascensionem in
לעלה׃

pro peccato. | anniculi †est oblatio | obtulit | princeps | obtulit oblationem argenteam | secundum seclum permixta oblationem | [n] כפף | anniculum | [o] פרה | holocaustū. | pro peccato: | anniculos †est oblatio | princeps filiorum | oblatio †fuit | argentea | argentea, secundum seclum permixta oblationem. | [p] שנה | [q] כפף | anniculus | [r] פרה | in holocaustum. | pro peccato. | anniculi †est oblatio | princeps filiorum | Oblatio †fuit argentea argentea secundum seclum permixta oblationem. | anniculus | holocaustū. pro peccato. | anniculi †est oblatio | [s] בנה | princeps filiorum | Oblatio *fuit argentea argentea secundum seclum permixta oblationem. | anniculus | [t] בנה [v] שנה | holocaustū.

DOMINO suam appropinquationē vouerit qui Nazaræi lex† Hæc
21 †זאת [a] תורת הנזיר אשר [b] ידר קרבנו ליהוה
quod eius voti os iuxta :eius man' attinget quod præter, suā separationem super
על־נזרו מלבד אשר [c] תשיג ידו כפי נדרו אשר
.sui Nazaræatus legem super , faciet sic, vouerit
ידר כן יעשה על תורת נזרו׃
: dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
22 †וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
filiis benedicetis Sic:dicendo ,eius filios ad & Aharon ad Loquere
23 †דבר אל־אהרן ואל־בניו לאמר כה תברכו את־בני
:te custodiat &,DOMINVS tibi Benedicat .eis dicendo , Israel
24 ישראל אמור להם׃ †יברכך יהוה וישמרך׃
.tui misereatur & , te ad suas facies DOMINVS faciat Lucere
25 †[d] יאר יהוה פניו אליך [e] ויחנך׃
.pacem tibi ponat & , te ad suas facies DOMINVS Eleuet
26 †[f] ישא יהוה פניו אליך וישם לך שלום׃
.eis benedicam ego & , Israel filios super meū nomen ponent Et
27 †[g] ושמו את־שמי על־בני ישראל ואני אברכם׃

CAP. VII. ז

vnxit & ,tabernaculū erigere Moseh complere die in fuit Et
1 †[a] ויהי ביום [b] כלות משה [c] להקים את־המשכן וימשח
omnia & , altare & ,eius vasa omnia & ,illud sanctificauit &,illud
אתו ויקדש אתו ואת־כל־כליו ואת־המזבח ואת־כל־
.ea sanctificauit & ,ea vnxit & ;eius vasa
כליו וימשחם ויקדש אתם׃
ipsi,suorū patrum domus capita , Israel prælati fecerunt appropinquare Et
2 †ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבתם הם
.visitatos super stantes ipsi ,extensionum prælati
נשיאי [d] המטת הם העמדים על־הפקדים׃
plaustra sex ,DOMINI facies ad suam appropinquationē adduxerūt Et
3 †[e] ויביאו את־קרבנם לפני יהוה שש־עגלת
bouem & , prælatis duobus super plaustrū ,boues duodecim &,operimēti
צב ושני עשר בקר עגלה על־שני הנשאים ושור
.tabernaculi facies ad ea fecerunt accedere & , vni
לאחד ויקריבו אותם לפני המשכן׃
:dicendo ,Moseh ad DOMINVS dixit Et
4 †ויאמר יהוה אל־משה לאמר׃
.conuentus tentorij opus faciendum ad erunt & ,eis cum à Cape
5 †[f] קח מאתם והיו לעבד את־עבדת אהל מועד
.sui seruitij os iuxta viro ,Leuitis ea dabis Et
ונתתה אותם אל־[g] הלוים איש כפי עבדתו׃
ad ea dedit & , bouem & , plaustra Moseh accepit Et
6 †ויקח משה את־העגלת ואת־הבקר ויתן אותם אל־
dedit boues quatuor & , plaustra Duo .Leuitas
7 הלוים׃ †את [h] שתי העגלות ואת ארבעת הבקר נתן
.eorum seruitij os iuxta , Gherson filiis
לבני גרשון כפי עבדתם׃
,Merari filiis dedit boues octo & , plaustra quatuor Et
8 †ואת ארבע העגלת ואת שמנת הבקר נתן לבני מררי
.sacerdotis Aharon filij Ithamar manu in,eorum seruitij os iuxta
כפי עבדתם ביד איתמר בן־אהרן הכהן׃
humero in,eos sup sanctitatis seruitiū quia:dedit nō Chehath filiis Et
9 †ולבני קהת לא נתן כי־עבדת הקדש עלהם בכתף
die in altaris dedicationem prælati fecerunt accedere Et .ferent
10 [i] ישאו׃ †ויקריבו הנשאים את חנכת המזבח ביום
facies ad suam appropinquationem prælati fecerunt accedere & ,eum vngi
המשח אתו ויקריבו הנשיאם את־קרבנם לפני
,diem in vnus Prælatus : Moseh ad DOMINVS dixit Et .altaris
11 המזבח׃ †ויאמר יהוה אל־משה נשיא אחד ליום
dedicationē ad suā appropinquationē faciet appropinquare diem in vnus prælatus
נשיא אחד ליום יקריבו את־קרבנם לחנכת
prima die in faciens appropinquare fuit Et .altaris
12 המזבח׃ †[k] ויהי המקריב ביום הראשון את־
.Iehudah tribu è Hamminadab filius Nachson suam appropinquationem
קרבנו נחשון בן־עמינדב למטה יהודה׃
,eius pondus centum & triginta, vna argenti scutella eius oblatio Et
13 †וקרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה
ipsæ ambæ ,sanctitatis seclo in seclorum septuaginta argentea vna phiala
מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם
, vna Vola .munus in oleo cum confusa simila plenæ
14 מלאים סלת בלולה בשמן למנחה׃ †כף אחת
,bouis filius vnus Iuuencus . suffitu plena auri decem
15 עשרה זהב מלאה קטרת׃ †פר אחד בן־בקר
.ascensionem in sui anni filius vnus agnus , vnus aries
איל אחד כבש־אחד בן־שנתו לעלה׃

†est oblationem, | [a] ירה [b] נדר | pro Nazareatu suo, †id secundū votum suum, | [c] נשג | secundum | faciem suam super | [d] אור [e] חנן | faciem suam | [f] נשא | [g] שום | qua finiuit | [a] היה [b] כלה | [c] קום | obtulerunt principes principes tribuum qui steterunt numeratos. | [d] נטה | oblationem coram Dño, | [e] בוא à principibus, à singulo, obtulerunt coram tabernaculo. | ab tabernaculi ecclesiæ. | [f] לקח | vnicuique secundū opus suum. | [g] לוה | boues, | [h] שנה | secundum opus eorum. | secūdū opus eorum per manum opus ‖ erat ferebant. | obtulerunt principes pro dedicatione | [i] נשא | qua vnctum fuit, obtulerunt principes oblationem corā altari. Princeps per diē, princeps ‡per offeret oblationem | obtulit oblationem argentea | secundum seclum permixta oblationem. Cochlear vnum, plenum aureorum | anniculus holocaustū.

Nazaræatus sui,

,vini vite è fiet quod omni ab ,*suæ separationis* diebus Omnibus

4 כֹּל יְמֵי נִזְרוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מִגֶּפֶן הַיַּיִן

.comedet non corticem ad vsq; & acinis ab

מֵחַרְצַנִּים וְעַד־זָג לֹא יֹאכֵל׃

Nazaræatus sui,

super transibit non nouacula ,*suæ separationis* voti diebus Omnibus

5 כָּל־יְמֵי נֶדֶר נִזְרוֹ תַּעַר לֹא־יַעֲבֹר עַל־ יוֹם

donec compleantur crescere faciat comam quibus se Nazaræū fecerit ad

.DOMINO se separabit quibus dies *complendum ad vsque* , eius caput

רֹאשׁוֹ עַד־מְלֹאת הַיָּמִם אֲשֶׁר־יַזִּיר לַיהוָה

.sui capitis capilli *nuditatem magnificādo* , erit Sanctus

קָדֹשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ׃

non mortui animā *super* , DOMINO *eius separati* diebus Omnibus

6 כָּל־יְמֵי הַזִּירוֹ לַיהוָה עַל־נֶפֶשׁ מֵת לֹא מוּת

†super patre, *super matre sua, ‡super fratre †super sorore sua,

se polluet non ,*suæ sorori* † & ,suo fratri ‡ *suæ matri* * & ,suo patri ‡ .veniet

7 יָבֹא׃ לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאַחֹתוֹ לֹא־יִטַּמָּא

.eius caput super ‖ sui Dei separatio quia , *eos moriendo in* eis

לָהֶם בְּמֹתָם כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל־רֹאשׁוֹ׃

.DOMINO *ipse* sanctus sui Nazaræat* diebus Omnibus

8 כֹּל יְמֵי נִזְרוֹ קָדֹשׁ הוּא לַיהוָה׃ בּוֹא

cùm mortui fuerint, ‡est erit iuxta eum fortuito, *vel

polluerit & ,subito * *momento in eum super* mortuus fuerit mortu* cùm Et

9 וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו בְּפֶתַע פִּתְאֹם וְטִמֵּא

die in :*suæ* purificationis die in suū caput radet & :eius Nazaræat* caput

רֹאשׁ נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ בַּיּוֹם

.illud radet septima

הַשְּׁבִיעִי יְגַלְּחֶנּוּ׃

afferet

filios duos vel , turtures duos *adducet* octaua die in Et

10 וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָבִא שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי שָׁנָה תוֹר

tabernaculi ecclesiæ.

.*conuentus tentorij* ostium ad , sacerdotē ad ,columbæ

יוֹנָה אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ יָעַד

pro peccato, alterum pro holocausto eo quod

expiabit &;*ascensionem in vnum* & , *peccatum in* vnum sacerdos faciet Et

11 וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה וְכִפֶּר

suum caput sanctificabit & : animam super peccauit *quo de eū super*

עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל־הַנָּפֶשׁ וְקִדַּשׁ אֶת־רֹאשׁוֹ

,sui Nazaræatus dies DOMINO separabit Et .illa die in

12 בַּיּוֹם הַהוּא׃ וְהִזִּיר לַיהוָה אֶת־יְמֵי נִזְרוֹ

afferet anniculū pro delicto,

primi dies & :*culpam in sui anni filium* agnum *adducet &*

וְהֵבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן־שְׁנָתוֹ לְאָשָׁם וְהַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים נָפַל

.eius Nazaræatus fuit pollutus quoniam ,cadent

יִפְּלוּ כִּי טָמֵא נִזְרוֹ׃

†est Nazaræi. qua completi fuerint

adducet ,eius Nazaræat* dies *complendi* die In *separati* lex‡ hæc Et

13 וְזֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר בְּיוֹם מְלֹאת יְמֵי נִזְרוֹ יָבִיא יָרַח יוֹם

.*conuentus tentorij* ostium ad seipsum

אֹתוֹ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ בּוֹא

tabernaculi ecclesiæ.

filium agnum : DOMINO *suam appropinquationē faciet appropinquare* † Et

14 וְהִקְרִיב אֶת־קָרְבָּנוֹ לַיהוָה כֶּבֶשׂ בֶּן־ יָעַד

† offeret oblationē suam anniculum perfectum holocaustū anniculam

sui anni filiam vnam agnam &,*ascensionem in*‡ vnum *integrum sui anni*

שְׁנָתוֹ תָמִים אֶחָד לְעֹלָה וְכַבְשָׂה אַחַת בַּת־שְׁנָתָהּ

.*pacifica in*‡ perfectum vnum arietem & ,*peccatum in** perfectam

תְּמִימָה לְחַטָּאת וְאַיִל־אֶחָד תָּמִים לִשְׁלָמִים׃

lagana & ,oleo *cum confusas* placentas ,similę infermentatorū canistrū Et

15 וְסַל מַצּוֹת סֹלֶת חַלֹּת בְּלוּלֹת בַּשֶּׁמֶן וּרְקִיקֵי שָׁנָה בָּנָה

pro peccato, ,p pacificis. mixtas

.eorum libamina & , eorum munus &;oleo in inuncta infermentatorum

מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם׃

faciet &,DOMINI *facies ad* sacerdos *faciet appropinquare* Et

16 וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה אֶת־ מִן

offeret coram Dño, sacrificium pro peccato holocaustū

.illius *ascensionem* & , eius *peccatum*

חַטָּאתוֹ וְאֶת־עֹלָתוֹ׃

super DOMINO pacificorum sacrificium faciet arietem Et

17 וְאֶת־הָאַיִל יַעֲשֶׂה זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה עַל עֹלָה

in †ad tabernaculi ecclesiæ

.eius libamen & eius munus sacerdos faciet &,infermētatorū canistro

סַל הַמַּצּוֹת וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ׃

,sui Nazaræatus caput *conuentus tentorij* ostium † Nazaræus radet Et

18 וְגִלַּח הַנָּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נִזְרוֹ

cęsariem ponet †est coctum infermētatā ponet Nazaræi

qui ignem super *dabit* & sui; Nazaræatus capitis *capillum* capiet &

וְלָקַח אֶת־שְׂעַר רֹאשׁ נִזְרוֹ וְנָתַן עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר־

brachium sacerdos capiet Et .pacificorum sacrificiū subter †

19 תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים׃ וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזְּרֹעַ

laganum & ,canistro ē vnam *azymā* placentam & , ariete ab *bullitum*

בְּשֵׁלָה מִן־הָאַיִל וְחַלַּת מַצָּה אַחַת מִן־הַסַּל וּרְקִיק

fuerit rasus postquam *separati* volas super *dabit* & , vnum azymū

מַצָּה אֶחָד וְנָתַן עַל־כַּפֵּי הַנָּזִיר אַחַר הִתְגַּלְּחוֹ אֶת־ כַּפַּף

eleuabit eleuationem coram Domino,

facies ad agitationem sacerdos ea *agitabit* Et .eius Nazaræatus

20 נִזְרוֹ׃ וְהֵנִיף אוֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה לִפְנֵי נוּף

est sacerdotis tam quàm armus Nazaræus

armum super & , eleuationis pectus *super sacerdoti illud* sanctitas:DOMINI

יְהוָה קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן עַל חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְעַל שׁוֹק

,vinum *separatus* bibat postea & : exaltationis

הַתְּרוּמָה וְאַחַר יִשְׁתֶּה הַנָּזִיר יָיִן׃

dicet & ,sacerdos eam adiurabit Et .*execrantes* amaræ aquæ maledictionis.

19 וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים׃ מַיִם מָרִים

declinasti non si & , tecum vir concubuit non Si : mulierem ad

אֶל־הָאִשָּׁה אִם־לֹא שָׁכַב אִישׁ אֹתָךְ וְאִם־לֹא שָׂטִית שֹׂטָה

execrantibus amaris aquis ab esto *libera* , tuo viro sub immunditiā ‖ ad immunda aqua amara maledicta hac.

טֻמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ הִנָּקִי מִמֵּי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים

,es polluta *quia* & , tuo viro sub declinasti *quia tu* Et .*istis*

20 הָאֵלֶּה׃ וְאַתְּ כִּי שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת נִקָּה מָרַר

.tuum virum præter suum concubitū te in vir dedit & Sin autem

וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ אֶת־שְׁכָבְתּוֹ מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ׃

dicet & ,maledictionis iuramēto in mulierē sacerdos adiurabit Et

21 וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה וְאָמַר

, maledictionem in te DOMINVS Det :mulierem ad sacerdos

הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה יִתֵּן יְהוָה אוֹתָךְ לְאָלָה

DOMINVS *dando in*, tui populi medio in adiurationem in & cùm dederit

וְלִשְׁבֻעָה בְּתוֹךְ עַמֵּךְ בְּתֵת יְהוָה אֶת־ נָתַן

.intumescentem tuum vterum & ,cadens tuum femur maledictionis vt tumescere faciant

יְרֵכֵךְ נֹפֶלֶת וְאֶת־בִּטְנֵךְ צָבָה׃

vterum *inflandū ad*,tua viscera in istæ *maledicentes* aquæ veniant Et

22 וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ לַצְבּוֹת בֶּטֶן צָבָה

.amen,Amen: mulier dicet Et . fœmur *faciendum cadere ad* & ‖ Vt iua ea hu.

וְלַנְפִּל יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן׃

delebit & , libro in sacerdos has maledictiones scribet Et

23 וְכָתַב אֶת־הָאָלֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר וּמָחָה

amaras aquas ad cum aqua amara.

אֶל־מֵי הַמָּרִים׃ מַיִם

;*maledicentes amaras aquas* mulieri dabit potum Et

24 וְהִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים

aquā amarā maledictam & ingredietur aqua maledictionis amara.

amaritudines in maledictionem immittentes aquæ eā in *ingredientur* &

וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים לְמָרִים׃

eleuabit &,zelotypiarū munus mulieris manu è sacerdos capiet Et

25 וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֵת מִנְחַת הַקְּנָאֹת וְהֵנִיף נוּף

super eam *faciet appropinquare* & , DOMINI *facies ad* munus

coram Domino,& offeret capies pugillum

אֶת־הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל־

,eius memoria cum munere de sacerdos *comprehendet* Et .altare

26 הַמִּזְבֵּחַ׃ וְקָמַץ הַכֹּהֵן מִן־הַמִּנְחָה אֶת־אַזְכָּרָתָהּ

.aquas mulieri potum dabit postea &,altare sup faciet suffire &

וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְאַחַר יַשְׁקֶה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־הַמָּיִם׃

fuerit preuaricata &,fuerit polluta si,erit Et.aquas ei potum dabit Et

27 וְהִשְׁקָהּ אֶת־הַמַּיִם וְהָיְתָה אִם־נִטְמְאָה וַתִּמְעֹל

maledictionem immittentes aquæ eā in *ingredientur* &,suū virū ī preuaricatione

ingredietur aqua maledicta amara,

מַעַל בְּאִישָׁהּ וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים

mulier erit & ; eius femur cadet &,eius vter* tumescet & , *amaras in*

לְמָרִים וְצָבְתָה בִטְנָהּ וְנָפְלָה יְרֵכָהּ וְהָיְתָה הָאִשָּׁה

.sui populi *interiori* in maledictione in medio

לְאָלָה בְּקֶרֶב עַמָּהּ׃

,erit innocens & :*ipsa* munda sed , mulier fuit polluta non si Et est

28 וְאִם־לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וּטְהֹרָה הִוא וְנִקְּתָה

declinauerit *quod* , zelotypiarū lex‡ Hæc .*semine seminabitur* & est cum

29 וְנִזְרְעָה זָרַע׃ זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאֹת אֲשֶׁר תִּשְׂטֶה יְהִי

.fuerit polluta & , suo viro sub mulier

אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁהּ וְנִטְמָאָה׃

fuerit zelatus &,zelotypiæ spiritus *eum super transierit quod* viri Vel

Vel si super virum transierit

30 אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲבֹר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא

fecerit &,DOMINI *facies ad* mulierem stare fecerit &,suā vxorem coram Domino, † fecundum

אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהֶעֱמִיד אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה

.hanc legem omnem † sacerdos ei יְהִי

לָהּ הַכֹּהֵן אֵת כָּל־הַתּוֹרָה הַזֹּאת׃

portabit ipsa mulier & : iniquitate ab vir erit innocens Et

31 וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן וְהָאִשָּׁה הַהִוא תִּשָּׂא נָשָׂא

suam peruersitatem pœnam iniquitatis suæ.

אֶת־עֲוֹנָהּ׃

CAP. VI. ו

:dicendo Mosch ad DOMINVS est locutus Et

1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃

mulier vel Vir : eos ad dices & , Israel filios ad Loquere

2 דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה

.DOMINO se separandū ad *separati* votū vouendo mirificauerit cū separauerit se Nazaræi,

כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַיהוָה׃ נֵזֶר

,bibet non sechar acetum &, vini Acetum.se separabit sechar & vino A

3 מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה

siccas & , *virides* vuas & , bibet non *vuarum madefactionē omnem* & omne madefactum vuis recentes,

וְכָל־מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים וִיבֵשִׁים לַח

.comedet non

לֹא יֹאכֵל׃

annorũ quinquaginta filiũ ad vſq; &,ſupra &,annorũ triginta filio A
30 מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן־חמשים שנה
tentorij ſeruitium ſeruiendum ad, exercitum ad ingredientẽ omnẽ, eos viſitabis
תפקדם כל־הבא לצבא לעבד את־עבדת אהל
tentorio in, eorum ſeruitium omne ad, eorũ oneris cuſtodia ‡ hæc Et .conuentus
31 מועד׃ וזאת משמרת משאם לכל־עבדתם באהל
.eius baſes & eius columnæ &,eius vectes &,tabernaculi Aſſeres: conuentus
מועד קרשי המשכן ובריחיו ועמודיו ואדניו׃
,earũ funes &,earũ claui &,earũ baſes &,vndiquaque atrij columnæ Et
32 ועמודי החצר סביב ואדניהם ויתדתם ומיתריהם
viſitabitis nominibus in &,earum ſeruitio omni &, earum vaſis omnibus cũ
לכל־כליהם ולכל עבדתם ובשמת תפקדו
.eorum oneris cuſtodiæ vaſa
את־כלי משמרת משאם׃
tẽtorio in, eorum ſeruitio omni‡, Merari filiorũ familiarũ ſeruitium Hoc
33 זאת עבדת משפחת בני מררי לכל־עבדתם באהל
.ſacerdotis Aharon filij Ithamar manu in, conuentus
מועד ביד איתמר בן־אהרן הכהן׃
,Chehathi filios cœtus prælati &,Aharon &,Moſeh viſitabit Et
34 ויפקד משה ואהרן ונשיאי העדה את־בני הקהתי
.ſuorum patrum domum ad &, ſuas familias ad
למשפחתם ולבית אבתם׃
quinquaginta filium ad vſque &,ſupra &,annorum triginta filio A
35 מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן־חמשים
.conuentus tentorio in ſeruitium ad, exercitum ad ingredientẽ oẽm, annorũ
שנה כל־הבא לצבא לעבדה באהל מועד׃
genti-ſeptin millia duo, ſuas familias ad eorum viſitati fuerunt Et
36 ויהיו פקדיהם למשפחתם אלפים שבע מאות
ſeruientis omnis, Chehathi familiarum viſitati † Iſti .quinquaginta &
37 וחמשים׃ אלה פקודי משפחת הקהתי כל־העבד
DOMINI os ſuper Aharon &,Moſeh viſitauit quos, conuentus tentorio in
באהל מועד אשר פקד משה ואהרן על־פי יהוה
,ſuas familias ad, Gerſon filiorum viſitati Et .Moſeh manu in
38 ביד־משה׃ ופקודי בני גרשון למשפחותם
,ſupra &,annorum triginta filio A .ſuorum patrum domum ad &
39 ולבית אבתם׃ מבן שלשים שנה ומעלה
ſeruitium ad, exercitũ ad ingrediẽs oĩs, annorũ quinquaginta filiũ ad vſq; &
ועד בן־חמשים שנה כל־הבא לצבא לעבדה
domum ad, ſuas familias ad eorũ viſitati fuerũt Et .conuentus tẽtorio in
40 באהל מועד׃ ויהיו פקדיהם למשפחתם לבית
.triginta &, ſexcenti &,millia duo, ſuorum patrum
אבתם אלפים ושש מאות ושלשים׃
tentorio in ſeruiẽtis omnis, Gerſon filiorũ familiarũ viſitati † Iſti
41 אלה פקודי משפחת בני גרשון כל־העבד באהל
.DOMINI os ſuper Aharon &,Moſeh viſitauit quos, conuẽtus
מועד אשר פקד משה ואהרן על־פי יהוה׃
domum ad, ſuas familias ad Merari filiorum familiarum viſitati Et
42 ופקודי משפחת בני מררי למשפחתם לבית
filium ad vſque &,ſupra &,annorum triginta filio A ;ſuorũ patrum
43 אבתם׃ מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן־
tentorio in ſeruitium ad exercitum ad ingrediens omnis, annorũ quinquaginta
חמשים שנה כל־הבא לצבא לעבדה באהל
millia tria, eorum familias ad eorum viſitati fuerunt Et .conuentus
44 מועד׃ ויהיו פקדיהם למשפחתם שלשת אלפים
quos, Merari filiorum familiarum viſitati ‡ Iſti .ducenti &
45 ומאתים׃ אלה פקודי משפחת בני מררי אשר
.Moſeh manu in DOMINI os ſuper Aharõ & Moſeh viſitauit
פקד משה ואהרן על־פי יהוה ביד־משה׃
,Iſrael prælati &,Aharon &,Moſeh viſitauit quos viſitati Omnes
46 כל־הפקדים אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל
.ſuorum patrum domum ad &, ſuas familias ad, Leuitas
את־הלוים למשפחתם ולבית אבתם׃
quinquaginta filium ad vſq; &,ſupra &,annorum triginta filio A
47 מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן־חמשים
oneris ſeruitium & ,ſeruitij ſeruitium ſeruiendum ad ingrediẽs omnis, annorũ
שנה כל־הבא לעבד עבדת עבדה ועבדת משא
,millia octo, eorum viſitati fuerunt Et .conuentus tentorio in
48 באהל מועד׃ ויהיו פקדיהם שמנת אלפים
.octoginta & quingenti &
וחמש מאות ושמנים׃
virum virum, Moſeh manu in eos viſitauit DOMINI os Super
49 על־פי יהוה פקד אתם ביד־משה איש איש
præcepit quos‡, eorum numeratos &,ſuum onus ſuper &,ſuum ſeruitiũ ſup
על־עבדתו ועל־משאו ופקדיו אשר־צוה
.Moſeh DOMINVS
יהוה את־משה׃

numerabis pugnã, vt faciant opus tabernaculi eccleſiæ. ‡ eſt
[d] בוא
in omni opere eorum, eccleſiæ: Tabulæ
יתד [e] יתד [d]
opere per nomina numerabitis
[f] כלה
[g] נשא
opus ‡in opere tabernaculo eccleſiæ per manum
[h] יעד
numerabit principes cõgregationis per per
in pugnam, opus eccleſiæ.
[i] בוא
numerati per
[k] מאה
† ſunt numerati operantis tabernaculo eccleſiæ; numerauit iuxta imperium per manum numerati per per pugnam, opus eccleſiæ. numerati per per
[l] היה
†ſunt numerati eccleſiæ numerauit iuxta ſermonem numerati per per
pugnam opus eccleſiæ. numerati per ‡ſunt numerati numerauit iuxta ſermonem per manum numerati numerauit principes per per
[m] לוה
[n] בנה
ad faciendũ opus operis, & opus
[o] בוא [p] נשא
eccleſiæ. numerati
[q] מאה
Iuxta ſermonem numerauit per manum ſingulos ſecundũ opus iuxta ‡ ſicut

CAP. V. ה

.dicendo, Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
1 וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
omnem caſtrametatione ẽ emittant &, Iſrael filiis Præcipe
2 צו את־בני ישראל וישלחו מן־המחנה כל־
.anima † immundum omnem & ,fluentem omnẽ &, leproſum
צרוע וכל־זב וכל טמא לנפש׃
:eos emittetis caſtrametationẽ extra ad .emittetis fœminã ad vſq; maſculo A
3 מזכר עד־נקבה תשלחו אל־מחוץ למחנה תשלחום
.eorum medio in habitans ego quorum , ſua caſtra polluent non &
ולא יטמאו את־מחניהם אשר אני שכן בתוכם׃
extra ad eos emiſerunt &, Iſrael filij ſic fecerunt Et
4 ויעשו־כן בני ישראל וישלחו אותם אל־מחוץ
,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Quemadmodum .caſtrametationẽ
למחנה כאשר דבר יהוה אל־משה
.Iſrael filij fecerunt ſic
כן עשו בני ישראל׃
: dicendo Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
5 וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
omnib' ex fecerint cùm mulier ſiue Vir :Iſrael filios ad Loquere
6 דבר אל־בני ישראל איש או־אשה כי יעשו מכל־
deliquerit & , DOMINVM in præuaricationẽ præuaricãdũ ad hominis peccatis
חטאת האדם למעל מעל ביהוה ואשמה
,fecerũt quod ,ſuo peccato † ſe confitebuntur Et .ipſa anima
7 הנפש ההוא׃ והתודו את־חטאתם אשר עשו
addet eius quintam ‡ &, eius capite in ſuum delictum reſtituet &
והשיב את־אשמו בראשו וחמישתו יסף
.ei deliquit cui dabit &, illam ſuper
עליו ונתן לאשר אשם לו׃
delictum, eum ad delictum reſtituendum ad, redimens viro †non ſi Et
8 ואם־אין לאיש גאל להשיב האשם אליו האשם
expiabit quo expiationum arietem præter ;ſacerdoti , DOMINO redditum
המושב ליהוה לכהן מלבד איל הכפרים אשר יכפר־
Iſrael filiorum ſanctitatibus omnibus eleuatio omnis Et .eum ſuper eo in
9 בו עליו׃ וכל־תרומה לכל־קדשי בני־ישראל
,eius ſanctitates viro Et .erit ipſi ,ſacerdoti offerent quam
10 אשר־יקריבו לכהן לו יהיה׃ ואיש את־קדשיו
.erit ipſi ,ſacerdoti dederit quod vir : erunt ipſi
לו יהיו איש אשר־יתן לכהן לו יהיה׃
:dicendo ,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
11 וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
cùm ,vir Vir :eos ad dices & ,Iſrael filios ad Loquere
12 דבר אל־בני ישראל ואמרת אלהם איש איש כי־
: præuaricationem eum in fuerit præuaricata & ,eius vxor declinauerit
תשטה אשתו ומעלה בו מעל׃
oculis ab fuerit abſcõditũ & ,ſeminis cubatione ea cum vir iacuerit Et
13 ושכב איש אתה שכבת־זרע ונעלם מעיני
non ipſa & ,eam in ‡ non teſtis & ,fuerit polluta ipſa & ,latuerit & ,ſui viri
אישה ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה והוא לא
fuerit zelatus & , zeli ſpiritus eum ſuper trãſierit Et .fuerit deprehẽſa
14 נתפשה׃ ועבר עליו רוח־קנאה וקנא
,zeli ſpiritus eũ ſuper tranſierit vel :fuerit polluta ipſa & , ſuam vxorẽ
את־אשתו והוא נטמאה או־עבר עליו רוח־קנאה
:fuerit polluta non ipſa & , ſuam vxorem fuerit zelatus &
וקנא את־אשתו והיא לא נטמאה׃
adducet & ,ſacerdotem ad ſuam vxorem vir faciet venire Et
15 והביא האיש את־אשתו אל־הכהן והביא את־
non:hordeorum farinæ ephah ‡ decimam, eam ſuper eius appropinquationem
קרבנה עליה עשירת האיפה קמח שערים לא־
munus quia ,thus eam ſuper dabit non & ,oleum eam ſuper effundet
יצק עליו שמן ולא־יתן עליו לבנה כי־מנחת
.peruerſitatem memorantis memoriæ munus ;ipſum , zelotypiarũ
קנאת הוא מנחת זכרון מזכרת עון׃
facies ad eam ſtare faciet & , ſacerdos eam faciet appropinquare Et
16 והקריב אתה הכהן והעמדה לפני
de & , teſta vaſe in ſanctas aquas ſacerdos capiet Et .DOMINI
17 יהוה׃ ולקח הכהן מים קדשים בכלי־חרש ומן־
dabit & , ſacerdos capiet, tabernaculi pauimento in erit qui puluere
העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן
facies ad mulierem ſacerdos faciet ſtare Et .aquas ad
18 אל־המים׃ והעמיד הכהן את־האשה לפני
eius volas ſuper dabit & , mulieris caput nudabit &, DOMINI
יהוה ופרע את־ראש האשה ונתן על־כפיה את
erunt ſacerdotis manu in Et. ipſa zelotypiarum munus; memoriæ munus
מנחת הזכרון מנחת קנאת הוא וביד הכהן יהיו

caſtris patientem fluxum
[a] צוה
ſuper animã: [b] זוב
caſtra habito
[c] עשה
caſtra.
hominum vt præuaricentur †ſuper
[d] ידה
cũ ſorte eius; ‡ partem
[e] שוב
ei contra quẽ deliquit. fuerit propinquus vt reſtituat ei; reſtituitur ſacerdotis erit; per quẽ expiabit eum. oblatio omniũ ſanctitatum vnicuique
[f] היה [g] נתן
coierit quiſpiam coitu ‡ fuerit
[h] עוד
zelotypiæ
zelotypiæ,
afferet oblationem eius cum ea
[i] בוא
‡ partem
eſt
iniquitatem.
[k] עוה
coram Domino.
teſtaceo
ponet in aquam.
[l] לקח
coram Domino,
[m] כפף
eſt.

, septuaginta & , tres , milia viginti & , duo , eorum *visitatos* ad, supra & secundum numeratos
ומעלה לפקדיהם שנים ועשרים אלף שלשה ושבעים
: dicendo Mosch ad DOMINVS est locutus Et .ducenti &
44 ומאתים: וידבר יהוה אל־משה לאמר:
& , Israel filiis in primogenito omni pro Leuitas Cape
45 קח את־הלוים תחת כל־בכור בבני ישראל ואת־
.DOMINVS Ego .Leuitæ *mihi* erũt & , eorũ animali pro Leuitarum animal mei
בהמת הלוים תחת בהמתם והיו־לי הלוים אני יהוה:
, ducentorum & , septuaginta & , trium *redemptiones* Et pro redemptione
46 ואת פדויי השלשה והשבעים והמאתים
.Israel filiorũ primogenito à *Leuitas super superabundantium* qui supsunt Leuitis,
העדפים על־הלוים מבכור בני ישראל:
sanctuarij *seclo in* : *capiti* seclos quinque , quinque capies Et per caput, secundũ seclũ
47 ולקחת חמשת חמשת שקלים לגלגלת בשקל הקדש
, Aharon argentum dabis Et .Sechel *gerah* Viginti .capies obolorũ est
48 תקח עשרים גרה השקל: ונתתה הכסף לאהרן
.eis *in superabundantium* redemptiones eius filiis & eorum qui su persunt ex
ולבניו פדויי העדפים בהם:
super superabundantibus ex , redemptionis argentum Mosch accepit Et his qui super fuerant ad
49 ויקח משה את כסף הפדיום מאת העדפים על
accepit Israel filiorum primogenito A .Leuitarum redemptiones
50 פדויי הלוים: מאת בכור בני ישראל לקח
seclo in , mille & , trecentos &, sexaginta & quinque , argentum secundũ seclum
את־הכסף חמשה וששים ושלש מאות ואלף בשקל
, Aharon redemptionum argentum Mosch dedit Et .sanctitatis
51 הקדש: ויתן משה את־כסף הפדים לאהרן
DOMINVS præcepit quemadmodum , DOMINI *os super* eius filiis & iuxta sermonem
ולבניו על־פי יהוה כאשר צוה יהוה
.Mosch
את־משה:

CAP. IIII. ד

: dicendo , Aharon ad & Mosch ad DOMINVS est locutus Et
1 וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר:
, Leui filiorum medio è Chehath filiorum *caput* Tolle Cape summã per
2 נשא את־ראש בני קהת מתוך בני לוי
.suorum patrum domum *ad* , suas familias *ad*
למשפחתם לבית אבתם:
quinquaginta filium ad vsque &, supra & , annorum triginta filio A vt faciãt opus
3 מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן־חמשים
functionem faciendum ad , exercitum ad ingredientem omnem , annorum
שנה כל־בא לצבא לעשות מלאכה
tentorio in, Chehath filiorũ *seruitium* Hoc .*conuentus tentorio* in † tabernaculo ecclesiæ.
4 באהל מועד: זאת עבדת בני־קהת באהל
.sanctitatum *sanctitate* , *conuentus* est opus ecclesiæ sanctitatis
מועד קדש הקדשים:
facient descẽdere &, *castrametatione proficiscẽdo in*, ei9 filij &, Aharõ veniet Et ‡ quãdo proficiscentur castra,
5 ובא אהרן ובניו בנסע המחנה והורדו
. testimonij arcam illo in operient & , operimenti velum
את פרכת המסך וכסו־בה את ארן העדת:
vestem expandẽt & , taxi pellis operimentum eam super ponẽt Et * pannũ totũ hyacinthinũ
6 ונתנו עליו כסוי עור תחש ופרשו בגד־
.eius vectes ponẽt & , desuper *hyacinthi totam*
כליל תכלת מלמעלה ושמו בדיו:
eam super ponẽt &, *hyacinthi vestẽ* expandent facierum mensam super Et panum
7 ועל שלחן הפנים יפרשו בגד תכלת ונתנו עליו
calamos medios & , *mundatoria* & , cochlearia & , scutellas ‡ pannũ hyacinthinum, † cyathos, operimenti
את־הקערת ואת־הכפת ואת־המנקית ואת־קשות
.erit eam super iugis panis & : *libaminis*
הנסך ולחם התמיד עליו יהיה:
eam operient & , cocci vermiculi vestem *ea* super expandent Et
8 ופרשו עליהם בגד תולעת שני וכסו אתו
.eius vectes ponẽt & , taxi pellis opertorio *in* ‡ eam
במכסה עור תחש ושמו את־בדיו:
& , luminaris candelabrum operiẽt & , hyacinthi vestẽ capient Et
9 ולקחו בגד תכלת וכסו את־מנרת המאור ואת־
vasa omnia & , eius *receptacula* & , eius *captatoria* & , eius lucernas forcipes, arulas
נרתיה ואת־מלקחיה ואת־מחתתיה ואת כל־כלי
omnia & , illud ponẽt Et *eis in* ei ministrabunt quibus , eius olei
שמנה אשר ישרתו־לה בהם: ונתנו אתה ואת־כל־
.*perticam* super dabunt &, taxi pellis *opertorium ad* eius vasa cum opertorio vectem.
10 כליה אל־מכסה עור תחש ונתנו על־המוט:
illud operient & , hyacinthi vestem expandent auri altare super Et
11 ועל מזבח הזהב יפרשו בגד תכלת וכסו אתו
.eius vectes ponẽt & , taxi pellis operimento in
במכסה עור תחש ושמו את־בדיו:

Margin (right): מאה, לקח, פדה, נתן, מאה, פדה, הפדים, בנה, לוה, בוא, עשה, צבא, יעד, ירד, סכך, כסה עור, שום, כפף, נקה, קשה, נור, חתה, כלה

eis in ministrabunt quibus ministerij vasa omnia capient Et
12 ולקחו את־כל־כלי השרת אשר ישרתו־בם
operimento in ea operient &, hyacinthi *vestem ad dabũt* &, sanctitate in
בקדש ונתנו אל־בגד תכלת וכסו אותם במכסה
.perticam super *dabunt* & , taxi pellis
עור תחש ונתנו על־המוט:
.purpuræ *vestem* illud super expãdẽt & , *altare excinerabũt* Et
13 ודשנו את־המזבח ופרשו עליו בגד ארגמן:
illud super ministrabunt quibus , eius vasa omnia illud super dabunt Et
14 ונתנו עליו את־כל־כליו אשר ישרתו עליו
omnia , *sparsoria* & , scopas & , *tridentes* , *receptacula eis in*
בהם את־המחתת את־המזלגת ואת־היעים ואת־המזרקת כל
.ei9 vectes ponẽt &, taxi pellis operimẽtũ illud sup expãdẽt Et. altaris vasa
כלי המזבח ופרשו עליו כסוי עור תחש ושמו בדיו:
omnia & , sanctitatem *operiendum ad* eius filij &, Aharon *perficiet* Et
15 וכלה אהרן־ובניו לכסת את־הקדש ואת־כל־
, Chehath filij venient postea & , *castrametationẽ proficiscẽdo in* , sanctitatis vasa
כלי הקדש בנסע המחנה ואחרי־כן יבאו בני־קהת
onus Ista .moriantur & , sanctitatem *ad* tangent non & , *portandum ad*
לשאת ולא־יגעו אל־הקדש ומתו אלה משא
.*conuentus tentorio* in Chehath, filiorũ
בני־קהת באהל מועד:
, luminaris oleum sacerdotis Aharon filij Elhazar *præfectura* Et
16 ופקדת אלעזר בן־אהרן הכהן שמן המאור
*visitatio**, vnctionis oleum & , *iuge munus* &, aromatum suffimentum &
וקטרת הסמים ומנחת התמיד ושמן המשחה פקדת
.eius vasis in &, sanctitate in, eo in quæ omniũ &, tabernaculi omnis
כל־המשכן וכל־אשר־בו בקדש ובכליו:
: dicendo , Aharon ad & Mosch ad DOMINVS est locutus Et
17 וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר:
: Leuitarum medio è Chehati familiarũ *virgam* excidatis Ne
18 אל־תכריתו את־שבט משפחת הקהתי מתוך הלוים:
eos appropinquãdo In : morietur nõ & , viuent & , eis facite hoc Et
19 וזאת עשו להם וחיו ולא ימתו בגשתם את־
virum : eos ponent & , veniet eius filij & Aharon, sanctitatũ sanctitate
קדש הקדשים אהרן ובניו יבאו ושמו אותם איש
.suum onus *ad* & suũ *seruitium super virũ*
איש על־עבדתו ואל־משאו:
.morientur & , sanctitatem *absorbere iuxta, vidẽdũ ad* ingredietur nõ Et
20 ולא־יבאו לראות כבלע את־הקדש ומתו:
: dicendo , Mosch ad DOMINVS est locutus Et
21 וידבר יהוה אל־משה לאמר:
, suorũ patrum domũ *ad* ipsos etiã, Gerson filiorũ *caput* Tolle
22 נשא את־ראש בני גרשון גם־הם לבית אבתם
filium ad vsque , supra & , annorũ triginta filio A .suas familias *ad*
23 למשפחתם: מבן שלשים שנה ומעלה עד בן־
militandum ad ingredientem omnem , eos *visitabis* annorum quinquaginta
חמשים שנה תפקד אותם כל־הבא לצבא
.*conuentus tentorio in seruitium seruiendum ad* , *militiam*
צבא לעבד עבדה באהל מועד:
.*onus in* & , faciendum ad Gersuni familiarum *seruitium* Hoc
24 זאת עבדת משפחת הגרשני לעבד ולמשא:
.eius operimẽtũ, cõuẽtus tentoriũ &, tabernaculi cortinas portabunt Et
25 ונשאו את־יריעת המשכן ואת־אהל מועד מכסהו
ostij ad tegumentũ & , desuper illud super quod taxi operimentũ &
ומכסה התחש אשר־עליו מלמעלה ואת־מסך פתח
portæ ostij tegumentũ & , atrij *fundas* Et .*conuentus* tentorij
26 אהל מועד: ואת קלעי החצר ואת־מסך פתח שער
& , vndiquaque altare super & , tabernaculum super quod , atrij
החצר אשר על־המשכן ועל־המזבח סביב ואת
quod omne Et *eorum seruitij* vasa omnia & , eorum fines
מיתריהם ואת־כל־כלי עבדתם ואת כל־אשר
, facient & , eis fiet
יעשה להם ועבדו:
filiorum *seruitium* omne erit eius filiorum & , Aharon *os Super*
27 על־פי אהרן ובניו תהיה כל־עבדת בני
comẽdabitis Et. eorum *seruitium omne ad* , eorum *onus omne ad* , Gersuni
הגרשני לכל־משאם ולכל עבדתם ופקדתם
.eorum onus omne custodia in *eos super*
עלהם במשמרת את כל־משאם:
, *conuentus tentorio* in Gersuni filiorum familiarum *seruitium* Hoc
28 זאת עבדת משפחת בני הגרשני באהל מועד
.sacerdotis Aharon filij Ithamar *manu in* eorum custodia &
ומשמרתם ביד איתמר בן־אהרן הכהן:
.*eos visitabis* suorũ patrum domũ *ad* , suas familias *ad* , Merari Filios
29 בני מררי למשפחתם לבית־אבתם תפקד אתם:

Margin (left): ponẽt in panno; נתן כסה; ponent; remouebunt cinerem altaris; pannum in quibus ministrant; כלה; arulas, fuscinulas, † crateras; שום; consummabunt; ‖ vt operiant quãdo proficiscentur castra, vt portent; † Ista sunt onera; נשא מות; tabernaculo ecclesiæ. ‡ functio ‖ est oblatio iugis, * functio † sunt; tribum; quando appinquabunt ‖ ad; נגש; singulos opus super; vt videant, quando operient; ראה; Cape summã per; per numerabis ad pugnãdũ pugnã, vt faciant opus in tabernaculo ecclesiæ; יעד; opus ad portãdũ; נשא; ecclesiæ, † est; סכך; ecclesiæ. cortinas; ‖ est; operis eius; Iuxta sermonem; opus in omni onere; † in omni opere; deponetis apud eos; opus tabernaculo ecclesiæ, per manum; per; per numerabis.

Do M I N V s præcepit quæ omnia iuxta ,Iſrael filij fecerunt Et
34 †[q] וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
ſunt profecti ſic & ,ſua vexilla ad ſunt caſtrametati ſic ,Moſeh per
אֶת־מֹשֶׁה כֵּן־חָנוּ לְדִגְלֵיהֶם וְכֵן נָסָעוּ
.ſuorum patrum domum ſuper ſuas familias ad vnuſquiſque per
אִישׁ לְמִשְׁפְּחֹתָיו עַל־בֵּית אֲבֹתָיו׃

עָשָׂה[q] per per

CAP. III. ג

Do M I N V s eſt locutus †die in ,Moſeh & ,Aharon generationes *iſtæ Et
1 † וְאֵלֶּה [a] תּוֹלְדֹת אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה בְּיוֹם דִּבֶּר יְהוָה
:Aharon filiorū nomina ‡ hæc Et . Sinai monte in Moſeh cum
2 אֶת־מֹשֶׁה בְּהַר סִינָי׃ † וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־אַהֲרֹן
nomina * Iſta ,Ithamar & ,Elhazar ,Abihu & ,Nadab Primogenitus
הַבְּכֹר ׀ נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר׃ † אֵלֶּה שְׁמוֹת 3
eorum manum impleuit ‡ quorum ,vnctorum ,ſacerdotum Aharon filiorum
בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים הַמְּשֻׁחִים אֲשֶׁר־מִלֵּא יָדָם
D o m i n i facies ad † Abihu & Nadab eſt mortuus Et .ſacerdotio fungēdū ad
4 לְכַהֵן׃ †[b] וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא לִפְנֵי יְהוָה
.Sinai deſerto in D o m i n i facies ad ‡ extraneū ignem eos faciendo accedere in
בְּהַקְרִבָם אֵשׁ זָרָה לִפְנֵי יְהוָה בְּמִדְבַּר סִינַי
ſuper ‡ Ithamar & ,Elhazar ſacerdotio eſt funct° & ,eis fuerūt non filij &
וּבָנִים לֹא־[c]הָיוּ לָהֶם וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר עַל־
,Moſeh ad D o m i n v s eſt locutus Et .ſui patris * Aharon facies
5 [d] פְּנֵי אַהֲרֹן אֲבִיהֶם׃ † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
facies ad ‖ eam facies ſtare & ,Leui extenſionem † appropinquare Fac :dicendo
6 לֵּאמֹר׃ † הַקְרֵב אֶת־[e]מַטֵּה לֵוִי וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי
,eius cuſtodiam cuſtodient Et . ei miniſtrabūt & ,ſacerdotis ‡ Aharon
7 אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְשֵׁרְתוּ אֹתוֹ׃ † וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתּוֹ
ſeruitutē ſeruiendū ad ,conuentus tentorij facies ad ‡ cœtus oīs cuſtodiam &
וְאֶת־מִשְׁמֶרֶת כָּל־[f]הָעֵדָה לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת
cuſtodiam & ,conuētus * tētorij vaſa omnia cuſtodient Et . tabernaculi
8 הַמִּשְׁכָּן׃ † וְשָׁמְרוּ אֶת־כָּל־[g]כְּלֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־מִשְׁמֶרֶת
.tabernaculi ſeruitutem ſeruiendū ad ,Iſrael filiorum
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן׃
ei ipſi † dati ,dati :eius filijs & ,Aharon Leuitas dabis Et
9 †[h] וְנָתַתָּה אֶת־הַלְוִיִּם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו נְתוּנִם נְתוּנִם הֵמָּה לוֹ
,viſitabis ‡ eius filios & ,Aharon Et . Iſrael filiis à
10 מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † וְאֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־[i]בָּנָיו תִּפְקֹד
.morietur ,propinquās ‡ ,extraneus Et .ſuū ſacerdotiū cuſtodiēt &
וְשָׁמְרוּ אֶת־כְּהֻנָּתָם וְהַזָּר הַקָּרֵב [k] יוּמָת׃
: dicendo ,Moſeh ad D o m i n v s eſt locutus Et
11 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
pro ,Iſrael filiorum medio è Leuitas accepi ecce ego Et
12 † וַאֲנִי הִנֵּה לָקַחְתִּי אֶת־[l]הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת
mihi erunt & :Iſrael filiis à vulue apertione primogenito omni
כָּל־בְּכוֹר פֶּטֶר רֶחֶם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל [m] וְהָיוּ לִי
omne me percutere ‡ die in † ,primogenitū omne mihi * Quia . Leuitæ
13 הַלְוִיִּם׃ † כִּי לִי כָּל־בְּכוֹר בְּיוֹם [n] הַכֹּתִי כָל־
primogenitū omne mihi ſanctificaui ,Aegypti terra in primogenitum
בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי לִי כָל־בְּכוֹר
.D o m i n v s Ego .erunt mihi ,animal ad vſq; homine Ab .Iſrael in
בְּיִשְׂרָאֵל מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה לִי יִהְיוּ אֲנִי יְהוָה׃
:dicendo ,Sinai deſerto in Moſeh ad D o m i n v s eſt locutus Et
14 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי לֵאמֹר׃
.ſuas familias ad * ,ſuorū patrum domum ad ‡ Leui filios Viſita
15 † פְּקֹד אֶת־בְּנֵי לֵוִי לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם
. eos viſitabis ,ſupra & ,menſis filio à maſculum Omnem
כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמַעְלָה תִּפְקְדֵם׃
.erat iuſſus quēadmodū ,D o m i n i os ſuper † Moſeh eos viſitauit Et
16 † וַיִּפְקֹד אֹתָם מֹשֶׁה עַל־פִּי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צֻוָּה׃
.Merari & ,Chehath & ,Gherſon ,ſuis nominibus in Leui filij iſti fuerunt Et
17 † וַיִּהְיוּ־אֵלֶּה בְנֵי־לֵוִי בִּשְׁמֹתָם גֵּרְשׁוֹן וּקְהָת וּמְרָרִי׃
.Simhi & ,Libni ,ſuas familias ad ‡ Gherſon filiorū nomina † hæc Et
18 † וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־גֵרְשׁוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם לִבְנִי וְשִׁמְעִי׃
,Chebron ,Iſhar & ,Hamram ,ſuas familias ad Chehath filij Et
19 † וּבְנֵי קְהָת לְמִשְׁפְּחֹתָם עַמְרָם וְיִצְהָר חֶבְרוֹן
Iſtæ .Muſi & ,Machli ,ſuas familias ad Merari filij Et . Huzziel &
20 וְעֻזִּיאֵל׃ † וּבְנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם מַחְלִי וּמוּשִׁי אֵלֶּה
familia Gherſon ‡ Ipſi .ſuorum patrum domum ad Leui familiæ ipſæ
21 הֵם מִשְׁפְּחֹת הַלֵּוִי לְבֵית אֲבֹתָם׃ † לְגֵרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת
.Gherſuni familiæ ipſa Iſtæ .Simhi familia & ,Libni
הַלִּבְנִי וּמִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְעִי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחֹת הַגֵּרְשֻׁנִּי׃
;ſupra & ,menſis filio à maſculi omnis numero in † eorum ,Viſitati
22 † פְּקֻדֵיהֶם בְּמִסְפַּר כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמַעְלָה
.quingenti & ,millia ſeptem ,eorum viſitati *
פְּקֻדֵיהֶם שִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃

* ſunt † qua [a] יָלַד ‡ ſunt * ſunt qui vncti ſunt, ‡ conſecrauit vt ſacerdotio fungerentur. † corā Dño, quando obtulerunt [b] מוּת ‡ coram Dño [c] הָיָה ‡ coram * patre ſuo. [d] פָּנָה [e] נָטָה † tribum ‖ coram ‡ ſacerdote, ‡ corā tabernaculo eccleſiæ, [f] יָעַד * eccleſiæ, [g] כָּלָה † erunt [h] נָתַן ‡ præficies, [i] בָּנָה ‡ qui appropinquauerit, [k] מוּת [l] לָוָה quod aperit vuluam [m] הָיָה * meum fuit † à ‡ qua percuſſi [n] נָכָה mea Numera ‡ per domos * per numerabis numerauit † iuxta ſermonem per noīa ſua, † ſunt ‡ per per per ſunt ! per ‡ De ſunt Numerati † ſecundum numerum * numerati

Familiæ Gherſuni poſt tabernaculū caſtrametabuntur ad mare .
23 † מִשְׁפְּחֹת הַגֵּרְשֻׁנִּי אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן [o] יַחֲנוּ יָמָּה׃
Et prælatus domus patris Gherſuni, Eliaſaph filius Lael .
24 † וּנְשִׂיא בֵית־אָב לַגֵּרְשֻׁנִּי אֶלְיָסָף בֶּן־לָאֵל׃
Et cuſtodia filiorum Gherſon in tentorio conuentus tabernaculū, & tētoriū,
25 † וּמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי־גֵרְשׁוֹן בְּאֹהֶל [p] מוֹעֵד הַמִּשְׁכָּן וְהָאֹהֶל
operimētum eius, & tegumentum ‡ oſtij tentorij ‡ conuentus .
מִכְסֵהוּ [q] וּמָסַךְ פֶּתַח אֹהֶל [r] מוֹעֵד׃
Et * funde atrij, & operimentum oſtij atrij quod † ſuper
26 † וְקַלְעֵי הֶחָצֵר וְאֶת־מָסַךְ פֶּתַח הֶחָצֵר אֲשֶׁר עַל־
tabernaculū, & ‡ ſuper altare vndiquaque, & funes eius ad omne
הַמִּשְׁכָּן וְעַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מֵיתָרָיו לְכֹל
ſeruitium eius . Et ‡ ipſi Chehath familia Hamrami, & familia Iſhari,
27 עֲבֹדָתוֹ׃ † וְלִקְהָת מִשְׁפַּחַת הָעַמְרָמִי וּמִשְׁפַּחַת הַיִּצְהָרִי
& familia Chebroni, & familia Huzzieli . Iſtæ ipſæ familiæ
וּמִשְׁפַּחַת הַחֶבְרֹנִי וּמִשְׁפַּחַת הָעָזִּיאֵלִי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחֹת
Chehathi. In numero omnis maſculi à filio menſis, & ſupra,
28 הַקְּהָתִי׃ † בְּמִסְפַּר כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמַעְלָה
‡ octo milia, & ſexcenti, cuſtodientes cuſtodiam ſanctitatis .
שְׁמֹנַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ [s] מֵאוֹת שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ׃
Familiæ filiorum Chehath caſtrametabuntur ſuper femur tabernaculi
29 † מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־קְהָת [t] יַחֲנוּ עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן
ad auſtrum . Et * prælatus domus patris † familiis Chehathi,
30 תֵּימָנָה׃ † וּנְשִׂיא בֵית־אָב לְמִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי
Eliſaphan filius Huzziel . Et cuſtodia eorum ‡ arca, & menſa,
31 אֱלִיצָפָן בֶּן־עֻזִּיאֵל׃ † וּמִשְׁמַרְתָּם הָאָרֹן וְהַשֻּׁלְחָן
& candelabrum, & altaria, & vaſa ſanctitatis, quibus miniſtrabunt
וְהַמְּנֹרָה [v] וְהַמִּזְבְּחֹת [x] וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ
in eis, & operimentum, & omne † ſeruitium eius.
בָּהֶם וְהַמָּסָךְ וְכֹל עֲבֹדָתוֹ׃
Et prælatus prælatorum Leui † Elhazar filius Aharon ſacerdotis,
32 † וּנְשִׂיא נְשִׂיאֵי [y] הַלֵּוִי אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן
‡ præfectura cuſtodientiū cuſtodiam ſanctitatis . † Ipſi Merari familia
33 פְּקֻדַּת שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ׃ † לִמְרָרִי מִשְׁפַּחַת
Machli, & familia Muſi . Iſtæ * ipſæ familiæ Merari .
הַמַּחְלִי וּמִשְׁפַּחַת הַמּוּשִׁי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחֹת מְרָרִי׃
Et viſitati eorum ‡ in numero omnis maſculi à filio menſis, & ſupra,
34 † וּפְקֻדֵיהֶם בְּמִסְפַּר כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמַעְלָה
ſex milia, & ducenti . Et prælatus domus patris ‡ familiis
35 שֵׁשֶׁת אֲלָפִים וּמָאתָיִם׃ † וּנְשִׂיא בֵית־אָב לְמִשְׁפְּחֹת
Merari, † Suriel filius Abichail . Super femur tabernaculi caſtrametabuntur
מְרָרִי צוּרִיאֵל בֶּן־אֲבִיחָיִל עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ
ad aquilonem . Et viſitatio cuſtodiæ filiorum Merari, * aſseres tabernaculi,
36 צָפֹנָה׃ † וּפְקֻדַּת מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי מְרָרִי קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן
& vectes eius, & colūnæ eius, & baſes eius, & omnia vaſa eius, & omne
וּבְרִיחָיו וְעַמֻּדָיו וַאֲדָנָיו וְכָל־כֵּלָיו וְכֹל
ſeruitium eius . Et columnæ atrij vndiquaque, & baſes earum,
37 עֲבֹדָתוֹ׃ † וְעַמֻּדֵי הֶחָצֵר סָבִיב וְאַדְנֵיהֶם
& claui earum, & funes earum . Et caſtrametantes ad facies tabernaculi,
38 וִיתֵדֹתָם וּמֵיתְרֵיהֶם׃ † וְהַחֹנִים לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן
ad ‡ anterius, ad facies tentorij conuentus ad orientem, Moſeh, & Aharon,
קֵדְמָה לִפְנֵי אֹהֶל־מוֹעֵד מִזְרָחָה מֹשֶׁה ׀ וְאַהֲרֹן
& filij eius cuſtodientes cuſtodiam ſanctuarij, ad cuſtodiam filiorum
וּבָנָיו שֹׁמְרִים מִשְׁמֶרֶת הַמִּקְדָּשׁ לְמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי
Iſrael . & extraneus, appropinquans, morietur.
יִשְׂרָאֵל וְהַזָּר הַקָּרֵב [a] יוּמָת׃
Omnes * viſitati Leuitarum quos † viſitauit Moſeh, & Aharon, ‡ ſuper
39 † כָּל־פְּקוּדֵי [b] הַלְוִיִּם אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־
os D o m i n i ad familias eorū, omnis maſculus à filio menſis, & ſupra,
פִּי יְהוָה לְמִשְׁפְּחֹתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמַעְלָה
duo, & viginti milia . Et dixit D o m i n v s ad Moſeh:
40 [c] שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אָלֶף׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
* Viſita omnem primogenitum maſculum † filiis Iſrael, à filio menſis,
פְּקֹד כָּל־בְּכֹר זָכָר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֶּן־חֹדֶשׁ
& ſupra: & ‡ tolle numerum nominū eorum . Et capies Leuitas
41 וָמַעְלָה [d] וְשָׂא אֵת מִסְפַּר שְׁמֹתָם׃ † וְלָקַחְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם
mihi . Ego D o m i n v s . Pro omni primogenito in filiis Iſrael, &
לִי אֲנִי יְהוָה תַּחַת כָּל־בְּכֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵת
animal Leuitarum pro omni primogenito in animali filiorum
בֶּהֱמַת הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בְּבֶהֱמַת בְּנֵי
Iſrael . Et viſitauit Moſeh, quemadmodū præcepit D o m i n v s
42 יִשְׂרָאֵל׃ † וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
ei, omnem primogenitum in filiis Iſrael .
אֹתוֹ אֶת־כָּל־בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
Et fuit oīs primogenitus maſculus † in numero nominum à filio mēſis,
43 † [e] וַיְהִי כָל־בְּכוֹר זָכָר בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן־חֹדֶשׁ

occidentem. [o] חָנָה princeps tabernaculo eccleſiæ erit [p] יָעַד ‡ eccleſiæ. ‖ aulæum [q] סָכַךְ [r] יָעַד * cortinæ † erat iuxta ‡ iuxta opus ‡ de ſunt Secundum numerum ‡ fuerunt [s] מֵאָה iuxta latus [t] חָנָה meridiem. * princeps † familiarum ‡ erit [v] נוּר [x] כָּלָה aulæum, † opus princeps principum † erit [y] לָוָה ‡ præfectus † De * ſunt numerati ‡ ſecundum numerum princeps ‡ familiarum ‡ erit Iuxta latus functio * tabulæ omne opus caſtrametabuntur ante tabernaculū, ‡ orientem, ante tabernaculum eccleſiæ qui appropinquauerit, [a] מוּת * numerati † numerauit ‡ iuxta ſermonem ‡ per [b] לָוָה [c] שָׁנָה * Numera † filiorum ‡ cape [d] נָשָׂא numerauit † ſecundum numerum [e] הָיָה

.quingenti & ,millia quadragīta & ,vnū ,Aser tribū ad‡ eorum Visitati
41 †פְּקֻדֵיהֶם [r]לְמַטֵּה אָשֵׁר אֶחָד וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ [s]מֵאוֹת׃
domum ad ,suas familias ad eorum‡generationes † Naphtali Filij*
42 † בְּנֵי נַפְתָּלִי [t]תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
,supra & ,annorum viginti filio à ,nominum numero in ,suorum patrum
אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה
,tria,Naphtali tribū ad ‡ eorū Visitati .exercitum egrediens omnis
43 כֹּל יֹצֵא צָבָא׃ †פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה נַפְתָּלִי שְׁלֹשָׁה
.quadringenti & ,millia quinquaginta &
וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃
prælati & ,Aharon & Moseh visitauit† quos visitati Isti
44 † אֵלֶּה הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי
.fuerūt suorū patrum domū ad vnus vir : viri duodecim ,Israel
יִשְׂרָאֵל [v]שְׁנֵים עָשָׂר אִישׁ אִישׁ־אֶחָד לְבֵית־אֲבֹתָיו [x]הָיוּ׃
,suorum patrū domum ad‡ Israel filiorum visitati omnes fuerunt Et
45 †וַיִּהְיוּ כָּל־פְּקוּדֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם
. Israel in exercitum egrediens omnis ,supra & ,annorum viginti filio à
מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל־יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל׃
,millia tria & ,millia sexcenta , visitati omnes fuerunt Et
46 †וַיִּהְיוּ כָּל־הַפְּקֻדִים שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
,suorū patrū tribum ad Leuitæ Et .quinquaginta & quingenti &
47 וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים׃ †[y]וְהַלְוִיִּם לְמַטֵּה אֲבֹתָם
.eorum medio in sunt visitati non
לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹכָם׃
:dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
48 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
non eorum caput* & ,visitabis‡non Leui extensionem Veruntamen
49 † אַךְ אֶת־מַטֵּה לֵוִי לֹא תִפְקֹד וְאֶת־רֹאשָׁם לֹא
fac visitare † tu Et . Israel filiorum medio in ,tolles
50 [z]תִשָּׂא בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ †וְאַתָּה הַפְקֵד אֶת
sup & ,eius vasis oībus super & ,testimonij tabernaculo super Leuitas
הַלְוִיִּם עַל־מִשְׁכַּן [a]הָעֵדֻת וְעַל כָּל־[b]כֵּלָיו וְעַל
,eius vasa omnia & ,tabernaculum portabunt Ipsi .ei † quæ omnibus
כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ הֵמָּה יִשְׂאוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו
proficiscēdo in Et .castrametabūtur tabernaculū circū,& ei ministrabūt ipsi &
51 וְהֵם יְשָׁרְתֻהוּ וְסָבִיב לַמִּשְׁכָּן [c]יַחֲנוּ׃ †וּבִנְסֹעַ
,tabernaculum castrametādo in‡& ,Leuitę illud faciēt descēdere ,tabernaculū
הַמִּשְׁכָּן יוֹרִידוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וּבַחֲנֹת הַמִּשְׁכָּן
castrametabūt Et .morietur propinquus extrane⁹ & .Leuitę illud faciēt stare
52 [d]יָקִימוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם [e]וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת׃ †וְחָנוּ
super vnusquisque & ,suā castrametationē super vir ‡ , Israel filij
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ עַל־מַחֲנֵהוּ וְאִישׁ עַל־
circum† castrametabuntur Leuitæ Et .suos exercitus ad*suū vexillum
53 דִּגְלוֹ לְצִבְאֹתָם׃ †וְהַלְוִיִּם יַחֲנוּ סָבִיב
.Israel filiorum cœtum super feruor‡ erit nō & ,testimonij tabernaculū
לְמִשְׁכַּן הָעֵדֻת וְלֹא־יִהְיֶה קֶצֶף עַל־[f]עֲדַת [g]בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
fecerūt Et .testimonij tabernaculi custodiam Leuitæ custodient Et
54 וְשָׁמְרוּ [h]הַלְוִיִּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן [i]הָעֵדוּת׃ [k]†וַיַּעֲשׂוּ
.fecerūt sic ,Moseh DOMINVS præcepit quæ omnia iuxta :Israel filij
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ׃

Numerati ‡de tribu | נֹטֶה מֵאָה | * De filijs | † per | ‡ suas, per | secundum numerum | יָלַד | ad pugnam. | Numerati ‡de tribu | sunt numerati | †numerauit | principes | per | שָׁנָה הָיָה | numerati | ‡ per | ad pugnam | numerati | per | לָוָה | numerati | tribum | ‡ numerabis, | *summam capies | † præfice | נָשָׂא | עוּר כָּלָה | † sunt | quando proficiscetur | חָנָה | ‡quando manebit | qui appropinquauerit | קוּם זָרָה | ‡ vnusquisq; iuxta sua castra, | ‡ iuxta | * per | † in circuitu tabernaculi | ‡ ira | עוּר בָּנָה | לָוָה עוּד | עָשָׂה

CAP. II. ב

: dicendo ,Aharon ad & Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃
castrametabūtur,suorū patrū domuī‡signis in ,suū vexillū super Vnusquisq;
2 † אִישׁ עַל־דִּגְלוֹ בְאֹתֹת לְבֵית אֲבֹתָם [a]יַחֲנוּ
.castrametabuntur conuentus* tētorium circum regione è :Israel filij
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנֶּגֶד סָבִיב לְאֹהֶל־מוֹעֵד יַחֲנוּ׃
Iehudah castrametationis† vexillum,ortū ad ,orientē ad castrametantes Et
3 † וְהַחֹנִים קֵדְמָה מִזְרָחָה דֶּגֶל מַחֲנֵה יְהוּדָה
.Hamminadab fili⁹ Nachson‡Iehudah filiis prælatus‡Et .suos exercitus ad
לְצִבְאֹתָם וְנָשִׂיא לִבְנֵי יְהוּדָה נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב׃
.sexcenti & ,millia septuaginta & quatuor,eorū visitati‡& ,ei⁹exercit⁹ Et
4 † וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ [b]מֵאוֹת׃
Issachar filiis prælatus‡Et .Issachar tribus eum super castrametantes† Et
5 † וְהַחֹנִים עָלָיו [c]מַטֵּה יִשָּׂשכָר וְנָשִׂיא לִבְנֵי יִשָּׂשכָר
quatuor ,eius visitati*& ,eius exercitus Et .Suhar filius Nethaniel‡,
6 נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר׃ † וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָיו אַרְבָּעָה
prælatus‡& ,Zebulun Tribus .quadringenti & ,millia quinquaginta &
7 וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ †מַטֵּה זְבוּלֻן וְנָשִׂיא
,eius visitati‡&,eius exercitus Et .Chelon filius Eliab ,Zebulun filiis
8 לִבְנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן׃ † וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָיו
visitati Omnes .quadringenti & ,millia quinquaginta & septem
9 שִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ †כָּל־הַפְּקֻדִים
,millia sex &,millia octoginta & ,millia centū , Iehudah castrametationi
לְמַחֲנֵה יְהוּדָה מְאַת אֶלֶף וּשְׁמֹנִים אֶלֶף וְשֵׁשֶׁת־אֲלָפִים

iuxta ‡ domus | חָנָה | *ecclesiæ | castrametabuntur | † erit castrorum per | ‡princeps | ‡ erat | ‡numerati | מֵאָה | †castrametabuntur iuxta | ‡ princeps | ‡ erat | נָטָה | * numerati | ‡ princeps | ‡ numerati | numerati castrorum

.proficiscentur prius ,suos exercitus ad quadringenti &
וְאַרְבַּע־מֵאוֹת לְצִבְאֹתָם רִאשֹׁנָה [d]יִסָּעוּ׃
prælatus Et .suos exercitus ad austrū ad ‡ Reuben castrametationis Vexillum
10 †דֶּגֶל מַחֲנֵה רְאוּבֵן תֵּימָנָה לְצִבְאֹתָם וְנָשִׂיא
,eius visitati &,eius exercit⁹ Et .Sedeur filius Elisur Reuben filiis
11 לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָיו
.quingenti & ,millia quadraginta & sex
שִׁשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃
Simhon filiis prælatus Et .Simhon tribus eum super castrametantes Et
12 †וְהַחוֹנִם עָלָיו מַטֵּה שִׁמְעוֹן וְנָשִׂיא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן
,nouem ,eorum visitati & ,eius exercitus Et .Surisaddai filius Selumiel
13 שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃ †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם תִּשְׁעָה
.trecenti & millia quinquaginta &
וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת׃
:Rehuel filius Eliasaph ,Ghad filiis prælatus & .Ghad extensio Et
14 †וּמַטֵּה גָּד וְנָשִׂיא לִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בֶּן־רְעוּאֵל׃
,sexcenti & ,millia quadraginta & quinque,eorū visitati &,ei⁹ exercit⁹ Et
15 †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ [e]מֵאוֹת
centum,Reuben castrametationi visitati Omnes .quinquaginta &
16 וַחֲמִשִּׁים׃ †כָּל־הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה רְאוּבֵן מְאַת
quinquaginta & , quadringenti &,millia quinquaginta & ,vnū &,millia
אֶלֶף וְאֶחָד וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים
.proficiscentur secundi Et .suos exercitus ad
לְצִבְאֹתָם [f]וּשְׁנִיִּם [g]יִסָּעוּ׃
medio in Leuitarum castrametatio ,conuentus tentoriū proficiscetur Et
17 †וְנָסַע אֹהֶל־[h]מוֹעֵד מַחֲנֵה [i]הַלְוִיִּם בְּתוֹךְ
vnusquisque,proficiscentur sic ,castrametabūtur Quēadmodū .castrorum
הַמַּחֲנֹת. כַּאֲשֶׁר [k]יַחֲנוּ כֵּן יִסָּעוּ אִישׁ
Ephraim castrametationis Vexillum .sua vexilla ad ,manu sua super
18 עַל־יָדוֹ לְדִגְלֵיהֶם׃ †דֶּגֶל מַחֲנֵה אֶפְרַיִם
filius Elisamah † Ephraim filiis prælatus Et .mare ad suos exercitus ad
לְצִבְאֹתָם יָמָּה וְנָשִׂיא לִבְנֵי אֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־
millia quadraginta ,eorum visitati & eius exercitus Et .Hammihud
19 עַמִּיהוּד׃ †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעִים אֶלֶף
,Menasseh filijs prælatus &:Menasseh tribus eum super Et .quingenti &
20 וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ †וְעָלָיו [l]מַטֵּה מְנַשֶּׁה וְנָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה
,duo ,eorum visitati & ,eius exercitus Et .Pedasur filius Ghamliel
21 גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר׃ †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם
filiis prælatus et .Biniamin tribus Et .ducenti &,millia triginta &
22 וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וּמָאתָיִם׃ †וּמַטֵּה בִּנְיָמִן וְנָשִׂיא לִבְנֵי
quinque ,eorū visitati & ,eius exercit⁹ Et .Ghidhoni fili⁹ Abidan‡Binamin
23 בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי׃ †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה
castrametationi visitati Omnes .quadringenti & , millia triginta &
24 וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ †כָּל־הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה
:suos exercitus ad centum & ,millia octo & ,millia centum Ephraim
אֶפְרַיִם מְאַת אֶלֶף וּשְׁמֹנַת־אֲלָפִים וּמֵאָה לְצִבְאֹתָם
,aquilonem ad Dan castrametationis Vexillum .proficiscentur tertij et
25 וּשְׁלִשִׁים יִסָּעוּ׃ †דֶּגֶל מַחֲנֵה דָן צָפֹנָה
.Hammisaddai filius Achihezer,Dan filiis prælatus & :suos exercitus ad
לְצִבְאֹתָם וְנָשִׂיא לִבְנֵי דָן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃
.septingenti & millia sexaginta & , duo,eorum visitati & , ei⁹ exercit⁹ Et
26 †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת׃
,Paghiel ‡ Aser filiis prælatus Et .Aser extensio eū super castrametantes Et
27 †וְהַחֹנִים עָלָיו מַטֵּה אָשֵׁר וְנָשִׂיא לִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל
quadraginta & ,vnum , eorum visitati & ,eius exercit⁹ Et .Hochrā filius
28 בֶּן־עָכְרָן׃ †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אֶחָד וְאַרְבָּעִים
,Naphthali filiis prælatus Et . Naphthali extēsio Et .quingenti & ,millia
29 אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ †וּמַטֵּה נַפְתָּלִי וְנָשִׂיא לִבְנֵי נַפְתָּלִי
,tria ,eorum visitati & ,eius exercitus Et .Henan filius Achirah
30 אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן׃ †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
,Dan castrametationi visitati Omnes .quadringenti &,millia quinquaginta &
31 וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ †כָּל־הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה דָן
postremum ad .sexcenti & , millia quinquaginta & ,septē &,millia centum
[m]מְאַת אֶלֶף וְשִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת לָאַחֲרֹנָה
.sua vexilla ad proficiscentur
[n]יִסְעוּ לְדִגְלֵיהֶם׃
omnes , suorum patrum domum ad Israel filiorum visitati ‡ Isti
32 †אֵלֶּה פְקוּדֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם כָּל־
tria & ,millia sexcenta , suos exercitus ad castrorum visitati
פְּקוּדֵי [o]הַמַּחֲנֹת לְצִבְאֹתָם שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת
.quinquaginta & , quingenti & , millia
אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים׃
quemadmodum ,Israel filiorum medio in sunt visitati non Leuitæ Et
33 [p]†וְהַלְוִיִּם לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר
.Moseh DOMINVS præcepit
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃

per | נָסַע | castrorū ‡erit | per | princeps filiorum | numerati | castrametabuntur | iuxta | princeps filiorum | numerati | tribus | princeps filiorum | numerati | מֵאָה | numerati | castrorum | per | שָׁנָה נָסַע | castra | יָעַד לָוָה | חָנָה | in loco suo, | iuxta | castrorum | per | Occidentē. | princeps filiorum | †erat | numerati | iuxta | princeps filiorum | נָטָה | numerati | princeps filiorū ‡erat | numerati | numerati castrorum | per | castrorum | per | princeps filiorum | numerati | iuxta | tribus | princeps filiorū ‡erat | numerati | tribus | princeps filiorum | numerati | numerati castrorum | posterius | per | מֵאָה | נָסַע | ‡ sunt numerati per | numerati | per | חָנָה | fuerunt numerati | לָוָה

LIBER NVMERI,

HEBRAICE וידבר,

ID EST, ET LOCVTVS EST.

CAP. I. א

ET

Mosch ad DOMINVS est locutus
1 וידבר יהוה אל־משה
vna in ,coetus tabernaculo in ,Sinai deserto in
במדבר סיני באהל [a] מועד באחד
eos egrediendo ,secũdo anno in ,secundi mensis
לחדש [b] השני בשנה השנית [c] לצאתם
:dicendo ,Aegypti terra è
מארץ מצרים לאמר ׃
,suas familias ad‡Israel filiorum coetus omnis caput Tollite
2 [d]† שאו את־ראש כל־עדת בני־ישראל למשפחתם
. sua capita ad ‡ masculũ omnẽ nominum numero in†,suorum patrũ domui*
לבית אבתם במספר שמות כל־זכר לגלגלתם ׃
,Israel in exercitum‡egredientẽ omnẽ ,supra & ,annorum viginti filio A
3 †מבן עשרים שנה ומעלה כל־יצא צבא בישראל
erunt vobiscum Et . Aharon & tu ,suos exercitus ad† eos visitabitis*
4 תפקדו אתם לצבאתם אתה ואהרן ׃ †ואתכם [e] יהיו
.ipse* suorum patrũ domus caput‡ Vir .tribui vir vir‡
איש איש [f] למטה איש ראש לבית־אבתיו הוא ׃
,Reubẽ Ipsi‡.vobiscũ stabunt qui virorum nomina †hæc Et
5 †ואלה שמות האנשים אשר יעמדו אתכם לראובן
.Saddai Suri filius Selumiel ,Simhon Ipsi‡ . Sedeur filius Elisur
6 אליצור בן־שדיאור ׃ †לשמעון שלמיאל בן־צורישדי ׃
Nethanel ,Issachar‡ . Hamminadab filius Nachson ,Iehudah Ipsi‡
7 †ליהודה נחשון בן־עמינדב ׃ †ליששכר נתנאל
8 . Chelon filius Eliab ,Zebulun‡ . Suhar filius
בן־צוער ׃ †לזבולן אליאב בן־חלן ׃
9 ,Menasseh*.Hammihud filius Elisamah ,Ephraim Ipsi*,Ioseph Filiis*
10 †לבני יוסף לאפרים אלישמע בן־עמיהוד למנשה
.Ghidhoni filius Abidan ,Biniamin Ipsi‡ . Pedahsur filius Ghamliel
11 גמליאל בן־פדהצור ׃ †לבנימן אבידן בן־גדעני ׃
filius Paghiel ,Aser† . Hamisaddai filius ,Achihezer ,Dan†
12 †לדן אחיעזר בן־עמישדי ׃ †לאשר פגעיאל בן־
13 ,Napthali‡ . Dehuel filius Eliasaph ,Ghad‡ . Hochran
עכרן ׃ †לגד אליסף בן־דעואל ׃ †לנפתלי
14 tribuum prælati ,coetus conuocati ‖ Isti . Henan filius Achirah
15 אחירע בן־עינן ׃ †אלה קרואי העדה נשיאי [g] מטות
16 Mosch accepit Et . ipsi Israel millium capita‡,suorum patrum
17 אבותם ראשי אלפי ישראל הם ׃ [h]† ויקח משה
.nominibus in sunt nuncupati* qui ,istos viros Aharon &
ואהרן את האנשים האלה אשר נקבו בשמות ׃
.secundi mensis vna in fecerunt congregare coetum omnem Et
18 †ואת כל־[i] העדה הקהילו באחד לחדש [k] השני
numero in‖,suorum patrum domui‡,suas familias super se adgenerarunt† &
ויתילדו על־משפחתם לבית אבתם במספר
. sua capita ad‡ ,suprà & ,annorum viginti filio à ,nominum
שמות מבן עשרים שנה ומעלה לגלגלתם ׃
deserto in eos visitauit*& ,Mosch DOMINVS præcepit Quemadmodũ
19 †כאשר צוה יהוה את־משה ויפקדם במדבר
,eorum‡generationes†,Israel primogeniti Reuben filij fuerunt Et . Sinai
20 סיני ׃ †ויהיו בני־ראובן בכר ישראל [l] תולדתם
,sua capita ad* ,nominũ numero in‡,suorũ patrũ domũ ad‖,suas familias ad‖
למשפחתם לבית אבתם במספר שמות לגלגלתם
.exercitum‡egrediẽs oĩs ,supra & ,annorum viginti filio à masculus omnis
כל־זכר מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא׃
-quin & ,millia quadraginta & sex ,Reuben virgæ‡ eorum Visitati†
21 †פקדיהם למטה ראובן ששה וארבעים אלף וחמש
,suas familias ad† ,suas generationes*,Simhon Filiis Ipsis‡ . genti
22 [m] מאות ׃ †לבני שמעון תולדתם למשפחתם
omnis ,sua capita ad*,nominũ numero in‡ci⁹ visitati‖,suorũ patrũ domũ ad
לבית אבתם פקדיו במספר שמות לגלגלתם כל־
.pugnam egrediens omnis ,supra & ,annorum viginti filio à masculus
זכר מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא׃

ecclesiæ, [a] ועד
quo egressi sunt
[b] שנה [c] יצא
Capite summam
‡per
[d] נשא
*per domum
†secundum numerum
‡per
‡ad pugnam
*numerabitis
†per
[e] היה [f] נטה
‡singuli viri per tribus.
‡ princeps
* erit.
† sunt ‡ De
‡ De
* De
‡ De
† De
‡ De
‖sunt maiores synagogæ, principes
קרואי
ק
[g] נטה
‡& duces
* numerati sunt per nomina.
[h] לקח [i] יעד
[k] שנה
†ostensę sunt genealogiæ eorum per
‡per domum
‖ iuxta numerum
‡ per
‖ad pugnam.
*numerauit
†per ‡suas,
‖per
‡ secundum numerum
* per
† Numerati
‡ de tribu
‡ De *per
† per
[m] מאה
‡ per
‖ numerati
‡ secundum numerum
* per

.tre & ,millia quinquaginta & ,nouẽ ,Simhon tribui‡eorum Visitati
†פקדיהם למטה שמעון תשעה וחמשים אלף ושלש 23
domũ ad‖,suas familias ad ,eorum‡generationes†Ghad Filiis* . centi
מאות ׃ †לבני גד תולדתם למשפחתם לבית 24
,supra & ,annorũ viginti filio à ,nominum numero in‡,suorũ patrum
אבתם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה
quinque ,Ghad tribui* eorum Visitati . exercitum egrediens omnis
כל יצא צבא ׃ †פקדיהם למטה גד חמשה 25
,Iehudah Filiis † . quinquaginta & sexcenti & ,millia quadraginta &
וארבעים אלף ושש מאות וחמשים ׃ †לבני יהודה 26
numero in‡,suorum patrũ domum ad‖,suas familias ad ,eorum generatioẽs†
תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר
.exercitum‡ egrediens omnis ,supra & ,annorum viginti filio à ,nominum
שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא ׃
,millia septuaginta & ,quatuor ,Iehudah tribui * eorum Visitati
†פקדיהם למטה יהודה ארבעה ושבעים אלף 27
,suas familias ad ,eorũ‖generationes‡,Issachar Filiis† . sexcenti &
ושש מאות ׃ †לבני יששכר [n] תולדתם למשפחתם 28
,annorum viginti filio à ,nominum numero in*,suorum patrũ domũ ad‡
לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה
,Issachar tribui‡ eorum Visitati . exercitum† egrediens omnis ,supra &
ומעלה כל יצא צבא ׃ †פקדיהם [o] למטה יששכר 29
.quadringenti & ,millia quinquaginta & ,quatuor
ארבעה וחמשים אלף וארבע [p] מאות ׃
,suorũ patrũ domũ ad†,suas familias ad ,eorũ*generatioẽs‖Zebulun Filiis‡
†לבני זבולן תולדתם למשפחתם לבית אבתם 30
egrediens omnis ,supra & ,annorum viginti filio à ,nominum numero in‡
במספר שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא
,millia quinquaginta & septẽ ,Zebulun tribui*eorum Visitati .exercitum‡
צבא ׃ †פקדיהם למטה זבולן שבעה וחמשים אלף 31
,eorũ‖generationes‡Ephraim filiis†,Ioseph Filijs† . quadringenti &
וארבע מאות ׃ †לבני יוסף לבני אפרים תולדתם 32
viginti filio à nominum numero in*,suorũ patrũ domũ ad‡,suas familias ad
למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים
tribui‡ eorum Visitati . exercitum†egrediens omnis,supra & ,annorum
שנה ומעלה כל יצא צבא ׃ †פקדיהם למטה 33
. quingenti & ,millia quadraginta ,Ephraim
אפרים ארבעים אלף וחמש מאות ׃
domum ad‡,suas familias ad ,eorum†generationes*Menasseh Filiis‡
†לבני מנשה תולדתם למשפחתם לבית 34
omnis ,supra & ,annorum viginti filio à nominũ numero in‡,suorũ patrum
אבתם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה כל
triginta & duo ,Menasseh tribui†eorum Visitati .exercitum* egrediens
יצא צבא ׃ †פקדיהם למטה מנשה [q] שנים ושלשים 35
,suas familias ad ,eorũ‡generationes‖Biniamin Filiis‡ . ducenti & millia
אלף ומאתים ׃ †לבני בנימן תולדתם למשפחתם 36
,annorum viginti filio à ,nominum numero in†,suorũ patrum domum ad*
לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה
,Biniamin tribui‡eorum Visitati . exercitum‡ egrediens omnis ,supra &
ומעלה כל יצא צבא ׃ †פקדיהם למטה בנימן 37
. quadringenti & ,millia triginta & ,quinque
חמשה ושלשים אלף וארבע מאות ׃
,suorũ patrũ domũ ad‖,suas familias ad ,eorũ‡generationes†,Dan Filiis *
†לבני דן תולדתם למשפחתם לבית אבתם 38
egrediens omnis ,supra & ,annorum viginti filio à nominum numero in‡
במספר שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא
,millia sexaginta & duo ,Dan tribui† eorum Visitati .exercitum*
צבא ׃ †פקדיהם למטה דן שנים וששים אלף 39
,suas familias ad ,eorum*generationes‡,Aser Filiis‡ .septingenti &
ושבע מאות ׃ †לבני אשר תולדתם למשפחתם 40
,annorum viginti filio à ,nominum numero in‡,suorum patrum domũ ad†
לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה
. exercitum egrediens omnis ,supra &
ומעלה כל יצא צבא ׃

Numerati ‡ de tribu
*De †per
‡suas,per
‖per
‡secundum numerum
ad pugnam.
Numerati *de tribu
†De
†p suas, per
‖per
‡secundum numerum
‡ad pugnam.
Numerati *de tribu
†De ‡per
‖suas,per
[n] ילד
‡ per
*secundum numerum
†ad pugnã.
Numerati ‡de tribu
[o] נטה
[p] מאה
‡De ‖per
*suas,per
†per
‡secundum numerum
‡ad pugnã.
Visitati *de tribu
†De ‡per
‖suas, per
‡ per
*secundum numerum
†ad pugnã.
Numerati ‡de tribu
‡De *per
†suas, per
‡ per
‡ secundum numerum
*ad pugnã.
Numerati †de tribu
[q] שנה
‡De ‖per
‡ suas, per
* per
†secundum numerum
‡ad pugnã.
Numerati ‡ de tribu
*De †per
‡suas,per
‖per
‡ secundum numerum
*ad pugnã.
Numerati †de tribu
‡De ‡per
*suas,per
† per
‡secundum numerum
ad pugnam.

terra è eos feci exire quos ,primorum pacti eis recordabor Et
45 וזכרתי להם ברית ראשנים אשר הוצאתי־אתם מארץ
. Dominvs Ego .Deum in eis existendum ad ,gentiũ oculis in Aegypti
מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים אני יהוה׃
Dominvs dedit quæ leges & , iudicia & ,decreta‡Hæc
46 אלה החקים והמשפטים והתורת אשר נתן יהוה
. Mosch manu in ,Sinai monte in , Israel filios inter & ,se inter
בינו ובין בני ישראל בהר סיני ביד־משה׃

CAP. XXVII. כז

:dicendo ,Mosch ad Dominvs est locutus Et
1 וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
separauerit cùm Vir :eos ad dices & ,Israel filios ad Loquere
2 דבר אל־בני ישראל ואמרת אלהם איש כי יפלא
,tua ordinatio‡ erit Et . Domino animarum tua ordinatione in votum
3 נדר בערכך נפשת ליהוה׃ והיה ערכך
,annorum sexaginta filium ad vsq; & ,annorum viginti filio à masculi
הזכר מבן עשרים שנה ועד בן־ששים שנה
. sanctitatis seclo in argenti secli quinquaginta tua ordinatio erit &
והיה ערכך חמשים שקל כסף בשקל הקדש׃
. secli triginta tua ordinatio‡erit & ,ipsa fœmina si Et
4 ואם־נקבה הוא והיה ערכך שלשים שקל׃
erit & ,annorum viginti filiũ ad vsq; & ,annorũ quinq; filio à si Et
5 ואם מבן־חמש שנים ועד בן־עשרים שנה והיה
. secli decem ,fœminæ & :secli viginti masculi tua ordinatio
ערכך הזכר עשרים שקלים ולנקבה עשרת שקלים׃
tua ordinatio erit & ,annorũ quinq; filiũ ad vsq; & ,mẽsis filio à si Et
6 ואם מבן־חדש ועד בן־חמש שנים והיה ערכך
secli tres ,tua ordinatio fœminę & :argẽti secli quinque,masculi
הזכר חמשה שקלים כסף ולנקבה ערכך שלשת שקלים
,masculus si , supra & annorum sexaginta filio à si Et .argenti
7 כסף׃ ואם מבן־ששים שנה ומעלה אם־זכר
. secli decem ,fœminæ & :secli quindecim , tua ordinatio erit &
והיה ערכך חמשה עשר שקל ולנקבה עשרה שקלים׃
,sacerdote coram eũ faciet stare &,tua ordinatione ab ipse est attenuatus si Et
8 ואם־מך הוא מערכך והעמידו לפני הכהן
,vouentis manus apprehendet quod os Super‡.sacerdos eũ faciet ordinare† &
והעריך אתו הכהן על־פי אשר תשיג יד הנדר
facient appropinquare quo* animal si Et .sacerdos eũ faciet ordinare‡
9 יעריכנו הכהן׃ ואם־בהמה אשר יקריבו
Domino eo ex dederit quo ‖ omne ,Domino appropinquationem eo ex
ממנה קרבן ליהוה כל אשר יתן ממנו ליהוה
bonum ,illud cõmutabit neq; ,illud permutabit Non . sanctitas erit
10 יהיה־קדש׃ לא יחליפנו ולא־ימיר אתו טוב
animal commutauerit cõmutando si Et .bono in‡malũ vel ,malo in†
ברע או־רע בטוב ואם־המר ימיר בהמה
. sanctitas erit eius commutatio‡& ,illud erit &,animali in‖
בבהמה והיה־הוא ותמורתו יהיה־קדש׃
eo ex faciẽt appropinquare non quo† ,immundum animal omne*si Et
11 ואם כל־בהמה טמאה אשר לא־יקריבו ממנה
.sacerdotis aspectus ad ‡ animal statuet &,Domino appropinquationẽ
קרבן ליהוה והעמיד את־הבהמה לפני הכהן׃
,tuã ordinationẽ iuxta :malũ inter & bonũ inter*illud sacerdos ordinabit‡ Et
12 והעריך הכהן אתה בין טוב ובין רע כערכך
ei°†quintã addet &,illud redemerit redimẽdo si Et . erit sic ,sacerdos ô
13 הכהן כן יהיה׃ ואם־גאל יגאלנה ויסף חמישתו
sanctitatem suã domum sanctificauerit cũ vir Et .tuam ordinationem super‡
14 על־ערכך׃ ואיש כי־יקדש את־ביתו קדש
quod scdm ,malam inter & bonam inter‡sacerdos eã ordinabit‖& ,Domino
ליהוה והעריכו הכהן בין טוב ובין רע כאשר
redemerit sanctificans si Et . constabit*sic ,sacerdos eam ordinauerit‡
15 יעריך אתו הכהן כן יקום׃ ואם־המקדיש יגאל
erit & ,eum super tuæ ordinationis† argenti quintam addet & ,suã domum
את־ביתו ויסף חמישית כסף־ערכך עליו והיה
,Domino vir sanctificauerit suę apprehẽsionis‖agro de‡si Et . ipsi
16 לו׃ ואם משדה אחזתו יקדיש איש ליהוה

eduxi
יצא
vt essem
‡sunt
ירה
per manum
si permutare voluerit votum secundum æstimationem
‡æstimatio
ערך
æstimatio secundum seclum fuerit,
‡æstimatio
æstimatio
æstimatio
æstimatio
æstimatio
pauperior est æstimatione
מוך
†æstimare
‡Secundum quod apprehendit
‡æstimabit
נשג
*fuerit de quo offerunt oblationem
‖de quo
‡pro
מיר
‖cum
רוע
‡quod commutatum est cum eo
*fuerit
†de quo non offerunt oblationem
‡coram sacerdote.
‡æstimabit
*tam bonum quàm malũ
†partem
‡secundum æstimationẽ
‖æstimabit
רוע
‡tam bonam quàm malã
‡æstimauerit
*confirmabitur.
†secundum æstimationẽ tuam
‡quidpiam
‖possessionis

hordeorum chomer semen‖ ,eius seminis os ad tua æstimatio erit &
והיה ערכך לפי זרעו זרע חמר שערים
sanctificauerit Iobel anno ab Si .argenti seclis quinquaginta in
17 בחמשים שקל כסף׃ אם־משנת היבל יקדיש
sanctificauerit Iobel post si Et . stabit‡tuã ordinationẽ iuxta ,suũ agrũ
18 שדהו כערכך יקום׃ ואם־אחר היבל יקדיש
annorum os super argentum sacerdos ei supputabit & ,suũ agrum
שדהו וחשב־לו הכהן את־הכסף על־פי השנים
.tua ordinatione de diminuetur & ;Iobel annũ ad vsque ,residuorum
הנותרת עד שנת היבל ונגרע מערכך׃
addet & ;eum sanctificans agrum redemerit redimendo si Et
19 ואם־גאל יגאל את־השדה המקדיש אתו ויסף
non si Et .ei stabit‡& ,eum super tuæ ordinationis†argenti quintam
20 חמשית כסף־ערכך עליו וקם לו׃ ואם־לא
non ;alteri viro agrum vendiderit si & ,agrum redemerit
יגאל את־השדה ואם־מכר את־השדה לאיש אחר לא
sanctitas ,Iobel in eum exeundo in‡ ager erit Et . vltrà redimetur
21 יגאל עוד׃ והיה השדה בצאתו ביבל קדש
.eius apprehensio* erit sacerdoti :anathematis ager sicut ,Domino
ליהוה כשדה החרם לכהן תהיה אחזתו׃
,suæ possessionis agro de†non qui ,suæ emptionis agrum si Et
22 ואם את־שדה מקנתו אשר לא משדה אחזתו
numerum sacerdos ei supputabit Et :Domino sanctificauerit
23 יקדיש ליהוה׃ וחשב־לו הכהן את מכסת
,ipsa die in tuam ordinationem dabitq; :Iobel annũ ad vsq; tuæ ordinationis
הערכך עד שנת היבל ונתן את־הערכך ביום ההוא
quem‡ad ager reuertetur Iobel anno In . Domino sanctitatẽ
24 קדש ליהוה׃ בשנת היובל ישוב השדה לאשר
tua ordinatio‡ omnis Et .terræ possessio ipsi quem ad , eo ab eum emit
25 קנהו מאתו לאשר־לו אחזת הארץ׃ וכל־ערכך
. Sechel erit obolorum Viginti . sanctuarij seclo in erit
יהיה בשקל הקדש עשרים גרה יהיה השקל׃
,animali in Domino primitiabitur quod primogenitum Veruntamen
26 אך־בכור אשר־יבכר ליהוה בבהמה
.ipse†Domino ,agnus siue ,bos siue:illud vir sanctificabit non
לא־יקדיש איש אתו אם־שור אם־שה ליהוה הוא׃
ei°†quintã addet &,tua ęstimatiõe ĩ redimet & ,immũdo animali in si Et
27 ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ויסף חמשתו
oẽm Verũtamẽ .tua ęstimatione in vẽdetur & ,redimatur nõ si & :eã super
28 עליו ואם־לא יגאל ונמכר בערכך׃ אך כל־
,homine ab ,ei‡quæ omnibus ex Domino vir occidet quam occisionem
חרם אשר יחרם איש ליהוה מכל־אשר־לו מאדם
omne .redimetur neq; ,vẽdetur nõ eius possessionis agro ab & ,animali &
ובהמה ומשדה אחזתו לא ימכר ולא יגאל כל־
cherem Omne* . Domino ipsum‡ sanctitatũ sanctitas anathema
29 חרם קדש־קדשים הוא ליהוה׃ כל־חרם
.morietur moriendo :redimetur non ,homine ab occidetur quod
אשר יחרם מן־האדם לא יפדה מות יומת׃
Domino ,ligni fructu de ,terræ semine de terræ decima omnis Et
30 וכל־מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ ליהוה
,sua decima de vir redemerit redimendo si Et .Domino sanctitas ;illud
31 הוא קדש ליהוה׃ ואם־גאל יגאל איש ממעשרו
omnis ,pecoris & ,bouis decima omnis Et . eam super addet ei°†quintã
32 חמשיתו יסף עליו׃ וכל־מעשר בקר וצאן כל
.Domino sanctitas erit decimum ,virga sub transibit quod
אשר־יעבר תחת השבט העשירי יהיה־קדש ליהוה׃
cõmutando si Et .illud ꝑmutabit nõ & ,malũ ad bonũ inter quæret Non
33 לא יבקר בין־טוב לרע ולא ימירנו ואם־המר
non ,sanctitas erit ,eius commutatio & ,illud erit & ,illud commutauerit
ימירנו והיה־הוא ותמורתו יהיה־קדש לא
Dominvs præcepit quæ præcepta † Ista . redimetur
34 יגאל׃ אלה המצות אשר צוה יהוה את־
.Sinai monte in ,Israel filios ad Mosch‖
משה אל־בני ישראל בהר סיני׃

secundũ sementem
‖sementis cori
שנה
æstimationẽ
‡confirmabitur.
secundũ annos qui remanent
יתר
qui sanctificauit
quintã partẽ
†secundum æstimationẽ tuam
‡confirmabitur
קום
‡cùm exierit
יצא
*possessio
†est
קנה
כסס
æstimationis
æstimationẽ
‡eum à quo iste emit, ad eũ cuius est
‡æstimatio est
offertur
ouis †est.
fuerit ex animalibus immundis,
†partem omnis consecratio,quam consecrabit
‡sunt
Omnis consecratio
‡erit
*Omnis consecratio quæ cõsecrabitur
arboris, Domini est,
פרה
†partem boũ,& ouiũ, & cuiuscũq; aĩalis quod transit
vtrum bonũ an malum,
רוע
מיר
†sunt
צוה
‖per

נשלם ספר ויקרא

Finis libri Leuitici.

veſtras pluuias dabo Et :ea feceritis &,ſeruaueritis mea pręcepta &
4 ואת־מצותי תשמרו ועשיתם אתם׃ † ונתתי גשמיכם
.ſuu fructu dabit agri arbor &,ſuā productionē terra dabit &,ſuo tēpore in
בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו׃
.ſemētē apprehēdet vindemia &,vindemiam tritura vobis aſſequitur Et
5 † והשיג לכם דיש את־בציר ובציר ישיג את־זרע
.veſtra terra in fiduciā ad habitabitis &,ſatietatē ad vrm panē comedetis &
ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם׃
faciam ceſſare &:exterrēs non &,iacebitis & .terra in pacem dabo Et
6 † ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבתי
. veſtra terra in†tranſibit non gladius &,terra è malam viuentem*
חיה רעה מן־הארץ וחרב לא־תעבר בארצכם׃
.gladium ad veſtras facies ad cadent &:veſtros inimicos perſequemini Et
7 † ורדפתם את־איביכם ונפלו לפניכם לחרב׃
milliaria* vobis ex centum &:cētum ,quinque vobis ex perſequētur Et
8 † ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה
.gladium ad veſtras facies ad veſtri inimici cadent &:perſequentur
ירדפו ונפלו איביכם לפניכם לחרב׃
:vos faciā multiplicare &,vos faciā fructificare &,vos ad me vertam Et
9 † ופניתי אליכם והפריתי אתכם והרביתי אתכם
:veteraſcens vetus comedetis Et .vobiſcum meum pactum ſtatuam &
10 והקימתי את־בריתי אתכם׃ † ואכלתם ישן נושן
meam habitationem ponam Et .egredi facietis noui facie à vetus &
11 וישן מפני חדש תוציאו׃ † ונתתי משכני
ambulabo Et . vos mea anima reprobabit nō &:veſtri medio in
12 בתוככם ולא־תגעל נפשי אתכם׃ † והתהלכתי
.populum in mihi eritis vos &;Deum in vobis ero &,veſtri medio in
בתוככם והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו־לי לעם׃
terra è vos feci egredi qui ,veſter Deus DOMINVS Ego
13 † אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ
,veſtri iugi vectes confregi &:ſerui eis exiſtendo non à ,Aegypti
מצרים מהית להם עבדים ואשבר מטת עלכם
neq;,mihi audieritis non ſi Et . firmiter vos feci incedere &
14 ואולך אתכם קוממיות׃ † ואם־לא תשמעו לי ולא
meis decretis in* ſi Et .iſta pręcepta omnia feceritis
15 תעשו את כל־המצות האלה׃ † ואם־בחקתי
non ad†,veſtra anima fuerit abominata mea iudicia ſi &;reprobaueritis
תמאסו ואם את־משפטי תגעל נפשכם לבלתי
ego Etiam :meum pactum irritū faciendū ad,mea pręcepta omnia faciendum
16 עשות את כל־מצותי להפרכם את־בריתי׃ † אף־אני
,phthiſim ,terrorem vos ſuper faciā viſitare &,vobis hęc faciam
אעשה־זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את־השחפת
feretis &:animam afficiētes†dolore &,oculos conſumētes ,oſſeum ardorem * &
ואת־הקדחת מכלות עינים ומדיבת נפש וזרעתם
meas facies dabo Et .veſtri inimici illud comedēt &,veſtrū ſemē vacuū in
17 לריק זרעכם ואכלהו איביכם׃ † ונתתי פני
:vos in*dominabuntur &:veſtris inimicis coram cędemini &,vos in
בכם ונגפתם לפני איביכם ורדו בכם
ad vſque ſi Et . vos perſequens†nō &,fugietis &,vos odio habētes
18 שנאיכם ונסתם ואין־רדף אתכם׃ † ואם עד־
ſuper†ſepties vos corripiendum ad*addam &,mihi audieritis non hęc
אלה לא תשמעו לי ויספתי ליסרה אתכם שבע על־
dabo &,veſtrę fortitudinis ſuperbiam conteram Et . veſtra peccata
19 חטאתיכם׃ † ושברתי את־גאון עזכם ונתתי
conſumetur Et .ęs ſicut veſtram terram &,ferrū ſicut veſtros cęlos
20 את־שמיכם כברזל ואת־ארצכם כנחשה׃ † ותם
lignum* &,ſuam productionem veſtra terra dabit non &,veſtra virtus vanū in
לריק כחכם ולא־תתן ארצכם את־יבולה ועץ
nec ,occurſu in†mecū ambulaueritis ſi Et .ſuum fructum dabit non terrę
21 הארץ לא יתן פריו׃ † ואם־תלכו עמי קרי ולא
,ſepties percuſſionem vos ſuper addam &,mihi audire volueritis
תאבו לשמע לי ויספתי עליכם מכה שבע
orbabit &,agri viuentem vos in mittam Et . veſtra peccata iuxta
22 כחטאתיכם׃ † והשלחתי בכם את־חית השדה ושכלה
deſolabūtur &:vos minuet ac,veſtrū animal ſuccidet &,vos
אתכם והכריתה את־בהמתכם והמעיטה אתכם ונשמו
ambulaueritis ſed ,mihi fueritis eruditi non his in ſi Et . veſtrę vię
23 דרכיכם׃ † ואם־באלה לא תוסרו לי והלכתם
:occurſu in vobiſcum ego etiam ambulabo Et .occurſu in mecum
24 עמי קרי׃ † והלכתי אף־אני עמכם בקרי
.veſtra peccata ſuper ſepties ego etiam vos percutiam &
והכיתי אתכם גם־אני שבע על־חטאתיכם׃
colligemini &,fœderis vindictam vindicantē gladium vos ſuper inducam Et
25 † והבאתי עליכם חרב נקמת נקם־ברית ונאספתם
dabimini &,veſtri medio in peſtilentiam mittā Et .veſtras ciuitates ad trademini
אל־עריכם ושלחתי דבר בתוככם ונתתם

צוה / fructū ſuum, / פרה / apprehendet / apud vos / נשג דוש / confidenter / dormietis / autem, / שבת / erit / * beſtiam / †per terram / veſtram. / רוע / coram vobis gladio. / coram vobis gladio. / *decē millia / creſcere / פנה רבה / quod veteraſcit, / ꝓpter nouū / educetis. / tabernaculū / meum / יצא נתן / abominabitur / היה / eduxi / vt nō eſſetis / מוט עלל / erecta ceruice. / me, / הלך קום / *decreta mea / עשה צוה / חקק / † vt non faciatis / ad irritādū / פור / corporis inflationem; / * tabificā febrem quę cōſumant / † afficiant / כלה דאב / fruſtra, / iram meam / נתן רדה / *vobis, / † erit / adhuc in his / גוס גאה / me, / *vt corrigam / † propter / תמם כוח / labor veſter, / fructū ſuū, / * arbor / † ex aduerſo, / פרה / קרה / אבה נכה / beſtiam / חיה שמם / orbos faciet / יסר / ex aduerſo. / קרה / propter / נכה / vltorem vltionis / בוא / נתן

decem coquēt &,panis virgam vobis me frangendo In . inimici manu in
26 ביד־אויב׃ † בשברי לכם מטה־לחם ואפו עשר
:pōdere in veſtrū panē reddentq;,vno clibano in veſtrū panem mulieres
נשים לחמכם בתנור אחד והשיבו לחמכם במשקל
mihi* audieritis non hoc in ſi Et .ſaturabimini non &;comedetis &
27 ואכלתם ולא תשבעו׃ † ואם־בזאת לא תשמעו לי
feruore in vobiſcum ambulabo Et .occurſu in†mecum ambulaueritis ſed
28 והלכתם עמי בקרי׃ † והלכתי עמכם בחמת־
,veſtra peccata ſuper ſepties ego etiam vos corripiam &:occurſus
קרי ויסרתי אתכם אף־אני שבע על־חטאתיכם׃
veſtrarum filiarū carnem &,veſtrorū filiorū carnem comedetis Et
29 † ואכלתם בשר בניכם ובשר בנתיכם
ſuccidam &,veſtra excelſa diſſipabo Et . comedetis
30 תאכלו׃ † והשמדתי את־במתיכם והכרתי את־
cadauera ſuper veſtra cadauera ponam &:veſtra ſolis ſimulachra
חמניכם ונתתי את־פגריכם על־פגרי
. vos mea anima abominabitur &,veſtrarum contaminationū
גלוליכם וגעלה נפשי אתכם׃
,veſtra ſanctuaria deſolabo &,ſolitudinē veſtras ciuitates dabo Et
31 † ונתתי את־עריכם חרבה והשמותי את־מקדשיכם
ego deſolabo Et . veſtrę quietis odore in odorabo non &
32 ולא אריח בריח ניחחכם׃ † והשמתי אני את־
.ea in habitantes veſtri inimici eam ſuper obſtupeſcētq;.terram
הארץ ושממו עליה איביכם הישבים בה׃
.gladium vos poſt euacuabo &,gentes in diſpergam vos Et
33 † ואתכם אזרה בגוים והריקתי אחריכם חרב
.ſolitudo erunt veſtrę ciuitates &,deſolata veſtra terra erit Et
והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה׃
diebus cunctis ſuas ceſſationes terra volet Tunc
34 † אז תרצה הארץ את־שבתתיה כל ימי
ceſſabit Tunc .veſtrorū inimicorū terra in vos†&,fuerit deſolata*
השמה ואתם בארץ איביכם אז תשבת
,fuerit deſolata*diebus Omnibus .ſuas ceſſationes volet &,terra
35 הארץ והרצת את־שבתתיה׃ † כל־ימי השמה
vos habitando in,veſtris ceſſationibus†in ceſſauit non quibus ,requieſcet
תשבת את אשר לא־שבתה בשבתתיכם בשבתכם
mollitiem inducam & ,vobis in relictis Et . eam ſuper
36 עליה׃ † והנשארים בכם והבאתי מרך
vox* eos perſequetur &:eorum inimicorum terris in ,eorum cor in
בלבבם בארצת איביהם ורדף אתם קול
.perſequens non &,cadēt &,gladij fugam fugient &,impulſi folij
עלה נדף ונסו מנסת־חרב ונפלו ואין רדף׃
,gladij facie à tanquam ſuum fratrem in vnuſquiſq; impingent Et
37 † וכשלו איש־באחיו כמפני־חרב
.veſtrorum inimicorū cōſpectus ad erectio vobis erit non &:nō perſequēs &
ורדף אין ולא־תהיה לכם תקומה לפני איביכם׃
.veſtrorū inimicorū terra vos comedet†&,gētibus in peribitis Et
38 † ואבדתם בגוים ואכלה אתכם ארץ איביכם׃
terris in ,ſua peruerſitate in contabeſcent vobis in reliqui* Et
39 † והנשארים בכם ימקו בעונם בארצת
. liquefient ſecū ſuorum patrū iniquitatibus in†etiam &:veſtrorū inimicorū
איביכם ואף בעונת אבתם אתם ימקו׃
ſuorum patrum iniquitatem &,ſuam iniquitatem confitebuntur Et
40 † והתודו את־עונם ואת־עון אבתם
ābulauerūt qua etiam &;me in ſunt pręuaricati qua ſuā pręuaricationē iuxta
במעלם אשר מעלו־בי ואף אשר־הלכו
inducā Et .caſu in eis cum ambulabo ego Etiam . caſu in mecum
41 עמי בקרי׃ † אף־אני אלך עמם בקרי והבאתי
,incircūciſū eorū cor ſe humiliabit tūc vel :eorū inimicorū terrā in eos
אתם בארץ איביהם או־אז יכנע לבבם הערל
etiā &,Iahacob mei pacti recordabor Et .ſuā iniquitatē volent tunc &
42 ואז ירצו את־עונם׃ † וזכרתי את־בריתי יעקוב ואף
terrę &,recordabor Abraham mei pacti etiam &,Iſchac mei pacti
את־בריתי יצחק ואף את־בריתי אברהם אזכר והארץ
,ſuas ceſſationes volet &,eis ab relinquetur terra Et .ero memor
43 אזכר׃ † והארץ תעזב מהם ותרץ את־שבתתיה
quòd eo in & ꝙ eo ,ſuam iniquitatem volent ipſi &,eis ab deſolando in
בהשמה מהם והם ירצו את־עונם יען וביען
.eorū anima eſt abominata mea decreta &,reprobauerunt meis iudiciis in
במשפטי מאסו ואת־חקתי געלה נפשם׃
non ſuorum inimicorū terra in eos exiſtendo in iſtud quoque etiam* Et
44 † ואף־גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא־
irritū faciendū ad,eos cōficiēdos ad†,eos ſum abominatus nō &,eos reprobaui
מאסתים ולא־געלתים לכלתם להפר
.eorum Deus DOMINVS ego Quia :eis cum meum pactum
בריתי אתם כי אני יהוה אלהיהם׃

Dum cōfregero / baculum / נטה / אפה / אנש שוב / * me, / †ex aduerſo. / furore ex aduerſo, / propter / יחם / במה / imagines veſtras, / idolorum / veſtrorum, / in deſolationem, / odorem / נוח / qui habitant / euaginabo / in deſtructionem. / perficiet / ſabbatha / ſua / שבת / *quibus / † eritis / requieſcet / perficiet ſabbatha ſua. / *quibus / † ſabbathis / dum habitaſtis in ea. / ישב בוא / qui remanſerint / teneritudinē / *ſonus / erit qui perſequatur. / נוס / erit: / coram inimicis veſtris. / conſumet / *qui remanſerint ex vobis, diſſoluentur propter iniquitatem ſuam, / מקק עוה / propter iniquitates / ידה / ex aduerſo. / קרה הלך / expiabunt / cum / רצה / cum / perficiet ſabbatha ſua, quando deſolata fuerit / expiabunt / שמם / iudicia mea / חקק / *eſto id ita ſit, tamen cū eſſent / היה כלה / vt cōſumerē / פור

viuet & :tuo Deo à timebis & ;incremētū & vſurā eo cū à accipias Ne
36 אל־תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלהיך וחי
incremēto in & ,vſurā ad ei dabis nō tuū Argentum .tecum tuus frater
37 אחיך עמך׃ את־כספך לא־תתן לו בנשך ובמרבית
feci exire qui ,veſter Deus DOMINVS Ego .tuum cibum dabis non
38 לא־תתן אכלך׃ אני יהוה אלהיכם אשר־הוצאתי
exiſtendū ad‡,Chenahā terram vobis dandum ad ,Aegypti terra è vos
אתכם מארץ מצרים לתת לכם את־ארץ כנען להיות
fuerit vēditus*& ,tecū tuus frater fuerit attenuatus cū Et . Deum in vobis
39 לכם לאלהים׃ וכי־ימוך אחיך עמך ונמכר־
,mercenarius Tanquam .ſerui ſeruitutem eo in facies ſeruire non ,tibi
40 לך לא־תעבד בו עבדת עבד׃ כשכיר
. tibi ſeruiet Iobel annum ad vſque :tecum erit aduena tanquā
כתושב יהיה עמך עד־שנת היבל יעבד עמך׃
,ſuā familiā ad reuertetur & ,ſecū eius filij & ,ipſe tecum à egredietur Et
41 ויצא מעמך הוא ובניו עמו ושב אל־משפחתו
quos ,ipſi mei ſerui Quia .reuertetur ſuorū patrū poſſeſſionem ad &
42 ואל־אחזת אבתיו ישוב׃ כי־עבדי הם אשר־
.ſerui‖ venditione vendētur Nō .Aegypti terra è eos feci exire
הוצאתי אתם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד׃
. tuo Deo à timebis & :duritia in eum in‡ dominaberis Non
43 לא־תרדה בו בפרך ויראת מאלהיך׃
quæ gentibus à ,tibi erunt qui ,tuā ancillā & ,tuū ſeruum Et
44 ועבדך ואמתך אשר יהיו־לך מאת הגוים אשר
filiis de inſuper Et .ancillam & ſeruum emetis eis ab , vos circum
45 סביבתיכם מהם תקנו עבד ואמה׃ וגם מבני
quæ eorū familia è & ,emetis illis ab vobiſcum peregrinantiū* aduenatum
התושבים הגרים עמכם מהם תקנו וממשפחתם אשר
.poſſeſſionē in vobis erunt & :veſtra terra in genuerunt quos ,vobiſcū†
עמכם אשר הולידו בארצכם והיו לכם לאחזה׃
hæreditandū ad ,vos poſt veſtris filiis‡ipſorūmet eritis hæredes Et
46 והתנחלתם אתם לבניכם אחריכם לרשת
,Iſrael filios veſtros fratres in Et.operabimini eis in ſeculū‡in :poſſeſſionē
אחזה לעלם בהם תעבדו ובאחיכם בני־ישראל
fuerit aſſecuta cū Et .duritia in eum in dominaberis non ſuum fratrem in vir*
47 איש באחיו לא־תרדה בו בפרך׃ וכי תשיג
,ſecum tuus frater fuerit attenuatus & ,tecū†aduenæ & ,peregrini manus
יד גר ותושב עמך ומך אחיך עמו
.peregrini familiæ ſtirpi vel ,tecū‡inquilino ,peregrino ſevēdiderit &
ונמכר לגר תושב עמך או לעקר משפחת גר׃
eius fratribus è vnus :ei erit redemptio , ſe vendiderit Poſtquam
48 אחרי נמכר גאלה תהיה־לו אחד מאחיו
ſiue ,eū redimet eius patrui filius ſiue ,eius patruus Siue .eum redimet
49 יגאלנו׃ או־דדו או בן־דדו יגאלנו או־
,eius manus eſt aſſecuta‖aut :eū redimet eius familia è ,eius carnis ſuperſtite de
משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו או־השיגה ידו
annū ad vſq; ,ei ſe vendi‡anno ab ſuo emptore cū cōputabit Et .ſe redimet &
50 ונגאל׃ וחשב עם־קנהו משנת המכרו לו עד שנת
,mercenarij dies iuxta;annorū numero in ei°vēditionis argentū erit & :Iobel
היבל והיה כסף ממכרו במספר שנים כימי שכיר
reſtituet eorum os ad†,annis in multi * adhuc Si .ſecum erit
51 יהיה עמו׃ אם־עוד רבות בשנים לפיהן ישיב
annis in remāſerit parum ſi Et .ſuç emptionis argēto de ſuā redēptionē
52 גאלתו מכסף מקנתו׃ ואם־מעט נשאר בשנים
reſtituet ,eius annorum os iuxta‡:ei cōputabit & ,Iobel annum ad vſq:
עד־שנת היבל וחשב־לו כפי שניו ישיב את־
non :ſecum erit anno in annus mercenarius Tanq̄ .ſuā redemptionē
53 גאלתו׃ כשכיר שנה בשנה יהיה עמו לא־
,his in ſe redemerit non ſi Et .tuis oculis in duritia in ei dominabitur
54 ירדנו בפרך לעיניך׃ ואם־לא יגאל באלה
filij mihi Quia .ſecum eius filij & ,ipſe ,Iobel anno in egredietur &
55 ויצא בשנת היבל הוא ובניו עמו׃ כי־לי בני־
terra è eos feci exire‡ quos ,ipſi mei ſerui ,ſerui Iſrael
ישראל עבדים הם אשר־הוצאתי אותם מארץ
. veſter Deus DOMINVS Ego .Aegypti
מצרים אני יהוה אלהיכם׃

CAP. XXVI. כו

erigetis non ſtatuam & ,ſculptile & ,vana* vobis facietis Non
1 לא־תעשו לכם אלילם ופסל ומצבה לא־תקימו
vos incuruandum ad‖,veſtra terra in dabitis‡non ſpeculationis†lapidem & ,vobis
לכם ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות
,cuſtodietis mea Sabbatha .veſter Deus DOMINVS ego Quia .eū ſuper
2 עליה כי אני יהוה אלהיכם׃ את־שבתתי תשמרו
,ābulaueritis meis decretis in Si . Domin' Ego .timebitis‖meū ſanctuariū &
3 ומקדשי תיראו אני יהוה׃ אם־בחקתי תלכו

ab eo
לקח
רבה
eduxi
יצא
vt darem
‡vt eſſem
נתן היה
*vēdiderit ſe
facies famulari eū famulatu ſeruili.
ישב שנה
te
שוב
ſunt,
eduxi
‖ſeruili.
יצא
‡ ei durè,ſed
ſunt in circuitu veſtro,
קנה
*qui peregrinantur
גור
†eſt
ילד
‡pro
ירש
‡ perpetuum eis, vt ſeruis vtemini.
* quiſque fratri ſuo non dominabitur durè.
נשג
†qui eſt
‡ qui eſt
דוד כנה
propinquus
‖ ſi adepta fuerit manus
eo qui emit eum
‡ quo ſe vendidit
ſecundum numerum
יום
* multum fuerit
†ſecundum eos
רבב שוב
‡ ſecundum annos eius
שנה
durè
רדה
mei ſunt
בנה
ſunt,
‡ eduxi
יצא
* idola,
עשה יצב
קום
†depictum
‡ ponetis
‖vt incuruetis vos ei.
שכה נתן
שחה ירא
‖reuerebimini.
חקק הלך

numero In‡ .ſuum fratrem vir opprimatis ne ,tui proximi manu è
15 מיד עמיתך אל־תונו איש את־אחיו׃ במספר
,puentuū annorū numero in*:tuo ,pximo à emes Iobel poſt annorū
שנים אחר היובל תקנה מאת עמיתך במספר שני־תבואת
,eius emptionē multiplicabis annorum multitudinis os Ad† .tibi vendet
16 ימכר־לך׃ לפי רב השנים תרבה מקנתו
numerum quia .eius emptionem minues annorum paucitatis os ad‡ &
ולפי מעט השנים תמעיט מקנתו כי מספר
vnuſquiſque decipietis non Et .tibi vendens‖ipſe prouentuum
17 תבואת הוא מכר לך׃ ולא תונו איש את־
.veſter Deus DOMINVS ego quia ,tuo Deo à timebis Et .ſuū proximum
עמיתו ויראת מאלהיך כי אני יהוה אלהיכם׃
:ea facietis & ,ſeruabitis mea iudicia & ,mea ſtatuta facietis Et
18 ועשיתם את־חקתי ואת־משפטי תשמרו ועשיתם אתם
,ſuum fructum terra dabit Et .fiduciam ad‡terram ſuper habitabitis &
19 וישבתם על־הארץ לבטח׃ ונתנה הארץ פריה
,dixeritis cū Et .eā ſup cōfidētiā ad*habitabitis &:ſaturitatē ad comedetis &
20 ואכלתם לשבע וישבתם לבטח עליה׃ וכי תאמרו
colligemus neq; ,ſeremus non en ?ſeptimo anno in comedem' Quid
מה־נאכל בשנה השביעת הן לא נזרע ולא נאסף את־
,ſexto anno in vobis‡meæ benedictioni præcipiā Et ?noſtrū ,puentum
21 תבואתנו׃ וצויתי את־ברכתי לכם בשנה הששית
annum‡ Seretiſque .annis tribus †prouentum faciet &
22 ועשת את־התבואה לשלש השנים׃ וזרעתם את השנה
,nonum annum ad vſq; :veteri prouentu de comedetis & ,octauum
השמינת ואכלתם מן־התבואה ישן עד השנה התשיעת
vendetur non terra Et .vetus comedetis ,eius fructus venire ad vſque*
23 עד־בוא תבואתה תאכלו ישן׃ והארץ לא תמכר
vos aduenæ & ,peregrini Quoniam .terra mihi‡quia ,exciſionem ad†
לצמתת כי־לי הארץ כי־גרים ותושבים אתם
.terræ‡dabitis redemptionē veſtræ apprehēſionis‖terra omni in Et .me apud
24 עמדי׃ ובכל ארץ אחזתכם גאלה תתנו לארץ׃
venerit &,ſua poſſeſſione de‡vēdiderit & ,tuus frater fuerit attenuatus Cū
25 כי־ימוך אחיך ומכר מאחזתו ובא
. ſui fratris venditionem‡ redimet & ,eum ad†propinquus illud redimens†
גאלו הקרב אליו וגאל את ממכר אחיו׃
,eius manus attigerit & ,redimens ei erit non cùm vir*Et
26 ואיש כי לא יהיה־לו גאל והשיגה ידו
annos computabit Et .eius redemptionis ſufficientiam quaſi‡inuenerit &
27 ומצא כדי גאלתו׃ וחשב את־שני
:ſibi vendidit qui viro excreſcens reſtituet & ,eius venditionis
ממכרו והשיב את־העדף לאיש אשר מכר־לו
ſufficientiā‡ eius man' inuenerit non ſi Et .ſuam apprehenſionem‖ad redibit &
28 ושב לאחזתו׃ ואם־לא מצאה ידו די
annum ad vſq; ,illam ementis manu in eius venditio erit & ,ei reddendi
השיב לו והיה ממכרו ביד הקנה אתו עד שנת
.ſuam poſſeſſionē ad reuertetur & ,Iobel in egredietur & .Iobel
היובל ויצא ביבל ושב לאחזתו׃
erit & ,muri‡ ciuitatis habitationis domum vendiderit cum vir Et
29 ואיש כי־ימכר בית־מושב עיר חומה והיתה
erit diebus*,eius venditionis annum conſummandū ad vſque‡eius redemptio
גאלתו עד־תם שנת ממכרו ימים תהיה
annum ſibi complendum ad vſq;†fuerit redēpta non ſi Et . eius redemptio
30 גאלתו׃ ואם לא־יגאל עד־מלאת לו שנה
murus non cui‡ ,ciuitate in ‡ quæ domus conſurget & ,integrum
תמימה וקם הבית אשר־בעיר אשר־לא חמה
.Iobel in egredietur non :eius generationes in illam ementi exciſionem ad
לצמיתת לקנה אתו לדרתיו לא יצא ביבל׃
ſuper ,vndiquaque‡murus eis non‡quibus atriorum† domus Et
31 ובתי החצרים אשר אין־להם חמה סביב על־
.egredietur Iobel in & ,ei erit redemptio :reputabitur*terræ agrum
שדה הארץ יחשב גאלה תהיה־לו וביבל יצא׃
ſeculi‡ redēptio ,eorū poſſeſſionis vrbiū domorū ,Leuitarū ciuitatum Et
32 וערי הלוים בתי ערי אחזתם גאלת עולם
venditio egredietur &,Leuitis à redimet qui‡Et . Leuitis erit
33 תהיה ללוים׃ ואשר יגאל מן־הלוים ויצא ממכר־
,Leuitarū vrbiū domus quia :Iobel in eius apprehēſionis*ciuitas & ,domus
בית ועיר אחזתו ביבל כי בתי ערי הלוים
ſuburbij ager Et . Iſrael filiorum medio in ,eorū poſſeſſio ipſa‡
34 הוא אחזתם בתוך בני ישראל׃ ושדה מגרש
.eis hoc ſeculi apprehenſio‡ quia ,vendetur non eorū ciuitatum
עריהם לא ימכר כי־אחזת עולם הוא להם׃
,tecum eius manus nutauerit*& ,tuus frater fuerit attenuatus cūm Et
35 וכי־ימוך אחיך ומטה ידו עמך
.tecum viuet & ,aduena & peregrinus; eo in corroborabis†&
והחזקת בו גר ותושב וחי עמך׃

decipiatis
vnuſquiſque
‡ Secundum numerum
ינה
* ſecundum numerum
†Secundum multiplicationem
קנה
‡ ſecundū diminutionem
‖vendit
חקק
עשה
‡confidenter.
פרה
*confidenter
‡pro
צוה
† pro
‡ anno octauo,
*donec veniat
†abſolutè,
‡mea eſt
גור ישב
‖poſſeſſionis
‡pro terra.
‡aliquid
מוך בוא
†qui redimat
‡ ſibi,
‡ venale
*ſi non fuerit viro redemptor, ſed apprehenderit
נשג
‡ fere quod ſufficit ad redēptionē.
שוב
‖poſſeſſionem
‡ quod ſufficit ad reſtituendum
שנה
‡ muratæ,
ישב
‡ donec compleatur anno
* per annum
תמם יום
†impleto ſibi anno perfecto,
‡ eſt
‡ cui eſt murus abſolutè
קום דור
†villarum
‡ non eſt
‡ in circuitu,
ſecundum
בית לוה
*æſtimabitur
‡perpetua
‡ quando
*poſſeſſionis
† Iobel,
‡ eſt
‡ poſſeſſio perpetua eſt
*declinauerit
מוך מוט
†tenebis eū, vt
גור חיה

vos colligendo in ,septimi mensis die decima quinta in Veruntamen
39 † אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאָסְפְּכֶם
.diebus septem DOMINI tripudium tripudiabitis ,terræ prouentum
אֶת־תְּבוּאַת הָאָרֶץ תָּחֹגּוּ אֶת־חַג־יְהוָה שִׁבְעַת יָמִים
capietis Et .cessatio‡ octaua die in & ,cessatio prima die In
40 בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שַׁבָּתוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שַׁבָּתוֹן׃ † וּלְקַחְתֶּם
,palmarum curuitates ,decoris ligni fructum primo die in vobis
לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן [a]פְּרִי עֵץ הָדָר [b]כַּפֹּת תְּמָרִים
DOMINI facies ad†lætabimini & ,torrētis salices & ,cōplicati*ligni ramū &
וַעֲנַף עֵץ־עָבֹת וְעַרְבֵי־נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה
,DOMINO tripudium illud tripudiabitis‡Et .diebus septem vestri Dei
41 אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים׃ [c]† וְחַגֹּתֶם אֹתוֹ חַג לַיהוָה
mēse In .vestris generationibus in seculi‡Statutū .anno in diebus septem
שִׁבְעַת יָמִים בַּשָּׁנָה [d]חֻקַּת עוֹלָם [e]לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֹדֶשׁ
.diebus septem habitabitis tegumentis†In .illud tripudiabitis*septimo
42 הַשְּׁבִיעִי תָּחֹגּוּ אֹתוֹ׃ [f]† בַּסֻּכֹּת [g]תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים
sciant Vt .tegumentis† in habitabunt Israel in indigena Omnis
43 כָּל־הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת׃ † לְמַעַן יֵדְעוּ
,Israel filios feci habitare tegumentis†in quia ,vestræ generationes
דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
. vester Deus DOMINVS Ego .Aegypti terrā eos me educendo in ‡
[h]בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃
.Israel filios ad DOMINI statas ferias‡ Mosch est locutus Et
44 † וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־[i]מֹעֲדֵי יְהוָה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

quando congregaueritis
celebrabitis celebritatem
erit quies, ‡requies erit.
ramos
[a] פָּרָה
[b] כָּפַף
* densarum frondium,
‡corā Dño Deo vestro
‡ Celebrabitis ipsam celebritatem
[d] חָגַג [e] חָקַק
‡ perpetuum erit
*celebrabitis eam.
[e] דּוּר [f] סָכַךְ
†tabernaculis
[g] יָשַׁב
‡quando eduxi
[h] יָצָא
‡ de solennitatibus
[i] יָעַד

CAP. XXIIII. כד

:dicendo ,Mosch ad DOMINVS est locutus Et
1 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
cōtusum purū oliuę oleum te ad capiant & ,Israel filiis Præcipe
2 † צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [a]וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת [b]זָךְ כָּתִית
testimonij velum Extra .semper lucernā faciēdū ascēdere†ad ,luminari‡
3 לַמָּאוֹר [c]לְהַעֲלֹת [d]נֵר תָּמִיד׃ † מִחוּץ לְפָרֹכֶת [e]הָעֵדֻת
facies ad‡ mane vsque vespera à Aharon eam disponet conuentus‡tētorio in
בְּאֹהֶל מוֹעֵד יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אַהֲרֹן מֵעֶרֶב עַד־בֹּקֶר לִפְנֵי
.vestris generationibus in seculi* Statutum .semper DOMINI
יְהוָה תָּמִיד [f]חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם׃
DOMINI facies ad†lucernas disponet mundum candelabrū Super
4 † עַל הַמְּנֹרָה הַטְּהֹרָה יַעֲרֹךְ אֶת־הַנֵּרוֹת לִפְנֵי יְהוָה
duodecim eam ‡ coques & ,similam accipies Et .semper
5 תָּמִיד׃ † וְלָקַחְתָּ סֹלֶת [g]וְאָפִיתָ אֹתָהּ [h]שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה
pones Et .vna placenta erit decimarum duarum :placentas
6 חַלּוֹת שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים יִהְיֶה הַחַלָּה הָאֶחָת׃ [i]† וְשַׂמְתָּ
mundam mensam super dispositiones* Sex .dispositionibus duabus‡ eas
אוֹתָם שְׁתַּיִם מַעֲרָכוֹת שֵׁשׁ הַמַּעֲרָכֶת עַל הַשֻּׁלְחָן הַטָּהֹר
erit & ,mundū thus dispositionem super dabis‡ Et .DOMINI facies ad†
7 לִפְנֵי יְהוָה׃ [k]† וְנָתַתָּ עַל־הַמַּעֲרֶכֶת לְבֹנָה זַכָּה וְהָיְתָה
die in sabbathi die In† .DOMINO ignitio* memoriale in panem ad‡
8 לַלֶּחֶם לְאַזְכָּרָה אִשֶּׁה לַיהוָה׃ † בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּיוֹם
Israel filiis à ,semper DOMINI facies ad‡eum disponet sabbathi
הַשַּׁבָּת יַעַרְכֶנּוּ לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
loco in eū comedēt & ,ei' filiis & ,Aharon erit Et .seculi‡fœdere
9 בְּרִית עוֹלָם׃ [l]† וְהָיְתָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וַאֲכָלֻהוּ בְּמָקוֹם
DOMINI ignitionibus*de ei hoc‡ sanctitatum sanctitas quia ,sancto
קָדֹשׁ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לוֹ [m]מֵאִשֵּׁי יְהוָה
filius ipse &‡,Israelitidis mulieris filius est egressus Et .seculi† statuto
10 חָק־עוֹלָם׃ † וַיֵּצֵא בֶּן־[n]אִשָּׁה יִשְׂרְאֵלִית וְהוּא בֶּן־
filius castrametatione‡in sunt iurgati & :Israel filiorū medio in ,Aegyptij viri
אִישׁ מִצְרִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [o]וַיִּנָּצוּ בַּמַּחֲנֶה בֶּן
mulieris filius nuncupauit*Et .Israelita vir & ,Israelitidis
11 הַיִּשְׂרְאֵלִית וְאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי׃ [p]† וַיִּקֹּב בֶּן־הָאִשָּׁה
.Mosch ad eum adduxerunt Et .maledixit & ,nomen Israelitidis
הַיִּשְׂרְאֵלִית אֶת־הַשֵּׁם וַיְקַלֵּל [q]וַיָּבִיאוּ אֹתוֹ אֶל־מֹשֶׁה
.Dan tribui† Dibri filia Selomith eius matris nomen &
וְשֵׁם אִמּוֹ שְׁלֹמִית בַּת־דִּבְרִי [r]לְמַטֵּה־דָן׃
.DOMINI ore super‡ eis exponendū ad‡,custodia in eū posuerunt Et
12 [s]† וַיַּנִּיחֻהוּ בַּמִּשְׁמָר לִפְרֹשׁ לָהֶם עַל־פִּי יְהוָה׃
:dicendo Mosch ad DOMINVS est locutus Et
13 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
omnes fulciāt & ,castrametationem* extra ad maledicum Educ
14 [t]† הוֹצֵא אֶת־הַמְקַלֵּל אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְסָמְכוּ כָל־
omnis eum lapident & ,ei' caput super suas manus audientes
הַשֹּׁמְעִים אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁוֹ וְרָגְמוּ אֹתוֹ כָּל־
cùm vir Vir :dicendo ,loqueris Israel filios ad Et .cœtus
15 [v]הָעֵדָה׃ † וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי־
.suum peccatum portabit & ,suo Deo maledixerit
יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ׃

vt afferant tibi
‡pro
[a] לָקַח [b] זָכַךְ
†accēdendū
[c] עָלָה [d] נוּר
[e] עוּד
‡ecclesiæ
‡corā Dño
*perpetuum erit
[f] חָקַק
† corā Dño
‡ ex ea
[g] אָפָה
[h] שָׁנָה
[i] שׂוּם
‡ duobus ordinibus.
*ordines
†corā Dño.
‡ pones per ordinem
[k] נָתַן
‡ super
* oblatio ignita
† Per singul[a] sabbatha
‡ corā Dño
‡sempiterno.
[l] הָיָה [m] אִשׁ
‡ est
* oblationibus ignitis
†perpetuo.
‡qui erat
[n] אִישׁ [o] נָצָה
‡ castris
*protulit
[p] נָקַב [q] בּוֹא
†de tribu
[r] נָטָה [s] יָנַח
‡vt exponerent
‡ iuxta sermonem
* castra,
[t] יָצָא
qui audierūt,
[v] יָעַד
pœnam peccati sui.

lapidabūt Lapidādo .morietur moriēdo ,DOMINI nomen nuncupans Et
16 † וְנֹקֵב שֵׁם־יְהוָה מוֹת יוּמָת רָגוֹם יִרְגְּמוּ־
,nomen eū nuncupādo in ,indigena sic ,peregrin' Sicut .cœtus omnis eum in
בוֹ כָּל־הָעֵדָה [x]כַּגֵּר כָּאֶזְרָח בְּנָקְבוֹ שֵׁם
moriēdo ,hominis animam omnem percusserit cùm vir Et .morietur
17 יוּמָת׃ † וְאִישׁ כִּי [y]יַכֶּה כָּל־נֶפֶשׁ אָדָם מוֹת
pro animam ,eam restituet ,animalis animam percutiens Et .moriatur
18 יוּמָת׃ † וּמַכֵּה נֶפֶשׁ־בְּהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה נֶפֶשׁ תַּחַת
quod secūdum :suū proximū in maculā dederit cùm vir Et .anima
19 נָפֶשׁ׃ † וְאִישׁ כִּי־[z]יִתֵּן מוּם בַּעֲמִיתוֹ כַּאֲשֶׁר
,oculo pro oculum ,fractura pro Fracturam .ei fiat sic ,fecit
20 עָשָׂה כֵּן יֵעָשֶׂה לּוֹ׃ † שֶׁבֶר תַּחַת שֶׁבֶר עַיִן תַּחַת עַיִן
.eū in dabitur sic,hominē in maculā dederit quod Iuxta .dente pro dentē
שֵׁן תַּחַת שֵׁן כַּאֲשֶׁר יִתֵּן מוּם בָּאָדָם כֵּן יִנָּתֶן בּוֹ׃
,moriatur ,hominem percutiens & :illud reddet ,animal percutiens Et
21 † וּמַכֵּה בְהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה וּמַכֵּה אָדָם יוּמָת׃
quia :erit indigena sic peregrin' sicut ;vobis erit vnum Iudicium
22 † מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם כַּגֵּר כָּאֶזְרָח יִהְיֶה כִּי
,Israel filios ad Mosch est locutus Et .vester Deus DOMINVS ego
23 אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ † וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
obruerunt & ,castrametationem extra ad maledicentem eduxerunt &
וַיּוֹצִיאוּ אֶת־הַמְקַלֵּל אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ
DOMINVS pręcepit quēadmodū fecerunt Israel filij Et .lapide eum
אֹתוֹ אָבֶן וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
. Mosch
אֶת־מֹשֶׁה׃

Blasphemans
cùm blasphemauerit
[x] גּוּר
[y] נָכָה
Qui verò percusserit
[z] נָתַן
qui percusserit
castra

CAP. XXV. כה

:dicendo ,Sinai monte in Mosch ad DOMINVS est locutus Et
1 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר׃
fueritis ingressi Cùm :eos ad dices & ,Israel filios ad Loquere
2 † דַּבֵּר אֶל־[a]בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי [b]תָבֹאוּ
sabbathum terra sabbatizabit & ,vobis dans ego quam ,terram ad
אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת
annis sex & ,tuum agrū seminabis annis Sex .DOMINO
3 לַיהוָה׃ † שֵׁשׁ [c]שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים
,septimo anno in Et .eius prouentum colliges & ,tuā vineā putabis
4 תִּזְמֹר כַּרְמֶךָ וְאָסַפְתָּ אֶת־תְּבוּאָתָהּ׃ † וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת
non tuum Agrū .DOMINO sabbathum ,terræ erit requiei cessatio
שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שַׁבָּת לַיהוָה שָׂדְךָ לֹא
non tuæ messis nascens Sponte . putabis non tuā vineam & ,seres
5 תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר׃ † אֵת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא
requiei annus .vindemiabis non tuarū separationū vuas & ,metes
תִקְצוֹר וְאֶת־עִנְּבֵי נְזִירֶךָ לֹא תִבְצֹר שְׁנַת שַׁבָּתוֹן
,tibi ,vescēdum ad vobis terræ cessatio erit Et .terræ erit
6 יִהְיֶה לָאָרֶץ׃ [d]† וְהָיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאָכְלָה לְךָ
peregrinātib',tuo aduenę & ,tuo mercenario &,tuę āncillę & ,tuo seruo &
וּלְעַבְדְּךָ וְלַאֲמָתֶךָ וְלִשְׂכִירְךָ [e]וּלְתוֹשָׁבְךָ [f]הַגָּרִים
omnis erit ;tua terra in qua viuenti & ,tuo animali Et .tecum
7 עִמָּךְ׃ † וְלִבְהֶמְתְּךָ וְלַחַיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ תִּהְיֶה כָל־
,annorum sabbatha septem tibi numerabis Et .vescendū ad eius prouētus
8 תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל׃ † וְסָפַרְתָּ לְךָ שֶׁבַע שַׁבְּתֹת שָׁנִים
sabbathorum septem dies tibi erunt & :vicibus septem annos septem
שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים וְהָיוּ לְךָ [g]יְמֵי שֶׁבַע שַׁבְּתֹת
tubam facies transire Et .anni quadraginta & nouem ,annorum
9 הַשָּׁנִים תֵּשַׁע וְאַרְבָּעִים שָׁנָה׃ † וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר
:expiationum die in ,mensis decima in ,septimo mense in iubilationis
[h]תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים
sanctificabitis Et .vestra terra vniuersa in tubam facietis transire
10 תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל־אַרְצְכֶם׃ † וְקִדַּשְׁתֶּם אֵת
cunctis terra in libertatem vocabitis‡& ,annorum quinquaginta annum
שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ לְכָל־
Vir‡ reuertemini & ,vobis erit ipse Iobel .eius habitatoribus
יֹשְׁבֶיהָ יוֹבֵל הִוא תִּהְיֶה לָכֶם וְשַׁבְתֶּם אִישׁ
.reuertemini suam familiam ad vir & ,suam apprehensionē ad
אֶל־אֲחֻזָּתוֹ וְאִישׁ אֶל־מִשְׁפַּחְתּוֹ [i]תָּשֻׁבוּ׃
,seretis Nō .vobis erit annorum quinquaginta*annus ipse Iobel
11 † יוֹבֵל הִוא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּהְיֶה לָכֶם לֹא תִזְרָעוּ
.eius separationes vindemiabitis neque ,eius nascētia sponte metetis non &
וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת־סְפִיחֶיהָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת־נְזִרֶיהָ׃
comedetis agro De .vobis erit sanctitas ,est Iobel Quia
12 † כִּי יוֹבֵל הִוא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם מִן־הַשָּׂדֶה תֹּאכְלוּ אֶת־
vnusquisque reuertemini isto Iobel anno In .eius prouentum
13 תְּבוּאָתָהּ׃ [k]† בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת [l]תָּשֻׁבוּ אִישׁ
acquirere‡vel ,tuo proximo vēditionē vēdideritis cū Et .suā apprehensionē†ad
14 אֶל־אֲחֻזָּתוֹ׃ † וְכִי־תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה

[a] בָּנָה [b] בּוֹא
do
[c] שָׁנָה
fructus
sabbathum
Per se nascentia grana
[d] הָיָה
[e] יָשַׁב [f] גּוּר
bestię quę est
hebdomadas
hebdomadarum
[g] יוֹם
[h] רוּעַ
quinquagesimum:
‡prędicabitis
‡vnusquisque;
possessionem
[i] שׁוּב
* quinquagesimus
per se nascentia grana
[k] שָׁנָה [l] שׁוּב
† possessionē
‡emetitis

odoris *ignitio*‡, eorū libamina &, eorū munus &, DOMINO *ascensio* erunt
יהיו עלה ליהוה ומנחתם ונסכיהם [c] אשה ריח־
, *peccatum in** vnum, caprarum hircum facietis Et . DOMINO quietis
19 [d] ניחח ליהוה׃ [e]† ועשיתם שעיר־עזים אחד לחטאת
eleuabit Et . pacificorum sacrificium in *anni filios*† agnos duos &
20 ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים׃ [f]† והניף
DOMINI *facies ad*‡ eleuationem primitiarum *panem super*‡ eos sacerdos
הכהן אתם על [g] לחם הבכרים תנופה לפני יהוה
. sacerdoti DOMINO erunt Sanctitas . agnis duobus *super*
על־שני כבשים קדש יהיו ליהוה לכהן׃
. vobis erit sanctitatis Cōuocatio . *huius diei corpore in vocabitis*‡ Et
21 † וקראתם בעצם היום הזה מקרא־קדש יהיה לכם
cunctis in *seculi*† Statutum . facietis non *seruitutis functionem* Omnem*
כל־מלאכת עבדה לא תעשו [g] חקת עולם בכל־
messem *vos metendo in*‡ Et . vestris generationibus in, vestris habitaculis
22 [h] מושבתיכם [i] לדרתיכם׃ † ובקצרכם את־קציר
tuę messis *spicilegiū* & : *te metendo in tui*‡ agri angulū finietis nō, vestrę terræ
ארצכם לא־תכלה פאת שדך בקצרך ולקט קצירך
DOMINVS Ego . eas relinquetis peregrino & *afflicto*‡ : colliges non
לא תלקט [k] לעני [l] ולגר תעזב אתם אני יהוה
: dicendo, Moseh ad DOMINVS est locutus Et . vester Deus
23 אלהיכם׃ † וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
mensis vna in septimo mense In : dicendo, Israel filios ad Loquere
24 † דבר אל־בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש
. sanctitatis conuocatio, *vociferationis** memoriale, requies vobis erit
יהיה לכם שבתון זכרון [m] תרועה מקרא־קדש׃
ignitionem facietis appropinquare‡ &, facietis nō seruitutis *functionem* Omnem†
25 † כל־מלאכת עבדה לא תעשו והקרבתם אשה
: dicendo, Moseh ad DOMINVS est locutus Et . DOMINO
26 ליהוה׃ † וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
. *ipse* expiationum dies huius septimi mensis decimo in Veruntamen
27 † אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפרים הוא
, vestras animas affligetis &, vobis erit sanctitatis Conuocatio
מקרא־קדש יהיה לכם [n] ועניתם את־נפשתיכם
facietis non *functionem omnem** Et . DOMINO *ignitionem facietis accedere*‡ &
28 והקרבתם אשה ליהוה׃ † וכל־מלאכה לא תעשו
vos super expiandum ad, *ipse*‡ expiationū dies quia : *huius diei corpore in*†
בעצם היום הזה כי יום כפרים הוא לכפר עליכם
non quæ anima omnis Quia . *vestri Dei* DOMINI *facies ad*‡
29 לפני יהוה אלהיכם׃ † כי כל־הנפש אשר לא־
. suis populis è excidetur &, *istius diei corpore in*‡ fuerit afflicta
תענה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה׃
, *istius diei corpore in functionem omnem** fecerit quæ anima omnis Et
30 † וכל־הנפש אשר תעשה כל־מלאכה בעצם היום הזה
functionem Omnem‡ . sui populi *interiori ex*† ipsam animam faciam perdere &
31 והאבדתי את־הנפש ההוא מקרב עמה׃ † כל־מלאכה
cunctis in, vestris generationibus in *seculi*‡ Statutum . facietis non
לא [o] תעשו [p] חקת עולם [q] לדרתיכם בכל
affligetis & : vobis *hic** quietis Cessatio . vestris habitationibus
32 [r] משבתיכם׃ † שבת שבתון הוא לכם [s] ועניתם את־
cessabitis vesperā ad vsq; vespera à, vespera in mēsis nona In . vestras aīas
נפשתיכם בתשעה לחדש בערב מערב עד־ערב תשבתו
: dicendo, Moseh ad DOMINVS est locutus Et . vestro sabbatho†
33 שבתכם׃ † וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
mensis die decima quinta In : dicendo, Israel filios ad Loquere
34 † דבר אל־בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחדש
. DOMINO diebus septem *tegumentorum* solennitas, huius septimi
השביעי הזה [t] חג [v] הסכות שבעת ימים ליהוה׃
non *seruitutis functionem* Omnē‡ . sanctitatis cōuocatio‡ primo die In
35 † ביום הראשון מקרא־קדש כל־מלאכת עבדה לא
: DOMINO † *ignitionem facietis appropinquare** diebus Septem . facietis
36 תעשו׃ † שבעת ימים תקריבו [x] אשה ליהוה
offeretis & : vobis erit sanctitatis conuocatio octauo die in
ביום השמיני מקרא־קדש יהיה לכם והקרבתם
. facietis non *seruitutis functionem* Omnem . *ipsa* Retentio‡ . DOMINO ignitionē
אשה ליהוה עצרת הוא כל־מלאכת עבדה לא תעשו׃
Conuocationes *eos* vocabitis *quos**, DOMINI *conuentus* Isti‡
37 † אלה [y] מועדי יהוה אשר־תקראו אתם מקראי
munus &, *ascensionē*†, DOMINO *ignitionem faciendum accedere*† ad, sanctitatis
קדש להקריב אשה ליהוה עלה ומנחה
sabbatha Præter . *suo die in diei verbum*‡ libamina &, *sacrificium*
38 זבח ונסכים דבר־יום ביומו׃ † מלבד שבתת
præter &, vestra vota oīa præter &, vestra dona præter &, DOMINI
יהוה ומלבד [z] מתנותיכם ומלבד כל־נדריכם ומלבד
. DOMINO *dabitis** quæ vestra spontanea omnia
כל־נדבתיכם אשר תתנו ליהוה׃

holocaustū ‡ oblatio ignita
[c] [d] אש נוח
* pro peccato,
[e] [f] עשה נוף
† anniculos
‡ cū placentis
‡ coram Domino cum
‡ celebrabitis eundē diem hunc.
* Omne op⁹ seruile
† perpetuum erit
[g] חקק
‡ cū metetis
[h] [i] ישב דור
‡ vestri dum metetis, & spicas remanentes
‡ pauperi
[k] [l] ענה גור
* iubilatiōis,
[m] רוע
† Omne op⁹
‡ offeretis oblationem ignitam
est.
[n] ענה
‡ offeretis oblationem ignitam
* omne opus
† ipsomet die isto ‡ est,
‡ coram Dño Deo vestro.
‡ ipsomet die isto,
* omne opus eodemmet die isto,
† è medio
‡ Omne op⁹
‡ perpetuum erit
[o] עשה
[p] [q] חקק דור
* est
[r] [s] ישב ענה
† in ‡ tabernaculorum erit
[t] [v] חגג סכך
erit
‡ Omne opus seruile
* offeretis
[x] אש
† oblationē ignitam
‡ Cōuocatio sancta est. Cœtus est. Omne opus seruile
‡ Istę sunt solennitates
* quas
[y] יעד
† offerendum oblationem ignitam ‡ holocaustū, & sacrificiū, hostiam,
‡ de die in diem.
[z] נתן
* tribuetis

custodietis Et . DOMINVS Ego . mane vsque eo ex relinquetis non
31 לא־תותירו ממנו עד־בקר אני יהוה׃ † ושמרתם
polluatis non Et . DOMINVS Ego . ea facietis &, mea præcepta
32 [t] מצותי ועשיתם אתם אני יהוה׃ † ולא תחללו את־
Ego . Israel filiorū medio in me sanctificabo &, meę sanctitatis nomen
שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני
terra è vos *exire* Faciens . vos sanctificans DOMINVS
33 יהוה מקדשכם׃ [v]† המוציא אתכם מארץ
. DOMINVS Ego . Deum in vobis *existendum ad*, Aegypti
מצרים [x] להיות לכם לאלהים אני יהוה׃

CAP. XXIII. כג

: dicendo, Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 † וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
, DOMINI *Conuentus* : eos ad dices &, Israel filios ad Loquere
2 † דבר אל־בני ישראל ואמרת אלהם [a] מועדי יהוה
. *mei conuentus ipsi* Isti‡ . sanctitatis conuocationes *eos* vocabitis *quos*
אשר־תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי׃
cessatio† septima die in & . *opificium** facies diebus Sex
3 † ששת [b] ימים תעשה [c] מלאכה וביום השביעי שבת
ipsa Cessatio‡ . facietis non *functionē Omnem*‡ . sanctitatis cōuocatio, requiei
שבתון מקרא־קדש כל־מלאכה לא תעשו שבת הוא
, DOMINI *conuentus* Isti* . vestris habitationibus cunctis in DOMINO
4 ליהוה בכל [d] מושבתיכם׃ † אלה מועדי יהוה
. suo tēpore statuto in *eas* vocabitis quas, sanctitatis conuocationes
מקראי קדש אשר־תקראו אתם [e] במועדם׃
, duas vesperas inter mensis decima quarta in, primo mense In
5 † בחדש הראשון בארבעה עשר לחדש בין הערבים
solēnitas, huius mensis die decima quinta in Et . DOMINO *transitus*‡
6 פסח ליהוה׃ † ובחמשה עשר יום לחדש הזה [f] חג
. comedetis infermentata diebus Septem . DOMINO infermētatorū
[g] המצות ליהוה שבעת [h] ימים מצות תאכלו׃
functionem Omnem‡ . vobis erit sanctitatis conuocatio, primo die In
7 † ביום הראשון מקרא־קדש יהיה לכם כל־מלאכת
DOMINO *ignitionem*‡ offeretis Et . facietis non *seruitutis*
8 עבדה לא [i] תעשו׃ † והקרבתם אשה ליהוה
functionem Omnē† . sanctitatis cōuocatio* septimo die In . diebus septem
שבעת ימים ביום השביעי מקרא־קדש כל־מלאכת
: dicendo, Moseh ad DOMINVS est locutus Et . facietis non seruitutis
9 עבדה לא תעשו׃ † וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
ad fueritis ingressi Cūm : eos ad dices &, Israel filios ad Loquere
10 † דבר אל־בני ישראל ואמרת אלהם כי־[k] תבאו אל־
adducetis &, eius messem messueritis &, vobis *dans*‡ ego quam, terram
הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את־קצירה והבאתם
agitabit‡ Et . sacerdotem ad vestræ messis *initij*‡ Homer
11 את־עמר ראשית קצירכם אל־הכהן׃ [l]† והניף את־
cessationis *crastino à*† : vestram voluntatē *ad* DOMINI *facies ad** Homer
העמר לפני יהוה [m] לרצנכם ממחרת השבת
: Homer *vos agitandi*‡ die in facietis Et . sacerdos illud eleuabit
12 [n] יניפנו הכהן׃ † ועשיתם ביום הניפכם את־העמר
. DOMINO *ascensionem in sui anni filium integrum*‡ agnum
כבש תמים בן־[o] שנתו לעלה ליהוה׃
ignitionem, oleo *cum confusa** similæ decimas duas eius munus Et
13 † ומנחתו שני עשרנים סלת בלולה בשמן אשה
. Hin‡ quartam vini eius libamē Et . quietis odorem† DOMINO
ליהוה ריח [p] ניחח ונסכה יין רביעת ההין׃
, *huius diei corpus** ad vsq; comedetis nō *teneram*‡ spicā &, *tostū*‡ &, panem Et
14 † ולחם [q] וקלי וכרמל לא תאכלו עד־עצם היום הזה
seculi‡ Statutum . vestri Dei *appropinquationem vos adducere ad vsque*†
עד [r] הביאכם את־קרבן אלהיכם [s] חקת עולם
vobis numerabitis Et . vestris habitaculis cūctis in vestris generationib⁹ in
15 [t] לדרתיכם בכל [v] משבתיכם׃ † וספרתם לכם
Septem . eleuationis Homer *vos adducere** die à, *cessationis*‡ crastino à
ממחרת השבת מיום הביאכם את־עמר התנופה שבע
septimi sabbathi crastino à‡ Vsque . erunt *consummatæ cessationes*†
16 שבתות תמימת [x] תהיינה׃ † עד ממחרת השבת השביעת
nouum *munus facietis appropinquare*‡ & : dies quinquaginta numerabitis
תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה
Duo . eleuationis panē adducetis vestris habitaculis Ex . DOMINO
17 ליהוה׃ † ממושבתיכם [y] תביאו לחם תנופה [z] שתים
primitiæ coquentur fermento†, erunt similæ decimis duabus*
שני עשרנים סלת תהיינה חמץ [a] תאפינה בכורים
agnos septem *panem super facietis appropinquare* Et‡ . DOMINO
18 ליהוה׃ † והקרבתם על־הלחם שבעת כבשים
, duo arietes &, vnus bouis filius iuuencus Et . *anni filios integros**
תמימם בני שנה [b] ופר בן־בקר אחד ואילם שנים

אתר
[t] צוה
Qui educo
[v] יצא
vt sim
[x] היה
Solennitates
[a] יעד
quas ‡ Istæ sunt solennitates meæ.
* opus.
† sabbathum
[b] [c] יום לאך
‡ Omne opus
‡ Sabbathum est
* Istæ sunt solennitates
[d] ישב
[e] יעד
‡ Pesach est
[f] חגג
[g] [h] מצה יום
‡ Omne opus seruile
‡ oblationē ignitam
[i] עשה
* erit
† Omne opus
[k] בוא
‡ do
‡ primitiarū
‡ eleuabit
[l] נוף
* coram Dño secundum
† in crastinū
[m] [n] רצה נוף
‡ qua eleuabitis
‡ immaculatū, anniculū, in holocaustum
[o] [p] שנה נוח
* permixtas
† in ‡ partem
‡ polentam,
‡ tritam
* eandemmet diem hanc
[q] [r] קלה בוא
† donec adducatis oblationem
‡ perpetuum erit
[s] [t] חקק דור
[v] [x] ישב היה
‡ sabbathi,
* qua adduxistis
† hebdomadę plenæ
‡ ad crastinū hebdomadæ septimæ
‡ offeretis sacrificium
* è † cum
[y] [z] בוא שנה
[a] [b] אפה פנה
‡ Offeretis, cū placentis
* immaculatos anniculos.

se polluat vt ,comedet nō raptum & ,cadauer Et .ipse* eius panis quia
cibus est. 8 כי לחמו הוא׃ † נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה־
portabunt nō & ,meam custodiā custodient Et .DOMINVS Ego .eo in
9 בה אני יהוה׃ † ושמרו את־משמרתי ולא־ישאו ^d נשא
DOMINVS Ego .eā polluerint cū ,eo in morietur & ,peccatū se super
עליו חטא ^e ומתו בו כי יחללהו אני יהוה ^e מות
Inquilin* .sanctificatione comedet nō extrane* omnis Et .eos sanctificās
10 מקדשם׃ † וכל־זר לא־יאכל קדש ^f תושב זרה שב
cūm sacerdos Et .sanctificationē comedet nō mercenarius & ,sacerdotis
11 כהן ושכיר לא־יאכל קדש׃ † וכהן כי־
crea.& vernaculus ,ei* domum natus & ,eo in comedet ipse ,sui argēti acquisitiōe aīam acquisierit
יקנה נפש ^g קנין כספו הוא יאכל בו ויליד ביתו ^g קנה
,extraneo viro fuerit cūm sacerdotis filia Et .eius cibo in* comedent ipsi
^h de 12 הם יאכלו בלחמו׃ † ובת־כהן כי תהיה לאיש זר
de oblatione cūm sacerdotis filia Et .comedet non sanctitatum eleuatione in ipsa
13 הוא בתרומת הקדשים לא תאכל׃ † ובת־כהן כי בנה
† repudiata, domum ad fuerit reuersa & ,ei* non semen & ,expulsa* & ,vidua fuerit
† fuerit תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל־בית
sicut puellæ eius, extraneus oīs Et .comedet sui patris pane de :suas pueritias iuxta ,sui patris
אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל וכל־זר
^i cibo ex addet & ,ignorātia in* sanctitatē comederit cū vir Et .eo in comedet nō
per errore, 14 לא־יאכל בו׃ † ואיש כי־יאכל קדש בשגגה ויסף
† partem ,cum sanctificatione. .sanctitatem* sacerdoti dabit & ,eā super eius† quintam
חמשיתו עליו ונתן לכהן את־הקדש׃
eleuabunt quæ Israel filiorum sanctificata contaminabunt non Et
15 ולא יחללו את־קדשי בני ישראל את אשר־ירימו ^k רום
pœnam *dum comederint eos comedendo in* ,delicti peruersitatem seipsos facient portare Et .DOMINO
16 ליהוה׃ † והשיאו אותם ^m עון אשמה באכלם ^m נשא עוה
.eos sanctificans DOMINVS ego Quia .eorum sanctitates
את־קדשיהם כי אני יהוה מקדשם׃
ad Loquere :dicendo Moseh ad DOMINVS est locutus Et
17 † וידבר יהוה אל־משה לאמר׃ † דבר אל־
:eos ad dices & ,Israel filios omnes ad & ,eius filios ad & ,Aharon
18 אהרן ואל־בניו ואל כל־בני ישראל ואמרת אלהם
Quicunque *peregrinis • obtulerit fecerit accedere qui* ,Israel in peregrino* à & ,Israel domo e vir Vir
איש איש מבית ישראל ומן־הגר בישראל אשר יקריב
oblationem suã pro omnibus votis suis, & pro omnib' spontaneis suis, quæ obtulerint quæ sua spontanea omnia in & ,sua vota omnia in suam appropinquationem
קרבנו לכל־נדריהם ולכל־נדבותם אשר־
integrū vestrā voluntatē Ad :ascensionem* in DOMINO fecerint appropinquare
19 יקריבו ליהוה לעלה׃ † לרצנכם תמים
† holocaustū. ,macula eo in quo* Omne ,capris in & ,agnis in ,boue in† masculum
20 זכר בבקר בכשבים ובעזים׃ † כל אשר־בו מום גור ^r רצה
† ex bobus, vir Et .vobis erit beneplacitū ad non quia ,facietis appropinquare non
21 לא תקריבו כי־לא לרצון יהיה לכם׃ † ואיש
† si quo fuerit † secundū destinauit votū separandū ad* ,DOMINO pacificorum sacrificium obtulerit cūm
כי־יקריב זבח־שלמים ליהוה לפלא־נדר
voluntariā oblationem, ex bobus, † ex ouibus, omnis ;beneplacitū ad erit integrum :pecore in† vel ,boue in ,deuotionem ad vel
או לנדבה בבקר או בצאן תמים יהיה לרצון כל־
† labiis, † verrucatū, * scabiosum, † impetiginosum, verruca* vel ,cōcisum vel ,fractū vel Cæcum .eo in erit non macula
22 מום לא יהיה־בו׃ † עורת או שבור או־חרוץ או־יבלת
:DOMINO illa facietis appropinquare* non impetigo† vel ,scabies* vel
או גרב או ילפת לא־תקריבו אלה ליהוה
† offeretis † oblationem ignitam .DOMINO altare super his ex dabitis non ignitionem* &
ואשה לא־תתנו מהם על־המזבח ליהוה׃
* pecus habēs membra nimis magna, & habēs membra nimis parua, voluntariè. votū in & ,eum facies spontaneum ,contractum & excrescentē agnū* & ,bouem Et
23 † ושור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אתו ולנדר
† Cōpressos habens testiculos, contusos, euulsos, aut neruos incisos, non excisum & ,euulsum & ,contusum & ,Compressum† .acceptabitur non
24 לא ירצה׃ † ומעוך וכתות ונתוק וכרות לא
.facietis non vestra terra in & ,DOMINO facietis appropinquare
תקריבו ליהוה ובארצכם לא תעשו׃
† offeretis vestri Dei panem facietis appropinquare* non extranei filij manu de Et
25 † ומיד בן־נכר לא תקריבו את־לחם אלהיכם
placeant non .eis in macula ,eis in eorū corruptio quia ,istis omnibus ex
מכל־אלה כי משחתם בהם מום בם לא ^p ירצו ^p רצה
:dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et .vobis
26 לכם׃ † וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
diebus septem fuerit & ,fuerit natus cūm capra vel ,agnus vel ,Bos
27 † שור או־כשב או־עז כי ^q יולד והיה שבעת ימים ^q ילד
† oblationem ignitam appropinquatione* in acceptabitur deinceps & ,octauo die à & ,sua matre sub
תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן
non eius filium & ipsum ,pecus vel bouem Et .DOMINO ignitionis
28 אשה ליהוה׃ † ושור או־שה אתו ואת־בנו לא
gratiarum actionis confessionis sacrificium sacrificaueritis cū Et .vna die in mactabitis
29 תשחטו ביום אחד׃ † וכי־תזבחו זבח־^r תודה ^r ידה
.comedetur ipsa die In .sacrificabitis vestrā voluntatē ad ,DOMINO
30 ליהוה לרצנכם תזבחו׃ † ביום ההוא יאכל

omnes super Et .scindet non suas vestes & ,nudabit non suū caput
ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם׃ † ועל כל־ 11
non sua matre in & ,suo patre In :ingredietur non mortui animas Super
^z מות ^a בוא נפשת ^z מת לא ^a יבא לאביו ולאמו לא
sanctuariū polluet neque ,egredietur nō sanctuario de Et .se cōtaminabit
12 יטמא׃ † ומן־המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש
.DOMINVS Ego .eū super* sui Dei vnctionis olei corona quia ,sui Dei diadema † est
אלהיו כי נזר שמן משחת אלהיו עליו אני יהוה׃
repulsam* & ,Viduam .accipiet eius virginitatibus in mulierē ipse Et virginitate *repudiatā,
13 † והוא אשה בבתוליה יקח׃ † אלמנה וגרושה
virginem quinimo .accipiet non istas :meretricem ,prophanam &
14 וחללה זנה את־אלה לא יקח כי אם־בתולה
suum semen prophanabit non Et .mulierem accipiet suis populis ē cōtaminabit
15 מעמיו יקח אשה׃ † ולא־יחלל זרעו
est locutus Et .eum sanctificans DOMINVS ego quia ;suis populis in
16 בעמיו כי אני יהוה מקדשו׃ † וידבר
:dicendo Aharon ad Loquere :dicendo Moseh ad DOMINVS
17 יהוה אל־משה לאמר׃ † דבר אל־אהרן לאמר
non ,macula eo in fuerit cui ,suis generationibus in tuo semine de Vir
איש מזרעך לדרתם אשר יהיה בו מום לא
eo in* cui vir omnis Quia .sui Dei panem faciendū accedere ad accedet offerendum † fuerit
18 יקרב להקריב לחם אלהיו׃ † כי כל־איש אשר־בו
vel ,nasum simus vel ,claudus vel ,cæcus Vir .accedet non ,macula
מום לא יקרב איש עור או פסח או חרם או
.manus fractio vel ,pedis fractio eo in fuerit cui vir Vel .excrescens mōstruosus,
19 שרוע׃ † או איש אשר־יהיה בו שבר רגל או שבר יד׃
vel ,pustulēta scabies* vel ,suo oculo in albugo† vel ,minutus vel ,gibbosus Vel lippus, * maculosus
20 או־גבן או־דק או תבלל בעינו או גרב או *in quo fuerit scabies, vel impetigo
• ,macula eo in cui vir Omnis ,testiculo contusus† vel ,perpetua scabies
21 ילפת או מרוח אשך׃ † כל־איש אשר־בו מום ^b רקק
ignitiones faciendum appropinquare* ad accedet nō ,sacerdotis Aharon semine ē ^c מרח
מזרע אהרן הכהן לא ^d יגש להקריב את־אשי † compresso est
faciendū appropinquare* ad accedet non sui Dei panem ,eo in macula* .DOMINI * offerēdum oblationes ignitas
יהוה מום בו את לחם אלהיו לא יגש להקריב׃
.comedet sanctitatib* de & ,sanctitarum sanctitatib* de sui Dei Panem ^d נגש
22 † לחם אלהיו מקדשי הקדשים ומן־הקדשים יאכל׃
,accedet non altare ad & ,ingredietur non velum ad Veruntamen
23 † אך אל־הפרכת לא ^e יבא ואל־המזבח לא יגש *is in quo est macula, *offerendū.
DOMINVS ego quia ,mea sanctuaria polluet nō & ;eo in* macula quia ^e בוא
כי־מום בו ולא יחלל את־מקדשי כי אני יהוה † est
ad & ,eius filios ad & ,Aharon ad Moseh est locutus Et .eos sanctificās
24 מקדשם׃ † וידבר משה אל־אהרן ואל־בניו ואל־
.Israel filios omnes
כל־בני ישראל׃

CAP. XXII. כב

:dicendo Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 † וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
filiorū sanctitatibus à separentur & ,ei* filios ad & ,Aharon ad Loquere
2 † דבר אל־אהרן ואל־בניו וינזרו מקדשי בני־
sanctificantes ipsi quæ ,meæ sanctitatis nomen polluant nō & ,Israel in his quæ ipsi sanctificant
ישראל ולא יחללו את־שם קדשי אשר הם מקדשים
,vestris generationibus In :eos ad Dic .DOMINVS Ego .mihi
3 לי אני יהוה׃ † אמר אלהם ^a לדרתיכם ^a דור
quas ,sanctificatiōes ad vestro semine omni ex accesserit qui vir omnis
כל־איש אשר־יקרב מכל־זרעכם אל־הקדשים אשר
,eū super* eius immūditia & ,DOMINO Israel filij sanctificauerint † fuerit
יקדישו בני־ישראל ליהוה וטמאתו עליו
.DOMINVS Ego .meis faciebus à ipsa anima excidetur &
ונכרתה הנפש ההוא מלפני אני יהוה׃
,fluens vel ,lepra infectus ipse* & Aharon semine ē vir Vir Quicunque † fuerit leprosus, † de
4 † איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב
omne in tangens Et .se mundet quo vsque comedet non sanctitatibus in†
בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר והנגע בכל־
.seminis concubitus eo ex egredietur cui vir vel ,animæ immundū effusio
טמא־נפש או איש אשר־^b תצא ממנו שכבת־זרע׃ ^b יצא
,ei fiat immunditia quo reptile omne in tetigerit qui vir Vel † ppter quod immundus erit,
5 † או־איש אשר ^c יגע בכל־שרץ אשר יטמא־לו ^c נגע
.eius immunditiam omnem ad ,ei fiat immunditia quo† hominem vel
או באדם אשר יטמא־לו לכל טמאתו׃ † ppter quē immundus erit, secundū
non & ;vespera ad viq; erit immūda & ,illud in tetigerit quæ Anima
6 † נפש אשר תגע־בו וטמאה עד־הערב ולא
.aquis in suam carnem lauabit quinimo ,sanctificationibus de comedet
יאכל מן־הקדשים כי אם־רחץ בשרו במים׃
:sanctificationib* de comedet postea & :se mūdabit & ,sol ingredietur occūbet
7 † ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן־הקדשים

CAP. XX. כ

:dicendo Mosch ad DOMINVS est locutus Et
1 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
de & ,Israel filiis de *vir* Vir :dices Israel filios ad Et
2 † וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־
,Molech ipsi suo semine de dederit qui ,Israel in *peregrinante peregrino*
ᵃ הַגֵּר הַגָּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר ᵇ יִתֵּן מִזַּרְעוֹ לַמֹּלֶךְ
.lapide in eum lapident terræ Populus .morietur moriendo
מוֹת יוּמָת עַם הָאָרֶץ יִרְגְּמֻהוּ בָאָבֶן׃
interiori ex † eum faciã succidere & ,ipsum virũ in meas facies *dabo** ego Et
3 † וַאֲנִי אֶתֵּן אֶת־פָּנַי בָּאִישׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקֶּרֶב
contaminaret vt ,Molech ipsi dedit suo semine de quia :sui populi
עַמּוֹ כִּי מִזַּרְעוֹ נָתַן לַמֹּלֶךְ לְמַעַן טַמֵּא אֶת־
absc͂odendo si Et .meę sanctitatis nomen *polluendum ad* & ,meũ sanctuariũ
מִקְדָּשִׁי וּלְחַלֵּל אֶת־שֵׁם קָדְשִׁי׃
4 † וְאִם הַעְלֵם
ipsũ dãdo in ,illo viro à suos oculos terræ populus absconderit dante
יַעְלִימוּ עַם הָאָרֶץ אֶת־עֵינֵיהֶם מִן־הָאִישׁ הַהוּא בְּתִתּוֹ
ego ponam E*t* :eum interficiat non vt ,Molech suo semine de
מִזַּרְעוֹ לַמֹּלֶךְ לְבִלְתִּי ᶜ הָמִית אֹתוֹ׃
5 ᵈ† וְשַׂמְתִּי אֲנִי אֶת־
,eum faciam succidere & ;eius familiã in & ,illum virum in meas facies
ᵉ פָּנַי בָּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ
interiori ex ,Molech post fornicandũ ad ,ipsum post fornicantes omnes &
וְאֵת כָּל־ᶠ הַזֹּנִים אַחֲרָיו לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֹּלֶךְ מִקֶּרֶב
diuinos‡ ad & ,pythones ad se verterit quæ anima Et .eorum populi
עַמָּם׃
6 † וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תִּפְנֶה אֶל־ᵍ הָאֹבֹת וְאֶל־הַיִּדְּעֹנִים
,ipsam animam in *meas facies* *dabo** & ,eos post fornicandum ad
לִזְנוֹת אַחֲרֵיהֶם וְנָתַתִּי אֶת־פָּנַי בַּנֶּפֶשׁ הַהִוא
eritis & ,vos sanctificabiris Et .sui populi *interiori ex eum* faciã succidere &
וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ׃
7 † וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם ʰ וִהְיִיתֶם
custodietis Et .vester Deus DOMINVS ego quia ,sancti
קְדֹשִׁים כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃
8 † וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־
.vos sanctificans DOMINVS ‡Ego .ea facietis & ,mea statuta
ⁱ חֻקֹּתַי ᵏ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה מְקַדִּשְׁכֶם׃
,suæ matri & ,suo patri maledixerit qui vir vir Quia
9 † כִּי־אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יְקַלֵּל אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ
.‡cũ in ei⁹ *sanguines* :maledixit suę matri & ,suo Patri .morietur moriendo
מוֹת יוּמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל דָּמָיו בּוֹ׃
qui ,viri vxore cum adulterium commiserit qui vir Et
10 ˡ† וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת־אֵשֶׁת אִישׁ אֲשֶׁר
adulter morietur moriẽdo ,sui *socij* vxore cum cõmiserit adulterium
יִנְאַף אֶת־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ מוֹת־יוּמַת הַנֹּאֵף
,sui patris vxore cum concubuerit qui vir Et .adultera &
וְהַנֹּאָפֶת׃
11 † וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־אֵשֶׁת אָבִיו
corũ *Sanguines* .ipsi ambo moriẽtur moriẽdo :reuelauit sui patris nuditatẽ
ᵐ עֶרְוַת אָבִיו גִּלָּה מוֹת־יוּמְתוּ שְׁנֵיהֶם דְּמֵיהֶם
morientur moriẽdo ,sua nuru cum concubuerit qui vir Et .eos in
בָּם׃
12 † וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־ⁿ כַּלָּתוֹ מוֹת יוּמְתוּ
qui vir Et .eos in eorum *Sanguines* .fecerũt Cõfusionẽ .ipsi ambo
שְׁנֵיהֶם ᵒ תֶּבֶל עָשׂוּ דְּמֵיהֶם בָּם׃
13 † וְאִישׁ אֲשֶׁר
fecerunt abominationẽ ,mulieris cõcubitibus masculo cum concubuerit
יִשְׁכַּב אֶת־זָכָר מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה ᵖ עָשׂוּ
qui vir Et .eos in eorum *Sanguines* .moriẽtur moriendo :ipsi ambo
שְׁנֵיהֶם מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם׃
14 † וְאִישׁ אֲשֶׁר
cõburẽt igne in :*ipsa patratio* ,eius matrem & ,mulierem acceperit
ᑫ יִקַּח אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ ʳ זִמָּה הִוא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ
qui vir Et .vestri medio in *patratio* erit non & ,eas & ,eum
אֹתוֹ וְאֶתְהֶן וְלֹא־תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכְכֶם׃
15 † וְאִישׁ אֲשֶׁר
.occidetis iumentum & :morietur moriẽdo ,iumẽto ĩ suũ cõcubitũ *dederit*
ˢ יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בִּבְהֵמָה מוֹת יוּמָת וְאֶת־הַבְּהֵמָה תַּהֲרֹגוּ׃
,*ei accumbendum ad* ,animal omne ad accesserit quæ mulier Et
16 † וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל־כָּל־בְּהֵמָה לְרִבְעָה אֹתָהּ
corũ *Sanguines* .moriẽtur moriendo ;iumentum & ,mulierem occides &
וְהָרַגְתָּ אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֵמָה מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם
vel ,sui patris filiã suam sororem acceperit qui vir Et .eos in
בָּם׃
17 † וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח אֶת־אֲחֹתוֹ בַּת־אָבִיו אוֹ־
,eius nuditatẽ viderit ipsa & ,eius *nuditatem* viderit & ,suę matris filiam
ᵗ בַת־אִמּוֹ וְרָאָה אֶת־ᵛ עֶרְוָתָהּ וְהִיא־תִרְאֶה אֶת־עֶרְוָתוֹ
Nuditatem .sui populi filiorum oculis in succidentur & :*hoc* opprobrium
חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמָּם עֶרְוַת
qui vir Et .portabit *suam peruersitatem* ,reuelauit suæ sororis
אֲחֹתוֹ גִּלָּה עֲוֺנוֹ ˣ יִשָּׂא׃
18 † וְאִישׁ אֲשֶׁר־
eius venam ,eius nuditatẽ reuelauerit & ,*infirma*‡ mulierẽ cum concubuerit
יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה דָּוָה וְגִלָּה אֶת־עֶרְוָתָהּ אֶת־מְקֹרָהּ
ipsi ambo succidẽtur & ,ci⁹ sanguinis venam reuelauerit ipsa & ,*nudauerit**
הֶעֱרָה וְהִוא גִּלְּתָה אֶת־ʸ מְקוֹר דָּמֶיהָ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם

Quicunque | peregrinis qui peregrinantur | ᵃ גור ᵇ נתן | * ponam | † è medio | vt pollueret | ᵈ סות ᶜ שום | ᵉ פנה | è medio | ᶠ זנה | ‡ haruspices | ᵍ אוב | * ponam faciem meam | eam è medio | ʰ היה | ‡ sum | ⁱ חקק | ᵏ עשה | sanguis ‡ erit. | ˡ איש | proximi | Sanguis | ᵐ ערה | ⁿ כלל | Sanguis | ᵒ כלל | ᵖ עשה | Sanguis | scelus est. | ᑫ לקח ʳ זמם | scelus | posuerit | ˢ נתן | ad coeundũ cum eo, | Sanguis | turpitudinẽ | ᵗ בנה ᵛ ערה | est, Turpitudinẽ | pœnam iniquitatis suæ | ˣ נשא | ‡ menstruata | * discooperuerit, | ʸ קור

.sui populi *interiori ex*
19 מִקֶּרֶב עַמָּם׃
tui patris sororis & ,tuę matris sororis nuditatẽ Et
† וְעֶרְוַת אֲחוֹת אִמְּךָ וַאֲחוֹת אָבִיךָ
.portabunt *suam peruersitatem*‡ ,nudauit suã *carnem* quia :discooperies non
לֹא תְגַלֵּה כִּי אֶת־שְׁאֵרוֹ הֶעֱרָה ᶻ עֲוֺנָם יִשָּׂאוּ׃
sui patrui nuditatẽ ,*sui patrui vxore** cum concubuerit qui vir Et
20 † וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־ᵃ דֹּדָתוֹ עֶרְוַת דֹּדוֹ
.morientur *atechni*† ,portabunt suum peccatũ :reuelauit
גִּלָּה חֶטְאָם יִשָּׂאוּ ᵇ עֲרִירִים יָמֻתוּ׃
.*ipsa separatio*‡ ,sui fratris vxorem acceperit qui vir Et
21 † וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אֵשֶׁת אָחִיו ᶜ נִדָּה הִוא
custodietis Et .erunt *filiis absque*‡ ,reuelauit sui fratris Nuditatẽ
22 עֶרְוַת אָחִיו גִּלָּה עֲרִירִים יִהְיוּ׃
† וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־
non & ;ea facietis & ,mea iudicia omnia & ,mea statuta omnia
כָּל־ᵈ חֻקֹּתַי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־
ad habitãdũ ad ,*illuc* *vos faciens intrare ego* *quò* ,terra vos euomet
ᵉ תָקִיא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי ᶠ מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה ᵍ לָשֶׁבֶת
*emittens** ego quam ,gentis statutis in ambuletis ne Et .ea in
23 בָּהּ׃
† וְלֹא ʰ תֵלְכוּ בְּחֻקֹּת הַגּוֹי אֲשֶׁר־אֲנִי מְשַׁלֵּחַ
.*eis in arctatus sum*‡ & ,fecerunt ista omnia quia :*vestris faciebus*† à
ⁱ מִפְּנֵיכֶם כִּי אֶת־כָּל־אֵלֶּה ᵏ עָשׂוּ ˡ וָאָקֻץ בָּם׃
cam dabo ego & ,eorum *humum*‡ possidebitis Vos :vobis dixi Et
24 † וָאֹמַר לָכֶם אַתֶּם תִּירְשׁוּ אֶת־אַדְמָתָם וַאֲנִי אֶתְּנֶנָּה
DOMINVS Ego .melle & lacte fluentẽ terram ,cã possidendũ ad ,vobis
לָכֶם ᵐ לָרֶשֶׁת אֹתָהּ אֶרֶץ ⁿ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ אֲנִי יְהוָה
.populis à vos feci separare qui ,vester Deus
אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים׃
auem inter & ,immundũ *ad*‡ mundum animal inter facietis separare Et
25 † וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין־הַבְּהֵמָה הַטְּהֹרָה לַטְּמֵאָה וּבֵין־הָעוֹף
,*animali* in vestras animas abominemini non & ;mundã *ad* immundã
הַטָּמֵא לַטָּהֹר וְלֹא־תְשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בַּבְּהֵמָה
vobis † separaui quod ,*humi reptabit** quod omni in & ,*volatili* in &
וּבָעוֹף וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׂ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי לָכֶם
:DOMINVS ego sanctus quia ,sancti mihi eritis Et .immundum *in*‡
26 לְטַמֵּא׃
ᵒ† וִהְיִיתֶם לִי קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה
mulier siue vir Et .*mihi existendum ad* ,populis à vos separaui &
27 וָאַבְדִּל אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי׃
† וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה
obruẽt lapide In .moriẽtur moriẽdo ,*diuinus* vel ,pytho eis in fuerit cum
כִּי־יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְּעֹנִי מוֹת יוּמָתוּ בָּאֶבֶן יִרְגְּמוּ
.eos in eorum *sanguines* :eos
אֹתָם דְּמֵיהֶם בָּם׃

CAP. XXI. כא

filios sacerdotes ad Dic :Mosch ad DOMINVS dixit Et
1 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל־הַכֹּהֲנִים בְּנֵי
.suis populis in se cõtaminabit nõ animam I*n* :eos ad dices & ,Aharon
אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְנֶפֶשׁ לֹא־יִטַּמָּא בְּעַמָּיו׃
suo patre *in*‡ & ,sua matre *in* ,*eum ad*‡ propinquo ,sua carne *in* Quinimo
2 † כִּי אִם־לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו
,virgine sua sorore in Et .suo fratre *in* & ,sua filia *in* & ,suo filio *in* &
3 וְלִבְנוֹ ᵖ וּלְבִתּוֹ וּלְאָחִיו׃
† וְלַאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה
.contaminabitur ea in ,viro fuit non quæ ,*eum ad*‡ propinqua†
הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא־הָיְתָה לְאִישׁ לָהּ יִטַּמָּא׃
.se polluendum ad suis populis in dominus se contaminabit Non
4 † לֹא יִטַּמָּא בַּעַל בְּעַמָּיו ᑫ לְהֵחַלּוֹ׃
non suæ barbæ angulum & ,suo capite in caluitiũ decaluabũt Non
5 † לֹא־יִקְרְחָה קָרְחָה בְּרֹאשָׁם ʳ וּפְאַת זְקָנָם לֹא
erunt Sancti .incisionem incident non sua carne in & ,radent
6 יְגַלֵּחוּ וּבִבְשָׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שָׂרָטֶת׃
† קְדֹשִׁים יִהְיוּ
,DOMINI *ignitiones* quia ,sui Dei nomen polluent nõ & ,suo Deo
לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יְחַלְּלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת־ˢ אִשֵּׁי יְהוָה
Mulierem .*sanctitas*† erunt‡ & ,*faciẽtes appropinquare ipsi** ,sui Dei *panem*‡
7 לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מַקְרִיבִם וְהָיוּ קֹדֶשׁ׃
† אִשָּׁה
non suo viro à repulsam mulierem & ,capiẽt non prophanã & ,meretricẽ
זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא ᵗ יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא
panem‡ quia ,eũ sanctificabis Et .suo Deo *ipse* sanctus quia :accipient
8 יִקָּחוּ כִּי־קָדֹשׁ הוּא לֵאלֹהָיו׃
† וְקִדַּשְׁתּוֹ כִּי־אֶת־לֶחֶם
ego sanctus quia ,tibi erit Sanctus .*faciens appropinquare* ipse tui Dei
אֱלֹהֶיךָ הוּא מַקְרִיב קָדֹשׁ יִהְיֶה־לָּךְ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי
cœperit cùm sacerdotis viri filia Et .vos sanctificans DOMINVS
9 יְהוָה מְקַדִּשְׁכֶם׃
ᵛ† וּבַת אִישׁ כֹּהֵן כִּי ˣ תֵחֵל
.comburetur igne in ,*polluens ipsa* suum patrem ,fornicari
ʸ לִזְנוֹת אֶת־אָבִיהָ הִיא מְחַלֶּלֶת בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף׃
eius caput super est effusum cui⁹ ,suis fratrib⁹ *præ magnus* sacerdos Et
10 † וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו אֲשֶׁר־יוּצַק עַל־רֹאשׁוֹ
,vestes induendum ad suam manũ *impleuit* & ,vnctionis oleum
שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִלֵּא אֶת־יָדוֹ לִלְבֹּשׁ אֶת־הַבְּגָדִים אֶת־

à medio | propinquam | ‡ pœnã iniquitatis suæ | ᶻ עוה | * vxore fratris patris sui | ᵃ דוד ᵇ מות | † orbati | ‡ fœditas est. | ᶜ נדד | ‡ orbati | ᵈ חקק | ad quam ego facio intrare vos | ᵉ קוא ᶠ בוא | ᵍ ישב ʰ הלך | * emittro | † facie vestra, | ‡ detestatus sum eas. | ⁱ פנה ᵏ עשה | ˡ קוץ ᵐ ירש | ‡ terram | ⁿ זוב | ‡ & | animalibus, | volatilibus, | * reptat in terra, † à ‡ veluti | ᵒ היה | vt essetis mei. | haruspicium, | sanguis | Super | Sed super ‡ sibi, super ‡ super | ᵖ בנה | † quæ est ‡ ei, | ᑫ חלל | יקרחו ק | ʳ פאה | oblationes ignitas | ˢ אש | ‡ veluti escã | * offerunt, ‡ ideo † sancti. | ᵗ לקח | est ‡ escam | offert. | ᵛ בנה ˣ חלל | contaminat, | ʸ זנה | maior | consecrauit

mulier Et .eo in te polluendũ ad ,tuũ cõcubitũ dabis non animali omni in Et
24 †ובכל־בהמה לא־תתן שכבתך לטמאה־בה ואשה
.hoc Confusio .ei accumbendum ad ,animalis facies ad stabit non
לא־תעמד לפני בהמה לרבעה [z] תבל הוא׃
se polluerunt his omnibus in Quia .his omnibus in polluamini Ne
25 †אל־תטמאו בכל־אלה כי בכל־אלה נטמאו
,terra se polluit Et . vestris faciebus à emittens ego quas ,gentes
26 הגוים אשר־אני משלח מפניכם׃ †ותטמא הארץ
.suos habitatores terra euomuit & :eam super ei9 iniquitatẽ visitaui &
ואפקד עונה עליה [a] ותקא הארץ את־ישביה׃
facietis non & ,mea iudicia & ,mea statuta vos custodietis Et
27 †ושמרתם אתם את־[b] חקתי ואת־משפטי ולא [c] תעשו
peregrinãs peregrinus & ,indigena ,istis abominationibus omnibus ex
מכל התועבת האלה [d] האזרח והגר הגר
homines fecerunt istas abominationes omnes Quia .vestri medio in
28 בתוככם׃ †כי את־כל־התועבת האל עשו אנשי־
terra euomat non Et . terra se polluit & :vos ante qui terræ
28 הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ׃ †ולא־[e] תקיא הארץ
quæ ,gentem euomuit quemadmodum ,eam vos contaminando in ,vos
אתכם בטמאכם אתה כאשר קאה את־הגוי אשר
abominationib9 omnibus ex fecerit qui omnis Quia . vos ante
29 [f] לפניכם׃ †כי כל־אשר יעשה מכל התועבת
.sui populi interiori ex facientes animæ excidentur & ,istis
האלה ונכרתו הנפשות העשת מקרב עמם׃
,abominationũ statutis è faciendum nõ ad ,meam custodiã custodietis Et
30 †ושמרתם את־משמרתי לבלתי עשות [g] מחקות התועבת
DOMINVS Ego .eis in vos polluatis neq; ,vestras facies ad sunt facta quæ
אשר נעשו לפניכם ולא תטמאו בהם אני יהוה
. vester Deus
אלהיכם׃

vt polluas te cum ante animal, vt coeat cum ea. Turpitudo est.
[z] בלל emitto
[a] קוא
[b] חקק
[c] עשה
[d] גור
[e] קוא dum contaminaueritis
[f] פנה è medio
vt nõ faciatis
[g] חקק ante vos,

CAP. XIX. יט

: dicendo Mosch ad DOMINVS est locutus Et
1 †וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
Sancti :eos ad dices & ,Israel filiorum cœtum oẽm ad Loquere
2 †דבר אל־כל־[a] עדת [b] בני־ישראל ואמרת אלהם קדשים
suã matrem Vir‡ . vester Deus DOMINVS ego† sanctus quia ,eritis
3 [c] תהיו כי קדוש אני יהוה אלהיכם׃ †איש אמו
DOMINVS ego :seruabitis meas cessationes‡ & ,timeatis suũ patrem &
ואביו [d] תיראו ואת־[e] שבתתי תשמרו אני יהוה
non fusionis‡ deos & ,inutilia† ad respiciatis* Ne . vester Deus
4 אלהיכם׃ †אל־[f] תפנו אל־האלילם ואלהי [g] מסכה לא
sacrificaueritis cùm Et . vester Deus DOMINVS Ego .vobis facietis
5 תעשו לכם אני יהוה אלהיכם׃ †וכי תזבחו
.illud sacrificabitis vestram voluntatẽ ad‖,DOMINO pacificorum sacrificium
זבח שלמים ליהוה [h] לרצנכם תזבחהו׃
diem ad vsq; residuũ Et .crastino à‖& ,comedetur vos sacrificandi* die In
6 †ביום זבחכם יאכל וממחרת [i] והנותר עד־יום
die in fuerit comestum comedẽdo si Et .comburetur igne in ,tertium
7 השלישי באש ישרף׃ †ואם האכל יאכל ביום
suam iniquitatẽ ,illud comedentes Et .acceptabitur† non ,illud corruptum ‡ ,tertio
8 השלישי פגול הוא לא ירצה׃ †ואכליו [k] עונו
anima excidetur & ,polluit DOMINI sanctitatem quia :portabit
ישא כי את־קדש יהוה חלל ונכרתה הנפש
non ,vestræ terræ messem vos metendo in Et .suis populis è ipsa
9 ההוא מעמיה׃ †ובקצרכם את־קציר ארצכם לא
.colliges non tuæ messis spicilegiũ‖ & ,metẽdo tui agri angulum cõsummabis*
תכלה [l] פאת שדך לקצר ולקט קצירך לא תלקט׃
,afflicto† .colliges non tuæ vineæ granum* & ,racemabis non tuam vineam‡ Et
10 †וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט [m] לעני
. vester Deus DOMINVS Ego :eas relinques peregrino &
[n] ולגר תעזב אתם אני יהוה אלהיכם׃
.suũ ꝓximũ in quisq; fraudabitis ‖ non & ,negabitis nõ & ,furabimini Nõ
11 †לא תגנבו ולא־תכחשו ולא־תשקרו איש בעמיתו׃
nomen polluas & :falsum in‡ meo nomine in iurabitis non Et
12 †ולא־תשבעו בשמי לשקר וחללת את־שם
.rapies neq; ,tuum socium opprimes‡ Non .DOMINVS Ego .tui Dei
13 אלהיך אני יהוה׃ †לא־תעשק את־[o] רעך ולא תגזל
maledices Nõ .mane vsque tecum* mercenarij opus pernoctabit Non
14 לא־[p] תלין פעלת שכיר אתך עד־בקר׃ †לא־תקלל
.tuo Deo à timebis sed :offendiculũ dabis non cæci facies ad† & ,surdo
חרש ולפני עור לא [q] תתן מכשל ויראת מאלהיך
fores‡ non :iudicio in iniquitatem facietis Non .DOMINVS Ego
15 אני יהוה׃ †לא־תעשו עול במשפט לא־[r] תשא
.tuũ proximũ iudicabis iustitia in :magni facies decorabis‖ neq; ,tenuis facies
פני־[s] דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך׃

[a] יעד [b] בנה
† sum
‡ Vnusquisq;
[c] היה
‡ sabbatha mea
[d] ירא [e] שבת
*vertatis vos
† idola,
‡ fusiles
[f] פנה [g] נסך
‖ secundũ beneplacitum vestrum
[h] רצה
*qua sacrificaueritis
‖ in
[i] יתר
‡ prophanum erit,
† placebit.
Qui verò comederit illud, pœnam iniquitatis suæ
[k] עוה
Cum autem messueritis
*finies
‖ spicas remanentes
[l] פאה
‡ vineæ tuæ nõ colliges racemos
*baccas
† pauperi
‖ mentiemini
[m] ענה [n] גור
‡ mendaciter, neq; polluas
‡ vim inferes ꝓximo tuo,
[o] רעה
* apud te
[p] לון
† coram cęco
[q] נתן
‡ suscipies faciẽ pauperis,
[r] נשא [s] דלל
‖ honorabis faciem

:tui socij* sanguinẽ super‡ stabis non ;tuos populos in detractor ibis Non
16 †לא־[t] תלך רכיל בעמיך לא תעמד על־דם רעך
Corripiẽdo .tuo corde i tuũ fratrem habeas odio Ne .DOMINVS Ego
17 אני יהוה׃ †לא־תשנא את־אחיך בלבבך [v] הוכח
. peccatum illo super feras† ne & ,tuum proximum corripies
תוכיח את־עמיתך ולא־תשא עליו חטא׃
diliges Et .tui populi filios obseruabis non & ,te vlcisceris Non
18 †לא־[x] תקם ולא־[y] תטר את־בני עמך ואהבת
.custodietis mea Statuta .DOMINVS Ego .te sicut tuum socium‖
19 לרעך כמוך אני יהוה׃ †את־[z] חקתי תשמרו
seres non tuum Agrum .promiscuis* facies accumbere‡ non tuum Animal
בהמתך לא־תרביע כלאים שדך לא־תזרע
. te super ascendet non lini & lanæ intertexturarũ‡ vestis & :mixtionibus†
כלאים ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך׃
ipsa‡ & ,seminis concubitu muliere cum cõcubuerit cùm vir Et
20 †ואיש כי־ישכב את־אשה שכבת־זרע והיא
libertas† vel ,fuerit redempta non redimẽdo & ,viro desponsata ancilla
שפחה נחרפת לאיש והפדה לא נפדתה או חפשה
.manumissa est nõ qa ,morietur Nõ .erit animaduersio‡ ,ei fuerit data non
לא נתן־לה בקרת תהיה לא [a] יומתו כי־לא חפשה׃
tabernaculi ostium ad DOMINO suum delictum ‡ adducet Et
21 [b] †והביא את־אשמו ליהוה אל־פתח אהל
delicti ariete in sacerdos eũ super expiabit Et .delicti arietem ,conuentus*
22 [c] מועד איל אשם׃ †וכפר עליו הכהן באיל האשם
ei parcetur & :peccauit quod eius peccatũ super DOMINI facies ad†
לפני יהוה על־חטאתו אשר חטא ונסלח לו
,terram ad fueritis ingressi cùm Et .peccauit quod ,suo peccato de‡
23 מחטאתו אשר חטא׃ †וכי־תבאו אל־הארץ
,eius præputium præputiabitis‖ & ,cibi arborem omnem plantaueritis &
ונטעתם כל־עץ מאכל וערלתם ערלתו את־
.†comedetur non .præputiati ‡ vobis erit annis Tribus .eius fructum
[d] פריו שלש [e] שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל׃
laudum ‡ sanctitas eius fructus oĩs erit quarto anno in Et
24 †ובשנה הרביעת יהיה כל־פריו קדש הלולים
faciẽdũ addere ad‖ ,ei9 fructum comedetis quinto anno in Et .DOMINO
25 ליהוה׃ †ובשנה החמישת תאכלו את־פריו [f] להוסיף
comedetis Nõ .vester Deus DOMINVS Ego .eius prouentũ vobis
26 לכם [g] תבואתו אני יהוה אלהיכם׃ †לא תאכלו
circundabitis† Non .præstigiabimini* neq; ,ominabimini‡ Non .sanguine super‡
27 על־הדם לא תנחשו ולא תעוננו׃ †לא [h] תקפו
.tuæ barbæ angulum corrumpes‡ non & ,vestri capitis angulum
[i] פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך׃
exarationis‖ scripturam & :vestra carne in dabitis non animæ‡ incisionẽ Et
28 †ושרט לנפש לא [k] תתנו בבשרכם וכתבת קעקע
,tuam filiam polluas Ne .DOMINVS Ego .vobis in dabitis* non
29 לא תתנו בכם אני יהוה׃ †אל־תחלל את־[l] בתך
terra impleatur & ,terra fornicetur non & ,eam facias fornicari vt
להזנותה ולא־תזנה הארץ ומלאה הארץ
.metuetis meũ sanctuariũ & ,custodietis mea Sabbatha . machinatione†
30 [m] זמה׃ †את־שבתתי תשמרו ומקדשי [n] תיראו
sciolos ad‡ & ,pythones ad respiciatis‖ Ne .DOMINVS Ego
31 אני יהוה׃ †אל־[o] תפנו אל־[p] האבת ואל־הידענים
.vester Deus DOMINVS Ego .eis in vos polluendũ ad ,quæratis‡ ne
אל־תבקשו לטמאה בהם אני יהוה אלהיכם׃
.tuo Deo à timebis† & ,senis facies decorabis & ,consurges caniciei faciebus A*
32 †מפני [q] שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהיך
,vestra terra in peregrinus tecum‡ fuerit peregrinat9 cũ Et .DOMINVS Ego
33 אני יהוה׃ †וכי־[r] יגור אתך גר בארצכם
,peregrin9 vobis erit ,vobis ex indigena Tanquam . eum populabitis‡ non
34 לא [s] תונו אתו׃ †כאזרח מכם יהיה לכם הגר
terra in fuistis peregrini quia ,te sicut eum diliges† & :vobiscũ peregrinans*
הגר אתכם ואהבת לו כמוך כי־גרים הייתם בארץ
iniquitatem facietis Non .vester Deus DOMINVS Ego .Aegypti
35 מצרים אני יהוה אלהיכם׃ †לא־[t] תעשו עול
lapides ,iustitiæ Stateræ .mensura‡ in & ,põdere in ,mensione‡ in ,iudicio in
36 במשפט במדה במשקל ובמשורה׃ †מאזני צדק אבני־
DOMINVS Ego .vobis erit iustum hin & ,iustitiæ* epha ,iustitiæ
צדק איפת צדק והין צדק יהיה לכם אני יהוה
.Aegypti terra è vos feci exire† qui ,vester Deus
אלהיכם אשר־[v] הוצאתי אתכם מארץ מצרים׃
facietis & ,mea iudicia omnia & ,mea statuta omnia custodietis Et
37 †ושמרתם את־כל־[x] חקתי ואת־כל־משפטי [y] ועשיתם
.DOMINVS Ego .ea
אתם אני יהוה׃

fraudulenter
‡ contra
*proximi
[t] הלך
[v] יכח
† suscipias
seruabis odiũ cum filijs
[x] נקם [y] נטר
‖ proximum
[z] חקק
‡ coire
*cum altera specie.
† diuersis speciebus,
‡ diuersis speciebus contexta
‡ fuerit
‖ manumissio
‖ vapulabit.
[a] מות
‡ oblationẽ ꝓ delicto suo
[b] בוא
*ecclesiæ,
[c] יעד
† coram Domino ꝓpter
‡ super
‖ auferetis
‡ præputiat9,
[d] פרה
[e] שנה
† fruct9 eius.
‖ laudabilis
‖ vt addere faciatis
[f] יסף
[g] בוא
‡ cum
‡ augurabimini,
*obseruabitis tempora.
† in circuitu attondebitis
[h] נקף [i] פאה
‡ dissipabis
‡ pro anima
‖ notæ
[k] נתן [l] בנה
*ponetis
† scelere.
[m] זמם
[n] ירא
‖ vertatis vos
‡ ab haruspicibus
[o] פנה [p] אוב
‡ sciscitemini
* Ante caniciem cõsurge, & honora faciem
† time
[q] שוב [r] גור
‡ apud te
‡ vim inferetis ei,
[s] ינה
*qui peregrinatur
† diligite eũ sicut vosipsos,
[t] עשה
‡ mensura magna,
‡ mẽsura parua. Statera iusta, põdera iusta,
*iustum,
† eduxi
[v] יצא
[x] חקק
[y] עשה

eius manum implebit * cuius & ,eum‡ vnget quem sacerdos expiabit Et
32 †וְכִפֶּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר־יִמְשַׁח אֹתוֹ וַאֲשֶׁר יְמַלֵּא אֶת־יָדוֹ
vestes ,lini vestes induet Et .suo patre pro ministrandum ad
לְכַהֵן תַּחַת אָבִיו וְלָבַשׁ אֶת־בִּגְדֵי הַבָּד בִּגְדֵי
,conuitus tabernaculū & ,sanctitatis sanctuarium expiabit Et .sanctitatis
33 הַקֹּדֶשׁ׃ †וְכִפֶּר אֶת־מִקְדַּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד
populum cunctū super & ,sacerdotes super & :expiabit altare &
וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ יְכַפֵּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל־כָּל־עַם
expiandū ad seculi statutum in vobis hoc Eritque .expiabit ecclesiæ
34 הַקָּהָל יְכַפֵּר׃ †וְהָיְתָה־זֹּאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר
Fecitque .anno in semel suis peccatis omnibus ab Israel filios super
עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל־חַטֹּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ
.Moseh DOMINVS præcepit quod iuxta
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃

‡vngens, *consecrabit; ecclesiæ,; יעד; &; בנה עשה

CAP. XVII. יז

:dicendo Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
,Israel filios omnes ad & ,eius filios ad & ,Aharon ad Loquere
2 †דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֶל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
:dicendo DOMINVS præcepit quod verbū †Istud :eos ad dices &
וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר׃
,agnum vel ,bouem mactauerit qui Israel domo ē vir Vir
3 †אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אוֹ־כֶשֶׂב
.castrametationem*extra mactauerit qui vel ;castrametatione‡in caprā vel
אוֹ־עֵז בַּמַּחֲנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃
faciēdū appropinquare ad‡cū adduxerit nō conuentus tabernaculi ostium ad Et
4 †וְאֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוֹ לְהַקְרִיב
reputabit sanguis :DOMINI tabernaculi facies ad ,DOMINO appropinquationē
קָרְבָּן לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה דָּם יֵחָשֵׁב
medio ē ille vir excidetur & :fudit sanguinem :illi viro
לָאִישׁ הַהוּא דָּם שָׁפָךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב
,sua sacrificia Israel filij adducant vt Propterea .sui populi
5 עַמּוֹ׃ †לְמַעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־זִבְחֵיהֶם
DOMINO ea adducant & ,agri facies super sacrificantes ipsi quæ
אֲשֶׁר הֵם זֹבְחִים עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה וֶהֱבִיאֻם לַיהוָה
sacrificia sacrificent & ;sacerdotem ad conuentus tabernaculi ostium ad
אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל־הַכֹּהֵן וְזָבְחוּ זִבְחֵי
super sanguinem sacerdos sparget Et .ea DOMINO pacificorum
6 שְׁלָמִים לַיהוָה אוֹתָם׃ †וְזָרַק הַכֹּהֵן אֶת־הַדָּם עַל־
adipem faciet suffire & ,conuentus tabernaculi ostium ad DOMINI altare
מִזְבַּח יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְטִיר הַחֵלֶב
,pilosis sua sacrificia adhuc sacrificabūt nō Et .DOMINO quietis odorē in
7 לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃ †וְלֹא־יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת־זִבְחֵיהֶם לַשְּׂעִירִם
eis hoc erit seculi Statutum .eos post fornicantes ipsi quos
אֲשֶׁר הֵם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּהְיֶה־זֹּאת לָהֶם
,Israel domo ē vir Vir :dices eos ad Et .eorū generationibus in
8 לְדֹרֹתָם׃ †וַאֲלֵהֶם תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל
,ascensionē fecerit ascendere‡qui ,vestri medio in peregrinabitur qui peregrino ē &
וּמִן־הַגֵּר אֲשֶׁר־יָגוּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר־יַעֲלֶה עֹלָה
,illud adduxerit non conuentus†tabernaculi ostium ad Et .sacrificium vel
8 אוֹ־זָבַח׃ †וְאֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יְבִיאֶנּוּ
.suis populis ē ipse vir excidetur & ,DOMINO illud faciendum ad
לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לַיהוָה וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמָּיו׃
,eorū medio in peregrinante peregrino‡ē & ,Israel domo ē vir vir Et
10 †וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם
comedētē animā in meas facies dabo & ;sanguinem omnē comederit qui
אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל־דָּם וְנָתַתִּי פָנַי בַּנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת
carnis anima Quia .sui populi medio ē eam excidam & ,sanguinem
11 אֶת־הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמָּהּ׃ †כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר
super expiandū ad ,altare super vobis eum dedi ego & ,ipsa sanguine in
בַּדָּם הִוא וַאֲנִי נְתַתִּיו לָכֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל־
Idcirco .expiabit anima in ipse sanguis quia :vestras animas
12 נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי־הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר׃ †עַל־כֵּן
:sanguinē comedet non vobis ex anima Omnis :Israel filiis dixi
אָמַרְתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא־תֹאכַל דָּם
vir Et .sanguinē comedet nō ,vestri medio in peregrinās peregrinus &
13 וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם לֹא־יֹאכַל דָּם׃ †וְאִישׁ
qui ,eorum medio in peregrinante peregrino ē & ,Israel filiis ē vir
אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר
effundet & ,comedetur‡ quæ auis vel ,viuentis venationem† fuerit venatus
יָצוּד צֵיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת־
,ei' sanguis ,carnis oīs anima Quia .puluere in illū operiet & ,ei' sanguinē
14 דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר׃ †כִּי־נֶפֶשׁ כָּל־בָּשָׂר דָּמוֹ
non carnis omnis Sanguinem :Israel filiis Dixiq; .ipse eius anima in
בְנַפְשׁוֹ הוּא וָאֹמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דַּם כָּל־בָּשָׂר לֹא

† est; Quicunque; ‡ castris, * castra.; ecclesiæ; ‡ ad offerendum oblationem; יעד בוא; פנה; sacrificant in agro,; ecclesiæ; ecclesiæ,; dæmonibus, post quos fornicantur.; נוח; זנה חקק; דור; peregrinis peregrinātur ‡ obtulerit holocaustū; גור; † ecclesiæ; עשה; ‡ peregrinis qui peregrinantur; נתן; est,; animam; peregrinis qui peregrinantur; גור; † venatione, bestiam, vel auem ‡ comeditur,; צוד

,illū comedēs oīs .ipsa eius sanguis carnis omnis anima quia :comedetis
תֹאכֵלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל־בָּשָׂר דָּמוֹ הִוא כָּל־אֹכְלָיו
indigena in ,raptū & ,cadauer comederit quæ anima omnis Et .excidetur
15 יִכָּרֵת׃ †וְכָל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבֵלָה וּטְרֵפָה בָּאֶזְרָח
erit immūd' & ,aquis in se abluet & ,sua vestimēta lauabit & ,peregrino in &
וּבַגֵּר וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא
non suam carnē & ,se lauerit non si Et .erit mundus & ,vesperā ad vsq;
16 עַד־הָעֶרֶב וְטָהֵר׃ †וְאִם לֹא יְכַבֵּס וּבְשָׂרוֹ לֹא
.suam peruersitatem portabit & ,abluerit
יִרְחָץ וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ׃

est.; tam de indigenis quàm de peregrinis; pœnam iniquitatis suæ.; עוה

CAP. XVIII. יח

: dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
DOMINVS Ego :eos ad dices & ,Israel filios ad Loquere
2 †דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי יְהוָה
,ea in habitastis qua† ,Aegypti terræ opus Secundum .vester Deus
3 אֱלֹהֵיכֶם׃ †כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יְשַׁבְתֶּם־בָּהּ
adducens ego quò ,Chenahan terræ opus secundum & :facietis non
לֹא תַעֲשׂוּ וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ־כְּנַעַן אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא
.ambulabitis non eorū statutis in & ,facietis non ,illuc vos
4 אֶתְכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבְחֻקֹּתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ׃ †אֶת־
Ego .eis in ambulandū ad‡ ,seruabitis mea statuta & ,facietis mea Iudicia
מִשְׁפָּטַי תַּעֲשׂוּ וְאֶת־חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ לָלֶכֶת בָּהֶם אֲנִי
,mea iudicia & ,mea statuta custodietis Et .vester Deus DOMINVS
5 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ †וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי
.DOMINVS Ego .eis in viuet & ,homo ea faciet quæ
אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם אֲנִי יְהוָה׃
reuelandum ad ,accedetis non† suæ carnis reliquias omnes ad vir Vir
6 †אִישׁ אִישׁ אֶל־כָּל־שְׁאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגַלּוֹת
tuæ matris nuditatē & ,tui patris Nuditatē‡ .DOMINVS Ego .nuditatem‡
7 עֶרְוָה אֲנִי יְהוָה׃ †עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ
.eius nuditatem* reuelabis non : ipsa‡ tua Mater .reuelabis non
לֹא תְגַלֵּה אִמְּךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ׃
.ipsa tui patris Nuditas .reuelabis nō tui patris vxoris Nuditatem
8 †עֶרְוַת אֵשֶׁת־אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה עֶרְוַת אָבִיךָ הִוא׃
genitæ‡ ,tuæ matris filiæ vel ,tui patris filiæ tuæ sororis Nuditatem
9 †עֶרְוַת אֲחוֹתְךָ בַת־אָבִיךָ אוֹ בַת־אִמֶּךָ מוֹלֶדֶת
filiæ Nuditatē .earū turpitudinē reuelabis nō ,foris genitæ vel ,domi
10 בַּיִת אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן׃ †עֶרְוַת בַּת־
.ipsæ* tua nuditas‡ qa: earū nuditatē reuelabis nō ,tuæ filiæ filiæ vel ,tui filij
בִּנְךָ אוֹ בַת־בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן כִּי עֶרְוָתְךָ הֵנָּה׃
tua soror ;tui patris natæ† ,tui patris vxoris filiæ Nuditatem
11 †עֶרְוַת בַּת־אֵשֶׁת אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אֲחוֹתְךָ
non tui patris sororis Nuditatem .eius nuditatem reuelabis nō :ipsa‡
12 הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ׃ †עֶרְוַת אֲחוֹת־אָבִיךָ לֹא
non tuę matris sororis Nuditatem .ipsa‡ tui patris caro‡ :reuelabis
13 תְגַלֵּה שְׁאֵר אָבִיךָ הִוא׃ †עֶרְוַת אֲחוֹת־אִמְּךָ לֹא
tui patris fratris Nuditatem .ipsa† tuæ matris caro* quia ,reuelabis
14 תְגַלֵּה כִּי־שְׁאֵר אִמְּךָ הִוא׃ †עֶרְוַת אֲחִי־אָבִיךָ
.ipsa tui patrui vxor ,accedes non eius vxorem ad :reuelabis non
לֹא תְגַלֵּה אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרָב דֹּדָתְךָ הִוא׃
non :ipsa tui filij vxor ,reuelabis non tuæ nurus Nuditatem
15 †עֶרְוַת כַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֵּה אֵשֶׁת בִּנְךָ הִוא לֹא
nuditas :reuelabis nō ,tui fratris vxoris Nuditatē .eius nuditatē reuelabis
16 תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ׃ †עֶרְוַת אֵשֶׁת־אָחִיךָ לֹא תְגַלֵּה עֶרְוַת
,reuelabis non eius filiæ & vxoris Nuditatem .ipsa tui fratris
17 אָחִיךָ הִוא׃ †עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֵּה
reuelandum ad accipies non eius filiæ filiam & ,eius filij filiam
אֶת־בַּת־בְּנָהּ וְאֶת־בַּת־בִּתָּהּ לֹא תִקַּח לְגַלּוֹת
.ipsa Nephas .ipsæ caro ,eius nuditatem
עֶרְוָתָהּ שַׁאֲרָה הֵנָּה זִמָּה הִוא׃
reuelādum ad ,lacessendū ad ,accipies non eius sororem ad‡ vxorem Et
18 †וְאִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת
separatione† in mulierem ad Et .eius vita* in eam super eius nuditatē
19 עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ׃ †וְאֶל־אִשָּׁה בְּנִדַּת
vxorem ad Et .eius nuditatem reuelandū ad accedas non suæ immūditiæ
טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ׃ †וְאֶל־אֵשֶׁת
.ea in pollnendum ad ,semen in ,tuū concubitū dabis non tui proximi
עֲמִיתְךָ לֹא־תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ לְזָרַע לְטָמְאָה־בָהּ׃
pollues non & ,regnāti‡ faciendū trāsire ad dabis nō tuo semine ē Et
20 †וּמִזַּרְעֲךָ לֹא־תִתֵּן לְהַעֲבִיר לַמֹּלֶךְ וְלֹא תְחַלֵּל אֶת־
cubabis‡ non masculo Cum .DOMINVS Ego .tui Dei nomen
21 שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה׃ †אֶת־זָכָר לֹא תִשְׁכַּב
.ipsa abominatio :mulieris concubitus
מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה הִוא׃

בנה; † in qua; ad quā ego adduco vos; עשה; בוא; חקק; הלך; * vt ambuleris; חיה; Nullus ad propinquam † accedet; גלה; ‡ turpitudinem.; ערה; ‡ est:; * turpitudinē † est.; ‡ quæ genita est domi, vel genita est foris,; בנה ילד; ‡ turpitudo * est.; ערה; † quæ genita est à patre tuo, ‡ est,; איש ילד; ‡ propinqua ‡ est.; * propinqua † est.; vxor fratris patris tui est.; דוד; est,; כלל; בנה; לקח גלה; tua sunt. Scelus est.; זמם; ‡ cum sorore; * vita; † menstruo; חיה נדד; in semine, vt polluaris in eo.; נתן; ‡ ad Molech, ‡ coibis coitu muliebri:; est.

octauo die in Et .mũdabitur poſtea & , dies ſeptem ſibi numerabit &
29 וְסָפְרָה לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהָר׃ †וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי
eos adducet & :colũbæ filios duos vel , turtures duos ſibi capiet
תִּקַּח־לָהּ שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה וְהֵבִיאָה אוֹתָם
ſacerdos faciet Et .cõuentus† tabernaculi oſtiũ ad ſacerdotẽ ad
30 אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ †וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־
ſacerdos eã ſuper expiabit & :aſcenſionem vnum‡ & ,peccatum vnum
הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן
filios ſeparabitis Et .eius immũditiæ fluxu à DOMINI facies ad‖
31 לִפְנֵי יְהוָה מִזּוֹב טֻמְאָתָהּ׃ †וְהִזַּרְתֶּם אֶת־בְּנֵי־
eos polluẽdo in ,ſua immunditia in* morietur nõ & ,ſuis immũditiis ab Iſrael
יִשְׂרָאֵל מִטֻּמְאָתָם וְלֹא יָמֻתוּ בְּטֻמְאָתָם בְּטַמְּאָם
,fluentis lex †Iſta .eorum medio in ‡ quod meum tabernaculũ
32 אֶת־מִשְׁכָּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם׃ †זֹאת תּוֹרַת הַזָּב
.ea in ſe polluendum ad*, ſeminis cubatio eo ex‡ egreditur cuius &
וַאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת־זֶרַע לְטָמְאָה־בָהּ׃
,fœmina ĩ &,maſculo ĩ ſuũ fluxũ fluẽtis & ,ſua ſeparatione in dolentis Et
33 וְהַדָּוָה בְּנִדָּתָהּ וְהַזָּב אֶת־זוֹבוֹ לַזָּכָר וְלַנְּקֵבָה
.immunda cum iacuerit qui viro‡ &
וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם־טְמֵאָה׃

לָקַח c / שָׁנָה d תּוֹר e / † eccleſiæ. / יָעַד f / pro peccato ‡alterũ in holocauſtum. / ‖ corã Dño / פָּנָה g נָזַר h / *propter immunditias ſuas, dũ contaminauerint / מוּת i / ‡ eſt † eſt / יָרָה k זוּב l / ‡ ex quo effuſio / *vt ſit immũdus propter illã. Et eius quę patitur ĩ mẽſtruo ſuo, / יָצָא m

CAP. XVI. טז

filij duo mori poſt‡ ,Moſch ad DOMINVS eſt locutus Et
1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי
Dixitq; .ſunt mortui & ,DOMINI facies ad eos faciẽdo accedere in‡ , Aharon
2 אַהֲרֹן בְּקָרְבָתָם לִפְנֵי־יְהוָה וַיָּמֻתוּ׃ †וַיֹּאמֶר
ĩgrediatur nõ &,tuũ fratrẽ Aharon ad Loquere:Moſch ad DOMINVS
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאַל־יָבֹא
, tectorij facies ad velum in domo à‡ ſanctitatẽ ad tempore omni in
בְכָל־עֵת אֶל־הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לַפָּרֹכֶת אֶל־פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת
.ꝓpiciatoriũ ſuper cõſpiciar nube ĩ Quia.moriat nõ & , arcã ſupra quod
אֲשֶׁר עַל־הָאָרֹן וְלֹא יָמוּת כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל־הַכַּפֹּרֶת׃
bouis filio iuuenco cũ, ſanctitatem in Aharon ingredietur iſto In
3 †בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל־הַקֹּדֶשׁ בְּפַר בֶּן־בָּקָר
feminalia&,ſe ĩduet ſanctitatis lini Tunica .aſcẽſionẽ in‡ ariete&,peccatum in*
4 לְחַטָּאת וְאַיִל לְעֹלָה׃ †כְּתֹנֶת־בַּד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמִכְנְסֵי־
:ſe innoluet lini cidari† & ,ſe accinget lini baltheo in &,ei⁹ carnẽ ſuper erũt lini
בַד יִהְיוּ עַל־בְּשָׂרוֹ וּבְאַבְנֵט בַּד יַחְגֹּר וּבְמִצְנֶפֶת בַּד יִצְנֹף
à Et .ea induet & ,ſuã carnẽ aquis in abluet& :hæc‡ ſanctitatis veſtes
5 בִּגְדֵי־קֹדֶשׁ הֵם וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת־בְּשָׂרוֹ וּלְבֵשָׁם׃ †וּמֵאֵת
arietẽ &,peccatum in* caprarum hircos duos capiet Iſrael filiorum cœtu
עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנֵי־שְׂעִירֵי עִזִּים לְחַטָּאת וְאַיִל
quod peccati ‖iuuencũ Aharon faciet appropinquare Et.aſcẽſionẽ‡in vnũ
6 אֶחָד לְעֹלָה׃ †וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת־פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־
,hircos duos capiet Et .ſua domo pro & ,ſe ꝓ expiabit &:ſibi†
7 לוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ׃ †וְלָקַח אֶת־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם
.conuentus* tabernaculi oſtiũ ad DOMINI facies ad‡ eos faciet ſtare &
וְהֶעֱמִיד אֹתָם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃
,DOMINO vnam ſortẽ ;ſortes hircos ambos ſuper Aharon* dabit Et
8 †וְנָתַן אַהֲרֹן עַל־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם גֹּרָלוֹת גּוֹרָל אֶחָד לַיהוָה
cui† hircum Aharõ faciet appropinquare Et Ghazazel‡ vnam ſortẽ &
9 וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל׃ †וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת־הַשָּׂעִיר אֲשֶׁר
hircus Et .peccatum ‡eũ faciet &,DOMINO ſors eũ ſuper aſcenderit
10 עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַיהוָה וְעָשָׂהוּ חַטָּאת׃ †וְהַשָּׂעִיר
,DOMINI facies ad‖ viu⁹ ſtatuetur ,Ghazazel* ſors ſuper eũ aſcenderit cui
אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַעֲזָאזֵל יָעֳמַד־חַי לִפְנֵי יְהוָה
.deſertum in Ghazazel ad† eum mittẽdũ ad;illũ ſup expiãdũ ad
לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזָאזֵל הַמִּדְבָּרָה׃
,ſe pro expiabit&;ſibi‖quod peccati *iuuencũ Aharon faciet accedere‡ Et
11 †וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת־פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ
.ſibi† quod peccati ‡iuuencũ mactabit & :ſua domo ꝓ et
וּבְעַד בֵּיתוֹ וְשָׁחַט אֶת־פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ׃
faciebus à* altari deſuper ignis prunis thuribulũ plenum capiet Et
12 †וְלָקַח מְלֹא־הַמַּחְתָּה גַּחֲלֵי־אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי
adducet & :tenui aromatũ ſuffimento ſuarũ volarũ plenitudinẽ‡ &,DOMINI
יְהוָה וּמְלֹא חָפְנָיו קְטֹרֶת סַמִּים דַּקָּה וְהֵבִיא
facies ad† ignẽ ſuper ſuffimentum Dabitque .velum in domo à‖
13 מִבֵּית לַפָּרֹכֶת׃ †וְנָתַן אֶת־הַקְּטֹרֶת עַל־הָאֵשׁ לִפְנֵי
ſuper‡ quod ,propiciatoriũ ſuffimenti nubes operiet & , DOMINI
יְהוָה וְכִסָּה עֲנַן הַקְּטֹרֶת אֶת־הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־
aſperget & ,iuuẽci ſanguine de Tolletque .morietur nõ & ,teſtimoniũ
13 הָעֵדוּת וְלֹא יָמוּת׃ †וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וְהִזָּה
aſperget tectorij facies ad* & :orientẽ ad tectorij facies ſuper‖ ſuo digito in
בְאֶצְבָּעוֹ עַל־פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת קֵדְמָה וְלִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת יַזֶּה
.ſuo digito in ſanguine de vicibus ſeptem
שֶׁבַע־פְּעָמִים מִן־הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ׃

‡ viri / ‖ poſtquam ſunt mortui / שָׁנָה a / בָּנָה b / † dum offerrent coram Domino, / פָּנָה c מוּת d / בּוֹא e / ‡ intra velum corã propiciatorio, ‖ eſt / ‡ cũ his rebus / פָּרָה f / * ꝓ peccato, / ‡ ꝓ holocauſto. / linea / † mitra linea amiciet ſe: / ‡ ſunt. / * ꝓ peccato; / יָעַד g לָקַח h / שָׁנָה i / ‡ holocauſtũ. Offeretque / ‖ ꝓ peccato / פָּרָה k / † eſt / ‡ coram Dño / * eccleſiæ. / * ponet / פָּנָה l / ‡ pro capro emiſſario. / ‖ offeret / † ſuper quem aſcenderit / עָז m / ‡ ꝓ peccato. / * pro capro emiſſario, / ‖ coram Dño, / חָיָה n / † pro capro emiſſario / ‡ Offeret / * pro peccato / ‖ eſt / ‡ ꝓ peccato / † eſt / * è cõſpectu / חָתָה o / ‡ plenas volas ſuas / דָּקַק p בּוֹא q / ‖ intra / † corã Dño, / ‡ eſt / עוּד r נָזָה s / ‖ cõtra faciẽ propiciatorij / * coram ꝓpiciatorio

adducet & ,populo† quod peccati hircum Mactabitque
15 †וְשָׁחַט אֶת־שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעָם וְהֵבִיא אֶת־
intra quod ſecũdũ ei⁹ ſanguinẽ faciet & :velum in domo è ad eius ſanguinẽ
דָּמוֹ אֶל־מִבֵּית לַפָּרֹכֶת וְעָשָׂה אֶת־דָּמוֹ כַּאֲשֶׁר
facies ad & , tectorium ſuper illum aſperget & :iuuẽci ſanguini fecit
עָשָׂה לְדַם הַפָּר וְהִזָּה אֹתוֹ עַל־הַכַּפֹּרֶת וְלִפְנֵי
,Iſrael filiorũ ĩmũditiis ab ſanctuarium ſuper expiabit Et .operimenti
16 הַכַּפֹּרֶת׃ †וְכִפֶּר עַל־הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
& tabernaculo faciet ſic&,eorum peccatis cũctis in eorũ præuaricationib⁹ à&
וּמִפִּשְׁעֵיהֶם לְכָל־חַטֹּאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאֹהֶל
homo omnis Et .eorũ immunditiarũ medio in eis cum cõmorãti conuetus
17 מוֹעֵד הַשֹּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טֻמְאֹתָם׃ †וְכָל־אָדָם
,ſanctitate in expiandũ ad illũ veniẽdo in,cõuentus‖ tabernaculo in erit non
לֹא־יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ
eccleſia vniuerſa pro & ,ſua domo pro & ,ſe ꝓ expiabit & :eũ egredi ad vſq;
עַד־צֵאתוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ וּבְעַד כָּל־קְהַל
,DOMINI facies ad† quod altare ad Exibitque .Iſrael
18 יִשְׂרָאֵל׃ †וְיָצָא אֶל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי־יְהוָה
dabit‡ &,hirci ſanguine de &,iuuẽci ſanguine de capietq; .ſe ſup‖ expiabit &
וְכִפֶּר עָלָיו וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וּמִדַּם הַשָּׂעִיר וְנָתַן
ſanguine de illud ſuper aſperget Et .vndiquaque altaris cornua ſuper
19 עַל־קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ †וְהִזָּה עָלָיו מִן־הַדָּם
ĩmũditiis ab illud ſanctificabitq;,illud mũdabit &,vicib⁹ ſeptẽ ſuo digito ĩ
בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים וְטִהֲרוֹ וְקִדְּשׁוֹ מִטֻּמְאֹת
tabernaculum & ſanctuarium expiãdo ab cõplebit Et .Iſrael filiorum
20 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ †וְכִלָּה מִכַּפֵּר אֶת־הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל
.viuum hircum faciet appropinquare &‡,altare & ,conuentus
מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהִקְרִיב אֶת־הַשָּׂעִיר הֶחָי׃
,viui hirci caput ſuper ſuas man⁹ ambas Aharon fulciet Et
21 †וְסָמַךְ אַהֲרֹן אֶת־שְׁתֵּי יָדָו עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר הַחַי
omnes & ,Iſrael filiorũ iniquitates omnes illud ſuper cõfitebitur &
וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֺנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת־כָּל־
caput ſuper eas dabit & : eorũ peccatis omnibus in eorũ præuaricatiões
פִּשְׁעֵיהֶם לְכָל־חַטֹּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל־רֹאשׁ
hircus portabit Et .deſertum ad ,opportuni viri manu in mittet &,hirci
22 הַשָּׂעִיר וְשִׁלַּח בְּיַד־אִישׁ עִתִּי הַמִּדְבָּרָה׃ †וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר
dimittet & :ſeiunctionis† terram in eorũ iniquitates omnes ſe ſuper
עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֺנֹתָם אֶל־אֶרֶץ גְּזֵרָה וְשִׁלַּח אֶת־
exuet & ,cõuentus tabernaculum in Aharõ veniet Et .deſerto in hircum
23 הַשָּׂעִיר בַּמִּדְבָּר׃ †וּבָא אַהֲרֹן אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט
eas reponet &,ſanctitatem ĩ illũ ingrediendo in induerat quas , lini veſtes
אֶת־בִּגְדֵי הַבָּד אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֹאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם
induet & ,ſancto loco in aquis in ſuã carnem abluet Et .ibi
24 שָׁם׃ †וְרָחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַמַּיִם בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ וְלָבַשׁ
aſcenſionem† & , ſuam aſcenſionem faciet & ,egredietur Et.ſuas veſtes
אֶת־בְּגָדָיו וְיָצָא וְעָשָׂה אֶת־עֹלָתוֹ וְאֶת־עֹלַת
peccati adipem Et .populo pro &,ſe pro expiabit &,populi
25 הָעָם וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד הָעָם׃ †וְאֵת חֵלֶב הַחַטָּאת
Ghazazel ad hircum emittens Et .altari in faciet ſuffire
26 יַקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה׃ †וְהַמְשַׁלֵּחַ אֶת־הַשָּׂעִיר לַעֲזָאזֵל
ingredietur poſtea &;aquis in ſuã carnẽ abluet &,ſua veſtimẽta lauabit
יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבוֹא
hircum & ,peccati ‡iuuencum Et .caſtrametationem in
27 אֶל־הַמַּחֲנֶה׃ †וְאֵת פַּר הַחַטָּאת וְאֵת שְׂעִיר
educet,ſanctuario in expiãdũ ad eorũ ſanguis eſt illatus quorũ , peccati
הַחַטָּאת אֲשֶׁר הוּבָא אֶת־דָּמָם לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ יוֹצִיא
& ,eorum pelles igne in comburent & ,caſtrametationem extra ad
אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת־עֹרֹתָם וְאֶת־
,ſua veſtimẽta lauabit ea comburens Et .eorum fimũ & ,eorũ carnem
28 בְּשָׂרָם וְאֶת־פִּרְשָׁם׃ †וְהַשֹּׂרֵף אֹתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו
.caſtrametationem in ingredietur poſtea & ,aquis in ſuam carnem abluet &
וְרָחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבוֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה׃
decima in ſeptimo menſe in:ſæculi ſtatutum in vobis erit Et
29 †וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר
;facietis non functionem omnem* & ,veſtras animas affligetis menſis
לַחֹדֶשׁ תְּעַנּוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם וְכָל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ
.veſtri medio in peregrinans‡ peregrinus & indigena
הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם׃
omnib⁹ ab vos mundandũ ad vos ſuper expiabit hac die in Quia
30 †כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל
.mundabimini DOMINI facies ad: veſtris peccatis
חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תִּטְהָרוּ׃
ſtatuto veſtras animas affligetis & ,vobis ipſa quietis Ceſſatio
31 †שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הִיא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם חֻקַּת
.ſæculi
עוֹלָם׃

pro peccato / † eſt / intra / coram propitiatorio / ꝓpiciatoriũ / פָּנָה t / בָּנָה v / eccleſiæ / יָעַד x / eccleſiæ / ‖ dum ingreditur ipſe / בּוֹא y / ‖ donec egrediatur ipſe: / יָצָא z / † eſt corã Domino / ‖ pro ſe ‡ ponet / פָּרָה a / נָזָה b / expiare / eccleſiæ / ‡ offeret / חָיָה c / שָׁנָה d / ידע / יָדָה e עָוָה f / cum / qui diu conſueuit ire / עוּת g / inhabitabilẽ / eccleſiæ / dum ingrederetur ſanctuarium / יָנַח h / holocauſtum ſuum / † holocauſtũ / עָלָה i / ‡ pro peccato / pro capro emiſſario / caſtra. / ‡ pro peccato / פָּרָה k / בּוֹא l / caſtra: / עוּר m / caſtra / הָיָה n / חָקַק o / * omne opus / עָנָה p לָאַךְ q / ‡ qui peregrinatur / גּוּר r / coram Domino / Sabbathum enim requieti eſt

se abluet &, sua vestiméta lauabit &, mūdū in fluens spuerit cūm Et
8 וְכִי־יָרֹק הַזָּב בַּטָּהוֹר וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ — רָקַק
& omne sagma sup quod — equitauerit omnis Et .vesperā ad vsque erit immundus &, aquis in
9 בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃ וְכָל־הַמֶּרְכָּב
immundum — tangens omnis Et .erit immunda, fluens eā super equitauerit quam
10 אֲשֶׁר יִרְכַּב עָלָיו הַזָּב יִטְמָא׃ וְכָל־הַנֹּגֵעַ
qui portauerit — portans &: vesperā ad vsque erit immūdus, eum subter fuerit quod omne in
בְּכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַחְתָּיו יִטְמָא עַד־הָעָרֶב וְהַנּוֹשֵׂא
ad vsque erit immūdus &, aquis in se lauabit &, sua vestiméta abluet &, ea
אוֹתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־
lauerit aqua — , inūdauerit nō suas man9 &, fluésem in tetigerit quē omnis Et .vesperā
11 הָעָרֶב׃ וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע־בּוֹ הַזָּב וְיָדָיו לֹא־שָׁטַף
ad vsq; erit immūd9 &, aquis in se abluet &, sua vestiméta lauabit &, aquis in
בַּמַּיִם וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־
fictile — :cōfringetur, fluēs illud in tetigerit quod testæ vas Et .vesperam
12 הָעָרֶב׃ וּכְלִי־חֶרֶשׂ אֲשֶׁר־יִגַּע־בּוֹ הַזָּב יִשָּׁבֵר
ligneū lauabitur aqua. — fuerit mundatus cum Et .aquis in inundabitur ligni vas omne &
13 וְכָל־כְּלִי־עֵץ יִשָּׁטֵף בַּמָּיִם׃ וְכִי־יִטְהַר
à mundatione sua — lauabit &. sua emundationi dies septem sibi numerabit &, suo fluxu à fluēs
הַזָּב מִזּוֹבוֹ וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטָהֳרָתוֹ וְכִבֶּס — יוֹם חָיָה
.erit mundus &, viuis aquis in suā carnē abluet &, sua vestiméta
בְּגָדָיו וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בְּמַיִם חַיִּים וְטָהֵר׃ — לָקַח
filios duos vel, turtures duos sibi sumet octauo die in Et
14 וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח־לוֹ שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי — שָׁנָה תּוֹר
corā Domino, † ecclesiæ: — :conuentus† tabernaculi ostium ad, DOMINI facies ad veniet &, colūbę
יוֹנָה וּבָא לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
בּוֹא יָעַד — ,peccatum* vnum sacerdos eos faciet Et .sacerdotem ad eos dabitque
15 וּנְתָנָם אֶל־הַכֹּהֵן׃ וְעָשָׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חַטָּאת
† sacerdoti, * pro peccato: — .ei* fluxu à DOMINI facies ad sacerdos eū sup expiabit &: ascēsione vnū &
וְהָאֶחָד עֹלָה וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזּוֹבוֹ — נָתַן
† alterū in holocaustum: * coram Domino — aquis in abluet &, seminis cubatio† eo ex fuerit egressa cūm vir Et
16 וְאִישׁ כִּי־תֵצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת־זָרַע וְרָחַץ בַּמַּיִם
, vestis omnis Et. vesperā ad vsq; erit immūd9 &, suā carnē omnem
17 אֶת־כָּל־בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃ וְכָל־בֶּגֶד — פָּנָה
† effusio — ,aquis in lauabitur &, seminis cubatio eā super fuerit quam pellis omnis &
וְכָל־עוֹר אֲשֶׁר־יִהְיֶה עָלָיו שִׁכְבַת־זָרַע וְכֻבַּס בַּמַּיִם — יָצָא
* super quam effusio — ea cum vir cubuerit qua* mulier Et .vesperam ad vsq; erit immūd9 &
18 וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ
* cū qua dormierit vir patiens effusionē seminis — .vesperā ad vsq; erunt immundi &, aquis in se abluent &, seminis cubatione
שִׁכְבַת־זָרַע וְרָחֲצוּ בַמַּיִם וְטָמְאוּ עַד־הָעָרֶב׃
, eius carne in eius fluxus fuerit sanguis, fluens fuerit cum mulier Et
19 וְאִשָּׁה כִּי־תִהְיֶה זָבָה דָּם יִהְיֶה זֹבָהּ בִּבְשָׂרָהּ — זוּב
mēstruo suo: * qui tetigerit super quo dormierit in mēstruo suo, — : erit immūdus, ea in tangens omnis &: sua separatione in erit diebus septem
שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְנִדָּתָהּ וְכָל־הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא
: erit immūdū, sua separatione in illud super cubuerit quod omne Et. vesperā ad vsq;
20 עַד־הָעָרֶב׃ וְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדָּתָהּ יִטְמָא
tangens omnis Et .erit immunda, illud super sederit quod omne &
21 וְכֹל אֲשֶׁר־תֵּשֵׁב עָלָיו יִטְמָא׃ וְכָל־הַנֹּגֵעַ — נָדַד יָשַׁב
ad vsq; erit immūd9 &, aquis in se abluet &, suas vestes lauabit, ei9 cubile i
בְּמִשְׁכָּבָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־
qui tetigerit omne instrumentū super quo sederit — lauabit, eo super sederit quo vas omne in tangens omnis Et .vesperam
22 הָעָרֶב׃ וְכָל־הַנֹּגֵעַ בְּכָל־כְּלִי אֲשֶׁר־תֵּשֵׁב עָלָיו יְכַבֵּס
† si quis stratū * vel instrumentū super quod sedebat — si Et .vesperā ad vsq; erit immūd9 &, aquis in se abluet &, sua vestiméta
23 בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃ וְאִם
eo super sedens ipsa quo vas super vel, ipsum cubile super
עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא אוֹ עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־הִוא יֹשֶׁבֶת־עָלָיו — כְּלִי
cubuerit cubando† si Et .vesperā ad vsq; erit immūd9, illud in ipsum tāgēdo in†
24 בְּנָגְעוֹ־בוֹ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב׃ וְאִם שָׁכֹב יִשְׁכַּב
† tetigerit, * cocundo coierit — septem erit immūdus &, eo super eius menstruū fuerit &, ea cum vir
אִישׁ אֹתָהּ וּתְהִי נִדָּתָהּ עָלָיו וְטָמֵא שִׁבְעַת — הָיָה
super quod dormierit — mulier Et. erit immūdū, illud super cubuerit quod cubile omne &, diebus
25 יָמִים וְכָל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא׃ וְאִשָּׁה — יוֹם
* præter tempus menstrui sui, — , sua elōgationis tempore absque multis diebus sui sanguinis fluxum fluxerit cū
כִּי־יָזוּב זוֹב דָּמָהּ יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֶת־נִדָּתָהּ
dies sedm suę imūditię fluxus dies omnes, sua elōgatione super fluxerit cū vel
אוֹ כִי־תָזוּב עַל־נִדָּתָהּ כָּל־יְמֵי זוֹב טֻמְאָתָהּ כִּימֵי
eo super iacuerit quo cubile Omne .ipsa† immūda erit menstrui sui
26 נִדָּתָהּ תִּהְיֶה טְמֵאָה הִוא׃ כָּל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב עָלָיו — רָבַב
* in menstruo suo, erunt, † est. — vas† omne Et .ei erit separationis suæ cubile sicut sui fluxus dieb9 omnib9
כָּל־יְמֵי זוֹבָהּ כְּמִשְׁכַּב נִדָּתָהּ יִהְיֶה־לָּהּ וְכָל־הַכְּלִי
* in quo dormierit † instrumentū mēstrui sui — .sua separationis immūditiā iuxta erit immundū, illud sup sederit quod
אֲשֶׁר תֵּשֵׁב עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה כְּטֻמְאַת נִדָּתָהּ׃
se abluet &, suas vestes lauabit &, erit immūd9, ea in tangens omnis Et
27 וְכָל־הַנּוֹגֵעַ בָּם יִטְמָא וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ
יָשַׁב נָדַד † qui tetigerit — ,suo fluxu à fuerit mūdata si Et .vesperā ad vsq; erit immūd9 &, aquis in
28 בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃ וְאִם־טָהֲרָה מִזּוֹבָהּ

puluere &: lapidibus pro† ad adducēt &, alios lapides capient Et — † tollent
42 וְלָקְחוּ אֲבָנִים אֲחֵרוֹת וְהֵבִיאוּ אֶל־תַּחַת הָאֲבָנִים וְעָפָר — † locum lapidum
, tactus† fuerit reuersus si &, domum linet &, capiet alium — reuersa * plaga
43 אַחֵר יִקַּח וְטָח אֶת־הַבָּיִת׃ וְאִם־יָשׁוּב הַנֶּגַע — לָקַח טוּחַ
post &, lapides remouit postquam, domo in germinauerit* & — * floruerit † abraderet se
וּפָרַח בַּבַּיִת אַחַר חִלֵּץ אֶת־הָאֲבָנִים וְאַחֲרֵי
ingredietur Et, liniri post &, domum fecisse abscindi — † cōplanare
44 הַקְצוֹת אֶת־הַבַּיִת וְאַחֲרֵי הִטּוֹחַ׃ וּבָא — קָצָה בּוֹא
est dolore afficiens lepra, domo in tactus se diffudit ecce &, videbit &, sacerdos — † si creuerit plaga
הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בַּבַּיִת צָרַעַת מַמְאֶרֶת הִוא
, eius lapides, domum Destruetque est immunda, domo in
45 בַּבַּיִת טָמֵא הוּא׃ וְנָתַץ אֶת־הַבַּיִת אֶת־אֲבָנָיו
extra ad facies exire* &, domus puluerem vniuersum &, eius ligna & — מָאַר
וְאֶת־עֵצָיו וְאֵת כָּל־עֲפַר הַבָּיִת וְהוֹצִיא אֶל־מִחוּץ — * educet יָצָא
omnibus domum in ingrediens Et .immundum locum in ciuitatē — † qui autem ingressus fuerit
46 לָעִיר אֶל־מָקוֹם טָמֵא׃ וְהַבָּא אֶל־הַבַּיִת כָּל־
.vesperā ad vsque erit immūdus, ea iussit claudere† dieb9 — † quibus
יְמֵי הִסְגִּיר אֹתוֹ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב׃
,domo in comedēs* &: sua vestimenta lauabit, domo in iacens* Et
47 וְהַשֹּׁכֵב בַּבַּיִת יְכַבֵּס אֶת־בְּגָדָיו וְהָאֹכֵל בַּבַּיִת — יוֹם
viderit &, sacerdos fuerit ingressus ingrediēdo si Et. sua vestiméta lauabit — * qui autem dormierit * qui comederit
48 יְכַבֵּס אֶת־בְּגָדָיו׃ וְאִם־בֹּא יָבֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה
mūdabit* &, domū oblini post domo in tactus se diffudit non ecce & — † creuit plaga * postquam complanata est domus, † mundā iudicabit
וְהִנֵּה לֹא־פָשָׂה הַנֶּגַע בַּבַּיִת אַחֲרֵי הִטֹּחַ אֶת־הַבָּיִת וְטִהַר
purificādū ad capiet Et .tactus* est sanat: quia: domum sacerdos
49 הַכֹּהֵן אֶת־הַבַּיִת כִּי נִרְפָּא הַנָּגַע׃ וְלָקַח לְחַטֵּא
.hyssopū &, vermiculi coccū &, cedri lignū & passeres duos domum
אֶת־הַבַּיִת שְׁתֵּי צִפֳּרִים וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזֹב׃ — טוּחַ
viuas aquas super testæ vas ad vnum passerem mactabitq; — † sanata * plaga
50 וְשָׁחַט אֶת־הַצִּפֹּר הָאֶחָת אֶל־כְּלִי־חֶרֶשׂ עַל־מַיִם חַיִּים׃
, vermiculi coccū &, hyssopum &, cedri lignum capiet Et — שָׁנָה † in vase fictili
51 וְלָקַח אֶת־עֵץ־הָאֶרֶז וְאֶת־הָאֵזֹב וְאֵת שְׁנִי הַתּוֹלַעַת
aquis in &, mactati passeris sanguine in ea tinget &, viuum passerem & — חָיָה
וְאֵת הַצִּפֹּר הַחַיָּה וְטָבַל אֹתָם בְּדַם הַצִּפֹּר הַשְּׁחוּטָה וּבַמַּיִם — נָזָה
vicibus septem domum ad asperget &: viuis
הַחַיִּים וְהִזָּה אֶל־הַבַּיִת שֶׁבַע פְּעָמִים׃
, viuis aquis in &, passeris sanguine in domum purificabit Et
52 וְחִטֵּא אֶת־הַבַּיִת בְּדַם הַצִּפּוֹר וּבַמַּיִם הַחַיִּים
.vermiculi cocco in &, hyssopo in &, cedri ligno in &, viuo passere in &
וּבַצִּפֹּר הַחַיָּה וּבְעֵץ הָאֶרֶז וּבָאֵזֹב וּבִשְׁנִי הַתּוֹלָעַת׃ — שָׁנָה
.agri facies ad ciuitatem extra ad viuum passerem dimittet Et — super faciem
53 וְשִׁלַּח אֶת־הַצִּפֹּר הַחַיָּה אֶל־מִחוּץ לָעִיר אֶל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה
omni lex † Ista .erit munda &, domū super expiabitq; — † est
54 וְכִפֶּר עַל־הַבַּיִת וְטָהֵר׃ זֹאת הַתּוֹרָה לְכָל־ — יָרָה
.domui* &, vestis lepræ Et capitis scabiei* &, lepræ tactui — plagæ * maculæ nigræ. * domus † rumoris † scabiei † candentis maculæ
55 נֶגַע הַצָּרַעַת וְלַנָּתֶק׃ וּלְצָרַעַת הַבֶּגֶד וְלַבָּיִת׃
.immūdū die in† docendū ad .candori† &, inhærentia† &, tumori* &
56 וְלַשְׂאֵת וְלַסַּפַּחַת וְלַבֶּהָרֶת׃ לְהוֹרֹת בְּיוֹם הַטָּמֵא
.lepræ lex Ista .mundum die in & — † per diem quod est * per diem quod mundum est
57 וּבְיוֹם הַטָּהֹר זֹאת תּוֹרַת הַצָּרָעַת׃

CAP. XV. טו

:dicendo, Aharon ad &, Moseh ad DOMINUS est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ — דָּבַר
cūm vir Vir .eos ad dicetis &, Israel filios ad Loquimini
2 דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי — בָּנָה
.ipse immundus, suum fluxum sua carne de fluens fuerit — † est menta
יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טָמֵא הוּא׃ — זוּב
.suū fluxū eius caro spumat, eius fluxu in, ei9 immūditia erit hæc Et — fluit menta
3 וְזֹאת תִּהְיֶה טֻמְאָתוֹ בְּזוֹבוֹ רָר בְּשָׂרוֹ אֶת־זוֹבוֹ — רוּר
.ipsa eius immūditia: suo fluxu à suā carnē fecit claudere vel — clausa est a eius est
אוֹ־הֶחְתִּים בְּשָׂרוֹ מִזּוֹבוֹ טֻמְאָתוֹ הִוא׃
omne &: erit immūdū, fluēs illud super cubuerit quo cubile Omne — stratū in quo dormierit instrumentū
4 כָּל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הַזָּב יִטְמָא וְכָל־
tetigerit qui vir Et .erit immundus, eo super sederit quo vas
5 הַכְּלִי אֲשֶׁר־יֵשֵׁב עָלָיו יִטְמָא׃ וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע — כְּלִי נָגַע
ad vsq; erit imūd9 &, aquis in se lauabit &, sua vestiméta lauabit, ei9 cubile
בְּמִשְׁכָּבוֹ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־
fluens illud super sederit quod, vas super sedens Et .vesperā — qui sederit instrumentū super quod sedit
6 הָעָרֶב׃ וְהַיֹּשֵׁב עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־יֵשֵׁב עָלָיו הַזָּב
ad vsque erit immundus &, aquis in se lauabit &, sua vestimenta lauabit
יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־
, sua vestiméta lauabit, fluētis carnem in tangens Et .vesperam — qui tetigerit mentam
7 הָעָרֶב׃ וְהַנֹּגֵעַ בִּבְשַׂר הַזָּב יְכַבֵּס בְּגָדָיו
.vesperam ad vsq; erit immūd9 &, aquis in se abluet &
וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃

die in ea Adducetque .ascensio† vnus &, peccatum vnus erit &
23 וְהָיָה אֶחָד חַטָּאת וְהָאֶחָד עֹלָה׃ וְהֵבִיא אֹתָם בַּיּוֹם
tabernaculi ostium ad, sacerdotem ad suæ purificationi octauo
הַשְּׁמִינִי לְטָהֳרָתוֹ אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל
.DOMINI facies ad conuentus
מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה׃
:olei sextarium &, delicti agnum sacerdos capiet Et
24 וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־כֶּבֶשׂ הָאָשָׁם וְאֶת־לֹג הַשָּׁמֶן
.DOMINI facies ad motationem sacerdos ea motabit &
וְהֵנִיף אֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה׃
;delicti sanguine de sacerdos capiet &, delicti agnum iugulabit Et
25 וְשָׁחַט אֶת־כֶּבֶשׂ הָאָשָׁם וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הָאָשָׁם
pollicem super &, dexteræ se mundantis auris cartilaginem super dabitque
וְנָתַן עַל־תְּנוּךְ אֹזֶן־הַמִּטַּהֵר הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן
.dexteri eius pedis pollicem super &, dexteræ eius manus
יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית׃
.sinistram sacerdotis volam super sacerdos fundet oleo de Et
26 וּמִן־הַשֶּׁמֶן יִצֹק הַכֹּהֵן עַל־כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית׃
super quod oleo de dextero suo digito in sacerdos Spargetque
27 וְהִזָּה הַכֹּהֵן בְּאֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־
.DOMINI facies ad vicibus septem, sinistram suam volam
כַּפּוֹ הַשְּׂמָאלִית שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה׃
cartilaginem super suam volam super quod oleo de sacerdos dabit Et
28 וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפּוֹ עַל־תְּנוּךְ
super &, dexteræ eius manus pollicem super &, dexteræ se mundantis auris
אֹזֶן הַמִּטַּהֵר הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־
.delicti sanguinis loco super, dexteri eius pedis pollicem
בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית עַל־מְקוֹם דַּם הָאָשָׁם׃
super dabit, sacerdotis volam super quod oleo de residuum Et
29 וְהַנּוֹתָר מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל־
.DOMINI facies ad eum super expiandum ad, se mundantis caput
רֹאשׁ הַמִּטַּהֵר לְכַפֵּר עָלָיו לִפְנֵי יְהוָה׃
columbæ filiis de vel, turturibus de vnum faciet Et
30 וְעָשָׂה אֶת־הָאֶחָד מִן־הַתֹּרִים אוֹ מִן־בְּנֵי הַיּוֹנָה
.eius manus attingit Quod .eius manus attinget quibus ex
31 מֵאֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ׃ אֵת אֲשֶׁר־תַּשִּׂיג יָדוֹ אֶת־
expiabitque : munere super ascensionem vnum &, delictum vnum
הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה עַל־הַמִּנְחָה וְכִפֶּר
.DOMINI facies ad se mundantem super sacerdos
הַכֹּהֵן עַל הַמִּטַּהֵר לִפְנֵי יְהוָה׃
ei manus assequetur nō cuius, lepræ tactus eo in cui lex Ista
32 זֹאת תּוֹרַת אֲשֶׁר־בּוֹ נֶגַע צָרָעַת אֲשֶׁר לֹא־תַשִּׂיג יָדוֹ
ad &, Moseh ad DOMINVS est locutus Et .suam mundationem in
33 בְּטָהֳרָתוֹ׃ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־
quam, Chenaha terram ad fueritis ingressi Cum :dicendo, Aharon
34 אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ כִּי תָבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר
terræ domo in lepræ tactum dedero &, apprehensionem in vobis dans ego
אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לַאֲחֻזָּה וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ
, sacerdoti nunciabit &, domus ei cuius veniet Et .vestræ apprehensionis
35 אֲחֻזַּתְכֶם׃ וּבָא אֲשֶׁר־לוֹ הַבַּיִת וְהִגִּיד לַכֹּהֵן
, sacerdos præcipiet Et .domo in mihi conspicitur tactus Tanquam :dicendo
36 לֵאמֹר כְּנֶגַע נִרְאָה לִי בַּבָּיִת׃ וְצִוָּה הַכֹּהֵן
tactum videndum ad sacerdos ingrediatur antequam domum verret &
וּפִנּוּ אֶת־הַבַּיִת בְּטֶרֶם יָבֹא הַכֹּהֵן לִרְאוֹת אֶת־הַנֶּגַע
sacerdos ingredietur postea Et .domo in quod omne polluatur nō &
וְלֹא יִטְמָא כָּל־אֲשֶׁר בַּבָּיִת וְאַחַר כֵּן יָבֹא הַכֹּהֵן
tactus ecce &, tactum videbit Et .domum videndum ad
37 לִרְאוֹת אֶת־הַבָּיִת׃ וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע וְהִנֵּה הַנֶּגַע
earum aspectus &, subrufæ vel, subuirides nigra domus parietibus in
בְּקִירֹת הַבַּיִת שְׁקַעֲרוּרֹת יְרַקְרַקֹּת אוֹ אֲדַמְדַּמֹּת וּמַרְאֵיהֶן
ostium ad domo e sacerdos egredietur Et .pariete præ humilis
38 שָׁפָל מִן־הַקִּיר׃ וְיָצָא הַכֹּהֵן מִן־הַבַּיִת אֶל־פֶּתַח
.diebus septem domum faciet claudere &, domus
הַבָּיִת וְהִסְגִּיר אֶת־הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים׃
se diffudit ecce &: videbit &, septimo die in sacerdos reuertetur Et
39 וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה
eruent &, sacerdos præcipiet et :domus parietibus in tactus
40 הַנֶּגַע בְּקִירֹת הַבָּיִת׃ וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְחִלְּצוּ אֶת־
, ciuitatem extra ad eos proiiciet &, tactus eis in quibus lapides
הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֵן הַנָּגַע וְהִשְׁלִיכוּ אֶתְהֶן אֶל־מִחוּץ לָעִיר
domo a iubebit radere domum Et .immundum locum in
41 אֶל־מָקוֹם טָמֵא׃ וְאֶת־הַבַּיִת יַקְצִעַ מִבַּיִת
ciuitatem extra ad exciderunt quem puluerem effundent &, vndiquaque
סָבִיב וְשָׁפְכוּ אֶת־הֶעָפָר אֲשֶׁר הִקְצוּ אֶל־מִחוּץ לָעִיר
.immundum locum in
אֶל־מָקוֹם טָמֵא׃

vase in vnum passerem mactabit &, sacerdos præcipiet Et
5 וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְשָׁחַט אֶת־הַצִּפּוֹר הָאֶחָת אֶל־כְּלִי־
&, eum capiet viuum Passerem .viuas aquas super testa
6 חֶרֶשׂ עַל־מַיִם חַיִּים׃ אֶת־הַצִּפֹּר הַחַיָּה יִקַּח אֹתָהּ וְאֶת־
, ea tinget &: hyssopum &, vermiculi coccum &, cedri lignum
עֵץ הָאֶרֶז וְאֶת־שְׁנִי הַתּוֹלַעַת וְאֶת־הָאֵזֹב וְטָבַל אוֹתָם
.viuentes aquas super mactati passeris sanguine in viuum passerem &
וְאֵת הַצִּפֹּר הַחַיָּה בְּדַם הַצִּפֹּר הַשְּׁחֻטָה עַל הַמַּיִם הַחַיִּים׃
, eum mundabit &: vicibus septem lepra a se mundantem super asperget Et
7 וְהִזָּה עַל הַמִּטַּהֵר מִן־הַצָּרַעַת שֶׁבַע פְּעָמִים וְטִהֲרוֹ
se mundans lauabit Et .agri facies super viuum passerem dimittet &
8 וְשִׁלַּח אֶת־הַצִּפֹּר הַחַיָּה עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה׃ וְכִבֶּס הַמִּטַּהֵר
, se purificabit &, aquis in se lauabit &, suum pilum omnem radet &, sua vestimenta
אֶת־בְּגָדָיו וְגִלַּח אֶת־כָּל־שְׂעָרוֹ וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר
suum tabernaculum extra ab habitabit &, castrametatione ad ingredietur postea &
וְאַחַר יָבוֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וְיָשַׁב מִחוּץ לְאָהֳלוֹ
, suum pilum omnem radet septimo die in erit Et .diebus septem
9 שִׁבְעַת יָמִים׃ וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלַּח אֶת־כָּל־שְׂעָרוֹ
omne &, suorum oculorum eminentias &, suam barbam &, suum caput
אֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־זְקָנוֹ וְאֵת גַּבֹּת עֵינָיו וְאֶת־כָּל־
, aquis in suam carnem lauabit &, sua vestimenta lauabit &: radet suum pilum
שְׂעָרוֹ יְגַלֵּחַ וְכִבֶּס אֶת־בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם
.integros agnos duos capiet octauo die in Et .se purificabit &
10 וְטָהֵר׃ וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי־כְבָשִׂים תְּמִימִם
similæ decimas tres &, integram sui anni filiam vnam agnam &
וְכַבְשָׂה אַחַת בַּת־שְׁנָתָהּ תְּמִימָה וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת
olei vnum log &, oleo cum confusum munus
מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְלֹג אֶחָד שָׁמֶן׃
; ea &, se mundantem virum mundans sacerdos statuet Et
11 וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן הַמְטַהֵר אֵת הָאִישׁ הַמִּטַּהֵר וְאֹתָם
sacerdos capiet Et .conuentus tabernaculi ostium DOMINI facies ad
12 לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־
: olei sextarium &, delictum in eum faciet appropinquare &, vnum agnum
הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאָשָׁם וְאֶת־לֹג הַשָּׁמֶן
agnum mactabit Et .DOMINI facies ad motationem ea motabit &
13 וְהֵנִיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה׃ וְשָׁחַט אֶת־הַכֶּבֶשׂ
loco in ascensionem &, peccatum mactabit quo loco in
בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת־הַחַטָּאת וְאֶת־הָעֹלָה בִּמְקוֹם
sanctitatum Sanctitas .sacerdoti ipsum delictum, peccatum sicut qa : sanctitatis
הַקֹּדֶשׁ כִּי כַּחַטָּאת הָאָשָׁם הוּא לַכֹּהֵן קֹדֶשׁ קָדָשִׁים
super sacerdos dabit &, delicti sanguine de sacerdos capiet Et .illud
14 הוּא׃ וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הָאָשָׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל־
, dexteræ eius manus pollicem super &, dexteræ se mundantis auris cartilaginem
תְּנוּךְ אֹזֶן הַמִּטַּהֵר הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית
sextario de sacerdos capiet Et .dexteri eius pedis pollicem super &
15 וְעַל־בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית׃ וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֹּג
sacerdos tinget Et .sinistram sacerdotis volam super fundet &, olei
16 הַשָּׁמֶן וְיָצַק עַל־כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית׃ וְטָבַל הַכֹּהֵן
:sinistram suam volam super quod oleo in dexterum suum digitum
אֶת־אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפּוֹ הַשְּׂמָאלִית
.DOMINI facies ad vicibus septem suo digito in oleo de sparget &
וְהִזָּה מִן־הַשֶּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה׃
cartilaginem sup sacerdos dabit, eius volam sup quod olei residuo de Et
17 וּמִיֶּתֶר הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפּוֹ יִתֵּן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּךְ
pollicem super &, dexteræ ei manus pollicem sup &, dexteræ se mundantis auris
אֹזֶן הַמִּטַּהֵר הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן
quod, oleo in residuum Et .delicti sanguine super, dexteri eius pedis
18 רַגְלוֹ הַיְמָנִית עַל דַּם הָאָשָׁם׃ וְהַנּוֹתָר בַּשֶּׁמֶן אֲשֶׁר
eum sup expiabitque : se mundantis caput super dabit, sacerdotis volam sup
עַל־כַּף הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל־רֹאשׁ הַמִּטַּהֵר וְכִפֶּר עָלָיו
, peccatum sacerdos Facietque .DOMINI facies ad sacerdos
19 הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה׃ וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־הַחַטָּאת
mactabit postea &: sua immunditia ab se mundantem expiabitque
וְכִפֶּר עַל־הַמִּטַּהֵר מִטֻּמְאָתוֹ וְאַחַר יִשְׁחַט אֶת־
& ascensionem sacerdos faciet ascendere Et .ascensionem
20 הָעֹלָה׃ וְהֶעֱלָה הַכֹּהֵן אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־
.erit mundus &, sacerdos eum super expiabit &, altari in munus
הַמִּנְחָה הַמִּזְבֵּחָה וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן וְטָהֵר׃
agnum accipiet &, attingens eius manus non &, ipse tenuis si Et
21 וְאִם־דַּל הוּא וְאֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת וְלָקַח כֶּבֶשׂ
decimam &, eum super expiandum ad eleuationem in culpatorium vnum
אֶחָד אָשָׁם לִתְנוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו וְעִשָּׂרוֹן
.olei sextarium &, munus in oleo cum confusam vnam similæ
סֹלֶת אֶחָד בָּלוּל בַּשֶּׁמֶן לְמִנְחָה וְלֹג שָׁמֶן׃
, ei manus attinget quos columbæ filios duos vel, turtures duos Et
22 וּשְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ

Left margin: pro peccato, holocaustū — בּוֹא ecclesiæ coram Domino. — יָעַד oblationis pro delicto, לוֹג eleuabit eleuatione coram Dño. — נוּף oblationis pro delicto, oblationis pro delicto ponetque mundandi — כַּף est — נָזָה coram Domino. — est — mundandi — oblationis pro delicto. est — ponet — יָהַר נָתַן mundandi coram Dño. — תּוֹר בֵּנָה iis quæ apprehenderit — נָשַׂג pro peccato, alterum in holocaustū in sacrificio: mundandū — est — eius in quo fuerit plaga — apprehēdet — יָרַה בּוֹא do possessionem plagam — נָתַן possessionis ille est — נָגַד plaga — plagam — פָּנָה רָאָה est — si in plaga quæ est ingredines, flauedines vel rubedines, fuerit humilior — יוֹם si creuerit plaga — שׁוּב est plaga, — intrinsecus per circuitum, abraserunt — קָצָה

Right margin: כָּלָה fictilia — לָקַח cedrinum — mundandū — mundandus. — פָּנָה castra — יוֹם supercilia — גָּבַב immaculatos — לָקַח שָׁנָה anniculam maculatam — בָּנָה oblationem mixtam sextarium — לוֹג mundandū — coram Dño — ad ecclesiæ — פָּנָה יָעַד eleuabit eleuationem — offeret — pro delicto, corā Dño. — נוּף in oblatione pro peccato — holocaustū — oblatio pro peccato, oblatio pro delicto est sacerdotis. — est — oblationis pro delicto, — ponet — mundandi — est — כַּף coram Dño. — נָזָה est — ponet mundandi oblationis pro delicto. — de — יָהַר est — ponet — mundandi — נָתַן coram Dño. — oblatione pro peccato — פָּנָה mundandū — holocaustū. — offeret — holocaustū — pauper fuerit, — apprehēdēs — דָּלַל נָשַׂג — pro delicto — permixtam pro sacrificio. — פָּנָה לוֹג — apprehēdet — שָׁנָה תּוֹר

,albus pilus candore in non ecce &,sacerdos eam viderit si Et
26 וְאִם יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה אֵין־בַּבַּהֶרֶת שֵׂעָר לָבָן
sacerdos eam faciet recludere &, rugata ipsa &* cute præ ipsa non humilis &
וּשְׁפָלָה אֵינֶנָּה מִן־הָעוֹר וְהִוא כֵהָה וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן
si , septimo die in sacerdos eam videbit Et .diebus septem
27 שִׁבְעַת יָמִים׃ וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אִם־
.ipsa lepræ tactus:eam sacerdos polluet &,cute in sese diffudit diffundendo
פָּשֹׂה תִפְשֶׂה בָּעוֹר וְטִמֵּא הַכֹּהֵן אֹתוֹ נֶגַע צָרַעַת הִוא׃
ipsa &, cute in se diffudit non ,candor steterit ea pro si Et
28 וְאִם־תַּחְתֶּיהָ תַעֲמֹד הַבַּהֶרֶת לֹא־פָשְׂתָה בָעוֹר וְהִוא
ardor quia,sacerdos eum mundabit &, ipsa cōbustionis tumor ,rugata
כֵהָה שְׂאֵת הַמִּכְוָה הִוא וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן כִּי־צָרֶבֶת
,plaga eo in fuerit cùm mulier siue vir Et .ipsa cōbustionis
29 הַמִּכְוָה הִוא׃ וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בוֹ נָגַע
ecce &: plagam sacerdos videbit Et :barba in vel ,capite in
30 בְּרֹאשׁ אוֹ בְזָקָן׃ וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע וְהִנֵּה
eum polluet &,subtilis flauus pilus ea in &, cute præ profundus ei aspectus
מַרְאֵהוּ עָמֹק מִן־הָעוֹר וּבוֹ שֵׂעָר צָהֹב דָּק וְטִמֵּא אֹתוֹ
.ipse barbæ vel capitis lepra ,ipse conuulsio ; sacerdos
הַכֹּהֵן נֶתֶק הוּא צָרַעַת הָרֹאשׁ אוֹ הַזָּקָן הוּא׃
eius aspectus nō ecce &,conuulsionis tactum sacerdos viderit cùm Et
31 וְכִי־יִרְאֶה הַכֹּהֵן אֶת־נֶגַע הַנֶּתֶק וְהִנֵּה אֵין־מַרְאֵהוּ
sacerdos faciet recludere &, eo in nō niger pilus & , cute præ profundus
עָמֹק מִן־הָעוֹר וְשֵׂעָר שָׁחֹר אֵין בּוֹ וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־
tactum sacerdos videbit Et .diebus septem conuulsionis tactu
32 נֶגַע הַנֶּתֶק שִׁבְעַת יָמִים׃ וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע
pilus eo in fuerit nec, conuulsio se diffudit non ecce &, septima die in
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה לֹא־פָשָׂה הַנֶּתֶק וְלֹא־הָיָה בוֹ שֵׂעָר
:cute præ profundus non conuulsionis aspectus &, flauus
צָהֹב וּמַרְאֵה הַנֶּתֶק אֵין עָמֹק מִן־הָעוֹר׃
sacerdos faciet recludere &:radet non conuulsionem sed , se radet Et
33 וְהִתְגַּלָּח וְאֶת־הַנֶּתֶק לֹא יְגַלֵּחַ וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן
.secundò diebus septem conuulsionem
אֶת־הַנֶּתֶק שִׁבְעַת יָמִים שֵׁנִית׃
non ecce &, septima die in conuulsionem sacerdos videbit Et
34 וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּתֶק בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה לֹא־
, cute præ profundus ipse non eius aspectus &: cute in conuulsio se diffudit
פָשָׂה הַנֶּתֶק בָּעוֹר וּמַרְאֵהוּ אֵינֶנּוּ עָמֹק מִן־הָעוֹר
.erit mundus &,sua vestimēta lauabit &:sacerdos eum mundabit
וְטִהַר אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְטָהֵר׃
:eius munditiem post ,cute in conuulsio se diffuderit diffundendo si Et
35 וְאִם־פָּשֹׂה יִפְשֶׂה הַנֶּתֶק בָּעוֹר אַחֲרֵי טָהֳרָתוֹ׃
quæret non ,cute in conuulsio sese diffudit ecce &: sacerdos eum videbit Et
36 וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּתֶק בָּעוֹר לֹא־יְבַקֵּר
.ipse immundus ; pilum flauū sacerdos
הַכֹּהֵן לַשֵּׂעָר הַצָּהֹב טָמֵא הוּא׃
,ea in germinauerit niger pilus &, conuulsio steterit eius oculis in si Et
37 וְאִם־בְּעֵינָיו עָמַד הַנֶּתֶק וְשֵׂעָר שָׁחֹר צָמַח־בּוֹ
.sacerdos eum mundabit &:ipse mundus,conuulsio est sanata
נִרְפָּא הַנֶּתֶק טָהוֹר הוּא וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן׃
candores candores eorum carnis cute in fuerit cùm mulier siue vir Et
38 וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בְעוֹר־בְּשָׂרָם בֶּהָרֹת בֶּהָרֹת
candores eorum carnis cute in ecce &,sacerdos videbit Et :albi
39 לְבָנֹת׃ וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה בְעוֹר־בְּשָׂרָם בֶּהָרֹת
.ipse mundus ,cute in germinauit ,ipse splendor ,albi subobscuri
כֵּהוֹת לְבָנֹת בֹּהַק הוּא פָּרַח בָּעוֹר טָהוֹר הוּא׃
ipse mundus,ipse caluus ,eius caput fuerit decapillatū cùm vir Et
40 וְאִישׁ כִּי יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ קֵרֵחַ הוּא טָהוֹר הוּא׃
recaluaster,eius caput fuerit decapillatū eius facierum angulo ab si Et
41 וְאִם מִפְּאַת פָּנָיו יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ גִּבֵּחַ
recaluatione in vel caluitio in fuerit cùm Et .ipse mundus ipse
42 הוּא טָהוֹר הוּא׃ וְכִי־יִהְיֶה בַקָּרַחַת אוֹ בַגַּבַּחַת
,vel ,eius caluitio in ipsa gemmescens lepra ,impense rufus albus tactus
נֶגַע לָבָן אֲדַמְדָּם צָרַעַת פֹּרַחַת הִוא בְּקָרַחְתּוֹ אוֹ
,albus plagæ tumor ecce &,sacerdos eum videbit Et .ei recaluatione
43 בְגַבַּחְתּוֹ׃ וְרָאָה אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאֵת־הַנֶּגַע לְבָנָה
cutis lepræ aspectus quasi,ei recaluatione in vel,ei caluitio in multum rufus
אֲדַמְדֶּמֶת בְּקָרַחְתּוֹ אוֹ בְגַבַּחְתּוֹ כְּמַרְאֵה צָרַעַת עוֹר
eum polluet polluendo:ipse immundus ,ipse affectus lepra Vir .carnis
44 בָּשָׂר׃ אִישׁ־צָרוּעַ הוּא טָמֵא הוּא טַמֵּא יְטַמְּאֶנּוּ
.tactus eo in cui leprosus Et .eius tactus eius capite In .sacerdos
45 הַכֹּהֵן בְּרֹאשׁוֹ נִגְעוֹ׃ וְהַצָּרוּעַ אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּגַע
mystacem super &,nudatum erit eius caput &, dissuta erunt ei vestimēta
בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרֻמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל־שָׂפָם
.vocabit immundum immundus &, inuoluet
יַעְטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא׃

.ipse immundus ,erit immundus;eo in tactus quibus diebus Omnibus
46 כָּל־יְמֵי אֲשֶׁר הַנֶּגַע בּוֹ יִטְמָא טָמֵא הוּא
ea in fuerit cùm vestis Et .eius habitatio castrametationi extra ,habitabit sol
47 בָּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשָׁבוֹ׃ וְהַבֶּגֶד כִּי־יִהְיֶה בוֹ
,ductili filo in Vel .linorum veste in vel ,lanæ veste in ,lepræ tactus
48 נֶגַע צָרָעַת בְּבֶגֶד צֶמֶר אוֹ בְּבֶגֶד פִּשְׁתִּים׃ אוֹ בִשְׁתִי
.pellis opificio omni in vel,pelle in vel,lanæ & , linis intertexto in vel
אוֹ בְעֵרֶב לַפִּשְׁתִּים וְלַצָּמֶר אוֹ בְעוֹר אוֹ בְּכָל־מְלֶאכֶת עוֹר׃
,pelle in vel ,veste in multum rufa vel ,viridis valde tactus fuerit Et
49 וְהָיָה הַנֶּגַע יְרַקְרַק אוֹ אֲדַמְדָּם בַּבֶּגֶד אוֹ בָעוֹר
lepræ tactus ,pellis vase omni in vel ,intertextura in vel, ductili filo in vel
אוֹ־בַשְּׁתִי אוֹ־בָעֵרֶב אוֹ בְכָל־כְּלִי־עוֹר נֶגַע צָרַעַת
,tactum sacerdos Videbitque .sacerdoti conspicietur &,ipse
50 הוּא וְהָרְאָה אֶת־הַכֹּהֵן׃ וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע
.diebus septem plagam faciet recludere &
וְהִסְגִּיר אֶת־הַנֶּגַע שִׁבְעַת יָמִים׃
,veste in plaga se diffudit cùm ,septimo die in tactum videbit Et
51 וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כִּי־פָשָׂה הַנֶּגַע בַּבֶּגֶד
pelle fit quod omni in,pelle in vel, intertexto in vel ,ductili filo in vel
אוֹ־בַשְּׁתִי אוֹ־בָעֵרֶב אוֹ בָעוֹר לְכֹל אֲשֶׁר־יֵעָשֶׂה הָעוֹר
.ipse immundus tactus: corrodens lepra :opificium ad
לִמְלָאכָה צָרַעַת מַמְאֶרֶת הַנֶּגַע טָמֵא הוּא׃
,lana in intertextum vel ductile filum vel, vestem Comburetque
52 וְשָׂרַף אֶת־הַבֶּגֶד אוֹ אֶת־הַשְּׁתִי אוֹ אֶת־הָעֵרֶב בַּצֶּמֶר
quia :tactus eo in fuerit quo pellis vas omne vel ,linis in vel
אוֹ בַפִּשְׁתִּים אוֹ אֶת־כָּל־כְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר־יִהְיֶה בוֹ הַנֶּגַע כִּי־
.comburetur igne in ,ipsa pungens lepra
צָרַעַת מַמְאֶרֶת הִוא בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף׃
vel, veste in tactus sese diffudit non ecce &, sacerdos viderit si Et
53 וְאִם יִרְאֶה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה לֹא־פָשָׂה הַנֶּגַע בַּבֶּגֶד אוֹ
.pellis vase omni in vel, intertexto in vel producto filo in
בַשְּׁתִי אוֹ בָעֵרֶב אוֹ בְּכָל־כְּלִי עוֹר׃
eū faciet claudere &,tactus eo in quod lauabūt & sacerdos præcipiet Et
54 וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְכִבְּסוּ אֵת אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּגַע וְהִסְגִּירוֹ
.secundò diebus septem
שִׁבְעַת־יָמִים שֵׁנִית׃
vertit non ecce &, tactus est lotus postquam sacerdos videbit Et
55 וְרָאָה הַכֹּהֵן אַחֲרֵי הֻכַּבֵּס אֶת־הַנֶּגַע וְהִנֵּה לֹא־הָפַךְ
igne in ,ipse immundus :se diffudit non tactus &, suum oculum tactus
הַנֶּגַע אֶת־עֵינוֹ וְהַנֶּגַע לֹא־פָשָׂה טָמֵא הוּא בָּאֵשׁ
.sua recaluatione in vel ,suo caluitio in ipsa Fossio .eū combures
תִּשְׂרְפֶנּוּ פְּחֶתֶת הִוא בְּקָרַחְתּוֹ אוֹ בְגַבַּחְתּוֹ׃
ille est lotus postquam, tactus rugatus ecce &, sacerdos viderit si Et
56 וְאִם רָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה כֵּהָה הַנֶּגַע אַחֲרֵי הֻכַּבֵּס אֹתוֹ
.intertexto de vel, ductili filo de vel , pelle de vel , veste de eū fraget &
וְקָרַע אֹתוֹ מִן־הַבֶּגֶד אוֹ מִן־הָעוֹר אוֹ מִן־הַשְּׁתִי אוֹ מִן־הָעֵרֶב׃
vel, intertexto in vel , ductili filo in vel , veste in amplius fuerit cōspecta si Et
57 וְאִם־תֵּרָאֶה עוֹד בַּבֶּגֶד אוֹ־בַשְּׁתִי אוֹ־בָעֵרֶב אוֹ
eo in quo cum cum combures igne in :ipsa gemmescens ,pellis vase omni in
בְכָל־כְּלִי־עוֹר פֹּרַחַת הִוא בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפֶנּוּ אֵת אֲשֶׁר־בּוֹ
pellis vas omne vel, intertextum vel , ductile filū vel, vestem Et .tactus
58 הַנָּגַע׃ וְהַבֶּגֶד אוֹ־הַשְּׁתִי אוֹ־הָעֵרֶב אוֹ־כָל־כְּלִי הָעוֹר
.erit mundū &, secundò lauabitur &,tactus eis ab recedet &, lauabis quod
אֲשֶׁר תְּכַבֵּס וְסָר מֵהֶם הַנָּגַע וְכֻבַּס שֵׁנִית וְטָהֵר׃
,ductilis fili vel , linorum vel , lanæ vestis, lepræ tactus lex Hæc
59 זֹאת תּוֹרַת נֶגַע־צָרַעַת בֶּגֶד הַצֶּמֶר אוֹ הַפִּשְׁתִּים אוֹ הַשְּׁתִי
.illud polluendum ad vel ,illud mundādū ad ,pellis vasis omnis vel, intertexti vel
אוֹ הָעֵרֶב אוֹ כָּל־כְּלִי־עוֹר לְטַהֲרוֹ אוֹ לְטַמְּאוֹ׃

CAP. XIIII. יד

: dicendo ,Mosch ad DOMINVS est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
adducetur &, suæ mūdationis die in leprosi lex erit Ista
2 זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְהוּבָא
.sacerdotem ad
אֶל־הַכֹּהֵן׃
ecce &, sacerdos videbit &: castrametatione extra ad sacerdos egredietur Et
3 וְיָצָא הַכֹּהֵן אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה
.infecto lepra à lepræ tactus est sanatus
נִרְפָּא נֶגַע־הַצָּרַעַת מִן־הַצָּרוּעַ׃
viuos passeres duos se purificanti accipiet &, sacerdos præcipiet Et
4 וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמִּטַּהֵר שְׁתֵּי־צִפֳּרִים חַיּוֹת
.hyssopum &, vermiculi coccū &, cedri lignū &, mūdos
טְהֹרוֹת וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזֹב׃

reptili omni in vestras animas contaminetis Ne
43 אַל־תְּשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ
ego Quia .eis in eritis immundi & , eis in vos polluetis neq; :reptante
הַשֹּׁרֵץ וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָּהֶם וְנִטְמֵתֶם בָּם׃ 44 כִּי אֲנִי
quia , sancti eritis & ,vos sanctificabitis & ,vester Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי
gradiente reptili omni in vestras animas polluetis nō et .ego sanctus
קָדוֹשׁ אָנִי וְלֹא תְטַמְּאוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הָרֹמֵשׂ
vos faciens ascendere DOMINVS ego Quia .terram super
עַל־הָאָרֶץ׃ 45 כִּי אֲנִי יְהוָה הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם
quia ,sancti eritis & :Deum in vobis existendum ad , Aegypti terra è
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי
animę omnis &,volucris & , animalis lex † Hæc .ego sanctus
קָדוֹשׁ אָנִי׃ 46 זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף וְכֹל נֶפֶשׁ
.terram super reptante anima omni in &,aquis in gradientis, viuentis
הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת בַּמָּיִם וּלְכָל־נֶפֶשׁ הַשֹּׁרֶצֶת עַל־הָאָרֶץ׃
viuentem inter & ,mundum inter & immundū inter distinguēdū ad Et
47 לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהֹר וּבֵין הַחַיָּה
.comedetur‡ non quæ viuentem inter & ,comeditur quæ
הַנֶּאֱכֶלֶת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֵאָכֵל׃

Margin: abominemini nec coinquinabitis vos. [x] טָמֵא [y] הָיֹת quod reptat sum. vt sim sum. † est [z] יָרַה quæ reptat bestiam bestiam ‡ comeditur.

CAP. XII. יב

:dicendo Mosch ad DOMINVS est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
,seminificauerit cùm Mulier : dicendo , Israel filios ad Loquere
2 דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ
separatiōis dies Secūdū .diebus septē erit immūda & ,masculū pepererit &
וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת
circuncidetur octauo die in Et .erit immunda , sui menstrui
דְּוֹתָהּ תִּטְמָא׃ 3 וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל
manebit , diebus tribus & ,diebus triginta Et .eius præputij caro
בְּשַׂר עָרְלָתוֹ׃ 4 וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב
sanctuarium ad &,tanget non sanctitatē omnē in ,purificatiōis sanguine in
בִּדְמֵי טָהֳרָה בְּכָל־קֹדֶשׁ לֹא־תִגָּע וְאֶל־הַמִּקְדָּשׁ
fœminam si Et .eius purificationis dies complendum ad vsque ,veniet non
לֹא תָבֹא עַד־מְלֹאת יְמֵי טָהֳרָהּ׃ 5 וְאִם־נְקֵבָה
sexagīta &,suā separationē iuxta duab' hebdomadib' erit īmūda et ,pepererit
תֵלֵד וְטָמְאָה שְׁבֻעַיִם כְּנִדָּתָהּ וְשִׁשִּׁים
.purificationis sanguinibus super manebit diebus sex & , diebus
יוֹם וְשֵׁשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל־דְּמֵי טָהֳרָה׃
agnum adducet ,filia† vel , filio‡ ei' purificationis dies complendo in Et
6 וּבִמְלֹאת יְמֵי טָהֳרָהּ לְבֵן אוֹ לְבַת תָּבִיא כֶּבֶשׂ
ad ,peccatū in‡ turturem vel columbæ filiū & ,ascensionem* in sui anni filium†
בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה וּבֶן־יוֹנָה אוֹ־תֹר לְחַטָּאת אֶל־
.sacerdotem ad conuentus tabernaculi ostium
פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד אֶל־הַכֹּהֵן׃
mūdabitur &,eā sup expiabit &,DOMINI facies ad ipsum faciet approquinquare‡ Et
7 וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי יְהוָה וְכִפֶּר עָלֶיהָ וְטָהֲרָה
.fœminam vel,masculum parientis lex‡ Hæc .suorum sanguinū vena à
מִמְּקֹר דָּמֶיהָ זֹאת תּוֹרַת הַיֹּלֶדֶת לַזָּכָר אוֹ לַנְּקֵבָה׃
duos accipiet & ,agnelli sufficentiā eius man' inuenerit nō si Et
8 וְאִם־לֹא תִמְצָא יָדָהּ דֵּי שֶׂה וְלָקְחָה שְׁתֵּי־
:peccatum† ad vnum‡ & ,ascensionem* ad vnū ,colūbæ filios duos vel , turtures
תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחַטָּאת
.mundabitur & , sacerdos eā super expiabit &
וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהֵרָה׃

Margin: [a] יוֹם [b] נִדָּה [c] דָּוָה [d] מוֹל [e] יָשַׁב [f] נָגַע [g] בּוֹא [h] יָלַד in sanguine Et cùm impleti fuerint ‡ pro † pro filia [i] בָּנָה ‡ anniculum * holocaustū, ‡ pro peccato, [k] שָׁנָה [l] תּוֹר ‖ ecclesiæ [m] יָעַד ‡ offeret ‖ coram Domino, ‡ est [n] יָרָה [o] שָׁנָה * holocaustū: ‡ alterum † oblationem pro peccato: [p] תּוֹר

CAP. XIII. יג

:dicendo ,Aharon ad & ,Mosch ad DOMINVS est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃
vel , inhærentia vel , tumor eius carnis cute in fuerit cùm Homo
2 אָדָם כִּי־יִהְיֶה בְעוֹר־בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ־סַפַּחַת אוֹ
ad adducetur & ,lepræ tactum in† eius carnis cute in fuerit & , candor
בַהֶרֶת וְהָיָה בְעוֹר־בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרָעַת וְהוּבָא אֶל־
.sacerdotibus eius filiis è vnum ad vel ,sacerdotē Aharō
אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל־אַחַד מִבָּנָיו הַכֹּהֲנִים׃
versus fuerit tactu in pil' Et .carnis cute in tactum sacerdos videbit Et
3 וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע בְּעוֹר־הַבָּשָׂר וְשֵׂעָר בַּנֶּגַע הָפַךְ
:ipse lepræ tactus,eius carnis cute præ profundus plagæ aspectus & ,albus
לָבָן וּמַרְאֵה הַנֶּגַע עָמֹק מֵעוֹר בְּשָׂרוֹ נֶגַע צָרַעַת הוּא
cute in ipse albus candor si Et .eum polluet & ,sacerdos eū videbit &
וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְטִמֵּא אֹתוֹ׃ 4 וְאִם־בַּהֶרֶת לְבָנָה הִוא בְּעוֹר
non eius pilus & , cute præ eius aspectus non profundus & ,eius carnis
בְּשָׂרוֹ וְעָמֹק אֵין־מַרְאֶהָ מִן־הָעוֹר וּשְׂעָרָהּ לֹא־
.diebus septem tactum sacerdos faciet claudere & ,albus est versus
הָפַךְ לָבָן וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע שִׁבְעַת יָמִים׃

Margin: scabies serpēs [a] נָשָׂא macula alba, † secundum plagam [b] בּוֹא [c] בָּנָה ‖ si plagā plaga in albedinē: profundior fuerit est: eam contaminatā dicet eam. macula alba est profundior non est [d] רָאָה in albedinē, plagam [e] יוֹם

,ei' oculis in stetit tactus ecce & ,septima die in sacerdos eum videbit Et
5 וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה הַנֶּגַע עָמַד בְּעֵינָיו
secūdò dieb' septē sacerdos eū faciet claudere &,cute in tactus se expādit non
לֹא־פָשָׂה הַנֶּגַע בָּעוֹר וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שִׁבְעַת יָמִים שֵׁנִית׃
,tact' subobscurus ecce & ,secūdò septima die in eum sacerdos videbit Et
6 וְרָאָה הַכֹּהֵן אֹתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֵׁנִית וְהִנֵּה כֵּהָה הַנֶּגַע
,ipsa inhærentia ,sacerdos eum mundabit & ,cute in tactus se diffuderit nec
וְלֹא־פָשָׂה הַנֶּגַע בָּעוֹר וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן מִסְפַּחַת הִוא
se diffuderit diffundendo si Et .erit mundus & ,sua vestimēta lauabit &
וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְטָהֵר׃ 7 וְאִם־פָּשֹׂה תִפְשֶׂה
,eius mundationem ad sacerdotem ad eam videri post cute in inhærentia
הַמִּסְפַּחַת בָּעוֹר אַחֲרֵי הֵרָאֹתוֹ אֶל־הַכֹּהֵן לְטָהֳרָתוֹ
se diffudit ecce† & ,sacerdos videbit Et :sacerdotem ad secūdò videbitur &
וְנִרְאָה שֵׁנִית אֶל־הַכֹּהֵן׃ 8 וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פָּשְׂתָה
.ipsa‡ lepra ,sacerdos eum polluet &‡ ,cute in inhærentia
הַמִּסְפַּחַת בָּעוֹר וְטִמְּאוֹ הַכֹּהֵן צָרַעַת הִוא׃
.sacerdotem ad adducetur & ,homine in fuerit cùm lepræ Tactus
9 נֶגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל־הַכֹּהֵן׃
vertit ipse & ,cute in albus tumor ecce & ,sacerdos videbit Et
10 וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאֵת־לְבָנָה בָּעוֹר וְהִיא הָפְכָה
·ipsa inueterata Lepra :tumore in ‖ viuę carnis viuacitas & ,album pilū
שֵׂעָר לָבָן וּמִחְיַת בָּשָׂר חַי בַּשְּׂאֵת׃ 11 צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הִוא
immūdus* quia,eū faciet claudere nec,sacerdos eū polluet‡ &,ei' carnis cute ī
בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְטִמְּאוֹ הַכֹּהֵן לֹא יַסְגִּרֶנּוּ כִּי טָמֵא
.iste lepra operuerit &,cute in lepra floruerit florendo ‡ si Et
הוּא׃ 12 וְאִם־פָּרוֹחַ תִּפְרַח הַצָּרַעַת בָּעוֹר וְכִסְּתָה הַצָּרַעַת
aspectum omnē ad† ei' pedes ad vsq; & ei' capite è tactus ‖ cutem omnē
אֵת כָּל־עוֹר הַנֶּגַע מֵרֹאשׁוֹ וְעַד־רַגְלָיו לְכָל־מַרְאֵה
lepra operuit ecce & ,sacerdos videbit Et .sacerdotis oculorū
עֵינֵי הַכֹּהֵן׃ 13 וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה כִסְּתָה הַצָּרַעַת אֶת־
mundus ,albus est versus ipse totus ,tactum mundificabit‡ &,eius carnē omnē
כָּל־בְּשָׂרוֹ וְטִהַר אֶת־הַנֶּגַע כֻּלּוֹ הָפַךְ לָבָן טָהוֹר
.ipse die in Et conspici* in eo‡ caro ,viua ‡ erit immundus
הוּא׃ 14 וּבְיוֹם הֵרָאוֹת בּוֹ בָּשָׂר חַי יִטְמָא׃
viua caro :eum polluet† &,viuam carnem sacerdos videbit Et
15 וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַבָּשָׂר הַחַי וְטִמְּאוֹ הַבָּשָׂר הַחַי
,viua caro fuerit reuersa cùm Vel .ipse* lepra ;ipsa ‡ immunda
טָמֵא הוּא צָרַעַת הוּא׃ 16 אוֹ כִי יָשׁוּב הַבָּשָׂר הַחַי
.sacerdotem ad veniet & ,album‡ in conuersa &
וְנֶהְפַּךְ לְלָבָן וּבָא אֶל־הַכֹּהֵן׃
mūdificabit† &:album in tactus est conuersus ecce ‖ & , sacerdos eum videbit Et
17 וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נֶהְפַּךְ הַנֶּגַע לְלָבָן וְטִהַר
ipse mundus ,tactum‡ sacerdos
הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע טָהוֹר הוּא׃
:fuerit sanata‡ & ,inflammatio eius cute in eo in* fuerit cùm caro Et
18 וּבָשָׂר כִּי־יִהְיֶה בוֹ־בְעֹרוֹ שְׁחִין וְנִרְפָּא׃
albus splendor† vel , albus tumor inflammationis ‖ loco in fuerit Et
19 וְהָיָה בִּמְקוֹם הַשְּׁחִין שְׂאֵת לְבָנָה אוֹ בַהֶרֶת לְבָנָה
.sacerdotem ad‡ conspicietur & ,impense rufus
אֲדַמְדָּמֶת וְנִרְאָה אֶל־הַכֹּהֵן׃
eius pilus & ,cute præ humilis* eius aspectus ecce &, sacerdos videbit Et
20 וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה מַרְאֶהָ שָׁפָל מִן־הָעוֹר וּשְׂעָרָהּ
vlcere in ,ipse† lepre tactus ,sacerdos eū polluet‖ & ,albus* fuerit versus
הָפַךְ לָבָן וְטִמְּאוֹ הַכֹּהֵן נֶגַע־צָרַעַת הִוא בַּשְּׁחִין
pilus ea in‖ non ecce & , sacerdos illam viderit si Et .germinauit
פָּרָחָה׃ 21 וְאִם יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה אֵין־בָּהּ שֵׂעָר
eā faciet recludere & ,subobscura ipsa & ‖ ,cute præ ipsa ‡ non humilis &* ,albus
לָבָן וּשְׁפָלָה אֵינֶנָּה מִן־הָעוֹר וְהִיא כֵהָה וְהִסְגִּירוֹ
polluet‡ &,cute in se diffuderit diffundendo† si Et .diebus septem sacerdos
הַכֹּהֵן שִׁבְעַת יָמִים׃ 22 וְאִם־פָּשֹׂה תִפְשֶׂה בָּעוֹר וְטִמֵּא
non , splendor‡ steterit ea pro si Et .ipsa plaga ,eam sacerdos
הַכֹּהֵן אֹתוֹ נֶגַע הִוא׃ 23 וְאִם־תַּחְתֶּיהָ תַּעֲמֹד הַבַּהֶרֶת לֹא
.sacerdos eum purificabit† &,ipsa inflāmationis ‖ cōbustio, se diffudit
פָשָׂתָה צָרֶבֶת הַשְּׁחִין הִוא וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן׃
vinacitas‡ fuerit & , ignis adustio eius cute in fuerit cùm caro Vel
24 אוֹ בָשָׂר כִּי־יִהְיֶה בְעֹרוֹ מִכְוַת־אֵשׁ וְהָיְתָה מִחְיַת
.albus ‖ vel , impense rufus ‡ ,albus splēdor* ,cōbustionis
הַמִּכְוָה בַּהֶרֶת לְבָנָה אֲדַמְדֶּמֶת אוֹ לְבָנָה׃
,splendorem† in albus pilus est cōuersus ecce &, sacerdos eam videbit Et
25 וְרָאָה אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נֶהְפַּךְ שֵׂעָר לָבָן בַּבַּהֶרֶת
;floruit ‡ adustione in ,ipsa* lepra ,cute præ profundus‡ eius aspectus &
וּמַרְאֶהָ עָמֹק מִן־הָעוֹר צָרַעַת הִוא בַּמִּכְוָה פָּרָחָה
.ipse† lepræ tactus, sacerdos eum polluet ‖ &
וְטִמֵּא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נֶגַע צָרַעַת הִוא׃

Margin: eam si plaga nec creuit plaga si subnigra fuerit plaga, creuit plaga mundam dicet eam scabies est, crescendo creuerit scabies postquā visa est à sacerdote à sacerdote. † si creuerit scabies [f] פָּשָׂה ‡ immundam dicet eam ‡ est. [g] בּוֹא in alborē; & pinguedo [h] נָשָׂא ‡ est est [i] חָיָה [k] יָשַׁן ‡ immundā dicet eam * immunda est. ‡ germinādo germinauerit ‖ plagę † secundum [l] כָּסָה ‡ mundā dicet plagam, tota versa est in candorē, munda est. ‖ qua conspecta fuerit ‡ ea ‖ immunda [m] רָאָה ‡ immūdam dicet eam. ‡ est, * est. ‡ candorem, ‖ si versa fuerit plaga in candorem; ‡ mundam dicet ‡ plagā, munda est. * in cute carnis vlcus, ‡ sanatum ‖ vlceris † macula alba, subrufa, ‡ sacerdoti. si [n] אָדֹם * humilior fuerit ‡ in candorē, ‖ immundam dicet † est, ‖ fuerit * nec humilior ‡ est ‖ sed fuerit † crescendo creuerit ‡ immundam dicet * est. ‡ macula alba, nec creuerit ‖ vlceris est: † mundā dicet eam [o] פָּשָׂה ‡ in carne [p] עוֹר [q] כָּוָה [r] הָיָה [s] חָיָה * macula alba, ‡ subrufa, ‖ alba. [t] אָדֹם

† maculam albam. ‡ fuerit profundior * est ‡ germinans : ‖ immundā dicet eam † est.

secundū speciem suam.

.sua specie in bruchum & ,sua specie in ophiomachum & , sua specie in
לְמִינֵהוּ וְאֶת־הַחַרְגֹּל לְמִינֵהוּ וְאֶת־הֶחָגָב לְמִינֵהוּ׃
sunt — erit — illud abominatio , pedes quatuor ei cui volucris reptile omne Et
23 וְכֹל שֶׁרֶץ הָעוֹף אֲשֶׁר־לוֹ אַרְבַּע רַגְלָיִם שֶׁקֶץ הוּא
qui tetigerit — ,eorum cadauer in attingens Omnis .vos polluetis his Et .vobis
24 לָכֶם׃ וּלְאֵלֶּה תִּטַּמָּאוּ כָּל־הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם
qui portat — ,eorū cadauer de portans omnis Et .vesperā ad vsque erit immundus
25 יִטְמָא עַד־הָעָרֶב׃ וְכָל־הַנֹּשֵׂא מִנִּבְלָתָם
.vesperam ad vsque erit immundus & , sua vestimēta lauabit
יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃
diuidit findit, — fissuram & ,vngulam diuidens ipsum quod animal Omne
26 לְכָל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִוא מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֶׁסַע
† ascendere facit — ipsa immunda, faciens ascendere ipsum non ruminationē & ,findens ipsum non
אֵינֶנָּה שֹׁסַעַת וְגֵרָה אֵינֶנָּה מַעֲלָה טְמֵאִים הֵם
גֵּרָה — ‡ sunt — * qui tetigerit — super ambulans omne Et .erit immundus,ea in attingens Omnis.vobis
27 לָכֶם כָּל־הַנֹּגֵעַ בָּהֶם יִטְמָא׃ וְכֹל הוֹלֵךְ עַל־
‡ inter omnes feras quæ ambulant super quatuor pedes — .vobis ipsa immunda, quatuor super ambulante viuente omni in suas volas
כַּפָּיו בְּכָל־הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל־אַרְבַּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם
.vesperam ad vsque erit immundus,eorū cadauer in tangēs Omnis
כָּל־הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד־הָעָרֶב׃
‡ erunt — כַּפָּיו — erit immundus &,sua vestimēta lauabit, eorū cadauer portans Et
28 וְהַנֹּשֵׂא אֶת־נִבְלָתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא
† qui tetigerit — immundum vobis hoc Et .vobis ipsa immunda;vesperā ad vsque
29 עַד־הָעָרֶב טְמֵאִים הֵמָּה לָכֶם׃ וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא
† qui portauerit — .sua specie in rubeta & , mus & , mustela: terram super reptante reptili in
בַּשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ הַחֹלֶד וְהָעַכְבָּר וְהַצָּב לְמִינֵהוּ׃
* erunt inter reptilia quæ reptant — .talpa & ,limax &,stellio &, lacerta &, viuerra Et
30 וְהָאֲנָקָה וְהַכֹּחַ וְהַלְּטָאָה וְהַחֹמֶט וְהַתִּנְשָׁמֶת׃
‡ secundum speciem suā. — ,ea in tangens omnis .reptili omni in ,vobis immunda Ista
31 אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל־הַשָּׁרֶץ כָּל־הַנֹּגֵעַ בָּהֶם
‡ mygale, † chameleon, † lacerta — ceciderit quod omne Et .vesperam ad vsque erit immundus ,eorū morte in
32 בְּמֹתָם יִטְמָא עַד־הָעָרֶב׃ וְכֹל אֲשֶׁר־יִפֹּל
כֹּחַ — * erunt — ‡ inter omnia reptilia.oīs q tetigerit ea dum mortua fuerint — ,vestis vel ligni vase omni ex,erit immundum, eorū morte in his ex illud super
עָלָיו מֵהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא מִכָּל־כְּלִי־עֵץ אוֹ בֶגֶד
aquas in , eis in opus fiet quo vas omne.saccus aut,pellis aut
אוֹ־עוֹר אוֹ שָׂק כָּל־כְּלִי אֲשֶׁר־יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם
‡ sup — מוֹת נָפַל — vas omne Et. mūdabitur &,vesperā ad vsq; erit immūdū & , ducetur
33 יוּבָא וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהֵר׃ וְכָל־כְּלִי־
‡ dum mortua fuerint, — † tam vas ligneum quā — ,eius medio in quod omne,eius mediū in eis ex ceciderit cuius testa
חֶרֶשׂ אֲשֶׁר־יִפֹּל מֵהֶם אֶל־תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ
כְּלִי — comedetur qui cibo omni Ex .confringetis ipsum & ,erit immundū
34 יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ׃ מִכָּל־הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל
‡ in quo — לְאַף־בּוֹא — bibetur qui potus omnis & :erit immūdus,aqua eū super venerit quem
אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא וְכָל־מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה
‡ testaceū super quod ‡ est — eorum cadauere de ceciderit quod omne Et .erit immūdus,vase omni in
35 בְּכָל־כְּלִי יִטְמָא׃ וְכֹל אֲשֶׁר־יִפֹּל מִנִּבְלָתָם
‡ Omnis cibus ‡ comeditur super quem — ;ipsa Immūda .diruetur Chytropodes &,Clibanus.erit immūdū ,illud super
עָלָיו יִטְמָא תַּנּוּר וְכִירַיִם יֻתָּץ טְמֵאִים הֵם
‡ bibitur * super ‡ diruentur: — aquarū cōgregatiōis cisterna & fons Verūtamē.vobis erunt immunda &
36 וּטְמֵאִים יִהְיוּ לָכֶם׃ אַךְ מַעְיָן וּבוֹר מִקְוֵה־מַיִם
‡ sunt, — ,erit immundus ,eorum cadauer in tāgens & .mundus erit
יִהְיֶה טָהוֹר וְנֹגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא׃
כִּיר נָתַן — ,seretur quod ,satū semen omne super eorū cadauere de ceciderit cūm Et
37 וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל־כָּל־זֶרַע זֵרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ
חָיָה — ‡ qui tetigerit — ceciderit &,semen super aqua fuerit data cūm Et .illud mundum
38 טָהוֹר הוּא׃ וְכִי יֻתַּן־מַיִם עַל־זֶרַע וְנָפַל
‡ seritur, * est. posita — .vobis illud immundum ,illud super eorum cadauere de
מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם׃
נָתַן — ‡ erit — ,vescendū ad vobis ipsum quod animali de fuerit mortuū cūm Et
39 וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לְאָכְלָה
‡ aliquod animal — † est — .vesperam ad vsque erit immūdus,eius cadauer in tāgēs
הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב׃
erit immūdus &,sua vestimēta lauabit,eius cadauere de comedens Et
40 וְהָאֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא
,sua vestimenta lauabit , eius cadauer ferens &: vesperam ad vsque
עַד־הָעָרֶב וְהַנֹּשֵׂא אֶת־נִבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו
reptans reptile omne Et .vesperam ad vsq; erit immūdus &
41 וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃ וְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ
est, — .comedetur non, ipsa abominatio,terram super
עַל־הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל׃
‡ pedes — ad vsque quatuor super ambulās omne &,pectus super ambulās Omne
42 כֹּל הוֹלֵךְ עַל־גָּחוֹן וְכֹל הוֹלֵךְ עַל־אַרְבַּע עַד
inter omnia reptilia quæ reptant terram. — non , terram super reptanti ,reptili omni duos pedes multiplicans omne
כָּל־מַרְבֵּה רַגְלַיִם לְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ לֹא
.ipsa abominatio quia,ea comedetis
תֹאכְלוּם כִּי־שֶׁקֶץ הֵם׃

.præcepi queadmodū,sanctitate in illum comedetis comededo
אָכוֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בַּקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוֵּיתִי׃
obtulerunt hodie En :Moseh ad Aharon est locutus Et
19 וַיְדַבֵּר אַהֲרֹן אֶל־מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם הִקְרִיבוּ אֶת־
vocauerunt &, DOMINI facies ad eorū ascēsionem & eorū peccatum — oblationem pro peccato † holocaustū
חַטָּאתָם וְאֶת־עֹלָתָם לִפְנֵי יְהוָה וַתִּקְרֶאנָה
?DOMINI oculis in erit bonū an ,hodie peccatum comedam &:hæc sicut me — ‡ euenerunt mihi * si comedissem oblationē pro peccato
אֹתִי כָּאֵלֶּה וְאָכַלְתִּי חַטָּאת הַיּוֹם הַיִּיטַב בְּעֵינֵי יְהוָה׃
.eius oculis in fuit bonū &, Moseh audiuit Et — * nunquid placuisset ‡ placuit
20 וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּיטַב בְּעֵינָיו׃

CAP. XI. יא

: eos ad dicendo, Aharon ad & Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אֲלֵהֶם׃
,comedetis quam viuens Hæc:dicendo , Israel filios ad Loquimini — hęc est bestia quam ‡ est
2 דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ
,vngulā vngulisecans Omne .terram super quod animali omni ex — diuidens
מִכָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ׃ כֹּל מַפְרֶסֶת פַּרְסָה
3 ,animali in ruminationē faciens ascendere , vngularum fissuram findēs & — inter animalia.
וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע פְּרָסֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה
ascēdere facientibus de comedetis nō hoc Verum .comedetis illud — גֵּרָה
4 אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ׃ אַךְ אֶת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי — עָלָה
quia,Camelus , vngulam vngulisecantibus de & , ruminationem — ex his quę diuidunt
הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִיסֵי הַפַּרְסָה אֶת־הַגָּמָל כִּי־
immūdus, diuidens ipse non vngulam &,ipse ruminationē faciēs ascendere — facit ‡ diuidit;
מַעֲלֵה גֵרָה הוּא וּפַרְסָה אֵינֶנּוּ מַפְרִיס טָמֵא
ruminationē faciēs ascendere quia , cuniculus Et .vobis ipse — est
5 הוּא לָכֶם׃ וְאֶת־הַשָּׁפָן כִּי־מַעֲלֵה גֵרָה
.vobis ipse immundus , diuidet non vngulam &:ipse — ‡ facit diuidit, ‡ est
הוּא וּפַרְסָה לֹא יַפְרִיס טָמֵא הוּא לָכֶם׃
vngulā &, ipse ruminationē faciens ascēdere quia , lepus Et — facit
6 וְאֶת־הָאַרְנֶבֶת כִּי־מַעֲלַת גֵּרָה הִוא וּפַרְסָה — גֵּרָה
quia ,sua Et .vobis ipse immundus , diuidit non — est
7 לֹא הִפְרִיסָה טְמֵאָה הִוא לָכֶם׃ וְאֶת־הַחֲזִיר כִּי־
ruminationē ipse &,vngulæ fissuram findens & ,ipse vngulam diuidens — diuidit findit ascendere facit,
מַפְרִיס פַּרְסָה הוּא וְשֹׁסַע שֶׁסַע פַּרְסָה וְהוּא גֵּרָה
:comedetis nō eorum carne De .vobis ipse immūdus ,ruminabit non — est
8 לֹא־יִגָּר טָמֵא הוּא לָכֶם׃ מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ — sunt
.vobis ista Immunda.tangetis non eorum cadauer in & — נָגַע
וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגָּעוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם׃
ei quod Omne .aquis in quæ omnibus ex comedetis Hoc — ‡ sunt
9 אֶת־זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כֹּל אֲשֶׁר־לוֹ
.comedetis ea ,fluminibus in &,marib in,aquis in squama & pinnula — † Omnia quibus sunt pinnę & squamæ
סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמַּיִם בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹּאכֵלוּ׃
,torrētib in &,marib in ,squama & pinnula ei non cui omne Et — ‡ Omnia quibus non sunt pinnę & squamæ,
10 וְכֹל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים
abominatio,aquis in quę viuēte anima oī de & aquarum reptili omni ex — ‡ est erunt
מִכֹּל שֶׁרֶץ הַמַּיִם וּמִכֹּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּמָּיִם שֶׁקֶץ
comedetis nō eorū carne de :vobis erunt abominatio Et .vobis ipsa — חָיָה
11 הֵם לָכֶם׃ וְשֶׁקֶץ יִהְיוּ לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ — ‡ erit erunt.
pinna ei non cui Omne .abominabimini eorum cadauer & — ‡ haliæetus
12 וְאֶת־נִבְלָתָם תְּשַׁקֵּצוּ׃ כֹּל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סְנַפִּיר
abominabimini ista Et .vobis illud abominatio,aquis in squama & — ‡ vultur ‡ miluus secundum speciem suam,
13 וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמָּיִם שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם׃ וְאֶת־אֵלֶּה תְּשַׁקְּצוּ
&,gryphus & aquila :ipsa abominatio,comedēt nō ;volatili ex — ‡ secundū suā speciem, ‡ struthionis,
מִן־הָעוֹף לֹא יֵאָכְלוּ שֶׁקֶץ הֵם אֶת־הַנֶּשֶׁר וְאֶת־הַפֶּרֶס וְאֵת — בָּנָה
.sua specie in pica & ,marina aquila — ‡ noctua,
14 הָעָזְנִיָּה׃ וְאֶת־הַדָּאָה וְאֶת־הָאַיָּה לְמִינָהּ׃
& , vlula filia Et .sua specie in corvus omnis — ‡ larus, ‡ accipiter secundum speciem suam.
15 אֵת כָּל־עֹרֵב לְמִינוֹ׃ וְאֵת בַּת הַיַּעֲנָה וְאֶת־
& , falco Et .sua specie in astur &, phthitica & , accipiter — ‡ nycticorax,
16 הַתַּחְמָס וְאֶת־הַשָּׁחַף וְאֶת־הַנֵּץ לְמִינֵהוּ׃ וְאֶת־הַכּוֹס וְאֶת־
cuculus & ,ciuetta Et .noctinaga &,mergulus — ‡ ibis, porphyrio, ‡ pelecanus,
17 הַשָּׁלָךְ וְאֶת־הַיַּנְשׁוּף׃ וְאֶת־הַתִּנְשֶׁמֶת וְאֶת־הַקָּאָת — קָאַת
18 &, sua specie in furibūda auis ,ciconia Et .philoslorgos — ‡ cygnus, ‡ charadrius secundū speciem suam,
וְאֶת־הָרָחָם׃ וְאֵת הַחֲסִידָה הָאֲנָפָה לְמִינָהּ וְאֶת־
19 ambulās volucris reptile Omne .vespertilio & ,montigallus — ‡ vpupa,
הַדּוּכִיפַת וְאֶת־הָעֲטַלֵּף׃ כֹּל שֶׁרֶץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ — רכף
20 comedetis hoc Veruntamen .vobis illud abominatio quatuor sup — ‡ pedes ‡ erit
עַל־אַרְבַּע שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם׃ אַךְ אֶת־זֶה תֹּאכְלוּ — ‡ pedes ‡ sunt
21 crura ei cui,quatuor super ambulāte, volucris reptili omni ex — ‡ cum
מִכֹּל שֶׁרֶץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ עַל־אַרְבַּע אֲשֶׁר־לֹא כְרָעַיִם
,terram super eis in saltandum ad eius pedes desuper — עָלָה
מִמַּעַל לְרַגְלָיו לְנַתֵּר בָּהֵן עַל־הָאָרֶץ׃
attacum & sua specie in Locustam .comedetis eis ex Ista — secundū speciem suam,
22 אֶת־אֵלֶּה מֵהֶם תֹּאכֵלוּ אֶת־הָאַרְבֶּה לְמִינוֹ וְאֶת־הַסָּלְעָם

:conuentus tabernaculi facies ad‡ Mosch præcepit quæ tulerunt Et
5 †וַיִּקְחוּ אֵת אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶל־פְּנֵי אֹהֶל[f] מוֹעֵד
.DOMINI facies ad†steterunt & ,cœtus omnis appropinquauerūt &
וַיִּקְרְבוּ כָּל־[f]הָעֵדָה וַיַּעַמְדוּ לִפְנֵי יְהוָה׃
:facietis DOMINVS præcepit quod verbū Hoc:Mosch dixit Et
6 †וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ
:Aharon ad Mosch dixit Et .DOMINI gloria vos ad ‡conspicietur et
[g]וְיֵרָא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד יְהוָה׃ †וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן 7
,tuā ascensionē‡&,tuum peccatum* fac & altare ad Appropinqua
קְרַב אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת־חַטָּאתְךָ וְאֶת־[h]עֹלָתֶךָ
expia &,populi appropinquationē‡ fac & ,populo pro & ,te pro expia†&
וְכַפֵּר בַּעַדְךָ וּבְעַד הָעָם וַעֲשֵׂה אֶת־קָרְבַּן הָעָם וְכַפֵּר
ad Aharō appropinquauit Et. DOMINVS præcepit queādmodum , eis pro
8 בַּעֲדָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה׃ †וַיִּקְרַב אַהֲרֹן אֶל־
.ei ‡ quod peccati* vitulum mactauit & , altare
הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁחַט אֶת־עֵגֶל הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ׃
suū digitū intinxit & ,eū ad sanguinem Aharon filij fecerūt appropinquare†Et
9 †וַיַּקְרִבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת־הַדָּם אֵלָיו וַיִּטְבֹּל אֶצְבָּעוֹ
ad fudit sanguinem & :altaris cornua super dedit‡& ,sanguinē in
בַּדָּם [i]וַיִּתֵּן עַל־קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־הַדָּם יָצַק אֶל־
,fibram & ,renes & ,adipem Et .altaris fundamētū
10 יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ׃ †וְאֶת־הַחֵלֶב וְאֶת־[k]הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַיֹּתֶרֶת
præcepit queādmodū: altare super fecit suffire, peccato de hepate de
מִן־הַכָּבֵד מִן־הַחַטָּאת הִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
igne in cōbussit pellem & ,carnem Et .Mosch DOMINVS
11 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ †וְאֶת־הַבָּשָׂר וְאֶת־הָעוֹר שָׂרַף בָּאֵשׁ
filij fecerūt inuenire &:ascensionem* mactauit Et .castrametationem‖ extra
12 מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃ †וַיִּשְׁחַט אֶת־הָעֹלָה וַיַּמְצִאוּ[l] בְּנֵי
vndiquaque altare super eū aspersit & ,sanguinē eū ad‡Aharon
אַהֲרֹן אֵלָיו אֶת־הַדָּם וַיִּזְרְקֵהוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃
:caput & ,eius frusta in eū ad fecerūt inuenire ascensionem† Et
13 †וְאֶת־הָעֹלָה הִמְצִיאוּ אֵלָיו לִנְתָחֶיהָ וְאֶת־הָרֹאשׁ
&,intestinum lauit & .altare super fecit suffire &
14 וַיַּקְטֵר עַל־הַמִּזְבֵּחַ׃ †וַיִּרְחַץ אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־
.altari in ascensionem*super fecit suffire & ,crura
הַכְּרָעָיִם וַיַּקְטֵר עַל־הָעֹלָה הַמִּזְבֵּחָה׃
quod peccati‡ hircum cepit & ,populi oblationem fecit accedere Et
15 †וַיַּקְרֵב אֵת קָרְבַּן הָעָם [m]וַיִּקַּח אֶת־שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר
fecit appropinquare‡Et .primū sicut ipsū mūdauit &,eū mactauit & ,populo*
16 לָעָם וַיִּשְׁחָטֵהוּ וַיְחַטְּאֵהוּ כָּרִאשׁוֹן׃ †וַיַּקְרֵב אֶת־
,munus fecit appropinquare Et. iudiciū‡iuxta illud fecit & ,ascensionem
17 הָעֹלָה וַיַּעֲשֶׂהָ כַּמִּשְׁפָּט׃ †וַיַּקְרֵב אֶת־[n]הַמִּנְחָה
ascensionē* præter, altare super fecit suffire &,ipso ex suā volā impleuit &
וַיְמַלֵּא כַפּוֹ מִמֶּנָּה וַיַּקְטֵר עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִלְּבַד עֹלַת
pacificorum sacrificiū ,arietem & ,bouem mactauit Et .matutini
18 הַבֹּקֶר׃ †וַיִּשְׁחַט אֶת־הַשּׁוֹר וְאֶת־הָאַיִל זֶבַח הַשְּׁלָמִים
eū sparsit &,eum ad‡sanguinem Aharon filij fecerūt inuenire†&:populo‡ qđ
אֲשֶׁר לָעָם וַיַּמְצִאוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת־הַדָּם אֵלָיו וַיִּזְרְקֵהוּ
de & bone de‖ adipes Et vndequaque altare super
19 עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ †וְאֶת־הַחֲלָבִים מִן־הַשּׁוֹר וּמִן־
.iecoris fibram & ,renes & operiens & ,caudam ,ariete
הָאַיִל הָאַלְיָה וְהַמְכַסֶּה[o] וְהַכְּלָיֹת וְיֹתֶרֶת הַכָּבֵד׃
adipes fecit suffire &:pectora super adipes posuerūt Et
20 †[p]וַיָּשִׂימוּ אֶת־הַחֲלָבִים עַל־[q]הֶחָזוֹת וַיַּקְטֵר הַחֲלָבִים
Aharō eleuauit dextrum armum & ,pectora Et .altari in
21 הַמִּזְבֵּחָה׃ †וְאֵת הֶחָזוֹת וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין [r]הֵנִיף אַהֲרֹן
.Mosch præcepit queādmodū,DOMINI facies ad‖eleuationem
תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה׃
descēdit &:eis benedixit &,populū ad suas man° Aharō eleuauit Et
22 †[s]וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת־יָדָו אֶל־הָעָם וַיְבָרְכֵם וַיֵּרֶד
Mosch venit Et .pacifica & ,ascensionem‡& ,peccatum* faciendo à
23 [t]מֵעֲשֹׂת הַחַטָּאת וְהָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים׃ †[v]וַיָּבֹא מֹשֶׁה
:populo benedixerūt &,sunt egressi &,conuent°‖tabernaculū ad Aharon &
וְאַהֲרֹן אֶל־אֹהֶל [x]מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ וַיְבָרְכוּ אֶת־הָעָם
est egressus Et .populum omnem ad†DOMINI gloria est cōspecta &
24 וַיֵּרָא כְבוֹד־יְהוָה אֶל־כָּל־הָעָם׃ †[y]וַתֵּצֵא
,ascensionē* altare super comedit‡&,DOMINI faciebus à ignis
אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וַתֹּאכַל עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֶת־הָעֹלָה
.suas facies super ceciderūt &,ouarūt‡ & populus oīs vidit & :adipes &
וְאֶת־הַחֲלָבִים [z]וַיַּרְא כָּל־הָעָם [y]וַיָּרֹנּוּ [z]וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם׃

‡coram tabernaculo ecclesiæ, [f] יָעַד †coram Domino. [g] רָאָה ‡vobis *oblationem tuā pro peccato, [h] עָלָה ‡holocaustū tuum, †expiationē fac ‡oblationē *oblationis pro peccato ‡erat †obtulerunt [i] תַּן ‡posuit [k] כָּלָה oblatione pro peccato ‖castra. *holocaustum: & parauerunt [l] בָּנָה ‡ei †holocaustū parauerūt ei *holocaustū ‖obtulit [m] לָקַח ‡oblationis pro peccato *erat ‡obtulit holocaustū ‡morem. [n] מָנַח *holocaustū matutinum· ‡erat †parauerunt ‡ei ‖bouis,&arietis, quod operit [o] כָּלָה [p] שׂוּם [q] חָזָה [r] נוּף ‖coram Domino [s] נָשָׂא [t] עָשָׂה *oblationem pro peccato, ‡holocaustū ידיו [v] בּוֹא [x] יָעַד ‖ecclesiæ, †omni populo. [y] יָצָא ‡consumpsit *holocaustū. [y] רָאָה [z] רָנַן ‡laudauerūt & prostrauerunt se [z] נָפַל [a] לָקַח ‖acerram suā [b] חָתָה [c] נָתַן †posuerunt [d] שׂוּם ‡obtulerunt

CAP. X. יוד

,suū thuribulum ‖quisq; ,Abihu & ,Nadab,Aharon filij tulerunt Et
1 †[a]וַיִּקְחוּ בְנֵי־אַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ [b]מַחְתָּתוֹ
fecerūt propinquare‡&:suffimētū ea sup posuerunt &,ignem ea in dederūt†&
[c]וַיִּתְּנוּ בָהֵן אֵשׁ [d]וַיָּשִׂימוּ עָלֶיהָ קְטֹרֶת וַיַּקְרִיבוּ
.eis præcepit non quod ,alienum ignē DOMINI facies ad
לִפְנֵי יְהוָה אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם׃
sunt mortui & ,eos comedit &,DOMINI facieb° à ignis est egressus Et
2 †[e]וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וַתֹּאכַל אוֹתָם [f]וַיָּמֻתוּ
quod‡Hoc:Aharon ad Mosch dixit Et .DOMINI facies ad
3 לִפְנֵי יְהוָה׃ †וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן הוּא אֲשֶׁר־
super &,sanctificabor meis appinquis In :dicēdo DOMINVS est locutus
דִּבֶּר יְהוָה לֵאמֹר בִּקְרֹבַי אֶקָּדֵשׁ וְעַל־
clamauit Et .Aharon siluit Et .glorificabor populi omnis facies
4 פְּנֵי כָל־הָעָם אֶכָּבֵד [f]וַיִּדֹּם אַהֲרֹן׃ †וַיִּקְרָא
:Aharon patrui Vzziel filios Elsaphan ad & ,Misael ad Mosch
מֹשֶׁה אֶל־מִישָׁאֵל וְאֶל אֶלְצָפָן בְּנֵי עֻזִּיאֵל [g]דֹּד אַהֲרֹן
facietus e vestros fratres portate,Appropinquate:eos ad dixit &
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם קִרְבוּ [h]שְׂאוּ אֶת־אֲחֵיכֶם מֵאֵת פְּנֵי־
eos portauerūt &,appinquauerūt Et.castrametationē†extra ‖ad sanctitatis
5 הַקֹּדֶשׁ אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃ †וַיִּקְרְבוּ וַיִּשָּׂאֻם
.Mosch est locut° queādmodū,castrametationē extra ad suis tunicis in
בְּכֻתֳּנֹתָם אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה׃
:eius filios Ithamar ad &,Elhazar &,Aharon ad Mosch dixit Et
6 †וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וּלְאֶלְעָזָר וּלְאִיתָמָר בָּנָיו
,moriemini nō &,dissuetis non vestra vestimēta &,nudetis ne vestra Capita
רָאשֵׁיכֶם אַל־תִּפְרָעוּ וּבִגְדֵיכֶם לֹא־תִפְרֹמוּ וְלֹא תָמֻתוּ
,Israel domus omnis vestri fratres Et.feruescet ira cœtum omnem sup &
וְעַל כָּל־[i]הָעֵדָה יִקְצֹף וַאֲחֵיכֶם כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל
.DOMINVS cōbussit quam combustionem flebunt
[k]יִבְכּוּ אֶת־הַשְּׂרֵפָה אֲשֶׁר שָׂרַף יְהוָה׃
quia,moriamini fortè ne,egrediemini nō conuēt° tabernaculi ostio ex Et
7 †וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ פֶּן־תָּמֻתוּ כִּי־
.Mosch verbū iuxta fecerūt & :vos super † DOMINI vnctionis oleum
שֶׁמֶן מִשְׁחַת יְהוָה עֲלֵיכֶם [l]וַיַּעֲשׂוּ כִּדְבַר מֹשֶׁה׃
:dicendo,Aharon ad DOMINVS est locutus Et
8 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃
vos intrādo in† tecum tui filij & , tu bibas ne siceram & Vinum
9 †יַיִן וְשֵׁכָר אַל־[m]תֵּשְׁתְּ אַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ [n]בְּבֹאֲכֶם
.vrās gnratioēs in seculi statutū:moriemini nō &;conuētus‡tabernaculū in
אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְלֹא תָמֻתוּ [o]חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם׃
inter & immundū inter &,pollutionē inter & sanctitatē inter diuidēdū ad *Et
10 †וּלְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין
,statuta omnia Israel filios docendū ad Et .mundum
11 הַטָּהוֹר׃ †[p]וּלְהוֹרֹת אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־[q]הַחֻקִּים
.Mosch in manu‡ eos ad DOMINVS est locutus quæ
אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֲלֵיהֶם בְּיַד־מֹשֶׁה׃
Ithamar ad &, Elhazar ad & ,Aharon ad Mosch est locutus Et
12 †וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־אֶלְעָזָר וְאֶל־אִיתָמָר
:DOMINI ignitionib° ex‡relictū munus Capite : relictos‖, ci° filios
בָּנָיו [r]הַנּוֹתָרִים קְחוּ אֶת־[s]הַמִּנְחָה הַנּוֹתֶרֶת מֵאִשֵּׁי יְהוָה
.ipsa‡ sanctitatū sanctitas quia, altare iuxta azyma*illud comedite &
וְאִכְלוּהָ [t]מַצּוֹת אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא׃
statutū & tuū statutum quia ,sancto loco in illud comedetis Et
13 †וַאֲכַלְתֶּם אֹתָהּ בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ כִּי חָקְךָ וְחָק־
.sum iussus sic quia,DOMINI ignitionib° de illud†tuorū filiorū
בָּנֶיךָ הִוא מֵאִשֵּׁי יְהוָה כִּי־כֵן [v]צֻוֵּיתִי׃
comedetis exaltationis armum & ,eleuationis pectus Et
14 †וְאֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה תֹּאכְלוּ
tuū*statutū‡ quia :tecum tuæ filiæ & , tui filij & tu mundo loco in
בְּמָקוֹם טָהוֹר אַתָּה וּבָנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ אִתָּךְ כִּי־חָקְךָ
.Israel filiorum pacificorum sacrificiis de sunt data tuis filiis statutū‡&
וְחָק־בָּנֶיךָ נִתְּנוּ מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
adipum ignitiones‖ super agitationis ‡ pectus &,exaltationis Armum
15 †שׁוֹק הַתְּרוּמָה וַחֲזֵה הַתְּנוּפָה עַל אִשֵּׁי הַחֲלָבִים
tuis filiis & tibi erit Et .DOMINI facies ad agitationē agitandū ad adducent
[x]יָבִיאוּ לְהָנִיף תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וְהָיָה לְךָ וּלְבָנֶיךָ
.DOMINVS præcepit quemadmodum ,seculi statutū in tecum
אִתְּךָ לְחָק־עוֹלָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה׃
.cōbust° erat ecce & ,Mosch quæsiuit querēdo peccati hircum Et
16 †וְאֵת שְׂעִיר הַחַטָּאת דָּרֹשׁ דָּרַשׁ מֹשֶׁה וְהִנֵּה שֹׂרָף
,relictos Aharon filios Ithamar super & , Elhazar super efferbuit ira &
וַיִּקְצֹף עַל־אֶלְעָזָר וְעַל־אִיתָמָר בְּנֵי אַהֲרֹן הַנּוֹתָרִים
loco in peccatum comedistis non Cur :dicendo
17 לֵאמֹר׃ †מַדּוּעַ לֹא־אֲכַלְתֶּם אֶת־הַחַטָּאת בִּמְקוֹם
portādū ad vobis dedit ipsam & , ipse†sanctitatū sanctitas quia :sanctitatis*
הַקֹּדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא וְאֹתָהּ נָתַן לָכֶם [y]לָשֵׂאת
:DOMINI facies ad‖eos super expiandum ad , cœtus peruersitatem‡
אֶת־עֲוֺן הָעֵדָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם לִפְנֵי יְהוָה׃
.intrinsecus sanctitatem in eius sanguis adductus est non En
18 †הֵן לֹא־הוּבָא אֶת־דָּמָהּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ [z]פְּנִימָה

Consumpsit [f] יָצָא [e] מוּת corā Domino. ‡est coram omni populo vocauit [f] קָרָא דּוּם Misael, [g] דּוֹד conspectu [h] נָשָׂא ‖locum †castra. castra, ne scindatis, nō irascetur. [i] יָעַד [k] בָּכָה ecclesiæ †est [l] עָשָׂה sechar †cum intrabitis [m] שָׁתָה [n] בּוֹא ‡ecclesiæ: [o] חָקַק [p] יָרָה *ad distinguendū inter sanctum & prophanum, [q] חָקַק ‡per manum ‖qui relicti fuerāt: Tollite sacrificiū ‡ex oblationibus ignitis *cum infermentatis [r] יָתַר [s] מָנַח [t] מָצָה ‡est.‖tibi †est [v] צָוָה ‡in *tibi ‡in ‡eleuationis ‖oblationes ignitas ad eleuandū eleuationem coram Domino. [x] בּוֹא oblationis pro peccato iratus est cōtra oblationem pro peccato *sancto, †est [y] נָשָׂא ‡iniquitatem cōgregatiōis ‖coram Dño. illatus [z] פָּנָה

,dexteræ eorum manus pollicē super & ,dexteræ eorum auris *cartilaginem*
הַתְּנוּךְ אָזְנָם הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן יָדָם הַיְמָנִית
super sanguinem Moseh sparsit & :dexteri eorum pedis pollicē super &
וְעַל־בֹּהֶן רַגְלָם הַיְמָנִית וַיִּזְרֹק מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם עַל־
totum & ,*caudam*‡ & ,adipem *cepit* Et .vndiquaque altari
25 הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ † וַיִּקַּח אֶת־הַחֵלֶב וְאֶת־[z]הָאַלְיָה וְאֶת־כָּל־
,renes duos & ,iecoris fibram & ,intestinū super† qui adipem
הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב וְאֵת יֹתֶרֶת הַכָּבֵד וְאֶת־שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת
.dextrum armum & ;eorum adipem &
וְאֶת־חֶלְבְּהֶן וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין׃
*placentam** tulit ,DOMINI *facies ad* quæ infermentatorū canistro de Et
26 † וּמִסַּל [a]הַמַּצּוֹת אֲשֶׁר [b]לִפְנֵי יְהוָה לָקַח [c]חַלַּת
posuit & :vnū laganum & ,vnam *olei*† panis placentam & ,vnam *azymi*
מַצָּה אַחַת וְחַלַּת לֶחֶם שֶׁמֶן אַחַת וְרָקִיק אֶחָד [d]וַיָּשֶׂם
omnia *dedit*‡ Et .dextrum armum super & ,adipes super
27 עַל־הַחֲלָבִים וְעַל שׁוֹק הַיָּמִין׃ † [e]וַיִּתֵּן אֶת־הַכֹּל
agitatione ea agitauit‡ & :eius filiorū volas super & ,Aharō volas super
עַל [f]כַּפֵּי אַהֲרֹן וְעַל כַּפֵּי בָנָיו [g]וַיָּנֶף אֹתָם תְּנוּפָה
,eorum volis *desuper* ‖ ea Moseh cepit Et .DOMINI *facies ad*
28 לִפְנֵי יְהוָה׃ † [h]וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֹתָם מֵעַל כַּפֵּיהֶם
odorem in *ea Plenitudines .ascensionem** super altari in fecit suffire &
וַיַּקְטֵר הַמִּזְבֵּחָה עַל־הָעֹלָה מִלֻּאִים הֵם לְרֵיחַ
,pectus Moseh cepit Et .DOMINO *ipsa Ignitio*† .quietis
29 [i]נִיחֹחַ אִשֶּׁה הוּא לַיהוָה׃ † וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הֶחָזֶה
;plenitudinū ariete ex ,DOMINI *facies ad*‡ eleuatione illud eleuauit &
וַיְנִיפֵהוּ תְנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵיל הַמִּלֻּאִים
.Moseh DOMINVS prçcepit queādmodū ,*distributionē*‖in fuit Moseh ipsi
לְמֹשֶׁה הָיָה לְמָנָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
,altare super ‡ qui sanguine de & ,vnctionis oleo ex Moseh cepit Et
30 † וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִשֶּׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִן־הַדָּם אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ
super & ,eius filios super & ,eius vestes super ,Aharon super aspersit &
[k]וַיַּז עַל־אַהֲרֹן עַל־בְּגָדָיו וְעַל־[l]בָּנָיו וְעַל־
,eius vestes ,Aharon sanctificauit Et .secum eius filiorum vestes
בִּגְדֵי בָנָיו אִתּוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֶת־אַהֲרֹן אֶת־בְּגָדָיו
ad Moseh dixit Et .secum eius filiorum vestes & ,eius filios &
31 וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־בִּגְדֵי בָנָיו אִתּוֹ׃ † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־
,*conuentus*† tabernaculi ostium*carnem *Bullite* :eius filios ad & ,Aharon
אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו בַּשְּׁלוּ אֶת־הַבָּשָׂר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
,*plenitudinum*‡ canistro in ‡ qui panem & ;eam comedetis ibi &
וְשָׁם תֹּאכְלוּ אֹתוֹ וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בְּסַל הַמִּלֻּאִים
.eam comedent eius filij & ,Aharon :dicendo prçcepit quemadmodum
כַּאֲשֶׁר [m]צִוֵּיתִי לֵאמֹר אַהֲרֹן וּבָנָיו יֹאכְלֻהוּ׃
.comburetis igne in ,pane *in* & ,carne *in relictum* Et
32 † [n]וְהַנּוֹתָר בַּבָּשָׂר וּבַלָּחֶם בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ׃
,diebus septem egrediemini non *conuentus* tabernaculi ostio ex Et
33 † וּמִפֶּתַח אֹהֶל [o]מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ שִׁבְעַת יָמִים
*complebit** diebus septem quia ,vrarū *plenitudinū*‡dies *complendi*†diem ad vsq;
עַד יוֹם מְלֹאת [p]יְמֵי מִלֻּאֵיכֶם כִּי שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא
,DOMINVS præcepit ,hac die in fecit Quemadmodū .vestram manum
34 אֶת־יֶדְכֶם׃ † כַּאֲשֶׁר עָשָׂה בַּיּוֹם הַזֶּה צִוָּה יְהוָה
conuentus‡ tabernaculi ostium‡Et .vos *super* expiandū ad *faciendum ad*
35 [q]לַעֲשֹׂת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃ † וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד
custodiam custodietis & ,diebus septem nocte & die manebitis
[r]תֵּשְׁבוּ יוֹמָם וָלַיְלָה שִׁבְעַת יָמִים וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת
,Aharon †*fecit* Et .sum iussus sic quia :moriemini non & ,DOMINI
36 יְהוָה וְלֹא [s]תָמוּתוּ כִּי־כֵן צֻוֵּיתִי׃ † [t]וַיַּעַשׂ אַהֲרֹן
manu in DOMINVS præcepit quæ verba omnia eius filij &
וּבָנָיו אֵת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה בְּיַד־
.Moseh
מֹשֶׁה׃

CAP. IX. ט

,eius *filios ad** & ,Aharon *ad*†Moseh *clamauit*‡,octaua die in fuit Et
1 † [a]וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה [b]לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו
filium vitulum tibi Cape :Aharon ad dixit Et .Israel *seniores ad*‡&
2 וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † וַיֹּאמֶר אֶל־אַהֲרֹן [c]קַח־לְךָ עֵגֶל בֶּן־
facies ad *fac appropinquare & :integros ascensionem** in arietē & ,*peccatum in*‡bouis
בָּקָר לְחַטָּאת וְאַיִל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהַקְרֵב [d]לִפְנֵי
caprarum hircū *Capite*‖:dicēdo ,loqueris Israel filios ad Et .DOMINI
3 יְהוָה׃ † וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קְחוּ שְׂעִיר־עִזִּים
,bouem Et .*ascensionem in integros anni filios*‡agnum & ,vitulū & ,*peccatū in*†
4 לְחַטָּאת וְעֵגֶל וָכֶבֶשׂ בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה׃ † וְשׁוֹר
munus & ,DOMINI *facies ad**sacrificandum ad *pacifica in*‡arietem &
וָאַיִל לִשְׁלָמִים לִזְבֹּחַ לִפְנֵי יְהוָה [e]וּמִנְחָה
.*vos ad visus est*‡DOMINVS hodie quia ,oleo *in confusum*†
בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן כִּי הַיּוֹם יְהוָה נִרְאָה אֲלֵיכֶם׃

fibram
tulit ‡ pinguedinē caudæ,
[z] אלה
† est
erant coram Domino,
[a] מצה
[b] פנה [c] חל
* tortam infermētatam
† oleati
[d] שום [e] נתן
‡ posuit
‡ eleuauit ea eleuatione coram Domino.
‖ ex
[f] כפף [g] נוף
[h] לקח
* holocaustū.
Consecrationes sunt
† Oblatio ignita est
[i] נוח
‡ coram Domino
‖ partem
‡ erat
[k] נזה [l] בנה
Coquite
* ad
† ecclesiæ,
‡ est
‡ consecrationum;
[m] צוה
quod superest dē
[n] יתר
ecclesiæ
[o] יעד
† quo completi fuerint
‡ consecrationum
* cōsecrabitis
vt faceretis
* ad
‡ ecclesiæ
[p] יום [q] עשה
[r] ישב
† fecerunt
[s] מות [t] עשה
‡ vocauit
* Aharon,
† filios
[a] היה [b] בנה
‡ seniores
[c] לקח [d] פנה
‡ pro peccato,
* holocaustū immaculatos, & offer
‖ Tollite
† pro peccato,
‡ anniculos immaculatos in holocaustum.
‡ pro pacificis,
* corā Dño.
[e] מנח
† conspersum
‡ conspectus est vobis.

ostium ad *cœtus est congregatus* Et .ei DOMINVS prçcepit queādmodū
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַתִּקָּהֵל הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח
quod verbum ‡Hoc .*cœtum*† ad Moseh dixit Et .*conuentus* tabernaculi
5 אֹהֶל מוֹעֵד׃ † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעֵדָה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־
,Aharon Moseh fecit appropinquare Et .*faciendū ad* ,DOMINVS præcepit
6 צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת׃ † וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת־אַהֲרֹן
,tunicam eum super *dedit*‡ Et .*aquis in* eos lauit & :eius filios &
7 וְאֶת־בָּנָיו וַיִּרְחַץ אֹתָם בַּמָּיִם׃ † [f]וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הַכֻּתֹּנֶת
eum super *dedit** & ,pallium eum induit & ,baltheo in illū cinxit &
וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ בָּאַבְנֵט וַיַּלְבֵּשׁ אֹתוֹ אֶת־[g]הַמְּעִיל וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־
.eo cū eū cinxit & ,superhumeralis *artificio in*‖eum cinxit & ,superhumerale
הָאֵפֹד וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ בְּחֵשֶׁב הָאֵפֹד וַיֶּאְפֹּד לוֹ בּוֹ׃
Vrim‡ pectorali in *dedit* & ,pectorale eum super posuit Et
8 † [h]וַיָּשֶׂם עָלָיו אֶת־הַחֹשֶׁן וַיִּתֵּן אֶל־הַחֹשֶׁן אֶת־הָאוּרִים
posuit & :eius caput super cidarim posuit Et .Thummim &
9 וְאֶת־הַתֻּמִּים׃ † וַיָּשֶׂם אֶת־הַמִּצְנֶפֶת עַל־רֹאשׁוֹ וַיָּשֶׂם
,sanctitatis coronā ,auri *florem* ,*eius facierum regione* è cidarim super
עַל־הַמִּצְנֶפֶת אֶל־מוּל פָּנָיו אֵת צִיץ הַזָּהָב נֵזֶר הַקֹּדֶשׁ
Moseh cepit Et .Moseh DOMINVS præcepit quemadmodū
10 כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ † [i]וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־
:illo in † quæ omnia & ,tabernaculum vnxit & ,vnctionis oleum
שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּמְשַׁח אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ
,vicibus septem altare super illo ex aspersit Et .ea sanctificauit &
11 וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם׃ † [k]וַיַּז מִמֶּנּוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבַע פְּעָמִים
,eius *solidationē* & ,concham & ,eius vasa omnia & ,altare vnxit &
וַיִּמְשַׁח אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־[l]כֵּלָיו וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־[m]כַּנּוֹ
vnxit & ,Aharon caput super vnctiōis oleo ex fudit Et .ea sanctificādū ad
12 לְקַדְּשָׁם׃ † וַיִּצֹק מִשֶּׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁ אַהֲרֹן וַיִּמְשַׁח
,Aharon filios Moseh fecit appropinquare Et .eū sanctificādū ad eum
13 אֹתוֹ לְקַדְּשׁוֹ׃ † וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי אַהֲרֹן
:*mitras* eis vinxit & ,baltheo eos cinxit & ,tunicas eos fecit īduere &
וַיַּלְבִּשֵׁם כֻּתֳּנֹת וַיַּחְגֹּר אֹתָם אַבְנֵט וַיַּחֲבֹשׁ לָהֶם מִגְבָּעוֹת
fecit accedere Et .Moseh DOMINVS præcepit queādmodum
14 כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ † [n]וַיַּגֵּשׁ אֵת
caput super suas manus eius filij & ,Aharon *firmauit*‡ & ,*peccati* iuuencum
[o]פַּר הַחַטָּאת וַיִּסְמֹךְ אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ
super *dedit*‖& ,sanguinē Moseh cepit & ,mactauit Et .*peccati* * iuuenci
15 פַּר הַחַטָּאת׃ † וַיִּשְׁחָט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם וַיִּתֵּן עַל־
& ,altare expiauit & ,suo digito in vndiquaq; altaris cornua
קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב בְּאֶצְבָּעוֹ וַיְחַטֵּא אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־
expiandū ad illud sanctificauit & ,altaris fundamētū ad fudit sanguinem
הַדָּם יָצַק אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ וַיְקַדְּשֵׁהוּ לְכַפֵּר
fibram & ,intestinū super ‡ qui adipem totum tulit Et .*illud super*
16 עָלָיו׃ † [p]וַיִּקַּח אֶת־כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב וְאֵת יֹתֶרֶת
Moseh fecit suffire & :eorum adipem & ,renes duos & ,iecoris
הַכָּבֵד וְאֶת־[q]שְׁתֵּי [r]הַכְּלָיֹת וְאֶת־חֶלְבְּהֶן וַיַּקְטֵר מֹשֶׁה
& ,eius carnem & ,eius pellem & ,iuuencum Et .altari in
17 הַמִּזְבֵּחָה׃ † וְאֶת־[s]הַפָּר וְאֶת־[t]עֹרוֹ וְאֶת־בְּשָׂרוֹ וְאֶת־
prçcepit queādmodū ,*castrametationem* extra igne in combussit eius fimū
פִּרְשׁוֹ שָׂרַף בָּאֵשׁ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
:*ascensionis* arietem fecit appropinquare Et .Moseh DOMINVS
18 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ † וַיַּקְרֵב אֵת אֵיל הָעֹלָה
.arietis caput super suas manus eius filij & ,Aharon *fulcierunt* &
וַיִּסְמְכוּ אַהֲרֹן [v]וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאָיִל׃
.vndiquaque altare super sanguinem Moseh sparsit & :mactauit Et
19 † וַיִּשְׁחָט וַיִּזְרֹק מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃
Moseh fecit suffire & ,ipsius frusta in *truncauit* arietem Et
20 † וְאֶת־הָאַיִל נִתַּח לִנְתָחָיו וַיַּקְטֵר מֹשֶׁה אֶת־
genua & ,intestinum Et .adipem & ,frusta & ,caput
21 הָרֹאשׁ וְאֶת־הַנְּתָחִים וְאֶת־הַפָּדֶר׃ † וְאֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־הַכְּרָעַיִם
Ascensio .altari in arietem totum Moseh fecit suffire & :aquis in lauit
רָחַץ בַּמָּיִם וַיַּקְטֵר מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הָאַיִל הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה
præcepit queādmodū ,DOMINO *ipse Ignitio* .quietis odorem in *ipse*
הוּא לְרֵיחַ־[x]נִיחֹחַ אִשֶּׁה הוּא לַיהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
,secundum arietem fecit appropinquare Et .Moseh DOMINVS
22 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ † וַיַּקְרֵב אֶת־הָאַיִל הַשֵּׁנִי
suas manus eius filij & ,Aharon *fulcierunt*‡ & ,*plenitudinum* arietem
אֵיל הַמִּלֻּאִים וַיִּסְמְכוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם
,eius sanguine de Moseh cepit & ,mactauit Et .arietis caput super
23 עַל־רֹאשׁ הָאָיִל׃ † וַיִּשְׁחָט וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִדָּמוֹ
eius manꝰ pollicē super & ,dexterę Aharon auris *cartilaginem*† super *dedit* &
[y]וַיִּתֵּן עַל־תְּנוּךְ אֹזֶן־אַהֲרֹן הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן יָדוֹ
.dexteri eius pedis pollicem super & ,dexteræ
הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית׃
super sanguine de Moseh *dedit* & ,Aharon filios fecit appropinquare Et
24 † וַיַּקְרֵב אֶת־בְּנֵי אַהֲרֹן וַיִּתֵּן מֹשֶׁה מִן־הַדָּם עַל־

cōgregata est congregatio ecclesiæ.
† congregatione.
‡ est
vt faciatis.
aqua.
‡ posuit
[f] נתן
* posuit
[g] מעל
‖ cingulo
posuit
‡ Illuminationes & perfectiones.
[h] שום
cōtra faciem eius laminā
[i] לקח
† erant
[k] נזה
basim
[l] כלה [m] כון
pileos,
[n] נגש
oblationis pro peccato,
‡ coniunxerūt
[o] פרה
* oblationis pro peccato.
‖ posuit
illud.
‡ erat
[p] לקח
[q] שנה [r] כלה
[s] פרה [t] עור
castra,
holocausti,
coniunxerūt
[v] בנה
concidit
crura
Holocaustum est
Oblatio ignita est
[x] נוח
consecrationum,
‡ coiunxerunt
posuit
† fibram
[y] נתן
posuit

.suis populis è ipsa anima excidetur &,*ipsum* super
עָלָיו [p] וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ׃
vel,hominis *immũditiam in* ,immundũ omne *in* tetigerit cũ anima Et
21 † וְנֶפֶשׁ כִּי־תִגַּע בְּכָל־טָמֵא בְּטֻמְאַת אָדָם אוֹ
carne de comederit & ,*immundã abominationẽ oẽm in*‡ vel ,*immundũ iumentũ in*
בִּבְהֵמָה טְמֵאָה אוֹ בְּכָל־שֶׁקֶץ טָמֵא וְאָכַל מִבְּשַׂר־
ipsa anima excidetur *&* ,DOMINO* quod pacificorum sacrificij
זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
:dicendo ,Mosch ad DOMINVS est locutus Et .suis populis è
22 מֵעַמֶּיהָ׃ † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
,agni & ,bouis adipẽ Omnem :dicendo ,Israel filios ad Loquere
23 † דַּבֵּר אֶל־[q]בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל־חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב
fiet ,rapti adeps & ,cadaueris adeps Et .comedetis non capræ &
24 וָעֵז לֹא תֹאכֵלוּ׃ † וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה
omnis Nam .illum comedetis non comedendo sed ,*functionem omnem* in
25 לְכָל־[r]מְלָאכָה וְאָכֹל לֹא תֹאכְלֻהוּ׃ † כִּי כָּל־
ignitionem eo ex faciet appropinquare quo‡ animali de adipem *comedens*†
אֹכֵל חֵלֶב מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יַקְרִיב מִמֶּנָּה [s]אִשֶּׁה
omnem Et .suis populis è *comedens*‡ anima excidetur &,DOMINO
26 לַיהוָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מֵעַמֶּיהָ׃ † וְכָל־
volatile ad‡,vestris habitationibus cunctis in comedetis non sanguinem
דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכֹל [t]מוֹשְׁבֹתֵיכֶם לָעוֹף
excidetur *&* sanguinẽ omnẽ comederit quę anima Omnis .*iumentum ad &*
27 וְלַבְּהֵמָה׃ † כָּל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר־תֹּאכַל כָּל־דָּם וְנִכְרְתָה
,Mosch ad DOMINVS est locutus Et .suis populis è illa anima
28 הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ׃ † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
faciens Accedere :dicendo ,Israel filios ad Loquere :dicendo
29 לֵּאמֹר׃ † דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמַּקְרִיב אֶת־
suam oblationem adducet ,DOMINO suorũ pacificorum sacrificium
זֶבַח שְׁלָמָיו לַיהוָה [v]יָבִיא אֶת־קָרְבָּנוֹ
ignitiones adducent eius Manus .suorũ pacificorũ sacrificio de DOMINO
30 לַיהוָה מִזֶּבַח שְׁלָמָיו׃ † יָדָיו תְּבִיאֶינָה אֵת אִשֵּׁי
pectusculum ,*illum* adducet pectusculo *super* adipem ,DOMINI
יְהוָה אֶת־הַחֵלֶב עַל־הֶחָזֶה יְבִיאֶנּוּ אֵת הֶחָזֶה
sacerdos faciet suffire Et .DOMINO corã eleuationẽ ipsum eleuandũ ad
31 [x]לְהָנִיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה׃ † וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן
.eius filiis & Aharon pectus erit Et .altare super ,adipem
אֶת־הַחֵלֶב הַמִּזְבֵּחָה וְהָיָה הֶחָזֶה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו׃
sacrificiis è ,sacerdoti eleuationem dabitis dextrum armum Et
32 † וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין תִּתְּנוּ תְרוּמָה לַכֹּהֵן מִזִּבְחֵי
& ,pacificorũ sanguinem *facienti Accedere* .vestrorum pacificorũ
33 שַׁלְמֵיכֶם׃ † הַמַּקְרִיב אֶת־דַּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת־
Quia .*distributionem* in dexter armus erit ipsi ,Aharon filiis è adipem
34 הַחֵלֶב מִבְּנֵי אַהֲרֹן לוֹ תִהְיֶה שׁוֹק הַיָּמִין לְמָנָה׃ † כִּי
filiis à *cepi* exaltationis armum & ,eleuationis pectus
אֶת־חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה לָקַחְתִּי מֵאֵת בְּנֵי־
,sacerdoti Aharon ea dedi & :eorum pacificorũ sacrificiis è ,Israel
יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵיהֶם וָאֶתֵּן אֹתָם לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן
vnctio‡ Hæc .Israel filiis à *seculi* statutum in eius filiis &
35 וּלְבָנָיו [y]לְחָק־עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † זֹאת מִשְׁחַת
fecit ap̄pinquare die in ,DOMINI *ignitionib*⁹ de ci⁹ filiorũ vnctio &,Aharõ
אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו מֵאִשֵּׁי יְהוָה בְּיוֹם הִקְרִיב
DOMINVS præcepit Quas .DOMINO sacerdotio fungẽdũ ad eos
36 אֹתָם לְכַהֵן לַיהוָה׃ † אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
statutum ,Israel filiis à *illos eum vngendo* die in ,eis dandum ad
[z]לָתֵת לָהֶם בְּיוֹם מָשְׁחוֹ אֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֻקַּת
,*muneri* ,*ascensioni*‡ lex † Hæc .eorum generationibus in seculi
37 עוֹלָם [a]לְדֹרֹתָם׃ † זֹאת הַתּוֹרָה לָעֹלָה לַמִּנְחָה
.pacificorum sacrificio & ,*plenitudinibus &* ,*culpatorio &* ,*peccatorio &*
וְלַחַטָּאת וְלָאָשָׁם וְלַמִּלּוּאִים וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים׃
die in ,Sinai monte in Mosch DOMINVS præcepit Quam
38 † אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בְּהַר סִינָי בְּיוֹם
suas *approximationes faciendum accedere ad** ,Israel filiis *eum præcipere*‡
[b]צַוֹּתוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת־קָרְבְּנֵיהֶם
.Sinai deserto in DOMINO
לַיהוָה בְּמִדְבַּר סִינָי׃

ipsam, [p] כרת ‡ tam de immunditia quàm animalis immũdi, ‡ omnis reptilis immũdi, * est [q] בנה omne opus, [r] לאך ‡ qui comederit ‡ ex quo offeret oblationẽ ignitam ‡ quæ comederit [s] אשׁ ‡ tam de auibus quàm de animalibus. [t] ישׁב Offerens [v] בוא oblationes ignitas cum [x] נוף Offerenti partem. tuli perpetuum ‡ est [y] חקק † oblationibus ignitis ‡ qua quã vnxit eos [z] נתן † est ‡ holocausto, sacrificio, & oblationi pro peccato, & oblationi pro delicto, & cõsecrationib⁹, [a] דור ‡ qua p̄cepit * vt offerent oblationes [b] צוה

CAP. VIII. ח

,Aharon Tolle : dicendo ,Mosch ad DOMINVS est locutus Et
1 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ † קַח אֶת־אַהֲרֹן
iuuencum & ,vnctionis oleum & ,vestes & ,eo cum eius filios &
2 וְאֶת־בָּנָיו אִתּוֹ וְאֵת הַבְּגָדִים וְאֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֵת [a]פַּר
Et .infermentatorum canistrum & ,arietes duos & ,*peccatorij*‡
3 הַחַטָּאת וְאֵת [b]שְׁנֵי הָאֵילִים וְאֵת סַל [c]הַמַּצּוֹת׃ † וְאֵת
Mosch fecit Et .*conuentus** tabernaculi ostium ad congrega *cœtum*‖ Omnẽ
4 כָּל־[d]הָעֵדָה הַקְהֵל אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ † [e]וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה

[a] פרה ‡ oblationis pro peccato, [b] שׁנה [c] מצה ‖ congregationem * ecclesiæ. [d] יעד [e] עשׂה

. *aquis in inundabitur & ,tergetur &*‡ ,fuerit *bullita eris*† vase in
בִּכְלִי נְחֹשֶׁת בֻּשָּׁלָה וּמֹרַק וְשֻׁטַּף בַּמָּיִם׃
sanctitatum Sanctitas .illud comedet sacerdotes inter masculus Omnis-
29 † כָּל־זָכָר בַּכֹּהֲנִים יֹאכַל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים
tabernaculũ ad *eius sanguine de* adducetur *quod peccatum omne*‡ Et .*ipsa*
30 הִוא׃ † וְכָל־חַטָּאת אֲשֶׁר [g]יוּבָא מִדָּמָהּ אֶל־אֹהֶל
.comburetur igne In .comedetur non ,sanctitate in expiãdũ ad ,*conuetus**
מוֹעֵד לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ לֹא תֵאָכֵל בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף׃

CAP. VII. ז

.*ipsa*‡ sanctitatum Sanctitas .*delicti*‡ lex † ista Et
1 † וְזֹאת [a]תּוֹרַת הָאָשָׁם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא׃
& ,*delictum*† mactabunt ,*ascensionem** mactabunt quo loco In
2 † בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחֲטוּ אֶת־הָעֹלָה יִשְׁחֲטוּ אֶת־הָאָשָׁם וְאֶת־
eius adipem totum Et . circuitu in altare super sparget eius sanguinẽ
3 דָּמוֹ יִזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ † וְאֵת כָּל־חֶלְבּוֹ
.intestinum operientem adipem & ,*caudam*‡ ,eo ex *faciet appropinquare*‖
יַקְרִיב מִמֶּנּוּ אֵת הָאַלְיָה וְאֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב׃
super ‡ qui ,eis super ‡ qui adipem & ,renes duos Et
4 † וְאֵת [b]שְׁתֵּי [c]הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן אֲשֶׁר עַל־
.*illam* remouebit renibus *super**,hepate *super** fibram & ,iliis
הַכְּסָלִים וְאֶת־הַיֹּתֶרֶת עַל־הַכָּבֵד עַל־הַכְּלָיוֹת [d]יְסִירֶנָּה׃
Delictum‡.DOMINO *ignitionẽ*† altari in sacerdos ea faciet suffire Et
5 † וְהִקְטִיר אֹתָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה אִשֶּׁה לַיהוָה אָשָׁם
sancto loco In .illud comedet sacerdotes inter masculus Omnis .*illud*
6 הוּא׃ † כָּל־זָכָר בַּכֹּהֲנִים יֹאכְלֶנּוּ בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ
Lex .*delictum sic ,peccatũ Sicut* .*ipsa*‡ sanctitatum Sanctitas .comedetur
7 יֵאָכֵל קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא׃ † כַּחַטָּאת כָּאָשָׁם תּוֹרָה
. erit *ei ,eo in expiabit qui Sacerdos*† .eis * vna
אַחַת לָהֶם הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יְכַפֶּר־בּוֹ לוֹ יִהְיֶה׃
,*ascensionis*‡ pellis :viri *ascensionem faciens appropinquare*‡ sacerdos Et
8 † וְהַכֹּהֵן הַמַּקְרִיב אֶת־[e]עֹלַת אִישׁ עוֹר הָעֹלָה
quod munus omne Et .erit *ei** ,sacerdoti *fecit accedere quam*
9 אֲשֶׁר הִקְרִיב לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה׃ † וְכָל־מִנְחָה אֲשֶׁר
sacerdoti craticula *super*‖ & ,sartagine ĩ factũ omne & ,clibano in coquetur
תֵּאָפֶה בַּתַּנּוּר וְכָל־נַעֲשָׂה בַמַּרְחֶשֶׁת וְעַל־מַחֲבַת לַכֹּהֵן
mixtum munus omne Et .erit ipsi ,ipsum offerentis
10 הַמַּקְרִיב אֹתָהּ לוֹ תִהְיֶה׃ † וְכָל־מִנְחָה בְלוּלָה־
.*suum fratrem secundum viro* ,erit Aharon filiis omnib⁹ ,aridum & ,oleo *in*
בַשֶּׁמֶן וַחֲרֵבָה לְכָל־בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה אִישׁ כְּאָחִיו׃
.DOMINO *faciet appropinquare** quod pacificorum sacrificij lex ‡ hæc Et
11 † וְזֹאת [f]תּוֹרַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יַקְרִיב לַיהוָה׃
super faciet appropinquare &‡,illud *fecerit appropinquare confessione super*† Si
12 † אִם עַל־תּוֹדָה יַקְרִיבֶנּוּ וְהִקְרִיב עַל־
lagana & ,oleo in *confusas*‡ infermentatas placentas cõfessionis sacrificio
זֶבַח הַתּוֹדָה [g]חַלּוֹת [h]מַצּוֹת בְּלוּלֹת בַּשֶּׁמֶן וּרְקִיקֵי
*confusas** placentas ,frictam similam & ,oleo in vncta infermentatorũ
מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן וְסֹלֶת מֻרְבֶּכֶת חַלֹּת בְּלוּלֹת
suã oblationem *faciet appropinquare*† fermẽtati panis placẽtis Sup .oleo *in*
13 בַּשָּׁמֶן׃ † עַל־חַלֹּת לֶחֶם חָמֵץ יַקְרִיב קָרְבָּנוֹ
vnum eo ex *faciet appropinquare*‖ Et .suorũ pacificorũ *confessiõis*‡ sacrificio *super*‡
14 עַל־זֶבַח [i]תּוֹדַת שְׁלָמָיו׃ † וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד
spargenti Sacerdoti .DOMINO oblationẽ *appropinquatione*‡ omni ex
מִכָּל־קָרְבָּן תְּרוּמָה לַיהוָה לַכֹּהֵן הַזֹּרֵק אֶת־
confessionis sacrificij caro Et .erit ipsi pacificorum sanguinem
15 דַּם הַשְּׁלָמִים לוֹ יִהְיֶה׃ † וּבְשַׂר זֶבַח [i]תּוֹדַת
vsque eo ex dimittet Non .comedet ei⁹ oblationis die in ,eius pacificorũ
שְׁלָמָיו בְּיוֹם קָרְבָּנוֹ יֵאָכֵל לֹא־[k]יַנִּיחַ מִמֶּנּוּ עַד־
die in ,eius *appropinquationis*‡ sacrificium *deuotio*† vel votum si Et .mane
16 בֹּקֶר׃ † וְאִם־נֶדֶר אוֹ נְדָבָה זֶבַח קָרְבָּנוֹ בְּיוֹם
eo ex residuum & ,crastino à* & :comedetur ,suũ sacrificiũ *illũ facere prope*‡
הַקְרִיבוֹ אֶת־זִבְחוֹ יֵאָכֵל וּמִמָּחֳרָת [l]וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ
.cõburetur igne in ,tertia die in ,sacrificij carne de residuũ Et .comedet
17 יֵאָכֵל׃ † וְהַנּוֹתָר מִבְּשַׂר הַזָּבַח בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף׃
,eius pacificorũ sacrificij carne de fuerit comestũ comedendo si Et
18 † וְאִם הֵאָכֹל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר־זֶבַח שְׁלָמָיו
.illi reputabitur nõ ,illud *faciẽs appropinquare acceptus erit* nõ ,tertia die in
בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יֵרָצֶה הַמַּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יֵחָשֵׁב לוֹ
.portabit suam *iniquitatem*‡ ,eo ex comedens anima & ,erit *Corruptum*
פִּגּוּל יִהְיֶה וְהַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מִמֶּנּוּ [m]עֲוֺנָהּ [n]תִּשָּׂא׃
igne in ,comedetur nõ ,immundũ omne in tetigerit quæ caro Et
19 † וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר [o]יִגַּע בְּכָל־טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ
quæ anima Et .carnem comedet mundus omnis carnẽ & :cõburetur
20 יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל־טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר׃ † וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־
ci⁹ immũditia & ,DOMINO‡ quod pacificorũ sacrificio de carnẽ comederit
תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְטֻמְאָתוֹ

† æneo cocta ‡ defricabitur & lauabitur aqua. est. ‡ omnis oblatio pro peccato, de cuius sanguine [g] בוא * ecclesiæ,

† est ‡ oblationis pro delicto. ‡ est [a] ירה * holocaustũ, † oblationem pro delicto, ‖ offeret ‡ pinguedinẽ caudæ, [b] שׁנה [c] כלה ‡ est * cum [d] סור † oblationem ignitam ‡ Oblatio pro delicto est. ‡ est. Sicut oblatio pro peccato, sic oblatio pro delicto. * est † Sacerdotis qui expiabit illud, ‡ offerens holocaustum [e] עלה ‡ holocausti, quod obtulit * eius ‖ in vni vt alteri. ‡ est * offeret [f] ירה † pro gratiarũ actione obtulerit ‡ offeret pro ‡ mixtas [g] חל [h] מצה * mixtas † offeret ‡ pro ‡ gratiarum actionis ‖ offeret ‡ oblatione gratiarum actionis [i] ידה [k] ינח † spõtaneum est ‡ oblationis ‡ qua obtulerit * in [l] יתר placebit offerens Prophanum ‡ pœnam [m] עוה [n] נשׂא [o] נגע ‡ est

.diuidet non & ,eius *ceruicis regione è*‡ipſius caput *contorquebit* & ,primum
רִאשׁוֹנָה וּמָלַק אֶת־רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל׃
relictum† & :altaris parietem ſuper *peccati** ſanguine de aſperget Et
9 †וְהִזָּה מִדַּם הַחַטָּאת עַל־קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְהַנִּשְׁאָר
. *ipſe* Peccatum‡.altaris fundamentum ad exprimetur ,ſanguine in
בַּדָּם יִמָּצֵה אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ חַטָּאת הוּא׃
eum ſuper†expiabit & :*iudicium*†iuxta *aſcenſionem**faciet *ſecundam*‡ Et
10 †וְאֶת־הַשֵּׁנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה כַּמִּשְׁפָּט וְכִפֶּר עָלָיו
non ſi Et . ei dimittetur & ,peccauit quod ipſius peccato à ſacerdos
11 הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא וְנִסְלַח לוֹ׃ †וְאִם־לֹא
adducet & ,colūbę filios duos *ad* vel ,turtures duos ei⁹ man⁹ attigerit
תַשִּׂיג יָדוֹ לִשְׁתֵּי תֹרִים אוֹ לִשְׁנֵי בְנֵי־יוֹנָה וְהֵבִיא אֶת־
Nō .*peccatum ad*‡ſimilæ ephah *decimationē*†,peccauit *quod*∗ſuā *approximationē*‡
קָרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא עֲשִׂירִת הָאֵפָה סֹלֶת לְחַטָּאת לֹא־
peccatum‡ quia ,thus eam ſuper ponet neque ,oleum eam ſuper ponet
יָשִׂים עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלֶיהָ לְבֹנָה כִּי חַטָּאת
plenum ea ex ſacerdos *apprehendet** & ,ſacerdotē ad eam adducet Et .*ipſa*
12 הִיא׃ †וֶהֱבִיאָהּ אֶל־הַכֹּהֵן וְקָמַץ הַכֹּהֵן מִמֶּנָּה מְלוֹא
ignitiones‡ſuper altari in faciet ſuffire & ,eius *memoriale*† ſuum pugillum
קֻמְצוֹ אֶת־אַזְכָּרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עַל אִשֵּׁי
ſuper†ſacerdos *eum ſuper**expiabit Et .*ipſa peccatum*‡ :DOMINI
13 יְהוָה חַטָּאת הִוא׃ †וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל־
erit Et .ei dimittetur & ,iſtis de vno ex ,peccauit quod ,ipſius peccato
חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא מֵאַחַת מֵאֵלֶּה וְנִסְלַח לוֹ וְהָיְתָה
: dicendo Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et .*munus*‡ſicut ſacerdoti
14 לַכֹּהֵן כַּמִּנְחָה׃ †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
ignorantia in‡peccauerit & ,præuaricationē fuerit præuaricata cū Anima
15 †נֶפֶשׁ כִּי־תִמְעֹל מַעַל וְחָטְאָה בִּשְׁגָגָה
DOMINO *ſuum delictum*‡ adducet & ,DOMINI ſanctitatibus de
מִקָּדְשֵׁי יְהוָה וְהֵבִיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה
ſeclo in ,ſeclorum argentū *tua ordinatione in*†pecudib⁹ de *integrum**arietē
אַיִל תָּמִים מִן־הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף־שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל־
,retribuet ſanctificatiōe de peccauit quod Et . *delictum ad*‡ ſanctitatis
16 הַקֹּדֶשׁ לְאָשָׁם׃ †וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן־הַקֹּדֶשׁ יְשַׁלֵּם
ſacerdos & ,ſacerdoti eam dabit & ,eam ad addet ipſi⁹ partē quintā &
וְאֶת־חֲמִישִׁתוֹ יוֹסֵף עָלָיו וְנָתַן אֹתוֹ לַכֹּהֵן וְהַכֹּהֵן
anima ſi Et . ei dimittetur & ,*delicti*† ariete in eum *ſuper* expiabit
17 יְכַפֵּר עָלָיו בְּאֵיל הָאָשָׁם וְנִסְלַח לוֹ׃ †וְאִם־נֶפֶשׁ
quæ DOMINI præceptis omnib⁹ ex vnum fecerit & ,peccauerit cùm
כִּי תֶחֱטָא וְעָשְׂתָה אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר
.*ſuā peruerſitatē** portauerit & ,deliquerit & ,cognouerit nō & ,*fient*‡ non
לֹא תֵעָשֶׂינָה וְלֹא־יָדַע וְאָשֵׁם וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ׃
,*delictum ad ,tua ordinatione in*† pecudib⁹ de *integrum*‡arietem adducet Et
18 †וְהֵבִיא אַיִל תָּמִים מִן־הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ לְאָשָׁם
qua ſua ignorantia ſuper ſacerdos eam *ſuper* expiabit & :ſacerdotē ad
אֶל־הַכֹּהֵן וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל שִׁגְגָתוֹ אֲשֶׁר־
.*illud** Delictum . ei dimittetur & ,ſciuit non *ipſe*‡ & , ignorauit
19 שָׁגָג וְהוּא לֹא־יָדַע וְנִסְלַח לוֹ׃ †אָשָׁם הוּא
. DOMINO deliquit delinquendo
אָשֹׁם אָשַׁם לַיהוָה׃

CAP. VI. ו

: dicendo Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
præuaricationem fuerit præuaricata & ,peccauerit cùm Anima
2 †נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל
poſitione in vel ,cōmēdatione in ſuū proximū in fuerit mētitus† & ,DOMINVM in
בַּיהוָה וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן אוֹ־בִתְשׂוּמֶת
,*amiſſionē*‡inuenit Vel .*ſuum proximum vi occupauit vel ,rapina in vel ,manus*
3 יָד אוֹ בְגָזֵל אוֹ עָשַׁק אֶת־עֲמִיתוֹ׃ †אוֹ־מָצָא אֲבֵדָה
omnibus ex vno ſuper falſum *ſuper* iurauerit & ,*ea in fuerit mentitus &*
וְכִחֶשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל־שָׁקֶר עַל־אַחַת מִכֹּל
,peccauerit cùm erit Et .ipſis in peccando homo fecerit quæ
4 אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה הָאָדָם לַחֲטֹא בָהֵנָּה׃ †וְהָיָה כִּי־יֶחֱטָא
vſurpationem † vel ,rapuit *quam rapinam** reddet & ,deliquerit &
וְאָשֵׁם וְהֵשִׁיב אֶת־הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל אוֹ אֶת־הָעֹשֶׁק
vel ,*eo cum eſt cōmendata qua commendationem vel ,vi vſurpauit quam*
אֲשֶׁר עָשָׁק אוֹ אֶת־הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הָפְקַד אִתּוֹ אוֹ אֶת־
eo ſuper iurauerit quo omni ab Vel .inuenit quod amiſſum
5 הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר מָצָא׃ †אוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר־יִשָּׁבַע עָלָיו
:illud ſuper addet *eius quintum & ,eius capite in** illud reddet & ,falſum in
לַשֶּׁקֶר וְשִׁלַּם אֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִשִׁתָיו יֹסֵף עָלָיו
*ſuum delictum** Et .*ſui delicti*‡ die in illud dabit ,*ei ipſum cui*†
6 לַאֲשֶׁר הוּא לוֹ יִתְּנֶנּוּ בְּיוֹם אַשְׁמָתוֹ׃ †וְאֶת־אֲשָׁמוֹ
delictum ad tua ordinatione in pecore è integrum†arietem ,DOMINO adducet
יָבִיא לַיהוָה אַיִל תָּמִים מִן־הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ לְאָשָׁם

vngue ſecabit ‡contra ceruicem. *oblationis pro peccato †quod ſuper eſt de. נזה ‡Oblatio pro peccato eſt. ‡alterum *holocauſti †morem, ‡eam. שנה *oblationem *pro quo †decimam partem ‡pro peccato. ‡oblatio pro peccato eſt. שום נתן *accipiet †odorem ‡oblationes ignitas. אשׁ ‡oblatio pro peccato eſt. *cum †a היה מנח ‡ſacrificium. ‡per errorem. ‡oblationē pro delicto ſuo. בוא *immaculatū †ſecundum æſtimationē tuam ‡pro delicto. †oblationis delicti, עשׂה צוה ‡ſunt facienda, *pœnam iniquitatis ſuæ. עוה ‡immaculatū †ſecundū æſtimationem tuam, pro delicto ‡ipſa *eſt †negauerit proximo ſuo depoſitū, vel pecuniā poſitā in ei⁹ manu negotiatiōis gratia, vel raptum, vel extorſit aliquid à proximo ſuo: ‡amiſſum, & negauerit illud, *raptū quod †vi extortum quod vi extorſit, vel depoſitū quod depoſitum eſt apud eum, שׁום שׁוב *cū ſorte ei, & quintam partē ipſius †ei cui⁹ erat, ‡oblationis pro delicto ſuo. *oblationē pro delicto ſuo נתן †immaculatū è pecudib⁹ ſecundum æſtimationē tuam pro delicto

dimittet & ,DOMINI *facies ad*‡ſacerdos illū *ſuper* expiabit Et .ſacerdotē ad
7 אֶל־הַכֹּהֵן׃ †וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וְנִסְלַח
.eo in delinquendo faciet quæ omnibus ex *vno ſuper ei**
לוֹ עַל־אַחַת מִכֹּל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה לְאַשְׁמָה בָהּ׃ 9
:dicendo Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
8 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
aſcenſionis†lex * Hæc :dicendo ,eius filiis & Aharon Præcipe
9 †צַו אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה 10
.mane vſque nocte tota altare ſuper vſtionē *ſuper Aſcenſio .ipſa*
הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ כָּל־הַלַּיְלָה עַד־הַבֹּקֶר 11
indumento‡ſacerdos†induet Et . eo in erit accenſus altaris ignis Et
10 וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ׃ †וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ
,cinerem leuabit & ,ſuā carnem ſuper † induet *lini feminalia** & ,*lini*
בַד וּמִכְנְסֵי־בַד יִלְבַּשׁ עַל־בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת־הַדֶּשֶׁן
apud illum ponet & ,altare ſuper *aſcenſionem** ignis *comedet quòd*‡
אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת־הָעֹלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל
faciet exire‡ & ,alias veſtes induet & ,ſuas veſtes exuet Et . altare
11 הַמִּזְבֵּחַ׃ †וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדָיו וְלָבַשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא 12
. mundum locum ad *caſtrametationem*‡ extra *ad* cinerem
אֶת־הַדֶּשֶׁן אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל־מָקוֹם טָהוֹר׃
accēdet Et .extinguetur nō ,eo in *erit accenſus** altari ſuper ignis Et
12 †וְהָאֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד־בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר 13
illud ſuper ordinabit & :*matutino in ,matutino in*† ligna ſacerdos eo ſuper
עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ
iugiter Ignis .pacificorum adipes illud ſuper faciet ſuffire & ,*aſcenſionē*‡
13 הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים׃ †אֵשׁ תָּמִיד 14
,*muneris*‡ lex ‡ iſta Et . extinguetur non ,altare ſuper erit accenſus
14 תּוּקַד עַל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה׃ †וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה 15
.altaris facies ad DOMINI *facies ad* Aharon *filios illud offerte*
הַקְרֵב אֹתָהּ בְּנֵי־אַהֲרֹן לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ׃
,eius oleo de & ,muneris ſimila de ſuo pugillo in eo ab leuabit Et
15 †וְהֵרִים מִמֶּנּוּ בְּקֻמְצוֹ מִסֹּלֶת הַמִּנְחָה וּמִשַּׁמְנָהּ
& thus totum , quod†ſuper munus: & ſuffire faciet in altari odorem
וְאֵת כָּל־הַלְּבֹנָה אֲשֶׁר עַל־הַמִּנְחָה וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ רֵיחַ 16
comedent ea ex reſiduum Et .DOMINO ipſius *memoriale*‡,quietis
16 נִיחֹחַ אַזְכָּרָתָהּ לַיהוָה׃ †וְהַנּוֹתֶרֶת מִמֶּנָּה יֹאכְלוּ
atrio in ſancto loco in ,*comedetur*‡Infermentata .eius filij & Aharon
אַהֲרֹן וּבָנָיו מַצּוֹת תֵּאָכֵל בְּמָקוֹם קָדֹשׁ בַּחֲצַר 17
eoru Partē .fermentatū coquetur Non .*illud*‡comedēt *conuētus* tabernaculi
17 אֹהֶל־מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ׃ †לֹא תֵאָפֶה חָמֵץ חֶלְקָם
,*peccatum**ſicut ,*ipſa*‡ſanctitatum Sanctitas .*meis ignitionibus*†ex eam dedi
נָתַתִּי אֹתָהּ מֵאִשָּׁי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא כַּחַטָּאת
Statutum .ea comedet Aharon filiis in‡maſculus Omnis .*delictum*†ſicut &
18 וְכָאָשָׁם׃ †כָּל־זָכָר בִּבְנֵי אַהֲרֹן יֹאכְלֶנָּה חָק־ 18
qui Omnis .DOMINI *ignitionibus**de veſtris generationib⁹ in ſeculi
עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם מֵאִשֵּׁי יְהוָה כֹּל אֲשֶׁר־
:dicendo Moſeh ad DOMINVS eſt locut⁹ Et .ſanctificabit ,*eis in*† tetigerit
19 יִגַּע בָּהֶם יִקְדָּשׁ׃ †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ 19
DOMINO offerent quam eius filiorū & Aharon *appropinquatio* Hoc‡
20 †זֶה קָרְבַּן אַהֲרֹן וּבָנָיו אֲשֶׁר־יַקְרִיבוּ לַיהוָה
eius Dimidiū .iuge *munus*†,ſimilæ Ephah *Decimum .eum vngi** die in
בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ עֲשִׂירִת הָאֵפָה סֹלֶת מִנְחָה תָּמִיד מַחֲצִיתָהּ 1
:fiet oleo *in* ſartagine *Super** .veſpera in eius dimidiū & ,*matutino in*‡
21 בַּבֹּקֶר וּמַחֲצִיתָהּ בָּעָרֶב׃ †עַל־מַחֲבַת בַּשֶּׁמֶן תֵּעָשֶׂה
odorem *facies accedere buccellarum muneris coctiones*† :eam adduces frictam
מֻרְבֶּכֶת תְּבִיאֶנָּה תֻּפִינֵי מִנְחַת פִּתִּים תַּקְרִיב רֵיחַ־ 2
faciet eius filiis è eo *ſub** vnctus ſacerdos Et .DOMINO quietis
22 נִיחֹחַ לַיהוָה׃ †וְהַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ תַּחְתָּיו מִבָּנָיו יַעֲשֶׂה
munus omne Et . ſuffietur tota ,DOMINO ſeculi ſtatutum ,eam
23 אֹתָהּ חָק־עוֹלָם לַיהוָה כָּלִיל תָּקְטָר׃ †וְכָל־מִנְחַת 3
ad DOMINVS eſt locut⁹ Et .comedetur Nō :erit *totum*† ſacerdotis
24 כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל׃ †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
Iſta :dicēdo ,ei⁹ filios ad & ,Aharon ad Loquere :dicendo ,Moſeh
25 מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ †דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת 4
peccatum‡ mactabitur *aſcenſio*†mactabitur quo loco in : *peccati** lex‡
תּוֹרַת הַחַטָּאת בִּמְקוֹם אֲשֶׁר תִּשָּׁחֵט הָעֹלָה תִּשָּׁחֵט הַחַטָּאת
expians Sacerdos .*ipſa**ſanctitatum Sanctitas .DOMINI *facies ad*
26 לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא׃ †הַכֹּהֵן הַמְחַטֵּא
tabernaculi atrio in ,comedetur ſancto loco in :illud comedet ,illud
אֹתָהּ יֹאכְלֶנָּה בְּמָקוֹם קָדֹשׁ תֵּאָכֵל בַּחֲצַר אֹהֶל 5
aſpſum fuerit qd & .*ſanctus erit*‡,ci⁹ *carne in*‡tetigerit qui Omnis .*conuentus*†
27 מוֹעֵד׃ †כֹּל אֲשֶׁר־יִגַּע בִּבְשָׂרָהּ יִקְדָּשׁ וַאֲשֶׁר יִזֶּה
lauabis ,*illud ſuper* fuerit aſperſum *Quod**.veſtem ſuper eius ſanguine è
מִדָּמָהּ עַל־הַבֶּגֶד אֲשֶׁר יִזֶּה עָלֶיהָ תְּכַבֵּס 6
ſi Et .cōfringet eo in bullietur quo teſtæ vas Et .ſancto loco in
28 בְּמָקוֹם קָדֹשׁ׃ †וּכְלִי־חֶרֶשׂ אֲשֶׁר תְּבֻשַּׁל־בּוֹ יִשָּׁבֵר וְאִם־

‡coram Domino, *vnumquodque *eſt †holocauſti. Et holocauſtum propter צוה בנה ירה יקד ‡ſe ‡veſte linea, מד רום *feminalibus lineis †ſe ‡quia conſumet *holocauſtū, שׂום יצא ‡educet ‡caſtra *ardebit יקד †ſingulo mane, ‡holocauſtū, ‡eſt ‡oblationis, quam offerent filij coram Dño, פנה רום †eſt ‡odorem נוח יתר ‡comedētur מצה eccleſiæ ‡ea. יעד †oblationib⁹ meis ignitis ‡eſt, *oblatio pro peccato, †oblatio pro delicto. ‡de חקק דור *oblationib⁹ ignitis †eas נגע חצה ‡Iſta eſt oblatio *qua vngetur ipſemet. Decimā partem †ſacrificium ‡mane, *In †cocta ſacrificij per fruſta offeres *pro אפה פתת נוח †holocauſtū ‡eſt *oblationis pro peccato: †holocauſtū ‡oblatio pro peccato corā Domino. *eſt. ירה יעד †eccleſiæ. ‡carnem ‡ſanctificabitur. נגע נזה *Illud ſuper quod

.ei dimittetur & ,ei* peccato à ſacerdos eũ *ſuper* expiabit & :pacificorum
הַשְּׁלָמִים וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ וְנִסְלַח לוֹ׃
per errorem ipſa *faciendo in*‡ terræ populo de *ignorantia in* peccauerit vna anima ſi Et
‡dum facit
27 †וְאִם־נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ
ſunt fienda, . deliquerit *&* ,*fient* non quæ DOMINI præceptis ex vnum
אַחַת מִמִּצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם׃
adducet & ,peccauit quod ſuũ peccatum ei fuerit notificatum Vel
28 †אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְהֵבִיא
oblationem ,ſuo peccato *ſuper**feminam integram caprarum hircam ſuã *appropinquationẽ*
* pro
קָרְבָּנוֹ שְׂעִירַת עִזִּים תְּמִימָה נְקֵבָה עַל־חַטָּאתוֹ
coniunget mactabit & :*peccati*† caput ſuper ſuã manum *fulciet* Et . peccauit quod
†oblationis
29 אֲשֶׁר חָטָא׃ †וְסָמַךְ אֶת־יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחַטָּאת וְשָׁחַט
pro peccato, ‡oblationem eius ſanguine de ſacerdos accipiet Et . *aſcenſionis*‡ loco in *peccatum*‡
30 אֶת־הַחַטָּאת בִּמְקוֹם הָעֹלָה׃ †וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ
pro peccato. ‡holocauſti. ei* ſanguinẽ totum & ,*aſcenſionis*† altaris cornua ſup *dabit**& ,ſuo digito in
*ponet †holocauſti,
בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל־קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־דָּמָהּ
,remouebit eius adipem totum Et . altaris fundamentum ad effundet
31 יִשְׁפֹּךְ אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ׃ †וְאֶת־כָּל־חֶלְבָּהּ [h]יָסִיר [h]סור
à faciet ſuffire & :pacificorũ ſacrificio *deſuper* adeps eſt remot° queãdmodũ
כַּאֲשֶׁר הוּסַר חֵלֶב מֵעַל זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהִקְטִיר
cum *ſuper* expiabit & :DOMINO quietis odorem in altare ſup ſacerdos
הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לְרֵיחַ [i]נִיחֹחַ לַיהוָה וְכִפֶּר עָלָיו [i]נוח
pecus attule- ſuam *appropinquationem adduxerit agnum* ſi Et .ei dimittetur & , ſacerdos
rit oblationẽ
32 הַכֹּהֵן וְנִסְלַח לוֹ׃ †וְאִם־כֶּבֶשׂ [k]יָבִיא קָרְבָּנוֹ [k]בוא
ſuam manum fulciet Et .*eam* adducet integram feminam ,*peccatum ad*‡
‡pro peccato
33 לְחַטָּאת נְקֵבָה תְמִימָה יְבִיאֶנָּה׃ †וְסָמַךְ אֶת־יָדוֹ
oblationis *mactabit**quo loco in ,*peccatum ad eam*‡ mactabit & ,*peccati* caput ſuper
pro peccato, ‡eam pro
עַל רֹאשׁ הַחַטָּאת וְשָׁחַט אֹתָהּ לְחַטָּאת בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט
peccato ,ſuo digito in *peccati*† ſanguine de ſacerdos accipiet Et .*aſcenſionem*
*mactari ſo-
34 אֶת־הָעֹלָה׃ †וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ
let holocau- ad effundet eius ſanguinẽ totũ & ,*aſcenſionis*‡ altaris cornua ſuper *dabit*† &
ſtum.
†oblationis
וְנָתַן עַל־קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל־
pro peccato quẽadmodũ ,remouebit eius adipem totum Et . altaris fundamentũ
‡ponet
35 יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ׃ †וְאֶת־כָּל־חֶלְבָּהּ יָסִיר כַּאֲשֶׁר
‡holocauſti, ea ſacerdos adolebit & ,pacificorum ſacrificio à agni adeps eſt remotus
יוּסַר חֵלֶב הַכֶּשֶׂב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֹתָם
in oblationẽ *ſuper**ſacerdos eum *ſuper* expiabit & :DOMINI *ignitiones ſuper* altari in
ignitam
*à
הַמִּזְבֵּחָה עַל [l]אִשֵּׁי יְהוָה וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל־
[l]אש
.ei dimittetur & ,peccauit quod ſuo peccato
חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא וְנִסְלַח לוֹ׃

CAP. V. ה

iuramenti, vel teſtis *ipſe*‡& ,*adiurationis* vocẽ audierit & ,peccauerit cùm anima Et
‡eſt
1 †וְנֶפֶשׁ כִּי־תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה וְהוּא [a]עֵד אוֹ [a]עוד
.*ſuam iniquitatem portabit &** ,annunciauerit non ſi ,ſciuit vel vidit
*portabit pœ- nam iniqui- tatis ſuæ.
רָאָה אוֹ יָדָע אִם־לוֹא [b]יַגִּיד וְנָשָׂא [c]עֲוֺנוֹ׃
feræ cadauer *in* vel ,immũdã rem omnẽ *in* tetigerit quæ anima Vel
2 †אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל־דָּבָר טָמֵא אוֹ בְנִבְלַת חַיָּה [b]נגר [c]עיה
‡latuerit eam, ;immũdi reptilis cadauer *in* vel ,immũdi animalis cadauer *in* vel immũdæ
†ipſa immũ- da eſt,
טְמֵאָה אוֹ בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה אוֹ בְּנִבְלַת שֶׁרֶץ טָמֵא
. deliquit & ,*immundus ipſe*† & ,*eo ab fuerit abſconditum*‡&
[d]נגע
וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאָשֵׁם׃
‡in qua pol- luitur, & la- tuerit eam, ,eius immũditiã omnẽ ad hominis immunditiã *in* tetigerit cùm Vel
3 †אוֹ כִי [d]יִגַּע בְּטֻמְאַת אָדָם לְכֹל טֻמְאָתוֹ
‡ipſa .deliquit *&* ſciuit *ipſe*‡& , *ab eo fuerit abſconditum &* ,*ea in immundus fiet qua*‡
‡vt proferat labijs,
אֲשֶׁר יִטְמָא בָּהּ וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאָשֵׁם׃
[e]שפה [f]רוע vel malefaciendũ ad ,*labijs in proferendum ad*‡ iurauerit cùm anima Vel
*ſecundum
4 †אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא [e]בִשְׂפָתַיִם [f]לְהָרַע אוֹ
fuerit abſconditum‡& ,iuramento in homo ,pferet qđ oẽ *ad* benefaciendũ ad
[g]לְהֵיטִיב לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם בִּשְׁבֻעָה וְנֶעְלַם
[g]יטב
‡latuerit eã, cùm ,erit Et . iſtis ex vno in deliquit & ,ſciuit *ipſe*†& . , *eo ab*
†ipſa
5 מִמֶּנּוּ וְהוּא־יָדַע וְאָשֵׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה׃ †וְהָיָה כִי־
‡id ſuper quo peccauit. .*eo ſuper peccauit quod*‡ fuerit confeſſa & ,iſtis ex vno in deliquerit
יֶאְשַׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה [h]וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ׃
[h]ידה [i]בוא quod ,ſuo peccato *ſuper** DOMINO *ſuum delictum*‡ adducet Et
‡oblationem delicti ſui
6 [i]†וְהֵבִיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר
*pro :*peccatum ad*‡ caprarum hircam vel ,agnam pecorib° è fœminã ,peccauit
‡pro peccato, †eam ‡ſuffi- ciens pecus,
חָטָא נְקֵבָה מִן־הַצֹּאן כִּשְׂבָּה אוֹ־שְׂעִירַת עִזִּים לְחַטָּאת
eius man° attigerit non ſi Et .eius peccato à ſacerdos *eã ſuper*† expiabit &
‡oblationem p̃ delicto ſuo
7 וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ׃ †וְאִם־לֹא תַגִּיעַ יָדוֹ
[k]תור ,turtures duos ,peccauit quod *ſuum delictum*‡ adducet & ,*agnelli ſufficientiam*‡
דֵּי שֶׂה וְהֵבִיא אֶת־אֲשָׁמוֹ אֲשֶׁר חָטָא שְׁתֵּי [k]תֹרִים
*pro peccato, ‡alterum pro holocauſto. .*aſcenſionem ad vnum*‡& ,*peccatũ ad** vnum ,DOMINO colũbæ filios duos vel
אוֹ־שְׁנֵי בְנֵי־יוֹנָה לַיהוָה אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה׃
‡offeret eum *peccatum ad*‡ qui *faciet appropinquare*†& ,ſacerdotẽ ad eos adducet Et
‡eſt pro pec- cato
8 †וְהֵבִיא אֹתָם אֶל־הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת־אֲשֶׁר לַחַטָּאת

DOMINI facies ad aromatum ſuffimenti altaris cornua ſuper ſanguine
הַדָּם עַל־קַרְנוֹת מִזְבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים לִפְנֵי יְהוָה
ad effundet iuuenci ſanguinẽ totum & ,*conuentus*† tabernaculo in*quod *eſt †eccleſiæ,
אֲשֶׁר בְּאֹהֶל [f]מוֹעֵד וְאֵת כָּל־[g]דַּם הַפָּר יִשְׁפֹּךְ אֶל־ [f]יעד [g]פרה
.conuentus tabernaculi oſtium *quæ aſcenſionis*‡ altaris fundamentum ‡holocauſti, quod eſt ad
יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ pro peccato
adipem , eo ex leuabit *peccati* iuuenci adipem totum Et
8 †וְאֶת־כָּל־חֵלֶב פַּר הַחַטָּאת [h]יָרִים מִמֶּנּוּ אֶת־הַחֵלֶב [h]רום
. inteſtinum ſuper *qui adipem totum & ,inteſtinum operiẽtem *eſt
הַמְכַסֶּה עַל־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב׃
ſuper †qui ,eis ſuper †qui ,adipem & ,renes duos Et †eſt
9 †וְאֵת [i]שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן אֲשֶׁר עַל־ [i]שנה
. *eam* remouebit renibus *ſuper* hepate *ſuper* fibram & ,ilia cum
הַכְּסָלִים וְאֶת־הַיֹּתֶרֶת עַל־[k]הַכָּבֵד עַל־הַכְּלָיוֹת [l]יְסִירֶנָּה׃ [k]כלה [l]סור
ea faciet ſuffire & ,pacificorũ ſacrificij boue à *leuabitur* Quemadmodũ tollitur
10 †כַּאֲשֶׁר יוּרַם מִשּׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהִקְטִירָם
totam & ,iuuenci pellem Et . *aſcenſionis* altare ſuper ſacerdos holocauſti.
11 הַכֹּהֵן עַל מִזְבַּח הָעֹלָה׃ †וְאֶת־עוֹר הַפָּר וְאֶת־כָּל־
,ipſius inteſtino & , eius cruribus *ſuper* & , eius capite *ſuper* , eius carnem cum
בְּשָׂרוֹ עַל־רֹאשׁוֹ וְעַל־כְּרָעָיו וְקִרְבּוֹ
caſtrametationẽ extra *ad* ,iuuencum totum faciet exire Et .ipſius fimo & caſtra
12 וּפִרְשׁוֹ׃ [m]†וְהוֹצִיא אֶת־כָּל־הַפָּר אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה [m]יצא
lignis ſuper eum cõburet & , cineris *effuſionem* ad mundum locum ad locum effu- ſionis
אֶל־מָקוֹם טָהוֹר אֶל־שֶׁפֶךְ הַדֶּשֶׁן וְשָׂרַף אֹתוֹ עַל־עֵצִים
congregatio omnis ſi Et . comburetur cineris effuſionẽ ſuper ,igne in
13 בָּאֵשׁ עַל־שֶׁפֶךְ הַדֶּשֶׁן יִשָּׂרֵף׃ †וְאִם כָּל־[n]עֲדַת [n]יעד
;congregationis oculis ab *verbum fuerit abſconditum* & , errauerint Iſrael latuerit res
יִשְׂרָאֵל [o]יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל [o]שגה
.deliquerit & ,*fient* non quæ ,DOMINI præceptis oĩbus ex vnũ fecerit & ſunt fienda,
וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל־[p]מִצְוֺת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ׃ [p]צוה
faciẽt appropinquare & ,*eo ſuper* peccauerũt quo† peccatum fuerit ſcitũ Et †in offeret
14 [q]†וְנוֹדְעָה הַחַטָּאת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ וְהִקְרִיבוּ [q]ידע
facies ad eum adducent & ,*peccatum ad* bouis filiũ iuuencum congregatio pro peccato,
הַקָּהָל פַּר [r]בֶּן־בָּקָר לְחַטָּאת [s]וְהֵבִיאוּ אֹתוֹ לִפְנֵי [r]בנה [s]בוא
ſuper ſuas manus congregationis ſeniores *fulcient** Et .*cõuentus* tabernaculi eccleſiæ.
15 אֹהֶל מוֹעֵד׃ †וְסָמְכוּ זִקְנֵי הָעֵדָה אֶת־יְדֵיהֶם עַל־ *coniungent
.DOMINI facies ad iuuencũ mactabit & ,DOMINI facies ad iuuẽci caput
רֹאשׁ הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה וְשָׁחַט אֶת־הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה׃
tabernaculum ad iuuenci ſanguine de vnctus ſacerdos afferet Et
16 †וְהֵבִיא הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ מִדַּם הַפָּר אֶל־אֹהֶל
ſeptem aſperget & ,ſanguine de ſuũ digitũ ſacerdos tinget Et .conuẽtus
17 מוֹעֵד׃ †וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶצְבָּעוֹ מִן־הַדָּם [t]וְהִזָּה שֶׁבַע [t]נזה
dabit‡ ſanguine de Et .*veli facıebus cum* DOMINI *facies ad* vicibus coram Dño ante velum.
18 פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה אֵת פְּנֵי הַפָּרֹכֶת׃ †וּמִן־הַדָּם [v]יִתֵּן ‡ponet
,*cõuentus*‡ tabernaculo in*quod DOMINI facies ad*quod altaris cornua ſuper [v]נתן
עַל־קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר [x]לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בְּאֹהֶל [y]מוֹעֵד *eſt
quæ ,*aſcenſionis*† altaris fundamentum ad effundet ſanguinem totum & ‡eccleſiæ,
וְאֵת כָּל־הַדָּם יִשְׁפֹּךְ אֶל־יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר־ [x]פנה [y]יעד
,eo ab tollet eius adipem totum Et .*conuentus*‡ tabernaculi oſtiũ ad †holocauſti, quod eſt
19 פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ †וְאֵת כָּל־חֶלְבּוֹ [z]יָרִים מִמֶּנּוּ ‡eccleſiæ.
iuuenco fecit queãdmodũ ,iuuenco faciet Et . altare ſuper faciet ſuffire & [z]רום
20 וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה׃ †וְעָשָׂה לַפָּר כַּאֲשֶׁר עָשָׂה [a]לְפַר [a]פרה
. eis dimittetur & ,ſacerdos eos *ſuper* expiabit & ,ei faciet ſic ,*peccati**
הַחַטָּאת כֵּן יַעֲשֶׂה־לּוֹ וְכִפֶּר עֲלֵהֶם הַכֹּהֵן וְנִסְלַח לָהֶם׃ *p̃ peccato,
,eum comburet & ,*caſtrametationem** extra *ad* iuuencum *faciet exire* Et educet *caſtra,
21 [b]†וְהוֹצִיא אֶת־הַפָּר אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׂרַף אֹתוֹ [b]יצא
.*ipſe congregationis peccatum*†:primum iuuencum cõbuſſit quemadmodum
כַּאֲשֶׁר שָׂרַף אֵת הַפָּר הָרִאשׁוֹן חַטַּאת הַקָּהָל הוּא׃ †oblatio pro peccato con- gregationis eſt.
DOMINI præceptis omnib. ex vnũ fecerit &, peccauerit *Prælatus Quod*‡
22 †אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל־[c]מִצְוֺת יְהוָה ‡Cũ princeps
. deliquerit & ,*ignorantia in fient*‡ non quæ ,ſui Dei [c]צוה
אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא־[d]תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם׃ ‡ſunt fienda per errorem,
, eo in peccauit quo , ſuum peccatum ei fuerit notificatum Vel
23 †אוֹ־[e]הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ [d]עשה [e]ידע
.integrum maſculum caprarum hircum *ſuam appropinquationẽ adducet &* afferet obla- tionem ſuam.
[f]וְהֵבִיא אֶת־קָרְבָּנוֹ שְׂעִיר עִזִּים זָכָר [g]תָּמִים׃ [f]בוא [g]תמם
, loco in eum mactabit & ,hirci caput ſuper ſuam manũ *fulciet** Et *coniunget
24 †וְסָמַךְ יָדוֹ עַל־רֹאשׁ הַשָּׂעִיר וְשָׁחַט אֹתוֹ בִּמְקוֹם
.*ipſe Peccatum*† .DOMINI facies ad *aſcenſio mactabit* quo mactari ſolet holocauſtum
אֲשֶׁר־יִשְׁחַט אֶת־הָעֹלָה לִפְנֵי יְהוָה חַטָּאת הוּא׃ †Oblatio p̃ peccato eſt.
cornua ſuper *dabit**& ,ſuo digito in *peccati*‡ ſanguine de ſacerdos accipiet Et ‡oblationis pro peccato
25 †וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל־קַרְנֹת *ponet
.*aſcenſionis*‡ altaris fundamentũ ad effundet eius ſanguinẽ & :*aſcenſionis*‡ altaris ‡holocauſti.
מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל־יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה׃
ſacrificij adipem ſicut ,altari in faciet ſuffire eius adipem totum Et
26 †וְאֶת־כָּל־חֶלְבּוֹ יַקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה כְּחֵלֶב זֶבַח

CAP. II. ב

,DOMINO *muneris appropinquationem faciet appropinquare* cùm anima Et
1 †וְנֶפֶשׁ כִּי־תַקְרִיב קָרְבַּן [a]מִנְחָה לַיהוָה
eã super *dabit**& ,oleũ eam super fundet Et .eius *appropinquatio*‡erit simila
סֹלֶת יִהְיֶה קָרְבָּנוֹ וְיָצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ
comprehẽdet† & ,sacerdotes Aharon filios ad eam afferet Et . thus
2 לְבֹנָה׃ †[b]וֶהֱבִיאָהּ אֶל־בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים וְקָמַץ
omne super ipsius oleo de & ,eius simila de suum pugillum plenũ inde
מִשָּׁם מְלֹא קֻמְצוֹ מִסָּלְתָּהּ וּמִשַּׁמְנָהּ עַל כָּל־
Ignitio‡.altari super eius *memoriale* sacerdos faciet suffire & ,ipsius thus
לְבֹנָתָהּ וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־אַזְכָּרָתָהּ הַמִּזְבֵּחָה אִשֵּׁה
,*Aharon ,*munere*‡ de residuum Et .DOMINO quietis odoris
3 רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃ †[c]וְהַנּוֹתֶרֶת מִן־הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן
.DOMINI *ignitionibus*† de sanctitatum Sanctitas .ipsius filijs &
וּלְבָנָיו קֹדֶשׁ קָדָשִׁים [d]מֵאִשֵּׁי יְהוָה׃
simila‡,clibani coctionẽ ,*muneris appropinquationẽ feceris appropinquare cùm*‡ Et
4 †וְכִי תַקְרִב קָרְבַּן מִנְחָה מַאֲפֵה תַנּוּר סֹלֶת
vncta infermentatorum lagana & ,oleo *in confusæ*‡infermẽtate placentæ
[e]חַלּוֹת [f]מַצֹּת בְּלוּלֹת בַּשֶּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים
simila ,tua oblatio sartagine *super munus** si Et .oleo in
5 בַּשָּׁמֶן׃ †וְאִם־מִנְחָה עַל־[g]הַמַּחֲבַת קָרְבָּנֶךָ סֹלֶת
fundes & ,frusta‡ eam *Seca*‡ .erit *azyma*‡ oleo *in confusa*†
6 בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן מַצָּה תִהְיֶה׃ †[h]פָּתוֹת אֹתָהּ פִּתִּים וְיָצַקְתָּ
,tua *appropinquatio frixorij munus*† si Et .*ipsa Munus**.oleum eã super
7 עָלֶיהָ שָׁמֶן [i]מִנְחָה הִוא׃ †וְאִם־מִנְחַת מַרְחֶשֶׁת קָרְבָּנֶךָ
fiet quod sacrificium afferes Et . fiet oleo in‡ simila
8 סֹלֶת בַּשֶּׁמֶן תֵּעָשֶׂה׃ †[k]וְהֵבֵאתָ אֶת־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה
,sacerdotem ad illud offeret Et .DOMINO iis ex
מֵאֵלֶּה לַיהוָה וְהִקְרִיבָהּ אֶל־הַכֹּהֵן
de sacerdos faciet eleuare Et . altare ad illud faciet accedere &
9 [l]וְהִגִּישָׁהּ אֶל־הַמִּזְבֵּחַ׃ †[m]וְהֵרִים הַכֹּהֵן מִן־
quietis odoris *Ignitio*‖.altari in faciet suffire & ,eius *memoriale munere*‡
הַמִּנְחָה אֶת־אַזְכָּרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ
Sanctitas .ei⁹ filiis & ,‡Aharon ,*munere** de residuum Et .DOMINO
10 לַיהוָה׃ †[n]וְהַנּוֹתֶרֶת מִן־הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו קֹדֶשׁ
quod *munus*‡ Omne .DOMINI *ignitionibus*† de sanctitatum
11 קָדָשִׁים מֵאִשֵּׁי יְהוָה׃ †כָּל־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר
omne quia ,fermentatũ fiet non ,DOMINO appropinquare facietis
תַּקְרִיבוּ לַיהוָה לֹא תֵעָשֶׂה חָמֵץ כִּי כָל־
. DOMINO ignitionẽ eo de suffire facietis non mel omne & ,fermentũ
שְׂאֹר וְכָל־דְּבַשׁ לֹא־תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַיהוָה׃
altare ad & ,DOMINO ea *facietis accedere principij Appropinquationem*‖
12 †קָרְבַּן רֵאשִׁית תַּקְרִיבוּ אֹתָם לַיהוָה וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ
tui *muneris appropinquationem*‡oẽm Et . quietis odorẽ in ascendent non
13 לֹא־[o]יַעֲלוּ לְרֵיחַ [p]נִיחֹחַ׃ †וְכָל־קָרְבַּן מִנְחָתְךָ
desuper† tui Dei fœderis sal facies cessare non & ,salies sale in
בַּמֶּלַח תִּמְלָח וְלֹא [q]תַשְׁבִּית מֶלַח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל
. sal offeres tua oblatione omni *Super** .tuo munere
מִנְחָתֶךָ עַל כָּל־קָרְבָּנְךָ תַּקְרִיב מֶלַח׃
‡spicã tenerã ,DOMINO primitiarũ *munus*†feceris appropinquare si Et
14 †וְאִם־תַּקְרִיב מִנְחַת בִּכּוּרִים לַיהוָה אָבִיב
sacrificium offeres spicæ viridis contusum triticũ ,igne in tostam
[r]קָלוּי בָּאֵשׁ גֶּרֶשׂ כַּרְמֶל תַּקְרִיב אֵת מִנְחַת
.thus eam super pones & ,oleũ eam super dabis Et . tuarum primitiarum
15 בִּכּוּרֶיךָ׃ [s]וְנָתַתָּ עָלֶיהָ שֶׁמֶן [t]וְשַׂמְתָּ עָלֶיהָ לְבֹנָה
,ei⁹ cõtuso frumẽto de ,ei⁹ *memoriale**sacerdos faciet suffire Et .*illa Munus*
16 מִנְחָה הִוא׃ †וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־אַזְכָּרָתָהּ מִגִּרְשָׂהּ
,DOMINO *Ignitio* . ipsius thus omne super eius oleo de &
וּמִשַּׁמְנָהּ עַל כָּל־לְבֹנָתָהּ אִשֶּׁה לַיהוָה׃

Margin: obtulerit oblationem minha; [a] מנח; ‡ oblatio; * ponet; † accipiet; [b] בוא; odorem; ‡ Oblatio est ignita; ‡ sacrificio; * erit; [c] יתר; † est de oblationibus ignitis; [d] אש; ‡ si obtuleris oblationem sacrificij; ‡ erũt mixtæ; [e] חלל [f] מצה; * fuerit sacrificium de; † conspersa; ‡ infermẽtata; ‡ Cõcides in; [g] חבה [h] פתת; * Sacrificium est.; † sacrificium craticulæ fuerit oblatio; ‡ conspersa; [i] מנח [k] בוא; [l] נגש [m] רום; ‡ sacrificio odorem; ‖ Oblatio est ignita; * sacrificio; ‡ erit; † oblationib⁹ ignitis; ‡ sacrificium; [n] יתר; ‡ In oblationẽ primitiarum offeretis; ‡ oblationem sacrificij; [o] עלה [p] נוח; [q] שבת ‡; * In; † sacrificium; ‡ cum culmo; [r] קלה; [s] נתן [t] שום; Sacrificiũ est.; * odorem; Oblatio est ignita

CAP. III. ג

bone‡ de si ,eius *appropinquatio* pacificorum sacrificium si Et
1 †וְאִם־זֶבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ אִם מִן־הַבָּקָר
eũ *faciet accedere integrũ**,fœminam siue masculũ siue ,*faciẽs appropinquare* ipse
הוּא מַקְרִיב אִם־זָכָר אִם־נְקֵבָה [o]תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ
,suæ oblationis caput super suam manum *fulciet*† Et .DOMINI facies ad
2 [p]לִפְנֵי יְהוָה׃ †וְסָמַךְ יָדוֹ עַל־רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ
Aharon filij spargent & ,*conuentus*‡tabernaculi ostium*cum immolabit &
וּשְׁחָטוֹ פֶּתַח אֹהֶל [q]מוֹעֵד וְזָרְקוּ [r]בְּנֵי אַהֲרֹן
offeret Et .circuitu in altare super sanguinem sacerdotes
3 הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ †וְהִקְרִיב
operientem adipem ,DOMINO ignitionẽ pacificorum sacrificio de
מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים [s]אִשֶּׁה לַיהוָה אֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה
duos Et .intestinum super † qui adipem omnem & ,intestinum
4 אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב׃ וְאֵת שְׁתֵּי

Margin: fuerit oblatio ‡ bobus; offert, *immaculatum offeret; [o] תמם; † coniunget; * ad [p] פנה; ‡ ecclesiæ; [q] יעד; [r] בנה; [s] אש; † est; [t] שנה

CAP. III. (continued)

*est & ,ilis super * qui ,ipsis super * qui ,adipem & renes
הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכְּסָלִים וְאֶת־[v]הַיֹּתֶרֶת
cum faciẽt suffire Et .*eam* remouebit renibus *super* ,hepate *super* fibram
5 הַיֹּתֶרֶת עַל־הַכָּבֵד עַל־הַכְּלָיוֹת יְסִירֶנָּה׃ †וְהִקְטִירוּ
holocaustũ, quod est ligna super *quæ* ,*ascensionem* super ,altari in Aharon filij illum
אֹתוֹ בְנֵי־אַהֲרֹן הַמִּזְבֵּחָה עַל־הָעֹלָה אֲשֶׁר עַל־הָעֵצִים
‡ sunt de si Et .DOMINO quietis odoris *Ignitio**.ignem super ‡ quæ
6 אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אִשֵּׁה רֵיחַ [x]נִיחֹחַ לַיהוָה׃ †וְאִם־מִן־
vel masculũ ,DOMINO pacificorum sacrificiũ in ei⁹ *appropinquatio pecore*†
הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ לְזֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה זָכָר אוֹ
*faciẽs appropinquare**ipse agnum Si .cum *faciet accedere integrum*‡,fœminam
7 נְקֵבָה תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ׃ †אִם־כֶּשֶׂב הוּא־מַקְרִיב
.DOMINI facies ad ipsum faciet accedere & ,*suã appropinquationẽ*
אֶת־קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיב אֹתוֹ לִפְנֵי יְהוָה׃
cum mactabit & ,*suæ appropinquationis*‖caput sup suam manũ *fulciet* Et
8 †וְסָמַךְ אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וְשָׁחַט אֹתוֹ
super eius sanguinẽ Aharon filij spargẽt & ,*conuentus* tabernaculi facies ad
לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת־דָּמוֹ עַל־
ignitionẽ pacificorum sacrificio de *faciet appropinquare* Et .vndiquaq; altare
9 הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ †וְהִקְרִיב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אִשֶּׁה
;eã remouebit dorsi *spinæ regione ẽ* ,integram caudam ,ei⁹ adipem ,DOMINO
לַיהוָה חֶלְבּוֹ הָאַלְיָה תְמִימָה לְעֻמַּת [y]הֶעָצֶה [z]יְסִירֶנָּה
super † qui adipem omnem & ,intestinum operientem adipem &
וְאֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־
qui ,eis super ‡ qui adipem & renes duos Et .intestinum
10 הַקֶּרֶב׃ †וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר
. eã remouebit renibus *super* ,hepate *super* ,fibram & ,ilia super
עַל־הַכְּסָלִים וְאֶת־הַיֹּתֶרֶת עַל־הַכָּבֵד עַל־הַכְּלָיֹת יְסִירֶנָּה׃
.DOMINO *ignitionis cibus* :altari in sacerdos eũ faciet suffire Et
11 †וְהִקְטִירוֹ הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לֶחֶם [a]אִשֶּׁה לַיהוָה׃
.DOMINI facies ad eã *faciet appropinquare & eius approximatio*‡ capra si Et
12 †וְאִם עֵז קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיבוֹ [b]לִפְנֵי יְהוָה׃
facies ad eam mactabit & eius caput super suam manum *fulciet* * Et
13 †וְסָמַךְ אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁוֹ וְשָׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי
altare super eius sanguinem Aharon filij spargẽt & :*cõuentus*‖tabernaculi
אֹהֶל [c]מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת־דָּמוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ
ignitionem suã *appropinquationẽ*†eã ex *faciet appropinquare*† Et .vndiquaque
14 סָבִיב׃ †וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ קָרְבָּנוֹ אִשֶּׁה
adipem omnem & , intestinum operientem adipem ,DOMINO
לַיהוָה אֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֵלֶב
†qui adipem & ,renes duos Et . intestinum super†qui
15 אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב׃ †וְאֵת [d]שְׁתֵּי [e]הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר
renibus *super**,hepate *super**fibram & ,ilia super† qui ,eis super
עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכְּסָלִים וְאֶת־הַיֹּתֶרֶת עַל־הַכָּבֵד עַל־הַכְּלָיֹת
ignitionis Cibus .altari in sacerdos ea suffire faciet Et . *eam* remouebit
16 [f]יְסִירֶנָּה׃ †וְהִקְטִירָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לֶחֶם אִשֶּׁה
sæculi Statutum . .‡DOMINO adeps omnis :quietis odorẽ in
17 לְרֵיחַ [g]נִיחֹחַ כָּל־חֵלֶב לַיהוָה׃ †[h]חֻקַּת עוֹלָם
omnem &,adipẽ omnẽ ,vestris habitaculis cunctis in vr̃as generationes p
[i]לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל [k]מוֹשְׁבֹתֵיכֶם כָּל־חֵלֶב וְכָל־
.comedetis non sanguinem
דָּם לֹא תֹאכֵלוּ׃

Margin: [v] כלה; cum; holocaustũ, quod est; ‡ sunt; * Oblatio est ignita; [x] נוח; † pecudibus est oblatio; ‡ immaculatum offeret; *offert oblationẽ suam, coniunget; ‖ oblationis; ecclesiæ; offeret; contra spinã; [y] עצה [z] סור; † est; ‡ est; cum; caro oblationis ignitæ est; [a] אש; ‡ fuerit oblatio eius, offeret; [b] פנה; ‡ coniunget; ‖ ecclesiæ; [c] יעד; † offeret; ‡ oblationẽ; † est; [d] שנה [e] כלה; † est * cum; Caro oblationis ignitæ est; [f] סור [g] נוח; ‡ est; [h] חקק; [i] דור [k] ישב

CAP. IIII. ד

:dicendo ,Mosch ad DOMINUS est locutus Et
1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
ignorantia in peccauerit cùm Anima :dicẽdo Israel filios ad Loquere
2 †דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר נֶפֶשׁ כִּי־תֶחֱטָא בִשְׁגָגָה
. his ex *vno ab**fecerit & ,*fient* non quæ DOMINI preceptis oĩbus ex
מִכֹּל [a]מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְעָשָׂה מֵאַחַת מֵהֵנָּה׃
faciet accedere† *&* , populi delictũ *ad*† peccauerit vnctus sacerdos Si
3 †אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב
DOMINO integrũ bouis filium iuuencũ ,peccauit quod suo peccato *super*
עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פַּר בֶּן־בָּקָר [b]תָּמִים לַיהוָה
conuentus‖tabernaculi ostium ad iuuencum adferet Et .*peccatum in*
4 לְחַטָּאת׃ †[c]וְהֵבִיא אֶת־הַפָּר אֶל־פֶּתַח אֹהֶל [d]מוֹעֵד
mactabit & ,iuuenci caput sup suã manum *fulciet*† & ,DOMINI facies ad
לִפְנֵי יְהוָה וְסָמַךְ אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁ [e]הַפָּר וְשָׁחַט
sanguine de vnctus sacerdos accipiet Et .DOMINI facies ad iuuencum
5 אֶת־הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה׃ †וְלָקַח הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ מִדַּם
sacerdos tinget Et . *conuentus* tabernaculum ad eum afferet & ,iuuenci
6 הַפָּר וְהֵבִיא אֹתוֹ אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד׃ †וְטָבַל הַכֹּהֵן
vicibus septem sanguine de asperget & , sanguine in suum digitum
אֶת־אֶצְבָּעוֹ בַּדָּם [f]וְהִזָּה מִן־הַדָּם שֶׁבַע פְּעָמִים
de sacerdos *dabit*† Et . sanctitatis *veli faciebus cum* DOMINI *facies ad**
7 לִפְנֵי יְהוָה אֶת־פְּנֵי פָּרֹכֶת הַקֹּדֶשׁ׃ †וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן־

Margin: per errorem; sunt fienda, * vnum; [a] צוה; † secundum ‡ offeret pro; [b] תמם; pro peccato.; ‖ ecclesiæ; [c] בוא [d] יעד; † coniunget; [e] פרה; ecclesiæ.; [f] נזה; * coram Domino , ante velum; † ponet

queădmodũ ,DOMINO coram panis ordinationẽ eã ſuper ordinauit Et
23 †וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֵרֶךְ לֶחֶם לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר
candelabrum *poſuit* Et .Moſeh DOMINVS præcepit
24 צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ †וַיָּשֶׂם אֶת־הַמְּנֹרָה
.meridiem in tabernaculi *femur ſuper*‖menſam contra *cõuẽtus* tabernaculo in
בְּאֹהֶל מוֹעֵד נֹכַח הַשֻּׁלְחָן עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן נֶגְבָּה׃
præcepit quemadmodũ ,DOMINO coram lucernas *fecit aſcendere* Et
25 †וַיַּעַל הַנֵּרֹת לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
tabernaculo in *auri* altare poſuit Et Moſeh DOMINVS
26 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ †וַיָּשֶׂם אֶת־מִזְבַּח הַזָּהָב בְּאֹהֶל
ſuffimentum illo ſuper fecit ſuffire Et .velo coram *conuentus*
27 מוֹעֵד לִפְנֵי הַפָּרֹכֶת׃ †וַיַּקְטֵר עָלָיו קְטֹרֶת
.Moſeh DOMINVS pręcepit quemadmodum ,aromatum
סַמִּים כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
holocauſti altare Et .tabernaculi *oſtij tegumentum* poſuit Et
28 †וַיָּשֶׂם אֶת־מָסַךְ הַפֶּתַח לַמִּשְׁכָּן׃ †וְאֵת מִזְבַּח הָעֹלָה
29 illo ſuper *fecit aſcendere &* ,*conuentus* tentorij tabernaculi oſtium ad poſuit
שָׂם פֶּתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל־מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו
DOMINVS pręcepit queădmodum *munus* &,holocauſtum
אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
inter & cõuentus tabernaculũ inter concham poſuit Et .Moſeh
30 מֹשֶׁה׃ †וַיָּשֶׂם אֶת־הַכִּיֹּר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין
Moſeh ea ex lauabũt Et .lauandum ad aquas ibi *dedit* & :altare
31 הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שָׁמָּה מַיִם לְרָחְצָה׃ †וְרָחֲצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה

[b] פָּנָה poni fecit
[c] נור ecclesiæ ‖ad latus accendit
[d] עָלָה aureum ecclesiæ
aulæum ad oſtium ecclesiæ, & obtulit sacrificium
[e] מָנַח
[f] שׂום [g] יָעַד poſuit
[h] נתן

Aharon & filij eius ,ſuas manus & ſuos pedes. In ingrediendo *eos* ad
32 וְאַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם׃ [k]†בְּבֹאָם אֶל־
queădmodũ ,ſe lauabũt ,altare ad *eos approximãdo in** & *conuẽtus*‡tabernaculũ
אֹהֶל מוֹעֵד וּבְקָרְבָתָם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ יִרְחָצוּ כַּאֲשֶׁר
circum† atrium erexit Et .Moſeh DOMINVS præcepit
33 צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ [l]†וַיָּקֶם אֶת־הֶחָצֵר סָבִיב
conſummauit & , atrij *portæ tegumentum* dedit *&* ,altare *&* ,tabernaculũ
לַמִּשְׁכָּן וְלַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־[m]מָסַךְ שַׁעַר הֶחָצֵר [n]וַיְכַל
,*conuentus*‡tabernaculum nubes operuit Et .opus Moſeh
34 מֹשֶׁה אֶת־הַמְּלָאכָה׃ [o]†וַיְכַס הֶעָנָן אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד
Moſeh potuit nõ Et .tabernaculum impleuit DOMINI gloria &
35 וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן׃ †וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה
gloria & ,nubes illud ſuper *habitauit*‡ quia ,*conuẽtus*‡ tabernaculũ ad ingredi
לָבוֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הֶעָנָן וּכְבוֹד
deſuper† nubes *aſcendendo in** Et .tabernaculum repleuit DOMINI
36 יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן׃ [p]†וּבְהֵעָלוֹת הֶעָנָן מֵעַל
.ſuis profectionibus cunctis in Iſrael filij proficiſcebantur ;tabernaculo
הַמִּשְׁכָּן [q]יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכֹל מַסְעֵיהֶם׃
.*eius ſuſtolli*‡ diẽ ad vſq; ,pficiſcebãtur nõ *&* ,nubes *aſcenderet* non ſi Et
37 †וְאִם־לֹא יֵעָלֶה הֶעָנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד־יוֹם הֵעָלֹתוֹ׃
nocte *erit*† ignis & ,die tabernaculũ ſuper†DOMINI nubes Quia
38 †כִּי עֲנַן יְהוָה עַל־הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְאֵשׁ תִּהְיֶה לַיְלָה
.corũ profectionibus cũctis in Iſrael domus omnis oculis in ,eo in
בּוֹ לְעֵינֵי כָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל בְּכָל־מַסְעֵיהֶם׃

Quando ingredientur [k] בּוֹא ‡ecclesiæ, *quando appropinquabunt †in circuitu tabernaculi, & altaris, & poſuit aulęũ ad portam
[l] קוּם
[m] סָכַךְ
[n] כָּלָה [o] כָּסָה
‡ecclesiæ, ‡manſit *quando recedebat †à
[p] עָלָה [q] נָסַע
recedebat ‡qua recedebat †erat

LIBER LEVITICVS,

HEBRAICE, ויקרא

ID EST, ET VOCAVIT.

CAPVT I. א

Et
DOMINVS eſt locutus & ,Moſeh *ad clamauit*
1 יִקְרָא אֶל־מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְהוָה
:dicendo ,*conuentus*‡ tabernaculo ẽ eum ad
אֵלָיו מֵאֹהֶל [a]מוֹעֵד לֵאמֹר׃
dices & ,Iſrael filios ad Loquere
2 †דַּבֵּר אֶל־[b]בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
vobis ex *fecerit appropinquare** cũ Homo :eos ad
אֲלֵהֶם אָדָם כִּי־יַקְרִיב מִכֶּם
pecore‡ de & ,*boue*‡ de ,*animali*† de ,DOMINO *appropinquationẽ*
קָרְבָּן לַיהוָה מִן־הַבְּהֵמָה מִן־הַבָּקָר וּמִן־הַצֹּאן
eius *appropinquatio aſcenſio*‡ Si .*veſtram appropinquationem appropinquare facietis*
3 תַּקְרִיבוּ אֶת־קָרְבַּנְכֶם׃ †אִם־עֹלָה קָרְבָּנוֹ
tabernaculi oſtium ad :eũ *faciet appropinquare integrum*†maſculum ,*boue** de
מִן־הַבָּקָר זָכָר [c]תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל
.DOMINI facies ad ſuã voluntatem *ad*‖,eum faciet apƥpinquare *cõuẽtus*‡
מוֹעֵד יַקְרִיב אֹתוֹ [d]לִרְצֹנוֹ לִפְנֵי יְהוָה׃
expiandũ ad *ei erit accepta*†& ,*aſcenſionis** caput ſuper ,ſuã manũ *fulciet*‡ Et
4 †וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר
:DOMINI *facies ad*‡ bouis filium mactabit Et .ipſum *ſuper*
5 עָלָיו׃ †וְשָׁחַט אֶת־בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְהוָה
ſpargent & ,ſanguinem ſacerdotes Aharon filij *faciẽt appropinquare*‡ &
וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת־
.*conuentus*† tabernaculi oſtium*quod ,circum altare ſuper ſanguinem
הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃
.eius fruſta in illud concidet & ,*aſcenſionem exſpoliabit*‡ Et
6 †וְהִפְשִׁיט אֶת־הָעֹלָה וְנִתַּח אֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ׃
ordinabunt Et .altare ſuper ignem ſacerdotis Aharon filij *dabunt** Et
7 †וְנָתְנוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ
ſacerdotes Aharon filij ordinabunt Et .ignem ſuper ligna
8 עֵצִים עַל־הָאֵשׁ׃ †וְעָרְכוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֵת
,ignem ſuper†quæ ligna ſuper adipem & ,caput ,fruſta
הַנְּתָחִים אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַפָּדֶר עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ
.aquis in lauabit ,eius crura & ,eius inteſtinũ Et .altare ſuper† qui
9 אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ׃ †וְקִרְבּוֹ וּכְרָעָיו יִרְחַץ בַּמָּיִם

vocauit Moſeh, אלף זעירא
‡ecclesiæ,
[a] יָעַד
[b] בָּנָה
*obtulerit
oblationem †animalibus, †bobus, ‡ pecudibus offeretis oblationem veſtram.
‡ holocauſtũ eſt oblatio * bobus †immaculatum offeret
[c] תָּמַם
‡ ecclesiæ
[d] רָצָה
‖ſecundum ‡coniunget * holocauſti, † placabile erit pro eo ‡in cõſpectu ‡ offerent * eſt ad † ecclesiæ. ‡ excoriabit holocauſtũ, * ponent
† ſunt
† eſt

Et faciet ſuffire ſacerdos omnia in altari . *Aſcenſio ignitio*
וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה [e]אִשֵּׁה
odoris quietis DOMINO. Et ſi de *pecore*‡ *appropinquatio eius*, de
10 רֵיחַ [f]נִיחוֹחַ לַיהוָה׃ †וְאִם־מִן־הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ מִן־
,ouibus vel de capris in *aſcenſionẽ** maſculũ *integrũ*† *faciet appropinquare eũ*.
הַכְּשָׂבִים אוֹ מִן־הָעִזִּים לְעֹלָה זָכָר [g]תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ׃
Et mactabit eum ad *femur*‡ altaris ad aquilonẽ ad facies DOMINI:
11 †וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי יְהוָה
& ſpargent filij Aharon ſacerdotes ſanguinẽ eius ſuper altare vndique.
וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־דָּמוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃
Et concidet eum in fruſta ipſius, & caput eius, & adipem eius,
12 †וְנִתַּח אֹתוֹ לִנְתָחָיו וְאֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־פִּדְרוֹ
& ordinabit ſacerdos ea ſuper ligna, quæ† ſuper ignem qui‡ ſuper
וְעָרַךְ הַכֹּהֵן אֹתָם עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־
altare . Et inteſtinũ & crura lauabit in aquis, & *faciet appropinquare*
13 הַמִּזְבֵּחַ׃ †וְהַקֶּרֶב וְהַכְּרָעַיִם יִרְחַץ בַּמָּיִם וְהִקְרִיב
ſacerdos omnia, & faciet ſuffire ſuper altare. *Aſcenſio ipſa ignitio*
הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא [h]אִשֵּׁה
odoris quietis DOMINO. Et ſi de *aue*† *aſcenſio appropinquatio eius*
14 רֵיחַ [i]נִיחֹחַ לַיהוָה׃ †וְאִם מִן־הָעוֹף עֹלָה קָרְבָּנוֹ
DOMINO, & *faciet accedere** de turturibus; vel de filiis columbæ
לַיהוָה וְהִקְרִיב מִן־[k]הַתֹּרִים אוֹ מִן־בְּנֵי הַיּוֹנָה אֶת־
appropinquationem‡ ſuam. Et offeret ipſum ſacerdos ad altare,
15 קָרְבָּנוֹ׃ †וְהִקְרִיבוֹ הַכֹּהֵן אֶל־הַמִּזְבֵּחַ
& *contorquebit*‡ caput ipſius. Et faciet ſuffire ſuper altare, & exprimetur
וּמָלַק אֶת־רֹאשׁוֹ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה [l]וְנִמְצָה
ſanguis eius ſuper parietem altaris. Et remouebit veſiculam eius
16 דָמוֹ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ׃ [m]†וְהֵסִיר אֶת־[n]מֻרְאָתוֹ
cũ pluma ipſius: & proiiciet eam apud altare ad orientem in
[o]בְּנֹצָתָהּ וְהִשְׁלִיךְ אֹתָהּ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ קֵדְמָה אֶל־
locum cineris. Et findet eam cũ alis ipſius, nõ diuidet, & faciet ſuffire
17 מְקוֹם הַדָּשֶׁן׃ †וְשִׁסַּע אֹתוֹ בִכְנָפָיו לֹא יַבְדִּיל וְהִקְטִיר
eam ſacerdos in altari, ſuper ligna, quæ† ſuper ignem. *Aſcenſio ipſa*
אֹתוֹ הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ עֹלָה הוּא
ignitio odoris quietis DOMINO.
אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃

Holocauſtũ oblatio ignita
[e] אֵשׁ
† pecoribus eſt oblatio
[f] נוּחַ
*holocauſtũ, † immaculatum offeret.
[g] תָּמַם
‡ latus
‡eſt †ſunt
offeret
Holocauſtũ eſt oblatio ignita
[h] אֵשׁ
†auib' eſt holocauſtũ oblatio ipſius
[i] נוּחַ
[k] תּוֹר
‡oblationem ‡vngue ſecabit
[l] מָצָה
[m] סוּר
[n] רָאָה [o] נָצָה
† ſunt
‡Holocauſtũ eſt oblatio ignita

.domum in‡superhumeralis latus ad† quæ eius labium super ,pectoralis
הַחֹשֶׁן עַל־שְׂפָתוֹ אֲשֶׁר אֶל־עֵבֶר הָאֵפֹד בָּיְתָה׃
scapulis‡ duabus super eos dederunt† & ,auri annulos duos fecerunt Et
20 וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טַבְּעֹת זָהָב וַיִּתְּנֻם עַל־שְׁתֵּי כִתְפֹת
,ei⁹ coniunctionē contra eius facierum regione à infra ab* superhumeralis
הָאֵפֹד מִלְּמַטָּה מִמּוּל פָּנָיו לְעֻמַּת מַחְבַּרְתּוֹ
ipsius anulis ab pectorale leuauerunt‡Et .superhumeralis artificio desuper†
21 מִמַּעַל לְחֵשֶׁב הָאֵפֹד׃ וַיִּרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן מִטַּבְּעֹתָיו
artificij super existendum ad‡,hyacinthi filo in superhumeralis anulos ad
אֶל־טַבְּעֹת הָאֵפֹד בִּפְתִיל תְּכֵלֶת לִהְיֹת עַל־חֵשֶׁב
queadmodū,superhumerali desuper‡pectorale attolleretur nō &,superhumeralis
הָאֵפֹד וְלֹא־יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֵפֹד כַּאֲשֶׁר
superhumeralis pallium fecit Et .Mosch DOMINVS præcepit
22 צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ וַיַּעַשׂ אֶת־מְעִיל הָאֵפֹד
os sicut ,eius medio in pallij os Et .hyacinthinū totū ,textoris opere
23 מַעֲשֵׂה אֹרֵג כְּלִיל תְּכֵלֶת׃ וּפִי־הַמְּעִיל בְּתוֹכוֹ כְּפִי
fimbriis super fecerunt Et .scinderetur ne circum eius ori labrum ,loricæ
24 תַחְרָא שָׂפָה לְפִיו סָבִיב לֹא יִקָּרֵעַ׃ וַיַּעֲשׂוּ עַל־שׁוּלֵי
.retorta†cocci vermiculo & ,purpura & ,hyacintho ‡ malogranata pallij
הַמְּעִיל רִמּוֹנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מָשְׁזָר׃
medio in tintinnabula dederunt & ,puri auri tintinnabula fecerūt Et
25 וַיַּעֲשׂוּ פַעֲמֹנֵי זָהָב טָהוֹר וַיִּתְּנוּ אֶת־הַפַּעֲמֹנִים בְּתוֹךְ
.malogranatorū medio in circum pallij fimbriis super ,malogranatorū
הָרִמֹּנִים עַל־שׁוּלֵי הַמְּעִיל סָבִיב בְּתוֹךְ הָרִמֹּנִים׃
super malogranatum & ,tintinnabulum ,malogranatū & Tintinnabulum
26 פַּעֲמֹן וְרִמֹּן פַּעֲמֹן וְרִמֹּן עַל־
DOMINVS præcepit queadmodū ministrandū ad ,circum pallij fimbriis
שׁוּלֵי הַמְּעִיל סָבִיב לְשָׁרֵת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
,Aharon ,texentu‡ opere bysso† tunicas fecerunt Et .Mosch
27 אֶת־מֹשֶׁה׃ וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַכָּתְנֹת שֵׁשׁ מַעֲשֵׂה אֹרֵג לְאַהֲרֹן
,bysso mitrarum ornamenta*& ,bysso† cidarim Et .eius filiis &
28 וּלְבָנָיו׃ וְאֵת הַמִּצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאֶת־פַּאֲרֵי הַמִּגְבָּעֹת שֵׁשׁ
,retorta bysso†lini collectitia & Et .retorta bysso† balthеum
29 וְאֶת־מִכְנְסֵי הַבָּד שֵׁשׁ מָשְׁזָר׃ וְאֶת־הָאַבְנֵט שֵׁשׁ מָשְׁזָר
queadmodū ,recamatis opere cocci vermiculo & ,purpura & ,hyacintho &
וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מַעֲשֵׂה רֹקֵם כַּאֲשֶׁר
coronæ florem fecerunt Et .Mosch DOMINVS præcepit
30 צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ וַיַּעֲשׂוּ אֶת־צִיץ נֵזֶר־
.sigilli apertionū‡scriptura ea super‡scripserūt & ;mundo auro†sanctitatis
הַקֹּדֶשׁ זָהָב טָהוֹר וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתַּב פִּתּוּחֵי חוֹתָם
dandum‡ad ,hyacinthi filum eam super dederūt Et .DOMINO sanctitas
31 קֹדֶשׁ לַיהוָה׃ וַיִּתְּנוּ עָלָיו פְּתִיל תְּכֵלֶת לָתֵת
.Mosch DOMINVS præcepit queadmodū ,desuper‡ cidarim super
עַל־הַמִּצְנֶפֶת מִלְמָעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
filij fecerunt Et .conuētus tentorij ,habitaculi opus omne consummauit Et
32 וַתֵּכֶל כָּל־עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי
.fecerunt sic ,Mosch DOMINVS præcepit quæ omnia iuxta ,Israel
יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ׃
,eius vasa omnia & ,tentorium ,Mosch ad tabernaculum attulerunt Et
33 וַיָּבִיאוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן אֶל־מֹשֶׁה אֶת־הָאֹהֶל וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו
. eius bases & ,eius columnas & ,eius vectes ,eius tabulas ,eius uncinos
קְרָסָיו קְרָשָׁיו בְּרִיחָו וְעַמֻּדָיו וַאֲדָנָיו׃
opertorium & ,rubricatarum arietum pellium opertorium Et
34 וְאֶת־מִכְסֵה עוֹרֹת הָאֵילִם הַמְאָדָּמִים וְאֶת־מִכְסֵה
testimonij Arcam .tegumenti velum & ,taxorum pellium
35 עֹרֹת הַתְּחָשִׁים וְאֵת פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ׃ אֶת־אֲרוֹן הָעֵדֻת
,eius vasa omnia ,Mensam . propitiatorium & ,eius vectes &
36 וְאֶת־בַּדָּיו וְאֵת הַכַּפֹּרֶת׃ אֶת־הַשֻּׁלְחָן אֶת־כָּל־כֵּלָיו
,eius lucernas ,mundum Candelabrum . facierum panem &
37 וְאֵת לֶחֶם הַפָּנִים׃ אֶת־הַמְּנֹרָה הַטְּהֹרָה אֶת־נֵרֹתֶיהָ
. luminaris oleum & ,eius vasa omnia & ,ordinationis lucernas
נֵרֹת הַמַּעֲרָכָה וְאֶת־כָּל־כֵּלֶיהָ וְאֵת שֶׁמֶן הַמָּאוֹר׃
,aromatū suffimentum & ,vnctionis oleum & ,auri altare Et
38 וְאֵת מִזְבַּח הַזָּהָב וְאֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֵת קְטֹרֶת הַסַּמִּים
cribrum & ,æris* Altare .tabernaculi ostij tegumentum &
39 וְאֵת מָסַךְ פֶּתַח הָאֹהֶל׃ אֵת מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת וְאֶת־מִכְבַּר
& ,concham ,eius vasa omnia & ,eius vectes ,illi † quod æris
הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ אֶת־בַּדָּיו וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־
& ,eius bases & ,eius columnas ,atrij Fundas .eius basim
40 כַּנּוֹ׃ אֵת קַלְעֵי הֶחָצֵר אֶת־עַמֻּדֶיהָ וְאֶת־אֲדָנֶיהָ וְאֶת־
vasa omnia & ,eius palos & ,eius funes ,atrij portæ tegumentum
הַמָּסָךְ לְשַׁעַר הֶחָצֵר אֶת־מֵיתָרָיו וִיתֵדֹתֶיהָ וְאֵת כָּל־כְּלֵי
ministrādū ad ministerij Vestes .conuentus tentorij†tabernaculi seruitij*
41 עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל מוֹעֵד׃ אֶת־בִּגְדֵי הַשְּׂרָד לְשָׁרֵת
vestes & ,sacerdoti Aharon sanctitatis vestes ,sanctitate in
בַּקֹּדֶשׁ אֶת־בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בִּגְדֵי

DOMINVS præcepit quæ omnia Iuxta ,sacerdotio fungēdū ad eius filiorū
42 בָנָיו לְכַהֵן׃ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
.seruitium omne ,Israel filij fecerunt sic ,Mosch
אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־הָעֲבֹדָה׃
queadmodū ,illud fecerunt ecce & ,opus omne Mosch vidit Et
43 וַיַּרְא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר
.Mosch eis benedixit & ;fecerunt sic ,DOMINVS præcepit
צִוָּה יְהוָה כֵּן עָשׂוּ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה׃

CAP. XL. מ

mensis die In :dicendo ,Mosch ad DOMINVS est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ בְּיוֹם־הַחֹדֶשׁ
. conuentus tentorij tabernaculum eriges ,mensis vna in ,primi
2 הָרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ תָּקִים אֶת־מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד׃
arcam super*teges & ,testimonij arcam ibi pones Et
3 וְשַׂמְתָּ שָׁם אֵת אֲרוֹן הָעֵדוּת וְסַכֹּתָ עַל־הָאָרֹן אֶת־
,eius ordinatione ordinabis & ,mensam introduces Et . velum
4 הַפָּרֹכֶת׃ וְהֵבֵאתָ אֶת־הַשֻּׁלְחָן וְעָרַכְתָּ אֶת־עֶרְכּוֹ
. eius lucernas facies ascendere & ,candelabrum introduces &
וְהֵבֵאתָ אֶת־הַמְּנֹרָה וְהַעֲלֵיתָ אֶת־נֵרֹתֶיהָ׃
:testimonij arca coram suffimentū ad aureum altare dabis Et
5 וְנָתַתָּה אֶת־מִזְבַּח הַזָּהָב לִקְטֹרֶת לִפְנֵי אֲרוֹן הָעֵדֻת
altare dabis†Et . tabernaculo ostij tegumentum pones &
6 וְשַׂמְתָּ אֶת־מָסַךְ הַפֶּתַח לַמִּשְׁכָּן׃ וְנָתַתָּה אֵת מִזְבַּח
dabis† Et . conuentus tentorij†tabernaculi ostio coram holocausti
7 הָעֹלָה לִפְנֵי פֶּתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל־מוֹעֵד׃ וְנָתַתָּ אֶת־
.aquas ibi dabis* & ,altare inter & ,conuētus†tabernaculū inter conchā
הַכִּיֹּר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁם מָיִם׃
. atrij portæ tegumentum dabis & ,circum atrium pones Et
8 וְשַׂמְתָּ אֶת־הֶחָצֵר סָבִיב וְנָתַתָּ אֶת־מָסַךְ שַׁעַר הֶחָצֵר׃
omnia & ,tabernaculum vnges & ,vnctionis oleum accipies Et
9 וְלָקַחְתָּ אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמָשַׁחְתָּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־
.sanctitas erit & :eius vasa omnia & ,illud sanctificabis & ,eo in†quæ
אֲשֶׁר־בּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְהָיָה קֹדֶשׁ׃
sanctificabis & ;eius vasa omnia & ,holocausti altare vnges Et
10 וּמָשַׁחְתָּ אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְקִדַּשְׁתָּ
vnges Et .sanctitatum sanctitas altare erit & ,altare
11 אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים׃ וּמָשַׁחְתָּ אֶת־
facies appropinquare Et .illam sanctificabis & ,eius basim & ,conchā
12 הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ׃ וְהִקְרַבְתָּ אֶת־
eos lauabis & ;conuentus tabernaculi ostium ad eius filios & ,Aharon
אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרָחַצְתָּ אֹתָם
vnges & ;sanctitatis vestes Aharon facies induere Et . aquis in
13 בַּמָּיִם׃ וְהִלְבַּשְׁתָּ אֶת־אַהֲרֹן אֵת בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ וּמָשַׁחְתָּ
eius filios Et . mihi fungetur sacerdotio & ,eū sanctificabis & ,eum
14 אֹתוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְכִהֵן לִי׃ וְאֶת־בָּנָיו
eos vnges Et .tunicis eos facies induere & ,facies appropinquare
15 תַּקְרִיב וְהִלְבַּשְׁתָּ אֹתָם כֻּתֳּנֹת׃ וּמָשַׁחְתָּ אֹתָם
erit & :mihi sacerdotio fungetur & ,eorū patrem vnxisti queadmodū
כַּאֲשֶׁר מָשַׁחְתָּ אֶת־אֲבִיהֶם וְכִהֲנוּ לִי וְהָיְתָה
.eorū generationes in seculi sacerdotium in eorū vnctionem eis existendum ad
לִהְיֹת לָהֶם מָשְׁחָתָם לִכְהֻנַּת עוֹלָם לְדֹרֹתָם׃
sic ,ei DOMINVS præcepit quæ omnia iuxta :Mosch fecit Et
16 וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ כֵּן
,mensis vno in ,secundo anno in ,primo mense in fuit Et . fecit
17 עָשָׂה׃ וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ
dedit†& ,tabernaculū Mosch fecit erigi Et .tabernaculū est erectum
18 הוּקַם הַמִּשְׁכָּן׃ וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת־
erexit & ,eius vectes dedit* & ,eius tabulas fecit ponere & ,eius bases
אֲדָנָיו וַיָּשֶׂם אֶת־קְרָשָׁיו וַיִּתֵּן אֶת־בְּרִיחָיו וַיָּקֶם
posuit & ,tabernaculū super tentorium extendit Et .eius columnas
19 אֶת־עַמּוּדָיו׃ וַיִּפְרֹשׂ אֶת־הָאֹהֶל עַל־הַמִּשְׁכָּן וַיָּשֶׂם
præcepit quemadmodū :desuper† illud super tentorij opertimentum
אֶת־מִכְסֵה הָאֹהֶל עָלָיו מִלְמָעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
,arca in testimonium deditque ,cepit Et .Mosch DOMINVS
20 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֶת־הָעֵדֻת אֶל־הָאָרֹן
arcam super propitiatorium dedit† & ,arca super† vectes posuit &
וַיָּשֶׂם אֶת־הַבַּדִּים עַל־הָאָרֹן וַיִּתֵּן אֶת־הַכַּפֹּרֶת עַל־הָאָרֹן
posuit & ,tabernaculū in arcam introduxit Et . desuper*
21 מִלְמָעְלָה׃ וַיָּבֵא אֶת־הָאָרֹן אֶל־הַמִּשְׁכָּן וַיָּשֶׂם אֵת
præcepit queadmodū ,testimonij arcam super operuit & ,tegumenti velum
פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ וַיָּסֶךְ עַל אֲרוֹן הָעֵדוּת כַּאֲשֶׁר צִוָּה
tabernaculo in mensam posuit Et .Mosch DOMINVS
22 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ וַיִּתֵּן אֶת־הַשֻּׁלְחָן בְּאֹהֶל
.velum extra ,aquilonem ad tabernaculi femur super conuentus
מוֹעֵד עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן צָפֹנָה מִחוּץ לַפָּרֹכֶת׃

bases eo in fecit Et .fecli quadringenti & milia duo & ,talenta — ex
30 כִּכָּר וְאַלְפַּיִם וְאַרְבַּע־מֵאוֹת שָׁקֶל׃ † וַיַּעַשׂ בָּהּ אֶת־אַדְנֵי — עָשָׂה — ecclesiæ
æris† cribrum & ,æris† altare & ,conuentus tabernaculi ostij — †æreum,
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת — עַד
,circum atrij bases Et .altaris vasa omnia & ,ei * quod — *erat
31 אֲשֶׁר־לוֹ וְאֵת כָּל־כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ׃ † וְאֶת־אַדְנֵי הֶחָצֵר סָבִיב — כָּלָה
palos omnes & ,tabernaculi palos omnes & ,atrij portæ bases &
וְאֶת־אַדְנֵי שַׁעַר הֶחָצֵר וְאֵת כָּל־יִתְדֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־יִתְדֹת
. circum atrij — in circuitu.
הֶחָצֵר סָבִיב׃

CAP. XXXIX. לט

vestes fecerunt cocci vermiculo & ,purpura & ,hyacintho ex Et
1 וּמִן־הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי עָשׂוּ בִגְדֵי־ — שֵׁן
sanctitatis vestes fecerunt & :sanctitate in ministrandu ad ministerij
שְׂרָד לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ וַיַּעֲשׂוּ אֶת־בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ — שָׂרַד
. Mosch DOMINVS præcepit quemadmodu ,Aharon † quæ — †erant
אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
vermiculo & ,purpura & ,hyacintho ,auro†superhumerale fecit Et — †ex
2 וַיַּעַשׂ אֶת־הָאֵפֹד זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת
fila abscidit & ,auri laqueos extenderunt Et .retorta bysso & ,cocci — bracteas aureas,
3 שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר׃ † וַיְרַקְּעוּ אֶת־פַּחֵי הַזָּהָב וְקִצֵּץ פְּתִילִם — פחח
medio in & ,purpuræ medio in & ,hyacinthi medio in faciendum ad
לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ הַתְּכֵלֶת וּבְתוֹךְ הָאַרְגָּמָן וּבְתוֹךְ
Scapulas .cogitantis opere ,byssi medio in & ,cocci vermiculi — phrygionico. Oras
4 תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבְתוֹךְ הַשֵּׁשׁ מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב׃ † כְּתֵפֹת — כָּתֵף
.coniungebatur extremitatibus duabus super:se copulates ei fecerunt
עָשׂוּ־לוֹ חֹבְרֹת עַל־שְׁנֵי קְצוֹוֹתָו חֻבָּר׃ — קָצָה
cius opus secundum ipsum† ipso ex ,illud sup quod† ei superhumeralis artificii* Et — *baltheus *qui erat *erat †ex
5 וְחֵשֶׁב אֲפֻדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו מִמֶּנּוּ הוּא כְּמַעֲשֵׂהוּ
,retorta bysso & ,cocci vermiculo & ,purpura & ,hyacintho ,auro*
זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר
fecerunt Et . Mosch DOMINVS præcepit quoadmodum — aptauerunt
6 כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ † וַיַּעֲשׂוּ אֶת־ — עָשָׂה
sigilli apertionibus apertos ,auri ocellaturis* circundatos onychis lapides — onychinos *palis aureis cælatos cælaturis
אַבְנֵי הַשֹּׁהַם מֻסַבֹּת מִשְׁבְּצֹת זָהָב מְפֻתָּחֹת פִּתּוּחֵי חוֹתָם
humeris super eos posuit Et .Israel filiorum nominibus super — סָבַב שׂוּם
7 עַל־שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † וַיָּשֶׂם אֹתָם עַל כִּתְפֹת
præcepit quemadmodu ,Israel filiis memoriæ lapides ,superhumeralis — †cum †in oris †in memoriâ
הָאֵפֹד אַבְנֵי זִכָּרוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה
,cogitantis opere pectorale fecit Et .Mosch DOMINVS — בִּינָה *phrygionico †ex
8 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ † וַיַּעַשׂ אֶת־הַחֹשֶׁן מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב
,cocci vermiculo & ,purpura & ,hyacintho ,auro†superhumeralis opus sicut
כְּמַעֲשֵׂה אֵפֹד זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי — שֵׁן
.pectorale fecerunt duplicatum ,fuit Quadrum .retorta bysso &
9 וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר׃ † רָבוּעַ הָיָה כָּפוּל עָשׂוּ אֶת־הַחֹשֶׁן
.duplicatum ,eius latitudo palmus & ,eius longitudo Palmus
זֶרֶת אָרְכּוֹ וְזֶרֶת רָחְבּוֹ כָּפוּל׃
Smaragd' ,Rubinus :Ordo :lapidis ordines quatuor eo in repleuerunt Et — Sardius, Topazius, & Smaragdus,
10 וַיְמַלְאוּ־בוֹ אַרְבָּעָה טוּרֵי אָבֶן טוּר אֹדֶם פִּטְדָה
,Carbunculus :secundus ordo Et .vnus ordo ,Chrysolithus &
11 וּבָרֶקֶת הַטּוּר הָאֶחָד׃ † וְהַטּוּר הַשֵּׁנִי נֹפֶךְ — שָׁנָה
,Achates ,Ligurius ,tertius ordo Et .Adamas & ,Sapphirus — Iaspis.
12 סַפִּיר וְיָהֲלֹם׃ † וְהַטּוּר הַשְּׁלִישִׁי לֶשֶׁם שְׁבוֹ — שָׁבָה
circundati ,Iaspis & ,Onyx ,Tharsis ,quartus ordo Et .Amethistus & — Beryllus,
13 וְאַחְלָמָה׃ † וְהַטּוּר הָרְבִיעִי תַּרְשִׁישׁ שֹׁהַם וְיָשְׁפֵה מוּסַבֹּת
filiorum nominibus super lapides Et .suis plenitudinibus in auri ocellaturis — Palis aureis *cum
14 מִשְׁבְּצֹת זָהָב בְּמִלֻּאֹתָם׃ † וְהָאֲבָנִים עַל־שְׁמֹת בְּנֵי־
,sigilli apertionibus† eorum nominibus super duodecim ipsi Israel — erant †cum †sculpturis *cum *secundum †tribus
יִשְׂרָאֵל הֵנָּה שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עַל־שְׁמֹתָם פִּתּוּחֵי חֹתָם
fecerunt Et .tribubus* duodecim * suo nomine super† vnusquisque
15 אִישׁ עַל־שְׁמוֹ לִשְׁנֵים עָשָׂר שָׁבֶט׃ † וַיַּעֲשׂוּ — †plectili ex
· puro auro ,coplicationis† opere terminationis catenas pectorale super
עַל־הַחֹשֶׁן שַׁרְשְׁרֹת גַּבְלֻת מַעֲשֵׂה עֲבֹת זָהָב טָהוֹר׃
dederunt & :auri anulos duos & ,auro ocellaturas duas fecerunt Et — palas ex †posuerunt
16 וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי מִשְׁבְּצֹת זָהָב וּשְׁתֵּי טַבְּעֹת זָהָב וַיִּתְּנוּ אֶת־ — שָׁנָה
duos dederunt Et .pectoralis extremitatibus duabus super anulos duos — *posuerunt *aureos in †posuerunt in
17 שְׁתֵּי הַטַּבָּעֹת עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן׃ † וַיִּתְּנוּ שְׁתֵּי
.pectoralis extremitatibus super ,anulis duobus super auri funes
הָעֲבֹתֹת הַזָּהָב עַל־שְׁתֵּי הַטַּבָּעֹת עַל־קְצוֹת הַחֹשֶׁן׃ — שָׁנָה
duabus super dederunt funium duorum extremitates duas Et — קָצָה
18 וְאֵת שְׁתֵּי קְצוֹת שְׁתֵּי הָעֲבֹתֹת נָתְנוּ עַל־שְׁתֵּי — *palis †in oris contra faciem eius.
eius faciei regione e superhumeralis scapulis super eas dederunt & :ocellaturis*
הַמִּשְׁבְּצֹת וַיִּתְּנֻם עַל־כִּתְפֹת הָאֵפֹד אֶל־מוּל פָּנָיו׃ — עָשָׂה
extremitatibus duab super posuerunt & ,auri anulos duos fecerunt Et
19 וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טַבְּעֹת זָהָב וַיָּשִׂימוּ עַל־שְׁנֵי קְצוֹת — שׂוּם

.ecclesiæ tabernaculi ostium excercebant quæ exercentium — couenientium †coueniebat ad
הַצֹּבְאֹת אֲשֶׁר צָבְאוּ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ — יָעַד
atrij Fundæ* ,austrum ad meridiei angulum ad atrium fecit Et — plagam *Tentoria, vel cortinæ,
9 וַיַּעַשׂ אֶת־הֶחָצֵר לִפְאַת נֶגֶב תֵּימָנָה קַלְעֵי הֶחָצֵר
earum bases & ,viginti earum Columnæ .cubito in centum ,retorta bysso* — פֵּאָה יָמַן
10 שֵׁשׁ מָשְׁזָר מֵאָה בָּאַמָּה׃ † עַמּוּדֵיהֶם עֶשְׂרִים וְאַדְנֵיהֶם — *ex †cubitorum. ‡eorum
. argento earum cinctura & ,columnarum vncini :æris viginti — *ex
עֶשְׂרִים נְחֹשֶׁת וָוֵי הָעַמּוּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף׃ — *fila eas cingentia ex
,viginti earum Columnæ .cubito in centum aquilonis angulum ad Et
11 וְלִפְאַת צָפוֹן מֵאָה בָאַמָּה עַמּוּדֵיהֶם עֶשְׂרִים — *plagam †cubitorum.
.argento earum cinctura & ,columnarum vncini :ære viginti earum bases &
וְאַדְנֵיהֶם עֶשְׂרִים נְחֹשֶׁת וָוֵי הָעַמּוּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף׃ — ‡fila eas cingentia ex
eoru columnæ ,cubito in quinquaginta funda ,maris angulum ad Et — *plagâ occidentale, tentoria
12 וְלִפְאַת־יָם קְלָעִים חֲמִשִּׁים בָּאַמָּה עַמּוּדֵיהֶם
.argento earum cinctura & ,columnaru vncini ,decem eorum bases & ,decem — *cubitorum †fila eas cingentia ex
עֲשָׂרָה וְאַדְנֵיהֶם עֲשָׂרָה וָוֵי הָעַמּוּדִים וַחֲשׁוּקֵיהֶם כָּסֶף׃
. cubitorum quinquaginta ,Ortum ad Orientis angulum ad Et
13 וְלִפְאַת קֵדְמָה מִזְרָחָה חֲמִשִּׁים אַמָּה׃ — †plagam Tentoria †in latere: ‡eorum ‡latus
,tres earum columnæ :scapulam ad cubitorum quindecim Funda
14 קְלָעִים חֲמֵשׁ־עֶשְׂרֵה אַמָּה אֶל־הַכָּתֵף עַמּוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
portâ ad ;inde & hinc secundum humeri ad Et . tres eorum bases &
15 וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה׃ † וְלַכָּתֵף הַשֵּׁנִית מִזֶּה וּמִזֶּה לְשַׁעַר — שָׁנָה
,tres earum columnæ :cubitorum quindecim fundæ atrij — *tentoria *eorum eorum
הֶחָצֵר קְלָעִים חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה עַמּוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
. retorta bysso circum atrij funde Omnes . tres earum bases & — †Omnia tentoria columnarum ex ‡fila eas cingentia ex tecta fuerunt
16 וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה׃ † כָּל־קַלְעֵי הֶחָצֵר סָבִיב שֵׁשׁ מָשְׁזָר׃
earu cinctura & ,columnarum vncini ,ære columnis bases Et
17 וְהָאֲדָנִים לָעַמֻּדִים נְחֹשֶׁת וָוֵי הָעַמּוּדִים וַחֲשׁוּקֵיהֶם
omnes ,argento cinctæ ipsæ & ,argento earu capita tectum & ,argento
כֶּסֶף וְצִפּוּי רָאשֵׁיהֶם כָּסֶף וְהֵם מְחֻשָּׁקִים כֶּסֶף כֹּל — צָפָה
,hyacintho ,recamatis* opere atrij portæ tentorium Et .atrij columnæ — aulæum *phrygionis ex
18 עַמֻּדֵי הֶחָצֵר׃ † וּמָסַךְ שַׁעַר הֶחָצֵר מַעֲשֵׂה רֹקֵם תְּכֵלֶת — סָכַךְ
cubiti viginti Et .retorta bysso & ,cocci vermiculo & ,purpura & — †cubitorum erat altitudo ‡contra tentoria eorum
וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר וְעֶשְׂרִים אַמָּה
fundarum regione e cubitorum quinque latitudine in statura & ,longitudo
אֹרֶךְ וְקוֹמָה בְרֹחַב חָמֵשׁ אַמּוֹת לְעֻמַּת קַלְעֵי — אַמָּה
:ære quatuor eorum bases & ,quatuor earum columnæ Et .atrij — *ex
19 הֶחָצֵר׃ † וְעַמֻּדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְאַדְנֵיהֶם אַרְבָּעָה נְחֹשֶׁת — †tecta sunt ‡fila eas cingentia
.argento earum cinctura & ,earum capita tecta Et .argento earu vncini
וָוֵיהֶם כֶּסֶף וְצִפּוּי רָאשֵׁיהֶם וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף׃ — *tabernaculi, & atrij in circuitu erant ex ære.
. æris circum atrio & ,tabernaculo claui omnes Et
20 וְכָל־הַיְתֵדֹת לַמִּשְׁכָּן וְלֶחָצֵר סָבִיב נְחֹשֶׁת׃
fuit visitatum quia ,testimonij tabernaculi tabernaculi visitata Ista — *Isti sunt numeri terum *numerata sunt omnia ad iussum Mosch, in ministerium
21 אֵלֶּה פְקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת אֲשֶׁר פֻּקַּד
Aharon filij Ithamar manu in ,Leuitarum seruitium Mosis os super
עַל־פִּי מֹשֶׁה עֲבֹדַת הַלְוִיִּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן
,Iehudah tribui Chur filij Vri filius Besalel Et .sacerdotis
22 הַכֹּהֵן׃ † וּבְצַלְאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חוּר לְמַטֵּה יְהוּדָה
eo cum Et .Mosch DOMINVS præcepit quæ omnia fecit
23 עָשָׂה אֵת כָּל־אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ † וְאִתּוֹ — עוּר לְוָה ‡e tribu
recamans & cogitans & ,artifex ,Dan tribui* Achisamach filius Aholiab
אָהֳלִיאָב בֶּן־אֲחִיסָמָךְ לְמַטֵּה־דָן חָרָשׁ וְחֹשֵׁב וְרֹקֵם — נָטָה *e tribu †plumarius & phrygio,
Omne .bysso & ,cocci vermiculo in & ,purpura in & ,hyacintho in
24 בַּתְּכֵלֶת וּבָאַרְגָּמָן וּבְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבַשֵּׁשׁ׃ † כָּל־
aurum fuit & :sanctitatis opere omni in opus ad factum aurum — עָשָׂה הָיָה
הַזָּהָב הֶעָשׂוּי לַמְּלָאכָה בְּכֹל מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ וַיְהִי זְהַב — *oblationis *talentorum †feclorum,
fecli triginta & ,leptingentoru & ,talenti viginti & nouem eleuationis
הַתְּנוּפָה תֵּשַׁע וְעֶשְׂרִים כִּכָּר וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים שֶׁקֶל
,mille & ,taleta centu synagogæ visitatorum argentu Et .sanctitatis feclo in — מֵאָה יָעַד *secundum feclum sanctuarij. †numeratorû ‡Semissis
25 בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ׃ † וְכֶסֶף פְּקוּדֵי הָעֵדָה מְאַת כִּכָּר וְאֶלֶף
.sanctitatis feclo in ,fecli septuaginta & quinque & ,leptingenti &
וּשְׁבַע מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ׃
transeunti omni ,sanctitatis feclo in ,fecli dimidium ,capiti Bekagh
26 בֶּקַע לַגֻּלְגֹּלֶת מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְכֹל הָעֹבֵר — חָצָה †ad numeratos, à viginti fuerunt
,millibus sexcentis ,supra & ,annorum viginti filio à ,visitatos super
עַל־הַפְּקֻדִים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף
talenta centum fuit Et .quinquaginta & ,quingentis & ,millibus tribus &
27 וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים׃ † וַיְהִי מְאַת כִּכַּר
centum ,veli bases & ,sanctitatis bases fundendum ad argenti
הַכֶּסֶף לָצֶקֶת אֵת אַדְנֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֵת אַדְנֵי הַפָּרֹכֶת מְאַת — יָצַק †pro *ex
,septin & ,mille Et . basi Talentum ,talentis centum ,bases
28 אֲדָנִים לִמְאַת הַכִּכָּר כִּכָּר לָאָדֶן׃ † וְאֶת־הָאֶלֶף וּשְׁבַע
texit & ,columnis vncinos fecit septuaginta & ,quinque & ,gentis
הַמֵּאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עָשָׂה וָוִים לָעַמּוּדִים וְצִפָּה — וָו
septuaginta eleuationis æs Et .eas cinxit & ,ipsarum capita — oblationis
29 רָאשֵׁיהֶם וְחִשַּׁק אֹתָם׃ † וּנְחֹשֶׁת הַתְּנוּפָה שִׁבְעִים — נוּף

bases sedecim ,argenteæ earum bases &, tabulæ octo fuerunt Et
30 וְהָיוּ שְׁמֹנָה קְרָשִׁים וְאַדְנֵיהֶם כֶּסֶף שִׁשָּׁה עָשָׂר אֲדָנִים
vectes fecit Et . vna tabula sub bases duæ bases duæ
שְׁנֵי אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד׃ 31 וַיַּעַשׂ בְּרִיחֵי
. vnius tabernaculi costæ tabulis quinque ,Sittim ligni
עֲצֵי שִׁטִּים חֲמִשָּׁה לְקַרְשֵׁי צֶלַע־הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָת׃
quinque Et . secundæ tabernaculi costæ tabulis vectes quinque Et
32 וַחֲמִשָּׁה בְרִיחִם לְקַרְשֵׁי צֶלַע־הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית וַחֲמִשָּׁה
fecit Et . mare ad lateribus in tabernaculi tabulis vectes
בְרִיחִם לְקַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן לַיַּרְכָתַיִם יָמָּה׃ 33 וַיַּעַשׂ אֶת־
ad extremo ab ,tabularum medio in penetrandum ad medium vectem
הַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן לִבְרֹחַ בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִן־הַקָּצֶה אֶל־
,auro fecit earum anulos &,auro texit tabulas Et . extremum
הַקָּצֶה׃ 34 וְאֶת־הַקְּרָשִׁים צִפָּה זָהָב וְאֶת־טַבְּעֹתָם עָשָׂה זָהָב
velum fecit Et . auro vectes texit &: vectibus domos
בָּתִּים לַבְּרִיחִם וַיְצַף אֶת־הַבְּרִיחִם זָהָב׃ 35 וַיַּעַשׂ אֶת־הַפָּרֹכֶת
cogitatis opere :retorta bysso &, cocci vermiculo &, purpura &, hyacintho
תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב
,Sittim columnas quatuor ei fecit Et . Cherubim illud fecit
36 עָשָׂה אֹתָהּ כְּרֻבִים׃ וַיַּעַשׂ לָהּ אַרְבָּעָה עַמּוּדֵי שִׁטִּים
.argenti bases quatuor eis fudit Et . aurei earũ capitella ,auro eas texit &
וַיְצַפֵּם זָהָב וָוֵיהֶם זָהָב וַיִּצֹק לָהֶם אַרְבָּעָה אַדְנֵי־כָסֶף׃
&, purpura &, hyacintho tabernaculi ostiũ ad tectum fecit Et
37 וַיַּעַשׂ מָסָךְ לְפֶתַח הָאֹהֶל תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת
,quinq; eius columnas Et . recamantis opere ,retorta bysso &, cocci
38 שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר מַעֲשֵׂה רֹקֵם׃ וְאֶת־עַמּוּדָיו חֲמִשָּׁה
earũ bases &,auro earũ cincturæ &: earum capita texit &, earũ vncinos
וְאֶת־וָוֵיהֶם וְצִפָּה רָאשֵׁיהֶם וַחֲשֻׁקֵיהֶם זָהָב וְאַדְנֵיהֶם
. æreæ quinque
חֲמִשָּׁה נְחֹשֶׁת׃

CAP. XXXVII. לז

,duorum cubitorũ :Sittim lignis arcam Besalel fecit Et
1 וַיַּעַשׂ בְּצַלְאֵל אֶת־הָאָרֹן עֲצֵי שִׁטִּים אַמָּתַיִם
,cubiti &, eius latitudo dimidij &, cubiti &, eius longitudo dimidij &
וָחֵצִי אָרְכּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבּוֹ וְאַמָּה
textra ab &, domo à mundo auro eam texit Et . eius statura dimidij &
2 וָחֵצִי קֹמָתוֹ׃ וַיְצַפֵּהוּ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ
,auri anulos quatuor illi fudit Et . circum auri coronam ei fecit &
3 וַיַּעַשׂ לוֹ זֵר זָהָב סָבִיב׃ וַיִּצֹק לוֹ אַרְבַּע טַבְּעֹת זָהָב
duos &, vna eius costa super anulos duos &, eius angulis quatuor super
עַל אַרְבַּע פַּעֲמֹתָיו וּשְׁתֵּי טַבָּעֹת עַל־צַלְעוֹ הָאֶחָת וּשְׁתֵּי
,Sittim lignorum vectes fecit Et . secundo ipsius latere super anulos
4 טַבָּעֹת עַל־צַלְעוֹ הַשֵּׁנִית׃ וַיַּעַשׂ בַּדֵּי עֲצֵי שִׁטִּים
costas super anulos in vectes introduxit Et . auro eos texit &
5 וַיְצַף אֹתָם זָהָב׃ וַיָּבֵא אֶת־הַבַּדִּים בַּטַּבָּעֹת עַל צַלְעֹת
:mũdo auro propitiatoriũ fecit Et . arcam portandum ad ,arcæ
6 הָאָרֹן לָשֵׂאת אֶת־הָאָרֹן׃ וַיַּעַשׂ כַּפֹּרֶת זָהָב טָהוֹר
.ei latitudo dimidij &, cubiti &, ei lõgitudo dimidij &, cubitorũ duorũ
אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכָּהּ וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבָּהּ׃
extremitatib duab à eos fecit ductiles :auro Cherubim duos fecit Et
7 וַיַּעַשׂ שְׁנֵי כְרֻבִים זָהָב מִקְשָׁה עָשָׂה אֹתָם מִשְּׁנֵי קְצוֹת
vnum Cherub &, hinc extremo ab vnum Cherub . propitiatorij
8 הַכַּפֹּרֶת׃ כְּרוּב־אֶחָד מִקָּצָה מִזֶּה וּכְרוּב־אֶחָד
duabus à Cherubim fecit ,propiciatorio à ,inde extremo ab
מִקָּצָה מִזֶּה מִן־הַכַּפֹּרֶת עָשָׂה אֶת־הַכְּרֻבִים מִשְּׁנֵי
,supernè alas extendentes Cherubim erant Et . eius extremitatibus
9 קְצוֹתָו׃ וַיִּהְיוּ הַכְּרֻבִים פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם לְמַעְלָה
. suũ fratrẽ ad vir eorum facies &, propiciatoriũ super suis alis in tegentes
סֹכְכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל־הַכַּפֹּרֶת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו
lignis mensam fecit Et . Cherubim facies erant propitiatoriũ Ad
10 אֶל־הַכַּפֹּרֶת הָיוּ פְּנֵי הַכְּרֻבִים׃ וַיַּעַשׂ אֶת־הַשֻּׁלְחָן עֲצֵי
cubiti &, eius latitudo cubiti &, eius lõgitudo duorũ cubitorũ :Sittim
שִׁטִּים אַמָּתַיִם אָרְכּוֹ וְאַמָּה רָחְבּוֹ וְאַמָּה
aureã coronã ei fecit &, mũdo auro eam texit Et . eius statura dimidij &
11 וָחֵצִי קֹמָתוֹ׃ וַיְצַף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר וַיַּעַשׂ לוֹ זֵר זָהָב
auri coronã fecit &, circum palmi clausuram ei fecit Et . circum
12 סָבִיב׃ וַיַּעַשׂ לוֹ מִסְגֶּרֶת טֹפַח סָבִיב וַיַּעַשׂ זֵר־זָהָב
dedit &, auri anulos quatuor ei fudit Et . circum ipsius clausuræ
13 לְמִסְגַּרְתּוֹ סָבִיב׃ וַיִּצֹק לוֹ אַרְבַּע טַבְּעֹת זָהָב וַיִּתֵּן אֶת־
regione E . eius pedibus quatuor qui ,angulis quatuor super anulos
14 הַטַּבָּעֹת עַל אַרְבַּע הַפֵּאֹת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע רַגְלָיו׃ לְעֻמַּת
.mensam portandum ad vectibus domus ,anuli erant clausuræ
הַמִּסְגֶּרֶת הָיוּ הַטַּבָּעֹת בָּתִּים לַבַּדִּים לָשֵׂאת אֶת־הַשֻּׁלְחָן׃
portandũ ad ,auro eos texit &: Sittim lignis vectes fecit Et
15 וַיַּעַשׂ אֶת־הַבַּדִּים עֲצֵי שִׁטִּים וַיְצַף אֹתָם זָהָב לָשֵׂאת

erant ,mensam super quæ vasa fecit Et .mensam
16 אֶת־הַשֻּׁלְחָן׃ וַיַּעַשׂ אֶת־הַכֵּלִים אֲשֶׁר עַל־הַשֻּׁלְחָן אֶת־
medios calamos &, eius cyathos &, eius cochlearia &, eius scutellas
קְעָרֹתָיו וְאֶת־כַּפֹּתָיו וְאֵת מְנַקִּיֹּתָיו וְאֶת־הַקְּשָׂוֹת
candelabrum fecit Et . mundo auro eis in libabitur quibus
17 אֲשֶׁר יֻסַּךְ בָּהֵן זָהָב טָהוֹר׃ וַיַּעַשׂ אֶת־הַמְּנֹרָה
,eius calamus &, ei Hastile .candelabrum fecit ductile .puro auro
זָהָב טָהוֹר מִקְשָׁה עָשָׂה אֶת־הַמְּנֹרָה יְרֵכָהּ וְקָנָהּ
calami sex Et .fuerunt ipso ex ,eius flores &, eius poma ,eius calices
18 גְּבִיעֶיהָ כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמֶּנָּה הָיוּ׃ וְשִׁשָּׁה קָנִים
vno ipsius latere ex candelabri calami Tres .eius lateribus è egredientes
יֹצְאִים מִצִּדֶּיהָ שְׁלֹשָׁה קְנֵי מְנֹרָה מִצִּדָּהּ הָאֶחָד
scyphi Tres .secundo eius latere ex candelabri calami tres &
19 וּשְׁלֹשָׁה קְנֵי מְנֹרָה מִצִּדָּהּ הַשֵּׁנִי׃ שְׁלֹשָׁה גְבִעִים
scyphi tres &, flos &, pomum ,vno calamo in amygdalati
מְשֻׁקָּדִים בַּקָּנֶה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וָפֶרַח וּשְׁלֹשָׁה גְבִעִים
calamis sex sic .flos &, pomum ,vno calamo in amygdalati
מְשֻׁקָּדִים בְּקָנֶה אֶחָד כַּפְתֹּר וָפָרַח כֵּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים
scyphi quatuor candelabro in Et .candelabro è egredientibus
20 הַיֹּצְאִים מִן־הַמְּנֹרָה׃ וּבַמְּנֹרָה אַרְבָּעָה גְבִעִים
calamis duobus sub pomum Et .eius flores &, eius poma ,amygdalati
21 מְשֻׁקָּדִים כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ׃ וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים
duobus sub sphærula &, ipso ex ,calamis duobus sub pomum &, ipso ex
מִמֶּנָּה וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וְכַפְתֹּר תַּחַת־שְׁנֵי
.ipso ex egredientibus calamis sex :ipso ex calamis
הַקָּנִים מִמֶּנָּה לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִמֶּנָּה׃
,ductile illud Totum .fuerũt ipso ex ,eorũ calami &, eorum Poma
22 כַּפְתֹּרֵיהֶם וּקְנֹתָם מִמֶּנָּה הָיוּ כֻּלָּהּ מִקְשָׁה
,eius forcipes &, septem eius lucernas fecit Et . puro auro vnum
23 אַחַת זָהָב טָהוֹר׃ וַיַּעַשׂ אֶת־נֵרֹתֶיהָ שִׁבְעָה וּמַלְקָחֶיהָ
,ipsum fecit puri auri Talento . puro auro eius receptacula &
24 וּמַחְתֹּתֶיהָ זָהָב טָהוֹר׃ כִּכַּר זָהָב טָהוֹר עָשָׂה אֹתָהּ
:Sittim lignis suffimenti altare fecit Et . eius vasa omnia &
25 וְאֵת כָּל־כֵּלֶיהָ׃ וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת עֲצֵי שִׁטִּים
cubiti duo &, quadrata ,eius latitudo cubitus &, ei longitudo cubitus
אַמָּה אָרְכּוֹ וְאַמָּה רָחְבּוֹ רָבוּעַ וְאַמָּתַיִם
,puro auro illud texit Et .eius cornua fuerũt ipso Ex .eius statura
26 קֹמָתוֹ מִמֶּנּוּ הָיוּ קַרְנֹתָיו׃ וַיְצַף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת־
coronam ei fecit Et .eius cornua &, circum eius parietes &, eius tectum
גַּגּוֹ וְאֶת־קִירֹתָיו סָבִיב וְאֶת־קַרְנֹתָיו וַיַּעַשׂ לוֹ זֵר
super ei coronã desubter ei fecit auri anulos duos Et . circum auri
27 זָהָב סָבִיב׃ וּשְׁתֵּי טַבְּעֹת זָהָב עָשָׂה־לוֹ מִתַּחַת לְזֵרוֹ עַל
portandũ ad vectibus domos in ,eius lateribus duobus super eius costis duabus
שְׁתֵּי צַלְעֹתָיו עַל שְׁנֵי צִדָּיו לְבָתִּים לְבַדִּים לָשֵׂאת
.auro eos texit &,Sittim lignis vectes fecit Et .eis in illud
28 אֹתוֹ בָּהֶם׃ וַיַּעַשׂ אֶת־הַבַּדִּים עֲצֵי שִׁטִּים וַיְצַף אֹתָם זָהָב׃
aromatum suffimentũ &, sanctificationẽ, vnctionis oleum fecit Et
29 וַיַּעַשׂ אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה קֹדֶשׁ וְאֶת־קְטֹרֶת הַסַּמִּים
. pigmentarij opere ,purum
טָהוֹר מַעֲשֵׂה רֹקֵחַ׃

CAP. XXXVIII. לח

cubitorum Quinq; .Sittim lignis holocausti altare fecit Et
1 וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה עֲצֵי שִׁטִּים חָמֵשׁ אַמּוֹת
trium &, quadrata ,eius latitudo cubitorum quinque &, ipsius lõgitudo
אָרְכּוֹ וְחָמֵשׁ־אַמּוֹת רָחְבּוֹ רָבוּעַ וְשָׁלֹשׁ
:eius angulis quatuor super eius cornua fecit Et . eius statura cubitorum
2 אַמּוֹת קֹמָתוֹ׃ וַיַּעַשׂ קַרְנֹתָיו עַל אַרְבַּע פִּנֹּתָיו
omnia fecit Et . ære illud texit &:eius cornua erant ipso ex
3 מִמֶּנּוּ הָיוּ קַרְנֹתָיו וַיְצַף אֹתוֹ נְחֹשֶׁת׃ וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־
sparsorias pelues & ,scopas & ,lebetes ,altaris vasa
כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ אֶת־הַסִּירֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקֹת אֶת־
fecit Et ære fecit eius vasa omnia :receptacula & ,tridentes
4 הַמִּזְלָגֹת וְאֶת־הַמַּחְתֹּת כָּל־כֵּלָיו עָשָׂה נְחֹשֶׁת׃ וַיַּעַשׂ
infra ab eius ambitum subter ,æris retis opere cribrum altari
לַמִּזְבֵּחַ מִכְבָּר מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת נְחֹשֶׁת תַּחַת כַּרְכֻּבּוֹ מִלְּמַטָּה
extremitatibus quatuor in anulos quatuor fudit Et .eius medium ad vsq;
5 עַד־חֶצְיוֹ׃ וַיִּצֹק אַרְבַּע טַבָּעֹת בְּאַרְבַּע הַקְּצָוֹת
lignis vectes fecit Et . vectibus domos ,æris cribro
6 לְמִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת בָּתִּים לַבַּדִּים׃ וַיַּעַשׂ אֶת־הַבַּדִּים עֲצֵי
anulos in vectes introduxit Et . ære eos texit & ,Sittim
7 שִׁטִּים וַיְצַף אֹתָם נְחֹשֶׁת׃ וַיָּבֵא אֶת־הַבַּדִּים בַּטַּבָּעֹת
fecit tabularũ Vacuum . eis in ipsum portandũ ad , altaris costis super
עַל צַלְעֹת הַמִּזְבֵּחַ לָשֵׂאת אֹתוֹ בָּהֶם נְבוּב לֻחֹת עָשָׂה
æneam, ex speculis in :æris eius basim & ,æris concham fecit Et .illud
8 אֹתוֹ׃ וַיַּעַשׂ אֵת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כַּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמַרְאֹת

omnis fecerunt Et .superabundandū & ,illam faciendū ad .functionem
8 הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר׃ וַיַּעֲשׂוּ כָל־
,cortinas decem ,tabernaculum .functionem faciētibus in ,corde sapiens
חֲכַם־לֵב בְּעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה אֶת־הַמִּשְׁכָּן עֶשֶׂר יְרִיעֹת
:Cherubim ,cocci vermiculo & ,purpura & ,hyacintho & ,retorta bysso
שֵׁשׁ מָשְׁזָר וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי כְּרֻבִים
octo ,vnius cortinæ Longitudo . eas fecit cogitantis opere
9 מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב עָשָׂה אֹתָם׃ אֹרֶךְ הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁמֹנֶה
.vnius cortinæ ,cubito in quatuor latitudo & ,cubito in viginti &
וְעֶשְׂרִים בָּאַמָּה וְרֹחַב אַרְבַּע בָּאַמָּה הַיְרִיעָה הָאֶחָת
cortinas quinque coniunxit Et . cortinis omnibus vna Mensura
10 מִדָּה אַחַת לְכָל־הַיְרִיעֹת׃ וַיְחַבֵּר אֶת־חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת
.vnam ad vnam coniunxit cortinas quinq; & ,vnam ad vnam
אַחַת אֶל־אֶחָת וְחָמֵשׁ יְרִיעֹת חִבַּר אַחַת אֶל־אֶחָת׃
,vnius cortinæ labio super hyacinthi laqueolos fecit Et
11 וַיַּעַשׂ לֻלְאֹת תְּכֵלֶת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת
,extremæ cortinæ labio in fecit sic :coiunctione in extremitate ab
מִקָּצָה בַּמַּחְבָּרֶת כֵּן עָשָׂה בִּשְׂפַת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה
cortina in fecit laqueolos Quinquaginta .secundæ coniunctione in
12 בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית׃ חֲמִשִּׁים לֻלָאֹת עָשָׂה בַּיְרִיעָה
quæ cortinæ extremo in fecit laqueolos quinquaginta & ,vna
הָאֶחָת וַחֲמִשִּׁים לֻלָאֹת עָשָׂה בִּקְצֵה הַיְרִיעָה אֲשֶׁר
.vnum ad vnui laqueoli oppositi :secūdæ coiunctione in
בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית מַקְבִּילֹת הַלֻּלָאֹת אַחַת אֶל־אֶחָת׃
cortinas coniunxit & ,auri vncinos quinquaginta fecit Et
13 וַיַּעַשׂ חֲמִשִּׁים קַרְסֵי זָהָב וַיְחַבֵּר אֶת־הַיְרִיעֹת
fecit Et .vnum tabernaculū fuit & ,vncinis in vnam ad vnam
14 אַחַת אֶל־אַחַת בַּקְּרָסִים וַיְהִי הַמִּשְׁכָּן אֶחָד׃ וַיַּעַשׂ
cortinas vndecim :tabernaculum super tentorio caprarum
יְרִיעֹת עִזִּים לְאֹהֶל עַל־הַמִּשְׁכָּן עַשְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת
,cubito in triginta vnius cortinæ Longitudo . eas fecit
15 עָשָׂה אֹתָם׃ אֹרֶךְ הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה
vna Mensura .vnius cortinæ latitudo cubitorum quatuor &
וְאַרְבַּע אַמּוֹת רֹחַב הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אַחַת
,seorsum cortinas quinque coniunxit Et . cortinis vndecim
16 לְעַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת׃ וַיְחַבֵּר אֶת־חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד
super quinquaginta laqueolos fecit Et .seorsum cortinas sex &
17 וְאֶת־שֵׁשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד׃ וַיַּעַשׂ לֻלָאֹת חֲמִשִּׁים עַל
fecit laqueolos quinquaginta & :coiūctione in extremæ cortinæ labio
שְׂפַת הַיְרִיעָה הַקִּיצֹנָה בַּמַּחְבָּרֶת וַחֲמִשִּׁים לֻלָאֹת עָשָׂה
æris vncinos fecit Et .secundæ coniungentis cortinæ labio super
18 עַל־שְׂפַת הַיְרִיעָה הַחֹבֶרֶת הַשֵּׁנִית׃ וַיַּעַשׂ קַרְסֵי נְחֹשֶׁת
.vnum existendum ad ,tentorium coniungendum ad ,quinquaginta
חֲמִשִּׁים לְחַבֵּר אֶת־הָאֹהֶל לִהְיֹת אֶחָד׃
operimētū & ,rubricatis arietum pellibus tentorio operimentū fecit Et
19 וַיַּעַשׂ מִכְסֶה לָאֹהֶל עֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וּמִכְסֵה
tabernaculo tabulas fecit Et . desuper taxorum pellibus
20 עֹרֹת תְּחָשִׁים מִלְמָעְלָה׃ וַיַּעַשׂ אֶת־הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן
,tabulæ longitudo cubitorum Decem .stantes Sittim lignis
21 עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים׃ עֶשֶׂר אַמֹּת אֹרֶךְ הַקָּרֶשׁ
Duæ .vnius tabulæ latitudo cubiti dimidij & ,cubiti &
22 וְאַמָּה וַחֲצִי הָאַמָּה רֹחַב הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד׃ שְׁתֵּי
omnibus fecit sic :vnam ad vna incastrata vni tabulæ manus
יָדֹת לַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד מְשֻׁלָּבֹת אַחַת אֶל־אֶחָת כֵּן עָשָׂה לְכֹל
viginti ,tabernaculo tabulas fecit Et .tabernaculi tabulis
23 קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן׃ וַיַּעַשׂ אֶת־הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֶשְׂרִים
bases quadraginta Et .austrum ad meridiei angulum ad tabulas
24 קְרָשִׁים לִפְאַת נֶגֶב תֵּימָנָה׃ וְאַרְבָּעִים אַדְנֵי־
tabula sub bases Duas .tabulis viginti sub fecit argenti
כֶסֶף עָשָׂה תַּחַת עֶשְׂרִים הַקְּרָשִׁים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ
,vna tabula sub bases duas & ,eius manibus duabus vna
הָאֶחָד לִשְׁתֵּי יְדֹתָיו וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד
:aquilonis angulum ad ,secundæ tabernaculi costæ Et .eius manibus duabus
25 לִשְׁתֵּי יְדֹתָיו׃ וּלְצֶלַע הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית לִפְאַת צָפוֹן
duas ,argenteas earū bases quadraginta Et .tabulas viginti fecit
26 עָשָׂה עֶשְׂרִים קְרָשִׁים׃ וְאַרְבָּעִים אַדְנֵיהֶם כָּסֶף שְׁנֵי
.vna tabula sub bases duas & ,vna tabula sub bases
אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד׃
.tabulas sex fecit ,mare ad tabernaculi lateribus Et
27 וּלְיַרְכְּתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָּה עָשָׂה שִׁשָּׁה קְרָשִׁים׃
.lateribus in tabernaculi costis fecit tabulas duas Et
28 וּשְׁנֵי קְרָשִׁים עָשָׂה לִמְקֻצְעֹת הַמִּשְׁכָּן בַּיַּרְכָתָיִם׃
.eius caput ad cōsummata erunt pariter & ,infra ab geminatæ fuerunt Et
29 וְהָיוּ תוֹאֲמִם מִלְּמַטָּה וְיַחְדָּו יִהְיוּ תַמִּים אֶל־רֹאשׁוֹ
.angulis duobus ipsis ambabus fecit sic :vnum anulum ad
אֶל־הַטַּבַּעַת הָאֶחָת כֵּן עָשָׂה לִשְׁנֵיהֶם לִשְׁנֵי הַמִּקְצֹעֹת׃

Marginalia (left): illud; יֹתֵר; opus, cum opus, עֹשֶׂה; שֵׁשׁ phrygionis, cubitorum; erat; alteram ad alteram; in ora שָׂפָה; a latere קָצָה; שָׁנָה; est erant alter ad alterum; alteram ad alteram cū; e caprarum pilis tecto; cubitorum; erat אַמָּה; in ora עָשָׂה; שָׂפָה in ora; in coniunctione; tectum, vt esset vnum; הָיָה; עוֹר; superne; שׁוּט; אַמָּה; שְׁתַּיִם; חָצָה; שָׁנָה; incastraturæ erant; commissæ altera ad alteram; latus פְּאַת יָמִין; pro incastraturis; pro incastraturis; in latere secundo, in latere aquilonari altera; in ad occidentem; in angulis inferne; fuerunt geminatæ; תָּמַם in; שָׁנָה

,Sittim ligna eo cum est inuentum quo omnis Et .DOMINI eleuatione
תְּרוּמַת יְהוָה וְכֹל אֲשֶׁר נִמְצָא אִתּוֹ עֲצֵי שִׁטִּים
,corde sapiēs mulier Omnisque .adduxerunt seruitij functionem omnem ad
25 לְכָל־מְלֶאכֶת הָעֲבֹדָה הֵבִיאוּ׃ וְכָל־אִשָּׁה חַכְמַת־לֵב
& ,hyacinthum ,netum attulerunt & ,neuerunt suis manibus in
בְּיָדֶיהָ טָווּ וַיָּבִיאוּ מַטְוֶה אֶת־הַתְּכֵלֶת וְאֶת־
mulieres omnes Et . byssum & ,cocci vermiculum ,purpuram
26 הָאַרְגָּמָן אֶת־תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַשֵּׁשׁ׃ וְכָל־הַנָּשִׁים
. capras neuerunt ,sapientia in eas earum cor extulit quas
אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אֹתָנָה בְּחָכְמָה טָווּ אֶת־הָעִזִּים׃
plenitudinum lapides & ,onychis lapides attulerunt Prælati Et
27 וְהַנְּשִׂאִם הֵבִיאוּ אֵת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֵת אַבְנֵי הַמִּלֻּאִים
,luminari oleum & ,aroma Et . pectorali & ,superhumerali
28 לָאֵפוֹד וְלַחֹשֶׁן׃ וְאֶת־הַבֹּשֶׂם וְאֶת־הַשָּׁמֶן לְמָאוֹר
mulier & ,vir Omnis . aromatum suffimento & ,vnctionis oleo &
29 וּלְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים׃ כָּל־אִישׁ וְאִשָּׁה
opus omne ad afferendū ad ,eos ipsorum cor fecerat spōtaneos quos
אֲשֶׁר נָדַב לִבָּם אֹתָם לְהָבִיא לְכָל־הַמְּלָאכָה
filij attulerūt .Mosch manu in faciendū ad .DOMINVS præcepit quod
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת בְּיַד־מֹשֶׁה הֵבִיאוּ בְנֵי־
:Israel filios ad Moseh dixit Et .DOMINO deuotionem Israel
30 יִשְׂרָאֵל נְדָבָה לַיהוָה׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
,Chur filij ,Vri filium Besalel ,nomine in DOMINVS vocauit ,Videte
רְאוּ קָרָא יְהוָה בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חוּר
,sapientia in Dei spiritus eum repleuit Et . Iehudah tribui
31 לְמַטֵּה יְהוּדָה׃ וַיְמַלֵּא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחָכְמָה
cogitandū ad Et .opere omni in & ,scientia in & ,intelligentia in
32 בִּתְבוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל־מְלָאכָה׃ וְלַחְשֹׁב
. ære in & ,argento in & ,auro in faciendum ad ,cogitationes
מַחֲשָׁבֹת לַעֲשֹׂת בַּזָּהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחֹשֶׁת׃
omni in faciendū ad ,ligni artificio in & ;cōplendū ad lapidis artificio in Et
33 וּבַחֲרֹשֶׁת אֶבֶן לְמַלֹּאת וּבַחֲרֹשֶׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל־
,ipsum ipsius corde in dedit docendum ad Et . cogitationis opere
34 מְלֶאכֶת מַחֲשָׁבֶת׃ וּלְהוֹרֹת נָתַן בְּלִבּוֹ הוּא
sapientia eos Repleuit . Dan tribui Achisamach filiu Aholiab &
35 וְאָהֳלִיאָב בֶּן־אֲחִיסָמָךְ לְמַטֵּה־דָן׃ מִלֵּא אֹתָם חָכְמַת־
,hyacintho i recamātis & ,cogitātis & ,fabri functionē omnē faciendū ad ,cordis
לֵב לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלֶאכֶת חָרָשׁ וְחֹשֵׁב וְרֹקֵם בַּתְּכֵלֶת
omnem faciētes ,texentis & ,bysso in & ,cocci vermiculo in ,purpura in &
וּבָאַרְגָּמָן בְּתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבַשֵּׁשׁ וְאֹרֵג עֹשֵׂי כָּל־
.cogitationes cogitantes & ,functionem
מְלָאכָה וְחֹשְׁבֵי מַחֲשָׁבֹת׃

Marginalia (right): cum quo inuenta sunt omne opus ministerij attulerunt. טָוָה; quas eleuauit cor caprarum pilos. Principes; pro; vt faceret per manum עָשָׂה בּוֹא; oblationem spontaneam בְּנֵה רָאָה; e tribu נָטָה; בִּין יָדַע; לְאַךְ עָשָׂה; arte lapidaria; arte lignaria; יָרָה; e tribu; omne opus fabrile, & phrygionicum, & acupictoriū textorio, omne opus עָשָׂה

CAP. XXXVI. לו

quibus ,corde sapiens vir omnis & ,Aholiab & ,Besalel fecit Et
1 וְעָשָׂה בְצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב וְכֹל אִישׁ חֲכַם־לֵב אֲשֶׁר
faciendū ad ,sciendū ad ,ipsis in intelligentiā & sapientiā DOMINVS dedit
נָתַן יְהוָה חָכְמָה וּתְבוּנָה בָּהֵמָּה לָדַעַת לַעֲשֹׂת
.DOMINVS præcepit quibus omnibus ,sanctitatis seruitij functionem omnem
אֶת־כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה׃
virum omnē ad & ,Aholiab ad & ,Besalel ad Mosch clamauit Et
2 וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־בְּצַלְאֵל וְאֶל־אָהֳלִיאָב וְאֶל כָּל־אִישׁ
oēm ,eius corde in sapiētiam DOMINVS dedit cui ,corde sapientem
חֲכַם־לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חָכְמָה בְּלִבּוֹ כֹּל
faciendū ad functionem ad appropinquandū ad ,eius cor eum extulit quem
אֲשֶׁר נְשָׂאוֹ לִבּוֹ לְקָרְבָה אֶל־הַמְּלָאכָה לַעֲשֹׂת
quam eleuationem omnem Mosch facie à tulerunt Et .illam
3 אֹתָהּ׃ וַיִּקְחוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֵת כָּל־הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר
faciendū ad ,sanctitatis seruitij functionem ad ,Israel filij attulerant
הֵבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִמְלֶאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשֹׂת
.matutino in matutino in deuotionem adhuc eum ad attulerunt ipsi & ;illam
אֹתָהּ וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נְדָבָה בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר׃
:sanctitatis functionem omnem facientes ,sapientes omnes venerunt Et
4 וַיָּבֹאוּ כָּל־הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֵת כָּל־מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ
ad dixerunt Et . facientes ipsi quam sua functione à vir vir
5 אִישׁ־אִישׁ מִמְּלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־הֵמָּה עֹשִׂים׃ וַיֹּאמְרוּ אֶל־
,seruitij sufficientia præ offerendo populus Multiplicātes :dicendo Mosch
מֹשֶׁה לֵאמֹר מַרְבִּים הָעָם לְהָבִיא מִדֵּי הָעֲבֹדָה
.illam faciendum ad DOMINVS præcepit quam functionem ad
לַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשֹׂת אֹתָהּ׃
Vir :dicendo ,castrametatione in vocē fecerūt trāsire & ,Mosch præcepit Et
6 וַיְצַו מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בַּמַּחֲנֶה לֵאמֹר אִישׁ
est ,phibit Et .sanctitatis eleuationē ad functionem vltra faciant ne ,mulier &
וְאִשָּׁה אַל־יַעֲשׂוּ־עוֹד מְלָאכָה לִתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכָּלֵא
omnem ad eorum sufficientia erat functio Et .adducendo ab populus
7 הָעָם מֵהָבִיא׃ וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַיָּם לְכָל־

Marginalia (right): בִּין יָדַע; עָשָׂה; omne opus ministerij; secundum omnia quæ; vocauit; eleuauit; operi; illud. oblationem לָקַח; opus ministerij; illud; oblationem spōtaneā, singulo mane. omne opus; singulus ab opere suo, qđ faciebant. Multiplicāt vltra sufficientia ministerij, ad opus quod רָבָה דַּי; illud. castris, צָוָה; opus oblationē ne offerret. substantia erat eis sufficiēs ad omne

CAP. XXXV. לה

dixit & ,Israel filiorū synagogā omnem Mosch fecit congregare Et
1 ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר ועד
† sunt .ea faciendū ad DOMINVS præcepit quæ verba† Hæc : eos ad
אלהם אלה הדברים אשר צוה יהוה לעשת אתם: עשה
opus, vobis erit septima die in & ,functio fiet diebus Sex
2 ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם
sabbathum ,functionem* eo in faciens* Omnis .DOMINO cessationis quies ,sanctitas
*qui fecerit *opus
קדש שבת שבתון ליהוה כל העשה בו מלאכה מלאכה
die in ,vestris habitaculis omnibus in ignem accedetis Non . morietur
3 יומת: לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום לאך ישב
:dicendo ,Israel filiorum synagogā omnē ad Mosch dixit Et . cessationis†
† sabbathi.
4 השבת: ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל לאמר יעד
vobiscum*à Accipite :dicendo ,DOMINVS præcepit quod verbū†Hoc
*est ‖vobis oblationem
5 זה הדבר אשר צוה יהוה לאמר: קחו מאתכם
elevationem * eam afferet ,eius cor spontaneum* Omnis .DOMINO elevationem
תרומה ליהוה כל נדיב לבו יביאה את תרומת לקח
*cuius spontaneū est cor, *oblationem † caprarum pilos.
,purpuram & ,hyacinthū Et .æs & ,argentū & ,aurū ,DOMINI
6 יהוה זהב וכסף ונחשת: ותכלת וארגמן
tubricatas arietum pelles Et .capras† & ,byssum & ,cocci vermiculū &
7 ותולעת שני ושש ועזים: וערת אילם מאדמים שן עור
aromata & ,luminari oleum Et . Sittim ligna & ,taxorum pelles &
*pro
8 וערת תחשים ועצי שטים: ושמן למאור ובשמים
*pro onychinos,
lapides & ,onychis*lapides Et .aromatum suffimento & .vnctionis oleo*
9 לשמן המשחה ולקטרת הסמים: ואבני שהם ואבני
,vobis in corde sapiens omnis†Et .pectorali & ,superhumerali‡plenitudinū
‖pro †omnes sapientes
10 מלאים לאפוד ולחשן: וכל חכם לב בכם
,Tabernaculū .DOMINVS præcepit quæ omnia facient & ,venient
11 יבאו ויעשו את כל אשר צוה יהוה: את המשכן בוא
circulos ,eius tabulas & ,eius vncinos ,eius operimentū & ,eius tentoriū
את אהלו ואת מכסהו את קרסיו ואת קרשיו את כסה
בריחו & ,Arcam .eius bases ,eius columnas ,eius vectes
12 בריחו את עמדיו ואת אדניו: את הארן ואת
*propitiatorium * tentorij.
,Mensam ,tegminis* velum & ,operculum* ,eius vectes
13 בדיו את הכפרת ואת פרכת המסך: את השלחן
candelabrū Et .facierum panem & ,eius vasa omnia & ,eius vectes &
14 ואת בדיו ואת כל כליו ואת לחם הפנים: ואת מנרת סכך כלה
.luminaris oleum & ,eius lucernas & ,eius vasa & ,luminaris
המאור ואת כליה ואת נרתיה ואת שמן המאור: נור
& ,vnctionis oleum & ,eius vectes & ,suffimenti altare Et
15 ואת מזבח הקטרת ואת בדיו ואת שמן המשחה ואת
aulæum †pro
.tabernaculi ostio † ostij tegmen & ,aromatū suffimentum
קטרת הסמים ואת מסך הפתח לפתח המשכן:
æneum †erat
,ei† quod æris cribrum & ,holocausti Altare
16 את מזבח העלה ואת מכבר הנחשת אשר לו את
Cortinas Fundas .eius basin & ,concham ;eius vasa omnia & ,eius vectes
17 בדיו ואת כל כליו את הכיר ואת כנו: את קלעי כון
aulæum .atrij portæ tegmen & ,eius bases & ,eius columnas ,atrij
החצר את עמדיו ואת אדניה ואת מסך שער החצר:
.eorum funiculos & ,atrij paxillos & ,tabernaculi Paxillos
18 את יתדת המשכן ואת יתדת החצר ואת מיתריהם: יתד
sanctitatis vestes ;sanctitate in ministrādū ad ministerij Vestes
19 את בגדי השרד לשרת בקדש את בגדי הקדש
.sacerdotio fungendū ad eius filiorum vestes & ,sacerdoti Aharon
לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן:
facie .Mosch faciebus à Israel filiorum cœtus omnis sunt egressi Et
20 ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה: יעד פנה
eleuauit omnis & ,suum cor eum extulit quem vir omnis venerunt Et
21 ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וכל בוא
oblationem elevationem attulerunt :eum eius spiritus fecit spontaneum quem
אשר נדבה רוחו אתו הביאו את תרומת
opus *ecclesiæ, ‖opus †cum
,eius seruitium omne ad & ,conuentus*tabernaculi functionem ad DOMINI
יהוה למלאכת אהל מועד ולכל עבדתו
omnis ,mulieribus super† viri venerunt Et .sanctitatis vestes ad &
22 ולבגדי הקדש: ויבאו האנשים על הנשים כל
dextrale, ,subligaculū & ,anulū & ,inaurem & ,fibulam attulerunt corde spōtaneus
נדיב לב הביאו חח ונזם וטבעת וכומז
*eleuauit eleuationem
.DOMINO auri agitationem agitauit * qui vir omnis Et .auri vas omne
כל כלי זהב וכל איש אשר הניף תנופת זהב ליהוה: כלה נוף
‖cum quo vermicul* & ,purpura & ,hyacinth*eo cum† est inuētus quo vir omnis Et
23 וכל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ותולעת
caprarū pili, ,taxorum pelles & ,rubricatæ arietum pelles & ,capræ & ,byssus & ,cocci
שני ושש ועזים וערת אילם מאדמים וערת תחשים עור
*ea adduxerunt ,æris & ,argenti eleuatione eleuans Omnis .adduxerunt†
24 הביאו: כל מרים תרומת כסף ונחשת הביאו את רום

.eius sacrificio de comedas & ,te ad clamet & ,eorum diis sacrificent & vocet te,
וזבחו לאלהיהם וקרא לך ואכלת מזבחו: בנה
post eius filia fornicentur & ,tuis filiis eius filiabus de accipias Et
16 ולקחת מבנתיו לבניך וזנו בנתיו אחרי
.earum deos post tuos filios faciant fornicari & ,ipsarum deos
אלהיהן והזנו את בניך אחרי אלהיהן:
infermentatorū Solennitatem .tibi facies non fusionis Deos conflatiles
17 אלהי מסכה לא תעשה לך: את חג המצות נסך חגג
18 tibi præcepi quæ* ,infermentata comedes diebus Septem .custodies *quemadmodum
תשמר שבעת ימים תאכל מצות אשר צויתך
es egressus primitiuorum mēse in quia ,Abib‡ mensis tempore in ‖primitiuorū
למועד חדש האביב כי בחדש האביב יצאת יעד קנה
erit memorata tua possessio omnis & ,mihi matricis apertio Omnis .Aegypto de
Omne pecus meum erit, & omne pecus tuū qd masculū pariet primogenitum
19 ממצרים: כל פטר רחם לי וכל מקנך תזכר
non si Et .agno in†redimes asini apertionem Et .agni*& ,bouis apertio
*pecudis. Et primogenita † oue.
20 פטר שור ושה: ופטר חמור תפדה בשה ואם לא
,redimes tuorum filiorum primogenitū Omne ,illum excerui cabis‡ ,redemeris
תפדה וערפתו כל בכור בניך תפדה
die in & ,seruies*diebus Sex .vacue mea facies conspicietur nō &
‡ceruicē truncabis illi. *coram me vacui.
21 ולא יראו פני ריקם: ששת ימים תעבד וביום
solennitatē Et .cessabis messe in & ,aratione In .cessabis septimo *operaberis.
22 השביעי תשבת בחריש ובקציר תשבת: וחג
collectiōis festum Et .triticorū* messis primitias ,tibi facies hebdomadarū ראה *tritice.
שבעת תעשה לך בכורי קציר חטים וחג האסיף
omnis conspicietur anno in vicibus Tribus .anni reuolutione‡
23 תקופת השנה: שלש פעמים בשנה יראה כל חנט יקף
.Israel Dei Domini dominatoris faciebus cum* tuus masculus ‡in *corā dominatore Domino Deo
זכורך את פני האדן יהוה אלהי ישראל:
non Et .tuū terminum dilatabo & ,tuis faciebus† à gentes eiiciam Quia †facie tua, ירש עלה
24 כי אוריש גוים מפניך והרחבתי את גבלך ולא
Domini facies ad apparēdum ad ,te ascendēdo in† ,tuam terram vir cōcupiscet
‡quādo ascēdes, vt cōspiciaris coram Domino Deo tuo
יחמד איש את ארצך בעלתך לראות את פני יהוה
,fermētatū super immolabis Non .anno in vicibus tribus ,tui Dei †vsque Pesach.
25 אלהיך שלש פעמים בשנה: לא תשחט על חמץ
.trāsit*‡solēnitatis sacrificiū mane ad‡pnoctabit neq; :mei sacrificij sanguinē
דם זבחי ולא ילין לבקר זבח חג הפסח: לין חגג
DOMINI domum adduces tuæ terræ primitiuorū Principium
26 ראשית בכורי אדמתך תביא בית יהוה בוא
DOMINVS dixit Et .suæ matris lacte in hœdum coques Non .tui Dei
27 אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו: ויאמר יהוה
verborum os super‡quia :hæc verba tibi Scribe :Mosch ad ‡secundum verba ista
אל משה כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים
cum ioi fuit Et .Israel cum & ,fœdus tecum pepigi istorum
28 האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל: ויהי שם עם כרת היה
,edit non Panem .noctes quadraginta & dies quadraginta DOMINO
יהוה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל
decem ,fœderis verba tabulis super scripsit & :bibit non aquam & לוח
ומים לא שתה ויכתב על הלחת את דברי הברית עשרת
tabulæ duæ & ,Sinai mōte è Mosch descendendo in fuit Et .verba cum descenderet
29 הדברים: ויהי ברדת משה מהר סיני ושני לחת ירד
cognouit nō Mosch & ,mōte è eū descēdēdo in* ,Mosch manu in‡testimonij ‡essent *cum descenderet
העדת ביד משה ברדתו מן ההר ומשה לא ידע
vidit Et .eo cum ipsum loquendo in ,suarū facierū cutis promicuisset‡quod †resplenduisset
30 כי קרן עור פניו בדברו אתו: וירא
:ci*faciem cutis promicabat ecce & :Mosch Israel filij oēs & ,Aharon ‡facies suæ, cū loqueretur
אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו ראה
sunt reuersi & ,Mosch eos ad clamauit‡Et .eum ad accedendo ab* timuerūt & ‡resplendebat *facies *appropinquare
31 וייראו מגשת אליו: ויקרא אלהם משה וישבו
Mosch est locutus & ,synagoga in Prælati‡ omnes & ,Aharon eum ad †vocauit
אליו אהרן וכל הנשאים בעדה וידבר משה
eis præcepit & :Israel filij oēs appropinquauerūt postea Et . eos ad נגש שוב
32 אלהם: ואחרי כן נגשו כל בני ישראל ויצוהם ‡principes צוה
.Sinai monte in secum DOMINVS est locutus quæ omnia
את כל אשר דבר יהוה אתו בהר סיני: ‡loqui ‖posuit
.velamen suas facies*super dedit‡ & ,eis cum loquēdo à*Mosch consūmauit Et *faciē suam
33 ויכל משה מדבר אתם ויתן על פניו מסוה: כלה נתן
remouebat ,eo cum loquendū ad DOMINVM ante Mosch veniēdo in ‡Et ‡quando veniebat
34 ובבא משה לפני יהוה לדבר אתו יסיר סור
,Israel filios ad est locut* & ,est egressus Et .eū egredi vsque‡,velamen ‡donec egrederetur.
את המסוה עד צאתו ויצא ודבר אל בני ישראל יצא
quod Mosch facies ‡ Israel filij videbant Et .erat iussus quod ‡faciem
35 את אשר יצוה: וראו בני ישראל את פני משה כי
super velamen Mosch reducebat & :Mosch facierum‡cutis promicuisset ‡resplenduisset ‡faciei donec veniret
קרן עור פני משה והשיב משה את המסוה על
.eo cum loquendum ad se venire vsque ,faciē suam
פניו עד באו לדבר אתו:

.cam dabo tuo Semini :dicēdo ,Iahacob & Ischac ,Abraham iuraui
נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְזַרְעֲךָ אֶתְּנֶנָּה׃
,Emoræum ,Chenahanæum eiiciam & ,angelum te ante mittam Et
2 וְשָׁלַחְתִּי לְפָנֶיךָ מַלְאָךְ וְגֵרַשְׁתִּי אֶת־הַכְּנַעֲנִי הָאֱמֹרִי
fluentē terram Ad :Iebusæum & ,Chiuuæū ,Perizæum & ,Chittæū &
3 וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי׃ אֶל־אֶרֶץ זָבַת
ceruice durus*populus Nam .tuū interius in ascēdā non Quia .melle & lacte
חָלָב וּדְבָשׁ כִּי לֹא אֶעֱלֶה בְּקִרְבְּךָ כִּי עַם־קְשֵׁה־עֹרֶף
malum verbum populus audiuit Et .via in te cōsumā forte ne ,tu
4 אַתָּה פֶּן־אֲכֶלְךָ בַּדָּרֶךְ׃ וַיִּשְׁמַע הָעָם אֶת־הַדָּבָר הָרָע
.se super suū ornamentū vnusquisq; posuerunt non & ,luxerunt & ,hoc
הַזֶּה וַיִּתְאַבָּלוּ וְלֹא־שָׁתוּ אִישׁ עֶדְיוֹ עָלָיו׃
Vos ,Israel filios ad Dic :Mosch ad DOMINVS dixit Et
5 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אַתֶּם
.te cōsumā & ,tuū interi* in ascēdā vno Momēto .ceruice durus populus
עַם־קְשֵׁה־עֹרֶף רֶגַע אֶחָד אֶעֱלֶה בְקִרְבְּךָ וְכִלִּיתִיךָ
faciam quid sciam & ,te desuper tuum ornatū descendere fac nūc Et
וְעַתָּה הוֹרֵד עֶדְיְךָ מֵעָלֶיךָ וְאֵדְעָה מָה אֶעֱשֶׂה־
.Choreb monte à sua ornamenta * Israel filij detraxerunt Et .tibi
6 לָּךְ׃ וַיִּתְנַצְּלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עֶדְיָם מֵהַר חוֹרֵב׃
castrametatione†extra sibi extendit & ,tabernaculum accipiet*Moseh Et
7 וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת־הָאֹהֶל וְנָטָה־לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה
quærens* oīs erat & .mohed Ohel*illud vocauit Et .castrametatiōe‡à elongando
הַרְחֵק מִן־הַמַּחֲנֶה וְקָרָא לוֹ אֹהֶל מוֹעֵד וְהָיָה כָּל־מְבַקֵּשׁ
.castrametatione extra*quod,conuētus tabernaculū ad exibit†,DOMINVM
יְהוָה יֵצֵא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃
populus omnis surgebant ,tabernaculum ad Mosch exire vt*,erat Et
8 וְהָיָה כְּצֵאת מֹשֶׁה אֶל־הָאֹהֶל יָקוּמוּ כָּל־הָעָם
,Mosch post aspiciebant & ,sui tabernaculi ostio†vnusquisque stabant &
וְנִצְּבוּ אִישׁ פֶּתַח אָהֳלוֹ וְהִבִּיטוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה
.tabernaculū in Mosch venire iuxta*erat Et .tabernaculū eum ingredi‡donec
9 עַד־בֹּאוֹ הָאֹהֱלָה׃ וְהָיָה כְּבֹא מֹשֶׁה הָאֹהֱלָה
cum loquebatur & ,tabernaculi ostio†stabat & ,nubis columna descēdebat
יֵרֵד עַמּוּד הֶעָנָן וְעָמַד פֶּתַח הָאֹהֶל וְדִבֶּר עִם־
ostio* stantem nubis columnam populus omnis videbat Et .Mosch
10 מֹשֶׁה׃ וְרָאָה כָל־הָעָם אֶת־עַמּוּד הֶעָנָן עֹמֵד פֶּתַח
vnusquisque se incuruabat & ,populus omnis surgebat & ,tabernaculi
הָאֹהֶל וְקָם כָּל־הָעָם וְהִשְׁתַּחֲווּ אִישׁ
ad facies†Mosch ad DOMINVS loquebatur Et .sui tabernaculi ostio*
11 פֶּתַח אָהֳלוֹ׃ וְדִבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה פָּנִים אֶל־
ad reuertebatur & :suum amicū ad vir loquetur‡quemadmodū ,facies
פָּנִים כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וְשָׁב אֶל־
recedebat non puer Nun filius ,Iehosuah eius minister & :castrametatione†
הַמַּחֲנֶה וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן נַעַר לֹא יָמִישׁ
tu ,Vide :DOMINVM ad Mosch dixit Et .tabernaculi medio de
12 מִתּוֹךְ הָאֹהֶל׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה רְאֵה אַתָּה
,me fecisti scire non tu & ,hunc populum fac Ascendere ,me ad dicens
אֹמֵר אֵלַי הַעַל אֶת־הָעָם הַזֶּה וְאַתָּה לֹא הוֹדַעְתַּנִי
etiam & ,nomine in te Noui ,dixisti tu & :mecū es missurus quem
אֵת אֲשֶׁר־תִּשְׁלַח עִמִּי וְאַתָּה אָמַרְתָּ יְדַעְתִּיךָ בְשֵׁם וְגַם־
gratiam inueni quæso si nunc Et .meis oculis in gratiam inuenisti
13 מָצָאתָ חֵן בְּעֵינָי׃ וְעַתָּה אִם־נָא מָצָאתִי חֵן
inueniam vt ,te sciam & ,tuam viam nunc me fac scire ,tuis oculis in
בְּעֵינֶיךָ הוֹדִעֵנִי נָא אֶת־דְּרָכֶךָ וְאֵדָעֲךָ לְמַעַן אֶמְצָא־
.hæc gens†tuus populus quia ,vide & .tuis oculis in gratiam
חֵן בְּעֵינֶיךָ וּרְאֵה כִּי עַמְּךָ הַגּוֹי הַזֶּה׃
dixit Et .te faciam requiescere & ,ibunt meæ Facies :dixit Et
14 וַיֹּאמַר פָּנַי יֵלֵכוּ וַהֲנִחֹתִי לָךְ׃ וַיֹּאמֶר
.hinc nos facias ascēdere ne ,euntes tuæ facies non Si*.eum ad
15 אֵלָיו אִם־אֵין פָּנֶיךָ הֹלְכִים אַל־תַּעֲלֵנוּ מִזֶּה׃
ego tuis oculis in gratiam inueni quòd ,hic cognoscetur quo in Et
16 וּבַמֶּה יִוָּדַע אֵפוֹא כִּי־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲנִי
,ego ,erimus diuisi Et ?nobiscum te eundo in† nonne ?tuus populus &
וְעַמֶּךָ הֲלוֹא בְּלֶכְתְּךָ עִמָּנוּ וְנִפְלֵינוּ אֲנִי
.terræ facies super † qui ,populo omni ab tuus populus &
וְעַמְּךָ מִכָּל־הָעָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃
quod ,hoc verbum Etiam :Mosch ad DOMINVS dixit Et
17 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה גַּם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר
.noīe in te noui & ,meis oculis ī gratiā inuenisti quia :faciam ,es locutus
דִּבַּרְתָּ אֶעֱשֶׂה כִּי־מָצָאתָ חֵן בְּעֵינַי וָאֵדָעֲךָ בְּשֵׁם׃
Ego :dixit Et .tuam gloriam quæso me videre Fac :dixit Et
18 וַיֹּאמַר הַרְאֵנִי נָא אֶת־כְּבֹדֶךָ׃ וַיֹּאמֶר אֲנִי
nomine in inuocabo & ,tuas facies super meum bonū omne faciam transire
19 אַעֲבִיר כָּל־טוּבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקָרָאתִי בְשֵׁם
miserebor & ,addam gratiam cui addam gratiam† ,te coram DOMINI
יְהוָה לְפָנֶיךָ וְחַנֹּתִי אֶת־אֲשֶׁר אָחֹן וְרִחַמְתִּי אֶת־

non quia ,meas facies* videre poteris Non :dixit Et .miserebor cui
20 אֲשֶׁר אֲרַחֵם׃ וַיֹּאמֶר לֹא תוּכַל לִרְאֹת אֶת־פָּנָי כִּי לֹא־
locus Ecce:DOMINVS dixit Et ,viuet & ,homo me videbit
21 יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה הִנֵּה מָקוֹם
,meam gloriam transeundo in*,erit Et .petram supra stabis & ,mecum
22 אִתִּי וְנִצַּבְתָּ עַל־הַצּוּר׃ וְהָיָה בַּעֲבֹר כְּבֹדִי
.me transire ad vsq; ,te super meam volā pingā† & ,petræ foramine in te ponā &
וְשַׂמְתִּיךָ בְּנִקְרַת הַצּוּר וְשַׂכֹּתִי כַפִּי עָלֶיךָ עַד־עָבְרִי׃
mea facies* & ,mea posteriora videbis & ,meam volam remouebo Et
23 וַהֲסִרֹתִי אֶת־כַּפִּי וְרָאִיתָ אֶת־אֲחֹרָי וּפָנַי
.videbuntur non
לֹא יֵרָאוּ׃

CAP. XXXIIII. לד

lapidū*tabulas duas tibi Dola:Mosch ad DOMINVS dixit Et
1 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה פְּסָל־לְךָ שְׁנֵי־לֻחֹת אֲבָנִים
super fuerunt quæ ,verba tabulas super scribam & ,priores sicut
כָּרִאשֹׁנִים וְכָתַבְתִּי עַל־הַלֻּחֹת אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל־
ascēdes & ,mane paratus esto Et .fregisti quas ,priores tabulas
2 הַלֻּחֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ׃ וֶהְיֵה נָכוֹן לַבֹּקֶר וְעָלִיתָ
.montis caput super ibi mihi stabis & ,Sinai montem in matutino in
בַבֹּקֶר אֶל־הַר סִינַי וְנִצַּבְתָּ לִי שָׁם עַל־רֹאשׁ הָהָר׃
toto in videatur ne vir etiam & ,tecum ascendet non vir Et
3 וְאִישׁ לֹא־יַעֲלֶה עִמָּךְ וְגַם־אִישׁ אַל־יֵרָא בְּכָל־
.huius montis regione è pascant ne bos & ,pecus etiam :monte
הָהָר גַּם־הַצֹּאן וְהַבָּקָר אַל־יִרְעוּ אֶל־מוּל הָהָר הַהוּא׃
Mosch manicauit Et .priores sicut lapideas tabulas duas dolauit Et
4 וַיִּפְסֹל שְׁנֵי־לֻחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וַיַּשְׁכֵּם מֹשֶׁה
præcepit quemadmodum ,Sinai montem in ascendit & ,matutino in
בַבֹּקֶר וַיַּעַל אֶל־הַר סִינַי כַּאֲשֶׁר צִוָּה
.lapidum tabulas duas sua manu in accepit & :ei DOMINVS
יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים׃
inuocauit Et .ibi eo cum stetit & ,nube in DOMINVS descendit Et
5 וַיֵּרֶד יְהוָה בֶּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא
:clamauit Et .eius facies super*DOMINVS transiuit Et .DOMINI nomine in
6 בְשֵׁם יְהוָה׃ וַיַּעֲבֹר יְהוָה עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא
,narium longus ,gratiosus & ,misericors†,Deus ,DOMINVS ,DOMINVS
יְהוָה יְהוָה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם
,millibus misericordiā Seruans .veritate & ,misericordia multus &
7 וְרַב־חֶסֶד וֶאֱמֶת׃ נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים
,purificabit non purificādo† & ,peccatū & ,præuaricatione & ,iniquitate ferens
נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה
super ,filiorum filios super & ,filios super patrum iniquitatem visitans
פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים וְעַל־בְּנֵי בָנִים עַל־
se incuruauit & ,Mosch festinauit Et .quartos super & tertios
8 שִׁלֵּשִׁים וְעַל־רִבֵּעִים׃ וַיְמַהֵר מֹשֶׁה וַיִּקֹּד
gratiam inueni quæso Si :dixit Et .procidit & ,terram in
9 אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ׃ וַיֹּאמֶר אִם־נָא מָצָאתִי חֵן
populus quia ,nostro interiori in† domin* nunc vadat ,domine tuis oculis in
בְעֵינֶיךָ אֲדֹנָי יֵלֶךְ־נָא אֲדֹנָי בְּקִרְבֵּנוּ כִּי עַם־
,nostro peccato & ,nostræ iniquitati parces & ,ipse ceruice durus
קְשֵׁה־עֹרֶף הוּא וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ
omni coram fœdus feriens ego Ecce :dixit Et .nos hæreditabis &
10 וּנְחַלְתָּנוּ׃ וַיֹּאמֶר הִנֵּה אָנֹכִי כֹּרֵת בְּרִית נֶגֶד כָּל־
.terra omni in sunt creata non quæ ,mirabilia faciam ,tuo populo
עַמְּךָ אֶעֱשֶׂה נִפְלָאֹת אֲשֶׁר לֹא־נִבְרְאוּ בְכָל־הָאָרֶץ
,ei interiori in tu cuius populus omnis videbit & :gētibus omnib* in &
וּבְכָל־הַגּוֹיִם וְרָאָה כָל־הָעָם אֲשֶׁר־אַתָּה בְקִרְבּוֹ
.tecum faciens* ego quod ,ipse formidabilis quia ,DOMINI opus
אֶת־מַעֲשֵׂה יְהוָה כִּי־נוֹרָא הוּא אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּךְ׃
eijciens ego Ecce .hodie tibi præcipiens ego quod tibi Serua
11 שְׁמָר־לְךָ אֵת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם הִנְנִי גֹרֵשׁ
,Perizæū & ,Chittræum & ,Chenahanæum & ,Emoræum tua facie à
מִפָּנֶיךָ אֶת־הָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי
fœdus ferias forte ne ,tibi Obseruare .Iebusæum & ,Chiuuæum &
12 וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי׃ הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תִּכְרֹת בְּרִית
laqueum in sit forte ne ,eam super ingrediens tu quam ,terram habitanti
לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא עָלֶיהָ פֶּן־יִהְיֶה לְמוֹקֵשׁ
eorum statuas & eorum altaria Quoniam .tuo interiori in
13 בְּקִרְבֶּךָ׃ כִּי אֶת־מִזְבְּחֹתָם תִּתֹּצוּן וְאֶת־מַצֵּבֹתָם
te incuruabis non Quia .succideris eius lucos & ,confringetis
14 תְּשַׁבֵּרוּן וְאֶת־אֲשֵׁרָיו תִּכְרֹתוּן׃ כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה
.ipse zelotes Deus ,eius nomen zelotes DOMINVS Nā .alteri Deo
לְאֵל אַחֵר כִּי יְהוָה קַנָּא שְׁמוֹ אֵל קַנָּא הוּא׃
,eorum deos post fornicentur & ,terræ habitanti fœdus ferias forte Ne
15 פֶּן־תִּכְרֹת בְּרִית לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ וְזָנוּ אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶם

lapidis tabulas ,testimonij tabulas duas ,Sinai monte in secum loqui
לוח עוד לדבר אתו בהר סיני שני לחת העדת לחת אבן
.Dei digito in scriptas
כתבים באצבע אלהים׃

CAP. XXXII. לב

,monte è descendendum ad Mosch tardaret quòd populus vidit Et
1 וירא העם כי־בשש משה לרדת מן־ההר
,Surge :eum ad dixerunt & ,Aharon super populus est congregatus &
ויקהל העם על־אהרן ויאמרו אליו קום
,viro Mosch huic quia ,nos ante eant qui Deos nobis fac
עשה־לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי־זה משה האיש
.ei fuit quid nouimus non ,Aegypti terra è nos fecit ascendere qui
אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה־היה לו׃
auribus in quæ ,auri inaures Separate:Aharon eos ad dixit Et
2 ויאמר אלהם אהרן פרקו נזמי הזהב אשר באזני
.me ad adducite & ,vestrarũ filiarũ & ,vestrorũ filiorũ ,vestrarũ vxorum
נשיכם בניכם ובנתיכם והביאו אלי׃
,suis auribus in quæ ,auri inaures populus omnis abruperunt Et
3 ויתפרקו כל־העם את־נזמי הזהב אשר באזניהם
formauit & ,eorum manu è cepit Et .Aharon ad adduxerunt &
4 ויביאו אל־אהרן׃ ויקח מידם ויצר
tui dij Isti:dixerunt & ,fusionis vitulum illud fecit & ,stilo in illud
אתו בחרט ויעשהו עגל מסכה ויאמרו אלה אלהיך
,Aharon vidit Et .Aegypti terra è te fecerũt ascẽdere qui ,Israel
5 ישראל אשר העלוך מארץ מצרים׃ וירא אהרן
Solẽnitas :dixit & ,Aharõ clamauit & ,eius facies ad altare ædificauit &
ויבן מזבח לפניו ויקרא אהרן ויאמר חג
,holocausta fecerũt ascẽdere & ,crastino de manicauẽt Et .cras DOMINO
6 ליהוה מחר׃ וישכימו ממחרת ויעלו עלת
,bibendum ad & edendum ad populus sedit Et .pacifica fecerunt accedere &
ויגשו שלמים וישב העם לאכל ושתו
,Vade :Mosch ad DOMINVS est locutus Et .ridendum ad surrexerũt &
7 ויקמו לצחק׃ וידבר יהוה אל־משה לך־
terra è fecisti ascendere quem ,tuus populus corrupit quia ,descende
רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ
fecerunt ,eis præcepi quam via de cito Recesserunt .Aegypti
8 מצרים׃ סרו מהר מן־הדרך אשר צויתם עשו
:dixerũt & ,ei immolauerũt & ,ei se incuruauerũt & ,fusionis vitulum sibi
להם עגל מסכה וישתחוו־לו ויזבחו־לו ויאמרו
.Aegypti terra è fecerunt ascendere qui ,Israel tui dij Isti
אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים׃
ecce & ,hunc populum Vidi :Mosch ad DOMINVS dixit Et
9 ויאמר יהוה אל־משה ראיתי את־העם הזה והנה
excandescet & ,me dimitte nunc Et .ipse ceruice durus populus
10 עם־קשה־ערף הוא׃ ועתה הניחה לי ויחר־
.magnam gentem in te faciam & ,eos consumã & ,eos in meus nasus
אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול׃
quid Ad :dixit & ,sui Dei DOMINI facies Mosch orauit Et
11 ויחל משה את־פני יהוה אלהיו ויאמר למה
fecisti exire quem ,tuum populũ in tuus nasus excandescet DOMINE
יהוה יחרה אפך בעמך אשר הוצאת
quid Ad ?forti manu in & ,magna fortitudine in Aegypti terra è
12 מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה׃ למה
eos occidendum ad ,eos fecit exire malitia In :dicendo ,Aegyptij dicent
יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אתם
Reuertere ?terræ superficie de eos cõsumendum ad & ,montibus in
בהרים ולכלתם מעל פני האדמה שוב
Recordare .tuo populo malum super te pœniteat & ,tui nasi ira ab
13 מחרון אפך והנחם על־הרעה לעמך׃ זכור
eis iurasti quibus ,tuorum seruorum Israel & Ischac ,Abraham
לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם
stellas sicut vestrum semen Multiplicabo :eos ad es locutus & ,te in
בך ותדבר אלהם ארבה את־זרעכם ככוכבי
,vestro semini dabo ,dixi quam hanc terram omnẽ & ,cælorum
השמים וכל־הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם
malum super DOMINVM pœnituit Et .seculum in hæreditabũt &
14 ונחלו לעלם׃ וינחם יהוה על־הרעה
è Mosch descẽdit & ,se vertit Et .suo populo faceret vt est locutus quod
15 אשר דבר לעשות לעמו׃ ויפן וירד משה מן־
duobus à scriptæ tabulę ,eius manu in testimonij tabulæ duæ & ,monte
ההר ושני לחת העדת בידו לחת כתבים משני
Dei opus ,tabulæ Et .scriptæ ipsæ hinc & Hinc .suis lateribus
16 עבריהם מזה ומזה הם כתבים׃ והלחת מעשה אלהים
.tabulis super sculpta ,ipsa Dei scriptura ,scriptura & ,ipsæ
המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על־הלחת׃

descendere · ראה ירד · contra · nescimus · accideri. · עלה · sunt · נוא · separauerunt se · ab inauribus aureis, · erant · לקח צור · ex eo · fusilem, · sunt · נסך · עלה בנה · coram eo, · est · חגג עלה · surrexerunt in · obtulerunt · vt manducaret & biberet, · נגש ישב · שתה · vt luderent. · קום חלך · viam suam · ירד צוה · fusilem, · נסך שחה · sunt · ראה · duræ ceruicis est. · ינח חרה · furor meus, · faciem · חלה · irascitur furor tuus · יצא · Malitiose eduxit · רוע · כלה · furoris · hoc populi tui. · per teipsum, · aspexit, · פנה · erant · שנה לוח · עוד · inde erant · etiam

vociferantis, ad dixit & ,eius vociferatione in populi vocem Iehosuah audiuit Et
17 וישמע יהושע את־קול העם ברעה ויאמר אל־
elamandi vox Non :dixit Et .castrametatione in prælij Vox :Mosch
18 משה קול מלחמה במחנה׃ ויאמר אין קול ענות
.audiens ego canendi vocem ,debilitatem clamandi vox non & ,fortitudinem
גבורה ואין קול ענות חלושה קול ענות אנכי שמע׃
vidit & ,castrametationem ad appropinquauit quando fuit Et
19 ויהי כאשר קרב אל־המחנה וירא את־
suis manib' è proiecit & ,Mosch furor excanduit & ,choros & ,vitulũ
העגל ומחלת ויחר־אף משה וישלך מידו את־
quem vitulum cepit Et .monte sub eas cõfregit & ,tabulas
20 הלחת וישבר אתם תחת ההר׃ ויקח את־העגל אשר
sparsit & :comminuit quo vsque ,moluit & ,igne in combussit & ,fecerãt
עשו וישרף באש ויטחן עד אשר־דק ויזר
Mosch dixit Et .Israel filios adaquauit & ,aquarũ facies super
21 על־פני המים וישק את־בני ישראל׃ ויאמר משה
eum super induxisti quia ,iste populus tibi fecit Quid :Aharon ad
אל־אהרן מה־עשה לך העם הזה כי־הבאת עליו
.mei domini nasus excandescat Ne ;Aharon dixit Et .grande peccatũ
22 חטאה גדלה׃ ויאמר אהרן אל־יחר אף אדני
Fac :mihi dixerũt Et .ipse malo in quòd ,populum nosti Tu
23 אתה ידעת את־העם כי ברע הוא׃ ויאמרו לי עשה־
qui ,viro Mosch huic quia ,nos ante eant qui Deos nobis
לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי־זה משה האיש אשר
.ei fuit quid nouimus non ,Aegypti terra è nos fecit ascẽdere
העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה־היה לו׃
illud proieci & .mihi dederũt & .Abrũpite ?aurum Cui :eis dixi Et
24 ואמר להם למי זהב התפרקו ויתנו־לי ואשלכהו
populum Mosch vidit Et .iste vitulus est egressus & ,ignem in
25 באש ויצא העגל הזה׃ וירא משה את־העם
.eis insurgẽtib' in infamiã ad Aharõ eũ discooperuerat qa ,ipse nudat' quòd
כי פרע הוא כי־פרעה אהרן לשמצה בקמיהם׃
.me Ad ?Domino Quis:dixit & .castrametationis porta in Mosch stetit Et
26 ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי ליהוה אלי
dixit Sic :eis dixit Et .Leui filij omnes eum ad sunt congregati Et
27 ויאספו אליו כל־בני לוי׃ ויאמר להם כה־אמר
.suũ femur sup suũ gladiũ vnusquisq; Ponite :Israel Deus DOMINVS
יהוה אלהי ישראל שימו איש־חרבו על־ירכו
occidite Et .castrametatione in portã ad porta de reuertimini & ,Transite
עברו ושובו משער לשער במחנה והרגו
vnusquisque & ,suum socium vnusquisque & ,suum fratrem quisque
איש־את־אחיו ואיש את־רעהו ואיש את־
è cecidit Et .Mosch verbũ secundũ Leui filij fecerunt Et .suũ propinquũ
28 קרבו׃ ויעשו בני־לוי כדבר משה ויפל מן־
:Mosch dixit Et .viri millia tria ferme illa die in populo
29 העם ביום ההוא כשלשת אלפי איש׃ ויאמר משה
,suũ filiũ in vir Quia .DOMINO hodie vestrã manum Implete
מלאו ידכם היום ליהוה כי איש בבנו
fuit Et .benedictionem hodie vos super dandam ad ,suum fratrẽ in &
30 ובאחיו ולתת עליכם היום ברכה׃ ויהי
.grãde peccatum peccastis Vos :populum ad Mosch dixit & ,crastino de
ממחרת ויאמר משה אל־העם אתם חטאתם חטאה גדלה
.vestro peccato pro expiabo forte si ,DOMINVM ad ascendam nunc Et
ועתה אעלה אל־יהוה אולי אכפרה בעד חטאתכם׃
peccauit ,Obsecro :dixit & ,DOMINVM ad Mosch est reuersus Et
31 וישב משה אל־יהוה ויאמר אנא חטא
nunc Et .auri deos sibi fecerũt & ,grãde peccatum iste populus
32 העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב׃ ועתה
,tuo libro de nunc me dele ,non si & ,eorũ peccatum auferes si
אם־תשא חטאתם ואם־אין מחני נא מספרך
peccauit qui Quis:Mosch ad DOMINVS dixit Et .scripsisti quem
33 אשר כתבת׃ ויאמר יהוה אל־משה מי אשר חטא־
ad populum duc ,vade nunc Et .meo libro è eum delebo ,mihi
34 לי אמחנו מספרי׃ ועתה לך נחה את־העם אל
,me visitãdi die in Et .te ante ibit me' angelus Ecce .tibi sum locutus quod
אשר־דברתי לך הנה מלאכי ילך לפניך וביום פקדי
DOMINVS percussit Et .eorum peccatum eos super visitabo &
35 ופקדתי עלהם חטאתם׃ ויגף יהוה את־
.Aharon fecit quem ,vitulum fecerunt quod super ,populũ
העם על אשר עשו את־העגל אשר עשה אהרן׃

CAP. XXXIII. לג

,tu hinc ascende ,Vade :Mosch ad DOMINVS est locutus Et
1 וידבר יהוה אל־משה לך עלה מזה אתה
quam terram ad Aegypti terra è fecisti ascendere quem populus &
והעם אשר העלית מארץ מצרים אל־הארץ אשר

vociferantis, · רוע ענה · ברעו · castris. · est clamor victorũ, neq; eorũ qui victi sunt, sed vocẽ cantantium ego audio. · castra, · מידיו · היה ראה · חלל · חרה לות · לקח · donec in puluerem redegit, · דקק זרה · bibere fecit · שקה בוא · irascatur furor · ad malum pronus sit. · euenerit · עלה · est · Separate vos ab inauribus aureis, quæ sunt in auribus vestris. · נתן · ראה · esset, · inter hostes eorum. · קום · castrorum. · Quis est Domini? · veniat. · לוה שום · castris. · amicum · ceciderunt · עשה · נפל · virorum. · Cõsecrastis · vnusquisq; vestrum consecrauit manum suam · נתן · in · expiẽ orãdo · שוב · aureos. · remittis · נשא · מחה · Quisquis peccauerit · quò · qua visitabo, · לאך · נגף · eo quòd · עלה

peccati sanguine De ,anno in semel eius cornua sup Aharon expiabit Et
10 וכפר אהרן על־קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת
:vestris generationib* in illud super expiabit anno in semel expiationum
הכפרים אחת בשנה יכפר עליו לדרתיכם
ad DOMINVS est locutus Et .DOMINO illud sanctitatum Sanctitas
11 קדש־קדשים הוא ליהוה׃ וידבר יהוה אל־
Israel filiorum caput leuabis Cùm :dicendo ,Mosch
12 משה לאמר׃ כי תשא את־ראש בני ישראל
,DOMINO suæ animę expiationem*quisque dabunt & ,eorum visitatos ad
לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו ליהוה
Hoc .eos visitando in*,plaga eis in erit non & ,eos visitãdo in*
13 בפקד אתם ולא־יהיה בהם נגף בפקד אתם׃ זה
seclo in* ,secli dimidium visitatos super transiens Omnis .dabunt
יתנו כל־העבר על־הפקדים מחצית השקל בשקל
elevatio† secli Dimidium .seclus †obolorum Viginti .sanctitatis
הקדש עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה
,annorum viginti filio à visitatos super transiens Omnis .DOMINO
14 ליהוה׃ כל העבר על־הפקדים מבן עשרים שנה
,multiplicabit non Dives .DOMINO elevationem dabit ,supra &
15 ומעלה יתן תרומת יהוה׃ העשיר לא־ירבה
DOMINO oblationem dando ,secli dimidio de diminuet nõ tenuis &
והדל לא ימעיט ממחצית השקל לתת את־תרומת יהוה
expiationũ argentum capies Et . vestris animabus super expiandum ad
16 לכפר על־נפשתיכם׃ ולקחת את־כסף הכפרים
,conventus† tabernaculi opere super illud dabis & ,Israel filiis à
מאת בני ישראל ונתת אתו על־עבדת אהל מועד
super expiandũ ad DOMINO coram memoriã ad Israel filiis erit &
והיה לבני ישראל לזכרון לפני יהוה לכפר על־
:dicendo Mosch ad DOMINVS est locutus Et . vestris animabus
17 נפשתיכם׃ וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
dabis†& :lauandũ ad ,æris eius basim & ,æris concham facies Et
18 ועשית כיור נחשת וכנו נחשת לרחצה ונתת
.aquas ibi dabis†& ,altare inter & ,conuẽtus*tabernaculũ inter illã
אתו בין־אהל מועד ובין המזבח ונתת שמה מים׃
.suos pedes & ,suas manus ea ex ei* filij & Aharon lauabunt Et
19 ורחצו אהרן ובניו ממנו את־ידיהם ואת־רגליהם׃
,morientur nõ & ,aquis se lauabũt ,conuẽtus†tabernaculũ ad eos ingrediendo In
20 בבאם אל־אהל מועד ירחצו־מים ולא ימתו
ignitionem suffiendum ad ministrandum ad* ,altare ad eos appropinquando in* vel
או בגשתם אל־המזבח לשרת להקטיר אשה
.morietur non & ,suos pedes & ,suas manus lauabunt Et .DOMINO
21 ליהוה׃ ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימתו
.eorũ generationibus in eius semini & ,ei seculi†statutum eis erit Et
והיתה להם חק־עולם לו ולזרעו לדרתם׃
accipe tu Et :dicendo ,Mosch ad DOMINVS est locutus Et
22 וידבר יהוה אל־משה לאמר׃ ואתה קח־
,aromatis†Chinemon &† quingentos libertatis*myrrhę ,capitu†aromata tibi
23 לך בשמים ראש מר־דרור חמש מאות וקנמן־בשם
quinquaginta,aromatis†calami & ;ducentos & quinquaginta ipsius dimidiũ
מחציתו חמשים ומאתים וקנה־בשם חמשים
olei & ,sanctitatis seclo in* quingentos casiæ Et .ducentos &
24 ומאתים׃ וקדה חמש מאות בשקל הקדש ושמן
pigmentum†sanctitatis vnctionis oleum ipsum facies Et .hin olivæ
25 זית הין׃ ועשית אתו שמן משחת־קדש רקח
.erit sanctitatis vnctionis Oleum .pigmentarij† opere pigmenti
מרקחת מעשה רקח שמן משחת־קדש יהיה׃
.testimonij arcam & ,conuentus†tabernaculũ eo in vnges Et
26 ומשחת בו את־אהל מועד ואת ארון העדת׃
,ipsius vasa & ,candelabrum & ,ipsius vasa oĩa & ,mensam Et
27 ואת־השלחן ואת־כל־כליו ואת־המנרה ואת־כליה
,ipsi* vasa oĩa & ,holocausti altare Et .suffimenti altare &
28 ואת מזבח הקטרת׃ ואת־מזבח העלה ואת־כל־כליו
sanctitas erunt & ,ea sanctificabis Et .eius basim & ,concham &
29 ואת־הכיר ואת־כנו׃ וקדשת אתם והיו קדש
& ,Aharon Et .sanctificabitur ,eis in attingens Omne .sanctitatũ
30 קדשים כל־הנגע בהם יקדש׃ ואת־אהרן ואת־
.mihi sacerdotio fungendum ad ,eos sanctificabis & ,vnges eius filios
בניו תמשח וקדשת אתם לכהן לי׃
sanctitatis vnctionis Oleum :dicẽdo ,loqueris Israel filios ad Et
31 ואל־בני ישראל תדבר לאמר שמן משחת־קדש
non hominis carnem Super .vestris generationibus in mihi hoc erit
32 יהיה זה לי לדרתיכם׃ על־בשר אדם לא
sanctitas ,hoc† Sanctitas .illud sicut facietis non ei* põdere in†& ,vngetur
ייסך ובמתכנתו לא תעשו כמהו קדש הוא קדש
posuerit qui & ,illud sicut pigmentaverit qui Vir† .vobis erit
33 יהיה לכם׃ איש אשר ירקח כמהו ואשר יתן

oblationis pro peccato. est. summam נשא secũdum numerum *redẽptionẽ *cùm numeraueris ad numeros *secdm seclũ חצה †est †oblatio ad numeros oblationem pauper נתן animas vestras. pro †ecclesiæ, יעד animas vestras. æneam, †pones כון *ecclesiæ, †pones Quando ingredientur †ecclesiæ, בוא מות †quãdo appropinquabunt *vt ministrẽt vt suffiant oblationem ignitam נגש אש מות חקק †perpetuum דור לקח †præcipua, *libere fluẽtis †seclos †aromatici, מור מאה †aromatici, חצה *seclos secundum pondus †vnguẽtum vnguenti †vnguẽtarij. †ecclesiæ יעד עוד כלה נור כון Quicquid tetigerit ea, vt sacerdotio fungantur בנה †secundum summã †est, יסך נתן †Quisquis confecerit vnguentum simile,

DOMINVS dixit Et .suis populis è succidetur & extraneũ super eo ex
34 ממנו על־זר ונכרת מעמיו׃ ויאמר יהוה
,aromata,Chalbanũ &,Onychã &,Guttã ,aromata tibi Accipe :Mosch ad
אל־משה קח־לך סמים נטף ושחלת וחלבנה סמים
suffimentum ipsum facies Et .erit tanto in tantum ,mundũ thus &
35 ולבנה זכה בד בבד יהיה׃ ועשית אתה קטרת
contundes Et .sanctitas†mundum salitum*;pigmentarij opere pigmentũ†
36 רקח מעשה רוקח ממלח טהור קדש׃ ושחקת
tabernaculo in testimonio coram eo ex dabis†& ,comminuendo eo ex
ממנה הדק ונתתה ממנה לפני העדת באהל
erit sanctitatum Sanctitas .ibi tibi*conueniam quo ,conuentus†
מועד אשר אועד לך שמה קדש קדשים תהיה
.vobis facietis non ,eius pondere in† facies quod suffimentũ Et .vobis
37 לכם׃ והקטרת אשר תעשה במתכנתה לא תעשו לכם
ipsum sicut fecerit qui Vir† .DOMINO tibi erit sanctitas
38 קדש תהיה לך ליהוה׃ איש אשר־יעשה כמוה
.suis populis è excidetur & ,eo in†odorandum ad
להריח בה ונכרת מעמיו׃

CAP. XXXI. לא

vocaui ,Vide :dicendo Mosch ad DOMINVS est locutus Et
1 וידבר יהוה אל־משה לאמר׃ ראה קראתי
.Iehudah tribui† Chur filij Vri filium Besalel nomine in
2 בשם בצלאל בן־אורי בן־חור למטה יהודה׃
,intelligentia in & ,sapientia in Dei spiritu eum repleui Et
3 ואמלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה
,cogitationes cogitandum Ad .opificio omni in & ,scientia in &
4 ובדעת ובכל־מלאכה׃ לחשב מחשבת
lapidũ fabrefactione in Et .ære in & ,argẽto in & ,auro in faciẽdum ad
5 לעשות בזהב ובכסף ובנחשת׃ ובחרשת אבן
.opificio* omni in faciendũ ad ,ligni fabrefactione in & ,implendũ ad
למלאת ובחרשת עץ לעשות בכל־מלאכה׃
tribui Achisamach filium Aholiab secum dedi ecce ego Et
6 ואני הנה נתתי אתו את אהליאב בן־אחיסמך למטה־
omnia facient & :sapientiam dedi corde sapiẽtis omnis corde in & ;Dan
דן ובלב כל־חכם־לב נתתי חכמה ועשו את כל־
,testimonio †arcam & ,conuentus Tabernaculum .tibi præcepi quæ
7 אשר צויתך׃ את אהל מועד ואת־הארן לעדת
Et .tabernaculi vasa omnia & ,eã super †quod propitiatorium &
8 ואת־הכפרת אשר עליו ואת כל־כלי האהל׃ ואת־
,eius vasa omnia & ,mundũ candelabrum & ,eius vasa & ,mensam
השלחן ואת־כליו ואת־המנרה הטהרה ואת־כל־כליה
,eius vasa omnia & ,holocausti altare Et .suffimenti altare &
9 ואת מזבח הקטרת׃ ואת־מזבח העלה ואת־כל־כליו
sanctitatis vestes & ,ministerij vestes Et .eius basim & ,concham &
10 ואת־הכיור ואת־כנו׃ ואת בגדי השרד ואת־בגדי הקדש
.sacerdotio fungendum ad ,eius filiorũ vestes & ,sacerdoti Aharon
לאהרן הכהן ואת־בגדי בניו לכהן׃
oĩa Iuxta .sanctitati aromatum suffimentum & ,vnctionis oleum Et
11 ואת שמן המשחה ואת־קטרת הסמים לקדש ככל
:dicendo Mosch ad DOMINVS dixit Et .facient ,tibi præcepi quæ
12 אשר־צויתך יעשו׃ ויאמר יהוה אל־משה לאמר׃
Veruntamen :dicendo Israel filios ad loquere tu Et
13 ואתה דבר אל־בני ישראל לאמר אך את־
,vos inter & ,me inter istud*signum Quia .custodietis meas cessationes
שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם
.vos sanctificãs DOMINVS ego† quia sciẽdum ad† ,vestris generationibus in
לדרתיכם לדעת כי אני יהוה מקדשכם׃
,illud Polluẽs .vobis ipsa* sanctitas quia ,quietem† custodieris Et
14 ושמרתם את־השבת כי קדש היא לכם מחלליה
excidetur & ,opus eo in faciens omnis quia ,morietur moriendo
מות יומת כי כל־העשה בה מלאכה ונכרתה
,opificium† fiet diebus Sex .suorũ populorũ interiori ab† ipsa anima
15 הנפש ההוא מקרב עמיה׃ ששת ימים יעשה מלאכה
faciens Oĩs .DOMINO sanctitas ,*cessationis quies† septimo die in &
וביום השביעי שבת שבתון קדש ליהוה כל־העשה
Israel filij custodiẽt Et .morietur moriendo ,cessationis†die in opificium†
16 מלאכה ביום השבת מות יומת׃ ושמרו בני־ישראל
.seculi*pactum suis generationib* in cessationem faciendum ad ,cessationem†
את־השבת לעשות את־השבת לדרתם ברית עולם׃
sex Quia .seculum in ipsa† signum Israel filios inter & ,me Inter
17 ביני ובין בני ישראל אות הוא לעלם כי־ששת
die in & ,terram & cælos DOMINVS fecit diebus
ימים עשה יהוה את־השמים ואת־הארץ וביום
eum complere vt†,Mosch dedit Et .respirauit & ,cessauit septimo
18 השביעי שבת וינפש׃ ויתן אל־משה ככלתו

זרה Stacten, æqualis ponderis בדד †aromaticũ *mixtũ erit, †& sanctum. †pones דקק †ecclesiæ, in *tecum †secundum supputationem eius †Quisquis †illud, per nomen †de tribu נטה בין opere. ידע לבך arte lapidaria arte lignaria, *opere. de tribu נתן ecclesiæ, †pro צוה יעד עור כלה †est נור ministeriales, כון sabbata mea *est שבת †vt sciatis †sum דור ידע †sabbathum, *est לאך יום †è medio †opus, †sabbathum *est, †opus †sabbathi, †sabbathũ, †vt præparent sabbathum *perpetuum. עשה דור †est †animo requieuit. †quando cõpleuit נתן כלה

eius filij &, Aharon fulcient &, capies vnum arietem Et — iungent
15 וְאֶת־הָאַיִל הָאֶחָד תִּקָּח וְסָמְכוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־ — לקח
capies &, arietem mactabis Et .arietis caput super suas manus
16 יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאָיִל׃ וְשָׁחַטְתָּ אֶת־הָאָיִל וְלָקַחְתָּ
arietem Et .circum altare super asperges &, eius sanguinem
17 אֶת־דָּמוֹ וְזָרַקְתָּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ וְאֶת־הָאַיִל
dabis &, eius crura &, eius intestinum lauabis &, eius frusta in concides — pones
תְּנַתֵּחַ לִנְתָחָיו וְרָחַצְתָּ קִרְבּוֹ וּכְרָעָיו וְנָתַתָּ — נתן
arietem totum facies suffire Et .eius caput super &, eius frusta super
18 עַל־נְתָחָיו וְעַל־רֹאשׁוֹ׃ וְהִקְטַרְתָּ אֶת־כָּל־הָאַיִל
DOMINO Ignitio* .quietis odor* DOMINO hoc Holocaustum .altari in — † est, * in odorem, * Oblatio ignita
הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא לַיהוָה רֵיחַ נִיחוֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה
eius filij &, Aharon fulciet &, secundum arietem capies Et .ipsa
19 הוּא׃ וְלָקַחְתָּ אֵת הָאַיִל הַשֵּׁנִי וְסָמַךְ אַהֲרֹן וּבָנָיו — נתן אש, † est
capies &, arietem mactabis Et .arietis caput super suas manus
20 אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאָיִל׃ וְשָׁחַטְתָּ אֶת־הָאַיִל וְלָקַחְתָּ — † iungent
tenerum super &, Aharon auris tenerum super dabis &, eius sanguine de — pones fibram
מִדָּמוֹ וְנָתַתָּה עַל־תְּנוּךְ אֹזֶן אַהֲרֹן וְעַל־תְּנוּךְ
super &, dexteræ eorum manus pollice super &, dexteræ eius filiorum auris
אֹזֶן בָּנָיו הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן יָדָם הַיְמָנִית וְעַל־ — ימן
altare super sanguinem asperges &: dexteri eorum pedis pollicem
בֹּהֶן רַגְלָם הַיְמָנִית וְזָרַקְתָּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ
oleo de &, altare super † qui sanguine de capies Et .circum — † est
21 סָבִיב׃ וְלָקַחְתָּ מִן־הַדָּם אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וּמִשֶּׁמֶן
,eius filios super &, ei* vestes super &, Aharon super asperges &, vnctionis
הַמִּשְׁחָה וְהִזֵּיתָ עַל־אַהֲרֹן וְעַל־בְּגָדָיו וְעַל־בָּנָיו — נזה
,ei* filij &, ei* vestes &, ipse sanctificabit &, secum eius filiorum vestes super &
וְעַל־בִּגְדֵי בָנָיו אִתּוֹ וְקָדַשׁ הוּא וּבְגָדָיו וּבָנָיו
,caudam & adipem ariete ab tolles Et .secum eius filiorum vestes &
22 וּבִגְדֵי בָנָיו אִתּוֹ׃ וְלָקַחְתָּ מִן־הָאַיִל הַחֵלֶב וְהָאַלְיָה — אלה, fibram
duos &, iecoris reticulum &, intestinum operientem adipem &
וְאֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת יֹתֶרֶת הַכָּבֵד וְאֵת שְׁתֵּי — שנה
aries quia ,dextram coxam* &, eos super † qui adipem & renes — † est, * armum dextrum
הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין כִּי אֵיל — כלה
,vnam olei* panis placentam &, vnam panis tortam Et .ipse impletionum*
23 מִלֻּאִים הוּא׃ וְכִכַּר לֶחֶם אַחַת וְחַלַּת לֶחֶם שֶׁמֶן אַחַת — שוק, * consecrationum est, * ex
.DOMINO coram qui infermentatorum canistro e ,vnum laganum &
וְרָקִיק אֶחָד מִסַּל הַמַּצּוֹת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה׃ — † est, † eleuabis
agitabis † &, eius filiorum volas super &, Aharo volas super omnia pones Et
24 וְשַׂמְתָּ הַכֹּל עַל כַּפֵּי אַהֲרֹן וְעַל כַּפֵּי בָנָיו וְהֵנַפְתָּ — שום כף
,eorum manu e ea capies Et .DOMINO coram agitationem* ea
25 אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה׃ וְלָקַחְתָּ אֹתָם מִיָּדָם — נוף, * eleuationem
coram quietis odorem in holocaustum super altari in facies suffire
וְהִקְטַרְתָּ הַמִּזְבֵּחָה עַל־הָעֹלָה לְרֵיחַ נִיחוֹחַ לִפְנֵי — in
pectus capies Et .DOMINO Ignitio† .DOMINO
26 יְהוָה אִשֶּׁה הוּא לַיהוָה׃ וְלָקַחְתָּ אֶת־הֶחָזֶה — נוח, † Oblatio est
coram eleuatione illud eleuabis &, Aharon ipsi qui impletionum ariete ab† — † arietis consecrationum quod est
מֵאֵיל הַמִּלֻּאִים אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן וְהֵנַפְתָּ אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי
,eleuationis pectus sanctificabis Et .partem in tibi erit &, DOMINO
27 יְהוָה וְהָיָה לְךָ לְמָנָה׃ וְקִדַּשְׁתָּ אֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה — אש מנה
ariete ab est exaltatus qui &, eleuatum† quod exaltationis armum & — † est
וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הוּנַף וַאֲשֶׁר הוּרָם מֵאֵיל — רום, consecrationum
,Aharo ipsi erit Et .eius filiis qd † de &, Aharo ipsi quod de ,impletionum — † eo
28 הַמִּלֻּאִים מֵאֲשֶׁר לְאַהֲרֹן וּמֵאֲשֶׁר לְבָנָיו׃ וְהָיָה לְאַהֲרֹן
,ipse exaltatio quia ,Israel filiis a seculi statutum in eius filiis & — חקק
וּלְבָנָיו לְחָק־עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי תְרוּמָה הוּא
,suorum pacificorum sacrificiis de Israel filiis a erit exaltatio &
וּתְרוּמָה יִהְיֶה מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵיהֶם
,Aharon ipsi † quæ sanctitatis vestes Et .DOMINO eorum exaltatio — † sunt
29 תְּרוּמָתָם לַיהוָה׃ וּבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן
eis in implendum* ad &, eis in vngendum ad ,eum post eius filiis erunt — cum consecrandum cum
יִהְיוּ לְבָנָיו אַחֲרָיו לְמָשְׁחָה בָהֶם וּלְמַלֵּא־בָם אֶת־ — היה
,ei* filiis de eo sub* sacerdos eas induet diebus Septem .eorum manum
30 יָדָם׃ שִׁבְעַת יָמִים יִלְבָּשָׁם הַכֹּהֵן תַּחְתָּיו מִבָּנָיו — * loco ipsius, ecclesiæ
.sanctitate in ministrandum ad conuentus tabernaculum ad veniet qui
אֲשֶׁר יָבֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ׃ — בוא, consecrationum
loco in eius carnem coques &, capies plenitudinum arietem Et
31 וְאֵת אֵיל הַמִּלֻּאִים תִּקָּח וּבִשַּׁלְתָּ אֶת־בְּשָׂרוֹ בְּמָקֹם — לקח קום
panem &, arietis carnem eius filij &, Aharo comedent Et .sancto
32 קָדֹשׁ׃ וְאָכַל אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־בְּשַׂר הָאַיִל וְאֶת־הַלֶּחֶם
ea comedent Et .conuentus† tabernaculi ostium ad canistro in † qui — † est, † ecclesiæ
33 אֲשֶׁר בַּסָּל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ וְאָכְלוּ אֹתָם
sanctificandum ad ,eorum manum implendum ad ,eis in est expiatum quibus — per quæ propitiatio facta est
אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם לְמַלֵּא אֶת־יָדָם לְקַדֵּשׁ
superfuerit si Et .ea* sanctitas quia ,comedet non alienigena Et .eos — * sunt
34 אֹתָם וְזָר לֹא־יֹאכַל כִּי־קֹדֶשׁ הֵם׃ וְאִם־יִוָּתֵר — זור

consecrationum, — residuum combures &, mane vsque pane de &, plenitudinum carne de
מִבְּשַׂר הַמִּלֻּאִים וּמִן־הַלֶּחֶם עַד־הַבֹּקֶר וְשָׂרַפְתָּ אֶת־הַנּוֹתָר
est. — ,Aharon facies Et .ipsum sanctitas quia ,comedetur Non .igne in
35 בָּאֵשׁ לֹא יֵאָכֵל כִּי־קֹדֶשׁ הוּא׃ וְעָשִׂיתָ לְאַהֲרֹן
diebus septem ,tibi præcepi quæ omnia Iuxta .sic eius filiis &
וּלְבָנָיו כָּכָה כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוִּיתִי אֹתָכָה שִׁבְעַת יָמִים — יום
consecrabis ,expiationes super diei facies peccatum* iuuencum Et .eorum manum implebis — * pro peccato, * per diem, propter
36 תְּמַלֵּא יָדָם׃ וּפַר חַטָּאת תַּעֲשֶׂה לַיּוֹם עַל־הַכִּפֻּרִים
.ipsum sanctificandum ad eum vnges &, eo super te expiando in† altare super expiabis &
וְחִטֵּאתָ עַל־הַמִּזְבֵּחַ בְּכַפֶּרְךָ עָלָיו וּמָשַׁחְתָּ אֹתוֹ לְקַדְּשׁוֹ׃ — פרה, † cum expiaueris eum,
erit &, illud sanctificabis &, altare super expiabis diebus Septem
37 שִׁבְעַת יָמִים תְּכַפֵּר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְהָיָה
.sanctificabitur ,altare in attingens Omne .sanctitatum sanctitas altare — Quicquid tetigerit, † est
הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים כָּל־הַנֹּגֵעַ בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ׃
anniculos — duos anni filios Agnos .altare super facies quod † hoc Et
38 וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל־הַמִּזְבֵּחַ כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנַיִם
in die — &, matutino in facies vnum Agnum .iugiter diei
39 לַיּוֹם תָּמִיד׃ אֶת־הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת
decimam partem — mixtæ similæ decimationem Et .vesperas duas inter facies alterum agnum
40 הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם׃ וְעִשָּׂרֹן סֹלֶת בָּלוּל
agno ;vini Hin quartum ,libamen &; Hin quartum ,contuso oleo in
בְּשֶׁמֶן כָּתִית רֶבַע הַהִין וְנֵסֶךְ רְבִיעִת הַהִין יָיִן לַכֶּבֶשׂ
,vesperas duas inter facies secundum agnum Et .vni
41 הָאֶחָד׃ וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם — שנה
sacrificium matutinum, — ,quietis odorem in ei facies ei* libamen iuxta &, matutini munus sicut
כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכָּהּ תַּעֲשֶׂה־לָּהּ לְרֵיחַ נִיחֹחַ — מנח
oblationem ignitam — vestras generationes in iuge Holocaustum .DOMINO ignitionem
42 אִשֶּׁה לַיהוָה׃ עֹלַת תָּמִיד לְדֹרֹתֵיכֶם — עלה דור
† vobis* conueniam quo†, DOMINO coram conuentus* tabernaculi ostio ad — * ecclesiæ, † in, † vobiscum
פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר אִוָּעֵד לָכֶם
,Israel filijs * ibi conueniam Et .ibi te ad loquendum ad ,illic
43 שָׁמָּה לְדַבֵּר אֵלֶיךָ שָׁם׃ וְנֹעַדְתִּי שָׁמָּה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל — יעד, * cum
&, conuentus* tabernaculum sanctificabo Et .mea gloria in sanctificabit & — † ecclesiæ
44 וְנִקְדַּשׁ בִּכְבֹדִי׃ וְקִדַּשְׁתִּי אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־
.mihi sacerdotio fungendum ad ,sanctificabo eius filios &, Aharon & altare — vt sacerdotio fungantur
הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו אֲקַדֵּשׁ לְכַהֵן לִי׃
.Deum in eis ero &, Israel filiorum medio in habitabo Et
45 וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים׃
sum, † eduxi — fecit exire† qui ,eorum Deus DOMINVS ego quia scient Et
46 וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי — יצא
vt habitarem — DOMINVS ego :eorum medio in me habitandum ad ,Aegypti terra de eos
אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְשָׁכְנִי בְתוֹכָם אֲנִי יְהוָה
.eorum Deus
אֱלֹהֵיהֶם׃

CAP. XXX. ל

† Ex — .illud facies Sittim lignis† .suffitus suffimenti altare facies Et
1 וְעָשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטַר קְטֹרֶת עֲצֵי שִׁטִּים תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ׃ — שוט
,erit quadratum ,eius latitudo cubitus &, eius longitudo Cubitus
2 אַמָּה אָרְכּוֹ וְאַמָּה רָחְבּוֹ רָבוּעַ יִהְיֶה
altitudo — auro illud teges Et .eius cornua ipso Ex .eius statura duo cubiti &
3 וְאַמָּתַיִם קֹמָתוֹ מִמֶּנּוּ קַרְנֹתָיו׃ וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב — אמה קום
facies Et .eius cornua &, circum eius parietes &, eius tectum ,mundo
טָהוֹר אֶת־גַּגּוֹ וְאֶת־קִירֹתָיו סָבִיב וְאֶת־קַרְנֹתָיו וְעָשִׂיתָ — צפה, † infra
desubter† ei facies auri anulos duos Et .circum auri coronam ei
4 לּוֹ זֵר זָהָב סָבִיב׃ וּשְׁתֵּי טַבְּעֹת זָהָב תַּעֲשֶׂה־לּוֹ מִתַּחַת — זרה שנה
,eius lateribus duobus super facies ,eius costis duabus super ei* coronam
לְזֵרוֹ עַל שְׁתֵּי צַלְעֹתָיו תַּעֲשֶׂה עַל־שְׁנֵי צִדָּיו — צדד, † intra vectes, * cum
facies Et .eis in† ipsum portandum ad ,vectibus domos in† erit &
5 וְהָיָה לְבָתִּים לְבַדִּים לָשֵׂאת אֹתוֹ בָּהֵמָּה׃ וְעָשִׂיתָ אֶת־ — בית נשא, † ex, † pones
ante illud dabis Et .auro eos teges &, Sittim lignis vectes
6 הַבַּדִּים עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב׃ וְנָתַתָּה אֹתוֹ לִפְנֵי — פנה, * est
quod expiatorium ante testimonij arcam super quod ,velum — propitiatorium
הַפָּרֹכֶת אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדֻת לִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר
illud super facies suffire Et .ibi tibi conueniam quo testimonium super† — עוד, † est
7 עַל־הָעֵדֻת אֲשֶׁר אִוָּעֵד לְךָ שָׁמָּה׃ וְהִקְטִיר עָלָיו
eum benificando In .matutino in matutino in aromatum suffimentum Aharon — † in † recum singulo mane. Quando aptabit
אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת־
inter ,lucernas Aharon ascendere faciendo in† Et .illud faciet suffire ,lucernas
8 הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה׃ וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן אֶת־הַנֵּרֹת בֵּין — יטב
DOMINO coram iugiter suffimentum ,illud faciet suffire duas vesperas — † quando incendet
הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְהוָה — נור עלה
,alienum suffimentum illud super facietis ascendere Non .vestras generationes in
9 לְדֹרֹתֵיכֶם׃ לֹא־תַעֲלוּ עָלָיו קְטֹרֶת זָרָה — זור דור
sacrificium, — ,illud super libabitis non libamen &, munus &, holocaustum &
וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנֵסֶךְ לֹא תִסְּכוּ עָלָיו׃ — נסך

quatuor ,lapidis plenitudinem eo in implebis Et .eius latitudo palmus & — eum impletione
17 וזרת רחבו ׃ ומלאת בו מלאת אבן ארבעה
ordo ,Smaragdus & ,Topazius ,Sardius : Ordo .lapidis ordinibus
טורים אבן טור אדם פטדה וברקת הטור
. Adamas & ,Saphyrus ,Carbunculus :secūdus ordo Et . vnus — Iaspis.
18 האחד ׃ והטור השני נפך ספיר ויהלם ׃ — שנה
.Amethistus & ,Achates ,Lyncurius :tertius ordo Et — הלם
19 והטור השלישי לשם שבו ואחלמה ׃ — שבה
auro Constricti : Iaspis & ,Onyx ,Chrysolithus :quartus ordo Et — חלם
20 והטור הרביעי תרשיש ושהם וישפה משבצים זהב
filiorū nominibus super* erunt lapides Et .suis plenitudinibus in erunt — ‡Beryllus:
21 יהיו במלואתם ׃ והאבנים תהיין על־שמת בני־ — ישף
super vir‡ sigilli apertionibus‡,ipsorū nomina super†,duodecim Israel — * cum
ישראל שתים עשרה על־שמתם פתוחי חותם איש על־ — היה
pectorali super facies Et .tribubus duodecim erunt,suo nomine — †secundum
22 שמו תהיין לשני עשר שבט ׃ ועשית על־החשן — ‡sculpturis ‡singuli cum
pectorali super facies Et .mūdo auro cōplicationis*opere termini catenas — שנה
23 שרשת גבלת מעשה עבת זהב טהור ׃ ועשית על־החשן — *plectili ex
extremitatib⁹ duab⁹ sup anulos ambos dabis & ,auri anulos duos — pones
שתי טבעות זהב ונתת את־שתי הטבעות על־שני קצות
anulis duobus super auri complicationes duas pones Et .pectoralis
24 החשן ׃ ונתתה את־שתי עבתת הזהב על־שתי הטבעת — catenas aureas
duarum extremitates duas Et .pectoralis extremitatibus in
25 אל־קצות החשן ׃ ואת שתי קצות שתי — קצה
scapulis super dabis* & ,ocellaturis‡ duabus super dabis complicationū — catenarum pones
העבתת תתן על־שתי המשבצות ונתתה על־כתפות
,auri anulos duos facies Et .eius facierum regione è† superhumeralis — ‡ palis, *pones ī oris
26 האפד אל־מול פניו ׃ ועשית שתי טבעות זהב — † cōtra faciē
quod eius labio super‖ pectoralis extremitatibus duab⁹ super eos pones & — ‖in ora eius quæ
ושמת אתם על־שני קצות החשן על־שפתו אשר
,auri anulos duos facies Et . domum in† superhumeralis latus ad — שום
27 אל־עבר האפד ביתה ׃ ועשית שתי טבעות זהב — שפה
regione è infra ab‡ superhumeralis scapulis duabus ‡ super eos dabis & — †intrinsecus.
ונתתה אתם על־שתי כתפות האפוד מלמטה ממול — ‡ duobus lateribus
.superhumeralis artificiū desuper* eius coniunctionem contra eius facierū — ‡ inferne
פניו לעמת מחברתו ממעל לחשב האפוד ׃ — * supra baltheum
superhumeralis anulos ad eius anulis ab pectorale leuabunt† Et — פנה
28 וירכסו את־החשן מטבעתו אל־טבעת האפוד — חיו
soluatur‡ nō & ,superhumeralis artificiū super existendum ad‡,hyacinthi filo in
בפתיל תכלת להיות על־חשב האפוד ולא־יזח — † iungent
filiorū nomina Aharon portabit Et .superhumerali desuper pectorale — ‡vt sit super baltheum
29 החשן מעל האפוד ׃ ונשא אהרן את־שמות בני־ — ‡ separetur
sanctitatē ad ipsum ingrediēdo in* ,suū cor super ,iudicij pectorali in Israel — היה זחח
ישראל בחשן המשפט על־לבו בבאו אל־הקדש — *quando ingredietur sanctuarium
pectorali in dabis Et .iugiter DOMINO coram memoriam in
30 לזכרן לפני־יהוה תמיד ׃ ונתת אל־חשן — בוא
,Aharon cor super erunt & ,Thummim & ,Vrim† iudicij
המשפט את־האורים ואת־התמים והיו על־לב אהרן — †Illuminationes & Perfectiones,
filiorū iudicium Aharon portabit Et .DOMINO corā eū ingrediēdo in‡
בבאו לפני יהוה ונשא אהרן את־משפט בני־ — תמם
facies Et . semper DOMINO coram suum cor super Israel — ‡ quando ingredietur
31 ישראל על־לבו לפני יהוה תמיד ׃ ועשית את־
eius capitis‡os erit Et . hyacintho†totum superhumeralis pallium — † ex
32 מעיל האפוד כליל תכלת ׃ והיה פי־ראשו — ‡ capitij
os sicut ,texentis opere circum eius ori erit Labium* .eius medio in — פה
בתוכו שפה יהיה לפיו סביב מעשה ארג כפי — * Ora
mala punica ei⁹ fimbriis sup facies Et .scindatur ne ,ei erit loricæ
33 תחרא יהיה־לו לא יקרע ׃ ועשית על־שוליו רמני
.circum eius fimbriis super cocci vermiculo & ,purpura & ,hyacintho† — † ex
תכלת וארגמן ותולעת שני על־שוליו סביב
,Punicū malū & ,auri Titinabulū .circū earū medio in auri tintinabula &
34 ופעמני זהב בתוכם סביב ׃ פעמן זהב ורמון — פעם
.circum pallij fimbriis super ,Punicū malū & ,auri tintinabulum
פעמן זהב ורמון על־שולי המעיל סביב ׃
ipsum ingrediēdo in ,ei⁹ vox‡ audiet & ,ministrādū ad Aharon super erit Et — ‡sonus
35 והיה על־אהרן לשרת ונשמע קולו בבאו — quando ingredietur
.morietur non & ,ipsum exeundo in‡ & ,DOMINO coram sanctitatem ad — sanctuariū,
אל־הקדש לפני יהוה ובצאתו ולא ימות ׃ — ‡ quando egredietur,
Sanctitas :sigilli apertiones eum super aperies‖ & ,mūdo auro florem† facies Et — יצא
36 ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חתם קדש — † laminā ex
super erit & ,hyacinthi filo super‖ eam pones Et . DOMINO — ‖sculpes in ea sculpturis
37 ליהוה ׃ ושמת אתו על־פתיל תכלת והיה על־
frōtem supra erit Et .erit cidaris facierum regione è ,cidarim‡ — ‖cū שום
38 המצנפת אל־מול פני־המצנפת יהיה ׃ והיה על־מצח — ‡mitrā, è regione mitræ
quas sanctificationum iniquitatem Aharon portabit & ,Aharon
אהרן ונשא אהרן את־עון הקדשים אשר — פנה עוה

,eorū sanctificationum donis omnibus in Israel filij sanctificabunt
נתן — יקדישו בני ישראל לכל־מתנת קדשיהם
.DOMINO coram eis beneplacitū ad iugiter eius frontē supra erit &
רצה — והיה על־מצחו תמיד לרצון להם לפני יהוה ׃
mitram — facies baltheū & ,byssi cidarim facies & ,byssi tunicam stringes Et
עשה — ושבצת הכתנת שש ועשית מצנפת שש ואבנט תעשה 39
phrygionis. — eis facies & ,tunicas facies Aharon filijs Et .recamantis opere
בנה — מעשה רקם ׃ ולבני אהרן תעשה כתנות ועשית להם 40
pileos — . decorem & gloriam ad eis facies mitras & ,baltheos
אבנטים ומגבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת ׃
,secum eius filios & ,tuum fratrē Aharon illa facies induere Et
והלבשת אתם את־אהרן אחיך ואת־בניו אתו 41
consecrabis — ;eos sanctificabis & ,eorum manum implebis & ,illos vnges &
ומשחת אתם ומלאת את־ידם וקדשת אתם
operiendū ad lini feminalia eis fac Et .mihi fungētur sacerdotio &
כסה — וכהנו־לי ׃ ועשה להם מכנסי־בד לכסות 42
turpitudinis. — super erunt Et . erunt femora ad vsq; & ,lumbis A .nuditatis carnem
ערה היה — בשר ערוה ממתנים ועד־ירכים יהיו ׃ והיו על־ 43
‡quando ingredientur — ,conuentus*tabernaculum ad ipsos ingrediendo in‡,eius filios super & ,Aharon
*ecclesiæ — אהרן ועל־בניו בבאם אל־אהל מועד
non & ,sanctitate in ministrandum ad ,altare ad ipsos accedendo in† vel
בוא יעד — או בגשתם אל־המזבח לשרת בקדש ולא־
†cum appropinquauerint — eius semini & ,ei seculi‡ Statutum .morientur &‡,iniquitatem ferent
נגש — ישאו עון ומתו חקת עולם לו ולזרעו
‡neque ‡perpetuum erit — .eum post
אחריו ׃
נשא עוה
מות חקק

CAP. XXIX. כט

,eos sanctificandum ad eis facies quod verbum‡ hoc Et
‡est — וזה הדבר אשר־תעשה להם לקדש אתם 1
arietes & ,bouis filiū vnum iuuencum Cape .mihi fungēdū sacerdotio ad
פרה — לכהן לי לקח פר אחד בן־בקר ואילם
immaculatos. — mixtas infermentatas placētas & ,azymorum panem* Et .perfectos duos
*panes infermentatos — שנים תמימם ׃ ולחם מצות וחלת מצת בלולת 2
facies triticorum simila†.oleo in vncta infermentata lagana & ,oleo in
חל חנט — בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן סלת חטים תעשה
† Ex — ea facies appropinquare *&,vno canistro super‡ ea dabis‡Et ,ea
‡pones ‡in *offeres — אתם ׃ ונתת אותם על־סל אחד והקרבת אתם 3
& ,Aharon Et .arietes duos & ,iuuencum & ,canistro in
בסל ואת־הפר ואת שני האילם ׃ ואת־אהרן ואת־ 4
‡ecclesiæ — lauabis & ,cōuentus‡ tabernaculi ostium ad facies appropinquare eius filios
יעד — בניו תקריב אל־פתח אהל מועד ורחצת
Aharon facies induere & ,vestes accipies Et . aqua in eos
אתם במים ׃ ולקחת את־הבגדים והלבשת את־אהרן 5
& ,superhumerale ac ,superhumeralis pallium & ,tunicam
את־הכתנת ואת מעיל האפד ואת־האפד ואת־
cum baltheo *mitram — super cidarim* pones Et .suphumeralis artificio in ei cinges & :pectorale
שום — החשן ואפדת לו בחשב האפד ׃ ושמת המצנפת על־ 6
‡pones — . cidarim super sanctitatis diadema dabis‡ & ,eius caput
נתן — ראשו ונתת את־נזר הקדש על־המצנפת ׃
vnges & ,eius caput sup fundes & ,vnctionis oleum accipies Et
ולקחת את־שמן המשחה ויצקת על־ראשו ומשחת 7
.tunicas eos induere facies & ,facies appropinquare eius filios Et . eum
בנה — אתו ׃ ואת־בניו תקריב והלבשתם כתנת ׃ 8
eis vincies & ,eius filios & Aharon ,baltheo eos cinges Et
וחגרת אתם אבנט אהרן ובניו וחבשת להם 9
consecrabis — manum implebis & ,seculi statutum in sacerdotium eis erit & ,mitras
חקק — מגבעת והיתה להם כהנה לחקת עולם ומלאת יד־
coram iuuencum facies appropinquare Et .eius filiorū manū & ,Aharon
פרה — אהרן ויד־בניו ׃ והקרבת את־הפר לפני 10
ecclesiæ ‖iungent — caput super suas manus eius filij & ,Aharon fulciet‖& ,cōuentus tabernaculo
יעד — אהל מועד וסמך אהרן ובניו את־ידיהם על־ראש
tabernaculi ostiū ad DOMINO coram iuuencum mactabis Et .iuuenci
הפר ׃ ושחטת את־הפר לפני יהוה פתח אהל 11
ecclesiæ. — cornibus super dabis† & ,iuuenci sanguine è capies Et . conuentus
‡pones in — מועד ׃ ולקחת מדם הפר ונתתה על־קרנת 12
fundamentum ad fundes sanguinem omnem Et .tuo digito in altaris
המזבח באצבעך ואת־כל־הדם תשפך אל־יסוד
&,intestinum operientem adipem omnem capies Et .altaris
‡fibrim cum †est — המזבח ׃ ולקחת את־כל־החלב המכסה את־הקרב ואת 13
,eos super†qui adipem & ,renes duos & ,hepate super reticulum‡
שנה — היתרת על־הכבד ואת שתי הכלית ואת־החלב אשר עליהן
כלה עור — ,eius pellem & ,iuuenci carnem Et .altari in facies suffire &
igni extra castra. Sacrificium pro peccato est. — והקטרת המזבחה ׃ ואת־בשר הפר ואת־ערו 14
.hoc Peccatum .castrametationem extra ab igne in combures eius fimum &
ואת־פרשו תשרף באש מחוץ למחנה חטאת הוא ׃

dabis Et ; argenteas bases quatuor super aurei earũ vncini & pones
33 וָוֵיהֶם זָהָב עַל־אַרְבָּעָה אַדְנֵי־כָסֶף׃ וְנָתַתָּה אֶת־
arcam veli domo à illuc introduces & ,vncinos subter velum
הַפָּרֹכֶת תַּחַת הַקְּרָסִים וְהֵבֵאתָ שָׁמָּה מִבֵּית לַפָּרֹכֶת אֵת אֲרוֹן
sanctitate inter & ,sanctitate inter vobis velum diuidet & ,testimonij
הָעֵדוּת וְהִבְדִּילָה הַפָּרֹכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ
sanctitate in testimonij arcã super propitiatorium pones Et .sanctitatum
34 הַקֳּדָשִׁים׃ וְנָתַתָּ אֶת־הַכַּפֹּרֶת עַל אֲרוֹן הָעֵדֻת בְּקֹדֶשׁ
& ,velum extra ab mensam pones Et .sanctitatum
35 הַקֳּדָשִׁים׃ וְשַׂמְתָּ אֶת־הַשֻּׁלְחָן מִחוּץ לַפָּרֹכֶת וְאֶת־
mensam & ,austrũ ad tabernaculi costa super mensam contra candelabrũ
הַמְּנֹרָה נֹכַח הַשֻּׁלְחָן עַל צֶלַע הַמִּשְׁכָּן תֵּימָנָה וְהַשֻּׁלְחָן
tabernaculi ostium ad operimentum facies Et .aquilonis costam super dabis
36 תִּתֵּן עַל־צֶלַע צָפוֹן׃ וְעָשִׂיתָ מָסָךְ לְפֶתַח הָאֹהֶל
opere ,retorta bysso & ,cocci vermiculo & ,purpura & ,hyacintho
תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר מַעֲשֵׂה
eas cooperies & ,Sittim columnas quinque aulæo facies Et .recamantis
37 רֹקֵם׃ וְעָשִׂיתָ לַמָּסָךְ חֲמִשָּׁה עַמּוּדֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם
.æris bases quinque eis fundes & :aurei earũ vncini ,auro
זָהָב וָוֵיהֶם זָהָב וְיָצַקְתָּ לָהֶם חֲמִשָּׁה אַדְנֵי נְחֹשֶׁת׃

CAP. XXVII. כז

,lõgitudo cubitorũ quinque :Sittim lignis altare facies Et
1 וְעָשִׂיתָ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים חָמֵשׁ אַמּוֹת אֹרֶךְ
cubitorũ trium & ,altare erit Quadratũ .latitudo cubitorum quinq; &
וְחָמֵשׁ אַמּוֹת רֹחַב רָבוּעַ יִהְיֶה הַמִּזְבֵּחַ וְשָׁלֹשׁ אַמּוֹת
ipso Ex .eius angulis quatuor super eius cornua facies Et .eius statura
2 קֹמָתוֹ׃ וְעָשִׂיתָ קַרְנֹתָיו עַל אַרְבַּע פִּנֹּתָיו מִמֶּנּוּ
eius ollas facies Et .ære illud cooperies & ,eius cornua erunt
3 תִּהְיֶיןָ קַרְנֹתָיו וְצִפִּיתָ אֹתוֹ נְחֹשֶׁת׃ וְעָשִׂיתָ סִּירֹתָיו
,eius tridentes & ,eius aspersoria & ,eius scopas & ,illud excinerandum ad
לְדַשְּׁנוֹ וְיָעָיו וּמִזְרְקֹתָיו וּמִזְלְגֹתָיו
ei facies Et .æs facies eius vasis Omnibus .eius receptacula &
4 וּמַחְתֹּתָיו לְכָל־כֵּלָיו תַּעֲשֶׂה נְחֹשֶׁת׃ וְעָשִׂיתָ לּוֹ
anulos quatuor reti super facies Et .æris retis opere cribrum
מִכְבָּר מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת נְחֹשֶׁת וְעָשִׂיתָ עַל־הָרֶשֶׁת אַרְבַּע טַבְּעֹת
ambitum subter illud pones Et .eius extremitatibus quatuor super ,æris
5 נְחֹשֶׁת עַל אַרְבַּע קְצוֹתָיו׃ וְנָתַתָּה אֹתָהּ תַּחַת כַּרְכֹּב
.altaris medium ad vsque rete erit & ,infra de altaris
הַמִּזְבֵּחַ מִלְּמָטָּה וְהָיְתָה הָרֶשֶׁת עַד חֲצִי הַמִּזְבֵּחַ׃
.ære eos cooperies & :Sittim lignis vectes ,altari vectes facies Et
6 וְעָשִׂיתָ בַדִּים לַמִּזְבֵּחַ בַּדֵּי עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם נְחֹשֶׁת׃
duobus super vectes erunt & ,anulos in eius vectes inducentur Et
7 וְהוּבָא אֶת־בַּדָּיו בַּטַּבָּעֹת וְהָיוּ הַבַּדִּים עַל־שְׁתֵּי
.illud facies tabularum Cauum .illud ferendo in altaris lateribus
8 צַלְעֹת הַמִּזְבֵּחַ בִּשְׂאֵת אֹתוֹ׃ נְבוּב לֻחֹת תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ
facies Et .facient sic ,monte in te fecit videre Quemadmodũ
9 כַּאֲשֶׁר הֶרְאָה אֹתְךָ בָּהָר כֵּן יַעֲשׂוּ׃ וְעָשִׂיתָ אֵת
bysso atrio Funda .austrum ad meridiei angulum ad tabernaculi atrium
חֲצַר הַמִּשְׁכָּן לִפְאַת נֶגֶב־תֵּימָנָה קְלָעִים לֶחָצֵר שֵׁשׁ
eius colũnæ Et .vni angulum ad longitudo cubito in Centum .retorta
10 מָשְׁזָר מֵאָה בָאַמָּה אֹרֶךְ לַפֵּאָה הָאֶחָת׃ וְעַמֻּדָיו
earum circuli & ,colũnarũ vncini ,æris viginti earum bases & ,viginti
עֶשְׂרִים וְאַדְנֵיהֶם עֶשְׂרִים נְחֹשֶׁת וָוֵי הָעַמֻּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם
.longitudine ,centũ fundæ longitudine in aquilonis angulum ad sic Et .argenti
11 כָּסֶף׃ וְכֵן לִפְאַת צָפוֹן בָּאֹרֶךְ קְלָעִים מֵאָה אֹרֶךְ
vncini ,eius viginti earum bases & ,viginti eius columnæ &
וְעַמֻּדָו עֶשְׂרִים וְאַדְנֵיהֶם עֶשְׂרִים נְחֹשֶׁת וָוֵי
,maris angulum ad atrij latitudo Et .argenti earum circuli & ,columnarũ
12 הָעַמֻּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף׃ וְרֹחַב הֶחָצֵר לִפְאַת יָם
.decem earum bases & ,decem earũ colũnę :cubitorũ quinquaginta fundæ
קְלָעִים חֲמִשִּׁים אַמָּה עַמֻּדֵיהֶם עֲשָׂרָה וְאַדְנֵיהֶם עֲשָׂרָה׃
.cubiti quinquaginta oriente ad anteriorem angulum ad atrij latitudo Et
13 וְרֹחַב הֶחָצֵר לִפְאַת קֵדְמָה מִזְרָחָה חֲמִשִּׁים אַמָּה׃
,tres earũ columnæ ,humero fundæ cubitorum quindecim Et
14 וַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה קְלָעִים לַכָּתֵף עַמֻּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
fundæ quindecim secundo humero Et .tres earum bases &
15 וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה׃ וְלַכָּתֵף הַשֵּׁנִית חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה קְלָעִים
atrij portæ Et .tres earum bases & ,tres earum columnæ
16 עַמֻּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה׃ וּלְשַׁעַר הֶחָצֵר
,cocci vermiculo & ,purpura & ,hyacintho cubitorũ viginti operimentum
מָסָךְ עֶשְׂרִים אַמָּה תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי
earũ bases & ,quatuor earũ Columnæ .recamatoris opere ,retorta bysso &
וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר מַעֲשֵׂה רֹקֵם עַמֻּדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְאַדְנֵיהֶם
,argento cinctæ circum atrij columnæ Omnes .quatuor
17 אַרְבָּעָה׃ כָּל־עַמּוּדֵי הֶחָצֵר סָבִיב מְחֻשָּׁקִים כֶּסֶף

pones; וו intra velum; בוא; עוד; ימן; טוב; נור ימן pones in latere; aulæum; ex; acupictoris; Sittinas; עשה; אמה; altitudo; קום פנן; lebetes; היה צפה; remouẽdum cinerem ei; crateras; Omnia vasa; ex ære.; כלה; reticulato æreum.; קצה; inferne.; חצה; בוא שנה; ad ferendo; Cum vacuo inter tabulas; נשא; נבב; plagam australẽ ad meridiem. Cortinæ erũt; פאה ימן; cubitorum; plagã vnã.; fila eas cingẽtia argẽtea; plagã aquilonarem; ex; tertiæ cortinæ; ex æ.; fila eas cingẽtia argẽtea; latus occidentale. cortinæ; latus orientale; פאה; tertiũ cortinæ; lateri vni; lateri; cortinæ; שנה; erit aulæum; סכך שני; phrygionico.; erunt

cubitorum, centum atrij Longitudo .ærei earum bases & ,argentei earũ vncini
18 וָוֵיהֶם כֶּסֶף וְאַדְנֵיהֶם נְחֹשֶׁת׃ אֹרֶךְ הֶחָצֵר מֵאָה
quinque statura & ,quinquaginta in quinquaginta latitudo & ,cubito in
בָאַמָּה וְרֹחַב חֲמִשִּׁים בַּחֲמִשִּׁים וְקֹמָה חָמֵשׁ
vasis Omnibus .æreæ earum bases & ,retorta bysso ,cubitorum
19 אַמּוֹת שֵׁשׁ מָשְׁזָר וְאַדְנֵיהֶם נְחֹשֶׁת׃ לְכֹל כְּלֵי
atrij claui omnes & ,ei claui omnes & ,eius seruitio omni in tabernaculi
הַמִּשְׁכָּן בְּכֹל עֲבֹדָתוֹ וְכָל־יְתֵדֹתָיו וְכָל־יִתְדֹת הֶחָצֵר
oleum te ad accipient & ,Israel filiis præcipies tu Et .æs
20 נְחֹשֶׁת׃ וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן
.semper lucernam ascẽdere faciendũ ad ,luminari contusum ,purum oliuæ
זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד׃
disponet ,testimonij super quod ,velum extra ab conuentus tabernaculo In
21 בְּאֹהֶל מוֹעֵד מִחוּץ לַפָּרֹכֶת אֲשֶׁר עַל־הָעֵדֻת יַעֲרֹךְ
Statutũ .DOMINO coram mane vsq; vespera à ei filij & ,Aharon eam
אֹתוֹ אַהֲרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד־בֹּקֶר לִפְנֵי יְהוָה חֻקַּת
.Israel filiis à eorum generationibus seculi
עוֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

CAP. XXVIII. כח

& ,tuum fratrem Aharon te ad fac appropinquare tu Et
1 וְאַתָּה הַקְרֵב אֵלֶיךָ אֶת־אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאֶת־
,Aharõ mihi fungẽdũ sacerdotio ad ,Israel filiorum medio è secum eius filios
בָּנָיו אִתּוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנוֹ־לִי אַהֲרֹן
facies Et .Aharon filij Ithamar & ,Elhazar ,Abihu & ,Nadab
2 נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר בְּנֵי אַהֲרֹן׃ וְעָשִׂיתָ
tu Et .decorem & gloriam ad tuo fratri Aharon sanctitatis vestes
3 בִגְדֵי־קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת׃ וְאַתָּה
:sapientiæ spiritu eum repleui quem ,corde sapiẽtes omnes ad loqueris
תְּדַבֵּר אֶל־כָּל־חַכְמֵי־לֵב אֲשֶׁר מִלֵּאתִיו רוּחַ חָכְמָה
.mihi sacerdotio fungendũ ad ,eũ sanctificãdũ ad ,Aharon vestes facient &
וְעָשׂוּ אֶת־בִּגְדֵי אַהֲרֹן לְקַדְּשׁוֹ לְכַהֲנוֹ־לִי׃
,palliũ & ,superhumerale & ,pectorale ,facient quas vestes hæ Et
4 וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן וְאֵפוֹד וּמְעִיל
Aharon sanctitatis vestes faciẽt Et .baltheũ & ,cidarin ,oculatam tunicã &
וּכְתֹנֶת תַּשְׁבֵּץ מִצְנֶפֶת וְאַבְנֵט וְעָשׂוּ בִגְדֵי־קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן
,aurum accipient ipsi Et .mihi sacerdotio fungẽdũ ad ,ei filiis & ,tuo fratri
5 אָחִיךָ וּלְבָנָיו לְכַהֲנוֹ־לִי׃ וְהֵם יִקְחוּ אֶת־הַזָּהָב
.byssum & ,cocci vermiculum & ,purpuram & ,hyacinthũ &
וְאֶת־הַתְּכֵלֶת וְאֶת־הָאַרְגָּמָן וְאֶת־תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַשֵּׁשׁ׃
vermiculo ,purpura & ,hyacintho ,auro superhumerale facient Et
6 וְעָשׂוּ אֶת־הָאֵפֹד זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן תּוֹלַעַת
erit iunctæ scapulæ Duæ .cogitantis opere ,retorta bysso & ,cocci
7 שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב׃ שְׁתֵּי כְתֵפֹת חֹבְרֹת יִהְיֶה
,ei superhumeralis artificiũ Et .iũgetur & ,eius extremitates duas ad ei
8 לוֹ אֶל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו וְחֻבָּר׃ וְחֵשֶׁב אֲפֻדָּתוֹ
,purpura & ,hyacintho ,auro ,erit ipso ex ,ipsi op sicut ,illud sup quod
אֲשֶׁר עָלָיו כְּמַעֲשֵׂהוּ מִמֶּנּוּ יִהְיֶה זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן
lapides duos accipies Et .retorta bysso & ,cocci vermiculo &
9 וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר׃ וְלָקַחְתָּ אֶת־שְׁתֵּי אַבְנֵי־
Sex .Israel filiorum nomina eis super aperies & ,onychis
10 שֹׁהַם וּפִתַּחְתָּ עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ שִׁשָּׁה
residua sex nomina & ,vno lapide super eorũ nominibus de
מִשְּׁמֹתָם עַל הָאֶבֶן הָאֶחָת וְאֶת־שְׁמוֹת הַשִּׁשָּׁה הַנּוֹתָרִים
lapidis artificis Opere .eorum generationes iuxta ,secundo lapide super
11 עַל־הָאֶבֶן הַשֵּׁנִית כְּתוֹלְדֹתָם׃ מַעֲשֵׂה חָרַשׁ אֶבֶן
filiorum nominibus super lapides ambos aperies sigilli apertionibus
פִּתּוּחֵי חֹתָם תְּפַתַּח אֶת־שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל־שְׁמֹת בְּנֵי
pones Et .eos facies auri occellaturis circundatos :Israel
12 יִשְׂרָאֵל מֻסַבֹּת מִשְׁבְּצוֹת זָהָב תַּעֲשֶׂה אֹתָם׃ וְשַׂמְתָּ אֶת־
filiis recordationis lapides ,superhumeralis scapulis super lapides ambos
שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל כִּתְפֹת הָאֵפֹד אַבְנֵי זִכָּרֹן לִבְנֵי
super DOMINO coram eorum nomina Aharon portabit Et .Israel
יִשְׂרָאֵל וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת־שְׁמוֹתָם לִפְנֵי יְהוָה עַל־
.auri occellaturas facies Et .memoriam ad suis humeris duobus
13 שְׁתֵּי כְתֵפָיו לְזִכָּרֹן׃ וְעָשִׂיתָ מִשְׁבְּצֹת זָהָב׃
opere eas facies ,conterminas mundo auro catenas duas Et
14 וּשְׁתֵּי שַׁרְשְׁרֹת זָהָב טָהוֹר מִגְבָּלֹת תַּעֲשֶׂה אֹתָם מַעֲשֵׂה
.occellaturis super complicationum catenas dabis & ,funis
עֲבֹת וְנָתַתָּה אֶת־שַׁרְשְׁרֹת הָעֲבֹתֹת עַל־הַמִּשְׁבְּצֹת׃
superhumeralis op Sicut .cogitãtis opere ,iudicij pectorale facies Et
15 וְעָשִׂיתָ חֹשֶׁן מִשְׁפָּט מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב כְּמַעֲשֵׂה אֵפֹד
bysso & ,cocci vermiculo & ,purpura & ,hyacintho ,auro .illud facies
תַּעֲשֶׂנּוּ זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ
,ei lõgitudo Palmus .duplicatũ erit Quadratũ .illud facies ,retorta
16 מָשְׁזָר תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ׃ רָבוּעַ יִהְיֶה כָּפוּל זֶרֶת אָרְכּוֹ

cubitorum, altitudo; קום; ex; Omnia vasa; אמה; כלה; cum omni ministerio; ex ære.; accipiendo afferent; לקח זכך; pro; vt ardere faciant; כתת עלה; נור יעד; ecclesiæ extra velum; est iuxta arcam testimonij; perpetuum; עוד חקק דור; vt sacerdotio fungatur; פאר; quos repleui; vt sacerdotio fungatur; עשה; sunt; opere phrygionico oculis contexta, vt sacerdotio fungantur; לקח; שן; ex; phrygionico. foræ; erunt; שנה; cõiungetur.; baltheus; qui est; ex; קצה; onychinos, sculpes in; nomina in; in lapide sculpturis; יתר; שנה; sculpes; cum palis; סבב שום; in oris; memoriæ; פנה; palas; ex; plectili, plectiles in palis.; phrygionico.; ex; erit

,vectibus domos in ,anuli erunt clausuræ regione E .eius pedibus
27 רַגְלָיו׃ † לְעֻמַּת הַמִּסְגֶּרֶת תִּהְיֶיןָ הַטַּבָּעֹת לְבָתִּים לְבַדִּים
,Sittim ligna* vectes *facies Et .mensam portandum ad
28 לָשֵׂאת אֶת־הַשֻּׁלְחָן׃ † וְעָשִׂיתָ אֶת־הַבַּדִּים עֲצֵי שִׁטִּים
facies Et .mensa illis in portabitur & ,auro eos operies &
29 וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב וְנִשָּׂא־בָם אֶת־הַשֻּׁלְחָן׃ † וְעָשִׂיתָ
,eius cyathos & ,eius calamos medios & ,eius cochlearia & ,eius scutellas
קְעָרֹתָיו וְכַפֹּתָיו וּקְשׂוֹתָיו וּמְנַקִּיֹּתָיו
mensam super dabis† Et .eos facies mundum aurum ,eis in* libabit quibus
30 אֲשֶׁר יֻסַּךְ בָּהֵן זָהָב טָהוֹר תַּעֲשֶׂה אֹתָם׃ † וְנָתַתָּ עַל־הַשֻּׁלְחָן
auro*candelabrum facies Et . iugiter meas facies ad†facierum panem
31 לֶחֶם פָּנִים לְפָנַי תָּמִיד׃ † וְעָשִׂיתָ מְנֹרַת זָהָב
,eiꝰ calices ,eiꝰ calamꝰ & eiꝰ Femur* .candelabrũ fiet Ductile .mundo
טָהוֹר מִקְשָׁה תֵּיעָשֶׂה הַמְּנוֹרָה יְרֵכָהּ וְקָנָהּ גְּבִיעֶיהָ
egredientes* calami sex Et .erunt ipso ex eius flores & ,eius poma*
32 כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמֶּנָּה יִהְיוּ׃ † וְשִׁשָּׁה קָנִים יֹצְאִים
tres & ,vno eius latere ex candelabri calami tres :eius lateribus è
מִצִּדֶּיהָ שְׁלֹשָׁה קְנֵי מְנֹרָה מִצִּדָּהּ הָאֶחָד וּשְׁלֹשָׁה
amygdalati calices Tres .secundo† eius latere ex candelabri calami
33 קְנֵי מְנֹרָה מִצִּדָּהּ הַשֵּׁנִי׃ † שְׁלֹשָׁה גְבִעִים מְשֻׁקָּדִים
amygdalati calices tres & :flos & ,pomum ,vno calamo in
בַּקָּנֶה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וָפֶרַח וּשְׁלֹשָׁה גְבִעִים מְשֻׁקָּדִים
è egredietibus calamis sex sic : flos & pomum ,vno calamo in
בַּקָּנֶה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וָפָרַח כֵּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִן־
,eius poma ,amygdalati calices quatuor†candelabro in Et .candelabro
34 הַמְּנֹרָה׃ † וּבַמְּנֹרָה אַרְבָּעָה גְבִעִים מְשֻׁקָּדִים כַּפְתֹּרֶיהָ
sub pomum & ,ipso ex calamis duobus sub pomum Et . eius flores &
35 וּפְרָחֶיהָ׃ † וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וְכַפְתֹּר תַּחַת
sex :ipso ex calamis duobus sub pomum & ,ipso ex calamis duobus
שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וְכַפְתֹּר תַּחַת־שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה לְשֵׁשֶׁת
corũ calami & ,eorum Poma .candelabro è egredientibus calamis
36 הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִן־הַמְּנֹרָה׃ † כַּפְתֹּרֵיהֶם וּקְנֹתָם
facies Et .mundum aurum ,vnum ductile ipsum totũ :erunt ipso ex
37 מִמֶּנָּה יִהְיוּ כֻּלָּהּ מִקְשָׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר׃ † וְעָשִׂיתָ אֶת־
faciet*lucere & ,eius lucernas faciet ascendere & :septem eius lucernas
נֵרֹתֶיהָ שִׁבְעָה וְהֶעֱלָה אֶת־נֵרֹתֶיהָ וְהֵאִיר
. mundo auro†eius receptacula & ,ipsius forcipes Et .eius facierũ latus super
38 עַל־עֵבֶר פָּנֶיהָ׃ † וּמַלְקָחֶיהָ וּמַחְתֹּתֶיהָ זָהָב טָהוֹר׃
.istis vasis omnibus cum* illud faciet * mundi auri Talentum*
39 † כִּכָּר זָהָב טָהוֹר יַעֲשֶׂה אֹתָהּ אֵת כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה׃
es factus videre tu quam ,eorum similitudinẽ in† fac & ,vide Et
40 † וּרְאֵה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר־אַתָּה מָרְאֶה
.monte in
בָּהָר׃

CAP. XXVI. כו

,hyacinthũ & ,retortam byssum ,cortinis decem facies tabernaculum Et
1 † וְאֶת־הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יְרִיעֹת שֵׁשׁ מָשְׁזָר וּתְכֵלֶת
.eos facies cogitantis opus* Cherubim .cocci vermiculum & ,purpurã &
וְאַרְגָּמָן וְתֹלַעַת שָׁנִי כְּרֻבִים מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב תַּעֲשֶׂה אֹתָם׃
latitudo & ,cubito in*viginti & octo† vnius cortinæ Longitudo
2 † אֹרֶךְ הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאַמָּה וְרֹחַב
. cortinis omnibus†vna Mensura .vnius cortinæ cubito in*quatuor
אַרְבַּע בָּאַמָּה הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אַחַת לְכָל־הַיְרִיעֹת׃
quinq; & ,suã sororem ad mulier coniunctæ erunt cortinæ Quinque
3 † חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת תִּהְיֶיןָ חֹבְרֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ וְחָמֵשׁ
laqueolos facies Et .suam sororem ad quaque coniunctæ cortinæ
4 יְרִיעֹת חֹבְרֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ׃ † וְעָשִׂיתָ לֻלְאֹת
:cõiunctione in extremo ab vnius cortinæ labium super†hyacinthi
תְּכֵלֶת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִקָּצָה בַּחֹבָרֶת
. secundæ coniunctione in extremæ cortinæ labio*in facies sic &
וְכֵן תַּעֲשֶׂה בִּשְׂפַת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית׃
quinquaginta & ,vna cortina in facies laqueolos Quinquaginta
5 † חֲמִשִּׁים לֻלָאֹת תַּעֲשֶׂה בַּיְרִיעָה הָאֶחָת וַחֲמִשִּׁים
.secundæ coniunctione in†quæ , cortinæ extremo in facies laqueolos
לֻלָאֹת תַּעֲשֶׂה בִּקְצֵה הַיְרִיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית
quinquaginta facies Et .suam sororem ad quaque ansulæ Suscipientes
6 מַקְבִּילֹת הַלֻּלָאֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ׃ † וְעָשִׂיתָ חֲמִשִּׁים
,vncinis in suã sororem ad vnãquamq; cortinas coniunges & ,auri vncinos
קַרְסֵי זָהָב וְחִבַּרְתָּ אֶת־הַיְרִיעֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ בַּקְּרָסִים
tẽtorium in* caprarum†cortinas facies Et .vnum tabernaculum erit &
7 וְהָיָה הַמִּשְׁכָּן אֶחָד׃ † וְעָשִׂיתָ יְרִיעֹת עִזִּים לְאֹהֶל
Longitudo .eas facies cortinas vndecim :tabernaculũ super
8 עַל־הַמִּשְׁכָּן עַשְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת תַּעֲשֶׂה אֹתָם׃ † אֹרֶךְ
cortinæ cubito in quatuor latitudo & ,cubito in triginta vnius cortinæ cubitorum
הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה וְרֹחַב אַרְבַּע בָּאַמָּה הַיְרִיעָה

qui recipient vectes, / עמת בית / *è lignis / נשא / עשה / שוט צפה / כפף / קשה / נקה / * ex auro mundo / נסך נתן / † pones / †coram me / פנה נור / *ex *Hastile / *sphærulæ / *egredientur / צדד / † altero. / sphærula, / sphærula / †erunt / sphærulæ / sphærula / sphærula / שנה / sphærula / Sphærulæ / קנה / ex auro mundo. / accendere facies, vel disponet / *facies cõtra faciem eius. / אור / † ex / *Et talento / *facies / * & omnia vasa ista. / כלה בנה / †secundum / è bysso retorta, & hyacintho, & purpura, & vermiculo / *opere phrygionico / †erit / שן / *cubitorum, / *cubitorum / †erit / altera ad alteram, / היה / altera ad alteram. / עשה לול / † in ora / שפה / * ora / קוץ שנה / test / Oppositi erũt laqueoli alter ad alterum. / alterã ad alteram cum / †è pilis / *ad operimentum

coniunges Et :cortinis vndecim † vna Mensura .vnius
9 הָאֶחָת מִדָּה אַחַת לְעַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת׃ † וְחִבַּרְתָּ אֶת־
duplicabis & :seorsum cortinas sex & ,seorsum cortinas quinq;
חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד וְאֶת־שֵׁשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד וְכָפַלְתָּ אֶת־
quinquaginta facies Et .tentorij facierum regione è sextam cortinam
10 הַיְרִיעָה הַשִּׁשִּׁית אֶל־מוּל פְּנֵי הָאֹהֶל׃ † וְעָשִׂיתָ חֲמִשִּׁים
;coniunctione in extremæ vnius cortinæ labium super laqueolos
לֻלָאֹת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת הַקִּיצֹנָה בַּחֹבָרֶת
. secundæ coniunctionis cortinæ labium super laqueolos quinquaginta &
וַחֲמִשִּׁים לֻלָאֹת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הַחֹבֶרֶת הַשֵּׁנִית׃
vncinos induces & :quinquaginta æreos vncinos facies Et
11 † וְעָשִׂיתָ קַרְסֵי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים וְהֵבֵאתָ אֶת־הַקְּרָסִים
superfluitas Et .vnum erit & ,tentorium coniunges & ,laqueolos in
12 בַּלֻּלָאֹת וְחִבַּרְתָּ אֶת־הָאֹהֶל וְהָיָה אֶחָד׃ † וְסֶרַח
superfluet superabundans cortinæ dimidium ,tentorij cortinis in abundans
הָעֹדֵף בִּירִיעֹת הָאֹהֶל חֲצִי הַיְרִיעָה הָעֹדֶפֶת תִּסְרַח
supfluente in inde cubitus & ,hinc cubitus Et .tabernaculi postrema super
13 עַל אֲחֹרֵי הַמִּשְׁכָּן׃ † וְהָאַמָּה מִזֶּה וְהָאַמָּה מִזֶּה בָּעֹדֵף
lateribus super superfluum erit ,tentorij cortinarum longitudine in
בְּאֹרֶךְ יְרִיעֹת הָאֹהֶל יִהְיֶה סָרוּחַ עַל־צִדֵּי
,tentorio operimentũ facies Et .illud tegendũ ad inde & hinc tabernaculi
14 הַמִּשְׁכָּן מִזֶּה וּמִזֶּה לְכַסֹּתוֹ׃ † וְעָשִׂיתָ מִכְסֶה לָאֹהֶל
. desuper taxorum pellium*operimentũ & ,rubricatas†arietum pelles*
עֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וּמִכְסֵה עֹרֹת תְּחָשִׁים מִלְמָעְלָה׃
. stantes Sittim lignis*tabernaculo tabulas facies Et
15 † וְעָשִׂיתָ אֶת־הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים׃
,cubiti dimidij & ,cubiti & :tabulæ longitudo cubitorum Decem
16 † עֶשֶׂר אַמּוֹת אֹרֶךְ הַקָּרֶשׁ וְאַמָּה וַחֲצִי הָאַמָּה
dispositæ* vni tabulæ manus*Duæ . vnius tabulæ latitudo
17 רֹחַב הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד׃ † שְׁתֵּי יָדוֹת לַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד מְשֻׁלָּבֹת
. tabernaculi tabulis omnibus facies sic :suam sororem ad qualibet†
אִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכֹל קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן׃
angulum*ad tabulas viginti ,tabernaculo tabulas facies Et
18 † וְעָשִׂיתָ אֶת־הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֶשְׂרִים קֶרֶשׁ לִפְאַת
subter facies argenti bases quadraginta Et .austrum ad meridiei
19 נֶגְבָּה תֵימָנָה׃ † וְאַרְבָּעִים אַדְנֵי־כֶסֶף תַּעֲשֶׂה תַּחַת
duabus ,vnam tabulam subter bases duas ,tabulas viginti
עֶשְׂרִים הַקָּרֶשׁ שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לִשְׁתֵּי
.eius manibus*duabus ,vnam tabulam subter bases duas & ;eius manibus
יְדֹתָיו וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לִשְׁתֵּי יְדֹתָיו׃
.tabulas viginti ,aquilonis angulum†ad secundæ*tabernaculi costæ Et
20 † וּלְצֶלַע הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית לִפְאַת צָפוֹן עֶשְׂרִים קָרֶשׁ׃
,vnam tabulam subter bases duas ,argenti earum bases quadraginta Et
21 † וְאַרְבָּעִים אַדְנֵיהֶם כָּסֶף שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד
,mare ad tabernaculi latera ad Et .vnam tabulam subter bases duas &
22 וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד׃ † וּלְיַרְכְּתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָּה
angulis in facies tabulas duas Et .tabulas sex facies
23 תַּעֲשֶׂה שִׁשָּׁה קְרָשִׁים׃ † וּשְׁנֵי קְרָשִׁים תַּעֲשֶׂה לִמְקֻצְעֹת
pariter & , infra de geminatæ erunt Et .duobus lateribus in tabernaculi
24 הַמִּשְׁכָּן בַּיַּרְכָתָיִם׃ † וְיִהְיוּ תֹאֲמִם מִלְּמַטָּה וְיַחְדָּו
,ipsis ãbabus erit Sic .vnum anulum ad eiꝰ caput super perfectæ† erunt
יִהְיוּ תַמִּים עַל־רֹאשׁוֹ אֶל־הַטַּבַּעַת הָאֶחָת כֵּן יִהְיֶה לִשְׁנֵיהֶם
earum bases & ,tabulæ octo erunt Et . erunt angulis duobus in
25 לִשְׁנֵי הַמִּקְצֹעֹת יִהְיוּ׃ † וְהָיוּ שְׁמֹנָה קְרָשִׁים וְאַדְנֵיהֶם
duæ & ,vnam tabulam subter bases Duæ . bases sedecim ,argenti
כֶּסֶף שִׁשָּׁה עָשָׂר אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי
, Sittim lignis† vectes facies Et .vnam tabulam subter bases
26 אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד׃ † וְעָשִׂיתָ בְרִיחִם עֲצֵי שִׁטִּים
vectes quinque Et . vnius tabernaculi costæ* tabulis quinque
27 חֲמִשָּׁה לְקַרְשֵׁי צֶלַע־הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָד׃ † וַחֲמִשָּׁה בְרִיחִם
costæ tabulis vectes quinque & ,secundæ† tabernaculi costæ tabulis
לְקַרְשֵׁי צֶלַע־הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית וַחֲמִשָּׁה בְרִיחִם לְקַרְשֵׁי צֶלַע
medio in medius vectis Et .mare ad latera duo ad tabernaculi
28 הַמִּשְׁכָּן לַיַּרְכָתַיִם יָמָּה׃ † וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ
tabulas Et .extremum ad extremo ab penetrans tabularum
29 הַקְּרָשִׁים מַבְרִחַ מִן־הַקָּצֶה אֶל־הַקָּצֶה׃ † וְאֶת־הַקְּרָשִׁים
cooperies & ,vectib' domos*auro† facies earum anulos & ,auro teges
תְּצַפֶּה זָהָב וְאֶת־טַבְּעֹתֵיהֶם תַּעֲשֶׂה זָהָב בָּתִּים לַבְּרִיחִם וְצִפִּיתָ
,eius indiciũ secundũ tabernaculũ eriges Et . auro vectes
30 אֶת־הַבְּרִיחִם זָהָב׃ † וַהֲקֵמֹתָ אֶת־הַמִּשְׁכָּן כְּמִשְׁפָּטוֹ
,purpura & ,hyacintho†velum facies Et .monte in videre es factus quod
31 אֲשֶׁר הָרְאֵיתָ בָּהָר׃ † וְעָשִׂיתָ פָרֹכֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן
.Cherubim*illud faciet cogitatis opus :retorta bysso & ,cocci vermiculo &
וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב יַעֲשֶׂה אֹתָהּ כְּרֻבִים׃
,auro obductis Sittim columnis quatuor super illud dabis† Et
32 † וְנָתַתָּה אֹתָהּ עַל־אַרְבָּעָה עַמּוּדֵי שִׁטִּים מְצֻפִּים זָהָב

†erit / בדד / cõtra faciem tecti. / פנה / in ora / in ora / בוא / tectum, / quæ supfluit tecti, / חצה / in posteriotibus tecti / צדד / tecto / כסה / עשה / *è pellibus / †rubricatis / *è pellibus / עור / *è / אמה / *incastratutæ erunt / *vt gradus scalæ / שנה / †altera ad alteram, / *latus meridianum / פאה / ימן / שנה / *incastraturis lateri / *secundo / †plagam / argenteas, / alteram. / occidentem / ים / inferne, / היה / תאם / †geminatæ / תמם / argenteæ, / שנה / alteram. / †è / עשה / שוט / *lateris / †secundi / occidentem. / ים חוך / erit transiens / קצה / †ex *loca / צפה / dispositionẽ / קום / quam †ex / ראה / opere phrygionico facies / *cum figuris / *pones / שן

.fœdus , eorum diis & ,eis†percuties Non .tuis faciebus à eos eiicies & † cum

32 וגרשתמו מפניך : † לא־תכרת להם ולאלהיהם ברית : — כרת

cum ,mihi te faciant peccare forte ne ,tua terra in habitabunt Non

33 † לא ישבו בארצך פן־יחטיאו אתך לי כי

.offendiculum in tibi erit quia ,eorum deos colueris — laqueum.

תעבד את־אלהיהם כי־יהיה לך למוקש : — יקש

CAP. XXIIII. כד

,Aharon & ,tu DOMINVM ad Ascende :dixit Mosch ad Et

1 † ואל־משה אמר עלה אל־יהוה אתה ואהרן

vos incuruabitis & ,Israel senioribus è septuaginta & ,Abihu & ,Nadab

נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל והשתחויתם — שחה

non ipsi & ,DOMINVM ad tantum Moseh accedat Et .longinquo de — procul.

2 מרחק : † ונגש משה לבדו אל־יהוה והם לא — בדד

narrauit & ,Moseh venit Et .eo cū ascendet non populus & ,appropinquēt

3 יגשו והעם לא יעלו עמו : † ויבא משה ויספר — נגש עלה

respōdit Et .iudicia omnia & ,DOMINI verba omnia populo

לעם את כל־דברי יהוה ואת כל־המשפטים ויען — ענה

est locutus quæ verba Omnia :dixerūt & ,vna voce populus omnis

כל־העם קול אחד ויאמרו כל־הדברים אשר־דבר

,DOMINI verba omnia Moseh scripsit Et .faciemus DOMINVS

4 יהוה נעשה : † ויכתב משה את כל־דברי יהוה

duodecim & ,monte sub altare ædificauit & ,mane in manicauit & — surrexit mane,

וישכם בבקר ויבן מזבח תחת ההר ושתים עשרה — בנה שנה

pueros misit Et .Israel tribus duodecim secūdm statuas

5 מצבה לשנים עשר שבטי ישראל : † וישלח את־נערי — יצב

sacrificia sacrificauerūt & ,holocausta fecerūt ascendere & ,Israel filiorum — immolauerunt

בני ישראל ויעלו עלת ויזבחו זבחים — עלה

,sanguinis dimidium Moseh cepit Et .vitulos DOMINO pacifica

6 שלמים ליהוה פרים : † ויקח משה חצי הדם — פרה לקח

.altare super sparsit sanguinis dimidiū & ,crateribus in posuit &

וישם באגנת וחצי הדם זרק על־המזבח : — חצה שום

Omnia :dixerūt & ;populi auribus in legit & ,fœderis librum cepit Et

7 † ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל

Moseh cepit Et .audiemus & faciemus ,DOMINVS est locutus quæ

8 אשר־דבר יהוה נעשה ונשמע : † ויקח משה

quod ,fœderis sanguis Ecce :dixit & ,populū super sparsit & ,sanguinem

את־הדם ויזרק על־העם ויאמר הנה דם־הברית אשר

.his verbis omnibus super vobiscum DOMINVS pepigit

כרת יהוה עמכם על כל־הדברים האלה :

seniorib⁹ è septuaginta & ,Abihu & ,Nadab ,Aharō & Moseh ascendit Et

9 † ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני

opus sicut‡ei⁹ pedibus sub & .Israel Deum viderunt Et .Israel — †erat

10 ישראל : † ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה — ראה

separatos* ad Et .puritate‡in cœlorum corpus‡ sicut & ,saphyri lateris — lapidis ‡aspectus ‡serenitate.

11 לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר : † ואל־אצילי

,Deum viderunt Et .suam manum misit non ,Israel filiorum — *principes

בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את־האלהים — לבן

Ascende :Moseh ad DOMINVS Dixitq; .biberunt & ,comederūt & — חזה

12 ויאכלו וישתו : † ויאמר יהוה אל־משה עלה — שתה

,lapideas tabulas tibi dabo & :ibi esto & ,montem in me ad

אלי ההרה והיה־שם ואתנה לך את־לחת האבן — נתן לוח

surrexit Et .eos docendum ad scripsi quæ ,mandatum & ,legem &

13 והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם : † ויקם — ירה קום

.Dei montem in Moseh ascēdit & :ei⁹ minister Iehosuah & ,Moseh

משה ויהושע משרתו ויעל משה אל־הר האלהים : — שרת

.vos ad reuertamur donec ,hoc in nobis Sedete :dixit seniores ad Et — Manete hic,

14 † ואל־הזקנים אמר שבו־לנו בזה עד אשר־נשוב אליכם — ישב

.eos ad accedat ,verborū dominus quis† :vobiscū‡ Chur & Aharon ecce Et — ‡sunt quisquis habuerit causas

והנה אהרן וחור עמכם מי־בעל דברים יגש אלהם : — נגש

.montem nubes operuit & ,montem in Moseh ascendit Et

15 † ויעל משה אל־ההר ויכס הענן את־ההר : — כסה

eū operuit & ,Sinai montem super DOMINI gloria habitauit Et

16 † וישכן כבוד־יהוה על־הר סיני ויכסהו

medio è septimo die in Moseh ad clamauit Et :diebus sex nubes — vocauit

הענן ששת ימים ויקרא אל־משה ביום השביעי מתוך

vertice in comedens ignis sicut DOMINI gloriæ aspectus Et .nubis — ardens

17 הענן : † ומראה כבוד יהוה כאש אכלת בראש

medium in Moseh est ingressus Et .Israel filiorum oculis in montis

18 ההר לעיני בני ישראל : † ויבא משה בתוך

,dies quadraginta monte in Moseh fuit Et .monte in ascendit & ,nubis

הענן ויעל אל־ההר ויהי משה בהר ארבעים יום

.noctes quadraginta &

וארבעים לילה :

CAP. XXV. כה

:dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et

1 † וידבר יהוה אל־משה לאמר :

oblationem. ,viro omni Ab .eleuationem mihi accipiet & ,Israel filios ad Loquere

2 † דבר אל־בני ישראל ויקחו־לי תרומה מאת כל־איש

oblationem .meam eleuationem capietis ,eius cor eū faciet spontaneū quem

נדב לקח — אשר ידבנו לבו תקחו את־תרומתי :

†est ‡ab .æs & ,argētū & ,Aurū .eis cum à‡ capietis quam eleuatio † ista Et

3 † וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת :

coccum bis tinctum, ‡pilos caprarum. .capras‡ & ,byssū & ,cocci vermiculum & ,purpurā & ,hyacinthum Et

4 † ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים :

.Sittim ligna & ,taxorum pelles & ,rubricatas arietūm pelles Et

5 † ועלת אילם מאדמים ועלת תחשים ועצי שטים : — שן עור

†pro suffimento† & ,vnctionis oleo † aromata ;luminari† Oleum

6 † שמן למאר בשמים לשמן המשחה ולקטרת — שוט אור

‡pro .pectorali‡ & ,Ephod‡ plenitudinū lapides & ,onychis Lapides .aromatum

7 הסמים : † אבני־שהם ואבני מלאים לאפד ולחשן :

.eorum medio in habitabō & ,sanctuarium mihi facient Et

8 † ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם : — עשה

facio ,tabernaculi similitudinem ,te faciens videre ego quæ omnia Secundū

9 † ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן — בנה

arcam facient Et .facietis sic & ,eius vasorū omniū similitudinem &

10 ואת תבנית כל־כליו וכן תעשו : † ועשו ארון — כלה

è lignis †erit dimidium & cubitus & :ei⁹ lōgitudo† dimidiū & cubiti Duo .Sittim ligna

עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי — אמה

‡altitudo auro eam operies Et .eius statura‡ dimidium & cubitus & :ei⁹ latitudo

11 רחבו ואמה וחצי קמתו : † וצפית אתו זהב — קום

auri‡ coronam eam super facies & ,eā operies foris à & domo à* .mundo

טהור מבית ומחוץ תצפנו ועשית עליו זר זהב — צפה

*Intrinsec⁹ & extrinsecus ‡auream quatuor super pones & ,auri† anulos quatuor ei fundes Et .vndiquaq;

12 סביב : † ויצקת לו ארבע טבעת זהב ונתתה על ארבע — עשה זרה

†aureos, anulos duos & ,vna* eius costa‡ super anulos duos & ,eius angulis

פעמתיו ושתי טבעת על־צלעו האחת ושתי טבעת

‡latere *vno, ‡in latere †secundo. ‡è lignis cooperies & ,Sittim lignorū‡ vectes facies Et .secunda† eius costa‡ super

13 על־צלעו השנית : † ועשית בדי עצי שטים וצפית

,arcæ costas super† ,anulos in vectes induces Et .auro eos

14 אתם זהב : † והבאת את־הבדים בטבעת על צלעת הארן — שנה

,vectes erunt arcæ anulis In .eis in‡ arcam portandum ad

15 לשאת את־הארן בהם : † בטבעת הארן יהיו הבדים — עשה

quod testimonium arcam ad dabis* Et .ea ab remouebūtur nō — צפה בוא

16 לא יסרו ממנו : † ונתת אל־הארן את העדת אשר

†qui sunt in lateribus ‡cum duorū Cubitorum .mundo auro opertorium† facies Et .tibi dabo

17 אתן אליך : † ועשית כפרת זהב טהור אמתים

*pones ī arca facies Et .eius latitudo dimidij & cubiti & :eius longitudo‡ dimidij & — נשא היה

18 וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה : † ועשית

†propitiatorium ex extremitatib⁹ duabus à eos facies ductili‡ :auro† Cherubim duos

שנים כרבים זהב מקשה תעשה אתם משני קצות — סור נתן

alterū Cherub & hinc extremo ab vnum Cherub fac Et .propitiatorij — עוד אמה

19 הכפרת : † ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב־אחד — חצה

‡erit †aureos; ‡auro duabus super ,Cherubim facietis propitiatorio à inde extremo ab

מקצה מזה מן־הכפרת תעשו את־הכרבים על־שני — קשה

superne alas expandentes Cherubim erunt Et .eius extremitatibus

20 קצותיו : † והיו הכרבים פרשי כנפים למעלה

erit altera ad alteram, ad vir eorum facies & ,propitiatorium super suis alis in tegentes

סככים בכנפיהם על־הכפרת ופניהם איש אל־ — פנה

‡pones dabis‡ Et .Cherubim facies erunt propitiatorium ad ,suum fratē

21 אחיו אל־הכפרת יהיו פני הכרבים : † ונתת את

in arca pones ,testimonium dabis arcam ad & ,desuper arcam super propitiatoriū

הכפרת על־הארן מלמעלה ואל־הארן תתן את־העדת

†tibi tecum desuper tecum loquar & ,ibi tibi conueniam Et .te ad† dabo quod

22 אשר אתן אליך : † ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל — יעד

quod est ,testimonij arcam super qui Cherubim duos inter de propitiatorio

הכפרת מבין שני הכרבים אשר על־ארן העדת את

mensam facies Et .Israel filios ad tibi præcipiam quæ omnia

23 כל־אשר אצוה אותך אל־בני ישראל : † ועשית שלחן

è lignis :eius latitudo cubitus & :eius longitudo duorū Cubitorū .Sittim ligna

עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו — שוט

altitudo facies & ,mūdo auro eam teges Et .eius statura dimidium & cubitus &

24 ואמה וחצי קמתו : † וצפית אתו זהב טהור ועשית — קום

quatuor digitorum in circuitu. .circum palmæ clausuram ei facies Et .vndiquaq; auri coronam ei

25 לו זר זהב סביב : † ועשית לו מסגרת טפח סביב

quatuor ei facies Et .circum eius clausuræ auri‡ coronā facies Et — זרה

26 ועשית זר־זהב למסגרתו סביב : † ועשית לו ארבע

‡auream ‡pones †sunt quatuor † qui angulis quatuor super anulos dabis‡ & ,auri anulos

טבעת זהב ונתת את־הטבעת על ארבע הפאת אשר לארבע — פאה

,tui populi inopes comedet Et .eâ dimittes & ,eâ relinques septimo Et
11 וְהַשְּׁבִיעִת תִּשְׁמְטֶנָּה וּנְטַשְׁתָּהּ וְאָכְלוּ אֶבְיֹנֵי עַמֶּךָ
.tua oliua ,tuæ vineæ facies Sic .agri bestia comedet eorũ residuũ &
וְיִתְרָם תֹּאכַל חַיַּת הַשָּׂדֶה כֵּן־תַּעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ לְזֵיתֶךָ׃
.cessabis septimo die in & ,tua opera facies diebus Sex
12 שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂיךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת
,tuæ ancillæ filius respiret & ,tuus asinus & ,tuus bos requiescat vt
לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וַחֲמֹרֶךָ וְיִנָּפֵשׁ בֶּן־אֲמָתְךָ
.nomẽ & ,eritis cauti ,vos ad dixi quæ omnibus in Et .peregrinus &
13 וְהַגֵּר׃ וּבְכֹל אֲשֶׁר־אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם תִּשָּׁמֵרוּ וְשֵׁם
.tuum os super audietur Non .memorabitis non aliorum deorum
אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תַזְכִּירוּ לֹא יִשָּׁמַע עַל־פִּיךָ׃
Solennitatem .anno in mihi ages festum vicibus Tribus
14 שָׁלֹשׁ רְגָלִים תָּחֹג לִי בַּשָּׁנָה׃ אֶת־חַג
queadmodũ ,infermẽtata comedes dieb⁹ Septem .custodies infermẽtatorũ
15 הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת כַּאֲשֶׁר
es egressus eo in quia ;nouarum frugum mensis tempus ad tibi præcepi
צִוִּיתִךָ לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאָבִיב כִּי־בוֹ יָצָאתָ
messis solennitatẽ Et .vacui meæ facies videbuntur non & ,Aegypto ex
16 מִמִּצְרָיִם וְלֹא־יֵרָאוּ פָנַי רֵיקָם׃ וְחַג הַקָּצִיר
solennitatem & ,agro in seminaueris quæ ,tuorum operũ primitiuorum
בִּכּוּרֵי מַעֲשֶׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה וְחַג
.agro ex tua opera te colligendo in ,annum exeundo in .collectionis
הָאָסִף בְּצֵאת הַשָּׁנָה בְּאָסְפְּךָ אֶת־מַעֲשֶׂיךָ מִן־הַשָּׂדֶה׃
faciês ad tuus masculus oĩs conspicietur anno in vicibus Tribus
17 שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל־זְכוּרְךָ אֶל־פְּנֵי
sanguinem fermentato super immolabis Non .Domini dominatoris
18 הָאָדֹן יְהוָה׃ לֹא־תִזְבַּח עַל־חָמֵץ דַּם־
.mane vsque mei agni adeps pernoctabit neque ,meæ victimæ
זִבְחִי וְלֹא־יָלִין חֵלֶב־חַגִּי עַד־בֹּקֶר׃
DOMINI domum adduces tuæ terræ primitiuorum Initium
19 רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְהוָה
mittens ego Ecce .suæ matris lacte in hœdum coques Non .tui Dei
20 אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ׃ הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ
locum in te introducedũ ad & ,via in te custodiedũ ad ,te corã angelum
מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ לִשְׁמָרְךָ בַּדָּרֶךְ וְלַהֲבִיאֲךָ אֶל־הַמָּקוֹם
Caue ne ,eius voce in audi & ,eius faciebus à te Obserua .paraui quem
21 אֲשֶׁר הֲכִנֹתִי׃ הִשָּׁמֶר מִפָּנָיו וּשְׁמַע בְּקֹלוֹ אַל־
meũ nomẽ quia ,vestræ præuaricationi parcet non quia ,eum in sis rebellis
תַּמֵּר בּוֹ כִּי לֹא יִשָּׂא לְפִשְׁעֲכֶם כִּי שְׁמִי
omnia feceris & ,eius vocem audieris audiendo si Quia .eius interiori in
22 בְּקִרְבּוֹ׃ כִּי אִם־שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקֹלוֹ וְעָשִׂיתָ כֹּל
.te coarctantes coarctabo & ,tuo inimico inimicabor & loquar quæ
אֲשֶׁר אֲדַבֵּר וְאָיַבְתִּי אֶת־אֹיְבֶיךָ וְצַרְתִּי אֶת־צֹרְרֶיךָ׃
,Emoræum ad te introducet & ,te ante meus angelus ibit Quia
23 כִּי־יֵלֵךְ מַלְאָכִי לְפָנֶיךָ וֶהֱבִיאֲךָ אֶל־הָאֱמֹרִי
,Iebusæum & ,Chiuuæũ ,Chenahanæũ & ,Perizæum & ,Chitthæum &
וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי וְהַכְּנַעֲנִי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי
non & ,eis seruies neque ,eorum diis te incuruabis Non .eum succidam &
24 וְהִכְחַדְתִּיו׃ לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם וְלֹא
cõfringẽdo & ,eos destrues destruẽdo quoniã ;eorũ opera secundũ facies
תַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיהֶם כִּי הָרֵס תְּהָרְסֵם וְשַׁבֵּר
,vestro Deo Domino seruietis Et .eorum statuas confringes
25 תְּשַׁבֵּר מַצֵּבֹתֵיהֶם׃ וַעֲבַדְתֶּם אֵת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
infirmitatem remouebo & ,tuis aquis & ,tuo pani benedicet &
וּבֵרַךְ אֶת־לַחְמְךָ וְאֶת־מֵימֶיךָ וַהֲסִרֹתִי מַחֲלָה
Numerum .tua terra in sterilis & abortiens erit Non .tuo interiori de
26 מִקִּרְבֶּךָ׃ לֹא תִהְיֶה מְשַׁכֵּלָה וַעֲקָרָה בְּאַרְצֶךָ אֶת־מִסְפַּר
frangam & ,te ante mittam meum Terrorem .complebo tuorũ dierum
27 יָמֶיךָ אֲמַלֵּא׃ אֶת־אֵימָתִי אֲשַׁלַּח לְפָנֶיךָ וְהַמֹּתִי
tuos inimicos oẽs dabo & ,eis in ingredieris quibus ,populum omnem
אֶת־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר תָּבֹא בָּהֶם וְנָתַתִּי אֶת־כָּל־אֹיְבֶיךָ
expellet & ,te ante crabronem mittam Et .ceruicem te ad
28 אֵלֶיךָ עֹרֶף׃ וְשָׁלַחְתִּי אֶת־הַצִּרְעָה לְפָנֶיךָ וְגֵרְשָׁה אֶת־
.tuis faciebus à Chitthæum & ,Chenahanæum ,Chiuuæum
הַחִוִּי אֶת־הַכְּנַעֲנִי וְאֶת־הַחִתִּי מִלְּפָנֶיךָ׃
terra fit fortè ne ,vno anno in tuis faciebus à eum eijciã Non
29 לֹא אֲגָרְשֶׁנּוּ מִפָּנֶיךָ בְּשָׁנָה אֶחָת פֶּן־תִּהְיֶה הָאָרֶץ
paulatim Paulatim .agri bestia te super multiplicetur & ,desolata
30 שְׁמָמָה וְרַבָּה עָלֶיךָ חַיַּת הַשָּׂדֶה׃ מְעַט מְעַט
.terram hæredites & fructifices donec ,tuis faciebus à eum eijciam
אֲגָרְשֶׁנּוּ מִפָּנֶיךָ עַד אֲשֶׁר תִּפְרֶה וְנָחַלְתָּ אֶת־הָאָרֶץ׃
,Pelistim mare ad vsq; & ,Suph mari à tuum terminũ ponam Et
31 וְשַׁתִּי אֶת־גְּבֻלְךָ מִיַּם־סוּף וְעַד־יָם פְּלִשְׁתִּים
,terræ habitatores vestra manu in dabo quia ,flumen ad vsq; deserto à &
וּמִמִּדְבָּר עַד־הַנָּהָר כִּי אֶתֵּן בְּיֶדְכֶם אֵת יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ

Left margin notes: & oliueto tuo. | תִּשְׁבֹּת requiesces, | עֲשֵׂה requiescat anima | אָמָה | גּוּר | Solennitatem | חַג | quo incipiũt maturescere fruges: | צֵאת יָצָא | conspicientur corã me vacui. | רָאָה פָּנִים quãdo egreditur annus, & quando collegeris | יָצָא corã dominatore Dño. | לִין | Primitias in | בּוֹא mitto | Caue | vocem | קוֹל | exacerbes | נָשָׂא פָּרַה | medio | loquor, odio habebo odio habentes te. | צָרַר | הָלַךְ | coles eos, | שָׁחָה | coleris Dñm Deũ vestrũ, | יָצַב | מוּס סוּר è medio tui. | perdam | יוֹם הָמַם ad quem ingredieris, | בּוֹא נָתַן vertentes. | פָּנָה | חָיָה crescas

. reddet non raptum ,testem eũ adducet ,fuerit raptũ rapiendo Si
13 אִם־טָרֹף יִטָּרֵף יְבִאֵהוּ עֵד הַטְּרֵפָה לֹא יְשַׁלֵּם׃
vel ,fuerit contractũ & ,suo pximo cum ab quispiam petierit cùm Et
14 וְכִי־יִשְׁאַל אִישׁ מֵעִם רֵעֵהוּ וְנִשְׁבַּר אוֹ־
Si .reddet reddendo ,secum non ei domino ,fuerit mortuum
15 מֵת בְּעָלָיו אֵין־עִמּוֹ שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם׃ אִם־
.sua mercede in venit ,ipse mercenarius Si .reddet non ,eo cũ eius domin⁹
בְּעָלָיו עִמּוֹ לֹא יְשַׁלֵּם אִם־שָׂכִיר הוּא בָּא בִּשְׂכָרוֹ׃
,ea cũ cubuerit & ,desponsata est nõ quæ ,virginẽ quispiã pellexerit cum Et
16 וְכִי־יְפַתֶּה אִישׁ בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא־אֹרָשָׂה וְשָׁכַב עִמָּהּ
eius pater renuerit renuendo Si .vxorem in sibi eam accelerabit accelerando
17 מָהֹר יִמְהָרֶנָּה לּוֹ לְאִשָּׁה׃ אִם־מָאֵן יְמָאֵן אָבִיהָ
Prastigiatricem .virginum dotẽ iuxta appẽdet argentũ ,sibi eam dare
18 לְתִתָּהּ לוֹ כֶּסֶף יִשְׁקֹל כְּמֹהַר הַבְּתוּלֹת׃ מְכַשֵּׁפָה
.morietur moriendo ,animali cum cubans Omnis. . viuificabis non
19 לֹא תְחַיֶּה׃ כָּל־שֹׁכֵב עִם־בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת׃
.soli DOMINO præterquam ,excindetur Diis Immolans
20 זֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם בִּלְתִּי לַיהוָה לְבַדּוֹ׃
fuistis peregrini quia ,eũ opprimes non & ,populabis non peregrinum Et
21 וְגֵר לֹא־תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ כִּי־גֵרִים הֱיִיתֶם
. affligetis non pupillum & ,viduam Omnem . Aegypti terra in
22 בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ כָּל־אַלְמָנָה וְיָתוֹם לֹא תְעַנּוּן׃
,me ad clamauerit clamãdo si quia ,eum affixeris affligendo Si
23 אִם־עַנֵּה תְעַנֶּה אֹתוֹ כִּי אִם־צָעֹק יִצְעַק אֵלַי
vos occidam & ,meus nasus irascetur Et .eius clamorẽ audiam audiendo
24 שָׁמֹעַ אֶשְׁמַע צַעֲקָתוֹ׃ וְחָרָה אַפִּי וְהָרַגְתִּי אֶתְכֶם
. pupilli vestri filij & ,viduæ vestræ vxores erunt & ,gladio in
בֶּחָרֶב וְהָיוּ נְשֵׁיכֶם אַלְמָנוֹת וּבְנֵיכֶם יְתֹמִים׃
eris non ,tecũ pauperi ,meo populo mutuaueris argentum Si
25 אִם־כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת־עַמִּי אֶת־הֶעָנִי עִמָּךְ לֹא־תִהְיֶה
pignerando Si .vsuram eum super ponetis Non .fænerator sicut ei
26 לוֹ כְּנֹשֶׁה לֹא־תְשִׂימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ׃ אִם־חָבֹל
. ei illud conuertes ,Solis ingredi ad vsque ,tui pximi vestimẽtũ fueris pigneratus
תַּחְבֹּל שַׂלְמַת רֵעֶךָ עַד־בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ׃
,suæ pelli ,eius vestimentũ illud tantum ,ei operimentũ ipsum Quia
27 כִּי הִוא כְסוּתֹה לְבַדָּהּ הִוא שִׂמְלָתוֹ לְעֹרוֹ
.ego misericors quia ,exaudiã ,me ad clamauerit cũ erit Et .dormiat quo i
בַּמֶּה יִשְׁכָּב וְהָיָה כִּי־יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי־חַנּוּן אָנִי׃
. maledices non tuo populo in eleuato & ,maledices non Diis
28 אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל וְנָשִׂיא בְעַמְּךָ לֹא תָאֹר׃
tuorũ filiorũ Primogenitũ .tardabis non tuã lachrymã & tuam Plenitudinẽ
29 מְלֵאָתְךָ וְדִמְעֲךָ לֹא תְאַחֵר בְּכוֹר בָּנֶיךָ
erit diebus Septem .tuo pecori ,tuo boui facies Sic .mihi dabis
30 תִּתֶּן־לִי׃ כֵּן־תַּעֲשֶׂה לְשֹׁרְךָ לְצֹאנֶךָ שִׁבְעַת יָמִים יִהְיֶה
sanctitatis viri Et .mihi eũ dabis octauo die in ,sua matre cum
31 עִם־אִמּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִּתְּנוֹ־לִי׃ וְאַנְשֵׁי־קֹדֶשׁ
proijcietis Cani .comedetis non ,raptam agro in carnem & ,mihi eritis
תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן
. eam
אֹתוֹ׃

CAP. XXIII. כג

cum tuam manum ponas Ne .mẽdacij auditionẽ feres Non
1 לֹא תִשָּׂא שֵׁמַע שָׁוְא אַל־תָּשֶׁת יָדְךָ עִם־
multos post eris Non . iniquitatis testem existendum ad impio
2 רָשָׁע לִהְיֹת עֵד חָמָס׃ לֹא־תִהְיֶה אַחֲרֵי־רַבִּים
.peruertendũ ad multos post declinandũ ad ,lite super respõdebis nõ & ,mala ad
לְרָעֹת וְלֹא־תַעֲנֶה עַל־רִב לִנְטֹת אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטֹּת׃
,tibi inimicãtis boui occurreris Cũ . causa sua in decorabis non tenuem Et
3 וְדָל לֹא תֶהְדַּר בְּרִיבוֹ׃ כִּי תִפְגַּע שׁוֹר אֹיִבְךָ
videris Cum . illi eum reduces reducendo ,erranti eius asino vel
4 אוֹ חֲמֹרוֹ תֹּעֶה הָשֵׁב תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ׃ כִּי־תִרְאֶה
5 ei deserendo à cessabis & ,suo onere sub cubantem te odientis asinum
חֲמוֹר שֹׂנַאֲךָ רֹבֵץ תַּחַת מַשָּׂאוֹ וְחָדַלְתָּ מֵעֲזֹב לוֹ
. eius lite in tui egeni iudicium declinabis Non .co cum deseres Deserendo
6 עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ׃ לֹא תַטֶּה מִשְׁפַּט אֶבְיֹנְךָ בְּרִיבוֹ׃
quia ,occidas ne iustum & innocentẽ & ,te elõgabis mẽdacij verbo A
7 מִדְּבַר־שֶׁקֶר תִּרְחָק וְנָקִי וְצַדִּיק אַל־תַּהֲרֹג כִּי
excæcabit munus quia ,accipies non munus Et . impium iustificabo non
8 לֹא־אַצְדִּיק רָשָׁע׃ וְשֹׁחַד לֹא תִקָּח כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר
vos & ,opprimes nõ peregrinũ Et . iustorum verba peruertet & ,apertos
9 פִּקְחִים וִיסַלֵּף דִּבְרֵי צַדִּיקִים׃ וְגֵר לֹא תִלְחָץ וְאַתֶּם
.Aegypti terra in fuistis peregrini quia ,peregrini animam nostis
יְדַעְתֶּם אֶת־נֶפֶשׁ הַגֵּר כִּי־גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
.eius prouentum cõgregabis & ,tuam terram feres annis sex Et
10 וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת־אַרְצֶךָ וְאָסַפְתָּ אֶת־תְּבוּאָתָהּ׃

Right margin notes: בּוֹא | commodatũ acceperit | à | non existente | est, | propter mercedem suam. | seduxerit | coierit | dotando dotabit | Maleficã nõ fines viuere. | נָתַן | coiens | occidetur | peregrino nõ inferes vim, | גּוּר | יָתוֹם | עָנָה | furor meus, | אֱנוֹשׁ | qui est | vsurarius. | in pignus recipiendo, in pignus receperis | שׁוּב שׁוּב | cũ occubuerit sol, restitues illud ei. | est | est | כַּסָּה | עוּר חָנַן | sum. Iudicibus | principi | אָרַר | Primitias sementis tuæ, cum fuerint maturæ, & primitias vini tui (instar lachrymæ descendentis è torculari) offerre | נָתַן הָיָה | suscipies | נָשָׂא שׁוּת | vt sis testis mendax. | הָיָה עוּד | in causa, vt declines | נָטָה | pauperẽ nõ honorabis | דָּלַל רִיב | desines auxiliari ei? Auxiliando auxiliaberis | שׁוּב נָשָׂא | peruertes | נָטָה אָבָה | נָקָה | excæcat videntes, | peruertit | לָקַח גּוּר | בּוֹא

eius vxor egredietur & ,ipse*mulieris dominus‡Si .egredietur suo corpore in cum
בְּגַפּוֹ יֵצֵא אִם־בַּעַל אִשָּׁה הוּא וְיָצְאָה אִשְׁתּוֹ *maritus *erat
vel ,filios ei peperit & ,vxorē ei dedit eius dominus Si .secum
נָתַן עִמּוֹ ׃ †אִם־אֲדֹנָיו ᵈיִתֶּן־לוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה־לוֹ בָנִים אוֹ 4
.suo corpore in egredie‡ipse & ,ei* domino erit‡,eius nati & ,vxor :filias filij ‡erunt
בָנוֹת הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְגַפּוֹ ׃
,meā vxorē ,meū dominum Dilexi :seruus dixerit dicendo si Et
†וְאִם־אָמֹר יֹאמַר הָעֶבֶד אָהַבְתִּי אֶת־אֲדֹנִי אֶת־אִשְׁתִּי 5
suus dominus eū faciet accedere Et .liber egrediar non ,meos filios &
יֵצֵא נִגַּשׁ וְאֶת־בָּנָי לֹא ᵉאֵצֵא חָפְשִׁי ׃ ᶠ† וְהִגִּישׁוֹ אֲדֹנָיו 6
,postem ad vel ,ostium ad eum faciet accedere & ,Deos ad iudices,
זוז אֶל־הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוֹ אֶל־הַדֶּלֶת אוֹ אֶל־ᵍהַמְּזוּזָה
.seculum in ei seruiet & ,subula in eius aurem eius dominus perforabit &
וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת־אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וַעֲבָדוֹ לְעֹלָם ׃
exire secundū egredietur nō ,ancillā in suā filiam vir vendiderit cū Et quēadmodū
†וְכִי־יִמְכֹּר אִישׁ אֶת־ʰבִּתּוֹ לְאָמָה לֹא תֵצֵא ⁱכְּצֵאת 7 egrediuntur
,eā despōsauit non‡ qui ,sui domini oculis in mala Si .seruorum serui. Si displicuerit
בָּנָה יָצָא הָעֲבָדִים ׃ †אִם־רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנֶיהָ אֲשֶׁר־לֹא יְעָדָהּ 8 ‡sibi
prauaricādo in ,eā vēdēdū ad dominabitur nō ,alieno populo eā faciet redimere &
לוֹ וְהֶפְדָּהּ לְעַם נָכְרִי לֹא־יִמְשֹׁל לְמָכְרָהּ בְּבִגְדוֹ־
faciet ,filiarū iudicium*secundū ,eā despōderit suo filio si Et .eam in erit potestas
בָהּ ׃ †וְאִם־לִבְנוֹ יִיעָדֶנָּה כְּמִשְׁפַּט הַבָּנוֹת יַעֲשֶׂה־ 9 vendendi eā,
,eius operimentum ,eius carnem‡sibi acceperit alteram Si .ei cùm spreuerit eam.
לָּהּ ׃ †אִם־אַחֶרֶת ᵏיִקַּח־לוֹ שְׁאֵרָהּ ˡכְּסוּתָהּ 10 *morem
,ei fecerit non hæc tria si Et .diminuet non eius habitationē& ‡alimentum
לְקַת כְּסָה ᵐוְעֹנָתָהּ לֹא יִגְרָע ׃ †וְאִם־שְׁלָשׁ־אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה לָהּ 11
,fuerit mortuus & ,virum Percutiens* .argento non†gratis egredietur & עון
וְיָצְאָה חִנָּם אֵין כָּסֶף ׃ ᵐ†מַכֵּה אִישׁ ⁿוָמֵת 12 ‡tempus †absque
fecit occurrere‡ Deus sed ,†est insidiatus non qui‡ Et .morietur moriēdo *Qui percusserit
מוֹת יוּמָת ׃ †וַאֲשֶׁר לֹא צָדָה וְהָאֱלֹהִים אִנָּה 13
superbierit cū Et .ibi fugiet quò* locum tibi ponam & ,ei° manū ad נכה מות
לְיָדוֹ ᵒוְשַׂמְתִּי לְךָ מָקוֹם אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה ׃ †וְכִי־ᵖיָזִד 14 ‡si ‡ei,
,cum capies meo altari cum à ,astutia in‡cū occidēdū ad suū sociū cōtra vir ‡fuit causa,
אִישׁ עַל־רֵעֵהוּ לְהָרְגוֹ בְעָרְמָה מֵעִם מִזְבְּחִי תִּקָּחֶנּוּ vt veniret *ad quem fugiet. Sin vero
.morietur moriendo ,suā matrē & ,suū patrē percutiens†Et .moriendū ad voluntariè egerit
לָמוּת ׃ †וּמַכֵּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת ׃ 15
moriēdo ,eius manu in fuerit inuētus & ,eū vēdiderit & ,virū furans‡Et שום ᵖזוד
†וְגֹנֵב אִישׁ וּמְכָרוֹ וְנִמְצָא בְיָדוֹ מוֹת 16 ‡dolo, ab
,morietur moriendo ,suæ matri & ,suo patri maledicens Et .morietur †qui percusserit
יוּמָת ׃ †וּמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת ׃ 17 ‡qui furatus fuerit
,lapide in suū socium quispiam percusserit & ,viri fuerint rixati cùm Et
רוב †וְכִי־ᵠיְרִיבֻן אֲנָשִׁים וְהִכָּה־אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ בְּאֶבֶן 18
,surrexerit Si .lectum in ceciderit sed ,fuerit mortu° nō & ,pugno vel
אוֹ בְאֶגְרֹף וְלֹא יָמוּת וְנָפַל לְמִשְׁכָּב ׃ †אִם־יָקוּם 19
tantum ,percussit qui erit innocēs & ,suo fulcro super platea in ambulauerit & foras super baculo suo,
וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל־מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקָּה הַמַּכֶּה רַק
quispiam percusserit cū Et .sanabit† medēdo & ,dabit eius cessationem damnū cessationis
שִׁבְתּוֹ ˢיִתֵּן וְרַפֹּא יְרַפֵּא ׃ †וְכִי־יַכֶּה אִישׁ אֶת־ 20 †mederi faciet.
,eius manu sub fuerit mortuus & ,virga in suā ancillam vel ,suū seruum
שבת נתן עַבְדּוֹ אוֹ אֶת־אֲמָתוֹ בַּשֵּׁבֶט ᵗוּמֵת תַּחַת יָדוֹ
,steterit duobus dieb° vel ,die si Veruntamen .vindicabitur vindicando סות
נָקֹם יִנָּקֵם ׃ †אַךְ אִם־יוֹם אוֹ יוֹמַיִם יַעֲמֹד 21
,viri fuerint rixati cū Et .ipse eius argentū quia ,vindicabitur non est.
נצה לֹא יֻקַּם כִּי כַסְפּוֹ הוּא ׃ †וְכִי־ᵛיִנָּצוּ אֲנָשִׁים 22
fuerit non & ,eius nati fuerint egressi & ,pregnantē mulierē pcusserint &
וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה
,mulieris dominus eū sup imposuerit quēadmodū ,punietur puniēdo ,mors maritus
שות אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ כַּאֲשֶׁר ˣיָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה
.anima pro animā dabis & ,fuerit mors si Et .iudicibus in dabit & vt statuerint iudices.
נתן וְנָתַן בִּפְלִלִים ׃ †וְאִם־אָסוֹן יִהְיֶה ʸוְנָתַתָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ ׃ 23
pro pedem ,manu pro manum ,dēte pro dentem ,oculo pro Oculum
†עַיִן תַּחַת עַיִן שֵׁן תַּחַת שֵׁן יָד תַּחַת יָד רֶגֶל תַּחַת 24
pro liuorem ,vulnere pro vulnus ,adustione pro Adustionem .pede
כוה רָגֶל ׃ ᶻ†כְּוִיָּה תַּחַת כְּוִיָּה פֶּצַע תַּחַת פָּצַע חַבּוּרָה תַּחַת 25
oculum vel ,sui serui oculum vir percusserit cùm Et .liuore
נכה חַבּוּרָה ׃ †וְכִי־ᵃיַכֶּה אִישׁ אֶת־עֵין עַבְדּוֹ אוֹ־אֶת־עֵין 26
.eius oculo pro eum dimittet liberum ,eū corruperit & ,suæ ancillæ
אֲמָתוֹ וְשִׁחֲתָהּ לַחָפְשִׁי יְשַׁלְּחֶנּוּ תַּחַת עֵינוֹ ׃
liberum ,excusserit suæ ancillæ dentem vel ,sui serui dentem si Et
נפל †וְאִם־שֵׁן עַבְדּוֹ אוֹ־שֵׁן אֲמָתוֹ ᵇיַפִּיל לַחָפְשִׁי 27
vel ,virum bos coniscauerit cùm Et .eius dente pro eum dimittet cornu petierit
נגח יְשַׁלְּחֶנּוּ תַּחַת שִׁנּוֹ ׃ †וְכִי־ᶜיִגַּח שׁוֹר אֶת־אִישׁ אוֹ אֶת־ 28
comedetur nō & ,bos lapidabitur lapidando ,fuerit mortu° & ,mulierē
אִשָּׁה וָמֵת סָקוֹל יִסָּקֵל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכֵל אֶת־
ipse‡ cornupeta bos si Et .innocens†bouis dominus & ,eius caro ‡erit ‡fuerit
נקה בְּשָׂרוֹ וּבַעַל הַשּׁוֹר ᵈנָקִי ׃ †וְאִם שׁוֹר נַגָּח הוּא 29

‡& ,eū custodierit nō & ,eius dominū in fuerit contestatū & ,nudiustertius‡,heri ab
contestatio facta fuerit domino מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם ᵉוְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ
eius dominus etiam & ,lapidabitur bos ,mulierem vel virum occiderit &
עוד ᶠמות ᶠוְהֵמִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם־בְּעָלָיו
redemptio redemptionem dabit & ,eū super fuerit posita expiatio Si .morietur
שות 30 יוּמָת ׃ †אִם־כֹּפֶר ᵍיוּשַׁת עָלָיו וְנָתַן פִּדְיֹן
filium Si .eum super fuerit impositū quod omne iuxta suæ animæ
31 נַפְשׁוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר־ᵍיוּשַׁת עָלָיו ׃ †אוֹ־בֵן
cornu petierit .ei fiet hoc iudiciū secundū ,coniscauerit filiam vel ,coniscauerit
יִגָּח אוֹ־בַת יִגָּח כַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה יֵעָשֶׂה לּוֹ ׃
cornu petierit siclos triginta argenti ,ancillam vel bos coniscauerit seruum Si
32 †אִם־עֶבֶד יִגַּח הַשּׁוֹר אוֹ אָמָה כֶּסֶף שְׁלֹשִׁים שְׁקָלִים
domino quispiam aperuerit cùm Et .lapidabitur bos & ,eius domino dabit
33 יִתֵּן לַאדֹנָיו וְהַשּׁוֹר יִסָּקֵל ׃ †וְכִי־יִפְתַּח אִישׁ
ceciderit & ,eā cooperuerit nō & ,cisternā quispiā foderit cū vel ,cisternā
כסה ʰ בּוֹר אוֹ כִּי־יִכְרֶה אִישׁ בֹּר וְלֹא ʰיְכַסֶּנּוּ וְנָפַל־
restituet ,argentum reddet cisternæ Dominus .asinus vel ,bos illuc
שוב ⁱ 34 שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר ׃ †בַּעַל הַבּוֹר יְשַׁלֵּם כֶּסֶף ⁱיָשִׁיב
cuiuspiam bos percusserit cū Et .sibi erit mortuum & ,ei° domino
נגף ᵏ 35 לִבְעָלָיו וְהַמֵּת יִהְיֶה־לּוֹ ׃ †וְכִי־ᵏיִגֹּף שׁוֹר־אִישׁ
proximi ,viuum bouem vendent & ,fuerit mortuus & ,sui socij bouem
חיה ˡ אֶת־שׁוֹר רֵעֵהוּ וָמֵת וּמָכְרוּ אֶת־הַשּׁוֹר ˡהַחַי
est notū Vel .dimidiabūt mortuum etiam & ,eius argentū dimidiabūt &
חצה ᵐ 36 ᵐוְחָצוּ אֶת־כַּסְפּוֹ וְגַם אֶת־הַמֵּת יֶחֱצוּן ׃ †אוֹ נוֹדַע
erat cum custodierit non & ,nudiustertius†heri ab ipse cornupeta bos quòd
†& כִּי שׁוֹר נַגָּח הוּא מִתְּמוֹל שִׁלְשֹׁם וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ
.sibi erit mortuus & ,boue pro bouem reddet reddendo ,eius dñs
בְּעָלָיו שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם שׁוֹר תַּחַת הַשּׁוֹר וְהַמֵּת יִהְיֶה־לּוֹ ׃

CAP. XXII. כב

pecus paruū, vel ,eum mactauerit‡& ,agnum vel ,bouem quispiā fuerit furatus Cùm
‡iugulauerit 1 †כִּי יִגְנֹב־אִישׁ שׁוֹר אוֹ־שֶׂה וּטְבָחוֹ אוֹ
pecudes quatuor & ,boue pro reddet boues quinque ,eū vendiderit
מְכָרוֹ חֲמִשָּׁה בָקָר יְשַׁלֵּם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע צֹאן
pecude. ,fuerit pcussus & ,fur fuerit inuentus perfossione in* Si .agno pro
*cum perfossorio 2 תַּחַת הַשֶּׂה ׃ †אִם־ᵐבַּמַּחְתֶּרֶת יִמָּצֵא הַגַּנָּב ⁿוְהֻכָּה
ᵐ ,cum super sol fuerit ortus Si .sanguines ei‡ non ,fuerit mortuus &
חתר 3 וָמֵת אֵין לוֹ ᵒדָּמִים ׃ †אִם־זָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ עָלָיו
ⁿ נכה .suo furto in‡vendetur & ,ei‡non si :‡reddet reddendo :ei sanguines†
‡erit pcussor morti obnoxius. דָּמִים לוֹ שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם אִם־אֵין לוֹ וְנִמְכַּר בִּגְנֵבָתוֹ ׃
ad vsq; boue à furtum eius manu in fuerit inuentum inueniēdo Si
דם ᵒ 4 †אִם־הִמָּצֵא תִמָּצֵא בְיָדוֹ הַגְּנֵבָה מִשּׁוֹר עַד־
‡erit morti obnoxius, fecerit pasci Cùm .reddet duos ,viuos ,agnum*ad vsq; asinum
‡fur: ‡est 5 חֲמוֹר עַד־שֶׂה ᵖחַיִּים ᵠשְׁנַיִם יְשַׁלֵּם ׃ †כִּי יַבְעֶר־
‡propter furtum suum. fuerit pastū & ,suum iumentū dimiserit & ,vineam vel ,agrum quispiam
*pecus, idq; viuū, duplū אִישׁ שָׂדֶה אוֹ־כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת־בְּעִירֹה וּבִעֵר
.reddet suæ vineæ bonitatem & ,sui agri bonitatē ,alterius agro in
חיה ᵖ שנה ᵠ בִּשְׂדֵה אַחֵר ʳמֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם ׃
vel ,*aceru° fuerit comestus‡& ,spinas inuenerit & ,ignis fuerit egressus Cū
יטב ʳ 6 †כִּי־ˢתֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה ᵗקֹצִים וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ אוֹ
‡cōsumptus *frugum, .succensionem succendens reddet reddendo ,ager vel ,seges
יצא ˢ קוץ ᵗ ᵛהַקָּמָה אוֹ הַשָּׂדֶה שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעִר אֶת־הַבְּעֵרָה ׃
,custodiēdū ad vasa vel argentū suum socium ad‡quispiam dederit Cùm
קום ᵛ 7 †כִּי־ˣיִתֵּן אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ־ʸכֵלִים לִשְׁמֹר
‡,pximo suo .duplicia reddet , fur fuerit inuētus si :viri†domo è fuerit ablatū furto &
נתן ˣ כלה ʸ וְגֻנַּב מִבֵּית הָאִישׁ אִם־יִמָּצֵא הַגַּנָּב יְשַׁלֵּם שְׁנָיִם ׃
†ipsius: ad domus dominus accedet & , fur fuerit inuentus non Si
8 †אִם־לֹא יִמָּצֵא הַגַּנָּב וְנִקְרַב בַּעַל־הַבַּיִת אֶל־
Super .sui socij opus‡ in suam manū misit non si ,Deos
judices, vt sciant 9 הָאֱלֹהִים אִם־לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ ׃ †עַל־
‡substātiam proximi super ,agno*super ,asino super ,boue super ,prçuaricationis verbo omni
*pecude, כָּל־דְּבַר־פֶּשַׁע עַל־שׁוֹר עַל־חֲמוֹר עַל־שֶׂה עַל־
re amissa : Deos‡ ad vsq; ;hoc illud quòd dixerit qui :amissione omni super ,vestimēto
quū dixerit quispiā hoc esse, שַׂלְמָה עַל־כָּל־אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי־הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים
dupla reddet ,Dij condemnauerint quem .amborum verbum‡veniet
‡iudices ᶻיָבֹא דְּבַר־שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יַרְשִׁיעֻן אֱלֹהִים יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם
‡causa ,agnū‡ vel ,bouē vel ,asinum suum socium ad†quis dederit Si .suo proximo
בוא ᶻ 10 לְרֵעֵהוּ ׃ †כִּי־ᵃיִתֵּן אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ חֲמוֹר אוֹ־שׁוֹר אוֹ־שֶׂה
†,pximo suo abactum*vel ,cōfractū vel ,fuerit mortuū & ,custodiēdū ad animal omne &
‡pecus, נתן ᵃ מות ᵇ וְכָל־בְּהֵמָה לִשְׁמֹר ᵇוָמֵת אוֹ־נִשְׁבַּר אוֹ־נִשְׁבָּה
*raptum si :eos ambos‡inter erit DOMINI Iuramentū .vidente nemine
‡vtrunque: 11 אֵין רֹאֶה ׃ †שְׁבֻעַת יְהוָה תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם־
substantiam nō & ,eius dñs suscipiet & ,sui proximi opus in suam manum misit non
לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ וְלָקַח בְּעָלָיו וְלֹא
†ab .eius domino reddet ,eo cum à‡fuerit ablatū furto furādo si Et .reddet
12 יְשַׁלֵּם ׃ †וְאִם־גָּנֹב יִגָּנֵב מֵעִמּוֹ יְשַׁלֵּם לִבְעָלָיו ׃

DOMINVS Dixitque .DOMINVM ad populi verba Moseh
10 מֹשֶׁה אֶת־דִּבְרֵי הָעָם אֶל־יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה
lauabūt & ,cras & ,hodie eos sanctificabis & ,populū ad Vade :Moseh ad
אֶל־מֹשֶׁה לֵךְ אֶל־הָעָם וְקִדַּשְׁתָּם הַיּוֹם וּמָחָר וְכִבְּסוּ הֵלֵךְ
tertia die in quia ,tertium diem ad parati erunt Et . sua vestimēta
11 שִׂמְלֹתָם׃ וְהָיוּ נְכֹנִים לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי כּוּן
.Sinai montē super populi omnis oculis in DOMINVS descendet
יֵרֵד יְהוָה לְעֵינֵי כָל־הָעָם עַל־הַר סִינָי׃
ascendere vobis Custodimini :dicendo ,circum populum terminabis Et
12 וְהִגְבַּלְתָּ אֶת־הָעָם סָבִיב לֵאמֹר הִשָּׁמְרוּ לָכֶם עֲלוֹת
moriēdo ,montē in tetigerit qui oīs .ei terminū in tangere & ,montem in
בָּהָר וּנְגֹעַ בְּקָצֵהוּ כָּל־הַנֹּגֵעַ בָּהָר מוֹת
iaculādo vel ,lapidabitur lapidādo quia ,manꝰ eū in tāget Nō .morietur
13 יוּמָת׃ לֹא־תִגַּע בּוֹ יָד כִּי־סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ־יָרֹה
ipsi ,cornu arietis protrahēdo In .viuet non ,vir siue animal siue ,iaculabitur
יִיָּרֶה אִם־בְּהֵמָה אִם־אִישׁ לֹא יִחְיֶה בִּמְשֹׁךְ הַיֹּבֵל הֵמָּה
sanctificauit & ,populum ad monte de Moseh descēdit Et .mōte in ascendet
14 יַעֲלוּ בָהָר׃ וַיֵּרֶד מֹשֶׁה מִן־הָהָר אֶל־הָעָם וַיְקַדֵּשׁ
Estote :populū ad dixit Et .sua vestimenta lauerūt & ,populum
15 אֶת־הָעָם וַיְכַבְּסוּ שִׂמְלֹתָם׃ וַיֹּאמֶר אֶל־הָעָם הֱיוּ הָיָה
,fuit Et .vxorem ad appropinquetis ne ,.dies tres ad parati
16 נְכֹנִים לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים אַל־תִּגְּשׁוּ אֶל־אִשָּׁה׃ וַיְהִי יוֹם נָגַשׁ
grauis nubes & ,fulgura & ,voces fuit & ,mane existēdo in ,tertio die in
בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיֹת הַבֹּקֶר וַיְהִי קֹלֹת וּבְרָקִים וְעָנָן כָּבֵד
qui populus omnis expauit & :valde fortis buccinæ vox & ,montē super
עַל־הָהָר וְקֹל שֹׁפָר חָזָק מְאֹד וַיֶּחֱרַד כָּל־הָעָם אֲשֶׁר קוֹל
Dei occursum in populum Moseh eduxit Et .castrametatione in
17 בַּמַּחֲנֶה׃ וַיּוֹצֵא מֹשֶׁה אֶת־הָעָם לִקְרַאת הָאֱלֹהִים
fumabat Sinai mons Et . montis infimo in steterunt & ,castrametatione ē
18 מִן־הַמַּחֲנֶה וַיִּתְיַצְּבוּ בְּתַחְתִּית הָהָר׃ וְהַר סִינַי עָשַׁן
ascēdit & :igne in DOMINVS eū super ascēdisset quod facie à ,ipse totus
כֻּלּוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו יְהוָה בָּאֵשׁ וַיַּעַל עָלָה
.valde mons omnis expauit & ,fornacis fumus sicut ,eius fumus
עֲשָׁנוֹ כְּעֶשֶׁן הַכִּבְשָׁן וַיֶּחֱרַד כָּל־הָהָר מְאֹד׃
Deus & ,loquebat Moseh ,valde se fortificans & iens buccinæ vox fuit Et
19 וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחָזֵק מְאֹד מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים
capui super Sinai montē super DOMINVS descēdit Et .voce ei respōdebat
20 יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל׃ וַיֵּרֶד יְהוָה עַל־הַר סִינַי אֶל־רֹאשׁ עָנָה
ascendit Et .mōtis caput ad Moseh ad DOMINVS clamauit Et :montis
הָהָר וַיִּקְרָא יְהוָה לְמֹשֶׁה אֶל־רֹאשׁ הָהָר וַיַּעַל
contestare ,Descende :Moseh ad DOMINVS Dixitque .Moseh
21 מֹשֶׁה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה רֵד הָעֵד
cadat & ,videndum ad DOMINVM ad destruāt forte ne ,populum in
בָּעָם פֶּן־יֶהֶרְסוּ אֶל־יְהוָה לִרְאוֹת וְנָפַל רָאָה
,DOMINVM ad accedunt qui sacerdotes etiam Et .multus eis ex
22 מִמֶּנּוּ רָב׃ וְגַם הַכֹּהֲנִים הַנִּגָּשִׁים אֶל־יְהוָה רָבַב
Moseh Dixitque .DOMINVS eis in diuidat forte ne :se sanctificabunt
23 יִתְקַדָּשׁוּ פֶּן־יִפְרֹץ בָּהֶם יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
quia :Sinai montem ad ascendere populus poterit Nō :DOMINVM ad
אֶל־יְהוָה לֹא־יוּכַל הָעָם לַעֲלֹת אֶל־הַר סִינָי כִּי־
.eū sanctifica & ,montem Termina :dicēdo ,nos in es cōtestatus tu
אַתָּה הַעֵדֹתָה בָּנוּ לֵאמֹר הַגְבֵּל אֶת־הָהָר וְקִדַּשְׁתּוֹ׃ עוּד
,tu ascende & ,descende ,Vade :DOMINVS eum ad Dixitque
24 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה לֶךְ־רֵד וְעָלִיתָ אַתָּה הָלַךְ יָרַד
ascendendū ad ,diruant ne ,populus & ,sacerdotes & ,tecum Aharon &
וְאַהֲרֹן עִמָּךְ וְהַכֹּהֲנִים וְהָעָם אַל־יֶהֶרְסוּ לַעֲלֹת
,populum ad Moseh Descendit; .eis in diuidat forte ne ,DOMINVM ad
25 אֶל־יְהוָה פֶּן־יִפְרָץ־בָּם׃ וַיֵּרֶד מֹשֶׁה אֶל־הָעָם
.eos ad dixit &
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם׃

Margin: pones terminum populo per circuitū, Cauete ne ascēdatis עֲלֵה קְצֵה neq; tāgatis. Cū prolixum sonitum dederit buccina. cum esset fuerunt tonitrua. erat in castris. castris, eō. cōmotus est. sonitu tēute, & fortē existente verticem. vocauit. terminū, vt ascendant corruant. multi. diuisionem faciat. terminum, diuisionem faciat.

CAP. XX. כ

:dicendo ,ista verba omnia Deus est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר׃
,Aegypti terra è te eduxi qui ,tuus Deus DOMINVS Ego
2 אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם יָצָא
.meas facies super alij dij tibi erit Non .seruorum domo è
3 מִבֵּית עֲבָדִים׃ לֹא־יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פָּנָי׃ פָּנָה
cælis in quæ similitudine omnē & ,sculptile tibi facies Non
4 לֹא־תַעֲשֶׂה־לְךָ פֶסֶל וְכָל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם כּוּן
.terram sub de aquis in quæ & ,subter de terra in quę & ,desuper
מִמַּעַל וַאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתָּחַת וַאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ׃
DOMINVS ego Quia .eis seruies neq; ,eis te incuruabis Non
5 לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם כִּי אָנֹכִי יְהוָה
,filios super patrum iniquitatem visitans ,zelotes Deus ,tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֹּקֵד עֲוֹן אָבֹת עַל־בָּנִים שָׂנֵא

Margin: erant coram me. est. sursum, est deorsum, subter. coles ea.

misericordiā faciens Et .me odientibus quartos super & ,tertios super
6 עַל־שִׁלֵּשִׁים וְעַל־רִבֵּעִים לְשֹׂנְאָי׃ וְעֹשֶׂה חֶסֶד
feres Non .mea præcepta custodientibus & ,me diligentibus ,millibus
7 לַאֲלָפִים לְאֹהֲבַי וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָי׃ לֹא תִשָּׂא
mundificabit non quia :vanum in tui Dei DOMINI nomen
אֶת־שֵׁם־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה
Recordare .vanum in eius nomen tulerit qui ,eum DOMINVS
8 יְהוָה אֵת אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שְׁמוֹ לַשָּׁוְא׃ זָכוֹר אֶת־
omne facies & ,operaberis dieb Sex .eū sanctificandū ad ,sabbathi diei
9 יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ׃ שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־
.tuo Deo DOMINO sabbathum septimo die Et .tuum opus
10 מְלַאכְתֶּךָ׃ וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
,tuus seruus ,tua filia & ,tuus filius & ,tu opus omne facies Non
לֹא־תַעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ־וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ
.tuis portis in qui ,tuus peregrinus & ,tuū animal & ,tua ancilla &
וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ׃ גּוּר
,terram & ,cælos DOMINVS fecit diebus sex Quia
11 כִּי שֵׁשֶׁת־יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ
Idcirco .septimo die in requieuit & ,eis in quæ omnia & ,mare
אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן נוּחַ
,eum sanctificauit & ,quietis diei DOMINVS benedixit
בֵּרַךְ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ׃
mor dies prolongent vt ,tuam matrem & ,tuum patrem Honora
12 כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ לְמַעַן יַאֲרִכוּן יָמֶיךָ
.tibi dans tuus Deus DOMINVS quam ,terram super
עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃
.furaberis Non .adulterabis Non .occides Non
13 לֹא תִרְצָח׃ לֹא תִנְאָף׃ לֹא תִגְנֹב׃
.mendax testimonium tuum socium in respondebis Non
14 לֹא־תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר׃
,tui socij vxorem concupisces non ,tui socij domum cōcupisces Non
15 לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ לֹא־תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ
quod omne & ,eius asinum & ,eius boue & ,eius ancilla & ,eius seruū &
16 וְעַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ וְשׁוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר
,lampades & ,voces videntes populus omnis Et .tuo socio
17 לְרֵעֶךָ׃ וְכָל־הָעָם רֹאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלַּפִּידִם
,se mouerūt & ,populꝰ vidit Et .fumantē montem & ,buccinæ vocem &
18 וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הָהָר עָשֵׁן וַיַּרְא הָעָם וַיָּנֻעוּ
,nobiscum tu Loquere :Moseh ad dixerunt Et .longinquo à steterunt &
19 וַיַּעַמְדוּ מֵרָחֹק׃ וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר־אַתָּה עִמָּנוּ
Dixitque .moriamur forte ne ,Deus nobiscum loquatur ne & ;audiemus &
20 וְנִשְׁמָעָה וְאַל־יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים פֶּן־נָמוּת׃ וַיֹּאמֶר
venit ,vos tentare pro quia ,timeatis Ne :populum ad Moseh
מֹשֶׁה אֶל־הָעָם אַל־תִּירָאוּ כִּי לְבַעֲבוּר נַסּוֹת אֶתְכֶם בָּא
ne ,vestras facies super eius timor esset vt & ,Deus
הָאֱלֹהִים וּבַעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל־פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי
ad appropinquauit Moseh & ,longinquo à populus stetit Et .peccetis
21 תֶחֱטָאוּ׃ וַיַּעֲמֹד הָעָם מֵרָחֹק וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל־
:Moseh ad DOMINVS Dixitque .Deus ibi qua caliginem
22 הָעֲרָפֶל אֲשֶׁר־שָׁם הָאֱלֹהִים׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
cælis è quòd vidistis Vos :Israel filios ad dices Sic
כֹּה תֹאמַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַתֶּם רְאִיתֶם כִּי מִן־הַשָּׁמַיִם רָאָה
deos & ,argenti deos mecum facietis Non .vobiscum sum locutus
23 דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם׃ לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי אֱלֹהֵי כֶסֶף וֵאלֹהֵי עָשָׂה
immolabis & ,mihi facies terræ Altare .vobis facietis non auri
24 זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם׃ מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה־לִּי וְזָבַחְתָּ
& ,tuum pecus ,tua pacifica & ,tua holocausta illud super
עָלָיו אֶת־עֹלֹתֶיךָ וְאֶת־שְׁלָמֶיךָ אֶת־צֹאנְךָ וְאֶת־
veniam ,meum nomē faciam memorare quo loco omni in :tuū bouē
בְּקָרֶךָ בְּכָל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת־שְׁמִי אָבוֹא
non ,mihi feceris lapidum altare si Et .tibi benedicam & ,te ad
25 אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ׃ וְאִם־מִזְבַּח אֲבָנִים תַּעֲשֶׂה־לִּי לֹא־
.illud polluēs & ,illud sup eleuaueris tuū gladiū Cū excisione eos ædificabis
תִבְנֶה אֶתְהֶן גָּזִית כִּי חַרְבְּךָ הֵנַפְתָּ עָלֶיהָ וַתְּחַלְלֶהָ׃ גָּזַז נוּף
detegatur non vt ,meum altare ad ascensionibus in ascendes non Et
26 וְלֹא־תַעֲלֶה בְמַעֲלֹת עַל־מִזְבְּחִי אֲשֶׁר לֹא־תִגָּלֶה
.illud super tua nuditas
עֶרְוָתְךָ עָלָיו׃ עָרָה

Margin: assumes צוה נשא, innocētem iudicabit, assumpserit, est, est נוּר, sunt נוח, sabbathi, prolongētur tui, dat, committes adulterium, testificaberis in proximū tuum, proximi רֵעָה אִישׁ, est, videbat tonitrua, רָאָה sonitum נוּעַ procul, vt tentaret נָסָה נְסָה, corā vobis, פָּנָה procul, in erat, רָאָה argenteos, עָשָׂה aureos, terreum, pecudes tuas, boues tuos, lapideum, excisos. Si malleum, per gradus, turpitudo

CAP. XXI. כא

.eorum facies ad pones quæ iudicia hæc Et
1 וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם׃
septimo in & ,seruiet annis sex ,Hebræum seruum emeris Cum
2 כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבַשְּׁבִעִת
,fuerit ingressus suo corpore in Si .gratis liberum in egredietur
3 יֵצֵא לַחָפְשִׁי חִנָּם׃ אִם־בְּגַפּוֹ יָבֹא

Margin: sunt coram eis. טוּם, liber, cum גּוּף בּוֹא

fuit Et .vnu* inde & ,vnus hinc ,eius manus in fulcierunt Chur & ,Aharō & sustinuerunt
ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד ויהי
Iehosuah debilitauit * Et . solem occumbere ad vsque ,fidelitas eius manibus
13 ידיו אמונה עד־בא השמש׃ † ויחלש יהושע
DOMINVS Dixitque . gladij os ad† eius populum & ,Hamalec
14 את־עמלק ואת־עמו לפי־חרב׃ † ויאמר יהוה
:Iehosuah auribus in pone & ,libro in memoriale hoc Scribe :Mosch ad
אל־משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע
. cælis sub de† Hamalec mentionem delebo delendo quia
כי־מחה אמחה את־זכר עמלק מתחת השמים׃
DOMINVS † eius nomen vocauit & ,altare Moseh ædificauit Et
15 † ויבן משה מזבח ויקרא שמו יהוה
bellum ,DOMINI thronū super manus quia ,dixit Et .mea eleuatio
16 נסי׃ † ויאמר כי־יד על־כס יה מלחמה
. generationem† generatione à Hamalec in DOMINI
ליהוה בעמלק מדר דר׃

sustinuerunt manib' suis, ‡alter. Et fuit vtraq; manus eius firma, donec occumberet sol. *contriuit
a בוא †acie
b שום †ne sit sub cælo. †vel, signum meum.
c בנה
d נסס
e כסא
f דור
†in

CAP. XVIII. יח

quæ omnia Moseh socer Midian sacerdos Ithro audiuit Et
1 † וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל־אשר
DOMINVS eduxit quòd ,eius populo Israel & ,Moseh Deus fecit
עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי־הוציא יהוה
Sipporah Moseh socer Ithro tulit Et . Aegypto ex Israel
2 את־ישראל ממצרים׃ † ויקח יתרו חתן משה את־צפרה
cuius ,eius filios duos Et .eius dimissiones post Moseh vxorem
3 אשת משה אחר שלוחיה׃ † ואת שני בניה אשר
.aliena terra in fui Peregrinus ,dixit quia ,Ghersom vnius nomen
שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה׃
,‡meo auxilio in mei patris Deus * quia ,Elihezer vnius nomen Et
4 † ושם האחד אליעזר כי־אלהי אבי בעזרי
,ei' filij & ,Moseh socer Ithro venit Et . Parhoh gladio à me eruit &
5 ויצלני מחרב פרעה׃ † ויבא יתרו חתן משה ובניו
monte ibi castrametans ipse quo ,desertum in Moseh ad eius vxor &
ואשתו אל־משה אל־המדבר אשר־הוא חנה שם הר
,te ad veniens Ithro tuus socer Ego :Moseh ad dixit Et .Dei
6 האלהים׃ † ויאמר אל־משה אני חתנך יתרו בא אליך
occursum in Moseh est egressus Et .ea cum† eius filij duo & ,tua vxor &
7 ואשתך ושני בניה עמה׃ † ויצא משה לקראת
suo socio vir optarunt & ,eū est osculatus & ,se incuruauit & ,sui soceri
חתנו וישתחו וישק־לו וישאלו איש־לרעהו
suo socero Moseh narrauit Et .tabernaculum ad venerūt & ,pacem ad
8 לשלום ויבאו האהלה׃ † ויספר משה לחתנו את
occasiones propter Aegyptiis & ,Parhoni DOMINVS fecit quæ omnia
כל־אשר עשה יהוה לפרעה ולמצרים על אודת
eos eripuit & ,via in eos repperit qui laborem omnem ,Israel
ישראל את כל־התלאה אשר מצאתם בדרך ויצלם
fecit quod bonum omne super Ithro est lætatus Et .DOMINVS
9 יהוה׃ † ויחד יתרו על כל־הטובה אשר־עשה
. Aegyptiorum manu è eum eripuit quem ,Israeli DOMINVS
יהוה לישראל אשר הצילו מיד מצרים׃
manu è vos eruit qui DOMINVS Bndictus :Ithro Dixitq;
10 † ויאמר יתרו ברוך יהוה אשר הציל אתכם מיד
manu sub de populum eruit qui ,Parhoh manu è & ,Aegyptiorū
מצרים ומיד פרעה אשר הציל את־העם מתחת יד־
omnibus præ DOMINVS magnus quòd ,cognoui Nunc .Aegyptiorum
11 מצרים׃ † עתה ידעתי כי־גדול יהוה מכל־
Ithro accepit‡ Et .eos contra superbierunt qua re in quia ,diis
12 האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם׃ † ויקח יתרו
oēs & ,Aharon venit Et . Deo sacrificia & holocaustum Moseh socer
חתן משה עלה וזבחים לאלהים ויבא אהרן וכל
. Deo coram Moseh socero cū panē māducādū ad Israel seniores
זקני ישראל לאכל־לחם עם־חתן משה לפני האלהים׃
stetit Et .populum iudicandū ad Moseh sedit & ,crastino de fuit Et
13 † ויהי ממחרת וישב משה לשפט את־העם ויעמד
socer vidit Et . vesperam ad vsq; mane à Moseh iuxta populus
14 העם על־משה מן־הבקר עד־הערב׃ † וירא חתן
ista res Quæ‡ :dixit & ,populo faciens ipse quæ omnia Moseh
משה את כל־אשר־הוא עשה לעם ויאמר מה־הדבר הזה
populus oīs & ,tu solus sedes tu Cur ?populo faciens tu quam
אשר אתה עשה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל־העם
:suo socero Moseh Dixitque ? vesperam ad vsq; mane à te iuxta stat
15 נצב עליך מן־בקר עד־ערב׃ † ויאמר משה לחתנו
fuerit Cum . Deum inquirendum ad popul' me ad venit* Quia
16 כי־יבא אלי העם לדרש אלהים׃ † כי־יהיה
notificabo & ,eius socii inter & ,viui‡ inter indicabo† & ,me ad veniēs verbum‡ eis
להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו והודעתי

a יצא
b לקח
c איש
d שנה
e גור f היה
alterius *dixit ‡fuit,
g נצל h בוא in quo castra metabatur ad montem
venio
†sunt
salutauit alter alterū pacificè,
i שחה
k נשק
l נצל
m חדה
co quòd superbè egerūt
n זוד o לקח ‡obtulit
p בוא
q פנה
in
r היה
s ראה
faciebat ‡ Quid est hoc quod facis
t יצב
*venit ‡causa, veniunt †iudico ‡vtrumq; , & notifico
v ידע

:eū ad Moseh socer dixit Et . eius leges & , Dei statuta
17 את־חקי האלהים ואת־תורתיו׃ † ויאמר חתן משה אליו
,tu etiā ,marcesces Marcescēdo‡ .faciens† tu quod verbum bonū‡ Nō
18 לא־טוב הדבר אשר אתה עשה׃ † נבל תבל גם־אתה
poteris Non . res te præ grauis ‡ quia ,tecum *qui iste populus etiam
גם־העם הזה אשר עמך כי־כבד ממך הדבר לא־תוכל
erit & ,tibi consulam ,mea voce in† audi Nunc . tu solus eam facere
19 עשהו לבדך׃ † עתה שמע בקלי איעצך ויהי
tu adduces‡ & ,Deo coram populo * tu Esto .tecum Deus
אלהים עמך היה אתה לעם מול האלהים והבאת אתה את
,statuta eos monebis Et . Deum ad verba
20 הדברים אל־האלהים׃ † והזהרתה אתהם את־החקים
& ,ea in ibunt viam eis notificabis & :leges &
ואת־התורת והודעת להם את־הדרך ילכו בה ואת־
viros populo omni ex videbis ‡ tu Et . facient quod opus
21 המעשה אשר יעשון׃ † ואתה תחזה מכל־העם אנשי־
pones & :auaritiam odientes ,veritatis† viros ,Deum timentes ,virtutis*
חיל יראי אלהים אנשי אמת שנאי בצע ושמת
principes & ,quinquaginta principes ,cētenorū principes ,millenorū principes‡ eos super
עלהם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי
rem omnē ,erit Et .tēpore omni in populū iudicabunt Et . decem
22 עשרת׃ † ושפטו את־העם בכל־עת והיה כל־הדבר
alleuia* & ,ipsi iudicabūt paruam rem omnē & ,te ad adducent‡ magnam
הגדל יביאו אליך וכל־הדבר הקטן ישפטו־הם והקל
tibi pcepit† & ,feceris hoc verbum Si . tecum ferēt & ,te desuper
23 מעליך ונשאו אתך׃ † אם את־הדבר הזה תעשה וצוך
veniet suum locū super iste populus omnis etiā & ,stare poteris & ,Deus
אלהים ויכלת עמד וגם כל־העם הזה על־מקמו יבא
.dixit quæ omnia fecit & ,sui soceri voci Moseh obediuit Et . pace in
24 בשלום׃ † וישמע משה לקול חתנו ויעש כל אשר אמר׃
capita eos dedit & ,Israel omni ex virtutis viros Moseh elegit Et
25 † ויבחר משה אנשי־חיל מכל־ישראל ויתן אתם ראשים
principes & ,quinquaginta principes ,cētenorū principes ,millenorū principes ,populū sup
על־העם שרי אלפים שרי מאת שרי חמשים ושרי
duram Rem † .tempore omni in populum iudicabant Et . decem
26 עשרת׃ † ושפטו את־העם בכל־עת את־הדבר הקשה
dimisit‡ Et . ipsi iudicabunt paruam rem omnem & ‡ ,Moseh ad adducent
27 יביאון אל משה וכל־הדבר הקטן ישפוטו הם׃ † וישלח
. suam terram ad sibi abiit & :suū socerum Moseh
משה את־חתנו וילך לו אל־ארצו׃

x חקק y ירה
‡est †facis.
‡Cadendo cades,
*est ‡supra vires tuas est res.
z יכול
†vocē meā,
a קול *pro
‡refer eius causas
b בוא c חקק per quam ambulent,
d ירה e ידע
f הלך ‡considera
g עשה *fortes,
†veridicos, ‡ tribunos, centuriones, quinquagenarios, decanos.
h שור i קלל ‡ referent *ad alleuiandum te,
†quæ ibit pacifice.
strenuos
k נתן
tribunos, centuriones, quinquagenarios, & decanos.
†Ardua referebant ‡ & omnia parua iudicabant ‡ deduxit

CAP. XIX. יט

egressionis ,Aegypti terra è Israel filiorum exire tertio mense In
1 † בחדש השלישי לצאת בני־ישראל מארץ מצרים
,Rephidim de sunt profecti Et .Sinai desertum sunt ingressi ipsa die in
2 ביום הזה באו מדבר סיני׃ † ויסעו מרפידים
, deserto in sunt castrametati & , Sinai desertum venerunt &
ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר
ad ascendit Moseh Et .montem cōtra Israel ibi est castrametatus &
3 ויחן־שם ישראל נגד ההר׃ † ומשה עלה אל־
dices Sic :dicēdo ,monte è DOMINVS eum ad clamauit Et . Deum
האלהים ויקרא אליו יהוה מן־ההר לאמר כה תאמר
quæ ,vidistis Vos . Israel filiis annūciabis & ,Iahacob domui
4 לבית יעקב ותגיד לבני ישראל׃ † אתם ראיתם אשר
adduxi & ,aquilarum alas super vos eleuaui Et .Aegyptiis feci
עשיתי למצרים ואשא אתכם על־כנפי נשרים ואבא
, meæ voci obedieritis obaudiendo si nunc Et .me ad vos
5 אתכם אלי׃ † ועתה אם־שמוע תשמעו בקלי
,populis omnib' præ peculium* mihi eritis & ,meū pactum custodieritis &
ושמרתם את־בריתי והייתם לי סגלה מכל־העמים
gens & ,sacerdotū‡ regnum mihi eritis vos Et .terra omnis mihi‡ quia
6 כי־לי כל־הארץ׃ † ואתם תהיו־לי ממלכת כהנים וגוי
venit Et . Israel filios ad loqueris quæ verba ‡ Hæc .sancta
7 קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל־בני ישראל׃ † ויבא
verba omnia eis corā posuit & ,populi seniores vocauit & ,Moseh
משה ויקרא לזקני העם וישם לפניהם את כל־הדברים
populus omnis respōderūt Et .DOMINVS ei præcepit quæ ,ista
8 האלה אשר צוהו יהוה׃ † ויענו כל־העם
retulit Et .faciem' ,DOMINVS est locut' quod Omne :dixerūt & ,pariter
יחדו ויאמרו כל אשר־דבר יהוה נעשה וישב
DOMINVS Dixitque .DOMINVM ad populi verba Moseh
9 משה את־דברי העם אל־יהוה׃ † ויאמר יהוה
audiat vt ,nubis densitate in te ad veniens ego Ecce :Moseh ad
אל־משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע
nunciauit Et .seculū in credant te in† etiam & ,tecum me loquēdo in ,popul'
העם בדברי עמך וגם־בך יאמינו לעולם ויגד

a יצא
b בוא c נסע
d חנה
Nam vocauerat
e נגד f ראה
g עשה
h נשא i בוא
k קול
*tanquā thesaurus dilect'
l היה
‡mea est
†sacerdotale,
‡sunt
m שום
n ענה
o שוב
venio
dum loquor †tibi
p נגד

cœtum omnem ad Dic : Aharon ad Moseh Dixitque .DOMINVM
9 יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן אֱמֹר אֶל־כָּל־עֲדַת יַעַד
audiuit quia DOMINI facies ad Accedite :Israel filiorum
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קִרְבוּ לִפְנֵי יְהוָה כִּי שָׁמַע אֵת פָּנָה
cœtum omnem ad Aharon loqui vt fuit Et . vestras murmurationes cum loqueretur
10 תְּלֻנֹּתֵיכֶם׃ וַיְהִי כְּדַבֵּר אַהֲרֹן אֶל־כָּל־עֲדַת לִין
DOMINI gloria ecce &,desertum ad respexerunt & , Israel filiorū
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיִּפְנוּ אֶל־הַמִּדְבָּר וְהִנֵּה כְּבוֹד יְהוָה הָיָה
:dicẽdo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et : nube in est conspecta
11 נִרְאָה בֶּעָנָן׃ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
:dicendo eos ad loquere ,Israel filiorū murmurationes Audiui
12 שָׁמַעְתִּי אֶת־תְּלוּנֹּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דַּבֵּר אֲלֵהֶם לֵאמֹר & mane
,pane saturabimini diluculo in & ,carnem comedetis duas vesperas Inter
בֵּין הָעַרְבַּיִם תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבַבֹּקֶר תִּשְׂבְּעוּ־לָחֶם
,vespera in fuit Et . vester Deus DOMINVS ego quòd scietis & sum
13 וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ וַיְהִי בָעֶרֶב ascenderunt coturnices, & operuerūt castra,& mane descendit ros
cubatio fuit diluculo in & ,castrametationem operuit & ,coturnix ascendit &
וַתַּעַל הַשְּׂלָו וַתְּכַס אֶת־הַמַּחֲנֶה וּבַבֹּקֶר הָיְתָה שִׁכְבַת
faciem super* ecce & ,roris cubatio ascendit Et .castrametationem* circum roris
14 הַטַּל סָבִיב לַמַּחֲנֶה׃ וַתַּעַל שִׁכְבַת הַטָּל וְהִנֵּה עַל־פְּנֵי
viderūt Et .terram super pruina sicut minutū ,rotundū minutū deserti עָלָה
15 הַמִּדְבָּר דַּק מְחֻסְפָּס דַּק כַּכְּפֹר עַל־הָאָרֶץ׃ וַיִּרְאוּ כָּסָה
sciebant non*quia :hoc Quid :suum fratrem ad vir † dixerūt & ,Israel filij castra. Et excisa est descensio * erat in superficie
בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו מָן הוּא כִּי לֹא יָדְעוּ
DOMINVS dedit quem ,panis ‡ Hic : eos ad Moseh dixit Et .illud* quid
מַה־הוּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה דָּקַק
colligite :DOMINVS præcepit quod verbum† Hoc .vescendum ad vobis
16 לָכֶם לְאָכְלָה׃ זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לִקְטוּ רָאָה
,vestrarum animarū numeri caput ad*Homer ,sui edere os ad vir‡ eo ex † alter alteri: Man est, ‡ ignorabant
מִמֶּנּוּ אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ עֹמֶר לַגֻּלְגֹּלֶת מִסְפַּר נַפְשֹׁתֵיכֶם
,Israel filij sic fecerunt Et . accipietis ,suo tabernaculo in qui ijs vir ‡
17 אִישׁ לַאֲשֶׁר בְּאָהֳלוֹ תִּקָּחוּ׃ וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מָנָה
non & ,Homer in sunt mēsi Et . diminuens & multiplicans† collegerunt & * esset. ‡ est
18 וַיִּלְקְטוּ הַמַּרְבֶּה וְהַמַּמְעִיט׃ וַיָּמֹדּוּ בָעֹמֶר וְלֹא
,sui edere os ad vir :minorauit non diminuens & ,multiplicans fecit abūdare ‡ † est ‡ singuli quātum ad vescēdū sufficiat, * iuxta sumā ‡ singuli pro iis, qui sunt in tabernaculo suo.
הֶעְדִּיף הַמַּרְבֶּה וְהַמַּמְעִיט לֹא הֶחְסִיר אִישׁ לְפִי־אָכְלוֹ
vsque eo ex relinquat nō Quisquā :eos ad Moseh Dixitque .collegerunt
19 לָקָטוּ׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִישׁ אַל־יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד־
vsque eo ex viri reliquerunt & ,Moseh ad audierunt non Et . mane
20 בֹּקֶר׃ וְלֹא־שָׁמְעוּ אֶל־מֹשֶׁה וַיּוֹתִרוּ אֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ עַד־ לָקַח
.Moseh eos contra est iratus Et .fœtuit & vermes vermiculauit & ,mane עָשָׂה
בֹּקֶר וַיָּרֻם תּוֹלָעִים וַיִּבְאַשׁ וַיִּקְצֹף עֲלֵהֶם מֹשֶׁה׃
.sui edere os iuxta* vnusquisq; :matutino in matutino in* illud collegerunt Et † quidā pl⁹, & quidā min⁹.
21 וַיִּלְקְטוּ אֹתוֹ בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר אִישׁ כְּפִי אָכְלוֹ מָדַד רָמַם
collegerunt sexta die in fuit Et .est liquefactū & ,sol incaluit Et ‡ plus habuit qui plus collegit, neq; minus habuit, qui min⁹ collegit: sed singuli quātum ad vescendū sufficiebat, * singulo mane. ‡ quantū sufficiebat sibi ad vescendum.
22 וְחַם הַשֶּׁמֶשׁ וְנָמָס׃ וַיְהִי בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לָקְטוּ
principes omnes venerunt Et .singulo ꝑ Homer duo ,duplicem panem
לֶחֶם מִשְׁנֶה שְׁנֵי הָעֹמֶר לָאֶחָד וַיָּבֹאוּ כָּל־נְשִׂיאֵי
Hoc : eos ad dixit Et . Moseh ipsi nuntiauerunt & ,congregationis
23 הָעֵדָה וַיַּגִּידוּ לְמֹשֶׁה׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוּא
DOMINO sanctitatis sabbathi Requies ,DOMINVS est locutus quod‡
אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה שַׁבָּתוֹן שַׁבַּת־קֹדֶשׁ לַיהוָה
& :lixate ,estis lixaturi quod & :coquite ,estis cocturi Quod . cras
מָחָר אֵת אֲשֶׁר־תֹּאפוּ אֵפוּ וְאֵת אֲשֶׁר־תְּבַשְּׁלוּ בַּשֵּׁלוּ וְאֵת
. mane vsque custodiam in vobis dimittite superabūdans omne* חָמַם בּוֹא
כָּל־הָעֹדֵף הַנִּיחוּ לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד־הַבֹּקֶר׃
fœtuit nō & ,Moseh ꝑcepit quẽadmodū ,mane vsque illud dimiserūt Et יַעַד נָגַד
24 וַיַּנִּיחוּ אֹתוֹ עַד־הַבֹּקֶר כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה וְלֹא הִבְאִישׁ † est
,hodie illud Comedite :Moseh dixit Et . eo in fuit non vermis & שָׁבַת
25 וְרִמָּה לֹא־הָיְתָה בּוֹ׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אִכְלֻהוּ הַיּוֹם אָפָה
.agro in illud inuenietis nō Hodie .DOMINO hodie * sabbathū quia * quicquid superest
כִּי־שַׁבָּת הַיּוֹם לַיהוָה הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ בַּשָּׂדֶה׃
non .sabbathū * septimo die in & ,illud colligetis diebus Sex נוּחַ רָמַם * est
26 שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקְטֻהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לֹא
populo de sunt egressi septimo die in ,fuit Et . eo in erit
27 יִהְיֶה־בּוֹ׃ וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יָצְאוּ מִן־הָעָם
:Moseh ad DOMINVS Dixitque .inuenerunt non & ,colligendū ad
28 לִלְקֹט וְלֹא מָצָאוּ׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
? meas leges & ,mea præcepta custodire renuistis quo Vsque
עַד־אָנָה מֵאַנְתֶּם לִשְׁמֹר מִצְוֹתַי וְתוֹרֹתָי׃ צָוָה יָרָה
dans ipse Idcirco .sabbathū vobis dedit DOMINVS quòd Videte dat
29 רְאוּ כִּי־יְהוָה נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת עַל־כֵּן הוּא נֹתֵן רָאָה
,se sub* vnusquisque Manete .duorum dierū panem sexto die in vobis cibum *in loco suo,
לָכֶם בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לֶחֶם יוֹמָיִם שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו יָשַׁב
. septimo die in suo loco è quisquam egrediatur ne
אַל־יֵצֵא אִישׁ מִמְּקֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי׃

domus vocauerunt Et .septimo die in populus cessauerunt Et
30 וַיִּשְׁבְּתוּ הָעָם בַּיּוֹם הַשְּׁבִעִי׃ וַיִּקְרְאוּ בֵית־
,album coriandri semẽ tanquam illud Et .Man eius nomen Israel
31 erat מָנָה pastus* est יִשְׂרָאֵל אֶת־שְׁמוֹ מָן וְהוּא כְּזֶרַע גַּד לָבָן
verbum* Hoc :Moseh Dixitque .melle cum lagani tanquā eius gustus &
32 דָּבַר וְטַעְמוֹ כְּצַפִּיחִת בִּדְבָשׁ׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר
custodiam ad eo ex Homer Imple ,DOMINVS præcepit quod
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה מְלֹא הָעֹמֶר מִמֶּנּוּ לְמִשְׁמֶרֶת
cibum feci comedere quẽ panem videant vt ,vestris generationibus in
דּוֹר לְדֹרֹתֵיכֶם לְמַעַן יִרְאוּ אֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הֶאֱכַלְתִּי
quādo eduxi .Aegypti terra de vos me educendo in ,deserto in vos
יָצָא אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר בְּהוֹצִיאִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
Tolle vrnam ibi pone & ,vnam pateram Accipe : Aharon ad Moseh Dixitque
33 לָקַח נָתַן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קַח צִנְצֶנֶת אַחַת וְתֶן־שָׁמָּה
custodiam ad DOMINO coram illud repone & ,Man Homer plenum
יָנַח פָּנָה in generationibus vestris. מְלֹא־הָעֹמֶר מָן וְהַנַּח אֹתוֹ לִפְנֵי יְהוָה לְמִשְׁמֶרֶת
,Moseh ad DOMINVS præcepit Quemadmodū .vestras generationes ad
34 לְדֹרֹתֵיכֶם׃ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
filij Et . custodiam ad testimonio coram Aharon illud reposuit &
35 וַיַּנִּיחֵהוּ אַהֲרֹן לִפְנֵי הָעֵדֻת לְמִשְׁמָרֶת׃ וּבְנֵי
donec venerunt ad eorū venire ad vsque ,annos quadraginta Man comederunt Israel
בּוֹא יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת־הַמָּן אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד־בֹּאָם אֶל־
extremum ad eorum venire ad vsq; ‡ ,comederūt Man . habitatam terram
‡ donec venerunt אֶרֶץ נוֹשָׁבֶת אֶת־הַמָּן אָכְלוּ עַד־בֹּאָם אֶל־קְצֵה
קָצָה .ipsum * Ephah ‡ decima Homer Et . Chenahan terræ
‡ pars * est. 36 אֶרֶץ כְּנָעַן׃ וְהָעֹמֶר עֲשִׂרִית הָאֵיפָה הוּא׃

CAP. XVII. יז

, Sin deserto è Israel filiorum cœtus omnis sunt profecti Et
1 נָסַע יַעַד ad sermonē וַיִּסְעוּ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּדְבַּר־סִין
,Rephidim in sunt castrametati & ,DOMINI ore super suas ꝑfectiones per
חָנָה † erant לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי יְהוָה וַיַּחֲנוּ בִּרְפִידִים
,Moseh cum populus est iurgatus Et . populum bibendum ad‡ aquæ † nō &
2 ‡ vt biberet populus. וְאֵין מַיִם לִשְׁתֹּת הָעָם׃ וַיָּרֶב הָעָם עִם־מֹשֶׁה
שָׁתָה רוּב Quid :Moseh eis Dixitque .bibem⁹ & ,aquas nobis Date :dixerūt &
נָתַן וַיֹּאמְרוּ תְּנוּ־לָנוּ מַיִם וְנִשְׁתֶּה וַיֹּאמֶר לָהֶם מֹשֶׁה מַה־
iurgamini * Cur tētatis populus ibi sitiuit Et ? DOMINVM tentabitis Quid* ? mecū iurgabimini
3 תְּרִיבוּן עִמָּדִי מַה־תְּנַסּוּן אֶת־יְהוָה׃ וַיִּצְמָא שָׁם הָעָם
נָסָה istud quid Ad :dixit & ,Moseh cōtra populus murmurauit Et .aquas ad ‡
‡ propter לַמַּיִם וַיָּלֶן הָעָם עַל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה
לִין & ,meos filios & ,me interficiēdum ad ‡ ,Aegypto ex nos fecisti ascẽdere
‡ vt interficeres הֶעֱלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָמִית אֹתִי וְאֶת־בָּנַי וְאֶת־
:dicẽdo DOMINVM ad Moseh clamauit Et ? siti in mea pecora
4 עָלָה מוּת מִקְנַי בַּצָּמָא׃ וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר
l Dixitque .me lapidabūt & ,modicū Adhuc :huic populo faciam Quid
5 קָנָה מָה אֶעֱשֶׂה לָעָם הַזֶּה עוֹד מְעַט וּסְקָלֻנִי׃ וַיֹּאמֶר
seniorib⁹ è tecū cape & ,populo coram Trãsi :Moseh ad DOMINVS
פָּנָה יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם וְקַח אִתְּךָ מִזִּקְנֵי
לָקַח cape ,fluuium ea in percussisti qua ,tuam virgam & ,Israel
נָטָה נָכָה sto יִשְׂרָאֵל וּמַטְּךָ אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת־הַיְאֹר קַח
petram super ibi te coram stans ego Ecce :ibis & ,tua manu in
6 בְּיָדְךָ וְהָלָכְתָּ׃ הִנְנִי עֹמֵד לְפָנֶיךָ שָּׁם עַל־הַצּוּר
.popul⁹ bibet & ,aquæ ea ex egredientur & ,petrā in percuties & ,Chorebi
בְּחֹרֵב וְהִכִּיתָ בַצּוּר וְיָצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם וְשָׁתָה הָעָם
loci nomẽ Vocauitq; .Israel seniorū oculis in Moseh sic fecit Et
7 עָשָׂה וַיַּעַשׂ כֵּן מֹשֶׁה לְעֵינֵי זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם
Massah & Meribah. eos tentasse super ‡ & ,Israel filiorum iurgiū propter ,Iurgium & Tētationem †
‡ quia tentauerunt מַסָּה וּמְרִיבָה עַל־רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נַסֹּתָם
‡ medio nostri, ?non an ,nostro interiori in DOMINVS est Nū :dicendo ,DOMINVM
אֶת־יְהוָה לֵאמֹר הֲיֵשׁ יְהוָה בְּקִרְבֵּנוּ אִם־אָיִן׃
.Rephidim in Israel cum pugnauit & ,Hamalec venit Et
8 וַיָּבֹא עֲמָלֵק וַיִּלָּחֶם עִם־יִשְׂרָאֵל בִּרְפִידִם׃
pugna egredere & ,viros nobis Elige :Iehosuah ad Moseh Dixitque
9 יָשַׁע יָצָא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בְּחַר־לָנוּ אֲנָשִׁים וְצֵא הִלָּחֵם
cum verticem Dei virga & ,collis caput† super sto ego Cras.Hamalec in
יָצַב בַּעֲמָלֵק מָחָר אָנֹכִי נִצָּב עַל־רֹאשׁ הַגִּבְעָה וּמַטֵּה הָאֱלֹהִים
pugnãdo ,Moseh ei dixit queadmodū Iehosuah Fecitq; .mea manu in
10 בְּיָדִי׃ וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כַּאֲשֶׁר אָמַר־לוֹ מֹשֶׁה לְהִלָּחֵם
verticem . collis caput ascenderunt Chur & ,Aharon ,Moseh Et .Hamalec cū
בַּעֲמָלֵק וּמֹשֶׁה אַהֲרֹן וְחוּר עָלוּ רֹאשׁ הַגִּבְעָה׃
:Israel præualebat ,suam manū Moseh eleuabat quando ,fuit Et
11 רוּם וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל
manus Et .Hamalec præualebat ,suam manū demittebat quando &
12 נוּחַ וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגָבַר עֲמָלֵק׃ וִידֵי
terant tulerunt ,eū super sedit & ,eū subter posuerūt & ,lapidẽ ceperunt & ,† graues Moseh
לָקַח שׂוּם מֹשֶׁה כְּבֵדִים וַיִּקְחוּ־אֶבֶן וַיָּשִׂימוּ תַחְתָּיו וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ

aquæ & ,maris medio in siccum per ambulauerunt Israel filij Et
29 וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם וְהַמַּיִם
DOMINVS seruauit Et .eorum sinistrâ à & ,eorû dextera à murus+ eis * erant
לָהֶם חֹמָה מִימִינָם וּמִשְּׂמֹאלָם׃ 30 וַיּוֹשַׁע יְהוָה יָמִן
Israel vidit Et .Aegyptiorum manu è Israel ipsa die in
בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרָיִם וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל רָאָה
Israel vidit Et .maris labium* iuxta mortuum Aegyptum Aegyptios mortuos *littus
אֶת־מִצְרַיִם מֵת עַל־שְׂפַת הַיָּם׃ 31 וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת־ מוּת שָׂפָה
timuerunt & ,Aegyptios in DOMINVS fecit quam magnam manum
הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה בְּמִצְרַיִם וַיִּירְאוּ יָרֵא
.eius seruum Moseh in & ,Dominum in+crediderût & ,DOMINVM populus +Domino,& Moseh seruo
הָעָם אֶת־יְהוָה וַיַּאֲמִינוּ בַּיהוָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ׃

CAP. XV. טו

,DOMINO hoc canticum Israel filij & ,Moseh cecinit Tunc
1 אָז יָשִׁיר־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה שִׁיר
,est magnificat* magnificâdo qa ,DOMINO Cantabo :dicendo dixerunt & dicentes:
וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אָשִׁירָה לַיהוָה כִּי־גָאֹה גָּאָה
.mare in proiecit eius ascensorem & equum
סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם׃
Iste.salutem in mihi fuit & ,DOMINVS laus & ,mea Fortitudo
2 עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה זֶה עֹז הָיָה +iste
,eum exaltabo & ,mei patris Deus+ :ei faciâ tabernaculû & ,meus Deus
אֵלִי וְאַנְוֵהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ׃ נָוָה
.eius nomen DOMINVS ,belli vir DOMINVS bellator
3 יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה שְׁמוֹ׃ רוּם
eius ducum electio* & ,mare in deiecit eius virtutem & ,Parhoh Currus exercitum *electi principes eius Gurgites operuerunt
4 מַרְכְּבֹת פַּרְעֹה וְחֵילוֹ יָרָה בַיָּם וּמִבְחַר שָׁלִשָׁיו
descenderût ,eos operient Abyssi .Suph mari in sunt submersi
טֻבְּעוּ בְיַם־סוּף׃ 5 תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ יָרְדוּ כָּסָה
est magnificata DOMINE tua Dextera .lapis tanquam profunda in
בִמְצוֹלֹת כְּמוֹ־אָבֶן׃ 6 יְמִינְךָ יְהוָה נֶאְדָּרִי צוּל
.inimicum franges DOMINE tua dextera :fortitudine in confregit
בַּכֹּחַ יְמִינְךָ יְהוָה תִּרְעַץ אוֹיֵב׃ magnificêtię +diruisti +in te insilisti
tuâ iram mittes :tuos+ cõsurgentes diruis+ tuę celsitudinis multitudine in Et
7 וּבְרֹב גְּאוֹנְךָ תַּהֲרֹס קָמֶיךָ תְּשַׁלַּח חֲרֹנְךָ הָרַס קוּם
steterût ,aquę sunt coaceruatę tui nasi spiritu in* Et .stipulâ sicut eos deuorabit* +quę deuorauit *per ventum furoris tui
יֹאכְלֵמוֹ כַּקַּשׁ׃ 8 וּבְרוּחַ אַפֶּיךָ נֶעֶרְמוּ מַיִם נִצְּבוּ
.maris corde in abyssi sunt coagulatę+ ,fluenta aceruus sicuti
כְמוֹ־נֵד נֹזְלִים קָפְאוּ תְהֹמֹת בְּלֶב־יָם׃ נָצַב +coagulati sunt gurgites
eis implebitur ,spolia+ diuidam ,cõprehendâ ,Persequar ,inimicus Dixit
9 אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף אַשִּׂיג אֲחַלֵּק שָׁלָל תִּמְלָאֵמוֹ +spolia +euaginabo *perdet
.mea manus eos depauperabit* ,meum gladium euacuabo+ ,mea anima
נַפְשִׁי אָרִיק חַרְבִּי תּוֹרִישֵׁמוֹ יָדִי׃ רִיק יָרַשׁ
plumbû tanqͣ sunt absorpti ,mare eos operuit ,tuo spiritu in Flauisti
10 נָשַׁפְתָּ בְרוּחֲךָ כִּסָּמוֹ יָם צָלְלוּ כַּעוֹפֶרֶת
quis ,DOMINE diis in tu sicut Quis .vehementibus aquis in +mirabilis
בְּמַיִם אַדִּירִים׃ 11 מִי־כָמֹכָה בָּאֵלִם יְהוָה מִי כָּמָה אֵל
? mirabile+faciens ,laudibus terribilis ,sanctitate in magnificus tu sicut
כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא׃ יָרֵא הָלַל +deglutiuit
. terra eos deglutiet+ ,tuam dexteram Extendisti
12 נָטִיתָ יְמִינְךָ תִּבְלָעֵמוֹ אָרֶץ׃ נָטָה
duxisti :redemisti+ ,hunc populum tua misericordia in Duxisti +quem
13 נָחִיתָ בְחַסְדְּךָ עַם־זוּ גָּאָלְתָּ נֵהַלְתָּ נָחָה
. tuæ sanctitatis habitaculum ad tua fortitudine in
בְעָזְּךָ אֶל־נְוֵה קָדְשֶׁךָ׃ עָזַז irati sunt
.Palestinæ habitatores apphēdit dolor :contremiscent ,populi Audierunt
14 שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגָּזוּן חִיל אָחַז יֹשְׁבֵי פְּלָשֶׁת׃ חוּל apprehendit +principes
eos apprehendet Moab robustos ,Edom millenarij+ sunt territi Tunc
15 אָז נִבְהֲלוּ אַלּוּפֵי אֱדוֹם אֵילֵי מוֹאָב יֹאחֲזֵמוֹ מוּג
. Chenahan habitatores omnes sunt dissoluti ,tremor +Cecidit *magnitudine
רָעַד נָמֹגוּ כֹּל יֹשְׁבֵי כְנָעַן׃ נָפַל
Taceant*.tui brachij magno+ in pauor & terror eos super Cadet+
16 תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וָפַחַד בִּגְדֹל זְרוֹעֲךָ יִדְּמוּ דָּמַם
populus trâsiret donec ,DOMINE tuus popul* trâsiret donec ,lapis sicut *Tacuerunt +quem
כָּאָבֶן עַד־יַעֲבֹר עַמְּךָ יְהוָה עַד־יַעֲבֹר עַם־
,tuę hęreditatis mõte in eos plantabis & ,eos Introduces .possedisti+ iste קָנָה בּוֹא
זוּ קָנִיתָ׃ 17 תְּבִאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְךָ נָטַע כּוּן
firmauerût+,Dñe sanctuariû ,DOMINE es operatus,te sedendum ad+loco +loco habitationis tuæ, quem +quod
מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ יְהוָה מִקְּדָשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנוּ
. perpetuum & ,seculum in regnabit DOMINVS .tuæ manus יָשַׁב
יָדֶיךָ׃ 18 יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד׃ *ingressi sunt equi +cum curribus suis,
.mare in suis equitibus & ,suo curru in+ Parhoh equus est ingressus* Quia
19 כִּי בָא סוּס פַּרְעֹה בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרָשָׁיו בַּיָּם
Israel filij & ,maris aquas eos super DOMINVS fecit redire Et שׁוּב
וַיָּשֶׁב יְהוָה עֲלֵהֶם אֶת־מֵי הַיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל

+tulit prophetissa Miriâ cepit Et .maris medio in siccum per ambulauerût
הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם׃ 20 וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה לָקַח
omnes sunt egressæ & ,sua manu in tympanum Aharon soror
אֲחוֹת אַהֲרֹן אֶת־הַתֹּף בְּיָדָהּ וַתֵּצֶאןָ כָל־ תָּפַף יָצָא
cantauit eis respondit* Et .choris & tympanis cum eam post mulieres
הַנָּשִׁים אַחֲרֶיהָ בְּתֻפִּים וּבִמְחֹלֹת׃ 21 וַתַּעַן לָהֶם אֱנַשׁ
,est magnificatus magnificâdo quoniam ,DOMINO Cantate :Miriam חָפַף חָלַל
מִרְיָם שִׁירוּ לַיהוָה כִּי־גָאֹה גָּאָה עָנָה שִׁיר
Moseh fecit proficisci Et . mare in proiecit eius ascensorem & equum* *equos & ascensores
סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם׃ 22 וַיַּסַּע מֹשֶׁה אֶת־
perrexerunt inierunt & ,Sur desertum in sunt egressi & ,Suph mari à Israel
יִשְׂרָאֵל מִיַּם־סוּף וַיֵּצְאוּ אֶל־מִדְבַּר־שׁוּר וַיֵּלְכוּ נָסַע הָלַךְ
per desertum venerunt Et .aquas repererunt non & ,deserto in diebus tribus
23 שְׁלֹשֶׁת־יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא־מָצְאוּ מָיִם׃ וַיָּבֹאוּ
amaræ quia ,Marah de aquas bibere potuerunt nõ & ,Marah ad
מָרָתָה וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתֹּת מַיִם מִמָּרָה כִּי מָרִים מָרַר שָׁתָה
+erant. *Amaritudinē. populus murmurauerût Et .Marah* eius nomê vocauit Idcirco .ipsæ+
24 הֵם עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמָהּ מָרָה׃ וַיִּלֹּנוּ הָעָם לוּן
,DOMINVM ad clamauit Et ?bibemus Quid :dicêdo Moseh contra
25 עַל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר מַה־נִּשְׁתֶּה׃ וַיִּצְעַק אֶל־יְהוָה
dulcuerunt & ,aquas in proiecit & ,lignum DOMINVS eum docuit &
וַיּוֹרֵהוּ יְהוָה עֵץ וַיַּשְׁלֵךְ אֶל־הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ יָרָה
.eum tentauit ibi & ,iudicium & statutum ei posuit Ibi .aquæ שׂוּם
הַמָּיִם שָׁם שָׂם לוֹ חֹק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסָּהוּ׃ חָקַק
rectû & ,tui Dei DOMINI vocem audieris audiendo* Si :dixit Et
26 וַיֹּאמֶר אִם־שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַיָּשָׁר *obediendo obedieris voci +obtemperaueris
omnia custodieris & ,eius præceptis auscultaueris+ & ,feceris eius oculis in
בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהַאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל־
ponam non ,Aegypto in posui quam infirmitatem oẽm ,eius statuta
חֻקָּיו כָּל־הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר־שַׂמְתִּי בְמִצְרַיִם לֹא־אָשִׂים צָוָה
, Elim in venerunt Et . te sanans DOMINVS ego quia :te super חָלָה
27 עָלֶיךָ כִּי אֲנִי יְהוָה רֹפְאֶךָ׃ וַיָּבֹאוּ אֵילִמָה
+erant :palmæ septuaginta & ,aquarum fontes duodecim + ibi &
וְשָׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים
iuxta .aquas super ibi sunt castrametati &
וַיַּחֲנוּ־שָׁם עַל־הַמָּיִם׃ חָנָה

CAP. XVI. טז

in Israel filiorû cœtus omnes venerunt & ,Elim ex sunt profecti Et
1 וַיִּסְעוּ מֵאֵילִם וַיָּבֹאוּ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־
+est die decima quinta in ,Sinai inter & Elim inter+quod ,Sin desertum
מִדְבַּר־סִין אֲשֶׁר בֵּין־אֵילִם וּבֵין סִינָי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם
ab exitu murmurauerunt Et .Aegypti terra de eorum exire secundi mensis
2 לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ וַיִּלּוֹנוּ יָצָא
contra .deserto in Aharon super & Moseh super Israel filiorum congregatio oîs
כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן בַּמִּדְבָּר׃ יָעַד
manû per nos esse mortuos dabit Quis+ :Israel filij eos ad dixerunt Et
3 וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי־יִתֵּן מוּתֵנוּ בְיַד־ +Vtinã mortui essemus
nos edendo in+,carnis ollam iuxta nos sedendo in*,Aegypti terra in ,DOMINI
יְהוָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְתֵּנוּ עַל־סִיר הַבָּשָׂר בְּאָכְלֵנוּ נָתַן מוּת
interimêdû ad ,hoc desertû in nos eduxistis quia :saturitatè ad panē *quando sedebamus +quando comedebamus
לֶחֶם לָשֹׂבַע כִּי־הוֹצֵאתֶם אֹתָנוּ אֶל־הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהָמִית
:Moseh ad DOMINVS Dixitque .fame in hunc cœtum omnem
4 אֶת־כָּל־הַקָּהָל הַזֶּה בָּרָעָב׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
,populus egredietur & ,cælis de panem vobis pluens+ ego Ecce +pluo
הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן־הַשָּׁמָיִם וְיָצָא הָעָם
colliget ,mea lege in ibit+vtrum ,eum tentem vt ,suo die in diei rem colligent & *ambulet
וְלָקְטוּ דְבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנַסֶּנּוּ הֲיֵלֵךְ בְּתוֹרָתִי נָסָה יָרָה
,afferent quod parabunt & ,sexta die in erit Et .non an
5 אִם־לֹא׃ וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר־יָבִיאוּ כּוּן בּוֹא
ad id *de die in diem. Moseh Dixitque . die die colligent quod super duplum erit &
6 וְהָיָה מִשְׁנֶה עַל אֲשֶׁר־יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
DOMINVS quòd sciatis & Vesperi :Israel filios omnes ad Aharon &
וְאַהֲרֹן אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֶרֶב וִידַעְתֶּם כִּי יְהוָה יָצָא רָאָה
+cû audierit videbitis & ,manè Et . Aegypti terra de vos eduxit
7 הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ וּבֹקֶר וּרְאִיתֶם אֶת־ לוּן
+sumus, *Cû dederit Dominus ,DOMINVM cõtra vestras murmurationes eum audiendo in+,DOMINI gloriam
כְּבוֹד יְהוָה בְּשָׁמְעוֹ אֶת־תְּלֻנֹּתֵיכֶם עַל־יְהוָה
dâdo in*:Moseh Dixitq; ?nos cõtra facitis murmurare quia ,+quid nos Et
8 וְנַחְנוּ מָה כִּי תַלִּינוּ עָלֵינוּ׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתֵת נָתַן
,saturãdû ad matutino in+pane & ,edendû ad carnē vespera in+ vobis Dominû
יְהוָה לָכֶם בָּעֶרֶב בָּשָׂר לֶאֱכֹל וְלֶחֶם בַּבֹּקֶר לִשְׂבֹּעַ +vesperi +manè *cum audierit Dominus
murmurantes+ vos quibus vestras murmurationes Dominum audiendo in*
בִּשְׁמֹעַ יְהוָה אֶת־תְּלֻנֹּתֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם מַלִּינִם +murmuratis *sumus?
contra quia ,+vestrę murmurationes nos cõtra Nõ:*quid nos Et.cû cõtra +sunt,sed
עָלָיו וְנַחְנוּ מָה לֹא־עָלֵינוּ תְלֻנֹּתֵיכֶם כִּי עַל־

.DOMINVM ad Israel filij clamauerũt & ,valde timuerũt Et .eos post
ירא אַחֲרֵיהֶם וַיִּירְאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה׃
‡erãt Tulisti nos Cepisti ?Aegypto in sepulchra‡nõ quòd An :Mosch ad dixerunt Et
11 וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה הֲמִבְּלִי אֵין־קְבָרִים בְּמִצְרַיִם לְקַחְתָּנוּ
vt moreremur ?Aegypto ex nos educẽdũ ad‡,nobis fecisti hoc Quid ,deserto in moriendũ ad
‡vt educeres לָמוּת בַּמִּדְבָּר מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָּנוּ לְהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרָיִם׃
:dicẽdo ,Aegypto in te ad sumus loquuti quod verbum†hoc Nonne
12 יצא †est הֲלֹא־זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֵלֶיךָ בְמִצְרַיִם לֵאמֹר
melius erat seruire nobis bonum quia :Aegyptiis seruiemus & ,nobis à Cessa
חֲדַל מִמֶּנּוּ וְנַעַבְדָה אֶת־מִצְרָיִם כִּי טוֹב לָנוּ עֲבֹד אֶת־
quàm mori Ne :populum ad Mosch Dixitque ? deserto in nos mori præ ,Aegyptiis
13 מות מִצְרַיִם מִמֻּתֵנוּ בַּמִּדְבָּר׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם אַל־
faciet quam ,DOMINI salutem videte & ,state ,timeatis
ראה תִּירָאוּ הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת־יְשׁוּעַת יְהוָה אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה
non estis visuri addetis non ,hodie Aegyptios vidistis quos Nam .hodie vobis
לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת־מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תֹסִפוּ
אסף ,vobis‡pugnabit DOMINVS . seculum in vsque vltra eos videndum ad
14 ‡pro לִרְאֹתָם עוֹד עַד־עוֹלָם׃ יְהוָה יִלָּחֵם לָכֶם
clamas clamabis Quid :Mosch ad DOMINVS Dixitque .tacebitis vos &
15 וְאַתֶּם תַּחֲרִשׁוּן׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה מַה־תִּצְעַק
eleua ,tu Et .proficiscãtur & ,Israel filios ad Loquere ?me ad
16 נסע רום אֵלָי דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְיִסָּעוּ׃ וְאַתָּה הָרֵם אֶת־
ingrediant & ,illud finde & ,mare super tuã manũ extende & ,tuã virgã
נטה בוא מַטְּךָ וּנְטֵה אֶת־יָדְךָ עַל־הַיָּם וּבְקָעֵהוּ וְיָבֹאוּ
roboro roborans ego ecce ego Et . aridam per maris medium in Israel filij
17 בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה׃ וַאֲנִי הִנְנִי מְחַזֵּק
,Parhoh in glorificabor & ,eos post ingredietur & ,Aegyptiorũ cor
אֶת־לֵב מִצְרַיִם וְיָבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם וְאִכָּבְדָה בְּפַרְעֹה
exercitu quòd ,Aegyptij sciẽt Et .ei⁹ equitib⁹ in & ,ei⁹ curru‡in ,ei⁹ virtute omni in &
18 ‡curribus ‡sum וּבְכָל־חֵילוֹ בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרָשָׁיו׃ וְיָדְעוּ מִצְרַיִם כִּי־
cum glorificatus fuero .eius equitib⁹ in & ,ei⁹ curru*in Parhoh in me glorificari in ,DOMINVS ego‡
*curribus אֲנִי יְהוָה בְּהִכָּבְדִי בְּפַרְעֹה בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרָשָׁיו׃
‡castra iuit & ,Israel turmam‡ ante ibat qui Dei angelus est ꝓfectus Et
19 לאך הלך וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים הַהֹלֵךְ לִפְנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ
quæ erat ante eos, stetit & ,eorum facie à nubis columna est profecta Et .ipsorum tergo à
מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עַמּוּד הֶעָנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֹד
נסע turmã†inter & ,Aegyptiorum turmam†inter venit Et .ipsorum tergo à
20 †castra מֵאַחֲרֵיהֶם׃ וַיָּבֹא בֵּין מַחֲנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחֲנֵה
בוא non & ,noctem illuminauit & ,obscuritas & ,nubes fuit Et .Israel
אור יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הֶעָנָן וְהַחֹשֶׁךְ וַיָּאֶר אֶת־הַלַּיְלָה וְלֹא־
alter alteri Mosch extendit Et .nocte tota istum ad hic appropinquauit
21 נטה קָרַב זֶה אֶל־זֶה כָּל־הַלָּיְלָה׃ וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת־
spiritu in ,mare DOMINVS fecit abire & ,mare super suam manũ
יָדוֹ עַל־הַיָּם וַיּוֹלֶךְ יְהוָה אֶת־הַיָּם בְּרוּחַ
siccum, siccitatem in mare posuit & ,nocte tota vehementi orientali
שום קָדִים עַזָּה כָּל־הַלַּיְלָה וַיָּשֶׂם אֶת־הַיָּם לֶחָרָבָה
intra mare, ,maris medio in Israel filij sunt ingressi Et .aquæ sunt scissæ &
22 וַיִּבָּקְעוּ הַמָּיִם׃ וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם
†erant .eorum sinistra à & ,corũ dextera à murus † eis aquæ & :aridã per
ימן בַּיַּבָּשָׁה וְהַמַּיִם לָהֶם חוֹמָה מִימִינָם וּמִשְּׂמֹאלָם׃
omnes equi ,Parhoh equus omnis eos post sunt ingressi & ,Aegyptij sunt secuti Et
23 וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם כֹּל סוּס פַּרְעֹה
vigilia matutina, custodia in fuit Et . maris medium in ,eius equites & ,eius currus
24 רִכְבּוֹ וּפָרָשָׁיו אֶל־תּוֹךְ הַיָּם׃ וַיְהִי בְּאַשְׁמֹרֶת
super castra ,ignis colũna in ,Aegyptiorũ turmam ad DOMINVS respexit & ,diluculi
הַבֹּקֶר וַיַּשְׁקֵף יְהוָה אֶל־מַחֲנֵה מִצְרַיִם בְּעַמּוּד אֵשׁ
castra ‡rotas rotam‡ remouit Et .Aegyptiorum turmam contriuit & :nubis &
25 המם סור וְעָנָן וַיָּהָם אֵת מַחֲנֵה מִצְרָיִם׃ וַיָּסַר אֵת אֹפַן
eos in profundum. facie à Fugiam ·Aegyptus†dixit Et .grauitatem in eam duxit & ,eius curruum
†Aegyptius: מַרְכְּבֹתָיו וַיְנַהֲגֵהוּ בִּכְבֵדֻת וַיֹּאמֶר מִצְרַיִם אָנוּסָה מִפְּנֵי
נוס Dixitque ·.Aegyptios in eis ‡ pugnat DOMINVS quia ,Israel
26 ‡pro יִשְׂרָאֵל כִּי יְהוָה נִלְחָם לָהֶם בְּמִצְרָיִם׃ וַיֹּאמֶר
reuertẽtur & ,mare super tuam manũ Extende :Mosch ad DOMINVS
שוב יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נְטֵה אֶת־יָדְךָ עַל־הַיָּם וְיָשֻׁבוּ
currus . eius equites super & ,eius currum super ,Aegyptios super aquæ
הַמַּיִם עַל־מִצְרַיִם עַל־רִכְבּוֹ וְעַל־פָּרָשָׁיו׃
mare est reuersum & ,mare super suam manum Mosch extendit Et
27 וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַיָּם וַיָּשָׁב הַיָּם
respiciente *fugiebant ,ei⁹ occursum in fugiẽtes* Aegyptij & ,suã fortitudinẽ ad mane respiciendũ ad
פנה נוס לִפְנוֹת בֹּקֶר לְאֵיתָנוֹ וּמִצְרַיִם נָסִים לִקְרָאתוֹ
sunt reuersæ Et . maris mediũ in Aegyptios DOMINVS excussit &
28 שוב וַיְנַעֵר יְהוָה אֶת־מִצְרַיִם בְּתוֹךְ הַיָּם׃ וַיָּשֻׁבוּ
currus ,Parhoh exercitu omni in equites & ,currum operuerunt & ,aquæ
כסה בוא הַמַּיִם וַיְכַסּוּ אֶת־הָרֶכֶב וְאֶת־הַפָּרָשִׁים לְכֹל חֵיל פַּרְעֹה
qui venerant †ex eis vel vnus. .vnum ad eis in† remansit non :mare in eos post venientes
הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בַּיָּם לֹא־נִשְׁאַר בָּהֶם עַד־אֶחָד׃

DOMINVS nos eduxit manus fortitudine In :eũ ad dices & ?hoc‡Quid ‡est
מַה־זֹּאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה
,Parhoh se indurasset cùm ,fuit Et .seruorum domo è Aegypto ex
15 מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים׃ וַיְהִי כִּי־הִקְשָׁה פַרְעֹה
terra in primogenitũ omne DOMINVS occidit & ,nos dimittendũ ad
לְשַׁלְּחֵנוּ וַיַּהֲרֹג יְהוָה כָּל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ
Idcirco .animalis primogenitum ad vsq; hominis primogenito à Aegypti
מִצְרַיִם מִבְּכֹר אָדָם וְעַד־בְּכוֹר בְּהֵמָה עַל־כֵּן
omne & ,masculos ,vuluæ apertionem omnem DOMINO sacrifico ego quicquid primo aperit vuluam,
אֲנִי זֹבֵחַ לַיהוָה כָּל־פֶּטֶר רֶחֶם הַזְּכָרִים וְכָל־
,tua manu super*signũ in erit Et .redimam meorũ filiorũ primogenitũ *in
16 בְּכוֹר בָּנַי אֶפְדֶּה׃ וְהָיָה לְאוֹת עַל־יָדְכָה
nos eduxit manus fortitudine in quia ,tuos oculos inter frõtalia in &
וּלְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ
,populum Parhoh dimittendo in ,fuit Et . Aegypto ex DOMINVS cũ dimisisset
17 יְהוָה מִמִּצְרָיִם׃ וַיְהִי בְּשַׁלַּח פַּרְעֹה אֶת־הָעָם
.ipsa†propinqua quia , Pelistum terræ via Deus eos duxit non & per viam †erat
וְלֹא־נָחָם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא נחה
, prælium eos videndo in‡,populum pœniteat fortè Ne :Deus dixit Nam ‡cũ viderint
כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן־יִנָּחֵם הָעָם בִּרְאֹתָם מִלְחָמָה
via populum Deus fecit circuire Et .Aegyptũ in reuertãtur & per viam
18 וְשָׁבוּ מִצְרָיְמָה׃ וַיַּסֵּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם דֶּרֶךְ שוב סבב
terra è Israel filij ascenderunt quintati & :Suph maris deserti accincti
הַמִּדְבָּר יַם־סוּף וַחֲמֻשִׁים עָלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ
adiurãdo quia ,secum Ioseph ossa Mosch sumpsit Et . Aegypti tulit
19 מִצְרָיִם׃ וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הַשְׁבֵּעַ לקח
Deus visitabit Visitando :dicendo ,Israel filios adiurauerat
הִשְׁבִּיעַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פָּקֹד יִפְקֹד אֱלֹהִים
. vobiscum hinc mea ossa facietis ascendere & ,vos
אֶתְכֶם וְהַעֲלִיתֶם אֶת־עַצְמֹתַי מִזֶּה אִתְּכֶם׃ עלה
. deserti fine in Ethã in sũt castrametati & ,Succhoth è sunt ꝓfecti Et
20 וַיִּסְעוּ מִסֻּכֹּת וַיַּחֲנוּ בְאֵתָם בִּקְצֵה הַמִּדְבָּר׃ נסע סכך חנה
eos ducẽdum ad‡ ,nubis colũna in interdiu :eos ante ibat DOMINVS Et ‡vt duceret eos per viã:
21 וַיהוָה הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לַנְחֹתָם
dic eundum ad ,eis illucendum ad* , ignis columna in noctu & :via *vt lumen faceret eis , vt
הַדֶּרֶךְ וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לָלֶכֶת יוֹמָם
ignis columnã & ,interdiu nubis columnã amouebit‡ Non . nocte & ambularent
22 וָלָיְלָה׃ לֹא־יָמִישׁ עַמּוּד הֶעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ אור הלך
.populum ante noctu ‡recedere faciebat
לָיְלָה לִפְנֵי הָעָם׃ מוש

CAP. XIIII. יד

filios ad Loquere :dicendo ,Mosch ad DOMINVS est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי
,Migdol inter Pihachiroth ante castrametẽtur & ,reuertãtur & ,Israel
2 יִשְׂרָאֵל וְיָשֻׁבוּ וְיַחֲנוּ לִפְנֵי פִּי הַחִירֹת בֵּין מִגְדֹּל חור
iuxta castrametabimini ipsum cõtra ,Sephon Bahal ante mare inter &
וּבֵין הַיָּם לִפְנֵי בַּעַל צְפֹן נִכְחוֹ תַחֲנוּ עַל־ חנה
clausit ,terra in ipsi‡Confusi : Israel filios ad Parhoh Dicetq; . mare super filiis ‡sunt
3 הַיָּם׃ וְאָמַר פַּרְעֹה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל נְבֻכִים הֵם בָּאָרֶץ סָגַר בוך
,eos post persequetur & ,Parhoh cor fortificabo Et .desertum eos super* *viam illis
4 עֲלֵיהֶם הַמִּדְבָּר׃ וְחִזַּקְתִּי אֶת־לֵב־פַּרְעֹה וְרָדַף אַחֲרֵיהֶם
ego‡ quòd ,Aegyptij sciẽt & ,ei⁹ virtute omni ĩ & ,Parhoh in glorificabor & exercitu ‡sum
וְאִכָּבְדָה בְּפַרְעֹה וּבְכָל־חֵילוֹ וְיָדְעוּ מִצְרַיִם כִּי־אֲנִי
quòd ,Aegypti regi est nuntiatum Et . sic fecerunt & ,DOMINVS
5 יְהוָה וַיַּעֲשׂוּ־כֵן׃ וַיֻּגַּד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי נגד
,populum ad eius seruorum & ,Parhoh cor se vertit Et .populus fugeret
בָרַח הָעָם וַיֵּהָפֵךְ לְבַב פַּרְעֹה וַעֲבָדָיו אֶל־הָעָם
?nobis seruiendo à ,Israel dimisimus quia ,fecimus hoc Quid :dixerũt & ne seruiret
וַיֹּאמְרוּ מַה־זֹּאת עָשִׂינוּ כִּי־שִׁלַּחְנוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵעָבְדֵנוּ׃ עשה
cepit‡ Et .secum cepit‡suum populũ & ,suum currum vinxit Et ‡tulit
6 וַיֶּאְסֹר אֶת־רִכְבּוֹ וְאֶת־עַמּוֹ לָקַח עִמּוֹ׃ וַיִּקַּח לקח
super duces & ,Aegypti currum omnem & ,electos currus sexcentos
7 שֵׁשׁ־מֵאוֹת רֶכֶב בָּחוּר וְכֹל רֶכֶב מִצְרָיִם וְשָׁלִשִׁם עַל־ מאה
,Aegypti regis Parhoh cor DOMINVS roborauit Et .illud vniuersum vniuersos ipsos.
8 כֻּלּוֹ׃ וַיְחַזֵּק יְהוָה אֶת־לֵב פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם כלל
. manu in egredientes Israel filij Et .Israel filios post est persecutus & egrediebãtur
וַיִּרְדֹּף אַחֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יֹצְאִים בְּיָד
,eos cõprehenderũt & ,eos post Aegyptij sunt persecuti Et . excelsa
9 רָמָה׃ וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם וַיַּשִּׂיגוּ אוֹתָם נשג
,eius equites & ,Parhoh currus ,equus omnis ,mare iuxta castrametantes omnes equi,
חֹנִים עַל־הַיָּם כָּל־סוּס רֶכֶב פַּרְעֹה וּפָרָשָׁיו חנה
: fecit accedere Parhoh Et .Sephõ Bahal ante Pihachiroth iuxta ,ei⁹ virtus & exercitus
10 וְחֵילוֹ עַל־פִּי הַחִירֹת לִפְנֵי בַּעַל צְפֹן׃ וּפַרְעֹה הִקְרִיב חור נשא
proficiscens Aegyptus‡ecce & ,suos oculos Israel filij eleuauerunt Et exercitum. ‡Aegyptij proficiscebantur
וַיִּשְׂאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עֵינֵיהֶם וְהִנֵּה מִצְרַיִם נֹסֵעַ

ad *veniendum ad** ,vastatorem *dabit* non & ,ostium super DOMINVS permittet
יְהוָה עַל־הַפֶּתַח וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁחִית לָבֹא אֶל־
statutum in *illud verbum** custodietis Et .percutiẽdũ ad vestras domos
24 בָּתֵּיכֶם לִנְגֹּף׃ וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה לְחָק־
,terram ad fueritis ingressi eo erit Et .feculum in vsq; tuis filiis & ,tibi
25 לְךָ וּלְבָנֶיךָ עַד־עוֹלָם׃ וְהָיָה כִּי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ
custodietis & ,est locutus queadmodũ ,vobis DOMINVS dabit quam
אֲשֶׁר יִתֵּן יְהוָה לָכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר וּשְׁמַרְתֶּם
:vestri filij *vos ad* dixerint cum ,erit Et .hoc opus
26 אֶת־הָעֲבֹדָה הַזֹּאת׃ וְהָיָה כִּי־יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם
ipsum transitus Sacrificium :dicetis Et ? vobis hoc opus Quid
27 מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם׃ וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח־פֶּסַח הוּא
,Aegypto in Israel filiorum domos super transiuit qui ,DOMINO
לַיהוָה אֲשֶׁר פָּסַח עַל־בָּתֵּי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם
se incuruauit Et .eruit nostras domos & ,Aegyptum *illum percutiendo in*
בְּנָגְפּוֹ אֶת־מִצְרַיִם וְאֶת־בָּתֵּינוּ הִצִּיל וַיִּקֹּד
,Israel filij fecerunt & ,abierunt Et .se humiliauerunt & ,populus
28 הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ׃ וַיֵּלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
.fecerũt sic ,Aharõ & Mosch DOMINVS præcepit quemadmodum
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כֵּן עָשׂוּ׃
primogenitũ omne percussit DOMINVS & ,*noctis medio in* ,fuit Et
29 וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיהוָה הִכָּה כָל־בְּכוֹר
ad vsq; suũ solium super sedẽte ,Parhoh primogenito à Aegypti terra in
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר פַּרְעֹה הַיֹּשֵׁב עַל־כִּסְאוֹ עַד
primogenitũ omne & ,*fouea* domo in † qui captiuitatis primogenitum
בְּכוֹר הַשְּׁבִי אֲשֶׁר בְּבֵית הַבּוֹר וְכֹל בְּכוֹר
omnis & ,eius serui oẽs & ,ipsa nocte Parhoh surrexit Et .animalis
30 בְּהֵמָה׃ וַיָּקָם פַּרְעֹה לַיְלָה הוּא וְכָל־עֲבָדָיו וְכָל־
qua domus erat nõ quia ,Aegypto in magn* clamor fuit Et .Aegyptus
מִצְרַיִם וַתְּהִי צְעָקָה גְדֹלָה בְּמִצְרָיִם כִּי־אֵין בַּיִת אֲשֶׁר
:dixit & ,noctu Aharon & Mosch vocauit Et .*mortuus ibi non*
31 אֵין־שָׁם מֵת׃ וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לַיְלָה וַיֹּאמֶר
: Israel filij etiam ,vos etiam ,mei populi medio è egredimini ,Surgite
קוּמוּ צְּאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי גַּם־אַתֶּם גַּם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
,*vestrum pecus*† Etiam .*vestrũ loqui* secundũ DOMINO seruite ,ite &
32 וּלְכוּ עִבְדוּ אֶת־יְהוָה כְּדַבֶּרְכֶם׃ גַּם־צֹאנְכֶם
benedicetis† & ,ite Et .estis locuti quemadmodũ ,accipite *vestrum bouem etiam*
גַּם־בְּקַרְכֶם קְחוּ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם וָלֵכוּ וּבֵרַכְתֶּם
cos emittere festinãdo *populum super** Aegyptus *inualuit** & .mihi etiam
33 גַּם־אֹתִי׃ וַתֶּחֱזַק מִצְרַיִם עַל־הָעָם לְמַהֵר לְשַׁלְּחָם
populus tulit Et .mortui *nos*† Oẽs :dixerunt quia ,terra de
34 מִן־הָאָרֶץ כִּי אָמְרוּ כֻּלָּנוּ מֵתִים׃ וַיִּשָּׂא הָעָם אֶת־
ligatas *suas conspersiones** ,fermentaretur antequam *suam conspersionem*†
בְּצֵקוֹ טֶרֶם יֶחְמָץ מִשְׁאֲרֹתָם צְרֻרֹת
verbũ iuxta fecerũt Israel filij Et .suũ humerũ super ,suis vestimẽtis in
35 בְּשִׂמְלֹתָם עַל־שִׁכְמָם׃ וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כִּדְבַר
,vestes & ,*auri* vasa & ,*argenti* vasa Aegyptiis ab postulauerunt & ,Mosch
מֹשֶׁה וַיִּשְׁאֲלוּ מִמִּצְרַיִם כְּלֵי־כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב וּשְׂמָלֹת׃
,Aegyptiorũ oculis in populi gratiam dedit DOMINVS Et
36 וַיהוָה נָתַן אֶת־חֵן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם
filij sunt profecti Et .Aegyptios spoliauerunt & ,eis cõmodauerunt &
37 וַיַּשְׁאִלוּם וַיְנַצְּלוּ אֶת־מִצְרָיִם׃ וַיִּסְעוּ בְנֵי־
virorum *peditis mille* sexcenta ferme Succhoth in Rahmeses de Israel
יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמְסֵס סֻכֹּתָה כְּשֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלִי הַגְּבָרִים
pecus & , eis cũ ascendit multa mixtio etiam Et .*familiam** præter ,tãtum
38 לְבַד מִטָּף׃ וְגַם־עֵרֶב רַב עָלָה אִתָּם וְצֹאן
eduxerũt quam ,*conspersionem** coxerunt Et .valde *grauis possessio* ,*bos &*
39 וּבָקָר מִקְנֶה כָּבֵד מְאֹד׃ וַיֹּאפוּ אֶת־הַבָּצֵק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ
quia ,*fermentatum fuerat** nõ quia ,infermentatas placentulas :Aegypto ex
מִמִּצְרַיִם עֻגֹת מַצּוֹת כִּי לֹא חָמֵץ כִּי־
escam etiam & ,demorari potuerunt non & ,Aegypto ex fuerunt expulsi
גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ וְגַם־צֵדָה
habitauerũt qua ,Israel filiorum habitatio Et .sibi fecerant non
40 לֹא־עָשׂוּ לָהֶם׃ וּמוֹשַׁב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָשְׁבוּ
fine à † fuit Et .*anni quadringenti & ,anni triginta** ,Aegypto in
41 בְּמִצְרָיִם שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה׃ וַיְהִי מִקֵּץ
diei corpore in fuit & ,annorũ quadringentorũ & ,annorum triginta
שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיְהִי בְּעֶצֶם הַיּוֹם
.Aegypti terra è DOMINI exercitus omnes sunt egressi ,huius
הַזֶּה יָצְאוּ כָּל־צִבְאוֹת יְהוָה מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
.Aegypti terra è cos *educendos ad** ,DOMINO *ipsa custodiarum* Nox
42 לֵיל שִׁמֻּרִים הוּא לַיהוָה לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם
Israel filiis omnibus *custodia** DOMINO *ista** nox Ipsa
הוּא־הַלַּיְלָה הַזֶּה לַיהוָה שִׁמֻּרִים לְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
statutum Hoc :Aharõ & Mosch ad Domin* Dixitq; .suas generatiões in
43 לְדֹרֹתָם׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת חֻקַּת

Margin notes: permittet *vt veniat שחת נוא * rem istam pro statuto חקק נתן vobis Pesach est quando percussit נגף קדד שחה הלך עשה media nocte חצה נכה * erat carceris שבה קום in qua non esset mortuus היה מות יצא quod locuti estis * pecora vestra, etiã boues vestros הלך לקח † benedicite * vim fecit * populo * fumus נשא † pasta suam * pastas suas עשה argentea, aurea, ילה חנן נסע * millia peditũ מאה * paruulos, & pecudes, & boues, grex magnus טפף * pastam, אפה * fermentaurant, עוג מהמה ישב * fuit per triginta annos, & quadringẽtos annos. * in קצץ obseruabilis est * vt educat יצא * est * custodia * per דור חקק

Pesach. seruum omnẽ Et .eo in* comedet non alienigenæ filius Oĩs .*transitus*
44 הַפָּסַח כָּל־בֶּן־נֵכָר לֹא־יֹאכַל בּוֹ׃ וְכָל־עֶבֶד
viri *emptionem argenti &* ,eum circuncides ,tunc comedet *eo in**
אִישׁ מִקְנַת־כָּסֶף וּמַלְתָּה אֹתוֹ אָז יֹאכַל בּוֹ׃
vna domo In .eo in† comedet non mercenarius & Aduena
45 תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר לֹא־יֹאכַל בּוֹ׃ בְּבַיִת אֶחָד
non os & ,extra carne de domo è educes Non .comedetur
46 יֵאָכֵל לֹא־תוֹצִיא מִן־הַבַּיִת מִן־הַבָּשָׂר חוּצָה וְעֶצֶם לֹא־
.eum *facient* Israel cœtus Omnis .eo in cõfringetis
47 תִשְׁבְּרוּ־בוֹ׃ כָּל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל יַעֲשׂוּ אֹתוֹ׃
,DOMINO Trãsitum fecerit & ,peregrinus tecũ fuerit peregrinatus cum Et
48 וְכִי־יָגוּר אִתְּךָ גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח לַיהוָה
erit & ,illud faciendũ ad accedet tũc & ,masculus omnis ei circũcidet
הִמּוֹל לוֹ כָל־זָכָר וְאָז יִקְרַב לַעֲשֹׂתוֹ וְהָיָה
.eo in* comedet non *præputiatus* omnis Et .terræ indigena sicut
כְּאֶזְרַח הָאָרֶץ וְכָל־עָרֵל לֹא־יֹאכַל בּוֹ׃
.vestri medio ĩ peregrinãti peregrino & ,indigenæ erit vna Lex
49 תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָאֶזְרָח וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם׃
DOMINVS præcepit queadmodum :Israel filij omnes fecerunt Et
50 וַיַּעֲשׂוּ כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
diei corpore in fuit Et .fecerunt sic ,Aharon & Mosch
51 אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן כֵּן עָשׂוּ׃ וַיְהִי בְּעֶצֶם הַיּוֹם
Aegypti terra è Israel filios DOMINVS eduxit huius
הַזֶּה הוֹצִיא יְהוָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
.suos exercitus per
עַל־צִבְאֹתָם׃

CAP. XIII. יג

mihi Sanctifica :dicendo Mosch ad DOMINVS est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ קַדֶּשׁ־לִי
*homine in** ,Israel filiis in *vulua omnis Apertionem* .primogenitũ omne
2 כָל־בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל־רֶחֶם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם
Memento :populum ad Mosch Dixitque .*ipsum mihi animali in &*
3 וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם זָכוֹר
quia ,seruorum domo è Aegypto ex estis egressi quo ,huius diei
אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יְצָאתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים כִּי
comedetur nõ & ,hinc vos DOMINVS eduxit manus fortitudine in
בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיא יְהוָה אֶתְכֶם מִזֶּה וְלֹא יֵאָכֵל
.*nouarum frugum** mense in *egredientes vos* Hodie .fermentatum
4 חָמֵץ׃ הַיּוֹם אַתֶּם יֹצְאִים בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב׃
,Chenahanæi terram in DOMINVS te introduxerit cum ,erit Et
5 וְהָיָה כִי־יְבִיאֲךָ יְהוָה אֶל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי
iurauit quam † ,Iebusæi & ,Chiuuæi & ,Emoræi & ,Chethæi &
וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
serues & ,melle & ,lacte fluentẽ terram tibi *dandum ad* ,tuis patribus
לַאֲבֹתֶיךָ לָתֶת לָךְ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ וְעָבַדְתָּ
comedes diebus Septem .isto mense in hanc seruitutem
6 אֶת־הָעֲבֹדָה הַזֹּאת בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה׃ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל
Infermẽtata .DOMINO † solennitas septimo die in & ,infermẽtata
7 מַצֹּת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי חַג לַיהוָה׃ מַצּוֹת
non & ,fermentatũ tibi cõspicietur nõ & ,diebus septem *comedetur*
יֵאָכֵל אֵת שִׁבְעַת הַיָּמִים וְלֹא־יֵרָאֶה לְךָ חָמֵץ וְלֹא־
tuo filio nuntiabis Et .tuo termino omni in fermentum tibi cõspicietur
8 יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל־גְּבֻלֶךָ׃ וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ
me exeundo in† ,mihi DOMINVS fecit † hoc Propter :dicendo ,ipso die in
בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בְּצֵאתִי
memoriã in & ,tuã manũ super signum in tibi erit Et .Aegypto de
9 מִמִּצְרָיִם׃ וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל־יָדְךָ וּלְזִכָּרוֹן
manu in qa :tuo ore in DOMINI lex sit vt ,tuos oculos inter
בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְהוָה בְּפִיךָ כִּי בְּיָד
statutum custodies Et .Aegypto ex DOMINVS te eduxit forti
10 חֲזָקָה הוֹצִאֲךָ יְהוָה מִמִּצְרָיִם׃ וְשָׁמַרְתָּ אֶת־הַחֻקָּה
quotannis. te introduxerit cũ ,erit Et .*dies in diebus* à suo tempore in hoc
11 הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ מִיָּמִים יָמִימָה׃ וְהָיָה כִּי־יְבִאֲךָ
,tibi iurauit quemadmodum ,Chenahanæi terram in DOMINVS
יְהוָה אֶל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְךָ
vuluæ apertionem omnem facies transire Et .tibi eã dederit & ,tuis patribus &
12 וְלַאֲבֹתֶיךָ וּנְתָנָהּ לָךְ׃ וְהַעֲבַרְתָּ כָל־פֶּטֶר־רֶחֶם
,tibi erit quod *animalis emissionem apertionem omnem** & ,DOMINVM ad
לַיהוָה וְכָל־פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ
*agno in** redimes asini *apertionem omnem** Et .DOMINO erunt mascula
13 הַזְּכָרִים לַיהוָה׃ וְכָל־פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשֶׂה
hominis primogenitum omne & :*illud decernicabis &*† ,redemeris non si &
וְאִם־לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ וְכֹל בְּכוֹר אָדָם
:dicendo ,cras tu* filius te interrogauerit cũ ,erit Et .redimes ,tuis filiis in
14 בְּבָנֶיךָ תִּפְדֶּה׃ וְהָיָה כִּי־יִשְׁאָלְךָ בִנְךָ מָחָר לֵאמֹר

Margin notes: Pesach. * ex emptum argento, *ex קנה מול † ex ישב faciet עשה עדר Pesach qui habuerit præputium * ex זרח ירה גור Quicquid primũ aperit vuluam * tam in homine quàm in iumento, meum est. egredimini * Iulij. בוא כנע † super vt daret נתן זוב † erit חגג comedentur נגד * quod * cum exirem יצא ירה חקק quotannis. עד יום בוא quicquid primum aperit vuluam, * quicquid primũ aperit vuluam, & emittit animal * omne primogenitum * hœdo: † ceruicem franges ei:

Israel synagogæ cœtus omnis eum immolabūt & :huius mensis diem
יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כֹּל קְהַל עֲדַת־יִשְׂרָאֵל
ambos super dabunt & ,sanguine è tollent Et . vesperas duas inter
7 בֵּין הָעַרְבָּיִם׃ וְלָקְחוּ מִן־הַדָּם וְנָתְנוּ עַל־שְׁתֵּי
. eis in eum comedent quibus ,domos super ,superliminare super & , postes
הַמְּזוּזֹת וְעַל־הַמַּשְׁקוֹף עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר־יֹאכְלוּ אֹתוֹ בָּהֶם׃
.infermētata & ,igni assam ipsa nocte in carnem comedent Et
8 וְאָכְלוּ אֶת־הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי־אֵשׁ וּמַצּוֹת
coquēdo aut ,crudū eo ex comedatis Ne .eum comedent amaritudinēs super*
9 עַל־מְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ׃ אַל־תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל
super & ,ei genua super eius Caput .igni assum quinimo ,aquis in coctum
מְבֻשָּׁל בַּמָּיִם כִּי אִם־צְלִי־אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל־כְּרָעָיו וְעַל־
vsque eo ex relictum Et .mane vsque eo ex relinquetis non Et .eius internis
10 קִרְבּוֹ׃ וְלֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְהַנֹּתָר מִמֶּנּוּ עַד־
.accincti vestri Lubi .eum comedetis sic Et .comburetis igne in ,mane
11 בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ׃ וְכָכָה תֹּאכְלוּ אֹתוֹ מָתְנֵיכֶם חֲגֻרִים
:vestra manu in vester baculus & ,vestris pedibus in vestra calceamenta
נַעֲלֵיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמַקֶּלְכֶם בְּיֶדְכֶם
transibo Et .Domino ipse Transitus .festinatione in eum comedetis &
12 וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּחִפָּזוֹן פֶּסַח הוּא לַיהוָה׃ וְעָבַרְתִּי
terra in primogenitū omne percutiā & ,ista nocte in Aegypti terram per
בְאֶרֶץ־מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה וְהִכֵּיתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ
faciam Aegypti Diis cūctis in & ,animal ad vsq; homine ab ,Aegypti
מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה וּבְכָל־אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה
super lignum in vobis sanguis erit Et .DOMINVS ego ,iudicia
13 שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה׃ וְהָיָה הַדָּם לָכֶם לְאֹת עַל
,vos super trāsibo & ,sanguinem videbo & ,ibi vos quibus domos
הַבָּתִּים אֲשֶׁר אַתֶּם שָׁם וְרָאִיתִי אֶת־הַדָּם וּפָסַחְתִּי עֲלֵכֶם
.Aegypti terra in me percutiendo in ,perditionē ad plaga vobis in erit non &
וְלֹא־יִהְיֶה בָכֶם נֶגֶף לְמַשְׁחִית בְּהַכֹּתִי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
festum eum celebrabitis & ,memoriā ad vobis iste dies erit Et
14 וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם לְזִכָּרוֹן וְחַגֹּתֶם אֹתוֹ חַג
Septem .eum celebrabitis seculi statuto :vestras generationes ad ,DOMINO
15 לַיהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם תְּחָגֻּהוּ׃ שִׁבְעַת
facietis cessare prima die in veruntamē ,comedetis infermētata diebus
יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ
excidetur ,fermentatū comedēs omnis quia :vestris domibus à fermentum
שְּׂאֹר מִבָּתֵּיכֶם כִּי כָּל־אֹכֵל חָמֵץ וְנִכְרְתָה
.septimum diem ad vsque primo die à Israel ex ipsa anima
הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשֹׁן עַד־יוֹם הַשְּׁבִעִי׃
conuocatio septima die in & ,sanctitatis cōuocatio primo die in Et
16 וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־
quod Tantum .eis in fiet non opus Omne .vobis erit sanctitatis
קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלָאכָה לֹא־יֵעָשֶׂה בָהֶם אַךְ אֲשֶׁר
custodietis Et .vobis fiet ipsum solū illud ,anima omni ab comedetur
17 יֵאָכֵל לְכָל־נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה לָכֶם׃ וּשְׁמַרְתֶּם
vestros exercitus eduxi huius diei corpore in quia ,infermentata
אֶת־הַמַּצּוֹת כִּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת־צִבְאוֹתֵיכֶם
statuto vestras generationes ad hunc diem custodietis & ,Aegypti terra è
מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת
comedetis vespera in mensis die decima quarta in ,primo In .seculi
18 עוֹלָם׃ בָּרִאשֹׁן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ
.vespera in mensis vigesimum & vnum diem ad vsq; infermentata
מַצֹּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ בָּעָרֶב׃
Quia .vris domibus in inuenietur non fermentum diebus Septem
19 שִׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם כִּי
,Israel cœtu è ipsa anima excidetur & ,fermentatū comedēs omnis
כָּל־אֹכֵל מַחְמֶצֶת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל
.comedetis nō fermentatum Omne .terræ indigena in & peregrino in*
20 בַּגֵּר וּבְאֶזְרַח הָאָרֶץ׃ כָּל־מַחְמֶצֶת לֹא תֹאכֵלוּ
vocauit Et .infermentata comedetis vestris habitaculis omnibus In
21 בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם תֹּאכְלוּ מַצּוֹת׃ וַיִּקְרָא
vobis accipite & ,Trahite :eos ad dixit & ,Israel seniores omnes Mosch
מֹשֶׁה לְכָל־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִשְׁכוּ וּקְחוּ לָכֶם
fasciculum accipietis Et .transitū immolate & ,vestras familias ad pecus
22 צֹאן לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם וְשַׁחֲטוּ הַפָּסַח׃ וּלְקַחְתֶּם אֲגֻדַּת
ad facietis ptingere & ,pelui in qui ,sanguinem in tingetis & ,hyssopi
אֵזוֹב וּטְבַלְתֶּם בַּדָּם אֲשֶׁר־בַּסַּף וְהִגַּעְתֶּם אֶל־
vos & ,pelui in qui ,sanguine de ,postes ambos ad & ,supliminare
הַמַּשְׁקוֹף וְאֶל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת מִן־הַדָּם אֲשֶׁר בַּסָּף וְאַתֶּם
.mane vsque suæ domus ostio ex vnusquisque egredimini non
לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח־בֵּיתוֹ עַד־בֹּקֶר׃
videbit & ,Aegyptum percutiendū ad DOMINVS transibit Et
23 וְעָבַר יְהוָה לִנְגֹּף אֶת־מִצְרַיִם וְרָאָה אֶת־
transiliet & ,postibus ambobus super & ,superliminari super sanguinem
הַדָּם עַל־הַמַּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת וּפָסַח

& ponent in ambobus postibus, & in superliminari in domib', in quibus comedēt eum. שָׁנָה בִּית צָלָה *cum amaritudinibus coctione aqua, sed cū cruribꝰ, & cū interioribus ei'. Et qd relictum fuerit יָתַר festinanter. Pesach est נָכָה in domibus, in quibus vos estis, אוֹת בִּית רָאָה quādo percutiam terrā Aegypti. שָׂחַח חָגַג in generationibus vestris: perpetuo שָׁבַע חָקַק יוֹם שָׁבַת *qui comedet כָּרַת Veruntamen לְבַד tātummodo יָצָא in generationibus vestris דּוֹר perpetuo. qui comederit exterminabitur יָעַד *ā peregrini & indigenæ גּוּר יָרַח יָשַׁב pecora secundum Pesach. vase est סָפַף נָגַע vase est שָׁנָה יָצָא in

nō & ,Parhoh cor DOMINVS roborauit Et .illuc nos venire vsque donec veniamus
27 עַד־בֹּאֵנוּ שָׁמָּה׃ וַיְחַזֵּק יְהוָה אֶת־לֵב פַּרְעֹה וְלֹא
tibi Caue .me desuper Abi :Parhoh ei dixit Et .eos dimittere voluit
28 אָבָה לְשַׁלְּחָם׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ פַרְעֹה לֵךְ מֵעָלָי הִשָּׁמֶר לְךָ
,meam faciē videbis qua die in quia ,meam faciem videre addas ne*
אַל־תֹּסֶף רְאוֹת פָּנַי כִּי בְּיוֹם רְאֹתְךָ פָנַי
vltra addam Non .es locutus Rectum :Mosch dixit Et .morieris
29 תָּמוּת׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כֵּן דִּבַּרְתָּ לֹא־אֹסִף עוֹד
. tuam faciem videre
רְאוֹת פָּנֶיךָ׃

בּוֹא Recede à me. הָלַךְ *ne amplius videas יָסַף רָאָה Non videbo vltra

CAP. XI. יא

adducam vnam plagam Adhuc :Mosch ad DOMINVS dixit Et
1 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עוֹד נֶגַע אֶחָד אָבִיא
.hinc vos dimittet postea .Aegyptum super & Parhoh super
עַל־פַּרְעֹה וְעַל־מִצְרַיִם אַחֲרֵי־כֵן יְשַׁלַּח אֶתְכֶם מִזֶּה
Loquere .hinc vos expellet expellēdo ,omnino ipse dimiserit Cū
2 כְּשַׁלְּחוֹ כָּלָה גָּרֵשׁ יְגָרֵשׁ אֶתְכֶם מִזֶּה׃ דַּבֶּר־
fœmina & ,suo socio à vir petant & :populi auribus in nunc
נָא בְּאָזְנֵי הָעָם וְיִשְׁאֲלוּ אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ וְאִשָּׁה
gratiam DOMINVS dedit Et .aurea vasa & ,argētea vasa .sua socia à
3 מֵאֵת רְעוּתָהּ כְּלֵי־כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב׃ וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת־חֵן
valde magnus Mosch vir Etiam .Aegyptiorū oculis in populum
הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרָיִם גַּם הָאִישׁ מֹשֶׁה גָּדוֹל מְאֹד
.populi oculis in & ,Parhoh seruorū oculis in Aegypti terra in
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּעֵינֵי עַבְדֵי־פַרְעֹה וּבְעֵינֵי הָעָם׃
ego ,noctis medium Circa :DOMINVS dixit Sic :Mosch dixit Et
4 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כֹּה אָמַר יְהוָה כַּחֲצֹת הַלַּיְלָה אֲנִי
terra in primogenitū omne morietur Et .Aegypti medium in egredior
5 יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרָיִם׃ וּמֵת כָּל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ
ad vsque ,eius solium super sedet qui ,Parhoh primogenito à ,Aegypti
מִצְרַיִם מִבְּכוֹר פַּרְעֹה הַיֹּשֵׁב עַל־כִּסְאוֹ עַד
animalis primogenitū omne & ,molās post quæ ancillæ primogenitū
בְּכוֹר הַשִּׁפְחָה אֲשֶׁר אַחַר הָרֵחָיִם וְכֹל בְּכוֹר בְּהֵמָה׃
non ille sicut qui ,Aegypti terra omni in magnus clamor erit Et
6 וְהָיְתָה צְעָקָה גְדֹלָה בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם אֲשֶׁר כָּמֹהוּ לֹא
mouebit non Israel filios omnes ad Et .addetur non ipse sicut & ,fuit
7 נִהְיָתָה וְכָמֹהוּ לֹא תֹסִף׃ וּלְכֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יֶחֱרַץ־
quod sciatis vt ,animal ad vsque viro à suam linguam canis
כֶּלֶב לְשֹׁנוֹ לְמֵאִישׁ וְעַד־בְּהֵמָה לְמַעַן תֵּדְעוּן אֲשֶׁר
omnes descendēt Et .Israel inter & Aegyptū inter DOMINVS diuidet
8 יַפְלֶה יְהוָה בֵּין מִצְרַיִם וּבֵין יִשְׂרָאֵל׃ וְיָרְדוּ כָל־
,tu Egredere :dicendo ,mihi se incuruabūt & ,me ad isti tui serui
עֲבָדֶיךָ אֵלֶּה אֵלַי וְהִשְׁתַּחֲווּ־לִי לֵאמֹר צֵא אַתָּה
est egressus Et .egrediar postea & ,tuis pedib' in qui ,populus omnis &
וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־בְּרַגְלֶיךָ וְאַחֲרֵי־כֵן אֵצֵא וַיֵּצֵא
:Mosch ad DOMINVS dixit Et .furoris ira in Parhoh cum à
9 מֵעִם־פַּרְעֹה בָּחֳרִי־אָף׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
terra in mea portenta multiplicari pro ,Parhoh vos audiet Non
לֹא־יִשְׁמַע אֲלֵיכֶם פַּרְעֹה לְמַעַן רְבוֹת מוֹפְתַי בְּאֶרֶץ
ista portenta omnia fecerunt Aharon & Mosch Et .Aegypti
10 מִצְרָיִם׃ וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עָשׂוּ אֶת־כָּל־הַמֹּפְתִים הָאֵלֶּה
dimisit non & ,Parhoh cor DOMINVS roborauit & :Parhoh coram
לִפְנֵי פַרְעֹה וַיְחַזֵּק יְהוָה אֶת־לֵב פַּרְעֹה וְלֹא־שִׁלַּח אֶת־
.sua terra è Israel filios
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצוֹ׃

vnusquisq; à proximo suo, & vnaquæq; à proxima sua, populo erat Cūm media fuerit nox, חָצָה מוּת est animalium. qualis non fuit, nec futurus est. Et apud יָדַע diuiserit שָׁחַח יָצָא est à Parhoh חָרָה vt multiplicē רָבָה יָפָה עָשָׂה

CAP. XII. יב

,Aegypti terra in Aharon ad & ,Mosch ad DOMINVS dixit Et
1 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
vobis ipse primus ,mensium caput vobis iste Mensis :dicendo erit
2 לֵאמֹר׃ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם
:dicendo ,Israel cœtum omnem ad Loquimini .anni mensibus in
3 לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה׃ דַּבְּרוּ אֶל־כָּל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
domum per agnum vnusquisque sibi accipient & ,huius mēsis decima In
בֶּעָשֹׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית־
agno ab esse quàm domus fuerit minor si Et .domum per agnum ,patrum
4 אָבֹת שֶׂה לַבָּיִת׃ וְאִם־יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיוֹת מִשֶּׂה
numero in suam domum ad est propinquus qui suū vicinū etiā ipse accipiet &
וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הַקָּרֹב אֶל־בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת
.agnum super numerabitis eius comedere os ad virum ;animarum
נְפָשֹׁת אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תָּכֹסּוּ עַל־הַשֶּׂה׃
agnus ext vobis erit anni filium masculus ,perfectus Agnus
5 שֶׂה תָמִים זָכָר בֶּן־שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן־הַכְּבָשִׂים
quartā decimā ad vsq; custodiā ad vobis erit Et .accipietis capris ex &
6 וּמִן־הָעִזִּים תִּקָּחוּ׃ וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר

יָעַד לָקַח agni, הָיָה domui suæ, iuxta numerum כָּסַס vnūquemq; secundum edere eius *anniculus, ex ouibus, aut

Et animal ad usq; & homine ab agro in † quæ omnia ,Aegypti † erant
מִצְרַיִם אֵת כָּל־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה וְאֵת
agri arborem omnem & ,grando percussit agri herbam omnem
כָּל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה הִכָּה הַבָּרָד וְאֶת־כָּל־עֵץ הַשָּׂדֶה
fuit non ,Israel filij ibi qua Goſen terra in Tantum .confregit in qua erant
26 שִׁבֵּר׃ † רַק בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן אֲשֶׁר־שָׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה
dixit & ,Aharon ad & Moſeh ad vocauit & ,Parhoh Miſitque . grando Moſch & Aharon
27 בָּרָד׃ † וַיִּשְׁלַח פַּרְעֹה וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר
meus populus & ego & ,iuſtus DOMINVS .hac vice Peccaui : eos ad
אֲלֵהֶם חָטָאתִי הַפָּעַם יְהוָה הַצַּדִּיק וַאֲנִי וְעַמִּי
voces* ſint ne ,multum & ,DOMINVM ad Orate . impij † ſufficiet *tonitrua
28 הָרְשָׁעִים׃ † הַעְתִּירוּ אֶל־יְהוָה וְרַב מִהְיֹת קֹלֹת רַב הָיָה
.ſtandum ad addetis non* & ,vos dimittam & :grando & ,Dei * amplius nō manebitis.
אֱלֹהִים וּבָרָד וַאֲשַׁלְּחָה אֶתְכֶם וְלֹא תֹסִפוּן לַעֲמֹד׃
extendam ,vrbem me exire Cum :Moſeh eum ad dixit Et egreſſus fuero
29 וַיֹּאמֶר אֵלָיו מֹשֶׁה כְּצֵאתִי אֶת־הָעִיר אֶפְרֹשׂ אֶת־
erit non grando & ,ceſſabūt tonitrua :DOMINVM ad meas palmas
כַּפַּי אֶל־יְהוָה הַקֹּלוֹת יֶחְדָּלוּן וְהַבָּרָד לֹא יִהְיֶה־
,tui ſerui & ,tu At .terra Domino quod ,ſcias vt ,vltra Domini eſt
30 עוֹד לְמַעַן תֵּדַע כִּי לַיהוָה הָאָרֶץ׃ † וְאַתָּה וַעֲבָדֶיךָ
. Dei DOMINI facie à timeatis antequam quia ,noui nondum
יָדַעְתִּי כִּי טֶרֶם תִּירְאוּן מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהִים׃ יִרְא
,erat viride hordeum quia ,eſt percuſſum hordeum & linum Et
31 וְהַפִּשְׁתָּה וְהַשְּׂעֹרָה נֻכָּתָה כִּי הַשְּׂעֹרָה אָבִיב נכה
quia ,percuſſa ſunt non ſpelta & ,triticum Et .calamo in linum &
32 וְהַפִּשְׁתָּה גִּבְעֹל׃ † וְהַחִטָּה וְהַכֻּסֶּמֶת לֹא נֻכּוּ כִּי
,ciuitatem Parhoh cum à † Moſeh eſt egreſſus Et . ipſa caliginoſa ſerotina erāt.
33 אֲפִילֹת הֵנָּה׃ † וַיֵּצֵא מֹשֶׁה מֵעִם פַּרְעֹה אֶת־הָעִיר † à Parhoh de ciuitate,
,voces* ceſſauerunt & ,DOMINVM ad ſuas palmas extendit & *tonitrua,
וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו אֶל־יְהוָה וַיַּחְדְּלוּ הַקֹּלוֹת קוֹל
quod ,Parhoh vidit Et .terram ſuper fuſa eſt non pluuia & ,grado &
34 וְהַבָּרָד וּמָטָר לֹא־נִתַּךְ אָרְצָה׃ † וַיַּרְא פַּרְעֹה כִּי־ ראה
aggrauauit & ,peccandū ad* addidit & ,voces & ,grando & ,pluuia ceſſaſſet tonitrua, † vt peccaret.
חָדַל הַמָּטָר וְהַבָּרָד וְהַקֹּלֹת וַיֹּסֶף לַחֲטֹא וַיַּכְבֵּד נתך
dimiſit nō & ,Parhoh cor eſt roboratū Et .eius ſerui & ,ipſe ſuū cor
35 לִבּוֹ הוּא וַעֲבָדָיו׃ † וַיֶּחֱזַק לֵב פַּרְעֹה וְלֹא שִׁלַּח אֶת־
. Moſeh manū per DOMINVS eſt locutus quemadmodū ,Iſrael filios
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃

CAP. X. יוד

quia ,Parhoh ad Ingredere :Moſeh ad DOMINVS dixit Et
1 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בֹּא אֶל־פַּרְעֹה כִּי־ בוא
me ponendū ad ,eius ſeruorū cor & ,eius cor feci aggrauare ego vt ponam
אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת־לִבּוֹ וְאֶת־לֵב עֲבָדָיו לְמַעַן שִׁתִי שית
filij & ,tui filij aurib* in narres vt Et .eius interioribus in hæc mea ſigna in medio ei.
2 אֹתֹתַי אֵלֶּה בְּקִרְבּוֹ׃ † וּלְמַעַן תְּסַפֵּר בְּאָזְנֵי בִנְךָ וּבֶן־ אות
poſui quæ mea ſigna & ,Aegypto in feci quæ : tui filij
בִּנְךָ אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלַּלְתִּי בְּמִצְרַיִם וְאֶת־אֹתֹתַי אֲשֶׁר־שַׂמְתִּי שום
Aharon & Moſeh eſt ingreſſus Et .DOMINVS ego quia ſciatis & ,eis in ſum.
3 בָם וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה׃ † וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
:Hebræorū Deus DOMINVS dixit Sic .eū ad dixerūt & ,Parhoh ad
אֶל־פַּרְעֹה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרִים
.mihi ſeruiāt & ,meū populū Dimitte ? me coram humiliari renuiſti quō Vſq; vt ſeruiat mihi.
עַד־מָתַי מֵאַנְתָּ לֵעָנֹת מִפָּנָי שַׁלַּח עַמִּי וְיַעַבְדֻנִי׃ ענה
adducens* ego ecce ,meū populum dimittere tu renuens † ſi Quia † renueris Iadduco
4 כִּי אִם־מָאֵן אַתָּה לְשַׁלֵּחַ אֶת־עַמִּי הִנְנִי מֵבִיא בוא
non & ,terræ oculum* operiet Et .tuum terminū in locuſtam cras
5 מָחָר אַרְבֶּה בִּגְבֻלֶךָ׃ † וְכִסָּה אֶת־עֵין הָאָרֶץ וְלֹא † ſuperficiem
euaſionis reſiduum comedet & ,terram videre poterit † quiſpiam quod euaſit, quod remanet
יוּכַל לִרְאֹת אֶת־הָאָרֶץ וְאָכַל אֶת־יֶתֶר הַפְּלֵטָה
vobis germinans lignum omne* comedet & ,grandine à vobis remanens *omnē arborem germinantem
הַנִּשְׁאֶרֶת לָכֶם מִן־הַבָּרָד וְאָכַל אֶת־כָּל־הָעֵץ הַצֹּמֵחַ לָכֶם
tuorū ſeruorū oīm domus & ,tuę domus replebūtur Et . agro de
6 מִן־הַשָּׂדֶה׃ † וּמָלְאוּ בָתֶּיךָ וּבָתֵּי כָל־עֲבָדֶיךָ בית
patres & ,tui patres viderunt non quas ,Aegypti omnis domus & omniū Aegyptiorum
וּבָתֵּי כָל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא־רָאוּ אֲבֹתֶיךָ וַאֲבוֹת ראה
ſe vertit † Et .hac diem ad vſque terram ſuper eorum eſſe die à tuorū patrū qua fuerunt
אֲבֹתֶיךָ מִיּוֹם הֱיוֹתָם עַל־הָאֲדָמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה וַיִּפֶן † reſpexit, פנה
Vſque :eū ad Parhoh ſerui dixerunt Et . Parhoh cum à † eſt egreſſus &
7 וַיֵּצֵא מֵעִם פַּרְעֹה׃ † וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי פַרְעֹה אֵלָיו עַד־
ſeruiant vt ,viros Dimitte ? ſcandalū in nobis iſte erit quo laqueum?
מָתַי יִהְיֶה זֶה לָנוּ לְמוֹקֵשׁ שַׁלַּח אֶת־הָאֲנָשִׁים וְיַעַבְדוּ אֶת־ יקש
? Aegyptus periit quod ,ſcies ante Num . ſuo Deo DOMINO ſcire vis,
יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם הֲטֶרֶם תֵּדַע כִּי אָבְדָה מִצְרָיִם׃ ידע
: eos ad dixit & .Parhoh ad Aharon & Moſeh eſt reductus Et
8 וַיּוּשַׁב אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן אֶל־פַּרְעֹה וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שוב

† ſunt qui ? euntes † qui & Qui . veſtro Deo DOMINO ſeruite ,Ite
לְכוּ עִבְדוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִי וָמִי הַהֹלְכִים׃ הלך
,ibimus noſtris ſenibus cū & ,noſtris pueris Cum :Moſeh dixit Et
9 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בִּנְעָרֵינוּ וּבִזְקֵנֵינוּ נֵלֵךְ
,nris bob* cū & ,noſtris pecudibus cū ,noſtris filiabus cū & ,noſtris filiis cū
בְּבָנֵינוּ וּבִבְנוֹתֵנוּ בְּצֹאנֵנוּ וּבִבְקָרֵנוּ
† eſt ita Sit :eos ad dixit Et . nobis † DOMINI ſolēnitas quia :ibimus
10 נֵלֵךְ כִּי חַג־יְהוָה לָנוּ׃ † וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יְהִי כֵן חגג
paruulos veſtros. .veſtram familiam & ,vos dimittam ſicut ,vobiſcum DOMINVS
יְהוָה עִמָּכֶם כַּאֲשֶׁר אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם וְאֶת־טַפְּכֶם טפף
† eſt *faciē veſtrā. quæritis: ,viri nunc Ite .ſic Non .veſtras facies* contra † malū quia ,Videte
11 רְאוּ כִּי רָעָה נֶגֶד פְּנֵיכֶם׃ † לֹא כֵן לְכוּ־נָא הַגְּבָרִים
eos expulit Et .quærentes vos hoc quia ,DOMINO ſeruite &
וְעִבְדוּ אֶת־יְהוָה כִּי אֹתָהּ אַתֶּם מְבַקְשִׁים וַיְגָרֶשׁ אֹתָם
Extende :Moſeh ad DOMINVS dixit Et . Parhoh facie à
12 מֵאֵת פְּנֵי פַרְעֹה׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נְטֵה
terram ſuper aſcendat & :locuſta in Aegypti terram ſuper tuam manū
יָדְךָ עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם בָּאַרְבֶּה וְיַעַל עַל־אֶרֶץ מִצְרָיִם עלה
reliquit quæ omnia ,terræ herbam omnem comedat & ,Aegypti
וְיֹאכַל אֶת־כָּל־עֵשֶׂב הָאָרֶץ אֵת כָּל־אֲשֶׁר הִשְׁאִיר
,Aegypti terram ſuper ſuam virgam Moſeh extendit Et . grando
13 הַבָּרָד׃ † וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת־מַטֵּהוּ עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם נטה
,ipſa die tota terram in orientalem ventum duxit DOMINVS &
וַיהוָה נִהַג רוּחַ קָדִים בָּאָרֶץ כָּל־הַיּוֹם הַהוּא
locuſtas. .locuſtam eleuauit orientalis ventus & ,fuit Mane .nocte tota &
וְכָל־הַלָּיְלָה הַבֹּקֶר הָיָה וְרוּחַ הַקָּדִים נָשָׂא אֶת־הָאַרְבֶּה׃
aſcenderunt locuſtæ *requieuerūt omni in requieuit* & ,Aegypti terram totam ſuper locuſta aſcendit Et
14 וַיַּעַל הָאַרְבֶּה עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיָּנַח בְּכֹל נוח
* graues † ipſas nō fuerunt tales locuſtæ, nec poſthac futuræ ſunt. ,ipſa ſicut locuſta ſic fuit non ipſam* Ante .valde grauis* Aegypti termino
גְּבוּל מִצְרָיִם כָּבֵד מְאֹד לְפָנָיו לֹא־הָיָה כֵן אַרְבֶּה כָּמֹהוּ
,terræ omnis oculum operuit Et .ſic erit non eas poſt &
15 וְאַחֲרָיו לֹא יִהְיֶה־כֵּן׃ † וַיְכַס אֶת־עֵין כָּל־הָאָרֶץ
† operuerunt ſuperficiem omnem & ,terræ herbam omnem comedit* & ,terra eſt obſcurata &
וַתֶּחְשַׁךְ הָאָרֶץ וַיֹּאכַל אֶת־כָּל־עֵשֶׂב הָאָרֶץ וְאֵת כָּל־ כסה
,ligno in ,viror omnis* remanſit nō & :grando reliquerat quem ,arboris fructū
פְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר הוֹתִיר הַבָּרָד וְלֹא־נוֹתַר כָּל־יֶרֶק בָּעֵץ
* comederūt *quicquā viride, in arboribus, & in herbis ,Parhoh feſtinauit Et . Aegypti terra tota in agri herba in &
16 וּבְעֵשֶׂב הַשָּׂדֶה בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ † וַיְמַהֵר פַּרְעֹה
,veſtro Deo DOMINO Peccaui :dixit & ,Aharon & Moſeh vocādum ad*
לִקְרֹא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר חָטָאתִי לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם
פרה יתר † vt vocaret orate & ,hac vice tātum* ,meū peccatū quæſo tolle† nunc Et .vobis &
17 וְלָכֶם׃ † וְעַתָּה שָׂא נָא חַטָּאתִי אַךְ הַפַּעַם וְהַעְתִּירוּ
† remitte * veruntamē mortem tantum me deſuper* remoueat & ,veſtrū Deum DOMINVM ad
לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְיָסֵר מֵעָלַי רַק אֶת־הַמָּוֶת נשא
à me . DOMINVM ad orauit & ,Parhoh cum à † eſt egreſſus Et . hanc
18 הַזֶּה׃ † וַיֵּצֵא מֵעִם פַּרְעֹה וַיֶּעְתַּר אֶל־יְהוָה׃ סור
† à Parhoh, occidētalem leuauit & ,valde fortem maris ventum DOMINVS vertit Et
19 וַיַּהֲפֹךְ יְהוָה רוּחַ־יָם חָזָק מְאֹד וַיִּשָּׂא אֶת־
locuſtas * eas omni in vna locuſta remanſit Nō .Suph mare in eam* fixit & ,locuſtam
הָאַרְבֶּה וַיִּתְקָעֵהוּ יָמָּה סּוּף לֹא נִשְׁאַר אַרְבֶּה אֶחָד בְּכֹל
non & ,Parhoh cor DOMINVS roborauit Et . Aegypti termino
20 גְּבוּל מִצְרָיִם׃ † וַיְחַזֵּק יְהוָה אֶת־לֵב פַּרְעֹה וְלֹא
† in cælū, & erūt tenebræ *tenebras. :Moſeh ad DOMINVS dixit Et .Iſrael filios dimiſit
21 שִׁלַּח אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
* ad cœlū, & fuerunt tenebræ caliginoſæ :Aegypti terram ſuper obſcuritas erit & ,cœlos ſuper* tuam manū Extende
נְטֵה יָדְךָ עַל־הַשָּׁמַיִם וִיהִי חֹשֶׁךְ עַל־אֶרֶץ מִצְרָיִם
מְשַׁשׁ ,cælos ad* ſuam manum Moſeh extendit Et .obſcuritatem* palpabit &
22 וְיָמֵשׁ חֹשֶׁךְ׃ † וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַשָּׁמָיִם נטה
*Nō videbat alter alterū, neq; ſurrexit quiſquam ex loco ſuo .diebus tribus Aegypti terra tota in caliginis obſcuritas fuit &
וַיְהִי חֹשֶׁךְ־אֲפֵלָה בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁלֹשֶׁת יָמִים׃
ſe ſub de vir ſurrexerunt neque ,ſuum fratrem vir viderunt Non*
23 לֹא־רָאוּ אִישׁ אֶת־אָחִיו וְלֹא־קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתָּיו
ראה קום .ſuis habitaculis in lux fuit Iſrael filiis omnibus Sed .diebus tribus
שְׁלֹשֶׁת יָמִים וּלְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר בְּמוֹשְׁבֹתָם׃ ישב הלך
* pecudes veſtræ, & boues veſtri manebūt, & paruuli veſtri ibunt ,DOMINO ſeruite ,Ite :dixit & ,Moſeh ad Parhoh vocauit Et
24 וַיִּקְרָא פַרְעֹה אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לְכוּ עִבְדוּ אֶת־יְהוָה
.vobiſcum ibit veſtra familia etiam ,ſtatuetur veſter bos & ,veſtrum pecus † tantum
רַק צֹאנְכֶם וּבְקַרְכֶם יֻצָּג גַּם־טַפְּכֶם יֵלֵךְ עִמָּכֶם׃
,holocauſta & ſacrificia nřa manu in dabis tu Etiam :Moſeh dixit Et
25 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה גַּם־אַתָּה תִּתֵּן בְּיָדֵנוּ זְבָחִים וְעֹלֹת נתן עלה
† quæ † pecudes noſtræ ibunt .nobiſcū ibit noſtra poſſeſſio † etiam Et .noſtro Deo DOMINO faciemus &
26 וְעָשִׂינוּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ׃ † וְגַם־מִקְנֵנוּ יֵלֵךְ עִמָּנוּ
ſeruiendum ad accipiemus eo ex quia , vngula remanebit Non
לֹא תִשָּׁאֵר פַּרְסָה כִּי מִמֶּנּוּ נִקַּח לַעֲבֹד אֶת־ קנה לקח
* neſcimus quibus ſeruituri ſumus ,DOMINO ſeruiemus quid ſciemus non* nos Et .noſtro Deo DOMINO
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וַאֲנַחְנוּ לֹא־נֵדַע מַה־נַּעֲבֹד אֶת־יְהוָה ידע

in filiorũ pecore de & :Aegypti pecus omne eſt mortuum & ,craſtino à hanc
הזה ממחרת וימת כל מקנה מצרים וממקנה בני־
non ecce & ,Parhoh miſit Et . vnum eſt mortuum non Iſrael
7 ישראל לא־־מת אחד ׃ † וישלח פרעה והנה לא־
pecoribus ,Parhoh cor ſe aggrauauit Et .vnum ad vſque‡ Iſrael pecore è eſt mortuũ
‡ne vnum quidem. מת ממקנה ישראל עד־־אחד ויכבד לב פרעה
ad & Moſeh ad DOMINVS dixit Et .populum dimiſit non &
8 ולא שלח את־העם ׃ † ויאמר יהוה אל־משה ואל־
plenas volas veſtras è cinere eã ſpargat & ,fornacis favilla veſtrarũ volarũ plenitudinẽ vobis Tollite :Aharõ
אהרן קחו לכם מלא חפניכם [k]פיח כבשן וזרקו
omnẽ ſuper puluerem in erit Et . Parhoh oculis in cœlum in Moſeh
eum [k] פוח 9 משה השמימה לעיני פרעה ׃ † והיה לאבק על כל־
animalia germinãs vlcus in animal ſuper & ,hominẽ ſuper erit & ,Aegypti terrã
ארץ מצרים והיה על־האדם ועל־הבהמה לשחין פרח
cinerem è fornace, ,fornacis favillam tulerunt Et . Aegypti terra omni in inflationes
[l] בעה 10 אבעבעת בכל־־ארץ מצרים ׃ † ויקחו את־פיח הכבשן
vlcus fuit & ,cælum in Moſeh eam ſparſit & :Parhoh coram ſteterunt &
eum hominib⁹, & animalibus. ויעמדו לפני פרעה ויזרק אתו משה השמימה ויהי שחין
genethliaci* potuerũt nõ Et . animali & ,homine in germinãs inflationũ
*magi 11 אבעבעת פרח באדם ובבהמה ׃ † ולא־יכלו החרטמים
magis, ,genethliacis in vlcus fuit quia ,vlcus propter Moſeh coram ſtare
לעמד לפני משה מפני השחין כי־היה השחין בחרטמם
non & ,Parhoh cor DOMINVS roborauit Et .Aegyptiis oĩbus in &
12 ובכל־־מצרים ׃ † ויחזק יהוה את־לב פרעה ולא
obediuit eis, .Moſeh ad DOMINVS eſt locutus quemadmodũ ;eos ad audiuit
שמע אלהם כאשר דבר יהוה אל־משה ׃
Surge ſummo mane, coram ſta & ,diluculo in Manica :Moſeh ad DOMINVS dixit Et
13 † ויאמר יהוה אל־משה השכם בבקר והתיצב לפני
:Hebræorum Deus DOMINVS dixit Sic :eum ad dices & ,Parhoh
פרעה ואמרת אליו כה־אמר יהוה אלהי העברים
mitto ego hac vice Quia .mihi ſeruiat vt ,meũ populum Dimitte
14 שלח את־־עמי ויעבדני ׃ † כי בפעם הזאת אני שלח
,tuũ populũ in & ,tuos ſeruos in & ,tuũ cor in meas plagas omnes
[m] נגף את־כל־[m]מגפתי אל־לבך ובעבדיך ובעמך
†eſt nunc Quia . terra omni in ego ſicut†non quòd ſcias vt
15 בעבור תדע כי אין כמני בכל־־הארץ ׃ † כי עתה
,peſte in tuũ populum & ,te percutiam & ,meam manum miſi
[n] נכה שלחתי את־־ידי [n]ואך אותך ואת־עמך בדבר
vt ,te feci ſtare hoc propter profectò Et . terra è es ſuccisus &
16 ותכחד מן־הארץ ׃ † ואולם בעבור זאת העמדתיך בעבור
narrare faciã vniuerſa in meũ nomen narrandũ ad & ,meã potentiam te faciã videre.
הראתך את־־כחי ולמען ספר שמי בכל־־
.eos dimittas non vt ,meũ populũ in te eleuas tu Adhuc .terra
[x] סלל 17 הארץ ׃ † עודך [n]מסתולל בעמי לבלתי שלחם ׃
pluo in tempore craſtino qualis ,valde grandẽ grandinem craſtinum tempus iuxta faciẽs pluere ego Ecce
†qua fundata eſt vſque ad hoc tempus. 18 † הנני ממטיר כעת מחר ברד כבד מאד אשר
. hucuſque & ,eam fundari† die à ,Aegypto in ipſa ſicut fuit non
לא־היה כמהו במצרים למן־היום [n]הוסדה ועד־עתה ׃
[n] יסד tibi†quæ omnia &,tuum pecus congrega ,mitte nunc Et
†ſunt 19 † ועתה שלח [o]העז את־מקנך ואת כל־אשר לך
[o] עוז non & ,agro in fuerit inuentũ quod animal & ,homo Omnis .agro in
בשדה כל־האדם והבהמה אשר־ימצא בשדה ולא
.morietur & :grando ea ſuper deſcẽdet & ,domum in fuerit congregatũ
יאסף הביתה וירד עלהם הברד ומתו ׃
fecit fugere ,Parhoh ſeruis è DOMINI verbum timuit Qui
[p] נוס 20 † הירא את־דבר יהוה מעבדי פרעה [p]הניס את־
poſuit non qui Et .domos ad ſuum pecus & ,ſuos ſeruos
21 עבדיו ואת־מקנהו אל־הבתים ׃ † ואשר לא־שם
& ,ſuos ſeruos dereliquit & ,DOMINI verbum ad ſuum cor
לבו אל־דבר יהוה ויעזב את־עבדיו ואת־
Extende :Moſeh ad DOMINVS dixit Et . agro in ſuũ pecus
22 מקנהו בשדה ׃ † ויאמר יהוה אל־משה נטה את־
ſuper Aegypti terra omni in grando erit & ,cælum in tuam manum
ידך על־השמים ויהי ברד בכל־־ארץ מצרים על־
. Aegypti terra in agri herbam omnẽ ſuper & ,animal ſuper & ,hominẽ
האדם ועל־הבהמה ועל כל־עשב השדה בארץ מצרים ׃
dedit DOMINVS & ,cælum in ſuam virgam Moſeh extendit Et
[q] נטה 23 †[q] ויט משה את־־מטהו על־השמים ויהוה נתן
tonitrua, DOMINVS pluit & ,terram ſuper ignis ambulauit & :grandinẽ & ,voces
קלת וברד ותהלך אש ארצה וימטר יהוה
ſe cõprehẽdẽs ignis & ,grãdo fuit Et . Aegypti terram ſuper grãdinem
24 ברד על־־ארץ מצרים ׃ † ויהי ברד ואש מתלקחת
omni in ipſa ſicut fuit non qualis ,valde grauis grandinis medio in
ex eo tempore quo בתוך הברד כבד מאד אשר לא־היה כמהו בכל־
terra omni in grando percuſſit Et .gentẽ in fuit tunc ex Aegypti terra
[p] נכה 25 ארץ מצרים מאז היתה לגוי ׃ †[p] ויך הברד בכל־ארץ

ſta & ,diluculo in Manica :Moſeh ad DOMINVS dixit Et Surge ſummo mane,
20 † ויאמר יהוה אל־משה השכם בבקר והתיצב
dixit Sic :eum ad dices & ,aquas ad egreditur ecce ,Parhoh coram
לפני פרעה הנה יוצא המימה ואמרת אליו כה אמר
non in ſi Quia .mihi ſeruiat vt ,meũ populũ Dimitte :DOMINVS
21 יהוה שלח עמי ויעבדני ׃ † כי אם־אינך
,tuos ſeruos in & ,te in facio mittere ego ecce ,meum populũ dimittens niſi dimiſeris
משלח את־־עמי הנני משליח בך ובעבדיך
domus replebuntur Et .mixtionem ,tuas domos in & ,tuũ populũ in & omne ferarũ genus.
ובעמך [g]ובבתיך את־הערב ומלאו בתי [g] בית
. eam ſuper ipſi quam‡ terra etiam & ,mixtione Aegyptiorũ omni ferarũ genere,
מצרים את־הערב וגם האדמה אשר־הם עליה ׃ ‡ſuper quam ſunt.
meus populus qua*,Ghoſen terram ipſa die in ſeparabo Et *in qua
22 †[g] והפליתי ביום ההוא את־ארץ גשן אשר עמי [g] פלה
DOMINVS†ego quòd ſcias vt ,mixtio‡ ibi ſit non vt ,ea in manet ‡omne ferarum genus,
עמד עליה לבלתי היות־שם ערב למען תדע כי אני יהוה †ſum
inter & ,meũ populũ inter redemptionẽ ponam Et :terræ medio in
23 בקרב הארץ ׃ † ושמתי [h]פדת בין עמי ובין [h] פדה
DOMINVS fecit Et . hoc ſignum erit craſtinum In .tuũ populũ Cras
24 עמך למחר יהיה האת הזה ׃ † ויעש יהוה
,eius ſeruorum domũ & ,Parhonis domũ in grauis mixtio venit Et .ſic omne ferarũ
כן ויבא ערב כבד ביתה פרעה ובית עבדיו genus graue
. mixtionis facie à* terra corrumpebatur‡:Aegypti terrã omnẽ in & ‡ &
ובכל־־ארץ מצרים תשחת הארץ מפני הערב ׃ *propter omne ferarum
ſacrificate ,Ite :dixit & ,Aharõ ad & Moſeh ad Parhoh vocauit Et genus.
25 † ויקרא פרעה אל־משה ולאהרן ויאמר לכו זבחו
faciamus vt ,rectum‡ Nõ :Moſeh dixit Et . terra in veſtro Deo ‡ eſt
26 לאלהיכם בארץ ׃ † ויאמר משה לא נכון לעשות
?noſtro Deo DOMINO ſacrificabim⁹ Aegypti abominationẽ Quia .ſic .Num
כן כי תועבת מצרים נזבח ליהוה אלהינו
non &‡ ,eorũ oculis in Aegypti abominationem ſacrificabimus Ecce Si ſacrificauerimus
הן נזבח את־[h]תועבת מצרים לעיניהם ולא ‡ nonne
ſacrificabim⁹ & ,deſertũ in ibimus dierum trium Viam ?nos lapidabunt [h] תעב
27 יסקלנו ׃ † דרך שלשת ימים נלך במדבר וזבחנו
dixit Et . nos ad dicet quemadmodum ,noſtro Deo DOMINO dixit nobis.
28 ליהוה אלהינו כאשר יאמר אלינו ׃ † ויאמר
veſtro Deo DOMINO ſacrificabitis & ,vos dimittam Ego :Parhoh
פרעה אנכי אשלח אתכם וזבחתם ליהוה אלהיכם
Orate .eundo vos elongabitis non elongando veruntamẽ :deſerto in
במדבר רק הרחק לא־־תרחיקו ללכת העתירו
orabo & ,te cum ex egredior ego Ecce :Moſeh dixit Et . me pro à te,
29 בעדי ׃ † ויאמר משה הנה אנכי יוצא מעמך והעתרתי
ei⁹ populo à & ,ei⁹ ſeruis à ,Parhoh à mixtio recedet & ,DOMINVM ad omne ferarũ
אל־־יהוה וסר הערב מפרעה מעבדיו ומעמו genus
dimittat non vt ,fallere* Parhoh addat ne veruntamen .cras * vt mentia-
מחר רק אל־יסף פרעה התל לבלתי שלח את־ tur
,Parhoh cum à Moſeh eſt egreſſus Et .DOMINO ſacrificãdũ ad ,populũ à
30 העם לזבח ליהוה ׃ † ויצא משה מעם פרעה
,Moſeh verbũ iuxta DOMINVS fecit Et .DOMINVM ad orauit &
31 ויעתר אל־־יהוה ׃ † ויעש יהוה כדבר משה
remanſit non :eius populo à & ,ei⁹ ſeruis à‡,Parhoh à mixtionem amouit & recedere fecit
ויסר הערב מפרעה מעבדיו ומעמו לא נשאר omne ferarũ genus
:hac vice etiam ,ſuum cor Parhoh aggrauauit Et . vnum ‡ &
32 אחד ׃ † ויכבד פרעה את־לבו גם בפעם הזאת
.populum dimiſit non &
ולא שלח את־העם ׃

CAP. IX. ט

,Parhoh ad Ingredere :Moſeh ad DOMINVS dixit Et
1 † ויאמר יהוה אל־משה בא אל־פרעה
Dimitte :Hebræorum Deus DOMINVS dixit Sic :eum ad loqueris &
ודברת אליו כה־אמר יהוה אלהי העברים שלח
,dimittere tu renuens ſi Quia .mihi ſeruiat vt ,meum populũ renueris
2 את־־עמי ויעבדני ׃ † כי אם־מאן אתה לשלח
,tuis pecudib⁹ in eſt DOMINI manus Ecce .eis in tu retinens adhuc & retinueris
3 ועודך מחזיק בם ׃ † הנה יד־־יהוה הויה במקנך eos.
,ouibus in & ,bobus in ,camelis in ,aſinis in ,equis in ,agro in ‡ quæ ‡ ſunt
אשר בשדה בסוסים בחמרים בגמלים בבקר ובצאן
,Iſrael pecus inter DOMINVS diuidet Et .valde grauis peſtis pecudes
4 דבר כבד מאד ׃ † והפלה יהוה בין מקנה ישראל
Iſrael filiis† omnibus ex morietur non & ,Aegypti pecus inter & pecudes
ובין מקנה מצרים ולא ימות מכל־־לבני ישראל †quæ ſunt
faciet Cras :dicendo ,tempus DOMINVS poſuit Et .verbum quicquam.
5 דבר ׃ † וישם יהוה [i]מועד לאמר מחר יעשה [i] יעד
rem DOMINVS fecit Et .terra in hoc verbum DOMINVS rem hanc
6 יהוה הדבר הזה בארץ ׃ † ויעש יהוה את־הדבר

,annorũ octoginta filius‡Moſeh Et .fecerunt ſic ,eis DOMINVS ‡erat
7 יהוה אתם כן עשו׃ †ומשה בן־שמנים שנה
. Parhoh ad ſunt locuti qñ ,annorũ octoginta & trium filius Aharon &
ואהרן בן־שלש ושמנים שנה בדברם אל־פרעה׃
:dicendo ,Aharon ad & ,Moſeh ad DOMINVS dixit Et
8 †ויאמר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר׃
dices & :portẽtũ vobis Date :dicẽdo ,Parhoh vos ad fuerit locutus Cùm — Si
9 †כי ידבר אלכם פרעה לאמר תנו לכם [r]מופת ואמרת — [r]יפת
.draconẽ in fiet ,Parhoh corã proiice & ,tuã virgam Tolle :Aharon ad — & vertetur
אל־אהרן קח את־מטך והשלך לפני־פרעה יהי לתנין׃ — [r]נטה
quemadmodũ ,ſic fecerũt & ,Parhoh ad Aharon & Moſeh venit Et
10 †ויבא משה ואהרן אל־פרעה ויעשו כן כאשר
,Parhoh corã ſuam virgam Aharon proiecit Et .DOMINVS præcepit
צוה יהוה וישלך אהרן את־מטהו [s]לפני פרעה — [s]פנה
Parhoh etiam vocauit Et .draconem in fuit & ,eius ſeruis coram & — verſa eſt
11 ולפני עבדיו ויהי לתנין׃ †ויקרא גם־פרעה
Aegypti genethliaci‡ ipſi etiam fecerunt & ,præſtigiatores ad & ,ſapientes ad — ſapientes & maleficos, ‡magi
לחכמים ולמכשפים ויעשו גם־הם חרטמי מצרים
fuerunt‡ & ,ſuã virgam vnuſquiſq; proiecerunt Et .ſic ſuis incãtationibus — ‡verſæ ſunt
12 [t]בלהטיהם כן׃ †וישליכו איש מטהו ויהיו — [t]להט
ſe roborauit Et .eorum virgas Aharon virga deglutiuit Et .ſerpẽtes in
13 לתנינם ויבלע מטה־אהרן את־מטתם׃ †ויחזק
. DOMINVS eſt locutus quemadmodũ ,eos ad audiuit non & ,Parhoh cor — paruit eis,
לב פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר יהוה׃
dimittere Renuit .Parhoh cor Graue :Moſeh ad DOMINVS dixit Et — Ingrauatũ eſt
14 †ויאמר יהוה אל־משה כבד לב פרעה מאן לשלח
,aquas ad egreditur ecce ,diluculo in Parhoh ad Vade .populum — mane
15 העם׃ †לך אל־פרעה בבקר הנה יצא המימה
eſt verſa quæ virgam & ,fluminis ripam iuxta eius occurſum in ſtabis &
ונצבת לקראתו על־[t]שפת היאר והמטה אשר־נהפך — [t]שפה
Deus DOMINVS :eum ad dices Et .tua manu in tolles ,ſerpentẽ in
16 לנחש תקח בידך׃ †ואמרת אליו יהוה אלהי
me colãt vt ,meum populũ Dimitte :dicendo ,te ad me miſit Hebræorum — mihi ſeruiãt
העברים שלחני אליך לאמר שלח את־עמי ויעבדני
:DOMINVS dixit Sic .hactenus audiſti non ecce & :deſerto in
17 במדבר והנה לא־שמעת עד־כה׃ †כה אמר יהוה
, virga in percutio ego Ecce .DOMINVS‡ego quòd ,ſcies hoc In — ‡ſum
בזאת תדע כי אני יהוה הנה אנכי מכה במטה
.ſanguinẽ in vertẽtur & ,flumine in† quæ aquas ſuper ,mea manu in‡quæ — ‡eſt †ſunt
אשר־בידי על־המים אשר ביאר ונהפכו לדם׃
laborabunt & .fluuius fœtebit & ,morietur ,flumine in qui piſcis Et — piſces qui ſunt in flumine, morientur,
18 †והדגה אשר־ביאר תמות ובאש היאר [u]ונלאו
ad DOMINVS dixit Et .flumine ẽ aquas bibant vt ,Aegyptij
19 מצרים [v]לשתות מים מן־היאר׃ †ויאמר יהוה אל־ — [u]לאה [v]שתה
ſuper tuam manũ extende & ,tuam virgã Tolle :Aharon ad Dic :Moſeh
משה אמר אל־אהרן קח מטך ונטה־ידך על־
,eorũ paludes ſup & ,eorũ riuos ſuper ,eorũ flumina ſup ,Aegypti aquas
מימי מצרים על־נהרתם על־יאריהם ועל־אגמיהם
erit & :ſanguis efficiẽtur & ,eorũ aquarũ congregationem oẽm ſuper &
ועל כל־מקוה מימיהם ויהיו־דם והיה
.lapidibus in & ,lignis in & ,Aegypti terra omni in ſanguis
דם בכל־ארץ מצרים ובעצים ובאבנים׃
.DOMINVS præcepit queãdmodũ ,Aharon & Moſeh ſic fecerunt Et
20 †ויעשו־כן משה ואהרן כאשר צוה יהוה
oculis in flumine in‡ quæ ,aquas percuſſit & , virgam eleuauit Et — ‡erant
[x]וירם במטה ויך את־המים אשר ביאר לעיני — [x]רום
quæ , aquæ omnes ſunt verſę & :eius ſeruorum oculis in & ,Parhoh
פרעה ולעיני עבדיו ויהפכו כל־המים אשר־
fœtuit Et .eſt mortuus ,flumine in qui piſcis†Et .ſanguinem in ,flumine in‡ — ‡erant †piſces qui erant in flumine, mortui ſunt.
21 ביאר לדם׃ †והדגה אשר־ביאר מתה ויבאש
fuit Et .flumine ẽ aquam bibere Aegyptij potuerunt nõ & ,fluuius
היאר ולא־יכלו מצרים לשתות מים מן־היאר ויהי
Aegypti genethliaci* ſic fecerunt Et .Aegypti terra omni in ſanguis — *magi
22 הדם בכל־ארץ מצרים׃ †ויעשו־כן חרטמי מצרים
,eos ad‡ audiuit non & ,Parhoh cor ſe roborauit & ,ſuis incãtationib' — ‡eos,
בלטיהם ויחזק לב־פרעה ולא־שמע אלהם
in venit & ,Parhoh reſpexit Et .DOMINVS eſt locutus queãdmodũ
23 כאשר דבר יהוה׃ [y]†ויפן פרעה ויבא אל־ — [y]פנה
foderunt Et . hoc ad etiam ſuum cor poſuit non & ,ſuam domum
24 ביתו ולא־[z]שת לבו גם־לזאת׃ †ויחפרו — [z]שות
poterant nõ quia :biberẽt vt aquas fluminis circuitus †Aegyptij omnes — †per
כל־מצרים סביבת היאר מים לשתות כי לא יכלו
poſtquam ,dies ſeptem ſunt completi Et .fluminis aquis ex bibere
25 לשתת ממימי היאר׃ †וימלא שבעת ימים אחרי
. flumen DOMINVS percuſſit
[z]הכות־יהוה את־היאר׃ — [z]נכה

CAP. VIII. ח

,Parhoh ad Ingredere :Moſeh ad DOMINVS dixit Et
1 †ויאמר יהוה אל־משה בא אל־פרעה
,meum populum Dimitte :DOMINVS dixit Sic :eum ad dices &
ואמרת אליו כה אמר יהוה שלח את־עמי
renueris dimittere, †percutio ranis. — percutiens† ego ecce ,dimittendũ ad tu renuens ſi Et .mihi ſeruient &
2 ויעבדני׃ †ואם־מאן אתה לשלח הנה אנכי נגף את־
,ranas fluuius producet Et .ranis in tuum terminũ omnẽ
3 כל־גבולך בצפרדעים׃ †ושרץ היאר צפרדעים
ſuper & ,tui lecti cubiculum in & ,tuã domũ in venient & ,aſcendẽt &
[a]ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל־ — [a]עלה
,tuos furnos in & ,tuũ populũ in & ,tuorũ ſeruorũ domũ in & ,tuũ lectũ
מטתך ובבית עבדיך ובעמך ובתנוריך
paſtas — ,tuos ſeruos oẽs in & ,tuũ populũ in & ,te in Et .tuas conſperſiones in &
4 ובמשארותיך׃ †ובכה ובעמך ובכל־עבדיך
Dic :Moſeh ad DOMINVS dixit Et .ranæ aſcendent
5 יעלו הצפרדעים׃ †ויאמר יהוה אל־משה אמר
ſuper ,flumina ſuper tua virga cũ tuam manum Extende :Aharon ad
אל־אהרן נטה את־ידך במטך על־הנהרת על־
ſuper ranas fac aſcendere & :paludes ſuper & ,riuos
היארים ועל־האגמים והעל את־הצפרדעים על־
,Aegypti aquas ſuper ſuam manum Aharon extẽdit Et .Aegypti terram
6 ארץ מצרים׃ †ויט אהרן את־ידו על מימי מצרים
ſic fecerunt Et .Aegypti terram operuit & ,rana aſcendit &
7 ותעל הצפרדע [b]ותכס את־ארץ מצרים׃ †ויעשו־כן — [b]כסה
[b]להט — ſuper ranas fecerũt aſcẽdere Et .ſuis incãtationibus genethliaci
החרטמים [b]בלטיהם ויעלו את־הצפרדעים על־
לאט vel — :dixit & ,Aharon ad & Moſeh ad Parhoh vocauit Et .Aegypti terram
Moſeh & Aharon, — 8 ארץ מצרים׃ †ויקרא פרעה למשה ולאהרן ויאמר
,me à ranas remoueat vt ,DOMINVM ad Orate
[c]סור — העתירו אל־יהוה [c]ויסר הצפרדעים ממני
. DOMINO ſacrificabũt & ,populum dimittã & ,meo populo à &
ומעמי ואשלחה את־העם ויזבחו ליהוה׃
†& dic — ,te pro deprecer quando† ,me ſup Gloriare :Parhoh ad Moſeh dixit Et
9 †ויאמר משה לפרעה התפאר עלי למתי אעתיר לך
vt exterminare faciam — ,te à ranas faciendum excidere ad ,tuo populo pro & ,tuis ſeruis pro &
ולעבדיך ולעמך להכרית הצפרדעים ממך
Cras. — .craſtinũ in :dixit Et .remanebunt flumine in tãtum :tuis domibus à &
10 ומבתיך רק ביאר תשארנה׃ †ויאמר למחר
†eſt — .noſter Deus Dñs ſicut † non quòd ,ſcias vt ,tuũ verbũ Iuxta :dixit Et
ויאמר כדברך למען תדע כי־אין כיהוה אלהינו׃
,tuis ſeruis à & ,tuis domibus à & ,te à ranæ recedent Et
11 †וסרו הצפרדעים ממך ומבתיך ומעבדיך
Moſeh eſt egreſſus Et .remanebunt flumine in tantum ,tuo populo à &
12 ומעמך רק ביאר תשארנה׃ †ויצא משה
à — verbum‡ ,ppter DOMINVM ad Moſeh clamauit & ,Parhoh cum à Aharõ &
‡ranas, — ואהרן מעם פרעה ויצעק משה אל־יהוה על־דבר
verbũ iuxta DOMINVS fecit Et .Parhoni poſuit quas ,ranarum
13 הצפרדעים אשר־שם לפרעה׃ †ויעש יהוה כדבר
ẽ villis, — ex & ,atrijs ex ,domibus ẽ ranæ ſunt mortuæ & ,Moſeh
משה וימתו הצפרדעים מן־הבתים מן־החצרת ומן־
aceruatim, — .terra fœtuit & :aceruos aceruos eas congregauerũt Et .agris
14 [d]השדת׃ †ויצברו אתם חמרם חמרם ותבאש הארץ׃ — [d]שדה
,ſuum cor aggrauauit & ,reſpiratio eſſet quòd Parhoh vidit Et
15 †וירא פרעה כי היתה הרוחה והכבד את־לבו
eos, — . DOMINVS eſt locutus quemadmodum ,eos ad audiuit non &
ולא שמע אלהם כאשר דבר יהוה׃
Extende :Aharon ad Dic :Moſeh ad DOMINVS dixit Et
16 †ויאמר יהוה אל־משה אמר אל־אהרן נטה את־
‡cõuertetur — terra omni in pediculos in fit‡ & ,terræ puluerem percute & ,tuã virgã
מטך [e]והך את־עפר הארץ והיה לכנם בכל־ארץ — [e]נכה
,ſua virga in ſuã manum Aharon extendit Et .ſic fecerunt Et .Aegypti
17 מצרים׃ †ויעשו־כן [f]ויט אהרן את־ידו במטהו — [f]נטה
fuerunt pediculi in hominibus & iumentis. — .iumento in & ,homine in pediculus fuit & ,terræ puluerem percuſſit &
ויך את־עפר הארץ ותהי הכנם באדם ובבהמה
verſus eſt in pediculos, — . Aegypti terra omni in ,pediculi fuit terræ puluis Omnis
כל־עפר הארץ היה כנים בכל־ארץ מצרים׃
educendum ad ,ſuas incãtationes per genethliaci ſic fecerunt Et
18 †ויעשו־כן החרטמים בלטיהם להוציא את־
in hominib' & iumentis. — . iumento in & ,homine in pediculus fuit Et .potuerũt nõ & ,pediculos
הכנים ולא יכלו ותהי הכנם באדם ובבהמה׃
ſe roborauit Et .eſt Dei Digitus :Parhoh ad genethliaci dixerunt Et
19 †ויאמרו החרטמם אל־פרעה אצבע אלהים הוא ויחזק
eos, — .DOMINVS eſt locutus queãdmodum ,eos ad audiuit non & ,Parhoh cor
לב־פרעה ולא־שמע אלהם כאשר דבר יהוה׃

palea & ,operamini ,ite nunc Et .DOMINO sacrificabimus Ibimus
18 נלכה נזבחה ליהוה׃ †ועתה לכו עבדו ותבן
præfecti viderunt Et .dabitis laterum summã & ,vobis dabitur non
19 לא־ינתן לכם ותכן לבנים תתנו׃ †ויראו שטרי
vestris laterib⁹ de diminuetis Nõ :dicẽdo ,malo in ‡ se Israel filiorum ‡ esse
בני־ישראל אתם [e]ברע לאמר לא־תגרעו מלבניכם — רוע [e]
stantes ,Aharon & Moseh ipsi occurrerunt Et .suo die in diei rem — per singulos dies.
20 דבר־יום ביומו׃ †ויפגעו את־משה ואת־אהרן [f]נצבים — יצב [f]
dixerunt Et .Parhoh à egrediebantur quando ,eorum occursum in
21 לקראתם [g]בצאתם מאת פרעה׃ †ויאמרו — יצא [g]
fecistis fœtere quia ,iudicet & ,vos super DOMINVS Videat :eos ad
אלהם ירא יהוה עליכם וישפט אשר הבאשתם את־
daretis vt ,eius seruorum oculis in & ,Parhoh oculis in nostrum odorem
ריחנו בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת־
ad Moseh est reuersus Et .nos occidendum ad eorũ manu in gladium
22 חרב בידם להרגנו׃ †וישב משה אל־
,huic populo malefecisti quid vt ,Domine :dixit Et ,DOMINVM
יהוה ויאמר אדני למה הרעתה לעם הזה
loquerer vt ,Parhoh ad sum ingressus tũc ex‡Et ? me misisti hoc quid vt† — † & ‡ex eo tempore, quo
23 למה זה שלחתני׃ †ומאז באתי אל־פרעה לדבר
eruisti non eruendo & ,huic populo malefecit ,tuo nomine in
בשמך הרע לעם הזה [h]והצל לא־הצלת את־ — נצל [h]
.tuum populum
עמך׃

CAP. VI. ו

faciam quæ videbis Nunc :Moseh ad DOMINVS dixit Et
1 †ויאמר יהוה אל־משה עתה תראה אשר אעשה
eos expellet forti manu in & ,eos dimittet forti manu in quia ,Parhoh
לפרעה כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם
Ego :eũ ad dixit & ,Moseh ad Deus est locutus Et . sua terra è
2 מארצו׃ †וידבר אלהים אל־משה ויאמר אליו אני
Iahacob ad & ,Ischac ad ,Abraham ad sum visus Et .DOMINVS — ipsi Abrahã, Ischac, & Iahacob,
3 יהוה׃ †[i]וארא אל־אברהם אל־יצחק ואל־יעקב — ראה [i]
.eis sum cognitus non ,DOMINVS‡meo noĩe†& ,omnipotẽte Deo in — †in ‡Adonai
באל שדי ושמי יהוה לא [k]נודעתי להם׃ — ידע [k]
eis darem vt ,eis cum meum pactum statui etiam Et
4 †וגם [l]הקמתי את־בריתי אתם לתת להם את־ — קום [l]
.ea in sunt peregrinati qua* ,eorum peregrinationũ terram ,Chenahan terram — *in qua peregrinati sunt.
ארץ כנען את ארץ [m]מגריהם אשר־גרו בה׃ — גור [m]
Aegyptij quòd† ,Israel filiorũ clamorem audiui ego etiam Et — †quos
5 †וגם אני שמעתי את־נאקת בני ישראל אשר מצרים
dic Idcirco .mei pacti sum recordatus & ,eos faciunt seruire
6 מעבדים אתם ואזכר את־בריתי׃ †לכן אמר
oneribus sub de vos educam Et .DOMINVS Ego :Israel filijs — ex
לבני־ישראל אני יהוה והוצאתי אתכם מתחת סבלת
brachio in vos redimam & ,eorũ seruitute à vos eruã & ,Aegyptiorũ
מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע
,populũ in mihi vos accipiam Et . magnis iudiciis in & ,extenso
7 נטויה ובשפטים גדלים׃ †ולקחתי אתכם לי לעם
vester Deus DOMINVS sum quòd scietis & ,Deum in vobis ero &
והייתי לכם לאלהים וידעתם כי־אני יהוה אלהיכם
vos introducam Et .Aegypti oneribus sub de vos educo qui — ex
8 המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים׃ †והבאתי אתכם
,Abraham eam darem vt ,meã manum leuaui quam†,terram in — † super
אל־הארץ אשר נשאתי את־ידי לתת אתה לאברהם
.DOMINVS Ego .hæreditatem† vobis eam dabo & ,Iahacob & ,Ischac — † in
ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם [n]מורשה אני יהוה׃ — ירש [n]
Moseh ad audierunt non Et .Israel filios ad sic Moseh est locutus Et — Moseh
9 †וידבר משה כן אל־בני ישראל ולא שמעו אל־משה
est locutus Et . duram seruitutẽ propter & ,spiritus angustiã propter
10 מקצר רוח ומעבדה קשה׃ †וידבר
Parhoh ad loquere ,Ingredere :dicendo ,Moseh ad DOMINVS
11 יהוה אל־משה לאמר׃ †בא דבר אל־פרעה
est locutus Et . sua terra è Israel filios dimittat vt ,Aegypti regẽ
12 מלך מצרים וישלח את־בני־ישראל מארצו׃ †וידבר
audierunt non Israel filij Ecce :dicendo ,DOMINO coram Moseh
משה לפני יהוה לאמר הן בני־ישראל לא־שמעו
;labiis incircuncisus†ego & ,Parhoh me audiet quomodo & ,me ad — me, †sum
אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים׃
eis præcepit & ,Aharon ad & ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
13 †וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן ויצום
filios educendũ ad ,Aegypti regẽ Parhoh ad & ,Israel filios ad
אל־בני ישראל ואל־פרעה מלך מצרים להוציא את־בני־
:eorum patrum domus capita † Ista . Aegypti terra è Israel — † sunt
14 ישראל מארץ מצרים׃ †אלה ראשי בית־אבתם

.Charmi & ,Chesrõ ,Pallu & ,Chenoch ,Israel primogeniti Reuben Filij
בני ראובן בכר ישראל חנוך ופלוא חצרן וכרמי
.Ohad & ,Iamin & ,Iemuel ,Simhon filij Et .Reuben familiæ * Istæ — *sunt
15 אלה משפחת ראובן׃ †ובני שמעון ימואל וימין ואהד
familiæ Istæ .Chenahanitidis filius Saul & ,Sochar & ,Iachin &
ויכין וצחר ושאול בן־הכנענית אלה משפחת
,eorũ generationes secundũ Leui filiorũ nomina‡hæc Et . Simhon — ‡sunt
16 שמעון׃ †ואלה שמות בני־לוי [o]לתלדתם — ילד [o]
,triginta & ,septẽ † Leui vitæ anni Et .Merari & ,Chehath & ,Gherson — †fuerunt
גרשון וקהת ומררי ושני חיי לוי שבע ושלשים
.suas familias scđm Simhi & ,Libni ,Gherson Filij . anni centum &
17 ומאת שנה׃ †בני גרשון לבני ושמעי למשפחתם׃
anni Et .Huzziel & ,Chebrõ & ,Ishar & ,Hamram ,Chehath filij Et
18 †ובני קהת עמרם ויצהר וחברון ועזיאל [p]ושני — שנה [p]
Merari filij Et . anni centum & ,triginta & ,tres †Chehath vitæ — †fuerunt
19 [q]חיי קהת שלש ושלשים ומאת שנה׃ †ובני מררי — חיה [q]
.eorũ generationes secundum Leui familiæ Istæ . Musi & ,Machli
מחלי ומושי אלה משפחת הלוי לתלדתם׃
,vxorem in sibi suam patruelem Iochebed Hamram accepit Et — amitam
20 †ויקח עמרם את־יוכבד דדתו לו לאשה
septem‡Hamram vitæ anni Et .Moseh & ,Aharon ei peperit & — ‡fuerunt
ותלד לו את־אהרן ואת־משה ושני חיי עמרם שבע
.Zichri & ,Nepheg & ,Corach ,Ishar filij Et . anni centũ & ,triginta &
21 ושלשים ומאת שנה׃ †ובני יצהר קרח ונפג וזכרי׃
. Sithri & ,Elsaphan & ,Misael ,Huzziel filij Et
22 †ובני עזיאל מישאל ואלצפן וסתרי׃
Nachson sororem Hamminadab filiã Elisebah ,Aharon accepit Et
23 †ויקח אהרן את־אלישבע בת־עמינדב אחות נחשון
,Elhazar * ,Abihu & ,Nadab ei peperit & ,vxorem in sibi — *&
לו לאשה ותלד לו את־נדב ואת־אביהוא את־אלעזר
Istæ .Abiasaph & ,Elcanah & ,Assir ,Corach filij Et .Ithamar &
24 ואת־איתמר׃ †ובני קרח אסיר ואלקנה ואביאסף אלה
filiabus è sibi accepit Aharon filius Elhazar Et . Corchitæ familiæ
25 משפחת הקרחי׃ †ואלעזר בן־אהרן לקח־לו מבנות
patrum capita † Ista .Pinchas ei peperit & ,vxorem in sibi Putiel — † sunt
פוטיאל לו לאשה ותלד לו את־פינחס אלה ראשי אבות
quibus ,Moseh & Aharon‡Iste . suas familias secundum Leuitarum — ‡est
26 הלוים למשפחתם׃ †הוא אהרן ומשה אשר
Aegypti terra è Israel filios Educite ,eis DOMINVS dixit
אמר יהוה להם הוציאו את־בני ישראל מארץ מצרים
regem Parhoh ad loquentes Isti . suos exercitus secundum — loquuntur
27 על־צבאתם׃ †הם המדברים אל־פרעה מלך־
.Aharõ & Moseh*hic :Aegypto ex Israel filios educendũ ad ,Aegypti — *est
מצרים להוציא את־בני־ישראל ממצרים הוא משה ואהרן׃
terra in Moseh ad DOMINVS est locutus ‡ die in fuit Et — ‡qua
28 †ויהי ביום דבר יהוה אל־משה בארץ
Ego :dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et . Aegypti
29 מצרים׃ †וידבר יהוה אל־משה לאמר אני
quæ omnia Aegypti regem Parhoh ad Loquere .DOMINVS
יהוה דבר אל־פרעה מלך מצרים את כל־אשר
ego Ecce :DOMINO coram Moseh dixit Et . te ad loquens ego — loquor
30 אני דבר אליך׃ †ויאמר משה לפני יהוה הן אני
? Parhoh me ad audiet quomodo & ,labiis incircuncisus — obediet mihi
ערל שפתים ואיך ישמע אלי פרעה׃

CAP. VII. ז

,Parhoh ipsi Deum te dedi ,Vide :Moseh ad DOMINVS dixit Et — pro Deo
1 †ויאמר יהוה אל־משה ראה נתתיך אלהים לפרעה
omnia loqueris Tu .tuus propheta erit tuus frater Aharon &
2 ואהרן אחיך יהיה נביאך׃ †אתה תדבר את כל־
dimittat vt ,Parhoh ad loquetur tuus frater Aharõ & ,tibi præcipiam quæ
אשר אצוך ואהרן אחיך ידבר אל־פרעה ושלח
,Parhoh cor indurabo ego Et . sua terra è Israel filios
3 את־בני־ישראל מארצו׃ †ואני אקשה את־לב פרעה
. Aegypti terra in mea portenta & ,mea signa multiplicabo &
[r]והרביתי את־אתתי ואת־מופתי בארץ מצרים׃ — רבה [r]
,Aegypto in meã manum dabo & ,Parhoh vos ad audiet non Et — vos
4 †ולא־ישמע אלכם פרעה ונתתי את־ידי במצרים
terra è Israel filios ,meum populũ ,meos exercitus educam &
והוצאתי את־צבאתי את־עמי בני־ישראל מארץ
,DOMINVS‡ego quòd Aegyptij scient Et . magnis iudiciis in Aegypti — ‡sum
5 מצרים בשפטים גדלים׃ †וידעו מצרים כי־אני יהוה
filios eduxero & ,Aegyptum super meam manum me extendere in — cùm extendero
בנטתי את־ידי על־מצרים והוצאתי את־בני־
præcepit queadmodũ ,Aharõ & Moseh fecit Et .eorum medio è Israel
6 ישראל מתוכם׃ †ויעש משה ואהרן כאשר צוה

,prioris signi voci obedierint nō &,tibi crediderīt non si ,erit Et
8 †והיה אם־לא יאמינו לך ולא ישמעו לקל האת הראשון
etiam crediderint non si erit Et .posterioris signi voci credent & alterius.
9 והאמינו לקל האת האחרון: †והיה אם־לא יאמינו גם
aqua ex capies &,tuæ voci obedierint non & ,istis signis duobus
לשני האתות האלה ולא ישמעון לקלך ולקחת ממימי
,flumine è capies quas aquæ erunt Et .aridā super fundes & ,fluminis
היאר ושפכת היבשה והיו המים אשר ^g^תקח מן־היאר ^g^לקח
:DOMINVM ad Mosch dixit Et .arida in sanguinē in erunt & vertentur
10 והיו לדם ביבשת: †ויאמר משה אל־יהוה
etiam ,heri ab etiam ego† verborum vir non , Domine me Pro Obsecro
בי אדני לא איש דברים אנכי גם מתמול גם †sum
ore grauis quia :tuum seruū ad te loqui tunc ex etiam ,nudiustertius à ex hoc tempore quo locutus es
משלשם גם מאז דברך אל־עבדך כי כבד־פה
os posuit Quis :eum ad Dominus dixit Et .sum lingua grauis &
11 וכבד לשון אנכי: †ויאמר יהוה אליו מי שם פה
Nōne ?cæcū vel ,videntē vel ,surdū vel ,mutum posuit quis vel ,homini
לאדם או מי־ישום אלם או חרש או פקח או עור הלא
,tuo ore cum ero ego & ,vade nunc Et ?DOMINVS ego
12 אנכי יהוה: †ועתה לך ואנכי אהיה עם־פיך
quæso mitte ,domine me Pro :dixit Et .loqueris quæ te docebo & Obsecro
13 ^h^והוריתיך אשר תדבר: †ויאמר בי אדני שלח־נא ^h^ירה
:dixit & ,Mosch in DOMINI furor est iratus Et .mittes manum per illius quem missurus es.
14 ביד־תשלח: ^i^†ויחר־אף יהוה במשה ויאמר ^i^חרה
loquetur loquendo quòd ,noui Leuitam tuum fratrem Aharon Nonne
הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי־דבר ידבר
lætabit & ,te videbit & ,tui occursum in egredit ipse ecce etiam Et ?ipse
הוא וגם הנה־הוא יצא לקראתך וראך ושמח
ego & :ei° ore in verba pones & ,eū ad loqueris Et .suo corde in
15 בלבו: †ודברת אליו ושמת את־הדברים בפיו ואנכי
quæ vos docebo & ,eius ore cum & ,tuo ore cum ero
אהיה עם־פיך ועם־פיהו והוריתי אתכם את אשר
erit ipse , erit & ,populum ad te pro ipse loquetur Et .facietis facturi estis.
16 תעשון: †ודבר־הוא לך אל־העם והיה הוא יהיה־
hanc virgam Et .Deo pro ei eris tu & ,ore pro tibi
17 לך לפה ואתה תהיה־לו לאלהים: †ואת־המטה הזה
,Mosch iuit Et .signa ea in facies qua ,tua manu in capies in qua facies
18 תקח בידך אשר תעשה־בו את־האתת: †וילך משה
reuertar & nunc Vadam :ei dixit & ,suū socerū Iether ad est reuersus &
וישב אל־יתר חתנו ויאמר לו אלכה נא ואשובה
dixit Et .viuant adhuc an videbo & ,Aegypto in †qui meos fratres ad †sunt
אל־אחי אשר־במצרים ואראה העודם חיים ויאמר
ad DOMINVS dixit Et .pace in Vade ,Mosch ad Ithro
19 יתרו למשה לך לשלום: †ויאמר יהוה אל־
omnes sunt mortui quia ,Aegyptū in reuertere Vade :Midian in Mosch
משה במדין לך שב מצרים כי־^k^מתו כל־ ^k^מות
,suam vxorē Mosch tulit Et .tuam animam quærentes qui viri quærebant
20 האנשים המבקשים את־נפשך: †ויקח משה את־אשתו
terram in est reuersus & ,asinum super eos fecit equitare & ,suos filios &
ואת־בניו וירכבם על־החמר וישב ארצה
dixit Et .sua manu in Dei virgam Mosch tulit Et .Aegypti
21 מצרים ויקח משה את־מטה האלהים בידו: †ויאמר
omnia‡vide ,Aegyptū in redeundū ad te eundo In :Mosch ad DOMINVS Cū iueris vt
יהוה אל־משה בלכתך לשוב מצרימה ראה כל־ reuertaris ‡vt
ego Et .Parhoh coram ea facies &*:tua manu in posui quæ portenta *facias
המפתים אשר־שמתי בידך ועשיתם לפני פרעה ואני
ad dices Et .populum dimittet non & ,eius cor indurabo
22 אחזק את־לבו ולא ישלח את־העם: †ואמרת אל־
.Israel meus primogenitus meus Filius:DOMINVS dixit Sic:Parhoh
פרעה כה אמר יהוה בני בכרי ישראל:
.illū dimittere renuisti & :me colat† vt ,meū filiū Dimitte :te ad dixi Et tibi:
23 †ואמר אליך שלח את־בני ויעבדני ותמאן לשלחו †seruiat mihi,
,via in ,fuit Et .tuū primogenitū tuum filium occido ego Ecce
24 הנה אנכי הרג את־בנך בכרך: †ויהי בדרך
tulit Et .eū interficere quęsiuit &, DOMINVS ei occurrit &,diuersorio i
25 במלון ויפגשהו יהוה ויבקש המיתו: †ותקח
fecit tāgere & ,sui filij præputium circuncidit & ,petram Sipporah
צפרה ^l^צר ותכרת את־ערלת בנה ^m^ותגע ^l^צור ^m^נגע
recessit Et .mihi es sanguinum spōsus Quia :dixit & ,eius pedes ^n^רפה
26 לרגליו ותאמר כי חתן־דמים אתה לי: ^n^†וירף
dixit Et .circuncisiones ad sanguinum Sponsus ,dixit Tunc .eo ab propter circūcisionem.
27 ממנו אז אמרה חתן דמים למולת: †ויאמר
,iuit Et .desertū in Mosch occursum in Vade :Aharon ad DOMINVS
יהוה אל־אהרן לך לקראת משה המדברה וילך
.eum est osculatus & , Dei monte in ei occurrit &
ויפגשהו בהר האלהים ^o^וישק־לו: ^o^נשק

qui DOMINI verba omnia ,Aharon ipsi Mosch nūtiauit Et
28 ^p^†ויגד משה לאהרן את כל־דברי יהוה אשר ^p^נגד
,Aharō & Mosch iuit Et .ei pręcepit quæ signa omnia & ,eum misit
29 שלחו ואת כל־האתת אשר צוהו: †וילך משה ואהרן
est locutus Et .Israel filiorum senes omnes congregauerunt &
30 ויאספו את־כל־זקני בני ישראל: †וידבר
,Mosch ad DOMINVS est locutus quæ , verba omnia Aharon
אהרן את כל־הדברים אשר־דבר יהוה אל־משה
,audiuerūt Et .populus credidit Et .populi oculis in signa fecit &
31 ויעש האתת לעיני העם: †ויאמן העם וישמעו
vidit quòd & ,Israel filios DOMINVS visitauit quòd
כי־פקד יהוה את־בני ישראל וכי ראה את־
.adorauerunt & ,se incuruauerunt & ,eorum afflictionem
^q^קדד עניים ^q^ויקדו ^r^וישתחוו:
^r^שחה

CAP. V. ה

Sic:Parhoh ad dixerunt & ,Aharō & Mosch venerunt postea Et
1 †ואחר באו משה ואהרן ויאמרו אל־פרעה כה־
festa celebrēt vt ,meū populū Dimitte .Israel Deus DOMINVS dixit
^s^חגג אמר יהוה אלהי ישראל שלח את־עמי ^s^ויחגו
‡est andiam quòd‡ ,DOMINVS‡Quis :Parhoh dixit Et .deserto in mihi
‡vt pareä voci eius, 2 לי במדבר: †ויאמר פרעה מי יהוה אשר אשמע
etiam & ,DOMINVM noui Non ?Israel dimittā vt ,eius voce in
בקלו לשלח את־ישראל לא ידעתי את־יהוה וגם
occurrit nobis: innocatus est Hebræorum Deus :dixerunt Et .dimittam non Israel
3 את־ישראל לא אשלח: †ויאמרו אלהי העברים נקרא
sacrificemus vt ,desertū in dierum trium via nunc Ibimus : nos super
עלינו נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה
.gladio vel ,pestilētia cū nobis occurrat forte ne ,nostro Deo DOMINO
ליהוה אלהינו פן־יפגענו בדבר או בחרב:
facitis facietis cessare Aharō & Mosch quid Vt :Aegypti rex eos ad dixit Et
4 †ויאמר אלהם מלך מצרים למה משה ואהרן תפריעו
:Parhoh dixit Et .vestra onera ad Ite ?suis operib° ab populum
5 את־העם ממעשיו לכו לסבלתיכם: †ויאמר פרעה
multus .suis onerib° ab eos fecistis cessare & ,terræ populus nunc multi Ecce
^t^שבת הן־רבים עתה עם הארץ ^t^והשבתם אתם מסבלתם:
exactoribus populi. & ,populo in exigentibus illa die in Parhoh præcepit Et
6 ^t^†ויצו פרעה ביום ההוא את־הנגשים בעם ואת־ ^t^צוה
populo paleam detis vt , addetis Non : dicendo ,eius præfectis
7 שטריו לאמר: †לא תאספון ^v^לתת תבן לעם ^v^נתן
‡& sibi colligāt & ,vadāt ipsi :nudiusterti°‡heri sicut lateres laterificandū ad
ללבן הלבנים כתמל שלשם הם ילכו וקששו להם
heri faciebant ipsi quam ,laterum summam Et .paleam
8 תבן: †ואת־מתכנת הלבנים אשר הם עשים תמול
‡& .sunt otiosi quia :ea ex diminuetis nō ,eos super ponetis ,nudiustertius‡,
שלשם תשימו עליהם לא תגרעו ממנו כי־^x^נרפים הם ^x^רפה
.nostro Deo sacrificabimus ,Ibimus :dicendo clamant ipsi Idcirco
על־כן הם צעקים לאמר נלכה נזבחה לאלהינו:
confidant ne & ,eo in faciant & ,viros super opus Aggrauetur
9 †תכבד העבדה על־האנשים ויעשו־בה ואל־^y^ישעו ^y^שעה
dixerūt & ,ei° pfecti & ,populi exactores sunt egressi Et .mēdacij verbis in
10 בדברי־שקר: †ויצאו נגשי העם ושטריו ויאמרו
.paleam vobis do ego Non ,Parhoh dixit Sic :dicendo ,populum ad
אל־העם לאמר כה אמר פרעה אינני נתן לכם תבן:
vbi non quia :repereritis quo à ,paleam vobis capite ,ite Vos
11 †אתם לכו קחו לכם תבן מאשר תמצאו כי אין
dispersus est terram omnē in populus se dispersit Et .aliquid vestro opere de diminuitur
12 נגרע מעבדתכם דבר: ^z^†ויפץ העם בכל־ארץ ^z^פוץ
quisquilias :dicēdo ,vrgebant exactores Et .palea pro stipulā colligeret vt ,Aegypti
13 מצרים לקשש ^a^קש לתבן: †והנגשים ^b^אצים לאמר ^a^קשש
^b^אוץ erat cùm quemadmodum ,eius die in diei rem* vestra opera Perficite
*per singulos dies, ^c^כלו מעשיכם דבר־יום ביומו כאשר בהיות
eos super posuerunt quos ,Israel filiorum præfecti sunt cæsi Et .palea
14 התבן: ^d^†ויכו שטרי בני ישראל אשר־שמו עלהם ^c^כלה ^d^נכה
præceptum ,vestrum statutum perfecistis non Cur :dicendo ,Parhoh exactores
נגשי פרעה לאמר מדוע לא כליתם חקכם
‡& ? hodie etiam ,heri etiam ,nudiustertius‡heri sicut laterificandū ad
ללבן כתמול שלשם גם־תמול גם־היום:
:dicendo ,Parhoh ad clamauerūt & ,Israel filiorum præfecti venerunt Et
15 †ויבאו שטרי בני ישראל ויצעקו אל־פרעה לאמר
facis ,tuis seruis datur non Palea ?tuis seruis sic facies quid Vt
16 למה תעשה כה לעבדיך: †תבן אין נתן לעבדיך
‡& dicunt †cæduntur *punitur peccat* & ,cæsi† tui serui ecce & .facite nobis dicentes‡ lateres &
ולבנים אמרים לנו עשו והנה עבדיך מכים וחטאת
Vacatis, vacatis. : dicentes‡ vos Idcirco .ociosi estis Ociosi :dixit Et .tuus populus
17 עמך: †ויאמר נרפים אתם נרפים על־כן אתם אמרים *dicitis:

ibo — *veniens* ego Ecce :Deum ad Moſeh dixit Et . iſtum montem
בוא s — 13 ההר הזה ׃ †ויאמר משה אל־האלהים הנה אנכי s בא
me miſit veſtrorum patrum Deus :eis dicam & ,Iſrael filios ad
אל־בני ישראל ואמרתי להם אלהי אבותיכם שלחני
Si dixerint, ‡ eſt — ? eos ad dicam quid ,ei⁹ nomē‡Quod ,mihi *dicent* Et .vos ad
אליכם ואמרו־לי מה־שמו מה אמר אלהם ׃
Sic :dixit Et .ero qui Ero :Moſeh ad Deus dixit Et
14 †ויאמר אלהים אל־משה אהיה אשר אהיה ויאמר כה
adhuc dixit Et . vos ad me miſit Ero :Iſrael filiis dices
15 תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם ׃ †ויאמר עוד
Deus DOMINVS :Iſrael filios ad dices Sic :Moſeh ad Deus
אלהים אל־משה כה תאמר אל־בני ישראל יהוה אלהי
me miſit Iahacob deus & ,Iſchac Deus ,Abraham Deus ,veſtrorū patrū
אבתיכם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב שלחני
& generationem. — .*generationis* gnatione ī mei mētio hęc & ,ſeculū in meū nomē Hoc .vos ad
אליכם זה־שמי לעלם וזה זכרי t לדר דר ׃
דור t — DOMINVS :eos ad dices & ,Iſrael ſenes *congregabis*‡ & ,Vade
‡congrega — 16 v† לך ואספת את־זקני ישראל ואמרת אלהם יהוה
הלך v — ,Iahacob &,Iſchac ,Abrahā Deus ,*me ad*‡eſt cōſpect⁹ veſtrorū patrū Deus
‡mihi — אלהי אבתיכם נראה אלי אלהי אברהם יצחק ויעקב
† vidi — .Aegypto in vobis eſt factū quod†& , vos viſitaui Viſitādo :dicēdo
עשה x — לאמר פקד פקדתי אתכם ואת־x העשוי לכם במצרים ׃
terram ad Aegypti afflictione ex vos faciam Aſcēdere :dixi Et
ענה y — 17 †ואמר אעלה אתכם y מעני מצרים אל־ארץ
,Iebuſæi & ,Chiuuęi & ,Perizæi & ,Emorręi & ,Chittęi & ,Chenahanæi
הכנעני והחתי והאמרי והפרזי והחוי והיבוסי
,tu ibis & ,tuæ voci obedient Et .melle & lacte fluentem terram ad
18 אל־ארץ זבת חלב ודבש ׃ †ושמעו לקלך ובאת אתה
Deus Dominus :eum ad dicetis & ,Aegypti regem ad Iſrael ſenes &
וזקני ישראל אל־מלך מצרים ואמרתם אליו יהוה אלהי
nobis. — dierum trium viam nunc ibimus nunc Et .*nos ſuper* occurrit Hebręorū
העבריים נקרה עלינו ועתה נלכה־נא דרך שלשת ימים
quòd noui ego Et .noſtro Deo DOMINO ſacrificem⁹ vt ,deſertū in
19 במדבר ונזבחה ליהוה אלהינו ׃ †ואני ידעתי כי
permittet nisi — . forti manu in *neque* ,abeatis vt ,Aegypti rex vos *dabit* non
לא־יתן אתכם מלך מצרים להלך ולא ביד חזקה ׃
omnibus cum ,Aegyptum percutiam & ,meam manum mittam Et
נכה z — 20 †ושלחתי את־ידי z והכיתי את־מצרים בכל
. vos dimittet poſtea & :ei⁹ medio in faciam quæ ,meis mirabilibus
נפלאתי אשר אעשה בקרבו ואחרי־כן ישלח אתכם ׃
quādo ,erit Et .Aegyptiorū oculis in huic populo gratiam dabo Et
חנן a — 21 †ונתתי את־a חן העם־הזה בעיני מצרים והיה כי
,ſua vicina à mulier poſtulabit Sed . vacui ibitis non ,ibitis
22 תלכון לא תלכו ריקם ׃ †ושאלה אשה משכנתה
argentea, aurea, — ponetis & :veſtes & ,*auri* vaſa & ,*argenti* vaſa ſuæ domus hoſpita ab &
ומגרת ביתה כלי־כסף וכלי זהב ושמלת b ושמתם
שום b — . Aegyptum ſpoliabitis & ,veſtras filias ſuper & ,veſtros filios ſuper
על־בניכם ועל־בנתיכם ונצלתם את־מצרים ׃

CAP. IIII. ד

parebunt voci meæ, — *audient* neque ,mihi credent non ecce Et :dixit & ,Moſeh reſpōdit Et
1 †ויען משה ויאמר והן לא־יאמינו לי ולא ישמעו
tibi — dixit Et . DOMINVS *te ad* eſt conſpectus Non :dicent quia ,*mea voce in*
מה זה — 2 בקלי כי יאמרו לא־נראה אליך יהוה ׃ †ויאמר
ק — . Virga : dixit Et ?tua manu in eſt Quid :DOMINVS eum ad
נטה c — 3 אליו יהוה מזה בידך ויאמר c מטה ׃
versa eſt — *fuit* & ,terram in eam proiecit Et .terram in eam Proiicite : ait Et
†ויאמר השליכהו ארצה וישלכהו ארצה ויהי
ad DOMINVS dixit Et .eius facie à Moſeh fugit Et .ſerpentē in
נוס d — 4 לנחש d וינס משה מפניו ׃ †ויאמר יהוה אל־
caudā eius. — ,ſuā manū extēdit Et .ei⁹ *cauda in* apprehēde & ,tuā manū Extēde :Moſeh
משה שלח ידך ואחז בזנבו וישלח ידו
versa eſt — quòd credant Vt .eius manu in virgam in *fuit* & ,eam apprehēdit &
כפף e — 5 ויחזק בו ויהי למטה e בכפו ׃ †למען יאמינו כי־
‡ tibi — ,Abraham Deus ,eorum patrum Deus DOMINVS *te ad*‡ eſt conſpectus
נראה אליך יהוה אלהי אבתם אלהי אברהם
:adhuc ei DOMINVS dixit Et . Iahacob Deus & ,Iſchac Deus
6 אלהי יצחק ואלהי יעקב ׃ †ויאמר יהוה לו עוד
:ſuū ſinū in ſuā manū introduxit Et .tuū ſinū in tuā manū nunc Introduc
הבא־נא ידך בחיקך ויבא ידו בחיקו
† erat — Reduc :dixit Et . nix ſicut leproſa†eius manus ecce Et .eā eduxit &
שוב f — 7 ויוצאה והנה ידו מצרעת כשלג ׃ †ויאמר f השב
eā eduxit & ,ſuū ſinum ad ſuā manū reduxit Et .tuū ſinum in tuā manum
ידך אל־חיקך וישב ידו אל־חיקו ויוצאה
.eius caro ſicut erat reuerſa ecce & ,ſuo ſinu è
מחיקו והנה־שבה כבשרו ׃

Rehuel ad venerunt Et .earū pecudibus dedit potū & ,eas ſeruauit &
18 ויושען וישק את־צאנם ׃ †ותבאנה אל־רעואל
:dixerunt Et ?hodie venire feſtinaſtis Cur : dixit & .ſuum patrem
19 אביהן ויאמר מדוע מהרתן בא היום ׃ †ותאמרן
* hauſit hauriēdo etiam & ,paſtorum manu de nos eruit Aegyptius Vir
איש מצרי k הצילנו מיד הרעים וגם־דלה דלה — k נצל
?ipſe vbi Et :ſuas filias ad dixit Et . pecudibus dedit potū & ,nobis — eſt ?
20 לנו וישק את־הצאן ׃ †ויאמר אל־בנתיו ואיו
. panem comedat & ,eū Vocate ?virum dimiſiſtis *hoc* quid Vt
למה זה עזבתן את־האיש קראן לו ויאכל לחם ׃
ſuā filiam Sipporah dedit Et .viro cum habitare Moſeh voluit Et
21 k† ויואל משה l לשבת את־האיש ויתן את־צפרה בתו — k יאל l ישב
quia ,Gherſom eius nomen vocauit & ,filiū peperit Et . Moſeh ipſi
22 למשה ׃ †ותלד בן ויקרא את־שמו גרשם כי
multis diebus in fuit Et . aliena terra in fui Peregrinus :dixit — poſt dies
23 אמר גר הייתי בארץ נכריה ׃ †ויהי בימים הרבים — multos hos,
à Iſrael filij ſuſpirauerūt & ,Aegypti rex eſt mortuus & , *his* — propter op⁹,
ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני־ישראל מן־
à Deum ad eorū clamor aſcendit Et .clamauerūt & ,*ſeruitute* — propter op⁹,
העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל־האלהים מן־
Deus eſt recordatus & ,eorū clamorē Deus audiuit Et .*ſeruitute*
24 העבדה ׃ †וישמע אלהים את־נאקתם ויזכר אלהים
vidit Et .Iahacob & ,Iſchac , Abraham cum ſui pacti
25 את־בריתו את־אברהם את־יצחק ואת־יעקב ׃ †וירא
. Deus cognouit & , Iſrael filios Deus
אלהים את־בני ישראל וידע אלהים ׃

CAP. III. ג

.Midian ſacerdotis ſui ſoceri Ithro pecora *paſcens erat* Moſeh Et — paſcebat
1 †ומשה היה רעה את־צאן יתרו חתנו כהן מדין
Dei montem ad venit & ,deſertum poſt pecora duxit Et
וינהג את־הצאן אחר המדבר ויבא אל־הר האלהים
ignis flamma in *eum ad* DOMINI Angelus eſt cōſpectus Et .Choreb in — ei
2 חרבה ׃ †וירא מלאך יהוה אליו l בלבת־אש — l לבה vel לב
ipſe non tubus & ,igne in ardebat rubus ecce & ,vidit Et .rubi medio de — non conſumebatur.
מתוך הסנה וירא והנה הסנה בער באש והסנה איננו
viſionem videbo & nunc Diuertam :Moſeh dixit Et . *conſumptus*
3 אכל ׃ †ויאמר משה אסרה־נא ואראה את־המראה
quòd ,DOMINVS vidit Et . rubus ardeat non cur , hanc magnā
4 הגדל הזה מדוע לא־יבער הסנה ׃ †וירא יהוה כי
:dixit Et .rubi medio de Deus *eum ad clamauit* & ,videndū ad diuerteret — vocauit eum
m סר לראות ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר — m סור
. huc appropinques Ne :dixit Et . *ego* Ecce :dixit Et .Moſeh ,Moſeh — adſum.
5 משה משה ויאמר הנני ׃ †ויאמר אל־תקרב הלם
in quo† locus quia ,tuis pedibus *deſuper* tua calceamēta Solue — † ſuper quo tu ſtas,
n של־נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה — n נשל
,tui patris Deus Ego :dixit Et . eſt ſanctitatis terra ,*eo ſuper ſtans*
6 עומד עליו אדמת־קדש הוא ׃ †ויאמר אנכי אלהי אביך
Moſeh abſcōdit Et .Iahacob Deus & ,Iſchac Deus ,Abraham Deus
אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ויסתר משה
dixit Et . Deum ad *reſpiciendo à* timuit quia ,ſuam faciem — aſpicere
7 פניו כי ירא o מהביט אל־האלהים ׃ †ויאמר — o נבט
& ,Aegypto in‡qui ,mei populi afflictionē vidi Videndo :Domin⁹ — ‡ eſt
יהוה ראה ראיתי את־p עני עמי אשר במצרים ואת־ — p ענה
.eius dolores noui quia :eius exactores propter audiui eorū clamorem
צעקתם שמעתי מפני נגשיו כי ידעתי את־מכאביו ׃
eū faciendū aſcendere ad & :Aegypti manu è eū liberandū ad deſcēdi Et
8 †וארד להצילו מיד מצרים ולהעלתו
,lacte fluentē terram ad ,latam & ,bonam terram ad , ipſa terra è
מן־הארץ ההוא אל־ארץ טובה ורחבה אל־ארץ q זבת חלב — q זוב
, Perizæi & ,Emoræi & ,Chittæi & ,Chenahanæi locum ad ,melle &
ודבש אל־מקום הכנעני והחתי והאמרי והפרזי
venit Iſrael filiorum clamor ecce nunc Et . Iebuſæi & ,Chiuuęi &
9 והחוי והיבוסי ׃ †ועתה הנה צעקת בני־ישראל באה
. eos opprimunt Aegyptij qua ,oppreſſionem vidi etiam & :me ad
אלי וגם־ראיתי את־הלחץ אשר מצרים לחצים אתם ׃
filios meū populum *educ* & ,Parhoh ad te mittam & ,veni nunc Et — educes
10 †ועתה r לכה ואשלחך אל־פרעה r והוצא את־עמי בני־ — r הלך
,ſum Quis : Deum ad Moſeh dixit Et . Aegypto ex Iſrael — r יצא
11 ישראל ממצרים ׃ †ויאמר משה אל־האלהים מי אנכי
?Aegypto ex Iſrael filios educam quòd & ?Parhoh ad vadam quòd
כי אלך אל־פרעה וכי אוציא את־בני ישראל ממצרים ׃
.te miſerim ego quòd ,ſignū tibi hoc Et .tecum ero Quia ,dixit Et
12 †ויאמר כי־אהיה עמך וזה־לך האות כי אנכי שלחתיך
ſuper Deum coletis ,Aegypto ex populum eduxeris Cūm
בהוציאך את־העם ממצרים תעבדון את־האלהים על

LIBER EXODVS,

ID EST, EXITVS.

HEBRAICE, ואלה שמות

CAPVT I. א

Et

ingredientium Israel filiorum nomina hæc
1 אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים
sua familia & vir ,Iahacob cum Aegyptum
מִצְרָיְמָה אֵת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ
,Leui ,Simhon ,Reuben :sunt ingressi
2 בָּאוּ׃ † רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן לֵוִי
,Biniamin & ,Zebulũ ,Issachar .Iehudah &
3 וִיהוּדָה׃ † יִשָּׂשכָר זְבוּלֻן וּבִנְיָמִן׃
egredientium anima omnis fuit Et .Aser & ,Ghad ,Naphtali & ,Dan
4 דָּן וְנַפְתָּלִי גָּד וְאָשֵׁר׃ † וַיְהִי כָּל־נֶפֶשׁ יֹצְאֵי
5
.Aegypto in erat Ioseph at :animæ septuaginta ,Iahacob femur
יֶרֶךְ־יַעֲקֹב שִׁבְעִים נָפֶשׁ וְיוֹסֵף הָיָה בְמִצְרָיִם׃
. illa generatio omnis & ,eius fratres oẽs & ,Ioseph est mortuus Et
6 וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל־אֶחָיו וְכֹל הַדּוֹר הַהוּא׃
,sunt multiplicati & ,se produxerunt & ,fructificauerũt Israel filij Et
7 † וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ
.eis terra est repleta & ,valde valde in sunt roborati &
וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֹתָם׃
cognouit non qui ,Aegyptum super nouus rex surrexit Et
8 † וַיָּקָם מֶלֶךְ־חָדָשׁ עַל־מִצְרָיִם אֲשֶׁר לֹא־יָדַע אֶת־
,multus Israel filiorum populus Ecce :suũ populũ ad dixit Et .Ioseph
9 יוֹסֵף׃ † וַיֹּאמֶר אֶל־עַמּוֹ הִנֵּה עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב
,multiplicetur forte ne ,illum in sapiamus ,Agite .nobis præ fortior &
10 וְעָצוּם מִמֶּנּוּ׃ † הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ פֶּן־יִרְבֶּה
,nostris inimicis sup ipse etiam addatur ,bellum euenerit cùm ,sit &
וְהָיָה כִּי־תִקְרֶאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם־הוּא עַל־שֹׂנְאֵינוּ
eum super posuerunt Et .terra è ascendat & ,nos cõtra pugnet &
11 וְנִלְחַם־בָּנוּ וְעָלָה מִן־הָאָרֶץ׃ † וַיָּשִׂימוּ עָלָיו
vrbes ędificauit Et .suis oneribus in eũ affligerent vt ,tributorũ principes
שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עַנֹּתוֹ בְּסִבְלֹתָם וַיִּבֶן עָרֵי
quemadmodũ Et .Rahameses & Pithom ,Parhoh ipsi thesaurorũ
12 מִסְכְּנוֹת לְפַרְעֹה אֶת־פִּתֹם וְאֶת־רַעַמְסֵס׃ † וְכַאֲשֶׁר
angustiabãtur & :crescebat sic & ,multiplicabatur sic ,eum affligebant
יְעַנּוּ אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ וַיָּקֻצוּ
Israel filios Aegyptij fecerunt seruire Et .Israel filios propter
13 מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † וַיַּעֲבִדוּ מִצְרַיִם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
,luto in dura seruitute in eorum vitam amarificarunt Et .duritia in
14 בְּפָרֶךְ׃ † וַיְמָרְרוּ אֶת־חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר
quibus ,eorum opere omni cũ agro in seruitute omni in & ,lateribꝰ in &
וּבִלְבֵנִים וּבְכָל־עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה אֵת כָּל־עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר־
obstetricibus Aegypti rex dixit Et .duritia in eis in sunt operati
15 עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ׃ † וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לַמְיַלְּדֹת
.Puhah alterius nomen & ;Siphrah vnius nomẽ quarũ ,Hebræarum
הָעִבְרִיֹּת אֲשֶׁר שֵׁם הָאַחַת שִׁפְרָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית פּוּעָה׃
super videritis & ,Hebræas obstetricaueritis Cum :dixit Et
16 † וַיֹּאמֶר בְּיַלֶּדְכֶן אֶת־הָעִבְרִיּוֹת וּרְאִיתֶן עַל־
.viuet & ,est filia si & :eum interficietis & ,est filius si ,sellas
הָאָבְנָיִם אִם־בֵּן הוּא וַהֲמִתֶּן אֹתוֹ וְאִם־בַּת הִיא וָחָיָה׃
quemadmodũ fecerunt nõ & ,Deum obstetrices timuerunt Et
17 † וַתִּירֶאןָ הַמְיַלְּדֹת אֶת־הָאֱלֹהִים וְלֹא עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר
.pueros viuificauerunt sed ,Aegypti rex eas ad est locutus
דִּבֶּר אֲלֵיהֶן מֶלֶךְ מִצְרָיִם וַתְּחַיֶּיןָ אֶת־הַיְלָדִים׃
fecistis Cur :eis dixit & ,obstetrices Aegypti rex vocauit Et
18 † וַיִּקְרָא מֶלֶךְ־מִצְרַיִם לַמְיַלְּדֹת וַיֹּאמֶר לָהֶן מַדּוּעַ עֲשִׂיתֶן
obstetrices dixerunt Et ?pueros viuificastis & ,hanc rem
19 הַדָּבָר הַזֶּה וַתְּחַיֶּיןָ אֶת־הַיְלָדִים׃ † וַתֹּאמַרְןָ הַמְיַלְּדֹת
obstetrices quia ,Hebręę Aegyptię mulieres sicut nõ Quia :Parhoh ad
אֶל־פַּרְעֹה כִּי לֹא כַנָּשִׁים הַמִּצְרִיֹּת הָעִבְרִיֹּת כִּי־חָיוֹת
Deus benefecit Et .pepererũt & ,obstetrix eas ad veniat Antequam .ipsę
20 הֵנָּה בְּטֶרֶם תָּבוֹא אֲלֵהֶן הַמְיַלֶּדֶת וְיָלָדוּ׃ † וַיֵּיטֶב אֱלֹהִים
quia ,fuit Et .valde sunt roborati & ,populꝰ creuit & ,obstetricibus
21 לַמְיַלְּדֹת וַיִּרֶב הָעָם וַיַּעַצְמוּ מְאֹד׃ † וַיְהִי כִּי־
.domos eis fecit & ,Deum obstetrices timuerunt
יָרְאוּ הַמְיַלְּדֹת אֶת־הָאֱלֹהִים וַיַּעַשׂ לָהֶם בָּתִּים׃

qui nascetur natum filium Omnẽ :dicẽdo suo populo vniuerso Parhoh præcepit Et
22 † וַיְצַו פַּרְעֹה לְכָל־עַמּוֹ לֵאמֹר כָּל־הַבֵּן הַיִּלּוֹד
. viuificabitis filiam omnem & ,eum projcietis flumen in
הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכֻהוּ וְכָל־הַבַּת תְּחַיּוּן׃

CAP. II.

.Leui filiam tulit & ,Leui domo de vir iuit Et
1 † וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֵוִי וַיִּקַּח אֶת־בַּת־לֵוִי׃
pulcher esset ,ipse bonus quòd ,eum vidit & ,filiũ peperit & ,mulier concepit Et
2 † וַתַּהַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֵּן וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי־טוֹב הוּא
,eũ abscõdere vltra potuit non Et .mensibus tribus eum abscondit &
3 וַתִּצְפְּנֵהוּ שְׁלֹשָׁה יְרָחִים׃ † וְלֹא־יָכְלָה עוֹד הַצְּפִינוֹ
:pice in & ,bitumine in eã bituminauit & ,iunci arcam sibi accepit &
וַתִּקַּח־לוֹ תֵּבַת גֹּמֶא וַתַּחְמְרָה בַחֵמָר וּבַזָּפֶת
.fluminis ripam iuxta iunceto in posuit & ,puerum ea in posuit &
וַתָּשֶׂם בָּהּ אֶת־הַיֶּלֶד וַתָּשֶׂם בַּסּוּף עַל־שְׂפַת הַיְאֹר׃
. ei fieret quid sciret vt ,longinquo à eius soror stetit Et
4 † וַתֵּתַצַּב אֲחֹתוֹ מֵרָחֹק לְדֵעָה מַה־יֵּעָשֶׂה לוֹ׃
ibant eius puellæ & ,flume ad se lauãdũ ad Parhoh filia descendit Et
5 † וַתֵּרֶד בַּת־פַּרְעֹה לִרְחֹץ עַל־הַיְאֹר וְנַעֲרֹתֶיהָ הֹלְכֹת
misit & ,iunceti medio in arcam vidit & ,fluminis manũ iuxta
עַל־יַד הַיְאֹר וַתֵּרֶא אֶת־הַתֵּבָה בְּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח
.puerum ipsum vidit & ,aperuit Et .eam accepit & ,suam ancillam
6 אֶת־אֲמָתָהּ וַתִּקָּחֶהָ׃ † וַתִּפְתַּח וַתִּרְאֵהוּ אֶת־הַיֶּלֶד
Hebræorũ pueris De :dixit Et ,eũ super est miserta & :flebat puer ecce Et
וְהִנֵּה־נַעַר בֹּכֶה וַתַּחְמֹל עָלָיו וַתֹּאמֶר מִיַּלְדֵי הָעִבְרִים
vadã Nunquid :Parhoh filiam ad eius soror dixit Et .iste
7 זֶה׃ † וַתֹּאמֶר אֲחֹתוֹ אֶל־בַּת־פַּרְעֹה הַאֵלֵךְ
?puerum tibi lactabit & ,Hebręis ex nutricem mulierem tibi vocabo &
וְקָרָאתִי לָךְ אִשָּׁה מֵינֶקֶת מִן הָעִבְרִיֹּת וְתֵינִק לָךְ אֶת־הַיָּלֶד׃
vocauit & ,puella iuit & .Vade :Parhoh filia ei dixit Et
8 † וַתֹּאמֶר־לָהּ בַּת־פַּרְעֹה לֵכִי וַתֵּלֶךְ הָעַלְמָה וַתִּקְרָא אֶת־
puerum Deduc :Parhoh filia ei dixit Et .pueri matrem
9 אֵם הַיָּלֶד׃ † וַתֹּאמֶר לָהּ בַּת־פַּרְעֹה הֵילִיכִי אֶת־הַיֶּלֶד
mulier accepit Et .tuã mercedẽ dabo ego & ,mihi eum lacta & ,istũ
הַזֶּה וְהֵינִקִהוּ לִי וַאֲנִי אֶתֵּן אֶת־שְׂכָרֵךְ וַתִּקַּח הָאִשָּׁה
,Parhoh filiã ad eũ adduxit & ,puer est factꝰ magnus Et .eũ lactauit & ,puerũ
10 הַיֶּלֶד וַתְּנִיקֵהוּ׃ † וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַתְּבִאֵהוּ לְבַת־פַּרְעֹה
aquis ex Quia ,dixit & ,Mosch eiꝰ nomẽ vocauit & :filiũ in ei fuit &
וַיְהִי־לָהּ לְבֵן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן־הַמַּיִם
est egressus & ,Mosch est factus magnꝰ ,ipsis diebus in fuit Et .eum traxi
11 מְשִׁיתִהוּ׃ † וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא
percutiẽtẽ Aegyptiũ virũ vidit & ,eorũ oneribus in vidit & ,suos fratres ad
אֶל־אֶחָיו וַיַּרְא בְּסִבְלֹתָם וַיַּרְא אִישׁ מִצְרִי מַכֶּה
non quòd vidit & ,illuc & huc respexit Et .suis fratribꝰ ẽ Hebræum virũ
12 אִישׁ־עִבְרִי מֵאֶחָיו׃ † וַיִּפֶן כֹּה וָכֹה וַיַּרְא כִּי אֵין
.arena in eum abscõdit & ,Aegyptium percussit & ,vir
אִישׁ וַיַּךְ אֶת־הַמִּצְרִי וַיִּטְמְנֵהוּ בַּחוֹל׃
litigabant ,cõtendentes Hebræi viri duo ecce & ,secunda die in est egressus Et
13 † וַיֵּצֵא בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהִנֵּה שְׁנֵי־אֲנָשִׁים עִבְרִים נִצִּים
te posuit Quis :dixit Et ?tuũ proximũ percuties quid Vt :impiũ ad dixit &
14 וַיֹּאמֶר לָרָשָׁע לָמָּה תַכֶּה רֵעֶךָ׃ † וַיֹּאמֶר מִי שָׂמְךָ
,dicens tu me occidendũ ad Nũquid ?nos super iudicẽ & principem virum in
לְאִישׁ שַׂר וְשֹׁפֵט עָלֵינוּ הַלְהָרְגֵנִי אַתָּה אֹמֵר
Vere :dixit & ,Mosch timuit Et ?Aegyptium occidisti queadmodũ
כַּאֲשֶׁר הָרַגְתָּ אֶת־הַמִּצְרִי וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמַר אָכֵן
quæsiuit & ,hanc rem Parhoh audiuit Et .res est scita
15 נוֹדַע הַדָּבָר׃ † וַיִּשְׁמַע פַּרְעֹה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וַיְבַקֵּשׁ
terra in habitauit & ,Parhoh facie à Mosch fugit Et .Mosch occidere
לַהֲרֹג אֶת־מֹשֶׁה וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פַרְעֹה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ־
.filiæ septem Midian sacerdoti Et .puteum iuxta sedit & ,Midian
16 מִדְיָן וַיֵּשֶׁב עַל־הַבְּאֵר׃ † וּלְכֹהֵן מִדְיָן שֶׁבַע בָּנוֹת
dandũ potũ ad ,canales impleuerunt & ,hauserunt & ,venerũt Et
וַתָּבֹאנָה וַתִּדְלֶנָה וַתְּמַלֶּאנָה אֶת־הָרְהָטִים לְהַשְׁקוֹת
,Mosch surrexit Et .eas expulerũt & ,pastores venerũt Et .sui pris pecudibꝰ
17 צֹאן אֲבִיהֶן׃ † וַיָּבֹאוּ הָרֹעִים וַיְגָרְשׁוּם וַיָּקָם מֹשֶׁה

D

Marginal notes (right column): qui ingressi sunt; singuli cum familia sua; fuerunt omnes animæ eorum, qui egressi sunt è femore; מות nati sunt in multitudine; פרה; רבה copiosissime; קום ex; nobis est. sapientes simus propter eum; יהב יסף; שום; מסס ענה; בנה; quanto magis eo tædio afficiebantur; קוץ; חיה; in quibus operati sunt durè; ילד erat; ראה; interficite; viuat; ירא; sunt; fuit.

Marginal notes (left column): לקח; הרה; iunceam; est; יצב ידע; ירד; locum; lactantem; ינק; ילך; נתן; creuit; בוא; creuit; משה; onera eorũ; נכה; פנה; esset quisquã; נצה; percutis; occidere me cogitas; שור; ילה; שקה; רעה.

ascenderunt — grauis turma fuit & :equites etiam ,currus etiam ,eo cū *ascendit* Et
9 ויעל עמו גם רכב גם פרשים ויהי המחנה כבד
est trans — .Iarden *trāsitu in* quæ ,Athad aream ad vsq; venerunt Et .valde
10 מאד׃ ויבאו עד גרן האטד אשר בעבר הירדן
luctum suo patri fecit Et .valde graui & ,magno planctu ibi planxerūt Et
ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד ויעש לאביו אבל
viderunt habitatores — luctum Chenahanæi terræ *habitator vidit* Et .diebus septem
11 שבעת ימים׃ וירא יושב הארץ הכנעני את האבל
† est — vocauit Idcirco .Aegyptiis iste †grauis Luctus :dixerūt & ,Athad area in
בגרן האטד ויאמרו אבל כבד זה למצרים על כן קרא
‡ *luctus* Aegypti, *est trans — eius filij fecerunt Et .Iarden *trāsitu in** qui ,Misraim Abel‡ eius nomen
12 שמה אבל מצרים אשר בעבר הירדן׃ ויעשו בניו
terram in eius filij eum tulerunt Et .eis præceperat quemadmodū ,sic ei
13 לו כן כאשר צום׃ וישאו אתו בניו ארצה
duplici — emit quam ,*duplicitatis* agri spelunca in eum sepelierūt & ,Chenahan
כנען ויקברו אתו במערת שדה המכפלה אשר קנה
Chittæo Hephron ab sepulchri possessionē in agro cum Abraham
אברהם את השדה לאחזת קבר מאת עפרן החתי
ante — ,ei⁹ fratres & ,ipse ,Aegyptū in Ioseph est reuersus Et .Mamre *facies super*
14 על פני ממרא׃ וישב[d] יוסף מצרימה הוא ואחיו — שוב[d]
qui ascenderunt — *eum sepelire post* ‡ ,eius patrē *sepeliendum ad*‡,eo cum *ascendentes* omnes &
‡ vt sepelirēt — וכל העלים אתו לקבר את אביו אחרי קברו
‡ postquā sepeliuit — ,eorum pater est mortuus ꝙ ,Ioseph fratres viderunt Et .suum patrem
15 את אביו׃ ויראו אחי יוסף כי מת אביהם
nobis reddet reddēdo & ,Ioseph nos odio habebit Fortasse :dixerūt &
ויאמרו לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו את
præceperunt — :dicēdo Ioseph ad *mandauerūt* Et .ei retribuimus quod ,malum omne
nuncio misso — 16 כל הרעה אשר גמלנו אתו׃ ויצוו אל יוסף לאמר
antequam — :Ioseph dicetis Sic :dicendo ,*eum mori ante* præcepit tuus Pater
moreretur, — 17 אביך צוה לפני מותו לאמר׃ כה תאמרו ליוסף
:eorum peccato & ,tuorum fratrū præuaricationi nunc parce Obsecro
אנא שא[e] נא פשע אחיך וחטאתם — נשא[e]
seruorū prȩuaricationi quȩso parce nunc Et .tibi retribuerūt malum quia
כי רעה גמלוך ועתה שא נא לפשע עבדי
dum loquerentur sibi. — etiam iuerunt Et *.eum ad ipsos loquendo in* ,Ioseph fleuit Et .tui patris Dei
18 אלהי אביך ויבך יוסף בדברם אליו׃ וילכו גם — דבר[c]
.*seruos in* † tibi *nos* Ecce :dixerūt & ,eo corā ceciderūt & ,eius fratres
sumus † serui. — אחיו ויפלו לפניו ויאמרו הננו לך לעבדים׃
Deo pro nūquid quoniā .timeatis Ne :Ioseph eos ad dixit Et
19 ויאמר אלהם יוסף אל תיראו[f] כי התחת אלהים — ירא[f]
sum? — illud cogitauit Deus .malum me aduersum cogitastis vos Et ?*ego*
20 אני׃ ואתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה
vt faceret — populum *viuificandum ad*† hanc diem secundum *facere propter* ,bonum in
† vt viuificaret — לטבה למען עשה כיום הזה להחית[g] עם
& ,vos alam Ego .timeatis ne nunc Et .magnum
21 רב׃ ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת — חיה[g]
.corum cor ad est locutus & ,eos est consolatus & :vestros paruulos
טפכם וינחם אותם וידבר על לבם׃
Ioseph vixit & :ei⁹ patris domus & ,ipse ,Aegypto in Ioseph habitauit Et
22 וישב יוסף במצרים הוא ובית אביו ויחי יוסף
filios Ephraim ipsi Ioseph vidit Et .annos decem & centum
23 מאה ועשר שנים׃ וירא יוסף לאפרים בני
tertiæ generationis: — genua super sunt nati Menasseh filij Machir filij etiam :*tertiorum*
שלשים גם בני מכיר בן מנשה ילדו על ברכי
מת רנחי motior, — Deus & ,*moriens* Ego :suos fratres ad Ioseph dixit Et .Ioseph
24 יוסף׃ ויאמר יוסף אל אחיו אנכי מת ואלהים
,hac terra è vos faciet ascendere & ,vos visitabit visitando
פקד יפקד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת
.Iahacob & ,Ischac ,Abraham iurauit quam terram ad
אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב׃
visitabit Visitando :dicendo ,Israel filios Ioseph fecit iurare Et
25 וישבע יוסף את בני ישראל לאמר פקד יפקד
.hinc mea ossa ascendere facietis Et .vos Deus
אלהים אתכם והעלתם את עצמתי מזה׃
aromatibus condierunt — ,eum *balsamarunt* & :annorū decem & cētum filius ,Ioseph est mortuus Et
26 וימת יוסף בן מאה ועשר שנים ויחנטו אתו
positus est — .Aegypto in arca in *posuit* &
שום[h] — ויישם[h] בארון במצרים׃

סוף ספר בראשית

Finis libri Genesceos.

incedebat * filiæ :fontem *super*† crescēs *filius*‡,Ioseph *fructescēs Filius* — Vt ramus crescens
22 בן פרת יוסף בן פרת עלי עין בנות צעדה — ‡ vt ramus
domini‡ eum oderunt & ,iaculauerūt & ,eū *amarificarunt* Et .murū super — † iuxta
23 עלי שור׃ וימררהו ורבו[n] וישטמהו בעלי — *incedebant — רבב[n]
brachia se roborauerūt & ,ei⁹ arcus† forti in habitauit Et .*sagittarum* — amaritudine affecerunt
24 חצים׃[o] ותשב באיתן קשתו ויפזו[p] זרעי — ‡ sagittarij.
.Israel *lapis pastor*‡ inde ,Iahacob potentis manibus è eius manuum — † loco
ידיו מידי אביר יעקב משם רעה אבן ישראל׃ — חצץ[o] פזז[p]
tibi bñdicet & ,omnipotēte & ;te adiuuabit & ,tui patris Deo A — ‡ pascens lapidem
25 מאל אביך ויעזרך ואת שדי ויברכך
;subtus cubātis abyssi benedictionibus :desuper cœli benedictionibus
ברכת שמים מעל ברכת תהום רבצת תחת
prævaluerūt tui patris Benedictiones .vuluæ & ,vberū benedictionibus — fortiores fuerunt benedictionibus
26 ברכת שדים ורחם׃ ברכת אביך גברו
erunt ,*seculi*‖ collium *terminum*‡ad vsque meorū genitorū *benedictiones super* — ‡ desiderium
על ברכת הורי[q] עד תאות[r] גבעת עולם תהיין — ‖ perpetuorū
*lupus† Biniamin .eius fratrum nazaræi verticē *in** & ,Ioseph caput *ad*‡ — הרה[q] תאה[r]
27 לראש יוסף ולקדקד נזיר אחיו׃ בנימין זאב — ‡ super *super
.spolium diuidet *vespera in*‖ & ,prædam comedet *diluculo in* ‡ ,rapiet — † vt ‡ manè
יטרף בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל׃ — ‖ vesperi ‡ est
est locutus quod‡hoc Et .duodecim Israel tribus istæ Omnes
28 כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר דבר
,suā bñdictionē scdm vnicuique ,eis benedixit & ,eorum pater eis
להם אביהם ויברך אותם איש אשר כברכתו
cōgregor Ego :eos ad dixit & ,eis præcepit Et .eis benedixit
29 ברך אתם׃ ויצו[s] אותם ויאמר אלהם אני נאסף — צוה[s]
quæ spelunca in *meos patres* ad me Sepelite .meum populū ad — cum patribus meis
אל עמי קברו אתי אל אבתי אל המערה אשר
,*duplicitatis*‡ agro in † quæ spelunca In .Chittæi Hephron agro in† — † est ‡ duplici
30 בשדה עפרון החתי׃ במערה אשר בשדה המכפלה
cum Abraham emit quam ,Chenahā terra in ,Mamre *facies super* quæ — ante
אשר על פני ממרא בארץ כנען אשר קנה אברהם את
Ibi .sepulchri possessionē in Chittæo Hephron ex agro
31 השדה מאת עפרן החתי לאחזת קבר׃ שמה
sepelierunt Ibi .eius vxorem Sarah & Abraham sepelierunt
קברו את אברהם ואת שרה אשתו שמה קברו
.Leah sepeliui ibi & :eius vxorem Ribcah & ,Ischac
את יצחק ואת רבקה אשתו ושמה קברתי את לאה׃
.Cheth filiis à †,eo in‡quæ speluncæ & ,agri Emptio — ‡ est †fuit
32 מקנה השדה והמערה אשר בו מאת בני חת׃
suos pedes collegit & ,suis filiis *præcipiendum ad* Iahacob finiuit Et — præcipere
33 ויכל[t] יעקב לצות את בניו ויאסף רגליו — כלה[t]
.suos populos ad est aggregatus & ,obiit & ,*lectum* ad — in lecto,
אל המטה[v] ויגוע ויאסף אל עמיו׃ — נטה[v]

CAP. L. נ

dedit oscula & ,eū super fleuit & ,sui patris faciem super Ioseph cecidit Et
1 ויפל יוסף על פני אביו ויבך[x] עליו וישק[y] — בכה[x]
*balsamandum ad** ,medicis suis seruis Ioseph præcepit Et .ei — נשק[y]
2 לו׃ ויצו יוסף את עבדיו את הרפאים לחנט את — *vt condirēt aromatibus
sunt completi Et .Israel *ipsum* medici *balsamarunt*‡ Et .suum patrē — ‡ aromatibus condiuerunt
3 אביו ויחנטו הרפאים את ישראל׃ וימלאו — † eorum qui aromatis cōdiuntur:
fleuerūt & :*balsamatorum*† dies complētur sic Quia .dies quadraginta ei
לו ארבעים יום כי כן ימלאו ימי החנטים ויבכו
.eius luctus dies transierunt Et .diebus septuaginta Aegyptij eum
4 אתו מצרים שבעים יום׃ ויעברו ימי בכיתו
inueni quæso Si :dicendo ,Parhoh domum ad Ioseph est locutus Et
וידבר יוסף אל בית פרעה לאמר אם נא מצאתי
:dicendo ,Parhoh auribus in quæso loquimini ,vestris oculis in gratiam
חן[z] בעיניכם דברו נא באזני פרעה לאמר׃ — חנן[z]
,meo sepulchro in :*moriens* ego Ecce :dicendo ,me fecit iurare meus Pater — morior,
5 אבי השביעני לאמר הנה אנכי מת[a] בקברי — מות[a]
ascendam nunc Et .me sepelies ibi ,Chenahā terra in mihi fodi quod
אשר כריתי לי בארץ כנען שמה תקברני ועתה אעלה
:Parhoh dixit Et .reuertar & ,meū patrem sepeliam & ,obsecro
6 נא ואקברה את אבי ואשובה׃ ויאמר פרעה
.te fecit iurare quemadmodū ,tuum patrem sepeli & ,Ascende
עלה וקבר את אביך כאשר השביעך׃
omnes eo cū ascēderunt & ,suū patrē sepeliendū ad ,Ioseph ascendit Et
7 ויעל[b] יוסף לקבר את אביו ויעלו אתו כל — עלה[b]
.Aegypti terræ seniores omnes & ,ei⁹ domus seniores ,Parhoh serui
עבדי פרעה זקני ביתו וכל זקני ארץ מצרים׃
tantum .eius patris domus & ,ei⁹ fratres & ,Ioseph domus omnis Et
8 וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו רק
.Ghosen terra in reliquerūt ,suos boues & ,suas pecudes & ,suos paruulos
טפם[c] וצאנם ובקרם עזבו בארץ גשן׃ — טפף[c]

iurauit & .mihi Iura :dixit Et ,tuum verbū secundū faciam Ego

אָנֹכִי אֶעֱשֶׂה כִדְבָרֶךָ׃ וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִי וַיִּשָּׁבַע

.lecti caput super Israel se incuruauit & ,ei ad

לוֹ וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל־רֹאשׁ הַמִּטָּה׃

CAP. XLVIII. מח

tuus pater Ecce :Ioseph ad dixit & .hæc verba post fuit Et

1 וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ

& ,Menasseh ,secum suos filios duos cepit Et .ægrotans

חֹלֶה וַיִּקַּח אֶת־שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת־מְנַשֶּׁה וְאֶת־

venit Ioseph tuus filius Ecce :dixit Et .Iahacob ipsi nunciauit Et .Ephraim

2 אֶפְרָיִם׃ וַיַּגֵּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בִּנְךָ יוֹסֵף בָּא

Iahacob dixit Et .lectum super sedit & ,Israel se confortauit & .te ad

3 אֵלֶיךָ וַיִּתְחַזֵּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל־הַמִּטָּה׃ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב

,Chenahan terra in ,Luz in me ad est visus omnipotens Deus :Ioseph ad

אֶל־יוֹסֵף אֵל שַׁדַּי נִרְאָה־אֵלַי בְּלוּז בְּאֶרֶץ כְּנָעַן

,te faciens crescere ego Ecce :me ad dixit Et .mihi benedixit &

4 וַיְבָרֶךְ אֹתִי׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנְנִי מַפְרְךָ

dabo & ,populorum cœtū in te dabo & ,te faciam multiplicari &

וְהִרְבִּיתִךָ וּנְתַתִּיךָ לִקְהַל עַמִּים וְנָתַתִּי אֶת־

duo nunc Et .seculi hæreditatem te post tuo semini hanc terram

5 הָאָרֶץ הַזֹּאת לְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֲחֻזַּת עוֹלָם׃ וְעַתָּה שְׁנֵי־

te ad me veniendum ad vsque ,Aegypti terra in tibi sunt nati qui ,tui filij

בָנֶיךָ הַנּוֹלָדִים לְךָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד־בֹּאִי אֵלֶיךָ

erunt Simhon & ,Reubē sicut ,Menasseh & Ephraim ,ipsi mihi ,Aegyptū in

מִצְרַיְמָה לִי־הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ־

nomen Super .erunt tibi ,eos post generabis quam tua cognatio Et .mihi

6 לִי׃ וּמוֹלַדְתְּךָ אֲשֶׁר־הוֹלַדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לְךָ יִהְיוּ עַל שֵׁם

,Padā de me veniēdo in ego Et .sua hæreditate in vocabūtur suorum fratrum

7 אֲחֵיהֶם יִקָּרְאוּ בְּנַחֲלָתָם׃ וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן

tractus quasi adhuc in ,via in Chenahan terra in Rachel me super est mortua

מֵתָה עָלַי רָחֵל בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בַּדֶּרֶךְ בְּעוֹד כִּבְרַת־

ipsa .Ephrath via in ibi eā sepeliui Et .Ephrath in veniendū ad terræ

אֶרֶץ לָבֹא אֶפְרָתָה וָאֶקְבְּרֶהָ שָּׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרָת הִוא

isti Cuius :dixit & ,Ioseph filios Israel vidit Et .Bethlechem

8 בֵּית לָחֶם׃ וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי־אֵלֶּה׃

Deus mihi dedit quos ,ipsi mei Filij :suū patrem ad Ioseph dixit Et

9 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָבִיו בָּנַי הֵם אֲשֶׁר־נָתַן־לִי אֱלֹהִים

Israel oculi Et .eis benedicam & ,me ad quęso eos cape :dixit & .hoc in

10 בָּזֶה וַיֹּאמַר קָחֶם־נָא אֵלַי וַאֲבָרְכֵם׃ וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל

,illū ad eos fecit accedere & .videndum ad poterat Nō .senectute præ erāt graues

כָּבְדוּ מִזֹּקֶן לֹא יוּכַל לִרְאוֹת וַיַּגֵּשׁ אֹתָם אֵלָיו

:Ioseph ad Israel dixit Et .eis dedit amplexus & ,eis dedit oscula &

11 וַיִּשַּׁק לָהֶם וַיְחַבֵּק לָהֶם׃ וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף

etiam Deus me fecit videre ecce & ,putabam non tuā faciē Videre

רְאֹה פָנֶיךָ לֹא פִלָּלְתִּי וְהִנֵּה הֶרְאָה אֹתִי אֱלֹהִים גַּם

se incuruauit & ,ei genibus cum de eos Ioseph eduxit Et .tuū semen

12 אֶת־זַרְעֶךָ׃ וַיּוֹצֵא יוֹסֵף אֹתָם מֵעִם בִּרְכָּיו וַיִּשְׁתַּחוּ

Ephraim ,ipsos ambos Ioseph tulit Et .terram in suā faciem in

13 לְאַפָּיו אָרְצָה׃ וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶת־אֶפְרַיִם

dextera à suā sinistrā in Menasseh & ,Israel sinistra à suā dexterā in

בִּימִינוֹ מִשְּׂמֹאל יִשְׂרָאֵל וְאֶת־מְנַשֶּׁה בִשְׂמֹאלוֹ מִימִין

,suam dexteram Israel misit Et .eum ad fecit accedere Et .Israel

14 יִשְׂרָאֵל וַיַּגֵּשׁ אֵלָיו׃ וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֶת־יְמִינוֹ

suam sinistram &,minimus ipse & ,Ephraim caput super posuit &

וַיָּשֶׁת עַל־רֹאשׁ אֶפְרַיִם וְהוּא הַצָּעִיר וְאֶת־שְׂמֹאלוֹ

Menasseh quòd ,suas manus fecit Intelligere .Menasseh caput super

עַל־רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שִׂכֵּל אֶת־יָדָיו כִּי מְנַשֶּׁה

ambulauerunt cuius ,Deus :dixit & ,Ioseph ipsi bñdixit Et .primogenit

15 הַבְּכוֹר׃ וַיְבָרֶךְ אֶת־יוֹסֵף וַיֹּאמַר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלְּכוּ

me pascit qui ,Deus ,Ischac & ,Abraham ,eius facies ad mei patres

אֲבֹתַי לְפָנָיו אַבְרָהָם וְיִצְחָק הָאֱלֹהִים הָרֹעֶה אֹתִי

omni ab me redemit qui Angelus .hanc diem ad vsque ;me adhuc ab

16 מֵעוֹדִי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃ הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל־

nomen & ,meū nomen eis in vocetur & ,pueris benedicat ,malo

רָע יְבָרֵךְ אֶת־הַנְּעָרִים וְיִקָּרֵא בָהֶם שְׁמִי וְשֵׁם

medio in multitudinē in sint piscium instar & ,Ischac & ,Abrahā meorū prm

אֲבֹתַי אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיִדְגּוּ לָרֹב בְּקֶרֶב

suā dexterā manū suus pater poneret quòd ,Ioseph vidit Et .terræ

17 הָאָרֶץ׃ וַיַּרְא יוֹסֵף כִּי־יָשִׁית אָבִיו יַד־יְמִינוֹ

,sui pris manū sustētauit & ,suis oculis ī fuit malū & ,Ephraim caput super

עַל־רֹאשׁ אֶפְרַיִם וַיֵּרַע בְּעֵינָיו וַיִּתְמֹךְ יַד־אָבִיו

.Menasseh caput super Ephraim capite desuper eam remouendum ad

לְהָסִיר אֹתָהּ מֵעַל רֹאשׁ־אֶפְרַיִם עַל־רֹאשׁ מְנַשֶּׁה׃

.primogenit iste quia :mi pater sic Non :suo patri Ioseph dixit Et

18 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָבִיו לֹא־כֵן אָבִי כִּי־זֶה הַבְּכֹר

Noui :dixit & ,ei pater renuit Et .eius caput super tuam dexterā Pone

19 שִׂים יְמִינְךָ עַל־רֹאשׁוֹ׃ וַיְמָאֵן אָבִיו וַיֹּאמֶר יָדַעְתִּי

.crescet ipse etiam & :populum in erit ipse etiam :noui ,mi fili

בְנִי יָדַעְתִּי גַּם־הוּא יִהְיֶה־לְּעָם וְגַם־הוּא יִגְדָּל

plenitudo erit eius semen Et .illo præ crescet minor eius frater verè Et

וְאוּלָם אָחִיו הַקָּטֹן יִגְדַּל מִמֶּנּוּ וְזַרְעוֹ יִהְיֶה מְלֹא־

,Israel benedicet te In .dicendo ,ipsa die in eis benedixit Et .gentium

20 הַגּוֹיִם׃ וַיְבָרְכֵם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמוֹר בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל

posuit Et .Menasseh sicut & ,Ephraim sicut Deus te Ponat :dicēdo

לֵאמֹר יְשִׂמְךָ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכִמְנַשֶּׁה וַיָּשֶׂם אֶת־

Ecce :Ioseph ad Israel dixit Et .Menasseh ante Ephraim

21 אֶפְרַיִם לִפְנֵי מְנַשֶּׁה׃ וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף הִנֵּה

morior, ad vos faciet redire & ,vobiscum Deus erit & ,moriens ego

אָנֹכִי מֵת וְהָיָה אֱלֹהִים עִמָּכֶם וְהֵשִׁיב אֶתְכֶם אֶל־

,tuos fratres sup vnam partem tibi dedi ego Et .vestrorum patrum terrā

22 אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם׃ וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶם אַחַד עַל־אַחֶיךָ

.meo arcu in & ,meo gladio in Emoræi manu de cepi quam

אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹרִי בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי׃

CAP. XLIX. מט

filios suos, nunciabo & ,vos Cōgregate :dixit & ,suos filios ad Iahacob vocauit Et

1 וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל־בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֵאָסְפוּ וְאַגִּידָה

vos Congregate .dierum nouissimo in vobis est euēturū quod ,vobis

2 לָכֶם אֵת אֲשֶׁר־יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים׃ הִקָּבְצוּ

.vestrum patrem Israel ad audite & ,Iahacob filij audite &

וְשִׁמְעוּ בְּנֵי יַעֲקֹב וְשִׁמְעוּ אֶל־יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם׃

,mei roboris principiū & ,mea fortitudo ,tu me primogenitus Reuben

3 רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה כֹּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי

:excellens fias ne ,aquæ sicut Festinatio .fortis excellentia & ,extollendi excellentia

4 יֶתֶר שְׂאֵת וְיֶתֶר עָז׃ פַּחַז כַּמַּיִם אַל־תּוֹתַר

.ascendit meū stratū polluisti tunc ,tui patris cubilia ascendisti quia

כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ אָז חִלַּלְתָּ יְצוּעִי עָלָה׃

.eorum machæræ iniquitatis arma ,fratres Leui & Simhon

5 שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אַחִים כְּלֵי חָמָס מְכֵרֹתֵיהֶם׃

se vniat ne eorum cœtu in ,mea anima veniat non eorū secretum In

6 בְּסֹדָם אַל־תָּבֹא נַפְשִׁי בִּקְהָלָם אַל־תֵּחַד

sua voluntate in & ,virum occiderunt suo furore in Quia .mea gloria

כְּבֹדִי כִּי בְאַפָּם הָרְגוּ אִישׁ וּבִרְצֹנָם

,eorum ira & ,fortis quia ,eorū furor Maledictus .murum eradicauerūt

7 עִקְּרוּ־שׁוֹר׃ אָרוּר אַפָּם כִּי עָז וְעֶבְרָתָם

.Israel in eos dispergā & ,Iahacob in eos Diuidam .est indurata quia

כִּי קָשָׁתָה אֲחַלְּקֵם בְּיַעֲקֹב וַאֲפִיצֵם בְּיִשְׂרָאֵל׃

ceruice in tua Manus .tui fratres te laudabunt ,tu Iehudah

8 יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַחֶיךָ יָדְךָ בְּעֹרֶף

leonis catulus .tui patris filij tibi se Incuruabunt .tuorū inimicorum

9 אֹיְבֶיךָ יִשְׁתַּחֲווּ לְךָ בְּנֵי אָבִיךָ׃ גּוּר אַרְיֵה

,leo sicut cubauit ,se incuruauit ,ascendisti mi fili præda A .Iehudah

יְהוּדָה מִטֶּרֶף בְּנִי עָלִיתָ כָּרַע רָבַץ כְּאַרְיֵה

,Iehudah ex virga recedet Non ? eū suscitabit quis .maior leo sicut &

10 וּכְלָבִיא מִי יְקִימֶנּוּ׃ לֹא־יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה

,populorū obedičtia ei & ,Siloh veniat vsque quo ,ei pedes inter de legislator &

וּמְחֹקֵק מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי־יָבֹא שִׁילֹה וְלוֹ יִקְּהַת עַמִּים׃

vino in Lauit .suā asinā mi fili optimā vitē ad & ,suū pullū vitē ad Ligans

11 אֹסְרִי לַגֶּפֶן עִירֹה וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתֹנוֹ כִּבֵּס בַּיַּיִן

oculis Rubicundior .suū opimentū vuarū sanguine in & ,suū vestimētū

12 לְבֻשׁוֹ וּבְדַם־עֲנָבִים סוּתֹה׃ חַכְלִילִי עֵינַיִם

,habitabit mariū portū ad Zebulun .lacte dentibus candidior & ,vino

13 מִיָּיִן וּלְבֶן־שִׁנַּיִם מֵחָלָב׃ זְבוּלֻן לְחוֹף יַמִּים יִשְׁכֹּן

asinus Isschar .Sidon super eius latus & ,nauium portum ad ipse &

14 וְהוּא לְחוֹף אֳנִיּוֹת וְיַרְכָתוֹ עַל־צִידֹן׃ יִשָּׂשכָר חֲמֹר

& ,bona quòd requiem vidit Et .duos terminos inter cubās ,osseum

15 גָּרֶם רֹבֵץ בֵּין הַמִּשְׁפְּתָיִם׃ וַיַּרְא מְנֻחָה כִּי טוֹב וְאֶת־

tributo fuit & ,portādū ad suū humerū inclinauit & :pulchra quòd ,terram

הָאָרֶץ כִּי נָעֵמָה וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל וַיְהִי לְמַס

.Israel tribuum vna sicut suum populū iudicabit Dan .seruiens

16 עֹבֵד׃ דָּן יָדִין עַמּוֹ כְּאַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃

calcaneos mordēs ,semitā super cerastes ,viam super serpens Dan Erit

17 יְהִי־דָן נָחָשׁ עֲלֵי־דֶרֶךְ שְׁפִיפֹן עֲלֵי־אֹרַח הַנֹּשֵׁךְ עִקְּבֵי־

.Domine expectaui tuā Salutē .retrorsum eū equitans cecidit & ,equi

18 סוּס וַיִּפֹּל רֹכְבוֹ אָחוֹר׃ לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי יְהוָה׃

.tandem superabit ipse & ,eum superabit exercitus Ghad

19 גָּד גְּדוּד יְגוּדֶנּוּ וְהוּא יָגֻד עָקֵב׃

.regis delicias dabit ipse & ,eius panis pinguis Aser Ex

20 מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַחְמוֹ וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי־מֶלֶךְ׃

.pulchritudinis dicta dans ,dimissa cerua Naphthali

21 נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה הַנֹּתֵן אִמְרֵי־שָׁפֶר׃

Marginal notes (right column): שחה / נטה ; quispiam ; ægrotat. ; לקח ; nuncius ; נגד ; vim fecit sibi ; crescere faciō te, ; in perpetuum. ; antequam venirem ; ילד בוא ; mei sunt, ; Et liberi tui quos ; tui ; Secundum me veniente ; mihi ; quū adhuc esset miliare ; פרה ; est ; sunt ; ראה ; sunt, ; Duc ; hic ; propter senectutem. ; נשק ; & osculatus est eos, & amplexatus est eos. ; ברך ; extendit ; qui erat ; שות ; foret ; in cuius conspectu ambulauerunt patres mei, ; à tempore præcedenti ; דגה ; displicuit ; רוע ; vt remouerēt ; סור ; est

Marginal notes (left column): מאן ; magis quàm ipse, ; שום ; מות ; שוב ; נגד ; excellens dignitate, & excellens fortitudine. ; Leuis ; nō habebis excellētiam, ; נשא ; עוז ; יתר ; מכר ; excisū fuit. ; in habitationibus suis. ; סוד ; יחד ; non vniaris ; pertinax, ; פוץ ; erit ; es ; ירה ; Vt ; שחה ; קום ; de pedibus ei, ; Messias, ; erit aggregatio ; iuxta ; erit iuxta ; terminus eius vsque ad ; vt ; fortis ; esset ; נוח ; נטה ; è tribubus ; דון ; iuxta ; vt ; נפל ; succidet eū, & ipse succidet calcaneū. ; erit ; vt ; qui dat eloquia

ppter famē. terra in est inuēta quæ ,pecuniā omnem Ioseph collegit Et .famis
14 הָרָעָב׃ וַיְלַקֵּט יוֹסֵף אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בְאֶרֶץ־
emebaut intulit Et .ementes ipsi quod alimēto pro Chenaħā terra in & ,Aegypti
מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ כְּנַעַן בַּשֶּׁבֶר אֲשֶׁר־הֵם שֹׁבְרִים וַיָּבֵא
terra ē pecunia est cōsumpta Et .Parhoh domū in pecuniam Ioseph
15 יוֹסֵף אֶת־הַכֶּסֶף בֵּיתָה פַרְעֹה׃ וַיִּתֹּם הַכֶּסֶף מֵאֶרֶץ תָּמַם
&venit :dicendo ,Ioseph ad Aegyptus oīs venerūt & ,Chenahā terra è & ,Aegypti
מִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ כָל־מִצְרַיִם אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר
.pecunia defecit quia ?te corā moriemur quid ad Et .panē nobis Da
הָבָה־לָּנוּ לֶחֶם וְלָמָּה נָמוּת נֶגְדֶּךָ כִּי אָפֵס כָּסֶף׃ יָהַב
,vestris pecudib' p vobis dabo & .vestras pecudes Date :Ioseph dixit Et
16 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הָבוּ מִקְנֵיכֶם וְאֶתְּנָה לָכֶם בְּמִקְנֵיכֶם
dedit Et .Ioseph ad suas pecudes attulerunt Et .pecunia defecit si
17 אִם־אָפֵס כָּסֶף׃ וַיָּבִיאוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם אֶל־יוֹסֵף וַיִּתֵּן
alimento ,boum grege pro & ,pecudū grege pro & ,equis pro panem Ioseph eis
לָהֶם יוֹסֵף לֶחֶם בַּסּוּסִים וּבְמִקְנֵה הַצֹּאן וּבְמִקְנֵה הַבָּקָר
sustentauit .ipso anno in eorū gregib' oībus pro pane pro eos duxit & ,asinis pro &
וּבַחֲמֹרִים וַיְנַהֲלֵם בַּלֶּחֶם בְּכָל־מִקְנֵהֶם בַּשָּׁנָה הַהִוא׃
dixerūt & ,secundo anno in eum ad venerūt & ,ipse annus est finitus Et
18 וַתִּתֹּם הַשָּׁנָה הַהִוא וַיָּבֹאוּ אֵלָיו בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית וַיֹּאמְרוּ
quod grex & ,pecunia sit finita quinimo ,meo domino à abscōdemus Non :ei
לוֹ לֹא־נְכַחֵד מֵאֲדֹנִי כִּי אִם־תַּם הַכֶּסֶף וּמִקְנֵה
dño meo. præterquā ,meo dño coram remansit Non .meum dominum ad iumētorum
הַבְּהֵמָה אֶל־אֲדֹנִי לֹא נִשְׁאַר לִפְנֵי אֲדֹנִי בִּלְתִּי אִם־
,nos Etiā ?tuos oculos ad moriemur quid Vt .nostrā terrā & nostrū corpus
19 גְּוִיָּתֵנוּ וְאַדְמָתֵנוּ׃ לָמָּה נָמוּת לְעֵינֶיךָ גַּם־אֲנַחְנוּ גָּוָה
nos erimus & :pane pro nostrā terram & ,nos eme ,nostrā terrā etiā
גַּם־אַדְמָתֵנוּ קְנֵה־אֹתָנוּ וְאֶת־אַדְמָתֵנוּ בַּלָּחֶם וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ
,moriemur nō & ,viuem' & ,semen da & ,Parhoni serui nostra terra &
וְאַדְמָתֵנוּ עֲבָדִים לְפַרְעֹה וְתֶן־זֶרַע וְנִחְיֶה וְלֹא נָמוּת נָתַן
Aegypti terram omnem Ioseph emit Et .desolabitur non terra &
20 וְהָאֲדָמָה לֹא תֵשָׁם׃ וַיִּקֶן יוֹסֵף אֶת־כָּל־אַדְמַת מִצְרַיִם שָׁמַם
inualuerat quia ,suū agrū vnusquisq; Aegyptij vendiderūt nam .Parhoni
לְפַרְעֹה כִּי־מָכְרוּ מִצְרַיִם אִישׁ שָׂדֵהוּ כִּי־חָזַק קָנָה pro Parhoh.
fecit trāsire populum Et .Parhoni terra fuit & :fames eos super
21 עֲלֵהֶם הָרָעָב וַתְּהִי הָאָרֶץ לְפַרְעֹה׃ וְאֶת־הָעָם הֶעֱבִיר
:ei* extremitatē ad vsq; & ,Aegypti termini extremitate ab vrbes ad eum
אֹתוֹ לֶעָרִים מִקְצֵה גְבוּל־מִצְרַיִם וְעַד־קָצֵהוּ׃
pars *erat à *sacerdotibus statutum quia ,emit non sacerdotum terram Tantum
22 רַק אַדְמַת הַכֹּהֲנִים לֹא קָנָה כִּי חֹק לַכֹּהֲנִים מֵאֵת חָקַק
†partē suam quam non Idcirco .Parhoh eis dedit quod sui statutum† comedebant & ,Parhoh
פַּרְעֹה וְאָכְלוּ אֶת־חֻקָּם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פַּרְעֹה עַל־כֵּן לֹא
emi Ecce :populum ad Ioseph dixit Et .suam terram vendiderunt
23 מָכְרוּ אֶת־אַדְמָתָם׃ וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־הָעָם הֵן קָנִיתִי
seretis & ,semē vobis Ecce :Parhoh ipsi vestrā terram & ,hodie vos
אֶתְכֶם הַיּוֹם וְאֶת־אַדְמַתְכֶם לְפַרְעֹה הֵא־לָכֶם זֶרַע וּזְרַעְתֶּם
†de frugibus .quintā partē ,Parhoh ipsi quintam* dabitis & ,prouētibus in* ,erit Et .terram
24 אֶת־הָאֲדָמָה׃ וְהָיָה בַּתְּבוּאֹת וּנְתַתֶּם חֲמִישִׁית לְפַרְעֹה
*partes erunt qui ijs & ,vestrū cibum in† & ,agri semen in† vobis erit manus† quatuor &
וְאַרְבַּע הַיָּדֹת יִהְיֶה לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וּלְאָכְלְכֶם וְלַאֲשֶׁר
†pro semine †pro cibo vestro, †sunt ,nos Viuificasti :dixerūt Et .vris paruulis comedēdū ad & ,vrīs domib' in†
25 בְּבָתֵּיכֶם וְלֶאֱכֹל לְטַפְּכֶם׃ וַיֹּאמְרוּ הֶחֱיִתָנוּ
.Parhoh serui erimus & ,mei dñi oculis in gratiam inueniamus
נִמְצָא־חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנִי וְהָיִינוּ עֲבָדִים לְפַרְעֹה׃ חָנַן
terram super hanc diem ad vsq; statutum in Ioseph illud posuit Et
26 וַיָּשֶׂם אֹתָהּ יוֹסֵף לְחֹק עַד־הַיּוֹם הַזֶּה עַל־אַדְמַת שׂוּם
pro quinta parte: non ipsorummet sacerdotum terra tantum :quintā ad Parhoh ipsi Aegypti
מִצְרַיִם לְפַרְעֹה לַחֹמֶשׁ רַק אַדְמַת הַכֹּהֲנִים לְבַדָּם לֹא
terra in ,Aegypti terra in Israel habitauit Et .Parhoh fuit
27 הָיְתָה לְפַרְעֹה׃ וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ
possessiones habuerunt .valde sunt multiplicati & ,creuerūt & ,ea in hæreditarunt Et .Ghosen
גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד׃ פָּרָה רָבָה
fuerunt & :annos septemdecim Aegypti terra in Iahacob vixit Et
28 וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיְהִי
.anni centū & ,quadraginta & anni septem eius vitæ anni Iahacob dies
יְמֵי־יַעֲקֹב שְׁנֵי חַיָּיו שֶׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמְאַת שָׁנָה׃
vt moreref, †filium suū Ioseph, Ioseph ad suum filiū ad† vocauit & ,moriendū ad ,Israel dies ap,ppinquauerūt Et
29 וַיִּקְרְבוּ יְמֵי־יִשְׂרָאֵל לָמוּת וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף
quæso pone ,tuis oculis in gratiam inueni quæso Si :ei dixit &
וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ שִׂים־נָא
.veritatem & misericordiam mecū facies & ,meo femore sub tuā manū
יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וֶאֱמֶת אָמַן
.meis patribus cū dormiam Et .Aegypto in me sepelias quæso Ne
30 אַל־נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם׃ וְשָׁכַבְתִּי עִם־אֲבֹתַי
:dixit Et .eorū sepulchro in me sepelies & ,Aegypto ex me tolles Et
וּנְשָׂאתַנִי מִמִּצְרַיִם וּקְבַרְתַּנִי בִּקְבֻרָתָם וַיֹּאמַר

Ioseph ligauit Et .Ghosen terram in venerunt & :Ghosen se ante
29 לְפָנָיו גֹּשְׁנָה וַיָּבֹאוּ אַרְצָה גֹּשֶׁן׃ וַיֶּאְסֹר יוֹסֵף
.Ghosen sui patris Israel occursum in ascendit & ,suum currum
מֶרְכַּבְתּוֹ וַיַּעַל לִקְרַאת־יִשְׂרָאֵל אָבִיו גֹּשְׁנָה עָלָה
eius collū super fleuit & ,eius collū super cecidit Et .eum ad est conspectus Et ei. & iactauit se ad
וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל־צַוָּארָיו וַיֵּבְךְּ עַל־צַוָּארָיו רָאָה נָפַל
post* ,vice hac Moriar :Ioseph ad Israel dixit Et .adhuc
30 עוֹד׃ וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף אָמוּתָה הַפָּעַם אַחֲרֵי בָּכָה
ad Ioseph dixit Et .viuus *tu adhuc quoniā .tuam faciem me videre *postquam vidi *viuis.
31 רְאוֹתִי אֶת־פָּנֶיךָ כִּי עוֹדְךָ חָי׃ וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־
,Parhoh nunciabo & ,Ascendam :sui patris domum ad & ,suos fratres fratribus suis, & domui
אֶחָיו וְאֶל־בֵּית אָבִיו אֶעֱלֶה וְאַגִּידָה לְפַרְעֹה נָגַד
,Chenahā terra in* qui ,mei patris domus & ,mei Fratres :eū ad dicam &
וְאֹמְרָה אֵלָיו אַחַי וּבֵית־אָבִי אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ־כְּנַעַן *erant
pecoris* viri quia ,†pecudū pastores viri Et .me ad venerunt †sunt †gregarij sunt,
32 בָּאוּ אֵלָי׃ וְהָאֲנָשִׁים רֹעֵי צֹאן כִּי־אַנְשֵׁי מִקְנֶה רָעָה
.attulerunt ,eis † quæ omnia & ,eorū boues & ,eorū pecudes & ;fuerunt
הָיוּ וְצֹאנָם וּבְקָרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם הֵבִיאוּ׃ †erant
?vestrū opus † Quod :dixerit & ,Parhoh vos ad* vocauerit cùm ,erit Et *vos †est
33 וְהָיָה כִּי־יִקְרָא לָכֶם פַּרְעֹה וְאָמַר מַה־מַּעֲשֵׂיכֶם׃
ad vsq;† & ,nostra pueritia à tui serui fuerūt pecoris Viri :dicetis Et gregarij †ad hoc tempus,
34 וַאֲמַרְתֶּם אַנְשֵׁי מִקְנֶה הָיוּ עֲבָדֶיךָ מִנְּעוּרֵינוּ וְעַד־
terra in habiteris vt :nostri patres etiam ,nos etiam ,nunc
עַתָּה גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אֲבֹתֵינוּ בַּעֲבוּר תֵּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ יָשַׁב
.pecoris* pastor omnis† Aegyptiorū abominatio quia :Ghosen †est *pecudum.
גֹּשֶׁן כִּי־תוֹעֲבַת מִצְרַיִם כָּל־רֹעֵה צֹאן׃

CAP. XLVII. מז

,mei fratres & ,me' Pater :dixit & ,Parhoh nūciauit & ,Ioseph venit Et
1 וַיָּבֹא יוֹסֵף וַיַּגֵּד לְפַרְעֹה וַיֹּאמֶר אָבִי וְאַחַי נָגַד
terra è venerunt ,eis † quæ omnia & ,eorū boues & ,eorū pecudes & †erant
וְצֹאנָם וּבְקָרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם בָּאוּ מֵאֶרֶץ
cepit suorum fratrum extremitate de† Et .Ghosen terra in ipsi ecce & :Chenahan sunt †de extremis fratribus suis
2 כְּנָעַן וְהִנָּם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן׃ וּמִקְצֵה אֶחָיו לָקַח
ad Parhoh dixit Et .Parhoh ante eos fecit stare & ,viros quinque
3 חֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים וַיַּצִּגֵם לִפְנֵי פַרְעֹה׃ וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־
pecoris Pastor* :Parhoh ad dixerunt Et ?vestra opera † Quæ :eius fratres †sunt *Pastores pecudum sunt
אֶחָיו מַה־מַּעֲשֵׂיכֶם וַיֹּאמְרוּ אֶל־פַּרְעֹה רֹעֵה צֹאן
:Parhoh ad dixerunt Et .nostri patres etiam ,nos etiam ,tui serui
4 עֲבָדֶיךָ גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אֲבוֹתֵינוּ׃ וַיֹּאמְרוּ אֶל־פַּרְעֹה
.tuis seruis quod pecori* pascuum † non quia ,venim' terra in peregrināndum Ad Vt peregrinaremur †est *pecudibus quæ sunt †est
לָגוּר בָּאָרֶץ בָּאנוּ כִּי־אֵין מִרְעֶה לַצֹּאן אֲשֶׁר לַעֲבָדֶיךָ
tui serui quæsum' habitēt nunc Et .Chenahan terra in fames† grauis quoniā
כִּי־כָבֵד הָרָעָב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְעַתָּה יֵשְׁבוּ־נָא עֲבָדֶיךָ
tuus Pater :dicendo ,Ioseph ad Parhoh dixit Et .Ghosen terra in
5 בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן׃ וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיךָ
optimo in :ipsa te coram Aegypti Terra .te ad venerūt tui fratres & est,
6 וְאַחֶיךָ בָּאוּ אֵלֶיךָ׃ אֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָנֶיךָ הִוא בְּמֵיטַב
terra in habitent :tuos fratres & ,tuum patrem fac habitare terræ
הָאָרֶץ הוֹשֵׁב אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אַחֶיךָ יֵשְׁבוּ בְּאֶרֶץ
prīcipes eos pones & ,roboris viri eos inter sint & cognoueris si Et .Ghosen robusti,
גֹּשֶׁן וְאִם־יָדַעְתָּ וְיֶשׁ־בָּם אַנְשֵׁי־חַיִל וְשַׂמְתָּם שָׂרֵי
eū statuit & ,suū patrē Iahacob Ioseph adduxit Et .mihi quod super pecudum pecudum super his, quæ sunt mihi. *salutauit
7 מִקְנֶה עַל־אֲשֶׁר־לִי׃ וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־יַעֲקֹב אָבִיו וַיַּעֲמִדֵהוּ
ad Parhoh dixit Et .Parhoni Iahacob benedixit* & ,Parhoh corā Iahacob Parhoh. †sunt
8 לִפְנֵי פַרְעֹה וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פַּרְעֹה׃ וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־
ad Iahacob dixit Et ?tuæ vitæ annorum dies † Quot :Iahacob
9 יַעֲקֹב כַּמָּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ׃ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־ יוֹם חָיָה
pusillum* :anni centū & triginta ,mearū peregrinationū annorū Dies :Parhoh †parui
פַּרְעֹה יְמֵי שְׁנֵי מְגוּרַי שְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה מְעַט מֵאָה
annorū dies attigerunt non & ,meæ vitæ annorū dies fuerunt mali &
וְרָעִים הָיוּ יְמֵי שְׁנֵי חַיַּי וְלֹא הִשִּׂיגוּ אֶת־יְמֵי שְׁנֵי רוּעַ נָשַׂג
Iahacob benedixit Et .suarū peregrinationū dieb' in meorū patrū vitæ salutauit
10 חַיֵּי אֲבֹתַי בִּימֵי מְגוּרֵיהֶם׃ וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־
Ioseph fecit habitare Et .Parhoh facie à est egressus & ,Parhoh
11 פַּרְעֹה וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי פַרְעֹה׃ וַיּוֹשֵׁב יוֹסֵף אֶת־
Aegypti terra in possessionem eis dedit & ,suos fratres & ,suum patrē
אָבִיו וְאֶת־אֶחָיו וַיִּתֵּן לָהֶם אֲחֻזָּה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
.Parhoh præcepit quemadmodū ,Rahameses terra in ,terræ optimo in optima terra,
בְּמֵיטַב הָאָרֶץ בְּאֶרֶץ רַעְמְסֵס כַּאֲשֶׁר צִוָּה פַרְעֹה׃
domum omnem & ,suos fratres & ,suum patrem Ioseph aluit Et
12 וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אֶחָיו וְאֵת כָּל־בֵּית
quoniam .terra omni in† non panis Et .paruuli os ad pane sui patris quemadmodum alitur paruulus.
13 אָבִיו לֶחֶם לְפִי הַטָּף׃ וְלֶחֶם אֵין בְּכָל־הָאָרֶץ כִּי־
facie à Chenahā terra & Aegypti terra laborauit & :valde † fames grauis †erat
כָבֵד הָרָעָב מְאֹד וַתֵּלַהּ אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶרֶץ כְּנַעַן מִפְּנֵי לָהָה

,tuæ pecudes & ,tuorũ filiorũ filij & ,tui filij & ,tu , me ad propinquus mihi,
קרוב אלי אתה ובניך ובני בניך וצאנך
quia ,ibi te alam Et .tibi † quæ omnia & ,tui boues &
11 ובקרך וכל־אשר־לך׃ † וכלכלתי אתך שם כי־
omne & ,tua dom⁹ & ,tu depauperetis * ne ,‡famis anni quinque adhuc
עוד חמש שנים רעב פן־תורש אתה וביתך וכל־
;Biniamin mei fratris oculi & ,videntes† vestri oculi ecce Et .tibi ‡ quod
12 אשר־לך׃ † והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין
omnem ,meo patri nunciabitis*Et .vos ad loquens‡ meum os quòd
13 כי־פי המדבר אליכם׃ † והגדתם לאבי את־כל־
,festinabitis‡Et .vidistis quæ omnia & ,Aegypto in meam gloriam
כבודי במצרים ואת כל־אשר ראיתם ומהרתם
ceruices ‡ super cecidit†Et .huc meum patrem facietis descendere &
14 והורדתם את־אבי הנה׃ † ויפל על־צוארי
.eius ceruices* super fleuit Beniamin & :fleuit & ,sui fratris Biniamin
בנימן־אחיו ויבך ובנימן בכה על־צואריו׃
sunt locuti postea & :eos super fleuit & ,suos fratres oẽs est osculatus Et
15 † וינשק לכל־אחיו ויבך עלהם ואחרי כן דברו
Venerũt :dicẽdo ,Parhoh domo†est audita vox Et .eo cum eius fratres
16 אחיו אתו׃ † והקל נשמע בית פרעה לאמר באו
.eius seruorum oculis in & ,Parhoh oculis in fuit bonũ‡ Et .Ioseph fratres
אחי יוסף וייטב בעיני פרעה ובעיני עבדיו׃
,facite Hoc :tuos fratres ad Dic :Ioseph ad Parhoh dixit Et
17 † ויאמר פרעה אל־יוסף אמר אל־אחיך זאת עשו
. Chenahan terram ingredimini ,ite & ,vestra iumenta onerate
טענו את־בעירכם ולכו באו ארצה כנען׃
dabo & :me ad venite & ,vestras domos & ,vestrũ patrem capite Et
18 † וקחו את־אביכם ואת־בתיכם ובאו אלי ואתנה
.terræ pinguedinem comedetis & :Aegypti terræ bonum vobis
לכם את־טוב ארץ מצרים ואכלו את־חלב הארץ׃
Aegypti terra de vobis Capite .facite hoc :es iussus tu Et
19 † ואתה צויתה זאת עשו קחו־לכם מארץ מצרים
,vestrũ patrem feretis‡ & ,vestris vxoribus*& ,vestris paruulis* currus
עגלות לטפכם ולנשיכם ונשאתם את־אביכם
bonum quia :vestra vasa super‡ parcat non vester oculus Et .venietis†&
20 ובאתם׃ † ועינכם אל־תחס על־כליכם כי־טוב
dedit Et .Israel filij sic fecerunt Et .illud vobis‡Aegypti terræ omnis
21 כל־ארץ מצרים לכם הוא׃ † ויעשו־כן בני ישראל ויתן
.viam ad† escam eis dedit & :Parhoh os * iuxta currus Ioseph eis
להם יוסף עגלות על־פי פרעה ויתן להם צדה לדרך׃
dedit Biniamin ipsi & ,vestium mutationes‡ vnicuiq; dedit ipsis Omnibus
22 † לכלם נתן לאיש חלפות שמלת ולבנימן נתן
suo patri Et .vestium mutationes‡ quinq; & ,argenteos trecentos
23 שלש מאות כסף וחמש חלפת שמלת׃ † ולאביו
decẽ & ,Aegypti bono de ferentes asinos decem ,hoc sicut misit
שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים ועשר
.viam ad suo patri escam & ,panem & ,frumentum ferentes asinas
אתנת נשאת בר ולחם ומזון לאביו לדרך׃
contendatis Ne :eos ad dixit Et .abierunt & ,suos fratres dimisit Et
24 † וישלח את־אחיו וילכו ויאמר אלהם אל־תרגזו
ad Chenahã terrã in venerũt & ,Aegypto ex ascẽderunt Et .via in
25 בדרך׃ † ויעלו ממצרים ויבאו ארץ כנען אל־
,viuẽs Ioseph Adhuc :dicẽdo ei nunciauerũt Et .suum patrem Iahacob
26 יעקב אביהם׃ † ויגדו לו לאמר עוד יוסף חי
quia ,ei⁹ cor est debilitatũ Et .Aegypti terra omni in dominans ipse quia &
וכי־הוא משל בכל־ארץ מצרים ויפג לבו כי
,Ioseph verba omnia eum ad sunt locuti Et .eis credebat non
27 לא־האמין להם׃ † וידברו אליו את כל־דברי יוסף
,Ioseph misit quos currus vidit Et .eos ad fuerat locutus quæ
אשר דבר אלהם וירא את־העגלות אשר־שלח יוסף
dixit Et .eorum patris Iahacob spiritus reuixit & ,eum ferendum ad
28 לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם׃ † ויאמר
,eũ videbo & ,ibo :viuens‡meus filius Ioseph Adhuc .Multum* :Israel
ישראל רב עוד־יוסף בני חי אלכה ואראנו
.moriar antequam
בטרם אמות׃

†sunt — ‡sunt — *paupertate conficiaris — ‡est — ירש — †vident — ‡loquitur — *nunciate — נגד — ‡festinate, & descendere facite — †iactauit se — ‡collum — ירד נפל — *collum — בכה — †in — ‡placuit — fratrib⁹ tuis: — עשה — ילך — familias — לקח — צוה — *pro — ‡accipite — טפף — †venite. — ‡supellectilibus vestris: — חוס כלה — ‡vestrũ erit. — *sermonem — †pro itinere. — צוד — ‡mutatorias vestes, — ‡mutatorias vestes. — מאה — pro itinere. — irascamini — עלה בוא — viuit, — נגד — dominatur — פוג — vt ferrent — נשא חיה — *Sufficit. — ‡viuit: — רבב

CAP. XLVI. מו

,Beersebah in venit & ,ei ‡ quæ omnia & ,Israel est profectus Et
1 † ויסע ישראל וכל־אשר־לו ויבא בארה שבע
dixit Et .Ischac sui patris Deo sacrificia sacrificauit &
2 ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק׃ † ויאמר
.Iahacob ,Iahacob : ait & ,noctis visionibus in Israel ad Deus
אלהים לישראל במראת הלילה ויאמר יעקב יעקב
timeas Ne .tui patris Deus ,Deus*Ego :dixit Et .ego Ecce :dixit Et
3 ויאמר הנני׃ † ויאמר אנכי האל אלהי אביך אל־תירא

‡erant — נסע — adsum. — *sum fortis,

. Ibi te ponam magnam gentẽ in quia ,Aegyptum in descendendo à
מרדה מצרימה כי־לגוי גדול אשימך שם׃
etiam ,te faciã ascẽdere ego & ,Aegyptũ in tecum descendam Ego
4 † אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם־
. tuos oculos super suam manum ponet Ioseph & : ascendendo
עלה ויוסף ישית ידו על־עיניך׃
Israel filij tulerunt Et .Beersebah de Iahacob surrexit Et
5 † ויקם יעקב מבאר שבע וישאו בני־ישראל את־
,plaustris in suas vxores & ;suos paruulos & ,suum patrem Iahacob
יעקב אביהם ואת־טפם ואת־נשיהם בעגלות
,suum pecus ceperunt Et ;eum ferendũ ad Parhoh misit qua
6 אשר־שלח פרעה לשאת אתו׃ † ויקחו את־מקניהם
venerunt & ,Chenahan terra in acquisierant quam ,suam acquisitionem &
ואת־רכושם אשר רכשו בארץ כנען ויבאו
ei⁹ filiorũ filij & ,eius Filij .eo cũ eius semẽ omne & ,Iahacob Aegyptũ in
7 מצרימה יעקב וכל־זרעו אתו׃ † בניו ובני בניו
secum adduxit ,suũ semẽ omne & ,eius filiorum filiæ & ,eius Filiç .eo cũ
אתו בנתיו ובנות בניו וכל־זרעו הביא אתו
sunt ingressi qui ,Israel filiorum nomina * hæc Et .Aegyptum in
8 מצרימה׃ † ואלה שמות בני־ישראל הבאים
. Reuben ,Iahacob Primogenitus .ei⁹ filij & ,Iahacob ,Aegyptũ in
מצרימה יעקב ובניו בכר יעקב ראובן׃
. Charmi & ,Chesron & ,Pallu & ,Chanoch :Reuben filij Et
9 † ובני ראובן חנוך ופלוא וחצרן וכרמי׃
,Sochar & ,Iachin & ,Ohad & ,Iamin & ,Iemuel ;Simhon filij Et
10 † ובני שמעון ימואל וימין ואהד ויכין וצחר
;Chehath ,Gherson ;Leui filij Et . Chenahanitidis filius Saul &
11 ושאול בן־הכנענית׃ † ובני לוי גרשון קהת
:Zerach & ,Peres & ,Selah & ,Onan & ,Her ,Iehudah filij Et .Merari &
12 ומררי׃ † ובני יהודה ער ואונן ושלה ופרץ וזרח
;Peres filij fuerunt Et .Chenahan terra in Onan & ,Her est mortuus Et
וימת ער ואונן בארץ כנען ויהיו בני־פרץ
,Iob & ,Puuah & ,Tolah ;Issachar filij Et .Chamul & ,Chesron
13 חצרן וחמול׃ † ובני יששכר תולע ופוה ויוב
. Iachleel & ,Elon & ,Zered ;Zebulun filij Et . Simron &
14 ושמרן׃ † ובני זבלון סרד ואלון ויחלאל׃
& ,Aram Padã in Iahacob ipsi peperit quos ,Leah filij † Isti
15 † אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת
triginta †eius filiarum & eius filiorũ animæ Oẽs .eius filiam Dinah
דינה בתו כל־נפש בניו ובנותיו שלשים
;Heri ,Esbõ & ,Suni ,Chagghi & ,Siphion ;Ghad filij Et . tres &
16 ושלש׃ † ובני גד צפיון וחגי שוני ואצבן ערי
,Isui & ,Isuah & , Imnah ;Aser filij Et . Areli & ,Arodi &
17 וארודי ואראלי׃ † ובני אשר ימנה וישוה וישוי
,Cheber ;Berihah filij Et .eorum soror Serach & , Berihah &
ובריעה ושרח אחתם ובני בריעה חבר
;suæ filiæ Leah Laban dedit quam ,Zilpah filij * Isti . Malchiel &
18 ומלכיאל׃ † אלה בני זלפה אשר־נתן לבן ללאה בתו
Rachel Filij . animas sedecim ,Iahacob ipsi istos peperit &
19 ותלד את־אלה ליעקב שש עשרה נפש׃ † בני רחל
terra in Ioseph ipsi natus est Et . Biniamin & Ioseph ,Iahacob vxoris
20 אשת יעקב יוסף ובנימן׃ † ויולד ליוסף בארץ
,On sacerdotis Pothipherah filia Asnath ei peperit quos ,Aegypti
מצרים אשר ילדה־לו אסנת בת־פוטי פרע כהן און את־
,Asbel & ,Becher & ,Belah ‡Biniamin filij Et .Ephraim & ,Menasseh
21 מנשה ואת־אפרים׃ † ובני בנימן בלע ובכר ואשבל
. Arde & ,Chuppim & ,Muppim ,Ros & ,Echi Nahaman & ,Gherah
גרא ונעמן אחי וראש מפים וחפים וארד׃
animæ omnes ,Iahacob ipsi natus est qui ,Rachel filij * Isti
22 † אלה בני רחל אשר ילד ליעקב כל־נפש
,Naphtali filij Et . Chusim ,Dan filij Et . quatuordecim
23 ארבעה עשר׃ † ובני דן חשים׃ † ובני נפתלי
quam ,Bilhah filij * Isti . Sillem & ,Ieser & ,Ghuni & ,Iachseel
24 יחצאל וגוני ויצר ושלם׃ † אלה בני בלהה אשר־
omnes ,Iahacob ipsi istos peperit & ,suæ filiæ Rachel Laban dedit 25
נתן לבן לרחל בתו ותלד את־אלה ליעקב כל־
,Aegyptũ in Iahacob ad veniens anima Omnis .septem animæ
26 נפש שבעה׃ † כל־הנפש הבאה ליעקב מצרימה
animæ omnes ;Iahacob filij vxores præter eius femur egressæ
יצאי ירכו מלבד נשי בני־יעקב כל־נפש
,Aegypto in ei est natus qui ,Ioseph filij Et .sex & sexaginta†
27 ששים ושש׃ † ובני יוסף אשר־ילד־לו במצרים
,Aegyptum in est ingressa quæ ,Iahacob domus anima Omnis .duæ animæ
נפש שנים כל־הנפש לבית־יעקב הבאה מצרימה
preparãdũ ad ,Ioseph ad se ante misit Iehudam Et .septuaginta*
28 שבעים׃ † ואת־יהודה שלח לפניו אל־יוסף להורת

descendere — ירד — ירד עלה — שות — eleuauerunt — קום נשא — super currus, quos — טפף — pecudes suas, — לקח — substantiam — *sunt — מות — †sunt — †fuerunt — *sunt — sunt nati — ילד — principis — ‡fuerunt — *sunt nati sunt — *sunt — Omnes animæ quæ venerunt cum de femore eius — †fuerunt nati sunt — Oẽs animæ ingressæ sunt — *fuerunt — ירה

,minimi‡ ſacci ore in pones argenti ſcyphum meũ ſcyphum Et — argẽteũ ponẽ ‡iunioris,
2 † ואת־גביעי גביע הכסף תשים בפי אמתחת הקטן
.fuerat locut⁹ quod Ioſeph verbũ ſecundũ fecit Et .eius fractionis pecuniã & — alimẽti eius,
ואת כסף שברו [a]ויעש כדבר יוסף אשר דבר׃ — [a]עשה
.eorum aſini & ipſi ,ſunt dimiſſi viri & ,illuxit Mane
3 † הבקר אור והאנשים שלחו המה וחמריהם׃
dixit Ioſeph & ,ſe elongauerant non ,vrbem egreſſi erant Ipſi
4 † הם יצאו את־העיר לא הרחיקו ויוסף אמר — † erat
,eos attinges &‡ ,viros poſt perſequere ,Surge :ſuã domũ ſuper †qui ei — ‡ & apprehende
לאשר על־ביתו קום רדף אחרי האנשים [b]והשגתם — [b]נשג
? bono pro malum reddidiſtis quid Ad :eos ad dices &
ואמרת אלהם למה שלמתם [c]רעה תחת טובה׃ — [c]רוע
augurabitur augurãdo‡ ipſe Et ?eo in meus dominus bibet quo* hic Nonne — * eſt in quo bibit dominus meus?
5 † הלוא זה אשר ישתה אדני בו והוא נחש ינחש — ‡ tentando tentat in eo.
eos ad eſt locutus & ,eos attigit† Et .feciſtis quod feciſtis malè :eo in — † apprehẽdit
6 בו הרעתם אשר עשיתם׃ † וישגם וידבר אלהם — ‡ loquitur
meus dñs loquetur‡ quid Ad :eum ad dixerũt Et . iſta verba
7 את־הדברים האלה׃ † ויאמרו אליו למה ידבר אדני — ‡ à
.hoc verbũ ſcd̃m faciendo à‡ ,tuis ſeruis‡ Abſit ? iſta verba ſecundum — ‡ vt faciant
כדברים האלה חלילה לעבדיך מעשות כדבר הזה׃
fecimus reuerti* ,noſtrorũ ſaccorũ ore in inuenimus quam pecunia Ecce — *retulimus
8 † הן כסף אשר מצאנו [d]בפי אמתחתינו [e]השיבנו — [d]פה [e]שוב
,argentũ tui dñi domo è furabimur quomodo & .Chenahan terra è te ad — furati ſumus
אליך מארץ כנען ואיך נגנב מבית אדניך כסף
etiam & ,moriatur ,tuis ſeruis è eo cum inuenietur Cui ? aurum vel — Is cum quo inuẽtus fuerit
9 או זהב׃ † אשר ימצא אתו מעבדיך [f]ומת וגם־
nunc Etiam :dixit Et .ſeruos in meo domino erimus nos — [f]מות
אנחנו נהיה לאדני לעבדים׃
10 † ויאמר גם־עתה
,ſeruus mihi erit , eo cum inuenietur Cui . iſtud ita ,veſtra verba ſecundũ — ſit . Is cum quo inuẽtus fuerit
כדבריכם כן־הוא אשר ימצא אתו יהיה־לי עבד
vir‡ fecerũt deſcẽdere & ,feſtinauerũt Et . innocẽtes eritis vos & — ‡ vnuſquiſq;
11 ואתם תהיו נקים׃ † וימהרו ויורדו איש את־
,eſt ſcrutatus Et .ſuum ſaccum vir* aperuerunt & .terrã in ſuum ſaccum — * ſinguli
12 אמתחתו ארצה ויפתחו איש אמתחתו׃ † ויחפש
ſacco in ſcyphus eſt inuẽtus Et .finiuit minore in & ,incepit maiore in — à
בגדול [g]החל ובקטן כלה וימצא הגביע באמתחת — [g]חלל
,ſuũ aſinũ ſuper vir onus impoſuit & ,ſua veſtimenta ſciderunt Et .Biniamin — & onerauit quiſque aſinum ſuum,
13 בנימן׃ † ויקרעו שמלתם ויעמס איש על־חמרו
domũ ad eius fratres & Iehudah venit† Et .ciuitatem in ſunt reuerſi & — † venerunt
14 וישבו העירה׃ † ויבא יהודה ואחיו ביתה
dixit Et . terram in eius facies ad ceciderũt &* :ibi ipſe‡ adhuc ille & ,Ioſeph — ‡ erat
15 יוסף והוא עודנו שם [h]ויפלו לפניו ארצה׃ † ויאמר — * & proſtrauerunt ſe corã eo
,nouiſtis nonne ? feciſtis quod hoc factum‡ Quod :Ioſeph eis — ‡ opus
להם יוסף מה־המעשה הזה אשר עשיתם הלוא ידעתם — [h]נפל
:Iehudah dixit Et ? ego ſicut‡ qui vir augurabitur augurando* quòd — * tentando tentat
16 כי־נחש ינחש איש אשר כמני׃ † ויאמר יהודה — ‡ eſt
?nos iuſtificabim⁹ quid‡ & ,loquemur quid ? meo dño dicemus Quid — ‡ in quo
מה־נאמר לאדני מה־נדבר ומה־[i]נצטדק — [i]צדק
,meo dño ſerui nos Ecce .ſuorũ ſeruorũ iniquitatem inuenit Deus — ſumus
האלהים מצא את־עון עבדיך הננו עבדים לאדני
:dixit Et . eius manu in ſcyphus eſt inuentus cui etiam ,nos etiam — ille in cuius manu inuentus eſt ſcyphus.
17 גם־אנחנו גם אשר־נמצא הגביע בידו׃ † ויאמר
,eius manu in ſcyphus eſt inuentus cui* Vir .hoc faciendo à mihi‡ Abſit — ‡ à me vt faciam
חלילה לי [k]מעשות זאת האיש אשר נמצא הגביע בידו — *in cuius manu inuentus eſt ſcyphus,
.veſtrum patrem ad pace in aſcendite vos Et .ſeruus mihi erit ipſe
הוא יהיה־לי עבד ואתם [l]עלו לשלום אל־אביכם׃ — [k]עשה [l]עלה
loquetur† .mi dñe me In‡ :dixit & ,Iehudah eum ad acceſſit Et — ‡Quæſo
18 [m]† ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר־ — † loquatur
tuus furor iraſcatur ne & :mei dñi auribus in verbum tuus ſeruus quęſo
נא עבדך דבר באזני אדני ואל־[n]יחר אפך — [m]נגש
interrogauit meus Dñs . Parhoh ſicut ,tu ſicut quia‡ ,tuũ ſeruum in — [n]חרה
19 בעבדך כי כמוך כפרעה׃ † אדני שאל את־ — ‡quia tu ſicut Parhoh, & Parhoh ſicut tu.
diximus Et ?frater vel ,pater vobis eſt Nũquid :dicendo ,ſuos ſeruos
20 עבדיו לאמר היש־לכם אב או־אח׃ † ונאמר
ei⁹ frater & ;paru⁹ ſenectutũ puer & ,ſenex pater nobis Eſt :meum dñm ad
אל־אדני יש־לנו אב זקן וילד זקנים קטן ואחיו
.eum dilexit eius pater & ,ſuę matri tantum ipſe remanſit & .eſt mortuus
[o]מת [p]ויותר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו׃ — [o]מות [p]יתר
ponam & ,me ad eũ facite Deſcẽdere :tuos ſeruos ad dixiſti Et
21 † ותאמר אל־עבדיך [p]הורדהו אלי [q]ואשימה — [p]ירד [q]שום
puer poterit Non :meum dñm ad diximus Et .eum ſuper meũ oculum
22 עיני עליו׃ † ונאמר אל־אדני לא־יוכל הנער
dixiſti Et .morietur & ,ſuũ patrem relinquet & :ſuũ patrem relinquere — ſi reliquerit
23 לעזב את־אביו ועזב את־אביו ומת׃ † ותאמר
non ,vobiſcũ minimus veſter frater deſcendat non Si :tuos ſeruos ad
אל־עבדיך אם־לא ירד אחיכם הקטן אתכם לא

vt videatis tuum ſeruũ ad aſcendimus quãdo fuit Et .meas facies videndum ad addatis
24 [r]תספון לראות פני׃ † ויהי כי עלינו אל־עבדך — [r]יסף
:noſter pater dixit Et .mei dñi verba ei nũciauim⁹ & ,meũ patrẽ
25 אבי ונגד־לו את דברי אדני׃ † ויאמר אבינו
poterimus Nõ :diximus Et . eſcæ puſillum nobis emite ,Reuertimini
26 שבו שברו־לנו מעט־אכל׃ † ונאמר לא [s]נוכל — [s]יכל
non qa :deſcẽdemus & ,nobiſcũ minim⁹ noſter frater eſt‡ Si .deſcendere — ‡ fuerit
לרדת אם־יש אחינו הקטן אתנו וירדנו כי־לא
.nobiſcum ipſe nõ minimus noſter frater & , viri faciem videre poterimus — fratre noſtro minimo non exiſtente
נוכל לראות פני האיש ואחינו הקטן איננו אתנו׃
duos ꝙ ,noſtis Vos :nos ad meus pater tuus ſeruus dixit Et
27 † ויאמר עבדך אבי אלינו אתם ידעתם כי שנים
Profecto :dixi & ;mecum à vnus eſt egreſſus Et .mea vxor mihi peperit — à me,
28 ילדה־לי [t]אשתי׃ † ויצא האחד מאתי ואמר אך — [t]איש
etiam capietis Et .hactenus eum vidi non & :eſt raptus rapiendo
29 טרף טרף ולא [v]ראיתיו עד־הנה׃ † ולקחתם גם־ — [v]ראה
facietis deſcendere & :mors ei accidet & ,meis facieb⁹ cũ à* hunc — * à
את־זה מעם [x]פני [y]וקרהו אסון [z]והורדתם את־ — [x]פנה [y]קרה
ad me venire vt* ,nunc Et .ſepulchrum ad malo in meam caniciem — [z]ירד
30 שיבתי ברעה שאלה׃ † ועתה [a]כבאי אל־ — *cũ venero
eſt ligata eius anima & ,nobiſcũ ipſe‡ non puer & :meũ patrẽ tuũ ſeruum — [a]בוא
עבדך אבי והנער איננו אתנו ונפשו קשורה — ‡ fuerit
:morietur & ,puer ‡non quòd ipſum videre vt ,erit Et .ipſius anima in† — † cum
31 בנפשו׃ † והיה כראותו כי־אין הנער [b]ומת — cum viderit ipſe ‡ ſit
dolore in‡ noſtri patris tui ſerui caniciem tui ſerui faciẽt deſcẽdere & — ‡cum [b]מות
והורידו עבדיך את־שיבת עבדך אבינו ביגון
,meo patre cum à ,puero pro ſpopondit tuus ſeruus Quoniã .ſepulchrum ad — patri meo
32 שאלה׃ † כי עבדך ערב את־הנער מעם אבי
omnibus meo patri peccabo & ,te ad eum reduxero non Si :dicendo — obnoxi⁹ ero
לאמר אם־לא אביאנו אליך וחטאתי לאבי כל־
ſeruus ,puero pro tuus ſeruus quæſo maneat nunc Et . diebus
33 הימים׃ † ועתה ישב־נא עבדך תחת הנער עבד
quomodo Nam .ſuis fratribus cum aſcendat puer & . meo dño
34 לאדני והנער [c]יעל עם־אחיו׃ † כי־איך — [c]עלה
videam forte Ne ?mecum ipſe non puer & ,meum patrem ad aſcendam — puero non exiſtente
אעלה אל־אבי והנער איננו אתי פן אראה
.meum patrem inueniet quod ,malo in — malum,
[d]ברע אשר ימצא את־אבי׃ — [d]רוע

CAP. XLV. מה

,ipſum iuxta ſtabãt qui ,oẽs ad ,ſe continendũ ad Ioſeph potuit non Et — vim ſibi facere:
1 † ולא־יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו
,ſecũ quiſquã ſtetit non Et .me deſuper virũ omnem Educite : clamauit & — à me.
ויקרא [e]הוציאו כל־איש מעלי ולא־עמד איש אתו — [e]יצא
,fletu in ‡ ſuã vocem dedit Et .ſuos fratres ad* Ioſeph ſe notificando in — quando oſtendit ſe *fratrib⁹ ſuis.
2 [f]בהתודע יוסף אל־אחיו׃ † ויתן את־קלו [g]בבכי — ‡ cum
Ioſeph dixit Et .Parhoh domus audiuit & ,Aegyptij audierũt Et
3 וישמעו מצרים וישמע בית פרעה׃ † ויאמר יוסף — [f]ידע [g]בכה
potuerũt nõ Et ?viuẽs† meus pater adhuc Nũ .Ioſeph‡ Ego :ſuos fratres ad — fratrib⁹ ſuis:
אל־אחיו אני יוסף העוד אבי חי ולא־יכלו — ‡ ſum † viuit.
dixit Et . eius facie à erant territi quia :ei reſpondendum ad ,eius fratres — reſpondere
4 אחיו [h]לענות אתו כי נבהלו מפניו׃ † ויאמר — [h]ענה
Ego :dixit Et .acceſſerũt Et .me ad quæſo Accedite :ſuos fratres ad Ioſeph — fratrib⁹ ſuis:
יוסף אל־אחיו [i]גשו־נא אלי ויגשו ויאמר אני — [i]נגש
ne nunc Et .Aegyptum in me vendidiſtis quem† ,veſter frater Ioſeph‡ — ‡ ſum
5 יוסף אחיכם אשר־מכרתם אתי מצרימה׃ † ועתה אל־ — †me vendidiſtis
me vendideritis quòd ,veſtris oculis in ira ſit ne & ,afficiamini dolore
תעצבו ואל־[k]יחר בעיניכם כי־מכרתם אתי — [k]חרה
Quoniam .veſtras facies ad* Deus me miſit viuificationem in quia : huc — propter vitã
6 הנה כי למחיה שלחני אלהים לפניכם׃ † כי־ — *ante vos.
quibus ‡ anni quinq; adhuc & ,terræ medio in famis* duo anni iam — *fuerunt
זה [l]שנתים הרעב בקרב הארץ ועוד חמש שנים אשר — ‡ſunt, in [l]שנה
vobis ponendum ad‡ ,vos ante Deus me miſit Et .meſſis & aratio †non
7 אין־חריש וקציר׃ † וישלחני אלהים לפניכם לשום לכם — †erit ‡vt ponam
.magnam euaſionem in vobis dandũ victum ad &* ,terra in reſiduum‡ — ‡reliquias
שארית בארץ [m]ולהחיות לכם לפליטה גדלה׃ — *& viuificem vos euaſione magna.
me poſuit & ;Deus ſed ,huc me miſiſtis vos non nunc Et
8 † ועתה לא־אתם שלחתם אתי הנה כי האלהים [n]וישימני — [m]חיה [n]שום
omni in dominatorẽ & ,ei⁹ domui omni dñm in & ,Parhoh ipſi patrẽ in
לאב לפרעה ולאדון לכל־ביתו. ומשל בכל־
dicite :eum ad dicetis & ,meũ patrẽ ad aſcendite & ,Feſtinate . Aegypti terra
9 ארץ מצרים׃ † מהרו [o]ועלו אל־אבי ואמרתם אליו — [o]עלה
:Aegypto omni dñm in Deus me Poſuit .Ioſeph tuus filius dixit Sic
כה אמר בנך יוסף שמני אלהים לאדון לכל־מצרים
eris & .Ghoſen terra in habitabis Et .ſtes ne ,me ad deſcende
10 רדה אלי אל־תעמד׃ † וישבת בארץ־גשן [p]והיית — [p]היה

meos filios Duos :dicendo suum patrem ad Reuben dixit Et
37 † ויאמר ראובן אל־אביו לאמר את־שני בני
,meā manū super eum Da . te ad eum adduxero non si ,mori facias
ⁱ תמית אם־לא אביאנו אליך ᵏתנה אתו על־ידי
in manu mea,
meus filius descēdet Non :dixit Et . te ad eum reducam ego &
ⁱמות ᵏנתן
38 ואני ˡאשיבנו אליך: † ויאמר לא־ירד בני
:remansit iste solus ipse & ,est mortuus eius frater quia ,vobiscum
ˡשוב tantūmodo
עמכם כי־אחיו מת והוא לבדו נשאר
facietis descēdere & .ea in ibitis qua† via in periculum* ei accidet &
* mors
וקראהו אסון בדרך אשר תלכו־בה ᵐוהורדתם
. terra in* grauis fames Et .sepulchrum ad dolore in† meam caniciem
†per quam ibitis.
39 את־שיבתי ביגון שאולה: † והרעב כבד בארץ:
ᵐירד †cum *erat

CAP. XLIII. מג

attulerant quod ,alimentum edere finissent cùm fuit Et
1 † ויהי כאשר ⁿכלו לאכל את־השבר אשר הביאו
ⁿכלה
nobis emite ,Reuertimini :eorum pater eos ad dixit & :Aegypto ex
ממצרים ויאמר אליהם אביהם שבו · שברו־לנו
Contestando :dicendo Iehudah eum ad dixit Et . cibi pusillum ei
2 מעט־אכל: † ויאמר אליו יהודה לאמר °העד
°עוד
sine meas facies videbitis Non :dicendo vir nos in est contestatus
העד בנו האיש לאמר לא־תראו פני בלתי
,nobiscū nostrū fratrem mittens es tu Si .vobiscum vestro fratre
miseris
3 אחיכם אתכם: † אם־ישך משלח את־אחינו אתנו
ᵖירד
non ,mittens tu non si Et . cibum tibi ememus & ,descendemus
Si verò non miseris
4 ᵖנרדה ונשברה לך אכל: † ואם־אינך משלח לא
meas facies videbitis Non :nos ad dixit vir Quia .descendemus
נרד כי־האיש אמר אלינו לא־תראו פני
malefecistis quid Ad :Israel dixit Et . vobiscum vestro fratre sine
5 בלתי אחיכם אתכם: † ויאמר ישראל למה ᵠהרעתם
ᵠרוע
Interrogādo :dixerūt Et ?frater ‡vobis adhuc an :viro denūciandū ad ,mihi
vt nunciaretis ‡esset
6 לי ʳלהגיד לאיש העוד לכם אח: † ויאמרו שאל
adhuc Num :dicēdo ,nostram cognationem ad & ,nos ad † vir interrogauit
†de nobis, & de cognatione nostra,
שאל־האיש לנו ˢולמולדתנו לאמר העוד
os super* ei nūciauimus Et ?frater vobis est num ?viuens‡ vester pater
ʳנגד ˢילד
אביכם חי היש לכם אח ונגד־לו על־פי
facite Descēdere :diceret quòd ,sciebam⁹ sciēdo Nūquid .istorum verborum
‡viuit? *secundum verba ista.
הדברים האלה הידוע נדע כי יאמר הורידו
:suum patrem Israel ad Iehudah dixit Et ? vestrum fratrem
7 את־אחיכם: † ויאמר יהודה אל־ישראל אביו
moriemur nō & ,viuem⁹ & ,pergem⁹ & ,surgem⁹ & ,mecū puerū Mitte
שלחה הנער אתי ונקומה ᵗונלכה ונחיה ולא נמות
ᵗילך
: illo pro spondeo Ego .nostri paruuli etiam ,tu etiam ,nos etiam
8 גם־אנחנו גם־אתה גם־ᵛטפנו: † אנכי אערבנו
ᵛטפף
cum statuero & ,te ad eū adduxero non si ,eū requiras mea manu de
מידי תבקשנו אם־לא הביאתיו אליך ˣוהצגתיו
ˣיצג
tardauissemus nisi Quia . diebus omnibus tibi peccabo & ,te ante
pœnæ obnoxius ero
9 לפניך וחטאתי לך כל־הימים: † כי לולא התמהמהנו
eos ad dixit Et . vicibus duabus his fuissemus reuersi nunc quia
bis.
10 כי־עתה שבנו זה פעמים: † ויאמר אלהם
terrę cātatione de Tollite .facite hoc ,nunc ita Si :eorum pater Israel
optimis frugibus
ישראל אביהם אם־כן אפוא זאת עשו קחו מזמרת הארץ
pusillū & ,resinę pusillū ;munus virum ad facite descēdere & ,vr̄is vasis in
בכליכם והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט
duplicē pecuniā Et . amygdalas & ,auellanas ,stacten & ,aromata ,mellis pineas,
11 דבש ʸנכאת ולט בטנים ושקדים: † וכסף משנה
ʸנכת
,vestrorū saccorū ore in reductā pecuniam & ,vestris manibus in capite
קחו בידכם ואת־הכסף ᶻהמושב בפי ᶻאמתחתיכם
ᶻמתח ᶻשוב
vestrum fratrē Et . hoc‡ error forte si ,vestra manu in reducetis
12 תשיבו בידכם אולי משגה הוא: † ואת־אחיכם
‡ esset.
det omnipotēs Deus Et . virum ad reuertimini ,surgite & :capite
13 קחו וקומו שובו אל־האיש: † ואל שדי יתן
vestrum fratrem vobis dimittat & ,viri facies ad misericordias vobis
ante virum,
לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם את־אחיכם
.sum orbatus ,sum orbatus quomodo ego Et .Biniamin & ,alium
אחר ואת־בנימין ואני כאשר שכלתי שכלתי:
ceperūt pecuniā duplicē & ,hoc munus viri ceperunt Et
14 † ᵃויקחו האנשים את־המנחה הזאת ומשנה־כסף לקחו
ᵃלקח
,Aegyptū in descenderūt & ,surrexerūt & ;Biniamin & ,sua manu in
בידם ואת־בנימן ᵇויקמו וירדו מצרים
ᵇקום
dixit & ,Biniamin eis cum Ioseph vidit Et .Ioseph coram steterunt &
15 ויעמדו ᶜלפני יוסף: † ᵈוירא יוסף אתם את־בנימין ויאמר
ᶜפנה ᵈראה
macta & ,domum in viros Adduc :suam domum super †qui ei
† erat
לאשר על־ביתו ᵉהבא את־האנשים הביתה וטבח
ᵉבוא
. meridie in viri comedent mecū quia ;præpara & ,victimam
טבח ᵉוהכן כי אתי יאכלו האנשים בצהרים:
ᵉכון

vir fecit venire Et .Ioseph dixit quemadmodū vir fecit Et
16 ᶠויעש האיש כאשר אמר יוסף ויבא האיש את־
ᶠעשה
erāt adducti quia ,viri timuerunt Et .Ioseph domum in homines
17 האנשים ביתה יוסף: † וייראו האנשים כי הובאו
nostris saccis in redditæ pecuniæ verbum Super :dixerūt & ,Ioseph domū in
Propter pecuniam quæ reddita est
בית יוסף ויאמרו על־דבר הכסף ᵍהשב באמתחתינו
se deiiciendum & ,nos super se voluendum ad ‡ ,adducti sumus ,principio in
ᵍשוב ᵍחלל
ᵍבתחלה אנחנו מובאים להתגלל עלינו ולהתנפל
‡vt vertat se contra nos, & iactet se
accesserūt Et .nostros asinos & ,seruos in nos capiendum ad &*,nos super
*& capiat
18 עלינו ולקחת אתנו לעבדים ואת־חמרינו: † ʰויגשו
†erat ʰנגש ‡in
ostio‡eum ad sunt locuti & ;Ioseph domum super † qui ,virum ad
אל־האיש אשר על־בית יוסף וידברו אליו פתח
principio in descēdimus descēdēdo ,mi dn̄e me In :dixerunt Et . domus
Quæsumus
19 הבית: † ויאמרו בי אדני ירד ירדנו בתחלה
aperuissem⁹ & ,hospitium ad venissemus cū ,fuit Et .escam emendū ad
20 לשבר־אכל: † ויהי כי־באנו אל־המלון ונפתחה
nostrā Pecuniā .sui sacci ore in viri pecunia ecce & ,nostros saccos
vniuscuiusq; erat
את־אמתחתינו והנה כסף־איש בפי אמתחתו כספנו
aliam pecuniam Et .nostra manu in eam retulimus & ,eius pondere in
21 במשקלו ונשב אתו בידנו: † וכסף אחר
quis scimus non .escam emendū ad nostra manu in fecim⁹ descēdere
ⁱהורדנו בידנו לשבר־אכל לא ידענו מי־
ⁱירד
.vobis Pax : dixit Et . nostris saccis in nostrā pecuniam posuerit
22 ᵏשם כספנו באמתחתינו: † ויאמר שלום לכם
ᵏשום
abscondıtum vobis dedit vestri patris Deus & ,vester Deus .timeatis ne
thesaurum
אל־תיראו אלהיכם ואלהי אביכם נתן לכם ᵏמטמון
ᵏטמן
eos ad eduxit Et .me ad venit vestra pecunia .vestris saccis in
באמתחתיכם כספכם בא אלי ויוצא אלהם את־
dedit Et .Ioseph domū in homines vir fecit venire Et .Simhon
23 שמעון: † ויבא האיש את־האנשים ביתה יוסף ויתן־
. eorum asinis pabulum dedit & ,suos pedes lauerunt & :aquam
מים וירחצו רגליהם ויתן מספוא לחמריהם:
quia .meridie in Ioseph venire ad vsque munus parauerunt Et
donec veniret
24 † ˡויכינו את־המנחה עד־בוא יוסף בצהרים כי
ˡכון
,domū in Ioseph venit Et . panem essent comesturi ibi q ,audiuerāt
25 שמעו כי־שם יאכלו לחם: † ויבא יוסף הביתה
:domum in ,ipsorum manu in‡quod ,munus ei attulerunt &
‡ erat
ויביאו לו את־המנחה אשר־בידם הביתה
:dixit & ,pacem ad eis postulauit Et . terram in ei se incuruauerūt Et
Et interrogauit eos de sanitate
26 ᵐוישתחוו־לו ארצה: † וישאל להם לשלום ויאמר
ᵐשחה
?viuens* ipse adhuc Num ?dixeratis quem ,seni vestro patri pax Num‡
‡Num sanus est pater vester senex, *viuit?
השלום אביכם הזקן אשר אמרתם העודנו ⁿחי:
pciderūt Et .viuēs ipse†adhuc :nostro patri ipsi tuo seruo Pax†:dixerunt Et
27 † ויאמרו שלום לעבדך לאבינו עודנו חי °ויקדו
ⁿחיה °קדד
,suū fratrē Biniamin vidit & ,suos oculos leuauit Et .se incuruauerūt &
†Sanitas est ‡ viuit.
28 וישתחו: †ᵖ וישא עיניו ᵠוירא את־בנימין אחיו
ᵖנשא ᵠראה
dixeratis quē ,minim⁹ vester frater ‡iste Num :dixit & ,suę matris filiū
‡est *mihi.
בן־אמו ויאמר הזה אחיכם הקטן אשר אמרתם
quia ,Ioseph festinauit Et .mi fili tui misereatur Deus ,dixit Et .me ad*
29 אלי ויאמר אלהים ʳיחנך בני: † וימהר יוסף כי־
ʳחנן
est īgressus Et .flēdū ad‡quęsiuit & ,suū fratrē ad‡ei⁹ miseratiōes reuoluebātur†
†incaluerant vel, resonuerant ‡super ‡vt fleret
נכמרו רחמיו אל־אחיו ויבקש ˢלבכות ויבא
,se cōtinuit* & ,est egressus & ,suā faciē lauit Et .ibi fleuit & ,cubiculū
30 החדרה ויבך שמה: † וירחץ פניו ויצא ויתאפק
ˢבכה
,Aegyptiis & ,solis ipsis†eis & ,soli ipsi†ei posuerūt Et .panē Ponite :dixit &
*vim fecit sibi, †seorsum,
31 ויאמר ᵗשימו לחם: † וישימו לו לבדו ולהם לבדם ולמצרים
cum comedere Aegyptij poterant non quia .seorsum secū comedentibus‡
האכלים אתו לבדם כי לא יוכלון המצרים לאכל את־
ᵗשום ‡qui comedebant
sederunt Et . Aegyptiis ipsa‡ abominatio quia ,panem Hebræis
‡ est
32 העברים לחם כי־תועבה הוא למצרים: † וישבו
paruus & ,suam primogenituram secundum primogenitus ,eius facies ad
ante eum,
לפניו הבכר כבכרתו והצעיר
.suum proximū ad vir viri sunt admirati Et .suā paruitatē iuxta
vnusquisque
כצערתו ויתמהו האנשים איש אל־רעהו:
Biniamin donum*multiplicauit & ,eos ad suis faciebus cum à dona tulit Et
Et accepit partes à facie sua, *partem
33 † וישא ᵛמשאת מאת פניו אלהם ˣותרב משאת בנימן
ᵛנשא ˣרבה
.eo cum se inebriauerūt & ,biberūt Et .manus‡quinq; ,eorū oīm donis præ†
† plusquam partes ‡ partes
ממשאת כלם חמש ידות ʸוישתו וישכרו עמו:

CAP. XLIIII. מד

Imple :dicendo ,suam domū super ‡ qui ei præcepit Et
1 †ᶻ ויצו את־אשר על־ביתו לאמר מלא את־
ʸשתה ᶻצוה ‡ erat
pone & , ferre poterunt quod sicuti* , esca virorum saccos
*quantum poterint
אמתחת האנשים אכל כאשר יוכלון שאת ושים
.sui sacci ore in viri† pecuniam
† vniuscuiusque
כסף־איש בפי אמתחתו:

si Et: vobiscũ veritas an ,vestra verba probabũtur & , vinciemini vos &
ואתם האסרו ויבחנו דבריכם האמת אתכם ואם־
ad eos congregauit Et . vos exploratores quia , Parhoh viuat ,non
17 לא חי פרעה כי מרגלים אתם ׃ ויאסף אתם אל־
: tertio die in Ioseph eos ad dixit Et . diebus tribus custodiam
18 משמר שלשת ימים ׃ ויאמר אלהם יוסף ביום השלישי
,vos recti Si . timens ego Deum . viuetis & ,facite Hoc
19 זאת עשו וחיו את־האלהים אני ירא ׃ אם־כנים אתם
adducite ,ite vos & :vestrę custodię domo in ligetur vnus vester frater
אחיכם אחד יאסר בבית משמרכם ואתם לכו הביאו
minimũ vestrum fratrem Et .vestrarum domorum famis fractionem
20 שבר רעבון בתיכם ׃ ואת־אחיכם הקטן
fecerũt Et .moriemini nõ & ,vestra verba verificabũt & .me ad adducetis
תביאו אלי ויאמנו דבריכם ולא תמותו ויעשו־
super nos delinquentes Verè :suum fratrem ad vir dixerunt Et .ita
21 כן ׃ ויאמרו איש אל־אחיו אבל אשמים אנחנו על־
ipsum deprecando in ,eius animæ angustiam vidimus quòd ,nostrum fratrẽ
אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו
. hæc angustia nos ad venit Idcirco .audiuimus non & ;nos ad
אלינו ולא שמענו על־כן באה אלינו הצרה הזאת ׃
:dicendo vos ad dixi Nonne :dicendo eis Reuben respondit Et
22 ויען ראובן אתם לאמר הלוא אמרתי אליכם לאמר
ecce eius sanguis etiam Et ?audistis non & ,puerum in peccetis Ne
אל־תחטאו בילד ולא שמעתם וגם־דמו הנה
interpres quia ;Ioseph audiens quòd nouerũt non ipsi Et . requiritur
23 נדרש ׃ והם לא ידעו כי שמע יוסף כי המליץ
eos ad est reuersus Et . fleuit & ,eis desuper se vertit Et . eos inter
24 בינתם ׃ ויסב מעליהם ויבך וישב אלהם
eum ligauit & ,Simhon eis cum a accepit Et .eos ad est locutus &
וידבר אלהם ויקח מאתם את־שמעון ויאסר אתו
eorum vasa impleuerunt & ,Ioseph præcepit Et .eorum oculos ad
25 לעיניהם ׃ ויצו יוסף וימלאו את־כליהם
dãdũ ad & ,suũ saccum ad viri ,eorum pecunias redire faciendum ad & ,frumẽto
בר ולהשיב כספיהם איש אל־שקו ולתת
suam fractionem tulerunt Et .sic eis fecit Et .viam ad escam eis
26 להם צדה לדרך ויעש להם כן ׃ וישאו את־שברם
,suũ saccum vnus aperuit Et . inde abierunt & :suos asinos super
27 על־חמריהם וילכו משם ׃ ויפתח האחד את־שקו
ecce & ,suam pecuniã vidit & :hospitio in suo asino pabulum dandũ ad
לתת מספוא לחמרו במלון וירא את־כספו והנה־
est Reddita :suos fratres ad dixit Et . sui sacci ore in ipsa
28 הוא בפי אמתחתו ׃ ויאמר אל־אחיו הושב
intremuerũt & ,eorũ cor exiit Et .meo sacco in ecce etiã Et .mea pecunia
כספי וגם הנה באמתחתי ויצא לבם ויחרדו
? nobis Deus fecit hoc Quid :dicendo suum fratrem ad vir
איש אל־אחיו לאמר מה־זאת עשה אלהים לנו ׃
annũciauerũt & ;Chenahã terram in suum patrẽ Iahacob ad venerunt Et
29 ויבאו אל־יעקב אביהם ארצה כנען ויגידו
dominus vir est Locutus : dicendo ,eis contingentia omnia ei
30 לו את כל־הקרת אתם לאמר ׃ דבר האיש אדני
.terræ exploratores tanquam nos dedit & ,dura nobiscum terræ
הארץ אתנו קשות ויתן אתנו כמרגלים את־הארץ ׃
. exploratores fuimus non . nos Recti :eum ad diximus Et
31 ונאמר אליו כנים אנחנו לא היינו מרגלים ׃
,ipse non Vnus .nostri patris filij fratres nos Duodecim
32 שנים־עשר אנחנו אחים בני אבינו האחד איננו
nos ad dixit Et .Chenahan terra in nostro patre cum hodie minor &
33 והקטן היום את־אבינו בארץ כנען ׃ ויאמר אלינו
vestrũ Fratrem .vos recti quòd ,cognoscã hoc In .terræ dominus vir
האיש אדני הארץ בזאת אדע כי כנים אתם אחיכם
.ite & , capite vestrarum domorũ famem & ,mecum dimittite vnum
האחד הניחו אתי ואת־רעבון בתיכם קחו ולכו ׃
quòd ,cognoscã & ,me ad minimũ vestrum fratrem adducite Et
34 והביאו את־אחיכם הקטן אלי ואדעה כי
:vobis dabo vestrum Fratrem . vos recti quia ,vos exploratores non
לא מרגלים אתם כי כנים אתם את־אחיכם אתן לכם
,suos saccos euacuantibus ipsis fuit Et . circuibitis terram &
35 ואת־הארץ תסחרו ׃ ויהי הם מריקים שקיהם
ligamina viderunt Et .suo sacco in suæ pecuniæ ligamen vni ecce &
והנה־איש צרור־כספו בשקו ויראו את־צררות
eos ad dixit Et .timuerunt & ;eorũ pater & ,ipsi ,suarum pecuniarũ
36 כספיהם המה ואביהם וייראו ׃ ויאמר אלהם
,ipse non Simhon & ,ipse nõ Ioseph :orbastis Me :eorum pater Iahacob
יעקב אביהם אתי שכלתם יוסף איננו ושמעון איננו
. hæc omnia fuerunt me Super .capietis Biniamin &
ואת־בנימן תקחו עלי היו כלנה ׃

‡sit — *Sin minus, per vitam Parhonis, — אמן f — ‡ estis. — timeo. — †veraces estis — כון g — ילך h — alimentum ad expellẽdũ famẽ è domibus vestris. — בוא k עשה i — dicebat alter alteri: — ‡deliquimus contra — *dũ deprecaretur nos, — ‡super צור l — ענה m — audiret — לוץ n — *erat ‡ab — סבב o — בכה p — שוב q — †ex eis — לקח r צוה s — כלה t — ‡vt restituerẽt *vniuscuiusque in sacco suo, & darent — ‡pro via. — †alimentum suum — צוד v נשא x — ‡vt daret — *erat פה y — ‡est — †euanuit — ‡obstupuerunt alter alteri — נגד z — quæ acciderant — קרה a — קשה b — Veraces sumus. — *sumus — כון c — ‡sumus †est, †est — veraces estis. — ידע d — frumentum ad expellendum famem — ינח e לקח f — ילך g — ‡estis, sed veraces. — in terra negotiabimini — ריק h — *vniuscuiusque ligatura — ‡erat — est, — Aduersum

‡Quia . Menasseh primogeniti nomen Ioseph vocauit Et
51 ויקרא יוסף את־שם הבכור מנשה כי־
domus omnis & ,mei laboris omnis Deus me fecit obliuisci
נשני אלהים את־כל־עמלי ואת כל־בית
me fecit crescere ‡Quia :Ephraim vocauit secũdi nomen Et .mei patris
52 אבי ׃ ואת שם השני קרא אפרים כי־הפרני
,saturitatis anni septem sunt finiti Et .meę afflictionis terra in Deus
53 אלהים בארץ עניי ׃ ותכלינה שבע שני השבע
famis anni septem inceperunt Et . Aegypti terra in fuit quæ
54 אשר היה בארץ מצרים ׃ ותחלינה שבע שני הרעב
omni in & ,terris omnib' in fames fuit Et .Ioseph dixit sicut , venire
לבוא כאשר אמר יוסף ויהי רעב בכל־הארצות ובכל־
,Aegypti terra omnis esuriit Et . panis erat Aegypti terra
55 ארץ מצרים היה לחם ׃ ותרעב כל־ארץ מצרים
omnibus Parhoh dixit Et .panem ad Parhoh ad populus clamauit &
ויצעק העם אל־פרעה ללחם ויאמר פרעה לכל־
fames Et . facietis , vobis dixerit quod .Ioseph ad Ite :Aegyptiis
56 מצרים לכו אל־יוסף אשר־יאמר לכם תעשו ׃ והרעב
,eis in quibus omnia Ioseph aperuit Et .terræ facies vniuersas super erat
היה על כל־פני הארץ ויפתח יוסף את־כל־אשר בהם
. Aegypti terra in fames inualuit Et . Aegyptiis fregit &
וישבר למצרים ויחזק הרעב בארץ מצרים ׃
quia :Ioseph ad frangendum ad ,Aegyptũ in venerunt terra omnis Et
57 וכל־הארץ באו מצרימה לשבר אל־יוסף כי־
. terra omni in fames inualuerat
חזק הרעב בכל־הארץ ׃

‡dixit, — נשה i — ‡ dixit, — שנה k פרה l — ענה m — כלה n — חלל o — pro pane. — in vniuersa terra. — ‡ horrea, in quibus erãt, & vendidit — פנה p — *oẽs habitatores terræ †vt emerẽt à — בוא q

CAP. XLII. מב

Iahacob dixit & .Aegypto in fractio esset quòd ,Iahacob vidit Et
1 וירא יעקב כי יש־שבר במצרים ויאמר יעקב
quòd audiui Ecce :dixit Et ? vosipsos aspicitis quid Ad : suis filiis
2 לבניו למה תתראו ׃ ויאמר הנה שמעתי כי
,viuemus & ,inde nobis emite & ,illuc descẽdite :Aegypto in fractio est
יש־שבר במצרים רדו־שמה ושברו־לנו משם ונחיה
frumẽtũ emendũ ad ,decẽ Ioseph fratres descenderũt Et .moriemur nõ &
3 ולא נמות ׃ וירדו אחי־יוסף עשרה לשבר בר
cum Iahacob misit non Ioseph fratrẽ Biniamin Et .Aegypto ab
4 ממצרים ׃ ואת־בנימין אחי יוסף לא־שלח יעקב את־
filij venerunt Et .periculum ei accidat fortè Ne ,dixit quia :suis fratribus
5 אחיו כי אמר פן־יקראנו אסון ׃ ויבאו בני
.Chenahã terra in fames erat quia .venientiũ medio in emẽdũ ad ,Israel
ישראל לשבר בתוך הבאים כי־היה הרעב בארץ כנען ׃
omni frangere faciebat Ipse .terram super imperans ipse Ioseph Et
6 ויוסף הוא השליט על־הארץ הוא המשביר לכל־
facies in ei se incuruauerũt & .Ioseph fratres venerunt Et .terræ populo
עם הארץ ויבאו אחי יוסף וישתחוו־לו אפים
,eos agnouit & ,suos fratres Ioseph vidit Et . terram in
7 ארצה ׃ וירא יוסף את־אחיו ויכרם
dixit & :dura eis cum est locutus Et .eos ad ignotum se ostendit &
ויתנכר אליהם וידבר אתם קשות ויאמר
.cibum emendũ ad Chenahã terra De ,dixerũt Et ?venistis Vnde :eos ad
אלהם מאין באתם ויאמרו מארץ כנען לשבר־אכל ׃
.eum agnouerunt non ipsi & :suos fratres Ioseph agnouit Et
8 ויכר יוסף את־אחיו והם לא הכרהו ׃
dixit & .eis ‡ somniauerat quæ somniorum Ioseph est recordatus Et
9 ויזכר יוסף את החלמות אשר חלם להם ויאמר
.venistis terræ nuditatem* videndum ad ;vos Exploratores :eos ad
אלהם מרגלים אתם לראות את־ערות הארץ באתם ׃
emendũ ad venerunt tui serui Et†.mi dñe Nequaquã :eum ad dixerunt Et
10 ויאמרו אליו לא אדני ועבדיך באו לשבר־
sunt non .nos recti :nos vnius viri filij nos Omnes . cibum
11 אכל ׃ כלנו בני איש־אחד נחנו כנים אנחנו לא־היו
nuditatẽ quia† ,Nequaquam :eos ad dixit Et . exploratores tui serui
12 עבדיך מרגלים ׃ ויאמר אלהם לא כי־ערות
fratres ,tui serui Duodecim :dixerunt Et .videndũ ad venistis terræ
13 הארץ באתם לראות ׃ ויאמרו שנים עשר עבדיך אחים
nño patre cum†minor ecce & .Chenahã terra in vnius‡ viri filij nos
אנחנו בני איש־אחד בארץ כנען והנה הקטן את־אבינו
quod *Hoc :Ioseph eos ad dixit Et .ipse* non vnus & ,hodie
14 היום והאחד איננו ׃ ויאמר אלהם יוסף הוא אשר
pbabimini hoc In .vos Exploratores :dicendo vos ad sum locutus
15 דברתי אלכם לאמר מרגלים אתם ׃ בזאת תבחנו
vester frater venerit cùm nisi ,hinc egressi fueritis Si . Parhoh viuat
חי פרעה אם־תצאו מזה כי אם־בבוא אחיכם
,vestrum fratrẽ accipiat & ,vnum vobis ex Mittite .huc minimus
16 הקטן הנה ׃ שלחו מכם אחד ויקח את־אחיכם

alimentum — ראה r — alimentum — ירד s — * in — mors. — erat domin* †vendere — in faciẽ super — שחה t — ראה v נכר x — alienũ eis. — קשה y — estis, * exinanitionem — ערה z — ‡ Sed eiusdẽ. veraces sumus. — כל a כון b — †sed exinanitionem — sumus ‡eiusdem †est *est — estis. — per vitam Parhonis. — חיו c יצא d — לקח e

arefactę & tenues spicæ septem ecce Et . bonæ & ,pingues vno pulchræ.
5 אחד בריאות וטבת : והנה שבע שבלים דקות ושדופת טוב
,tenues spicæ deglutiuerunt Et . eas post germinantes ,Euro oriebantur
7 קדים צמחות אחריהן : ותבלענה השבלים הדקות את
ecce & ,Parhoh est expgefactˀ Et .plenas & ,pingues spicas septem
שבע השבלים הבריאות והמלאות וייקץ פרעה והנה יקץ
vocauit & ,misit & ;eius spūs est contritus & ,diluculo in fuit Et .somnium consternatus
8 חלום : ויהי בבקר ותפעם רוחו וישלח ויקרא
Parhoh narrauit & ;eius sapiētes oēs & ,Aegypti genethliacos omnes magos
את־כל־חרטמי מצרים ואת־כל־חכמיה ויספר פרעה
est locutus Et .Parhoh ipsi ea soluens non & ,suū somnium eis & non erat qui interpretaretur ex eis
9 להם את־חלמו ואין־פותר אותם לפרעה : וידבר ‡ ad
memorans* ego mea Peccata :dicendo Parhoh cum‡ pincernarum princeps *memoro
שר המשקים את־פרעה לאמר את־חטאי אני מזכיר שור
custodiā in me dedit‡ & ,suos seruos super† est iratus Parhoh . hodie † contra ‡ posuit
10 היום : פרעה קצף על־עבדיו ויתן אתי במשמר
. pistorum principem & ,me ,laniorum principis domus
בית שר הטבחים אתי ואת שר האפים :
Vir : ipse & ,ego ,vna nocte in somnium somniauimus Et singuli
11 ונחלמה חלום בלילה אחד אני והוא איש
puer nobiscum‡ ibi Et .somniauimus sui somnij solutionem secundū † erat
12 כפתרון חלמו חלמנו : ושם אתנו נער
soluit & ;ei narrauimus & ,laniorum principi seruus Hebræus
עברי עבד לשר הטבחים ונספר־לו ויפתר־
. soluit suum somnium secundum viro ,nostra somnia nobis singulis
לנו את־חלמתינו איש כחלמו פתר :
fecit redire Me .fuit sic ,nobis soluit quemadmodum ,fuit Et
13 ויהי כאשר־פתר־לנו כן היה אתי השיב שוב
vocauit & ,Parhoh misit Et .suspendit ipsum & ,meā sedem super ad locū meū,
14 על־כני ואתו תלה : וישלח פרעה ויקרא את־ כון
,suas vestes mutauit & ,totōdit Et .cisterna è cū fecerūt currere & ,Ioseph carcere.
יוסף ויריצהו מן־הבור ויגלח ויחלף שמלתיו רוץ
Somnium :Ioseph ad Parhoh dixit Et . Parhoh ad venit &
15 ויבא אל־פרעה : ויאמר פרעה אל־יוסף חלום בוא
,dicendo te super† audiui ego Et . illud non soluens & ,somniaui & qui interpretetur illud,non est.
חלמתי ופתר אין אתו ואני שמעתי עליך לאמר †de te dicere, quòd audias
,Parhoh ad Ioseph respōdit Et .illud soluendum ad somnium audies
16 תשמע חלום לפתר אתו : ויען יוסף את־פרעה ענה
est locutˀ Et .Parhonis pacem respondebit Deus me Præter :dicēdo
17 לאמר בלעדי אלהים יענה את־שלום פרעה : וידבר Me somniāte ‡stabam
.fluminis labium super stans‡ ego ecce meo somnio In :Ioseph ad Parhoh iuxta ripam
פרעה אל־יוסף בחלמי הנני עמד על־שפת היאר : שפה
pulchrę & ,carne pingues vaccæ septem ascendentes* flumine è ecce Et *ascēdebant
18 והנה מן־היאר עלת שבע פרות בריאות בשר ויפת עלה פרה
ascendentes* aliæ vaccæ septem ecce Et .carecto in pascebant & ,forma
19 תאר ותרעינה באחו : והנה שבע־פרות אחרות עלות יפה רעה
vidi Non .carne tenues & ,valde forma malæ† & ,tenues eas post † turpes
אחריהן דלות ורעות תאר מאד ורקות בשר לא־ראיתי דלל רוע
vaccæ comederunt Et .malitia‡ in Aegypti terra tota in illas sicut‡ רקק ראה
20 כהנה בכל־ארץ מצרים לרע : ותאכלנה הפרות ‡ similes ‡turpitudine
. pingues priores vaccas septem malæ* & ,tenues * turpes
הרקות והרעות את שבע הפרות הראשנות הבריאת :
ad venissent quòd ,est cognitū nō & ,earū interiora ad venerunt Et ידע
21 ותבאנה אל־קרבנה ולא נודע כי־באו אל־ turpis
.sum expgefactˀ & :pricipio in sicut malus earū aspectus & :earū interiora חלל
קרבנה ומראיהן רע כאשר בתחלה ואיקץ : dū somniarē,
calamo in ascendentes† spicæ septem ecce Et :meo somnio in vidi Et †ascendebāt
22 וארא בחלמי והנה שבע שבלים עלת בקנה in culmo
tenues aridæ* spicæ septem ecce Et . bonæ & ,plenæ vno pulchræ.
23 אחד מלאת וטבות : והנה שבע שבלים צנמות דקות טוב *paruę
spicæ deglutiuerunt Et . eas post germinantes‡ ,Euro arefactæ percussæ ‡germinabāt
24 שדפות קדים צמחות אחריהם : ותבלען השבלים ‡pulchras.
non & ,genethliacos* ad dixi Et .bonas‡ spicas septem ,tenues *magos, & nō fuit q indicaret mihi.
הדקת את שבע השבלים הטבות ואמר אל־החרטמים ואין
vnum† Parhoh Somnium :Parhoh ad Ioseph dixit Et . mihi annuncians דקק טוב
25 מגיד לי : ויאמר יוסף אל־פרעה חלום פרעה אחד †idē est. Quę Deus factu-
Septem . Parhoni nunciauit faciens Deus Quod . illud rus est,
26 הוא את אשר האלהים עשה הגיד לפרעה : שבע נגד פרה
septem ,bonæ‡ spicæ septem Et .ipsæ‡ anni septem ,bonæ vaccæ ‡ sunt.
פרת הטבת שבע שנים הנה ושבע השבלים הטבת שבע ‡pulchræ,
,tenues vaccæ septem Et . illud vnum† somnium .ipsæ* anni *sunt.
27 שנים הנה חלום אחד הוא : ושבע הפרות הרקות † idem est.
spicæ septem & :ipsæ‡ anni septem ,eas post ascendentes malæ‡ & רקק רוע
והרעת העלת אחריהן שבע שנים הנה ושבע השבלים ‡ turpes
, famis anni septem erunt ,Euro arefactæ vacuæ ‡ sunt:
הרקות שדפות הקדים יהיו שבע שני רעב : עלה ריק

est Deus Quod :Parhoh ad sum locutus quod verbum Hoc
28 הוא הדבר אשר דברתי אל־פרעה אשר האלהים
facturus est, ‡ veniunt abundantiæ saturitatis venientes‡ anni septem Ecce .Parhonem fecit videre ,faciens
29 עשה הראה את־פרעה : הנה שבע שנים באות שבע
.eos post famis anni septem surgēt Et .Aegypti terra omni in magnę
קום 30 גדול בכל־ארץ מצרים : וקמו שבע שני רעב אחריהן
abundantia fames consumet & ;Aegypti terra in saturitas omnis tradetur obliuiōi &
ונשכח כל־השבע בארץ מצרים וכלה הרעב
abundantia famis facie à† terra in saturitas cognoscetur non Et .terram
† propter famem ipsam, 31 את־הארץ : ולא־יודע השבע בארץ מפני הרעב
quę erit ‡erit somnium iterati super* Et . valde ipsa‡ grauis quia ,postea ipsius
ידע שנה 32 ההוא אחרי־כן כי־כבד הוא מאד : ועל השנות החלום
* propterea iteratum est festinans & : Deo cum à verbum paratum‡ quia ;vicibus duabˀ Parhoni ipsi
‡firma est res à אל־פרעה פעמים כי־נכון הדבר מעם האלהים וממהר
† festinat intelligentem* virum Parhoh prouideat nunc Et .illud faciendum ad‡ Deus
כון ראה 33 האלהים לעשתו : ועתה ירא פרעה איש נבון
‡ facere eam. Parhoh Faciat . Aegypti terram super illum ponat & ,sapientē &
*prudentem, 34 וחכם וישיתהו על־ארץ מצרים : יעשה פרעה
בין שות septē in Aegypti terram quintet‡ & ,terram super præfectos cōstituat &
‡quintā partem soluere ויפקד פקדים על־הארץ וחמש את־ארץ מצרים בשבע
iubeat bonorum annorum escam omnem congregent Et . saturitatis† annis
†abundantię. 35 שני השבע : ויקבצו את־כל־אכל השנים הטבות
,vrbibˀ in cibū ,Parhoh manu sub frumētū cōgregēt & :istorū venientium
הבאת האלה ויצברו־בר תחת יד־פרעה אכל בערים
pro terra, pro famis annos septem ad ,terræ ipsi deposito in cibus sit Et . seruent &
septem annis 36 ושמרו : והיה האכל לפקדון לארץ לשבע שני הרעב
ppter famē. . fame in terra succidetur non & :Aegypti terra in erunt qui
היה אשר תהיין בארץ מצרים ולא־תכרת הארץ ברעב :
placuit sermo .eius seruorū oīum oculis in & ,Parhoh oculis in verbum *fuit bonum Et
37 וייטב הדבר בעיני פרעה ובעיני כל־עבדיו :
‡ inuentus cui ,virum istū sicut inueniemus‡ Nūquid:suos seruos ad Parhoh dixit Et
vnquā est talis vir, in quo 38 ויאמר פרעה אל־עבדיו הנמצא כזה איש אשר
sit spus Dei? fecit cognoscere Postq̄ :Ioseph ad Parhoh dixit Et ? eo in Dei spiritus
ידע 39 רוח אלהים בו : ויאמר פרעה אל־יוסף אחרי הודיע
† est . tu sicut sapiens & intelligēs† non ,hoc totum te Deus
בין אלהים אותך את־כל־זאת אין־נבון וחכם כמוך :
ad sermonē :meˀ populˀ oīs osculabitur tuum os super & ,meā domū super eris Tu
tuum armabitur 40 אתה תהיה על־ביתי ועל־פיך ישק כל־עמי
נשק ,Vide :Ioseph ad Parhoh dixit Et . te præ ero magnus‡ solio tantum
‡ maior ero te. 41 רק הכסא אגדל ממך : ויאמר פרעה אל־יוסף ראה
Parhoh remouit Et .Aegypti terram omnē super te dedi*
*posui 42 נתתי אתך על כל־ארץ מצרים : ויסר פרעה את־
סור .Ioseph manum super illum dedit† & ,sua manu desuper‡ suum annulum
† posuit illū in manu טבעתו מעל ידו ויתן אתה על־יד יוסף
‡ byssinis, .eius collum super auri* torquem posuit & ,byssi‡ vestibus eum fecit induere &
* auream in וילבש אתו בגדי־שש וישם רבד הזהב על־צוארו :
collo eius. eiˀ facies ad† clamabāt Et .sibi‡ qui secundo curru in eū fecit eqtare Et
‡erat שום 43 וירכב אתו במרכבת המשנה אשר־לו ויקראו לפניו
† ante eum. Parhoh dixit Et .Aegypti terrā vniuersam super eū dando* Et .Abrech‡
‡pater tener, vel flecte genua. 44 אברך ונתון אתו על כל־ארץ מצרים : ויאמר פרעה
* constituit ,suam manum vir ‡ leuabit non ,te præter & ,Parhoh Ego :Ioseph ad
‡quisquam אל־יוסף אני פרעה ובלעדיך לא־ירים איש את־ידו
nomen Parhoh vocauit Et . Aegypti terra omni in suum pedem &
45 ואת־רגלו בכל־ארץ מצרים : ויקרא פרעה שם־
‡ absconditi reuelatorem. Pothiphar filiam Asnath ei dedit & ,Pahaneach Saphnath‡ Ioseph
יוסף צפנת פענח ויתן־לו את־אסנת בת־פוטי פרע
principis .Aegypti terram super Ioseph est egressus Et .vxorem in On sacerdotis
כהן און לאשה ויצא יוסף על־ארץ מצרים :
erat vir regis Parhoh facies ad ipsum stādo in† ,annorū triginta filius Ioseph Et
†quando stetit coram Parhoh rege 46 ויוסף בן־שלשים שנה בעמדו לפני פרעה מלך־
omnē per transiuit & ,Parhoh facie à Ioseph est egressus Et . Aegypti
מצרים ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל־
‡ congregauerunt habitatores .pugillos in * saturitatis annis septē in terra fecit‡ Et .Aegypti terram
* frumenta in horrea. 47 ארץ מצרים : ותעש הארץ בשבע שני השבע לקמצים :
terra in fuerunt qui ,annorum septem escam omnē congregauit Et
עשה 48 ויקבץ את־כל־אכל שבע שנים אשר היו בארץ
† posuit ,eius circuitus ‡ qui ciuitatis agri cibum ,vrbibus in cibū dedit† Et .Aegypti
‡ erat in circuitu eius, מצרים ויתן־אכל בערים אכל שדה־העיר אשר סביבתיה
posuit maris arenā tanquam frumentū Ioseph congregauit Et .eiˀ medio in dedit
*adeò quod 49 נתן בתוכה : ויצבר יוסף בר כחול הים
‡ numerari, . numerus† non quia ,numerandū ad‡ cessauit quòd vsq; * ,valde multum
† erat הרבה מאד עד כי־חדל לספר כי־אין מספר :
‡ nati sunt :famis annus veniret antequam ,filij duo est natus‡ Ioseph ipsi Et
50 וליוסף ילד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב
principis . On sacerdotis Pothiphar filia Asnath ei peperit quos
אשר ילדה־לו אסנת בת־פוטי פרע כהן און :

,eam ad audiret†non & ,die die * Ioseph ad eam loqui vt fuit Et
8 10 וַיְהִי כְּדַבְּרָהּ אֶל־יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלֹא־שָׁמַע אֵלֶיהָ
diem secundum ,fuit Et .ea cum existendum ad ,eam apud concumbendum ad
11 לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ לִהְיוֹת עִמָּהּ׃ וַיְהִי כְּהַיּוֹם
vitis ex vir† non & :suum opus faciendum ad‡domū est ingressus & ,hanc
9 הַזֶּה וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי
Concūbe :dicendo ,eius veste in eū apprehēdit Et .domo in illic domus
12 הַבַּיִת שָׁם בַּבָּיִת׃ וַתִּתְפְּשֵׂהוּ בְּבִגְדוֹ לֵאמֹר שִׁכְבָה
.foras est egressus Et .fugit & ,ei’ manu in suū vestimētū reliqt & .mecū
10 עִמִּי וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ בְּיָדָהּ וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה׃
fugisset & ,sua manu in suū vestimētū reliquisset ꝙ ,eam videre vt fuit Et
11 13 וַיְהִי כִּרְאוֹתָהּ כִּי־עָזַב בִּגְדוֹ בְּיָדָהּ וַיָּנָס
:dicendo ,eos ad dixit & ,suæ domus viros adclamauit‡Et .foras
14 הַחוּצָה׃ וַתִּקְרָא לְאַנְשֵׁי בֵיתָהּ וַתֹּאמֶר לָהֶם לֵאמֹר
est Ingressus .nos in illudendum ad ;Hebræū virum nobis adduxit ,Videte
12 רְאוּ הֵבִיא לָנוּ אִישׁ עִבְרִי לְצַחֶק בָּנוּ בָּא
fuit Et .magna voce in clamaui & ,mecum cōcumbendū ad ,me ad
15 אֵלַי לִשְׁכַּב עִמִּי וָאֶקְרָא בְּקוֹל גָּדוֹל׃ וַיְהִי
reliquit & ;clamassem & ,meam vocem eleuassem quòd ,cum audire vt
13 כְשָׁמְעוֹ כִּי־הֲרִימֹתִי קוֹלִי וָאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב
retinuit Et .foras est egressus & ,fugit & ,me apud suum vestimentū
16 בִּגְדוֹ אֶצְלִי וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה׃ וַתַּנַּח
.suam domum ad eius dominum venire ad vsq; ,se apud eius vestimentum
14 בִּגְדוֹ אֶצְלָהּ עַד־בּוֹא אֲדֹנָיו אֶל־בֵּיתוֹ׃
est Ingressus :dicendo ista verba secundum eum ad est locuta Et
17 וַתְּדַבֵּר אֵלָיו כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר בָּא
.me in illudendum ad ,nobis adduxisti quem ,Hebræus seruus me ad
15 אֵלַי הָעֶבֶד הָעִבְרִי אֲשֶׁר־הֵבֵאתָ לָּנוּ לְצַחֶק בִּי׃
suū vestimētū reliquit & ,clamassem & ,meā vocē me leuare vt fuit Et
18 וַיְהִי כַּהֲרִימִי קוֹלִי וָאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ
verba eius dominus audire vt fuit Et .foras fugit & ,me apud
16 19 אֶצְלִי וַיָּנָס הַחוּצָה׃ וַיְהִי כִשְׁמֹעַ אֲדֹנָיו אֶת־דִּבְרֵי
ista verba Secundum :dicendo ,eum ad est locuta quæ ,suæ vxoris
אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר דִּבְּרָה אֵלָיו לֵאמֹר כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה
Ioseph domin’ accepit Et .eius furor est iratus & ,tuus seruus mihi fecit
17 20 עָשָׂה לִי עַבְדֶּךָ וַיִּחַר אַפּוֹ׃ וַיִּקַּח אֲדֹנֵי יוֹסֵף
regis vincti quo loco† carceris domum ad‡eum dedit† & ,eum
אֹתוֹ וַיִּתְּנֵהוּ אֶל־בֵּית הַסֹּהַר מְקוֹם אֲשֶׁר־אֲסוּרֵי הַמֶּלֶךְ
cum DOMINVS fuit Et .carceris domo in ibi fuit & :ligati‡
18 21 אֲסוּרִים וַיְהִי־שָׁם בְּבֵית הַסֹּהַר׃ וַיְהִי יְהוָה אֶת־
oculis in eius gratiam dedit & ,misericordiam eū ad inclinauit & ,Ioseph
19 יוֹסֵף וַיֵּט אֵלָיו חָסֶד וַיִּתֵּן חִנּוֹ בְּעֵינֵי
manu in ,carceris dom’ princeps dedit Et .carceris domus principis
22 שַׂר בֵּית־הַסֹּהַר׃ וַיִּתֵּן שַׂר בֵּית־הַסֹּהַר בְּיַד־
quæ omnia & ,carceris domo in † qui ,vinctos omnes Ioseph
20 יוֹסֵף אֵת כָּל־הָאֲסִירִם אֲשֶׁר בְּבֵית הַסֹּהַר וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר
carceris domus princeps Neque .faciens‡ erat ipse ,ibi facientes‡
23 עֹשִׂים שָׁם הוּא הָיָה עֹשֶׂה׃ אֵין שַׂר בֵּית־הַסֹּהַר
:eo cū* DOMINVS qđ eo in ,eius manu in quidquam omne videns
רֹאֶה אֶת־כָּל־מְאוּמָה בְּיָדוֹ בַּאֲשֶׁר יְהוָה אִתּוֹ
.faciens prosperare‡ DOMINVS ,faciens† ipse quod &
21 וַאֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה יְהוָה מַצְלִיחַ׃

cum loqueretur ipsa
* dietim,
†pareret ei, vt concumberet secum, vt esset
‡vt faceret
‡erat quisquā per vestimentum eius,
y נוס
cùm vidisset ipsa,
z ראה
‡vocauit viros
vt illuderet nos.
a בוא
cùm audisset ipse,
b רום
c ינח
donec veniret dñs eius
vt illuderet in me.
cū eleuassem
cùm audisset
hæc.
d חרה
†in
e לקח
†posuit
‡in domo
‡vinciuntur אסירי ק
g חנן f נטה
h שור
† erant האסירים ק
‡ faciebant
‡ faciebat.
videbat quidquam ex iis, quæ erant
* erat
† faciebat,
‡secundabat.

CAP. XL. מ

,Aegypti regis pincerna peccauerunt hæc verba post ,fuit Et
22 1 וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָטְאוּ מַשְׁקֵה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם
super Parhoh succensuit Et .Aegypti regi suo domino ,pistor &
23 2 וְהָאֹפֶה לַאֲדֹנֵיהֶם לְמֶלֶךְ מִצְרָיִם׃ וַיִּקְצֹף פַּרְעֹה עַל
.pistorum principem cōtra & ,pincernarū principē super ,suos eunuchos duos
שְׁנֵי סָרִיסָיו עַל שַׂר הַמַּשְׁקִים וְעַל שַׂר הָאוֹפִים׃
domum ad‡ ,laniorum principis domus custodia in eos dedit Et
1 3 וַיִּתֵּן אֹתָם בְּמִשְׁמַר בֵּית שַׂר הַטַּבָּחִים אֶל־בֵּית
princeps commendauit‡ Et .ibi * vinctus Ioseph quo loco† ,carceris
2 4 הַסֹּהַר מְקוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף אָסוּר שָׁם׃ וַיִּפְקֹד שַׂר
dies‡ fuerunt Et .eis ministrabat & ,eis cum Ioseph laniorum
3 הַטַּבָּחִים אֶת־יוֹסֵף אִתָּם וַיְשָׁרֶת אֹתָם וַיִּהְיוּ יָמִים
suum somnium quisq; ,ipsi ambo somnium somniauerūt Et .custodia in
5 בְּמִשְׁמָר׃ וַיַּחַלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ חֲלֹמוֹ
Pincerna :sui somnij solutionem secundum quisq; .vna nocte in
בְּלַיְלָה אֶחָד אִישׁ כְּפִתְרוֹן חֲלֹמוֹ הַמַּשְׁקֶה
.carceris domo in vincti † qui ,Aegypti regi ‡ qui pistor &
4 וְהָאֹפֶה אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם אֲשֶׁר אֲסוּרִים בְּבֵית הַסֹּהַר׃
.conturbati ipsi ecce & ,eos vidit & :diluculo in Ioseph eos ad venit Et
6 וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יוֹסֵף בַּבֹּקֶר וַיַּרְא אֹתָם וְהִנָּם זֹעֲפִים׃
,sui dñi dom’ custodia in secū * qui ,Parhoh eunuchos interrogauit Et
5 7 וַיִּשְׁאַל אֶת־סְרִיסֵי פַרְעֹה אֲשֶׁר אִתּוֹ בְמִשְׁמַר בֵּית אֲדֹנָיו

hæc
cōtra vtrūq; principem suum, contra
posuit
‡ in domo
†in * erat
‡præposuit
eis,
‡ per annum vel, aliquādiu
‡ fuerant
† erant
erant dolore affecti.
principes
* erant

Somniū eū ad dixerunt Et ?hodie male vestræ facies Cur :dicendo
8 לֵאמֹר מַדּוּעַ פְּנֵיכֶם רָעִים הַיּוֹם׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו חֲלוֹם
Nonne :Ioseph eos ad dixit Et .illud non soluens & ,somniauimus
חָלַמְנוּ וּפֹתֵר אֵין אֹתוֹ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הֲלוֹא
princeps narrauit Et .mihi quæso Narrate ?solutiones ‡ Dei
9 לֵאלֹהִים פִּתְרֹנִים סַפְּרוּ־נָא לִי׃ וַיְסַפֵּר שַׂר־
ecce & ,meo somnio In :ei dixit & :Ioseph ipsi suum somnium pincernarum
הַמַּשְׁקִים אֶת־חֲלֹמוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ בַּחֲלוֹמִי וְהִנֵּה
germinans tanquā ipsa‡& :rami tres ‡ vite in Et .meas facies ad vitis
10 גֶפֶן לְפָנָי׃ וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם וְהִוא כְפֹרַחַת
calix Et .vuas eius botri fecerunt Coquere .eius flos ascendit
11 עָלְתָה נִצָּהּ הִבְשִׁילוּ אַשְׁכְּלֹתֶיהָ עֲנָבִים׃ וְכוֹס
in eas exprimebā & ,vuas accipiebam & ,mea manu in †Parhoh
פַּרְעֹה בְּיָדִי וָאֶקַּח אֶת־הָעֲנָבִים וָאֶשְׂחַט אֹתָם אֶל־
dixit Et .Parhoh volam super calicem dabam & ,Parhoh calicem
12 כּוֹס פַּרְעֹה וָאֶתֵּן אֶת־הַכּוֹס עַל־כַּף פַּרְעֹה׃ וַיֹּאמֶר
.ipsi* dies tres ,rami Tres .eius interpretatio‡Hęc :Ioseph ei
לוֹ יוֹסֵף זֶה פִּתְרֹנוֹ שְׁלֹשֶׁת הַשָּׂרִגִים שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם׃
te faciet redire & ,tuū caput Parhoh eleuabit diebus tribus adhuc In
13 בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים יִשָּׂא פַרְעֹה אֶת־רֹאשֶׁךָ וֶהֲשִׁיבְךָ
priorem rationem‡ secundū ei’ manu in Parhoh calicē dabis & ,tuā sedē super†
עַל־כַּנֶּךָ וְנָתַתָּ כוֹס־פַּרְעֹה בְּיָדוֹ כַּמִּשְׁפָּט הָרִאשׁוֹן
fuerit bene quādo ,tecū mei memento Sed .eius pincerna fuisti qua
14 אֲשֶׁר הָיִיתָ מַשְׁקֵהוּ׃ כִּי אִם־זְכַרְתַּנִי אִתְּךָ כַּאֲשֶׁר יִיטַב
ad mei mentionē facies‡& :misericordiam mecum quæso facies‡& :tibi
לָךְ וְעָשִׂיתָ־נָּא עִמָּדִי חָסֶד וְהִזְכַּרְתַּנִי אֶל־
auferendo furto Quia .hac domo è me fac educere & ,Parhoh
15 פַּרְעֹה וְהוֹצֵאתַנִי מִן־הַבַּיִת הַזֶּה׃ כִּי־גֻנֹּב
,quicquam feci non hîc etiam & :Hebræorū terra è sum ablat’ furto
גֻּנַּבְתִּי מֵאֶרֶץ הָעִבְרִים וְגַם־פֹּה לֹא־עָשִׂיתִי מְאוּמָה
bonum quia* ,pistorum princeps vidit Et .cisterna in me ponerēt quòd
16 כִּי־שָׂמוּ אֹתִי בַּבּוֹר׃ וַיַּרְא שַׂר־הָאֹפִים כִּי טוֹב
tria ecce & ,meo somnio in‡ ego Etiam :Ioseph ad dixit & :soluit
פָּתָר וַיֹּאמֶר אֶל־יוֹסֵף אַף־אֲנִי בַּחֲלוֹמִי וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה
cibo omni ex†superiori canistro in Et .meū caput super alba canistra
17 סַלֵּי חֹרִי עַל־רֹאשִׁי׃ וּבַסַּל הָעֶלְיוֹן מִכֹּל מַאֲכַל
.meo capite desuper*canistro è eos comedēs volatile &‡:pistoris opere Parhoh
פַּרְעֹה מַעֲשֵׂה אֹפֶה וְהָעוֹף אֹכֵל אֹתָם מִן־הַסַּל מֵעַל רֹאשִׁי׃
,canistra Tria .eius interpretatio ‡ Hæc :dixit & ,Ioseph respōdit Et
18 וַיַּעַן יוֹסֵף וַיֹּאמֶר זֶה פִּתְרֹנוֹ שְׁלֹשֶׁת הַסַּלִּים
Parhoh auferet diebus tribus adhuc In .ipsa† dies tres
19 שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם׃ בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים יִשָּׂא פַרְעֹה אֶת־
volatile comedet &*,lignū super te suspendet & ,te desuper‡tuum caput
רֹאשְׁךָ מֵעָלֶיךָ וְתָלָה אוֹתְךָ עַל־עֵץ וְאָכַל הָעוֹף אֶת־
nasci† die ,tertia die in ,fuit Et .te desuper‡tuam carnem
20 בְּשָׂרְךָ מֵעָלֶיךָ׃ וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יוֹם הֻלֶּדֶת אֶת־
principis caput eleuauit & ,suis seruis omnib’ conuiuiū fecit & ,Parhoh
פַּרְעֹה וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה לְכָל־עֲבָדָיו וַיִּשָּׂא אֶת־רֹאשׁ שַׂר
.suorū seruorum medio in pistorum principis caput & ,pincernarū
הַמַּשְׁקִים וְאֶת־רֹאשׁ שַׂר הָאֹפִים בְּתוֹךְ עֲבָדָיו׃
calicē dedit & ,suā propinationē ad pincernarū principem fecit redire Et
21 וַיָּשֶׁב אֶת־שַׂר הַמַּשְׁקִים עַל־מַשְׁקֵהוּ וַיִּתֵּן הַכּוֹס
sicut ,suspendit pistorum principem Et .Parhoh volam super
22 עַל־כַּף פַּרְעֹה׃ וְאֵת שַׂר הָאֹפִים תָּלָה כַּאֲשֶׁר
pincernarum princeps est recordatus non Et .Ioseph eis soluerat
23 פָּתַר לָהֶם יוֹסֵף׃ וְלֹא־זָכַר שַׂר־הַמַּשְׁקִים
.eius est oblitus & ,Ioseph ipsius
אֶת־יוֹסֵף וַיִּשְׁכָּחֵהוּ׃

tristes sunt
& qui interpretetur illud, non est.
‡ sunt
Me somniante,
erat corā me.
‡erant †erat
maturauerunt
k נוץ i עלה
†erat l לקח
in manu
m כפף
‡est *sunt.
In fine trium dierum
n נשא
o שוב
†ad locum tuum,
‡consuetudinem priorem
quando
‡fac p כון
q יצא
r עשה
carcere.
* ꝙ bene interpretatus esset,
t ראה s שום
x אפה v שור
‡ me somniante,
†erat ex omnibus cibis
z חור y סלל
‡ & aues comedebant
* qđ erat sup caput meū.
‡ est
b נשא a ענה
†sunt. In fine trium dierū
‡ à te.
*& comedēt aues
‡ à te. †qua natus fuerat
c ילד
in manu
d אפה

CAP. XLI. מא

ecce & ,somnians‡Parhoh & ,dierum duorū annorum fine à fuit Et
1 וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים וּפַרְעֹה חֹלֵם וְהִנֵּה
vaccæ septem ascendentes‡ flumine è ecce Et .flumen iuxta stans*
2 עֹמֵד עַל־הַיְאֹר׃ וְהִנֵּה מִן־הַיְאֹר עֹלֹת שֶׁבַע פָּרוֹת
ecce Et .prato in pascebant & ,carne pingues & ,aspectu pulchræ
3 יְפוֹת מַרְאֶה וּבְרִיאֹת בָּשָׂר וַתִּרְעֶינָה בָּאָחוּ׃ וְהִנֵּה
,aspectu male‡, flumine è eas post ascendentes† aliæ vaccæ septem
שֶׁבַע פָּרוֹת אֲחֵרוֹת עֹלוֹת אַחֲרֵיהֶן מִן־הַיְאֹר רָעוֹת מַרְאֶה
.fluminis labium super* ,vaccas apud stabant & ;carne tenues &
וְדַקּוֹת בָּשָׂר וַתַּעֲמֹדְנָה אֵצֶל הַפָּרוֹת עַל־שְׂפַת הַיְאֹר׃
septem ,carne tenues & ,aspectu male ‡ vaccæ comederunt Et
4 וַתֹּאכַלְנָה הַפָּרוֹת רָעוֹת הַמַּרְאֶה וְדַקֹּת הַבָּשָׂר אֵת שֶׁבַע
.Parhoh est expergefactus Et .pingues & ,aspectu pulchras vaccas
הַפָּרוֹת יְפֹת הַמַּרְאֶה וְהַבְּרִיאֹת וַיִּיקַץ פַּרְעֹה׃
culmo in ascēdentes† spicæ septem ecce Et .secūdò sōniauit & ,dormiuit Et
5 וַיִּישָׁן וַיַּחֲלֹם שֵׁנִית וְהִנֵּה שֶׁבַע שִׁבֳּלִים עֹלוֹת בְּקָנֶה

in fine
‡somniauit
f שנה e קצץ
*stabat
‡ascendebāt
g עלה
i יפה h פרה
†ascendebāt
‡ turpes
l רוע k רעה
* quæ erant iuxta ripam
m דקק
n שפה
‡ turpes
n דקק
†ascendebāt

eunucho‡ Potiphar , Aegyptum ad eum vendiderunt Midianitæ Et — in Aegypto ‡principi

36 וְהַמְּדָנִים מָכְרוּ אֹתוֹ אֶל־מִצְרָיִם לְפוֹטִיפַר סְרִיס

. laniorum principi Parhoh

פַּרְעֹה שַׂר הַטַּבָּחִים׃ — שׂור

CAP. XXXVIII. לח

,suis fratribus cum à Iehudah descendit ,ipso tempore in ,fuit Et

1 וַיְהִי בָּעֵת הַהִוא וַיֵּרֶד יְהוּדָה מֵאֵת אֶחָיו

vidit Et . Chirah eius nomē & ,Hadullamitē virum ad declinauit &

וַיֵּט עַד־אִישׁ עֲדֻלָּמִי וּשְׁמוֹ חִירָה׃ 2 וַיַּרְא־ — נטה ראה

,eā accepit & ;Suah eius nomē & ,Chenahanęi viri filiam Iehudah ibi

שָׁם יְהוּדָה בַּת־אִישׁ כְּנַעֲנִי וּשְׁמוֹ שׁוּעַ וַיִּקָּחֶהָ — לקח

vocauit & ,filiū peperit & ,concepit Et . eam ad est ingressus &

וַיָּבֹא אֵלֶיהָ׃ 3 וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן וַיִּקְרָא אֶת־ — בוא הרה ילד

vocauit & ,filiū peperit & ,adhuc concepit Et . Her eius nomen

שְׁמוֹ עֵר׃ 4 וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־

vocauit & ,filiū peperit & ,adhuc addidit Et . Onan eius nomen

שְׁמוֹ אוֹנָן׃ 5 וַתֹּסֶף עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־

accepit Et . eum illam pariendo in ,Chezib in erat Et . Selah eius nomen — quando peperit ipsa

שְׁמוֹ שֵׁלָה וְהָיָה בִכְזִיב בְּלִדְתָּהּ אֹתוֹ׃ 6 וַיִּקַּח

.Thamar eius nomē & ,suo primogenito Her ipsi vxorem Iehudah

יְהוּדָה אִשָּׁה לְעֵר בְּכוֹרוֹ וּשְׁמָהּ תָּמָר׃

:DOMINI oculis in malus Iehudah primogenitus Her erat Et

7 וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי יְהוָה

ad Ingredere :Onan ad Iehudah dixit Et .DOMINVS eum interemit &

וַיְמִתֵהוּ יְהוָה׃ 8 וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בֹּא אֶל־ — מות

cognouit Et .tuo fratri semen suscita & ,eam duc & ,tui fratris vxorem — affinitatē cōtrahe cū ea iure propinquitatis

אֵשֶׁת אָחִיךָ וְיַבֵּם אֹתָהּ וְהָקֵם זֶרַע לְאָחִיךָ׃ 9 וַיֵּדַע

vxorem ad ingrediebatur si erat & ,semen foret sibi non quòd ,Onan — ‡quando

אוֹנָן כִּי לֹּא לוֹ יִהְיֶה הַזָּרַע וְהָיָה אִם־בָּא אֶל־אֵשֶׁת

.suo fratri semen dandum non ad ,terram in corrūpebat & ,sui fratris — ne daret

אָחִיו וְשִׁחֵת אַרְצָה לְבִלְתִּי נְתָן־זֶרַע לְאָחִיו׃

. eum etiā fecit mori & :fecit quod ,DOMINI oculis in malum fuit Et — displicuit

10 וַיֵּרַע בְּעֵינֵי יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה וַיָּמֶת גַּם־אֹתוֹ׃ — רוע

domo in vidua Mane :suam nurum Thamar ad Iehudah dixit Et

11 וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְתָמָר כַּלָּתוֹ שְׁבִי אַלְמָנָה בֵית־ — כלל ישב

moriatur forte Ne ,dixit Quia .meus fili Selah crescat donec ,tui patris

אָבִיךְ עַד־יִגְדַּל שֵׁלָה בְנִי כִּי אָמַר פֶּן־יָמוּת

.sui patris domo in māsit & ,Thamar iuit Et .ei fratres sicut ipse etiam

גַּם־הוּא כְּאֶחָיו וַתֵּלֶךְ תָּמָר וַתֵּשֶׁב בֵּית אָבִיהָ׃ — ילך

. Iehudah vxor Suah filia est mortua & ,dies sunt multiplicati Et

12 וַיִּרְבּוּ הַיָּמִים וַתָּמָת בַּת־שׁוּעַ אֵשֶׁת־יְהוּדָה — רבה

Chirah & ipse ,sui gregis tonsores super ascēdit & ,Iehudah se est cōsolat Et ad — *ouiū suarū

וַיִּנָּחֶם יְהוּדָה וַיַּעַל עַל־גֹּזֲזֵי צֹאנוֹ הוּא וְחִירָה — עלה

:dicēdo ,Thamar ipsi fuit nūciatū Et . Timnath in Hadullamita ei socius

רֵעֵהוּ הָעֲדֻלָּמִי תִּמְנָתָה׃ 13 וַיֻּגַּד לְתָמָר לֵאמֹר — נגד

remouit Et .suum gregē tōdendū ad Timnath in ascendens tuus socer Ecce — ascendit ‡oues suas.

הִנֵּה חָמִיךְ עֹלֶה תִמְנָתָה לָגֹז צֹאנוֹ׃ 14 וַתָּסַר — גזז סור

,est inuoluta & ,velamine in se operuit & ,se desuper suæ viduitatis vestes — ‡a *celauit se

בִּגְדֵי אַלְמְנוּתָהּ מֵעָלֶיהָ וַתְּכַס בַּצָּעִיף וַתִּתְעַלָּף — כסה

viderat Qm .Timnath in viam super quod ,Henaim ostio in mansit & — ‡duorū fontium ‡erat iuxta

וַתֵּשֶׁב בְּפֶתַח עֵינַיִם אֲשֶׁר עַל־דֶּרֶךְ תִּמְנָתָה כִּי רָאֲתָה

. vxorem in ei fuerat data non ipsa & ,Selah creuerat quod

כִּי־גָדַל שֵׁלָה וְהִוא לֹא־נִתְּנָה לוֹ לְאִשָּׁה׃

.suā faciē operuerat quia .meretricē in eā putauit & ,Iehudah eā vidit Et — esse

15 וַיִּרְאֶהָ יְהוּדָה וַיַּחְשְׁבֶהָ לְזוֹנָה כִּי כִסְּתָה פָּנֶיהָ׃ — כסה

.te ad ingrediar ,quæso Da :dixit & ,viam ad eam ad declinauit Et — è via, *Age

16 וַיֵּט אֵלֶיהָ אֶל־הַדֶּרֶךְ וַיֹּאמֶר הָבָה־נָּא אָבוֹא אֵלַיִךְ — נטה יהב

,mihi dabis Quid :dixit & .ipsa sua nurus quòd ,nouerat non quia — esset.

כִּי לֹא יָדַע כִּי כַלָּתוֹ הִוא וַתֹּאמֶר מַה־תִּתֶּן־לִּי — כלל

de caprarum hœdum mittam Ego ,dixit Et ? me ad ingrediaris si

כִּי תָבוֹא אֵלָי׃ 17 וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֲשַׁלַּח גְּדִי־עִזִּים מִן־

Quod :dixit Et. ?te mittere ad vsq; arrabone dabis Num :dixit & . grege — pecudibus ‡donec miseris?

הַצֹּאן וַתֹּאמֶר אִם־תִּתֵּן עֵרָבוֹן עַד שָׁלְחֶךָ׃ 18 וַיֹּאמֶר מָה

,tuā virgā & ,tua thaniæ & ,tuū Sigillū :dixit Et ?tibi dem quod pignus — *vt pallium tuū

הָעֵרָבוֹן אֲשֶׁר אֶתֶּן־לָּךְ וַתֹּאמֶר חֹתָמְךָ וּפְתִילֶךָ וּמַטְּךָ — נטה

. ei concepit ,& eam ad est ingressus & ,ei dedit Et . tua manu in quæ — ‡est ‡ex eo.

אֲשֶׁר בְּיָדֶךָ וַיִּתֶּן־לָהּ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וַתַּהַר לוֹ׃ — הרה

vestib se induit & ,se desuper suū velamē re.nouit & ,abiit & ,surrexit Et

19 וַתָּקָם וַתֵּלֶךְ וַתָּסַר צְעִיפָהּ מֵעָלֶיהָ וַתִּלְבַּשׁ בִּגְדֵי — קום ילך סור

sui socij manu in caprarum hœdum Iehudah misit Et .suæ viduitatis — *per manum ‡vt caperet

אַלְמְנוּתָהּ׃ 20 וַיִּשְׁלַח יְהוּדָה אֶת־גְּדִי הָעִזִּים בְּיַד רֵעֵהוּ

.eam inuenit nō & .mulieris manu de pignus capiendū ad ,Hadullamitæ

הָעֲדֻלָּמִי לָקַחַת הָעֵרָבוֹן מִיַּד הָאִשָּׁה וְלֹא מְצָאָהּ׃

,illa prostituta Vbi :dicendo ,eius loci viros interrogauit Et — ‡est meretrix

21 וַיִּשְׁאַל אֶת־אַנְשֵׁי מְקֹמָהּ לֵאמֹר אַיֵּה הַקְּדֵשָׁה הִוא — קום

.prostituta hoc in fuit Non :dixerūt Et ?viam super Henaim in — ‡fontibus ‡iuxta *hic meretrix.

בָעֵינַיִם עַל־הַדָּרֶךְ וַיֹּאמְרוּ לֹא־הָיְתָה בָזֶה קְדֵשָׁה׃

viri etiam Et .eam inueni Non :dixit & ,Iehudah ad est reuersus Et

22 וַיָּשָׁב אֶל־יְהוּדָה וַיֹּאמֶר לֹא מְצָאתִיהָ וְגַם אַנְשֵׁי — שוב

:Iehudah dixit Et . prostituta hoc in fuit Non :dixerunt loci — hic meretrix.

הַמָּקוֹם אָמְרוּ לֹא־הָיְתָה בָזֶה קְדֵשָׁה׃ 23 וַיֹּאמֶר יְהוּדָה

,hunc hœdum misi Ecce .contemptui in simus forte ne :sibi Capiat

תִּקַּח־לָהּ פֶּן נִהְיֶה לָבוּז הִנֵּה שָׁלַחְתִּי הַגְּדִי הַזֶּה — לקח

est nunciatum & ,mensium tertiatio vt fuit Et .eam inuenisti non tu & — fuerūt circiter tres mēses

24 וְאַתָּה לֹא מְצָאתָהּ׃ וַיְהִי כְּמִשְׁלֹשׁ חֳדָשִׁים וַיֻּגַּד — נגד

ecce etiam & ,tua nurus Thamar est Fornicata :dicendo Iehudah ipsi

לִיהוּדָה לֵאמֹר זָנְתָה תָּמָר כַּלָּתֶךָ וְגַם הִנֵּה — זנה ‡est

.comburatur & ,eā Educite :Iehudah dixit Et .fornicationes ad grauida — ‡de fornicationibus educebatur, *De viro

הָרָה לִזְנוּנִים וַיֹּאמֶר יְהוּדָה הוֹצִיאוּהָ וְתִשָּׂרֵף׃

Viro :dicendo suum socerum ad misit ipsa & ,educta Ipsa

25 הִוא מוּצֵאת וְהִיא שָׁלְחָה אֶל־חָמִיהָ לֵאמֹר לְאִישׁ — יצא

,sigillum cuius ,quęso Agnosce :dixit Et .grauida ego ,ei hæc cuius — ‡sunt, sum ‡sit

אֲשֶׁר־אֵלֶּה לּוֹ אָנֹכִי הָרָה וַתֹּאמֶר הַכֶּר־נָא לְמִי הַחֹתֶמֶת

est Iustia :dixit & ,Iehudah agnouit Et . ista virga & thæniæ & — נכר

26 וְהַפְּתִילִים וְהַמַּטֶּה הָאֵלֶּה׃ וַיַּכֵּר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צָדְקָה — ‡Iustior me est,

,adhuc addidit nō Et .meo filio Selah eam dedi non quòd eo quia me præ

מִמֶּנִּי כִּי־עַל־כֵּן לֹא־נְתַתִּיהָ לְשֵׁלָה בְנִי וְלֹא־יָסַף עוֹד — נתן נכר vt cognosceret

gemini ecce & ,eius pariendi tempore in fuit Et .eam cognoscendum ad — ‡quo parturiebat ipsa.

27 לְדַעְתָּהּ׃ וַיְהִי בְּעֵת לִדְתָּהּ וְהִנֵּה תְאוֹמִים

,obstetrix accepit & ,manu dedit & ,illā pariendo in fuit Et .eius vtero in

28 בְּבִטְנָהּ׃ וַיְהִי בְלִדְתָּהּ וַיִּתֶּן־יָד וַתִּקַּח הַמְיַלֶּדֶת — ידע ילד *erant

. prius est egressus Iste :dicendo ,coccinū eius manū super ligauit & — ‡illa pariete, ‡ad

וַתִּקְשֹׁר עַל־יָדוֹ שָׁנִי לֵאמֹר זֶה יָצָא רִאשֹׁנָה׃

:dixit & ,eius frater est egressus ecce & ,suā manū conuertēs vt fuit Et — cum retraheret

29 וַיְהִי כְּמֵשִׁיב יָדוֹ וְהִנֵּה יָצָא אָחִיו וַתֹּאמֶר

. Peres eius nomē vocauit Et .diuisio te Super ‡diuisisti Cur — שוב ‡sit

מַה־פָּרַצְתָּ עָלֶיךָ פָּרֶץ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פָּרֶץ׃

:coccinū eius manum super cui ,eius frater est egressus postea Et — ‡Diuisio, irruptio, siue fortitudo. *ad cuius manum erat

30 וְאַחַר יָצָא אָחִיו אֲשֶׁר עַל־יָדוֹ הַשָּׁנִי

.Zerah eius nomē vocauit &

וַיִּקְרָא שְׁמוֹ זָרַח׃

CAP. XXXIX. לט

princeps eunuchus Potiphar eum emit Et .Aegyptū in est fact descēdere Ioseph Et

1 וְיוֹסֵף הוּרַד מִצְרָיְמָה וַיִּקְנֵהוּ פּוֹטִיפַר סְרִיס — ירד קנה

: Ismahelitarum manu è ,Aegyptius vir ,laniorum princeps ,Parhoh

פַּרְעֹה שַׂר הַטַּבָּחִים אִישׁ מִצְרִי מִיַּד הַיִּשְׁמְעֵאלִים

,Ioseph cum DOMINVS fuit Et .illuc eū fecerunt descēdere qui

2 אֲשֶׁר הוֹרִדֻהוּ שָׁמָּה׃ וַיְהִי יְהוָה אֶת־יוֹסֵף

. Aegyptij sui domini domo in fuit & ,prosperans vir fuit &

וַיְהִי אִישׁ מַצְלִיחַ וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרִי׃

ipse quæ omnia & ,eo cum DOMINVS quòd ,eius dūs vidit Et

3 וַיַּרְא אֲדֹנָיו כִּי יְהוָה אִתּוֹ וְכֹל אֲשֶׁר־הוּא

gratiā Ioseph inuenit Et .ei manu in prosperare faciēs DOMINVS faciens — faciebat ‡secundabat

4 עֹשֶׂה יְהוָה מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ׃ וַיִּמְצָא יוֹסֵף חֵן — חנן

omnia & ,suā domū super eū præposuit Et .ei ministrabat & ,ei oculis in

בְּעֵינָיו וַיְשָׁרֶת אֹתוֹ וַיַּפְקִדֵהוּ עַל־בֵּיתוֹ וְכָל־

super & ,suā domū in eum præposuit tunc ex fuit Et .ei manu i dedit ,ei erat — * quæ ex eo tempore, quo ‡domui suæ,

5 יֶשׁ־לוֹ נָתַן בְּיָדוֹ׃ וַיְהִי מֵאָז הִפְקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל

Aegyptij domui DOMINVS benedixit & ,ei erant quæ omnia

כָּל־אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ וַיְבָרֶךְ יְהוָה אֶת־בֵּית הַמִּצְרִי

,ei erant quę omnib in DOMINI benedictio fuit Et .Ioseph propter

בִּגְלַל יוֹסֵף וַיְהִי בִּרְכַּת יְהוָה בְּכָל־אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ

nō & ,Ioseph manu in ,sibi quę omnia reliquit Et .agro in & domo in — ‡erant

6 בַּבַּיִת וּבַשָּׂדֶה׃ וַיַּעֲזֹב כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ בְּיַד־יוֹסֵף וְלֹא־

erat Et .comedens ipse quem ,panem nisi ,quicquā secum cognouit — comedebat.

יָדַע אִתּוֹ מְאוּמָה כִּי אִם־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר־הוּא אוֹכֵל וַיְהִי

verba post fuit Et .aspectu pulcher & ,forma pulcher Ioseph

7 יוֹסֵף יְפֵה־תֹאַר וִיפֵה מַרְאֶה׃ וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים

: dixit & ,Ioseph ad suos oculos eius domini vxor leuauit & ,ista

הָאֵלֶּה וַתִּשָּׂא אֵשֶׁת־אֲדֹנָיו אֶת־עֵינֶיהָ אֶל־יוֹסֵף וַתֹּאמֶר — נשא

Ecce :sui domini vxorem ad dixit & ,renuit Et .mecum Concumbe

8 שִׁכְבָה עִמִּי׃ וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר אֶל־אֵשֶׁת אֲדֹנָיו הֵן — ‡esset

,ei est quod omne & ,domo in quid ,mecū cognouit non meus dūs

אֲדֹנִי לֹא־יָדַע אִתִּי מַה־בַּבָּיִת וְכֹל אֲשֶׁר־יֶשׁ־לוֹ

prohibuit nō Et .me præ hac domo in magnus ipse Non .mea manu in dedit — Non est maior aliquis ‡me. ‡sis

9 נָתַן בְּיָדִי׃ אֵינֶנּוּ גָדוֹל בַּבַּיִת הַזֶּה מִמֶּנִּי וְלֹא־חָשַׂךְ

quomodo Et .eius vxor tu quod eo in ,te nisi quicquam meà

מִמֶּנִּי מְאוּמָה כִּי אִם־אוֹתָךְ בַּאֲשֶׁר אַתְּ־אִשְׁתּוֹ וְאֵיךְ

?Deum contra peccabo & ,hoc grande malum faciam — vt peccem

אֶעֱשֶׂה הָרָעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחָטָאתִי לֵאלֹהִים׃

est mortuus Et .Hauith ei⁹ ciuitatis nomē Et .Moab agro in Midian
36 את־מדין בשדה מואב ושם עירו עוית ׃ וימת
est mortuus Et . Masrechah de Samlah eo pro regnauit & :Hadad
37 הדד וימלך תחתיו שמלה ממשרקה ׃ וימת
.fluminis Rechoboth de Saul eo pro regnauit & ,Samlah
שמלה וימלך תחתיו שאול מרחבות הנהר ׃ מלך
.Hachbor filius Bahalchanan eo pro regnauit & ,Saul est mortuus Et
38 וימת שאול וימלך תחתיו בעל חנן בן־עכבור ׃
,Hadar eo pro regnauit & ,Hachbor fili⁹ Bahalchanan est mortuus Et
39 וימת בעל חנן בן־עכבור וימלך תחתיו הדר
filia Mehethabel eius vxoris nomen & ,Pahu eius ciuitatis nomē &
ושם עירו פעו ושם אשתו מהיטבאל בת־ איש
,Esau ducum nomina † ista Et . Mezahab filiæ Mathred †sunt
40 מטרד בת מי זהב ׃ ואלה שמות אלופי עשו
dux ,Timnah Dux . suis nominibus in ,sua loca ad ,suas familias ad per secundũ nomina sua.
למשפחתם למקמתם בשמתם אלוף תמנע אלוף קום
, Elah dux ,Aholibamah Dux .Ietheth dux ,Haluah
41 עלוה אלוף יתת ׃ אלוף אהליבמה אלוף אלה
. Mibsar dux ,Teman dux ,Chenaz Dux . Pinon dux
42 אלוף פינן ׃ אלוף קנז אלוף תימן אלוף מבצר ׃
, Edom duces * Isti ,Hiram dux ,Magdiel Dux *sunt
43 אלוף מגדיאל אלוף עירם אלה אלופי אדום
. Edom pater Esau † Ipse eorũ possessionis terra in ,suas habitatiões per hæreditatis †est
למשבתם בארץ אחזתם הוא עשו אבי אדום ׃ ישב

CAP. XXXVII. לז

.Chenahã terra in,sui patris peregrinationũ terra in Iahacob habitauit Et
1 וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען ׃
annorũ septemdecim filius Ioseph :Iahacob generationes * Istæ *sunt
2 אלה תלדות יעקב יוסף בן־שבע־עשרה שנה ילד
,Bilhah filiis cum puer ipse & ,pecudibus in suis fratrib⁹ cum pastor erat pascebat pecudes *erat
היה רעה את־אחיו בצאן והוא נער את־בני בלהה
eorũ infamiam Ioseph retulit Et .sui patris vxorum ,Zilpah filiis cum &
ואת־בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את־דבתם בוא רבב
cũctis præ Ioseph diligebat Israel Et .eorum patrem ad malam
3 רעה אל־אביהם ׃ וישראל אהב את־יוסף מכל־
.sericorum* tunicam ei fecit & ,ei ipse senectutum filius quia ,suis filiis senectutis erat *polymitã.
בניו כי־בן־זקנים הוא לו ועשה לו כתנת פסים ׃ פסס
cũctis præ eorum pater diligeret eum quòd ,eius fratres viderunt Et
4 ויראו אחיו כי־אתו אהב אביהם מכל־ ראה
. pace in *eũ alloqui poterat nõ & ,eum habebãt odio & ,eius fratribus *pacificè.
אחיו וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם ׃
ampli⁹ addiderũt & ,suis fratrib⁹ nũciauit & ,somniũ Ioseph sõniauit Et
5 ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו ויוספו עוד נגד
quod ,hoc somnium quæso Audite :eos ad dixit Et . eum odisse vt odio haberent eum.
6 שנא אתו ׃ ויאמר אליהם שמעו־נא החלום הזה אשר
,agri medio in manipulos manipulantes nos ecce Et . somniaui ligabamus
7 חלמתי ׃ והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה
circundabant ecce Et .stabat etiam & ,meus manipul⁹ surrexit ecce Et
והנה קמה אלמתי וגם־נצבה והנה תסבינה יצב סבב
:ei⁹ fratres ei dixerũt Et .meo manipulo se incuruabãt & ,vestri manipuli
8 אלמתיכם ותשתחוין לאלמתי ׃ ויאמרו לו אחיו שחה
?nos in dominaberis dominãdo an ,nos sup* regnabis regnando Nunquid nobis ?
המלך תמלך עלינו אם־משול תמשל בנו
.eius verba super & ,eius somnia super eum odio habere adhuc addiderunt Et vt odio haberent †propter †& propter
ויוספו עוד שנא אתו על־חלמתיו ועל־דבריו ׃
,suis fratribus illud narrauit & ,alterum somnium adhuc somniauit Et
9 ויחלם עוד חלום אחר ויספר אתו לאחיו
-vn & luna & sol ecce Et .adhuc somniũ somniaui Ecce :dixit &
ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח ואחד
suum patrem ad narrauit Et . mihi se incuruantes stellæ decim incuruabant patri suo, & fratrib⁹ suis. *eum
10 עשר כוכבים משתחוים לי ׃ ויספר אל־אביו
somnium ? Quid :ei dixit & ,eius pater eũ in* increpauit Et . suos fratres ad &
ואל־אחיו ויגער־בו אביו ויאמר לו מה החלום
,tui fratres & tua mater & ego veniem⁹ veniẽdo Nũ ?somniasti quod hoc
הזה אשר חלמת הבוא נבוא אני ואמך ואחיך
:eius fratres eũ in inuiderunt Et ? terram in tibi nos incuruãdum ad
11 להשתחות לך ארצה ׃ ויקנאו־בו אחיו
pascendũ ad eius fratres iuerũt Et .verbum obseruabat eius pater &
12 ואביו שמר את־הדבר ׃ וילכו אחיו לרעות רעה
:Ioseph ad Israel dixit Et . Sechem in sui patris pecudes
13 את־צאן אביהם בשכם ׃ ויאמר ישראל אל־יוסף
.eos ad te mittam & Veni ?Sechem in pascentes tui fratres Nonne pascunt †adsum
הלוא אחיך רעים בשכם לכה ואשלחך אליהם
pacem* vide ,nunc Vade :ei dixit Et .ego† Ecce :ei dixit Et ילך *incolumitatem
14 ויאמר לו לך־נא ראה את־שלום ויאמר לו הנני ׃

incolumitatem pecorũ, & refer mihi rem.
eũ mi … .Verbũ mihi reuerti fac & .gregis pacem &,tuorum fratrum
אחיך ואת־שלום הצאן והשבני דבר וישלחהו שוב
errans† ecce & ,vir eum inuenit Et .Sechem in venit & ,Chebrõ valle è
15 מעמק חברון ויבא שכמה ׃ וימצאהו איש והנה תעה †errabat
:dixit Et ? quæris Quid :dicendo vir eũ interrogauit Et .agro in
16 בשדה וישאלהו האיש לאמר מה־תבקש ׃ ויאמר
.pascentes ipsi vbi mihi obsecro Nuncia .quærens ego meos Fratres quæro. pascant.
את־אחי אנכי מבקש הגידה־נא לי איפה הם רעים ׃ נגד
Eamus :dicentes † audiui Quia .hinc sunt Profecti :vir dixit Et †eos
17 ויאמר האיש נסעו מזה כי שמעתי אמרים נלכה
.Dothan in eos inuenit & ,suos fratres post Ioseph iuit Et .Dothan in
דתינה וילך יוסף אחר אחיו וימצאם בדתן ׃
,eos ad appropinquaret antequam & ,longinquo à eum viderunt Et
18 ויראו אתו מרחק ובטרם יקרב אליהם ראה
:suũ fratrem ad vir dixerunt Et ,eũ interimendũ ad ,eum* sunt machinati & dicebat alter alteri:
19 ויתנכלו אתו להמיתו ׃ ויאמרו איש אל־אחיו מות
,eũ occidam⁹ & ,venite nunc Et . veniens iste somniorum magister Ecce somniator ille venit.
20 הנה בעל החלמות הלזה בא ׃ ועתה לכו ונהרגהו
,eum comedit mala Bestia :dicemus & ,cisternarũ vnam in eũ piiciamus & deuorauit
ונשלכהו באחד הברות ואמרנו חיה רעה אכלתהו בור אכל
eũ eripuit & ,Reubẽ audiuit Et .eius somnia fuerint quid videbimus &
21 ונראה מה־יהיו חלמתיו ׃ וישמע ראובן ויצלהו נצל
eos ad dixit Et .anima† eũ percutiamus Ne :dixit & ,eorũ manu è †in
22 מידם ויאמר לא נכנו נפש ׃ ויאמר אלהם נכה
*quæ ,hanc cisternam in eum Proiicite .sanguinẽ effundatis Ne :Reubẽ †est
ראובן אל־תשפכו־דם השליכו אתו אל־הבור הזה אשר
,eorũ manu è eũ erueret vt ,eum in mittatis ne manũ & ,deserto in
במדבר ויד אל־תשלחו־בו למען הציל אתו מידם
ad Ioseph venit vt fuit Et .suum patrem ad eũ reuerti faciendũ ad vt reuerti faceret eum
23 להשיבו אל־אביו ׃ ויהי כאשר־בא יוסף אל־ שוב
tunica ,sua tunica Ioseph expoliauerunt & ,suos fratres
אחיו ויפשיטו את־יוסף את־כתנתו את־כתנת
,cisterna in eum ,piecerũt & ,eũ tulerunt Et .eum super* quæ sericorum polymita *erat
24 הפסים אשר עליו ׃ ויקחהו וישלכו אתו הברה פסס
,panem comedẽdũ ad sederunt Et .aqua ea in †non ,vacua† cisterna &
25 והבור רק אין בו מים ׃ וישבו לאכל־לחם לקח
Ismahelitarum turba ecce & ,viderunt & ,suos oculos leuauerunt & †erant
וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת ישמעאלים ריק נשא
,stactẽ & ,resinã & ,aromata ferentes* eorũ cameli & ,Ghilhad de veniens veniebat *portabant
באה מגלעד וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולט נכה
ad Iehudah dixit Et . Aegyptum in descendere faciendũ ad* ,ambulãtes *vt deferrent
26 הולכים להוריד מצרימה ׃ ויאמר יהודה אל־ ירד
celauerimus & ,nostrũ fratrẽ occiderimus si vtilitas Quæ :suos fratres
אחיו מה־בצע כי נהרג את־אחינו וכסינו
nostra manus & ,Ismahelitis eũ vendamus & ,Venite ? eius sanguinem
27 את־דמו ׃ לכו ונמכרנו לישמעאלים וידנו ילך
.ei⁹ fratres paruerũt Et .ipse nostra caro ,noster frater quia .eũ in sit ne est.
אל־תהי־בו כי־אחינו בשרנו הוא וישמעו אחיו ׃
fecerũt ascẽdere & ,extraxerũt & ,mercatores Midianitæ viri transierũt Et
28 ויעברו אנשים מדינים סחרים וימשכו ויעלו עלה
viginti in Ismahelitis Ioseph vendiderũt Et .cisterna è Ioseph viginti
את־יוסף מן־הבור וימכרו את־יוסף לישמעאלים בעשרים
Reuben est reuersus Et . Aegyptũ in Ioseph adduxerunt & : argento argenteis:
29 כסף ויביאו את־יוסף מצרימה ׃ וישב ראובן
.sua vestimenta scidit & ,cisterna ĩ Ioseph *non ecce & ,cisternam ad *erat
אל־הבור והנה אין־יוסף בבור ויקרע את־בגדיו ׃
ego ? quò ego & ,est non Puer :dixit & ,suos fratres ad est reuersus Et
30 וישב אל־אחיו ויאמר הילד איננו ואני אנה אני־ quò ibo?
,caprarum hircũ iugulauerũt & ,Ioseph tunicam tulerunt Et ?veniens
31 בא ׃ ויקחו את־כתנת יוסף וישחטו שעיר עזים
,polymitã tunicam miserunt Et .sanguine in tunicam tinxerunt &
32 ויטבלו את־הכתנת בדם ׃ וישלחו את־כתנת הפסים
agnosce :inuenimus Hanc :dixerũt & ,suũ patrem ad fecerunt venire & deferre
ויביאו אל־אביהם ויאמרו זאת מצאנו הכר־ נכר
:dixit & ,eã agnouit Et . non an ,ipsa tui filij tunica verum ,nunc sit,
33 נא הכתנת בנך הוא אם־לא ׃ ויכירה ויאמר est.
.Ioseph est raptus Rapiẽdo .eũ deuorauit mala Bestia .mei filij Tunica
כתנת בני חיה רעה אכלתהו טרף טרף יוסף ׃
,suis lumbis in saccum posuit & ,sua vestimenta Iahacob scidit Et
34 ויקרע יעקב שמלתיו וישם שק במתניו שום
,eius filij oẽs surrexerunt Et . multis diebus suo filio super luxit &
35 ויתאבל על־בנו ימים רבים ׃ ויקמו כל־בניו
Quia :dixit & , consolari renuit & ,eũ consolandũ ad ,eius filiæ oẽs &
וכל־בנתיו לנחמו וימאן להתנחם ויאמר כי־
.eius pater eum fleuit Et .sepulchrum ad lugens meũ filiũ ad descendam
ארד אל־בני אבל שאלה ויבך אתו אביו ׃ ירד בכה

reges & ,te ex erit gentium cœtus & Gens .multiplicare & fructifica cresce
פְּרֵה וּרְבֵה גּוֹי וּקְהַל גּוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּךָּ וּמְלָכִים
,Abraham dedi quam terram Et .egredientur tuis lumbis è
12 מֵחֲלָצֶיךָ יֵצֵאוּ׃ וְאֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם
. terram dabo te post tuo semini & :eam dabo tibi ,Ischac &
וּלְיִצְחָק לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֶתֵּן אֶת־הָאָרֶץ׃ — נָתַן
. secum est locutus quo locum in† Deus eum desuper ascendit Et — ab eo †è loco in
13 וַיַּעַל מֵעָלָיו אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־דִּבֶּר אִתּוֹ׃ — עָלָה
statuā* ,secum est locutus quo * loco in statuam* Iahacob statuit Et — †titulū *in titulū lapideum
14 וַיַּצֵּב יַעֲקֹב מַצֵּבָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־דִּבֶּר אִתּוֹ מַצֶּבֶת — יָצַב נָסַךְ
. oleum eam† super effudit & ,libamen eam† super libauit & ,lapidis — *in †eum
אָבֶן וַיַּסֵּךְ עָלֶיהָ נֶסֶךְ וַיִּצֹק עָלֶיהָ שָׁמֶן׃
ibi secum est locutus quo * loci nomen Iahacob vocauit Et
15 וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶת־שֵׁם הַמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אִתּוֹ שָׁם
tractus quasi adhuc erat & ,Bethel de sunt profecti Et .Bethel .Deus — miliare
16 אֱלֹהִים בֵּית־אֵל׃ וַיִּסְעוּ מִבֵּית אֵל וַיְהִי־עוֹד כִּבְרַת־ — נָסַע בְּרַת
.ipsā pariēdo in indurauit & ,Rachel peperit & .Ephrath in veniendū ad ,terræ — difficultatem passa est dum pareret.
הָאָרֶץ לָבוֹא אֶפְרָתָה וַתֵּלֶד רָחֵל וַתְּקַשׁ בְּלִדְתָּהּ׃ — יָלַד קָשָׁה
,timeas Ne .obstetrix ei dixit & ,ipsam pariēdo in illa indurādo in* fuit Et — *ea difficultatem patiēte, dum pareret,
17 וַיְהִי בְהַקְשֹׁתָהּ בְּלִדְתָּהּ וַתֹּאמֶר לָהּ הַמְיַלֶּדֶת אַל־תִּירְאִי — יָרֵא יָצָא
mortua quia* ,eius anima exeundo in† fuit Et . filius tibi* iste etiam quia — *est
18 כִּי־גַם־זֶה לָךְ בֵּן׃ וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה — מוּת
. Biniamin* eum vocauit eius pater Et . Benoni* eius nomē vocauit & — †egrediente dū moreretur,
וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן־אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא־לוֹ בִנְיָמִין׃ — *Filium doloris mei. *Filium dexteræ.
.Bethlechem* hæc ,Ephrath via in est sepulta Et .Rachel est mortua Et — *est
19 וַתָּמָת רָחֵל וַתִּקָּבֵר בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה הִוא בֵּית לָחֶם׃ — †titulum
sepulchri statua Hæc* .eius sepulchrū super statuam† Iahacob statuit Et — *Hic est titulus
20 וַיַּצֵּב יַעֲקֹב מַצֵּבָה עַל־קְבֻרָתָהּ הִוא מַצֶּבֶת קְבֻרַת
suū tabernaculū tetēdit & ,Israel est profectus Et .hāc diem ad vsq; Rachel
21 רָחֵל עַד־הַיּוֹם׃ וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וַיֵּט אָהֳלֹה — נָטָה
, ipsa terra in Israel habitādo in† fuit Et . Heder* turrim vltra ab* — *trans *Gregis. †cū habitaret
22 מֵהָלְאָה לְמִגְדַּל־עֵדֶר׃ וַיְהִי בִּשְׁכֹּן יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הַהִוא
audiuit Et .sui patris concubina Bilhah cum cōcubuit & ,Reuben iuit &
וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת־בִּלְהָה פִּילֶגֶשׁ אָבִיו וַיִּשְׁמַע
. duodecim Iahacob filij fuerunt Et . Israel
יִשְׂרָאֵל ° וַיִּהְיוּ בְנֵי־יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר׃ — פיסקא
,Leui & ,Simhon & ,Reuben Iahacob primogenitus :Leah Filij
23 בְּנֵי לֵאָה בְּכוֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי
.Biniamin & ,Ioseph Rachel Filij .Zebulun & ,Issachar & ,Iehudah &
24 וִיהוּדָה וְיִשָּׂשכָר וּזְבוּלֻן׃ בְּנֵי רָחֵל יוֹסֵף וּבִנְיָמִן׃
Zilpah filij Et .Naphtali & ,Dan ,Rachel ancillæ Bilhah filij Et
25 וּבְנֵי בִלְהָה שִׁפְחַת רָחֵל דָּן וְנַפְתָּלִי׃ וּבְנֵי זִלְפָּה
ei est natus† qui ,Iahacob filij Isti .Aser & ,Ghad ,Leah ancillæ — †sunt *nati sunt
26 שִׁפְחַת לֵאָה גָּד וְאָשֵׁר אֵלֶּה בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר יֻלַּד־לוֹ
Mamre in suū patrē Ischac ad Iahacob venit Et . Aram Padan in
27 בְּפַדַּן אֲרָם׃ וַיָּבֹא יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו מַמְרֵא — בּוֹא
,Abraham ibi est hospitatus quo† ,Chebron* hæc ,Arba ciuitate — *est †in qua habitauit
קִרְיַת הָאַרְבַּע הִוא חֶבְרוֹן אֲשֶׁר־גָּר־שָׁם אַבְרָהָם — קִרְיָה גּוּר
. anni octoginta & anni centum Ischac dies fuerunt Et .Ischac &
28 וְיִצְחָק׃ וַיִּהְיוּ יְמֵי יִצְחָק מְאַת שָׁנָה וּשְׁמֹנִים שָׁנָה׃ — יוֹם מֵאָה
,senex ,suos populos ad est collectus & ,est mortuus & ,Ischac obiit Et
29 וַיִּגְוַע יִצְחָק וַיָּמָת וַיֵּאָסֶף אֶל־עַמָּיו זָקֵן — מוּת
. eius filij Iahacob & ,Esau eum sepelierūt Et .dierū satur &
וּשְׂבַע יָמִים וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עֵשָׂו וְיַעֲקֹב בָּנָיו׃

CAP. XXXVI. לו

accepit Esau . Edom* hic ,Esau generationes* istæ Et — *sunt *est
1 וְאֵלֶּה תֹּלְדוֹת עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם׃ עֵשָׂו לָקַח אֶת־ — יָלַד
&, Chittæi Elon filiam Hadah ,Chenahan filiabus è suas vxores
2 נָשָׁיו מִבְּנוֹת כְּנָעַן אֶת־עָדָה בַּת־אֵילוֹן הַחִתִּי וְאֶת־
Bosmath Et . Chiuuæi Sibhon filiæ Hanah filiam Aholibamah
3 אָהֳלִיבָמָה בַּת־עֲנָה בַּת־צִבְעוֹן הַחִוִּי׃ וְאֶת־בָּשְׂמַת
Esau ipsi Hadah peperit Et .Nebaioth sororem Ismael filiam
4 בַּת־יִשְׁמָעֵאל אֲחוֹת נְבָיוֹת׃ וַתֵּלֶד עָדָה לְעֵשָׂו אֶת־
peperit Aholibamah Et . Rehuel peperit Bosmath & ,Eliphaz
5 אֱלִיפַז וּבָשְׂמַת יָלְדָה אֶת־רְעוּאֵל׃ וְאָהֳלִיבָמָה יָלְדָה אֶת־
ei sunt nati qui ,Esau filij Isti .Corach & ,Iahalam & ,Iehus — יעוש ק
יְעִישׁ וְאֶת־יַעְלָם וְאֶת־קֹרַח אֵלֶּה בְּנֵי עֵשָׂו אֲשֶׁר יֻלְּדוּ־לוֹ
& ,suos filios & ,suas vxores Esau accepit Et . Chenahan terra in
6 בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ וַיִּקַּח עֵשָׂו אֶת־נָשָׁיו וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־ — לָקַח
omne & ,suum pecus & ,suæ domus animas omnes & ,suas filias — pecudes suas, & omnia animalia sua,
בְּנֹתָיו וְאֶת־כָּל־נַפְשׁוֹת בֵּיתוֹ וְאֶת־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־
,Chenahā terra in acquisierat quam suā substantiā omnē & ,suū iumentū
בְּהֶמְתּוֹ וְאֵת כָּל־קִנְיָנוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן — קָנָה
eorū substantia erat Quia .sui fratris Iahacob facie à terram† ad iuit & — †aliam
7 וַיֵּלֶךְ אֶל־אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו׃ כִּי־הָיָה רְכוּשָׁם

*Et nōn quiuerunt habitare — ferre eorū peregrinationū terra poterat nō Et .pariter habitare præ ,multa
רָב מִשֶּׁבֶת יַחְדָּו וְלֹא יָכְלָה אֶרֶץ מְגוּרֵיהֶם לָשֵׂאת — רָבַב
Esau . Sehir monte in Esau habitauit Et . eorum pecorum facie à* eos
8 אֹתָם מִפְּנֵי מִקְנֵיהֶם׃ וַיֵּשֶׁב עֵשָׂו בְּהַר שֵׂעִיר עֵשָׂו — יָשַׁב נָשָׂא
*propter pecudes eorū. — monte in Edom patris Esau generationes ‡ Istæ . Edom ipse†
†est ‡sunt
9 הוּא אֱדוֹם׃ וְאֵלֶּה תֹּלְדוֹת עֵשָׂו אֲבִי אֱדוֹם בְּהַר
sunt — vxoris Hadah filius Eliphaz :Esau filiorū nomina ista Et .Sehir
10 שֵׂעִיר׃ אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־עֵשָׂו אֱלִיפַז בֶּן־עָדָה אֵשֶׁת — אִישׁ
;Eliphaz filij fuerunt Et .Esau vxoris Bosmath filius Rehuel ,Esau
11 עֵשָׂו רְעוּאֵל בֶּן־בָּשְׂמַת אֵשֶׁת עֵשָׂו׃ וַיִּהְיוּ בְּנֵי אֱלִיפָז
fuit Timnah Et .Chenaz & ,Ghahathā & ,Sepho ,Omar ,Teman
12 תֵּימָן אוֹמָר צְפוֹ וְגַעְתָּם וּקְנַז׃ וְתִמְנַע הָיְתָה
Isti .Hamalech Eliphaz ipsi peperit & ,Esau filio Eliphaz cōcubina
פִילֶגֶשׁ לֶאֱלִיפַז בֶּן־עֵשָׂו וַתֵּלֶד לֶאֱלִיפַז אֶת־עֲמָלֵק אֵלֶּה — יָלַד
‡sunt — ,Zerach & ,Nachath ,Rehuel filij‡ isti Et . Esau vxoris Hadah filij
13 בְּנֵי עָדָה אֵשֶׁת עֵשָׂו׃ וְאֵלֶּה בְּנֵי רְעוּאֵל נַחַת וָזֶרַח
.Esau vxoris Bosmath filij fuerunt Isti .Mizzah & ,Sammah
שַׁמָּה וּמִזָּה אֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי בָשְׂמַת אֵשֶׁת עֵשָׂו׃ — הָיָה
Sibhon filiæ Hanah filiæ Aholibamah filij fuerunt isti Et
14 וְאֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי אָהֳלִיבָמָה בַּת־עֲנָה בַּת־צִבְעוֹן
. Corach & ,Iahalam & ,Iehus Esau ipsi peperit Et .Esau vxoris
אֵשֶׁת עֵשָׂו וַתֵּלֶד לְעֵשָׂו אֶת־יְעִישׁ וְאֶת־יַעְלָם וְאֶת־קֹרַח׃ — אִישׁ
sunt — dux ,Esau primogeniti Eliphaz Filij :Esau filiorum duces Isti
15 אֵלֶּה אַלּוּפֵי בְנֵי־עֵשָׂו בְּנֵי אֱלִיפַז בְּכוֹר עֵשָׂו אַלּוּף — יעוש ק
,Corach Dux .Chenaz dux ,Sepho dux ,Omar dux ,Teman
16 תֵּימָן אַלּוּף אוֹמָר אַלּוּף צְפוֹ אַלּוּף קְנַז׃ אַלּוּף קֹרַח — תֵּימָן
*sunt — terra in Eliphaz duces *Isti .Amalech dux ,Ghahatham dux
אַלּוּף גַּעְתָּם אַלּוּף עֲמָלֵק אֵלֶּה אַלּוּפֵי אֱלִיפַז בְּאֶרֶץ
†sunt — Dux .Esau filij Rehuel filij † isti Et .Hadah filij† .Edom
17 אֱדוֹם אֵלֶּה בְּנֵי עָדָה׃ וְאֵלֶּה בְּנֵי רְעוּאֵל בֶּן־עֵשָׂו אַלּוּף
*sunt — duces *Isti.Mizzah dux ,Sammah dux ,Zerach dux ,Nachath
נַחַת אַלּוּף זֶרַח אַלּוּף שַׁמָּה אַלּוּף מִזָּה אֵלֶּה אַלּוּפֵי
‡sunt — isti Et . Esau vxoris Bosmath filij ‡ Isti .Edom terra in Rehuel
18 רְעוּאֵל בְּאֶרֶץ אֱדוֹם אֵלֶּה בְּנֵי בָשְׂמַת אֵשֶׁת עֵשָׂו׃ וְאֵלֶּה
dux ,Iahalam dux ,Iehus Dux :Esau vxoris Aholibamah filij
בְּנֵי אָהֳלִיבָמָה אֵשֶׁת עֵשָׂו אַלּוּף יְעוּשׁ אַלּוּף יַעְלָם אַלּוּף
‡sunt — . Esau vxoris Hanah filiæ Aholibamah duces ‡ Isti .Corach
קֹרַח אֵלֶּה אַלּוּפֵי אָהֳלִיבָמָה בַּת־עֲנָה אֵשֶׁת עֵשָׂו׃
‡sunt *est — . Edom* Ipse .eorum duces isti & ,Esau filij ‡ Isti
19 אֵלֶּה בְנֵי־עֵשָׂו וְאֵלֶּה אַלּוּפֵיהֶם הוּא אֱדוֹם׃
sunt — Sobal & Lothan ,terræ habitatores Chorei Sehir filij Isti
20 אֵלֶּה בְנֵי־שֵׂעִיר הַחֹרִי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ לוֹטָן וְשׁוֹבָל
Choreorum filiorum — Chorei duces Isti .Disan & Eser & Dison Et .Hanah & Sibhon &
21 וְצִבְעוֹן וַעֲנָה׃ וְדִשׁוֹן וְאֵצֶר וְדִישָׁן אֵלֶּה אַלּוּפֵי הַחֹרִי
,Hemā & ,Chori ,Lothan filij fuerunt Et .Edom terra in Sehir filij
22 בְּנֵי שֵׂעִיר בְּאֶרֶץ אֱדוֹם׃ וַיִּהְיוּ בְנֵי־לוֹטָן חֹרִי וְהֵימָם
†sunt — Manachath & Haluan ,Sobal filij † isti Et .Timnah Lothan soror &
23 וַאֲחוֹת לוֹטָן תִּמְנָע׃ וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוֹבָל עַלְוָן וּמָנַחַת
sunt — .Hanah & ,Aiah & ,Sibhō filij isti Et .Onam & ,Sepho ,Hebal &
24 וְעֵיבָל שְׁפוֹ וְאוֹנָם׃ וְאֵלֶּה בְנֵי־צִבְעוֹן וְאַיָּה וַעֲנָה
†est — illum pascendo in* ,deserto in mulos inuenit qui ,Hanah† Hic
*cū pasceret — הוּא עֲנָה אֲשֶׁר מָצָא אֶת־הַיֵּמִם בַּמִּדְבָּר בִּרְעֹתוֹ אֶת־ — יָם רָעָה
*sunt — Aholibamah & Dison ,Hanah filij *isti Et .sui patris Sibhon asinos
25 הַחֲמֹרִים לְצִבְעוֹן אָבִיו׃ וְאֵלֶּה בְנֵי־עֲנָה דִּשֹׁן וְאָהֳלִיבָמָה
,Ithran & ,Esban & Chemdan ,Dison filij isti Et .Hanah filia
26 בַּת־עֲנָה׃ וְאֵלֶּה בְּנֵי דִישָׁן חֶמְדָּן וְאֶשְׁבָּן וְיִתְרָן
‡sunt — .Hacan & ,Zahauan & Bilhan ,Eser filij ‡ Isti .Cheran &
27 וּכְרָן׃ אֵלֶּה בְּנֵי־אֵצֶר בִּלְהָן וְזַעֲוָן וַעֲקָן׃
†sunt Choreorum, — dux ,Chorei duces † Isti .Aran & Hus ,Dison filij† Isti
28 אֵלֶּה בְנֵי־דִישָׁן עוּץ וַאֲרָן׃ אֵלֶּה אַלּוּפֵי הַחֹרִי אַלּוּף
,Dison Dux .Hanah dux ,Sibhon dux ,Sobal dux ,Lothan
29 לוֹטָן אַלּוּף שׁוֹבָל אַלּוּף צִבְעוֹן אַלּוּף עֲנָה׃ אַלּוּף דִּשֹׁן
‡sunt Choreorum — ,eorum ducibus in Chorei duces ‡ Isti .Disan dux ,Eser dux
30 אַלּוּף אֵצֶר אַלּוּף דִּישָׁן אֵלֶּה אַלּוּפֵי הַחֹרִי לְאַלֻּפֵיהֶם
sunt — terra in regnauerunt qui reges isti Et .Sehir terra in
31 בְּאֶרֶץ שֵׂעִיר׃ וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ
antequam regnaret rex super filios — Edom in regnauit Et .Israel filiis in regem regnare ante ,Edom
32 אֱדוֹם לִפְנֵי מְלָךְ־מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּמְלֹךְ בֶּאֱדוֹם
est mortuus Et .Dinhabah eius ciuitatis nomē & ,Behor filius Belah
33 בֶּלַע בֶּן־בְּעוֹר וְשֵׁם עִירוֹ דִּנְהָבָה׃ וַיָּמָת — מוּת
.Bosrah de Zerach filius Iobab eo pro regnauit & ,Belah
בֶּלַע וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו יוֹבָב בֶּן־זֶרַח מִבָּצְרָה׃
. australi terra è Chusam eo pro regnauit & ,Iobab est mortuus Et
34 וַיָּמָת יוֹבָב וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו חֻשָׁם מֵאֶרֶץ הַתֵּימָנִי׃
percussit qui Bedad fili* Hadad eo pro regnauit & ,Chusam est mortuus Et
35 וַיָּמָת חֻשָׁם וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֲדַד בֶּן־בְּדַד הַמַּכֶּה נָכָה

C

CAP. XXXIIII. לד

vidēdū ad ,Iahacob ipsi peperit quam ,Leah filia Dinah est egressa Et — vt videret filias
1 †וַתֵּצֵא דִינָה בַּת־לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב לִרְאוֹת — יָצָא
Chiuuæi Chamor filius Sechem eam vidit Et . terræ filiabus in
2 בִּבְנוֹת הָאָרֶץ׃ †וַיַּרְא אֹתָהּ שְׁכֶם בֶּן־חֲמוֹר הַחִוִּי — רָאָה
. eam afflixit & ,ei concubuit & ,eam tulit & ,terræ principis — cum ea,
נְשִׂיא הָאָרֶץ וַיִּקַּח אֹתָהּ וַיִּשְׁכַּב אֹתָהּ וַיְעַנֶּהָ׃
.puellam dilexit & ,Iahacob filia Dinah in eius anima hæsit Et — Dinah filiæ
3 †וַתִּדְבַּק נַפְשׁוֹ בְּדִינָה בַּת־יַעֲקֹב וַיֶּאֱהַב אֶת־הַנַּעֲרָ
Chamor ad Sechem dixit Et . puellæ cor super est locutus Et — ad — הנערה ק
4 וַיְדַבֵּר עַל־לֵב הַנַּעֲרָ׃ †וַיֹּאמֶר שְׁכֶם אֶל־חֲמוֹר
. vxorem in hanc natam mihi Cape :dicendo ,suum patrē
אָבִיו לֵאמֹר קַח־לִי אֶת־הַיַּלְדָּה הַזֹּאת לְאִשָּׁה׃ — לָקַח
eius filij Et ,suā filiam Dinah violauerit quod audiuit Iahacob Et
5 †וְיַעֲקֹב שָׁמַע כִּי טִמֵּא אֶת־דִּינָה בִתּוֹ וּבָנָיו
.eorum venire ad vsque†,Iahacob siluit Et .agro in eius pecore cum erant — pecudib⁹ eius †donec venirent ipsi.
הָיוּ אֶת־מִקְנֵהוּ בַּשָּׂדֶה וְהֶחֱרִשׁ יַעֲקֹב עַד־בֹּאָם׃
.eo cum loquendū ad Iahacob ad Sechem pater Chamor est egressus Et
6 †וַיֵּצֵא חֲמוֹר אֲבִי־שְׁכֶם אֶל־יַעֲקֹב לְדַבֵּר אִתּוֹ׃
sunt affecti dolore & ,ipsos audire vt ,agro de venerunt Iahacob filij Et — quando audierunt,
7 †וּבְנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן־הַשָּׂדֶה כְּשָׁמְעָם וַיִּתְעַצְּבוּ
, Israel in fecit abiectionem† quia ,valde eis fuit ira & , viri — irati sunt †ignominiā
הָאֲנָשִׁים וַיִּחַר לָהֶם מְאֹד כִּי נְבָלָה עָשָׂה בְיִשְׂרָאֵל — חָרָה
Chamor est locutus Et . fiet non sic & ,Iahacob filia cum cubandū ad‡ — ‡vt coiret
8 לִשְׁכַּב אֶת־בַּת־יַעֲקֹב וְכֵן לֹא יֵעָשֶׂה׃ †וַיְדַבֵּר חֲמוֹר
date .vestra filia in†eius anima cōplacuit‡ mei filij Sechem :dicēdo ,eis cum — ‡hæsit †cum
אִתָּם לֵאמֹר שְׁכֶם בְּנִי חָשְׁקָה נַפְשׁוֹ בְּבִתְּכֶם תְּנוּ — נָתַן
vestras filias :nobiscum iungite cōnubia Et .vxorem in illi eam quæso
9 נָא אֹתָהּ לוֹ לְאִשָּׁה׃ †וְהִתְחַתְּנוּ אֹתָנוּ בְּנֹתֵיכֶם — חָתַן
:habitabitis nobiscū Et .vobis accipietis nostras filias & ,nobis date
10 תִּתְּנוּ־לָנוּ וְאֶת־בְּנֹתֵינוּ תִּקְחוּ לָכֶם׃ †וְאִתָּנוּ תֵּשֵׁבוּ — יָשַׁב
.ea in hæreditamini & ,eā circuite‡& ,habitate :vestras facies ad erit terra & — coram vobis: ‡negotiamini in ea, & possessiones facite in ea.
וְהָאָרֶץ תִּהְיֶה לִפְנֵיכֶם שְׁבוּ וּסְחָרוּהָ וְהֵאָחֲזוּ בָּהּ׃
gratiā Inueniā :eius fratres ad & ,eius patrem ad Sechem dixit Et
11 †וַיֹּאמֶר שְׁכֶם אֶל־אָבִיהָ וְאֶל־אַחֶיהָ אֶמְצָא־חֵן — חָנַן
valde me super* Augete .dabo ,mihi dixeritis quod & :vestris oculis in — * mihi
12 בְּעֵינֵיכֶם וַאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלַי אֶתֵּן׃ †הַרְבּוּ עָלַי מְאֹד — רָבָה
mihi date & ,vt ad‡dixeritis quemadmodū dabo & ,donū & ,dotem — ‡mihi,
מֹהַר וּמַתָּן וְאֶתְּנָה כַּאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלָי וּתְנוּ־לִי אֶת־ — נָתַן
& , Sechem ‡ Iahacob filij responderunt Et .vxorem in puellam — ‡ad
13 הַנַּעֲרָ לְאִשָּׁה׃ †וַיַּעֲנוּ בְנֵי־יַעֲקֹב אֶת־שְׁכֶם וְאֶת־ — הנערה ק — עָנָה
Dinah polluerat† quia ,sunt locuti & , dolo in eius patrē Chamor
חֲמוֹר אָבִיו בְּמִרְמָה וַיְדַבֵּרוּ אֲשֶׁר טִמֵּא אֵת דִּינָה — †violauerat
verbum faciendum ad poterimus Non :eos ad dixerunt Et .suam sororem — Non possumus facere hoc, vt dem⁹
14 אֲחֹתָם׃ †וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם לֹא נוּכַל לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר — יָכֹל
opprobrium‡quia :præputiū ipsi cui viro ,nostram sororē dandum ad hoc — ‡abominatio est
הַזֶּה לָתֵת אֶת־אֲחֹתֵנוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר־לוֹ עָרְלָה כִּי־חֶרְפָּה
,nos sicut fueritis si ,vobis cōplacebimus hoc in Veruntamē .nobis hoc
15 הִוא לָנוּ׃ †אַךְ־בְּזֹאת נֵאוֹת לָכֶם אִם תִּהְיוּ כָמֹנוּ — יָאַת — הָיָה
,vobis nostras filias dabimus Et .masculum omnem vobis circuncidi ad‡ — ‡vt circuncidatur ī vobis oīs mascul⁹.
16 לְהִמֹּל לָכֶם כָּל־זָכָר׃ †וְנָתַנּוּ אֶת־בְּנֹתֵינוּ לָכֶם — מוּל
populū in erim⁹ & ,vobiscū habitabim⁹ & :nobis capiem⁹ vestras filias &
וְאֶת־בְּנֹתֵיכֶם נִקַּח־לָנוּ וְיָשַׁבְנוּ אִתְּכֶם וְהָיִינוּ לְעַם
capiemus & ,circuncidi ad nos ad audieritis non si Et . vnum — obedieritis nobis, vt circūcidamini, recedemus.
17 אֶחָד׃ †וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלֵינוּ לְהִמּוֹל וְלָקַחְנוּ אֶת־
,Chamor oculis in eorum verba bona fuerunt* Et .ibimus & ,nostrā filiam — ‡placuerant
18 בִּתֵּנוּ וְהָלָכְנוּ׃ †וַיִּיטְבוּ דִבְרֵיהֶם בְּעֵינֵי חֲמוֹר — בָּנָה
faciendū ad puer tardauit non Et . Chamor filij Sechem oculis in & — vt faceret
19 וּבְעֵינֵי שְׁכֶם בֶּן־חֲמוֹר׃ †וְלֹא־אֵחַר הַנַּעַר לַעֲשׂוֹת — * ei
domo tota præ honoratus†ipse & :Iahacob filia in*cōplacuerat quia ,rem — ‡erat honorabilior in
הַדָּבָר כִּי חָפֵץ בְּבַת־יַעֲקֹב וְהוּא נִכְבָּד מִכֹּל בֵּית
:suę ciuitatis portam ad eius filius Sechē & ,Chamor venit Et .sui patris — * sunt
20 אָבִיו׃ †וַיָּבֹא חֲמוֹר וּשְׁכֶם בְּנוֹ אֶל־שַׁעַר עִירָם — †negotiabuntur in ea.
isti Viri : dicendo suæ ciuitatis viros ad sunt locuti & — ‡est locis ante eos.
21 וַיְדַבְּרוּ אֶל־אַנְשֵׁי עִירָם לֵאמֹר׃ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה — לָקַח
ecce terra Et .eam circuibunt†& ,terra in habitabūt & ,nobiscū ipsi*pacifici
שְׁלֵמִים הֵם אִתָּנוּ וְיֵשְׁבוּ בָאָרֶץ וְיִסְחֲרוּ אֹתָהּ וְהָאָרֶץ הִנֵּה — יָאַת
& .vxores in nobis accipiem⁹ eorū Filias .eorum facies ad manibus ‡ lata — *vt habitent
רַחֲבַת־יָדַיִם לִפְנֵיהֶם אֶת־בְּנֹתָם נִקַּח־לָנוּ לְנָשִׁים וְאֶת־ — †vt sint populus vnus,
nobis complacebunt hoc in Verum . eis dabimus nostras filias — quando circuncisus erit
22 בְּנֹתֵינוּ נִתֵּן לָהֶם׃ †אַךְ־בְּזֹאת יֵאֹתוּ לָנוּ — in nobis oīs masculus,
nobis circuncidi in ,vnum populū in existendū ad† ,nobiscū habitandum ad* ,viri — ‡ sunt
הָאֲנָשִׁים לָשֶׁבֶת אִתָּנוּ לִהְיוֹת לְעַם אֶחָד בְּהִמּוֹל לָנוּ — ‡ substantia
,eorū possessio‡& ,eorū Pecus .circuncisi ‡ipsi quemadmodū ,masculū omnē — יָשַׁב — קָנָה
23 כָּל־זָכָר כַּאֲשֶׁר הֵם נִמֹּלִים׃ †מִקְנֵהֶם וְקִנְיָנָם

nostra erunt? complaceamus Veruntamen ?ipsa nobis nonne ,eorū iumēta omnia &
וְכָל־בְּהֶמְתָּם הֲלוֹא לָנוּ הֵם אַךְ נֵאוֹתָה — בהם
obedierunt Chamor & Sechem filio eius,
Sechem ad & Chamor ad audierunt Et .nobiscum habitabunt & ,eis
24 לָהֶם וְיֵשְׁבוּ אִתָּנוּ׃ †וַיִּשְׁמְעוּ אֶל־חֲמוֹר וְאֶל־שְׁכֶם
,masculus oīs se circūciderūt Et .ei⁹ vrbis portā egrediētes oēs ,eius filium
בְּנוֹ כָּל־יֹצְאֵי שַׁעַר עִירוֹ וַיִּמֹּלוּ כָּל־זָכָר — מוּל
ipsos existēdo in‡ ,tertia die in fuit Et .eius vrbis portam †egrediētes oēs — †per ‡quādo erant ipsi dolore affecti.
25 כָּל־יֹצְאֵי שַׁעַר עִירוֹ׃ †וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיוֹתָם — הָיָה
fratres Leui & ,Simhon Iahacob filij duo acceperunt & : dolentes
כֹּאֲבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי־בְנֵי־יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי
occiderūt & ;fiducia‡ciuitatē super* venerunt & ,suū gladiū quisque ,Dinah — * ad ‡cōfidenter,
דִינָה אִישׁ חַרְבּוֹ וַיָּבֹאוּ עַל־הָעִיר בֶּטַח וַיַּהַרְגוּ
occiderunt eius filium Sechem & Chamor Et .masculū omnem
26 כָּל־זָכָר׃ †וְאֶת־חֲמוֹר וְאֶת־שְׁכֶם בְּנוֹ הָרְגוּ
.sunt egressi & ,Sechem domo ē Dinah tulerunt & :gladij os ad — acie
לְפִי־חָרֶב וַיִּקְחוּ אֶת־דִּינָה מִבֵּית שְׁכֶם וַיֵּצֵאוּ׃
quia ,vrbem sunt prędati & ,occisos super venerunt Iahacob Filij — ad
27 †בְּנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ עַל־הַחֲלָלִים וַיָּבֹזּוּ הָעִיר אֲשֶׁר — בָּזַז
,eorū asinos & ,eorū boues & ,eorū Pecudes .suam sororē polluerant — violauerant
28 טִמְּאוּ אֲחוֹתָם׃ †אֶת־צֹאנָם וְאֶת־בְּקָרָם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם — בָּקָר
omnem Et .acceperunt ,agro in ‡ quæ & ,vrbe in‡quæ & — ‡erant
29 וְאֵת אֲשֶׁר־בָּעִיר וְאֶת־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לָקָחוּ׃ †וְאֶת־כָּל־
,captiuauerūt eorū vxores & ,eorū paruulos oēs & ,eorū substantiam
חֵילָם וְאֶת־כָּל־טַפָּם וְאֶת־נְשֵׁיהֶם שָׁבוּ — חַיִל טָפַף
ad Iahacob dixit Et . domo in*quæ omnia & ,sunt prędati & — שָׁבָה *erant
30 וַיָּבֹזּוּ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר בַּבָּיִת׃ †וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־
terræ habitatore in me faciendū fœtere ad ,me Turbastis :Leui ad & ,Simhon — vt fœtere faceretis me habitatoribus
שִׁמְעוֹן וְאֶל־לֵוִי עֲכַרְתֶּם אֹתִי לְהַבְאִישֵׁנִי בְּיֹשֵׁב הָאָרֶץ — †paucus numero sum:
,me super‡se cōgregabūt & :numeri viri†ego &:Perizęo in &,Chenahanæo in — ‡aduersum
בַּכְּנַעֲנִי וּבַפְּרִזִּי וַאֲנִי מְתֵי מִסְפָּר וְנֶאֶסְפוּ עָלַי — מָתָה
.mea domus & ,ego disperdar & ,me percutient &
וְהִכּוּנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי׃ — נָכָה זָנָה — זין רבה
? nostram sororem faciet meretricē vt Nūquid :dixerunt Et
31 †וַיֹּאמְרוּ הַכְזוֹנָה יַעֲשֶׂה אֶת־אֲחוֹתֵנוּ׃

CAP. XXXV. לה

mane & ,Bethel † ascende ,Surge :Iahacob ad Deus dixit Et — †in
1 †וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־יַעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵית־אֵל וְשֶׁב־ — יָשַׁב
:ibi fac & ,Deo altare ibi est visus qui ,te ad facie à te fugiendo in — tibi, dum fugeres
שָׁם וַעֲשֵׂה־שָׁם מִזְבֵּחַ לָאֵל הַנִּרְאֶה אֵלֶיךָ בְּבָרְחֲךָ מִפְּנֵי
qui omnes ad & ,suam domū ad Iahacob dixit Et . tui fratris Esau — familiæ suæ, & reliquis
2 עֵשָׂו אָחִיךָ׃ †וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־בֵּיתוֹ וְאֶל כָּל־אֲשֶׁר
,vos mūdate & ,vrī medio in ‡qui ,alienigenæ*Deos Remouete :secum‡ — ‡erant *alienigenarum, ‡sunt
עִמּוֹ הָסִרוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַנֵּכָר אֲשֶׁר בְּתֹכְכֶם וְהִטַּהֲרוּ — סוּר תּוֹךְ
,Bethel‡ ascendamus & ,surgamus Et . vestra vestimenta mutate &
3 וְהַחֲלִיפוּ שִׂמְלֹתֵיכֶם׃ †וְנָקוּמָה וְנַעֲלֶה בֵּית־אֵל — ‡in
fuit & ,meæ angustiæ die in me exaudienti†,Deo altare ibi faciam & — †q. exaudiuit
וְאֶעֱשֶׂה־שָּׁם מִזְבֵּחַ לָאֵל הָעֹנֶה אֹתִי בְּיוֹם צָרָתִי וַיְהִי — צוּר
omnes Iahacob ad*dederunt Et . ambulaui qua via in mecum — * ipsi
4 עִמָּדִי בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלָכְתִּי׃ †וַיִּתְּנוּ אֶל־יַעֲקֹב אֵת כָּל־ — נָתַן
.suis auribus in ‡ quæ , inaures & ,suā manu ī†qui ,alienigenæ‡ deos — ‡alienigenarum, †erant
אֱלֹהֵי הַנֵּכָר אֲשֶׁר בְּיָדָם וְאֶת־הַנְּזָמִים אֲשֶׁר בְּאָזְנֵיהֶם — ‡erant
. Sechem cum* quæ ,quercum subter Iahacob eos abscondit & — *erat apud
וַיִּטְמֹן אֹתָם יַעֲקֹב תַּחַת הָאֵלָה אֲשֶׁר עִם־שְׁכֶם׃
:eorum circuitus quæ ,vrbes super Dei terror fuit Et .sunt pfecti Et — erant in circuitibus
5 †וַיִּסָּעוּ וַיְהִי חִתַּת אֱלֹהִים עַל־הֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם — נָסַע
,Luzah in Iahacob venit Et .Iahacob filios post sunt persecuti non &
6 וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְּנֵי יַעֲקֹב׃ †וַיָּבֹא יַעֲקֹב לוּזָה — חָתַת
qui populus omnis & ipse ,Bethel ipsa‡ ;Chenahan terra in quæ — ‡hæc est
אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנַעַן הִוא בֵּית־אֵל הוּא וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־
Quia .Bethel El locum vocauit & ,altare ibi ędificauit Et .secum‡ — ‡erat
7 עִמּוֹ׃ †וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם אֵל בֵּית־אֵל כִּי — בָּנָה
.sui fratris facie à ipso fugiendo in‡ , Deus eum ad sunt reuelati ibi — visus fuit sibi ‡dū fugeret
שָׁם נִגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אָחִיו׃ — גָּלָה
Bethel desubter est sepulta & ,Ribcah nutrix Deborah est mortua Et
8 †וַתָּמָת דְּבֹרָה מֵינֶקֶת רִבְקָה וַתִּקָּבֵר מִתַּחַת לְבֵית־אֵל — מוּת יָנַק
Deus est visus Et .Bachuth Allon‡ei⁹ nomē vocauit & :quercu sub — ‡quercus fletus.
9 תַּחַת הָאַלּוֹן וַיִּקְרָא שְׁמוֹ אַלּוֹן בָּכוּת׃ †וַיֵּרָא אֱלֹהִים — בָּכָה רָאָה
. ei benedixit & :Aram Padan de ,illo veniēdo in ,adhuc Iahacob ad — dum veniret ipse
אֶל־יַעֲקֹב עוֹד בְּבֹאוֹ מִפַּדַּן אֲרָם וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ׃
tuū nomē vocabitur Nō .Iahacob‡tuū Nomē :Deus ei dixit Et — ‡est
10 †וַיֹּאמֶר־לוֹ אֱלֹהִים שִׁמְךָ יַעֲקֹב לֹא־יִקָּרֵא שִׁמְךָ
vocauit Et .tuū nomen erit Israel quinimo ,Iahacob vltra — sed
עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת־
,omnipotens Deus‡ Ego : Deus ei dixit Et . Israel eius nomē — ‡sum
11 שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל׃ †וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שַׁדַּי

manu de ,mei fratris manu de quæso* me Erue . castra duo in fui — habeo duas turmas.
11 הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו :הָיִיתִי לִשְׁנֵי מַחֲנוֹת — † nunc
super matrem*, me percutiat &, veniat fortè ne ,eum ego timens quia† .Esau
עֵשָׂו כִּי־יָרֵא אָנֹכִי אֹתוֹ פֶּן־יָבוֹא וְהִכַּנִי אֵם עַל־ — נָצַל — † Timeo enim * matrem cum filiis.
ponam &: tecum* benefaciam Benefaciēdo :dixisti tu Et . filios
12 בָּנִים׃ וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ וְשַׂמְתִּי אֶת־ — * tibi — שׂוּם
,multitudine præ numeratur nō quæ , maris arenam ficut ,tuū semen
זַרְעֲךָ כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִסָּפֵר מֵרֹב׃ — רָבָה
,suam manū ad veniente de† tulit Et .ipsa nocte in ibi pernoctauit Et — † ex iis quæ occurrebant
13 וַיָּלֶן שָׁם בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיִּקַּח מִן־הַבָּא בְיָדוֹ — לִין לָקַח
, viginti hircos &, ducentas Capras .suum fratrem Esau ad munus
14 מִנְחָה לְעֵשָׂו אָחִיו׃ עִזִּים מָאתַיִם וּתְיָשִׁים עֶשְׂרִים — מֵאָה
earū filios &, lactantes Camelos . viginti arietes &, ducentas oues
15 רְחֵלִים מָאתַיִם וְאֵילִים עֶשְׂרִים׃ גְּמַלִּים מֵינִיקוֹת וּבְנֵיהֶם
pullos &, viginti asinas, decē iuuēcos &, quadragīta vaccas ,triginta
שְׁלֹשִׁים פָּרוֹת אַרְבָּעִים וּפָרִים עֲשָׂרָה אֲתֹנֹת עֶשְׂרִים וַעְיָרִם — פָּרָה — singulos greges
dixit &: seorsum gregem gregem suorū seruorū manu in dedit Et . decem
16 עֲשָׂרָה׃ וַיִּתֵּן בְּיַד־עֲבָדָיו עֵדֶר עֵדֶר לְבַדּוֹ וַיֹּאמֶר
inter & gregē inter ponetis spacium & ,mea facie in Transite :suos seruos ad — ante me, & interstitium
אֶל־עֲבָדָיו עִבְרוּ לְפָנַי וְרֶוַח תָּשִׂימוּ בֵּין עֵדֶר וּבֵין
Esau tibi occurrerit Cū :dicendo primo præcepit Et . gregem Si
17 עֵדֶר׃ וַיְצַו אֶת־הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר כִּי יִפְגָשְׁךָ עֵשָׂו — צִוָּה — † pergis
cuius &, ibis† quò &, tu† Cuius :dicendo ,te interrogauerit &, me† frater † es
אָחִי וּשְׁאֵלְךָ לֵאמֹר לְמִי־אַתָּה וְאָנָה תֵלֵךְ וּלְמִי — הָלַךְ
missum ,ipsum* munus ,Iahacob tuo Seruo* :dices Et ? tuas facies ad ista sunt ante te?
18 אֵלֶּה לְפָנֶיךָ׃ וְאָמַרְתָּ לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב מִנְחָה הִוא שְׁלוּחָה — † serui tui † est
etiam præcepit Et .nos post † ipse etiam ecce Et .Esau meum dīm ad
19 לַאדֹנִי לְעֵשָׂו וְהִנֵּה גַם־הוּא אַחֲרֵינוּ׃ וַיְצַו גַּם — צִוָּה
post euntibus cunctis etiam , tertio etiam ,secundo
אֶת־הַשֵּׁנִי גַּם אֶת־הַשְּׁלִישִׁי גַּם אֶת־כָּל־הַהֹלְכִים אַחֲרֵי
vos inueniēdo in ,Esau ad loquemini hoc verbū Secundū :dicendo ,greges — quando inuenietis
הָעֲדָרִים לֵאמֹר כַּדָּבָר הַזֶּה תְּדַבְּרוּן אֶל־עֵשָׂו בְּמֹצַאֲכֶם
quia .nos post† Iahacob tuus seruus Ecce :etiam dicetis Et . eum † est
20 אֹתוֹ׃ וַאֲמַרְתֶּם גַּם הִנֵּה עַבְדְּךָ יַעֲקֹב אַחֲרֵינוּ כִּי־
postea &: meas facies ad eunte † , munere in eius faciem Expiabo :dixit Placabo — † quod vadit ante me, † ante eum.
אָמַר אֲכַפְּרָה פָנָיו בַּמִּנְחָה הַהֹלֶכֶת לְפָנָי וְאַחֲרֵי־כֵן
super* munus transiuit Et .meā faciē suscipiat forte si :eius faciē videbo
21 אֶרְאֶה פָנָיו אוּלַי יִשָּׂא פָנָי׃ וַתַּעֲבֹר הַמִּנְחָה עַל־ — נָשָׂא
surrexit Et .turma cum ipsa nocte in pernoctauit ipse &, eius faciem
22 פָּנָיו וְהוּא לָן בַּלַּיְלָה־הַהוּא בַּמַּחֲנֶה׃ וַיָּקָם — קוּם
,suas ancillas duas &, suas vxores duas accepit &, ipsa nocte in
בַּלַּיְלָה הוּא וַיִּקַּח אֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת־שְׁתֵּי שִׁפְחֹתָיו
,eos accepit Et .Iabboc vadum transiuit &, suos natos vndecim &
23 וְאֶת־אַחַד עָשָׂר יְלָדָיו וַיַּעֲבֹר אֵת מַעֲבַר יַבֹּק׃ וַיִּקָּחֵם
. sibi quod fecit transire & :torrentem eos fecit transire & — omnia quæ erant sibi.
וַיַּעֲבִרֵם אֶת־הַנָּחַל וַיַּעֲבֵר אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ׃
ascendere ad vsque eo cū vir est luctatus Et .ipse solus Iahacob remansit Et — donec ascendit aurora.
24 וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת — יָתַר עָלָה
ei* femoris curuaturā in† tetigit &: ei præualeret nō q, vidit Et . aurora — † neruum
25 הַשָּׁחַר׃ וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַּע בְּכַף־יְרֵכוֹ — רָאָה נָגַע
:dixit Et .secum illo luctādo in* ,Iahacob femoris curuatura se mouit & — * luctāte illo
26 וַתֵּקַע כַּף־יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ׃ וַיֹּאמֶר — יָקַע
quin* ,te dimittam Non :dixit Et .aurora ascendit quia ,me Dimitte
שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלֵּחֲךָ כִּי אִם־ — * nisi
.Iahacob :dixit Et ? tuū nomē? Quod :eū ad dixit Et .mihi benedixeris † est
27 בֵּרַכְתָּנִי׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה־שְּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב׃
: Israel quinimo tuum nomen vltra dicetur Iahacob Non :dixit Et — sed
28 וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל
.prævaluisti &, hominibus cum &, D E O cum fuisti princeps quia
כִּי־שָׂרִיתָ עִם־אֱלֹהִים וְעִם־אֲנָשִׁים וַתּוּכָל׃ — שָׂרָה יָכֹל
:dixit Et .tuū nomen nunc Indica :dixit &, Iahacob interrogauit Et
29 וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַגִּידָה־נָּא שְׁמֶךָ וַיֹּאמֶר — נָגַד
vocauit Et . ibi ei benedixit Et ? meo noīe de interrogas hoc quid Vt
30 לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם׃ וַיִּקְרָא
ad facies† D E V M vidi quia : Peniel * loci nomen Iahacob — * facies Dei. † facie ad faciē, & euasit
יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנִיאֵל כִּי־רָאִיתִי אֱלֹהִים פָּנִים אֶל־
transiuit quando , sol ei est ortus Et .mea anima est liberata & facies
31 פָּנִים וַתִּנָּצֵל נַפְשִׁי׃ וַיִּזְרַח־לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר
comedunt non Idcirco .suum femur super claudicās ipse &, Penuel — claudicabat
32 אֶת־פְּנוּאֵל וְהוּא צֹלֵעַ עַל־יְרֵכוֹ׃ עַל־כֵּן לֹא־יֹאכְלוּ
femoris curuaturam super qui ,contractionis neruum Israel filij — est in neruo
בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנָּשֶׁה אֲשֶׁר עַל־כַּף הַיָּרֵךְ — כָּפַף
neruo in† Iahacob femoris curuaturam† tetigit quia :hanc diem ad vsque — † neruum * neruum
עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד
. contractionis
הַנָּשֶׁה׃

CAP. XXXIII. לג

veniebat eo cū &, veniēs Esau ecce &, vidit &, suos oculos Iahacob leuauit Et
1 וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה עֵשָׂו בָּא וְעִמּוֹ — נָשָׂא רָאָה
cum Leah &, Rachel super &, Leah super natos diuisit Et .viri quadringenti — Rachel, & vtraque ancilla.
אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיַּחַץ אֶת־הַיְלָדִים עַל־לֵאָה וְעַל־רָחֵל
earum natos &, ancillas posuit Et . ancillas duas super &
2 וְעַל שְׁתֵּי הַשְּׁפָחוֹת׃ וַיָּשֶׂם אֶת־הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת־יַלְדֵיהֶן — חָצָה שָׁנָה שׂוּם
, prius & Leah &: posteriores eius natos &, Rachel & Ioseph
רִאשֹׁנָה וְאֶת־לֵאָה וִילָדֶיהָ אַחֲרֹנִים וְאֶת־רָחֵל וְאֶת־יוֹסֵף
terram in se incuruauit & :eos ante transiuit ipse Et . posteriores
3 אַחֲרֹנִים׃ וְהוּא עָבַר לִפְנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה — שָׁחָה
donec appropinquaret fratri suo. — Esau cucurrit Et .suum fratrem ad vsq; se appropinquare vsque ,vicibus septē
שֶׁבַע פְּעָמִים עַד־גִּשְׁתּוֹ עַד־אָחִיו׃ וַיָּרָץ עֵשָׂו — נָגַשׁ רוּץ
4 :eū est osculat* &, ei* collū sup cecidit &, eū est cōplex* &, ei* occursum in — † iactauit se
לִקְרָאתוֹ וַיְחַבְּקֵהוּ וַיִּפֹּל עַל־צַוָּארָו וַיִּשָּׁקֵהוּ — נָפַל נָשַׁק
& vxores vidit &, suos oculos leuauit Et . fleuerunt &
5 וַיִּבְכּוּ׃ וַיִּשָּׂא אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־הַנָּשִׁים וְאֶת־ — צוארו — בָּכָה
Deus dedit benignè quos, † Nati :dixit Et ? tibi isti Qui :dixit &, natos — † sunt
הַיְלָדִים וַיֹּאמֶר מִי־אֵלֶּה לָּךְ וַיֹּאמַר הַיְלָדִים אֲשֶׁר־חָנַן אֱלֹהִים
,earum nati &, ipsæ ancillæ appropinquauērut Et .tuo seruo
6 אֶת־עַבְדֶּךָ׃ וַתִּגַּשְׁןָ הַשְּׁפָחוֹת הֵנָּה וְיַלְדֵיהֶן
,eius liberi &, Leah etiam appropinquauit Et .se incuruauerunt &
7 וַתִּשְׁתַּחֲוֶיןָ׃ וַתִּגַּשׁ גַּם־לֵאָה וִילָדֶיהָ
appropinquā uerunt — ,Rachel &, Ioseph appropinquauit post &, se incuruauerunt &
וַיִּשְׁתַּחֲווּ וְאַחַר נִגַּשׁ יוֹסֵף וְרָחֵל
Quorsum ? occurri cui† illa turma omnis tibi Qua :dixit Et .se incuruauerūt & — † quā obuiam habui?
8 וַיִּשְׁתַּחֲווּ׃ וַיֹּאמֶר מִי לְךָ כָּל־הַמַּחֲנֶה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגָשְׁתִּי
Est :Esau dixit Et .mei domini oculis in gratiā inueniēdū Ad :dixit Et
9 וַיֹּאמֶר לִמְצֹא־חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנִי׃ וַיֹּאמֶר עֵשָׂו יֶשׁ־ — חָנַן
tuum est. :Iahacob dixit Et . tibi quod tibi sit ;mi frater ;multum mihi
10 לִי רָב אָחִי יְהִי לְךָ אֲשֶׁר־לָךְ׃ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב — רָבָה
capias meū munus capies &, tuis oculis in gratiā inueni nunc si, quæso Ne
אַל־נָא אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְלָקַחְתָּ מִנְחָתִי
† ita ,Dei* faciem videre vt† ,tuam faciem vidi idcirco quia :mea manu ē
מִיָּדִי כִּי עַל־כֵּן רָאִיתִי פָנֶיךָ כִּרְאֹת פְּנֵי אֱלֹהִים — † ac si viderē *Angeli, complaceas mihi.
est allata quæ ,benedictionē meam quæso Cape . mihi complacuisti &
11 וַתִּרְצֵנִי׃ קַח־נָא אֶת־בִּרְכָתִי אֲשֶׁר הֻבָאת
, eum coegit Et .omnia mihi sunt quia &, Deus mihi est largitus quia :tibi
לָךְ כִּי־חַנַּנִי אֱלֹהִים וְכִי יֶשׁ־לִי־כֹל וַיִּפְצַר־בּוֹ — חָנַן
ante te. .tui regione ē ambulabo &, ambulem & Proficiscamur :dixit Et .accepit &
12 וַיִּקָּח׃ וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנֵלֵכָה וְאֵלְכָה לְנֶגְדֶּךָ׃ — נָסַע
scit ,pecudes &, teneri nati quod ,sciens meus Dñs :eum ad dixit Et
13 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנִי יֹדֵעַ כִּי־הַיְלָדִים רַכִּים וְהַצֹּאן — רָכַךְ
fœtæ sunt mihi. Et si pulsauero — omnes morientur vna die eas pulsabunt Et .me super lactantes boues &
וְהַבָּקָר עָלוֹת עָלָי וּדְפָקוּם יוֹם אֶחָד וָמֵתוּ כָּל־ — עוּל מוּל
ego &: sui serui facies ad† meus dñs quæso Transeat . pecudes
14 הַצֹּאן׃ יַעֲבָר־נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וַאֲנִי — † ante seruū suum.
pedē ad &, meā faciē ad quod , operis ‡ pedem ad pedetentim me ducam — ‡ gregis qui est ante me,
אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי לְרֶגֶל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־לְפָנַי וּלְרֶגֶל
, dixit Et . Sehir in meum dominū ad veniam vsquequo ,natorum
15 הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר־אָבֹא אֶל־אֲדֹנִי שֵׂעִירָה׃ וַיֹּאמֶר — אָט לָאַט
† est quid Vt :dixit Et ,mecū † qui ,populo de tecum nunc faciā Stare :Esau
עֵשָׂו אַצִּיגָה־נָּא עִמְּךָ מִן־הָעָם אֲשֶׁר אִתִּי וַיֹּאמֶר לָמָּה — יָצַג
ipsa die in est reuersus Et .mei domini oculis in gratiam Inueniā :hoc
16 זֶּה אֶמְצָא־חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנִי׃ וַיָּשָׁב בַּיּוֹם הַהוּא — חָנַן שׁוּב — per
,Succoth in est profectus Iahacob Et . Sehir in suam viam ad Esau
17 עֵשָׂו לְדַרְכּוֹ שֵׂעִירָה׃ וְיַעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה
vocauit Idcirco .tabernacula fecit suo gregi &, domū sibi ędificauit &
וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סֻכֹּת עַל־כֵּן קָרָא — סָכַךְ
ciuitatē Salem in† Iahacob venit Et . Succoth† loci nomen — † tabernacula, al. vmbracula. ‡ incolumis,
18 שֵׁם־הַמָּקוֹם סֻכּוֹת׃ וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם עִיר — בּוֹא
:Aram Padan de illo veniendo in* ,Chenahan terra in† quæ , Sechem
שְׁכֶם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בְּבֹאוֹ מִפַּדַּן אֲרָם — † erat
, agri partem emit Et . vrbem ante est castrametatus † & — *q̄n venit ipse † mansit
19 וַיִּחַן אֶת־פְּנֵי הָעִיר׃ וַיִּקֶן אֶת־חֶלְקַת הַשָּׂדֶה — חָנָה קָנָה
patris Chamor filiorum manu de suum tabernaculū ibi tetendit quo† — † in quo tetendit
אֲשֶׁר נָטָה־שָׁם אָהֳלוֹ מִיַּד בְּנֵי־חֲמוֹר אֲבִי
:illud vocauit &, altare ibi statuit Et . agnis centum in , Sechem — centū nummis.
20 שְׁכֶם בְּמֵאָה קְשִׂיטָה׃ וַיַּצֶּב־שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא־לוֹ — * Fortis Deus Israel.
.Israel Elohe El*
אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃

:Iahacob ipsi Labā dixit Et . Ghilhad monte in suis fratribus cum
26 אֶת־אֶחָיו בְּהַר הַגִּלְעָד׃ וַיֹּאמֶר לָבָן לְיַעֲקֹב
meas filias duxisti & ,meum cor es furatus Et ?fecisti Quid
עָשִׂה מֶה עָשִׂיתָ וַתִּגְנֹב אֶת־לְבָבִי וַתְּנַהֵג אֶת־בְּנֹתַי — vt fugeres?
,me es furatus Et †fugiēdū ad te abscōdisti quid Vt . gladio captiuas sicut
27 כִּשְׁבֻיוֹת חָרֶב׃ לָמָּה נַחְבֵּאתָ לִבְרֹחַ וַתִּגְנֹב אֹתִי
,tympano in ,canticis in & ,lætitia in te dimisissē & ;mihi indicasti nō &
נֶגֶד שׁוּר — וְלֹא־הִגַּדְתָּ לִּי וָאֲשַׁלֵּחֲךָ בְּשִׂמְחָה וּבְשִׁרִים בְּתֹף — תָּפַף
nūc ?meas filias & meos filios osculari me pmisisti non Et .cithara in &
28 וּבְכִנּוֹר׃ וְלֹא נְטַשְׁתַּנִי לְנַשֵּׁק לְבָנַי וְלִבְנֹתָי עַתָּה
vobiscum faciendū ad mea manus fortitudinē ad† Est .facere egisti stultè — ita faciendo. †fortitudo in manu mea
29 הִסְכַּלְתָּ עֲשׂוֹ׃ יֶשׁ־לְאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם
Custodi te†:dicēdo me ad dixit præterita nocte vestri patris Deus & :malū — sed אֵיל
רָע וֵאלֹהֵי אֲבִיכֶם אֶמֶשׁ אָמַר אֵלַי לֵאמֹר הִשָּׁמֶר — † Caue ne loquaris
eundo nunc Et .malum ad vsq; bono à Iahacob cum loquendo à ,tibi
30 לְךָ מִדַּבֵּר עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד־רָע׃ וְעַתָּה הָלֹךְ — † ire
es furatus quid vt ,tui patris domū ad† desiderabas desiderādo Quia .iuisti
הָלַכְתָּ כִּי־נִכְסֹף נִכְסַפְתָּה לְבֵית אָבִיךָ לָמָּה גָנַבְתָּ
,timui Quia :Laban ipsi dixit & ,Iahacob respondit Et ?meos deos
31 אֶת־אֱלֹהָי׃ וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלָבָן כִּי יָרֵאתִי — עָנָה
quo Cum* .mecum à*tuas filias rapere forte ne ;dixi quia — si dixissem *à me. *Is
32 כִּי אָמַרְתִּי פֶּן־תִּגְזֹל אֶת־בְּנוֹתֶיךָ מֵעִמִּי׃ עִם אֲשֶׁר — si quid est
quid tibi agnosce .nostris fratrib*coram viuat non ,tuos deos inueneris
תִּמְצָא אֶת־אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחְיֶה נֶגֶד אַחֵינוּ הַכֶּר־לְךָ מָה — נכר
.eos esset furata Rachel quòd ,Iahacob sciebat nō Et .tibi cape & ,mecū
עִמָּדִי וְקַח־לָךְ וְלֹא־יָדַע יַעֲקֹב כִּי רָחֵל גְּנָבָתַם׃ — לקח
,Leah tabernaculū in & ,Iahacob tabernaculū in Laban venit Et
33 וַיָּבֹא לָבָן בְּאֹהֶל־יַעֲקֹב וּבְאֹהֶל לֵאָה — בוא
est egressus Et .inuenit non & ,ancillarum ambarum tabernaculū in &
וּבְאֹהֶל שְׁתֵּי הָאֲמָהֹת וְלֹא מָצָא וַיֵּצֵא
acceperat Rachel Et .Rachel tabernaculū in venit & ,Leah tabernaculo de
34 מֵאֹהֶל לֵאָה וַיָּבֹא בְּאֹהֶל רָחֵל׃ וְרָחֵל לָקְחָה
:ea super sedit & ,cameli clitella in*ea posuerat & ,Theraphim* — *idola, *in strato-rio
אֶת־הַתְּרָפִים וַתְּשִׂמֵם בְּכַר הַגָּמָל וַתֵּשֶׁב עֲלֵיהֶם
dixit Et .inuenit non & ,tabernaculū totum Laban contrectauit &
35 וַיְמַשֵּׁשׁ לָבָן אֶת־כָּל־הָאֹהֶל וְלֹא מָצָא׃ וַתֹּאמֶר — שׂוּם
potero non quia ,mei domini oculis in ira sit Ne :suum patrem ad — quòd non possim surgere
אֶל־אָבִיהָ אַל־יִחַר בְּעֵינֵי אֲדֹנִי כִּי לוֹא אוּכַל
non & ,est scrutat* Et .mihi*mulierū via*Quia .tua facie à surgendum ad — חרה יכל *consuetudo est
לָקוּם מִפָּנֶיךָ כִּי־דֶרֶךְ נָשִׁים לִי וַיְחַפֵּשׂ וְלֹא
.Labā in*est iurgat* & ,Iahacob ipsi fuit ira Et .Theraphim† inuenit — *cum †idola. *est
36 מָצָא אֶת־הַתְּרָפִים׃ וַיִּחַר לְיַעֲקֹב וַיָּרֶב בְּלָבָן — רוב
quod ,mea præuaricatio*Quæ :Laban ipsi dixit & ,Iahacob respōdit Et
וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלָבָן מַה־פִּשְׁעִי מַה — ענה persecutus es me? †supellectilia mea,
mea vasa†omnia contrectasti Quia ?me post exarsisti quia ,meū peccatū
37 חַטָּאתִי כִּי דָלַקְתָּ אַחֲרָי׃ כִּי־מִשַּׁשְׁתָּ אֶת־כָּל־כֵּלַי — כלה
,meis fratrib* corā hic Pone ?tuæ domus vasis oībus ex inuenisti quid — declarent †fui
מַה־מָּצָאתָ מִכֹּל כְּלֵי־בֵיתֶךָ שִׂים כֹּה נֶגֶד אַחַי
ego† annos viginti Iam .nos duos inter arguant & ,tuis fratrib* &
38 וְאַחֶיךָ וְיוֹכִיחוּ בֵּין שְׁנֵינוּ׃ זֶה עֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי — שנה
tuarum pecudū arietes Et .sunt abortitę non tuæ capræ & ,tuę oues ,tecū
עִמָּךְ רְחֵלֶיךָ וְעִזֶּיךָ לֹא שִׁכֵּלוּ וְאֵילֵי צֹאנְךָ
.illud luebam Ego .te ad attuli non Raptum .comedi non — pœnas luebā pro eo.
39 לֹא אָכָלְתִּי׃ טְרֵפָה לֹא־הֵבֵאתִי אֵלֶיךָ אָנֹכִי אֲחַטֶּנָּה — בוא
.noctis ablatū furto & ,diei ablatum furto ,illud requirebas mea manu de
מִיָּדִי תְּבַקְשֶׁנָּה גְּנֻבְתִי יוֹם וּגְנֻבְתִי לָיְלָה׃
recedebat Et .nocte in glacies & ,æstus me consumebat ,die in Fui — gelu
40 הָיִיתִי בַיּוֹם אֲכָלַנִי חֹרֶב וְקֶרַח בַּלָּיְלָה וַתִּדַּד — נדד
tua domo in anni viginti mihi Iam .meis oculis ab meus somnus — †sunt
41 שְׁנָתִי מֵעֵינָי׃ זֶה־לִּי עֶשְׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתֶךָ
annos sex & ,tuis filiabus duab* in*annos quatuordecim ;tibi seruiui — *pro
עֲבַדְתִּיךָ אַרְבַּע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה בִּשְׁתֵּי בְנֹתֶיךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים
.partibus† decem meam mercedem mutasti & ,tuis pecudib* in — pro †vicibus.
בְּצֹאנֶךָ וַתַּחֲלֵף אֶת־מַשְׂכֻּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֹנִים׃ — מנה
fuisset Ischac pauor & ,Abraham Deus ,mei patris DEVS Nisi
42 לוּלֵי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וּפַחַד יִצְחָק הָיָה
laborem & ,meam Afflictionē ,me dimisisses vacuum nunc quia ,mihi — pro me,
רִיק עָנָה — לִי כִּי עַתָּה רֵיקָם שִׁלַּחְתָּנִי אֶת־עָנְיִי וְאֶת־יְגִיעַ
,Labā respōdit Et .preterita nocte arguit & ,DEVS vidit mearū manuum — increpauit te
43 כַּפַּי רָאָה אֱלֹהִים וַיּוֹכַח אָמֶשׁ׃ וַיַּעַן לָבָן
,pecudes & :*mei filij ,filij & :*meę filiæ ,Filiæ :Iahacob ad dixit & — *sunt:
וַיֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הַבָּנוֹת בְּנֹתַי וְהַבָּנִים בָּנַי וְהַצֹּאן
quid meis filiab* Et .illud mihi ,videns tu quod omne & .*meæ pecudes — quicquid vides meū est.
צֹאנִי וְכֹל אֲשֶׁר־אַתָּה רֹאֶה לִי־הוּא וְלִבְנֹתַי מָה־
?pepererunt quos earum filiis vel ,hodie istis faciam
אֶעֱשֶׂה לָאֵלֶּה הַיּוֹם אוֹ לִבְנֵיהֶן אֲשֶׁר יָלָדוּ׃

testimoniū in erit & ;tu & ,ego fœdus percutiamus veni nunc Et
44 וְעַתָּה לְכָה נִכְרְתָה בְרִית אֲנִי וָאָתָּה וְהָיָה לְעֵד — ילך עוד †in
.statuam† eum erexit & ,lapidē Iahacob tulit Et .te inter & ,me inter
45 בֵּינִי וּבֵינֶךָ׃ וַיִּקַּח יַעֲקֹב אָבֶן וַיְרִימֶהָ מַצֵּבָה׃
,lapides tulerūt Et .lapides Colligite :suis fratribus Iahacob dixit Et
46 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאֶחָיו לִקְטוּ אֲבָנִים וַיִּקְחוּ אֲבָנִים
,Laban eum vocauit Et .cumulū super ibi comederūt & ,cumulū fecerūt & — tumulum,
47 וַיַּעֲשׂוּ־גָל וַיֹּאכְלוּ שָׁם עַל־הַגָּל׃ וַיִּקְרָא־לוֹ לָבָן — גלל †cumulum testimonij. *sit
:Laban dixit Et .Galghed* eum vocauit Iahacob & ,Sahaduta Ieghar*
48 יְגַר שָׂהֲדוּתָא וְיַעֲקֹב קָרָא לוֹ גַּלְעֵד׃ וַיֹּאמֶר לָבָן
eius nomē vocauit Idcirco .hodie te inter & me inter testis *iste Cumul*
הַגַּל הַזֶּה עֵד בֵּינִי וּבֵינְךָ הַיּוֹם עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ
:te inter & me inter Dñs Speculetur:dixit quia ,Mizpah* Et .Galghed — *speculam, צפה
49 גַּלְעֵד׃ וְהַמִּצְפָּה אֲשֶׁר אָמַר יִצֶף יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ
,meas filias afflixeris Si .suo amico ab vir abscondemur quia — latemus alter alteri.
50 כִּי נִסָּתֵר אִישׁ מֵרֵעֵהוּ׃ אִם־תְּעַנֶּה אֶת־בְּנֹתַי
*DEVS ,vide :nobiscū vir† Non .meas filias super vxores acceperis si & — *est quisquā *est
וְאִם־תִּקַּח נָשִׁים עַל־בְּנֹתַי אֵין אִישׁ עִמָּנוּ רְאֵה אֱלֹהִים — לקח
,iste cumulus Ecce :Iahacob ipsi Laban dixit Et .te inter & me inter testis
51 עֵד בֵּינִי וּבֵינֶךָ׃ וַיֹּאמֶר לָבָן לְיַעֲקֹב הִנֵּה הַגַּל הַזֶּה — עוד גלל
cumulus Testis .te inter & me inter ,ieci quam statua ecce &
52 וְהִנֵּה הַמַּצֵּבָה אֲשֶׁר יָרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ׃ עֵד הַגַּל — יצב ירה
,istum cumulum te ad †transibo non ego si† ,statua testis & ,iste — †quod †veniens
הַזֶּה וְעֵדָה הַמַּצֵּבָה אִם־אָנִי לֹא־אֶעֱבֹר אֵלֶיךָ אֶת־הַגַּל הַזֶּה
istam statuam & ,istum cumulum me ad †transibis non tu si* & — *quod †veniens
וְאִם־אַתָּה לֹא־תַעֲבֹר אֵלַי אֶת־הַגַּל הַזֶּה וְאֶת־הַמַּצֵּבָה הַזֹּאת
,nos inter iudicent ,Nachor Deus & ,Abraham Deus .malum ad — iudicet
53 לְרָעָה׃ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי נָחוֹר יִשְׁפְּטוּ בֵינֵינוּ — רוע
.Ischac sui patris pauore in† Iahacob iurauit Et .eorū patris DEVS — †per pauorē
אֱלֹהֵי אֲבִיהֶם וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יִצְחָק׃
comedendū ad suos fratres ad† vocauit & ,mōte in victimā Iahacob mactauit Et — †fratres suos vt comederent
54 וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח בָּהָר וַיִּקְרָא לְאֶחָיו לֶאֱכָל־
manicauit* Et .monte in pernoctauerūt & ,panem comederūt Et .panē — *surrexit Laban summo mane,
55 לָחֶם וַיֹּאכְלוּ לֶחֶם וַיָּלִינוּ בָּהָר׃ וַיַּשְׁכֵּם
,eis benedixit & ,suas filias & suos filios est osculat* & ,mane in Laban — לון
לָבָן בַּבֹּקֶר וַיְנַשֵּׁק לְבָנָיו וְלִבְנוֹתָיו וַיְבָרֶךְ אֶתְהֶם — ילך שוב
.suum locum ad Laban est reuersus Et .abiit &
וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לָבָן לִמְקֹמוֹ׃ — קום

CAP. XXXII. לב

.DEI Angeli eū in occurrerūt & ,suā viam in abiit Iahacob Et — ei
1 וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ־בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים׃ — sunt
vocauit Et .hæc† DEI Castra :eos vidit quando ,Iahacob dixit Et
2 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא — ראה *Duo castra.
nuncios Iahacob misit Et .Machanaiim* ,illius loci nomen
3 שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם׃ וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים
.Edom agrum* Sehir terram ad ,suum fratrem Esau ad suas facies ad — ante se *regionis
לְפָנָיו אֶל־עֵשָׂו אָחִיו אַרְצָה שֵׂעִיר שְׂדֵה אֱדוֹם׃
dixit Sic ,Esau ipsi meo dño dicetis Sic :dicēdo eis præcepit Et
4 וַיְצַו אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לַאדֹנִי לְעֵשָׂו כֹּה אָמַר — צוה
.hucusq; sum moratus & ,sum hospitatus Laban cum :Iahacob tu* seruus — habitaui,
עַבְדְּךָ יַעֲקֹב עִם־לָבָן גַּרְתִּי וָאֵחַר עַד־עָתָּה׃ — גור
,misi & ,ancilla & ,seruus & ,pecus ,asinus & ,bos mihi fuit Et — Et sunt mihi boues, & asini, pecudes, & serui, & ancillæ,
5 וַיְהִי־לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה וָאֶשְׁלְחָה
sunt reuersi Et .tuis oculis in gratiā inueniendū ad ,meo dño annunciādum ad — היה
6 לְהַגִּיד לַאדֹנִי לִמְצֹא־חֵן בְּעֵינֶיךָ׃ וַיָּשֻׁבוּ — †vt nunciarē *vt inuenirē
Esau ad ,tuum fratrē ad Venimus :dicendo Iahacob ad nuncij
הַמַּלְאָכִים אֶל־יַעֲקֹב לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל־אָחִיךָ אֶל־עֵשָׂו — נגד חנן
.eo cum† viri quadringenti & ,tui occursum in vadens* etiam & — †sunt *pgit
וְגַם הֹלֵךְ לִקְרָאתְךָ וְאַרְבַּע־מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ׃ — בוא
qui ,populum diuisit & ,ei fuit angustia* & ,valde Iahacob timuit Et
7 וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ וַיַּחַץ אֶת־הָעָם אֲשֶׁר — *angustiis affectus est,
.castra duo in† camelos & ,boues & ,pecudes & ,secum†
אִתּוֹ וְאֶת־הַצֹּאן וְאֶת־הַבָּקָר וְהַגְּמַלִּים לִשְׁנֵי מַחֲנוֹת׃ — יצר חצה †erat *in duas turmas.
,eā percusserit & ,vnam turmam ad Esau venerit Si :dixit Et
8 וַיֹּאמֶר אִם־יָבוֹא עֵשָׂו אֶל־הַמַּחֲנֶה הָאַחַת וְהִכָּהוּ
Deus :Iahacob dixit Et .euasionem in ,remāserit quæ turma erit &
9 וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה׃ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי — חנה נכה
,me ad dicens ,DOMINE ,Ischac mei patris Deus & ,Abrahā mei patris — qui dixisti
אָבִי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי אָבִי יִצְחָק יְהוָה הָאֹמֵר אֵלַי
.tecum benefaciam & ,tuā cognationē ad & ,tuam terrā ad Reuertere — tibi.
שׁוּב לְאַרְצְךָ וּלְמוֹלַדְתְּךָ וְאֵיטִיבָה עִמָּךְ׃ — ילד יטב
fecisti quam ,veritate omni prā & ,misericordiis omnibus prā sum Paruus — Minor sum cunctis *& omni
10 קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל־הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ
nunc & ,hunc Iarden transiui mea virga† in Quia .tuo seruo cum — †baculo meo
אֶת־עַבְדֶּךָ כִּי בְמַקְלִי עָבַרְתִּי אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְעַתָּה

quòd ,meos liberos & ,meas vxores Da . meam terram ad &
26 ולארצי׃ תנה את־נשי ואת־ילדי אשר
quam ,meam seruitutem nosti tu quia .abibo & ,eis in tibi seruiui
עבדתי אתך בהן ואלכה כי אתה ידעת את־עבדתי אשר
,tuis oculis ĩ gratiã inueni quæso Si .Laban eum ad dixit Et .tibi seruiui
27 עבדתיך׃ ויאמר אליו לבן אם־נא מצאתי חן בעיניך
Nomina :dixit Et . te propter Dñs mihi benedixit & ,sum auguratus
28 נחשתי ויברכני יהוה בגללך׃ ויאמר נקבה
nosti Tu :eum ad dixit Et .‡ dabo & ,me super tuam mercedẽ
29 שכרך עלי ואתנה׃ ויאמר אליו אתה ידעת את
pusillũ Quia .mecum tua acquisitio fuit qua & ,tibi seruiui quod
30 אשר עבדתיך ואת אשר־היה מקנך אתי׃ כי מעט
Dñs benedixit & ,multitudinẽ in creuit & ,meas facies ad† tibi fuit quod
אשר־היה לך לפני ויפרץ לרב ויברך יהוה
? meæ domui * ego etiam faciam quando nunc Et .meũ pedẽ ad‡ tibi
אתך לרגלי ועתה מתי אעשה גם־אנכי לביתי׃
: quicquã mihi dabis Nõ :Iahacob dixit Et ?tibi dabo Quid :dixit Et
31 ויאמר מה אתן־לך ויאמר יעקב לא־תתן־לי מאומה
.custodiã tuas pecudes ,pascam ,reuertar ,hanc rem mihi feceris si
אם־תעשה־לי הדבר הזה אשובה ארעה צאנך אשמר׃
pecus omne inde remouendo ,hodie tuas pecudes oẽs per Transibo.
32 אעבר בכל־צאנך היום הסר משם כל־שה
maculosum & ,agnis in nigrum† pecus omne & ,maculosum & punctatum
נקד וטלוא וכל־שה־חום בכשבים וטלוא
mea iustitia me in‡ testificabit Et .mea merces erit & :capris in punctatũ &
33 ונקד בעזים והיה שכרי׃ וענתה־בי צדקתי
quod Omne .te coram meam mercedẽ super venerit cũ ,crastina die in
ביום מחר כי־תבוא על־שכרי לפניך כל אשר־
ablatu furto ,agnis in nigrum* & ,capris ĩ maculosum & punctatum ipsum non†
איננו נקד וטלוא בעזים וחום בכשבים גנוב
.tuũ verbũ secundũ sit vtinam :Ecce ,Laban dixit Et .mecum ipsum‡
34 הוא אתי׃ ויאמר לבן הן לו יהי כדברך׃
,maculosos & fasciatos† hircos illa die in fecit remouere Et
35 ויסר ביום ההוא את־התישים העקדים והטלאים
omne & ,eo in candor cui omne ,maculosas & punctatas‡ capras omnes &
ואת כל־העזים הנקדות והטלאת כל אשר־לבן בו וכל־
trium viam posuit Et .suorũ filiorũ manu in dedit & ,agnis in nigrum
36 חום בכשבים ויתן ביד־בניו׃ וישם דרך שלשת
Laban pecudem pascens* Iahacob Et .Iahacob inter & ,se inter dierum
ימים בינו ובין יעקב ויעקב רעה את־צאן לבן
,coryli† & ,viridem populi‡ virgam Iahacob sibi tulit Et . residuas
37 הנותרת׃ ויקח־לו יעקב מקל לבנה לח ולוז
qui ,candoris nudationem* albos cortices eis in decorticauit & ,castaneæ‡ &
וערמון ויפצל בהן פצלות לבנות מחשף הלבן אשר
decorticauit quas virgas statuit Et . virgis super‡
38 על־המקלות׃ ויצג את־המקלות אשר פצל
, bibendum ad‡ pecudes veniebant quò† aquarum potatoriis in ,canalibus in
ברהטים בשקתות המים אשר תבאן הצאן לשתות
incalescebãt‡ Et .bibendum ad eas veniẽdo in ,incalescebãt &*,pecudũ regione ẽ
39 לנכח הצאן ויחמנה בבאן לשתות׃ ויחמו
. maculosas & punctatas ,alligatas ‡ pecudes pariebãt & ,virgas ad† pecudes
הצאן אל־המקלות ותלדן הצאן עקדים נקדים וטלאים׃
,alligatũ ad pecudum facies dedit* &,Iahacob fecit diuidere agnos Et
40 והכשבים הפריד יעקב ויתן פני הצאן אל עקד
non & ,soli sibi† greges sibi posuit Et .Laban pecudib⁹ in nigrũ omne &
וכל־חום בצאן לבן וישת לו עדרים לבדו ולא
pecudum calescere* omni in fuit Et . Laban pecudes super‡ eos posuit
41 שתם על־צאן לבן׃ והיה בכל־יחם הצאן
pecudum oculis in virgas Iahacob ponebat & ,colligatarum‡
המקשרות ושם יעקב את־המקלות לעיני הצאן
,pecudes serotinando in‡ Et . virgis in eas incalescendum ad† canalibus in
42 ברהטים ליחמנה במקלות׃ ובהעטיף הצאן
.Iahacob ipsius colligata‡ & ,Labã ipsius cessantia* erant Et .ponebat non
לא ישים והיה העטפים ללבן והקשרים ליעקב׃
,ancillæ & ,multæ pecudes ei fuerũt Et .valde valde† vir creuit Et
43 ויפרץ האיש מאד מאד ויהי־לו צאן רבות ושפחות
. asini & ,cameli & ,serui &
ועבדים וגמלים וחמרים׃

propter quos seruiui tibi; [e] נתן [c] ילך חנן expert⁹ sũ, q ‡eam. mihi, [f] נתן qualiter seruierim tibi, & quantum fuerit pecus tuum propter me: [g] קנה †ante me, [h] פנה [i] רבה ‡ad ingressũ pedis mei. * pro domo mea? [k] נתן [l] סור pũctis & maculis latis respersum, †rufum in pecudibus, [m] חמם ‡ mihi †nõ erit punctis & maculis latis respersum *rufum in pecudibus, ‡erit apd me. †cinctos pũctis & maculis, ‡ punctis & maculis respersas, omne in quo erat cãdor, & omne rufum in ouibus, [n] שום * pascebat pecudes ‡populeam †amygdalinã [o] יתר [p] לקח ‡castaneam, * denudans candorem, ‡ erat in † ad quæ ‡vt biberent, [q] שקה [r] בוא [s] שתה *& coirent, dum venirẽt ‡ coibant †ad virgarũ aspectum, ‡notis qbusdã cinctas pũctisq; & maculis respsas. * posuit †seorsum, [t] שות ‡ iuxta * coitu ‡primitiuarũ [u] שום † vt coirent in virgarum aspectu. ‡Dũ serotina vel debiliora pariebant pecudes, * serotina ‡primitiua †vehemẽtissime. [v] רבה ‡dicentium: *erãt ‡& de his quç erant † non erat [x] ראה [y] פנה

CAP. XXXI. לא

omnia Iahacob Tulit :dicendo‡ Laban filiorũ verba audiuit Et
1 וישמע את־דברי בני־לבן לאמר לקח יעקב את כל־
.hanc gloriã omnem fecit nostro patri ipsi quibus de & ‡,nostro patri* quæ
אשר לאבינו ומאשר לאבינו עשה את כל־הכבד הזה׃
,heri sicut secũ ipse non† ecce & ,Laban faciem Iahacob vidit Et
2 וירא יעקב את־פני לבן והנה איננו עמו כתמל

terram ad Reuertere :Iahacob ad DOMINVS dixit Et .nudiustertius†
3 שלשום׃ ויאמר יהוה אל־יעקב שוב אל־ארץ
Iahacob misit Et . tecum ero & ,tuã cognationẽ ad & ,tuorũ patrũ
4 אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך׃ וישלח יעקב
: eis dixit Et .suas pecudes ad agrum in Leah & Rachel vocauit &
5 ויקרא לרחל וללאה השדה אל־צאנו׃ ויאמר להן
,heri sicut ,me ad ipse† non quia ,vestri patris faciem ego Videns
ראה אנכי את־פני אביכן כי־איננו אלי כתמל
quòd nostis ipsæ vos Et . mecum fuit mei patris Deus & :nudiusterti⁹‡
6 שלשם ואלהי אבי היה עמדי׃ ואתנה ידעתן כי
,me infefellit* vester pater Et . vestro patri seruiui mea vi omni in
7 בכל־כחי עבדתי את־אביכן׃ ואביכן התל בי
,DEVS ei dedit† nõ Et .partibus ‡ decem meam mercedem mutauit &
והחלף את־משכרתי עשרת מנים ולא־נתנו אלהים
,tua merces erunt Punctata* ,dicebat ita Si . mecum malefaciendum ad‡
8 להרע עמדי׃ אם־כה יאמר נקדים יהיה שכרך
erunt Fasciata‡ ,dicebat ita si Et .punctata* pecudes omnes pariebãt &
וילדו כל־הצאן נקדים ואם־כה יאמר עקדים יהיה
DEVS abstulit Et .fasciata† pecudes omnes pariebãt & ,tua merces
9 שכרך וילדו כל־הצאן עקדים׃ ויצל אלהים
incalescendi‡ tẽpore in fuit Et .mihi dedit & ,vestri patris acquisitionem
10 את־מקנה אביכם ויתן־לי׃ ויהי בעת יחם
hirci ecce & ,somnio in vidi & ,meos oculos leuaui & ,pecudes
הצאן ואשא עיני וארא בחלום והנה העתדים
dixit Et . grandinatas & punctatas fasciatas pecudes‡ super ascendentes*
11 העלים על־הצאן עקדים נקדים וברדים׃ ויאמר
.ego† Ecce :dixi Et .Iahacob :somnio in DEI Angelus me ad
אלי מלאך האלהים בחלום יעקב ואמר הנני׃
hircos omnes vide & ,tuos oculos nunc Leua :dixit Et
12 ויאמר שא־נא עיניך וראה כל־העתדים
vidi Quoniã .grandinatas & punctatas fasciatas pecudes‡ super ascendentes
העלים על־הצאן עקדים נקדים וברדים כי ראיתי
quo‡ ,Bethel DEVS Ego . tibi faciens Laban quæ omnia
13 את כל־אשר לבן עשה לך׃ אנכי האל בית־אל אשר
egredere ,surge Nunc .votũ ibi mihi vouisti quo† ,statuam ibi vnxisti
משחת שם מצבה אשר נדרת לי שם נדר עתה קום צא
respõdit Et .tuæ cognationis terram ad reuertere & ,hac terra de
14 מן־הארץ הזאת ושוב אל־ארץ מולדתך׃ ותען
hæreditas & ,pars nobis‡ adhuc Nũquid :ei dixerunt & ,Leah & Rachel
רחל ולאה ותאמרנה לו העוד לנו חלק ונחלה
quia ,ei* sumus reputatæ extraneæ Nonne ? nostri patris domo in
15 בבית אבינו׃ הלוא נכריות נחשבנו לו כי
omnis‡ Quia ?nostram pecuniam comedendo† etiam comedit‡ & ,nos vẽdidit
16 מכרנו ויאכל גם־אכול את־כספנו׃ כי כל־
.nostris filiis ac ,ipsa* nobis ,nostro patre à DEVS abstulit quam opulentia
העשר אשר הציל אלהים מאבינו לנו הוא ולבנינו
surrexit Et . fac ,te ad DEVS dixit quæ omnia ,nunc Et
17 ועתה כל אשר אמר אלהים אליך עשה׃ ויקם
.camelos super suas vxores & ,suos filios eleuauit & ,Iahacob
יעקב וישא את־בניו ואת־נשיו על־הגמלים׃
,acquisierat quã suã substantiã omnẽ & ,suũ pecus omne duxit Et
18 וינהג את־כל־מקנהו ואת־כל־רכשו אשר רכש
ad veniẽdum ad ,Aram Padan in acquisierat qđ suæ acquisitionis pecus
מקנה קנינו אשר רכש בפדן ארם לבוא אל־
tondendũ ad iuerat Laban Et .Chenahan terram in suum patrem Ischac
19 יצחק אביו ארצה כנען׃ ולבן הלך לגזז
. suo patri† quæ Theraphim ‡ Rachel est furata & ,suam pecudẽ
את־צאנו ותגנב רחל את־התרפים אשר לאביה׃
indicauit non quòd eo ,Aramæi Laban cor Iahacob est furatus Et
20 ויגנב יעקב את־לב לבן הארמי על־בלי הגיד
,surrexit Et .ei ‡ quæ oĩa & ,ipse fugit Et .ipse fugiens quòd ei
21 לו כי ברח הוא׃ ויברח הוא וכל־אשר־לו ויקם
. Ghilhad montem* suã faciem posuit & ,flumen transiuit &
ויעבר את־הנהר וישם את־פניו הר הגלעד׃
.Iahacob fugeret quòd , tertia die in Laban ipsi fuit nunciatũ Et
22 ויגד ללבן ביום השלישי כי ברח יעקב׃
septem via† eum post est secutus & ,secum suos fratres tulit Et
23 ויקח את־אחיו עמו וירדף אחריו דרך שבעת
DEVS venerat Et . Ghilhad monte in eum est assecutus & ,dierũ
24 ימים וידבק אתו בהר הגלעד׃ ויבא אלהים
forte ne ,tibi Custodire :ei dixerat & ,noctis somnio in Aramæũ Laban ad
אל־לבן הארמי בחלם הלילה ויאמר לו השמר לך פן־
ipsum Labã est assecutus Et .malum ad vsq; bono à Iahacob cum loquaris
25 תדבר עם־יעקב מטוב עד־רע׃ וישג לבן את־
fixit Laban & ,mõte in suũ tabernaculum fixerat Iahacob Et .Iahacob
יעקב ויעקב תקע את־אהלו בהר ולבן תקע

†& [z] ילד Video ‡est erga me, ‡& omnibus viribus meis * mentitus est mihi, ‡ vicibus. † permisit [a] מנה ‡ vt malefaceret mihi. *punctis respersa [b] רוע ‡ maculis cincta †maculis cincta. [c] נצל ‡quo coeunt [d] נשא *ascendebãt ‡capras notis quibusdã cinctas pũctisq; & maculis grandineis respersas. † adsum. [e] לאך [f] נשא ‡capras notis quibusdã cinctas, pũctisq; & maculis grandineis respersas. *facit [g] עלה ‡vbi vnxisti † vbi vouisti mihi ‡ est [h] ענה *ab eo, ‡consumpsit †cõsumendo ‡ omnes diuitiæ quas *pertinebãt, [i] נצל [k] קנה ‡idola † erant [l] נגד fugeret. [m] קום ‡erant * ad [n] שום † itinere [o] לקח Caue [p] רוע [q] נשג

quòd &,ipse sui patris frater quòd ,Rachel ipsi Iahacob nũciauerat Et — esset,
12 ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי — נגד
audire cùm fuit Et . suo patri nunciauit &,cucurrit &:ipse Ribcah filius — esset, cũ audisset
13 בן רבקה הוא ותרץ ותגד לאביה: ויהי כשמע — רוץ
,ei⁹ occursum in cucurrit & ,suę sororis filij Iahacob auditionem Laban
לבן את שמע יעקב בן אחתו וירץ לקראתו
,suam domum ad eum fecit venire & ,eũ est osculat⁹& ,eũ est ãplexatus &
ויחבק לו וינשק לו ויביאהו אל ביתו
ei dixit Et . ista verba omnia Laban ipsi narrauit & — hæc.
14 ויספר ללבן את כל הדברים האלה: ויאמר לו
mẽsem eo cũ habitauit Et .tu mea caro &,meum os Profectò :Laban — es.
לבן אך עצמי ובשרי אתה וישב עמו חדש
,tu meus frater quia Nũ :Iahacob ipsi Laban dixit Et . dierum — es,
15 ימים: ויאמר לבן ליעקב הכי אחי אתה
Labã ipsi Et . tua merces† quæ ,mihi Indica ? gratis mihi seruies — † sit
16 ועבדתני חנם הגידה לי מה משכרתך: וללבן — חנן
. Rachel minoris nomen & , Leah maioris nomen ;filiæ duæ‡ — ‡ erant
שתי בנות שם הגדלה לאה ושם הקטנה רחל:
.aspectu pulchra & ,forma pulchra erat Rachel & :teneri‡ Leah oculi Et — ‡ erant
17 ועיני לאה רכות ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה: — רכך יפה
annos septem tibi Seruiam :dixit & ,Rachel Iahacob dilexit Et
18 ויאהב יעקב את רחל ויאמר אעבדך שבע שנים
eam me dare Bonum : Laban dixit Et . minore tua filia Rachel in — pro
19 ברחל בתך הקטנה: ויאמר לבן טוב תתי אתה — Melius est vt dem tibi,
Iahacob seruiuit Et . mecum mane .alteri viro eam me dare prã tibi — quã dem eã
20 לך מתתי אתה לאיש אחר שבה עמדי: ויעבד יעקב — נתן
,vni‡ dies sicut eius oculis in fuerunt Et .annos septem Rachel in — pro
ברחל שבע שנים ויהיו בעיניו כימים אחדים — ‡ pauci, eò
Da : Laban ad Iahacob dixit Et . eam se diligendo in — quod diligeret eam.
21 באהבתו אתה: ויאמר יעקב אל לבן הבה את — יהב
. eam ad ingrediar & ,mei dies sunt cõpleti quia ,meam vxorẽ
אשתי כי מלאו ימי ואבואה אליה: — יום
. conuiuium fecit & ,loci viros omnes Laban congregauit Et
22 ויאסף לבן את כל אנשי המקום ויעש משתה: — עשה
eam fecit venire & ,suã filiã Leah accepit & ,vespera in fuit Et — vesperi,
23 ויהי בערב ויקח את לאה בתו ויבא אתה — לקח בוא
Zilpah ei Laban dedit Et .eam ad est ingressus & ,eum ad
24 אליו ויבא אליה: ויתן לבן לה את זלפה — נתן
ecce & ,diluculo in fuit Et . ancillam suæ filiæ Leah ipsi ,suam ancillã — mane,
25 שפחתו ללאה בתו שפחה: ויהי בבקר והנה
Rachel in‡ Nõne ?mihi fecisti hoc Quid :Laban ad dixit & ,Leah ipsa — erat
הוא לאה ויאמר אל לבן מה זאת עשית לי הלא ברחל — ‡ pro
fiet† Non :Laban dixit Et ? me decepisti quid vt Et ?tecum seruiui — tibi? † fit
26 עבדתי עמך ולמה רמיתני: ויאמר לבן לא יעשה — רמה
Comple . primogenitæ facies ad minorem dandam ad ,nostro loco in sic — vt detur minor ante maiorem.
27 כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה: מלא
quam seruitute in‡ hanc etiam tibi dabimus & ,huius hebdomadã
שבע זאת ונתנה לך גם את זאת בעבדה אשר — פנה
,sic Iahacob fecit Et . alios annos septem adhuc mecum‡ seruies — ‡ pro ‡ mihi
28 תעבד עמדי עוד שבע שנים אחרות: ויעש יעקב כן
.vxorẽ in ei suã filiã Rachel ei dedit & ,illius hebdomadã cõpleuit &
וימלא שבע זאת ויתן לו את רחל בתו לו לאשה:
.ancillam in ei suam ancillã Bilhah suæ filiæ Rachel ipsi Labã dedit Et
29 ויתן לבן לרחל בתו את בלהה שפחתו לה לשפחה:
, Leah præ Rachel etiam dilexit & ,Rachel ad etiam est ingressus Et — magis quàm Leah,
30 ויבא גם אל רחל ויאהב גם את רחל מלאה
quòd Dñs vidit Et . alios annos septem adhuc eo cũ seruiuit & — ei
31 ויעבד עמו עוד שבע שנים אחרות: וירא יהוה כי — ראה
concepit Et .sterilis ‡Rachel & ,eius vuluã aperuit & ,Leah * exosa — * esset ‡ erat
32 שנואה לאה ויפתח את רחמה ורחל עקרה: ותהר — הרה
vidit Quia :dixit quia ,Reubẽ ei⁹ nomẽ vocauit & ,filiũ peperit & ,Leah
לאה ותלד בן ותקרא שמו ראובן כי אמרה כי ראה — ילד
cõcepit Et .meus vir me diliget nunc quoniam .meã afflictionẽ in Dñs
33 יהוה בעניי כי עתה יאהבני אישי: ותהר — ענה
, ego exosa quòd Dñs audiuit Quia :dixit & ,filiũ peperit & ,adhuc — essem,
עוד ותלד בן ותאמר כי שמע יהוה כי שנואה אנכי
concepit Et .Simhon eius nomẽ vocauit & :hunc etiam mihi dedit &
34 ויתן לי גם את זה ותקרא שמו שמעון: ותהר — שמע
meus vir copulabitur vice hac Nunc :dixit & ,filium peperit & ,adhuc
עוד ותלד בן ותאמר עתה הפעם ילוה אישי — לוה
. Leui eius nomẽ vocauit Idcirco .filios tres ei peperi quia ,me ad — mihi,
אלי כי ילדתי לו שלשה בנים על כן קרא שמו לוי: — ‡ confitebor
laudabo‡ vice Hac :dixit & ,filiũ peperit & ,adhuc concepit Et — Domino.
35 ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם אודה את — ידה
. pariendo à stetit Et .Iehudah eius nomẽ vocauit Idcirco .Dominũ — desijt parere.
יהוה על כן קראה שמו יהודה ותעמד מלדת: — ילד

CAP. XXX. ל

Rachel inuidit & ,Iahacob ipsi pareret non quòd ,Rachel vidit Et
1 ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל — ראה
mortua ,non si & :filios mihi Da :Iahacob ad dixit & ,suam sororem in — sorori suæ, sin minus,
באחתה ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה — יהב
pro Nunquid :dixit & ,Rachel in Iahacob furor est iratus Et . ego † — † sum.
2 אנכי: ויחר אף יעקב ברחל ויאמר התחת — חרה
Ecce : dixit Et ?ventris fructum te à prohibuit qui , ego* DEO — * sum,
3 אלהים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן: ותאמר הנה — פרה
,mea genua super pariet & ,eam ad ingredere ,Bilhah mea ancilla
אמתי בלהה בא אליה ותלד על ברכי
suam ancillã Bilhah ei dedit Et . ea ex ego etiam ædificabor & — erit etiã mihi filius
4 ואבנה גם אנכי ממנה: ותתן לו את בלהה שפחתה
peperit & ,Bilhah concepit Et . Iahacob eã ad est ingressus & : vxorẽ in
5 לאשה ויבא אליה יעקב: ותהר בלהה ותלד — הרה
etiam & ,DEVS me Iudicauit :Rachel dixit Et . filium Iahacob ipsi
6 ליעקב בן: ותאמר רחל דנני אלהים וגם — דין
.Dan eius nomen vocauit Idcirco :filiũ mihi dedit & ,meã vocẽ in audiuit — vocẽ meam,
שמע בקלי ויתן לי בן על כן קראה שמו דן:
secundum filium ,Rachel ancilla Bilhah peperit & ,adhuc concepit Et
7 ותהר עוד ותלד בלהה שפחת רחל בן שני — שנה
cum sum luctata Dei Luctationibus :Rachel dixit Et .Iahacob ipsi — vehemẽtibus
8 ליעקב: ותאמר רחל נפתולי אלהים נפתלתי עם
vidit Et . Naphtali eius nomen vocauit Et .potui etiam ,mea sorore — præualui.
9 אחתי גם יכלתי ותקרא שמו נפתלי: ותרא — פתל
dedit & ,suam ancillã Zilphah accepit & ,pariendo à stetisset quòd ,Leah — desijsset parere,
לאה כי עמדה מלדת ותקח את זלפה שפחתה ותתן
Leah ancilla Zilpah peperit Et . vxorem in Iahacob ipsi eam
10 אתה ליעקב לאשה: ותלד זלפה שפחת לאה
vocauit Et .prosperitas Venit :Leah dixit Et .filium Iahacob ipsi — Venit exercitus, scilicet filiorum.
11 ליעקב בן: ותאמר לאה בגד ותקרא את — בא גד ק
secundum filium Leah ancilla Zilpah peperit Et .Ghad eius nomen
12 שמו גד: ותלד זלפה שפחת לאה בן שני
me beatificauerunt quia ,mea felicitate In : Leah dixit Et .Iahacob ipsi — Vt beata dicar,quia beatã dicent me
13 ליעקב: ותאמר לאה באשרי כי אשרוני
messis diebus in Reuben iuit Et . Aser eius nomen vocauit Et .filię
14 בנות ותקרא את שמו אשר: וילך ראובן בימי קציר — אשר
Leah ad eas attulit & ,agro in mandragoras repperit & ,triticorum — triticeæ,
חטים וימצא דודאים בשדה ויבא אתם אל לאה — חנט
mãdragoris de mihi quæso Da : Leah ad Rachel dixit Et .suã matrem
אמו ותאמר רחל אל לאה תני נא לי מדודאי — נתן
accipiendum ad &‡ ,meũ virum te accipere parũ Num : ei dixit Et .tui filij — Num parum est, quòd acceperis ‡ vt accipere velis
15 בנך: ותאמר לה המעט קחתך את אישי ולקחת
nocte tecũ cubet Idcirco :Rachel dixit Et ?mei filij mãdragoras etiam
גם את דודאי בני ותאמר רחל לכן ישכב עמך הלילה — לקח
,vespera in‡ agro ex Iahacob venit Et .tui filij mandragoris pro — ‡ vesperi,
16 תחת דודאי בנך: ויבא יעקב מן השדה בערב — בוא
quia ingredieris me Ad :dixit & ,eius occursum in Leah est egressa &
ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא כי — יצא
ea cum dormiuit & :mei filij mãdragoris in te cõduxi cõducẽdo mercede
שכר שכרתיך בדודאי בני וישכב עמה
peperit & ,cõcepit & ,Leah ad Deus audiuit Et . illa nocte in — exaudiuit Deus Leah,
17 בלילה הוא: וישמע אלהים אל לאה ותהר ותלד — הרה ילד
DEVS Dedit : Leah dixit Et . quintum filium Iahacob ipsi
18 ליעקב בן חמישי: ותאמר לאה נתן אלהים
ei⁹ nomẽ vocauit Et .meo viro meã ancillam dedi quia ,meã mercedẽ
שכרי אשר נתתי שפחתי לאישי ותקרא שמו
.Iahacob ipsi sextum filiũ peperit & ,Leah adhuc concepit Et . Issachar
19 יששכר: ותהר עוד לאה ותלד בן ששי ליעקב:
vice Hac .bona dote me DEVS me Dotauit : Leah dixit Et
20 ותאמר לאה זבדני אלהים אתי זבד טוב הפעם
vocauit & :filios sex ei peperi quia :meus vir mecũ habitabit
יזבלני אישי כי ילדתי לו ששה בנים ותקרא את
eius nomen vocauit & ,filiam peperit postea Et .Zebulun eius nomen
21 שמו זבלון: ואחר ילדה בת ותקרא את שמה
,DEVS eam ad audiuit & ,Rachel DEVS est recordatus Et . Dinah — exaudiuit eã
22 דינה: ויזכר אלהים את רחל וישמע אליה אלהים
Abstulit :dixit & ,filiũ peperit & ,concepit Et .eius vuluam aperuit &
23 ויפתח את רחמה: ותהר ותלד בן ותאמר אסף
:dicẽdo ,Ioseph eius nomen vocauit Et .meum opprobrium DEVS
24 אלהים את חרפתי: ותקרא את שמו יוסף לאמר — אסף יסף
Rachel peperisset cùm fuit Et . alium filiũ mihi Dñs Addat
25 יסף יהוה לי בן אחר: ויהי כאשר ילדה רחל את
,meum locũ ad ibo & ,me Dimitte :Laban ad Iahacob dixit & ,Ioseph
יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי — ילך

tuo gladio *super* Et .desuper cœli rore de & ,tua habitatio

40 מוֹשָׁבֶךָ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מֵעָל ׃ † וְעַל־חַרְבְּךָ

in יֹשֵׁב

franges *&* ,dominaberis quando erit Et .seruies tuo fratri & ,viues

תִחְיֶה וְאֶת־אָחִיךָ תַּעֲבֹד וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תָּרִיד וּפָרַקְתָּ

רוּד

Iahacob Esau habuit odio Et .tuo collo *desuper* eius iugum

41 עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ ׃ † וַיִּשְׂטֹם עֵשָׂו אֶת־יַעֲקֹב

à עֹל

:suo corde in Esau *dixit*† & :eius pater ei benedixit qua ,*benedictione super*

עַל־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר עֵשָׂו בְּלִבּוֹ

propter benedictionẽ, †cogitauit

.meũ fratrẽ Iahacob occidam & ,mei patris luct⁹ dies Appinquabũt

יִקְרְבוּ יְמֵי אֵבֶל אָבִי וְאַהַרְגָה אֶת־יַעֲקֹב אָחִי ׃

יוֹם

, misit & ,maioris sui filij Esau verba Ribcah ipsi *est nunciatum* Et

42 † וַיֻּגַּד לְרִבְקָה אֶת־דִּבְרֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל וַתִּשְׁלַח

nũciata sunt נָגַד

Esau Ecce :eum ad dixit & ,minorẽ suum filiũ Iahacob ad vocauit &

וַתִּקְרָא לְיַעֲקֹב בְּנָהּ הַקָּטָן וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה עֵשָׂו

*audi** ,mi fili nunc Et .*te occidendum ad tibi se consolans* tuus frater

43 אָחִיךָ מִתְנַחֵם לְךָ לְהָרְגֶךָ ׃ † וְעַתָּה בְנִי שְׁמַע

cõsolatur se super te, vt occidat te. *obedi voci meæ,

:Charan in meum fratrẽ Laban ad tibi fuge , surge & ,*meã vocem in*

בְּקֹלִי וְקוּם בְּרַח־לְךָ אֶל־לָבָן אָחִי חָרָנָה ׃

קוֹל

.tui fratris furor *auertatur quo vsque* ,*vnos*‡ dies eo cum *sedebis*† Et

44 † וְיָשַׁבְתָּ עִמּוֹ יָמִים אֲחָדִים עַד אֲשֶׁר־תָּשׁוּב חֲמַת אָחִיךָ ׃

† habita ‡aliquot,donec quiescat

fecisti quæ obliuiscatur & ,te à tui fratris *furorẽ auerti ad Vsque*‡

45 † עַד־שׁוּב אַף־אָחִיךָ מִמְּךָ וְשָׁכַח אֵת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ

יָחַם

die vobis ambobus etiã orbabor quid Vt .inde te accipiã & ,mittã Et .ei

לּוֹ וְשָׁלַחְתִּי וּלְקַחְתִּיךָ מִשָּׁם לָמָה אֶשְׁכַּל גַּם־שְׁנֵיכֶם יוֹם

‡ Donec auertatur furor

mea vita ĩ affecta sum Angustiis :Ischac ad Ribcah dixit Et ? vna

46 אֶחָד ׃ † וַתֹּאמֶר רִבְקָה אֶל־יִצְחָק קַצְתִּי בְּחַיַּי

עָשָׂה

קוּץ חָיָה

,Cheth filiabus de vxorem Iahacob *accipiens* † si :Cheth *filiarum facie à*

מִפְּנֵי בְּנוֹת חֵת אִם־לֹקֵחַ יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת־חֵת

propter filias †acceperit

? *vitæ mihi quid ad* ,terræ filiabus de istas sicut

כָּאֵלֶּה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לָמָּה לִּי חַיִּים ׃

vt quid est mihi vita?

CAP. XXVIII. כח

dixit & ,ei præcepit & ,ei benedixit & ,Iahacob ad Ischac vocauit Et

1 † וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיְצַוֵּהוּ וַיֹּאמֶר

Padan in vade ,Surge .Chenahan filiabus de vxorem capies Non :ei

2 לוֹ לֹא־תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן ׃ † קוּם לֵךְ פַּדֶּנָה

לָקַח

inde tibi cape & :tuæ matris patris Bethuel domum ad Aram

אֲרָם בֵּיתָה בְתוּאֵל אֲבִי אִמֶּךָ וְקַח־לְךָ מִשָּׁם

benedicat oĩpotẽs Deus Et .tuæ matris fratris Laban filiabus de vxorem

3 אִשָּׁה מִבְּנוֹת לָבָן אֲחִי אִמֶּךָ ׃ † וְאֵל שַׁדַּי יְבָרֵךְ

.populorũ cœtũ in sis & ,te faciat multiplicare & ,te faciat crescere & ,tibi

אֹתְךָ וְיַפְרְךָ וְיַרְבֶּךָ וְהָיִיתָ לִקְהַל עַמִּים ׃

פָּרָה רָבָה אָתָךְ

,tecum tuo semini & ,tibi ,Abraham benedictionẽ tibi det Et

4 † וְיִתֶּן־לְךָ אֶת־בִּרְכַּת אַבְרָהָם לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אִתָּךְ

Devs dedit quam ,tuarũ peregrinationũ terram *te hæreditandum ad*

לְרִשְׁתְּךָ אֶת־אֶרֶץ מְגֻרֶיךָ אֲשֶׁר־נָתַן אֱלֹהִים

vt hæreditate accipias

יָרַשׁ גּוּר

,Aram Padan in iuit & ,Iahacob Ischac misit Et . Abraham ipsi

5 לְאַבְרָהָם ׃ † וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וַיֵּלֶךְ פַּדֶּנָה אֲרָם

,Iahacob matris ,Ribcah fratrem Aramæi Bethuel filium Laban ad

אֶל־לָבָן בֶּן־בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי אֲחִי רִבְקָה אֵם יַעֲקֹב

misit & ,Iahacob Ischac benedixit quòd ,Esau vidit Et .Esau &

6 וְעֵשָׂו ׃ † וַיַּרְא עֵשָׂו כִּי־בֵרַךְ יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וְשִׁלַּח

רָאָה

,*ei benedicendo in* vxorem inde sibi accipiẽdũ ad ,Aram Padan in cum

אֹתוֹ פַּדֶּנָה אֲרָם לָקַחַת־לוֹ מִשָּׁם אִשָּׁה בְּבָרְכוֹ אֹתוֹ

quando benedixit

.Chenahan filiabus de vxorẽ accipies non :dicendo *eum super* præcepit & ei

וַיְצַו עָלָיו לֵאמֹר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן ׃

צָוָה

.Aram Padan in iuit & ,*suã matrẽ ad & ,suũ patrẽ ad Iahacob audiuit Et*

7 † וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו וְאֶל־אִמּוֹ וַיֵּלֶךְ פַּדֶּנָה אֲרָם ׃

Et obediuit Iahacob patri suo , & matri suæ,

.sui patris Ischac oculis in Chenahan *filiæ malæ quòd*‡ ,Esau vidit Et

8 † וַיַּרְא עֵשָׂו כִּי רָעוֹת בְּנוֹת כְּנָעַן בְּעֵינֵי יִצְחָק אָבִיו ׃

‡quòd displicerent filiæ

Ismahel filiam Machalath accepit & ,Ismahel ad Esau abiit Et

9 † וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו אֶל־יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת־מָחֲלַת בַּת־יִשְׁמָעֵאל

רָאָה רוּעַ לָקַח

. vxorem in sibi ,suas vxores super Nebaioth sororẽ Abraham filij

בֶּן־אַבְרָהָם אֲחוֹת נְבָיוֹת עַל־נָשָׁיו לוֹ לְאִשָּׁה ׃

: Charan in iuit & ,Beersebah è Iahacob est egressus Et

10 † וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה ׃

‡deuenit

לִין

tulit & ;sol occubuerat quia ,ibi pernoctauit & ,locum in *occurrit*‡ Et

11 † וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי־בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח

*sub capite suo, †dormiuit

. illo loco in *iacuit*† & ,*suis capitibus** posuit & , loci lapidibus de

מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא ׃

שׂוּם

attingens eius caput & ,terrã super ‡ erecta scala ecce Et .somniauit Et

12 † וַיַּחֲלֹם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ

†erat tangebat

יָצַב נָגַע

.*ea in descendentes & ascendentes*‡ Dei Angeli ecce Et .cœlum

הַשָּׁמָיְמָה וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ ׃

‡ascẽdebãt & descendebãt per eam.

עָלָה

Abraham Deus Domin⁹ Ego :dixit & ,eã *super stans*‡ Dominvs ecce Et

13 † וְהִנֵּה יְהוָה נִצָּב עָלָיו וַיֹּאמַר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם

‡stabat iuxta

tibi ,*eam super iacens tu qua* Terram .Ischac Deus & , tui patris

אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ

super quam tu dormis,

,terræ puluis sicut tuum semen erit Et .tuo semini & , eam dabo

14 אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֶךָ ׃ † וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ

:meridiem ad & ,aquilonem ad & ,orientem ad & ,occidentẽ ad *cresces* &

וּפָרַצְתָּ יָמָּה וָקֵדְמָה וְצָפֹנָה וָנֶגְבָּה

multiplicaberis

ecce Et .tuo semine in & ,terræ familiæ omnes te in *benedicentur* &

15 וְנִבְרְכוּ בְךָ כָּל־מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה וּבְזַרְעֶךָ ׃ † וְהִנֵּה

benedicẽt se

ad te faciam redire & ,*ibis quo omni in* te custodiã & ,tecum *ego*

אָנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר־תֵּלֵךְ וַהֲשִׁבֹתִיךָ אֶל־

sum quocunque perrexeris,

שׁוּב

fecero *si quo vsque*† ,te derelinquã non quia :hanc terram

הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם־עָשִׂיתִי אֵת

† donec

:dixit & ,suo somno à Iahacob ẽst expgefact⁹ Et .tibi sum locutus quod

16 אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי לָךְ ׃ † וַיִּיקַץ יַעֲקֹב מִשְּׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר

:dixit & ,timuit Et .sciebam non ego & ,isto loco in Dñs est Verè

17 אָכֵן יֵשׁ יְהוָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי ׃ † וַיִּירָא וַיֹּאמַר

hoc & ,Dei domus nisi hic est nõ :iste locus † terribilis Quàm

מַה־נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם־בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה

† est & hic est portà

יָרֵא

lapidem tulit & ,*diluculo in**Iahacob *manicauit* Et‡ :cœli *porta*

18 שַׁעַר הַשָּׁמָיִם ׃ † וַיַּשְׁכֵּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת־הָאֶבֶן

‡Et surrexit *sũmo mane

super oleũ effudit & ,statuã *in* cum posuit & ,*suis capitibus*‡ posuerat quem

אֲשֶׁר־שָׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיָּשֶׂם אֹתָהּ מַצֵּבָה וַיִּצֹק שֶׁמֶן עַל־

לָקַח

vtique & :‡ Bethel ipsius loci nomen vocauit Et . eius *caput*†

19 רֹאשָׁהּ ׃ † וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית־אֵל וְאוּלָם

‡ sub capite suo

שׂוּם יָצַב

:dicendo votũ Iahacob vouit Et . *priori in*‡ ciuitatis nomen† Luz

20 לוּז שֵׁם־הָעִיר לָרִאשֹׁנָה ׃ † וַיִּדַּר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר

†summitatẽ ‡*domum Dei.* †erat ‡prius.

ego quam* ista via in me custodierit & ,mecũ Devs fuerit Si

אִם־יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וּשְׁמָרַנִי בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי

נָדַר

*per

:induendum ad vestẽ & ,comedẽdũ ad panem mihi dederit & ,ambulo

הוֹלֵךְ וְנָתַן־לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבֶגֶד לִלְבֹּשׁ ׃

mihi Dominvs erit *&* :mei patris domũ ad pace in fuero reuersus Et

21 † וְשַׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי

domus erit ,statuam* posui quem iste lapis Et . Deum in

22 לֵאלֹהִים ׃ † וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר־שַׂמְתִּי מַצֵּבָה יִהְיֶה בֵּית

*in

. tibi *illud decimabo decimando ,mihi dabis quod omne* & ,Dei

אֱלֹהִים וְכֹל אֲשֶׁר תִּתֶּן־לִי עַשֵּׂר אֲעַשְּׂרֶנּוּ לָךְ ׃

ex omnibus quæ dederis mihi , decimando decimas dabo

CAP. XXIX. כט

.Orientis filiorũ terram ad iuit & ,suos pedes Iahacob leuauit Et

1 † וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אַרְצָה בְנֵי־קֶדֶם ׃

נָשָׂא

‡ erat

ouium greges tres ibi ecce & ,agro in‡puteus ecce & ,vidit Et

2 † וַיַּרְא וְהִנֵּה בְאֵר בַּשָּׂדֶה וְהִנֵּה־שָׁם שְׁלֹשָׁה עֶדְרֵי־צֹאן

רָאָה

iuxta

:gregibus dabant potum ipso puteo è quia ,illum *super* cubantes

רֹבְצִים עָלֶיהָ כִּי מִן־הַבְּאֵר הַהִוא יַשְׁקוּ הָעֲדָרִים

שָׁקָה

† erat

omnes illic se congregabant Et . putei os super† magnus lapis &

3 וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל־פִּי הַבְּאֵר ׃ † וְנֶאֶסְפוּ־שָׁמָּה כָל־

ab ore

dabant potũ & ,putei *os desuper* lapidem reuoluebant & , greges

הָעֲדָרִים וְגָלֲלוּ אֶת־הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקוּ אֶת־

.suum locum in putei os super lapidem restituebant & :pecudib⁹

הַצֹּאן וְהֵשִׁיבוּ אֶת־הָאֶבֶן עַל־פִּי הַבְּאֵר לִמְקֹמָהּ ׃

שׁוּב

estis ?

Charã De :dixerũt Et ?*vos* vnde mei Fratres :Iahacob eos ad dixit Et

4 † וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אַחַי מֵאַיִן אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מֵחָרָן

sumus.

?Nachor filium Laban nostis Nunquid :eis dixit Et . *nos*

5 אֲנָחְנוּ ׃ † וַיֹּאמֶר לָהֶם הַיְדַעְתֶּם אֶת־לָבָן בֶּן־נָחוֹר

.*Pax*† :dixerũt Et ?*ei pax Nunquid* : eis dixit Et .Nouimus :dixerũt Et

Nunquid sanitas est ei? †Sanitas.

6 וַיֹּאמְרוּ יָדָעְנוּ ׃ † וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲשָׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שָׁלוֹם

Ecce :dixit Et . pecudibus cum *veniens* eius filia Rachel ecce Et

veniebat

7 וְהִנֵּה רָחֵל בִּתּוֹ בָּאָה עִם־הַצֹּאן ׃ † וַיֹּאמֶר הֵן

,pecudib⁹ date Potũ .*acquisitionẽ cõgregari* tẽpus ‡ non . magnus dies adhuc

‡ est

עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל לֹא־עֵת הֵאָסֵף הַמִּקְנֶה הַשְׁקוּ הַצֹּאן

vt congregẽtur pecudes.

oẽs congregẽtur *quo vsque ,poterimus* Nõ :dixerunt Et . pascite ,ite &

possumus, donec

8 וּלְכוּ רְעוּ ׃ † וַיֹּאמְרוּ לֹא נוּכַל עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל־

demus potum & putei ore *desuper* lapidem reuoluant & ,greges

ab

הָעֲדָרִים וְגָלֲלוּ אֶת־הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקִינוּ

שָׁקָה

,pecudibus cũ venit Rachel & ,eis cum loquente eo Adhuc .pecudibus

9 הַצֹּאן ׃ † עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר עִמָּם וְרָחֵל בָּאָה עִם־הַצֹּאן

בּוֹא

‡erant *erat.

Iahacob vidit quando fuit Et . *illa** pastor quia ,suo patri ‡ quæ

10 אֲשֶׁר לְאָבִיהָ כִּי רֹעָה הִוא ׃ † וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב

הָיָה

fratris Laban pecudes & ,suæ matris fratris Laban filiam Rachel

אֶת־רָחֵל בַּת־לָבָן אֲחִי אִמּוֹ וְאֶת־צֹאן לָבָן אֲחִי

,putei ore *desuper* lapidem reuoluit & ,Iahacob accessit *&* ,suæ matris

ab

אִמּוֹ וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיָּגֶל אֶת־הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר

נָגַשׁ גָּלַל

est osculatus Et .suæ matris fratris Laban pecudibus dedit potum &

11 וַיַּשְׁק אֶת־צֹאן לָבָן אֲחִי אִמּוֹ ׃ † וַיִּשַּׁק

נָשַׁק

. fleuit & ,suam vocem eleuauit & ,Rachel Iahacob

יַעֲקֹב לְרָחֵל וַיִּשָּׂא אֶת־קֹלוֹ וַיֵּבְךְּ ׃

נָשָׂא

בָּכָה

.die in fuit Et ,pace in eo cum de abierunt & ,Ischac eos deduxit Et à se
32 וַיְשַׁלְּחֵם יִצְחָק וַיֵּלְכוּ מֵאִתּוֹ בְּשָׁלוֹם׃ †וַיְהִי בַּיּוֹם
,putei occasiones super ei nunciauerūt & ,Ischac serui venerunt & ,ipsa causam
הַהוּא וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי יִצְחָק [k]וַיַּגִּדוּ לוֹ עַל־אֹדוֹת הַבְּאֵר [k] נָגַד
eum vocauit Et .aquas Inuenimus :ei dixerunt & ,foderūt quem
33 אֲשֶׁר חָפָרוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מָצָאנוּ מָיִם׃ †וַיִּקְרָא אֹתָהּ
.hanc diem ad vsq; Beersebah † vrbis nomen Idcirco .Sibeah † est
שִׁבְעָה עַל־כֵּן שֵׁם־הָעִיר בְּאֵר שֶׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃
vxorem accepit & ,annorum quadraginta filius Esau erat Et quadragenarius,
34 †וַיְהִי עֵשָׂו בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה [l]וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת־ [l] לָקַח
.Chittæi Elon filiam Bosmath & ,Chittæi Beeri filiam Iehudith
יְהוּדִית בַּת־בְּאֵרִי הַחִתִּי וְאֶת־בָּשְׂמַת בַּת־אֵילֹן הַחִתִּי׃
.Ribcah ipsi & ,Ischac ipsi spiritus amaritudo fuerunt Et irritabant spiritum Ischac & Ribcah.
35 †וַתִּהְיֶיןָ [m]מֹרַת רוּחַ לְיִצְחָק וּלְרִבְקָה׃ [m] vel מָרַר

CAP. XXVII. כז

מָרָה
vocauit & ,vidēdo à eius oculi caligassent & ,Ischac senuisset cū fuit Et vt nō videret
1 †וַיְהִי כִּי־זָקֵן יִצְחָק [n]וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת וַיִּקְרָא [n] כָּהָה
:eum ad dixit Et .mi Fili :eum ad dixit & ,maiorē suum filium Esau
אֶת־עֵשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו
.meæ mortis diem noui non .senui nunc Ecce :dixit Et .ego Ecce Ecce adsum.
2 הִנֵּנִי׃ †וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא זָקַנְתִּי לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי׃ quo moriar.
,tuū arcū & ,tuā pharetram ,tua instrumēta quæso tolle nunc Et cape
3 †וְעַתָּה [o]שָׂא־נָא [p]כֵלֶיךָ [q]תֶּלְיְךָ וְקַשְׁתֶּךָ [o] נָשָׂא
mihi fac Et .venationem mihi venare & ,agrum in egredere & [p] כָּלָה [q] תָּלָה
4 [r]וְצֵא הַשָּׂדֶה וְצוּדָה לִּי צָיִדה׃ †וַעֲשֵׂה־לִי [r] יָצָא
vt :comedā & ,mihi affer & :dilexi quemadmodum sapidos cibos יתיר ה
מַטְעַמִּים כַּאֲשֶׁר אָהַבְתִּי וְהָבִיאָה לִּי וְאֹכֵלָה בַּעֲבוּר
audiens Ribcah Et .moriar antequam ,mea anima tibi benedicat audiebat dū loqueretur
5 תְּבָרֶכְךָ נַפְשִׁי בְּטֶרֶם אָמוּת׃ †וְרִבְקָה שֹׁמַעַת
venādū ad ,agrū in Esau iuit Et .suū filiū Esau ad Ischac loquendo in
בְּדַבֵּר יִצְחָק אֶל־עֵשָׂו בְּנוֹ וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו הַשָּׂדֶה לָצוּד
suū filium Iahacob ad dixit Ribcah Et .adducendum ad venationē vt afferret
6 צַיִד [r]לְהָבִיא׃ †וְרִבְקָה אָמְרָה אֶל־יַעֲקֹב בְּנָהּ [r] בּוֹא
,tuū fratrem Esau ad loquentem tuum patrem audiui Ecce :dicendo
לֵאמֹר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי אֶת־אָבִיךָ מְדַבֵּר אֶל־עֵשָׂו אָחִיךָ
,delectabiles cibos mihi fac & ,venationē mihi Affer :dicendo
7 לֵאמֹר׃ †הָבִיאָה לִּי צַיִד וַעֲשֵׂה־לִי מַטְעַמִּים
.meæ mortis facies ad ,Domini facies ad tibi benedicam & ,comedā & coram Dño, antequā moriar.
וְאֹכֵלָה וַאֲבָרֶכְכָה [s]לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי מוֹתִי׃
.tibi præcipiens ego quod ad ,meā vocem in audi† ,mi fili nunc Et [s] פָּנָה
8 †וְעַתָּה בְנִי שְׁמַע [t]בְּקֹלִי לַאֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֹתָךְ׃ †obedi voci meæ, in eo quod præcipio tibi.
caprarū hœdos duos inde mihi cape & ,pecus‡ ad nunc Vade
9 †[v]לֶךְ־נָא אֶל־הַצֹּאן [x]וְקַח־לִי מִשָּׁם שְׁנֵי גְּדָיֵי עִזִּים
:dilexit quemadmodū ,tuo patri sapidos cibos eos* faciam & :bonos [t] קוֹל
טֹבִים וְאֶעֱשֶׂה אֹתָם מַטְעַמִּים לְאָבִיךָ כַּאֲשֶׁר אָהֵב׃ ‡ pecudes,
facies ad‡ tibi benedicat vt ,ppterea ,comedet & ,tuo patri afferes Et [v] יָלַךְ [x] לָקַח
10 †וְהֵבֵאתָ לְאָבִיךָ וְאָכָל בַּעֲבֻר אֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ לִפְנֵי * ex eis
Esau Ecce :suā matrem Ribcah ad Iahacob dixit Et .suæ mortis ‡ antequam
11 מוֹתוֹ׃ †וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־רִבְקָה אִמּוֹ הֵן עֵשָׂו moriatur.
me palpauerit forte Si .lenis vir ego & ,pilosus vir † meus frater † est
12 אָחִי אִישׁ שָׂעִר וְאָנֹכִי אִישׁ חָלָק׃ †אוּלַי [y]יְמֻשֵּׁנִי [y] מָשַׁשׁ
me super faciā venire & ,faciēs errare tanquā ei' oculis in ero & ,meus pater tanquam seductor,
אָבִי וְהָיִיתִי בְעֵינָיו [z]כִּמְתַעְתֵּעַ וְהֵבֵאתִי עָלַי [z] תָּעָה
me Super :sua mater ei dixit Et .benedictionem non & ,maledictionē
13 קְלָלָה וְלֹא בְרָכָה׃ †וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ עָלַי
.mihi cape ,vade & ,meam vocē in audi Tantum .mi fili tua maledictio‡ ‡ sit
קִלְלָתְךָ בְּנִי אַךְ שְׁמַע בְּקֹלִי וְלֵךְ קַח־לִי׃ Veruntamen obedi voci meæ,
,sapidos cibos eius mater fecit Et .suæ matri attulit & ,accepit & ,iuit Et
14 †וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ וַתַּעַשׂ אִמּוֹ [z]מַטְעַמִּים [z] טָעַם
Esau vestes Ribcah accepit Et .eius pater dilexit quemadmodū
15 כַּאֲשֶׁר אָהֵב אָבִיו׃ †וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת־בִּגְדֵי עֵשָׂו
induit & :domo in secum quæ ,cōcupiscibiles maioris sui filij erant apud se
בְּנָהּ הַגָּדֹל הַחֲמֻדֹת אֲשֶׁר אִתָּהּ בַּבָּיִת וַתַּלְבֵּשׁ אֶת־
caprarum hœdorum pelles Et .minorem suum filium Iahacob
16 יַעֲקֹב בְּנָהּ הַקָּטָן׃ †וְאֵת עֹרֹת גְּדָיֵי הָעִזִּים
dedit Et .eius ceruicum lenitatē super & ,eius man' super fecit induere colli eius.
17 הִלְבִּישָׁה עַל־יָדָיו וְעַל חֶלְקַת צַוָּארָיו׃ †וַתִּתֵּן אֶת־
.sui filij Iahacob manu in ,fecerat quos panem & ,sapidos cibos parauerat
הַמַּטְעַמִּים וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר [a]עָשָׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנָהּ׃ [a] עָשָׂה
tu Quis .ego Ecce :dixit Et .mi Pater ,dixit & ,suū patrē ad venit Et Ecce adsum.
18 [b]†וַיָּבֹא אֶל־אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הִנֶּנִּי מִי אַתָּה ‡ es
,tu' primogenit' Esau * Ego :suum patrē ad Iahacob dixit Et ?mi fili [b] בּוֹא
19 בְּנִי׃ †וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו אָנֹכִי עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ * sum
comede & ,sede .nunc Surge .me ad es locutus quemadmodum feci
עָשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלָי קוּם־נָא [b]שְׁבָה וְאָכְלָה [b] יָשַׁב

Ischac dixit Et .tua anima mihi benedicat vt ,mea venatione de
[c] צוּד 20 [c]מִצֵּידִי בַּעֲבוּר תְּבָרְכַנִּי נַפְשֶׁךָ׃ †וַיֹּאמֶר יִצְחָק
‡ est Quia :dixit Et .mi fili inueniendum ad Festinasti ?hoc ‡Quid :suū filium ad
vt inuenires אֶל־בְּנוֹ מַה־זֶּה מִהַרְתָּ לִמְצֹא בְּנִי וַיֹּאמֶר כִּי
venationem ad Ischac dixit Et .meam faciem in† tuus Deus Dñs occurrere fecit
coram me. 21 הִקְרָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנָי׃ †וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־
vtrum sis Esau me' fili' ipse tu an ,mi fili te palpabo & ,nunc Appropinqua :Iahacob
[d] נָגַשׁ יַעֲקֹב [d]גְּשָׁה־נָּא [e]וַאֲמֻשְׁךָ בְּנִי הַאַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו
,eū palpauit & ,suū patrē Ischac ad Iahacob appinquauit Et .non an
[e] מָשַׁשׁ 22 אִם־לֹא׃ †וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו [e]וַיְמֻשֵּׁהוּ
‡ est, ,eū agnouit nō Et .Esau manus manus & ,‡Iahacob vox ,Vox :dixit &
[f] נָכַר 23 וַיֹּאמֶר הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו׃ †וְלֹא [f]הִכִּירוֹ
.ei benedixit Et .pilosæ sui fratris Esau manus sicut ei' manus erant quia
כִּי־הָיוּ יָדָיו כִּידֵי עֵשָׂו אָחִיו שְׂעִרֹת וַיְבָרְכֵהוּ׃
‡ es .Ego :dixit Et ?Esau meus filius ipse ‡ Tu :dixit Et
Sum. 24 †וַיֹּאמֶר אַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו וַיֹּאמֶר אָנִי׃
,mei filij venatione de comedā & ,mihi fac Appropinquare :dixit Et
25 †וַיֹּאמֶר הַגִּשָׁה לִּי וְאֹכְלָה מִצֵּיד בְּנִי
attulit Et :comedit & ,ei fecit appinquare Et .mea aīa tibi benedicat vt
לְמַעַן תְּבָרֶכְךָ נַפְשִׁי וַיַּגֶּשׁ־לוֹ וַיֹּאכַל וַיָּבֵא
Appropinqua :eius pater Ischac eum ad dixit Et .bibit & ,vinum ei
26 לוֹ יַיִן וַיֵּשְׁתְּ׃ †וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק אָבִיו גְּשָׁה־
.eū est osculatus & ,appinquauit Et .mi fili me osculare & ,nunc
[g] נָשַׁק 27 נָּא [g]וּשְׁקָה־לִּי בְּנִי׃ †וַיִּגַּשׁ וַיִּשַּׁק־לוֹ
Ecce odor Vide :dixit & ,ei benedixit & ,eius vestimētorū odorē est odoratus Et
[h] רֵיחַ [h]וַיָּרַח אֶת־רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רְאֵה
‡ odor det Et .Dominus benedixit cui ,agri odorem‡ sicut mei filij odorem
28 רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרֲכוֹ יְהוָה׃ †וְיִתֶּן
multitudinē & ,terræ pinguedinib' de & ,cœli rore de DEVS tibi
[i] רָבָה לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ [i]וְרֹב
:populi tibi se incuruēt & ,populi tibi Seruiant .noui vini & ,frumenti
יו 29 דָּגָן וְתִירֹשׁ׃ †יַעַבְדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲוֻ לְךָ לְאֻמִּים
maledicētes tibi maledicti erunt, & benedicentes tibi, benedicti erunt. tibi Maledicētes .tuę matris filij tibi se incuruēt & ,tuis fratribus dñs esto
הֱוֵה גְבִיר לְאַחֶיךָ [k]וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ בְּנֵי אִמֶּךָ אֹרְרֶיךָ
Ischac compleuit quando fuit Et .benedictus tibi benedicentes & ,maledictus
30 אָרוּר וּמְבָרֲכֶיךָ בָּרוּךְ׃ †וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה יִצְחָק
à Iahacob exierat exeundo tantum‡ fuit & ,Iahacob benedicendū ad
[k] שָׁחָה לְבָרֵךְ אֶת־יַעֲקֹב וַיְהִי אַךְ יָצֹא יָצָא יַעֲקֹב מֵאֵת
‡ veruntamē .sua venatione à venit eius frater Esau & :sui patris Ischac facie
[l] פָּנָה [m] צוּד [l]פְּנֵי יִצְחָק אָבִיו וְעֵשָׂו אָחִיו בָּא [m]מִצֵּידוֹ׃
[n] עָשָׂה dixit & :suo patri attulit & ,sapidos cibos ipse etiam fecit Et
[o] בּוֹא 31 [n]†וַיַּעַשׂ גַּם־הוּא מַטְעַמִּים [o]וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר
vt ,sui filij venatione de comedat & ,meus pater Surgat :suo patri
[p] קוּם לְאָבִיו [p]יָקֻם אָבִי וְיֹאכַל מִצֵּיד בְּנוֹ בַּעֲבֻר
† es ?tu† Quis :eius pater Ischac ei dixit Et .tua anima mihi bñdicat
32 תְּבָרְכַנִּי נַפְשֶׁךָ׃ †וַיֹּאמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו מִי־אָתָּה
‡ sum Ischac contremuit* Et .Esau tuus primogenitus tu' filius‡ Ego :dixit Et
*expauit ‡pauore vehementissime. 33 וַיֹּאמֶר אֲנִי בִּנְךָ בְכֹרְךָ עֵשָׂו׃ †וַיֶּחֱרַד יִצְחָק
est venatus qui ,ille vbi* Quis :dixit Et .valde vsque magno tremore‡
* est, & חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד־מְאֹד וַיֹּאמֶר מִי־אֵפוֹא הוּא הַצָּד־
?venires antequàm omnibus ex comedi & ,mihi attulit & ,venationē
צַיִד וַיָּבֵא לִי וָאֹכַל מִכֹּל בְּטֶרֶם תָּבוֹא
Cū audisset verba Esau audire Vt .erit benedictus etiam ,ei benedixi &
34 וָאֲבָרֲכֵהוּ גַּם־בָּרוּךְ יִהְיֶה׃ †כִּשְׁמֹעַ עֵשָׂו אֶת־דִּבְרֵי
amaritudine affectus est vehementissime. :suo patri dixit Et .valde vsq; amaro & ,magno clamore clamauit ,sui pris
אָבִיו וַיִּצְעַק צְעָקָה גְּדֹלָה וּמָרָה עַד־מְאֹד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו
† etiā ego filius tu' sum. ,dolo in‡ tuus frater Venit :dixit Et .pater mi ego etiam† ,mihi Benedic
‡ dolose, 35 בָּרְכֵנִי גַם־אָנִי אָבִי׃ †וַיֹּאמֶר בָּא אָחִיךָ בְּמִרְמָה
‡Vere vocatum est ,Iahacob ei' nomē vocauit quod Nū‡ :dixit Et .tuā benedictionē accepit &
36 [q]וַיִּקַּח בִּרְכָתֶךָ׃ †וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב
[q] לָקַח ,accepit meam Primogenituram .vicibus duabus iam me supplantauit &
[q] עָקַב [q]וַיַּעְקְבֵנִי זֶה פַעֲמַיִם אֶת־בְּכֹרָתִי לָקָח
mihi reseruasti Nonne :dixit Et .meā bñdictionē accepit nunc ecce &
וְהִנֵּה עַתָּה לָקַח בִּרְכָתִי וַיֹּאמַר הֲלֹא־אָצַלְתָּ לִּי
cum posui dñm Ecce :Esau ad dixit & ,Ischac respōdit Et ?bñdictionē
[r] עָנָה [s] שׂוּם 37 בְּרָכָה׃ [r]†וַיַּעַן יִצְחָק וַיֹּאמֶר לְעֵשָׂו הֵן גְּבִיר [s]שַׂמְתִּיו
frumentū, & vinū nouum adiunxi ei, musto & ,frumento & ,seruos in ei dedi eius fratres omnes & ,tibi
לְךָ וְאֶת־כָּל־אֶחָיו נָתַתִּי לוֹ לַעֲבָדִים וְדָגָן וְתִירֹשׁ
ad Esau dixit Et ?mi fili faciam quid nunc tibi & ,eum fulsi
38 סְמַכְתִּיו וּלְכָה אֵפוֹא מָה אֶעֱשֶׂה בְּנִי׃ †וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל־
est .mihi Benedic ?mi pater tibi ipsa vna benedictio Num :suū patrem
אָבִיו הַבְרָכָה אַחַת הִוא־לְךָ אָבִי בָּרְכֵנִי
? filius tuus respōdit Et .fleuit & ,suā vocē Esau eleuauit Et .mi pater† ego Etiam
[t] נָשָׂא 39 גַם־אָנִי אָבִי [t]וַיִּשָּׂא עֵשָׂו קֹלוֹ וַיֵּבְךְּ׃ †וַיַּעַן
erit terræ pinguedinibus de Ecce :eum ad dixit & ,eius pater Ischac
יִצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה

:dixit & ,eius interiore in filij se collidebant Et .eius vxor Ribcah
22 רבקה אשתו׃ ויתרצצו הבנים בקרבה ותאמר
.Dominum interrogandū ad iuit Et ? ego hoc quid ad ,ita Si
אם־כן למה זה אנכי ותלך לדרש את־יהוה׃
populi duo & ,tuo vtero in ‡gentes Duæ :ei Dns dixit Et
23 ויאמר יהוה לה שני גיים בבטנך ושני לאמים
multus†& ,erit fortior populo præ‡ populus Et .se separabunt tuis viscerib⁹ à
ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב
gemini ,ecce & ,pariendum ad eius dies sunt impleti Et . minori seruiet
24 יעבד צעיר׃ וימלאו ימיה ללדת והנה תומם
pallium sicut ipse totus rufus prior est egressus Et . eius vtero in ‡
25 בבטנה׃ ויצא הראשון אדמוני כלו כאדרת
est egressus postea Et . Esau eius nomen vocauerunt Et .capilli
26 שער ויקראו שמו עשו׃ ואחרי־כן יצא
eius nomē vocauit & ,Esau calcaneo in apprehēdēs eius manus & ,eius frater
אחיו וידו אחזת בעקב עשו ויקרא שמו
creuerūt Et .ipsos gignendo in ,annorum sexaginta filius Ischac Et .Iahacob
27 יעקב ויצחק בן־ששים שנה בלדת אתם׃ ויגדלו
Iahacob & :agri vir ,venationem sciens vir Esau fuit Et .pueri
הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב
,Esau Ischac dilexit Et . tabernaculis* manens perfectus vir‡
28 איש תם ישב אהלים׃ ויאהב יצחק את־עשו
coxit Et . Iahacob diligens Ribcah & :eius ore in† venatio quia
29 כי־ציד בפיו ורבקה אהבת את־יעקב׃ ויזד
.lassus ipse & ,agro ex Esau venit & .coctum Iahacob
יעקב נזיד ויבא עשו מן־השדה והוא עיף׃
,rufo de nunc me comedere Fac :Iahacob ad Esau dixit Et
30 ויאמר עשו אל־יעקב הלעיטני נא מן־האדם
. Edom eius nomen vocauit Idcirco .ego lassus quia ,isto rufo
האדם הזה כי עיף אנכי על־כן קרא־שמו אדום׃
.mihi tuam primogeniturā hodie sicut Vende :Iahacob dixit Et
31 ויאמר יעקב מכרה כיום את־בכרתך לי׃
mihi hoc quid ad & ,moriendum ad vadens ego Ecce :Esau dixit Et
32 ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה־זה לי
iurauit Et .hodie sicut mihi Iura :Iahacob dixit Et. ?primogenitura
33 בכרה׃ ויאמר יעקב השבעה לי כיום וישבע
Esau dedit Iahacob Et .Iahacob ipsi suā primogeniturā vēdidit Et .ei
34 לו וימכר את־בכרתו ליעקב׃ ויעקב נתן לעשו
,abiit & ,surrexit Et .bibit & ,comedit & ,lenticularū coctum & ,panem
לחם ונזיד עדשים ויאכל וישת ויקם וילך
.primogenituram Esau contempsitque
ויבז עשו את־הבכרה׃

in vtero eius, / Vt quid ego? / ילך [z] / †sunt / שנה [a] / גוים / ‡ populo / †maior / ילד [b] / ‡ erant / pilosum. / tenebat calcaneum / erat sexagenarius, quando peperit / agricola: / ‡ erat *in / תמם [c] / † erat / diligebat / נזד [d] / erat / sum. / hoc tempore / vado vt moriar, vt quid / hoc tempore / שתה [e] / קום [f] / בזה [g]

CAP. XXVI. כו

fuerat quæ priorem famem præter terra in fames ,fuit Et
1 ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר היה
Pelistim regem Abimelech ad Ischac iuit & :Abraham diebus in
בימי אברהם וילך יצחק אל־אבימלך מלך־פלשתים
.Aegyptū in descēdas Ne :dixit & ,Dns eum ad est visus Et .Gherar in
2 גררה׃ וירא אליו יהוה ויאמר אל־תרד מצרימה
,hac terra in Peregrinare . te ad† dicam quam ,terra in habita
3 שכן בארץ אשר אמר אליך׃ גור בארץ הזאת
omnes dabo tuo semini & tibi quia :tibi benedicā & ,tecū ero &
ואהיה עמך ואברכך כי־לך ולזרעך אתן את־כל־
Abraham ad iuraui quod iuramentum statuam & ,istas terras
הארצת האל והקמתי את־השבעה אשר נשבעתי לאברהם
,cæli stellas sicut tuum semen faciam multiplicare Et .tuum patrē
4 אביך׃ והרביתי את־זרעך ככוכבי השמים
tuo semine in benedicentur Et .istas terras omnes tuo semini dabo &
ונתתי לזרעך את כל־הארצת האל והתברכו בזרעך
vocem meā in Abrahā audiuit quod Eo . terræ gentes omnes
5 כל גויי הארץ׃ עקב אשר־שמע אברהם בקלי
.meas leges & ,mea statuta ,mea pręcepta ,meam custodiam custodiuit &
וישמר משמרתי מצותי חקותי ותורתי׃
. Gherar in Ischac habitauit Et
6 וישב יצחק בגרר׃
:ipsa mea Soror :dixit Et .eius vxorem ad loci viri interrogauerūt Et
7 וישאלו אנשי המקום לאשתו ויאמר אחתי הוא
loci viri me occiderēt forte ne :†mea Vxor dicere timuit quia
כי ירא לאמר אשתי פן־יהרגני אנשי המקום
essent ,plōgati cum fuit Et . ipsa aspectu bona quia :Ribcah super†
8 על־רבקה כי־טובת מראה הוא׃ ויהי כי־ארכו־
.vidit & ,fenestrā per Pelistim rex Abimelech aspexit & ,dies ibi ei
לו שם הימים וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון וירא
vocauit Et . sua vxore Ribcah cum ridens Ischac ecce Et
9 והנה יצחק מצחק את רבקה אשתו׃ ויקרא

ei / ראה [h] / †tibi. ירד [i] / Inhabita terram hanc, / נתן [k] / רבה [l] / obediuerit voci meæ; & custodierit / צוה [m] / חקק [n] / de vxore ei⁹. / † est / †propter pulchra aspectu erat. / ludebat

quomodo Et .ipsa tua vxor ecce Vere :dixit & ,Ischac ad Abimelech
אבימלך ליצחק ויאמר אך הנה אשתך הוא ואיך
forte Ne ,dixi Quia :Ischac eum ad dixit Et ?ipsa mea Soror ,dixisti
אמרת אחתי הוא ויאמר אליו יצחק כי אמרתי פן־
? nobis fecisti hoc Quid :Abimelech dixit Et . eam super moriar
10 אמות עליה׃ ויאמר אבימלך מה־זאת עשית לנו
nos super fecisses venire & ,tua vxore cū populo ē vnus iacuit parum vt
כמעט שכב אחד העם את־אשתך והבאת עלינו
Tangens :dicendo ,populo omni Abimelech præcepit Et . delictum
11 אשם׃ ויצו אבימלך את־כל־העם לאמר הנגע
Ischac seuit Et .morietur moriendo ,eius vxorē & ,istum virum in
12 באיש הזה ובאשתו מות יומת׃ ויזרע יצחק
ei bñdixit & ,mensuras centum ipso anno in repperit & , ipsa terra in
בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו
creuit quo vsque†,crescēdo & ,eundo iuit & ,vir creuit Et . Dominus
13 יהוה׃ ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי־גדל
:multus famulatus*& ,bonis‡ possessio & ,pecoris‡ possessio ei fuit Et . valde
14 מאד׃ ויהי־לו מקנה־צאן ומקנה בקר ועבדה רבה
foderunt quos ,puteos omnes Et .Pelistim ei inuiderunt &
15 ויקנאו אתו פלשתים׃ וכל־הבארת אשר חפרו
eos obturauerunt ,sui patris Abraham diebus in ,sui patris serui
עבדי אביו בימי אברהם אביו סתמום
:Ischac ad Abimelech dixit Et .puluere eos impleuerūt & ,Pelistim
16 פלשתים וימלאום עפר׃ ויאמר אבימלך אל־יצחק
,Ischac inde abiit Et . valde nobis es fortior quia ,nobiscum à Abi
17 לך מעמנו כי־עצמת ממנו מאד׃ וילך משם יצחק
,Ischac est reuersus Et . ibi sedit‡ & ,Gherar valle in est castrametat⁹ &
18 ויחן בנחל־גרר וישב שם׃ וישב יצחק
,sui patris Abraham diebus in foderāt quos ,aquæ puteos fodit &
ויחפר את־בארת המים אשר חפרו בימי אברהם אביו
eis vocauit Et .Abrahæ mortem post Pelistim eos obturauerant &
ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם ויקרא להן
foderunt Et . suus pater eis vocauerat quæ nomina secundum nomina
19 שמות כשמת אשר־קרא להן אביו׃ ויחפרו
.viuentium aquarū puteum ibi inuenerunt & :valle in Ischac serui
עבדי־יצחק בנחל וימצאו־שם באר מים חיים׃
.aquæ Nobis :dicēdo ,Ischac pastorib⁹ cum Gherar pastores sunt iurgati Et
20 ויריבו רעי גרר עם־רעי יצחק לאמר לנו המים
foderunt Et .eo cum litigauerunt† quia ,Hesech putei nomen vocauit Et
21 ויקרא שם־הבאר עשק כי התעשקו עמו׃ ויחפרו
.‡Sithnah eius nomēvocauit Et.eo super etiā sunt iurgati & ,alium puteū
באר אחרת ויריבו גם־עליה ויקרא שמה שטנה׃
:eo super sunt iurgati nō & ,alium puteum fodit & ,inde se euulsit Et
22 ויעתק משם ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה
Dñs fecit dilatare nūc Quia :dixit Et.‡Rechoboth eius nomē vocauit &
ויקרא שמה רחבות ויאמר כי עתה הרחיב יהוה
. Beersebach† inde ascendit Et .terra in creuimus & ,nobis
23 לנו ופרינו בארץ׃ ויעל משם באר שבע׃
DEVS‡ Ego :dixit & , ipsa nocte in DOMINVS eum ad* est visus Et
24 וירא אליו יהוה בלילה ההוא ויאמר אנכי אלהי
,tibi benedicam & ,ego* tecum quia ,timeas Ne .tui patris Abraham
אברהם אביך אל־תירא כי־אתך אנכי וברכתיך
.meum seruum Abraham propter tuum semen multiplicare faciam &
והרביתי את־זרעך בעבור אברהם עבדי׃
ibi tetendit & , Dñi nomine in inuocauit & ,altare ibi ædificauit Et
25 ויבן שם מזבח ויקרא בשם יהוה ויט־שם
.puteum Ischac serui ibi foderunt & ,suum tabernaculum
אהלו ויכרו־שם עבדי־יצחק באר׃
,eius amicus Achuzath & ,Gherar ex eum ad iuit Abimelech Et
26 ואבימלך הלך אליו מגרר ואחזת מרעהו
venistis Cur :Ischac eos ad dixit Et .eius exercitus princeps Pichol &
27 ופיכל שר־צבאו׃ ויאמר אלהם יצחק מדוע באתם
?vobiscum à me emisistis & ,me habuistis odio vos & ,me ad
אלי ואתם שנאתם אתי ותשלחוני מאתכם׃
:diximus & ,tecum Dñs fuit quod ,vidimus Videndo :dixerunt Et
28 ויאמרו ראו ראינו כי־היה יהוה עמך ונאמר
percutiemus & :te inter & ,nos inter :nos inter iuramentum nunc Sit
תהי נא אלה בינותינו ביננו ובינך ונכרתה
non quemadmodū ,malum nobiscum feceris Si .tecum fœdus
29 ברית עמך׃ אם־תעשה עמנו רעה כאשר לא
te dimisim⁹& ,bonū dūtaxat tecū fecimus quemadmodū & ,te tetigim⁹
נגענוך וכאשר עשינו עמך רק־טוב ונשלחך
,conuiuiū eis fecit Et . Domini† benedictus nunc Tu .pace in
30 בשלום אתה עתה ברוך יהוה׃ ויעש להם משתה
.suo fratri vir‡iurauerunt & ,diluculo in manicarūt‡ Et .biberunt & ederunt &
31 ויאכלו וישתו׃ וישכימו בבקר וישבעו איש לאחיו

est. / est? / propter eā. / עשה [o] / Paulum abfuit, quin dormierit vnus / Qui tetigerit virū hūc, / modios / perrexit pergendo, †donec cresceret / ‡ pecudum, ‡ boum, * prouentus / יום [p] / terra. / à nobis, / ילך [q] / mansit ‡ habitauit / חנה [r] שוב [s] / eos nominibus / quibus vocauerat / חיה [t] / Nostra est aqua. / ריב [v] רעה [x] / †iurgati sunt / id est, odium. / transtulit se / id est, latitudines. / nos, †in / פרה [y] עלה [z] / ‡sum *ei / ראה [a] / *sum, / ירא [b] / רבה [c] / nomen / בנה [d] נטה [e] / כרה [f] / בוא [g] / ne essem vobiscum? / ראה [h] / עשה [i] / † es / ‡surrexerunt sumo mane, ‡alter alteri.

omnia quæ *quæ* *verba* *omnia* Ischac ipsi seruus narrauit Et .se operuit &
66 ותתכס : ויספר העבד ליצחק את כל־הדברים אשר [g] כסה
,suæ matris Sarah tabernaculum in Ischac eam introduxit Et . fecerat
67 עשה : ויבאה יצחק האהלה שרה אמו [h] בוא
se est cõsolat⁹ & :eã dilexit & ,vxorem in ei fuit & ,Ribcah accepit &
ויקח את־רבקה ותהי־לו לאשה ויאהבה וינחם [h] נחם
.suam matrem post Ischac
יצחק אחרי אמו :

CAP. XXV. כה

.Cheturah eius nomẽ & ,vxorẽ accepit & Abraham addidit Et
1 ויסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה :
,Midian & ,Medan & ,Iochsan & ,Zimran ei peperit Et
2 ותלד לו את־זמרן ואת־יקשן ואת־מדן ואת־מדין [i] ילד
.Dedan & ,Seba genuit Iocsan Et . Suah & ,Isbac &
3 ואת־ישבק ואת־שוח : ויקשן ילד את־שבא ואת־דדן
filij Et .Leummim & ,Lethusim & ,Assurim fuerunt Dedan filij &
4 ובני דדן היו אשורם ולטושם ולאמים : ובני
. Eldahah & ,Abidah & ,Chanoch & ,Hepher & , Hephah ,Midian
מדין עיפה ועפר וחנך ואבידע ואלדעה
quæ omnia Abraham dedit Et . Cheturah filij isti omnes
5 כל־אלה בני קטורה : ויתן אברהם את־כל־אשר־ [k] נתן
erant erant dedit ,Abraham ipsi quæ concubinarum filiis Et .Ischac ipsi ,sibi
6 לו ליצחק : ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן
ab ,viuente ipso adhuc ,suo filio Ischac *desuper* eos emisit & :dona Abraham
אברהם מתנת וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי [l] חיה
orientalem. Abraham vitæ annorũ dies isti Et . *Orientis* terram ad ,orientẽ ad
† sunt
7 קדמה אל־ארץ קדם : ואלה ימי שני־חיי אברהם [m] יום [n] שנה
.anni quinq; & ,anni septuaginta & ,anni centum : vixit quos
אשר־חי מאת שנה ושבעים שנה וחמש שנים : [o] מאה
,satur & ,senex ,bona senectute in Abraham est mortuus & ,obiit Et
8 ויגוע וימת אברהם בשיבה טובה זקן ושבע [p] מות
Ismahel & Ischac eum sepelierunt Et .suos populos ad est cõgregat⁹ &
9 ויאסף אל־עמיו : ויקברו אתו יצחק וישמעאל
duplici Sochar filij Hephron agro in ,*duplicitatis* spelunca in eius filij
בניו אל־מערת המכפלה אל־שדה עפרן בן־צחר
† est emit quem ,Agro . Mamre facies super quæ ,Chittæi
10 החתי אשר על־פני ממרא : השדה אשר־קנה [q] פנה
Sarah & ,Abraham est sepultus ibi . Cheth filiis à Abraham
אברהם מאת בני־חת שמה קבר אברהם ושרה
postquã mortuus est D E V S benedixit & ,Abraham *mortem* *post* fuit Et .eius vxor
11 אשתו : ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים [r] היה
.roi lachai Beer *cum* Ischac *sedit* & ,eius filio Ischac
† habitauit ‡ apud *puteum viuentis videntis me.*
את־יצחק בנו וישב יצחק עם־באר לחי ראי :
peperit quem ,Abraham filij Ismahel generationes istæ Et
12 ואלה תלדת ישמעאל בן־אברהם אשר ילדה
nomina hæc Et .Abraham ipsi Sarah ancilla Aegyptia Haghar [s] ילד
13 הגר המצרית שפחת שרה לאברהם : ואלה שמות
per nomina sua, per generationes suas. Ismahel Primogenit⁹ *suas generationes ad* ,*suis nominibus in* Ismahel filiorum
בני ישמעאל בשמתם לתלדתם בכר ישמעאל
,Dumah & ,Mismah Et .Mibsam & ,Adbeel & ,Chedar & ,Nebaioth
14 נבית וקדר ואדבאל ומבשם : ומשמע ודומה
.Chedmah & ,Naphis ,Iethur ,Thema & ,Chadar .Massa &
15 ומשא : חדד ותימא יטור נפיש וקדמה :
sunt p villas suas, & per palatia sua, ,*suis oppidis in* eorum nomina ista & ,Ismahel filij *ipsi* Isti
16 אלה הם בני ישמעאל ואלה שמתם בחצריהם
isti Et . suas familias per principes duodecim ,*suis palatiis in &*
17 ובטירתם שנים־עשר נשיאם לאמתם : ואלה
.anni septem & anni triginta & ,anni centum ,Ismahel vitæ anni
שני חיי ישמעאל מאת שנה ושלשים שנה ושבע שנים
habitauerũt Et .suos populos ad est cõgregatus & ,est mortu⁹ & ,obiit Et
18 ויגוע וימת ויאסף אל־עמיו : וישכנו [t] מות
est ante Aegyptum, te ingrediente , *Aegypti* *facies* *super* quæ , Sur ad vsque Chauilah à
מחוילה עד־שור אשר על־פני מצרים באכה [v] בוא
.*cecidit suorum fratrum omnium facies Super* . Assur in
Coram omnibus fratribus suis mortuus est.
אשורה על־פני כל־אחיו נפל :
genuit Abraham .Abraham filij Ischac generationes ‡ istæ Et
19 ואלה תולדת יצחק בן־אברהם אברהם הוליד
‡ sunt ‡ quadragenarius, quando accepit
eũ accipiendo in ,*annorum* *quadraginta* *filius* ‡ Ischac erat Et . Ischac
20 את־יצחק : ויהי יצחק בן־ארבעים שנה [x] בקחתו
Laban sororem ,Aram Padan de Aramæi Bethuel filiam Ribcah
את־רבקה בת־בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן [x] לקח
p vxore sua, *regione è* Dñm ad Ischac orauit Et .vxorem in sibi Aramæi
21 הארמי לו לאשה : ויעתר יצחק ליהוה לנכח
*erat. Et cõplacuit concepit & ,Domin⁹ ei *fuit exorabilis &* :*ipsa* * sterilis quia *suæ vxoris*
אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו יהוה ותהר [y] הרה

dixerit Et . tua hydria de aquæ parum quæso mihi Propina : eam ad
44 אליה השקיני־נא מעט־מים מכדך : ואמרה [g] שקה
† est
vxor† ipsa :hauriam tuis camelis etiam & ,bibe tu Etiam , me ad
אלי גם־אתה שתה וגם לגמליך אשאב הוא האשה
complerẽ antequã Ego .mei domini filio Dominus preparauit quam
45 אשר־הכיח יהוה לבן־אדני : אני טרם אכלה
super eius hydria & ,*egrediens* Ribcah ecce & ,*meum cor* *ad loquendum ad* loqui in corde meo,
לדבר אל־לבי והנה רבקה יצאת וכדה על־ egrediebatur
mihi *Propina* :eam ad dixi & : hausit & ,fontem ad descẽdit & :ei⁹ humerũ Da mihi potum nunc.
שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה השקיני [h] ירד
:dixit & ,*se desuper* ‡ suam hydriã fecit descẽdere & ,festinauit Et . *queso*
46 נא : ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר ‡ quæ erat super se,
.*potauit* *camelos* ‡ etiam & ;bibi & :*potabo* *tuos camelos* etiam & , Bibe camelis tuis potũ dabo,
שתה וגם־גמליך אשקה ואשת וגם הגמלים השקתה : ‡ camelis potum dedit.
Bethuel Filia :dixit Et ?*tu* * cuius Filia :dixi & ,eam interrogaui Et * es?
47 ואשאל אתה ואמר בת־מי את ותאמר בת־בתואל
,eius *faciẽ* super inaurẽ posui Et .Milcah ei peperit quem ,Nachor filij nares
בן־נחור אשר ילדה־לו מלכה ואשם הנזם על־אפה [i] שום
,Dño me incuruaui & ,me inclinaui Et .eius manus super armillas &
48 והצמידים על־ידיה : ואקד ואשתחוה ליהוה [k] קדד
via in † me duxit qui ,Abraham mei dñi Deo D O M I N O benedixi & [l] שחה
ואברך את־יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני בדרך † per viam
nunc Et .eius filio mei dñi fratris filiam capiendum ad ,veritatis [m] נחה
49 אמת לקחת את־בת־אחי אדני לבנו : ועתה
.mihi ĩdicate ,meo dño cũ veritatem & misericordiã *facientes vos estis* *si* si facitis
אם־ישכם עשים חסד ואמת את־אדני הגידו לי [n] עשה [o] נגד
. *sinistram* *super* *vel dexteram super respiciam* & :mihi indicate ,nõ si Et vertam me ad dexteram vel ad sinistram.
ואם־לא הגידו לי ואפנה על־ימין או על־שמאל :
Non .verbũ exiit Dño A :dixerunt & ,Bethuel & Laban respondit Et
50 ויען לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר לא [p] ענה
.te coram Ribcah Ecce . bonum vel malum te ad loqui *poteri mus* possumus
51 נוכל דבר אליך רע או־טוב : הנה־רבקה לפניך [q] יכל
.Dñs est locutus queadmodũ ,tui dñi filio vxor sit & :vade & ,accipe
קח ולך ותהי אשה לבן־אדניך כאשר דבר יהוה : [r] לקח [s] ילך
se incuruauit ,eorum verba Abraham seruus audiuit quando fuit Et
52 ויהי כאשר שמע עבד אברהם את־דבריהם וישתחו
,*auri* vasa & ,*argenti* vasa seruus protulit Et . Domino terram in argentea, aurea,
53 ארצה ליהוה : ויוצא העבד כלי־כסף וכלי זהב
.eius matri & ,eius fratri dedit pretiosa & ,Ribcah ipsi dedit & ,vestes &
ובגדים ויתן לרבקה ומגדנת נתן לאחיה ולאמה : [s] מגד
:pnoctauerũt & ,eo cũ ‡ qui , viri & ipse ,biberunt & ,comederũt Et ‡ erant
54 ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר־עמו וילינו [t] שתה [v] לון
dixit Et .meum dñm ad † me Dimitte :dixit Et .*diluculo in* surrexerũt Et manè .
ויקומו בבקר ויאמר שלחני לאדני : † & ibo
55 ויאמר
postea :*decadem vel* *dies* nobiscum puella Maneat :eius mater & ,ei⁹ frater per dies saltẽ decem,
אחיה ואמה תשב הנער אתנו ימים או עשור אחר [x] ישב
secundauit Dñs & .me retardetis Ne :eos ad dixit Et . ibis הנערה ק
56 תלך : ויאמר אלהם אל־תאחרו אתי ויהוה הצליח
Vocemus :dixerunt Et. meũ dñm ad ibo & ,me dimittite .meã viam
דרכי שלחוני ואלכה לאדני : ויאמרו נקרא
57
dixerunt & ,Ribcah vocauerunt Et .eius os interrogemus & ,puellam
58 לנער ונשאלה את־פיה : ויקראו לרבקה ויאמרו לנערה ק
dimiserũt Et . Ibo : dixit Et ?isto viro cum ibis Nũquid : eam ad
59 אליה התלכי עם־האיש הזה ותאמר אלך : וישלחו
,Abraham seruum & ,eius nutricem & ,suam sororem Ribcah
את־רבקה אחתם ואת־מנקתה ואת־עבד אברהם [y] ינק
,nostra Soror :ei dixerũt & ,Ribcah benedixerunt Et .eius viros &
60 ואת־אנשיו : ויברכו את־רבקה ויאמרו לה אחתנו
.ipsum odiẽtiũ portã tuũ semẽ hereditet & :milliũ decẽ mille in sis tu
את היי לאלפי רבבה ויירש זרעך את שער שנאיו : surrexerunt ascenderunt
,camelos super *equitauerunt* & ,eius puellæ & ,Ribcah *surrexit* Et
61 ותקם רבקה ונערתיה ותרכבנה על־הגמלים [z] קום
.abiit & , Ribcah seruus tulit Et .vitum post iuerunt &
ותלכנה אחרי האיש ויקח העבד את־רבקה וילך : [a] ילך [b] לקח
terra in *sedens* ipse Et . roi lachai Beer ‡ veniẽdo à veniebat Ischac Et ‡ *id est, de puteo viuentis videntis me.*
62 ויצחק בא מבוא באר לחי ראי והוא יושב בארץ * manebat
:*vesperã respiciendũ ad* ‡ ,agro in *meditadũ* † ad Ischac erat egressus Et .meridiei [c] ראה
63 הנגב : ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב † ad orandũ ‡ dũ declinaret vespera.
eleuauit Et . *venientes* ‡ cameli ecce & ,vidit & ,suos oculos eleuauit &
64 וישא עיניו וירא והנה גמלים באים : ותשא [d] פנה [e] נשא
.camelo *desuper cecidit* * & .Ischac vidit & ,suos oculos Ribcah ‡ veniebant. * iactauit se de,
רבקה את־עיניה ותרא את־יצחק ותפל מעל הגמל : [f] נפל
agro in ambulans ‡ ,iste vir Quis : seruum ad *dixit* Et †
65 ותאמר אל־העבד מי־האיש הלזה ההלך בשדה † Dixerat enim
velamẽtũ accepit & .me⁹ dñs ‡ Ipse :seruus dixit Et ?nostrũ occursum in ‡ quiambulat p agrũ ‡ est
לקראתנו ויאמר העבד הוא אדני ותקח הצעיף

ſtupebat ſuper eam — ſecūdaſſet vtrū ſciendū ad ,tacens *eā ad ſtupeſcens* vir Et .eius camelis
21 גמליו׃ † והאיש משתאה לה מחריש לדעת ההצליח — i שאה
cameli compleuiſſent cùm fuit Et .non an ,ſuam viam Dn̄s
22 יהוה דרכו אם־לא׃ † ויהי כאשר כלו הגמלים
auream, ſemiſſis — duas & ,eius pondus *ſicli dimidium ,auri* inaurem vir cepit & ,bibere
לשתות ויקח האיש נזם זהב בקע משקלו ושני — k שתה
pro manibus eius, — ,Filia :dixit Et .earum pondus aurei decem ;*eius manus ſuper* armillas
23 צמידים על־ידיה עשרה זהב משקלם׃ † ותאמר בת־ — l שנה
locus tui patris domo in eſt Nūquid .mihi nunc Indica ?*tu*‡ cuius
‡es? — מי את הגידי נא לי היש בית־אביך מקום — m נגד
filij ,*ego** Bethuel Filia :eum ad dixit Et ?pernoctandum ad nobis
*ſum — 24 לנו ללין׃ † ותאמר אליו בת־בתואל אנכי בן־ — n לון
,palea Etiam :eum ad dixit Et . Nachor ipſi peperit quem ,Milcah
†& ‡eſt ‡& — 25 מלכה אשר ילדה לנחור׃ † ותאמר אליו גם־תבן
.pernoctandum ad locus *etiam*‡,nobiſcum‡ multum pabulum *etiam*†
גם־מספוא רב עמנו גם־מקום ללון׃ — o רבה
. Domino ſe incuruauit & ,vir ſe inclinauit Et
26 ויקד האיש וישתחו ליהוה׃ — p נקד
non qui ,Abraham mei dn̄i Deus Dn̄s Benedictus :dixit Et — q שחה
27 ויאמר ברוך יהוה אלהי אדני אברהם אשר לא־
à — me duxit ,*via in* Ego‡ .meo dn̄o *cum à* ſuam veritatē & ſuā mīam dereliquit
‡Peregrinantem — עזב חסדו ואמתו מעם אדני אנכי בדרך נחני
domui nūciauit & ,puella cucurrit Et .mei dn̄i fratrum domū Dn̄s — q אמן r נחה
28 יהוה בית אחי אדני׃ † ותרץ הנער ותגד לבית — s רוץ
ei⁹ nomē & ,frater‡ Ribcah ipſi Et .hæc verba ſecundum ſuæ matris — הנערה
29 אמה כדברים האלה׃ † ולרבקה אח ושמו
‡erat — ,fuit Et . fontem ad foras virum ad Laban cucurrit & :Laban
30 לבן וירץ לבן אל האיש החוצה אל־העין׃ † ויהי
cùm vidiſſet — ,ſuæ ſororis manus ſuper armillas & ,inaurem *videre vt*
t כראת את־הנזם ואת־הצמדים על־ידי אחתו — t ראה
eſt locutus Sic :dicendo ,ſuę ſororis Ribcah verba ipſe audiuit cùm &
וכשמעו את־דברי רבקה אחתו לאמר כה־דבר
ſtabat iuxta † iuxta — *ſuper*† camelos *ſuper ſtans* ecce & :virum ad venit *&* ,vir me ad
אלי האיש ויבא אל־האיש והנה עמד על־הגמלים על־
vt quid manes foris? — ?*platea in ſtabis quid ad* ,Dn̄i benedicte Ingredere :dixit Et .fontem
31 העין׃ † ויאמר בוא ברוך יהוה למה תעמד בחוץ
,domū ad vir venit Et .camelis locum & domum paraui ego Et
32 ואנכי v פניתי הבית ומקום לגמלים׃ † ויבא האיש הביתה — v פנה
lauandū ad aquā & ,camelis pabulū & ,paleā dedit & ,camelos ſoluit &
ויפתח הגמלים ויתן תבן ומספוא לגמלים ומים לרחץ
† erant — eſt poſitum Et .ſecum †qui ,virorum pedes & ,eius pedes
33 רגליו ורגלי האנשים אשר אתו׃ x † ויושם — x שום ויושם
ſum locutus ſi vſque‡ ,comedā Non :dixit Et .*comedendū ad eius facies ad*‡
‡coram eo vt comederet. — לפניו לאכל ויאמר לא אכל עד אם־דברתי
‡donec loquar — . *ego** Abraham Seruus :dixit Et .Loquere :dixit Et .mea verba
* ſum. — 34 דברי ויאמר דבר׃ † ויאמר עבד אברהם אנכי׃
dedit & :eſt magnificatus & ,valde meo dn̄o benedixit Dn̄s Et
35 † ויהוה ברך את־אדני מאד ויגדל ויתן־
pecudes, & boues — ,camelos & ,ancillas & ,ſeruos & ,aurum & ,argentū & ,*bouem & ,pecus* ei
לו צאן ובקר וכסף וזהב ועבדם ושפחת וגמלים
poſt meo dn̄o filiū mei dn̄i vxor Sarah peperit Et . aſinos &
36 וחמרים׃ y † ותלד שרה אשת אדני בן לאדני אחרי — y ילד
† ſunt — me fecit iurare Et . ei† quæ omnia ei dedit & ;ſuam ſenectutē
37 זקנתה z ויתן־לו את־כל־אשר־לו׃ † וישבעני — z נתן
,Chenahanęi filiab⁹ de meo filio vxorem capies Non :dicendo me⁹ dn̄s
אדני לאמר לא־ a תקח אשה לבני מבנות הכנעני — a לקח
in cuius terra ego habito. Sed — ,*ibis* † mei patris domum ad *non Si* . *eius terra in habitans ego cuius*
38 אשר אנכי ישב בארצו׃ † אם־לא אל־בית־אבי b תלך
† perges, — :meū dn̄m ad dixi Et .meo filio vxorem capies & ,meā familiā ad &
39 ואל־משפחתי ולקחת אשה לבני׃ † ואמר אל־אדני — b ילך
cuius Dn̄s :me ad dixit Et . me poſt mulier ibit non Fortaſſe
40 אלי לא־תלך האשה אחרי׃ † ויאמר אלי יהוה אשר־
,viam tuam ſecūdabit & ,tecū ſuum angelū mittet ,cōſpectu in ambulaui
התהלכתי c לפניו ישלח מלאכו אתך והצליח דרכך — c פנה
.mei patris domo de & ,mea familia de meo filio vxorē capies &
ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי׃
eris mundus — :meam familiā ad veneris cùm ,meo iuramento à *eris immunis* Tunc
41 † אז תנקה מאלתי כי תבוא אל־משפחתי
hodie veni Et .meo iuramēto à immunis eris *&* ,tibi dederint non ſi &
42 ואם־לא יתנו לך והיית d נקי מאלתי׃ e † ואבא היום — d נקה e בוא
ſi tu nunc ſecundas — *nunc tu es ſi* ,Abraham mei dn̄i Deus DOMINE :dixi & ,fontem ad
אל־העין ואמר יהוה אלהי אדני אברהם אם־ישך־נא
per quā ego ambulo. — ego Ecce . *eam ſuper ambulo ego qua* ,meam viam *ſecundans*
43 מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה׃ † הנה אנכי
ſto iuxta — dixero & ,hauriēdū ad egrediēs ,puella erit & :aquæ fontem *ſuper ſtans*
f נצב על־עין המים והיה העלמה היצאת לשאב ואמרתי — f יצב

CAP. XXIIII. כד

Abraham benedixit Dn̄s & ,dies in venerat ſenex Abraham Et
1 † ואברהם זקן o בא בימים ויהוה ברך את־אברהם
,ſuæ domus ſenem ſuum ſeruum ad Abraham dixit Et .omnibus in — o בוא
2 בכל׃ † ויאמר אברהם אל־עבדו זקן ביתו
.meo femore ſub tuā manū nunc Pone : ei † quæ omnib⁹ *in* dominantē — †erant
המשל בכל־אשר־לו p שים־נא ידך תחת ירכי׃ — p שום
quòd , terræ Deo† & , cœli Deo *Domino in* te faciam iurare Et — per Dominū Deum †Deum
3 † ואשביעך ביהוה אלהי השמים ואלהי הארץ אשר
habitans ego cuius ,Chenahanęi filiab⁹ de meo filio vxorē accipies non — in cuius medio ego habito. Sed
4 לא־ q תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב
capies & ,ibis meam cognationē ad & ,meam terrā ad Quia . *eius medio in*
4 בקרבו׃ † כי אל־ארצי ואל־ r מולדתי s תלך ולקחת — q לקח r ילד s ילך
non forſitan Si :ſeruus eum ad dixit Et . Iſchac meo filio vxorem
5 אשה לבני ליצחק׃ † ויאמר אליו העבד אולי לא־
reducendo nūquid ,hanc terram ad me poſt *eundum ad* mulier voluerit venire
תאבה האשה ללכת אחרי אל־הארץ הזאת t ההשב — t שוב
?*inde es egreſſus qua* , terram ad tuum filium reducam — vnde egreſſus es?
אשיב את־בנך אל־הארץ אשר־יצאת משם׃
meū filiū reducas fortè ne ,tibi *Cuſtodire* :Abraham eum ad dixit Et — Caue
6 † ויאמר אליו אברהם השמר לך פן־תשיב את־בני
,mei patris domo è me tulit qui ,cœli Deus Dominus . illuc
7 שמה׃ † יהוה אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי
mihi iurauit qui & ,mihi eſt locutus qui & ,meæ cognationis terra è &
ומארץ מולדתי ואשר דבר־לי ואשר נשבע־לי
ſuū angelū mittet ipſe :hanc terram dabo tuo Semini :dicendo
לאמר לזרעך אתן את־הארץ הזאת הוא ישלח מלאכו
voluerit non ſi Et . inde meo filio vxorem capies & , *tuas facies ad* — ante te,
8 לפניך ולקחת אשה לבני משם׃ † ואם־לא תאבה
tantum‡ :iſto meo iuramēto à eris mūdus ,te poſt *eundum ad* mulier — pergere ‡duntaxat
האשה ללכת אחריך v ונקית משבעתי זאת רק את־ — v נקה
ſuam manum ſeruus poſuit Et . illuc reducas non meū filium
9 בני לא תשב שמה׃ † וישם העבד את־ידו
. *iſtud verbum ſuper* ei iurauit & ,ſui dn̄i Abraham femore ſub — ſuper hoc
תחת ירך אברהם אדניו v וישבע לו על־הדבר הזה׃ — v שבע
omne & :iuit & ,ſui dn̄i camelis è camelos decem ſeruus cepit Et
10 † ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו וילך וכל־
,Naharaim Aram *ad*‡ iuit & ,ſurrexit Et .eius manu in† ſui dn̄i bonum — † erat ‡ in
טוב אדניו בידו ויקם וילך אל־ארם נהרים
ad ciuitatē extra camelos fecit genu flectere Et .Nachor ciuitatem ad
11 אל־עיר נחור׃ † ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל־
: dixit Et . *hauſtrices exeundi tempus ad ,veſperæ tempus ad* ,aquæ puteum — tempore veſpertino, tempore quo egrediuntur mulieres quæ hauriunt.
12 באר המים לעת ערב לעת x צאת השאבת׃ † ויאמר
: hodie me coram nunc fac occurrere Abraham mei dn̄i Deus DOMINE
יהוה אלהי אדני אברהם הקרה־נא לפני היום
ſtans† ego Ecce .Abraham meo dn̄o cum miſericordiā fac & — x יצא
13 ועשה־חסד עם אדני אברהם׃ † הנה אנכי y נצב — †ſto iuxta
.aquam hauriēdū ad *egrediētes*‡ ciuitatis virorum filiæ & ,aquæ fontē *ſuper* — y יצב
על־עין המים ובנות אנשי העיר יצאת לשאב מים׃ — ‡egrediuntur
,tuam hydriā nunc Inclina ,*eam ad* dixero *quam** puella erit Et — *ad quam
14 † והיה הנער אשר אמר אליה z הטי־נא כדך — הנערה
arguiſti‡ ipſam ;dabo potū tuis camelis etiā & ,Bibe ,dixerit & :bibam & — z נטה z יכח
ושתה ואמרה שתה וגם־גמליך אשקה אתה הכחת
.meo dn̄o cum miſericordiā *feciſti quod** ,ſciam *ea in*† Et .Iſchac tuo ſeruo — ‡præparaſti † per hoc *ſi feceris
לעבדך ליצחק ובה a אדע כי־עשית חסד עם־אדני׃ — a ידע
,egrediēs Ribcah ecce & ,loqui cōpleuiſſet antequam ipſe fuit Et
15 † ויהי־הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יצאת
.Abraham fratris Nachor vxoris Milcah filio Bethuel erat nata quæ
אשר ילדה לבתואל בן־מלכה אשת נחור אחי אברהם
,valde aſpectu pulchra † puella Et .eius humerum ſuper‡ eius *cadus*‡ Et — ‡ hydria ‡erat †erat
16 וכדה על־שכמה׃ † והנער b טבת מראה מאד — הנערה
impleuit & ,fontem ad deſcendit & :eā cognouerat non vir & :virgo — b טוב
בתולה ואיש לא ידעה c ותרד העינה ותמלא — c ירד
:dixit & ,ei⁹ occurſum in ſeruus cucurrit Et .aſcendit & ,ſuum *cadum**
17 כדה d ותעל׃ e † וירץ העבד לקראתה ויאמר — *hydriam
.mi dn̄e Bibe :dixit Et .tua hydria de aquæ *exiguo*‡ nunc *me Refrigera*† — d עלה e רוץ
18 הגמיאיני נא מעט־מים מכדך׃ † ותאמר שתה אדני — †Potum da mihi
.ei dedit potū & ,ſuā manū ſup ſuā hydriā fecit deſcēdere & ,feſtinauit & — ‡ parum
ותמהר ותרד כדה על־ידה ותשקהו׃
ad vſq; ,hauriā tuis camelis Etiam :dixit & ,ei dare potū compleuit Et — donec compleuerint
19 f † ותכל להשקתו ותאמר גם לגמליך אשאב עד — f כלה
in ſuum *cadum*‡ euacuauit & ,feſtinauit Et . bibere *compleuerunt ſi*
20 אם כלו לשתת׃ † ותמהר g ותער כדה אל־ — g ערה
omnibus hauſit & :hauriendū ad ,puteum ad adhuc cucurrit & ,canale — ‡ hydriam
השקת ותרץ עוד אל־הבאר לשאב ותשאב לכל־ — h שקה

,locum ad iuit & ,surrexit & ,holocausti ligna scidit & ,suū filium
בְּנוֹ וַיְבַקַּע עֲצֵי עֹלָה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־הַמָּקוֹם
Abraham leuauit & ,tertia die In . DEVS ei dixit quem
4 אֲשֶׁר־אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים׃ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם — נָשָׂא [b]
Abraham dixit Et .longinquo de locum vidit & ,suos oculos — procul.
5 אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־הַמָּקוֹם מֵרָחֹק׃ וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם — רָאָה [c]
ibimus puer & ego & :asino cum hic vobis Sedete :suos pueros ad — Manete hic
אֶל־נְעָרָיו שְׁבוּ־לָכֶם פֹּה עִם־הַחֲמוֹר וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה — יָשַׁב [d]
accepit Et .vos ad reuertemur & ,adorabimus & ;illuc vsque
6 עַד־כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם׃ וַיִּקַּח
accepit & ,suū filiū Ischac super posuit & ,holocausti ligna Abraham
אַבְרָהָם אֶת־עֲצֵי הָעֹלָה וַיָּשֶׂם עַל־יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּקַּח — שׂוּם [e]
. simul ambo ipsi iuerūt & ,gladium & ,ignem sua manu in
בְּיָדוֹ אֶת־הָאֵשׁ וְאֶת־הַמַּאֲכֶלֶת וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו׃
.mi Pater :dixit & ,suum patrē Abraham ad Ischac dixit Et
7 וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי
agnus vbi & :ligna & ignis Ecce :dixit & .mi fili ego Ecce :dixit &
וַיֹּאמֶר הִנֶּנִּי בְנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאַיֵּה הַשֶּׂה
agnum sibi videbit DEVS :Abraham dixit Et ?holocaustum in — prospiciet
8 לְעֹלָה׃ וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹהִים יִרְאֶה־לּוֹ הַשֶּׂה
ad venerunt Et .pariter ipsi ambo prexerūt Et .mi fili holocaustū in
9 לְעֹלָה בְּנִי וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו׃ וַיָּבֹאוּ אֶל־ — בּוֹא [f]
Abraham ibi ædificauit Et .DEVS ei dixerat quem locum
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים וַיִּבֶן שָׁם אַבְרָהָם אֶת־ — בָּנָה [g]
posuit & ,suū filiū Ischac ligauit & ,ligna ordinauit & ,altare
הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת־הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ וַיָּשֶׂם — שׂוּם [h]
Abraham misit Et .ligna desuper altare super eum — super
10 אֹתוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לָעֵצִים׃ וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת־
.suum filium iugulandum ad ,gladium accepit & ,suam manū — vt iugularet
יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת־הַמַּאֲכֶלֶת לִשְׁחֹט אֶת־בְּנוֹ׃ — לָקַח [i]
,Abraham :dixit & ,cœlis de Dñi Angelus eum ad clamauit Et
11 וַיִּקְרָא אֵלָיו מַלְאַךְ יְהוָה מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם
ad tuam manum mittas Ne :dixit Et .ego Ecce :dixit Et .Abrahā — extendas
12 אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי׃ וַיֹּאמֶר אַל־תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל־
timens quod cognoui nunc quia .quicquam ei facias ne & ,puerum — times
הַנַּעַר וְאַל־תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי־יְרֵא — עָשָׂה [k]
.me à tuum vnicum tuum filium prohibuisti non & ,tu DEVM
אֱלֹהִים אַתָּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידְךָ מִמֶּנִּי׃
post aries ecce & ,vidit & suos oculos Abraham leuauit Et — post se
13 וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה־אַיִל אַחַר — נָשָׂא [l]
,arietem cepit & ,Abraham iuit Et .suis cornib⁹ in† implexitate ī detētus — רָאָה [m]
נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ בְּקַרְנָיו וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת־הָאַיִל — † spinarum & obtulit
Abraham vocauit Et .suo filio pro holocaustum in eū fecit ascendere &
14 וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה תַּחַת בְּנוֹ׃ וַיִּקְרָא אַבְרָהָם
monte In ,hodie dicitur Quod .videbit Iehouah ipsius loci nomen — Dñs prospiciet. Idcirco
שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא יְהוָה יִרְאֶה אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהַר
de secundò Abraham ad Dñi Angelus clamauit Et .videbitur Dñs
15 יְהוָה יֵרָאֶה׃ וַיִּקְרָא מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־אַבְרָהָם שֵׁנִית מִן־ — שָׁנָה [n]
quod ,eo ,p quia ,Dñs dixit ,iuraui me In :dixit Et .cœlo — Per me
16 הַשָּׁמָיִם׃ וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם־יְהוָה כִּי יַעַן אֲשֶׁר
.tuum vnicū tuum filium prohibuisti non & ,hoc verbum — rem hanc,
עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידֶךָ׃
multiplicando & ,tibi benedicā benedicēdo Quia
17 כִּי־בָרֵךְ אֲבָרֶכְךָ וְהַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת־
:maris labium super quæ arenam sicut & ,cœlorum stellas sicut tuū semen — est iuxta litus
זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת הַיָּם — שָׂפָה [o]
benedicentur Et .suorū inimicorū portam tuum semen hæreditabit & — יָרַשׁ [p]
18 וְיִרַשׁ זַרְעֲךָ אֵת שַׁעַר אֹיְבָיו׃ וְהִתְבָּרְכוּ — obediuisti
.meam vocē in audiuisti quod eo ,terræ gentes omnes tuo semine in — voci meæ,
בְזַרְעֲךָ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקֹלִי׃ — קוֹל [q]
pariter iuerunt & ,surrexerūt & :suos pueros ad Abrahā est reuersus Et
19 וַיָּשָׁב אַבְרָהָם אֶל־נְעָרָיו וַיָּקֻמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו — שׁוּב [r] קוּם
post fuit Et .Beersebah in Abraham sedit † & .Beersebah ad — † habitauit
20 אֶל־בְּאֵר שָׁבַע וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם בִּבְאֵר שָׁבַע׃ וַיְהִי אַחֲרֵי
peperit Ecce :dicendo Abraham ipsi est nunciatum & ,ista verba — res istas,
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֻּגַּד לְאַבְרָהָם לֵאמֹר הִנֵּה יָלְדָה — נָגַד [s]
Hus .tuo fratri Nachor filios ipsa etiam Milcah
21 מִלְכָּה גַם־הִוא בָּנִים לְנָחוֹר אָחִיךָ׃ אֶת־עוּץ
. Aram patrem Chemuel & ,eius fratrem Buz & ,suū primogenitū
בְּכֹרוֹ וְאֶת־בּוּז אָחִיו וְאֶת־קְמוּאֵל אֲבִי אֲרָם׃
.Bethuel & ,Idlaph & ,Pildas & ,Chazo & ,Chesed Et
22 וְאֶת־כֶּשֶׂד וְאֶת־חֲזוֹ וְאֶת־פִּלְדָּשׁ וְאֶת־יִדְלָף וְאֵת בְּתוּאֵל׃
Milcah peperit istos Octo .Ribcah genuit Bethuel Et
23 וּבְתוּאֵל יָלַד אֶת־רִבְקָה שְׁמֹנָה אֵלֶּה יָלְדָה מִלְכָּה
. Abraham fratri Nachor
לְנָחוֹר אֲחִי אַבְרָהָם׃

ipsa etiam peperit & :Reumah eius nomen & ,eius concubina Et
24 וּפִילַגְשׁוֹ וּשְׁמָהּ רְאוּמָה וַתֵּלֶד גַּם־הִוא אֶת־ — יָלַד
. Mahacah & ,Tachas & ,Gacham & ,Thebach
טֶבַח וְאֶת־גַּחַם וְאֶת־תַּחַשׁ וְאֶת־מַעֲכָה׃

CAP. XXIII. כג

fuit vita septē & anni viginti & anni centum Sarah vitæ fuerunt Et
1 וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע — חָיָה
,Chiriatharbah in Sarah est mortua Et . Sarah vitæ anni ,anni
2 שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה׃ וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע — שָׁנָה [z] מוּת † est
plangendum ad Abraham venit Et .Chenahā terra in Chebron † ipsa
הִוא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד
,sui mortui facies desuper Abraham surrexit Et .eā lugendū ad & ,Sarah — à facie
3 לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ׃ וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ — בָּכָה
ego incola & Peregrinus :dicendo ,Cheth filios ad est locutus & — sum
4 וַיְדַבֵּר אֶל־בְּנֵי־חֵת לֵאמֹר׃ גֵּר־וְתוֹשָׁב אָנֹכִי — גּוּר [b] יָשַׁב [a]
meū mortuū sepeliā & ,vobiscū sepulchri possessionē mihi date :vobiscū
עִמָּכֶם תְּנוּ לִי אֲחֻזַּת־קֶבֶר עִמָּכֶם וְאֶקְבְּרָה מֵתִי — נָתַן [c]
.ei dicendo ,Abraham ad Cheth filij responderūt Et .mea facie à
5 מִלְּפָנָי׃ וַיַּעֲנוּ בְנֵי־חֵת אֶת־אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ׃ — עָנָה [d]
:nostri medio in tu DEI Princeps .mi dñe nos Audi — es
6 שְׁמָעֵנוּ אֲדֹנִי נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכֵנוּ
nobis ē Vir .tuum mortuum sepeli nostrorum sepulchrorum electione in — In electis sepulchris nostris ne sepelias
בְּמִבְחַר קְבָרֵינוּ קְבֹר אֶת־מֵתֶךָ אִישׁ מִמֶּנּוּ
.tuum mortuum sepeliendo à ,te à prohibebit non suum sepulchrum
אֶת־קִבְרוֹ לֹא־יִכְלֶה מִמְּךָ מִקְּבֹר מֵתֶךָ׃
.Cheth filijs terræ populo se incuruauit & ,Abrahā surrexit Et
7 וַיָּקָם אַבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחוּ לְעַם־הָאָרֶץ לִבְנֵי־חֵת׃ — קוּם [e]
sepeliendum ad vestra anima cū est Si :dicendo ,eis cum est locutus Et — [f]
8 וַיְדַבֵּר אִתָּם לֵאמֹר אִם־יֵשׁ אֶת־נַפְשְׁכֶם לִקְבֹּר — שָׁחָה
filiū Hephron ergà mihi orate & ,me audite ,mea facie à meum mortuum — † vt sepeliam intercedite p me apud Hephron filium
אֶת־מֵתִי מִלְּפָנַי שְׁמָעוּנִי וּפִגְעוּ־לִי בְּעֶפְרוֹן בֶּן־
quæ ei* quæ duplicitatis † speluncam mihi dabit Et† .Sochar — [g] מוּת
9 צֹחַר׃ וְיִתֶּן־לִי אֶת־מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר־לוֹ אֲשֶׁר — † Vt det † duplicem * est
vestri medio in mihi eam det pleno argento In .sui agri fine in
בִּקְצֵה שָׂדֵהוּ בְּכֶסֶף מָלֵא יִתְּנֶנָּה לִּי בְּתוֹכְכֶם — נָתַן [h]
.Cheth filiorum medio in sedens † Hephron Et .sepulchri hæreditatē in
10 לַאֲחֻזַּת־קָבֶר׃ וְעֶפְרוֹן יֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי־חֵת — † habitabat
oībus ,Cheth filiorū aurib⁹ in Abraham Chittæ⁹ Hephrō respōdit Et
וַיַּעַן עֶפְרוֹן הַחִתִּי אֶת־אַבְרָהָם בְּאָזְנֵי בְנֵי־חֵת לְכֹל
:me audi ,mi dñe Non :dicendo suæ ciuitatis portam ingredientibus
11 בָּאֵי שַׁעַר־עִירוֹ לֵאמֹר׃ לֹא־אֲדֹנִי שְׁמָעֵנִי — בּוֹא [i]
filiorū oculis in .eā dedi tibi ,eo in† quæ ,speluncā & ,tibi dedi Agrum — † est
הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר־בּוֹ לְךָ נְתַתִּיהָ לְעֵינֵי בְנֵי־
Abrahām se incuruauit Et. tuū mortuū sepeli .tibi eam dedi mei populi
12 עַמִּי נְתַתִּיהָ לָּךְ קְבֹר מֵתֶךָ׃ וַיִּשְׁתַּחוּ אַבְרָהָם
populi auribus in Hephrō ad est locutus Et . terræ populo coram
13 לִפְנֵי עַם־הָאָרֶץ׃ וַיְדַבֵּר אֶל־עֶפְרוֹן בְּאָזְנֵי עַם־
argentum dedi :me audias vtinam tu si ,Verum :dicendo ,terræ — dabo
הָאָרֶץ לֵאמֹר אַךְ אִם־אַתָּה לוּ שְׁמָעֵנִי נָתַתִּי כֶּסֶף
respōdit Et . ibi meū mortuum sepeliam & ,meā cap- ,agri
14 הַשָּׂדֶה קַח מִמֶּנִּי וְאֶקְבְּרָה אֶת־מֵתִי שָׁמָּה׃ וַיַּעַן — לָקַח [k] עָנָה [l]
Terra :me audi ,mi Domine .ei dicendo ,Abraham Hephron
15 עֶפְרוֹן אֶת־אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ׃ אֲדֹנִי שְׁמָעֵנִי אֶרֶץ
Et ? ipsa quid .te inter & me inter argēti siclorū quadringentorū — est ?
אַרְבַּע מֵאֹת שֶׁקֶל־כֶּסֶף בֵּינִי וּבֵינְךָ מַה־הִוא וְאֶת־
ipsi Hephrō, appēdit & ,Hephron ad Abraham audiuit Et .sepeli tuū mortuum
16 מֵתְךָ קְבֹר׃ וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל־עֶפְרוֹן וַיִּשְׁקֹל
filiorū auribus in fuerat locut⁹ quod ,argentum Hephrō ipsi Abraham
אַבְרָהָם לְעֶפְרֹן אֶת־הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּאָזְנֵי בְנֵי־ — vel, per mercatores.
.mercatorem ad transeuntis argenti siclos quadringentos ,Cheth
חֵת אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עֹבֵר לַסֹּחֵר׃
;Mamre facies ad† qui duplicitatis in† qui ,Hephron ager stetit Et — Cōfirmatusque est
17 וַיָּקָם שְׂדֵה עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בַּמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר לִפְנֵי מַמְרֵא — † erat in spelunca duplici
quæ ,agro in ‡ quæ arbor omnis & ,eo in ‡ quæ spelunca & ,ager — ‡ erat coram
הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר־בּוֹ וְכָל־הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר — ‡ erat
oculis in ,acquisitione † in Abraham Ipsi .circum* eius termino omni in‡ — * p circuitū. † possessionē,
18 בְּכָל־גְּבֻלוֹ סָבִיב׃ לְאַבְרָהָם לְמִקְנָה לְעֵינֵי — & omnium ingredientiū
sepeliuit postea Et .ei⁹ ciuitatis portam ingredientibus omnibus in ,Cheth filiorū
19 בְנֵי־חֵת בְּכֹל בָּאֵי שַׁעַר־עִירוֹ׃ וְאַחֲרֵי־כֵן קָבַר
super duplicitatis agri spelunca in suā vxorem Sarah Abraham — agri duplici corā Mamre:
אַבְרָהָם אֶת־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֶל־מְעָרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה עַל־
ager stetit ‡ Et .Chenahan terra in Chebron † hæc :Mamre facies — ‡ confirmatus est † est
20 פְּנֵי מַמְרֵא הִוא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ וַיָּקָם הַשָּׂדֶה — [m] פָּנָה
.Cheth filiis à ,sepulchri possessionē in Abrahā ipsi ,eo ī quæ spelunca &
וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר־בּוֹ לְאַבְרָהָם לַאֲחֻזַּת־קָבֶר מֵאֵת בְּנֵי־חֵת׃ — קוּם [n]

veré etiam Et .meæ vxoris verbum super me occident Et .isto loco in — propter vxorem meam.
12 במקום הזה והרגוני על דבר אשתי : † וגם אמנה
,meæ matris filia non veruntamen :ipsa mei patris filia † mea soror — † est
אחתי בת אבי הוא אך לא בת אמי
Deus me errare fecerunt quando ,fuit Et .vxorem in mihi fuit & — errare fecit me Deus
13 ותהי לי לאשה : † ויהי כאשר [a]התעו אתי אלהים
facies quam ,tua misericordia ‡Hæc :ei dixi & ,mei patris domo de — [a] תעה ‡ est
מבית אבי ואמר לה זה חסדך אשר תעשי
me? Frater :mihi dic ,illuc ingrediemur quo ‡ ,locum omnem Ad .mecū — ‡ ad quē veniemus, dic de me: † est.
עמדי אל כל המקום אשר נבוא שמה אמרי לי אחי
dedit & ,ancillas & ,seruos & bouē & ,pecudē‡ Abimelech cepit Et .ipse † — ‡ pecudes, & boues
14 הוא : †[b] ויקח אבימלך צאן ובקר ועבדים ושפחת ויתן
:Abimelech dixit Et . eius vxorē Sarah ei reddidit & ,Abraham
15 לאברהם [c]וישב לו את שרה אשתו : † ויאמר אבימלך — [b] לקח [c] שוב
Sarah ad Et . sede tuis oculis in bono in :te coram mea terra Ecce — * in loco bono corā oculis tuis habita.
16 הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך [d]שב : † ולשרה
operimētū tibi ipsum‡ ecce .tuo fratri argēteos mille dedi Ecce : dixit
אמר הנה נתתי אלף כסף לאחיך הנה הוא לך [e]כסות — ‡ est [d] ישב
orauit Et . se corripuit &‡ ,oībus cum & ,tecū† qui omnibus ,oculorū — † sunt
17 עינים לכל אשר אתך ואת כל ונכחת : † ויתפלל — [e] כסה
& ,Abimelech DEVS sanauit & ,DEVM ad Abraham — ‡ & erudiuit se.
אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת
Domin' clauserat claudēdo Quia .pepererūt & ,ei' ancillas & eius vxorē
18 אשתו ואמהתיו וילדו : † כי עצר עצר יהוה
vxoris‡ Sarah verbum super Abimelech domus vuluam omnem super — propter ‡ vxorem
בעד כל רחם לבית אבימלך על דבר שרה אשת
.Abraham
אברהם :

CAP. XXI. כא

Dn̄s fecit Et .dixit quemadmodum Sarah visitauit Dn̄s Et
1 † ויהוה פקד את שרה כאשר אמר ויעש יהוה
Sarah peperit & concepit Et .est locutus quemadmodū ,Sarah ipsi
2 לשרה כאשר דבר : † [f]ותהר [g]ותלד שרה — [f] הרה [g] ילד in tempore
ei fuerat locutus quod præfixū tēpus ad ,eius senectute in filiū Abrahā ipsi
לאברהם בן לזקניו [h]למועד אשר דבר אתו — [h] יעד
est natus qui sui filij nomen Abraham vocauit Et .DEVS
3 אלהים : † ויקרא אברהם את שם בנו [i]הנולד — [i] ילד
Abraham circuncidit Et . Ischac ,Sarah ei peperit quem ,sibi
4 לו אשר ילדה לו שרה יצחק : † [k]וימל אברהם את — [k] מול
ei præcepit quemadmodū ,dierum octo filium ,suū filium Ischac
יצחק בנו בן שמנת ימים כאשר צוה אתו
Ischac ei nascēdo in‡ ,annorum cētum filius Abraham Et .DEVS — vir erat ‡ quando natus est ei
5 אלהים : † ואברהם בן [l]מאת שנה בהולד לו את יצחק — [l] מאה
audiens Oīs .DEVS mihi fecit Risum :Sarah dixit Et .suus filius
6 בנו : † ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים כל השמע
fecit lactare ,Abrahā ad fuisset locutus Quis :dixit Et .mihi corridebit
7 יצחק לי : † ותאמר מי מלל לאברהם [m]היניקה — [m] ינק
,puer creuit Et ?eius senectute in filium peperi quia ,Sarah filios
8 בנים שרה כי ילדתי בן לזקניו : † ויגדל הילד
ablactari die in ,magnum conuiuiū Abraham fecit Et .est ablactatus & — qua ablactatus est
ויגמל [n]ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל — [n] עשה
quem ,Aegyptiæ Haghar filium Sarah vidit Et .Ischac
9 את יצחק : † [o]ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר — [o] ראה
ancillam Eijce :Abraham ad dixit Et .subsannantem ,Abrahā ipsi peperit — ludentem.
10 ילדה לאברהם מצחק : † ותאמר לאברהם גרש האמה
cum ,huius ancillæ filius hæreditabit non quia :eius filium & hanc
הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם
Abraham oculis in valde verbum fuit malum Et .Ischac cum ,meo filio — displicuit res
11 בני עם יצחק : † [p]וירע הדבר מאד בעיני אברהם — [p] רוע
malum sit Ne :Abraham ad DEVS dixit Et .filij sui causas propter — propter filiū suum.
12 על אודת בנו : † ויאמר אלהים אל אברהם אל ירע
te ad dicet quod Omne :tuā ancillā sup & ,puerū super ,tuis oculis ī — In oībus quę dixerit tibi
בעיניך על הנער ועל אמתך כל אשר תאמר אליך
. semen tibi vocabitur Ischac in quia :eius vocem audi ,Sarah
שרה שמע [q]בקלה כי ביצחק יקרא לך זרע : — [q] קול est.
.ipse tuū semē quia ,cum ponā gentem in ancillæ filium etiam Et
13 † וגם את בן האמה לגוי [r]אשימנו כי זרעך הוא : — [r] שום
dedit & ,aquę vtrem & ,panē tulit & ,diluculo in Abraham manicauit Et — Et surrexit Abrahā summo mane,
14 † וישכם אברהם בבקר [s]ויקח לחם וחמת מים ויתן — [s] לקח
prexit & :eā dimisit & ;puerū & ,eius humerū super posuit ,Haghar ad
אל הגר שם על שכמה ואת הילד וישלחה [t]ותלך — [t] ילך
:vtre de aquæ defecerunt Et .Beersebah deserto in errauit &
15 [v]ותתע במדבר באר שבע : † [x]ויכלו המים מן החמת — [v] תעה [x] כלה
sedit & ,abiit Et .arborum vnam subter puerum proiecit &
16 ותשלך את הילד תחת אחד השיחם : † ותלך [y]ותשב — [y] ישב

videbo Non :dixit quia ,arcus iactus sicut se elongando ,regione ē sibi
לה מנגד הרחק כמטחוי קשת כי אמרה אל אראה
. fleuit & ,suā vocē eleuauit & ,regione ē sedit & :pueri mortem in — quando moritur puer,
[z]במות הילד ותשב מנגד [a]ותשא את קלה [b]ותבך : — [z] מות [a] נשא
DEI Angelus clamauit Et .pueri vocem DEVS audiuit Et
17 † וישמע אלהים את קול הנער ויקרא מלאך אלהים — [b] בכה
,timeas Ne ?Haghar‡ tibi Quid :ei dixit & ,cælis de Haghar ad — ‡ est
אל הגר מן השמים ויאמר לה מה לך הגר אל תיראי
. ibi ipse quo in pueri vocem DEVS audiuit quia — in loco vbi est.
כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם :
gentē in quia ,eo in manum tuam fortifica & ,puerum tolle , Surge — tene manu tua eum,
18 † קומי [c]שאי את הנער והחזיקי את ידך בו כי לגוי — [c] נשא
vidit & ,eius oculos DEVS aperuit Et . eum ponam magnam
19 גדול [d]אשימנו : † ויפקח אלהים את עיניה [e]ותרא — [d] שום
potū dedit & ,aqua vtrem impleuit & ,iuit & :aquę puteum — [e] ראה
באר מים [f]ותלך ותמלא את החמת מים [g]ותשק את — [f] ילך [g] שקה
;deserto in sedit† & :creuit & ,puero cum DEVS fuit Et . puero — † habitauit
20 הנער : † ויהי אלהים את הנער ויגדל [h]וישב במדבר — [h] ישב
ei accepit & ,Paran deserto in habitauit Et . arcu iaculans fuit & — iaculator sagittarius.
21 ויהי רבה קשת : † וישב במדבר פארן [i]ותקח לו — [i] לקח
;ipso tēpore in fuit Et . Aegypti terra de vxorem eius mater
22 אמו אשה מארץ מצרים : † ויהי בעת ההוא
:dicendo ,Abraham ad ei* exercitus prīceps Pichol & ,Abimelech dixit &
ויאמר אבימלך ופיכל [k]שר צבאו אל אברהם לאמר — [k] שור
iura nunc Et .faciens‡ tu quæ omnibus in tecum* DEVS — * est ‡ facis.
23 אלהים עמך בכל אשר אתה עשה : † ועתה השבעה
,meo nepoti & ,meo filio & ,mihi fueris mētitus si ,Ecce :Deo in mihi — per Deum:
לי באלהים הנה אם תשקר לי ולניני ולנכדי
,terra cum & ,mecum facies ,tecum feci quam misericordiā iuxta
כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הארץ — [l] עשה
in qua .iurabo Ego :Abraham dixit Et .ea in es peregrinatus qua
24 אשר [m]גרתה בה : † ויאמר אברהם אנכי אשבע : — [m] גור
;aquæ putei causas super Abimelech ipsum Abraham increpauit Et — propter puteū
25 † [n]והוכח אברהם את אבימלך על אדות באר המים — [n] יכח
noui Non :Abimelech dixit Et . Abimelech serui rapuerant quam
26 אשר גזלו עבדי אבימלך : † ויאמר אבימלך לא ידעתי
etiā & ,mihi nunciasti non tu etiam & :hoc verbum fecit quis — fecerit hoc.
מי עשה את הדבר הזה וגם אתה לא [o]הגדת לי וגם — [o] נגד
,pecudem Abraham accepit Et .hodie præter audiui non ego — pecudes, & boues,
27 אנכי לא שמעתי בלתי היום : † ויקח אברהם צאן
fœdus ipsi ambo percusserūt & :Abimelech ipsi dedit & ,bouem &
ובקר [p]ויתן לאבימלך ויכרתו שניהם ברית : — [p] נתן
. ipsas solas pecoris agnas septem Abraham statuit Et — pecorum seorsum.
28 † ויצב אברהם את שבע כבשת הצאן לבדהן :
agnæ septem hæ Quid :Abraham ad Abimelech dixit Et — sunt
29 † ויאמר אבימלך אל אברהם מה הנה שבע כבשת
septem Quia :dixit Et ?seorsum stare fecisti quas , istæ
30 האלה אשר [q]הצבת לבדנה : † ויאמר כי את שבע — [q] יצב
quod ,testimonium in mihi sit vt , mea manu ē capies agnas
כבשת תקח מידי בעבור תהיה לי לעדה כי
istum locum vocauit Idcirco . hunc puteum fodi
31 חפרתי את הבאר הזאת : † על כן קרא למקום ההוא
fœdus percusserunt Et .ipsi ambo iurauerant ibi quia :Beersebah
32 באר שבע כי שם נשבעו [r]שניהם : † ויכרתו ברית — [r] שנה
,ei' exercitus princeps Pichol & ,Abimelech surrexit Et . Beersebah in
בבאר שבע [s]ויקם אבימלך ופיכל [t]שר צבאו — [s] קום [t] שור
-Beer in arborem plantauit Et . Pelistim terram ad sunt reuersi & — nemus
33 וישבו אל ארץ פלשתים : † [v]ויטע אשל בבאר — [v] נטע
. seculi Dei DOMINI nomine in ibi inuocauit & :sebah — nomen
שבע ויקרא שם בשם יהוה אל עולם :
. multos dies Pelistim terra in Abraham est peregrinatus Et — habitauit
34 † [x]ויגר אברהם בארץ פלשתים [y]ימים רבים : — [x] גור [y] יום

CAP. XXII. כב

,Abraham tentauit DEVS & ,ista verba post fuit Et
1 † ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם
nunc Cape :dixit Et .ego Ecce :dixit & .Abraham :eum ad dixit &
2 ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני : † ויאמר [z]קח נא — [z] לקח
tibi vade & :Ischac ,dilexisti quem ,tuum vnicum tuum filium
את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק [a]ולך לך — [a] ילך
vnum super holocaustum in ibi eum ascendere fac & ,Moriah terram ad — & offer eum,
אל ארץ המריה והעלהו שם לעלה על אחד
,diluculo in Abraham manicauit Et . te ad dicam quem montium — Et surrexit Abrahā summo mane,
3 ההרים אשר אמר אליך : † וישכם אברהם בבקר
Ischac & ,secū suos pueros duos cepit & ,suum asinum strauit &
ויחבש את חמרו ויקח את שני נעריו אתו ואת יצחק

dixerunt Et . ostium inueniendum ad laborauerunt & ,maximum — vt inuenirent

12 גָּדוֹל וַיִּלְאוּ לִמְצֹא הַפָּתַח׃ †וַיֹּאמְרוּ — לְאָה

,tuos filios & ,Generum ? hic tibi quis† Adhuc :Loth ad viri — †est

הָאֲנָשִׁים אֶל־לוֹט עֹד מִי־לְךָ פֹה חָתָן וּבָנֶיךָ

. loco de educ ,ciuitate in tibi† quæ omnia & ,tuas filias & — †sunt יָצָא

וּבְנֹתֶיךָ וְכֹל אֲשֶׁר־לְךָ בָּעִיר הוֹצֵא מִן־הַמָּקוֹם׃

creuit quia ,hunc locum nos disperdentes Quia — disperdimus

13 כִּי־מַשְׁחִתִים אֲנַחְנוּ אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי־גָדְלָה†

.eum perdendũ ad Dñs nos misit & :Dño coram eorum clamor

צַעֲקָתָם אֶת־פְּנֵי יְהוָה וַיְשַׁלְּחֵנוּ יְהוָה לְשַׁחֲתָהּ׃

,suas filias accipientes ,suos generos ad est locutus & ,Loth est egressus Et — qui acceperãt

14 †וַיֵּצֵא לוֹט וַיְדַבֵּר אֶל־חֲתָנָיו לֹקְחֵי בְנֹתָיו

Dñs disperdens quia ,isto loco de egredimini ,Surgite :dixit & — disperdit

וַיֹּאמֶר קוּמוּ צְּאוּ מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי־מַשְׁחִית יְהוָה — ב׳ חס

aurora ipsa cũ Et .suorũ generorũ oculis in ludẽs sicut fuit Et .ciuitatẽ

15 אֶת־הָעִיר וַיְהִי כִמְצַחֵק בְּעֵינֵי חֲתָנָיו׃ †וּכְמוֹ הַשַּׁחַר

cape ,Surge ,dicẽdo Loth in Angeli faciebãt vim ,ascendisset

עָלָה וַיָּאִיצוּ הַמַּלְאָכִים בְּלוֹט לֵאמֹר קוּם קַח אֶת־

iniquitate in cõsumaris ‡fortè ne ,inuentas ,tuas filias duas & ,tuã vxorem — quæ inueniuntur ‡pereas in punitione

אִשְׁתְּךָ וְאֶת־שְׁתֵּי בְנֹתֶיךָ הַנִּמְצָאֹת פֶּן־תִּסָּפֶה בַּעֲוֺן

manũ & ,eius manum viri apprehenderunt & .tardabat Et .ciuitatis

16 הָעִיר׃ †וַיִּתְמַהְמָהּ וַיַּחֲזִיקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ וּבְיַד־ — עָוֹן

Domini indulgentia in ,eius filiarum duarum manum & ,eius vxoris — eo quòd parceret Dominus ei,

אִשְׁתּוֹ וּבְיַד שְׁתֵּי בְנֹתָיו בְּחֶמְלַת יְהוָה

. vrbem extra eum posuerunt & ,eum eduxerunt & :eum super — נוּחַ

עָלָיו וַיֹּצִאֻהוּ וַיַּנִּחֻהוּ מִחוּץ לָעִיר׃

in te Erue :dixit & ,foras eos educerẽt illi cùm fuit Et

17 †וַיְהִי כְהוֹצִיאָם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הִמָּלֵט עַל־

.planicie omni in stes ne & ,te post respicias ne ,tua anima — נָבַט

נַפְשֶׁךָ אַל־תַּבִּיט אַחֲרֶיךָ וְאַל־תַּעֲמֹד בְּכָל־הַכִּכָּר

Ne :eos ad Loth dixit Et . pereas fortè ne ,te erue montem ad

18 הָהָרָה הִמָּלֵט פֶּן־תִּסָּפֶה׃ †וַיֹּאמֶר לוֹט אֲלֵהֶם אַל־

gratiam tuus seruus inuenit nunc Ecce .mei domini nunc

19 נָא אֲדֹנָי׃ †הִנֵּה־נָא מָצָא עַבְדְּךָ חֵן

,mecum fecisti quam ,tuã misericordiã magnificasti & , tuis oculis in

בְּעֵינֶיךָ וַתַּגְדֵּל חַסְדְּךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי

liberare me potero non ego Et .meam animã viuificandum ad — vt viuificares

לְהַחֲיוֹת אֶת־נַפְשִׁי וְאָנֹכִי לֹא אוּכַל לְהִמָּלֵט — חָיָה

nunc Ecce .moriar & ,malum mihi hæreat fortè ne ,montem ad — יָכֹל

20 הָהָרָה פֶּן־תִּדְבָּקַנִי הָרָעָה וָמַתִּי׃ †הִנֵּה־נָא

me eruam .parua ipsa & ,illuc fugiendũ ad propinqua ista ciuitas — est מוּת

הָעִיר הַזֹּאת קְרֹבָה לָנוּס שָׁמָּה וְהִוא מִצְעָר אִמָּלְטָה

dixit Et .mea anima viuet Et ?ipsa parua nõ Nũquid .illuc nunc — est?

21 נָּא שָׁמָּה הֲלֹא מִצְעָר הִוא וּתְחִי נַפְשִׁי׃ †וַיֹּאמֶר

subuertã non vt :hoc verbo in etiam ,tuã faciem suscepi Ecce :eum ad

אֵלָיו הִנֵּה נָשָׂאתִי פָנֶיךָ גַּם לַדָּבָר הַזֶּה לְבִלְתִּי הָפְכִּי

non quia ,illuc te erue Festina . es locutus quam ciuitatem — vt

22 אֶת־הָעִיר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ׃ †מַהֵר הִמָּלֵט שָׁמָּה כִּי לֹא

vocauit Idcirco . illuc tuum ingredi ad vsque ,rem faciendum ad potero — facere quidquam, donec ingrediaris

אוּכַל לַעֲשׂוֹת דָּבָר עַד־בֹּאֲךָ שָׁמָּה עַל־כֵּן קָרָא — בּוֹא

Loth & ,terram super est egressus Sol .Sohar ciuitatis nomen

23 שֵׁם־הָעִיר צוֹעַר׃ †הַשֶּׁמֶשׁ יָצָא עַל־הָאָרֶץ וְלוֹט

super & ,Sedom super fecit pluere Domin' Et . Sohar est ingressus — pluit

24 בָּא צֹעֲרָה׃ †וַיהוָה הִמְטִיר עַל־סְדֹם וְעַל־

subuertit Et . cælis e Dño cum de ignem & sulphur Hamorah — à

25 עֲמֹרָה גָּפְרִית וָאֵשׁ מֵאֵת יְהוָה מִן־הַשָּׁמָיִם׃ †וַיַּהֲפֹךְ

,vrbium habitatores oẽs & ,planiciem oẽm & ,istas ciuitates

אֶת־הֶעָרִים הָאֵל וְאֵת כָּל־הַכִּכָּר וְאֵת כָּל־יֹשְׁבֵי הֶעָרִים — אֵלֶּה

statua fuit & ,eum post eius vxor respexit Et . terræ germen & — & effecta est

26 וְצֶמַח הָאֲדָמָה׃ †וַתַּבֵּט אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו וַתְּהִי נְצִיב — נָבַט

steterat quo ,locum ad matutino in Abraham manicauit Et . salis — surrexit mane sũmo vbi steterat

27 מֶלַח׃ †וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־עָמַד

,Hamorah & Sedõ faciem super respexit Et . Domino coram ibi

28 שָׁם אֶת־פְּנֵי יְהוָה׃ †וַיַּשְׁקֵף עַל־פְּנֵי סְדֹם וַעֲמֹרָה

fumus ascẽdebat ecce & ,vidit & ,planiciei terræ faciem oẽm super &

וְעַל כָּל־פְּנֵי אֶרֶץ הַכִּכָּר וַיַּרְא וְהִנֵּה עָלָה קִיטֹר — רָאָה

ciuitates DEVS disperdendo in fuit Et .fornacis fumus sicut ,terræ — cùm disperderet

29 הָאָרֶץ כְּקִיטֹר הַכִּבְשָׁן׃ †וַיְהִי בְּשַׁחֵת אֱלֹהִים אֶת־עָרֵי

Loth emisit & ,Abraham DEVS est recordatus & ,planiciei

הַכִּכָּר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־אַבְרָהָם וַיְשַׁלַּח אֶת־לוֹט

eis in habitauit quibus ,ciuitates subuertendo in ,subuersionis medio e — quando subuertit in quarũ vna habitabat

מִתּוֹךְ הַהֲפֵכָה בַּהֲפֹךְ אֶת־הֶעָרִים אֲשֶׁר־יָשַׁב בָּהֵן

duæ & ,monte in habitauit & ,Sohar de Loth ascendit Et . Loth

30 לוֹט׃ †וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר וַיֵּשֶׁב בָּהָר וּשְׁתֵּי — עָלָה

sedit & ,Sohar in sedere timuit quia ,eo cum eius filiæ — habitare habitauit

בְנֹתָיו עִמּוֹ כִּי יָרֵא לָשֶׁבֶת בְּצוֹעַר וַיֵּשֶׁב

maior — ad primogenita dixit Et .eius filiæ duæ & ipse spelunca in

31 בַּמְּעָרָה הוּא וּשְׁתֵּי בְנֹתָיו׃ †וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל־ — שָׁנָה

†est ‡est nos super veniendum ad ,terra in‡ non vir & ,†senex noster Pater ,minorẽ — vt ingrediatur ad nos secundũ morẽ

הַצְּעִירָה אָבִינוּ זָקֵן וְאִישׁ אֵין בָּאָרֶץ לָבוֹא עָלֵינוּ

noster patri propinemus‡ ;Veni . terræ omnis viam secundum — ‡potũ demus

32 כְּדֶרֶךְ כָּל־הָאָרֶץ׃ †לְכָה נַשְׁקֶה אֶת־אָבִינוּ

.semen nostro patre de viuificemus & ,eo cum cubemus & ,vinum — dormiamus

יַיִן וְנִשְׁכְּבָה עִמּוֹ וּנְחַיֶּה מֵאָבִינוּ זָרַע׃

,primogenita venit & ,ipsa nocte in vinum suo patri propinauerunt Et — potũ dederũt maior

33 †וַתַּשְׁקֶיןָ אֶת־אֲבִיהֶן יַיִן בַּלַּיְלָה הוּא וַתָּבֹא הַבְּכִירָה

.eius surgere in & ,eius accumbere in cognouit nõ & ,suo patre cũ cubauit & — & dormiuit quando dormiuit ipsa, nec quando surrexit ipsa.

וַתִּשְׁכַּב אֶת־אָבִיהָ וְלֹא־יָדַע בְּשִׁכְבָהּ וּבְקוּמָהּ׃

cubaui Ecce :minorem ad primogenita dixit & ,crastino a‡ fuit Et — ‡in crastino heri sero

34 †וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל־הַצְּעִירָה הֵן־שָׁכַבְתִּי

ingredere & ,nocte etiam vinum ei propinemus‡ ,meo patre cũ preterita nocte — ‡potũ demus ei vinum

אֶמֶשׁ אֶת־אָבִי נַשְׁקֶנּוּ יַיִן גַּם־הַלַּיְלָה וּבֹאִי

etiam propinauerũt‡ Et .semen nostro patre de viuificem' & ,eo cum cuba — dormis ‡potum dederunt

35 שִׁכְבִי עִמּוֹ וּנְחַיֶּה מֵאָבִינוּ זָרַע׃ †וַתַּשְׁקֶיןָ גַּם

,eo cũ cubauit & ,minor surrexit Et .vinũ suo patri ipsa nocte in — dormiuit

בַּלַּיְלָה הַהוּא אֶת־אֲבִיהֶן יָיִן וַתָּקָם הַצְּעִירָה וַתִּשְׁכַּב עִמּוֹ — קוּם

filiæ duæ conceperũt Et .eius surgere in & eius accũbere in cognouit nõ & — quando dormiuit ipsa, nec quando surrexit ipsa.

36 וְלֹא־יָדַע בְּשִׁכְבָהּ וּבְקֻמָהּ׃ †וַתַּהֲרֶיןָ שְׁתֵּי בְנוֹת־

eius nomẽ vocauit & ,filium primogenita‡ peperit Et .suo patre de Loth — הָרָה יָלַד

37 לוֹט מֵאֲבִיהֶן׃ †וַתֵּלֶד הַבְּכִירָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ — ‡maior

ipsa etiam minor Et .hanc diem ad vsq; Moab pater‡ ipse .Moab

38 מוֹאָב הוּא אֲבִי־מוֹאָב עַד־הַיּוֹם׃ †וְהַצְּעִירָה גַם־הִוא — †est

filiorum pater‡ ipse :Benhammi eius nomen vocauit & ,filiũ peperit

יָלְדָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן־עַמִּי הוּא אֲבִי בְנֵי־

.hanc diem ad vsq; Hammon

עַמּוֹן עַד־הַיּוֹם׃

CAP. XX. כ

habitauit & ,meridianam terrã ad Abraham inde est profectus Et

1 †וַיִּסַּע מִשָּׁם אַבְרָהָם אַרְצָה הַנֶּגֶב וַיֵּשֶׁב — נָסַע

dixit Et .Gherar in est peregrinatus & :Sur inter & ,Cades inter

2 בֵּין־קָדֵשׁ וּבֵין שׁוּר וַיָּגָר בִּגְרָר׃ †וַיֹּאמֶר — גּוּר

Abimelech misit & .ipsa mea Soror :suam vxorẽ†Sarah ad‡ Abraham — est ‡super †vxore sua:

אַבְרָהָם אֶל־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֲחֹתִי הִוא וַיִּשְׁלַח אֲבִימֶלֶךְ

ad DEVS venit Et .Sarah accepit & ,Gherar rex

3 מֶלֶךְ גְּרָר וַיִּקַּח אֶת־שָׂרָה׃ †וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־ — לָקַח

vxorem propter mortuus tu Ecce :ei dixit & ,noctis somnio ĩ Abimelech — es

אֲבִימֶלֶךְ בַּחֲלוֹם הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִנְּךָ מֵת עַל־הָאִשָּׁה — מוּת

non Abimelech Et .marito maritata ‡ipsa & : accepisti quam — †est

4 אֲשֶׁר־לָקַחְתָּ וְהִוא בְּעֻלַת בָּעַל׃ †וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא

iustam etiam gentem nunquid ,Dñe :dixit & ,eam ad appropinquauerat

קָרַב אֵלֶיהָ וַיֹּאמַר אֲדֹנָי הֲגוֹי גַּם־צַדִּיק

etiam ipsa & ‡ipsa mea Soror :mihi dixit ipse nõ Nunquid ?occides — est?

5 תַּהֲרֹג׃ †הֲלֹא הוּא אָמַר־לִי אֲחֹתִי הִוא וְהִיא־גַם־

munditia in & ,mei cordis pfectione In ‡ipse meus Frater : dixit ipsa — est?

הִוא אָמְרָה אָחִי הוּא בְּתָם־לְבָבִי וּבְנִקְיֹן — תָּמַם

:somnio in DEVS eum ad dixit Et .hoc feci mearũ manuũ — נָקָה

6 כַּפַּי עָשִׂיתִי זֹאת׃ †וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאֱלֹהִים בַּחֲלֹם

,phibui & ,hoc fecisti tui cordis perfectione in quia ,noui ego Etiam

גַּם אָנֹכִי יָדַעְתִּי כִּי בְתָם־לְבָבְךָ עָשִׂיתָ זֹּאת וָאֶחְשֹׂךְ

tangendum ad ,te dedi †non Idcirco .mihi peccando à te ego etiam — ne peccares in me. †permisi tibi vt tãgeres eã.

גַּם־אָנֹכִי אוֹתְךָ מֵחֲטוֹ־לִי עַל־כֵּן לֹא־נְתַתִּיךָ לִנְגֹּעַ

, ipse propheta quia ,viri* vxorem reuerti fac‡nunc Et .eam ad

7 אֵלֶיהָ׃ †וְעַתָּה הָשֵׁב אֵשֶׁת־הָאִישׁ כִּי־נָבִיא הוּא — חָטָא

moriẽdo quia scito ,reuerti facis‡ tu nõ si & :viue‡ & ,te pro exorabit & — ‡redde *viro, ‡est ‡viues: †reddideris

וְיִתְפַּלֵּל בַּעַדְךָ וֶחְיֵה וְאִם־אֵינְךָ מֵשִׁיב דַּע כִּי־מוֹת — שׁוּב

,matutino in Abimelech manicauit‡Et .tibi‡ quod omne & ,tu morieris

8 תָּמוּת אַתָּה וְכָל־אֲשֶׁר־לָךְ׃ †וַיַּשְׁכֵּם אֲבִימֶלֶךְ בַּבֹּקֶר — יָדַע

ista verba omnia est locutus & ,suos seruos omnes vocauit & — †est ‡surrexit Abimelech mane summo,

וַיִּקְרָא לְכָל־עֲבָדָיו וַיְדַבֵּר אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה

Abimelech vocauit Et . valde viri timuerunt & .eorũ auribus in

9 בְּאָזְנֵיהֶם וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים מְאֹד׃ †וַיִּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ — יָרֵא

quia ,tibi peccaui quid Et ?nobis fecisti Quid :ei dixit & ,Abraham

לְאַבְרָהָם וַיֹּאמֶר לוֹ מֶה־עָשִׂיתָ לָּנוּ וּמֶה־חָטָאתִי לָךְ כִּי־

,Opera ?grande peccatum meũ regnum super & ,me super induxisti

הֵבֵאתָ עָלַי וְעַל־מַמְלַכְתִּי חֲטָאָה גְדֹלָה מַעֲשִׂים — בּוֹא עָשָׂה solent fieri,

ad Abimelech dixit Et . mecum fecisti fient non quæ

10 אֲשֶׁר לֹא־יֵעָשׂוּ עָשִׂיתָ עִמָּדִי׃ †וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל־

? hanc rem fecisti quia ,vidisti Quid :Abraham

אַבְרָהָם מָה רָאִיתָ כִּי עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה׃ — רָאָה †est

DEI timor‡ non Tantum‡ :dixi Quia ,Abraham dixit Et — ‡Verè

11 †וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם כִּי אָמַרְתִּי רַק אֵין־יִרְאַת אֱלֹהִים

buccellā capiam Et .arbore sub innitimini & ,vestros pedes lauate &
5 ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ׃ †ואקחה פת־
transistis idcirco quia ,trāsibitis postea ;vestrum cor fulcite & ,panis
לחם וסעדו לבכם אחר תעברו כי־על־כן עברתם
.es locutus queādmodū facias Sic :dixerunt Et .vestrum seruum ad
על־עבדכם ויאמרו כן תעשה כאשר דברת׃
;Festina :dixit & ,Sarah ad tabernaculū ad Abraham festinauit Et
6 †וימהר אברהם האהלה אל־שרה ויאמר מהרי
.subcinericios panes fac & ,cōsperge similæ farinæ sata tria
שלש סאים קמח סלת לושי ועשי עגות׃ — עוג
;tenerum bouis filium tulit & ,Abraham cucurrit bouem ad Et — boues
7 †ואל־הבקר רץ אברהם ויקח בן־בקר רך — רוץ רכך
.eum faciendum ad festinauit & ,puerum ad dedit & ,bonum & — vt pararet
וטוב ויתן אל־הנער וימהר לעשות אתו׃
dedit &, fecerat quem ,bouis filium & ,lac & butyrum tulit Et — parauerat, & posuit ante eos
8 †ויקח חמאה וחלב ובן־הבקר אשר עשה ויתן
.comederunt & ,arbore sub eos super stans ipse & ;eorum conspectum ad — נתן
לפניהם והוא־עמד עליהם תחת העץ ויאכלו׃ — stabat iuxta eos
;tabernaculo in Ecce :dixit Et ?tua vxor Sarah† Vbi :eū ad dixerunt Et — † est
9 †ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל׃
ecce Et .vitæ tempus secundū te ad reuertar Reuertēdo :dixit Et
10 †ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה והנה־
ipsum &,tabernaculi ostio audiens Sarah Et : tuæ vxori Sarah† filius — † erit
בן לשרה אשתך ושרה שמעת פתח האהל והוא — audiebat in ostio
Desierat .dies in venientes senes Sarah & Abraham Et .cum post — quod erat
11 אחריו׃ †ואברהם ושרה זקנים באים בימים חדל — progressi erāt
,sese intra Sarah risit Et .mulierum vt via Sarah ipsi esse — בוא
12 להיות לשרה ארח כנשים׃ †ותצחק שרה בקרבה — consuetudo
.senuit meus domin⁹ Et ?voluptas mihi erit ,senui Postquā :dicendo — היה
לאמר אחרי בלתי היתה־לי עדנה ואדני זקן׃ — בלה
:dicendo ,Sarah risit hoc quid Ad :Abraham ad Dn̄s dixit Et — Vt quid
13 †ויאמר יהוה אל־אברהם למה זה צחקה שרה לאמר
Domino à difficilis erit An ? senui ego & ,pariam verè etiam Num — Nūquid abscondetur à Domino quidquam?
14 האף אמנם אלד ואני זקנתי׃ †היפלא מיהוה
.filius Sarah ipsi‡&,vitę tēpus secundū te ad reuertar tempus Ad ?res
דבר למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן׃ — ילד יעד ‡ erit
,dixit Et .timuit quia .risi Non :dicendo Sarah negauit Et
15 †ותכחש שרה לאמר לא צחקתי כי יראה ויאמר
,viri inde surrexerunt Et .risisti quia ,Nequaquam
16 לא כי צחקת׃ †ויקמו משם האנשים — קום
.eos dimitteret vt eis cū ambulās Abrahā Et .Sedō facies cōtra respexerūt & — ibat vt eos deduceret
וישקפו על־פני סדם ואברהם הלך עמם לשלחם׃
?faciens ego quod ,Abraham ab ego celans Nūquid :dixit Dn̄s Et — celo ego Abraham, facio?
17 †ויהוה אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עשה׃
benedicentur & :fortem & ,magnā gentem in erit essendo Abraham Et — benedicent sibi
18 †ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו־
præcipiet quòd Propterea .eū noui Quia .terræ gentes omnes eo in — Propterea
19 בו כל גויי הארץ׃ †כי ידעתיו למען אשר יצוה
faciendum ad ,Dn̄i viam custodient & ,se post suæ domui & ,suis filiis — vt faciant
את־בניו ואת־ביתו אחריו ושמרו דרך יהוה לעשות
quod Abraham super Dn̄s faciat venire vt ;iudiciū & iustitiam
צדקה ומשפט למען הביא יהוה על־אברהם את אשר־
,Hamorah & ,Sedom Clamor :Dn̄s dixit Et .eū super est locutus
20 דבר עליו׃ †ויאמר יהוה זעקת סדם ועמרה
.valde est aggrauatum quia ,eorū peccatum & :est multiplicatus quia — quidem
כי־רבה וחטאתם כי כבדה מאד׃
venit qui ,eius clamorē secundū an ,videbo & ,nunc Descendam
ארדה־נא ואראה הכצעקתה הבאה — ירד
21 inde respexerūt Et .sciam non si & ,cōsummationē fecerint ,me ad — verterunt se
עשו אלי כלה ואם־לא אדעה׃ †ויפנו משם — עשה ידע
22 conspectū ad stans‡ ipse adhuc Abraham Et .Sedō in perrexerūt & ,viri — פנה
האנשים וילכו סדמה ואברהם עודנו עמד לפני — ‡ stabat corā
iustum disperdes etiā Nunquid :dixit & ,Abraham accessit Et .Domini — Domino.
23 יהוה׃ †ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק — נגש
,ciuitatis medio in* iusti quinquaginta fuerint fortè Si ?impio cum — *intra ciuitatem.
24 עם־רשע׃ †אולי יש חמשים צדיקם בתוך העיר
quinquaginta propter loco parces non & ,disperdes etiā nunquid
האף תספה ולא־תשא למקום למען חמשים — נשא
rem secundum faciendo à tibi Absit ?eam intra† qui iustos — † sunt
25 הצדיקם אשר בקרבה׃ †חללה לך מעשת כדבר — vt facias עשה
Absit .impi⁹ sicut iustus sicut‡ sit & ,impio cum iustum faciendū mori ad ,hanc
הזה להמית צדיק עם־רשע והיה כצדיק כרשע חללה — vt mori facias
dixit Et ?iudicium faciet non ,terræ omnis iudex Nunquid .tibi — ‡ iustus
26 לך השפט כל־הארץ לא יעשה משפט׃ †ויאמר — מות
,ciuitatem intra iustos quinquaginta Sedom in inuenero Si :Domin⁹
יהוה אם־אמצא בסדם חמשים צדיקם בתוך העיר

:dixit & ,Abraham respōdit Et .eos propter loco toti parcam &
27 ונשאתי לכל־המקום בעבורם׃ †ויען אברהם ויאמר — ענה
‡sum — puluis ego‡ & ,meum Dominum ad loqui cœpi ego Ecce
הנה־נא הואלתי לדבר אל־אדני ואנכי עפר — יאל
† de — 5 quinque iustis quinquaginta† defuerint forsitan Si .cinis &
28 ואפר׃ †אולי יחסרון חמשים הצדיקם חמשה
‡propter — disperdam Nō :dixit & ?ciuitatē totam quinque in‡ disperdes nūquid
התשחית בחמשה את־כל־העיר ויאמר לא אשחית
vt loqueretur — loquendū ad adhuc addidit Et .quinque & quadraginta ibi inuenero si
29 אם־אמצא שם ארבעים וחמשה׃ †ויסף עוד לדבר
Non :dixit Et ?quadraginta ibi inueniantur forte Si :dixit & ,eum ad
אליו ויאמר אולי ימצאון שם ארבעים ויאמר לא
ira sit nunc Ne ,dixit Et .quadraginta propter faciam
30 אעשה בעבור הארבעים׃ †ויאמר אל־נא יחר
Non :dixit Et ?triginta ibi inueniātur forte Si : loquar & ,meo Dn̄o
לאדני ואדברה אולי ימצאון שם שלשים ויאמר לא
nunc Ecce :dixit Et .triginta ibi inuenero si ,faciam
31 אעשה אם־אמצא שם שלשים׃ †ויאמר הנה־נא
?viginti ibi inueniātur forte Si :meum Dominum ad loqui cœpi
הואלתי לדבר אל־אדני אולי ימצאון שם עשרים
Ne :dixit Et .viginti propter disperdam Non :dixit Et
32 ויאמר לא אשחית בעבור העשרים׃ †ויאמר אל־
veruntamen semel. — inueniātur forte Si .hac vice tantum loquar & ,meo Domino ira sit nunc
נא יחר לאדני ואדברה אך־הפעם אולי ימצאון
.decem propter disperdam Non :dixit Et ?decem ibi
שם עשרה ויאמר לא אשחית בעבור העשרה׃
,Abraham ad loqui finiuit quando Dominus iuit Et
33 †וילך יהוה כאשר כלה לדבר אל־אברהם
.locum suum ad est reuersus Abraham &
ואברהם שב למקמו׃ — שוב קום

CAP. XIX. יט

vesperi, sedebat — sedens Loth & ,vespera in Sedom in Angeli duo venerunt Et
1 †ויבאו שני המלאכים סדמה בערב ולוט ישב — לאך ראה
se incuruauit & ,eorū occursū in surrexit & ,Loth vidit Et .Sedō porta in
בשער־סדם וירא־לוט ויקם לקראתם וישתחו — קום
nunc declinate :mei Dn̄i nunc Ecce :dixit Et .terrā super faciē in — שחה
2 אפים ארצה׃ †ויאמר הנה נא־אדני סורו נא
surgetis manè &, vr̄os pedes lauate & pnoctate & ,vestri serui domū ad
אל־בית עבדכם ולינו ורחצו רגליכם והשכמתם — לון
sed — platea in quia ,Nequaquam :dixerunt Et .vestram viam in ibitis &
והלכתם לדרככם ויאמרו לא כי ברחוב
eis — venerūt & ,eū ad declinauerunt & ,valde eos in fecit vim Et .pnoctabim⁹
3 נלין׃ †ויפצר־בם מאד ויסרו אליו ויבאו
.comederūt & ,coxit infermētata & :cōuiuiū eis fecit & :eius domum ad
אל־ביתו ויעש להם משתה ומצות אפה ויאכלו׃
dormirent iuxta — super gyrarunt Sedom viri ciuitatis viri & cubassent Antequam
4 †טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדם נסבו על־ — סבב
.extremo ab populus omnis ,senē ad vsq; & puero à domum
הבית מנער ועד־זקן כל־העם מקצה׃
Loth, ‡sunt — qui viri ‡ Vbi :ei dixerunt & ,Loth ad vocauerunt Et
5 †ויקראו אל־לוט ויאמרו לו איה האנשים אשר־
.eos cognoscemus & ,nos ad eos Educ ? nocte te ad venerunt
באו אליך הלילה הוציאם אלינו ונדעה אתם׃ — יצא ידע
.se post clausit portam & ,ianuam ad Loth eos ad est egressus Et
6 †ויצא אלהם לוט הפתחה והדלת סגר אחריו׃
.malefaciatis mei fratres nunc Ne : dixit Et
7 †ויאמר אל־נא אחי תרעו׃ — רוע
*sunt — :virum cognouerunt non quæ filiæ duæ * mihi nunc Ecce
8 †הנה־נא לי שתי בנות אשר לא־ידעו איש
‡est — :vestris oculis i‡ bonū sicut eis facite & ,vos ad eas nunc educam
אוציאה־נא אתהן אליכם ועשו להן כטוב בעיניכם
quicquam eo quòd — venerunt propterea quia ,rem faciatis ne istis viris tantum
רק לאנשים האל אל־תעשו דבר כי־על־כן באו
Vade — Vnus :dixerunt & .vltrà Accede ,dixerunt Et .mei tigni vmbra in
9 בצל קרתי׃ †ויאמרו גש־הלאה ויאמרו האחד — קרה נגש
tibi malefaciemus Nunc ?iudicādo iudicauit & ,peregrinādū ad venit
בא־לגור וישפט שפוט עתה נרע לך
magis quàm ipsis — frāgendū ad ap‚pinquauerūt & ,valde Loth in virū in fecerūt vim & .ipsis præ
מהם ויפצרו באיש בלוט מאד ויגשו לשבר
ipsum Loth vt frangerent ostium. — introduxerunt & ,suam manū viri miserunt Et .ianuam
10 הדלת׃ †וישלחו האנשים את־ידם ויביאו את־
viros Et .clauserunt ianuam & ,domum in se ad Loth
11 לוט אליהם הביתה ואת־הדלת סגרו׃ †ואת־האנשים
erāt ad ostiū — ad vsque & minimo à cæcitatibus percusserunt ,domus ostio qui
אשר־פתח הבית הכו בסנורים מקטן ועד־ — נכה

tua ancilla Ecce :Sarai ad Abram dixit Et ,te inter &
6 וּבֵינֶיךָ׃ † וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל־שָׂרַי הִנֵּה שִׁפְחָתֵךְ
fugit & ,Sarai eã afflixit Et .tuis oculis in bonũ qđ ei fac ,tua manu in
בְּיָדֵךְ עֲשִׂי־לָהּ הַטּוֹב בְּעֵינָיִךְ וַתְּעַנֶּהָ שָׂרַי וַתִּבְרַח
עָשָׂה עָנָה
aquarum fontẽ super Domini Angelus eam inuenit Et . eius facie à
iuxta
7 מִפָּנֶיהָ׃ † וַיִּמְצָאָהּ מַלְאַךְ יְהוָה עַל־עֵין הַמַּיִם
לָאַךְ
ancilla Hagar :dixit Et . Sur via in fontem super ,deserto in
iuxta
8 בַּמִּדְבָּר עַל־הָעַיִן בְּדֶרֶךְ שׁוּר׃ † וַיֹּאמַר הָגָר שִׁפְחַת
meæ dñæ Sarai facie A ,dixit Et ?ibis quò & ,venisti quo à ? vbi ,Sarai
vnde venis, & quò vadis?
שָׂרַי אֵי־מִזֶּה בָאת וְאָנָה תֵלֵכִי וַתֹּאמֶר מִפְּנֵי שָׂרַי גְּבִרְתִּי
יָלַךְ
ad Reuertere : Domini Angelus ei dixit Et . fugiens ego
fugio.
9 אָנֹכִי בֹּרַחַת׃ † וַיֹּאמֶר לָהּ מַלְאַךְ יְהוָה שׁוּבִי אֶל־
Angelus ei dixit Et .eius manib⁹ sub te humilia & ,tuã dominam
10 גְּבִרְתֵּךְ וְהִתְעַנִּי תַּחַת יָדֶיהָ׃ † וַיֹּאמֶר לָהּ מַלְאַךְ
numerabitur nõ & ,tuum semen multiplicabo Multiplicando : Dñi
יְהוָה הַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת־זַרְעֵךְ וְלֹא יִסָּפֵר
paries & ,prægnans tu Ecce : Dñi Angelus ei dixit Et .multitudine à
præ Ecce es
11 מֵרֹב׃ † וַיֹּאמֶר לָהּ מַלְאַךְ יְהוָה הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ
רָבָה
ad Dominus audiuit quia ,Ismahel eius nomẽ vocabis & ,filium
בֵּן וְקָרָאת שְׁמוֹ יִשְׁמָעֵאל כִּי־שָׁמַע יְהוָה אֶל־
,omnes in eius Manus .homo ferus erit ipse Et .tuã afflictionem
syluestris, vel tanquam onager
12 עָנְיֵךְ׃ † וְהוּא יִהְיֶה פֶּרֶא אָדָם יָדוֹ בַכֹּל
.habitabit suorum fratrum omnium facies super Et .eum in omniũ manus &
וְיַד כֹּל בּוֹ וְעַל־פְּנֵי כָל־אֶחָיו יִשְׁכֹּן׃
coram omnibus fratribus suis
quia ,me videns‡ Deus Tu : se ad loquentis ,Dñi nomen vocauit Et
qui loquebaẽ ‡vides me
13 וַתִּקְרָא שֵׁם־יְהוָה הַדֹּבֵר אֵלֶיהָ אַתָּה אֵל רֳאִי כִּי
vocauit Idcirco ?me videntẽ post* vidi hîc etiam Num :dixit
*quæ sunt
14 אָמְרָה הֲגַם הֲלֹם רָאִיתִי אַחֲרֵי רֹאִי׃ † עַל־כֵּן קָרָא
.Bered inter & Cades inter Ecce .me vidẽtis ,viuẽtis puteũ ,puteũ
לַבְּאֵר בְּאֵר לַחַי רֹאִי הִנֵּה בֵין־קָדֵשׁ וּבֵין בָּרֶד׃
חָיָה רָאָה
sui filij nomẽ Abram vocauit Et .filiũ Abram ipsi Hagar peperit Et
15 וַתֵּלֶד הָגָר לְאַבְרָם בֵּן וַיִּקְרָא אַבְרָם שֶׁם־בְּנוֹ
יָלַד
annorũ octoginta† filius Abram Et . Ismahel ,Hagar peperit quem
†erat
16 אֲשֶׁר־יָלְדָה הָגָר יִשְׁמָעֵאל׃ † וְאַבְרָם בֶּן־שְׁמֹנִים שָׁנָה
. Abram ipsi Ismahel Hagar pariendo in ,annorũ sex &
quando peperit
וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּלֶדֶת־הָגָר אֶת־יִשְׁמָעֵאל לְאַבְרָם׃

CAP. XVII. יז

est visus Et .annorum nouẽ & annorũ nonaginta filius Abram fuit Et
1 וַיְהִי אַבְרָם בֶּן־תִּשְׁעִים שָׁנָה וְתֵשַׁע שָׁנִים וַיֵּרָא
ambula :omnipotens Deus Ego : eum ad dixit & ,Abram ad Dñs
יְהוָה אֶל־אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי־אֵל שַׁדַּי הִתְהַלֵּךְ
meum pactum dabo Et . perfectus esto & ,meo conspectu in
2 לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים׃ † וְאֶתְּנָה בְרִיתִי
.plurimum plurimum in te multiplicabo & :te inter & me inter
vehementissime, vel copiosissime
בֵּינִי וּבֵינֶךָ וְאַרְבֶּה אוֹתְךָ בִּמְאֹד מְאֹד׃
Devs eo cum est locutus Et .suam faciẽ super Abram cecidit Et
prostrauit se
3 וַיִּפֹּל אַבְרָם עַל־פָּנָיו וַיְדַבֵּר אִתּוֹ אֱלֹהִים
נָפַל
multitudinis patrẽ in eris & ,tecũ meũ pactum ecce Ego : dicendo
4 לֵאמֹר׃ † אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתָּךְ וְהָיִיתָ לְאַב הֲמוֹן
הָמָה
erit & ,Abram tuum nomen vltra vocabitur non Et . gentium
sed
5 גּוֹיִם׃ † וְלֹא־יִקָּרֵא עוֹד אֶת־שִׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה
.te dedi gentium multitudinis patrem quia ,Abraham tuũ nomen
posui
שִׁמְךָ אַבְרָהָם כִּי אַב־הֲמוֹן גּוֹיִם נְתַתִּיךָ׃
gentes in te dabo* & ,plurimum plurimum in te faciam fructificari Et
multiplicabo te vehemẽtissime *ponã
6 וְהִפְרֵתִי אֹתְךָ בִּמְאֹד מְאֹד וּנְתַתִּיךָ לְגוֹיִם
פָּרָה
me inter meum fœdus statuam Et egredietur te ex reges &
7 וּמְלָכִים מִמְּךָ יֵצֵאוּ׃ † וַהֲקִמֹתִי אֶת־בְּרִיתִי בֵּינִי
קוּם
,seculi pactũ in suas generatiões in ,te post tuũ semẽ inter & ,te inter &
וּבֵינֶךָ וּבֵין זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם לִבְרִית עוֹלָם
דּוֹר
tibi dabo Et . te post tuo semini & Deũ in tibi existendum ad
vt sim
8 לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ׃ † וְנָתַתִּי לְךָ
terram omnem ,tuarũ peregrinationũ terrã te post tuo semini &
וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֵת אֶרֶץ מְגֻרֶיךָ אֵת כָּל־אֶרֶץ
גּוּר
dixit Et .Deum in eis ero & :seculi possessionem in Chenahã
perpetuam
9 כְּנַעַן לַאֲחֻזַּת עוֹלָם וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים׃ † וַיֹּאמֶר
tu ,custodies meum pactum tu Et : Abraham ad Devs
אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם וְאַתָּה אֶת־בְּרִיתִי תִשְׁמֹר אַתָּה
quod meum pactũ Hoc .suas generationes in te post tuum semen &
10 וְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם׃ † זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר
circuncidi :te post tuum semen inter & ,vos inter & ,me inter custodietis
vt circũcidatur in vobis oĩs masculus
תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ הִמּוֹל
erit & :vestri præputij carnem circũcidetis Et . masculum omnem vobis
11 לָכֶם כָּל־זָכָר׃ † וּנְמַלְתֶּם אֵת בְּשַׂר עָרְלַתְכֶם וְהָיָה
dierum octo filius Et .vos inter & me inter fœderis signum in
12 לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם׃ † וּבֶן־שְׁמֹנַת יָמִים

,domus natus ; vestràs generationes in masculus oĩs vobis circũcidetur
יִמּוֹל לָכֶם כָּל־זָכָר לְדֹרֹתֵיכֶם יְלִיד בָּיִת
& emptus argento
tuo semine de non qui alienigena filio omni ab ,argenti acquisitio &
וּמִקְנַת־כֶּסֶף מִכֹּל בֶּן־נֵכָר אֲשֶׁר לֹא מִזַּרְעֲךָ
קָנָה
acquisitio* & ,tuę domus natus circuncidetur Circuncidendo . ipse ‡
‡est *emptus argento tuo,
13 הוּא׃ † הִמּוֹל יִמּוֹל יְלִיד בֵּיתְךָ וּמִקְנַת
.seculi pactum in vestra carne in meum fœdus erit & : tui argenti
כַּסְפֶּךָ וְהָיְתָה בְרִיתִי בִּבְשַׂרְכֶם לִבְרִית עוֹלָם׃
caro circuncidetur non cùm masculus præputiatus Et
14 וְעָרֵל זָכָר אֲשֶׁר לֹא־יִמּוֹל אֶת־בְּשַׂר
meum fœdus† :suis populis de illa anima excidetur & ,eius prępputij
†quia fecit irritum.
עָרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ אֶת־בְּרִיתִי
tuæ vxoris Sarai :Abraham ad Devs dixit Et .fregit
15 הֵפַר׃ † וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם שָׂרַי אִשְׁתְּךָ
פּוּר
.eius nomen‡ Sarah quia ,Sarai eius nomen vocabis non
‡est
לֹא־תִקְרָא אֶת־שְׁמָהּ שָׂרָי כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ׃
,ei benedicã & ,filium tibi ea ex dabo etiam & ,ei benedicam Et
16 וּבֵרַכְתִּי אֹתָהּ וְגַם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לְךָ בֵּן וּבֵרַכְתִּיהָ
cecidit Et .erunt ea ex populorum Reges .gentes in erit &
prostrauit se
17 וְהָיְתָה לְגוֹיִם מַלְכֵי עַמִּים מִמֶּנָּה יִהְיוּ׃ † וַיִּפֹּל
נָפַל
filio Nunquid :suo corde in dixit & :risit & ,suas facies super Abraham
אַבְרָהָם עַל־פָּנָיו וַיִּצְחָק וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ הַלְּבֶן
†proles?
annorum nonaginta filia Sarah an Et †?nascetur annorum centum
מֵאָה־שָׁנָה יִוָּלֵד וְאִם־שָׂרָה הֲבַת־תִּשְׁעִים שָׁנָה
יָלַד
Ismahel Vtinam : Devm ad Abraham dixit Et ?pariet
18 תֵּלֵד׃ † וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־הָאֱלֹהִים לוּ יִשְׁמָעֵאל
tua vxor Sarah Verè : Devs dixit Et . tuo conspectu in viuat
19 יִחְיֶה לְפָנֶיךָ׃ † וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֲבָל שָׂרָה אִשְׁתְּךָ
pariet
statuam & . Ischac eius nomen vocabis & ,filium tibi paiens
יֹלֶדֶת לְךָ בֵּן וְקָרָאתָ אֶת־שְׁמוֹ יִצְחָק וַהֲקִמֹתִי אֶת־
קוּם *&
.eum post eius semini* ,seculi fœdus in eo cum meum fœdus
בְּרִיתִי אִתּוֹ לִבְרִית עוֹלָם לְזַרְעוֹ אַחֲרָיו׃
in
,eum faciã crescere & ,ei benedixi Ecce . te audiui Ismahel ad Et
20 וּלְיִשְׁמָעֵאל שְׁמַעְתִּיךָ הִנֵּה בֵּרַכְתִּי אֹתוֹ וְהִפְרֵיתִי אֹתוֹ
פָּרָה
vehementissime.
principes Duodecim .plurimũ plurimũ in eum faciam multiplicare &
וְהִרְבֵּיתִי אֹתוֹ בִּמְאֹד מְאֹד שְׁנֵים־עָשָׂר נְשִׂיאִם
רָבָה שָׁנָה
statuam meũ fœdus Et . magnam gentẽ in eũ ‡dabo & ,generabit
21 יוֹלִיד וּנְתַתִּיו לְגוֹי גָּדוֹל׃ † וְאֶת־בְּרִיתִי אָקִים
נָתַן
‡ponam
anno in hoc tempore in Sarah tibi pariet quem ,Ischac cum
אֶת־יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לְךָ שָׂרָה לַמּוֹעֵד הַזֶּה בַּשָּׁנָה
יָעַד
finiuit loqui
desuper† Devs ascendit & ,eo cum loquendum ad absoluit Et . altero
†ab
22 הָאַחֶרֶת׃ † וַיְכַל לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל
כָּלָה עָלָה
& ,suum filium Ismahel Abraham tulit Et . Abraham
23 אַבְרָהָם׃ † וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת־יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ וְאֵת
לָקַח
masculi Oĩs .sui argenti acquisitionem omnem & ,suæ domus natos oẽs
omnem acquisitum argento suo.
כָּל־יְלִידֵי בֵיתוֹ וְאֵת כָּל־מִקְנַת כַּסְפּוֹ כָּל־זָכָר
eorum præputij carnem circuncidit & , Abraham domus viris in
בְּאַנְשֵׁי בֵּית אַבְרָהָם וַיָּמָל אֶת־בְּשַׂר עָרְלָתָם
מוּל
quando
. Devs eo cum est locutus sicut ,ipsius diei corpore in
בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אִתּוֹ אֱלֹהִים׃
‡erat quando circũcisa fuit ei caro
carnem illi circuncidi in ,annorũ nouẽ & nonaginta filius‡ Abraham Et
24 וְאַבְרָהָם בֶּן־תִּשְׁעִים וָתֵשַׁע שָׁנָה בְּהִמֹּלוֹ בְּשַׂר
,annorum tredecim‡ filius ,eius filius Ismahel Et .sui præputij
‡erat
25 עָרְלָתוֹ׃ † וְיִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ בֶּן־שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה
quando circuncisa fuit ei caro
ipsius diei corpore In .sui præputij carnem illi circuncidi in
26 בְּהִמֹּלוֹ אֵת בְּשַׂר עָרְלָתוֹ׃ † בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה
viri omnes Et .eius filius Ismahel & ,Abraham est circuncisus
27 נִמּוֹל אַבְרָהָם וְיִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ׃ † וְכָל־אַנְשֵׁי
emptus argento
alienigenæ filio à argenti acquisitio & ,domus natus , eius domus
בֵיתוֹ יְלִיד בָּיִת וּמִקְנַת־כֶּסֶף מֵאֵת בֶּן־נֵכָר
קָנָה
. eo cum sunt circuncisi
נִמֹּלוּ אִתּוֹ׃
נָמַל

CAP. XVIII. יח

sedebat in ostio
ostio sedens ipse Et . Mamre quercubus in Dñs ei est visus Et
1 וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח־
רָאָה
.vidit & ,suos oculos eleuauit Et . diem incalesci vt ‡ tabernaculi
‡cum incalesceret dies.
2 הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם׃ † וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא
cucurrit & ,vidit Et .eum super stantes† viri tres ecce Et
וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו וַיַּרְא וַיָּרָץ
נָשָׂא
†stabant iuxta eum.
.terram in se incuruauit & ,tabernaculi ostio ab eorum occursum in
לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה׃
Domine mi, ,tuis oculis in gratiam inueni nunc si , mei Domini : dixit Et
3 וַיֹּאמַר אֲדֹנָי אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ
חָנַן
à nunc ,aquæ parum nunc Tolletur .tuo seruo desuper transeas quæso ne
4 אַל־נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ׃ † יֻקַּח־נָא מְעַט־מַיִם
לָקַח

rex &, Admah rex &, Hamorah rex &, Sedom rex est egressus Et
8 וַיֵּצֵא מֶלֶךְ־סְדֹם וּמֶלֶךְ עֲמֹרָה וּמֶלֶךְ אַדְמָה וּמֶלֶךְ
bellum eis cum ordinauerūt &, Sohar‡ Ipsa: Belah rex &, Seboim ‡est
צְבֹיִים וּמֶלֶךְ בֶּלַע הִוא־צֹעַר וַיַּעַרְכוּ אִתָּם מִלְחָמָה צביים
Tidhal &, Helam rege Chedorlahomer Cum : Siddim valle in
9 בְּעֵמֶק הַשִּׂדִּים׃ אֵת כְּדָרְלָעֹמֶר מֶלֶךְ עֵילָם וְתִדְעָל
,Elasar rege Arioch &, Sinhar rege Amraphel &, gentium rege
מֶלֶךְ גּוֹיִם וְאַמְרָפֶל מֶלֶךְ שִׁנְעָר וְאַרְיוֹךְ מֶלֶךְ אֶלָּסָר
putei Siddim vallis Et .quinque cum reges quatuor — plena erat puteis
10 אַרְבָּעָה מְלָכִים אֶת־הַחֲמִשָּׁה׃ וְעֵמֶק הַשִּׂדִּים בֶּאֱרֹת
:ibi ceciderūt &, Hamorah &, Sedom rex fugerūt Et .cęmēti putei
בֶּאֱרֹת חֵמָר וַיָּנֻסוּ מֶלֶךְ־סְדֹם וַעֲמֹרָה וַיִּפְּלוּ־שָׁמָּה נוס נפל
Sedō substantiā oēm ceperunt Et .fugerūt montē in residui &
11 וְהַנִּשְׁאָרִים הֶרָה נָּסוּ׃ וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־רְכֻשׁ סְדֹם לקח
,Loth ceperunt Et .abierunt &, eorū escā omnem &, Hamorah &
12 וַעֲמֹרָה וְאֶת־כָּל־אָכְלָם וַיֵּלֵכוּ׃ וַיִּקְחוּ אֶת־לוֹט
sedens ipse Et .abierūt &, Abram fratris filium eius substantiā & — habitabat
וְאֶת־רְכֻשׁוֹ בֶּן־אֲחִי אַבְרָם וַיֵּלֵכוּ וְהוּא יֹשֵׁב
ipse &: Hebręo Abram nūciauit &, euaserat qui‡ venit Et .Sedom in — ‡ quidam
13 בִּסְדֹם׃ וַיָּבֹא הַפָּלִיט וַיַּגֵּד לְאַבְרָם הָעִבְרִי וְהוּא בוא נגד
,Haner fratris &, Eschol fratris Emori Mamre quercubus in habitās
שֹׁכֵן בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא הָאֱמֹרִי אֲחִי אֶשְׁכֹּל וַאֲחִי עָנֵר
est captiuatus quod‡ Abram audiuit Et .Abram fœderis viri ipsi & — erant fœderati cū Abrā. ‡quod captiuus ductus esset
14 וְהֵם בַּעֲלֵי בְרִית־אַבְרָם׃ וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה
octodecim ,suæ domus natos ,suos initiatos expedijt‡ .suus frater — ‡armauit pueros suos, pueros
אָחִיו וַיָּרֶק אֶת־חֲנִיכָיו יְלִידֵי בֵיתוֹ שְׁמֹנָה עָשָׂר
eos super se diuisit Et .Dan ad vsq; est persecutus &, trecentos &
15 וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיִּרְדֹּף עַד־דָּן׃ וַיֵּחָלֵק עֲלֵיהֶם ריק
,Chouah ad vsq; eos est psecutus &, eos percussit &, ei⁹ serui &, ipse nocte
לַיְלָה הוּא וַעֲבָדָיו וַיַּכֵּם וַיִּרְדְּפֵם עַד־חוֹבָה נכה
etiā &, substantiā omnē reduxit Et .Dammesech læua à * quæ — * est
16 אֲשֶׁר מִשְּׂמֹאל לְדַמָּשֶׂק׃ וַיָּשֶׁב אֵת כָּל־הָרְכֻשׁ וְגַם שוב
mulieres etiam Et .reduxit eius substantiā &, suū fratrē Loth
אֶת־לוֹט אָחִיו וּרְכֻשׁוֹ הֵשִׁיב וְגַם אֶת־הַנָּשִׁים
post ,eius occursum in Sedom rex exiuit Et .populum & — postquam reuersus est ipse
17 וְאֶת־הָעָם׃ וַיֵּצֵא מֶלֶךְ־סְדֹם לִקְרָאתוֹ אַחֲרֵי
qui reges &, Chedorlahomer percutiendo à ipsum reuerti
שׁוּבוֹ מֵהַכּוֹת אֶת־כְּדָרְלָעֹמֶר וְאֶת־הַמְּלָכִים אֲשֶׁר
Malchisedech Et .regis vallis ‡ ipsa .Saueh vallem ad ,eo cū† erant ‡est
18 אִתּוֹ אֶל־עֵמֶק שָׁוֵה הוּא עֵמֶק הַמֶּלֶךְ׃ וּמַלְכִּי־צֶדֶק
.altissimo Deo sacerdos ipse Et .vinū & panem eduxit Salem rex — protulit *erat
מֶלֶךְ שָׁלֵם הוֹצִיא לֶחֶם וָיָיִן וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֶלְיוֹן׃ יצא עלה
possessori altissimo Deo Abram Benedictus :dixit &, ei benedixit Et
19 וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמַר בָּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֶלְיוֹן קֹנֵה
tuos hostes tradidit qui ,altissimus Deus benedict⁹ Et .terræ & cæli
20 שָׁמַיִם וָאָרֶץ׃ וּבָרוּךְ אֵל עֶלְיוֹן אֲשֶׁר־מִגֵּן צָרֶיךָ
Sedom rex dixit Et .omnib⁹ de decimā ei dedit &, tua manu in
21 בְּיָדֶךָ וַיִּתֶּן־לוֹ מַעֲשֵׂר מִכֹּל׃ וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־סְדֹם נתן
dixit Et .tibi cape substantiā &, animam mihi Da :Abram ad — animas,
22 אֶל־אַבְרָם תֶּן־לִי הַנֶּפֶשׁ וְהָרְכֻשׁ קַח־לָךְ׃ וַיֹּאמֶר
,altissimū Deū Dñm ad meā manū Leuaui :Sedom regem ad Abram
אַבְרָם אֶל־מֶלֶךְ סְדֹם הֲרִמֹתִי יָדִי אֶל־יְהוָה אֵל עֶלְיוֹן רום
corrigiam ad vsque & filo à Si .terræ & cæli possessorē
23 קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ׃ אִם־מִחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ־
Ego ;dices non :tibi quod omni ex accipiam si &, calceamēti — accepero ex omnibusque sunt tibi: ne dicas:
נַעַל וְאִם־אֶקַּח מִכָּל־אֲשֶׁר־לָךְ וְלֹא תֹאמַר אֲנִי
,pueri comederūt quæ tantum †Præter .Abram ditaui
24 הֶעֱשַׁרְתִּי אֶת־אַבְרָם׃ בִּלְעָדַי רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים לקח †ea
.Mamre &, Eschol ,Hanner :mecū iuerunt qui ,virorum partem &
וְחֵלֶק הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ אִתִּי עָנֵר אֶשְׁכֹּל וּמַמְרֵא
.suam partem accipiant ipsi
הֵם יִקְחוּ חֶלְקָם׃

CAP. XV. טו

Abram ad Domini verbum fuit hæc verba Post hæc
1 אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־אַבְרָם
tua merces :tibi scutū* Ego .Abram timeas Ne :dicēdo ,visione in — * ero
בַּמַּחֲזֶה לֵאמֹר אַל־תִּירָא אַבְרָם אָנֹכִי מָגֵן לָךְ שְׂכָרְךָ ירא
dabis quid ,Iehoui Domine :Abram dixit Et .valde multa DEVS,
2 הַרְבֵּה מְאֹד׃ וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֲדֹנָי יֱהוִה מַה־תִּתֶּן־
iste ,meæ domus procurator filius &, liberis absq; vado ego Et :mihi — gubernator
לִי וְאָנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי וּבֶן־מֶשֶׁק בֵּיתִי הוּא
dedisti non mihi Ecce :Abram dixit Et .Eliezer Dammesech
3 דַּמֶּשֶׂק אֱלִיעֶזֶר׃ וַיֹּאמֶר אַבְרָם הֵן לִי לֹא נָתַתָּה
verbum ecce Et .me hæreditans meæ dom⁹ filius ecce Et .semē — hæreditat
4 זָרַע וְהִנֵּה בֶן־בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי׃ וְהִנֵּה דְבַר־

egredietur qui quinimo ,iste te hæreditabit Nō :dicendo eū ad Domini — sed
יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר לֹא יִירָשְׁךָ זֶה כִּי־אִם אֲשֶׁר יֵצֵא
:dixit & ,foras eum eduxit Et .te hæreditabit ipse ,tuis visceribus de
5 מִמֵּעֶיךָ הוּא יִירָשֶׁךָ׃ וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר
numerare poteris si ,stellas numera & ,cælos in nunc Suspice
הַבֶּט־נָא הַשָּׁמַיְמָה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים אִם־תּוּכַל לִסְפֹּר
,Dominum in credidit Et .tuum semen erit Sic :ei dixit Et .eas — Domino,
6 אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ׃ וְהֶאֱמִן בַּיהוָה
qui ,Dñs Ego :eum ad dixit Et .iustitiam ei illud imputauit & — sibi ad iustitiam.
7 וַיַּחְשְׁבֶהָ לּוֹ צְדָקָה׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְהוָה אֲשֶׁר
,istam terram tibi dandum ad ,Chaldim Vr de te eduxi — vt darem
הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָתֶת לְךָ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת — יצא
quod ,cognoscam quo in ‡Iehouih Domine :dixit Et .eam hæreditandū ad — vt hæredites eam ‡Deus
8 לְרִשְׁתָּהּ׃ וַיֹּאמַר אֲדֹנָי יֱהוִה בַּמָּה אֵדַע כִּי — ירש ידע
,triennem vitulam mihi Tolle :eum ad dixit Et ? eā hæreditabo
9 אִירָשֶׁנָּה׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו קְחָה לִי עֶגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת — לקח
tulit Et .pipionem & ,turturē & ,triennē arietē & ,triennē caprā & — pullum columbarum.
10 וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאַיִל מְשֻׁלָּשׁ וְתֹר וְגוֹזָל׃ וַיִּקַּח־ — per medium,
,suæ partis vnūquodq; dedit & ,medio in ea diuisit & ,ista omnia sibi — & posuit singulas diuisionis ei⁹ partes,
לוֹ אֶת־כָּל־אֵלֶּה וַיְבַתֵּר אֹתָם בַּתָּוֶךְ וַיִּתֵּן אִישׁ־בִּתְרוֹ
volatile descendit† Et .diuisit non auem & ,eius sociæ occursum ad — alterā contra alteram, sed aues non diuisit.
11 לִקְרַאת רֵעֵהוּ וְאֶת־הַצִּפֹּר לֹא בָתָר׃ וַיֵּרֶד הָעַיִט
,intrandum ad Sol* fuit Et .Abram eas ‡exsufflauit & ,cadauera super — † descenderunt aues ‡abigebat *sole occumbente,
12 עַל־הַפְּגָרִים וַיַּשֵּׁב אֹתָם אַבְרָם׃ וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לָבוֹא
magna obscuritas ‡ terror ecce Et .Abram super cecidit sopor
וְתַרְדֵּמָה נָפְלָה עַל־אַבְרָם וְהִנֵּה אֵימָה חֲשֵׁכָה גְדֹלָה
quod ,cognosces Cognoscēdo :Abram ad dixit Et .eū super cadens
13 נֹפֶלֶת עָלָיו׃ וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדֹעַ תֵּדַע כִּי־ — נשב
eos affliget & ,eis seruient Et .sibi non terra in tuū semē erit peregrinū — ‡tenebrosus ‡magnus
גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אֹתָם — †sua. Et seruire facient eos.
.ego‡iudicans ,seruient cui gentem etiā Et .annos quadringentos
14 אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה׃ וְגַם אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָּן אָנֹכִי — ענה ‡iudico
ad ingredieris tu Et .magna substātia *in egredientur postea Et
15 וְאַחֲרֵי־כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל׃ וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל־ — דון
generatio Et .bona canitie in Sepelieris .pace in tuos patres — *cum generatione quarta
16 אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקָּבֵר בְּשֵׂיבָה טוֹבָה׃ וְדוֹר
.hucusque Emoræi ‡iniquitas perfecta† nō quia ,huc reuertētur quarta — † est ‡punitio
רְבִיעִי יָשׁוּבוּ הֵנָּה כִּי לֹא־שָׁלֵם עֲוֺן הָאֱמֹרִי עַד־הֵנָּה׃ — עוה
fumi† furnus ecce & :erat caligo & ,occumbens Sol* fuit Et — *sole occumbente †fumans,
17 וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה וַעֲלָטָה הָיָה וְהִנֵּה תַנּוּר עָשָׁן
die In .ipsas diuisiones inter transibat quæ ,ignis lampas &
18 וְלַפִּיד אֵשׁ אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגְּזָרִים הָאֵלֶּה׃ בַּיּוֹם — dabo
dedi tuo Semini :dicendo ,fœdus Abram cum Dñs pepigit ipso
הַהוּא כָּרַת יְהוָה אֶת־אַבְרָם בְּרִית לֵאמֹר לְזַרְעֲךָ נָתַתִּי
flumen ,magnū flumen ad vsq; ,Aegypti flumine à ,hanc terram
אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר מִצְרַיִם עַד־הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר־
.Chadmonæum & ,Chenizęum & ,Chenæum. .Perath
19 פְּרָת׃ אֶת־הַקֵּינִי וְאֶת־הַקְּנִזִּי וְאֵת הַקַּדְמֹנִי׃
.Rephaim & ,Perizæum & ,Chitthæum Et
20 וְאֶת־הַחִתִּי וְאֶת־הַפְּרִזִּי וְאֶת־הָרְפָאִים׃
& ,Ghirghasæum & ,Chenahanæum & ,Emoræum Et
21 וְאֶת־הָאֱמֹרִי וְאֶת־הַכְּנַעֲנִי וְאֶת־הַגִּרְגָּשִׁי וְאֶת־
. Iebusæum
הַיְבוּסִי׃

CAP. XVI. טז

,Aegyptia ancilla ei‡ Et .ei pepererat nō Abram vxor Sarai Et — ‡erat
1 וְשָׂרַי אֵשֶׁת אַבְרָם לֹא יָלְדָה לוֹ וְלָהּ שִׁפְחָה מִצְרִית — איש
nunc Ecce :Abram ad Sarai dixit Et .Hagar eius nomē &
2 וּשְׁמָהּ הָגָר׃ וַתֹּאמֶר שָׂרַי אֶל־אַבְרָם הִנֵּה־נָא
forte‡ ,meā ancillam ad nunc Ingredere .pariendo à ,Dñs me conclusit — ne parerem. ‡ si
עֲצָרַנִי יְהוָה מִלֶּדֶת בֹּא־נָא אֶל־שִׁפְחָתִי אוּלַי — ילד בוא
Sarai tulit Et .Sarai voci Abram paruit Et .eā ab ædificabor — filios suscipiam
3 אִבָּנֶה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אַבְרָם לְקוֹל שָׂרָי׃ וַתִּקַּח שָׂרַי — לקח
annorum decem fine à †suā ancillam Aegyptiam Haghar ,Abram vxor — †in fine
אֵשֶׁת־אַבְרָם אֶת־הָגָר הַמִּצְרִית שִׁפְחָתָהּ מִקֵּץ עֶשֶׂר שָׁנִים — קצץ
suo viro Abram eam dedit & :Chenahā terra in Abram habitādū ad‡ — ‡ quibus habitauit
לְשֶׁבֶת אַבְרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַתִּתֵּן אֹתָהּ לְאַבְרָם אִישָׁהּ
quod vidit Et .cōcepit & Haghar ad est ingressus Et .vxorem in ipsi
4 לוֹ לְאִשָּׁה׃ וַיָּבֹא אֶל־הָגָר וַתַּהַר וַתֵּרֶא כִּי — ישב נתן
Sarai dixit Et .suis oculis in eius domina fuit vilis* & concepisset
5 הָרָתָה וַתֵּקַל גְּבִרְתָּהּ בְּעֵינֶיהָ׃ וַתֹּאמֶר שָׂרַי — הרה ראה *despectui fuit
.tuo sinu in meā ancillam dedi Ego .te super mea Iniquitas :Abram ad — קלל
אֶל־אַבְרָם חֲמָסִי עָלֶיךָ אָנֹכִי נָתַתִּי שִׁפְחָתִי בְּחֵיקֶךָ — Punitio mea ‡despectui sum
,me inter Dñs Iudicet .eius oculis in sum vilis & ,cōcepit quod vidit Et
וַתֵּרֶא כִּי הָרָתָה וָאֵקַל בְּעֵינֶיהָ יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי

,suā substātiā oēm &,sui fratris filiū Loth & ,suā vxorē Sarai
שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושם
exiuerunt &,Charan in fecerant quam animam &,acquisierāt quam — animas quas
אשר רכשו ואת הנפש אשר עשו בחרן ויצאו
.Chenahan terram in sunt ingressi &,Chenahan terram in eundum ad — vt pergerent
ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען׃ — [l] בוא
ad vsque ,Sechem locum ad vsque terram in Abram transiit Et
6 ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד
est visus Et .terra in tunc Chenahanæus Et .Moreh quercum — tunc erat
7 אלון מורה והכנעני אז בארץ׃ [m] וירא — [m] ראה
.hanc terram dabo tuo Semini :dixit & ,Abram ad Dñs — Abrahæ
יהוה אל אברם ויאמר לזרעך [n] אתן את הארץ הזאת — [n] נתן
.eum ad apparuerat qui ,Domino altare ibi ædificauit Et — sibi.
[o] ויבן שם מזבח ליהוה הנראה אליו׃ — [o] בנה
tetēdit Et .Bethel ipsi oriente ab montem ad inde se trāstulit Et
8 ויעתק משם ההרה מקדם לבית אל [p] ויט — [p] נטה
ibi ædificauit Et .oriente ab Hai & ,mari à Bethel :suum tentoriū — erat ab occidente
אהלה בית אל מים והעי מקדם ויבן שם
Abram est profectus Et .Domini nomine in inuocauit & ,Dño altare — nomen
מזבח ליהוה ויקרא בשם יהוה׃ ויסע אברם 9
descēdit Et .terra in fames fuit Et .meridiem ad ,pficiscēdo & ,eūdo
10 הלוך ונסוע הנגבה׃ ויהי רעב בארץ וירד
.terra in fames* grauis quia ,ibi peregrinandum ad ,Aegyptū in Abram — vt peregrinaretur *fames erat
אברם מצרימה לגור שם כי כבד הרעב בארץ׃
dixit & ,Aegyptum ingrediendū ad ‡ appropinquauit cūm vt‡fuit Et — ‡quando ‡vt ingrederetur
11 ויהי כאשר הקריב לבוא מצרימה ויאמר
pulchra mulier quòd ,cognoui nunc Ecce .suam vxorem Sarai ad
אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה [q] יפת — [q] יפה
,dicent & ,Aegyptij te viderint cum ,erit Et .tu aspectu — es.
12 מראה את׃ והיה כי יראו אתך המצרים ואמרו
:quæso Dic .viuere facient te & ,me occident & : hæc eius Vxor — est.
13 אשתו זאת והרגו אתי ואתך [r] יחיו׃ אמרי נא — [r] חיה
mea anima viuat & ,te propter mihi sit bene vt ,tu mea Soror — es,
אחתי את למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי
viderunt & ,Aegyptū Abram ingrederetur cū ,fuit Et .te propter
14 בגללך׃ ויהי כבוא אברם מצרימה ויראו
eam viderūt Et .valde ipsa pulchra quòd ,mulierem Aegyptij — esset
15 המצרים את האשה כי יפה הוא מאד׃ ויראו אתה
mulier est sublata Et .Parhoh ad eam laudauerūt & ,Parhoh principes — Parhoni.
שרי פרעה ויהללו אתה אל פרעה [s] ותקח האשה — [s] לקח
fuit Et .eam propter benefecit Abram ipsi Et .Parhoh domum in — fuerūt pecudes & boues
16 בית פרעה׃ ולאברם היטיב בעבורה ויהי
.cameli & ,asinæ & ,ancillæ & ,serui & ,asini & ,bos & ,pecus ei
לו צאן ובקר וחמרים ועבדים ושפחת ואתנת וגמלים׃
eius domū & ,magnis percussionibus Parhoh Dominus percussit Et
17 וינגע יהוה את פרעה נגעים גדלים ואת ביתו
,Abram ad Parhoh vocauit Et .Abram vxoris Sarai rem propter — causa Abram,
18 על דבר שרי אשת אברם׃ ויקרא פרעה לאברם
quòd mihi indicasti non quid Ad ? mihi fecisti hoc Quid : dixit & — Cur Vt
ויאמר מה זאת עשית לי למה לא [t] הגדת לי כי — [t] נגד
tuli Et ? ipsa mea Soror ,dixisti quid Ad ? ipsa tua vxor — esset? Vt est?
19 אשתך הוא׃ למה אמרת אחתי הוא ואקח
.vade & ,cape ,tua vxor ecce nunc Et .vxorem in mihi eam
אתה לי לאשה ועתה הנה אשתך קח ולך׃
& ,eum dimiserunt & ,viris Parhoh eum super præcepit Et
20 ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו ואת
.ei quod omne & ,eius vxorem — omnia quæ erant ei.
אשתו ואת כל אשר לו׃

CAP. XIII. יג

.ei quod omne & ,ei' vxor & ipse ,Aegypto ex Abram ascendit Et — & omnia quæ erant ei.
1 [v] ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו — [v] עלה
,pecore in valde grauis Abram Et .meridiem ad eo cum Loth & — diues erat
2 ולוט עמו הנגבה׃ ואברם כבד מאד במקנה
ad vsq; & meridie à suas profectiones ad iuit Et .auro in & ,argēto in — per profectiones suas
3 בכסף ובזהב׃ וילך [x] למסעיו מנגב ועד — [x] נסע
,prīcipio in eius tabernaculū ibi fuit quo ,locum ad vsq; ,Bethel — vbi fuerat
בית אל עד המקום אשר היה שם אהלה [y] בתחלה — [y] חלל
fecerat quod ,altaris locum Ad .Hai inter & ,Bethel inter
4 בין בית אל ובין העי׃ אל מקום המזבח אשר עשה
.Domini nomine in Abram ibi inuocauerat & ,principio in ibi — nomen
שם בראשנה ויקרא שם אברם בשם יהוה׃
,bos & ,pecus fuit Abram cum ambulanti Loth ipsi etiam Et — erāt pecudes & boues
5 וגם ללוט ההלך את אברם היה צאן ובקר
quia ,simul habitandū ad ,terra eos ferebat non Et .tabernacula & — vt habitarent
6 ואהלים׃ ולא נשא אתם הארץ [z] לשבת יחדו כי — [z] ישב

.simul habitare poterant non & ,multa eorum substantia erat
היה רכושם [a] רב ולא יכלו לשבת יחדו׃ — [a] רבה
pastores inter & ,Abram pecoris pastores inter contentio fuit Et
ויהי [b] ריב בין [c] רעי מקנה אברם ובין רעי 7 — [b] רוב [c] רעה
. terra in habitans tunc Perizæus & Chenahanæus Et .Loth pecoris — habitabant
מקנה לוט והכנעני והפרזי אז ישב בארץ׃
me inter contentio sit quæso Ne :Loth ad Abram dixit Et
ויאמר אברם אל לוט אל נא [d] תהי מריבה ביני 8 — [d] היה
viri quia ,tuos pastores inter & ,meos pastores inter & ,te inter &
ובינך ובין רעי ובין רעיך כי אנשים
Separare ? tuo conspectu in terra omnis Nonne .nos fratres — est coram te? Separa te nunc à me. Si ieris ad sinistrā, dexteram tenebo: & si ad dexteram ieris, sinistrā tenebo.
אחים אנחנו׃ הלא כל הארץ לפניך הפרד 9
,dextrā ad si & :dextrabo & ,sinistrā ad Si .me desuper nunc
נא מעלי אם השמאל ואימנה ואם הימין
omnem vidit & ,suos oculos Loth leuauit Et .sinistrabo
ואשמאילה׃ [e] וישא לוט את עיניו [f] וירא את כל 10
Dñs disperderet antequam ,rigans‡ ipsa tota quòd Iarden planiciem — ‡esset irrigua
ככר הירדן כי כלה משקה [g] לפני שחת יהוה — [f] [e] נשא ראה
,Aegypti terra sicut ,Domini hortus sicut ,Hamorah & ,Sedom
את סדם ואת עמרה כגן יהוה כארץ מצרים — [g] פנה
planiciem omnem Loth sibi elegit Et .Sohar te ingrediente
[h] באכה צער׃ ויבחר לו לוט את כל ככר 11 — [h] בוא
.suo fratre desuper vir sunt separati & ,oriēte ab Loth est pfectus & ,Iardē — separauerunt se alter ab altero.
הירדן ויסע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו׃
vrbibus in habitauit Loth & ,Chenahan terra in habitauit Abram
אברם ישב בארץ כנען ולוט ישב [i] בערי 12 — [i] עור
, mali Sedom viri Et .Sedom vsq; tabernaculū tetēdit & planiciei — erant mali,
הככר ויאהל עד סדם׃ ואנשי סדם [k] רעים 13 — [k] רוע
postquā ,Abram ad dixit Dñs Et .valde Domino peccatores &
וחטאים ליהוה מאד׃ ויהוה אמר אל אברם אחרי 14
à vide & ,tuos oculos nunc Leua .eo cum de Loth est separatus — separauit se Loth ab eo.
הפרד לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן
,orientē ad & ,meridiē ad & ,aquilonē ad ,ibi tu quo loco — vbi es,
המקום אשר אתה שם צפנה ונגבה וקדמה
,eam dabo tibi ,videns‡ tu quam terram omnem Quia .mare ad &‡ — ‡& ad occidētem. ‡vides
וימה׃ כי את כל הארץ אשר אתה ראה [l] לך אתננה 15 — [l] נתן
puluerē sicut tuū semē ponam Et .seculum in vsq; tuo semini &
ולזרעך עד עולם׃ [m] ושמתי את זרעך כעפר 16 — [m] שום
etiam ,terræ puluerem numerandum ad vir potuerit si quod‡ :terræ — ‡quia si poterit quisquam numerare
הארץ אשר אם יוכל איש [n] למנות את עפר הארץ גם
,eius longitudinem ad terra in ambula ,Surge .numerabitur tuū semē — per terram in lōgitudinem eius, & in latitudinē eius,
זרעך ימנה׃ קום התהלך בארץ לארכה 17
,Abram tabernaculū tetēdit Et .eam dabo tibi quia ,eius latitudinē ad &
ולרחבה כי לך אתננה׃ ויאהל אברם 18 — [n] מנה
ędificauit & :Chebrō in quæ ,Mamre quercubus in habitauit & ,venit & — quæ sunt in
[o] ויבא וישב באלני ממרא אשר בחברון [p] ויבן — [o] בוא [p] בנה
.Domino altare ibi
שם מזבח ליהוה׃

CAP. XIIII. יד

Elasar rex Arioch ,Sinhar regis Amraphel diebus in fuit Et
ויהי בימי אמרפל מלך שנער אריוך מלך אלסר 1
fecerunt :gentium rex Tidhal & ,Helam rex Chedorlahomer
כדרלעמר מלך עילם ותדעל מלך גוים׃ עשו 2
,Hamorah rege Birsah cum & ,Sedom rege Berah cum bellum
מלחמה את ברע מלך סדם ואת ברשע מלך עמרה — ipsa est צבוים
ipsa ,Belah rege & ,Seboim rege Semeber & ,Admah rege Sinab
שנאב מלך אדמה ושמאבר מלך צביים ומלך בלע היא — [p] ‡cōiūcti sunt in valle
mare Ipsa‡ :Siddim vallem ad conuenerunt‡ isti Omnes .Sohar — ‡ipsa est vallis maris
צער׃ כל אלה חברו אל עמק השדים הוא ים 3
tertio & ,Chedorlahomer seruierunt annos Duodecim .salis
המלח׃ שתים עשרה שנה עבדו את כדרלעמר ושלש 4
venit anno decimoquarto in Et .rebellarunt anno decimo — defecerunt.
עשרה שנה מרדו׃ ובארבע עשרה שנה בא 5
Rephaim percusserunt Et :eo cum qui reges & ,Chedorlahomer — qui erāt cum
כדרלעמר והמלכים אשר אתו [q] ויכו את רפאים — [q] נכה
Emim & ,Ham in Zuzim & ,Charnaim Astheroth in
בעשתרת קרנים ואת הזוזים בהם ואת האימים
ad vsque Sehir eorum monte in Chori Et .Chiriathaim Saueh in — in montanis
בשוה קריתים׃ ואת החרי בהררם שעיר עד 6
venerunt & ,redierūt Et .desertum super quæ ,Paran planiciem — quæ est iuxta
איל פארן אשר על המדבר׃ וישבו ויבאו 7
,Amalechitæ agrū omnē percusserūt & : Cades ipsa ;Misphath Hen ad — ipsa est Cades:
אל עין משפט היא קדש ויכו את כל שדה העמלקי
.Thamar Chaseson in habitantem Emoræum etiam &
וגם את האמרי הישב בחצצן תמר׃

Hamorah & Sedom *te ingrediendo* Hazzah ad vsq; Gherar te ingrediente — donec ingrediaris
° בֹּאֲכָה גְרָרָה עַד־עַזָּה בֹּאֲכָה סְדֹמָה וַעֲמֹרָה — ° בּוֹא
*,suas familias ad** ,Cham filij Isti .Lasah ad vsq; Seboim & Admah & — וצבוים ק
20 וְאַדְמָה וּצְבֹיִם עַד־לָשַׁע׃ † אֵלֶּה בְנֵי־חָם לְמִשְׁפְּחֹתָם
Etiã .natus est Sem ipsi Et .suis gẽtib⁹ in ,suis terris in *,suas linguas ad*† — *per familias suas,
21 לִלְשֹׁנֹתָם בְּאַרְצֹתָם בְּגוֹיֵהֶם׃ † וּלְשֵׁם יֻלַּד גַּם־ — †per linguas suas,
Filij .*maioris*‡ Iepheth frater ,Heber filiorũ omniũ pater‡ipse — ‡ fuit
22 הוּא אֲבִי כָּל־בְּנֵי־עֵבֶר אֲחִי יֶפֶת הַגָּדוֹל׃ † בְּנֵי — ‡ maior.
filij Et .Aram & ,Lud & ,Arpachsad & ,Assur & ,Helam ,Sem
23 שֵׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשַׁד וְלוּד וַאֲרָם׃ † וּבְנֵי
genuit Arpachsad Et .Mas & Ghether & Chul & Hus ;Aram
24 אֲרָם עוּץ וְחוּל וְגֶתֶר וָמַשׁ׃ † וְאַרְפַּכְשַׁד יָלַד אֶת־
duo *est natus* Heber ipsi Et .Heber genuit Selach & :Selach — nati sunt
25 שָׁלַח וְשֶׁלַח יָלַד אֶת־עֵבֶר׃ † וּלְעֵבֶר יֻלַּד שְׁנֵי
;terra est diuisa eius diebus in quia .Pelegh vnius nomen :filij
בָנִים שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בְיָמָיו נִפְלְגָה הָאָרֶץ
& Almodad genuit Iochthan Et .Iochthan eius fratris nomẽ &
26 וְשֵׁם אָחִיו יָקְטָן׃ † וְיָקְטָן יָלַד אֶת־אַלְמוֹדָד וְאֶת־
& Hadoram Et .Iarach & Chasarmaueth & ,Seleph
27 שָׁלֶף וְאֶת־חֲצַרְמָוֶת וְאֶת־יָרַח׃ † וְאֶת־הֲדוֹרָם וְאֶת־
.Seba & Abimael & Hobal Et .Dichlah & Vzal
28 אוּזָל וְאֶת־דִּקְלָה׃ † וְאֶת־עוֹבָל וְאֶת־אֲבִימָאֵל וְאֶת־שְׁבָא׃
.Iochthã filij isti Oẽs .Iobab & Chauilah & Ophir Et
29 † וְאֶת־אוֹפִר וְאֶת־חֲוִילָה וְאֶת־יוֹבָב כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יָקְטָן׃
.orientis montẽ Sephar *te ingrediẽdo* ,Mesah à eorum habitatio fuit Et — donec ingrediaris
30 † וַיְהִי [p] מוֹשָׁבָם מִמֵּשָׁא בֹּאֲכָה סְפָרָה הַר הַקֶּדֶם׃ — [p] יָשַׁב
,suis terris in ,suas linguas *ad* ,suas familias *ad* ,Sem filij Isti — per per
31 † אֵלֶּה בְנֵי־שֵׁם לְמִשְׁפְּחֹתָם לִלְשֹׁנֹתָם בְּאַרְצֹתָם
,suas generationes *ad*‡ Noach filiorũ familiæ Istæ *.suas gentes ad* — in gentibus suis. ‡per
32 לְגוֹיֵהֶם׃ † אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־נֹחַ [q] לְתוֹלְדֹתָם — [q] יָלַד
.diluuium post terra in gentes sunt diuisæ istis ab & :suis gẽtibus in
בְּגוֹיֵהֶם וּמֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ הַגּוֹיִם בָּאָרֶץ אַחַר הַמַּבּוּל׃ ׀

CAP. XI. יא

.vna verba & ,vnum labium terra omnis erat Et — labij vnius, & verborum eorundem.
1 † וַיְהִי כָל־הָאָרֶץ שָׂפָה אֶחָת וּדְבָרִים אֲחָדִים׃
terra in **vallem* inuenerunt & ,oriente ab *ipsos proficiscendo in* fuit Et — cum proficiscerentur ipsi
2 † וַיְהִי בְּנָסְעָם מִקֶּדֶם וַיִּמְצְאוּ בִקְעָה בְּאֶרֶץ
Agite :suũ sociũ ad ‡*vir* dixerunt Et .ibi habitauerũt & ,Sinhar — *planiciem ‡quisque
3 שִׁנְעָר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם׃ † וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הָבָה
eis fuit Et .combustionẽ ad cõburamus & ,lateres laterificemus
נִלְבְּנָה לְבֵנִים וְנִשְׂרְפָה לִשְׂרֵפָה וַתְּהִי לָהֶם
Agite :dixerunt Et *.cæmentum in* eis fuit lutum & *,lapidem in* later — pro lapide, pro cæmẽto.
4 הַלְּבֵנָה לְאָבֶן וְהַחֵמָר הָיָה לָהֶם לַחֹמֶר׃ † וַיֹּאמְרוּ הָבָה
faciamus & ,cælum in ei⁹ caput & ,turrim & ,ciuitatẽ nobis ędificemus
נִבְנֶה־לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה־
.terræ omnis *facies super* dispergamur forte ne ,nomen nobis — in superficie
לָּנוּ שֵׁם פֶּן־נָפוּץ עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ׃
quam ,turrim & ,ciuitatem *videndum ad* Dñs descendit Et — vt videret
5 † וַיֵּרֶד יְהוָה [r] לִרְאֹת אֶת־הָעִיר וְאֶת־הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר — [r] רָאָה
vnus populus Ecce :Dñs dixit Et .hominum filij ædificabant
6 [s] בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה הֵן עַם אֶחָד — [s] בָּנָה
nũc Et *.faciendum ad* eorũ incipere‡hoc Et .ipsis omnib⁹†vnum labium & — †est ‡est vt faciant.
וְשָׂפָה אַחַת לְכֻלָּם וְזֶה [t] הַחִלָּם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה — [t] חָלַל
.faciendum ad cogitauerunt quod omne ,eis ab prohibebitur non — vt faciant.
לֹא־יִבָּצֵר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יָזְמוּ לַעֲשׂוֹת׃
non vt ,eorum labiũ ibi cõfundamus† & ,descẽdamus Agite — *Vel* confundatur
7 † הָבָה נֵרְדָה וְנָבְלָה שָׁם שְׂפָתָם אֲשֶׁר לֹא
super inde eos Dñs dispersit Et .sui socij labium *vir* audiant — vnusquisque
8 יִשְׁמְעוּ אִישׁ שְׂפַת רֵעֵהוּ׃ † [v] וַיָּפֶץ יְהוָה אֹתָם מִשָּׁם עַל־ — [v] פּוּץ
Propterea .ciuitatem *ædificandum ad* cessauerũt & :terræ omnis facies ædificare
9 פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיַּחְדְּלוּ לִבְנֹת הָעִיר׃ † עַל־כֵּן
omnis labium Dñs confudit ibi quia ,Babel eius nomẽ vocauit
קָרָא שְׁמָהּ בָּבֶל כִּי־שָׁם בָּלַל יְהוָה שְׂפַת כָּל־
.terræ omnis facies super Dñs eos dispersit inde & :terræ
הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הֱפִיצָם יְהוָה עַל־פְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ׃
genuit & ,annorũ cẽtum filius Sem :Sem generationes Istæ
10 † אֵלֶּה תּוֹלְדֹת שֵׁם שֵׁם בֶּן־מְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד
Sem vixit Et ,diluuium post annis duobus Arpachsad
11 אֶת־אַרְפַּכְשָׁד שְׁנָתַיִם אַחַר הַמַּבּוּל׃ † וַיְחִי־שֵׁם
genuit & :annos quingentos ,Arpachsad *ipsum gignere post* — postquam genuit ipse
אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־אַרְפַּכְשָׁד חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד
,annos triginta & quinq; vixit Arpachsad Et .filias & filios
12 בָּנִים וּבָנוֹת׃ † וְאַרְפַּכְשַׁד חַי חָמֵשׁ וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה
ipse genuit postquam Arpachsad vixit Et .Selach genuit &
13 וַיּוֹלֶד אֶת־שָׁלַח׃ † וַיְחִי אַרְפַּכְשַׁד אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ

filios genuit & :annos quadringentos & ,annos tres ,Selach
אֶת־שֶׁלַח שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים
.Heber genuit & ,annos triginta vixit Selach Et .filias &
14 וּבָנוֹת׃ † וְשֶׁלַח חַי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־עֵבֶר׃
,annos tres ,Heber ipse genuit postquam Selach vixit Et
15 † וַיְחִי־שֶׁלַח אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־עֵבֶר שָׁלֹשׁ שָׁנִים
Heber vixit Et .filias & filios genuit & :annos quadringentos &
16 וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ † וַיְחִי־עֵבֶר
Heber vixit Et .Pelegh genuit & ,annos triginta & quatuor
17 אַרְבַּע וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־פָּלֶג׃ † וַיְחִי־עֵבֶר
quadringentos & annos triginta ,Pelegh ipse genuit postquam
אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת
:annos triginta Pelegh vixit Et .filias & filios genuit & :annos
18 שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ † וַיְחִי־פֶלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
ipse genuit postquã Pelegh vixit Et .Rehu genuit &
19 וַיּוֹלֶד אֶת־רְעוּ׃ † וַיְחִי־פֶלֶג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־
.filias & filios genuit & :annos ducentos & annos nouem ,Rehu
רְעוּ תֵּשַׁע שָׁנִים וּמָאתַיִם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃
.Serug genuit & ,annos triginta & duos Rehu vixit Et
20 † וַיְחִי רְעוּ שְׁתַּיִם וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־שְׂרוּג׃
,annos septem ,Serugh ipse genuit postquam Rehu vixit Et
21 † וַיְחִי רְעוּ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שְׂרוּג שֶׁבַע שָׁנִים
Serugh vixit Et .filias & filios genuit & ,annos ducentos &
22 וּמָאתַיִם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ † וַיְחִי שְׂרוּג
postquam Serugh vixit Et .Nachor genuit & ,annos triginta
23 שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־נָחוֹר׃ † וַיְחִי שְׂרוּג אַחֲרֵי
.filias & filios genuit & :annos ducentos ,Nachor ipse genuit
הוֹלִידוֹ אֶת־נָחוֹר [x] מָאתַיִם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ — [x] מֵאָה
.Terach genuit & ,annos viginti & nouem Nachor vixit Et
24 † וַיְחִי נָחוֹר תֵּשַׁע וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־תָּרַח׃
nouendecim ,Terach ipse genuit postquam Nachor vixit Et
25 † וַיְחִי נָחוֹר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־תֶּרַח תְּשַׁע־עֶשְׂרֵה
Terach vixit Et .filias & filios genuit & :annos centũ & annos
26 שָׁנָה וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ † וַיְחִי־תֶרַח
& ,Nachor ,Abram genuit & ,annos septuaginta
שִׁבְעִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־אַבְרָם אֶת־נָחוֹר וְאֶת־
‡sunt — ,Abram genuit Terach :Terach generationes‡istæ Et .Haran
27 הָרָן׃ † וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת תֶּרַח תֶּרַח הוֹלִיד אֶת־אַבְרָם
est mortuus Et .Loth genuit Haran Et .Haran & ,Nachor
28 אֶת־נָחוֹר וְאֶת־הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת־לוֹט׃ † [y] וַיָּמָת — [y] מוּת
corã Terach patre suo — Vr in suæ natiuitatis terra in *sui patris Terach facies super* Haran
הָרָן עַל־[z] פְּנֵי תֶּרַח אָבִיו בְּאֶרֶץ [a] מוֹלַדְתּוֹ בְּאוּר — [z] פָּנָה [a] יָלַד
*acceperunt — Nomen .vxores sibi Nachor & Abram **accepit* Et .Chasdim
29 כַּשְׂדִּים׃ † [b] וַיִּקַּח אַבְרָם וְנָחוֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם — [b] לָקַח
Haran filia ,Milchah ,Nachor vxoris nomẽ & ;Sarai ,Abram vxoris
[c] אֵשֶׁת־אַבְרָם שָׂרָי וְשֵׁם אֵשֶׁת־נָחוֹר מִלְכָּה בַּת־הָרָן — [c] אִישׁ
†erat — ei† Non .sterilis Sarai fuit Et .Iscah patris & ,Milchah patris
30 אֲבִי־מִלְכָּה וַאֲבִי יִסְכָּה׃ † וַתְּהִי שָׂרַי עֲקָרָה אֵין לָהּ
filium Loth & ,suum filiũ Abram Terach accepit Et .natus
31 וָלָד׃ † וַיִּקַּח תֶּרַח אֶת־אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת־לוֹט בֶּן־
.sui filij Abram vxorem ,suam nurũ Sarai & ,sui filij filiũ Haran
הָרָן בֶּן־בְּנוֹ וְאֵת שָׂרַי [d] כַּלָּתוֹ אֵשֶׁת אַבְרָם בְּנוֹ — [d] כָּלַל
vt pergerent — :Chenahan terram in *eundum ad* ,Chasdim Vr de eis cum exierunt Et
וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאוּר כַּשְׂדִּים [e] לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן — [e] יָלַךְ
dies fuerunt Et .ibi habitauerunt & Charan ad vsq; venerũt &
32 וַיָּבֹאוּ עַד־חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם׃ † וַיִּהְיוּ [f] יְמֵי־ — [f] יוֹם
.Charan in Terach est mortu⁹ & :anni ducenti & ,anni quinq; ,Terach
תֶרַח חָמֵשׁ שָׁנִים וּמָאתַיִם שָׁנָה וַיָּמָת תֶּרַח בְּחָרָן׃ ׀

CAP. XII. יב

,tua terra è tibi Vade :Abram ad Dominus dixit Et
1 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַבְרָם לֶךְ־לְךָ מֵאַרְצְךָ
.te faciã videre quã terram ad ,tui patris domo è & ,tua cognatiõe è &
וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר [g] אַרְאֶךָּ׃ — [g] רָאָה
magnificabo & ,tibi benedicã & magnã gentem in te faciam Et
2 † [h] וְאֶעֶשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וַאֲבָרֶכְךָ וַאֲגַדְּלָה — [h] עָשָׂה
: tibi benedicentibus benedicam Et .benedictio esto & :tuũ nomen
3 שְׁמֶךָ וֶהְיֵה בְּרָכָה׃ † וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ
benedicẽt se — familiæ omnes te in *benedicentur* Et .maledicã ,tibi maledicentibus &
וּמְקַלֶּלְךָ [i] אָאֹר וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת — [i] אָרַר
cum ad est locutus quemadmodum Abram abiit Et .terræ
4 הָאֲדָמָה׃ † וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו
† erat — ,annorum quinq; filius† Abram Et .Loth secum perrexit & .Domin⁹
יְהוָה וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן־חָמֵשׁ שָׁנִים
quando egressus est — Abram cepit Et .Charan de *suo exire in* annorum septuagĩta &
5 וְשִׁבְעִים שָׁנָה [k] בְּצֵאתוֹ מֵחָרָן׃ † וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת־

:sua pueritia à† mala hominis cordis cogitatio quia ,hominem propter † est
בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעֻרָיו רוּעַ[d]
quemadmodum viuens omne percutiendum ad adhuc addam non & vltra vt percutiam
וְלֹא־אֹסִף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת־כָּל־חַי כַּאֲשֶׁר נָכָה חָיָה[f]
,frigus & ,messis & ,semētis ,terræ dies omnes Adhuc .feci
22 עָשִׂיתִי׃ עֹד כָּל־יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר וְקֹר קָרַר[g]
.cessabunt non nox & ,dies & ,hyems & ,æstas & ,æstus &
וָחֹם וְקַיִץ וָחֹרֶף וְיוֹם וָלַיְלָה לֹא יִשְׁבֹּתוּ׃ חָמַם[h]

CAP. IX. ט

Crescite :eis dixit & ,eius filiis & ,Noach DEVS benedixit Et
1 וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת־בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ
,vester timor Et .terram replete & ,multiplicamini &
2 וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ׃ וּמוֹרַאֲכֶם יָרֵא[i]
volatile omne super & ,terræ bestiam omnē super erit vester pauor &
וְחִתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל־חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל־עוֹף חָתַת[k]
piscibus omnibus in & , humi repet quod omni in ,cæli cū omnibus quæ mouere faciet terra.
הַשָּׁמָיִם בְּכֹל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׂ הָאֲדָמָה וּבְכָל־דְּגֵי
ipsum ‡ quod reptile Omne .sunt tradita vestræ manui † maris † quę omnia
3 הַיָּם בְּיֶדְכֶם נִתָּנוּ׃ כָּל־רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא־ נָתַן[l]
.omnia vobis dedi herbæ olus sicut ,escam in erit vobis ,viuens ‡ est virentē herbam
חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָה כְּיֶרֶק עֵשֶׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כֹּל׃
.comedetis non ,ipsius sanguine ,eius anima in carnem Tantum Veruntamen cum aīa eius, quæ est sanguis eius,
4 אַךְ־בָּשָׂר בְּנַפְשׁוֹ דָמוֹ לֹא תֹאכֵלוּ׃
manu de ;requiram vestris animabus ‡ vestrū sanguinem profecto Et ‡ animarum vestrarum
5 וְאַךְ אֶת־דִּמְכֶם לְנַפְשֹׁתֵיכֶם אֶדְרֹשׁ מִיַּד
,ei⁹ fratris viri manu de ,hominis manu de & :illū requirā bestiæ omnis
כָּל־חַיָּה אֶדְרְשֶׁנּוּ וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אָחִיו
,homine in hominis sanguinē Effundens .hominis animam requiram Qui effuderit per hominē, ad imaginē
6 אֶדְרֹשׁ אֶת־נֶפֶשׁ הָאָדָם׃ שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם
.hominem fecit DEI imagine in quia ,effundetur ei⁹ sanguis
דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת־הָאָדָם׃ generamini
multiplicamini & ,terra in producite ,multiplicamini & crescite vos Et
7 וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ שִׁרְצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ־
:dicendo ,secum eius filios ad & Noach ad DEVS dixit Et .ea in
8 בָהּ׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ וְאֶל־בָּנָיו אִתּוֹ לֵאמֹר׃ statuo
vestro semine cū & ,vobiscum meum pactū statuens ego ecce ,ego Et
9 וַאֲנִי הִנְנִי מֵקִים אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת־זַרְעֲכֶם קוּם[m]
,vobiscum ‡ quæ ,viuente anima omni cum Et .vos post ‡ est
10 אַחֲרֵיכֶם׃ וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם
omnibus ex ;vobiscum terræ bestia omni in &,iumēto in ‡,volatili in † † tam ‡ quàm
בָּעוֹף בַּבְּהֵמָה וּבְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכֹּל
meum pactum statui Et .terræ bestiæ omni ,arcam egredientibus quæ egressa sunt ex arca, & omni bestia terræ.
11 יֹצְאֵי הַתֵּבָה לְכֹל חַיַּת הָאָרֶץ׃ וַהֲקִמֹתִי אֶת־בְּרִיתִי
non & :diluuij aquis ab adhuc caro omnis excidetur nō & ,vobiscum vltra
אִתְּכֶם וְלֹא־יִכָּרֵת כָּל־בָּשָׂר עוֹד מִמֵּי הַמַּבּוּל וְלֹא־ מַיִם נָבַל[n]
DEVS dixit Et .terram disperdendū ad*,diluuiū adhuc erit *vt disperdat
12 יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל לְשַׁחֵת הָאָרֶץ׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים *do † est
inter & ,vos inter & ,me inter dans* ego quod ,fœderis signum † Hoc
זֹאת אוֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין
.sæculi generationes in ,vobiscum ‡ quæ viuentem animā omnē ‡ est
כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם׃ דּוֹר[p]
inter & me inter fœderis signū in erit & ,nube in dedi meum Arcum ponam
13 אֶת־קַשְׁתִּי נָתַתִּי בֶּעָנָן וְהָיְתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין
apparebit & ,terram super nubem me obnubilando in erit Et .terram cùm obnubilauero
14 הָאָרֶץ׃ וְהָיָה בְּעַנְנִי עָנָן עַל־הָאָרֶץ וְנִרְאֲתָה
,vos inter & ,me inter † qđ ,mei fœderis recordabor Et .nube in arcus † est
15 הַקֶּשֶׁת בֶּעָנָן׃ וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם
adhuc erit non & :carne omni in viuentem animā omnem inter & cum
וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל־בָּשָׂר וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד
arcus erit Et .carnem omnem disperdendū ad ,diluuiū ad aqua vt disperdat
16 הַמַּיִם לְמַבּוּל לְשַׁחֵת כָּל־בָּשָׂר׃ וְהָיְתָה הַקֶּשֶׁת
,DEVM inter sæculi fœderis recordandum ad ,illū videbo & ,nube in vt recorder pacti perpetui
בֶּעָנָן וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים
.terram super ‡ quæ ,carne omni in viuentem animā omnē inter & ‡ est cum
וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ׃
statui quod ,fœderis signum ‡ Hoc :Noach ad DEVS dixit Et ‡ est
17 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ זֹאת אוֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר הֲקִמֹתִי
fuerunt Et .terram super † quæ carnem omnē inter & me inter † est
18 בֵּינִי וּבֵין כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ׃ וַיִּהְיוּ
Cham Et .Iepheth & ,Cham & ,Sem ,arca ex egredientes Noach filij qui egressi sunt
בְנֵי־נֹחַ הַיֹּצְאִים מִן־הַתֵּבָה שֵׁם וְחָם וָיָפֶת וְחָם
istis ab Et .Noach filij isti Tres .Chenahan pater ipse est
19 הוּא אֲבִי כְנָעַן׃ שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה בְּנֵי־נֹחַ וּמֵאֵלֶּה
plātauit & ,terræ vir Noach cœpit Et .terra omnis est dispersa cœpit Noach colere terrā,
20 נָפְצָה כָל־הָאָרֶץ׃ וַיָּחֶל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע חָלַל[q] נָטַע[r]

medio in se discooperuit & ,est inebriat⁹ & ,vino de bibit Et .vineam
21 כָּרֶם׃ וַיֵּשְׁתְּ מִן־הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ שָׁתָה[s] גָּלָה[t]
turpitudinem ,Chenahan pater ,Cham vidit Et .sui tabernaculi
22 אָהֳלֹה׃ וַיַּרְא חָם אֲבִי כְנַעַן אֵת עֶרְוַת רָאָה[v] עָרָה[x]
,Sem tulit Et .platea in suis fratribus duobus nunciauit & ,sui patris tulerunt
23 אָבִיו וַיַּגֵּד לִשְׁנֵי־אֶחָיו בַּחוּץ׃ וַיִּקַּח שֵׁם 22 נָגַד[y] שָׁנָה[z]
,ipsi ambo humerum super posuerunt & ,vestimentum Iepheth &
וָיֶפֶת אֶת־הַשִּׂמְלָה וַיָּשִׂימוּ עַל־שְׁכֶם שְׁנֵיהֶם לָקַח[a]
eorum facies Et .sui patris turpitudinē operuerūt & ,retrorsum iuerunt † & שׂוּם[b]
וַיֵּלְכוּ אֲחֹרַנִּית וַיְכַסּוּ אֵת עֶרְוַת אֲבִיהֶם וּפְנֵיהֶם † euntes auersa facie,
est expergefactus Et .viderunt non sui patris turpitudinē & ,retrorsum
24 אֲחֹרַנִּית וְעֶרְוַת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ׃ וַיִּיקֶץ כָּסָה[c] פָּנָה[d] erant auersæ, minor.
.paruus suus filius sibi fecit quod cognouit & ,vino à Noach
נֹחַ מִיֵּינוֹ וַיֵּדַע אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה־לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן׃
.suis fratribus erit seruorum seruus :Chenahā Maledict⁹ :dixit Et
25 וַיֹּאמֶר אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו׃
Chenahan sit & ,Sem DEVS Dominus Benedictus : dixit Et
26 וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי שֵׁם וִיהִי כְנַעַן הָיָה[e]
tabernaculis in habitet & ,Iepheth DEVS Dilatet .eis seruus
27 עֶבֶד לָמוֹ׃ יַפְתְּ אֱלֹהִים לְיֶפֶת וְיִשְׁכֹּן בְּאָהֳלֵי־ פָּתָה[f]
post Noach vixit Et .eis seruus Chenahan sit & :Sem
28 שֵׁם וִיהִי כְנַעַן עֶבֶד לָמוֹ׃ וַיְחִי־נֹחַ אַחַר חָיָה[g]
fuerunt Et .annos quinquaginta & annos trecentos ,diluuium
29 הַמַּבּוּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה׃ וַיִּהְיוּ מֵאָה[h]
:anni quinquaginta & anni nongenti Noach dies omnes
כָּל־יְמֵי־נֹחַ תְּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה
.est mortuus &
וַיָּמֹת׃ מוּת[i]

CAP. X. י

.Iepheth & ,Cham ,Sem ,Noach filiorum generationes † istæ Et † sunt
1 וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת בְּנֵי־נֹחַ שֵׁם חָם וָיָפֶת יָלַד[k]
Ghomer ;Iepheth Filij .diluuium post filij eis sunt nati &
2 וַיִּוָּלְדוּ לָהֶם בָּנִים אַחַר הַמַּבּוּל׃ בְּנֵי יֶפֶת גֹּמֶר
.Tiras & ,Mesech & ,Tubal & ,Iauan & ,Madai & ,Maghog &
וּמָגוֹג וּמָדַי וְיָוָן וְתֻבָל וּמֶשֶׁךְ וְתִירָס׃
.Togharmah & ,Riphath & ,Aschenaz :Ghomer filij Et
3 וּבְנֵי גֹּמֶר אַשְׁכְּנַז וְרִיפַת וְתֹגַרְמָה׃
.Dodanim & ,Chitthim ,Tharsis & ,Elisah :Iauan filij Et
4 וּבְנֵי יָוָן אֱלִישָׁה וְתַרְשִׁישׁ כִּתִּים וְדֹדָנִים׃
,suam linguā ad singulę ,suis terris in gentium insulæ sunt separatæ istis Ab secundum terras suas, secūdum linguam suam, secundum familias suas,
5 מֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ אִיֵּי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֹתָם אִישׁ לִלְשֹׁנוֹ
,Misraim & Chus ,Cham filij Et .suis gentibus in suas familias ad
6 לְמִשְׁפְּחֹתָם בְּגוֹיֵהֶם׃ וּבְנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם
,Sabthah & ,Chauilah & ,Seba ,Chus filij Et .Chenahan & ,Puth &
7 וּפוּט וּכְנָעַן׃ וּבְנֵי כוּשׁ סְבָא וַחֲוִילָה וְסַבְתָּה
.Dedan & ,Seba ;Rahamah filij Et .Sabthecah & ,Rahamah &
וְרַעְמָה וְסַבְתְּכָא וּבְנֵי רַעְמָה שְׁבָא וּדְדָן׃
.terra in potens esse cœpit ipse .Nimrod genuit Chus Et
8 וְכוּשׁ יָלַד אֶת־נִמְרֹד הוּא הֵחֵל לִהְיוֹת גִּבֹּר בָּאָרֶץ׃ חָלַל[l]
:dicitur Idcirco .Domini facies ad venatione potens fuit Ipse coram Dño.
9 הוּא־הָיָה גִבֹּר־צַיִד לִפְנֵי יְהוָה עַל־כֵּן יֵאָמַר צוּד[m]
principium fuit Et .Domini conspectu in venatione fortis Nimrod Sicut coram Dño.
10 כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צַיִד לִפְנֵי יְהוָה׃ וַתְּהִי רֵאשִׁית
.Sinhar terra in ,Chalneh & ,Achad & ,Erech & ,Babel eius regni
מַמְלַכְתּוֹ בָּבֶל וְאֶרֶךְ וְאַכַּד וְכַלְנֵה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר׃
& ,Nineuch ædificauit & ;Assur exijt ipsa terra E
11 מִן־הָאָרֶץ הַהִוא יָצָא אַשּׁוּר וַיִּבֶן אֶת־נִינְוֵה וְאֶת־ בָּנָה[n]
Nineuch inter Resen Et .Chalach & ciuitatem Rechoboth
12 רְחֹבֹת עִיר וְאֶת־כָּלַח׃ וְאֶת־רֶסֶן בֵּין נִינְוֵה
genuit Misraim Et .magna ciuitas ‡ ipsa .Chalach inter & ‡ est
13 וּבֵין כָּלַח הִוא הָעִיר הַגְּדֹלָה׃ וּמִצְרַיִם יָלַד אֶת־
.Naphthuchim & ,Lehabim & ,Hanamim & ,Ludim
לוּדִים וְאֶת־עֲנָמִים וְאֶת־לְהָבִים וְאֶת־נַפְתֻּחִים׃
inde sunt egressi quòd :Chasluchim & ,Patrusim Et vnde
14 וְאֶת־פַּתְרֻסִים וְאֶת־כַּסְלֻחִים אֲשֶׁר יָצְאוּ מִשָּׁם
Sidon genuit Chenahan Et .Chaphtorim & ,Pelistim
15 פְּלִשְׁתִּים וְאֶת־כַּפְתֹּרִים׃ וּכְנַעַן יָלַד אֶת־צִידֹן
& ,Emori & ,Iebusi Et .Cheth & suū primogenitū
16 בְּכֹרוֹ וְאֶת־חֵת׃ וְאֶת־הַיְבוּסִי וְאֶת־הָאֱמֹרִי וְאֵת
.Sini & ,Harchi & ,Chiuui Et .Ghirghasi
17 הַגִּרְגָּשִׁי׃ וְאֶת־הַחִוִּי וְאֶת־הָעַרְקִי וְאֶת־הַסִּינִי׃
sunt sparsæ postea Et .Chamathi & ,Semari & ,Aruadi Et
18 וְאֶת־הָאַרְוָדִי וְאֶת־הַצְּמָרִי וְאֶת־הַחֲמָתִי וְאַחַר נָפֹצוּ
Sidon à Chenahanæi terminus fuit Et .Chenahanæi familiæ
19 מִשְׁפְּחוֹת הַכְּנַעֲנִי׃ וַיְהִי גְּבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידֹן

substantiā oēm delebo & :noctes quadraginta & dies quadraginta
אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וּמָחִיתִי אֶת־כָּל־הַיְקוּם — מָחָה
omne iuxta Noach fecit Et .terræ superficie à ,feci quam
5 אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל
:annorū sexcentorum filius Noach Et .Dńs ei præcepit quod — erat vir
6 אֲשֶׁר־צִוָּהוּ יְהוָה׃ וְנֹחַ בֶּן־שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה
Noach est ingressus Et .terram super aquarum fuit diluuium &
7 וְהַמַּבּוּל הָיָה מַיִם עַל־הָאָרֶץ׃ וַיָּבֹא נֹחַ
,arcam in secum eius filiorū vxores & ,eius vxor & ,eius filij &
וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בָנָיו אִתּוֹ אֶל־הַתֵּבָה
ex & ,puro iumento Ex .diluuij aquarum facie à
8 מִפְּנֵי מֵי הַמַּבּוּל׃ מִן־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן־
quod omni & ,volatili ex & ,mundum ipsum non quod iumento — non erat
הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינֶנָּה טְהֹרָה וּמִן־הָעוֹף וְכֹל אֲשֶׁר־
ad sunt ingressa bina Bina .terram super reptans — reptat
9 רֹמֵשׂ עַל־הָאֲדָמָה׃ שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֶל־
Deus præcepit queadmodū ,fœmina & masculus arcam in Noach
נֹחַ אֶל־הַתֵּבָה זָכָר וּנְקֵבָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים
fuerunt diluuij aquæ & ,dies septem ad fuit Et .Noach — post septem
10 אֶת־נֹחַ׃ וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וּמֵי הַמַּבּוּל הָיוּ
mēse in ,Noach vitæ annorū sexcentesimo anno In .terram super
11 עַל־הָאָרֶץ׃ בִּשְׁנַת שֵׁשׁ־מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי־נֹחַ בַּחֹדֶשׁ
omnes sunt rupti hoc die in ,mensis die decima septima in ,secundo
הַשֵּׁנִי בְּשִׁבְעָה־עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל־
fuit Et .sunt apertæ cæli cataractæ & ,multæ voraginis fontes — magnæ
12 מַעְיְנֹת תְּהוֹם רַבָּה וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ׃ וַיְהִי
.noctes quadraginta & dies quadraginta terram super pluuia
הַגֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה׃
,Cham & ,Sem & ,Noach est ingressus ipsius diei corpore In — In ipsomet die
13 בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם־וְחָם
eis cum eius filiorū vxores tres & ,Noach vxor & ,Noach filij Iepheth &
וָיֶפֶת בְּנֵי־נֹחַ וְאֵשֶׁת נֹחַ וּשְׁלֹשֶׁת נְשֵׁי־בָנָיו אִתָּם
iumentū omne & ,sua specie in bestia omnis & Ipsi .arcam in — אִישׁ
14 אֶל־הַתֵּבָה׃ הֵמָּה וְכָל־הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל־הַבְּהֵמָה
omne & ,sua specie ī terrā super reptans reptile omne & ,sua specie in
לְמִינָהּ וְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ לְמִינֵהוּ וְכָל־
ad sunt ingressa Et .alatū omne ,auis omnis ;sua specie in volatile
15 הָעוֹף לְמִינֵהוּ כֹּל צִפּוֹר כָּל־כָּנָף׃ וַיָּבֹאוּ אֶל־
spiritus ea in cuius ,carne omni ex ,bina bina arcam in Noach — in qua erat
נֹחַ אֶל־הַתֵּבָה שְׁנַיִם שְׁנַיִם מִכָּל־הַבָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ
,carne omni ex fœmina & masculus ,ingredientia Et .vitæ — Et quę ingrediebantur,
16 חַיִּים׃ וְהַבָּאִים זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל־בָּשָׂר
.eū super Dńs clausit Et .DEVS ei præcepit queadmodū sunt ingressa — בּוֹא
בָּאוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים וַיִּסְגֹּר יְהוָה בַּעֲדוֹ׃
se multiplicarūt & ,terram super dies quadraginta diluuium fuit Et — multiplicatæ sunt
17 וַיְהִי הַמַּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל־הָאָרֶץ וַיִּרְבּוּ — רָבָה
.terram desuper se eleuauit ‡ & ,arcam eleuauerunt & ,aquæ — ‡ eleuata est super
הַמַּיִם וַיִּשְׂאוּ אֶת־הַתֵּבָה וַתָּרָם מֵעַל הָאָרֶץ׃ — נָשָׂא רוּם
ambulauit & ,terram super valde ‡ multiplicarūt se & ,aquæ ‡ inualuerunt Et — ‡ roborauerunt se
18 וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם וַיִּרְבּוּ מְאֹד עַל־הָאָרֶץ וַתֵּלֶךְ
super valde valde inualuerūt ‡ aquæ Et .aquarum faciem super arca — multiplicatæ sunt
19 הַתֵּבָה עַל־פְּנֵי הַמָּיִם׃ וְהַמַּיִם גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל־
toto sub erāt qui ,excelsi montes omnes sunt operti & ,terrā — ‡ roborauerūt se validissime
הָאָרֶץ וַיְכֻסּוּ כָּל־הֶהָרִים הַגְּבֹהִים אֲשֶׁר־תַּחַת כָּל־ — יָלַךְ
,aquæ inualuerūt ‡ desursum cubitis Quindecim .cælo — פָּנָה כָּסָה
20 הַשָּׁמָיִם׃ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מִלְמַעְלָה גָּבְרוּ הַמָּיִם — ‡ superne
super reptans caro omnis obijt Et .montes sunt operti &
21 וַיְכֻסּוּ הֶהָרִים׃ וַיִּגְוַע כָּל־בָּשָׂר הָרֹמֵשׂ עַל־
super reptante reptili omni in & ,bestia in & ,iumētis in & ,volatili in & ,terrā — tam de volatili quàm de iumento
הָאָרֶץ בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבַחַיָּה וּבְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־
vitæ spiritus flatus quod Omne .homo omnis ‡ & ,terram — ‡ omni hoīe.
22 הָאָרֶץ וְכֹל הָאָדָם׃ כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת־רוּחַ חַיִּים
deleuit Et .sunt mortua ,sicco in quod omni ex ,eius naribus in — oīa in quorū facie erat anhelitus spiritus vitæ, ex oīb' quę erāt
23 בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרָבָה מֵתוּ׃ וַיִּמַח אֶת־
ad vsque homine ab ,terræ faciē super erat quę substantiam oēm — מוּת מָחָה
כָּל־הַיְקוּם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד־
de sunt deleta & ,cæli volatile ad vsq; & ,reptile ad vsq; iumentū
בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּחוּ מִן־
.arca in eo cum qui & ,Noach tantū remansit & ,terra — cum eo erant
הָאָרֶץ וַיִּשָּׁאֶר אַךְ־נֹחַ וַאֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה׃
.dies centum & quinquaginta terram super aquæ inualuerūt Et
24 וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל־הָאָרֶץ חֲמִשִּׁים וּמְאַת יוֹם׃ — מֵאָה

CAP. VIII. ח

omnis & bestiæ omnis & ,Noach Deus est recordatus Et
1 וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֵת כָּל־הַחַיָּה וְאֶת־כָּל־
quæ erant — super ventum DEVS fecit trāsire & ,arca in eo cum quæ iumenti
הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל־
clauserunt se — ,voraginis fontes sunt clausi Et .aquæ quieuerunt & ,terrā
2 הָאָרֶץ וַיָּשֹׁכּוּ הַמָּיִם׃ וַיִּסָּכְרוּ מַעְיְנֹת תְּהוֹם — שָׁכַךְ
.cælo de pluuia est prohibita & ,cæli cataractæ &
וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמַיִם וַיִּכָּלֵא הַגֶּשֶׁם מִן־הַשָּׁמָיִם׃
quæ erāt sup — .redeundo & ,eundo ,terram desuper aquæ sunt reuersæ Et
3 וַיָּשֻׁבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הָלוֹךְ וָשׁוֹב — שׁוּב
in fine vel post finem — .dierum centum & quinquaginta fine à aquæ defecerunt &
וַיַּחְסְרוּ הַמַּיִם מִקְצֵה חֲמִשִּׁים וּמְאַת יוֹם׃
die decima septima in ,septimo mense in arca requieuit Et
4 וַתָּנַח הַתֵּבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּשִׁבְעָה־עָשָׂר יוֹם — נוּחַ
ibant & deficiebant — deficiēdo & eundo fuerunt aquæ Et .Ararat montem super mensis
5 לַחֹדֶשׁ עַל הָרֵי אֲרָרָט׃ וְהַמַּיִם הָיוּ הָלוֹךְ וְחָסוֹר
sunt visa ,mensis vna in ,decimo In .decimum mensem ad vsque
עַד הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בָּעֲשִׂירִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ נִרְאוּ — רָאָה
in fine vel post finem — aperuit & ,dierum quadraginta fine à fuit Et .montium capita
6 רָאשֵׁי הֶהָרִים׃ וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח — קָצַץ
,coruum emisit Et .fecerat quam ,arcæ fenestram Noach
7 נֹחַ אֶת־חַלּוֹן הַתֵּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה׃ וַיְשַׁלַּח אֶת־הָעֹרֵב — חָלַל
quæ erāt sup — .terram desuper aquæ aresceret donec ,redeūdo & egrediēdo exiit &
וַיֵּצֵא יָצוֹא וָשׁוֹב עַד־יְבֹשֶׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ׃
vt videret — aquę essēt alleuiatę an ,vidēdum ad ,se à columbam emisit Et
8 וַיְשַׁלַּח אֶת־הַיּוֹנָה מֵאִתּוֹ לִרְאוֹת הֲקַלּוּ הַמַּיִם — קָלַל
quæ erant in — requiem columba inuenit non Et .terræ superficie à
9 מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ וְלֹא־מָצְאָה הַיּוֹנָה מָנוֹחַ — נוּחַ
plantæ aquę erāt sup — faciem super aquæ quia ,arcam in eum ad rediit & ,sui pedis volæ
לְכַף־רַגְלָהּ וַתָּשָׁב אֵלָיו אֶל־הַתֵּבָה כִּי־מַיִם עַל־פְּנֵי
eam introduxit & ,eam accepit & ,suā manū misit Et .terræ omnis
כָל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּקָּחֶהָ וַיָּבֵא אֹתָהּ — לָקַח בּוֹא
,alios dies septem adhuc expectauit Et .arcam in se ad
10 אֵלָיו אֶל־הַתֵּבָה׃ וַיָּחֶל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אֲחֵרִים — חָלַל
eum ad venit Et .arca ex columbam emittere addidit &
11 וַיֹּסֶף שַׁלַּח אֶת־הַיּוֹנָה מִן־הַתֵּבָה׃ וַתָּבֹא אֵלָיו
tempore vespertino ‡ raptum erat — .eius ore in ‡ raptum oliuæ folium ecce & ,vesperæ tempus ad columba
הַיּוֹנָה לְעֵת עֶרֶב וְהִנֵּה עֲלֵה־זַיִת טָרָף בְּפִיהָ
quæ erāt sup — .terram desuper ,aquæ essent alleuiatæ quod Noach cognouit Et
וַיֵּדַע נֹחַ כִּי־קַלּוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ׃
,columbam emisit & ,alios dies septem adhuc expectauit Et
12 וַיִּיָּחֶל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אֲחֵרִים וַיְשַׁלַּח אֶת־הַיּוֹנָה
amplius — sex & vno in fuit Et .adhuc eum ad reuerti addidit non &
13 וְלֹא־יָסְפָה שׁוּב־אֵלָיו עוֹד׃ וַיְהִי בְּאַחַת וְשֵׁשׁ־
quę erant super — desuper aquæ aruerunt ,mensis vna in ,primo in ,anno centesimo
מֵאוֹת שָׁנָה בָּרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל
ecce & vidit Et .arcæ operimentum Noach remouit & ,terrā
הָאָרֶץ וַיָּסַר נֹחַ אֶת־מִכְסֵה הַתֵּבָה וַיַּרְא וְהִנֵּה — סוּר רָאָה
vigesima & septima in ,secūdo mense in Et .terræ facies aruerant
14 חָרְבוּ פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ וּבַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים — שָׁנָה
Noach ad DEVS est locutus Et .terra aruit ,mensis die
15 יוֹם לַחֹדֶשׁ יָבְשָׁה הָאָרֶץ׃ וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ
vxores & ,tui filij & ,tua vxor & ,tu ,arca de Exi :dicendo
16 לֵאמֹר׃ צֵא מִן־הַתֵּבָה אַתָּה וְאִשְׁתְּךָ וּבָנֶיךָ וּנְשֵׁי־ — יָצָא אִישׁ
quæ est tecū — ,carne omni ex ,tecum quæ ,bestiam Omnem .tecum tuorū filiorū
17 בָנֶיךָ אִתָּךְ׃ כָּל־הַחַיָּה אֲשֶׁר־אִתְּךָ מִכָּל־בָּשָׂר
tam de volatili quam de iumento — ,terram super reptante reptili omni in & ,iumento in & ,volatili in
בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ
terram super multiplicētur & crescāt & ,terrā in repant & ,tecū educ
הַיְצֵא אִתָּךְ וְשָׁרְצוּ בָאָרֶץ וּפָרוּ וְרָבוּ עַל־הָאָרֶץ׃ — פָּרָה רָבָה
הִיצֵא — eius filiorū vxores & ,eius vxor & ,eius filij & ,Noach exiit Et
18 וַיֵּצֵא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בָנָיו
omne quod mouetur — omne ,volatile omne & ,reptile omne ,bestia Omnis .eo cum
19 אִתּוֹ׃ כָּל־הַחַיָּה כָּל־הָרֶמֶשׂ וְכָל־הָעוֹף כֹּל
secundū familias suas — .arca de exierunt suas familias ad terram super reptans
רוֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ לְמִשְׁפְּחֹתֵיהֶם יָצְאוּ מִן־הַתֵּבָה׃ — שִׁפְחָה
iumento omni ex tulit & ,Domino altare Noach ædificauit Et — בָּנָה
‡ obtulit — 20 וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקַּח מִכֹּל הַבְּהֵמָה
holocausta ‡ ascendere fecit & ,mundo volatili omni ex & ,mundo — עָלָה
הַטְּהֹרָה וּמִכֹּל הָעוֹף הַטָּהֹר וַיַּעַל עֹלֹת
dixit Et .quietis odorem Dominus est odoratus Et .altari in — רוּחַ
21 בַּמִּזְבֵּחַ׃ וַיָּרַח יְהוָה אֶת־רֵיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר — נוּחַ
‡ ī corde suo ‡ vt maledicā vltra — terræ adhuc maledicendū ad ‡ addam Non : suum cor ad Dńs
יְהוָה אֶל־לִבּוֹ לֹא אֹסִף לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאֲדָמָה

,annos sexaginta & ,annos quinq; Mahalalel vixit Et .est mortuus &
15 וַיָּמֹת׃ † וַיְחִי מַהֲלַלְאֵל חָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁשִּׁים שָׁנָה
ipse genuit postquā Mahalalel vixit Et .Iered genuit &
16 וַיּוֹלֶד אֶת־יָרֶד׃ † וַיְחִי מַהֲלַלְאֵל אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־
.filias & filios genuit & :annos octingentos & ,annos triginta ,Iered
יֶרֶד שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃
,anni nonaginta & quinq; ,Mahalalel dies omnes fuerunt Et
17 † וַיִּהְיוּ כָּל־יְמֵי מַהֲלַלְאֵל חָמֵשׁ וְתִשְׁעִים שָׁנָה
sexaginta & duos Iered vixit Et .est mortuꝰ & :anni octingenti &
18 וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמֹת׃ † וַיְחִי־יֶרֶד שְׁתַּיִם וְשִׁשִּׁים
Iered vixit Et .Chanoch genuit & :annos centum & ,annos
19 שָׁנָה וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־חֲנוֹךְ׃ † וַיְחִי־יֶרֶד
genuit & :annos octingentos ,Chanoch genuit postquam
אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־חֲנוֹךְ שְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד
,anni sexaginta & duo ,Iered dies oēs fuerunt Et .filias & filios
20 בָּנִים וּבָנוֹת׃ † וַיִּהְיוּ כָּל־יְמֵי־יֶרֶד שְׁתַּיִם וְשִׁשִּׁים שָׁנָה
sexagīta & quinq; Chanoch vixit Et .est mortuꝰ & :anni nongenti &
21 וּתְשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמֹת׃ † וַיְחִי חֲנוֹךְ חָמֵשׁ וְשִׁשִּׁים — מֵאָה מוּת
cum Chanoch ambulauit Et .Methuselach genuit & ,annos
22 שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־מְתוּשָׁלַח׃ † וַיִּתְהַלֵּךְ חֲנוֹךְ אֶת־
:annos trecentos ,Methuselach ipse genuit postquam ,Deo
הָאֱלֹהִים אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־מְתוּשֶׁלַח שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה
quinq; ,Chanoch dies omnes fuerunt Et .filias & filios genuit &
23 וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ † וַיְהִי כָּל־יְמֵי חֲנוֹךְ חָמֵשׁ
Chanoch ambulauit Et .anni trecenti & ,anni sexaginta &
24 וְשִׁשִּׁים שָׁנָה וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה׃ † וַיִּתְהַלֵּךְ חֲנוֹךְ
vixit Et .Deus eum tulit quia ,ipse nō & ,Deo cum — fuit
25 אֶת־הָאֱלֹהִים וְאֵינֶנּוּ כִּי־לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים׃ † וַיְחִי
genuit & :annos centum & ,annos octoginta & septem Methuselach
מְתוּשֶׁלַח שֶׁבַע וּשְׁמֹנִים שָׁנָה וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד
,Lemech ipse genuit postquā ,Methuselach vixit Et . Lemech
26 אֶת־לָמֶךְ׃ † וַיְחִי מְתוּשֶׁלַח אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־לֶמֶךְ
filios genuit & :annos septingentos & ,annos octoginta & duos
שְׁתַּיִם וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה וּשְׁבַע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים
sexaginta & nouē ,Methuselach dies omnes fuerunt Et .filias &
27 וּבָנוֹת׃ † וַיִּהְיוּ כָּל־יְמֵי מְתוּשֶׁלַח תֵּשַׁע וְשִׁשִּׁים
duos Lemech vixit Et .est mortuus & :anni nongenti & ,anni
28 שָׁנָה וּתְשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמֹת׃ † וַיְחִי־לֶמֶךְ שְׁתַּיִם
vocauit Et .filium genuit & ,annos centum & ,annos octoginta &
29 וּשְׁמֹנִים שָׁנָה וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בֵּן׃ † וַיִּקְרָא
,nostro opere ab nos cōsolabitur Iste :dicendo ,Noach eius nomen
אֶת־שְׁמוֹ נֹחַ לֵאמֹר זֶה יְנַחֲמֵנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ — עָשָׂה
.Dominus maledixit cui terra de nostrarū manuū dolore à &
וּמֵעִצְּבוֹן יָדֵינוּ מִן־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אֵרְרָהּ יְהוָה׃
nonaginta & quinq; ,Noach ipse genuit postquam Lemech vixit Et
30 † וַיְחִי־לֶמֶךְ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־נֹחַ חָמֵשׁ וְתִשְׁעִים
fuerunt Et .filias & filios genuit & :annos quingentos & ,annos
31 שָׁנָה וַחֲמֵשׁ מֵאֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ † וַיְהִי
:anni septingenti & ,anni septuaginta & septē ,Lemech dies oēs
כָּל־יְמֵי־לֶמֶךְ שֶׁבַע וְשִׁבְעִים שָׁנָה וּשְׁבַע מֵאוֹת שָׁנָה
genuit & .annorū quingentorum filiꝰ Noach fuit Et .est mortuus &
32 וַיָּמֹת׃ † וַיְהִי־נֹחַ בֶּן־חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד
Iepheth & ,Cham ,Sem Noach
נֹחַ אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יָפֶת׃

CAP. VI. ו

faciesn super multiplicandum ad homo cœpit cūm fuit Et — cœperūt homines multiplicari *principum
1 † וַיְהִי כִּי־הֵחֵל הָאָדָם לָרֹב עַל־פְּנֵי — חָלַל רָבַב
Dei* filij viderunt Et .eis sunt natæ filiæ & ,terræ — פָּנָה
2 הָאֲדָמָה וּבָנוֹת יֻלְּדוּ לָהֶם׃ † וַיִּרְאוּ בְנֵי־הָאֱלֹהִים
vxores sibi acceperunt & :ipsæ pulchræ quòd ,hominum filias — רָאָה
אֶת־בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הֵנָּה וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים — טוֹב לָקַח
contendet* Non ,Dominus dixit Et .elegerunt quas omnibus ex — *erit vt in vagina †sit
3 מִכֹּל אֲשֶׁר בָּחָרוּ׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה לֹא־יָדוֹן
erūt Et .caro ipse† etiā quod eo in seculum in homine cū meus spūs
רוּחִי בָאָדָם לְעֹלָם בְּשַׁגַּם הוּא בָשָׂר וְהָיוּ
terra in fuerunt Gigantes .anni viginti & centum ,eius dies — יוֹם
4 יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה׃ † הַנְּפִלִים הָיוּ בָאָרֶץ — *principum
Dei* filij sunt ingressi quàm postea etiam Et .ipsis diebus in — בּוֹא
בַּיָּמִים הָהֵם וְגַם אַחֲרֵי־כֵן אֲשֶׁר יָבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים — †sunt
seculo à qui potentes† Isti .eis genuerūt & ,hominū filias ad
אֶל־בְּנוֹת הָאָדָם וְיָלְדוּ לָהֶם הֵמָּה הַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר מֵעוֹלָם — fuerunt nominati.
hominis malitia multa quod Dñs vidit Et .nominis viri
5 אַנְשֵׁי הַשֵּׁם׃ † וַיַּרְא יְהוָה כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם — רוּעַ
omni malum tantum eiꝰ cordis cogitationū imaginatio oīs & :terra in — tantūmodo esset
בָּאָרֶץ וְכָל־יֵצֶר מַחְשְׁבֹת לִבּוֹ רַק רַע כָּל־

:terra in hominem fecisset quòd Dñm pœnituit Et . die
6 הַיּוֹם׃ † וַיִּנָּחֶם יְהוָה כִּי־עָשָׂה אֶת־הָאָדָם בָּאָרֶץ
doluit in corde suo. — hominem Delebo :Dominꝰ dixit Et .suum cor ad indoluit &
7 וַיִּתְעַצֵּב אֶל־לִבּוֹ׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶמְחֶה אֶת־הָאָדָם
à superficie — ad vsq; ,iumētū ad vsq; homine ab ,terræ facies desuper creaui quem
אֲשֶׁר־בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־
. ea feci quòd me pœnitet quia : cælorū volatile ad & ,reptile
רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמָיִם כִּי נִחַמְתִּי כִּי עֲשִׂיתִם׃ — עָשָׂה
. Domini oculis in gratiam inuenit Noach Et
8 † וְנֹחַ מָצָא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה׃
fuit perfectus ,iustus vir Noach : Noach generationes Istæ
9 † אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה — יָלַד
genuit Et .Noach ambulauit Deo Cum .suis generationibꝰ in
10 בְּדֹרֹתָיו אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֶּךְ־נֹחַ׃ † וַיּוֹלֶד — דּוֹר
est corrupta Et .Iepheth & ,Cham ,Sem ,filios tres Noach
11 נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יָפֶת׃ † וַתִּשָּׁחֵת
.iniquitate terra est repleta & :Dei cōspectu in terra
הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ חָמָס׃
corruperat quia :erat corrupta ecce & ,terram Deus vidit Et
12 † וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי־הִשְׁחִית
Deus dixit Et .terram super suam viam caro omnis
13 כָּל־בָּשָׂר אֶת־דַּרְכּוֹ עַל־הָאָרֶץ׃ † וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
est repleta quia ,meū cōspectu ad venit carnis omnis Finis ,Noach ad
לְנֹחַ קֵץ כָּל־בָּשָׂר בָּא לְפָנַי כִּי־מָלְאָה — קָצַץ
disperdo cum terra. — .terram ipsam eos disperdens ego ecce & :eorū facie à iniquitate terra
הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם אֶת־הָאָרֶץ׃ — הֵן
in arca — ,arcam facies Nidos .Gopher lignorū arcam tibi Fac
14 † עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי־גֹפֶר קִנִּים תַּעֲשֶׂה אֶת־הַתֵּבָה — קָנַן
hæc mensura qua — quo hoc Et .bitumine in foris à & domo à eam bituminabis &
15 וְכָפַרְתָּ אֹתָהּ מִבַּיִת וּמִחוּץ בַּכֹּפֶר׃ † וְזֶה אֲשֶׁר
intrinsecus & forinsecus — quinquaginta ,arcæ lōgitudo cubiti Trecenti .eam facies
תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה אֹרֶךְ הַתֵּבָה חֲמִשִּׁים
altitudo — facies Fenestram .eius statura cubiti triginta & ,eius latitudo cubiti
16 אַמָּה רָחְבָּהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ׃ † צֹהַר תַּעֲשֶׂה
arcæ ostium & :sursum de eā cōsummabis cubitū ad & ,arcæ
לַתֵּבָה וְאֶל־אַמָּה תְּכַלֶּנָּה מִלְמַעְלָה וּפֶתַח הַתֵּבָה — כָּלָה
in ea. — . eam facies tertia & secunda ,Inferiora .pones eius latere in
בְּצִדָּהּ תָּשִׂים תַּחְתִּיִּם שְׁנִיִּם וּשְׁלִשִׁים תַּעֲשֶׂהָ׃ — שָׁנָה
adduco — ,terram super aquarum diluuium adducens ego ecce ,ego Et
17 † וַאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת־הַמַּבּוּל מַיִם עַל־הָאָרֶץ — נָבַל
in qua est — . cælo sub de vitæ spiritus ea in quod ,carnē omnē perdēdū ad
לְשַׁחֵת כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם
†est *morietur. — :tecum meū fœdus statuam Et .expirabit* terra in †quod omne
18 כֹּל אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ יִגְוָע׃ † וַהֲקִמֹתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתָּךְ
vxores & ,tua vxor & ,tui filij & tu ,arcam in ingrediens &
וּבָאתָ אֶל־הַתֵּבָה אַתָּה וּבָנֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ וּנְשֵׁי־
bina ,carne omni ex ,viuente omni ex Et .tecum tuorū filiorū
19 בָנֶיךָ אִתָּךְ׃ † וּמִכָּל־הָחַי מִכָּל־בָּשָׂר שְׁנַיִם
Masculus : tecum viuendū ad ,arcam in introduces omnibus ex
מִכֹּל תָּבִיא אֶל־הַתֵּבָה לְהַחֲיֹת אִתָּךְ זָכָר
.sua specie ī iumento ex & ,sua specie in volatili Ex .erunt fœmina &
20 וּנְקֵבָה יִהְיוּ׃ † מֵהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ
ingredientur omnibus ex bina ,sua specie in terræ reptili omni ex
מִכֹּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכֹּל יָבֹאוּ
quæ ,esca omni ex tibi cape tu Et .viuendum ad ,te ad
21 אֵלֶיךָ לְהַחֲיוֹת׃ † וְאַתָּה קַח־לְךָ מִכָּל־מַאֲכָל אֲשֶׁר — לָקַח
.escam in eis & tibi erit & :te ad congregabis & ,comeditur
יֵאָכֵל וְאָסַפְתָּ אֵלֶיךָ וְהָיָה לְךָ וְלָהֶם לְאָכְלָה׃
.fecit sic ,Deus ei præcepit quod omne iuxta : Noach fecit Et
22 † וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים כֵּן עָשָׂה׃ — עָשָׂה

CAP. VII. ז

in tua domus oīs & ,tu Ingredere : Noach ad Dñs dixit Et
1 † וַיֹּאמֶר יְהוָה לְנֹחַ בֹּא־אַתָּה וְכָל־בֵּיתְךָ אֶל־
generatione in meo cōspectu in iustū vidi te quia ;arcam
הַתֵּבָה כִּי־אֹתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בַּדּוֹר — רָאָה פָּנָה
septena tibi capies mundo iumento omni Ex .ista
2 הַזֶּה׃ † מִכֹּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח־לְךָ שִׁבְעָה
est, — ,ipsum mundū non quod iumento ex & :eius vxorē & virū ,septena
שִׁבְעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהֹרָה הִוא
septena cæli volatili ex Etiam .eius vxorē & virum ,bina
3 שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ׃ † גַּם מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם שִׁבְעָה
vniuersæ faciem super semen viuificādū ad ,fœminā & masculū ,septena
שִׁבְעָה זָכָר וּנְקֵבָה לְחַיּוֹת זֶרַע עַל־פְּנֵי כָל־ — חָיָה
pluo post — terram super pluere faciēs ego ,septem adhuc dies ad Quia .terræ
4 הָאָרֶץ׃ † כִּי לְיָמִים עוֹד שִׁבְעָה אָנֹכִי מַמְטִיר עַל־הָאָרֶץ

homini Deus Dñs fecit Et .viuētis omnis mater fuit
21 הָיְתָה אֵם כָּל־חָי׃ †וַיַּעַשׂ יְהוָה אֱלֹהִים לְאָדָם
Dñs dixit Et .eos fecit induere & ,*pellis* tunicas eius vxori & pelliceas
22 וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה
.malū & bonū sciendū ad nobis ex vnꝰ *sicut* fuit homo Ecce :Deus ferme
אֱלֹהִים הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאַחַד מִמֶּנּוּ לָדַעַת טוֹב וָרָע
,vitæ arbore de etiā sumat & ,suā manū mittat fortè ne, nunc Et
וְעַתָּה פֶּן־יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים
Deus Dñs eū emisit Et .seculum in viuat & ,comedat &
23 וְאָכַל וָחַי לְעֹלָם׃ †וַיְשַׁלְּחֵהוּ יְהוָה אֱלֹהִים
. *inde* est sumptus *quòd* ,terram colendam ad Hedē horto de ex qua
מִגַּן־עֵדֶן לַעֲבֹד אֶת־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר לֻקַּח מִשָּׁם׃
Heden *hortum ad* Oriente ab collocauit & ,hominem eiecit Et horti
24 †וַיְגָרֶשׁ אֶת־הָאָדָם וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן־עֵדֶן
custodiendū ad *se vertentis* gladij aciem & ,Cherubim versatilem
אֶת־הַכְּרֻבִים וְאֵת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת לִשְׁמֹר
. vitæ arboris viam
אֶת־דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים׃

CAP. IIII. ד

peperit & ,cōcepit & ,suā vxorē Chauuah cognouit ipse homo Et
1 †וְהָאָדָם יָדַע אֶת־חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד הרה
,addidit Et .Domino cum‡ virum Acquisiui :dixit & ,Cain ילד
2 אֶת־קַיִן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת־יְהוָה׃ †וַתֹּסֶף ‡vel, à vel per Dominum
,pecudū pastor Hebel erat Et .Hebel eius fratrem pareret vt
לָלֶדֶת אֶת־אָחִיו אֶת־הָבֶל וַיְהִי־הֶבֶל רֹעֵה צֹאן קנה יסף
adduxit & ,dierū fine in fuit Et . terram *colens fuit* Cain & colebat terrā
3 וְקַיִן הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה׃ †וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיָּבֵא בוא
adduxit Hebel Et .Domino oblationē terræ fructu de Cain
4 קַיִן מִפְּרִי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַיהוָה׃ †וְהֶבֶל הֵבִיא פרה
respexit Et. carū adipe de & suarū pecudū primogenitis de ipse etiam
גַם־הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמֵחֶלְבֵהֶן וַיִּשַׁע שעה
ad &, Cain ad Et .eius oblationē ad & ,Hebel ad Dominꝰ
5 יְהוָה אֶל־הֶבֶל וְאֶל־מִנְחָתוֹ׃ †וְאֶל־קַיִן וְאֶל־ מנח
conciderūt & :valde Cain est iratus Et .respexit non eius oblationē
מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיִּחַר לְקַיִן מְאֹד וַיִּפְּלוּ חרה נפל
quid ad & ?tibi ira est quid Ad ,Cain ad Dñs dixit Et .eius vultus
6 פָּנָיו׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־קָיִן לָמָּה חָרָה לָךְ וְלָמָּה פנה
Etsi ?*eleuare* benefeceris si Nonne ?tui vultus conciderūt venia erit?
7 נָפְלוּ פָנֶיךָ׃ †הֲלוֹא אִם־תֵּיטִיב שְׂאֵת וְאִם יטב נשא
,eius appetitus *te ad* Et ?*cubans* peccatum ostium ad ,benefeceris non cubat? Et in te erit
לֹא תֵיטִיב לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ
.suum fratrē Hebel ad Cain dixit Et . *eum in* dominaberis tu & ei.
8 וְאַתָּה תִּמְשָׁל־בּוֹ׃ †וַיֹּאמֶר קַיִן אֶל־הֶבֶל אָחִיו °
Hebel *ad* † Cain surrexit & ,agro in *ipsos esse in* fuit Et cū essent ipsi
וַיְהִי בִּהְיוֹתָם בַּשָּׂדֶה וַיָּקָם קַיִן אֶל־הֶבֶל קום
Hebel †Vbi :Cain ad Dñs dixit Et .eum occidit & ,suum fratrē † contra
9 אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־קַיִן אֵי הֶבֶל †est ‡sum
?ego‡ mei fratris custos Nūquid .noui Non .dixit Et ?tuꝰ frater
אָחִיךָ וַיֹּאמֶר לֹא יָדַעְתִּי הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי׃ clamat
clamantium tui fratris sanguinū Vox ?fecisti Quid :dixit Et
10 †וַיֹּאמֶר מֶה עָשִׂיתָ קוֹל דְּמֵי אָחִיךָ צֹעֲקִים
, *terra à tu* maledictus nunc Et . terra è me ad eris super terram
11 אֵלַי מִן־הָאֲדָמָה׃ †וְעַתָּה אָרוּר אָתָּה מִן־הָאֲדָמָה
tui fratris sanguines susciperet vt ,suum os aperuit quæ
אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת־פִּיהָ לָקַחַת אֶת־דְּמֵי אָחִיךָ פצה פה
dare addet non ,terram coles Q*uòd* .tua manu de Quando
12 מִיָּדֶךָ׃ †כִּי תַעֲבֹד אֶת־הָאֲדָמָה לֹא־תֹסֵף תֵּת־ יסף נתן
dixit Et .terra in eris profugus & Vagus .tibi suum *robur* fructum
13 כֹּחָהּ לָךְ נָע וָנָד תִּהְיֶה בָאָרֶץ׃ †וַיֹּאמֶר כוח נוע נוד
eiecisti Ecce *parcere** quàm mea *iniquitas*‡ Maior :Dñm ad Cain
14 קַיִן אֶל־יְהוָה גָּדוֹל עֲוֺנִי מִנְּשֹׂא׃ †הֵן גֵּרַשְׁתָּ ‡est punitio *vt feram.
me abscondā tua facie à & :terræ superficie de hodie me
אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפָּנֶיךָ אֶסָּתֵר
.me occidat ,me inueniēs oīs *vt* ,erit & ,terra in profugꝰ & vagus ero &
וְהָיִיתִי נָע וָנָד בָּאָרֶץ וְהָיָה כָל־מֹצְאִי יַהַרְגֵנִי׃ מצא
septēpliciter ,Cain occidēs omnis Propterea :Dñs ei dixit Et
15 †וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוָה לָכֵן כָּל־הֹרֵג קַיִן שִׁבְעָתַיִם
percutiendum non ad signum Cain in Dñs posuit Et. vindicabitur ne percuteret
יֻקָּם וַיָּשֶׂם יְהוָה לְקַיִן אוֹת לְבִלְתִּי הַכּוֹת־ נקם
,Domini facie à Cain est egressus Et .eum inueniēs omnis eum שום נכה
16 אֹתוֹ כָּל־מֹצְאוֹ׃ †וַיֵּצֵא קַיִן מִלִּפְנֵי יְהוָה
Cain cognouit Et .Heden *ante* Nod terra in *sedit* & habitauit ad Orientem
17 וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ־נוֹד קִדְמַת־עֵדֶן׃ †וַיֵּדַע קַיִן אֶת־ ישב הרה
ædificans fuit Et .Chanoch peperit & ,concepit & ,suam vxorē ædificauit
אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת־חֲנוֹךְ וַיְהִי בֹּנֶה ילד

nomine .Chanoch sui filij *nomen sicut* ,ciuitatis nomē vocauit & ,ciuitatem
עִיר וַיִּקְרָא שֵׁם הָעִיר כְּשֵׁם בְּנוֹ חֲנוֹךְ׃
:Mechuiael genuit Hirad & :Hirad Chanoch ipsi est natus Et
18 †וַיִּוָּלֵד לַחֲנוֹךְ אֶת־עִירָד וְעִירָד יָלַד אֶת־מְחוּיָאֵל ילד
.Lemech genuit Methusael & : Methusael genuit Mechuiael &
וּמְחִיָּיאֵל יָלַד אֶת־מְתוּשָׁאֵל וּמְתוּשָׁאֵל יָלַד אֶת־לָמֶךְ׃
,Hadah vnius nomen :vxores duas Lemech sibi accepit Et
19 †וַיִּקַּח־לוֹ לֶמֶךְ שְׁתֵּי נָשִׁים שֵׁם הָאַחַת עָדָה לקח
.Iabal Hadah genuit Et . Sillah ,secundæ nomen &
20 וְשֵׁם הַשֵּׁנִית צִלָּה׃ †וַתֵּלֶד עָדָה אֶת־יָבָל שנה
. *possessionis* & ,tentorium *sedentis* pater fuit Ipse inhabitantis pecudis.
הוּא הָיָה אֲבִי יֹשֵׁב אֹהֶל וּמִקְנֶה׃
apprehēdentis omnis pater fuit Ipse .Iubal eius fratris nomen Et
21 †וְשֵׁם אָחִיו יוּבָל הוּא הָיָה אֲבִי כָּל־תֹּפֵשׂ
Cain Thubal peperit ipsa etiam Sillah Et . organū & citharā
22 כִּנּוֹר וְעוּגָב׃ †וְצִלָּה גַם־הִוא יָלְדָה אֶת־תּוּבַל קַיִן ‡malleatorē †fuit
†Cain Tubal soror & :ferri & ,æris opificiū omne acuētem‡
לֹטֵשׁ כָּל־חֹרֵשׁ נְחֹשֶׁת וּבַרְזֶל וַאֲחוֹת תּוּבַל־קַיִן
Audite :Sillah & Hadah suis vxoribus Lemech dixit Et .Nahamah
23 נַעֲמָה׃ †וַיֹּאמֶר לֶמֶךְ לְנָשָׁיו עָדָה וְצִלָּה שְׁמַעַן Si
virum Q*uod* :meū eloquiū auscultate : Lemech vxores vocē meam
קוֹלִי נְשֵׁי לֶמֶךְ הַאְזֵנָּה אִמְרָתִי כִּי אִישׁ
septēpliciter Quia . *meū liuorē* in puerum & ,*meū vulnus* in *occidi* occidero meo vulnere meo liuore
24 הָרַגְתִּי לְפִצְעִי וְיֶלֶד לְחַבֻּרָתִי׃ †כִּי שִׁבְעָתַיִם
Adam cognouit Et . septies septuagesies Lemech & ,Cain vindicabit
25 יֻקַּם־קָיִן וְלֶמֶךְ שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה׃ †וַיֵּדַע אָדָם נקם
:Seth eius nomē vocauit & ,filium peperit & ,suā vxorem adhuc
עוֹד אֶת־אִשְׁתּוֹ וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שֵׁת
quia .Hebel pro alterum semen Deus mihi posuit quia
כִּי שָׁת־לִי אֱלֹהִים זֶרַע אַחֵר תַּחַת הֶבֶל כִּי שות
vocauit & ,filius est natus ipsi etiam Seth Et .Cain eum occidit
26 הֲרָגוֹ קָיִן׃ †וּלְשֵׁת גַּם־הוּא יֻלַּד־בֵּן וַיִּקְרָא
. Domini *nomine in inuocandum ad* est cœptū Tunc .Enos eius nomen inuocari nomen, *vel* pollui
אֶת־שְׁמוֹ אֱנוֹשׁ אָז הוּחַל לִקְרֹא בְּשֵׁם יְהוָה׃ חלל

CAP. V. ה

.hominem *Deum creare* die in ,Adam generationum liber Iste qua creauit Deus
1 †זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם בְּיוֹם בְּרֹא אֱלֹהִים אָדָם
fœminam & Masculum .illum fecit Dei similitudine In
2 בִּדְמוּת אֱלֹהִים עָשָׂה אֹתוֹ׃ †זָכָר וּנְקֵבָה דמה
die in ,Adam eorū nomen vocauit & ,eis benedixit & :eos creauit
בְּרָאָם וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָם אָדָם בְּיוֹם qua creati sunt.
,annos centum & triginta Adam vixit Et .*eos creari*
3 הִבָּרְאָם׃ †וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה חיה מאה
eius nomen vocauit & ,suā imaginem *in* ,*sua similitudine in* genuit & ad similitudinē suam, ad
וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ בְּצַלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ
,Seth *ipsum gignere post* Adam dies fuerunt Et . Seth postquam genuit ipse
4 שֵׁת׃ †וַיִּהְיוּ יְמֵי־אָדָם אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שֵׁת ילד
oēs fuerunt Et .filias & filios genuit & :anni octingenti
5 שְׁמֹנֶה מֵאֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ †וַיִּהְיוּ כָּל־
,anni triginta & ,anni nongenti ,vixit quibus ,Adam dies
יְמֵי אָדָם אֲשֶׁר־חַי תְּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה חיה
,annos centum & ,annos quinque Seth vixit Et .est mortuus &
6 וַיָּמֹת׃ †וַיְחִי־שֵׁת חָמֵשׁ שָׁנִים וּמְאַת שָׁנָה מות
ipse genuit postquā Seth vixit Et .Enos genuit &
7 וַיּוֹלֶד אֶת־אֱנוֹשׁ׃ †וַיְחִי־שֵׁת אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־
.filias & filios genuit & ,annos octingentos & ,annos septem ,Enos
אֱנוֹשׁ שֶׁבַע שָׁנִים וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃
nongenti & ,anni duodecim Seth dies omnes fuerunt Et
8 †וַיִּהְיוּ כָּל־יְמֵי־שֵׁת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּתְשַׁע מֵאוֹת שנה
genuit & ,annos nonaginta Enos vixit Et .est mortuus & :anni
9 שָׁנָה וַיָּמֹת׃ †וַיְחִי אֱנוֹשׁ תִּשְׁעִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־
,Chenan ipse genuit postquam Enos vixit Et .Chenan
10 קֵינָן׃ †וַיְחִי אֱנוֹשׁ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־קֵינָן
.filias & filios genuit & :annos octingentos & ,annos quindecim
חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃
:anni nongenti & ,anni quinque Enos dies omnes fuerunt Et
11 †וַיִּהְיוּ כָּל־יְמֵי אֱנוֹשׁ חָמֵשׁ שָׁנִים וּתְשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה
genuit & ,annos septuaginta Chenan vixit Et .est mortuus &
12 וַיָּמֹת׃ †וַיְחִי קֵינָן שִׁבְעִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־
Mahalalel ipse genuit postquā Chenan vixit Et . Mahalalel
13 מַהֲלַלְאֵל׃ †וַיְחִי קֵינָן אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־מַהֲלַלְאֵל
. filias & filios genuit & :annos octingentos & ,annos quadraginta
אַרְבָּעִים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ רבע
:anni nongenti & ,anni decem ,Chenā dies omnes fuerunt Et
14 †וַיִּהְיוּ כָּל־יְמֵי קֵינָן עֶשֶׂר שָׁנִים וּתְשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה יום

,terra in esset antequā ,agri virgultū omne Et . cælum & terrā
ארץ ושמים׃ † וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ 5
Dominꝰ fecit pluere non quia:oriretur antequā ,agri herbā omnē &
1 וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר יהוה
terram. colendam ad non homo &,terram super Deus
non erat qui coleret
אלהים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה׃
faciem vniuersam irrigabat & ,terra de ascendebat vapor Et
[c] פנה
2 † ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני 6
de puluerem hominem Deus Dominus formauit Et .terræ
è puluere terræ
3 האדמה׃ † וייצר יהוה אלהים את האדם עפר מן 7
homo fuit & ;vitæ spiraculū eius faciē in inspirauit & ,terra
[f] נפח
האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם
Hedē in hortū Deus Dñs plantauit Et .viuentem animā in
[g] נטע
4 לנפש חיה׃ † ויטע יהוה אלהים גן בעדן 8
fecit germinare Et.formauit quē ;hominē ibi posuit & ;oriente ab
5 מקדם וישם שם את האדם אשר יצר׃ † ויצמח 9
concupiscibilem arborem omnem terra è Deus Dominus
יהוה אלהים מן האדמה כל עץ נחמד
arborē & ,horti medio in vitæ arborē & :escam in bonā & ,visum ad
visu
6 למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן ועץ
egrediebatur
irrigandū ad ,Heden ex egrediens fluuius Et .mali & boni scientiæ
הדעת טוב ורע׃ † ונהר יצא מעדן להשקות 10
[h] ידע [i] רוע
Nomen .capita quatuor in est &,diuiditur inde & : hortum
[k] שקה
את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים׃ † שם 11
ibi quod ,Chauilah terram totā circuiens ipse ; Pison ,vnius
circuit
7 האחד פישון הוא הסבב את כל ארץ החוילה אשר שם
vbi est aurū †est
lapis &,bdelium†ibi ·bonū illius terræ aurum Et .aurum
הזהב׃ † וזהב הארץ ההוא טוב שם הבדלח ואבן 12
circuit
omnē circuiens ipse .Ghichō secundi fluuij nomen Et .onyx
8 השהם׃ † ושם הנהר השני גיחון הוא הסובב את כל 13
vadens ipse :Chidekel tertij fluuij nomen Et .Aethiopiæ terrā
vadit ad Orientē Assur
ארץ כוש׃ † ושם הנהר השלישי חדקל הוא ההלך 14
Dominus tulit Et . Perath ipse ,quartus fluuius Et .Assur ante
est
9 קדמת אשור והנהר הרביעי הוא פרת׃ † ויקח יהוה 15
[l] לקח
cū colēdum ad,Heden horto in eum posuit &,hominem Deus
10 אלהים את האדם וינחהו בגן עדן לעבדה
[m] נוח
:dicēdo hominem ad Deus Dñs pręcepit Et .eū custodiēdū ad &
11 ולשמרה׃ † ויצו יהוה אלהים על האדם לאמר 16
[n] צוה
scientiæ arbore ex Et .comedes comedēdo horti arbore omni Ex
מכל עץ הגן אכל תאכל׃ † ומעץ הדעת 17
,ea ex te comedere die in quia ,ea ex comedes non ,mali & boni
quo comederis
12 טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו
esse bonum Non :Deus Dñs dixit Et .morieris moriēdo
Nō est bonū
מות תמות׃ † ויאמר יהוה אלהים לא טוב היות 18
[o] היה
formauit Et .eo coram tanquam ,adiutoriū ei faciam :solum hominē
quod sit coram eo
13 האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו׃ † ויצר 19
[p] בדד
volatile omne & ,agri bestiam omnē terra è Deus Dñs
14 יהוה אלהים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף
vocaret quid videndū ad ,hominē ipsum ad adduxit & , cæli
השמים ויבא אל האדם לראות מה יקרא
[q] בוא [r] ראה
.eius nomē hoc ,viuētis animæ homo illud vocauit quod oē & :illud
est
לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו׃
,cæli volatili & animali omni nomina homo vocauit Et
15 † ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים 20
adiutorium inuenit non homini Et .agri bestiæ omni &
ולכל חית השדה ולאדם לא מצא עזר
super soporem Deus Dñs fecit cadere Et .eo corā tanquam
quod esset
16 כנגדו׃ † ויפל יהוה אלהים תרדמה על 21
[s] נפל
carnem clausit & ,eius costis è vnam cepit & :dormiuit & ,hominē
האדם ויישן ויקח אחת מצלעתיו ויסגר בשר
ceperat quam costam Deus Dñs ædificauit Et .ea pro
התחתנה׃ † ויבן יהוה אלהים את הצלע אשר לקח 22
[t] בנה
dixit Et .hominem ad eam adduxit & :mulierē in homine de
[v] איש
17 מן האדם לאשה ויבאה אל האדם׃ † ויאמר 23
.mea carne ex caro & ,meis ossibus ex os vice Hac :homo
האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי
Idcirco .ipsa est sumpta viro ex quia ,Virago vocabitur hanc ad
quapropter Virissa
לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת׃ † על כן 24
,sua vxore cū adhærebit &,suā matrē & suum patrem vir relinquet
vnusquisq; vxori suæ
18 יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו
homo ,nudi ipsi ambo erant Et . vnam carnem in erūt &
caro vna
19 והיו לבשר אחד׃ † ויהיו שניהם ערומים האדם 25
[x] שנה
.erubescebant non &,eius vxor &
pudebat eos,
ואשתו ולא יתבששו׃ ׃

CAP. III. ג

Dñs fecerat quam agri bestia omni callidior erat serpens Et
† והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה יהוה 1
Verè
Non ,Deus dixit quod Etiam : mulierem ad dixit Et . Deus
אלהים ויאמר אל האשה אף כי אמר אלהים לא
,serpentem ad mulier dixit Et ?horti arbore omni ex comedetis
תאכלו מכל עץ הגן׃ † ותאמר האשה אל הנחש 2
†est
medio in†quæ arboris fructu de Et .vescemur horti arboris fructu De
[y] פרה
מפרי עץ הגן נאכל׃ † ומפרי העץ אשר בתוך 3
eam
forte ne ,eā in tāgetis non &,ea ex comedetis Non ,Deus dixit ,horti
[z] נגע
הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן
moriendo Non :mulierem ad serpens dixit Et .moriamini
[a] מות scit
תמתון׃ † ויאמר הנחש אל האשה לא מות 4
qua comedetis vos
vos comedere die in quod Deus sciens Quoniam .moriemini
תמתון׃ † כי ידע אלהים כי ביום אכלכם 5
[b] חיה [c] רוע
.malū & bonū sciētes, dij sicut eritis & ,vestri oculi aperientur,ea ex
ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלהים ידעי טוב ורע׃
& quòd desiderabilis esset
desiderium quòd & ,cibum ad arbor bona quòd,mulier vidit Et
† ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה 6
[d] ראה
cepit & : intelligendum ad arbor concupiscibilis & ,oculis ipsa
הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח
[e] לקח
.comedit & ,secum suo viro etiam dedit & :comedit & ,eiꝰ fructu de
[f] נתן
מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל׃
nudi quòd cognouerūt &,ipsorū amborū oculi sunt aperti Et
[g] שנה
† ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירמם 7
essent
.cingulos sibi fecerūt & ,ficus folia consuerūt & :ipsi
[h] עשה
הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת׃
†ambulantem
aurā ad horto in ambulātis†Dei Dñi vocem audiuerūt Et
† וישמעו את קול יהוה אלהים מתהלך בגן לרוח 8
Dei Domini facie à eius vxor & ,homo se abscōdit & :diei
היום ויתחבא האדם ואשתו מפני יהוה אלהים
:hominem Deus Dñs vocauit Et .horti arboris medio in
בתוך עץ הגן׃ † ויקרא יהוה אלהים אל האדם 9
,horto in audiui tuā Vocē ,ait Et ?tu Vbi ,ei dixit Et
[i] קול
ויאמר לו איכה׃ † ויאמר את קלך שמעתי בגן 10
eram
indicauit Quis ,dixit Et .me abscōdi & ,ego nudus quia ,timui &
[k] ירא
ואירא כי עירם אנכי ואחבא׃ † ויאמר מי הגיד 11
esses? [l] נגד
non ad tibi pręcepi quam arbore ex Nōne ?tu nudus quòd tibi
לך כי עירם אתה המן העץ אשר צויתיך לבלתי
vt non comederes
quam Mulier ,homo ait Et ?comedisti ,ea ex comedendum
[m] בלת
אכל ממנו אכלת׃ † ויאמר האדם האשה אשר 12
vt esset mecū
.comedi & ,arbore de mihi dedit ipsa ,mecum dedisti
נתתה עמדי הוא נתנה לי מן העץ ואכל׃
ait Et ?fecisti hoc Quid :mulieri Deus Dñs dixit Et
† ויאמר יהוה אלהים לאשה מה זאת עשית ותאמר 13
Deus Dñs dixit Et .comedi & ,me seduxit Serpens : mulier
[n] נשא
האשה הנחש השיאני ואכל׃ † ויאמר יהוה אלהים 14
,animali omni præ tu maledictus ,hoc fecisti Quia ,serpentem ad
אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה
[o] ילך
puluerē &,gradieris tuū ventrē Super .agri bestia omni præ &
ומכל חית השדה על גחנך תלך ועפר
ponam inimicitiam Et .tuæ vitæ diebus omnibus comedes
[p] יום [q] חיה
תאכל כל ימי חייך׃ † ואיבה אשית 15
[r] איב [s] שות
ipsum :eius semen inter &,tuū semē inter & ,mulierem inter & te inter
בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה הוא
,dixit mulierem Ad .calcaneū ei cōteres tu & ,caput tibi cōteret
ישופך ראש ואתה תשופנו עקב׃ † אל האשה אמר 16
paries dolore cū :tuū cōceptū &,tuū dolorē multiplicabo Multiplicādo
[t] הרה [v] ילד
הרבה ארבה עצבונך והרנך בעצב תלדי
erit desideriū
.te in dominabitur ipse & ,tuum desiderium tuū virum ad & : filios
בנים ואל אישך תשוקתך והוא ימשל בך׃
comedisti & ,tuæ vxoris voci paruisti Quia :ait homini Et
† ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל 17
;ea ex comedes Non ,dicendo tibi præcepi quam arbore ex
[x] צוה
מן העץ אשר צויתיך לאמר לא תאכל ממנו
diebus cūctis ea ex comedes labore In .te propter terra maledicta
ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי
comedes & ,tibi germinabit tribulum & spinā Et .tuę vitæ
חייך׃ † וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את 18
donec reuertaris
te reuerti vsque ,pane vescēris tui vultus sudore In .agri herbam
עשב השדה׃ † בזעת אפיך תאכל לחם עד שובך 19
es
puluerē in & ,tu puluis nā: es sumptus ea ex quia ,terram in
אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר
ipsa quia,Chauuah suæ vxoris nomē homo vocauit Et .reuertēris
תשוב׃ † ויקרא האדם שם אשתו חוה כי הוא 20

בראשית

LIBER GENESIS,

HEBRAICE BERESITH, ID EST,

In principio, cum versione Santis Pagnini, ad Hebraicam phrasin diligenter examinata.

DEVS creauit principio IN
1 בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת
erat terra Et .terram & cælos
2 הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ׃ וְהָאָרֶץ הָיְתָה
facies super caligo & :inanitas & solitudo
תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי
super motabat† DEI spiritus & :abyssi
תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל־
.lux fuit Et .lux Sit :Deus dixit Et .aquarum facies
3 פְּנֵי הַמָּיִם׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי־אוֹר וַיְהִי־אוֹר׃
inter Deus diuisit & :bona ‡quòd ,lucem Deus vidit Et
4 וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־הָאוֹר כִּי־טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין
,diem lucem Deus vocauit Et .tenebras inter & lucem
5 הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ׃ וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם
.vnus dies ,mane fuit & ,vespera fuit Et .noctem vocauit tenebras &
וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם אֶחָד׃
sit & ,aquarum medio in expansio Sit :Deus dixit Et
6 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי
, expansionem Deus fecit Et .aquas ad aquas inter diuidens
7 מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם׃ וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הָרָקִיעַ
quæ aquas inter &,expãsionem subter† quæ aquas inter diuisit &
וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר
expansionem Deus vocauit Et .ita fuit Et .expansionẽ super‡
8 מֵעַל לָרָקִיעַ וַיְהִי־כֵן׃ וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ
:Deus dixit Et .secundus dies ,mane fuit & ,vespera fuit Et :cælos
9 שָׁמָיִם וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
appareat &* ,vnum locũ ad cælis sub de* aquæ Cõgregẽtur
יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל־מָקוֹם אֶחָד וְתֵרָאֶה
;terram ,aridam Deus vocauit Et .ita fuit Et .arida
10 הַיַּבָּשָׁה וַיְהִי־כֵן׃ וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבָּשָׁה אֶרֶץ
quòd Deus vidit Et .maria appellauit aquarum cõgregationẽ &
וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־
herbam ,germen terra Germinet :Deus dixit Et .bonum*
11 טוֹב׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב
,suæ speciei fructũ facientem fructus arborem,semen seminificantẽ
מַזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ
terra protulit Et .ita fuit Et .terram super ea in semen cuius
12 אֲשֶׁר זַרְעוֹ־בוֹ עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן׃ וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ
facientẽ arborẽ & ,sua specie in semẽ seminificantẽ herbam ,germen
דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֹשֶׂה־
.bonũ ‡quòd Deus vidit Et .sua specie in ea in semen cuius fructũ
פְּרִי אֲשֶׁר זַרְעוֹ־בוֹ לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב׃
.tertius dies ,mane fuit &,vespera fuit Et
13 וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי׃
,cælorum expansione in luminaria Sint :Deus dixit Et
14 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם
tempora & signa in sint & ;noctem inter & diem inter diuidendũ ad
לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלָּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים
cælorum expãsione in luminaria in sint & ,annos & ,dies &
15 וּלְיָמִים וְשָׁנִים׃ וְהָיוּ לִמְאוֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם
Deus fecit Et .ita fuit Et .terram super illuminãdũ ad
16 לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן׃ וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־
,diei dominium ad maius luminare :magna luminaria duo
שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת־הַמָּאוֹר הַגָּדֹל לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם
.stellas & ,noctis dominium ad minus luminare &
וְאֶת־הַמָּאוֹר הַקָּטֹן לְמֶמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים׃
super illuminandũ ad ,cæli expãsione in Deus eas Posuit
17 וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם לְהָאִיר עַל־
inter diuidendũ ad & ,nocte in & diẽ in dominandũ ad Et .terram
18 הָאָרֶץ׃ וְלִמְשֹׁל בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וּלֲהַבְדִּיל בֵּין
fuit Et .bonum†quòd Deus vidit Et .tenebras inter & lucem
הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב׃ 19 וַיְהִי־
Reptificẽt :Deus dixit Et .quartus dies ,mane fuit & ,vespera
20 עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם רְבִיעִי׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ
super terram super volet volatile & :viuẽtis animæ reptile aquæ
הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל־הָאָרֶץ עַל־

היה tenebræ in superficie
תהה בהה †flabat
תהם
פנה היה ‡esset
ראה
firmamentũ diuidat aquas ab aquis. firmamentũ
עשה †erant
†erant
שנה *quæ sunt ‡vt cõspiciatur
קוה קום
*esset
fructiferam פרה
יצא
‡esset
אור
אות יעד
יום שנה
אור
†esset

cetos Deus creauit Et .cælorum expansionis facies
21 פְּנֵי רְקִיעַ הַשָּׁמָיִם׃ וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הַתַּנִּינִם
fecerũt repere quã repentẽ viuentẽ animã omnem & ,magnos
הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת אֲשֶׁר שָׁרְצוּ
vidit Et .sua specie in alatũ volatile omne & ,sua specie in aquæ
הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֵת כָּל־עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיַּרְא
:dicendo ,Deus eis benedixit Et .bonum quòd Deus
22 אֱלֹהִים כִּי־טוֹב׃ וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים לֵאמֹר
.volatile & :maribus in aquas replete &,multiplicamini & Crescite
פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הַמַּיִם בַּיַּמִּים וְהָעוֹף
dies ,mane fuit & vespera fuit Et .terra in se multiplicet
23 יִרֶב בָּאָרֶץ׃ וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם
viuentẽ animam terra Producat :Deus dixit Et .quintus
24 חֲמִישִׁי׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה
suã speciẽ secũdũ terræ feram & reptile & iumentũ ,suam speciem ad
לְמִינָהּ בְּהֵמָה וָרֶמֶשׂ וְחַיְתוֹ־אֶרֶץ לְמִינָהּ
suã speciẽ secundũ terræ feram Deus fecit Et .ita fuit Et
25 וַיְהִי־כֵן׃ וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־חַיַּת הָאָרֶץ לְמִינָהּ
terræ reptile omne & suã speciẽ secundũ iumentum &
וְאֶת־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל־רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה
:Deus dixit Et .bonũ quòd Deus vidit Et .suam speciem ad
26 לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
dñinẽtur & ,nostrã similitudinẽ scdm ,nostra imagine in hominẽ Faciamus
נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ
,terrã omnẽ in & iumẽtũ in & ,cæli volatile in & maris pisces in
בִדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ
Deus creauit Et .terram super reptans reptile omne in &
27 וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ׃ וַיִּבְרָא אֱלֹהִים
masculũ :illũ creauit Dei imagine in sua imagine in hominem
אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר
dixit & ,Deus eis benedixit Et .eos creauit fœminã &
28 וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם׃ וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר
,terram replete &,vos multiplicate & Crescite :Deus eos ad
לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ
, cæli volatile in & ,maris pisces in dominamini & :eã subijcite &
וְכִבְשֻׁהָ וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם
:Deus dixit Et .terram super reptantem bestiam omnẽ in &
29 וּבְכָל־חַיָּה הָרֹמֶשֶׂת עַל־הָאָרֶץ׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
quæ semen seminificantẽ herbam omnem vobis dedi Ecce
הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל־עֵשֶׂב זֹרֵעַ זֶרַע אֲשֶׁר
fructus ‡ qua in arborem omnem & ;terræ omnis superficie in
עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וְאֶת־כָּל־הָעֵץ אֲשֶׁר־בּוֹ פְרִי־
omni Et .escam in erit vobis :semẽ seminificãs arboris
30 עֵץ זֹרֵעַ זָרַע לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָה׃ וּלְכָל־
super reptãti omni & ,cælorum volatili omni & ,terræ bestiæ
חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכֹל רוֹמֵשׂ עַל־
.escam in herbæ olus omne ,viuens anima quo in terram
הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה אֶת־כָּל־יֶרֶק עֵשֶׂב לְאָכְלָה
bonum ecce & ,fecerat quod omne Deus vidit Et .ita fuit &
31 וַיְהִי־כֵן׃ וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה־טוֹב
. sextus ipse dies ,mane fuit & vespera fuit & :valde
מְאֹד וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם הַשִּׁשִּׁי׃

CAP. II. ב

perfecit Et .eorũ exercitus oĩs &,terra & cæli sunt perfecti Et
1 וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צְבָאָם׃ וַיְכַל
die in requieuit & : fecerat quod suum opus septimo die in Deus
2 אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם
Deus benedixit Et .fecerat quod suo opere omni ab septimo
3 הַשְּׁבִיעִי מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה׃ וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים
omni ab requieuerat eo in quia :illũ sanctificauit & ,septimo diei
אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל־
generationes Istæ .faceret vt Deus creauerat quod ,suo opere
4 מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת׃ אֵלֶּה תוֹלְדוֹת
Deus Dñs facere‡ die in ea creari in† , terræ & cæli
הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים

פרה רבה ים
bestias חיה bestias
ad imaginẽ nostram דמה רדה דגה
ad imaginẽ suã, ad imaginem
נתן ‡est
כלה
לאך
עשה ילד
†quãdo creati sunt ‡quo fecit
ה ועד

suum pertinebat officium, ad finem perduxissent: tandem die quo præsentes literæ scriptæ sunt, coram nobis & dictæ nostræ Vniuersitatis deputatis ordinariis, aliisque per nos in maiori numero assumptis, præsente etiam antedicto Domino & Magistro BENEDICTO ARIA MONTANO, in loco Capellari Ecclesiæ collegiatæ S. Petri dicti oppidi Louaniensis comparentes, omnes sacri operis Regij, & apparatus Bibliorum partes diligenter antea lectas & examinatas, à se approbatas fuisse, sese que approbare declararunt & affirmarunt, easdemque nobis & dictis Dominis de concilio nostro exhibuerunt, & quicquid in commemorato negotio ipsis à nobis commisso egissent, per partes singulas, prout sequitur, retulerunt. Imprimis videlicet, quòd versionem Santis Pagnini, ad diuersarum editionum eiusdem auctoris exemplaria diligenter cum Hebraico exemplari, atque vulgata versione Latina, nec non eiusdem Pagnini linguæ sanctæ Thesauro contulerunt, & erratis correctis approbarunt. Item quòd noui Testamenti Latinam versionem, quam ad textum Græcum antenominatus D. B. ARIAS MONTANVS quoad fieri poterat, accommodauit, examinarunt & approbarunt: illamque vtiliter textui Græco superponendam, vt verbo verbum respondeat (sicut in Hebraico textu veteris Testamenti factum erat) iudicarunt. Prætereà quòd ante nominati D. B. ARIÆ MONTANI versionem paraphraseos Chaldaicæ in libros Iosue, Iudicum, Regum, Esther, Psalmorum, Ecclesiastæ, & item Paraphraseos Chaldaicæ in Prophetas maiores & minores ex Complutensi Bibliotheca allatam, & ad Hebraicam & Chaldaicam veritatem, ab eodem B. ARIA MONTANO correctam Latinam interpretationem diligenter examinarunt, examinatamque & repurgatam Calend. April. Anno mill^mo. quingen^mo. septuage^mo. ita probarunt, vt ad ipsum textum Hebraicum, Latinumque plurimis in locis illustrandum, vtilem iudicarent. Quodque insuper ipsi Domini Censores Noui Testamenti Syriaca lingua conscripti, Latinam versionẽ à nobili viro Domino & Magistro GVIDONE FABRICIO BODERIANO confectã, per integros tres menses cum eodem Magistro GVIDONE attentè legerunt: & cum Syriaco ac Græco exemplari diligenter contulerunt, eamque ad textum vulgatæ editionis Latinæ illustrandum, perutilem esse, Calendis Iuliis anni suprapositi asseruerunt. Præter hæc autem exhibitam ipsis Dominis Censoribus Grammaticam Syriacam, vnà cum Dictionario eiusdem linguæ, à doctissimo ac Orientalium linguarum peritissimo viro ANDREA MASIO Bruxellensi confectam, ea, vt sacrarum literarum studiosis non mediocrem allatura vtilitatem, postridie Calend. Augusti anno prædicto se approbasse dixerunt. Iidem quoque Domini Censores Dictionarium Syro-chaldaicum Domini ac Magistri GVIDONIS FABRICII BODERIANI viri Hebraicæ, Syriacæ & Chaldaicæ linguæ doctissimi, post diligentem eius examinationem sese approbare testificati sunt. Probasse quoque sese iam anteà pridie Calendas Apriles, Anno mill^mo. quingen^mo. sexagesimo nono Epitomen Thesauri linguæ Hebraicæ, auctore Sante Pagnino Lucensi, eamque magno cum fructu Hebrææ linguæ studiosorum imprimendam & diuulgandam censuisse asseruerunt. Lexicon denique Græcum, diligentia & impensis CHRISTOPHORI PLANTINI ad sacrorum Bibliorum vsum concinnatũ, iidem domini Censores à se probatum fuisse, Anno millesimo quingentesimo septuagesimo primo, die octauo Calendas Apriles dixerunt. Qua quidem relatione audita, omnes ad vnum, nullo reclamante, quicquid à dictis Dominis Censoribus in negotio prædicto factum erat, vehementer laudarunt & approbarunt, agentes sæpedicto Domino & Magistro BENEDICTO ARIÆ MONTANO, pro sua in obeunda legatione sibi commissa, Regiisque mandatis expediendis fide ac vigilantia, suo atque Christianæ Reipublicæ nomine, ingentes gratias. Similiter quoque commemoratis Dominis Censoribus AVGVSTINO HVNNÆO, CORNELIO GOVDANO & IOHANNI HARLEMIO, quod magna cum cura, & diligentia in hoc sacro opere Regio (quo nullum sacrarum literarum studiis prouehendis vtilius, nullũ præclarius aut magnificentius post Typographicam artẽ inuentam, in lucem prodiit,) versati, negotium sibi cõmissum fideliter exequuti essent, gratias maximas egerunt. Ad quorum omnium & singulorum præmissorum fidem & testimonium præsentes literas fieri, & per Notarium publicum dictæ almæ Vniuersitatis Scribam iuratum subsignari, sigillique Rectoratus dictæ Vniuersitatis iussimus & fecimus appensione communiri. Datum & actum Louanij, Anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo septuagesimo primo, Mensis Martij die vigesimasexta.

Conrardus Syluius dictæ Vniuersitatis Notarius.

CENSVRA DOCTORVM PARISIENSIVM.

Nos Doctores Theologi infrà subscripti, de hac re consulti, iudicauimus versionem XANTIS PAGNINI *Lucensis addendam esse ad Biblia Complutensia, quæ nunc recuduntur à Plantino Typographo Antuerpiensi, vt sit adiumento studiosis linguæ sanctæ, ad cuius proprietatem inter eas, quæ hactenus prodierunt, ea versio proximè videtur accedere. Datum Parisiis, Anno 1569. die 8. Martij.*

Subsigni.

H. Nebrisius. I. Benedictus S. Theolog. Decanus.

I. Faber. Dequictebeusius.

G. Postel. Reg. Lector. Genebrardus Heb. lit. Regius Professor.

ĉteris genere, videlicet, Italico, in eius locum ſubſtituerimus, vt hac, ſcilicet, characterum diuerſitate & notulis in margine adhibitis, quid à nobis aut relictum ſit, aut mutatum, perſpici poſſit. Noſtris autem laboribus effecimus, vt in coniũgendis Hebraicis dictionibus cum Latinis, nullus iam cuiuſquam poſſit eſſe labor; cùm ſingulis Hebraicis vocibus ſingulæ Latinæ è regione reſpondeant. Ita vt ad ſimilitudinem eorum qui muſicas cantilenas ſuis notis diſtinctas, iiſque ſubiectas, & annexas vno aſpectu canunt, hic ſimul Hebræa & Latina, vno etiam aſpectu legi, ac ſimul conferri poſsint. Difficilia etiam quorumuis verborum Themata, quas Radices vocant, in margine adſcripta ſunt, vt hac ratione Lexica ſeu Dictionaria tutiùs adiri poſsint, ac nullus dubitandi, aut diuinandi locus relinquatur. Etſi verò illud in primis optandum, atque omnibus ſacræ ſcripturæ ſtudioſis conſulendum eſt, vt ad linguę Hebraicæ ſtudia ſe conferant: attamen quia pleriſque id, aut per ingenium, aut per otium, aut aliam quamuis ob cauſam non licet, illud ab omnibus, qui Latinè ſciunt, præſtari debet, vt, ſcilicet, Hebraicè ſaltem legere diſcant, ſi modò ex hoc libro fructum aliquem percipere cupiunt: is verò eſt trium, aut certè quatuor dierum labor, cuius eos certè nunquam pœnitebit. Quia verò qualis & quanta ex noſtris hiſce laboribus vtilitas percipi poſsit, ex diligenti operis ipſius lectione ſtudioſi abundè cognoſcent, finem tandem faciemus, ac precibus à Deo Opti. Max. omnis ſapientiæ fonte ſupplices petemus, vt eam omnibus Chriſtianis mentem iniiciat, qua præditi in eam ſacræ Scripturæ lectionem incumbant quæ ei ſit gratiſsima; ipſis verò ad cæleſte regnum viam muniat tutiſsimam. Antuerpiæ Calen. Septembr. anno à virginis partu CIↃ IↃ LXXI.

NIVERSIS & ſingulis præſentes literas inſpecturis, lecturis, ſeu audituris; GYSBERTVS SCHOOCK vtriuſque Iuris Doctor, Almæ Vniuerſitatis ſtudij generalis oppidi Louanienſis Mechlinienſis diœceſis Rector, ſalutem in Domino ſempiternam, cum agnitione veritatis infraſcriptorum. Notum facimus & præſentibus atteſtamur, excuſſis & diligenter inueſtigatis actis noſtræ Vniuerſitatis, nos comperiſſe, quòd anno à Natiuitate Domini mil^mo^. quingen^mo^. ſexage^n.o^. octauo, ſeptimo Idus Octobris, in conſeſſu prædictæ Vniuerſitatis comparuit nobiliſſimus vir & eruditiſſimus S. Theologiæ Doctor, plurimarumq. linguarũ cognitione admirandus, Dominus & Magiſter B. ARIAS MONTANVS, aulæ Regiæ Catholicæ Maieſtatis in Hiſpania ſacerdos, ab eadem Regia Catholica Ma^te^. in has inferioris Germaniæ prouincias, ad ſacra Biblia variis linguis, quibus primùm à ſuis auctoribus in lucem edita ſunt, cum optimis quibuſque eorum verſionibus, tum veteribus, tum nouis, aliiſq. eorundem ornamentis, atq. appendicibus per CHRISTOPH. PLANTINVM imprimenda legatus. Qui porrexit nobis, & antedictæ Vniuerſitatis cõſeſſui Sereniſſimi Regis noſtri Catholici literas. Quibus cum magna reuerẽtia & humili exoſculatione ſuſceptis & lectis, eadem Vniuerſitas pium ac deuotum erga Catholicam religionem de huiuſmodi Bibliis imprimendis inſtitutum regium, ſummoperè laudandum, & omni diligentia iuuandum, promouendumque cenſuit, eidemque regiæ Catholicæ Maieſtati de ſingulari fauore bonoque affectu erga ſtudia Theologica, & vniuerſam noſtram Academiam, gratias egit quàm potuit maximas, omnemque operam atque diligentiam ad prædictum opus promouendum; & ad optatum finem, quantum in ſe eſſet, perducendum, promiſit. Deinde, iam nominatus dominus B. ARIAS MONTANVS, circa opus prædictum perficiendum, eidem almæ Vniuerſitati prædicti Regis nomine, & incũbentis ſibi muneris ratione, quædam in dicto cõſeſſu propoſuit. Et imprimis cùm Rex Catholicus hoc opus ſuum, non modò idoneis Dictionariis & Grammaticis inſtructum, ſed omnibus partibus, quæcunq. ad vſum commoditatemque ſtudioſorum, momenti aliquid haberent, auctum eſſe vellet, cumque multis doctis & piis viris non huius modò regionis, ſed Hiſpanis quoque, Italis, Gallis, & aliis videretur verſionem aliquam ad verbum textui Hebræo addi oportere, vt iis qui in illa lingua ſeſe exercere vellent, hac etiam in parte conſuleretur, deliberandum propoſuit: An ne expediret ad ſtudioſorum vtilitatem & operis ornamentum, talem ad verbum ex Hebræo verſionem in fine operis addi? Deinde ſi hoc probaretur, quænam ex his quæ hactenus extiterunt, potiſſimùm deligi deberet? Et an ne Santis Pagnini verſio maximè ad hoc præ aliis nouis verſionibus idonea eſſet? præſertim cùm illa (licet non ſemper Hebraicam phraſim, & vim ſatis expreſſerit) tamen propiùs quàm cæteræ, ad eam accedat, & ex illuſtribus ſummorum Pontificum priuilegiis, probationibusque multum auctoritatis habeat. Ad hæc idem D. B. ARIAS MONTANVS petiuit à nobis, vt deligerentur viri doctrina ac diligentia præſtantes, linguarumque cognitione inſtructi, qui in eiuſmodi verſione (ſi qua in parte opus eſſet) repurganda, ac prætereà in Græcis, Hebræis, Chaldæis, & Syriacis Dictionariis, Grammaticis, & verſionibus, aliiſque ad horum Bibliorum apparatum & ornamentum facientibus partibus, antequam prælo committerentur, examinandis & diiudicandis, cenſorum munere fungerentur. Quibus ita propoſitis, matura deliberatione hac de re habita, Viſum eſt nobis, ex omnium facultatum, præcipuè verò Theologicæ facultatis decreto non modò conueniens, verùm etiam valdè vtile & neceſſarium eſſe; vt huic præclaro operi Regio perficiendo verſio ad verbum Hebraico textui ſuperponeretur, atque inter eas, quæ recens editæ ſunt, Santis Pagnini verſio omnium commodiſſima tutiſſimaque eſt iudicata. Atque ad eam verſionem examinandam, cæteraque omnia quæ per dictum D. B. ARIAM MONTANVM propoſita fuerant, rectè atque ex ſententia Regiæ Maieſtatis exequenda noſtro iudicio, ac cæterorum omniũ concordibus ſuffragiis, Cenſores delecti ſunt venerabiles & eximij viri D. D. & Magiſtri AVGVSTINVS HVNNÆVS Regius & ordinarius, & CORNELIVS REYNERI GOVDANVS, Ordinarius, in dicta noſtra hac Academia S. Theologiæ profeſſores. Qui eam commiſſionem cum reuerentia ſuſcipientes, omnem ſolicitudinem, diligentiam atque operam, ad dictum opus Regium conſummandum promptè & libenter promiſerunt. Atque vt munus ſibi commiſſum meliùs & perfectiùs explerent, celeriuſq. & expeditiùs abſoluerent, honorabilem virum Dominum & Magiſtrum IOHANNEM VVILHELMI HARLEMIVM, ſacræ Theologiæ Licentiatum, ac ſocietatis Ieſu in dicto oppido Louanienſi, ſacræ Scripturæ, & Hebraicæ linguæ profeſſorem publicum, necnon quinque linguarum ad eam Dictionariorum, Grammaticarum, & verſionum examinationem, de qua ſuprà diximus, faciendam neceſſariarum peritiſſimum, ſibi ſocium & adiutorem aſſumpſerunt. Iidemque Cenſores quum iam duorum annorum diligentia & labore munus ſibi commiſſum expleuiſſent, Regiumque Bibliorum opus ex ea parte, quæ ad ſuum

han[illegible]nem, & de carne mea videbo Deum &c. Cuius interpretationis pars, neque cum fidei nostræ mysteriis, neque cum re ipsa, de qua eo loco disseritur, rectè quadrat, nisi longa, & difficili annotatione addita. Si quæ igitur huiusmodi occurrerent, & obseruari, & corrigi omnino debere docti viri censuerunt. Nonnulla insuper, minora illa quidem adnotata sunt: sed quæ tamen frequenter occurrunt, & ad Hebraicæ veritatis examinandæ rationem non leuis sunt ponderis, ac momenti: Quod is, videlicet, susceptæ ex verbo interpretationis nonnunquam oblitus paraphrastem egerit, vt apud Isaiam: *Superstitione repleti sunt præ Aramæis qui sunt ad orientem Israelis*: Deinde quòd dictiones, quæ simpliciter Isa. 2. verti debuerant, addita expositione interpretatus sit, vt eodem loco: *In scientiis alienis*; cùm vertendum fuerit, *in natis alienis*; quæ interpretatio, non minùs elegantem, quàm certam significationem continet: cùm ex illa altera Lector cogatur diuinare. Prçterea quòd quçdã nõ necessaria sæpius ab eo adhibita sint; vt eo loco: *In auribus meis sunt, dicit Dominus*, ab eo additum est: *Sunt dicit*. Isa. 5. Hæc & his similia, quanquam ea non sunt quæ fidem, ac pietatem offendant: attamen pro ratione susceptæ ab eo prouinciæ, non satis ad Hebraici textus fidem accuratè examinata, & conuersa, & indicanda & corrigenda esse, viri eruditissimi iudicarunt.

13 ITAQVE cùm præstantissimum illud, & Christianæ Reip. adeò necessarium Bibliorum opus antiquis linguis, earumque interpretationibus, characterum elegantia, omni denique ornatu & splendore illustratum, Philippi Regis auctoritate & liberalitate pararetur: illustrium virorum iudicio, optima illa, nec vllo pacto prætermittenda occasio fuit, quin maximus ille Apparatus Bibliorum de verbo è veritate Hebraica expressorum accessione cumularetur. Inter cætera verò omnia, illud huius operis à Sante Pagnino editum exemplar vna omnium commendatione approbatum est. Quo quidem summorum Theologorum consilio per nos, quibus totius huius negotij procuratio & executio commissa fuerat, & approbato, & cum Louaniensi Academia communicato, vt ea de re ab ea, quid agendum esset, deliberaretur, ac decerneretur, postulauimus. Itaq. post maturam hac de re deliberationem, tandem ab eius Academiæ Theologis in eam sententiam itum est, vt, scilicet, Regium illud opus, hac etiam in parte locupletatum prodiret. Huic autem rei optimè consultum fore existimatum est, si Santis Pagnini interpretatio, veluti omnium tutissima Hebraico textui annecteretur: ita tamen, vt priusquam prælo subiiceretur, à Censoribus Theologis doctissimis, & insigni linguarum cognitione præditis, qui ad omne opus Regium recognoscendum electi sunt, prius diligenter examinaretur; vt ab iis, siquid, quod ad sententiæ puritatem pertineat, à Pagnino minus animaduersum sit, annotaretur. Qui quidem, collatis inter se tribus ipsius Pagnini exemplaribus, diuersis temporibus in lucem emissis, adhibito etiam eius Dictionario Hebraico, aliisq. lucubrationibus & vigiliis, pleraque loca adnotarunt, quæ ipse Pagninus veritatis & sapientiæ amore ductus, aliter quàm in prima editione habebantur, legenda, & tenenda esse, & ingenuè agnouit, & constanter asseuerauit. Quamobrem nihil nos ab instituto opere alienum facturos, quin potius publicæ studiosorum vtilitati consulturos, eorumq. desiderio satisfacturos existimauimus, si tum ex ipsius Pagnini interpretatione, tum etiam ex Hebraicæ locutionis, ac proprietatis diligenti obseruatione, nouo labore, nouum opus contexeremus, in quo omnes dictiones quàm aptissimè, quoad effici posset (neque enim omnia eodem pondere, atq. eadem vi, ac proprietate, qua in primæua illa lingua leguntur, vt suprà demonstrauimus, ex ea in aliam linguã transferri possunt) de verbo expressæ essent. id autem negotij Censores, pro ea, quam nos habere iudicarunt, linguarum cognitione (quç quàm sit exigua, ingenuè agnoscimus) nobis committendum censuerunt. Quam quidẽ curam, etsi ea summis laboribus, ac difficultatibus carere non videbatur; lubenti tamen, atque alacri animo susceptam (nullos enim labores Christianç Reip. gratia ferre, ac perpeti nolumus) cum quibusdã linguarum peritissimis viris communicauimus. Porrò communicatis in singulos dies sententiis, ac verbis omnibus, eorumq. modis cæterisq. orationis partibus, quàm maximè fieri potuit, ad Latinæ linguæ proprietatem examinatis, non pristinam quidem illam Pagnini editionem, sed Hebraicã locutionẽ simplicissimè redditã in omnibus veteris Testamenti libris, tandem absoluimus. quam quidem nostram interpretationem ipsis Censoribus, atque adeò toti Louaniensi Academiæ probatam, in studiosorum gratiam edi curauimus, eamque Regiis Bibliis adiunximus; atq. in eorum gratiam, qui eam tantùm postularent, vt à reliquo Apparatu separata etiam concinnaretur, operam dedimus. Hanc certè interpretationem non solùm Hebraicæ linguç studiosis, verumetiam iis, qui Hebraicam vim, ac proprietatem Latinè cognoscere cupiunt, vsui maximè fore existimamus.

14 IIS autem qui in Hebraica lingua vel mediocriter exercitati sunt, hac nostra interpretatione ad verbum reddita, proposito etiam Hebraicæ linguæ idiotismo, atque idiotismorum, quos in hac nostra editione collegimus, addito libello, satis à nobis consultum esse existimamus. Aliis verò, tum ex Lexicis, tum ex Grammatica arte, aliisque adiumentis per nos allatis tantum compendij, facilitatis, ac perspicuitatis attulimus, vt, si modò assiduam operam, ac diligentiam ea in re adhibere velint, eam sibi quatuor, aut ad summum, sex mensium spatio linguæ Hebraicæ cognitionem acquirant, quæ ipsis in sacræ scripturæ lectione non parum afferet adiumenti. Dubium enim non est, quin Deus studium, & labores eorum promoturus sit, qui in sacris diuinæ Scripturç libris intelligendis, quantam poterunt, operam & industriam ponent. Totum denique opus ita à nobis concinnatum est, vt Pagnini editione in margine, bona fide, collocata, nostram interpretationem è verbo expressam alio chara-

cteris

opinione adducti aliter sentiunt) plerique doctissimi viri constanter asseuerarunt; idque a nobis etiam, quoad efficere poterimus, aliquando etiam demonstrabitur.

7 SAEPIVS autem euenire videmus, vt deprauato hæreticorum ingenio, insignique malitia, Latina sacrorũ Bibliorum interpretatio fœdè corrumpatur, & nouarum interpretationũ prętextu, per summũ scelus contaminetur, aut etiam, (quod sæpissimè accidit,) falsa sententiæ interpretatione peruertatur. Cui malo nullum magis salutare remedium adhiberi potest, quàm si veritas ipsa, primæuæ, & archetypæ illius linguæ subsidio cõfirmata, à scelestorũ hominum impietate vindicetur. Si enim prima illa primi ac omnium vetustissimi exemplaris verba cum iis, quas isti vsurpant, dictionibus, & peruersa interpretatione attentè conferantur, deprauatio, ac fœditas illico deprehendetur.

8 ILLVD verò prætermittendum non est, sacram, nempe, scripturam adeò vberem, ac fœcundam esse, vt sæpius duplicem sensum in se contineat. quod quidem potissimùm accidit, cùm oratio ex figuris, exornationibus, aut allegoriis constat. quæ quidem fœcunditas nusquam magis, quàm in primæua illa lingua, deprehendi aut obseruari potest. Quo in genere, illam, quæ sancta appellata est, linguam cæteris præstare omnibus, constat: cuius, nimirùm, infinitæ penè dictiones multiplicem in se significationem continent: quod in quouis alio linguarum genere non inuenias. Atque hac potissimùm de causa eam tanquam omnium fœcundissimam à Deo electam esse, vt diuinorum mysteriorum veluti sacrarium quoddam esset, credendum est.

9 MVLTA ad hanc rem alia argumenta hoc loco afferri possent, quibus primæua linguarum genera cæteris omnibus, quæ ad ea tanquam interpretes accedunt, dignitate ac præstantia præcellere, ostendi posset, nisi breuitati studentes, præfationis terminos circunscriberemus; & nisi illud quoque intelligeremus, nihil tantùm hac in parte à nobis afferri posse, quod cum iis, quæ à peritissimis viris de antiquarũ linguarum, ac potissimùm de sanctę illius ac primariæ linguę vtilitate, dignitate, & amplitudine tradita sunt, ne minima quidem ex parte cõferri posse. Hisce igitur, atq. aliis hodierno die quamplures doctissimi ac pientissimi viri, rationibus adducti, nullis nec vigiliis, nec laboribus pepercerunt, vt Hebræa cum Græcis, Latinisque coniungerent. qui cùm suorum laborum vtilitatem sibi ex voto successisse animaduerterent, tantum abest, vt eos tantorum laborum pœnituerit, quinimo potius tanti, tamque præclari beneficij, immortales Deo gratias egerunt. Alij verò extiterunt qui aut propter incommoda, quæ tunc temporis esse poterant, aut etiam ob magistrorum penuriam, operis magnitudine deterriti, alienis potius laboribus frui, quàm suorum periculum facere, maluerunt. exoptabant quippe non solùm Hębraicæ linguæ sententiam, verùm vim ipsam verborum, ac figuras, & loquendi proprietates Hebraicas docti alicuius viri diligẽtia, Latinis verbis quàm aptissimè exprimi; vt hac ratione sacra mysteria ipsis innotescerent. Sed cùm animaduerterent quamplurimos hac tempestate interpretes in eo totos esse, vt Biblia Hebræa certatim quàm maximè Latina faciant, id est, Latinitati tantùm studeant; ipsi contrà id solùm percupiunt, vt Biblia Hebræa non quàm maximè Latina, sed quam maximè Hebraica Latinè habeant, id est, vt ab Hebraici sermonis phrasi & proprietate ne transuersum quidem digitum, quod aiunt, discedatur: vt hoc nimirùm modo, & assidua illa lectione, diuinorum mysteriorum cognitionem tandem longo vsu sibi familiarem reddant, & viam sibi ad veterem illam sacrorum Bibliorum editionem, (quam diligenter correctam cæteris omnibus anteferendam existimamus) sibi patefaciant.

10 QVO quidem doctorum, piorumque virorum desiderio permoti nonnulli linguarum cognitionẽ præditi, sacra Biblia ex Hebræa in Latinam linguam de verbo exprimendi prouinciam alioqui difficillimam susceperunt. Inter quos nullus nostro hoc sæculo, ob maiorem operam in hoc negotio consumptam, maiori dignus commendatione habitus est, quàm Santes ille Pagninus, vir ex D. Dominici familia ob insignem pietatem, sacræ Theologiæ cognitionem, & summam denique linguarum peritiam maximè conspicuus. Cuius viri Latina ex Hebraica veritate sacrorum librorum interpretatio non paruum candidis Theologis ad sacræ scripturæ arcana intelligenda adiumentum attulit.

11 VERVM enimuero cùm nihil simul & inuentum & perfectum sit, neque vna, eademque ætas omnia in lucem proferat, neque etiam vnius mente omnia perspici, ac peragi posint; non potuit vir ille, licet ob eximiam doctrinam propè singularis, in re tam ampla, & in ea lingua, in qua infinita propè mysteria continentur, ita omnia accuratè, diligenterque vidisse, quin aliquid etiam exercitatis ingeniis dispiciendum, examinandumque reliquerit. Plerique igitur eximij illius viri laboribus, & doctrina adiuti, nonnulla obseruarunt, quæ minus diligenter (pace tanti viri dixerim) ab ipso animaduersa sunt. Quæ quidem res, licet non magni momenti, siquidem cum ingenti ea, quæ ex eius laboribus percipitur, vtilitate conferatur, nihilominus præbuit occasionem nonnullis, qui potius veritatis, quàm altercationis studio ducebantur, vt eam Santis Pagnini Bibliorum interpretationem, vltra etiam quàm par sit, tum dictis, tum etiam scriptis carperent, his potissimùm adducti rationibus; quarum præcipuæ hæ sunt: plerisque in locis Pagnini interpretationem neque cohærere cum veritate Hebraica, neque satis etiam cum Catholicę fidei mysteriis conuenire. cuius rei hoc ab illis exemplum indicatur in libro Iob, quo loci nostra editio habet: *Ego scio quòd in nouissimo de terra surrecturus sum, & rursus circundabor pelle, & oculi mei conspecturi sunt.* quem locum ita vertit Pagninus: *Et ego noui redemptorem meum viuum & nouissimũ, qui super terram surget; & post pellem meam contritam vermes contriuerunt*

[illegible] adeò facratiſſimum illud ipſius nomen, omni hominum captu & interpretatione maius, quod ex huius linguæ verbis deduci voluit. Neque verò his ſolùm ornamentis hanc linguam præ cæteris decorauit & inſigniuit, ſed tum admirabili illo legis ab ipſo latæ ac conſcriptæ volumine, tum etiam frequentibus illis cum Moſe colloquiis eam mirificè illuſtrauit. Nam hæc omnia, Hebraica lingua prolata & tradita fuiſſe, præter conſtantem fidem, quæ vel apud ipſos linguarum detrectatores eſt, plurima nomina, ac præclara monumenta declarant, quæ in deſerto illo, in quo Deus quadraginta annorum ſpatio Iſraelitas exercuit, relicta ſunt. Neque verò illud poſtremum eſt, nullam, ſcilicet, earũ linguarum, quarum cognitio ad hanc vſque ætatem deuenit, vel pronunciationis integritate gratiorem, vel ſimplicium verborum copia abundantiorem, vel ſignificatione ipſa, vel ſignificandi modis magis eſſe diſtinctam. Quod quidem, cùm ad eum locum peruenerimus, Deo dante, à nobis ſigillatim demonſtrabitur. Quamobrem qui in ſacris diuinæ Legis, Pſalmorum, & Prophetarum libris intelligendis diligentiſſimam (quatenus per humanam induſtriam pręſtari poteſt) operam poſuerunt, nulla neque laboris, nec difficultatis habita ratione, ad eius linguæ ſtudia ſe contulerunt, cui diuina myſteria primùm credita ſunt, vt aliquando cum hominibus communicarētur. Quod ſi id magiſtrorum defectu interdum effici non potuit: ſaltem à piis ſacræ ſcripturæ ſtudioſis, Græcæ & Latinæ linguę non ignaris ſemper expetitum eſt, vt illa primæuæ, & antiquiſſimæ linguæ proprietas, doctorum aliquot virorum diligentia, iis linguis, quas ipſi tenent, quàm fieri poſſet aptiſſimè exprimeretur, vt hac ratione proprias veteris Teſtamenti locutiones aſſequerentur. Hoc conſilium ſunt ſecuti D D. Auguſtinus & Hieronymus: quorum ille in iis libris quos De doctrina Chriſtiana inſcripſit, ita ſcriptũ reliquit: Et Latinæ quidem linguæ homines, quos inſtruendos ſuſcepimus, duabus aliis, ad ſcripturarum diuinarum cognitionem habent opus, Hebræa, ſcilicet, & Græca; vt ad exemplaria præcedentia recurratur ſiquam dubitationem attulerit Latinorum interpretum infinita varietas. Hieronymus verò ad Suniam & Fretelam ſcribit, his verbis: Sicut in nouo Teſtamento, ſiquando apud Latinos quæſtio exoritur, & eſt inter exemplaria varietas, recurrimus ad fontem Græci ſermonis, quo nouum ſcriptum eſt inſtrumentum: Ita in veteri Teſtamento, ſiquando inter Græcos, Latinóſque diuerſitas eſt, ad Hebraicam recurrimus veritatem, vt quidquid de fonte proficiſcitur, hoc quæramus in riuulis. At præter magnam doctorum, ſanctorumque virorum auctoritatem, quæ ad perſuadendum plurimum poſſe debet, multis etiam argumentis, ſi, vt par eſt, ea ponderentur, & attentè conſiderentur, primęuæ atque omnium antiquiſſimæ linguæ vtilitas apertè demonſtratur; eaque, quam nullus in quouis alio linguarum genere interpres aſſequi poſſit: ex quibus à nobis hoc loco quędam collecta ſunt, quæ candidis ac maturo iudicio præditis lectoribus ſatis facere debere exiſtimamus.

Aug. de Doctr. Chriſt.

Aug. Epiſt. 19 ad Hier.

Hier. ad Sun. & habetur diſt. 9. c. Ad veterum.

Hieron. Comm. lib. 2. in Epiſt. ad Gall.

1 PRIMVM itaq., quod in aliqua lingua ambiguũ verbum eſt, id non ſemper ab interpretibus ambiguè reddi poteſt. qua in re ſententiæ, & vocabuli illius ſignificatio non integra, ſed manca quodammodo & ex parte tantùm conuertitur. Atqui cùm huiuſmodi aliqua vox, ambigua, ſcilicet, ſeu quæ duo ſignificat, in primęua illa lingua vſurpatur, ea Spiritum ſanctum ſine delectu aliquo vſum non eſſe, nobis perſuademus; & vtramq. ſignificationem, ſuam interpretationem poſtulare; & hac de cauſa eas voces nobis, vt in vtráq. partē eas interpretemur, propoſitas eſſe credimus. huius autem rei exēpla præter ea quę paſſim in noſtris ſcriptis ſunt allata, alia, ac plura, Deo dāte, poſthac à nobis indicabũtur.

2 FIT autem plerumque, vt ea, quę in prima lingua vnum, ac certum aliquid ſignificant, ab interpretibus ambiguè reddantur: Rurſuſque illa è ſecunda in tertiam linguam conuerſa, adhuc magis incertam ſignificationem relinquant. quod quidem ex quamplurimis exemplis in veteri Bibliorum editione patet: quale illud eſt in Pſalmo centeſimo decimo נדבות Græcus enim interpres vertit ἀρχὴ; ex quo Latinus, principium reddidit, cùm vertendum fuerit, Principatus: qua, nimirùm, voce magnum de Chriſti imperio & auctoritate arcanum continetur.

3 PLERAQVE verò, quæ in primo ipſo fonte perſpicuam habent ſententiam, in aliam linguam conuerſa, obſcuriora fieri cuiuis in linguarũ cognitione verſato manifeſtum eſt. Id verò plerumque accidit vel in iis dictis, in quibus prouerbium aliquod continetur, aut in vocibus communibus, vel in iis verbis, quæ ad aliquam artem pertinent. Eæ enim voces, quæ in ſingulis linguis per translationem adhibitæ ſunt, raro in alias linguas tranſlatæ, conuenire ſolent: vt à nobis ſæpius eſt obſeruatum.

4 NEQVE verò, ſecunda interpretatio, quæ à priore manat, eandem habet puritatem, atque elegantiam quam prior: neque etiam ipſa prior editio, quæ eſt ex primæuo exemplari expreſſa, eam habet vim ac vocum proprietatem, quam in ipſo primo exemplari agnoſcas.

5 HIS & illud accedit, pleraque in primæua lingua non modò tralationibus, ſed cæterarum etiam figurarum generibus, ac modis enuntiari, quæ vt ab interpretibus pari ſignificationis proprietate, elegantia, & ſplendore reddantur, fieri nullo modo poteſt. Ea enim, in quã transferuntur, lingua huiuſmodi dictionum ſtructurã in eadem ſignificatione non admittit: atque huius generis exempla in noſtris Commentariis plurima annotauimus, ac plura etiã poſthac, Deo permittente, à nobis proferētur.

6 ILLVD autem inter cætera ſæpius & quotidiano vſu compertum eſt, tum librariorum, tum etiam Typographorũ culpa multos errores tam in Græca, quàm in Latina lingua paſſim cõmitti, qui nullo modo, niſi ex primæuæ illius linguæ veritate, emēdari poſſunt. Quanta verò integritate ſacra Biblia in ea lingua, quæ ſancta appellatur, ſemper cõſeruata fuerint (etſi non deſunt qui vnius Iuſtini Martyris opinione

BENEDICTI ARIAE MONTANI HISPALENSIS IN LATINAM EX HEBRAICA VERITATE VETERIS TESTAMENTI INTERPRETATIONEM,

Ad Christianæ doctrinæ studiosos

PRÆFATIO.

EMO duarum, aut plurium linguarum cognitione præditus, quotidiana experientia non docetur, idque vsu sępissimè compertum est, fieri non posse, vt cuiusuis auctoris mentem, ac sententiam faciliùs vlla lingua quisquã assequatur, quàm illa met, qua is veluti sibi familiarissima, ac materna, aut est loquutus, aut monumenta scriptis reliquit. Constat enim animi nostri sensa & cogitationes ea lingua, quæ tanquam nobiscum nata est, quàm qualibet alia, quæ non sine labore comparatur, multo minori negotio, atque etiam multò aptiùs exprimi posse. Idque tum natura ipsa docet, tum facilitas illa, qua miro quodam modo ad eius potius, cui nobiscum vna eademq. lingua materna communis est, quàm ad illius, quocum extero sermone, licet alioqui nobis noto, vti opus est, colloquium allicimur. Fit autem plerumque, vt ij qui artes, ac disciplinas tractant, aliena lingua vti cogantur: quod quidem euenire solet, aut propter eius linguæ cognitionem, quam interdum habent plures nationes; aut quòd iis vocabulis, quæ in earum artium aut disciplinarum, quas profitentur, tractatione adhiberi necesse est, in propria lingua destituantur. Atque hac potissimùm de causa necesse habent earum linguarum adiumentis vti, quibus linguis artes ac disciplinæ, in quibus ipsi versantur, luculẽter traditæ sunt ac cõscriptæ: ideoq. fit, vt qui ad illarũ cognitionẽ peruenire cupit, earum linguarũ, quibus eas se artes faciliùs assequi posse putat, facultatem sibi necessariò comparandam existimet. Equidem optandum sit vno omnes linguæ genere vti: nam hoc modo consuetudo, rerumque vsus, ac tandem communis illa societas, qua homines inter se veluti quodam affinitatis vinculo coniunguntur, multo minore labore, quàm nunc fit, conseruari posset. Sed quando humani generis culpa, ac iusto Dei iudicio omnium hominum communio dirempta, & vnicus ille loquendi modus in varia, ac planè diuersa linguarum genera diductus est; necesse est eum qui ex cæterorum consuetudine aliquam vtilitatem percipere cupit, eorum linguam discere quibuscũ res ei est, aut certè cum iis versari qui eius linguã probè teneant, à quibus nimirùm intelligatur. Sed neque perinde est vtile, neque etiam tam in laude ponitur, materna lingua cum extero, qui eam nouit, vti, quàm peregrinam linguam probè tenere. Qua de causa qui rerum peregrinarum studio tenentur, continuo labore, ac diligentia peregrinis etiam linguis, quibus earum rerum, quas scire cupiunt, cognitio continetur, & quibus eæ primùm pertractatæ fuerunt, operam dant. Inter eas autem disciplinas, quæ omni hominum generi vtiles, atque adeò necessariæ sunt, quæque ideo ab omnibus disci debent, nullam esse, quæ cum sacræ ac diuinæ scripturæ dignitate ac præstantia conferri aut comparari possit, in maiori, quam Regiis Bibliis præposuimus, præfatione, abundè à nobis demonstratum est. Consequens ergo est, eum, qui sacratissimæ illius scientiæ studio tenetur, ea sibi adiumenta comparare, quibus ad eius sacraria, tum facilem, tum etiam breuem sibi viam patefaciat. Nihil verò est quod ad eam rẽ aditum faciliorẽ parare possit, quàm earum linguarum cognitio, quibus sacri libri, Spiritu Sancto auctore, fuerunt conscripti. Duo autem linguarum genera, diuino consilio inter cætera potissimùm delecta sunt, quibus omnis diuinorum mysteriorum ratio contineretur. quarum altera omnium antiquissima, à Deo ipso instituta, inter primos humani generis parentes in vsu fuit. altera verò propter paternam Noah in filium Iapheth benedictionem, cum gente ipsa fuit præ cæteris illustrata. Illam posteritas Hebraicam (quam meritò primæuam potius dixeris;) hanc verò Græcam siue Eliensem appellauit. quæ quidem cùm vel ob cæterarum nationum cum Græca familiaritatem & cõmercia, vel propter studium, quod in ea addiscenda à plerisque adhibitum est, compluribus nationibus nota, & familiaris fuerit, aptissima & maximè cõmoda fuit, qua diuina mysteria plerisque nationibus patefierent. Inter omnes verò Hebraica lingua primatum quendam obtinuit, & in quadam veluti sacra arce collocata est. idque tum propter venerandam illam antiquitatem: est enim mundo ipsi coæua: tum propter primorum humani generis parentum, qui ea vsi sunt, dignitatem; tum verò maximè (vt testis est Moses) quòd Deum ipsum primum habeat auctorem, & qua potissimæ ac nobilissimæ partes vniuersi huius orbis, qui conspici potest ac videri, sua quæque nomina primùm sunt sortitæ, qualia sunt: cælum, terra, mare, lux, nox. quæ etiam hominibus ipsis imposita nomina continuit, quorum significatio totidem elementis, eodemq. singularum partium pondere constans in aliis linguis non est. His & illud accedit, Deum ipsum post insignem illam linguarum diuisionem, probitate & sanctitate maximè conspicuos viros hac lingua allocutum esse; quod vel ex nominibus ab ipso aut impositis, aut mutatis constat: cuius generis sunt hæc: Abram in Abraham, Sarai in Sara, Iacob in Israel,

HEBRAICORVM BIBLIORVM

Veteris Teſtamenti Latina interpretatio, opera olim Xantis Pagnini Lucenſis: nunc verò Benedicti Ariæ Montani Hiſpalēſis, Franciſci Raphelengii Alnetani, Guidonis, & Nicolai Fabriciorum Boderianorum fratrum collato ſtudio, ad Hebraicam dictionem diligentiſſimè expenſa:

CENSORVM LOVANIENSIVM IVDICIO EXAMINATA, ET ACADEMIÆ SVFFRAGIO COMPROBATA:

Ad Regij Sacri operis commoditatem & apparatum.

Chriſtophorus Plantinus Regius Prototypographus Antuerpiæ excudebat.

